ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਹੀਸਾ

ਰਾਜਾ ਮ੍ਰਿਗੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ

ਸੰਪਾਦਕ
ਡਾ. ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ

ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਬਿਊਰੋ
ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

www.archive.org/details/namdhari

ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣੁ

ਰਾਜਾ ਮ੍ਰਿਗੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ

ਸੰਪਾਦਕ
ਡਾ. ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ

ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਬਿਊਰੋ
ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਧਰਮ ਅਧਿਐਨ ਵਿਭਾਗ
ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ
(1961 ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਐਕਟ ਨੰ: 35 ਤਹਿਤ ਸਥਾਪਿਤ)

SHRI JAP NISAN *(Punjabi)*

by

RAJA MRIGENDRA SINGH

ਸੰਪਾਦਕ
ਡਾ. ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ

ISBN: 978-81-302-0248-8

2013
ਕਾਪੀਆਂ: 550
ਕੀਮਤ: 1150.00

Laser Type Setting: Rahul Computers, Patiala.

ਡਾ. ਏ. ਐੱਸ. ਚਾਵਲਾ, ਰਜਿਸਟਰਾਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਰਨਾ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

www.archive.org/details/namdhari

ਦੋ ਸ਼ਬਦ

ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਦਿਆਂ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੇ ਮਾਣਯੋਗ ਰਚਨਾਵਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਖੱਟਿਆ ਹੈ। ਦਰਸ਼ਨ, ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਵਿਆਖਿਆ ਹੋਈ ਹੈ। ਪੱਛਮੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਲੜੀ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦਾ ਗ੍ਰੰਥ *ਜਪੁ ਨੀਸਾਣ* ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨ ਦੇ ਵਖਰੇਵੇਂ ਸਦਕਾ ਬਦਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਵਿਦਵਾਨ ਨਿਰੰਤਰ ਵਿਆਖਿਆ ਅਪਡੇਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕਾਫੀ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਆਖਿਆਵਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਣ ਤਦ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਅਧਿਐਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਗੀਤਾ ਦੇ ਅੱਠ ਭਾਸ਼ਯ *ਅਸ਼ਟਿਕ* ਦੇ ਨਾਮ ਹੇਠ ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੰਜੀਲ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਪਰੰਪਰਾ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਆਖਿਆਕਾਰੀ ਵਿਚ ਵੀ ਸੁਰਜੀਤ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਆਸ਼ੇ ਨਾਲ ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਕ ਨੇ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਰਾਜਾ ਮ੍ਰਿਗੇਂਦਰ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾ ਘਰਾਣੇ ਦੇ ਉਘੇ ਸੰਗੀਤ ਆਚਾਰੀਆ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਮਵਰ ਵਿਦਵਾਨ ਹਨ। ਜਦੋਂ 1962 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਸਥਾਪਤ ਹੋਈ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਇਕ ਦਹਾਕੇ ਤੱਕ ਆਪ ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਫਿਲਾਸਫੀ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਵਿਜ਼ਿਟਿੰਗ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਵਜੋਂ ਅਧਿਆਪਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਹਥਲੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪੰਜ ਸੌਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪੁਰਬ ਵੇਲੇ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਅਨਜਾਣੇ ਕਾਰਨਾਂ ਸਦਕਾ ਹੁਣ ਇਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਜਪੁ ਜੀ ਦੇ ਦਸ ਟੀਕੇ ਇਕੋ ਥਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਨਾਲ ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਕ ਦੀ ਲੰਮੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ। ਪਾਠਕ ਜਾਣ ਜਾਣਗੇ ਕਿ ਲੇਖਕ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਿੰਨਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ,
ਪਟਿਆਲਾ।

ਡਾ. ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਵਾਈਸ-ਚਾਂਸਲਰ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

www.archive.org/details/namdhari

ਵਿਭਾਗੀ ਸ਼ਬਦ

2004 ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਉਪਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿਚ ਸੈਮੀਨਾਰ ਉਲੀਕੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਮਿਲਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਵੀ ਸਾਂ। ਨਿਊਯਾਰਕ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਪੇਪਰ ਸਮਾਪਤ ਕਰਕੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਵਿਚ ਆ ਬੈਠਾ ਤਾਂ ਸਾਢੇ ਛੇ ਫੁੱਟ ਲੰਮਾ ਸੁਣੱਖਾ ਜੁਆਨ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਇਆ ਤੇ ਆਖਿਆ, ਸਰ ਮੇਰੇ ਪਾਪਾ ਵੀਲ ਚੇਅਰ ਤੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹਾਲ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਉਠ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਇਹ ਤਾਂ ਕੰਵਰ ਮ੍ਰਿਗੇਂਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਨ, ਮੇਰੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਫਿਲਾਸਫੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਫਾਊਂਡਰ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਸੰਗੀਤ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਫਾਊਂਡਰ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਮੇਰੇ ਅਧਿਆਪਕ। ਗੋਡੀ ਹੱਥ ਲਾ ਕੇ ਅਸੀਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਬੋਲੇ, "ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਾਹਰ ਬੈਠਾ ਸੁਣਦਾ ਰਿਹਾ।" ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ- ਕੋਈ ਗੱਲ ਚੰਗੀ ਵੀ ਕਰ ਹੋਈ ਮੈਥੋਂ? ਬੋਲੇ- ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਆਖਦੇ ਰਹੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਪਟਿਆਲੇ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਸੁਣਨ ਦਾ ਅਨੰਦ ਲੈਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਮੈਂ ਵੀ ਪਟਿਆਲੇ ਦਾ ਹਾਂ ਨਾ ਜੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ- ਇਉਂ ਕਰੋ, ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਖਾਣਾ ਸਾਡੇ ਘਰ ਖਾਓ। ਇਹ ਮੇਰਾ ਕਾਕਾ ਹੈ ਨਾ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਲੈ ਵੀ ਆਵੇਗਾ ਛੱਡ ਵੀ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ- ਜੀ ਹੁਣ ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਖਾਣਾ ਤਿਆਰ ਹੈ, ਆਪਾਂ ਸਾਰੇ ਇਥੇ ਛਕਦੇ ਹਾਂ, ਫਿਰ ਮੈਂ ਵਿਹਲਾ ਹਾਂ, ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਚੱਲ ਪਈਏ ਤਾਂ ਵਧੀਕ ਸਮਾਂ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਹਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਦੁਪਹਿਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਦੇਰ ਰਾਤ ਤੱਕ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ ਜੋ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਵੱਖਰੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਛਪਵਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹਾਂ। ਇਥੇ ਕੇਵਲ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਾਂਗਾ, ਇਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟਾਈਟਲ ਬਾਰੇ, ਦੂਜੀ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਬਾਰੇ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ- ਜੀ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਆਉਂਦੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਕੰਵਰ ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਰਾਜਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਕਿਵੇਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਉਹ ਹੱਸ ਪਏ, ਕਿਹਾ- ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮੇਰੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾਤਾ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਨ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਯਾਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਮੈਂ ਕੰਵਰ ਸਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਪਿਛੋਂ ਮੇਰੇ ਭਤੀਜੇ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜਾ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਆਪੇ ਕੰਵਰ ਤੋਂ ਰਾਜਾ ਦੀ ਪਦੁੱਨਤੀ ਹੋ ਗਈ। ਇਹੋ ਮਹਿਲ ਦਾ ਪ੍ਰੋਟੋਕੋਲ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ- ਸਾਲ 1969 ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਕੇ 1972 ਵਿਚ ਮੁਕੰਮਲ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣੁ ਗ੍ਰੰਥ ਮੈਂ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਆਇਆ ਸਾਂ ਕਿ ਛਪਵਾ ਲਵੋ। ਅੱਜ ਤੱਕ ਉਸ ਦੀ ਉਘ-ਸੁੱਘ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲੀ। ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕੁਝ? ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਇਲਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵਾਪਸ ਜਾਕੇ ਇਸ ਦੀ ਹੋਣੀ ਦਾ ਪਤਾ ਕਰਾਂਗਾ।

ਪ੍ਰੋ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਰੀਬੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਡਾ. ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਇਥੇ ਹੀ ਸਨ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਸਿਖ ਵਿਸ਼ਵਕੋਸ਼ ਵਾਸਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਇਲਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ- ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਲੇਖਕ/ਖੋਜੀ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਨਹੀਂ ਛਾਪਣ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਤਾਲਿਬ ਸਾਹਿਬ, ਡਾ. ਤਾਰਨ ਸਿੰਘ ਆਦਿਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਕੇਵਲ ਡਾ. ਵਜ਼ੀਰ ਸਿੰਘ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ਉਹ ਵੀ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋ ਕੇ ਕਦੋਂ ਦੇ ਦਿੱਲੀ ਜਾ ਵਸੇ ਹਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਪਤਾ ਹੋਵੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ।

ਡਾ. ਵਜ਼ੀਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ- ਮੌਤ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰੋ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਨੇ 42 ਫਾਈਲਾਂ ਦਾ ਇਕ ਖਰੜਾ ਮੇਰੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ- ਦੇਖ ਲੈਣਾ। ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਕੁਝ ਗੇੜ ਵਿਚ ਨਾ ਆਇਆ। ਸੋ ਇਹ ਅਲਮਾਰੀ ਵਿਚ ਬੰਦ ਪਈਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਅਲਮਾਰੀ ਜੈਨਿਜ਼ਮ ਦੇ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਰੂਮ ਵਿਚ ਪਈ ਹੈ ਜਿਸਦੀਆਂ ਚਾਬੀਆਂ ਮੈਂ ਡਾ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਆਇਆ ਸਾਂ।

ਡਾ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਾਬੀਆਂ ਬਾਰੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਨਵੀਆਂ ਚਾਬੀਆਂ ਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਮਿਸਤਰੀ ਬੁਲਾ ਲਿਆ। ਮਿਸਤਰੀ ਨੇ ਤਾਲਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ, ਸਾਰੇ ਖਰੜੇ ਸਹੀ ਸਲਾਮਤ ਪਏ ਸਨ। ਰਾਈਸ ਪੇਪਰਾਂ ਉਪਰ ਪੁਰਾਣੇ ਮੈਨੁਅਲ ਟਾਈਪ ਰਾਈਟਰ ਨਾਲ ਟਾਈਪ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਹੱਥ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਕਾਗਜ਼ ਭੁਰ ਜਾਂਦੇ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਚੇਅਰਮੈਨੀ ਆ ਚੁਕੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਮੈਂ ਸਟਾਫ਼ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈਣ ਜੋਗਾ ਸਾਂ। ਪੂਰੀ ਇਹਤਿਆਤ ਵਰਤਦਿਆਂ ਇਸ ਦੇ ਬਰੀਕ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਫੋਟੋ ਕਾਪੀਆਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਰਾਜਾ ਜੀ ਨਾਲ ਫੋਨ ਅਤੇ ਈਮੇਲ ਉਪਰ ਨਿਰੰਤਰ ਸੰਪਰਕ ਰਿਹਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ ਇਕ ਬੀਬੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਅਮਰੀਕਾ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ ਜੇ ਇਕ ਨਕਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੱਥ ਭੇਜ ਦਿਓ, ਮੈਂ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਸੋਧਾਂ ਕਰ ਸਕਾਂਗਾ। ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇੰਟਰੋਡਕਸ਼ਨ ਲਿਖਦਾ ਰਹਾਂਗਾ। ਇਕ ਨਕਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਨਿਊਯਾਰਕ ਪੁੱਜ ਗਈ।

ਮੈਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਾਸੋਂ ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਛਾਪਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਈ। ਉਧਰ ਰਾਜਾ ਜੀ ਸੋਧਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਮੁਖਬੰਧ ਲਿਖਦੇ ਰਹੇ, ਇਧਰ ਮੈਂ ਟਾਈਪ ਕਰਵਾ-ਕਰਵਾ ਪਰੂਫ ਰੀਡਿੰਗ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਕੰਮ ਕਠਿਨ ਸੀ। ਇਕ ਤਾਂ ਪੁਰਾਣੀ ਸ਼ੈਲੀ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ, ਦੂਜਾ ਮੈਨੁਅਲ ਟਾਈਪ ਰਾਈਟਰ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਟਾਈਪ ਧੁੰਦਲਾ, ਅਸਪਸ਼ਟ,

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤੀਜੇ, ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸ਼ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ। ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਸਹਾਇਕ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਆਪ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਇਲਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਕੰਮ ਇੰਨਾ ਵੱਡਾ ਕਿ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਹਨ।

ਮੇਰੇ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਸੈਂਟਰ ਫਾਰ ਬੁਧਿਸਟ ਸਟੱਡੀਜ਼ ਵਿਚ ਇਕ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਸਹਾਇਕ ਦੀ ਆਸਾਮੀ ਮਿਲ ਗਈ। ਮੈਂ ਵਿਗਿਆਪਨ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਲੋੜ ਸਮਝਦਿਆਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਡਾ. ਦੀਪ ਸ਼ਿਖਾ ਸਾਨੂੰ ਲੱਭ ਗਈ, ਉਸਨੇ ਹਿੰਦੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਹੱਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਜੇ ਉਹ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਤਦ ਗ੍ਰੰਥ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧੀਆ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਜਿਥੇ ਰਾਜਾ ਜੀ ਨੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦਿੱਤੇ, ਮੂਲ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਸਨ ਪਰ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਰਥ ਛਾਪ ਸਕੇ ਹਾਂ, ਮੂਲ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੇ।

ਰਾਜਾ ਮ੍ਰਿਗੇਂਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਪੁਰਾਣੀ ਪੰਜਾਬੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਨਵੀਨ ਬਣਾਉਣ ਖ਼ਾਤਰ ਇਸ ਵਿਚ ਸੋਧਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਮੈਨੂੰ ਇਸਦਾ ਇਹੋ ਰੂਪ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੋਂ ਪਹਿਲ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸ਼ੈਲੀ ਕੁਝ ਅਜੀਬ ਲੱਗੇਗੀ ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣੇ ਗ੍ਰੰਥ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲੇਗਾ, ਉਹ ਇਸਦੇ ਆਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸ਼ੈਲੀ ਵਧੀਕ ਮਧੁਰ ਲੱਗਣ ਲੱਗੇਗੀ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਆਪਸ ਵਿਚ ਜੁੜੇ ਹੋਏ, ਯਾਨੀ ਕਿ ਸੰਯੁਕਤ-ਪਦ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਧੀ ਛੇਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਪਾਠਕ ਪੁਰਾਣੀ ਪੰਜਾਬੀ ਤੋਂ ਵਾਕਫ਼ ਹੋਣਗੇ, ਇਸ ਮਨੋਰਥ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ। ਰਾਜਾ ਜੀ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵੀ ਸਾਡੇ ਵਡੇਰਿਆਂ ਸਾਖੀਕਾਰਾਂ, ਵਿਆਖਿਆਕਾਰਾਂ ਵਰਗੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਟੀਕਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਥਾਂ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਪਾਠਕ ਜਾਣ ਸਕਣਗੇ ਕਿ ਸਾਡੀ ਸਨਾਤਨੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦਾ ਰਸ ਰੰਗ ਕੀ ਸੀ।

ਇਤਫ਼ਾਕਵਸ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਣਾ, ਉਥੇ ਗ੍ਰੰਥਕਾਰ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋਣਾ ਤੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ ਦੀ ਚੇਅਰ ਹੋਣੀ, ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਤੱਕ ਪੁਚਾਣ ਵਾਸਤੇ ਸਹਾਇਕ ਕਾਰਨ ਬਣੇ। ਜਦੋਂ ਬਤੌਰ ਵਾਈਸ-ਚਾਂਸਲਰ ਡਾ. ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਆਏ, ਉਦੋਂ ਇਸ ਉਪਰ ਕੰਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹਿਆ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਸਹਰਸ਼ ਇਸ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੱਤੀ।

ਹੁਣ ਗ੍ਰੰਥ ਆਪਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਅਗੇ ਕੀਤੀ ਅਰਦਾਸ ਸਫਲ ਹੋਈ, ਇਹ ਲਿਖਤ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਲਈ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਅਜਿਹੀ ਉਮੀਦ ਹੈ। ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਸੁਝਾਅ ਮਿਲਣਗੇ ਤਾਂ ਗਲਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸੋਧਾਂ ਕਰਾਂਗੇ। ਰਾਜਾ ਜੀ ਦੀ ਉਮਰ ਵਧੀਕ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਸ਼ੁਕਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਦੀ ਛਪੀ ਸੈਂਚੀ ਦੇਖ ਸਕੇ।

31 ਮਈ 2013

ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ (ਡਾ.)
ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅਤੇ ਮੁਖੀ ਧਰਮ ਅਧਿਐਨ ਵਿਭਾਗ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

www.archive.org/details/namdhari

ਲੇਖਕ ਦਾ ਸੰਪਾਦਕ ਨੂੰ ਇਕ ਖ਼ਤ

ਨਿਊਯਾਰਕ
4 ਸਤੰਬਰ 2011

ਪਰੋਫਿਸਰ ਸਾਹਿਬ,

ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ,

ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਭੇਜੀ ਫਾਈਲ ੧ ਦੇ ੫੬੪ ਪੜ੍ਹੇਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣੁ ਗ੍ਰੰਥੀ ੧੦ ਟੀਕੇਆਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਪੰਜ ਪੌੜੀਆਂ ਸੋਧੀਆਂ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਕੇਵਲ ੯੦-੧੦੦ ਪੜ੍ਹੇ ਸੋਧਨੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਹਫਤੇ ਦਸ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਆਪ ਪਾਸ ਭੇਜ ਦਵਾਂਗਾ। ਇਸ ਭਾਗ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਗੱਲਾਂ ਹਨ, ਜੋ ਆਪ ਜੀ ਹੀ ਪੂਰੇ ਕਰਾ ਸਕਦੇ ਹੋ:-

੧. ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ 'ਜਗੀ' ਜੀ ਤੋਂ ਮੈਂ "ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਅਨੰਦਘਨ ਦੀ ਦੀਕਾ" ਉਧਾਰੀ ਲਿਤੀ ਸੀ, ਜੋ ਆਪਦੇ ਯੂਨੀਵਸਟੀ ਦੇ ਟਾਈਪਿਸਟ ਨੇ ਪੂਰੀ ਨਕਲ ਉਤਾਰੀ ਸੀ। ਇਸਦੀ ਪੰਜਵੀਂ ਪੌੜੀਦੇ ਕੁਝਕ ਪਤਰੇਤੇ ਆਪ ਦੇ ਟਾਈਪਿਸਟ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਨੋਟ ਹੈ:-

ਇਨ ਵਚਨੋਕੋ ਮਾਨ ਕਰ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਨੇਭੀ ਸਭ ਤੇ ਉਪਰ ਮਹਾਮਾਇਆ ਕੀ ਉਪਮਾ ਕਹੀ॥ ਤੇਨੇ ਪ੍ਰਸਨੋ ਕੀਆ ਦ੍ਰਿਸਟਤੋ ਤਿਸਕੋ ਨਹੀ ਆਵਤਾ: ਜੋ ਅਗਆਨੀ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਅਬ ਇਸਕਾ ਉਤਰ ਲੈ॥ ਜੀਵੋਕੀ ਅਪੇਖਯਾ ਕਰ ਕਰਤੋ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸਨ, ਮਹਾਦੇਵਕੋ ਅਨੰਤ ਕੋਟ ਗੁਣ ਅਧਿਕ ਗਯਾਨ ਹੈ॥

ਅਰ ਅਪੇਖਯਾਕਰ ਕਰ ਤੋ ਸਵਲਮੇ ਹੀਨਤਾਹੈ। ਸ਼ੁਧਕੇ ਤੇ ਸਵਲ ਨਹੀ ਧਾਵਤਾ॥ ਗੁਣ ਅਧਿਕ ਗਿਆਨ ਮਾਨ ਕਰ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕਨੇ ਇਨਕੋ ਗੁਰੂ ਮਾਨਾ॥ ਅਰ ਜੋ ਸਿਖ ਹੋਤਾਹੈ, ਸੋ ਪਰਮੇਸਵਰਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਤੇਹੀ ਨਮਿਤ ਤੋਧਾਰਣ ਕਰਤਾ ਹੈ: ਔਰ ਗੁਰੂਕਾ ਕਛ ਪ੍ਰਯੋਜਨਤੋ ਨਹੀਥਾ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕਨੇ ਭੀਇਹੀ ਮਾਂਗਾ॥

ਪ੍ਰੋਫਸਰ ਸਾਹਿਬ ਅਗੇ ਪਹਿਲੀ ਗਲ ਇਹ ਹੈ:-

ਮੈਂ ਡਾ. ਜਗੀ ਦੀ ਓਹ ਕਿਤਾਬ ਓਨ੍ਹਾਂਨੂੰ ਮੋੜ ਦਿਤੀਸੀ, ਉਸਦਾ ਹਵਾਲਾ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾਹੈ ਕਿ ਕਈ ਸਾਲ ਪਿਛੋਂ ਜੱਗੀਜੀ ਨੇ, ਜਾਂ ਤਾਂ ਆਪਦੀ ਯੂਨੀਵਸਟੀ ਰਾਹੀਂ, ਜਾਂ ਪੰਜਾਬ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪਟਿਆਲਾ ਰਾਹੀਂ ਓਹ ਟੀਕਾ ਛਾਪ ਦਿੱਤੀ; ਆਪਨੂੰ ਓਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਨਕਲ/ਕਿਤਾਬ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੋਈ ਔਖੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਆਪ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨੀ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਦੂਜੀ ਗਲ ਇਹ ਹੈ:-

ਇਹ ਪੰਜਵੀਂ ਪੌੜੀ ਫਰੀਦ ਕੋਟ ਟੀਕਾ ਦੀ ਟੈਪਿਸਟ ਤੋ ਨਕਲ ਉਤਾਰਨੀ ਰਹਿ ਗਈ, ਆਪ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਦਵਾਇਆ ਹੈ, ਜੇ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਓਸਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਛਪੇਦੀ ਫੋਟੋ ਕਾਪੀ ਭੇਜ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਜੋ ਆਪ ਕੰਮਪਿਊਟਰ ਟਾਈਪ ਕਰਾ ਕੇ ਸਮਿਲਿਤ ਕਰ ਸਕੋ॥

ਤੀਜੀ ਗਲ, ਟਾਈਪਿਸਟ ਨੇ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ "ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਤਤਸਮ" ਰੂਪ ਛਡ/ਰਹਿਣ ਦਿੱਤੇ ਹਨ--ਅਰਥ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਕੀ ਇਹ ਠੀਕ ਰਹੇਗਾ? ਪਾਠਕਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਅਰਥਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਹੁੰਦਾਹੈ, ਅਲੋਚਕਾਂ ਦੀ ਗਲ ਵੱਖਰੀ ਹੁੰਦੀਹੈ॥

ਹੁਣ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਐਨਾ ਹੀ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਇਸ ਫਾਈਲ ਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਿਸਾ, ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਫਾਈਲ ੨ ਦੀ ਸੁਧਾਈ ਤੇ॥

ਅਸੀਸ, ਆਪਦਾ ਵ੍ਰਿਧੀ ਚਿੰਤਕ;

ਡਾ. ਮ੍ਰਿਗੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

www.archive.org/details/namdhari

ਵਿਸ਼ਾ-ਸੂਚੀ

	ਦੋ ਸ਼ਬਦ	(v)
	ਵਿਭਾਗੀ ਸ਼ਬਦ	(vii)
	ਲੇਖਕ ਦਾ ਸੰਪਾਦਕ ਨੂੰ ਇਕ ਖਤ	(xi)
	ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣੁ ਟੀਕਾ	(xv)
1.	ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣੁ	1-975

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

www.archive.org/details/namdhari

ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣੁ

੧ੴ ਸਤਿਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ

ਦਸ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣੁ ਗ੍ਰੰਥੀਦੇ 400 ਬਰਸਾਂ 'ਚ ਵਿਆਖਿਆਕਾਰਾਂ ਦੇ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਦਸ ਟੀਕਾ ਸੰਗ੍ਰਹ ਤੇ ਅਲੋਚਕ ਟਿੱਪਣੀਆਂ: ਸ਼੍ਰੀ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ,

ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣੁ ਗ੍ਰੰਥੀਦਾ:ਉਪਕ੍ਰਮ ਮੰਗਲ 1-19 ਪਉੜੀਆਂ, ਪੂਰਵਾਰਧ ਭਾਗ 1

ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣੁ ਗ੍ਰੰਥੀ ਦਾ: ਉਪਸੰਘਾਰ 20-38 ਪਉੜੀਆਂ + ਅੰਤਮ ਮੰਗਲ ਸਲੋਕ ਉਤਰਾਰਧ ਭਾਗ 2.

ਦਸ ਟੀਕਾਕਾਰ:-[1]

1. ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਸੋਢੀ ਮੀਣਾ(ਬਿਕ੍ਰਮੀ:1637-1697/ਈਸ੍ਵੀ:1580-1637=57 ਬਰਸ)
2. ਨਿਰਮਲਾ-ਗਿਆਨੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ(ਈ.1644-1734) ਮਹੰਤ ਸ਼੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ (ਲਾਹੌਰ ਸ਼ਹੀਦ :1734=90 ਬਰਸ)
3. ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੁ ਆਨੰਦ-ਘਨ(ਈ.17..-..) 'ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਰਾਵੀ', ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਪੰਜਾਬ ॥

ਪਟਿਆਲੇ ਰਾਜ ਦਰਬਾਰੀ :-

4. ਨਿਰਮਲਾ ਗਿਆਨੀ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ(ਈ.1786-1900)
5. ਨਿਰਮਲ ਨੈਬ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹੰਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ 'ਨਰੋਤਮ' (ਸੀ.1824/61-92)

ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪੰਜਾਬ (ਸਿਰਹੱਦੀ ਸੂਬਾ) ਸੰਤ :-

---

1. ਜੱਜ ਮੈਕਾਲਿਫ 1909 ਤੱਕ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਪੰਥ ਬਾਰੇ ਸਾਫ ਲਿਖ ਗਿਆ:- "*The Sikh Religion* Intro: p.lii last para. British ex-Judge M.A. Macauliffe (1880-1910-13)never could over-look recorded living true historical facts before him then correctly pointed out:-

"There are two great divisions of Sikhs, the *Sahijdhärïs* and *Singhs*....In the *Singhs* are included the *Nirmalä*s and *Nihang*s, the *Sahijdhärï*s include the *Udäsï*s..." Obviously" two great divisions of Sikhs...purports already a schism existed:a"dubious mischievous covert" intention"SEPARATE G.SIKH REL. DENOMINATIONS" Covertly,first founded "*Singh Sabhä* Inst" Amritsar, in 1883 at Lahore contrary to Universal *Gurü-Sikh* Religious Doctrine's BANNER '੧ੴ' (*Nishän/Jhandä*).*cf.*133 .

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

6. ਭਾਈ ਰਾਮਕਿਸ਼ਨ 'ਸੇਵਾ ਪੰਥੀ' (ਮਘਰ ਸੁਦੀ 5,1853/ਈਸ੍ਵੀ.1788-1910) ਫਰੀਦਕੋਟ ਰਾਜ ਦਰਬਾਰੀ ਸੇਖਵਾਂ ਡੇਰਾ ਨਿਰਮਲ ਮਹੰਤ ਥਰਾਜ ਸਿੰਘ ਦਾ ਚਾਟੜਾ

7. ਨਿਰਮਲ ਗਿਆਨੀ ਬਦਨ ਸਿੰਘ 'ਬਰਾੜ'(1877-83-19..)

ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਯੂ,ਪੀ ਪ੍ਰਾਂਤ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਾਂਤ:-

8. ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਡੇਰਾ 'ਪੀਲੀਭਤਿ'(18..-..)

9. ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਵੈਦਿਕ ਮੁਨੀ ਲਾਹੌਰ (19..-..)

10. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ (1872-1957)ਚਾਟੜੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁ ਉਪ-ਟਕਸਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ; ਪ੍ਰਧਾਨ ਪੰਚ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ,ਆਦਿ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਭਵਨ; ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨਵਿਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ 1969-72 (S.R.F., UGC)

ਕੰਵਰ ਡਾ.ਮ੍ਰਿਗੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾ **Erstwhile Patiälä Principality's *Damdamä Taksäl Shästrï*:*Giänï*:(*Pañjäbï* Hon.), BA(Hon & Add Phil); *Patiälä Sangït Gharänä Sangïtkär*: M.M(GMV).Musicologist Virtuoso:*Vinä/ Sattär*, AIR DELHI:1947-52, at Punjabi University Patiala SRF(UGC 1969-72) at: Yale Music School, Indian Music & Ethno-musicology; M.A.R.(Yale Div:World Rel.; Ethnomusic) USA; Ph.D. Emeritus: CUNY & SUNY Universities Colleges, New York, USA.**

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਧੰਨਵਾਦ

ਸ਼੍ਰੀ ਚੌਥੇ ਜਗਦਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀਦਾ ਇਲਾਨ ਹੈ:-
"ਜਿਨਕਾ ਹਰਿ ਸੇਤੀ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ,ਤਿਨ ਕਾਰਜ ਹਰਿ ਆਪਿ ਸਵਾਰਿ॥ ਤਿਨ ਚੂਕੀ ਮੁਹਤਾਜੀ ਲੋਕਨਕੀ, ਹਰਿ ਅੰਗੀਕਾਰੁ ਕੀਆ ਕਰਤਾਰਿ॥"

ਸਾਰੇ ਮਹਿਲ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇਆਂ ਦੀ ਸੁਭਾਵਿਕ ਨਿਗ੍ਹਾਂ ਚੋਟੀ ਤੋਂ ਨੀਚੇ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ॥ ਪਰ ਜਦ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਮਹਿਲ ਉਸਾਰੀ ਜਾਂਚਣ ਲਈਂ ਬਣੋਣ ਬਾਰੇ ਧਿਆਨ ਦਈਏ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਉਲਟ ਵਿਚਾਰ ਪਹਿਲੂ ਦੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਭਾਵ, ਨੀਂਵ ਤੋਂ ਸਿਖਰ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦੀ ਹੈ॥

ਮੁਢੋਂ ਸੁਭਾਵਕ ਐਸੀ ਵਿਚਾਰ ਧਾਰਾ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀਦੇ ਦਿਵਜ ਬਾਣੀਂ ਦੇ ਆਲੋਚਕ ਵਿਸ਼ੂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰਹੀ ਹੈ॥ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਅਰਥ ਕਰਨ ਲਗੇ ਦੇਖੇ ਗਏ ਹਨ, ਬਿਨਾ ਗੁਰੁਗਮ ਟਕਸਾਲੀ ਵਿਦਿਆ ਸਿਖੇ – ਸਾਰੇ ਹੀ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵਜੀ ਲਿਖਵਾਇ ਤਤਕਰਾ ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਨੁ ਝੰਡੇ ਲਿਖਵਾਏ ੧ਓ ਚੋਟੀ (Ph.D.) ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਸੁਭਾਵਿਕ ਅਰਥ ਆਰੰਭ ਕਰਦੇ ਹਨ– ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਨੁ ਗ੍ਰੰਥੀ ਦੇ ਦੋ ਪੂਰਵ-ਉੱਤਰਾਰਧ ਭਾਗ ਹਨ, ਤੇ ਦੂਜੇ ਉੱਤਰਾਰਧ ਭਰੀਐ ਹਥੁ ਪੈਰੁ ਤਨੁ ਦੇਹ...20 ਨੀਂਵ ਹੈ ਤੋਂ ੧ਓ ਚੋਟੀ, ਰੋਜ਼ ਸਾਰੇ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨੇ ਪਰ ਬੋਧ ਨਹੀਂ॥

ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਪ੍ਰਾਰੰਭਕ ਗੁਰਗਮ ਸਚੀ ਗੁਰੁਸਿੱਖੀ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਤਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਕ, ਇਕੋ ਹੀ ਗੁਰਗਮ ਸਚੀ ਟਕਸਾਲੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦੀਖਿਆ-ਸਿਖਿਆ ਬੀਜ ਬ੍ਰਿਖ ਆਗਮ-ਨਿਗਮ ਤਰਕ (Logic) ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਕਾਸ ਥਾਪਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਗੁਰੁਸਿੱਖ 'ਚ ਸੱਚਾ ਕ੍ਰਮ ਵਿਧੀ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਸਿਖਣਾ ਸੌਖਾ ਹੋਵੇ, ਚੌਥੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੁ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ (Testament) ਹੈ: ਪਹਿਲਾ ਆਗਮੁ ਨਿਗਮੁ ਨਾਨਕੁ ਆਖਿ ਸੁਣਾਏ, ਪੂਰੇ ਗੁਰਕਾ ਬਚਨੁ ਉਪਰਿ ਆਇਆ॥ ਗੁਰਸਿਖਾ ਵਡਿਆਈ ਭਾਵੈ ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਕੀ, ਮਨਮੁਖਾ ਓਹ ਵੇਲਾ ਹਥਿ ਨ ਆਇਆ ਅਰਥ ਤਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ। ਆਗਮੁ ਅਰਥ ਆਗਮਨ[1] (Inductive) ਤਰਕ ਹੈ;ਤੇ ਨਿਗਮੁ ਅਰਥ ਨਿਗਮਨ[2] (Deductive) ਤਰਕ (Logic) ਹੈ॥

ਦਸ਼ਮ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਵਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਹਿਲਾਂ ਪੌਂਟੇ ਸਾਹਿਬ, ਫੇਰ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਤ 'ਚ ਦਮਦਮੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁ ਕਾਸ਼ੀ (ਅਸੀਸ ਪ੍ਰਦੱਤ ਰਾਜ ਪਟਿਆਲੇ ਅੰਦਰ) ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਕ੍ਰਮ ਵਿਧੀ ਸਿਖਿਆ ਟਕਸਾਲ ਨੀਂਵ ਬਿਸਾਖੀ ਸੰਃ1763, ਸੰਨ 1707 ਨੂੰ ਧਰੀ॥ ਓਹੀ ਅਟੁਟ ਲੜੀ ਸੰਨ 1947-48 ਤਕ ਪਟਿਆਲੇ ਰਾਜ ਡਿਓਢੀ ਮਾਲ ਮਹਿਕਮਾ ਦੇ ਉਪ-ਮਹਿਕਮਾ ਧਰਮ ਗੋਲਕ 'ਚ ਬੇ-ਤੋੜ ਪਰਵਰਿਸ਼ 1706-1956 ਤਕ ਰਹੀ ॥

---

2. ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਮ: 4 ਪੰਨੇ 305:5; 1135:5। ਅ.ਪੰ. 304:1। ਆਗਮ ਤਰਕ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਵਸਤੂ 'ਚ ਸ਼ੰਸ਼ੇ ਮਿਟਾਕੇ ਊਨਮਾਨ ਗਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਵਿਅਸ਼ਟੀ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਰਕ ਪ੍ਰਯੋਗ ਸਾਰੇ ਵੈਦਿਕ-ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ:- ਪੁਰਾਣ, ਤੰਤ੍ਰ ਆਦਿ ਬ੍ਰਹਮ ੧ਓ ਸਿੱਧੀ ਲਈਂ ਬਰਤਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਓਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਅਗਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਨਿਗਮ ਤਰਕ ਪ੍ਰਤੱਖ ਅਨੁਮਾਨ ਵਸਤੂ 'ਚ ਸ਼ੰਸ਼ੇ ਮਿਟਾ ਸਮਸ਼ਟੀ ਸੰਸੈ ਮਿਟਾ ਗਿਆਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਰਕ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਵੇਦ ਵਿਚ ਸਮਸ਼ਟੀ-ਵਿਅਸਸ਼ਟੀ ਬ੍ਰਹਮ ੧ਓ ਸਿੱਧ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਗਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ॥ ਪੰ. 935:12, ਆਦਿ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੰਨ 1948 ਵਿੱਚ ਆਪੇ ਮਹਾਰਾਜੇ, ਰਾਜੇ, ਰਾਣਿਆਂ ਆਦਿ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਸਮਗ੍ਰ ਭਾਰਤ ਗਣਤੰਤ੍ਰ ਰਾਜ 'ਚ ਸਮਿਲਿਤ ਹੋਏ। ਪਟਿਆਲਾ ਤੇ ਪੂਰਵੀ ਪੰਜਾਬ ਸੰਗਠਨ (PEPSU) ਰਾਜ ਅੰਤ ਸੰਨ 1956 ਤਕ ਅਟੂਟ ਨਿਰਵਿਘਨ ਪਟਿਆਲਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਰਜਾਦਾ ਰਹੀ॥

ਸੰਨ 1956-57 ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਬਨੌਂਣ ਬਹਾਨੇ ਸਾਰੇ ਪੁਰਾਣੇ ਪੈਪਸੂ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਛੱਡ) ਸਮਗ੍ਰ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਪੰਜਾਬੀ ਗੁਰੂਦ੍ਵਾਰੇ ਨਵੇਂ ਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਹੇਠ ਆਏ ॥

ਤਦੋਂ ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਸੰਨ 1905 ਪੰਜਾਬ-ਸਰਹੱਦੀ ਸੂਬੇ ਵੰਡ ਨੀਤੀ ਸੰਨ 1925 ੧ਓ ਧਰਮ ਦੀ ਥਾਂ ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਕ੍ਰੁਸ਼ਟ ਬੁੱਧਿ ਅੰਗ੍ਰਜ਼ੀ ਭੇਦ ਰਾਜ ਵੰਡ ਨੀਤੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋਈ॥ ਉਸ ਕੁਨੀਤੀ ਨੀਂਵ ਬੋਏ ਬੀਜ ਕੰਡੇ ਦੇ ਅੰਕੁਰ ਉੱਗੇ ਸੰਨ 1956 ਤਕ ਸੂਲਾਂ ਦੇ ਝਾੜ ਬਣ ਗਏ ਸਨ ਜੋ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਜੀਦੇ ਵਿਸ਼੍ਵਜਗਤ ਧਰਮ ੧ਓ ਦਾ ਏਕਤ੍ਵ ਧਰਮ ਰੋਕੇ ਯਥਾ: ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਿਨੋ ਦਿਨ, ਸਾਲੋਸਾਲ, ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਦੀ ਲੰਬਾਈ, ਚੌੜਾਈ: ਪਥਰਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਿਣਤੀ ਦਿਨੋਂ ਦਿਨ ਵਧਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ: ਪਰ ਲਾਲ ਹੀਰੇ ਵਿਰਲੇ ਦਿਸਦੇ ਹਨ ॥

ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਦੀ ਧਰੀ ਪ੍ਰਾਰੰਭੀ ਵਿਧੀ ਪੂਰਵਕ ਨੀਂਵ 'ਚ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਾ ਰਹੇ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਗੁਰਗਮ ਟਕਸਾਲੀ ਸਚੀ ਦਿਖਿਆ-ਸਿਖਿਆ ਜੋ ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੁ ਜੀਨੇ ਤਿਨ-ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਨੀਂਵ ਧਰੀ ਸੀ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਚੋਟੀ ਉੱਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਸ਼ੁਧ ਅਰਥਾਂ ਦਾ ਮਹਿਲ ਬਨੌਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਯਾ ਦਿਤੀ ॥ ਵਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਮਹਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਓਸ ਨੀਂਵ ਉਤੇ ਅਤਿ ਸੰਖੇਪ ਨਾਲ ਇਸ ਮਹਾਨ ਟੀਕਾ ਟਿੱਪਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹ ਗ੍ਰੰਥ ਰਚਿਆ ਗਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਨੋ ਲੋਮ-ਵਿਲੋਮ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਯਾਵਾਂ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਿਤ ਹਨ। ਯਥਾ:- ਬਾਣੀ ਬਿਰਲਉ ਬੀਚਾਰਸੀ, ਜੇਕੋ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ॥ ਇਹ ਬਾਣੀ ਮਹਾਪੁਰਖਕੀ, ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸਾ ਹੋਇ ਜੋ ਸੰਪੂਰਣ ਵਿਸ਼੍ਵ ਦੇ ਮਨੁਖੀ ਜੀਵ ਮਾਤ੍ਰ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਪੱਖ ਪਾਤ ੧ਓ ਘਰ ਕਰ ਜਾਵੇ। ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਇਹ ਆਪਣੀ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਜੀ ਦੀ 500 ਬਰਸੀ ਭੇਟ ਹੈ ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ- ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਅਟੂਟ ਟਕਸਾਲ ਅਨੁਭਵੀ ਵਿਦ੍ਵਾਨ (Scholars) ਸੰਤਾਂ ਗਿਆਨੀਆਂ (Mystics) ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਮੈਂ ਅਤਿਅੰਤ ਆਭਾਰੀ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸੀਸ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਅਲਭ ਦੁਰਲਭ ਕਾਰਜ ਉਪਯੋਗੀ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਭਗਤ ਜਨਾ ਦੇ ਕਰ-ਕਮਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸਮਰਪਤ ਕਰਣਾ ਬਣਿਆ ਹੈ ॥

ਇਸ ਕੰਮ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਸ਼੍ਵਵਿਦਿਆਲਾ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਭਵਨ ਦੇ ਧਰਮ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਦੀ ਚਾਰ ਸਾਲੀ ਉਤਕਟ ਲਾਲਸਾ, ਨਿਗਰਾਨੀ ਅੰਦਰ ਪੂਰਾ ਚੜ੍ਹਾਕੇ ਛਾਪਣ ਲਈਂ ਪ੍ਰਸਿਧ ਦਸ ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣੁ ਟੀਕੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਸਮੇਤ ਖਰੜਾ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਸਮਰਪਤ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜੋ ਹੁਣ ਬਦਲੇ ਸਮੇ 'ਚ ਸੁਧਾਈ ਕਰਕੇ ਪੂਰ ਚਾੜ੍ਹਿਆ ਹੈ॥ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਸ੍ਰਦਾਰ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਦੋਨੋਆ ਦਾ ਅਤੀ ਮਸ਼ਕੂਰ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਇਹ ਅਲੱਭ ਕਾਰਜ ਪੂਰ ਚੜਿਆ ਹੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਵਿਸ਼੍ਵ ਭਾਖਾ ਵਿਗਿਆਨ

ਪੱਛਮ ਦ੍ਵੀਪ ਯੂਰੋ-ਏਸ਼ਜਨ ਗ੍ਰਿਕੋ-ਰੋਮਨ ਭਾਖਾ ਆਧਾਰ

(West Eurasian : *Greco-Romanes* Languages):

ਪੱਛਮ ਦ੍ਵੀਪ:- 1. ਸਲਾਵਿਕ (*Slavik*), 2. ਪੋਲਿਸ਼ (*Polish*), 3. ਰੋਮਨ (Europe:*Roman*), 4. ਕ੍ਰਿਲਿਕ (*Cyrillic*), 5. ਯੂਨਾਨੀ (*Greek*), 6. ਜੋਰਜਿਨ (*Georgian*); 7. ਇਰਮਨੀ (*Armenian*), 8. ਰੂਸੀ (*Russian).*

ਪੱਛਮ ਜੰਬੂ ਦ੍ਵੀਪ ਐਰਮਿਕ/ਸਾਮੀ ਭਾਖਾ ਆਧਾਰ (WEST OCCIDENT : Aramaic Base Languages):-

9. ਹੀਬਰੂ (*Hebrew*); 10. ਅਰਬੀ (*Arabic*);11.ਤੁਰਕੀ (*Turkish*), 12. ਈਥੀਓਪਿਕ/ਮਿਸ਼੍ (*Ethtopic/Egypt's Vocal)*); 13. ਮੰਗੋਲ (*Mongolian*)

ਮੱਧ ਜੰਬੂ ਦ੍ਵੀਪ ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇਸੀ ਭਾਖਾਵਾਂ (Central Asian+Indic Regions Based Languages):-

14. "ਬ੍ਰਾਹਮੀ (ਵੇਦ ਮੂਲ ਬ੍ਰਹਮਾਵ੍ਰਤ ਦੇਸੀ ਦੇਵਨਾਗਰੀ ਲਿਪੀ):- 15.ਅਹੋਮ (*Ahom*), 16. ਉੜਿਯਾ (*Oriyä*), 17. ਸ਼ਰਦਾ (*Shärdä*), 18. ਸਿੱਧ (ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ ਭਾਖਾ: (*Siddham*),19. ਸੋਮਪਿੰਗ (*Sompeng*), 20. ਸੋਰੰਗ (*Sorang*), 21. ਸੌਰਾਸ਼ਟ੍ਰੀ/ ਗੁਜਰਾਤੀ (*Sourästri/Gujrati*), 22. ਸੋਯੰਬੂ (*Soyombo*), 23. ਸਯਲੋਟੀ ਨਾਗਰੀ (*Syloti Nagri*), 24. ਹਿੰਦੀ (*Hindi*: Ref:*Brahmävrt Desï*), 25. ਕਨੜ (*Kannad*) 26.ਖਰੋਸ਼ਟੀ(*Kharosthi*), 27.ਖੇਮਰ (*Khemer*), 28.ਗ੍ਰੰਥ(*Granth*), 29.ਗੁਜਰਾਤੀ (*Gujarati*), 30.ਗੁਰਮੁਖੀ(*Gurmukhi/Rudi Bänï/Punjäbï*), 31. ਛੰਮ(*Cham*), 32.ਯਵ ਦ੍ਵੀਪ/ਜਾਵਾ (*Javanese*), 33. ਤਗਲੋਗ (*Tagalog*), 34. ਤਗਭਨ੍ਵ (*Tagbanwa*), 35.ਤਾਈਦੰ(*Tai Dam*), 36.ਤਾਮਿਲ(*Tamil*), 37.ਟੈਲਿਗੂ(*Telgu*), 38. ਤਿਬਤੀ(*Tibetan*), 39/14. ਦੇਵ ਨਾਗਰੀ (*Devanagari*); 40. ਟੋਚਾਰੀਂ (*Tocharian*), 41. ਡਿਹੋਂਗ ਡੈ (*Dehong Dai/Tai Le*), 42. ਫਗਸ-ਫਾ (*Phags-pä*), 43. ਪੰਜਾਬੀ (ਗੁਰਮੁਖੀ/ਸ਼ਾਹਮੁਖੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪੰਜਾਬੀ (*Punjäbi*); 44. ਬੰਗਾਲੀ (*Bangali*), 45.ਬਟਕ (*Batak*), 46.ਭੋਜਪੁਰੀ (*Bhojpuri*=ਪੂਰਵੀ ਹਿੰਦੀ (*East Hindi*), 47.ਮਕਸਰ (*Makasar/Lontar*), 48.ਮਲਿਜਾਲਮ (*Malayälam*), 49. ਮਨੀਪੁਰੀ (*Manïpurï*), 50. ਮਰਾਠੀ (*Maräthï*), 51.ਮੌੜੀ (*Modi*), 52.ਤਜ਼ਾਕਿਸਤਾਨੀ(*Ukrainian*), 53.ਰੰਜੰਨ(*Ranjan*), 54.ਰਦਜੰਗ (*Redjang*), 55.ਲਣ(*Lanna*), 56. ਲੌ(*Lao*), 57.ਲਿਪਚਾ(*Lepcha*), 58.ਲਿੰਬੂ(*Limbü*), 59.ਲੋਂਤਰਾ(*Lontarä/Makasar*), 60.ਵਰੰਗ ਖਿੱਸ਼ਤਿ(*Varang Kshiti*).

ਦੱਖਨ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾਂਵਾਂ(*South Indic* Regions Based Languages):-

61.ਕੰਨਡ(*Kannad*), 62.ਮਲਿਯਲਮ(*Malyälam*); 63.ਤਿਲੁਗੂ(*Telugü/Kannad*);

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

64.ਤਾਮਿਲ(*Tämil*); 65.ਸਿੰਘਲ ਦ੍ਵੀਪੀ (ਸ਼੍ਰੀ ਲੰਕਨ:*Sinhalese*), etc. have many dialects of major regional languages.

ਪੂਰਵ-ਦੱਖਨ ਜੰਬੂ ਦ੍ਵੀਪ (*South-East Asian*)

66.ਹਨੂਨੋਓ(*Hanuno'o*), 67.ਹਮੋਂਗ(*Hmong*), 68.ਖੇਮਰ (*Khemer*); 69.ਥਾਈ (*Thäi*),70.ਬਾਲੀ(*Bälinese*),71.ਬੌਧ(*Bodh*),72.ਮਜੰਮਰ(Burmese/*Myanmar*) 73.ਲਾਓ (*Läo*); 74.ਵੀਟਨਾਮੀ(*Vietnamese*)

ਪੂਰਵੀ ਜੰਬੂ ਦ੍ਵੀਪ (East Asian)

75.ਚੀਨੀ:ਐਮੋਜ ਸ੍ਵਾਟੋ(*Amoy-Swatow Chinese*), 76.ਚੀਨੀ:ਕੈਨਟੋਨੀ(*Cantonese Chinese*), 77.ਚੀਨੀ: ਮੈਂਡਰਿਨ (*Chinese Mandarin*), 78.ਚੀਨੀ : ਵੀ (*Wü Chinese*), 79.ਜਪਾਨੀ(*Japanese*), 80.ਕੋਰਿਜਨ(*Korean*)[3].

1. Abu-Lughod,Janet(1991)Before European Hegemony: World System AD 1250–1350.Lon Oxford Uni. Bosworth, Andrew (2003).The Genetics of Civilization: A Classification of Civilizations, Bosworth, Andrew (2000).The Evolution of the World-City System,3000 BC to AD 2000, in World System History:...R.A. Denemark, J.Friedman,B.K.Gills,& G.Modelski,G.,editors. London: Routledge. Bosworth, Andrew(1995).World Cities & World Economic Cycles,in Civilizations & World Systems. Stephen K. Sanderson, editor. Walnut Creek: Sage/ Altamira Press.Braudel, Fernand (1987). A History of Civilizations, New York: Penguin Books.Chase-Dunn, Christopher and Thomas D. Hall (1995). Cross-World-System Comparisons: Similarities & Differences in Civilizations...World Systems.Stephen K.Sanderson,edit.Walnut Creek/Altamira PrssCrystal, D. (2001). English as a Global Language, Cambridge,Cambridge Univ Press. Dawkins, Richard (1976). The Selfish Gene. Oxford: Oxford University Press.Friedman,Thomas (1999).Lexus & Olive Tree:Understanding Globalization.NY:Farrar,Straus, Giroux. Huntington,Samuel P.(1996).Clash of Civilizations & the Remaking of World Order.NY:Simon-Schuster Keniston,Kenneth(1999) Language,Power & Software Cultural Attitudes...Tech & Communi.NY:SunyPress Leigh, James(2004)... Reflections of Babylon:Intercultural Communication & Globalization...NewWorld Order in Globalization, Vol.4.; I. http://globalization.icaap.org/content/v4.1/leigh.htmlLogan, Robert K. (1986): The Alphabet Effect. New York: Morrow. Modelski, George(2000) "World System Evolution,"...Edit R.A.Denemark...,editors. London: Routledge Modelski,George and William R. Thompson (1996)....Columbia: Univ of South Carolina Press Ouaknin, Marc-Alain(1999)Mysteries of the Alphabet:The Origins of Writing.NY: Abbeville Press. Poster,M.(1999)National Identities & Communications Technologies.Information Society,15(4)235-240 Sanderson, Stephen K.(1995)Civilizations & World Systems...World-Historic Change,Altamira Press. Toynbee, Arnold (1934). A Study of History. London: Oxford University Press. Zhang, K.& Hao,X.(1999).The Internet & Ethnic Press:A Study of Electronic Chinese Publications. The Information Society,15(1).pp.21-30. #.Copyright exclusive auth...

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਗੁਰੁਮੁਖੀ ਵਰਣਮਾਲਾ, ਮਾੜ੍ਹਾ ਉਲਥਾ ਜੰਤ੍ਰ

ਜੰਬੂ ਦੀਪ (ਏਸ਼ੀਆ) ਦੇ ਨੌ ਖੰਡਾਂ 'ਚੋਂ ਭਾਰਤ ਖੰਡ ਦੇ ਆਧਾਰ ਵੇਦ/ਸ਼ਰੁਤੀ ਅਧਾਰ ਬ੍ਰਹਮੀ/ਦੇਵ ਨਾਗਰੀ ਲਿਪੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਭਾਰਤ ਖੰਡ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਦੇਸਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਪੀਆਂ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਹੋਈਆਂ ॥

ਜਿਵੇਂ ਯੋਰਪ (Europe) ਦ੍ਵੀਪ ਅਧਾਰ ਰੋਮਨ (Roman) ਲਿਪੀ ਹੈ--ਉਸਦੇ ਆਧਾਰ:- ਬਰਤਾਨੀਆ, ਫਰਾਂਸ, ਜਰਮਨੀ, ਸਪੇਨ, ਇਟਲੀ ਆਦਿ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਦੇ ਫਰਕ ਕਾਰਣ ਓਨ੍ਹਾਂ ਲਿਪੀ'ਚ ਅੱਲਗ ਅੱਲਗ ਮਾੜ੍ਹੇ 2,000 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵਿਕਸਦੇ ਰਹੇ॥ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤ ਦ੍ਵੀਪ ਅੰਦਰ ਬ੍ਰਾਹਮੀ/ਦੇਵ ਨਾਗਰੀ ਲਿਪੀ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਲਿਪੀਆਂ:- ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ ਮਤਿ ਸਿੱਧ ਲਿਪੀ, ਸ਼ਾਰਦਾ, ਡਿੰਗਲ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਲਿਪੀਆਂ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਦੇਸ਼ਾਂ(ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ):- ਉੜੀਸਾ, ਗੁਜਰਾਤ, ਬਿਹਾਰ, ਬੰਗਾਲ ਤੋਂ ਲੈ ਸਾਰੇ ਉੱਤਰ ਮਦ੍ਰ ਦੇਸੀ (*Pañjäb*), ਨਵੇਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ'ਚ ਸੰਨ 1960 ਮਗਰੋਂ ਸ਼ਾਹਮੁਖੀ ਆਦਿ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਮਗ੍ਰੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਧੀਆਂ ਅਤੇ ਗੋਲ ਲੀਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕ ਲਿਪੀਆਂ ਵਿਕਸਤ ਹੋਈਆਂ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਵ ਜੀ ਦੀ ਗੁਰੁਮੁਖੀ ਦਿਵਜ ਲਿਪੀ ਅਧਾਰਤ ਬਣਾਈ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਕਿਤਾਬ (ਪੋਥੀ) ਲਿਖੀ। ਉਸੇ ਬਾਣੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਉਤਾਰੇ ਕਰਾਕੇ ਉੱਤਰ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਭਾਖਾ ਅਨੁਯਾਯੀ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼੍ਵਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਥ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਸਥਾਪਿਤ 8 ਮੰਜੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਭਾਖਾ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਕਰੀ ॥

ਗੁਰੁਮੁਖੀ ਲਿਪੀ: ਪਟੀ ਦੇ 35 ਅੱਖਰ 12 ਮਾੜ੍ਹੇ, ਅਤੇ ਨਾਲ ਬਾਵਨ (52) ਅੱਖਰੀ ਦੇ 13/14 ਮਾੜ੍ਹੇ ॥ International Dictionary ਸ੍ਵਰ ਅੱਖਰ:-

1. ਗੁਰੁਮੁਖੀ ਮੁਕਤੇ ਅੱਖਰ:-ਓ ਅ ੲ ॥ ਸ ਹ

ਗੁਰੁਮੁਖੀ ਸ੍ਵਰ ਮੁਹਾਰਨੀ:-ਅ ਆ ਇ ਈ ਉ ਊ (ਰਿ ਰੀ ਲ੍ਰਿ ਲ੍ਰੀ) ਏ ਐ ਓ ਔ ਅੰ ਆਂ ਃ

ਗੁਰੁਮੁਖੀ ਸ੍ਵਰ ਮਹਾਰਨੀ ਮਾੜ੍ਹਾ:- ਾ ਿ ੀ ੁ ੂ ੇ ੈ ੋ ੌ ੰ ਂ

ਦੇਵ ਨਾਗਰੀ ਸੁਰ ਮਾਲਾ:- अ आ इ ई उ ऊ ऋ ॠ ऌ ॡ ए ऐ ओ औ अँ/ आँ ः=ह

ਦੇਵ ਨਾਗਰੀ ਸੁਰਾਂ ਦੀ ਮਾੜ੍ਹਾ:- ा ि ी ु ू ृ ॄ ॅ े ै ॆ ॉ ँ ः

ਅਰਬੀ ਸੁਰ ਲਫਜ਼ ਚਿੰਨ੍ਹ:- (ਮੱਦ)ॅ (ਜ਼ੇਰ)/ (ਪੇਸ਼)' (ਸ਼ੱਦ)ّ

ਰੋਮਨ ਲਿਪੀ:-

Transliteration:- *a ä i ï U ü r lr e ai o au m' äm' ha*

ਵਿਜੰਜਨ ਅੱਖਰ:-

2. ਗੁਰੁਮੁਖੀ ਲਿਪੀ :- ਕ ਖ ਗ ਘ ਙ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

	ਦੇਵ ਨਾਗਰੀ :-	क	ख	ग	घ	ङ	/क्ष क्ग/ग्व	ह
	ਰੋਮਨ ਲਿਪੀ:-	*k*	*Kh*	*g*	*gh*	*ñ*	*ks*	
3.	ਗੁਰੁਮੁਖੀ ਲਿਪੀ :-	ਚ	ਛ	ਜ	ਝ	ਞ		
	ਦੇਵ ਨਾਗਰੀ :-	च	छ	ज	झ	ञ	श	
	ਰੋਮਨ ਲਿਪੀ :-	*ch*	*chh*	*j*	*jh*	*ñ*	*s'*	*jñ*
4.	ਗੁਰੁਮੁਖੀ ਲਿਪੀ :-	ਟ	ਠ	ਡ	ਢ	ਣ		
	ਦੇਵ ਨਾਗਰੀ :-	ट	ठ	ड	ढ	ण	ष	
	ਰੋਮਨ ਲਿਪੀ :-	*ṭ*	*ṭh*	*d*	*dh*	*n*	*s*	
5.	ਗੁਰੁਮੁਖੀ ਲਿਪੀ :-	ਤ	ਥ	ਦ	ਧ	ਨ		
	ਦੇਵ ਨਾਗਰੀ :-	त	थ	द	ध	न	स	त्र
	ਰੋਮਨ ਲਿਪੀ :-	*t*	*th*	*d*	*dh*	*n*	*s*	*tr*
6.	ਗੁਰੁਮੁਖੀ ਲਿਪੀ :-	ਪ	ਫ	ਬ	ਭ	ਮ	ਗੁੰ	
	ਦੇਵ ਨਾਗਰੀ :-	प	फ	ब	भ	म	ँ*	
	ਰੋਮਨ ਲਿਪੀ :-	*p*	*ph*	*b*	*bh*	*m*	*gvm'*	
7.	ਗੁਰੁਮੁਖੀ ਲਿਪੀ :-	ਯ	ਰ	ਲ/ਲ਼	ਵ	ੜ		
	ਦੇਵ ਨਾਗਰੀ :-	य	र	ल/ळ	व	ड़		
	ਰੋਮਨ ਲਿਪੀ :-	*y*	*r*	*l*	*v*	*r'*		

ਗੁਰੁਬਾਣੀ 'ਚ ਨਹੀਂ, ਸੰਨ 1931 (ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ 'ਚ) ਤੇ 1960 ਪਿਛੋਂ ਨਵੀਂ ਪੰਜਾਬੀ 'ਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹਨ:-

8.	ਗੁਰੁਮੁਖੀ ਲਿਪੀ :-	ਕ਼ ,	ਖ਼,	ਗ਼,	ਜ਼,	ਫ਼,
	ਰੋਮਨ ਲਿਪੀ:-	*Q*	*kh*	*gh*	*z*	*f*

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਗ੍ਰੰਥ ਰਚਨ ਦਾ ਪਰਥਾਇ

ਈਸ੍ਵੀ ਸੰਨ 1962 ਚ, ਪਟਿਆਲਾ ਨਗਰੀ, ਰਾਜੇਂਦ੍ਰ ਕੋਠੀ, ਬਾਰਾਂਦਰੀ ਮਹਿਲ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਉਦਘਾਟਨ ਹੋਈ। ਮਗਰੋਂ ਨਵਾਂ ਕੈਂਪਸ ਬਹਾਦਰਗੜ੍ਹ ਮਾਰਗ ਤੇ ਬਣਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ॥

ਨਵੇ ਕੈਂਪਸ ਸਮੇਲਨ ਤੇ ਆਮੰਤ੍ਰਿਤ ਇਕੱਠ'ਚ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰਾਰ ਸਰਦਾਰ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲਨ ਦਾ ਇਤਿਫਾਕ ਰਹਿਆ॥ ਕਈ ਵਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜਾ ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਫਰੀਦਕੋਟ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ॥ ਗ੍ਰੰਥ ਕਰਤਾ ਨੇ ਸੁਭਾਵਕ ਕਿਹਾ:-"ਸਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ! ਥੋੜੇ ਦਿਨ ਹੋਏ ਰਾਸ਼ਟ੍ਰਪਤੀ ਪ੍ਰਸਿਧ ਫਿਲਾਸਫਰ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਨੇ ਅਕਾਸ਼ ਵਾਣੀ ਦਿੱਲੀ ਤੋ ਕਿਹਾ, "ਧਰਮ ਦੇ ਠੀਕ ਗਿਆਨ ਬਿਨਾ ਸਮਗ੍ਰ ਭਾਰਤ, ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਂਤੀਅ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਅਸਥਿਤੀ/ ਨਾਮੁਮਕਿਨ/ਅਸੰਭਵ ਹਨ..."। ਚਲਦੀ ਗੱਲ 'ਚ ਮੈ ਕਿਹਾ, "ਸਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ: ਐਸੀ ਪਰਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਇਸ(ਧਰਮ)ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੵਵਿਦਿਆਲੇ ਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀ ਸਿਖਾਯਾ ਜਾਂਦਾ?" ਸਰਦਾਰ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਉੱਤਰ ਦਿਤਾ, "ਤੁਸੀ ਰਾਸ਼ਟ੍ਰਪਤੀ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਮਿਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਆਪ ਹੀ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਦੇ॥ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਠੀਕ ਰੁਝਾਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨਾਰੰਗ ਨਾਲ ਮਿਲ਼ਕੇ ਅਸੀਂ ਐਸੀ ਸਕੀਮ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ..."। ਸੰਮੇਲ ਖਤਮ ਹੋ ਗਇਆ ॥

ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨਾਂ ਪਿਛੋਂ, ਗ੍ਰੰਥ ਸੰਗ੍ਰਹ ਕਰਤਾ ਦੋ ਹਫਤੇ ਬਾਦ ਆਕਾਸ਼ ਵਾਣੀ ਦਿੱਲੀ 1967-68 ਤੋਂ ਲਾਈਵ ਸੁਰ-ਬਹਾਰ/ਸਿਤਾਰ ਕਲਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਗਏ ॥ ਸੁਭਾਵ ਅਨੁਸਾਰ ਉਪਰਾਸ਼ਟ੍ਰਪਤੀ ਕਾਲ ਤੋਂ ਰਾਸ਼ਟ੍ਰਪਤੀ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਰਹਿਣ ਕਾਰਣ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਿਲਟ੍ਰੀ ਸਿਕ੍ਰੇਟ੍ਰੀ ਨਰਿੰਦ੍ਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫੋਨ ਤੇ ਪੁਛਿਆ,'ਜੇ ਵਿਵਸਥਾ ਹੋਵੇ, ਰਾਸ਼ਟ੍ਰਪਤੀ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਨ ਦਾ ਸਮੈ ਬਣ ਸਕਦਾਹੈ?' ਓਨ੍ਹਾਂ ਮਿਲਨ ਸਮਾਂ ਦਸਿਆ ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਸ਼ਟ੍ਰਪਤੀ ਨੂੰ ਮਿਲਨ ਉਤੇ, ਪੂਰਵ ਸੁਭਾਵ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਰਤਾਲਾਪ 'ਚ ਬ੍ਰਹ੍ਮ ਗਿਆਨ ਅਧਿਆਤਮ ਵਿਦਿਆ ਵਿਚਾਰਦੇ ਰਹੇ॥ ਬਿਚਦੀ ਮੈ ਕਿਹਾ: ਬ੍ਰਹ੍ਮ ਵਿਦਿਆ ਪਹਿਲੋਂ ਪਹਿਲ ਕੇਵਲ ਵਿਸ਼ੵ-ਧਰਮ ਸਮੰਨ੍ਹੈ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ੵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਦੇ ਤਰਕ ਸਿੱਧਾਂਤ ਰਾਹੀਂ ਸੰਭਵ ਹੈ॥ ਕਾਰਣ ਕਿ ਉਸ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂ-ਯਹੂਦੀ-ਇਸਲਾਮ ਧਰਮਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਦਸ਼) ਨਾਮ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਹਨ॥ ਐਨੇ'ਚ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ "ਆਕਾਸ਼ ਵਾਣੀ"(AIR) ਕਹੀ ਧਰਮ ਸੰਬੰਧੀ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਵਾਰਤਾ ਉਠਾ ਕੇ ਦੁਹਰਾਈ, ਜੋ ਪਟਿਆਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਕਿ "ਤੁਸੀ ਪਿਛੇ ਅਕਾਸ਼ ਵਾਣੀ ਉਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, 'ਧਰਮ ਦਾ ਠੀਕ ਗਿਆਨ ਬਿਨਾ ਸਮਗ੍ਰ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਂਤੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਜਾਣੇ ਬਿਨਾ ਆਸੰਭਵ ਹੈ'॥ ਫੇਰ ਐਸੀ ਪਰਸਥਿਤੀ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੵ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਵਿਦਿਆਲੇਆਂ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਕਿਉਂ ਨਹੀ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਂਦਾ? ਤਤਕਾਲ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਉੱਤਰ ਦਿਤਾ:"ਆਪਣਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸੈਕੁਲਰ ਹੈ--ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਧਰਮ ਵਰਜਤ' ਹੈ॥ ਪਲਟ ਕੇ ਮੈ ਇਕਲਖ਼ਤ ਕਿਹਾ :

"ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ! ਇਹ! ਆਪ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹੋ? ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਪਰ ਦਸੋ, ਕਿਆ ਸੈਕੁਲਰ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਨਹੀਂ--ਕਿ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਇਕੇ ਜੇਹਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ -ਨਾ ਕਿ ਧਰਮ ਸਿਖਾਣੇ ਬੰਦ ਹੋਣ?"। ਓਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ "ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸੰਕੇਤਦੇ ਹੋ ?" ਮੈ ਉੱਤਰ ਦਿਤਾ: "ਜੀ ਹਾਂ। ਦ੍ਵਿਜ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਦੀ ਪੰਜ ਸੌ ਵਰਸ਼ੀ 1969 'ਚ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਜੇ ਪਟਿਆਲੇ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਭਾਗ (Department) ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਇਕਠੇ ਹੋਣ, ਕੀ ਐਸੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨਾਲ ਧਰਮ ਦਾ ਤਾਤਪਰਜ,ਤੇ ਲਖਸ਼ ਨਹੀਂ ਅਪੜ ਸਕਦਾ? ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਦੇਰਤੋਂ ਬਾਰ ਬਾਰ,ਅਤੇ ਹੁਣੇ ਹੀ ਆਕਾਸ਼ ਵਾਣੀ ਦਿਲੀ ਉਤੇ ਇਹੀ ਗਲ ਕਹੀ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਅਨੇਕ ਵਿਦਿਆ ਕੇਂਦ੍ਰਾਂ 'ਚ ਵੀ ਇਹੀ ਗਲ ਬਲ ਪੂਰਵਕ ਕਹਿੰਦੇ ਰਹੇ ਹੋ"। ਓਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, "ਠਹਿਰੋ! ਯੂਨੀਰਸਟੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਕੋਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਖੀ, ਡਾ. ਕੋਠਾਰੀ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣੇ ਮਿਲਨ ਆ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਵਿਚਾਰਾਂਗਾ"॥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੇ ਅੰਤ ਤਕ ਮੈ ਠਹਿਰਿਆ ਰਿਹਾ॥ ਓਹ ਡਾ. ਕੁਠਾਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ, ਤੇ ਡਾ. ਕੁਠਾਰੀ ਨੂੰ ਵਿਦਾ ਕਰ, ਰਾਸ਼ਟ੍ਰਪਤੀ ਨੇ ਇਸ ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਟੀਕਾ ਗ੍ਰੰਥ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ: 'ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦੇਓ। ਧਰਮ ਵਿਭਾਗ ਸੰਬੰਧੀ ਪੰਜ ਸਤ ਕਾਰਜ ਉਲੀਕ ਕੇ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਗ੍ਰਾਂਟਸ ਕੋਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨ॥ ਉਸ ਉਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਧਰਮ ਵਿਭਾਗ ਥਾਪਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਣਗੇ'॥ ਮੈਂ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਕੇ ਵਿਦਾ ਲਈ, ਤੇ ਵੀ.ਸੀ. ਸਰਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨਾਰੰਗ ਤੇ ਰਜਿਸਟ੍ਰਾਰ ਸਰਦਾਰ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਦੋਨੋਂ ਨੂੰ ਜਥਾ ਜੋਗ ਦੱਸ ਦਿਤਾ॥ ਉਸ ਪਿਛੋਂ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਗ੍ਰਾਂਟਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਯੋਜਨਾ ਉਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਪੰਜ-ਸੌ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨਿਵਰਸਟੀ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਵਿਭਾਗ ਥਾਪਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿਤੀ॥ ਉਸ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਲਈ ਧਰਮ ਵਿਭਾਗ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰੁਪਰਵ ਮੌਕੇ 1969 ਈਸ੍ਵੀ ਨੂੰ ਥਾਪਿਆ ਜਾਵੇ ॥

ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਗ੍ਰਾਂਟਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਪਿਛੋਂ ਜਦ ਫੇਰ ਮੇਰਾ ਦਿੱਲੀ ਰੇਡੀਓ ਸਿਤਾਰ ਪ੍ਰੋਗ੍ਰਾਮ ਜਾਣਾ ਬਣਿਆ, ਮੈ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲਿਆ। ਓਨ੍ਹਾਂ ਪੁਛਿਆ "ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਕਲਪਨਾ ਪੰਜਵੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਲਈ ਹੈ?" ਮੈ ਉਤ੍ਰ ਦਿੱਤਾ: "ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀਖ ਦਿਤੀ ਸੀ, ਕਿ ਤੁਲਨਾਤਮ ਭਾਰਤ-ਸਾਮੀ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਆਧਾਰ ਉਤੇ ਕ੍ਰਮ ਨਾਲ ਅਧਿਆਤਮ ਧਰਮ ਸਿੱਧਾਂਤ ਓਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਪ੍ਰਮਾਂਣਾਂ ਨਾਲ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖੇ, ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਦੇ ਵਿਸ਼੍ਵ ਧਰਮ ੧ਓ ਦੇ '1' (ਏਕਤ੍ਵ) ਸਿੱਧਾਂਤ ਦੀ ਸਮਨ੍ਹੇ ਪਤੇ ਚਲੇ॥ ਓਸ ਕੰਮੇ ਆਪਨੇ ਦੇਖਿ ਕੇ,ਆਪਣਾ ਮਾਨ ਪਤ੍ਰ ਲਿਖ ਕੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ; ਅਤੇ ਸਲਾਹ ਦਿਤੀ: ਡਾ:ਨਿਹਾਰ ਰੰਜਨ ਰੇ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਇੰਨਸਟੀਟਯੂਟ ਓਫ ਐਡਵਾਂਸ ਸਟਡੀਜ਼, ਸ਼ਿਮਲਾ ਨੂੰ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਦਿਖਾਣਾ ॥ ਡਾ,ਨਿਹਰਰੰਜਨ ਰੇ ਨੇ ਦੇਖ ਪੜ੍ਹ ਕੇ, ਸਿਰਲੇਖ ਸੰਬੰਧੀ ਰਾਇ ਦੇ, ਭੂਮਿਕਾ ਲਿਖ ਦਿਤੀ। ਪਰ ਅਜੇ ਛਾਪਣ ਲਈ ਠੀਕ ਸਮੇ ਦੀ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਹੈ॥ ਚਲਦੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਗਲ 'ਚ, ਰਾਸ਼ਟ੍ਰਪਤੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉਤ੍ਰ ਅਸਾਂ ਇਹ ਦਿਤਾ: "ਸ਼੍ਰੀਮਾਨਜੀ: ਇਸ ਪਰਥਾਇ ਬਿਨੇ ਹੈ:-'ਮੈ ਕਈ ਪੁਰਾਤਨ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇਖ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਹੋਇਆ ॥ ਜਦ ਮੈ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿੱਚ ਅੱਠ "ਮੂਲ ਸ਼੍ਰੀ ਭਗਵਤ-ਗੀਤਾ ਅਸ਼ਟਕ ਭਾਸ਼ਜ" ਨਿਰਣਯ ਸਾਗਰ ਮੰਤ੍ਰਾਲੈ, ਮੁੰਬਈ ਛਪਿਆ ਆਪਣੇ ਪੁਸਤਕਾਲੈ 'ਚ ਦੇਖਿਆ, ਤਾਂ ਸੰਕਲਪ ਹੋਇਆ, ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਅੱਠ:- 1.ਸ਼ੰਕਰ, 2. ਅਨੰਦ ਗਿਰੀ, 3. ਨੀਲ ਕੰਠੀ, 4. ਮਧੁਸੁਦਨੀ, 5. ਭਾਸਜਕਰ ਸੰਦੀਪਿਕਾ, 6.ਸ਼੍ਰੀਧਰ ਸੰਬੋਧਿਨੀ, 7. ਅਭਿੰਨ੍ਹਗੁਪਤ ਆਚਾਰਯ ਤੇ 8.ਗੂੜਾਰਥ ਦੀਪਿਕਾ ਤਤ੍ਵਾਲੋਕ ਹਨ: ਇਸ ਗੀਤਾ ਅਸ਼ਟਕ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਵਿਦਵਾਨ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦੇ ਹਨ॥ ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾਂ ਹਾਂ, ਓਹਾ ਜਿਹਾ ਕੰਮ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਅਤੇ ਆਮ ਦੋਨੋਂ ਗੁਰੁਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਯੋਗ ਆਧਾਰ ਹੈ; ਉਸ ਉਤੇ ਇਸ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਗ੍ਰੰਥ ਉਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਾਂ ॥

ਗੀਤਾ ਅਸ਼ਟਕ ਅਤੇ ਇੰਜੀਲ ਤਿੰਨ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਦੋ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਨਮੁਨਾ

ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ ਮੂਲ ਪਾਠ:- **"नासतो विद्यते भावो नाभावो विद्यते सतः । उभयोऽपि दृष्टोऽन्तस्त्वनयोस्तत्वदर्शिभिः ॥१६।२"**

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਯੇਲ ਯੁਨਿਵਰਸਟੀ ਡਵਿਨਿਟੀ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਇੰਜੀਲ ਕਿਤਾਬ ਸੰਤ ਮਾਰਕ ਆਧਾਰਤ ਦੋ ਸੰਤਾਂ: ਸੰਤ ਮੈਥਿਊ ਅਤੇ ਸੰਤ ਲੂਕ ਦੀਆਂ ਮਿਲਾਕੇ ਤਿਨ ਗ੍ਰੰਥੀਆਂ ਕੋਰਸ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਭਾਗ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਛਾਪੇ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:-

Gospel's Parables

St. Matthew St. Mark St. Luke

XIII.3..."Behold, a sower IV.3."Karken; Behold, there went VIII.5."A sower went out to sow/went forth to sow. out o sower to sow his seed, some fell by the wayside. 4"And when he sowed, some seeds 4.And it came to pass, some and it was trodden down, and they fell by the wayside; and some the fowls of the air devoured it. fowls came and devoured them up and the fowls of the air came 6.And some fell upon a rock; and

5."Some fell on stony places, came and devoured it up soon as it was sprung up, it withered where they had not much earth:6.And some fell on stony ground away, because it lacked moisture and forthwith they sprung up... where it had not earth; and...7.And some fell among thorns;...

ਬੇਸ਼ਕ ਹਿੰਦੂਆਂ'ਚ ਅਜੇ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼ੈਵ ਸੰਨਿਆਸੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਸ਼ੰਕਰ ਆਚਾਰਜ ਅਦ੍ਵੈਤ ਵਾਦ ਉਤੇ ਹੀ ਕੰਮ ਹੈ; ਕਿਸੇ ਵੈਸ਼ਣਵ ਵੈਰਾਗੀ ਦ੍ਵੈਤ ਭਾਵਵਾਦੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ, 1. ਰਾਮਾਨੁਜ, 2.ਨਿੰਬਾਰਕ, 3.ਮਾਧਵ(ਅਸਲੋਂ ਨਿਖਿਦ ਦਵੈਤਵਾਦੀ), 4.ਵੱਲਭ(ਚੇਤਨ ਸਮੇਤ) ਆਦਿ ਆਚਾਰਜਾਂ ਦੇ ਭਾਸ਼ਜ (ਟੀਕੇ) ਕਿਸੇ ਇਕੱਠੇ ਨਹੀ ਛਾਪੇ ॥ ਪਰ ਇਹ ਅੱਠ ਛਪੇ ਹਿੰਦੂ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਦ੍ਵੈਤ (ਇਕ'1') ਸਿਧਾਂਤਵਾਦ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾ 'ਚ ਮੁਖ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯਾਂ ਦੇ ਕਰੀਬ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਦੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਸਿੱਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਇਕੋ ਥਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਲੌਕਿਕ ਸੰਗ੍ਰਹ ਹੈ; ਜੋ ਜ਼ਰੂਰ ਸਾਰੇ ਜਗਤ'' ਦੇ ਹਿਤ ਕਾਰਨ ਹੁਣ ਤਕ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ॥

ਉਸ ਕਰਕੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਕ ਗ੍ਰੰਥ ਸੰਗ੍ਰਹ ਕੁਛ ਚਿਰ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਦਿਵ੍ਯਬਾਣੀ ਦੇ ਪੰਜਵੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਲਈ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚੋਂ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣ ਗ੍ਰੰਥੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਟੀਕੇ ਇਕੱਠੇ ਟਿੱਪਣੀ ਗਿਆਨ-ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਅਲੋਚਨਾ ਲਿਖਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਵਿਚਾਰ ਰਿਹਾਂ ਹਾਂ, ਕਿ ਉਸ ਮੌਕੇ ਉਤੇ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਹੁਣ ਐਸਾ ਸੰਗ੍ਰਹੈ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਰਾਹੀਂ ਆਪਦੇ ਅਸੀਸ ਨਾਲ ਨਵੇ ਰਚੇ ਧਰਮ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਪੂਰ ਚੜ੍ਹਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਗਜਾ ਹੈ ਜੋ ਗ੍ਰੰਥ ਰਚਨ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਪਰਥਾਇ (context) ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣੁ ਗ੍ਰੰਥੀ ਦੇ ਦਸ ਟੀਕੇ-ਟਿੱਪਣੀਦਾ ਅਨੁਬੰਧ[4]

ਗ੍ਰੰਥ ਰਚਨ ਮੰਤਬ (meaning) ਤੇ ਪਰਮਸਿਧਾਂਤ (Ultimate Doctrinal Object)

ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਸਿਖਿਆ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ: ਮ:1-ਹਉ ਵਿਚਿ ਮੂਰਖੁ,ਹਉ ਵਿਚਿ ਸਿਆਣਾ ॥ ਮੋਖ ਮੁਕਤਿ ਕੀ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣਾ॥ ਭਗਤ ਕਬੀਰ- ਫਾਸਨ ਕੀ ਬਿਧਿ ਸਭੁ ਕੋਊ ਜਾਨੈ ਛੂਟਨ ਕੀ ਇਕੁ ਕੋਈ॥

ਭਾਰਤੀ ਲੌਕਿਕ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਅਟੂਟ ਪ੍ਰਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰੇਕ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਚਾਰ ਅਨੁਬੰਧ ਜਾਣੇ ਬਿਨਾ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚ ਰੁਚੀ, ਜਾਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ॥ ਇਸ ਕਾਰਣ ਚਾਰ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਆਂ ਦੇ ਲਕਸ਼ਣ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਣਨੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ:- 1. ਵਿਸ਼ੈ, 2. ਸੰਬੰਧ, 3. ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ 4. ਪ੍ਰਯੋਜਨ॥ ਇਹ ਚਾਰ ਨੇਮ ਸੰਪੂਰਣ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਤੇ ਹਰੇਕ ਗ੍ਰੰਥੀ ਬਾਬਤ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਣਨੇ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਸੰਖੇਪ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹਨ:-

1.ਵਿਸ਼ੈ (Subject): ਸੰਬੰਧੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਪ੍ਰਮਾਣ:-

ਮ:1:-ਨਿਹਫਲੰ ਤਸ੍ਯ ਜਨਮਸ੍ਯ ਜਾਵਦ ਬ੍ਰਹਮ ਨ ਬਿੰਦਤੇ॥ ਸਾਗਰੰ ਸੰਸਾਰਸ੍ਯ ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ ਤਰਹਿਕੇ॥ ...ਕਰਣ(Effect) ਕਾਰਣ(Cause) ਸਮਰਥੁਹੈ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਬੀਚਾਰਿ॥ ਕਾਰਣੁ ਕਰਤੇ ਵਸਿ ਹੈ, ਜਿਨਿ ਕਲ ਰਖੀ ਧਾਰਿ''ਵ.3

(ਨੋਟ:-ਦਰਸਨ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਣ ਹੈ- ਅਰਥ: ਕੰਮ ਕਰਣਾ ਨਹੀਂ, ਤੇ ਕਾਰਣ (Cause) ਹੈ; ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸ਼ਬਦ ਦੇਖੋ- ਆਦਿ ਪੁਰਖੁ ਅਪਰੰਪਰੁ ਆਪੇ ॥ ਆਪੇ ਥਾਪੇ ਥਾਪਿ ਉਥਾਪੇ ॥ ਸਭਮਹਿ ਵਰਤੈ ਏਕੋ ਸੋਈ, ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੋਭਾ ਪਾਵਣਿਆ॥ 1॥ ਰਹਾਉ ॥ ਤੂ ਦਇਆਲੁ ਕਿਰਪਾਲੁ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਈ॥ ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਦੂਜਾ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਈ॥ ਗੁਰੁਪਰਸਾਦੁ ਕਰੇ ਨਾਮੁ ਦੇਵੈ, ਨਾਮੇ ਨਾਮਿ ਸਮਾਵਣਿਆ॥ 2ਸ.3

2. ਸੰਬੰਧ(contact, relationship): ਸੰਬੰਧਿਤ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਪ੍ਰਮਾਣ:-

---

4. ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿਤ ਪਰੰਪਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਅਨੁਬੰਧ ਜਾਣੇ ਬਿਨਾ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚ ਨਾ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ, ਨਾ ਰੁਚੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਣ ਗ੍ਰੰਥ ਲਕਸ਼ਣ ਜਾਣਨੇ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ॥ ਹਰੇਕ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਮੁੱਖ ਚਾਰ ਅੰਗ ਸ਼ੀਰਸ਼ ਰੂਪ ਹੁੰਦੇ ਹਨ: ੧. ਵਿਸ਼ੈ (subject), ੨. ਸੰਬੰਧ (connections), ੩. ਅਧਿਕਾਰੀ (competent qualifiers) ਅਤੇ ੪. ਪ੍ਰਯੋਜਨ (Minor & Major/Ultimate object)

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮ: 4:-ਹੀਰਾ ਲਾਲੁ ਅਮੋਲਕੁਹੈ ਭਾਰੀ ਬਿਨੁ ਗਾਹਕ ਮੀਕਾ ਕਾਖਾ ॥ ਰਤਨ ਗਾਹਕੁ ਗੁਰੁ-ਸਾਧੂ ਦੇਖਿਓ, ਤਬ ਰਤਨੁ ਬਿਕਾਨੋ ਲਾਖਾ ॥

ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਗੁਪਤ ਹੀਰੁ ਹਰਿ ਰਾਖਾ ॥ ਦੀਨ-ਦਇਆਲਿ ਮਿਲਾਇਓ ਗੁਰੁ ਸਾਧੂ, ਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ, ਹੀਰੁ ਪਰਾਖਾ[ਹ.3]

ਅਤੇ: ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਹੀਰਾ ਅਸ ਦੇਖਿਓ ਜਗਮਹ ਰਹਾ ਸਮਾਈ ॥ ਗੁਪਤਾ ਹੀਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਭਇਓ ਜਬ, ਗੁਰਗਮ ਦੀਆ ਦਿਖਾਈ[ਕ.3]

3. ਅਧਿਕਾਰੀ(qualified, competent to understand) ਸੰਬੰਧੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹਨ:-

ਮ:1:-ਵਿਣੁ ਗਾਹਕ ਗੁਣੁ ਵੇਚੀਐ: ਤਉ ਗੁਣੁ ਸਹਘੋ ਜਾਇ ॥ ਗੁਣਕਾ ਗਾਹਕੁ ਜੇ ਮਿਲੈ ਤਉ ਗੁਣੁ ਲਾਖ ਵਿਕਾਇ ॥ [ਖ-1.3]

ਤੇ, ਕਬੀਰ ਹਰਿ ਹੀਰਾ ਜਨ ਜਉਹਰੀ ਲੇਕੈ ਮਾਂਡੈ ਹਾਟ॥ ਜਬ ਹੀ ਪਾਈਅਹਿ ਪਾਰਖੂ ਤਬ ਹੀਰਨ ਕੀ ਸਾਟ ॥162॥ [ਖ-2.3]

4. ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਸੰਬੰਧੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਪ੍ਰਮਾਣ:-

ਮ:1:-ਕਰਮ ਪੇਡੁ ਸਾਖਾ ਹਰੀ, ਧਰਮੁ ਫੁਲੁ,ਫਲੁ ਗਿਆਨੁ ॥ ਪਤ ਪਰਾਪਤਿ ਛਾਵ ਘਣੀ: ਚੂਕਾ ਮਨ ਅਭਿਮਾਨੁ[ਗ-1.3](ਤ੍ਰਿ-ਕਾਂਡ ਕ੍ਰਮ ਸਮੁਚੈ ਬੋਧ ਬਚਨ)

ਮ:9:-ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਬਹੁਰਿ ਨਹ ਪਾਵੈ: ਕਛੂ ਉਪਾਉ ਮੁਕਤਿ ਕਾ ਕਰੁ ਰੇ ॥ ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਗਾਇ ਕਰੁਨਾਮੈ ਭਵ ਸਾਗਰਕੈ ਪਾਰਿ ਉਤਰੁ ਰੇ''[ਗ-2.3] ਅਤੇ;

ਮ:4:-ਹਰਿ ਆਪੇ ਠਾਕੁਰੁ ਹਰਿ ਆਪੇ ਸੇਵਕੁ ਜੀ ਕਿਆ ਨਾਨਕ ਜੰਤ ਵਿਚਾਰਾ ॥ 1 ॥ ਤੂੰ ਘਟਘਟ ਅੰਤਰਿ ਸਰਬਨਿਰੰਤਰਿਜੀ ਹਰਿ ਏਕੋ ਪੁਰਖੁ ਸਮਾਣਾ[ਗ.-3.5]

ਨੋਟ:-ਸਾਰੇ ਭਾਰਤੀ-ਸਾਮੀ ਧਰਮ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯਾਂ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀਦਾ ਅੰਤਲਾ ਰਾਜ-ਯੋਗ ਸ਼ਬਦ ਤ੍ਰਿ-ਕਾਂਡ ਸਮ-ਸਮੁਚੈ ਬੋਧਕ ਹੈ॥

ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਅਨੁਬੰਧ ਆਧਾਰਤ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਦਾ ਕਲਿਜੁਗੀ ਜੀਵ ਮਾਤ੍ਰ ਉਧਾਰ ਲਈ ਪੰਜ-ਸੌ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਰਸ ਭੇਟ ਲਈ ਗ੍ਰੰਥ ਸੰਗ੍ਰਹ ਕਰਤਾ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਕਾਫੀ ਚਿਰੋਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰਿਆ, ਐਸੇ ਮਹਾਨ ਉਤਸਵ ਉਤੇ ਕੀ ਅਲੌਕਿਕ ਅਧਿਆਤਮਕ ਵਸਤੁ ਅਰਪਨ ਕਰੀ ਜਾਵੇ? ਬਹੁਤ ਮਨਨ ਪਿੱਛੋਂ ਵਿਚਾਰ ਬੱਧਾ, ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂਜੀ ਦੇ ਕੁਛ ਅਤਿਉੱਤਮ ਅਟੱਲ ਅਧਿਆਤਮ ਸਾਹਿਤ ਬਰਾਬਰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ: ਹੋਰ ਸਭ ਤੁੱਛ ਹੈ; ਵਿਚਾਰਿਆ- ਤੇਰੋ ਕੀਆ ਤੁਝਹਿ ਕਿਆ ਅਰਪਉ? ਇਸ ਏਕਤ੍ਵ/ਅਦ੍ਵੈਤ ਭਗਤੀ ਭਾਉ'ਚ ਅਤਿਉੱਤਮ ਦਿਵਜ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚੋਂ ਛਾਂਟਕੇ ਕੁਛ ਅਰਪਨ ਕਰਿਆ ਜਾਣਾ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਵੇਲੇ ਨਿੱਤਨੇਮ ਆਰੰਭ, ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਹੁਕਮੇ ਪੰਨੇ 733 ਤੇ ਆਇਆ:-

ਮ:4॥ ਤਿਨੀ ਅੰਤਰਿ ਹਰਿ ਆਰਾਧਿਆ ਜਿਨ ਕਉ ਧੁਰਿ ਲਿਖਿਆ ਲਿਖਤੁ ਲਿਲਾਰਾ॥

---

5. ਪੁਨੈ.ਓ.ਮ:1, ਪੰ.466:12 ।ਅ. ਭ.ਕਬੀਰ.ਪੰ.331:14 ।ਏ.ਪੰ.1353:9। ਸ.ਪੰ.129:18-.। ਹ,ਪੰ.496:14-16।ਕ.ਪੰ.483:15। ਖ-1. ਪੰ.1086:18 । ਖ.-2. ਪੰ.1373:4।ਗ.-1. ਪੰ.220:15। ਗ.-2.ਪੰ.1160:24 ਆਦਿ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤਿਨਕੀ ਬਖੀਲੀ ਕੋਈ ਕਿਆ ਕਰੇ, ਜਿਨਕਾ ਅੰਗੁਕਰੇ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਕਰਤਾਰਾ॥ ਹਰਿ ਹਰਿ ਧਿਆਇ ਮਨ, ਮੇਰੇ ਮਨ ਧਿਆਇ, ਹਰਿ ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੇ ਸਭਿ ਦੂਖ ਨਿਵਾਰਣਹਾਰਾ॥ ਰਹਾਉ॥ ਧੁਰਿ ਭਗਤ ਜਨਾਕਉ ਬਖਸਿਆ ਹਰਿ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭਗਤਿ ਭੰਡਾਰਾ॥ ਮੂਰਖੁ ਹੋਵੈ ਸੁ ਉਨਕੀ ਰੀਸ ਕਰੇ, ਤਿਸੁ ਹਲਤਿ ਪਲਤਿ ਮੁਹੁ ਕਾਰਾ॥ ਸੇ ਭਗਤ, ਸੇ ਸੇਵਕਾ, ਜਿਨਾ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਪਿਆਰਾ ॥ ਤਿਨਕੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਹਰਿ ਪਾਈਐ, ਸਿਰਿ ਨਿੰਦਕ ਕੈ ਪਵੈ, ਛਾਰਾ ॥3॥ ਜਿਸੁ ਘਰਿ ਵਿਰਤੀ ਸੋਈ ਜਾਣੈ, ਜਗਤਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੂਛਿ, ਕਰਹੁ ਬੀਚਾਰਾ॥[ਉ.4] ਚਹੁ ਪੀੜੀ, ਆਦਿ, ਜੁਗਾਦਿ ਬਖੀਲੀ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਇਓ; ਹਰਿ ਸੇਵਕ ਭਾਇ ਨਿਸਤਾਰਾ॥

ਅਗੇ ਪੰ.733, ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ:-

ਸੂਹੀ ਮ:4- ਜਿਥੈ ਹਰਿ ਆਰਾਧੀਐ,ਤਿਥੈ ਹਰਿ ਮਿਤੁ ਸਹਾਈ॥ ਗੁਰਕਿਰਪਾਤੇ ਹਰਿ ਮਨਿ ਵਸੈ: ਹੋਰਤੁ ਬਿਧਿ ਲਖਿਆ ਨ ਜਾਈ॥ ਹਰਿ-ਧਨੁ ਸੰਚੀਐ ਭਾਈ॥ ਜਿ ਹਲਤਿ ਪਲਤਿ ਹਰਿ ਹੋਇ, ਸਖਾਈ॥ ਰਹਾਉ॥ ਇਸੁ ਹਰਿ ਧਨੈ ਕਾ ਤੋਟਾ ਕਦੇ ਨ ਆਵਈ, ਜਨ ਨਾਨਕ ਕਉ ਗੁਰਿ ਸੋਝੀ ਪਾਈ॥[ਅ.6]

ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਅਧਾਰ ਬਣੇ, ਤੇ ਤਾਕੀਦ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ 36।1।6॥36।2।8...ਵਿੱਚ ਬਾਰ ਬਾਰ ਏਹੀ ਭਾਵ ਦ੍ਰਿੜਾਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੀਜ ਮਾਤ੍ਰ ਸਿਖਿਆ, ਨਿਚੋੜ ਹੈ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕ੍ਤੀ, ਜਾਤੀ, ਸ਼ਰੇਣੀ, ਛੋਟੇ-ਬੜੇ ਦੇਸ, ਧਰਮ, ਧਰਮ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ, ਅਲ਼ਗ ਦੇ ਬੜੇ(ਗੁਰੂ) ਸੰਚਾਲਿਕ ਸਮਝਣੇ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੇ, ਬਲਕਿ ਆਪ ਸਾਰੇਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਉਤਾਹਾਂ: ੧ਓ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾਤਾ ਕਾਰਣ ਹੀ ਨਿਸ਼ਚੈ ਸਾਰੇ ਧਰਮੀਆਂ ਦੇ ਮਨੇ ਜਗਤ ਗੁਰ ਹਨ ॥ ਬੇਸ਼ਕ ਹੁਣ ਤਕ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਧੂ, ਸੰਤ, ਮਹਾਤਮਾ ਅਨੇਕ ਭੇਖਾਂਦੇ ਸੋਹਣੇ ਧਰਮ ਕਰਮ, ਭਗਤੀ, ਬ੍ਰਹਮ-ਅੱਲਾ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਅਨੇਕ ਨਾਮ-ਰੂਪਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਸੁੰਦਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਕਾਰਨ ਗੁਰੁ/ਪੀਰ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਪਾਏ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ, ਸ਼੍ਰੇਣੀ, ਧਰਮ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਬੜੇ (ਗੁਰੁ) ਪੂਜਜ ਹੀ ਹਨ[7]॥ ਪਰ ਇਦੰਤਾ (per se) ਗੁਰੂ ਕਰਕੇ ਸੰਪੂਰਣ ਵਿਸ਼੍ਵਜਗਤ ਪੂਜਜ(respected) ਹਨ--ਪੂਜਜਦੇਵ ਤੁੱਲ ਨਹੀਂ(not divinely venerated)॥

ਪਰ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਬਿਨਾਂ ਸੰਸ਼ੇ, ਹੀਲ ਹੁੱਜਤ, ਕਲਿ ਉਧਾਰ ਯੁਗ ਧਰਮ ੧ਓ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਜਾਣੂ ਬਿਨਾਂ ਝਿਜਕ, ਪਹਿਲਾਂ ਪਰਾਜ ਜੋ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ: ਓਹ ੧ਓ ਸਿਧਾਂਤ ਸਮਝਣ ਪਿਛੋਂ ਬਿਨਾ ਹਿੰਦੂ-ਮੁਸਲਿਮ ਵਿਤਕਰੇ ਇਦੰਤਾ (emphatically) ਸ਼੍ਰੀ

---

6. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ: ਉ.ਪੰ.734, ਪਿਛਲੇ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ 733:-*18-॥ ਅ.ਪੰ.733:-*18-

7. ਭਾਰਤੀ ਧਰਮ "ਦਸ ਨਾਮ ਸੰਨਿਆਸ ਸ਼ੰਕਰ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਚਾਰੋਮਠਾਂ ਦੇ ਏਸ ਵੇਲੇ ਚਾਰੋ ਸ਼ੰਕਰਾਚਾਰਜ "ਜਗਤ ਗੁਰੂ" ਝੂਠਹੀ ਅਖਵਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਹਿਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਕਾਲਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡਾ ਇਲਾਨ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਸੀ ਵਰਣ ਤੇ ਸਨਿਆਸ ਆਸ਼੍ਰਮ ਧਾਰਣਾ ਤਿਆਗਿਆ ਹੈ॥ ਅਸੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ॥ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਤਾ ਜੋਸ਼ੀ ਮੱਠਦੇ ਸ੍ਵਰਗਵਾਸੀ ਸ਼ੰਕਰਾਚਾਰਜ ਬ੍ਰਹਮਾਨੰਦ ਦੇ ਜਾਣੂੰ ਸਨ। ਓਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਜੋਗ ਛਾਤ੍ਰ ਵਿਸ਼੍ਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮਹੇਸ਼ ਜੋਗੀ ਕਾਂਇਸਤ ਜਨਮ ਕਾਰਣ--ਬ੍ਰਾਹਮਣ(ਦੰਡੀ ਸ੍ਵਾਮਿ)ਉਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਨਾਂ ਬਣਾਏ? ਦਸੋ, ਸਾਰੇ ਸ਼ੰਕਰ ਆਚਾਰਿਏ ਜਗਦ-ਗੁਰੂ ਕਿਵੇਂ ਹਨ? ਪਰਤਖ 'ਚ ਤੇ ਕਹਿਣ'ਚ ਬਹੁਤ ਫਰਕ ਹੈ !

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਜਗਦਗੁਰੂ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰ ਬਹੁਤ ਮਾਨ ਨਾਲ ਪੁਕਾਰਦੇ ਹਨ॥ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਬਿਨਾਂ "ਗੁਰੂ" ਪਦ ਕੇਵਲ "ਨਾਨਕ" ਨਾਮ ਅਨਭਿੱਗਜ਼ ਹੀ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰੇ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ; ਐਥੇ ਤਕ ਗੁਰੂ-ਸਿੱਖਾਂ/ਸਿਸ਼ਜਾਂ ਬਾਰੇ ਕਿਸੀ ਨੂੰ ਪੁਛਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ, ਦਸੋ- ਤੁਹਾਡਾ ਗੁਰੂ ਕੌਣ ਹੈ ?

ਇੱਕ ਗਲ ਭਾਰਤ ਧਰਮ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਅਸਲ ਤੱਤ ਨਵੇਂ ਸਿੱਖ ਜ਼ਰੂਰ ਸਮਝ ਲੈਣ: ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਦੇ ਕਾਲ 'ਚ ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ ਵੇਦ-ਕਤੇਬ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਪ੍ਰਮਾਣ[8] ਰਾਜ ਜੋਗ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੀਜੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਧਰਮ-ਰਾਜ (Divine

---

8. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ:ਪੰਨੇ.1117:2-6; ਚੌਥੇ ਸ੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਤੁਖਾਰੀ ਤੀਰਥ ਗਮਨ ਸ਼ਬਦ'ਚ ਇਹ ਸਾਖੀ ਸੰਖੇਪ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਸੰਖੇਪ ਸਾਖੀਹੈ:-ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਤੋਂ ਗੋਵਿੰਦਵਾਲ ਪ੍ਰਬਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਮੋਗਿਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਕਬਰ ਨੇ ਪੁਤ੍ਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨ ਬੀਬੀ ਭਾਨੀ ਵਿਵਾਹ ਨਿਮਿਤ ਜਮਾਈ ਨਾਮ"ਗੁਰੂਦਾਚੱਕ" (ਪਰਗਨਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ)ਭੇਟ ਕਰ ਹਿੰਦੂ ਤੀਰਥ ਉਧਾਰ"ਜਜ਼ਿਆ"ਕਰ ਮਾਫ ਕਰ, ਆਪਣਾ ੧ੴ ਧਰਮ ਸਿਧਾਂਤ ਪ੍ਰਚਾਰਣ ਲਈਂ ਯਾਤ੍ਰਾ ਕਰਣ ਲਈਂ ਪ੍ਰੇਰਿਆ। ਜਜ਼ੀਆ ਮਾਫ ਪਤਾ ਲਗਣ ਤੇ ਬਹੁਤ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਸਾਥ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਯਾਤ੍ਰਾ ਕਰਣ ਲਈ ਸੰਗਤ ਜੁੜੀ। ਇਸ ਦਾ ਵਰਣਨ ਸਿੱਖ ਜਮਾਈ ਭਾਈ ਰਾਮ ਦਾਸ'ਜੇਠੇ' ਸੇਵਾਦਾਰ ਨਾਲ ਸੇਵਾਦਾਰ ਸੀ(ਪਿਛੋਂ ਚੌਥੇ ਜਗਦ ਗੁਰੂ ਰੂਪ'ਚ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਲਿਖ) ਸਾਰੇ ਯਾਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਕਰਣ ਰੂਪ'ਚ ਲਿਖਿਆ,ਸੋ ਪਰਥਾਇ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿਨ ਵੇਦਿਕ ਤੀਰਥ: ਕੁਰੁਕਸ਼ੇਤ੍ਰ, ਯਮੁਨਾ ਅਤੇ ਗੰਗਾ(ਸੁਰ ਸੁਰੀ) ਹਰਿਦ੍ਵਾਰ ਕੋਲ ਕਨਖਲ(ਐਥੇ ਕੌਨ ਖਲ. ਮੂਰਖ ਹੈ:ਭਾਵ,ਕੋਈ ਨਹੀਂ) ਬਹੁਤ ਬੜੀ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚੇ ॥ ਓਤੇ ਹੰਕਾਰੀ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਇਕਠੇ ਹੋਕੇ ਸ੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ। "ਕੀ, ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਅਵਤਾਰ ਸੇ? ਅਸੀਂ ਬਿਨਾ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਮਨਦੇ"। ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਉਤ੍ਰ ਦਿਤਾ,ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਸੰਭਾਲਕ(Custodian)ਹੋ। ਲੇ ਆਓ, ਦਿਖਾਲ ਦੇ ਹਾਂ। ਓਹ ਲੇ ਅਏ,ਤੇ ਫਰੋਲੇ:- ਮਃ4:"...ਮਿਲਿ ਆਏ ਨਗਰ ਮਹਾਜਨਾ, ਗੁਰ- ਸਤਿਗੁਰ ਓਟ ਗਹੀ ॥ ਗੁਰੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਗੁਰ-ਗੋਵਿਦੁ ਪੂਛਿ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਕੀਤਾ ਸਹੀ ॥ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਸਾਸਤ੍ਰ ਸਭਨੀ ਸਹੀ ਕੀਤਾ ਸੁਕਿ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦਿ: ਸ੍ਰੀਰਾਮਿ ਕਰਿ ਗੁਰ ਗੋਵਿਦੁ ਧਿਆਇਆ..." ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਤੀਜੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਸਤਿਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਸਾਹਮਣੇ ਮਹਾਜਨ (ਪੰਡਿਤ) ਵਿਦਵਾਨ ਲਿਆਦੇ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ (ਪੁਰਾਣ) ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਜਦ ਦੇਖੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਬਾਰੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਲਿਖੇ ਮਿਲੇ, ਜਿਸਦੇ ਬਾਰੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਸਾਫ ਲਿਖਿਆ "ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਕੀਤਾ ਸਹੀ ॥ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਸਾਸਤ੍ਰ ਸਭਨੀ ਸਹੀ ਕੀਤਾ ਸੁਕਿ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦਿ: ਸ੍ਰੀਰਾਮਿ ਕਰਿ ਗੁਰ ਗੋਵਿਦੁ ਧਿਆਇਆ"॥"ਗੁਰ"ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਗੋਵਿੰਦ ਹਨ॥ ਉਸ ਵੇਲੇ ਓਥੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰੀਕਰਣ ਭੱਟ ਕਵੀ ਕਲਸਹਾਰ(ਕਲ) ਸਾਖੀ ਸੀ,ਦੇਖੋ ਭਾਵਰਥ ਸ਼੍ਰੀਗੁਗ੍ਰੰਜੀ.ਪੰ,1390:7- ਵਿੱਚ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ"ਸਤਜੁਗਿ ਤੈ ਮਾਣਿਓ ਛਲਿਓ ਬਲਿ ਬਾਵਨ ਭਾਇਓ ॥ ਤ੍ਰੈਤੈ ਤੈ ਮਾਣਿਓ ਰਾਮੁ ਰਘੁਵੰਸੁ ਕਹਾਇਓ ॥ ਦੁਆਪੁਰਿ ਕ੍ਰਿਸਨ ਮੁਰਾਰਿ, ਕੰਸੁ ਕਿਰਤਾਰਥੁ ਕੀਓ ॥ ਉਗ੍ਰਸੈਣ ਕਉ ਰਾਜੁ ਅਭੈ ਭਗਤਹ-ਜਨ ਦੀਓ ॥ ਕਲਿਜੁਗਿ ਪ੍ਰਮਾਣੁ, ਨਾਨਕ ਗੁਰੁ ਅੰਗਦੁ ਅਮਰੁ ਕਹਾਇਓ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਰਾਜੁ ਅਬਿਚਲੁ ਅਟਲੁ, ਆਦਿ ਪੁਰਖਿ ਫੁਰਮਾਇਓ ॥7॥" ਏਹ ਸ਼ਬਦ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਵਿੱਚ ਸਵਈਏ ਮਹਿਲੇ 1'ਚ ਹਨ-ਪਰ ਤਿਨ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੇ ਹਨ; ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਕਨਖਲ ਪਰਥਾਇ ਯਾਤ੍ਰਾ ਸਾਖੀ(ਗਵਾਹੀ)ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਤਿਨ ਵਾਰ"ਤੈ" ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਸਭਾ ਨੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ॥ ਅਗੇ ਹੋਰ ਵੇਦਕ-ਕਤੇਬਕ ਕੁਛ ਪ੍ਰਮਾਣ ਲਿਖਦੇ ਹਾਂ, ਜਥ:-

II.1.ਭਵਿਖਤ ਪੁਰਾਣ.ਪੂਰਵਾਰਧ:29।34-।ਭਾਗਵਦ ਮਹਾਪੁਰਾਣ 1।3।ਕੂਟ 25।ਭਗਵਦ-ਗੀਤਾ 4।5-9; 10।19 -41।ਦੁਰਗਾ ਸਪਤਸ਼ਤੀ:13।...

III. ਕਤੇਬ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ: ਤੌਰੇਤ. ਡਯੂਟੀਰੋਨਮੀ:3: 18,22 ਜ਼ਬੂਰ/ਸਾਮ:118:22-23, ਇੰਜੀਲ.ਸੰਤ.ਮੈਥਿਊ:42-43- ਕੁਰਾਨ,ਯਾਸੀਨ:36।3।13-21॥

IV.ਪੁਨ੍ਹੈ ਸ਼੍ਰੀਗੁਗ੍ਰੰਜੀ.ਪੰਨੇ.966:15-18-19; 967:8-,12-,15-968:1-,5-9-;1116-1117:ਪਦ: 5-6; 1249:8-9; ;1391:8,18-19, 1392:2-3; 1393: 17-18; 1395:6-9-12; 1399:3,4-6; 1401:12-15-19-; 1408:9-12-16; 1409:2-3-4-6-,10-11,12-ਅਤੇ

V.10ਦਗ੍ਰੰਜੀ.ਬਚਿਤਰ ਨਾਟਕ ਗੁਰ ਅਵਤਾਰ 4।1।-7-9-10। 5:7-8-। ਅੰਤ'ਚ ;

VI.ਭਾਈ ਗੁਰ ਦਾਸ ਵਾਰ:-1।27- 29।12 ॥1।46।2-3 ॥ 1।39।1-5॥1।48।5-8॥ 24।5।1-7; 6।3-6-7॥ 8।1-2। 12। 1-3 ॥ 14।1-7॥ 19।1-3- ਆਦਿ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

(xxx)

Ministry) ਕਾਲ ਮੁਗ਼ਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਲਾਲ-ਉਦ-ਦੀਨ ਮੁਹੰਮਦ ਅਕਬਰ (1542-1605) ਦਰਬਾਰ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਮੁਖੀ: ਭਾਰਤੀ 10 ਨਾਮ ਸਨਿਆਸੀ, 12 ਪੰਥੀ(ਸਿੱਧ) ਜੋਗੀ, 15 ਸੂਫ਼ੀ ਸਿਲਸਿਲਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਆਮ ਭਾਰਤੀ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਦੋਨੋਂ ਧਰਮ ਸੰਸਥਾਂਵਾਂ ਦਾ ਜਨਤਾ ਲਈ ਨਿਧੜਕ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਰੂੜੀ (universal) ਨਾਮ ਹੋ ਚੁਕਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਸਰਵਭੌਮ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਚੁਕੀ ਸੀ॥ ਪਾਠਕ ਯਾਦ ਰੱਖਨ: ਅੱਜ ਤਕ ਭਾਰਤ'ਚ ਅਟੁਟ ਅਨਾਦਿ ਪੁਰਾਣੀ ਧਰਮ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਰੀਤ ਕੁਛ ਭ੍ਰਸ਼ਟ ਵੀ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ:

ਜਦ ਵੀ ਅਨੇਕ ਧਰਮੀ ਆਪਸ'ਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸਾਧੂ, ਸੰਤ, ਮਹਾਤਮਾਂ, ਪੀਰ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ; ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਹੀ ਆਪਣਾ ਨਾਮ, ਵੰਸ, ਪਿਤ੍ਰ ਵੰਸੀ ਧਰਮ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਆਦਿ ਦਾ ਪਤਾ ਆਪਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਾਂ ਤਾਂ, ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮਿਲਨ ਆਏ ਹਨ: ਓਹੀ, ਉਸ/ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਪੁਛਦਾ ਹੈ, ਜਥਾ: "ਥੋਡਾ ਧਰਮ, ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ (ਸਿਲਸਿਲ੍ਹਾ: denomination ਪੂਜ (ਗੁਰੁ/ਪੀਰ) ਕੌਣ ਹੈ?" ਐਸੀ ਦੁਨੀਆ ਚਾਲ ਸਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਵਿਸ਼ੁਗੁਰੂਜੀਦੀ(ਅਖੰਡਿਤ) ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਨੌ ਸ੍ਰੀਜਗਤਗੁਰੂ ਜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕ ਜਨਮ ਕਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹਨ। ਐਸੀ ਰਵਾਯਤ ਹੋਣ ਤੇ ਵੀ: ਸਨਿਆਸੀਆਂ, ਸਿੱਧ--ਜੋਗੀਆਂ, ਵੈਸ਼ਣਵਾ, ਤਾਂਤ੍ਰਿਕਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ, ਇਸਾਈਆਂ, ਯਹੂਦੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਏ (denominations) ਆਦਿ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸੰਬੋਧਨ ਰੀਤ ਅੱਜ ਤਕ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ॥

ਪਰ"ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਰੂੜੀ ਜਗਦਗੁਰੂ 35-40 ਬਰਸ ਉਦਾਸੀ (sojourns) ਦਿਗਵਿਜੈ ਕਾਲ ਕਾਰਣ ਦੱਖਣੀ ਜੰਬੂ ਦ੍ਵੀਪ (South Asia) ਪ੍ਰਸਿਧ ਦੋਨੋਂ ਆਸਤਿਕ:- ਸਿੱਧ-ਜੋਗੀ, ਸਨਿਆਸੀਆਂ, ਵੈਸ਼ਣਵਾਂ, ਤਾਂਤ੍ਰਿਕਾਂ; ਤੇ ਨਾਸਤਕ:- ਜੈਗਮ, ਸਰਾਵਗ/ਸਰੇਵੜੇ ਜੈਨ; ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਦਿ, ਅਤੇ ਪੇਂਡੂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਨਗਰ (ਸ਼ਹਰ) ਧਨਾਡ, ਜੌਹਰੀ-ਸ਼ਰਾਫ ਮਹਾਜਨਾਂ ਤੋਂ ਰਾਜੇ, ਸ਼ਾਹ, ਮੁਗ਼ਲ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜ਼ਹੀਰ-ਉਦ ਦੀਨ ਮਹੁੰਮਦ ਬਾਬਰ (1483-1530) ਆਦਿ ਜੋ ਵੀ ਮਿਲੇ, ਆਪਦਾ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਹੋਣਾ ਤਸਲੀਮ ਕੀਤਾ॥ ਮੁਗ਼ਲ ਸ਼ਾਹਨਸ਼ਾਹ ਫਰਜ਼ੰਦ ਹੁਮਾਯੂੰ (1508-30-56)ਨੇ ਭੀ ਏਸੀ ਮਾਨਤਾ ਕਰਕੇ ਮਛੁਰ ਗ੍ਰੋਮ ਆਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ॥ ਪਰ ਆਪਣੀ ਗ਼ਲਤ ਹਕਕਤ ਕਾਰਨ ਵਰ-ਸਰਾਪ ਸਮੇ ਸਿਰ ਪੂਰੇ ਹੋਏ ॥ ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਧ, ਜੋਗੀ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਵਲੀ, ਜੈਮ, ਮੀਰਾਂ ਦੀਆਂ ਧਰਮ ਸਰਦਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਸਿਧੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਕਾਲ ਧਰਮ (Divine Ministry) ਸਮੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜਗਦ-ਗੁਰੂ ਜੀ ਰੂੜੀ (universal) ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਹੀ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਸਾਸਤ੍ਰੀਕ੍ਰਿਤ (canonized) ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜੋ ਜੀਵਨ ਲਿਖਿਆ ਹੈ: ਨਹੁ ਨੀਰਾਂਤੇ ਨਲਮਹਾਰ ਸਮਤ ਦੀਪ ਸਮੁਹ, ਸਮਤ ਸਾਤ ਗੁਰੂ ਸਚੀ ਸਮਾਰਿ ॥ ॥ "

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਗ੍ਰੰਥ ਤਾਤਪਰਜ, ਪ੍ਰਯੋਜਨ, ਸਿਧਾਂਤ

ਚੌਥੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ:-

ਮੈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਆਧਾਰੁ ਹੈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਲਾਗਿ ਰਹਾਉ,ੳ.13

ਫੇਰ ਚੌਥੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਤੋਂ ਆਦਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਉਤਾਰ ਪਰਥਾਇ ਇਹ ਆਗਿਆ ਹੈ:-

ਪਹਿਲਾ ਆਗਮੁ(Inductively)ਨਿਗਮੁ (Deductively) ਨਾਨਕੁ ਆਖਿ ਸੁਣਾਏ ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਕਾ ਬਚਨੁ ਉਪਰਿ ਆਇਆ ॥ ਗੁਰਸਿਖਾ ਵਡਿਆਈ ਭਾਵੈ ਗੁਰਪੂਰੇ ਕੀ ਮਨਮੁਖਾ ਓਹ ਵੇਲਾ ਹਥਿ ਨ ਆਇਆਅ.13

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਬਾਣੀ (ਖੰਡਿਤ ਕੱਚੀ-ਪੱਕੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਧਾਰ ਪਰਥਾਇ ਨਹੀਂ) ਪਹਿਲੋ ਪਹਿਲ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ 500 ਵਰ੍ਹੇ ਗੰਢ ਯੋਜਨਾ ਲਈ ਵਿਚਾਰਿਆ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣੁ, ਇਕਠੇ ਸ਼੍ਰੀ ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ ਅਦ੍ਵੈਤ ਸਿੱਧਾਂਤ ਭਾਸ਼ (ਅਸਟਕ) ਸੰਗ੍ਰਹ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੀਏ; ਕਾਰਣ ਇਹ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂਜੀ ਦੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭਤੋਂ ਮਹੱਤ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ, ਬਿਨਾ ਹੀਲ ਹੁੱਜਤ ਸਭਨੂੰ ਮਾਨਜ ਹੋਵੇਗਾ ॥

ਬੇਸ਼ਕ ਸੰਗ੍ਰਹ ਕਰਤਾ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣੁ ਗ੍ਰੰਥੀ ਨਿਗਮ-ਆਗਮ ਤਰਕ ਰਾਹੀਂ ਸੰਪੂਰਣ ਟੀਕਾ ਪਟਿਆਲਾ ਦਰਬਾਰ ਰਾਜਗੁਰੁ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਵੇਦ-ਕਤੇਬ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਪਰ, ਐਸੇ ਅਸਟਕ ਦੀ ਵਿਜੂੰਤ 500 ਬਰਸ ਭੇਟ ਵੇਲੇ ਸੁਝੀ, ਕਿ ਸਾਰੇ ਪੱਖ ਢੱਕੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਅਧਿਕ ਸ਼ਲਾਘਾ ਵਾਲੀ ਭੇਟ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿਜੂੰ ਕਿ ਵਿਸ਼ੂਮੈ ਤੇ ਅੰਤਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਧਰਮ ਦੇ ਹਰ ਪਹਿਲੂ ਤੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ । ਕੇਵਲ ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਸਾਂਝੇ ਜਗਦ ਪਧਰ ਉਤੇ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਵਿਸ਼ੂਧਰਮ ਅਧਿਜਾਯਨ ਵਿਚਾਰ(Comparative Systematic Study of World Religions) ਚਲੀ ਅਲੋਚਨਾਂ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਉਤਮ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਪਏ ਸ਼੍ਰੀ ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ ਅਸਟਕ ਪ੍ਰੇਰਕ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ, ਜੋ ਸੌ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸੁਭਫਲ ਦੁਨੀਆਂ ਲਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟੀਕਾ ਸੰਗ੍ਰਹ ਹੋਵੇ॥ ਐਸੇ ਮਹਾਨ ਅਧਿਆਤਮਕ ਵਿਸ਼ੈ ਸੰਬੰਧੀ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵਿਚਾਰ ਆਏ ॥ ਇਹ ਪਰਮ ਸੱਤ ਹੈ, ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਾਰਣ ਕਲਿਜੁਗੀ ਇਤਿਹਾਸ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਦੋ(2) ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਹੀ ਮਨ,ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਲਲਕਾਰੇ :-

ਬੇਦ[1] ਕਤੇਬ[2] ਕਰਹਿ ਕਹ ਬਪੁਰੇ, ਨਹ ਬੂਝਹਿ ਇਕ ਏਕਾ ॥ ੲ.13

ਜੋ ਆਦਿ 'ਚ ਨਿਗਮ ਆਗਮ ਤਰਕ ਪ੍ਰਗਟ ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣ ਗ੍ਰੰਥੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪਰਿਪੂਰਿਤ ਸਿਧਾਂਤ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ॥ ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੀਜੇ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣ ਗ੍ਰੰਥੀ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁ ਦਰਸ਼ਨ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ, ਕਿਜੂੰ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰੀਕ੍ਰਿਤ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮਾਣ:- ਮ:3: ਹਰਿ ਦਰਸਨੁ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਾਵੈ ਵਡਭਾਗਿ॥ ਗੁਰਕੈ ਸਬਦਿ ਸਚੈ ਬੈਰਾਗਿ॥ ਖਟੁ ਦਰਸਨੁ ਵਰਤੈ ਵਰਤਾਰਾ॥ਗੁਰਕਾ ਦਰਸਨੁ[3] ਅਗਮ[4] ਅਪਾਰਾ॥ ਸ.11

ਇਹ ਗੁਰੁਗਮ ਸ਼ਬਦ ਆਧਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ੁਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਅੰਦਰ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥੀਆਂ 'ਚੋਂ ੧ਓ ਸਿੱਧਾਂਤ, ਹਾਥੀ ਦੇ ਪੈੜ 'ਚ ਸਾਰੇ ਜੰਤੂਆਂ ਦੀ ਪੈੜ ਸਮਾਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣ ਨੌ ਰਤਨ ਸਟੀਕ ਟਿੱਪਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹ ਗ੍ਰੰਥ ਪੰਜ ਸੌ ਸਾਲਾ ਜੈਂਤੀ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿਧਾਂਤ ਭੇਟ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਘੜ, ਜਗਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਤੇ ਮਨੁਖ ਮਾਤ੍ਰ ਕਲਿਆਨਕਾਰੀ ਹੋਵੇਗਾ

ਇਹ ਕਾਰਜ ਪ੍ਰਰੰਭ ਕਰਣ ਵੇਲੇ ਹੋਰ ਕਈ ਅਲੋਚਨਾਤਮਕ ਵਿਚਾਰ ਉਠੇ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਨੌ ਰਤਨ ਟੀਕੇ ਦੀ ਥਾਂ ਦਸ ਟੀਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਗਸੇ:-

1. ਪਹਿਲਾ, ਜੇ ਦੁਨੀਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਬਹੁਤੇ ਟੀਕੇ ਰਖੇ, ਕਿਤੇ ਇਹ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਗੱਲ ਸੁਲਝੌਣ ਬਜਾਇ, ਬਹੁਤੇਆ ਕਾਰਣ ਉਲਝ ਜਾਇ ॥

2. ਦੂਜੇ, ਜੇ ਓਹ ਗੁਰਗਮ ਟਕਸਾਲ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਜਾਣੇ ਬਿਨਾ ਨਵੇਂ ਸਿੱਖ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਵਿਚਾਰ ਕਮੇਟੀ ਕੈਮ ਹੋਵੈ, ਜੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣੁ ਧਰਮ ਦੇ ਚਾਰ ਬਾਣੀ ਪਦਾਰਥ (ਆਧਿਭੌਤਿਕ, ਆਧਿਦੇਵ, ਆਧਿਯੱਗ (ਜਪੁ,ਤੀਰਥਾਦਿ) ਤੇ ਅਧਿਆਤਮ ੧ਓ ਚ ਏਕੰਕਾਰ '1' ਲਕਸ਼ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਦਾ ਪ੍ਰਯਤਨ ਕਰਨ ਪਰ ਭੀ--ਓਨ੍ਹਾਂ'ਚ ਕਈ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਹੌਮੇ ਕਾਰਣ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਦੇ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਪ੍ਰਯਤਨਾ ਤੇ ਵੀ ਰੋਕ ਪੌਣ ਤੇ ਲਕ ਬੰਨ੍ਹ ਲੈਣ: ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਬੇਅਰਥ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਚਨ ਹੈ: ਹਉਮੈ ਨਾਵੈ ਨਾਲਿ ਵਿਰੋਧੁ ਹੈ ਦੁਇ ਨ ਵਸਹਿ ਇਕ ਠਾਇ ॥ ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਸੇਵਾ ਨ ਹੋਵਈ, ਤਾ ਮਨੁ ਬਿਰਥਾ ਜਾਇ[ੴ.14] ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਐਸੀ ਯੋਜਨਾ ਸਿਰੇ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਨ ਦੇਣੀ।

3* ਤੀਜੇ, ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਟੀਕਾ ਪੂਰਣ ਸ਼ੁਧ ਹੋਣਦਾ ਦਾਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੈ ਉਤੇ ਮਤ ਭੇਦ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਮਸਲਨ: ਇਸਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚਾਰ ਹੈ:- ਫਰਜ਼ ਕਰੋ, ਕੁਛ ਪਲਾਂ ਲਈ ਮਨ ਲਈਏ ਪੂਰੀ ਪੰਗਤੀ "ਹੋਰਦਸੂਣੀਹੋਇ" ਦਾ

---

11. ਸ਼੍ਰੀਗੁਗ੍ਰੰਜੀ:ਓ.ਪੰ.759:3।ਅ'ਪੰ.304:1; ਨੋਟ:-ਰੂੜੀਬਾਣੀ ਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅਣਜਾਣ ਨਿਗਮ-ਆਗਮ ਅਰਥ ਵੇਦ-ਪੁਰਾਣ ਕਰਦੇ ਰਹੇ:ਪਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿਸੂੰ? ਵੇਦ ਅਰਥ ਗਿਆਨ ਤਰਕ ਨਿਰਭਰਹੈ।ਵੇਦ ਗਿਆਨ ਸਮਸ਼ਟੀ ਨਿਗਮ ਤਰਕ ਹੱਲਹੈ,ਤੇ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀਆਦਿ ਵਿਜਸ਼ਟੀ ਆਗਮ ਤਰਕ ਹੱਲ ਨਿਰਭਰ ਹੈ॥ ਏ.ਪੰਨਾ. 360:19-॥ ਸ.1.ਸਾਮ ਵੇਦੀ ਛਾਂਦੋਗਯੁਪਨਿਸ਼ਦ:3।14।1 ਅਦ੍ਵੈਤ"ਸਰਵੰ ਖਲ੍ਵਿਦੰ ਬ੍ਰਹਮ..."ਆਦਿ॥ ਸ.2.ਕਤੇਬ-ਏ-ਜ਼ਬੂਰ:-Holy Bible.Old Testament MONO-PANTHEISM(੧ਓ ਏਕਤ੍ਵ ਭਾਉ)'s DOCTRINE(ਸਿਧਾਂਤ).***Isaiah***:XV:- 6.That they may know from the rising sun,and from the west,that there is none beside me.I am the LORD(YHWH/ YAHWEY),and there is none else. 7.I form the light, and create darkness: I make peace, and create evil:I the LORD (YAHWEY /Tetragrammation) do all these things."

3.ਖਟ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੱਧਾਂਤ ਇਕ ਦੇਸੀ ਹੌਣ ਕਾਰਣ 'ਸਰਵ ਪੱਖੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਦਰਸ਼ਨ'ਓਨ੍ਹਾਂ ਲਈਂ "ਅੱਗਮਜ਼" ਹੈ॥ 4.ਖਟ ਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਉਪ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਸਿੱਧਾਂਤ"ਇਕ ਦੇਸ਼ੀ"ਕਾਰਣ ਓਨ੍ਹਾਂ ਲਈਂ"ਸਰੇ ਪੱਖੀ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁ ਦਰਸ਼ਨ"ਅਪਾਰ"ਦੇਸ, ਕਾਲ, ਵਸਤੂ, ਕਾਰਣ-ਕਾਰਜ ਆਦਿ ਅੰਤ ਬਿਨਾ ਨਿੱਤ ਸੱਤ ਅਪਰੋਕਸ਼ ਪ੍ਰਤੱਖ ਅਨੁਭਵ ਹੈ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਦ ਛੇਦ ਕਰਦੇ "ਦਸੂਣੀ" ਪਦ ਛੇਦ ਕਰਿਆ॥ ਤਾਂ ਫੇਰ "ਊਣੀ" ਪਦ ਦਾ "ਗੂਣੀ" ਅਰਥ ਕਿਵੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਐਸਾ ਤਾਂ ਰੂੜੀ(ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ) ਵਿਆਕਰਣ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹੀ ਕਰ ਕਰਦਾ ਹੈ॥ ਪਰ ਕਰੀਬਨ "ਦਸੂਣੀ" ਸ਼ਬਦ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਚਾਰਕ/ਲੇਖਕ ਸਾਰੇ ਦੇਖੇ ਹਨ,ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਸਤ ਪਦ ਮੰਨਕੇ, ਇਸ ਦਾ "ਦਸ ਗੁਣਾਂ" ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਹਨ ॥ਪਰ, ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਯੋਗਿਕ ਪਦ ਹੈ,ਤੇ ਪਦ ਛੇਦ "ਦਸ+ਊਣੀ" ਹੈ॥ ਜਦ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਛੋ; "ਪੌਣੇ" ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ? ਉਤ੍ਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ,"ਇਕ ਪੌ ਘਟ"; ਐਥੇ ਅਰਥਕਾਰ, ਸੇਰ ਵਿੱਚ "ਪੌ ਗੁਣੀ=ਵੱਧ" ਅਰਥ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ? ਕਾਬਲੇ 'ਚ ਓਹ ਕੀ "ਊਨ ਤੀਸ=29", "ਊਨ ਤਾਲੀ=39", "ਊਨ ਸਠ=59" ਆਦਿ "ਇੱਕ ਨੁਕਤਾ ਘਟ" ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ?॥ ਫੇਰ ਨਵੇਂ ਅਰਥਕਾਰ "ਚਾਰ ਜੁਗਾਂ ਦਾ ਦਸੂਣੀ" ਅਰਥ "ਚਾਰ ਜੁਗ ਊਣਾ", 40 ਜੁਗ ਕਿਸ ਵਿਆਕਰਣ ਵਿਧਾਨ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ? ਸੰਪੂਰਣ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਦਸੂਣੀ ਕੇਵਲ ਦੋ (2)ਵਾਰ ਪਦਛੇਦ ਕਰਤਾਵਾਂ ਬਣਿਆ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ॥ ਐਸਾ ਕੁਤਰਕ ਅਰਥ 4 ਗੁਣਾ 10= 40 ਜੁਗ ਕੋਈ ਵਿਆਕਰਣ ਵਿਧਾਨ ਨਾਲ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਠੀਕ ਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ 4 ਗੁਣਾ 9= 36 ਜੁਗ ਅਰਥ ਹੈ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਬਾਣੀ 'ਚ ਕਿਥੇ 40 ਜੁਗਾਂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਹੋਰ ਅਰਥ ਨਹੀ ਕਰਦੇ? ਜੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹਨ, ਦਿਖਾਣ ॥ ਪਰ ਗੁਰਗਮ ਪ੍ਰਥਾ ਅਨੁਸਾਰ 36 ਜੁਗਾਂ ਦੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਬਾਣੀ 'ਚ ਹਨ,ਜਿਵੇਂ- ਜੁਗ-ਛਤੀਹ ਗੁਬਾਰੁ ਕਰਿ, ਵਰਤਿਆ ਸੁੰਨਾ-ਹਰਿ॥ ਓਥੈ ਵੇਦ ਪੁਰਾਨ ਨ ਸਾਸਤਾ ਆਪੇ ਹਰਿ ਨਰਹਰਿ॥ ਬੈਠਾ ਤਾੜੀ ਲਾਇ[ਅ.9]; "ਛਤੀਹ-ਜੁਗ ਗੁਬਾਰੁ ਸਾ ਆਪੇ ਗਣਤ ਕੀਨੀ ॥ ਆਪੇ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸਭ ਸਾਜੀਅਨੁ, ਆਪਿ ਮਤਿ ਦੀਨੀ"[ਵ.12] ਆਦਿ ॥ "ਜੇ ਜੁਗ ਚਾਰੇ ਆਰਜਾ ਹੋਰ ਦਸੂਣੀ ਹੋਇ" ਪਉੜੀ ਦੇ ਪੰਜ ਪਦ ਛੇਦ ਨਮੂਨੇਆਂ ਦੇ ਪੰਜ ਅਰਥ ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ ਦੇ ਨਿਰਮਲ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹੰਤ ਸੰਤ ਪੰ.(ਪੰਡਿਤ) ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਿਰੋਤਮ ਦੀ ਛੇਵੀਂ(6) ਪੌੜੀ ਟੀਕਾ-ਟਿੱਪਣੀ ਪਾਠਕ ਜ਼ਰੂਰ ਵਿਚਾਰ ਲੈਣ,ਉਸ 'ਚ ਕਈ ਪਦ ਛੇਦ ਬਣਦੇ ਹਨ:-"ਹੋ ਰਦ ਸੂਣੀ, ਹੋਰ ਦਸੂਣੀ। ਹੋਰਦ ਸੂਣੀ। ਹੋਰ ਦ ਸੂਣੀ" ਆਦਿ ਰੂਪ ਰੂੜੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਬਣਦੇ ਹਨ ॥

4. ਚੌਥੇ, ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਨਵੇਂ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਇਸ ਸੰਗ੍ਰਹੈ 'ਚ ਦੋਸ਼ ਕਢ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਜਪੁਜੀ ਟੀਕਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਸੋਢੀ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਹਾਲਤ ਸਭਤੋਂ ਪੁਰਾਣੇ ਤਾਰੀਖੀ ਕਾਰਣ ਨਹੀਂ ਛਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਓਹ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ।

5. ਪੰਜਵੀਂ ਸਮਸਿਆ: ਜੇ ਜਨਤਾ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕ ਟੀਕੇ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਟੀਕੇ ਲਿਖਤੀ, ਛਪੇ ਨਾ ਹੁੰਦੇ: ਫੇਰ, ਇਕੋ ਟੀਕੇ ਕਾਰਣ ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਹੀ ਨਾ ਹੁੰਦੀ ॥ ਪਰ ਜਦ ਪੌਣੇ ਦੋ-ਸੌ(170-180) ਟੀਕੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੋਣ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛਾਨ ਬੀਨ ਤੇ 'ਤੱਤ' ਕਢੀ ਆਲੋਚਨਾ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਅਗੇ ਧਰਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਵਿਚਾਰ ਰਾਹੀ ਨਿਸਕਰਸ਼ "ਏਕਤ੍ਵਤਾ '1' ਇੱਕ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ" ਹੈ, ਜਾਂ "ਅਨੇਕਤ੍ਵ-ਦੂਜਾ ਭਾਉ" ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ? ਐਸੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਨ ਦੀ ਅਤਿ ਲੋੜ ਹੈ॥ ਉਸ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿੱਚ ਕੇਹੜੇ

12. ਪੁਨ੍ਹੈ. ਉ. ਪੰ. 560:12; ਅ.ਪੰਨੇ.555:17-19; ਵ.ਪੰ.949:15; 1061:15; 1282:19। ਆਦਿ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਏਕਤਾ ਅਨੇਕਤਾ ਦੇ ਮੁੱਖਜ, ਗੌਣ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਭਾਰਤੀ-ਸਾਮੀ ਧਰਮ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਉਪਜੇ ਸਨ? ਐਸੇ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਤੁਲਨਾ(systematic comparative doctrine) ਕ੍ਰਮ ਵਿਧੀ ਸਿਧਾਂਤਾਦਿ ਦੀਆਂ "ਵਿਧੀ-ਨਿਖੇਦ" ਭਾਵਾਰਥ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਕਢੀ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਇੱਕ ਧਰੁਵੇ/ਨੁਕਤੇ ਤਰਕ ਰਾਹੀ ਦਸੋ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਜੀਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਨਿਸ਼ਠਾ ਸਿੱਧੀ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ॥ ਇਕੋ "ਦਿਵਜਾਤਮਾ" ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵ ਗੁਰੂਜੀਆਂ 225 ਬਰਸ ਧਰਮ ਰਾਜ ਕਾਲਾਂ 'ਚ, ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤਕ ਟਕਸਾਲੀ ਗੁਰੁਗਮ[ਓ.15] ਸੰਚਲਿਤ ਦਸ ਦਿਗਵਿਜੈ ਚਰਚਾ ਕਾਲ ਦਾ ਵਰਣਨ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਉਹ ਕਾਲ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਵੰਡ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:-

ੳ. ਆਦਿ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਰਾਜ ਜੋਗ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤੀ ਕਿਤਾਬ[ਅ.13]/ਪੋਥੀ ਸਦਾ ਰਖਦੇ, ਲਿਖੀ। ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਪਣੀ ਛਾਂਟਕੇ ਗੁਟਕੇ ਲਿਖਵਾਏ ਤੇ ਆਪਣੇ ਥਾਪੇ 8 ਮੰਜੀਆਂ ਦੇ ਮੰਜੀਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰਾਰਥ ਵੰਡੇ ॥

ਅ. ਪਹਿਲੇ ਤੋਂ ਪੰਚਮ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂਆਂ ਰਾਜ ਜੋਗ ਸ੍ਵਧਰਮ ਵਿਕਸਤ ਲਈ "ਗੁਰੁਮਖੀ ਲਿਪੀ" ਪੋਥੀ ਆਪ ਲਿਖੀ॥ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਸਮੇ ਸਮੇ ਬ੍ਰਹਮੀ ਆਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਆਂਦੀ ਰਹੀ ਕਿਤਾਬ/ਪੋਥੀ 'ਚ ਲਿਖਦੇ ਰਹੇ ॥ ਦੂਜੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿ ਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀ "ਗੁਰਮੁਖੀ 'ਚ ਜਨਮ ਸਾਖੀ" ਲਿਖਵਾਈ॥ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾ ਓਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਵੀ ਉਤਰਦੀ ਰਹੀ॥ ਤੀਜੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀਦੇ ਵੀ ਚੱਲੀ ਤੇ ਪੱਕੀ ਬਾਣੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ 8 ਮੰਜੀਆਂ ਥਾਪੀਆਂ। ਫੇਰ ਆਪਨੇ 8 ਮੰਜੀਆਂ ਵਧਾਕੇ 22 ਮੰਜੀਆਂ, 52/72 ਪੀੜ੍ਹੇ, 55 ਮਸੰਦ, 4 ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਮਹਾਂਜਾਲ ਵਿਕਾਸ ਪੰਜ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਲਈ ਗੁਟਕੇ, ਪੰਜ ਗ੍ਰੰਥੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸਹੀ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਬੰਦੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਣਕੇ ਵੇਦ (ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ,ਪੁਰਾਣ,ਤੰਤ੍ਰ ਖਟ--ਦਰਸ਼ਨ)-ਕਤੇਬ (ਸੂਫੀ) ਖਟ ਦਰਸ਼ਨ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਭ ਨੇ ਢੋਆ ਲਿਤਾ ਤੇ ਰਾਜ-ਜੋਗ ਸਮਨ੍ਵੈ ਕਾਲ ਹੋਇਆ ॥

ੲ. ਪਹਿਲੇ ਤੋਂ ਪੰਚਮ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਰਾਜ ਜੋਗ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਪੱਕੀ ਬਾਣੀ "ਪੋਥੀ ਦਾ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀਕਰਣ ਕਰ" ਥਾਪ ਕਚੀ ਬਾਣੀ ਬੰਦ ਕੀਤੀ ॥

ਸ. ਛੇਵੇਂ (6) ਤੋਂ ਨੌਵੇਂ(9) ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਰਾਜ-ਜੋਗ: ਵੇਦ-ਕਤੇਬ ਸਮਨ੍ਵੈ ਜਾਰੀ ਰਖਿਆ, ਤੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ (ਨਿਰਮਲ/ ਖਾਲਸਾ)[ਏ] ਧਰਮ ਰਖਿਆ ਲਈ 2,200ਦੀ ਛੌਣੀ (ਅਕਸ਼ੌਣੀ, ਸੇਨਾ: **ਅਖੌਣੀ ਸੇਨਾ**) ਤੇ ਉਦਾਸੀ 4 ਧੂਣੇ+ 6 ਬਖਸ਼ਸ਼(10+ਸੇਵਾ ਪੰਥੀ) ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਥਾਪ ਪ੍ਰਚਾਰ ਜਾਲ ਵਧਾਇਆ,ਜੋ ਮੋਗ਼ਲ ਸਲਤਨਤ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਰਾਜ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਸੁਰਖਿਆ (deffence) ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਕਾਲ ਸੀ ॥

ਹ. ਅੰਤਲੇ ਦੇਹਧਾਰੀ ਦਸ਼ਮ(10)ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਇ/ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਾਜ-ਜੋਗ ਵੇਲੇ ਵੇਦ-ਕਤੇਬ ਸਮਨ੍ਵੈ ਧਰਮ ਜਾਰੀ ਰਹਿਆ: ਘਰੇਲੂ-ਛੌਣੀ (Home Front) ਤੇ ਮੈਦਾਨੀ

---

13. ਪੁਨ੍ਹੈ. ਓ. ਪੁਨ੍ਹੈ.ਓ. ਦੇਖੋ "ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕਾਸ਼ੀ ਵਿਦਿਆ ਪੀਠ"।ਅ. ਭਾਈ ਗੁਰੂ ਦਾਸ ਡੱਲਾ ਵਾਰ:1132|2; 1133|3॥ ਦੇਖੋ,'ਮਾਲਾ-ਪੋਥੀ' **ਛੌਣੀ** ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ **ਮੀਣਾ** ਪ੍ਰਸੰਗ ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਦੇਖੋ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜੁਧ-ਛੌਣੀ (War Front/अक्षौणी ਸੈਨਾ/ਫੌਜ) ਗਿਆਨੀ (Chaplain) ਕਾਲ ਸੀ।[14]

1. ਉੜ ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਕਾਲ:-

ੳ. ਅੰਤਲੇ ਮਨੁਖ ਦੇਹੀ ਦਸ਼ਮ (10) ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਿਛੋਂ ਅਟੱਲ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਚਲਦਾ ਹੈ ਧਰਮ-ਰਾਜ ਜੋਗ ਕਾਲ ॥ ਇਸ ਸਮੇ ਦੋਨੋਂ ਸਹਿਜ ਜੋਗੀ ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤ-ਗਿਆਨੀ[15] ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਨੇ ਸਾਰੇ ਦੂਜੇ-ਭਾਉ/ਦ੍ਵੈਤ ਵਾਦੀ ਬੇਦ-ਕਤਬੀ

14. *ਖਾਲਸਾ 6ਵੇਂ ਗੁਰੂਜੀ ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਹੋਯਾ: ਡਾ.ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਪੰ.ਯੂ. ਹੁਕਮ ਨਾਮੇ:ਨੰ:6ਗੁਰੂ.3।9ਵੇਂ ਗੁਰੂ.8।10 ਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ.ਖੜਗਾਮ੍ਰਿਤ ਪਹਿਲਾਂ:46, ਖਵਗ- ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਿਛੋਂ: 49,*54:ਭਾਈ ਮਿਹਰ ਚੰਦ ਪੇਸ਼ਕਾਰ ਖੁਫੀਏ ਨਵੀਸ ਕਾ ਮੇਰਾ "ਖਾਲਸਾਹੈ"...,*55.ਭਾਈ ਮਿਹਰ ਚੰਦ ਧਰਮ ਚੰਦ ਕਰਮ ਚੰਦ...ਤੁਸੀ ਮੇਰਾ "ਖਾਲਸਾ ਹੋ..." ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਹਨ॥

ਨੋਟ:-ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ "ਨਿਰਮਲ" ਅਤੇ ਅਰਬੀ "ਖਾਲਿਸ" ਇਕੋ ਅਰਥਕ ਹਨ॥ ਇਹ ਫਰਕ ਈਸ੍ਵੀ 1915-25 ਤੋਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਸਾਮੀ ਇਸਾਈ ਧਰਮ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਸਿੱਖ ਤੇ ਉਦਾਸੀ, ਵਿਸ਼ੇਸ ਕਰ ਨਿਰਮਲੇ-ਸੰਤ-ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਡੇਰੇ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਬਣੇ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇਆਂ ਦੇ ਲਕਸ਼ ਸਨ ਃ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਨੇਃ ਛੌਣੀ/ਫੌਜੀ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਅਭਿਜਾਸ,ਲੰਗਰ ਯੋਜਨਾ ਆਦਿ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਰਹੇ* ਬਲਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਕਸ਼ਾਂ ਕਰਕੇ ਸੰਨਿਆਸੀ, ਬੈਰਾਗੀ, ਮੁਸਲਮ ਖਾਨਗਾਹਾਂ ਦੇ ਲਕਸ਼ਾਂ ਮੁਕਾਬਲੇ ਃ ਗੁਰੂ-ਸਿੱਖ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਡੇਰੇ, ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਬਣਾ ਕੇ ਪੁਰਾਣੇ ਗੁਰੂ-ਸਿੱਖ ਰਹੀਸਾਂ ਨੇ ਸਾਥ ਜਾਗੀਰਾਂ ਲਾਈਆਂ ਸਨ, ਕਿ ਓਹ ਸਦਾ ਚਲਦੇ ਰਹਿਣਗੇ॥ ਹੁਣ ਓਹ ਲਕਸ਼ ਰਹੀ ਹੀ ਨਹੀਂ॥ ਬਲਕਿ; ਹੁਣ "ਦੂਜਾਭਾਉ ਦੁਰ-ਉਪਯੋਗ"ਕੂਟਲ ਰਾਜ ਨੀਤੀ,ਕਮਾਈ ਘਰ ਕਰ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬ'ਚ ਹੀ ਨਹੀ--ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇਆਂ'ਚ ਫੈਲ ਰਹਾ ਹੈ॥

15. ਨੋਟ:-ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੀਰਥ ਸੰਗ੍ਰੈਹ ਪਥਰ ਛਾਪ ਈਸ੍ਵੀ 1881 ਪੰਨੇਆਂ 228, 297 ਤੇ ਦਸਿਆ ਕੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘਜੀ ਨੇ ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕਾਸ਼ੀ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਸ਼੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਦੀ(ਪਿਛੇ ਟਿੱਕੀ) ਸੰਪੂਰਣ ਬੀੜ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ:- ਕਿ ਦੋਨੋਂ ਸਹਿਜ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਗੁਰੂਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤ(ਫਿਰਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਅਨਬਿਆਹੇ)ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਸੰਪੂਰਣ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਦਾ ਬੇਦ-ਕਤੇਬ ਧਰਮ ਪ੍ਰਥਾਇ ਅਨੁਸਾਰ ਕ੍ਰਮ ਵਿਧਿ ਦਾ ਤਿਨ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ 'ਚ 1.ਬੁਧੀਮਾਨੀ, 2. ਵਿਦਵਾਨੀ ਤੇ 3. ਗਿਆਨੀ ਨਿਚੇ-ਉਪਰ ਸ਼ਰੈਣੀਆਂ ਵਿੱਚ "ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ"ਪੜ੍ਹਾਨ। ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ-ਫੌਜ ਲਈਂ ਪਰਥਾਇਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਦਾ ਉਸਟ ਤਰ੍ਹਾਂ "ਕ੍ਰਮ ਵਿਧਿੰ" ਤਿਨ ਸ਼ਰੇਣੀਆਂ: 1.ਬੁਧੀਮਾਨੀ, 2. ਵਿਦਵਾਨੀ ਤੇ 3. ਗਿਆਨੀ ਵਿਦਿਆ ਸਖਾਈ ਦੀ ਮਰਜਾਦਾ ਰਹੀ॥

ਬੰਗਾਲ ਮਗਰੋਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਲਈਂ ਪੰਜਾਬ (ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਹੱਦ ਤਕ) ਬਹੁਤ ਅਹਮੀਅਤ ਰਖਦਾ ਸੀ॥ ਪਰ ਇਕੋ ਇਕ ਮੁਫਤ ਰਿਹਾਇਸ਼, ਪੜਾਈ ਮਹੇਂਦ੍ਰ ਕਾਲਿਜ, ਪਟਿਆਲੇ ਰਾਜਵਾੜੇ ਦਾ ਉੱਤਰ ਭਾਰਤ'ਚ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਧਾ ਸੰਬੰਦ ਕਲਕਤਾ ਮੈਟ੍ਰੋਪੋਲਿਟਨ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਨਾਲ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਚਿਕਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ॥

ਸੰਨ 1884'ਚ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜਧਾਨੀ(ਦਾਰੁਖਿਲਾਫਾ)ਲਾਹੌਰ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨਵਿਰਸਟੀ ਦੀ ਨੀਵ ਧਰੀ॥ 1889-90'ਚ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਸਿਲਿਬੁਸ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਤਿਨ ਪੰਜਾਬ ਮੁੱਖ ਧਰਮ ਜਾਣ ਕਿ, ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿਧ
1. ਵਿਦਵਾਨ ਨਿਮੰਤ੍ਰਿਤ ਰਾਯਾਂ ਲਈਂ ਕੀਤੇ; ਤੇ ਤਿਨੋਂ ਧਰਮ ਸਿਖਾਣ ਕੋਰਸ ਭਾਖਾ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਜੁਕਤ ਕੀਤੇ:-
ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਦੋ ਭਾਗ ਕੋਰਸ: ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ: 1. ਪ੍ਰਾਗਜ, 2. ਵਿਸ਼ਾਰਦ, 3. ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ; ਹਿੰਦੀ: 1. ਰਤਨ,
2. ਭੂਸ਼ਨ, 3. ਪ੍ਰਭਾਕਰ॥
3. ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਦੋ ਭਾਗ ਕੋਰਸ: ਫਾਰਸੀ(ਅਰਬੀ): 1. ਆਲਮ, 2. ਫਾਜ਼ਲ, 3.ਆਲਮ-ਫਾਜ਼ਲ॥
ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਹਾਜ਼ਿਰ ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ'ਨਰੋਤਮ'ਪੱਥਰ ਛਪ 1881 ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ-ਸਿੱਖਾਂ ਲਈਂ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਦੇ ਪੂਰਣ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਬਨਾਣ ਲਈਂ ਇਕ ਭਾਗ ਕੋਰਸ:- ਪੰਜਾਬੀ: 1. ਬੁਧੀਮਾਨੀ,
2. ਵਿਦਵਾਨੀ, ਤੇ 3.ਗਿਆਨੀ॥
ਈਸ੍ਵੀ 1932-35 ਪਿਛੋਂ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ, ਲਾਹੌਰ ਨੇ ਵਲੈਤ ਲੰਡਨ ਇਲਾਨ "ਧਰਮ ਵੰਡ ਸੰਵਿਧਾਨ" (Communal Award Act 1932) ਭਾਰਤ 'ਚ ਆਪਣੀ ਰਾਜ "ਫਾੜ" ਨੀਤੀ ਨਾਲ "ਧਰਮ ਫਾੜ,ਅੰਦਰ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਵਿਤਕਰਾ ਪੈਦਾ ਨੀਤੀ" ਥਾਪ ਕੇ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ, ਓਹਦਾ ਨਤੀਜਾ: ਇਕੋ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਹਕੂਮਤ ਜੋ "ਅਰਬ ਅਦਨ ਤੋਂ ਸਿੰਘਾਂਪੁਰ" ਤਕ ਸੀ:1. ਪਾਕਿਸਤਾਨ, 2.ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ, 3.ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼, 4.ਲੰਕਾ, 5.ਬਰਮਾ ਆਦਿ ਰਾਜ ਬਣ ਗਏ॥
ਈਸ੍ਵੀ 1932 ਪਿਛੋਂ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ, ਲਾਹੌਰ ਨੇ ਵੀ ਅਸਲ ਧਰਮ ਸਿਖਾਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਪਰ ਉਸ ਸਮੇ ਤੋਂ ਤਿਨੋਂ ਭਾਖਾਵਾਂ: 1.ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ, ਹਿੰਦੀ, 2.ਉਰਦੂ,ਫਾਰਸੀ ਤੇ 3. ਗੁਰਮੁਖੀ ਨੂੰ ਬਦਲਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕਲੀਆਂ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ-ਨਮੇ ਸਾਹਿਤ (language literature) ਉਤਲੇ ਧੋਖੇਦਾਰ ਨਾਮ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤੇ॥
ਜਿਸਦਾ ਨਤੀਜਾ ਅੱਜ ਇਸ ਗਲ ਅਣਜਾਣ ਭੋਲੇ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਕੁਰਾਹੇ ਪੈ, ਅਪਣੀ ਪੂਜ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦਾ ਸ਼੍ਰੀ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਬਚਨ"ਭਗਤਿ-ਨਾਰਦੀ ਰਿਦੈ ਨ ਆਈ, ਕਾਛਿ ਕੂਛਿ ਤਨੁ ਦੀਨਾ"(ਪੰ.543:18) ਅਰਥਾਤ 'ਹੁਣ ਦਾ ਕੁਛ ਸਮਝਦੇ ਹਨ'। ਹੋਰ ਕੀ ਕਹੇ? ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ, ਗਿਆਨੀ ਬਜਾਏ, ਪੰਜਾਬੀ ਬੀ.ਏ. ਹੋਨਰਜ਼ ਕਹੀਂਦਾ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅਸਲ ਗੁਰੁਗਮ 17 ਟਕਸਾਲੀਆਂ ਤੋ ਅੱਡ ਦਿਖਦੇ - ਅਤੇ ਅਸਲ ਗਿਆਨੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਬਦਨਾਮ ਨਾ ਹੁੰਦੀ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਨਾਲ ਰਾਜ ਜੋਗ ਦੇ ਉਨੀਵੀਂ ਸਦੀ ਆਦ ਤਕ ਦਿਗਵਿਜੈ ਮੁੱਖ ਦੋ ਦੇਸੀ-ਵਿਦੇਸੀ ਕਾਲ ਦੇ ਸਨ॥ ਭਾਵ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਰਾਜ ਜੋਗ ਸਿਧਾਂਤ ਉਤ੍ਰ ਭਾਰਤੀ ਸਨਾਤਨ ਧਰਮ ਤੇ ਸੰਨਿਆਸ-ਵੈਸ਼ਣਵਾਂ ਦਾ, ਗੁਰੁਸਿਖ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ-ਨਿਰਮਲੇ ਸਿੰਘ ਸੰਤਾਂ ਗਿਆਨੀਆਂ ਦਾ ਦਿਗਵਿਜੈ ਕਾਲ:- 1.ਉਦਾਸੀ ਦਸ(10)ਨਾਮ ਸਾਧੂਆਂਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਲ ਤਪਾਦਿ ਅਮਲੀ ਕਰਣੀ ਚੇਟਕ, ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਆਦਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਾਧਨ ਰਹੇ ਤੇ 2.ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤ/ ਗਿਆਨੀਆਂ (ਕੀਰਤਨੀ/ਰਾਗੀਆਂ)ਦਾ ਮੁੱਖਬਲ ਤਰਕ ਸ਼ਬਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਰਥ ਸੀ, ਕਰਣੀ(ਕਰਾਮਾਤ)ਪ੍ਰਚਾਰ ਗੌਣ ਹਨ।

ਅ. ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਧਰਮ-ਰਾਜ ਜੋਗ ਕਾਲ ਉਤ੍ਰ ਭਾਰਤੀ ਸਨਾਤਨ ਧਰਮ ਸੰਨਿਆਸੀ-ਵੈਸ਼ਣਵ ਸਿਧਾਂਤ ਟੱਕਰ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਅਧਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣੁ ਦਿਗਵਿਜੈਈ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਜ(ਟੀਕਾ) ਕਾਸ਼ੀ ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਨ 1795 ਲਿਖੀ ਹੈ ।ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਆਧਾਰ ਸਾਰੇ ਟੀਕਾਕਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਭੇਦ-ਅਭੇਦ ਸਿਧਾਂਤ ਉਦਾਸੀ, ਨਿਰਮਲੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਦਿਗਵਿਜੈ ਪਰਿਚੈ ਕਾਲ 'ਚ ਰਹਿਆ ॥

ਉਸ ਪਿਛੋ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੁਮੁਖੀ ਲਿਪੀ 'ਚ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਰੂੜੀ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ 'ਚ ਆਨੰਦਘੰਨ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ, ਦੇਹਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ,ਦਰਿਆ ਰਾਵੀ ਕੰਢੇ ਸੰਨ 1795 ਲਿਖਿਆ ਟੀਕਾ ਪਰਾਪਤ ਹੈ ॥ ਇਹ ਕਾਰਜ ਪੂਰ ਚੜ੍ਹਾਨ ਲਈ ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ ਦਾ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਉਤਾਰਾ ਪ੍ਰੇਮ ਪੂਰਵ ਦਿਤਾ, ਵਰਤਿਆ ਹੈ॥ ਇਸ ਵਿੱਚ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਅਨੰਦਘਨ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਖੁਸ਼ਕ, ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਭਗਤੀ-ਗਿਆਨ ਤਰਕ ਨਿਸ਼ਠਾਮੈ, ਤੇ ਅਵੈੜ ਸੁਭਾਵ ਦਿਗਵਿਜੈਈ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ੈਲੀ ਤੁਲਨਾ ਆਧਾਰ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਕੌੜਾ ਤਰਕ,ਅਤੇ ਮਿਲਿਆ ਜੁਲਿਆ ਪੌਰਾਣਿਕ ਪੱਖ ਹੈ ॥ ਆਪਣੇ ਬੰਸ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਦਿਆ ਅਹੰਕਾਰ ਵਿਦ੍ਵਤਾ ਦਿਖੌਣ ਲਈ ਸਾਰੇ ਸੰਨਿਆਸੀ, ਵੈਰਾਗੀ, ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ ਤਾਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰਹੇ, ਓਹ ਗੁਰੁਸਿੱਖਾਂ ਉਤੇ ਵੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨਜਨਿਤ ਰਹਿਆ, ਤੇ ਕਈ ਥਾਂਵ ਉਤੇ ਅਸਲ ਭਾਵ ਲਕਸ਼ ਦਿਖਾਣ ਤੋਂ ਮੰਦਾ ਹੀ ਰਿਹਾ॥ ਜਿਸ ਕਾਰ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰੁਸਿਖ-ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਈਂ ਥਾਂ ਗਰਮੀ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰੇਰਕ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥ ਐਸੀ ਲਲਕਾਰ ਕਾਰਣ ਭਲੇ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਦੋਨੋਂ ਖਟ-ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਗਿਆਨ ਗੁਰੁਗਮ ਟਕਸਾਲੀ ਨੂੰ ਪੂਰਣ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਥਾ ਦੀ ਅਨਭਿੰਗਤਾ ਅਨੰਦਘਨ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਰ ਆਈ ॥ ਉਸੀ ਕਾਰਣ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭੀ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆ ਜ੍ਞਾਨੀ ਸਭੋਂ 'ਚ ਦਿਗਵਿਜਈ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਸਿੱਧਾਂਤ ਹਿੰਦੂ ਨਮਿਤ ਰਹਤ(ਸੰਨਿਆਸ) ਆਸ਼੍ਰਮ ਧਰਮ ਅਤੇ ਵੈਸ਼ਣਵ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ ਦੇ ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਉਤੇ ਦਿਗਵਿਜੈ ਤਰਕ ਗੋਸਟ ਟੱਕਰ ਟੀਕਾ ਕੀਤੀ॥ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਉਦਾਸੀ-ਨਿਰਮਲੇ ਆਪਸ'ਚ ਪੈਂਗੜੇ ਸੀ। ਸੱਚ ਹੀ ਕਹਿਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ; ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਉਸ ਦਿਗਵਿਜੈ ਕਾਲ 'ਚ ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣੁ 'ਗਰਬ ਗੰਜਨੀ ਟੀਕਾ' ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਅਨੰਦਘਨ ਦੀ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਥੋੜੀ ਕੌੜੀ ਤਰੜੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ: ਕਿ ਵਿਦ੍ਵਤ ਸ਼ੇਣੀ ਸੀਮਾ ਬਾਹਿਰ ਹਨ ॥ ਕਿਸੀ ਕਾਰਣ ਇਹ ਪੈਂਤੀਆਂ ਦੇ ਟੀਕੇ ਇਸ ਦਸ ਟੀਕਾ ਸੰਗ੍ਰਹ ਵਿੱਚ ਆਉਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਨਹੀ ਹਨ; ਕਿ ਓਹ ਸਭੀ ਟੀਕੇ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰਥ, ਬੋਲੀ, ਤਰਕ,

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਲੰਕਾਰਿ ਸ਼ੈਲੀ ਦੀਆਂ ਆਪਸੀ ਅਲੋਚਨਾਵਾਂ ਆਮ੍ਹਣੋਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਪ੍ਰਤਖ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿਸਨ: ਦੋਨੋਂਆਂ ਦੇ ਸਿੱਧ ਕੈਨੇ ਦੂਰ-ਨੇੜੇ ਹਨ ॥

ੲ. ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਧਰਮ ਰਾਜ ਜੋਗ ਭਾਰਤ ਸਨਾਤਨ ਧਰਮ-ਗੁਰੁ-ਸਿੱਖ ਕ੍ਰਮ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਦਿਗਵਿਜੈ ਕਾਲ॥

ਸ. ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਧਰਮ-ਰਾਜ ਜੋਗ ਕਾਲ 'ਚ ਉਤ੍ਰ ਭਾਰਤੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਇਸਾਈ ਰਾਜ ਧਰਮ ਨੀਤੀ, ਪਛਮੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਪ੍ਰਭਾਵ, ਤੇ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਪੰਥ ਉਦਾਸੀ, ਨਿਰਮਲ ਗੁਰੁਸਿੱਖਾਂ 'ਚ ਭੇਦ ਅਭੇਦ ਵਿਵਹਾਰਿਕ ਤੇ ਅਧਿਆਤਮ ਗਿਆਨ-ਵਿਗਿਆਨ ਦਿਗਵਿਜੈ ਕਾਲ। ਪਟਿਆਲਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਰੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ (1823-45-62) ਨੇ ਦੂਰ ਦੀ ਸੋਚੀ। ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰਿਕ,ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਜਾਇਜ਼ਾ ਕੀਤਾ॥ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉੱਤਰ ਭਾਰਤ ਪੰਜਾਬ(ਉਸ ਕਾਲ ਆਗਰਾ-ਦਿਲੀ)ਤੋਂ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਹੱਦ ਹੈ॥ ਵੇਲਾ ਬੜਾ ਨਾਜ਼ੁਕ ਹੈ.ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਸੰਰੱਖਣ ਨਵੇਂ ਮੋੜ ਤੇ ਖੜੀ ਹੈ॥ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਪਾਸੇ ਦੀ ਲੰਘਕੇ ਉਤ੍ਰ ਪੰਜਾਬ ਲਾਹੌਰ ਦੋ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ/ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਰਾਜ ਨਾਲ ਛਲ ਕਰਕੇ ਹੜਪ ਲਿਆ ਹੈ ॥ ਬੇਸ਼ਕ ਦਿਲੀ ਮੁਗ਼ਲ ਸਲਤਨਤ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਸਹੀ ਰਾਜ ਸੀ, ਪਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਦੇਸੀ ਫੌਜੀ ਰੱਖੇ ਸਪਾਹੀ ਭਾਰਤੀ ਭਾਰਤੀ ਨਾਲ ਜੁਧ ਕਰਾ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਵਧਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਰ ਓਦੋਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੇਸੀ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਕਈ ਕਾਰਣਾਂ ਕਰਕੇ, ਜਿਵੇਂ ਹਿੰਦੂ-ਮੁਸਲਮ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿਤੇ ਦੋਨੋਂ ਗੋ-ਸੂਰ ਚਰਬੀ ਕਾਰਤੂਸਾਂ ਕਰਕੇ ਗ਼ਦਰ ਹੋ ਗਯਾ। ਉਸ ਬਹਾਨੇ--ਫੁਲਕੀਆਂ ਮਿਸਲ, ਕਪੂਰਥਲਾ ਰਾਜ ਆਦਿਆਂ ਦੇ ਸੁਲ੍ਹੇ ਨਾਮੇਆਂ(Treaties) ਕਰਣ ਤੇ ਮਦਦ ਨਾਲ ਮੁਗ਼ਲ ਦਾਰੁਖਲਾਫਾ ਦਿਲੀ ਫਤ੍ਹੇ ਕਰ ਭਾਰਤ ਉੱਤੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਸ਼ਾਹੀਯਾਤ (Paramountcy in India) ਇਲਾਨ ਕਰੀ । ਬੇਸ਼ਕ ਭਾਰਤੀ ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਿਮ, ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਰਾਜਵਾੜੇ, 1/3 ਭਾਰਤ ਸੁਤੰਤਰ ਸਨ ਪਰ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਰਾਜ ਫਾੜ ਨੀਤੀ ਸਾਰੇਆ ਤੇ ਹਾਵੀ ਹੈ॥[16] ਐਸੇ ਅਨੇਕ ਕਾਰਣਾ ਕਰਕੇ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਦੇਸੀ ਰਾਜੇਆਂ ਦਾ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਕਾਨੂਨਾ ਨਾਲ ਠੀਕ ਤੋਲ, ਤਾਲ ਮੇਲ ਰਖਣ ਲਈ ਪਟਿਆਲਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਰੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ(1823-45-62) ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਹੇਠ ਰਹੇ ਤਿਨ. ਫੁਲਕਿਆਂ ਮਹਾਰਾਜੇ-ਰਾਜੇ, ਜਾਗੀਰਦਾਰ, ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਗਠਨ 'ਚ ਫੇਰ ਦੂਜੇ ਵਾਰ ਸਾਂਝੀ ਥਾਂ ਸੰਨ 1858 ਭਾਦੋਂ ਭਵਾਨੀਗੜ੍ਹ 'ਚ ਫੂਲਕਿਆਂ ਵੰਸ਼ੀ ਦਸਤੂਰ-ਉਲ-ਅਮਲ 30 ਦਫੇ ਤਰਮੀਮ ਕੀਤੇ ॥ ਉਸ ਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿਨੋਂ ਰਾਜ: ਪਟਿਆਲਾ, ਨਾਭਾ, ਜੀਂਦ ਇਸ ਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਜ ਚਲਾਨ ॥ ਪਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਰੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਐਸੇ ਵਿਚਾਰ ਗੁਰੂਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਯੋਰਪਿਅਨ ਇਸਾਈ ਫਾੜ ਧਰਮ ਨੀਤੀ ਬਾਰੇ ਵੀ ਆਈ ਕਿ ਗੁਰੂਸਿੱਖ ਧਰਮ ਤੇ ਹਾਵੀ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਫੁਲਕੀਆਂ ਰਾਜੇ, ਸਰਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਤੀਜੇ ਸੰਗਠਨ ਲਈਂ ਨਿਮੰਤ੍ਰਨ

16. ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਰਾਜ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਦੇਸ਼ੀ ਰਾਜੇਆਂ ਦੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸੁਲ੍ਹਾਂ ਨਾਮੇ ਅੰਤਰਾਸ਼ਟ੍ਰੀ ਕਾਨੂੰਨ (International Law) ਅੰਦਰ ਹੀ ਸਨ॥ ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਪਹਿਲੇ ਵਿਸ਼੍ਵ ਜੁੱਧ 1914-18 ਪਿਛੋਂ ਅੰਤਰ ਰਾਸ਼ਟ੍ਰੀ ਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਬੜੇ ਦੇਸੀਰਾਜ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟ੍ਰੀ ਸੰਸਥਾ(League of Nation)ਨੁਮੈਂਦੇ ਸਨ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕੀਤਾ॥ ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਰੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰਾ ਇਕਠ ਪਟਿਆਲਾ ਗੁਰੂਸਿੱਖ ਧਰਮ ਲਈ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕੀਤਾ॥ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਗੁਰੂਸਿੰਘ ਸੰਗਠਿਤ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਸੰਨ 1859 'ਚ ਤੀਜੇ ਧਰਮ ਸੰਬੰਧ ਫੂਲਕਿਆ ਦਸਤੂਰ-ਉਲ-ਅਮਲ ਨੌ (9) ਦਫੇ (ਕਈ ਉਪ-ਦਫੇ)[17] ਦਾ "ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪੰਚੈਤੀ ਨਿਰਮਲ ਆਖਾੜਾ" ਨਾਮ ਸੰਸਥਾ ਸਾਜੀ,ਜਿਸ ਲਈ ਨਵੀਂ ਬਣੀ ਧਰਮ ਧ੍ਵਜਾ ਹਵੇਲੀ ਕੇਂਦ੍ਰ ਪਟਿਆਲੇ ਨਗਰੀ ਥਾਪੀ(ਅੱਗੇ ਵਿਸਤਾਰ ਲਿਖਾਂਗੇ) ਐਥੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੁਛ ਵਰਣਨ ਹੈ:- ਇਹ ਸੰਸਥਾ ਸ੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ "ਪੰਚੈਤੀ ਨਿਰਮਲ ਗੁਰੁਸਿਖ ਪੰਥ ਸੰਸਥਾ" ਹੈ ... ॥ ਅੱਜ ਹੁਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪੰਚੈਤੀ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਚੁਣੇ 'ਸ਼੍ਰੀ ਮਹੰਤ' ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਮਹਿਤਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਗੁਰੁਸਿਖਾਂ 'ਚ ਸਭ ਤੋਂ ਕਾਸ਼ੀ ਪਠਿਤ ਭਾਰਤ ਪ੍ਰਸਿਧ ਤੇ ਮਾਨ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਵਿਦ੍ਵਾਨ "ਨਿਰਮਲੇ ਨੈਬ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹੰਤ ਪੰਡਿਤ[18] ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮ(ਦ੍ਵਾਬੇ ਜੱਟ) ਗਿਰਵੜੀ ਡੇਰੇ ਹੋਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਸੰਤ ਪੰਚੈਤ ਰਾਹੀਂ ਚੁਣੇ ਹਨ ॥ ਐਥੇ ਸਾਰੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਸੀਸੇ ਨਿਰਮਲ ਇਕੱਠੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਕੁਰਸੀ ਨਾਮੇ ਸ੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘਜੀ ਦੇ ਪੰਦਰਾਂ (ਪੰਜ ਨਹੀਂ)ਨਿਰਮਲੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਤ (Ordained Religious Ministers) ਮਹੰਤ, ਸੰਤ ਬਿਕ੍ਰਮ 1743,ਸੰਨ 1686 ਕਾਸ਼ੀ/ਵਾਰਾਣਾਸੀ "ਤੁਲਨਾਤਮ ਵਿਸ੍ਵ ਕ੍ਰਮ ਧਰਮ" (Systematic Comparative World Religions: ਹੁਣ ਜੋ ਅਮਰੀਕਾ, ਯੋਰਪ ਯੂਨਿਵਰਸਟੀਆਂ'ਚ ਪੜ੍ਹਾਂਦੇ ਹਨ) ਸਿਖਣ ਲਈਂ ਭੇਜੇ ਸਨ,ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਜਰੇਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰੇ ਆਚਾਰਯ ਉਪਸਥਿਤ ਹਨ ਓਹ ਸਾਰੇ ਦਸਮ (10)ਸ੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀ ਨਿਜਿਤ ਮੰਡਲੇਸ਼੍ਵਰ ਸੰਤ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੁਕਮਨ, ਪ੍ਰਸਿਧ ਕਈ ਛਾਤ੍ਰ ਬਣਾਇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ[19] (ਸ਼ਹੀਦ) ਸਨ। ਓਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਨੌਂਵੇ(9) ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ(ਦਸਮੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂਜੀ ਦੀਆਂ) ਬਾਣੀਆਂ ਲਿਖਵਾਕੇ ਜਲੰਧਰੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰੀ ਬੀੜ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਧਰਵਾ ਕੇ ਫੇਰ ਆਤਮ ਬਲ ਨਾਲ ਸੰਪੂਰਣ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਰੂਪ 'ਚ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਅੰਤਮ ਸੋਧਿਤ ਰੂਪ ਬੀੜ ਲਿਖਵਾਈ॥ ਫੇਰ ਜਿਵੇਂ ਪੰਚਮ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂਜੀ ਨੇ ਪਿਛੋਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ "ਉਥਾਨਕਾ" ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖਵਾਵੀ ਉਸੇ ਗ੍ਰੰਥ'ਚ ਨਵੀਂ ਨੌਮੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂਜੀ ਦੀ ਤੇ ਆਪਣਾ ਸ਼ਲੋਕ ਜੋੜ, ਅੰਤਮ ਬੀੜ ਬਝੀ ਜੋ ਆਪ(ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਟਿਆਲਾ ਬਾਨੀ) ਪਾਸ

---

17. ਉਪ-ਦਫੇਆ ਵਿੱਚ ਇਕ ਦਫਾ ਹੈ: ਪਿਛਲੇ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਕਾਲੀ ਇਤਿਹਾਸ ਕਾਰਣ, ਜਨਮ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮਣ/ਮਿਸ਼ਰ ਜਾਤੀ ਸ਼ਰਮਾ ਸੰਤ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਦੀ "ਨਿਰਮਲਾ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹੰਤ", ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਡੇਰੇ ਦਾ "ਨਿਰਮਲ ਮਹੰਤ" ਨਾ ਥਾਪਿਆ ਜਾਵੇ, ਬੇਸ਼ਕ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਜਾਤੀ ਵਿਦਿਆ ਸਿੱਖਕ ਸੰਤ ਹੋਵੇ ॥
18. ਨੋਟ:-ਈਸ੍ਵੀ ਸੰਨ 1878 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਰਾਜ ਕੈਮ ਹੋਯਾ। ਓਦੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਵਿਦਿਆ,FA; BA; MA; Ph.D. ਪੁਰਸਕਾਰ ਨਹੀ ਸਨ॥ ਭਾਰਤੀ ਕਦੀਮੀ ਕਾਸ਼ੀ,ਕਨਖਲ,ਕਾਸ਼ਮੀਰ ਆਦਿ ਪੀਠ ਪੜ੍ਹੇਆਂ ਦੇ ਉੱਚਤਰ ਪੁਰਸਕਾਰ'ਪੰਡਿਤ",ਤੇ ਉੱਚਤਮ ਪਦ"ਆਚਾਰਯ"ਸੀ ॥ ਇਨ੍ਹਾਂ"ਪਦਾਂ"ਦਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ,ਮਿਸ਼੍ਰ ਜਾਤੀ ਵਰਣ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਥਾ/ਹੈ। ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ'ਚ'ਪੰਡਿਤ'ਦਾ ਅਰਥ'ਪੰਡਾ'ਉਤਪਨ'ਬੁਧਿ'ਤੋਂ ਬੁਧੀਮਾਨ,ਪੰਡਿਤ ਸਾਰੇ ਭਾਸ਼ਕਾਰਾਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ॥ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਮਿਸ਼੍ਰ ਜਾਤੀ ਕੇਵਲ "ਮਾਨ" ਰੱਖਣ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਸ਼ਰਮਾ ਪਠਿਤ, ਜਾਂ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਕਰਤਾ ਲਈਂ ਬਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਵਿਦਿਆ ਪੰਡਤਾਈ ਲਈਂ ਨਹੀਂ ॥
19. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੀਰਥ ਸੰਗ੍ਰਹ. ਪੰ.228, 272। ਪੰ. ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ 'ਨਰੋਤਮ', ਪੱਥਰ ਛਾਪ, ਸੰ.1884 ਟੈਪਮ ਪ੍ਰੈਸ, ਕੰਪ, ਅੰਬਾਲਾ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਆਈ ਤੇ ਬਰਨਾਲੇ(ਕੁਪ-ਰਹੀੜੇ ਜੁਧ ਖੇੜੁ,ਘਲੂ ਘਾਰੈ ਮੈਦਾਨ 'ਚ ਅਫ਼ਗਾਨ ਐਹਮਦ ਸ਼ਾਹ ਲੈ ਗਿਆ ਦਸੀਂਦਾ ਹੈ) ॥ ਪਿਛੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਉਥਾਨਕਾ ਗ੍ਰੰਥ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿ ਮੰਦਿਰ ਗੁਰੁ ਦਰਬਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਗਿਆਨੀ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ(ਪੰ.ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮ ਦੇ ਗੁਰਭਾਈ ਸੰਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ,ਪਟਿਆਲਵੀ) ਕੋਲ ਹਨ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਗਮ ਸਿਖਿਆ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਦ੍ਵਾਬੇ ਪੰ. ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ 200-250 ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ 'ਚੋਂ ਚਾਰ ਪੰਜ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚੇਲੇ ਸਨ॥ ਇਸ ਪਰਿਚੇ ਪਿਛੋਂ ਮਹੰਤ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਪੰਚੈਤ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ: ਪੰ.ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ 'ਨਰੋਤਮ' ਸਪੁਰਦ ਗ੍ਰੰਥ ਬਨੌਣ ਦਾ ਕਾਰਜ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ: ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਕੋਸ਼, ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਗ੍ਰੰਥ, ਦਸੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਜੀ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਤੋਂ ਜੋਤੀਜੋਤ ਤਕ ਯਾਤ੍ਰਾਵਾਂ (ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਤੀਰਥ ਬੰਸ ਪਰੰਪਰਾ,ਪੂਜਜ ਵਸਤੂਆਂ ਅਦਿ ਖੋਜ ਕਰਕੇ ਲਿਖਣੀ, ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦੇ ਸੰਪੂਰਣ ਅਰਥ ਲਿਖਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸਪੁਰਦ ਹੈ। ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਆਪ ਦੇ ਲਿਖੇ: ਅਨੇਕ ਅਲਭਜ ਗ੍ਰੰਥ: ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਤੀਰਥ ਸੰਗ੍ਰਹ, ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗਿਰਾਰਥ ਕੋਸ਼ ਆਦਿ, ਗੁਰਭਾਈ, ਚੇਲਿਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਰਚੇ॥ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪਰਿਭਾਸਿਕ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ "ਗੁਰਮਤ ਨਿਰਣੈ ਸਾਗਰ" ਲਿਖ ਕੇ, ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਟੀਕਾ ਆਰੰਭੀ। ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣ ਗ੍ਰੰਥੀ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੀਰਾਗ ਟੀਕਾ ਤਕ ਗ੍ਰੰਥ ਛਪੇ; ਅਤੇ ਸੰਪੂਰਣ ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਟੀਕਾ ਅਸੀਂ 1200/1300 ਪੰਨੇਆਂ ਦੀ ਹੱਥਲਿਖੀ ਬੀੜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਛੋਟੇ ਗੁਰਭਾਈ ਨਿਰਮਲ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹੰਤ ਬਾਬਾ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ (ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ, ਪਟਿਆਲਾ)ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸੇ ਹੱਥ ਲਿਖੇ, ਛਪੇ ਟੀਕੇ, ਟਿਪਣੀਆਂ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਮਹੰਤ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਉਸੇ ਡੇਰੇ 'ਚ ਦੇਖੀਆਂ ਸਨ। ਮਹੰਤ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਸਿਆ: ਪੰ.ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੂਰੇ ਟੀਕੇ ਰਾਗ ਮਲਾਰ ਤਕ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਪਰ ਬੁਢੀ ਉਮਰ ਤੇ ਬਿਮਾਰੀ ਕਰਕੇ ਪੂਰਾ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ ਤੇ ਪੂਰੇ ਹੋ ਗਏ ॥ ਰਾਗ ਆਸਾ ਤੋਂ ਰਾਗ ਮਲਹਾਰ ਤਕ ਪੂਰਾ ਕੰਮ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਹੰਤ ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਕੋਈ ਚੋਰੀ ਕਰ ਗਿਆ॥ ਪੰ.ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਗੁਰਭਾਈ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਸੰਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ(ਚੁਣੇ ਸ਼੍ਰੀਮਹੰਤ ਨਿਰਮਲ ਪੰਚੈਤ)ਦੀ ਪੂਰੀ ਮਦਦ ਜਾਰੀ ਰਹੀ ਅਤੇ ਆਪ ਨੇ ਕਈ ਪੰ.ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਗੁਰਮਤ ਨਿਰਣੈ ਸਾਗਰ ਆਦਿ ਲਿਖੇ ਗ੍ਰੰਥ ਛਪਵਾਏ ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਮਹੰਤ ਬਾਬਾ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਭਾਰਤ ਖਟ ਦਰਸ਼ਨ ਸਮਾਜ 'ਚ ਐਨੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਸਨ, ਐਥੇ ਤਕ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ(ਰਾਜਸਥਾਨ) ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਦਾਦੂ ਪੰਥੀ ਕਰਤਾ ਵਿਚਾਰ ਸਾਗਰ, ਪੰ.ਨਿਸ਼ਚਲ ਦਾਸ ਨੇ ਵ੍ਰਿਤੀ-ਪ੍ਰਭਾਕਰ ਗ੍ਰੰਥ ਰਚਨ ਲਈ ਮਦਦ ਮੰਗੀ। ਓਸੇ ਵੇਲੇ ਪਟਿਆਲੇ ਵਾਲੇ ਮਹੰਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਿਰਮਲ ਪੰਚੈਤੀ ਅਖਾੜੇ ਦੇ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹੰਤ ਚੁਣ ਲਿਆ। ਇਸ ਕਾਰਣ ਨੇ ਪੰ.ਨਿਸ਼ਚਲ ਦਾਸ ਦਾਦੂ ਪੰਥੀ ਨੂੰ ਮਦਦ ਕਰਣ ਲਈ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਪਿਆ,ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਕਾਰਜ ਦੀ ਜ਼ੁਮੇਵਾਰੀ ਪੈਣ ਕਾਰਣ 'ਵ੍ਰਿਤੀ ਪ੍ਰਭਾਕਰ ਗ੍ਰੰਥ' ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਬਹੁਤ ਖਟ ਦਰਸ਼ਨੀ (ਹਿੰਦੂ) ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿਧਾਂਤ ਕਾਰਜ ਵਿਰਲੇ ਹੋਣ ਕਾਰਣ: ਜੁਾਬ ਦੇਣਾ ਪਿਆ ॥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਛੋਟੇ ਗੁਰਭਾਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਰਬਾਰ ਪਟਿਆਲਾ 'ਰਾਜ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਵੀ' ਪਦਵੀ(Royal Poet Laureate) ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਵੀ ਓਦੋਂ ਪਟਿਆਲਾ ਪੰ.ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮ 'ਤੇ ਚੇਲੇ ਗਿਆਨੀ ਗਜ਼ਾਨ ਸਿੰਘ "ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼" ਇਤਿਹਾਸ ਕਰਤਾ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਰਹੇ॥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਇਤਿਹਾਸ:1. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਖਾਲਸਾ, 2. ਨਿਰਭੈ ਖਾਲਸਾ, 3. ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਖਾਲਸਾ,4. ਰਾਜ ਖਾਲਸਾ ਆਦਿ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ, ਆਪ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ,ਫਾਰਸ, ਅਰਬ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਗਏ ਥਾਵਾਂ ਉਤੇ ਜਾਕੇ ਖੋਜ ਕਰੀ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਨ ਦਾ ਕੰਮ ਸੰਭਾਲਿਆ॥ ਪੰਜ ਸਾਲ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਨਿਰਮਲ ਅਖਾੜਾ ਬਣੇ ਮਗਰੋਂ ਪਟਿਆਲਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਰੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਸੰਬਤ 1919 ਈਸ੍ਵ 1862 ਵਿੱਚ ਕਲਕਤੇ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਯਾ ॥ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਫੌਜੀ ਓਸ ਵੇਲੇ ਸੰ.1857 ਗਦਰ ਪਿਛੋਂ ਸ਼ੋਕੀਆ ਲਿਆਂਦੇ ਦਿੱਲੀ ਮੁਗਲ ਦਰਬਾਰੀ ਸ਼ਾਹੀ ਕਲਾਕਾਰ:- ਸ਼ਾਯਰ ਗ਼ਾਲਬ, ਮੋਮਨ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹੀ ਮੌਸੀਕੀ ਗਾਯਕ ਉਸਤਾਦ ਕੁਤਬ ਖਾਂ 'ਕ੍ਵੱਲ ਬੱਚਾ' ਉਰਫ 'ਤਾਨ ਰਸ ਖਾਂ' ਆਦਿਆਂ ਨੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਨਾਬਾਲਗ ਮਹਾਰਾਜਾ ਮਹੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਰਾਜ ਦੀ ਬਨਾਈ "ਕੌਂਸਲ ਔਫ ਰੀਜਨਸੀ"(Council of Regency) ਕਾਰਣ ਪਟਿਆਲਾ ਦਰਬਾਰ ਛਡਕੇ ਵਾਪਸ ਦਿੱਲੀ ਮੁੜ ਗਏ(ਦੇਖੋ ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ ਦਾ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ "ਪਟਿਆਲੇ ਸੰਗੀਤ ਘਰਾਣੇ ਦਾ ਉਦਗਮ, ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਪਰਵਰਦਗਾਰੀ" ਪਰ ਬਹੁਤੇ ਦਿਲੀ, ਲਖਨਵੀ ਕੈਸਤ ਜਾਤਿ ਆਦਿ ਫੌਜ,ਤੇ ਰਸਾਲੇ ਜੋਧੇ ਮੁਸਲਿਮੇ, ਚਿੱਤੇ, ਕੁਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਮਹਿਕਮੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ, ਪਹਿਲਮਾਨ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹੀ ਬਾਵਰਚੀ ਆਦਿ ਪਟਿਆਲੇ ਦਰਬਾਰੀ ਹੀ ਰਹੇ॥

ਸੰਬਤ 1819 ਤੋਂ 1910(ਸੰਨ 1861-1910) ਤਕ, ਤਿੰਨ ਸ਼ਾਹੀ ਪਟਿਆਲਾ ਰਾਜ ਪੁਸ਼ਤ:-7.ਮਹਾਰਾਜਾ ਮਹੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ (1852-62-76), 8.ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਾਜੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ(1852-62-76),8.ਮਹਾਰਾਜਾ ਭੂਪੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ (1891-1900-38) ਸੰਨ 1910 ਤਕ ਨਾਬਾਲਗੀ ਟੁਟਵੀਆਂ ਤਿੰਨ ਕੌਂਸਲਾਂ ਰਹੀਆਂ, ਬੇਸ਼ਕ, ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਦਿਆ ਸੁਰਖਤ ਸੀ,ਤੇ ਲਿਖਣ ਲਿਖਾਣ ਕਾਰਜ ਲਈ ਸ੍ਵਰਗੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਰੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਗੇ ਲਈ ਮੁਸਤਕਿਲ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਲਾਨਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਰਿਆਸਤ ਦੀ ਨਿਜਿਤ ਰਕਮ ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦ-ਖਰਚ(State Budget) 'ਚ ਮੁਕਰਰ ਕੀਤੀ ਤੇ ਲਖਨਵੀ ਪੱਥਰ ਛਾਪਾ ਨਵਲ ਕਿਸ਼ੋਰ ਪ੍ਰੈਸ ਸ਼ਾਖਾ ਭਾਗ ਪਟਿਆਲੇ ਰਾਜਕੀ ਛਾਪੇ ਕਾਰਜ ਲਈਂ ਕੈਮ ਵੀ ਹੋ ਗਇਆ॥ ਪਰ ਕੁਛ ਕਾਲ ਪਿਛੋਂ ਪਟਿਆਲਾ ਦਰਬਾਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਾਜੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ, ਰਾਜੇਂਦ੍ਰ ਪੱਥਰ ਛਾਪੇ ਖਾਨਾ ਬਣਨ ਕਾਲ ਵਿਚਕਾਰ ਦੋ ਕੌਂਸਿਲਾਂ ਨੇ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੁਰੂਸਿੱਖ ਧਰਮ ਛਾਪਣ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਦੇਰ, ਤੇ ਕਫਾਇਤ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਕਈ ਗ੍ਰੰਥ ਛਾਪਣ 'ਚ ਦੇਰ ਰਹੀ,ਤੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪੰਜਾਬ ਇਲਾਕੇ: ਅੰਬਾਲੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਲਾਹੌਰ,ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਆਦਿ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਨਿਜ ਖਰਚ ਤੇ ਪੱਥਰ/ਲੋਹੇ ਛਾਪੇਖਾਨੇਆਂ ਵਿੱਚ ਕਈ(ਸਰਕਾਰੀ ਨਹੀਂ) ਗ੍ਰੰਥ ਛਾਪੇ ਗਏ ॥

ਪਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਾਜੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬਾਅਖਤਿਆਰੀ ਬਾਦ ਪੰ. ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮ ਦਾ ਦੋ ਭਾਗਾਂ 'ਚ "ਗੁਰੁ ਗਿਰਾਰਥ ਕੋਸ਼" ਰਾਜੇਂਦ੍ਰ ਪੱਥਰ ਪ੍ਰੈਸ, ਪਟਿਆਲੇ 'ਚ ਛਪਿਆ॥ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ,ਮਹਾਰਾਜਾ ਭੂਪੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਬਾਅਖਤਿਆਰੀ ਪਿੱਛੋਂ, ਪੰ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੋ ਗ੍ਰੰਥ, ਕਵਿਤਾ, ਅਲੰਕਾਰ ਪਰਿਭਾਸ਼ ਦਾ ਅਤੇ ਜੋਤਿਸ਼ ਨਾਨਕ ਸ਼ਾਹੀ ਸੰਮਤ ਸਿੱਧ "ਮਹੂਰਤ ਚੰਦ੍ਰਿਕਾ" ਗ੍ਰੰਥ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਛਪੇ ॥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਕੌਂਸਲਾਂ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਕੌਂਸਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਛਾਪਣ ਕਾਰਜ ਢਿਲਾ ਪੈਂਦਾ ਰਿਹਾ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਕਈ ਵਾਰ ਸਾਧੂਆਂ, ਆਪਣੀ ਹਿੰਮਤ ਤੇ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਤਾਂ ਨਾਲ ਧਨ ਸੰਗ੍ਰਹ ਕਰ, ਗ੍ਰੰਥ ਛਾਪੇ ॥ ਇਹ ਸਾਧੂ ਹੋਰ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਬੁਲਾਵੇ ਤੇ ਵੀ ਪਟਿਆਲਾ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਗ੍ਰੰਥ ਸ਼ਾਹੀ ਪੁਸਤਕਾਲੇ(Patiala Royal Library) ਕਾਰਣ--ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਰਾਜ 'ਚ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਣ, ਪਟਿਆਲਾ ਨਾਂ ਛੱਡ ਸਕੇ (ਦੇਖੋ ਫਰੀਦਕੋਟ ਟੀਕਾ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ)॥ ਨਿਰਮਲ ਨੈਬ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹੰਤ ਪੰ. ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮ ਦੇ ਨਿਰਵਾਨ ਕਾਲ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਾਜੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰੀ ਫੌਜੀ ਬਾਜੇ ਨਾਲ(ਜੋ ਸੰ.1947-8 ਤਕ ਛੇ, ਤੇ ਬਾਰਾਂ ਬਰਸੀ ਹਰਿਦ੍ਵਾਰ ਅਰਧ,ਪੂਰੇ ਕੁੰਭਾਂ ਤੇ ਨਿਰਮਲੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਹੀ ਅੱਗੇ) ਅਰਥੀ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਬਵਾਨ ਮਾਨ ਨਾਲ ਨਿਕਲਿਆ ॥

ਹ. ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਧਰਮ-ਰਾਜ ਜੋਗ ਦਾ ਉੜ੍ਹ ਭਾਰਤ 'ਚ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਇਸਾਈ ਰਾਜ ਧਰਮ ਨੀਤੀ, ਪਛਮੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ, ਆਰਿਆ ਸਮਾਜ, ਗੁਰੁ-ਸਿੱਖ ਉਦਾਸੀ, ਨਿਰਮਲ ਸਿੱਖ-ਸਿੰਘ ਏਕਤਾ ਲਈ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਰਾਜ ਧਰਮ ਭੇਦ/ਫਾੜ ਨੀਤੀ "ਸਿੰਘ ਸਭਾ" ਨਿਰਮਾਣ ਦਾ ਗੁਪਤ ਕਾਰਣ ਸੀ, ਜਿਸਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਬਿਨਾ ਇਹ ਲਿਖਨਾ ਕਾਫੀ ਹੈ:-

ਗੁਰੁਸਿਖ ਉਦਾਸੀ ਅਤੇ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘਾਂ ਵਲੋਂ ਏਕਤਾ, ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਜ ਜੋਗ ਲਕਸ਼ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਸੀ॥ ਇਕ ਗੁਜਰਾਤੀ ਸਾਧੂ ਸ੍ਵਾਮੀ ਦਯਾ ਨੰਦ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਵਾਂ ਸਿੱਧਾਂਤ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਗੁਜਰਾਤ-ਸੌਰਾਸ਼ਟ੍ਰ ਪ੍ਰਚਾਰਣ ਦਾ ਪ੍ਰਯਤਨ ਕੀਤਾ ਪਰ ਉਸਦੀ ਦਾਲ ਨਾ ਗਲੀ ॥ ਭਰੇ ਦਿਲ ਲਾਹੌਰ ਪੰਜਾਬ ਆਯਾ। ਲੋਗ ਅਗੇ ਵਧੂ ਦੇਖ ਜਾਂਚ ਕੇ, ਪੰਜਾਬ ਰਾਜਧਾਨੀ ਲਾਹੌਰ ਆਪਣੇ ਮਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਡੇਰਾ ਕਰ ਲਿਆ॥ ਅਗਾਹਾਂ ਵਧੂ ਵਰਣਾਸ਼੍ਰਮ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆਏ ਕਈ ਹਿੰਦੂ ਮਗਰ ਲਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਿੰਦੂ ਵਰਣਾਸ਼੍ਰਮ ਸ਼ੁਦ੍ਰ ਜਾਤੀ ਉਦਾਸੀ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਗੁਰੁਸਿੱਖਾਂ ਵਿਵਹਾਰਿਕ ਮੌਕਾ ਦੇਖ ਰਾਜਨੀਤਕ ਫੈਦਾ ਉਠਾਨੇ ਤੇ ਲਕ ਬੰਨਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਦਾਸੀ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਦਿਆਨੰਦ ਮਤ ਦੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਣੇ ਬਣਾਏ ਮਲੋਮਲੀ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਮਿਲ ਗਏ ॥ ਉਦਾਸੀ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਦੇ ਖੇਤ-ਬਾੜੀ ਰੱਖਕ, ਨਿਰਮਲੇ ਸਿੰਘਾਂ ਰਾਖੇ-ਬਾੜ ਬਣਾ ਕੇ ਗੁਪਤ ਭੇਦ ਨੀਤੀ ਬਰਤੀ ॥ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਫੈਦਾ ਉਠਾਣਾ ਉਲੀਕਿਆ ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ-ਪੰਜਾਬ ਸਰਦਾਰ, ਗੁਰੂਸਿੱਖ ਧਨਾਡ ਮੂਹਰੇ ਕਰ, ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਪਿਛੇ ਹੋ ਨਵੀ "ਸਿੰਘ ਸਭਾ" ਲਹਿਰ ਬਣਾ ਚਲਾਕੇ ਉਸ ਕਾਲ ਦੇ ਅਨਪੜ੍ਹ, ਅਫੀਮੀ-ਭੰਗੀ, ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਅਕਾਲੀ ਮੂਹਰੇ ਕਰ ਗੁਰੁਸਿੱਖਾਂ 'ਚ ਫਾਟਕ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕਮੀ ਨਾ ਛੱਡੀ ਕਿ "ਸਿੱਖੀ" ਕੇਵਲ "ਸਿੰਘੀ ਧਰਮ" ਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਕਿਸੇ ਅਨਪੜ੍ਹ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਇਹ ਨਾ ਜਾਣਿਆ, ਕਹਣਾ ਤਾਂ ਕੀ ਸੀ: ਬਿਨਾ "ਖੇਤ":"ਬਾੜ" ਹੋਣਦਾ ਕੀ ਮਤਲਬ ਹੰਦਾ ਹੈ?" ਹੁਣ(2007)ਤਕ ਸੌ ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਆਮ ਗੁਰੁ-ਸਿੱਖ ਨਾ ਸਮਝੇ।

ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ; ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਹਿਲੋ ਪਹਿਲ ਜਿਥੇ ਉਦਾਸੀ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਹੈਸੇ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਵਰਣ ਭੇਦ ਕਾਰਣ ਪਹਿਲਾਂ ਆਰਿਯਾ ਸਮਾਜੀ ਪਰਚਾਰਕ ਕਿਉਂ ਬਣੇ? ਕਿਉਂਕਿ ਲਾਇਕ ਹੁੰਦੇ ਵੀ ਸੰਨਿਆਸੀ ਮਹੇਸ਼ ਯੋਗੀ ਕੈਸਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ੰਕਰ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹੰਤ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਦਾਸੀ ਮਹੰਤੀ ਨਾ ਮਿਲਨ ਕਰਕੇ, ਰੋਸ 'ਚ ਅੱਡ ਹੀ ਨਹੀਂ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੋਇਆ; ਪਰ ਪਹਿਲਾਂ ਆਰਿਆ ਸਮਾਜੀ ਬਣ, ਦਯਾਨੰਦੀ ਸਿਧਾਂਤ ਪਰਚਾਰਕ ਹੋਇਆ॥ ਪਰ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਧਰਮ ਸਿਧਾਂਤ ਪਾਲਕ ਸੀ; ਇਕਦਮ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਜਦ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰ ਲਾਹੌਰ ਬਣੀ-- ਉਲਟ ਕੇ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਇਕਦਮ ਪਹਿਲੇ ਉਦਾਸੀ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਕਾਰਣ--ਮੁੜ ਆਰੀਯਾ ਸਮਾਜ ਤਿਆਗ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛੱਕ, ਲਾਹੌਰ ਸਿੰਘ ਸਭਾ 'ਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ, ਸਿੰਘ ਬਣ ਗਇਆ॥ ਕਾਰਣ ਕਿ ਓਹ ਸ੍ਵਾਮੀ ਦਯਾਨੰਦ ਆਰਿਆ ਸਮਾਜੀ ਪਰਚਾਰਕ ਰਹਿ ਚੁਕਾ ਸੀ ਤੇ ਮੁਢੋਂ ਸ੍ਵਾਮੀ ਦਾ ਜ਼ਾਤੀ ਭੇਦੀ ਤੇ ਬਲ-ਅਬਲ ਜਾਣੂ ਸੀ, ਉਸ ਕਾਰਣ ਦਯਾਨੰਦ ਨੂੰ ਆਮ੍ਹੋਂ ਸਾਮਣੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਰਥ ਲਈ ਲਲਕਾਰਿਆ॥ ਖੁਲੇ ਗੋਸ਼ਟ'ਚ ਵਿਜੈ ਪਾਈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਨਵੇ ਬਣੇ ਸਿੰਘ ਸਭਾਈ 2007 ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ॥ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਹੁਣ ਭੁਲੇ ਹਨ, ਜਥੇਦਾਰ ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਨਾਗੋਕੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦਸਿਆ ਕਿ ਓਹ ਉਦਾਸੀ 1910 ਤਕ ਰਹਿਆ ਸੀ॥ ਪਾਠਕ ਇਹ ਯਾਦ ਰਖਣ; ਸੰਨ 1891 ਤੋਂ 1925 ਵੇਲੇ ਤਕ ਪੰਜਾਬੀ ਉਦਾਸੀ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਸਾਧੂ ਬਹੁਤ ਉੱਚ ਕੋਟਿ ਧੁਰੰਦਰ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਸ੍ਵਾਮੀ ਕੇਸ਼ੂਾਨੰਦ, ਪਟਿਆਲਾ ਮਾਂਝੀ ਪਿੰਡ ਆਚਾਰਜ ਉਦਾਸੀ ਗੁਰੁਸਿਖ ਪੰਡਿਤ ਕਿਸ਼ਨ ਲਾਲ, ਸਿੰਘ ਸਭੀ ਰਾਜਗੁਰੁ ਨਾਭਾ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ,ਆਦਿ,ਅਨੇਕ ਨਿਰਮਲੇ ਧੁਰੰਦਰ ਵਿਦਵਾਨ ਸਾਧੂ ਯੂ.ਪੀ. ਸੰਤ ਪੰ. ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਟੀਕਾ ਇਸ ਸੰਗ੍ਰਹ'ਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ, ਛਪਿਆ ਸ੍ਵਾਮੀ ਦਯਾਨੰਦ ਕ੍ਰਿਤ "ਸਤਜ਼ਾਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਖੰਡਨ" ਵੇਦ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਨਾਲ ਛਪਿਆ "ਖੰਡਨ ਗ੍ਰੰਥ" ਹੈ, ਤੇ ਕਈ ਨਾਮਵਰ ਸੰਤ,ਪੰ.ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ 'ਨਰੋਤਮ' ਦੀ ਵੀ ਲਾਹੌਰ "ਸਿੰਘ ਸਭਾ" ਇੰਟਰਨੈਟ ਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਹੁਣ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਐਨੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਲਿਖੀ ਹੈ,ਕਿ ਓਨ੍ਹਾਂ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਗੁਰੂਸਿੱਖ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਨਹੀਂ, ਆਦਿ। ਅਨੇਕ ਵਾਰ ਦੀਵਾਨ ਮੰਚ ਉਤੇ ਆਰਿਆ ਸਮਾਜ ਸਿੱਧਾਂਤ ਖੰਡਨ ਭਾਸ਼ਣ ਦਿਤੇ, ਪਰਚੇ ਪੜ੍ਹੇ। ਬਿਚਾਰੇ ਬਿਨਾ ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਕੀ ਕਰਦੇ? ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਗੁਰੁਗਮ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਗਿਆਨ ਅਰਥ ਭਾਰਤੀ ਗੁਰੁਸਿਖ ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤਾਂ ਕੋਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੈ!

2. ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ'ਚ "ਭੇਦ: ਫਾੜ ਨੀਤੀ" ਕਾਲ:-

ਓ, ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਧਰਮ-ਰਾਜ ਜੋਗ ਉੜ੍ਹ ਭਾਰਤੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਇਸਾਈ ਭੇਦ ਨੀਤੀ,ਪੱਛਮੀ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਭਾਵ: ਵਿਵਹਾਰਿਕ ਸਾਮੀ ਇਮਾਨ: ਭਾਰਤੀ ਧਰਮ, ਖਾਸ ਕਰ ਗੁਰੂਸਿੱਖ ਧਰਮ ੧ਓ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ:-

ਮ:3:- ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਤਿਚਰੁ ਆਖਦਾ ਜਿਚਰੁ ਹੈ ਦੁਹੁ ਮਾਹਿ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਏਕੋ ਬੁਝਿਆ ਏਕਸੁ ਮਾਹਿ ਸਮਾਇ॥

ਬਰਤਾਨਵੀ ਰਾਜ ਨੇ ਸੰਨ 1600 'ਚ ਤਿਜਾਰਤੀ ਪੂਰਵੀ ਭਾਰਤੀ ਕੰਪਨੀ ਬਣਾਈ (British East India Company of 1600: desolved-1858 declared Paramountcy) ਉਸ ਮਾਧਿਜਮ ਰਾਹੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਪੂਰਵ ਮਾਛੀਆਂ ਦੇ ਪਿੰਡ 'ਕਾਲੀ ਕੋਤਾ' ਆਕੇ ਆਪਣਾ ਕੇਂਦ੍ਰ ਬਣਾਇਆ ॥ ਗੰਗਾ-ਹੁਗਲੀ ਦਰਿਆ ਕੰਢੇ ਪਿੰਡ ਕਲਕੋਤਾ ਨੂੰ ਕੇਂਦ੍ਰ ਸ਼ਹਿਰ ਸਥਾਨ ਦੀ ਸਿਰੋਂਜ ਕਰੀ ... ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

(ਦਾਰੁਖਲਾਫਾ) ਬਣ ਗਈ॥ ਓਦੋਂ ਉੱਤਰ ਹਿੰਦ ਮੁਗ਼ਲ ਸਲਤਨਤ ਦਾਰੁਖਲਾਫਾ ਦਿੱਲੀ(ਆਗਰਾ/ਲਾਹੌਰ)ਸੀ ਤੇ ਉੱਤਰ 'ਚ ਗੁਰੂਸਿਖ ਸਿੰਘ ਰਾਜ ਅਠਾਰਵੀਂ ਸਦੀ 'ਚ ਬਣਨ ਲਗੇ ॥ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਾਮਰਾਜੀ ਤਜਾਰਤੀ ਸੁਭਾਓ ਕਾਰਣ, ਦੁਨਿਆ ਉਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋਕੇ ਰਾਜ ਕਰਣ ਲਗੇ॥ ਪਹਿਲੋ ਪਹਿਲ ਓਹ ਆਪਣੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀਆਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆ ਮਾਨ ਪਤ੍ਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਇਸਾਈ ਧਰਮ ਤਿਆਗੀ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਬਲ-ਅਬਲ ਜਾਣਿਜ਼ੇ ਲਈ ਭੇਜਦੇ ਸਨ। ਪਿਛੋਂ ਫੇਰ ਵਪਾਰ ਸੰਗਠਿਤ ਕੰਪਨੀ ਨਾਲ ਰਾਖੀ ਲਾਈਨ ਪਛਮੀ ਫੌਜ(ਅਸਲੇ ਬੰਦੂਖਾਂ,ਤੋਪਾਂ) ਨਾਲ ਭੇਜਦੇ ਸਨ। ਮੌਕਾ ਪਾ ਕੇ ਜੇ ਕੋਈ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾ ਸਕਣ, ਵੇਲਾ ਦੇਖ ਮੌਕੇ ਦਾ ਫੈਦਾ ਉਠਾਂਦੇ ਸਨ ॥

ਸੰਨ 1857-8 ਵਿੱਚ ਮੁਗ਼ਲ ਸਲਤਨਤ ਦਾਰੁਖਲਾਫਾ ਦਿੱਲੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੇ ਸੁਲ੍ਹਾਬੰਦ ਭਾਰਤ ਪੰਜਾਬੀ ਗੁਰੂਸਿੱਖ ਰਾਜੇਆਂ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨਾਲ ਫੜ੍ਹੇ ਕਰ, ਮੁਗ਼ਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਹਾਦੁਰਸ਼ਾਹ ਜ਼ਫਰ ਨੂੰ ਜਲਾਵਤਨ ਕਰ ਮਯਾਂਮਾਰ (ਬਰਮਾ,ਰੰਗੂਨ): ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਮਲਕਾ ਵਿਕਟੋਰਿਆ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮਲਕਾ ਇਲਾਨ ਕੀਤਾ॥ ਤਦ ਤੋਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਰਾਜ ਕਰਣ ਲਈ ਸਾਰੀ ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਸਾਹਿਤ ਨਵੇਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਨੇ ਖੋਜ, ਅਲੋਚਨਾ, ਉਲਥੇ ਆਦਿ ਕਰਣ ਲਈ ਜਰਮਨ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਮੈਕਸ ਮੂਲਰ (Fredrich Max Muller 1823-1900): ਸਫੈਦ-ਸਾਵਾਂ, ਉੱਤਮ-ਨੀਚ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਵਿਤਕਰਾ ਪੱਖੀ ਵੀ ਸੀ, ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਹੇਠ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਥੋਮਸ ਮੈਕੌਲੇ (Baron B. Thomas Maccaulay 1800-1859) ਚਾਰ ਪੰਜ ਦਰਜਨ ਯੋਰਪਿਅਨ (ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਗਿਆਤਾ) ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਦਾ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਮਹਿਕਮਾ ਅਨੇਕ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਵਿਦਿਆ, ਕਲਾ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਉਤੇ ਕੰਮ ਕਰਣ ਰਖੇ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿਤ ਲਿਖਵਾਇਆ॥ ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ-ਸਿੱਖ ਧਰਮੀਆਂ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਦੇ ਸੰਬੰਦ ਸੰਨ 1800/09 ਤੋ 30-50 ਸਾਲ ਲਾਹੌਰ ਤੇ ਪਟਿਆਲੇ ਫੁਲਕਿਆਂ ਦਰਬਾਰਾਂ ਨਾਲ ਰਹੇ --ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਰਾਜ ਜੋਗ ਕਰਮ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੁਰੂਸਿਖ ਧਰਮ ਨਾਲ ਬਰਤਨ ਕਾਰਣ ਤੁਰਕ-ਮੁਗ਼ਲ ਸਲਤਨਤ ਗੁਲਾਮ ਹਿੰਦੂਆਂ ਤੋਂ ਵਖਰਾ ਬਰਤਾਉ ਦੇਖ ਸਮਝ ਕੇ, ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਮੈਕਸ ਮੂਲਰ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ 'ਚ ਰਾਜਨੀਤੀ ਕਾਰਣ ਪੜਚੋਲ, ਅਲੋਚਨਾ, ਉਲਥੇ ਕਰਨ ਗੁਰੂਸਿਖ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਰਖਿਆ ਬਲਕਿ ਵਲੈਤ 'ਚ ਲੰਡਨ ਇੰਡੀਆ ਹਾਉਸ ਮਹਿਕਮਾ ਨੇ ਜਰਮਨ ਇਸਾਈ ਪਾਦਰੀ ਰੈਵਰੰਡ ਅਰਨਿਸਟ ਟ੍ਰੰਪ (Rev. Dr. Ernst Trumpp) ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼ੁਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਗੁਰੂਸਿਖ ਧਰਮ ਦੀ ਖੋਜ, ਆਲੋਚਨਾ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਭਾਖਾ 'ਚ ਉਲਥੇ ਲਈ ਨਿਜਿਤ ਕੀਤਾ ॥

ਅ. ਮੈਕਸ ਮੂਲਰ ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨ ਸਮੀਖਜਕ(*Gnostic* Philosophers) ਉਲਟ: ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਰਾਜਨੀਤੀ ਅਣਜਾਣ ਦਵੈਤ ਫਾੜ ਧਰਮ ਨੀਤੀ ਪਾਦਰੀ ਟ੍ਰੰਪ 1870-77 ਤਕ ਸਿਰਫ ਕੈਟਰ ਥੀਔਲੋਜਿਨ (Theologian) ਸੀ॥ ਓਹ ਭਾਰਤੀ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਤਰਕ (Metaphysics) ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਅਗਿਆਤ ਸੀ॥ ਉਸਨੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਬਾਣੀ ਦੀ ਆਮ ਸਾਹਿਤ (Secular Literature) ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਲੋਚਨਾ ਲਿਖੀ! ਮਸਲਨ:-'ਇਹ ਗੰਥ ਪੁਨਰੁਕਤੀ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੈ...'॥ ਪਾਦਰੀ ਟ੍ਰੰਪ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸਾਹਿਤ 'ਚ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਦੁਨੀਆਵੀ ਸਾਹਿਤ (Secular Literature) ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਨਰੁਕਤੀ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ॥ ਬਲਕਿ ਧਾਰਮਿਕ, ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰ ਅਧਿਆਤਮ ਸਾਹਿਤ (Religious Mystic Literature) ਵਿੱਚ "ਪੁਨਰੁਕਤੀ" ਗੁਣ (ਬਾਰ ਬਾਰ ੧ਓ ਦੇ ਅਨੇਕ ਰੂਪਾਂ 'ਚ ਉਸਤੁਤੀ) ਹੈ॥ ਪੁਰਾਣੇ ਵੇਦ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ 'ਚ ਐਥੇ ਤਕ ਮੰਨਿਆ ਹੈ, ਕਿ ਕਿਸੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਗ੍ਰੰਥ, ਜਾਂ ਭਾਗ ਦੇ ਭਾਸ਼ਜ/ਟੀਕਾ (exegesis) ਕਰਣ ਦੇ ਛੇ ਵਿਆਖਿਆ, ਛੇ ਤਾਤਪਰਜ, ਬਾਰਾਂ[20] ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ ਨੇਮ ਹਨ ॥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਸੱਤਵਾਂ ਨੇਮ "ਅਭਿਆਸ" ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ 'ਚ ਬਾਰ ਬਾਰ ਇਕੋ ਨੁਕਤੇ ਦੇ ਭਿੰਨ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦੇ "ਲਕਸ਼" ਉਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਵਿਧਾਨ (mandated) ਹਨ, ਉਸੇ ਪਿਛੋਕੜ 'ਚ ਦੋ ਵਾਰ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣ ਗ੍ਰੰਥੀ 'ਚ ਇਹ ਤੁਕ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ: ਗੁਰਾ ਇਕ ਦੇਹਿ ਬੁਝਾਈ॥ ਸਭਨਾ ਜੀਆਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ ਸੋ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ॥ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਬਾਰ :- ਤੂ, ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ, ਹੈ ਅਤੇ ਸੋਲਾਂ ਬਾਰ "ਏਕ ਤੂਹੀ" ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਆਦਿ ॥ ਇਹੀ ਪੁਰਾਣਾ ਜੁਗ ਵਿਧਾਨ ਸਾਮਵੇਦੀ ਛਾਂਦੋਗਸੋਪਨਿਸ਼ਦ'ਚ(6-8-16) "ਤਤ੍ਵੰਮਸਿ: ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ" ਮਹਾਮੰਤ੍ਰ/ਮਹਾਵਾਕ ਨੌ ਵਾਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ॥ ਕੀ ਪਾਦਰੀ ਟ੍ਰੰਪ ਨੂੰ ਬਾਈਬਲ ਦੇ ਨਿਊ ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ ਪੁਨਰੁਕਤੀ ਪੰਕਤੀਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ? ਦੇਖੋ,ਸੰਤ ਜੋਹਨ ਲਿਖਿਆ:"ਮੈ (ਯਸੂ ਮਸੀਹ) ਪਿਤਾ (ਰਬ)'ਚ ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ (ਚੇਲੇ) ਮੇਰੇ 'ਚ ... ਇੱਕੋ ਹਾਂ" (11।30॥ 14।9-11,20) ॥ ਇਹ ਸਤਰਾਂ ਟ੍ਰੰਪ ਨੇ ਬਾਈਬਲ ਦੀਆਂ ਸਮਝੀਆਂ ਸਨ,ਕਿ ਨਹੀਂ?। ਕਿ ਓਹ ਕੇਵਲ ਵਿਦੇਸ਼ੀ

---

20. ਨੋਟ:-ਵੇਦ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਦੇ ਲੰਕਾ ਰਾਜਪਤੀ ਰਾਵਣ, ਮੁਨੀ ਸਾਯਣ ਆਦਿ ਕ੍ਰਿਤ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣੇ ਭਾਸ਼ ਹਨ। ਪਰ ਵੇਦ ਗਿਆਨ ਕਾਂਡ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣਾ 2,000 ਬਰਸ ਕਰੀਬ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿੰਦਾ ਭਾਸ਼ ਸ਼ੈਵ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਆਚਾਰਯ "ਸ਼ੰਕਰ" ਦਾ ਹੈ।ਉਸ ਪਿਛੋਂ ਹੀ ਵੈਸ਼ਣਵ ਆਚਾਰਿਯ ਰਾਮਾਨੁਜ, ਨਿੰਬਾਰਕ, ਮਾਧਵ, ਵੱਲਭ ਆਦਿਆਂ ਦੇ ਹੁਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ,ਤੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ੰਕਰ ਵਿਆਖਿਆਨ,ਭਾਸ਼ਜ,ਟੀਕੇ ਆਦਿ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨੇਮ ਅਧਾਰਾਂ ਉਤੇ **"ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ"**ਵਿਆਖਿਆਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ॥ ਓਹੀ ਅਨਟੁਟ ਬਿਨਾ"ਪਦ ਛੇਦ "ਵੇਦ" ਆਦਿ ਲਿਖਤ ਪਾਠ ਪ੍ਰਨਾਲੀ ਅਨੁਸਾਰ 19ਵੀਂ ਸਦੀ ਤਕ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਟੀਕਾਕਾਰਾਂ ਦੇ ਹਨ॥ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਆਂਨੇ ਆਪਣੀ ਮੂਲ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਬਿਨਾ ਪਦਛੇਦ ਪੰਗਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਬੱਧ (canonization) **ਵੇਦ** "ਦੇਵ ਨਾਗਰੀ ਲਿਪੀ" ਵਤ "ਲਿਖੀ-ਲਿਖਵਾਈਆਂ"। ਓਹੀ ਪਰਿਭਾਸਿ ਪੰਜ ਨੇਮ, ਜਥਾ, ਅਟੁਟ ਪੰਗਤੀਆਂ ਦੇ ਹਰ ਪਾਠਕ,ਭਾਸ਼,ਟੀਕਾ,ਟਿੱਪਣੀ ਆਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਨੇ ਪੈਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਸ਼ੰਕਰ ਵੇਦਾਂਤ ਸੂਤ੍ਰ ਦਰਸ਼ਨ ਭਾਸ਼ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਹਨ:- ਨੇਮ ਪੂਰਣ, ਪੰਗਤੀ ਦਾ **ਛੇਦ** ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਕਰੋ:-

1.**ਪਦ** (ਵਿਆਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ: ਨਾਮ ਤੇ ਕ੍ਰਿਆ) **ਛੇਦ:**ਅਲਹਿਦਾ ਕਰੋ । **2, ਪਦ ਅਰਥ ਉਕਤਿ**: ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਥਾਇ ਅਨੁਸਾਰ **"ਅਰਥ"** ਕਹੋ । 3.ਵਿਗ੍ਰਹ: ਜੁੜੀ ਪੰਗਤੀ ਨੂੰ ਤੋੜੋ । **4. ਵਾਕ ਯੋਜਨਾ**:(ਕਵਿਤਾ ਵਿਆਕਰਣ ਨਾਵ, ਕ੍ਰਿਯਾ ਬਨਾਵਟ ਅਸੁਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ,ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੋੜੇ ਵਾਕ)ਨੂੰ **ਵਿਆਕਰਣ** ਰੀਤ ਜੋੜ ਸ਼ੁੱਧ ਲਿਖੋ/ਕਹੋ । 5,ਅਕਸ਼ੇਪਾਂ ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ:ਨਿਗਮ-ਆਗਮ ਤਰਕ ਕਲਪਿਤ/ਕਿਸੇ ਦੇ ਸ੍ਵਾਲਾਂ ਦਾ ਨਿਆਯ ਪੂਰਵ ਉੱਤਰ ਦੇ ਕਿ ਸਿੱਧਾਂਤ ਸਿੱਧ ਕਰੋ ॥ ਅਗੇ ਛੇ ਨੇਮ ਤਾਤਪਰਜ ਨਿਰਣੈ:- 6/1.ਉਪਕ੍ਰਮ-ਉਪਸੰਘਾਰ: ਉਪਸੰਘਾਰ(ਵਿਸ਼ੈ/ਗ੍ਰੰਥ'ਗ੍ਰੰਥੀ)ਆਰੰਭ ਤੇ ਉਪਸੰਘਾਰ:(ਵਿਸ਼ੈ/ਗ੍ਰੰਥ'ਗ੍ਰੰਥੀ) ਸਮਾਪਤੀ ਦਾ ਸਿੱਧਾਂਤ ਇਕੋ ਹੋਵੇ, ਜਥਾ:੧ਓ ਸੱਤਿਨਾਮ=ਜਿਨੀ ਨਾਮ ਧਿਆਂਇਆ ।7/2.ਅਭਿਆਸ:ਬਾਰ ਬਾਰ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਨਾ "ਗੁਰਾ ਇਕ ਦੇਹਿ ਬੁਝਾਈ..."ਦੇ ਵਾਰ."ਤੂ, ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ"4 ਵਾਰ."ਏਕ ਤੂਹੀ ..." 16 ਬਾਰ ਆਦਿ। 8/3. ਅਪੂਰਵਤਾ: ਮੁਕਾਬਲੇ ਬਿਨਾ "ਜਹ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਗਾਸੁ, ਅਗਿਆਨੁ ਮਿਟੰਤੁ"। 9/4. ਫਲ:ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਬਾਣੀ ਨਿਸਕਰਸ਼ "ਸਚੀ ਬਾਣੀ ਸਿਉ ਚਿਤੁ ਲਾਗੈ ਆਵਣੁ ਜਾਣੁ ਰਹਾਏ"। 10/5. ਅਰਥਵਾਦ(3): (ਵਾਚ/ਸ਼ਬਦ ਅਰਥ ਛੱਡ) ਲਕਸ਼ਾਰਥਾਂਦਾ ਉਪਯੋਗ, ਤੇ 11/6.ਉਪਪਤੀ: ਤਰਕ ਨਿਆਯਦੇ 6 ਗਿਆਨ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ 7/8 ਪ੍ਰਮਾਣ:1. ਪ੍ਰਤੱਖ, 2.ਅਨੁਮਾਨ, 3.ਉਪਮਾਨ, 4.ਸ਼ਬਦ, 5.ਅਰਥਾਪੱਤੀ, 6.ਅਭਾਵ;+ ਇਤਿਹਾਸ ਪਰਥਾਇ 7.ਅਤਿਹੇਯ, 8.ਸੰਭਵ ਸਾਰੇ ਹੀ ਜਾਣਨੇ ਅਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਸਾਈ ਧਰਮ ਹੰਕਾਰ 'ਚ ਦੇਸੀ ਭੋਲੇ ਗੁਰੁਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠੀ ਦਿਖਾਣ ਤੇ ਹੀ ਲੱਕ ਬੰਨ੍ਹ ਇਸ ਤਰਾਂ ਲਿਖਿਆ ਸੀ? ਟ੍ਰੰਪ ਦਾ ਨਿਰੰਤਰ ਐਸਾ ਅਸ਼ਲੀਲ ਅਸੱਭਿਜ ਆਚਾਰ, ਕਠੋਰ ਵਤੰਡਾ ਅਲੋਚਨਾ ਕਾਰਣ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਗੁਰੁਸਿਖ ਟੱਕਰ ਲੈਣ ਲਈ ਬੜੇ ਜੋਸ਼ 'ਚ ਉਭਰੇ ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੇ ਉਹ ਜਿਸ ਪਦਵੀ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਹੀ ਕਰਨਾ ਚੰਗਾ,ਤੇ ਠੀਕ ਸਮਝਿਆ॥

ਉਸ ਸਮੇ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਭਾਰਤੀ ਗੁਰੁਸਿਖ ਪੰਜਾਬੀ ਰਾਜਾਂ ਅੰਦਰ ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਤਿੰਨੋ ਬਾਲਕ ਮਹਾਰਾਜੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਗੌਰਮਿੰਟ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਨਿਜਿਤ ਨਾਬਾਲਗੀ ਕੌਂਸਲਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹਕੂਮਤ ਕਾਲਾਂ 'ਚ ਰਿਆਸਤ ਨਵਲ ਕਿਸ਼ੋਰ ਪ੍ਰੈਸ ਲਖ਼ਨਊ ਅਧਾਰ ਪਟਿਆਲਾ ਸ਼ਾਖਾ 'ਚ ਰਿਆਸਤੀ ਕੰਮ ਬਿਨਾ, ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਛਪਾਈ ਮਠੀ ਪਾ ਦਿਤੀ ॥ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਫਰੀਦਕੋਟੀ ਰਾਜਾ ਵਜ਼ੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਾਬਾਲਗ ਪਟਿਆਲਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਮਹੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਾਲ ਦਾ ਫੈਦਾ ਉਠਾ, ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਰੌਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪਟਿਆਲੇ ਸ਼ੈਹਰ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਰਮਲ ਨੈਬ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹੰਤ ਪੰ.ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮ ਨੂੰ ਬਲ ਪੂਰਵਕ ਫਰੀਦਕੋਟ ਲਿਆ, ਹਾਥੀ ਉਤੇ ਬਠਾ, ਸਾਰੇ ਸ਼ੈਹਰ 'ਚ ਫਿਰਕੇ ਕਿਲੇ ਅੰਦਰ ਭਰੇ ਦਰਬਾਰ ਲਗੇ 'ਚ ਮਿਲੇ॥ ਰਾਜਾ ਵਜ਼ੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸ ਦਰਬਾਰ'ਚ ਕਿਹਾ:-"ਸੰਤ ਜੀ" ਤੁਸੀ ਪਟਿਆਲਾ ਛਡ ਕੇ ਫਰੀਦਕੋਟ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਟੀਕਾ ਪੂਰਾ ਕਰੋ ॥ ਇਸ ਵੇਲੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਗੋਰਮਿੰਟ ਨੇ ਇਕ ਨਵੀ ਸਮਸਿਆ ਖੜੀ ਕੀਤੀ ਹੈ । ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਜਰਮਨ ਇਸਾਈ ਪਾਦਰੀ ਟ੍ਰੰਪ ਨਾਮੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਟੀਕਾ ਲਿਖਨ ਦੀ ਸਕੀਮ ਉਠਾਈ ਹੈ ॥ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਉਲਥੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਗੁਰੁਮੁਖੀ ਟੀਕਾ ਅਸਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰਾ ਚੜ੍ਹਾਣਾ ਹੈ ॥

ਬੜੀ ਨਿਮ੍ਰਿਤਾ ਨਾਲ ਨਿਰਮਲ ਨੈਬ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹੰਤ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਉੱਤਰ ਦਿਤਾ:- ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ! ਆਪ ਦੇ ਫਰੀਦਕੋਟ'ਚ ਪੁਸਤਕਾਲੈ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਣ ਇਹ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਗਮ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਗਿਆਨ ਬਿਨਾ, ਆਪ ਦੇ ਕਹੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਬਾਣੀ ਦੇ ਠੀਕ ਅਰਥਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ॥ ਸਾਧੂ ਸੁਭਾਵ 'ਚ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜ੍ਵਾਬ ਦਿਤਾ:"ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ! ਇਹ ਕੰਮ ਸਿਰਫ ਪਟਿਆਲੇ ਮਹਾਨ ਪੁਰਾਣੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਪੁਸਤਕਾਲੈ ਕਾਰਣ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਜ ਪੂਰ ਚੜ੍ਹਾਣ ਦਾ ਮੁਸਤਕਿਲ ਖਰਚੇ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸ੍ਵਰਗੀ ਮਾਹਾਰਾਜਾ ਨਰੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਗਏ ਸੇ ॥ ਕ੍ਰੋਧ 'ਚ ਆਏ ਰਾਜਾ ਵਜ਼ੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸੇ ਦਰਬਾਰ'ਚ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਪਟਿਆਲੇ ਅਖਾੜਾ ਬਣਨ ਦਰਬਾਰ ਵੇਲੇ ਚੰਬੇਲੀ ਪਿੰਡ ਜਾਗੀਰ ਬਖਸ਼ੀ ਸੀ, ਜਬਤੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ॥ ਸੰਤਾਂ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਾਂ ਕੀਤੀ, ਨਾਂ ਕਮਜੋਰੀ ਦਿਖਾਈ, ਤੇ ਪਟਿਆਲੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ॥ ਪਿੱਛੋਂ, ਰਾਜਾ ਫਰੀਦਕੋਟ ਨਾਮ ਖੱਟਣ ਲਈਂ ਹਠ 'ਚ ਆਏ। ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਨ ਲਈਂ ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਉਦਾਸੀ, ਨਿਰਮਲੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਸਾਧੂ ਨਿਮੰਤ੍ਰਣ ਕੀਤੇ॥ ਉਸ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਬਾਲਕ ਰਾਮ ਚੁਣਕੇ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਾਇਆ॥ ਸਾਲ ਮਗਰੋਂ ਨਮੂਨੇ ਦੇਖਣ ਦੇ ਝਗੜੇ ਕਾਰਣ ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਗਿ.ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਸਪੁਰਦ ਕਰ ਸਾਧਾਰਣ ਗੁਰੂਸਿੱਖਾਂ ਲਈਂ ਕੰਠ ਕੀਤੇ ਗੁਰੂਸਿੱਖ ਨਿਰਮਲ-ਉਦਾਸੀ (ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ) ਪੰਜਾਬੀ ਸਹਿਜ ਅਰਥ ਚਾਰ ਜਿਲਦਾਂ 'ਚ ਪੰਜ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ[21] ॥ ਪਿੱਛੋਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਾਜੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜ 'ਚ ਰਾਜੇਂਦ੍ਰ ਪਥਰ ਛਾਪਾਖਾਨਾ ਥਾਪਿਆ ਗਿਆ। ਲਖਨਊ ਨਵਲ ਕਿਸ਼ੋਰ ਪ੍ਰੈਸ ਪਟਿਆਲਾ ਬ੍ਰਾਂਚਾਂ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਤੇ ਰਾਜੇਂਦ੍ਰ ਪਥਰ ਛਾਪਾਖਾਨੇ 'ਚ ਪੰ. ਤਾਰਾਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮ ਦੇ ਦੋ ਭਾਗਾਂ 'ਚ "ਗੁਰੁ ਗਿਰਾਰਥ ਕੋਸ਼" ਛਪਿਆ(ਜਿਸਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਤੇ ਪੱਛਮੀ ਰੂਪ 'ਚ ਨਾਭਾ ਰਾਜਗੁਰੂ ਭਾਈ ਕ੍ਹਾਨ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ) ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾਜੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਛੋਟੀ ਉਮਰ 'ਚ ਸੁਰਗਵਾਸ ਹੋ ਗਏ, ਅਤੇ ਫੇਰ ਛਪਣ ਛਪੌਣ ਦਾ ਕੰਮ ਠੰਢਾ ਪੈ ਗਜਾ॥

ਏ. ਫੇਰ ਦੁਵਾਰਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪੰਜਾਬੀ ਇਲਾਕੇ ਸਿੰਘ ਪਾਦਰੀ ਟ੍ਰੰਪ ਦੇ ਦਿਖਾਣ ਉਤੇ "ਗਲਤ ਅਰਥ" ਕਰਨ ਤੇ ਭੜਕਣ ਕਾਰਣ, ਫਰੀਦਕੋਟ ਰਾਜਾ ਵਜ਼ੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਦਾਰਤਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ॥ ਉਸ ਕਾਲ ਤਕ ਕੇਵਲ ਗੁਰੁਸਿਖ ਪੰਥ'ਚ ਦੋ(2)ਹੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਉਦਾਸੀ-ਨਿਰਮਲੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਸੰਤ (mystics), ਪੰਡਿਤ, ਗਿਆਨੀ ਡੇਢ ਕੁ ਦਰਜਨ ਪ੍ਰਸਿਧ ਉੱਚ ਦਰਜੇ ਗੁਰੁਸਿਖ ਨਿਮੰਤ੍ਰਿਤ ਕੀਏ॥ ਓਹ ਇਕਤ੍ਰਿ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਸਭਾ 'ਚ ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਕਿਹਾ: "ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਉਲਥਾ ਕਰਣ ਲਈ ਜਰਮਨ ਇਸਾਈ ਪਾਦਰੀ ਟ੍ਰੰਪ ਨਿਜਿਤ ਕੀਤਾਹੈ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਗਲਤ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਗੁਰੁਸਿਖ ਪੰਥ 'ਚ ਹਲਚਲ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਮੂੰਹ ਤੋੜ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਹੈ ॥ ਐਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਅਸੀਂ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ "ਟੀਕਾ/ਭਾਸ਼ਜ (ਉਚੇ ਧਰਮ ਸੰਮੀਕਸ਼ਕ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਲਈ) ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰੌਣਾ"ः ਕੇਵਲ ਸਾਧਾਰਣ ਗੁਰੁ ਪੰਥੀ ਸਿੱਖ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁ ਕਾਸ਼ੀ ਗੁਰੁਗਮ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਅਰਥ ਟੀਕਾ ਬਣਵੌਣ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਗੇ ਨੂੰ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਮਹੰਤ, ਸੰਤ, ਗਿਆਨੀ ਕੋਲ ਅਰਥ ਸੀਨੇ ਬਸੀਨੇ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ, ਸਦਾ ਲਈ ਲਿਖਤ ਵਿੱਚ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਆਧਾਰ ਤੇ ਠੀਕ ਲਿਖੇ, ਸਦਾ ਲਈ ਸੁਰਖਤ ਹੋ ਜਾਣ ॥ ਰਾਜਾ ਫਰੀਦਕੋਟ ਨੇ ਇਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਸੁਧਾਈ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਕੇ ਕੰਮ ਸਪੁਰਦ ਕੀਤਾ ਕਿ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ॥ ਰਾਜੇ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਚਲਾਣੇ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਬੰਸੀਵਾਨਾ ਦੀ ਘਟ ਉਮਰ ਕਾਰਣ ਕਰੀਬ 50 ਸਾਲਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਸੰਨ 1924 ਈ. ਚਾਰੋ ਭਾਗਾਂ 'ਚ ਪੂਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਫਰੀਦਕੋਟ ਟੀਕਾ ਛਾਪੀ ॥

ਫਰੀਦਕੋਟ ਰਾਜ ਟੀਕਾ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਟੀਕਾਕਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਮਤੇ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਬਾਲਕ ਰਾਮ ਨਿਜਿਤ ਕਰ, ਆਪਣੀ ਨਿਗਰਾਨੀ'ਚ ਕੰਮ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਕਰਾਇਆ ॥ ਸਾਧੂ ਬਾਲਕ ਰਾਮ ਨੇ ਕਰੀਬਨ ਇਕ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਤੀਜਾ ਹਿੱਸਾ ਟੀਕਾ, ਰਾਗ ਆਸਾ ਸਮਾਪਤ, ਕਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਦੇਖਣ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ॥ ਵਿਦ੍ਵਤ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਟੀਕਾ ਦੀ ਅਲੋਚਨਾ ਕਰਦੇ ਸੁਭਾਵਕ *ਉਦਾਸੀ* ਕੀਤੇ ਅਰਥ: ਅਤੇ 10ਵੇਂ ਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਟਕਸਾਲੀ

---

21. ਨੋਟ:-ਫੂਲਕੀਆਂ ਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਾਰੇ ਗੁਰੁਸਿਖ ਰਾਜਵਾੜੇਆਂ'ਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ, ਜਦ ਹਾਥੀ ਤੇ ਫਰੀਦਕੋਟ ਨੈਬ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹੰਤ ਪੰ.ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਾਣ ਨਾਲ ਲੇਜਾਣ ਤੇ ਭੀ ਕਿਸੇ ਪਾਸ ਪੁਸਤਕਾਲੈ ਨਹੀਂ,ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ॥ ਰਾਜਾ ਵਜ਼ੀਰ ਸਿੰਘਨੇ ਅਖਾੜੇਨੂੰ ਦਾਨ"ਚੰਬੇਲੀ ਪਿੰਡ ਜਾਗੀਰ"(ਪੰ.321)ਤਾਂ ਜਬਤ ਕੀਤਾ॥ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਨਾ ਲਿਖ, ਮਹੰਤ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ, ਡੇਰਾ ਮਿਸ਼੍ਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਦਰਸ਼ਨ,ਹਿੱਸਾ ਪਹਿਲਾ ਛਾਪ ਸੰ.2009/ਸੰਨ1952 ਪੰਨੇ 431-434 ਹੋਰ ਹੀ ਜਬਤ ਦਾ ਕਾਰਣ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਹਰਿਦ੍ਵਾਰ ਕੁੰਭ ਉਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਰਥਾਂ ਦਾ ਮਤਭੇਦ ਕਈ ਬਾਣੀਆਂ'ਚ ਦੇਖ ਆਪਸ ਮਤਭੇਦ ਹੋ ਗਇਆ ॥ ਉਦਾਸੀ ਪੰਡਿਤ ਬਾਲਕ ਰਾਮ ਕ੍ਰੋਧ 'ਚ ਹੋਇ ਆਪਣਾ ਕੀਤਾ ਟੀਕਾ ਰਾਤੋਰਾਤ ਫਰੀਦਕੋਟ ਰਾਜੋਂ ਬਾਹਿਰ ਲੈ, ਭਾਰਤ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਇਲਾਕੇ ਹਰਿਦ੍ਵਾਰ ਆਦਿ ਤੀਰਥਾਂ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ।" (ਵਿਸਤਾਰ ਫਰੀਦਕੋਟ ਟੀਕਾ ਭੂਮਿਕਾ ਵਾਚੋ)॥ ਪਿਛੋਂ ਬੇਸ਼ਕ ਰਿਆਸਤ ਹਦੂਦ ਬਾਹਿਰ ਹੋਣ ਤੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲਿਆਣਾ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਅਹਦਨਾਮੇ ਅਨੁਸਾਰ ਔਖਾ ਨਹੀ ਸੀ ਪਰ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ॥ ਕਮੇਟੀ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾ'ਚ ਐਸੀ ਵਿਵਸਥਾ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਰਾਜ ਦੰਡ ਭੈ ਦਾ ਕਾਫੀ ਫਿਕਰ ਪਇਆ। ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਪੰ.ਬਾਲਕ ਰਾਮ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਦਬਾ ਦਿਤੀ ਤੇ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਨਿਰਮਲੇ ਮਹੰਤ ਬਿਰਾਜ ਸਿੰਘ ਦਾ ਢੇਰਾ ਸੇਖਵਾਂ ਦੇ ਚੇਲੇ, ਰਾਜਾ ਫਰੀਦਕੋਟ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸੇ, ਭਾਈ ਗਿਆਨੀ ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਟੀਕਾ ਲਿਖਣਾ ਸਪੁਰਦ ਕਰ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਉਦਯੋਗ ਕਰ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਹੇਠ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਾਨ: ਪਰ ਉਨ੍ਹਾ ਪੰਜਵੇਂ ਸਾਲ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ॥ ਇਹ ਦਸਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿ ਗਿਆਨੀ ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਟੀਕਾ ਬਿਕ੍ਰਮੀ 1934-40/ ਸੰਨ 1877-83 ਛਾਪਿਆ। ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਪਹਿਲਾਂ ਪਟਿਆਲੇ 'ਚ ਨਿਰਮਲ ਨੈਬ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹੰਤ ਪੰ.ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮ ਦਾ ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੁ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ ਟੀਕਾ ਸੰਨ 1881 ਪੱਥਰ ਛਾਪ ਲਾਹੌਰ ਯੰਤ੍ਰ ਆਫਤਾਬ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਛਪ ਚੁਕਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ੧ਓ ਂ 'ਚ ੴ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਹੂ-ਬਹੂ ਨਕਲ ਫਰੀਦਕੋਟ ਟੀਕਾ 'ਚ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦਿਖਦੀ ਹੈ; ਅਤੇ ਪੰ. ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਛਪੀ ਭਗਤ ਬਾਣੀ ਸਟੀਕ ਪਰਥਾਇ ਅਰਥ ਵੀ ਫਰੀਦਕੋਟੀ ਟੀਕਾ ਅਧਾਰਤ ਹੀ ਹਨ॥ ਬਾਕੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਕ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਉਥਾਨਕ ਗ੍ਰੰਥ ਨਾ ਛਪਣ ਕਾਰਣ ਸ਼ਬਦ ਪਰਥਾਇ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਆਦਿ ਬਾਣੀਆਂ ਅਪ੍ਰਸੰਗਕ ਕਾਰਣ ਸ਼ੁੱਧਾ ਸ਼ੁਧ ਹਨ॥ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ, ਕੁਛ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਟੀਕੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਅਤੇ ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤ ਗਿਆਨੀ ਸੰਤ ਸਿੰਘ, ਭਾ. ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ, ਪੰ.ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮ ਆਦਿ ਕੀਤੇ ਸਨ ਪਰ ਕੇਵਲ ਸੰਪੂਰਣ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਟੀਕਾ ਗੁਰੁਗਮ ਟਕਸਾਲੀ ਪਠਿਤਾਂ ਦੇ ਹੁੰਣੇ ਸੀਨੇ ਬਸੀਨੇ ਹੀ ਸ਼੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਭਾਈ ਗੁਰੁ ਦਾਸ ਛੰਦ, ਵਾਰਾਂ ਦੇ ਗੂੜ੍ਹ ਅਰਥ ਸਮੇਤ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ॥ ਇਹ ਕਾਰਜ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਪ੍ਰਭਾਉ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਟਿਆਲਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਰੇਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਿਰਮਲ ਅਖਾੜਾ ਥਾਪ ਕੇ ਨੈਬ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹੰਤ ਸੰਤ ਪੰ.ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਚੰਗੇ ਪੜ੍ਹੇ ਗੁਰੁਸਿਖਾਂ ਲਈ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਸਮੇਤ ਆਰੰਭਿਆ ਸੀ ਪਰ ਦੇਵਨੇਤ ਉਮਰ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਣ ਕਾਰਣੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੂਰੇ ਭਾਵਾਰਥ ਨਾ ਲਿਖ ਸਕੇ । ਪਰ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਭਾਗ ਕਈ ਛਪੇ ਹਨ,ਜਿਵੇਂ: 1.ਭਗਤ ਬਾਣੀ ਸਟੀਕ,1.ਸ਼੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸਟੀਕ ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣ, ਰਹਿਰਾਸ, ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲਾ,ਹਜ਼ਾਰੇ ਸ਼ਬਦ,ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਗ ਸਟੀਕ ਸਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਪਰਿਭਾਸਾ ਗ੍ਰੰਥ:

22. ਨੋਟ:-ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਪਟਿਆਲੇ ਨਿਰਮਲ ਧਰਮਧ੍ਵਜਾ, ਉਦਾਸੀ ਧੁਣਾਂ: ਛੱਤਾ ਮਗਨੀ ਰਾਮ, ਉਪ-ਢੇਰਾ ਖੁਡੀਦਾ(ਬਰਨਾਲਾ) ਆਦਿਆਂ'ਚ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ। ਓਹ ਟੀਕਾ ਰਮਤੇ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੁ ਬਾਲਕ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਤ "ਗੁਰੁ ਮੰਡਲ"ਆਸ਼੍ਰਮ,ਹਰਿਦ੍ਵਾਰ ਹੈ। ਪਰ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਤਾ ਆਪ ਮਹੰਤ "ਗੁਰੁ ਮੰਡਲ"ਹਰਿਦ੍ਵਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਰਹੇ: ਓਹ ਗ੍ਰੰਥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ: ਪਰ ਚਾਰੋ(4)ਛਪੀਆਂ ਫਰੀਦਕੋਟ ਟੀਕਾ ਜਿਲਦਾਂ ਸੈਟ ਹੈ। ਮਹੰਤ ਜੀ ਕੇਹਾ, ਕਿ ਰਮਤ ਸਮੇ, ਲੋਪ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਨਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਗੁਰਮਤ ਨਿਰਣੈ ਸਾਗਰ, ਤੇ ਛੋਟੇ ਗੁਰਭਾਈ ਨਿਰਮਲ ਅਖਾੜਾ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹੰਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ (ਪਟਿਆਲਾ:1841-1905-8) ਨੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਗ੍ਰੰਥ ਵੀ ਨਵੇ ਲੋਹੇ ਛਾਪ ਦੇ ਛਪਵਾਏ, ਜੋ ਸਭ ਗੁਰੁਗਮ ਟਕਸਾਲੀ ਅਰਥਾਂ ਦਿਖ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥ ਨਾਭਾ ਰਾਜਗੁਰੂ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਈ ਗ੍ਰੰਥ: ਗੁਰਮਤ ਸੁਧਾਖਰ, ਪ੍ਰਭਾਕਰ(ਪੰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਗੁਰੁਮਤ ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਭਾਕਰ ਸ਼ਰਿਸ਼ ਤੋਂ ਲਿਤਾ) ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਆਧਾਰ ਲਿਖੇ॥ ਐਥੈ ਤਕ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਨੁਮਾ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾ ਦੇ ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ 'ਚ ਆਪਣੇ ਟੀਕਾਵਾਂ 'ਚ ਵੀ ਓਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖੇ ਹਵਾਲੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਸਪਸ਼ਟ ਕਈ ਅਰਥ ਦੁਰਲਭ, ਅਚਰਜ ਲਕਸ਼ਾਰਥ ਹਨ॥

ਉਸ ਦੇਸੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਕਾਲ ਅੰਤ ਪਿੱਛੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਪ੍ਰਭਾਵ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ॥ ਉਸ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਫਰੀਦਕੋਟ ਰਾਜਾ ਵਜ਼ੀਰ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਰੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਮਹੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੇ ਨਾਬਾਲਗ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਗੁਰੁਸਿਖਾਂ ਦੇ ਸੀਨੇ ਬਸੀਨੇ ਕੰਠ ਅਰਥ ਅਤੇ ਕੁਛ ਲਿਖਤ ਅਧੂਰੇ-ਪੂਰੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਅਰਥ ਹੋਣ ਕਰਣ ਗੁਰਮਤ 'ਗਾਡੀਰਾਹ' (ਗੁਰੁਗਮ) ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਅਰਥ ਟੀਕਾ ਸਾਧਾਰਣ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਲਿਖੀ, ਕਥਾ ਸਹੂਲਿਅਤ ਲਈ ਬਡੀ ਪੋਥੀ ਚਾਰ ਜਿਲਦਾਂ 'ਚ ਛਪਵਾਈ॥ ਇਸ 'ਚ ਸੰਦੇਹ ਨਹੀਂ, ਹੁਣ ਤਕ ਫਰੀਦਕੋਟ ਟੀਕਾ ਹੀ ਠੀਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਸੰਪੂਰਣ ਅਰਥ ਉੱਤਮ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਟੀਕਾ ਦੇਸ਼ੀ-ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਭਾਖਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਸਭ ਟੀਕਾਕਾਰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ 'ਚ ਉਸਦੇ ਰਿਣੀ ਹਨ॥ ਜੋ ਦੇਸੀ (ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਪਟਿਆਲੇ ਆਦਿ ਰਾਜਵਾੜੇਆਂ) ਬਾਹਰ ਗੁਰੁਸਿਖ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਇਲਾਕੇ ਭੇਦ/ਫੁਟ ਰਾਜ ਧਰਮ ਨੀਤੀ ਕਾਇਲ ਹੋ ਗਏ ॥ ਤਦੋਂ ਨਵੀਂ ਪੱਛਮੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰੀਬਨ ਸਾਰੇ ਸਿਖ ਟੀਕਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਟਿਆਲੇ ਰਾਜ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕਾਂਸੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਮੁੱਖ-ਟਕਸਾਲ ਪ੍ਰਥਾ ਹੀ ਭੁਲ ਗਏ, ਜਿਵੇ ਹੋਰ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਪੂਜਾ-ਸਥਾਨ ਬਣਾ ਦਿਤੇ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਿ ਓਹ ਟਕਸਾਲ 10ਵੇਂ ਗੁਰੂਜੀ ਆਪ ਥਾਪੀ ਸੀ । ਟਕਸਾਲੀ ਗੁਰੁਸਿਖੀ ਵਿਦਿਆ ਸਿਖਣ ਸਿਖਾਣ ਦਾ ਸਾਰਾ ਆਵਾ ਹੀ ਊਤ ਹੋ ਗਇਆ, ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚੋਂ ਟਕਸਾਲ ਕਢ ਦਿਤੀ; ਉਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀ ਰਖਿਆ। ਹਾਰ ਕੇ ਓਹ ਹੁਣ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਬੁੰਗੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਚਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸੇ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਪਾਠਕ ਸਨ ਤੇ ਬੜਾ ਮਾਨ, ਫਖ਼ਰ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਬਾਰ ਬਾਰ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਤੇ ਲਿਖਤਾਂ 'ਚ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਅਰਥ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਉਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ॥

ਸ. ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਧਰਮ-ਰਾਜ ਜੋਗ ਉੜ੍ਹ ਭਾਰਤੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਨੀਤੀ ਤੇ ਪੱਛਮੀ ਵਿਦਿਆ **ਪ੍ਰਭਾਵ ਫੈਲਨਾ:-**

ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਦੇ ਯੁਨਾਇਟਿਡ ਪ੍ਰੋਵਿੰਸਿ ਔਫ ਆਗਰਾ ਐਂਡ ਅਵਧ (ਯੂ.ਪੀ) ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਪੀਲੀਭੀਤ ਦੇ ਨਿਰਮਲੇ ਗੁਰੁਸਿਖ-ਸਿੰਘ ਡੇਰੇ ਦੇ ਸੰਤ ਪੰ. ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੋ ਹਿੰਦੀ 'ਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਛਪੇ ਗ੍ਰੰਥ ਹਨ:- 1. ਆਰਿਆ ਸਮਾਜ ਕਰਤਾ ਗੁਜਰਾਤੀ ਸ੍ਵਾਮੀ ਦਯਾਨੰਦ ਦੇ ਸਤਜਾਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਵੇਦ ਸੰਘਤਾ ਬਿਨਾ ਸਾਰੇ ਪੂਰਬੀ-ਪਛਮੀ ਧਰਮ ਨਾਮਵਰ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਪੂਜ ਕਰਤਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

www.archive.org/details/namdhari

ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਦੀ ਕੋਈ ਕਸਰ ਉਸ ਨੇ ਨਾਂ ਛੱਡੀ। ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ, ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਆਦਿ ਬਨਾਮ ਰਾਮ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਣ, ਬੁੱਧ, ਈਸਾ, ਮੁਹੰਮਦ ਆਦਿ ਕੋਈ ਨਾਂ ਛਡੇ ॥ ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਪੰ.ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਤਜਾਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਖੰਡਨ ਲਿਖ ਕੇ ਛਾਪਿਆ ॥ ਗੁਰੁਸਿਖ ਉਦਾਸੀ, ਨਿਰਮਲੇ ਸਿੰਘਸਭਾ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਜ਼ਬਾਨੀ ਦਯਾਨੰਦ ਨਾਲ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਰਥ ਕਰਕੇ ਅਨੇਕ ਵਾਰ ਉਸਦੀਆਂ ਧਜੀਆਂ ਉੜਾਈਆਂ ॥ ਇਹ ਲਿਖ਼ਤ, ਖੰਡਨ ਗ੍ਰੰਥ, ਜੰਗਲ ਦੀ ਅੱਗ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਲਿਆ, ਹਾਰਕੇ ਦਯਾਨੰਦ ਕੇਹਾ, "ਨਿੰਦਾ ਕਰਣ ਦਾ ਤਾਤਪਰਜ: ਨਿੰਦਾ ਕਰਣੀ ਨਹੀਂ: ਬਲਕਿ ਆਪਣੇ ਲਕਸ਼, ਵੇਦ ਸੰਘਿਤਾ: ਮੰਤਬਜ ਵੇਦ ਉਸਤੁਤ ਹੈ, **नहि निन्दा निन्दित्त्वम्- किन्तुं वेद संहिता वध्येय स्तौत्यम्**, ਇਲਾਨ ਕਰ ਖੈਹੜਾ ਛਡਾਇਆ ॥ 2.ਨਿਰਮਲ ਸਾਧੂ ਪੰਡਿਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦੂਜਾ ਗ੍ਰੰਥ, ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣੁ ਗ੍ਰੰਥੀ ਹਿੰਦੀ ਟੀਕਾ, ਸੰਨ 1906 ਨਵਲ ਕਿਸ਼ੋਰ ਪ੍ਰੈਸ, ਲਖਨਊ ਨੇ ਛਾਪੀ। ਇਹ ਪੁਰਾਣੇ ਜੁਗਾਂ ਤੋਂ ਬਦਲਿਆ ਕਲਿਜੁਗ ਉਧਾਰ ਲਈ ਪਰਮ ਕਾਰਣਾਂ ਵਿਚੋਂ, ਸੰਨਿਆਸ ਧਰਮ ਲਕਸ਼ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਰਾਜ ਜੋਗ ਅਧਾਰ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਨਿਸਾਣ ਟੀਕਾ ਲਿਖਿਆ ॥ਇਸ ਦੇ ਲਿਖਣ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇਕ ਕਾਰਣ ਕਈਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸੀ॥ ਸੰਨ 1895 'ਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਨਗਰ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਵਧਰਮ ਸੰਮੇਲਨ ਹੋਇਆ॥ ਉਸ ਵਿੱਚ ਬਿਨਾ ਨਿਮੰਤ੍ਰਿਤ ਬੰਗਾਲ ਕਲਕਤਾ ਦੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਵਿਵੇਕਾਨੰਦ ਸੁਤੈ ਹੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਏ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣ, ਭਾਰਤੀ ਧਰਮ ਤੇ ਵਿਸ਼੍ਵਧਰਮ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਪੱਧਰ ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਰਹੇ। ਸਾਰੇ ਸ਼ਰੋਤਾ ਮੰਤ੍ਰ ਮੁਗਧ ਵਤ ਹੋ ਗਏ। ਵਾਪਸ ਆਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਾਵਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਨੇ, ਭਾਰਤ ਧਰਮ ਕੁਰਸੀ, ਕੈਮ ਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਪਾਧੀ ਲੈਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਆ॥ ਪਰ ਸੰਨਿਆਸ ਰਹਿਣੀ ਨਿਸ਼ਠਾਈ ਹੋਣ ਕਰਣ ਸ੍ਵਾਮੀ ਜੀ ਨੇ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਦੀਕਸ਼ਤ ਸੰਨਿਆਸੀ ਸਨ॥ ਭਾਰਤ ਵਾਪਸ ਪਹੁੰਚਨ ਤੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਵਿਵੇਕਾਨੰਦ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਾਮ-ਕ੍ਰਿਸ਼ਣ ਮਿਸ਼ਨ ਧਰਮ ਸੰਸਥਾ ਪ੍ਰਚਾਰਾਰਥ ਚਲਾਈ ॥ ਉਸ ਦੇ ਸਾਧੂ, ਸ਼ੰਕਰ ਵੇਦਾਂਤ ਸੰਨਿਆਸ ਯੋਗ (ਸ਼੍ਰੀ ਭਗਵਤ-ਗੀਤਾ:3।3;5:6)ਜੋ ਪਹਿਲੇ ਤਿੰਨ ਜੁਗਾਂਦਾ ਮੁੱਖ ਜੀਵਨ ਆਸ਼੍ਰਮ ਧਰਮ ਲਕਸ਼ ਸੀ ਪ੍ਰਚਾਰਦੇ ਸਨ॥ ਉਸ ਲਈ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਭਾਖਾ 'ਚ ਸੰਨਿਆਸ ਯੋਗ (ਪੁਨ੍ਹੈ5:6) ਨੂੰ ਛਲ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕਲਿਜੁਗ ਉਪਯੋਗੀ ਰਾਜ ਯੋਗ (ਪੁਨ੍ਹੈ: 3।3॥5:2,5-6॥ 9।2) ਪ੍ਰਚਾਰਦੇ ਸਨ, ਤੇ ਭਾਰਤ 'ਚ ਬੜਾ ਮਾਨ ਪਾਯਾ॥

ਓਸ ਦੇਸੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਕਾਲ 'ਚ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਉਦਾਸੀ-ਨਿਰਮਲੇ ਸਿੰਘ ਸਾਧੂ ਇਕ ਮੁਠ ਸਾਂਝੇ ਸ੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕ੍ਰਿਤ ਕਲਯੁਗੀ ਜੀਵ ਉਧਾਰ ਰਾਜ ਜੋਗ ਧਰਮ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕੁੰਭ ਤੇ ਧਰਮ ਮੇਲੇਆਂ 'ਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਨ॥ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਉਦਾਸੀ-ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਸੰਤਾ ਨੂੰ ਜਦ ਰਾਮ-ਕ੍ਰਿਸਨ ਮਿਸ਼ਨ ਸੰਨਿਆਸ ਭੇਖ 'ਚ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਦੇ ਰਾਜ ਯੋਗ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਪਤਾ ਚਲਿਆ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਬੜੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਇ ॥ ਪਰ ਜਦ ਨਜ਼ਦੀਕੋਂ ਦੇਖਿਆ--ਕਿ ਓਹ ਤਾਂ ਛਲ ਨਾਲ ਅਸਲ 'ਚ ਰਾਜ ਜੋਗ ਨੂੰ ਸੰਨਿਆਸ ਭੇਖ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਲਕਸ਼ ਦੀ ਪੌੜਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਕਰਮ ਯੋਗ (ਪੁਨ੍ਹੈ:5:1-2,6) ਰਾਜ ਯੋਗ (ਪੁਨ੍ਹੈ:9:2) ਸਹਿਜੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ-ਤੇ ਸੰਨਿਆਸ ਯੋਗ (ਪੁਨ੍ਹੈ:5:5) ਔਖਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਮੁਖਤਾ ਕਰਕੇ ਛਲ ਨਾਲ ਰਾਜ ਯੋਗ ਨੰ ਸਨਿਆਸ ਯੋਗ ਕਹਿ ਕੇ ਮਨੁਖ ਦਾ ਅੰਤਮ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਲਕਸ ਸੰਨਿਆਸ ਆਸ਼੍ਰਮ ਜਤਾਂਦੇ ਸਨ/ਹਨ ਪਰ ਸ਼੍ਰੀ ਭਗ੍ਰਤ-ਗੀਤਾ ਨੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਔਖੇ-ਸੌਖੇ ਮਾਰਗ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਦੋਨਾਂ ਦਾ ਇਕੋ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਲਕਸ਼ ਦਸਿਆ ਹੈ (ਪੁਨ੍ਹੈ:5:5)॥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਮਾਰਗ ਨੂੰ ਪਾਤੰਜਲੀ ਯੋਗ ਦਰਸ਼ਨ ਸੂਤ੍ਰ ਰਾਹੀਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ 'ਚ ਉਲਥਾਕੇ *(Raja Yoga)* ਨਾਮ ਸਿਰਲੇਖ, ਰਾਜ ਜੋਗ (ਬਿਨਾ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਪ੍ਰਮਾਣ) ਗ੍ਰੰਥ ਨਾਮ ਛਪ੍ਹਾਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿਧੀ ਪਾਈ ਅਤੇ ਉਸ ਚਲ ਰਹੀ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਕਾਰਣ ਅਨੇਕ ਵਾਰ ਹੁਣ ਤਕ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛਪੀ ਜਾ ਰਹਿਆ ਹੈ॥ ਉਸ ਸਮੈ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਦੋਨੋਂ ਸੰਨਿਆਸ ਯੋਗ ਨਿਸ਼ਠਾ ਤੇ ਕਰਮ ਯੋਗ/ਰਾਜ ਯੋਗ ਨਿਸ਼ਠਾ ਦੋਨੋਂ ਮਾਰਗਾਂ ਦਾ ਸਮਨ੍ਹੈ ਸੰਕਰ ਵੇਦਾਂਤ ਦਰਸ਼ਨ ਸੂਤ੍ਰ ਭਾਸ਼, ਤਾਰਕਿਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਲਕਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ॥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਨਿਆਸ ਪਰੰਪਰਾ ਸਭ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਬਨਾਰਸ ਤੋਂ ਬੰਗਾਲੀ ਸਾਧੂ ਗੰਗਾ ਹੁਗਲੀ ਨਦੀ ਤਟ ਦੱਖਨੇਸ਼੍ਵਰ ਮੰਦਿਰ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਪੁਜਾਰੀ ਪਰਮਹੰਸ ਰਾਮ-ਕਿਸ਼ਨ ਬਲੌਰ ਮੱਠ ਦੇ ਰਾਮ-ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਕੇਂਦ੍ਰੀ ਸਿਧਾਂਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਕਸ਼ ਬਣਾਇਆ॥

ਬੇਸ਼ਕ ਸ੍ਵਾਮੀ ਵਿਵੇਕਾਨੰਦ ਆਪ ਲਿਖਤ 'ਚ ਕਹਾ ਹੈ:- ਉਸਨੇ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਨਾਮ ਪਰਮਹੰਸ ਰਾਮਕਿਸ਼ਨ ਉਤੇ ਰਖਿਆ ਜੋ ਓਸਦਾ ਵਿਦਿਆ ਗੁਰੂ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸਤ-ਅੱਠ ਭਿੰਨ ਨਾਮਾਂ ਦੇ ਮਨੁਖ-ਇਸਤ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਨ ਪਰ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਓਹ ਮੰਨਿਆ ਸੀ ਕਿ ਓਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਗੁਰੂ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਮਹੰਸ ਤੋਤਾ ਪੁਰੀ ਸੀ॥ ਉਸ ਵੇਲੇ, ਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਰਾਮਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਿਸ਼ਨ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹੋਇ ਵੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਸਦੇ, ਪਰਮਹੰਸ ਤੋਤਾ ਪੁਰੀ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਪਰਪਾਠੀ ਗੁਪਤ ਗੁਰੁਮੰਤ੍ਰ ਦੀਖਿਆ(Secret Mystic Initiation) ਉਸ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ "ਮਨਹਿ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ਭਇਓ ਭ੍ਰਮੁ ਨਾਸਿਓ ਮੰਤ੍ਰ ਦੀਓ ਗੁਰ ਕਾਨ"[ਓ.22] ਪ੍ਰਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਮਿਲੀ ਸੀ ਜੋ ਸਾਰੇ ਗੁਰੁਸਿਖ ਉਦਾਸੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਏ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰੀਤ ਹੁਣ ਹੈ॥ ਓਹ ਗੁਪਤ ਵੇਦ ਗੁਪਤ ਪ੍ਰਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਖੁਲ੍ਹੇ ਉਚਾਰੇ ਬਿਨਾ ਮੰਤ੍ਰ ਦੀਖਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸੇ ਕਾਰਣ ਸ੍ਵਾਮਿ ਵਿਵੇਕਾਨੰਦ ਜਾਗੀ ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਤਾਂ ਨਹੀ ਪਰ ਰਿਤੰਬ੍ਰਾ ਸਮਾਧਿ ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰੁਮੰਤ ਛਪੇ ਪਤ੍ਰਾਂ ਹਾਸ਼ੀਆਂ 'ਚ ਕਈ ਵਾਰ ਲਿਖੇ ਸਨ ॥ ਕੇਵਲ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਬਿਨਾ- ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰੁਮੰਤ੍ਰ ਹੈ, ਜਪ ਹਉਮੈਂ ਖੋਈ[ਅ.23] ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ 'ਚ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਜੋ ਕੇਵਲ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਰਾਜਯੋਗ ਪੜ੍ਹਦੇ, ਉਪਦੇਸ਼ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਦੇ ਹਨ॥ ਯਾਦ ਰਹੇ; ਸ੍ਵਾਮੀ ਵਿਵੇਕਾਨੰਦ ਦੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਗੁਰ ਪਰਮਹੰਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਹਨ:-

1. ਕੁਟੀਚਕ ਚੌਥੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸਨਿਆਸੀ=ਬ੍ਰਹਮਵਿਤ, 2. ਬਹੂਦਕ ਪੰਚਮ ਭੂਮਿਕਾ ਸਨਿਆਸੀ= ਬ੍ਰਹਮਵਿਰੂਦ; 3. ਹੰਸ/ਬ੍ਰਹਮਵਿਰੂਦਵਰੀਯਾਨ ਛਟੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸਨਿਆਸੀ 4. ਪਰਮਹੰਸ, ਸਤਮੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸਨਿਆਸੀ ਬ੍ਰਹਮਵਿਦਵਰਿਸ਼ਠ, ਇਹ ਗ੍ਰਿਹਥੀ ਦੱਖਨੇਸ਼ਵਰ ਮੰਦਿਰ ਪੁਜਾਰੀ ਰਾਮਕਿਸ਼ਨ ਹੋਣਾ ਮਨਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਰੱਕਤ ਸੰਨਿਆਸੀ ਪਰਮਹੰਸ ਤੋਤਾ ਪੁਰੀ ਦੇ ਦੀਕਿਸ਼ਤ ਸ਼ਿਸ਼ਯ ਸਨ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਨਿਆਸੀ ਡੇਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਸਿਰਹਿੰਦ, ਰਾਜ ਪਟਿਆਲਾ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਉਸ ਡੇਰੇ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰਿੰਖਲਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮਹੰਤ ਸ਼ੀਤਲ ਪੁਰੀ ਨਾਲ ਜਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ; ਜਿਸਦਾ ਸੰਖੇਪ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਪ੍ਰਸੰਗ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:- ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਇਤਿਫਾਕ ਨਾਲ ਮਹੰਤ ਸੀਤਲ ਪੁਰੀ ਦੇ ਚੇਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦੀਨੇ ਕਾਂਗੜ ਹੋਇ; ਜਦ ਮੁਗ਼ਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜ਼ਫਰ ਨਾਮਾਂ ਲਿਖਕੇ ਪਿਆਰੇ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਹੱਥ ਭੇਜਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸਨ ॥ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੰਜੇ ਤੇ ਬੈਠੇ ਮੁਗ਼ਲ ਸੂਬਾ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸਿਰਹੰਦ ਸ਼ਹਿਰ ਧਰਤੀ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਖੋਦਣ ਲਗ ਪਏ; ਤਾਂ ਕੋਲ ਸੰਗਤ ਨੇ ਪੁਛਿਆ: ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹੋ? ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦ ਗੁਰੂ ਉੱਤਰ'ਚ ਕਿਹਾ: 'ਸਿਰਹਿੰਦ ਸ਼ਹਿਰ ਤੇ ਮੁਗ਼ਲ ਸਲਤਨਤ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਪੁੱਟ ਰਹੇ ਹਾਂ' ॥ ਇਸ ਸੰਕੇਤ ਰਾਹੀਂ ਮੁਗ਼ਲ ਯਾਸਾ (ਚੰਗੇਜ਼ ਖਾਂਨੀ ਕਾਨੂਨ) ਅਧਾਰ ਸਲਤਨਤ ਨੂੰ ਸ੍ਰਾਪ ਦਿੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ॥ ਓਦੋਂ ਸੰਗਤ 'ਚ ਉਥੇ ਬਹੁਤ ਭੈ ਭੀਤ ਸਿਰਹਿੰਦ ਢੇਰੇ ਸੰਨਿਆਸੀ ਮਹੰਤ ਸ਼ੀਤਲ ਪੁਰੀ ਦਾ ਚੇਲਾ ਉਪ-ਮਹੰਤ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂਜੀ ਅੱਗੇ ਹਥ ਬੰਨ ਕੇ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀ: ਹੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ! ਆਪ ਦੇ ਸਭ ਬਚਨ ਸਤਿ ਬਚਨ ਹਨ। ਪਰ, ਮੇਰੀ ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਸ੍ਵੀਕਾਰ ਕਰੋ ਜੀ:- ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਜੀ! ਓਥੇ (ਸਿਰਹਿੰਦ 'ਚ) ਆਪਣਾ ਡੇਰਾ ਬਚਿਆ ਰਹੇ॥ ੳ.23 ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਤਰਫ ਦੇਖ, ਉਸ ਦੇ ਮੋਢੇ ਉਤੇ ਓਸੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਨਾਲ ਥਾਪੀ ਦਿਤੀ: ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਸੰਨਿਆਸੀ ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਸਮਾਧੀ ਵਿੱਚ ਭੂਮੀ ਉਤੇ ਗਿਰ ਪਿਆ॥ ਸਮਾਧੀ ਉੱਠਣ ਪਿਛੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂਜੀ ਦੇ ਚਰਣਾਂ ਉਤੇ ਢੈ ਪਿਆ, ਦੀਖਜਤ ਸਿੱਖ ਬਣਨ ਦੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਨਿਮ੍ਰ ਹੋ, ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂਜੀ ਮੰਨ ਗਏ : ਉਸ ਦੇ ਕੰਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰੁਮੰਤ੍ਰ ਉਪਦੇਸਿਆ॥ ਓਹ ਮੀਤ-ਮਹੰਤ ਦੀਕਸ਼ਤ ਹੋਣ ਤੇ ਵੀ ਦਸ ਨਾਮ ਉਦਾਸੀਉਂ ਬਾਹਰ ਰਿਹਾ ਜਿਵੇਂ ਭਾਈ ਘਨ੍ਹੈਯੇ ਦੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦਸ ਨਾਮ ਉਦਾਸੀ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਨਹੀ ਕੀਤੇ॥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣ: ਉਸ ਉਪ-ਮਹੰਤ ਨੇ ਫੇਰ ਬੜੀ ਨਿਮ੍ਰਤਾ ਨਾਲ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ:- ਹਜ਼ੂਰ! ਮੇਰਾ ਢੇਰਾ ਦਸ ਨਾਮ ਸੰਨਿਆਸੀ ਪੁਰੀ ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਨਾਮੀ ਹੈ। ਕੀ ਹੁਣ ਗੁਰੂਸਿੱਖ ਬਨਣ ਬਾਦ ਮੈ ਸੰਨਿਆਸੀ ਪੁਰੀ ਨਾਮ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਜੀ? ਸ੍ਰੀ ਜਗਤਗੁਰੂ ਜੀ, ਬਰ ਦਿਤਾ: ਪਰਮਹੰਸ! ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰ॥ ਇਤੀਹਾਸਿਕ ਵਾਰਤਾ ਸਾਰੇ ਰਾਮਕਿਸ਼ਨ ਮਿਸ਼ਨ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਜਾਣ-ਅਣਜਾਣ ਸਰੇ-ਆਮ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਸਦੇ॥ ਇਹੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਤਪਾਦਿਤ ਪਛੋਕੜ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਪਰਥਾਇ ਅੰਦਰ ਪੀਲੀ ਭਤਿ ਦੇ ਗੁਰੁਸਿਖ ਨਿਰਮਲ ਡੇਰੇ ਮਹੰਤ(ਸੰਤ-ਸਾਧੂ) ਪੰਡਿਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੁਰਾਣੇ ਜੁਗਾਂ ਤੋਂ ਪਰਿਵਰਤਨ ਹੋਇ ਕਲਿਜੁਗ 'ਚ ਉਧਾਰ ਧਰਮ ਵੀ ਬਦਲਨ ਕਾਰਣ ਵਰਣ-ਆਸ਼੍ਰਮ ਸੰਨਿਆਸ ਲਕਸ਼ ਏਸ ਜੁਗ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸਾਰੇ ਵੇਦ ਪੁਰਾਣ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਜਥਾ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਬਾਣੀ ਪ੍ਰਮਾਣ:- ਚਹੁ ਜੁਗਾ ਕਾ ਹੁਣਿ ਨਿਬੇੜਾ, ਨਰ ਮਨੁਖਾ ਨੋ ਏਕੁ ਨਿਧਾਨਾ॥ ਜਤੁ ਸੰਜਮ ਤੀਰਥ ਓਨਾ ਜੁਗਾਕਾ ਧਰਮੁਹੈ, ਕਲਿਮਹਿ ਕੀਰਤਿ ਹਰਿਨਾਮਾ॥ 2॥ ਜੁਗਿਜੁਗਿ ਆਪੋ ਆਪਣਾ ਧਰਮੁ ਹੈ, ਡਸੋਧਿ ਦੇਖੁ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨਾ ੲ.23 ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਿਨੀ ਧਿਆਇਆ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਗਿ ਤੇ ਪੂਰੇ ਪਰਵਾਨਾ॥ 3 ਅ.23

23. ੳ. ਸ਼੍ਰੀ.ਗੁ.ਗ੍ਰੰਜੀ. ਪੰ.1302:4॥ ਅ. ਭਾ, ਗੁਰੁ ਦਾਸ ਵਾਰ:131215. ਅਤੇ 114916॥;411714; 61511 ॥ ਆਦਿ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਓਨ੍ਹਾਂ ਜੁਗਾਂ ਦਸੇ ਵੇਦ ਪੁਰਾਣ, ਗੀਤਾ-ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ (ਪੁਰਾਣ,ਤੰਤ੍ਰ)ਦੇ ਰਾਜ ਯੋਗ[ਏ.24] ਸਮਾਨ ਕਲਿ ਉਧਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਬਿਨਾ ਵਰਣਾਸ਼੍ਰਮ ਦਿਤਾ ਰਾਜ ਜੋਗ ਧਰਮ ਲਕਸ਼ ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਪੀਲੀਭੀਤ ਦਾ ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨਿਸਾਣ ਟੀਕਾ ਹੈ ॥

ਹ. ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਧਰਮ-ਰਾਜ ਜੋਗ ਉਤ੍ਰ ਭਾਰਤੀ ਪੱਛਮ ਵਿਦੇਸ਼ ਅੰਗ੍ਰਜ਼ੀ ਇਸਾਈ ਭੇਦ ਨੀਤੀ, ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਭਾਵ:-

ਵਿਸ਼੍ਵਧਰਮ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਗੁਰੁਸਿਖ ਧਰਮ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਰਥ ਵਾਤਾਵਰਣ ਕਾਰਣ ਸਨਾਤਨੀ ਹਿੰਦੂ ਆਰਯ ਸਮਾਜੀ ਬਨਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਗੁਰੁਸਿਖ ਉਦਾਸੀ ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਨੇ ਵੇਦ ਸ਼ਲੋਕ ਵਲੈਤੀ ਉਪਰ ਛੋਟੇ ਅਮਕਾਂ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦਾਰਥ ਲਿਖਨ ਢੰਗ ਦੇ ਬਹੁਤ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖੇ ॥ ਗੁਰੁਸਿਖ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਸੰਤਾਂ ਤੇ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ 50 ਸਾਲੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਆਰਯ ਸਮਾਜੀ ਸਾਧੂਆਂ ਨਾਲ ਰਹਿਆ ॥ ਉਸ ਕਾਲ'ਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਉਦਾਸੀ ਸ੍ਵਾਮੀ ਕੇਸ਼੍ਵਾਨੰਦ, ਉਦਾਸੀ ਪੰ. ਕਿਸ਼ਨ ਲਾਲ(ਪਟਿਆਲਾ ਰਾਜ ਮਾਝੀ ਗ੍ਰਾਮੀ) ਅਤੇ ਦਿਗਵਿਜੈਈ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਪੰਡਿਤ ਹਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਵੈਦਿਕ ਮੁਨੀ ਨੇ ਤਿਨ ਭਾਖਾਵਾਂ :-1.ਗੁਰਮੁਖੀ, 2.ਹਿੰਦੀ, ਤੇ 3.ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ 'ਚ ਜਪੁ ਸੰਹਿਤਾ ਟੀਕਾ ਲਿਖੀ ਤੇ ਬਾਂਬੇ-ਮਸ਼ੀਨ-ਪ੍ਰੈਸ, ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਰੋਡ,ਲਾਹੌਰ(1000 ਕਾਪੀ, ਸੰਨ 1932, ਜਲਦੀ ਫਿਰ ਕਈ ਵਾਰ ਛਪੀ)॥ ਇਸ ਭਾਸ਼ਯ-ਟੀਕੇ ਦੇ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਆਰਯਾ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸਤਯਾਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਆਧਾਰ ਚਾਰੋ ਵੇਦ ਸੰਘਿਤਾ ਹਨ ਜੋ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਭੈ ਗੁਪਤ ਸਨ ॥ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਮੈਕਸ ਮੂਲਰ ਯੌਰਪ ਜਰਮਨੀ ਨੂੰ ਮੂਲ ਚਾਰੋ ਵੇਦ ਸੰਘਿਤਾਵਾਂ ਲੈ ਜਾ, ਛਪਵਾ, ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮੁੜ ਭਾਰਤ ਬੰਬਈ ਜਹਾਜ਼ ਉੱਤਰ, ਕਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰਾਂ 'ਚ ਬੜੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਹਾਥੀ ਆਦਿਆਂ ਉਤੇ ਰਖ ਜਲੂਸ ਕੱਢ ਫੇਰੀਆਂ ਲਗਾਈਆਂ॥ ਉਸ ਮੌਕੇ ਦਾ ਪੂਰਾ ਫੈਦਾ ਉਠਾਣਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਦਯਾਨੰਦ ਨੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਧਾਰਣ ਕੀਤਾ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰਾਂ ਮੂਲ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ-ਹਿੰਦੀ ਅਰਥ ਲਿਖ ਕੇ ਆਪਣਾ ਅੱਡ ਵੇਦ ਸਿਧਾਂਤ ਪ੍ਰਚਾਰਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ॥ ਉਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਧਰਮਾਂ, ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕਸਰ ਨਾ ਛਡੀ ਤੇ ਆਪਣਾ ਮਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਆਰੰਭਿਆ ॥ ਐਸੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇਖ ਉਸਦਾ ਮੂੰਹ ਤੋੜ ਜਵਾਬ ਗੁਰੂਸਿੱਖ ਉਦਾਸੀ-ਨਿਰਮਲੇ ਸਾਧੂਆਂ ਨੇ ਲਿਖਕੇ, ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਮੰਚਾਂ ਉਤੇ ਧਰਮ ਸਮਾਗਮਾਂ 'ਚ ਦਿਤੇ। ਉਦਾਸੀ ਵਿਰਕਤ ਸਾਧੂ ਪੰ. ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਖੰਡਨ ਕਾਰਣ ਉਪ-ਨਾਮ ਵੇਦਕ ਮੁਨੀ ਤਖੱਲਸ ਰਖਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਹੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸਭ ਭਾਖਾਂ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ, ਦਿਗਵਿਜੈ ਭਾਵ ਨਾਲ ਖੰਡਨ ਕਰਦੇ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵੇਦਿਕ ਰੂੜੀ ਭਾਖਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਜਿਸ ਬੋਲੀ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਕੀਤੇ ਹੋਣ। ਇਸ ਕਾਰਣ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਭਾਖਾ ਨਹੀਂ ਕਹਾ ਸਕਦੀ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਕਥਿਤ, ਹਰਿ ਆਗਿਆ ਹੋਏ ਬੇਦ...[ਬੀ.20] ਅਪੌਰੁਸ਼ੇਯ (ਮਨੁਖ ਬਾਣੀ ਨਹੀਂ)। ਵੇਦ ਈਸ਼੍ਵਰੀ ਬਾਣੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੀ, ਭਾਵ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਤੋਂ

---

24. ਓ.ਗੁਰੂ ਤੀਰਥ ਸੰਗ੍ਰਹ. ਪੰ.143 ਪੰਕਤੀਆਂ.11-14-18॥ ਅ. ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਜੀ.ਪੰ.797:17-19-। ਭ,ਰਵਿਦਾਸ. ਪੰ. 346:11॥ ਆਦਿ॥ ਏ.ਰਿਗ ਵੇਦੀ ਵ੍ਰਿਹਦਾਰਣਯਕੋਪਨਿਸ਼ਦ:1।4।11॥ ਸ਼ਾਮਵੇਦੀ ਛਾਂਦੋਗਯੋਪਨਿਸ਼ਦ:5।3।7॥ਅਤੇ ਭਗ੍ਵਦ-ਗੀਤਾ 9:2॥ ਸ਼੍ਰੀ ਭਾਗਵਦ ਮਹਾਪੁਰਣ:12।3।51-2॥ ਆਦਿ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੈ॥ ਵੇਦ ਕਾਲ ਸਤਜੁਗ, ਉੱਤਰ ਭਾਰਤ, ਫਾਰਸ, ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ, ਸਪਤਸਿੰਧੁ (ਪੰਜਾਬ) ਰਿਗ ਵੇਦੀ ਇਕੋ ਰੂੜੀ (Universal Lingua Franca)ਭਾਖਾ ਸੀ ॥ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾ ਕੋਈ ਵਿਆਕਰਣ, ਨਿਘੰਟੂ, ਸ਼ਬਦਾਰਥ, ਪ੍ਰਸਿਧ ਖਟ ਅੰਗ, ਬਿਨਾ ਵੇਦ ਕੁਛ ਨਹੀ ਥਾ ॥

ਨੋਟ:- ਧਿਆਨ ਰਹੇ, ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਪੁਰਾਣੇ ਗੁਰੁਗਮ ਨਿਰਮਲੇ ਧੁਰੰਦਰ ਵਿਦਵਾਨ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ:- ਜਿਵੇਂ ਵੇਦ ਦੀ ਰੂੜੀ ਬਾਣੀ, ਬਿਨਾ ਸੰਸਕਾਰ ਕੀਤੇ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ(ਖਟ ਅੰਗ ਅਧੀਨ) ਭਾਵ: ਖਟ ਦਰਸ਼ਨ, 27 ਸਿਮ੍ਰਿਤੀਆਂ, ਬਾਲਮੀਕ/ਵਿਆਸ ਕ੍ਰਿਤ ਪੁਰਾਣ, ਉਪ-ਪੁਰਾਣ, ਇਤਿਹਾਸ, ਤੰਤ੍ਰ ਆਦਿ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਆਕਰਣ ਬੱਧ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਓਨ੍ਹਾ ਦੇ ਪਦਛੇਦ ਤੇ ਅਨੇਕ ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਕਾਫੀ ਬੰਦਿਸ਼ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਵੇਦ ਦੀ ਰੂੜੀ ਭਾਖਾ ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ॥ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰੂੜੀ ਬਾਣੀ ਬਿਨਾ ਸੰਸਕਾਰ ਕੀਤੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਆਕਰਣ ਬੱਧ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਓਨ੍ਹਾ ਦੇ ਪਦਛੇਦ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਖੁਲ੍ਹ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ-ਬਾਬੇ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਐਨੇ ਅਗਮ ਅਰਥ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਪਾਸਕ ਯੋਗ-ਰੂੜੀ ਸੰਸਕਿਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੇ ॥

ਉਸੇ ਸਨਾਤਨੀ (pristine) ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦੇਸੀ ਪ੍ਰਥਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਆਦਿ ਕ੍ਰਿਤ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਜਿਵੇਂ ਵੇਦ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਹਨ: ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇਦ ਪ੍ਰਮਾਣ ਬਾਰੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਯੁਗ ਪਰਿਵਰਤਨ ਬਾਣੀਆਂ ਵੀ ਪੰਚਮ ਵੇਦ ਕਹਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।[ਅ.26] ਭਾਵ, ਤ੍ਰੇਤਾ ਯੁਗੀ ਬਾਲਮੀਕ ਰਾਮਾਯਣ ਇਤਿਹਾਸ ਪ੍ਰਮਾਣ, ਤੇ ਯੋਗ ਵਸਿਸ਼ਠ ਪੁਰਾਣ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦ੍ਵਾਪੁਰ ਯੁਗ ਮਹਾਭਾਰਤ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣ, ਉਪ-ਪੁਰਾਣ ਆਪਣੇ ਯੁਗ ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਚਮ ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਪ੍ਰਮਾਣ ਗ੍ਰੰਥ ਵੇਦ ਭਵਿਸ਼੍ਵਾ ਬਾਣੀ ਵਤ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਵਾਕ ਸਿੱਧ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਸਨ।[ਅ.26] ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਲਿਜੁਗ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥਜੀ ਪੰਚਮ ਵੇਦ ਹੈ॥ ਉਸੀ ਪਰੰਪਰਾ ਅਰਥਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਨੋਂ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਉਦਾਸੀ ਤੇ ਨਿਰਮਲੇ ਸਿੰਘ ਸਾਧੂ-ਸੰਤ-ਗਿਆਨੀ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥ ਜੀ [ੲ.26] ਤੇ ਕੂੰਜੀ[ਹ.26] ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਪਰੰਪਰਾ ਯੁਗ ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਕਲਿਜੁਗੀ ਜੀਵਾਂਦੇ ਉਧਾਰ ਲਈ ਕੇਵਲ ਗਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਨਹੀਂ-- ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਲਿਖਤ ਪੰਚਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਪੁਲ (Canon's bridge) ਗੁਰੁਸਿਖ ਉਦਾਸੀ/ਨਿਰਮਲਿਆਂ ਲਈ ਵੇਦ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮਾਂਣ, ਇਹ ਯੁਗ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਹੈ:-

ਚਾਰੇ ਜਾਗੇ ਚਹੁ ਜੁਗੀ ਪੰਚਾਇਣੁ ਆਪੇ ਹੋਆ॥ ਆਪੀਨੈ ਆਪੁ ਸਾਜਿਓਨੁ, ਆਪੇ-ਹੀ ਥੰਮਿ ਖਲੋਆ॥ ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ ਆਪਿ ਲਿਖਣਹਾਰਾ ਹੋਆ॥...ਤਖਤਿ ਬੈਠਾ ਅਰਜਨ ਗੁਰੂ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਖਿਵੈ ਚੰਦੋਆ॥ ਦੂਣੀ ਚਉਣੀ ਕਰਾਮਾਤਿ ਸਚੇ ਕਾ ਸਚਾ ਢੋਆ॥ ਚਾਰੇ ਜਾਗੇ ਚਹੁ ਜੁਗੀ, ਪੰਚਾਇਣੁ ਆਪੇ ਹੋਆ ॥8॥1॥[ੲ.25]

25. ੳ. ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਜੀ.ਪੰ.1094:11॥ **ਅ.साम वेदी छान्दगधेपनिषदः "ऋग्वेदं भगवोशध्येमि यजुवेद सामवेदमाथर्वणं चतुर्थमिति इतिहासपुराणं पञ्चम वेदाना"**..."7।1।2॥ ਅਤੇ ਅਥਰਵ ਵੇਦੀ ਮੁੰਡਕੋਪਨਿਸ਼ਦ:1।1।5॥ ੲ.ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥਜੀ. ਪੰ.968:13-18+ਭਾ.ਗੁਰਦਾਸ ਵਾਰ"ਕਲਿਜੁਗ ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਗਗਾ ਗੋਵਿੰਦ ਨਾਮ ਜਪਾਵੈ।4। ਚਾਰੇ ਜਾਗੇ ਚਹੁ ਜੁਗੀ ਪੰਚਾਇਣ ਵਿਚ ਜਾਇ ਸਮਾਵੈ।5।ਚਾਰੋਂ ਅਛਰ ਇਕ ਕਰ ਵਾਹਿਗੁਰੁ ਜਪ ਮੰਤ੍ਰ ਜਪਾਵੈ।6।ਜਹਾਂਤੇ ਉਪਜਿਆ [illegible]

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਹ ਬ੍ਰਹਮ ਕ੍ਰਿਤ ਕਰਾਮਾਤ ਪੰਚਾਇਣ ਗ੍ਰੰਥ ਪ੍ਰਸਿਧੀ/ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਕਾਰਣ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਜਪ ਸੰਹਿਤਾ ਟੀਕਾ ਗ੍ਰੰਥੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੋਨੋਂ ਸਨਾਤਨੀ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਗੁਰੂਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਾਰਣ ਜਲਦੀ ਦੁਵਾਰਾ, ਅਤੇ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਛਪੀ; ਜਿਸਦੇ ਸਮਝ ਆਣ ਕਾਰਣ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਗੁਰੁਸਿਖ: ਆਰੀਯਾ ਸਮਾਜੀ ਬਣਨ ਤੋਂ ਰੁਕੇ॥ ਇਸ 'ਚ ਉਦਾਸੀ ਪਰਮਹੰਸ ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਵੈਦਿਕ ਮੁਨੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਤਾਤਪਰਜ ਸੀ:- ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ੧ਓ ਸਿਧਾਂਤ ਪਾਠਕ ਸਮਝਨ, ਗੌਣ ਮੁੱਦਾ ਪਾਠਕ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ ਸਮਝਣ॥ ਜੇ ਕਿਸੇ ਹਿੰਦੂ, ਸਹਿਜਦਾਰੀ ਗੁਰੁਸਿਖ ਨੇ ਧਰਮ ਰੂਪ ਬਦਲਨਾ ਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਨਾਤਨ ਧਰਮ ਅਨਕੂਲ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਗੁਰੁਸਿਖ ਹੀ ਰਹਿਣ, ਜਾਂ ਬਣ ਜਾਨ। ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਓਹ ਕਿਸੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੀਣ, ਖਾਂਣ, ਵਿਵਿਹਾਰਿਕ ਧਰਮ ਪਾਠ ਆਦਿ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਬਦਲਨ ਦੀਆਂ ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਏਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ॥ ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਆਰਯਾ ਸਮਾਜੀ ਸਤਯਾਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ ਗ੍ਰੰਥ ਕਹੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਖੰਡਨ ਦੀ ਹੀ ਸ਼ੈਲੀ ਅਪਨਾਈ।

ਐਥੇ ਦਸਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਤਕ ਇਹ ਜਪੁਜੀ ਟੀਕਾ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਛਪ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਵਾਰ ਇਸ ਦੀ ਆਧਾਰਕ ਭੂਮਿਕਾ ਵੀ ਬਦਲਦੀ ਰਹੀ॥ ਪਹਿਲੀ ਭੂਮਿਕਾ 60 ਪੰਨੇ ਦੀ ਸਿਧਾਂਤਿਕ ਪਰਿਭਾਸਿਕ ਪੱਖ ਪੜ੍ਹਨ ਜੋਗ ਹੈ॥ ਦੂਜੀ ਛਾਪ ਦੇ 60 ਪੰਨੇਆਂ'ਚ ਓਹ ਰੂਪ ਤਾਂ ਨਾ ਰਿਹਾ; ਪਰ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਆਰਯਾ ਸਮਾਜ ਹੋਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਕੇਂਦ੍ਰ ਨੇ ਫੈਦਾ ਉਠਾਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਭੂਮਿਕਾ ਲਿਖੀ ਤੇ ਆਪਣੀ ਲਕਸ਼ ਕਰਕੇ ਛਾਪੀ। ਸਮਝਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਾਫੀ ਹੈ॥ ਪਾਠਕ ਸਮਝੋ, ਉਦਾਸੀ ਪਰਿਵਰਾਜਿਕ ਆਚਾਰਯ ਸਾਧੂ ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਦਸੋ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀਆਂ ਦੀ ਦ੍ਵਿਯ ਅਲੌਕਿਕ ਬਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਨੀ ਪਰਮ ਸ਼੍ਰਧਾ ਸੀ, ਐਨੇ ਦ੍ਰਿੜ ਨਿਸ਼ਠਾ ਵਿਦਵਾਨ ਸਨ, ਕਿ ਸਮੇ ਬਦਲਦੇ ਵਿਚਾਰ ਓਹ ਕਿਵੇਂ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਪੁਰਾਣੀ ਉਦਾਸੀ ਸ਼ੈਲੀ ਤੋਂ ਬਦਲਕੇ, ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ, ਕਿ ਸਭ ਦੀ, ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸੱਚੀ ਸ਼੍ਰਧਾ ਤੇ ਨਿਸ਼ਠਾ ਬਣੀ ਰਹੇ ॥ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਓਹ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸਮੈ ਸਮੈ ਉਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਦੀ ਅਰਥ ਸ਼ੈਲੀ ਪੁਰਾਣੀ ਭਾਰਤੀ ਤੇ ਪੱਛਮੀ ਨਵੀਆਂ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਦੇ ਟਕਰਾਉ 'ਚ ਵਿਕਸਦੀ ਰਹੇਗੀ; ਪਰ 6/7ਵੇਂ ਤੋਂ 10ਵੇ ਸ੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀਆਂ ਦੇ ਦਸਨਾਮ ਉਦਾਸੀ ਭਾਰਤੀ ਸਨਾਤਨ ਧਰਮ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅੰਦਰ-ਬਾਹਿਰ ਟਕਸਾਲੀ ਰੀਤ; ਤੇ ਗੁਰੁਗਮ ਨਿਰਮਲੇ ਸਿੰਘ ਸੰਤ, ਖਟ ਦਰਸ਼ਨ ਸਮੀਕਸ਼ਕ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਆਦਿ ਵੇਦਾਂਤ- ਪੁਰਾਣ-ਤੰਤ੍ਰ ਆਦਿ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿਣਾ ਹੈ॥ ਇਹ ਦਸ ਟੀਕਾ-ਟਿਪਣੀਆਂ ਸੰਗ੍ਰੈਹ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ-ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਪੰਜਾਬ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕਾਲ ਦਿਖਾਣ ਲਈ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੰਥਿਆ ਵਿੱਚੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣੁ ਟੀਕਾ ਭਾਰਤੀ-ਪੱਛਮੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਦੇ ਸੰਗਮ ਕਾਰਣ ਹੀ ਰਖੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਅਲੋਚਨਾ ਅਗੇ ਲਿਖਦੇ ਹਾਂ:-

ਕ. ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਧਰਮ-ਰਾਜ ਜੋਗ ਉਤ੍ਰ ਭਾਰਤੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ, ਪੱਛਮੀ ਵਿਦਿਆ ਪੰਜਾਹ ਸੱਠ ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਪ੍ਰਭਾਵ:-

ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪੱਛਮੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਆਗਮਨ ਅਤੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਗੌਰਮਿੰਟ ਦੇ ਪਾਠਸਾਲਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨਵੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਿਖਾਈ ਵਿਧਾਨ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਨੁਸਾਰ ਪੱਛਮੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ-ਉੜਦੂ ਨੁਮਾ ਲੇਖ, ਕਵਿਤਾ, ਨਾਟਕ ਆਦਿ ਆਪਣੇ ਪੰਚ ਖਾਲਸਾ ਦਿਵਾਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਖਾਲਸਾ ਟ੍ਰੈਕਟ ਸੋਸਾਇਟੀ ਦੇ ਪਤ੍ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦੇ ਰਹੇ, ਜਿਥੇ ਹੋਰ ਗੁਰੁਸਿਖ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਪੁਰਾਣੇ ਗ੍ਰੰਥ ਛਾਪਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਪੱਛਮੀ ਰੀਤ ਦੇ ਨਵੀਂ ਪੰਜਾਬੀ 'ਚ ਲੇਖ ਲਿਖਦੇ ਰਹੇ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਉਮਰ ਵਧੀ, ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਨਾਨਕੇ ਦਾਦਕੇ ਵੰਸ਼ ਇਕਤ੍ਰਿਤ ਪੁਰਾਣੇ ਅਤੇ ਸਮਕਾਲ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ, ਪਟਿਆਲੇ ਆਦਿ ਮਿਲਦੇ ਰਹੇ, ਅਤੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਈ ਵਾਰ ਛਾਪਿਆ, ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਵੀ ਛਾਪੇ ਤੇ ਗ੍ਰੰਥ ਰੁਕੇ ਰਹੇ ॥ ਅਸੀ ਓਨ੍ਹਾਂ ਗਿਆਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁਸਤਕਾਲੇ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ, ਤੇ ਪਿਛੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਈ ਡਾ.ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਵੀ ਦੇਖੇ, ਵਾਚੇ॥ ਇਸ ਸੰਗ੍ਰਹ ਵਿੱਚ ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਰਚੀ ਪੰਜ ਗ੍ਰੰਥੀ ਵਿਚੋ ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਟੀਕਾ ਨਹੀਂ ਲਿਤੀ: ਪਰ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਖਰੀ ਉਮਰ 'ਚ ਪੱਕੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦਾ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸੰਥਿਆ ਆਰੰਭ ਦੀ ਟੀਕਾ ਲਿਤੀ ਹੈ॥ ਇਸ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ; ਕਿ ਇਹ ਪੁਰਾਣੀ ਭਾਰਤੀ ਸਿੱਧਾਂਤ ਸੈਲੀ ਦੇ ਅੰਤ ਸਮੇ ਸੀ, ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਪਛਮੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਆਰੰਭ ਕਾਲ ਸ਼ੈਲੀ: ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਬੰਗਾਲ ਤੋਂ ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟ੍ਰ, ਪੰਜਾਬਾਦਿ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ 'ਚ ਵਿਕਾਸ ਸੰਨ 1900 ਤੋਂ ਜ਼ੋਰ ਫੜੇ: ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੋਨੋਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਝਲਕਦੀਆਂ ਹਨ; ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਇਹ ਸਮਕਾਲੀ ਟੀਕਾ ਰਖੀ ਹੈ, ਕਿ ਪਾਠਕ ਜਨ ਪੰਜ ਸਦੀਆਂ 'ਚ ਬੜਾ ਮੋੜ ਅਰਥਕਾਰਾਂ ਲਿਆ ਜੋ ਅਨੇਕ ਭਾਖਾਵਾਂ 'ਚ ਆਰੰਭਿਆ॥ ਬੇਸ਼ਕ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗੁਰਮਤ ਟਕਸਾਲੀ ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਨਾਲੀ ਨਿਰਮਲ ਗਿਆਨੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀ ਟਕਸਾਲ ਦੀ ਪਛੋਕੜ ਪਰੰਪਰਾ'ਚ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਣੀ ਸ੍ਵੀਕਾਰ ਕਰੀ ਹੈ, ਤੇ ਕੁਰਸੀਨਾਮਾ (ਸ਼ਜਰਾ) ਦੋਨੋਂ ਪੰਜ ਗ੍ਰੰਥੀ ਤੇ ਸੰਥਿਆ'ਚ ਲਿਖਕੇ ਇਜ਼ਤ ਦਿਤੀ ਤੇ ਪਾਈ ਹੈ ਪਰ ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ ਵਲੋਂ ਦੇਹਿਰਾਦੂਨ 'ਚ ਮਿਲਨ, ਗੋਸ਼ਟ ਕਰਣ ਤੇ ਵੀ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਤੋਂਣ ਉਤੇ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪੇ ਹੀ: ਬਿਨਾ (ਕਿਸੇ ਉਦਾਸੀ-ਨਿਰਮਲੇ ਜਾ ਅਦ੍ਵੈਤ ਵਾਦੀ ਹਿੰਦੀ-ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ) ਖਟ-ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਰਾਹੀਂ ਪੁਰਾਤਨ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ 'ਚ ਮੂਲ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਉਲਥਾ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੋਵੁਗੀ : ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਥਾਵਾਂ ਉਤੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਸਮੀਖਿਅਕ ਅਲੋਚਨਾ ਦੀ ਘਾਟ ਪ੍ਰੱਤਖ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਅਰਥ ਤੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੋਨੋਂ ਪ੍ਰਤਖ ਤਰਕ(rational, logical) ਪੁਰ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਉੱਤਰਦੇ॥ ਬੇਸ਼ਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਓਹ ਪੁਰਾਣੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਜ਼ਰੂਰ ਆਪੇ ਵਾਚੇ ਹੋਣਗੇ, ਨਵੇਂ ਕਿਸੇ ਦ੍ਵੈਤਵਾਦੀ (ਹਿੰਦੀ-ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ) ਅਰਥਵੇਤੇਆਂ ਦੇ ਕੰਮ ਵਾਚੇ, ਅਧਿਆਇਨ ਕੀਤੇ ਹੋਣਗੇ ਪਰ ਜੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਵਿਧੀਵਤ ਤਰਕ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਸਾਥ ਪੜ੍ਹੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਜੋ ਅਰਥ ਕੀਤੇ ਹਨ ਓਹ ਨਾ ਕਰਦੇ॥ ਪਰ ਭਾਈ ਜੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨਾ ਜਾਣਨ, ਸਿੱਖਣ ਕਾਰਣ, ਓਹ ਮੁੱਖ ਦੋ ਭੇਦਾਭੇਦ/ਦ੍ਵੈਤ-ਅਦ੍ਵੈਤ ਸਿੱਧਾਂਤ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਤਹਿ ਤਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕੇ॥ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੈ, ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ '1' ਤੋਂ ਅਲ੍ਹੈਦਾ 'ਓ ਅਤੇ 'ਸੈਭੰ' ਪਦਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਏਕਤ੍ਵ ਭਾਵ:- ਬ੍ਰਹਮ[1] ਮਹਿ ਜਨੁ [2], ਜਨ[2] ਮਹਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ[3] ॥ ਏਕਹਿ ਆਪਿ: ਨਹੀ ਕਛੁ ਭਰਮ[ਓ.32] ॥ ਭਾਵ: ਸ਼ਬਦ ਏਕਤ੍ਵ: ਈਸ਼ਾ, ਜੀਵ[2], ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ[3] ਪਰਿਭਾਸ਼ਕ ਏਕਤ੍ਵ ਤੋਂ ਅਗਿਆਤ ਹੋਣ ਕਾਰਣ, ਪਾਠ ਦਾ ਲਕਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝੇ॥ ਇਸ ਕਾਰਣ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ '1/ਇੱਕਾ ਕਾਫ਼ਿ' ਅਤੇ ਦਜੇ ਕਾਫ਼ਿ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਦੋਨੋ ਦੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ 'ਚ ਦਿਤੇ ਅਰਥ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸਮਝੇ, ਨਾਹੀਂ ਦੋਨਾਂ ਦੀ ਆਪਸ 'ਚ ਟੱਕਰ, ਓਹ ਦੋਨੋ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸਦਾ ਅਗਿਆਤ ਸਨ ॥ ਮਸਲਨ:- ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਬਨਣ ਕਾਲ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਨਵੇਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਸੋਚਿਆ, ਨਾ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ੧ਓ ਦਾ ਅਰਥ ਕੇਵਲ ਇਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਸਣਾ ਸੀ - ਇਤਨਾਂ ਕਹਿਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈਂ ਬਹੁਤ ਸੌਖਾ ਸੀ॥ ਪਰ ਭਲੇ ਭੋਲੇ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦੇ ਇਹ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂਜੀ ਦਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ-ਇਹ ਤਾਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਮਗੁਰੂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਥਾ:- ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਬੇ ਪਾਯਾ ਬਖਸ਼ ਦਰ: ਪਿਛੋਂਦੇ ਫਿਰ ਘਾਲ ਕਮਾਈ[ਅ.32] ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸ਼੍ਰੀਮੁਖਵਾਕ ਮ:1. ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਰਸਾਇਣੁ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਪੂਰਾ ਪਾਇਆ ॥ [ੲ.32] ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂਜੀ ਲਿਖਤ ਉਪਦੇਸਿਆ- ਏਕੋ ਏਕੁ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਈ ਹਉਮੈ ਗਰਬੁ ਵਿਆਪੈ ॥ ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਏਕੁ ਪਛਾਣੈ, ਇਉ ਘਰੁ ਮਹਲੁ ਸਿਞਾਪੈ॥ ਪ੍ਰਭੁ ਨੇੜੈ ਹਰਿ ਦੂਰਿ ਨ ਜਾਣਹੁ: ਏਕੋ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸਬਾਈ ॥ ਏਕੰਕਾਰੁ: ਅਵਰੁ ਨਹੀ ਦੂਜਾ ਨਾਨਕ: ਏਕੁ ਸਮਾਈ॥ [ਸ.32] ਸਬਦ ਰਾਹੀਂ:- '1(ਏਕੰਕਾਰ) ਲਿਖਣ ਅਤੇ ੧ [1], ਓ,[2] ਉ,[3] ਓਅੰ,[4] ਓਅੰਕਾਰ[5] ਆਦਿ ਅੱਡ ਰੂਪ ਲਿਖੇ, ਪਰ ਇਕੋ ਉਦੇਸ਼ "ਓ-ਨਮ ਅਖਰੁ! ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਸਾਰੁ"[ਹ.32]ਹੈ ॥ ਇਸੇ ਦਾ ਦਸਮੇ ਜਾਮੇ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਫੇਰ ਓਹੀ ਸਿਧਾਂਤ ਲਿਖਿਆ "ਓਅੰ ਆਦਿ ਰੂਪੈ। ਅਨਾਦਿ ਸਰੂਪੈ। ਅਨੰਗੀ ਅਨਾਮੈ। ਤ੍ਰਿਭੰਗੀਤ੍ਰਿਕਾਮੈ"[ਕ.32] ਐਸੇ ਅਨੇਕ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਦੇ ਕੁਰਾਹ ਪਾਣ ਵਾਲੇ ਇਸਾਈ ਮਤੀ ਆਦਿ ਤੋਂ ਪਾਦਰੀ ਟ੍ਰੰਪ, ਮੈਕਲਿਫ, ਗ੍ਰੀਨਫੀਲਡ, ਲ੍ਰਿੰਲਿਨ, ਖਾਸਕਰ ਮੈਕਲੌਡ ਆਦਿਆਂ ਨੇ ਅੰਗ੍ਰਜ਼ੀ ਉਲਥੇਆਂ 'ਚ ਆਪਣੀ ਸੰਪਾਦਕੀ ਮਾਨਤਾ ੧ਓ ਦੀ ਇਕ ਰੱਬ (Monotheistic cultic Godhead) ਹਠ ਨਾਲ ਅਰਥ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਬਲ ਨਾਲ ਡਿਗਰੀ ਲੈਣ ਲਈ ਜਤਾਇਆ॥ ਬੇਸ਼ਕ ਓਹ ਇਕ ਰਬ: ਇਸਾਈਆਂ ਦੇ ਤਿੰਨ (Trinitarian Cult God) ਰੱਬ (ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਖੰਡਨ) ਹਨ, ਜੋ ਇਕ ਹੈਵਨ ਵਾਸੀ (Monotheist) ਹੈ, ਗੁਰੁਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਜਤਾਇਆ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇਆਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਖੁਲਾਸਾ "ਅੰਤਰ-ਬਾਹਰ ਕਾਰਣ ਕਰਣ ਪ੍ਰਭੂ '1' ਏਕ" ਨਿਰਾਕਾਰ-ਨਿਰਗੁਣ, ਸਾਕਾਰ-ਨਿਰਗੁਣ ਤੇ ਸਾਕਾਰ-ਸਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ ਸਰੂਪ ਦੀ ਅਵਹੇਲਨਾ/ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਕੀਤੀ, ਕਿ ੧ਓ ਸਮਗ੍ਰ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ:-ਸਤ੍, ਰਜ, ਤਮ; ਜਾਗ੍ਰਿਤ, ਸੁਪਨ, ਸਾਖਤੀ; ਅਸਥੂਲ, ਸੂਖਮ, ਕਾਰਣ ਰੂਪ ਅਨੇਕ ਸ਼ਬਦ "ਸੰਕੇਤਾਂ" ਰਾਹੀ ਸਮਝੀਂਦਾ ਹੈ ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੇਸੀ ਸਿੱਖ, ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਪੀਐਚ.ਡੀ. ਲੋਭੀ ਛਾਤ੍ ਇਹੀ ਜਿਤਾਇਆ-ਐਸਾ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰਾਂ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ ਕਰ ਮੈਕਲੌਡ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਕਿ ਓਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਕਦੀ ਧਰਮ ਡਿਗਰੀ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੀ ਨਹੀ ਸੀ ਜਦ ਤਕ ਓਹ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਮੋਨੋਥਿਇਜ਼ਮ ਨਾ ਜਤਾਣ । ਇਸ ਮਤਲਬ ਕਾਰਣ ਉਸੇ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀਆਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ! ਖਾਸ ਡਿਗਰੀ ਪਾਣ ਵਾਲੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਤਾਂਦੇ ਸਨ, ਕਿ ਓਹ ਨੌਕਰੀ ਤੇ ਨਾਮ ਪੌਣ ਲਈਂ ਜੋ ਓਹ ਕਹਿੰਦਾ ਤੇ ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਲਿਖਦਾ, ਓਹੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਪਾਂਦੇ॥ ਨਾ ਕਿਸੇ ਗੁਰੁਗਮ ੧ਓ ਸਿਧਾਂਤ ਸਿਖਿਆ- ਪਰ ਓਨ੍ਹਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਿੱਧਾਂਤ ਦੀ ਅਵਹੇਲਨਾ ਨੌਕਰੀ, ਧਨ, ਨਾਮ ਪੌਣ ਲਈ ਬੇਮਖ ਮੈਕਲੌਡ ਦੀ ਪੈਰੋਕਾਰ ਕਰਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲਾਜ ਨਹੀਂ ਆਈ ਬਲਕਿ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਧਨ ਤੇ ਨਾਮ ਪਿਛੇ ਗੁਰੁ ਬੇਮੁਖ ਹੋਣਾ ਮੰਨਜ਼ੂਰ ਹੋਇਆ ॥ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਕਲੌਡ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ'ਚ ਸੰਤ ਭਗਤ--ਇਸਾਈ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੰਤਾਂ ਦੇ (In Christianity there are no living, only dead saints) ਮੁਕਾਬਲੇ, ਅਤੇ ਦ੍ਵੈਤਵਾਦ ਹਿੰਦੂ ਵੈਸ਼ਣਵਾਂ ਦੇ ਨਿਰਗੁਣ ਸੰਪ੍ਰਦਾਏ,ਤੇ ਸਗੁਣ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਮੱਤਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਗੁਰੁਸਿਖਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਅਧਾਰ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ ਉਲਝਾਣ ਦੀ ਆਪਣੀ ਬੇਸਮਝੀ, ਜਾਂ ਦਾਨਿਸਤਾ ਵੰਡ, ਅਤੇ ਨੀਵਾਂ ਦਿਖੌਣ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ਼ਾਰਤਨ ਇਹ ਕੁਝ ਲਿਖਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ; ਐਸੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਅਧਾਰ ਸਿਧਾਂਤ ਦੋਵੇਂ ਦਿੰਦੇ ਸਮਝਾਏ, ਜੋ ਸਾਫ ਉਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਵਾਕ ਹਨ: "ਨਿਰਗੁਨੁ ਆਪਿ ਸਰਗੁਨੁ ਭੀ ਓਹੀ॥ ਕਲਾਧਾਰਿ ਜਿਨਿ ਸਗਲੀ ਮੋਹੀ॥ ਅਪਨੇ ਚਰਿਤ ਪ੍ਰਭਿ ਆਪਿ ਬਨਾਏ॥ਅਪੁਨੀ ਕੀਮਤਿ ਆਪੇ ਪਾਏ॥ ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਦੂਜਾ ਨਾਹੀ ਕੋਇ॥ ਸਰਬ ਨਿਰੰਤਰਿ ਏਕੋ ਸੋਇ॥ ਓਤਿ ਪੋਤਿ ਰਵਿਆ ਰੂਪ ਰੰਗ॥ ਭਏ ਪ੍ਰਗਾਸ ਸਾਧ ਕੈ ਸੰਗ..."ਖ.32; ਹੋਰ ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਪ੍ਰਭੁ ਏਕੁ ਹੈ: ਦੂਸਰ ਨਾਹੀ ਕੋਇ ॥ ਨਾਨਕ: ਤਿਸੁ ਬਲਿਹਾਰਣੈ, ਜਲਿ ਥਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਸੋਇ"ਗ.32 ਆਦਿ ॥ ਇਹ ੧ਓ ਗੁਰਗਮ ਟਕਸਾਲ ਅਧਾਰ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤਿੰਨ (3) ਰੂਪ ਹਨ:-ਅਰਥਾਤ: ਇਕੋ ਬੀਜ ਮੰਤ੍ਰ ਸਮਗ੍ਰ ਸਿਧਾਂਤ:-1.ਨਿਰਾਕਾਰ-ਨਿਰਗੁਣ, 2.ਨਿਰਾਕਾਰ-ਸਗੁਣ ਤੇ 3.ਸਾਕਾਰ-ਸਗੁਣ: ਤਿੰਨ ਪੱਖਾਂ ਦੀ ਮੇਰੂ-ਖੰਡ (Permutation-Combination) ਗਿਣਤੀ ਵਿਧੀ ਸਮਝ ਦੀ ਕਮੀ ਰਹੀ। ਇਸਦੇ ਬਾਵਜੂਦ: ਫੇਰ ਵੀ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸੰਥਿਆ ਦਾ ਕੰਮ-ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਪੰ.ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਸ਼੍ਰੀਮਹੰਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਗ੍ਰੰਥ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਸਿਖਿਆ ਕ੍ਰਮ ਪ੍ਰਭਾਕਰ (ਦੇਹਰਾ ਦੂਨ ਘਰ ਲਾਇਬਰੇਰੀ 'ਚ ਆਪਨੇ ਟਿਪਣੀਕਾਰ ਨੂੰ ਦਿਖਾਏ), ਤੇ ਫਰੀਦਕੋਟ ਟੀਕਾ ਆਦਿ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਪੂਰਣ ਸੰਥਿਆ ਦੇਸੀ-ਵਿਦੇਸੀਆਂ ਲਈ ਇਹ ਆਧਾਰ ਸ਼ਿਲਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹੇਗੀ॥ ਜੋ ਮੂਲ ਬੀਜ ੧ਓ ਸਾਰ ਸਿਧਾਂਤ, ਤੇ ਗੁਰੁਸਿਖ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਜਗਤ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾਤਮ ਖੋਜ ਕੰਮ, ਪੱਕੀ ਨੀਂਵ ਰਹੇਗੀ॥ ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਇਹ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਦਸ ਸ਼੍ਰੀਜਪੁ ਨੀਸਾਣੁ ਟੀਕੇ ਦੇਸ਼ੀ-ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਧਰਮ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਖੋਜੀ ਵਿਦਵਾਨ, ਗਿਆਨੀ ਅਤੇ ਸ਼ਰੋਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮ-ਨਿਸ਼ਠ ਅਨੁਭਵੀਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖੇ ਹਨ ॥

ਬੇਸ਼ਕ ਏਂਹ ਕੰਮ ਪੂਰਣ ਹੋਏ ਤੇ ਵੀ ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੇਸੀ, ਅਤੇ ਵਿਦੇਸੀ ਬੋਲੀਆਂ 'ਚ ਨਵੇ ਟੀਕਾਕਾਰਾਂ ਦੇ ਉਲਥੇ, ਟੀਕੇ, ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨਜ਼ਰ 'ਚ ਹਨ। ਓਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ ਦੇ ਨਿਜੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣੀ ਸਨ, ਤੇ ਜਿਉਂਦੇ ਹਨ ॥ ਪਰ ਕਈ ਪਹਿਲਾਂ ਕਹੇ ਕੁਛ ਕਾਰਣਾਂ ਕਰਕੇ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਟੀਕੇ ਨਾਲ ਇਹ ਦਸ ਸ਼੍ਰੀਜਪੁ ਨੀਸਾਣੁ ਟੀਕਾ ਸੰਗ੍ਰਹ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਸ਼ੋਭਾਇਮਾਨ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਈ ॥ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਲਿਖਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਉਸ ਮੱਧ ਇਤਿਹਾਸਕਾਲੀ ਸਾਂਝੇ ਵੇਦ-ਕਤੇਬ ਦੇਸਾਂ ਦੀਆਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇਕੋ ਇਕ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ "ਸੂਫੀ-ਤਸਵਫ" (Mysticism) ਦੀ ਤੁਲਨਾਤਮਾ ਜੋਗ ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣ ਟੀਕਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਣ ਦੀ ਬਹੁਤ ਚਾਹ ਸੀ, ਅਤੇ ਪ੍ਰਯਤਨ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਬੇਸ਼ਕ ਪਹਿਲਾਂ ਅਪਣੇ ਹਥ ਲਿਖਤ ਭਾਸ਼੍ਵ ਵਿੱਚ ਥਾਂ ਥਾਂ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਪ੍ਰਮਾਣ ਟੂਕਾਂ ਜੋ ਸੂਫੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਲਿਖੇ ਸਨ, ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ॥ ਐਥੇ ਦਿਤੇ 175-180

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਟੀਕੇ ਸੂਚੀ/ਫੈਹਰਿਸਤ 'ਚ ਪਾਠਕ ਉੜਦੂ ਦੇ ਅਨੇਕ ਟੀਕੇ ਨਾਮ ਦੇਖ ਲੈਣ। ਪਰ ਐਸਾ ਕੋਈ ਉੱਚ ਪੱਧਰ ਲੋੜਵੰਦ ਅਧਿਆਤਮ ਕੋਟੀ ਦਾ ਟੀਕਾ ਨਾਂ ਮਿਲਨ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ: ਜੋ ਪੱਖੋਂ ਇਹ ਸੰਗ੍ਰੈਹ ਜ਼ਰੂਰ ਰਿਣੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਰਹੇਗਾ॥ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ:-

ਕਲਿਮਹਿ ਬੇਦੁ ਅਥਰਬਣੁ ਹੂਆ ਨਾਉ ਖੁਦਾਈ ਅਲਹੁ ਭਇਆ॥ ਨੀਲ ਬਸਤ੍ਰ ਲੇ ਕਪੜੇ ਪਹਿਰੇ ਤੁਰਕ ਪਠਾਣੀ ਅਮਲੁ ਕੀਆ॥ ਚਾਰੇ ਵੇਦ ਹੋਏ ਸਚਿਆਰ॥ ਪੜਹਿ ਗੁਣਹਿ ਤਿਨ੍ ਚਾਰ ਵੀਚਾਰ॥ ਭਉ ਭਗਤਿ ਕਰਿ ਨੀਚੁ ਸਦਾਏ॥ ਤਉ ਨਾਨਕ ਮੋਖੰਤਰੁ ਪਾਏ॥[ਘ.26]

ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਣ ਲਿਖਣ ਦਾ ਤਾਤਪਰਜ ਹੈ: ਕਿ ਗੁਰੁਸਿਖ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ, ਨਿਰਮਲੇ ਸਿੰਘ ਸੰਤ, ਗਿਆਨੀਆਂ(ਸਿੰਘ-ਸਭਾਈ ਅਕਾਲੀ ਤਾਂ ਪਾਸੇ ਰਹੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਿਨਾਂ ਨਾਸਤਿਕ ਦੋਨੋਂ ਜੈਨ, ਬੋਧੀ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਈ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ) ਦੇ ਪੰਜ-ਸੌ ਵਰ੍ਹੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਕਿਤੀ 'ਚ ਦਰਜਨ ਵੱਧ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਰਬਾਬੀ ਕੀਰਤਨਕਾਰ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਦੀਆ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਣ ਪਹਿਚਾਣ ਕਾਰਣ ਇਉਂ ਭਾਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੌਣ ਨਵਾਂ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ, ਗਿਆਨੀ, ਕੀਰਤਨੀਏ ਰਾਗੀ, ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣ'ਚ ਸਮਰਥ ਹੈ? ਮਸਲਨ:- ਗੁਰੂ-ਰਬਾਬੀ ਆਚਾਰ ਦੇ ਐਨੇ ਪੱਕੇ ਸਨ ਕਿ ਤਵੈਫਾਂ ਦੇ ਮਹੱਲੇ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਨਹੀ ਲੰਘਦੇ ਸਨ: ਭਾਵੇਂ ਗੁਰੁਸਿਖ ਲੰਘਦੇ ਸਨ॥ ਪਟਿਆਲਾ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਮੌਸੀਕੀ ਜਰਨੈਲ ਅਲੀ ਬਖਸ਼ (ਅਲੀਆ ਖਾਂ), ਰਬਾਬੀ ਭਾਈ ਕਾਲੂ, ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਦਰਬਾਰ ਆਨੰਦਪੁਰੀਏ ਰਬਾਬੀ ਦਾ ਪੁਤ ਸੀ । ਉਸਦੇ ਏਕਲੌਤੇ ਬੇਟੇ; ਉਸਤਾਦ ਅਖਤਰ ਹੋਸੈਨ ਦਾ ਵਿਆਹ ਗੁਰੂਸਿੱਖ ਰਬਾਬੀ ਗੁਲ ਬਹਾਰ ਖਾਂ ਸਾਹਿਬ ਪੱਕੇ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਦੀ ਧੀ ਨਾਲ ਤਹ ਹੋਣ ਉਤੇ, ਪਟਿਆਲੇ ਦਰਬਾਰ ਮੁਲਾਜ਼ਿਮ ਜਰਨੈਲ ਅਲੀ ਬਖਸ਼ ਨੇ ਪੁਰਾਣੇ ਤਲੁਕਾਤ ਰਖਣ ਲਈ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ, ਲਾਹੌਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਪਟਿਆਲੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਕਾਲੀ ਰਬਾਬੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ, ਨਿਮੰਤ੍ਰਣ ਚਿਠੀਆਂ ਭੇਜੀਆਂ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਰਬਾਬੀ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਵੰਸ਼ੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀ ਰਬਾਬੀ ਭਾਈ ਲਾਲ, ਦੋਨੋਂ ਭਾਈ ਮਹਿਬੂਬ ਅਲੀ(ਭਾ.ਬੂਬਾ) ਅਤੇ ਭਾਸਕਰ ਰਾਓ ਸ਼ਾਗਿਰਦ ਸਨ, ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਰਬਾਬੀ ਇਤਲਾਹ ਦਿਤੀ, ਓਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਰਬਾਬੀ ਭਾਈ ਫਿਰੰਦਾ ਵੰਸ਼ੀ ਪਟਿਆਲਾ ਦਰਬਾਰੀ ਵੀਣਾ/ਸੁਰਬ੍ਹਾਰ/ਸਿਤਾਰਨਿਵਾਜ਼ ਮਾਨਯੋਗ ਰਬਾਬੀ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਵਾ ਵਿਹਾਰ ਖਾਂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਕ ਸਮਧਿਆਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਮਸਲਤ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਇਕ ਮੁੱਠ ਹੋਕੇ ਵਰਤਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ॥ ਓਹ, ਤੇ ਕੁਛਕਾਂਦੇ ਨੁਮਾਇਦੇ ਪਟਿਆਲੇ ਨਿਜਤ ਦਿਨ ਆਏ, ਤੇ ਰਬਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮਸ਼ਵਰਾ ਇਕਠ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਰਨੈਲ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਹੋਇ॥ ਇਕਠ 'ਚ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ, ਕਿ ਖਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗੁਰੁਸਿਖ ਰਬਾਬੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ॥ ਓਤੇ ਜਰਨੈਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ 30-40 ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਦੋ ਬੜੇ ਮਕਾਨ ਪਾਏ ਸਭ ਵਿੱਚੋਂ ਅਮੀਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ, ਨੇਪਾਲ ਨਵਾਬਾਂ, ਮਹਾਰਾਜੇਆਂ ਪਾਸ ਫਿਰਣ ਕਾਰਣ ਸਾਰੇ ਰਬਾਬੀ ਪ੍ਰਲੋਭਿਤ ਹੋਏ; ਕੇਹਾ: 'ਜਦ ਧੇਤੇ ਪਤੇਤੇਆ ਨੂੰ ਮੈ ਰੋਟੀ ਦੇਆਂਗਾ, ਸਾਰੇ ਰਬਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਚਾਂਦੀ

26. ਪੁਨ੍ਹੈ ੳ.ਪੰ.287:'4॥ ਅ.ਭਾ.ਗੁ.ਵਾਰ:1।24-1॥ ੲ. ਸ਼੍ਰੀਗੁਗ੍ਰੰਜੀ.ਪੰ.1080:19। ਸ.ਪੰ.930:10। ਹ.ਪੰ.930:2.;1.ਪੰ.930:1-2; 2,ਪੰ.897:1;3. ਪੰ.250:8; 4.ਪੰਨ.885:2,929:19-, 1061:16,1310:11....। ਕ.10. ਦਗੁਗ੍ਰੰਜੀ ਜਾਪੁ:128। ਖ.ਸ਼੍ਰੀਗੁਗ੍ਰੰਜੀ. ਪੰ.287:17 । ਗ. ਪੰ.276:18। ਘ.ਪੰ.470:7 ॥ਆਦਿ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

11. ਨਿਰਮਲ ਪੰਡਿਤ ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ, ਜਪੁ ਪ੍ਰਦੀਪਕਾ ਆਦੀ ਫੁਟਕਲ ਬਾਣੀ ਦੀ ਟੀਕਾ ਤੇ ਅੱਨ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਯਾਯ
12. ਨਿਰਮਲ ਮਹੰਤ ਠੀਕਰੀਵਾਲ, ਰਾਜਗੁਰੁ ਦਰਬਾਰ ਪਟਿਆਲਾ (1868-93-1941) ਟੀਕਾਵਾਂ ਸ਼੍ਰੀਤ ਆਦਿ ਤੇ 10 ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖਤੀ ਸੰਪੂਰਣ
13. ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਕਵੀ ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸਰਲ ਸੰਬੋਧਨੀ ਜਪੁ ਟੀਕਾ
14. ਨਿਰਮਲ ਪੰਡਿਤ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ, ਜਪੁ ਪਦਾਰਥ ਸੁਬੋਧਨੀ ਟੀਕਾ(ਪ.2070)
15. ਨਿਰਮਲ ਮਹੰਤ ਗਣੇਸ਼ਾ ਸਿੰਘ ਗਿਰਵੜੀ, ਹੋਸ਼ਯਾਰਪੁਰ,ਪੰਜ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਟੀਕ;ਸਲੋਕ ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ,ਸੁਖਮਨੀ ਮਣੀਪਭਾਦਿ ਟੀਕਾ,ਭਾਰਤਮਤ ਦਰਪਣ
16. ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਸੰਪੂਰਣ ਸਿੰਘ : ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਮਰਮ ਬੋਧਨੀ ਜਪੁ ਟੀਕਾ, ਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਛੰਦ ਟੀਕਾ ਆਦਿ॥
17. ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ, ਜਪ ਸੰਹਿਤਾ:ਗੁਰਮੁਖੀ-ਹਿੰਦੀ:ਵੇਦਾਦਿ ਪ੍ਰਮਾਣਾ ਨਾਲ, ਵੈਦਿਕ ਮੁਨੀ ਬੰਬੇ:ਪ੍ਰੈਸ ਲਾਹੌਰ(1+2 ਵਨੂੰਤਿ ਸੰਃ1990/ 1933)
18. ਨਿਰਮਲ ਪੰਡਿਤ ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ, ਡੇਰਾ ਮੁਝੰਗ, ਲਹੌਰ, ਆਦਿ-ਦਸਮ ਦੋਨੋਆਂ ਦੇ ਟੀਕੇ ਤੇ ਪੰਜ-ਦਸ ਗ੍ਰੰਥੀਆ, ਗੁਰੁਭਗਤ ਮਾਲ ਆਦਿ
19. ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਨਿਰੰਕਾਰ ਸਿੰਘ, ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਸਟੀਕ, ਗਉੜੀ ਬਾਵਨ ਅਖਰੀ ਮਃ5, ਜੈਤਸਿਰੀ ਦੀ ਵਾਰ ਆਦਿ
20. **निर्मल मुनी अर्जुन सिंह, श्री गुरु ग्रन्थ साहिब, प्रेम सबोधनी टीका-दिन रेण प्रयन्त: भाग २ 'च (हिन्दी)**
21. ਨਿਰਮਲ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਪ੍ਰਵਚਨ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ,
22. ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਰਾਮਬਸੰਤ ਸਿੰਘ(1891-1961)ਰਾਜਗੁਰੁ ਪਟਿਆਲਾ ਤੇ ਲੇਖਕ ਮਿਸ਼੍ਰ, ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣ:ਗੁਰਮੁਖੀ:ਬੇਦ-ਕਤੇਬ ਪ੍ਰਮਾਣ ਭਾਸ਼ਜ
23. ਨਿਰਮਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਟਕਸਾਲ ਭਾਈ ਅਮੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਫੁਟਕਲ ਗੁਰਬਾਣੀ, ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥੀਆਂ ਦੇ ਟੀਕੇ
24. ਨਿਰਮਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਟਕਸਾਲ ਭਾਈ ਅਮੀਰ ਸਿੰਘ ਚੇਲੇ ਸੰਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦਾ 10 ਭਾਗ ਸੰਪੂਰਣ ਟੀਕਾ ;
25. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ(1872-1957), ਸੰਥਿਆ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥ 7 ਭਾਗ ਅਧੂਰਾਦਿ ਚਾਟੜੇ ਉਪਟਕਸਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ। ਪੰਚ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨਾਦਿ

ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਗੁਰਮੁਖੀ ਦੇ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ:-

26. ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣੁ, ਟੀਕਾ ਪਟਿਆਲਾ ਰਈਸ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਵਜ਼ੀਰ ਬੜਾ ਗ੍ਰੰਥ
27. ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣੁ , ਟੀਕਾ ਸੰਤ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ
28. ਜਪੁਜੀ ਸਟੀਕ, ਭਾਈ ਜੋਧ ਸਿੰਘ,ਸਾਬਕ ਵੀ.ਸੀ., ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ
29. ਜਪ ਟੀਕਾ: ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ(ਸੰਨ.1955-ਕਈ ਛਾਪ)ਤੇ"ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਰਪਣ, ਪੂਰਾ ਟੀਕਾ 10 ਕਾਰ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਐਸਾ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਇਤਿਹਾਸ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾ ਕਾਰਣ ਉੱਤਰ ਭਾਰਤ(ਪਾਕਿਸਤਾਨ) 'ਚ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਧਰਮੀ ਰਬਾਬੀ ਕੀਰਤਨੀ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਖਾਨ ਸਾਹਿਬ, ਪੰਡਿਤ, ਹੋਰ ਸੰਗੀਤਕਾਰਾਂ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਭਾਰਤ ਸੰਗੀਤ ਮੰਚ ਤੇ ਰਹੇ, ਅਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ-ਸਠ ਸਾਲਾਂ ਬਾਦ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਆਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ॥ ਅਫਸੋਸ ਨਾਲ ਲਿਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ: ਪੰਦ੍ਰਵੀਂ-ਇਕੀਸਵੀਂ ਸਦੀਆਂ 'ਚ ਹਿੰਦੂ ਜਾਤਿ-ਪਾਤਿ, ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖ ਨਾਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਆਂ ਦੇ ਜ਼ੋਰਾਂ ਕਾਰਣ, ਜਦ ਕੋਈ ਜਬਰਨ ਇੱਕ ਵਾਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਹਿੰਦੂ ਤਾਂ ਕੀ: ਗੁਰੁਸਿਖ ਬਣਨ ਉਤੇ ਵੀ ਨਾਤਾ ਰਿਸ਼ਤਾ, ਵਿਵਹਾਰ ਘਟੀਆ ਦਰਜੇ ਦਾ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਭ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ॥

ਸੰਨ 1947-8 ਭਾਰਤ ਦ੍ਵੀਪ ਦੀ ਧਰਮ ਵੰਡ ਵੇਲੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚ ਗੁਰੁ ਸਿੱਖ ਰਬਾਬੀ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਨਾ ਰਹੇ:- ਨਾਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਈ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਮੰਨਿਆ, ਨਾਂ ਕਰਮ ਕਾਂਡੀ ਪੰਜ-ਕਕੇ ਭੇਖਧਾਰੀ ਸਿੰਘਾਂ-ਸਿੱਖਾਂ ਮੰਨਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੰਘ ਸਭੀਏ ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਅਸਲੋਂ ਗੁਰੂ ਧਰਮ ਅਗਿਆਨ ਕਾਰਣ ਸਦਾ ਡਾਵਾਂਡੋਲ ਵਿਵਸਥਾ ਸਹਿਜਧਾਰੀਆਂ[28] ਨਾਲ ਚਲੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨਾਲ ਕੇਵਲ ਸਾਂਝ ਨਾਤੇਆਂ ਦੀ, ਜਾਂ ਕੀਰਤਨ ਸਮੇਲਨਾਂ ਤਕ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਕੀ ਹੈ? ਓਹ ਸਾਰੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ੧ਓ ਦੇ ਤੱਤ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ, ਜੋ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਕਾਰਣ-ਕਾਰਜ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਬਾਰ ਬਾਰ ਉਪਦੇਸ ਹੈ, ਜਥਾ:- ਜਲ ਤਰੰਗ ਅਰੁ ਫੇਨ ਬੁਦਬੁਦਾ ਜਲ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨ ਹੋਈ[ਭ.35] ਇਸਦੇ ਤੱਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਗੁਰੁਸਿਖ, ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਸੱਚੋਸੱਚ ੧ਓ: ਏਕਤ੍ਵ ਵਾਚਕ ਪਰੋਕਸ਼ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਹਨ ਅਪਰੋਕਸ਼ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੂਰ ਰਿਹਾ, ਦੇਖੋ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਬਚਨ:-

ਮੁਸਲਮਾਨਾ ਸਿਫਤਿ ਸਰੀਅਤਿ ਪੜਿ ਪੜਿ ਕਰਹਿ ਬੀਚਾਰੁ॥ ਬੰਦੇ ਸੇ ਜਿ ਪਵਹਿ ਵਿਚਿ ਬੰਦੀ ਵੇਖਣ ਕਉ ਦੀਦਾਰੁ॥ ਹਿੰਦੂ ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹਨਿ ਦਰਸਨਿ ਰੂਪਿ ਅਪਾਰੁ॥ ਤੀਰਥਿ ਨਾਵਹਿ ਅਰਚਾ ਪੂਜਾ ਅਗਰ ਵਾਸੁ ਬਹਕਾਰੁ॥ ਜੋਗੀ ਸੁੰਨਿ ਧਿਆਵਨਿ ਜੇਤੇ ਅਲਖ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾਰੁ॥ ਸੂਖਮ ਮੂਰਤਿ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨ ਕਾਇਆਕਾ ਆਕਾਰੁ॥ [ਅ.35]

ਇਹ ਸੋਖੀ ਗਲ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀ ਆਂਦੀ: ਜੇ ਬ੍ਰਹਮ, ਰਾਮ, ਅੱਲਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਹੋਂਦ(ਵਸਤੂ) ਦੇਸ਼, ਕਾਲ ਕਰਕੇ ਟੁਕੜੇ ਕਰਕੇ ਵੰਡਿਆ (ਭੇਦ,ਪ੍ਰਛੇਦ) ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ--ਕੀ ਓਹ ਹੋਰ ਵਸਤੂਆਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ? ਕਿਉਂਕਿ, ਕੇਵਲ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਅਭੇਦ-ਅਛੇਦ: ਸੱਚਿਦਾਨੰਦ ਨਿੱਤ ਵਸਤੂ ਹੀ ਅਵਨਾਸ਼ੀ ਹੋਣੀ ਸੰਭਵਹੈ: ਹੋਰ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਜੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ:-

ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸਾਸਤ ਬੇਦ ਪੁਰਾਣ ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਬੀਚਾਰੁ ਬੀਚਾਰੇ ਕੋਇ ॥
ਨਾਨਕ ਤਾਕੀ ਪਰਮ-ਗਤਿ ਹੋਇ॥ [ਅ.35]

ਇਸ ੧ਓ ਦੇ ਅਭੇਦ, ਅੱਛੇਦ 'ਤੱਤ' ਤਰਕ ਅਗਿਆਤ ਅੱਜ ਸਾਰਾ ਗੁਰੂਸਿਖ ਪੰਥ

28. ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼: ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਸ਼ਬਦ ਟੂਕ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਪ੍ਰਵਿਤਕ ਨਾਭਾ ਰਾਜਗੁਰੂ ਭਾਈ ਕ੍ਹਾਨ ਸਿੰਘ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:-'ਸਹਜਧਾਰੀ...ਟਿੱਪਣੀ ਨਿਸ਼ਾਨ: ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਸਿੰਧ ਵਿੱਚ ਸਹਜਧਾਰੀ ਬਹੁਤ ਗਿਨਤੀ ਦੇ ਹਨ. ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸਿੰਧ ਦੇ ਸਹਜਧਾਰੀ ਵਡੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੱਧਾਵਾਨ ਹਨ. ਜੋ ਸਿੰਘ,ਸਹਜਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਫਰਤ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਨਾਲ ਵੇਖਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਤੋਂ ਅਵਾਣ ਹਨ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੈ ਰਹਿਆ ਹੈ ਜੋ ਅਸਲ ਤੱਤ ਹੈ, ਜਥਾ ਪ੍ਰਮਾਣ:- ਕਹੁ ਨਾਨਕ: ਹਮ ਤੁਮ ਗੁਰਿ ਖੋਈ ਹੈ: ਅੰਭੈ ਅੰਭੁ ਮਿਲੋਗਨੀ ॥ ਦ.28; ਅਤੇ, ਜਲ ਤਰੰਗ ਫੇਨ ਬੁਦਬੁਦਾ ਜਲਤੇ ਭਿੰਨ ਨ ਹੋਇ॥ ਸ.35;

ਇਹੀ '1' ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਬੇਦ-ਕਤੇਬ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਧਰਮੀ ਮਨੁੱਖ ਇਕੋ ਕਾਰਣ-ਕਾਰਜ ਆਤਮ ਤੱਤ ਹੀ ਹਨ॥ ਆਮ ਲੋਗਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਇਕ 'ਤੱਤ'-- ਮਾਯਾ ਕ੍ਰਿਤ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰੂਪ ਪੰਜ ਤੱਤ ਭਰਮ ਉਤਪੰਨ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰੂਪ-ਨਾਮ ਪੰਜ ਭ੍ਰਮਾਂ ਵਖਰੇ ਵਖਰੇ ਦਿਖਣ ਕਾਰਣ ਪਸ਼ੂਆਂ (ਜਾਨਵਰਾਂ) ਤ੍ਰਯੰ ਨਿਤ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਸਮਝਣੇ ਚਾਹੀਦੇ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸੰਕੇਤ ਉਪਦੇਸ਼ ਹਦੈਤ ਹੈ:-

ਸਤਿ ਹੋਤਾ ਅਸਤਿ ਕਰਿ ਮਾਨਿਆ; ਜੋ ਬਿਨਸਤ ਸੋਨਿਹਚਲੁ ਜਾਨਥ ॥ ਪਰਕੀ ਕਉ ਅਪਨੀ ਕਰਿ ਪਕਰੀ, ਐਸੇ ਭੂਲ ਭੁਲਾਨਥ ॥3॥ ਖਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੂਦ ਵੈਸ, ਸਭ ਏਕੈ-ਨਾਮਿ ਤਰਾਨਥ ॥ ਗੁਰੁ-ਨਾਨਕੁ ਉਪਦੇਸੁ ਕਹਤੁਹੈ, ਜੋ ਸੁਨੈ, ਸੋ ਪਾਰਿ ਪਰਾਨਥ॥ ਹ. 29 ॥

ਇਹ ੧ਓ ਦੇ ਰਹਿਸ ਨਾ ਸਮਝਣ ਕਾਰਣ ਹੀ ਆਪਸ 'ਚ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਮਝਕੇ ਸਭ ਨਾਲ ਈਰਖਾ, ਦ੍ਵੇਸ਼, ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ ਦੁਰਗੁਣਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਰੁਝੇ ਕਾਰਣ ਸਭ ਆਪਸ ਮਰੀਂ ਮਾਰੀਂ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਐਥੇ ਤਕ ਜੂਝਣੇ ਤਕ ਨੌਬਤ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ॥ ਐਸੀ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਬਿਚਾਰੇ ਗਰੀਬ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਭਗਤੀ ਬੰਦਗੀ ਸੂਫੀ (Mystic) ਗੁਰੂਸਿੱਖ ਰਬਾਬੀ 1947-8 ਦੋਨੋਂ ਪਾਸੇਓਂ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ॥ ਨਾ ਕਹਾਂਦੇ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰੂਸਿੱਖਾਂ ਨੇ, ਨਾ ਸ਼ਰਾਈ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਸੰਨ 1947-48 'ਚ ਅਪਨਾਏ, ਬਲਕਿ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਸੋ ਜਾਮੇ ਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੀ ਅਵਹੇਲਨਾ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਸਮਝੇ! ਇਸਤੋਂ ਵਧ ਗੁਰੂਬਾਣੀ ਅਨਪੜ੍ਹ ਧਰਮ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹੇ ?

ਆਧਾਰਿਕ ਟੀਕਾ ਸੰਗ੍ਰਹ ਦੇ ਕਾਰਣ

ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਕਾਰਜ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਵੇਲ਼ੇ ਟੀਕੇਆਂ ਸੰਬੰਧੀ ਬੁਹਤ ਅਲੋਚਨਾਤਮਕ ਵਿਚਾਰ ਉਠੇ ॥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਸ ਟੀਕੇਆਂ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ:-

1. ਬ੍ਹਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ 'ਮੀਣੇ' ਟੀਕਾ ਨੌ ਰਤਨ ਅਲੰਕਾਰ ਦਾ ਧਾਤੂ ਸਮਝੋ, ਤੇ ;

2. ਨੌਂ ਗੁਰੁ ਸ਼ਿਖਾਂ ਦੇ ਟੀਕੇ "ਨੌ ਰਤਨ" ਸਮਝੋ ॥

3. ਸੰਪੂਰਣ ਅਲੰਕਾਰ ਦਸ ਟੀਕੇ ਇੱਪਣੀਆਂ ਸਮੇਤ ਸੰਪੂਰਣ ਗ੍ਰੰਥ ਤਿਆਰ ਅਲੌਕਿਕ ਪੂਰਾ ਦਿਵਜ ਗਹਿਣਾ ਪਹਿਨਣ ਲਈ ਬਣਿਆ॥ ਐਸੇ ਕਈ ਭਾਸ਼ਜ, ਟੀਕੇ ਦੇਖਣ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹਨ, ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਉ ਅਨੁਸਾਰ ਸਹਿਜੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣੁ ਗ੍ਰੰਥੀ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿਕਸਦੇ ਆਪੇ ਮੰਤ੍ਵਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦੇ, ਅੰਤਮ ਲਖਸ਼ ਉਤੇ ਬਿਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਯਤਨ ਕੀਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਈਦਾ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਐਸੇ ਵੀ ਕਈ ਭਾਸ਼ਜ, ਟੀਕੇ ਦੇਖਣ ਆਏ ਹਨ, ਕਿ ਓਹ ਬਿਲਕੁਲ ਅਧਿਆਤਮ ਵਿਦਿਆ ਸਿਧਾਂਤ ਅਗਿਆਤ ਅਰਥ ਟੀਕੇ ਹਨ ਜੋ ਕੇਵਲ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਫਾਟਕ ਵਾਦੀ ਨੀਤੀ ਗ੍ਰਸਤ ਦੂਜੇ ਭਾਉ/ਦ੍ਵੈਤ(ਭੇਦ ਵਾਦ ਸਿਧਾਂਤ) ਦੇ ਹਨ, ਕੇਵਲ ਆਪਣੇ ਮਨ

29. ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਗ੍ਰੰਜੀ.ਓ.ਪੰ. 485:4;+ ਪੰਨੇ: 102:7;'343:12'; 657:14 ॥ ਅ.ਪੰ.900:6-7॥ ਏ.ਪੰ.465:17 ॥ਏ.ਪੰ.883:14॥ ਸ.ਪੰ.485:4 ॥ ਹ.ਪੰ. 900: 11-13॥ ਆਦਿ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਿਰਧਾਰਤ ਰਹਸਾਂ ਨੂੰ ਵਿਤੰਡਾ(cavil), ਜਾਂ ਜਲਪ (controversial) ਹੰਕਾਰੀ ਤਰਕ ਬੁੱਧੀ ਬਲ(egotism) ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਵਿਧੀ ਰਹਿਤ ਅਪ੍ਰਸੰਗ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਛਲ(foolish) ਅਰਥ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸਾਖੀ (witness) ਬਣਾ, ਪਰ ਅਸਲ ਅਧਿਆਤਮ ਤੱਤ੍ਰ (Theo-Phil-Mystic Essence) ਕਰਕੇ ਜਤਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰਾਂ ਕਲਪਿਤ(hypothetic) ਛਲ ਸਿੱਧਾਂਤ ਥਾਪਣ ਲਈ ਹੀ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖੇ ਦੇਖੇ ਹਨ॥ ਅਸਲ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁ ਸਿੱਧਾਂਤ ਥਾਪਣ ਲਈਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖੇ ਪਰ ਆਪਣਾ ਛਲਮਤ, ਗੁਰੁਮਤ ਸੱਦਵਾ ਕੇ, ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਕਰ, ਕੇਵਲ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਸਿਧੀ ਲਈ ਕਰਦੇ ਹਨ॥

ਅਫਸੋਸ ਨਾਲ ਲਿਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ; ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਜੋ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਕਾਲ ਦੀ ਆਮ ਹਿੰਦੂ-ਸਿਖਾਂ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਵਿਦਿਆ ਸਿੱਖਣ-ਸਖਾਂਣ ਦੀ ਪ੍ਰਨਾਲੀ ਚਲੀ ਰੀਤ ਸੀ--ਵਿਸ਼ੇਸ ਕਰ ਗੁਰੁਗਮ ਟਕਸਾਲੀ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਮਾਣ, ਸੰਨ 1925-30 ਪਿਛੋਂ, ਬਿਨਾ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਰਾਜ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਯੋਰਪੀਅਨ ਨਵੀਂ ਉਤੇ ਥਾਪੀ ਸਿੱਖਣ-ਸਖੌਂਣ ਰੀਤ ਉਤੇ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਾਂਤੀ ਭਾਖਾਵਾਂ 'ਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਹੋਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ॥ ਸ੍ਵੇਰੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਪਾਠ ਪੂਜਾ ਦੀ ਥਾਂ ਅਖਬਾਰ ਪੜ੍ਹਨੇ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰ ਸਕੂਲਾਂ, ਕਾਲਿਜਾਂ 'ਚ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਕੇਂਦ੍ਰੀ ਰਾਜਕੀ ਵਿਦਿਆ ਵਿਭਾਗ (Euro-Centric British Central Govt. Education Department) ਜਾਰੀ ਵਿਦਿਆ ਰੀਤ ਕਰੀ:ਕਿ ਓਸੇ ਦੇ ਹੀ "ਮਾਨ ਪਤ੍ਰ" ਬਿਨਾ ਨੌਕਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਨ ਦੀ ਧਮਕੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਮਾਨ ਪਤ੍ਰ ਯੋਗਤਾ ਦਿਖਾਏ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਨੀ। ਉਸ ਕਾਰਣ ਭਾਰਤੀਅ ਲੌਕਿਕ-ਧਰਮ ਵਿਦਿਆ ਰੁਚੀਆਂ(secular-religious knowledge) ਸੰਬੰਧ ਉਤੇ ਸੁਭਾਵਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਇਆ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਕਰੀਬ ਪੰਜਾਹ-ਸੌ ਸਾਲਾਂ'ਚ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤੀ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਧਰਮਾਂ ਅਧਾਰ ਮੂਲ ਦੇ ਸੀ ਭਾਖਾਵਾਂ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹੁਦੇ ਗਏ॥

ਮਸਲਨ:-ਕਿਸੇ ਹਿੰਦੀ ਬੋਲੀ ਪ੍ਰਾਂਤੀ ਪੜ੍ਹੇਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛੋ, 'ਬੁੱਧੀ(**ਬੁਦ੍ਧਿ**) ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਦਦੇ ਦੇ ਪੈਰ ਵਿੱਚ ਧਧਾ ਕਿਉਂ ਲਿਖਦੇ ਹੋ?' ਆਮ ਜਨਤਾ ਪਾਸੇ ਰਹੀ--ਨਵੇਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਕਾਇਦੇ ਨਾਲ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪੜ੍ਹੇ ਯੂਨਵਿਰਸਟੀ ਸਨਦ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਦੀ ਮਹਾਮੁਨੀ ਪਾਣੀਨੀਯ ਅਸ਼ਟਾਧਿਆਈ ਸੂਤ੍ਰ, ਜਾਂ ਸਿਧਾਂਤ, ਪੂਰਣ, ਮੱਧ, ਜਾਂ ਲਘੂ ਕੌਮਦੀ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇਖੇ ਨਹੀਂ, ਕਿ ਅਸਟਾਧਯਾਯੀ ਸੂਤ੍ਰ ਵਿਧਾਨ "**ਝਲਾਂ ਝਸੋਅੰਤੇ**" (**झला झशोऽन्ते** 8/2/39) ਉਚਾਰਣ ਵਿਧਾਨਿਤ ਹੈ ॥ ਬਿਚਾਰੇ ਨਵੇਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ 'ਰੂੜੀ ਗੁਰੂਬਾਣੀ ਸੰਧੀ ਸ਼ਬਦ' ਆਧਾਰ 'ਸੰਦਿਗਦ ਸ਼ਬਦ','ਪਦ ਛੇਦ" ਗਿਆਨ ਕੀ ਜਾਣਨੇ ਸਨ- ਤਾਂ ਸ਼ਬਦ ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਬਾਰੇ ਕੀ ਕਹੀਏ? ਓਹ ਇਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ "ਨਨਾ" ਅੱਖਰ ਹਿੰਦੀ 'ਚ ਕਈ ਅਰਥੀ ਹੈ,1.'ਅਪਣੇ ਲਈ',2. 'ਨਿਖੇਦ' ਅਰਥੀ, ਤੇ 3. ਬਹੁ ਅਰਥੀ॥

ਮੂਲ ਗ੍ਰੰਥ ਸਦਾ ਕਰਤਾ ਦੇ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਬਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ, ਐਸੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਕਰਤਾ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਲਈਂ ਮੂਲ ਆਧਾਰ (ਧਰਮ) ਗ੍ਰੰਥ ਸਿਧਾਂਤ ਤੱਤ, ਰੂਪਕ ਆਦਿ ਪੱਖ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਪ੍ਰੱਤਖ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ॥ ਮੂਲ ਗ੍ਰੰਥ ਉਤਾਰੇ ਵੀ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਨ:1.ਤਤ ਸਮ, 2.ਤਤ ਸਮ ਅਨੁਵਾਦ, 3.ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਅਨੁਵਾਦ, 4.ਹੋਰ ਭਾਖਾਵਾਂ 'ਚ ਤਿਨੋਂ ਰੂਪਾਂ 'ਚ ਹੋਰ ਭਾਖਾਂਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ "ਤਤ ਸਮ" (Transliteration) ਰੂਪ'ਚ ਉਲਥੇ (Translation) ਹੁੰਦੇ ਹਨ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਰ ਯਾਦ ਰਹੇ: ਉਲਥੇ ਦੇਸੀ ਜਾਂ ਵਿਦੇਸੀ ਬੋਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਾਹਿਤਕ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਦੇ ਫਰਕ ਕਾਰਣ ਕਈ ਭਾਵ ਠੀਕ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ॥ ਉਸੇ 'ਚ, ਜਾਂ ਹੋਰ ਬੋਲੀਆਂ 'ਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਪ੍ਰਨਾਲੀ ਭਾਸ਼ਜ-ਟੀਕੇ ਕੀਤੇ ਟੀਕਾਕਾਰਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ 'ਚ ਗੁਪਤ ਕਈ ਵਿਚਾਰ ਗੁਪ੍ਤ ਰਹਿੰਦੇ ਵੀ ਕੂਟ/ਪਹੇਲੀ ਰੂਪ ਲਿਖੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਐਸੇ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿਆਕਤ੍ਰਿੱਤ ਵਿਆਖਿਆ ਰੂਪ 'ਚ ਚਮਕ ਵੀ ਉਠਦੇ ਹਨ ਪਰ, ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਸ੍ਵਤੰਤ੍ਰ, ਅਨੁਭਵੀ ਉਡਾਰੀਆਂ ਪਾਬੰਦ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ॥ ਅਰਥ ਕਰਤਾ ਅਰਥ ਸੁਚੇਤ ਵਿਦਵਾਨ ਆਪਣੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਨਿਸ਼ਠਾ ਕਾਰਣ ਫੇਰ ਵੀ ਅਨੇਕ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਭਾਸ਼ਾ, ਛੰਦ, ਸੰਗੀਤ ਪੱਖ ਆਦਿਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮੇਹਨਤ, ਤੇ ਵਿਦ੍ਵਤਾ ਨਾਲ ਥਾਪਦੇ ਹਨ ॥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਸ਼ਜ, ਟੀਕਾਦਿ ਕਰਤੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਸੁਭਾਵਾਂ ਕਾਰਣ ਨੌ-ਦਸ ਸ਼ਰੇਣੀਆਂ 'ਚ ਵੰਡੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਮਸਲਨ:-

1. ਆਦਿ ਬੇਦ-ਕਤੇਬ ਮੂਲ ਪੁਰਾਣੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ(Canons) ਤੇ ਮੂਲ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ (Canon) ਗੁਰੁਗਮ ਸ਼ਰੇਣੀ

2. ਪੁਰਾਣੇ ਬੇਦ-ਕਤੇਬ ਮੂਲ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਅਗਿਆਨੀ ਆਮ ਅਰਥ ਸ਼ਰੇਣੀਆਂ॥

3.1. ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਰੇਣੀ: ਨਾ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨਾ ਗੁਰੂਗਮ ਅਰਥ, ਵੈਸ਼ਣਵਾਂ ਤਰ੍ਹਾ ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ 'ਮੀਣਾ' ਜਨਮ ਸੁਭਾਵੀ 'ਦੂਜੇ ਭਾਉ' ਦਾ ਹੈ ॥

4.2. ਦੂਜੇ: ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਅਰਥ ਸ਼ੇਣੀ: ਸਮੁਚੈ ਸਮਸ਼ਠੀ(integral) ਰੂਪਕ ਤੇ ਭਾਵਾਰਥ ਸਾਹਿਤ ਪੱਖ ਸ਼ੈਲੀ ।

5.3. ਤੀਜੇ, ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਧਰਮ: ਪੌਰਾਣਿਕ,ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਆਨੰਦਘਨ ਦੀ ਕਥਾ ਵਿਚਾਰ ਪੱਖ ਸ਼ੈਲੀ ।

6.4. ਚੌਥੇ, ਨਿਰਮਲੇ ਗਿਆਨੀ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵੇਦ ਪੁਰਾਣ ਮਿਸ਼੍ਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਾਹਿਤਕ ਸ਼ੈਲੀ ।

7.5. ਪੰਜਵੇਂ, ਨਿਰਮਲੇ ਨੈਬ ਸ਼੍ਰੀਮਹੰਤ(ਪੰ)ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮ ਗੁਰੁਗਮ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਦੀ ਨਿਰੋਲ ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨਾ ਨਿਗਮ-ਆਗਮ ਆਧਾਰ ਸ਼ੈਲੀ।

8.6. ਛਟੇ,ਨਿਰਮਲ ਪੰਡਿਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦੋਨੋਂ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ-ਵੇਦਾਂਤਕ ਦਿਗਵਿਜੈ ਸ਼ੈਲੀ ।

8.7. ਸਤਵੇਂ,ਫਰੀਦਕੋਟ ਟੀਕਾਕਾਰ ਨਿਰਮਲ ਗਿਆਨੀ ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਗੁਰੁਗਮ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ-ਵੇਦਾਂਤਕ ਸਾਧਾਰਣ ਸ਼ੈਲੀ

9,8. ਅੱਠਵੀ,ਉਦਾਸੀਨ ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਵੈਦਿਕ-ਮੁਨੀ ਪੁਰਾਣੀ ਵੇਦ ਸੰਘਿਤਾ ਭਾਖਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੰਨਿਆਸੀ ਸੰਕਰਾਚਾਰ ਵੇਦਾਂ ਤੋਂ ਅੱਡ, ਅਤੇ ;

10.9, ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੰਨਿਆਸੀ ਸੰਕਰ (ਆਚਾਰ) ਵੇਦਾਂਤ ਹਿੰਦੂਆਂ (ਆਰਯਸਮਾਜ) ਤੋਂ ਅੱਡ ਰਹਿਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯਤਨ ਰਖਿਆ ਹੈ॥

ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਸਿੰਘਾਵਲੋਕਨ ਨਿਆਯ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋੜ-ਤੋੜ ਪ੍ਰਗਟਾ ਕਰਣ ਤੇ ਤਤ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਕੇਹੜੇ ਅਰਥ ਕਰਤਾ ਨੇ ਕਿਸ ਅਧਿਆਤਮ, ਵਿਵਹਾਰ, ਇਤਿਹਾਸ, ਦ੍ਵੈਤਾਭਗਤੀ: ਜਾਂ,ਵਿਵਰਤ, ਆਭਾਸ ਵਾਦ ਏਕਤ੍ਵ(ਅਦ੍ਵੈਤਭਗਤੀ ਨਿਸ਼ਠਾ) ਆਦਿ ਅਪਨਾਈ ਸੀ ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨੋਟ: ਧਿਆਨ ਰਹੇ, ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਰਤ ਛੱਡ: ਵੈਸ਼ਣਵ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਰਮ (ਸ਼ਰੀਅਤ), ਭਗਤੀ ਕਾਂਡੀਆਂ(ਤਰੀਕਤ) ਇਕ ਇਸ਼ਟ ਉਪਸਨਾ (Monotheist Godhead: ਪੌੜੀ ਹੱਦ ਹੈ ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਆਪਕ (ਵਿਭੂ) ਬ੍ਰਹਮ (ੴ) ਗਿਆਨ ਨਹੀ ॥ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਹਿੰਦੂ ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ ਕਰਮ ਤੇ ਭਗਤੀ ਕਾਂਡੀ ਛੱਡਕੇ: ਗਿਆਨ ਕਾਂਡੀ, ਸੰਨਿਆਸੀ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੂਫੀ ਅਦ੍ਵੈਤ ਵਿਵਰਤ ਵਾਦ ਸਿਧਾਂਤ ਆਧਾਰਿਤ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਸਮੁਚੈ (Consecutive Integration), ਅੰਤ'ਚ ਅਸਥੂਲ ਕਰਮ (ਸਰੀਰ ਕੰਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ) ਤੇ ਸੂਖਮ ਭਗਤੀ (ਮਨ 'ਚ ਭੈ...) ਸਪ-ਰਸੀ ਭਰਮ (internal delusion) ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ (analogy) ਰਾਹੀਂ ਸਿਰਫ ਰੱਸੀ ਗਿਆਨ ਰਹਿਣ ਪਿਛੋਂ, ਸੱਪ ਕ੍ਰਮ ਲੋਪ ਅਨੁਭਵ (ਗਿਆਨ) ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ॥ ਐਸੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਰਾਹੀਂ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਪਾਣ ਪਿਛੋਂ ਅਸਥੂਲ ਸਰੀਰ (ਕਰਮ ਕਾਂਡ) ਅਤੇ ਸੂਖਮ ਸਰੀਰੀ ਮਾਨਸਿ ਕਰਮ (ਭਗਤੀ ਕਾਂਡ) ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਯਕ-ਲਖਤ (Simultaniously) ਸੱਪ ਕ੍ਰਮ ਲੋਪ ਹੋਣ ਪਿਛੋਂ, ਦੋਨੋਂ ਅਸਥੂਲ ਤੇ ਸੂਖਮ ਕਰਮ ਤਰਕ ਸਿਧ ਕਰਕੇ ਉਸਦੀ ਹੋਂਦ ਰਹਿਣੀ ਨਹੀਂ ਮਨਦੇ॥ ਅੰਤ 'ਚ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਵਿਸ਼੍ਵਧਰਮ ਰਾਜ ਜੋਗ ਆਭਾਸ ਵਾਦ ਆਧਾਰ ੴ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ 'ਚ ਦੋਨੋ ਕ੍ਰਮ ਅਤੇ ਸਮ ਸਮੁਚੈ (Simultaneous Integrated) ਤ੍ਰਿਕਾਂਡ: ਕਰਮ, ਭਗਤੀ, ਗਿਆਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਮ੍ਰਿਗ-ਤਿਸ਼ਨਾ ਜਲ ਕ੍ਰਮ ਬੁਝਣ ਪਿਛੋਂ ਵੀ ਕ੍ਰਮ ਜਲ ਦਿਖਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ; ਫੋਟੋ ਲਿਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ; ਓਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਅਧਿਆਸ (illusion) ਲੋਪ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ॥ ਏਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਕਾਰਣ ਵਿਵਿਹਾਰ 'ਚ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਪਿਛੋਂ ਅਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਕਰਮ ਕਾਂਡ, ਤੇ ਸੂਖਮ ਸਰੀਰ ਮਾਨਸਿਕ ਭਗਤੀ ਕਾਂਡੀ ਸੂਖਮ ਕਰਮ ਬਾਹਰ ਦਿਖਦੇ ਆਭਾਸਿਤ ਅਧਿਆਸ ਰਹਿਣ ਕਾਰਣ ਇਕ ਲਖਤ ਤਿੰਨੋ ਕਾਂਡਾਂ ਦਾ ਸਮ-ਸਮੁਚੈ ਸਮੰਨ੍ਹੈ ਤਰਕ ਸਿਧ ਵਰਤਾਓ ਆਂਦਾ ਹੈ॥ ਆਭਾਸ ਵਾਦ (appearance doctrine) ਅਨੁਸਾਰ ਜਦ ਚੌਥੇ ਤੁਰਿਯਾ ਪਦ ਪਹੁੰਚੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਉਸਤਾਦ: ਓ.ਅ.ਏ. ਆਦਿ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਾਂਦੇ ਹਨ, ਓਹ ਆਪਣੇ ਲਈਂ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ--ਪਰ ਕੇਵਲ ਪਹਿਲਾਂ ਛਾੜ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝੌਣ, ਸਿਖਣ ਸਿਖੌਣ ਲਈ: ਕਰਮ, ਭਗਤੀ (ਆਰਤੀ), ਵਾਚਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਤਿਨੋਂ ਯਕ ਲਖਤ ਮਨ, ਬਾਣੀ ਕਰਮ ਕ੍ਰਿਯਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵਿਚਾਰਣਾ ਸਿਖਾਂਦੇ ਹਨ (ਕੇਵਲ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਨਹੀਂ ਹੈ) ਬਲਕਿ ਗਿਆਨ ਕਾਂਡ ਵਿਚਾਰ ਮਨ, ਵਚ, ਬਾਣੀ ਤਿਨੋਂ ਕਰਮਾਂ ਥੀਂ ਉਪਦੇਸ਼ੇ ਹਨ:- ਮ:1:- ਸੁਣਿ ਪੰਡਿਤ ਕਰਮਾ ਕਾਰੀ॥ ਜਿਤੁ ਕਰਮਿ ਸੁਖੁ ਊਪਜੈ ਭਾਈ ਸੁ ਆਤਮ ਤਤੁ ਬੀਚਾਰੀ[ੴ.36] ॥

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਦਸ ਟੀਕੇ ਸੰਗ੍ਰੈਹ ਦੇ ਗੁਰੁਗਮ (ਗਾਡੀ ਰਾਹ) ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਲੀਹੇ ਉਤੇ ਚਲਣ ਨਾਲ ਧੁਰ ਨਿਸਾਨ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਉਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਉਤੇ ਸਾਫ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ; ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂਜੀਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਰੀਤ ਉਤੇ ਬੇ-ਮੁਖ ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਮੀਣਾ ਕੇਵਲ ਵੈਦਿਕ ਵੈਸ਼ਣਵ ਦ੍ਵੈਤ ਵਾਦ(ਦੂਜਾ ਭਾਉ) ਜੋ ਬਿਲਕੁਲ ਨਿਖੇਦਿਆ ਹੈ ਉਸੇ ਪੱਖ[ਅ.36] ਰੰਗ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਅਰਥ ਕੀਤੇ ਸਨ ਅਤੇ ਗੁਰਗਮ ਅਨੁਸਾਰ ਗਲਤ ਮਨਮੁਖੀ ਅਰਥ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ[ੲ.36] ਤੇ ਭਾ. ਗੁਰੁਦਾਸ ਕੁੰਜੀ ਵਾਰ[ਸ.36] ਬਲਪੂਰਵਕ ਸਾਰੇ ਐਸੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਏ ਨਿਖੇਧੇ ਹਨ:-

ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਸਾਸਤ੍ਰ ਬੇਦ ਪੁਰਾਣ॥ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਕਾ ਕਰਹਿ ਵਖਿਆਣ ॥ ਜੋਗੀ ਜਤੀ ਬੈਸਨੋ ਰਾਮਦਾਸ॥ ਮਿਤਿ ਨਾਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਅਬਿਨਾਸ॥ [ੲ.29]

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਜੀਵ ਮਾਤ੍ਰ ਦੇ ਐਸੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਧਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ੧ਓ ਦੀ ਏਕਤ੍ਵ '1' ਸਿਧਾਂਤ ਸਿਖਿਆ ਸਿੱਖਣ ਲਈਂ ਇਉਂ ਉਪਦੇਸ਼ਿਆ ਹੈ:-

ਸੰਤਸਭਾ ਮਿਲਿ ਕਰਹੁ ਬਖਿਆਣ॥ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸਾਸਤ ਬੇਦ ਪੁਰਾਣ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਬੀਚਾਰੁ, ਬੀਚਾਰੇ ਕੋਇ॥ ਨਾਨਕ ਤਾਕੀ ਪਰਮ-ਗਤਿ ਹੋਇ[ਹ.36]॥

ਜਾਣਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ: ਪੰਚਮ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ, ਤਿਨੋਂ ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ, ਪਿਤਾ, ਪੁਤ੍ਰ ਨੂੰ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੈਰ ਭਾਵ ਕਾਰਨ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਤਿਆਗਿਆ, ਬਲਕਿ ਗੁਰੁਗਮ ਦੇ ਏਕਤ੍ਵ ਸਿੱਧਾਂਤ ਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਣ ਕਰਕੇ '1' ਤੱਤ੍ਵ ਨਾਂ ਜਾਣਨ ਕਾਰਣ ਹੀ ਭਾਈ ਗੁਰੁਦਾਸ ਕ੍ਰਿਤ ਵਾਰਾਂ 'ਚ ਵਾਰ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ (36:1-8)[ਵ.29] 'ਚ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇ-ਮੁਖ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਪੁਤ੍ਰ, ਪੋਤਾ, ਪੜਪੋਤੇ ਹੁੰਦੇ ਵੀ ਸਾਰੇ ਨਿਗੁਰੇ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਨਿਖੇਧੇ ਸਨ ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਂ ਗੁਰੁਗਮ ਪਰਥਾਇ, ਨਾ ਪਰਿਭਾਖਾ ਸਿਖੀ॥ ਓਹਨਾ ਬਿਨਾ ਜਾਣੇ ਕਚੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਕੱਚੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਬਾਣੀ ਰਚੀ ॥ ਐਥੇ ਤਕ ਆਪਣੀ ਕੱਚੀ ਰਚਨਾ ਬਤੌਰ ਛਲ ਕਰਕੇ ਪੱਕੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਜਤਾਂਦੇ ਰਹੇ॥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਣਿਆ ਸਣਾਇਆ ਇਤਿਹਾਸ ਮਏ ਬਾਣੀ, ਬਿਨਾ ਸਹੀ ਪਰਿਭਾਖਾ, ਕੱਚੇ ਅਰਥ ਟੀਕੇ ਗ੍ਰੰਥ ਰਚਦੇ ਰਹੇ ॥

ਪੰਚਮ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਤਾਹੀਂ ਤਾਂ ਐਸੀ ਕਚੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਠਲਨ ਲਈ ਪੂਜ ਪੋਥੀ[ਕ.36] ਸ਼੍ਰੀਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀਕਰਣ ਕਰਨ ਨਾਲ ਰਚੀ ਸਾਰੀ ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ ਸਦਾ ਰੋਕਣ ਲਈਂ ਹੀ ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਸਾਹਮਣੇ, ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਰਾਹੀਂ ਨਹੀ-ਬਲਕਿ ਅਧਿਆਤਮ ਕਰਮ[ਖ.36] ਰਾਹੀਂ ਸ਼੍ਰੀ ਪੋਥੀ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਸਦਾ ਲਈ ਕਚੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਠਲੀਆਂ ॥ ਉਸ ਮਹਾਨ ਕਾਰਜ ਪਿਛੋਂ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਭਾ.ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਰਾਹੀਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮੰਜੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਲਈ ਸੰਪੂਰਣ ਸ਼੍ਰੀ ਪੂਜਜ ਪੋਥੀ[ਗ.30] ਸਾਹਿਬ, ਪੱਕੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦਾ ੧ਓ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਅੰਤ ਸ਼ਬਦ ਤਕ ਉਥਾਨਕਾ (ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ) ਪੋਥੀ ਜੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਪਰਥਾਏ ਲਿਖਵਾ, ਗੁਰੁਗਮ ਟਕਸਾਲ ਸਹੀ ਅਰਥ ਪ੍ਰਨਾਲੀ ਥਾਪੀ॥ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਦਾ ਸੰਗਤ ਸਾਹਮਣੇ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਦੀਆਂ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਪੰਜ ਅਧਿਆਤਮ ਕਰਮ ਰਾਹੀਂ ਦਿਤੀਆਂ ਟਿੱਕੇ ਦੇ ਸਿਰੋਪਾਓ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਮਾਲਾ-ਪੋਥੀ ਦੀ ਚੋਰੀ ਦਾ ਹਾਦਸਾ ਸੰਗਤ ਸਾਹਮਣੇ ਮਹਾਨ ਅਕ੍ਰਿਤਘਣ ਕੁਕਰਮ ਕਾਰਣ ਚੌਥੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬੜੇ ਕੁਪੁਤ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਮੀਣਾ ਕਹ ਭੰਡਿਆ, ਦਸ ਚੁਕੇ ਹਾਂ॥ ਪਰ ਮੀਣਾ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਆਪਣੇ ਪੁਤ੍ਰ ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ (ਪੋਤਾ, ਬੱਚਾ ਹਰਿਜੀ) ਦੀਆਂ ਛੇਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਰੁਧ ਸ਼ੜਜੰਤ੍ਰ ਕਰਣੋ ਨਾ ਹਟੇ, ਬਾਵਜੂਦ ਭਾ. ਗੁਰੁਦਾਸ ਤੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਵੀ ਪੁਤ੍ਰ ਮੇਹਰਬਾਨ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ-ਡਰਾਇਆ ਕਿ ਛੇਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀ ਨਾਲ ਵੈਰ ਛੱਡੋ, ਜੋ ਏਥੇ ਵਿਸਤਾਰ ਭੈ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਉਤਾਰੇ(ਭਾ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਗੁਰੁਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਤੋਂ), ਤੇ ਨਹੀ ਲਿਖੇ ॥ ਪਰ ਪ੍ਰਸੰਗ ਲੜੀ ਅਨੁਸਾਰ ਲਿਖਨਾ ਪੈਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਗੁਰਗਮ ਅਣਜਾਣ ਦੋਨੋਂ ਬਾਪ ਪੁਤ, ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਤੇ ਹਰਿਜੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵੈਸ਼ਣਵ ਅਗਿਆਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਸਗੁਣ ਅਨਿੱਤ ਮੁਕਤੀਆਂ (ਸਚਖੰਡ? ਜੋ ਤਿਨ ਭੇਦ ਤੇ ਤਿਨ ਦੇਸ਼, ਕਾਲ, ਵਸਤੂ ਛੇਦਿਤ ਨਾਸ਼ਵਾਨ: ਵਿਸ਼ਣੂ ਲੋਕ, ਗੋ-ਲੋਕਾਦਿ ਨਿਵਾਸੀ) ਤੁਛ, ਗੌਣ(minor,secondary) ਉਲਟੇ ਸਿਧਾਂਤ ਜੋ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਰਾਜੁ ਨ ਚਾਹਉ ਮੁਕਤਿ ਨ ਚਾਹਉ ਮਨਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਚਰਨ ਕਮਲਾਰੇ ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਮਹੇਸ ਸਿਧ ਮੁਨਿ ਇੰਦ੍ਰਾ ਮੋਹਿ ਠਾਕੁਰ ਹੀ ਦਰਸਾਰੇ[ੳ.37] ॥ ਕੋਈ ਬੈਕੁੰਠ ਨਾਹੀ ਲਵੈ ਲਾਗੇ ॥ ਮੁਕਤਿ ਬਪੁੜੀ ਭੀ ਗਿਆਨੀ ਤਿਆਗੇ ॥ ਏਕੰਕਾਰੁ ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਪਾਈਐ ਹਉ ਬਲਿ ਬਲਿ ਗੁਰ-ਦਰਸਾਇਣਾ[ਅ.37] ॥

ਆਦਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਰਾਹੀ ਅਨਿਤ ਲੌਕਿਕ ਰਾਜਾਨੰਦ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨਿਤ ਮੁਕਤੀਆਂ ਖੰਡਨ[.30] ਕਰ ਏਕਤ੍ਵ ਸਿਧਾਂਤ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ; ਜਥਾ:- ਇੰਦ੍ਰਪੁਰੀਮਹਿ ਸਰਪਰ ਮਰਣਾ ॥ ਬ੍ਰਹਮਪੁਰੀ ਨਿਹਚਲੁ ਨਹੀ ਰਹਣਾ ॥ ਸਿਵਪੁਰੀਕਾ ਹੋਇਗਾ ਕਾਲਾ ॥ ਤੈ ਗੁਣ ਮਾਇਆ ਬਿਨਸਿ ਬਿਤਾਲਾ[ਏ.37] ॥ ਤੇ ਇੰਦ੍ਰ ਲੋਕ ਸਿਵ ਲੋਕਹਿ ਜੈਬੋ ॥ ਓਛੇ ਤਪ ਕਰਿ, ਬਾਹੁਰਿ ਐਬੋ ॥ [ਏ.37]

ਭਾਵਾਰਥ: ਸੰਸਾਰੀ ਰਾਜਾ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨਿਤ ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਮਾਯਾਵੀ, ਸਗੁਣ ਸਾਕਾਰ: ਇੰਦ੍ਰ, ਬ੍ਰਹਮ, ਸ਼ਿਵ, ਵਿਸ਼ਣੁ (ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੇ) ਲੋਕ ਐਸ਼੍ਵਰਜ ਦੇ ਭੋਗ ਸਾਰੇ ਦੂਜਾ ਭਾਉ (ਭੇਦਵਾਦੀ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਾਕਾਰ ਸਗੁਣ ਚਾਰ ਮੁਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਓਹ ਅੰਤਮ ਮੁਕਤੀ ਪਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਗੌਣ ਕਹੇ: ਮੁੱਖ ਸਮਝ ਕੇ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਸੰਖੇਪ ਨਾਲ ਇਹ ਹਨ:-

1. ਸਾਲੋਕ (ਦੂਰੋਂ ਦਰਸ਼ਨ), 2.ਸਮੀਪ (ਨਜ਼ਦੀਕੋਂ ਦਰਸ਼ਨ), 3.ਸਾਯੁਜਸ (ਦਰਬਾਰੀਆਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੇੜੇ ਦਰਸ਼ਨ) ਤੇ 4.ਸਾਰੂਪ(ਇਸ਼ਟ ਦੇਵ ਰੂਪ ਬਣਨਾ), ਚਾਰ ਮੁਕਤੀਆਂ ਦ੍ਵੈਤ ਵਾਦੀ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਉਪਾਸਨਾ, ਤਪ ਆਦਿਆਂ ਨਾਲ ਅਨਿਤ ਦੇਵ ਪੁਰੀਆਂ 'ਚ ਦਰਬਾਰਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਮੁਕਤੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ॥ ਐਸੇ ਤੁਛ ਅਨਿਤ ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਮੋਖ (1'ਚ ਲੀਨ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀਂ) ਬਾਰ ਬਾਰ[ਸ.37] ਅਨਿੱਤ ਆਨੰਦ ਹਨ ਖੰਡਨ ਹਨ, ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਮੋਕਸ਼ ਹਨ ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਸਲ ਗੁਰਮਤ ੧ਓ ਏਕਤ੍ਵ (ਅਦ੍ਵੈਤ) ਭਗਤ ਗਿਆਨੀ[ਹ.37] ਕਦੀ ਇਛਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਬਲਕਿ, ਪ੍ਰੱਤਖ ਨਿੱਤ ਆਨੰਦ ਮੁਕਤੀ ਸਿੱਧਾਂਤ ਦੇ ਇਛੁਕ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂਜੀ ਦੀ ਇਹ ਸੀਖ ਪਾਣ ਦੀ ਖੋਜ 'ਚ ਲਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਥਾ:-

ਗੁਰਕਿਰਪਾ ਜਿਹ ਨਰਕਉ ਕੀਨੀ ਤਿਹ ਇਹ ਜੁਗਤਿ ਪਛਾਨੀ ॥ ਨਾਨਕ ਲੀਨ ਭਇਓ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿਉ,ਜਿਉ,ਪਾਨੀ ਸੰਗਿ ਪਾਨੀ ॥[ਕ.37] ਤੇ, ਜਿਉ ਜਲਮਹਿ ਜਲੁ ਆਇ ਖਟਾਨਾ ॥ ਤਿਉ ਜੋਤੀ ਸੰਗਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਨਾ ॥ ਮਿਟਿ ਗਏ ਗਵਨ ਪਾਏ ਬਿਸ੍ਰਾਮ ॥ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭਕੈ ਸਦ ਕੁਰਬਾਨ ॥[ਖ.37]

ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥ ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ ॥ ਆਪਿ ਕਰਤਾ,ਆਪਿ ਭੁਗਤਾ ॥[ਗ.37]

ਉਦਕ ਸਮੁੰਦ ਸਲਲ ਕੀ ਸਾਖਿਆ ਨਦੀ ਤਰੰਗ ਸਮਾਵਹਿਗੇ ॥ ਸੁੰਨਹਿ ਸੁੰਨੁ ਮਿਲਿਆ ਸਮਦਰਸੀ ਪਵਨ ਰੂਪ ਹੋਇ ਜਾਵਹਿਗੇ ॥ ਬਹੁਰਿ ਹਮ ਕਾਹੇ ਆਵਹਿਗੇ ॥ ਆਵਨ ਜਾਨਾ ਹੁਕਮੁ ਤਿਸੈਕਾ ਹੁਕਮੈ ਬੂਝਿ ਸਮਾਵਹਿਗੇ ॥[ਘ.37] ਅਵਸਥਾ ਜੀਵਨ, ਕੈਵਲਜ ਮੁਕਤ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ (ਵਿਵਰਤ ਵਾਦੀ ਰੱਸੀ-ਸੱਪ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ, ਜਾਂ

---

30. ਪੁਨ੍ਹ.ਓ.ਪੰ.635:10 ॥ ਅ.ਯਜੁਰਵੇਦੀ ਕਠੋਪਨਿਸ਼ਦ:2।1।10-11:- **ਮ੍ਰਤ੍ਯੋਃਸ ਮ੍ਰਤ੍ਯਮਾਪ੍ਨੋਤਿ ਇਹ ਨਾਨੇਵ ਪਸ਼੍ਯਤਿ॥ ੧੦॥੧੧॥** ਏ.ਪੰ.867: 10 ।ਸ.ਭਾ.ਗੁਰਦਾਸ ਵਾਰ 36:1-"8-. । ਹ.ਪੰ.900:6। ਕ.ਪੰ.223:9 "ਅਧਿਆਤਮ ਕਰਮ ਕਰੇ ਤਾ ਸਾਚਾ ॥ ਮੁਕਤਿ ਭੇਦੁ ਕਿਆ ਜਾਣੈ ਕਾਚਾ ? । ਖ.ਪੰ.1226:3।ਗ.ਪੰ.. ਮ:5"ਪੋਥੀ ਪਰਮੇਸਰਕਾ ਥਾਨੁ । ਸਾਧਸੰਗਿ ਗਾਵਹਿ ਗੁਣ ਗੋਬਿੰਦ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੁ ॥1॥ ਰਹਾਉ॥"॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਆਭਾਸ ਵਾਦ(mirage appearance doctrine) ਮ੍ਰਿਗਤ੍ਰਿਸ਼ਣਾ ਜਲ ਭਰਮ[ਬ.31] ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅਨਿਤ ਮਾਯਾਵੀ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਮਹੇਸ, ਸਿਧ, ਮੁਨਿ, ਇੰਦ੍ਰ, ਆਦਿ ਅਧਿਜਾਸਾਂ(external illusions) ਸ਼ੁਧ ਮਨੀ (undeluded minds) ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਓਹ ਅਸਲ ਤ੍ਰਿਕਾਲਾਬਾਧ (Eternal in Tri-Time) ਅਧਿਜਸਤ (permeate noumenon within phenomenon) ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਸ੍ਵਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨੀ ਕਾਰਣ-ਕਾਰਜ ਠਾਕੁਰ ਨੂੰ ਹੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਨਿਰਵਾਣ ਅਵਸਥਾ, ਅੰਤਮ ਕੈਵਲਜ ਮੁਕਤੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਲਕਸ਼ ਨਿਰੰਕਾਰ-ਨਿਰਗੁਣ ੴ ਚ ਲੀਨਤਾ ਨਿਹਾਲ (ਕ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿਤ) ਸ੍ਵਰੂਪ ਨਿੱਤਜਾਨੰਦ ਮੁਕਤ ਹੈ॥ ਸਚੋਸਚ ਇਹੀ ਵੇਦ ਅੰਤ ਸਿਧਾਂਤ ਤੱਤ ਅਸਮਝ ਦੂਜੇ ਭਾਉ (ਦ੍ਵੈਤ ਵਾਦੀ) ਵੈਸ਼ਣਵ, ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ ਸ਼ੈਵ-ਸ਼ਾਕਤਕਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਸਿਧ ਆਮ ਰੀਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣੁ ਟੀਕਾਕਾਰ ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਅਸਲੀ ੴ ਗੁਰੂਮਤ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਸਮਝ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਭਾਈ ਗੁਰੁਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਮੀਣੇਆਂ ਦੀ ਵਾਰ 36:1-11...ਰਚ ਕੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਮੀਣੇ ਭੰਡੇ ॥

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੱਛਮੀ ਮਜ਼ੂਬ(ਧਰਮ) ਕਤੇਬੀ ਏਕਤ੍ਵ ਹੀਬ੍ਰੂ ਸ਼ਬਦ ਯਾਹ੍ਵੇ[ੳ.31] ਅਰਥ ਅਸਮਝ ਕਾਰਣ ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਜੱਮੇ ਸੁਭਾਵ ਅਗਿਆਨੀ ਭੌਤਿਕਵਾਦੀ (Materialists) ਮੂਸਾਈ ਦੀਨ(ਯਹੂਦੀ ਮਜ਼ੂਬ) ਅਧਾਰ ਇਸਾਈ ਮਜ਼ੂਬ ਅਤੇ ਇਸਲਾਮ ਦੀਨ ਤਿਨੋ 1. ਸ਼ਰੀਅਤ:ਕਰਮ ਕਾਂਡ (Law, Dogma, Rituals): ਬਿਨਾਂ ਅਗਲੀ ਤਿਨ ਸੀੜੀਆਂ:-2. ਤਰੀਕਤ (ਭਗਤੀ ਕਾਂਡ), 3. ਮਾਰਫਤ (ਗਿਆਨ ਕਾਂਡ: ਕਿਤਾਬਾਂ: ਕਬਾਲਾ/ਜ਼ੋਹਾਰ, ਤੇ ਸੂਫੀ ਤਸੱਸਫ ਸਿੱਖੇ; ਫੇਰ 4. ਹਕੀਕਤ: ਅਧਿਆਤਮ ਪ੍ਰੋਕਸ਼ ਗਿਆਨ (Mediate Systematic Mysticism's Divine Theory), ਪਿਛੋਂ ਕਰਣੀ(ਅਮਲੀ)ਰੂਪ ਅਧਿਆਤਮ ਅਪ੍ਰੋਕਸ਼ ਨਿੱਤ ਸਤਿ ਅਨੁਭਵ ਗਿਆਨ(*HQIQT*;Immediate Mystic True Divine Experience) ਬਿਨਾਂ ਦੂਈ (ਦੂਜੇ ਭਾਉ) ਏਕਤ੍ਵ ਅਨੁਭਵ ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ-ਮਰਣ ਚਕ੍ਰ ਸਦਾ ਲਈ ਖਤਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਗੁਰੂਬਾਣੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ:- ਮ:5, ਸਰਾ ਸਰੀਅਤਿ ਲੇ ਕੰਮਾਵਹੁ॥ ਤਰੀਕਤਿ ਤਰਕ ਖੋਜਿ ਟੋਲਾਵਹੁ॥ ਮਾਰਫਤਿ ਮਨੁ ਮਾਰਹੁ ਅਬਦਾਲਾ,ਮਿਲਹੁ ਹਕੀਕਤਿ ਜਿਤੁ ਫਿਰਿ ਨ ਮਰਾ॥ [ਅ.32]

ਏਹੀ ਅਭੇਦ, ਅਛੇਦ ੴ ਵਿਭੂ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਵਿਵਹਾਰਿਕ ਵਿਸ਼ੂਧਰਮੀ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਦੀ ਅਮਿਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪਦ ਹੈ॥

ਯਾਦ ਰਹੇ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਚੌਥੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਨ:-

---

31. ਪੁਨ੍ਹੈ. ੳ.ਪੰ.ਪ੩੪:੩॥ ਅ.ਪੰ.੧੦੭੮: ੬-੭। ੲ.ਪੰ. ੨੩੭:੮ । ਸ,ਪੰ. ਭਗਤ ਕਬੀਰ, ਪੰ. ੬੯੨ :੭। ਹ.ਪੰ.੨੫੧:੪; ੨੫੫: ੪। ਕ.ਪੰ. ੨੭੮:੪। ਖ.ਪੰ. ੬੩੩:੧੯। ਗ.ਪੰ.੮੪੬:੧੭ ਘ.ਪੰਨ.੧੧੦੩;੧੬-। ਙ.ਪੰਨੇ. ੨੧੯:੯; ਪ੩੬:੧੩; ੬੧ਪ:੩; ੬੮੧:੬;੧੧੨੦:੧੩; ੧੩ਪ੬:੧ਪ; ੧੪੨ਪ: ੧ਪ ॥ ਆਦਿ ॥

32. ਪੁਨ੍ਹੈ ੳ.ਤੋਰ੍ਹਾ/ਤੌਰੇਤ Holy Bible.OT.Exodus.III "14.And God said unto Moses I AM YAHWEH THAT I AM; and he said,Thus shalt thou say unto the children of Israel,YAHWEH hath sent me unto you. VI ."3.And I appeared unto Abraham, unto Isaac, and unto Jacob, by the name of God Almighty, but by my name YAHWEH(Je-Ho-Väh) was I not known to them". etc.

ਅ. ਸ਼੍ਰੀਗੁਗ੍ਰੰਜੀ.ਪੰ.1083:17॥ ੲ. ਪੱਛਮੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਦ੍ਵਾਨ"ਪੰਡਿਤ ਹੁਣ ਦੇ ਡਾਕਟਰਾਂ/ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਤਰ੍ਹਾ ਸੰਬੋਧਨ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਜਨਮ ਦੇ ਬ੍ਰਹਮਣ, ਸ਼ਰਮਾ, ਮਿਸ਼ਾਦਿ ਨਹੀਂ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

1. ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਸ਼ਠ (ਕੇਵਲ ਬ੍ਰਹਮ ਅਨੁਭਵੀ ਹੈ ਪਰ ਦੱਸ, ਸਿਖਾ ਨਹੀ ਸਕਦੇ । (Practicing Divine Mystic: not teacher)
2. ਬ੍ਰਹਮ ਸ਼ਰੋਤ੍ਰੀ (ਕੇਵਲ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਸਿਖਾ ਸਕਦਾ ਹੈ- ਅਨੁਭਵ ਕੋਈ ਨਹੀ (Mystic teacher: without Divine experience)
3. ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਸ਼ਠ (ਜੋ ਦੋਨੋ ਬ੍ਰਹਮ ਅਨੁਭਵੀ ਅਤੇ ਸਿਖਾ ਵੀ ਸਕਦੇ ਹਨ (Practicing Mystic & teacher)

ਆਦਿ ਭਾਰਤੀ, ਅੰਤ ਪੱਛਮੀ ਮਿਸ਼੍ਰ ਵਿਦਿਆਵਾਂ ਸੰਸਕਾਰ ਦੇ ਟੀਕੇ ਆਦਿ

ਓਹ ਹੈ ਇਸ ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨਿਸਾਣੁ ਮੂਲ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਅਰਥ ਸੰਗ੍ਰਹ ਦੇ ਅਧਾਰ ਦੀ ਨਾਮਾਵਲੀ:- ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਦਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣ ਮੂਲ ਗ੍ਰੰਥੀ ਪ੍ਰਦਾਨ 15..

1. ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਮੀਣਾ ਪੁਤ੍ਰ ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਸੋਢੀ ਕੱਚੀ ਸਿੱਧਾਂਤ ਟੀਕਾ ਸ਼੍ਰੀਜਪੁ ਨੀਸਾਣੁ (1637-1580=57)
2. ਨਿਰਮਲੇ ਗਿਆਨੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣ ਸਾਧਾਰਣ ਸੰਗਤਾਂ ਲਈ ਟੀਕਾ(1644/1734=90 ਬਰਸ)
3. ਨਿਰਮਲ ਪੰਡਿਤ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਕਾਸ਼ੀ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗੂੜ੍ਹਾਰਥ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣ ਟੀਕਾ, ਚੇਲੇ ਬਾਵਾ ਮੁਸ਼ਤਾਕ ਸਿੰਘ ਭੱਲਾ
4. ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਆਨੰਦਘਨ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣ ਟੀਕਾ, ਪਠਿਤ ਅਲੋਚਕ ਸੰਗਤਾਂ ਲਈ ਟੀਕਾ
5. ਨਿਰਮਲ ਗਿਆਨੀ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਦਰਬਾਰ ਪਟਿਆਲਾ/ਕੈਥਲ ਸ਼੍ਰੀਜਪੁ ਨੀਸਾਣ ਗਰਬਗੰਜਨੀ ਟੀਕਾ ਆਲੋਚਕ ਸੰਗਤਾਂ ਲਈਂ (1686/1743)
6. ਨਿਰਮਲ ਨੈਬ-ਸ਼੍ਰੀਮਹੰਤ ਪੰਡਿਤ[ਵ.35] ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮ ਗਿਰਵੜੀ/ਦਰਬਾਰ ਪਟਿਆਲਾ, ਸ਼੍ਰੀਜਪੁ ਗੁਰੁਭਾਵ ਟੀਕਾ ਗ੍ਰੰਥਾਦਿ(1822/60-91)
7. ਉਦਾਸੀ ਰੀਤ ਅਨੜਸ਼ਾਯੀ ਭਾਈ ਰਾਮਕਿਸ਼ਨ ਸੇਵਾ ਪੰਥੀ (ਮਘਰ ਸੁਦੀ 5, 1853/ਈਸ੍ਵੀ.1788-1910)
8. ਨਿਰਮਲ ਗਿਆਨੀ ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਦਰਬਾਰ ਫਰੀਦਕੋਟ ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ: 4 ਭਾਗ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਟੀਕਾ(1874-79-1891, ਦੂਜੀ ਛਾਪ)
9. ਸੰਨਿਆਸਿਨੀ ਮਾਤਾ ਸ਼ੰਕਰਾਨੰਦੀ ਭਾਰਤੀ, 'ਜਪ ਟੀਕਾ' (ਸੰ.1983,ਸਨ.1896) ਨਿਰਮਲੇ ਕਵੀ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਥੋਹਾ/ਲਹੌਰ
10. ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁ ਜਾਪੁ: ਚਕ੍ਰਧਰ ਚਰਿਤ੍ਰ ਚਾਰੂਚੰਦ੍ਰਿਕਾ ਟੀਕਾ ਨਿਰਮਲ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹੰਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ, ਪਟਿਆਲਾ, ਗੁਰੁਸਿਖਿਆ-ਕ੍ਰਮ-ਪ੍ਰਭਾਕਰ;ਸਿਧਾਂਤ ਜੋਤਿ; ਦ੍ਵੈਪੰਥ ਪਦੀਪਾਦਿ, ਬਹੁਤ ਗ੍ਰੰਥ ਛਪਵਾਏ

ਨਿਰ੍ਮਲ ਮਹਨ੍ਤ ਸਾਧੂ ਸਿਂਘ, ਗੁਰੁ ਗ੍ਰਂਥ ਦੀਪ ਟੀਕਾ (ਕੇਵਲ ਸਂਸ੍ਕ੍ਰਿਤ, ਉਤ੍ਤਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਡੇਰਾ, ਪੀਲੀਭੀਤ੍)

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

11. ਨਿਰਮਲ ਪੰਡਿਤ ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ, ਜਪੁ ਪ੍ਰਦੀਪਕਾ ਆਦੀ ਫੁਟਕਲ ਬਾਣੀ ਦੀ ਟੀਕਾ ਤੇ ਅੱਨ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਯਾਯ
12. ਨਿਰਮਲ ਮਹੰਤ ਠੀਕਰੀਵਾਲ, ਰਾਜਗੁਰੁ ਦਰਬਾਰ ਪਟਿਆਲਾ (1868-93-1941) ਟੀਕਾਵਾਂ ਸ਼ੁਧੀਤ ਆਦਿ ਤੇ 10 ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖਤੀ ਸੰਪੂਰਣ
13. ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਕਵੀ ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸਰਲ ਸੰਬੋਧਨੀ ਜਪੁ ਟੀਕਾ
14. ਨਿਰਮਲ ਪੰਡਿਤ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ, ਜਪੁ ਪਦਾਰਥ ਸੁਬੋਧਨੀ ਟੀਕਾ(ਪ.2070)
15. ਨਿਰਮਲ ਮਹੰਤ ਗਣੇਸ਼ਾ ਸਿੰਘ ਗਿਰਵੜੀ, ਹੋਸ਼ਜਾਰਪੁਰ,ਪੰਜ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਟੀਕ;ਸਲੋਕ ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ,ਸੁਖਮਨੀ ਮਣੀਪਭਾਦਿ ਟੀਕਾ,ਭਾਰਤਮਤ ਦਰਪਣ
16. ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਸੰਪੂਰਣ ਸਿੰਘ : ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਮਰਮ ਬੋਧਨੀ ਜਪੁ ਟੀਕਾ, ਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਛੰਦ ਟੀਕਾ ਆਦਿ॥
17. ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ, ਜਪ ਸੰਹਿਤਾ:ਗੁਰਮੁਖੀ-ਹਿੰਦੀ:ਵੇਦਾਦਿ ਪ੍ਰਮਾਣਾ ਨਾਲ, ਵੈਦਿਕ ਮੁਨੀ ਬੰਬੇ:ਪ੍ਰੈਸ ਲਾਹੌਰ(1+2 ਵਨੂੰਤਿ ਸੰਃ1990/ 1933)
18. ਨਿਰਮਲ ਪੰਡਿਤ ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ, ਡੇਰਾ ਮੁਝੰਗ, ਲਹੌਰ, ਆਦਿ-ਦਸਮ ਦੋਨੋਆਂ ਦੇ ਟੀਕੇ ਤੇ ਪੰਜ-ਦਸ ਗ੍ਰੰਥੀਆ, ਗੁਰੁਭਗਤ ਮਾਲ ਆਦਿ
19. ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਨਿਰੰਕਾਰ ਸਿੰਘ, ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਸਟੀਕ, ਗਉੜੀ ਬਾਵਨ ਅਖਰੀ ਮਃ5, ਜੈਤਸਿਰੀ ਦੀ ਵਾਰ ਆਦਿ
20. **ਨਿਰਮਲ ਸੁਨੀ ਅਰ੍ਜੁਨ ਸਿਂਹ, ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਗ੍ਰਨ੍ਥ ਸਾਹਿਬ, ਪ੍ਰੇਮ ਸਬੋਧਨੀ ਟੀਕਾ-ਦਿਨ ਰੇਣ ਪ੍ਰਯਨ੍ਤ: ਭਾਗ ੨ 'ਚ (ਹਿਨ੍ਦੀ)**
21. ਨਿਰਮਲ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਪ੍ਰਵਚਨ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ,
22. ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਰਾਮਬਸੰਤ ਸਿੰਘ(1891-1961)ਰਾਜਗੁਰੁ ਪਟਿਆਲਾ ਤੇ ਲੇਖਕ ਮਿਸ਼੍ਰ, ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣ:ਗੁਰਮੁਖੀ:ਬੇਦ-ਕਤੇਬ ਪ੍ਰਮਾਣ ਭਾਸ਼ਜ
23. ਨਿਰਮਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਟਕਸਾਲ ਭਾਈ ਅਮੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਫੁਟਕਲ ਗੁਰਬਾਣੀ, ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥੀਆਂ ਦੇ ਟੀਕੇ
24. ਨਿਰਮਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਟਕਸਾਲ ਭਾਈ ਅਮੀਰ ਸਿੰਘ ਚੇਲੇ ਸੰਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦਾ 10 ਭਾਗ ਸੰਪੂਰਣ ਟੀਕਾ ;
25. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ(1872-1957), ਸੰਥਿਆ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥ 7 ਭਾਗ ਅਧੂਰਾਦਿ ਚਾਟੜੇ ਉਪਟਕਸਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ। ਪੰਚ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨਾਦਿ
26. ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਗੁਰਮੁਖੀ ਦੇ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ:-
27. ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣੁ, ਟੀਕਾ ਪਟਿਆਲਾ ਰਈਸ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਵਜ਼ੀਰ ਬੜਾ ਗ੍ਰੰਥ
28. ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣੁ , ਟੀਕਾ ਸੰਤ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ
29. ਜਪੁਜੀ ਸਟੀਕ, ਭਾਈ ਜੋਧ ਸਿੰਘ,ਸਾਬਕ ਵੀ.ਸੀ., ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ
ਜਪ ਟੀਕਾ: ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ(ਸੰਨ.1955-ਕਈ ਛਾਪ)ਤੇ''ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਰਪਣ, ਪੂਰਾ ਟੀਕਾ 10 ਭਾਗ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

30. ਜਪ (ਟੀਕਾ)ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ, ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ (ਆਪ ਮੈਨੂੰ ਦਿਤਾ)

31. ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬੁ (**जाप सउहबि**, ਅਰਥ ਲਿਖੰਦਲੀ), ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਮਹਿਤਾਬ ਸਿੰਘ ਅਡਿਵਾਣੀ

32. ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਸਟੀਕ, ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ, ਪੰਡਤ,ਪਟਿਆਲਾ

ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਟੀਕੇ:

ਨਿਰਮਲ ਮਹੰਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ, ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀਪ ਟੀਕਾ, (ਕੇਵਲ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ-ਹਿੰਦੀ, ਉੱਤ੍ਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਡੇਰਾ, ਪੀਲੀਭੀਤ) ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ, ਜਪ ਸੰਹਿਤਾ:ਗੁਰਮੁਖੀ-ਹਿੰਦੀ:ਵੇਦਾਦਿ ਪ੍ਰਮਾਣਾ ਨਾਲ, ਵੈਦਿਕ ਮੁਨੀ, ਲਾਹੌਰ

33. **तात्रिक (विदेश प्रसिद्ध प्रोफिसर)** ਰਜਨੀਸ਼(ਗੁਜਰਾਤੀ),ਜਪ ਜੀ ਟੀਕਾ

ਬੰਗਲਾ ਭਾਸ਼ਾਦੇ ਟੀਕੇ:

34. ਜਪ

ਗੁਜਰਾਤੀ ਭਾਸ਼ਾਦੇ ਟੀਕੇ:

35. ਜਪ

ਮਰਾਠੀ ਭਾਸ਼ਾਦੇ ਟੀਕੇ :

36. ਜਪ

ਸਿੰਧੀ ਭਾਸ਼ਾਦੇ ਟੀਕੇ:

37-39 ਜਪ

ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾਦੇ ਟੀਕੇ (English Translations):

40. Rev.E.Trumpp.*Adi Granth*:"Jap through *Rag Asa.*end, 1877 , CE.(Pt/1997-99)

41. MA Macauliffe. Selected Canons, Complete jap

42. Greenlease

43. The *Jap ji* by Principal Teja Singh, Khalsa Collage, Amritsar.

44. The *Japji* Sangat Singh

45. The *Japji* (Shivăji Press, Sikandrabad) Booklet

46. *Jap ji* by Vinoba Bhave, published by Punjabi Univ, Patiala.

47/i. Complete Srï Guru Granth Jï *(SGGJ)* Canon translations began in 1955 by *Dr.Gopal Singh Dardï* (Intro:by Sardar Kapür Singh ICS(author met both of them),

48/ii. S.Manmohan Singh Chandigarh 1962; 1969 eight volumes; each page has parallel 3 columns:-1.original Gurmukhï, 2.Hindï transliteration; English translation;

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

50/iii. Gurbachan Singh Tälib (of Patiala I, indeed, knew);
51/iv. S.Pritam Singh Chähal 1993. Most probabally these are USA's
52/v. Dr. Sant Singh Khälsä's 2003 Computer CD non GURGAM sources

ਭਾਰਤੀ ਵਿਦਿਆਵਾਂ, ਪੱਛਮੀ ਵਿਦਿਆਵਾਂ, ਸੰਸਕਾਰ ਸੰਗਮ

ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਨੇ ਭੌਤਕ ਪੱਛਮੀ ਯੋਰਪਿਅਨ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਥਾਪੀ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਿਖਾਈ ਲਈ ਕਲਕਤਾ ਮਿਟ੍ਰੋਪੋਲੋਟਿਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪ੍ਰਾਰੰਭੀ॥ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਉੱਤਰ ਭਾਰਤੀ ਮਹੇਂਦ੍ਰ ਕਾਲਿਜ, ਪਟਿਆਲਾ ਸੰਨ 1775 ਬਣਨ ਸਾਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੋਯਾ॥ ਉਸ ਪਿੱਛੋਂ ਉੱਤਰ ਭਾਰਤ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪੰਜਾਬ ਲਾਹੌਰ ਰਾਜਧਾਨੀ 'ਚ ਦੂਜੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 1885 ਬਣਾਈ॥ ਉਸ ਬਨਣ ਪਿੱਛੋਂ ਕਰੀਬਨ ਸੰਨ 1895 ਵਿਚ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਐਸੀ ਧਾਰਣਾ ਕੀਤੀ; ਪੰਜਾਬੀ ਤਿਨੋਂ ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਤੇ ਗੁਰੁਸਿਖ ਧਰਮਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸਲ ਕਦੀਮੀ ਵਿਦਿਆਵਾਂ ਜਿਵੇ ਵਲੈਤਾਂ, ਬਰਤਾਨੀਆ, ਓਕਸਫੋਰਡ: ਕੇਮਬ੍ਰਿਜ ਤੇ ਅਮੇਰੀਕਾ, ਹਾਰਵਰਡ, ਆਦਿਆ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀਆਂ 'ਚ ਇਸਾਈ ਧਰਮ ਸੈਮਿਨੇਰੀਆਂ ਅਧਾਰ ਬਣੇ ਸਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਹੌਰ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ 'ਚ ਤਿਨੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਧਰਮਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸਲ ਵਿਦਿਆਵਾਂ ਸਿਖਾਣੀਆਂ ਹਨ॥ ਯੂਨਿਵਰਸਟੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਕਾਰਦਾਰਾਂ ਨੇ ਹੋਰ ਵਿਦਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਧਰਮ ਸਿਲੇਬਸ ਕਮੇਟੀ ਕੈਮ ਕੀਤੀ॥ ਉਸ ਵਿੱਚ ਤਿਨੋਂ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਮੰਨੇ ਪ੍ਰਮੰਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਨਿਮੰਤ੍ਰਣ ਕਰ ਕੇ ਦਸਿਆ: ਤਿੰਨੋਂ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰੈਜੂਏਟ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਕੋਰਸ ਬਣਾਣੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁਰਸਕਾਰ, ਐਫ.ਏ.1 ਤੇ 2; ਬੀ.ਏ (FA.1; FA.2; BA. Tripod Courses) ਕੋਰਸਾਂ ਦੀਆ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨਿਜਿਤ ਕਰ ਛਪਾਣੀਆਂ ਹਨ॥ ਓਸ ਅੰਗ੍ਰਜ਼ੀ-ਦੇਸੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਜਾਂਚਿਆ:

ੳ. ਉਸਵੇਲੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੋ(2)ਭਾਖਾਵਾਂਵਿੱਚ ਸਿਖੌਣਾ ਹੋਵੇਗਾ: ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਤੇ ਹਿੰਦੀ: ਇਸ ਕਾਰਣ ਦੋ ਉਪਾਧੀਆਂ ਕੈਮ ਕੀਤੀਆਂ: ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਉਪਾਧੀਆਂ:-1.ਪ੍ਰਾਗਜ਼. 2.ਵਿਸ਼ਾਰਦ, 3.ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਗਿਆਤਾ ਉਪਾਧੀਆਂ, ਹਿੰਦੀ ਉਪਾਧੀਆਂ:-1.ਰਤਨ, 2.ਭੂਸ਼ਣ, 3.ਪ੍ਰਭਾਕਰ ਆਮ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਗਿਆਨ ਉਪਾਧੀਆਂ ॥

ਅ. ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ-ਦੇਸੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇਖਿਆ, ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਭਾਰਤੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਜ਼ਹਬ/ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦੋ(2)ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਭਾਖਾਵਾਂ ਹਨ; ਪੁਰਾਣੇ ਮੁਗ਼ਲ ਸਲਤਨਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਫ਼ਾਰਸੀ, ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਤੁਰਕ-ਮੁਗਲ ਫੌਜੀ ਉਰ੍ਦੂ(ਹਿੰਦੀ-ਫਾਰਸੀ ਮਿਲੀ) ਓਦੋਂ ਜੋ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸੀ, ਕਾਰਣ ਦੋ ਉਪਾਧੀਆਂ ਰਖੀਆਂ:

ਫਾਰਸੀ ਉਪਾਧੀਆਂ: 1.ਆਲਮ. 2.ਫਾਜ਼ਲ ਅਤੇ 3.ਮਿਲੀ ਜੁਲੀ ਫਾਰਸੀ-ਅਰਬੀ ਇਸਲਾਮ ਉਪਾਧੀ, ਆਲਮ-ਫਾਜ਼ਲ ॥

ੲ. ਅੰਤ 'ਚ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ-ਦੇਸੀ ਗੁਰੁਸਿਖ ਧਰਮੀ ਬੁਲਾਇ ਕੇ ਉਦਾਸੀ-ਨਿਰਮਲੇ ਸਿੰਘ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ: ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਮ 'ਚ ਕੀ ਮਰਜਾਦਾ ਹੈ:- ਓਨ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਥਾਪੇ ਤਿਨ ਸਿਖਿਆ ਸ਼ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਿਤੇ:-1. ਬੁੱਧੀਮਾਨੀ, 2. ਵਿਦ੍ਵਾਨੀ. 3. ਗਿਆਨੀ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੁਛੇਕ ਛਿਪੇ(covert) ਗੁਰੁਸਿਖ ਅਮੀਰ ਟੂਟੀ ਫੂਟੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹੇ, ਪੜ੍ਹਾਈ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ, ਪਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਗਮ ਟਕਸਾਲ ਸਿੱਧਾਂਤ ਅਣਜਾਣਾ ਨੇ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਥਾਪੀ ॥ ਉਸ ਵਿੱਚ ਗਰੀਬ, ਪਰ ਹੋਸ਼ਿਆਰ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਜੁੜੇ॥ ਉਸ ਨਵੀਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪੰਜਾਬ ਸੂਬੇ ਲਹਿਰ ਤੋਂ ਫੈਦਾ ਉਠਾਨ ਲਈ ਰੁਸੇ ਰਾਜਾ ਬਿਕ੍ਰਮ ਸਿੰਘ, ਕਪੂਰਥਲਾ ਆਦੀ, ਤੇ ਦੇਸੀ ਪੰਜਾਬ ਰਿਆਸਤ ਨਾਭਾ ਰਾਜਗੁਰੂ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ (ਤੇ ਬਾਬੂ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਭਸੌੜ ਪਿੰਡ, ਰਾਜ ਪਟਿਆਲਾ) ਆਦਿ ਅਤੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰੁਸੇ ਉਦਾਸੀ ਗਿਆਨੀ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ, ਲਾਹੌਰ, ਭਾਈ ਜੋਧ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਪਿਛੋਂ ਪ੍ਰਿੰਸਿਪਲ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਨਵੇਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪੜ੍ਹੇ ਆਦਿ ਜੁੜੇ । ਉਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅੰਤਲੀ ਉਮਰ ਅਧੂਰੀ ਰਚੀ ਸੰਥਿਆ ਵਿੱਚੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣ ਸੰਥਿਆ ਟੀਕਾ(ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਪੰਜ ਗ੍ਰੰਥੀ ਟੀਕਾ ਨਹੀਂ) ਇਸ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਟੀਕੇਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਮਿਲੇ ਜੁਲੇ ਸਹਿਜ ਤੇ ਗੂੜ੍ਹੇ ਪਠਿਤ ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਮਿਲਾ ਕੇ ਇਹ ਦਸ ਟੀਕੇ ਸੰਗ੍ਰਹ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ॥

ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀ, ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਵੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸ਼ੈਲੀ, ਸੋਮੇ ਦੀ ਥਾਂ ਰਖਦੀ ਹੈ ਪਰ ਪਿਛਲੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਅਰਥਕਾਰ ਬਣੇ। ਪਹਿਲੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਾਹਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਉਸ ਢੰਗ ਦਾ ਨਵਾਂ ਸਾਹਿਤ ਕਵਿਤਾ, ਨਾਟਕ ਆਦਿ ਸਾਹਿਤ ਰਚਦੇ ਰਹੇ॥ ਬੇਸ਼ਕ ਓਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਨਾਨੇ ਤੋਂ ਗੁਰੁਸਿਖ ਧਰਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀ ਟਕਸਾਲੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਅਰਥ ਵੀ ਸਿਖੇ ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਬਾਣੀ ਕ੍ਰਮ ਪੂਰੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਪਦਾਰਥ ਸਹਿਤ ਗ੍ਰਹਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ (ਬੇਸ਼ਕ ਉਨ੍ਹਾਂਦੀ ਲਇਬਰੇਰੀ ਦੇਹਰਾਦੂਨ 'ਚ ਅਸੀਂ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗ੍ਰੰਥ: ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਮਤ ਨਿਰਣੈ ਸਾਗਰ, ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਭਾਕਰ, ਸ਼੍ਰੀ ਸਿਧਾਂਤ ਜੋਤੀ ਆਦਿ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇਖੇ ਹਨ, ਪਰ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਾਈ ਜੀ ਨੇ ਕਿਨਾ ਅਧਿਆਇਨ ਕੀਤਾ?) ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂਦੇ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ, ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਗਮ-ਆਗਮ ਤਰਕ: ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਠੀਕ ਤਵਜੋ ਨਾਲ ਸਿੱਖਣ ਗ੍ਰਹਣ ਨਾ ਕੀਤੀ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਆਧਾਰ (technical hermeneutic based) ਟੀਕਾ ਲਿਖਣਾ ਪੱਛਮੀ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਸਾਹਿਤ ਸ਼ੈਲੀ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਦ ਸੋਨੇ ਦੇ ਚਾਰ ਤਿਜ਼ਾਬਾਂ ਦੀ ਖਰੀ ਕਸੌਟੀ ਤੇ ਪਰਖਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਚੇ/ਅਸ਼ੁਧ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ॥ ਕੱਚ ਕਾਰਣ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੂਜੇ ਭਾਉ/ਦ੍ਵੈਤ ਵਾਦ ਜਾਲ ਵਿੱਚੋਂ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲੇ; ਤੇ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਹਿੰਦੂ-ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ:- ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਕਰਹਿ ਕਹ ਬਪੁਰੇ: ਨਹ ਬੂਝਹਿ ਇਕਏਕਾ ॥ ੬.40 ਨਹੀਂ ਸਮਝੇ।

ੴ ਵਿੱਚ '1' (ਇਕਤ੍ਵ) ਸਿਧਾਂਤ ਸਾਫ/ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ! ਪੁਰਾਣੇ ਵੇਦ-ਕਤੇਬ ਸਿਧਾਂਤ ਬਾਰੇ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗਲਤ ਫੈਹਮੀ ਰਹੀ; ਮਸਲਨ, ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ:- ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਜੀਆਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਿੱਤ-ਸੁਖ ਧੁਰ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਨਹੀਂ? ਵਿਚਾਰੋ:

ਮ:1:- ਅਧਿਆਤਮ ਕਰਮ ਕਰੇ ਤਾ ਸਾਚਾ ॥ ਮੁਕਤਿ ਭੇਦੁ ਕਿਆ ਜਾਣੈ ਕਾਚਾ ॥ ੴ.40

ਮ:1: ਮਰਣ ਮੁਕਤਿ ਗਤਿ ਸਾਰ ਨ ਜਾਨੈ ॥ ਕੰਠੇ ਬੈਠੀ ਗੁਰ-ਸਬਦਿ ਪਛਾਨੈ ॥ 1 ॥

ਤੂ ਕੈਸੇ ਆਤਿ ਫਾਥੀ ਜਾਲਿ ॥ ਅਲਖੁ ਨ ਜਾਚਹਿ ਰਿਦੈ ਸਮਾਲਿ ॥ ੮.40

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮ:3:-ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਜੀਵਤ ਮਰੈ ਮਰਿ ਜੀਵੈ ਸਬਦੁ ਕਮਾਇ॥
ਮੁਕਤਿ ਦੁਆਰਾ ਸੋਈ ਪਾਏ ਜਿ ਵਿਚਹੁ ਆਪੁ ਗਵਾਇ॥ ਸ.40

ਮ:3:-ਮੁਕਤਿ ਕਦੇ ਨ ਹੋਵਈ ਨਹੁ ਪਾਇਨਿ'' ਮੋਖ ਦੁਆਰੁ॥
ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਬੰਧਨ ਨ ਤੁਟਹੀ ਨਾਮਿ ਨ ਲਗੈ ਪਿਆਰੁ॥ ਹ.40

ਕਬੀਰ-ਸੋਗੁਰੁ ਕਰਹੁ ਜਿ ਬਹੁਰਿ ਨ ਕਰਨਾ॥ ਸੋ ਪਦੁ ਰਵਹੁ ਜਿ ਬਹੁਰਿ ਨ ਰਵਨਾ॥ ਸੋ ਧਿਆਨੁ ਧਰਹੁ ਜਿ ਬਹੁਰਿ ਨ ਧਰਨਾ॥ ਐਸੇ ਮਰਹੁ ਜਿ ਬਹੁਰਿ ਨ ਮਰਨਾ॥ ਕ.40

ਭ. ਨਾਮਦੇਵ: ਮੂਏਹੂਏ ਜਉ ਮੁਕਤਿ ਦੇਹੁਗੇ: ਮੁਕਤਿ ਨ ਜਾਨੈ ਕੋਇਲਾ॥ ਖ.40

ਐਸੇ ਪੰਜ ਦਰਜਨ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹਨ, ਐਨੇ ਬਹੁਤ ਹਨ॥ ਇਸ '1' ਪ੍ਰਮਾਣ ਸਿਧਾਂਤ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰਧਾਰ ਵਿਆਪਕ ੧ਓ ਅਭੇਦ,ਅਛੇਦ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਵੱਖਰੇ ਲਖਸ਼ ਕੀ ਸਾਫ ਝਲਕ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ? ਬਾਰ ਬਾਰ ਤ੍ਰਿ-ਭੇਦ, ਤ੍ਰਿ-ਛੇਦ, ਤੇ ਪੰਜ-ਖੰਡ ਗਲਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸਿੱਧਾਂਤ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਿਤ ਕਿਵੇਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ? ਅਫਸੋਸ ਹੈ, ਤਰਕ ਕਸੌਟੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ '1' ਏਕਤ੍ਵ ਭਾਉ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾ ਹੀ "ਦੂਜਾ ਭਾਉ/ਦ੍ਵੈਤ ਭੇਦ ਛੇਦ ਸਿਧਾਂਤ" ਨੂੰ ਪਰਮ ਸੱਚ ਕਿਵੇਂ ਮਨਿਆਂ ਜਾਵੇ? ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ:

ਮ:5:-ਸਤਿ ਹੋਤਾ ਅਸਤਿ ਕਰਿ ਮਾਨਿਆ, ਜੋ ਬਿਨਸਤ ਸੋ ਨਿਹਚਲੁ
ਜਾਨਥ॥ ਪਰਕੀ ਕਉ ਅਪਨੀ ਕਰਿ ਪਕਰੀ, ਐਸੇ ਭੂਲ ਭੁਲਾਨਥ॥ ਗ.33

ਦਸੋ, ਕਈ ਐਸੇ ਸੁਭਾਵਿਕ ਭਰਮ ਰੂਪ ਦ੍ਰਿੱਸ਼ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਉਲਟ ਕਈ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਪਹਿਲੂ ਨਹੀਂ ਵਿਚਾਰਣੇ ਹੁੰਦੇ?

ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਨਵੇਂ ਭਾਰਤ-ਪੱਛਮ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਸੰਗਮ (Confluence) ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਚਾਰ ਅਤੇ ਗੁਰੂਸਿੱਖ ਧਰਮ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਫੇਰ ਵੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਸਾਹਿਤ ਸੰਗਮ ਅਜੇ ਥਾਂ ਰਖਦੇ ਹਨ॥ ਬਾਕੀ ਦਸ ਟੀਕੇਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮੁਖਸਿਰ ਆਲੋਚਨਾ ਪਾਠਕ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣ:-ਇਹ ਦਸ ਟੀਕੇ ਸੰਗ੍ਰਹ ਗੌਣ ਵੇਦ-ਕਤੇਬ ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਲਕਸ਼ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤਿਨੋਂ ਪੂਰਬ-ਪੱਛਮ ਅੰਗ ਢਕੇ ਹਨ, ਜਥਾ:-

1. ਭੌਤਿਕ ਵਾਦੀ ਸੰਸਾਰ, ਅ-ਕਰਤਾ ਬਣਿਆ ਸੰਸਾਰ ਅਤੇ ਅਨੀਸ਼੍ਵਰ ਨਾਸਤਿਕ ਚਾਰਵਾਕ ਮਤ ਕਯਾਸਹੈ(Hypothesis);
2. ਸਾਰੇ ਜੈਨ, ਤੇ ਸਾਰੇ ਬੌਧੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਨਾਸਤਿਕ ਅਲੋਚਨਾਵਾਂ ਸਿਧਾਂਤ, ਅਤੇ;
3. ਸਾਰੇ ਆਸਤਿਕ ਦ੍ਵੈਤ ਈਸ਼੍ਵਰਵਾਦੀ ਸਿਧਾਂਤ ਮਤ; ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਮੁੱਖ ਆਮ ਸਮਾਰਤ (ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਵਿਧਾਨਾਂ ਉਤੇ ਚਲਨ ਵਾਲੇ) ਸਨਾਤਨ-ਧਰਮੀ, ਆਰਿਆ-ਸਮਾਜੀ ਹਿੰਦੂ; ਪੁਰਾਣੇ ਵੇਦ-ਕਤੇਬ ਗ੍ਰੰਥ ਉਤਪੰਨ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਮਤ ਅਤੇ ਗੁਰੂਸਿਖ ਵਿਸ਼੍ਵਧਰਮ ਆਧਾਰ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਨੀਂਵ ੧ਓ ਦੇ ਪਰਾ-ਅਪਰਾ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਪੂਰਣ ਨਿਗਮ-ਆਗਮ ਤਰਕ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ॥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:-

1.ਉ. ਇਹ ਟੀਕੇ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂਜੀ ਆਪ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕਾਸ਼ੀ ਮੁੱਖ

33. ਪੁਨੈ. ੳ.ਪੰ.223:10 ॥ ਅ.ਪੰ.223:10।ੲ.ਪੰ.1275:16-॥ ਸ.ਪੰ.1276:5 ॥ ਹ.ਪੰ.327:6 ॥ ਕ.ਪੰ.995:13।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਗੁਰੁਗਮ ਟਕਸਾਲ ਥਾਪੀ ਅਤੇ ਉਪ-ਟਕਸਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ(ਸ਼ਹੀਦ) ਆਮ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਧਰਮ ਸਿਧਾਂਤ ਟੀਕਾ ਲਕਸ਼ ਸਮਝੌਣ ਪ੍ਰੇਰਕ ਵੀ ਥਾਪੇ ॥

ਅ. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਪਿਛੋਂ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਲੜੀ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਟੀਕਾ ਤੀਜੇ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਬੰਸੀ ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਮੁਸ਼ਤਾਕ ਸਿੰਘ ਭਲੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਛਾਤ੍ਰ, ਵਾਰਾਨਾਸ਼ੀ ਸ਼ਿਵ ਕਾਸ਼ੀ ਦੇ ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹੈ। ਓਨ੍ਹਾਂ ਇਕ ਨਕਲ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਿਤੀ: ਪਰ ਪਟਾ ਮੋੜਿਆ ਜੋ ਉਦਾਸੀ ਬ੍ਰਹਮਬੂਟੇ ਡੇਰੇ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈ।

ਏ. ਓਨ੍ਹਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਤੀਜੀ ਰੂੜੀ ਪੰਜਾਬੀ ਰਚਨਾ ਹੈ,ਜੋ ਮਹਾ ਨਦੀ ਰਾਵੀ ਕੰਢੇ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕਰਤਾਰਪੁਰੀ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਆਨੰਦ-ਘਨ ਦੀ ਹੈ॥ ਚੌਥੀ ਗੋਸ਼ਟ ਟੀਕਾ ਨਿਰਮਲ ਗਿਆਨੀ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣੁ ਗਰਬ ਗੰਜਨੀ :ਸੰ. 1832-35 ਨਾਮ ਟੀਕਾ ਉਸ ਸਮੇ ਉੱਤਰ ਭਾਰਤ ਪੰਜਾਬੀ ਰੂੜੀ ਬੋਲੀ 'ਚ ਹੈ॥ ਇਸਦਾ ਮੂਲ ਵਿਸ਼ੈ ਪੱਖ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਖਟ ਦਰਸ਼ਨ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਗ੍ਰੰਥ ਅਧਾਰ ਹੈ॥ ਉਸ ਕਾਰਣ ਓਹ ਆਮ ਗੁਰੁਸਿਖਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਪਧਰ ਲਈ ਕਰੜੀ ਅਲੋਚਨਾਮਕ ਹੈ ॥ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜੀਵਨ ਪਿਛੋਂ ਜਵਾਨੀ ਚੜ੍ਹਦੇ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਕੰਮ ਸੀ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਉਮਰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਗਈ,ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਪਿਛੋਂ ਲਿਖੇ ਕੰਮਾਂ'ਚ ਗੰਭੀਰਤਾ ਹੁੰਦੀ ਗਈ: ਜਟਲ ਤੋਂ ਸਰਲ ਹੁੰਦੇ ਗਏ। ਇਸ ਗਰਬ ਗੰਜਨੀ ਟੀਕੇ ਸ਼ੈਲੀ ਤੋਂ ਸਾਫ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਓਹ 'ਵਿਜੈ ਭਾਵਨਾ ਗੋਸ਼ਟੀ' ਰੂਪ ਹੈ॥ ਇਸ ਟੀਕਾ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਹਿਲੂ ਹਨ:-

ਏ.1. ਉੱਤਰ ਪੰਜਾਬ ਨਿਰਮਲੇ-ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀ ਗੁਰੁਗਮ ਉਪ-ਟਕਸਾਲ ਨਿਰਮਲ-ਸਿੰਘ ਅਰਥ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਰੀਤ ਆਧਾਰ ਅਰਥ ਹੈ॥ ਓਹ ਤੱਤ ਤੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ; ਜਲਦੀ ਵਾਪਸ ਨਿਸਕਰਸ਼ 'I' ਸਿੱਧਾਂਤ ਉਤੇ ਮੁੜ ਆਂਦੀ ਹੈ॥

ਏ.2. ਉਸ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਮੱਧਕਾਲੀ ਉੱਤਰ ਭਾਰਤੀ ਰੂੜੀ ਭਾਖਾ 'ਚ ਹੈ, ਅਤੇ ਵੇਦ (ਉਪਨਿਸ਼ਦ-ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨ), ਕਤੇਬੀ 'I' ਏਕਤ੍ਵ (ਅਦ੍ਵੈਤ) ਸਿਧਾਂਤੀ ਅਨੇਕ ਅਰਥਕ ਨਿਗਮ-ਆਗਮ ਤਰਕ ਆਧਾਰ ਲਖਾਇਕ ਦੋਨੋਂ ਪਰਮਾ-ਅਪ੍ਰਮਾ ਵ੍ਰਿਤੀ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਵਿਗਿਆਨ ਪ੍ਰਦਾਰਸ਼ਕ ਕਰਣੇ ਨਹੀਂ ਭੁਲਦੇ, ਅਤੇ ;

ਏ.3, ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਭਾਈ ਜੀ ਅਰਥ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਣ ਲਈ ਜਾਣਕੇ: ਲਕਸ਼ ਦਿਖਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ: ਤੇ ਵਤੰਡਾ(cavil), ਜਲਪ (polemics), ਵਿਜੰਗ(Pun) ਆਦਿ ਧੂ-ਖਿਚ ਕੁਤਰਕ(unto devil's advocate) ਵਿਦਿਆ ਅਹੰਕਾਰੀ (scholastic) ਦ੍ਵੰਦ 'ਚ ਉਦਾਸੀ ਆਨੰਦ-ਘਨ ਨੂੰ ਹਰ ਹੀਲੇ ਨੀਚੇ ਦਿਖਾਣ ਪ੍ਰਤੱਖ ਤੁਲਿਆ ਮੰਤਵਜ ਦਿਖਦਾ ਹੈ॥ ਯਾਦ ਰਹੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੰਪੂਰਣ ਭਾਰਤ ਖੰਡ 'ਚ ਖਟ-ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਇਲਾਨੀਆ ਦਿਗ ਵਿਜੈ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਰਥ ਗਿਆਨ ਗੋਸ਼ਟ ਕਾਲ ਸੀ॥ ਉਸ ਕਾਲ 'ਚ (ਦਰਬਾਰ ਪਟਿਆਲਾ/ਕੈਥਲ) ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦ੍ਵੰਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨ ਸਿਖਿਆ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਦਰਸ਼ਨੀ ਦੋਨੋਂ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਅਤੇ ਨਿਰਮਲ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੰਤ, ਗਿਆਨੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਦਾ ਸਾਰੇ ਹੋਰ ਹਿੰਦੂ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਮੰਡਲੇਸ਼ੁਰਾਂ ਨਾਲ ਦ੍ਵੰਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਯੁੱਧ ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨੀ ਸਾਧੂ ਮੰਚ ਉਤੇ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ॥

2. ਸੇਵਾਪੰਥੀ ਭਾਈ ਰਾਮਕਿਸ਼ਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਾਲ ਰੂੜੀ ਬੋਲੀ 'ਚ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸਹਿਜ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸ਼ੈਲੀ ਲਿਖੀ ਟੀਕਾ ਹੈ ॥

3. ਸੰਨ 1857-85 ਪਿੱਛੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜਕਾਲ ਵਿਦਿਆ ਨੀਤੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ-ਮੰਦਰਾਂ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਸ਼ੈਲੀ ਪਠਨ-ਪਾਠਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲਿਖਤੀ ਸੰਨਦ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾ ਦੇ ਮਨਣ ਕਾਰਣ ਕਿਸੇ ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਗੁਰੁਸਿਖ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਨੌਕਰੀ ਮਿਲਨੀ ਔਖੀ ਸੀ॥ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦਾ ਸਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ; ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਮੰਦਿਰ, ਮਸੀਤ-ਮਦਰਸੇ, ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਪਾਠਸ਼ਾਲਾਂ 'ਚ ਪਠਨ-ਪਾਠਨ ਘਟਦੇ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ॥ ਖਾਲਸਾ ਸਕੂਲਾਂ, ਕਾਲਜਾਂ 'ਚ ਮਨਘੜਤ ਵਿਦਿਆ ਬਿਕਣ ਲਗੀ, ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਚਨ:- ਮਨਮੁਖੁ ਬਿਦਿਆ ਬਿਕ੍ਰਦਾ, ਬਿਖੁ ਖਟੇ, ਬਿਖੁ ਖਾਇ ॥ ਮੂਰਖੁ ਸਬਦੁ ਨ ਚੀਨਈ, ਸੂਝ ਬੂਝ ਨਹ ਕਾਇ॥ ੴ.37; ਮਾਇਆ ਕਾਰਨ ਬਿਦਿਆ ਬੇਚਹੁ ਜਨਮੁ ਅਬਿਰਥਾ ਜਾਈ॥ੴ.37॥ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਕੇਵਲ ਕਰਮ ਕਾਂਡੀ ਚੜ੍ਹਾਵੇ ਧਨ ਕਮਾਈ ਹੀਲੇ ਬਣ ਗਏ। ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੁਕਾਨਾਂ ਵਪਾਰੀਆਂ ਤਰ੍ਹਾਂ; ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਚੜ੍ਹਾਵੇ ਮਾਲ ਲੈ ਸਕਦੇ ਨੇ: ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਰੋਕੇ ਕੰਮ ਜਾਰੀ ਨੇ॥ ੴ.34

ਫਰਜ਼ ਕਰੋ, ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਤੀਰਥ ਯਾਤ੍ਰਾ ਇਸਨਾਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਰਣਾ ਹੈ,ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੀਰਥ ਕੀ ਹਨ? ਤੀਰਥ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਨ,1. ਕਰਮ ਕਾਂਡੀ ਤੀਰਥ ਇਸਨਾਨ,ਤੇ 2.ਅਸਲ ਅਧਿਆਤਮ ਕਰਮ। ਤੀਰਥ ਬਾਰੇ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ: ਮ:1:-ਅਧਿਆਤਮ ਕਰਮ ਕਰੇ ਤਾ ਸਾਚਾ॥ ਮੁਕਤਿ ਭੇਦੁ ਕਿਆ ਜਾਣੈ ਕਾਚਾ॥ "ੴ.38

ਤੀਰਥ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਨ:- 1. ਦਰਿਆਂ ਕੰਢੇ, ਜਾਂ ਸਰੋਵਰ 'ਚ, ਅਤੇ, 2.ਬਿਨਾ ਸਰੋਵਰ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਤੀਰਥ (ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਣ ਦੀ ਥਾਂ) ਹਨ:- 1.ਜਲ ਥਾਂ ਕਰਮ ਕਾਂਡੀ ਹਨ; ਅਤ

---

34. ਫੁਲ ਬੇਚਣ ਦੁਕਾਨਾਂ ਦੇ ਠੇਕੇ ਦੇ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨਂ; 2.ਘਰਾਂ ਦੇ ਖਾਣ ਪਦਾਰਥ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋਣ ਬਹਾਨੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬਣੇ ਤੋਲੇ ਖਰੀਦੇ ਹਲਵਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਲਈਂ ਚੜ੍ਹੌਣ ਦੀ ਰੀਤ ਚਲਾਈ ਕਿ ਓਹੀ ਕੇਵਲ ਪਵਿਤ੍ਰਹੈ ਜਿਸਦੀ ਪਰਚੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਹੈ ਕੜ੍ਹਾ(ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ) ਚੜ੍ਹਾਂਇਆ ਭੋਗ (Divine enjoyed offering) ਲੱਗ ਸਕਦਾਹੈ॥ 3.ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਬਾਣੀ ਦੇ **ਅਖੰਡ ਪਾਠ** ਬੇਚਨੇ (ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਖ-ਸਿੰਘ ਸੰਤ/ਸਾਧੂ ਕਦੀ ਨਹੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸ਼੍ਰਧਾਨਾਲ ਜੋ ਚੜਦਾ ਸੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਸੀ। ਕਿਉਂ ਕਿ ਵਿੱਤ, ਸਮਾਨ **ਤ੍ਰਿ-ਗੁਣਾਂ** ਸ਼੍ਰਧਾ ਦਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ--ਪਰ ਦੇਖੋ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਵਿਧਾਨੀ ਕੋਮਿਟੀ ਕੈਸਾ ਗੁਰੂਬਾਣੀ ਉਲਟ ਰੀਤਾਂ ਚਲਾਈਆ॥ 4.ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਰਾਜ ਦੇ ਪਖੰਡ ਕਰਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਸਭ ਤੋਂ ਖਰਾਬ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਬਾਣੀ ਰੋਕੀ **ਕਰਮ ਕਾਂਡੀ ਭੇਦ/ਵੰਡ ਨੀਤੀ** ਆਗੂ ਬਣੌਂਨ ਲਈਂ:ਜੋ ਕੇਵਲ "ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇਆਂ ਦੀ ਇੰਤਜ਼ਾਮੀ ਸੰਸੰਥਾਂ ਹੈ" ਜਾਣਕੇ ਟ੍ਰਸਟ ਨਾ ਬਣਾ, ਚੌਂਣ ਸਾਧਨ ਵਿਧਾਨ ਜਾਰੀ ਕਰ,ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਨ ਲਈ ਆਪਸ'ਚ ਲੜਦਾ ਰਹਿਣ ਨੂੰ ਸਿਖ (ਛਲ ਰੂਪ) ਰਾਜ ਦਿਤਾ ਕਿ ਫਾੜੇ ਧੜੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਚਣੌਤੀ ਰਾਹੀਂ ਪਦਵੀਆ ਜਿਤ ਕੇ ਕਮੇਟੀ ਪਧਾਨ ਬਣਨਾ ਹੀ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਂਨ ਬਨਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥ ਉਸ ਛਲ'ਚ ਬਿਕੇ ਸਿਧੇ ਸਾਦੇ ਬਿਚਾਰੇ ਸ਼੍ਰਧਾਲੂ ਗੁਰੂ-ਸਿੱਖਾਂ'ਚ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਬਾਣੀ ਉਪਦੇਸ਼ **ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਅਹੰਕਾਰੁ ਨ ਕਾਜੈ...**" ਰੋਕੀ ਸਿਖਿਆ ਅਣਜਾਣ ਸਿੱਖਾਂ'ਚ ਚਣੌਤੀਆਂ ਕਾਰਣ ਜੋ ਗੁਰੂਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਂਣਾ ਚਾਹੀਦਾ -ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ'ਚ ਹੰਕਾਰ ਬਹੁਤ ਵਧਿਆ। ਗੁਰੂਸਿੱਖ ਆਪਸ'ਚ ਲੜ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਬਣਾ ਦਿਤੇ--ਜਾਣੀ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇਆਂ ਦੇ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਨ ਦੇ ਲੜਾਈ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ! ਕੀ ਟ੍ਰਸਟ ਥਾਪਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ? ਪਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੇ ਆਪਸ ਲੜਾਕੇ ਰਾਜ ਕਰਨਾ ਸੀ ॥ ਦਸੋ, ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਦਾ ਕੇਵਲ ਵਿਵਹਾਰਿਕ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਹੀ ਕਰਨਾ ਸੀ ਰਾਜ ਲਾਲਚ ਕਿਉਂ, ਜਦ ਨਾ ਦੇਣਾ ਸੀ ਨਾ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਪਰਕਿਰਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

2. ਅਧਿਆਤਮ ਕਰਮ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇਆ ਸੇ ਵਸੀਲੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਸਾਧ-ਸੰਤ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ, ਗੁਰੁਸਿਖ ਨਿਹਾਲ (ਕ੍ਰਿਤਕ੍ਰਿਤ) ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸੇ ਕਾਰਣ ਸ੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਐਸੇ ਬਚਨ ਉਪਦੇਸ਼ੇ ਹਨ:- ਗੰਗਾ ਜਮੁਨਾ ਗੋਦਾਵਰੀ ਸਰਸੁਤੀ,ਤੇ ਕਰਹਿ ਉਦਮੁ ਧੂਰਿ ਸਾਧੂਕੀਤਾਈ॥ ਕਿਲਵਿਖ ਮੈਲੁਭਰੇਪਰੇ ਹਮਰੈ ਵਿਚਿ,ਹਮਰੀਮੈਲੁ ਸਾਧੂਕੀ ਧੂਰਿ ਗਵਾਈ॥ ਅ.38 ਤਤਸਮ ਪਦਮ ਪੁਰਾਣ ਪ੍ਰਮਾਣਹੈ: **तीर्थांना दर्शनं पुण्यं तीर्थभुताहीसाध्वा। तीर्थं कुर्वन्ति कुर्वाणि स्वान्तस्तेन् गदाव्रत:**

ਏਹ ਅਧਿਆਤਮ ਤੀਰਥ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸੰਤ-ਸਾਧ ਮਹਾਤਮ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਹੋਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਵੀ ਹਨ, ਜਥਾ ਗੁਰੂਬਾਣੀ ਪ੍ਰਮਾਣ:-

ਮਃ1: ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਏਕੁ ਪਛਾਣੈ ਇਉ ਘਰੁ ਮਹਲੁ ਸਿਞਾਪੈ॥ ਪ੍ਰਭੁ ਨੇੜੈ ਹਰਿ ਦੂਰਿ ਨ ਜਾਣਹੁ ਏਕੋ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸਬਾਈ॥ ਏਕੰਕਾਰੁ ਅਵਰੁ ਨਹੀ ਨਾਨਕ ਏਕੁ ਸਮਾਈ ॥ 5॥ ਏ.38;

ਮਃ3:-ਘਰ ਹੀ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਭਰਪੂਰੁ ਹੈ ਮਨਮੁਖਾ ਸਾਦੁ ਨ ਪਾਇਆ॥ ਜਿਉ ਕਸਤੂਰੀ ਮਿਰਗੁ ਨ ਜਾਣੈ, ਭ੍ਰਮਦਾ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇਆ॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤਜਿ, ਬਿਖੁ ਸੰਗ੍ਰਹੈ ਕਰਤੈ ਆਪਿ ਖੁਆਇਆ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਵਿਰਲੇ ਸੋਝੀ ਪਈ, ਤਿਨਾ ਅੰਦਰਿ ਬ੍ਰਹਮੁ ਦਿਖਾਇਆ॥ ਸ.38;

ਮਃ1:-ਤੂੰ ਨਾਹੀ ਪ੍ਰਭ ਦੂਰਿ ਜਾਣਹਿ, ਸਭ ਤੂਹੈ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਵੇਖਿ ਹਦੂਰਿ, ਅੰਤਰਿ ਭੀ ਤੂਹੈ॥ ਹ.38;

ਮਃ 9:-ਬਾਹਰਿ ਭੀਤਰਿ ਏਕੋ ਜਾਨਹੁ, ਇਹੁ ਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ਬਤਾਈ॥ ਜਨ ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਆਪਾ ਚੀਨੈ, ਮਿਟੈ ਨ ਭ੍ਰਮ ਕੀ ਕਾਈ॥ ਕ.35

ਐਸੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ ਚਾਰ,ਪੰਜ ਸਦੀਆਂ 'ਚ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਭਾਰਤ ਪੂਰਵੀ ਬੰਗਾਲੀ, ਬਿਹਾਰੀ, ਦਖਣੀ ਮਰ੍ਹਾਟੇ, ਪੱਛਮੀ ਸਿੰਧੀ 99% ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਬਣੇ ॥ ਪੰਦ੍ਰਵੀਂ ਤੋਂ ਅਠਾਰਵੀਂ ਸਦੀ 'ਚ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂਜੀ ਰਾਜ ਜੋਗ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਕਾਰਣ ਉੱਤਰ ਭਾਰਤ ਉਤੇ ਫਾਰਸ (ਇਰਾਨ), ਅਫ਼ਗਾਨ ਧਾੜਵੀਆਂ ਕਾਰਣ ਅਨੰਤ ਗੁਰੂਸਿਖਸਹਿਜਧਾਰੀ ਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਲੁਟ ਮਾਰ, ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ, ਦਾਸ-ਦਾਸੀ ਬਣਨ ਤੋਂ ਰਖਿਆ ਲਈ ਲਖਾਂ ਖੜਗਧਾਰੀ ਗੁਰੁ ਸਿੰਘ ਬੀਸਵੀਂ ਸਦੀ ਤਕ ਸਜੇ॥

ਐਸੇ ਪੁਰਾਣੇ ਅਨੇਕ ਇਤਹਾਸਕ ਅਤਿਆਚਾਰ ਵਾਰਦਾਤ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ, ਗੁਰੁ-ਸਿੱਖ-ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਭੁਲਨ ਕਾਰਣ: ਜਾਣਕੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਦ੍ਵੈਤ-ਦ੍ਵੰਦ ਰਾਜ ਫਾੜ ਨੀਤੀ (Segregate religious denominations, divide all area Indians politically & rule) ਠੋਸੀ ॥ ਪਹਿਲੋ ਪਹਿਲ ਬੰਗਾਲ ਉੱਤਰ-ਦੱਖਨ 'ਚ ਵੰਡਿਆ (1910 'ਚ ਇਕ ਹੋਇਆ)।

---

35. ਓ.ਜੋ ਹੁਣ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਨਪੜ੍ਹ ਗਿਆਨੀ ਅਸ਼ੁੱਧ ਅਰਥ ਸਮਝਨ ਕਾਰਣ, ਅਰਦਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਅਰਦਾਸ ਕਹਿਣੇ ਮਨ੍ਹਾਂ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਬੇਸ਼ਕ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਥਾ:ਪੰ.1366:8"ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭੋਜਨ ਬਹੁ ਕੀਏ ਬਹੁ ਬਿੰਜਨ ਮਿਸਟਾਏ॥ ਕਰੀ ਪਾਕਸਾਲ ਸੋਚ ਪਵਿਤ੍ਰਾ ਹੁਣਿ ਲਾਵਹੁ ਭੋਗੁ ਹਰਿ ਰਾਏ" ॥ ਅ.ਪੰ.891:12॥ ਏ.ਪੰ.223:9॥ ਸ.ਪੰ.1263:5॥ ਹ.ਪੰ.930: 10॥ ਕ.ਪੰ.644:2-॥ ਖ.ਪੰ.743:2-॥ ਗ.ਪੰ. 684:17॥ ਆਦਿ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਈ.1905 'ਚ ਛਲ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤਸਿੰਘ/ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਰਾਜ ਉੱਤਰ-ਦੱਖਨ: 1. ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਿਰਹਦੀ ਸੂਬਾ(NWF Province) ਅਤੇ, 2.ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਵੰਡਿਆ(ਬੰਗਾਲ ਤਰ੍ਹਾਂ ਏਕਤਾ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ)॥ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਉੱਤਰ ਭਾਰਤ ਰਾਜ ਇਲਾਵਾ ਪਹਿਲੇ ਅਹਿਦ-ਨਾਮੇਆਂ (Treaties) ਅਧੀਨ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਦੇਸੀ ਭਾਰਤੀ ਸਭ ਹਿੰਦੂ(ਕਸ਼ਮੀਰ), ਮੁਸਲਮਾਨ, ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਦੇਸੀ ਰਾਜਵਾੜੇ ਕੈਮ ਰਹੇ ॥

ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਪਾਠਕ ਇਹ ਨਾ ਭੁਲਨ: ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਵੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹੀ ਸਨ, ਦੁਨੀਆਂ ਉੱਤੇ ਰਾਜ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧਾਣ ਦੇ ਲਾਲਚੀ ਸਨ॥ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਤੁਰਕ, ਮੁਗ਼ਲਾਂ ਦੀ ਭੇਦ ਰਾਜ ਨੀਤੀ ਹੋਰਵੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਤੇ ਬਰਤੀ, ਤਲਵਾਰ ਰਹੀ ਘਟ ਪਰ ਕੁਟਲ ਧਰਮ ਫਾੜ ਰਾਜ ਨੀਤੀ ਦੇ ਕਈ ਪਹਿਲੂ ਤੋਂ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬੇਵਕੂਫ ਬਣਾ ਕੇ ਅੰਤ ਤਕ ਰਾਜ ਹੀ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਬਲਕਿ ਓਹੀ ਕੁਟਲ ਨੀਤੀ ਪਿਛੋਂ ਹੁਣ ਤਕ ਅਸਰ ਬਰਤਾ ਰਹੀ ਹੈ॥

ਪਹਿਲੋ ਪਹਿਲ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਤਜਾਰਤੀ ਭੇਖ 'ਚ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਗੂੜ੍ਹਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਕਰ ਚੁਕੇ ਸਨ, ਸਾਰੇ ਬਹੁਤੇ ਧਰਮ ਸ਼੍ਰਧਾਲੂ ਹਨ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਕੁਟਲ ਨੀਤੀ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਵਿਸ਼੍ਵਾਸ ਨੂੰ ਮੋੜ ਪਾਕੇ ਕਮਜ਼ੋਰੀ 'ਚ ਬਦਲਨਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਪੁਠਾ ਬਰਤਨਾ ਹੈ॥ ਜੇ ਸਾਰੇ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ: ਐਸੀ ਬਿਯੂੰਤ ਉਲੀਕਨੀ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਆਪਸ ਭਿੜਕੇ ਕੰਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਜਾਣ, ਸਦਾ ਗੁਲਾਮ, ਰਹਿਨ॥ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤੀ ਧਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਸ 'ਚ ਲੜਾ ਭਿੜਾ ਆਪਣਾ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਫੈਲੌਣ ਲਈਂ ਐਸੀ ਨੀਤੀ ਬਰਤੀ॥ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਜਾਣ ਗਏ, ਭਾਰਤੀ ਆਪਣੇ ਧਰਮ 'ਚ ਮਹਾਨ ਸ਼ਰਧਾ ਰਖਦੇ ਹਨ ॥ ਓਹ ਆਪ ਹੀ ਦੂਜੇ ਭਾਵੀ ਵਰਣ-ਆਸ਼੍ਰਮ ਧਰਮ ਰਾਹੀਂ ਫਟੇ ਪਏ ਹਨ। ਓਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਫਾੜ ਰਾਜ ਨੀਤੀ ਬਰਤ ਕੇ ਫੈਦਾ ਉਠਾਣਾ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਪਰ ਐਸੀ ਭੇਦ ਨੀਤੀ ਵਿਵਹਾਰ 'ਚ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਅਧਿਆਤਮ ਵਿਦਿਆ ਸਿਧਾਂਤ ਰਾਹੀਂ ਮਨ੍ਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਗੁਰੂਸਿਖ ਅਭੇਦਵਾਦੀ ਕਾਰਣ, ਅਰਬ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਦਨ ਤੋਂ ਚੀਨ ਦੇਸ਼ ਸ਼ੈਂਗਹਾਈ ਤਕ ਗੁਰੁਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਲਸ 'ਚ ਭਰਤੀ ਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ 'ਚ ਅਮਨ ਲਈ ਰਖੇ॥ ਧਿਆਨ ਰਹੇ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਨ 1850 ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਮਰਦਮ-ਸ਼ੁਮਾਰੀ 'ਚ ਵਿਸ਼੍ਵਧਰਮੀ ਗੁਰੂਸਿੱਖ 25% ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ:-ਸਹਜਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਬਿਹਾਰੀ (ਬਹੁਤ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾ ਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਲੈ ਗਏ ਅਖਬਾਰ, ਤਸਵੀਰਾਂ 'ਚ ਹੁਣ ਵੀ ਦੇਖੇ ਜਾਦੇ ਹਨ) ਮਰ੍ਹਾਟੇ, ਸਿੰਧੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਗੁਰੂਸਿਖ/ਸਿੰਘ ਸਨ ॥ ਪਰ ਸੰਨ 1925 ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਸਿੱਖ/ਸਿੰਘ 2% ਭਾਰਤ 'ਚ ਰਹੇ ਕਿਉਂ ਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਕ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਫਾੜ ਨੀਤੀ ਅਸਰ ਨੇ ਗੁਰੂਸਿੱਖਾਂ 'ਚ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਨੀਂਵ ਰਖ--ਅਗੇ ਲਈ ਆਪਸ 'ਚ ਹੀ ਫਟੇ ਖਾਲਸਾ ਦਿਵਾਨ,ਚੀਫ ਖਾਲਸਾ ਦਿਵਾਨ, ਅਕਾਲੀ ਨੀਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਬਣਾ, ਹੋਰ ਆਪਸ 'ਚ ਫਟਨ ਦਾ ਥਾਂ, ਸਨ 1880-1920 ਦੇ 40 ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਬਣਾ ਦਿਤਾ॥

ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪੰਜਾਬੀ ਗੁਰੁਸਿਖ ਪੰਥ ਉਨ੍ਹਾ 40-50 ਬਰਸ 'ਚ ਦੋ ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਪਿਛੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਅਧਿਆਤਮ ਵਿਦਿਆ ਅਣਜਾਣ (Theo-Phil-Mystic Illiterate) ਹੋ ਗਯੇ, ਤੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪੰਜਾਬ'ਚ ਨਿਰੋਲ ਇਕ ਦੇਸ਼ੀ ਰਾਜ ਨੀਤੀ ਅਕਾਲੀ-ਸਿੱਖ ਪੰਥੀ, ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਮਾਤ ਬਣ ਗਏ ਜਿਨਾਂ ਦਾ ਸਿੱਖਵਾਦ ਕੇਵਲ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਦਿਆਧਿਕ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇਆਂ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਉਸੇ ਨੂੰ ਭਰਮ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਸਮਝਣ ਲਗ ਪਏ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਆਪ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਫੁਲਕੀਆਂ ਆਦਿ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਗੁਰੁਸਿਖ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਭਾਗ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਰਾਜ ਮਾਇਨੇ ਨਹੀ ਰਖਦੇ ਸਨ: ਅਚਰਜ ਗਲ ਸੀ। ਉਸ ਪਿਛੋਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਭਾਰਤ 'ਚ ਕਾਂਗ੍ਰਸ ਨੇ ਅਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਐਨਾ ਜ਼ੋਰ ਪਾਇਆ ਕਿ ਸੰਨ 1932 ਵਲੈਤ ਲੰਡਨ ਪਾਰਲਿਆਮੈਂਟ'ਚ ਮਜ਼ੂਬ ਵੰਡ ਵਿਧਾਨ(Communal Award Act) ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿਧਾਨ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੇ ਸਾਰੇ ਧਰਮੀ ਫਟ ਕੇ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਧਰਮ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਤੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ॥ ਉਸ ਵਿਧਾਨਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਮੁਖ ਮੰਤਬ ਕੌਂਗ੍ਰਸ ਨੂੰ ਤੋੜਨਾ ਸੀ, ਕਿ ਉਸ ਅੰਦਰ ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮ, ਗੁਰੂਸਿੱਖ ਸਨ, ਟੁਟਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਧਰਮ ਸੰਸਥਾਵਾਂ 'ਚ ਮਿਲ ਜਾਣ॥ ਪਰ ਕਾਂਗ੍ਰਸ ਨਾ ਟੁੱਟੀ, ਨੈਹਰੂ, ਪਟੇਲ, ਮੌਲਾਨਾ ਆਜ਼ਾਦ, ਸੁਵਰਣ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਸਭ ਰਹੇ ਪਰ ਜੋ ਵਕਤ ਦਾ ਫੈਦਾ ਉਠਾਣਾਂ ਚੌਹੰਦੇ ਸਨ, ਕਿ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀ ਵਕਤ ਤੇ ਪੁਛ ਹੋਵੇ, ਓਹ ਆਪਣੇ ਅੱਡ ਨਵੇਂ ਧਰਮ ਸੰਸਥਾ:- ਹਿੰਦੂ ਮਹਾਸਭਾ, ਮੁਸਲਮ ਲੀਗ, ਅਤੇ ਸਿਖ ਅਕਾਲੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ 'ਚ ਜੁੜਕੇ ਨੁਮਾਇਦੇ ਬਣੇ, ਜਿਸ ਦੇ ਹੰਕਾਰ'ਚ ਆਏ ਸਭ ਅਡੋ ਅਡੀ ਆਪਣੀ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਆਗੂ ਬਣੇ, ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਕਮੇਟੀ ਆਗੂ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪੰਜਾਬੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੁਮੈਦੇ ਚੁਣੇ ਕਾਰਣ, ਰਿਆਸਤੀ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਜ ਮੁਕਾਬਲੇ, ਵਿਵਹਾਰਕ ਹੰਕਾਰ 'ਚ ਆਏ ਅੰਤ ਤਕ ਸ਼ਰੀਕ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚਦੇ ਰਹੇ। ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੇ ਕਾਰਣ, ਓਹ ਪਟਿਆਲਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਭੁਪੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਘਟ ਸਿਖ ਸਿਆਸੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਬੇਸ਼ਕ ਧਨ ਮੰਗਣ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਬਾਰ ਬਾਰ ਔਂਦੇ ਰਹੇ॥ ਮੁਕਦੀ ਗਲ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਫਾੜ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਇਹ ਫਲ ਹੋਇਆ, ਕਿ ਸੰਨ 1947 'ਚ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੀਤੀਵਾਨਾਂ ਨੇ, ਸਾਰਾ ਜਾਂਦਾ ਦੇਖੀਏ ਅਧਾ ਦਈਏ ਵੰਡ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਰਤ ਖੰਡ ਧਰਮ ਫਾੜ ਨੀਤੀ ਰਾਹੀਂ ਵੰਡ ਦਿਤਾ॥ ਮੁਖ ਪ੍ਰਾਂਤ: ਪੰਜਾਬੀ, ਬੰਗਾਲੀ ਲਖਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਕਰੋੜਾਂ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਗਏ; ਤੇ ਸਿੰਧੀ, ਬਲੋਚੀ, ਸਿਰਹਦੀ ਹਿੰਦੂ, ਗੁਰੂਸਿੱਖ ਸਾਰੇ ਹੀ ਬੇ-ਮੁਲਕ ਹੋਏ ਭਾਰਤ ਕਾਫਲੇਆਂ 'ਚ ਭੱਜੇ ਪਹੁੰਚ ॥

4. ਐਥੇ ਏਨਾਂ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਇਸ਼ਾਰਾ ਠੀਕ ਰਹੇਗਾ॥ ਅਰਬ ਦੇਸ਼ ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਾਫਰਾਂ ਉਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਹਾਦ, ਤਲਵਾਰ ਤੇ ਜਜ਼ੀਆ ਕਰ ਆਦੀ ਇਲਾਨ ਕਰ ਧਾੜਾਂ ਮਾਰਦਾ ਪੱਛਮ ਭਾਰਤ ਸਿੰਧ ਪ੍ਰਾਂਤ ਈਸ੍ਵੀ 720 ਫਤੇ ਪਾਈ ਪਰ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਉਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾ ਪਇਆ॥ ਪਿਛੋਂ, ਕਰੀਬ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਸੌ ਸਾਲਾਂ ਉਤੇ ਭਾਰਤੀ ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਅਹਿੰਸਾ ਪਰਮੋ ਧਰਮ ਨਾਰੇ ਦਾ ਅਸਰ ਸਨਾਤਨ ਵਿਰਕਤ ਹਿੰਦੂ ਜੋਗੀਆਂ, ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਉਸ ਨਾਰੇ ਦੇ ਅਮਲੀ ਰੂਪ 'ਚ ਬਰਤਨ ਕਾਰਣ ਉੱਤਰ ਭਾਰਤ ਦਿਸ਼ਾ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਧਾੜਾਂ ਆਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈਆਂ॥ ਵਾਰੋ ਵਾਰੀ ਸ਼ਹਾਬੁਦ-ਦੀਨ, ਬਹਾਵਦੁ-ਦੀਨ, ਮਹੀਉਦ-ਦੀਨ(ਸਾਰੇ ਈਸ੍ਵੀ 1192-1206), ਮਹਿਮੂਦੁ-ਦੀਨ ਗ਼ਜ਼ਨਵੀ ਗੌਰਮੀਨ ਤਖਤ ਨਸ਼ੀਨਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸੁਲਤਾਨ ਬਣਨਾ ਠਾਨ ਲਿਆ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਸੋਲਵੇਂ (16) ਹਮਲੇ 'ਚ ਭਾਰਤ ਹਿੰਦੂ ਸਮਰਾਟ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਰਾਜ ਚੌਹਾਨ(ਰਾਇ ਪਥੌਰਾ ਜੁੱਧ 'ਚ) ਮਾਰਣ ਨਾਲ ਭਾਰਤ 'ਚ ਪਹਿਲਾ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸੁਲਤਾਨ ਬਣਿਆ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਓਹ ਤਾਂ ਧਾੜਾਂ ਮਾਰਕੇ ਵਾਪਸ ਘਰ ਮੁੜ ਗਇਆ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਗੁਲਾਮ ਕੁਤਬੁਦ-ਦੀਨ ਐਬਕ(1206-10) ਨੂੰ ਸ਼ਾਹ ਅਧਿਕਾਰੀ ਰੂਪ 'ਚ ਪਿਛੇ ਛਡਿਆ; ਜੋ ਸੁਲਤਾਨ ਮਹਮੂਦ-ਦੀਨ ਗ਼ਜ਼ਨਵੀ ਗੋਰਮੀਨ ਮਰਣ ਪਿੱਛੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੁਲਤਾਨ (ਸਲਤਨਤ-ਇ-ਗੁਲਾਮਾ) ਇਲਾਨ ਕੀਤਾ॥ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ 700 ਸਾਲ ਉੱਤਰ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਉਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਮਲੇ, ਲੁਟ ਮਾਰ, ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਬਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਇਲਾਨ ਅਹਿੰਸਾ ਪਰਮੋ ਧਰਮ ਕਾਰਣ, ਭਾਰਤੀ ਉਸ ਕਾਲ ਤੋਂ ਸਭ ਕੁਛ ਦੇਖਦੇ ਰਹੇ, ਆਪਣੀ ਰਕਸ਼ਾ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਿਥੇ ਕਿ, ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜਾ ਪੋਰਸ ਦੇ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਯੂਨਾਨ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਿਕੰਦਰ ਦੀ ਫੌਜ ਦਾ ਨੱਕ ਮੋੜ ਦਿੱਤਾ,ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਓਹ ਵਾਪਸ ਕੂਚ ਕਰ ਗਿਆ॥ ਏਸੇ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀਆਂ ਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਤਨਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ, ਪੁਸਤਕਾਲੇ ਤਬਾਹ ਕੀਤੇ ਕਿ ਅਨੰਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਖਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਫੌਜੀਆਂ ਦੇ ਲੰਗਰਾਂ 'ਚ ਖਾਣਾ ਪਕੌਣ ਲਈ ਕੰਮ ਆਈਆਂ॥ ਓਥੇ ਦਰਰਾ ਖੈਬਰ ਤੀਲੇ ਰਹਿਤ ਸੁੱਕੇ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਫੌਜੀ, ਲੰਗਰਾਂ ਵਿੱਚ ਖਾਣਾ ਪਕੌਣ ਲਈ ਹੋਰ ਕੀ ਫੂਕਦੇ? ਐਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ; ਅਨੇਕ ਪੁਸਤਕਾਲਿਆਂ ਦਾ ਮਲਬਾ ਨਦੀਆਂ, ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਪੁਲਾਂ ਦੀਆਂ ਨੀਹਾਂ ਬਣਾਨ ਲਈ ਬਰਤੇਆ॥ ਇਤਨਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਐਥੇ ਕਾਫੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦੱਸਣ ਲਈ ਹੈ॥ ਕੋਈ ਅਚਰਜ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਓਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਤੁਰਕ-ਤਾਤਾਰ-ਮੁਗ਼ਲ, ਪਠਾਨ ਆਦਿ ਲਈ ਕੀ ਨਾਸਤਕ, ਕੀ ਆਸਤਿਕ, ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਇਕਸਾਰ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਪਰਥਾਇ ਲਿਖੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਹੈ:-

ਇਕ ਹਿੰਦਵਾਣੀ ਅਵਰ ਤੁਰਕਾਣੀ ਭਟਿਆਣੀ ਠਕੁਰਾਣੀ ॥ ਇਕਨ੍ਹਾ ਪੇਰਣ ਸਿਰ ਖੁਰ ਪਾਟੇ ਇਕਨ੍ਹਾ ਵਾਸੁ ਮਸਾਣੀ॥

ਭਾਵ: ਓਨ੍ਹਾਂ (ਮੁਗਲ ਅਪਣੇ ਵਰਗੇ ਮਿਚੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਜਾਤੀ ਵਾਲੇਆਂ ਦੀ ਕੇਵਲ ਪਹਿਚਾਨ ਸੀ-ਹੋਰ) ਭਾਰਤੀ (ਹਿੰਦੂ) ਤੇ (ਮੱਧ ਏਸ਼ਿਆਈ ਧਰਮ ਪ੍ਰਵਰਤ) ਤੁਰਕ(ਇਸਲਾਮ ਧਰਮੀ) ਜੋਧੇ ਨਵਾਬ-ਬੇਗ਼ਮਾਂ(ਭਟਿਆਣੀ) ਤੇ (ਭਾਰਤੀ) ਰਾਜੇ-ਰਾਣੀਆਂ(ਠਕੁਰਾਣੀ) ਦਾ ਕੋਈ ਫਰਕ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀ ਥਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ (ਭਾਰਤੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਾਈਆਂ ਤੀਵੀਆਂ) ਦੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੈਰ ਤਕ ਕਪੜੇ ਜ਼ਬਰਨ ਪਾੜੇ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ(ਹਿੰਦੂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ) ਓਹੀ ਗਤਿ ਕਰੀ, ਮਾਰ ਹੀ ਦਿਤੀਆਂ॥ ਇਹ ਹਾਲ ਸਾਂਝੇ ਭਾਰਤੀ (ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ) ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ; ਜਦ ਤਕ ਮੁਗ਼ਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜ਼ਹੀਰ-ਉਦ-ਦੀਨ ਬਾਬਰ ਨੇ ਈਸ੍ਵੀ 1530 'ਚ ਪੰਜਵੇਂ ਹਮਲੇ'ਚ ਅਪਣੀ ਸਲਤਨਤ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਕਾਰਣ ਪਿਛੋਂ ਦੋ 'ਕ ਸੌ (200) ਸਾਲ ਉੱਤਰ ਦਿਸ਼ਾ ਤੋਂ ਧਾੜਾਂ ਬੰਦ ਰਹੀਆਂ॥ ਪਰ ਸੰਨ 1730-1840 ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਮੋਗ਼ਲ-ਅਫ਼ਗਾਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਫੇਰ ਜੁਧ ਛਿੜ ਗਇਆ॥

ਨਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਪਿਛੋਂ ਅਹਮਦ ਸ਼ਾਹ ਦੁਰਾਨੀ ਕਰੀਬਨ ਹਰੇਕ ਸਾਲ ਭਾਰਤ ਉਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਦਾ ਸੀ॥ ਓਸ ਵੇਲੇ ਮਜਬੂਰਨ ਗੁਰੂਸਿੱਖ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਭਾਰਤੀ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮੀ ਸ਼ਰਣ ਲੈਦੇ ਸਨ ਜਿਸਦਾ ਵਰਣਨ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਨਾ ਠੀਕ ਰਹੇਗਾ॥ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜ-ਸਤ ਸੌ ਸਾਲ ਐਸੀ ਵਿਵਸਥਾ ਰਹੀ ਕਿ ਹਿੰਦ ਨਾਸਤਿਕ ਜੈਨ, ਬੁਧਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਜੋਗੀਆਂ, ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਦੀ ਅਹਿੰਸਾ ਪਰਮੋ ਧਰਮ, ਮੁਖ ਨਾਰਾ ਬਣਾ ਛਡਣ ਕਾਰਣ ਧਾੜਾਂ, ਲੁਟ ਮਾਰ, ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ, ਗੁਲਾਮੀ ਚੁਪ ਚਾਪ ਸਹਿੰਦੇ ਰਹੇ॥ ਕਿਸੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮੀ ਸਾਧ ਨਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਉਪਾ ਨਹੀਂ ਸੁਝਾ॥ ਪਹਿਲਾ ਉਪਾਇ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਦਸਿਆ, ਜਾ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ, ਤੇਗ ਵਗਾਵਹਿ,ਸਿਰ ਮੁੰਡੀ ਕਟਿ ਜਾਵਹਿ[ੳ.36]॥ ਪਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਅਮਲੀ ਜਾਮਾ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕੋਈ ਨਹੀ ਸਨ॥ ਦਸ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਪਿਛੋਂ ਹੀ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਮਲੀ ਧਰਮ ਪਰੀਖਿਆ ਲਿਤੀ ਅਤੇ ਫੇਰ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਹੀ ਸਿਖਿਆ:- ਜਉ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੇਲਣਕਾ ਚਾਉ॥ ਸਿਰੁ ਧਰਿ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ॥ ਇਤੁ ਮਾਰਗਿ ਪੈਰੁ ਧਰੀਜੈ॥ ਸਿਰੁ ਦੀਜੈ ਕਾਣਿ ਨ ਕੀਜੈ॥ [ਅ.36] ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤ 'ਚ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਿਸਦਾ ਫਲ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਉਸੇ ਦਿਨ 20,000 ਗੁਰੂਸਿੱਖ ਸਿੰਘ ਸਜੇ(ਗੁਪਤਚਰ ਕਾਜ਼ੀ ਰੁਕਨਲ ਦੀਨ ਦੀ ਲਿਖਤ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਇਤਲਾਹ ਅਨੁਸਾਰ)[ੲ.36] ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਕਈ ਗੁਣਾਂ ਵਧੇ ਗੁਰੂਸਿੰਘ ਦੇ ਵਧਨ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਰਿਹਾ ॥ ਉਸੇ ਆਨੰਦਪੁਰ ਈਸ੍ਵੀ 1699 ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਬੈਸਾਖੀ ਖੰਡੇ ਪਹੁਲ ਦਰਬਾਰ ਪਿੱਛੋਂ, ਫੇਰ ਓਹੋ ਜਿਹਾ ਦੂਜਾ ਦਰਬਾਰ ਸੰਨ 1706 ਬੈਸਾਖੀ ਨੂੰ ਦਮਦਮਾਂ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਕਾਸ਼ੀ ਥਾਪਕੇ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਰੀਬਨ ਪੌਂਣੇ ਲਖ ਲਗਭਗ ਸਿੰਘ ਸਜੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਪੰਜ ਪੁਸ਼ਤੈਨੀ ਸਿੱਖ ਪਟਿਆਲਾ, ਨਾਭਾ, ਜੀਂਦ, ਫੂਲ ਬੰਸੀ ਤੇ ਤਿੰਨ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਖੜਗਾਂਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ॥ ਓਥੋਂ ਨੌਂ ਮਾਹ ਪਿੱਛੋਂ ਦੱਖਣ ਰਵਾਨਾ ਹੋ, ਗੁਦਾਵਰੀ ਕੰਢੇ ਨਾਂਦੇੜ, ਅਬਚਲ ਨਗਰ ਸੰਨ 1708 'ਚ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀਗੁਰੁਤਾ ਦੇ ਜੋਤੀ-ਜੋਤ ਸਮਾਏ॥ ਪਿਛੋਂ ਕੁਛ ਗੁਰੁਸਿੱਖ-ਸਿੰਘ ਅਬਚਲ ਨਗਰ ਰਹੇ, ਬਾਕੀ ਸੰਗਤ ਉੱਤਰ ਭਾਰਤ ਆਪਣੇ ਥਾਂਵ ਮੁੜੇ ਪਰ ਕੁਛ ਰਮਤੇ ਨਿਰਮਲੇ ਸਾਧੂ ਸੰਤ(ਹਿਦੂ)ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਰਹਿ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂਜੀ ਦੇ ਕਲਿਯੁਗ ਜੀਵ ਉਧਾਰ ਉਪਯੋਗੀ ੧ਓ ਰਾਜਜੋਗ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਮਨਾਏ ਪਰਵ ਬੈਸਾਖੀ, ਤੀਆਂ, ਨੌਰਾਤ੍ਰ, ਦਸ਼ੈਹਰਾ, ਮਾਘੀ, ਬਸੰਤ ਪੰਚਮੀ ਆਦਿਤੇ ਸਭਾ ਲਗਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਰਾਜਜੋਗ ਸਿਧਾਂਤ ਪਰਚਾਰਦੇ ਸਨ॥

ਨਾਂਦੇੜ ਅਬਚਲ ਨਗਰ(ਹਜ਼ੂਰ ਸਹਿਬ) ਤੋਂ ਆਇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤ ਦਰਗਾਹ ਸਿੰਘ, ਖੜਗ ਜੋਧੇ, ਗਤਕੇ ਬਾਜ਼ ਸੰਨ 1709 ਪੰਜ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਪੰਚ ਨਗਰੀ ਹਰਿਦ੍ਵਾਰ, ਕਨਖਲ ਨਗਰੀ ਤੀਜੇ ਜਗਦਗੁਰੂ (ਗੁਰੂਦ੍ਵਾਰ) ਗੰਗਾ ਘਾਟ ਕੰਢੇ ਆਸ਼੍ਰਮ ਬਣਾਯਾ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ, ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਲਿਕ ਰਾਇ ਅਹਮਦ ਰੁਹੇਲਾ ਨਜੀਵਾਬਾਦੀ ਨੇ ਇਕ ਜੰਗ 'ਚ ਓਹ ਨੂੰ ਬਚੌਣ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, ਜਿਤਨੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੁਸੀ ਘੇਰੋਗੇ ਉਤਨੇ ਬਾੜੇ ਦੀ ਸੰਨਦ ਲਿਖ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇਵਾਂਗਾ ਤੇ ਸੰਨ 1715 ਦੀ ਲਿਖਤ ਦਿਤੀ॥ ਪਿੱਛੋਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਮਹਾਰਾਣੀ ਸਦਾ ਕੌਰ, ਆਦਿਆਂ ਨੇ ਭੁਇ ਪਿੰਡ ਮਾਫੀ ਦਾਨ ਏ ਵਜ਼ ਦੇ ਕੇ ਹਵੇਲੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ, ਪਰ ਬਾੜਾ ਬਾਬਾ ਦਰਗਾਹ ਸਿੰਘ ਹੀ ਕਹਾਂਦਾ ਹੈ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ-ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਰਾਜਜੋਗ ਧਰਮ ਸਿੱਧਾਂਤ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ, ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ-ਸੰਤ ਉਸ ਸਮੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਣ ਲਈ(ਹਿੰਦੂ) ਤੀਰਥਾਂ ਉਤੇ ਸੰਗਠਨ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਕੁੰਭਾਂ, ਅਰਧ-ਕੁੰਭਾਂ ਉਤੇ ਇੱਕਠੇ ਵਿਵਿਹਾਰਿਕ-ਅਧਿਆਤਮ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਧਾਨ

36. ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ, ਸੰਨ.1790 ਸਾਖੀ:100-101॥ ਗੁਰੁਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ:ਤੇ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਪ੍ਰਦੀਪਕਾ ਸਾਖੀ 12 ਅਗੇ, ਆਦਿ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਕਠੇ ਹੋਇ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਕਲਿਜੁਗੁ ਉਧਾਰ ਰਾਜ ਜੋਗ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਸਨ॥ ਸੰਨ 1710 ਹਰਿਦ੍ਵਾਰ ਕੁੰਭ ਤੇ ਬਾਬਾ ਦਰਗਾਹ ਸਿੰਘ ਡੇਰੇ ਪਰ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਦਾ ਲੰਗਰ ਅਤੁਟ ਬਰਤਿਆ ॥ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਚੇਲੇ ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤ, ਤੀਜੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿਧ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਕਦੀਮੀ ਲਿਖੀ ਫੈਹਰਿਸਤ ਹੁਣ ਤਕ ਬਹੀਆਂ 'ਚ ਦਰਜ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ॥ ਉਸ ਕੁੰਭ ਉਤੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂਜੀਦੇ ਨਿਰਮਲੇ ਆਦਿ ਸੰਤ ਤੇ ਚੇਲ ਇਕਠੇ ਹੋਇ॥ ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਦਰਗਾਹ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਮਸਤਾਨ ਸਿੰਘ ਮਹਿਰਾਜ ਕੇ, ਸੰਤ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਕੁਵੇਰੀਏ, ਸੰਤ ਜਮੀਤ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਨਿਕਾ ਸਿੰਘ ਮਹੰਤ ਬਰਨਾਲਾ, ਸੰਤ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਛੋਟੇ ਠੀਕਰੀਵਾਲ, ਸੰਤ ਸੱਦਾ ਸਿੰਘ ਸ਼ਿਵ ਕਾਸ਼ੀ ਬਨਾਰਸੀ, ਤੀਜੇ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਬੰਸੀ ਸੰਤ ਮਸਤਾਨ ਸਿੰਘ ਭੱਲੇ ਚੇਲੇ ਸੰਤ ਪੰ. ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ(ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਜਪੁ ਟੀਕਾ ਕਰਤਾ) ਸ਼ਿਵ ਕਾਸੀ, ਸੰਤ ਚੇਤ ਸਿੰਘ ਕੈਂਥਲ, ਸੰਤ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ(ਮੋਕਸ਼ ਪੰਥ) ਗਿਰਵੜੀ, ਸੰਤ ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਰਣ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀ, ਸੰਤ ਸੁਚਾ ਸਿੰਘ (ਗੁਰੂ ਕੌਮਦੀ ਕਰਤਾ) ਆਦਿ ਬਹੁਤ ਸੰਤ ਇਕਠੇ ਹੋਏ॥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਨ ਕੁੰਭ ਬੀਤਨ ਤੇ, ਦੋ ਸੌ ਸਾਲਾਂ ਪਿਛੋਂ ਉਤਰ ਦਿਸ਼ਾ ਫਾਰਸੀ ਨਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਧਾੜਾਂ ਮਾਰ ਲੰਘ ਕੇ ਮੁਗਲ ਸਲਤਨਤ ਦਾਰੁਖਲਾਫਾ ਦਿਲੀ ਉਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ; ਲੁਟ ਮਾਰ ਕਰਦਾ ਵਾਪਸ ਕਰੋੜਾਂ ਦੀ ਸੰਪਤਿ ਲੈ ਅਤਿਆਚਾਰ ਕਰਦਾ ਮੁੜ ਗਇਆ॥ ਉਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਓਸੇ ਦਿਸ਼ਾ ਦਾ ਅਫਗਾਨ ਸ਼ਾਹ ਐਹਮਦ ਸ਼ਾਹ ਦੁਰਾਨੀ ਧਾੜਵੀਆਂ ਨਾਲ ਅਤੇ ਉਸ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸਦਾ ਪੁਤ ਤਿਮੂਰ ਸ਼ਾਹ ਕਰੀਬਨ ਹਰ ਸਾਲ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਕਾਲਾਂ 'ਚ ਹਮਲੇ ਕਰਦਾ ਰਹਿਆ॥ ਐਸੀ ਪਰਸਥਿਤੀ ਕਾਰਣ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਰੇਕ ਵਰਣ ਜਾਤੀ ਦੇ ਹਿੰਦੂ, ਹੋਰ ਚਾਰਾ ਨਾ ਦੇਖ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਗੁਰੂਸਿੱਖ-ਸਿੰਘ ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ, ਗੁਰੂਸਿੱਖ-ਸਿੰਘ ਸਜਕੇ ਆਪਣੇ ਮੁਲਕ ਦੀ ਆਪ ਰਖਿਆ ਲਈ ਉਤਾਵਲੇ ਹੋਏ ਜਲਦੀ ਗੁਰੂਖਾਲਸਾ ਸਿੰਘ ਫੌਜ 'ਚ ਭਰਤੀ ਹੋਏ ਉੱਤਰ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇ ਧਾੜਵੀ ਰੋਕਣ ਲਈ ਜਾਨ ਤੋੜਕੇ ਜੂਝਦੇ ਰਹੇ॥ ਗੁਰੁਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਮਹਾਂਜ਼ੋਰ ਕਾਰਣ ਕਰੀਬ ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰ (1000) ਸਾਲਾਂ ਪਿਛੋਂ ਉੱਤਰ ਦਿਸ਼ਾਵੀ ਧਾੜਾਂ ਸਦਾ ਲਈ ਹੀ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈਆਂ॥

5. ਈਸ੍ਵੀ ਸੰਨ 1800-57/58 ਪਿੱਛੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪੰਜਾਬੀ ਹਿੰਦੂ-ਗੁਰੂਸਿੱਖ ਪਿਛਲੀ ਰੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਰਾਜਜੋਗ ਸਿਧਾਂਤ ਗੁਰੁ ਸਿੰਘ ਧਰਮ ਪੰਥ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੁੰਭ, ਅਰਧ ਕੁੰਭ ਚਲੀ ਪ੍ਰਥਾ ਗੁਰੂਸਿੰਘ ਬਣੋਨ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ ਤੋਂ ਚਲੀ ਚਾਲ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਜੱਜ ਮੈਕਾਲਿਫ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਲੋੜ ਉਤੇ ਗ਼ੌਰ ਨਾ ਕੀਤਾ॥ ਕਾਰਣ ਇਹ ਸੀ:-ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਨੀਤੀ ਸਦਾ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂਸਿਖ ਸਾਰੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ (ਸਹਜਧਾਰੀ, ਸਿੰਘ(*Gurü-Sikh* Religious Denominations Segregation) ਫਾੜਨੇ ਸਨ; ਜਿਸ ਫਾੜ ਨੀਤੀ ਕਾਰਣ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂਸਿੱਖ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਬਾਰ ਬਾਰ(ਹਿੰਦੂ)ਤੀਰਥਾਂ ਉਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮਨੋਭਾਵਕ ਵਿਵਹਾਰਿਕ ਫਾੜ ਪੌਣਾ, ਰੋਕਣ ਦੇ ਅਨੇਕ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਹੋਣਦੇ ਕਾਰਣ ਲਿਖੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਕਾਲ 'ਚ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂਸਿੱਖ-ਨਿਰਮਲਾਂ ਨੂੰ "ਸਿੰਘ" ਸਦਾ ਸਕਦੇ ਸਨ; ਕਿਉਂ ਓਹੀ ਗੁਰਸਿੰਘ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਦੀਕਸ਼ਕ ਪਰਚਾਰਕ ਸਨ; ਮੈਕਾਲਫ ਨੇ ਲਿਖਤ'ਚ ਮੰਨਿਆ[ਜ.36]॥ ਅੱਜ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਦੋਂ ਮੋਟਰਾਂ, ਬਸਾਂ, ਰੇਲ ਆਦਿ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨਹੀ ਸਨ॥ ਹਿੰਦੂਆਂ, ਸਹਿਜਧਾਰੀਆਂ ਦੇ ਘਰਾਂ 'ਚ ਮਿਲਨੇ ਬਹੁਤ ਔਖੇ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਬਿਨਾ ਨਿਮੰਤ੍ਰਣ, ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਤੀਰਥ ਵਿਧਾਨਿਤ ਮਹਾਂਕੁੰਭ, ਅਰਧ-ਕੁੰਭ ਪਰਵਾਂ ਤੇ ਆਪੇ ਆਏ ਹਿੰਦੂ ਤੀਰਥ-ਯਾਤ੍ਰੀ ਧਰਮ ਮਹੌਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦੇ ਸਨ॥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁੰਭਾਂ ਤੇ ਉਪ-ਪਰਵਾਂ ਉਤੇ ਹਿੰਦੂ ਗੁਰੁਸਿਖ-ਸਿੰਘ ਸਾਜਣੇ ਸੌਖੇ ਸਨ ਤੇ ਦਿਗਵਿਜੈ ਕਾਲੀ ਰੇਲਾਂ ਦੇ ਗਮਨਾਗਮਨ ਕਾਰਣ ਸੌਖ ਹੋਰ ਵੀ ਚੜ੍ਹਦੀਕਲਾ ਵਾਲਾ ਹੋ ਗਇਆ॥ ਉਸ 'ਚ ਨਿਰਮਲੇ ਗੁਰੁਸਿੱਖ-ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਸਾਕਤ ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ, ਵੈਸ਼ਣਵ ਦ੍ਵੈਤ ਸਿਧਾਂਤੀ ਤੇ ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਨਾਲ ਬੜੀ ਤਾਰਕਿਕ ਗਹਿਰਾਈ ਆਲੋਚਨਾ ਤੀਰਥ ਮੰਚਾਂ ਉਤੇ ਜ਼ਬਾਨੀ, ਤੇ ਆਸ਼੍ਰਮਾਂ, ਮਠਾਂ 'ਚ ਬੈਠ ਟੀਕੇ, ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਲਿਖ ਸ੍ਰੀਗੁਰੁ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਤੁਕਾਂ ਮਿਲਾ ਕੇ ੧ਓ ਸਿਧਾਂਤ ਰੂੜੀ ਬਾਣੀ 'ਚ ਪ੍ਰਚਾਰ, ਛੇ ਅੰਗਾਂ(1.ਕੋਸ਼, 2.ਵਿਆਕਰਣ, 3.ਛੰਦ, ਅਲੰਕਾਰ, 4.ਨਿਰੁਕਤ) ਆਦਿ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖੇ(ਜਾਂ ਪੱਥਰ ਛਾਪ ਲੈਕੇ) ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠਾਂ 'ਚ, ਮੰਚਾਂ ਉਤੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਰਥ ਗੋਸ਼ਟਾਂ ਲਈ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਲਲਕਾਰੇ, ਜੋ ਹੁਣ ਤਕ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ॥ ਉਸ ਕਾਲ ਬੇਦ-ਕਤੇਬ ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਡਲੇਸ਼੍ਵਰਾਂ ਦੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਨੇਮਾਂ(Hermeneutic Technique) ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰਾਰਥ 'ਚ ਸਾਰੇ ਹਾਰ ਦੇਖਦੇ ਸਨ॥ ਇਥੈ ਤਕ ਉਸ ਕਾਲ ਦੇ ਰੁਹੇਲ ਖੰਡ, ਬਘੇਲ ਖੰਡ, ਬੰਧੇਲ ਖੰਡ, ਮੱਧ ਭਾਰਤ, ਮਰ੍ਹਾਠੇ ਰਾਜੇ, ਮਹਾਰਾਜੇਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਬੜੇ ਬੜੇ ਧੁਰੰਦਰ ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨੀ ਮੰਡਲੇਸ਼੍ਵਰ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੇ ਮੰਚਾਂ ਉਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਸਾਹਮਣੇ ਨਿਰਮਲੇ-ਸਿੰਘ ਸੰਤਾਂ ਤੋਂ ਹਾਰ ਮੰਨੀ॥ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਰਥ ਦ੍ਵੰਦਾਂ 'ਚ ਵਿਜੈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਾਰਣ ਗੁਰੁਪੰਥੀ ਨਿਰਮਲੇ ਅਖਾੜੇ ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪੁਰਸਕਾਰ ਰੂਪ ਜਾਗੀਰਾਂ ਤ੍ਰਿਯੰਬਕ ਆਦਿ ਕੁੰਭਾਂ ਉਤੇ ਦਖਣੀ ਮਰ੍ਹਾਟੇ ਮਹਾਰਾਣੇ, ਮਹਾਰਾਜੇਆਂ ਨੇ ਦਿਤੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁਣ ਵੀ ਪਟੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਹਨ ਤੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜ ਤਹਸੀਲਾਂ ਦੀਆਂ ਗਿਰਦਾਵਰੀ ਮਿਸਲਾਂ ਆਦਿ 'ਚ ਦੇਖੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ॥

ਸੰਨ 1750 ਤੋਂ 1870 ਕਾਲ 'ਚ ਇਕ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਗੱਲ ਹੋਈ: ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਬਚਨ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਦਵਾਨਾਂ'ਚ ਆਮ ਅਹੰਕਾਰ (Pedantic) ਦੋਸ਼ ਦੇਖੀਦਾ ਹੈ: ਸਭੁ ਕੋ ਪੂਰਾ ਆਪੇ ਹੋਵੈ, ਘਟਿ ਨ ਕੋਈ ਆਖੈ[ਜ.36]॥ ਵਡੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਅਡ ਹੋਕੇ ਆਪੇ ਸਰਵੋਤਮ ਕਹਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਸ ਸਮੇ ਇਹ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਗਲ ਹੋਈ। ਸਮੂਹ ਭਾਰਤ ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਿਧਾਂਤ ਸਾਹਮਣੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਹਾਰ ਮਨੇ॥ ਨਿਰਮਲੇ ਨਿਰਹੰਕਾਰੀ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਅੱਡ ਹੁੰਦੇ ਵੀ ਜਲ 'ਚ ਜਲ ਤਰੰਗ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕੋ ਜਲ ਰੂਪ ਸਾਰਿਆਂ 'ਚ ਇਕੋ ਘੁਲੇ ਮਿਲੇ ਵਿਆਪਕ ੧ਓ, ਬਿਨਾ ਹੰਕਾਰ ਵੈਸ਼ਣਵ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ: ਰਾਮਾਨੁਜ, ਨਿੰਬਾਰਕ, ਮੱਧਵ, ਵੱਲਭ, ਚੇਤਨ ਦ੍ਵੈਤਮਤੀ ਆਦਿ, ਅਤੇ ਸ਼ੰਕਰ ਸੰਨਿਆਸ ਮਤੀ, ਅਦ੍ਵੈਤ ਵੇਦਾਂਤੀ ਮੰਡਲੇਸ਼੍ਵਰਾਂ ਕੇਵਲ ਕਰਮ ਸਮੁਚੈ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇਆਂ ਨੇ ਨਿਰਮਲੇ ਸਿੰਘ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸਮ ਸਮੁਚੈ ਗੋਸ਼ਟ ਵੀ ਮੰਨੀ, ਅਤੇ ੧ਓ ਦੇ ਕਰਮ(ਰਾਜ)ਜੋਗ ਨਿਸ਼ਠਾ ਸਮੂਹ ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨ ਨੇ ਹਾਰ ਕੇ ਕਲਿਯੁਗ ਉਧਾਰ ਸਿਧਾਂਤ ਮੰਨਿਆ,

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜੋ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਵਿਸ਼੍ਰ ਦਰਸ਼ਨਿਕ ਅਧਿਆਤਮ ਕਰਮ ਆਧਾਰ, 4 ਨੀਵੀਂਆਂ, 9 ਮੱਧ ਅਪੁਰਾ-ਭਗਤੀਆਂ ਅਤੇ 1 ਪਰਾ-ਭਗਤੀ= ਚੌਦਾਂ ਰਤਨ[ਕ.37] ਭਗਤੀਆਂ ਦਾ ਵਿਲੱਖਣ ਅਧਾਰ ਜੋੜ ਮੰਨਿਆ॥

6. ਉਸ ਕਾਲ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਗੁਰੁਸਿਖ ਰਾਜਵਾੜੇਆਂ ਦੇ ਮਹਾਰਾਜੇ, ਰਾਜੇ, ਸਰਦਾਰ, ਰਈਸ ਆਦਿ ਗੁਰਗਮ ਟਕਸਾਲੀ ਸਿੱਧਾਂਤ ਗੁਰੁਸਿਖ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ-ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪਠਨ-ਪਾਠਨ ਸਮਝੌਣਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਾਰਣ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਬਣਵੌਂਦੇ ਰਹੇ॥ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰ ਦੂਰ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹਿੰਦੂ ਮਹਾਤੀਰਥ, ਹਰਿਦ੍ਵਾਰ: ਪੰਚ ਨਗਰੀ: ਕਨਖਲ, ਕੁੰਭਾਂ,ਅੱਧ ਕੁੰਭਾਂ ਤੇ ਜਾਕੇ ਗੁਰੁਸਿਖ ਧਰਮ, ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ੍ਰਤੰਤ੍ਰ ੧ਓ ਦਾ ਗੁਰੁਗਮ ਸਿਧਾਂਤ ਪ੍ਰਚਾਰਦੇ, ਅਤੇ ਸੰਗਠਿਤ ਸੰਨਿਆਸੀ, ਵੈਸ਼ਣਵ ਵੈਰਾਗੀ ਅਖਾੜੇ ਮੰਡਲੇਸ਼੍ਵਰਾਂ ਨਾਲ ਦਿੱਗਵਿਜੈ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਰਥ, ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਕਰਦੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਣਾਂ ਕਰਕੇ ਸੰਨਿਆਸੀ, ਵੈਰਾਗੀ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਸਾਧੂ-ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਈਰਖਾ ਦ੍ਵੇਸ਼ ਕਰਣ ਲਗ ਪਏ॥

7. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲੇ ਉੱਤਰ ਪੰਜਾਬ ਲਾਹੌਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ (1773-1833) ਅਤੇ ਦੱਖਣ ਪੰਜਾਬ ਫੂਲਕੀਆਂ ਨਾਨਕੇ ਪਟਿਆਲਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ(1773-81-1813) ਰਾਜ ਵੇਲੇ ਸੰਨਿਆਸੀ ਅਖਾੜਾ ਨਾਂਗੇ ਅੱਗ੍ਰਗਣਾਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਸਿੱਖ ਉਦਾਸੀ ਅਖਾੜੇ ਹਰਿਦ੍ਵਾਰ ਮਹਾਕੁੰਭ ਸੰਗਠਨ ਉਤੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਈਰਖਾ, ਦ੍ਵੇਖ ਕਾਰਣ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਆਕੇ ਧਾਵਾ ਕੀਤਾ, ਐਥੇ ਤਕ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ਮਾਰੀਆਂ॥ ਇਹ ਹਾਲ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਉਦਾਸੀ ਅਖਾੜੇ ਦਾ ਦੇਖ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਿਨਾ ਅਖਾੜੇ ਦੇ ਰਮਤ ਨਿਰਮਲੇ-ਸਿੰਘ ਸੰਤਾਂ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ, ਸਹਾਰੀ ਨਾ ਗਈ॥ ਉਸੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਇਲਾਕੇ ਪਰਵ ਤੇ ਆਏ ਪਟਿਆਲਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਿੱਖ ਰਾਜੇ, ਸਰਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਮਲੇ-ਸਿੰਘਾਂ ਪੂਜਨੀ ਸੰਤਾ ਨੇ ਇਕਠੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਆ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਬਕ ਦਵੌਣਾ ਠੀਕ ਸਮਝਿਆ ਜਿਸਦਾ ਫਲ ਇਹ ਹੋਯਾ, ਪਟਿਆਲੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਆਈ ਸਿੰਘ ਫੌਜ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਂਗੇਆਂ ਦੀ ਖਬਰ ਲਿਤੀ, ਫੇਰ ਸਿਰਮੁੰਡੇ ਪਾਂਡੇ ਸੋਧੇ॥ ਅੰਤ 'ਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਟਿਆਲੇ ਉਦਾਸੀ ਧੂਣੇ ਦੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੀੜ ਦੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਹੋਈ ਏਵਜ਼ ਉਸੇ ਧੂਣੇ ਨਾਮ ਝੰਡੀ ਤੇ ਭੈਣੀ ਦੋ ਪਿੰਡ ਦਾਨ ਰੂਪ ਮਾਫੀ ਜਾਗੀਰ ਲਾ ਦਿਤੀ॥ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਮਗਰੋਂ ਫੇਰ ਜਦ ਹਰਿਦ੍ਵਾਰ ਮਹਾਂਕੁੰਭ ਆਯਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਫੇਰ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਛੇੜ ਛਾੜ ਕੀਤੀ॥ ਪਿਛਲੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਵੇਂ ਪਟਿਆਲਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਰੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ(1823-45-62) ਨੇ ਮੌਕਾ ਸੰਭਾਲਿਆ॥

37. ਉ.ਪੰ.145ਯ21 ਅ.ਪੰ. 141221:21 ਏ.ਮੈਕਾਲਿਫ Sikh Religion, Vol.I.Pre.pp.s. ਪੰ.141ਹ.ਪੰ.ਸ਼੍ਰੀਗੁਗ੍ਰੰਜੀ, ਹ.ਪੰ.468: 41 ਕ. ਸ਼੍ਰੀਭਗਵਦ ਗੀਤਾ:7116-18 "चतुर्विधा भजन्ते मां जना: सुकृतिनोऽर्जुन। आर्तो जिज्ञासुरर्थार्थी ज्ञानी च भरतर्षभ॥१६॥तेषां गानिनो नित्य युक्त एकभक्तिर्विशिष्यते। प्रियो हि ज्ञानिनो ऽत्यर्थमहं स च मम प्रिय:॥"१७॥उदारा: सर्व एवैते गानी त्वात्मैव मे मतम्। आस्थित:स हि युक्तात्मा मामे वा नुत्तमां गतिम्॥ ते त्रिन तरह्ां दे गिआन: "सर्वभूतेषु येनैकं भावमव्ययमीक्षते। अविभक्तेषु तज्ज्ञानं विद्धि सात्त्विकम् ॥ २० - २२।१८॥"

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਿਰਮਲੇ ਰਾਜ ਗੁਰੂ ਤੇ ਨਾਮੀ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪੰਚੈਤੀ ਨਿਰਮਲ ਆਖਾੜਾ ਬਣੌਨ ਦਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਓਸ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਸੰਗਠਿਤ ਗੁਰੂਸਿੰਘ-ਸਿਖ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਏਲਾਨ ਕੀਤਾ, ਹੁਣ ਗੁਰੂਸਿੱਖ-ਸਿੰਘ ਸੰਸਥਾ ਬਣੌਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ॥ ਓਸ ਦੇ ਬਨਾਣ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬਾਧਾ ਕਰਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਪੈਣੀ॥ ਉਸ ਸੰਸਥਾ 'ਚ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕੇਵਲ ਉੱਚਕੋਟੀ ਗੁਰੁਗਮ ਪਠਿਤ ਤੇ ਰਹਿਣੀ ਵਾਲੇ ਨਿਰਮਲ ਗੁਰੁਸਿੱਖ-ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਸਮਿਲਤ ਹੋਕੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਕਸ਼ਤ ਵੀਰ ਰਸ ਧਰਮ ਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਾਨ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ ਵਿਧਾਨ ਆਧਾਰਿਤ ਇਤਿਹਾਸ ਸਾਹਿਤ ਸੰਗ੍ਰਹ ਕਰ ਉਸੇ ਦੀ ਕ੍ਰਮ ਵਿਧੀ ਸਿਖਿਆ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ 'ਚ ਚਲਾਇਆ ਜਾਵੇ ਆਦਿ॥ ਕੁਛ ਵਿਸਤਾਰ ਅਗੇ ਹੋਵੇਗਾ॥

ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਪਰਿਚੈ ਬਿਨਾ ਆਲੋਚਨਾ ਅਸੰਭਵ

ਵਿਸ਼੍ਵਮੈਯ ਪੁਰਾਣੀ ਅਟੁਟ ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿਤ ਪਰੰਪਰਾ 'ਚ ਭਾਸ਼ਜਕਾਰੀ, ਟੀਕਾਕਾਰੀ, ਉਲਥਾਕਾਰੀ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਪਦਾਰਥ (Hermeneutic tools techniques) ਲੜੀਬਧ ਸਜੀਵਤ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ॥ ਮਸਲਨ :-ਮੂਲ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਤੇ ਮੁੱਖ ਸੰਬੰਧੀ ਪੋਥੀ-ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਕਾਰਿਕਾ, ਭਾਸ਼ਜ, ਟੀਕੇ, ਟਿੱਪਣੀ ਆਦਿਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੈ ਨਿਸ਼ਚੈ ਯਥਾਰਥ (true) ਭਾਵ (purpose) ਸਪਸ਼ੱਟ ਕਰਣਾ ਹੈ॥ ਬੀਜ ਤੋਂ ਅਤੁਟ ਉਤਪਤੀ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਵਾਧਾ, ਗੌਣ ਅਤੇ ਅੰਤ 'ਚ ਮੁੱਖ ਲਕਸ਼ ਪਹਿਚਾਣੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹੈ:- ਬੀਜੁ ਬੀਜਿ ਦੇਖਿਓ ਬਹੁ ਪਰਕਾਰਾ॥ ਫਲ ਪਾਕੇ ਤੇ ਏਕੰਕਾਰਾ[172]॥

ਭਾਵਾਰਥ ਹੈ:- ਜਿਵੇਂ ਬੀਜ ਅੰਦਰ ਗੁਪਤ ਸੁਤੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜਦ ਕਾਰਣ ਸ਼ਰੀਰ 'ਚ ਜਾਗਦੀ ਹੈ, ਓਹ ਅੰਦਰੋਂ ਬਾਹਰ ਅਸਲ ਅਸਥੂਲ ਦੇਹ 'ਚ ਵੀ ਦੇਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸੇ ਕਰਕੇ ਅਨੁਮਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਪਹਿਲਾਂ ਅਦ੍ਰਿੱਸ਼ ਸ਼ਕਤੀ ਸੂਖਮ ਸ਼ਰੀਰ'ਚ ਬੜ੍ਹਨ ਕਾਰਣ ਅਸਥੂਲ ਸ਼ਰੀਰ 'ਚ ਸਹਿਜੇ ਕ੍ਰਮ ਨਾਲ, ਅੰਕੁਰ, ਟਾਹਣੀ, ਟਾਹਣੇ, ਪੱਤੇ, ਫੁੱਲ, ਚੰਗੇ-ਮੰਦੇ ਫਲ ਪ੍ਰਗਟਦੇ ਹਨ।ਅੰਤ 'ਚ, ਫਲਾਂ ਅੰਦਰ ਫੇਰ ਬੀਜਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾ ਦਾ ਅਟੁਟ ਚਕ੍ਰ ਵਿਕਾਸ ਦੇਖੀਂਦਾ ਹੈ॥

ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਧਾਰਕ ਚੁਣੇ ਮੂਲ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਮੂਲ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਬਾਣੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ:-ਕਾਰਕਾ, ਭਾਸ਼ਜ (exegesis), ਵਾਰਤਿਕ (paraphrase), ਟੀਕੇ (interpret commentaries), ਟਿੱਪਣੀਆਂ (annotations) ਤਤਸਮ ਉਲਥੇ (transliterations), ਭਾਖਾ ਉਲਥੇ(translations) ਪਹਿਲੂਆਂ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਾ ਲਕਸ਼ ਤੇ ਪਹੁੰਚੀਦਾ ਹੈ ॥

ਏਹ ਵਿਧਾਨ ਜਗਤ ਦੇ ਜੁਗ ਜੁਗਾਂਤਰਾਂ ਤੋਂ ਦਿਵਜ ਈਸ਼੍ਵਰੀ ਬਾਣੀ(Divine Revelations) ਗਿਆਨ ਤੇ ਅਨੁਭਵ (Immediate Divine Mystic Experience) ਉਤਪੰਨ ਹੋਏ ਰਿਸ਼ੀ, ਮੁਨੀ ਗਿਆਨੀ(ਸੰਤ, ਭਗਤ), ਅਵਤਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਫੁਹਾਰੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਰ ਬਾਰ ਵਿਗਸਤ ਪ੍ਰਗਟਦੇ ਰਹੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦਸਦੀ ਹੈ[38] ॥ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬ੍ਰਹਮ ਬਾਣੀ

38. ਸ਼੍ਰੀਗੁਗ੍ਰੰਜੀ.ਪੰ. 304:15-/ ਪੰ.316:17-"ਨਾਨਕ ਵੀਚਾਰਹਿ ਸੰਤ ਜਨ ਚਾਰਿ ਵੇਦ ਕਹੰਦੇ ॥ ਭਗਤ ਮੁਖੈ ਤੇ ਬੋਲਦੇ ਸੋ ਵਚਨ ਹੋਵੰਦੇ॥ਪ੍ਰਗਟ ਪਹਾਰਾ ਜਾਪਦਾ ਸਭਿਲੋਕ ਸੁਣੰਦੇ ॥...." ਦੇਖੋ ਕਤੇਬ-ਇ ਤੌਰੇਤ: ਡਿਊਟਿਰੌਨੋਮੀ:18:18- ਅਤੇ ਕਿਤਾਬ-ਇ ਜ਼ਬੁਰ: ਪੈਗੰਬਰ ਇਸਾਈਆ 45: 5-7 ਆਦਿ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਨੁਭਵ ਰਹਿਸ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ, ਬ੍ਰਹਮ ਵੇਤਾ (mystic *Gnosis* tr.Philosophy: *Skt*:Indo-Greco-Roman) ਦੀਆਂ ਸ੍ਰਤੰਤ੍ਰ ਊਹਾ (improvisations),ਆਚਾਰਯ (Theo-Phil Scholars) ਦੀਆਂ ਕਾਰਕਾ, ਭਾਸ਼ਯ, ਟੀਕੇ, ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦੀ ਪਰਪਾਟੀ (Tradition) ਆਤਮ-ਵਿਤ(mystique precepts) ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ(Philo-Theo insight) ਜਗਿਆਸ਼ੂਆਂ ਲਈ ਧੁਰ ਲਕਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਪਾਦਿਤ ਕਰਣਾ ਹੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਬ ਤੇ ਲਕਸ਼ ਉਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਅੰਤਮ ਲਕਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ

ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਦਸੋ ਟੀਕੇਆਂ ਦਾ ਨਿਚੋੜ

ਚੌਥੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀਦਾ ਪੋਤਾ,ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਮੀਣੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਵੈਸ਼ਣ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਦ੍ਵੈਤ ਵੇਦਾਂਤ ਸਿਧਾਂਤਵਾਦ, ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਭਾਵਤਿ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੋਨੇ ਟੀਕੇ ਲਾਂਭੇ ਕਰਕੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤੀ ਮੱਧ ਕਾਲੀ ਅੱਠ ਗੁਰੁਸਿਖ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣ ਗ੍ਰੰਥੀ ਅਰਥ ਵੇਤੇਆਵਾਂ ਦਾ ੧ਓ ਸਬੰਧੀ ਸਾਫ ਵੇਦ ਮੰਤ੍ਰ ਅਰਥ ਪਰੰਪਰਾ ਵੇਦਾਂਤ (ਵੇਦ-ਅੰਤ, ਸ਼ੰਕਰ ਵੇਦਾਂਤੀ ਸਾਂਖਜਮਤ ਨਹੀਂ) ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ਿਤ ਦਾਰਸ਼ਨਕ ਮਹਾਤਮ ਹੈ:- ਅਵਰਿ ਸਭਿ ਭੂਲੇ ਭ੍ਰਮਤ ਨ ਜਾਨਿਆ॥ ਏਕੁ ਸੁਧਾਖਰੁ ਜਾਕੈ ਹਿਰਦੈ ਵਸਿਆ,ਤਿਨਿ ਬੇਦਹਿ ਤਤੁ,ਪਛਾਨਿਆ॥ ਅ.28 ਤੇ ਹੋਰ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਮਹਲਾ 1 ਉਪਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ:- ਛਿਅ ਘਰ, ਛਿਅ ਗੁਰ, ਛਿਅ ਉਪਦੇਸ॥ ਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਏਕੋ, ਵੇਸ ਅਨੇਕ॥ ਬਾਬਾ ਜੈ ਘਰਿ ਕਰਤੇ ਕੀਰਤਿ ਹੋਇ॥ ਸੋ ਘਰੁ ਰਾਖੁ ਵਡਾਈ ਤੋਇ॥ ੲ.39 ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ॥ ਭਾਵਾਰਥ ਹੈ:-ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨ ਸਮੀਕਸ਼ਕ ਜਾਣਦੇ ਹਨ,'ਛੇ ਦਰਸ਼ਨ ਗੁਰੁ ਕਰਤਾ ਦਾ ਇਕੋਗੁਰੁ ੧ਓ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਹੈ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਛੇਆਂ 'ਚ (ਕੇਵਲ ਮਹਾਰਿਖੀ ਵਿਆਸ ਬਣਾਯਾ) ਵੇਦਾਂਤ ਦਰਸ਼ਨ ਸੂਤ੍ਰ ਸਪਸ਼ਟ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਕਰਤੇ ਦੀ ਕੀਰਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਬਾਕੀ ਪੰਜੋ ਕਰਤੇ ਬਾਰੇ ਤਰਕ 'ਚ ਕਚੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ॥ ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਵੇਦਾਂਤ ਦਰਸ਼ਨ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਵਡਿਆਈ ਉਪੇਕਸ਼ਿਤ ਹੈ॥ ਏਥੇ ਵਿਸਤਾਰ ਦਾ ਥਾਂ ਨਹੀਂ: ਨੁਕਤਾ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਦੇ ਕਾਰਣ; ਕੁਛ "ਗਜ ਅੰਧ ਨਿਜਾਯ" ਰੂਪ ਅਤੀ ਸੰਖੇਪ ਪੰਗਤੀਆਂ ਨਮੂਨੇ ਵਿਚਾਰਦੇ ਹਾਂ:

1. ਵੇਦ ਵਿਕਸਤ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਪੂਰਵ ਮਿਮਾਂਸਾ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਤਾ ਕੇਵਲ ਕਰਮ ਫਲ ਦਾਤਾ ਹੈ: ਮਨੁਖ ਜੀਵ ਫਲ ਕਰਤਾ ਭੋਗਾਤੇ ਹਨ॥
2. ਵੇਦ ਵਿਕਸਤ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਨਿਯਾਯ ਸਮਸ਼ਟੀ ਸੰਸਾਰ ਕਰਤਾਰ ਦੋਨੋਂ ਸਿਰੇ ਹੈ, ਬਿਚਾਲੇ ਮਨੁਖ ਜੀਵ ਕਰਮ ਕਰਤਾ ਫਲ ਭੋਗਾਤਾ ਹੈ॥
3. ਵੇਦ ਵਿਕਸਤ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਕ ਵੈਸ਼ੇਖਕ ਵਿਜਸ਼ਟੀ ਜੀਵ ਪੰਚ ਤੱਤ ਚਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਉਤਪੰਨ-ਲੀਨ ਸੰਕੇਤ ਹੈ॥
4. ਵੇਦ ਵਿਕਸਤ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਯੋਗ ਈਸ਼੍ਵਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੀ ਮਨਦਾ ਹੈ ਪਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸੰਬੰਧ ਕੇਵਲ ਵਿਸ਼ਟੀ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਹੀ ਕਲਿਆਨ ਹੈ॥
5. ਵੇਦ ਵਿਕਸਤ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਸਾਂਖਜ ਸਮਸ਼ਟੀ ਵਿਸ੍ਵ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ਪਰ ਰਿਗ ਵੇਦ ਮੰਤ੍ਰ

---

39. ਪੁਨੈ..ਓ. ਪੰ.470:7।ਅ.ਪੰ.1205:16।ਏ.ਪੰਨੇ.12:17= **अतर्वे वेदीय मुण्डकोपनिषत्....विश्वस्य कर्न भुवनस्य गोप्ता॥१।१।१॥**

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਸੰਗੋਅਯੰ ਪੁਰੁਖ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਤਾ ਤਰਕ ਬੱਧ ਅਸੰਗ ਕਾਰਣ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਤਾ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ॥ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ/ਮਾਯਾ(Phenomenon) ਮਿਥਿਆ ਆਭਾਸ / ਵਿਵਰਤ ਜੜ ਹੈ ਤੇਂ ਕੇਵਲ ਸ਼ਕਤੀ(Kinesthesis) ਗਿਆਨ (Consciousness) ਰਹਿਤ ਕਰਤਾਪਨ ਬਿਨਾ ਹੈ॥

6. ਵੇਦ ਵਿਕਸਤ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਉੱਤਰ ਮਿਮਾਂਸਾ/ਵੇਦਾਂਤ ਸੰਪੂਰਣ ਅੰਦਰ-ਬਾਹਰ ਵਿਸ਼ੂ ਕਰਤਾ ਸਿਧ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜੋ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸੂਤ੍ਰਾਂ 'ਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਲਕਸ਼ਣਾਂ ਤਰਕ ਰਾਹੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਤਕ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਕਮੀ ਦੇਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮਸਲਨ, ਜਥਾ:- ਓ. ਸਾਂਖਜ ਪੁਰੁਖ(Absolute Noumenon) ਅਸੰਗ ਹੋਣ ਕਾਰਣ: ਨਾ ਓਹ ਉਤਪਤਿ, ਨਾ ਪ੍ਰਲੈ ਕਰਤਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ॥ ਬਾਕੀ ਮਾਯਾ ਜੜ (inanimate) ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਨਾ ਉਤਪਤਿ, ਨਾ ਪ੍ਰਲੈ ਕਰਤਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ॥ ਅ.ਵੈਸ਼ੇਖਕ ਆਰੋਪਿਤ ਚਾਰੋ ਤਤ ਜੜ ਹਨ॥ ਪ੍ਰਮਾਣੂਆਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਸ਼ਕਤੀ ਹੀ ਜੋੜ-ਵਿਛੋੜ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਤਰਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ:- ਦਸੋ: ਕੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਮਾਣੂਆਂ ਅੰਦਰ ਹੈ ਜਾਂ ਬਾਹਰ?

(i) ਜੇ ਕਹੋ ਅੰਦਰ ਹੈ ਤਾਂ ਬਿਨਾਂ ਕਾਲ ਬੰਧਾਨ ਜਾਗਣ ਸੌਣ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਦੀ ਵੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਉਤਪੰਨ-ਨਾਸ਼ ਬਿਨਾ ਵਿਧਾਨ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ॥

(ii) ਜੇ ਕਹੋ ਸ਼ਕਤੀ ਬਾਹਰ ਹੈ ਤਾਂ ਜਗਤ ਬਣਾਨ ਚਾਰ ਤੱਤ ਪ੍ਰਮਾਣੂਆਂ ਨੂੰ ਜੋੜਨ ਕ੍ਰਿਯਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਓਨ੍ਹਾ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ, ਕੌਣ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕੱਠੇ ਇਕੋ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਬਣਾਦੇ ਹਨ? ਆਦਿ ਬੁਹੁਤ ਤਰਕ ਕੀਤਾ ਹੈ॥

ਅੰਤ'ਚ;

ਵੇਦਾਂਤ ਨੇ ਪੰਜੋ ਦਰਸ਼ਨਾਂ 'ਚ ਕਰਤਾ ਸਬੰਧੀ ਤਾਰਕਿਕ ਕਮੀਆਂ ਦੇਖ ਵਿਚਾਰਕੇ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਬ੍ਰਹਮ:- ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ੧ਓ ਸੋਤਿਨਾਮ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ, ਅਭਿੰਨ ਨਿਮਿਤ ਉਪਾਦਾਨ ਸ਼ਕਤੀ ਕਰਣ-ਕਾਰਣ ਏਕਤ੍ਵ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥ ਉਪਦੇਸ਼ਦੇ ਹਨ:- ਘੋਖੇ ਸਾਸਤ੍ਰ ਬੇਦ ਸਭ ਆਨ ਨ ਕਥਤਉ ਕੋਇ॥ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦੀ ਹੁਣਿ ਹੋਵਤ ਨਾਨਕ ਏਕੈ ਸੋਇ॥ ੪.43 ਅਤੇ, ਚਾਰਿ ਪੁਕਾਰਹਿ ਨਾ ਤੂ ਮਾਨਹਿ॥ ਖਟੁ ਭੀ ਏਕਾ ਬਾਤ ਬਖਾਨਹਿ॥ ਦਸ-ਅਸਟੀ ਮਿਲਿ ਏਕੋ ਕਹਿਆ॥ ਤਾਭੀ ਜੋਗੀ ਭੇਦੁ ਨ ਲਹਿਆ॥ ਅ.43 ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਪ੍ਰਭੁ ਏਕੁ ਹੈ ਦੂਸਰ ਨਾਹੀ ਕੋਇ॥ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਬਲਿਹਾਰਣੈ,ਜਲਿ ਥਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਸੋਇ॥ ੲ.43 ਐਸਾ ਇਕੋ ੧ਓ ਕਰਣ-ਕਾਰਣ ਵਿਸ਼ੂਕਰਤਾ ਦੀ, ਬਾਣੀ ਵਜੀ ਚਹੁ ਜੁਗੀ ਸਚੋਸਚੁ ਸੁਣਾਇ॥ ਸ.43; ਹਰਿ ਆਗਿਆ ਹੋਏ ਬੇਦ ਪਾਪੁ ਪੁੰਨੁ ਵੀਚਾਰਿਆ॥ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਮਹੇਸੁ ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣ ਬਿਸਥਾਰਿਆ॥ ਹ.40

ਅਨੇਕ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਫਰਮਾਏ ਹਨ॥ ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਏਕਤ੍ਵ ਤਾਰਕਿਕ ਸਿਧਾਂਤ ਵੇਦ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਧਾਨ ਹੈ॥ ਪਰ ਪੰਜੇ ਦਰਸ਼ਨ ਸੂਤ੍ਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਤਰਕ ਵਿਸ਼ੈ ਨਹੀਂ ਵਿਚਾਰੇ॥ ਕੇਵਲ ਉੱਤਰ ਮਿਮਾਂਸਾ ਵੇਦਾਂਤ ਦੇ ਏਕਤ੍ਵ ਕਰਤਾਪਨ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ- ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਬਾਕੀ ਪੰਜੋ ਦਰਸ਼ਨ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਕੱਚੇ ਰਹੇ ॥ ਜੋ ਅਥਰਵ ਵੇਦਾਂਤ

---

40. ਪੁਨ੍ਹੈ.ਓ.ਪੰ.254:5। ਅ.ਪੰ.1094:12। ਏ.276:18। ਸ.ਪੰ.35:9। ਹ.ਪੰ.1094:12॥ ਕ.ਪੰ.465:17। **ਖ.ਸ਼੍ਰੀ ਭਾਗਵਦ ਮਹਾਪੁਰਾਣ:** 11।20:-"**योगस्त्रयो मया प्रोक्ता नृणां श्रेयोविधित्सया। ज्ञानं कर्मञ्च भक्तिश्च नोपायो ऽन्योऽस्ति कुत्रचित्॥६॥**" ਆਦਿ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮੁੰਡਕ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਅਧਾਰ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਨ ਹੈ, "ਵਿਸ਼ੂ ਕਰਤਾ ਸੰਸਾਰ'ਚ ਗੁਪਤ" ਇਸੇ ਲਈ ਕੇਵਲ ਸ਼ੁਧਾ ਨਾਲ ਹੀ ਨਹੀ--ਬਲਕੇ ਤਰਕ ਰਾਹੀਂ ਸਰਵ ਵਿਆਪੀ ੧ਓ ਬ੍ਰਹਮ ਕਰਤਾ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਕਰਦੀ ਹੈ: ਬਾਬਾ ਜੈ ਘਰਿ ਕਰਤੇ ਕੀਰਤਿ ਹੋਇ॥ ਸੋ ਘਰੁ ਰਾਖੁ ਵਡਾਈ ਤੋਇ॥ ਕਾਰਣ ਸਾਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਸੂਤ੍ਰਾਂ 'ਚ ਉਤਮ ਹੈ ॥ ਇਤਨਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਨ ਏਥੇ ਭੂਮਿਕਾ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੈ; ਪਾਠਕ ਵਿਸਤਾਰ ਲਈ ਟੀਕਾ ਸੰਗ੍ਰਹ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚਾਰ ਲੈਣ॥

ਸਪਸਟ ਹੈ ਕਿ ਸਤਾਰਵੀਂ ਤੋਂ ਵੀਹਵੀ ਸਦੀ ਤਕ ਪਹਿਲੋ ਪਹਿਲ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਮੁੱਖ ਦੋ ਹੀ ਧਰਮ ਸਨ:- ਹਿੰਦੂ (300 ਤੋਂ ਉਤੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਏ) ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ (72 ਤੋਂ ਉੱਤੇ ਫਿਰਕੇ)॥ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਬਹੁਤੇ ਈਸ਼੍ਵਰ/ਅੱਲ੍ਹਾ ਭੇਦ ਵਾਦੀ(ਦੂਜਾ ਭਾਉ /ਦ੍ਵੈਤ,ਦੂਈ) ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਅੱਜ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਮ ਕਾਂਡੀ/ ਸ਼ਰੀਅਤ ਬਧ ਸਨ, ਤੇ ਮੱਧਕਾਲੀ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂਜੀਦਾ ਸ਼ਬਦ ਗਵਾਹ ਹੈ:- ਮੁਸਲਮਾਨਾ ਸਿਫਤਿ ਸਰੀਅਤਿ ਪੜਿ ਪੜਿ ਕਰਹਿ ਬੀਚਾਰੁ॥ ਬੰਦੇ ਸੇ ਜਿ ਪਵਹਿ ਵਿਚਿ ਬੰਦੀ ਵੇਖਣ ਕਉ ਦੀਦਾਰੁ॥ ਹਿੰਦੂ ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹਨਿ ਦਰਸਨਿ ਰੂਪਿ ਅਪਾਰੁ ॥ ਤੀਰਥਿ ਨਾਵਹਿ ਅਰਚਾ ਪੂਜਾ ਅਗਰ ਵਾਸੁ ਬਹੁਕਾਰੁ..."ਕ.43

ਇਹ ਸਾਰੇ ਧਰਮੀ ਤ੍ਰਿ-ਕਾਂਡ:-ਕਰਮ ਯੋਗ, ਭਗਤੀ ਯੋਗ, ਗਿਆਨ ਯੋਗ[ਅ.43] ਦੀਆਂ ਕੇਵਲ ਤਿਨ ਪੌੜੀਆਂ ਦੀ ਕ੍ਰਮ ਸਮੁਚੈ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਪਰ ਓਨ੍ਹਾਂ ਤਿਨਾਂ ਦਾ ਇਕਦਮ ਤ੍ਰਿ-ਕਾਂਡ ਕ੍ਰਮ ਸਮੁਚੈ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ॥ ਹਿੰਦੂ ਵਰਣਾਸ਼੍ਰਮ ਧਰਮੀ ਬਨਵਾਸੀ, ਸੰਨਿਆਸ ਆਸ਼੍ਰਮੀ, ਜਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਫਕੀਰਾਂ ਦੇ ਅਪਨਾਏ ਗਿਆਨ ਕਾਂਡ/ਮਾਰਫਤ "ਸੱਪ-ਰੱਸੀ ਭ੍ਰਮ" ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਅਜਾਤ ਤ੍ਰੈ(ਵਿਵਰਤ) ਵਾਦਾਂ ਕਾਰਣ ਕੇਵਲ ਇਸ ਆਦਰਸ਼ ਸਿੱਧਾਂਤ ਕਾਰਣ, ਸਮ ਸਮੁਚੈ ਤਰਕ ਬਿਨਾ ਹੇਤੂ ਨਹੀ ਮਨਦੇ॥

ਬਾਵਜੂਦ ਅਜਾਤ-ਤ੍ਰੈ ਵਾਦ ਦੇ; ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕਲਿਜੁਗੀ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਉਧਾਰਾਰਥ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂ ਨਾਨਕ-ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਆਧਾਰ ਆਭਾਸ-ਤ੍ਰੈ "ਰਾਜ ਜੋਗ" ਹੈ, ਜੋ ਦੋਨੋ ਤ੍ਰਿਕਾਂਡ "ਕ੍ਰਮ ਅਤੇ ਸਮ" ਸਮੁਚੈ ਦਾ ਹੋਣਾ ਤਰਕ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਅੱਗੇ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ:-

1.ਮ੍ਰਿਗ ਤ੍ਰਿਸ਼ਣਾ ਜਲ (miraj illusion):-ਗਰਮੀ ਵਿੱਚ ਮਾਰੂ ਭੂਮੀ (ਰੇਗਸਤਾਨ 'ਚ ਮੋਟਰ/ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਪੱਕੀ ਸੜਕ ਉੱਤੇ) ਸਭ ਨੂੰ ਵਿਵਰਤ ਰੂਪੀ ਪਾਣੀ ਦਿਖਦਾ ਹੈ; ਐਥੇ ਤਕ, ਕੈਮਰੇ ਨਾਲ ਫੋਟੋ ਵੀ ਲਿਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ-ਸੋ ਓਹ ਮਨੋਰਾਜ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥ਪਰ ਦਿਸਦਾ ਆਭਾਸ ਪਾਣੀ ਰੇਤ/ਸੜਕ ਗਿੱਲਾ ਕਰਨ'ਚ ਅਸਮਰਥ ਹੈ ॥ ਬਾਵਜੂਦ, ਮਨੁਖੀ ਸ਼ਰੀਰ(ਕਰਮ)ਨੂੰ ਪਿਆਸ ਲਗਦੀ ਹੈ,ਪਾਣੀ ਦਿਖਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ॥ ਓਹ "ਵਿਰਤ" ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਰੱਸੀ ਦੇ ਗਿਆਨ ਤੇ ਸੱਪ ਲੋਪ ਤਰਾਂ--ਪਾਣੀ ਦਿਖਣੋਂ ਲੋਪ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ॥ ਇਸ "ਆਭਾਸ ਵਾਦ" ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੈ; ਸ਼ਰੀਰਕ ਪਿਆਸ(ਕਰਮ) ਬੁਝਾਣ ਲਈ ਸਚੇ ਜਲ (ਮਾਨਸਿਕ ਕਰਮ) ਦੋਨੋਂ ਲਾਲਸਾ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਬਣੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਹ ਸਮ ਸਮੁਚੈ ਦਾ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ॥ ਹੋਰ ਤਰਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ੀਕੋਣ ਵੀ ਹੈ:-

2. ਸੁਰਣ ਮੁਦ੍ਰਾ(Gold Coin):- ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਜਾਏ: ਸੋਨੇ,ਚਾਂਦੀ ਮੁਦ੍ਰਾ ਦ ਕਿਨੇ ਪਾਸੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ? ਆਮ ਉਤ੍ਰ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ: ਦੋ॥ ਪਰ ਅਸਲ 'ਚ ਤਿੰਨ ਹਨ॥ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਰਾਹੀਂ ਪੁਰਾਣੇ ਵੇਦ-ਕਤੇਬ ਪਰੰਪਰਾ ਕ੍ਰਮ ਅਤੇ ਸਮ ਸਮੁਚੈ ਦੋਨੋਂ ਸੰਕੇਤ ਤੀਜੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹਨ॥ ਤੀਜਾ ਪੱਖ ਮੁਦ੍ਰਾ ਦਾ ਬਰੀਕ ਕਿਨਾਰਾ ਹੈ॥ ਓਥੇ ਖੜੇ, ਇਕਲਖਤ ਦੋਨੋਂ ਵਿਰੋਧੀ ਪੱਖ ਦਿਖਦੇ ਹਨ, ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਇਕਦਮ ਨਹੀ ਦਿਖ ਸਕਦੇ ਜੋ ਅਲੌਕਿਕ ਪੁਰਾਣਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਵੇਦ, ਪੁਰਾਣ ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ(3।3-4,8; 5।... 6...ਸਾਂਖ(ਸੰਨਿਆਸ ਯੋਗ ਨਿਸ਼ਠਾ)ਅਨੁਸਾਰ ਤਿਨ ਪਹਿਲੇ ਯੁਗ ਧਰਮ ਉਪਜੋਗੀ ਸਨ[ਭ.44], ਪਰ ਉਸੇ ਵੇਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ (3।3;5।1-5...) ਵਿਜਸ਼ਟੀ ਕਰਮ ਯੋਗ ਨਿਸ਼ਠਾ/ਰਾਜ ਯੋਗ ਧਰਮ ਨਿਸ਼ਠਾ (9:1-2) ਕਲਿਯੁਗੀ ਜੀਵ ਉਧਾਰ ਉਪਯੋਗੀ, ਤ੍ਰਿ-ਕਾਂਡ ਕ੍ਰਮ:ਸਮੰਨ੍ਵੈ ਸਮ ਸਮੁਚੈ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼ਨੁਗੁਰੂਜੀ ਚਾਰਵਰਣ-ਆਸ਼੍ਰਮ ਧਰਮ ਰਹਿਤ ਜਤਾਈ: ਚਹੁ ਜੁਗਾ ਕਾ ਹੁਣਿ ਨਿਬੇੜਾ, ਨਰ ਮਨੁਖਾ ਨੋ ਏਕੁ ਨਿਧਾਨਾ॥ ਜਤੁ ਸੰਜਮ ਤੀਰਥ ਓਨਾ ਜੁਗਾ ਕਾ ਧਰਮੁ ਹੈ ਕਲਿ ਮਹਿ ਕੀਰਤਿ ਹਰਿ ਨਾਮਾ॥ [ਆ.44] ਜੁਗਿ ਜੁਗਿ ਆਪੋ ਆਪਣਾ ਧਰਮੁ ਹੈ, ਸੋਧਿ ਦੇਖਹੁ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨਾ...॥ [ਭ.44] ਅਤੇ, ਜਿਉ ਕਾਸਟ ਸੰਗਿ ਲੋਹਾ ਬਹੁ ਤਰਤਾ, ਤਿਉ ਪਾਪੀ ਸੰਗਿ ਤਰੇ ਸਾਧ, ਸਾਧ ਸੰਗਤੀ ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਰਸਾਧੋ॥ ਚਾਰਿ ਬਰਨ ਚਾਰਿ ਆਸ੍ਰਮ ਹੈ ਕੋਈ ਮਿਲੈ ਗੁਰੂ ਗੁਰਨਾਨਕ ਸੋ ਆਪਿ ਤਰੈ, ਕੁਲ ਸਗਲ ਤਰਾਧੋ॥ [ਸ.44] ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹਨ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ਨੁਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਦਸੋ ਜਾਮੇਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮਸ਼ਟੀ ਰਾਜਜੋਗ ਆਪਣੇ ਅਮਲੀ ਜਾਮੇ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਮਾਣ ਮਿਸਾਲ ਬਣਾ ਕੇ ਦਸੋ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਲਹਿਰ ਚਲਾਈ॥ ਉਸੇ ਅਧਿਆਤਮ ੧ਓ ਗਿਆਨ, ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ: ਬਿਨਾ ਜਨਮ, ਰੰਗ, ਜਾਤਿ, ਪਾਤਿ, ਵਰਣਾਸ਼੍ਰਮ, ਦੇਸ਼, ਧਰਮ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਵਿਚਾਰ, ਜੀਵ ਮਾਤ੍ਰ ਕਲਿਯੁਗ ਉਪਯੋਗੀ ਗੁਰੂਪੰਥ ਧਰਮ ਸਿਖਿਆ ਦਾ ਬੀਜ ਬੋਇਆ॥ ਇਸ ਸਿਖਿਆ ਗੁਣ-ਔਗਣ ਸਭਾਵੀ ਜੀਵ ਦਸ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਫੁਲਦੇ, ਫੈਲੇ ਫਲੇ, ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਮੁਗ਼ਲ ਭਾਰਤ ਸਲਤਨਤ ਦੇ ਉਤਰ-ਪਛਮ ਬਲਖ਼-ਬਖ਼ਾਰਾ ਦਰਿਆ ਧਦੇਜ/ਯਕਸ਼ੂ (Oxus) ਅਫ਼ਗ਼ਾਨਿਸਤਾਨ ਕਾਬੁਲ-ਕੰਧਾਰ ਤੋਂ ਪੂਰਵ ਅਸਾਮ ਤਕ, ਅਤੇ ਉੱਤਰ ਕਾਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ ਦਖਨ ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟ੍ਰ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ 'ਚ ਗੁਰੁ ਪੰਥ ਜਾਲ(network) ਬੁਣਿਆ ਸੀ॥ ਇਹ ਅਤਿ ਸੰਖੇਪ ਇਤਿਹਾਸ ਸਾਰੇ ਗੁਰੁਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਸਮ(10) ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਤਗੁਰੂਜੀ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਹੈ :-

ਚੌਪਾਈ॥ ਬਾਬੇ-ਕੇ ਬਾਬਰ-ਕੇ ਦੋਊ। ਆਪ ਕਰੇ ਪਰਮੇਸਰ ਸੋਊ ॥
ਦੀਨ ਸਾਹ ਇਨਕੋ ਪਹਿਚਾਨੋ। ਦੁਨੀ-ਪਤਿ ਉਨਕੋ ਅਨੁਮਾਨੋ॥ 9॥ [ਭ.88], ਅਤੇ;
ਦੋਹਰਾ॥ ਤਿਨ ਬੇਦੀਯਨ ਕੀ ਕੁਲ ਬਿਖੈ, ਪ੍ਰਗਟੇ ਨਾਨਕ ਰਾਇ ।
ਸਭ ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਸੁਖ ਦਏ, ਜਹ ਤਹ ਭਏ ਸਹਾਇ ॥4॥
ਚੌਪਾਈ॥ ਤਿਨ ਇਹ ਕਲਿ ਮੈ ਧਰਮ ਚਲਾਯੋ। ਸਭ ਸਾਧਨ ਕੋ ਰਾਹੁ ਬਤਾਯੋ ॥ ਜੋ ਤਾਕੇ ਮਾਰਗ ਮਹਿ ਆਏ । ਤੇ ਕਬਹੂੰ ਨਹੀ ਪਾਪ ਸੰਤਾਏ॥ 5॥ [ਗ.41]

ਗੁਰੂਸਿੱਖ ਪੰਥੀ ਇਹ ਗੁਰੂਪੰਥ ਪਰਚਾਰਾਰਥ ਮਹਾਜਾਲ ਇਤਿਹਾਸ ਵੀ ਯਾਦ ਰਖਣ, ਜਥਾ:-

---

41. ਪੁਨ੍ਹੈ. ਉ. ਸ਼੍ਰੀਮਦ ਭਗਵਦ-ਗੀਤਾ:3:3-॥9:1-2, ਆਦਿ ॥ ਅ.ਸ਼੍ਰੀ.ਗੁਗ੍ਰੰਜੀ. ਪੰ. 797:17-19 ॥ ਏ.ਸ਼੍ਰੀਮਦ ਭਾਗਵਤ ਮਹਾਪੁਰਾਣ:12।3। 18-52॥ ਦੇਖੋ ਭਾ.ਗੁਰਦਾਸ ਵਾਰ 1:"... ਰਿਗ ਨੀਲੰਬਰ ਜੁਜਰ ਪੀਤ ਸਵੇਤੰਬਰ ਕਰ ਸਿਆਮ ਸੁਧਾਰਾ ॥ ਤ੍ਰਿਹੁ ਜੁਗੀਂ ਤ੍ਰੈ ਧਰਮ ਉਚਾਰਾ ।।1।6।8॥" ਸ.10 ਦਸਮ. ਗੁ.ਗ੍ਰੰਜੀ.ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ:5:4-5॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

1. ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ੁਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਦਿ 'ਚ ਅੱਠ ਮੰਜੀਆਂ ਥਾਪੀਆਂ ਤੇ ਆਪਣੀ ਕਿਤਾਬ 'ਚ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਵਾਕੇ ਵੰਡੇ ।
3. ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਵਧਾਏ 22 ਮੰਜੀਆਂ 52/72 ਪੀੜ੍ਹੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਥਾਪ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਲਿਖਵਾ ਕੇ ਗੁਟਕੇ ਵੰਡੇ।
4. ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਕੇਂਦ੍ਰ ਸੰਬੰਧਿਤ 22 ਮੰਜੀਆਂ 52/52 ਪੀੜ੍ਹੇ ਜਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈਂ ਪਚਵੰਜਾ(55) ਮਸੰਦ ਥਾਪੇ।
5. ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵ ਜੀ ਕੇਂਦ੍ਰੀ ਜਾਲ:22 ਮੰਜੀਆਂ,72 ਪੀੜ੍ਹੇ,55 ਮਸੰਦ, 4 ਕੱਚੀਆਂ, ਪੱਕੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ, ਬੜੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਥਾਪੀਆਂ ।
6. ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਜੀ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਜਾਲ ਮੰਜੀਆਂ, ਪੀੜ੍ਹੇ, ਮਸੰਦ, ਨਾਲ ਅਕਾਲ ਤਖਤ: ਖਾਲਸਾ ਸੰਗਤ, ਫੌਜ 2200; ਉਦਾਸੀ ਧੂਣੇ ਜੋੜੇ।
10. ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ 22ਮੰਜੀਆਂ, ਪੀੜ੍ਹੇ, ਮਸੰਦ, ਖਾਲਸਾ ਸੰਗਤ, ਫੌਜ 2200, 10 ਨਾਮ ਉਦਾਸੀ; 5 ਪਿਆਰੇ ਬੀਸ ਹਜ਼ਾਰ (20,000) ਸਿੱਖ-ਸਿੰਘ ਸਾਜੇ ॥ ਪਰ ਉਸ ਕਾਲ ਬੇ-ਮੁਖ ਮਸੰਦ; 6ਵੇਂ ਜਗਦਗੁਰੂਜੀ ਹਿੰਦੂ-ਮੁਸਲਿਮ ਭੇਖੀ ਹੋਈ ਫੌਜ; ਅਤੇ, ਤਿਨ (3) ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਬੰਸੀ ਮੇਲ (ਮੀਣੇ, ਧੀਰਮੱਲੀਏ, ਰਾਮਰਾਈਏ), ਮਸੰਦ ਤੇ ਸਿਰਗੁੰਮ ਸਾਰੇ ਮਨਸੂਖ ਕੀਤੇ, ਜਦ ਤਕ ਖੰਡੇ-ਪਾਹੁਲ ਨਾ ਲੈਣ॥

ਅਲੋਚਨਾ ਪ੍ਰਿਚੈ-ਪਰੰਪਰਾ: ਗ੍ਰੰਥ ਅਲੋਚਨਾ ਵਿਧੀ

ਪੁਰਾਣੇ ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿਤ ਪਰੰਪਰਾ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਰਿਭਾਸ਼ੀ(technique) ਪਰੰਪਰਾ ਸਜੀਵ ਲੜੀਬੱਧ ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ-ਲੋਪ, ਉਥਲ ਪੁਥੱਲ ਰੂਪਾਂ 'ਚ ਅਟੂਟ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ॥ ਮੂਲ (ਵੇਦ-ਕਤੇਬ ਆਦਿ, ਤੇ ਆਸਤਿਕ-ਨਾਸਤਿਕ) ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਗ੍ਰੰਥਾਂਦੇ ਭਾਸ਼ਜ (prose exegesis), ਕਾਰਕਾ (poem exegesis), ਵਾਰਤਕ (paraphrase critiques), ਟੀਕੇ (interpretation), ਟਿੱਪਣੀ(annotations), ਦੇਸੀ ਅਨੇਕ ਭਾਖਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ, ਉਲਥੇ ਆਦਿਆਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤ੍ਵਜ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦੇ ਯਥਾਰਥ ਵਿਚਾਰ ਮੰਤਵਾਂ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਉਤਪੱਤੀ, ਵਿਕਾਸ, ਗੌਣ, ਜਾਂ ਮੁੱਖ ਲਕਸ਼ (aim, object) ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਤ ਕਰਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮਸਲਨ: ਜਿਵੇਂ ਬੀਜ 'ਚ ਅੰਕੁਰ, ਟਾਹਣੀਆਂ, ਪਤੇ, ਫੁੱਲ, ਫਲ ਅੰਦਰੋਂ ਫੇਰ ਬੀਜ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਸਭ ਵਿਕਸਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ॥ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਮਥੇ ਆਧਾਰਿਕ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਪੁਰਾਣੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ(Holy Canons) ਬਾਣੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਕ, ਭਾਸ਼ਜ, ਵਾਰਤਿਕ, ਟੀਕੇ, ਟਿੱਪਣੀ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਗ੍ਰੰਥ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ ॥

ਈਸ਼ੂਰੀ ਦਿਵਜ ਬਾਣੀ (Divine Revelations) ਦੀ ਅਨੁਭੂਤੀ(mystic experience) ਦੀ ਉਤਪਤੀ, ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਜੋ ਰਿਖੀਆਂ, ਮੁਨੀਆਂ, ਅਵਤਾਰਾਂ, ਸਾਧੂ-ਸੰਤਾਂ ਭਗਤਾਂ-ਗਿਆਨੀਆਂ, ਗੁਰੂਆਂ ਰਾਹੀਂ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਕਾਲਾਂ 'ਚ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ, ਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਨੁਭਵੀ ਰਹੱਸ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਹਮ ਦ੍ਰਸ਼ਟਾ ਦੀਆਂ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਉਹਾਵਾਂ(improvisations) ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਕੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਗਿਆਸੂ ਛਾਤ੍ਰਾਂ (rare pupils) ਲਈ ਹੀ ਆਚਾਰਜਾਂ ਨੇ ਕਾਰਕ, ਭਾਸ਼ਜ, ਟੀਕੇ, ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਆਦਿ ਦੀ ਪਰਪਾਠ ਚਲਾਈ ਸੀ ਕਿ ਆਤਮ-ਵਿੱਤ (mystic

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

seers) ਦੇ ਆਪਤ ਵਾਕਾਂ(mystic revelatory precepts) ਦੇ ਲਕਸ਼(aim and objects), ਅਪਰਾ-ਗਿਆਨ(mediate knowledge) ਤੇ ਪਰਾ-ਗਿਆਨ(immediate mystic divinity's experience) ਆਦਿਕਾਂ ਨੂੰ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ(*Skt:gnosis*: Indo-Greco-Roman- Philo-Theo-Mystic) ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਕੋਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰਨਾ ਮੁੱਖ ਕਰਤੱਬ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦਸੀ ਹੈ ॥

ਐਸੇ ਅਰਥਕਾਰ, ਭਾਸ਼ਜਕਾਰ ਵੀ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੇਵਲ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਉ, ਜਾਂ ਤਰਕ-ਕੁਤਰਕ, ਭਾਵ: ਵਤੰਡਾ(cavil), ਜਲਪ (controversy) ਨਿਗਮ-ਆਗਮ ਤਰਕ ਆਦਿ ਅਨੁਸਾਰ ਮੂਲ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਬਾਣੀ ਵਿਕਸਤ ਸਹਿਜ ਭਾਵਨਾ ਲਾਂਭੇ ਕਰਕੇ ਦ੍ਵੈਤ ਵਾਦੀ ਸਿਧਾਂਤ: ਵੈਸ਼ਣਵ ਮੱਧਵਾਚਾਰਯ, ਜਾਂ ਨਿਗੁਰੇ ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਮੀਣੇ ਆਦਿਆਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਵ ਭੌਮ ਇਸ਼ਟ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਲੱਕਸ਼ ਲਾਂਭੇ ਕਰ, ਕੇਵਲ ਆਪਣੇ ਮੰਤੱਬਜ, ਲਕਸ਼ ਉਤੇ ਪਹੁਚਾਣ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਯਤਨ ਕੀਤਾ ਸਪਸ਼ਟ ਦਿਖਦਾ ਹੈ॥ ਐਸੇਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯਤਨ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕਿ ਦਿਵ੍ਯ ਗ੍ਰੰਥ, ਜਾਂ ਗ੍ਰੰਥਕਾਰ ਅਵਤਾਰ, ਸੰਤ-ਭਗਤ-ਗਿਆਨੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਸਹੀ ਸਾਰਵ ਭੌਮ ਮੰਤਬ ਸਿੱਧ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਓਹ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਲੋਕ ਮਾਨਯ ਹਨ। ਭੋਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤਰਕ-ਵਿਤਰਕ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਕੇ, ਆਪਣਾ ਕਲਪਿਤ ਮੂਲ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਸਿੱਧਾਂਤ ਮੰਤਵ੍ਯ, ਧਨੋਪਾਰਜਨ ਲਈ, ਜਾਂ ਨਵੀਂ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਿਠਤ ਤੇ ਨਵੀਂ ਯੋਜਨਾ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਰੋਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਕਰਣ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ॥

ਦੇਖਿਆਂ ਜਾਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਅਰਥਕਾਰਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਲਕਸ਼ ਕਰਣ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿਧੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਓਹ ਮੂਲ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਕਾਰ ਦਾ ਅਸਲ ਸਿੱਧਾਂਤਿਕ ਲਕਸ਼ ਵਾਰਤਕ, ਟੀਕੇ, ਟਿਪਣੀਆਂ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ, ਸਹਿਸਕ੍ਰਿਤੀ,(ਅਪਭ੍ਰੰਸ਼) ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ, ਬ੍ਰਾਹਮੀ, ਖਰੋਸ਼ਟੀ, ਪਾਲੀ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਲਿਪੀਆਂ ਭਾਖਾਵਾਂ, ਤੇ ਮੱਧ ਕਾਲ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਾਂਤੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ 'ਚ ਬਹੁਤ ਬੇਦ-ਕਤੇਬ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਹਰ ਵਿਸ਼ੈ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਪੁਸਤਕਾਲੇਆਂ ਲਿਖਤ, ਛਪੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰੇ, ਅਧੂਰੇ, ਤੇ ਸਿਰਫ ਨਾਮ ਸੰਕੇਤਕ ਗ੍ਰੰਥ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਮਲੇ, ਜੁਧਾਂ ਕਾਰਣ ਨਸ਼ਟ ਭ੍ਰਸ਼ਟ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਬਹੁਤ ਸਹੀ ਰੂਪ 'ਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ॥

ਪਿਛੋਂ ਪੱਛਮੀਆਂ ਦੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਰਾਜ ਵਪਾਰੀਆਂ ਦੇ ਛਾਪੇਖਾਨੇਆਂ ਕਾਰਣ ਪੂਰਬੀ ਕਲਕੱਤਾ, ਵਾਰਾਣਾਸੀ ਤੋਂ ਲੈ ਪੱਛਮ ਵਲ ਪੱਥਰ ਛਾਪ, ਲੋਹਾ ਛਾਪ, ਆਧੁਨਿਕ ਛਾਪ ਗ੍ਰੰਥ ਬਜੋਪਾਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਅਨੇਕਾਨੇਕ ਵਿਸ਼ੈ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੁਸਤਕ, ਟ੍ਰੈਕਟ, ਪੜ੍ਹਾਦਿ ਕਰੀਬ ਸਭੀ ਦੇਸੀ-ਵਿਦੇਸੀ ਭਾਖਾਂ 'ਚ 1860 ਤੋ ਹੁਣ ਤਕ ਛਪ ਰਹੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਛਪਦੇ ਰਹਿਣਗੇ ॥

ਭਾਰਤ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਮੱਧ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਵਿਵਹਾਰਿਕ ਪੱਖ ਗ੍ਰੰਥ ਅਧਿਆਤਮ ਆਸਤਿਕ ਵੇਦ ਉੱਤਮ-ਤਮ ਪੱਖ ਪ੍ਰਸਥਾਨ-ਤ੍ਰੈ {ਵੇਦ-ਉਪਨਿਸ਼ਦ,ਵੇਦਾਂਤ (ਖਟ) ਦਰਸ਼ਨ ਸੂਤ੍ਰ, ਭਗਵਦ-ਗੀਤਾ}ਦੇ ਪੂਰਣ-ਅਪੂਰਣ ਭਾਸ਼ ਮਿਲਦੇ ਹਨ॥ ਸ਼ੈਵ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਬਲਕਿ ਸਮੇ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਰਾਜਨੀਤੀ ਅਭੇਦ-ਭੇਦ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਧਰਮ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ, ਜਾਂ ਆਪਣਾ, ਮੰਤਬ, ਚਤੁਰਾਈ ਦੀ ਤਰਕ-ਸ਼ਕਤੀ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕ ਵਡਿਆਈ, ਮਾਨ, ਪੂਜਾ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾ,

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਾਮ ਮਹਿਮਾ, ਜਾਂ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ/ਸੰਸਥਾ ਥਾਪਣਾ ਬਣਾਨਾ ਚਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਅਸਲ 'ਚ ਓਹ ਸਾਧੂ/ਫਕੀਰ ਭੇਖ ਵਿੱਚ ਚੰਗੇ ਹੋਸ਼ਯਾਰ ਵਪਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ॥

ਪਰੰਪਰਾ ਤੋਂ ਆ ਰਹੇ ਅਨੇਕ ਆਸਤਿਕ-ਨਾਸਤਿਕ[ੳ.45] ਈਸ਼੍ਵਰਵਾਦੀ-ਅਨੀਸ਼੍ਵਰਵਾਦੀ, ਪੂਰਬ-ਪੱਛਮ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ(ਰਾਵਣ ਭਾਸ਼, ਸਾਯਣ ਭਾਸ਼ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਵੇਦ ਸੰਹਿਤਾਵਾਂ, ਵੇਦ-ਉਪਨਿਸ਼ਦ, ਖਟ-ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਸੂਤ੍ਰ ਦਰਸ਼ਨ, ਭਗਵਦ-ਗੀਤਾਦਿ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀਆਂ) ਦੇ ਅਨੇਕ: 1. ਵਿਵਹਾਰਿਕ ਆਧਿਭੌਤਕ, ਪਰਮਾਰਥਕ: ਆਧਿਦੈਵਿਕ, ਆਧਿਯਗਜ਼ਕ, ਅਧਿਆਤਮ[ਅ.42] ਪੱਧਰ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਭਾਸ਼ਜ, ਤੇ ਸੂਤ੍ਰ ਅਰਥ ਗ੍ਰੰਥ, ਕਾਰਕਾ, ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਦਸ ਨਾਮ ਸੰਨਿਆਸੀ ਸੰਗਠਨ ਕਰਤਾ 'ਆਦਿ ਸ਼ੰਕਰ ਆਚਾਰਜ' ਦੇ ਹੀ ਪੂਰੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ॥ ਬੇਸ਼ਕ ਕਈਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, ਵਿਜਕਤਿਗਤ ਉਨ੍ਹਾ ਕੋਲ ਪੁਰਾਣੇ ਪੂਰਣ-ਅਪੂਰਣ ਸਾਰੇ ਭਾਸ਼ ਸਨ ਪਰ ਅੱਜ ਕਿਸੇ ਪੁਸਤਕਾਲੈ ਵਿੱਚ ਲਿਖਤੀ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ॥

ਸੰਭਵ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਭਾਰਤ ਸਮਰਾਟ ਅਸ਼ੋਕ (ਪੂਰਵ ਈਸ੍ਵੀ 273-232) ਦੇ ਕਲਿੰਗਾ ਯੁਧ ਅਤਿਆਚਾਰ, ਖੂੰਨ ਖਰਾਬੇ ਦ੍ਰਿੱਸ਼ ਕਾਰਣ ਅਤੀ-ਵੈਰਾਗ 'ਚ ਸਮਰਾਟ ਅਸੋਕ ਨੇ ਉਸ ਕਾਰਣ ਅਨੀਸ਼੍ਵਰਵਾਦੀ ਬੋਧੀ ਧਰਮ ਧਾਰਣ ਕਰ, ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਪ੍ਰਚਾਰਾਰਥ ਪੂਰਵ ਦਿਸ਼ਾ ਮੋਂਗੋਲਿਆਂ-ਚੀਨ, ਦੱਖਣ-ਪੂਰਵੀ 'ਯਵ ਦ੍ਵੀਪ'(ਜਾਵਾ) ਆਦਿ ਦ੍ਵੀਪਾਂ ਤਕ ਅਨੰਤ ਧਨ ਰਾਸ਼ੀ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਰਾਜ ਬਲ ਨਾਲ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ॥ ਉਸ ਕਾਰਣ ਇੱਕ ਵਾਰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਭੀ ਆਸਤਿਕ ਵੇਦ ਧਰਮ ਅਵੁਨਿਤੀ ਤਕ ਪਹੁੰਚਿਆ; ਕਈ ਸੌ ਸਾਲ ਬੀਤਨ ਤੇ ਆਸਤਿਕ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਕਾਫੀ ਅਨਗਹਿਲੀ ਰਹੀ॥ ਪ੍ਰਸੰਗ ਲੰਬਾ ਹੈ, ਸੰਖੇਪ ਕਾਰਣ-ਕਾਰਜ ਇਤਿਹਾਸਕ ਇਸ਼ਾਰੇ ਅਗੇ ਲਿਖਨੇ ਠੀਕ ਰਹਿਣਗੇ:-

ਸੰਨ ਈਸ੍ਵੀ 700, ਅਰਬੀ ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਦੇ ਸਾਰੀ ਗਿਆਤ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਾਫਰਾਂ ਉੱਤੇ ਜਿਹਾਦ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ॥ ਉਸਦੇ ਖਲੀਫੇਆਂ ਨੇ ਵਾਰੋ ਵਾਰੀ ਤਲਵਾਰ, ਜਜ਼ੀਆ ਕਰ,

---

42. ਨੋਟ:-ਭਾਰਤ ਖੜ੍ਹੀ ਸਮਰਾਟ ਮਨੂ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਵਿਧਾਨ'ਚ"ਨਾਸਤਿਕ"ਲਕਸ਼ਣ ਹੈ ਜੋ ਵੇਦ ਨਿੰਦੇ; ਸਾਰੇ ਅੰਗ ਨਾ ਮਨੇ, ਜਥਾ:-1. ਈਸ਼੍ਵਰ ਵਾਦੀ:-ੳ.ਸੰਪੂਰਣ ਚਾਰੋ ਵੇਦਾਂਦੇ ਭਾਗ:1.ਸੰਘਿਤਾ, 2.ਬ੍ਰਾਹਮਣ,3,ਆਰਣਜਕ, 4.ਉਪਨਿਸ਼ਦ॥ ਅ.ਛੇ(6)ਅੰਗ: 1.ਸ਼ਿਕਸ਼ਾ, 2.ਕਲਪ,3.ਵਿਆਕਰਣ,4.ਨਿਰੁਕਤ,5. ਛੰਦ,6. ਜੋਤਿਸ਼(ਅਥਰਵ ਵੇਦ ਮੁੰਡਕੋਪਨਿਸ਼ਦ:1।1।5) ਏ.1.ਵੇਦ ਤ੍ਰਿ-ਕਾਂਡ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨ ਸੂਤ੍ਰ 4.ਉਪਨਿਸ਼ਦ॥ ਅ.ਛੇ(6)ਅੰਗ: 1.ਸ਼ਿਕਸ਼ਾ, 2.ਕਲਪ,3.ਵਿਆਕਰਣ,4.ਨਿਰੁਕਤ,5. ਛੰਦ,6. ਜੋਤਿਸ਼(ਅਥਰਵ ਵੇਦ ਮੁੰਡਕੋਪਨਿਸ਼ਦ:1।1।5) ਏ.1.ਵੇਦ ਤ੍ਰਿ-ਕਾਂਡ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨ ਸੂਤ੍ਰ ਕਰਤੇ:1. ਪੂਰਵ ਮਿਮਾਂਸਾ(ਭਾਸ਼ਜਕਾਰ ਭ੍ਰਾਂਤਿ ਕਾਰਣ ਅਨੀਸ਼੍ਵਰ ਵਾਦੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ-ਪਰ ਭਲੇ ਮਾਣਸੋ,ਸੋਚੋਜੇ ਵੇਦ ਈਸ਼੍ਵਰ ਵਾਦੀ ਨੂੰ ਮਨਦਾਹ":ਤਾਂ ਅਨੀਸ਼੍ਵਰ ਵਾਦੀ ਕਿਵੇਂ? 2.ਨਜਾਯ,3.ਵੈਸ਼ੇਖਿਕ, 4.ਸਾਂਖਜ (ਭ੍ਰਾਂਤਿਤ ਭਾਸ਼ਜਕਾਰ ਨੇ ਅਨੀਸ਼੍ਵਰ ਵਾਦ ਲਿਖਿਆ-ਨਾ ਸੋਚਿਆਜੇ"ਵੇਦ ਈਸ਼੍ਵਰ ਵਾਦੀ ਨੂੰ ਮਨਦਾ ਹੈ:ਤਾਂ ਇਹ ਅਨੀਸ਼੍ਵਰ ਵਾਦੀ ਕਿਵੇਂ? 5.ਯੋਗ, ਤੇ 6.ਵੇਦਾਂਤ ਦਰਸ਼ਨ ਸਾਰੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਵਾਦੀ ਹਨ॥ ਏ. ਸਤਾਈਸ (27) ਸਿਮ੍ਰਿਤੀਆਂ, ਸ.ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਦ੍ਵਾਪਾਯਨ ਵੇਦ-ਵਿਆਸ ਅਠਾਰਾਂ (18) ਪੁਰਾਣ,ਅਠਾਰਾਂ (18)ਉਪ-ਪੁਰਾਣ, ਹ.ਮੁੱਖ ਦੋ ਇਤਿਹਾਸ:-1.ਬਾਲਮੀਕੀ (ਪਹਿਲੇ ਵੇਦ-ਵਿਆਸ)ਕ੍ਰਿਤ ਰਾਮਾਯਣ, 2.ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਦ੍ਵਾਪਾਯਨ(ਦੂਜਾ ਵੇਦ-ਵਿਆਸ)ਕ੍ਰਿਤ"ਜਯ/ਮਹਾ-ਭਾਰਤ"॥ ਹ.ਵੇਦ ਮਨਤ ਤ੍ਰਿ- ਕ੍ਰਾਂਤ੍ਰ: 3 ਨ 64=191 ਤੰਤ੍ਰ ਭਾਰਤੀ ਈਸ਼੍ਵਰ ਵਾਦੀ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਗ੍ਰੰਥ ਹਨ ॥ 3.ਈਸ਼੍ਵਰ ਵਾਦੀ ਨਾਸਤਿਕ: ਯਹੂਦੀ,ਇਸਾਈ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਾਰੇ ਵੇਦਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਨਹੀਂ ਮਨਦੇ॥ 3.ਅਨੀਸ਼੍ਵਰ ਵਾਦੀ: ੳ.ਕੇਵਲ ਭੌਤਿਕ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਵਾਦੀ"ਚਾਰ ਵਾਕ""(materialist NO GOD:but believe Four Elements create the universe), ਅ.ਜੈਨ:ਦਿਗਾਂਬਰ-ਸ੍ਵੇਤਾਂਰ ਦੋ ਧਰਮੀ ਸਜਾਦ ਵਾਦ। ਕੇਵਲ"ਕਰਮ"ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਈਸ਼੍ਵਰ ਹੈ ਨਹੀ। ਏ.ਬੋਧੀ ਕਰਮ ਕਾਂਡੀ ਵਿਨਯ ਭਗਤੀਮੈ। ਤੇ ਤਿਨ ਗਿਆਨ ਕਾਂਡੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ:-ੳ. ਸੌਤ੍ਰਾਂਤਕ, ਅ.ਖਨਿਕ-ਵਿਗਿਆਨ ਵਾਦੀ ਤੇ ਏ.ਸ਼ੂਨਜ ਵਾਦੀ। ਭਾਰਤ ਗਏ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ'ਚ ਡੇਢ ਦੋ ਦਰਜ਼ਨ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਇਮਾਨ ਆਦਿ ਅਧਾਰਤ ਚਾਰੋਂ ਪਾਸੇ ਧਾੜਾਂ ਮਾਰ ਉੱਤਰੀ ਤੁਰਕੀ ਅਤੇ ਫਾਰਸੀ ਜਬਰਨ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਾਏ (ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਬਹੁਤ ਪਾਰਸੀ ਭਾਰਤ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇਸ਼ ਆ ਬਸੇ)॥ ਪਹਿਲੋਂਪਹਿਲ ਅਰਬ ਯਵਨ(Amman) ਦੇਸੀ ਸਮੁੰਦਰ ਰਾਹੀਂ ਪੱਛਮ ਭਾਰਤ ਸਿੰਧ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਈਸ੍ਵੀ 720 'ਚ ਫਤੇ ਪਾਈ ਪਰ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਖੰਡ ਉਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪਇਆ ॥

ਪਰੰਪਰਾ ਪਰਥਾਇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼ੂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦਿਗਵਿਜੈਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਨੇ ਥੰਮੇ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਵਾਹ ਦੇ ਅਨੇਕ ਟੀਕੇ, ਭਾਸ਼ਜ ਆਦਿ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਪਰਥਾਏ ਪ੍ਰਸੰਗਾਨੁਸਾਰ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਕੁਛ ਲਿਖੇ ਜਾਣਗੇ॥ ਐਥੇ ਇਤਨਾ ਦੱਸਣਾ ਕਾਫੀ ਹੈ:

ਦੋਨੋਂ ਨਾਸਤਿਕ ਅਨੀਸ਼੍ਵਰਵਾਦੀ ਬੋਧੀ ਧਰਮ ਦੀ ਅਵੁਨਤੀ-ਤੇ ਆਸਤਿਕ ਈਸ਼੍ਵਰਵਾਦੀ ਪੁਰਾਣੇ ਸ਼ੈਵ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਦੇ ਦੋਨੋਂ ਫੰਗ(two wings) ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸਭ ਨੂੰ ਕੁਰਾਹੇ ਪਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਅਰਥਾਤ:-

1. ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ ਮਤ ਦੇ ਤਿਨ ਕ੍ਰਾਂਤਾਂ ਦੇ ਮੋਢੀ ਪ੍ਰਚਾਰਕ: 84 ਸਿੱਧ, 12(ਗੋਰਖ) ਨਾਥ ਪੰਥੀ, 8 ਜਤੀ = ਜੋੜ 101, ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਸ਼ੈਵ ਮਤੀ;

2. ਦਸ ਨਾਮ ਸੰਨਿਆਸ ਮਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਾਰਣ ਭਾਰਤੀ ਜੰਮੇ ਬੋਧ ਧਰਮ ਆਪਣੇ ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਦਿਗਵਿਜੈ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਾਰਣ ਮ੍ਰਿਤੂ ਪਾਈ॥ ਪਰ ਓਹ ਭਾਰਤ ਬਾਹਿਰ ਬੋਧੀ ਧਰਮ ਹੁਣ ਵੀ ਤਿਬਤ 'ਚ ਵਜ੍ਰਯਾਨ ਤੰਤ੍ਰ ਰੂਪ ਧਾਰ, ਅਤੇ ਮਹਾਯਾਨ ਰੂਪ ਧਾਰ ਮੋਂਗੋਲਿਆ, ਕੋਰਿਆ, ਚੀਨ, ਤੇ ਜਪਾਨ 'ਚ ਜਿਉਂਦਾ ਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ॥ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਖਣੀ-ਪੂਰਵੀ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਥੇਰਵਾਦ/ਹੀਨਯਾਨ ਰੂਪ 'ਚ ਹੁਣ ਜੀਵਤ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਹੈ ॥

ਪਰ ਓਦੋਂ ਭਾਰਤ ਜਨਮ ਭੂਮਿ 'ਚ ਬੋਧ ਧਰਮ ਦੀ ਮੌਤ ਕਿਵੇਂ ਹੋਈ? ਐਥੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ॥

ਅਨੀਸ਼੍ਵਰਵਾਦੀ ਬੋਧ ਧਰਮ ਨਾਸਤਿਕ ਹੋਣ ਕਾਰਣ, ਕੇਵਲ ਆਪਣੇ ਆਗਮ ਤਰਕ ਸਿੱਧਾਂਤ ਅਧਾਰ ਪਰਥਾਏ ਤੇ ਆਸਤਿਕ ਵੇਦ ਨਿਗਮ ਤਰਕ ਸਿੱਧਾਂਤ ਅਧਾਰ ਤਰਕ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਅਧਾਰ ਸ਼ੰਕਰ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ ਟੱਕਰ ਰਹੀ ॥

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ੰਕਰ ਸੰਨਿਆਸ ਯੋਗ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਦੀ ਰਾਜ ਜੋਗ ਸਿਧਾਂਤ ਪਰਥਾਇ ਟੱਕਰ ਰਹੀ। ਇਹ ਹਰ ਗੁਰੂਸਿੱਖ-ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਯਾਦ ਰੱਖਨਾ ਤੇ ਜਾਣਨਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਕਿ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ੧ਓ ਗਿਆਨ ਰਾਹੀ ਕਲੀ ਜੀਵ ਮਾਤ੍ਰ ਉਧਾਰ ਲਈ ਵਿਵਹਾਰਿਕ ਆਧਿਭੌਤਕ, ਆਧਿਦੈਵਿਕ, ਆਧਿਯੱਗਿਕ ਤੇ ਅਧਿਆਤਮ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੋਂ ਆਮ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੁਰਾਹੇ ਚਲੇ ਹੋਇਆਂ ਨੂੰ ਉਦਾਸੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਦੱਖਣੀ ਜੰਬੂ ਦ੍ਵੀਪ(Southern Asia) ਭਾਵ:- ਸਾਰਾ ਭਾਰਤ, ਮੱਧ ਏਸ਼ੀਆ, ਪੱਛਮ ਅਰਬੀ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨੁਖ ਕੁਰਾਹੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨਜਿਠੇ॥ ਅਨੇਕ ਆਸਤਿਕ ਨਾਸਤਿਕ, ਈਸ਼੍ਵਰ-ਅਨੀਸ਼੍ਵਰ ਵਾਦੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਸਿੱਧਾਂਤ ਪ੍ਰਸੰਗਾਨੁਸਾਰ ਵਰਣਨ ਹੋਣਗੇ। ਐਥੇ ਚਲਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਿਧਾਂਤ ਪੂਰਾ ਕਰਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ:-

ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂਜੀ ਦੇ ਰਾਜ-ਜੋਗ-ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਨੀਂਵ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮੁੱਖ ਵਾਦ (Dotrine) ਦੋ ਹਨ: ਸੱਤਕਾਰਜ ਵਾਦ (of something) ਅਤੇ II. ਅਸੱਤਕਾਰਜ ਵਾਦ (of nothing)

ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਅਗੇ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਵਰਣਨ ਕਰਾਂਗੇ, ਐਥੇ ਇਤਨਾ ਜਾਣਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂਜੀ ਦਾ ਸੱਤਿ ਕਾਰਜਵਾਦ ਹੈ, ਜੋ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਹੈ, ਕਿ ਬਿਨਾ ਕੁਛ(ਅਸਤ) ਵਿੱਚੋਂ ਵਿਸ਼੍ਵ ਤੱ ਕੀ, ਆਪ ਕੁਛ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਣ, ਕੁਛ ਉਤਪੰਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ॥ ਸੋ ਵਿਸ਼੍ਵ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾ "ਕੁਛ" ਹੋਵੇ, ਤਾਂਹੀ ਕੁਛ ਉਤਪੰਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਨਾਮ: ੧ਓ, ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ, ਅੱਲਾ, ਵਹਿਗੁਰੂ, ਆਦਿ ਨਾਮਾਂ ਰਾਹੀ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾਹੈ, ਓਹੀ ਕੁਛ ਇਕੋ '।' ਵਸਤੂ ਨਿੱਤ ਸਦਾ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਚਨ ਹੈ: ਪੂਰ ਸਮਗ੍ਰੀ ਪੂਰੇ ਠਾਕੁਰ ਕੀ॥ ਭਰਿਪੁਰਿ ਧਾਰਿ ਰਹੀ ਸੋਭ ਜਾਕੀ॥ ਰਹਾਉ; ਪੂਰੇ ਕਾ ਕੀਆ ਸਭ ਕਿਛੁ ਪੂਰਾ ਘਟਿ ਵਧਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ॥ ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਐਸਾ ਜਾਣੈ ਪੂਰੇ ਮਾਂਹਿ ਸਮਾਂਹੀ॥ 33ਅ.13 ਪਰ ਅਗਿਆਨੀ ਉਲਟਾ ਸਮਝਦੇ ਹਨ,ਜਿਵੇਂ, ਸਤਿ ਹੋਤਾ,ਅਸਤਿ ਕਰਿ ਮਾਨਿਆ; ਜੋ ਬਿਨਸਤ ਸੋ, ਨਿਹਚਲੁ ਜਾਨਬ॥ ਪਰਕੀ ਕਉ ਅਪਨੀ ਕਰਿ ਪਕਰੀ, ਐਸੇ ਭੂਲ ਭੁਲਾਨਬ ਇਸ ਦੀ ਸਹੀ ਨੀਂਵ ਚੌਥੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ "ਰਾਜ ਜੋਗ" ਸਿੱਧਾਂਤ ਨੀਵ ਜੋ ਕਿ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਕਹੀ ਭਿੰਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸੀ ਹੈ:-

ਮ:4 ਪਹਿਲਾ ਆਗਮੁ(inductively), ਨਿਗਮੁ(deductively) ਨਾਨਕੁ ਆਖਿ ਸੁਣਾਏ ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਕਾ ਬਚਨੁ ਉਪਰਿ ਆਇਆ ॥ ਗੁਰਸਿਖਾ ਵਡਿਆਈ ਭਾਵੈ ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਕੀ ਮਨਮੁਖਾ ਓਹ ਵੇਲਾ ਹਥਿ ਨ ਆਇਆ॥

ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ, ਬਿਨਾ ਤਰਕ ਅਨੁਭਵ(pure logic's experience) ਯਥਾਰਥ ਸੱਤਿ ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ॥ ਅਨਪੜ੍ਹ ਵੀ ਆਪਣਾ ਹਿਤ ਸੋਚਦਾ ਹੈ, ਕਹਾਵਤ ਹੈ "ਬਿਨਾ ਕਾਰਣ ਮੂਰਖ ਵੀ ਪ੍ਰਬਿਰਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ[43]॥ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂਜੀਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ:- ਹਰਿ ਆਗਿਆ ਹੋਏ ਬੇਦ... ੬.26 ਅਰਥਾਤ ਮੂਲ ਈਸ਼੍ਵਰਵਾਦੀ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਵੇਦ, ਕਤੇਬ, (Bible OT. NT. Traditions) ਆਦਿ ਤੇ ਪਹਿਲੋ ਪਹਿਲ ਨਾ ਲਿਖੇ ਅਨੀਸ਼੍ਵਰਵਾਦੀ ਜੈਨ (ਸ਼ਰਾਵਗ), ਬੋਧੀ ਖੁਸ਼ਕ ਆਗਮ ਤਰਕ ਬਿਨਾ ਲਿਖੇ ਕੋਈ ਗ੍ਰੰਥ ਨਹੀਂ ਮਨਦੇ॥ ਪਰ ਪਿਛੋਂ ਲਿਖੇ ਅਨੇਕ ਗ੍ਰੰਥ:-ਵਿਨਜੈ, ਸੂਤ੍ਰ, ਆਗਮ ਆਦਿ ਪਾਲੀ ਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਮਨਣ ਲਗ ਪਏ॥ ਇਸ ਕਰਕੇ ਓਹ ਕਿਸੇ ਆਸਤਿਕ ਈਸ਼੍ਵਰਵਾਦੀ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤਕ ਨਹੀਂ ਮਨਦੇ॥ ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਗੌੜ-ਸ਼ੰਕਰ ਆਸਤਿਕ ਈਸ਼੍ਵਰ ਵਾਦੀ ਵੇਦ, ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਨਿਗਮਾਗਮ ਪ੍ਰਮਾਣ ਅਧਾਰ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਬੋਧੀਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨਾਲ ਦਿਗਵਿਜੈ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਰਥ ਕਰਣਾ ਹੀ ਠੀਕ ਸਮਝਦੇ ਸਨ, ਕਾਰਣ ਕਿ ਓਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੁਸਤਕ ਕਹੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਮਨਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੀ ਨਹੀ ਸਨ; ਇਹੀ ਸੁਭਾਵਿਕ ਵਿਧਾਨ ਚੌਥੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸਜੀ ਦਸਦੇ ਹਨ, ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਭੀ ਪਹਿਲੋਪਹਿਲ ਅਪਨਾਯਾ॥

ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਸਤਿਕ ਵੇਦ-ਪੁਰਾਣਿਕ ਸ਼ੈਵ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਸੰਨਿਆਸੀ ਗੌੜ (ਬੰਗਾਲ) ਦੇਸ ਆਚਾਰਜ (ਗੁਰੂ/ਪਤਿ ਨਾਮ ਲੈਣਾ ਦੋਸ਼ ਮੰਨਿਆ ਹੈ) ਗੌੜਪਾਦ (ਚਰਣੀ ਸ਼ਿਸ਼ਸ਼/ਸਿੱਖ) ਨਾਮੀ ਵਿਰਕਤ ਸਾਧੂ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੋਧੀਆਂ ਨਾਲ ਦੋਨੋ ਸਮਿਲਤ ਆਗਮ-ਨਿਗਮ

43. "बिना कारण मूर्खोऽपि नः प्रवर्त्तते"॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਕੋ ਹੀ ਤਾਰਕਿਕ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੇ 12 ਮੰਤ੍ਰ ਅਥਰਵ ਵੇਦ ਦੇ ਮਾਂਡੂਕ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਦੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਕਾਰਕਾ(ਭਾਸਜ) ਲਿਖ ਬੋਧੀ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਲਈ ਲਿਖਵਾ, ਪ੍ਰਚਾਰਾਰਥ ਵੰਡ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦਿਗ-ਵਿਜੈ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਰਥ ਆਰੰਭੇ॥ ਗੌੜਪਾਦੀ ਸਿੱਖ, ਪਦਮ-ਪਾਦ ਪੋਤੇ ਸਿੱਖ, ਗੋਵਿੰਦ-ਪਾਦ ਨੇ ਵਾਰੋਵਾਰੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੌ 'ਕ ਸਾਲ ਬੋਧੀਸੰਘੀਆਂ ਨਾਲ ਦਿਗ-ਵਿਜੈ ਜਾਰੀ ਰਖਿਆ॥ ਉਸਦੇ ਪੜਪੋਤੇ ਸਿੱਖ ਸ਼ੰਕਰ ਆਚਾਰਜ ਨੇ ਹੋਰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ 'ਚ ਅਨੀਸ਼੍ਵਰ ਵਾਦੀ ਬੋਧੀਆਂ ਦੇ ਨਿਗਮ-ਆਗਮ ਤਰਕ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤ ਖੰਡ 'ਚੋਂ ਹੀ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਰਥ ਰਾਹੀਂ ਅੰਤੈ ਕਰਣ ਉਤੇ ਲੱਕ ਬੰਨ੍ਹਿਆ॥ਉਸ ਨੇ ਬੋਧੀ ਧਰਮ ਵਿਰੁਧ ਐਸੇ ਮਹਾਨ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਆਸਤਿਕ ਸੰਨਿਆਸ ਧਰਮ ਸੰਸਥਾ ਥਾਪੀ :-

1. ਪਹਿਲਾ ਸਮੋਗ੍ਰ ਨਿਗਮ-ਆਗਮ ਤਰਕ ਆਧਾਰ ਵੇਦ ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਲਕਸ਼ ਕੀ ਹੈ? ਅਦ੍ਵੈਤ(1), ਹੈ ਦ੍ਵੈਤ ਨਿਖੇਧ ਤਰਕ ਰਾਹੀਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ॥ਬੋਧੀਆਂ ਦੇ ਹੀ ਤਰਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਰੱਸੀ 'ਚ ਸਪ ਭ੍ਰਮ, ਰਾਹੀਂ ਇੱਕੋ ਸੱਤ ਹੈ-ਤਰਕ ਰਾਹੀਂ ਦੂਜਾ ਭਾਉ(ਦ੍ਵੈਤ, ਦੋ ਹੈ ਨਹੀਂ) ਸਿੱਧਾਂਤ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ॥ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਧੀ ਖਿਨਕਵਾਦ ਅਤੇ ਦੋਨੋਂ ਸ਼ੁਨਜਵਾਦ ਸਿਧਾਂਤ ਤਰਕ ਰਾਹੀ ਗਲਤ ਸਿੱਧ ਕੀਤੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸ਼ੰਕਰ ਨੇ ਵੇਦ ਪ੍ਰਥਾ ਸਮਗ੍ਰਥਾਂ 'ਚੋਂ ਮੁੱਖ ਤਿੰਨ ਗ੍ਰੰਥ ਸੰਗ੍ਰਹ: ਪ੍ਰਸਥਾਨ ਤ੍ਰੈ:-1.ਵੇਦ ਦੇ ਗਿਆਨ ਕਾਂਡ 14-15 ਉਪਨਿਸ਼ਦ(ਵਿੱਚੇ ਗੌੜ-ਪਾਦ ਮਾਂਡੂਕਜ ਕਾਰਕਾ), 2.ਵੇਦਾਂਤ(ਖਟ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ 'ਚ) ਦਰਸ਼ਨ ਸੂਤ੍ਰ, ਤੇ ਅੰਤ 'ਚ 3.ਸ਼੍ਰੀਭਗਵਤਗੀਤਾ, ਤਿਨੋਂ ਦੇ ਸਾਮੂਹਿਕ ਭਾਸ਼ਜ ਆਧਾਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਰਥ ਕੀਤੇ॥ ਦੂਜੇ, ਬੋਧ ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਅਨਿੱਤ ਵਿਨਾਸ਼ੀ ਵਿਸ਼੍ਵ, ਮੋਹ ਕਾਰਣ ਦੁੱਖਮੈ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਸਚਾਈਆਂ ਤੇ ਅੱਠ ਮੱਗਾਂ ਰਾਹੀਂ ਬੋਧੀ ਭਿਖਸ਼ੂ ਬਣਕੇ ਨਿਰਵਾਣ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ॥ ਇਹ ਪੱਖ ਸ਼ੰਕਰ ਨੇ ਵੇਦ ਦੇ ਵਿਵਰਤ ਵਾਦ ਰਾਹੀਂ ਤਾਂ ਨਜਿਠਿਆ, ਪਰ:

2. ਵੇਦ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦ ਕਲਿਯੁਗ ਉਪਯੋਗੀ ਧਰਮ ਅਵਿਚਾਰਦੇ ਹੋਇ ਵਿਵਹਾਰਿਕ ਧਰਮ 'ਚ ਬੋਧੀਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਤਾਇਆ; ਓਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਨਿਆਸ ਆਸ਼੍ਰਮ ਧਰਮ ਤੇ ਬੋਧੀਆਂ ਦਾ ਓਹੀ ਨਿਰਵਾਣ ਲਕਸ਼ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਰਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ, ਰੱਸੀ 'ਚ ਸੱਪ ਭ੍ਰਮ[ਅ.44] : ਰੱਸੀ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਮਿਥਿਆ ਸੱਪ ਲੋਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇਦ ਸੱਤ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਮਿਥਿਆ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਲੋਪ ਸੰਨਿਆਸ ਲਖਾਇਕ ਹੈ॥

3. ਸ਼ੰਕਰ ਆਚਰਜ ਨੇ ਬੋਧੀ ਸੰਘ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਪੱਧਰ ਦੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਭਿਖੂ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਲਈ ਵਿਵਹਾਰਿਕ ਵੇਦ ਸਤਰ ਤੇ ਸੰਨਿਆਸ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਯੋਜਨਾ ਸਾਜੀ। ਸਮਰਾਟ ਅਸੋਕ ਪਿਛੋਂ ਜੋ ਬਚੇ, ਵੇਦ-ਪੁਰਾਣਿਕ ਦਸ(10) ਸ਼ੈਵ ਉਪਾਸਿਕ ਧੁਰੰਦਰ ਵੇਦ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਆਪਣੀ ਧ੍ਵਜਾ ਹੇਠ ਸੰਗਠਨ ਕਰ, ਇਕ ਸਾਂਝੀ ਦਸ ਨਾਮ ਸੰਨਿਆਸੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਸੰਘ, ਨਾਸਤਿਕ ਅਨੀਸ਼੍ਵਰਵਾਦੀ ਬੋਧ ਸੰਘ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਯੰਤ ਦਿਗ ਵਿਜੈ ਗੋਸ਼ਟਾਂ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਭਾਰਤੀ ਨਾਸਤਿਕ ਬੋਧੀ ਧਰਮ ਭਾਰਤ 'ਚ ਮ੍ਰਿਤੂ ਪਾਏ॥

4. ਸ਼ੰਕਰ ਨੇ ਸਨਿਆਸ ਸੰਘ ਲਈ ਭਾਰਤ ਦੇ ਚਾਰੋ ਦਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਧਰਮ ਧਾਮਾਂ ਨਿਕਿਟ ਮੁੱਖ ਚਾਰ ਮੱਠ(Cathedral Centers) ਬੋਧੀ ਧਰਮ ਖੰਡਨ ਵੇਦ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਧੀ

44. ਸ਼੍ਰੀਗੁਗ੍ਰੰਜੀ.ਓ.ਪੰ.418:4-5 ॥ ਅ.ਪੰਨੇ.332:19; 658:1, ਆਦਿ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪ੍ਰਸਥਾਨ ਤੇ ਪਠਨ-ਪਾਠਨ ਪ੍ਰਸਾਰਨ ਲਈ ਇਹ ਚਾਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੇਂਦ੍ਰ ਥਾਪੇ॥ ਐਥੇ ਦੇ ਪੜ੍ਹੇ ਦਸ ਨਾਮ ਸੰਨਿਆਸੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਭਾਰਤ 'ਚ ਜੰਮੀ, ਸੰਗਠਿਤ ਤੇ ਵਿਕਸਤ ਹੋਈ ਬੋਧ ਧਰਮ ਸੰਘ ਪੰਥ, ਜੋ ਭਾਰਤ 'ਚ ਸਮਰਾਟ ਅਸੋਕ ਦੀ ਪਰਵ੍ਰਿਸ਼ ਵਿਚ ਫੈਲਿਆ ਸੀ ਉਸ ਉਤੇ ਆਸਤਿਕ ਵੇਦ ਧਰਮ ਨੇ ਦਿਗਵਿਜੈ ਰਾਹੀਂ ਜਨਮੇ ਬੋਧੀ ਧਰਮ ਤੇ ਫਤਿਹ ਪਾਈ॥ ਪਰ ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਇਹੀ ਭਾਰਤੀ ਬੋਧੀ ਧਰਮ ਪੰਥ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਡੇਢ ਦਰਜਨ ਰੂਪ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ 'ਚ ਹੁਣ ਸਜੀਵ ਹੈ ॥

5. ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਾਰੰਭ 'ਚ ਆਪਣਾ ਗੁਰੂਸਿੱਖ ਧਰਮ ਪੰਥ ਵੀ ਬੋਧੀ ਪੰਥ ਤਰ੍ਹਾਂ; ਭਾਰਤੀ ਆਸਤਿਕ ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ 84 ਸਿੱਧ, ਬਾਰਾਂ ਪੰਥੀ ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਨਾਟਕ-ਚੇਟਕ ਅਤੇ ਦਸ ਨਾਮ ਸੰਨਿਆਸ ਬਿਨਾ ਅਦ੍ਵੈਤ (1) ਵਾਦੀ) ਵੈਸ਼ਣਵ ਵੈਰਾਗੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਸੁਮਾਰਗ ਸੰਨਿਆਸ ਆਸ਼ਰਮ ਲਾਕਸ਼ਿਕ ਭੰਡੇ॥ ਸਾਰੇ ਬਾਕੀ ਭਾਰਤੀ ਦੂਜੇ ਭਾਉ/ਦ੍ਵੈਤ ਵਾਦੀ, ਅਤੇ ਅਰਬੀ ਇਸਲਾਮ ਇਮਾਨ ਦੇ ਚਾਰ ਕਤੇਬ ਦੂਈ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿਰੁਧ ਪੁਰਾਣੀ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਵਿਵਿਹਾਰਾਰਿਕ ਧਰਮ ਰਖਿਆ ਲਈ ਗੁਰੁ-ਪੰਥ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਸ਼ੰਕਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਦਿਸ਼ਾ 'ਚ ਤਖਤ ਪਰ ਵਿਸ਼ੇਸ ਕਰਕੇ ਉੱਤਰ ਦਿਸ਼ਾ ਯੁਧਦੇ ਜ਼ੋਰ ਕਾਰਣ ਯੁੱਧ ਕੇਂਦ੍ਰ: Four Direction, NSEW, Command Headquarters} ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਥਾਪੇ॥ ਪਰ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ-ਵਿਗਿਆਨ ਪੂਰੇ ਇਤਿਹਾਸ ਜਾਣੂ ਪਰਾਤਨ ਗੁਰੂਸਿੱਖ-ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘਜੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਪਰਮਾਰਥ ਧਰਮ ਸਿਧਾਂਤ ਲਈ, ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਕਾਸ਼ੀ ਗੁਰੁਗਮ ਵਿਦਿਆ ਮੁੱਖ ਟਕਸਾਲ(ਪੀਠ:Holy 10th *Gurü* Seminary, not War Headquarter) ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਥਾਪੀ ; ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 'ਚ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਉਪ-ਟਕਸਾਲ ਥਾਪਵਾਈ॥

ਇਹ ਗੁਰੁਗਮ ਥਾਪੀ ਰੀਤ 'ਚ ਪਠਨ-ਪਾਠਨ, ਟੀਕਾ-ਟਿੱਪਣੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਇਤਿਹਾਸ ਚਾਰ-ਪੰਜ-ਸੌ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅਦ੍ਵੈਤ(1) ਵੇਦ-ਕਤੇਬੀ ਦੂਈ ਪਛੋਕੜ 'ਚ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੁਬਾਣੀ ੧ਓ ਦੇ ਟੀਕੇ ਟੀਕੇਕਾਰ ਵਜਾਖਜਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਨ ਲਿਖੇ ਦੇਖਾਂਗੇ॥ ਅੱਜ ਬਹੁਤੇ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ: ਗੁਰਗਮ ਕੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਦਿਵਜ ਪਦਾਰਥ ਨਾਲ ਆਰੰਭ ਕਰਨਾ ਹੀ ਠੀਕ ਰਹੇਗਾ॥

ਪਹਿਲੇ-ਦਸਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂਜੀ ਦੀ ਅਟੁੱਟ ਗੁਰੁਗਮ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਪਾਟੀ ਦੇਣ

ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂਨਾਨਕਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰੁਗਮ ਪ੍ਰਮਾਣ (Only Fathomed by Mystic's Path):-

ਮ:1- ਆਪਿ ਨਿਰਾਲਮੁ ਗਿਆਨਾ॥ ਜੋ ਦੀਸੈ ਤੁਝ ਮਾਹਿ ਸਮਾਨਾ॥ ਨਾਨਕੁ ਨੀਚੁ ਭਿਖਿਆ ਦਰਿ ਜਾਚੈ, ਮੈ ਦੀਜੈ ਨਾਮੁ ਵਡਾਈਹੇ॥

ਏਹੀ ਅਟੁਟ ਦਿਵਜ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਵਿਦਿਆ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਬਾਰੇ ਭੱਟ ਕਲ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ:-

ਗੁਰਗਮਿ ਪ੍ਰਮਾਣੁ ਤੈ ਪਾਇਓ ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਗ੍ਰਾਹਜਿ ਲਯੌ॥ ਹਰਿ ਪਰਸਿਓ ਕਲੁ ਸਮੁਲਵੈ ਜਨ ਦਰਸਨੁ ਲਹਣੇ ਭਯੌ॥ 6॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਏਹੀ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਅਟੁਟ ਲੜੀ ਸ੍ਰੀ ਪੰਚਮ ਜਗਦਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵ ਜੀ ਤਕ ਚਲੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਫੇਰ ਭੱਟ ਕੱਲ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ:-

ਗੁਰਗਮ ਪ੍ਰਮਾਣਿ ਅਜਰੁ ਜਰਿਓ, ਸਰਿ ਸੰਤੋਖ ਸਮਾਇਯਉ ॥
ਗੁਰ ਅਰਜੁਨ ਕਲਜਚਰੈ ਤੈ ਸਹਜਿ ਜੋਗੁ ਨਿਜੁ ਪਾਇਯਉ ॥8॥

ਐਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ, ਨੌਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀਜਗਤਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼੍ਵਭਰ ਲਈ ਹੁਕਮ ਹੈ:-

ਨਾਮੁ ਰਹਿਓ, ਸਾਧੂ ਰਹਿਓ, ਰਹਿਓ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦੁ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਇਹ ਜਗਤਮੈ, ਕਿਨ ਜਪਿਓ ਗੁਰਮੰਤੁ॥56॥

ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀਨੇ ਸੰਮਤ 1743 ਵਿੱਚ ਪੌਂਟੇ ਸਾਹਿਬ ਨਿਵਾਸ ਸਮੇ ਸ਼ਰਦ ਨਵਰਾਤ੍ਰੇ ਦਸੈਹਿਰੇ ਨੂੰ ਪੰਡਿਤ ਰਘੁਨਾਥ ਆਦਿਕਾਂ ਪਾਸ ਆਪਣੇ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਦੇਵ ਨਾਗਰੀ 'ਚ ਪੁਰਾਣੇ ਧਰਮਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹਾਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਵਿਤਕਰੇ ਕਾਰਣ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਸ੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂਜੀ ਨੇ ਆਪ ਗੁਰਗਮ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਪੰਦਰਾਂ ਗੁਰੂਸਿੱਖ ਸ਼ਿਵ ਕਾਸ਼ੀ ਵਾਰਾਣਸੀ ਵਜ਼ੀਫੇ ਦੇ ਕੇ ਭੇਜੇ ਜਿਸ ਦਾ ਅਗੇ ਸੰਖੇਪ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ॥ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਜਾਣਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵ-ਜਗਦਗੁਰੂਜੀ ਦਿਵਜ ਬਾਣੀ ਕਿਸ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਉਪਦੇਸ਼ਦੇ ਸਨ ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਬਾਣੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਭ ਸਮਝ ਸਕਨ? ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦੀ ਬੋਲੀ(ਭਾਖਾ) ਕੀ ਹੈ?

ਆਮ ਸਿੱਖ ਕੀ ਠੀਕ ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ ਰਾਜਸਥਾਨੀ, ਮਰ੍ਹਾਠੀ, ਬੰਗਲਾ ਪੜ੍ਹਨੀ ਲਿਖਣੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ? ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ, ਫਾਰਸੀ, ਅਰਬੀ ਤਾਂ ਦੂਰ ਰਹੇ! ਕੀ, ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀਦਾ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਜਾਣਦੇ ਹਨ? ਜਥਾ: ਰਾਗ ਆਸਾ, ਰੂੜੋ ਠਾਕੁਰ ਮਾਹਰੋ, ਰੂੜੀ ਗੁਰਬਾਣੀ॥

ਇਹ ਘੋਸ਼ਿਤ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਜੀ "ਰੂੜੀ ਗੁਰਬਾਣੀ" ਕੀਤੀ, ਸੋ ਇਹ ਕੀ ਹੈ? ਬਿਨਾ ਗੁਰਗਮ ਟਕਸਾਲੀ ਗਿਆਨ ਵੀ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਯੂ.ਕੇ. ਦੇ ਭਾਰਤ'ਚ ਨਿਜਿਤ ਜੱਜ ਮੈਕਾਲਿਫ ਨੇ 1909 ਦਾ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਲਫਜ਼ ਪ੍ਰਾਂਤੀ ਦੇਸੀ ਬੋਲੀ(colloquial) ਲਿਖਿਆ ਸੀ॥ ਫੇਰ ਚਾਲੀ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲ ਹੋਇ ਨਿਜ਼ੂਜ਼ੀਲੈਂਡ ਦੇ ਡਾ. ਮੈਕਲੌਡ ਨੇ ਸਾਧੂਅਖਰੀ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਲਿਖਿਆ॥ ਆਮ ਪੜ੍ਹੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸਿੱਖ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ, ਜਾਂ ਬ੍ਰਿਜਭਾਸ਼ਾ ਕਹਿੰਦੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ॥ ਕਿਸੇ ਪੜ੍ਹੇ ਸਿੱਖ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥਜੀ 'ਚ ਉਪਰ ਲਿਖੀ ਤੁਕ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀ। ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਵਿਚਾਰਿਆ, ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ-ਕਰਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਤ ਬਾਣੀ ਕੇਹੜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ 'ਚ ਹੈ, ਵਿਚਾਰੋ:-1.ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ੈਖ ਫਰੀਦ ਸੰਨ 1,000 'ਚ ਸੀ; 2.ਬੰਗਾਲੀ ਜੈ ਦੇਵ, ਸੰਨ.1200; 3.ਮਰ੍ਹਾਠੀ ਨਾਮ ਦੇਵ ਸੰਨ.1350; 4.ਬਨਾਰਸੀ ਕਬੀਰ ਸੰਨ.1450-1550, ਆਦਿ॥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਗਤ ਬਾਣੀਆਂ ਈਸ੍ਵੀ 1,000

45. ਪੁਨ੍ਹੈ:ਓ.ਪੰ.1021:9। ਅ,ਪੰ.1492:3। ਏ. ਪੰ.1408:3॥ ਸ. ਪੰ.1429:4 ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤੁੰ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ (1469-29) ਕਾਲ 400 ਬਰਸ ਤਕ ਦੇ ਹਨ॥ ਪੰਚਮ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂਜੀ ਤਕ (1581-1606) 500 ਬਰਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀ ਸੰਨ 1708 ਤਕ 1700 ਬਰਸ ਪੁਰਾਣੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਭਾਖਾ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸਾਂ ਦੀ ਸੀ? ਕੀ ਉਹ ਸਾਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸੀ? ਜਿਵੇਂ ਅੱਜ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿੱਚ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ, ਓਹ 500 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜੇਮਜ਼ ਪਹਿਲੇ King James I (1566-1603-25) patron English Holy Bible version Parliament declared: 1611} ਉਸ ਕਾਲ ਦਰਬਾਰੀ ਨਾਟਕਾਰ ਸ਼ੇਕਸਪਿਯਰ (1564-1616) ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਅੱਜ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ -ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਦੁਨੀਆ 'ਚ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਤਾਲਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਦਾ। ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨਵੀਂਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਦਾ ਕਾਫੀ ਅੰਤਰ ਕਾਰਣ ਦੋਨੋਂ ਦੇ ਅਨੈ (syntax), ਨਿਜਾਯ (maxims), ਭਾਖਾ ਅਲੰਕਾਰ(Figures of Speech), ਛੰਦ-ਕਾਵਜ ਰਚਨਾ (Prosody), ਆਦਿ ਸਮਝਨੇ ਸੌਖੇ ਨਹੀਂ॥ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਪੂਰਣ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਜੀ ਦੀਆਂ 1,000 ਤੋਂ 400 ਬਰਸ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਭਾਰਤੀ ਬੋਲੀਆਂ:-1.ਬੰਗਾਲੀ, 2.ਬਿਹਾਰੀ, 3.ਬੰਧੇਲਖੰਡੀ, 4.ਭਗੇਲਖੰਡੀ, 5.ਰੁਹੇਲਖੰਡੀ, 6.ਮਰ੍ਹਾਟੀ, 7.ਗੁਜਰਾਤੀ, 8.ਸਿੰਧੀ, 9.ਮੇਵਾਤੀ, 10. ਮੇਵਾੜੀ, 11.ਮਾਰਵਾੜੀ (ਰਾਜਸਥਾਨੀ), 12.ਬ੍ਰਿਜ, 13.ਬਾਂਗਰੂ, 14.ਪੁਆਧੀ, 15.ਬਹਾਵਲਪੁਰੀ, 16.ਮਲਵਈ, 17.ਮੁਲਤਾਨੀ, 18.ਸੈਨ-ਦ੍ਵਾਬੀ, 19.ਮਝੈਲੀ, 20.ਲਹਿੰਦੀ, 21.ਪੋਠੋਹਾਰੀ, 22.ਪਸ਼ਤੋ, 23.ਫਾਰਸੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਗੇ, 24.ਅਰਬੀ, 25. ਤੁਰਕੀ, 26.ਤੁਰਕਮੇਨੀ, 27.ਤਾਜ਼ਕੀ ਅਨੇਕ ਜੰਬੂਦ੍ਵੀਪ ਦੇਸਾਂ ਦੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ ਜੁਲੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਸਹਿਜੇ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਸਮਝ ਸਕਦੇ ਹਨ?

ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦ੍ਵੀਪ(ਮਹਾਦੇਸ਼)ਅੰਦਰ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਆਧਾਰ (universal foundation) ਕੱਚੀ ਬੋਲੀ (ਬਿਨਾ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀਕਰਣ: ਵਿਆਕਰਣ. ਛੰਦਾਦਿ:Non-Classic) ਤੇ ਕੁਛ ਥੋੜੀ ਮਿਲੀ ਪੱਕੀ ਯੋਗ-ਰੂੜੀ ਬਾਣੀ(lingua franca) ਹੁੰਦੀ ਹੈ॥ ਮਸਲਨ:- ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ ਅਨੇਕ ਦੇਸ ਭਾਖਾਧਾਰ ਦੇਵਨਾਗਰੀ ਹੈ। ਯੋਰਪਿਜਨ ਅਨੇਕ ਦੇਸ਼ ਭਾਖਾਧਾਰ ਲੈਟਿਨ ਹੈ ਅਤੇ ਮਿਸੋਪਟਾਮਿਆ ਦੀ ਅਰਬੀ ਹੈ, ਆਦਿ ॥

ਪਰ, ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂਬਾਣੀ ਭਾਰਤੀ-ਅਰਬੀ ਬੋਲੀਆਂ ਦਾ ਮਿਸਰਣ ਹੈ, ਇਸ ਕਾਰਨ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦੀ ਰੂੜੀਬਾਣੀ ਸਾਰੇ ਦੱਖਣ-ਪੱਛਮ ਜੰਬੂ ਦੀਪ ਦੀ ਹੈ (South Asian lingua franca) ॥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੇਕ ਦੇਸੀ ਬੋਲੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਤੋਂ ਅਧਿਆਤਮ ਵਿਸ਼ੇ ਤੱਤ੍ਵਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਕਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵ ਗੁਰੁਬਾਣੀ "ਗੁਰੁਗਮ" ਪ੍ਰਾਪਾਠੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਕ(tools) ਬਿਨਾ ਸਿੱਖੇ-ਸਮਝੇ ਨਾ ਵਿਆਖਿਆਨ, ਨਾ ਕਦੀ ਠੀਕ ਟੀਕੇ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ॥ ਇਸੇ ਲੋੜ ਕਾਰਣ, ਇਸ ਭੂਮਿਕਾ ਦੇ ਉਪੋਦਘਾਤ 'ਚ ਕਾਫੀ ਪਰਿਭਾਸਿਕ ਮੁੱਖ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਪਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਰਥ ਪੱਖ ਅਟੂਟ ਗੁਰਗਮ ਪ੍ਰਨਾਲੀ ਰਾਹੀਂ ਢਕੇ ਹਨ॥

ਬ੍ਰਹਮਵਿਦਿਆ ਦੀ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਜਾਣੇ ਬਿਨਾ:ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਅਸੰਭਵ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਸਨੀਆਂਦੇ ਪਾਠਾਂ ਸਹੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਦਰ ਦੀ ਸਮਝ ਤੇ ਅਨੁਭਵ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਲਈ ਅਨੇਕ ਕ੍ਰਮਵਿਧੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਹਨ:-

ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮਹਲਾ 1:ਬਿਨੁ ਪਉੜੀ ਗੜਿ ਕਿਉ ਚੜਉ ਗੁਰਹਰਿ ਧਿਆਨ ਨਿਹਾਲ॥ ਉ.49

ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ 1 ॥ਬਿਨੁ ਬੋਹਿਥ ਸਾਗਰ ਨਹੀ ਵਾਟ ॥ ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਸੇਵੇ ਘਾਟੇ ਘਾਟਿ॥ ਅ.49 ਤੇ ਭੈਰਉ ਮ: 5॥ ਬਿਨੁ ਬਾਜੇ ਕੈਸੋ ਨਿਰਤਿਕਾਰੀ॥ ਬਿਨੁ ਕੰਠੈ ਕੈਸੇ ਗਾਵਨਹਾਰੀ॥ ਜੀਲ ਬਿਨਾ ਕੈਸੇ ਬਜੈ ਰਬਾਬ॥ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਬਿਰਥੇ ਸਭਿ ਕਾਜ॥ 1॥ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਕਹਹੁ ਕੋ ਤਰਿਆ॥ ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈਸੇ ਪਾਰਿ ਪਰਿਆ॥ ਰਹਾਉ॥ ਬਿਨੁ ਜਿਹਵਾ ਕਹਾ ਕੋ ਬਕਤਾ॥ ਬਿਨੁ ਸ੍ਰਵਨਾ ਕਹਾ ਕੋ ਸੁਨਤਾ॥ ਬਿਨੁ ਨੇਤ੍ਰਾ ਕਹਾ ਕੋ ਪੇਖੈ॥ ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਨਰੁ ਕਹੀ ਨ ਲੇਖੈ ॥2॥ਬਿਨੁ ਬਿਦਿਆ ਕਹਾ ਕੋਈ ਪੰਡਿਤ ੲ.49॥ ਬਿਨੁ ਅਮਰੈ ਕੈਸੇ ਰਾਜ ਮੰਡਿਤ॥ ਬਿਨੁ ਬੂਝੇ ਕਹਾ ਮਨੁ ਠਹਰਾਨਾ॥ ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਸਭੁ ਜਗੁ ਬਉਰਾਨਾ॥ ਬਿਨੁ ਬੈਰਾਗ ਕਹਾ ਬੈਰਾਗੀ॥ ਬਿਨੁ ਹਉ ਤਿਆਗਿ ਕਹਾ ਕੋਊ ਤਿਆਗੀ ॥ ਬਿਨੁ ਬਸਿ ਪੰਚ ਕਹਾ ਮਨ ਚੂਰੇ॥ ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਸਦ ਸਦ ਹੀ ਝੂਰੇ॥4॥ਬਿਨੁ ਗੁਰ-ਦੀਖਿਆ ਕੈਸੇ ਗਿਆਨੁ॥ ਬਿਨੁ ਪੇਖੇ ਕਹੁ ਕੈਸੋ ਧਿਆਨੁ॥ ਬਿਨੁ ਭੈ ਕਥਨੀ ਸਰਬ ਬਿਕਾਰ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਦਰ ਕਾ ਬੀਚਾਰ॥ ਸ.49

ਮ:3 ਸਚੈ ਸਬਦਿ ਸਚੀ ਪਤਿ ਹੋਈ॥ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਮੁਕਤਿ ਨ ਪਾਵੈ ਕੋਈ॥ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰਕੋ ਨਾਉ ਨ ਪਾਏ,ਪ੍ਰਭਿ ਐਸੀ ਬਣਤ ਬਣਾਈਹੇ॥ ਹ.49

ਗੁਰੁ ਪਦ ਦੇ ਬਹੁਤ ਲਕਸ਼ਨ ਹਨ, ਜਥਾ ਸ੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਪ੍ਰਮਾਣ:-

ਮ:5: ਸਲੋਕੁ॥ ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਗੁਰਿ ਦੀਆ ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੇਰ ਬਿਨਾਸੁ॥ ਹਰਿ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਸੰਤ ਭੇਟਿਆ ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਪਰਗਾਸੁ॥ ਕ.49

ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਯਾਈ ਸ਼ਲੋਕ ਹੈ ਖ.49ਜਿਸਦਾ ਇਹ ਲਖਣ ਹੈ:-'ਗੁ' ਅਨ੍ਹੇਰਾ+'ਰੁ'ਪ੍ਰਕਾਸ਼ = ਜੋ ਅਨ੍ਹੇਰੇ ਰੂਪ ਅਗਿਆਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਲ ਮੇਟੇ ਸੋ 'ਗੁਰੁ'। ਹੱਲ/ਕੁੰਜੀ, ਗੂੜ੍ਹਾ, ਬੜਾ, ਬਾਬਾ(ਬਜ਼ੁਰਗ), ਭਾਰੀ(ਵਜ਼ਨੀ),ਆਦਿ ਅਰਥ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਜੀਦੇ ਵਿਸਿਸ਼ਠਕ.49 ਤੇ ਪਰਮ-ਗੁਰੂ ਸੰਬੰਧੀ ਐਸੇ ਅਨੇਕਾਨੇਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹਨ :- ਵਿਸਟੁਗੁਰੁ ਮੈ ਪਾਇਆ, ਜਿਨਿ ਹਰਿਪ੍ਰਭੁ ਦਿਤਾ ਜੋੜਿਗ.49; ਸਤਿਗੁਰੁ ਵਿਸਟੁ ਮੇਲਿ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ ਹਰਿ ਮੇਲੇ ਕਰਿ ਰੈਬਾਰੀ ਜੀਉਘ.49 ਅਤੇ; ਗੁਰੁ-ਪਰਮੇਸਰੁ, ਹੈਭੀ, ਹੋਗੁਙ.46 ਅਨੇਕ ੧ਓ ਸਤਿ ਦੇ ; ਗੁਰੁਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪ੍ਰਯਾਯੀ ਭਾਵਾਰਥੀ ਹੀ ਹਨ... ਆਦਿ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮੂਲ ਗੁਰੂਬਾਣੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਪ੍ਰਨਾਲੀ

ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ-ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀਦੀ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਆਰੰਭ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਕਲਿਜੁਗ ਜੀਵ ਉਧਾਰ ਲਈ ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਕੀਤਾ॥ਆਪ ਨੇ ਅੱਠ ਮੰਜੀਆਂ ਥਾਪਣ ਕੀਤੀਆਂ; ਆਪਣੇ ਕਰਕਮਲਾਂ ਲਿਖੀ ਕਿਤਾਬਉ.50 'ਚ ਛਾਂਟੀ ਕੁਛ ਬਾਣੀ ਨਕਲਾਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਲਿਖਵਾ,

---

46. ਸ਼੍ਰੀਗੁਗ੍ਰੰਜੀ.ਓ.ਪੰ.421:2। ਓ.ਪੰ.17:13। ਅ.ਪੰ.226:10। ੲ.ਭਗਵਾਤ ਗੀਤਾ:2।11 ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਹਮਣ/ਸ਼ਰਮਾ ਜਾਤੀ ਨਹੀ:ਵਿਦਵਾਨ ਬੋਧਕ ਹੈ ॥ ਸ਼੍ਰੀਗੁਗ੍ਰੰਜੀ.ਸ. ਪੰ.1140:10-16। ਹ.ਪੰ. 1046:10-11
ਕ. "गुकार:अन्धकार:स्यात्, स्यात्, रुकर: प्रकाशात्मन:। द्वयोरेकाथी ' स्यात्, गुरु इत्यवधीयते"॥
ਖ. ਪੰ.313:17। ਗ.ਪੰ.174:7। ਗ.ਪੰ.846:11॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਵੰਡੀਆਂ ॥ ਵਿਸਤਾਰ ਦਾ ਥਾਂ ਨਹੀਂ; ਅਤਿ ਸੰਖੇਪ ਜੋ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਰਣਨ ਜੋਗ ਧਰਮਾਰਥ ਕੰਮ ਕੀਤੇ, ਇਹ ਹਨ:-

ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼ੁਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਪੰਚਮ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵ ਜੀ ਤਕ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਕਰਣ (Canonization) ਕਿਸੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ॥ ਬੇਸ਼ਕ ਪ੍ਰਚਾਰਾਰਥ ਤੀਜੇ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਧਰਮ ਰਾਜ ਵੇਲੇ(Divine Ministry) ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼ੁਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀਆਂ ਅੱਠ ਮੰਜੀਆਂ ਵਧਾਕੇ ਮੁਗ਼ਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਕਬਰ ਦੀ ਸਲਤਨਤ ਦੇ ਬਾਈ ਸੂਬੇ ਦਰੁਖਲਾਫੇ (ਰਾਜਧਾਨੀਆਂ) ਵਿੱਚ ਬਾਈ (22) ਮੰਜੀਆਂ(Dioceses: bishops) ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰਾਂ 'ਚ 52/72 ਪੀੜ੍ਹੇ (Center: preachers) ਥਾਪੇ ਪਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਣੀ ਰਚਨੀ ਜਾਰੀ ਸੀ: ਮੁਕੱਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਅਤੇ ਫੁਟਕਲ ਕੁਛ ਮਿਲੀਆਂ ਜੁਲੀਆਂ ਭਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਵੀ ਪ੍ਰਚਾਰ, ਮੰਜੀ ਪੀੜ੍ਹੇਦਾਰ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਕਾਲ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਮੁਕੱਮਲ ਗ੍ਰੰਥ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਣ, ਬਹੁਤ ਬੇਮੁਖਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕੱਚੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਸ਼ਰੀਕੇ ਹੋਕੇ ਰਚ ਆਪਣੇ ਅਲਹਿਦਾ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਰਚੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਤੀਜੇ[ਅ.50] ਤੇ ਚੌਥੇ[ਏ.50] ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ 'ਚ ਬਲ ਨਾਲ, ਕਚੀ/ ਕਚਪਚ ਬਾਣੀ ਕਹਿ, ਲਿਖਕੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਖੰਡਨ ਕੀਤੇ[ਅ/ਏ.47] ॥ ਪਰ ਅਵਧੀ ਪੰਚਮ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵਜੀ ਵੇਲੇ ਪਹੁੰਚਣਤੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਪੋਥੀ[ਸ.50] ਦਾ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਕਰਣ ਆਪਣੇ ਮਾਮਾ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ(ਚੌਥੇ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂਜੀਦੇ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਬਣੇ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਚੇਲੇ ਭਾਈ ਤਾਰੂ 'ਪੋਪਟ'[ਹ.50] (ਬਾਬਾ ਬੁਢਾਜੀ) ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਇਤਿਹਾਸ-ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆਦਿ ਵਿਧੀ ਵਿਧਾਨ ਸਿੱਖੇ), ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਰਾਜ ਕਾਲ ਤਕ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਲਿਖਵਾ, ਲਾਹੌਰ ਭੇਜ ਬੀੜ ਬੰਧਾ, ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਰੋਵਰ 'ਚ ਕਵਲ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਚੇ ਸ਼੍ਰੀਹਰਿਮੰਦਿਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅੰਦਰ "ਅਧਿਆਤਮ ਕਰਮ"[ਕ.50] (Consecrate Divine Sacrament) ਰਾਹੀਂ ਥਾਪ ਕੇ ਸਦਾ ਲਈ ਕੱਚੀਬਾਣੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਥੰਮ, ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੀ॥ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ੁਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਟਿਕਾ ਪ੍ਰਦਾਤਾ (Ordained Holy Canon's Bishop) ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ, ਪਹਿਲੇ ਮਾਨਵਰ ਗ੍ਰੰਥੀ (Holy Canon Minister) ਥਾਪੇ ॥

ਐਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ। ਬਲਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਕ ਬਿਨਾ ਪਰਿਭਾਖਾ ਸਿਖਿਆ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਤੇ ਫੁਟਕਾਲ ਗੁਰੂ-ਭਗਤ ਬਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਮੰਜੀਦਾਰ, ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਇਸ ਮਹਾਨ ਪੋਥੀ ਥਾਪਨਾ ਕਾਰਣ, ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਕ ਸੰਪੂਰਣ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ੁਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਦੇ ਹਰੇਕ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਉਥਾਨਕਾ ਪੋਥੀ ਪਰਥਾਇਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਠੀਕ ਅਰਥ ਕਰਣ ਦੀ ਹੋਰ ਪੋਥੀ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਤੋਂ ਹੀ ਲਿਖਵਾਈ,ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅਗੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਹਰੇਕ ਬਾਣੀ ਤੁਕ, ਸ਼ਬਦ, ਪਰਥਾਏ ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ

47. ੳ.ਭਾਗੁਵਾ:1।32।2 ; 33।3॥ ਸ਼੍ਰੀਗੁਗ੍ਰੰਜੀ. ਅ. ਮਃ3 ਪੰ.920:7-, ਅਦਿ॥ ਏ.ਪੰਨੇ.304:17"ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਜੀਸੈ ਹੋਰਿ ਕਚੁ ਪਿਚੁ ਬੋਲਦੇ ਸੇ ਕੂੜਿਆਰ ਕੂੜੇ ਝੜਿ ਪੜੀਐ"। ਸ.ਪੰ.1226:3। ਹ.ਭਾਗੁਵਾ:11।13।'1। ਕ. ਪੰ.223:9"ਅਧਿਆਤਮ ਕਰਮ ਕਰੇ ਤਾ ਸਾਚਾ॥ ਮੁਕਤਿ ਭੇਦੁ..."॥ ਆਦਿ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਵਿਧਿ ਪੂਰਵ ਸਹੀ ਟਕਸਾਲੀ ਅਰਥ ਕਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਣ ॥ ਇਹ ਰੀਤ 22 ਮੰਜੀਆਂ, 72 ਪੀੜੇ, 55 ਮਸੰਦ, ਪੰਜ ਸੰਗਤ ਆਗੂ, ਉਦਾਸੀ, ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਦਸਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਰਾਜ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦੇ ਸਹਿਜ ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਰਹੇ॥ ਪਿੱਛੋਂ ਜਦ ਦਸਵੇ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੁਨ੍ਹੈ ਪੋਥੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਦੂਜੀ, ਅੰਤਮ ਵਾਰ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਪੂਜ ਪਿਤਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦ, ਸ਼ਲੋਕ ਲਿਖਾ ਕੇ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ(ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਰਾਜ ਪਟਿਆਲਾ ਅੰਦਰ) ਸੰ.1706/ਸਨ 1763 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਕਰਣ ਕੀਤਾ, ਪਹਿਲੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਵਧਾਈਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਦੀ ਉਥਾਨਕਾ ਪੋਥੀ ਤਰਮੀਮ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਭਾ. ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਲਿਖਵਾ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਕਾਸ਼ੀ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਾਰਥ 15 ਸ਼ਿਵ ਕਾਸ਼ੀ ਨਿਰਮਲੇ ਗੁਰੂਸਿੱਖ-ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਕਾਸ਼ੀ ਟਕਸਾਲ ਆਪ ਸੰਪੂਰਣ ਬਾਣੀ ਸਮਝਾਏ ਅਰਥ ਪ੍ਰਚਾਰਣੇ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼੍ਰੀਪੋਥੀ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਕਰਣ ਥਾਪਨ। ਉਥਾਨਕਾ ਗ੍ਰੰਥ ਰਚਨ, ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ ਮਨਸੂਖ

ਇਤਿਹਾਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਦਸਮ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘਜੀ ਦੇ ਥਾਪੇ ਦੋ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਬਾਣੀ ਅਰਥ ਟਕਸਾਲ (ਪਟਿਆਲਾ ਰਾਜ) ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਕਾਸ਼ੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਮਹੰਤ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਰਾਹੀਂ ਉਪਟਕਸਾਲ ਗੁਰੁਗਮ ਅਰਥ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਸਿੱਖੀ ਕ੍ਰਮ ਵਿਧੀ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਬਾਣੀਆਰਥ ਨਿਰਮਲੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਸਿਖਾਣੇ ਆਰੰਭੇ ॥

ਇਸ ਹੁਕਮ ਦੇ ਸਪਸ਼ਟਕਾਰ ਪਹਿਲੇ ਲੇਖਕ ਸੰਤ(ਪੰਡਿਤ) ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਤੀਰਥ ਸੰਗ੍ਰਹ ਚ ਕੀਤਾ ॥ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਛਾਤ੍ਰ ਗਿਆਨੀ ਗਿਜਾਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਪ੍ਰਦੀਪਕਾ 'ਚ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਦਸਿਆ॥ ਨਿਰਮਲ ਸ਼੍ਰੀਮਹੰਤ(ਪੰਡਿਤ)ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਤੀਰਥ ਸੰਗ੍ਰਹ'ਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:-

ਇਸੀ ਲੀਏ ਜਬ ਪੋਂਟਾ ਸਾਹਿਬ[ਅ.51] ਸ਼ਸਤ੍ਰੀ ਵਿਦਯਾ ਪੜਾਵਨੇ ਹੇਤ ਰੱਖੇ ਪੰਡਿਤ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਸਨਮੁਖ ਸਿੱਖਾਂ ਕੋ ਪੜਾਵਨੇ ਸੇ ਜਵਾਬ ਦੀਆ ਤਬ ਹਮਾਰੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯਕੇ ਵ੍ਰਿਧ ਪੁਰਖ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕੇ ਅਰਥ ਵੇਤਾ ਅਪਨੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੇਵਕ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੋ, ਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਚੰਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਰਾ ਔਰ (15) ਸਾਥ ਦੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਾਸ਼ੀ ਤੀਰਥ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਵਿਦਿਯਾ ਪੜਨੇ ਹੇਤ ਭੇਜਯਾ ॥ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੜਨੇ ਸਮੈ ਜਹਾਂ ਜਾਕਰ ਰਹੇ, ਉਹਾ ਅਬ ਬੜਾ ਨਾਮੀ ਥਾਨ 'ਚੇਤਨ ਭਟ' ਬਨਾ ਹੂਯਾ ਹੈ। ਜਿਸਕਾ ਅਸਲ ਨਾਮ 'ਜਤਨ ਬੱਟ' ਹੈ॥ ਸਾਥੀਓ ਸਹਿਤ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਈ[ਅ.51] ਬਰਖ ਵਾਸ ਕਰ ਵਿੱਦਯਾ ਪੜਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਸਮੀਪ ਪਹੁੰਚ ਅਨੇਕ ਸਿਖੋਂ ਕੋ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਿਨ ਮੋ ਏਕ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੀ ਅੱਛੇ ਹੂਏ ॥ ਜਿਨਹੁ ਨੇ ਕੁਛ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀ ਟੀਕਾ ਕਰੀ ਅਰੁ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਕੀ ਵਾਰ ਕੀ ਟੀਕਾ ਕਰੀ। ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਕੇ ਅਰਥ ਕੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਚਲਾਈ॥ ਏ.51

ਏਸਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਗਿਰਾਰਥ ਕੋਸ਼ 'ਚ ਵੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਛਾਤ੍ਰ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਪ੍ਰਦੀਪਕਾ 'ਚ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਤਾਰੀਖ ਤੇ ਰਾਜ ਪਟਵਾਰਖਾਨੇਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਹਾਦਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਰ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਗਿਆਨੀਆਂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਯਾਏ:ਉਦਾਸੀ ਸੁਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਅਤੇ ਨਿਰਮਲੇ ਭਾਈ ਚੰਦਾ ਸਿੰਘ ਆਦਿਆਂ ਦੇ ਛਪੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ'ਚ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲਿਖਿਆ ਨਹੀ ਮਿਲਦਾ,ਸਾਰੇ ਚੁਪ ਹਨ;[48] ਬਲਕਿ, ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਪ੍ਰਯਾਯ ਐਨੇ ਗਲਤ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਨਵੇਂ ਗਿਆਨੀ ਅਰਥ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹਨ? ਅਸਮੰਜਸ ਹੈ! ਓਹ ਰੂੜੀ ਭਾਖਾ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਾਸ਼ੀ ਦਮਦਮਾ ਗੁਰਗਮ ਟਕਸਾਲ, ਉਪ-ਟਕਸਾਲਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਇਕੋਇਕ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ, ਉਥਾਨਕਾ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੀ॥ ਉਸ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਦਸਿਆ ਹੈ:-

ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਾਲ, ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਮੁੱਖ ਮਹੰਤ ਗ੍ਰੰਥੀ ਗਿਆਨੀ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁਸ਼ਤੈਨੀ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਨਿਰਮਲ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹੰਤ ਬਾਬਾ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ(ਪਟਿਆਲੇ ਵਾਲੇ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਛਪਵਾਇਆ.ੴ.47 ਉਸ ਵਿੱਚ ਪੰਚਮ ਸ੍ਰੀ ਜਗਦ ਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਸਹੀ ਪਰਥਾਇ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂਬਾਣੀ ਅਰਥ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਣ ਲਈ ਪੋਥੀ ਦਾ ਪ੍ਰਦੁਰਭਾਵ ਹੋਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ॥ਅ.49 ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਪੰਚਮ ਸ੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ, ਜਾਂ ਤੀਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਹੋਯਾ ਬਲਕਿ ਬਾਣੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਿਰਿਆ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਅਕਾਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਅਪਣੀ ਬਾਣੀ ਸਮੇਤ ੧ੴ ਸਿੱਧਾਂਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਰਾਵੀ ਚਾਰ ਲਿਖਾਰੀ ਨਿਜਤ ਕਰ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਉਤਾਰੇ ਲਿਖਵਾ ਅੱਠ ਮੰਜੀਆਂ ਦੇ ਮੰਜੀਦਾਰਾਂੴ.48 ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਜਗਦਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਦਸੀ ਭਾ. ਪੈੜੇ ਮੋਖੇ ਲਿਖੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਇਤਿਹਾਸਿ ਅੱਠੋ ਥਾਪੇ ਮੰਜੀਦਾਰਾਂ ਪ੍ਰਚਾਰਾਰਥ ਵੰਡੇ॥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਠ ਮੰਜੀਆਂ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਤੀਜੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀਨੇ ਭਾਰਤੀ ਮੁਗ਼ਲ ਸਲਤਨਤ ਬਾਈਸ ਸੂਬੇ ਦਾਰੁਖਲਾਫੈਆਂ ਵਿੱਚ ਬਾਈਸ ਮੰਜੀਆਂੴ.53 ਵਧਾਕੇ, ਤੇ ਮੁੱਖ 52-72 ਨਗਰਾਂ'ਚ ਪੀੜ੍ਹੇਅ-1.53 ਸ਼ਾਖਾਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈਂ ਥਾਪੇ ॥

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੌਥੇ ਜਗਦਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਮੰਜੀਆਂ, ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦੇ ਜਾਲ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂ ਕੇਂਦ੍ਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਖਣ ਲਈ ਪਚਵੰਜਾ ਮਸੰਦਾਂ ਮਾਧਿਜਮ ਰਾਹੀਂ ਸਾਰੇਆਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਪੁਚੌਣੇ, ਸੁਖ-ਦੁਖ ਸੁਨਣੇ, ਦਸਵੰਦ ਇਕਠੇ ਕਰਨ ਦੀ ਜਮਾਤ ਬਣਾਈ॥ ਆਪਣੇ ਬੜੇ ਕੁਪੁਤ੍ਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਮੀਣੇ ਅਕ੍ਰਿਤਘਨ ਨੂੰ ਇਹੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿਤੀ:-

ਜਿਸੁ ਘਰਿ ਵਿਰਤੀ ਸੋਈ ਜਾਣੈ ਜਗਤਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪੂਛਿ ਕਰਹੁ ਬੀਚਾਰਾ॥
ਚਹੁ ਪੀੜੀ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਬਖੀਲੀ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਇਓ ਹਰਿ ਸੇਵਕ ਭਾਇ ਨਿਸਤਾਰਾ॥

48. ਨੋਟ:- ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਤੀਰਥ ਸੰਗ੍ਰਹ.ਪੰ.228.272.ਓ. ਗਲਤੀ ਨਾਲ 'ਆਨੰਦਪੁਰ'ਪੱਥਰ ਛਾਪ ਹੈ.ਪਰ ਗਿ.ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਮਤ 1743 ਨਾਲ ਪੌਂਟਾ ਸਾਹਿਬ'ਚ ਵਿਸਤਾਰ ਦੀ ਕਥਾ ਲਿਖੀ ਹੈ,ਜੋ ਸਤਵੇਂ ਬਰਸ ਵਾਪਸ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਆਨੰਦਪੁਰ ਮੁੜ ਹਾਜ਼ਿਰ ਹੋਇਆ ॥ ਅ. ਛੇ(6)ਸਾਲ ਗਿ:ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਪ੍ਰਦੀਪ'ਚ ਲਿਖੇ ਹਨ ॥ ਏ.ਏਸੇ ਉਂਨੀਸਵੀ ਸਦੀ ਦੇ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਗੁਰਭਾਈ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹੰਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਰਣਾ ਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਵੀਹਵੀ ਸਦੀ ਦੇ ਭਾ.ਹਮੀਰ ਸਿੰਘ ਦੋਨੋ ਛਪੇ ਗ੍ਰੰਥ ਉਤੇ ਭਾ,ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਜ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਟੀਕ'ਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਤੇ ਗੁਰੁਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਟਿੱਪਣੀ'ਚ ਵਰਣਨ: ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਸ਼ਾਖਾ ਫਰਕ ਰਖਦੇ: ਜ਼ਰੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ॥

49. ੴ.ਦੇਖੋ ਇਸੇ ਗ੍ਰੰਥਦੇ ਆਦਿ ਅੰਤ ਪੜ੍ਹੇ ॥ ਅ-1-2.ਦੇਖੋ ਪੰਨੇ 20 ਤੋਂ 40 ਤਕ ॥

50. ਪੁਨ੍ਹ. ੴ.ਪੰ.733:18 ; ਅ.424:12; 651:11 ; 853:10 , ਆਦਿ ॥ਏ.ਭਾਗੁਵਾ.11।13-31।...॥ ਦੇਖੋ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼:ਮੰਜੀ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਚਾਰ ਪੁਸ਼ਤਾਂ ਚਲੀ ਬਖੀਲੀ ਕਚੀ ਬਾਣੀ ਸਦਾ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਚੌਥੇ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ/ਹੁਕਮ ਪਾਲਨ ਕਰਦੇ ਪੰਚਮ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਪੱਕੀ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁ ਬਾਣੀ ਪੋਥੀ ਬਣਤਰ ਵਿਧਾਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਭਾਈ ਗੁਰੁਦਾਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਕੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਲਿਖਵਾਯਾ ਤੇ ਆਦਿ ਤੋਂ ਅੰਤ ਤਕ ਆਪ ਹਰੇਕ ਪਦ, ਤੁਕ, ਸ਼ਬਦ ਬਹੁਤ ਬਰੀਕ ਅਲੋਚਨਾ ਸਾਥ ਦੀ ਸਾਥ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ॥ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਪੋਥੀ ਪੂਰਣ ਹੋਣ ਤੇ ਲਾਹੌਰੋਂ ਭੇਜ ਜਿਲਦ ਕਰਵਾ; ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਰਾਮ ਦਾਸ ਸਰੋਵਰ ਮੱਧ ਹਰਿ ਮੰਦਿਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅੰਦਰ ਥਾਪ, ਪਹਿਲੇ ਗ੍ਰੰਥੀ (Canon's Minister) ਬਾਬਾ ਬੁਢਾਜੀ ਰੰਧਾਵਾ ਨਿਜਿਤ ਕੀਤੇ॥

ਇਸ ਮਹਾਨ ਅਧਿਆਤਮ ਕਰਮ ਰਾਹੀਂ ਪੋਥੀ ਥਾਪਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਹੀ ਪੰਚਮ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਭਾ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ: ਠੀਕ ਸ਼ੁਧ ਸੰਪੂਰਣ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਅਰਥ ਉਦਗਮ-ਵਿਕਾਸ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਸਿਖਿਆ (Hermeneutics) ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਉਥਾਨਕਾ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖੋ॥ ਭਾ. ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਬਾਣੀ ਸ਼ੁੱਧ ਪਰਥਾਏ ਲਿਖਵਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰਨਾਲੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਮੋਢੀ ਵੀ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਜਿਤ ਕਰ ਸਾਰੇ ਮੰਜੀਦਾਰ, ਪੀੜ੍ਹੇਦਾਰ, ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਨੂੰ ਨਕਲ ਵੰਡੇ॥ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾ ਕਰ ਕੇਵਲ ਸੰਖੇਪ ਵਰਣਨਹੈ, ਪਿਛੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੰਚੈਤੀ ਨਿਰਮਲ ਅਖਾੜੇ ਸ਼ੀ ਮਹੰਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ (ਪਟਿਆਲਾ) ਰਾਹੀਂ ਛਪਵਾਈ ਉਥਾਨਕਾ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ॥ ਉਸੇ ਉਥਾਨਕਾ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਇਹ ਉਤਾਰਾ ਹੈ :-

ਸ਼੍ਰੀ ਪੋਥੀ (Canon ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ) ਉਥਾਨਕਾ ਬਣੌਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ

ਨਿਰਮਲ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹੰਤ ਬਾਬਾ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ (1841-1905 ਸ਼੍ਰੀ ਮਹੰਤ 108) ਨੇ ਉੱਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਾਜਗੁਰੂ ਭਾਈ ਸੰਤ ਸਿੰਘ(ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਕਰਕੇ ਸੋਨਾ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਸਾਹਿਬ) ਪ੍ਰਧਾਨ ਗ੍ਰੰਥੀ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਉਥਾਨਕਾ ਪੋਥੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਛਪਵਾਈ। ਉਸ ਦੇ ਭੂਮਿਕਾ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਦਸਿਆ ਹੈ:-

ਪੰਚਮ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵ ਜੀਨੇ ਪੂਜ ਸ਼੍ਰੀ ਪੋਥੀ ਲਿਖਵਾ, ਗ੍ਰੰਥਤ ਕਰਵਾ, ਨਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਜੀ 'ਚ ਅਧਿਆਤਮ-ਕਰਮ ਰਾਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕਰ ਥਾਪਿਆ॥ ਪਿੱਛੋਂ ਭਾਈ ਗੁਰੁਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਪੰਥ ਮੰਜੀਦਾਰ, ਪੀੜ੍ਹੇਦਾਰ, ਮਸੰਦ,ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ, ਖੜੇ ਹੋ, ਹਾਥ ਜੋੜ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ:-'ਸੱਚੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਆਪ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ 'ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਕਾਲ ਤੋਂ ਚਾਰੋ ਗੁਰੂਜੀਆਂ, ਤੇ ਭਗਤਾਂ ਪ੍ਰਥਾਇ ਬਾਣੀ ਰਚੀ। ਪਰਥਾਯ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਬਾਣੀ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਸੰਬੰਧੀ ਆਪਦੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਬਾਣੀ 'ਚ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹਨ :-

ਮ:3 ਮਹਾਪੁਰਖਾਕਾ ਬੋਲਣਾ, ਹੋਵੈ ਕਿਤੈ ਪਰਥਾਇ॥
ਓਇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭਰੇ ਭਰਪੂਰ ਹਹਿ, ਓਨਾ ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ॥ 8॥
ਅਵਰਾ ਉਪਦੇਸੇਨਿ॥
ਸੇ ਵਡਭਾਗੀ ਜਿ ਓਨਾ ਮਿਲਿ ਰਹੇ, ਅਨਦਿਨੁ ਨਾਮੁ ਲਏਨਿ॥ 9॥ ਪੰ.49
ਤੇ ਮ:3॥ ਪਰਥਾਇ ਸਾਖੀ ਮਹਾਪੁਰਖ ਬੋਲਦੇ ਸਾਝੀ ਸਗਲ ਜਹਾਨੈ॥ ਅੰ.49
ਅਗੇ ਨਿਰਮਲ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹੰਤ ਬਾਬਾ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਆਪ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:-

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕੀ ਉਥਾਨਕਾ ਅਨੇਕ ਹੀ ਹੈ, ਤਿਨਮੈ ਕੋਈ ਉਥਾਨਕਾ ਤੋ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵ ਜੀ ਕੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਸੇ ਬਨੀ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਤਿਨਮੈ ਮੁਖ ਕਵਨ ਹੈ? ਉਤ੍ਰ। ਯਹ ਉਥਾਨਕਾ ਸਰਿਆਂ 'ਚ ਮੁਖ ਹੈ, ਕਾਹੇ ਤੇ(ਕਿਉਂਕਿ) ਪ੍ਰਥਮ ਯਹਿ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵ ਜੀ ਕੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਸੇ ਬਨੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਯਾਮੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਤੇਗ-ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਕੇ ਸ਼ਬਦੋਂ ਕੀ ਉਥਾਨਕਾ ਮਿਲਾਕਰ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀਨੇ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਕੀਆ ਹੈ। ਯਾਤੇ ਉਭਯ(ਦੋਨੋਂ) ਹੀ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਸੇ ਯਹ ਬਨੀ ਹੈ॥ ਇਸਕੀ ਮੁਖਤਾ ਮੇ ਏਕ ਹੋਰ ਕਾਰਨ ਹੈ, ਸੋ ਯਹ ਹੈ॥ ਨਿਤ ਮੁਕਤ ਈਸ਼੍ਵਰ ਅਵਤਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕੋ ਸ਼੍ਰੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਜੀ ਕੇ ਗੁਰੂ ਧਾਰਣੇ ਸੇ ਅਗਿਆਨ ਨਿਬ੍ਰਤ ਦ੍ਵਾਰਾ ਮੋਖ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਰੂਪ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਕਹਿਨਾ ਤੋ ਸੰਭਵੇ ਨਹੀ, ਕਿੰਤੂ, ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਹੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵੇਈਂ ਨਾਮ ਨਦੀ ਮੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੇ ਸਮੇ ਮੇ ਸ਼੍ਰੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਜੀ ਕੇ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨੇ ਸੇ ਸਿੱਧ ਹੋਵੈ ਨਹੀਂ॥ ਕਿੰਤੂ, ਸਾਤ ਵਰਖ ਕੀ ਆਯੂਮੇ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨੇ ਮੇ ਹੀ ਸਿੱਧ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਕਾਹੇ ਤੇ (ਕਿਉਂਕਿ):- ਸਤ ਵਰਖ ਕੀ ਆਯੂਕੇ ਪੂਰਣ ਹੋਇਆ ਬਾਬਾ ਕਾਲੂ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕੋ ਪਾਧੇ ਅਰ ਮੁਲਾਨੇ ਪਾਸ ਪੜ੍ਹਾਵਨੇ ਵਾਸਤੇ ਲੇ ਗਯਾ, ਤੋ ਤਿਨ ਕੋ, ਤਥਾ ਜੰਞੂ ਪਾਵਨੇ ਕੇ ਸਮੇ ਸੇ ਕੁਲ ਕੇ ਪੁਰੋਹਤ ਹਰਿਦਇਆਲ ਜੀ ਕੋ ਬੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀਆ ਹੈ; ਸੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਤਬ ਦੀਆ ਹੈ ਜਬ ਪ੍ਰਿਥਮ ਆਪ ਸੱਚਖੰਡ ਮੇ ਜਾਇ ਕਰ ਸ਼੍ਰੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਜੀ ਕੋ ਗੁਰੂ ਧਾਰਣ ਕਰ ਲੀਆ ਸੀ[ਏ.51]॥ ਜੈਸੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਰਦ ਰੂਪ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਥਮ ਆਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੇ ਆਚਮਨ ਲੇਕਰ, ਪੀਛੇ ਪਾਂਚ ਪਿਆਰਿਆਂ ਕੋ ਛਕਾਯਾ ਹੈ। ਯਹਿ ਵਾਰਤਾ: ਅਸ ਕ੍ਰਿਪਾਣ ਖੰਡੇ ਖੜਗ, ਤੁਬਕ ਤਬਰ ਅਰ ਤੀਰ। ਸੂਲ ਸਰੋਹੀ ਸੈਹਥੀ, ਯਹੀ ਹਮਾਰੇ ਪੀਰ॥[52] ਇਸ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਬਚਨ ਸੇ ਅਤਿ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ॥ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਜੀ ਕੋ ਪ੍ਰਥਮ ਗੁਰੂ ਧਾਰਣ ਕਰ (ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਦੀਖਿਆ ਲੇਕਰ) ਪੀਛੇ ਤਿਨ ਸਰਵ ਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀਆ ਹੈ॥ ਇਸ ਰੀਤ ਸੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨੇ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਸ਼੍ਰੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਜੀ ਕੋ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕੀਆ ਹੈ। ਔਂ ਸਾਤ ਵਰਖ ਕੀ ਆਯੂ ਮੇ ਸ਼੍ਰੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਜੀ ਕੋ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਇਸ ਉਥਾਨਕਾ ਮੇ ਹੀ ਲਿਖਾ ਹੈ: ਔਰ ਸਰਬ ਮੈ ਵੇਈਂ ਮੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੇ ਸਮੇ ਹੀ ਲਿਖਾ ਹੈ; ਯਾਤੇ ਬੀ ਯਹਿ ਉਥਾਨਕ ਹੀ ਔਰ ਸਰਬ ਉਥਾਨਕਾ ਸੇ ਮੁਖ ਹੈ ॥ ਅਰਥਾਤ, ਪੀਯੇ ਕਹੀ ਰੀਤ ਸੇ, ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵ ਜੀ ਕੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਸੇ, ਤਥਾ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀਕੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਸੇ ਪ੍ਰਥਮ ਯਹਿ ਹੀ ਉਥਾਨਕਾ ਬਨੀ ਹੈ, ਔਰ ਸਰਬ ਉਥਾਨਕਾ ਇਸਕੀ ਹੀ ਛਾਯਾ ਰੂਪ ਹੈਂ,

51. ਪੂਨ੍ਹੈ. ਓ.ਪੰ.755:9 ; ਅ. 647:1।ਪੋਥੀ ਉਥਾਨਕਾ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਪੰਨੇ.2-40। ਆਦਿ ॥ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨੋਟ:- ਧਿਆਨ ਰਹੇ,ਸਰਵੋਤਿਮ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਬਾਣੀਹੈ,ਫੇਰ ਉਥਾਨਕਾ,ਜਨਮ ਸ਼ਾਖੀ ਆਦਿ"ਆਯੂ"ਲਈਂ ਗਵਾਹੀ ਮਾਨਿਤ ਹਨ ॥ ਜਿਵੇਂ ਐਥੇ"ਗੁਰੂ"ਧਾਰਣ ਵਿਸ਼ੇ ਸੰਬੰਧੀ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹਨ,ਫੇਰ ਪਿਛੋਂ ਬਾਕੀ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਬਾਣੀਆਂਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹਨ ਸੰਖੇਪ ਨਮੂਨੇ:- ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਗ੍ਰੰਜੀ: ਪੰ. 599:6 ਗੁਰੂ: ਮ:1:"ਅਪਰੰ-ਪਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪਰਮੇਸਰੁ , ਨਾਨਕ ਗੁਰੁ ਮਿਲਿਆ ਸੋਈ ਜੀਉ ॥5॥11॥" ਪੰ.795:3. ਬੇਨਤੀ: ਮਃ1 ਤੂ ਸੁਲਤਾਨੁ, ਕਹਾ ਹਉ ਮੀਆ,ਤੇਰੀ ਕਵਨ ਵਡਾਈ?॥ ਜੋ ਤੂ ਦੇਹਿ, ਸੁ ਕਹਾ ਸੁਆਮੀ, ਮੈ ਮੂਰਖ ਕਹਣੂ ਨ ਜਾਈ ॥1॥..."

52. ਪੰ.1040:19.ਦੀਖਿਆ ਮੰਤ੍ਰ: ਮਃ1"ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਰਸਾਇਣੁ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਪੂਰਾ ਪਾਇਆ ॥5॥" ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀਗੁ.ਗ੍ਰੰਥਜੀ.ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਨਾਮ੍ਹ:

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਯਾਤੇ (ਇਸ ਕਰਕੇ) ਇਸਮੇਂ ਲਿਖੀ ਸਰਬ ਉਥਾਨਕਾ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਔਰ ਸਰਬ ਮੇ ਲਿਖੀ ਉਥਾਨਕਾ ਅਵਰੋਧ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਐ ॥

-: ਇਤੀ ਸ਼੍ਰੀ ਉਥਾਨਕਾ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ :-

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਮਲ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹੰਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਸਜੀਵਤ ਦੰਤ ਕਥਾਨਕ, ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕਾਸ਼ੀ, ਦਮਦਮਾਂ ਟਕਸਾਲ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਉਪ-ਟਕਸਾਲਾਂ ਦੀ ਗੁਰੁਗਮ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਬਾਣੀ ਅਰਥ ਪ੍ਰਥਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਤਰਕ ਬੁਧੀ ਸਿੱਧ ਭੂਮਿਕਾ 'ਚ ਲਿਖੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਸੰਪੂਰਣ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਰਥ ਪ੍ਰਥਾ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ; ਬਲਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਹੋਈ ਸੀ॥

ਪੰਜਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਭਾ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਥਾਪੇ॥ ਉਨ੍ਹਾ ਪਿਛੋਂ ਭਾ. ਬਿਧਿ ਚੰਦ ਛੀਨਾ ਨਿਰਮਲ ਮੁਰਾਜ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਚਲਨ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ ਜੋ ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂਜੀ ਅਰੰਭਕ ਕਾਲ ਤਕ ਫੈਲਦੀ ਰਹੀ॥ ਉਸ ਦਾ ਵਧਾਓ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕਾਸ਼ੀ, ਦਮਦਮੇ ਸ਼ਾਹਿਬ ਸ਼੍ਰੀ ਪੰਚਮ ਗੁਰੁ ਪੋਥੀ ਗ੍ਰੰਥ ਬੀੜ ਸ਼ਾਹਿਬ ਦਾ ਵਧਾਓ ਨੌਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ 'ਚ ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਦਾ ਲਈ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸੰਪੂਰਣ ਕਰ ਲਿਖਵਾਇਆ, ਅਤੇ ਨਾਲੇ ਪੰਚਮ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥ ਪਰਥਾਇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਥਾਨਕਾ ਭਾਈ ਮਨੀਂ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਲਿਖਵਾਕੇ, ਦੱਖਣ ਨਾਂਦੇੜ, ਅਬਚਲ ਨਗਰ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੀ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਗਦੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ, ਸਦਾ ਲਈ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਬਣਾ ਕੇ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਾਰਥ ਥਿਰ ਕੀਤਾ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ ਸੰਭਾਵਨਾ ਪਰਖਨ ਲਈ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਉਪਾਇ

ਜਨਮ ਤੋਂ ਹੀ ਮਨੁਖ ਮਾਤ੍ਰ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਸੰਸ਼ੈ ਦੋਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਥਾ:

ਦਿਵ੍ਯ ਬਾਣੀ ਦੇ 1.ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ 'ਚ ਸੰਸ਼ੇ, 2.ਪ੍ਰਮੇਯ 'ਚ ਸੰਸ਼ੇ, ਅਤੇ 3.ਉਲਟੀ (ਵਿਪਰੀਤ: ਵਿਪਰਜੈ) ਭਾਵਨਾ ਦੋਸ਼। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿਨੋ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਹੋਨ ਉਤੇ ਹੀ ਤਿਨੋਂ ਹਲਤ, ਪਲਤ, ਨਿੱਤ ਸੁਖਾਂ[53]ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ,ਅਗੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਪੋਦਘਾਤ 'ਚ ਬਿਆਨ ਹਨ॥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਲਈ ਸਮੇ ਦੇ ਮੁਸਕਲਾਤਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰਣ ਲਈ ਅਨੇਕ ਦੁਰਲਭ ਪਦਾਰਥ:-ਕਾਗਜ਼ (ਭੋਜ/ਤਾੜ ਪਤ੍ਰ), ਕਲਮ, ਚੰਗੀ ਸਿਆਹੀ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਪਾਤੀ ਜੋ ਕਰੀਬ ਸੰਨ 1860 ਦੇ ਪਥਰ ਛਾਪੇ ਖਾਨੇ ਬਣਨ ਤਕ ਦੁਰਲਭਤਾ ਰਹੀਆਂ। ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਉਸ ਸਮੈ ਤਕ ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤ-ਸਾਧੂ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੁੱਖ ਅਤੇ ਗੌਣ ਅਨੇਕ ਧਰਮ ਦੇ ਗੁਟਕੇ, ਪੋਥੀ, ਗ੍ਰੰਥ ਸਿਖਾਂਦੇ, ਅਤੇ ਉਤਨੀ ਬਾਣੀ ਜਿਤਨੀ ਰੋਜ਼ ਕੰਠ(ਹਿਫਜ਼) ਕਰਾਂਦੇ ਸਨ॥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੋਥੀ (ਖੁਲ੍ਹੇ ਪਤ੍ਰੇ, ਬਿਨਾ ਜਿਲਦ ਬਨ੍ਹੇ) ਰੂਪ, ਜਾਂ ਗ੍ਰੰਥ(ਗ੍ਰੰਥਿਤ/ਸੀਤੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਪਤ੍ਰੇ) ਸਭ ਮੂਲ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਸੰਪੂਰਣ ਵਿਆਕਾਰ(ਅਮਰ ਕੋਸ਼) ਆਦੀ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਕੰਠ ਸਭ ਕਰਾਇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਆਮ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਾਰਾਂ ਤੇਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਬਾਲਕਾਂ ਦੀ ਕੰਠ ਕਰਨ ਸ਼ਕਤੀ ਸੌਖੀ ਹੁੰਦੇ ਹੈ॥ ਇਸ ਉਮਰ ਤਕ ਪੂਰਣ ਮੂਲ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਵਿਆਕਰਣ,

---

53. ਸ਼੍ਰੀਗੁਗ੍ਰੰਜੀ.ਪੰ.683:13"ਹਲਤਿ ਸੁਖੁ, ਪਲਤਿ ਸੁਖੁ, ਨਿਤ ਸੁਖੁ; ਸਿਮਰਨੋ ਨਾਮੁ ਗੋਬਿੰਦ ਕਾ ਸਦਾ ਲੀਜੈ ॥ ਮਿਟਹਿ ਕਮਾਣੇ ਪਾਪ ਚਿਰਾਣੇ....."

54. ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘਜੀ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਕਾਸ਼ੀ,ਦਮਦਮਾ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਜਾਂਦੇ ਕਰਾਯਾ। ਗੁਰੂਕੀ ਸਾਖੀਆਂ,ਸਾਖੀ 103,ਤੇ ਭੱਟ ਬਹੀਆਂ,ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕੋਸ਼ਾਦਿ ਕੰਠ ਹੋਣ ਤੇ, ਫੇਰ ਅਰਥ ਜਾਣਨੇ, ਸਮਝਨੇ, ਬਿਆਨ ਕਰਣੇ ਕੀ ਔਖੇ ਹਨ? ਇਸੇ ਪੁਰਾਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ (ਸਾਨੂੰ: ਮਹਿਲ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਵੀ: ਸਾਰੀਆਂ ਸਾਮਗ੍ਰੀਆਂ ਪਾਸ ਹੋਣ ਬਾਵਜੂਦ) ਲਕੜ ਦੀ ਤਖ਼ਤੀ ਉਤੇ ਮਲੀ ਗਾਜਨੀ, ਖਤ ਕੀਤੇ ਵਾਸਤੀਨ ਕਲਮ ਨਾਲ ਲਿਖਣਾ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਗੁਰਮੁਖੀ, ਹਿੰਦੀ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ, ਉੜਦੂ, ਫਾਰਸੀ ਛਪੇ ਗ੍ਰੰਥ ਪੜ੍ਹਾਏ॥ ਏਹੀ ਪਰੰਪਰਾ 'ਚ ਵਾਰਸ਼ਿਕ, ਛੇ, ਤਿਨ, ਇਕ ਮਾਸਕ, ਸਪਤਾਹ ਸਹਿਜ ਪਾਠ, ਅਤੇ ਕਲਿਜੁਗ ਉਧਾਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਖੰਡ(ਹਰਿ-ਕੀਰਤੀ) ਪਾਠ"[54] ਨੇਮਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਬਾਣੀ ਵਕਤਾ-ਸ਼ੋਤਾਰਥ ਰੀਤ 'ਚ ਸਿਖਿਆ ਸਭ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਸੀ॥ ਪਿਛੋਂ, ਇਨਾਂ ਨਾਲ ਸਨਾਤਨ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮੀ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਦਾਸੀ ਗੁਰੂਸਿਖ ਸਾਧੂਆਂ ਨੇ ਕਈ ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ (ਮੰਤ੍ਰ, ਜੰਤ੍ਰ, ਤੰਤ੍ਰ) ਅਤੇ ਵੇਦ, ਸਮਾਰਤ (ਸਿਮ੍ਰਿਤੀਆਂ ਦੀ) ਪ੍ਰਿਥਾ ਦੇ ਮਨੋ-ਵਿਗਿਆਨ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਰੀਤਾਂ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਮੰਤ੍ਰ ਰੂਪ ਉਚਾਰਣ (Divine Invocations) ਲਈਂ ਛਾਂਟਕੇ ਉਚਾਰਣ ਲਈਂ ਅਧਿਆਤਮ ਕਰਮ[ਵ.34/55/260] ਠੀਕ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਮ ਧਰਮ ਲਈਂ ਜੋੜੇ(ਗੁਰਦੇਵ ਮਾਤਾ ਗੁਰਦੇਵ ਪਿਤਾ ਗੁਰਦੇਵ ਸੁਆਮੀ ਪਰਮੇਸੁਰਾ; ਸਿਰ ਮਸ੍ਤੁਕ ਰਖਜਾ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੰ ਹਸ੍ਤ ਕਾਯਾ ਰਖਜਾ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰਹ..॥ 52); ਪਰ ਧਿਆਨ ਰਹੇ ਕੋਈ ਵੀ ਦੂਜੇ ਭਉ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਹਨ॥ ਐਸੀ ਕਰਮ ਕਾਂਡੀ ਅਲੋਚਨਾ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਬਾਣੀ ਠੀਕ ਹੈ, ਕਿ ਨਹੀਂ? ਕੀ ਸਭ ਅਧਿਆਤਮ ਕਰਮ ਹਨ? ਕਿਉਂ, ਐਸੇ ਕਰਮ ਸ਼੍ਰਧਾ ਪੂਰਨ, ਮੁਕਤੀ ਮਾਰਗ ਆਦਿ ਲਿਖੇ/ਛਪੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਧੀਆਂ ਦਸੀਆਂ ਹਨ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਬਾਣੀ ਗੁਰੁਗਮ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਦੋਨੋਂ:-1.ਕ੍ਰਮ ਸਮੁਚੈ ਅਤੇ 2.ਸਮ ਸਮੁਚੈ ਰਾਜਯੋਗ ਪੱਖਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਲੋਚਨਾ ਕਰੀਏ; ਤਾਂ ਕਰਮ ਕਾਂਡ (ਸ਼ਰੀਅਤ) ਸਭ ਤੋਂ ਨੀਵੀਂ ਸ਼ਰੇਣੀ ਹੈ॥ ਕ੍ਰਮ ਸੁਮੁਚੈ ਮੱਧਮ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਭਗਤੀ ਕਾਂਡ(ਤਰੀਕਤ) ਹੈ॥ ਫੇਰ ਕ੍ਰਮ ਸਮੁਚੈ ਹਲਤ-ਪਲਤ ਗਿਆਨ ਕਾਂਡ ਫਲ ਬੋਧਕ, ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਬਾਣੀ ਸ਼ਬਦ ਕਰਮ ਪੇਡੁ, ਸਾਖਾ ਹਰੀ, ਧਰਮੁ ਫੁਲੁ, ਫਲੁ ਗਿਆਨ[ਓ.58] ਅਨੁਸਾਰ ਠੀਕ ਹਨ॥ ਇਹ ਕ੍ਰਮ ਸਮੁਚੈ ਛਾੜ੍ਹਾਂ ਲਈ ਵੀ ਰਾਜ ਯੋਗ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਤ ਨਮੂਨੇ ਸੰਤ-ਗਿਆਨੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਸਮ-ਸਮੁਚੈ ਹਲਤ-ਪਲਤ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਫਲਪ੍ਰਦ ਵੀ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਕਦੀ ਨਿਤ ਸੁਖ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦੇ॥ ਕਾਰਣ ਕਿ, ਗੁਰੂਬਾਣੀ ਖਟ ਲਿੰਗ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ 'ਚ ਅਪੂਰਵਤਾ ਲਖਨ, ਦੀਵਾ ਬਲੈ ਅੰਧੇਰਾ ਜਾਇ...ਉਗਵੈ ਸੂਰੁ:ਨ ਜਾਪੈ ਚੰਦੁ॥ ਜਹ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਗਾਸੁ: ਅਗਿਆਨੁ ਮਿਟੰਤ[ਅ.58] ਹੈ, ਤੇ ਸਚੈ ਸਬਦਿ ਸਚੀ ਪਤਿ ਹੋਈ॥ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਮੁਕਤਿ ਨ ਪਾਵੈ ਕੋਈ॥ ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਨਾਉ ਨ ਪਾਏ, ਪ੍ਰਭਿ ਐਸੀ ਬਣਤ ਬਣਾਈਹੇ[ਏ.58] ਸਪਸ਼ਟ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ। ਬਿਨਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਉਪਦੇਸ਼ ਕ੍ਰਿਪਾ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਤੇ ਨਾਹੀਂ ਨਿੱਤ ਸੁਖ ਮੁਕਤੀ ਸੰਭਵ ਹਨ॥ ਸੋ, ਇਸ ਕਾਰ ਕੇਵਲ ਸਹਿਜ, ਜਾਂ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਆਦਿ ਕਰਣ ਨਾਲ ਕਿਆ ਮੁਕਤੀ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਵਾਕ:-ਮੁਖਹੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਸਭੁਕੋ ਕਰੈ,ਵਿਰਲੈ ਹਿਰਦੈ ਵਸਾਇਆ॥ ਨਾਨਕ ਜਿਨਕੈ ਹਿਰਦੈ ਵਸਿਆ, ਮੋਖ ਮੁਕਤਿ ਤਿਨ" ਪਾਇਆ॥ [ਸ.58]

ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਆਪਣੀ ਬਣਾਈ ਕਾਂਗ੍ਰਸ 'ਚ ਸਾਂਝੇ ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਿਮ, ਸਿੱਖ ਮੈਬਰਾਂ ਨੂੰ ਇੰਗਲੈਂਡ 'ਚ 1931 ਲੰਡਨ ਗੋਲਮੇਜ਼ ਸੰਗਠਨ (Round Table Conference) 'ਚ ਫੁਟ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹਾਸਿਲ ਨਾ ਕਰਣ ਕਾਰਣ, ਫੇਰ ਸੰਨ 1932'ਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਲੰਡਨ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਕੋਮਜ਼ੂਨਲ ਅਵੋਰਡ ਐਕਟ ਵਿਧਾਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ, ਕਿ:''ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਗੁਰੁਸਿਖ ਧਰਮੀ ਆਪਣੇ ਅਡ ਅਡ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤੀ (Political Parties) ਸੰਸਥਾ ਕਾਇਮ ਕਰਨ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਕੇਵਲ ਓਹੀ ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਗੁਰੁਸਿਖ ਹੀ ਮੱਤ ਦਾਨ ਅਧੀਨ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ॥ ਤਾਂ ਹੀ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਹਿੰਦੂ ਮਹਾਸਭਾ, ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗ, ਅਕਾਲੀ ਸਿੱਖ-ਸਿੰਘ (ਨਿਹੰਗ ਅਕਾਲੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਤਖਲਸ ਖੋਹ) ਗੁਰੁਸਿਖ ਸਿਧਾਂਤ ਧਰਮ ਅਗਿਆਤ ਨਿਰੋਲ ਰਾਜ ਨੀਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਕੈਮ ਕੀਤੀਆਂ॥ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਸਿਰਹੱਦੀ ਸੂਬੇ, ਨਵੇਂ ਗੁਰੁਸਿਖਾਂ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂ ਵਿਸ਼ੂਧਰਮ ਸਿਧਾਂਤ ਬਿਨਾ ਜਾਣੇ ਬੁਝੇ ਸੋਚੇ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਉਲਟ ਸਾਰੇਆਂ 'ਚ ਫੁੱਟ ਪਾਈ। ਓਹ ਅਨੇਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਬਾਣੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਗੁਰਿ ਖੋਏ ਭਰਮ॥ ਏਕੋ ਅਲਹੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ[ਹ.58] ਫਾੜ ਉਲਟ ਨੀਤੀ ਦੁਨੀਆ'ਚ ਅਧੀ ਸਦੀ ਤੋਂ ਧਰਮ ਜਾਣਕੇ ਦਿਨੋਦਿਨ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ।

8. ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸੰਨ 1947-8 'ਚ ਭਾਰਤ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਹੋਣ ਪਿਛੋਂ, ਸੰਨ 1950 ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜਹੀ ਖੁਲ ਤਾਂ ਕਹੀ ਪਰ ਧਰਮ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਗਲਤ ਅਰਥ ਸਮਝਣ ਕਾਰਣ ਅਮਲ ਬੰਦ ਰਿਹਾ। ਦਸ 'ਕ ਸਾਲ ਮਗਰੋਂ ਵਿਦਿਆ ਕਸ਼ੇਤ੍ਰਾਂ 'ਚ ਧਰਮ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਆਲੋਚਨਾ ਦਾ ਨਵਾਂ ਦੌਰ ਚਲ, ਕੇਵਲ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਸਤਰ ਵਿਸ਼ੂਵਿਦਿਆਲਿਆਂ ਅੰਦਰ ਹੀ ਰਹਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਧਾਰਣ ਜਨਤਾ ਲਈ ਗੂੜ੍ਹਾ ਤੇ ਡੂੰਘਾ ਸਮਝਿਆ ਸੀ ॥

ਪਿਛੇ ਲਿੱਖ ਚੁਕੇ, ਆਦਿ 'ਚ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਕਲਿਯੁਗ ਵਿੱਚ ਨਵਾਂ ਰਾਗਜੋਗ ਧਰਮ ਥਾਪਿਆ ਜਿਸ ਦੀ ਅਟੁਟ ਲੜੀ ਛੇਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬਜੀ ਧਰਮ ਰਾਜ 'ਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਅਨੇਕ ਗੁਰੁਸਿਖ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਸਮੇ ਸਮੇ ਪਰ ਥਾਪ, ਜਾਲ ਬੁਣਦਾ ਗਇਆ॥ ਉਸ ਸਮੈ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਦੇ ਬੜੇ ਪੁਤ੍ਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ(ਬਾਬਾ)[ਕ.55] ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ ਕਰੀਬ 150 ਬਰਸ ਦੇਆਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਸੁਈਕਾਰ ਕਰ ਆਪਣਾਂ ਬੜਾ ਪੁਤ੍ਰ(ਬਾਬਾ)[ਕ.58] ਗੁਰਦਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤ੍ਰਾਧਿਕਾਰੀ ਮੰਗ ਉਤੇ ਅਸੀਸ 'ਚ ਦਿਤਾ॥ ਧਿਆਨ ਰਹੇ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਉਦਾਸੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਨਹੀ ਬਲਕਿ ਆਰੰਭ ਛੇਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਧਰਮ ਰਾਜ'ਚ ਉਦਾਸੀ ਚਾਰ ਧੂਣੇ ਥਾਪਣ ਤੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਆਰੰਭ ਹੋਈ॥ ਸਤਵੇਂ, ਨੌਵੇ ਤੇ ਦਸਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘਜੀ ਦੀਆਂ ਛੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਮਿਲਾ ਕੇ ਦਸ ਨਾਮ ਉਦਾਸੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਟੱਕਰ ਲੈਣ ਲਈ ਦਸ ਨਾਮ ਸੰਨਿਆਸੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਗੁਰੂਸਿੱਖ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਜਾਲ 'ਚ ਜੋੜਕੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਥਾਪੀ॥ ਜੇਹੜੀ ਆਦਿ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਰੀਤ ਚਲਾਈ, ਗੁਰੁਬਾਣੀ ...ਨਾਨਕੁ ਭਇਆ ਉਦਾਸੀ[ਉ.59.] ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ ਤੇ ਭਾ. ਗੁਰਦਾਸ ਪ੍ਰਮਾਣ, ਬਾਬੇ ਭੇਖ ਬਣਾਇਆ, ਉਦਾਸੀ ਕੀ ਰੀਤ ਚਲਾਈ[ਅ.59;]

---

55. ਸ਼੍ਰੀਗੁਗ੍ਰੰਜੀ.ਓ.ਪੰ,1168:5 1325:12-13 । ਆਦਿ । ਅ.ਪੰ.791:2 । ਏ.ਪੰ,1046:10-12। ਸ.ਪੰ,565:16।ਹ.ਪੰ.897:6। ਕ. ਪਿਤਾਮਹ/ਬੁਜ਼ੁਰਗ ਨੂੰ ਹੀਬਰੂ/ਅਰਬੀ'ਚ ਬਾਬਾ (**Patriarch**) ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।ਇਹ ਖ਼ਿਤਾਬ ਕਰਕੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਗੁਰਦਿਤਾ ਜੀਨੂੰ ਦਿਤਾ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬਾਬਾ ਆਇਆ ਕਰਤਾਰਪੁਰ: ਭੇਖ ਉਦਾਸੀ ਸਗਲ ਉਤਾਰਾ। ਪਹਿਰ ਸੰਸਾਰੀ ਕਪੜੇ ਮੰਜੀ ਬੈਠ ਕੀਆ ਅਵਤਾਰਾ[ਦ.59] ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਥਾਪਿਆ, ਮਾਰਿਆ ਸਿੱਕਾ ਜਗਤ ਵਿਚ ਨਾਨਕ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਚਲਾਯਾ। ਥਾਪਿਆ ਲਹਿਣਾ ਜੀਂਵਦੇ ਗੁਰਿਆਈ ਸਿਰ ਛਤ੍ਰ ਫਿਰਾਯਾ। ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਮਿਲਾਇਕੈ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਰੂਪ ਵਟਾਯਾ। ਲਖ ਨ ਕੋਈ ਸਕਈ ਆਚਰਜੇ ਆਚਰਜ ਦਿਖਾਯਾ। ਕਾਯਾ ਪਲਟ ਸਰੂਪ ਬਣਾਯਾ''[ਸ.56] ॥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਧਰਮ ਰਾਜ'ਚ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਬੁਣੇ ਧਰਮ ਮਹਾਜਾਲ (*Guru-Sikh* Religious Network) ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ 22 ਮੰਜੀਆਂ, 72 ਪੀੜ੍ਹੇ, ਪਚਵੰਜਾ ਮਸੰਦ, ਚਾਰ ਸੰਗਤਾਂ, ਪੰਜਵੀਂ ਖਾਲਸਾ ਸੰਗਤ; ਸਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਬਾਬਾ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ, ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾਜੀ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਤ ਗੁਰੂਸਿੱਖ ਦਸਨਾਮ ਉਦਾਸੀ ਸਮਗ੍ਰ ਰਾਜ ਜੋਗ ਸਤਿ ਧਰਮ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਲਈ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਜਾਲ ਬੁਣਿਆ ॥ ਦਸ਼ਮ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੰਬੰਧੀ ਇਯੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ:-

ਅਥ ਰਾਜ ਸਾਜ ਕਥਨੰ॥ ਚੌਪਈ॥

ਰਾਜਸਾਜ ਹਮਪਰ ਜਬ ਆਯੋ। ਜਥਾ ਸਕਤ ਤਬ ਧਰਮ ਚਲਾਯੋ॥

ਦੇਸ ਚਾਲ ਹਮਪਰ ਪੁਨਿ ਭਈ। ਸਹਰ ਪਾਂਵਟਾ ਕੀ ਸੁਧਿ ਲਈ॥

ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਇ (ਸਿੰਘ) ਜੀ ਦੇ ਪੱਚੀਸਵੇਂ(25) ਬਰਸ 'ਚ ਆਨੰਦਪੁਰ 'ਚ ਕਹਲੂਰ(ਬਿਲਾਸਪੁਰ) ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇਆਂ ਦੇ ਅਗ੍ਰਗਣ(leader prince) ਗਲਤਫ਼ੈਮੀ ਕਾਰਣ ਦੇਸ਼ ਚਾਲ ਬਨੀ ਕੇ ਆਪ ਸ਼ਿਵਾਲੈ ਪਹਾੜੀ ਦੂਨਾਂ ਦੇ ਘਣੇ ਜੰਗਲ ਜਮਨਾ ਮਹਾਨਦੀ ਕੰਢੇ ਪੌਂਟਾ ਥਾਂ ਪਸੰਦ ਕਰ ਗੜ੍ਹੀ ਬਨਾ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਰਹਿ ਕੇ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਮੁੜ ਆਏ॥ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਦੇ ਥਾਪ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦੇ ਪੰਜਵੇਂ ਤੋਂ ਨੌਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਹਿੰਦ ਦੀ ਚਾਦਰ ਸੀਸ ਬਲੀਦਾਨ(ਸ਼ਹੀਦੀ) ਵਿਵਸਥ ਜੋਣੀ ਦੇਖ, ਨਾ ਕੋਈ ਸ਼ਰੀਕ, ਨਾ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜੁਰਤ ਹੋਈ, ਕਿ ਓਨ੍ਹਾਦੇ ਇਕਲੌਤੇ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ(ਰਾਇ)ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕਰੇ॥ ਨੌਂ ਪੀੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸੰਪੂਰਣ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮ ਭਾਰਤ ਖੰਡ ਸ਼ਹਰ ਬਲਖ(ਰਾਜਾ ਬਲੀ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ), ਬੁਖਾਰਾ, ਕਾਬੁਲ-ਕੰਧਾਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮੁਗ਼ਲ ਸਲਤਨਤ ਪੂਰਵ ਬੰਗਾਲ, ਅਸਾਮ(ਕਾਮਾਕਸ਼ਾ ਤੀਰਥ ਪਾਰ) ਇਲਾਕੇਆਂ 'ਚ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਜੀ, ਅਤੇ ਗੁਰੂਸਿੱਖ ਪੰਥ ਜਾਲ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਦਾ ਇਤਨਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਆਮ ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਰਤ ਧਰਮੀ ਜਨਤਾ, ਤੇ ਖਟ ਦਰਸ਼ਨ ਸਾਰੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਚ ਖੜੇ ਗੁਰੂਸਿੱਖ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਈਰਖਾ, ਦ੍ਵੇਸ਼, ਐਸੀਆਂ ਹੁੱਜਤਾਂ ਕਰਣ ਲਗੇ ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੇ ਕਿ ਗੁਰੂਸਿਖ ਪ੍ਰਚਾਰਕ, ਬਿਨਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹੇ, ਬਿਨਾ ਸ਼ਲੋਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਿਵੇਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ?

ਪਾਂਵਟਾ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂਜੀਦੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁ ਪੰਥ ਪ੍ਰਚਾਰ ਜਾਲ ਦੇ ਗੁਰਮੁਖ ਮੰਜੀਦਾਰ, ਪੀੜੇਦਾਰ ਪ੍ਰਚਾਰਕ, ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ, ਮਹੰਤ, ਬਿਨਾ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਲਿਪੀ, ਰੂੜੀ ਭਾਖਾ,ੴ ਸਿਧਾਂਤ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਣਜਾਣ ਸਿੱਖ ਦੇਖ 1686 ਈਸ੍ਵੀ ਪੌਂਟੇ

56. ਪੁਨ੍ਹੈ,ਉ. ਪੰ.992:17 । ਅ.ਭਾਗਵਾ:1।24।7।ਪੁਨ੍ਹੈ ਇ.ਵਾਰ.1।38।1-2।ਪੁਨ੍ਹੈ ਸ. ਪੁਨ੍ਹੈ.1।45।4-8॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਾਹਿਬ ਨੌ-ਰਾੜੇ ਅੰਤ ਦਸ਼ੌਹਿਰੇ ਦਰਬਾਰ ਚ ਦਰਬਾਰੀ ਲਾਗੀ ਬ੍ਰਹਮਣ ਪਾਧੇਆਂ ਦਾ ਵਰਣ ਧਰਮ ਹੰਕਾਰੀ ਨੇਤਾ ਪੰਡਿਤ ਰਘੁਨਾਥ ਨੇ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹੌਣ ਦੀ ਕੁਭਾਵਨਾ ਹੁੱਜਤਾਂ ਕਾਰਣ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਈ॥ ਗੁਰੁਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਦੇਵਨਾਗਰੀ ਲਿਪੀ 'ਚ ਲੋਕ ਭਾਖਾ ਸਿਖਾਣ ਦੀ ਕੁਭਾਵਨਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸ਼ੂਦ੍ਰਾਂ ਅਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੌਂਦੇ॥ ਇਹ ਹੁਕਮ ਅਦੂਲੀ ਸੁਣ ਦੇਖ ਦਿਵਾਨ 'ਚ ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਦੇਵਜੀ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਭੰਡੇ[ਅ.57]:-

ਮਿਸ਼੍ਰੇ(ਬ੍ਰਾਹਮਣੋ) ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ: ਵੇਦ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ੂਦ੍ਰ ਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵੇਦ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ॥ ਇਹ ਸਤ ਹੈ? ਦਸੋ: ਵੇਦਾਂ ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਵਿੱਚ ਗਾਰਗੀ, ਚੰਡਾਲਾ, ਮੰਦਲਸਾ, ਕਾਤਜਾਨੀ, ਮੈਤ੍ਰੀ ਆਦਿ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਰਿਖੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ? ਓਹ ਵੇਦ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸਨ? ਕੀ ਬਾਲਮੀਕ (ਪਹਿਲਾ ਵੇਦ-ਵਿਆਸ) ਨੀਚ ਜਾਤਿ ਡਾਕੂ, ਰਾਮਾਯਣ ਤੇ ਯੋਗ ਵਸਿਸ਼ਠ ਪੌਰਾਣ ਦਾ ਕਰਤਾ ਨਹੀਂ? ਕੀ ਰਿਖੀ ਮਾਂਡਵ, ਹਸਤਾਮਲ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ-ਦ੍ਵੈਪਾਯਨ (ਦੂਜਾ ਵੇਦ-ਵਿਆਸ: ਮਾਛੀ/ਮਲਾਹ ਪੁਤ੍ਰ) ਸੂਦ੍ਰ ਮਹਾਭਾਰਤ(ਭੀਖਮ ਪਰਵੀ) ਭਗਵਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣ (ਅਠਾਰਾਂ ਅਧਿਆਈ ਗੀਤਾ) ਕਰਤਾ ਨਹੀਂ? ਕੀ ਓਹ ਅਠਾਰਾਂ ਪੁਰਾਣ, ਅਠਾਰਾਂ ਉਪ-ਪੁਰਾਣ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਕਰਤਾ ਨਹੀਂ? ਕੀ ਓਹ ਥੋਡੇ ਪੂਜ ਨਹੀਂ?[ਅ.61]॥ ਮਿਸ਼੍ਰੇ* ਸੂਤ (ਘੋੜੇ ਸਾਈਸ) ਕਿਸ ਜਾਤਿ ਦਾ ਸੀ? ਕੀ ਓਹੰ ਨੈਮਸ਼ਾਰੰਣਜ(ਯੂ.ਪੀ.) ਤੀਰਥ 'ਚ ਅਠਾਸੀ ਹਜ਼ਾਰ ਰਿਖੀ ਮੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਪੁਰਾਂਣ ਸੁਣੌਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ? ਓਹ ਸਾਰੇ ਕਿਸ ਵਰਣ ਦੇ ਸਨ? ਕੀ ਓਹ ਥੋਡੇ ਤੇ ਬੜੇਆਂ ਲਈ ਮੰਨੇ ਰਿਖੀ-ਮੁਨੀ ਪੁਰਾਣੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਰਣਿਤ ਪੂਜ ਨਹੀਂ? ਤੁਸੀ ਕੀ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ, ਪੂਜਦੇ ਨਹੀਂ? ਫੇਰ ਐਸਾ ਪਾਖੰਡ ਕਿਉਂ? ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੰਕਾਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵਰਣ ਸੁਣੋ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਿਆਵਾਂ ਸਿੱਖੌਣ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਬਾਰਾਂ ਵਰਸ਼ਾਂ 'ਚ ਸਿੱਖਣੇ ਦੇ ਦਾਵੇ ਦਾ ਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਓਹੀ ਅੱਧੇ ਕਾਲ'ਚ(ਛੇ ਸਾਲਾਂ'ਚ) ਮੇਰੇ ਸਿੱਖ ਸਿੱਖਣਗੇ॥ ਅੱਜ ਪਿਛੋਂ ਥੋਡੇ ਬੰਸੀ ਏਹੀ ਵਿਦਿਆਵਾਂ ਮੇਰੇ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਚਰਣਾਂ 'ਚ ਬੈਠ ਸਿੱਖਣਗੇ॥ ਕੇਵਲ ਏਹੀ ਨਹੀਂ, ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਅਰ ਥੋਡੇ ਪੂਜ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵੀ ਮੇਰੇ ਸਿਖਾਂ ਤੋਂ ਸਿਖਣਗੇ॥ ਸਿਖ ਛਾਂਟ ਕੇ ਕਾਸ਼ੀ ਭੇਜਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਸਮੇ 'ਚ ਵਿਦਜਾ ਸਿੱਖ, ਅਗੇ ਨੂੰ ਐਸੇ ਅਰਥ ਕਰ ਸਿਖੌਣਗੇ ਜਿਸਦਾ ਬੋਧ ਥੋਨੂੰ ਵੀ ਚਕਿਤ ਕਰ, ਅਤੀ ਅਸਚਰਜ ਲਗੇਗਾ॥ [ਅ.58]

ਇਹ ਵਰ-ਸ਼ਾਪ ਛੇ ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਪੂਰੇ ਹੋਏ। ਅੱਜ ਵੀ ਸ਼ਿਵ ਕਾਸ਼ੀ ਅੰਦਰ 50 'ਕ ਨਿਰਮਲੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਡੇਰੇਆਂ(ਆਸ਼੍ਰਮਾਂ) 'ਚ ਸਾਰੇ ਵਰਣ ਆਸ਼੍ਰਮੀ ਵਿਦਿਆ ਪਾਠੀ ਕਾਸ਼ੀ ਵਿਸ਼੍ਵਿਦਿਆਲੇ ਦੀਆਂ ਪਰੀਖਿਆਵਾਂ ਲੈਂਦੇ/ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਹੁਣ ਵੀ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ(ਫਸਟ) ਆਏ ਦੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ॥

---

57. ਉ. 10ਗ੍ਰ. ਜੀ.ਬਚਿਤਰ ਨਾਟਕ:8।1॥ ਅ. ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਪ੍ਰਦੀਪਕਾ,ਬਖਸ਼ਸ਼ 1, ਫਗਣ ਪੂਰਣਮਾਸੀ ਸੰ.1947,ਸੰਨ.1891,ਪਥਰ ਛਾਪ ਸਿਆਲਕੋਟ ਲੇਖਕ ਗਿ,ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ, ਪਟਿਆਲਾ ਦਰਬਾਰ ॥

58. ਉ.ਭਾਈ ਗੁਰੁਦਾਸ ਵਾਰ:1।4।7॥;1।11।***1॥;*25।9।1*9॥ 25।10।**3॥ ਆਦਿ ; ਵੇਦ ਵਿਆਸ "ਤਿਨ" ਹੋਇ ਹਨ, "ਵੇਦਾਂਤ ਸੂਤ੍ਰ ਦਰਸ਼ਨ"ਕਰਤਾ ਬਾਦਰਾਯਣ ਤੀਜਾ ਵਿਆਸ ਹੈ, ਜੋ ਮਹਾਰਿਖੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣ ਦ੍ਵੈਪਾਯਨ ਦੂਜੇ ਵਿਆਸ ਦਾ ਚੇਲਾ ਸੀ ॥
ਅ.ਮਸਲਨ:-ਉੱਤਰ ਪੰਜਾਬ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘਦੇ ਰਾਜਗੁਰੂ ਮੁੱਖ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਨੇਕ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖੇ/ਛਪੇ ਹਨ। ਓਨ੍ਹਾਂ'ਚ ਪ੍ਰਸਿਧ ਗੋਸ੍ਵਾਮੀ ਤੁਲਸੀ ਦਾਸ"ਹਿੰਦੀ"ਦਾ"ਰਾਮ ਚਰਿਤ ਮਾਨਸ ਭਾਵਾਰਥ ਟੀਕਾ"(ਸੀਤਾਪੁਰ.ਛਪੀ)ਬਨਾਰਸ ਵਿਸ਼੍ਵਿਦਿਆਲੇ ਉੱਚ ਆਚਾਰਯ ਪਦ ਗ੍ਰੰਥਹੈ॥ ਕਾਸ਼ੀ ਪੀਠਦੇ ਸਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਇਕਮਤ ਹਨ:"ਪੰਜਾਬੀ ਗਿਆਨੀ ਸੰਤ ਸਿੰਘਦੇ"ਭਾਵਾਰਥ(ਗੁਰਗਮ) ਟੀਕਾ ਦਰਜਨਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਇਸ ਮਕਾਬਲੇ ਇਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਚਲਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਓਦੋਂ ਤੋਂ ਸਭ ਹੰਕਾਰੀ ਬ੍ਰਹਮਣ ਸਦਾ ਲਈ ਨਿਰਉੱਤਰ ਹੋਏ ਚਲੇ ਗਏ॥ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਇ (ਸਿੰਘ) ਜੀ ਨੇ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਦਰਾਂ ਦਰਬਾਰ'ਚ ਸਿੱਖ ਛਾਂਟਕੇ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਸ੍ਹਾਮਣੇ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਸੰਤ ਨਿਰਮਲ ਸਿਰੋਪਾਓ ਬਾਣਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਕੇ, ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ :-

ਥੋਡੇ 'ਚ ਸੰਤ ਕਰਮ(ਸਿੰਘ) ਮੁਖੀਆ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਜਾਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਕ੍ਰਮ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਚੌਦਾਂ (14) ਮਹਾਂ-ਵਿਦਿਆਵਾਂ ਸਿਖਣ ਲਈ ਵੇਦ ਕਾਲ ਸ਼ਿਵ ਕਾਸ਼ੀ ਮੱਠ ਵਿਦਿਆ ਪੀਠ ਬਨਾਰਸ(ਵਾਰਾਣਾਸੀ) ਵਜ਼ੀਫੇ ਦੇ ਕੇ ਭੇਜ ਰਹੇ ਹਾਂ[59] ॥

ਉਸੇ ਦਸ਼ਹਿਰੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਸ਼ੀ ਵਿਦਿਆ ਪੀਠ ਪੰਦਰਾਂ ਗੁਰੂਸਿੱਖ (ਓਥੈ ਦੇ ਪੱਖਪਾਤੀਆਂ 'ਚ) ਸ੍ਰੋਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਸ਼ਠ ਅਲਭ ਨਿਰਪੱਖ ਪੰਡਿਤ ਸਤਾ ਨੰਦ ਵੈਯਾਕਾਰਣੀ ਸ਼ਟ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵੇਦਾਂਤੀ ਕੋਲੋਂ ਛੇ ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਸਾਰੀਆਂ ਚੌਦਾਂ ਮਹਾਂਵਿਦਿਆਂ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਬਰ ਅਨੁਸਾਰ ਪੂਰੀਆਂ ਸਿੱਖ ਕੇ ਨਿਰਮਲੇ-ਗੁਰੂਸਿਖ ਸੰਤ ਕਾਸ਼ੀ ਪੀਠ 'ਚ ਪੰਡਿਤ ਉਪਾਧੀ (Ph. D. old lord's iv Seminary) ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ, ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਚੇਲੇ ਸੰਤ ਜਯ ਸਿੰਘ ਚੇਤਨ ਮੱਠ ਪਿਛੇ ਸੰਭਾਲਨ ਲਈ ਛਡਕੇ ਸਤਵੇਂ ਸਾਲ ਸਾਰੇ ਪੰਦਰਾਂ ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਅਗ੍ਰਗਣ ਸੰਤ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਆਨੰਦਪੁਰ ਨਗਰ ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਧਰਮ-ਦਰਬਾਰ ਹਾਜ਼ਿਰ ਹੋ ਕੇ ਬਹੁਤ ਮਾਨ ਪਾਯਾ॥ ਅਗੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਉਪਾਧੀਆਂ ਤੇ ਕੰਮ ਲਗੇ॥ ਖਾਸ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਡਿਤ ਸੰਤ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕ੍ਰਮ ਵਿਦਿਆ ਭਾ. ਮਨੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਭਾ. ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਗੁਰੂਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੌਂਦ ਰਹੇ॥ ਉ.63

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੈਮ ਕੀਤੀ ਰੀਤ ਪਹਿਲਾਂ ਆਨੰਦਪੁਰ, ਫੇਰ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਕੀ ਕਾਸੀ, ਦਮਦਮਾ, ਅਤੇ ਅੰਤ 'ਚ ਅਬਚਲ ਨਗਰ ਦੱਖਣ 'ਚ ਸਾਰੇ ਥਾਵਾਂ 'ਚ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕ੍ਰਮ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਾਂਦੇ ਰਹੇ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਬਹੁਤ ਸਿਖ ਜੀਵਨ, ਤੇ ਵਿਦੇਹ ਮੁਕਤੀ ਪਾਕੇ ਕ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿਤ, ਨਿਹਾਲ ਹੋਏ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਗੁਰੂਸਿਖ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਛਾਂਟੇ ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤ-ਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ- ਰੂੜੀ ਗੁਰਬਾਣੀ(ਗੁਰੂਮੁਖੀ-ਦੇਵਨਾਗਰੀ-ਫਾਰਸੀ ਅੱਖਰਾਂ 'ਚ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਬਾਣੀ) ਵਿਸ਼੍ਵ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਵੇਂ ਪੰਚਮ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀ ਹੁਕਮ ਹੈ:-ਸਹਸਕ੍ਰਿਤ ਅਰੁ ਤੁਰਕਨ ਭਾਸ਼ਾ। ਇਸਮਹਿਂ ਲਿਖਿ ਲੈਹੈਂ ਬੁਧਿਰਾਸ਼ਾ॥ ਸਭਿ ਊਪਰ ਪਸਰਹਿ ਇਹ ਧਾਈ। ਜਿਮ ਜਲਪਰ ਸੁਚਿਕਨਤਾ ਪਾਈ[60]॥ ਹੁਣ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਸ਼੍ਵਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨਾਲ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਕ੍ਰਮ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਿਖਿਆ ਅਰਥ, ਆਨੰਦਪੁਰ

59. ਕੁਰਸੀ ਨਾਮ੍ਹ ਨਿਰਮਲ ਗਿ.ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ:-1. ਸੰਤ ਕਰਮ ਸਿੰਘ, 2. ਸੰਤ ਰਾਮ ਸਿੰਘ, 3. ਸੰਤ ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ, 4. ਸੰਤ ਬੀਰ ਸਿੰਘ, 5. ਸੰਤ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ,6. ਸੰਤ ਚੰਦਨ ਸਿੰਘ, 7. ਸੰਤ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ, 8. ਸੰਤ ਸੈਨਾ ਸਿੰਘ, 9. ਸੰਤ ਦੀਪ ਸਿੰਘ'ਸੋਢੀ',10. ਸੰਤ ਮੁਸਤਾਕ ਸਿੰਘ'ਭੱਲਾ'',11. ਸੰਤ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ, 12. ਸੰਤ ਚ੍ਹਾੜ ਸਿੰਘ, 13. ਸੰਤ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ, 14. ਸੰਤ ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ, 15. ਸੰਤ ਫੱਗਾ ਸਿੰਘ॥ ਦੇਖੋ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੀਰਥ ਸੰਗ੍ਰੈ ਪੱਥਰ ਛਾਪਾ ਈਸ੍ਵੀ 1881 ਪੰਨੇ 228:12.;272:8., ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਪ੍ਰਦੀਪਕਾ: ਬਖਸ਼ਸ਼ 1, ਅਤੇ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਦਰਸ਼ਨ ਭਾਗ 1-4,ਸੰਬਤ: 2009-52/ 1952-85 ਈਸ੍ਵੀ ਭਾਗ 1:- ਪੰਨੇ 129:20-22.; 271:4-5;167:14- ਕ੍ਰਿਤ ਮਹੰਤ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ, ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਮਿਸ਼੍ਰਾ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਬਿ.ਸੰ.2009'ਚ ਪੰ.ਕਾਸ਼ੀ ਆਚਾਰਜ ਤੀਜੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਬੰਸੀ ਸੰਤ ਬਾਵਾ ਮੁਸ਼ਤਾਕ ਸਿੰਘ''ਭੱਲੇ''ਦਾ ਵਰਣਨ ਨਹੀ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਿਖਤੀ ਟੀਕਾ'ਚ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਤ'ਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ॥

60. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਰਾਸ 3. ਅੰਸੂ 41. ਛੰਦ.7. ਜਿਲਦ 6 ਕ੍ਰਿਤ ਭਾ.ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਟੀਕਾ ਭਾ. ਵੀਰ ਸਿੰਘ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਸਿੱਖ ਨਿੱਤ ਪੜ੍ਹਾਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਿਵਾਨ 'ਚ ਸੁਵੇ-ਸ਼ਾਮ ਪਰਬਾਣਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ, ਬੇਦ-ਕਤੇਬ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਨਾਲ ਸੰਤ ਮੰਡਲੀ: ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਸਾਧ-ਸੰਗਤ 'ਚ ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤ ਸਾਡੇ ਵੇਲੇ ਤਕ ਪ੍ਰਵਚਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ॥[61]

ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਰਾਜ 'ਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਗੁਰੂਪੰਥ 'ਚ ਗੁਰੂਬਾਣੀ ਪਾਠ ਪ੍ਰਚਾਰ

ਸਿੰਘ ਅਵਲੋਕਨ ਨਿਜਾਯ(Lion looks back maximum: returns from where tangent off)

ਪਿਛੇ ਚਲਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਪੰਥ 'ਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਪੰਚਮ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖਵਾਇਆ ਫੇਰ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਬਾਣੀ ਉਥਾਨਕਾ ਪ੍ਰਥਾਇ ਪੋਥੀ ਲਿਖਵਾਕੇ ਲੜੀ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ॥ ਐਥੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘਜੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਪੰਥ ਕ੍ਰਮ ਵਾਰਤਾ ਦੱਸਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ:-

1. ਪਹਿਲਾਂ:- ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ 25 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ'ਚ ਪੋਂਟੇ ਸਾਹਿਬ ਉਪਾਧਿਯਾਯ ਆਗੂ ਪੰਡਿਤ ਰਘੂਨਾਥ ਆਦਿਆਂ ਦੀ ਹੁਕਮ ਅਦੂਲੀ ਕਾਰਣ ਦ੍ਵਾਪੁਰ 'ਚ ਜਿਥੇ ਭਗਵਾਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣ, ਬਲਰਾਮ ਪੜ੍ਹੇ[62] ਤੇ ਕਲਿਜੁਗ'ਚ ਸੰਨਿਆਸੀ ਸ਼ੰਕਰ ਆਚਾਰਜ ਛਾਤ੍ਰਸੀ, ਸ਼ਿਵ ਕਾਸ਼ੀ ਨਿਰਮਲ ਗੁਰੁਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਤੁਲਵਿਸ਼੍ਵ ਧਰਮ ਕ੍ਰਮ ਵਿਧੀ ਸਿਖਿਆ ਲਈ ਭੇਜੇ, ਜਿਥੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਤੁਲ ਵੇਦ-ਕਤੇਬ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਬਾਣੀ ਸਿਖਿਆ ਸਾਰੇਆਂ ਪਾਈ॥
2. ਦੂਜੇ:-ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘਜੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਵਾਪਸ ਆਕੇ ਸ਼ਿਵ ਕਾਸ਼ੀ ਮੁੜੇ ਨਿਰਮਲੇ ਗੁਰੂਸਿੱਖ ਆਣ ਉਤੇ ਗੁਰੂਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਤੁਲਨਾਤਮ ਤਾਲਮੇਲ ਵਿਸ਼੍ਵਧਰਮ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਬਾਣੀ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਨਾਲ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਧੀ ਸਿਖਣ ਦੀ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਨਾਲੀ:- 1.ਬੁਧੀਮਾਨੀ, 2.ਵਿਦਵਾਨੀ ਅਤੇ 3.ਗਿਆਨੀ ਸ਼ਰੇਣੀਆਂ ਥਾਪੀਆਂ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਦਾਨਾਂ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕ੍ਰਮ ਵਿਧੀ ਪਰੋਕਸ਼ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰੋਕਿਸ਼ ਕ੍ਰਮ ਵਿਧੀ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਬਾਣੀ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਅਨੁਭਵ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ॥
3. ਤੀਜੇ, ਪੜਦਾਦਾ ਛੇਵੇਂ ਪੀਰੀ-ਮੀਰੀ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਬਣਾਏ ਅਕਾਲ ਤਖਤ (ਬੁੰਗੇ) ਅਧੀਨ ਪੰਚਮ ਖਾਲਸਾ ਸਿੱਖ, ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਿਮ ਸਾਂਝੀ ਛੌਣੀ/ਫੌਜੀ ਸੰਗਤ 2,200 ਸ਼ੂਰਾਂ ਦੀ ਬਣਾਈ(Mercenary *Sikh, Hindü, Muslim* Force) ਨੇ ਚਾਰ ਮਹਾਂਜੁਧ, ਲੜਕੇ ਜਿਤੇ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰੂਸਿੱਖ-ਮੁਸਲਿਮ-ਰਬਾਬੀ ਭਾਈ ਬਾਬਕ ਅਤੇ ਗੁਰੂਸਿਖ ਮੁਸਲਮ ਢਾਡੀ ਭਾਈ ਅਬਦੁਲ ਤੇ ਭਾਈ ਨਥਾ ਫੌਜੀ ਢਾਡੀ (chaplain) ਜੋੜੇ॥ ਓਹੀ ਛੇਵੇਂ ਪੀਰੀ ਮੀਰੀ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂਜੀ ਤਖਤ ਖਾਲਸਾ ਛੌਣੀ/ਫੌਜ ਸੰਗਤ ਨੇ ਮਰ੍ਹਾਇ ਜੰਗ

61. ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਪ੍ਰਦੀਪਕਾ.ਬਖਸ਼ਸ:1 ਕਿਤ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ, ਬਿ. 1984/1891 ਈਸ੍ਵੀ ਪਥਰ ਛਾਪ, ਸਿਆਲਕੋਟ॥
62. ਪੁਨ੍ਹੈ.ਪੰ.165:5"ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਆਪਿ ਹਰਿ ਭਾਵੈ ॥ ਕ੍ਰਿਸਨੁ ਬਲਭਦ੍ਰ ਗੁਰਪਗ ਲਗਿ ਧਿਆਵੈ ॥ ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਰਿ ਆਪਿ ਤਰਾਵੈ"

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

'ਚ ਲਾਹੌਰ, ਸਿਰਹਿੰਦ ਦੇ ਸੂਬੇਦਾਰ ਅਤੇ ਫੌਜਦਾਰ ਜਲੰਧਰ ਤਿਨੋਂ ਫੌਜਾਂ ਨਾਲ ਜੂਝ, ਫੜ੍ਹੇ ਪਾਈ॥ ਓਹੀ ਛੇਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀ ਖਾਲਸਾ 2,200 ਸ੍ਵਾਰ ਸਾਰੇ: ਸਤਵੇਂ, ਅੱਠਵੇ, ਨੌਵੇ ਤੇ ਦਸਮੇ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂਜੀਦੇ ਅਟੂਟ ਰਾਜਾਂ 'ਚ ਖਾਲਸਾ ਫੌਜ ਸੰਗਤ ਜਾਰੀ ਰਹੀ॥

ਸ਼ਿਵ ਕਾਸ਼ੀ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹੇ ਨਿਰਮਲੇ-ਗੁਰੂਸਿੱਖ ਸੱਤਵੇਂ ਬਰਸ ਵਾਪਸ ਆਨੰਦਪੁਰ ਮੁੜੇ। ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਪਾਠਕ ਬਣੇ॥

1. ਅਨਵਿਆਹੇ ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤ ਗੁਰੂਸਿੱਖ(ਸਿੰਘ) ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਰਮਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸਨ॥

2. ਵਿਆਹੇ ਨਿਰਮਲ ਗਿਆਨੀ ਸਿੱਖ-ਸਿੰਘ ਸਨ, ਜੋ ਖਾਲਸਾ ਛੋਣੀ/ਫੌਜ ਦੇ ਜਥੇ ਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ॥ ਦੋਨੋ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਬਾਣੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਬਾਣੀ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜੁਧਾਂ 'ਚ ਗੁਰੁਸਿੱਖ-ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਹੌਸਲੇ ਬੜ੍ਹਾਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ॥ ਓਹ ਫੌਜੀਆਂ ਨਾਲ ਰੋਜ਼ ਨਿਤਨੇਮ ਕਰਦੇ, ਕਿਰਿਆ ਕਰਮਾਦਿ ਵੀ ਕਰਦੇ॥ ਯਾਦ ਰਹੇ, ਜਦ ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਫੌਜ ਅਗਿਆਨੀ ਹੋ ਚੁਕੇ ਪਹਾੜੀ ਹਿੰਦੂ ਰਾਜੇ ਦੀਆਂ ਛੌਣੀਆਂ ਨਾਲ ਜੂਝੀ, ਅਤੇ ਮੁਗ਼ਲ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੂਬੇਦਾਰ, ਫੌਜਦਾਰ ਫੌਜਾਂ ਨਾਲ ਜੂਝਣਾ ਪਿਯਾ, ਹਰ ਫੌਜ ਨਾਲ ਸੰਤ/ਗਿਆਨੀ ਨਿਰਮਲੇ ਸਦਾ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੌਸਲਾ ਵਧਾਂਦੇ॥ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਸੰਮਤ 1755 ਬੈਸਾਖੀ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਗੁਰੂਸਿੱਖ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਸਿੰਘ ਸਾਜੇ॥ ਉਸੇ ਲਹਿਰ'ਚ ਨਾਲੋ ਨਾਲ ਅਨੇਕ ਪੰਜ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਟੋਲੀਆਂ ਬਣੀਆਂ, ਜੋ 5ਗੁਣਾ5= 25 ਟੋਲੀਆਂ 'ਚ ਦੋ ਪਹਿਲੇ ਪਿਆਰੇ: ਪਿਆਰਾ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪਿਆਰਾ ਧਰਮ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀਆਂ ਟੋਲੀਆਂ'ਚ ਸਾਰੇ ਸ਼ਿਵ ਕਾਸ਼ੀ ਮੁੜੇ ਨਿਰਮਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਸਿੰਘ ਸਜੇ॥ ਉਸੇ ਕਾਲ ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂਜੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ/ਗਿਆਨੀ ਗੁਰੂਸਿੰਘ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਦੀਖਕ (Ecclesiastics) ਇਲਾਨ ਕੀਤੇ॥ ਯਾਦ ਰਹੇ: ਹਰੇਕ ਗੁਰਮੁਖ ਨਿਰਮਲਾ ਸਿੰਘ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਖੜਗਾਮ੍ਰਿਤ ਪਾਹੁਲ ਛਕਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਛੇਵੇਂ ਤੋਂ ਦਸਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂਜੀਆਂ ਦੇ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਕੇਵਲ ਤਟਸਥ ਦ੍ਰਸ਼ਟਾ(standby epithet onlookers) ਰਹੇ ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਗੁਰੂਸਿੱਖ ਕੇਵਲ ਦੀਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਤਾ(ecclesiastics) ਹਨ: ਸਿੰਘ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ॥ ਨਿਰਮਲੇ ਗੁਰੂਸਿੰਘ ਦੋਨੋ ਗੁਰੂਸਿਖ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਤੇ ਗੁਰੂਸਿੰਘ ਦੀਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਹਨ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀ-ਕਰਤਾਰਪੁਰੀ ਪੰਚਮ ਸ਼੍ਰੀ ਪੋਥੀ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਪਹਿਲੀ ਬੀੜ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਪਿਛੋਂ; ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕਾਸ਼ੀ, ਦਮਦਮਾ 'ਚ ਪੰਚਮ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਪੋਥੀ/ਬੀੜ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ'ਚ ਵਾਧਾ ਕਰ, ਤਤਕਾਲ ਦੋਵਾਰਾ ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤ/ਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਖਿਆ-ਸਿਖਿਆ ਦਾ ਇਹ ਵਿਧਾਨ ਨਿਜਿਤ ਕਰ:- 1.ਬੁਧੀਮਾਨੀ, 2.ਵਿਦਵਾਨੀ ਤੇ 3.ਗਿਆਨੀ ਥਾਪੇ ਪਰ ਖਾਸ ਕਰ ਨਵੀਂ ਆਪ ਭਰਤੀ ਸਿੰਘ-ਛੌਣੀ/ਫੌਜ ਦੇ ਜਥੇਆਂ 'ਚ ਨਿਤਨੇਮ, ਉਪਦੇਸ, ਜੋਗਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਖਿਆ ਜਾਰੀ ਰਖਨੀ ; ਦੋਨੋਂ ਸਾਧਾਰਣ ਪਰੋਕਸ਼ ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗਿਆਨ ਛੌਣੀ/ਫੌਜੀ ਬੁਧੀਮਾਨ /ਵਿਦ੍ਵਾਨਾ ਨੂੰ ਸਿਖਾਂਦੇ, ਨਿਤ ਨੇਮਾਦਿ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਕਿਯੂੰ ਓਹ ਸਦਾ ਗੁਰਸਿੰਘ ਛੌਣੀ/ਫੌਜਾਂ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਓਹ ਅੰਤਮ ਤੀਜਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਪਰੋਕਸ਼ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਕ੍ਰਮ ਵਿਧੀ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਬਾਣੀ ਸਿਖਿਆ ਕੇਵਲ ਜੋਗੀ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਗੁਰੂਸਿਖ, ਤੇ ਦੋਨਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂਸਿੰਘ ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤ ਧੁਰ ਦੀ ਅਨੁਭਵੀ ਸਿਖਿਆ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿੰਦੇ॥ ਪਹਿਲਾਂ ਆਨੰਦਪੁਰ'ਚ ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਪੰ. ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਚੇਲੇ[ਅ.54] ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰੀ ਵਿਦਵਾਨ ਭਾ. ਮਨੀ ਸਿੰਘ/ਸ਼ਹੀਦ)[ਏ.54] ਨੂੰ ਸੰਨ 1699 ਮੰਗਲ ਵਾਰ ਬੈਸਾਖੀ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਅਚਰਜ ਸਿੰਘੀ-ਧਰਮ ਉਤਪਤੀ ਪਿਛੋਂ ਉਸ ਪਰਵ ਆਈ ਗੁਰੂਕੇ ਚੱਕ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਕੁਛ ਦਿਨ ਪਾਕੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਫਰਿਆਦ ਕੀਤੀ:- ਸਚੇ ਪਾਦਸ਼ਾਹ! ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਮੀਣੇ ਸ਼੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਮੁੱਖ ਪੁਜਾਰੀ ਪੁਤ ਹਰਿ ਜੀ 1753 ਮ੍ਰਿਤੁ ਪਿਛੋਂ ਪੋਤੇ ਨਿਰੰਜਨ ਰਾਇ ਮਹਰਿ ਗੋਪਾਲ, ਕਮਲ ਨੈਨ ਅਪਣੀ ਸੰਗਤ ਤਿੰਨ ਭਾਗਾਂ 'ਚ ਵੰਡੀ, ਪਰ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾ ਚਲਾ ਸਕੇ। ਓਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਛੱਡ ਮਾਲਵੇ (ਘਰਾਚੋਂ: ਪਿਛੋ ਪਟਿਆਲਾ ਰਾਜ ਪਿੰਡ) ਚਲੇ ਗਏ॥ ਸਾਨੂੰ ਰਾਮਦਾਸਪੁਰੋਂ ਆਈ ਸੰਗਤ ਲਈ ਕੀ ਹੁਕਮ ਹੈ, ਓਥੇ ਤਾਂ ਦੀਵਾ ਬਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵੀ ਨਹੀਂ॥ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘਜੀ ਰਾਮਦਾਸਪੁਰ ਸੰਗਤ ਮੰਤਵ ਜਾਣ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਮੰਜੀ(Amritsar*Guru*'s Diocese) ਮਹੰਤ(Bishop) ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਓਥੇ ਥਾਪ, ਨਾਲ ਪੰਜ ਗੁਰੁਸਿੱਖ: 1.ਭਾਈ ਭੂਪਤ ਸਿੰਘ, 2.ਭਾਈ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ, 3.ਭਾਈ ਕੋਇਰ ਸਿੰਘ, 4.ਭਾਈ ਦਾਨ ਸਿੰਘ, 5.ਭਾਈ ਕੀਰਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਦੇ ਇਕ ਸ਼੍ਰੀਗ੍ਰੰਥਜੀਕੀ ਬੀੜ ਮੰਜੀ ਰੁਮਾਲੇਆਂ ਨਾਲ, ਅਸੀਸ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਭੇਜੇ[63] ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਅਗੇ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਦਮਦਮਾ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਕੀ ਕਾਸ਼ੀ (ਤਖਤ ਨਹੀਂ :HOLY *GURŪ* SEMINARY : NOT ARMY HEAD-QUARTER) ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਵਰਣਨ ਅਗੇ ਪਾਠਕ ਧਿਆਨ ਕਰ ਲੈਣ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਕਾਸ਼ੀ ਗੁਰਗਮ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨੀਆਂ ਦੇ ਅਟੁਟ ਕੁਰਸੀ ਨਾਮੇ

ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘਜੀ ਥਾਪੀ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ 'ਚ ਚਲਾਏ ਗੁਰਗਮ ਗਿਆਨ ਵਿਧੀ ਵਿਧਾਨ ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਵਿਧਾਨ ਨੇ ਈਸ੍ਵੀ 1706 ਬਸਾਖੀ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਆਰੰਭਿਆ, ਜਿਥੇ ਪਟਿਆਲਾ ਰਾਜ ਪਰਿਵਾਰ ਪਿਤਾਮਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਰ-ਕਮਲਾਂ ਨਾਲ ਖੜਗਾਮ੍ਰਿੰਤ ਛਕਾਇਆ॥ ਉਸ ਧਰਮ ਕਾਰਜ ਲਈ ਆਪਜੀ ਨੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਨਿਜਿਤ ਕੀਤੇ॥ ਪਿਆਰਾ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਛੋਟੇ, ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰੀ ਕਵੀ ਛਾੜ੍ਹ ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਚੰਦਨ(ਕਵੀ)ਸਿੰਘ, ਆਦਿ ਪੰਚ ਪਿਆਰੇ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚੋਂ ਦੀਖਤ ਪਿਆਰੇ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਗੁਰਗਮ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨ, ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਦਿਆ ਵਿਧਾਨ ਲੜੀਵਾਰ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ॥ ਪਟਿਆਲਾ ਰਾਜ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਗਿਆਨੀ ਗਿਜਾਨ ਸਿੰਘ ਪਥਰ ਛਾਪੇ ਨਿਰਮਲ ਵ੍ਰਿਕਸ਼/ਕੁਰਸੀ ਨਾਮ੍ਹੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਗ਼ਲ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਪਧਰ ਮਹਿਕਮਾ ਮਾਲ(Patiälä State Revenue Dept.,) ਤੇ ਇਜਲਾਸ-ਇ-ਖਾਸ(His Highness's Prive-Council) ਅਨੁਸਾਰ ਅਗੇ ਦਿਤੇ ਹਨ ਪਰ ਪਹਿਲਾਂ ਪਰਥਾਇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਛ ਸੰਖੇਪ ਪਛੋਕੜ ਲਿਖਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ॥

63. ਗੁਰੁ ਕੀ ਸਾਖੀਆ.ਪੰ.125-126, ਸੰਨ.1799.

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਹੁਣ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਜਗਤ ਦੀ ਆਮ ਸਮਝ ਹੈ, ਗੁਰੂਸਿੱਖ ਧਰਮ ਬਿਨਾ ਟੂਟੇ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗੁਰਦਵਾਰੇਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਵਿਹਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀਆਂ ਦੇ ਕਾਲ ਤੋਂ ਚੱਲਿਆ ਆ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਭਰਮ ਹੈ॥ ਏਸ ਭ੍ਰਮ ਕਾਰਣ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਕਲੀ ਦੋਨੋਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਰਹੱਦੀ ਸੂਬਾ ਤੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਾਂਤ ਤੋਂ ਅਲੈਹਦਾ ਸਾਰੇ ਦੇਸੀ ਭਾਰਤੀ ਗੁਰੁਸਿਖ ਰਾਜਵਾੜੇ, ਗੁਰੁਸਿਖ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ,ਤੇ ਹੋਰ ਆਮ ਸਾਰੇ ਗੁਰੁਸਿਖ ਧਰਮੀ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ; ਐਸੀ ਨਵੀਂ ਰੀਤ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਸ਼ਾਹਿ ਨਾਲ ਸਿੰਘ-ਸਭਾ, ਅਤੇ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਅੰਦੋਲਨ ਫਲ, ਫ੍ਰਤਾਨਵੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਧੀਨ ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਐਕਟ ਈ. 1925 ਚਾਲੂ ਹੋਣ ਹੋਈ॥ ਓਹ ਸ੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਵਿਧਾਨਿਤ ਇਤਿਹਾਸਕਾਲੀ ਪ੍ਰਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਈ. 1947 ਭਾਰਤ ਵਰਜ਼ ਵੰਡ ਕਾਰਣ ਈ.1950 ਪਹਿਲਾ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਲਿਖਿਆ ਚਾਲੂ ਹੋਇਆ॥ ਫੇਰ ਈ. 1966 'ਚ ਪੂਰਵੀ ਪੰਜਾਬ ਟੂਟਣ ਕਾਰਣ ਤਿਨ ਨਵੇਂ ਰਾਜ ਬਣੇ:- 1.ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ 2.ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, 3. ਹਰਿਆਣਾ॥ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੈਪਸੂ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਲੀਨ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਐਕਟ ਈ. 1925 ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਡੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਦਾਇਰਾ ਘਟਣ ਕਾਰਣ ਕੇਵਲ ਪੰਜਾਬ ਦਾਇਰੇ ਕਾਰਣ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪੈਪਸੂ ਸ਼੍ਰੀ ਦਮਦਮੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਕਾਸ਼ੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਏਸ ਕਮੇਟੀ ਤਹਿਤ ਕਾਨੂਨਨ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕਾਲ ਤੋਂ ਅਟੂਟ ਚਲਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੀ ਰੀਤ ਭੰਗ ਹੋ ਗਈ॥ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਧਰੀ ਨੀਂਵ ਉਤੇ ਵਿਦਿਆ ਸਿੱਖਣੀ ਸਿਖਾਂਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ॥ ਤਦੋਂ ਹਿੰਦੂ ਮੰਦਰਾਂ ਵਾਂਗ ਕਰਮ ਕਾਂਡੀ ਆਧਾਰ ਮਥੇ ਟੇਕਣ, ਅਰਦਾਸਾਂ, ਕੜ੍ਹਾਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਬਰਤੌਣਾ, ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਬੇਚ ਸਿਰਫ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਧਨ-ਮਾਯਾ ਅਮੀਰਸ਼ਤ ਰਾਜ ਨੀਤੀ ਮਾਨਤਾ ਦਿਖੌਣੀ ਰਹੀ॥ ਪਰ ਸ੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀਆਂ ਦੇ ਧਰਮੀ ਇਕੱਠੇ ਤੀਰਥ ਹੋ ਗਏ-ਪਰ ਪਵਿਤ੍ਰ(ਤੀਰਥ) ਦ੍ਵਿਜ ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਮਨ, ਵਚ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਗੁਰੁਗਮ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਸਿੱਖਣ ਦੇ ਥਾਂ ਗੁਰੂਦੁਆਰੈ ਹੋਇ,ਸੋਝੀ ਪਾਇਸੀ॥ ਏਤੁ-ਦੁਆਰੈ ਨਾਹਿ, ਹਛਾ ਹੋਇਸੀ[ਪੰਨਾ 467] ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਭੁਲ ਗਏ॥ ਹੁਣ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੇ ਸਿੱਖ ਆਦਿ ਧਰਮ ਦੇ ਪਰੰਪਰਾ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹੋ ਗਏ ਹਨ॥ ਓਹ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਵਿਹਾਰ ਗੁਰੁਦਵਾਰੇਆਂ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀਆਂ ਦੇ ਕਾਲ ਤੋਂ ਅਟੂਟ ਚੱਲਿਆ ਆ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਮੁਖੀਏ (अग्रगण: leaders) ਆਪਣੇ ਮਾਯਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿਹਾਰ ਚਤੁਰ, ਕੁਸ਼ਲ ਧਨੀ, ਭਾਰਤ, ਜਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੁਲਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ; ਓਥੇ ਦੇ ਵਿਧਾਨ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਾਂਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕਮੇਟੀ ਸਨ 1925 ਮੁਜਬ ਤੇ ਬਣੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ (ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ) ਇਸਾਈ ਗਿਰਜੇ, ਯਹੂਦੀ ਸਿਨਿਗੋਗ/ਟੈਂਪਲ, ਇਸਲਾਮ ਮਸਜਿਦਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਪਰੰਪਰਾਂਵਾਂ ਮੁਕਾਬਲੇ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹਨ॥ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸਿੱਖ ਰੀਤ ਦੀ ਸੱਚੀ ਗੁਰੁਸਿਖ ਪਰੰਪਰਾ ਤੋਂ ਬਹੁਤੇ ਦੂਰ, ਓਹ ਅਸਲ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰਿਕ,ਭਗਤੀ ਉਪਾਸਨਾ ਤੇ ਗਿਆਨ-ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਅਧਿਆਤਮ ਅਸਲ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਅਣਜਾਂਣ ਹਨ ਅਤੇ ਮਨ ਮਰਜ਼ੀ ਚਲਾਈਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਚਾਲਕ ਹਨ॥ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸਿੱਖ ਰੀਤ ਤਾਂ ਸੱਚੀ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਪਰੰਪਰਾ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੂਰ ਹੈ। ਅਤਿਸੰਖਿਪਤ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਰ ਹੱਥ ਵੀ ਸੀ॥ ਗੁਰਸਿੱਖ ਹੁਣ ਵੀ ਆਪਣੇ ਪਛੋਕੜ 1920-25 ਤੋਂ ਟੁਟੇ ਉਨੇ ਹੀ ਅਣਜਾਣ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਫੈਲੇ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ। ਓਹ ਕਿਸੇ ਅਟੂਟ ਗੁਰੁਸਿਖ ਪਰੰਪਰਾ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਵਿਦਿਆਲੇ 'ਚ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੇ॥ ਹਾਂ, ਬਲਕਿ ਕੁਛ 'ਕ ਨਵੀਨ ਸਿੱਖ ਸਿਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਿਜ, ਜਾਂ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਿਜਾਂ 'ਚ ਕਰਮ ਕਾਂਡ, ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਕੁਤਰਕ, ਸਿੱਖੀ ਨਿੰਦਾ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਤੇ ਕਰਦੇ ਹਨ- ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼ੁਗੁਰੂਜੀ ਦਾ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ "ਕਹੁ ਨਾਨਕ: ਗੁਰਿ ਖੋਏ ਭਰਮ ॥ਏਕੋ ਅਲਹੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ" ਏਕਤਾ ਜਾਣਦੇ, ਸਮਝਦੇ ਨਹੀਂ॥ ਉਨ੍ਹਾ ਦੇ ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਉਸਤਾਦ ਕਦੀਮੀ ਵਿਸ਼ੁਧਰਮ ਗੁਰਗਮ ਟਕਸਾਲੀ ਗੁਰ-ਮੁਖ ਵਿਦਵਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ ਆਪ(ਮਨ ਮੁਖ) ਸਿਖੇ ਹੰਕਾਰ ਨਾਲ ਇਲਾਨ ਭੇਦ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ॥ ਸੰਨ 1925-60 ਦੇ ਲੀਹੇ ਨਵੀਨ(Main Stream Neo-Sikhism) ਸਿੱਖ ਮੰਨਦੇ ਹਨ॥ ਐਸੀ ਅਗਿਆਨੀ ਭੁਲੇ ਸੁਭਾਵਕ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਦੁਨੀਆਵੀ(lay) ਆਮ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਹੈ: ਖਾਸ ਕਰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਬਹੁਤ ਸ਼ਹਰਾਂ ਦੇ ਨਵੀਨ ਉਦਯੋਗੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਗਟ(Overt) ਸਿੱਖ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ(Sikh Cultural Societies) ਕਾਨੂੰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੈਮ ਕਰੀਆਂ ਹਨ॥ ਪਰ, ਅਸਲ ਗੁਪਤ(Covert) ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਹੀ ਥਾਪੇ ਹਨ ॥ ਇਹ ਗੱਲ ਮਨ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਯੁਗ-ਕਾਲ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਪ੍ਰਥਾ ਜੋ ਨਵੇਂ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਲਿਖੇ ਹਨ,ਓਹ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਵਿਧਾਨਿਤ ਰੀਤ ਨਹੀਂ॥ ਇਹ ਪਿਛੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਦੀ ਨੀਤੀ"(Erstwhile British Political DIVIDE; RELIGIOUSLY, SEGREGATE & RULE POLICY) ਪਿਛਲੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ (Erstwhile British Pañjäb) ਸੰਨ 1925 ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਵਿਧਾਨ (Religious *Gurü-Sikh* Temple Act) ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਗੁਰਗਮ ਸਿਧਾਂਤ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਅਣਜਾਣ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਨਵੀਨ ਰਾਜਨੀਤੀਕਾਰ ਸਿੱਖ(Non-Theo-Phil-Mystic Doctrinal Neo-Political Sikhs) ਉਸ ਸਮੇ ਕੇਵਲ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਸੀਮਾ ਦੇ ਇਤੀਹਾਸਿਕ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਿਆਂਦੀ ਵਿਵਹਾਰਿਕ ਦੇਖ ਰੇਖ ਲਈ ਗਣਤੰਤ੍ਰ ਰੀਤਿ ਚੋਣ ਵਿਧਾਨ ਕੀਤਾ॥ ਪਰ ਓਹ ਪੰਚੈਤੀ ਧਰਮ ਰਾਜ ਸੰਸਥਾ ਨਹੀਂ॥ ਬਿਨਾ ਚੋਣਾਂ ਇਕ ਟ੍ਰਸਟ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਭਾਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਪਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੂੰ ਅਮਨ/ ਸ਼ਾਂਤਿ ਵਾਲਾ ਟ੍ਰਸਟ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ॥ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਐਸੀ ਸੰਸਥਾ ਬਣਾਨ 'ਚ ਕੋਈ ਫੈਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਲੜਾਈਆਂ ਪੌਣ 'ਚ ਰਾਜਨੈਤਿਕ ਲਾਭ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਸਾਈ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਫਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ॥ [M.65]

65. ਪੁਨ੍ਹੈ. ਪੰ.28:3॥ ***The Sikh Religion*** **Vol. I Introduction** ਪ. .ਕਿਤਾਬ-ਇ ਅੰਜੀਲ:-ਸੰਤ ਮੈਥਯੂ. ਅਧਿਆਏ 10 ਪਦ: ਈਸਾ ਨੇ ਕਹਾ,ਜੋ ਮੈਨੂੰ(ਰੱਬਦਾ ਅਵਾਤਾਰ) ਨਹੀਂ ਮਨੇਗਾ,ਮੈ ਉਸ ਨਾਲ ਏਹ ਕਰਾਂਗਾ :-"...34। ਇਹ ਨਾ ਸੋਚੋ ਮੈ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਸ਼ਾਂਤਿ ਥਾਪਣ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਮੈ ਸ਼ਾਂਤਿ ਲਈ ਨਹੀ ਆਇਆ; ਬਲਕਿ ਤਲਵਾਰ ਲੈਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ ॥ 35।ਮੈ ਤਾਂ ਆਯਾ ਹਾਂ, ਮਨੁਖ ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਖਿਲਾਫ, ਧੀ ਮਾਂ ਅਤੇ ਸੱਸ ਖਿਲਾਫ (ਹੋਣ) ॥36.ਆਦਮੀ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਉਸਦੇ ਆਪਣੇ ਘਰਵਾਲੇ ਹੀ ਬਨਣ॥ **Holy Bible NT. St. Matthew Ch.10, Jesus spake:-** 34. Think not that I have come to send peace on earth: I have come not to send peace, but a sword. 35. For I have come to set a man at variance against his father, and the daughter against her mother, and the daughter in law against her mother in law. 36. And a man's foes shall be thy of his own household.

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ ਵੇਲੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇਹ ਵਿਧਾਨ ਦੇਸੀ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਰਾਜਾਂ(Indian *Guru-Sikh* principalities) 'ਚ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਆਪ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘਜੀ ਦੀ ਦਮਦਮਾ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਕਾਸ਼ੀ ਟਕਸਾਲ(ਸਨ 1706 ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਪਟਿਆਲਾ ਰਾਜ ਦਾ ਭਾਗ, 1948 ਤੋਂ ਪੈਪਸੂ 1956 ਤਕ ਕੈਮ) ਪ੍ਰਥਾ ਦੀ ਅਟੁਟ ਪਰੰਪਰਾ ਸਾਡੀ ਸਾਖੀ ਰਹੀ॥ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਸੰਨ 1925 ਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਚਣੌਤੀ ਅਨਪੜ੍ਹ-ਪੜ੍ਹੇਵਾਨਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਦਿਆ ਗਿਆਨ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਧਾਨ ਨਹੀਂ; ਨਾਂ ਹੀ ਚਣੌਤੀਵਾਨਾ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁ ਰਹਿਤ ਧਰਮ ਰਹਿਣੀ ਦਾ ਠੀਕ ਗਿਆਨ ਸੀ; ਬਲਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਤਿਨ ਦਰਜਨ ਆਪੋ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧੀ ਕਰਮ ਕਾਂਡੀ ਰਹਿਤ ਨਾਮੇ ਇਕ ਕਰ ਸਕਣ ਕਾਰਣ, ਆਪਣਾ ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਹੋਰ ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਧਰਮਾਂ ਲਿਖੇ ਵਿਧਾਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਧਰਮ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਦੇ ਸਿਧਾਂਤੋਂ ਪਰਾਂ ਨਿਜਿਤ ਕਰ ਦਿਤਾ॥

ਇਸਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੁਬਾਣੀ ਅੰਤਰ ਤਿਨੋ ਤਾਪ ਨਿਵਾਰਣ ਤੇ ਅਧਿਆਤਮ ਬ੍ਰਹਮ ਕਰਮ ਸਿਧਾਂਤ ਪੜ੍ਹਨ ਪੜ੍ਹਾਨ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਟਕਸਾਲੀ ਕੇਂਦ੍ਰ ਤਾਂ ਕੀ ਰਚਨਾ ਸੀ, ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਚਲਦੀ ਟਕਸਾਲ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮਾਨ ਨਾਂ ਦੇ ਮਨ ਮਰਜ਼ੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਝੂਠ ਮੰਤੱਬਜ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਸਿਧਾਂਤ, ਸਭ ਗੁਰੁਮਤ ਜਤਾਯਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ॥

ਪੰਚੈਤੀ ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਸੰਸਥਾ(SGPC) ਦਫਤਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਕੇਵਲ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਆਂ ਦੀ ਆਮਦਨੀ ਖਰਚ ਜਾਨਣ ਲਈ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਪੰਚ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਿਸਦਾ ਮੁਖ ਤਾਤਪਰਜ ਗੁਰੂਦ੍ਵਾਰੇ ਫਰਸ਼ ਸਾਫ ਸੁਥਰੇ ਸ਼ਿੰਗਾਰੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਪੂਰਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਕੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਅਗੇ ਲਿਖੇ ਕਾਰਜ ਚਲਾਨ:-

1. ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ 'ਚ ਨਿਤ ਸੰਗਤ ਇੱਕਠੇ ਧਨ/ਗੋਲਕ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਰਖਣੀ ਸਭ ਤੋਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ॥
2. ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ 'ਚ ਨਿੱਤ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ, ਸਿਰੋਪਾਓ ਦੇਣ ਆਦਿਕ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰਖਣ॥
3. ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਦੇ ਕਰਮ ਧਰਮ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀ, ਗਿਆਨੀ, ਜਥੇਦਾਰ ਦੀਆਂ ਕਿਰਤਾਂ ਦੀ ਦੇਖ ਰਖਣੀ॥
4. ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਦੇ ਕੀਰਤਨਕਾਰ ਰਬਾਬੀ, ਰਾਗੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਿਰਤਾਂ ਦੀ ਦੇਖਰੇਖ॥
5. ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਦੇ ਲੰਗਰ ਦੇ ਭੰਡਾਰੀ, ਲਾਂਗਰੀ, ਮਿਸਾਲਚੀ ਆਦਿ ਆਏ ਸੇਵਾ ਕਿਰਤਕਾਰਾਂ ਦੀ ਦੇਖਰੇਖ॥
6. ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਦਾ ਸਰਾਇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਆਦਿ॥ ਪਰ;
7. ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗੁਰੁਗਮ ਟਕਸਾਲੀ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਨਾ ਰਹਿਣ ਦਿਤੀ॥

ਸੰਨ 1915-25 ਇਤਨੀ ਜਦੋਜਹਦ, ਖੂਨ ਖਰਾਬੇ ਕਰਨ ਤੇ ਵੀ ਸਿੱਖਾਂ 'ਚ ਜਦੋਜਹਦ ਮਹੌਲ ਚਾਲੂ ਰਖਿਆ॥ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਐਨੀ ਸੂਝ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਕਿ ਓਹ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਡੀਸੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਸੀ, ਓਹ ਭ੍ਰਮਿਤ ਕਲਪਿਤ ਸ੍ਵਤੰਤ੍ਰ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇਆਂ ਉਤੇ ਰਾਜ ਕਰਕੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪੰਜਾਬ ਸੂਬੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਮਿਲਨ ਦੀ ਭਰਮਿਤ ਝਲਕ ਜਿਤਾ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦੇ ਦਿਤਾ॥ ਸੰਨ 1925 ੧ਓ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਸਿਧਾਂਤ ਉਲਟ ਦੂਜੇ ਭਉ 'ਚ ਗੱਡੇ ਪੰਜ-ਭ੍ਰਮਾਂ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨੂੰ ਸਤਿ ਮਨਣ ਵਾਲੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪੰਜਾਬ ਸਿਖ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹਕੂਮਤ ਦੇਣ ਪਿੱਛੋਂ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਆਪਸ ਲੜ ਲੜ ਕੇ ਧਰਮ ਤੋਂ ਹਲਕੇ ਹੋਇ ਗਏ॥ ਉਸ ਪਿਛੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀਦੀ ਸਿਖਿਆ ਉਲਟ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਦਿਤੀ ਨਵੀਨ ਗਣਤੰਤ੍ਰੀ ਸਿਖਿਆ ਚੋਣਾਂ ਉਤੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਹੁਣ ਤਕ, ਰੀਸੋ ਰੀਸੀ ਸਿੱਖ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਗਏ, ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿੱਚ ਅਤੀ-ਹੰਕਾਰੀ ਮੂਰਤ ਦਿਖਾਂਦੇ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਲੜਕੇ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇਆਂ ਦੇ ਇੰਤਜ਼ਾਮੀ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸੈਕਟ੍ਰੀ ਕਹਾਂਣ ਨੂੰ 'ਸੇਵਾਦਾਰ' ਬਣਦੇ ਹਨ॥ ਓਹ ਧਰਮੀ ਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਚੇ ਨਹੀਂ: ਪਰ ਬਿਨਾ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਟਕਸਾਲੀ ਗੁਰਗਮ ਗਿਆਨ ਧਨਵਾਨ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹੇ ਸਭ ਚਲਦੇ ਹਨ॥ ਯਹੂਦੀ, ਇਸਾਈ ਧਰਮ ਐਮ.ਏ, ਪੀਐਚ.ਡੀ. ਤਰ੍ਹਾ ਇਕ ਵੀ ਗਿਆਨੀ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਦੀ ਕੋਈ ਸਿਖਿਆ ਸੁਨੇ॥

ਮੁਢੋਂ ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਗਣਤੰਤ੍ਰ ਚੁਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈਂ ਘਟੋ ਘਟ ਰਾਜਨੀਤੀ ਕਾਨੂਨ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਬੀ.ਏ. ਐਲ.ਐਲ.ਬੀ. ਤਾਂ ਹੋਂਣ ਜਿਵੇ ਬ੍ਰਤਾਨਵੀ, ਕੈਨੇਡਾ, ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਦੀਆਂ ਪਾਰਲੀਮੈਟਾਂ ਲਈ, ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਕਾਂਗ੍ਰਸ-ਸੈਨਿਟ ਲਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਣ ਦੇ ਜੋਗ ਹੋਣ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦੀ ਗੁਰਗਮ ਟਕਸਾਲੀ ਸਿਖਿਆ ਹੋਵੇ ਕਿ ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਸੰਸਥਾ ਅਮਲੀ ਧਰਮ ਨਾਲ ਚਲਾਣ॥ ਦੇਖੋ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਵਾਕ:ਮ:1 ਅਕਲੀ ਸਾਹਿਬੁ ਸੇਵੀਐ ਅਕਲੀ ਪਾਈਐ ਮਾਨੁ॥ ਅਕਲੀ ਪੜਿ ਕੈ ਬੁਝੀਐ ਅਕਲੀ ਕੀਚੈ ਦਾਨੁ॥ ਨਾਨਕੁ ਆਖੈ ਰਾਹੁ ਏਹੁ ਹੋਰਿ ਗਲਾਂ ਸੈਤਾਨੁ[ਓ.69]॥

ਬੇਸ਼ਕ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜੋਨ ਉਤੇ ਜਾਗੀਰਦਾਰਾਂ ਗਦਰ ਕਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਅਖਤਿਆਰਾਂ ਤੇ ਬੰਦੀ ਲਾਣ ਲਈ ਇਕ ਬੜਾ ਸੰਵਿਧਾਨ(Magna Carta) ਸੰਨ 1215 'ਚ ਬਣਾ ਦਸਤਖਤ ਕਰਾਏ ਜੋ ਗਣਤੰਤ੍ਰ ਰਾਜ(Democracy) ਦਾ ਮੂਲ ਥਾਪਿਆ ਪਰ ਸੰਨ 1920 ਤਕ ਕੋਈ ਜਵਾਨ ਉਮਰ ਅਨਪੜ੍ਹ ਵੋਟਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ; ਕਿਉਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀਅਤਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਹੋ ਨਹੀ ਸਕਦੀ ਸੀ ਪਰ ਭਾਰਤ ਲਈ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਵਤੀਰਾ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਓਨ੍ਹਾਂ ਲਈਂ ਬਹੁ ਗਿਣਤੀ ਅਨਪੜ੍ਹ ਹੋਣੇ ਆਪਣੇ ਫੈਦੇ 'ਚ ਜਾਣ, ਮੱਤਦਾਨ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਈ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀ ਰਖੀ॥

ਬ੍ਰਿਟਨ ਲੰਡਨ ਪਾਰਲੀਮੰਟ ਨੇ ਸੰਨ 1919 ਐਕਟ ਸਾਰੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਹਿੰਦ ਉਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ। ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਭਾਰਤ ਨੇ ਉਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਵੇਂ ਭਾਰਤ ਪਾਰਲਿਮੈਂਟ ਨੁਮੈਦੇ ਚੁਣਨ 'ਚ ਕਿਸੇ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਸੰਨਦ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾ ਰਖੀ। ਅੱਜ ਤਕ ਅਨੇਕ ਤਰਮੀਮਾਂ ਬਾਵਜੂਦ, ਕੋਈ ਵਿਦਿਆ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਹਦੈਤਾਂ ਨਹੀਂ॥ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਸੰਸਥਾ ਲਈ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਕਹਿਣ ਦਾ ਕੀ ਸ੍ਵਾਲ ਹੋਣਾ ਸੀ ?

ਐਸੀ ਕੁਨੀਤੀ ਵਿਵਸਥਾ ਤੋਂ ਵੀ ਪਰੇ ਆਮ ਸਿੱਖ(Sikh laity) ਨੀਤੀਕਾਰ ਔਹਦੇ ਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਪਰੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਅਧੀਨ ਕਹਾਂਦੇ ਵਿਦਵਾਨ (pedantic clerk/clergy)ਗ੍ਰੰਥੀ,ਰਾਗੀ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਵਿਚ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਬੰਦੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ੧ਓ ਦੇ '1' ਸਿੱਧਾਂਤ ਉਲਟ ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਅਧੀਨ ਹਲਤ(Temporal Polity) ਅਤੇ ਪਲਤ 'ਚ ਵਿਸ਼ੂਧਰਮ ਸਾਂਪ੍ਰਦਾਇ ਨੀਤੀ ਦੋਨੋਂ 'ਚ ਹੀ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਭੇਦ/ਵੰਡ ਨੀਤੀ ਅਮਲ ਧਰਮ ਨੇਮ ਹੀ ਤਾਤਪਰਜ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ'ਚ ੧ਓ ਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂ-ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਸਿੱਧਾਂਤ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਉਲਟ ਹੈ॥ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ 1925

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਵੇਂ ਬਾਪੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ(Neo-Sikh Religion) ਬਿਲਕੁਲ ਗੁਰੁ-ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂ: ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਦੀਖਿਆ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਪੈਰੋਕਾਰ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਿੱਖ ਦਾ ਆਪਣਾ ਅਲੈਹਦਾ ਸਿੱਧਾਂਤ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਓਹ ਗੁਰੁ-ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਕਿਵੇਂ ਸੱਦਦੇ ਹਨ? ਅਸਲੀਅਤ ਤੋਂ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਪਰੰਪਰਾ ਸਭਿਅਤਾ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ॥ ਜਿਸਤੋਂ ਗਿਆਨ ਸਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਦੇ ਸਿਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ: ਘੁਮਾਰ, ਲੋਹਾਰ, ਸੁਨਾਰ ਵਿਦਿਆਵਾਂ ਦੇ ਸਿਖੇ, ਖੇਤੀ-ਬਾੜੀ ਵਿਦਿਆ ਸਿੱਖੇ ਹਨ॥ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਨੀਆਂ'ਚ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਧਰਮ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚਲੇ ਸਿੱਖ ਵੀ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ:-1.ਸਿੱਧਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖ; 2.ਜੋਗੀ ਪੰਥੀ ਸਿੱਖ; 3.ਸ਼ੰਕਰ(ਦਸ ਨਾਮ ਸੰਨਿਆਸੀ) ਦੇ ਸਿੱਖ; 4.ਵੈਸ਼ਨਵ-ਬੈਰਾਗੀਆਂ ਦੇ ਸਿੱਖ; 5.ਕਬੀਰ ਪੰਥੀ, ਰਵਿਦਾਸ ਪੰਥੀ ਉਪ-ਸੰਪਰਦਾਇਆਂ ਦੇ ਸਿੱਖ 6.ਸਿੰਧੀ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ: 1.ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਗੁਰੁ-ਸਿੱਖ ਅਤੇ 2.ਝੁਲੇ ਲਾਲੇ ਸਿੱਖ; 7.ਰਾਜਸਥਾਨੀ ਦਾਦੂ ਪੰਥੀ ਸਿੱਖ, 8. ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਰਵਰ ਮੁਰੀਦ ਸਿੱਖ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਹਨ॥

ਪਰ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ-ਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀਦੇ 15-18ਵੀਂ ਸਦੀ ਤੋਂ ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਧਰਮ ਪ੍ਰਥਾ 'ਚ ਗੁਰੁ ਸਿੱਖ/ਸਿੰਘ ਧਰਮ 'ਚ ਗੁਰੁ ਸ਼ਬਦ ਰੂੜੀ(universal) ਕੇਵਲ ਨਿਰਮਲ/ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਲਈ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ 'ਚ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ, ਐਸੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਿਸੇ ਪਹਿਲੇ ਆਚਾਰਿਯਾਂ ਲਈ ਨਹੀ ਹੋਈ॥ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅੱਜ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਧਰਮ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਚੇਲੇ ਹਨ, ਜਦ ਅਪਣੇ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਆਪਣਾ ਧਰਮ, ਮੈ ਫਲਾਣੇ ਧਰਮ-ਸੰਪਰਦਾਇ...ਦਾ ਸਿੱਖ ਹਾਂ ਐਲਾਨੀਆ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜਦ ਕੋਈ ਗੁਰੂਸਿੱਖ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਰਿਚੇ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਦਾ ਬਾਣਾ ਬਿਨਾ ਬੋਲੇ, ਬੋਲਦਾ ਹੈ॥ ਕਦੀ ਆਪ ਸਿਖੀ ਵਿਦਿਆ ਗਿਆਤਾ ਆਪ ਸਿੱਖ ਹੁੰਦੇ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਪਿੱਛੇ ਸਿਧਾਂਤ (doctrine) ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ? ਤਾਂ ਫੇਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ-ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘਜੀ ਰੂੜੀ ਗੁਰੂ(universal) ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗੁਰੁਤਾ ਸਰਵ ਭੋਮਮਾਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਗੁਰੂਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਰਿਚੈ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ॥

ਆਮ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਬਾਣੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਬੋਧ ਨਹੀਂ॥ ਓਹ ਜਾਣੇ ਬਿਨਾ ਆਪਣੇ ਧਰਮੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ-ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘਜੀ ਦੀ ਰੂੜੀ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰੌੜਤਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਤਿਆਗ, ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਅੱਲ, ਸਿੱਖ ਪਿਛੇ ਸਿਖ ਧਰਮ ਨਾਮ ਰਖਿਆ ਠੀਕ ਸਮਝਦੇ ਹਨ!

ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰਹਸ ਪਰਤੱਖ ਦੇਖ, ਭੇਦਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣਿਆਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਨਾਂ ਹਿੰਦੂਆ ਤੋਂ, ਨਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਲਤਨਤ ਤੋਂ ਚਿੰਤਾ ਸੀ ਪਰ ਜੇ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਸੀ, ਉਹ ਉੱਤ੍ਰ ਭਾਰਤੀ ਗੁਰੁਸਿੱਖ-ਸਿੰਘ ਧਰਮੀ ਰਾਜਜੋਗੀ ਜੋਧੇਆਂ ਤੋਂ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰਾਮ ਭਾਵੀ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਸ਼ਰੀਅਤ ਬੱਧ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਦੋਨੇ ਠੱਲ੍ਹੇ ਸਨ॥ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਕਲਿਜੁਗ ਵਧਦਾ ਗਇਆ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਧਰਮ-ਨੀਤੀਕਾਰ ਖੀਨ ਹੁੰਦੇ ਗਏ, ਕਲਿਜੁਗ 'ਚ ਕੁਛ ਸ਼ੁਭ ਕਰਣ ਦੀ ਕੀ ਉਮੀਦ ਸੀ? ਜੋ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਆਕੇ ਲੁਟ, ਮਾਰ, ਫਤੇ ਕਰ ਭਾਰਤੀ ਦਾਸ ਬਣਾਏ ਅਤੇ ਚਾਰੋ, 1. ਸਾਮ 2. ਦਾਮ 3. ਭੇਦ 4. ਦੰਡ ਨੀਤੀ ਬਰਤਨ ਦੀ ਕਸਰ ਨਾ ਛਡੀ॥ ਚਾਰੋ ਨੀਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਧਰਮ ਨਿਖਿਦ ਭੇਦ/ਵੰਡ ਨੀਤੀ ਨੀਵੀਂ ਨਿੰਦਤ ਹੈ॥ ਏਹੀ ਭੇਦ/ਵੰਡ ਨੀਤੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਾਰੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਵਿਜੇਤਿਆਂ ਨੇ ਬਰਤਨ 'ਚ ਕਸਰ ਨਾ ਛਡੀ॥ ਮੁਗਲ ਚੰਗੇਜ਼ਸ਼ਾਹੀ ਯਾਸਾ ਨੀਤੀ ਕੋਈ ਘਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਪੰਚਮ, ਨੌਵੇ, ਦਸਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ, ਸੰਬੰਧੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਬਰਤਨ 'ਚ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨ ਖੁੰਝਿਆ, ਤਾਂਕੇ ਸਿਖ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਣ॥ ਐਥੇ ਤਕ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਮਹਿਲ ਮਾਤਾ ਜੀਆਂ ਦਾ ਬਖਸ਼ੀ(Commander in Chief) ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ 'ਚ ਭੇਦ/ ਫਾਟਕ ਪੌਣ ਦੀ ਕਸਰ ਨਾ ਛਡੀ॥ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨੀਤੀ ਰਾਹੀਂ ਫਾੜ ਕੀਤੇ॥ ਉਤ੍ਰ ਪੰਜਾਬ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪਿਛੋਂ ਲਾਹੌਰ ਦਰਬਾਰੀ ਅਹਲਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਵਾਇਦੇ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਾਬਾਲਗੀ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੇ ਰਾਜ ਮੋੜਾਂਗੇ, ਬਾਇਖਤਿਆਰ ਦੇਣ ਦਾ ਛਲ ਕਰ ਮੁਕਰ ਗਏ॥ ਏਸ ਭੇਦ ਨੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇਸ ਰਾਜ ਭੇਦ ਪੌਣ ਸੇਵਾ ਏਵਜ਼ ਰਾਜ ਬਣਾ ਓਹ ਉਤਰ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਹੜੱਪ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪੰਜਾਬ ਸੂਬਾ(British Pañjäb Province) ਬਣਾ ਦਿੱਲੀ ਹੱਦ ਕੈਮ ਕੀਤੀ ਪਰ ਸਿੱਖ ਗਦਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਾਂ ਹਟ ਸਕੇ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਭਾਰਤ ਗੋਰਮਿੰਟ ਨੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਬੰਗਾਲ ਉੱਤਰ-ਦੱਖਨ ਭੇਦ-ਵੰਡ ਨੀਤੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉੱਤਰ-ਦੱਖਣ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਸਰਹੱਦੀ ਇਲਾਕਾ 1905 (NWFP) ਬਣਾ, ਬਾਕੀ ਪੰਜਾਬ ਦੱਖਣ ਹੱਦ ਦਿੱਲੀ ਕੈਮ ਰਖੀ॥

ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਸਿੱਧਾਂਤ ਆਧਾਰਕ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਦਸੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਆਂ ਦੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਗੁਰਗਮ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਤ (saint ministers), ਕਰਣੀ ਬੱਧ ਮਹੰਤ (bishop mystics) ਕਿਸੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਨੇ ਥਾਪੇ, ਖਤਮ ਕਰਨੇ ਸਨ॥ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ: ਜਿਵੇ ਕੋਈ ਬਾਹਰ ਹੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਆਪਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ; ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜਵਾੜੇ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਪਾਸੇ ਖੜੇ: ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਚੰਗੇ-ਬੁਰੇ ਵਿਹਾਰ ਹੁੰਦੇ ਦੇਖੇ ਪਰ ਜਿਵੇ ਅੱਖ ਬਾਹਰ ਹੋਰ ਨੂੰ ਤਾਂ ਦੇਖਦੀ ਹੈ ਆਪ ਨੂੰ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੀ ਉਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਖਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਹੋਇਆ॥ ਜੇ ਅੰਧ ਭਾਵਕਤਾ ਨਾ ਲਿਆਦੇ, ਐਸਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ? ਪੰਜਾਬੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਅੱਜ ਤਕ ਹੀ ਕਦੀ ਝਾਤ ਨਹੀਂ ਮਾਰੀ॥

ਪੰਜਾਬੀ ਆਮ ਅਤੇ ਨਵੇ ਪੱਛਮ ਫੁਟ ਧਰਮ ਵਿਚਾਰ ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸਮਝ ਅਣਜਾਣ ਸਿੱਖ, ਬਿਨਾ ਗੁਰਗਮ ਜਾਣੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਆਪਸ 'ਚ ਦੁਰਗੁਣ: ਲੜਾਈ, ਈਰਖਾ, ਦ੍ਵੇਸ਼ ਨਾ ਛੱਡ ਸਕੇ, ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਸਿੱਖੇ ਬਿਨਾ ਕਿਵੇਂ ਮਿਟਾ ਸਕਦੇ ਸਨ? ਐਥੇ ਤਕ ਨਿਤ ਨੇਮ ਕਰਦੇ ਅੱਜ ਤਕ ਸ਼ੁਰੂ ਦਾ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਉਪਦੇਸ਼ ੧ੳ ਦੇ '1' ਇਕੱਤਾ ਦਾ ਭਾਵਰਥ ਮੰਤਬ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕੇ ਜੋ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਕਿਸੀ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਚ ਐਨਾਂ ਸਾਫ ਅੰਕ '1' ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਂਦਾ, ਸਭੀ ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਪ੍ਰਤੀਤ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਹੁੰਦੇ ਹਨ॥

ਸੰਨ 1965 ਵਿਚ ਰਿਵਰੰਡ ਡਾ. ਮੈਕਲੌਡ ਪਟਿਆਲੇ ਆਇਆ॥ ਫੇਰ 1970-72 ਵਿਚ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਨਿਜ਼ੀਲੈਂਡ ਇਸਾਈ ਇਮਾਨ ਬੇਮੁਖ(apostate) ਨੇ ਅਸਤੀਫਾ ਪਾਦਰੀ ਪਦ ਤੋਂ ਦੇ ਦਿਤਾ॥ ਉਸ ਵੇਲੇ ਭੀ ਮੈਕਲੌਡ ਆਪਣੇ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਪਰਮੁਖ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਅਖ੍ਵਾਣ ਲਗਾ ਜਦ ਓਹ ਨਿਜ਼ੂ ਯੋਰਕ ਲੈਕਚਰ ਦੇਣ ਕੋਲੰਬਿਆ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਆ ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮੈਕਲੌਡ ਨੇ ਤਰਕ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਮਝਾਇਆ, ਜੋ ਮਨ ਭੌਂਦਾ ਦਰਸੌਂਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੁਗਮ ਟਕਸਾਲ ਗੁਰੁਮਤ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ। ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਬਹੁਤ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਭੀ ਉਸਦੇ ਲੇਖਾਂ ਉਤੇ ਕਾਫੀ ਅਲੋਚਨਾ ਪੜ੍ਹ ਛਾਪੇ॥ 30-35 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਰਾਜ ਦਾ ਦੂਜਾ ਭਉ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁਕਾ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਅਜੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਦ੍ਵੀਪ ਬ੍ਰਿਟਨ ਭਾਗ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਲਾਇਆ ਲੀਹਾ ਨਾ ਛਡਿਆ॥

ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਆਮ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਧਨ ਵਿਦਿਆ 'ਚ ਹੋਸ਼ਿਆਰ(entrepreneurs) ਹਨ, ਛੋਟੇ ਬੜੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ 'ਚ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ(Sikh Cultural Societies) ਉਸ ਦੇਸ਼/ਪ੍ਰਾਂਤ ਗਣਤੰਤ੍ਰ (Democrat) ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ ਹਨ, ਬਹੁਤ ਧਰਮੀ ਹਨ ॥ ਪਰ ਅਸਲ'ਚ ਓਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਧਾਰਮਿਕ ਨਹੀਂ: ਗਣ ਤੰਤ੍ਰ ਰਾਜ (Secular: not Religious: Polity voted in so called religious institutes) ਹਨ ॥ ਐਸੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦੋ-ਹਜ਼ਾਰ ਬਰਸ ਪੁਰਾਣੇ-ਨਵੇਂ ਥਾਪੇ ਕਿਸੇ ਇਸਾਈ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਗਿਰਜੇਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ॥ ਇਹ ਸਭ ਗੁਪਤ ਭਾਰਤ (ਪੁਰਾਣੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼) ਪੰਜਾਬ 1925 ਥਾਪੇ ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਨਕਲ "ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ","ਸਿੰਘ ਸਭਾ" ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਗਿਆਨ ਬਿਨਾ, ਚੋਣ ਵਿਧਾਨ ਰਾਹੀਂ ਥਾਪੇ ਹਨ॥

ਕਹਾਣੀ ਲੰਬੀ ਹੈ, ਐਥੇ ਬਹੁਤ ਸੰਖੇਪ 'ਚ ਲਿਖਨਾ ਐਨਾ ਕਾਫੀ ਰਹੇਗਾ:-ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਜਲਾਵਤਨ ਉਦਾਸੀ ਮਹੰਤ ਨਾਰਾਯਣ ਦਾਸ ਦੇਹਰਾਦੂਨ, ਰਾਮ ਰਾਇ ਡੇਰੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਦਸਿਆ; ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ੈਹ ਬਿਨਾ ਓਹ ਸੋਲਾਂ ਲੱਖ ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨ ਕਿਵੇਂ ਠੁਕਰਾ ਸਕਦਾ ਸੀ? ਅਸਲ ਗੱਲ ਰਾਜਨੀਤੀ ਰਾਹੀਂ ਫਾੜ ਪੌਣੀ ਸੀ ਜੋ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੇ ਸੰਨ 1925 ਤਕ ਹਾਸਿਲ ਕਰ ਲਈ॥ ਓਸ ਕੁਟਲ ਚਾਲ ਦਾ ਅਸਰ ਕੇਵਲ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਫੈਲ ਰਹੀ ਹੈ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣੁ ਦਸ ਭਾਸ਼ਜਾਂ-ਟਿੱਪਣੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸੰਗ੍ਰਹ ਕਰਤਾ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਸਿਧਾ ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘਜੀ ਪਰੰਪਰਾ ਧੁਰ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਨਾਲ ਬਾਬਾ ਸਿੱਧੂ ਥਰਾੜ ਬੰਸੀ ਵਰਿਆਮ ਸੁਪੁਤ ਸੰਘਰ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਨਵਾਬ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਮਿੜ੍ ਨਾਲ ਜਾ ਜੁੜਦੀ ਹੈ॥ ਪਰ, ਵਿਸ਼ੇਸ ਬੰਸ ਮੇਲ ਛੇਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਪੀਰੀ-ਮੀਰੀ ਤੋਂ ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਤੱਕ ਅਟੂਟ ਚਲਿਆ॥ ਬਾਬਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸਰਦਾਰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਤੇ ਤਾਯਾ ਚੌਧਰੀ ਤਿਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਫੁਲਕੀਆਂ ਮੇਵੜੇ ਹੱਥ ਨਿਮੰਤ੍ਰਿਣ ਮਿਲਨ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਗਏ। ਅਸੀਸ, ਪੁਰਸਕਾਰ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸੰਖੇਪ ਕਥਾ ਹੈ: ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਬੋਲੇ, "ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਤਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਸੁਨਿ। ਰਸਤ ਸ਼ਕਟ ਭਰ ਲਜਾਇ ਬਹੁਤ ਮਨ...3॥ ਇਕ ਸਿਖ ਗੁਰਕੇ ਨਿਕਟ ਉਚਾਰੇ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਤਹਿੰ ਸਸਕਾਰੇ ...॥ 5॥ ਮਨਹੁੰ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਨ ਭਈ। ਦੋਨੋਹੁੰ ਕੌ ਦਸਤਾਰ ਦੁ ਦਈ॥ 16॥ ਲਖੀ ਅਵੱਗਜਾ ਗੁਰਕੀ ਹੋਈ। ਤਬਿ ਵੰਗੇਹਰ ਮਿਲ ਸਭਿ ਕੋਇ ॥ ਬਖ਼ਸ਼ਾਵਨ ਹਿਤ ਚਲਿ ਕਰਿ ਆਏ । ਦੋਇ ਤੁਫੰਗ ਉਪਾਇਨ ਲਜਾਇ ॥ 20॥ ਜਮੇ ਕੋ ਦਿਯ ਰਾਜ ਮਹਾਨਾ...ਯਾਤੇ ਪ੍ਰਥਮ ਰਾਜਹੈ ਜੇਤਿਕ। ਕੇਤਕ ਸਮੈਂ ਥਿਰਹਿਗੋ ਤੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤਿਕ॥ ਨਹਿੰ ਛਨਿਹਿੰ ਕੋ ਘਰਸੁਖ ਪਾਓ। ਸਿਖ ਸੰਗਤਕੀ ਸੇਵ ਕਮਾਓ॥ 26॥ ਇਮ ਬਖਸ਼ਾਇ ਕਿਤਕ ਦਿਨ ਰਹੇ। ਰੁਖਸਦ ਹੋਇ ਗ੍ਰਾਮ ਮਗ ਗਹੇ''ਅ.66

ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰੂ ਕਾਸ਼ੀ ਟਕਸਾਲ ਦਮਦਮਾ ਸਹਿਬ

ਪੰਜਾਬ ਮਾਲਵਾ(ਕੁਰੂ ਜਾਂਗਲ) ਸਾਬੋਕੀ ਤਲਵੰਡੀ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਨ 1706 ਸਿਆਲ ਪਹੁੰਚ ਦਮ ਲਿਤਾ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੁਣ ਹੈ॥ ਅਗਲੇ ਸਾਲ 1706 ਸੰਨ ਬਿਸਾਖੀ ਧਰਮ ਪਰਵ ਦਰਬਾਰ ਮਨਾਂਣ ਲਈ ਪੁਰਾਣੇ ਗੁਰੁਪੰਥ ਮੇਵੜੇਆਂ ਰਾਹੀਂ ਲਿਖੇ ਤੇ ਬਚਨੀ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਸਾਰੇ ਉੱਤਰ ਭਾਰਤ 'ਚ ਭੇਜੇ; ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘਜੀ ਸਾਬੋਕੀ ਤਲਵੰਡੀ ਹਨ; ਔਂਦੇ ਬੈਸਾਖੀ ਪਰਵ ਮਨੌਣਗੇ,ਤੇ ਆਪੇ ਖੜਗ ਪਾਹੁਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਗੇ।

ਸਾਬੋਕੀ ਤਲਵੰਡੀ: ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ-ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕਾਸ਼ੀ ਥਾਪਨ

ਸਮੇਲਨ ਹੋਣ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਣ ਉਤੇ ਆਨੰਦਪੁਰ ਦਰਬਾਰੀ ਮੁਸਲਮਾਨ-ਸਿੱਖ ਰਬਾਬੀ ਭਾਈ ਨੰਦ ਪੁਤ ਭਾਈ ਚਾਂਦ[67] ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਰੋਜ਼ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਚੌਂਕੀ ਲਗਾਣ ਲਗੇ॥ ਐਨੇ 'ਚ ਦਰਬਾਰ ਲਈ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵੇਦ ਕਾਲ ਸ਼ਿਵ ਕਾਸ਼ੀ ਵਿਦਿਆ ਪੀਠ (*Siv Käs'ï* Seminary) ਵਾਰਾਣਾਸ਼ੀ ਪਠਿਤ ਧੁਰੰਦਰ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਦੋ 'ਕ ਦਰਜਨ ਨਿਰਮਲੇ-ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਹੁਕਮ ਮਿਲਨ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆ ਚੇਲੇ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਥਾਪੇ ਮਹੰਤ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ[68] ਦਿੱਲੀ ਜਾਕੇ, ਮਾਤਾਜੀ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਚੁਕੇ ਸਨ; ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਚੁਕੇ ਸਨ॥

ਬੈਸਾਖੀ ਸੰਨ 1707 ਦਮਦਮੇ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਕਰੀਬ ਲੱਖ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਇਕੱਠੀ ਹੋਈ॥ ਉਸ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਅਧਿਆਤਮ ਕਰਮ ਕ੍ਰਿਤ ਖੜਗ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕੌਂਣ ਸਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂਜੀ

---

66. ਗੁਰੁਕੀ ਸਾਖੀਆਂ ਸੰਨ.1790.ਸ਼ਾਖੀਆਂ ਭੱਟਾਖਰੀ ਤੋਂ ਗੁਰਮੁਖੀ ਸੰ:1868 ਸੰਨ 1925.ਸਾਖੀ.101-3॥ਗੁਰਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਐਨ 1. ਅੰਸੂ 29. ਛੰਦ.1-26'ਰਾਮ(ਸਿੰਘ)ਕੋ ਦੀਆ ਰਾਜ ਮਹਾਨਾ24;ਤਿਲੋਕ(ਸਿੰਘ)25-267।ਜਿਲਦ 14 ਪੰਨੇ.6114-6 ਭਾ. ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ,ਭਾ.ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਟੀਕਾ ਟੂਕ: ਸਾਖੀ ਪੋਥੀਦੀ ਸਾਖੀਹੈ;6115 ਅਸ਼ੁਧ ਜਾਪਦੀ ਹੈ॥ਚਾਰ'ਕ ਅਸਲ ਹਰਿ'ਕ ਸੰਖੇਪ ਕਥਾ'ਚ ਤਿਨੋਂ ਫੁਲਕਿਆਂ ਰਾਜ ਬਨਣਦੀ ਇਹ ਸਾਖੀ ਠਕਿ ਨਹੀਂ ਲਿਖੇ। ਪਰੰਪਰਾ ਰਾਜਗੁਰੂ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ:-ਛੋਟੇ ਭਾਈਨੂੰ''ਬੜਾ ਰਾਜ''ਕਿਉਂ, ਬੜੇ ਨੂੰ''ਦੋਫਾੜ ਰਾਜ ਬਰ''ਕਿਉਂ ਜੋ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਜੀ ਦਿਤੇ ਪੂਰੇ ਹੋਏ?''ਜ਼ਫਰਨਾਮਾ :13''ਏਹੀ ਬੈਰਾੜ''ਸੇ...

67. ਇਹ ਕਦੀਮੀ ਪਟਿਆਲੇ ਸ਼ਹਿਰਦੇ ਤੇ ਪਟਿਆਲੇ ਰਾਜ ਦਰਬਾਰੀ ਸਰਵ ਭਾਰਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਜਰਨੈਲ ਅਲੀ ਬਕਸ (ਅਲੀਯਾ+ਫਤੂ(ਦੋ ਫਤ ਅਲੀ ਖਾਂ ਗਾਯਕ) ਪੁਤ੍ਰ ਭਾਈ ਕਾਲੂ ਪੁਤ੍ਰ ਏਸੇ ਆਨੰਦਪੁਰੀ ਭਾਈ ਨੰਦ ਦੀ ਬੰਸੀ ਉਲਾਦ ਸੀ, ਜੋ ਆਖਰਿ ਮੁਗਲ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਬਹਾਦੁਰ ਸ਼ਾਹ'ਜ਼ਫਰ'ਦੇ ਗਾਯਕ ਸ਼ਾਹੀ ਉਸਤਾਦ ਮੀਯਾਂ ਕੁਤਬ ਬਕਸ਼, ਤਾਨ-ਰਸ-ਖਾਂਦੇ ਸ਼ਾਗਿਰਦ ਪਟਿਆਲੇਦੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਤ ਵੇਲੇ ਬਣੇ ਅਤੇ ਦੋਨੋਂਹੀ ਪਟਿਆਲਾ ਸੰਗੀਤ ਘਰਾਣੇਦੇ ਬਾਨੀ:ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ,ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ, ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ਾਂ, ਸਾਰੇ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ॥

68. ਗੁਰੁਕੀ ਸਾਖੀਆਂ.ਸ਼ਾਖੀ.101;ਗੁਰੁਪ੍ਰਤਾਪ ਸੁਰਜ.ਰੁਤ 3,ਅੰਸੁ19.ਸ਼ਲੋਕ.24...;ਜ਼ਫਰ ਨਾਮਾ.31 ਤੇ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗਿ. ਗਜਾਨ ਸਿੰਘ, ਪਟਿਆਲਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਲਾਨ ਕੀਤਾ:-ਭਾਈ ਦੀਪ ਸਿੰਘ (ਮੋਢੀ ਮਿਸਲ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਬਾਬਾ) ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਅਧਿਆਤਮ ਕਰਮ ਨਾਲ ਮਹੰਤ::(Bishop) ਥਾਪ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ:-

ਤੁਸੀਂ ਦੋਨੋ ਭਾ. ਮਨੀ ਸਿੰਘ, ਤੇ ਭਾ. ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਨਿਰਮਲੇ ਦੀਖਿਜਾ ਸੰਤ (Mentor)ਬਾਬਾ ਸੰਤ ਕਰਮ ਸਿੰਘ[69] (ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਸ਼ੀ ਭੇਜੇ 15 ਸੰਤ ਮੰਡਲੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੇ) ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਰਮਤ ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ (ਹੁਕਮ/ਬਰ) "ਹੋਇ ਦਮਦਮਾ ਗੁਰੁਕੀ ਕਾਸ਼ੀ"॥ ਜਿਵੇਂ ਵੇਦ ਕਾਲ ਸ਼ਿਵਕਾਸ਼ੀ ਵਿਦਿਆ ਪੀਠ ਵਾਰਾਣਾਸ਼ੀ 'ਚ ਹੈ; ਅੱਜ ਮੈਂ ਐਥੇ ਗੁਰੁ ਕੀ ਕਾਸ਼ੀ ਮੁੱਖ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਟਕਸਾਲ ਥਾਪੀ ਹੈ; ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੁਖ ਉਪਾਧਿਆਯ (Provost/Chancellor) ਸੰਤ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਨਿਜਤ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਥੱਲੇ ਨੈਬ ਮਹੰਤ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਹਨ॥ ਅੱਗੇ ਜਦ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਾਪਸ ਗਏ, ਓਥੇ ਉਪ ਟਕਸਾਲ ਚਾਲੂ ਕਰਣਗੇ, ਉਸ ਉਪ-ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਮਹੰਤ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵੀ ਉਪਾਧਿਆਯ ਨਿਜਿਤ ਹਨ॥ ਦੋਨੋਂ ਥਾਵ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਗੁਰੁਗਮ ਕ੍ਰਮ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਸਿਖਿਆ ਅੱਜ ਤੋਂ ਐਥੇ ਗੁਰੂ ਕਾਸ਼ੀ, ਦੂਜੇ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਦਿਜਾ ਪੀਠ ਚਾਲੂ ਕਰਨੇ ਹਨ[ਅ.70]॥ ਇਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਬੁਲਾਏ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧੁਰੰਦਰ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਸੀਖ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੁ ਕਾਸ਼ੀ ਵਿਦਿਆ ਪੀਠ(SEMINARY) ਚਲੇਗੀ, ਇਹ ਮਹਾਉਪਾਧਿਆਇ ਥਾਪੇ॥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੁ ਵਿਦਿਆ ਪੀਠ (DIVINE *GURÜ-SIKH* SEMINARY) 'ਚ ਗੁਰੂ ਰਾਜ ਜੋਗ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਵਿਗਿਆਨ, ਇਤਿਹਾਸ ਅਨੇਕ ਵਿਦਿਆਵਾਂ ਸਿਖਾਣ ਲਈ ਏਹੀ ਸੰਤ ਅਧਿਆਪਕ ਸਿਖ ਚੁਣਨਗੇ...॥

ਏਹ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਇਲਾਕਾ ਕੁਛ 'ਕ ਸਾਲਾਂ ਅੰਦਰ ਪਟਿਆਲਾ ਰਾਜ ਦਾ ਭਾਗ ਹੋਗਿਆ ਜਿਸਦੇ ਮਹਿਕਮਾਂ ਡਜੋਢੀ ਗੋਲਕ ਭਾਗ ਅਧਿਕਾਰ 'ਚ ਸੰਨ 1947-8 ਤਕ ਰਿਹਾ, ਤੇ ਪੈਪਸੂ 1956 ਤਕ ਅਟੂਟ ਰੂਪ ਗੁਰੁ ਕਾਸ਼ੀ ਅਰਥ ਸੰਪ੍ਰਦਾਏ ਸੰਤ-ਗਿਆਨੀਆਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਡੇਰੇ ਤੇ ਉਪਡੇਰੇ ਸ਼ਾਖਾਂਵਾਂ 'ਚ ਭਾਰਤ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੇ ਬਹੁਤ ਡੇਰੇਆਂ 'ਚ ਅਟੂਟ ਵਿਦਿਆ ਉੱਚ, ਮੱਧ ਤੇ ਲਘੂ ਵਿਦਵਾਨ ਓਸੇ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹਾ ਰਹੇ ਹਨ॥[71]

ਧਿਆਨ ਰਹੇ ਤਖਤ Temporal War Command Seat ਹੈ: ਅਧਿਆਤਮ ਕੇਂਦ੍ਰ ਨਹੀਂ॥ ਸੰਨ 1965-66 ਮੱਧ ਬਿਲਕੁਲ ਅਣਜਾਣ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੰਤ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ, ਅਕਾਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੰਤ ਫਤੇ ਸਿੰਘ, ਦੋਵੇਂ ਮੇਰੇ ਬਹੁਤ ਸਮਝਾਣ ਤੇ ਵੀ ਨਾ ਸਮਝੇ

---

69. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਤੀਰਥ ਸੰਗ੍ਰਹ ਪੰ.272, ਤੇ ਆੜ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੇਖੋ:- ਭਾਈ ਕਰਮ ਸਿੰਘ:

70. ੳ.ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਤੀਰਥ ਸੰਗ੍ਰਹ ਪੰ.272,ਦੇ ਆੜ'ਚ ਲਿਖੇ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼.ਭਾਈ ਕਰਮ ਸਿੰਘ:॥ ਅ.ਪੁਨ੍ਹੈ.ਪੰ.228:272;ਨਿਰਮਲ ਅਖਾੜਾ ਨੈਬ ਸ੍ਰੀ ਮਹੰਤ ਸੰਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ'ਨਰੋਤਮ'ਪਥਰ ਛਾਪਾ ਸੰ:1941.ਸੰਨ.1884, ਕੰਪ ਅੰਬਾਲਾ,ਟਿੰਪਲ ਪ੍ਰੈਸ। ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼.ਗਿ.ਗਜਾਨ ਸਿੰਘ,ਪਟਿਆਲਾ, ਆਦਿ॥

71. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੀਰਥ ਸੰਗ੍ਰਹ.ਪੰਨੇ.228,272;ਨੈਬ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹੰਤ ਸੰਤ ਪੰ.ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ'ਨਰੋਤਮ'ਪਥਰ ਛਾਪ ਸੰ:1941/1884 ਸੰਨ,ਕੰਪ ਅੰਬਾਲਾ,ਟੰਪਲ ਪ੍ਰੈਸ ਦੇਖੋ ਗੁਰੂਕੀ ਸਾਖੀਆਂ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਭਾਗ 12.ਪੰ.5058-: ਰੁ.3. ਅੰਸੁ:19:45; ਅਤੇਫੰ.6118-6122 ਅੰਸੁ:18-29:22-26 ਆਦਿ; ਏਨੇ "ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼"ਤੇ ਜ਼ਫਰਨਾਮ੍ਹਾ ਅੰਸ 31- ਆਦਿਆ ਵਿੱਚ ਵਰਣਨ ਹੈ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤੇ ਗੁਰੂਕਾਸ਼ੀ ਪੀਠ ਜੁਦਾ ਪੰਜਵਾਂ ਤਖਤ ਇਲਾਨ ਕਰ, ਖੂਹ ਦੇ ਡਡੂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੂਹ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਤੋਂ ਵਡਾ ਹੈ ਭਲੇਖੇ ਕੁਛ ਨਾ ਜਾਣਿਆ॥)

ਬੈਸਾਖੀ ਦਰਬਾਰ ਦੀਆਂ ਚਿਠੀਆਂ, ਨਿਮੰਤ੍ਰਿਤ ਪਹੁੰਚਣ ਤੇ ਗੁਰੂਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ। ਓਥੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਖਸ਼ਿਸਾ ਕੀਤੀਆਂ, ਅਨੇਕ ਪੰਜ ਪੰਜ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀਆਂ ਟੋਲੀਆਂ ਬਣਾ ਖੜਗ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ। ਆਪਣੀ ਟੋਲਿ 'ਚ ਆਪ ਬੁਲਾਏ ਦੋ ਬਰਾੜ-ਸਿੱਧੂ ਭਾਈ: ਚੌਧਰੀ ਤਿਲੋਕਾ(ਸਿੰਘ) ਸਰਦਾਰ ਰਾਮਾ(ਸਿੰਘ) ਤੇ ਤਿਨ ਹੋਰਾਂ ਉੱਤੇ ਬੜੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਿਖਾ ਖੜਗ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ, ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਕਿਹਾ:-

ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਦੋਨੋਂਆਂ ਨੇ ਚਮਕੌਰ ਗੜ੍ਹੀ ਜੰਗ ਖਤਮ ਹੋਣ ਪਿਛੋਂ ਪਹੁੰਚਨ ਤੇ, ਓਥੇ ਦੇ ਚੌਧਰੀ ਬੁਧੀ ਚੰਦ ਰਾਉਂਤ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਦੋਨੋਂ ਬੜੇ ਸਪੁਤ੍ਰਾਂ (ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ), ਚਾਲੀ ਸਿੰਘਾਂ(ਮੁਕਤੇਆਂ) ਸਮੇਤ ਜਿਨ੍ਹਾ ਜੁੱਧ 'ਚ ਅੰਤ ਗਤੀ ਪਾਈ ਸੀ, ਉੱਤਮ ਰੀਤ ਨਾਲ ਸਸਕਾਰੇ॥ ਅਸੀ ਥੋੜੀ ਐਸੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹਾਂ; ਬਰ ਮੰਗੋ॥

ਦੋਨੋਂ ਚੁਪ ਰਹੇ॥ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਕਿਹਾ: ਬਰ ਮੰਗੋ, ਫੇਰ ਵੀ ਦੋਨੋਂ ਚੁਪ ਰਹੇ॥ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂਜੀ ਕਿਹਾ:- ਸਿਖੋ! ਇਹ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਘਰ ਹੈ, ਐਥੇ ਕਿਸੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਤੋਟ ਨਹੀ; ਵਰ ਮੰਗੋ...ਫੇਰ ਬਰ ਦਿਤੇ: ਥੋਡੇ ਬੰਸੀ ਦੋਨੋਂ ਸਤਲੁਜ ਜਮਨਾ, ਪਹਾੜਾਂ ਉਤੇ ਰਾਜ ਕਰਣਗੇ... ਆਦਿ ਵਰ ਦਿਤੇ॥

ਐਸੇ ਅਨੇਕ ਬਰ ਦਿੰਦੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਸ਼ਬਦ ਅਸੀਸ 'ਚ ਉਚਾਰਿਆ: ਸਲੋਕੁ ਮ:3॥ ਭਗਤ ਜਨਾ ਕਉ ਆਪਿ ਤੁਠਾ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰਾ; ਆਪੇ ਲਇਅਨੁ ਜਨਲਾਇ॥ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਭਗਤ ਜਨਾਕਉ ਦਿਤੀਅਨੁ: ਸਿਰਿ-ਛਤ੍ਰ-ਸਚਾ ਹਰਿ ਬਣਾਇ॥ ਸਦਾ ਸੁਖੀਏ ਨਿਰਮਲੇ, ਸਤਿਗੁਰਕੀ ਕਾਰ ਕਮਾਇ॥ ਰਾਜੇ ਓਇ ਨ ਆਖੀਅਹਿ: ਭਿੜਿ ਮਰਹਿ ਫਿਰਿ ਜੂਨੀ ਪਾਹਿ॥ ॥ਨਾਨਕ: ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਨਕੀਂ ਵਢੀਂ ਫਿਰਹਿ, ਸੋਭਾ ਮੂਲਿ ਨ ਪਾਹਿ॥

ਨੋਟ:- ਪਿਛੇ ਟਿੱਪਣੀ 'ਚ ਲਿਖੇ ਵਰਤਾਂਤ ਗੁਰੁਪ੍ਰਤਾਪ 'ਚੋਂ ਸੀ। ਇਹ ਗੁਰੁਕੀ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੈ॥ ਇਹ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਸ਼ਬਦ ਪਟਿਆਲਾ ਰਾਜਗੁਰੁਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਹੈ ਜਿਸ ਲੰਬੀ ਦੰਤ ਕਥਾ ਵਿੱਚੋਂ ਛੋਟੇ ਭਾਈ ਨੂੰ ਬੜਾ ਰਾਜ, ਬੜੇ ਭਾਈ ਦੋ ਫਾੜ ਰਾਜ ਵਰਦਾਨ, ਕਥਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਬੜੇ ਬਾਈ ਬੰਸ'ਚ ਵੈਰ, ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਕਤਲ ਹੋਇ, ਤੇ ਨਾਭਾ ਬੰਸ ਵੈਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਭੁਪਿੰਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰਾਜਾ ਰਿਪੁਦਮਨ ਸਿੰਘ ਤਕ ਰਹਿਆ। ਦੋਨੋਂ ਬੰਸੀ ਵਿਸਤਾਰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ॥

ਦਮਦਮੇ ਪ੍ਰਸੰਗ 'ਚ ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬੈਸਾਖੀ ਸੰਨ 1706 ਦਰਬਾਰ ਕਾਮਦਾਰ (Holy *Gurü* Household Officer) ਭਾ. ਭਾਨ ਸਿੰਘ(ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਬਣੇ ਆਗੂ) ਹੁਕਮ ਪਾਲਨ ਕਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕੌਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਦ ਕੀਤਾ॥ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਿੱਖ-ਬੰਸੀਆਂ 'ਚੋਂ ਪੰਜ ਸਿੱਖ ਛਾਂਟ ਕੇ ਕਿਹਾ- ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈ ਆਪਣੀ ਟੋਲੀ 'ਚ ਪਹੁਲ ਛਕਾਵਾਂਗਾ॥ ਜੋ ਪੰਜ ਸਿੱਖ ਛਾਂਟੇ:-

1. ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘਜੀ ਬੰਸੀ ਅਭੈ ਰਾਮ(ਸਿੰਘ) ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਕਵਲਨੈਨ ਸੋਢੀ ਮੀਣਾ(ਪਟਿਆਲਾ ਰਾਜ ਭਵਾਨੀਗੜ੍ਹ) ਘਰਾਚੋਂ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਚੌਧਰੀ ਤਿਰਲੋਕ(ਸਿੰਘ) ਫੂਲਕਾ ਨਾਭਾ-ਜੀਂਦ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਬਾਨੀ ਪਿਤਾ।

2. ਸਰਦਾਰ ਰਾਮਾ (ਸਿੰਘ) ਫੂਲਕਾ ਪਟਿਆਲਾ ਰਾਜ ਬਾਨੀ ਬਾਬਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘਦੇ ਪਿਤਾ।
3. ਭਾਈ ਗੁਰਬਖਸ਼ (ਸਿੰਘ) ਭਾਈਕੇ ਸਿਧੂ ਕੈਥਲ ਰਾਜ ਬਾਨੀ, ਅਤੇ
4. ਭਾਈ ਦਾਨਾ (ਸਿੰਘ) ਪਿੰਡ ਅਬਲੂ ਮਹਿਮਾ(ਪਟਿਆਲਾ ਰਾਜ ਬਠਿੰਡੇ) ਸਰਦਾਰ ॥ [ਹ.72]
5. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਜੀ ਅਧਿਆਤਮ ਕਰਮੀ ਖੜਗ ਪਾਹੁਲ ਛਕਾਣ ਲਈ ਦਮਦਮੇ ਬੈਸਾਖੀ ਆਪਣੇ ਸਮੇਤ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਛਾਂਟੇ:-

1. ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ
2. ਬਾਵਾ ਵਿਨੋਦ ਸਿੰਘ ਤ੍ਰੇਹਨ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਅੰਗਦ ਦੇਵਜੀ ਦੀ ਸੱਤਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ
3. ਬਾਵਾ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਤ੍ਰੇਹਨ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਅੰਗਦ ਦੇਵਜੀ ਦੀ ਅੱਠਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਜਥੇਦਾਰ ਵਿਨੋਦ ਸਿੰਘਜੀ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ।
4. ਨਿਰਮਲ ਗਿਆਨੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਮਹੰਤ (Ordained Bishop) ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਅਤੇ
5. ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ[ਅ.73] ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਛੋਟੇ ਚੇਲੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁ ਦਰਬਾਰ ਕਵੀਰਾਜ ਚੰਦਨ ਸਿੰਘ, ਪਹਿਲੇ ਪਟਿਆਲੇ ਰਾਜ ਗੁਰੁ ਕੁਰਸੀਨਾਮੇ ਦੇ॥

ਪਟਿਆਲਾ ਰਾਜ ਧਰਮ ਮੰਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਅਟੂਟ ਕਦੀਮੀ ਕੁਰਸੀਨਾਮਾ

ਰਾਜਾ/ਸਰਦਾਰ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ 'ਫੂਲਕਾ'(ਈ.16..- - 1714) ਨੂੰ ਰਾਜ ਵਰ: ਪਹਿਲਾਂ- ਪਿਆਰਾ ਧਰਮ ਸਿੰਘ. 2. ਕਵੀ ਚੰਦਨ ਸਿੰਘ, 3. ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ = 4. ਸੰਤ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਛੋਟੇ, ਠੀਕਰੀਵਾਲ/ਬਰਨਾਲਾ

1. ਮਹਾਰਾਜਾ ਬਾਬਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘ (1691-1714-65) = 5. ਸੰਤ ਠੀਕਰੀਵਾਲ /ਟਿੱਕਾ ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ
2. ਮਹਾਰਾਜਾ ਅਮਰ ਸਿੰਘ (1748 -65- 81) = 6. ਮਹੰਤ ਤੋਤਾ ਸਿੰਘ ਠੀਕਰੀਵਾਲ
3. ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ (1773 -81-1813) = ਠੀਕਰੀਵਾਲ
4. ਮਹਾਰਾਜਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ (1798-1813-45) = ਠੀਕਰੀਵਾਲ
5. ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਰੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ (1823- 45 - 62) = 6.ਮਹੰਤ ਤੋਤਾ ਸਿੰਘ+ਸੰਤ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਠੀਕਰੀਵਾਲ
6. ਮਹਾਰਾਜਾ ਮਹੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ (1852- 62 -76) = 7.ਮਹੰਤ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਠਕਿਰੀਵਾਲ
7. ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਾਜੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ (1871- 76-1900) = 8.ਸ਼੍ਰੀਮਹੰਤ ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ ਪੰਚੈਤੀ ਅਖਾੜਾ ਠੀਕਰੀਵਾਲ

---

72. ਸ਼੍ਰੀਗੁਗ੍ਰੰਜੀ.ਓ.ਪੰ. 590:7-9॥ ਅ.ਤੀਜੇ ਸਤਿਗੁਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼/ਅਜ ਦੇ ਜ਼ਮਹੂਰਿਅਤ ਚੋਂਣਾਂ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਹੈ! ਏ.ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ:3।24।26-; ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗਿ.ਗਜਾਨ ਸਿੰਘ,ਪਟਿਆਲਾ ॥ ਸ.ਗੁਰੁਕੀ ਸਾਖੀਆਂ. ਸ਼ਾਖੀ:61; 100-103॥ ਹ.ਗੁਰੁਕੀ ਸਾਖੀਆਂ.ਸਾਖੀ:101-102॥

73. ਨੋਟ:- ਸੰਤ ਘਰੇਲੂ ਰਹਿਤਬਧ ਨਹੀਂ, ਖੁਲਾ ਭਰਮਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਹੈ॥ ਗਿਆਨੀ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ,ਜਾਂ ਫੋਜ ਗ੍ਰੰਥੀ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਹੈ,ਇਤਨਾ ਫਰਕ ਹੈ। ਦੋਨਾਂਦਾ ਸੋਮਾ, ਸਿਧਾਂਤ, ਲਖਸ਼ ਇੱਕੋ ਹੈ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

8. ਮਹਾਰਾਜਾ ਭੂਪੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ (1891-1900-38) = 9. ਮਹੰਤ ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ ਠੀਕਰੀਵਾਲ ਰਾਜ ਗੁਰੁ ਪਟਿਆਲਾ ਦਰਬਾਰ ਮਹੰਤ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਮੋਤੀਬਾਗ / ਠੀਕਰੀਵਾਲ

9. ਮਹਾਰਾਜਾ ਯਾਦਵੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ (1913-38-74) 9+10. ਮਹੰਤ ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ + ਸੰਤ ਰਾਮਬਸੰਤ ਸਿੰਘ (ਪਟਿਆਲਾ) ਰਾਜਾ ਡਾ. ਮ੍ਰਿਗੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ (1928-20..) ਪਟਿਆਲਾ ਸੰਗੀਤ ਘਰਾਣਾ ਗੰਧਰਵ ਵੀਣਾ, ਸੱਤਾਰ ਕਲਾਵੰਤ ਗਾਯਨਾਚਾਰਜ, ਗੰਧਰਵ ਮਹਾਵਿਦਜਾਲਯ ਐਮ. ਐਮ.; ਅਮਰੀਕਾ. ਯੇਲ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਵਿਸ਼੍ਵਧਰਮ:ਐਮ.ਏ. ਆਰ{Master of Arts in Religion (MAR.Yale Div)} ਮਗਰੋਂ ਵਿਸ਼੍ਵਧਰਮ ਦੀ ਪੀ, ਐਚ.ਡੀ(Ph.D (GNDU: World Rel) ਸੂਨੀ, ਕੂਨੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ...

10. ਮਹਾਰਾਜਾ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ (1942-20...) ਪੰਜਾਬ ਮੁੱਖ ਮੰਤ੍ਰੀ...=10. ਸੰਤ ਰਾਮਬਸੰਤ ਸਿੰਘ (ਰਾਜਗੁਰੁ, ਪਟਿਆਲਾ) ਟਿੱਕਾ ਰਣੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼: ਉਸੇ ਬੈਸਾਖੀ ਪਰਵ ਦਰਬਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਸਕਾਰ ਭੋਗ ਉਤੇ ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂਜੀ ਨੇ ਦੋਨੋਂ ਚੌਧਰੀ ਫੂਲ ਬਰਾੜ ਪੁਤ੍ਰ: 1,ਚੌਧਰੀ ਤ੍ਰਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਤੇ 2. ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੋ ਭਾਈਆਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਕਰਕੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂਜੀਨੇ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਇਕੱਠੀ ਸੰਗਤ ਸਾਹਮਣੇ ਬਹੁਤ-ਖੁਸ਼ੀ ਦਿਖਾਂਦੇ ਦੋਨੋਆਂ ਨੂੰ ਹਲਤ-ਪਲਤ ਸੁਖਾਂ ਲਈ ਦੋ ਦਰਜਨ ਵੱਧ ਸਿਰੋਪਾਓ, ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਆਪਣੇ ਕਰ-ਕਮਲਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ। ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਫਹਿਰਿਸਤ ਇਹ ਹਨ:-

ਹਲਤ ਉਧਾਰ ਲਈਂ:-

1. ਕਿਲੇ ਸਿੰਘਪੌੜ ਉਤੇ ਤਿੰਨ ਗਜ਼ ਲੰਬਾ ਲੋਹ ਨਿਸ਼ਾਨ ਪੀਲੇ ਮਖਮਲੀ ਝੰਡੇ ਸਮੇਤ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਬੁਰਜ ਅੰਦਰ ਹੀ ਰਿਹਾ॥ 2.ਸੈਨਾ/ਫੌਜ ਸਾਹਮਣੇ ਪੈਦਲ/ਘੋੜੇ/ਹਾਥੀ ਲਈ ਛੋਟਾ ਲੋਹ ਨਿਸ਼ਾਨ ਪੀਲਾ ਮਖਮਲ ਝੰਡੇ ਸਮੇਤ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਸਦਾ ਬੁਰਜ 'ਚ ਰਿਹਾ 3. ਦੋ ਦਰਜਨ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਆਦਿ:- ਫੌਲਾਦੀ ਖੜਗ, ਸਕੇਲੇ, ਅਸਿ, ਕ੍ਰਿਪਾਨ, ਪੇਸ਼ ਕਬਜ਼, ਸਫਾਜੰਗ ਆਦਿ।4.ਦਸ਼ਮ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂਜੀ ਤੀਰ, ਸੋਨੇ ਬੰਦ ਫਲ ਵਾਲੇ ਦਿਤੇ, 5.ਤੀਰ ਨਿਸ਼ਾਨ ਜ਼ਰਾਬਕਤ੍ਰ ਸੋਨੇ ਅੱਖਰ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਲੇਖ ਤੋੜੇਦਾਰ ਬੰਦੂਖ ਆਦਿ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ॥

ਪਲਤ ਉਧਾਰ ਲਈਂ:-

6. ਛੇਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬਜੀ ਦੇ ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਮਖਮਲ ਮਿਆਨ ਸਮੇਤ ਦਸ ਸੇਰ ਪੱਕਾ ਖੰਡਾ ਮਰ੍ਹਾਜ ਯੁੱਧ ਖੇਤ੍ਰ 'ਚ ਚੌਧਰੀ ਮੋਹਨ ਬਰਾੜ-ਸਿੱਧੂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਗੁਰੂਸਿੱਖ ਮਿਸਲ ਹੋਣ ਵੇਲੇ ਬਖਸ਼ਿਆ॥

7. ਸੱਤਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬਜੀ ਦੀ ਚੌਧਰੀ ਫੂਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਪੰਜ ਗ੍ਰੰਥੀ॥

8. ਨੌਵੇਂ(9)ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਤੇਗ਼-ਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਮਖਮਲ ਮਿਆਨ ਸਮੇਤ ਤਲਵਾਰ॥

9. ਉਪਰ ਲਿਖੇ ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦ-ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘਜੀ ਦੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਦਾ ਤੇ ਬਿਨਾ ਰਾਗ ਮਾਲਾ, ਸ਼੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਆਦਿ॥ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਪੂਜ ਵਸਤੂਆਂ ਛੋਟੇ ਭਾਈ ਪਟਿਆਲੇ ਬੰਸੀਆਂ ਦੇ ਕਿਉਂ ਆਈਆਂ? ਬੜੇ ਭਾਈ ਨਾਭਾ ਬੰਸ ਦੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਇਸ ਦੀ ਸਚੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਤਿਹਾਸ ਪਹੇਲੀ ਪਿਛੇ ਬੜੇ ਬੰਸ ਨਾਲ ਵੈਰ ਅੰਤ ਤਕ ਸਾਨੂੰ ਹੀ ਪਤਾ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਸਭ ਇਤਿਹਾਸ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ, ਹੋਰ ਥਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ॥

10. ਐਸੇ ਅਨੇਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਫੈਰਿਸਤ ਲਿਖੇ, ਅਨਲਿਖੇਆਂ ਦੇ ਨਿੱਤ ਦਰਸ਼ਨ ਸਪਰਸ਼ਨ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਪੂਜਜ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਨਣ ਦਾ ਸੌਭਾਗਜ ਹੈ॥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਆ ਦੇ ਬੁਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇ ਸਮੇ ਜੋ ਅਨੇਕ ਪਰਦਾਨ ਪੂਜ ਵਸਤੂਆਂ ਬਖਸ਼ਸ਼ ਕਿਲੇ ਮੁਬਾਰਿਕ ਮਹਾਰਾਜਾ ਬਾਬਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਬੁਰਜ ਹਜ਼ੂਰੀ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ 'ਚ 1956-60 ਤਕ ਰਹੀਆਂ: ਤੇ ਪਿਛੋਂ ਨਵੇਂ ਮੋਤੀ ਮਹਿਲ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਪਟਿਆਲੇ ਹੁਣ ਹਨ॥ ਇਹ ਪੂਜ ਵਸਤੂਆਂ ਨਾਲ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂਜੀ ਦੀਆਂ ਪੂਜ ਵਸਤੂਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ:- 1. ਸੰਮਤ 1763 'ਚ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ 10ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂਜੀ ਦੇ ਛਾਂਟੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇਆਂ ਨੂੰ ਕਰ-ਕਮਲਾਂ ਨਾਲ ਖੜਗਾਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਣ ਵੇਲੇ ਬੰਸ ਉਧਾਰ ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਛੋਟੇ/ਸਾਨੀ (ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਬੜੇ ਪਿਆਰੇ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਨ) ਬਕਸ਼ੀ, ਗੁਰੁਕਾਸ਼ੀ ਅਟੁਟ ਗੁੰਰੁਗਮ ਟਕਸਾਲ ਕੁਰਸੀ ਨਾਮਾ ਚਲਿਆ। ਓਨ੍ਹਾਂ ਮਹੰਤਾਂ, ਸੰਤਾਂ, ਗਿਆਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅਟੁਟ ਲੜੀਆਂ ਚਲੀ 'ਚ ਅਤੀ ਦੁਰਲਭ ਬ੍ਰਹਮ ਕ੍ਰਮ ਗਿਆਨ ਪਰਿਭਾਖ ਕ੍ਰਮ ਪਠਨ ਪਾਠਨ ਸਿਖਿਆ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦਰ ਪੀੜ੍ਹੀ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲਪੁਰਖੁ, ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਪਰਮ ਸੌਭਾਗੀ ਹਾਂ॥ 2. ਸਿਰਹਿੰਦੀ ਭਗਤ ਸਧਨਾ ਕਸਾਈ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਰਾਮਾਤੀ ਤੋਲ ਬੱਟਾ(ਪੱਥਰ) ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਪੂਜਜ ਪਦਾਰਥ ਹਨ।

ਛੇਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਬਖਸ਼ਸ਼ ਫੂਲ ਮਿਸਲ ਥਾਪਣੀ

ਸਾਰੇ ਗੁਰੂਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਾਖੀ ਜਾਣਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ:- ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਗੁਰੂਸਿਖ ਮਰ੍ਹਾਜ(ਮੁਹਰਾਜ) ਮਿਸਲ ਛੇਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸੰਨ 1636 ਪੋਹ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਟਾ ਸਤਾਰਾਂ 17, ਮੰਗਲਵਾਰ ਮਰ੍ਹਾਜ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮਲ੍ਹਾਨ, ਜੰਗ ਮਦਾਨ ਜਿਤਣ ਤੇ ਉਸੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਰ੍ਹਾਝ ਗੁਰੂ ਮਿਸਲ ਥਾਪੀ॥ ਜੰਗ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਫਲ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੁਗ਼ਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਇੱਕਠੀਆਂ ਤਿਨੋਂ ਫੌਜਾਂ ਦੀ ਹਾਰ ਦੇਖੀ, ਜਿਵੇਂ:- 1.ਲਾਹੌਰ ਸੂਬੇ ਅਤੇ 2. ਸਿਰਹੰਦ ਸੂਬਾ, ਤੇ 3. ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਫੌਜਦਾਰ ਜੁੜੀ ਤਿਨੋਂ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਸ਼ਿਕਸਤ ਖਾਧੀ॥ ਜੰਗ'ਚ ਛੇਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਫੌਜ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਚੌਧਰੀ ਮਰ੍ਹਾਜ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਮੋਹਨ ਦੀ ਫੌਜ ਨੇ ਜਿਤ ਪਾਈ ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਛੇਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਮਰ੍ਹਾਜ ਪੁਤ੍ਰ ਮੋਹਨ ਦੀ ਫੌਜ ਨੂੰ, ਮੁਗ਼ਲ ਫੌਜ: ਜੈਪੁਰ, ਜੋਧਪੁਰ ਆਦਿ ਮਿਸਲਾਂ ਮੁਕਾਬਲੇ, ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਗੁਰੂਸਿਖ ਮਹਿਰਾਜ ਮਿਸਲ ਇਲਾਨ ਥਾਪੀ॥ [74]

ਉਸ ਜੰਗਕਾਲ ਦੋ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਪਿਛੋਂ ਫੇਰ ਗੁਰੂਸਿਖ ਮਹਿਰਾਜ ਮਿਸਲ ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘਜੀ ਨੇ ਫੂਲ ਸਿੱਧੂ- ਬਰਾੜ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਬੜੇ ਪੁਤ੍ਰ:-1.ਚੌਧਰੀ ਤਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਲਿਤੀ। ਛੋਟਾ ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਰੀਖਿਆ

74. ਦੇਖੋ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ'ਚ 19ਵੀ ਸਦੀ ਪੁਸਤਕ:- "Mr.Campbell's "*The Sikhs*"

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

'ਚ ਉਤੀਰਣ ਭਾਵਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਬੜਾ ਰਾਜ (ਪਟਿਆਲਾ) ਹੋਣ ਦਾ ਬਰ ਪਾਯਾ[75], ਪਰ ਬੜੇ ਭਾਈ ਤਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦੁਬਧਾ ਭਾਵਨਾ ਕਾਰਣ ਅੰਤ 'ਚ ਛੋਟੇ ਦੋ-ਫਾੜ (ਨਾਭਾ,ਜੀਂਦ) ਰਾਜਾਂ ਦਾ ਬਰ ਪਾਯਾ; ਇਸ ਕਾਰਣ ਦੋ ਵਿਸ਼ੇਸ ਰਾਜਸੀ ਗਲਾਂ ਹੋਈਆਂ:- 1.ਮਰ੍ਹਾਜ ਮਿਸਲ ਰਾਜ ਬਰਦਾਨ ਬਖਸ਼ਨ ਕਾਰਣ ਫੂਲਕਿਆਂ ਮਿਸਲ ਬਣ ਗਈ; ਅਤੇ 2.ਤਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਦੁਭਿਦਾ ਭਾਵਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਬਰਦਾਨ ਕਾਰਣ ਪੁਤਾਂ 'ਚ ਈਰਖਾ ਕਾਰਣ ਚਾਚਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਤਾ, ਤੇ ਬੰਸੀਆਂ 'ਚ ਵੈਰ ਸੰਨ 1947-48 ਤਕ ਰਹਿਆ; ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੱਲ ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਨੋਂਆਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾ'ਚ ਫਰਕ ਕਰਕੇ ਨਾਭੇ ਦੀ ਈਰਖਾ ਚਲਦੀ ਰਹੀ॥

ਉਸੇ ਬੈਸਾਖੀ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ-ਕਾਸ਼ੀ ਥਾਪ ਦਮਦਮਾ ਭਾਈ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਹੰਤ ਥਾਪਿਆ; ਜੋ ਅਗੇ ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਪਟਿਆਲਾ ਰਾਜ ਬਾਨੀ ਬਾਬਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭਾਈ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਹੀ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਠੀਕਰੀਵਾਲ ਪਿੰਡ ਬਰਨਾਲੇ ਖੜਗ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ॥ ਓਸੇ ਥਾਂ ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਬਣਾਇਆ, ਹੁਣ ਤਕ ਹੈ॥

ਦਿਵਾਨ ਖਾਨੇ ਦੀ ਛੱਤ ਥਿਰ ਰਖਣ ਲਈ ਅਨੇਕ ਥੰਮਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੇ ਸਾਰੇ ਇਕ ਇਕ ਕਰਕੇ ਢਾਹੇ ਜਾਣ ਆਪੇ ਛੱਤ ਢਹਿ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕੇਵਲ ਇੱਕੋ ਤਰੀਕੇ ਰਾਹੀਂ ਸੰਭਵ ਹੈ, ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਧਰਮ ਅਰਥ, ਇਤਿਹਾਸ ਦਸਿਆ ਜਾਵੇ ਮੁੱਕ ਜਾਣਗੇ॥ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ, ਪੁਰਾਣੇ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦੇ, ਸਮਝਨਾ ਦੂਰ॥ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਉਸ ਦਾ ਦੇਸੀ ਇਤਿਹਾਸ ਪਲਟਕੇ ਨਵੀ ਬੋਲੀ 'ਚ ਲਿਖਵਾਇਆ, ਜੋ ਅੱਜ ਦੁਨਿਆ ਭਰਦੇ ਸਿੱਖ ਉਲਟੇ ਅਰਥ ਸਮਝਦੇ ਹਨ॥ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਲਾਹੌਰ(ਉੱਤਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ) ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਤੇ ਖਤਮ ਹੋਇਆ, ਇਹ ਕਮਾਲ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੀ ਹੈ? ਪਰ ਅਸਲ ਗੁਰੂਸਿੱਖ ਰਾਜ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਹੈ:- ਨਾਨਕਿ ਰਾਜੁ ਚਲਾਇਆ, ਸਚੁ ਕੋਟੁ ਸਤਾਣੀ ਨੀਵਦੈ॥

ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂ ਜੀਦਾ ਬਚਨ ਹੈ: ਰਾਜ ਸਾਜ ਹਮਪਰ ਜਬ ਆਯੋ। ਜਥਾ ਸ਼ਕਤ ਤਬ ਧਰਮ ਚਲਾਯੋ॥ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਕਦ ਮੰਨਦੇ, ਜਾਂ ਚੌਂਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਗੁਰੂਸਿੱਖ ਕਦੀ ਇਹ ਜਾਣਨ ਤੇ ਮੰਨਣ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਵੀ ਕਦੀ ਰਾਜੇ ਸਨ! ਛੇਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗਵਾਲਿਅਰ 51 ਰਾਜੇਆਂ ਨਾਲ ਕੈਦ ਕਿਉਂ ਸਨ? ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਥਾਪਕ ਪੈਗੰਬਰ ਈਸਾ, ਰਾਜਾ ਨਹੀਂ ਸਨ: ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸੇ ਗੁਰੂ ਵੀ ਸਮਝਨੇ ਚਾਹਿਦੇ ਹਨ ਪਰ ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਹੈ: ਬਾਬੇ ਕੇ ਬਾਬਰ ਕੇ ਦੋਊ । ਆਪ ਕਰੇ ਪਰਮੇਸਰ ਸੋਊ॥ ਦੀਨਸ਼ਾਹ ਇਨਕੋ ਪਹਿਚਾਨੋ। ਦੁਨੀਪਤਿ ਉਨਕੋ ਅਨੁਮਾਨੋ॥ ਸੰਖੇਪ ਭਾਵਾਰਥ ਇਹ ਹੈ:-

ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕਰਤਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਨੇ ਦੋਨੋਂ ਬਾਬਾ ਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀਆਂ ਸਮੇਤ ਭਾਰਤ ਖੰਡ ਦੇ ਦੀਨਸ਼ਾਹ(Divine Spiritual Sovereign) ਥਾਪੇ ਅਤੇ ਮੁਗ਼ਲ

75. ਸ਼੍ਰੀਗੁਗ੍ਰੰਥਜੀ ਉ.ਪੰ.966:15 ॥ਅ.ਦਗ੍ਰੰਜੀ,ਗੁਰਵਤਾਰ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ 7।1॥ ਏ.ਪੁਨ੍ਹੈ. ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ 13:9-10॥ਸ.ਪੁਨ੍ਹੈ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ 6:26॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬਾਬਰ ਬੰਸੀ ਇਸੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੁਨੀਪਤਿ(Temporal Sovereign) ਥਾਪੇ। ਅਰਥਾਤ, ਦੋਨੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਪਧਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਾਹ-ਪਤਿ ਰਾਜੇ ਥਾਪੇ॥

ਆਮ ਪਾਠਕ ਰਾਜਾ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮੂਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ॥ ਰਾਜੇ ਸ਼ਬਦ ਮੂਲ ਗੌਂਣ-ਰੂੜੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਧਾਤੂ ਆਧਾਰ- **ਰਾਤ੍ਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤੇ ਇਤਿ ਰਾਜਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼** ਅਰਥ ਹੈ॥ ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਬੋਧੀ, ਗੌਤਮ ਬੁੱਧ ਨੂੰ ਏਸ਼ਿਆ ਦਾ ਚਾਨਣ(Light of Asia) ਆਖਦੇ ਹਨ॥ ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੈਗੰਬਰ ਮੁਹੰਮਦ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ-

ਜੇ ਪ੍ਰਭੁ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਉਪਜਾਏ। ਤਿਨਤਿਨ ਅਪਨੇਰਾਹ ਚਲਾਏ॥
ਮਹਾਦੀਨ ਤਬ ਪ੍ਰਭੁ ਉਪਰਾਜਾ। ਅਰਬ ਦੇਸ ਕੋ ਕੀਨੋ ਰਾਜਾ॥ 26

ਤੁਕ 'ਚ ਰਾਜਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ॥ ਜਨਤਾ ਕੇਵਲ ਜਿਗ੍ਹਾ ਕਲਗੀ ਆਦੀ ਪਹਿਨਣ, ਸਿੰਘਾਸਨ ਉਤੇ ਬੈਠਣ ਵਾਲੇਆਂ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਸਮਝਦੀ ਹੈ ਪਰ ਅਸਲ ਓਹ ਰਾਜਾ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਹਕੂਮਤ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਭੇਖ 'ਚ ਹੋਵੇ, ਓਹੀ ਰਾਜਾ/ਹੁਕਮਰਾਨ ਹੈ॥

ਪੰਚਮ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ, ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਿੱਛੋਂ, ਛੇਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਰਾਜ ਦਰਬਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਬਣਾਇਆ, ਮਰ੍ਹਾਜ ਜੁਧ ਵਿਜੈ ਉਤੇ ਮਰ੍ਹਾਜ ਮਿਸਲ ਆਪ ਥਾਪੀ॥

ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਬਿਗਾੜ ਪੌਣ ਲਈਂ ਗੁਰੂਸਿੱਖਾਂ'ਚ ਅੱਜ ਦੀ ਖੜੀ ਪੰਜਾਬੀ 'ਚ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਬਾਣੀ ਅਧਾਰ ਸਿਧਾਂਤ ਰਾਹੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਨਵੀਂ (ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ, ਆਦਿ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ) ਬੋਲੀਆਂ 'ਚ ਲਿੱਖਣੀ ਪੈਣੀ ਹੈ--ਨਹੀ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰਦੇ ਗੁਰੂਸਿੱਖ-ਸਿੰਘ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂ ਜੀਦੇ ੧ਓਂਤੱਤ ਦੇ ਏਕਤ੍ਵ ਸਿੱਧਾਤ ਤੋ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿ--ਅਤਿਪ੍ਰਚੰਡ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੱਧਾਂਤ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੋਨੋਂ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਰਹਿ ਜਾਣਗੇ॥ ਸਿੰਘਾਵਲੋਕਨ ਨਿਯਾਯ: ਅਸੀਂ ਜਿਥੋਂ ਕੁਛ ਲਾਂਬੇ ਹੋਇ ਸੀ, ਓਥੇ ਵਾਪਸ ਮੁੜਦੇ ਹਾਂ॥

ਟੀਕਾ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਤਾ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਪਰਿਚੈ

ਸ਼ੁਰੂ'ਚ ਇਸ ਗੰਥ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਪ੍ਰਸੰਗ ਲਿਖਿਆ, ਹੁਣ ਇਸ ਦਸ ਟੀਕਾ ਸੰਗ੍ਰੈਹ ਗ੍ਰੰਥ ਕਰਤੇ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਗੁਰੁਗਮ ਸਿੱਖਯਾ ਬਾਰੇ ਹੈ॥ ਬਚਪਨ ਤੋ ਦੋਨੋਂ ਦੇਸੀ-ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ (ਯੋਰਪੀਅਨ) ਅਨੇਕ ਰਜਵਾੜੇ ਦੇ ਹਰ ਤਬਕੁ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਿਮਾਂ ਨਾਲ ਵਾਸਤਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ॥ ਪੰਜ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲਦੀ ਉਮਰ ਤਕ ਇਸਾਈ ਧਰਮੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਤਲੀਮ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਸਿਖਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਦੇਸੀ ਤੇ ਵਿਦੇਸੀ ਢੰਗ ਵਿਦਿਆ ਪਠਨ ਪਾਠਨ ਅਮਲੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪਾਂ 'ਚ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸਮਝੇ ਸਨ। ਐਸੀ ਵਿਵਸਥਾ ਹੁਣ ਦੋਹਾਂ ਆਮ ਗਰੀਬ ਜਨਤਾ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਅਮੀਰ ਬਾਲਕਾਂ ਲਈ ਵੀ ਦੁਰਲਭ ਸੀ॥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ-ਸਭ ਕਿਛੁ ਜੀਵਤਕੋ ਬਿਵਹਾਰ॥ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਭਾਈ ਸੁਤ ਬੰਧਪ ਅਰੁ ਫੁਨਿ ਗ੍ਰਿਹ ਕੀ ਨਾਰਿ॥[76] ਸੰਸਾਰੀ ਗ੍ਰੀਹਸਤੀ ਜੀਵਨ ਸੰਸਾਰ ਗ੍ਰਿਸਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਸੰਗੀਤ ਕਲਾ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਿਆ, ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਸੰਗੀਤ ਸਤਸੰਗਾਂ ਵਿਚ ਲੈਂਦੇ ਪਟਿਆਲੇ 'ਚ ਬਾਬਾ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਡੇਰੇ ਛੋਟੇ ਸੰਤ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਗੁਰਮਤ ਕਾਲਿਜ ਥਾਪਿਆ; ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਡਾ.ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਥਾਪੇ, ਜੋ

76. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥਜੀ.ਪੰਨਾ.536:11

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਓਨਾਂ ਦੇਖੇ ਸਿੱਖ ਮਿਸਨਰੀ ਸੰਸਥਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਰੂਪਰੇਖਾ ਉੱਤੇ ਚਲਾਨ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਪਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਦਵਿਤ ਸਿਖ ਵਿਦਵਾਨਾ ਦੀ ਘਾਟ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਈ, ਰਾਜਨੀਤੀ ਸਿਖਾਣ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਿੱਖ ਦੇਖੇ, ਅਤੇ ਧਨ ਦੀ ਵੀ ਥੁੜ ਵਜ਼ੀਫੇ ਆਦਿ ਦੇਖ, ਓਨ੍ਹਾਂ 20 ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਧਰਮ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਧਰਮ ਪੜ੍ਹਾਨ ਲਈ ਚੁਣੇ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਭਾਸ-ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਮਦਦ ਕਰਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਕੀਤੀ, ਕਾਰਣ ਕਿ ਓਹ ਤਿਨ ਚਾਰ ਸਾਲ ਓਦੋਂ ਹਰੇਕ ਵੀਰਵਾਰ ਟੀ.ਬੀ. ਹਸਪਤਾਲ ਡਾ.ਖੁਸ਼ਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਤਸੰਗ 'ਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਚਰਚਾ ਭਾਗ ਸਮੇ ਸਮੇ ਆਪਣੀ ਵੀ ਵਾਰੀ ਆਣ ਤੇ ਕਥਾ ਸੁਣਦੇ ਸਨ॥ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਈ ਅਰਦਮਨ ਸਿੰਘ ਬਾਗੜੀਆਂ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪਹਿਲੂ ਸਿਖਾਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰੇ॥ ਅਸਾਂ ਦੋਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਛਾ ਪੂਰ ਚੜ੍ਹਾਣ ਲਈਂ ਸਿਖਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ॥

ਥੋੜੇ ਚਿਰ ਮਗਰੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਬਾਰਾਂਦਾਰੀ ਮਹਿਲ 'ਚ ਥਾਪੀ ਗਈ; ਡਾ. ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਜੁੜੇ ਤੇ ਗੁਰਮਤ ਕਾਲਿਜ ਛੱਡ ਗਏ॥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਬਣੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨੇ ਸਿਖਾਣ ਦੇ ਨੇਮ ਬਦਲੇ॥ ਵਿਸ੍ਮੈ ਤੁਲਨਾਤਮ ਧਰਮ ਮਹੌਲ ਨਾ ਰਹਿਣ ਕਾਰਣ ਇਹ ਭਾਸ਼ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਤਾ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਦਿਲੀ ਕੇਂਦ੍ਰ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਕੁਮਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਵਜ਼ੀਫੇ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਮੱਧਕਾਲੀ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਰੀਤ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਦੀ ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣੁ ਗ੍ਰੰਥ ਹੱਥ 'ਚ ਦਸ ਭਾਸ਼ ਟਿੱਪਣੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸੰਗ੍ਰਹ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਦੇ ਪੰਜ ਸੌ ਬਰਸ ਦੇ ਭੇਟ ਲਈ ਗੁਰਮਤ ਕਾਲਿਜ ਛੱਡ, ਇਹ ਕਾਰਜ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਬਾਣੀ ਪਰਚਾਰਨ ਪ੍ਰਰੰਭ ਕਰ ਹੁਣ ਪੂਰਾ ਕਰ ਸਾਰੀ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਤੇ ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਸਮਰਪਤ ਹੈ॥ ਕਈ ਗੁਣ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਦੇਖੇ:-

1. ਇਹ ਸੰਗ੍ਰਹ ਗੁਰੁ-ਸਿੱਖ ਪੰਜ-ਸੌ ਬਰਸ ਮੂਲ ਸਮਗ੍ਰ ਅਧਿਆਤਮ ਧਰਮ ਆਧਾਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਹੈ॥
2. ਇਹ ਸੰਗ੍ਰਹ ਮਧਕਾਲ ਭਾਰਤ ਦੀ ਰੂੜੀਬਾਣੀ ਅਧਾਰਤ 500 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੇ ਵਲੈਤੀ ਕਾਵਜਰਾਜ ਸ਼ੇਕਸਪੀਅਰ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਾਂਗ (Shakespeare) ਹੈ, ਜੋ ਅੱਜ ਦੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਬੋਲੀ ਨਾਲੋਂ ਅੰਤਰ ਹੈ॥
3. ਇਹ ਸੰਗ੍ਰਹ ਮਧਕਾਲ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ-ਸਾਮ ਧਰਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਦੇ ਵਿਆਕਰਣ, ਵਾਰਤਿਕ, ਗੱਦ-ਪਦ ਧਾਤੂ ਅਧਾਰ ਬਣੇ ਨਾਂਵ ਕ੍ਰਿਯਾ ਪਦ ਬਣਤਰ,ਪਿੰਗਲ ਛੰਦ(Prosody), ਭਾਸ਼ਾ ਅਲੰਕਾਰ(Figure of Speech) ਭਾਸ਼ਾ ਨਜਾਯ (maxims) ਹਨ॥ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਕਰ:- ਅੰਤਰ ਅਲਾਪਕਾ (answers within), ਬਾਹਰ ਅਲਾਪਕਾ (answers sought outside), ਦਿਸ਼ਟ ਕੂਟ(Riddles) ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਬਾਣੀ ਸ਼ਬਦ ਬਿਨਾ ਗੁਰੁਗਮ ਅਰਥ ਸਿਖੇ ਕਦੀ ਸਮਝ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੇ॥
4. ਇਹ ਸੰਗ੍ਰਹ ਮਧਕਾਲ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ-ਸਾਮ ਧਰਮਾ ਦੇ ਅੰਤਲਾ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼੍ਵਧਰਮ ਉਤਪਨ ਗੁਰੁ-ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰੇਆਂ ਦੇ ਤੁਲਨਾਤਮਿਕ ਅਭੇਦ (similarities), ਭੇਦ (differences), ਗੌਣਤਾ(minor) ਦਿਖਾਕੇ ਸਾਰੇਆਂ ਦਾ ੧ਓ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ (major) ਸਮੰਨ੍ਹੈ (synthesis) ਅਧਾਰ ਕਾਰਣ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇਆਂ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ:

ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਕਰਹਿ ਕਹ ਬਪੁਰੇ: ਨਹ ਬੂਝਹਿ ਇਕਏਕਾ॥

5. ਅੰਤ 'ਚ ਇਹ ਸੰਗ੍ਰਹ ਮਧਕਾਲ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤੀ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਵਿਸ਼੍ਵਧਰਮ ਅੰਦਰ (ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ/ਮਹਿਲ)[77] ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:-ਮਹਲ ਅਨੇਕ ਕਮਰੇ,ਦਿਵਾਨਖਾਨੇਆ ਸਮੇਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕਾਲ ਦੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਾਰਥ ਦੇਸ਼ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਤੇਹਾਂ ਲਈ ਨਵ੍ਰਿਤੀ, ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ, ਸੰਨਿਆਸ ਤੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਉਸ ਵਰਣਾਸ਼੍ਰਮ ਧਰਮੀਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਣਾਈ ਹੋਵੇ, ਤੇ ਸੁਧਾਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਨ ਐਸੇ ਧਰਮਾ ਦੇ ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਵਾਦੀਆਂ ਲਈ ਸਮੇ ਸਮੇ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਆਪੋ ਆਪਣੀਆਂ ਬਖਸ਼ਸ਼ਾਂ ਮਿਲਨ ਕਾਰਣ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਪੰਥ: ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਪੁਰਾਣੇ ਰਚੇ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਦਾਸੀ, ਨਿਰਮਲ ਗੁਰੂ ਸਿੱਖ ਮੁੱਖ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕ ਦਸ ਉਦਾਸੀ ਛੇਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀ ਜਮਾਈ ਦੇ ਜੀਤ ਮੱਲੀਏ, ਨੌਵੈ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀਦੇ ਸੇਵਾ ਪੰਥੀ ਆਦਿ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਦਸੋ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀ ਦੇ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਵਿੱਚ ਨਿਰਮਲੇ ਆਮ ਸਿੱਖ-ਸਿੰਘ ਜੋਧੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ(lay Singh-Sikhs denomination) ਤੇ ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਗਿਆਨੀ ਸਿੱਖ-ਸਿੰਘ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ (Ecclesiastic:Theo-Phil-Mystic Sikh-Singh Ministry) ਹਰ ਲੋਕ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਅਤ ਕੱਚੇ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਧਰਮੀ ਦੀਆਂ ਅੰਤਮ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ੧ਓ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਸਿਧਾਂਤ ਲੱਕਸ਼ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮਾਣ, ਪ੍ਰਮੇ, ਉਲਟ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਿਟਾਣ ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰੇ ਭਰਮ ਮਿਟਾਣ ਹਿਤ 400 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਰਚੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂਦਾ ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਇਹ ਸੰਗ੍ਰਹ 1972 ਵਿੱਚ ਰਚਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਤੁਲਨਾਤਮ ਧਰਮ ਵਿਭਾਗ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਭਵਨ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਯੇਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਮਰੀਕਾ ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ॥

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਕਾਰਜ ਰਚਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਬਾਣੀ ਦੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣੁ ਗ੍ਰੰਥੀ ਦੇ ਅਲੋਚਨਾਤਮਕ-ਵਿਆਖਿਆ ਦਸ ਟੀਕੇ ਕਰੀਬਨ 180 ਵਿੱਚੋਂ ਛਾਂਟ ਕੇ ਸੰਗ੍ਰਹ ਕੀਤੇ ਹਨ ਕਿ ਅੱਗੇ ਕੇਵਲ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬਲਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਹਰੇਕ ਧਰਮੀ ਮਨੁਖਮਾਤ੍ਰ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਲਈ ਅਟੱਲ ਨੀਂਵ ਧਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਬਾਣੀ ਪਰਮ ਸਿੱਧਾਂਤ ਦੀ ਨੀਂਵ ਉਤੇ ਉਸਾਰੇ ਮਹਿਲ ਤੋਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਥਾਂ ਸਾਰਾ ਮਸਾਲਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ; ਕਿਸੇ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਯ ਸੰਸ਼ੈਆਂ, ਤੇ ਉਲਟੀ, ਵਿਪਰੀਤ ਭਾਵਨਾ ਬਿਲਕੁਲ ਰਹਿਣ ਦਾ ਸ੍ਵਾਲ ਨਹੀ। ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਦਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਦੇਣ ਦਸ ਜਾਮੇਆਂ 'ਚ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਰਿਅੰਤ ਸਿਧਾਂਤਕ ਦੇਣ ਸਵਾ-ਦੋ-ਸੌ ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਇਕੋ ਹੀ ਸਿੱਧਤ ਕਰਕੇ ਨਿਖੜੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹਿਮਾਲਯ ਪਰਵਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਭਰਿਆ ਅਡੋਲ ਖੜੇ ਤੋਂ ਪੂਰਣ ਸਹਾਇਤਾ ਵਿਸ਼੍ਵ ਲੋਕਮਾਤ੍ਰ ਸਫਲਤਾ ਤਿਨੋਂ ਸੁਖ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਪ੍ਰਣ ਪੂਰੇ ਹੋਣ, ਜਥਾ ਉਪਦੇਸ ਸ਼ਬਦ:-

77. ਨੋਟ:- ਪੁਰਾਣੇ ਕਾਲ ਗ੍ਰੰਥਾ ਵਿੱਚ ਮੰਦਿਰ ਲਫਜ਼ ਪੱਕੀਆਂ ਇਟਾਂ ਪੱਥਰਾਂ ਦੇ ਬਣੇ ਮਕਾਨਾਂ ਲਈਂ ਬਰਤਦੇ ਸੇ। ਕੱਚੇ ਕੋਠੇ/ਮਕਾਨਾਂ ਲਈਂ ਨਹੀਂ। ਮੰਦਿਰ ਤਿਨ(3) ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਨ:- 1.ਦੇਵ ਮੰਦਿਰ, 2. ਰਾਜ ਮੰਦਿਰ ਰਾਜੇ, ਰਾਣੇ, ਮਹਾਰਾਜੇ/ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ, 3.ਸ਼ਾਹੂਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਹਵੇਲੀਆਂ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮ:5:-ਹਲਤਿ ਸੁਖੁ, ਪਲਤਿ ਸੁਖੁ, ਨਿਤ ਸੁਖੁ; ਸਿਮਰਨੋ ਨਾਮੁ ਗੋਬਿੰਦਕਾ ਸਦਾ ਲੀਜੈ॥ ਮਿਟਹਿ ਕਮਾਣੇ ਪਾਪ ਚਿਰਾਣੇ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ ਮੁਆ ਜੀਜੈ॥ [78]

ਰਾਜਾ ਮ੍ਰਿਗੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ,
ਵਿਸ਼੍ਵਵਿਦਿਆਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ,ਪਟਿਆਲਾ;
ਜੁਲਾਈ 1972, ਦੁਬਾਰਾ ਸੋਧਿਆ, ਮਾਰਚ 21, 2007

Shästrï; Giänï:(Pañjäbï Hon), BA(Hon & Add. Philosophy);
Patiälä San'gït Gharänä San'gïtkär:M.M(GMV).
Musicologist Virtuoso: Vinä/Sattär, AIR DELHI:1947-2..,
Emeritus:Yale Music School.Indian Music & Ethno-Musicology
MAR(Yale Divinity School's World Religions & Ethnomusicology)
USA; Ph.D.
Emeritus: CUNY & SUNY Universities Colleges, New York, USA.
145 Baldwin Avenue, Long Island, New York, USA-11560.
Email: rmsingh@optonline.net

ੴ ਸੋਤਿਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ

ਟੀਕਾਵਾਂ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਬਾਣੀ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਕ੍ਰਮ-ਪਰਿਭਾਖਾ ਅਨਿਵਾਰਜ

ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਦੀ ਵਿਸ਼੍ਵ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਮਨੁੱਖ ਮਾਤ੍ਰਨੂੰ ਉੱਤਮ-ਤਮ ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣੁ ਗ੍ਰੰਥੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ॥ ਇਹ ਪੰਦ੍ਰਵੀਂ ਸਦੀਦੇ ਦਿਵ੍ਯ ਅਧਿਆਤਮ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚ ਮਹਾਤਮ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸੀ॥ ਇਸਦਾ ਮਹਾਨ ਕਾਰਣ ਸੀ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਨੇ ਆਪਣਾ ਅਕਾਲ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਸਿੱਧਾਂਤ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਣ ਲਈ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਧਰਮੀ-ਅਧਰਮੀ ਮਨੁਖਾਂ ਨੂੰ ਉਪਰ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਰਾਹੀਂ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਪੁਕਾਰ ਕੀਤੀ- ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਕਰਹਿ ਕਹ ਬਪੁਰੇ :ਨਹ ਬੂਝਹਿ ਇਕ-ਏਕਾ॥ ਉਸ ਕਾਲ 'ਚ ਕੇਵਲ ਹਿੰਦ ਤੇ ਪੱਛਮੀ ਕਤੇਬੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਲਈ ਇਹੀ ਇਦੰਤਾ(categorical) ਇਲਾਨ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜੰਬੂ ਦ੍ਵੀਪ ਭਾਰਤ ਖੰਡ 'ਚ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਧਰਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਓਹ ਤਾਂ ਅਜੇ ਥਾਪਣਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੁਜੀ ਬਚਨ ਕਿਹਾ: ਰਾਹ ਦੋਵੈ ਖਸਮੁ ਏਕੋ ਜਾਣੁ[ਸ.79] ॥ ਸੋ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਜੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਪਰਥਾਇ ਕੇਵਲ ਉਸ ਕਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਨੁਖ ਜਨਮ, ਜਾਤ ਪਾਤਿ, ਵਰਣ-ਆਸ਼੍ਰਮ ਕਰਮ, ਵਿਸ਼੍ਵ ਲੋਕਾਚਾਰ ਸੰਬੰਧੀ ਹੀ

78. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ, ਪੰ.683:13॥
79. ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ:ਓ.ਪੰ.ਭੈਰਉ ਮ:1;-1153:8-16... , ਦਾਨ ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਨ: 3 ਗੁਣੀ,3 ਪਦ, 3.ਤਾਪ ਰੂਪ,3 ਦੇਸ਼,3 ਕਾਲ,3 ਪਾਤ੍ਰ, 3 ਕਾਯਕ, ਵਾਚਕ ਗਿਆਨ, ਮਾਨਸ 21+ ਦੇਖੋ ਭਗਵਦ-ਗੀਤਾ.17:20-22 ॥ ਓ:ਖਟ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਗ੍ਰੰਥ ਹਨ:ਪਰ,ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ, ਜੋ ਭਾਰਤ'ਚ ਮੁੱਖ ਛੇ ਧਰਮਾਂਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਮੂਹ ਰੂਪ ਸੰਪਦਾਇ(denominations) ਹੈਨ:ਪੰਜ ਆਸ੍ਤਿਕ 1.ਗਾਣਪਤ, 2.ਵੈਸ਼ਣਵ, 3.ਸ਼ੈਵ,4.ਸ਼ਾਕਤ 5.ਸੂਰਜ; ਤੇ 6.ਤਿੰਨ ਨਾਸਤਕ 1.ਚਾਰ-ਵਾਕ,2.ਜੈਨ+,3.ਬੋਧੀ+ ਅਤੇ ਸਾਮੀ ਈਸ੍ਵਰੀ ਵਾਦੀ:1.ਮੂਸਾਈ/ਯਹੂਦੀ 2.ਈਸਾਈ, 3.ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਨ ॥ ਅ.ਸ਼੍ਰੀਗੁਗ੍ਰੰਜੀ.ਪੰ.223:7। ਏ. ਪੰ.992:17। ਸ.ਪੰ.223:8;142:8॥ਆਦਿ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਹੀਂ; ਨਾਸਤਿਕ ਅਨੀਸ੍ਵਰ ਵਾਦੀ ਜੈਨ, ਬੋਧੀ; ਆਸਤਿਕ ਈਸ੍ਵਰ ਵਾਦੀ ਵੇਦ ਅਤੇ ਸਾਮੀ ਕਤੇਬੀ(ਤਿਨਃ ਮੂਸਾਈ/ਯਹੂਦੀ, ਇਸਾਈ, ਇਸਲਾਮ) ਧਰਮੀਆਂ ਲਈ ਹੀ ਨਹੀਂ: ਪਰ ਸਾਂਝੇ ਮਨੁੱਖ ਮਾਤ੍ਰ ਲਈ ਸੀ ਅਤੇ ਹੈ॥ ਐਥੈ ਹੀ ਬੱਸ ਨਹੀਂ ; ਏਹ ਦ੍ਵਿਜਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਵੀ ਸਹਾਇਕ ਹੈ, ਕਿਉਂ? ਸਾਰੇ ਮਨੁਖਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ੁਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਦੀ ਮੁੱਖ ਸਿਖਿਆ ਹੈ:

ਮ:1 ਅਕਲਿ ਏਹ ਨ ਆਖੀਐ ਅਕਲਿ ਗਵਾਈਐ ਬਾਦਿ॥ ਅਕਲੀ ਸਾਹਿਬੁ ਸੇਵੀਐ ਅਕਲੀ ਪਾਈਐ ਮਾਨੁ॥ਅਕਲੀ ਪੜਿ''ਕੈ ਬੁਝੀਐ ਅਕਲੀ ਕੀਚੈ ਦਾਨੁ॥ ਨਾਨਕੁ ਆਖੈ ਰਾਹੁ ਏਹੁ, ਹੋਰਿ ਗਲਾਂ ਸੈਤਾਨੁ॥

ਭਾਵ ਹੈ: ਆਪਣੀ ਅਕਲ ਹਰੇਕ ਪਦ, ਤੁਕ,ਪਉੜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਿਚਾਰੇ। ਅਕਲ ਨਾਲ ਗੁਰੁਗਮ ਟਕਸਾਲੀ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰੇ:

ਅਸੀ ਬੋਲ ਵਿਗਾੜ ਵਿਗਾੜਹ ਬੋਲ॥ ਤੂ ਨਦਰੀ ਅੰਦਰਿ ਤੋਲਹਿ ਤੋਲ॥ ਜਹ ਕਰਣੀ ਤਹ ਪੂਰੀ ਮਤਿ॥ ਕਰਣੀ ਬਾਝਹੁ ਘਟੇ ਘਟਿ ॥3॥ ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਨਕ ਗਿਆਨੀ ਕੈਸਾ ਹੋਇ॥ ਆਪ ਪਛਾਣੈ ਬੂਝੈ ਸੋਇ॥ ਗੁਰਪਰਸਾਦਿ ਕਰੇ ਬੀਚਾਰੁ॥ ਸੋ ਗਿਆਨੀ ਦਰਗਹ ਪਰਵਾਣੁ॥

ਮ:1. ਨਿਹਫਲੰ ਤਸ੍ਰ ਜਨਮਸ੍ਰ: ਜਾਵਦ ਬ੍ਰਹਮ ਨ ਬਿੰਦਤੇ ਸਾਗਰੰ ਸੰਸਾਰਸ੍ਰ ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ ਤਰਹਿਕੇ॥ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਉਪਦੇਸ਼ ਹਨ॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਠਦਾ ਹੈ:- ਮਨੁਖ ਮਾਤ੍ਰ ਨੇ ਕੀ ਬੁਝਣਾ ਹੈ ? ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ, ਬੂਝਹਿ ਇਕਏਕਾ ੧ਓ ॥ ਇਹ ਪਰੰਮਪਰਾ ਅਟੁਟ ਗੁਰਗਮ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੀਖਿਜ਼ਾ ਸਿੱਖਿਆ ਅੰਤਮ ਮਨੁਖ ਲਈ ਸ਼੍ਰੀਜਗਤਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘਜੀ ਤੋਂ ਚਾਰਸੌ ਸਾਲ ਦਸਵੀ ਤੋਂ ਪੰਦ੍ਰਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਰੂੜੀ ਬਾਣੀ[82] ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਮੀਣੇ, ਪਿਛੇ ਨੌਂ ਮੁਖ ਜੁੜੇ ਦਸ ਟੀਕਾਕਾਰਾਂ ਦੇ

---

80. ਪੁਨ੍ਹ.ਓ.ਮ:੧:ਪੰ.੧੨੪ਪ:੩-੪''ਧ੍ਰਿਗੁ ਤਿਨਾਕਾ ਜੀਵਿਆ,ਜਿ ਲਿਖਿ,ਲਿਖਿ ਵੇਚਹਿ ਨਾਉ॥...ਸਚੈ ਸਰਮੈ ਬਾਹਰੇ,ਅਗੈ ਲਹਹਿ ਨ ਦਾਦਿ॥...ਸੈਤਾਨੁ. ਅ.ਮ:੧ ਪੰ.੨ਪ:੪- ।ਏ. ੬੩ਪ:੯;.ਪੰ.੯੬ਪ:੧੨; ਪੰ.੧੨੦੮:੮। ਏ.੧੪੮:੧੬; ੧੩ਪ੩:੯॥ ਸ਼੍ਰੀ ਭਗਵਦਗੀਤਾ:੭।੩॥

81. ਪੁਨ੍ਹ.ਪੰ. 1021: 8.ਮ:1 ਆਪਿ ਨਿਰਾਲਮੁ ਗੁਰਗਮ ਗਿਆਨਾ॥ਜੋ ਦੀਸੈ ਤੁਝਮਾਹਿ ਸਮਾਨਾ॥ਨਾਨਕੁ...ਜਾਚੈ,ਮੈ ਦੀਜੈ ਨਾਮੁ ਵਡਾਈਹੇ ॥16॥ 1ਏਸ ਅਟੁਟ ਦਿਵਜ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆਦੇ ਪਹਿਲੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਅੰਗਦਦੇਵਜੀ ਬਾਰੇ ਭੱਟ ਕੱਲਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੰ, 1392: 2: ਗੁਰਗਮਿ ਪ੍ਰਮਾਣੁ ਤੈ ਪਾਇਓ,ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਗ੍ਰਾਹਜਿ ਲਯੋ॥ਹਰਿ ਪਰਸਿਓ ਕਲੁ ਸਮੁਨਵੈ,ਜਨ ਦਰਸਨੁ ਲਹਣੇ ਭਯੋ ॥6॥ ਓਹੀ ਅਟੁਟ ਲੜੀ ਪੰਚਮ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵ ਜੀ ਤਕ ਚਲੀ ਦਾ ਫੇਰ ਭੱਟ ਕੱਲ ਪ੍ਰਮਾਣ. ਪੰ.1408: 2:- ਗੁਰਗਮ ਪ੍ਰਮਾਣਿ ਅਜਰੁ ਜਰਿਓ,ਸਰਿ ਸੰਤੋਖ ਸਮਾਇਯਉ॥ਗੁਰ ਅਰਜੁਨ,ਕਲਜੁਚਰੈ , ਤੈ ਸਹਜਿ-ਜੋਗੁ , ਨਿਜੁ ਪਾਇਯਉ ॥8॥ਐਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ, ਨੌਮੇਂ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਤਗੁਰੂ ਤੇਗ-ਬਹਾਦੁਰ ਸ਼ਾਹਿਬ ਜੀਦਾ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤੀਆਂ(ਸਿੱਖਾਂ)ਲਈ ਇਹ ਹੁਕਮ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:- ਨਾਮੁ ਰਹਿਓ, ਸਾਧੂ ਰਹਿਓ, ਰਹਿਓ ''ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦੁ''॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਇਹ ਜਗਤਮੈ, ਕਿਨ ਜਪਿਓ ਗੁਰਮੰਤੁ ॥56॥''ਆਦਿ ॥ਟਿੱਪਣੀ.ਅ.ਏ.ਸ 39॥

82. ਪੁਨ੍ਹ.ਪੰ.936-7''ਰੂੜੀ ਬਾਣੀ ਹਰਿ ਪਾਇਆ, ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਬੀਚਾਰਿ''ਨੋਟ:ਰੂਢ,ਰੂਢਿ,ਰੂਢੀ, ਰੂੜ,ਰੂੜਉ,ਰੂੜੀ ਸਬਦ ਰੂਪ ਮੁੱਖ ਅਤੇ ਗੌਣ ਅਰਥ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਰਦੇ ਹਨ.ਜਥਾ:- ਮੁੱਖ ਅਰਥ:-1.ਚੜ੍ਹਨਾ, 2.ਜਨਮ, 3.ਨਿਸਚਿਤ, 4.ਪ੍ਰਸਿੱਦ 5.ਬੜਾ, 6.ਬਲੀ,7.ਭੇਦਨ /ਗਲੀ ਕਰਨੀ, ਆਦਿ॥ ਗੌਣ ਅਰਥ:1. ਉਦੈ,ਉਗ, ਜਨਮ; 2.ਨਾਮ ਪ੍ਰਸਿਧੀ, ਪ੍ਰਚਲਿਤ; 3.ਪਰੰਪਰਾ, ਪਰਥਾਇ; 4. ਸਿੰਧੀ: ਉੱਤਮ. ਸੁੰਦਰ. ਟਿੱਪਣੀ =25

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ੴ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੋਣਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ (Four Objective Life's *gnosis*/Philosophic Meaning) ਬਿਆਨ ਅਗੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ॥

ਸੰਨ 1971 ਪਿਛੋਂ ਹੁਣ ਸੰਨ 2007 ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਦੀ ਕਹੁੰ ਲੋੜ ਪਈ ਹੈ ? ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼ਵਿਦਿਆਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨਿਵਰਸਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 1969 'ਚ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਦੇ ਪੰਜਵੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਗੁਰੂ ਪਰਵ ਨੂੰ ਧਰਮ ਵਿਭਾਗ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋਇਆ॥ ਅਜੇ ਦੋ ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋਇ ਸਨ, ਤੀਜਾ ਸਾਲ ਲਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਾਰਜ ਪੂਰਾ ਕਰਕੇ, ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਧਰਮ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਰਦਾਰ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰ, ਲੇਖਕ ਵਿਸ਼ੵ ਧਰਮ ਤੁਲਨਾ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚ ਪਦਵੀ Master of Arts of Religion Degree ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਯੇਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਡਵਿਨਿਟੀ ਸਕੂਲ ਦਾਖਲਾ ਮਿਲਣ ਕਾਰਨ ਅਮਰੀਕਾ ਰਵਾਨਾ ਹੋਏ॥ ਬੇਸ਼ਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਿਖਾਈ ਤੇ ਤਸੱਲੀ ਦਿੱਤੀ, ਇਹ ਕਾਰਜ ਜਲਦੀ ਛਪਾ ਦੇਣਗੇ-ਪਰ ਇਤਨੇ ਸਾਲ ਕਿਉਂ ਪਇਆ ਰਹਿਆ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਤਮਾ ਜਾਣਦੀ ਸੀ,ਇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਰਾਜ਼ ਹੈ॥

ਪਿਛੋਂ ਸੰਨ 2004 ਜਦ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀਆਂ ਦਾ ਇਕੱਠਾ ਸਿੱਖ ਡੈਲੀਗੇਸ਼ਨ ਅਮਰੀਕਾ ਹੋਫਸਟ੍ਰਾ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ, ਲੋਂਗ ਆਯਰਲੈਂਡ, ਨਿਊ ਯੋਰਕ ਆਯਾ ਤਾਂ ਗ੍ਰੰਥ ਕਰਤਾ ਵੀ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ, ਨਵੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਦੀ ਦੇਣ ਸੁਣਨ ਗਇਆ। ਕੁਛ ਚਰਚਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਤ੍ਰ 'ਚ ਭਾਗ ਲਿਤਾ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਡੈਲਿਗੇਸ਼ਨ ਵਿਦਵਾਨਾ ਨਾਲ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਡਾ.ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ, ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਬਾਰੇ ਪੁਛਿਆ। ਓਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਤੇ ਪਤਾ ਕਰਨਗੇ, ਅਤੇ ਈ. ਮੇਲ ਰਾਹੀਂ ਪਤਾ ਦੇਣਗੇ॥ ਵਾਪਸ ਪਹੁੰਚਣ ਤੇ ਆਪ ਨੇ ਸਭ ਪਤਾ ਲਿਤਾ, ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਹੋਰ ਸੰਗੀਤ ਲੇਖ, ਤੇ ਗ੍ਰੰਥ ਛਪੇਆਂ ਦਾ ਵੀ ਪਤਾ ਦਿੱਤਾ: ਪਰ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਨਾ ਛਪਣ ਦਾ ਪਤਾ ਦਿਤਾ, ਇਸ ਦੀਆਂ 42 ਮਿਸਲਾਂ (files) ਨਾ ਮਿਲਨ ਦਾ ਵੀ ਪਤਾ ਦਿਤਾ ! ਸਾਡੀ ਈ-ਮੇਲ ਖਤੋਖਤਾਵਤ ਜਾਰੀ ਰਹੀ॥ ਪ੍ਰੋ. ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਨੂੰ ਦੀ ਅਣਥੱਕ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਅਲੈਹਦਾ ਅਲੈਹਦਾ ਮਿਸਲਾਂ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਅਲਮਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਨ ਉਤੇ ਆਪਨੇ ਫਰਵਰੀ 2005 ਵਿੱਚ ਈ-ਮੇਲ ਰਾਹੀਂ ਇਤਲਾਹ ਦਿਤੀ; ਸਾਰਾ ਗ੍ਰੰਥ ਬੜੀ ਮੇਹਨਤ ਦੀ ਖੋਜ ਪਿੱਛੋਂ ਥੋੜਾ ਥੋੜਾ ਕਰਕੇ ਇਕਠਾ ਹੋ ਗਯਾ ਹੈ॥ ਉਸ ਪਿੱਛੋ ਨਕਲ ਲੈਣੀ, ਅਸੀਂ ਆਪ ਛਾਪਣੀ, ਜਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਛਾਪਣ ਦੀ ਚਰਚਾ ਈ-ਮੇਲ ਰਾਹੀਂ ਵੀ.ਸੀ.ਸਰਦਾਰ ਸਵਰਣ ਸਿੰਘ ਬੋਪਾਰਾਇ ਨਾਲ ਚਲੀ॥ ਖਤੋਖਤਾਵਤ 'ਚ ਗ੍ਰੰਥ ਕਰਤਾ ਰਾਏ ਦਿਤੀ ਕਿ ਮੂਲ ਟੀਕੇ ਤਾਂ ਛੇੜੇ ਨਹੀ ਜਾ ਸਕਦੇ, ਪਰ ਆਪਣੀ ਲਿਖੀ ਭੂਮਿਕਾ ਜੋ 30 ਸਾਲ ਤੋਂ ਉਤੇ ਬੀਤੇ ਕਾਰਣ, ਅਤੇ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚਾਰ ਹੋਰ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀਆਂ ਦੇ ਥਾਪੇ ਧਰਮ ਵਿਭਾਗਾਂ ਕਾਰਣ, ਅੱਜ ਬਹੁਤ ਵਿਧੀ-ਨਿਖੇਦ ਭਾਵਨਾਂ ਦੇ ਵਾਦ ਵਿਵਾਦ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ 'ਚ ਚੱਲੇ ਹਨ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਕੈਨਿਡਾ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਨ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀਆਂ 'ਚ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।ਇਹ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ 30 ਸਾਲ ਹੋਇ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ ਪੌਂਣਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਣ ਹੁਣ ਨਵੇ ਸਿਰੇ ਭੂਮਿਕਾ ਲਿਖਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ॥ ਕਾਰਣ ਇਹ:-

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਸ਼ੂ ਧਰਮ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਸਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮਾਨਤਾਵਾਂ(Similarities) ਦੀ ਅਤੇ ਭੇਦਾਂ(Differences) ਦੀ ਭਿੰਨਤਾ ਦੇਖਣ ਉੱਤੇ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲੌਂਦੇ ਹਨ : ਪਰ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਨ੍ਹੈ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦਸਦਾ, ਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਪ੍ਰਮਾਣਹੈ:

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਗੁਰਿ ਖੋਏ ਭਰਮ॥ ਏਕੋ ਅਲਹੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ॥ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹਨ ਜੋ ਸਾਰੀ ਦੁਨਿਆਂ 'ਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਆਪਣਾ ਵਿਲਖੱਨ ਸਮਨ੍ਹੈ ਥੀਸਿਸ ਸੀ ਜੋ ਅਸਲ ੧੭ ਸੇਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮਤਰ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਸਿੱਧਾਂਤ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦਸ ਟੀਕਾ ਟਿੱਪਣੀ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੈ॥ ਵੀ.ਸੀ. ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਹੇਠ ਕਮੇਟੀ ਕੈਮ ਕੀਤੀ ਕੇ ਓਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇ॥

ਇਸ ਲਈਂ ਭੂਮਿਕਾ 'ਚ ਉਪੋਦਘਾਤ(Hermeneutic Introduction), ਟਿੱਪਣੀਆਂ(Annotations) ਕਈ ਅੰਤਕ(Appendices) ਬਣਾਏ, ਪੁਰਾਣੇ 500 ਸਾਲ, ਅੱਜ ਦੀਆਂ ਨਵੀਂ ਖੋਜਾਂ ਢਕੀਆਂ ਜਾਣ॥ ਸੰਖੇਪ ਨੁਕਤੇ ਇਹ ਹਨ:-

ਕੁਛ ਪੁਰਾਣੇ ਨਵੇਂ ਵਾਦ ਵਿਵਾਦ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਸਿਧਾਂਤ ਨੁਕਤੇ

ਦ੍ਰਿਸ਼ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ (Holy Canon) ਹੈ। ਆਧਾਰ:- ਸਭਤੋ ਪਹਿਲਾ ਨੁਕਤਾ:-

ਕੇੜ੍ਹੇ ਗੁਰੂਸਿੱਖ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਆਧਾਰ ਗ੍ਰੰਥ(ਗ੍ਰੰਥੀਆਂ)ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ-ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਮਾਨਨੀਯ ਹਨ?

1. ਸ਼੍ਰੀ 5-10 ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ: ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਅਧਾਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ (Holy *GURÜ* Canon) ਹੈ॥

ਪ੍ਰਾਰੰਭ, 10,000 ਬਰਸ ਤੋਂ ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥ ਬਿਨਾ ਪਦ-ਛੇਦ ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ॥ ਉਸੇ ਰੀਤ 'ਚ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਗ੍ਰੰਥ, ਇਤਿਹਾਸ ਆਦਿ, ਸਾਰੇ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਤੇ ਗੁਰੁਸਿੱਖ/ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਘਰ ਕਮਰੇ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ 'ਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਸਨ॥ ਸੰਨ 1969 ਸ਼ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਦੀ ਉਪ-ਕੁਮਿਟੀ ਠੀਕ-ਗਲਤ ਪਦ ਛੇਦ ਬਿਨਾ ਇਲਾਨ ਕੀਤਾ: ਪਦਛੇਦ ਭੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇਆਂ 'ਚ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ: ਗਲਤੀਆਂ ਕਿਨੀਆਂ ਨੇ: ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਾਣੇ!

ਨੋਟ:-ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼-ਅਰਬੀ/ਉੜਦੂ(ਸਿੰਧੀ)ਲਿਖਤ ਗ੍ਰੰਥ ਆਪੇ ਪਦ-ਛੇਦ ਹਨ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਕਲ ਸੌ 'ਕ ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਐਨਾ ਜ਼ੋਰ ਪੈ ਗਿਆ, ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਪ੍ਰਾਂਤੀ: ਬੰਗਾਲੀ, ਗੁਜਰਾਤੀ, ਮਰ੍ਹਾਠੀ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਆਦਿ ਅਖਬਾਰ, ਗ੍ਰੰਥ ਪਦ-ਛੇਦ 'ਚ ਛਪੇ ਨਿਤ ਸਭ ਪੜ੍ਹਦੇ, ਤੇ ਸਕੂਲਾਂ 'ਚ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆ ਸਿਖਾਏ ਜਾਣ ਕਾਰਨ, ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥੀਆਂ ਵੀ ਆਮ ਪ੍ਰਾਂਤੀ ਜਨਤਾ ਲਈ ਪਦ-ਛੇਦ 'ਚ 1900-10 'ਚ ਛਪਣ ਲਗ ਪਏ॥ ਜੋ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ(ਮੰਦਰਾਂ) 'ਚ ਅਧਿਆਤਮ ਕਰਮ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਤ ਥਾਪੇ ਜਾਦੇ ਸਨ ਸਾਰੇ ਪਦ ਛੇਦ ਬਿਨਾ ਪੂਰੀਆਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ॥ ਪਾਠਕ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਂਣ: ਪਥਰ, ਧਾਤੂ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਥਾਪਣ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਚਾਲ ਜੈਨੀਆਂ ਨੇ, ਫੇਰ ਬੋਧੀਆਂ ਨੇ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੇਖਾ ਦੇਖੀ ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਆਸਤਿਕ ਹਿੰਦੂਆਂ ਮੰਦਰਾਂ 'ਚ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਇਸ਼ਟਾਂ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ/ਚਿਤ੍ਰ ਬਣਾਕੇ ਨਕਲ ਕੀਤੀ: ਜਿਨ੍ਹਾ ਬਾਰੇ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਦੇ 23ਵੇਂ ਬੋਧ ਅਵਤਾਰ 'ਚ ਵਿਸੰਗ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ॥ ਪਰ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮੂਰਤੀ, ਚਿਤ੍ਰ ਇਤਿਹਾਸਿ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ,ਦਾਦੇ ਆਦਿਆ ਦੀ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹਨ ਪਰ ਨਾ ਲੋਕ, ਜਾਂ ਪਰਲੋਕ ਦੀ ਕੁਛ ਦੇਣ ਹਨ: ਨ ਪਾਥਰੁ ਬੋਲੈ ਨਾ ਕਿਛੁ ਦੇਇ॥ ਫੋਕਟ ਕਰਮ ਨਿਹਫਲ ਹੈ ਸੇਵ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦ ਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਨਿਸ਼ਠਾ ਬਚਨ ਹਨ॥

ਵੇਦ 'ਚ ਕੋਈ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਵਰਣਨ ਨਹੀਂ: ਸਿਰਫ ਵੇਦ ਗ੍ਰੰਥ ਪੂਜਨ, ਸ਼੍ਰੀ ਮਦਭਾਗਵਤ ਪੁਰਾਣ ਪੂਜਨ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਵੀ ਸੰਕੇਤਿਤ, ਪੋਥੀ ਪਰਮੇਸਰਕਾ ਥਾਨੁ ਲਿਖਿਆ ਹੈ॥ ਯਾਦ ਰਹੈ:-ਬਿਨਾ ਪਦ-ਛੇਦ ਪੂਜ ਗ੍ਰੰਥ ਕੇਵਲ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਥਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਾਮੀ ਮੂਸਾਈ (ਯਹੂਦੀ) ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਤੌਰੇਤ/ਤੋਰਾਹ ਕਿਤਾਬ ਵੀ ਬਿਨਾ ਪਦ-ਛੇਦ ਵੈਸੀ ਮਾਨਤਾ ਯਹੂਦੀਆਂ'ਚ ਰਖਦੀ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਹੁਕਮ, ਪੋਥੀ ਪਰਮੇਸਰਕਾ ਥਾਨੁ॥ ਅਧਿਆਤਮ ਕਰਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼-ਸੰਤੋਖ ਆਦਿ ਕਰਦੇ ਹਨ॥ ਨਵੇਂ ਸਿੱਖ ਆਪ ਸਿੱਖੇ ਮਨ ਮਰਜ਼ੀ ਪਦ-ਛੇਦ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼-ਸੰਤੋਖ ਆਦਿ, ਆਪੇ ਬਣਾਇ ਨੇਮ ਕਰਦੇ ਹਨ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਬਾਣੀ, ਟੀਕੇਆਂ ਦਾ ਉਪੋਧਘਾਤ(Introdution)

ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਪਰਿਭਾਖਾ ਗਿਆਨ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ

(Introductory To Holy *Gurü*'s Canonical Language)

ਕੇਵਲ ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ 1969 ਕਰੀਬ ਆਮ ਸਿੱਖ ਗੁਰੁਗਮ ਭਾਖਾ ਪਰਨਾਲੀ ਤੋਂ ਅਗਿਆਤ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਆਖਣ ਲਗ ਪਏ। ਪਰ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਬਾਣੀਦੀ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਕੁਛ ਹੋਰ ਜੀ ਕਹਿੰਦੀ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਜਥਾ:-

ਮ:1. ਰੂੜੋ ਠਾਕੁਰ ਮਾਹਰੋ ਰੂੜੀ ਗੁਰਬਾਣੀ॥ ਵਡੈ ਭਾਗਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ਪਾਈਐ ਪਦੁ ਨਿਰਬਾਣੀ॥ ੪.49 /84

ਸੰਨ 1969 ਬਾਦ ਆਪਣੇ ਮਨਾਂ ਅੰਦਰ ਵਿਤਕਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਨਵੇਂ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਲਿਪੀ ਅੱਖਰਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਬਲਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸਲ 'ਚ ਰੂੜੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਹੈ॥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਬੋਲੀ ਅਤੇ ਲਿਪੀ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਲਿਪੀ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਖਾ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਹੈ॥ ਜਿਵੇਂ ਹਿੰਦੀ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਾਂਤੀ ਬੋਲੀਆਂ: ਉੜੀਆ, ਗੁਜਰਾਤੀ, ਬੰਗਾਲੀ, ਮਰ੍ਹਾਟੀ, ਨਾਮਾਂ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕ ਬੋਲੀਆਂ ਵਰਗੀ ਬੋਲੀ ਹੈ: ਪਰ ਸਾਰੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਲਿਪੀਆਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਇਕੋ ਦੇਵਨਾਗਰੀ ਲਿਪੀ ਹੈ॥ ਉੜਦੂ, ਸਿੰਧੀ, ਪਸ਼ਤੂ, ਫਾਰਸੀ, ਤੁਰਕੀ ਆਦਿ ਅੱਡ ਅੱਡ ਬੋਲੀਆਂ ਹਨ: ਪਰ ਲਿਪੀ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਰਬੀ ਹੈ॥ ਯੋਰਪ ਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਂਤੀ: ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ, ਫ੍ਰੈਂਚ, ਸਪੈਨਿਸ਼, ਇਟੈਲਿਅਨ ਬੋਲੀਆਂ ਹਨ: ਪਰ ਸਾਰੇਆਂ ਦੀ ਲਿਪੀ ਰੋਮਨ (ਲੈਟਿਨ ਬੋਲੀ ਨਹੀਂ) ਹੈ॥ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਗੁਰੁਸਿਖ-ਸਿੰਘ ਰੂੜੀਬਾਣੀ ਮੰਨਣ॥ ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼ਾ ਇਹੋ ਵਿਚਾਰਨ ਜੋਗ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਰਥ ਦੀ ਥਾਂ ਅਨਰਥ ਹੋਣੇ ਸੁਭਾਵਕ ਹਨ॥

---

83. ਸ਼੍ਰੀਗੁਗ੍ਰੰਜੀ.ਓ.ਪੰ.897:6॥ ਦ. ਸ਼੍ਰੀਭਾਗਵਤ ਪੁਰਾਣ ਮਹਾਤਮ ਪਦਮਪੁਰਾਣੇ-1।6।28-30=ਸ਼੍ਰੀਗੁਗ੍ਰੰਜੀ, ਅ.ਪੰ.1226:3;'1165:5'। ਦ.ਪੰ. 1160:5-6, 8....। ਆਦਿ॥

84. ਪੁਨ੍ਹੈ. ਪੰਨੇ. ਮ:1: 421:2; 427:1; 936:19, ਆਦਿ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਗੁਰੁਸਿੱਖੀ ਸਿਖਿਆ ਗੁਰੁਗਮ ਟਕਸਾਲੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣ ਗ੍ਰੰਥੀ ਅਰਥ ਸਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਕਰੀਬ 170-180 ਟੀਕੇ ਅਨੇਕ ਭਾਖਾਵਾਂ (ਬੋਲੀਆਂ), ਉਪ-ਬੋਲੀਆਂ ਅਧਾਰਾਂ ਉਤੇ ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਸੌ ਬਰਸ ਲਿਖੇ ਟੀਕੇਆਂ 'ਚ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ॥ ਬੋਲੀਆਂ ਦੇ ਫਰਕ ਵੀ ਵਿਚਾਰਨੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾ'ਚ ਕੇਵਲ ਬੋਲੀਆਂ ਦਾ ਹੀ ਫਰਕ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਂਤ, ਉਪ-ਪ੍ਰਾਂਤ ਬੋਲੀਆਂ ਐਨੇ ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਕਿਤਨੇ ਰੂਪ ਬਦਲੇ ਹਨ, ਵਿਚਾਰਣ ਜੋਗ ਹਨ। ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂਦੇ ਵਿਆਕਰਣ ਪੱਖ, ਪਿੰਗਲ-ਛੰਦ, ਭਾਖਾ ਨਿਆਇ, ਭਾਖ ਅਲੰਕਾਰ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ-ਦਾਰਸ਼ਟਾਂਤ ਆਦਿ ਸਾਰੀ ਤਰਜ਼ ਬਦਲੇ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਬੋਧ ਸਮਝੇ ਜਾਣ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਠੀਕ ਅਰਥਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋਵੇ॥

ਮਸਲਨ:- ਜਦ ਤਕ ਪਛਮੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸੱਭਿਤਾ ਦਾ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਂਤੀ ਬੋਲੀਆਂ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪਿਆ, ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੁ ਕਾਲ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਟੀਕਾ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਲੈ ਫਰੀਦਕੋਟੀ ਟੀਕਾ ਵੇਲੇ ਤਕ ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਬਾਣੀ ਦੀ ਤੀਜੀ ਪੌੜੀ ਪ੍ਰਸਨ ਰੂਪ ਅਰਥ "ਗਾਵੈ ਕੋ..." ਦਾ ਅਰਥ "ਕੌਣ ਗਾ..." ਟੀਕਾਕਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਉਸ ਕਾਲ ਪਿੱਛੋਂ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਕਾਲੀ ਪਾਦਰੀ ਟ੍ਰੰਪ ਅਤੇ ਜੱਜ ਮੈਕਾਲਿਫ, ਦੋਨੋਂ ਨਾ ਪੱਛਮੀ, ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਦਰਸ਼ਨ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਤਰਕ ਤਾਂ ਕੀ ਜਾਣਨੇ ਸੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਉਲਥੇ-ਟੀਕਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਛੋਂ ਸਾਫ ਹੈ ਅਰਥ ਪੱਛਮ ਬੋਲੀ ਲਹਿਜ਼ੇਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿਖਦੇ ਹਨ॥ ਨਵੇ ਸਿੱਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਰਥ "ਕੋਈ ਗਾਂਦੇ ... ਹਨ" ਕਰਣ ਲੱਗ ਪਏ॥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਮੀ ਇਸਾਈ ਧਰਮ ਸਿਧਾਂਤ ਜੋ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਬਾਰ ਬਾਰ ਰੋਕੇ, ਗੁਰੁਗਮ ਸਿਖਿਆ ਟੀਕਾਕਾਰ ਅਰਥ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ॥ ਇਹ ਵਿੱਚ ਸੰਸ਼ੋ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਸਿੱਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਫ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ॥

ਫੈਸਲਾ ਇਹ ਬਣਦਾ ਹੈ; ਸਾਰੇ ਟੀਕੇਆਂ 'ਚੋਂ ਛਾਂਟ ਕੇ, ਹਾਥੀ ਪੈੜ 'ਚ ਸਾਰੇ ਪੈੜ ਇਕੱਠੇ ਸਾਰੇ ਟੀਕੇਆਂ ਦੇ ਭਾਵਾਰਥ ਢਕੇ ਜਾਣ॥ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤ ਗੂੜ੍ਹੇ ਵਿਚਾਰ ਪਿਛੋਂ ਸਿਟ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ; ਇਤਿਹਾਸਕ ਤਰਤੀਬ਼ ਅਨੁਸਾਰ:-

1.ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਬੰਸ, 2.ਉਦਾਸੀ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ, 3.ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਸੇਵਕ (ਭਾ.ਕਨ੍ਹਈਆ) ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ, 4.ਨਿਰਮਲੇ ਗੁਰੁਸਿੰਘ ਗੁਰੁਗਮ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ, ਅਤੇ: 5. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਕਾਲ ਪਿੱਛੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਦੇਸ਼ੀ-ਪੱਛਮੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਟੀਕੇ ਜੋ 400 ਸਾਲ ਪਰਿਭਾਖਿਕ ਏਕਤ੍ਵ(1)-ਦੂਜਾ ਭਾਉ, ਅਦ੍ਵੈਤ-ਦ੍ਵੈਤ ਸਿਧਾਂਤ,ਰੂੜੀ ਬੋਲੀ, ਵਿਦਿਆ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ, 'ਦੁਧ' ਰੂਪ ਟੀਕੇਆਂ 'ਚ 'ਮਲਾਈ' ਰਿੜਕ, ਕਢੇ ਇਕੋ ਗ੍ਰੰਥ ਸੰਗ੍ਰਹ ਰੂਪ 'ਚ ਭੇਟਾ ਹੋਵੇ॥ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਾਰੇ ਪੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਮਹੱਤਾ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਤਤਕਾਲ ਅਲੋਚਨਾ ਦੇ ਨਿਰਣੈ ਕੱਢਨ ਦੀ ਰੁਚੀ ਬਣੀ ਰਹੇ॥

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੋਜੇ ਟੀਕੇ, ਗ੍ਰੰਥ ਜੋ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ-ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀਆਂ ਆਪ ਥਾਪੇ ਅਨੇਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਏ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਪੰਜ-ਸੌ ਬਰਸ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਪੰਥ ਮੰਜੀਆਂ ਆਰੰਭ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਦੇ ਫਰਕ ਦੇਖਣ; ਕਿ ਦਿਗ-ਵਿਜੈ 'ਚ ਅਨੇਕ ਰੂਪ-ਰੇਖਾਵਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਮ ਸਮਝਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ॥ ਨਿਜਿਠ ਲਈ ਸਮਨ੍ਹੈ ਢੰਗ ਰਾਹੀਂ ਸਦਾ ਗੁਰੂਘਰ ਵੱਲ ਜਨਤਾ ਦੇ ਮਨਾਂ 'ਚ ਸ਼ੁੱਧਾ, ਤਰਕ ਆਧਾਰ ਰਾਹੀਂ ਕਾਇਮ ਹੋ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਕਰ ਸਚਾਈ ਦੀ ਕਸੌਟੀ ਉਤੇ ਪਰਖ, ਸਿੱਧ ਹੋਏ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਾਇਆ ਜਾਏ॥ ਧਿਆਨ ਰਹੇ ਮੂਲ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਗ੍ਰੰਥ ਕਰਤਾ ਸਦਾ ਪੂਰਣ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ॥ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼੍ਵਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਹਨ: ਗੁਰਗਮ ਬਿਨਾ, ਸੰਸ਼ੇ ਮਿਟਦੇ ਨਹੀ ਅਤੇ ਤੱਤ ਗਿਆਨ ਅਸੰਭਵ ਹੈ॥ ਕੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਇੱਕ ਅਰਥਕ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁ ਅਰਥਕ ਬਹੁਤ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦੀ ਹੈ?

ਗ੍ਰੰਥ ਕਰਤਾ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਕਰੀਬਨ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਕੀਰਤਨੀਆਂ, ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ, ਲੇਖਕਾਂ; ਭਾ.ਜੋਧ ਸਿੰਘ(ਪਹਿਲੇ ਵੀ.ਸੀ.ਪੰਜਾਬੀ ਮਹਾਂਵਿਦਿਆਲਾ), ਭਾ.ਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਭਾ.ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ(ਪੰਜਾਬੀ ਵੈਯਾਕਰਣੀ) ਆਦਿਆਂ ਨਾਲ ਈਸ੍ਵੀ 1948 ਤੋਂ ਹੈ॥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਈ ਵਾਰ ਪਰਥਾਇਆਂ ਉਤੇ ਚਰਚਾ ਹੋਈ, ਸੱਜਨਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੇ ਬਿਨਾ, ਕੇਵਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਿਗਮ-ਆਗਮ ਚਰਚਾ ਦੱਸਦੇ ਹਾਂ:-

ਸਮਸਯਾ: ਸੰਨ 1880 ਪਿਛੋਂ ਕਰੀਬਨ ਸਾਰੇ ਪੱਛਮੀ(ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ) ਵਿਦਯਾ ਪ੍ਰਭਾਵੀਆਂ ਨੂੰ ਜਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮਿਲਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹੋਇਆ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੌਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ:-ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਇਕੋ ਅਰਥ ਹੀ ਠੀਕ ਹੈ ॥

ਅਲੋਚਕ: ਜਪੁ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਨੇਕ ਟੀਕਾ ਹਨ, ਕੇਹੜਾ ਠੀਕ ਹੈ? ਤਰਕ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਜੇ ਤੁਸੀ ਇਕੋ ਠੀਕ ਮਨੋਗੇ ਤਾਂ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਗ਼ਲਤ ਹੋਣਗੇ। ਜੇ ਸਾਰੇ ਗ਼ਲਤ ਨੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਤਾਂ ਠੀਕ ਕਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਸਾਰੇ ਗ਼ਲਤ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਐਸੇ ਨਿਗਮ-ਆਗਮ ਤਰਕ ਆਦਿ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਤ 'ਚ ਚਲਾਈ ਆਪ ਅਟੁਟ ਗੁਰੁਗਮ ਪ੍ਰਥਾ ਮੰਨਣੀ ਪਵੇਗੀ॥ ਜੇ ਪਲ ਲਈ ਮਨੀਏ: ਤੁਸੀਂ ਠੀਕ ਕਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਹੁਕਮ ਹੈ:

ਮ:3:-ਮਹਾਪੁਰਖਾ ਕਾ ਬੋਲਣਾ ਹੋਵੈ ਕਿਤੈ ਪਰਥਾਇ॥ ਓਇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭਰੇ ਭਰਪੂਰ ਹਹਿ: ਓਨਾ ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ॥

ਨੋਟ:-ਐਥੇ ਬਸ ਨਹੀਂ, ਜਦ ਤਕ 5/10 ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀਆਂ "ਸ਼੍ਰੀ ਪੋਥੀ(ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ)ਜੀ ਉਥਾਨਕਾ" ਬਣਾਕੇ ਪੂਰਣ ਕਰ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ; ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀਤੋਂ ਪਾ.10 ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂਆਂ ਤਕ: ਮੰਜੀਦਾਰ,ਪ੍ਰਚਾਰਕ,ਕੀਰਤਨੀਏ,ਤੇ ਮੀਣੇ ਸਭ ਸ਼ਬਦ ਅਰਥ ਮਨਮਰਜ਼ੀ/ਭਾਵੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ।

ਜਦੋਂ 5/10 ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀਆਂ "ਉਥਾਨਕਾ ਗ੍ਰੰਥ" ਦਿਤਾ:ਤਦੋਂ ਮਸਲਨ ਸਿੱਧ ਗੋਸ਼ਟ ਦੇ ਦੋ ਅਰਥ:- 1.ਸਿੱਧਾਂਦੇ ਗੋਰਖਾਦਿ ਜੋਗੀਆਂ ਸ਼ਬਦਾਰਥ, ਅਤੇ 2. ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂਜੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅਰਥ ਮੁਮਕਿਨ ਹੋ ਗਏ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਰਾਮਕਲੀ ਦੱਖਨੀ' (ਦੋ ਭਾਰਤ ਉੱਤਰੀ-ਦਖਨੀ ਸੰਗੀਤ ਪੱਧਤੀ) ਬਾਵਨ ਅੱਖਰੀ ਦੇ ਦੋ ਪਹਿਲੂ ਅਰਥ ਹਨ। ਇਕ ਪਾਧੇ ਪੰਡਿਤ ਦੇ ਅਤੇ 2. ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਤੱਤ ਸਿਧਾਂਤ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ॥ ਇਨ੍ਹਾ ਦੋ ਗ੍ਰੰਥੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸ੍ਰੀਗੁਰੁ ਬਾਣੀ ਤਿੰਨ ਕਾਂਡ, ਚਾਰ ਪਦਾਰਥਾਂ ਸੱਤ ਅੰਕਾਦਿ ਅਨੰਤ ਬਾਣੀਆਂ ਹੋਰ ਅਰਥੀ ਵੀ ਇਸ ਪ੍ਰਮਾਣ: ਮ:3 "ਪਰਥਾਇ ਸਾਖੀ ਮਹਾਪੁਰਖ ਬੋਲਦੇ ਸਾਝੀ ਸਗਲ ਜਹਾਨੈ"

---

85. ਓ.ਨਿਰਮਲ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹੰਤ ਸਾਧ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਕਾਸਿਤ,ਤੇ ਗੁਰੁਭਾਈ ਸੰਤ ਪੰ.ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ 'ਨਰੋਤਮ' ਦਾ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਤੀਰਥ ਸੰਗ੍ਰਹ ਪੰ:272 ਸਾਰੇ ਨਾਮ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ। ਅ.ਪੁਨ੍ਹੈ.ਸਾਖੀ.61 ਪੰ.125-6 ॥ ਏ. ਗੁਰੂਕੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਪੰ.16 ਅੰਕ 8,ਭੱਟ ਵਹੀ ਭਾਦਸੋਂ, ਪਰਗਣਾ ਥਾਨੇਸਰ ॥ ਸ.ਪੰ.755:9 ॥ ਹ.ਪੰ.647:1॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਰ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ॥ ਐਸੇ ਸਾਝੇ ਗੁਰੁਸੰਗਤ'ਚ ਗਿਆਨ ਉਪਦੇਸ਼, ਕੀਰਤੀ ਕਰਨੀ ਹਰੇਕ ਦੇ ਬਸ ਨਹੀਂ--ਜਦ ਤਕ ਸਾਂਝੇ ਵਿਸ਼ੂਧਰਮ ੧ਓ ਦੀ ਗੁਰਗਮ ਟਕਸਾਲੀ ਸਿਖਿਆ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਤਿਨ ਦਦੇਆਂ ਪੁਰਾਣ ਕਾਲੀ ਰਿਗ ਵੇਦੀ ਸ਼ਥਪਥੀ ਵ੍ਰਿਹਦਾਰਣਜਕੋਪਨਿਸ਼ਦ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਸਾਖੀ ਗਿਆਨ ਨਾ ਹੋਵੇ॥ ਨਾ ਓਹ ਬਹੁ ਅਰਥ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਨਾ ਅਰਥ ਜਾਣਦੇ, ਸਮਝਦੇ, ਬੁਝ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਵਿਸਤਾਰ ਲਈਂ ਥਾਂ ਘਟ ਹੈ(ਮੂਲ ਟੀਕੇ ਦੇਖੋ)। ਤਿਨ ਦਦੇਆਂ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਅਗੇ ਹੈ:

ਤਿਨ ਦਦੇ/ਦਕਾਰਾਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ-ਦਾਰਸ਼ਟਾਂਤ ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਭਾਵਾਰਥ

ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਪਿਛਲੇ ਤਿਨ ਜੁਗ: ਸਤ, ਤ੍ਰੇਤਾ, ਦ੍ਵਾਪੁਰ ਵੇਦ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਜੈ ਮਹਾਭਾਰਤ ਆਦਿ ਪਹਿਲੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ 'ਚ ਬਾਰ ਬਾਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹਨ, ਜੋ ਗੁਰੁਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਜਥਾ:-'ਜਪੁ' ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ 'ਸੁਧਾ ਸਵੈਯੇ' ਦੋਨੋਆਂ 'ਚ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਸਮਝਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਲਿਖੀ ਹੈ ਜੋ 'ਨਿਤ ਨੇਮ' ਸਾਰੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ॥ ਸ਼ੀਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂਜੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਸਕਾਰ "ਜਪੁ" ਸਾਫ ਹੈ:- ਤੀਰਥੁ, ਤਪੁ, ਦਇਆ, ਦਤੁ,ਦਾਨੁ ॥ ਜੇਕੋ ਪਾਵੈ,ਤਿਲਕਾ ਮਾਨੁ॥ ਸੁਣਿਆ, ਮੰਨਿਆ, ਮਨਿ ਕੀਤਾ ਭਾਉ॥ ਅੰਤਰਗਤਿ ਤੀਰਥਿ, ਮਲਿ ਨਾਉ...॥ 21

[86]ਜਪੁ ਨੀਸਾਣੁ ਗ੍ਰੰਥੀ: ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ, ਸ਼ਬਦ ਮੰਤ੍ਰ, ਨਾਮ ਕਰਣ, ਆਦਿ

ਜਪੁ ਪਦ ਇਕ ਦਮ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ੧ਓ...ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ* ਐਥੇ ਇਸ ਪਦ ਦੇ ਲਿਖਨ ਦੇ ਤਿਨ ਹੇਤੂ ਹਨ:-

1. ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਅੰਤ "ਜਪੁ" ਪਦ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਅਨੇਕ ਭਾਵਾਰਥ ਹਨ, ਜੋ ਆਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਕਰਦੇ ਦੇਖੇ ਹਨ:-ਓ. ਗੁਰੁਗਮ ਅਣਜਾਣ ਸਿੱਖ ਬਾਰ ਬਾਰ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਤੰਤ੍ਰਿਕ ਮਤ ਮੰਤ੍ਰ ਜਾਪਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਬਾਣੀਆਂ:-1.ਵੈਖਰੀ, 2.ਮੱਧਮਾ, 3.ਪਰਾ,ਤੇ 4.ਪਸਯੰਤੀ, ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਪਾਠ ਰਟਨ ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਐਸੀਆਂ ਕ੍ਰਿਯਾਵਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਬਾਰ ਬਾਰ ਬੇ-ਅਰਥ ਕਹਿੰਦੀ ਦਸ ਚੁਕੇ ਹਾਂ, ਜਥਾ :-

ਮ:3:-ਮੁਖਹੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਸਭੁਕੋ ਕਰੈ,ਵਿਰਲੈ ਹਿਰਦੈ ਵਸਾਇਆ ॥
ਨਾਨਕ ਜਿਨਕੈ ਹਿਰਦੈ ਵਸਿਆ, ਮੋਖ ਮੁਕਤਿ ਤਿਨ" ਪਾਇਆ,

ਮ:3:-ਰਾਮ ਰਾਮ ਸਭੁਕੋ ਕਹੈ ਕਹਿਐ ਰਾਮੁ ਨ ਹੋਇ॥
ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ ਰਾਮੁ ਮਨਿਵਸੈ ਤਾ ਫਲੁ ਪਾਵੈ ਕੋਇ

ਮ:10 ਅਕਾਲੁਸਤੁਤਿ:- ਜਾਪਕੇ ਕੀਏ ਜੋਪੈ ਪਾਈਅਤ ਅਜਾਪ ਦੇਵ
ਪੂਦਨਾ ਸਦੀਵ ਤੂਹੀ ਤੂਹੀ ਉਚਰਤ ਹੈ॥

ਅ. ਪੰਜਾਬੀ ਰੂੜੀ ਬੋਲੀ ਵਾਚਜ/ਸ਼ਕਤ ਅਰਥ ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਸਮਝਦੇ ਹਨ; "ਇਹ ਗੱਲ 'ਜਾਪੀ'/'ਸਮਝੇ?" ਆਦਿ॥

86. ਦੇਖੋ ਟਿੱਪਣੀ:126 = ਸ਼੍ਰੀ.ਗੁ.ਗ੍ਰੰ.ਜੀ:ਓ.ਪੰ.1040:19(ਪੂਰੇ ਗੁਰੁ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਤੋਂ ਪਇਆ),156:4॥ ਅ.ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਵਾਰ:6।19।2॥ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਜੀ: ਏ. ਪੰ.447: 17, 521:12, 576:18, 1356:19, ਆਦਿ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਏ. ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਹੈ, ਸੰਤਸਭਾ ਮਿਲਿ ਕਰਹੁ ਬਖਿਆਣ॥ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸਾਸਤ ਬੇਦ ਪੁਰਾਣ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਬੀਚਾਰੁ,ਬੀਚਾਰੇ ਕੋਇ॥ ਨਾਨਕ ਤਾਕੀ ਪਰਮਗਤਿਹੋਇ'' ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਮ:1:-''ਏਕੋ ਏਕੁ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਈ ਹਉਮੈ ਗਰਬੁ ਵਿਆਪੈ ॥ ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਏਕੁ ਪਛਾਣੈ,ਇਉ ਘਰੁ ਮਹਲੁ ਸਿਞਾਪੈ॥

ਇਹ ਗੁਰੁਗਮ ਟਕਸਾਲੀ ਅਧਿਆਤਮਕ ਲਕਸ਼ਾਰਥ ਗਿਆਨ ਗੁਰੁਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਸਮਝਾਣਾ ਹੈ:-

2. ਆਦਿ ਵੇਦ, ਸਿਮ੍ਰਿਤੀਆਂ, ਪੁਰਾਣ, ਤੰਤ੍ਰਾਂ 'ਚ ਜਪ ਗਿਆਨ ਸਾਰੇ ਯੱਗਜ਼ਾਂ (ਜੱਗਾਂ)'ਚ ਸਭਤੇ ਉਚਾ ਜੱਗ ਮੰਨਿਆ ਹੈ॥

3 ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਪਿੱਛੋਂ ਜਪੁ ਦੇ ਮਹਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸੋ ਧਿਆਨ ਰਹੇ ਜਪੁ ਸ਼ਬਦ ਦਹਿਲੀ ਦੀਪ ਨਿਆਇ (Maxim) ਅਨੁਸਾਰ ਦੋ ਅਰਥਕ ਹੈ। 1.ਜਪੁ ਦਾ ਅਰਥ ਸਮਝੋ, ਅਤੇ, 2.ਪ੍ਰਭੂ 'ਦਰਸ਼ਨ' ਦਿਤਾ ਸਿਰਲੇਖ (Title) ਵੀ ਹੈ॥

4. ਜਪੁ ਸਭਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਬਾਣੀ ਕਾਰਣ ਪੰਚਮ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵ ਜੀ ਪੂਜ੍ਯ ਪੋਥੀ ਦੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀਕਰਣ ਥਾਪੇ ਇਲਾਂਨ ਪਿਛੋਂ ਮਾਮਾ ਭਾ. ਗੁਰਦਾਸ ਤਤਕਰਾ ਲਿਖਣ ਵੇਲੇ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ, ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ:-'ਜਪੁ ਨੀਸਾਣੁ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀਉ ਕਿਆ ਦਸਤਖਤਾ ਕਾ ਨਕਲ', ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਸ਼੍ਰੀ ਪੋਥੀ/ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਦੀਆਂ ਅਗਲੀਆਂ ਨਕਲਾਂ ਉਤੇ ਅੱਗੇ ਦਸ਼ਮ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀ ਤਕ ਦੇ ਉਤਾਰੇ, ਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਤੇ ਵੀ ਅਤੇ ਦਮਦਮੀ ਬੀੜ ਤਤਕਰੇ 'ਚ ਹੁਕਮਨ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣੁ ਲਿਖਵਾਇਆ॥ ਪਿਛੋਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ/ਛਪੇ ਰੂਪਾਂ 'ਚ ਛਪਿਆ। ਜਪ ਨੀਸਾਣੁ ਦੇ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਪਿਛੋਂ ਮਹਲ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ, ਇਸੇ ਲਈਂ ਪਹਿਲੀ ਪੋਥੀ ਜਪੁ ਦਾ ਸ਼ੀਰਸ਼ਕ ਵੀ ਗੁਰੁਗਮ ਰੀਤ ਮਨਦੀ ਹੈ॥

ੴ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਪ੍ਰਦਾਨ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ[89]

ੴ ਦੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਲਕਸ਼ਣ

ਸਤਿ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰੁਖੁ ਪ੍ਰਦਾਨ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਮਯੇ ਜਪੁ ਗ੍ਰੰਥੀ ਦਿਵ੍ਯ ਅਲੌਕਿਕ ਬਾਣੀ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਹੋਈ। ਜਿਵੇ ਅਨਾਦੀ ਜੁਗ ਕਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬੇਦ-ਕਤੇਬ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਰਿਖੀਆਂ-ਪੈਗੰਬਰਾਂ ਪਾਏ, ਜਥਾ, ਹਰਿ ਆਗਿਆ-ਹੋਏ ਬੇਦ ਪਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸ਼ੰਕਾ ਹੈ: ਬੇਦ ਪੜਹਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ:ਨ ਬੂਝਹਿ॥ ਮਾਇਆ ਕਾਰਣਿ,ਪੜਿ ਪੜਿ ਲੂਝਹਿ॥ ਅੰਤਰਿ ਮੈਲੁ ਅਗਿਆਨੀ ਅੰਧਾ, ਕਿਉ-ਕਰਿ ਦੁਤਰੁ ਤਰੀਜੈ ਹੇ॥ 14॥ ਬੇਦ ਬਾਦ ਸਭਿ ਆਖਿ

---

87. ਪੁਨ੍ਹੈ.ਉ.ਪੰ.565:16 ॥ ਅ. ਪੰ,491:1 ॥ਏ. ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਅਕਾਲ ਉਸਤੁਤਿ:14।84॥ਸ.ਪੰ.900:6॥ ਹ. ਪੰ.930

88. ਸ਼੍ਰੀ ਮਦਭਗਵਾਦ ਗੀਤਾ'ਚ ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾ ਦੇ ਯੱਗ ਲਿਖੇ ਹਨ:2:9-16;'4:33';9:16-17;"ਯਾਜਾਂ ਜਯ ਯਜ਼ੋऽस्मि.....॥੧੦:੨੫॥"

89. ਪੁਨ੍ਹ:ਪੰ.1040:19" ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਰਸਾਇਣੁ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਪੂਰਾ ਪਾਇਆ ॥5॥ (ਭਾਵ ਪੂਰੇ ਗੁਰੁ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਤੋਂ ਪਇਆ) ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਵਾਰ:6।19।2"ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਸਿਮਰਣ ਪਰਵਾਣੈ"1।23।1"ਸੁਣੀ ਪੁਕਾਰ ਦਾਤਾਰ ਪ੍ਰਭ,ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਜਗਮਾਹਿੰ ਪਠਾਯਾ"1।24।1 ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਬੇ ਪਾਯਾ ਬਖਸ਼ ਦਰ." ਵਾਰ:1।23।1"ਸੁਣੀ ਪੁਕਾਰ ਦਾਤਾਰ ਪ੍ਰਭ,ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਜਗਮਾਹਿੰ ਪਠਾਯਾ"

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਵਖਾਣਹਿ॥ ਨ ਅੰਤਰੁ ਭੀਜੈ ਨ ਸਬਦੁ ਪਛਾਣਹਿ॥ ਪੁੰਨੁ ਪਾਪੁ ਸਭੁ ਬੇਦਿ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ਗੁਰਮੁਖਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਜੈ ਹੇ॥

ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਲਿਜੁਗੀ ਜੀਵ ਉਧਾਰ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਧਰਮ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ 'ਚ ਦਿਵ੍ਯ ਆਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ; ਹੀਬਰੂ/ਅਰਬੀ, ਇਲਹਾਮ, ਚਾਰੇ ਜੁਗਾਂ 'ਚ, ਬਾਣੀ ਵਜੀ ਚਹੁ ਜੁਗੀ ਸਚੋਸਚੁ ਸੁਣਾਇ, ਐਸੀ ਹੀ ਦਿਵ੍ਯ ਬਾਣੀ ਦਸੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਤਵਾਤਰ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ, ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਬਹੁ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹਨ "...ਆਵੇ ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ" ਤੇ "ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਖਜਾਨਾ ਬਖਸਿਆ, ਗੁਰਿ ਨਾਨਕਿ ਕੀਆ ਪਸਾਉ ਜੀਉ"[ਹ.90] ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਸ਼ਬਦ ਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਸੋ ਜਾਮੇਆਂ 'ਚ ਉਤਰਦੀ ਰਹੀ॥ ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲੇ ਜੁਗਾਂ ਦੀ ਵੇਦ ਬਾਣੀ ਅਪੌਰੁਸ਼ੇਯ(ਨਾ ਮਨੁਖੀ)ਮੰਤ੍ਰ ਹਨ,ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਛੋਂ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਚਿਨ੍ਹ ਅਰਥ ਹਨ: **मननात्र त्रतयते यस्मात् तस्मात् मन्त्रः प्रकीर्तितः** ਜੋ(ਵਿਚਾਰ, ਮਨਨ), ਮਨ ਨੂੰ ਖੋਭਣ(ਪ੍ਰੇਰਣ), ਮੰਤ੍ਰ-ਮੁਗਧ ਕਰਣ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ [ਅ.91] ॥

ਪਹਿਲੇ ਤਿਨ ਜੁਗਾਂ 'ਚ ਹਰਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਨੇ ਅਤੀ ਸ਼ਕਤੀ-ਸ਼ਾਲੀ ਵੇਦ ਮੰਤ੍ਰ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮਾ(ਦੇਵਤਾ) ਨੂੰ ਤ੍ਰਿ-ਵਿਦਿਆ(ਤਿੰਨ ਵੇਦ) ਰਿਕ, ਯਜੁ, ਸਾਮ; ਆਧਿਭੌਤਿਕ, ਆਧਿਦੈਵਕ (ਆਧਿਯੱਗਜ) ਤੇ ਅਧਯਾਤਮਕ ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ। ਅੱਗੇ ਹਰਇਕ ਜੁਗ ਧਰਮ ਦੇ ਇਕ ਪੈਰ ਘਟਿ ਕਾਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣ ਮ:1- ਤ੍ਰੈਤੈ ਧਰਮ ਕਲਾ ਇਕ ਚੂਕੀ॥ ਤੀਨਿ ਚਰਣ,ਇਕ ਦੁਬਿਧਾ ਸੂਕੀ॥ ਇਸ ਚੌਥੇ ਕਲਿਜੁਗ 'ਚ ਕੇਵਲ ਇਕੋ ਅਧਯਾਤਮ (ਤਨ,ਮਨ,ਧਨ, ਦਾਨ) ਪੈਰ ਦਾਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੀ ਰਹ ਗਿਆ ਹੈ॥ਹਰੇਕ ਜੁਗ 'ਚ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵੀ ਬਦਲਦੇ ਰਹੇ; ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਪਹਿਲਾਂ ਕਲਿਜੁਗ ਆਰੰਭ 'ਚ ਤ੍ਰਿਦੇਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮਹਾਦੇਵ-ਪਤਨੀ ਸ਼ਿਵ-ਦੇ ਵੀ ਨੇ ਬੜੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਭਰਭੂਰ ਤੰਤ੍ਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਰਚੇ ਜਿਸਦੇ ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਨਾਟਕ, ਚੇਟਕ (ਗੋਰਖਧੰਦਾ, ਜਾਦੂ) ਚਲਿਤ੍ਰ: ਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰਾਮਾਤਾਂ, ਦੁਨੀਆ ਦੇਖ ਕੇ ਮਗਰ ਲਗੀ॥ ਓਹ ਤ੍ਰਿ-ਕਾਂਤ ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ ਧਰਮ(3 ਗੁਣਾ 64 = 192) ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕੀਤੇ ਜੋ ਸਾਰੇ ਵੇਦਾਂ ਨੂੰ ਮਨਦੇ ਹਨ ਪਰ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਾਰਣ ਵੇਦ ਮੰਤ੍ਰ 'ਚ ਸ਼ਕਤੀ ਨਿਰਬਲ ਹੋਈ॥ ਇਸ ਕਾਰਣ ਕਲਿਜੁਗ 'ਚ ਸ਼ਿਵ-ਸ਼ਕਤੀ ਕ੍ਰਿਤ ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ ਧਰਮ ਮੋਢੀ: ਨੌਂ ਨਾਥ, ਬਾਰਾਂ ਜੋਗ ਪੰਥੀ, ਚੌਰਾਸੀ ਸਿੱਧ, ਛੇ ਜਤੀ ਅਵਧੂਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦੇ ਤਿਨ ਭਾਗ ਵੰਡ ਕੇ ਤ੍ਰੀ-ਕ੍ਰਾਂਤ:-1.ਸ਼ਿਵ ਕ੍ਰਾਂਤ ਦੱਖਣ'ਚ, 2.ਵਿਸ਼ਣੁ ਕ੍ਰਾਂਤ ਪੂਰਵ'ਚ, ਤੇ 3.ਰਥ ਕ੍ਰਾਂਤ ਉਤ੍ਰ ਭਾਰਤ ਖੰਡ 'ਚ ਹੀ ਨਹੀ, ਬਲਕਿ ਦੱਖਣੀ ਜੰਬੂ ਦ੍ਵੀਪ ਤੰਤ੍ਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਤਿਨ ਭਾਗ ਨਿਜਿਤ ਕੀਤੇ॥

ਵੇਦ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਨਹੀਂ: ਪਰ ਤੰਤ੍ਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਕਿਸਮ ਦੇ "ਮੰਤ੍ਰ" ਲੇਖੇ ਤੇ ਤੰਤ੍ਰ ਵਿਧਾਨ ਯੱਗਜਾਂ 'ਚ ਹੀ ਨਹੀਂ; ਬਲਕਿ, ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ/ਮਾਰਕੰਡੇ ਪੁਰਾਣ 'ਚੋਂ ਨੌ-ਰਾਤ੍ਰੇ ਦੁਰਗਾ ਸਪ੍ਤ ਸ਼ਤਿ(ਸਤਸੈਯਾ) ਯੱਗਜ 'ਚ ਸ਼ਲੋਕ ਪੂਰੇ ਕਰਣ ਲਈ ਤੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਜੋੜਕੇ ਬਰਤਨ ਦਾ ਵਿਧਾਨ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ॥ ਐਸਾ ਸ਼ਿਵ-ਸ਼ਕਤੀ ਤੰਤ੍ਰ ਪੰਥ ਬਹੁਤ ਰਚੇ ਸ਼ੁਭ (ਦੱਖਨ ਮਾਰਗ), ਅਸ਼ੁਭ(ਬਾਮ

---

90. ਸ਼੍ਰੀ.ਗੁ.ਗ੍ਰੰਜੀ.ਓ.ਪੰ.1094:12। ਅ.ਪੰ.1050:3-। ਏ.ਪੰ.35:9। ਸ.ਪੰ. ਮ:1'722:15' ।ਸ. ਮ:5.ਪੰ.763:7।ਆਦਿ

91. ਓ.ਪੂਰਵ ਮਿਮਾਂਸਾ ਦਰਸ਼ਨ ਸੂਤ੍ਰ:27-32।1।1॥ ਅ. **"मननात्र त्रतयते यस्मात् तस्मात् मन्त्रः प्रकीर्तितः"॥**

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਾਰਗੀ ਪੰਜ ਤੱਤ)[92] ਪੰਜ ਮਮੇ (ਮਕਾਰ) ਕਾਰਣ ਮੰਤ੍ਰ ਸਾਧਨ ਅਨੇਕ ਕਰਾਮਾਤ ਸ਼ਕਤੀ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ 1. ਸ਼ਾਂਤਿ, 2.ਸਥੰਭਨ, 3.ਮੋਹਨ, 4.ਵਸ਼ੀਕਰਣ (ਵਿਦ੍ਵੇਸ਼ਨ), 5. ਉਚਾਟਨ, 6. ਮਾਰਣ ਅਦਿ ਦੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸ਼ੁਭਾਸ਼ਭ ਸ਼ਕਤੀ ਚਾਲਨ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ੁਭ ਅਸ਼ੁਭ ਫਲ ਕਹੇ ਹਨ॥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਲਈ ਕਹੇ 1. ਬੀਜ ਮੰਤ੍ਰ, 2. ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ, 3. ਗੁਰੁ (ਦੀਖਿਆ) ਮੰਤ੍ਰ, 4. ਮਾਲਾ ਮੰਤ੍ਰ, 5. ਮਹਾਮੰਤ੍ਰ ਆਦਿ ਤੰਤ੍ਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸਤੋ ਗੁਣੀ, ਰਜੋ ਗੁਣੀ ਅਤੇ ਤਮੋ ਗੁਣੀ ਕਰਾਮਾਤ ਮੰਤ੍ਰ ਸ਼ਕਤੀ ਚਾਲਨ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ ਹੈ॥

ਐਸੇ ਵੇਦ-ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ ਲੰਬੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਿਕ ਪਰੰਪਰਾ 'ਚ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸਤੋਗੁਣੀ ਪ੍ਰਯੋਗ 'ਚ ਟੱਕਰਾਂਦੇ ਮੰਤ੍ਰ, ਤੰਤ੍ਰ, ਜੰਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਕੇਵਲ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਲਈ ਬੀਜ, ਮੂਲ, ਮਹਾਮੰਤ੍ਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ ਨਾਕਿ ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਅਕਾਲੁ ਸਤੁਤਿ ਸੰਕੇਤ: ਕਹੁੰ ਬੇਦ ਰੀਤ ਕਹੁੰ ਤਾ ਸਿਉ ਬਿਪ੍ਰੀਤ ਕਹੁੰ ਤ੍ਰਿਗੁਨ ਅਤੀਤ ਕਹੁੰ, ਸਰਗੁਨ ਸਮੇਤ ਹੋ; ਨ ਜੰਤ੍ਰੁਮੈ ਨ ਤੰਤ੍ਰੁਮੈ ਨ ਮੰਤ੍ਰ ਬਸ ਆਵਈ। ਬੇਦ ਔ ਕੁਰਾਨ ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ ਕੈ ਬਤਾਵਈ॥

ਇਹ ਵੇਦ-ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਪਛੋਕੜ ਪਰੰਪਰਾ ਅੰਦਰ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ 'ਚ:- 1.ਬੀਜ ਮੰਤ੍ਰ, 2. ਮੂਲ੍ ਮੰਤ੍ਰ, 3. ਗੁਰੁ ਮੰਤ੍ਰ, 4. ਮਹਾਮੰਤ੍ਰ (ਮਹਾਵਾਕ) "ਗੁੰਗੇ ਬਚੇ ਦੀ ਮਾਂ ਸਮਝ" ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਰਾਹੀ ਭਾਰਤੀ-ਸਾਮੀ ਸਮਝਾਏ॥

ਇਸ ਟੀਕਾ ਸੰਗ੍ਰੈਹ ਦਾ ਹੋਰ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇ ਹੋਣ ਕਾਰਣ, ਮੰਤ੍ਰ ਸੰਬੰਧ ਕੇਵਲ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਜਾਣਨ, ਸਮਝਨ, ਅਨੁਭਵ ਨਾਲ ਹੈ; ਇਸੇ ਲਈ ਕਹੇ ਕੇਵਲ ਚਾਰ: 1.ਬੀਜ, 2. ਮੂਲ, 3. ਗੁਰੁ, ਤੇ 4.ਮਹਾਮੰਤ੍ਰਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਜਥਾ ਯੋਗ ਵਿਸ਼ੈਆਂ ਦੇ ਅਤੀ ਸੰਖੇਪ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਰੰਭਕ ਬੀਜ ਰੂਪੀ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਪਹਿਲਾ ਕ੍ਰਮ ਵਿਕਾਸ ਪਰਿਭਾਖਾ ਦਿਖਾਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ॥

ਮੰਤ੍ਰ:- ਬਹੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਨ। ਬੀਜ ਮੰਤ੍ਰ, ਸੂਤ੍ਰ, ਮੂਲ-ਮੰਤ੍ਰ, ਗੁਰੁ-ਮੰਤ੍ਰ, ਮਹਾਮੰਤ੍ਰ....

ਇਹ ਵੇਦ-ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ ਧਰਮ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਛੋਕੜ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਬੀਜ ਮੰਤ੍ਰ, ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ, ਗੁਰੁ ਮੰਤ੍ਰ, ਅਤੇ ਮਹਾਮੰਤ੍ਰ (ਮਹਾਵਾਕ) ਪ੍ਰਤੱਖ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਪ੍ਰਯੋਗਾਰਥ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ੇ ਹਨ॥ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ'ਚ ਕੇਵਲ: ਬੀਜ, ਮੂਲ, ਤੇ ਮਹਾਮੰਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਕਾਰਣ, ਕ੍ਰਮ ਵਾਰ ਜਥਾ ਯੋਗ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਨ ਕਰਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ॥ ਸੋ ਸੰਖੇਪ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਧਾਤੂ ਉਤਪੰਨ ਅੱਖਰ(ਸ੍ਵਰ ਤੇ ਵਿਅੰਜਨ) ਜੋੜ 'ਪਦ' ਜੋ

---

92. ਗੋਸ੍ਵਾਮੀ ਤੁਲਸੀ ਦਾਸ: ਰਾਮ ਚਰਿਤ ਮਾਨਸ: ਅਤੇ ਮਹਾਨਿਵਾਨ ਤੰਤ੍ਰ:6।1-15(ਪੰਜ ਤੱਤ).1.ਮਦ/ਸ਼ਰਾਬ (ਤਿਨ ਕਿਸਮ: 1. ਜੌਂ/ ਕਣਕ+ਗੁੜ ਦੀ, 2.ਧਾਨ/ਚੌਲਾਂ+ਗੁੜਦੀ,3.ਤਾੜੀ/(ਦਸ ਮੂਲਾਦਿ)॥ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਦੀ: 1.ਆਸਵ(wine),2.ਅਰਿਸ਼ਟ(liquor)॥ 2.ਮਾਸ, 3. ਮਤੱਸ/ਮੱਛੀ, 4. ਮੁਦ੍ਰਾ, 5.ਮੈਥੁਨ:ਕੋਈ ਵੀ ਰਿਸ਼ਤੇ, ਜਾਤਿ,ਪਾਤਿ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ॥ ਚਾਰ ਗੁਰੁ: 6।50/51:ਇੱਕ/ਚਾਰੇ ਗੁਰੂ (ਆਂ) ਭਾਗਵਾਨ ਤੁੱਲ ਹਨ:-1.ਗੁਰੁ, 2.ਪਰਮ ਗੁਰੁ, 3.ਪਰਾਪਰ ਗੁਰੁ, 4,ਪਰਮੇਸ਼ਠੀ ਗੁਰੁ ॥ ਅਥਰਵ ਵੇਦੀ ਮੁੰਡਕੋਪਨਿਸ਼ਦ1।2।12:-ਤਿਨ ਗਿਆਨੀ (ਗੁਰੂ)ਹਨ:-

1. ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਸ਼ਠ (Practical mystic not qualified to teach mysticism),
2. ਬ੍ਰਹਮ ਸ਼ਰੋਤ੍ਰੀਯ (Theoretical mystic teacher of mysticism, no practical experience),
3. ਸ਼ਰੋਤ੍ਰੀਯ ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਸ਼ਠ (Mentor:Theory & practical experience, qualified to teach mysticism..

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

'ਪਦ-ਗਦ' ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਅਰਥ ਜਾਣਨੇ ਸਮਝਨੇ ਜਰੂਰੀ ਹਨ,ਜਥਾ:-

ਅੱਖਰ ਵਿਕਾਸ ਲਕਸ਼ਣ:-

1. ਧਾਤੂ ਪਦ/ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਬੀਜ(word's root)
2. ਗਣ ਪਦ/ਸ਼ਬਦ ਸ਼ਾਖਾ(root's branch)
3. ਲਿੰਗ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਤਿੰਨ ਲਿੰਗ(three genders): ਪੁਲਿੰਗ, ਇਸਤ੍ਰੀਲਿੰਗ ਅਤੇ ਨਿਪੁੰਸਕ॥
4. ਆਗਮ ਪਦ/ਸ਼ਬਦ ਜੋ ਵੇਦ-ਕਤੇਬ-ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਰੂੜੀ ਦਿਵ੍ਯ ਅਨੁਭਵੀ ਬਾਣੀ-ਸ਼ਬਦ, ਅਤੇ:
5. ਪ੍ਰੱਤਯ ਆਦੇਸ਼ ਪਦ ਨਾਂਵ/ਕ੍ਰਿਯਾ ਪਛੇਤਰ ਨਿਜਮ ਆਦੇਸ਼, ਅਤੇ
6. ਉਪਦੇਸ਼ ਸ਼ਬਦਾਂ ਰਹੀਂ ਵਾਚ (ਸ਼ਕਤਿ) ਅਤੇ ਲਕਸ਼ਣ ਵ੍ਰਿਤੀਆਂ ਅਮਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਭਵ ਪ੍ਰਪਤ ਉਪਦੇਸ਼ ਲਕਸ਼ਣ॥
7. ਸੂਤ੍ਰ (Aphorisms): ਅਖਰ ਜੋੜ ਅਤਿ ਸੰਖਿਪਤ ਸ਼ਬਦ (formulae)
8. ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਸ਼ਲੋਕ॥ ਹੈ
9. ਅਲਪ-ਅਕਸ਼ਰ: ਸੂਤ੍ਰ ਲੱਖਣ ਬਹੁਤ ਘਟ ਸਾਰਥਕ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ॥
10. ਅਸੰਦਿਗਧ:ਸੂਤ੍ਰਾਂ ਲੜੀ(coherent, contiguity)ਸੰਬੰਧ॥
11. ਸਾਰ ਵਤ:ਸੂਤ੍ਰ ਬਿਕੁਲ ਛੋਟਾ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਭਰਪੂਰ ਅਰਥ ਹੋਵੇ॥
12. ਵਿਸ਼੍ਵਤੋਮੁਖ:ਸੂਤ੍ਰ ਹਰੇਕ ਪਾਸੇ(ਅੱਗੇ,ਪਿੱਛੇ,ਉਪਰ-ਨੀਚੇ...) ਜੁੜ ਜਾਣ॥
13. ਅਸਤੋਭੰ ਬਿਨਾ ਰੋਕ ਸਾਰੇ ਤਰਫ ਚੱਲੇ ਅਤੇ;॥
14. ਅਨਵਦਯੰ ਹਰ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਤ ਹੋ ਜਾਵੇ॥
15. ਸੂਤ੍ਰ(aphorisms) ਦੇ ਛੇ ਸ਼ੀਰਸ਼ਕ(headings) ਇਹ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ 'ਚ ਛੰਦ(ਰਾਗ,ਘਰ,ਦੋਹਰੇ/ਸੋਰਠੇ) ਤੁੱਲ ਹਨ:-

1. ਸੰਗਿਆ:ਨਾਮ ਕਰਣ(nomenclature)॥ 2.ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ: ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੋਕਤ ਲਖਣ (canon's hermeneutic rule), 3.ਵਿਧੀ (affirmative)॥ 4.ਨੇਮ:ਵਿਧਾਨ (mandate provisions) 5.ਅਤਿਦੇਸ਼; ਪੂਰਵ-ਪਰ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਧਾਨ (order)॥ 6.ਅਧਿਕਾਰ: ਸੰਵਿਧਾਨ/ਆਈਨ (rit, authority, law),

ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ(formulae) ਦੇ ਮੂਲ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੈਆਂ ਦੀ ਠੀਕ ਤਰਤੀਬ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਅਰਥ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਸਪਸ਼ਟ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ॥

ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਐਸਾ ਇਕ ਕਾਲ ਸੀ ਜਦ ਹਰੇਕ ਵਿਦਿਆ ਰਹੱਸ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਤੇ ਅਤਿਸੂਖਮ ਰੂਪ 'ਚ ਲਿਖਣ ਪਰਕ੍ਰਯਾ (unto short hand) ਚਲੀ, ਕਾਰਣ ਕਿ ਉਸ ਕਾਲ 'ਚ ਪਤ੍ਰ(ਕਾਗਜ਼), ਲੇਖਨੀ(ਕਲਮ), ਮਸ(ਸਿਆਹੀ ਗੂੰਦ) ਦੀ ਥੁੜ੍ਹ ਸੀ॥ ਅੱਜ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਣ, ਛਾਪਣ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨਹੀ ਸਨ॥ ਵੇਦ ਕਾਲ 'ਚ 14 ਵਿਦਿਆਂ, 64 ਕਲਾਂ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਉਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸੂਤ੍ਰ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖੇ ਗਏ, ਜਿਵੇਂ ਵੇਦ ਖਟ(6) 1.ਸਿਖਿਆ,

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

2. ਕਲਪ, 3. ਵਿਆਕਰਣ, 4. ਛੰਦ, 5. ਜੋਤਿਸ਼, 6. ਨਿਰੁਕਤ। ਫੇਰ ਵੇਦ ਤ੍ਰਿਕਾਂਡ ਸੰਬੰਧਿਤ ਖਟ (6) ਦਰਸ਼ਨ ਸੂਤ੍ਰ[ਏ.93] ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਤਰਤੀਬ ਤਿਨੋਂ ਕਾਂਡਾਂ ਦੇ ਵੰਡ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਏ, ਜਥਾ:-

1. ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਧਰਮ: 1. ਰਿਖੀ ਜੈਮਿਨੀ ਪੂਰਵ ਮੀਮਾਂਸਾ ਦਰਸ਼ਨ ਧਰਮ ਸੂਤ੍ਰ; ਸ਼੍ਰੋਤ ਸੂਤ੍ਰ ਆਦਿ। ਅਰਥ ਸੰਬੰਧਿਤ: ਵ੍ਰਿਹਸਪਤੀ ਧਰਮ ਨੀਤੀ ਸੂਤ੍ਰ, ਵਿਦੁਰ: ਧਰਮ ਨੀਤੀ ਸੂਤ੍ਰ; ਸ਼ੁਕ੍ਰ: ਕੁਟਲ ਨੀਤੀ ਸੂਤ੍ਰ, ਚਾਣਕਜ ਨੀਤੀ ਆਦਿ। ਵਾਤਸਜਾਯਨ ਕਾਮ ਸੂਤ੍ਰ(ਕੋਕ ਕਾਵਜ ਭਾਖਾ), ਗੁਰਬਾਣੀ 'ਚ ਸੰਕੇਤ ਹਨ॥
2. ਭਗਤੀ ਕਾਂਡ: ਸਗੁਣ ਮੋਖ ਲਕਸ਼ਾਰਥ(figurative mystic aphorisms)
3. ਪਾਤੰਜਲੀ ਯੋਗ ਦਰਸ਼ਨ ਸੂਤ: ਨਾਰਦ ਭਗਤੀ ਸੂਤ੍ਰ, ਨਾਰਦੀ ਪੰਚ ਰਾਤ੍ਰ (ਮਹਾਭਾਰਤ ਵਿੱਚੋਂ) ਆਦਿਆਂ ਤਰਫ ਸੰਕੇਤ ਬਾਰ ਬਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ 'ਚ ਆਂਦੇ ਹਨ ॥
4. ਗਿਆਨ ਕਾਡ: ਸਗੁਣ, ਨਿਰਗੁਣ, ਨਿਰਾਕਾਰ ਮੁਕਤੀ ਤਾਰਕ ਵਾਚਜ/ਸ਼ਕਤੀ ਵ੍ਰਿਤਿ (mystic meaning aphorism) ਸੂਤ੍ਰ ਗ੍ਰੰਥ
5. ਰਿਖੀ ਗੌਤਮ ਨਿਜਾਯ ਦਰਸ਼ਨ ਸੂਤ੍ਰ ਤੇ
6. ਰਿਖੀ ਕਣਾਦ ਵੈਸ਼ੇਖਿਕ ਦਰਸ਼ਨ ਸੂਤ੍ਰ॥ ਤਰਕ ਲਕਸ਼ਣਾ ਵ੍ਰਿਤਿ (metaphor/meta-physical aphorism) ਸੂਤ੍ਰ ਗ੍ਰੰਥ
7. ਰਿਖੀ ਕਪਿਲ ਸਾਂਖਜ ਦਰਸ਼ਨ ਸੂਤ੍ਰ ਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ
8. ਰਿਖੀ ਬਾਦਰਾਯਣ ਵੇਦ ਵਿਆਸ ਤੀਜੇ(3) ਦਾ ਉੱਤ੍ਰ ਮਿਮਾਂਸਾ ਦਰਸ਼ਨ, ਪਰੋਖ-ਅਪਰੋਖ ਗਿਆਨ, ਸ਼ਟ ਦਰਸ਼ਨ ਸੂਤ੍ਰ ਸ਼ਕਤਿ- ਲਕਸ਼ਾਰਥ ਏਕਤ੍ਵ ਸੰਮਨ੍ਵੈ ਰਾਹੀਂ ਅੰਤਿਮ ਲਖਸ਼ ੧ਓ ਤੇ ਪਹੁੰਚੀਦਾ ਹੈ॥

ਇਹ ਛੇ ਅਧਾਰ ਸੂਤ੍ਰ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਰੇ ਆਸਤਿਕ ਵੇਦ ਸੂਤ੍ਰ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਨਾਸਤਿਕ ਜੈਨ-ਬੋਧੀ ਸਾਂਝੇ ਗੋਸ਼ਟ ਚਰਚਾਵਾਂ ਲਈ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਵਿਸ਼ੈ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਰਥ ਕਰਨ ਲਈ ਪਰਿਭਾਸਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਤੱਤ ਅਯਥਾਰਥ-ਯਥਾਰਥ ਅਨੁਭਵ ਨਿਚੋੜ ਤੱਤ ਉਤੇ ਪੁਚੌਂਦੇ ਹਨ॥ ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਇਹ ਆਸਤਿਕ ਦਰਸ਼ਨ ਸੂਤ੍ਰ ਗ੍ਰੰਥ ਆਧਾਰ (authority, foundation) ਸਾਰੇ ਮੰਨਦੇ ਹਨ॥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਸੂਤ੍ਰ ਗ੍ਰੰਥਾਂ 'ਚ ਮੂਲ ਵੇਦ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਤਾਲ ਮੇਲ ਰਾਹੀਂ ਸਾਰੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਭਾਵ ਖੁਲਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਤਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਹਾਤਮ ਹੈ, ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਇਨ੍ਹਾ ਦੇ ਗਿਆਨ ਬਿਨਾ ਪੂਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਸਮਝਣ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀ ਬਣ ਸਕਦਾ ਜਦ ਤਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਮ ਵਿਧੀ ਗੂੜ੍ਹ ਵਿਸ਼ੈ ਗਿਆਨ ਠੀਕ ਪਤਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਪੁਰਾਤਨ-ਨਵਤਨ ਦਿਵ੍ਜ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਗੁਰੁਗਮ ਬਾਣੀ ਨਿਸਚਿਤ ਪੂਰਾ ਸਿਧਾਂਤ ਠੀਕ ਸਮਝ ਆਵੇ:-
ਮ:5: ਜੋ ਜੋ ਤਰਿਓ ਪੁਰਾਤਨੁ ਨਵਤਨੁ ਭਗਤਿ ਭਾਇ ਹਰਿ ਦੇਵਾ॥ ਨਾਨਕ ਕੀ ਬੇਨੰਤੀ ਪ੍ਰਭ

93. "धातु सूत्र गणोणादि वाक्य लिङ्गानुशासनम्। आगम प्रत्ययादेशः प्रकीर्तिता"॥ ਅ. "अऽपा - क्षरमसान्दग्धं सावद्विश्वतोमुखम्। अस्तोभमनवद्यञ्च सूत्रं सूत्रविदो विदुः"॥ ਏ. "संज्ञा च परिभाषा च विधिर्नियम एव च। अतिदेशोऽधिकारश्च षड्विधं सूत्रमुच्यते"॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜੀਉ ਮਿਲੈ ਸੰਤਜਨ ਸੇਵਾ

ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਵਿਆਖਿਆ ਬੀਜ ਪ੍ਰਨਾਲੀ ਮੂਲ ਅਧਾਰ

ਉਪਰ ਲਿਖੇ ਘਟੋਘਟ ਵੇਦ ਰੂੜੀ ਬਾਣੀ ਪਿਛੋਂ ਉਪਜੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ(ਭਾਖਾ)'ਚ ਅਰਥ ਸਮਝਨ ਲਈਂ ਸਤ(7) ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:-

1. ਕਾਰਕਾ, 2.ਭਾਸ਼ਜ, 3.ਵਿਆਖਿਆਨ, 4.ਵਾਰਤਿਕ, 5.ਅਨੁਵਾਦ, 6.ਟੀਕਾ, 7. ਟਿੱਪਣੀਆਂ॥ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਲੱਖਣ ਏਹ ਹਨ:- ਕਾਰਕਾ: ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਕਈ ਵਾਰ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਅਤੇ ਮਹਾਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ:-

ਮ:5- ਹਰਿ ਆਗਿਆ ਹੋਏ ਬੇਦ ਪਾਪੁ ਪੁੰਨੁ ਵੀਚਾਰਿਆ॥ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਮਹੇਸੁ ਤ੍ਰੈਗੁਣ ਬਿਸਥਾਰਿਆ॥ ਨਵਖੰਡ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਸਾਜਿ॥

ਮ:3- ਚਾਰੇ ਵੇਦ ਬ੍ਰਹਮੇ ਕਉ ਦੀਏ ਪੜਿ ਪੜਿ ਕਰੇ ਵੀਚਾਰੀ ॥ ਤਾਕਾ ਹੁਕਮੁ ਨ ਬੂਝੈ ਬਪੁੜਾ ਨਰਕਿ ਸੁਰਗਿ ਅਵਤਾਰੀ॥ ਪੁਨ੍ਹ ਚਾਰੇ ਬੇਦ ਬ੍ਰਹਮੇ ਨੋ ਫੁਰਮਾਇਆ॥ ਆਦਿ॥

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੇਵਲ 1 ਨਿਰਾਕਾਰ ਕਾਰਣ ਕਰਣ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਨੇ ਆਦਿ ਸਾਕਾਰ ਰੂਪ'ਚ ੧ਓ ਤੋਂ ਉਤਪਨ ਸਤਜੁਗ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਤਮ ਵੇਦ ਜੁਗ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਬ੍ਰਹਮਾ ਆਦਿ ਤ੍ਰਿ-ਦੇਵ ਨੂੰ, ਤੇ ਅੱਗੇ ਰਿਖੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਾਰਤ ਕੀਤਾ। ਸਤਜੁਗ ਪਿਛੋਂ ਉਹੀ ਸਿੱਧਾਂਤ ਭਾਰਤ ਸਮਰਾਟ ਮਨੂ ਨੇ ਤ੍ਰੇਤਾ ਯੁਗ ਧਰਮ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ(ਵੇਦ ਸਿਧਾਂਤ ਯਾਦ 'ਚ) ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਰਚੇ॥

ਮ:1 ਤ੍ਰੈਤੈ ਧਰਮ ਕਲਾ ਇਕ ਚੂਕੀ॥ ਤੀਨਿ ਚਰਣ ਇਕ ਦੁਬਿਧਾ ਸੂਕੀ॥ ;
ਦਇਆ ਦੁਆਪੁਰਿ ਅਧੀ ਹੋਈ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਵਿਰਲਾ ਚੀਨੈ ਕੋਈ॥
ਦੁਇਪਗ ਧਰਮੁ ਧਰੇ ਧਰਣੀਧਰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਚੁ ਤਿਥਾਈ ਹੇ॥ ਕ.94

ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਆਪਰ ਯੁਗ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣ ਅਵਤਾਰ ਗੀਤਾ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਪੁਰਾਣ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਗ੍ਰੰਥ ਹੋਏ। ਕਲਿਜੁਗ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਛਾਂਟੇ ਤਿਨ ਜੁਗ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਕਵਿਤਾ(ਰਿ.ਗ/ਛੰਦਾ ਬੰਦੀ) ਅਰਥ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ 'ਚ ਕੀਤੇ ਕਾਰਕਾ ਕਹਾਏ, ਜਿਵੇਂ ਸ਼ੈਵ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਦਾ ਅਥਰਵ ਵੇਦੀ ਮਾਂਡੂਕਯੋਪਨਿਸ਼ਦ ਗ੍ਰੰਥੀ ਦੀ ਗੌੜਪਾਦ ਆਚਾਰਯ ਕਾਰਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪੋਤੇ ਸ਼ਿਸਯ ਸ਼ੰਕਰ ਆਚਾਰ ਦਾ ਭਾਸ਼ਜ ਵਾਰਤਿਕ 'ਚ ਅਰਥ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ; ਨਿਆਏ ਦਰਸ਼ਨ ਸੂਤ੍ਰ ਦਾ ਮੁਨੀ ਵਾਤਸਯਾਯਨ ਕਾਰਕਾ(ਕਵਿਤਾ 'ਚ) ਹੈ, ਤੇ ਮੱਧ ਕਾਲੀ ਉਜੈਨ ਰਾਜਾ ਭਰਤ੍ਰੀ ਹਰੀ (ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਯੋਗੀ ਚੇਲਾ, ਦਾ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਨਾਲ ਸਿੱਧ ਗੋਸਟ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਨੇ) ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਰਿ ਕਾਰਕਾ ਆਦਿ ਹੈ॥

ਨੋਟ 1: ਕਵਿਤਾ ਪੜ੍ਹਨੀ ਤੇ ਕਵਿਤਾ ਗਾਣੀ 'ਚ ਬਹੁਤ ਭਾਵਾਤਮਕ ਫਰਕ ਹੈ॥

ਨੋਟ 2: ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਸ਼ਜ(exegesis) ਤੇ ਭਾਸ਼ਣ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਫਰਕ ਸਮਝਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ॥ ਭਾਸ਼ਜਕਾਰ ਮੂਲ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਭਾਸ਼ਜ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤਿੰਨ ਨੇਮ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰਖਦੇ ਹਨ:-1.ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਪੰਜ ਲਕਸ਼ਣ, 2.ਤਾਤਪਰਜ ਛੇ ਚਿਨ੍ਹ ਤੇ 3.ਦੁਭਿਦਾ ਤਿਨ ਤਰ੍ਹਾਂਦੇ, ambivalence, ਦੋ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸੰਸ਼ੈ ਅਤੇ ਇੱਕ

94. ਸ਼੍ਰੀਗੁਗ੍ਰੰਜੀ.ਓ.ਪੰ.1219:4 । ਅ.ਪੰ.1094:12।ਏ.ਪੰ.423:5। ਸ.ਪੰ.1066:2 । ਹ.ਪੰ.1023:17-। ਕ.ਪੰ.1023:19

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਵਿਪਰਜੈ,ਵਿਪਰੀਤ ਭਾਵਨਾ ਨਿਵਾਰਣ ਸਾਧਨ ਜਾਣਨੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਲਖਣ ਅਗੇ ਲਿਖੇ ਹਨ॥

ਭਾਸ਼ਜ (Exegesis):- ਵੇਦ ਮੂਲ ਪਾਠ ਦਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗਦਜ(ਵਾਰਤਿਕ) ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਤਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਨੇਮ, ਵਿਧਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ (ਜੁੜੇ-ਭਿੰਨ) ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਵਿਸਤਾਰ ਅਰਥ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਵਿਆਖਿਆਨ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਗੁਰੂਬਾਣੀ 'ਚ ਇਹ ਹੈ: ਸੰਤਸਭਾ ਮਿਲਿ ਕਰਹੁ ਬਖਿਆਣ॥ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸਾਸਤ ਬੇਦ ਪੁਰਾਣ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਬੀਚਾਰੁ, ਬੀਚਾਰੇ ਕੋਇ॥ ਨਾਨਕ ਤਾਕੀ ਪਰਮਗਤਿ ਹੋਇ॥

ਭਾਰਤ ਖੰਡ 'ਚ ਦੋ-ਹਜ਼ਾਰ ਬਰਸਾਂ ਤੋਂ ਵੇਦ ਸਿਧਾਂਤ ਅਧਾਰ ਪ੍ਰਸਥਾਨ-ਤ੍ਰੈ ਗ੍ਰੰਥ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ:-1.ਵੇਦ ਉਪਨਿਸ਼ਦ,2.ਖਟ ਦਰਸ਼ਨ ਸੂਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵੇਦਾਂਤ ਬ੍ਰਹਮ ਸੂਤ੍ਰ ਅਤੇ 3.ਸ਼੍ਰੀ ਮਦ-ਭਗਵਦ ਗੀਤਾ। ਤਿਨੋਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਪਦ-ਛੇਦ ਭਾਸ਼ਜਕਾਰਾਂ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਵੇਦ ਦੇ ਹੀ ਅੰਤਮ ਸਿਧਾਂਤ ਨਿਜਿਤ ਕੀਤੇ, ਜਿਵੇਂ, ਸ਼ੈਵ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਪ੍ਰਸਿੱਧ:-

1. ਸ਼ੰਕਰ ਅਦ੍ਵੈਤ ਸਾਂਖਜ/ਸੰਨਜਾਸ ਯੋਗ ਨਿਸ਼ਠਾ ਸਿਧਾਂਤ ਪਹਿਲੀ ਸਦੀ ਦਾ ਹੈ॥ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੈਸ਼ਣਵ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਦੇ ਵੀ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਹਨ: (ਧਿਆਨ ਰਹੇ:-ਸੰਕਰ ਸਿੱਧਾਂਤ ਸੱਤਜ ਦੀ ਪਰਿਭਾਖਾ ਵੈਸ਼ਣਵਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੰਨ, ਓਸੇ ਨੂੰ ਖੰਡਨ ਕਰ ਅੱਗੇ ਕਹੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਸਿਧਾਂਤ ਸਭ ਉਲਝਾਏ:-
2. ਰਾਮਾਨੁਜ ਵਿਸਿਸ਼ਟ ਅਦ੍ਵੈਤ ਸਿੱਧਾਂਤ (12ਵੀਂ ਸਦੀ)
3. ਨਿੰਬਾਰਕ ਦ੍ਵੈਤ-ਅਦ੍ਵੈਤ ਸਿੱਧਾਂਤ (13ਵੀਂ ਸਦੀ)
4. ਮਾਧਵ ਦ੍ਵੈਤ ਅਸਲੀ ਸਿੱਧਾਂਤ (14ਵੀਂ)
5. ਵੱਲਭ ਸ਼ੁਧ ਅਦ੍ਵੈਤ ਸਿੱਧਾਂਤ (15ਵੀਂ ਸਦੀ) ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਕਾਲ ਦੇ ਹਨ,

ਨੋਟ:- ਚੇਤਨ: ਵੱਲਭ ਦਾ ਭਾਸ਼ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਨਹੀ ਲਿਖਿਆ, ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀਆਂ ਪਿੱਛੋਂ ਐਥੇ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਹਨ॥

ਪੁਰਾਣੇ ਵੇਦ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਮੂਲ (ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ) ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਅਟੁਟ ਮੰਤ੍ਰ, ਸੂਤ੍ਰ, ਸ਼ਲੋਕ ਸਾਰੇ ਜੁੜੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਠੀਕ ਅਰਥ ਕਰਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਕਿ ਸਹੀ ਪਦ ਛੇਦ ਨੇਮ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਗਿਆਨ ਹੋਵੇ । ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਬਿਨਾ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਪਦ ਵੰਡਾਂ ਕਾਰਣ ਹੀ ਸਾਰੇ ਸਿੱਧਾਂਤ ਦੇ ਪੂਰਵ-ਪਰ (ਪਰਥਾਇ) ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਗਤੀ, ਸ਼ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਬਣੇ ਪਦ-ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਠੀਕ-ਗਲਤ ਸਿਧਾਂਤ ਗਿਆਨ ਨਿਰਭਰ ਹੈ॥ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਮੂਲ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸੰਨ 1900 ਤੱਕ ਤੁਕਾਂ ਜੁੜੇ ਅੱਖਰਾਂ 'ਚ ਛਪਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਉਸ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਕੇਵਲ ਅਰਥ ਪਦ-ਛੇਦ 'ਚ ਛਪੇ, ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਭੀ ਪਿਛੋਂ ਦੋਨੋ ਮੂਲ ਤੇ ਅਰਥ ਗ੍ਰੰਥ ਰੂਪ ਗੁਟਕੇ, ਪੰਜ ਗ੍ਰੰਥੀ ਟੀਕੇਆਂ 'ਚ ਛਪੇ॥

ਧਿਆਨ ਰਹੇ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਜੈਨ, ਬੋਧ, ਹਿੰਦੂ ਸਨਾਤਨੀ ਧਰਮ, ਅਤੇ ਪਰੰਪਰਾ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਪ੍ਰਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰੇਆਂ ਦੇ ਮੂਲ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਬਿਨਾ ਪਦ ਛੇਦ ਛਪਦੇ ਸਨ॥ ਪਰ ਪਥਰ ਦੇ ਨਹੀਂ, ਲੋਹੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਛਾਪੇਖਾਨੇ ਸ਼ੁਰੂ 'ਚ ਕੇਵਲ ਮੂਲ ਪਾਠ ਥੱਲੇ ਪਦ ਛੇਦ ਅਰਥ ਕੀਤੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਛਾਪਦੇ ਰਹੇ॥ ਪਿਛੋਂ ਪੱਛਮੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ੈਲੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਾਰਣ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰੀਤ ਚੱਲੀ, ਕਿ ਧਰਮ, ਧਰਮ-ਇਤਿਹਾਸ ਗ੍ਰੰਥ ਪਦ ਛੇਦ 'ਚ ਛਾਪਣ ਲਗ ਪਏ॥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੀ, ਬੰਗਾਲੀ, ਮਰਾਠੀ, ਗੁਜਰਾਤੀ ਆਦਿ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਬਿਨਾ ਪਦ ਛੇਦ ਛਪਦੇ ਰਹੇ ਪਦ ਛੇਦ ਰੂਪ 'ਚ ਛਪਣ ਲਗੇ, ਮਸਲਨ ਕੁਛ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਇਹ ਹਨ:-

1. ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਦਾ ਕਬੀਰ ਬੀਜਕ, 2. ਭਗਤ ਸੂਰ ਦਾਸ ਦਾ ਸੂਰ ਸਾਗਰ, 3. ਗੋਸ੍ਵਾਮੀ ਤੁਲਸੀ ਦਾਸ ਕ੍ਰਿਤ ਰਾਮ ਚਰਿਤ ਮਾਨਸ (ਰਾਮਾਯਣ), 4. ਕਵੀ ਬਿਹਾਰੀ ਦਾ ਵਿਹਾਰੀ ਸਤਸਈ, 5. ਦਾਦੂ ਪੰਥੀ ਪੰ.ਨਿਸ਼ਚਲ ਦਾਸ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਗਰ ਤੇ ਵ੍ਰਿਤੀ ਪ੍ਰਭਾਕਰ 6.ਨਾਭਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਭਗਤ ਮਾਲਾ ਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਰਾਘਵ ਦਾਸ ਭਗਤ ਮਾਲਾ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਦੇਵਨਾਗਰੀ ਲਿਪੀ, ਹਿੰਦੀ ਕਈ ਸੌਰਸ਼ੈਨੀ ਪ੍ਰਾਂਤੀ ਰਾਜਸਥਾਨੀ, ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਆਦਿ 'ਚ ਛਪੀਆਂ ਹਨ॥ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲੋ ਪਹਿਲ ਬਿਨਾ ਪਦ ਛੇਦ ਅਤੇ ਪਿਛੋਂ ਕੇਵਲ ਪਦ ਛੇਦ ਅਰਥ ਗੁਰੂਸਿੱਖ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਪਥਰ ਛਾਪ ਛਪੇ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ:-

1. ਨਿਰਮਲ ਪੰਚੈਤੀ ਅਖਾੜੇ ਸ਼੍ਰੀਮਹੰਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ (ਪਟਿਆਲੇ) ਦੇ ਪਦ ਛੇਦ ਟ੍ਰੈਕਟ, ਤੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਪੰ. ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮ, ਭਗਤ ਬਾਣੀ ਸਟੀਕ ਛਾਪੀ। ਖਾਲਸਾ ਟ੍ਰੈਕਟ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਦੇ, ਤੇ ਨਿਰਮਲ ਗਿਆਨੀ ਗਿਜ਼ਾਨ ਸਿੰਘ (ਪਟਿਆਲੇ) ਦੀਆਂ ਸਿੱਖ ਇਤਹਾਸ ਤ੍ਵਾਰੀਖ ਆਦਿ ਬਹੁਤ ਸਾਹਿਤ ਛਾਪੀ॥

2. ਪਿਛੋਂ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ(ਫਰੀਦ ਕੋਟ ਟੀਕਾ)ਆਦਿ; ਪੰਜ ਗ੍ਰੰਥੀ ਅਰਥ, ਨਿਰਮਲ ਪੰ.ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਾਈ ਵਾਰਾਂ ਅਰਥ, ਤੇ ; 3.ਸ੍ਰੀ 10 ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ (ਦਸਗ੍ਰੰਥੀ ਅਰਥ) 4.ਭਾਈ ਗੁਰੁਦਾਸ ਕੂੰਜੀ 556 ਛੰਦ, 39+2 ਵਾਰਾਂ ਪਦਛੇਦ 'ਚ ਛਪੇ॥

ਕਰੀਬਨ 1969-70 ਤਕ ਐਸੀ ਮਿਲੀ ਜੁਲੀ ਰੀਤ ਚਲਦੀ ਰਹੀ; ਮੂਲ ਬਾਣੀ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਸ੍ਰਾਪ ਭੈ ਕਾਰਣ ਕਿਸੇ ਨਾ ਛੇੜੇ॥ ਪਰ 1969 'ਚ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਕੁਮੇਟੀ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪਦ ਛੇਦ 'ਚ ਛਾਪਣ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਪਰ ਨਿਗਰਾਨ ਸੋਧਕ ਕੁਮੇਟੀ ਨਾ ਬਣਾਈ ਕਿ ਸਹੀ ੧ਓ ਸਿਧਾਂਤਕ ਪਦ ਛੇਦ ਅਰਥ ਸੋਧਨ!

ਉਸ ਵੇਲੇ ਛੋਟੇ ਬੜੇ ਸਾਰੇ ਛਾਪੇਖਾਂਨੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮੌਜ ਹੋ ਗਈ; ਸਾਰੇ ਅਨਪੜ੍ਹ-ਪੜ੍ਹੇ ਸਿੱਖ ਘਰਾਂ 'ਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਮੰਗ ਹੋਵੇਗੀ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ, ਲਖਾਂ ਗਿਣਤੀ ਬਿਨਾ ਠੀਕ-ਗਲਤ ਪਦ ਛੇਦ ਰੂਪ ਬੇਚਣ ਲਗੇ, ਕਮਾਈ ਦੀ ਥਾਂ ਬਣੀ॥

ਇਹ ਸੰਖੇਪ ਇਤਿਹਾਸ ਇਸ ਕਾਰਣ ਲਿਖਣਾ ਪਇਆ ਕਿ ਮੂਲ ਪੰਗਤੀ ਜਾਣੇ ਬਿਨਾ ਪਦ ਛੇਦ ਫਰੀਦਕੋਟ ਟੀਕਾ, ਪੰ. ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ ਦੇ ਆਦਿ-ਦਸਮ ਸੰਪੂਰਣ ਟੀਕੇ, ਤੇ ਭਾ.ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਆਦਿਆਂ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਰੀਤ ਟੀਕੇ ਜੋ ਗੁਰੁਗਮ ਦਮਦਮਾ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁ ਕਾਸ਼ੀ ਟਕਸਾਲ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਉਪ-ਟਕਸਾਲ ਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੇ, ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਬਾਣੀ ਅਧਾਰਿਤ ਪਹਿਲੇ ਸੰਕੇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਨ:

ਸੰਤ ਸਭਾ ਮਿਲਿ ਕਰਹੁ ਬਖਿਆਣ॥ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸਾਸਤ ਬੇਦ ਪੁਰਾਣ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਬੀਚਾਰੁ, ਬੀਚਾਰੇ ਕੋਇ॥ ਨਾਨਕ:ਤਾਕੀ ਪਰਮ-ਗਤਿ ਹੋਇ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਸ ਪਰਥਾਇ ਜਾਣ-ਅਣਜਾਣ ਠੀਕ ਅਰਥ ਲਿਖਣ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਯਾਸ ਰਿਹਾ॥ ਫੇਰ ਤਾਂ ਆਮ ਲੇਖਕ/ਵਕਤਾਵਾਂਨੇ ਆਪਣੀ ਲਿਖੀ/ਬੋਲੀ 'ਚ ਆਪਣੀਆਂ ਕੇਵਲ ਭੜਾਸਾਂ ਕੱਢਣੀਆਂ, ਅਨਪੜ੍ਹ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਅਨਪੜ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਰਥ ਵਿਆਖਿਆਵਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੀਆਂ॥ ਵਿਧਾਨ ਇਹ ਹੈ:-

ਵਿਆਖਿਆਨ ਛੇ ਨੇਮ ਲਖਸ਼ਣ:-[95] ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤੀ ਦੇਵਨਾਗਰੀ, ਯਹੂਦੀ ਹੀਬਰੂ ਅਤੇ ਯੋਰਪਿਨ ਰੋਮਨ ਲਿਪੀਆਂ ਅਧਾਰ ਬੋਲੀਆਂ 'ਚ ਲਿਖਦੇ ਸੇ॥ ਓਹ ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾ ਪਦਛੇਦ ਲਿਖਦੇ ਸਨ; ਜਿਸ ਦੇ ਦੋ ਮੁੱਖ ਕਾਰਣ ਸਨ॥

ਨੋਟ:-ਪੁਰਾਣੇ ਤੌਰੇਤ, ਜ਼ੰਬੂਰ ਹੀਬਰੂ ਲਿਪੀ(Old Testament:*Toräh*) 'ਚ ਜੁੜੇ ਅੱਖਰਾਂ 'ਚ ਕੰਪੂਜ਼ਟਰ ਦਾ ਬਣਿਆ ਬਾਈਬਲ ਕੋਡ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ॥

ੳ). ਪਦ ਛੇਦ[96] :-ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥ ਪਹਿਲੋ ਪਹਿਲ ਜੁੜੇ ਅੱਖਰ ਪਦਾਂ 'ਚ ਲਿਖੇ ਸਨ, ਇਹ ਕਾਰਣ ਹਰੇਕ ਅਟੂਟ ਪੰਕਤੀ ਦੇ ਪਦ(ਨਾਵ/ਕ੍ਰਿਯਾ ਪਛੇੜ੍ ਨਾਲ) ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾ ਨੂੰ ਛੇਦ(ਅਲਹਿਦਾ) ਕਰਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਲੇਖ ਸਮਝ ਆਵੇ॥ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮੂਲ ਗ੍ਰੰਥ/ਗ੍ਰੰਥੀ, ਅਧਿਆਇ, ਪਉੜੀ ਪ੍ਰਸੰਗ (ਪਰਿਥਾਇ) ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਕਾਂ'ਚ ਪਦ, ਦੋਨੋ: ਨਾਵ, ਕ੍ਰਿਯਾ, ਪਛੇਤਰਾਂ ਸਮੇਤ, ਦੇ ਪਦ ਛੇਦ ਕਰਨੇ ਸੁਭਾਵਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ॥ ਧਿਆਨ ਰਹੇ: ਕੱਲੇ ਧਾਤੂ ਬਿਨਾ ਪਛੇੜ੍ ਪਦ ਕਦੀ ਭਾਵਾਰਥ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ॥ ਫੇਰ:-

ਅ). ਪਦ ਅਰਥ ਉਕਤਿ:-ਹਰੇਕ ਪੰਕਤੀ 'ਚ ਧਾਤੂ ਉਤਪਨ ਪਦਾਂ(ਨਾਵ/ਕ੍ਰਿਯਾ)ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਅਰਥ ਕਰਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ॥ ਕਿਉਂ, ਪਹਲਾਂ ਦਸ ਆਏ ਹਾਂ, ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ੂ ਗ੍ਰੰਥ ਅਟੂਟ ਪਦ ਪੰਗਤੀਆਂ 'ਚ ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਰ ਗ੍ਰੰਥ ਕਵਿਤਾ(ਪੱਦਜ) 'ਚ ਹੁੰਦੇ, ਜਾਂ, ਸੂਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਕਿਉਂਕਿ 5-13 ਸਾਲ ਦੇ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਣੇ ਕਾਫੀ ਸੌਖੇ ਹਨ, ਉਸ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਚ ਗੱਦਜ (ਵਾਰਤਿਕ) ਔਖਾ ਹੈ॥ ਧਿਆਨ ਰਹੇ: ਕਵਿਤਾ ਛੰਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਵਿਆਕਰਣ, ਨਿਜਾਯ ਤਰਕ ਅਨੁਸਾਰ ਕਦੀ ਸ਼ੁੱਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਇਸ ਕਾਰਣ:

ੲ). ਵਾਕ ਵਿਗ੍ਰੈ:-ਪੂਰੀ ਕਵਿਤਾ ਵਾਕ ਵਿਆਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਸਹੀ ਪਦ ਛੇਦ ਰੂਪ, ਨਿਜਾਯ ਵਾਕ ਅਰਥ ਜਾਣਨ ਲਈ ਸਾਰੀਆਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਤੋੜਨੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ॥ ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਰਕ ਟੂਟੇ ਵਾਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਆਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ: ਉਦੇਸ਼ (subject), ਸੰਯੋਜਕ(copula) ਅਤੇ ਵਿਧੇਯ (predicate) ਵਿਸ਼ੇਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਨੁਸਾਰ (ਪੂਰਵ-ਪੱਖ:thesis) ਲਈ ਨਵੇਂ ਪਦਾਂ ਦੇ ਵਾਕ ਬਣਾਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ:

ਸ). ਵਾਕ ਯੋਜਨਾ:- ਨਵੇਂ ਪਦ ਦਾ ਵਾਕ ਬਣਾ ਕੇ ਦੋ (2) ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਰਥ ਕਰੀਂਦੇ ਹਨ :-

---

95. ਸ਼ੰਕਰ ਭਾਸ਼ਯ(ਕਾਸ਼ੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸੀਰਜ਼.ਨੰ.71)ਵੇਦਾਂਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਪੰ.1 ਪੰਕਤੀ 3:-
ਪਦਛੇਦ:[1] ਪਦਾਰ੍ਥੋਕ੍ਤਿ[2] ਵਿਗ੍ਰਹੈ[3] ਵਾਕ੍ਯੋਜਨ:[4] । ਅਕ੍ਸ਼ੇਪਾਨਾਂ[5] ਸਮਾਧਾਨਂ [6] ਵ੍ਯਾਖ੍ਯਾਨਾਂ ਚ ਸ਼ਟ੍ ਲਕ੍ਸ਼ਣਾ:

96. ਪਾਣਿਨੀਯ ਅਸ਼ਟਾਧਿਆਈ ਸੂਤ੍ਰ:ਭੱਟੋਜੀਦੀਕਸ਼ਤ ਸਿਧਾਂਤ ਕੌਮਦੀ ਵਾਰਤਿਕ ਸੁਪ੍ਤਿਙ੍ਨਂ ਪਦਮ੍।੧।੪।੧੪॥
ਸੁਬਨ੍ਤਞ੍ਚ ਤਿਙ੍ਨ੍ਤ ਚ ਪਦਮ੍ ਸ੍ਯਾਤ੍।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਦੰਡ ਅਨੈ: ਡੰਡੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਧੀ ਪੰਗਤੀ 'ਚ ਪਦਾਂ ਦੇ: ੧ੳ ਸਤਿਨਾਮੁਕਰਤਾਪੁਰਖੁ...
1. ਅਟੁਟ ਸ਼੍ਰਿੰਖਲਾ 'ਚ ਅਰਥ।

ਖੰਡ ਅਨੈ: ਪ੍ਰਸੰਗ/ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਗਤੀ ਦੇ ਇਕ ਇਕ ਪਦ ਦੇ ਜੁਦਾ ਜੁਦਾ ਅਰਥ
2. ਜਿਵੇਂ:-1-ਓ, 1-ਸਤਿ, 1-ਨਾਮ, 1-ਕਰਤਾ... ਆਦਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਪਰਥਾਇ ਪੰਗਤੀ ਦੇ ਅਰਥ ਕਰਣੇ॥

ਹ). ਅਕਸ਼ੇਪ(challenges) ਪਦ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਹੱਲੇ/ਵਾਰ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ,

ਕ). ਸਮਾਧਾਨ:- ਜੇ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ(ਕੋਈ ਧਰਮੀ,ਖਟ ਦਰਸ਼ਨੀ,ਜਾਂ ਕਲਪਿਤ ਉੱਤਰ-ਪੱਖੀ:anti-thesis) ਅਕਸ਼ੇਪਕ (critiques) ਇੱਕ-ਅਨੇਕ ਮਤੀ ਅਕਸ਼ੇਪ (challenges) ਆਲੋਚਨਾ(criticism) ਕਰਨ: ਤਾਂ ਤਰਕ ਰਾਹੀਂ ਠੀਕ ਬਣੇ ਵਾਕਾਂ ਦੇ ਯਥਾਰਥ ਸਮਾਧਾਨ ਪਰਮ ਸਿਧਾਂਤ ਸਿੱਧ ਕਰਨਾ ਹੈ॥ ਧਯਾਨ ਰਹੇ: ਕਥਾ, ਵਿਆਖਿਆ, ਸੰਥਿਆ, ਟੀਕੇ ਆਦਿ ਭਾਸ਼ਣ ਬੋਲਨੇ, ਲਿਖਨ ਦੀਆਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਵਾਂ 'ਚ ਕਾਫੀ ਫਰਕ ਹੈ; ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਲੋਕ ਪ੍ਰਯਾਯੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ॥ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਰਸ਼ਨਿਕ (gnostics) ਤਰਕ ਵਾਦੀ, ਵਿਦਿਆਰਥੀ (aspirants) ਲਈ ਸਾਰੇਆਂ ਦੀਆਂ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ॥ ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਗ੍ਰੰਥੀ ਭਾਗਾਂ ਦੇ ਉਪਯੋਗੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਵਿਸ਼ੇਆਂ ਦੇ ਤਾਤਪਰਜ(aim & object) ਪ੍ਰਿਥਾ ਦੀ ਪਰਿਭਾਖਾ ਦੇ ਛੇ-ਲਿੰਗ(ਚਿੰਨ੍ਹ) ਪ੍ਰਤੀਪਾਦਿਤ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਸਮੁਚੈ ਭਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਓਕਾਈਆਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਸੁਭਾਵਿਕ ਗੌਂਣ ਤੇ ਮੁਖ ਵਿਸ਼ੇਆਂ ਦੇ ਤਾਤਪਰਜ ਉਘੜ ਔਂਦੇ ਹਨ॥ ਕਰੀਬ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਸਾਰੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨਿਸਾਣੁ ਟੀਕੇਕਾਰਾਂ ਦਿਤੇ ਹਨ; ਏਸੇ ਲਈ ਇਥੇ ਵਿਸਤਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ॥ ਸੰਖੇਪ ਵਿਧਾਨ ਇਹ ਹਨ:-

2. ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਵਿਸ਼ੈ: ਛੈ ਤਾਤਪਰਜ ਨਿਰਣੈ ਚਿੰਨ੍ਹ :-ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਖਸ਼ਣਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਤਾਤਪ੍ਰਜ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ:-

ਮੰਗਲ:-ਹਰੇਕ ਭਾਰਤੀ-ਅਰਬੀ 'ਚ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਮੰਗਲਾਚਰਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਰੰਭ (ਉਪਕ੍ਰਮ) ਹੁੰਦੇ ਹਨ॥ ਮੰਗਲ ਤਿਨ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹਨ॥ ਹਰੇਕ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚ ਦੋ ਆਦਿ ਤੇ ਅੰਤ 'ਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ॥ ਵਡੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ: ਆਦਿ, ਮੱਧ, ਤੇ ਅੰਤ(ਉਪਸੰਹਾਰ) ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ॥ ਐਥੇ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ੂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ 'ਚ ਆਏ ਦੱਸਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ:

ੳ). ਵਸਤੂ ਨਿਰਦੇਸ ਮੰਗਲ (ਸ੍ਵਰੂਪ ਲਕਸ਼ਣ):- ਇਹ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਚਾਰ (4) ਸ੍ਵਰੂਪ ਲੱਖਣ ਹਨ:-

1. ਪੂਰਾ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ: ੧ੳ ਸਤਿਨਾਮੁਕਰਤਾਪੁਰਖੁਨਿਰਭਉਨਿਰਵੈਰੁਅਕਾਲਮੂਰਤਿ
2. ਅਜੂਨੀਸੈਭੰਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ॥ (ਪੰਨੇ. 1,462,475... ਆਦਿਕ ਹੈ॥
ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ: ੧ੳ ਸਤਿਨਾਮੁਕਰਤਾਪੁਰਖੁਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ॥ (ਪੰਨੇ:220, 235, 242, 243, 323, 340, 345, ਸੱਤ ਵਾਰ ਆਯਾ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

3. ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ:- ੧ੳ ਸੋਤਿਨਾਮੁਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ॥ 81, 544, ਦੋ ਵਾਰ ਆਯਾ[97]

4. ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ:- ੧ੳ ਸੋਤਿਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ॥ ਪੰਨੇ. 8; 700 ਵਾਰ ਆਯਾ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਕਈ ਰੂਪ ਹਨ; ਪਰ ਧਿਆਨ ਰਹੇ: ਸਾਰੇਆਂ ਵਿੱਚ:

5. ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ:- ੧ੳ ਸਾਰੇਆਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰੀਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ, ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ, ਭਗਉਤੀ ਜੀ ਸਹਾਇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤੇ ਆਦਿ ਲਾਏ ਹਨ ॥

ਅ). ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ (ਅਸੀਸ) ਮੰਗਲ ਪੰਨੇ 250,262:- ਗੁਰਦੇਵ ਮਾਤਾ ਗੁਰਦੇਵ ਪਿਤਾ...॥

ੲ). ਨਮਸਕਾਰ ਮੰਗਲ ਪੰਨਾ 262:9- ਆਦਿ ਗੁਰਏ ਨਮਹ॥ ਜੁਗਾਦਿ ਗੁਰਏ ਨਮਹ॥ ਸਤਿਗੁਰਏ ਨਮਹ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੇਵਏ ਨਮਹ॥ ਮੰਗਲ ਦੇ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਸ਼ਾ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਤਾਤਪਰਜ ਨਿਰਣੈ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਮੰਗਲ਼ ਇਹ ਚਿਨ੍ਹ ਹੈ:-

ੳ. ਉਪਕ੍ਰਮ-ਉਪਸੰਘਾਰ:-ਮੰਗਲ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਸ਼ੈ ਸੰਬੰਧੀ ਹਨ। ਉਪਕ੍ਰਮ ਆਦਿ ਮੰਗਲ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਓਹੀ ਸਿਧਾਂਤ, ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਅੰਤ ਮੰਗਲ(ਉਪਸੰਹਾਰ) ਵੀ ਜਤਾਂਦਾ ਹੈ॥ ਬੇਸ਼ਕ ਦੋ ਪਦ, ਦੋ ਅਰਥੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਦੋਨੋਆਂ ਦਾ ਇਕੋ ਤਾਤਪਰਜ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ: ੳ. ਉਪਕ੍ਰਮ ਆਦਿ 'ਚ ਮੰਗਲ ਚਿਨ੍ਹ ਹੈ:-੧ੳ ਸੋਤਿਨਾਮ..., ਜਾਂ ਸ਼ਲੋਕ ਆਦਿਸਦੁ... ਆਦਿ ਹਨ॥

ਅ.1. ਉਪ-ਸੰਹਾਰ =ਗ੍ਰੰਥ ਅੰਤ ਮੰਗਲ ਹੈ:ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਗਏ ਮਸਕਤਿ ਘਾਲਿ॥ ਨਾਨਕ ਤੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਕੇਤੀ ਛੁਟੀ ਨਾਲਿ ਜਾਂ

2. ਉਪ-ਸੰਘਾਰ= ਸਭੁ ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਪਸਾਰੋ; ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਅੰਤ'ਚ: ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਮਿਲੈ ਤਾਂ ਜੀਵਾਂ ਤਨੁ ਮਨੁ ਥੀਵੈ ਹਰਿਆ॥

ੲ. ਅਭਿਆਸ:-ਭਾਰਤੀ ਅੰਗੇਜ਼ ਰਾਜ ਨੇ 1800-77 ਜਰਮਨ ਇਸਾਈ ਪਾਦਰੀ ਟ੍ਰੰਪ(theologian) ਨਿਜਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦੀ ਅਲੋਚਨਾ, ਉਲਥਾ ਅੰਗੇਜ਼ੀ 'ਚ ਕਰੇ। ਓਹ ਭਾਰਤੀ ਦਰਸ਼ਨ(metaphysics) ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਸਾਹਿਬਦੀ ਅਲੋਚਨਾ ਤੇ ਉਲਥੇ ਕਰਦੇ ਵੇਲੇ ਜਿਵੇਂ ਦੁਨੀਆਵੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰੀ ਦੀ ਹੈ ਵੈਸੀ ਕੀਤੀ, ਤੇ ਲਿਖਿਆ:-'ਇਹ ਕਿਤਾਬ ਪੁਨਰਕਤੀ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੈ'॥ ਉਸ ਬਿਚਾਰੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ: ਕਿ ਅਧਿਆਤਮਕ ਸਾਹਿਤ (Divine Mystic Literature)ਵਿੱਚ ਪੁਨਰੁਕਤੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ॥ ਕੀ ਇਸਾਈ ਪਾਦਰੀ ਟ੍ਰੰਪ ਨੂੰ ਇੰਜੀਲ 'ਚ ਪੁਨਰ ਉਕਤੀਆਂ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਸਨ? ਗੁਰੁਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨੀਚੇ ਦਿਖੌਣ ਲਈ ਓਸ ਅਡੰਬਰ ਰਚਿਆ ਸੀ॥

ਸ. ਅਪੂਰਵਤਾ:-ਦਾ ਅਰਥ ਵਿਲਖਣਤਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਜਿਸਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ 'ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਦੀਵਾ ਦਿਖਾਣਾ'; ਤੇ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਹਨ:-

ਭ. ਕਬੀਰ:- ਜਹ ਮੰਦਰਿ ਦੀਪਕੁ ਪਰਗਾਸਿਆ ਅੰਧਕਾਰੁ ਤਹ ਨਾਸਾ॥

ਮ:1:- ਦੀਵਾ ਬਲੈ,ਅੰਧੇਰਾ ਜਾਇ॥ ਬੇਦਪਾਠ ਮਤਿ ਪਾਪਾ ਖਾਇ॥ ਉਗਵੈ ਸੂਰੁ ਨ

97. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਪਿਤਾ ਡਾ.ਚਰਣ ਸਿੰਘ, ਬਾਣੀ ਬਿਉਰਾ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚ ਇਹ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ, ਤੇ ਜਤ ਆਦੀ ਦੇ ਅਰਥ ਗਲਤ ਕੀਤੇ ਹਨ ॥

98. ਸ਼੍ਰੀਗੁਗ੍ਰੰਥਜੀ.ੳ.ਪੰ.2:9,12। ਅ.ਪੰ.3:18-। ੲ.ਪੰਨੇ.143-144 :। ਸ.ਇੰਜੀਲ. NT. *St John*:XI:38+XIV:20

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਾਪੈ ਚੰਦੁ॥ ਜਹ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ਅਗਿਆਨੁ ਮਿਟੰਤੁ॥

ਮ:3:- ਸਚੈ ਸਬਦਿ ਸਚੀ-ਪਤਿ ਹੋਈ॥ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਮੁਕਤਿ:ਨ ਪਾਵੈ ਕੋਈ॥ ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਨਾਉ ਨ ਪਾਏ ਪ੍ਰਭਿ ਐਸੀ ਬਣਤ ਬਣਾਈ ਹੇ॥

ਸ. ਫਲ:- ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂਦੇ ਹਨ:1.ਗੌਣ ਤੇ 2.ਮੁੱਖ ਅਨੇਕ ਸੁਖ ਹਨ:- ਹਰਿਜੀਉ ਸਦਾ ਧਿਆਇ ਤੂ, ਗੁਰਮੁਖਿ ਏਕੰਕਾਰੁ॥ 1॥ ਰਹਾਉ॥ ਗੁਰਮੁਖਾ ਕੇ ਮੁਖਉਜਲੇ ਗੁਰਸਬਦੀ ਬੀਚਾਰਿ॥ ਹਲਤਿ ਪਲਤਿ ਸੁਖੁ ਪਾਇਦੇ, ਜਪਿ ਜਪਿ ਰਿਦੈ ਮੁਰਾਰਿ॥

ਸਾਕਤੀ ਪਾਪ ਕਰਿਕੈ ਬਿਖਿਆ ਧਨੁ ਸੰਚਿਆ ਤਿਨਾ ਇਕਵਿਖ ਨਾਲਿ ਨ ਜਾਈ॥ ਹਲਤੈ ਵਿਚਿ ਸਾਕਤ ਦੁਹੇਲੇ ਭਏ ਹਥਹੁ ਛੁੜਕਿ ਗਇਆ ਅਗੈ ਪਲਤਿ ਸਾਕਤੁ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਢੋਈ ਨ ਪਾਈ॥

ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਇਸ਼ਟ-ਦੇਵ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਵੈਸੇ 4 ਅਨਿਤ ਮੋਖ ਜਾਂ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਨਿਤ ਸੁਖ ਦੇ ਦੇਹ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਵਿਦੇਹ ਮੁਕਿਤੀ ਫਲ ਪੌਂਦੇ ਹਨ। ਓਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਦੋ ਪ੍ਰਮਾਣ ਇਥੇ ਕਾਫੀ ਰਹਿਣਗੇ:-

1. ਗੌਣ ਮੋਖ ਇੰਦ੍ਰਪੁਰੀ ਮਹਿ ਸਰਪਰ ਮਰਣਾ॥ ਬ੍ਰਹਮਪੁਰੀ ਨਿਹਚਲੁ ਨਹੀ ਰਹਣਾ॥ ਸਿਵਪੁਰੀਕਾ ਹੋਇਗਾ ਕਾਲਾ॥ ਤ੍ਰੈਗੁਣ ਮਾਇਆ ਬਿਨਸਿ ਬਿਤਾਲਾ॥

ਨਾਮਦੇਵ- ਭੈਰਉ ਭੂਤ ਸੀਤਲਾ ਧਾਵੈ॥ ਖਰ ਬਾਹਨੁ ਉਹੁ ਛਾਰੁ ਉਡਾਵੈ॥ ਹਉ ਤਉ ਏਕੁ ਰਮਈਆ ਲੈਹਉ॥ ਆਨ ਦੇਵ ਬਦਲਾਵਨਿ ਦੈਹਉ॥ ਰਹਾਉ ਸਿਵ ਸਿਵ ਕਰਤੇ ਬਰਦ ਚਢੇ ਡਉਰੂ ਢਮਕਾਵੈ॥ ਮਹਾਮਾਈ ਕੀ ਪੂਜਾ ਕਰੈ॥ ਨਰ ਸੈ ਨਾਰਿ ਹੋਇ ਅਉਤਰੈ॥ ਮੁਕਤਿ ਕੀ ਬਰੀਆ ਕਹਾ ਛਪਾਨੀ॥ 4॥ ਗੁਰਮਤਿ ਰਾਮਨਾਮ ਗਹੁ ਮੀਤਾ ॥ ਪ੍ਰਣਵੈ ਨਾਮਾ ਇਉ ਕਹੈ ਗੀਤਾ॥

2. ਮੁਖ ਮੋਖ- ਸਾਰੇ(ਪਸ਼ੂ,ਪੰਛੀ,ਮੱਛੀ) ਜੀਵ, ਨਿਤ ਸੁਖ ਦੇ ਇਛੁਕ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਬਚਨ ਹੈ:- ਮੂਏ ਹੂਏ ਜਉ ਮੁਕਤਿ ਦੇਹੁਗੇ: ਮੁਕਤਿ ਨ ਜਾਨੈ ਕੋਇਲਾ॥ ਓਹ ਹੁਣ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਅਵਸਥਾ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਰੀਰ ਪਤਨ ਮਗਰੋਂ ਵਿਦੇਹ ਮੋਕਸ਼ ਹੈ, ਜੋ ਅਵਸਥਾ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂਜੀਦੇ ਰਾਜਜੋਗ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦਾ ਹੁਣੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਅਨੁਭਵ ਹੈ: ਹਲਤਿ ਸੁਖੁ,ਪਲਤਿ ਸੁਖੁ ਨਿਤ ਸੁਖੁ ਸਿਮਰਨੋ ਨਾਮੁ ਗੋਬਿੰਦਕਾ ਸਦਾ ਲੀਜੈ॥ ਮਿਟਹਿ ਕਮਾਣੇ ਪਾਪ ਚਿਰਾਣੇ, ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ ਮੁਆ ਜੀਜੈ

ਹ. ਅਰਥਵਾਦ(antiphrasis):- ਵੇਦ ਤੇ ਖਟ ਦਰਸ਼ਨ ਸੂਤ੍ਰਾਂ 'ਚ ਪੂਰਵ ਮੀਮਾਂਸਾ ਦੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਲਕਸ਼ਾਰਥ ਵਿਧੀ ਵਿਧਾਨ 12 ਅਧਿਜਾਯਾਂ 'ਚੋਂ ਪਹਿਲੇ ਅਧਿਆਇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪੰਜ ਭਾਗਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਜ਼ਰੂਰੀਹੈ ਜੋ ਇਹ ਹਨ:-1.ਵਿਧੀ, 2. ਮੰਤ੍ਰ. 3.ਨਾਮਧੇਯ

---

99. ਪੁਨ੍ਹੈ.ਉ.ਪੰ.1123:8। ਅ.ਪੰ.791:2। ਏ.ਪੰ.1046:10 ॥ ਆਦਿ ॥

100. ਪੁਨ੍ਹੈ.ਉ.ਪੰ.1415:6-7। ਅ.ਪੰ.734:8। ਏ.ਪੰ.237:8 ।ਸ.ਪੰ.874:14 ਅਤੇ ਪੰ.'526:5-9। ਹ.ਪੰ.1092:17।ਖ.ਪੰ.683:13, ਗੀਤਾ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ:9:23-25॥ **येऽप्यन्यदेवता भक्ता यजन्ते श्रद्धयान्विताः। तेऽपि मामेव कौन्तेय यजन्त्यविधिपूर्वकम्॥२३॥ यान्ति देवव्रता देवान्पितॄन्यान्ति पितृव्रताः। भुतानियान्तिभूतेज्या यान्ति मद्याजिनोऽपि माम्॥२५।६।"**

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

4.ਨਿਖੇਧ ਤੇ 5.ਅਰਥਵਾਦ॥ ਅਖੀਰੀ ਨੇਮ ਹੈ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਧੀ-ਨਿਖੇਦ॥ ਪੰਜਵੇਂ ਵਿਧਾਨ 'ਚੋਂ ਤਿਨ ਲੱਖਨ ਹਨ ਜੋ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ 'ਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖੇ ਹਨ: ਸੁਣਿਆ, ਮੰਨਿਆ, ਮਨਿ ਕੀਤਾ ਭਾਉ॥ ਸੰਖੇਪ ਪੂਰਵ ਮਿਮਾਂਸਾ ਸੂਤ੍ਰ ਵਿਧਾਨ ਲਾਗੂ ਅਰਥ ਵਾਦ ਵਿਧਾਨ ਦਸੇ ਹਨ:-

1. ਗੁਣਵਾਦ (1।2।-41-43-) ਵੇਦਵਾਕ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿਰੁਧ; ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੁਬਾਣੀ- ਪਹਿਲਾ ਪੂਤੁ ਪਿਛੈਰੀ ਮਾਈ॥ ਗੁਰੁ ਲਾਗੋ ਚੇਲੇ ਕੀ ਪਾਈ॥
2. ਅਨੁਵਾਦ: ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਵਹਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਕ ਹੋਣ, ਜਥਾ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥਜੀ- ਜਿਹ ਮੰਦਰਿ ਦੀਪਕੁ ਪਰਗਾਸਿਆ ਅੰਧਕਾਰੁ ਤਹਨਾਸਾ..
3. ਭੂਤ ਅਰਥਵਾਦ: ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਾਕ ਜੋ ਨਾ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿਰੁਧ, ਨ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹਨ, ਜਥਾ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ- ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਆਪਿ ਨਿਰੰਕਾਰੁ[ਸ.101] ॥ ਇਸੇ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਚਲਕੇ ਰੂੜੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਸੂਤ੍ਰਾਂ 'ਚ ਸ਼ਕਤਿਜਰਥ ਤੇ ਲਕਸ਼ਾਰਥ ਆਧਾਰਿਤ ਲੱਖਣ ਵੀ ਦੱਸੇ ਹਨ॥

ਕ. ਉਪ-ਪੱਤੀ:-ਯਾਦ ਰਹੇ; ਸਾਰੇ ਖਟ ਦਰਸ਼ਨ ਸੂਤ੍ਰ ਪਰਿਭਾਖਾ ਤਰਕ ਸਿੱਧਸਾਰੇ ਨਾਸਤਿਕ-ਆਸਤਿਕ ਭਾਰਤੀ-ਸਾਮੀ ਅਪਣੇ ਧਰਮਾਂ ਖਟ ਦਰਸ਼ਨ ਸੰਪ੍ਰਦਾਏ ਉਪਯੋਗੀ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਆਗਮ ਨਿਗਮ ਤਰਕ ਅਨਾਦਿ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕਾਰਣਾਂ ਵਿਸਤਾਰ ਦੀ ਚਰਚਾ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਨੇ ਸਾਰੇ ਧਰਮੀਆਂ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟਾਂ ਕੀਤੀਆਂ; ਮ:4:ਪਹਿਲਾ ਆਗਮੁ ਨਿਗਮੁ ਨਾਨਕੁ ਆਖਿ ਸੁਣਾਏ ਪੂਰੇ-ਗੁਰਕਾ ਬਚਨੁ ਉਪਰਿ ਆਇਆ॥ ਗੁਰਸਿਖਾ ਵਡਿਆਈ ਭਾਵੈ ਗੁਰਪੂਰੇਕੀ ਮਨਮੁਖਾ...[102] ਐਸੇ ਬੁੱਧੀਯੋਗ(ਅਕਲ) ਤਰਕਵਾਨ ਛੇ ਭਾਸ਼ਜ, ਟੀਕਿਆਂ 'ਚ ਉਪਪਤੀ ਵਿਧੀ ਪਰਿਭਾਖਾ ਵਰਤਦੇ ਰਹੇ, ਜੋ ਇਹ ਹਨ:-

1. ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣ(perception) ਦਸੋ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ(ਪ੍ਰਮਾ), ਮਨ(ਅਪ੍ਰਮਾ) ਅਨੁਮਾਨ (epistemological evidence) ਗਿਆਨ॥
2. ਅਨੁਮਾਨ ਪ੍ਰਮਾਣ(inference) ਦੋ ਨੇ:1. ਪਹਿਲਾਂ(a priory) ਚੜ੍ਹੀ ਨਦੀ ਕਾਰਣ ਸ੍ਰੋਤ ਤਰਫੋਂ ਨਾ ਦੇਖੀ ਬਾਰਸ਼ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ।
3. ਬਦਲ ਦੇਖੇ ਪਿਛੋਂ(a posteriori) ਅਨੁਮਾਨ: ਬਾਰਿਸ਼ ਪਵੇਗੀ, ਕਿ ਨਹੀਂ? ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਬਦਲ ਨਾ ਉੱਡ ਜਾਣ; ਦੋਨੋਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ॥
4. ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ: ਦੂਰ ਪਹਾੜ ਉਤੇ ਧੂਆਂ ਦੇਖਣ ਕਾਰਣ ਪੰਜ(major) ਅਵੈਵ (5 minor), ਉਪ-ਅਵੇਵ(10 members of syllogism) ਰਾਹੀਂ ਨਤੀਜਾ ਨਿਕਲਨਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ॥ ਧਿਆਨ ਰਹੇ: ਪੱਛਮੀ ਨਿਜਾਯ 'ਚ ਕੇਵਲ 3 ਅਵੈਵ ਉਪਯੋਗ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ॥
5. ਉਪਮਾਨ ਪ੍ਰਮਾਣ(comparison): ਪ੍ਰਸ਼ਨ:-ਰੋਝ ਮ੍ਰਿਗ ਕੈਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਉੱਤਰ: ਜੋ ਗਊ ਜਾਤੀ, ਬਿਨਾ ਗਲ ਦੇ ਕੰਬਲ(dewalp) ਵਰਗਾ ਹੰਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਜੰਗਲ 'ਚ ਰੋਝ

---

101. ਪੁਨ੍ਹੈ.ਓ.ਪੰ.2:8; 2:16=4:14;4:15 ਆਦਿ। ਅ.ਪੰ.481:10। ਦ.ਪੰ.1123:8। ਸ.ਪੰ.273:1॥
102. ਪੁਨ੍ਹੈ.ਓ.ਪੰ.791।ਅਮ:4.ਪੰ.304:1-3।ਦ.ਮ:3 ਪੰ.1016:12"ਅਗਮ ਨਿਗਮੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਿਖਾਇਆ॥ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਅਪਨੈ ਘਰਿਆਇਆ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਦੇਖਿਆ, ਉਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦੇਖ ਕੇ ਕਰੀ, ਕਿ ਮ੍ਰਿਗ ਦੇ ਗਲ'ਚ ਕੰਬਲ ਨਹੀ ਲਟਕਦਾ; ਸ ਰੋਝ ਹੈ, ਇਹ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦੇਖਣ ਤੇ ਅਨੁਮਾਨ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਕੰਬਲ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੇਖੇ ਫਰਕ ਕਾਰਣ ਉਪਮਾਨ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸਿਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ॥

6. ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਮਾਣ (verbal/canon's testimony):- ਮਨ,ਤੇ ਦਸੋ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਅਨੁਭਵ ਗਵਾਹੀ ਹੈ॥ ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਾਰਣ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। (ਦੇਖੋ 10 ਅੰਕ: 3 ਸ਼ਕਤੀ, 3 ਲਖਣਾ ਵ੍ਰਿਤੀਆਂ ਪੰਨਾ.141)

7. ਅਰਥਾਪੱਤੀ ਪ੍ਰਮਾਣ (presumption):-ਮੋਟਾ ਬੰਦਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਦਿਨੇ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ। ਪਰ ਮੋਟੇਪਨ ਤੋਂ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ ਰਾਤ ਨੂੰ ਵਧੀਕ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਖਾਏ ਬਿਨਾ ਮੋਟਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ?

8. ਅਭਾਵ ਪ੍ਰਮਾਣ (non-existence, absence of...) ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਬਹੁਤ ਹਨ:-ਦੀਵਾ ਬਲੈ, ਅੰਧੇਰਾ ਜਾਇ ... ਜਹ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਗਾਸੁ, ਅਗਿਆਨੁ ਮਿਟੰਤੁ॥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਨਿਗਮ-ਆਗਮ ਤਰਕ ਨਿਕਲਿਆ ਤਤਕਾਲ ਸਿੱਧ ਸਿਧਾਂਤ ਅਗਿਆਨ ਸਦਾ ਲਈ ਮਿਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥ ਅਗਲੇ ਦੋ (2) ਪ੍ਰਮਾਣ ਖਟ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਇਲਾਵਾ, ਹੋਰ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਕਾਰ ਜੋੜਦੇ ਹਨ, ਜਥਾ:

9. ਸੰਭਵ ਪ੍ਰਮਾਣ (probability) ਜੈਨ ਧਰਮ ਸਿਜ਼ਾਦਵਾਦ: ਜੋ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ। ਜੋ ਕੇਵਲ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਕਹੇ: ਸੁਰਗ,ਨਰਕ, ਲੋਕ ਆਦਿਆਂ ਉੱਤੇ ਅੰਧਸ਼੍ਰਧਾ॥ ਜਿਵੇਂ ਪੁਰਾਣ, ਤੰਤ੍ਰ, ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖੇ ਵਾਕ: ਸੱਚ-ਝੂਠ ਮੰਨੇ ਜਾਣ? ਆਕੇ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਦੱਸੇ: ਮੈਂ ... ਮੁਲਕ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ... ਦੇਖੇ; ਉਸ ਲਈ ਤਾਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸਨ। ਪਰ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇਆਂ ਲਈ, ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰਧਾ-ਅਸ਼੍ਰਧਾ ਉੱਤੇ ਮੁਨੱਸਰ ਹੈ, ਮੰਨਣ, ਨਾ ਮੰਨਣ॥

10. ਐਤਿਹੇਜ (**स्मृतिः पुराण, तंत्र शासत्र**) ਅਵਤਾਰ, ਪੈਗੰਬਰ, ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ, ਪਰਥਾਇ ਸ਼ਬਦ, ਇਤਿਹਾਸ ਅੱਗੇ-ਪਿੱਛੇ ਚੱਲੀਆਂ ਰਹਿਤ ਰੀਤਾਂ ਮੰਨਣੀਆਂ, ਜਾਂ ਨਾ ਮੰਨਣੀਆਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਉਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ॥ ਸਾਰੇ ਵੇਦ-ਕਤੇਬ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਇਤਿਹਾਸਿ ਗ੍ਰੰਥ ਮਤ ਮਤਾਂਤ੍ਰ ਬੀਜ(sum up) ਪ੍ਰਮਾਣ ਵਿਕਾਸ ਇਸ ਤਰਤੀਬ ਹੋਏ:-

ੳ. ਇੱਕ ਪ੍ਰਮਾਣ: ਪ੍ਰਤੱਖ ਅਨੀਸ਼੍ਵਰ ਨਾਸਤਿਕ ਚਾਰਵਾਕ(ਤੱਤ ਬਣਿਆ ਸੰਸਾਰ), ਤੇ ਭੌਤਕ ਵਾਦੀ ਕੱਚੇ ਤਰਕ ਹਨ ਤੇ ਪੂਰਵ ਮਿਮਾਂਸਿਕ ਈਸ਼੍ਵਰਵਾਦੀ ਕੇਵਲ ਇਕੋ ਦਿਵਜ (ਅਪੌਰਸ਼ੇਜ/ਅਲੌਕਿਕ) ਵੇਦ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਮਾਣ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਕੁਛ ਕੱਚੇ ਪੂਰਵ ਮਿਮਾਂਸਕ ਇਸ ਨੂੰ ਅਨੀਸ਼੍ਵਰ ਵਾਦੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਕੇਵਲ ਕਰਮ ਫਲ ਭੋਗ ਸੰਸਾਰ ਦਰਸ਼ਕ ਹੈ:

ਅ. ਬਾਹਲੇ ਈਸ਼੍ਵਰੀ ਵੇਦ ਅਨੁਜਾਈ ਮੰਨਦੇ ਹਨ॥

ੲ. ਦੋ ਪ੍ਰਮਾਣ: 1. ਪ੍ਰਤੱਖ ਤੇ 2. ਅਨੁਮਾਨ, ਵੈਸ਼ੇਸ਼ਿਕ ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਬੋਧ ਦਰਸ਼ਨ ਦੋ ਪ੍ਰਮਾਣ ਮੰਨਦੇ ਹਨ॥

ਸ. ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਮਾਣ: 1. ਪ੍ਰਤੱਖ, 2. ਅਨੁਮਾਨ ਤੇ 3. ਸ਼ਬਦ, ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸਾਂਖਜ ਦਰਸ਼ਨ ਮਨਦਾ ਹੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸ. ਚਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣ 1. ਪ੍ਰਤੱਖ, 2. ਅਨੁਮਾਨ, 3. ਉਪਮਾਨ ਤੇ 4. ਸ਼ਬਦ, ਚਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਨਜਾਯ ਦਰਸ਼ਨ ਮਨਦਾ ਹੈ॥

ਹ. ਉਪਰਲੇ ਚਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸਮੇਤ ਪੰਜਵਾਂ ਅਰਥਾਪੱਤੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪ੍ਰਭਾਕਰ ਮਨਦਾ ਹੈ॥

ਕ. ਛੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਇਹ ਪੰਜਾਂ ਨਾਲ ਅਭਾਵ ਪ੍ਰਮਾਣ ਮਿਲਾ ਬੋਧੀ ਭੱਟ, ਸਾਰੇ ਸ਼ੈਵ, ਵੈਸ਼ਣਵ ਵੇਦਾਂਤੀ ਤਾਂਤਰਿਕ ਛੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਮਨਦੇ ਹਨ॥ ਸਮਾਰਤ (ਸਿਮ੍ਰਿਤੀਕਾਰ), ਪੁਰਾਣ, ਤੰਤ੍ਰ ਤ੍ਰਿਕਾਂਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਕਾਰ ਸੰਭਵ ਤੇ ਅਤਿਹੇਯ ਮਿਲਾਕੇ ਅੱਠੋ ਪ੍ਰਮਾਨ ਤਰਕ ਗੋਸ਼ਟਿ ਮਨਦੇ ਹਨ॥

3. ਦੁਭਿਦਾ ਨਿਵਾਰਣ:-ਦੁਭਿਦਾ(ambivalence, doubt) ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:1.ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੰਸ਼ੈ, 2.ਪ੍ਰਮੇ ਸੰਸ਼ੈ; 3.ਵਿਪਰਜੈ(ਵਿਪਰੀਤ ਭਾਵਨਾ) ਇਹ ਸਾਰੇ ਮੁਕਣ ਤੇ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਨਿਤ ਵਿਦੇਹ ਮੁਕਤੀ ਸੰਭਵ ਹੈ; ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਮਹਿਮਾ ਗੁਰੁਬਾਣੀ 'ਚ ਹੈ:-

ਮ:1- ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿਆ:ਦੂਜੀ ਕਾਰੈ ਲਗਿ॥ ਦੁਬਿਧਾ ਲਾਗੇ ਪਚਿ ਮੁਏ,ਅੰਤਰਿ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਅਗਿ॥ ਗੁਰਿਰਾਖੇ ਸੇ ਉਬਰੇ ਹੋਰਿ ਮੁਠੀ ਧੰਧੈ ਠਗਿ॥

ਮ:5: ਐਸਾ ਕੋਇ ਜਿ ਦੁਬਿਧਾ ਮਾਰਿ ਗਵਾਵੈ॥ ਇਸਹਿ ਮਾਰਿ ਰਾਜਜੋਗੁ ਕਮਾਵੈ॥

ਕਬੀਰ:-ਕਬੀਰ ਮਾਇ ਮੂੰਡਉ ਤਿਹ ਗੁਰੂਕੀ, ਜਾਤੇ ਭਰਮੁ ਨ ਜਾਇ ॥ ਆਪ ਡੂਬੇ ਚਹੁਬੇਦ ਮਹਿ, ਚੇਲੇ ਦੀਏ ਬਹਾਇ॥

ਮਨੁਖ ਤਿੰਨ ਦੋਖਾਂ ਕਾਰਣ ਅਗਿਆਨੀ ਜਨਮਦੇ ਨੇ: ਕੇਵਲ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਨਿਵ੍ਰਿਤੀ ਤੇ ਮੁਕਤੀ ਹੈ॥

ਮ:1:-ਕੇਤੇ ਗੁਰ ਚੇਲੇ ਫੁਨਿ ਹੂਆ॥ ਕਾਚੇ ਗੁਰਤੇ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੂਆ॥

ਜਨਮ ਤੋ ਮਨੁਖ ਮਾਤ੍ਰ ਦੇ ਮਨਾਂ 'ਚ ਮੁੱਖ ਤਿਨ ਸੰਸ਼ੈ ਦੋਖ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕਾਣ ਦੇ ਤਿਨ ਸਾਧਨ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਹਨ:-

ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣੁ: ਗਾਵੀਐ, ਸੁਣੀਐ, ਮਨਿ, ਰਖੀਐ ਭਾਉ॥ ਦੁਖੁ ਪਰਹਰਿ: ਸੁਖੁ ਘਰਿ ਲੈ ਜਾਇ

ਪੁਨ੍ਹੈ: ਸੁਣਿਆ,[ੳ]ਮੰਨਿਆ,[ਅ] ਮਨਿ ਕੀਤਾ ਭਾਉ[ੲ]॥ ਅੰਤਰ-ਗਤਿ ਤੀਰਥਿ,ਮਲਿ ਨਾਉ॥

ਇਹੀ ਤਿਨ ਸਾਧਨ ਤਪਾਂ(practices) ਨੂੰ ਚਾਰ ਚਾਰ ਪੌੜੀਆਂ ਬਾਰ ਬਾਰ ਤਿੰਨੋ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਰਥਵਾਦ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪਉੜੀਆਂ 8 ਤੋਂ 19 ਤਕ ਮਹਿਮਾ ਦਸੀ ਹੈ॥ ਬਿਨਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿਨ ਸਾਧਨਾ ਦੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗਿਆਨ ਮੁਕਾਏ ਬਿਨਾ ਕਦੀ ਵੀ ਨਿੱਤ ਮੁਕਤੀ, ਨਿਰਵਾਣ ਪਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ; ਸੰਖੇਪ ਅਭਿਪ੍ਰਾਇ ਇਹ ਹੈ: ਹਰੇਕ ਮਨੁਖ ਜਨਮ ਤੋਂ ਤਿਨ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ ਤੇ ਤਿਨੋਂ ਕੇਵਲ ਗੁਰੁਗਮ ਟਕਸਾਲੀ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ-ਵਿਗਿਆਨ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ, ਸੁਨਣ ਅਤੇ ਕ੍ਰਮ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮਝ ਕੇ, ਅਨੁਭਵ ਕਰਣ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਰੇ ਸੰਸ਼ੈ ਵਿਪਰਜੈ ਮੇਟਕੇ ਪੂਰਣ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਸਾਕਸ਼ਾਤ ਸੰਭਵ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅਗਿਆਨ ਦੇ ਦੂਜਾ ਭਾਵ ਕਾਰਣ ਜਨਮ ਮਰਣ ਚਕ੍ਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਦਾ ਲਈ ਮਿਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥ ਦੂਜਾ ਮੇਟੇ ਏਕੋ ਹੋਵੇ॥ ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਕੀ ਹੈ,

103. ਪੁਨ੍ਹੈ. ੳ.ਪੰ. 19:9 । ਅ.ਪੰ.237: 19। ੲ.ਪੰ. 1369:19।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਜਾਨਣੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ॥ ਜੀਵ ਮਾਤ੍ਰ ਵਿੱਚੋਂ ਕੇਵਲ ਮਨੁਖ ਹੀ ਗਿਆਨਮੈ ਬੁਧੀ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਇਸ ਦੀ ਮਹੱਤਾ ਬਾਰ ਬਾਰ ਕਹੀ ਹੈ:-

ਚੌਰਾਸੀਹ ਲੱਖ ਜੋਨ ਵਿਚ ਉਤਮ ਜਨਮ ਸੁ ਮਾਣਸ ਦੇਹੀ॥

ਇਹ ਇਕੋ ਜੀਵ ਰੂਪ ਮਨੁਖ ਜੋਨਿ ਆਪਣੇ ਗੁਣ-ਦੋਸ਼, ਉਲਟ-ਸੁਲਟ ਬਿਆਨ ਕਰ ਸਕਣ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਰਖਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਵੇਲੇ ਤਿਨੋ ਦੋਸ਼ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਓਹ ਦੋਸ਼ ਇਹ ਹਨ:-

1. ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੰਸ਼ੈ (doubt in testament):- ਪੂਜ ਪੁਰਾਣੇ-ਨਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ-ਸਾਮੀ ਸਾਰੇ ਪੁਰਾਣੇ ਯੁਗਾਂਤ੍ਰ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਤੇ ਆਪਣੇ ਕਲਿਜੁਗੀ ਸਾਰੇ ਭਗਤੁ ਗਿਆਨੀ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਕਾਰ ਭਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਸੰਸ਼ੈ (ਸ਼ਕ ਸ਼ੁਭਾ) ਹੋਵੇ: ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੱਚ ਹਨ, ਕਿ ਨਹੀਂ?ਸੋ,ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਾਹੀ ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨਾ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਣਗਤ ਸੰਸ਼ੈ ਹੈ॥ਐਸੇ ਸ਼ੱਕ ਹਟੌਣ, ਤੇ ਮਿਟੌਣ ਲਈ ਮੁੱਖ ਇਕੋ ਇਕ ਸਾਧਨ ਹੈ; ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਓਸੇ ਦੇ ਸ਼ਬਦ,ਵਾਕ ਪ੍ਰਮਾਣ (ਸ਼ਹਾਦਤ) ਹੀ ਆਦਿ ਤੋਂ ਅੰਤ ਤਕ ਪੂਰੇ ਸੁਣਨੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ, ਕਿ ਕੋਈ ਧੋਖਾ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਇ, ਮਸਲਿਨ: ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਰਾਜ ਕਰਮਚਾਰੀ(ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰਤਾ) ਕਚੈਹਿਰੀ ਵਿੱਚ ਨਿਆਇਆਧੀਸ਼ (ਜੱਜ) ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਮਾਣ(ਕੇਸ) ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ॥ ਜੱਜ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ, ਕਾਨੂਨ ਅਧਾਰ ਸੁਣਦਾ ਹੈ॥ਏਹ ਸਾਧਨ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਵਿੱਸਾਧਨ "ਸੁਣਿਐ" ਦਸਿਆ ਹੈ, ਤੇ (ਪੁਰਾਣੇ ਵੇਦ) ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਧਾਨ 'ਚ ਸ਼੍ਰਵਣ ਸੁਣਾਈ, ਸ਼ਬਦ (verbal) ਪ੍ਰਮਾਣ (testimony) ਆਮ ਕਚੈਹਿਰੀ ਬੋਲੀ 'ਚ ਵੀ ਕਹਾਂਦਾ ਹੈ॥

2. ਪ੍ਰਮੇਜ ਸੰਸ਼ੈ : (doubt in testament's means of proofs):- ਪਹਿਲਾਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਪ੍ਰਮਾਣ (ਸ਼ਹਾਦਤਾਂ) ਜੋ ਜੱਜ ਨੇ ਸੁਣੇ, ਕੀ ਉਸ ਦਾ ਠੀਕ-ਗਲਤ ਨਿਸਚੈ ਹੋਇਆ? ਜੱਜ ਨੇ ਅਪਣੀਆਂ ਮਨ-ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ, ਅਤੇ ਸਇੰਸ ਜੰਤ੍ਰ ਮਾਪਾਂ ਰਾਹੀਂ ਖੋਜ (ਤਫਤੀਸ਼) ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਾਧਨ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਵਰਤੇ ਹਨ॥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨੈ(ਮਨਨ) ਡੂੰਘੀ ਸੋਚ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਹੈ ਜੋ ਦੂਜੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵਿਧੀ-ਨਿਖੇਧ ਸਾਧਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੋਧਣ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ, ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਵਾਕ ਚੰਦਨ ਅਗਰ ਕਪੂਰ ਲੇਪਨ: ਤਿਸੁ ਸੰਗੇ ਨਹੀ ਪ੍ਰੀਤਿ॥ ਬਿਸਟਾ ਮੂਤ੍ਰ ਖੋਦਿ ਤਿਲੁ ਤਿਲੁ, ਮਨਿਨ ਮਨੀ ਬਿਪਰੀਤਿ॥ ਅੰਤ ਵਿੱਚ,

3. ਓ. ਵਿਪਰਜੈ (ਉਲਟਾ) ਦੋਸ਼ ਹੈ:(contrary to facts testament test):- ਦੋ ਸਾਧ ਸੁਣੀਐ, ਮੰਨੀਐ ਪੂਰੇ ਹੋਣੇ ਪਿੱਛੋਂ, ਫੇਰ ਪੂਰੇ ਅੰਤਮ ਪਹੁੰਚਿਆ ਨਤੀਜਾ ਠੀਕ ਹੈ, ਜਾਂ ਗਲਤ? ਇਹ ਵੀ ਵਿਚਾਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ॥ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਧਨ ਵਿਧੀ ਇਹ ਹੈ: ਪਹਿਲਾਂ ਜੋ ਦੋਨੋ ਸੰਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਸਿਧੀ ਸ਼੍ਰਵਣ, ਮਨਨ ਕ੍ਰਿਯਾ ਵਰਤੀਆਂ, ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਲਟੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਦੋਨੋਆਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਠੀਕ-ਗਲਤ ਸਿੱਧ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ॥ ਇਸੇ ਲਈ ਤੀਜੇ ਸਾਧਨ ਦੀ ਪਰਿਭਾਖਾ ਵਿੱਧੀ ਦਾ ਨਾਮ "ਰਖੀਐ ਭਾਉ/ਮਨਿ ਕੀਤਾ ਭਾਉ", ਜਿਸ ਦਾ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਅਰਥ ਉਲਟੀ(ਵਿਪਰਜੈ/ਵਿਪਰੀਤ) ਭਾਵਨਾ ਹੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਰਥਾਤ; ਮਨੁਖਾਂ ਦੇ, ਜਾਂ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਮਾਣ(ਗਵਾਹੀਆਂ) ਜਾਂਚਣ ਲਈ ਜੋ ਸਾਰੇ ਕ੍ਰਿਆ ਸਾਧਨ ਬਰਤ ਚੁਕੇ ਸਨ, ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਰੂਪ ਸਾਧਨ ਕਰਣ ਨਾਲ ਸਹੀ-ਗਲਤ ਅਰਥਾਂ ਦਾ ਹੀ ਪਤਾ ਚੱਲ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਮਸਲਨ:-

1. ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਅੰਕ ਵਿਦਿਆ 'ਚ ਜੋੜ(addition), ਮਨਫੀ (subtraction) ਰਾਹੀਂ ਠੀਕ ਨਤੀਜਾ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ 2. ਗੁਣਾ(multiplication) ਦੇ ਉਲਟ: ਭਾਗ (division) ਰਾਹੀਂ ਸਹੀ ਨਤੀਜਾ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ॥ ਐਸੇ ਉਲਟੇ-ਸੁਲਟੇ ਵਿਚਾਰ ਸਹੀ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਂਦੇ ਹਨ, ਮਨ ਕੀਤਾ ਭਾਉ(ਨਿਧਿਧਯਾਸਨ:ਸਾਮ ਵੇਦੀ ਛਾਦੋਗਯ)[ਸ.104] ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ॥

3. ਅ. ਵਿਪਰਜੈ ਦੋਸ਼: ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ, ਪੁਰਾਣ ਵੇਦ-ਕਦੇਬ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਸੰਸਾਰ ਬਾਰੇ ਭਾਰੀ ਸੱਮਸਿਆ ਹੈ: ਸੰਸਾਰ ਸਚਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਹੋਂਦ ਸਚੀ ਹੈ ਕਿ ਝੂਠੀ? ਸਾਰੇ ਪੁਰਾਣੇ-ਨਵੇਂ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਤਿਨੋ ਕਾਲ ਅਨਿਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਝੂਠਾ ਹੈ, ਸੱਚਾ ਨਹੀਂ॥ ਅਤੇ ਇਹ ਅਨੁਭਵ (universal experience) ਤੱਥ ਨਿਗਮ ਆਗਮ ਤਰਕ ਦੋਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਨੇ ਝੂਠ ਸਿੱਧ ਕੀਤੇ ਹਨ॥ ਏਹੀ ਤਿਨੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਵੇਦ-ਕਤੇਬ ਤੌਰੇਤ ਕਾਲ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਕਰਮ ਕਾਂਡ(dogma/law) ਸਾਰੇ ਮਨੁਖਾਂ ਲਈ ਦੇਸ, ਕਾਲ ਵਿਵਹਾਰ ਢਕਨ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨਿਜਿਤ ਕੀਤੇ ਸਨ ਪਰ ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਅੰਤਲਾ ਲਕਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਬਲਕਿ ਅੰਤਮ ਲਕਸ਼ ਕੇਵਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਜੋ ੧ਓ ਸਰੂਪ ਗਿਆਨ ਲਈ ਅਧਿਆਤਮ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਕੇਵਲ '1' ਦਾ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ-ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਵਿਕਾਸ (ਬੀਜ, ਫੁਲ, ਫਲ) ਤਰਕਾਧਾਰ ਕਰਮ, ਭਗਤੀ, ਗਿਆਨ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਸਿੱਖਣ ਸਿਖੌਣ ਆਧਾਰ ਲਕਸ਼ ਹੈ: ਇਹ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ 'ਚ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਰਾਹੀਂ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ:- ਸੰਤ ਸੰਗਿ ਲੇ ਚੜਿਓ ਸਿਕਾਰ॥ ਮ੍ਰਿਗ ਪਕਰੇ ..॥ ਰਹਾਉ॥ ...ਅਹੇਰਾ ਪਾਇਓ ਘਰਕੈ ਗਾਂਇ॥ ਹ. 105

4. ਵਾਰਤਿਕ :- ਇਹ ਰੂੜੀ: ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਅਰਥ ਗੋਸ਼ਟ, ਚਰਚਾ, ਗਲ ਬਾਤ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਨਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਸਾਫ ਸੰਦੇਸ਼ ਪਹੁੰਚਾਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਕੋਈ ਖਾਸ ਨੇਮ ਨਹੀਂ ਜਿਵੇਂ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ॥ ਇਹ ਬੋਲਣ, ਲਿਖਣ 'ਚ ਗੱਦ ਸ਼ੈਲੀ ਦੇ ਸਿਧੇ ਅਰਥ ਡੂੰਘਾਈ 'ਚ ਪਹੁੰਚ ਵਕਤਾ, ਲੇਖਕ ਜੋ ਕਹੇ ਤਾਤਪਰਜ ਦਿਖਾਂਦੇ ਹਨ॥

5. ਅਨੁਵਾਦ:-:- ਕੋਈ ਵਾਕ, ਲੰਮੀ ਪੰਗਤੀ, ਜਾਂ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਸਿਧੀ ਵਾਰਤਿਕ ਬੋਲੀ ਦੇ ਅਰਥ ਕਰਣੇ ਹਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ

---

104. ਰਿਗ ਵੇਦੀ ਵ੍ਰਿਹਦਾਰਣਜਕ ਉਪਨਿਸ਼ਦ: 4।5।6 "....आत्मा वा अरे द्रष्टव्यः श्रोतोव्य[3] मन्तीयो[4] निदिध्यासि[5]तऽयासितीयो....."॥६॥" ਸ਼੍ਰੀਗੁਗ੍ਰੰਜੀ.ਓ.ਪੰ.932:11।ਅ.ਪੰ.1018:2-3।ਦ.ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣੁ ਪੰਨੇ. 2,8; 9:4:4;635:10; 831:17; 1091:6। ਪੰ.251:4; 255:4; 506:11; 548:19-; 678:13; 732:6;803:13-14;958:3-4; ਸ.ਭਾ.ਗੁਰਦਾਸ.ਵਾਰ.1।3।1॥ ਭਗਵਦ ਗੀਤਾ:7:16 17-18॥ ਹ.ਪੰ.943:6॥

105. ਪੁਨ੍ਹੈ. ਓ.ਪੰ.251:5; 255:4; 506:11; 548:19;.../ਗੀਤਾ (ਯੋਗੀ ਯੁੰਜੀਤ): 6:10.15; 2:7...॥ ਅ. ਟਿੱਪਣੀ 140= ਰਿਗਵੇਦੀ ਵ੍ਰਿਹਦ ਆਰਣਜਕ ਉਪਨਿਸ਼ਦ:4।5।6॥। ਦ.ਪੰ.ਪੁਨ੍ਹੈ । ਸ.ਪੰ. ਪੁਨ੍ਹੈ । ਹ.ਪੰ.1136:15,16॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬੋਲੀ 'ਚ ਤਤਸਮ ਕਰਣ ਦੀ ਮੇਹਨਤ ਕਰਣੀ ਹੈ, ਜੋ ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈ:-

1. ਤਤਸਮ ਬੋਲੀ ਅਨੁਵਾਦ
2. ਉਸੀ ਬੋਲੀ 'ਚ ਅਨੁਵਾਦ
3. ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਅਨੁਵਾਦ

6. ਟੀਕਾ:- ਮੂਲ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਰੋਚਕਾਂ ਲਈ ਅਰਥ ਤੇ ਟੀਕਾਕਾਰ ਦੀ ਰਾਇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ 'ਚ॥
7. ਟਿੱਪਣੀ: ਗ੍ਰੰਥ'ਚ ਟੂਕਾਂ, ਜਾਂ ਟੀਕਾ ਦੀ ਟਿੱਪਣੀ ਟੂਕਾਂ ਵਿਸ਼ੇ, ਵਾਕਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਹਨ॥ ਵਿਆਖਿਆ ਲਕਸ਼ਣ ਸਮਾਪਤ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਕਹੇ ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਦਾ ਪਰਿਭਾਸ਼ਕ ਅਰਥ ਜਾਨਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਅਗਲਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਿਸ਼ੈ ਕਾਰਣ ਇਸਦਾ ਬਹੁਤ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਬਿਆਨ ਹੋਵੇਗਾ; ਏਥੇ ਇਤਨਾ ਜਾਣਨਾ ਹੀ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ:- ਸੰਸਾਰ ਭਰ 'ਚ ਦੇਸ਼, ਕਰਮ ਕਾਰਣ ਭੇਦੇ ਤੇ ਛੇਦੇ ਕਰਣ ਦੇ ਕਾਰਜ ਸਾਰੇ ਹੀ ਨਾਸ਼ ਕਰਣ ਦੇ ਕਾਰਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ :-

1. ਜੋ ਵਸਤੂ (ਸੂਖਮ: ਅਕਾਸ਼ਾਦਿ, ਅਸਥੂਲ: ਪਹਾੜ, ਸੋਨਾ ਧਾਤ) ਕੋਈ ਭਿੰਨਤਾ ਕਾਰਣ ਭਿੰਨ ਹੈ, ਓਹ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਹੈ ।
2. ਜੋ ਦੇਸ਼ ਕਰਕੇ (ਸੂਖਮ: ਅਕਾਸ਼ ਤੱਤਾਦਿ, ਅਸਥੂਲ: ਮਕਾਨ, ਜ਼ੇਵਰ ਧਾਤ) ਕੋਈ ਭਿੰਨਤਾ ਕਾਰਣ ਭਿੰਨ ਹੈ- ਓਹ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਹੈ ।
3. ਜੋ ਤ੍ਰਿਕਾਲ ਕਰਕੇ (ਸੂਖਮ: ਤੱਤਾਦਿ, ਅਸਥੂਲ: ਆਦਮੀ, ਡੰਗਰ, ਧਾਤ) ਕੋਈ ਭਿੰਨਤਾ ਕਾਰਣ ਭਿੰਨ ਹੈ ਓਹ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਹੈ ।
4. ਜੋ ਕਰਮ/ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰਕੇ (ਸੂਖਮ: ਮਾਨਸਿਕ, ਅਸਥੂਲ: ਸਰੀਰਕ ਕਰਮ) ਭਿੰਨਤਾ ਕਾਰਣ ਭਿੰਨਤਾ ਹੈ, ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਹੈ ।

ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਜੋ ਭੀ ਵਸਤੂ ਇਕ ਹੋਣ ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ; ਭਾਵ, ਦੇਸ਼, ਕਾਲ, ਵਸਤੂ, ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਨਾ ਭੇਦੇ(ਕੱਟੇ), ਨਾ ਛੇਦੇ ਜਾਣ, ਓਹੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਸਿਖਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ੧ਓ ਦਾ '1' ਅਸਲ ਲਕਸ਼ਣ ਹੈ॥ ਇਸ '1' ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਸਮਝ ਸਾਰੇਆਂ ਲਈ ਜਰੂਰੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰ ਸਾਰੇ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਸਮਝਣ, ਕਿ '1' ਹੋਂਦ (Being) ਯਥਾਰਥ(ਸੱਚੀ) ਅਤੇ ਅਯਥਾਰਥ (ਝੂਠੀ) ਦੋਨੋਂ ਪਹਿਲੂ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਅਭਾਸ ਤ੍ਰੈ-ਵਾਦ, ਜਾਂ ਅਜਾਤ ਤ੍ਰੈ-ਵਾਦ ਆਦਿ ਰਾਹੀਂ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਸਿੱਧਾਂਤ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ

1. ਆਭਾਸ ਤ੍ਰੈ ਵਾਦ:-ਸੁਪਨੇ ਦਾ ਦ੍ਰਸ਼ਟਾ ਮਨ ਯਥਾਰਥ ਹੈ ਪਰ ਦੇਖਿਆ ਸੁਪਨਾ ਅਨਿੱਤ: ਅਯਥਾਰਥ:ਝੂਠਾ ਹੈ ਅਗੇ ਵਿਸਤਾਰ:-
2. ਅਜਾਤ ਤ੍ਰੈ(ਵਿਵਰਤ)ਵਾਦ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ "ਸੋਨਾਧਾਤੁ" ਯਥਾਰਥ ਹੈ: "ਕੰਠੇ, ਕੜੇ, ਪੰਜੇਬ" ਜ਼ੇਵਰ ਰੂਪ, ਨਾਮ, ਅਨਿੱਤ ਅਯਥਾਰਥ:ਝੂਠੇ ਨੇ ਅਗੇ ਤਰਕ, ਬਾਲ ਦੀ ਖੱਲ ਉਤਾਰਣ ਦੇ ਰੂਪ, ਦਿਖਾਏ ਜਾਣਗੇ॥ ਏਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਅਤੇ ਦੋ,ਜਾਂ ਬਹੁਤੇ ਸਿੱਧਾਂਤ ਸਮਝਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ॥

'1' ਏਕਾ ਭਾਉ ਦੂਜਾ ਭਾਉ (ਦ੍ਵੈਤ ਵਾਦ) ਦੀ ਪਰਿਭਾਖਾ

ਆਮ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ, ਕੀ ੧ਓ ਸੋਤਿਨਾਮੁਕਰਤਾਪੁਰਖੁ...ਵਿਸ਼ੂਕਰਤਾ ਬ੍ਰਹਮ ਇਕ -ਏਕਾ ਭਾਉ ਹੈ? ਜੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜੇ, ਬਹੁਤ ਅੱਡ ਅੱਡ ਕਾਰਣ ਅਤੇ ਅੱਡ ਕਾਰਜ ਹਨ ਤਾਂ:-

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

1. ਪਹਿਲਾਂ, ਉਸ ਲਖਣ ਨੂੰ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ 'ਚ ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਲੱਖਨ ਕਿਹਾ ਹੈ ॥

2. ਦੂਜਾ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕਰਤਾ ਕਈ ਹਨ, ਇਹ ਵੀ ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਦਾ ਲਖਨ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ: ਵਿਸ਼ੂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਕਰਤਾ-ਪਨ ਲਈ ਇਹ ਵਸਤੂਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ:-

1. ਉਪਾਦਾਨ/ਸੰਵਾਈ ਕਾਰਣ: ਜਿਵੇਂ ਗਿਆਨ, ਕ੍ਰਿਯਾ ਸਕਤੀ ਬਿਨਾ ਵਸਤੂ: ਜੜ ਜ਼ੇਵਰ ਬਣਾਨ ਲਈ ਸੋਨਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਬਿਨਾ ਜ਼ੇਵਰ ਨਹੀਂ ਹੈ॥

2. ਨਿਮਿਤ ਕਾਰਣ: ਜਿਵੇ ਅੱਗ, ਧੌਂਕਣੀ, ਕੁਠਾਲੀ ਆਦਿ ਜੜ ਜ਼ੇਵਰ ਬਣੌਨ ਲਈ ਅਨੇਕ ਜੰਤ੍ਰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ;

3. ਸ਼ਕਤੀ ਕਾਰਣ(ਚੇਤਨ ਸੁਨਾਰ), ਵਿਸ਼ੂਕਰਮਾ, ਪੂਰਾ ਸੰਸਾਰ ਵਸਤੂ ਬਿਨਾ ਕਦੀ ਵਿਸ਼ੂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ॥ ਇਹ 3/5 ਦ੍ਵੈਤ/ਭੇਦ ਵਾਦੀ ਕਾਰਣ ਗਿਣਦੇ ਹਨ, ਜਿਨਾ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਸੰਸਾਰ/ਵਸਤੁ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ॥ ਇਹ ਦੂਜੇ ਭਾਇ(ਦ੍ਵੈਤ ਵਾਦ) ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮਾਨਤਾ ਹੈ॥

2. ਹੋਰ ਦੂਜਾ: ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਲੱਖਨ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ 3/5 ਕਰਣਾ ਕਰਕੇ "ਅਨਾਦੀ-ਅਨੰਤ" ਸਤਜ(ਸਤਿ) ਘਟੋ ਘਟ ਦੋ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤੇ ਹਨ ॥

ਪਰ, ਸਾਰੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਲਾਂ ਤੋ ਉਲਟ '1' ਏਕਤ੍ਵ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ "ੴ ਬ੍ਰੇਹਮ ਕਰਤਾ" ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:-

ਮ:5-ਸਲੋਕੁ॥ ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਪ੍ਰਭੁ ਏਕੁਹੈ ਦੂਸਰ ਨਾਹੀ ਕੋਇ॥ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਬਲਿਹਾਰਣੈ, ਜਲਿ ਥਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਸੋਇ" ਮ:5...ਬਿਖਯੰਤ ਜੀਵੰ ਵਸ੍ਯੰ ਕਰੋਤਿ ਨਿਰਤ੍ਯੰ ਕਰੋਤਿ ਜਥਾ ਮਰਕਟਹ...॥ 47"'ਸ.106

ਇਕੋ ਮੱਕੜੀ(ਮਰਕਟ) ਆਪਣੇ ਬੁਣੇ ਜਾਲ ਦਾ ਇਕੋ ਅਭਿੰਨ ਨਿਮਿਤ, ਉਪਾਦਾਨ, ਸ਼ਕਤੀ(ਤਿੰਨੋ) ਕਾਰਣ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਗੁਰੁਬਾਣੀ 'ਚ ਹੈ ॥

ਜਨਮ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਕਾਰਣ ਭਰਮ-ਗਿਆਨੀ ਜਨਮ ਦੇ ਹਨ॥ ਜਨਮ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਸਰੇ ਜੀਵਾਂ ਬਾਰੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਪ੍ਰਮਾਣ :-

ਮ:3:- ਇਹੁ ਜਗੁ ਜਨਮਿਆ ਦੂਜੈ ਭਾਇ॥ ਮਨਮੁਖਿ ਨ ਚੇਤੈ ਆਵੈ ਜਾਇ

ਮ:3:- ਧਰਮ ਰਾਇ ਨੋ ਹੁਕਮੁਹੈ, ਬਹਿ ਸਚਾ ਧਰਮੁ ਬੀਚਾਰਿ॥ ਦੂਜੈ-ਭਾਇ ਦੁਸਟੁ ਆਤਮਾ, ਓਹੁ ਤੇਰੀ ਸਰਕਾਰ॥ ਅਧਿਆਤਮੀ, ਹਰਿ ਗੁਣ ਤਾਸੁ, ਮਨਿ ਜਪਹਿ ਏਕੁ ਮੁਰਾਰਿ॥ ਤਿਨਕੀ ਸੇਵਾ ਧਰਮ ਰਾਇ ਕਰੈ, ਧੰਨੁ ਸਵਾਰਣਹਾਰੁ"

ਮ:3:-ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣ ਸਭਾ ਧਾਤੁਹੈ, ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਵਿਕਾਰੁ॥ ਪੰਡਿਤੁ ਪੜੈ,ਬੰਧਨ ਮੋਹ ਬਾਧਾ:ਨਹ ਬੂਝੈ: ਬਿਖਿਆ ਪਿਆਰਿ॥ ਸਤਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ, ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਛੂਟੈ: ਚਉਥੈ ਪਦਿ ਮੁਕਤਿ ਦੁਆਰੁ

ਕਬੀਰ:-ਪਰਿਓ ਕਾਲੁ ਸਭੈ ਜਗ-ਊਪਰਮਾਹਿ ਲਿਖੇ ਕ੍ਰਮਗਿਆਨੀ॥ ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਜਨ ਭਏ ਖਾਲਸੇ, ਪ੍ਰੇਮ-ਭਗਤਿ ਜਿਹ ਜਾਨੀ"ਸ.107

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ੴ ਦੇ '1' ਸਿੱਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਅਭੇਦ-ਅਛੇਦ ਹੋਣ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ:-

ਮ:1:-ਬੇਦ ਕਤੇਬੀ ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਤਾ ॥ ਨਾ ਤਿਸੁ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੁਤ ਭ੍ਰਾਤਾ ॥ ਸਗਲੇ

106. ਪੁਨ੍ਹ.ਓ.ਪੰ.18:8; 615:3 । ਅ.ਪੰ. 672:1;736:11।ਏ.ਪੰ.276:18। ਸ.ਪੰ.1358:6 ॥ਆਦਿ ॥
107. ਪੁਨ੍ਹ.ਓ.ਪੰ.654:18। ਅ.ਪੰ.161:4। ਏ.ਪੰ.38:17। ਸ.ਪੰ.33:10॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੈਲ ਉਪਾਇ: ਸਮਾਏ: ਅਲਖੁ ਨ ਲਖਣਾ ਜਾਈ ਹੇ॥

ਮ:5:- ਮਹਿਮਾ ਨ ਜਾਨਹਿ, ਬੇਦ॥ ਬ੍ਰਹਮੇ: ਨਹੀ ਜਾਨਹਿ ਭੇਦ॥ ਅਵਤਾਰ ਨ ਜਾਨਹਿ ਅੰਤੁ॥ ਪਰਮੇਸਰੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ, ਬੇ-ਅੰਤੁ॥

(ਨੋਟ:-ਨ ਜਾਤਾ, ਨ ਜਾਣੇ 500 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀ ਬੋਲੀ ਲਹਿਜ਼ਾ(Idiom) ਹੈ ; ਅਰਥ = ਨਹੀਂ ਮਨਦਾ/ਜਾਣਦੇ: ਨੋਟ accept ਹੈ, 'ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ' ਤਰਕ ਦਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਗਲਤ ਅਰਥ ਗੁਰੁਗਮ ਅਣਜਾਣ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਓਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਯੁੰ ਅਰਥ ਬਣੇਗਾ:"ਅਵਤਾਰ ਨ ਜਾਨਹਿ,ਅੰਤੁ"- ਭਾਵ ਅਵਤਾਰਾਂਨੇ ੧ਓ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ: ਤੁਸੀਂ ੧ਓ ਦਾ ਅੰਤ ਪਾਯਾ? ਤੁਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅਮਤਵਾਲਾ, ਨਾਸ਼ਿਵਾਨ ਸਾਡੇ ਵਰਗਾ ਹੀ ਹੋਇਆ! ਨਿੱਤ ਸਤਿ ਤਾਂ ਨਾ ਹੋਯਾ!

ਮ:5:-ਖੋਜਤ ਖੋਜਤ ਮੈ ਫਿਰਾ, ਖੋਜਉ ਬਨ ਥਾਨ॥ ਅਛਲ ਅਛੇਦ ਅਭੇਦ ਪ੍ਰਭ ਐਸੇ ਭਗਵਾਨ॥

ਮ:5:-ਗੁਰਕਾ ਬਚਨੁ ਅਟਲ ਅਛੇਦ॥ ਗੁਰਕੈ ਬਚਨਿ ਕਟੇ: ਭ੍ਰਮ ਭੇਦ॥

ਮ:5:-ਜਹ ਅਛਲ ਅਛੇਦ ਅਭੇਦ ਸਮਾਇਆ॥ ਊਹਾ ਕਿਸਹਿ ਬਿਆਪਤ ਮਾਇਆ

ਮ:5:-ਜਬ ਇਸਤੇ ਸਭ ਬਿਨਸੇ ਭਰਮਾ॥ ਭੇਦੁ ਨਾਹੀ ਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਾ ॥4॥ ਜਬ ਇਨਿ ਕਿਛੁ ਕਰਿ ਮਾਨੇ ਭੇਦਾ॥ਤਬਤੇ ਦੂਖ, ਡੰਡ ਅਰੁ ਖੇਦਾ ॥ ਜਬ ਇਨਿ ਏਕੋ ਏਕੀ ਬੂਝਿਆ ॥ ਤਬਤੇ ਇਸਨੋ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਸੂਝਿਆ॥5

ਮ:5:ਤੀਨਿ ਗੁਣਾ ਇਕ ਸਕਤਿ ਉਪਾਇਆ॥ਮਹਾਮਾਇਆ ਤਾਕੀ ਹੈ ਛਾਇਆ॥ਅਛਲ ਅੱਛੇਦ ਅਭੇਦ ਦਇਆਲ॥ ਦੀਨ ਦਇਆਲ ਸਦਾ ਕਿਰਪਾਲ

ਪਾ:10:-ਨਮਸਤੰ ਅਛੇਦੇ॥...7॥ ਅਛੇਦੀ ਅਭੇਦੀ ਅਨਾਮੰ ਅਕਾਮੰ॥

ਪਾ:10- ਸ੍ਰੈਯਾ: ਬੇਦ ਪੁਰਾਣ ਕਤੇਬ ਕੁਰਾਣ ਅਭੇਦ ਨ੍ਰਿਪਾਨ ਸਭੈ ਪਚਹਾਰੇ। ਭੇਦ ਨ ਪਾਇ ਸਕਿਓ ਅਨਭੇਦ ਕੋ, ਖੇਦਤ ਹੈ ਅਨਛੇਦ ਪੁਕਾਰੇ॥ ਰਾਗ ਨ ਰੂਪ ਨ ਰੇਖ ਨ ਰੰਗ ਨ ਸਾਕ ਨ ਸੰਗ ਨ ਸੋਗ ਤਿਹਾਰੋ। ਆਦਿ ਅਨਾਦਿ ਅਗਾਧ ਅਭੇਖ ਅਦ੍ਵੈਖ ਜਪਿਓ ਤਿਨਹੀ ਕੁਲ ਤਾਰੇ॥

ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼ੁਗੁਰੂਬਾਣੀ 'ਚ ਵਿਸ੍ਰ ਜੀਵ ਉਧਾਰ ਲਈ '1' ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਲਈ "ਅਭੇਦ ਅੱਛੇਦ" ਦੋ ਪਦ ਬਾਰ ਬਾਰ ਕਿਯੁੰ ਲਿਖ ਉਪਦੇਸ਼ੇ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵ 'ਜਨਮ-ਮਰਣ' ਚੱਕ੍ਰਬੰਦ ਤੋਂ ਕਦੀ ਨਿੱਤ ਮੁਕਤੀ/ਨਿਰਵਾਣ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦੇ॥ ਸੋ ਦੋਨੋਂ ਪਦਾਂ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਜਾਨਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ॥

ਮਾਯਾ ਕਾਰਣ ਤਿਨ ਜਾਤਿ ਭੇਦ, ਅਤੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਪੰਜ ਭੇਦ ਲਖਣ

ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਦਰਸ਼ਨਕਾਰ ਪਰਿਭਾਖਾ ਮਾਯਾ ਕਾਰਣ ਜਾਤਿ ਭੇਦ ਤ੍ਰਿ-ਕਾਲ ਸਤਿ ਮਨਦੇ ਹਨ ਜਥਾ:-

1. ਸ੍ਵੈ-ਜਾਤਿ ਭੇਦ:- ਮਨੁਖ ਵਿੱਚ ਮਨੁਖ ਜਾਤਿ ਫਰਕ/ਭੇਦ॥
2. ਵਿ-ਜਾਤਿ ਭੇਦ:-ਮਨੁਖ, ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀ, ਜਲ ਜੰਤੂ ਆਦਿ ਸਭ ਵਿੱਚ ਫਰਕ॥
3. ਸ੍ਵਗਤ ਭੇਦ:- ਮਨੁਖਾਂ ਦੇ ਅੰਗਾਂ 'ਚ ਫਰਕ/ਭੇਦ॥

108. ਪੁਨ੍ਹੈ.ਉ.ਪੰ.1021:16। ਅ.ਪੰ.894:4 । ਏ. ਪੰ. 816:8। ਸ.ਪੰ.177:6। ਹ.ਪੰ.291:16। ਕ.ਪੰ.235:15 । ਖ.ਪੰ. 868:19 ।ਸ਼੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ. ਗ. ਜਾਪ:7, 61//655:1॥ ਘ.ਅਕਾਲ ਉਸਤੁਤਿਲ:251॥ 33 ਸਵੈਯੇ:7॥ ਅਕਾਲ ਉਸਤੁਤਿ:9।59॥ ਆਦਿ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਾਯਾ ਕਾਰਣ ਪੰਜੇ ਨਾਮ-ਰੂਪ ਭ੍ਰਮ ਤ੍ਰਿਕਾਲ ਸਤਿ ਮਨਣ ਕਾਰਣ ਭ੍ਰਮ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾਂਤ

ਪਿਛਲੇ ਜੁਗ ਦੇ ਜੋਗੀ ਪਰਥਾਇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵ ਜੀ ਪੰਜ ਭਰਮ ਮਿਟਾਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ :-

ਮ:5:-ਬਾਜੀਗਰਿ ਜੈਸੇ ਬਾਜੀ ਪਾਈ॥ ਨਾਨਾ ਰੂਪ ਭੇਖ ਦਿਖਲਾਈ॥ ਸਾਂਗੁ ਉਤਾਰਿ: ਥੰਮ੍ਹਿਓ ਪਾਸਾਰਾ[1]॥ ਤਬ ਏਕੋ ਏਕੰਕਾਰਾ॥ ਕਵਨ ਰੂਪ ਦ੍ਰਿਸਟਿਓ ਬਿਨਸਾਇਓ॥ ਕਤਹਿ ਗਇਓ ਉਹੁ ਕਤ ਤੇ ਆਇਓ॥ 1ਰਹਾਉ ॥ ਜਲਤੇ ਊਠਹਿ ਅਨਿਕ ਤਰੰਗਾ[2]॥ ਕਨਿਕ-ਭੂਖਨ ਕੀਨੇ ਬਹੁ ਰੰਗਾ[3]॥ ਬੀਜੁ, ਬੀਜਿ ਦੇਖਿਓ,ਬਹੁ ਪਰਕਾਰਾ॥ ਫਲ ਪਾਕੇ ਤੇ[4] ਏਕੰਕਾਰਾ॥ ਸਹਸ ਘਟਾਮਹਿ ਏਕੁ ਆਕਾਸੁ॥ ਘਟ ਫੂਟੇਤੇ ਓਹੀ ਪ੍ਰਗਾਸੁ[5]॥ ਭਰਮ ਲੋਭ ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਵਿਕਾਰ॥ ਭ੍ਰਮ ਛੂਟੇਤੇ ਏਕੰਕਾਰ॥ ਓਹੁ ਅਬਿਨਾਸੀ ਬਿਨਸਤ ਨਾਹੀ॥ ਨਾਕੋ ਆਵੈ,ਨਾਕੋ ਜਾਹੀ॥ ਗੁਰਿ-ਪੂਰੈ ਹਉਮੈ ਮਲੁ ਧੋਈ॥ ਕਹੁ,ਨਾਨਕ! ਮੇਰੀ ਪਰਮਗਤਿ ਹੋਈ॥ [109]

ਏਥੇ ਤਕ ਉਤੇ ਸੰਖੇਪ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪਿਛੇ ਬੀਜ/ਮੂਲ ਤੇ ਅਗਲੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦੇ ਅਨੇਕ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਪਰਿਭਾਖਾ ਵਿਸ਼ੇ ਦਿਖਾਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅਗੇ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣੁ ਟੀਕਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਜੋ ਵਿਚਕਾਰ ਟੀਕਾਕਾਰਾਂ ਲਿਖੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਸਿੱਧਾਂਤ ਸਮਝਣ 'ਚ ਕੋਈ ਔਖਾਈ ਨਾ ਹੋਵੇ॥ ਪੁਰਾਣੇ ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਰਥਕਾਰ ਸਾਡੇ ਕਾਲ ਤਕ ਚਲੀ ਰੀਤ ਅਰਥ, ਟੀਕੇ ਲਿਖੇ ਹਨ ਪਰ ਲਿਖਾਰੀ, ਚਿਤ੍ਰਕਾਰ ਵਖਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਦੇ; ਮਸਲਨ:-

1. ਪਤ੍ਰੇ (leaf) ਦੇ ਇਕ ਤਰਫ ਪਤ੍ਰ ਅੰਕ, ਬਚਾਲੇ ਬਾਣੀ ਟੀਕਾ ਨਾਮ, ਅੱਜ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਫੇ ਦੇ ਦੋਨੋ ਤਰਫੇ ਅੰਕ ਨਹੀ ਲਿਖਦੇ ਸਨ॥
2. ਪਤ੍ਰੇ ਨੀਚੇ ਲੱਕੜ ਦੀ ਫਟੀ ਦੇਕਰ ਗਲੀਆਂ 'ਚ ਧਾਗਾ ਪਾਕੇ, ਅੰਗੂਠੇ/ਉਗਲ ਦੇ ਦਬਾ ਦੇਕੇ ਸਿਧੀਆਂ ਲੀਕਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਖਿੱਚਦੇ ਸਨ ॥
3. ਪਤ੍ਰ/ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਦੇ ਦਸਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋਹੀ ਪਾਸੇ ਹਾਸ਼ੀਏ ਕਢ/ ਬਣਾ, ਉਸਦੇ ਬਾਹਰਲੇ ਪਾਸੇ ਪਤ੍ਰ ਅੰਕ ਲਿਖਦੇ ਸਨ ॥
4. ਪਹਿਲਾ ਓਹ ਨਿਯਤ ਕਰਦੇ, ਪੋਥੀ(unbound book) ਬਣਾਨੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਗ੍ਰੰਥ(bound book), ਤਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਪਤ੍ਰੇ ਦਸਤੇ ਬਣਾਂਦੇ ਸੇ॥
5. ਜੇ ਚਿਤ੍ਰਕਾਰ ਹੋਣ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਚਿਤ੍ਰ ਬਣਵਾਕੇ ਪਾਣੇ ਸਨ, ਪਹਿਲਾਂ ਪਤ੍ਰ ਅੰਕ ਦਾ ਥਾਂ ਕੈਮ ਕਰਦੇ ਸਨ ॥
6. ਜ਼ਿਆਦਾ ਤਰ ਤਤਕਰਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਦੇ, ਕਿਉਂ, ਓਹ ਪਿਛੋਂ ਬਨਾਣੇ ਪੈਂਦੇ ਸਨ॥
7. ਗ੍ਰੰਥ ਆਰੰਭ 'ਚ, ਗ੍ਰੰਥ ਨਾਮ, ਪਰਵ, ਅਧਿਆਇ, ਆਦਿ 'ਚ ਨਹੀ ਲਿਖਦੇ, ਪਰਵ, ਅਧਿਆਏ ਆਦਿ ਕੁਛ ਅੱਧ 'ਚ, ਪੂਰਾ ਅੰਤ 'ਚ ਲਿਖਦੇ॥
8. ਗ੍ਰੰਥਦੀ ਪੂਰੇ ਸਮਾਪਤੀ ਤੇ ਗ੍ਰੰਥ ਨਾਮ, ਸਮਾਪਤੀ ਮਹੀਨਾ, ਚੰਦ੍ ਤਿਥੀ; ਜਾਂ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਟਾ ਲਿਖਦੇ; ਫੇਰ ਵਕਤਾ(author) ਦਾ ਨਾਮ, ਧਰਮ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਆਚਾਰਜ(mentor) ਨਾਮ,ਲਿਖਾਰੀ(scribe) ਨਾਮ, ਲਿਖਨ ਦੀ ਥਾਂ, ਸਾਰੇ ਅੰਤ 'ਚ ਹੀ ਲਿਖਦੇ ਸੇ, ਜਿਵੇਂ ਨਿਰਮਲੇ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹੰਤ: ਪੱਥਰ ਛਾਪ ਲਾਹੌਰ (ਮਾਹ ਪੰਨਾ 126)

---

109. ਸ਼੍ਰੀਗੁਗ੍ਰੰਜੀ.ਪੰ. 736:11-16॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਘਰਬਦੀ 14, ਸੰਬਤ 1936॥ ਅਤੇ ਅੰਤ ਪੰਨਾ 272:-ਸੰਬਤ ਉਨੀਸੈ ਛਤੀ ਜੇਠ ਸੁਦੀ ਸਪਤਾਹ॥ ਭਾਵਦੀਪ ਜਪ ਪੂਰ ਕੈ ਗੁਰਪਦ ਭੇਟ ਧਰਾਹਾ।5॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਸਰਬੇ ਸ਼ੂਰਸੀ ਪਰਮ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰੋਕ੍ਤ ਜਪ ਬਾਣੀ ਤਾਤਪਰਯ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕਾਯਾਂ ਸ਼੍ਰੀਮਦ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਸਦ ਗੁਰੁ ਚਰਣ ਸਿਖਿਜਤ ਤਾਰਾ ਹਰਿ ਨਰੋਤਮ ਕ੍ਰਿਤਾਂਯਾਂ ਗੁਰੁਭਾਵ ਦੀਪਿਕਾਂਯਾਂਮੁਤਰਾਰਧ:ਸਮਾਪਤ:ਸੁਭੋਸੁ ਸਰਬ ਜਗਤਾਮ॥ ਸੰਮਤ ਸ਼੍ਰੀਨਾਨਕ ਸ਼ਾਹੀ 412 ਬ ਕਲਮ ਭਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਲਖਾਰੀ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਕਾ॥

9.ਗ੍ਰੰਥ ਬਨ੍ਹਣਾ: ਅੰਤ 'ਚ ਪੋਥੀ/ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦੋ ਲਕੜ ਫਟੀਆਂ ਵਿੱਚਕਾਰ, ਰੁਮਾਲ ਵਿੱਚ ਬਨ੍ਹਕੇ, ਪੁਸਤਕਾਲੇ ਵਿੱਚ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰਖਦੇ ਸਨ॥

ਓਨ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰੰਥਾਂ 'ਚ ਨਾ ਤਤਕਰਾ, ਨਾ ਪਰਿਸਿਸ਼ਟ ਵੇਰਵੇ ਦੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਕਾਰਣ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਇਹ ਤਫਸੀਲ ਲਿਖੀ, ਕਿ ਇਹ ਸਮਝਨ, ਕਿ ਐਨਾ ਭੂਮਿਕਾ-ਉਪੋਦਘਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਕਿਉਂ ਬਣਿਆ? ਨਮੇਂ ਪਾਠਕ ਜਾਣ ਲੈਣ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗ਼ਦਗੁਰੁ ਬਾਣੀ ਮਹਾਵਿਦਯਾ ਐਵੇਂ ਹੀ ਝੱਟ ਸਮਝ 'ਚ ਆਣ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ॥ ਬਲਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੀ ਵਿਸ਼ੂਵਿਦਿਆਲੇ ਅੰਦਰ: ਇਕ, ਦੋ, ਕਈ ਔਖੇ ਮਹਾਂਵਿਸ਼ੇ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਅਧਾਰਿਤ ਸਿਖਿਆ ਪਹਿਲਾਂ (required course) ਸਿੱਖਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਨ; ਵੈਸੇ:-1.ਧਰਮ ਸਮੂਹ ਦੇਸੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਜਲ ਬੂੰਦ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਚ ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਵਿਸ਼ੇ:-2.ਅਰਥ, 3. ਕਾਮ (virtue-vice desire: entrepreneur) ਹਨ।

4. ਮੋਖ (Eternal Physical-Spiritual Liberty) ਵਿਸ਼ੇ-ਉਪ-ਵਿਸ਼ੇ ਗਿਆਨ-ਵਿਗਿਆਨ *gnosis*: Indo (*Skt*) Greec Theo-Phil-Mysticism), ਮਨੋਵਿਗਿਜ਼ਾਨ, ਤ੍ਰੈ-ਤਰਕ ਦੇ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਪ੍ਰਮਾ(epistemology), ਅਪ੍ਰਮਾ(ontology), ਅਧਿਆਤਮ (mystic) ਅਨੇਕ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦੇ ਬੜੇ ਗ੍ਰੰਥ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ, ਜਿਨਾਂ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ, ਘਟੋਘਟ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬੋਧ ਤਾਂ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਬੋਧ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸੰਖਿਪਤ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਉਪੋਦਘਾਤ ਅੱਧ 'ਚ ਪਹੁੰਚੇ, ਪੂਰਾ ਲਿਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ੂਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚੋਂ ਸੰਖੇਪ ਬੀਜ ਮੰਤ੍ਰ, ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ, ਮਹਾਮੰਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਲਕਸ਼ਾਰਾਥ ਪਿਛੇ ਲਿਖ ਆਏ ਹਾਂ: ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਪਰਮ ਗੁਰੁ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਤੋਂ ਦੀਖਿਆ ਲਿਤੀ; ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂਜੀ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ:-

ਮ:1:- ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਰਸਾਇਣੁ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਪੂਰਾ ਪਾਇਆ॥ ਅਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੂੰਜੀ ਗ੍ਰੰਥ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ 'ਚ ਦਸਿਆ ਹੈ॥

ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਸਿਮਰਣ ਪਰਵਾਣੈ॥ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਇਦੰਤਾ(categorical)ੴ ਨਿਗੁਰਣ-ਸਗੁਣ ਬੀਜ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚ '1' ਅੰਕ[110] ਨਿਰਗੁਣ ਅਕਥ-ਕਥਾ ਅਧਿਆਤਮ ਸਿੱਧਾਂਤ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ॥ ਇਹ ਕਿਸੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਆਦਿ ਵੇਦ ਜਾਂ ਪਛੱਮੀ ਕਤੇਬ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਲਈ '1' ਅੰਕ ਚਿੰਨ੍ਹ (ਪਦ,ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ) ਅਲਭ ਹੈ॥ ਇਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਕਿਉਂ ਉਪਦੇਸ਼ਿਆ? ਇਹ ਜਾਨਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ:-

110. ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਵਾਰ:1।15।1-3"ਏਕਾ ਏਕੰਕਾਰ ਲਿਖ ਦਿਖਾਲਿਆ॥ ਊੜਾ ਓਅੰਕਾਰ ਪਾਸ ਬਹਾਲਿਆ॥ ਸਤਿਨਾਮ ਕਰਤਾਰ ਨਿਰਭਉ ਭਾਲਿਆ" ਅਤੇ: 39।1।1"ਏਕੰਕਾਰੁ ਇਕਾਂਗ ਲਿਖਿ ਊੜਾ ਓਅੰਕਾਰੁ ਲਿਖਾਇਆ॥ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਹੋਇ ਨਿਰਵੈਰੁ ਸਦਾਇਆ॥..."ਆਦਿ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਕੱਥ ਵਸਤੂ ਬਿਆਨ ਕਾਰਣਾ ਐਸਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ, ਗੁੰਗੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਮਾਂ ਸੰਕੇਤਾਂ ਨਾਲ ਬਚੇ ਨੂੰ ਸਮਝੌਂਦੀ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ: ਬੀਜ ਮੰਤ੍ਰ '1' ਅੰਕ ਸੰਕੇਤ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਇਹ ਐਥੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਦਸਣਾ ਸਭ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਕਾਰਣ ਕਿ ਹੋਰ ਕੋਈ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਲਈ ਹੋਰ ਸੰਕੇਤ ਠੀਕ ਨਹੀ ਬੈਠਦਾ॥ ਭਾਵ ਨਾ ਸੁੰਨ '0' , ਨਾ '2-5-...' ਸੰਕੇਤ ਠੀਕ ਬੈਠਦੇ॥ ਸੰਖੇਪ ਕਾਰਣ ਸਨ:-

1. ਸੁੰਨ '0' ਅੰਕ ੧ਓ ਅਕਾਲ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਨਾ ਹੋਣਾ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਅਨੀਸ਼੍ਵਰ ਵਾਦ (atheist/nihil) ਹੁੰਦਾ, ਜਾਂ

2. ਇਹ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੰਤ੍ਰ:-ਰਥਕ੍ਰਾਂਤ/ਤ੍ਰੀ-ਕ੍ਰਾਂਤ ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ ਸਿੱਧ, 9 ਨਾਥ, 12 ਪੰਥੀ ਜੋਗੀ ਅਤੇ

3. ਨਾਸਤਿਕ ਵਜ੍ਰਯਾਨ ਬੋਧੀ "ਸ਼ੂੰਨ '0' ਵਾਦ" ਬ੍ਰਹਮ ਅ-ਗਿਆਨ ਪੈਰੋਕਾਰ ਸੰਕੇਤ ਹੁੰਦਾ॥ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿੱਧਾਂਤ 'ਚ ਸੁੰਨ, ਨਿਸ਼ਫੁਰ(dormant, inactive, petrified,...) ਹੈ: ਅਤੇ ਜੇ; '2' ਤਾਂ ਓਹ ਸਦਾ ਨਿਖੇਧੀ ਦੂਜਾ ਭਾਂਉ/ਦ੍ਵੈਤ ਵਾਦੀ ਅਗਿਆਨੀਆਂ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੁੰਦਾ, ਅਤੇ '3' ਮਾਯਾ ਤ੍ਰਿ-ਗੁਣੀ,'ਪੰਜ ਈਸ਼੍ਵਰ ਵਾਦੀ' ਪੁਰਾਣਿ, ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ ਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰੀ ਸੰਕੇਤਕ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ 'ਚ ਨਿਖੇਧ ਸੰਕੇਤ ਹਨ:-ਮ:1:-ਅਵਰੁ ਨ ਜਾਣਾ ਦੂਆ ਤੀਆ॥ ਏਕੋ ਏਕੁ ਸੁ ਅਪਰਪਰੰਪਰੁ, ਪਰਖਿ ਖਜਾਨੈ ਪਾਇਦਾ॥ 12॥

ਫੇਰ ਸੋਚੋ ਆਪ ੧ਓ ਬਣਾਏ ਕਿਵੇਂ ਸ਼ਰੀਕ ਮੰਨਦੇ? ਪਰ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ, ਤਿਸਕਾ ਸਰੀਕੁ ਕੋ ਨਹੀ, ਨਾ ਕੋ ਕੰਟਕੁ ਵੈਰਾਈ॥ ਨਿਹਚਲ ਰਾਜੁਹੈ ਸਦਾ ਤਿਸੁ ਕੇਰਾ, ਨਾ ਆਵੈ ਨਾ ਜਾਈ॥ ਨਿਰੰਕਾਰਮਹਿ ਆਕਾਰੁ ਸਮਾਵੈ॥ ਅਕਲ ਕਲਾਟਿਕਾਵੈ॥ ਸਰਗੁਨ ਨਿਰਗੁਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਸੁੰਨ ਸਮਾਧੀ ਆਪਿ॥ ਸਲੋਕੁ॥ ਨਿਰੰਕਾਰ ਆਕਾਰ ਆਪਿ ਨਿਰਗੁਨ ਸਰਗੁਨ ਏਕ॥ ਏਕਹਿ ਏਕ ਬਖਾਨਨੋ, ਨਾਨਕ ਏਕ ਅਨੇਕ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦਿਤਾ ॥ ੧ਓ ਦੇ ਤਿੰਨ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਭਾਵਾਰਥ ਪੱਖ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ '1' ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਖ ਲੱਖਣ (definition) ਦਿਤਾ ਹੈ:-

ਏਕੋ ਏਕੁ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਈ ਹਉਮੈ ਗਰਬੁ ਵਿਆਪੈ॥ ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਏਕੁ ਪਛਾਣੈ, ਇਉ ਘਰੁ ਮਹਲੁ ਸਿਞਾਪੈ॥ ਪ੍ਰਭੁ ਨੇੜੈ ਹਰਿ ਦੂਰਿ ਨ ਜਾਣਹੁ ਏਕੋ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸਬਾਈ॥ ਏਕੰਕਾਰੁ ਅਵਰੁ ਨਹੀ ਨਾਨਕ ਏਕੁ ਸਮਾਈ॥ ਇਸੁ ਕਰਤੇ-ਕਉ ਕਿਉ ਗਹਿ ਰਾਖਉ? ਅਫਰਿਓ ਤੁਲਿਓ ਨ ਜਾਈ॥ ਮਾਇਆਕੇ ਦੇਵਾਨੇ ਪ੍ਰਾਣੀ, ਝੂਠਿ ਠਗਉਰੀ ਪਾਈ॥ ਲਬਿ ਲੋਭਿ ਮੁਹਤਾਜਿ ਵਿਗੂਤੇ, ਇਬ ਤਬ ਫਿਰਿ ਪਛੁਤਾਈ॥ ਏਕੁ ਸਰੇਵੈ ਤਾ ਗਤਿ ਮਿਤਿ ਪਾਵੈ ਆਵਣੁ ਜਾਣੁ ਰਹਾਈ॥ ਇਸੁ ਏਕੇ ਕਾ ਜਾਣੈ ਭੇਉ॥ ਆਪੇ ਕਰਤਾ, ਆਪੇ ਦੇਉ॥ ਫੇਰ, ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ '੧ਓ' ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਲੱਖਣ (definition) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਾਇਆ :-

ਓਨਮ ਅਖਰ ਸੁਣਹੁ ਬੀਚਾਰੁ॥ ਓਨਮ ਅਖਰੁ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਸਾਰੁ॥ ਇਸ ਦਿਵ੍ਯਤਾਦੀ ਪੌੜਤਾ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਤਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘਜੀ ਦੀ ਹੈ:-

ਓਅੰ ਆਦਿ ਰੂਪੈ। ਅਨਾਦੀ ਸਰੂਪੈ॥ ਅਨੰਗੀ ਅਨਾਮੈ। ਤ੍ਰਿਭੰਗੀ ਤ੍ਰਿਕਾਮੈ॥ ਦਾ ਭਾਵਾਰਥ ਹੈ:-'1' ਵਿਸ਼੍ਵਭਰ ਦਾ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ (neumenon) ਨਿਰਾਕਾਰ-ਨਿਰਗੁਣ '1'

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਨੰਗੀ ਅਨਾਮੈ ਹੈ; ਅਤੇ ਉਸੇ ਦੇ ਇਸ ਸਮੇਤ 'ਓ' ਦੇ 'ਦੋ' ਹੋਰ ਰੂਪ "ਨਿਰਾਕਾਰ ਨਿਰਗੁਣ-ਸਗੁਣ, ਅਤੇ ਸਾਕਾਰ-ਸਗੁਣ" ਅਤੇ "ਤ੍ਰਿਭੰਗੀ ਤ੍ਰਿਕਾਮੈ" ਭਾਵ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ:-

ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰੁਖ ਪ੍ਰੱਦਾਨ ਬੀਜ ੧ਓ ਦੇ ਮੁੱਖ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਤਿਨ ਮੇਰੂ ਖੰਡ(numeric permute pyramid) ਬਣਦੇ ਹਨ:- 1.ਬੀਜ '1' ਨਿਰਾਕਾਰ-ਨਿਰਗੁਣ; ਅਤੇ 'ਓ ੧ਓ ਦੋ:- 2. ਨਿਰਾਕਾਰ-ਸਗੁਣ ਅਤੇ 3. ਸਾਕਾਰ-ਸਗੁਣ ਹਨ ॥

2. ਬੀਜ '> ' ਦੇ ਤਿੰਨ ਭਿੰਨ ਅੱਖਰਾਂਦੇ ਲਕਸ਼ਾਰਥ(metaphoric/mystic meaning) ਪੁਰਾਣੇ ਟੀਕੇਆਂ 'ਚ ਹਨ॥ ਯਾਦ ਰਹੇ, ਪਰਮੇਸਰ ਦਾ ਰਹਸ ਕੋਈ ਭੀ ਅਧਿਆਤਮ ਲਕਸ਼ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਆਦ ਕਾਲ ਤੋਂ ਵਾਚ/ ਸ਼ਕਤ ਆਰਥ (literal meaning) ਰਾਹੀਂ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਬਤਾ ਸਕੇ, ਇਹ ਤੱਥ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਤੇ, ਅਤੇ ਤਰਕ ਰਾਹੀਂ ਅਗੇ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋਣਗੇ॥

ਨੋਟ 1:ਯੋਗ-ਰੂੜੀ ਬਾਣੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਆਕਰਣ ਵਿਧਾਨ ਹੈ:-ਵਰਣਮਾਲਾ ਅੱਖਰ/ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਪਛੇਤਰ "ਕਾਰ" ਜੋੜਨੇ, ਕੇਵਲ ਉਪਦੇਸ਼ਾਰਥ ਹਨ। ਓਹ ਉਚਾਰਣ ਲਈ ਕਦੀ ਨਹੀਂ[113] ਮਸਲਿਨ: ਪਾਧਾ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ "ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਬਦ ਅਖਰ ਉਚਾਰੋ॥ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅਧਾਰ ਉੱਤਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ:-

ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ: ਅ-ਕਾਰ, ਮ-ਕਾਰ, ਛੋਟੀ 'ਿ'-ਮਾਤ੍ਰਾ, ਪੈਰ ਰ-ਕਾਰ, ਸ-ਕਾਰ, ਰਕਾਰ = ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਬਿਨਾ "ਕਾਰਾਂ" ਸ਼ਬਦ ਉਚਰਿਤ ਹੈ॥

ਪੰਜਾਬੀ: ਆੜਾ, ਟਿੱਪੀ, ਮੰਮੇ ਨੂੰ ਸਿਹਾਰੀ, ਤਤਾ, ਸਸਾ, ਰਾਰਾ = ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਬਿਨਾ "ਦੁੱਤ ਪਛੇਤਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ" ਉਚਾਰਣ ਹੈ॥ ਦੇਖੋ ਬਚਨ:-

ਓਅੰਕਾਰਿ: ਸਬਦਿ ਉਧਰੇ॥ ਓਅੰਕਾਰਿ: ਗੁਰਮੁਖਿ ਤਰੇ॥ ਓ-ਨਮ ਅਖਰ ! ਸੁਣਹੁ ਬੀਚਾਰੁ॥ >-ਨਮ ਅਖਰੁ ! ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਸਾਰੁ॥

ਨੋਟ 2: ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਜਾਣੂ ਪਾਧੇ ਨੂੰ ਛੇ ਵਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀ ਓਅੰਕਾਰਿ ਪਦ ਅਰਥ ਉਪਦੇਸ਼ਿਆ। ਪਰ ਮੰਤ੍ਰ ਓ/> ਉਚਾਰਣ ਬਿਨਾ ਪਛੇਤਰ ਕੀਤਾ॥

ਨੋਟ 3: ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਿੰਦੂਆ ਦੇ > ਅਤੇ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਓਅੰਕਾਰ ਵਿਚਲੇ ਫਰਕ ਉਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾਹੈ ਓਨ੍ਹਾਂ ਇਕਤਾਂ ਵੇਦ ਦੇਖੇ-ਸਮਝੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂ, ਅਥਰਵ ਵੇਦੀ ਮਾਂਡੂਕ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਮੰਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਉਪਰ ਦਿਖਾਈ ਪਰਿਭਾਸਾ ਅਨੁਸਾਰ,ਦੋਨੋ ਰੂਪ > ਤੇ ਓਅੰਕਾਰ ਪ੍ਰਤਖ ਹਨ,ਦੇਖੋ ਮੂਲ ਵੇਦ ਮੰਤ੍ਰ:-**ओ३म इत्येतदक्षरमिद्/सर्वं तस्योपव्याख्यानं, भूतं भवद्भविष्यदिति सर्वम् ओंकार एव। यच्चान्यन्त्रिकालातीतं तदापि ओङ्कार एव॥२॥** ਸਾਫ ਹੈ॥ ਓਹ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਦੂਜੇ ਭਉ ਪਰਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਕਾਰਣ: ਉਲਟਾ ਭੇਦ ਰਾਜ ਨੀਤਕਾਰ ਹਨ; ਨਾਲੇ ਵਿਆਕਰਣ ਵਿਧਾਨ ਪਛੇਤਰ "ਕਾਰ" ਅਣਜਾਣ ਆਪਣੇ ਬਣਾਏ ਵਿਆਕਰਣ ਅਰਥ ਹਨ। ਓਨ੍ਹਾਂ ਵੇਦ ਓ ਕਾਰ ਵੇਦੀਕੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਯਾ ਪੱਛੇਤਰ

113. ਟਿਪਣੀ ਕਰਤਾ ਲੇਖ:"ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ੧ਓ ਦਾ ਉਚਾਰਣ(ਹਿੰਦੀ / ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ)ਸਪਤ ਸਿੰਧੁ, ਸਪਤੰਬਰ ੧੯੬੫ ਪੰਜਾਬ ਭਾਸ਼ਾ ਬਿਭਾਗ,ਪਟਿਅਲਾ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੂਤ੍ਰ "ਵਰਣਾਤ ਕਾਰ:" ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਆ ਪਦ ਸੂਤ੍ਰ "ਡੁਕ੍ਰਿਨ ਕਰਣੇ" ਦੇ ਫਰਕ ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ॥[114]

ਨੋਟ 4. ਓ '੧ਓ' ਵੇਦ ਦੇ ਆਸਤਿਕ ਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਦਿੱਵ ਅੱਖਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਣ ਕਰਨਾ ਮਨਾ[115] ਹੈ॥ ਇਸਦਾ ਐਨਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ, ਕਿ ਸਾਰੇ ਵੇਦ ਨਾ ਮਨਣ ਵਾਲੇ ਨਾਸਤਕ ਧਰਮੀ ਜੈਨੀ, ਬੋਧੀ ਵੀ ਓ ਦੀ ਸਰਵੋਪਰੀ ਮਹੱਤਾ ਹੁਣ ਤਕ ਨਹੀ ਉਲੰਘਦੇ ॥

ਨੋਟ 5:ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣੁ ਟੀਕੇਆਂ 'ਚ ਕਾਫੀ ਵਰਣਨ ਹੁੰਦੇ ਵੇਦਿਕ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਤੇ ਭਗਵਦ-ਗੀਤਾ ਸ਼ਲੋਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਕਾਰਣ ਲਿਖਣੇ ਬਣਦੇ ਹਨ:-

ਓਅੰ,ਤਤ,ਸਤ: ਇਹ ਬ੍ਰਹਮ(੧ਓ) ਦੇਪਹਿਲਾਂ(ਵੇਦ'ਚ) ਕਹੇ ਤਿੰਨ ਪੱਖਾਂ:1. ਬ੍ਰਹਮ, 2.ਵੇਦ ਤੇ 3.ਜੱਗ (ਅਧਿਆਤਮ ਕਰਮ)ਸੰਕੇਤ ਹਨ॥ 23॥ ਇਹ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀਆਂ ਦੇ "ਵਿਧਾਨ" ਅਨੁਸਾਰ ੧ਓ/ਓਅੰ ਨੂੰ ਜੱਗ, ਦਾਨ, ਤਪ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਉਚਾਰੋ ॥ 24॥ ਮੋਕਸ਼ ਇਛਾ ਵਾਲੇ ਜੱਗ, ਤਪ, ਦਾਨ ਅਨੇਕ ਕ੍ਰਿਯਾਵਾਂ ਫਲਾਂ ਇਛੁਕ "ਤਤ" ਪਦ ਉਚਾਰਣ ਕਰਣ॥ 25॥ ਹੇ ਅਰਜੁਨ, ਤੇ "ਸਾਧੁ, ਸ਼ੁਭ, ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਧਰਮ ਕੰਮਾਂ ਲਈ "ਸਤਿ" ਪਦ ਉਚਾਰਣ ਕਰੇ, ਇਹ ਛੰਦ/ਵੇਦ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨੇਮ ਹੈ॥ 26॥ ਜੱਗ, ਤਪ, ਦਾਨ ਵੇਲੇ "ਸਤਿ" ਪਦ ਕਹੋ। ਅਧਿਆਤਮ ਕਰਮ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਸਤਿ ਫਲ ਲਈ "ਸਤਿ" ਉਚਾਰਣ ਦਾ ਵਿਧਾਨ ਹੈ ॥ 27॥ ਜੋ ਅਸ੍ਰਧਾ ਨਾਲ ਦਾਨ, ਤਪਾਦਿ ਕਰਦੇ ਹਨ: ਅਸਤ(ਕਰਮ) ਕਮਾਂਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਮਰਣ ਪਿਛੋਂ, ਨਾ ਹੁਣ(ਫਲਦਾਯਕ ਹਨ)॥ 18। 17॥[116]

ਅੰਤ 'ਚ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਪ੍ਰਦਾਨ "ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ" ਪ੍ਰਾਰੰਭ ੧ਓ ਦੇ '1' ਦੀ ਹੋਰ ਮਹਤਾ ਸਾਫ ਸਪਸ਼ਟ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖੀ:-

---

114. ਪਾਣਿਨੀਯ ਅਸ਼ਟ ਅਧਿਆਈ ਸੂਤ੍ਰ :੬।੩।੭੦॥ ਸੂਤ੍ਰ:/;॥੨।੩॥੫੧॥ ॥ वेद की प्रक्रिया: - २।३।६३॥; ॐ।२।७॥

115. ਸਾਮ ਵੇਦੀ ਛਾਂਦੋਗਜ ਉਪਨਿਸ਼ਦ"ਪ੍ਰਣਵ"=अथ खलु य उद्गीथ: स प्रणवो...।२।५।२॥ ਸ਼੍ਰੀਭਗਵਦ ਗੀਤਾ:੧ਓ ੨੩/੨੪ ਔ3ਮ੍ਰਤੁਸਤੱ-੨੮॥ पाणिनीय वेद की प्रक्रिया: - ॐ = प्रणवष्टे: ।२।७॥ ਆਦਿ॥ ਦੇ ਖ ਟਿੱਪਣੀਕਾਰਤਾ ਦਾ ਹਿੰਦੀ-ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਛਪਿਆ ਲੇਖ:ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ'ਚ ੧ਓ ਦਾ ਉਚਾਰਣ. ਸਪਤ ਸਿੰਧੁ ਮਾਸਿਕ ਸਪਟੈਂਬਰ 1865 ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ; ਪਟਿਆਲਾ ॥

116. ਸ਼੍ਰੀ ਭਗਵਦ-ਗੀਤਾ:17।23-27: "ॐ तत्सदिति निर्देशो ब्रह्मणस्त्रिविध: स्मृत:। ब्राह्मणास्तेन[२] वेदाश्च[३] यज्ञाश्च[३] विहिता: पुरा ॥२३॥ तस्मादोमि त्युदाहृत्य यज्ञ[१] दान[२] तप:[३] क्रिया। प्रवर्तन्ते विधानोक्ता: सततं ब्रह्मवादिनाम्॥२४॥ तदित्यनभिसन्धाय फलं यज्ञ ातप: क्रिया: दानक्रियाश्च विविधा: क्रियन्ते मोक्षकाङ्क्षिभि:॥२५॥ सद्भापे साधु[२] भावे च सदि[३] त्येतत्प्रयुज्यते। प्रशस्ते कर्मणि तथा सच्छब्द: पार्थ युज्यते॥२६॥ यज्ञे तपसि दाने च स्थिति: सदि[४]ति चोच्यते। कर्म चैव तदर्थीयं सदि[५]त्येवाभिधीयते॥२७॥ अश्रद्धाया हुतं दत्तं तपस्तप्तं कतञ्च यत। असदित्यच्यते पार्थ न च तत्प्रेत्य नो इह ॥२।१७॥"

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪ੍ਰਣਵੋ[151] ਆਦਿ ਏਕੰਕਾਰਾ। ਜਲ ਥਲ ਮਹੀਅਲਿ ਕੀਓ ਪਸਾਰਾ ॥ ਆਦਿ ਪੁਰਖੁ ਅਬਗਤਿ ਅਬਨਾਸੀ। ਲੋਕ ਚਤੁਰਦਸ ਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੀ॥ 1 ॥[117] ਅਰਥਾਤ:-ਸਗੁਣ ਤ੍ਰਿਗੁਣਾਤਮਕ ਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਣਵ ਓ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਸਾਰੁ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਰਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ '1'=ਏਕੰਕਾਰ ਬੀਜਮੰਤ੍ਰ ਹੈ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਚਮ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵਜੀ ਨੇ '1' ਦੇ ਅਰਥ > ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਅਰਥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸੇ ਹਨ:-

ਓਅੰਕਾਰਿ ਉਤਪਾਤੀ॥ ਕੀਆ ਦਿਨਸੁ ਸਭ ਰਾਤੀ॥ ਵਣੁ ਤ੍ਰਿਣੁ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਪਾਣੀ॥ ਚਾਰਿ ਬੇਦ ਚਾਰੇ ਖਾਣੀ॥ ਖੰਡ ਦੀਪ ਸਭਿ ਲੋਆ॥ ਏਕ ਕਵਾਵੈਤੇ ਸਭਿ ਹੋਆ॥ 1॥ ਕਰਣੈਹਾਰਾ,ਬੂਝਹੁ ਰੇ॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ: ਤ ਸੂਝੈ ਰੇ॥ 1॥ ਰਹਾਉ॥ ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣ ਕੀਆ ਪਸਾਰਾ॥

ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਮਹੇਸੁ ਵੀਚਾਰੀ॥ ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣ ਬਧਕ: ਮੁਕਤਿ ਨਿਰਾਰੀ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਗਿਆਨੁ ਏਕੋ ਹੈ ਜਾਤਾ, ਅਨਦਿਨੁ ਨਾਮੁ ਰਵੀਜੈ ਹੇ॥ 13॥

ਏਹ '1' ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ-ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਤਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਮਗ੍ਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿਧਾਂਤ ਮੂਲ ਅਧਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਚੀ(ਆਦਿ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ) "ਪੋਥੀ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਥਾਨੁ"[ਬ.118] ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰੀ-ਕਰਣ ਆਰੰਭ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਲਿਖਾਣ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ: ਏਕੰਕਾਰੁ ਇਕਾਂਗ ਲਿਖਿ, ਊੜਾ ਓਅੰਕਾਰੁ (ਭਾ.ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਤੋਂ) ਲਿਖਾਇਆ, ਸ਼ਹਾਦਤ ਨਿਜਿਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਲਿਖੀ॥ ਇਸ ਅਟੂਟ ਜੁਗੋਜੁਗ ਪਰੰਪਰਾ ਅਧਾਰ ਤੇ ਪੂਰੇ ਖੁਲਾਸੇ ਨਾਲ ਗੁਰਗਮ ਰੀਤ ਪੂਰੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਐਥੇ ਲਿਖਣੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਉਸੇ ਘਟ-ਵਧ ਅਧਾਰ ਤੇ ਸਾਰੇ ਪੁਰਾਣੇ ਟੀਕੇ ਲਿਖੇ ਸਨ। ਧਿਆਨ ਰਹੇ, ਅਟੂਟ ਕਲਿਜੁਗ 'ਚ ਗੁਰੁਗਮ ਟਕਸਾਲ ਅਨੁਸਾਰ "ਪੜ੍ਹਨ, ਸੁਨਣ, ਮਨਨ, ਗੁਣਨ" ਨਾਲ ਸ਼ਸ਼ਤ੍ਰਕ੍ਰਿਤ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਪੁਰਾਣੇ ਤੇ ਸਮ ਕਾਲੀ ਭਗਤ ਗਿਆਨੀਆਂ ਜੀਵਨ ਭਰ, ਐਸੇ ਟੀਕੇ- ਟਿੱਪਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹ ਗ੍ਰੰਥ ਪਿੱਛੋਂ ਕਦੀ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣ, ਪ੍ਰਮੇਯ,ਵਿਪਰਜੈ ਸੰਸ਼ੈ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅੰਦੇਸ਼ੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣੇ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਮੁਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵਜੀ ਆਪ ਦਰਸ਼ਨ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਸਿਖਾਈ॥

ਪੂਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਭਾਖਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਪ੍ਰਮਾਣ

ਮ:5:- ਹੈ ਨਾਹੀ ਕੋਊ ਬੂਝਨ ਹਾਰੋ, ਜਾਨੈ ਕਵਨੁ ਭਤਾ? ਸਿਵ, ਬਿਰੰਚਿ ਅਰੁ ਸਗਲ ਮੋਨਿ ਜਨ, ਗਹਿ ਨ ਸਕਾਹਿ ਗਤਾ॥ 1॥ ਪ੍ਰਭਕੀ ਅਗਮ, ਅਗਾਧਿ ਕਥਾ॥ ਸੁਨੀਐ ਅਵਰ ਅਵਰ ਬਿਧਿ ਬੁਝੀਐ, ਬਕਨ, ਕਥਨ, ਰਹਤਾ॥ ਰਹਾਉ॥ ਆਪੇ ਭਗਤਾ, ਆਪਿ ਸੁਆਮੀ, ਆਪਨ ਸੰਗਿ ਰਤਾ॥ ਨਾਨਕ ਕੋ ਪ੍ਰਭੁ ਪੂਰਿ ਰਹਿਓ ਹੈ, ਪੇਖਿਓ

---

117. ਦਸ਼ਮ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਜੀਦਾ ਗ੍ਰੰਥ.ਜਾਪੁ.128; 167; ਓ.ਅਕਾਲ ਉਸਤੁਤ:1 ;ਹੋਰ ਦੇਖੋ ਚੌਬੀਸ ਅਵਤਾਰ: 30-; ਆਦਿ॥

118. ਪ੍ਰਨੂ,ਓ.ਪੰ.੧੦੦੩:੧੭-੧੯;ਅ. ਪੰ.੧੨੨੬:3॥ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਵਾਰ:੩।੧੫।੧-੨॥ ; ੨੨।੧।੧-੩॥ ; ੨੬।੨।੨-੩॥ ;੩੯।੧।੨,ਆਦਿ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜੜੁ ਕਤਾ ॥ ੯.119

ਭਾਵਰਥ:-ਐਸਾ ਕੋਈ(ਵਿਰਲਾ) ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਹੈ,ਜੋ ਦਸ ਸਕੇ ੧ਓ ਦਾ ਭੇਦ (ਤਤੁ-ਅਰਥ) ਕਿਵੇਂ ਬੁਝਿਆ ਜਾਵੇ?(ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਜੀ ਸੰਕੇਤ ਹੈ: ਵਾਚ/ਸ਼ਕਤੀ ਦ੍ਵਿਤੀ ਅਰਥ ਰਾਹੀਂ(ਪਹਿਲੇ ਮਹਾਪੁਰਖ) ਸ਼ਿਵ, ਬ੍ਰਹਮਾ, ਮੁਨੀ (ਗਿਆਂਨੀ ਭਗਤ) ਐਸਾ(ਤਤੁ-ਗਿਆਨ) ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ(ਲੱਖ) ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ (ਸਾਡੇ ਜੈਸੇ ਸਰੀਖੇ ਕੀ ਦਸਨਗੇ?)॥ ਪ੍ਰਭੂ (੧ਓ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ) ਦੀ ਸੀਮਾ (ਦੇਸ,ਕਾਲ,ਵਸਤੂ ਆਦੀ) ਬਾਹਰ ਕਥਨ(ਕੇਵਲ ਲਖਣਾ ਦ੍ਵਿਤੀ ਗਿਆਨ ਅਕਥ-ਕਥਾ ਰਾਹੀਂ ਤੱਤ) ਬੁਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ॥ (ਕਿਵੇਂ?) ਬੁਧੀਮਾਨ (ਅਕਲ ਵਾਲੇ) ਸ਼ਲਾਘਾ ਹੋਰੁ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਵਾਚ ਅਰਥ) ਸੁਣਦੇ ਹਨ। ਹੋਰ(ਲੱਖਣ ਅਰਥ) ਵਿੱਧੀ (ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਰਾਹੀਂ) ਬੁਝਾਂਦੇ ਹਨ॥

ਕਾਰਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, ਪ੍ਰਭੂ ੧ਓ ਦਾ ਸਿਧਾ/ਸ਼ਿਕਤ ਅਰਥ) ਬੋਲਨ (ਕਥਨ) ਰਹਿਤ (ਪਰੇ) ਹੈ ॥ ਰਹਾਉ (ਟੇਕ/ ਧਰੁਵ)॥ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਗਮ: ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਜੌਹਰੀ ਰਤਨ ਪਰੀਖਿਆ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਾ ਰਾਹੀਂ ਸਮਝਾਂ ਏਹ ਹਨ:-

੧ਓ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕੁਛ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀ॥ ੧ਓ ਆਪੇ (ਸਾਧੂ, ਹਿਤੈਸ਼ੀ, ਸੰਤ, ਆਚਾਰਜ, ਭਗਤ, ਸਿੱਖ ਹੈ, ਆਪੇ ਸੁਆਮੀ (ਇਸਟ-ਦੇਵ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਹੈ, ਆਪ ਵਿਆਪਕ/ਵਿਭੂ: ਦੇਸ਼, ਕਾਲ, ਵਸਤੂ ਅਭੇਦ ਅੱਛੇਦ ਸਦਾ ਸਾਰੇਆਂ 'ਚ, ਨਾਲ: ਅਲੰਕਾਰ ਮਿਲਿ ਥੈਲੀ (Lump) ਹੋਈ ਹੈ ਤਾਤੇ ਕਨਿਕ ਵਖਾਨੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ॥ ਐਸਾ ੧ਓ ਲੱਖਣਾਂ ਦਾ

---

119. ਪੁਨ੍ਹ:ਓ.ਪੰ.੪੯੩:੧੬.ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ"ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਹੀਰਾਅਸ ਦੇਖਿਓ ਜਗਮਹ ਰਹਾ ਸਮਾਈ॥ ਗੁਪਤਾ ਹੀਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਭਇਓ ਜਬ,ਗੁਰਗਮ ਦੀਆ ਦਿਖਾਈ" ਅ.ਪੰ. ੪੯੯ ਸਤਰ ੭॥ ਭਗਵਤਗੀਤਾ:੨ "आश्चर्यवत्पश्यति कश्चिदेनमाश्चर्यवद्वदति तथैव चान्य।आश्चर्यवच्चैनमन्य:शृणोति श्रुत्वाप्येनं वेद न चैव कश्चित्॥२१"

ਏ. ਨੋਟ ੧: ਪੁਨ੍ਹ.ਪੰ.੪੯:੭.ਲੱਖਣਾ:-ਓ.ਜਹਿਤੀ,ਅ.ਅਜਹਿਤੀ,ਏ.ਭਾਗ-ਤਿਆਗ, ਸ.ਏਕਤ੍ਵ(1)= '1' ਦਰਸ਼ਨ ਸਿਧਾਂਤਹੈ (Pantheism).

ਏ,ਨੋਟ ੨:ਭਾਰਤੀ"ਪਦ ਗ੍ਰੰਥਾਂ"ਪਰੰਪਰਾ ਵਿੱਚ ਕਬੀਰ ਬੀਜਕ,ਸੂਰ ਸ਼ਾਗਰ,ਤੁਲਸੀ,ਮੀਰਾ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਭਗਤਾਂਦੇ"ਕੱਵ ਗ੍ਰੰਥਾਂ'ਚ"ਕੀਰਤਨਕਾਰਾਂ ਲਈਂ ਸੰਗੀਤ 'ਟੇਕ' ਪੁਰਾਣੇ ਧ੍ਰੁਵਪਦ ਵਿਧੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ, ਸਹਸ-ਕ੍ਰਿਤ, ਪ੍ਰਾਂਕ੍ਰਿਤਦੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਪ੍ਰਾਂਤੀ ਭਾਸ਼ਾ ਭੰਡਾਰ'ਚ ਲੋਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ ॥ ਉਹੀ ਪ੍ਰਿਥਾ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀਦੀ ਵੀ ਅਟੂਟ ਰੀਤਿ ਰਹੀ॥ ਧਿਆਨ ਰਹੇ:"ਟੇਕ/ ਰਹਾਂਓ"ਸਾਰੇ ਧ੍ਰੁਵਪਦਾਂ/ਸ਼ਬਦਾਂ'ਚ ਨਹੀ॥ ਬਿਨਾਂ"ਰਾਗ"ਲਿਖੀ ਬਾਣੀਆਂ"ਜਪੁ',ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ ਸਲੋਕ ਵਾਰਾਂਤੇ ਵਧੀਕ ਆਦਿ ਨਿਰੋਲ ਕੱਵ ਹਨ। ਰਾਗਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਕੇ ਮੰਗਲ ਰੂਪ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ॥ ਗੁਰੁਸਿਖੀ ਗੁਰਗਮ ਟਕਸਾਲੀ ਰੀਤ ਬਿਨਾ:ਬਹੁਤੇ"ਮਨ ਘੜਤ"ਰਹਾਉ"ਅਪ੍ਰਿਯੁਕਤ ਵਰਤਦੇ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਣ:੧.ਸਾਰੇ"ਰਹਾਉ"ਉਸੇ ਬਾਣੀਦੇ ਕੇਂਦ੍ਰੀ ਅਰਥੀ ਨਹੀਂ, ਜਿਵੇਂ:੧.ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ੁਗੁਰੁ ਨਾਨਕਜੀਦਾ ਸ਼ਬਦ"ਮੋਰੀ ਰੁਣ ਝੁਣ ਲਾਇਆ ਭੈਣੇ ਸਾਵਣੁ ਆਇਆ" 'ਚ ਰਹਾਉ ਨਹੀ! ਟਕਸਾਲੀ ਅਰਥ ਕਿਥੋਂ ਸ਼ੁਰੁ ਹੈ? ੨.ਰਾਮਕਲੀ"ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ"ਰਹਾਉ ਨਹੀ॥ ੩.ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ,ਤੇ ਆਸਾਦੀ ਵਾਰ'ਚ ਇੱਕ ਰਹਾਉ ਹੈ! ਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ੨੪ ਅਸਟਪਦੀਆਂ,ਜਾਂ ੨੪ ਵਾਰ ਪਉੜੀਆਂ ਕੇਂਦ੍ਰ ਅਰਥੀ ਹਨ? ੪. ਕਈ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਚ ਦੋ,ਤਿਨ, ਚਾਰ,ਪੰਜ, ਰਹਾਉ ਵੀ ਹਨ॥ ੫. ਭਗਤ ਜੈਦੇਵ:ਪੰ:੫੨੬="ਪਰਮਾਦਿ ਪੁਰਖ ਮਨੋਪਿਮੰ ਸਤਿ ਆਦਿ ਭਾਵ ਰਤੰ...॥੧॥...॥੧॥ ਰਹਾਉ॥ ਪਿਛੋਂ ਅਰਥ"ਇਛਸਿ ਜਮਾਦਿ ਪਰਾਭਯੰ;ਜਸੁ ਸ੍ਰੁਸਤਿ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿਤੰ..."ਤੋਂ ਚਲਦਾਹੈ ॥ ਬਿਨਾ ਗੁਰਗਮ ਟਕਸਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਸਿੱਖਣ ਆਧਾਰ ਪਾਠਕ,ਤਾਂਹੀ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰਬਾਣੀ ਅਰਥ ਠੀਕ ਸਮਝ ਸਕਣਗੇ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸ਼ੀਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਦਾ ਪੂਰਾਪ੍ਰਭੂ (ਵਿਆਪਕ ਸੰਸਾਰ: ਸਮੁੰਦ ਪਾਣੀ 'ਚ ਬੂੰਦਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ) ਜਿਥੇ ਦੇਖੋ, ਉਥੇਹੀ (ਵਿਵਰਤ ਵਾਦ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ), ਮ੍ਰਿਗਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ-ਜਲ ਮਰੂਭੂਮੀ ਤੱਤ ਸਮਝਣ ਰਾਹੀਂ ਸਿਧਾਂਤ ਸਮਝਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥ ਸ਼ੀ ਗੁਰੂਜੀਆਂ ਵੇਲੇ ਕੇਵਲ ਦੋਨੋਂ ਵੇਦ-ਕਤੇਬ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਧਾਰ ਸਨ॥ ਵੇਦ-ਕਤੇਬ ਦੋਨੋਂ ਸ਼ੁਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਪਰਥਾਇਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਠੀਕ ਪਰਮਲੱਖ ਸਮਝਾਏ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਲਕਸ਼ ਤੇ ਨਿਸਕਰਸ਼

ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਵਿੱਚ ਐਥੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਠਕ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣ: ਐਥੇ ਤਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕ ਸੰਸ਼ੈ ਵਿਪਰਜੈ ਦੋਸ਼ ਉਸ ਸਮੇ ਤਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਰਹਿਣਗੇ ਜਦ ਤਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਦਰਸ਼ਨ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ(Hermeneutics) ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੰਦੀ॥ ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਪੁਨ੍ਹ '1' ਦਾ ਅਧਾਰ ਸਿਧਾਂਤ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸਾਫ਼ ਆਦਿ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ੂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਆਪ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:-

ਏਕੋ ਏਕੁ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਈ ਹਉਮੈ ਗਰਬੁ ਵਿਆਪੈ॥ ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਏਕੁ ਪਛਾਣੈ, ਇਉ ਘਰੁ ਮਹਲੁ ਸਿਞਾਪੈ॥ ...ਨਾਨਕ:ਏਕੁ ਸਮਾਈ॥ 5"

ੴ ਦੇ '1' ਮੁਕਾਬਲੇ ਪਰਿਭਾਸਿਕ ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਲੱਖਣ ਫਰਕ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਆਪਿ ਹੀ '1 ਸਤਿ' ਦੀ ਪ੍ਰੋੜ੍ਹਤਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਰਹੀਂ ਸਾਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ਦੇ ਹਨ, ਜਥਾ:

ਸਲੋਕ ਮ: 1॥ ਧੰਨੁ ਸੁ ਕਾਗਦੁ , ਕਲਮ ਧੰਨੁ; ਧਨੁ ਭਾਂਡਾ, ਧਨੁ ਮਸੁ ॥
ਧਨੁ ਲੇਖਾਰੀ, ਨਾਨਕਾ: ਜਿਨਿ ਨਾਮੁ ਲਿਖਾਇਆ ਸਚੁ॥ 1॥
ਮ:1 ॥ ਆਪੇ ਪਟੀ, ਕਲਮ ਆਪਿ, ਉਪਰਿ ਲੇਖੁ-ਭਿ ਤੂੰ ॥
ਏਕੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ ਦੂਜਾ ਕਾਹੇ ਕੂ॥ 2॥

ਉਪੋਦਘਾਤ (Introduction)[120]

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਗੁਰਗਮ ਟਕਸਾਲੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ

ਪੁਰਾਣੇ ਭਾਰਤ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਅਧਾਰੀ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਅਟੁਟ ਟਕਸਾਲੀ ਅਰਥ

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀਆਂ ਦੇ ਅਨੇਕ ਬਚਨ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਬਾਣੀ ਦੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੀ ਦੁਰਲਭਤਾ ਬਾਰੇ ਹਨ :-

ਮ:5 ਕੋਟਿ ਮਧੇ ਕੋ ਵਿਰਲਾ ਸੇਵਕੁ ਹੋਰਿ ਸਗਲੇ ਬਿਉਹਾਰੀ; ਮ:9"ਜਨ ਨਾਨਕ ਕੋਟਨਮੈ ਕਿਨਹੂ,ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ਪਛਾਨਾ॥

ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਧਰਮ ਹੈ ਕੇਵਲ ਮੁੱਖ 'ਤੱਤ' ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਸਿਧਾਂਤ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਐਸੇ ਹੈ:-

120. ਉਪੋਦਘਾਤ(ਉਪੋਦ'ਘਾਤ)ਲਕਸ਼ਣ:-ਪੁਰਾਣੇ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਭਾਸ਼/ਟੀਕਾਦੇ ਪ੍ਰਾਰੰਭ'ਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ,ਤੇ ਮੰਤਵਜ ਮਨ 'ਚ ਰਖੇ 10+ਭਾਓ ਵਰਣਨ ਹੈ:ਜਿਵੇਂ:- ਕਿਸੀ ਹੋਰ ਘਰੋਂ ਲਸੀ ਲੈਂਣ ਉਸ ਘਰ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਮਨ;'ਚ ਆੜ ਰਖਕੇ ਪਛਿਆ:-"ਥੋਡੀ ਗਉ ਦੁਧ ਦਿੰਦੀ ਹੈ?", ਆਦਿ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮ:1 ਸੁਣਿ ਪੰਡਿਤ! ਕਰਮਾ ਕਾਰੀ॥ ਜਿਤੁ ਕਰਮਿ ਸੁਖੁ ਊਪਜੈ ਭਾਈ ਸੁ ਆਤਮ ਤਤੁ ਬੀਚਾਰੀ॥

ਮ:9 ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਬਹੁਰਿ ਨਹ ਪਾਵੈ ਕਛੂ ਉਪਾਉ ਮੁਕਤਿਕਾ ਕਰੁਰੇ॥ ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਗਾਇ ਕਰੁਨਾਮੈ ਭਵ ਸਾਗਰਕੈ ਪਾਰਿ ਉਤਰੁ ਰੇ॥

ਮ:1 ਨਿਹਫਲੰ ਤਸ੍ਯ ਜਨਮਸ੍ਯ ਜਾਵਦ ਬ੍ਰਹਮ ਨ ਬਿੰਦਤੇ॥

ਅਧਿਆਤਮ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਬਿਨਾਂ ਜਾਣੇ ਨਵੇਂ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਸਾਹਿਤ (Modern *Panjabi* Seculer Literature) ਦੇ ਛੇ ਪਰਚੇ ਗਿਆਨੀ 'ਚ ਜੋ ਹਨ(ਪਹਿਲਾ ਪਰਚਾ ਸਰਸਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਮਮਾਤ੍ਰ ਦਾ ਹੈ) ਗਿਆਨੀ ਦਰਅਸਲ ਨਵੇਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਬੀ. ਏ. ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੰਨਦ ਹੈ॥ ਅਚਰਜ ਹੈ--ਨਾ ਗੁਰਬਾਣੀ, ਨਾ ਪੁਰਾਣਾ ਕੋਈ ਭਾਰਤੀ ਧਰਮ ਸਾਹਿਤ ਵੇਰਵਾ ਤਕ ਨਹੀ: ਬਲਕਿ ਓਹ ਗੁਰੂਬਾਣੀ ਸੰਕੇਤਿਤ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ, ਜਥਾ:

ਕਲਿਮਹਿ ਬੇਦੁ ਅਥਰਬਣੁ ਹੂਆ, ਨਾਉ ਖੁਦਾਈ ਅਲਹੁ ਭਇਆ॥ ਨੀਲ ਬਸਤ੍ਰ ਲੇ ਕਪੜੇ ਪਹਿਰੇ ਤੁਰਕ ਪਠਾਣੀ ਅਮਲੁ ਕੀਆ॥ ਚਾਰੇ ਵੇਦ ਹੋਏ ਸਚਿਆਰ॥ ਪੜਹਿ ਗੁਣਹਿ ਤਿਨ੍ ਚਾਰ ਵੀਚਾਰ॥ ਭਉ ਭਗਤਿ ਕਰਿ ਨੀਚੁ ਸਦਾਏ॥ ਤਉ ਨਾਨਕ ਮੋਖੰਤਰੁ ਪਾਏ॥

ਪੁਰਾਣੇ ਭਾਰਤੀ ਭਾਰਗਵੀ ਅਥਰਵ ਵੇਦੀ ਗ਼ੁਬੇਰ(ਮਹਾਭਾਂਰਤ ਸੰਕੇਤ ਮੁਨੀ ਜ਼ੋਰਸਥਰਾ ਪਿਛੇ ਸੂਫੀ: ਅਲਹਲਾਜ, ਸ਼ਮਸ ਤਬਰੀਜ਼, ਜਲਾਲੁੱਦੀਨ ਰੂਮੀ ਆਦਿ ਪਾਰਸ-ਅਫਗਾਨ ਗ਼ੁਬੇਰ ਧਰਮ, ਤਰਕ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਨਾਹੀਂ ਪਰ ਪਛਮੀ ਯੂਨਾਨੀ ਫਿਲੋਸਫੀ (Indo(*Skt*)Greec Philosophy), ਅਧਾਰ ਇਸਲਾਮੀ (ਸੁਕਰਾਤ ਸਿੱਖ, ਦਸਮ ਗੁਰੂਜੀ ਸੰਕੇਤ ਅਰਸਤੂ, ਅਫਲਾਤੂਨ...) ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਪੱਛਮੀ ਇਲਮ ਪਿਛੋਕੜ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਮੂਲੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪੜ੍ਹੇ ਦਾ ਇਲਮ ਸ਼ਾਯਦ ਕੁਛ ਹੋਵੇ! ਉਸ ਸਮੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸੀ, ਨਵੇ ਮਾਨਪਾਤ੍ਰ ਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਲੈਣਾ ਸੀ; ਪਰ ਪੁਰਾਣੇ ਜੁੜੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਬੀੜਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਪੜ੍ਹਨੇ ਔਖੇ ਸਨ: ਸਮਝਣੇ ਤਾਂ ਦੂਰ ਰਹੇ, ਬਾਕੀ ਬੀਤ ਚੁਕਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ॥

ਧਰਮ ਵਿਭਾਗ ਥਾਪਨ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਨਵੇ ਸਿਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵਿਚ 1970 ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦੇ ਉਤਮ-ਤਮ ੧ਓ ਆਦਿ ਬਿਨਾ ਕਰਮ, ਭਗਤੀ, ਗਿਆਨ ਅਨੇਕ ਵਿਸ਼ੇ ਪਰਥਾਏਆਂ ਦੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਅਰਥ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਅੰਦੇਸ਼ੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ: ਮਹਾਪੁਰਖਾ ਕਾ ਬੋਲਣਾ ਹੋਵੈ ਕਿਤੈ ਪਰਥਾਇ...; ਪਰਥਾਇ ਸਾਖੀ ਮਹਾਪੁਰਖ ਬੋਲਦੇ ਸਾਝੀ ਸਗਲ ਜਹਾਨੈ

ਅਤਿ ਸੰਖੇਪ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਮੂਲ ਸਿਧਾਂਤ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵਿਧਾਨ

ਅਸਲ ਸਿਧਾਂਤ 'ਚ '1' ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਦਰਸ਼ਨ ਦੋਨਾਂ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਤਾਰਕ ਸਿੱਧ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਫਰਕ ਨਵੇਂ ਉਲਥਾਕਾਰ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਕੋਈ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੇ ਫਰਕ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਭੇਦ ਨਹੀਂ, ਇਸੀ ਕਰਕੇ ਠੀਕ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਦਿਖਦੇ; ਬਾਕੀ ਆਮ ਗੁਰਸਿਖ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀ ਕਹੀਏ? ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਸਰਵ ਭੌਮ(ਦੁਨੀਆ) ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਸਿਧ ਨੇਮ ਹੈ, ਹਰੇਕ ਵਿਦਿਆ, ਕਲਾ ਕੌਸ਼ਲ ਬਿਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਿਯਾਵਾਂ ਦੇ ਠੀਕ ਚਿੰਨ੍ਹ, ਸੰਗਿਆ, ਵਿਧੀ-ਨਿਖੇਦ ਅਦਿ ਵਿਧਾਨ ਜਾਣੇ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਵਿਦਿਆ ਸਿਖੀ, ਜਾਣੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ॥

---

121. ਸ਼੍ਰੀਗੁਗ੍ਰੰਜੀ.ਓ.ਪੰ.੪੯੦:੭-੯ । ਅ.ਪੰ.੭੫੫:੯। ਏ.ਪੰ.੬੪੭:੧ ; ੪੭੦:੧੬; ੯੭੬:੧੬ ॥ ਆਦਿ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਥਾ ਅੰਕ 1-9 ਤੇ 0 ਦਾ ਗਿਆਨ 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਜੋੜ, ਮਨਫੀ, ਗੁਣਾ, ਭਾਗ ਕ੍ਰਿਯਾ ਆਦਿ ਨਹੀ ਸਿਖਦੇ, ਤਾਂ ਵਿਦਿਆ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਅਮਲੀ ਜਾਮੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਸੰਭਵ ਹੈ॥ ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਤਿਥੀ, ਵਾਰ ਲਿਖੇ ਹਨ॥

ਭਾਰਤ ਦ੍ਵੀਪ ਦੇ ਵੇਦ ਦੀ ਦੇਵ ਨਾਗਰੀ ਲਿਪੀ ਅਧਾਰ ਅਨੇਕ ਦੇਸੀ(ਪ੍ਰਾਂਤੀ) ਭਾਖਾਵਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਲਿਪੀਆਂ ਲੇਖ ਸਮਗ੍ਰੀਆਂ: ਪਤ੍ਰ, ਸਿਆਹੀ, ਕਲਮ ਆਦਿ ਦੇ ਭੇਦ ਆਵਿਰਭਾਵ ਹੋਣ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਹਨ:- ਤਰ ਤਾਰਿ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਿ ਮਾਨੀਐ ਰੇ ਜੈਸੇ ਕਾਗਰਾ ਕਰਤ ਬੀਚਾਰੰ॥ ਭਗਤਿ ਭਾਗਉਤੁ ਲਿਖੀਐ ਤਿਹ ਊਪਰੇ ਪੂਜੀਐ ਕਰਿ ਨਮਸਕਾਰੰ॥

ਅਨਾਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਉਤ੍ਰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਭੋਜਪਤ੍ਰ, ਵਸਤੀਨ ਕਾਨੇ, ਕਲਮਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਸਿਧੀ ਲਕੀਰ 'ਚ ਦੇਵ ਨਾਗਰੀ ਪ੍ਰਾਂਤੀ ਭਾਖਾ ਅੱਖਰ ਬਣੇ ਅਤੇ ਅਸ਼ੁਧੀਆਂ ਸ਼ੁਧ ਕਰ ਲਿਖਨ ਲਈ ਗਿਲੀ ਹੜਤਾਲ ਫੇਰਕੇ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ੁਧ ਅੱਖਰ, ਸ਼ਬਦ, ਪੰਗਤੀਆਂ ਮਿਟੇ ਉਪਰ ਸਹੀ ਰੂਪ 'ਚ ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਪਰ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਤਟ ਦੇਸਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਲੇਖ ਸਮਗ੍ਰੀਆਂ ਸਨ: ਤਾੜਪਤ੍ਰਾਂ ਮੱਧ ਦੰਡ ਕਲਮ ਉਪਯੋਗ ਕਢ, ਕਲਮ ਬਣਾਕੇ ਦੋਨੋਂ ਪਾਸੇ ਪਤ੍ਰ ਛਾਂਗਕੇ ਉੱਤੇ ਓਹੀ ਦੇਵਨਾਗਰੀ ਅੱਖਰਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲਾਕਾਰ ਰੂਪਾਂ 'ਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ। ਗੋਲ ਕਿਉਂ ? ਤਾੜ ਪੱਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਾੜੀਆਂ ਹਨ, ਸਿਧੇ ਅੱਖਰ ਲਿਖਣ ਨਾਲ ਪਤਾ 'ਫਟ' ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਇਸ ਕਾਰਣ ਅਖਰ: ਗੁਜਰਾਤ ਤੋਂ ਪੂਰੇ ਦਖਣ ਦੇਸ਼, ਪੂਰਵ ਉੜੀਸਾ ਬੰਗਾਲ ਵਿੱਚ ਓਹੀ ਅੱਖਰ ਗੋਲਾਕਾਰ ਦੇਸ਼-ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਲਿਖਦੇ ਹਨ। ਨਾਗਰੀ ਅੱਖਰ ਅਧਾਰ:-34, 35 ਅੱਖਰ ਪਟੀਆਂ, 52 ਅੱਖਰੀਆਂ ਅਨੇਕ ਦੇਸੀ ਲਿਪੀਆਂ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕਾਨੇਕ ਭਾਰਤੀ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਬਾਣੀਆਂ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਪਰ ਦੇਸੀ ਪ੍ਰਾਂਤੀ ਬਾਣੀਆਂ ਬੋਲੀ ਹੋਣ ਕਾਰਣ: ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ 62-63 ਅੱਖਰ ਨਹੀ ਬਰਤੇ; ਮੁਖ ਦੇਸੀ ਅੱਖਰ ਉਪਯੋਗ ਵਰਤੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਥਾਏ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ:-

ਨਾਨਾ ਗਿਆਨ ਪੁਰਾਨ ਬੇਦ ਬਿਧਿ ਚਉਤੀਸ ਅਖਰ ਮਾਂਹੀ॥ ਬਿਆਸ ਬਿਚਾਰਿ ਕਹਿਓ ਪਰਮਾਰਥੁ...ਅ.122

ਨੋਟ:- ਧਿਆਨ ਰਹੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ, ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਭਗਤ ਜੈ ਦੇਵ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟ੍ਰ ਦੇ ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਆਪਣੇ ਸਮੇ ਦੀਆਂ 1,000 ਸਾਲ ਉੱਤਰ ਭਾਰਤੀ ਰੂੜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬੋਲੇ, ਲਿਖੇ ਨਹੀਂ; ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕਜੀ ਤੇ ਸਮ ਕਾਲੀ 500 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀ ਉੱਤਰ ਭਾਰਤ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ "ਰੂੜੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ" ਬੋਲੇ॥ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਉਂ ਸਮਝਨਾ ਠੀਕ ਰਹੇਗਾ॥

ਸੰਨ 1,000 ਤੋਂ 1947 ਤਕ ਦੀ ਬੋਲੀ, ਅਤੇ ਅੱਜ ਦੀ ਉੱਤਰ ਭਾਰਤ (ਪੰਜਾਬੀ) ਬੋਲੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਫਰਕ ਹੈ॥ ਜਿਵੇਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਅਤੀ-ਪ੍ਰਸਿਧ ਨਾਟਕਕਾਰ ਸ਼ੇਕਸਪਿਅਰ (1564-1616) 400 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜੇਮਜ਼-1 ਦੀ ਦਰਬਾਰੀ ਬੋਲੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਹੀਬਰੂ, ਲੈਟਿਨ-ਰੋਮਨ, ਗ੍ਰੀਕ ਦੀਆਂ ਕਤੇਬਾਂ ਦੇ ਉਲਥਾ 1614 ਵਿਚ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਰਵਾਇ॥ ਅੱਜ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ; ਪਰ ਉਸ ਬੋਲੀ ਤੇ ਇਸ 'ਚ ਬਹੁਤ ਫਰਕ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਅੱਜਦੇ ਸਾਰੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਬੋਲਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣੀ ਕਾਫੀ ਔਖੀ

122. ਪੁਨ: ਭ. ਭਗਤ ਰਵਿ ਦਾਸ ਪੰ.੧੨੯੩:੫ ; ਅ. ਪੰ.੬੫੪:੧੫; ੧੧੦੬:੧੭ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਲਗਦੀ ਹੈ, ਕਾਰਣ ਇਹ,ਪੁਰਾਣੇ ਵੇਲੇ ਦੀ ਬੋਲੀ ਦੇ ਦੋਨੋਂ ਨਾਂਵ ਤੇ ਕ੍ਰਿਯਾ ਪਦਾਂ ਦਾ ਉਪਯੋਗ ਅਤੇ ਅਨ੍ਵੈ(idiom, syntext & logical connection) ਅੱਜ ਦੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਬੋਲੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ॥

ਅਤਿ ਸੰਖੇਪ ਦੇਸੀ ਰੂੜੀ ਗੁਰੁ ਬਾਣੀ ਰੂਪਾਂ ਉਤੇ ਵਿਚਾਰ

ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਆਦੇਸ਼ ਹੈ:ਰੂੜੋ ਠਾਕੁਰ ਮਾਹਰੋ ਰੂੜੀ ਗੁਰਬਾਣੀ॥ ਵਡੈ ਭਾਗਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ, ਪਾਈਐ ਪਦੁਨਿਰਬਾਣੀ

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਬੋਲੀ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਸਮਝ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ॥ ਅਤਿ ਸੰਖੇਪ ਨਾਲ ਬੋਲੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤਿੰਨ ਰੂਪ ਹਨ॥

1. ਰੂੜੀ ਸ਼ਬਦ, ਪਦ, ਭਾਖਾ ਸਮੇ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼ੈਲੀ ;
2. ਯੋਗ ਸ਼ਬਦ, ਪਦ, ਭਾਖਾ ਵੇਲੇ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਸਹਿਤ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿਧ ਉੱਚ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਭਾਖਾ ਸੈਲੀ, ਅਤੇ ;
3. ਯੋਗ-ਰੂੜੀ **ਸ਼ਬਦ**, ਪਦ, ਭਾਖਾ ਦੋਨੋ ਉਪਰ ਕਹੇ ਮਿਲਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿਧ ਉੱਚ ਤਬਕੇ ਦੀ **ਭਾਖਾ**॥

ਘਟੋ ਘਟ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਸਮਝ ਔਂਣ ਪਿਛੋਂ ਹੀ ਠੀਕ ਗਿਆਨ ਔਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਟਕਸਾਲੀ **ਪੜ੍ਹੇ** ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਠੀਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਆਧਾਰ ਭਾਖਾ ਦੇ **ਤਿੰਨ ਧ**ਹਿਲੂਆਂ ਉਤੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚਾਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਜੋ ਅਗੇ ਕਰਾਂਗੇ॥

ਵੇਦਿ-ਲੋਕ ਰੂੜੀ ਭਾਖਾ ਤੋਂ ਵਿਕਸਤ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ,ਸਾਹਸਕ੍ਰਿਤ,ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਦੇਸੀ ਬਹੁਤੀਆਂ ਭਾਖਾਵਾਂ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬੜਾਹੈ, ਪਾਠਕ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਤਾਦੇ ਹੋਰ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇਖ ਵਿਚਾਰ ਲੈਣ। ਐਥੇ ਜ਼ਰੂਰੀਅਤਿ ਸੰਖੇਪ ਰੂੜੀ ਬਾਣੀ ਪਰਿਚੈ ਹੈ:-

1. ਰੂੜੀ: ਭਾਖਾ ਓਹ ਹੈ ਜੋ ਸੱਤੋ ਦ੍ਵੀਪਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਦ੍ਵੀਪ ਪ੍ਰਸਿੱਧ(ਰੂੜੀ) ਨੀਵ, ਅਧਾਰ ਭਾਖਾ ਹੋਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਭਾਰਤ ਦ੍ਵੀਪ ਚੌਕੁੰਟ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ (Continent based universal lingua franca) ਅਧਾਰ ਪਹਿਲੀ ਵੇਦੀਯ ਵਿਕਸਤ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਸਹਸਕ੍ਰਿਤ ਹੋਈ॥ ਅਰਬੀ (Mesopotamia) ਦੇਸੀ ਹੀਬਰੂ ਸੀ ॥ ਪੂਰਵੀ ਯੋਰਪ ਦੀ ਸਲਾਵਿਕ ਅਧਾਰਤ ਹੈ॥ ਪੱਛਮ ਯੋਰਿਪ ਰੋਮਨ ਬੋਲੀ ਲੈਟਿਨ ਅਧਾਰ ਹੈ। ਪੂਰਬ ਏਸ਼ੀਆ ਚੀਨੀ ਹੈ॥ ਇਹ ਅਧਾਰਕ ਲੋਕ ਮੂਲ ਬੋਲੀਆਂ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਆਕਰਣ, ਛੰਦ, ਨਿਰੁਕ੍ਤ ਆਦਿ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਸਨ॥ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿਵ੍ਯ ਵੇਦ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਤੋ ਰਿਖੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ॥ ਪਿੱਛੋਂ ਵਿਆਕਰਣ, ਛੰਦ, ਨਿਰੁਕ੍ਤ ਛੈ ਅੰਗ ਮੁਨੀਆਂ ਬਣਾਏ। ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਵੇਦ ਕਾਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰੂੜੀ ਭਾਖਾ ਵਿੱਚ ਹੀ ਵੇਦ ਹੋਏ ਲਿਖੇ ਹਨ ਜੋ ਉਦਾਸੀ ਹਰਿ ਪ੍ਰਸਾਦ ਵੈਦਿਕ ਮੁਨੀਦੇ ਜਪੁ ਟੀਕਾ 'ਚ ਸਪਸ਼ਟ ਲਿਖਿਆ ਹੈ॥ ਵੇਦ ਪਿਛੋਂ ਬੋਲੀ ਵਿਕਾਸ ਯੌਗਿਕ ਭਾਖਾ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਾਤਸ਼ਾਖ, ਖਟ ਦਰਸ਼ਨ ਸੂਤ੍ਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿੱਚ; ਰਿਖੀ ਜੈਮਿਨੀਦੇ ਪੂਰਵ ਮਿਮਾਂਸਾ ਦਰਸ਼ਨ ਸੂਤ੍ਰਾਂ'ਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਵੇਦ ਅਪੌਰਸ਼ੇਯ(ਨ-ਪੁਰਖ, ਮਨੁਖ ਨੇ ਨਹੀਂ ਰਚੇ)[123] ਬਲਕਿ ਮਨੁਖਾਂ ਲਈ ਬ੍ਰਹਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਹਨ, ਜੋ ਉਸ ਕਾਲ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰੂੜੀ ਬੋਲੀ ਵਿਆਕਰਣਬੱਧ ਨਹੀਂ ਸੀ॥ ਜੇ ਗ਼ੌਰ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰੀਏ ਸੰਸਾਰ

123. ਪੁਨ੍ਹ.ਉ. ਮ:1. ਪੰਨਾ. ੪੨੧:੨; ੪੨੨:੧; ੯੩੬:੧੯,ਆਦਿ ॥ਅ.ਰਿਖੀ ਜੈਮਨੀ ਸੂਤ੍ਰ:੧।੧।੫-੨੬; ੧।੨। ੨੧; ੧।੪।੧੧॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਦੇ ਸਾਰੇ ਈਸ਼ੂਰਵਾਦੀ ਮੂਲ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਕਰਤੇਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਮੌਲਿਕ ਰੂੜੀ ਭਾਖਾ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ (ਅੱਲਾ) ਦੀ ਅਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ (ਇਲਹਾਮ) ਹੋਏ॥ ਪਹਿਲਾਂ ਵੇਦਿਕ ਰਿਖੀ[124] ਅਤੇ ਇਸਲਾਮੀ ਪੈਗੰਬਰ[125] ਨੂੰ, ਅਤੇ ਹੁਣ ਕਲਿਜੁਗ ਵਿੱਚ ਦਸੋ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀਆਂ ਬਾਰ ਬਾਰ ਲਿਖਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਨ-ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਮਝ ਔਣ ਵਾਲੀ ਰੂੜੀਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਸਦਾ ਜੁਗੋਜੁਗਾਂ 'ਚ ਅਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ 'ਚ ਗਿਆਨ ਉਤਰਦਾ ਰਿਹਾ॥[ਅ.126] ਇਹ ਬੜੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ॥ ਇਸ ਉੱਤੇ ਨਵੇਂ (ਪੱਛਮੀ ਧਰਮ ਵਿੱਦਿਆ ਅਨੁਆਇ) ਟਕਸਾਲੀ ਵਿਦਿਆ ਤੋਂ ਅਗਿਆਤ ਸਾਰੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵਿੱਚਾਰਣ॥ ਪਹਿਲੇ ਰਚੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਉੱਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਬਣੇ ਵਿਆਕਰਣ ਆਦਿ ਦੇ ਵਿਧਾਨ ਕਿਵੇਂ ਲਾਗੂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਇਸ ਸਮਸਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਗ੍ਹਾ 'ਚ ਰਖਦੇ, ਅੱਜ ਤਕ ਦਸ ਵਿਆਕਰਣ ਆਚਾਰਜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੁਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅੰਤਲਾ ਦਸਵਾਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਆਕਰਣਾਚਾਰਜ ਮੁਨੀ ਪਾਣਿਨੀਯ ਨੇ 13 ਵਾਰ "ਛੰਦਸੀ ਬਹੁਲੰ", ਵੇਦ ਪਦਾਂ ਉਤੇ ਮੇਰਾ ਨਿਯੁਕਤ ਵਿਧਾਨ ਛੰਦ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਅਰਥਾਤ, "ਇਹ ਮੇਰੇ ਵਿਧਾਨ ਕੇਵਲ ਲੌਕਿਕ ਸੰਸਕਾਰ ਕੀਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਖਾ ਪਿੱਛੋਂ ਉਪਜੇ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥ, ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ, ਪੁਰਾਣ, ਇਤਿਹਾਸ, ਤੰਤ੍ਰਾਦਿ ਵਿਦਿਆ ਭੰਡਾਰ ਉਤੇ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ॥ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਉਤਰੀ ਦਿਵ੍ਯ ਬਾਣੀ ਉਤੇ ਨਵੇਂ ਵਿਆਕਰਣ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ॥"

ਨੋਟ:-ਇਸ ਪੁਰਾਣੀ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਥਾ ਅਨੁਸਾਰ: ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ 10-18ਵੀਂ ਸਦੀ ਦਿਵ੍ਯ ਬਾਣੀ ਪਹਿਲਾਂ ਉਪਜੀ ਹੈ, ਸੋ ਇਸ ਪਰਥਾਇ ਜੋ ਭੀ ਸ਼ੁੱਧੀ ਅਸ਼ੁੱਧੀ ਦੇ ਕੰਮ ਜਿਨ੍ਹਾ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਣੀ ਵਿਧਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਬਾਣੀ ਉਤੇ ਕਦੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਜੋ ਕਰਦੇ ਹਨ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿਚ ਹਨ ॥ ਜੁਗਾਂ ਵਿੱਚ ਪਿਛੋਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤ "ਰੂੜੀ ਬਾਣੀ" ਵਿੱਚ ਸੁਭਾਵਕ ਦੋਨੋਂ ਕਚੇ ਪਕੇ ਵਿਆਕਰਣ ਰੂਪ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਥਾ ਮਸਾਲ:-

ਮਾਇਆ ਕਾਰਨ ਬਿਦਿਆ ਬੇਚਹੁ ਜਨਮੁ ਅਬਿਰਥਾ ਜਾਈ

ਅ-ਬਿਰਥਾ ਪਦ ਵਿੱਚ "ਅ" ਉਪਸਰਗ ਨਿਖੇਦ ਅਰਥੀ ਹੈ॥ ਜਿਵੇਂ "ਮ੍ਰਿਤ=ਮਰਣ" ਨਾਲ "ਅ" ਉਪਸਰਗ ਲਾਣ ਨਾਲ "ਅੰਮ੍ਰਿਤ"; "ਨਾ ਮਰਣ"ਅਰਥ ਹੋ ਜਾਂਦਾਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕਚੇ ਪਦ ਰੂਪ ਦਾ ਅਰਥ "ਅਬਿਰਥਾ" ਦਾ ਅਰਥ "ਬਿਰਥਾ" ਭਾਈ (ਪ੍ਰੋ) ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਨਿਜਤ ਬਣਾਏ ਨੇਮ ਨੂੰ ਆਪ ਲਿਖ ਕੇ ਆਪਣਾ ਹੀ ਅਰਥ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿਖਾਇਆ ॥ ਸਮਝਦਾਰਾਂ ਲਈ "ਰੂੜੀ ਬਾਣੀ" ਬਾਰੇ ਐਨਾ ਐਥੇ ਕਾਫੀ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਦੇ ਦੋ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂ ਵੀ ਹਨ॥

2. ਯੋਗ[ਅ.127] ਸ਼ਬਦ ਆਪਣੇ ਦ੍ਵੀਪ, ਜਾਂ ਦੇਸ਼ ਭਾਸ਼ਾਹੈ ਜਿਸਦਾ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ-ਕਰਣ ਹੋ ਚੁਕਾਹੈ। ਅਰਥਾਤ ਉਸਦੇ ਧਾਤੂਆਂ ਦੇ ਅਧਾਰ "ਪਦ" ਉਤਪਨ "ਨਾਵ, ਜਾਂ ਕ੍ਰਿਯਾ" ਅਤੇ

124.ਰਿਖੀ ਜੈਮਨੀ ਪੂਰਵ ਮਿਮਾਸਾ.ਓ: ਸ਼ੁਤ੍ਰ:੧।੧।੨।੨੭-੩੨+੨੬+੪;ਅ: ਸ਼ੁਤ੍ਰ: ੧।੧।੨।੪- ੧੦-॥ ਏ.ਸ਼੍ਰੀਗੁ.ਗ੍ਰੰ.ਜੀ.ਪੰ:੧੦੨੩:੧੬-॥

125. ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ:- ੧੪।੧੬।੧੦੩॥; ੨੫।੪੩।੩॥; ੨੫।੪੪।੫੪॥

126. ਸ਼੍ਰੀਗੁਗ੍ਰੰਜੀ.ਓ.ਪੰਨੇ.੩੦੪:੧ ।ਅ.ਪੰ.੧੧੦੩:੪ ॥

127. ਪੂਰਵ ਮਿਮਾਂਸਾ ਸੂਤ੍ਰ: ੧।੧।੨।੪-੧੦...॥ ਅ.ਪਾਣਿਨੀਯ ਅਸਟਾਧਯਾਈ ਸੂਤ੍ਰ ੧।੪।੧੪॥ "ਸੁਬਨ੍ਤਂ ਤਿਙਨ੍ਤਂ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਗੇਤ੍ਰ-ਪਛੇਤ੍ਰ ਜੁੜਨ ਨਾਲ ਪੂਰਣ ਪਦ ਬਣਕੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ॥ ਇਤਨਾ ਹੋਰ ਜਾਣਨਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਦੋਨੋ ਨਾਂਵ, ਕ੍ਰਿਯਾ ਬਣੇ ਸ਼ਬਦ ਕੇਵਲ "ਧਾਤੂ" ਤੋਂ ਗਿਆਨ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ॥ ਭਾਵ ਬਿਨਾ ਨਾਂਵ ਜਾਂ ਕ੍ਰਿਯਾ ਪਛੇਤਰ ਲਗਾਏ ਵਕਤਾ, ਲੇਖਕ ਦਾ ਭਾਵ, ਜਾਂ ਮੰਤਬ ਕਦੀ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ॥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੋੜ(ਜੋਗ/ਯੋਗ) ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਪੂਰਾ ਬੋਧ ਹੰਦਾ ਹੈ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਆਦੇਸ਼ ਹੈ:- ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮਨਿ ਵਸੈ ਸਾਚੁ ਹਰਿਕਾ ਨਾਉ॥ ਸੇ ਵਡਭਾਗੀ ਨਾਨਕਾ,ਜਿਨਾ ਮਨਿ ਇਹੁ ਭਾਉ[128] ; ਗੋਵਿੰਦ ਭਾਉ ਭਗਤਦਾ ਭੁਖਾ॥

3. ਯੋਗ-ਰੂੜੀ ਦੋਨੋਂ ਉੱਪਰ ਬੋਲੀਆਂ ਦੀ ਰਲੀ ਮਿਲੀ (ਖਿਚੜੀ) ਬੋਲੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਕੇ ਵਲ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਵਿਆਕਰਣ ਅਧਾਰ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਸ਼ੁਧ ਕਰ ਸੋਧਕੇ ਰਖਦੀ ਹੈ॥ ੲ.[129] ਇਹ ਤਿੰਨ ਬੋਲੀਆਂ ਦੇ ਇਕ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਰੂਪਾਂ ਦੀ ਕਿਤਨੀ ਮਹੱਤਾ ਹੈ ਪਾਠਕ ਧਿਆਨ ਦੇਣ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਉਤੇ ਹੋਰ ਵਿਸਤਾਰ ਉਪੋਦਘਾਤ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ; ਅਤੇ ਅਗੇ ਹੋਰ ਕਾਫੀ ਪਰਿਭਾਸਿਕ ਵਿਸੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘਟੋ ਘਟ ਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਉਪੋਦਘਾਤ ਅੰਦਰ ਹੀ ਮਕੌਂਣੇ ਹਨ॥

ਪੁਰਾਣੇ ਤੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਬੋਲੀਆਂ ਦੇ ਕੁਛ ਰੁਪਾਂਤਰ ਨਮੂਨੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਕਾਲ ਆਧਾਰ ਅਟੁਟ ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ: ਮੁੱਖ ਬੇਦ-ਕਤੇਬ ਪਰੰਪਰਾ ਸੰਬੋਧਿਤ ਸੀ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਰੂੜੀ, ਯੋਗ, ਯੋਗਰੂੜੀ ਪਦ: ਭਾਰਤੀ-ਅਰਬੀ ਪ੍ਰਾਂਤੀਯ ਵੇਦ-ਕਤੇਬ ਲੋਕ ਭਾਸ਼ਾ ਆਧਾਰਿਤ:-

ਮ:1:-ਰੂੜੋ ਠਾਕੁਰ ਮਾਹਰੋ ਰੂੜੀ ਗੁਰਬਾਣੀ॥ ਵਡੈ ਭਾਗਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ, ਪਾਈਐ ਪਦੁ ਨਿਰਬਾਣੀ॥'

ਵਿਸ਼੍ਵ'ਚ ਲਿਖਤੀ ਭਾਖਾ (ਬੋਲੀਆਂ) ਮੁੱਖ ਚਾਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹਨ 1.ਅੱਖਰ ਲੇਖਃ ਭਾਰਤੀ-ਯੋਰਪੀਯਨ:-ਖੱਬੇ ਤੋਂ ਸਜੇ ਲੇਖ ਗਤੀ ਹਨ॥

2. ਅੱਖਰ ਲੇਖ:- ਸਾਮੀ-ਹੀਬਰੂ-ਅਰਬੀ: ਸੱਜੇਤੋਂ ਖੱਬੇ/ਬਾਮ ਗਤੀ ਲੇਖ॥ ਧਿਆਨ ਰਹੇ: ਅੰਕ(ਹਿੰਦਸੇ, 1- 2- 3) ਬਾਮ ਗਤੀ ਲਿਖਤ ਨਹੀ ਹਨ॥

3. ਚਿੱਤ੍ਰ ਲੇਖ:-ਪੁਰਾਣੇ ਮਿਸ਼੍ਰ ਦੇਸ਼, ਚੀਨ ਆਦਿ(Egyptian hieroglyphic picture writings) ਚਿਤ੍ਰ ਲੇਖ ਜੋ ਚਿਤ੍ਰ ਖਬੇ-ਸੱਜੇ, ਅਤੇ ਓਹੀ ਜਪਾਨੀ ਉੱਪਰ-ਨੀਚੇ ਗਤੀ ਲੇਖ ਹਨ ਅਤੇ ;

4. ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ ਯੰਤ੍ਰ/ਜੰਤ੍ਰ(esoteric mystic) ਚਿਤ੍ਰ ਲੇਖਾਂ ਦੀ ਲਿਪੀ ਸਰਵਤੋਮੁਖੀ(all directional) ਹੈ, ਜਥਾ:- ਸਿੱਧੇ, ਪੁਠੇ, ਟੇਢੇ, ਬਿੰਗੇ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਰੂਪੀ ਹਨ॥ ਵੇਦ ਤੇ ਬੌਧੀ ਤੰਤ੍ਰਾਂ ਤੁੱਲ ਯਹੂਦੀ ਜ਼ੋਹਾਰ ਤੇ ਸੂਫੀ ਤਸਵਫ ਤੰਤ੍ਰ, ਜੰਤ੍ਰ ਕੇਵਲ ਦੇਸ ਲਿਪੀਆਂ 'ਚ ਫਰਕ ਕਾਰਣ ਕੁਛ ਬਦਲੇ ਅੱਖਰ ਹਨ--ਪਰ ਜੰਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਇਕੋ ਜਹੇ ਹਨ, ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਸਾਮੀਆਂ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੇ॥

---

128. ਪੁਨ੍ਹ. ਸੂਤ੍ਰ:੧੨।੧।੫੫;ਸ਼੍ਰੀਗਗ੍ਰੰਜੀ.ਪੰਨੇ:੫੧:੬"ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮਨਿ ਵਸੈ ਸਾਚੁ ਹਰਿਕਾ ਨਾਉ ॥ ਸੇ ਵਡਭਾਗੀ ਨਾਨਕਾ,ਜਿਨਾ ਮਨਿ ਇਹੁ ਭਾਉ" ੪੫:੧੬"ਜਨਮ ਮਰਣਕਾ ਭਉ ਗਇਆ: ਭਾਉ ਭਗਤਿ ਗੋਪਾਲ" ਅਤੇ ਪੂਰਵ ਮਿਮਾਂਸਾ:੧।੨।੫॥

129. ਉ.ਭਾਂ.ਗੁ.ਵਾਰ:੧੦।੨।੮॥ ਗੋਵਿੰਦ ਭਾਉ ਭਗਤ ਦਾ ਭੁਖਾ ॥ ਅ. ਸ਼੍ਰੀਗੁ.ਗ੍ਰੰ.ਜੀ.ਪੰ:੧੦੨੩:੧੬-॥ ਏ.ਪੂਰਵ ਮਿਮਾਂਸਾ ਸੂਤ੍ਰ:੧।੧।੨।੮-੧੦...॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਵਿਸ਼ੂ ਦੇ ਦੇਸੀ ਲਿਖਤੀ ਬੋਲੀਆਂ ਆਧਾਰਤ ਨਾਵ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਯਾ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਦ ਹਨ ਹਰੇਕ ਬੋਲੀ ਆਧਾਰਿਤ ਵਰਣਮਾਲਾ ਕ੍ਰਿਤ ਸ਼ਬਦ ਵਾਕ ਦੋ ਕਿਸਮ ਦੇ ਧਾਤੂ ਪਦਾਂ ਤੋਂ ਵਿਕਸਿਤ(ਵਿਗਸਦੇ) ਹੁੰਦੇ ਹਨ:-1. ਨਾਵ, ਪੜਨਾਵ, ਵਿਸ਼ੇਸਨ ਪਦ ਅਤੇ 2. ਕ੍ਰਿਯਾ, ਕ੍ਰਿਯਾ ਵਿਸ਼ੇਸਣ ਆਦਿ ਵੀ ਪਦ ਹਨ॥

ਅਤਿ ਪੁਰਾਣੇ ਵੇਦਾਅੰਗ ਪ੍ਰਾਤਸ਼ਾਖਜ(9,10)ਵਿਆਕਰਣ, ਖੜਾਂਗ, ਮਿਮਾਂਸਾ ਦਰਸ਼ਨ ਸਾਰੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ:ਭਾਖਾ(ਬੋਲੀ)ਦੇ ਮੁੱਖ ਨੇਮ ਹਨ:-

ਇਕੱਲੇ ਧਾਤੂ ਤੋਂ ਉਸਦੇ ਸ਼ਕਤੀ/ਵਾਚ ਪਦ ਤੋਂ ਠੀਕ ਅਰਥ ਗਿਆਨ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ॥ ਧਾਤੂ ਨਾਲ ਪਛੇਤਰ ਜੁੜਨ ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਵ ਪਦ, ਜਾ ਕ੍ਰਿਯਾ ਪਦ ਬਣਨ ਨਾਲ ਹੀ ਸਹੀ ਸ਼ਬਦ ਅਰਥ ਗਿਆਨ,ਅਤੇ ਭਾਵਾਰਥ ਦਾ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ॥ ਧਾਤੂਆਂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਨਾਂਵਾਂ ਜਾ ਕ੍ਰਿਯਾ ਪਦ ਬਣਨ ਨਾਲ ਹੀ ਸਹੀ ਸ਼ਬਦ ਅਰਥ ਗਿਆਨ,ਅਤੇ ਭਾਵਾਰਥ ਦਾ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ॥[130] ਧਾਤੂਆਂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਨਾਂਵਾਂ ਦੇ, ਜਾਂ ਕ੍ਰਿਯਾਵਾਂ ਦੇ ਪਛੇਤਰ(suffixes) ਜੁੜਨ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂਦੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਰੂਪ ਬਣਦੇ ਹਨ॥ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇਤ੍ਰ (prefixes) ਲਗਣ ਤੇ ਅਰਥ ਬਦਲਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ॥ ਉੜ੍ਹੀ ਭਾਰਤਦੀਆਂ ਰੂੜੀ ਦੇਸੀ ਬੋਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬਾਈਸ (22) ਅਗੇਤਰ ਪ੍ਰੰਪਰਾ...ਆਦਿ ਧਾਤੂ ਨਾਲ ਜੋੜਕੇ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂਦੇ ਭਾਵਾਰਥ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਯਾਦ ਰਖਣਾ, ਤੇ ਸਮਝਨਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ॥ ਰੂੜੀ ਭਾਖਾ ਵਿੱਚ ਯੋਗਿਕ (ਵੇਦਿਕ-ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਖਾ ਦੇ) 37 ਅਗੇਤ੍ਰ ਸਰਵ ਨਾਮਾਂ ਦੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਯੋਗ ਗੁਰੁਬਾਣੀ 'ਚ ਘਟ ਕਰਕੇ ਨਹੀ ਲਿਖੇ ਕਿਉਂਕਿ ਮੁੱਖ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦੇਸੀ-ਪ੍ਰਾਂਤੀ ਰੂੜੀ (in vogue, colloquial, lingua franca) ਬੋਲੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ।[131]

ਨੋਟ:-ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦੇ ਹਰੇਕ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਅਨੇਕ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਜੀ ਕ੍ਰਿਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮੁੱਖ ਪੰਜ ਸਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਉੱਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਮਸਲਨ:-

1. ਚੌਥੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤੀਜੇ(3) ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਜੀ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ "ਗੁਰੁ-ਸਤਿ-ਗੁਰੁ" ਸ਼ਬਦ ਬਰਤਿਆ ਹੈ ਤੇ ਕੇਵਲ "ਗੁਰੁ" ਬ੍ਰਹਮ-ਨਿਸ਼ਠ ਆਦਿਆਂ ਲਈ;

2. ਅਤੇ "ਆਪ","ਜਾਂ "ਆਪੇਆਪ" ਸ਼ਬਦ ਸਮਗ੍ਰ ਸਰਵਜਾਪਕ ੧ੳ ਈਸ਼੍ਵਰ-ਜੀਵ ਇੱਕ ਬ੍ਰਹਮ,ਵਾਹਿਗੁਰੁ ਲਈ ਹੀ ਅਨੇਕ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਬਰਤੇ ਹਨ, ਆਦਿ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਨਾਵਾਂ ਦੇ ਸੱਤ ਪਛੇਤਰ ਜਾਣਨੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ॥[132]

ਵਿਭਗਤਿ: ਨਾਂਵ , ਪੜਨਾਵ, ਆਦਿ ਨਾਲ। ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਪ੍ਰਮਾਣ॥ English Grammar: Declension Cases Noun, Pronoun, Adjective inflections

1. ਪਹਿਲੀ: ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਹੈ ਹੀ-ਵਿਸ਼ੇਸ। ਸਾ, ਹੈ, ਹੀ, ਭਏ, ਭੀ, ਭੈ, ਰਹੇ, Nānak/(Emphasize)=Nominative

130. ਪੂਰਵ ਮਿਮਾਂਸਾ: ੩।੩।੯॥ ਕ੍ਰਿਯਾ ਪ੍ਰਧਾਨ-ਗੌਣ ੯।੧।੫੫ ॥ ਆਦਿ,ਦੇਖੋ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਪਾਣੀਨੀਯ ਅਸਟਾਧਿਜਯੀ ਦੀਆਂ ੩੮, ੩੯, ੪੦, ੪੧ ॥

131. ਪਾਣੀਨੀਯ ਅਸਟਾਧਿਜਾਯੀ **सर्वनाम् : स्मै।७।१।१४॥ आदि ॥**

132. ਪਾਣੀਨੀਯ ਅਸਟਾਧਿਜਯੀ:- **सुप्तिङन्तं पदम्।१।४।१४॥ इस दा खुलासा सूत्र इहहै:-स्वौजसमौद्...।४।१।२॥**

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੰਬੋਧਨ : ਹੇ ! ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ। ਨਾਨਕ! ਹੇ!, ਸਚੇ! ਦਾਤੇ!

O Nänak ! O!... = Vocative

2. ਦੂਜੀ : ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੋ, ਨੂੰ, ਸੋ, ਕਉ, ਕੋ, ਨਉ, ਨੂੰ, ਨੋ, to Nänak

3. ਤੀਜੀ : ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਥ,ਨਾਲ,ਸਾਥ,ਸਿਉ,ਸੰਗ,ਨਾਲ, with Nänak

4. ਚੌਥੀ: ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਾਸਤੇ, ਲਈ, ਲੀਏ, ਲਈ, ਲੈ, ਵਾਸਤੇ,

for Nänak, Accusative

5. ਪੰਚਮੀ : ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸੇ, ਕੋ, ਨੂੰ, ਸੇ, ਸਿਉ, ਤੇ, ਤੇਂ, ਤੋਂ, ਥੈ,

from, Nänak, Genitive

6. ਛੇਵੀਂ: ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਾ,ਕੀ,ਕੋ ;ਦਾ...। ਕਾ,ਕੀ,ਕੇ,ਕੈ / ਦਾ,ਦੇ,ਦੈ,ਦੀ,ਤੈ

//to, for, from Nänak, Dative

7. ਸੱਤਮੀ: ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਮੇ, ਪੇ, ਪਰ; ਵਿੱਚ...। ਥੀ, ਪਹਿ, ਪਰ, ਪੇ, ਪੈ, ਮਹਿ, ਮਾਹਿ, ਮੈ, ਵਿੱਚ॥ in, on, by, with, from, ablative

ਰੂੜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਦੂਜੀ ਵਿਭਕਤਿ: ਕਉ,ਕੋ, ਕੋਈ ਜੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਸੰਬੋਧਿਨ ਲਈ ਬਰਤਿਆ ਹੈ: ਤਾਂ ਓਹ ਧਾਤੂ ਦੀ ਵਿਭਕਤਿ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀ ਜੋੜਨਾ॥ ਹੋਰ: "ਕੈ" ਰੂੜੀ ਰੀਤ ਵਿੱਚ "ਯਾ, ਜਾਂ" ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਬਰਤਿਆ ਦੇਖਿਆ ਸੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੂੜੀ ਸ਼ਬਦ: ਸੇ=ਓਹ,ਆਦਿ ਜਾਣੋ॥ ਹੋਰ:"ਹੀ" ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭਾਵਦਾ ਪਰਯਾਈ "ਈ" ਵੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤਾ ਬਰਤਿਆ ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਔਂਦਾ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਬਾਣੀ ਕ੍ਰਿਯਾਦੇ ਛੇ (6) ਕਾਰਕ / ਪਛੇਤਰ 6/10 ਕਾਲ[133] In English Grammar: Verb, Adverb's Conjugation's Cases, inflections

ਇਕ ਵਚਨ :-	ਕ੍ਰਿਯਾ,
1.ਉੱਤਮ ਪੁਰਖ	ਮੈ ਗਿਆਨ ਸਿਖਦਾ ਹਾਂ।
2.ਮੱਧਮ ਪੁਰਖ	ਤੂੰ ਗਿਆਨ ਸਿਖਦਾ ਹੈਂ।
3.ਅੱਨ ਪੁਰਖ	ਓਹ ਗਿਆਨ ਸਿਖਦਾ ਹੈ।
ਬਹੁ-ਵਚਨ:-	
4.ਉਤਮ ਪੁਰਖ	ਅਸੀਂ ਗਿਆਨ ਸਿਖਦੇ ਹਾਂ।
5.ਮੱਧਮ ਪੁਰਖ	ਤੁਸੀਂ ਗਿਆਨ ਸਿਖਦੇ ਹੋ।
6.ਅੱਨ ਪੁਰਖ	ਓਹ ਗਿਆਨ ਸਿਖਦੇ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਬਾਣੀ ਰੂੜੀ ਸ਼ਬਦਾਂਦੇ ਬਾਈਸ(22 ਭਾਰਤੀ; ਫਾਰਸੀ/ਅਰਬੀ-ਹੀਬਰੂ)ਜੁੜੇ ਅਗੇਤਰ 'ਪ੍ਰ' ਆਦਿ[134]

---

133. ਪੁਨੁ ਸਿੱਧਾਂਤ ਕੌਮੁਦੀ:- सुप्तिङन्तं पदम् ।१।४।१४॥ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਸੂਤ੍ਰ ਇਹ ਹੈ:-तिपतस्झि-.३।४।२८॥

134. ਪੁਨੁ ਸਿੱਧਾਂਤ ਕੌਮੁਦੀ:- १।४।५८॥ ; १।४।५९ ॥ ; १।४।६० ॥ प्रादयः क्रियायोगे उपसर्गसंज्ञा गतिसंनाश्च स्युः॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

1. ਪ੍ਰ / ਪ੍ਰ , 2.ਪਰਾ/ ਪਰਾ , 3.ਅਪ / ਅਪ , 4.ਸਮ / ਸਮੱ , 5.ਅਨੁ / ਅਨੁ , 6.ਅਵ / ਅਵ , 7.ਨਿਸ / ਨਿਸੱ, 8.ਨਿਰ / ਨਿਰੱ , 9.ਦੁਸ / ਦੁਸ , 10.ਦੁਰ / ਦੁਰ, 11. ਵਿ / ਵਿ , 12.ਆਕ / ਆਕ੍ਰੱ , 13.ਨਿ / ਨਿ , 14.ਅਧਿ / ਅਧਿ, 15.ਅਪਿ / ਅਪਿ, 16..ਅਤਿ/ਅਤਿ, 17.ਸੁ/ਸ੍ਰ (ਜਾਂ ਖ੍ਰ), 18.ਉਦ /ਉਦ੍ਰੱ ,19..ਅਭਿ/ਅਭਿ,20.ਪ੍ਰਤਿ/ ਪ੍ਰਤਿ, 21.ਪਰਿ / ਪਰਿ , 22.ਉਪ/ਅਪ॥

ਅਰਬੀ ਫਾਰਸੀ ਅਗੇਤ੍ਰ ਹੋਰ ਹਨ:- 1. ਬਾ-ਇਜ਼ਤ: ਬੇ-ਇਜ਼ਤ; 2.ਬਾ-ਤਮੀਜ਼: ਬ-ਤਮੀਜ਼/ਬਦ-ਤਮੀਜ਼, 3. ਬਦ-ਕਿਸਮਤ, ਆਦੀ ॥

ਭਾਰਤੀ ਭਾਖਾ ਵਰਣ ਮਾਲਾ ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਣ

ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਦੀ 35 ਅੱਖਰ ਪੱਟੀ, 52 ਅੱਖਰ ਓਅੰਕਾਰ, ਤੀਜੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਭੁਲਾਵੇਂ ਅੱਖਰ ਪੱਟੀ, ਪੰਚਮ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵਜੀ ਦੀ ਅਤੇ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੀਆਂ ਬਾਵਨ ਅੱਖਰੀਆਂ; ਪੰਜੇ ਭਾਰਤੀ ਦੇਵ-ਨਾਗਰੀ ਲਿਪੀ ਅਧਾਰ ਉੱਤਰ-ਦੱਖਨੀ ਵਰਣ ਮਾਲਾ ਆਧਾਰ ਅੱਖਰੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾ'ਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪੈਂਤੀ ਅੱਖਰ ਇਹ ਹਨ: ਸ੍ਵਰ:-

1. ਗੁਰੁਮੁਖੀ:- ੳ ਅ (ਅ, ਆ),ੲ (ਇ, ਈ),ਉ (ਉ, ਊ),ਸ ਹ

ਦੇਵ ਨਾਗਰੀ:-ॐ अ(अ,आ) इ (इ,ई), उ(उ,ऊ), स ह

ਵ੍ਯੰਜਨ:-

2. ਗੁਰੁਮੁਖੀ:- ਕ, ਖ, ਗ, ਘ, ਙ
   ਦੇਵ ਨਾਗਰੀ:- क, ख, ग, घ, ङ
3. ਗੁਰੁਮੁਖੀ:- ਚ, ਛ, ਜ, ਝ, ਞ
   ਦੇਵ ਨਾਗਰੀ:- च, छ, ज, झ, ञ
4. ਗੁਰੁਮੁਖੀ:- ਟ, ਠ, ਡ, ਢ, ਣ
   ਦੇਵ ਨਾਗਰੀ:- ट, ठ, ड, ढ, ण
5. ਗੁਰੁਮੁਖੀ:- ਪ, ਫ, ਬ, ਭ, ਮ
   ਦੇਵ ਨਾਗਰੀ:- प, फ, ब, भ, म

ਉਪ-ਸੁਰ:-

6. ਗੁਰੁਮੁਖੀ:- ਯ, ਰ, ਲ, ਵ, ੜ
   ਦੇਵ ਨਾਗਰੀ:-य,र,ल(ळ वेदीय), व,(ड़ देव नागरी मे नहीं)

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੰਕੇਤ ਵਿਸ਼੍ਵ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਗੁਰੁ-ਸਿੱਖ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਣਨ

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਆਮ ਵਿਸ਼੍ਵਧਰਮਾਂਦੇ ਅਨੇਕ ਪਰਿਭਾਸਿਕ ਸ਼ਬਦ ਬਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਐਥੇ ਛਾਂਟਕੇ ਦੇਸੀ ਤੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਫਲਾਸੋਫੀਆਂ ਦੇ ਕੁੱਛ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਸ਼ਬਦ ਪਾਠਕਾਂ ਹਿਤ ਲਿਖੇ ਹਨ॥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰਤਨ ਨਾਲ ਵਾਚ, ਜਾਂ ਲਕਸ਼ਣ ਪੰਗਤੀਆਂ ਪਰਥਾਇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿਛੇ ਕਹੇ ਪਭਿਾਸ਼ਾਵਾਂ (Hermeneutics) ਰਾਹੀਂ ਇਕ ਜਾਂ ਜ਼ਿਆਦਾ (ਪੰ.34) ਸਬਦ ਅਰਥਾਂ ਦੇ [redacted] ਰਾਹੀਂ ਸਪਸ਼ਟ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਾਲ ਸ੍ਰੀਵਿਸ਼ਵਗੁਰੂ ਸ਼ਾਨੀਦਾ ਮੰਦੇਸ਼, ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਤਾਤਪਰਜ ਸਾਫ ਸਮਝ ਆਂਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਇਹ ਸਾਂਝੇ ਮਨੁੱਖ ਮਾਤ੍ਰ ਲਈ ਹੈ ਜੋ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਜਨਮ, ਰੂਪ, ਰੰਗ, ਜਾਤਿ, ਪਾਤਿ, ਆਸ਼੍ਰਮ, ਗਰੀਬ ਅਮੀਰ, ਦੇਸ਼, ਵਿਦੇਸ਼, ਅਤੇ ਐਥੇ ਤਕ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਜਾਂ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਦੇ ਪੱਖ ਪਾਤ ਬਿਨਾ ਸਾਂਝੇ ਵਿਸ਼੍ਵ ਲੈਕ ਮਾਤ੍ਰ ਲਈ ਪ੍ਰ ਿ ਦਾ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਠ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥ ਉਸ ਨਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਪਰੋਕਸ਼(Mediate) ਅਤੇ ਅਪਰੋਕਸ਼(Immediate) ਦੋਨੋਂ ਅਨੁਭਵ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਾਲ ਜੀਵ ਸਹਿਜੇ ਨਿਹਾਲ, ਮੋਖ ਲਕਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ॥ ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਐਥੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਣਾ ਜਰੂਰੀ ਹੈ, ਦੋਨੋਂ ਪੂਰਬ-ਪੱਛਮੀ, ਤੇ ਭਾਰਤੀ-ਸਾਮੀ ਧਰਮਾਂ ਦੀਆਂ ਦੇਸਾਂ ਦੀਆਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪਰਵਿਰਤੀਆਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਿੱਧਾਂਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਬਰਤੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਤਫਸੀਲ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹਿਤ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਮਸਲਨ:-[135,136] ਵੇਦੀਯ ਦੇਵ ਨਾਗਰੀ / ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅਧਾਰ ਰੂੜੀ / ਪ੍ਰਾਂਤੀਯ ਲਿਪੀ ਅੱਖਰ ਉਚਾਰਣ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ

1. ਸੁਰ:-ਓ: ਅ ੲ ਓ ॥ देव नागरी : स्वरः - अ, इ, उ, ऋ॥ PRONUNCIATION VOWELS:- *A,I,U,*

2. ਉਪ ਸੁਰ:-ਯ,ਰ,ਲ, ਵ,ਸ,ਹ:। उप - स्वराः - य, र, ल, व,श,ष,ह, :। SUB-VOWELS: *ˈ,ळ ड़,श ˈ,श,ह,ह.*

3. ਸੁਰ ਬਿਨਾ ਜੁੜੇ ਕੋਈ ਵਿਅੰਜਨ ਉਚਾਰਣ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ॥ ਪੰਜਾਬੀ 'ਚ ਮੁਕਤੇ ਵਿਅੰਜਨ ਨਹੀਂ ਹਨ--ਦੇਵਨਾਗਰੀ/ਹਿੰਦੀਦੇ ਇਹ ਹਨ:-क्-ਮ्, य्-व, श्, ष्, स्, ह् ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਕੋਸ਼ ਰੂਪ ਨੇ: Consonants are never pronounced without a vowel Ref. Int Dic:- क्=क्/क्=ख्उ, क/क, इटच. कण्ठः/ कंठ Guttural Compound Vowels: कण्ठ+तालू घुट+Plat: कंठ+तालू घुट+ळउब कण्ठ+अष्ठौ कंठ+होठ

Vowel High उच्चैरुदात्त ः उचा *अ,उअ/* A Mid *I,i* e/eé स्वरितःमॅध *ıı/ü* ळोा,ऱ ऋ/ृि = नीचे /नीवे 3 kinds each

---

135. ਵੇਦਾਂਦੇ ਅਤਿਪੁਰਾਣੇ "ਪ੍ਰਾਤਸ਼ਸਾਖ"ਤੇ ਮੁਨੀ ਭਰਤਦੇ"ਨਾਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ"ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥ,ਤੇ ਸਾਰੇ ਦਸਦੇ ਵਿਆਕਰਣ ਦੇ ਚੋਟੀਦੇ ਵਿਯਾਕਰਣਚਾਰਜ ਮੁਨੀ ਪਾਣੀਨੀ ਅਸਟਾਦਿਆਈ ਸੂਤ੍ਰ ਸਿਖਰ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ॥ ਉਸਦੇ ਸਮ ਕਾਲੀ ਕਾਤਿਯਾਯਨ ਨੇ ਉਸਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ਉਤੇ ਵਾਰਤਿਕ ਲਿਖੀਹੈ ।ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਰਿਖੀ ਪਾਤੰਜਲੀ ਦਾ ਭਾਸ਼ ਨੇ ਹੱਦ ਤੋੜ ਦਿਤੀਹੈ ॥ ਪਰ ਯਾਦ ਰਹੇ: ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇਆਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿਵਜੀਦੇ ੧੪ ਸੂਤ੍ਰਾਂਦਾਜਾਲ ਹੈ ਜੋ ੪੩ ਅੱਖਰਾਂਦਾ ਹੈ॥ ਸੰਖੇਪ ਮੂਲ ਰੂਪ ਇਸਦੇ ਅਠ ਆਧਿਆਇ ਆਧਾਰ ਹੈ:-ਅਸ਼ਟਾਧਿਆਈ:-.**ਹਲਨ੍ਤਯਮ् ੧।੩।੩॥ ੧. ਡ੍ਰੋਾਇਲਸ:-ਹਗਿਹ, ਦਿਦਲਡ, ਛੋਾ: ਉਦਾਤ੍ਤ : ਸ੍ਵਰਿਤ:** ਅਨੁਦਾਨ: ੧।੨।੨੬-੩੧॥ ੨. ਡ੍ਰੋਾਇਲਸ ੧, ੨, ੩ **ਬਡ੍ਰਉਟਸ:** ऊ कालोशज्झस्वदीर्घ प्लुतः ੧।੨।੨੭॥ ੩. ਫਰੋਨੁਨਚਤਿਟਨਿਸ: ੧:੧:੬ **तुउयस्यि प्रयत्नं सवर्णम् ੧।੧।੬॥੪: ਸ੍ਵਾਟੋਤਨ'ਸ ਨਿਟਇਰਜਇਚਟ (ऋऌवर्णयोर्मिथः सावर्ण्य वाच्यम्)**

136. ਅਸਟਾਧਿਆਈ:-੧: **ਸਨਿਕਰਸ਼ : संहिता ੧।੪।੧੦੬॥; हलोऽमन्तरा : संयोगः ।੧।੧।੭॥;** ਅਣੁਦਿਤ्ਸਵਰ੍ਣਸ੍ਯ ਚਾਪ੍ਰਤ੍ਯਯ: ।੧।੧।੬॥ ੨. **ਅਦੇਙ੍ ਗੁਣ: ੧।੧।੨।।, ਆਦ੍ ਗੁਣ: ੬।੧।੭॥ ੩. ਵ੍ਰੁਦ੍ਧਿਰਾਦੈਚ੍ ੧।੧।੧॥; ਵ੍ਰੁਦ੍ਧਿਰੇਚਿ ੬।੧।।॥** *੪ ਨੱਕ ਅੰਦਰ ਉਚਾਰਣ ਵਿਧਾਨਹੈ: ਸੋ।ਅਨੁਤ੍ਸ੍ਵਾਰ:।੩।੨੩॥ ੫ "ਮ" ਪਦ ਦਾ ਲੱਖਣ ਹੈ॥ ਸੁਪ੍ਤਿਙ੍ਨਂ ਪਦਮ् ੧।੪।੧੪॥ ੬. ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸੈਂਖਪ ਨਾਲ:-ॐ ਸਬਦਦਾ ਵੇਦਕੀ ਪ੍ਰਕਰਣ ਦੇ ਸੂਤ੍ਰਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ:ਓਮਾਙੋ ਚ ੬।੧।੫॥, ੭.ਸ਼=0 ਅਥਰਵ ਵੇਦ ਵਿਚ (ਉੱਤਰ ਪੰਜਾਬ-ਗੜ੍ਹਵਾਲ ਦੇਸ ਤਕ ਉਚਾਰਣਦੀ ਪ੍ਰਿਥਾਹੈ) ਅੱਜ ਤਕ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ"ਖ"ਨੂੰ"ਖ"ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਪ੍ਰਸਿੱਧਹੈ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

1. Beat[1/2] *a* A/A *i* e/ie *u* a/au *r* Ê/irR 1 kind of each= Compound Vowels:

2. Beats[1/2] Comp.Vowels *a+a=ä*[1/3] A+A = Aw A+A = Aw *I+i=ï* e + e =eé ie+ie =eI *u+u=* üa +a =å a u+au =aU *r+r=rr* Ê+Ê =É irR+irR=rRI, 1 of each[2/1] *a+i=e*[2/2] A+e = E A+ie= ey A+e=ey[2/3] A+E = Ey A+ey= AY *a+u=o*[2/2] A+a=a o A+auy= E *a+o=ou*[23] A+ao= aO A+E = AO, 4 forms of 2 Beats each

3.Beats[1/2]Compound Vowels:*ä* +*a=ä*3, A+Aw=Aw3, A+Aw=Aw3;*i+ï=ï*3,e+eé=eé 3, ie +eI=eI3;*u+ü=ü*3,a+å =å 3,au+aU=a3;*r+r=r*3, Ê+É=É 3, irR+rRI=rRI3, 1 kind of each, 3x3= 9's set, Nasal[24] *am'* AN/AM *im'* AN/ieM *um'* a N/EN *rïm'* ÊN/irRM

1 kind of each 9x2=18's set Vowel forms:- *a ä i ï u ü r,rr Lr,lrr e, ai o, au am', äm' Aum', Om' O3m'kär*[2/6]

स्वराः वर्ण माला:-अ आ इ ई उ ऊ ऋ ॠ ऌ ॡ ए ऐ ओ औ अं आँ ॐ=ओ३म‘ ओङ्कार[2/6]

12 ਸੁਰਾਂ ਦੀ ਮੁਹਾਰਨੀ: ਅ ਆ ਇ ਈ ਉ ਊ ਏ ਐ ਓ ਔ ਅੰ ਆਂ ›, ਓਅੰ ਓਅੰਕਾਰ॥

ਵਿਯੰਜਨਾਦਿ ਮੁਹਾਰਨੀ- ਕਾ ਕਾ ਕਿ ਕੀ ਕੁ ਕੌ ਕੇ ਕੈ ਕੋ ਕੌ ਕੰ ਕਾਂ ੜ ੜਾ ੜਿ ੜੀ ੜੁ ੜੂ ੜੇ ੜੈ ੜੋ ੜੌ, ੜੰ ੜਾਂ

INDIC :- *Ved/SAN'SKRT* BASED *GURUMUKHÏ* ALPHABET'S PRONUNCIATION INDIC :- *Ved/SAN'SKRT* BASED *GURUMUKHÏ* ALPHABET'S PRONUNCIATION

II.CONSONANTS[137] (व्यञ्जन/विअंजन):RULE:Consonant cannot be pronounced without vowels.

ਹੁਣ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਪਰੰਪਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਖਾ ਦੇ ਪਦ ਛੇਦ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਦੇ, ਲਿਖਦੇ, ਜੋ ਪਿਛਲੇ 1000-500 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀ ਰੂੜੀ ਬੋਲੀ ਨੇਮਾਂ ((Semantics, syntax, etc) ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਰਤਿਕ, ਭਾਸ਼ਯ, ਟੀਕੇ, ਭਾਵਾਰਥ ਲਿਖੇ ਗਏ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ॥ ਹੁਣ ਕਰੀਬ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤੀ, ਕਰੀਬ ਪੰਜਾਬੀ ਹਿੰਦ-ਯੋਰਪ ਬੋਲੀਆਂ ਲੈਟਿਨ-ਯੁਨਾਨੀ ਤੇ ਮੱਧ ਏਸ਼ੀਆ ਫਾਰਸੀ ਆਦਿ ਕ੍ਰਿਯਾ ਪਦ ਵਾਕਾਂਤ ਪੰਗਤੀਆਂ ਦੇ ਪਦਛੇਦ ਕਰਕੇ ਬੋਲਦੇ, ਲਿਖਦੇ ਹਾਂ॥ ਭਾਰਤੀ ਬੋਲੀਆਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਰਮਨ ਆਦਿ ਯੋਰਪਿਅਨ ਭਾਖਾ ਵਾਕ ਕਿਰਿਆਂ ਅੰਤ ਹਨ ਪਰ ਬਰਤਾਨਵੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਬੋਲੀ ਵਾਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਮੱਧ 'ਕ੍ਰਿਯਾ' ਪਦ ਵਿਧਾਨ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ:- ਮੈ

137. ਪੁਨ ਦੇਖੋ ਸੂਤ੍ਰ:-1।1।90:-अदर्शनं लोपः १।१।६० + तस्य लोपः १।३।६॥ आदि - अन्त्येन सहेता १।१।७१

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਦਰਸੇ ਜਾਂਦਾਂ ਹਾਂ, ਏਸ ਦਾ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ I am going to school ਹੈ॥ ਇਸੇ ਦਾ ਤਤਸਮ ਦੇਸੀ ਰੂਪ ਹੈ: ਮੈ ਜਾਤਾ ਹੂੰ ਸਕੂਲ ਕੋ: ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤ੍ਰੀ ਪੰ.ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਉੜਦੂ'ਚ ਬੋਲਦੇ ਅਸੀਂ ਸੁਣੇ ਸਨ ॥ਐਸੇ ਅਗੇਤਰ-ਪਛੇਤਰ ਉਲਟੇ ਕ੍ਰਿਯਾ ਪਦ ਅਨ੍ਹੈ ਉੱਤਮ, ਮਧਮ ਪੁਰਖ ਰੂਪ ਦੇ ਬਰਤੇ ਠੀਕ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਸਨ॥ ਭਾਰਤੀ ਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ "ਸ਼ਬਦ/ਪਦ" ਦੇ ਅਗੇਤਰ ਪਛੇਤਰ ਕਦੇ ਅਲੈਹਦਾ ਨਹੀਂ ਬੋਲ/ਲਿਖਦੇ, ਜੋ ਪੱਛਮੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਵਧਿਆ ਹੈ॥ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਕੁਛ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਸਿਖਾਂ ਲਈ ਨਿਤਨੇਮ ਯਾਦ ਬਾਣੀਆਂ 'ਚ ਜੋ ਕੁਛ ਆਮ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇਆਂ 'ਚ ਕਥਾ ਵਾਚਕਾਂ ਤੋਂ ਸੁਣਦੇ ਹਨ, ਕੁਛ ਨਮੂਨੇ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਜੋ ਬਿਨਾ ਗੁਰਗਮ ਟਕਸਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਅਟੁਟ ਪੰਗਤੀਆਂ ਦੇ ਠੀਕ "ਪਦ ਛੇਦ" ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਕਿਉਂ ਓਹ ਆਪ ਠੀਕ ਅਧਿਆਤਮ ਅਰਥ ਆਗਮ ਨਿਗਮ ਤਰਕ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਿਖੇ, ਤੇ ਅਰਥ ਔਖੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਅੱਜ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਰਮਾਂ 'ਚ ਫਾਟਕ ਨਹੀ ਪਾਂਦੇ, ਜਿਵੇਂ: 1. "ਜੇਜੁਗਚਾਰੇਆਰਜਾਹੋਰਦਸੂਣੀਹੋਇ"[138] ਤੁਕ'ਚ"ਹੋਰ ਦਸੂਣੀ"ਦੇ ਟਕਸਾਲੀ ਤਿੰਨ,ਚਾਰ ਪਦ ਛੇਦ ਰੂਪ ਕਰਦੇ ਹਨ:-

1. "ਹੋਰ ਦਸੂਣੀ"; 2."ਹੋ ਰਦ ਸੂਣੀ"; 3."ਹੋਰਦ ਸੂਣੀ"; 4."ਹੋਰ ਦ ਸੂਣੀ" ਦਿਖਾ ਚੁਕੇ ਹਾਂ, ਦੁਵਾਰਾ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਜੋ ਗਣਤ ਸਬਦ ਨਮੂਨਾ ਸੀ" (ਦੇਖੋ ਭੂਮਿਕਾ: ਵੇਰਵੇ ਟੀਕਾਕਾਰ. ਭਾ.ਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਵੀ.ਸੀ. ਜੋਧ ਸਿੰਘ, ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ)॥

ਧਿਆਨ ਰਹੇ: ਦਸ਼ੋ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂਆਂ ਨੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਨਿਹੋਰਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਪਰਚਾਰਕ, ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਬਿਨਾ ਗੁਰੁਗਮ ਸਿੱਖੇ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਦਾ ਸ਼ਬਦ ਅਕਾਲ ਪੁਰੁਖ ਨੂੰ ਨਿਹੋਰਾ ਆਖਦੇ ਹਨ! ਓਨ੍ਹਾ ਗੁਰੁਗਾਮ, ਰੂੜੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਠੀਕ ਪ੍ਰਥਾਏ ਅਰਥ ਕਰਨੇ ਕਦੀ ਨਾ ਸਿੱਖੇ॥ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਥਾਇ ਅਰਥ ੧ਓ ਨੂੰ ਅਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ (ਮੀਰ) ਬਾਬਰ ਮੁਖਾਤਬ ਹੈ:-

ਮ:1:-"...ਏਤੀ ਮਾਰ ਪਈ ਕਰਲਾਣੇ: ਤੈਂ ਕੀ ਦਰਦੁ ਨ ਆਇਆ?" ਗੁਰੁਗਮ ਟਕਸਾਲ "ਸਬਦ ਤੁਕ ਅੰਤਰ ਅਲਾਪਕਾ" ਅਰਥ ਹੈ:-

1. ਮੀਰ ਬਾਬਰ ਨੂੰ:-ਖੁਰਾਸਾਨ ਖਸਮਾਨਾ ਕੀਆ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੁ ਡਰਾਇਆ॥
2. ੧ਓ ਕਰਤਾ ਨੂੰ:-ਆਪੈ (ਬਾਬਰ ਦਾ) ਦੋਸ (ਹੈ:ਦੇਹਲੀ ਦੀਪਕ ਨਿਜ਼ਾਹੈ): ਨ (ਦੋਸ਼) ਦੇਈ ਕਰਤਾ:
3. ਮੀਰ ਬਾਬਰ ਨੂੰ:-ਜਮੁਕਰਿ ਮੁਗਲੁ ਚੜਾਇਆ॥ ਏਤੀ ਮਾਰ ਪਈ (ਭਾਰਤੀ) ਕਰਲਾਣੇ ਤੈਂਕੀ (ਬਾਬਰ) ਦਰਦੁ ਨ ਆਇਆ? ॥ 1॥
4. ੧ਓ ਕਰਤਾ ਨੂੰ:- ਕਰਤਾ! ਤੂੰ ਸਭਨਾ ਕਾ ਸੋਈ ॥
5. ਮੀਰ ਬਾਬਰ ਨੂੰ:-ਜੇ ਸਕਤਾ (ਮੀਰ ਬਾਬਰ) ਸਕਤੇ(ਲੋਧੀ ਸ਼ਾਹ) ਕਉ ਮਾਰੇ ਤਾ ਮਨਿ ਰੋਸੁ ਨ ਹੋਈ॥ ਸਕਤਾ।

---

138. ਪੁਨ੍ਹੈ.ਓ. ਪੰ.੨:੧੪। ਅ.ਪੰ.੩੬੦: ੧੨-੧੪- ਏ.ਪੰ.੧੧੯੧:੪+ ਦਸ਼ਗੁਗ੍ਰੰ. ਬਚਿਤਰ ਨਾਟਕ:੧੩:੧੦॥ ਸ.ਪੰ.੪:੯;੧੪੬:੧੩;੧੦੨੧:*੨। ਹ.ਪੰ.੧੪੨੯:੪;੬੪੫:੧੨। ਕ.ਪੰ.੫੫੦:੧੯;੧੦੮੯:੪। ਖ.ਪੰ.੫੦੩:੮। ਗ.ਪੰ.੪੭੪:੧੯;੪੭੫:੧॥ ਆਦਿ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੀਹੁ(ਬਬਰ-ਸ਼ੇਰ) ਮਾਰੇ ਪੈ "ਵਗੈ" ਗੋ-ਝੁੰਡ, ਖਸਮੈ (ਬਾਬਰ) ਸਾ ਪੁਰਸਾਈ(ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀ?...॥" ਸਹੀ ਅਰਥਹੈ॥ ਪਿੱਛੋਂ ਬਾਬਰ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ'ਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼ਗੁਰੂਜੀ ਕੀ ਨਿਹੋਰਾ ਦੇਣਾਸੀ? ਬਲਕਿ ਇਹ ਸ਼ਬਦ 'ਚ ਕਿਹਾ:- ਜੇ ਤੂ (ਬਾਬਰ) ਮੀਰ ਮਹੀਪਤਿ ਸਾਹਿਬੁ: ਕੁਦਰਤਿ ਕਉਣ ਹਮਾਰੀ?॥ ਚਾਰੇ-ਕੁੰਟ ਸਲਾਮੁ ਕਰਹਿਗੇ, ਘਰਿ ਘਰਿ ਸਿਫਤਿ ਤੁਮ੍ਹਾਰੀ॥ 7"

ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭੀ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ 'ਚ ਆਪਣੀ ਕਥਾ 'ਚ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਿਆ:-ਬਾਬੇਕੇ ਬਾਬਰਕੇ ਦੋਊ।ਆਪ ਕਰੇ ਪਰਮੇਸਰੁ ਸੋਊ॥ਦੀਨ-ਸ਼ਾਹ ਇਨਕੋ ਪਹਿਚਾਨੋ। ਦੁਨੀ ਪਤਿ ਉਨਕੋ ਅਨੁਮਾਨੋ॥ ਜੋ ਬਾਬੇ ਕੇ ਦਾਮ ਨ ਦੈਹੈ।ਤਿਨਤੇ ਗਹਿ ਬਾਬਰ ਕੇ ਲੈਹੈ॥ਦੈਦੈ ਤਿਨਕੋ ਬੜੀ ਸਜਾਇ।ਪੁਨਿ ਲੈਹੈ ਗ੍ਰਹਿ ਲੂਟ ਬਨਾਇ॥ਆਦਿ॥

2. ਪਵਣੁਗੁਰੂਪਾਣੀਪਿਤਾਮਾਤਾਧਰਤਿਮਹਤੁ॥ਦਿਵਸੁਰਾਤਿਦੁਇਦਾਈਦਾਇਆਖੈ ਲੈਸਗਲਜਗਤ ਤੁਕ 'ਚ "ਪਵਣੁ ਗੁਰੂ" ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ? ਕੀ ਪਵਣੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਏਕਤ੍ਵ (ਪੰ1021:2) ਦਾ ਸ਼ਰੀਕ ਹੈ?"ਦਿਵਸੁ ਰਾਤਿ ਦੁਇ"ਦੋ ਹਨ:- ਚਾਨਣ- ਅਨ੍ਹੇਰ ਦੋ ਪੱਖ ਹਨ?

3."ਥਾਲਵਿਚਿਤਿੰਨਿਵਸਤੂਪਈਓਸਤੁਸੰਤੋਖੁਵੀਚਾਰੋ॥ਅੰਮ੍ਰਿਤਨਾਮੁਠਾਕੁਰਕਾਪਇਓ ਜਿਸਕਾਸਭਸੁ ਅਧਾਰੋ" ਤੁਕਾਂ ਵਿੱਚ"ਥਾਲ ਵਿਚਿ ਤਿੰਨਿ ਵਸਤੂ" ਇਦੰਤਾ ਲਿਖੇ ਹਨ,ਸੋ ਕੇਤ੍ਹੈ ਤਿੰਨ ਹਨ? ਆਮ ਇਹ ਗਿਣਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ:-1,ਸਤੁ, 2.ਸੰਤੋਖ, 3.ਵੀਚਾਰ, ਕਹ, ਫੇਰ ਸਾਰੇਆਂ ਦਾ ਉਧਾਰਕ(ਚੌਥਾ 4) ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਹੈ! ਕੀ ਐਸਾ ਅਰਥ ਠੀਕ ਹੈ? ਪ੍ਰਸ਼ਨ: "ਵੀਚਾਰ" ਕੀ ਪਦਾਰਥ ਹੈ, ਕਿ ਨਾਵ, ਜਾਂ ਕ੍ਰਿਯਾ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਜਮਾਤ ਦੇ ਜਾਣਦੇ ਹਨ? ਕੀ "ਵੀਚਾਰ" ਕ੍ਰਿਯਾ, ਤੁਕ 'ਚ ਠੀਕ ਅਰਥ ਹੈ? ਕਿ ਗੁਰਗਮ ਅਰਥ: ਕੇਵਲ ਤਿੰਨੋ 1.ਸਤੁ ਵੀਚਾਰੋ, 2. ਸੰਤੋਖੁ ਵੀਚਾਰੋ, 3. ਨਾਮੁ ਵੀਚਾਰੋ ਹੈ ॥

4. ਨਾਨਕਤਰਵਰੁਏਕੁਫਲੁਦੁਇਪੰਖੇਰੂਆਹਿ ਤੁਕ 'ਚ "ਤਰਵਰੁ ਏਕੁ ਫਲੁ ਦੁਇ ਪੰਖੇਰੂ" ਹਨ।ਸ੍ਵਾਲ ਹਨ:- ਕੀ:-

1."ਤਰਵਰੁ ਏਕੁ"ਹੈ, 2."ਏਕੁਫਲੁ"ਹੈ? 3."ਫਲੁਦੁਇ" ਹਨ।4."ਦੁਇ ਪੰਖੇਰੂ" ਹਨ? ਐਨੇ ਪਦਛੇਦ ਰੂਪ ਬਣਦੇ ਹਨ? ਟਕਸਾਲੀ ਹੀ ਅਰਥ ਜਾਣਦੇ ਹਨ॥

5. ਮ:1:ਉਰਧ ਮੂਲ ਜਿਸੁ ਸਾਖ ਤਲਾਹਾ,ਚਾਰਿ ਬੇਦ ਜਿਤੁ ਲਾਗੇ॥ਸਹਜ ਭਾਇ ਜਾਇ ਤੇ ਨਾਨਕ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਲਿਵ ਜਾਗੇ" ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਟਕਸਾਲੀ ਤੁਲ ਧਰਮੀ "ਖਟ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਗੀਤਾ: 15:1 ਅਰਥ ਸਿਖੇ: ਠੀਕ ਹਨ--ਬਾਕੀ ਅਟਾਸਟ,ਤੁੱਕੇ ਹੀ ਹਨ ; ਅੰਤੇ:-

6. ਏਹਕਿਨੇਹੀਆਸਕੀਦੂਜੈਲਗੈਜਾਇ॥ਨਾਨਕਆਸਕੁਕਾਂਢੀਐਸਦਹੀਰਹੈਸਮਾਇ ਇਸ ਗੁਰੂਬਾਣੀ ਰੂੜੀ ਤੁਕ ਦਾ "ਪਦ ਛੇਦ" ਤੁੱਛ ਬੁੱਧੀਮਾਂਨ ਕੀਤੇ ਛਪੇਆ ਪਦ ਛੇਦ "ਇਹ ਕਿਨੇਹੀ ਆਸਕੀ" ਦੁਨੀਆ ਭਰਦੇ ਗਿਆਨੀ ਪੜ੍ਹਦੇ,ਰਾਗੀ ਗਾਂਦੇਨੇ: ਪਰ ਰੂੜੀ ਅਸਲ "ਪਦ ਛੇਦ" ਅਰਥਹੈ "ਇਹ ਕਿ ਨੇਹੀ ਆਸਕੀ ਦੂਜੈ ਲਗੈ ਜਾਇ? ਨਾਨਕ ਆਸਕੁ ਕਾਂਢੀਐ,ਸਦ ਹੀ ਰਹੈ ਸਮਾਇ" ਤੇ ਸਿਧਾ ਠੀਕ ਅਰਥ: 'ਏਹ ਕਿ (ਕੈਸੀ?) ਨੇਹੀ (ਸਨੇਹ,ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ, ਜੋ) ਦੂਜੇ (ਭਾਉ, ਮਾਯਾਵੀ ਦੇਵ,ਦੈਵੀਸ਼ਕਤੀ ਭਗਤੀ;ਜਾਂ,ਪਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਿਆਰ 'ਚ) ਲਗੇ ਹਨ? ਸ਼੍ਰੀ ਵਿ...

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਸ਼ਟ ੧ਓ ਿਚ ਸਮਾਇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਐਸੇ ਹਨ "ਜਿਉ ਜਲਮਹਿ ਜਲੁ ਆਇ ਖਟਾਨਾ॥ ਤਿਉ ਜੋਤੀ ਸੰਗਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਨਾ॥ ਮਿਟਿ ਗਏ ਗਵਨ ਪਾਏ ਬਿਸ੍ਰਾਮ॥ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭਕੈ ਸਦ ਕੁਰਬਾਨ" ਅਤੇ 10 ਗੁਰੂ ਬਚਨ ਹੈ:"ਹਰਿਜਨ ਹਰਿ ਸੰਗ ਮਿਲਤਹੈ,ਸੁਨਤ ਪ੍ਰੇਮਕੀ ਗਾਥ। ਜਿਉ ਡਾਰਿਓ ਮਿਲਿ ਜਾਤਹੈ, ਨੀਰ ਨੀਰਕੇ ਸਾਥ॥ 2477॥"

7. ਸਹਸਤਵਨੈਨਨਨਨੈਨਹੈਤੋਹਿਕਉਸਹਸਮੂਰਤਿਨਨਾਏਕਤੋਹੀ॥ ਸਹਸਪਦਬਿਮਲਨਨਏਕ ਪਦਗੰਧਬਿਨੁਸਹਸਤਵਗੰਧ...."

ਰੂੜੀ ਭਾਖਾ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇਸੀ ਅਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਛੇ(6)"ਨਨੇ"ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖੇ, ਨਾ ਸੁਣੇ ਅਤੇ 'ਨਨੇ' ਨੂੰ ਕੇਵਲ "ਨਿਖੇਦ" ਮੰਨਦੇ/ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਨੇ ਇਹ ਪਦ ਦੇ ਪਦਛੇਦ ਕਰਦੇ ਸਮਝ ਨਾ ਆਏ, ਛੇ ਨਨੇ ਕਿਵੇਂ "ਪਦਛੇਦ" ਕਰੇ ਹਰਿਆਨਾ, ਯੂ.ਪੀ., ਬਿਹਾਰ, ਮੱਧਪ੍ਰਦੇਸ਼,ਅਨੇਕ ਦੇਸੀ(ਰੋਹੇਲ ਖੰਡੀ, ਬੰਦੇਲ ਖੰਡੀ, ਬਘੇਲ ਖੰਡੀ,ਸੌਰਸੈਨੀ) ਵ੍ਰਿਜ ਭਾਖਾ ਬੋਲਨ ਵਾਲੇਆ ਨੂੰ ਕੋਈ ਔਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀਂਦੀ! ਕਿਉਂਕਿ ਓਹ 'ਨ' ਨੂੰ ਦੋਨੋ "ਅਸਮਾਕਮ=ਵਿੱਧੀ" ਤੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ "ਤਿਨ ਨਨੇ" ਵੀ ਹਰਰੋਜ਼ "ਵਿੱਧੀ" ਵਿੱਚ ਬਰਤਦੇ ਹਨ॥ ਮਸਲਨ:- ਜੇਂ ਕਿਸੇ ਯੂ.ਪੀ. ਪ੍ਰਤਾਪਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਆਇ ਮਾਲੀ ਦੀ 'ਇੱਕ ਅੱਖ' ਦੁਖਦੀ ਹੋਵੇ, ਤੇ ਪੁਛੋ: ਭਈਯਾ, ਕਿਆ ਕਸ਼ਟ ਹੈ? ਉੱਤ੍ਰ ਦਿੰਦਾਹੈ, "ਨੈਨ ਮੇਂ ਪੀੜਾ ਹੋਤ ਹੈ"। ਜੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਦੋਨੋਂ ਅੱਖਾਂ ਦੁਖਦੀਆਂ ਹੋਣ, ਕਹਿਦਾ ਹੇ, "ਦੁਈ ਨੈਨਨ ਮੇਂ ਪੀੜਾ ਹੋਤ ਹੈ"॥ ਰੂੜ੍ਹੀ ਤੋਂ ਅਗਿਆਨੀ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਤਾ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸੁਣ ਕੇ, ਭਾਈ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਵੀ.ਸੀ. ਤੁਰੰਤ ਕਿਹਾ "ਨੈਨ" ਦਾ ਜਵਾਬ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੋਇਆ; ਪਰ "ਮੂਰਤਨ" ਦਾ ਕੀ ਹੱਲ ਹੈ? ਇਕਦਮ ਉਤ੍ਰ ਦਿਤਾ: ਜੇ ਓਸ ਮਾਲੀ ਸਾਹਮਣੇ ਬਹੁਤ ਡੀਲਡੌਲ ਪੰਜਾਬੀ ਜ੍ਵਾਨ ਖੜੇ ਹੋਣ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਫਤ ਕਰਦੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ:"ਯਹਾਂ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ "ਮੂਰਤਨ" ਖੜੀਂ ਹੈਂ"॥ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ'ਚ ਸਾਰੀ ਸੁਖਮਨੀ, ਅਨੰਦ ਆਦਿ ਬਾਣੀ ਅੱਜ ਕਲ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨਹੀਂ--ਓਹ ਉੱਤਰ ਭਾਰਤੀ ਮੱਧ ਕਾਲੀ ਰੂੜੀ ਭਾਖਾ ਹੈ, ਐਥੇ ਤਕ, ਪੰਜਾਬੀ "ਅਥਰਵ ਵੇਦੀ ਪੰਡਿਤ" ਦੇਵ ਨਾਗਰੀ (ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ)ਦੇ ਮੂਰਧਨ 'ਸ਼': "ਪੁਰਸ਼"/ ਪੰਜਾਬੀ"ਪੁਰਖ" ਅਥਰ ਵੇਦ ਮੰਤ੍ਰ ਪਾਠ ਉਚਾਰਣ ਹੁਣ ਵੀ ਵਿਆਹ, ਯਗਜ਼ਾਦਿਆਂ 'ਚ ਉਚਾਰਦੇ ਸੁਣੀਂਦੇ ਦੇਖਦੇ ਹਨ॥ ਸੋ ਠੀਕ "ਪਦ ਛੇਦ" "ਸਹਸ ਤਵ ਨੈਨਨ: ਨ ਨੈਨ ਹੈ ਤੋਹਿ ਕਉ,ਸਹਸ ਮੂਰਤਿਨ: ਨਾ ਏਕ ਤੋਹੀ॥ ਸਹਸ ਪਦ ਬਿਮਲਨ: ਨ ਏਕ ਪਦ ਗੰਧ ਬਿਨੁ: ਸਹਸ ਤਵ ਗੰਧ ਇਵ ਚਲਤ ਮੋਹੀ॥ 2"

8. ਮਹਿਮਾਨਜਾਨਹਿਬੇਦ॥ ਬ੍ਰਹਮੇਨਹੀਜਾਨਹਿਭੇਦ॥ ਅਵਤਾਰਨਜਾਨਹਿਅੰਤੁ॥ ਪਰਮੇਸਰੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਬੇਅੰਤੁ॥ 1॥ 500 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀ ਰੂੜ੍ਹੀ ਭਾਖਾ(lingua franca semantical) 'ਪਦ ਛੇਦ'ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:"ਮਹਿਮਾ ਨ ਜਾਨਹਿ-ਬੇਦ॥ ਬ੍ਰਹਮੇ: ਨਹੀ ਜਾਨਹਿ-ਭੇਦ॥ ਅਵਤਾਰ ਨ ਜਾਨਹਿ-ਅੰਤੁ॥ ਪਰਮੇਸਰੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਬੇਅੰਤੁ॥ ਅਪਨੀ ਗਤਿ ਆਪਿ ਜਾਨੈ॥ ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਅਵਰ ਵਖਾਨੈ॥

ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਨਿਖੇਦ ਅਰਥ ਨਹੀਂ, ਅਰਥ ੧ਓ ਿਦਰਸ਼ਨ ਸਿੱਧਾਂਤ ਕਾਰਣ ਵਿਧੀ ਦੇ ਹੋਰ(ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਅਵਰ ਵਖਾਨੈ) ਹਨ, ਜੋ ਇਹ ਹਨ:-

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

1. ਮਹਿਮਾ ਨ ਜਾਨਹਿ-ਬੇਦ? ਬੇਦ! ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ? ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਅੰਤਰ ਅਲਾਪਕਾ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਤ੍ਰ ਸ਼ਬਦ 'ਚ ਹਨ।

ਪਹਿਲਾ ਉੱਤਰ: 2.ਬ੍ਰਹਮੇ: ਨਹੀ ਜਾਨਹਿ-ਭੇਦ, 500 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੇ ਬੋਲ ਦਾ ਲਹਿਜਾ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਭੇਦ(ਦੂਜਾ ਭਾਉ) ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ/ਮੰਨਦਾ॥

3. ਅਵਤਾਰ ਨ ਜਾਨਹਿ-ਅੰਤੁ, ਵੀ 500 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣਾ ਲਹਿਜਾ:-ਅਵਤਾਰ ਵੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਅੰਤੁਦੂਜਾ ਭਾਉ: ਦੇਸ਼ ਸ਼ਕਤੀ(Space's force), ਕਾਲ ਸ਼ਕਤੀ(Time force) ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਤਕ ਵਸਤ(Atom/ Substance) ਭੇਦ-ਛੇਦ ਕਾਰਣ) ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ, ਨਹੀਂ ਮਨਦੇ, ਸਿਧਾਂਤਕ ਸਚਾਈ ਹੈ, ਕਿਉਂ:ੴ ਵਿਭੁ(Continuum)ਦੇਸ਼, ਕਾਲ, ਵਸਤੂਆਂ ਤੋਂ ਅਭੇਦ-ਅਛੇਦ ਹੈ॥

4. ਪਰਮੇਸਰੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਬੇ-ਅੰਤੁ ਹੈ: ਸਮਝੇ?

ਇਕਨਾਨਾਦਨਬੇਦਨਗੀਅਰਸੁਰਸਕਸਨਜਾਣੰਤਿ॥ ਇਕਨਾਸੁਧਿਨਬੁਧਿਨਅਕਲਿਸਰ ਅਖਰਕਾਭੇਉਨਲਹੰਤਿ॥ ਨਾਨਕਸੇਨਰਅਸਲਿਖਰਜਿਬਿਨੁਗੁਣਗਰਬੁ ਕਰੰਤਿ॥" ਇਹ ਪਰਾ-ਕਰਤਬ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੁਕਾਂ ਹਨ, ਤੇ ਠੀਕ ਪਦ ਛੇਦ ਅਰਥ ਹੈ:- ਇਕਨਾ ਨਾਦ, ਨ ਬੇਦ, ਨ ਗੀਅ ਰਸੁ, ਰਸ-ਕਸ ਨ ਜਾਣੰਤਿ॥ ਇਕਨਾ ਸੁਧਿ ਨ, ਬੁਧਿ ਨ ਅਕਲਿ ਸਰ, ਅਖਰਕਾ ਭੇਉ, ਨ ਲਹੰਤਿ॥ ਨਾਨਕ: ਸੇ ਨਰ ਅਸਲਿ ਖਰ, ਜਿ, ਬਿਨੁ ਗੁਣ: ਗਰਬੁ ਕਰੰਤਿ॥

ਠੀਕ: ਇਕਨਾ(ਜੋ)ਨਾਦ, ਵੇਦ, ਸੰਗੀਤ ਰਸ(ਤੱਤ)ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ; ਜੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਮੰਦ-ਬੁੱਧੀ, ਬਿਨਾ ਅਕਲ ਬਰਤੇ ਅਧਿਆਤਮ ਸ਼ਬਦ ਗਿਆਨ ਦਾ ਭਾਵ ਨਹੀ ਲੈਂਦੇ (ਸਮਝਦੇ)--(ਸ੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ)ਨਾਨਕ(ਦੇਵ ਜੀਦਾ ਮੱਤਹੈ),ਓਹ ਨਰ(ਪੁਰਖ-ਇਸਤ੍ਰੀ) ਅਸਲ ਖਰ (ਗਧੇ, ਪਸ਼ੂ) ਨੇ,ਜੋ ਬਿਨਾ ਗੁਣ ਸਿੱਖੇ, ਗਰਬ (ਹੰਕਾਰ) ਕਰਦੇ ਨੇ(ਭਾਵ:ਕਿਸੀ ਹਾਲਤ ਹੰਕਾਰ ਨਹੀ ਕਰਨਾ), ਪੜਿਆ ਮੂਰਖੁ ਆਖੀਐ, ਜਿਸੁ ਲਬੁ ਲੋਭੁ ਅਹੰਕਾਰਾ॥

ਗਲਤ: ਜੋ ਨਾਦ...ਨਰ(ਪੁਰਖ-ਇਸਤ੍ਰੀ) ਅਸਲ ਖਰ(ਗਧੇ) ਹਨ,ਬਿਨਾ ਗੁਣ ਗਰਬ ਕਰਦੇ ਹਨ :ਭਾਵ:ਜੋ ਜਾਣਦੇ ਹਨ,ਗਰਬ ਕਰਨਾ ਠੀਕ ਹੈ?; ਕਾਰਣ ਕਿ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਗਰਵ/ਅਹੰਕਾਰ ਕਰਣਾ ਕਦੀ ਵੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ,ਇਹ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ॥

9. ਬੁਰਾਭਲਾਤਿਚਰੁਆਖਦਾਜਿਚਰੁਹੈਦੁਹੁਮਾਹਿ॥ ਗੁਰਮੁਖਿਏਕੋਬੁਝਿਆਏਕਸੁਮਾਹਿ ਸਮਾਇ॥ 7ਜ.140

---

139. ੳ.ਪੰ.੨੭੮:੪;੧੨੦੯:੧੭।ਅ. ਪੰ.੧੩:੪ ਤੇ ੬੬੩:੪ ।ਏ.ਪੰ.੮੯੪:੪।ਸ.ਪੰ.੧੨੪੬:੧;੧੪੧੧:੧੪। ਹ.ਪੰ.੭੫੭:੫ ॥ਆਦਿ ॥

140. ੳ.ਦੇਸ਼-ਕਾਲ ਇਕੋ ਵਿਭੂ/ਵਿਆਪਕਤਾ (Continuum) ਅੱਜ ਸਾਇੰਸ ਮੰਨੀ ਨਹੀਂ-ਬਲਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਤਰਕ ਆਧਾਰ ਦੋ ਉਲਟੇ-ਸੁਲਟੇ ਬਲ ਹਨ:ੳ.ਵੈਸੇਸ਼ਿਕ ਸੂਤ੍ਰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਦਰਸ਼ਨ ਅਰਥ:"ਦੇਸ਼ ਬਲ"(Centerifugal force)ਪ੍ਰਮਾਣੂਆਂ(Monads)'ਅੱਡ'ਰਖਦਾ ਹੈ: ਸ਼੍ਰੀਗੁਗ੍ਰੰਜੀ.ਪੰ.੬੮੧: ੧੭- "ਚਤੁਰ-ਦਿਸਾ ਕੀਨੋ ਬਲੁ ਅਪਨਾ,ਸਿਰ ਊਪਰਿ ਕਰੁ ਧਾਰਿਓ"; ਭਾਵ: ਚਾਰੋ ਦਿਸ਼ਾ ਬਲ ਕਾਰਣ (ਤਾਰਾ ਮੰਡਲ) ਸਿਰ ਉਪਰ ਧਾਰਣ (ਸੋਮ ਨਾਥ ਮੰਦਰ ਆਕਾਸ਼ ਮੱਧ ਲੋਹ ਮੂਰਤਿ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਟਕਦਾ) ਹੈ॥ +ਅ.ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਅਰਥ:"ਕਾਲ ਬਲ"(Centeripetal force)ਪ੍ਰਮਾਣੂ (Monad/Atoms)ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਜੋੜਨ ਨੂੰ ਧੱਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਆਪਸ'ਚ ਉਲਟੇ/ਵਿਰੋਧੀ "ਬਲ"(Space-Time are opposite"force") ਹਨ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਹ ਵਿਧਾਨ ਤੁਕ ਹੈ:ਦੁਹੁਮਾਹਿ(ਦੂਜੇ ਭਾਉ)ਦਾ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿਸਤਾਰ ਹੋ ਚੁਕਾ; ਪਾਠਕ ਏਕੋ ਬੁਝਿਆ ਪਰਿਭਾਸਿਕ ਅਰਥ ਯਾਦ ਰੱਖਣ: ਕੇਵਲ ਗੁਰਗਮ ਟਕਸਾਲੀ ਸਿਖਿਆ ਬਿਨਾ ੧ਓ ਨੇਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦੇ॥ ਦੋ, ਤਿੰਨ ਦਰਜਨ: ਅੰਤਰ ਅਲਾਪਕਾ, ਬਾਹਰ ਅਲਾਪਕਾ, ਕੂਟ, ਪਹੇਲੀ ਬਹੁਤ ਸ਼ਬਦ ਹਨ,ਇਤਨੇ ਨਮੂਨੇ ਕਾਫੀ ਹਨ॥

ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਗੁਰਗਮ ਰੀਤ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਬਿਨਾ: ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਕਾਰਣ ਜਨਮ-ਮਰਣ ਚਕ੍ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ॥ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਜੀਦੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣੁ ਗ੍ਰੰਥੀ ਪ੍ਰਾਰੰਭ '1' ਸਿਧਾਂਤ ਮੁਕਾਬਲੇ ਹੋਰ ਕੋਈ '2' ਦੂਜੇ ਭਾਉ' ਲੱਖੇ ਪਰਿਭਾਖ ਲੱਖਣ(Hermeneutic Definition) ਸਪਸ਼ਟ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਰਨੇ ਸਨ ਜੋ ਕਰ ਚੁਕੇ ਹਾਂ॥ ਇਹ ਮੂਲ ਤਤ ਗਿਆਨ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾ ਦੁਬਿਧਾ (ਤਿਨੋਂ ਸੰਸ਼ੈ ਵਿਪਰਜੈ ਦੋਸ਼) ਬਿਲਕੁਲ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ,ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਜਗਿਆਸੂ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈਂ ਪੁਨ੍ਹੈ ਕੁਛ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਸਾਵਧਾਨ ਕਰਣ ਦੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਤਾੜਨਾ ਸ਼ਬਦ, ਦ੍ਰਿੜ ਯਾਦਤਾ ਲਈ ਲਿਖੇ ਹਨ:-

ਮ:5:- ਭਰਮ ਲੋਭ ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਵਿਕਾਰ॥ ਭ੍ਰਮ ਛੂਟੇ ਤੇ ਏਕੰਕਾਰ॥

ਮ:5:- ਨਾਨਕ ਜਨਿ ਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਪਾਇਆ॥ ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਏਕੁ ਦਿਖਾਇਆ॥

ਮ:5:- ਭ੍ਰਮਕੇ ਪਰਦੇ ਸਤਿਗੁਰ ਖੋਲ੍ਹੇ॥ ਗ.175 ਰਾਮ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੋਈ ਬੂਡੀ ਦੂਜੈ ਹੇਤਿ॥

ਭਗਤ ਕਬੀਰ:- ਮਾਇ ਮੂੰਡਉ ਤਿਹ ਗੁਰੂਕੀ ਜਾਤੇ ਭਰਮੁ ਨ ਜਾਇ॥ ਆਪ ਡੁਬੇ ਚਹੁ ਬੇਦ ਮਹਿ ਚੇਲੇ ਦੀਏ ਬਹਾਇ॥ ਆਦਿ ॥

'੧ਓ ਸਤਿ'...ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਪਰਿਭਾਖਾ (*MÜL MANTAR*'S Hermeneutic Definition)

ਹਰੇਕ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਨੂੰ ਵਾਕ ਦੇ ਘਟੋਘਟੇ ਦੋ (2) ਕਿਸਮ ਦੇ ਪਦ-ਅਨ੍ਵੈ (Logically constructed proposition term's syntax) ਦੀਆਂ ਸੰਖੇਪ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਵਿਧੀਆਂ ਜਾਣਨੀਆਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ:-

1. ਦੰਡਅਨ੍ਵੈ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ (proposition's strait syntax) ਸਿੱਧੇ ਡੰਡੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਦ ਅਰਥ ਹਨ:- '1' ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਲ ਸਿਧੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ...ਓ , ਸਤਿ, ਨਾਮ, ਕਰਤਾ, ਪੁਰਖੁ... ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੰਡ ਅਨ੍ਵੈ ਜੜੇ ਸਿਧੇ ਅਰਥ ਹੈ॥
2. ਖੰਡ ਅਨ੍ਵੈ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ:(proposition's broken syntax) ਪਦ ਤੋੜੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਅਰਥ:- ਵਿਸ਼ੇਸ '1'ਨਾਲ ਤੋੜੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣਾਂ ਨਾਲ ਖੰਡ-ਅਨ੍ਵੈ:1;+1 ਓ; 1 ਸਤਿ ;1 ਨਾਮ ;1 ਕਰਤਾ ;1 ਪੁਰਖੁ...ਆਦਿ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਦਿੱਤੀ ਆਪਣੀ ਦਰਸ਼ਨ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇਖ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਪੁਨ੍ਹ:-

ਏਕੋ ਏਕੁ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਈ ਹਉਮੈ ਗਰਬੁ ਵਿਆਪੈ॥ ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਏਕੁ ਪਛਾਣੈ, ਇਉ ਘਰੁ ਮਹਲੁ ਸਿਞਾਪੈ...

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵਜੀ ਦੀ ਦਿਤੀ ਹੋਰ ਬਰੀਕ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਪੰਜ ਭ੍ਰਮਦੇ ਵਿਸਤਾਰ ਫੇਰ ਦੇਖੋ, ਰਾਗੁ ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ 5:-

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬਾਜੀਗਰਿ ਜੈਸੇ ਬਾਜੀ ਪਾਈ॥ ਨਾਨਾ ਰੂਪ ਭੇਖ ਦਿਖਲਾਈ॥ ਸਾਂਗੁ ਉਤਾਰਿ: ਥੰਮਿ ਓ ਪਾਸਾਰਾ॥ ਤਬ ਏਕੋ ਏਕੰਕਾਰਾ॥ ਕਵਨ ਰੂਪ ਦ੍ਰਿਸਟਿਓ ਬਿਨਸਾਇਓ॥ ਕਤਹਿ ਗਇਓ ਉਹੁ ਕਤਤੇ ਆਇਓ॥ ਰਹਾਉ॥ ਜਲ ਤੇ ਊਠਹਿ ਅਨਿਕ ਤਰੰਗਾ॥ ਕਨਿਕ ਭੂਖਨ ਕੀਨੇ ਬਹੁ ਰੰਗਾ॥ ਬੀਜੁ ਬੀਜਿ ਦੇਖਿਓ ਬਹੁ ਪਰਕਾਰਾ॥ ਫਲ ਪਾਕੇ ਤੇ ਏਕੰਕਾਰਾ ॥ ਸਹਸ ਘਟਾ ਮਹਿ ਏਕੁ ਆਕਾਸੁ॥ ਘਟ ਫੂਟੇਤੇ ਓਹੀ ਪ੍ਰਗਾਸੁ॥ ਭਰਮ ਲੋਭ ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਵਿਕਾਰ॥ ਭ੍ਰਮ ਛੂਟੇ ਤੇ ਏਕੰਕਾਰ॥ ਓਹੁ ਅਬਿਨਾਸੀ ਬਿਨਸਤ ਨਾਹੀ॥ ਨਾਕੋ ਆਵੈ, ਨਾਕੋ ਜਾਹੀ॥ ਗੁਰਿਪੂਰੈ ਹਉਮੈ ਮਲੁ ਧੋਈ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਮੇਰੀ ਪਰਮਗਤਿ ਹੋਈ॥

ਇਸ ਸ਼ਬਦ 'ਚ ਬਾਰ ਬਾਰ ੧ਓ ਦੇ '1' ਦੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ: ਇਕੋ ਇਕ, ਏਕੰਕਾਰ ਸਮਝਾਣ ਲਈ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਪਰ ਸਾਰੇ ਦਰਿਸ਼ਟਾਂਤਾਂ ਦੇ ਨਿਚੋੜ ਅਰਥ ਹਰੇਕ ਅਖੀਰਲੀ ਉਪਰਲੀ ਸ਼ਬਦ ਤੁਕ ਦਿਖਾਂਦਾ ਹੈ॥ ਇਹ '1' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ '>' ਪਰਿਭਾਖਾ ਤੋਂ ਅਲੈਹਦਾ ਸਮਝਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ॥ ਕਿਉਂ? ਦੋਨਾਂ ਵੱਖਰੇ ਆਧਿਆਤਮ ਨਿਰਗੁਣ, ਨਿਰਗੁਣ-ਸਗੁਣ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਈ ਦਰਜਨ ਰੂਪ ਮੂਲ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਜਥਾ :- ੧ਓ ਚ: ਨਿਰਗੁਣ ਚਿੰਨ੍ਹ:'1'= ਇਕ, ਏਕ, ਹਿਕ, ਯਕ ; ਏਕੰਕਾਰਿ ...; ਸਗੁਣ ਚਿੰਨ੍ਹ:'>, 'ਓ', ਓ, ਓਅੰ, ਓਅੰਕਾਰਿ...ਮੇਰੂ ਹੈ ੧ਓ='1' ਇਕ >=ਇਕ ਓਅੰ;ਏਕ ਓਅੰ, ਏਕੰਕਾਰ >, ਏਕੰਕਾਰ ਓਅੰ,ਏਕੰਕਾਰ ਓਅੰਕਾਰ(permutation pyramid) > ਦੀ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਪੁਨ: ਓ ਨਮ ਅਖਰ! ਸੁਣਹੁ ਬੀਚਾਰੁ॥ ਓ ਨਮ ਅਖਰੁ! ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਸਾਰੁ॥ ਸੋ ਪਾਠਕ ਓ, >, ਓਅੰ...ਦੇ ਅਰਥ ਦਸੇ ਟੀਕੇ ਟਿਪਣੀਆਂ 'ਚ ਆਪ ਪੜ੍ਹ ਵਿਚਾਰ ਲੈਣ। ਇਸ ਉਪੋਧਘਾਤ 'ਚ ਵਿਸਤਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀ॥ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਨੁਸਾਰ 1/ਏਕੰਕਾਰ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਦੋਨੋਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀਆਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਜਾਣੇ ਬਿਨਾ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਅਰਥ ਗਿਆਨ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਚੁਕੇ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅਗੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੰਸ਼ੈ ਵਿਪਰਜੈ ਦੋਸ਼ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾ ਰਹਿਣ॥ ੧ਓ ਦੀ ਪਦ ਕ੍ਰਿਤੀ, ਦੰਡ ਅਨ੍ਵੈ(strait syntax)ਜਿਵੇਂ ਪਿੱਛੋਂ 1 ਸਤਿ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਖੰਡ-ਅਨ੍ਵੈ (broken syntax) ਸੀ ਐਥੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤਰਕ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ:-

ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ '1' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ, ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਏਕੁ ਪਛਾਣੈ, ਇਉ ਘਰੁ ਮਹਲੁ ਸਿਞਾਪੈ॥ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਅਤੇ; ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸਜੀ: ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਏਕੁਹੈ ਬਹੁਬਿਧਿ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਉਪਾਈ॥ ਹੁਕਮੇ ਕਾਰ ਕਰਾਇਦਾ: ਦੂਜਾ ਕਿਸੁ ਕਹੀਐ ਭਾਈ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸਜੀ:ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਏਕੋ: ਦੂਜਾ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਈ

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵਜੀ:ਵਾਸੁਦੇਵ ਸਰਬਤ੍ਰ-ਮੈ : ਊਨ ਨ ਕਤਹੂ ਠਾਇ ॥ ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਸੰਗਿ ਹੈ: ਨਾਨਕ ਕਾਇ ਦੁਰਾਇ॥ ਆਪਨ ਖੇਲੁ ਆਪਿ ਕਰਿ ਦੇਖੈ॥ ਖੇਲੁ ਸੰਕੋਚੈ ਤਉ ਨਾਨਕ ਏਕੈ॥ ਏਕੰਕਾਰੁ ਏਕੁ ਪਾਸਾਰਾ ਏਕੈ ਅਪਰ ਅਪਾਰਾ॥ ਏਕੁ ਬਿਸਥੀਰਨੁ ਏਕੁ ਸੰਪੂਰਨੁ ਏਕੈ ਪ੍ਰਾਨ ਅਧਾਰਾ॥

ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰਜੀ- ਬਾਹਰਿ ਭੀਤਰਿ ਏਕੋ ਜਾਨਹੁ,ਇਹੁ ਗੁਰਗਿਆਨੁ ਬਤਾਈ॥ ਜਨ ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਆ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਏਕ ਮੂਰਤਿ ਅਨੇਕ ਦਰਸਨ ਕੀਨ ਰੂਪ ਅਨੇਕ। ਖੇਲ ਖੇਲ ਅਖੇਲ ਖੇਲਨ,ਅੰਤਕੋ ਫਿਰ ਏਕ॥

ੴ ਬੀਜ ਮੰਤ੍ਰ ਤੇ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਕਿਸੇ ਵਿਰਲੇ, ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਏਕੁ ਪਛਾਣੈ, ਇਉ ਘਰੁ ਮਹਲੁ ਸਿਞਾਪੈ॥ ਜ.141 ॥

ਗ੍ਰੰਥ ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ ਨੇ 170 ਟੀਕੇਕਾਰਾਂ ਦੇ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਪੁਰਾਣੇ-ਨਵੇਂ ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ੴ ਉੱਤੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਮਹਾਮੰਤ੍ਰ (ਮਹਾਵਾਕ) ਰੂਪ-ਸ੍ਵਰੂਪ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਤ ਅਰਥ ਟਿੱਪਣੀ 'ਚ ਦਿਤੇ ਹਨ, ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਿਨਾ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂਜੀ ਦਾ ੴ ਸਿਧਾਂਤ ਪੂਰਾ ਗੁਰੁਗਮ ਟਕਸਾਲ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ॥ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਐਥੇ ਰਹਿਣ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ॥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਾਰਕਿਕ ਸਿਧਾਂਤ ਸਾਰ ਇਹ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ:- '1' ਇਕ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ 'ਚ ਭੇਦ, ਛੇਦ ਬਿਲਕੁਲ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਭੇਦ, ਛੇਦ ਸੰਖੇਪ ਅਰਥ ਇਹ ਹਨ: ਭੇਦ ਦਾ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਅਰਥ:- ਜੋ ਵਸਤੁਆਂ ਭੇਦੀਆਂ, ਕਟ ਕੇ ਅਡ ਹੋਣ ਕਾਰਣ:-

1. ਸ੍ਵੈਜਾਤੀ (ਮਨੁਖ ਜਾਤੀ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਸ਼ਰੀਰਾਂ (ਘਟ,ਪਟ:adjuncts) ਦੇ,ਰੰਗਾਂ ਬੜੇ-ਛੋਟੇ ਆਦਿ ਕਰ ਅੱਡ ਅੱਡ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, 2.ਵਿਜਾਤੀ: ਆਪਣੀ ਮੁਨੁਖ ਜਾਤੀ ਦਾ ਪਸ਼ੂਆਂ, ਮੱਛੀ, ਪੰਖੀ ਸਰੀਰਾਂ ਕਰਕੇ ਅੱਡ ਪ੍ਰਤੀਤੀ; ਤੇ 3.ਸ੍ਵਗਤ ਭੇਦ: ਮਨੁਖੀ ਸਿਰ: ਧੜ, ਬਾਹਾਂ, ਟੰਗਾਂ ਸਾਰੇ ਅਡ ਅੱਡ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਏ ਮੰਨਣ॥

2. ਛੇਦ ਦਾ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਅਰਥ:-1. ਵਸਤੁਆਂ ਜੋ, 2.ਤ੍ਰਿ-ਕਾਲਾਂ, 3.ਦੇਸ਼, 4.ਕ੍ਰਿਯਾ ਆਦਿ ਕਰਕੇ ਵੰਡੇ,ਕਟੇ,ਭੇਦੇ(ਗਲੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ) ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ, ਅੰਤ'ਚ ਸਥੂਲ-ਸੂਖਮ ਉਪਾਧੀਆਂ(ਘਟ,ਪਟ:) ਸਰਵਨਾਸ਼, ਸ਼ੂੰਨ ਹੋ ਜਾਣ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਬਚਨ:-

ਮ:5:-ਗੁਰਕੈ ਬਚਨਿ ਕਟੇ ਭ੍ਰਮ ਭੇਦ॥ ਜਬ ਇਸਤੇ ਸਭ ਬਿਨਸੇ ਭਰਮਾ॥ ਭੇਦੁ ਨਾਹੀ ਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਾ॥ਜਬ ਇਨਿ ਕਿਛੁ ਕਰਿ ਮਾਨੇ ਭੇਦਾ॥ਤਬਤੇ ਦੂਖ, ਡੰਡ ਅਰੁ ਖੇਦਾ॥ਜਬ ਇਨਿ ਏਕੋ ਏਕੀ ਬੂਝਿਆ॥ਤਬਤੇ ਇਸਨੋ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਸੂਝਿਆ॥

ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਨੇਕ ਕਾਰਣਾ ਕਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਰ ਬਾਰ, ਨਮਸਤੰ ਅਛੇਦੇ॥ ਅਛੇਦੀ ਅਭੇਦੀ ਅਨਾਮੰ ਅਕਾਮੰ॥ ਤੇ ਸਵੈਯਾ- ਬੇਦ ਪੁਰਾਣ ਕਤੇਬ ਕੁਰਾਣ ਅਭੇਦ ਨ੍ਰਿਮਾਨ ਸਭੈ ਪਚ ਹਾਰੇ। ਭੇਦ ਨ ਪਾਇ ਸਕਿਓ ਅਨਭੇਦ ਕੋ, ਖੇਦਤ ਹੈ ਅਨਛੇਦ ਪੁਕਾਰੇ ॥ ਰਾਗ ਨ ਰੂਪ ਨ ਰੇਖ ਨ ਰੰਗ ਨ ਸਾਕ ਨ ਸੰਗ ਨ ਸੋਗ ਤਿਹਾਰੇ।ਆਦਿ ਅਨਾਦਿ ਅਗਾਧ ਅਭੇਖ ਅਦ੍ਵੈਖ ਜਪਿਓ ਤਿਨਹੀ ਕੁਲ ਤਾਰੇ॥

ਬਾਰ ਬਾਰ ਅਭਿਆਸ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ '1' ਸਿੱਧਾਂਤ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ਜੋ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਦਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਨਿਗਮ-ਆਗਮ ਤਰਕ "1" ਦਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਲਖਣ ਦਿੱਤਾ ਹੈ,ਪਰ ਪਿਛਲੀ ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਮਨਮੁਖ ਆਪਣੇ ਹੰਕਾਰ ਕਾਰਣ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਅਤਿ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਸਮਝ ਆਪੇ ਨਵੇਂ ਸਿਖੇ ਬ੍ਰਹਮ ਖੋਜੀ ਨਿਜ (self appointed divinty's

141. ਪੁਨ੍ਹੈ.ਓ.ਪੰ:੯੩੦:੧੦। ਅ. ਪੰ.੭੩੬:੯-੧੪ ॥ ਏ. (ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਤਾ ਲੇਖ)"ਸਪਤ ਸਿੰਧੂ ਮਾਸਕ",ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ,ਸਪਟੈਂਬਰ ੧੯੬੫। ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਜੀ. ਸ.ਪੰ. ਮ:੧:-੧੩੦:1। ਹ.ਮ:੩ ਪੰ.੪੨੭:੧੧।ਕ. ਮ:੪ ਪੰ.੪੪ਪ:੧੦।ਖ. ਮ:ਪ:- ਪੰ.੨ਪ੯:੧੭।ਗ.੨੯੨:੩।ਘ.੯੨੧:੧੪।ਛ. ਮ:੯:- ਪੰ.੬੮੪:੧੭॥ ਜ. ਦਸਮ ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਸਾ:੮੭॥ ਆਦਿ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

researchers) ਸਿਖ-ਸਿੰਘ ਸਕੋਲਰ, ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਆਦਿ ਕਹਾਂਦੇ ਨੇ: ਸ਼ਾਇਦ ਓਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂਜੀ ਦੀ ਸੀਖ ਉਤੇ ਗ਼ੌਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ॥

ਹੁਣ ਅਟੂਟ ਗੁਰੁਗਮ ਪ੍ਰਨਾਲੀ ਦੁਰਲਭ ਹੋਈ ਜਦ ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ ਪਾਦਰੀ ਟ੍ਰੰਪ, ਜੱਜ ਮੈਕਾਲਫ ਅਤੇ ਬੇਮੁਖ ਪਾਦਰੀ ਡਾ.ਮੈਕਲੌਡ ਆਦਿਆਂ ਦੂਜੇ ਭਾਉ (ਭੇਦ ਦ੍ਵੈਤ ਭਾਵ) ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਅਨੇਕ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖ, ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀਆਂ 'ਚ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਡਿਗਰੀਆਂ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਆਪਣੇ ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਮਤ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਸਿਧਾਂਤੀ ਇਕ ਛੋਟੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਏ ਪਥਰ ਕਾਲੀ (stone age) ਖੋਜ ਵਿਕਸਤ ਕਰ ਆਪਣੇ ਜਾਣੇ ਨਵੀਂ ਗੁਰੂਬਾਣੀ ਖੋਜਦੀ ਲੰਬੀ ਪੌੜੀ ਚੜ੍ਹਕੇ ਸਿਖਰ ਪਹੁਚਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ--ਪਰ ਆਪ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਕੀ ਪੜ੍ਹਨਗੇ,ਕੀ ਸਮਝਨਗੇ, ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤੇ ਹਨ:-

ਮ:1:-ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਸਾਸਤ੍ਰ ਪੜਹਿ ਪੁਰਾਣਾ॥ ਵਾਦੁ ਵਖਾਣਹਿ ਤਤੁ ਨ ਜਾਣਾ॥ ਵਿਣੁ ਗੁਰਪੂਰੇ ਤਤੁ ਨ ਪਾਈਐ,ਸਚਸੂਚੇ ਸਚੁ ਰਾਹਾ ਹੇ॥

ਮ:3: ਗੁਰਬਿਨੁ ਮੋਖਮੁਕਤਿ ਕਿਉ ਪਾਈਐ॥ ਬਿਨੁਗੁਰ ਰਾਮਨਾਮੁ ਕਿਉ ਧਿਆਈਐ॥ ਗੁਰਮਤਿਲੇਹੁ ਤਰਹੁ ਭਵਦੁਤਰੁ,ਮੁਕਤਿਭਏ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ॥

ਮ:3: ਸਚੈ ਸਬਦਿ ਸਚੀਪਤਿ ਹੋਈ॥ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਮੁਕਤਿ ਨ ਪਾਵੈ ਕੋਈ॥ ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਨਾਉ ਨ ਪਾਏ,ਪ੍ਰਭਿ ਐਸੀ ਬਣਤ ਬਣਾਈ ਹੇ॥

ਸੋ ਗੁਰੂ ਕੌਣ ਹੈ ?

ਪਰਵਤ ਗੁਫਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ(Analogy: Myth of the cave):- ਪੁਰਾਣੇ ਵੇਲੇਆਂ ਤੋਂ ਬਰਤਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ:-

1. ਭਾਰਤ ਵੇਦ ਵੇਦਾਂਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ 'ਚ, 2. ਸਾਮ ਵੇਦੀ ਪੰਜ/ਦਸ ਅਨਾਹਤ ਨਾਦ 3. ਯੂਨਾਨੀ ਅਫਲਾਤੂਨ ਦਰਸਨਕਾਰ ਰੀਤ, ਸੂਫੀ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਰਤਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ॥ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਚਾਰ, ਪੰਜ ਪਰਥਾਏਆਂ 'ਚ ਗੁਰੁਗਮ ਟਕਸਾਲੀ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ:-

ਭਾਰਤੀ ਹਿਮਾਲਜੈ ਪਰਵਤ ਦੀਆਂ ਸ਼੍ਰਿੰਖਲਾਵਾਂ ਪੂਰਵ-ਪੱਛਮ ਸੀਧ 'ਚ ਹਨ। ਇੱਕ ਪਹਾੜ ਦੀ 'ਗੁਫਾ ਦਾ ਮੂੰਹ' ਦੱਖਨ ਨੂੰ ਖੁਲਾ ਹੈ॥ ਸੂਰਜ ਪੂਰਵ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹਦਾ, ਤੇ ਪੱਛਮੀ ਛਿਪਦਾ ਹੈ; ਇਸ ਕਾਰਣ ਜਦ ਦੀ ਗੁਫਾ ਹੈ ਉਸ 'ਚ ਸੂਰਜ ਕਿਰਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਗਈ,ਸਦਾ ਘੁੱਪ ਅਨ੍ਹੇਰਾ ਰਹਿਆ ਤੇ ਸਦਾ ਰਹੇਗਾ॥ ਪਰ ਕੋਈ ਮੁਕਰ ਉਤੇ ਸੂਰਜ ਕਿਰਣ ਸਿੱਟਕੇ ਅੰਦਰਨੂੰ ਮੁਹ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਜਾਂ ਦੀਵਾ ਬੱਤੀ ਲਿਜਾਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰ ਸਦੀਆਂ ਦਾ ਅਨ੍ਹੇਰਾ ਤਤਕਾਲ ਮਿਟਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨਾਦਿ ਜਨਮਾਤਰ ਕਾਲ ਤੋਂ ਮੱਨੁਖਾ ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਅਨ੍ਹੇਰੀ ਗੁਫਾ 'ਚ ਜੀਵ ਦਾ ਮਨ ਅਗਿਆਨੀ ਹੈ, ਜਥਾ:-

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਇਸੁ ਮਨਕਉ ਮਲੁ ਲਾਗੀ, ਕਾਲਾ ਹੋਆ ਸਿਆਹੁ ॥ ਖੰਨਲੀ ਧੋਤੀ ਉਜਲੀ ਨ ਹੋਵਈ, ਜੇ ਸਉ ਧੋਵਣਿ ਪਾਹੁ ॥ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ ਜੀਵਤੁ ਮਰੈ, ਉਲਟੀ ਹੋਵੈ ਮਤਿ॥

ਪਰ ਕਰੀਬਨ ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੋਸ਼ਿਯਾਰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਜਥਾ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਚਨ ਮ:1:-

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਭੁਕੋ ਬੋਲੈ ਆਪਣ ਭਾਣੈ॥ ਮਨਮੁਖੁ ਦੂਜੈ ਬੋਲਿ: ਨ ਜਾਣੈ॥ ਅੰਧੁਲੇਕੀ ਮਤਿ ਅੰਧਲੀ ਬੋਲੀ, ਆਇ ਗਇਆ ਦੁਖੁ ਤਾਹਾ ਹੇ॥ ਦੁਖਮਹਿ ਜਨਮੈ ਦੁਖਮਹਿ ਮਰਣਾ॥ ਦੂਖੁ ਨ ਮਿਟੈ ਬਿਨੁ ਗੁਰਕੀ ਸਰਣਾ॥ ਦੂਖੀ ਉਪਜੈ ਦੂਖੀ ਬਿਨਸੈ ਕਿਆ ਲੈ ਆਇਆਕਿਆ ਲੈ ਜਾਹਾਹੇ॥ 12॥ ਸਚੀ ਕਰਣੀ ਗੁਰਕੀ ਸਿਰਕਾਰਾ॥ ਆਵਣੁ ਜਾਣੁ ਨਹੀ ਜਮਧਾਰਾ॥ ਡਾਲ ਛੋਡਿ ਤਤੁ ਮੂਲੁ ਪਰਾਤਾ: ਮਨਿ ਸਾਚਾ ਓਮਾਹਾ ਹੇ॥ ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਅਗਿਆਨੀ ਮਨ ਤਰਫ ਨੂੰ ਮੁਖ(ਅਨ੍ਹੇਰੇ'ਚ ਮਨਮੁਖ ਅਗਿਆਨੀ) ਆਪ ਹੀ ਖੋਜੀ ਬਣ ਬੈਠਾ। ਪਰ ਐਸੇ ਅਨ੍ਹੇਰੇ ਬਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂਜੀ ਸਮਝਾਂਦੇ ਹਨ॥ ਮ:1:ਅੰਧਾ ਆਗੂ ਜੇ ਥੀਐ ਕਿਉ ਪਾਧਰੁ ਜਾਣੈ ॥ ਆਪਿ ਮੁਸੈ ਮਤਿ ਹੋਛੀਐ ਕਿਉ ਰਾਹੁ ਪਛਾਣੈ॥ ਕਿਉ ਰਾਹਿ ਜਾਵੈ ਮਹਲੁ ਪਾਵੈ ਅੰਧ ਕੀ ਮਤਿ ਅੰਧਲੀ... ਅਨ੍ਹੇਰੇ ਤੋਂ ਅਨ੍ਹੇਰੇ 'ਚ ਠੋਕਰਾਂ ਖਾਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦ ਤਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ, ਦੀਵੇ/ ਪ੍ਰਕਾਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਿਨਾ ਅਨੇਰੇ 'ਚ ਕਦੀ ਅਗਿਆਨ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ,ਕਦੀ ਗਿਆਨੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ॥ ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹਰ ਹੀਲੇ ਕਿਸੇ ਪੜ੍ਹੌਂਣ ਵਾਲੇ ਪਾੱਧੇ/ਉਸਤਾਦ ਤੋਂ ਉ=ਊੜਾ, ਅ=ਆੜਾ, ਏ=ਈੜੀ ਆਦਿ ਮੁਹਾਰਨੀ, ਬੋਲੀ ਵਿਆਕਰਣ, ਸ਼ਬਦ ਕੋਸ਼,ਛੰਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਸਿੱਖੇਗਾ ਤਾਂ ਹੀਂ ਅੰਤ 'ਚ ਅਗਿਆਨ ਦੂਰ ਹੋ ਸਕੇਗਾ, ਇਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ:-

ਮ:3:-ਇਸੁ ਗੁਫਾਮਹਿ ਅਖੁਟਭੰਡਾਰਾ॥ ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਵਸੈ ਹਰਿ ਅਲਖਅਪਾਰਾ॥ ਆਪੇ ਗੁਪਤੁ ਪਰਗਟੁਹੈਆਪੇ,ਗੁਰਸਬਦੀ ਆਪੁਵੰਞਾਵਣਿਆ॥ ਇਸੁ ਗੁਫਾਮਹਿ ਇਕੁਥਾਨੁ ਸੁਹਾਇਆ॥ ਪੂਰੈਗੁਰਿ ਹਉਮੈਭਰਮੁ ਚੁਕਾਇਆ॥ ਅਨਦਿਨੁ ਨਾਮੁ ਸਲਾਹਨਿ ਰੰਗਿਰਾਤੇ ਗੁਰਕਿਰਪਾ ਤੇ ਪਾਵਣਿਆ॥ 3॥ ਗੁਰਕੈਸਬਦਿ ਇਹੁਗੁਫਾ ਵੀਚਾਰੇ॥ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਅੰਤਰਿਵਸੈ ਮੁਰਾਰੇ॥ ਹਰਿਗੁਣ ਗਾਵੈ ਸਬਦਿ ਸੁਹਾਏ, ਮਿਲਿ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸੁਖੁ ਪਾਵਣਿਆ ਭੀਤਰਿ ਕੋਟ ਗੁਫਾ ਘਰ ਜਾਈ॥ ਨਉ-ਘਰ ਥਾਪੇ ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ॥ ਦਸਵੈ ਪੁਰਖੁ ਅਲੇਖੁ ਅਪਾਰੀ: ਆਪੇ ਅਲਖੁ ਲਖਾਇਦਾ॥ ਅਨੇਕ ਉਪਦੇਸ਼ ਹਨ- ਜਿਹ ਮੰਦਰਿ ਦੀਪਕੁ ਪਰਗਾਸਿਆ ਅੰਧਕਾਰੁ ਤਹ ਨਾਸਾ॥ ; ਜਹ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਗਾਸੁ, ਅਗਿਆਨੁ ਮਿਟੰਤੁ॥

ਮ:4:-ਅਗਿਆਨੁ ਅੰਧੇਰਾ ਕਟਿਆ ਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ਪ੍ਰਚੰਡੁ ਬਲਾਇਆ;

ਮ:1:-ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਅਰਥੁ-ਬੀਚਾਰੁ ਨ ਪਾਇਆ॥ ਮੁਕਤਿ ਪਦਾਰਥੁ ਭਗਤਿ ਹਰਿ ਪਾਇਆ ਇਸ ਕਰਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ:

ਮ:4:-ਜਾਇ ਪੁਛਾ ਤਿਨ ਸਜਣਾ,ਪ੍ਰਭੁ ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਮਿਲੈ-ਮਿਲਾਇ॥ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰਾ! ਮੈ ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ॥ ਹਮ ਮੂਰਖ ਮੁਗਧ ਸਰਣਾਗਤੀ, ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਮੇਲ ਹਰਿ-ਸੋਇ॥ ਪਹਿਲੇ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਵੀ ਯਾਦ ਕਰਣੇ॥

ਗੁਫਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ-ਦਾਰਸ਼ਟਾਂਤ ਸਮਝਨ ਦੇ ਤਿਨ ਫਲ :-

1. ਜਹ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਗਾਸੁ,ਅਗਿਆਨੁ ਮਿਟੰਤੁ॥ ਅਧਿਆਤਮ ਆਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਗਿਆਨ(Divine Revelation) ਸੰਸਾਰ ਆਦਿ ਤੋਂ ਭਾਰਤੀ ਵੇਦ ਕਾਲ ਤੋਂ ਬ੍ਰਹਮਾਦਿ ਦੇਵ, ਰਿਖੀਆਂ ਅਵਤਾਰਾਦਿ, ਤੇ ਆਦਿ ਸਾਮੀ ਕਤੇਬ ਕਾਲ ਤੋਂ ਪੈਗੰਬਰਾਂ ਨੂੰ ੧ਓ ਪ੍ਰਦਾਨ ਆਕਾਸ਼-ਬਾਣੀ/ਇਲਹਾਮ, ਬਾਣੀ ਵਜੀ ਚਹੁ ਜੁਗੀ ਸਚੋਸਚੁ ਸੁਣਾਇ॥ ਦਾ

ਮਤਲਬ ਹ: ਸੂਰਜ ਦੀ ਉਪਮਾ ਸੂਰਜ ਹੀ ਹੈ, ਦੀਵਾ/ਬਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ॥ ੧ਓ ਦੀ ਉਪਮਾ ਵਿਸ਼ੂਕਾਰਤਾ ਬ੍ਰਹਮ/ਅੱਲ੍ਹਾ ਬਿਨਾ ਕੌਣ ਆਪਣਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਕੋਈ ਨਹੀਂ॥ ਇਸ ਕਾਰਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ੧ਓ ਦੀ ਮਹਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਈ ਓਹ ਸ਼ਰੋਤ੍ਰੀ-ਬ੍ਰਹਮ-ਨਿਸ਼ਟ ਗੁਰੁਆਂ ਤੋਂ ਸੰਸਾਰ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ, ਜਥਾ:-

ਮ:1: ਭਾਈ ਰੇ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਗਿਆਨੁ ਨ ਹੋਇ॥ ਪੂਛਹੁ ਬ੍ਰਹਮੇ ਨਾਰਦੈ ਬੇਦ ਬਿਆਸੈ ਕੋਇ॥

ਮ:1: ਗੁਰਕੈ ਸਬਦਿ ਤਰੇ ਮੁਨਿ ਕੇਤੇ, ਇੰਦ੍ਰਾਦਿਕ ਬ੍ਰਹਮਾਦਿ ਤਰੇ॥ ਸਨਕ ਸਨੰਦਨ ਤਪਸੀਜਨ ਕੇਤੇ, ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ ਪਾਰਿਪਰੇ॥

ਮ:3: ਗੁਰਮੁਖਿ ਬਸਿਸਟਿ, ਹਰਿ ਉਪਦੇਸੁ ਸੁਣਾਈ॥ ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਹਰਿਨਾਮੁ ਨ ਕਿਨੈ ਪਾਇਆ ਮੇਰੇ ਭਾਈ॥

ਮ:4: ਗੁਰ-ਸੇਵਾ ਆਪਿ ਹਰਿ ਭਾਵੈ॥ ਕ੍ਰਿਸਨੁ ਬਲਭਦ੍ਰ ਗੁਰਪਗ ਲਗਿ ਧਿਆਵੈ॥ ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਰਿ ਆਪਿ ਤਰਾਵੈ॥

ਮ:4: ਜਾਤਨਜਾਤਿ ਦੇਖਿ ਮਤ ਭਰਮਹੁ ਸੁਕ, ਜਨਕ-ਪਗੀ ਲਗਿ ਧਿਆਵੈਗੋ॥

ਮ:5: ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਖਜਾਨਾ ਬਖਸਿਆ, ਗੁਰਿ ਨਾਨਕਿ ਕੀਆ ਪਸਾਉ ਜੀਉ॥ ਥ.142

ਜਿਸ ਪ੍ਰਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੁਸਿਖਾਂ ਨੇ ਗੁਰੁਗਮ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ (ਸੰਤਾਂ/ਗਿਆਨੀ ਗੁਰੁਸਿਖਾਂ ਤੋਂ ਪਾਇਆ॥

2. ਜਹ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਗਾਸੁ,ਅਗਿਆਨੁ ਮਿਟੰਤੁ॥ ਅਧਿਆਤਮ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ 'ਚ ਬਿਲਕੁਲ ਨਵਾ ਵਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ (No Evolution), ਜੇ ਹੈ ਤਾਂ ਪੂਰਾ ਗਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀ ਪਰ ਸਾਰੀ ਅਨਾਦੀ ਹੋਂਦ ਅਨਾਦੀ ੧ਓ ਦਾ ਹੀ ਵਿਕਾਸ ਹੈ(ਇਹ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਸਿਧਾਂਤ 1972 'ਚ ਰੈਵਰੰਡ ਮਿਕਲੌਡ ਨੂੰ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਘਰ ਦੇ ਪਤੇ ਤੇ ਚਿਠੀ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ)॥ ਜਿਥੇ ਵਿਕਾਰ (evolution) ਹੈ ਓਥੇ ਪੂਰਣਤਾ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ; ਵਿਕਾਰ ਦਾ ਲੱਖਣ ਅਪੂਰਣ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਚਨ ਹੈ:- ਪੂਰੇ-ਗੁਰਕੀ ਪੂਰੀ ਬਾਣੀ॥ ; ਪੂਰੇ-ਗੁਰਕੀ ਸਾਚੀ ਬਾਣੀ॥ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਭੁ ਆਰਾਧਿਆ ਪੂਰਾ ਜਾਕਾ ਨਾਉ॥ ਨਾਨਕ ਪੂਰਾ ਪਾਇਆ ਪੂਰੇਕੇ ਗੁਨਗਾਉ...ਪੂਰੇ ਗੁਰਕਾ ਸੁਨਿ ਉਪਦੇਸੁ...; ਪੂਰੇ ਗੁਰਤੇ ਸੋਝੀ ਪਾਇ॥ ਪੂਰੇਕਾ ਕੀਆ ਸਭਕਿਛੁ ਪੂਰਾ ਘਟਿਵਧਿ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ॥ ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਐਸਾ ਜਾਣੈ ਪੂਰੇ ਮਾਂਹਿ ਸਮਾਂਹੀ॥ ਕਾਚੇ ਗੁਰਤੇ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੂਆ॥ ; ਅੰਧੇ ਗੁਰੂਤੇ ਭਰਮੁ ਨਜਾਈ॥ ਮੂਲੁਛੋਡਿ ਲਾਗੇ ਦੂਜੈਭਾਈ॥ ਬਿਖੁਕਾ ਮਾਤਾ ਬਿਖੁਮਾਹਿ ਸਮਾਈ॥

3. ੧ਓ ਪ੍ਰਦਾਨ ਆਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਗੁਰੁਗਮ ਟਕਸਾਲ ਚਲਣੀ ਤੇ ਮਹਾਤਮ ਉਪੋਦਘਾਤ ਅੰਤ 'ਚ ਹੈ॥ ਏਥੇ ਇਤਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਲਿਖਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਚਨ ਹੈ: ਬਾਣੀ ਵਜੀ ਚਹੁ ਜੁਗੀ ਸਚੋਸਚੁ ਸੁਣਾਇ॥ ; ਹਰਿ ਜੁਗਹ, ਜੁਗੋਜੁਗ, ਜੁਗਹਜੁਗੋ, ਸਦ ਪੀੜੀ ਗੁਰੂ ਚਲੰਦੀ॥ ਕਯੂੰਕਿ, ਯੁਗ ਯੁਗ ਵਿੱਚ ਜਿਵੇਂ ਨਦੀ ਸ੍ਰੋਤ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸਦੇ

142. ਪੁਨ੍ਹੈ.ਓ.ਪੰ.੧੦੩੨:੧੨। ਅ.ਪੰ.੧੦੪੧:੫੧ ਏ.ਪੰ.੧੦੪੬:੧। ਸ.ਪੰ.੧੦੩੩:੧। ਹ.ਪੰ.੧੨੪:੪। ਕ.ਪੰ. ੧੨੬:੧੭। ਖ.ਪੰ.੧੦੩੩:੧੧। ਗ.ਪੰ. ੧੧੨੩: ੮। ਘ.ਪੰ. ੭੯੧:੩। ਛ.ਪੰ. ੭੮:੧੨। ਚ.ਪੰ. ੧੫੪:੧੪। ਛ.ਪੰ.੪੧:੯। ਜ.ਪੰ. ੫੯:੭। ਝ.ਪੰ. ੧੧੨੫:੮। ਵ.ਪੰ. ੫੯੧:੬। ਟ.ਪੰ. ੩੫:੯। ਠ.ਪੰ. ੫੯:੭। ਡ.ਪੰ. ੧੨੦੫:੧੨। ਥ.ਪੰ. ੭੬੩:੭॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬਹਾ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਮਿਲਨ ਕਰਕੇ ਅਗੇ ਗੰਧਲੀ ਹੋ ਜਾਦੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਰਮ ਸ੍ਰੋਤ ੧ਓ ਦੇ ਆਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਦੇ ਸ੍ਰੋਤ ਤੋਂ ਸੁਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਮਾ ਪਾਕੇ ਅਰਥਕਾਰ ਗੰਧਲਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਬਚਨ ਹੈ- ਹਿੰਦੂ ਮੂਲੇ ਭੁਲੇ: ਅਖੁਟੀ ਜਾਂਹੀ॥ ਭਾਵ, ਅੱਖੁਟੀ, ਨਾ ਮੁੱਕਣ ਵਾਲੀ ਵੇਦ ਦੀ ਅਥਾਹ ਵਿਦਿਆ ਭੁੱਲ ਗਏ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਜਿਵੇਂ ਦੋ ਪਹਿਲੇ (ਸਤਿਜੁਗਾਂਤ, ਤੇ ਤ੍ਰੇਤਾ) ਜੁਗਾਂ 'ਚ ਸ਼੍ਰੀ ਭਗਵਤ-ਗੀਤਾ (4।3-4) ਕਿਹਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਦਾਨ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਭੁਲੇ; ਹੁਣ ਇਸ ਕਲਿਜੁਗ ਵਿੱਚ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਰੂਪ 'ਚ ਫੇਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਮਹਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਾਰਣ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਪਸਾਰਿਆ:-ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਬੇ ਪਾਯਾ ਬਖਸ਼ ਦਰ॥ ਅਪਰੰਪਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪਰਮੇਸਰੁ, ਨਾਨਕ ਗੁਰੁ ਮਿਲਿਆ ਸੋਈ ਜੀਉ॥ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਖਜਾਨਾ ਬਖਸਿਆ, ਗੁਰਿ ਨਾਨਕਿ ਕੀਆ ਪਸਾਉ ਜੀਉ॥ ਆਦਿ ਗੁਰਗਮ ਟਕਸਾਲ ਚੱਲੀ ਜਿਸਦਾ ਅੱਗੇ ਹੁਣ ਤਕ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਉਪੋਦਘਾਤ ਦੇ ਅੰਤ 'ਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ॥ ਇਥੇ ਇਤਨਾ ਹੀ ਕਾਫੀ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਅੰਤ 'ਚ ਨਿਚੋੜ ਪੜ੍ਹ ਵਿਚਾਰ ਲੈਣਾ॥

ਗੁਰੁਸਿੱਖੀ 500 ਸਾਲੀ-ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਗਮ ਟਕਸਾਲੀ ਅਰਥਾਂ ਪਿਛੋਂ ਉੱਤਰਦੀ ਕਲਾ

ਨਵੇ ਸਿੱਖ ਦੂਜੇ ਭਾਉ(ਮਨ-ਮੁਖ) ਆਪਾ ਮੱਤ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੁਬਾਣੀ, ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਅਨੇਕ ਭਾਖਾ 'ਚ ਗ੍ਰੰਥ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਮਤ ਸਿੱਧਾਂਤ ਨੂੰ ਅਯਥਾਰਥ ਭਾਵ: ਇਕ ਦੇਸ਼ੀ (ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਭੇਦ ਦ੍ਵੈਤ ਭਾਵ) ਵਿਚਾਰੀ ਕਾਰਣ ਵਾਹਿਗੁਰੁ ਨੂੰ ਵੀ ਭੇਦਿਆ-ਛੇਦਿਆ ਇਕ ਇਸ਼ਟ ਦੇਵ: ਵੈਸ਼ਣਵ, ਸ਼ੈਵ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ (Cultic) ਦੇਵ (Monotheist God) ਆਦਿਆਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਦੇਸ਼ੀ ਵਿਸ਼ਣੁ, ਰਾਮ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਅਗਿਆਨੀਆ ਤਰ੍ਹਾਂ: ਦੇਸ਼, ਕਾਲ, ਵਸਤੂ, ਕ੍ਰਿਯੀ ਭੇਦੇ-ਛੇਦੇ ਲੋਕ, ਸੱਚ ਖੰਡ ਨਿਵਾਸੀ ਮੰਨਣ ਲਗ ਪਏ ਹਨ॥ ਓਹ ਇਸਾਈ ਅੰਜੀਲ ਕਤੇਬੀ ਤ੍ਰਿ-ਗੌਡ(Trinitarian God, ਕੁਰਾਨ ਖੰਡਨ:6.5.73) ਸਾਰੇ ਧੋਖੇ 'ਚ ਆਏ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਇਕ ਰੱਬ ਪ੍ਰਚਾਰਦੇ ਹਨ! ਭੋਲੇ ਸਿੱਖ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ, ਇਸਾਈਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇੱਕ ਰੱਬ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ: ਪਰ ਅਸਲ 'ਚ ਓਹ ਤਿਨ ਰੱਬ (trinitarian/monotheist cult God lives in heaven) ਵੱਖਰੇ ਸੁਰਗ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਬਸਦਾ ਹੈ। ਐਸੀ ਅੰਨ੍ਹੀ-ਭਗਤੀ ਉਤੇ, ਕੀ ਨਵੇ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਅਕਸ਼ੇਪਕ ਅਨੇਕ ਵਾਕ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੇ? ਜਥਾ ਗੁਰੁਬਾਣੀ:- ਸਤਿਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ ਹੁਕਮੁ ਬੁਝੀਐ, ਤਾਂ ਕੋ ਆਵੈ ਰਾਸਿ॥ ਆਪਿ ਛੁਟੇ ਨਹ ਛੁਟੀਐ, ਨਾਨਕ ਬਚਨਿ ਬਿਨਾਸੁ॥ ਇਸ ਸੱਚੇ ਮਾਰਗ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਭੇਦ-ਛੇਦ ਬਿਨਾ ੧ਓ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਬਾਰ ਬਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਜੀਆਂ ਉਪਦੇਸਿਆ ਹੈ:-

ਮ:1:- ਆਦਿ ਪੁਰਖ ਕਉ ਅਲਹੁ ਕਹੀਐ ਸੇਖਾਂ ਆਈ ਵਾਰੀ...॥

ਮ:5:- ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਗੁਰਿ ਖੋਏ ਭਰਮ॥ ਏਕੋ ਅਲਹੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ॥

ਪਾ:10: ਕਰਤਾ ਕਰੀਮ ਸੋਈ ਰਾਜ਼ਕ ਰਹੀਮ ਓਈ ਦੂਸਰੋ ਨ ਭੇਦ ਕੋਈ ਭੂਲ ਭਰਮ ਮਾਨਬੋ।
ਏਕ ਹੀ ਕੀ ਸੇਵ ਸਭ ਹੀਕੋ ਗੁਰੁਦੇਵ ਏਕ; ਏਕ-ਹੀ ਸਰੂਪ ਸਭੈ ਏਕੈ ਜੋਤਿ ਜਾਨਬੋ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਭ.ਨਾਮ ਦੇਵ:-ਹਿੰਦੂ ਪੂਜੈ ਦੇਹੁਰਾ ਮੁਸਲਮਾਣੁ ਮਸੀਤਿ॥ ਨਾਮੇ ਸੋਈ ਸੇਵਿਆ ਜਹ ਦੇਹੁਰਾ ਨ ਮਸੀਤਿ॥

ਭ.ਕਬੀਰਜੀ:-ਜੋਗੀ ਗੋਰਖੁ ਗੋਰਖੁ ਕਰੈ॥ ਹਿੰਦੂ ਰਾਮਨਾਮੁ ਉਚਰੈ॥ ਮੁਸਲਮਾਨਕਾ ਏਕੁ ਖੁਦਾਇ॥ ਕਬੀਰਕਾ ਸੁਆਮੀ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ॥[143] ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਂਝੇ ਵਿਸ਼੍ਵਧਰਮ ੧ਓ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਿਧਾਂਤ ਬਜਾਏ ਨਵੇਂ ਸਿੱਖ ਮੋਨੋਥੀਇਜ਼ਮ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਇਕ ਦੇਸ਼ੀ ਰੱਬ ਜੋ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਬਾਣੀ ਨਿਖੇਦੇ ਭੇਦ-ਛੇਦ ਵਾਲਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ, ਸੋਚਣ, ਕੀ ਓਹ ਠੀਕ ਸਮਝੇ ਹਨ? ਬਾਰ ਬਾਰ ਦੇਖ ਚੁਕੇ ਹਾਂ, ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਧਰਮਾਂ ਤੋਂ ਅੱਡ ਨਿਗਮ-ਆਗਮ ਤਰਕ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ '1' ਦਾ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਲਕਸ਼ ਅਰਥ ਹੈ: ਏਕੋ ਏਕੁ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਈ ਹਉਮੈ ਗਰਬੁ ਵਿਆਪੈ॥ ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਏਕੁ ਪਛਾਣੈ ਇਉ ਘਰੁ ਮਹਲ ਸਿਞਾਪੈ॥

ਗੁਰੁਗਮ ਤੋਂ ਟੁਟੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਵਿਆਪੀ ੧ਓ ਛੱਡ ਘਟੀਆ ਅਨਿਤ ਇਕ ਦੇਸ਼ੀ(Monotheist) ਇਸ਼ਟ ੧ਓ ਦੇਸ਼, ਕਾਲ ਭੇਦ, ਛੇਦ ਅੰਤ ਮਰਣ ਵਾਲਾ ਮੰਨਣ ਲਗ ਪਏ॥ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਸ਼ਾਸਤ੍ਰ (Holy Canon) ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਗਿਆਨੀ ਜਾਣਦੇਨੇ, ਭੇਦ ਛੇਦ ਦਾ ੧ਓ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਗੁਰੁਮਤ ਨਹੀਂ ਜੋ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਚਾਰਕ, ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਭੌਤਕ ਸਾਇੰਸ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦੀ ਰੀਸ ਹਨ॥ ਸੋਚੋ: ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਤਰਕੀ ਸੁਤੇ ਸਿੱਧ ਵਸਤੂ ਕੀ ਹੈ? ਤਰਕ ਰਾਹੀਂ ਲੱਭਦਾ ਹੈ

1. '1' ਇੱਕ=੧ਓ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਵਿਆਪਕ (One=Omnia: sky) ਕਟੇ ਬਢੇ ਟੋਟੇ ਬਿਨਾ, ਚੇਤਨ:ਅਭੇਦ-ਅੱਛੇਦ, ਵਿਸ਼੍ਵ ਤੇ ਵਿਸ਼੍ਵ ਅਧਾਰ ਹੈ॥
2. ਵਿਸ਼੍ਵ: ਸੁਤੈ ਸਿੱਧ ਜੜ (inanimate space, sky) ਅਕਾਸ਼ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਸਾਰੇ ਵਿਆਪਕ ਇੱਕੋ '1' ਹੀ ਹੈ;
3. ਵਿਸ਼੍ਵ: ਸੁਤੈ ਸਿੱਧ ਵਿਆਪਕ ਵਿਸ਼੍ਵ ਤਰਕ ਪ੍ਰਤੀਤ ਸੱਤ ਤਾਂ ਹੈ: ਪਰ, ਤ੍ਰਿਭੇਦਾਂ: ਸ੍ਰਜਾਤਿ, ਵਿਜਾਤਿ, ਸ੍ਵਗਤਿ ਕਾਰਣ ਅਭੇਦ ਨਹੀਂ ;
4. ਵਿਸ਼੍ਵ: ਸੁਤੈ ਸਿੱਧ ਵਿਆਪਕ/ਵਿਭੂ ਵਿਸ਼੍ਵ ਤਰਕ ਕਾਰਣ: ਤ੍ਰੀਕਾਲ: ਦੇਸ਼,ਕਾਲ: ਕੱਟੇ ਬਢੇ ਕਾਰਣ ਅੱਛੇਦ ਨਹੀਂ;
5. ਵਿਆਪਕ ਚੇਤਨ ਦ੍ਰਸ਼ਟਾ ਸਾਰੇ ਭੇਦ ਛੇਦਾਂ ਅਸਥੂਲ-ਸੂਖਮ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਵਸਤੂਆਂ 'ਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ੧ਓ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਸਦੀਵੀ ਸਤਿ ਹੈ;
6. ਵਿਸ਼੍ਵ ਸਮਸ਼ਟੀ-ਵਿਅਸ਼ਟੀ ਸਮੁੰਦ੍ਰ-ਬੂੰਦ ਤਰ੍ਹਾਂ ੧ਓ ਸਚਿੱਦਾਨੰਦ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਆਤਮ-ਦ੍ਰਸ਼ਟਾ(Conscious seer) ਸਾਰੇ ਜੜ (inanimate) ਜੀਵ ਘਟ-ਪਟ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼੍ਵ ਦਾ ਧੇਜ (object) ਹੈ ॥ (ਦੇਖੋ ਗਜਾਨ ਧਜਾਨ ਸਿਮਰਣ ਜੁਗਤਿ)॥

143. ਪੁਨ੍ਹੈ.ਓ.ਪੰ.੧੦੭੪:੧੨। ਅ.ਪੰ.੬੬੩:੧੭। ਏ.ਪੰ.੨੬੫:੩-। ਸ.ਪੰ.੧੬੧:੯।ਹ.ਪੰ.੧੪੧੨:੧੮। ਕ.ਪੰ. ੯੩੨:੧੧। ਖ.ਪੰ. ੨੩੨:੧। ਗ.ਪੰ. ੩੫:੯।ਘ.ਪੰ. ੭੯:੪।ਛ.ਪਪ੬:੯।ਚ.ਭਾਗੁਵਾ. ੧:੨੪:੧। ਛ.ਸ਼੍ਰੀਗੁਗ੍ਰੰਜੀ.ਪੰ. ਪ੯੯:੬। ਜ.ਪੰ.੭੬੩:੭।ਝ.ਪੰ.੧੨੯੯:੧੪ । ਵ.ਪੰ. ੪ਪਪ:੬ । ਟ.ਪੰ. ੧੦੯੩: ੩।ਠ.ਪੰ. ੯੩੦:੧੦॥ ਦਗੁਗ੍ਰੰਜੀ.ਅਕਾਲ ਉਸਤੁਤ:੧ਪ।੮ਪ।?.ਸ਼੍ਰੀਗੁਗ੍ਰੰਜੀ.ਪੰ. ੮੭ਪ:੪। ?.ਪੰ.੧੧੬੦:੪॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ: ਧਿਆਤਾ ਚੇਤਨ ਤੂੰ (ਤ੍ਵੰ) ਪਦ ਅੰਦਰ ਆਤਮਾਂ ਦਾ ਬੋਧਕ ਹੈ। ਧਿਆਨ ਕ੍ਰਿਯਾ ਬੋਧਕ ਹੈ, ਲਖਸ਼ ਗਿਆਨ ਬੋਧਕ ਵੀ ਹੈ॥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੂ ਅੰਦਰ-ਬਾਹਰ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ,ਜਦ ਤਕ ਦੋਨੋਂ ਅਜਾਤ-ਤ੍ਰੈਵਾਦ (ਵਿਵਰਤਾਦਿ) ਅਤੇ ਆਭਾਸ-ਤ੍ਰੈ ਵਾਦ ਦੇ ਮਹਾਂਰਹੱਸ ਰਾਹੀਂ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਦਿਤੇ ੧ਓ ਦੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਪਰਮਤੱਤ(ਨਿਚੋੜ) '1' ਨਹੀਂ ਸਮਝੇ॥ ਜਨਮ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਅਗਿਆਨੀ ਹਨ ਜੋ, ਤੂੰ (ਤ੍ਵੰ ਪਦ) ਲਕਸ਼ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹਨ, ਕਿ ੧ਓ ਦਾ ਵਾਚ ਅਰਥ ਅਣਜਾਨ ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦਸਦੀ ਹੈ: ਮਾਨੁਖ,ਬਨੁ,ਤਿਨੁ,ਪਸੂ,ਪੰਖੀ ਸਗਲ ਤੁਝਹਿ ਅਰਾਧਤ॥ ਪਰ '੧ਓ ਦਾ ਗਿਆਨੀ ਸ਼ਕਤ ਅਰਥ ਕੇਵਲ ਤੂੰ/ਸੋਹੰ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਨਾਲ ਮੈ/ਹੰਸਾ ਉਲਟ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪਰਮ-ਤੱਤ ਨਿਸਕਰਸ਼ '1' ਨਾਨਕ ਸੋਹੰ-ਹੰਸਾ ਜਪੁ ਜਾਪਹੁ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਤਿਸੈ ਸਮਾਹਿ॥ ਕਢਦੇ ਹਨ; ਜਥਾ:-ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਏਕੁ ਪਛਾਣੈ, ਇਉ ਘਰੁ ਮਹਲੁ ਸਿਞਾਪੈ॥ ਇਹ ਵੀ ਨਿਗਮ-ਆਗਮ ਤਰਕ ਰਾਹੀਂ ਸਿਧਾਂਤ ਸਿੱਧ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ '1 ਸਤਿ' ਨਿੱਤ ਹੈ, ਉਸ ਕਾਰਣ ਤਰਕ ਸੁਤੈ ਸਿੱਧ ਹੈ॥ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਤਰਕ ਰੀਤੀਆਂ ਨਾਲ ਖੰਡ ਅਨ੍ਹੈ ਲੜੀ ਚਲਦੀ ਦਿਖਾਂਦੇ ਹਾਂ :-

ਖੰਡ ਅਨ੍ਹੈ ਵਿਧੀ:- 1.'1 > '; 2.'1 ਸਤਿ'; 3.'1 ਨਾਮੁ'; 4.'1 ਕਰਤਾ'; 5.'1 ਪੁਰਖੁ'; 6.'1 ਨਿਰਭਉ'; 7.'1 ਨਿਰਵੈਰੁ'; 8.'1 ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ'; ('1 ਅਕਾਲ';'1.ਮੂਰਤਿ'); 9.'1 ਅਜੂਨੀ'; 10.'1 ਸੈਭੰ';11. '1 ਗੁਰ' ; 12.'1 ਪ੍ਰਸਾਦਿ'; 13.'1 ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ'॥

ਐਥੇ ਟੀਕਾ ਨਹੀ ਹੋ ਰਿਹਾ, ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਿੱਚ ਭਾਸ਼ ਲਿਖ ਚੁਕੇ ਸੀ ਜੋ ਅਜੇ ਛਾਪਿਆ ਨਹੀ॥ ਇਹ "ਦਸ ਮੂਲ" ਅਤੇ 170 ਸੰਬੰਧੀ ਟੀਕੇਆ ਵਿੱਚੋਂ ਜੋ ਵਿਸ਼ੇਸ ਵਿਲੱਖਣ ਹਨ ਕੇਵਲ ਓਹ ਪਦਾਰਥ ਇਸ ਟਿੱਪਣੀ ਭੁਮਿਕਾ ਤੇ ਉਪੋਦਘਾਤ 'ਚ ਢਕਣ ਲਈ ਲਿਖਕੇ ਸੰਕੇਤਿਤ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਪੋਧਘਾਤ ਦਾ ਮੰਤਵਜ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਦਾ '1' ਦਰਸ਼ਨ ਤਰਕ ਰਾਹੀਂ ਸਿਧਾਂਤ ਸਾਫ ਦੇਖੇ, ਮਸਲਨ :-

ਮ:1:-ਗੁਰਮਤਿ ਅਲਖੁ ਲਖਾਈਐ, ਊਤਮ ਮਤਿ ਤਰਾਹਿ॥ ਨਾਨਕ ਸੋਹੰ ਹੰਸਾ ਜਪੁ ਜਾਪਹੁ, ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਤਿਸੈ ਸਮਾਹਿ॥

ਮ: 1॥ ਆਪੇ ਪਟੀ, ਕਲਮ ਆਪਿ,ਉਪਰਿ ਲੇਖੁ ਭਿ ਤੂੰ॥ ਏਕੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ:ਦੂਜਾ ਕਾਹੇ ਕੂ॥

ਪਉੜੀ॥ ਤੂੰ ਆਪੇਆਪਿ ਵਰਤਦਾ ਆਪਿ ਬਣਤ ਬਣਾਈ॥ ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਦੁਜਾ ਕੋ ਨਹੀ: ਤੂ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ॥

ਏਹੀ ਸਿਧਾਂਤ ਪੰਚਮ ਰੂਪ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵਜੀ ਨੇ ਹੋਰ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਰੂੜੀ-ਯੋਗ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ:- ਸਲੋਕੁ॥ ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਪ੍ਰਭੁ ਏਕੁਹੈ:ਦੂਸਰ ਨਾਹੀ ਕੋਇ॥ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਬਲਿਹਾਰਣੈ,ਜਲਿ ਥਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਸੋਇ॥

ਪੁਰਾਣੇ ਵੇਦ ਕਾਲ ਦੀ ਰੂੜੀ ਬਾਣੀ ਅਰਥ: ਕਾਰਣ ਤੇ ਕਰਣ (ਕਾਰਜ)ਦੋਨੋਂ ਸ਼ਬਦ ਰੂੜੀ-ਯੋਗ ਬਾਣੀ ਇਕੋ ੧ਓ ਦਾ ਹੈ, ਅਗੇ ਵਰਣਨ ਹੈ॥ ਐਥੇ ਦੂਜਾ ਭਾਵ(ਭੇਦ ਦ੍ਵੈਤ ਵਾਦ) ਭਾਰਤੀ ਆਸਤਿਕ ਚਾਰ/ਪੰਜ ਈਸ਼੍ਵਰ ਵਾਦੀ ਮਤ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਸਮਕਾਲੀ ਭੰਡੇ ਸੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ,

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮ:5:- ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਸਾਸਤ੍ਰ ਬੇਦ ਪੁਰਾਣ॥ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਕਰਹਿ ਵਖਿਆਣ॥ ਜੋਗੀ[1] ਜਤੀ[2] ਬੈਸਨੋ[3] ਰਾਮਦਾਸ[4] ॥ ਮਿਤਿ ਨਾਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਅਬਿਨਾਸ॥ ਸ.144

ਇਹ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਕ ਅਬਿਨਾਸੀ ਅਭੇਦ-ਅਛੇਦ '1' ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਗਮ-ਆਗਮ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਹੋ ਚੁਕਾ ਸੀ ਕਿ ੧ਓ ਦੇਸ਼, ਕਾਲ, ਵਸਤੂ ਭੇਦ ਛੇਦ ਬਿਨਾ ਹੈ ਪਰ ਆਮ ਅਤੇ ਹੰਕਾਰੀ ਖੋਜੀ ਕੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ? ਖਟਦਰਸ਼ਨ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ 'ਚ ਦ੍ਵੈਤ ਵਾਦ ਸ਼ੈਵ-ਸ਼ਾਕਤ, 12 ਪੰਥੀ ਜੋਗੀ ਵੈਸ਼ਣਵ:

ਪੰਜੇ ਵੇਦਾਂਤ ਆਚਾਰਿਜ, ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਦ੍ਵੈਤਵਾਦੀ, ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀ ਸਮਕਾਲੀ ਸੇ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਦੁਬਾਰਾ ਯਾਦ ਕਰਾਂਦੇ ਹਾਂ:-

1. ਰਾਮਾਨੁਜ ਕਰਤਾ ਵਸਿਸ਼ਟ-ਅਦ੍ਵੈਤ ਸਿੱਧਾਂਤ। 2.ਨਿੰਮਬਾਰਕ ਕਰਤਾ ਦ੍ਵੈਤ-ਅਦ੍ਵੈਤ ਸਿੱਧਾਂਤ। 3.ਮਾਧਵ ਅਸਲੀ ਦ੍ਵੈਤ ਸਿਧਾਂਤ । 4.ਵੱਲਭ ਕਰਤਾ ਸ਼ੁੱਧ-ਅਦ੍ਵੈਤ ਸਿੱਧਾਂਤ। ਇਹ ਪਹਲੇ ਸ਼ਾਰੇ ਮਿਲਾਕੇ: 5.ਚੇਤਨ ਦਾ ਮਿਸ਼੍ਰਤ ਦ੍ਵੈਤ ਸਿੱਧਾਂਤ ਵੀ ਸੰਕੇਤਿਤ ਹੈ॥

ਨੋਟ 1:ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਇਤਿਹਾਸ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਮਧ ਕਾਲੀ ਇਤਿਹਾਸ ਪ੍ਰਥਾਇ ਦਾ ਧਿਆਨ ਪਾਠਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਰਖਣ:- ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤ ਸਮਰਾਟ ਅਸ਼ੋਕ(ਪੂਰਬ ਈਸ੍ਵੀ ਸੰਨ 273-232)ਦੀ ਕਲਿੰਗਾ ਯੁੱਧ ਰਾਹੀਂ ਨਸ਼ਟ ਭ੍ਰਸ਼ਟਤਾ ਖੂੰਨ ਖਰਾਬਾ ਦੇਖ, ਐਸਾ ਵਿਰਕਤ ਹੋਇਆ, ਕਿ ਆਪਣਾ ਆਸਤਿਕ ਈਸ਼੍ਵਰ ਵਾਦ ਧਰਮ ਤਿਆਗ,ਨਾਸਤਿਕ ਅਨੀਸ਼੍ਵਰ ਵਾਦੀ ਬੋਧੀ ਅਹਿੰਸਾ ਪਰਮੋ ਧਰਮ ਅਪਨਾਇਆ, ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਬੇਅੰਤ ਮਾਯਾ ਦਾਨ ਕੀਤੀ॥ ਦੱਖਨ,ਉੱਤਰ,ਪੂਰਵ ਏਸ਼ਿਆ ਚੀਨ ਤਕ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਭੇਜੇ॥ ਭਾਰਤ ਸਮਰਾਟ ਦੀ ਥਾਪਨਾ ਨੂੰ ਕੌਣ ਥੰਮ ਸਕਦਾ ਸੀ? ਉਸਦਾ ਫਲ ਸਦੀਆਂ ਉਪਰ ਰਹਿਆ॥ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਅਨੀਸ਼੍ਵਰਵਾਦ ਬਹੁਤ ਫੈਲਿਆ: ਈਸ਼੍ਵਰ ਵਾਦ ਕਿਨਾਰੇ ਰਹਿ ਗਇਆ॥

ਭਾਰਤ ਸਮਰਾਟ ਅਸ਼ੋਕ ਦੀ ਅੱਧੀ-ਸਹੰਸ੍ਰਾਬਦੀ ਪਿਛੋਂ ਆਸਤਿਕ ਈਸ਼੍ਵਰ ਵਾਦੀ ਸ਼ੈਵ ਤਰਕ-ਅਚਾਰਜ ਗੌੜਪਾਦ ਨੇ ਗਰੀਬੀ ਦਾਵੇ ਨਾਲ ਤਿਨੋ ਬੋਧੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਏ: 1.ਸੌਤਾਂਤ੍ਰਿਕ, 2.ਖਿਣਿਕ-ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਅਤੇ 3.ਸ਼ੂੰਨ ਵਾਦੀ ਅਨੇਕ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨਾਲ ਦਿਗਵਿਜੈ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਰਥ ਅਟੂਟ ਰੂਪ 'ਚ ਤਿੰਨ, ਚਾਰ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸ਼ਿਸ਼ਜਾਂ ਦਿਗ-ਵਿਜੈ ਨਾਸਤਿਕ-ਆਸਤਿਕ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਆਰੰਭਿਆ, ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉੱਤਰ ਮੰਗੇ: 1.ਜੇ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਜੀਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਭਾਸਦਾ ਕੀ ਹੈ? 2. ਤੁਸੀ ਕਰਮ ਤੇ ਫਲ ਮਨਦੇ ਹੋ ਪਰ ਜੀਵਾਤਮਾ ਨਹੀਂ, ਫੇਰ ਪੁਨਰ ਜਨਮ ਕੈਸਾ? 3.ਜੇ ਆਤਮਾ ਅਨੱਤ ਹੈ ਤਾਂ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਕਿਥੇ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ? ਅਨੇਕ ਤਰਕ ਸ਼ਾਲਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਜੋ 1.ਗੌੜ-ਪਾਦ,2.ਗੋਵਿੰਦ-ਪਾਦ ਤੇ 3.ਸ਼ੰਕਰ ਦਸ਼-ਨਾਮ-ਸੰਨਿਆਸੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਕਰਤਾ, ਤੇ ਚਾਰ ਧਾਮਾਂ 'ਚ ਚਾਰ ਮਠਾਧੀਸ਼ਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਨਾ ਦੇ ਸਕੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਿਸ਼ਜਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਸਤਿਕ ਈਸ਼੍ਵਰ ਵੇਦ ਧਰਮ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦੇ ਚਾਰੇ ਧਾਮਾਂ 'ਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰਿਕ ਤੇ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਹੀਲੇ ਕੀਤੇ॥ ਪਹਿਲੋ ਪਹਿਲ ਖਟਦਰਸ਼ਨ ਨਾਸਤਿਕ ਅਨੀਸ਼੍ਵਰੀ ਬੋਧੀ ਸ਼ੂੰਨ ਵਾਦੀਆਂ ਉੱਤੇ ਸੰਕਰ ਨੇ ਦਿਗਵਿਜੈ ਪਾਈ॥ ਉਸ ਨੇ ਬੋਧੀਆਂ ਨਾਲ ਨਿਰੋਲ ਆਗਮ ਤਰਕ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂਦੀ ਆਗਮ ਤਰਕ ਔਖਧੀ ਰਾਹੀਂ ਨਿਰਉੱਤ੍ਰ ਕੀਤਾ॥ ਫੇਰ ਦੋਨੋਂ

144. ਪੁਨ.ਓ.ਪੰ.੧੦੬੩:੩ ।ਅ.ਪੰ.੧੨੯੧:੧੩-੧੯। ਏ. ਮ:ਪ.ਪੰਨਾ:੨੭੬:੧੮।ਸ.ਪੰ.੮੬੭:੧੦॥ਆਦਿ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਿਗਮ-ਆਗਮ ਤਰਕ ਵਿਧਾਨ ਸਮੰਨ੍ਹੈ ਰਾਹੀਂ ਅਥਰਵ ਵੇਦੀ ਮਾਂਡੂਕਯ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਗੌੜ ਕਾਰਕਾ ਤੇ ਆਪਣੇ(ਸ਼ੰਕਰ)ਭਾਸ਼ ਵੇਦ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅਦ੍ਵਿਤੀਯ ਈਸ਼੍ਵਰ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਕਰ ਦਿੱਖਾਇਆ॥ ਫੇਰ ਸ਼ੰਕਰ ਨੇ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਸਿਧਾਂਤੀ ਬੋਧੀ ਕਰਮ ਕਾਂਡੀ ਪੁਰਖ-ਇਸਤ੍ਰੀ ਧੰਮ ਪਾਦ(ਧਰਮ ਪਾਦ) ਭੀਖਕ (ਭਿਕਸ਼ੂ) ਵਿਧਾਨ ਆਪਣਾ, ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਆਮ ਜਨਤਾ ਬੋਧੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵੇਦ ਪੁਰੁਸ਼ਾਰਥ ਸੰਨਿਆਸ ਆਸ਼੍ਰਮ ਮਨੁਖ ਜਨਮ ਦਾ ਅੰਤਲਾ ਸਿਧਾਂਤਕ ਲਕਸ਼ ਦਿਖਾ, ਬੋਧੀਆਂ ਦਾ ਹੀ ਲਕਸ਼ ਜਤਾ, ਬੌਧ ਧਰਮ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਤਿ ਭੂਮੀ 'ਚ ਆਗਮ ਤਰਕ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਮੁਕਾ ਦਿਤਾ ਪਰ ਧਿਆਨ ਰਹੇ; ਬੋਧੀ ਧਰਮ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਉੱਤਰ, ਦੱਖਨ, ਪੂਰਵ ਏਸ਼ਿਆ ਚੀਨ, ਦਖਣੀ-ਪੂਰਵ ਜਾਵਾ ਆਦਿ ਦ੍ਵੀਪਾਂ ਤੇ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਹੁਣ ਤਕ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ॥

ਇਸਤ੍ਰਾਂ ਫੇਰ ਵੇਦ ਸਿਧਾਂਤ ਜਗਾਯਾ ਤੇ ਸ਼ੈਵ ਈਸ਼੍ਵਰਵਾਦੀ ਤਰਕ ਆਚਾਰਜਾਂ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਸ਼ੰਕਰ ਅਚਾਰਿਆਂ ਲੜੀਆਂ ਚਲੀਆਂ॥ ਗੌੜ-ਸ਼ੰਕਰ ਆਦਿਆਂ ਨੇ ਫੇਰ ਵੇਦ ਮਾਨਜ ਈਸ਼੍ਵਰਤਾ ਥਾਪਣ ਲਈ ਪਹਿਲੋ ਪਹਿਲੇ ਨਾਸਤਕ ਬੋਧੀਆਂ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦਾ ਨਿਰੋਲ ਬੌਧੀ ਆਗਮ ਤਰਕ ਥਾਪ, ਸਿਖੇ ਚੇਲੇਆਂ ਰਾਹੀ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰਿਹਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਗੌਤਮ ਬੋਧੀ ਅਨੁਭਵ ਪਾਈ: ਉਸੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਮਨਣ ਵਾਲੇ ਬੋਧੀ ਕੇਵਲ ਆਗਮ ਤਰਕ ਨਾ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੰਕਰ, ਤੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਗਮ-ਆਗਮ ਦੋਨੇਆਂ ਦਾ ਸਮੰਨ੍ਹੈ ਕਰ ਮੁਕਾਬਲੇ ਆਪਣਾ ਆਸਤ੍ਰਿਕ ਅਦ੍ਵੈਤ(ਨਾ-ਦੋ ਦਾ) ਸਿਧਾਂਤ ਕੈਮ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰੇਆ॥ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਸਾਇੰਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਤਰਕ-ਨਿਆਯ ਰਾਹੀਂ ਅਤਿ ਸੰਖੇਪ ਨਮੂਨਾ ਦਿਖਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਜਥਾ:- ਆਗਮ ਤਰਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ:-

1:- ਆਪਣੀ ਮੋਟਰ ਨਹੀਂ ਚਲੀ;ਇਸਦੇ ਮੁਖ ਦੋ ਕਾਰਣ ਹੋ ਸਕਦੇ ਨੇ:1.ਬੈਟਰੀ ਖਤਮ ਹੈ ਜਾਂ 2.ਪਟ੍ਰੋਲ ਟਾਂਕੀ ਖਾਲੀਹੈ।ਅਨੁਭਵ ਹੋਯਾ: ਪਟ੍ਰੋਲ ਟਾਂਕੀ ਖਾਲੀਹੈ ॥ ਇਹ ਤਰਕ ਕਾਰਣ ਇਸ ਪ੍ਰਤਖ ਅਨੁਭਵ ਨਾਮ ਨਿਗਮ ਛਾਲ ਹੈ॥ਇਹ ਇਕ ਜਣੇ ਦਾ ਪ੍ਰਤਖ ਅਨੁਭਵ ਨਿਗਮ ਤਰਕ ਹੈ॥ ਜਦ ਅਨੇਕ, ਵਿਸ਼੍ਵ ਵਿਖਿਆਤ ਹੋਵੇ, ਓਹੀ ਦਰਖਤ-ਬਣ ਨਿਆਯ ਤਰਕ, ਜਾਂ ਨਿਗਮ ਤਰਕ ਹੈ ॥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਨੋ ਆਗਮ ਤੇ ਨਿਗਮ ਤਰਕ ਬਣ-ਵ੍ਰਿਖ ਬੂੰਦ-ਸਮੁੰਦਰ ਆਦਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਾਂ ਦੇ ਵਿਜਸ਼ਟੀ ਅਤੇ ਸਮਸ਼ਟੀ ਲਕਸ਼ ਬੋਧਕ ਹਨ॥ ਇਸਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਧ ਅਗਮ-ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਤਰਕ ਕਥਨ ਪ੍ਰਤਖ ਅਨੁਭਵ ਪ੍ਰਚਾਰਦੇ ਸਨ॥ ਇਹ ਗੌੜ-ਸ਼ੰਕਰ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਜਜ ਵੇਦ ਦਾ ਮੁੱਖ ਤਾਤਪਰਜ ਸਿੱਧਾਂਤ ਨਿਰੋਲ ਬੌਧੀ ਆਗਮ ਤਰਕ ਰਾਹੀਂ ਅ-ਦ੍ਵੈਤ (ਨਾ ਦੋ=1) ਵਾਦ ਥਾਪਿਆ, ਤੇ ਦਸ਼-ਨਾਮ-ਸੰਨਿਆਸੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਦੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਲਿਤੇ ਬਰਤੇ ਹਨ॥

2:- ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕਈ ਸਦੀਆਂ ਪਿਛੋ ਵੈਸ਼ਣ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਰਾਮਾਨੁਜ ਨੇ ਸ਼ੰਕਰ (ਪਿੱਛੋਂ ਚੇਲੇ ਖੰਡਨ/ਮੰਡਨ ਮਿਸ਼੍ਰ ਸਰੇਸ਼੍ਵਰ ਨੇ ਚਾਰ ਧਾਮ ਚਾਰੇ ਸ਼ੰਕਰ ਆਚਾਰਯਾਂ) ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਦਿਗਵਿਜੈ ਤਰਕ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਰਥ ਕਰਣ ਲਈ ਸ਼ੰਕਰ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਧਾਰ ਮੰਨਕੇ: ਫੇਰ ਗੌੜ-ਸ਼ੰਕਰ ਭਾਸ਼ ਕੀਤੇ ਵੇਦ ਪ੍ਰਥਾ ਦੇ ਤਿਨ ਮਹਾਸ਼ਾਸਤ੍ਰ(ਪ੍ਰਸ਼ਥਾਨ ਤ੍ਰੈ: 10-12 ਉਪਨਿਸ਼ਦ, ਉੱਤਰ ਮਿਮਾਂਸਾ ਵੇਦਾਂਤ ਦਰਸ਼ਨ ਸੂਤ੍ਰ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਭਗਵਾਦ-ਗੀਤਾ) ਦੇ ਭਾਸ਼ਯ/ ਟੀਕੇ ਉਤੇ ਮੂਲ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਬਾਣੀ ਮੰਤ੍ਰ, ਸੂਤ੍ਰਾਂ, ਸ਼ਲੋਕ ਪਾਠਾਂਦੇ ਪਦ ਛੇਦ ਕਰ ਅਰਥ ਕੀਤੇ॥ ਪਿਛੋਂ ਫਰਕ ਨਾਲ ਤਰਕ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਕਹਿ, ਵੈਸ਼ਣਵ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਕਈ ਦ੍ਵੈਤ ਮਤ ਥਾਪੇ॥ ਪਰ ਆਂਮ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿਧਾਂਤਿਕ ਬਹੁਤ ਭਰਮ ਪਾਇਆ॥ ਸ਼ਿਵ ਮਤ ਸ਼ੰਕਰ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਅਧਾਰ ਸ਼ਰਿ-ਮਿਥਿਆ ਸਿੱਧਾਂਤ ਬਣਾ, ਉਸੇ ਦੇ ਖੰਡਨ ਲਈ ਵੈਸ਼ਣਵ ਰਾਮਾਨੁਜ ਉਠਿਆ। ਫੇਰ ਪਿਛੋਂ ਚਾਰ ਵੈਸ਼ਣਵ ਆਚਾਰਜਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਚੱਲੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੇਵਲ ਓਹੀ ਤਿੰਨ ਵੇਦਿਕ ਪ੍ਰਸਿਧ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਮੂਲ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਪਦ ਛੇਦਾਂ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਅਪਣੇ ਦੂਜਾ-ਭਾਉ/ਦ੍ਵੈਤ ਨਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਬੁਝਕੇ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਲਈ ਅਦ੍ਵੈਤ ਸ਼ਬਦ ਜੋੜਿਆ ਤੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਨਾਮ ਸਿਧਾਂਤ ਰਖੇ, ਜਿਵੇਂ: ਵਸਿਸ਼ਟ-ਅਦ੍ਵੈਤ, ਦ੍ਵੈਤ-ਅਦ੍ਵੈਤ, ਸ਼ੁੱਧ-ਅਦ੍ਵੈਤ, ਆਦਿ ਸੰਪ੍ਰਦਾਏ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਹੁਣ ਵੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ॥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇਆਂ ਦਾ ਮੁਖ ਫਰਕ ਕੇਵਲ ਪਦ ਛੇਦ ਮਹੱਤਾ-ਤਰਕ ਕਾਰਣ ਹੀ ਹਨ॥ ਇਸ ਭਾਰਤੀ ਦੂਜੇ-ਭਾਉ/ਦ੍ਵੈਤ ਚਾਲ ਰੋਕਨ ਲਈ ਪੁਰਾਣੇ ਟਕਸਾਲੀ ਸਿਖਿਆ ਦੋਨੋ ਤਰਕ ਅਤੇ ਪਦ ਛੇਦ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਸੰਬੰਧੀ ਮੁੱਖ ਰਹੀ॥

3:- ਕਈ ਸਦੀਆਂ ਬੋਧੀ ਵਿਗਜਾਨ(ਪਹਿਲੇ ਬੌਨ ਤਿਬਤ-ਨਿਪਾਲ)ਧਰਮ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ,ਤੇ ਦਸ਼ ਨਾਮ ਸਨਿਆਸੀ, ਤ੍ਰਿ-ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ ਕ੍ਰਾਂਤੀ 101 ਸਿੱਧ-ਨਾਥ ਜੋਗੀਆਂ ਦਬਦਬਾ ਸੰਪੂਰਣ ਭਾਰਤੀ ਹਿਮਾਲਯ ਤੋਂ ਸਮੁਦ੍ਰ ਤਕ ਜ਼ੋਰ ਰਹਿਆ॥ 12ਵੀਂ ਸਦੀ ਪਿਛੋਂ ਖਟ ਦਰਸ਼ਨ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ'ਚ ਉਤਸ਼ਾਹ ਆਪਣੇ ਮਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨੂੰ ਫੈਲਾਨ ਦਾ ਹੋਇਆ॥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਇਕ-ਇਸ਼ਟ ਦੇਵ ਭਗਤੀ "ਤਰਕ ਬੁਧੀ ਵਿਕਾਸੀ" ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਰਾਮਾਨੁਜ ਨੇ ਸ਼ੰਕਰ ਅਸਥਿਤ ਵੇਦਦੇ ਅੰਤਮ ਲਕਸ਼ ਨਾ-ਦੋ=1 ਨੂੰ ਵੇਦ ਕਹੇ ਤ੍ਰਿ-ਕਾਂਡ: 1.ਕਰਮ, 2.ਭਗਤੀ ਅਤੇ 3.ਗਿਆਨ ਕਾਂਡਾਂ ਦਾ ਕ੍ਰਮ ਸਮੁਚੈ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਮੰਨਿਆ ਪਰ ਗੌੜ ਦੇ ਅਜਾਤ-ਤ੍ਰੈ ਵਾਦ ਅਪਰੋਕਸ਼ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਮਗਰੋਂ ਰਾਮਾਨੁਜ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਦੋ: 1.ਕਰਮ ਅਤੇ 2.ਭਗਤੀ ਕਾਂਡ ਤਰਕ ਰਹੀਂ ਅਸੰਭਵ ਮੰਨੇ॥ ਰਾਮਾਨੁਜ ਨੇ ਕੇਵਲ ਖੁਸ਼ਕ ਤਾਰਕਿ ਪਰੋਕਸ਼ ਗਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਲ ਅਪਰੋਕਸ਼ ਗਿਆਨ ਦਾ ਅੰਤਮ ਲਕਸ਼ ਕੇਵਲ ਚਾਰ ਸਗੁਣ ਮੋਕਸ਼ ਹੀ ਸਿੱਧ ਹੋਣੇ ਮੰਨੇ ॥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਰੋ ਵਾਰੀ ਪੰਜੇ ਬੈਸਨੋਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਲਪਿਤ ਤਰਕ ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਸਿੱਧਾਂਤ ਰਚਕੇ ਅੱਡ ਨਾਮ,ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਇਸ਼ਟ ਦੇਵਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਸਗੁਣ ਸਾਕਾਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਕਹੀ ਮੁਕਤੀਆਂ ਮਨੀਆਂ॥ ਪਹਿਲਾਂ ਆਸਤਿਕ ਵੈਸ਼ਨੋ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਰਾਮਾਨੁਜ ਆਚਾਰਜ ਨੇ ਸ਼ੈਵ ਸੰਨਿਆਸ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਸ਼ੰਕਰ ਆਚਾਰਜ ਮੁਕਾਬਲੇ ਅਦ੍ਵੈਤ ਵਾਦ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਪਰੰਪਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਲਈ, ਅਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਈ ਭਾਗਵਤ ਪੁਰਾਣਕਿ ਗਲਤ ਸਮਝੀ ਭਗਤੀ ਥਾਪਣ ਲਈ ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ-ਅਦ੍ਵੈਤ ਸਿਧਾਂਤ ਤਰਕ ਰਚਿਆ॥ ਉਸ ਮਗਰੋਂ ਹੋਰ ਵੈਸ਼ਣਵਾਂ ਨੂੰ ਹੌਸਲਾ ਹੋਇਆ, ਜੋ ਸ਼ੈਵ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਵੈਸ਼ਨੋਆਂ ਨਾਲ ਖੰਡਨ ਮੰਡਨ ਦਿਗਵਿਜੈ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ॥ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ (ਪ੍ਰਾਂਤ) ਦੇ ਪੰਜੇ ਵੈਸ਼ਣੋ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਆਚਾਰੀਆ ਭਾਰਤ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕੁੰਭਾਦਿ ਧਰਮ ਪਰਵਾਂ ਤੇ ਨਾਮ, ਖਿਆੜੀ ਪਾਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਸਮਝ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ੰਕਰ ਛਾਂਟੇ "ਵੇਦ ਪ੍ਰਸਥਾਨ-ਤ੍ਰਿ" ਉਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਯ ਲਿਖੇ, ਪ੍ਰਚਾਰੇ ਜੋ ਸਾਰੇ ਹੁਣ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਤੇ ਮਾਨ ਪਾ ਚੁਕੇ ਹਨ॥

4: ਏਹ ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨ ਅਧਾਰਕ ਪ੍ਰਥਾਇਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼ੁਗੁਰੂ ਨਾਨਕ- ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘਜੀ ਨੇ ਸਾਰੇਆਂ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਤਰਕਹੇਤੂ ਦਿਖਾ, ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਹੇ, ਜਥਾ:- ਹਰਿ ਦਰਸਨੁ ਪਾਵੈ ਵਡਭਾਗਿ॥ ਗੁਰਕੈ ਸਬਦਿ ਸਚੈ ਬੈਰਾਗਿ॥ ਖਟੁ-ਦਰਸਨੁ ਵਰਤੈ ਵਰਤਾਰਾ॥ ਗੁਰਕਾ ਦਰਸਨੁ ਅਗਮ ਅਪਾਰਾ॥ [145]

ਇਨ੍ਹਾ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਅੰਧ ਵਿਸ਼੍ਵਾਸ ਰਾਹੀਂ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ, ਭੌਤਿਕ ਵਾਦ ਤਰਕ ਰਾਹੀਂ ਵੈਸੇ ਰੂਪ ਦਿਖਾਏ, ਜਿਵੇਂ:-

1.ੳ. ਸ਼ੰਕਰ, ਬੋਧੀਆਂਦੇ ਆਗਮ ਤਰਕ ਅਧਾਰ ਕਥਾ ਔਸ਼ਦੀ ਬੋਧੀਆਂ ਉਤੇ ਦਿਗਵਿਜੈ ਲਈ ਬਰਤੀ॥ ਦੋਨੋਂ ਨਿਗਮ-ਅਗਮ ਤਰਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਾਰੇ ਅਨੀਸ਼ਰ੍ਵਾਦੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਉੱਤ੍ਰ ਕਰ ਆਪਣੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਕੀਤੇ॥

1.ਅ. ਵੈਸੇ ਹੀ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਚ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਤ-ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਨੇ ਅਕਾਲ-ਪੁਰਖ ਦੇ ਦਿਗ-ਵਿਜੈ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਜੰਬੂਦ੍ਵੀਪ ਦਿਗਵਿਜੈ ਕ੍ਰਮਣ ਵਿੱਚ ਆਮ ਵਿਵਹਾਰਿਕ ਆਸਤਿਕ ਸਮਾਰਤ(ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ:ਤ੍ਰਿ-ਕਰਮ ਕਾਂਡੀ)ਹਿੰਦੂ,ਤੇ ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨ (ਨਾਸਤਿਕ ਜੈਨੀ, ਬੋਧੀ); ਆਸਤਿਕ: ਸ਼ੈਵ-ਸ਼ਾਕਤ: ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ ਤ੍ਰੀ-ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਬਾਰਾਂ ਪੰਥੀ ਜੋਗੀ, 84 ਸਿੱਧ,8 ਜਤੀ, 9 ਨਾਥ=101 ਮੰਡਲੀ; ਦਸ-ਨਾਮ ਸੰਨਿਆਸੀ, ਵੈਸ਼ਣਵ, ਗਾਣਪੱਤ, ਸੌਰਜ ਉਪਾਸਕ ਤੇ ਨਾਸਤਕ: ਤਿਨੋ ਕਤੇਬ ਇਮਾਨ: ਮੁਸਲਮਾਨ, ਇਸਾਈ, ਮੂਸਾਈ (ਯਹੂਦੀ) ਪੈਰੋਕਾਰ ਅਤੇ ਅੰਤ 'ਚ ਗ਼ੋਬੇਰ(ਜ਼ੋਰੋਅਸਤਰ: ਪੁਰਾਣੇ ਫਾਰਸੀ ਧਰਮ ਬਦਲੇ) ਆਮ ਸ਼ੀਆਹ ਮੁਸਲਮਾਨ ਅਤੇ ਪੁਜਾਰੀ ਸੂਫੀ ਫਕੀਰ ਸਿਲਸਿਲਿਆਂ ਨਾਲ ਦਸੋ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀਆਂ ਦੇ ਜਾਮੇਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰਹਿਆ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵ-ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਨੇ ਪੂਰਵ, ਦੱਖਣ ਤੇ ਪੱਛਮ, ਮੱਧ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸੁਮਾਰਤ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਨਾਸਤਿਕ ਜੈਨ-ਬੋਧ ਧਰਮੀ ਅਹਿੰਸਾ ਪਰਮੋ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨਾਰੇ ਨੇ ਅਹਿੰਸਾ ਦਾ ਗਲਤ ਭਾਵਾਰਥ ਜਤਾਣ ਕਾਰਣ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਐਸੀ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੀ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇਖਣੀ ਪਈ॥ ਯੂਨਾਨ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਿਕੰਦਰ ਦੇ 1,200 ਵਰਹ ਪਿੱਛੋਂ, ਪਹਿਲਾਂ ਅਰਬ, ਫੇਰ ਉੱਤਰੀ ਪਠਾਨ,

---

145. ਪੁਨ: ਓ.ਸ: ਭ.ਪੰ. ਭੲ੦:੮੦। ਅ. ਨੋਟ.੧੦੧ ਦਾ ਮੰਡਲੀ: -੪੫ ਸਿੱਧ + ੯ ਨਾਥ, ਮਛੰਦਰ (ਮਤਸ੍ਯੇਂਦ੍ਰ ਨਾਥ), ਗੋਰਖ(ਗੋਰਖ ਨਾਥ) ਨਾਥ ਯੋਗੀ+੯ ਜਤੀ (ਯਤਿ) ਜੋੜ =੧੦੧ ਦੀ ਮੰਡਲੀ ॥ ਭਾ.ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼ੁਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀਦ ਬਡ ਸਾਥਿਕਾਰੇ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆਹੈ: "ਬਾਲਜਤੀਹੈ ਸਿਰੀਚੰਦੁ ਬਾਬਾਣਾ ਦੇਹੁਰਾ ਬਣਾਇਆ।...੧੧।੭੫।੭੬॥ ਮਹਾਭਾਰਤ ਕਾਲ ਦੇ "ਭੀਸ਼ਮ ਪਿਤਾਮਾ"ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਰਗੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ॥ ਵਿਸ਼ੇਸ਼: ਜਨਮ ਤੋਂ"ਜਤਿ"ਦੇ ਅੰਠ(੮)'ਕਾਮ ਭੋਗ ਵਾਸਨਾ ਤਿਆਗ' ਇਹ ਅੰਠ ਨਿਖੇਧ ਲਖਣ ਹਨ:-੧.ਦਰਸ਼ਨ, ੨.ਸਪਰਸ਼ਨ, ੩.ਇਕਾਂਤ ਮੇਲ, ੪.ਇਕਾਂਤ ਭਾਸ਼ਨ, ੫.ਚਿਤੀ ਕਥਾਵਾਂ, ੬.ਪੋਸ਼ਟੀਕ, ੭.ਸਹਿਵਾਸ ਦਾ ਧਿਆਨ ਤੇ ੮.ਸ਼ਰੀਰਕ ਕਾਮ ਮੰਗ/ਮੰਡੋਗ ਹਨ। ਇਹ ਅੰਠੇ ਜਤੀ (ਬ੍ਰਹਮ-ਆਚਾਰ/ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ) ਲਈ ਅਤੀ ਅਨਵਾਰਜ/ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਫ਼ਾਰਸ, ਤੁਰਕਮੇਨ ਆਦਿ ਦੇ ਨਵੇ ਬਣੇ ਤੁਰਕ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਧਾਵੇਆਂ ਨੇ ਉੱਤਰ ਹਿੰਦ ਉੱਤੇ 500-700 ਸਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ॥ ਭਾਰਤੀ ਭੱਜਕੇ ਬਾਹਰ ਕਿਥੇ ਜਾਂਦੇ? ਜਿਥੇ ਜਾਂਦੇ ਉਥੇਵੀ ਗੁਲਾਮ ਬਣਦੇ॥ ਕਮਾਲ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਮਰਾਟ, ਇਕ ਵੀ ਮਹਾਰਾਜਾ,ਰਾਜਾ,ਜਾਂ ਕਰਾਮਾਤੀ ਸਿਧ ਜੋਗੀ ਮਹਾਨ ਸਾਧੂ ਹੀ ਨਹੀ ਸੀ, ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ, ਲੁਟ ਤੋਂ ਸਦਾ ਲਈ ਛਡਾਂਦਾ? ਅਚਰਜ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ॥

ਆਖੀਰ ਕੇਵਲ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ-ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾ, ਅਮਲੀ ਰੂਪਾਂ 'ਚ ਦੇਸੀ ਧਰਮੀ ਰਾਜੇਆਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਸੱਚੀ ਅਹਿੰਸਾ ਸਮਝਾਈ; ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਅਤਿਆਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਦਮੀਅਤ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਹ ਪਾਇਆ॥

ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਰਤੀ ਈਸ਼੍ਵਰ ਵਾਦੀ ਧਰਮ ਅਗੇਤੇਆਂ ਨਾਲ ਤਾਰਕ ਤੇ ਅਮਲੀ: ਕਰਮ, ਭਗਤੀ, ਗਿਆਨ ਗੋਸ਼ਟਕਰ ਦਿਗਵਿਜੈ ਪਾਈ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਦੇ ਐਸੇ ਪ੍ਰਾਰੰਭ (ਕਚੀ ਬਾਣੀ ਜਨਸਾਖੀਆਂ ਤੋਂ ਅੱਡ) ਪਰਥਾਏ ਖਟਦਰਸ਼ਨ ਆਸਤਿਕ ਈਸ਼੍ਵਰੀ ਦੂਜੇ ਭਾਉ (ਦ੍ਵੈਤ/ ਦੂਈ) ਵਾਦੀ ਪਾਸੇ ਕੀਤੇ, ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਦੀ ਚੌਥੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਇਲਾਨ ਕੀਤੀ:-

ਮਃ 4:- ਪਹਿਲਾ ਆਗਮੁ ਨਿਗਮੁ ਨਾਨਕੁ ਆਖਿ ਸੁਣਾਏ; ਪੂਰੇ ਗੁਰਕਾ ਬਚਨੁ ਉਪਰਿ (came from on High/God) ਆਇਆ॥ ਗੁਰਸਿਖਾ (Initiated *Guru-Sikhs*) ਵਡਿਆਈ ਭਾਵੈ ਗੁਰਪੂਰੇਕੀ ਮਨਮੁਖਾ (Self-learnt/faithless,non-believers) ਓਹ ਵੇਲਾ ਹਥਿ ਨ ਆਇਆ"॥

ਉਸੇ ਕਾਲਤੋਂ ਦਸੋ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਜਾਮੇਆ ਵਿੱਚ ਅਕਾਲ ਬਾਣੀ ਉੱਤਰਦੀ ਰਹੀ ਜੋ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪ ਟਕਸਾਲ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਚਲਾਈ ਜਿਸ ਦੇ ਸਾਫ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚੋਂ ਦੇਖ ਚੁਕੇ ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦਿੱਗਵਿਜੈ

1. ਓ:-ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਧਰਮੀ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂਦੇ ਸਨ:-1.ਵੇਦ ਸਮਾਰਤ ਧਰਮੀ: ਕਰਮ ਕਾਂਡੀ ਵਰਣ-ਆਸ਼੍ਰਮੀ ਅਤੇ 2.ਦਸ-ਨਾਮ ਸੰਨਿਆਸੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਏ ਨਿਖੇਦਾਤਮਕ "ਅ-ਦ੍ਵੈਤ ਵਾਦੀ" '1' ਸਿਧਾਂਤ ਰਾਹੀਂ ਮਨੁਖ ਮਾਤ੍ਰ ਨੂੰ ਸੰਨਿਆਸ ਆਸ਼੍ਰਮ ਜੀਵਨ ਲਕਸ਼ ਵਿਵਰਤ ਵਾਦ ਸੱਪ-ਰਸੀ ਤਰਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਰਾਹੀਂ ਸਮਝਾਂਦੇ ਰਹੇ॥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਧ ਧਰਮ ਲਕਸ਼ ਤੇ ਸਮਾਰਤ ਵਰਣ-ਆਸ਼੍ਰਮ ਸੰਨਿਆਸ ਧਰਮ ਲਕਸ਼ ਇੱਕੋ ਦੁਨੀਆਂ ਤਿਆਗ ਦਿਖਾਂਦੇ ਸਨ॥

ਪਰ ਓਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਤਰਕ ਰਾਹੀਂ ਇਸੇ ਕਰਮ ਧਰਮ ਪੱਧਰ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵ ਗੁਰੂਜੀ ਨੇ ਆਭਾਸ ਵਾਦ ਮ੍ਰਿਗਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ/ਸੁਪਨੇ ਤਰਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਰਾਹੀਂ ਵਿਜੈ ਪਾਈ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਤ-ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਨੇ ਇਸ ਤਰਕ ਰਾਹੀ ਸੰਨਿਆਸ ਦਾ ਮੂੰਹ ਤੋੜ ਜਵਾਬ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ॥ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵ ਗੁਰੂਜੀ ਨੇ ਸ਼ੰਕਰ ਮੱਤ ਅਧਿਆਤਮ ਧਰਮ ਨਿਖੇਦ "ਅ-ਦ੍ਵੈਤ" ਦੀ ਥਾਂ ਵਿਧੀ ਅਧਿਆਤਮ ੧ਓ ਚ '1' ਥਾਪਿ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਪੱਧਰਾਂ ਤੇ ਓਹ ਸਾਰੇ ਨਿਰੁਤ੍ਰ ਕੀਤੇ, ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ:-

1. ਕਰਮ ਧਰਮ ਸੰਨਿਆਸ ਲਕਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ:

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

2. ਅਧਿਆਤਮ ਧਰਮ ਨਾ-ਦੋ(ਅਦ੍ਵੈਤ) ਕਹਿਣ'ਚ ਵੀ ਲੇਸ਼ ਮਾਤ੍ਰ ਹਰੇਕ ਮਨ 'ਚ ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਸਿੱਧਾ '1'(ਇਕ,ਏਕ,ਹਿੱਕ,ਯਕ ਆਦਿ) ਕਹਿਣ'ਚ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਲਪਨਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ: ਸੋ ਅਦ੍ਵੈਤ/ਨਾ ਦੋ ਕਿਉਂ ਕਹੇ? ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਬਚਨ: ਸਾਹਿਬੁ ਮੇਰਾ ਏਕੋ ਹੈ॥ ਏਕੋ-ਹੈ ਭਾਈ ਏਕੋ-ਹੈ॥ ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ, ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ, ਉਤੇ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ॥ ਅਗੇ ਹੋਰ ਅਧਿਆਤਮ ਪੱਧਰ ਦੇ ਕੁਛ ਸੰਖੇਪ ਫਰਕ/ਭੇਦ ਅਗੇ ਦਿਖਾਂਦੇ ਹਾਂ:-

1. ਅ:-ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਨੇ ਵੇਦ-ਕਤੇਬ ਦੇ ਤ੍ਰਿ-ਕਾਂਡ: ਕਰਮ,ਭਗਤੀ ਤੇ ਗਿਆਨ 'ਚ ਆਭਾਸ-ਤ੍ਰੈਬਿੰਬ,ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ,ਛਾਯਾ ਵਾਦ ਵਿੱਚ ਦੋਨੋਂ ਕ੍ਰਮ ਸਮੁਚੈ ਤੇ ਸਮ ਸਮੁਚੈ ਕਰਮ ਜੋਗ ਗਿਆਨੀ-ਭਗਤ/ਰਾਜਜੋਗ ਅਮਲੀ ਜਾਮੇ 'ਚ ਆਪ ਦਿਖਾ, ਬਰਤ ਸਿੱਧ ਕੀਤੇ॥

ਪਰ ਸੰਨਿਆਸ ਜੋਗ ਅਜਾਤ-ਤ੍ਰੈ ਵਾਦ (ਵਿਵਰਤ ਵਾਦ ਆਦਿ) ਕੇਵਲ ਖੁਸ਼ਕ ਗੌਣ ਤਰਕ ਪਰੋਕਸ਼ ਗਿਆਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪਰੋਕਸ਼ ਗਿਆਨ ਮਰਣ ਪਿਛੋਂ ਫਲਦਾ ਹੈ॥ ਪਰ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਤਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪਰੋਕਸ ਗਿਆਨ ਤਤਕਾਲ ਫਲਦਾ ਹੈ:- ਨਾਨਕ: ਘਰਿ ਬੈਠਿਆ ਜੋਗੁ ਪਾਈਐ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੈ ਉਪਦੇਸਿ; ਮੂਏ ਹੂਏ ਜਉ ਮੁਕਤਿ ਦੇਹੁਗੇ: ਮੁਕਤਿ ਨ ਜਾਨੈ ਕੋਇਲਾ

2. ਹੋਰ ਤ੍ਰਿ-ਕ੍ਰਾਂਤ ਬੋਧੀ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਸ਼ਿਵ-ਸ਼ਾਕਤ (ਦੱਖਣ-ਵਾਮ) ਕਰਾਮਾਤੀ ਸਿੱਧ-ਜੋਗੀਆਂ ਨਾਲ ਚਰਚਾ 'ਚ ਤੰਤ੍ਰ ਵਿਦਿਆਈ ਵਿਜੈ ਕੀਤੇ।

3. ਅੰਤ 'ਚ ਅਰਬ ਇਸਲਾਮ ਸੂਫੀਆਂ'ਚ ਬਹੁਤ ਇਜ਼ਤ ਪਾਈ, ਜਿਨ੍ਹਾ ਕਾਰਣ ਉਦਾਸੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ॥ [ਸ.146]

'1 ਸਤਿ'--ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਹੋਂਦਾਂ (ਯਥਾਰਥ)ਸੱਤਾ ਦੇ:ਅਨੇਕ ਪੱਧਰ ਤਰਕ ਅਰਥ ਰੂੜੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ '1' ਕਾਰਣ+ਕਰਣ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਹੈ ਪਰ, ਦੂਜੇ ਭਾਵ ਅੱਡ ਅੱਡ ਮੱਤ ਮਨਦੇ ਹਨ, ਸੋ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਦੇਖੋ:-

1.ਕਾਰਣ: ਪੰਜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਜਾਯ ਦੇ ਤਿਨ ਮੁੱਖ ਹਨ:

1:-ਉਪਾਦਾਨ/ਸੰਮਵਾਈ ਕਾਰਣ(Material causes);

2:-ਨਮਿਤ ਕਾਰਣ(Efficient cause),

3:-ਸ਼ਕਤੀ ਕਾਰਣ(Dynamic cause)

ਕਾਰਣ ਗੁਣ ਬਹੁਤ ਹਨ:-4:-ਰੂਪਕ ਕਾਰਣ (Architect:design,formal-final causes);

5:-ਨਾਮ ਕਾਰਣ(Nomenclature cause)

6:-ਵਿਸ਼੍ਵਕਰਣ ਥਾਪਣ ਕਾਰਣ(Architecture's causes)

2.ਕਾਰਜ (Effects) ਅਨੇਕ ਹਨ:

1:-ਸੰਮਵਾਈ/ਉਪਾਦਾਨ ਕਾਰਜ (Materials forms, names effect);

2:-ਨਮਿਤ ਕਾਰਜ (Efficient tools results),

---

146. ਪੁਨ੍ਹ.ਓ. ਮ:੧. ਪੰਨਾ.੩੫੦:੫ । ਅ.ਪੰ.੧੪੨੦:੧੯। ਏ.ਪੰ.੧੨੯੨:੧੭। ਸ. ਭਾਈ ਗੁਰੁ ਦਾਸ ਵਾਰ: ੧।੨੪।੭ -॥੨੪।1- ॥ ੩੨-੧ - ੩੪-੧ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੇਹਰਾ॥ ਆਦਿ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

3:-ਸ਼ਕਤੀ ਕਾਰਜ (Dynamic effects),

4. ਕਾਰਣਦੇ ਬਹੁਤ ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਹਨ:-:-(Design formal & final causes) ਆਦਿ॥

ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਤੇ ਵਿਸ਼੍ਵਧਰਮ ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨ ਧਰਮੀਆਂ ਦੀ ਗੋਸ਼ਟ ਵਿੱਧੀ ਵਿਧਾਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ:- ਅਨਾਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਨਾਸਤਿਕਾਂ ਆਸਤਿਕਾਂ ਤਾਰਕਿਕ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਗੋਸ਼ਟਾਂ (ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਉੱਤਰ ਚਰਚਾ) ਧਰਮ ਪਰਵਾਂ, ਮੇਲੇ, ਸੰਗਠਨਾਂ ਉੱਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਰਾਜ ਕਾਲ ਤਕ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਓਨ੍ਹਾਂ ਤਰਕਾਂਦੇ ਕੁਛ ਨਮੂਨੇ ਜੋ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਗੁਣੀਜਨਾ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਜਾਣਨੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ:-

1. ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਪ੍ਰਤੱਖ ਵਿਸ਼੍ਵਸੰਸਾਰ'ਚ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ(Galaxies), ਸੂਰਜ, ਤਾਰੇ, ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਮੇਤ ਕੀ ਨਿੱਤ ਹਨ ? ਸੱਚੇ ਹਨ ?

ਉੱਤਰ: ਨਹੀਂ॥ ਵਿਸ਼੍ਵ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਸੁਤੈ ਸਿੱਧ ਸੱਚ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕਾਲਾਂਤਰ 'ਚ ਚਾਰਦਿਨ, ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਭ੍ਰਮ ਤਰ੍ਹਾ ਖਿਣ ਭੰਗਰ ਅਨਿੱਤ ਨਿਸਚੈ ਹੋ ਜਾਂਦਾਹੈ--ਨਿੱਤ ਸੱਤ(Eternal Real) ਨਹੀਂ; ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਜਤਾਂਦੇ ਹਨ:-ਸਾਧੋ ! ਰਚਨਾ ਰਾਮ ਬਨਾਈ ॥ ਇਕਿ ਬਿਨਸੈ--ਇਕ ਅਸਥਿਰੁ ਮਾਨੈ: ਅਚਰਜੁ ਲਖਿਓ ਨ ਜਾਈ॥

ਨਿਜਾਯ: ਸੱਤ(ਸਤਿ) ਵੇਦ, ਦਰਸ਼ਨ, ਗੀਤਾਦਿ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਤਰਕ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਰਹੀ ਹੈ: ਜੋ ਹਸਤੀ ਸਦੀਵੀ ਹੈ:ਕਦੀ ਹੋਂਦ ਤ੍ਰਿ ਕਾਲਾਂ (ਭੂਤ, ਵਰਤਮਾਨ, ਭਵਿਖ) 'ਚ ਨਾ ਮਿਟੇ, ਅਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ, ਓਹ ਪਰਮ-ਸਤਿ ਹੈ, ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਵਾਕ ਹਨ:-ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ॥ ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ॥ ਸਭਿ ਧਿਆਵਹੁ ਆਦਿ ਸਤੇ ਜੁਗਾਦਿ ਸਤੇ ਪਰਤਖਿ ਸਤੇ ਸਦਾ ਸਦਾ ਸਤੇ, ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਦਾਸੁ ਦਸੋਨਾ॥ ਸਤਿ ਹੋਤਾ, ਅਸਤਿ ਕਰਿ ਮਾਨਿਆ; ਜੋ ਬਿਨਸਤ ਸੋ ਨਿਹਚਲੁ ਜਾਨਥ॥ ਪਰਕੀ ਕਉ ਅਪਨੀ ਕਰਿ ਪਕਰੀ, ਐਸੇ ਭੂਲ ਭੁਲਾਨਥ॥ [ਸ.147] ਝੂਠਾ ਸੰਸਾਰ ਵੀ ਅਨੁਭਵ ਵ੍ਰਿਤੀ (Epistemic Phenomenon stimulii) ਕਾਰਣ (ਮ੍ਰਿਗਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ, ਰੱਸੀ-ਸਪ ਭਰਮ ਤਰ੍ਹਾਂ) ਸਤਿ ਤਿਨ ਪਧਰਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ:-1. ਆਧਿਭੌਤਿਕ: ਵਿਵਹਾਰਿਕ ਸੱਤਾ, 2.ਆਧੀਦੈਵ ਸੱਤਾਂ(ਗਰਮੀ-ਸਰਦੀ... ਅਤੇ 3. ਆਧੀਯੱਗ ਸੱਤਾ (ਜਾਪ,ਪਾਠ, ਪੂਜਾ, ਦਾਨ ਕਰਮ(Sacrament Service plane) ਤੈਹ ਝੂਠ, ਮਿਥਿਆ ਹਨ-ਪਰ ਪ੍ਰਤੀਤੀ (apparent) ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਆਮ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਕੀਤੇ ਕਰਮ ਨੂੰ "ਯਥਾਰਥ/ ਸਤ" ਅਤੇ "ਧਰਮ ਕਰਮ" ਜਾਂ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇਆਂ ਨੂੰ "ਅਯਥਾਰਥ/ਅਸਤ" ਕਹਾਂਦੇ ਹਨ॥

147. ਪੁਨੈ.ਉ.ਪੰ.੨੧੯:੪,੯; ੧੪੨ਪ:੧੮-੧੯ । ਅ.ਪੰ.੧:੩; ੨੮ਪ:ਪ॥ ਏ. ਸ਼੍ਰੀਭਗਵਦ-ਗੀਤਾ:੨:੧੬"**नासतो विद्यते भावो, नाभावो विद्यते सतः। उभयोरपि दृष्टोऽन्तस्त्वोस्तत्त्वदर्शिभिः॥१६**" "ਤੇ ਤਿਨੋ ਤਾਪ/ਦੁਖ ਰੂਪ ਸੱਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਸਤਿ-ਅਸਤਿ ਲਖਣ ਦੇਖੋ ਸ਼੍ਰੀਭਗਵਦ ਗੀਤਾ:- 17: ੨੩-੨੮ ਸ." "**ॐतत्सदिति निर्देशो असदित्युच्यते_॥२,ਤੇ" अधिष्ठानं तथा कर्त्ता करणच पृग्विधमू। विविधाश्च पृथक्चेष्टा दैवात्र पञ्चमम्॥१४।१**"। *ਵਿਦਿਆ ਦਾਨ"ਦਾਨ"ਹੈ=ਭਗਵਦ-ਗੀਤਾ:੧੭:20-੨੨" **दातयमिति यद्दां....।** ਇ.ਪੰ.੧੦੦੪:੧੭ ॥ਸ.ਪੰ. ੬੫੮:੧ = +. ਪੰਨੇ. ੩ਪ:੯। +. ਪੰਨੇ. ੧੨ਪ੪:੩। +. ਪੰ.੪੭੭:ਪ;+. ਸਾਂਖਜ ਦਰਸ਼ਨ ਸੂਤ੍ਰ:੧।੧।੧੧੪॥ +. ਪੰ. ੩੩੨:'੧੯।+.ਪੰਨੇ, ੨੧੯:੯; ੨੨ਪ:੧੮; ੬੧ਪ:੩; ੧੪੨ਪ:੧ਪ,+. ਮ:੧ .ਪੰ. ੬੩:੮; ੧੭੯:੯; ੬ਪ੭:੧੪; ਮ: ੯ ਪੰ. ੧੪੨੭:੯। +. ਪੰ. ੪੭੭:ਪ; ਵੈਦਾਂਤ ਦਰਸ਼ਨ ਸੂਤ੍ਰ: ।+. ਪੰ. ੪੭੭:ਪ; ਵੇਦਾਂਤ ਦਰਸ਼ਨ ਸੂਤ੍ਰ: ੨।੨।੨੯॥ ਆਦਿ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

2. ਪ੍ਰਸ਼ਨ:ਨਿੱਤ ਸੱਤੋਂ ਉਲਟ (contrary:ਉਤਰ-ਦੱਖਨ ਮੇਰੂ ਤਰ੍ਹਾਂ:pole asunder-ਪਰ ਵਿਰੋਧੀ ਸੁਖ-ਦੁਖ, ਗਰਮ-ਸਰਦੀ (ਰੂੜੀ ਭਾਖਾ (Lingua Franca's Contradictory) ਤਰ੍ਹਾਂ) ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਹਨ?

ਉੱਤਰ: ਇਹ ਲੱਖਨ ਪੱਛਮੀ ਭਾਸ਼ਾਂਵਾਂ 'ਚ ਨਹੀਂ, ਕੇਵਲ ਭਾਰਤੀ ਅਧਿਆਤਮ, ਤੇ ਸੂਫੀਆਂ ਦੀਆਂ ਫਾਰਸੀ ਭਾਖਾਵਾਂ 'ਚ ਹੀ ਹਨ॥

3. ਪ੍ਰਸ਼ਨ:ਐਸੀ ਤਰਕ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਸੱਤ(ਸਤਿ) ਉਲਟ ਭਾਰਤੀ-ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮਿਸ਼ਾ''ਰੂੜੀ-ਯੋਗ''ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ'ਚ ਸ਼ੱਕਤਜ਼ਰਥ (denotation)ਤੇ ਭਾਵਾਰਥ(connotation) ਤੋਂ ਉਲਟ ਸ਼ਬਦ, ਫੇਰ ਕੀ ਹਨ?

ਉੱਤਰ ਉ:- ਅਸਤਿ(ਨਾ-ਸਤ/ਨ-ਹੱਕ.) ਅਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ,ਪਰ ਹਿੰਦੂ-ਸੂਫੀ, ਗੁਰੁਸਿਖਾਂ 'ਚ ਯਥਾਰਥ ਹਨ। ਕਿਉਂ,ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਤਰਕ ਸੱਤ (ਸਤਿ/ਹੱਕ.) ਸ਼ਬਦ ਉਲਟਾ ਤਰਕ ਲੱਖਣ ਅਰਥ ਬਣਦੇ ਹਨ ਜਿਸਦੀ ਤਿੰਨੋਂ ਕਾਲਾਂ 'ਚ ਹੋਂਦ-ਹੀ ਨਹੀਂ(ਸ਼ੂੰਨ)ਹੈ॥

ਨਜਾਯ :ਸੰਸਾਰ'ਚ ਐਸਾ ਸਾਰੇਆਂ ਨੂੰ ਆਮ ਪ੍ਰਤੱਖ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ। ਦੁਨੀਆ ਸੱਤ ਉਲਟ "ਝੂਠ" ਜਾਣਦੇ ਹਨ: ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਹੈ:-"ਬੋਲੀਐ ਸਚੁ ਧਰਮੁ ਝੂਠੁ ਨ ਬੋਲੀਐ॥ ਜੋ ਗੁਰੁ ਦਸੈ ਵਾਟ,ਮੁਰੀਦਾ ਜੋਲੀਐ॥ ਵਿਹਾਰ ਸਤਿ ਜਾਣਦੇ ਨੇ,ਹੋਰ ਨਹੀਂ॥

ਹੋਰ ਉੱਤਰ ਅ: ੧ੴ:ਬਿਨਾ ਟਕਸਾਲੀ ਸਿਖੇ ਅਧਿਆਤਮ ਸੱਤਾ ਅਰਥ'ਚ ਕੇਵਲ ਭੁਲੇਖੇ,ਉਲਟੇ-ਸੁਲਟੇ "ਸੱਚ-ਝੂਠ" ਵਿਵਹਾਰ (Temporal Religious Moral-Ethic life & living level) ਪਧਰ ਸੰਬੰਧੀ ਇਹ ਅਰਥ ਪਰਮਾਰਥ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ॥ ਗੁਰੁਗਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ'ਚ ਕਹੇ ਤਿਨ ਸੰਸਾਰ ਤ੍ਰੈ-ਭਵਨ ਪਧਰ ਉਤੇ ਅਤੇ ਚੌਥੇ ਪਧਰ ਪਰਥਾਇ ਸਹੀ ਚਾਰ ਸਤਿ ਦੇ ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇ:- ਪੜੀਐ ਗੁਣੀਐ ਕਿਆ ਕਥੀਐ, ਜਾ ਮੁੰਢਹੁ ਘੁਥਾ ਜਾਇ॥ ਸਤਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ,ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਛੂਟੈ:ਚਉਥੈ ਪਦਿ ਮੁਕਤਿ ਦੁਆਰੁ ॥2॥ ਗੁਰਤੇ ਮਾਰਗੁ ਪਾਈਐ ਚੂਕੈ ਮੋਹੁ ਗੁਬਾਰੁ; ਚਉਥੇ ਪਦਮਹਿ ਸਹਜੁਹੈ,ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਲੈ ਪਾਇ ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣ ਮਾਇਆ ਮੋਹੁਹੈ:ਗੁਰਮੁਖਿ ਚਉਥਾ ਪਦੁ ਪਾਇ॥ [ਸ.148] ੧ੴ ਪ੍ਰਸੰਗ 'ਚ ਓ ਸਾਢੇ-ਤਿਨ ਮਾਤ੍ਰੇ ਦੇ ਚਾਰ ਮੁੱਖ (ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਕਈ ਭਾਵਆਤਮਕ) ਅਰਥ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦਰਸਾਂਦੀ ਹੈ॥

4. ਪ੍ਰਸ਼ਨ:ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਭੌਤਕ ਵਾਦੀ ਅਤੇ ਦ੍ਵੈਤ ਵਾਦੀਆਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੱਤਖ ਭਾਸਦੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਹੀ ਸੱਤ(ਸਤਿ:) ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਗੁਰਬ੍ਹਾਣੀ ਪ੍ਰਮਾਣਤ ਸਿਧਾਂਤ ਕੀ ਹੈ?

ਉੱਤਰ. ਓ: ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਸੰਸਾਰ ਸੰਬੰਧੀ ਤਰਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਅਨੇਕ ਪਦ, ਤੁਕ, ਸ਼ਬਦ ਵਰਣਨ ਹਨ, ਜਥਾ:- ਪੂਤ ਮੀਤ ਮਾਇਆ ਮਮਤਾਸਿਉ, ਇਹਬਿਧਿ ਆਪੁ ਬੰਧਾਵੈ॥ ਮ੍ਰਿਗਤ੍ਰਿਸਨਾ ਜਿਉ ਝੂਠੋ ਇਹੁ ਜਗ,ਦੇਖਿਤਾਸਿ ਉਠਿਧਾਵੈ॥

ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਥਾਇ: ਇਹ ਰਹਿਸ ਸਮਝਨ ਲਈ ਗੁਰੁ-ਸਿੱਖ ਧਰਮ 'ਚ ਦਸੋ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼ੂ ਗੁਰੂਜੀਆਂ ਦੀ ਬਾਣੀ'ਚ ਬੇਅੰਤ ਹਵਾਲੇ ਹਨ, ਮਸਲਨ:- ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਗਿਆਨ ਜੀਵਤ ਅਟੂਟ ਜੀਵਤ ਗੁਰੁਗਮ ਚਲਿਤ ਪ੍ਰਨਾਲੀ ਤੋਂ ਹੀ ਪਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ:-

---

148. ਪੁਨ੍ਹੈ.ਓ.ਪੰ.੪੮੮:੧੫। ਅ.ਪੰ. ੩੩:੧੦-੧੧। ਏ.ਪੰ.68:੧੪। ਸ.ਪੰ.੩੦:੧੩ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮ:1: ਭਾਈ ਰੇ! ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਗਿਆਨੁ ਨ ਹੋਇ॥ ਪੂਛਹੁ ਬ੍ਰਹਮੇ ਨਾਰਦੈ ਬੇਦ ਬਿਆਸੈ ਕੋਇ॥

ਮ:1: ਗੁਰਕੈ ਸਬਦਿ ਤਰੇ ਮੁਨਿ ਕੇਤੇ, ਇੰਦ੍ਰਾਦਿਕ ਬ੍ਰਹਮਾਦਿ ਤਰੇ॥ ਸਨਕ ਸਨੰਦਨ ਤਪਸੀਜਨ ਕੇਤੇ,ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ ਪਾਰਿਪਰੇ

ਮ:3: ਗੁਰਮੁਖਿ ਬਸਿਸਟਿ, ਹਰਿ (ਰਾਜਾ ਰਾਮ) ਉਪਦੇਸੁ ਸੁਣਾਈ

ਮ:4: ਗੁਰ-ਸੇਵਾ ਆਪਿ ਹਰਿ ਭਾਵੈ॥ ਕ੍ਰਿਸਨੁ ਬਲਭਦ੍ਰ ਗੁਰਪਗ ਲਗਿ ਧਿਆਵੈ॥ ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਰਿ ਆਪਿ ਤਰਾਵੈ

ਮ:4: ਜਾਤਨਜਾਤਿ ਦੇਖਿ ਮਤ ਭਰਮਹੁ ਸੁਕ, ਜਨਕ-ਪਗੀਂ ਲਗਿ ਧਿਆਵੈਗੋ॥

ਮ:5: ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਖਜਾਨਾ ਬਖਸਿਆ, ਗੁਰਿ ਨਾਨਕਿ ਕੀਆ ਪਸਾਉ ਜੀਉ

ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ਨੂਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀਦੀ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵਜੀਬਾਰੇ ਭੱਟ ਕੱਲ ਪ੍ਰਮਾਣਹੈ :-

ਗੁਰਗੰਮਿ ਪ੍ਰਮਾਣੁ ਤੈ ਪਾਇਓ, ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਗ੍ਰਾਹਜਿ ਲਯੋ॥ ਹਰਿ ਪਰੰਸਿਓ ਕਲੁ ਸਮੁਲ੍ਵੈ, ਜਨ ਦਰਸਨੁ ਲਹਣੇ ਭਯੋ॥

ਓਹੀ ਅਟੁਟ ਲੜੀ ਪੰਚਮ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵਜੀ ਚਲੀ ਬਾਰੇ ਫੇਰ ਭੱਟ ਕੱਲ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ:-

ਗੁਰਗਮ ਪ੍ਰਮਾਣਿ ਅਜਰੁ ਜਰਿਓ,ਸਰਿ ਸੰਤੋਖ ਸਮਾਇਯਉ॥ ਗੁਰ ਅਰਜੁਨ,ਕਲੁ ਚਰੈ, ਤੈ ਸਹਜਿ-ਜੋਗੁ,ਨਿਜੁ ਪਾਇਯਉ॥

ਓਹੀ ਚਲੀ ਅਟੁਟ ਲੜੀ ਨੌਮੇ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਤੇਗ਼-ਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਅਗੇ ਚਲਾਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ:-

ਨਾਮੁ ਰਹਿਓ, ਸਾਧੂ ਰਹਿਓ, ਰਹਿਓ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦੁ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਇਹ ਜਗਤਮੈ, ਕਿਨ ਜਪਿਓ ਗੁਰਮੰਤੁ ॥ 56॥"

ਓਹ ਅਟੁਟ ਟਕਸਾਲ ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘਜੀ ਦੇ ਨਿਰਮਲ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਪੰਥੀ ਦਮਦਮਾ ਅਟੁਟ ਪ੍ਰਧਾਨ ਟਕਸਾਲ ਗੁਰੁਕਾਸ਼ੀ ਸਨ 1707 ਥਾਪੀ (ਤੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਚਲਾਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀ ਉਪ-ਟਕਸਾਲ) ਦੀਆਂ ਅਟੁਟ ਗੁਰੁ ਅਰਥ ਟਕਸਾਲ ਪਰੰਪਰਾ ਤੋ ਪੜ੍ਹੇ, ਸਿੱਖੇ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ॥ ਉਸੀ ਸੰਨ 1706 ਤੋਂ ਗੁਰੁਕਾਸ਼ੀ ਟਕਸਾਲ ਰਾਜ ਪਟਿਆਲਾ ਪੈਪਸੂ ਸੰਨ 1948 ਤੋਂ ਸੰਨ 1956 ਅੰਤ ਤਕ ਅਟੁਟ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਹੀ ਜਦੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ. ਪ੍ਰ. ਕਮੇਟੀ 'ਚ ਲੀਨ ਹੋ ਗਈ॥ ਅਜ ਸੱਠ ਸਾਲਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਭੁਲੇ ਨਵੇਂ ਆਪ-ਪੜ੍ਹੇ(ਮਨ-ਮੁਖ) ਸਿੱਖ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਪੱਛਮੀ ਸਾਹਿਤ ਪੜ੍ਹੇ ਆਧਾਰ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਲੇਖਿਕ, ਪਰਚਾਰਕ ਵਿਚਾਰਣ: ਓਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਓਸ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਪੁਰਾਣੇ ਜੁਗਾਂ ਦੀ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਕਹੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ, ਬਾਣੀ ਵਜੀ ਚਹੁ ਜੁਗੀ,ਸਚੋਸਚੁ ਸੁਣਾਇ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਹੈ? ਜਾਂ ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ ਦੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਹੌਮੈ ਕਲਪਿਤ ਬੁਧੀਮਤਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪੱਥਰ ਜੁਗੀ ਤੋਂ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਲੰਬੀ ਪੌੜੀ ਚੜ੍ਹਨ ਤਰ੍ਹਾਂ (stone age's learning long ladder) ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀ? ਇਹ ਕੋਈ ਰੂੜੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਹੈ?

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤਰਕ:ਚਲੋ, ਕੁਝ ਚਿਰ ਲਈ ਮੰਨ ਲਈਏ ਪਰਦੇਸੀ ਭੁਲੇ ਗੁਰੁਸਿਖਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਕੱਚੇ ਪੱਕੇ ਪੱਛਮੀ ਯੋਰਪਿਯਨ(ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ) ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੀ ਵੀ ਮਦਦ ਨਾ ਲਿਤੀ, ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪਛਮੀ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਨੇ ਸਤ-ਅਠ ਵਿਸ਼ੈਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਨ ਤੇ ਜਤਾਨ ਦੇ ਅਨੇਕ ਛੋਟੇ ਬੜੇ ਗ੍ਰੰਥ ਤਾਂ ਲਿਖੇ--ਪਰ ਓਹ ਲਕਸ਼ ਅਜੇ ਤਕ ਪੱਛਮੀ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਸਾਫ ਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੁਬਿਧਾ (un-ambiguous)ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਤਾ ਸਕੇ ॥ ਇਸ ਦਾ ਇਕੋ ਮਹਾਕਾਰਣ ਰਹਿਆ: ਇਸਾਈ ਮਤ : ਫਿਲੋਸੋਫੀ ਨਹੀਂ ਮੱਨਦੇ, ਥੀਓਲੋਜੀ ਬਰਤਦੇ ਹਨ ॥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਲਈ ਫਿਲੋਸੋਫੀ ਰੋਕੀ ਹੈ॥ ਪਰ ਅੱਜ ਪੱਛਮੀ ਮੁੱਖ ਭੌਤਕਵਾਦ ਤਰਕ ਫਿਲੋਸੋਫੀ ਅਧਾਰ ਹੀ ਸਾਇੰਸ ਹੈ, ਜੋ ਸਦਾ ਨਿਤ ਹਰੇਕ ਕਦਮ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਦੁਨਿਆਂ, ਵਿਚੇ ਇਸਾਈ ਬਰਤਦੇ ਹਨ, ਅਸਚਰਜ ਨਹੀਂ? ਓਹ ਤਰਕ ਰਾਹ ਬਿਨਾ ਜਾਣੇ-ਸਮਝੇ ਨਵੇ ਸਿੱਖ ਨਕਲ ਕਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਨੂੰ ਇਸਾਈ ਮਤ ਅਧਾਰ ਦੁਨੀਆ 'ਚ ਸੌ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਹਨ॥

ਅ:- ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਦਾ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਆਧਾਰ ਇਹ ਰਹਿਆ, ਸੰਖੇਪ ਨਾਲੇ ਦੁਹਰਾਉਂਦੇ ਹਾਂ:ਅਕਲੀ ਪੜਿ ਕੈ ਬੁਝੀਐ ਅਕਲੀ ਕੀਚੈ ਦਾਨੁ॥ ਨਾਨਕੁ ਆਖੈ ਰਾਹੁ ਏਹੁ, ਹੋਰਿ ਗਲਾਂ ਸੈਤਾਨੁ"

ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ 5 ਕੁ ਹਜ਼ਾਰ ਬਰਸਾਂ ਤੋਂ ਮਨੁਖਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਲੋੜ ਕਾਰਣ ਤਾਰਕਿਕਾਂ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਦੁਨਿਆਵੀ ਤੇ ਮਾਨਸ ਲੋੜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਘੜੇ ਤੇ ਬਰਤੇ ॥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸੱਤ (ਸਤਿ) ਦੇ ਮੁੱਖ ਦੋ ਅਰਥ ਬਰਤੋਂ 'ਚ ਆਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ:- 1.ਬੋਲੀਐ ਸਚੁ ਧਰਮੁ ਝੂਠੁ ਨ ਬੋਲੀਐ ॥ ਜੋ ਗੁਰੁ ਦਸੈ ਵਾਟ, ਮੁਰੀਦਾ ਜੋਲੀਐ॥ ਤੇ ਮਾਨਸ ਅਧਿਆਤਮ ਪੱਧਰ ਅਰਥ: 2.ਸਤਿ ਓਹ ਹੈ ਜੋ ਝੂਠੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਕਹਿ ਚੁਕੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ:- ਸਤਿ ਹੋਤਾ,ਅਸਤਿ ਕਰਿ ਮਾਨਿਆ,ਜੋ ਬਿਨਸਤ ਸੋ ਨਿਹਚਲੁ ਜਾਨਥ॥ ਐਸੇ ਭੂਲ ਭੁਲਾਨਥ॥ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਤਿ ਤੋਂ ਉਲਟ ਸ਼ਬਦ ਘੜ ਤਰਕ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਇਹ ਦਿਤੀ; ਕਿ, ਸੱਤ (ਸਤਿ) ਸ਼ਬਦ ਉਲਟ ਅਸੱਤ(ਨਾ ਸਤਿ) ਹੈ, ਅਤੇ ਤਾਰਕਿਕ ਨਿਯਾਯ: ਸਤਯ (ਸਤਿ) "ਤ੍ਰਿ-ਕਾਲਾਬਾਧ"(ਤਿਨ ਕਾਲਾਂ'ਚ ਨਾ ਨਾਸ਼ ਹੋਣਵਾਲਾ) ਸਦੀਵੀ ਭਾਸਦਾ ਹੈ॥ ਉਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਤਰਕ ਸਬਦ ਅਸਤਯ (ਅਸਤਿ)ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਲਖਣ ਹੈ: ਜੋ 'ਤ੍ਰਿ-ਕਾਲਾਂ 'ਚ ਪ੍ਰਤੀਤੀ "ਬਾਂਝ ਪੁਤ੍ਰ ਤਰ੍ਹਾਂ" ਕਦੀ ਨਹੀ ਹੁੰਦਾ, ਜਥਾ: ਬੰਸ ਕੋ ਪੂਤੁ ਬੀਆਹਨ ਚਲਿਆ ਸੁਇਨੇ ਮੰਡਪ ਛਾਏ ॥ ਰੂਪ ਕੰਨਿਆ ਸੁੰਦਰਿ ਬੇਧੀ ਸਸੈ ਸਿੰਘ ਗੁਨ ਗਾਏ॥ ਗ.149

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:- ਸੰਸਾਰ ਇਨਾਂ ਦੋਨੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸ ਲਕਸ਼ਣ ਹੇਠ ਆਂਦਾ ਹੈ?

ਉੱਤਰ:- ਦੋਨੋਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਹੇਠ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਬੈਠਦਾ॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:- ਫੇਰ, ਐਸੀ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਸਚੁ, ਝੂਠ, ਮਿਥਿਆ,ਆਦਿ ਕੋਈ ਰਚਿਆ ਹੈ?

ਉੱਤਰ ਉ:-ਹਾਂ। ਪੁਰਾਣੇ-ਨਵੇਂ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ 'ਚ ਬਹੁਤ ਤਰਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਤੇ ਨਿਯਾਯਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੋਂਦ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਧ ਕਰੀ ਹੈ, ਜਿਵੇ :-

149. ਪੁਨ੍ਹ.ਓ. ਮ:੯. ਪੰ.੨੧੯:੯। ਅ.ਪੰ.੧੨੪੫:੩। ਵ.ਪੰ.੪੯੯:੧੫। ਸ.ਪੰ.੧੦੦੧:੧੨। ਹ.ਪੰ.੪੭੭:੬। ਆਦਿ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

1. ਬਾਂਝ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਤ੍ਰ ਭ੍ਰਮ+ 2. ਸਹੇ, ਜਾਂ ਨਰ ਸਿੰਗ ਭ੍ਰਮ, 3. ਜੇਵਰੀ- ਸੱਪ ਭ੍ਰਮ, 4. ਮ੍ਰਿਗ-ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਜਲ ਭ੍ਰਮ, 5. ਸ਼ੁਪਨਾ ਆਦਿ ਹਨ॥ ਤਰਕ ਰਾਹੀ ਸਿਧੇ-ਉਲਟੇ ਤਰਕ ਸ਼ਬਦ ਹਨ 1.ਸੱਤ(ਸਤਿ) - ਅਸੱਤ (ਅਸਤਿ) ਲੱਖਣ ਵਿਚਾਰਦੇ ਹਾਂ॥ ਦੋਨੋਆਂ ਦੇ ਲਖਣ ਇਕੋ ਜਹੇ ਉਲਟ-ਸੁਲਟ ਹਨ:-1.ਸਤਿ: ਤ੍ਰਿਕਾਲ ਅਬਾਧ ਹੈ ; ਤੇ ਅਸਤਿ: ਤ੍ਰਿ-ਕਾਲ (ਭੂਤ, ਵਰਤਮਾਨ, ਭਵਿਖ) ਵਿੱਚ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ॥ ਐਥੇ ਤਕ ਸੰਸਾਰ: ਓਹਨਾ ਨੂੰ ਬਾਂਝ ਪੁਤ੍ਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ, ਭਾਵ:- ਜੋ ਨਾ ਥੀ, ਨਾ ਹੈ, ਨਾ ਹੋਵੇਗਾ ਹੈ, ਜੇ ਹੋਇਆ: ਤਾਂ ਮਾਂ ਬਾਂਝ ਨਹੀ ॥ ਕੇਵਲ ਐਸਾ ਗਿਆਨ ਬੁਧੀ ਸੀਮਤਹੈ ਪਰ ਹੋਂਦ(ਵਿੱਦਜਮਾਨ)ਰੂਪ ਕਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਨਹੀ ਹੁੰਦਾ॥ ਇਸ ਭਾਵ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੇਕ ਤਰਕ ਰਾਹੀਂ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ੇ ਹਨ "ਸਤਿ ਹੋਤਾ,ਅਸਤਿ ਕਰਿ ਮਾਨਿਆ;ਜੋ ਬਿਨਸਤ ਸੋ, ਨਿਹਚਲੁ ਜਾਨਥ॥ ਪਰਕੀ ਕਉ ਅਪਨੀ ਕਰਿ ਪਕਰੀ,ਐਸੇ ਭੁਲਭੁਲਾਨਥ; ਮਿਥਿਆ ਵਸਤੁ ਸਤਿ ਕਰਿ ਮਾਨੀ॥ ਹਿਤੁ ਲਾਇਓ ਸਠ ਮੂੜ ਅਗਿਆਨੀ; ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਠਾਂਤ- ਨਰਪਤਿ(ਜਨਕ) ਏਕੁ ਸਿੰਘਾਸਨਿ ਸੋਇਆ: ਸੁਪਨੇ ਭਇਆ ਭਿਖਾਰੀ। ਅਛਤ ਰਾਜ ਬਿਛੁਰਤ ਦੁਖੁ ਪਾਇਆ ਸੋ ਗਤਿ ਭਈ ਹਮਾਰੀ॥ ਰਾਜ-ਭੁਇਅੰਗ ਪ੍ਰਸੰਗ ਜੈਸੇਹਹਿ, ਅਬ ਕਛੁ ਮਰਮੁ ਜਨਾਇਆ। ਅਨਿਕ ਕਟਕ ਜੈਸੇ ਭੁਲਿਪਰੇ, ਅਬ ਕਹਤੇ ਕਹਨੁ ਨ ਆਇਆ॥ ਸ.150

ਨਜਾਯ: ਐਥੋਂ ਅਗੇ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਤਰਕ ਵਿਚਾਰ ਵਿਧਾਨਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਧਿਆਤਮ ਤਰਕ ਨਜਾਯ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ-ਦਾਰਸ਼ਟਾਂਤਾਂ (analogies) ਰਾਹੀਂ ਸਮਝਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਲਾਜ਼ਮੀ(mandatory) ਹੈ ਜਿਵੇ: ਮਿਥਿਆ ਵਸਤੁ ਸਤਿ ਕਰਿ ਮਾਨੀ, ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ 'ਚ ਮਿਥਿਆ, ਭ੍ਰਮ ਪ੍ਰਯਾਯੀ ਹਨ:-1.ਬਾਂਝ ਪੁਤ 2.ਸਹੇ/ਨਰ ਸਿੰਗ 3.ਜੇਵੜੀ/ਰਸੀ-ਸੱਪ ਭ੍ਰਮ 4.ਮ੍ਰਿਗਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਜਲ/ਸਿਪੀ'ਚ-ਚਾਂਦੀ ਭ੍ਰਮ 5.ਸੁਪਨੇ ਇ.151 ਭ੍ਰਮ ਆਦਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਨਜਾਯ ਮਿਥਿਆ ਭ੍ਰਮ ਸਮਝਾਣ ਦੇ ਲਈ ਹੀ ਅਨੇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਹਨ ॥

ਨਜਾਯ ਨੇਮ:ਤਾਰਕਿਕ ਸਾਇੰਸ ਦਾ ਨੇਮਹੈ; ਹਰੇਕ ਮਿਥਿਆ ਅਧਿਜਾਸ (phenomenon, illusions) ਭਰਮ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ (sub-stratum, noumenon) ਬਿਨਾ ਕਦੀ ਵੀ ਹੋਣੇ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ॥ ਮਨੁਖ ਮਾਤ੍ਰ ਲਈ ਦੋਨੋਂ ਸੁਤੈ ਸਿੱਧ ਅਨੁਭਵ ਭ੍ਰਮ ਹਨ,ਤੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਤਰਕ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਰਾਹੀ ਸਿੱਧ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹਨ, ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰਬਾਣੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ "ਰੱਸੀ/ਜੇਵੜੀ-ਸੱਪ ਭਰਮ" ਦੋਨੋਂ"ਚ ਸੰਖੇਪ ਸਮਝਾਏ ਹਨ: 1.ਮਨ ਵਿੱਚ "ਰੱਸੀ/ਜੇਵੜੀ-ਸੱਪ ਭ੍ਰਮ" ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਮਨ ਦ੍ਰਸ਼ਟਾ ਸੀ॥ ਇਹ ਭ੍ਰਮ ਵੇਲੇ ਵੀਹੈ,ਅਤੇ ਅੰਤ'ਚ ਭ੍ਰਮ ਮਿਟਣ ਪਿਛੋਂ ਕੇਵਲ 'ਮਨ' ਰੂਪ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਭਰਮ ਦਾ ਦ੍ਰਸ਼ਟਾ: ਭ੍ਰਮਦੇ ਤਿਨੋ ਕਾਲਾਂ 'ਚ ਸਥਿਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ॥ 2. ਮਨ 'ਚ ਮ੍ਰਿਗਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਜਲ ਭ੍ਰਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਮਾਰੂ ਭੂਮੀ ਉਤੇ ਮ੍ਰਿਗਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਭਰਮ ਸੀ, ਭ੍ਰਮ ਵੇਲੇ ਸੀ, ਅਤੇ ਭ੍ਰਮ ਮਿਟਣ ਪਿਛੋ ਕੇਵਲ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਮਾਰੂਭੂਮੀ, ਮ੍ਰਿਗਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਭਰਮ ਤਿਨੋਂ ਕਾਲਾਂ 'ਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ॥ ਹੋਰ ਅਨੇਕ

150. ਪੁਨ੍ਹ.ਓ.ਪੰ.੨੭੬:੧੮। ਅ.ਪੰ.੨੭੬:੧੮ ॥ ਆਦਿ ॥
151. ਪੁਨ੍ਹ,ਓ.ਪੰ.੩੩੨:੧੬; ਅ.ਪੰ.੧੪੭:੧੫। ਏ.ਪੰ.੧੪੨੮:੧੬। ਸ.ਪੰ.੧੨੩੬:੩॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਵੀ ਹਨ, 3.ਮਨ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ'ਚ ਸੁਪਨੇ ਪਹਿਲਾਂ, ਸੁਪਨ ਵੇਲਾ,ਅਤੇ ਸੁਪਨਾਂ ਮਿਣਣ ਤੇ ਤਿਨੋਂ ਕਾਲਾਂ 'ਚ 'ਮਨ' ਦ੍ਰਸ਼ਟਾ ਮੌਜੂਦ ਹੈ॥ ਇਹ ਸਾਰੇ ਨਿਜਾਯ ਸਿੱਧ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ; ਤੇ ਧਿਆਨ ਰਹੇ: ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਬਿਨਾ ਕਦੀ ਕੋਈ ਭ੍ਰਮ ਹੋਂਣਾ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾ ਮੁਮਕਿਨ ਹੈ॥

ੴ ਦਾ ਜਗਤ ਬਾਰੇ ਇਸ ਤਰਕ ਆਧਾਰ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀਦੀ ਬਾਣੀ ਸਿਧਾਂਤ, ਇਹ ਨਿਸਕਰਸ਼ ਇਲਾਨ ਹਨ:-

ਮਹਲਾ1 :-ਝੂਠਾ ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੁ: ਕਿਨਿ ਸਮਝਾਈਐ॥ ਸਚਿ ਨ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ: ਧੰਧੈ ਧਾਈਐ॥
ਮਹਲਾ9:-ਜਗ ਰਚਨਾ ਸਭ ਝੂਠਹੈ ਜਾਨਿ ਲੇਹੁ ਰੇ ਮੀਤ॥ ਕਹਿ ਨਾਨਕ ਥਿਰੁ ਨਾ ਰਹੈ, ਜਿਉ ਬਾਲੂਕੀ ਭੀਤਿ॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:- ਤਰਕ ਵਿਚਾਰ:-ਜੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਿਸ਼ੂ "ਸਤਿ" ਨਹੀਂ,ਪਰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਣ ਕਾਰਣ "ਅਸਤਿ" ਬਾਂਝ ਪੁਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਨਹੀ ਜਾਂ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਾਰਣਾਂ,ਵਿਸ਼ੂ ਹੁਣੇ ਵੀ ਇਦੰਤਾ ਅਕੱਥ(ਅਨਿਰਵਚਨੀ) ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ॥ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ੂਦੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਸ੍ਰੈਤੈ ਸਿੱਧ ਹੈ ਅਤੇ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਵੀ ਦੇਖ ਚੁਕੇ ਹਾਂ॥ ਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਵਿਸ਼ੂ ਠੀਕ ਕਿਵੇਂ ਸਮਝ ਆਵੇ ਕੀ ਹੈ?

ਉੱਤਰ:-ਵਿਸ਼ੂ ਸੰਬੰਧੀ ਗੁਰੂਬਾਣੀ "ਅਕੱਥ-ਕਥਾ" ਵਿਆਖਿਆ (ਅਨਿਰਵਚਨੀਯ ਖ਼ਯਾਤੀ) ਪਰਿਭਾਖਾ ਰਾਹੀਂ ਸਮਝਾਯਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਸਤਾਰ ਲਿਖ ਚੁਕੇ ਹਾਂ- ਅਨਿਕ ਸਾਸਤ੍ਰ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਪੁਰਾਨ॥ ਅਨਿਕ ਜੁਗਤਿ ਹੋਵਤ ਬਖਿਆਨ॥ ਅਨਿਕ ਸਰੋਤੇ ਸੁਨਹਿ ਨਿਧਾਨ॥ ਸਰਬ ਜੀਅ ਪੂਰਨ ਭਗਵਾਨ॥ ਸੰਸਾਰ ਮਿਥਿਆ ਲਖਣਾਂ ਵ੍ਰਿਤੀ ਰਾਹੀਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਕੋਈ ਮਿਥਿਆ ਵਸਤੁ ਬਿਨਾ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਅਸੰਭਵ ਹੈ, ਤੇ ਤਾਰਕਿਕ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵ ਮਾਤ੍ਰ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਿਸ਼ੂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮਾਨ/ ਮਾਪ:-1. ਲੰਬਾਈ, 2.ਚੌੜਾਈ, 3.ਗਹਿਰਾਈ ਦਾਇਰੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਜਿੰਨਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਵਿਸ਼ੂ ਵਧ ਤੇ ਕਦੀ ਘਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਰਸੀ ਵਿੱਚ ਸੱਪ ਭ੍ਰਮ ਦਿਖਦੀ ਲੰਬਾਈ, ਚੌੜਾਈ, ਗਹਰਾਈ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਦਿਖਦੀ ਰੱਸੀ ਸੱਪ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਦੀ ਬਧ-ਘਟ ਨਹੀਂ॥ ਯਾਦ ਰਹੇ: ਜਿਨਾਂ ਲੰਬੀ ਰਸੀ(ਰਸੇ) ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਓਨੇ 'ਚ ਭ੍ਰਮ ਦਿਖਦਾ ਹੈ--ਪਰ ਜੋ ਹਿਸਾ ਦਿਖਦੇ ਦਾਇਰੇ ਬਾਹਿਰ ਹੈ--ਉਸ ਹਿਸੇ 'ਚ ਭ੍ਰਮ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਓਹ ਵ੍ਰਿਤੀ ਗੋਚਰ (not cognative) ਨਹੀਂ ॥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ:-

ਦਿਖਦਾ ਵਿਸ਼ੂ ਸੰਸਾਰ ਥਿਰ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਹੀ ਮਿਥਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਮਿਥਿਆਵਿਸ਼ੂ, ਜਿਨਾ ਹੈ, ਉਤਨਾ ਹੀ ਵਿਆਪਕ ਹੈ, ਜੇ ਵਧ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਹੈ, ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਹਰੇਕ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ'ਚ ਮਿਥਿਆ ਵਸਤੁ ਜ਼ਰੂਰੀ ਉਨਾ ਵਿਆਪਕ ਹੈ, ਜਿਸ ਬਿਨਾ: ਮਿਥਿਆ ਅਨੁਭਵ ਤੇ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ,ਜੋ ਸਦਾ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਅਭੇਦ ਅਛੇਦ ਇਕ ਯਥਾਰਥ ਸਤਿ'ਚ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਲੱਖਣ, ਆਦਿ ਸਚੁ,ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ॥ ਹੈਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀਭੀ ਸਚੁ॥ ਵਿਸ਼ੂਮੁਖ ਦਇਰਾ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਨਿੱਤ ਸਤਿ ਤਰਕ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਸੰਕੇਤਿਤ ਹੈ:"ਪ੍ਰਭੁ ਨੇੜੈ ਹਰਿ-ਦੂਰਿ ਨ ਜਾਣਹੁ: ਏਕੋ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸਬਾਈ॥ ਏਕੰਕਾਰੁ ਅਵਰੁ ਨਹੀ ਦੂਜਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਾਨਕ ਏਕੁ ਸਮਾਈ ॥ ਸ.152 ਇਸ ਵਿੱਚ:'ਏਕੋ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸਬਾਈ' ਅਰਥਾਤ ਵਿਸ਼੍ਵ ਵਿਆਪਕ ੴ-ਏਕੰਕਾਰ.'। ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਸਤਿ ਵਿਸ਼੍ਵ ਤੋਂ ਸਵਾਈ 1¼ (Transcend) ਹੈ ॥ ਇਹ 1¼ ਸਿੱਧਾਂਤ ਵੇਦ ਦਰਸ਼ਨਕਾਰ ਨੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ-ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਾਦ ((Transcendent Divine Doctrine) ਨਾਮ ਕਹਿਕੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਹੈ॥ ਯਾਦ ਰਹੇ, ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਜਨਮਾਂ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਵਿਚਾਰ ਕਾਰਣ ਸਮਦੇ ਅਗਿਆਨੀ ਹਨ। ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਝੂਠਾ/ਮਿਥਿਆ ਹੋਣ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀ.ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਕਹੇ ਬਚਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਐਸਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ:- ਮਿਥਿਆ ਵਸਤੁ ਸਤਿ ਕਰਿ ਮਾਨੀ॥ ਹਿਤੁ ਲਾਇਓ ਸਠ ਮੂੜ ਅਗਿਆਨੀ॥ ਜਗਤ ਨੂੰ 'ਸਤ' ਮੰਨੀਂ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ 'ਸਤਿ' ਲਖਣ ਦਾ ਬਿਲਕੁਲ ਬੋਧ ਨਹੀਂ॥ ਇਹ ਗ਼ਲਤੀ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛੇ ਲਿਖੇ ਗੁਫਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਖੇ ਹੀ ਸਮਝ ਆਂਦੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਹੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਸਮਝਾਏ "ਝੂਠਾ ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ਕਿਨਿ ਸਮਝਾਈਐ॥ ਸਚਿ ਨ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ ਧੰਧੈ ਧਾਈਐ॥ ਦੁਜੈ ਭਾਇ ਕੋ ਨਾ ਮਿਲੈ,ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਆਵੈ ਜਾਇ॥ ਸਭਮਹਿ ਇਕੁ ਵਰਤਦਾ,ਏਕੋ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ; ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਅਛਲ ਅਡੋਲੋ॥ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੀ ਸਭੁਜਗੁ ਮਉਲੋ॥ ਸੋਮਿਲੈ:ਜਿਸੁ ਆਪਿ ਮਿਲਾਏ: ਆਪਹੁ ਕੋਇ ਨ ਪਾਵੈਗਾ ਅਤੇ "ਸਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਚੀ ਵਡਿਆਈ॥ ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ ਵਿਰਲੈ ਪਾਈ॥ ਨਾਨਕੁ ਏਕ ਕਹੈ ਬੇਨੰਤੀ,ਨਾਮੇ ਨਾਮਿ ਸਮਾਇਆ"ਸ.153 ਫੇਰ ਹੀ ਸਮਝ ਔਂਦੀ ਹੈ॥

ਸਾਵਧਾਨ:- ਹੁਣ ਪਛਮੀ ਭੌਤਿਕ ਵਿਦਿਆ ਅਮਲੀ ਯੰਤ੍ਰ ਤਰੀਕੇ (scientific industrial advancement) ਰਾਹੀਂ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਉਤੇ ਮੋਟਰ, ਸਮੁੰਦ/ਹਵਾਈ, ਆਦਿ ਅਤਿ ਤੇਜ਼ ਆਮਦ-ਰਫਤਾਂ ਜੰਤ੍ਰਾਂ ਕਾਰੁਣ ਦੁਨੀਆਦੇ ਹਰੇਕ ਪੜਾ ਤੇ ਚੌਬੀਸ ਘੰਟੇ ਅੰਦਰ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਣ ਪੱਛਮੀ ਭੋਤਿਕ ਵਾਦ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੈ॥ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭੋਤਿਕ ਪੱਖਾਂ ਇਲਾਵਾ ਪੱਛਮੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ (Occident/West's Culture) ਵਿੱਚ ਪਰਮਾਰਥਕ ਸੱਤ(ਸਤਿ) ਸ਼ਬਦ ਉਲਟ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ॥ ਪੱਛਮੀ ਬੁਧੀਮਾਨਾਂ ਦੀ 500 ਸਾਲਾਂ ਪਹਿਲਾ ਐਨੀ ਡੂੰਘੀ ਸੋਚ, ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪੁਰਾਣੀ ਪੱਛਮੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਯੂਨਾਨੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਪ੍ਰਸਿਧ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਸੁਕਰਾਤ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਮਨਦੇ ਹਨ। ਉਸਦਾ ਚੇਲਾ ਅਫਲਾਤੂਨ ਫਿਰ ਅਰਸਤੂ (ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀਵੀ ਵੇਰਵਾ ਦਿਤਾ ਹੈ) ਚੇਲੇ ਦੀ ਲੜੀ ਅੱਜ ਤਕ ਚਲੀ ਰਹੀਹੈ॥ ਪਹਿਲੋ ਪਹਿਲ (ਈਸਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ) ਯੂਨਾਨੀ ਧਰਮ ਵਿਵਹਾਰਿਕ ਸਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵਿਧਾਨ, ਅਤੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਿ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਭੋਤਕ ਵਿਦਿਆਵਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖੇ, ਰਚੇ; ਜਿਨ੍ਹਾ'ਚ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਅਨੇਕ ਸ਼ਬਦ ਘੜੇ, ਜੋ ਹੁਣ ਤਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ॥ ਯੂਨਾਨੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਿਕੰਦਰ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬਹਤ ਧਨ ਸੰਪਤੀ, ਅਤੇ ਤਾਰਕਿਕ ਅਧਿਆਤਮ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਸਾਹਿਤ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਅਤਿ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਪਹੁੰਚੀ ਸੀ ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਉਸਦਾ ਉਸਤਾਦ ਅਰਸਤੂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਬਰਸੋਂ ਪੁਰਾਣੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ

---

152. ਪੁਨ੍ਹ.ਓ. ਮ:੧.ਪੰ.੪੯੮:੧੫। ਅ. ਪੰ.੧੪੨੯:੨ । ਏ.ਪੰ. ੧੨੩੬:੩।ਸ.ਪੰ.੧:੩;੨੮੫:੫। ਹ.ਪੰ.੯੩੦:੧੦॥ ਆਦਿ॥

153. ਪੁਨ੍ਹ. ਓ.ਪੰ.੧੪੭:੧੫। ਅ.ਪੰ.੨੭:੫ । ਏ.ਪੰ.੧੦੮੩:੩ । ਸ.ਪੰ.੧੦੬੮:੧ ; ੧੮੬:੧੬; ੨੫੯:੧੯;੭੪੨:੨;੮੯੬: ੪;੧੩੨੯:੫॥ ਆਦਿ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਸੀ॥ ਓਹੀ ਯੁਨਾਨੀ ਵਿਦਿਆ ਪੀਠ ਪ੍ਰਨਾਲੀ ਸਾਰੇ ਯੋਰਪਿਨ ਪੀਠਾਂ ਸਾਇੰਸ ਵਿਦਿਆ-ਕਲਾ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਇਸ ਵੇਲੇ ਅਧਾਰਸਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਵਪ੍ਰਸਿਧ ਹਨ॥ ਉਸ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀ ਯੋਰਪੀਅਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪਹਿਲਾ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਤਾਰਕਿਕ ਇਮੈਨਯੁਲ ਕਾਂਟ(1724-1804) ਹੋਇਆ। ਉਸਦੇ ਬੁਢੇ ਕਾਲ ਯੋਰਪੀਨ ਸ਼ੋਫਨਹੁਅਰ(1788-1860) ਹੋਇਆ॥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨੋਆਂ ਨੇ ਕੁਛ ਭਾਰਤ ਅਧਿਆਤਮ ਸਾਹਿਤ ਸੁਣਿਆ, ਤੇ ਉਲਥੇ ਪੜ੍ਹੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਦੋਨੋਆਂ ਦੇ ਮਾਨਸਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣਾਂ ਉਤੇ ਕਾਫੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਇਆ॥ ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਾਰ ਸੰਬੰਧੀ ਵੈਰਾਗ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਕੇ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ॥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰਾਣੇ ਯੋਰਪੀਯਨ ਸ਼ਬਦਾਂ ਅੰਦਰ ਤਾਰਕਿਕਾਂ ਲਈ ਕਈ ਆਪਣੀ ਕਦੀਮੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਵੱਖ ਜਗਤ ਬਾਰੇ ਨਵੇਂ ਸ਼ਬਦ ਘੜੇ॥ ਦੋਹਾਂ ਭਾਰਤੀ ਤਰਕ ਰਾਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਵਾਕਿਆ ਜਗਤ "ਸੱਚਾ" ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਪੱਖ ਨਹੀ ਸੀ- ਮਿਥਿਆ ਹੈ; ਇਸੇ ਲਈਂ ਇਲਯੂਜ਼ਨ, ਫਿਨੋਮਿਨੋਨ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਸ਼ਬਦਿ ਰਚ, ਸਾਇੰਸਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜਤਾਏ ਪਰ ਧਿਆਨ ਰਹੇ ਓਦੋਂ ਯੋਰਪੀਨ ਅਨੇਕ ਇਸਾਈ ਰਾਜ ਦਿਗ ਵਿਜੈ ਦੇਸ਼(Crusading Countries):- ਫਰਾਂਸ, ਸਪੇਨ, ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਅੰਦਰ ਮਹਾਨ ਸਲਤਨਤ ਕੈਮ ਕੀਤੀ॥

ਯੋਰਪੀਅਨ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਇਸਾਈ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਮਿਸ਼੍ਰਿਤ (mixed denominations) ਧਰਮ ਨੇਮਾਂ ਅਧਾਰਤ ਸਾਇੰਸ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੇ ਪੁਰਾਣੇ ਯੋਰਪਿਨ ਯੁਨਾਨੀ ਅਤੇ ਇਟੇਲੀਅਨ(Rome: ਤੁਰਕੀ ਰੂਮ ਨਹੀਂ) ਆਧਾਰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਮਹਾਨ ਸਾਹਿਤ ਭੰਡਾਰ ਦਾ ਉਲਥਾ ਕਈ ਯੋਰਪਿਅਨ ਬੋਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜਾਂ ਨੇ ਕਰਾਯਾ॥ ਤਦੋਂ ਇਸਾਈ ਧਰਮ ਜ਼ੋਰ ਕਾਰਣ ਪੁਰਾਣੇ ਯਹੂਦੀ-ਇਸਾਈ ਸਾਹਿਤ ਬਲ ਹੋਣ ਕਾਰਣ, ਸਾਇੰਸਦਾਨਾਂ ਘੜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਅਲਹਿਦਾ ਹੋਰ ਤਤਸਮ ਵਲੈਤੀ ਸਬਦ ਅਰਥਾਂ ਨਾਲ ਘੜ ਲਏ॥ ਪਹਿਲੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਇੰਜੀਲ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜੇਮਜ਼ ਪਹਿਲੇ (1) ਨੇ 1604-1615 ਈਸ੍ਵੀ ਵੇਲੇ ਤਿੰਨ ਵਿਦਿਆ ਪੀਠ: ਵੈਸਟਮਿਨਸਟਰ, ਕੇਂਬ੍ਰਿਜ, ਔਕਸਫੋਰਡ ਯੂਨਿਵਰਸਟੀਆਂ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਤੇ ਨਵੇ ਦੋ ਭਾਗ ਦੀਆਂ (ਛੋਟੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਸਮੂਹ) ਯੋਰਪੀਅਨ ਦੱਖਨ-ਪੂਰਵ ਬੋਲੀਆਂ ਦੇ ਮੂਲ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕ ਬੋਲੀਆਂ ਵਿਚ ਉਲਥੇ ਕੀਤੇ, ਜਥਾ ਮੂਲ : ਇਰਮਾਨੀ ਯੁਨਾਨੀ, ਲੈਟਿਨ ਵਿੱਚ ਇਸਾਈ ਧਰਮ ਮਹਾਗਿਰਜੇ ਦੇ ਮਹਾ-ਪੁਜਾਰੀ ਪੋਪ ਨੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਕਰਣ(canonization) ਕਰ ਓਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜੇਆਂ ਨੇ ਅਪਣੇ ਅਨੇਕ ਭਾਖਾ 'ਚ ਉਲਥੇ ਕਰਾਏ ਪਰ ਧਿਆਨ ਰਹੇ, ਐਸੇ ਯੋਰਪੀਅਨ ਸਾਇੰਸਦਾਨਾ ਜੋ ਘੜੇ ਸਨ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਸਬਦਾਂ ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਨਾ ਅਪਨਾਏ॥ ਕਾਰਣ ਕਿ, ਯੋਰਪ ਵਿੱਚ ਇਸਾਈ ਧਰਮੀ, ਯਹੂਦੀ (ਮੂਸਾਈ) ਕਰਮ ਕਾਂਡ (Dogma) ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅੱਜ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਰੀਬਨ ਸਾਰੇ ਯੋਰਪ ਦੇ ਰਾਜ ਦਰਬਾਰ ਇਸਾਈ ਬਣ ਚੁਕੇ ਸਨ। ਉਸ ਦੇ ਰਾਜ ਜ਼ੋਰ ਡਰ ਕਾਰਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਇੰਸਦਾਨਾ ਦੇ ਘੜੇ ਸ਼ਬਦ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਨਾ ਹੋਇ ਬਲਕੇ ਇਸਾਈ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਅਲਹਿਦਾ ਸ਼ਬਦ ਜੋਂ 3,000 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੇ ਧਰਮ ਆਧਾਰਤ ਦੋ ਕਤੇਬਾਂ: 1.ਤੌਰੇਤ, ਪਿੱਛੋਂ 2.ਜ਼ੰਬੂਰ ਤੇ 3.ਇੰਜੀਲ ਦੋ ਕਿਤਾਬਾਂ 'ਚ ਲਿਖੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਕਾਲੀ ਯੁਨਾਨੀ ਧਰਮ ਆਧਾਰ ਨਜ਼ਾਯ(ਤਰਕ) ਸ਼ਬਦਾਂ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹਦਾਇਤਾਂ ਕਾਰਣ, ਇਸਾਈਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗਿਰਜੇ ਰੋਮ 'ਚ ਥਾਪੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਬਰਤਨੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਠੀਕ ਨਾ ਸਮਝੇ[ਅ-ਏ.154] ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਇਸਾਈ ਧਰਮ ਲਈ ਅਲਹਿਦਾ ਵਲੈਤੀ ਹੋਰ ਹੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਘੜੀ॥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਦ੍ਰਹਵੀ, ਸੋਲਵੀ ਸਦੀ ਆਰੰਭ 'ਚ, ਇਸਾਈ ਰਾਜਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹੋਰ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਉਲਥੇ ਆਰੰਭੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵੱਖਰੇ ਸ਼ਬਦ ਘੜੇ ਪਰ ਪੁਰਾਣੇ ਕਾਲੀ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਅੱਜ ਤਕ ਓਹੀ ਗਲਤ ਸ਼ਬਦ ਉਲਥੇ ਲਈ ਵਰਤਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੋ ਕਾਂਟ, ਸ਼ੋਫਨਹਾਯਰ ਆਦਿਆਂ ਸਾਇੰਸ ਅਧਾਰ ਸ਼ਬਦ ਠੀਕ ਰਚੇ--ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਵਰਤੇ॥ ਇਹ ਤਾਂ ਹੁਣ ਤਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੀ ਹੈ:- ਭਾਰਤੀ : ਨਕਲ ਉਤਾਰਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਚਤੁਰ ਹਨ, ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਓਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵਖਰੇ ਨਹੀਂ॥ ਉਨੀਵੀਂ ਸਦੀ 'ਚ ਬਿਨਾ ਜਾਣੇ, ਸੋਚੇ ਸਮਝੇ-ਇਸਾਈ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਨਕਲ ਅਰਥ ਰਹੱਸ ਬਿਨਾ ਜਾਣੇ ਤਿਨੋਂ ਕਤੇਬ ਯੋਰਪੀਅਨ ਬੋਲੀਆਂ 'ਚ ਉਲਥੇ ਕਰ ਭਾਰਤੀ ਹਿੰਦੂ,ਜੈਨ,ਬੋਧ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਂਣੀ ਦੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਉਲਥਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਨਕਲ, ਅਤੇ ਸਿੱਧਾਂਤਿਕ ਦ੍ਵੈਤ ਵਾਦ ਇਕਦੇਸ਼ੀ ਇਸ਼ਟ ੧ਓ ਮੰਨ ਕੇ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਅਰਥ ਹੁਣ ਵੀ ਨਕਲੋ ਨਕਲੀ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ,ਦੇਖੋ ਗੁਰੁਬਾਣੀ: ਦੇਖਾਦੇਖੀ ਸਭ ਕਰੇ ਮਨਮੁਖਿ ਬੂਝ ਨ ਪਾਇ॥ ਜਿਨ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਿਰਦਾ ਸੁਧੁਹੈ,ਸੇਵ ਪਈ ਤਿਨ ਥਾਇ॥ [155]

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:-19ਵੀ ਸਦੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਭਾਰਤ ਰਾਜ 'ਚ ਦੇਸੀ, ਤੇ ਖਾਸਕਰ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਉਲਥੇਆਂ ਤੇ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਇਆ?

ਉਤਰ:-16ਵੀਂ ਸਦੀ ਪੱਛਮ ਭੌਤਿਕ ਇਸਾਈ ਇਕ ਦੇਸ਼ੀ ਆਧਿਦੈਵ ਦੂਜੇ ਭਾਉ (ਦ੍ਵੈਤ ਵਾਦ) ਇੱਕ ਇਸ਼ਟ (Monotheism) ਪਰਿਭਾਖਾ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਪਇਆ,ਅਤੇ ਮੁਢੋਂ ਭੌਤਕ ਵਾਦੀ ਤਾਰਕਿਕ (Materialist *Gnostic*(Phil)Scientist) ਭਾਰਤੀ ਧਰਮ ਇਸਾਈ ਮਤੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁੱਖ ਦੇਸੀ ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਉਲਥੇ ਕਰਾਏ ਪਰ ਯੋਰਪੀਅਨ ਫਿਲੋਸੋਫਰ ਕਾਂਟ, ਸ਼ੋਫਨਹਾਯਰ ਆਦਿ ਰਚੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਠੀਕ ਸ਼ਬਦ ਦੇਸੀ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਉਲਥੇ ਲਈਂ ਨਹੀਂ ਬਰਤੇ

---

154. ੳ. ਤੌਰੇਤ OT:Genesis:XI:6-9. ;OT.Exodus:VI. 3.Exodus:XX.1(TEN COMMANDMENTS) 17:-5.Though shalt not bow down thyself to them, nor serve them:for I the Lord thy God am (YAHWEH)a jealous God,visiting the iniquity of the fathers upon the fourth generation of them that hate me" ਅਤੇ "Ibid: NT. Gospel: St. Matthew :XI(Lord Jesus continued):-

"33.But whosoever shall deny me before men,him will I also deny before my Father which is in heaven ...

34. Think not that I am come to send peace on earth: I come not to send peace, but a sword.

35.For I am come to set a man at variance against his father, and the daughter against her mother, and the daughter in law against her mother in law. 36.And a man's foes shall be they of his own household" ਕੀ ਐਸਾ ਮੋਨੋਥੀਇਸਮ ਗੁਰੁ ਧਰਮ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ? e. ਪੁਨ੍ਹ ਇੰਜੀਲ.:Holy Bible NT.s) *Acts*:17:18-23.h) *Ibid.Apistle St.Paul to the Colossians* :- "II:8:Beware lest any man spoil you through Gnosis (tr. PHILOSOPHY: *Skt:* Indo-Greco-Roman) and vain deceit,after the tradition of men, after the sacraments of the world, and not after Christ."

155. ਸ਼੍ਰੀਗੁਗ੍ਰੰਜੀ.ਪੰਨੇ. ੨੮:੪; ੧੮੫:੧੬; ੫੨੮:੪; ੧੩੭੧:੧੪, ਆਦਿ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇਸਾਈ ਮਤ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਨੇ ਹੋਰ ਹੀ ਸ਼ਬਦ ਬਰਤੇ: ਬੇਸ਼ਕ ਵਿਸ਼ੇ ਸਾਰੇ ਓਹੀ ਹਨ, ਪਰ ਓਹੀ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਹੋਰ ਇੰਡੋ-ਯੋਰਪਿਅਨ ਲਫਜ਼ ਬਰਤ ਸੁਰਗ=ਹੈਵਨ, ਪਰੀਆਂ=ਏਂਜਲਜ਼, ਰਿਸ਼ੀ=ਸੀਅਰ, ਪੈਗੰਬਰ=ਪ੍ਰੋਫਿਟ, ਭਗਤ/ਸ਼ਿਸ਼ਜ = ਅਪੋਸਲ/ਡਿਵੋਟੀ, ਗਿਆਨੀ=ਰੈਬਾਈ/ਮਾਸਟਰ (Rabbi,Master), ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ/ ਫੌਜੀ ਗਿਆਨੀ=ਚੈਪਲੇਨ, ਕਰਮ ਕਾਂਡ=ਰਿੱਚਯੁਲ, ਡੋਗਮਾ, ਅਧਿਆਤਮ ਕਰਮ=ਸੈਕ੍ਰਮਿੰਟ, ਮਿਥਿਆ ਲਈ ਇਲਯੂਜ਼ਨ ਅਰਥ ਕੀਤਾ--ਨਾਕਿ ਫਿਨੋਮਿਨੋਨ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਬ੍ਰਹਮ ਲਈਂ ਨੌਮੋਨੋਨ ਆਦਿ ਨਹੀ ਬਰਤੇ ਬਲਕਿ ਐਸੇ ਸਿਰਲੇਖਾਂ ਹੇਠ ਓਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਹੋਰ ਹੀ ਨਾਮ ਰਖ--ਮਿਥਿਆ/ਝੂਠ ਸ਼ਬਦ:ਮਿਥ, ਪੁਰਾਣਿਕ ਇਤਿਹਾਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਹੇਗਿਓਗ੍ਰਾਫੀ ਦੀ ਥਾਂ ਮੈਥਾਲੋਜੀ ਆਦਿ ਗਲ਼ਤ ਸਬਦ ਅਰਥ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਕੀਤੇ। ਤਦੋਂ ਈਸ੍ਵੀ 1860-1910 ਤੋਂ ਦੇਖਾ ਦੇਖੀ ਸਿੱਖ, ਹਿੰਦੂ ਲੇਖਕ ਬਰਤਨ ਲਗ ਪਏ ਹਨ॥

ਈਸ੍ਵੀ 1857-8 'ਚ ਬਰਤਾਨਵੀ ਗੋਰਮਿੰਟ ਲੰਡਨ ਨੇ ਪੂਰਵੀ ਭਾਰਤੀ ਕੰਪਨੀ ਮਨਸੂਖ ਕਰ, ਸਾਥ ਹੀ ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ ਦ੍ਵੀਪਤੇ ਅਖੰਡ ਰਾਜ(Paramountcy) ਇਲਾਨ ਕੀਤੀ॥ [ਅ.156] ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਲਾਂ ਭਾਰਤੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਗੋਰਮਿੰਟ ਨੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਫ੍ਰਿਡਰਿਕ ਮੈਕਸਮੂਲਰ (1823-1900) ਹੇਠ ਸਮਗ ਪੁਰਾਣਾ ਭਾਰਤੀ ਸਾਰੇ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣੇ ਯੁਨਾਨੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰੀ ਉਲਥੇ ਦੀ ਨੀਵ ਰੱਖੀ॥ ਉਸ ਕੰਮ ਲਈ ਨਵੇਂ ਘੜੇ ਇੰਡੋ-ਯੋਰਪੀਯਨ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਉਲਥੇਆਂ ਲਈ ਪੰਜ 'ਕ ਦਰਜਨ ਲਗਭਗ ਯੋਰਪੀਅਨ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਦਵਾਨ ਰਖੇ ਕਿ ਇਸਾਈ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਧਰਮ ਨਿਖੇਧੀ ਸਬਦ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤੀ ਮੁੱਖ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਹਿਤ ਉਲਥੇ ਇਦੰਤਾ ਕਰਕੇ ਕਰਾਏ॥ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਰਾਜ ਦਬਾ ਕਰਕੇ ਕੌਣ ਬੋਲੇ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਲਤ ਚਾਲ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ 'ਚ ਫੈਲਨ ਕਰਕੇ ਯੋਰਪੀਅਨ, ਅਮਰੀਕਨ ਤੇ ਦੇਸੀ ਭਾਰਤੀ ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਗੁਰਸਿਖ ਲੇਖਕ ਹੁਣ ਤਕ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਸੌ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਐਥੇ ਬਸ ਨਹੀ: ਵੈਸੇ ਦੇਸੀ ਮੂਲ ਸਬਦ ਤਾਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸਾਰੇ ਅੰਗ੍ਰਜ਼ੀ ਉਲਥੇ ਭਾਖਾ ਤੇ ਰੂਹਾਨੀ ਅਰਥਾਂ ਕਰਕੇ ਗਲਤ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਜੋ ਪਿਛੇ ਲਿਖ ਆਏ ਹਾਂ, ਮਸਲਨ:-

1. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਮਿਥਿਆ ਸ਼ਬਦ ਅਧਾਰ ਘੜਿਆ ਮਿਥ (myth):-ਦੇਵ, ਸੰਤ ਕਰਮ ਕ੍ਰਿਤ ਇਤਿਹਾਸ ਲਈ ਬਰਤੇ। ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਮਿਥ ਦਾ ਅਰਥ: ਅਸੰਭਵ ਹੋਂਦ, ਨਾ-ਸਤਿ, ਨਾ-ਹੱਕ, ਸ਼ੂੰਨ ਆਦਿ ਹੈ : ਜੋ ਦੇਸੀ ਤਤਸਮ ਅਰਥ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ।

---

156. ੳ.ਭਾ: ਗੁਰਦਾਸ ਵਾਰ1।੨੦।੭:-"ਕਾਫਰ ਮੁਲਹਦ ਇਰਮਨੀ ਰੂੰਮੀ ਜੰਗੀ...।ਪਾਪੇ ਦਾ ਵਰਤਿਆ ਵਰਤਾਰਾ ॥੭।੨੦।੧"

ਅ. NOTE:- Indian Guru-Sikhs should know of the speach of Lord Macaulay on Feb 2,1835, in British Parliament state in writing:-
"I have travelled across the length and breadth of India and I have not seen one person who is a beggar, who is a thief. Such wealth I have seen in this country, such high moral values, people of such caliber, that I do not think we would ever conquer this country, unless we break the very backbone of this nation, which is her spiritual and cultural heritage, and, therefore, I propose that we replace her old and ancient education system, her culture, for if the Indians think that all that is foreign and English is good and greater than their own, they will lose their self-esteem, their native self-culture and they will become what we want them to be a truly dominated nation."

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

2. ਦੇਸੀ ਮਿਥਿਹਾਸ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਗ਼ਲਤ ਮਨਘੜ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਯੂਨਾਨੀ ਸਹਿਤ 'ਚ ਬਰਤੇ ॥

3. ਯੂਨਾਨੀਆਂ ਜਹੀਆਂ ਕਹਾਂਣੀਆਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਕਤੇਬ(Biblical) ਧਰਮ ਕਲਪਿਤ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਉਤਪਤੀ, ਪੈਗੰਬਰ ਆਦਮ-ਹਵਾ ਆਦੀ ਕਹਾਣੀਆ ਨੂੰ ਮਿਥਿਹਾਸ ਨਹੀ ਕਿਹਾ--ਬਲਕਿ ਫਰਕ ਦਿਖੌਣ ਲਈ ਵਲੈਤੀਆਂ ਨੇ ਐਸੀਆਂ ਅਨੇਕ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਮਿਥਿਹਾਸ/ਮਾਈਥੋਲੋਜੀ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ, ਨਾ ਅੱਜ ਤਕ ਕਦੀ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਹਨ--ਬਲਕਿ ਐਸੇ ਕਤੇਬ ਕਹਾਂਣੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸਾਈ ਗਿਰਜੇ'ਚ ਆਪਣੇ ਮਜ਼ੂਬ ਘੜੇ ਹੇਗਿਓਗ੍ਰਾਫੀ ਲਫਜ਼, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਭੇਜੇ ਪੈਗੰਬਰਾਂ, ਭਗਤਾਂ ਲਈ ਬਰਤੇ ਹਨ ਪਰ ਹੋਰਾਂ ਲਈ ਮੈਥਾਲੋਜੀ ਬਰਤੀ ਹੈ॥ ਪਿੱਛੋਂ, ਜਦ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਲਤਨਤ ਦੇ ਇਸਾਈ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਦੁਨਿਆਂ ਦੇ ਪੂਰਵੀ ਮੁਲਕ: ਅਰਬ, ਇਰਾਨ, ਭਾਰਤ, ਚੀਨਾਦਿ ਤਕ ਫੈਲੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੇਕ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਦੇ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਉਲਥੇ ਕਰਾਏ ਤਾਂ ਇਸਾਈ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਲਈ ਓਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਸ਼ਬਦ ਹੇਗੀਓਗ੍ਰਫੀ ਬਰਤਿਆ--ਪਰ ਸਾਰੇ ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਕਿੱਸੇਆਂ ਲਈ ਮੈਥੋਲੋਜੀ ਬਰਤਦੇ ਹਨ॥ ਇਸਾਈਆਂ ਆਪਣੇ ਕਤੇਬਾਂ ਦੀਆਂ ਝੂਠ-ਸੱਚ ਕਹਾਂਣੀਆਂ ਹੇਗੀਓਗ੍ਰਾਫੀ ਬਰਤੀ ਤੇ ਮਿਥਿਹਾਸ ਹੋਰ ਧਰਮ ਕਹਾਣੀਆਂ ਮਾਇਥਾਲੋਜੀ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ: ਝੂਠੀਆਂ ਪਰੀਆਂ, ਹਜ਼ਾਰ ਦਾਸਤਾਂ ਆਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਝੂਠੇ ਜਤਾਏ ਹਨ॥ ਧਿਆਨ ਰਹੇ:-ਸੋਲਵੀਂ(16) ਸਦੀ ਇਸਾਈ ਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਅਪਣੇ ਮਜ਼ਹਬ ਦਾ ਨਾਮ ਕ੍ਰਿਸਚਨ ਪੈਗੰਬਰ ਕ੍ਰਾਈਸਟ ਨਾਮ ਪਿਛੇ ਧਰਿਆ ਵੈਸੇ ਹੀ:-

2. ਇਸਲਾਮ ਪੈਗੰਬਰ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਨਾਮ ਪਿੱਛੇ ਮੋਹਮੱਡਨਇਜ਼ਮ (Mohammadanism) ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਅੱਜ ਤਕ ਬੁਰਾ ਮਨਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸਲਾਮ ਦੀਨ ਹੈ॥ ਜਦ ਇਸਾਈ ਮਿਸ਼ਨ ਫਾਰਸ-ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਪਹੁੰਚੇ; ਉਥੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਗ਼ੁਬੇਰ (ਜੋ ਜਲਾਲ-ਉਦ ਦੀਨ ਰੂਮੀ ਨੇ ਮਸਨਵੀ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ) ਦੇਖ--ਜਾਣਕੇ ਆਪਣੇ ਇਸਾਈ ਮਿਸ਼ਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਓਨ੍ਹਾ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿਧ ਰਿਖੀ ਜ਼ੋਰੋਅਸਤ੍ਰ (ਜੋ ਮਹਾਂਭਾਰਤ'ਚ ਵਰਣਿਤ ਹੈ ਉਸ) ਨਾਮ ਪਿਛੇ ਜ਼ੋਰਾਸਟ੍ਰਿਨ ਧਰਮੀ ਸਦਨ ਲਗ ਪਏ॥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦ ਇਸਾਈ ਮਿਸ਼ਨ ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਆਏ, ਓਥੇ ਦੇ ਧਰਮ(Rightousness technically, not Religion) ਨੂੰ ਵੀ 'ਸੰਬੋਧੀ ਆਪਣਾ ਨਾਮ' ਦੇਣਾ ਵਿਚਾਰਿਆ--ਪਰ ਜਦ ਕਈ ਅਨੇਕ ਨਾਸਤਿਕ ਆਸਤਿਕ ਧਰਮ ਸੰਪ੍ਰਧਾਇ ਦੇਖੇ, ਜਿਵੇਂ ਨਾਸਤਿਕ (Non-Vedic Atheists) ਭੌਤਿਕ ਵਾਦੀ 1."ਚਾਰ ਵਾਕ" (Materialist scientists as now(not rationally) believe our cognative Universe originated from NOTHING. It will ultimately disintegrate back to NOTHING: ਅਸਤਿ-ਕਾਰਜ ਵਾਦੀ)॥ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਦਿਆਵਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਦੋ ਅਧਾਰ ਸਿੱਧਾਂਤਾਂ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ:-

1. ਅਸਤ ਕਾਰਜ ਵਾਦ (Doctrine of Nihilism)
2. ਸਤ ਕਾਰਜ ਵਾਦ (Doctrine of Existence)

ਜੈਨ, ਬੋਧੀ ਇਕ ਪਾਸੇ: ਅਤੇ ਆਸਤਿਕ (*Ved* Docritne at the out set rationalize: something can never be produced from nothing so universe logically came from something, which must ever exist:ਸਤਿ-ਕਾਰਜ ਵਾਦੀ)

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਨਾਤਨ ਧਰਮ ਦੇ 300 ਤੋਂ ਉੱਤੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਇਸਾਈਆਂ ਨੇ ਦੇਖ, ਮਿਸ਼ਨ "ਨਾਮ" ਰੱਖਣ 'ਚ ਉਲਝ ਗਏ॥ ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਮਗਰੋਂ, ਜੋ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਉੱਤਰ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਮੱਧ ਜੰਬੂ ਦੀਪੀ ਤੁਰਕ(Central Asian Turks: *Turk*astän, *Kazäk*astän, *Maughal*, etc) ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਜਾਤੀ ਭੇਦ 1,000-1,600 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਚਲ ਰਹੇ ਸੇ, ਆਪਸ 'ਚ ਦ੍ਵੰਦ ਯੁੱਧ ਭੇਦ ਭਾਵ ਦੇਖ, ਭਾਰਤ ਦੇਸੀ ਸਿੰਧੂ/ਹਿੰਦੂ[ਓ.157] ਦੇਸ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਜਾਣਨ ਉਤੇ, ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਦੋਨੋ ਦੇ ਸੀ-ਵਿਦੇਸੀ: ਹਿੰਦੂ-ਤੁਰਕ ਕੇਵਲ ਜਾਤੀ ਨਾਮਾਂ ਨਾਲ ਧਰਮ ਪੁਕਾਰੇ। ਕਿਉਂਕਿ, ਓਹ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸਲਾਮ ਨੂੰ ਮੁਹੱਮਦ ਦੀਨ ਦਾ ਨਾਮ ਦੇ ਚੁਕੇ ਸਨ, ਸੋ ਭਾਰਤੀ ਸਮੂਹਿਕ ਧਰਮ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਨਾਮ ਪੁਕਾਰਣਾ ਆਰੰਭਿਆ॥

ਜਦ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਇਸਾਈ ਮਿਸ਼ਨ ਦਿੱਲੀ ਮੋਗ਼ਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ਾਹ ਰੰਗੀਲਾ (ਸੰਨ:1720-48) ਉਤੇ ਪਠਾਨ ਅਫ਼ਗਾਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਐਹਮਦ ਸ਼ਾਹ ਦਿਲੀ ਉਤੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਹਮਲੇ ਦੇਖੇ, ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਣ ਲਈ ਗੁਰੁਸਿਖਾਂ ਨਾਲ ਬਿਨਾ ਜੂਝੇ ਲੰਘਣਾ ਅਸੰਭਵ ਸੀ, ਇਸਾਈਆਂ ਨੇ ਗੁਰੁਸਿਖਾਂ ਨੂੰ, ਸਦੀਆਂ ਗੁਲਾਮ ਹਿੰਦੂਆਂ ਤੋਂ ਅਲੈਹਦਾ ਜਾਣ; ਇਸ ਧਰਮ ਦਾ ਨਾਮ "ਸਿੱਖ ਧਰਮ"(Sikhism) ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਕੀਤਾ॥ ਬਿਨਾ ਸੋਚੇ ਸਮਝੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਅਨਪੜ੍ਹ ਗੁਰ-ਸਿਖਾਂ ਆਪਣਾਂ 19 ਵੀਂ ਸਦੀ ਤੋਂ ਗੁਰੁਪੰਥ, ਜਾਂ ਗੁਰੁ-ਸਿੱਖ ਸੰਬੋਧਨ ਬਜਾਇ ਸਿੱਖ ਮੰਨਣ ਲਗੇ ॥ ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਨਵੇਂ ਸਿੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਨੂੰ ਪੁਛ ਸਿੱਖ ਦਾ ਧਰਮ ਉਸਦੇ ਗੁਰੁ ਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਚੇਲੇ/ਸਿੱਖ ਦਾ? ਇਕ ਮਤ ਉੜ੍ਹ ਸਾਰੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ: ਗੁਰੁ [illegible]॥ ਦੱਸੋ ! ਫੇਰ ਸਿਖ ਆਪਣੇ ਧਰਮ, ਸਿਧਾਂਤ, ਪੰਥ ਨੂੰ ਸਿਖ ਧਰਮ(Sikh Religion),ਸਿਖ ਸਿਧਾਂਤ(Sikh Doctrine) ਸਿਖ ਪੰਥ(Sikh Way) ਕਿਉਂ ਸਦਦੇ ਹਾਂ? ਕਾਰਣ ਇਸਾਈ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੇ ਨਾਮ ਧਰਿਆ ਸੀ ! ਕੀ ਗੁਰੁਸਿਖ ਧਰਮ ਨਾਮ ਠੀਕ ਹੈ? ਜਾਂ: 1.ਗੁਰੁ ਧਰਮ(*Guru* Religion) ਗੁਰੁ ਸਿਧਾਂਤ ਜਿਵੇ ਪੁਰਾਣੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ 1915 ਤਕ ਕਹਿੰਦੇ ਲਿਖਦੇ ਸਨ, ਸਾਡਾ ਗੁਰੁ ਪੰਥ ਹੈ (*Guru*'s Way/Path); ਜਾਂ 2.ਗੁਰੁ-ਸਿਖ ਧਰਮ (*Guru-Sikh* Rightousness), ਗੁਰੁਸਿਖ ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ 3.ਗੁਰੁਸਿਖ ਪੰਥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਠੀਕ ਨਹੀਂ?

ਗਲ ਤਾਂ ਐਥੋਂ ਚਲੀ ਸੀ: ਇਸਾਈ ਮਤ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ਝੂਠੇ ਹਨ ਪਰ ਇਸਾਈ ਮਤ ਕਤੇਬਾਂ ਲਿਖੇ ਮਿਥਿਹਾਸ ਵੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ-ਪਰ ਆਪਣੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਕਾਰਣ ਸਿਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੁਝੀ ਗਲ ਪਤਾ ਨਹੀਂ; ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਕਰਕੇ ਇਸਾਈ ਦੂਜੇ-ਭਾਉ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਵੀਨ ਸਿਖ ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿੰਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰਦੇ ਹਨ! ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਇਹ ਦਸਦੀ ਹੈ? ਜਾਂ ਉਲਟਾ ਵਿਸ਼ੂਧਰਮ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ:-

---

157. ਓ.ਸਾਮ ਵੇਦੀ ਛਾਂਦੋਗਯੁਪਨਿਸ਼ਦ: ੫.੨.੧-੨ ॥ਅ.ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਅਪਭ੍ਰੰਸ਼ ਆਦਿ'ਚ ਭਾਰਗੀਯ ਅਥਰਵ ਵੇਦੀ ਗ਼ੁਬੇਰ ਧਰਮੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਫਾਰਸੀ ਬੋਲੀ ਹੈ । ਜਿਵੇਂ ਭਾਰਤੀ ਬੋਲੀ ਦਾ **"ਸਪਤਾ"** ਹੈ, ਓਹੀ ਫਰਸੀ'ਚ **"ਹਫਤਾ"** ਹੈ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ'ਚ "ਸ" ਤੇ "ਹ" ਆਪਸ'ਚ ਬਦਲਦੇ ਹਨ,ਉਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੱਧ ਏਸਿਆ ਤੁਰਕ ਸਿੰਧ ਮਹਾਂਨਦੀ ਦੱਖਨ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ 'ਹਿੰਦ' ਪੁਕਾਰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਓਹੀ ਸਿੰਧ ਮਹਾਂਨਦੀ ਉੱਤਰ ਦੇਸ਼ੀਆ ਨੂੰ 'ਤੁਰਕ' ਪੁਕਾਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥ ਬਾਣੀ ਦਸਦੀ ਹੈ:- ਪੰਨਾ ੧੧੫੮:੧੦ "ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਕਾ ਸਾਹਿਬੁ ਏਕ" ਅਤੇ ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੁਜੀ ਚੌਬੀਸ ਅਉਤਾਰ"ਜਾਤੇ ਛੂਟਿ ਗਯੋ ਭ੍ਰਮ ਉਰਕਾ। ਤਿੱਹ ਆਗੈ ਹਿੰਦੂ ਕਿਆ ਤੁਰਕਾ ॥੧੯॥"

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਿੰਦਾ ਭਲੀ ਕਿਸੈਕੀ ਨਾਹੀ ਮਨਮੁਖ ਮੁਗਧ ਕਰੰਨਿ॥
ਮੁਹ-ਕਾਲੇ ਤਿਨ ਨਿੰਦਕਾ ਨਰਕੇ ਘੋਰਿ ਪਵੰਨਿ
"ਜਗਤੁ ਜਲੰਦਾ ਰਖਿ ਲੈ,ਆਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰਿ॥
ਜਿਤੁ ਦੁਆਰੈ ਉਬਰੈ, ਤਿਤੈ ਲੈਹੁ ਉਬਾਰਿ"

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਜਿਤੁ ਦੁਆਰੈ ਦਾ ਭਾਵ, ਜਗਤ ਦੇ ਕੋਈ ਭੀ ਧਰਮ ਦ੍ਵਾਰ ਦੇ ਮਨੁਖ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਚੌਥੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਆਦਿ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਕਥਨ ਕਰਕੇ ਇਲਾਨ ਇਹ ਕਰਨਾ ਪਿਆ:-

ਜਿਸੁ ਘਰਿ ਵਰਤੀ ਸੋਈਜਾਣੈ, ਜਗਤਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੂਛਿ ਕਰਹੁ ਬੀਚਾਰਾ॥
ਚਹੁਪੀੜੀ ਆਦਿਜੁਗਾਦਿ ਬਖੀਲੀ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਇਓ ਹਰਿ ਸੇਵਕ ਭਾਇਨਿਸਤਾਰਾ[158].

ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਇਸਾਈ ਦੂਜਾ ਭਾਉ/ਦ੍ਵੈਤ ਪਛਮੀ ਸਾਹਿਤ ਗਜ਼ ਮਾਪ ਗੁਰੁਸਿਖ ਧਰਮ ਸ਼ਸਤ੍ਰ (Holy *Gurü* Canon) ਪਰ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ? ਪੁਰਾਣੇ-ਨਵੇਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਟਕਸਾਲੀ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੇ ਉਲਥੇ ਕਰੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਗੁਰੁਸਿਖ ਟਕਸਾਲੀ ਟੀਕਾ ਟਿਪਣੀ ਗ੍ਰੰਥ ਕ੍ਰਮ ਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ,ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ, ਤਰਕ, ਅਨੇਕ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰਬਾਣੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ-ਦਾਰਸ਼ਟਾਂਤਾਂ ਉਤੇ ਹਨ॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:ਤਰਕ ਅਨੁਸਾਰ ਜੇ ਵਿਸ਼੍ਵ ਨਾ ਸੱਤ ਨਾ ਅਸੱਤ ਦੋਨੋਂਆ ਤੋਂ ਵਿਲਖੱਨ ਹੈ; ਤਾਂ ਸਹਿਜ ਅਕਲ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਬੁਧੀ ਤਰਕ-ਯੋਗ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ:- ਜੇ ਵਿਸ਼੍ਵ ਨਿੱਤ ਸਤਜ(ਸਤਿ) ਨਹੀਂ, ਨਾ ਅਸੱਤ(ਅਸਤਿ) ਹੈ; ਕੀ ਦੋਨੋਂ ਦਾ ਤਤਕਾਲ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਕਾਸ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਉੱਤਰ:ਨਹੀਂ ॥ ਕਾਰਣ, ਦੋਨੋ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਤਰਕ ਵਿਰੁਧ 'ਵਦਤੋ-ਵਿਜ਼ਾਘਾਤ' (self contradictory terms) ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾ ਦੀ ਅਸੰਭਵ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ (self-contradictory impossible situation) ਹੈ॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:ਫੇਰ ਦੱਸੋ? ਵਿਸ਼੍ਵ ਨੂੰ ਲਖੌਂਣ(ਬਿਆਨ ਕਰਨ) ਲਈ ਕੀ ਲੱਖਣ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਹਕੀਕਤ ਜਾਣੀ ਜਾਇ?

ਉਤਰ:ਭਾਰਤ'ਚ ਪੁਰਾਣੇ ਕਾਲ ਤੋਂ ਇਸਦਾ ਲੱਖਣ ਦੋਨੋਂ ਨਾਸਤਿਕ-ਆਸਤਿਕ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਰਕਿਕ ਰੂਪ ਹੈ॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:ਜੇ ਤਰਕ ਰਾਹੀਂ ਸੰਸਾਰ ਕਿਸੇ ਕਾਲ ਸਤਿ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਕਾਲ ਅਤੀਤ ਹੈ, ਨਿਗਮਾਗਮ ਤਰਕ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਨੋਂ ਤਤਕਾਲ ਸਤਿ-ਅਸਤਿ ਵਿਰੋਧੀ ਸ਼ਬਦ ਹਨ। ਏਸ ਨਜ਼ਾਫ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਰਾਣੇ ਭਾਰਤੀ ਸਾਰੇ ਆਸਤਿਕ-ਨਾਸਤਿਕ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕਾਂ ਨੇ ਸੂਖਮ ਬੁੱਧੀ/ਅਕਲ ਬਰਤੀ, ਕਿ ਸਾਂਝੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਨੁਸਾਰ ਐਸੀ ਵਿਸ਼੍ਵਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਬਿਆਨ ਕਰਣ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਘੜੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੰਸਾਰ: ਮਿਥਿਆ,ਝੂਠ, ਦ੍ਰੋਹ, ਮ੍ਰਿਗਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਜਲ/(Miraj) ਵਿਵਰਤ(superimposed) ਗੰਧਰਵ ਨਗਰ(Oasis miraj) ਪ੍ਰਮਾ(Epistemological) ਪ੍ਰਤੀਖ ਆਧਜਾਸ/ਭ੍ਰਮ(apperent illusion) ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦਿਖਾਏ ਹਨ॥ ਐਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀ:

158. ਸ਼੍ਰੀਗੁਗ੍ਰੰਜੀ. ੳ.ਪੰ.੭੫੫:੭। ਅ.ਪੰ.੮੫੩:੧੦ । ੲ.੭੩੩:੧੭- ॥ਆਦਿ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ: ਸੁਪਨਾ ਤੇ ਜਾਗ ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਯਾਦ ਤਕ੍ਹਾ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਅਨੇਕ ਕਲਪਿਤ, ਮਨੋਰਾਜ ਆਦਿ ਅਪ੍ਰਮਾ (Ontological) ਅਨੇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਗ੍ਰ ਤ੍ਰਿ-ਭਵਨ ਜਗਤ ਸਾਂਝਾ ਵਿਸ਼੍ਵਜੀਵਾਂ ਲਈ ਅਨੁਭਵ ਸਿੱਧ ਹੈ॥ ਤਾਰਕਿਕਾਂ ਨੇ ਦ੍ਰਿਸਟਮਾਨ ਨੂੰ ਇਦੰਤਾ ਮਿਥਿਆ (Phenomenal/illusory *per se*) ਤਰਕ ਰਾਹੀਂ ਬਾਂਝ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ! ਕੀ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ? ਬਾਂਝ ਪੁਤ੍ਰ, ਸਹੇ/ ਨਰ-ਸਿੰਗ ਕਦੀ ਵੀ ਤਿਨੇ ਕਾਲਾਂ 'ਚ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖੇ ! ਬੇਸ਼ਕ ਸੰਸਾਰ ਅਸ੍ਥਿਰ, ਖਣਿਕ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਕੇਵਲ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਸੰਨਿਆਸ ਯੋਗ ਦਜੋਤਕ ਹੈ ਪਰ ਤਰਕ ਬੁਧੀ ਯੋਗ(ਰਾਜ ਯੋਗ)[ਅ.159] ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰੇ ਜੀਵ, ਜਗਤ ਨੂੰ ਸੁਤੈ ਸਿੱਧ ਮਨਦੇ ਹਨ॥ ਪਰ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹੋ: ਐਸਾ ਤਾਰਕਿਕ ਅਨਵਾਰਜ ਧਿਆਨ ਸਦਾ ਰਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਗਤ ਸਦਾ ਮਿਥਿਆ ਹੈ, ਸੋ ਕਾਲਵਸ਼ ਜ਼ਰੂਰੀ ਰਹੇਗਾ, ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ:- 1.ਪ੍ਰਮਾ ਗਿਆਨ (Epistemic): ਮ੍ਰਿਗਤ੍ਰਿਖਾ ਜਲ ਆਭਾਸ ਕਦੀ ਆਪਣੇ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ (sub-strata/noumenon) ਰੇਤ (ਮਾਰੂ ਭੂਮੀ) ਨੂੰ ਗਿਲਾ ਕਰਣ 'ਚ ਅਸਮਰਥ ਹੈ, ਨਵੇਂ ਗੁਰੁਸਿਖ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਲਈ ਨਵਾਂ ਭੌਤਿਕ ਆਧਾਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਹੈ: 1. ਗਰਮੀਂ'ਚ ਮੋਟਰ(ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਉਤ੍ਰਦੇ) ਸੜਕ ਉਤੇ ਪਾਣੀ ਦਿਖਦਾ ਹੈ ਪਰ ਓਹ ਸੜਕ ਨੂੰ ਗਿੱਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ॥ 2.ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੂਖਮ ਸ਼ਰੀਰੀ ਦ੍ਰਸ਼ਟਾ ਉਪਾਧੀ (adjunct) ਮਨ ਦੋਨੋਂ ਸੁਪਨੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਜਾਗਦੇ ਕਾਲੀ ਇਕੋ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਦ੍ਰਸ਼ਟਾ (subtle-micro sub-strata/noumenon) ਇੱਕੋ ਮਨ ਦੇ ਦੋ ਜਾਗ੍ਰਿਤ-ਸੁਪਨਤ, ਦੋ ਅਸਥੂਲ, ਸੂਖਮ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਤਤਕਾਲ ਅਨਭਵ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਅਗੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਰੂਪ ਅਨੁਭਵ ਰਾਹੀਂ ਧੁਰ ਪੁੱਜਦਾ ਹੈ॥

ਤਰਕ ਵਿਚਾਰ: ਮਨ ਦਾ ਬਾਹਰ ਮਿਥਿਆ ਅਧਿਆਸ (illusions, phenomenons)

ਅਨੁਭਵ ਭ੍ਰਮ(factual deluded experience), ਜਾਂ ਕਲਪਿਤ ਮਨੋਰਾਜ (hallucination) ਮਨ ਵਿੱਚ ਭ੍ਰਮ(Psychologic delusion) ਤਤਕਾਲ (ਇਕੱਠੇ: simultainiously) ਉਤਪਨ ਤੇ ਲੀਨ ਦ੍ਰਿੱਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਇਕੋ ਹੀ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਉੱਤੇ ਦੋਨੋ ਬਾਹਰ-ਅੰਦਰ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਨਾਂ ਦੋਨੋ ਅਡ ਅਡ ਕਦੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਬਿਨਾ ਅਨੁਭਵ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ॥ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸਾਇੰਸ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਆਚਾਰਜ ਹਕੀਕੀ ਸਚਾਈ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ, ਸਮਸ਼ਟੀ ਬਾਹਰ ਜਗਤ ਅਤੇ ਅੰਦਰ ਸੁਪਨ ਸੰਸਾਰ ਦੋਨੋ ਚਲ (ephemeral) ਹਨ॥ ਦੋਨੋਆਂ ਦਾ ਇਕੋ ਵਿਭ(Omnia) ਚੇਤਨ ਦ੍ਰਸ਼ਟਾ ਅੰਦਰ-ਬਾਹਰ ਸਾਂਝਾ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ(sub-strata,noumenon) ਹੈ॥ ਓਹ ਦ੍ਰਸ਼ਟਾ ਜਾਣੇ ਬਿਨਾ ਦੋਨੋਆਂ ਦੇ ਅਸਲੀਅਤ ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਇਹ ਸੱਚਾਈ, ਤਰਕ ਤੇ ਅਨੁਭਵ ਸਿੱਧ ਯਥਾਰਥ ਵਿਵਸਥਾਹੈ॥ ਤਰਕ ਤੇ ਸਾਇੰਸ ਵਿਭੂ ਦ੍ਰਸ਼ਟਾ ਅਭੇਦ ਅੱਛੇਦ ਦੋਨੋਂ ਮੰਨਦੇ ਹਨ॥ ਪੁਰਾਣੇ ਭਾਰਤੀ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਤਾਰਕਿਕ ਐਸੀ ਵਿਵਸਥਾ ਸਮਝਕੇ ਵਿਭੂ ਸਤਿ ਚਿਤ ਗਿਆਤਾ ਸਿੱਧ ਕਰ੧ਓ ਦੇ '1' ਵਿਭੂ ਨੂੰ ਅਭੈਦ-ਤ੍ਰੈ(ਸ੍ਵਜਾਤੀ, ਵਿਜਾਤੀ, ਸ੍ਵਗਤ ਭੇਦ) ਤੇ ਅਛੇਦ-ਤ੍ਰੈ (ਵਸਤੂ, ਕਾਲ, ਦੇਸ਼) ਰਹਿਤ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ॥ ਐਸੀ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਅਵਸਥਾ

---

159. ਸ਼੍ਰੀ ਭਗਵਦ-ਗੀਤਾ:੩੧੩; ਰਾਜ-ਕਰਮ ਯੋਗ: ੫:੧-੨; ਬੁਧਿ ਯੋਗ:੨.੩੯-੫੩ ;ਰਾਜ ਯੋਗ ੯:੨,ਸੰਨਿਆਸ ਯੋਗ ਨਿਖੇਦ:੬,ਆਦਿ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਾਰਣ "1 ਅਚੁਤ ਤੇ ਨਿੱਤ ਹੈ" ਜਿਸ'ਚ ਕੋਈ ਅਵੈਵ(conditioning) ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਹੋਣ, ਤਾਂ ਤਾਰਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਆਪ ਹੀ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਹੋਣ॥ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕੋ '1' ਵਿਭੂ ਅਚੁਤ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ (Eternal Omnia God) ਤਰਕ ਸ੍ਵੈਤੋਂਸਿੱਧ (is automatically logically proven)ਹੈ॥ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਮਸ਼ਟੀ(macro) ਵਿਸ਼੍ਵ ਇਕ ਮਹਾਨ ਉਪਾਧੀ(adjunct) ਕਾਇਨਾਤ ਹੈ ਜਿਸ ਅੰਦਰ ਅਨੇਕ ਵਿਜਸ਼ਟੀ ਉਪਾਧੀਆਂ(micro adjuncts) ਦੋਨੋ ਜੜ (innert matter) ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜੀਵ(life) ਮਾਤ੍ਰ ਦੀਆਂ ਬੇਅੰਤ ਉਪਾਧੀਆਂ ਜੀਵ ਮਾਤ੍ਰ 'ਚ ਸ੍ਵੈ ਸਿੱਧ ਭੇਦ ਛੇਦ ਅਨੁਭਵ ਸਿੱਧ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਿਧ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ॥ ਅਚਲ ਜੀਵਮਾਤ੍ਰ ਨੂੰ ਇਹ ਸ੍ਵੈਤੋਂਸਿੱਧ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਜਗਤ ਅੰਦਰ-ਬਾਹਰ ਅਚਲ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਐਸੀ ਸਮਝ ਕਾਰਣ ਸਤਜ ਨਹੀਂ; ਏਸ ਕਾਰਣ ਬੁਧੀਮਾਨ ਤਰਕ ਉਠਾਂਦੇ ਹਨ: ਜੇ ਸਮਸ਼ਟੀ-ਵਿਅਸ਼ਟੀ ਵਿਸ਼੍ਵ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਸਾਰਾ ਸਮਸ਼ਟੀ(whole) ਵਿਅਸ਼ਟੀ(part) ਬੂੰਦ-ਸਮੁੰਦਰ ਇਕੋ ਜਲ ਹਨ: ਭਿੰਨ ਕਿਵੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਐਸੇ ਤਰਕ ਅਧਾਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਹਨ, ਕੁਛ ਸੰਖੇਪ ਪ੍ਰਮਾਣ ਅਗੇ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ: ਜਲ ਤਰੰਗੁ ਜਿਉ ਜਲਹਿ ਸਮਾਇਆ॥ ਤਿਉ ਜੋਤੀ ਸੰਗਿ ਜੋਤਿ ਮਿਲਾਇਆ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਭ੍ਰਮ ਕਟੇ ਕਿਵਾੜਾ, ਬਹੁੜਿ ਨ ਹੋਈਐ ਜਉਲਾ ਜੀਉ; ਹਰਿ ਹਰਿ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰੁ ਸੁਆਮੀ,ਜਨ ਜਪਿ ਮਿਲਿ ਸਲਲ ਸਲਲੇ; ਇਹੁਪਰਪੰਚੁ ਕੀਆ ਪ੍ਰਭਸੁਆਮੀ,ਸਭੁ ਜਗਜੀਵਨੁ ਜੁਗਣੇ॥ ਜਿਉ ਸਲਲੈ-ਸਲਲ ਉਠਹਿ ਬਹੁ ਲਹਰੀ, ਮਿਲਿ ਸਲਲੈ-ਸਲਲ ਸਮਾਣੇ ਹਰਿਕਾ ਸੇਵਕੁ ਸੋ ਹਰਿ ਜੇਹਾ॥ ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮਾਣਸ ਦੇਹਾ॥ ਜਿਉ ਜਲਤਰੰਗ ਉਠਹਿ ਬਹੁਭਾਤੀ,ਫਿਰਿ ਸਲਲੈ ਸਲਲ ਸਮਾਇਦਾ॥ ਸ.160 ਐਥੈ ਤੋਂ ਚਲੇ ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਵਿਚਾਰ ਤਰਕ ਬੁਧੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਪੂਰੇ ਖੰਡਨ ਹੋਏ ਦੇਖੇ॥ ਹੁਣ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦੀ ਅਟੁਟ ਗੁਰਗਮ ਪ੍ਰਨਾਲੀ ਤਰਕ ਰੀਤ ਨਾਲ ੧ਓ: ਏਕੇ ਭਾਉ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਅੰਤਿਮ ਲਕਸ਼ ਵਿਚਾਰਣਾ ਰਹਿੰਦਾਹੈ॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਤਰਕ ਵਿਚਾਰ ਦੇਖੇ: ਸਾਰੇ ਗਿਆਤ-ਅਗਿਆਤ ਕਾਰਣ ਵਿਸ਼੍ਵ ਅੰਦਰ ਅਨੰਤ ਅਸਥੂਲ, ਸੂਖਮ ਜ਼ੀਵ-ਜੜ ਕਾਰਣ ਅਸਲ ਸਮਗ੍ਰ ਕਾਰਣ ਵਿਸ਼ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੀ ਹਨ। ਓਹ ਕਦੀ ਭਿੰਨ ਭੇਦੀ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦੇ॥ ਬੁਧਿਮਾਨ ਤਰਕਵਾਦੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ: ਜੇ ਵਿਸ੍ਵਰੂਪ ਕੇਵਲ ੧ਓ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਹੀ ਹੈ,ਤਾਂ ਉਸ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕੁਝ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ॥ ਜੇ ੧ਓ ਵਿਸ਼੍ਵ ਦਾ ਇਕੋ ਤ੍ਰੀ-ਕਾਰਣ(ਉਪਾਦਾਨ,ਨਿਮਿਤ,ਸ਼ਕਤੀ ਆਦਿ) ਹੈ, ਤਾਂ ਓਹ ਆਪਣੇ ਅਭਿੰਨ ਕਾਰਣ ਕਾਰਜ ਹੈ ਤੇ ਕਦੀ ਭਿੰਨ ਨਹੀਂ,ਤੇ ਭਾਵ ਹੈ:ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਇਕੋ ਕਾਰਣ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਹਨ(unfold evolved effects), ਤੇ ਐਸੀ ਤਰਕ ਸਿਧੀ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ:-

ਉਤਰ: ੧ਓ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਹੋਣ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਸੰਬੰਧੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ:-੧ਓ ਕਰਤਾ ਬਾਰੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਬਚਨ ਹੈ: ਆਪੇ ਸਕਤੀ-ਸਬਲੁ ਕਹਾਇਆ ਜਿਸਦਾ ਗੂੜ੍ਹ ਭਾਵ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ:-ਓ ਨਮ ਅਖਰ ਸੁਣਹੁ ਬੀਚਾਰੁ॥ ਓ ਨਮ ਅਖਰੁ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਸਾਰੁ ਅਰਥਾਤ ਵੇਦ ਪਰੰਪਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ओ३म / > ਵਿਸ਼੍ਵਦਾ ਅਭਿਨ ਨਿਮਿਤ-ਸ਼ਕਤੀ ਤਿਨ ਕਾਰਣ

160. ਪੁਨ੍ਹ.ਪੰਨੇ:ਓ. ਪੰ.੧੦੨:੭; ੪੮੫: ੪; ਅ.੯੭੫:੧੪; ਏ. ੯੭੭:੩; ਪੰ: ੧੧੦੩:੧੫; ਸ.੧੦੭੬:੩, ਆਦਿ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹ(Material , Efficient Dynamic Cause)ਏਸ ਨੂੰ ਤਰਕ ਅਧਾਰੀ ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਕਰਤਾ, ਸ਼ਕਤੀ-ਸਬਲੁ ਜਿਵੇਂ ਮ:5: ਬਿਖਯੰਤ ਜੀਵੰ ਵਸ੍ਮੰਕਰੋਤਿ ਨਿਰਤ੍ਮੰਕਰੋਤਿ ਜਥਾ ਮਰਕਟਹ; ਸਿਰਪਾਉ ਰੇਸਮੀ, ਪਹਿਰਤ...; ਊਰਮ ਧੂਰਮ ਜੋਤਿ ਉਜਾਲਾ॥ ਤੀਨਿ-ਭਵਣਮਹਿ ਗੁਰ-ਗੋਪਾਲਾ॥...ਇਸੁ ਏਕੇ ਕਾ ਜਾਣੈ ਭੇਉ ॥ ਆਪੇ ਕਰਤਾ ਆਪੇ ਦੇਉ" ਇਹ ਆਦਿ ਆਕਾਸ਼ ਬਾਣੀਂ ਕਾਲ ਤੋਂ '1' ਇਕਤ੍ਵ ਸਿੱਧਾਂਤ ਪਦ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰਬਾਣੀ ਰੂੜੀਬਾਣੀ ਅੰਦਰ-ਬਾਹਰ ੧ਓ ਵਿਸ਼੍ਵਦੇ ਹਨ: ਭਾਵ ਜੋ ਵਿਸ਼੍ਵਦਾ ਅਭਿਨ ਨਿਮਿਤ ਉਪਾਦਾਨ ਸ਼ਕਤੀ ਕਾਰਣ-ਕਰਣ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਹਨ॥ ਮਸਲਿਨ:-੧ਓ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਪਰਿਭਾਖਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ:-

1. ਮਰਕਟ/ਮਕੜੀ, 2. ਰੇਸ਼ਮ ਕੀੜੇ, 3.ਸੁੰਡੀਆਂ (caterpillars) ਜਾਲ ਬੁਣ ਹੋਰ ਰੂਪ 'ਚ ਵਿਕਸਤ(metamorphosis) ਹੋ ਤਿਤਲੀ ਰੂਪ ਧਾਰਦੀਆਂ ਹਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ੧ਓ ਆਪਣੇ ਬੁਣੇ ਜਾਲ ਦਾ ਇਕੋ ਕਾਰਣ ਕਰਣ ਅਭਿੰਨ ਨਿਮਿਤ ਉਪਾਦਾਨ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ॥ ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਦੁਨੀਆਵੀ ਅਨੁਭਵ, ਤਰਕ ਸਪਸ਼ਟ ਉੱਤ੍ਰ ਹਨ, ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਬਚਨ ਹਨ:- ਅਲਹ ਲਹਉ ਤਉ ਕਿਆ ਕਹਉ ਕਹਉ ਤ ਕੋ ਉਪਕਾਰ॥ ਬਟਕ ਬੀਜਮਹਿ ਰਵਿ ਰਹਿਓ, ਜਾਕੋ ਤੀਨਿ ਲੋਕ ਬਿਸਥਾਰ॥ "ਬਨਿ ਤਿਨਿ ਪਰਬਤਿਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਏਹੁ ਵਿਸੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੁਮ ਦੇਖਦੇ, ਏਹੁ ਹਰਿਕਾ ਰੂਪੁਹੈ, ਹਰਿ-ਰੂਪੁ ਨਦਰੀ ਆਇਆ॥ ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ ਬੁਝਿਆ; ਜਾ ਵੇਖਾ, ਹਰਿ ਇਕੁਹੈ, ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਈ॥ ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਏਹਿ ਨੇਤ੍ਰ ਅੰਧਸੇ: ਸਤਿਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ ਦਿਬ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਹੋਈ; ਗੁਪਤੁ-ਕਰਤਾ, ਸੰਗਿ ਸੋਪ੍ਰਭੁ: ਡਹਕਾਵਏ ਮਨੁਖਾਇ॥ ਬਿਸਾਰਿ ਹਰਿਜੀਉ, ਬਿਖੈ ਭੋਗਹਿ ਤਪਤ ਥੰਮ ਗਲਿ ਲਾਇ; ਭਰਪੁਰਿ ਧਾਰਿ ਰਹਿਆ ਨਿਹ-ਕੇਵਲੁ; ਗੁਪਤੁ, ਪ੍ਰਗਟੁ ਸਭ ਠਾਈ ਹੇ[ਛ.161] ; ਹੋਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਖੋ:

ਕੇਤੜਿਆ ਦਿਨ ਗੁਪਤੁ ਕਹਾਇਆ॥ ਕੇਤੜਿਆ ਦਿਨ ਸੁੰਨਿ ਸਮਾਇਆ॥ ਕੇਤੜਿਆ ਦਿਨ ਧੁੰਧੂਕਾਰਾ ਆਪੇ ਕਰਤਾ ਪਰਗਟੜਾ॥ ਆਪੇ ਸਕਤੀ-ਸਬਲੁ ਕਹਾਇਆ॥ ਆਪੇ ਸੂਰਾ ਅਮਰੁ ਚਲਾਇਆ॥ ਆਪੇ ਸਿਵ ਵਰਤਾਈਅਨੁ ਅੰਤਰਿ ਆਪੇ ਸੀਤਲੁ ਠਾਰੁ ਗੜਾ॥ 13[4]

ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ 12 ਪਦਾਂ 'ਚ ੧ਓ ਕਰਤਾ-ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਸਮਗ੍ਰ ਸੰਸਾਰ ਉਤਪਨ ਕਰਣ 'ਚ ਚਾਰ (4) ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਹੈ, ਜਥਾ:- ਗੁਪਤ-ਪਰਗਟ ਦੇ ਛੇ (6) ਵਿਕਾਸ ਰੂਪ ਹਨ:- 1. ਜਨਮ. 2. ਅਸਤਿਤਾ. 3. ਵ੍ਰਿੱਧੀ, 4. ਵਿਪਰਿਣਾਮ, 5. ਅਪਖਯੈ, 6. ਵਿਨਾਸ਼: ਤੇ ਸਤ ਅਵਸਥਾ ਹਨ:-1. ਸ਼ਿਸੁ, 2. ਕੌਮਾਰ, 3. ਪੌਗੰਡ, 4. ਕਿਸ਼ੋਰ, 5. ਯੋਵਨ (ਜਵਾਨ) 6.ਜਰਾ(ਬੜ੍ਹੇਪਾ),7.ਮ੍ਰਿਤੁ(ਮੌਤ)॥ ਇਨ੍ਹਾ ਨੂੰ ਸੌਖਾ ਸਮਝਣ ਲਈਂ ਸੰਖੇਪ "ਅੰਡਾ-ਮੁਰਗੀ-ਅੰਡ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ" ਹੈ, ਜਿਵੇਂ :-

---

161. ਪੁਨ੍ਹੈ. ਓ.ਪੰ.੧੦੮੨:੧। ਅ.ਪੰ.੯੩੦:੧। ਏ.ਪੰ.੧੩੫੮:੨। ਸ.ਪੰ.੮੧੧;੧੨। ਹ.ਪੰ. ੯੩੦:੧੬ ॥ਸਾਮਵੇਦੀ ਛਾਂਦੋਗਜ ਉਪਨਿਸ਼ਦ: ੫।.।੨॥ '.ਅਥਰਵ ਵੇਦ ਮੁੰਡਕ ਉਪਨਿਸ਼ਦ: ੧।੧॥' ਅਥਰਵ ਵੇਦ ਮੁੰਡਕ ਉਪਨਿਸ਼ਦ:੧।੧॥ ਸ਼੍ਰੀਗੁਗ੍ਰੰਜੀ.ਏ. ਪੰ.੧੩੫੮:੫(ਸਲੋਕ ੪੭ ਮਰਕਟ:)। ਕ.ਪੰ. ੩੪੦:5। ਖ.ਪੰ.੨੯੪:੧;੫੪੫:੧੨। *ਗ, ਪੰ.੯੨੨:੪; ਮ:੫. ਪੰ.੧੦੨੨:੫। 'ਘ. ਮ:੫. ਪੰ.੧੦੦੧:੧੪ ; 'ਛ.ਪੰ. ੧੦੨੨:੫। ਆਦਿ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮੁਰਗੀ ਦੇ ਅੰਡਾ ਦੇਣਸਾਰ ਜੇ ਉਸਦਾ ਐਕਸ-ਰੇ(X-Ray, MRI) ਦੇਖੀਏ, ਉਸ ਅੰਦਰ ਜਿਉਂਦਾ ਜੀਵ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਤਦੋਂ ਗੁਪਤ ਹੈ॥ 2. ਅੰਡੇ ਦੇ ਪਾਲ ਦੋ, ਚਾਰ ਦਿਨ ਪਿੱਛੋਂ ਜੇ ਦੇਖੀਜੇ, ਜੀਵ ਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਪਰ ਜੀਵ 'ਚ ਓਦੋਂ ਹਰਕਤ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਸੁੰਨ (ਅਫੁਰ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 3. ਦਸ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਜਦ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਜੀਵ ਦਾ ਧੁੰਦਲਾ ਵਿਕਾਸ ਦਿਖਦਾ ਹੈ॥ ਪਾਲ ਪੂਰੇ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਹੋਣ ਉਤੇ; 4.ਬੱਚਾ ਅੰਡੇ ਦਾ ਖੋਲ ਅੰਦਰੋਂ ਫਾੜਕੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਨੁਖਮਾਤ੍ਰ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੈ॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਆਮ ਗੁਰੁਸਿਖ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ੧ਓ ਕੇਰਤਾ ਨੇ ਦੁਨੀਆਵਾਂ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਬਣਾਇਆ; ਕੀ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਠੀਕ ਹੈ?

ਉਤਰ: ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ,ਕਿਉਂਕਿ ਏਹ ਪੱਖ ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਅਨੇਕ ਖੰਡਨ ਬਚਨ ਹਨ: ਸਭ ਕਿਛੁ ਆਪੇ ਆਪਿ ਹੈ: ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਇ॥ ਗੁਰਕੈ ਸਬਦਿ ਪਛਾਣੀਐ ਦੁਖੁ ਹਉਮੈ ਵਿਚਹੁ ਗਵਾਇ; ਓਇ ਜੁ ਬੀਚ ਹਮ-ਤੁਮ ਕਛੁ ਹੋਤੇ:ਤਿਨਕੀ ਬਾਤ ਬਿਲਾਨੀ॥ ਅਲੰਕਾਰ ਮਿਲਿ ਥੈਲੀ ਹੋਈਹੈ ਤਾਤੇ ਕਨਿਕ ਵਖਾਨੀ॥ ਜਲ ਥਲਮਾਹੇ ਆਪਹਿ ਆਪ॥ ਆਪੈ ਜਪਹੁ ਆਪਨਾ ਜਾਪ॥

ਗੁਰੁਗਮ ਟਕਸਾਲ ਅਧਾਰਿਤ ਤਰਕ ਲੜੀ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਕਿ ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਮ੍ਰਿਤੂ ਰਹਿਤ ਪਰਮੇਸ਼ਰ੍ ਦੀ ਤਰਕ ਵਿਵਸਥਾ ਸਿੱਧ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜਿਵੇਂ: ਕੋਈ ਮਹਾਨ ਤੋ ਮਹਾਨ ਧਰਮ ਦਾ ਇਸ਼ਟ ਦੇਵ ਵਸਤੁ ਰੂਪ: ਦੇਸ਼, ਕਾਲ, ਕਾਰਣਾ ਤੋਂ ਕਟਿਆ (ਭੇਦਿਆ ਛੇਦਿਆ) ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਸ਼ੁੰਨਤਾ ਤੋੜੀ ਅਵਸਥਾ ਤਕ ਉਸਨੂੰ ਕਟਦੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਈਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਬੋਧ ਮਤੀਆਂ, ਅਤੇ ਯੋਗੀਆਂ ਦਾ ਸੁੰਨ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ॥ ਜੇ ਕਰ ਕੁਛ ਚਿਰ ਲਈ ਮੰਨ ਵੀ ਲਈਏ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ੧ਓ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਲੋਕ ਤੇ ਨਹੀ ਵਸਦਾ, ਇਸ ਨੂੰ ਛੱਡ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ (1 ਤੋਂ 7 ਉਪਰ, ਜਾਂ 7 ਨੀਚਲੇ =14) ਕਿਸੇ ਇਕ ਲੋਕ ਵਿਚ ਬਸਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨਾਂ ਵਿਆਪਕ ਹੋਣ ਕਾਰਣ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਓਹ ਨਿਤ ਨਹੀਂ; ਦੂਜੇ ਭੇਦੇ, ਛੇਦੇ ਹੋਏ ਕਿਸੇ ਲੋਕ 'ਚ ਵਸਦਾ ਹੇ, ਸੋ ਨਿੱਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਮਸਲਨ, ਜੇ ਮਹਾਨ ਹਿਮਾਲੈ ਪਰਵਤ ਕੱਟ ਕੇ ਟੁਕੜੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ, ਤਾਂ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ॥ ਐਸਾ ਮਹਾਨ ਤੋਂ ਮਹਾਨ ਭੇਦਿਆ-ਛੇਦਿਆ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਇਸ਼ਟ ਦੇਵ(Monotheist God) ਦਾ ਵੀ ਅੰਤ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸੰਭਵ ਹੈ॥ ਯਾਦ ਰਹੇ ਮਾਯਾ ਜੜ(inanimate) ਦਾ ਆਕਾਸ਼ ਤਤ ਵਿਆਪਕ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਕਦੀ ਕਟਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਨਾ ਉਸ 'ਚ ਧੂੰਆਂ ਕੀਤੇ ਕਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਪਾਣੀ ਭਰੇ ਬੱਦਲ ਉਸਨੂੰ ਗਿੱਲਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ, ਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਕਾਰਣ ਮਾਯਾ ਦਾ ਕਾਰਣ(ਕਾਰਜ) ਆਕਾਸ਼ ਅਭੇਦ ਅਛੇਦ ਤਾਂ ਹੈ ਪਰ ਧਿਆਨ ਰਹੇ:- ਮਾਯਾ ਕਾਰਣ ਤੇ ਉਸਦੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਜੜ ਹਨ ਚੇਤਨ ਨਹੀਂ॥ ਪਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਬਾਣੀ ਬਚਨ ਕਹ ਚੁਕੇ:-

ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਪ੍ਰਭੁ ਏਕੁਹੈ ਦੂਸਰ ਨਾਹੀ ਕੋਇ ॥ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਬਲਿਹਾਰਣੈ, ਜਲਿ ਥਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਸੋਇ॥

ਇਕੋ ਸੱਚਿਦਾਨੰਦ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਸਮਝੌਣ ਲਈ:-੧ਓ ਦੇ ਸ਼ੁਧ ਚੇਤਨ (Pure Animate) ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ (Noumenon) ਬ੍ਰਹਮ = ਸਤ-ਚਿਤ-ਆਨੰਦ (Eternal Unbound, Real, Dynamic, Consious, Exprienced Blissful BEING) ਅਨੰਤ ਤਰਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਹਨ,

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਿਵੇਂ, ਸਹਸ ਘਟਾ ਮਹਿ ਏਕੁ ਆਕਾਸੁ॥ ਘਟ ਫੂਟੇ ਤੇ ਓਹੀ ਪ੍ਰਗਾਸੁ॥ ਭ੍ਰਮ ਛੂਟੇ ਤੇ ਏਕੰਕਾਰ ਆਦਿ, ਅਰਥਾਤ: ੧ਓ ਹੀ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਸੱਚਿਦਾਨੰਦ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ ॥

ਨੋਟ:-ਪਰ ਧਿਆਨ ਰਹੇ, ਕਿ ਅਨਾਦੀ-ਅਨੰਤ ੧ਓ ਸਤਿ-ਚਿਤ(ਚੇਤਨ) ਆਨੰਦ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਅਨਾਦਿ-ਸਾਂਤ ਮਾਯਾ-ਜੜ ਵਿਕਾਸ ਆਕਾਸ਼ ਤਤ ਬਾਰੇ ਗੁਰੁਬਚਨ ਹੈ ਪੰਚ-ਤਤੁ ਕਰਿ ਤੁਧੁ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸਭ ਸਾਜੀ॥ ਜੋ ਉਪਜਿਓ ਸੋ ਬਿਨਸਿ ਹੈ ਪਰੋ ਆਜੁ ਕੈ ਕਾਲਿ॥ ਜੜ ਮਾਯਾ ਉਪਾਦਾਨ ਕਾਰਣ ਦਾ ਪੰਜ ਤਤੁ ਚੇਤਨ ਨਹੀਂ ਹਨ ॥ਪਰ ਸਿੱਖ-ਸਿੰਘ ਧਿਆਨ ਰਖਣ, ਜੜ ਆਕਾਸ਼ ਵਿਆਪਕ ਹੋਣ ਕਾਰਣ''ਸਤਚਿਦਾਂਨੰਦ'' ਅਨਾਦਿ-ਅਨੰਤ ੧ਓ ਤਰਾਂ ਹੀ ਹੈ ॥ ਬਾਕੀ ਜੋ ਵੀ ਜੜ ਪਦਾਰਥ ਭੇਦੇ ਛੇਦੇ ਜਾ ਸਕਣ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਸਚੈ ਅੰਤ, ਵਿਕਾਸ-ਨਾਸ ਕਿਸੇ ਕਾਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਬਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ॥ ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਪਿਛਲੇ ਮੁੱਖ ਤਿਨ ਯੁਗਾਂ ਦੇ ਦੂਜੇ ਭਾਵ ਬਾਰੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਹਨ:- ਧਰਮ ਰਾਇ ਨੋ ਹੁਕਮੁਹੈ, ਬਹਿ ਸਚਾ ਧਰਮੁ ਬੀਚਾਰਿ॥ ਦੂਜੈ-ਭਾਇ ਦੁਸਟੁ ਆਤਮਾ, ਓਹੁ ਤੇਰੀ ਸਰਕਾਰ॥ ਧਿਆਤਮੀ ਹਰਿਗੁਣ ਤਾਸੁ ਮਨਿ ਜਪਹਿ ਏਕੁ ਮੁਰਾਰਿ ॥ ਤਿਨਕੀ ਸੇਵਾ ਧਰਮ ਰਾਇ ਕਰੈ ਧੰਨੁ ਸਵਾਰਣਹਾਰੁ॥ ਖ.162

ਨੋਟ:-ਅਧਿਆਤਮ ਕਰਮ(sacraments) ਸਮਸ਼ਟੀ(integral) ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਟੀ (individual) ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਨ:-

1. ਸਮਸ਼ਟੀ ਗੁਰੁਦਾਰੇਆਂ 'ਚ ਸਾਝੇ ਪੰਜ ਕਕੇ ਹਨ:1. ਕੀਰਤਨ 2.ਕਥਾ 3.ਕੜ੍ਹਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ 4.ਕੜਛਾ/ਲੰਗਰ 5.ਕਵਿ ਦਰਬਾਰ॥
2. ਵਿਸ਼ਟੀ ਗੁਰੁਸਿੱਖ-ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਪੰਜ ਕਕੇ ਹਨ: 1.ਕੇਸ 2.ਕੰਘਾ 3.ਕੜਾ 4.ਕ੍ਰਿਪਾਨ 5. ਕਛਹਿਰਾ॥

ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ: ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੂਜੈ-ਭਾਇ ਦੁਸਟ ਹੰਕਾਰੀਆ ਦੇ ਅਨੇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਮੁੱਖ ਦੈਂਤ ਰਾਜ ਹਰਣਾਕਸ ਦਾ ਹੈ॥ ਹਰਣਾਕਸ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ੂੰਨ ਵਿੱਚੋਂ ਨਰ-ਸਿੰਘ ਅਵਤਾਰ ਪ੍ਰਗਟਣਾ ਬੜੇ ਖੁਲਾਸੇ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂਆਂ ਤੇ ਭਗਤਾਂ ਕੀਤਾ ਹੈ॥ ਬਾਕੀ ਜੁਗਾਂ ਦੇ ਮੁਖ ਅਵਤਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦਸ (10) ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਜੁਗਾਂ ਪਰਥਾਏ ਹਰਣਾਕਸ, ਰਾਵਣ, ਕੰਸ, ਆਦਿਆਂ ਸੰਬੰਧੀ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਫਰਮਾਣ ਉਪਦੇਸ਼ ਹਨ: ਹੁਕਮਿ ਉਪਾਏ ਦਸ ਅਉਤਾਰਾ; ਸੁੰਨਹੁ ਉਪਜੇ ਦਸ-ਅਵਤਾਰਾ; ਭਗਤਾਦੀ ਸਦਾ ਤੂ ਰਖਦਾਹਰਿਜੀਉ, ਧੁਰਿ ਤੂ ਰਖਦਾ ਆਇਆ॥ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ੍-ਜਨ ਤੁਧੁ ਰਾਹਿਰਿਜੀਉ: ਹਰਣਾਖਸੁ ਮਾਰਿ ਪਚਾਇਆ ॥ ਗੁਰਮੁਖਾਨੋ ਪਰਤੀਤਿਹੈ ਹਰਿਜੀਉ : ਮਨਮੁਖ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇਆ ॥1॥''ਏ.163

ਅਵਤਾਰ ਸ਼ਕਤੀ-ਸਬਲ ਹੋਣ ਕਾਰਣ, ਸਦਾ ਮਾਯਾ ਉਤੇ ਹਾਵੀ ਕਾਰਣ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਦਰਸ਼ਕ ਮਾਯਾਵੀ ਪ੍ਰਪੰਚਿ (ਪੰਚੀਕਿਰਤ: five elements permute) ਅਸਥੂਲ-ਸ਼ਰੀਰੀ

---

162. ਪੁਨੁ. ਓ.ਪੰ. ੧੦੯੧:੧੯-। ਅ.ਪੰ. ੩੫:੧ । ਏ.ਪੰ. ੬੭੨:੧ । ਸ. ਪੰ. ੩੪੩:੧੨ । ਹ. ਪੰ. ੭੩੬:੪ । ਕ. ਪੰ. ੧੪੨੮:੧੯ ॥ ਖ.ਪੰ.੩੯: ੧੯; ਆਦਿ ॥

163. ਪੁਨੁ.ਮਃ੧: ਓ: ਪੰਨਾ.੧੦੩੭:੪। ਅ:ਪੰ.੧੦੩੯:੪। ਏ. ਪੰ.੬੩੭:੧੩-੧੪; ਆਦਿ ॥ ਦੇਖੋ ਸ਼੍ਰੀਭਗਵਤ-ਗੀਤਾ: ੪੧੬-'੭-'੬੦॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਹੀਂ, ਬੇਸ਼ਕ ਸਾਰੇਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪੰਜ ਮਹਾਭੂਤ(non-permute) ਸ਼ਰੀਰ ਮਾਯਾ ਉਪਾਧਿ ਕਾਰਣ "ਪ੍ਰਤੀਤ"ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਓਨ੍ਹਾਂ'ਚੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ਨੂਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਵੀ ਸਨ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂਬਾਣੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਹੈ: ਮਃ5:ਦੂਜਾ ਨਹੀ ਜਾਨੈ ਕੋਇ॥ ਸਤਗੁਰੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਸੋਇ॥ ਮਾਨੁਖਕਾ ਕਰਿ ਰੂਪੁ ਨ ਜਾਨੁ॥ ਮਿਲੀ ਨਿਮਾਨੇ ਮਾਨੁ॥ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦਜਨ ਤੁਧੁ ਰਾਖਿਲਏ ਹਰਿਜੀਉ: ਹਰਣਾਖਸੁ ਮਾਰਿਪਚਾਇਆ॥ ਗੁਰਮੁਖਾਨੋ ਪਰਤੀਤਿਹੈ ਹਰਿਜੀਉ:ਮਨਮੁਖ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇਆ॥

ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼ਨੂਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼ਨੂਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀਦੇ ਅਪੰਚੀਕ੍ਰਿਤ ਸ਼ਰੀਰ ਲੋਪ ਹੋਇ ਤੇ ਗੋਰਖਾਦਿ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਢੂੰਡ ਸਕੇ। ਉਸੇ ਕਾਰਣ ਪੰਚਮ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵਜੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ (ਸਹਸ੍ਰਨਾਮ) ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ: ਅਚੁਤ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸੁਰ ਅੰਤਰਜਾਮੀ॥ ਮਧੁਸੂਦਨ ਦਾਮੋਦਰ' ਸੁਆਮੀ॥

ਬਾਬਾ ਬੁਢਾਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ੇ ਭਾਈ ਗੁਰੁਦਾਸ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਹੈ "ਸਭ ਸਿਧੀਂ ਏਹ ਬੁਝਿਆ ਕਲਿ ਤਾਰਣ ਨਾਨਕ ਅਵਤਾਰਾ॥ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਰਥ, ਮਃ1: ਸੁੰਨਹੁ ਉਪਜੇ ਦਸ-ਅਵਤਾਰਾ ਦੇਖੇ ਹਨ। ਪੰਚਮ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਬਾਣੀ 'ਚ ਦਾਮੋਦਰ ਅੱਗੇ ਕਿਰਤਮ-ਨਾਮ ਕਥੇ ਤੇਰੇ ਜਿਹਬਾ॥ ਸਤਿਨਾਮੁ ... ਅਤਿ ਸੰਖੇਪ ਅਵਤਾਰ ਅਪੰਚੀਕ੍ਰਿਤ ਸਰੀਰਾਂ ਪਰਥਾਏ ਹਨ॥ ਇਸਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ਪਹਿਲਾਂ ਰੂੜੀ ਬਾਣੀ ਸ਼ਬਦ ਦਾਮ, "ਰੱਸੀ" ਹੈ, ਤੇ ਮਿਸ਼੍ਰ-ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਯੌਗਿਕ ਸ਼ਬਦ ਉਦਰ, ਪੇਟ ਹੈ॥ ਇਸ ਪਦ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਪ੍ਰਸੰਗ ਇਹਸੀ:- 'ਬਾਲ ਰੂਪ ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੀ ਪਾਲਕ ਯਸੋਧਾ ਮਾਂ ਖੇਡ ਖੇਡ 'ਚ ਮੱਖਨ ਖਾਣ ਪਿੱਛੇ ਰੋਜ਼ ਤੰਗ ਹੋਈ ਇਕ ਦਿਨ ਔਖੇ ਹੋ ਰੱਸੀ ਲੈਕੇ ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣ ਨੂੰ ਉਖਲ ਨਾਲ ਬਨ੍ਹਣ ਦਾ ਬਹੁਤ ਜਤਨ ਕੀਤਾ; ਪਰ ਰੱਸੀ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿੱਚੋ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ, ਬੰਨ੍ਹ ਨਹੀ ਸਕੀ, ਜਿਵੇਂ ਜਾਦੂਗਰ ਸੁੰਨ ਵਿਚੋ ਬਹੁਤ ਕੁਛ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿਖਾਂਦੇ ਹਨ॥ ਗੋਪੀਆਂ ਦੀ ਗਲਤ ਕਾਮ ਵਾਸਨਾ ਕਾਰਣ ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣ ਲੋਪ ਹੋਏ ਤੇ ਮਾਫੀ ਦੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਪਰਗਟ ਹੋਇ[ਏ.164] ॥ ਦੱਸਣ ਦਾ ਇਹ ਹੇਤੂ ਹੈ:-ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੇ ਅਸਥੂਲ ਸ਼ਰੀਰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਾਂ ਵਰਗੇ ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਪੰਚੀਕ੍ਰਿਤ(permutated) ਨਹੀਂ ਪਰ ਐਸੇ ਭਾਸਦੇ ਜ਼ਰੂਰ ਹਨ। ਓਹ ਆਪਣੇ ਯੁਗਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼ੁਭਕਰਮੀ-ਸਰਵ-ਸ਼ਕਤੀ ਮਾਨ ਦਿੱਸਣ ਕਾਰਣ: ਹੋਰ ਜੀਵਾਂ, ਜੁਗਤ-ਜੋਗੀਆਂ ਆਦਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉੱਤਮ ਕਾਰਣ ਪੂਜਨੀ ਹਨ, ਜਥਾ ਗੁਰਬਾਣੀ :- ਜਿਸਹੀ ਕੀ ਸਿਰਕਾਰ ਹੈ, ਤਿਸਹੀ ਕਾ ਸਭੁ ਕੋਇ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਕਾਰ ਕਮਾਵਣੀ ਸਚੁ ਘਟਿ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇ॥ ਪਰ ਨਾਸਤਿਕ ਭੌਤਕ ਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਹੋਰ ਹੀ ਹਨ:-ਨਵੇਂ ਪਛਮ ਦੀ ਭੌਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਖ ਲੇਖਕਾਂ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ 'ਚ ਗੁਪਤ ਇਸਾਈ ਮਤ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਲਕਸ਼ ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ ਤੋ ਮੈਕੋਲਿਫ ਤੋਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਕੂਲ ਕਾਲਜ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਉਤੇ ਪੈਂਦਾ ਆ ਰਹਿਆ ਹੈ, ਕਿ:- ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਜੇ ਮਨੁਖ ਨੇ ਰੱਬ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਓਹ ਕੇਵਲ ਯਸੂ, ਰੱਬ ਪੁਤ ਮਸੀਹ (ਅਵਤਾਰ) ਰੂਪ 'ਚ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਨਾ ਕਦੀ ਹੋਰ ਹੋਇਆ, ਨਾ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਇਸ ਇਸਾਈ ਮਤ ਮਾਨਤਾ ਕਾਰਣ, ਜੋ ਵੀ ਹੋਰ

164. ਪੁਨ੍ਹ.ਓ.ਮ:੩.ਪੰ.੬੩੭:੧੩। ਅ.੧੦੮੨:੫-੬; ੧੦੮੩:੧੦"ਕਿਰਤਮ-ਨਾਮ ਕਥੇ ਤੇਰੇ ਜਿਹਬਾ॥ ਸਤਿਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਪਰਾ ਪੂਰਬਲਾ-"। ਏ. ਦਗੁਗ੍ਰੰਜੀ.ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਵਤਾਰ.ਛੰਦ.੪੭੨-੪੭੯, ਅੰਤਰਧਾਨ(ਲੋਪ) ੪੮੦- ਫੇਰ ਪ੍ਰਗਟ ੪੯ ੯...੫੦੧ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਰੱਬ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਸਾਡੇ ਸਰੀਕ ਹਨ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਹਨ॥ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਸਿਖਾਂ, ਅਤੇ ਖਾਸ ਸਿੰਘ-ਸਿਖਾਂ ਤੇ ਸਨਾਤਨੀ ਹਿੰਦੂਆ 'ਚ ਭੇਦ ਪਾਣਦਾ ਬੜਾ ਗੁਪਤ-ਪ੍ਰਗਟ ਜ਼ੋਰ ਲਾਯਾ॥ ਨਵੇ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਯੁਗਾਂ 'ਚ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਬਾਵਜੂਦ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ, ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣ ਆਦਿ ਅਵਤਾਰ ਹੋਣਾ ਕ੍ਰਮ ਹੈ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਿਜਾਂ ਰਾਹੀ ਨਿਖੇਧੀ ਚਾਲ ਬਿਨਾਂ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਬਾਣੀ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਉਲਟ ਚਲਾਈ ॥ ਸੋ ਕੁ ਸਾਲਾਂ ਅੰਦਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨਪੜ ਆਮ ਗੁਰੁਸਿਖਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਉਤੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਦੇ '1' ਦੇ ਸਿੱਧਾਂਤ ਉਲਟ ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈ ਗਇਆ, ਧਰਮ ਫਾੜ ਨੀਤੀ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਹੋਏ, ਸਰਹਦੀ-ਪੰਜਾਬੀ ਗੁਰੁ-ਸਿੱਖ ਘਰੋਂ ਬੇ-ਘਰ ਹੋਇ ਪਰ ਹੁਣ ਤਕ ਗੁਰੁ ਸਿੱਖਾਂ ਕੀ ਸਿਖੇ--ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਅਬਾਦੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਵਧਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ॥ ਇਹ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਉਲਟ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਕੀ ਉਪਾਇ ਹੈ?

ਉਤਰ ਜੇ ਅੱਜ ਸਿੱਖ-ਸਿੰਘ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਭੇਜੇ ਅਵਤਾਰ, ਪੈਗੰਬਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਫੇਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਅੱਗੇ ਕਿਉਂ ਸੀਸ ਨਿਵਾਂਦੇ ਹਨ? ਜੇ ਦਸੋ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਸਿੰਘਾਂ ਵਰਗੇ ਸਨ। ਓਨ੍ਹਾਂ ਕੀ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ-ਸਾਖੀ ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਸੁਣੇ:- ਮਃ3:ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਤੇ ਗੁਰੁ ਹੋਇਆ, ਵੇਖਹੁ ਤਿਸਕੀ ਰਜਾਇ॥ ਇਹੁ ਕਾਰਣੁ ਕਰਤਾ ਕਰੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਇ॥ ਭਾਵਾਰਥ ਹੈ:-ਗੁਰ ਤੇ ਗੁਰੁ (ਅੰਗਦ) ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਜੋਤਿ ਵਿੱਚ ਜੋਤਿ ਮਿਲਨਾ ਹੀ ਅਵਤਾਰ ਦਾ ਪਰਿਭਾਸਿਕ ਲਖਨ ਗੁਰਬਾਣੀ 'ਚ ਹੈ: ਲਹਣੇਦੀ ਫੇਰਾਈਐ, ਨਾਨਕਾ ਦੋਹੀ ਖਟੀਐ ॥ ਜੋਤਿ ਓਹਾ, ਜੁਗਤਿ ਸਾਇ, ਸਹਿ ਕਾਇਆ ਫੇਰਿ ਪਲਟੀਐ॥ ਅਤੇ; ਗੁਰ-ਅੰਗਦਦੀ ਦੋਹੀ ਫਿਰੀ, ਸਚੁ ਕਰਤੈ ਬੰਧਿ ਬਹਾਲੀ॥ ਨਾਨਕੁ ਕਾਇਆ ਪਲਟੁ ਕਰਿ, ਮਲਿ ਤਖਤੁ ਬੈਠਾ ਸੈ ਡਾਲੀ ਅਉਤਰਿਆ ਅਉਤਾਰੁ ਲੈ, ਸੋਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ, ਸਤਿਗੁਰ ਭਾਵਸੀ, ਸੋ ਸਤੇ ਦਾਣੁ॥ ਨਾਨਕ ਹੁੰਦਾ ਛਤ੍ਰ ਸਿਰਿ, ਉਮਤਿ ਹੈਰਾਣੁ॥ ਸਤਜੁਗਿ ਤੈ ਮਾਣਿਓ ਛਲਿਓ ਬਲਿ ਬਾਵਨ ਭਾਇਓ॥ ਤ੍ਰੈਤੈ ਤੈ ਮਾਣਿਓ ਰਾਮੁ ਰਘੁਵੰਸੁ ਕਹਾਇਓ॥ ਦੁਆਪੁਰਿ ਕ੍ਰਿਸਨ ਮੁਰਾਰਿ, ਕੰਸੁ ਕਿਰਤਾਰਥੁ ਕੀਓ॥ ਉਗ੍ਰਸੈਣ ਕਉ ਰਾਜੁ ਅਭੈ ਭਗਤਹ-ਜਨ ਦੀਓ॥ ਕਲਿਜੁਗਿ ਪ੍ਰਮਾਣੁ ਨਾਨਕ ਗੁਰੁ ਅੰਗਦੁ ਅਮਰੁ ਕਹਾਇਓ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਰਾਜੁ ਅਬਿਚਲੁ ਅਟਲੁ ਆਦਿ ਪੁਰਖਿ ਫੁਰਮਾਇਓ॥ ਨਾਨਕ ਕੁਲਿ ਨਿੰਮਲੁ ਅਵਤਰਿਉ ਅੰਗਦ ਲਹਣੇ ਸੰਗਿਹੁਅ॥ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਤਾਰਣਤਰਣ ਜਨਮ ਜਨਮ ਪਾ ਸਰਣਿ ਤੁਅ॥ ਰਾਮਦਾਸਿ ਗੁਰੂ ਜਗਤਾਰਨ ਕਉ ਗੁਰਜੋਤਿ ਅਰਜੁਨ ਮਾਹਿ ਧਰੀ॥ ਜਗ ਅਉਰੁਨ ਯਾਹਿ ਮਹਾਤਮਮੈ ਅਵਤਾਰੁ ਉਜਾਗਰੁ ਆਨਿਕੀਅਉ॥ ...ਪਰਤਛਿ ਰਿਦੈ ਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਕੈ ਹਰਿ ਪੂਰਨ-ਬ੍ਰਹਮਿ ਨਿਵਾਸੁ ਲੀਅਉ॥ [ਗ.165]

ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਕ੍ਰਿਤ ਗਿਆਨੀ-ਭਗਤ ਸਿੱਖ-ਮੁਸਲਮਾਨ-ਰਬਾਬੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਕੁਲ ਭਟ, ਜੋ ਭੱਟ-ਸਿੱਖ ਹੋਕੇ ਅਵਤਾਰ ਸ਼ਬਦ ਬਰਤਿਆ ਹੈ॥ ਇਹ ਪੁਰਾਣੇ ਯੁਗ ਵੇਦਾਦਿਆਂ ਦਾ ਅਸਲ ਸਿੱਧਾਂਤ ਤੇ ਅਭਿਪ੍ਰਾਯ ਇਦੰਤਾ ਕਰ ਖੁੱਲਕੇ ਸਾਫ ਕਿਹਾ/ਲਿਖਿਆ ਹੈ: ਰਾਮਦਾਸਿ ਗੁਰੂ ਜਗ ਤਾਰਨ ਕਉ ਗੁਰ ਜੋਤਿ ਅਰਜੁਨ ਮਾਹਿ ਧਰੀ॥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਦਾ ਹ.ਪੰ.

165. ਪੁਨ੍ਹੈ.ਓ.ਪੰ ੨੭:੨।ਅ.ਮਃ੩.ਪੰ.੪੯੦:੧੯।ਏ.ਪੰ.੯੬੬:੧੮। ਸ.ਪੰ.੯੬੭:੭। ਹ.ਪੰ. ੯੬੮:੫। ਕ.ਪੰ.੧੩੯੦:੭। ਖ. ਪੰ.੧੩੯੫:੮। ਗ. ਪੰ.੧੪੦੯:੩॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਿਛਲੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਅਤਿ ਸੰਖੇਪ ਭਾਵ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀਦੇ ਆਪਣੇ ਬਚਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੰਗਠਿਤ ਹਨ:-

ਮਃ3:- ਬਾਣੀ ਵਜੀ ਚਹੁ ਜੁਗੀ ਸਚੋਸਚੁ ਸੁਣਾਇ''

ਮਃ4:- ਹਰਿ ਜੁਗਹ ਜੁਗੋ ਜੁਗ ਜੁਗਹ ਜੁਗੋ ਸਦ ਪੀੜੀ ਗੁਰੂ ਚਲੰਦੀ॥ ਜੁਗਿਜੁਗਿ ਪੀੜੀਚਲੈ ਸਤਿਗੁਰਕੀ ਜਿਨੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ॥ ਹਰਿ-ਪੁਰਖੁ ਨ ਕਬਹੀ ਥਿਨੀ ਜਾਵੈ, ਨਿਤ ਦੇਵੈ ਚੜੈ ਸਵਾਇਆ॥

ਮਃ5:-ਜੋਜੋ ਤਰਿਓ ਪੁਰਾਤਨੁ ਨਵਤਨੁ ਭਗਤਿ ਭਾਇ ਹਰਿ ਦੇਵਾ॥ ਨਾਨਕ ਕੀ ਬੇਨੰਤੀ ਪ੍ਰਭ ਜੀਉ ਮਿਲੈ ਸੰਤਜਨ ਸੇਵਾ॥

ਦਰਜਨ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪਾਠਕ ਖੁਲ੍ਹੇ ਮਨਾ ਨਾਲ ਭਾਵਾਰਥ ਵਿਚਾਰ ਲੈਣ, ਕਾਰਣ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਜੀ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਜਗਤ ਨਹੀ ਆਏ॥ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਭਾ: ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਕੁਮਿਕਾ ਵਾਰ । 'ਚ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀਦਾ ਵਿਸ਼੍ਵ ਦੇ ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਓਨ੍ਹਾ ਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਝਾ॥

14. ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਵਿਸ਼੍ਵ:ਅਨੁਭਵ ਤੇ ਤਰਕ ਸਿੱਧ, ਤਿੰਨ ਕਾਲ ਵਸ ਹੈ। ਕੀ ਕਥਿ-ਅਕਥਿ ਬਾਣੀ ਸਮਸ਼ਟੀ-ਵਿਅਸ਼ਟੀ ਇਤਿਹਾਸ ਸਤ ਹਨ?

14. ਉਤਰ: ਨਹੀਂ। ਬਾਣੀ ਸਤਿ ਹੈ ਜੋ ਨਿਤ ੧ਓਂ ਸਤਿ ਤ੍ਰਿਕਾਲ ਅਬਾਧ ਗਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਨਿਤ-ਸਤਿ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਮੁਕਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਤਿਹਾਸ ਅਯਥਰਥ ਹੈ॥ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਮੂਲ ਤੋਂ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਅਰਥ ਸਿਰਕਣਾ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਸਦਾ 'ਚਲ' ਹੈ॥ ਜਗਤ ਪੂਜ ਦੇਵ-ਦੇਵੀ, ਰਿਖੀ, ਮੁਨੀ, ਪੈਗੰਬਰ, ਅਵਤਾਰ, ਸ਼੍ਰੀ 10 ਗੁਰੂ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਕਦੀ ਵਖਰੇ ਨਹੀ ਸਨ, ਜਥਾ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਵਾਕ:-

ਅੰਡ ਬਿਨਾਸੀ ਜੇਰ ਬਿਨਾਸੀ ਉਤਭੁਜ ਸੇਤ ਬਿਨਾਧਾ॥ ਚਾਰਿ ਬਿਨਾਸੀ ਖਟਹਿ ਬਿਨਾਸੀ ਇਕਿ ਸਾਧ ਬਚਨ ਨਿਹਚਲਾਧਾ॥ 2॥ ਰਾਜ ਬਿਨਾਸੀ ਤਾਮ ਬਿਨਾਸੀ, ਸਾਤਕੁ-ਭੀ ਬੇਨਾਧਾ॥ ਦ੍ਰਿਸਟਿਮਾਨਹੈ ਸਗਲ ਬਿਨਾਸੀ ਇਕਿ ਸਾਧ ਬਚਨ ਆਗਾਧਾ॥ [ਸ.166]

ਚਾਰ ਵੇਦ,ਖਟ ਦਰਸ਼ਨੀ ਸੰਤ,ਸਾਧੂ ਮਹਾਤਮਾਂ,ਰਾਜ ਜੋਗੀ ਰਾਜੇ, ਜਨਤਾ ਰਾਜ ਚੁਣੇ ਕਰਤੇ ਆਦਿਕ ਕਹਾਣੀਆਂ ਅਨਿੱਤ ਹਨ; ਬੇਸ਼ਕ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਦੇਖੇ, ਜਾਂ ਨਾ ਦੇਖੇ, ਯਥਾਰਥ ਜਾਣਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਪਰ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਜਗਤ ਅਯਥਾਰਥ, ਝੂਠਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਪਰਮਾਰਥ ਸਤ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਅਯਥਾਰਥ ਹੈ॥

ਗੁਰੂ ਤਰਕ:- ਤਰਕ ਪਰਭਾਸ਼ਾ ਅਨੁਸਾਰ ਝੂਠ ਦੇ ਤਿਨ ਸੱਤਾ ਕਾਰਣ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਯਾਨੀ ਲਕਸ਼ਣ ਬਹੁਤ ਸ਼ਬਦ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ:- 1.ਅਧਿਆਸ, 2.ਭ੍ਰਮ/ਭਰਮ, 3.ਭ੍ਰਾਂਤੀ, 4.ਮਿਥਿਆ, 5. ਦ੍ਰੋਹ, 6.ਮਾਇਆ, 7.ਅਵਿਦਿਆ, ਅਗਿਆਨ, ੪.ਪੁਰਿਅਸ਼ਟਕ...॥ ਪਰ ਔਥੇ ਵਿਸਤਾਰ ਦਾ ਥਾਂ ਨਹੀ। ਵਿਸ਼ੈ ਢਕਣ ਲਈ ਤਰਕ ਹਾਹੀਂ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਲਿਖ ਚੁਕੇ ਹਾਂ, ਨਿਚੋੜ ਅਰਥ ਹੈ:1.ਜਗਤ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸਿਕ ਸੱਤ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾਹੈ ਪਰ ਨਿਤ, ਅਚਲ, ਸਦੀਵ ਨਹੀਂ ਸੋ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਤ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ॥ 2.ਜਗਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪ੍ਰਤੀਤ

166. ਪੂਨ੍ਹੇ: ਮਃ੩.ਓ. ਪੰ.੩੫:੯ ; ਅ.ਮਃ ੪. ਪੰ.੭੯:੪; ਏ. ਮਃ੫. ਪੰ. ੧੨੧੯:੪। ਸ.ਪੰ.੧੨੦੪:੫-੧੦॥ ਆਦਿ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੋਣ ਕਾਰਣ, ਉਸਤੋਂ ਉਲਟ ਅਦ੍ਰਿਸ਼, ਲੋਪ, ਜੋ ਅਪ੍ਰਤੀਤ ਹੈ ਕਦੀ ਨੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ॥ 3.ਜਗਤ ਤਰਕ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਾ ਸਤ, ਨਾ ਅਸਤ ਵਿਰੋਧੀ ਲਖਣ ਕਾਰਣ,ਨਿਤ ਸਤ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ; 4.ਜਗਤ ਪ੍ਰਤੀਤ 'ਚ ਓਹੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਸੰਬੋਧਿਤ ਨਾਮ ਪੁਰਾਣੇ-ਨਵੇ ਭਗਤ ਬਾਣੀ 'ਚ ਨਾਮ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣ ਤੇ ਟੀਕੇ ਟਿੱਪਣੀਆ ਵਿੱਚ ਕਾਰਣ-ਕਰਣ, ਨਿਰਾਕਾਰ-ਸਾਕਾਰ ਤ੍ਰੈ -ਸਰੂਪ(ਨਿਰਗੁਣ-ਨਿਰਾਕਾਰ, ਨਿਰਗੁਣ-ਸਾਕਾਰ, ਸਗੁਣ-ਸਾਕਾਰ) ਸਮਸ਼ਟੀ-ਵਿਅਸ਼ਟੀ ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਮਾਯਾ ਸੰਬੰਧ ਕਾਰਣ ਅਨੇਕ ਨਾਮ:-ਅਗਿਆਨ-ਅਵਿਦਿਆ, ਈਸ਼-ਜੀਵ ਆਦਿ ਸਮਝਾਏ ਹਨ। ਤਫ਼ਸੀਲ ਲਈ ਪਿਛੇ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚ ਲਿਖੇ ਸੰਖੇਪ ਪਰਿਭਾਸਿਕ ਗਿਣਤੀਦੇ ਪਰਿਸਿਸ਼ਠ ਦੋਨੋਂ ਸ਼ਬਦ ਕੋਸ਼ ਪਾਠਕ ਦੇਖ ਲੈਣ ॥ ਇਸ ਅੰਤਮ ਚੌਥਾ ਰੂਪ ਹੋਰ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਣ ਮੰਗਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪੱਛਮੀ 18ਵੀਂ,19ਵੀਂ ਸਦੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਗੁਰੁਸਿਖ ਧਰਮ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂ ਸੰਨਿਆਸੀ ਤਿਆਗੀ ਨਿਵ੍ਰਿਤੀ ਮਾਰਗੀਆਂ ਦਾ ਮਿਥਿਆ ਅਰਥ ਗਲਤ ਉਲਥੇ ਜਤਾਏ ਹਨ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸੰਨਿਆਸ ਤੇ ਤਿਆਗ 'ਚ ਫਰਕ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ 'ਚ ਗਲਤ ਅਰਥ ਕੀਤੇ ਹਨ॥ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਮਿਥਿਆ ਦੇ ਦੋ (2) ਅਰਥ ਹੰਦੇ ਹਨ ਫਿਨੋਮਿਨੋਨ (phenomenon) ਅਤੇ ਇਲਯੂਜ਼ਨ (illusion)॥ ਨਵੇਂ ਗੁਰੁਸਿਖ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਭਾਰਤ-ਪੱਛਮ ਤਰਕ-ਦਰਸ਼ਨ (*Gnostic*:Indo(*Ska*) Greco-Roman Philosophy) ਤੋਂ ਅਗਿਆਤ ਰਹੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਕਲੇ ਨਕਲੀ ਠੀਕ ਅਰਥ ਨਾ ਜਾਣਨ ਕਾਰਣ, ਕਦੀ ਸਹੀ ਤੱਤ ਅਰਥ ਤਕ ਪੁੱਜਣ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸ਼ਕਤ ਤੇ ਵਾਚ ਅਰਥ(literal meaning) ਜਾਂ ਲਕਸ਼ ਅਰਥ (meta-physical meaning) ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ॥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ, ਆਪਣੀ ਮਨ ਮਰਜ਼ੀ ਅਰਥ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਜਤਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀ ਅਰਥ ਠੀਕ ਨੇ; ਪਰ ਹੁਣ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦੇ ਅਧਿਆਤਮ ਅਰਥ ਪੰਜਾਹ,ਸੱਠ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਪਰਥਾਇ ਜਾਣੇ ਸਾਰੇ ਕਰੀਬ ਗਲਤ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ॥

ਨਿਚੋੜ: ਤਿਨੋ ਕਿਸਮ ਦੇ ਭੌਤਿਕ ਸਾਇੰਸ ਰੂਪੀ, ਤਾਰਕਿਕ ਤੇ ਅਧਿਆਤਮ ਅਰਥ ਪਹਿਲਾਂ ਦਸ ਚੁਕੇ ਹਾਂ, ਮੁਖਸਿਰ ਫੇਰ :-1.ਦਿਖਦਾ ਮ੍ਰਿਗਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਜਲ ਦਾ ਅਧਿਆਸ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ(sub-strata, noumenon) ਬਿਨਾ, ਨਾਹੀਂ ਉਸਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ॥ 2.ਸੁਪਨਾ, ਮਨ ਦ੍ਰਸ਼ਟਾ ਬਿਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ, ਜੇ ਹੈ, ਤਾਂ ਮਨੋਰਾਜ (incognito hallucination) ਹੈ॥ ਇਸ ਤਰਕ ਦਾ ਨਿਚੋੜ ਨਤੀਜਾ ਹੈ, ਕਿ ਭੇਦੇ ਛੇਦੇ ਸੂਖਮ-ਅਸਥੂਲ ਵਸਤੂ ਕਦੀ ਨਿਤ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਓਹ ਸਾਰੇ ਅਤੀ ਬਰੀਕੀ ਤਕ ਤੋੜ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਹੀ ਨਾ ਰਹੇ॥ ਐਸੇ ਤਰਕ ਅਧਾਰਤ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਵਾਕ ਅਨੇਕ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ:- ਮਾਈ! ਸਤਿ ਸਤਿ ਸਤਿ ਹਰਿ, ਸਤਿ ਸਤਿ ਸਤਿ ਸਾਧਾ॥ ਬਚਨੁ ਗੁਰੂ ਜੋ ਪੂਰੈ ਕਹਿਓ, ਮੈ ਛੀਕਿ ਗਾਂਠਰੀ ਬਾਧਾ॥ ਨਿਸਿ ਬਾਸੁਰ ਨਖਿਅਤ੍ਰ ਬਿਨਾਸੀ,ਰਵਿ ਸਸੀਅਰ ਬੇਨਾਧਾ॥ ਗਿਰਿ ਬਸੁਧਾ ਜਲ ਪਵਨ ਜਾਇਗੋ: ਇਕਿ ਸਾਧ ਬਚਨ ਅਟਲਾਧਾ॥ ਅੰਡ ਬਿਨਾਸੀ,ਜੇਰ ਬਿਨਾਸੀ; ਉਤਭੁਜ, ਸੇਤ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬਿਨਾਧਾ॥ ਚਾਰਿ ਬਿਨਾਸੀ,ਖਟਹਿ ਬਿਨਾਸੀ: ਇਕਿ ਸਾਧ ਬਚਨ ਨਿਹਚਲਾਧਾ॥ ਦ੍ਰਿਸਟਿਮਾਨਹੈ ਸਗਲ ਬਿਨਾਸੀ: ਇਕਿ ਸਾਧ ਬਚਨ ਆਗਾਧਾ॥

ਇਹ ਅਧਿਆਤਮ ੧ਓ ਦੇ "1" ਇੱਕ/ਅਦ੍ਵੈਤ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਭਾਉ(ਦੈਤ/ਭੇਦ ਵਾਦ) ਦੋਨੋ ਤਾਰਕਿਕ ਸਿੱਧਾਂਤ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਤ ਆਧਾਰ । ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਿੱਤ ਵਿਭੂ (ਵਿਆਪਕ) ਅਭੇਦ-ਅਛੇਦ ਰੂਪ ਨਿਤ ਸਤਿ ਰੂਪ ਹੈ ॥ ਏਹੀ '1' ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦੇ ਈਸ਼ੂਰਵਾਦੀ ਪੂਰਬ-ਭਾਰਤੀ ਤੇ ਪੱਛਮੀ ਸਾਮੀ ਧਰਮਾਂ ਨੇ ਅਨੇਕ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਲੌਕਿਕ-ਪਰਲੋਕਿਕ ਦਿਵਜ ਨਾਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਬ੍ਰਹਮ, ਅੱਲਾਹ (ਗੌਡ, ਯਾਹਵਿਹ) ਆਦਿਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦ ਗੁਰੁਬਾਣੀ 'ਚ ਸਾਂਝੇ ਵਰਤੇ ਹਨ॥

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ੧ਓ ਵਿਆਪਕ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਅਨੰਤ ਨਿਤ ਹੈ। ਭੁਲਕੇ(inadvertently) ਵੀ ਇਹ ਦਿਵਜ '1' ਤੱਤ ((Principle) ਨਾ ਕਦੀ ਸ੍ਰਜਾਤੀ, ਵਿਜਾਤੀ, ਸ੍ਵਗਤ ਭੇਦ (Penetrate) ਨਾਂ ਦੇਸ਼, ਕਾਲ, ਵਸਤੁ ਪ੍ਰਛੇਦ(Split) ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ॥ ੧ਓ ਅੱਲਾ: ਗੌਡ ਜਿਵੇ ਕਤਾਬ ਇੰਜੀਲ 'ਚ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਮੰਡਲੋਂ ਅੱਡ ਹੋਰ ਤਬਕ (1-7, ਜਾਂ 1-14 ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਇੱਕ) ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਹੈ,ਓਹ ਕਦੀ ਵੀ ਨਿੱਤ, ਅਨੰਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ॥ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਭੌਤਕ ਸਾਰੇ ਤਰਕ ਵਾਦੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ: ਮਹਿਤੀ ਸੁਮੇਰੂ ਪਰਵਤ ਮਹਿਤੀ ਹੁੰਦੇ ਵੀ ਜੇ ਟੁਕੜੇਆਂ ਵਿੱਚ ਟੁਟ ਸਕਦਾ ਹੈ ਓਹ ਸਰਵ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਸਕਦਾਹੈ॥ ਜੇ ਗੌਡ, ਅਲਾ, ਪੁਰਾਣਿਕ ਪੰਜ-ਮਹਾ ਦੇਵ (ਵਿਸ਼ਨੁ,ਸ਼ਿਵ,ਸ਼ਕਤੀ,ਗਣੇਸ਼,ਸੂਰਜ) ਆਦਿ ਆਪਣੇਆਂ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਕੀ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂ ਬਾਚਨ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ?

ਇੰਦ੍ ਲੋਕ ਸਿਵ ਲੋਕਹਿ ਜੈਬੋ॥ ਓਛੇ ਤਪ ਕਰਿ, ਬਾਹੁਰਿ ਐਬੋ; ਇੰਦ੍ਪੁਰੀਮਹਿ ਸਰਪਰ ਮਰਣਾ॥ ਬ੍ਰਹਮਪੁਰੀ ਨਿਹਚਲੁ ਨਹੀ ਰਹਣਾ॥ ਸਿਵਪੁਰੀਕਾ ਹੋਇਗਾ ਕਾਲਾ॥ ਤ੍ਰੈਗੁਣ ਮਾਇਆ ਬਿਨਸਿ ਬਿਤਾਲਾ; ਸਿਵ ਸਕਤਿ ਆਪਿ ਉਪਾਇਕੈ,ਕਰਤਾ ਆਪੇ ਹੁਕਮੁ ਵਰਤਾਏ ਇਸੇ ਲਈ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂਜੀਦਾ ਅਖੰਡ ਬਚਨ ਹੈ:- ਜੋ ਆਇਆ ਸੋ ਚਲਸੀ ਅਮਰੁ ਸੁ ਗੁਰੁ ਕਰਤਾਰ; ਜੋ ਉਪਜਿਓ, ਸੋ ਬਿਨਸਿਹੈ ਪਰੋ ਆਜੁਕੈ ਕਾਲਿ ਅਟਲ ਬਚਨ ਹਨ॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:-ਦਿਗਵਿਜੈ ਗੋਸ਼ਟ ਕਰਤਾ ਨਮੂਨੇ ਤਾਰਕਿਕਾਂ ਦਾ ਨਿਚੋੜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ:- ਕੀ ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਮਨੁਖ, ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਤੈ ਸਿੱਧ ਦੂਜਾ(ਦ੍ਵੈਤ) ਭਾਉ ਅੰਤਿਮ ਲੱਕਸ਼ ਪ੍ਰੱਤਖ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ?

ਉੱਤਰ:- ਜੇ ਸੁਤੇ ਸਿੱਧ ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਅੰਤਮ ਲਕਸ਼ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਨੁਖ, ਪਸ਼ੂ 'ਚ ਕੀ ਫਰਕ ਹੈ? ਬਾਰ ਬਾਰ ਗੁਰੁਬਾਣੀਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ:

ਮ:1:- ਸਤਿਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ ਹੁਕਮੁ ਬੁਝੀਐ, ਤਾਂ ਕੋ ਆਵੈ ਰਾਸਿ ॥ ਆਪਿ ਛੁਟੇ ਨਹ ਛੁਟੀਐ, ਨਾਨਕ ਬਚਨਿ ਬਿਣਾਸੁ॥

ਬਿਨਾ ਗੁਰੁਗਮ ਟਕਸਾਲ ਬਾਣੀ ਸਿੱਖੀ, ਆਪ ਪੜ੍ਹੇ ਅਧਿਆਤਮ ਅਰਥ ਜਾਨਣੇ ਅਸੰਭਵ ਹਨ, ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇਖੋ:-

ਮਾਰੂ ਮ:1:ਜਲੁ ਬਿਲੋਵੈ ਜਲੁ ਮਥੈ ਤਤੁ ਲੋੜੈ ਅੰਧੁ ਅਗਿਆਨਾ॥ ਗੁਰਮਤੀ ਦਧਿ ਮਥੀਐ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪਾਈਐ ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨਾ॥ ਮਨਮੁਖ ਤਤੁ ਨ ਜਾਣਨੀ ਪਸੂ ਮਾਹਿ ਸਮਾਨਾ॥ ,

ਅਤੇ:-

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਆਸਾ ਮਃ1 ਮਨਮੁਖ ਪਥਰੁ ਸੈਲੁ ਹੈ ਧ੍ਰਿਗੁ ਜੀਵਣੁ ਫੀਕਾ॥ ਜਲਮਹਿ ਕੇਤਾ ਰਾਖੀਐ ਅਭਅੰਤਰਿ ਸੂਕਾ॥ ਹੋਰ:-

ਮਃ 3:-ਘਰ ਹੀ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਭਰਪੂਰੁ ਹੈ ਮਨਮੁਖਾ ਸਾਦੁ ਨ ਪਾਇਆ॥ ਜਿਉ ਕਸਤੂਰੀ ਮਿਰਗੁ ਨ ਜਾਣੈ ਭ੍ਰਮਦਾ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇਆ॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤਜਿ, ਬਿਖੁ ਸੰਗ੍ਰਹੈ ਕਰਤੈ ਆਪਿ ਖੁਆਇਆ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਵਿਰਲੇ ਸੋਝੀ ਪਾਈ, ਤਿਨਾ ਅੰਦਰਿ ਬ੍ਰਹਮੁ ਦਿਖਾਇਆ॥

ਮਃ4:- ਮਨਮੁਖ ਅਭਿੰਨੁ ਨ ਭਿਜਈ : ਪਥਰੁ ਨਾਵਾਇਆ ॥ ਬਿਖੁਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਿੰਚੀਐ: ਬਿਖੁਕਾ ਫਲੁ ਪਾਇਆ॥

ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ- ਜਿਨਕੈ ਭੀਤਰਿ ਹੈ ਅੰਤਰਾ॥ ਜੈਸੇ ਪਸੁ ਤੈਸੇ ਓਇ ਨਰਾ॥ ਜ.167

ਅਫਸੋਸ ਹੈ: ਐਸੇ ਅਨੇਕ ਲੇਖਕ, ਵਿਚਾਰਵਾਨ, ਸ਼ਬਦ ਭਾਵ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾ ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਦੇ ਭਰਮ-ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦਸੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ? ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਅ ਦਸਦੇ ਰਹੇ, ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਕਹਹਿ ਕਹ ਬਪੁਰੇ: ਨਹ ਬੂਝਹਿ ਇਕ-ਏਕਾ? ੴ ਸੋਤਿ ਤੱਤ੍ਵ ਸਿਧਾਂਤ ਏਨਾਂ ਪੰਦਰਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਉੱਤਰ ਦਿਗਵਿਜੈ ਗੋਸ਼ਟ ਚਰਚਾ ਨਮੂਨੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਾਂ 'ਚ ਸਮਝਾਏ ਐਥੇ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹਨ॥

ਕੀ ਜੁਗੋਜੁਗੋ ਉੱਤਰੀ ਬਾਣੀ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਭੂ ਉਸਤੁਤਿ ਲਈ ਹੈ ਜਾਂ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਜੀਵ ਕਲਿਆਨ ਹਿਤ? ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਸਮੱਸਿਆ ਬਾਰੇ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂਜੀਦੇ ਅਨੇਕ ਬਚਨ ਹਨ:-

ਮਃ3 ਬਾਣੀ ਵਜੀ ਚਹੁ ਜੁਗੀ, ਸਚੋਸਚੁ ਸੁਣਾਇ॥ ਅਤੇ

ਮਃ4 ਹਰਿ ਜੁਗਹ ਜੁਗੋਜੁਗ ਜੁਗਹਜੁਗੋ ਸਦ ਪੀੜੀ ਗੁਰੂ ਚਲੰਦੀ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਦੀ ਸਤਿ ਬਾਣੀ ਜੁਗੋਜੁਗ ਉੱਤਰਦੀ ਰਹੀ। ਪਰ ਉਸਦਾ ਕੀ ਤਾਤਪਰਜ ਹੈ? ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਭੂ ਉਸਤੁਤਿ ਹੈ ? ਜਾਂ; ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਕਲਿਆਨ ਹੋਵੇ? ਗੌਰ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰੀਏ, ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀਦੀ ਬਾਣੀ ਕੀ ਸਮਝਾਂਦੀ ਹੈ :-

ਮਃ1: ਜੇ ਸਭਿ ਮਿਲਿਕੈ ਆਖਣ ਪਾਹਿ॥ ਵਡਾ ਨ ਹੋਵੈ ਘਾਟਿ ਨ ਜਾਇ॥

ਅਨੇਕ ਵਾਕਾਂ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟਹੈ: ੴ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਆਪਣੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰੌਣ ਜੁਗੋਜੁਗ ਬਾਣੀ ਅਵਤਾਰਾਂ,ਪੈਗੰਬਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮੁੱਖ ਤਾਤਪਰਜ ਨਹੀਂ ਰਹਿਆ, ਜੋ ਆਮ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ॥ ਅਸਲ ਤਾਤਪਰਜਹੈ:-ਬਾਣੀ ਬਿਰਲਉ ਬੀਚਾਰਸੀ, ਜੇਕੋ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ॥ ਇਹ ਬਾਣੀ ਮਹਾਪੁਰਖਕੀ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸਾ ਹੋਇ॥

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਦੀ ਦਿਵਜ ਬਾਣੀ ਦਾ ਮੁਖ ਮੰਤੱਬਜ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਮੁਖਿ, ਅਟੂਟ ਗੁਰੁਗਮ ਟਕਸਾਲੀ ਬਿਰਲਾ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਅਧਿਆਤਮ ਵਿਦਿਆ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਸੁਣਨਾ, ਮੰਨਨ/ ਸਮਝਨ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਮੁਖ ਵਾਕ ਬੀਚਾਰਨੇ ਹਨ ਜਿਸਤੋਂ ਅੰਤ 'ਚ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀਦੇ ਲਕਸ਼, ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਬਹੁਰਿ ਨਹ ਪਾਵੈ ਕਛੂ ਉਪਾਉ ਮੁਕਤਿ ਕਾ ਕਰੁਰੇ॥

---

167. ਪੁਨ੍ਹ.ਉ. ਪੰ.੧੨੦੪:੫-। ਅ.ਇੰਜੀਲ. ਸੰ.ਮੈਥਿਊ:੬:੯-। ਸ਼੍ਰੀਗੁਗ੍ਰੰਜੀ. ਏ.ਪੰ.੬੭੨:੭। ਸ.ਪੰ. ੨੩੭:੮। ਹ.ਪੰ. ੯੨੦:੧੨ । ਕ.ਪੰ. ੬੩:੧੩। ਖ.ਪੰ.ਹ੪੨੯: ੪ ।ਗ.ਪੰ. ੧੨੮੯:੧੪। ਘ.ਪੰ. ੧੦੦੧:੫-੭।ਛ.ਪੰ. ੪੧੦:੧੦-੪। ਚ.ਪੰ. ੬੪੪:੨-।ਛ.ਪੰ.੧੨੪੪:੩; ਜ,ਪੰ. ੧੧੬੩:੧੫ ॥ਆਦਿ ਸੈਕੜੇ ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਹਨ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪੜ੍ਹੇ ਤੇ ਅਪੜਕੇ ਸਦਾ ਲਈ ਜਨਮ-ਮਰਣ ਚਕ੍ਰ ਮੁਕਾਣ॥ ਪਰ ਵਿਸ਼੍ਵਭਰ ਦੀ ਧਰਮੀ ਜਨਤਾ ਸਮਝਦੀ ਹੈ:- ਜਿਵੇਂ ਰਾਜ ਸੱਤਾ ਵਾਲੇ, ਧਨੀ, ਮਹਾਂਜਨ, ਸਾਧੂ, ਸੰਤ ਆਦਿ ਆਪਣੀ ਉਸਤੁਤ, ਸੇਵਾ ਕਰਵਾ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੁ ਵੀ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਲੈ, ਆਪਣੀ ਉਸਤੁਤ ਕਰਾ-ਸੁਣ ਆਦਿ, ਸਰੀਰਿਕ ਤੀਰਥ ਅਸਨ੍ਹਾਨ, ਮਾਨਸਿਕ ਜਾਪ, ਤਾਪ ਸੇਵਾਵਾਂ ਆਦਿਆਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਭਤੋਂ ਵਧ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿਵਹਾਰ ਪੋੁੜਤਾ ਕਰਕੇ ਸ਼ੋਭਾਯਮਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ॥ ਪਰ ਐਸਾ ਕੇਵਲ ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਦੇ ਹੀ ਲੌਕਿਕ ਰੀਤ ਤਰਾਂ ਪਾਰਲੌਕ ਉਸਤੁਤਿ ਤ੍ਰੈ-ਪੁਟੀ(ਤਿਨ) ਰੂਪ 'ਚ ਕਰਣੀ:-ਭਗਤ(subject, devotee), ਭਗਤੀ(devotion) ਤੇ ਭਗਵੰਤ(Object:god/God)[3] ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਇਸ਼ਟ ਜੋਗੀ, ਵੈਸ਼ਣਵਾਦਿ ਮਨਦੇ ਹਨ, ਓਹ ਕ੍ਰਮ ਸਮੁਚੈ(consecutive) ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤਿਨ ਪੌੜ ਕਾਂਡ: ਕਰਮ, ਭਗਤੀ, ਗਿਆਨ ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ 'ਚ ਲਿਖੇ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਪਰ ਤਰਕ ਅਨੁਸਾਰ ਓਹ ਅਨੁਭਵ 'ਚ ਕੇਵਲ ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਤਕ ਹੀ ਪੁਜਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕਤ੍ਵ '1' ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਤਾਈ ਹੀ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੈ॥

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਦਾ ਵੀ ਤਿਨੋਂ ਪੌੜੀਆਂ ਗਿਆਨ ਸਿਖਰ ਹੈ, ਕਾਰਣ ਕਿ ਸੰਨਯਾਸ ਯੋਗ ਨਿਸ਼ਠਾ ਸਮ ਸਮੁਚੈ(three simultaneous stages) ਅਜਾਤ ਵਾਦ, ਰੱਸੀ 'ਚ ਸੱਪ ਲੋਪ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਕਾਰਣ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਪਿੱਛੋਂ ਕਰਮ, ਭਗਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ॥ ਪਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ, ਕਰਮ ਯੋਗ ਨਿਸ਼ਠਾ-ਰਾਜ ਜੋਗ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਨੋਂ ਕ੍ਰਮ ਅਤੇ ਸਮ ਸਮੁਚੈ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਮਸਲਨ:-

1. ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਵੈਸ਼ਣਵਾਦਿ ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਭਗਤੀ ਇਸ਼ਟ-ਅਵਤਾਰਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜੇ ਦੇ ਸੇਵਕ ਭਿੰਨ ਰੂਪਾਂ 'ਚ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ:- ਭਗਉਤੀ ਭਗਵੰਤ ਭਗਤਿਕਾ ਰੰਗੁ॥ ਸਗਲ ਤਿਆਗੈ ਦੁਸਟ ਕਾ ਸੰਗੁ॥ ਮਨਤੇ ਬਿਨਸੈ ਸਗਲਾ ਭਰਮੁ॥ ਕਰਿ ਪੂਜੈ ਸਗਲ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ''1 ਇਹ ਕ੍ਰਮ ਸਮੁਚੈ:- ਕਰਮ, ਭਗਤੀ, ਗਿਆਨ ਦੀ ਪਹਿਲਾ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ;
2. ਪ੍ਰਭੂ ਅਵਤਰਿਤ ਅਵਤਾਰ ਰਾਜੇ, ਸੰਤ ਸਭਾ 'ਚ ਪੂਜਾ, ਮਾਨ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾ ਆਦਿ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਹ ਹੈ:- ਭਗਉਤੀ[1] ਭਗਵੰਤ ਭਗਤਿਕਾ ਰੰਗੁ॥ ਸਗਲ ਤਿਆਗੈ ਦੁਸਟਕਾ ਸੰਗੁ॥ ਮਨਤੇ ਬਿਨਸੈ ਸਗਲਾ ਭਰਮੁ॥ ਕਰਿ ਪੂਜੈ ਸਗਲ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ॥ ਸਾਧਸੰਗਿ ਪਾਪਾਮਲੁ ਖੋਵੈ॥ ਤਿਸੁ ਭਗਉਤੀ ਕੀ ਮਤਿ ਊਤਮ ਹੋਵੈ॥ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਟਹਲ ਕਰੈ ਨਿਤਨੀਤਿ॥ ਮਨੁ ਤਨੁ ਅਰਪੈ ਬਿਸਨ ਪਰੀਤਿ॥ ਹਰਿ ਕੇ ਚਰਨ ਹਿਰਦੈ ਬਸਾਵੈ॥ ਨਾਨਕ ਐਸਾ ਭਗਉਤੀ ਭਗਵੰਤ ਕਉ ਪਾਵੈ॥ ਐਸਾ ਵਿਅਸ਼ਟੀ ਆਤਮ ਅਨੁਭਵ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾਹੈ, ਇਹ ਕਿ: ਜਲ ਥਲ ਮਾਹੇ ਆਪਹਿ ਆਪ॥ ਆਪੈ ਜਪਹੁ ਆਪਨਾ ਜਾਪ, ਅੰਤ ਵਿੱਚ;
3. ਸਰਵ ਵਿਆਪੀ ੧ਓ =ਆਤਮਾ-ਪਰਮਾਤਮਾ 1 ਪ੍ਰਭੂ ਗਿਆਨ- ਆਤਮਮਹਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਲਹੰਤੇ॥ ਮਹਾਮੰਤ੍ਰਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ: ਗੁਰਾ ਇਕ ਦੇਹਿ ਬੁਝਾਈ॥ ਸਭਨਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜੀਆਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ ਸੋ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ॥ ਦਾ ਪਰਮਾਰਥ ਅਨੁਭਵ ਸਮਝ ਕਿ "ਸੋ" ਵਿਆਪਕ ਸਮੁੰਦਰ ਉਪਾਧੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਤਰ੍ਹਾਂ "ੴ ਅੰਦਰ "ਮੈਂ" ਅੰਸ਼ ਬੂੰਦ ਜੀਵ ਉਪਾਧੀ ਵਸਤੂ ਦੇਸ਼, ਕਾਲ ਕਾਰਣਾਂ ਕਰਕੇ "ਵਿਸਰਿ", ਅਲੈਹਦਾ (ਭੇਦੇਆ ਛੇਦੇਆ: ਕੱਟਿਆ) ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ; ਸਾਰੇ ਬੂੰਦਾਂ ਸਮੁੰਦ੍ ੴ ਰੂਪ ਹਨ, ਹਰਿ-ਰੂਪੁ ਨਦਰੀ ਆਇਆ॥ ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ ਬੁਝਿਆ ਜਾ ਵੇਖਾ, ਹਰਿ ਇਕੁਹੈ, ਹਰਿ ਬਿਨੁ: ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਈ॥ ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਏਹਿ ਨੇਤ੍ਰ ਅੰਧਸੇ: ਸਤਿਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ ਦਿਬ-ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਹੋਈ॥ ਆਦਿ, ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹਨ॥

ਭਾਰਤੀ ਅਧਿਆਤਮ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਅਧਾਰ ਪੁਰਾਣੇ ਟਕਸਾਲੀ ਗੁਰੁਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਅਰਥ ਪ੍ਰਣਾਲੀ

ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਬਚਨ ਹੈ:-ਇਹੁ ਜਗੁ ਜਨਮਿਆ ਦੂਜੈ ਭਾਇ॥ ਜੀਵ ਮਾਤ੍ ਦੂਜੇ ਭਾਉ 'ਚ ਜੰਮਦੇ, ਜਿੰਦਗੀ ਨਿਭਾ, ਮਰਦੇ ਹਨ॥ ਇਹ ਦੂਜੈ ਭਾਉ ਭੁਲੇਖਾ ਮਿਟਾਣ ਲਈ ੴ ਦੇ ਠੀਕ ਅਰਥ ਲਈ ਗੁਰੁਗਮ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਟਕਸਾਲੀ ਵਾਚਕ ਅਰਥ ਕਰਤਾ ਜ਼ਬਾਨੀ, ਜਾਂ ਲਿਖਤੀ, ਛਪੇ-ਅਨਛਪੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ, ਟੀਕੇਆਂ ਰਾਹੀ ਹੀ ਪਰਭਾਸ਼ਿਕ ਸਮਝ ਔਂਦੀ ਹੈ, ਪਿਛੇ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਲਿਖ ਚੁਕੇ ਹਾਂ- ਐਥੇ:

ਸਤਿਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ ਹੁਕਮੁ ਬੁਝੀਐ, ਤਾਂ ਕੋ ਆਵੈ ਰਾਸਿ॥ ਆਪਿ ਛੁਟੇ ਨਹ ਛੁਟੀਐ, ਨਾਨਕ ਬਚਨਿ ਬਿਣਾਸੁ॥ ਹੈ ਨਾਹੀ ਕੋਊ ਬੂਝਨ ਹਾਰੋ, ਜਾਨੈ ਕਵਨੁ ਭਤਾ॥ ਸਿਵ, ਬਿਰੰਚਿ ਅਰੁ ਸਗਲ ਮੋਨਿ-ਜਨ, ਗਹਿ ਨ ਸਕਾਹਿ ਗਤਾ॥ ਪ੍ਰਭਕੀ ਅਗਮ, ਅਗਾਧਿ ਕਥਾ॥ ਸੁਨੀਐ ਅਵਰ, ਅਵਰ ਬਿਧਿ ਬੁਝੀਐ, ਬਕਨ, ਕਥਨ, ਰਹਤਾ॥ ਆਪੇ ਭਗਤਾ,ਆਪਿ ਸੁਆਮੀ,ਆਪਨ ਸੰਗਿ ਰਤਾ॥ ਨਾਨਕ ਕੋ ਪ੍ਰਭੁ ਪੂਰਿ ਰਹਿਓਹੈ, ਪੇਖਿਓ ਜਤ੍ ਕਤਾ॥

ਗੁਰੁਗਮ ਪਰੰਪਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਘਟੋਘਟ ਉੱਤਮ-ਤਮ ਤੱਤ (ਨਿਚੋੜ) ਅਰਥ ਸਮਝਣ ਲਈ ਸੰਖਿਪਤ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਇਹ ਦਸ ਸਿਧਾਂਤ ਪਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਗਿਆਨ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਹਾਇਕ ਹੋਣਗੇ ਕਿਉਂਕਿ 500 ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਜੋ ਬੋਲੀ ਦਾ ਭਾਸ਼ਾ, ਤੇ ਗਿਆਨ-ਵਿਗਿਆਨ ਨਿਘੰਟੂ/ਕੋਸ਼, ਵਿਆਕਰਣ, ਨਿਆਇ(Maxims), ਭਾਖਾ-ਅਲੰਕਾਰ(Figures of Speech), ਕਾਵਜ-ਛੰਦ (Prosody), ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ-ਦਾਰਸ਼ਟਾਂਤ (Parables) ਆਦਿ ਜੋ ਵੇਲੇ ਵੇਲੇ ਬਦਲਦੇ ਰਹੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਟੀਕੇ ਅਰਥਾਂ 'ਚ ਫਰਕ ਪੈਂਦੇ ਦੇਖੇ ਜਾਦੇ ਹਨ- ਠੀਕ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥ ਬਾਣੀ ਸਿਧਾਂਤ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਮਝ ਆ ਸਕਣ; ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਲਈ ਮੁੱਖ ਉਪਦੇਸ ਹੈ:-

ਤੁਰਕ ਤਰੀਕਤਿ ਜਾਨੀਐ, ਹਿੰਦੂ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ॥ ਮਨ ਸਮਝਾਵਨ ਕਾਰਨੇ ਕਛੂਅਕ ਪੜੀਐ ਗਿਆਨ॥ ਓਅੰਕਾਰ ਆਦਿ ਮੈ ਜਾਨਾ॥ ਕ.169

---

168. ਪੁਨ੍ਹ. ਓ.ਪੰ.੩੫ :੯। ਅ.ਪੰ.੭੯:੪। ਏ.ਪੰ. ੩੪੯:੯। ਸ.ਪੰ. ੯੩੫:੧੨; ਹ.ਪੰ. ੨੨੦:੧੫। ਕ.ਪੰ. ੨੨੪:੧੦।ਖ.੩੪੩:੧੨। ਗ.੨:੧੩। ਘ. ਸ਼੍ਰੀਮਦਭਾਗਵਤ ਮਹਾਪੁਰਾਣ: ੧੧।੨੦ "श्रीभगवानुवाच॥ योगस्त्रयो मया प्रोक्ता, नृणा श्रेयोविधित्सया। ज्ञानं कर्मञ्च भक्तिचनोपायोशस्ति कुत्रचित्॥ ६"

169. ਪੁਨ੍ਹ. ਓ. ਭਗਤ ਕੀਬੀਰ ਜੀ ਪੰ. ੩੪੦:੮। ਅ.ਪੰ. ੧੨੯੯:੧੪। ਏ.ਪੰ. ੪੯੮:੭ ॥ ਆਦਿ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਣਾ ਇਹ ਲਿਖਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਨਿਰਮਲ ਸ਼੍ਰੀਮਹੰਤ, ਪੰਡਿਤ[170] ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਭਾਵਾਰਥ ਸਟੀਕ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਸਾਫ ਲਿਖਿਆ: ਇਸ ਟੀਕੇ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਣਾਇਆ ਬੜਾ ਪਰਿਭਾਖਾ "ਗੁਰਮਤ ਨਿਰਣੈ ਸਾਗਰ" ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਫੇਰ ਹੀ ਇਹ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਦੀ ਟੀਕਾ ਪੜ੍ਹਨ, ਤਾਂਕੇ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਠੀਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਪਾਠਕ ਸਮਝ ਸਕਨ॥ ਸੁਰਗਵਾਸ ਪਿੱਛੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀ ਛੋਟੇ ਗੁਰਭਾਈ ਨਿਰਮਲ ਸ਼੍ਰੀਮਹੰਤ ਬਾਬਾ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ (ਪਟਿਆਲੇ ਵਾਲੇਆਂ) ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਛਪਾਇਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕਈ ਛੋਟੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੋ ਗ੍ਰੰਥ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਕ੍ਰਮ ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਭਾਕਰ, ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਸਿਧਾਂਤ ਜਜੋਤੀ, ਚਸ਼ਮੇ ਨੂਰ ਪਥਰ ਛਾਪ ਪ੍ਰੈਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਛਾਪੇ॥ ਹੁਣ (ਤਿਨੋ) ਗ੍ਰੰਥ ਦੁਰਲਭ ਹਨ ਜੋ ਕੁਝ ਪੁਰਾਣੇ ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਡੇਰੇ ਪੰਜਾਬ, ਯੂਪੀ 'ਚ ਹਨ ਅਤੇ ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਪੰਜ ਪੁਸਤਕਾਲੇਆਂ 'ਚ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਦੇ ਵੈਦ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਪੁਸਤਕਾਲੇਆਂ ਵਿੱਚ, ਤੇ ਲਾਹੌਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪੁਸਤਕਾਲਿਆਂ 'ਚ ਸੁਰਖਤ ਹਨ॥ ਇਹ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਲੈਬਰੇਰੀ, ਦੇਹਰਾਦੂਨ, ਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਟਿਆਲਾ ਮਹਿਲ, ਤੇ ਮੇਰੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ 'ਚ ਹਨ, ਪਰ ਹੁਣ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਦੁਰਲਭ ਹਨ, ਤੇ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਵੀ ਘਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ॥

ਏਹੀ ਇਕ ਘਾਟ ਸਾਰੇ ਟੀਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੈ॥ ਨੈਬ ਨਿਰਮਲ ਸ਼੍ਰੀਮਹੰਤ ਸੰਤ ਪੰ. ਤਾਰਾ ਸਿਘ ਨਰੋਤਮ ਟੀਕੇ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ 'ਚ ਕੇਵਲ ਵੇਰਵਾ ਮਾਤ੍ਰ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੜੇ ਗ੍ਰੰਥ ਲਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਤਾਂ ਘਟੋਘਟ ਸੰਖੇਪ 'ਚ ਪਦਾਰਥ ਵੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਰੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਲਿਖਨੇ ਰਹ ਗਏ ਅਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਓਹ ਇਤਨੇ ਛਪੇ ਵਡੇ ਗ੍ਰੰਥ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ॥

ਬਾਕੀ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਟੀਕੇਕਾਰਾਂ ਨੇ ਐਸਾ ਅਤਿ ਸੰਖੇਪ ਕ੍ਰਮ ਵਿਧੀ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਗ੍ਰੰਥ, ਨਾ ਆਪਣੇ ਟੀਕਾ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਪਰ ਟੀਕਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਪਦਾਰਥ ਜ਼ਰੂਰ ਬਰਤੇ ਹਨ, ਮਸਲਨ:- ਜਹਿਤੀ, ਅਜਹਿਤੀ, ਭਾਗਤਜਾਗ ਲੱਖਣਾ ਆਦਿ॥

ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ: ਪੁਰਾਣੇ ਟੀਕਾਕਾਰ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੇਲੇ ਕੁਛ ਵਿਰਲੇ ਪੜ੍ਹਨ ਪੜ੍ਹਾਨ ਵਾਲੇ ਵਿਰਲੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਵਿਦਿਆ ਪਰਿਕ੍ਰਿਆ ਸਿੱਖਾਂ ਪਾਸ ਸਿਖਣ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੇਵਲ ਟਕਸਾਲੀ ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਪਾਸ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਗ੍ਰੰਥ ਸਨ, ਛਾਪਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੋ ਅੱਜ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਠਕ ਆਪ ਪਠਿਤ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਓਹੀ ਪਰਿਭਾਖਾ ਜਾਣਦੇ ਸਨ, ਅੱਜ ਤਕ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ॥

ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਇਸ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿੱਚ ਅਤਿਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਅਤਿਸੰਖੇਪ ਪਰਿਭਾਖਾ ਪਰਿਕਿਰਿਆਂਵਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਣੀਆ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝੀਆਂ॥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਨਾਲ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਅਗੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਦੁਭਦਾ(ਸੰਸ਼ੈ-ਵਿਪਰਜੈ) ਨਾ ਰਹਿਣ; ਸੰਖੇਪ ਦਸ ਪਦਾਰਥ ਸਿਰਲੇਖ ਹਨ:

170. ਨੋਟ:-ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ'ਨਰੋਤਮ' (ਈਸ੍ਵੀ ੧੮੨੨-ਪਟਿਆਲਾ ੫੯-੯੧) ਜਨਮਦੇ ਜਟ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ ਸੇ॥ ਓਨ੍ਹਾਂਨੂੰ ਨਿਰਮਲੇ ਮਹੰਤ ਸੰਤ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਗਿਰਵੜੀਨੇ ਵਿਦਿਆ ਦਿਤੀ, ਕਾਸ਼ੀ ਭੇਜ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸਿੱਖੀ। ਗੁਰੁਸਿਖਾਂ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਮਾਨ ਪਾ ਭਗਵਦ ਗੀਤਾ ੨:੧੧ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਡਿਤ ਕਹਾਇ॥ ਉਸ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਤਾਲੀਮ ਦਾ ਉੱਤਰ ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ ਵਿਸ਼ੁਵਿਦਜਾਲਾ ਨਹੀ ਸੀ। ਜਨਮਦੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤੇ ਪੰਡਤ ਵਿੱਚ ਇਹੀ ਭੇਦ/ਫਰਕਹੈ। ਅੱਜਵੀ ਜਨਮਦਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ,ਸ਼ਰਮਾ,ਮਿਸ਼੍ਰ, ਵਿਪ੍ਰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਹਨ;ਪਰਕੇਵਲ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਲਈ"ਪੰਡਤ"ਹੈ। ਜਿਵੇਂਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਨੂੰ ਮਾਨਾਰਥ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸੰਭੋਧਦੇ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਆਮ ਜਨਮਦੇ ਬ੍ਰਾਹਮਨ ਨੂੰ ਮਾਨਾਰਥ"ਪੰਡਤ"ਕਹਿੰਦੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

राज जोग दी गुरुगम संखेप परिभाखा

ਪੰਚਮ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਬਚਨ ਹੈ: ਐਸਾ ਕੋਇ ਜਿ ਦੁਬਿਧਾ ਮਾਰਿ ਗਵਾਵੈ॥ ਇਸਹਿ ਮਾਰਿ ਰਾਜ ਜੋਗੁ ਕਮਾਵੈ॥ ਟਕਸਾਲੀ ਗੁਰੁਗਮ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਜ ਜੋਗ ਦੇ ਮੁਖ ਦੋ ਸੂਰ ਹਨ:

1. ਸਰੀਰਕ: ਸੰਸਾਰ ਵਿਵਹਾਰਕ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ: ਧਰਮ, ਅਰਥ, ਕਾਮ, ਮੋਖ, ਸਮੂਹਕ/ਸਮਸ਼ਟੀ(integral) ਅਤੇ ਇਕੱਲੇ/ਵਿਅਸ਼ਟੀ(individual) ਸਾਰੇ ਮਨੁਖਾਂ ਲਈ ਹੈ, ਅਤੇ;
2. ਮਾਨਸਿਕ ਹਰੇਕ ਜੀਵ ਦੇ ਤਿੰਨ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਣ ਦੇ ਮੂਲ ਸਮੂਹਕ ਤਿਨੋਂ ਜੋਗਾਂ ਦਾ ਕ੍ਰਮ ਨਾਲ ਉਪਯੋਗ ਇਹ ਹਨ:-

* ਲੋਕ ਸਰੀਰਿਕ ਕਰਮ (ਜਾਗਣਾ, ਨ੍ਹਾਉਣਾ, ਖਾਣਾ-ਪੀਣਾ, ਸੌਣਾ) ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ॥ ਮਨੁਖ ਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਸਰੀਰਕ ਕਰਮ ਸਾਂਝੇ ਹੋਣ ਕਾਰਣੇ ਤਿਨ-ਚਾਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਛਾ, ਵਾਸਨਾਵਾਂ ਦੇ ਫਲਾਂ ਦੇ ਭਾਗੀ ਨਹੀਂ ਅਸਥੂਲ ਸ਼ਰੀਰ ਬਿਨਾ ਸੂਖਮ-ਕਾਰਣ ਸ਼ਰੀਰ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਚਕ੍ਰਾਂ 'ਚ ਭੋਗਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜਨਮ ਚਕ੍ਰ ਕੇਵਲ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਮਿਟ ਸਕਦੇ ਹਨ; ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਧੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਯਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਧਾਨਿਤ ਹੈ:-

* ਜਨਮ ਤੋਂ ਹਰੇਕ ਜੀਵ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਤਿਨ ਦੋਸ਼ (ਮੈਲ) ਹੁੰਦੇ ਹਨ: ੳ. ਕਰਮ-ਮੈਲ, ਅ. ਚੰਚਲ-ਮੈਲ, ਤੇ: ੲ. ਅਗਿਆਨ-ਮੈਲ ਹੈ; ਗੁਰੁਬਾਣੀ: ਜਗਿ ਹਉਮੈ-ਮੈਲੁ ਦੁਖੁ ਪਾਇਆ ਮਲੁ ਲਾਗੀ ਦੂਜੈ ਭਾਇ॥ ਮਲੁ ਹਉਮੈ ਧੋਤੀ ਕਿਵੈ ਨ ਉਤਰੈ ਜੇ ਸਉ ਤੀਰਥ ਨਾਇ॥ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਕਰਮ ਕਮਾਵਦੇ ਦੂਣੀ ਮਲੁ ਲਾਗੀਆਇ॥ ਪੜਿਐ ਮੈਲੁ ਨ ਉਤਰੈ ਪੂਛਹੁ ਗਿਆਨੀਆ ਜਾਇ॥ ਮਨ ਮੇਰੇ ਗੁਰ ਸਰਣਿ ਆਵੈ ਤਾ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਇ॥ ਮਨਮੁਖ ਹਰਿ ਹਰਿ ਕਰਿ ਥਕੇ ਮੈਲੁ ਨ ਸਕੀ ਧੋਇ", ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਨੇ ਦਿਸ਼ਟਾਂਤਾਂ ਰਾਹੀ ਸੌਖਾ ਸਮਝਾਯਾ ਹੈ:- ਪੁਹਪ-ਮਧਿ ਜਿਉ ਬਾਸੁ ਬਸਤੁਹੈ; ਮੁਕਰ ਮਾਹਿ ਜੈਸੇ ਛਾਈ॥ ਤੈਸੇ ਹੀ ਹਰਿ ਬਸੇ ਨਿਰੰਤਰਿ, ਘਟਹੀ ਖੋਜਹੁ ਭਾਈ॥ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਮੁਕਰ (ਸ਼ੀਸੇ) ਨੂੰ ਮਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦੇ ਤਿਨ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ; ਖੁਲਾਸਾ ਇਹ ਹੈ:-

* ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਬਾਣੀ, ਤੇ ਹੋਰ ਵਿਦਿਆਵਾਂ, ਕਲਾਂ ਸਿਖਣ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦੋ ਮਾਰਗ ਹਨ:- ੳ. ਆਪਣੀ ਮਨ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬਿਨਾ ਵਿਧੀ ਸਿੱਖੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਮਨ-ਮੁਖ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ; ਅ. ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਥਾਪੀ ਗੁਰੁਗਮ ਅਟੂਟ ਟਕਸਾਲੀ ਵਿਧੀ ਸਿਖਿਆ ਗੁਰੁ-ਮੁਖ ਬੋਧਨ (learnt systematically) ਹੈ॥

* ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਸਦੀਵੀ ਆਮ ਦੁਨੀਆਂ ਉਧਾਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਮਸਲਨ: ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਨਜ਼ਾਯ(ਕਾਨੂਨ) ਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਜ਼ਾਯਲੈ ਵਿੱਚ ਲੋਗਾਂ ਦੇ ਸ਼ੁਭ ਅਸ਼ੁਭ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਨਿਰਣੈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ॥ ਮਨੁਖਾਂਦੇ ਚੰਗੇ-ਮੰਦੇ ਕਰਮ ਦੇਖੇ/ਕਹੇ ਪ੍ਰਮਾਣ (Valid Evdence)

---

171. ਸ਼੍ਰੀਗੁਗ੍ਰੰਜੀ:ੳ.ਪੰ. 237:'19 ਦੇਖੋ ਭਾ.ਗੁ.ਵਾ:11।27॥ ਭਾ.ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਟੀਕਾ ਸਾਖੀ:12, 21, 23,'102 ਆਦਿ। ਅ.ਸ਼੍ਰੀਮਦ ਭਾਗਵਦ ਮਹਾਪੁਰਾਣ:11: 20:6 **"योगस्त्रयो मया प्रोक्ता नृणां श्रेयो विधित्सया। ज्ञानं कर्म च भक्तिश्चशन्योऽस्ति कुत्रचित्।६।"**; "ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਬੋਲੇ" ਮੈਨੇ ਲੋਕਮਾਤ੍ਰ ਦੇ ਕਲਿਆਨ(ਸ਼੍ਰੇਯ) ਲਈਂ ਤਿਨ ਜੋਗ ਵਿਧਾਨ ਕੀਤੇ ਹਨ । ਗਿਆਨ, ਕਰਮ ਤੇ ਭਗਤੀ, ਇਨਾਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਉਪਾਏ ਕਿਤੇ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ"।ੲ.ਪੰ. 39:5- । ਸ.ਪੰ. 684:16 ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਿਆਇ ਆਧੀਸ਼ੂਰ ਨਿਰਣੈ ਕਰਦੇ ਹਨ॥ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਨਿਰਣੈਆਂ ਲਈਂ ਛੇ ਮੁਖ ਸਾਧਨ ਹਨ: ਕਈ ਦੋ ਜੋੜਕੇ ਅੱਠ ਮਨਦੇ ਨੇ 1. ਪ੍ਰਤੱਖ (Perseption), 2. ਅਨੁਮਾਨ (Inference), 3. ਉਪਮਾਨ (Comparison), 4. ਸ਼ਬਦ (Verbal/Canon's Testimony), 5. ਅਰਥਾਪੱਤੀ (Presumption), 6. ਅਭਾਵ (Non-Existence/Absence), 7.ਸੰਭਵ (Probable), 8.ਐਤਿਹੇਜ/ਰੀਤ (Tradition) ਸਾਰੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਨਿਰਨੈ ਲਈ ਤਿਨੋਂ (3) ਦੁਬਿਧਾ (ਸੰਸ਼ੇ) ਮਿਟੌਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸੇ ਗੁਰੁ ਬਚਨ ਹਨ: ਸੁਣਿਆ, ਮੰਨਿਆ, ਮਨਿ ਕੀਤਾ ਭਾਉ; ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਯ (object of valid knowledge) ਸਾਰੇ ਨਿਜਿਤ ਸਾਧਨ ਜੁਗ ਜੁਗਾਂਤਰ ਪਰੰਪਰਾ 'ਚ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਚਾਰ ਤਿਜ਼ਾਬੀ ਸੱਚੀ ਟਕਸਾਲ ਘੜੇ ਸ਼ਬਦ ਠੀਕ-ਗਲਤ ਸਿੱਧ ਹਨ॥

1 ਸਤਿ, 2.ਮਾਯਾ ਮਿਥਿਆ ਦੇ ਤਿਨ(3) ਅਨਾਦਿ ਭੇਦਾਭੈਦ 6-8 ਰੂਪ, ਤੇ ਤਰਕ ਸਿੱਧ 5-7 ਅੰਤ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ॥

- ਸਤਿ ਕੇਵਲ ਅਨਾਦਿ ਅਨੰਤ ਹੈ॥
- ਸ਼ਕਤ ਅਰਥ ਅਰੰਭ ਕਰ, ਅਰਥ ਨਾ ਬਣੇ ਤਾਂ ਲਕਸ਼ ਅਰਥ (3+3=6) ਦੇ ਗਿਆਨ ਬਿਨਾ '1' ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਅਸੰਭਵਹੈ॥
- ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਤੇ ਜੀਵ ਦੇ ਪੰਜ ਭੇਦ/ਵੰਡ ਮੰਨਣੇ ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਹੈ॥
- ਪੰਜ ਭ੍ਰਮ ਪ੍ਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ, ਅਤੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ;
- ਪੰਜ (5) ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਮੇਰੂਖੰਡ (Permutations combinations) ਪਚੀਸ ਗੁਣ ਜਾਣਨੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ॥

1. ਮੈਲਾ ਮਨ: ਮਨਮੁਖ ਹਰਿ ਹਰਿ ਕਰਿ ਥਕੇ ਮੈਲੁ ਨ ਸਕੀ ਧੋਇ॥
2. ਚੰਚਲ ਮਨ: ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਮਨ ਚੰਚਲ,ਚਤੁਰਾਈ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਇਆ॥
3. ਅਗਿਆਨੀ ਮਨ: ਤੁਰਕ ਤਰੀਕਤਿ ਜਾਨੀਐ ਹਿੰਦੂ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ॥ ਮਨ ਸਮਝਾਵਨ ਕਾਰਨੇ ਕਛੂਅਕਪੜੀਐ ਗਿਆਨ॥
4. ਸਮੂਹ: ਪੁਹਪ-ਮਧਿ ਜਿਉ ਬਾਸੁ ਬਸਤੁਹੈ, ਮੁਕਰਮਾਹਿ ਜੈਸੇ ਛਾਈ ॥ ਤੈਸੇਹੀ ਹਰਿ ਬਸੇ ਨਿਰੰਤਰਿ, ਘਟਹੀ ਖੋਜਹੁ ਭਾਈ॥ [ਸ.172] ਮਨ ਰੂਪ ਮੁਕਰ (ਸ਼ੀਸੇ) ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਰਾਹੀਂ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ:-ਦੋਨਾਂ 'ਚ ਸੰਕੇਤ ਤਿਨ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਉਪਾਇ ਹੈ ਜਥਾ:- ਜਿਸਨੇ ਅੰਬ,ਸੇਓ,ਅੰਮ੍ਰਿਤਫਲ(ਨਾਸਪਾਤੀ)ਕਦੀ ਦੇਖੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹੋ ਅੰਬ ਦਾ ਧਿਆਨ, ਸਿਮਰਨ ਕਰ, ਓਹ ਕਿਵੇਂ ਕਰੇਗਾ? ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਚੇਹਰਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ: ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਲ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਸਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ: ਕੀ ਦਸੇਗਾ?

ਮਃ1:-ਅਦਿਸਟੁ ਦਿਸੈ ਤਾ ਕਹਿਆ ਜਾਇ॥ ਬਿਨੁ ਦੇਖੇ ਕਹਣਾ ਬਿਰਥਾ ਜਾਇ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਦੀਸੈ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ

172. ਪ੍ਰਭੂ,ਓ.ਪੰ. ੨੬੭:੧੧ । ਅ.ਪੰ. ੧੦੦੯:੪ ।ਏ.ਪੰ. ੩੪੦ :੮। ਸ.ਪੰ. ੬੮੪:੧੭ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਃ5:-ਬਿਨੁ ਪੇਖੇ ਕਹੁ ਕੈਸੋ ਧਿਆਨੁ? ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਕੁੰਜੀ ਰਾਹ ਦਸਦੀ ਹੈ:-

ਭਾ.ਗੁਰਦਾਸ: ਗਜਾਨ ਧਜਾਨ ਸਿਮਰਣ ਜੁਗਤਿ ਕੁੰਜ ਕੁਰਮ ਹੰਸ ਵੰਸ ਨਵੇਲਾ॥

ਗੁਰੁਗਮ ਅਣਜਾਣ, ਜੋ ਕੁੰਡਲੀ/ਹੱਠਯੋਗਾਦਿ ਦਸਦੇ ਹਨ: ਕੀ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ਨੂੰਗੁਰੂਜੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਦੇ ਚੇਲੇ ਸੇ?ਓਨ੍ਹਾਂ ਭਾ.ਗੁਰੁਦਾਸ ਕੁੰਜੀ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੀ- ਸ਼ਬਦ ਜਿਤੀ ਸਿਧ ਮੰਡਲੀ ਕੀਤੋਸੁ ਅਪਣਾ ਪੰਥ ਨਿਰਾਲਾ

1:- ਜਦ ਤਕ ਮਨੁਖ ਆਪਣਾ ਚੇਹਰਾ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ, ਤਦ ਤਕ ਆਪਣੇ ਮੂੰਹ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਤੋਂ ਅਗਿਆਨੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ॥ ਜਦ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦਸ ਪਾਈ, ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਮੂੰਹ ਦੇਖੋ; ਤਾਂ ਜਾਕੇ ਸ਼ੀਸਾ ਲਿਜਾਜਾ। ਪਰ ਸ਼ੀਸਾ ਗੰਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਛਾਯਾ ਤਕ ਨਹੀਂ ਪੈਦੀ ਸੀ॥ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਮੂੰਹ ਦਿਖਿਆ, ਜੋ ਪਹਿਲੀ ਪੌੜੀ ਸੀ॥ ਇਹ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਕੇਵਲ ਸ਼ਰੀਰਿ ਕਰਮ ਮੇਹਨਤ ਲਕਸ਼ ਪੌਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ॥ ਇਸ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਰਾਹੀਂ ਮਨ ਨੂੰ ਸੋਧਨ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਹੈ॥ ਜਦ ਤਕ ਮਨ ਮੈਲਾ (ਅਸ਼ੁਭ ਕਰਮੀ, ਪਾਪੀ) ਹੈ: ਤਦ ਤਕ ਗਿਆਨ ਕਿਤੇ ਦੂਰ ਰਹਿਆ: ਕਰਮ ਧਰਮ ਵੀ ਸਾਰਾ ਨਿਹਫਲ ਹੈ, ਇਦੰਤਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੁਕਾਰ ਹੈ: ਮਨਮੁਖ ਹਰਿ ਹਰਿ ਕਰਿ ਥਕੇ ਮੈਲੁ ਨ ਸਕੀ ਧੋਇ; ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਇਸੁ ਮਨਕਉ ਮਲੁ ਲਾਗੀ ਕਾਲਾ ਹੋਆ ਸਿਆਹੁ॥ ਖੰਨਲੀ ਧੋਤੀ ਉਜਲੀ ਨ ਹੋਵਈ, ਜੇ ਸਉ ਧੋਵਣਿ ਪਾਹੁ॥ ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ ਜੀਵਤੁ ਮਰੈ ਉਲਟੀ ਹੋਵੈ ਮਤਿ ਬਦਲਾਹੁ...॥ ਮਨ ਰੂਪ ਸ਼ਾਫ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਤਰ੍ਹਾ ਗੁਰਬਾਣੀਦਾ ਕਰਮ ਧਰਮ ਹੈ ਜੋ ਮਨ ਨੂੰ ਸ਼ੁਧ ਸਾਫ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਵੀ ਉਸ 'ਚ ਦੋ ਦੋਸ਼ ਹੋਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ॥

2:- ਜਿ ਮਨ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਕਰਮ ਰਾਹੀਂ ਸਾਫ ਹੋ ਵੀ ਗਇਆ ਪਰ ਕਾਰਣ ਬਸ ਹਿਲਦਾ ਰਹੇ ਫੇਰ ਵੀ ਇਸ ਦੋਸ਼ ਕਾਰਣ ਆਪਣਾ ਚੇਹਰਾ ਠੀਕ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀ ਆਂਦਾ। ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦੇ ਇਸ ਦੋਸ਼ ਹਟਾਣ ਬਾਰੇ ਅਨੇਕ ਬਚਨ ਹਨ:- ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਮਨ ਚੰਚਲ,ਚਤੁਰਾਈ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਇਆ; ਇਹੁ ਮਨੁ ਚੰਚਲੁ ਵਸਿ ਨ ਆਵੈ॥ ਦੁਬਿਧਾ ਲਾਗੈ ਦਹ ਦਿਸਿ ਧਾਵੈ॥ ਬਿਖੁਕਾ ਕੀੜਾ ਬਿਖੁਮਹਿ ਰਾਤਾ, ਬਿਖੁਹੀ ਮਾਹਿ ਪਚਾਵਣਿਆ[ਗ.173] ਬਾਵਜੂਦ ਸ਼ੀਸਾ ਸਾਫ ਕਰਣ ਦੇ: ਜੇ ਹਿਲਦਾ ਰਹੇ, ਚੇਹਰਾ ਤਾਂ ਵੀ ਕਦੀ ਸਾਫ ਨਹੀਂ ਦਿਖਦਾ॥ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵ ਦੇ ਇਹ ਦੋ ਸਰੀਰਿਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਕਰਮ ਨਿਹਫਲ ਹੀ ਰਹਿਣਗੇ॥ ਇਸੇ ਲਈ ਮਨ ਥਿਰ ਕਰਣ ਦਾ ਉਪਾਇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਆਪਣਾ ਚੇਹਰਾ ਠੀਕ ਦਿਖੇ॥ ਏਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਦੂਜੀ ਪੌੜੀ ਭਗਤੀ, ਮਾਨਸ ਕਰਮ ਭਗਤੀ ਕਾਂਡ ਰਾਹੀਂ ਚੰਚਲ/ਵਿਖਿਪਤ ਮਨ ਦੀ ਦੁਬਿਧਾ/ਡਾਵਾਂਡੋਲ ਕਾਰਣ, ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਅਗਿਆਨ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ॥

3:- ਮਨ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦੇ ਦੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦੇਖੇ, ਪਹਿਲੀ ਪੌੜੀ ਮਨ ਸੰਕਲਪਿਤ ਸਰੀਰਿਕ ਕਰਮ(ਇਸਨਾਨ,ਨਾਮ,ਦਾਨ,ਕਿਰਤ ਕਰਨੀ,ਵੰਡ ਛਕਨਾ ਆਦਿ)ਰਾਹੀਂ ਸਾਫ, ਸ਼ੁਧ ਮਨ ਧਰਮੀ ਹੋਕੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਨ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਦੂਜੀ ਪੌੜੀ ਮਨ ਸੰਬੰਧੀ ਦੋਨੋਂ ਅਸਥੂਲ-ਸੂਖਮ ਸ਼ਰੀਰ, ਮਨ ਤੇ ਪੰਜ/ਦਸ ਗਿਆਨ/ ਕਰਮ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਪਿੱਛੇ ਕਹੇ ਦੋਨੋਂ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਤੇ ਮਾਨਸ ਚੌਦਾਂ(14) ਭਗਤੀ ਕਾਂਡ ਦੀਆਂ ਅਮਲੀ ਸੂਖਮ ਕਰਮ ਪੌੜੀਆਂ ਦਾ ਉਪਯੋਗ ਕਰੇ;

173. ਪੁਨ੍ਹੈ.ਓ.ਪੰ. ੨੨੨:੧੨। ਅ.ਪੰ. ੧੧੪੦:੧੫। ਏ.ਭਾ,ਗੁ.ਵਾ:॥ ੩।੨੦।੭/੧-੪।੨੨।੨੪; ਸ.੧।੩੧।੭॥ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂੰਜੀ ਹ.ਪੰ. ੩੯:੮। ਕ.ਪੰ. ੬੫੧:੧। ਖ.ਪੰ. ੯੧੭: ੬।ਗ.ਪੰ. ੧੭੭:੧੧॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਰਥਾਤ: ਭਗਤੀ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਚਾਰ(4) ਨੀਚਲੀਆਂ ਭਗਤੀਆਂ ਛੱਡਕੇ, ਅੰਤਮ ਦਸ਼ਧਾ(10/14) ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ-ਗਿਆਨ (ੴ'1'ਏਕਤ੍ਵ ਭਾਉ/ ਅਦ੍ਵੈਤ) ਅਨੁਭਵ ਕਰਣ ਉੱਤੇ ਨਾ ਪਹੁੰਚ ਸਕਨ ਕਾਰਣ, ਵਿਚਕਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਵਧਾ ਭਗਤੀ ਪੌੜੀ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਵਾਲੇ ਰਹਿ ਗਏ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਸਿਧ '1' 'ਚ ਨਵਧਾ (9) ਭਗਤੀ[174] ਕਰਣ ਦਾ ਪੂਰਾ ਜਤਨ ਕਰੇ ਤਾਂ ਅਮਲ 'ਚ ਸਾਫ ਮਨ-ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਟਿਕ ਜਾਵੇਗਾ, ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ:

ਕਬੀਰਜੀ: ਤੁਰਕ ਤਰੀਕਤਿ ਜਾਨੀਐ ਹਿੰਦੂ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ॥ ਮਨ ਸਮਝਾਵਨ ਕਾਰਨੇ ਕਛੂਅਕ ਪੜੀਐ ਗਿਆਨ ॥

ਮ:5: ਜੈਸੇ ਪਵਨੁ-ਬੰਧ ਕਰਿ ਰਾਖਿਓ,ਬੂਝ ਨ ਆਵਤ-ਜਾਵਤ॥ ਜਾਕਉ ਰਿਦੈ-ਪ੍ਰਗਾਸੁ ਭਇਓ ਹਰਿ,ਉਆਕੀ ਕਹੀ ਨ ਜਾਇ ਕਹਾਵਤ॥ 2॥ ਆਨ ਉਪਾਵ ਜੇਤੇ ਕਿਛੁ ਕਹੀਅਹਿ ਤੇਤੇ ਸੀਖੇ ਪਾਵਤ॥ ਅਚਿੰਤ-ਲਾਲੁ ਗ੍ਰਿਹ ਭੀਤਰਿ ਪ੍ਰਗਟਿਓ, ਅਗਮ ਜੈਸੇ ਪਰਖਾਵਤ॥ 3.ਅ.175 ਜਿਵੇਂ ਆਪਣਾ ਚੇਹਰੇ ਬਿੰਬ ਦਾ ਪ੍ਰਿਤਿਬਿੰਬ ਸਾਫ, ਟਿਕੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ 'ਚ ਆਪੇ ਨਜ਼ਰ ਔਂਦਾ,ਇੱਕਦਮ ਚਿਹਰਾ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਨਾਲ ਉਸਦਾ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ॥ ਏਸ ਵੇਲੇ ਆਪਣਾ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ, ਬਿੰਬ ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ ਗਿਆਤਾ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚਿਹਰੇ ਦਾ ਪੂਰਾ ਅਨੁਭਵ ਹੋ ਗਇਆ: ਬਸ,ਅਗੇ ਹੋਰ ਕੀ ਰਹਿਆ? ਪਰ ਹੁਣ ਉਸਨੂੰ ਪੂਰਾ ਸਹੀ ਅਯਥਾਰਥ ਗਿਆਨ ਹੀ ਹੈ॥

4:- ਕਿਉਂ? ਐਥੇ ਅੰਤ 'ਚ ਸਾਫ ਦਸਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਮੰਨਿਆ ਬਿਲਕੁਲ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਸਾਫ, ਥਿਰ ਦੋਨੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ, ਆਪਣਾ ਅਕਸ/ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਦਿਖਦਾ ਹੈ ਪਰ ਯਥਾਰਥ

174. ਪੁਨ੍ਹ.ਪੰ.ਪ.੧੦੯੦:੧:ਤਤਸਮ ਲਕਸ਼ਣ ਹੈ **ਸ਼੍ਰੀਮਦ੍ਭਗਵਦ੍ ਮਹਾਪੁਰਾਣ:੭।੫।੨੩॥ – ਸ਼੍ਰਵਣਾ[1] ਕੀਰ੍ਤਨ[2] ਵਿਸ਼੍ਣੋ:ਸ੍ਮਰਣ[3] ਪਾਦਸੇਵਨਮ੍[4]। ਅਰ੍ਚਨ[5] ਵਨ੍ਦਨ[6] ਦਾਸ੍ਯ[7] ਸਖ੍ਯ[8] ਆਤ੍ਮਨਿਵੇਦਨਮ੍[9]॥੨੩"** ਤਤਸਮ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ:ਮਾਰੂ ਮਃਪ:- "ਪ੍ਰਭ ਸਮਰਥ ਸਰਬ-ਸੁਖ ਦਾਨਾ॥ ਸਿਮਰਉ ਨਾਮੁ ਹੋਹੁ ਮਿਹਰਵਾਨਾ ॥ ਹਰਿਦਾਤਾ: ਜੀਅ ਜੰਤ ਭੇਖਾਰੀ,ਜਨੁ ਬਾਂਛੈ ਜਾਚੰਗਨਾ ॥੧॥ ਮਾਗਉ ਜਨ ਧੂਰਿ ਪਰਮਗਤਿ ਪਾਵਉ ॥ ਜਨਮ ਜਨਮਕੀ ਮੈਲੁ ਮਿਟਾਵਉ ॥ ਦੀਰਘ-ਰੋਗ ਮਿਟਹਿ ਹਰਿ ਅਉਖਧਿ, ਹਰਿ ਨਿਰਮਲਿ ਰਾਪੈ ਮੰਗਨਾ ॥੨॥ ਸ੍ਰਵਣੀ ਸੁਣਉ[1] ਬਿਮਲ ਜਸੁ ਸੁਆਮੀ॥ ਏਕਾ ਓਟ: ਤਜਉ ਬਿਖੁ ਕਾਮੀ ॥ ਨਿਵਿ ਨਿਵਿ ਪਾਇ-ਲਗਉ ਦਾਸ ਤੇਰੇ, ਕਰਿ ਸੁਕ੍ਰਿਤੁ ਨਾਹੀ ਸੰਗਨਾ ॥੩॥ਰਸਨਾ ਗੁਣ ਗਾਵੈ[2] ਹਰਿ ਤੇਰੇ ॥ ਮਿਟਹਿ ਕਮਾਤੇ ਅਵਗੁਣ ਮੇਰੇ ॥ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਆਮੀ[3] ਮਨੁ ਜੀਵੈ: ਪੰਚ ਦੂਤ ਤਜਿ ਤੰਗਨਾ ॥੪॥ ਚਰਨ-ਕਮਲ ਜਪਿ[4] ਬੋਹਿਥਿ ਚਰੀਐ ॥ ਸੰਤਸੰਗਿ ਮਿਲਿ ਸਾਗਰੁ ਤਰੀਐ ॥ ਅਰਚਾ[5] ਬੰਦਨ[6] ਹਰਿ ਸਮਤ ਨਿਵਾਸੀ, ਬਾਹੁੜਿ ਜੋਨਿ ਨ ਨੰਗਨਾ ॥੫॥ ਦਾਸ[7] ਦਾਸਨਕੋ ਕਰਿ ਲੇਹੁ ਗੁੋਪਾਲਾ ॥ ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਾਨ ਦੀਨ ਦਇਆਲਾ ॥ ਸਖਾ[8] ਸਹਾਈ ਪੂਰਨ ਪਰਮੇਸੁਰ ਮਿਲੁ, ਕਦੇ ਨ ਹੋਵੀ ਭੰਗਨਾ ॥੬॥ ਮਨੁ ਤਨੁ ਅਰਪਿ[9] ਧਰੀ ਹਰਿ ਆਗੈ ॥ ਜਨਮ ਜਨਮਕਾ ਸੋਇਆ ਜਾਗੈ॥ ਜਿਸਕਾ ਸਾ, ਸੋਈ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕੁ; ਹਤਿ ਤਿਆਗੀ: ਹਉਮੈ ਹੰਤਨਾ ॥੭॥ਜਲਿ ਥਲਿ ਪੂਰਨ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ॥ ਘਟਿ ਘਟਿ ਰਵਿਆ ਅਛਲ ਸੁਆਮੀ ॥ ਭਰਮ ਭੀਤਿ: ਖੋਈ ਗੁਰਿਪੂਰੈ, ਏਕੁ ਰਵਿਆ ਸਰਬੰਗਨਾ ॥੮॥ ਜਤ ਕਤ ਪੇਖਉ ਪ੍ਰਭ ਸੁਖ-ਸਾਗਰ॥ ਹਰਿ ਤੋਟਿ ਭੰਡਾਰ ਨਾਹੀ ਰਤਨਾਗਰ ॥ ਅਗਹ ਅਗਾਹ ਕਿਛੁ ਮਿਤਿ ਨਹੀ ਪਾਈਐ, ਸੋ ਬੂਝੈ ਜਿਸੁ ਕਿਰਪੰਗਨਾ ॥੯॥ ਛਾਤੀ ਸੀਤਲ ਮਨੁ ਤਨੁ ਠੰਢਾ॥ ਜਨਮ ਮਰਣਕੀ ਮਿਟਵੀ ਡੰਝਾ ॥ ਕਰੁ ਗਹਿ ਕਾਢਿ ਲੀਏ ਪ੍ਰਭਿ ਅਪੁਨੈ, ਅਮਿਓ ਧਾਰਿ ਦ੍ਰਿਸਟੰਗਨਾ ॥੧੦॥ ਏਕੋਏਕੁ ਰਵਿਆ ਸਭ ਠਾਈ ॥ ਤਿਸੁ ਬਿਨੁ: ਦੂਜਾ: ਕੋਈ ਨਾਹੀ ॥ ਆਦਿ ਮਧਿ ਅੰਤਿ ਪ੍ਰਭੁ ਰਵਿਆ: ਤ੍ਰਿਸਨ ਬੁਝੀ ਭਰਮੰਗਨਾ ॥੧੧॥ਗੁਰੁਪਰਮੇਸਰੁ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦੁ ॥ ਗੁਰੁਕਰਤਾ ਗੁਰੁਸਦ ਬਖਸੰਦੁ ॥ ਗੁਰਜਪੁ ਜਾਪਿ ਜਪਤ ਫਲੁ ਪਾਇਆ, ਗਿਆਨ ਦੀਪਕੁ ਸੰਤ ਸੰਗਨਾ ॥੧੨॥ਜੋ ਪੇਖਾ, ਸੋ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਸੁਆਮੀ ॥ ਜੋ ਸੁਨਣਾ, ਸੋ ਪ੍ਰਭਕੀ ਬਾਨੀ ॥ ਜੋ ਕੀਨੋ, ਸੋ ਤੁਮਹਿ ਕਰਾਇਓ, ਸਰਣਿ ਸਹਾਈ ਸੰਤਹ ਤਨਾ ॥੧੩॥ਜਾਚਕੁ ਜਾਚੈ ਤੁਮਹਿ ਅਰਾਧੈ ॥ ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਪੂਰਨ-ਪ੍ਰਭ ਸਾਧੈ ॥ ਏਕੋ ਦਾਨੁ ਸਰਬ ਸੁਖ ਗੁਣਨਿਧਿ: ਆਨ ਮੰਗਨ ਨਿਹ-ਕਿੰਚਨਾ ॥੧੪॥ਕਾਇਆ ਪਾਤ੍ਰ ਪ੍ਰਭੁ ਕਰਣੈਹਾਰਾ ॥ ਲਗੀ ਲਾਗਿ ਸੰਤ ਸੰਗਾਰਾ ॥ ਨਿਰਮਲ ਸੋਇ: ਬਣੀ ਹਰਿਬਾਣੀ, ਮਨੁ ਨਾਮਿ ਮਜੀਠੈ ਰੰਗਨਾ ॥੧੫॥ ਸੋਲਹ-ਕਲਾ ਸੰਪੂਰਨ ਫਲਿਆ॥ ਅਨਤ-ਕਲਾ ਹੋਇ ਠਾਕੁਰੁ ਚੜਿਆ ॥ ਅਨਦਬਿਨੋਦ ਹਰਿ-ਨਾਮਿ ਸੁਖ ਨਾਨਕ,ਅੰਮ੍ਰਿਤਰਸੁ ਹਰਿਭੁੰਚਨਾ॥੧੬॥੨॥੯॥

175. ਪੁਨ੍ਹ.ਓ.ਪੰ.੩੪੦:੮।ਅ. ਪੰ. ੧੨੦੫:੪-੬+ **ਸ਼੍ਰੀਮਦ੍ਭਗਵਦ੍ਗੀਤਾ: ੬:- ਯਥਾ ਦੀਪੋ ਨਿਵਾਤਸ੍ਥੋ, ਨੇਙ੍ਗਤੇ ਸੋਪਮਾ ਸ੍ਮ੍ਰਤਾ। ਯੋਗਿਨੋ ਯਤਚਿਤ੍ਤਸ੍ਯ, ਯੁਞ੍ਜਤੋ ਯੋਗਮਾਤ੍ਮਨ: ॥੧੬॥**

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਿਤੀਬਿੰਬ ਦੇਖਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ 'ਚ ਆਪਣੇ ਸੱਚੇ ਬਿੰਬ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਹੈ:- 1.ਆਪਣੇ ਬਿੰਬ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ ਮੂੰਹ ਸਿੱਧਾ ਨਹੀ, ਪੁਠਾ ਦਿਖਦਾਹੈ। ਸ਼ੀਸੈ'ਚ ਸੱਜਾ ਖੱਬਾ; ਖੱਬਾ, ਸੱਜਾ ਹੈ। ਜੇ ਬਿੰਬ ਪੂਰਬ ਮੁਖ ਹੈ, ਤਾਂ ਸ਼ੀਸ਼ਾ'ਚ ਪ੍ਰਿਤਿਬੰਬ ਪੱਛਮ ਮੁਖ ਆਦਿ ਹੈ। ਆਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਲਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕੋਈ ਨਹੀ ਕਰਦਾ॥ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਤਮ-ਪਰਾਤਮ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਵੀ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ-ਬਿੰਬ ਹਨ, ਅਤੇ 2. ਜਿਵੇਂ ਅੱਖਾਂ ਬਾਹਰ ਦੇਖਦੀਆਂ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੀਆਂ, ਦੋਨੋਂ ਜਗ ਦੇ ਸੁਪਨ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼, ਬਾਹਰਿ ਭੀਤਰਿ ਏਕੋ ਜਾਨਹੁ, ਇਹੁ ਗੁਰਗਿਆਨੁ ਬਤਾਈ॥ ਜਨ ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਆਪਾ ਚੀਨੈ ਮਿਟੈ ਨ ਭ੍ਰਮਕੀ ਕਾਈ॥ ਕੇਤੇ ਗੁਰ-ਚੇਲੇ ਫੁਨਿ ਹੂਆ॥ ਕਾਚੇ ਗੁਰਤੇ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੂਆ ਪਰਿਓ ਕਾਲੁ ਸਭੈ ਜਗ ਊਪਰ ਮਾਹਿ ਲਿਖੇ ਭ੍ਰਮ-ਗਿਆਨੀ ਪਰ ਸਤਿਗਿਆਨ ਉਲਟ ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਨਿਖੇਦ ਭ੍ਰਮ ਗਿਆਨ ਅਨੇਕ ਵਾਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਵੀ ਰਖਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ, ਪਰ ਬਿਨਾ 3. ਜੁਕਤਿ ਜੋਗੇਸੁਰ, ਕਾਰਕਾਂ ਪੁਰਖ[ਹ.176] ਜਨਮ ਬਿਨਾ ਜੀਵ ਹਨ, ਜਨਮੇ ਜੀਵ ਦੂਜੇ-ਭਾਵ/ਦ੍ਵੈਤ ਵਾਦੀ ਹਨ ਜੋ ਜਨਮ ਤੋਂ ੧ਓ ਸਰਵ ਵਿਆਪੀ ਭੁਲੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ੧ਓ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਹੀ ਖੋਜਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾ ਸੰਬੰਧੀ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਜੀ ਦੇ ਵਚਨ ਹਨ:- ਗਿਆਨੀ-ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਈ॥ ਕੋਰੈ ਰੰਗੁ ਕਦੇ ਨ ਚੜੈ: ਜੇ ਲੋਚੈ ਸਭੁ ਕੋਈ॥ ਜਪੁ ਤਪ ਸੰਜਮ ਵਰਤ ਕਰੇ ਪੂਜਾ, ਮਨਮੁਖ ਰੋਗੁ ਨ ਜਾਈ॥ ਅੰਤਰਿ ਰੋਗੁ, ਮਹਾ-ਅਭਿਮਾਨਾ ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਖੁਆਈ॥ ਬਾਹਰਿ ਭੇਖ,ਬਹੁਤੁ ਚਤੁਰਾਈ, ਮਨੂਆ ਦਹਦਿਸਿ ਧਾਵੈ॥ ਹਉਮੈ ਬਿਆਪਿਆ:ਸਬਦੁ ਨ ਚੀਨੈ: ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੂਨੀ ਆਵੈ॥ ਨਾਨਕ ਨਦਰਿ ਕਰੇ ਸੋ ਬੂਝੈ ਸੋ ਜਨੁ ਨਾਮੁ ਧਿਆਏ॥ ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ ਏਕੋ ਬੂਝੈ; ਏਕਸੁ-ਮਾਹਿ ਸਮਾਏ॥ ਜਲੁ ਬਿਲੋਵੈ ਜਲੁ ਮਥੈ ਤਤੁ ਲੋੜੈ ਅੰਧੁ ਅਗਿਆਨਾ॥ ਗੁਰਮਤੀ ਦਧਿ ਮਥੀਐ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪਾਈਐ ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨਾ॥ ਮਨਮੁਖ ਤਤੁ ਨ ਜਾਣਨੀ ਪਸੂ ਮਾਹਿ ਸਮਾਨਾ॥ ਤੇ ਬਾਹਰ ਢੂੰਡਣ ਨਿਖੇਦ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਜੀਦੇ ਵੀ ਅਨੇਕ ਬਚਨ ਹਨ: ਘਰ ਹੀ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਭਰਪੂਰੁਹੈ ਮਨਮੁਖਾ ਸਾਦੁ ਨ ਪਾਇਆ॥ ਜਿਉ ਕਸਤੂਰੀ ਮਿਰਗੁ ਨ ਜਾਣੈ, ਭ੍ਰਮਦਾ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇਆ॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤਜਿ, ਬਿਖੁ ਸੰਗ੍ਰਹੈ: ਕਰਤੈ ਆਪਿ ਖੁਆਇਆ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਵਿਰਲੇ ਸੋਝੀ ਪਈ,ਤਿਨਾ ਅੰਦਰਿ ਬ੍ਰਹਮੁ ਦਿਖਾਇਆ॥ ਸਭਕਿਛੁ ਘਰਮਹਿ ਬਾਹਰਿ ਨਾਹੀ॥ ਬਾਹਰਿ ਟੋਲੈ ਸੋ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਹੀ॥ ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ ਜਿਨੀ ਅੰਤਰਿ ਪਾਇਆ ਸੋ ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਸੁਹੇਲਾ ਜੀਉ॥ ਬਾਹਰਿ ਢੂਢਨਤੇ ਛੂਟਿਪਰੇ,ਗੁਰਿ ਘਰਹੀਮਾਹਿ ਦਿਖਾਇਆਥਾ॥ ਅਨਭਉ ਅਚਰਜਰੂਪੁ ਪ੍ਰਭ ਪੇਖਿਆ, ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਛੋਡਿ ਨ ਕਤਹੂ ਜਾਇਆ ਥਾ॥ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਦੁਰਲਭ(ਅਪੂਰਵ)ਵਾਕ ਹਨ:-ਸੋ ਮਿਲੈ,ਜਿਸੁ ਆਪਿ ਮਿਲਾਏ: ਆਪਹੁ ਕੋਇ ਨ ਪਾਵੈਗਾ॥ ਸਤਿਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ ਹੁਕਮੁ ਬੁਝੀਐ, ਤਾਂਕੋ ਆਵੈ

---

176. ਪੁਨ੍ਹੈ. ਓ.ਪੰ.੬੮੪:੧੭। ਅ.ਪੰ. ੯੩੨:੧੧।ਏ.ਪੰ. ੬੧੫:੧੮।ਸ.ਪੰ. ੧੩੮੯:੧੫; ਗੀਤਾ: ੬:੨੯;੭:੧੭...॥ ਹ.ਪੰ. ੭੪੯:੨:- "ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਹੂ -ਮਹਿ ਨਾਹੀ : ਜਨ-ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ॥ ਜੀਅ ਦਾਨੁਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ, ਹਰਿ-ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ ॥੨॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਰਾਸਿ॥ ਆਪਿ ਛੁਟੇ ਨਹ ਛੁਟੀਐ ਨਾਨਕ ਬਚਨਿ ਬਿਣਾਸੁ॥ ਅਤੇ, ਸਚੈ ਸਬਦਿ ਸਚੀ ਪਤਿ ਹੋਈ॥ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਮੁਕਤਿ ਨ ਪਾਵੈ ਕੋਈ॥ ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਨਾਉ ਨ ਪਾਏ ਪ੍ਰਭਿ ਐਸੀ ਬਣਤ ਬਣਾਈਹੇ॥ ਗ.177 ਇਹ ਕੁਛ ਗੁਰੁਗਮ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਾਫੀ ਹਨ॥

ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਦਸ ਅਨਾਦਿ ਪਦਾਰਥ ਸਿਧਾਂਤ

(NON-ORIGINATION DOCTRINE)

1. ਸਤਿ 2. ਅਸਤਿ 3. ਮਾਯਾ(ਮਿਥਿਆ) ਰੂਪ : 6-8/10 ਅਨਾਦਿ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ॥

ਪਿੱਛੇ ਲਿਖੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੇ ਸਤਿ ਤੇ ਝੂਠ ਸੰਗਿਆਂ ਉਤੇ ਕੁਛ ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਉੱਤਰ ਵਿਚਾਰ ਦੇਖ ਚੁਕੇ ਹਾਂ॥ ਹੁਣ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਸਮਝਣ ਲਈ ਪਾਠਕਾਂ, ਜਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਣਨੇ ਜੋਗ ਦੋ ਅਧਾਰ ਸੱਤ ਪਦਾਰਥ ਦੀਆਂ ਪਰਿਕਿਰਿਆਵਾਂ ਸਮਝਣ ਉਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਕਾਰਣ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਿਨਾ ਬਿਲਕੁਲ ਪੂਰਾ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਸਮਝਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਪੰਚਮ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵਜੀਦੇ ਆਧਾਰਿਤ ਦੋ ਸ਼ਬਦ ਉਪਦੇਸ਼ ਜਾਣਨੇ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ, ਜਥਾ:-

ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਪ੍ਰਭੁ ਏਕੁਹੈ ਦੂਸਰ ਨਾਹੀ ਕੋਇ॥
ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਬਲਿਹਾਰਣੈ ਜਲਿ ਥਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਸੋਇ॥

ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਜੀ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕੇਵਲ ੧ਓਂ ਹੀ ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਪ੍ਰਭੁ ਏਕੁਹੈ ਹੈ ਹੋਰ ਕੁਝ ਹੈ ਵੀ ਨਹੀਂ॥ ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀ ਫਰਮਾਯਾ- 2. ਗੋਂਡ ਮ: 5:-

ਅਚਰਜ ਕਥਾ ਮਹਾ-ਅਨੂਪ॥ ਪ੍ਰਾਤਮਾ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਰੂਪੁ॥ ਰਹਾਉ॥ ਨਾ ਇਹੁ ਬੂਢਾ,ਨਾ ਇਹੁ ਬਾਲਾ॥ ਨਾ ਇਸੁ ਦੂਖੁ ਨਹੀ ਜਮ ਜਾਲਾ॥ ਨਾ ਇਹੁ ਬਿਨਸੈ ਨਾ ਇਹੁ ਜਾਇ॥ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦੀ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ॥ ਨਾ ਇਸੁ ਉਸਨੁ ਨਹੀ ਇਸੁ ਸੀਤੁ॥ ਨਾ ਇਸੁ ਦੁਸਮਨੁ, ਨਾ ਇਸੁ ਮੀਤੁ॥ ਨਾ ਇਸੁ ਹਰਖੁ,ਨਹੀ ਇਸੁ ਸੋਗੁ॥ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਇਸਕਾ,ਇਹੁ ਕਰਨੈ ਜੋਗੁ॥ ਨਾ ਇਸੁ ਬਾਪੁ,ਨਹੀ ਇਸੁ ਮਾਇਆ॥ ਇਹੁ ਅਪਰੰਪਰੁ ਹੋਤਾ ਆਇਆ॥ ਪਾਪ ਪੁੰਨਕਾ ਇਸੁ ਲੇਪੁ ਨ ਲਾਗੈ॥ ਘਟਘਟ ਅੰਤਰਿ ਸਦਹੀਜਾਗੈ॥ ਤੀਨਿ ਗੁਣਾ ਇਕ ਸਕਤਿ ਉਪਾਇਆ॥ ਮਹਾਮਾਇਆ ਤਾਕੀ ਹੈ ਛਾਇਆ॥ ਅਛਲ ਅਛੇਦ ਅਭੇਦ ਦਇਆਲ॥ ਦੀਨ ਦਇਆਲ ਸਦਾ ਕਿਰਪਾਲ॥ ਤਾਕੀ ਗਤਿ ਮਿਤਿ ਕਛੂ ਨ ਪਾਇ॥ ਨਾਨਕ ਤਾਕੈ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਇ॥ 178

ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਆਧਾਰ ਸ਼ਬਦ ਇੱਕੋ ੧ਓਂ ਉਤੇ ਜ਼ੋਰ ਜਿਤਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਬਿਨਾ ਕੁਛ ਨਹੀ॥ ਇਹ ਤਤ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਣ ਲਈ ਸਮੁਦ੍-ਬੂੰਦ, ਜਾਂ ਮਹਾਂ-ਆਕਾਸ, ਘਟ ਜਲਾਕਾਸ ਦੇ ਚਾਰ ਪੰਜ ਉਪਾਧੀਆਂ ਬਣੇ ਇਕੋ ਆਕਾਸ਼ ਆਦਿਕਾਂ ਦੀ ਬਰਤੋਂ ਅਰਥ ਸਾਫ ਹੈ॥ ਖੁਸ਼ਕ ਤਰਕ ਰਾਹੀਂ ਸਮਸ਼ਟੀ ਸਮੁੰਦਰ ਜੇ ਅਨਾਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸੇ ਦੇ ਵਿਅਸ਼ਟੀ ਸਮੁੰਦ੍ ’ਚ ਤਰੰਗ, ਬੂੰਦ ਓਸੇ ਦੇ ਹੀ ਭਾਗ ਕਾਰਜ ਅਨਾਦੀ ਕਿਵੇਂ ਨਹੀ ਹਨ? ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਰਕ ਅਧਾਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਅਗੇ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਾਂਗੇ॥

177. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥਜੀ:ਉ.ਪੰ.੭੩੨:੬।ਅ. ਪੰ. ੧੦੦੯:੪; ਏ.ਪੰ. ੬੪੪:੨। ਸ.ਪੰ. ੧੦੨:੩। ਹ.ਪੰ ੧੦੦੨:੩। ਕ.ਪੰ.੮੪੧:੧੪। ਖ.ਪੰ.੧੨੮੬:੧੪। ਗ.੧੦੪੬:੧੦॥

178. ਪੁਨ੍ਹੈ, ਪੰ, ੮੬੯:੧-॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

1> ਸਤਿ...ਅਨਾਦਿ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਹਨ ॥ '1' ਪਿੱਛੋਂ ਪ੍ਰਣਵ '> ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਤਰਕ ਵੀ ਦੇਖ ਆਏ ਹਾਂ; ਸੱਤ (ਸਤਿ) ਦੀ ਹੋਂਦ ਤ੍ਰਿਕਾਲ ਅਬਾਧ/ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ, ਸਦੀਵੀ ਹੈ, ਓਸਦੀ ਕਦੀ ਅਪ੍ਰਤੀਤ, ਜਾਂ ਨਾਸ਼(ਬਾਦ) ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਕਾਰਣ ਸਤਿ ਅਨਾਦਿ ਅਨੰਤ ਅਲੌਕਿਕ ਸ੍ਵਰੂਪ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਹੈ; ਇਹੀ ਵਿਲੱਖਨ ਅਤਿ-ਸੰਖੇਪ ਹੋਰ ਵੀ ਵਿਆਖਿਆਵਾਂ ਸਤਿ ਦੀਆਂ ਹਨ, ਮਸਲਨ:

ਸਤਿ/ਸਚੁ ਤਰਕ ਰਹੀਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਲਕਸ਼ ਅਰਥ ਕਹ ਆਏ, ਜਿਸਦੀ ਹੋਂਦ ਕਦੀ ਅਭਾਵ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਅਟਲ, ਅਚਲ, ਅਚੁਜਤ ਨਿਰਵਿਕਾਰ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਉਤਪਤੀ ਨਹੀਂ, ਨਾਂ ਉਤਪਨ ਕਰੇ, ਕਾਰਣ ਉਤਪੱਤੀ ਵਿਕਾਸ ਵਿਕਾਰ ਕਿਰਿਆ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ॥

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਕ ਅੱਚਲ ਸਤਿ/ਸਚੁ ਦਾ ਅੰਤ ਵੀ ਅਸੰਭਵਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਤ ਦਾ ਤਾਰਕਿਕ ਅਰਥ ਕੋਈ 1.ਸਥੂਲ-ਸੂਖਮ ਵਸਤੂਦਾ 2.ਦੇਸ਼, 3.ਕਾਲ, 4.ਕਿਰਿਆ, 5. ਕਰਮ ਆਦਿਆਂ ਕਾਰਣ ਕਦੀ ਕੱਟੇ(ਭੇਦੇ ਛੇਦੇ) ਤੋੜ ਕੇ ਅਣੂ/ਪ੍ਰਮਾਣੂ (Monad: can be divided to an enth point: beyond any more division) ਕੱਟ ਬਢਕੇ ਜ਼ਰੇਜ਼ਰੇ ਬਿੰਦੀ/ਸ਼ੁੰਨ ਤਕ ਪਹੁੰਚਕੇ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਸੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਸਤਿ ਲਈ ਨਾ ਮੁਮਕਿਨ ਹੈ। ਜੇ ਐਸਾ ਹੋਵੇ, ਹੋਂਦ ਸਤਿ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ॥ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਸਤਿ/ਸਚੁ ਨਿੱਤ, ਸਦੀਵੀ, ਅਨਾਦਿ ਅਨੰਤ '1' ਵਿਸ਼੍ਵਦਾ ਨਿੱਤ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਸ੍ਵਰੂਪਹੈ ਪਰ ਸੰਸਾਰ ਭ੍ਰਮ ਰੂਪ ਦੇ ਅਨੇਕ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਅਤੇ ਦਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ: 1.ਸੱਪ ਭ੍ਰਮ ਦਾ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਰੱਸੀ, 2.ਮ੍ਰਿਗਤ੍ਰਿਖਾ ਜਲ ਦਾ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਮਾਰੂਭੂਮੀ; 3.ਸੁਪਨੇ ਦਾ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਮਨ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼੍ਵ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇਖੇ ਹਨ॥ ਇਹ ਧਿਆਨ ਰਹੇ : ਕੋਈ ਵੀ ਮਿਥਿਆ ਅਨੁਭਵ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਆਪਣੇ ਭੌਤਕ ਅਧਿਆਸ(illusionary) ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ (sub-strata) ਤੋਂ ਕਦੀ ਅਲੈਹਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਾ ਮਾਪ(dimensions) ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ॥

ਨੋਟ 1:ਆਗਮ-ਨਿਗਮ ਤਰਕ ਬਾਰੇ ਸਾਵਧਾਨ ਕਰਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ; ਕਿ ਵਿਅਸਟੀ ਮਿਥਿਆ ਜੀਵ ਮਨੁਖ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਦਾ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਬਣੇ ਸਤੋ ਗੁਣ ਅੰਸ ਮਨ (ਨੀਂਦ) ਹੈ,ਜੋ ਤ੍ਰਿ-ਕਾਲ 'ਚ ਸੁਪਨੇ ਦਾ ਦਰਸ਼ਟਾ ਯਥਾਰਥ-ਸਤਜ ਪਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਤਿਨੋਂ ਅਸਥੂਲ ਤਮੋਗੁਣੀ ਦੇਹ, ਰਜੋਗੁਣੀ ਸੁਪਨਾ ਅਤੇ ਸਤੋਗੁਣੀ ਮਨ ਸਾਰੇ ਹੀ ਜੜ ਮਿਥਿਆ ਮਾਯਾ ਦੇ ਪੰਜ ਤੱਤ ਜਾਮੇ ਹਨ: ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਬਹੁਤ ਹਨ, ਜਥਾ: ਇਹੁ ਮਨੁ ਕਰਮਾ, ਇਹੁ ਮਨੁ ਧਰਮਾ॥ ਇਹੁ ਮਨੁ ਪੰਚ ਤਤੁ ਤੇ ਜਨਮਾ॥ ਸਾਕਤੁ ਲੋਭੀ ਇਹੁ ਮਨੁ ਮੂੜਾ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਜਪੈ ਮਨੁ ਰੂੜਾ; ਭ੍ਰਮੇ ਆਵੈ ਭ੍ਰਮੇ ਜਾਇ॥ ਇਹੁ ਜਗੁ ਜਨਮਿਆ ਦੂਜੈ ਭਾਇ॥ ਮਨ-ਮੁਖਿ ਨ ਚੇਤੈ ਆਵੈ ਜਾਇ॥ ਇਹੁ ਮਨੁ ਪੰਚਤਤ ਕੋ ਜੀਉ॥ ਇਸ ਤੋਂ ਡੂੰਘਾ ਤਿਨ ਸ਼ਰੀਰਾਂ ਦਾ ਕਾਰਣ ਆਤਮ-ਦ੍ਰਸ਼ਟਾ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ(noumonon) ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਬੂੰਦ-ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਜਾਂ ਘਟਾਕਾਸ਼-ਮਹਾਂਕਾਸ਼ ਸਮਗ੍ਰ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦ੍ਰਸ਼ਟਾ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਇਕ '1' ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਹੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨੋਟ 2-ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ: ਧਿਆਨ ਰਹੇ ਕਿ ਸਮਸ਼ਟੀ ਵਿਸ਼ੂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ੧ਓ ਸਤਿ...ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਜਸ਼ਟੀ ਮਿਥਿਆ ਤ੍ਰਿ-ਗੁਣ ਅਵਿਦਿਆ ਦਾ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਹੈ, ਜੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਬੂੰਦ-ਸਮੁੰਦ੍ਰ, ਜਾਂ ਘਟਾਕਾਸ਼-ਮਹਾਕਾਸ਼ ਅੰਦਰ ਤ੍ਰਿਤਮ, ਰਜ, ਸਤ ਸ਼ਰੀਰ; ਜਾਗ੍ਰਿਤ, ਸੁਪਨ ਸ਼ਖੁਪਤੀ ਸੰਸਾਰੀ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸਤਿ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਐਸੇ ਹੀ ਰਹਿਣਗੇ॥ ਵਿਸ਼ੇਸ ਧਿਆਨ ਰਹੇ, ਪਰਮ ਸਤਿ ੧ਓ ਸਤਿ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਿਹਾ ਹੈ: ਓਨਮ ਅਖਰ ਸੁਣਹੁ ਬੀਚਾਰੁ॥ ਓਨਮ ਅਖਰੁ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਸਾਰੁ॥ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼-ਕ੍ਰਿਸਚਨ ਦਾ ਇਕ ਦੇਸੀ ਗੌਡ ਜੋ ਥੀਓਲਿਜਿਕ ਮੋਨੋਥੀਇਜ਼ਮ ਸੰਗਿਆ ਬਿਲਕੁਲ ਅਸੰਗਤ ਹੈ। ੧ਓ ਦੇ ਅਨੇਕ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਅਰਥ ਗੁਰੁਬਾਣੀ 'ਚ ਹਨ, ਏਥੇ ਲਿਖਣ ਥਾਂ ਘਟ ਹੈ॥

2. ਅਸੱਤ:-ਸਤਿ ਤੋਂ ਉਲਟ ਅਸੱਤ (ਅਸਤਿ) ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਲੱਖਣ, ਜੋ ਤ੍ਰਿਕਾਲ (ਭੂਤ, ਵਰਤਮਾਨ, ਭਵਿਖ) 'ਚ ਕਦੀ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀ॥

3. ਮਾਯਾ: ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਬਚਨਹੈ "ਅਪਨੀ ਮਾਇਆ ਆਪਿ ਪਸਾਰੀ:ਆਪਹਿ ਦੇਖਨਹਾਰਾ॥ ਨਾਨਾ ਰੂਪੁ ਧਰੇ ਬਹੁ ਰੰਗੀ ਸਭਤੇ ਰਹੈ ਨਿਆਰਾ, ਮਹਲਾ 1 :-ਝੂਠਾ ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ਕਿਨਿ ਸਮਝਾਈਐ॥ ਸਚਿ ਨ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ ਧੰਧੈ ਧਾਈਐ

ਮਹਲਾ 9: ਜਗ ਰਚਨਾ ਸਭ ਝੂਠਹੈ ਜਾਨਿ ਲੇਹੁ ਰੇ ਮੀਤ॥ ਕਹਿ ਨਾਨਕ ਥਿਰੁ ਨਾ ਰਹੈ ਜਿਉ ਬਾਲੂਕੀ ਭੀਤਿ॥ ਪੂਰਾ ਵਿਸ਼ੂ ਹੀ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਝੂਠ ਹੈ॥ ਝੂਠੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਸਦਾ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਅਧਾਰਿਤ ਹਨ, ਬਿਨਾ ਉਸ ਆਭਾਸਿਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ॥ ਸਤਿ-ਝੂਠ ਬਿਨਾ ਇੰਦ੍ਰੀ ਗੋਚਰ ਤੀਜੀ ਵਸਤੂ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਤਾਰਕਿਕ ਵਸਤੂ ਕੋਈ ਹੈ॥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਮੂਹਿਕ ਤਰਕ ਮੇਰੂ ਖੰਡ ਅਨੇਕ ਰੂਪੀ ਹਨ ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਸੰਖੇਪ ਵਿਸਤਾਰ ਰੂਪ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:-

੧ਓ ਵਿਸ਼ੂਕਰਤਾ ਮਾਯਾਸਥਲ ਅਭਿੰਨ ਨਿਮਿਤ ਉਪਾਦਾਨ ਸ਼ਕਤੀ ਕਾਰਣ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਅਨਾਦਿ-ਅਨੰਤ ਹੈ॥

1. ੧ਓ ਸਤਿ: ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਅਨਾਦੀ ਅਨੰਤ(ਨਾ-ਅੰਤ) ਦੇਖ ਚੁਕੇ ਤੇ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਚੁਕੇ ਹਾਂ॥
2. ਮਾਯਾ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਅਨਾਦੀ, ਸਾਂਤ (ਸ-ਅੰਤ = ਅੰਤ ਵਾਲਾ) ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਸੰਖੇਪ ਹੇਤੂ ਵਿਚਾਰਣ ਯੋਗ ਹਨ:-1.ਸਮਸ਼ਟੀ ਮਾਯਾ ਆਭਾਸ ਆਪਣੇ ਸਤਿ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਦੇ ਮਾਨ (ਲੰਬਾਈ, ਚੌੜਾਈ, ਗਹਰਾਈ) ਭਿੰਨ ਕਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ॥ ਉਸ ਬਿਨਾ ਓਸ ਹੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ॥ 2. ਸਮਸ਼ਟੀ ਮਾਯਾ ਆਪਣੇ ਸਤਿ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਤੋਂ ਨਾ ਪੈਦਾ, ਨਾ ਵਿਕਸਤ ਹੋ ਸਕਦਾਹੈ, ਕਯੁੰਕਿ ਸੱਤਜ ਦਾ ਲਖਣ ਨਿਰਵਿਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਕਾਰ ਬਿਨਾ ਉਤਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਜੇ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਟਲ ਨਿਤ ਸਤਿ ਹੀ ਨਹੀ ਹੈ॥
3. ਅਸਤਿ, ਸੁੰਨ, ਅਣਹੋਂਦ ਕਾਰਣ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ; ਓਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਤ੍ਰਿਕਾਲ ਅਸੰਭਵ ਹੈ॥
4. ੳ. ਮਾਯਾ ਜੜ ਹੈ, ਸੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਕਿਵੇਂ ਵੀ ਉਤਪੰਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਣਾਂ ਮਾਯਾ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਅਨਾਦਿ ਹੈ॥ ਅ. ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਹੋਰ: ਮਾਯਾ ਬਿਨਾ ਸਤਿ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਹੋਂਦ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਜਿਸਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਮ੍ਰਿਗਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਜਲ ਮਰੂਥਲ ਬਿਨਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੋਣਾ ਨਾ ਮੁਮਕਿਨਹੈ॥ ਜਿਵੇਂ ਬੂੰਦ-ਸਮੁੰਦ੍ਰ, ਦਰਖਤ-ਜੰਗਲ, ਝੂਠਾ ਸੱਪ ਵਿਵਰਤ ਰੱਸੀ ਆਦਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਏਕੱਤ੍ਰ(one unit) ਹੀ ਹਨ॥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਯਾਈ ਮਾਯਾ ਵਿਵਰਤ/ ਆਭਾਸ ਤੇ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਸਤਿ ਏਕਤ੍ਵ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਤਰਕ ਰਾਹੀਂ ਦੇਖ ਚੁਕੇ, ਕਿ ਸਤਿ ਤੇ ਮਾਯਾ ਦੋਨੋਂ ਅਨਾਦੀ ਹਨ, ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਉਪਾਧੀਆਂ (adjuncts) ਸਮਗ੍ਰ ਏਕਤ(within a unit: unity in diversity) ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਅਨਾਦੀ ਸਤੋ ਗੁਣੀ ਗਿਆਨ ਹੈ॥ ਮਾਯਾ ਅੰਸ਼ੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸਦੇ ਅਨੇਕ ਅਵਿਦਿਅ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਅੰਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਅਪਸ 'ਚ ਜੁੜਨ ਤੋਂ ਬਚਾਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ: ਦੇਸ਼ (Space, place) ਤੇ ਕਾਲ ਭੇਦ ਵੀ ਅਨਾਦੀ ਹਨ॥ ਏਹ ਸਾਰੇਆਂ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੇ ਵਿਸ਼ੂ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵੇਦ ਦਰਸ਼ਨ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਨੁਸਾਰ ਅਨਾਦੀ ਸੰਗਿਆ: ੴ ਬ੍ਰਹਮ, ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ, ਈਸ੍ਵਰ ਹੈ[ਝ.179] ਸਾਮੀ ਧਰਮ ਕਤੇਬਾਂ ਵਿੱਚ: ਯਾਹਵੇਹ, ਗੌਡ, ਅੱਲਾਹ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਉਸੇ '1'(Principle) ਦੇ ਅਨੇਕ ਨਾਮ ਹਨ , ਜਥਾ:-

ਪਾ.10:ਕਰਤਾ ਕਰੀਮ ਸੋਈ ਰਾਜ਼ਕ ਰਹੀਮ ਓਈ ਦੂਸਰੋ ਨ ਭੇਦ ਕੋਈ, ਭੂਲ ਭਰਮ ਮਾਨਬੋ।
ਏਕ ਹੀ ਕੀ ਸੇਵ ਸਭ ਹੀ ਕੋ ਗੁਰੁਦੇਵ ਏਕ; ਏਕ ਹੀ ਸਰੂਪ ਸਭੈ ਏਕੈ ਜੋਤਿ ਜਾਨਬੋ॥

5. ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਅੰਸ਼ੀ ਅਨੇਕ ਅੰਸ ਜੀਵ ਤੇ ਮਾਯਾ-ਅਵਿਦਿਆ ਜੜ ਪ੍ਰਮਾਣੂਆਂ ਦੇ ਬਾਹਰੋਂ ਜੁੜਨ ਤੋਂ ਬਚਾਣ ਸ਼ਕਤੀਆਂ: ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਕਾਲ (Tri-Time) ਇਸੇ ਤਰਕ ਕਾਰਣ ਅਨਾਦੀ ਹਨ॥

6. ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਅਨਾਦੀ ੧ੴ ਦਰਖਤ-ਜੰਗਲ, ਅਨੇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਮਾਯਾ ਉਪਾਧੀ ਜੀਵ-ਈਸ਼ ਲਕਸ਼ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ: ਸਤਿ-ਮਾਯਾ ਸਮਗ੍ਰ ਏਕਤ੍ਵ ਅਨਾਦਿ ੧ੴ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਤਾਂ ਸਿੱਧ ਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਚਲਦੇ ਤਰਕ ਅਨੁਸਾਰ: ੧ੴ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਵਿੱਚ ਸਮਗ੍ਰ ਮਾਯਾ ਉਪਾਧੀ ਜੰਗਲ ਤੁਲ ਸਮਝੋ। ਜੰਗਲ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਦਰਖਤਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਹੀ ਹੈ॥ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ: ੧ੴ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਜੰਗਲ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਮਾਯਾ ਉਪਾਧੀ ਸਮਝੋ। ਉਸ ਅੰਦਰ "ਇਕ ਦਰਖਤ" ਸਾਰੀ ਮਾਯਾ ਉਪਾਧੀ 'ਚ ਅਵਿਦਜ ਯਾ ਉਪਾਧੀ ਨਾਮ ਹੈ, ਉਸੇ ਅੰਸ਼ ਦਾ ਜੀਵ ਨਾਮ ਹੈ॥ ਇਸ ਤਰਕ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮਾਯਾ-ਅੰਸ਼ ਅਵਿਦਿਆ ਉਪਾਧੀ ਕੇਵਲ ਇਕੋ ਵਸਤੂ ਦੇ ਦੋ ਬੜੇ-ਛੋਟੇ ਰੂਪ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ 'ਚ ਕਈ ਵਾਰ: ਇਕ ਆਕਾਸ਼-ਘਟ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ: ਘਟਾ ਆਕਾਸ਼, ਮਠ ਆਕਾਸ਼, ਬਾਹਰ ਮਹਾ ਆਕਾਸ਼ ਨਾਮਾਂ ਨਾਲ ਪੁਕਾਰੇ ਹਨ॥ ਇਸੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ੧ੴ ਬ੍ਰਹਮ ਅਭਿੰਨ ਨਮਿਤ ਉਪਾਦਾਨ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਸ਼ੂਕਰਤਾ ਕਰਮ ਫਲ ਦਾਤਾ ਤੇ ਉਸੇ ਦਾ ਜੀਵ ਅੰਸ਼ ਕਰਮ ਕਰਤਾ, ਭੋਗਤਾ ਸੰਬੋਧਿਤ ਹੈ॥ ਅਸਲ 'ਚ ਦੋਨੋ ਹੀ ਬੜੀ ਮਾਯਾ ਅਤੇ ਛੋਟੀ ਅਵਿਦਿਆ ਰੂਪਾਂ ਕਾਰਣ ਮਿਥਿਆ, ਝੂਠੇ

---

179. ਪੁਨ੍ਹ.ਉ.ਮਃ੧ ਪੰ.੪੧੫:੧੦। ਅ.ਪੰ.੧੬੧:੪। ਏ. ਪੰ. ੪੧੫:੧੦। ਸ.ਪੰ. ਪ੩੭:੯ ।ਹ. ਪੰ. ੪੭੭:੫। ਕ.ਪੰ.੪੭੭:੫। ਖ.ਪੰ. ੩੩੨:੧੯; ੬੫੮: 1 । ਗ.ਪੰ. ੨੨੫:੧੮;...; ੧੪੨੫:੧੫। ਘ.ਪੰ. ਪ੨੬:੧੩...।ਙ.ਪੰ. ਪ੩੭:੯। ਚ.ਪੰ. ੧੪੭:੧੫। ਛ.ਪੰ. ੧੪੨੮:੧੬। ਜ.ਭਗਵਦ ਗੀਤਾ: ੧੮:੨੦-੨੨: "सर्व भूतेषु येनैकं भावमण ययमीक्षते। अविभक्तं तज्ज्ञानं विद्धि सात्त्विकम्॥२०" ਝ. ਵੇਦਮੁੰਡਕ ਉਪਨਿਸ਼ਦ "ਵਿਸ਼ੂਸਜਕਰਤਾ ਭੁਵਨਸਜ ਗੋਪਤਾ।੧।੧।੧॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹਨ ॥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਉਪਾਧੀਆਂ ਕਾਰਣ ਬ੍ਰਹਮ--ਜੀਵ ਦੋਨਾਂ 'ਚ ਬੜੇ ਛੋਟੇ ਸਮਝੌਣ ਲਈ ਮਾਯਾਵੀ ਗੁਣਾ ਨਾਮਾਂ ਕਾਰਣ ਧਰੇ ਹਨ ਪਰ ਦੋਨੋਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਅਤੇ ਨਾਮ ਅਸਥਿਰ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਮਾਯਾ-ਅਵਿਦਿਆ, ਝੂਠ, ਮਿਥਿਆ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ ਪਰ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਅਭਿੰਨ ੧ੳ ਅਨਾਦੀ ਇਕਤ੍ਵ '1' ਅਭੇਦ ਹੈ:- ਡੂੰਗਰਿ ਜਲਾ ਥਲਾ ਭੂਮਿ ਬਨਾਫਲ ਕੰਦਰਾ॥ ਪਾਤਾਲਾ ਆਕਾਸ ਪੂਰਨੁ ਹਭ ਘਟਾ॥ ਨਾਨਕ ਪੇਖਿਜੀਓ ਇਕਤੁ ਸੂਤਿ ਪਰੋਤੀਆ॥

8. ਅਨਾਦੀ ੧ੳ ਦੇ ਅਨੇਕ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਜੰਗਲ-ਦਰਖਤ ਮਾਯਾ ਅਨਾਦੀ ਉਪਾਧੀ ਜੀਵ-ਈਸ਼ ਦੇ ਹਨ। ਮਾਯਾ ਅੰਸ਼ੀ ਤੇ ਅਵਿਦਿਆ ਅੰਸ਼: ਅੰਸ-ਅੰਸ਼ੀ ਇਕੋ ਵਸਤੂ ਅਸਲੋਂ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਝੂਠੇ/ਮਿਥਿਆ ਬਨੇ ਇਕੋ ਵਸਤੂ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਅਨਾਦੀ ਹੈ॥

9. ਅੰਸ-ਅੰਸ਼ੀ-ਵਸਤੂ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਭੇਦ ਮਿਥਿਆ ਹੈ॥ ਅੰਸ਼ੀ-ਅਨੇਕ ਅੰਸ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਅਵਿਦਿਆ ਜੜ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਦੇਸ਼ place, space, direction) ਅੱਡ ਰਖਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਨਾਦੀ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਹੋਵੇਗੀ॥ ਦਿਸ਼ਾ ਸ਼ਕਤੀ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ: ਚਤੁਰ ਦਿਸਾ ਕੀਨੋ ਬਲੁ ਅਪਨਾ, ਸਿਰ ਊਪਰਿ ਕਰੁ ਧਾਰਿਓ॥ ਅ.180 ਇਹੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਵੈਸ਼ੇਸ਼ਿਕ ਤੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਸਾਇੰਸ ਦੀ ਦੇਸ਼-ਕਾਲ ਏਕਤ੍ਵ (Time Space Continuum) ਅੰਦਰ ਸ਼ਕਤੀ ਕਾਰਣ ਹੀ ਭਿੰਨ ਹੈ॥

10. ਅਨਾਦਿ ੧ੳ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸਬਲ ਦੀ ਦੇਸ ਸ਼ਕਤੀ(centrifugal force) ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਅਨਾਦਿ ਹੀ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਹੈ॥ ਅਨਾਦਿ ੧ੳ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸਬਲ ਦੀ ਕਾਲ ਸ਼ਕਤੀ (centripetal force) ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਅਨਾਦਿ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਹੈ॥ ਅਨਾਦਿ ੧ੳ ਦੇ ਸ਼ਕਤੀ ਸਬਲ ਜੀਵ ਕਰਮ ਸ਼ਕਤੀਆਂ(Causation Powers) ਵੀ ਅਨਾਦਿ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਹਨ ਜਿਨਾਂ ਕਾਰਣਾਂ ਕਰਕੇ ਅਨੇਕ ਜੋਨੀਆਂ ਦੇ ਜਨਮ-ਮਰਣ ਚਕਰ ਫੇਰੇ ਰੋਕ ਕੇ ਮਨੁਖ ਜੋਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ, ਵਿਰਲਤਾ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਆਦਿ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਮਿਥਿਆ ਮਾਯਾ ਤੂਲਾ(minor nacence) ਮੂਲਾ ਅਵਿਦਿਆ (major *Mäyä*) ਦੇ 5 ਭ੍ਰਮ ਨਾਸ ਹੁੰਦੇ ਹਨ॥

ਮਾਯਾ-ਅਵਿਦਿਆ(ਮਿਥਿਆ) ਦੇ 9-10 ਅੰਤ(ਸਾਂਤ/ਸਾ-ਅੰਤ) ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ॥

1. ੧ੳ ਸਤਿ ਹੀ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਕੇਵਲ ਅਨਾਦਿ ਅਨੰਤ (ਅ/ਨ-ਅੰਤ ਮਰਣ ਬਿਨਾ) ਹੈ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਾਸ਼ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ॥

2. ਅਨਾਦਿ ਮਾਯਾ/ਅਗਿਆਨ ਤੇ ਅੰਸ਼ ਅਵਿਦਿਆ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਹਨ ਜੋ ਸੱਪ ਰਸੀ ਭ੍ਰਮ ਆਦਿ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਦੇ ਗਿਆਨ ਤੇ ਸ਼ਕ, ਭ੍ਰਮ ਮਿਟ ਜਾਂਦਾਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਵਾਚਕ (ਪਰੋਕਸ਼) ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ (Mediate Mystic Divine Knowledge) ਹੀ ਨਹੀਂ--ਬਲਕਿ ਅਮਲੀ ਅਨੁਭਵ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ(Immediate Mystic Divine Experience of) ੧ੳ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਹੋ ਜਾਣਤੇ ਮਾਯਾ-ਅਵਿਦਿਆ ਸਦਾ ਲਈਂ ਅੰਤ(ਸਾ-ਅੰਤ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ॥

180. ਸ਼੍ਰੀ. ਗ੍ਰੰਥਜੀ. ੳ. ਮਃ ੧.ਪੰ. ੧੧੦੧:੧੬॥ ਅ.ਪੰ. ੬੮੧:੧੭ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

3. ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਸਤਿ ਤੇ ਮਾਯਾ ਅਨਾਦਿ ਏਕਤ੍ਵ ਸੰਬੰਧ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਅਨੁਭਵ ਤੇ ਮਾਯਾ-ਅਵਿਦਿਆ ਸਦਾ ਅੰਤ(ਸਾ-ਅੰਤ) ਹੈ॥

4. ਤਰਕ ਸਿੱਧ ੧ਓ ਮਾਯਾ ਵਿਸਿਸ਼ਟ ਕਰਤਾ ਤਟਸਥ(Stand by) ਬੀਜ-ਫਲ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ/ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾਹੈ॥

5. ਅਨੁਭਵ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਤੇ ਮਾਯਾ-ਅਵਿਦਿਆ ਦੇ ਪੰਜ:ਈਸ਼ ਜੀਵ ਭੇਦ ਸਦਾ ਲਈ ਅੰਤ (ਸਾਂਤ) ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ॥

6. ਦ੍ਵੈਤਵਾਦ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪੰਜ ਭੇਦ ੧ਓ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਿਖੇਧ:-1.ਈਸ਼-ਜੀਵ ਭੇਦ 2.ਈਸ਼-ਜੜ ਭੇਦ, 3. ਜੀਵ-ਜੀਵ ਭੇਦ, 4.ਜੀਵ-ਜੜ ਭੇਦ, 5.ਜੜ-ਜੜ ਭੇਦ

7. ਦ੍ਵੈਤਵਾਦ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪੰਜ ਭ੍ਰਮ ੧ਓ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਤੇ ਦਸੋ ਅਧਿਆਸ ਅੰਤ॥

ੳ. 1. ਬਿੰਬ-ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ/ਜੋਤਿ-ਮਨ; 2.ਬਾਜੀਗਰ-ਨਟ/ਅੱਗ-ਧਾਤੁ; 3.ਘਟ-ਮਠ ਆਕਾਸ਼; 4.ਬਟ-ਬੀਜ; 5.ਸੋਨਾ-ਕੜਾ ਆਦਿ ਭ੍ਰਮ: (1.ਭੇਦ ਭ੍ਰਮ;2.ਕਰਤ੍ਰਿਤ੍ਵ ਭ੍ਰਮ ;3.ਸੰਗ ਭ੍ਰਮ;4.ਵਿਕਾਰ ਭ੍ਰਮ; 5. ਸਤਜ ਭਰਮ ਨਾਮ ਹਨ।)ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਅਨੁਭਵ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਤੇ ਮਾਯਾ-ਅਵਿਦਿਆ, ਦੇਸ਼ ਭੇਦ ਸਦਾ ਲਈ ਅੰਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ॥

ਅ. ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਅਨੁਭਵ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਤੇ ਮਾਯਾ-ਅਵਿਦਿਆ, ਕਾਲ ਭੇਦ ਸਦਾ ਲਈ ਅੰਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥

ੲ. ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਅਨੁਭਵ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਤੇ ਮਾਯਾ-ਅਵਿਦਿਆ, ਕਰਮ ਭੇਦ ਸਦਾ ਲਈ ਸਾਂਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥

ਸ. ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਅਨੁਭਵ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਮਾਯਾ-ਅਵਿਦਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਾਰਬਧ ਕਰਮ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ॥

8. ਪੰਜ ਤਤਾਂ ਦਾ ਅਤਿ ਸੰਖੇਪ ਅਦਜਾਰੋਪ (Postulate) ਅਪਵਾਦ(Reveke) ਤਾਰਕਿਕ ਸਿੱਧੀ ਤਤ੍ਵ ਨਾਮ ਇਹ ਹਨ: 1. ਆਕਾਸ਼, 2. ਵਾਯੂ, 3. ਅਗਨੀ, 4. ਜਲ, 5. ਪ੍ਰਿਥਵੀ+ਅੰਤਹਕਰਣ ਚਾਰ (4)=1. ਮਨ, 2. ਬੁੱਧੀ, 3. ਚਿੱਤ, 4.ਹੰਕਾਰ ਹਨ॥ ਗਿਆਨ ਕਰਣ/ਇੰਦਰੀ:-1. ਕੰਨ=ਸ਼ਬਦ; 2.ਚੰਮ= 3 ਸਪਰਸ਼, 3.ਅੱਖਾਂ=7 ਰੂਪ; 4. ਜੀਵ = ਛੈ ਰਸ; 5. ਨੱਕ =3 /6 ਗੰਧ; 9.ਉ.ਪੰਜ ਤਤਾਂ (Elements) ਅਸਥੂਲ ਸ਼ਰੀਰ-ਪੰਜੀ ਮੇਰੂਖੰਡ ਜਾਂ 72 ਅਨੇਕ ਰੂਪ-ਗੁਣ ਹਨ; ਦੇਖੋ ਇਦੰਤਾ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਚਨ:- ਪੰਚ-ਤਤੁ ਕਰਿ ਤੁਧੁ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸਭ ਸਾਜੀ,ਕੋਈ ਛੇਵਾ ਕਰਿਉ, ਜੇ ਕਿਛੁ ਕੀਤਾ ਹੋਵੈ॥ ਇਕਨਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਲਿ ਤੂੰ ਬੁਝਾਵਹਿ (modus operandi/vivendi) ਇਕਿ ਮਨਮੁਖਿ ਕਰਹਿ ਸਿ ਰੋਵੈ॥

1. 5 ਗੁਣਾ5=25, ਪਾਂਚ ਪਚੀਸ ਮੋਹ ਮਦਮਤਸਰ ਆਡੀ ਪਰਬਲ ਮਾਇਆ॥ ਜਨ ਗਰੀਬਕੋ ਜੋਰੁ ਨ ਪਹੁਚੈ ਕਹਾ ਕਰਉ ਰਘੁਰਾਇਆ॥

---

181. ਪੁਨ੍ਹ.ਪੰਨੇ.੭੩੬:੪;੮੭੦:੧੩;੮੮੪:੧੭; ੯੦੭:੧੭; ੯੯੯:੧੭, ਆਦਿ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

2. ਅਤੇ:-ਗਜ ਨਵ, ਗਜ ਦਸ, ਗਜ ਇਕੀਸ ਪੁਰੀਆ,ਏਕ ਤਨਾਈ॥ ਸਾਠ ਸੂਤ, ਨਵ ਖੰਡ, ਬਹਤਰਿ ਪਾਟੁ ਲਗੋ ਅਧਿਕਾਈ...॥

9.ਅ. ਪੰਜ ਲੋਕ (ਪੰਚ ਕੋਸ਼) ਸਾਰੇ ਤਿੰਨ ਸ਼ਰੀਰਾਂ ਦੇ: ਅਸਥੂਲ, ਸੂਖਮ ਤੇ ਕਾਰਣ ਸ਼ਰੀਰ ਹਨ ਜਥਾ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਚਨ:-

ਦੇਹੀ ਨਗਰੀ ਊਤਮ ਥਾਨਾ॥ ਪੰਚ ਲੋਕ ਵਸਹਿ ਪਰਧਾਨਾ॥ ਊਪਰਿ ਏਕੰਕਾਰੁ ਨਿਰਾਲਮੁ, ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਲਗਾਇਆ॥ [ਗ.231] ਇਹ ਪੰਜ ਤੈਹਾਂ ਮੋਤੀਆਂ ਦੇ ਛਿਲਕੇਆਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰੋਂ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਅੰਦਰ ਸੰਖੇਪ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ:-

1. ਸਥੂਲ ਸ਼ਰੀਰ ਤਮੋਗੁਣ ਅੰਨਮੈ ਲੋਕ(ਕੋਸ਼/ਮਿਯਾਨ ਤਰ੍ਹਾਂ) ਅੰਨ-ਪਾਣੀ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਜਿਉਂ ਸਕਦਾ ਤੇ 10 ਇੰਦ੍ਰੀਆ ਕੰਮ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ;
2. ਸੂਖਮ ਸ਼ਰੀਰ ਰਜੋਗੁਣ ਅੰਸ ਪ੍ਰਾਣ ਕ੍ਰਿਆ ਬਿਨਾ ਦੋਨੋਂ ਸਥੂਲ-ਸੂਖਮ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਸੋ ਪ੍ਰਾਣਮੈ ਲੋਕ (ਕੋਸ਼) ਹੈ।
3. ਸੂਖਮ ਸ਼ਰੀਰ ਸਤੋਗੁਣ ਸੰਕਲਪ-ਵਿਕਲਪ ਮਨ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਸੋ ਮਨੋਮੈ ਲੋਕ(ਕੋਸ਼) ਹੈ।
4. ਸੂਖਮ ਸ਼ਰੀਰ ਸਤੋਗੁਣ ਚੇਤਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਨਿਸਚੈ ਕਰਣ ਦੀ ਕੋਈ ਕ੍ਰਿਯਾ, ਨਾ ਸੁਪਨਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਵਿਗਿਆਨਮੈ ਲੋਕ(ਕੋਸ਼) ਹੈ ਅਤੇ;
5. ਕਾਰਣ ਸ਼ਰੀਰ ਅਵਿਦਿਆ-ਮਾਯਾ ਵ੍ਰਿਤੀ ਬੀਜ ਬਿਨਾ ਸੂਖਮ-ਸਥੂਲ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਫੁਲ-ਫਲ ਵਿਗਸ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਸੋ ਆਨੰਦ ਲੋਕ(ਸੁਖਪਤੀ) ਹੈ॥
10. ਬਿਨਾ ਤਿਨ(3) ਸ਼ਕਤਿ, ਤਿਨ(3) ਲਕਸ਼ ਅਰਥਾਂ(ਛੇਆਂ ਦੇ) ਪੂਰਣ ੧ਓ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਅਸੰਭਵ॥

ਸਾਰੇ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਵਾਚ/ਸ਼ਕਤ ਸਿੱਧੇ ਅਰਥ ਕਰਨੇ, ਖਿੱਚ ਕੇ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਕਰਣੇ:-

0. ਜੋ ਪਦ, ਵਾਕ, ਸ਼ਬਦ ਸਮਝ ਨਾ ਆਵੇ ਓਹ ਅਸ਼ਕਤ ਸ਼ਬਦ, ਸ਼ਬਦ ਅਰਥ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀ ਰਖਦਾ; ਓਪਰੀ ਕਹੀ ਹੈ॥
1. ਜੋ ਪਦ, ਵਾਕ, ਸ਼ਬਦ ਆਮ ਲੋਕ ਬੋਲੀ (ਰੂੜੀ) ਮੂਲ ਧਾਤੂ ਦਾ ਪਤਾ ਨਾ ਚਲੇ, ਰੂੜੀ ਬਾਣੀ ਹੈ॥

---

231. ਪੁਨ੍ਹ. ਉ.ਪੰ. ੭੩੬:੪; ਅ.ਪੰ. ੧੧੬੧:੧੩; ਏ.ਪੰ. ੩੩੫:੩॥ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ,ਵਾਰ ਅ:੧।੨।੫॥ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁ ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਭਾਕਰ ਪੰਨੇ. ੯੬-੯੭: ਸ਼੍ਰੀਨਿਰਮਲ ਅਖਾੜਾ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹੰਤ ਬਾਬਾ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ (ਪਟਿਆਲੇ ਵਾਲੇ) ਪਥਰ ਛਾਪ ਚਸ਼ਮੇਨੂਰ ਪ੍ਰਸ, ੧੯੯., ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ।ਹ.ਪੰ. ੧੦੩੯:੧੬-੧੯; =ਸਾਮਵੇਦੀ ਛਾਂਦੋਗਜ ਉਪਨਿਸ਼ਦ: "ਲੋਕੇਧੁ ਪਗਚਵਿਧਾਂ'ਸਾਮੋਪਾਸੀਤ ਪਨ੍ਹੀਥਿਵੀ..."੧।੩।੨। ਇਹ ਵੇਦ ਸ਼ਬਦ ਨਾ ਲੇ ਸ਼ੰਕਰਾਚਾਰਯ ਨੇ "ਪੰਚੀਕਰਣ" ਛਾਤ੍ਰਾਂ ਲਈਂ ਕਿਤਾਬ ਲਿਖੇ ਕਾਰਨ ਹੁਣ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ "ਪੰਜ ਕੋਸ਼" ਰਾਹੀ ਓਹੀ ਗਿਆਨ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਵੀ ਪਰਿਭਾਖਾ ਸ਼ਬਦ ਬਰਤਿਆ ਹੈ ॥ ਨੋਟ:-ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਕਲਪਿਤ "ਪੰਜ ਖੰਡ" ਨਹੀਂ ਸਮਝਨੇ, ਨਾ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਮਨ੍ਹੈ ਹੋਸਕਦੇ ਹਨ, ਕਾਰਣ ਕਿ ਇਹ ਵਿਰਾਟ ਪੁਰਖ ਕਰਤਾ ਤੇ ਸਮਸ਼ਟੀ-ਵਿਅਸ਼ਟੀ ਸ਼ਰੀਰਾਂ ਦੇ ਭੇਦ ਹਨ--ਨਾ ਕਿ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ "ਪੰਜ ਭੇਦ" ਜਿਨ੍ਹਾ ਵਿਚੋਂ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ੧ਓ...ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ "ਸਚਖੰਡ ਬਸੇ ਨਿਰੰਕਾਰ" ਦੇਸ਼, ਕਾਲ, ਵਸਤੂ ਵੰਡਿਆ ਅਰਥ ਕੀਤਾ ਹੈ--ਪਰ ਅਸਲ ਅਰਥ "ਖੰਡ" ਦਾ "ਵਿਸ਼ੇਸ਼" ਹੈ, ਭਾਵ"ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ (Noumenon) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ 'ਤ੍ਰਿਕਾਲ ਸਤਿ'ਨਿਰਾਕਾਰ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ--ਜਿਸ ਉਤੇਮਿਥਿਆ ਵਿਵਰਤ (Phenomenon) ਸੰਸਾਰ ਹੈ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

2. ਜੋ ਪਦ, ਵਾਕ, ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹੇ ਲੋਕ ਬੋਲੀ ਸਮਝ ਆਵੇ, ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਮੂਲ ਧਾਤੂਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗੇ, ਓਹ ਯੌਗਿਕ ਬਾਣੀ ਹੈ,ਤੇ:

3. ਜੋ ਪਦ, ਵਾਕ, ਸ਼ਬਦ ਦੋਨੋਂ ਬਿਨਾ ਧਾਤੂਆਂ ਦੇ ਤੇ ਧਾਤੂਆਂ ਦੇ ਆਮ ਪੜ੍ਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮਿਸ਼੍ਰ ਹੈ ਓਹ ਯੋਗ-ਰੂੜੀ ਬਾਣੀ ਹੈ॥ ਅਧਿਆਤਮ ਗਿਆਨ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਬੁਝਣ ਲਈ ਲਕਸ਼ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤਿਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰੂਪ ਅਧਾਰ ਵਿਧਾਨ ਹਨ: ਤੁਕ, ਪਦ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਕਤ ਅਰਥ ਵਿਚਾਰੋ: ਜੇ ਅਰਥ ਠੀਕ ਨਾ ਬਣੇ: ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ:-

ਪ੍ਰਭਕੀ ਅਗਮ ਅਗਾਧਿ ਕਥਾ॥ ਸੁਨੀਐ ਅਵਰ ਅਵਰ ਬਿਧਿ ਬੁਝੀਐ, ਬਕਨ ਕਥਨ ਰਹਤਾ॥ ਆਪੇ ਭਗਤਾ[1],ਆਪਿ ਸੁਆਮੀ[2], ਆਪਨ ਸੰਗਿ ਰਤਾ[3]॥ ਨਾਨਕ ਕੋ ਪ੍ਰਭੁ ਪੂਰਿ ਰਹਿਓ ਹੈ ਪੇਖਿਓ ਜਤ੍ਰ ਕਤਾ[4]॥ 2[17]॥ [18]

ਜੇ ਵਾਕ ਦਾ ਸ਼ਕਤ ਅਰਥ ਠੀਕ ਨਾ ਲਗੇ,ਪਹਿਲਾਂ ਜਹਤੀ ਲਖਣਾਂ ਬਰਤੋ। ਉਦਾਹਰਣ ਇਹ ਹੈ: ਭਾਈ ! ਕਿਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈਂ?

ਉਤਰ: ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ! ਤਾਰਕਿਕ:-ਸ਼ਕਤਜ਼ਰਥ ਠੀਕ ਨਹੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚ ਆਦਮੀ (ਮਛੀ ਤਰਾਂ ਨਹੀਂ) ਰਹਿੰਦਾ, ਜੋ ਨਾ ਮੁਮਕਿਨ ਹੈ॥

ਦਸੋ, ਫੇਰ ਤਿਨ ਲਕਸ਼ਾਰਥਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੇੜ੍ਹਾ ਠੀਕ ਅਰਥ ਬੇਠੇਗਾ, ਤਿਨ ਲਕਸ਼ਾਰਥ ਇਹ ਹਨ:-

1. ਜਹਿਤੀ ਲਖਣਾ: ਸਰੋਵਰ ਕਿਨਾਰੇ ਨਗਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾਹੈ! ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਰਾ ਸ਼ਕਤ ਅਰਥ ਛਡ ਕੇ ਹੋਰ ਅਰਥ ਕਰਨਾ ਹੈ॥

2. ਅਜਹਤੀ ਲਖਣਾ: ਮਾਲਕਨ ਬਾਹਿਰ ਜਾਂਦੀ ਨੌਕਰਣੀ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ: ਦੁਧ ਬਿਲੀ ਤੋਂ ਬਚਾਈਂ॥ ਮਾਲਕਿਨ ਮੁੜਕੇ ਆਈ: ਦੇਖਿਆ ਦੁਧ ਨਹੀਂਹੈ॥ ਪੁਛਿਆ? ਉੱਤਰ: ਜੀ, ਕੁੱਤਾ ਪੀ ਗਇਆ। ਨੌਕਰਾਣੀ ਆਗਜਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ, ਗਲਤ ਨਤੀਜਾ ਹੋਯਾ॥ ਅਜਹਤੀ ਲਖਣਾਂ ਵਾਕ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸ਼ਕਤ ਅਰਥ ਲੈਣਾ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਬੁੱਧੀ ਵੀ ਬਰਤਨੀ ਹੈ॥ ਜਹਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸਾਰਾ ਵਾਕ ਹੀ ਤਿਆਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਸਾਰਾ ਸ਼ਕਤਾਰਥ ਭੀ ਲੈਣਾਹੈ: ਦੁਧ ਬਿਲੀ ਤੋਂ ਬਚਾਣਾ ਤੇ ਆਪਣੀ ਬੁੱਧੀ ਬਰਤਕੇ ਕੁਤੇ ਆਦਿਕਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਬਚਾਉਣਾ ਹੈ॥ ਇਹ ਫਰਕ ਜਹਿਤੀ ਤੇ ਅਜਹਿਤੀ ਲਖਨਾ ਦੇ ਹਨ॥ ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਰੂਪ:-

3. ਭਾਗ-ਤਿਆਗ ਲਖਣਾ: ਕਿਸੇ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਬੰਦਾ, ਓਹ ਬੰਦਾਹੈ॥ ਸ਼ਕਤ ਵਾਕ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ, ਇਹ ਤੀਜਾ ਜਹਤਜ਼ ਜਹਤੀ ਹੈ:-

1. ਇਹ ਸ਼ਕਤ ਪਦ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਬੋਧਕ ਹੈ,1.ਓਹ ਸ਼ਕਤ ਪਦ ਪਟਿਆਲਾ ਬੋਧਕ ਹੈ।
2. ਇਹ ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲ ਹੈ, 2. ਓਹ ਭੂਤ ਕਾਲ ਹੈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇਖਿਆ ਬੰਦਾ ਹੈ॥
3. ਇਹ ਹੁਣ ਮਿਲੇ ਬੰਦੇ ਦਾ ਬੋਧਕ ਹੈ, 4. ਓਹ ਭੂਤ ਕਾਲ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਖਿਆ ਬੰਦਾ ਹੈ॥

ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਕੀਤੇ ਅਰਥ ਭਿੰਨ ਦੇਸ, ਕਾਲ ਕਾਰਣ ਠੀਕ ਅਰਥ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ॥ ਤੀਜੇ ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਕਹੇ ਦੋ ਬੰਦੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਦ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ, ਕੇਵਲ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਦੋ ਬੰਦੇ ਲਗੇ: ਪਰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਕੋ ਹੀ ਬੰਦਾ ਹੈ॥ ਇਸ ਤੁਕ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧੀ ਦਾ ਤਿਆਗ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਤੇ ਸਾਂਝੇਆਂ ਦੀ ਏਕਤਾ ਦਾ ਅਰਥ ਠੀਕ ਬਣਦਾ ਹੈ॥ ਬੰਦੇ ਦੋ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਬੰਦਾ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਹੈ; ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਸਿਧਾਂਤ ਕਾਰਣ-ਕਰਣ '।' ਹੀ ਹੈ ॥ ਪਰ ਅਗਲੀ ਤੁਕ ਵਿਚ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ:- ਗੁਰਾ ਇਕ ਦੇਹਿ ਬੁਝਾਈ॥ ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ ਸੋ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ॥ ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਸਿਧ ਇਉਂ ਹੁੰਦਾਹੈ 'ਸੋ' ਪ੍ਰਭੂ ਅਤੇ 'ਮੈ' ਗੁਰੂ ਨੇ ਇਕੁ ਬੁਝਾ ਦਿਤਾ: ਦੋਨੋਂ--ਵਿਸਰੇ (ਅੱਡ/ਭਿੰਨ) ਨਹੀਂ ਹਨ॥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵਆਤਮਾ ਤੇ ਕਰਤਾ-ਪੁਰਖੁ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਏਕਤਾ ਭਾਗ-ਤਿਆਗ ਲਖਣਾ ਤੋਂ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ:

ਆਤਮਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਏਕੋ ਕਰੈ॥ ਅੰਤਰ ਕੀ ਦੁਬਿਧਾ ਅੰਤਰਿ ਮਰੈ॥ ...ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ-ਕਾ ਰੂਪੁ...[ਦ.182]

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ੧ਓ ਦੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ, ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਗਿਆਨ ਕਾਲ 'ਚ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰਧਾ ਬਾਰੇ ਸਪਸ਼ਟ ਪਰਥਾਇ ਸੰਬੰਧੀ ਲਿਖ ਚੁਕੇ, ਕਿ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਕਿਸੇ ਦ੍ਵੈਤ ਵਾਦ ਵਿਦਿਆ, ਕਲਾ, ਰਾਜਨੀਤੀ, ਧਨ ਕਾਮਨਾਦਿਆਂ ਕਾਰਣ ਕੋਈ ਦਬਾ ਨਹੀਂ; ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਬਚਨ ਹਨ:-

ਤਿਨ ਚੂਕੀ ਮੁਹਤਾਜੀ ਲੋਕਨਕੀ ਹਰਿਪ੍ਰਭੁ ਅੰਗੁਕਰਿ ਬੈਠਾ ਪਾਸਿ॥
ਜਾਂ ਕਰਤਾ ਵਲਿ, ਤਾ ਸਭੁਕੋ ਵਲਿ ਸਭਿ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਿ ਕਰਹਿ ਸਾਬਾਸਿ[4]॥

ਪੱਛਮੀ ਭੌਤਕ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਅਧਾਰ ਨਵੇਂ ਸਿੱਖ ਖੋਜੀਆਂ ਦੀ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਨਵੀਂ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਅਰਥ ਖੋਜ ਸਾਇੰਸ ਅਸੱਤਕਾਰਵਾਦੀ ਬਿਨਾ ਈਸ਼੍ਵਰ ਵਿਸ਼੍ਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮੰਨਿਆਂ ਬੁੱਧੀ ਅਨੁਭਵੀ (intelligent experience) ਹੈ॥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਣੇ ਮਨੁਖ ਨੇ ਕਈ ਜੁਗ ਜੰਗਲੀ ਹੈਵਾਨਿਯਤ ਤੋਂ ਇਨਸਾਨੀਯਤ ਬਣਨ ਵਿੱਚ ਲਗਾਏ॥ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਵਧਨ ਫੁਲਣ 'ਚ ਬਦਲਦੇ ਬਹੁਤ ਜੁਗ ਲਗੇ॥ ਇਸ ਕਾਲ ਸਮੇ 'ਚ ਅਨੇਕ ਰੂਪਾਂ ਦੀਆਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀਆਂ 'ਚ ਅਨੇਕ ਕਲਾ ਕੌਸ਼ਲ ਉਤਪੰਨ ਕੀਤੇ॥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਚੌਦਾਂ(14) ਮੁੱਖ ਵਿਦਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਚੌਂਹਠ ਕਲਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਹੋਏ॥ ਇਕ ਇਕ ਵਿਦਿਆ, ਕਲਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀਆਂ ਬੜੇ ਲੰਬੇ ਕਾਲ 'ਚ ਅਨੇਕ ਅਨੇਕ ਪੌੜੀਆਂ ਲੰਘਕੇ ਮਨੁੱਖ ਹੁਣ ਦੇ ਕਾਲ 'ਚ ਅਨੇਕ ਵਿਦਿਆਵਾਂ, ਕਲਾਂ ਵਿਕਸਤ ਕਰਦਾ ਚਲਾ ਆ ਰਹਿਆ ਹੈ॥

ਅੱਜ ਦੇ ਕਾਲ ਹਰ ਵਿਦਿਆ ਕਲਾ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚਾਰਣ ਜੋਗ ਹੈ:-ਜੇ ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਮਹਾਨ ਵਿਕਸਿਤ ਸਇੰਸ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪੁਰਾਣੀ ਜੰਗਲ-ਕਾਲੀ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸਹੀ-ਗਲਤ ਮੁਢੋਂ ਤਰੀਕੇ(stone age trial-error) ਖੋਜ ਹਰੇਕ ਵਿਦਿਆ ਫੇਰ ਆਰੰਭੋਂ ਕਰੀਏ, ਗੱਲ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਫ ਹੈ, ਅੱਜ ਕਿਸੇ ਮਨੁਖ ਪਾਸ ਐਨੀ ਲੰਬੀ ਉਮਰ ਨਹੀਂ--ਓਨੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬਰਸਾਂ 'ਚ ਲਭੇ ਤੱਥ, ਆਪਣੀ ਛੋਟੀ ਮਨੁਖੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਸਿਰੇ ਦੇ ਰਹੱਸ ਉਤੇ ਅੱਪੜ ਕੇ, ਜਾਣ ਸਕੇ॥ ਇਹ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਸ਼੍ਵਮੈ ਅਨੁਭਵ ਸਿੱਧ ਹੈ॥ ਅੱਜ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਹਾਦੀਪਾਂ 'ਚ ਅਨੇਕ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਸਕੂਲਾਂ, ਕਾਲਿਜਾਂ, ਯੂਨੀਵਰਸਟੀਆਂ 'ਚ ਪੱਛਮੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦੋ, ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕ ਕਲਾਵਾਂ ਕੁਸ਼ਲਤਾਈਆਂ ਸਿਖਰ ਉੱਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਗਿਆਨਵਾਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹਨ॥ ਓਹੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ, ਵਿਦਿਆ ਕਲਾ ਨੂੰ ਅੱਜ ਸਕੂਲਾਂ, ਕਾਲਜਾਂ 'ਚ ਕੇਵਲ ਪੰਜ, ਸੱਤ;

---

182. ਉ.ਵੈਦੀਯ ਪੂਰਵ ਮਿਮਾਂਮਸਾ ਦਰਸ਼ਨ: ੧।੧।੫-੨੬;/੨।੨੧/੪।੧॥ ਅ.ਸ਼੍ਰੀਗੁਗ੍ਰੰਜੀ.ਪੰ. ੨:੧੦।
ਦ.ਪੰਨਾ: ਧਨਾਸਰੀ ਮ:੧.੬੬੧:੧੧:

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੱਦ ਦਸ, ਬਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ 'ਚ "ਊੜੈ ਤੋਂ ੜਾੜੇ" ਸਾਰੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹ, ਬਿਨਾਂ ਗਲਤੀ, ਸਿਖਰਾਂ ਉਤੇ ਅੱਪੜਦੇ ਹਨ॥

ਪਰ ਅਚਰਜ ਗੱਲ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਅੱਜ ਐਨੀ ਭੌਤਕ ਤਰੱਕੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਪੱਛਮੀ ਨਵੀਂ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਹਰੇਕ ਸਿੱਖੇ ਵਿਧਾਨ, ਰੀਤ, ਸਕੂਲਾਂ, ਕਾਲਜਾਂ 'ਚ ਸਿੱਖਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਹੀਲ ਹੁੱਜਤ ਅਨੇਕ ਵਿਦਿਆ, ਕਲਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਜਾਣ ਕੇ ਕਬੂਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਐਸੀ ਮਾਨਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਦੇਖਣ 'ਚ ਨਹੀ ਆਂਦੀ; ਕਿਉਂ? ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਹੈ :- ਪੱਛਮੀ ਇਸਾਈ ਧਰਮ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਕਾਰਨ ਨਵੇਂ ਸਿੱਖ ਟਕਸਾਲੀ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਅਰਥ ਪਰਿਭਾਖਾ ਤੋਂ ਟੁਟੇ ਹਨ॥

ਸੰਕੇਤ ਹੋ ਚੁਕਾ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਸਲਤਨਤ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੇ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੀਹ ਸਦਾ ਇਸਾਈ ਇੰਜ਼ੀਲ ਲਿਖੇ ਅਧਾਰ ਭੇਦ ਭਾਵ; ਵੰਡ ਨੀਤੀ ਉਤੇ ਰਹੀ॥ ਬੇਸ਼ਕ ਸਮੇ ਸਮੇ ਉਤੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਦਲਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਜੇ ਨੀਤੀ ਦੀ ਇਕ ਗਲ ਪੂਰੀ ਨਾ ਹੋਈ, ਉਸਦੇ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਓਹੀ ਜਾਰੀ ਰਖਦੇ ਜਦ ਤਕ ਓਹ ਟੀਚਾ ਹਾਸਿਲ ਨਾ ਕਰਦੇ॥

ਭਾਰਤ ਦਾ ਜੋ ਇਕੋ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਇਨ ਕੌਨਸੁਲ ਪੱਛਮ ਅਰਬ ਸਮੁੰਦਰੀ ਅਦਨ ਸ਼ੈਹਰ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਲੰਕਾ ਅਗੇ ਪੂਰਵ ਬਰਮਾਂ/ਮੁਮਯਰ, ਅਗੇ ਸਿੰਘਾਪੁਰ ਤਕ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਓਸੇ ਰਾਜ ਦੇ ਅੱਜ ਕਿਤਨੇ ਟੋਟੇ ਬਣੇ? ਗਿਣਤੀ ਦਿਖੌਨਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ॥ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਰਾਜ ਦੀ ਦੂਹਰੀ ਕੁਟਲ ਨੀਤੀ ਹਰ ਜਗਾ ਦੀ, ਪਰ ਖਾਸ ਕਰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਹੀ: ਰਾਜ ਤੇ ਧਰਮ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਵੰਡ ਰਾਹੀਂ ਧਰਮਾਂ 'ਚ ਵਿਰੋਧ ਪਾਕੇ ਰਾਜ ਕਰਨਾ ਸੀ(Divide Politically & Religious Denominationally Split to Rule)॥ ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬੀ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀ ਵੀ ਦਸ਼ਾ ਹੈ॥

ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਬਿਨਾ ਪਰਿਭਾਖਾ ਸਿਖੇ ਫੁਟਕਾਲ ਗੁਰੁ-ਭਗਤ ਬਾਣੀ ਦੇ ਮੰਜੀਦਾਰ, ਪੀੜੇਦਾਰ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਰਹੇ॥ ਹੁਣ ਇਸ ਮਹਾਨ ਪੋਥੀ ਦੀ ਅਧਿਆਤਮ ਥਾਪਨਾ ਕਾਰਣ, ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸੰਪੂਰਣ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਬਾਣੀ ਦੇ ਹਰੇਕ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਉਥਾਨਕਾ ਪੋਥੀ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਤੋਂ ਲਿਖਵਾਈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅਗੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਹਰੇਕ ਤੁਕ, ਸ਼ਬਦ, ਬਾਣੀ ਪਰਥਾਏ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਧੀ ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੁਗਮ ਟਕਸਾਲੀ ਅਰਥ ਆਪਣੇ ਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਤੋਂ ਸਿੱਖਣ॥ ਇਹ ਰੀਤ ਦਸਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਰਾਜ ਕਾਲ ਤਕ ਚਲਦੀ ਰਹੀ, ਅਤੇ ਮੰਜੀਦਾਰ,ਪੀੜੇਦਾਰ, ਮਸੰਦ,ਪੰਜੋ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਆਗੂ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਰਹੇ॥

ਜਦ ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਪੰ. ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਦਿਆ ਚੇਲੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰੀ ਵਿਦਵਾਨ ਗਿਆਨੀ ਭਾ: ਮਨੀ ਸਿੰਘ (ਸ਼ਹੀਦ) ਨੂੰ ਸੰਨ 1699 ਦੇ ਮਹਾਨ ਵੈਸਾਖੀ ਪਰਵ ਪਿਛੇ ਗੁਰੂਕੇ ਚੱਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਈ ਸੰਗਤ ਦੀ ਫਰਯਾਦ ਉਤੇ ਰਾਮਦਾਸਪੁਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਮਹੰਤ ਥਾਪ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘ:-1.ਭਾਈ ਭੂਪਤ ਸਿੰਘ, 2.ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ, 3.ਕੋਇਰ ਸਿੰਘ, 4.ਦਾਨ ਸਿੰਘ, ਤੇ 5.ਕੀਰਤ ਸਿੰਘ, ਸ਼੍ਰੀਗੁੰਥਜੀਕੀ ਬੀੜ ਨਾਲ ਅਸੀਸ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਭੇਜੇ॥ ਇਸ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਦੋਨੋ ਪੌਂਟਾ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਕੀ ਕਾਸੀ (GURU Established Guru-

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

Sikh seminary)ਪ੍ਰਸੰਗ 'ਚ ਵਰਣਨ ਹੈ, ਪਾਠਕ ਜਨ ਵਿਚਾਰ ਲੈਣ[ਏ.183] ॥ ਭਾਰਤੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਕਦੀਮੀ ਅਟੂਟ ਗੁਰਸਿਖੀ ਸੰਨ 1925 ਤਕ ਸੀ॥ ਉੱਤਰ ਪੰਜਾਬ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਝਾਤ ਮਾਰਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਮੁਢੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਨਵੇਕਲੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਚਲਾਈ॥

ਉੱਤਰ ਪੰਜਾਬ(ਮਏ ਸਿਰਹੱਦੀ ਸੂਬੇ) ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰਾਜਨੀਤਕ ਬਲ, ਕਲਕੱਤੇ ਤੇ ਮੋਂਗਲ ਦਿਲੀ ਦਰਬਾਰ ਅੰਦਰ ਘੁਸੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਜਸੂਸ ਗੌਰ ਨਾਲ ਗੁਰੁ-ਸਿਖਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੂ ਧਰਮ ਨਿਸ਼ਠਾ ਅਧਾਰ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇਖਦੇ ਰਹੇ। ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਸੰਨ 1809 ਵਿੱਚ ਪਟਿਆਲਾ ਫੂਲਕੀਆਂ ਮਿਸਲ, ਅਤੇ ਲਾਹੌਰ ਦਰਬਾਰ ਨਾਲ ਖਾਨਦਾਨੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਤਿਨਾਂ ਦੇ ਲਿਖਤੀ ਇਕਰਾਰ ਨਾਮ੍ਹੇ ਹੋਏ॥

ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਕਾਨੂਨਨ ਹੱਦ ਬਾਹਰ ਦੇਸੀ ਪਟਿਆਲਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਰੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ (ਸੰ.1823-45-62) ਨੇ 1859 'ਚ ਗੁਰੁ-ਸਿਖ ਧਰਮ ਪੰਥ ਦਾ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਪੂਰਣ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਉਲਥੇ ਕਾਰਜ ਨਿਰਮਲ ਪੰਚੈਤੀ ਅਖਾੜੇ ਨੈਬ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹੰਤ ਪੰਡਿਤ (ਭਗਵਦ ਗੀਤਾ scholar) ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ 'ਨਰੋਤਮ' ਦਮਦਮੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੁ ਕਾਸ਼ੀ ਮਹਾ ਟਕਸਾਲੀ(Original Great Seminary) ਸੰਤ ਮੰਡਲੀ ਗੁਰੁਸਿੱਖ-ਸਿੰਘ ਪੰਥ ਥੰਮ, ਧਰਮ ਧ੍ਵਜਾ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੇਂਦ੍ਰ, ਪਟਿਆਲਾ ਨਗਰੀ 'ਚ ਥਾਪ, ਓਥੇ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ॥ ਜਿਸ ਕੰਮ ਦੀ ਸਹੂਲਿਅਤ ਲਈ ਲੱਖ, ਸਵਾ-ਲੱਖ ਗ੍ਰੰਥ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਲੇਖਕਾਂ ਤੋਂ ਨਕਲ, ਅਸਲ ਗ੍ਰੰਥ ਤੋਂ ਕਰਾਣਾ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸ੍ਵਰਗੀਯ ਮਹਾਰਾਜਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ (ਸੰ.1798-1813-45) ਰਾਜ ਪੁਸਤਿਕਾਲੇ ਲਈ ਬਣਵਾਏ। ਹੁਣ ਓਸ ਪੁਸਤਕਾਲੇ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਸ਼ਾਖਾਂ ਪਟਿਆਲਾ ਅੰਦਰ ਬਣ ਗਈਆਂ ਜੋ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਹਾਫਿਜ਼ ਖਾਨੇ (archives) ਵਿੱਚ ਇਸਤੇਮਾਲ ਲਈ ਸਨ॥ ਹੋਰ ਇਸ ਕਾਰਜ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਸਾਲਾਨਾ ਖਜ਼ਾਨੇ 'ਚ ਰਕਮ ਕੈਮ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕਰ ਗਏ ਸੀ ਕਿ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਰਹੇ॥ ਅਚਨਚੇਤ ਪਟਿਆਲਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਰੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ(ਸੰ.1862) ਕਲਕਤੇ ਸ੍ਵਰਗਵਾਸ ਹੋ ਗਏ। ਪਿੱਛੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੇ ਬਾਲਕ ਮਹਾਰਾਜਾ ਮਹੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ (ਸੰ.1852-62-76) ਲਈ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਕੌਂਸਲ ਓਫ ਰੀਜੈਨਸੀ ਕੈਮ ਕਰੀ॥

ਇਹ ਦੇਖ ਫਰੀਦਕੋਟ ਰਾਜਾ ਵਜ਼ੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਿਰਮਲ ਪੰਚੈਤੀ ਅਖਾੜੇ ਦੇ ਨੈਬ ਸ਼੍ਰੀਮਹੰਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮ ਨੂੰ ਉਠ, ਹਾਥੀ ਤੇ ਸ੍ਵਾਰ ਕਰ ਫਰੀਦਕੋਟ ਨਗਰ 'ਚ ਫੇਰ, ਦਿਵਾਨ ਲਗਾਕੇ ਮਿਲੇ। ਟੀਕਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਥੀ ਹੇਠ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਜੋ ਇਸ ਦਸ ਟੀਕਾ-ਟਿੱਪਣੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿੱਚ, ਤੇ ਹਰੇਕ ਟੀਕਾ ਕਰਤਾ ਭੂਮਿਕਾ 'ਚ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ॥

ਭਾਰਤੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪੰਜਾਬ (British India Pañjäb of late HH Ranjït Singh) ਪਿਛੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੇ ਖੁਲਮਖੁਲਾ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀਦਾ ਉਲਥਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਗੁਪਤ

183. ਉ.ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੀਰਥ ਸੰਗ੍ਰਹ ਪੰ:੨੭੨; ਅ.ਗੁਰੁਕੀ ਸਾਖੀਆਂ, ਸਾਖੀ: ਪਏ; ਏ.ਸਾਖੀ:੬੦ ਰਾਮ ਰਾਇ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਰਾਮਚੰਦ (ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਹੁਕਮ ਨਾਲ'ਕਿਲਾ ਰਣਥੰਭੌਰ ਕੈਦ)। ਪੋਤਾ ਭਾਗ ਮੱਲ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਕਾਲਾ ਛੱਡ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਮੁੜੇ॥ ਬੀੜ ਨਾਲ ਸੁਧਾਈ ਲਈਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਭੇਜੇ॥ ਦੇਖੋ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼:ਕਰਤਾਰਪੁਰ,ਜਲੰਧਰ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬਣੌਣ ਦੀ ਮਦਦ ਆਰੰਭ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਰਚਿਆ॥ ਮੈਕਾਲਿਫ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਦੋ ਗੁਰੁਸਿਖ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਸਿੱਧਾਂਤਾਂ ਉਤੇ ਪਰਚੇ ਲਿਖ ਕਲਕਤੇ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹੇ ਤੇ ਛਾਪੇ॥ ਫੇਰ ਉਸਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਸਰਵੱਸਵ ਅਰਪਣ ਕਰਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਮਹਾਨ ਡਿਵਿਜ਼ਨਲ ਜੱਜ ਪਦਵੀ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਧੰਨ ਧੰਨ ਉਦੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਅੱਜ ਤਕ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ॥

ਇਕ ਪਾਸੇ ਭਾਰਤ ਦੇਸੀ ਪੰਜਾਬ(Indian Pañjäb States) ਦੇ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਤਟਸਤ ਮੈਕਾਲਿਫ ਦਾ ਭਾਰਤ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਮਾਯਾ ਦੀ ਨੀਵ ਧਰੀ ਗਿਆ: ਉਸ ਨੀਤੀ ਨੇ ਇਹ ਘਮਸਾਨ ਪਾਯਾ, ਸ਼੍ਰੀਗੁਰ ਵਾਕ: ਗੁਰੂਦੁਆਰੈ ਹੋਇ, ਸੋਝੀ ਪਾਇਸੀ॥ ਏਤੁ ਦੁਆਰੈ ਧੋਇ ਹਛਾ ਹੋਇਸੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਨੀਤੀ ਕਈ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਨਾ ਸਮਝੇ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀਦੇ ੧ਓ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਸੋਝੀ ਕਿਵੇਂ ਪੌਣੀ ਹੈ॥ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇਆਂ ਦੇ ਮਾਯਾ-ਜ਼ਹਿਰ ਦੀ ਸੋਝੀ ਜ਼ਰੂਰ ਬਰ ਜ਼ਰੂਰ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਕਾਰਣ ਹੋਈ॥

ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਮੰਤਵਜ ਕੀ ਹੈ ਨਵੇ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਚਰਕ ਮੰਨੇ-ਪਰਮੰਨੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਕਹਾਣ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਵਿਚਾਰ ਸਕੇ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਗਮ ਸਿਖਿਆ ਨਹੀਂ॥ ਪਹਿਲੋ ਪਹਿਲ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ, ਸਖਾ ਸੰਬੰਧੀ ਦੇਖਾ ਦੇਖੀ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰੀ ਸਭ ਚਲਦੇ ਹਨ: ਜਿਸ ਸੰਬੰਧੀ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁ ਬਚਨ ਹੈ:

ਦੇਖਾ ਦੇਖੀ ਸਭ ਕਰੇ ਮਨਮੁਖਿ ਬੂਝ ਨ ਪਾਇ॥ ਜਿਨ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਿਰਦਾ ਸੁਧੁਹੈ, ਸੇਵ ਪਈ ਤਿਨ ਥਾਇ॥ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵਹਿ,ਹਰਿ ਨਿਤ ਪੜਹਿ,ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਇ ਸਮਾਇ॥ ਨਾਨਕ:ਤਿਨਕੀ ਬਾਣੀ ਸਦਾ ਸਚੁਹੈ,ਜਿ ਨਾਮਿ ਰਹੇ ਲਿਵ ਲਾਇ; ਅਤੇ, ਦੇਖਾ ਦੇਖੀ ਸ੍ਵਾਂਗੁ ਧਰਿ, ਭੂਲੇ ਭਟਕਾ ਖਾਹਿ॥ '[ਸ.184]

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਅੰਗ ਹਰ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਜਾਨਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ

1. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਕਾਲ ਬਾਣੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਅੰਗ ਅਪੈਨਡਿਕਸ:-1.
2. ਦਿਵਜ ਅਕਾਲ ਰੂੜੀ ਬਾਣੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅੰਕ ਗਣਿਤ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ Numeric Hermeneutics): ਅਪੈਨਡਿਕਸ:-2
3. ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੀ ਦਿਵਜ ਰੂੜੀ ਬਾਣੀ (Holy Canon's Languages, Sub-Languages): ਅਪੈਨਡਿਕਸ:-2.
4. ਨੌ(9)/ਚੌਦਾ(14)ਕਾਵਜ/ਭਗਤੀ ਅਧਮ, ਮੱਧਮ,ਉਤਮ ਰਸ ਵਿਨਜੋਕਤੀਆਂ (Temporal+Divine Emotions):- ਨੀਚ:1.ਪੁਤ੍ਰ/ਪੁਤ੍ਰੀ ਵਾਤਸਲਜ/ਭਗਤ-ਵਛਲ, 2. ਮਾਤਾ/ਪਿਤਾ, ਭਗਤ; 3. ਕਾਮ ਭਗਤੀ; 4. ਵੈਰ ਭਗਤੀ॥ 4+9+1=14, ਮੱਧ:1. ਸ਼੍ਰਿੰਗਾਰ, 2. ਵੀਰ, 3. ਕਰੁਣ, 4. ਅਦਭੁਤ, 5. ਹਾੱਸ, 6. ਰੌਦ੍ਰ, 7. ਭਯਾਨਕ, 8. ਵਿਭਤਸ, 9. ਸ਼ਾਂਤ+ਉੱਤਮ 10. ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤੀ:-
5. ਸੰਗੀਤ ਮਾਰਗ+ਦੇਸ਼ੀ ਆਧਾਰ (Indic Divine & Secular Music) ਅਪੈਨਡਿਕਸ:3

184. ਪੁਨ੍ਹ.ਉ. ਪੰਨਾ ੭੫੫:੭। ਅ.ਪੰ.੪੭੦:੮।ਏ.ਪੰ. ੧੩੫੦:੪ । ਸ.ਪੰ. ੨੮:੪; ੧੭੫:੧੬; ੫੨੮:੪;' ੧੩੭੧:੧੩ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

6. ਗੱਦ-ਪਦ ਛੰਦ ਤਿਨ ਮੁੱਖ ਸ਼ੈਣੀਆਂ (Indic Prose & Prosody): ਅਪੈਨਡਿਕਸ:-4.

7. ਨਿਆਏ (Maxims) 60+ਆਦਿ ਜੋ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ "ਗਰਬ ਗੰਜਨੀ" ਟੀਕਾ 'ਚ ਵਰਤੇ:-ਅਪੈਨਡਿਕਸ:-5.

8. ਭਾਸ਼ਾ ਅਲੰਕਾਰ 60+(Figures of speech) ਆਦਿ ਪੁਰਾਣੇ ਟੀਕਾਕਾਰਾਂ ਬਰਤੇ ਹਨ- ਅਪੈਨਡਿਕਸ:-6

ਭਾਖਾ ਧਾਤੂਆ ਅਧਾਰ ਪਰਥਾਇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਦ/ਸ਼ਬਦ ਅਰਥ ਹੁੰਦੇ ਹਨ॥

1. ਇਕੋ ਸ਼ਬਦ ਅਨੇਕ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਪਰਥਾਇ ਬਹੁਤ ਅਰਥ ਕੋਸ਼ਾਂ 'ਚੋਂ ਜਾਣੀ ਦੇ ਹਨ ॥

2. ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੈ 'ਚ ਇਕੋ ਹੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਅਰਥ ਰਖਦਾਹੈ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਭ੍ਰਮਕਾਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਿੱਧਾਂਤ ਝੋਲਾ, ਦੁਭਿਧਾ ਅਰਥਕ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਸਿੱਧਾਂਤ ਸਹੀ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦਾ॥

3. ਇਕ ਪਦ ਜਦ ਹੋਰ ਪਦ ਨਾਲ ਜੁੜਵਾਂ ਸ਼ਬਦ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜੋ ਦੋਨਾਂ ਤੋਂ ਅਲੈਹਦਾ ਆਪਣੇ ਪਰਥਾਇਆਂ ਅੱਡ ਅੱਡ ਅਰਥੀ ਨਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਬਲਕਿ ਦੋਨੋਂ ਅੱਡ ਜੁੜੇ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਸ਼ਬਦ ਬਣਕੇ ਹੋਰ ਹੀ ਅਰਥ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮਸਲਿਨ:- ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਨੂੰ ਲਾਲ ਨਾਲ ਮਿਲਾਏ: ਅੰਬਰਸੀ,ਅੰਬਰੀ, ਕੇਸਰੀ ਹੋਰ ਰੰਗ ਹੀ ਬਣਦੇ ਹਨ; ਜਾਂ ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਨੂੰ ਨੀਲੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਏ: ਅੰਗੂਰੀ, ਜ਼ਮੁਰਦੂ, ਹਰਾ, ਧਾਨੀ, ਆਦਿ ਰੰਗ ਬਣਦੇ ਹਨ॥ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਵੀ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਅਰਥ ਜੁੜੇ ਕਾਰਣ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ ਅਰਥ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; ਜਿਵੇਂ:-ਗੁਰੁ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਨੇਕ ਅਰਥ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ:-ਗੁਰਕੂ=ਗੁਰੂਲਣੀ; ਗੁਰੇਛਾ/ਭਾਣਾਂ; ਗੁਰੁਗਮ=ਮਾਰਗ, ਗਿਆਨ, ਗਮਨ, ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਤਿਨੋਂ ਅਰਥ ਬੋਧ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪਿਛੋਕੜ 'ਚ ਹੈ: ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ॥ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰ ਪ੍ਰਮਾਣ:- ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਗਿਆਨੁ ਨ ਪਾਈਐ ਬਿਖਿਆ ਦੂਜਾ ਸਾਦੁ; ਜਿਹ ਮੰਦਰਿ ਦੀਪਕੁ ਪਰਗਾਸਿਆ ਅੰਧਕਾਰੁ ਤਹ ਨਾਸਾ[ਏ.185] ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ:- ਗੁਰੁ+ਗੋਪਕ; ਗੁਰੁ+ਦੋਖੀ; ਗੁਰੁ+ਮੁਖ; ਮਨ+ਮੁਖ, ਮਨ+ਮਤ, ਬੇ-ਮੁਖ ਆਦਿ, ਅਨੇਕ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ॥ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਗਲ ਯਾਦ ਰਹੇ: ਇਕੱਲੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਰਥ ਤੋਂ ਬਣੇ ਜੁੜਵੇ ਸ਼ਬਦ ਹੋਰ ਸ਼ਬਦ ਬਣਕੇ ਹੋਰ ਅਰਥੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; ਜਿਵੇਂ ਧਾਤੂ ਅਗੇਤ੍ਰ/ਪਛੇਤ੍ਰ ਜੋੜਨ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਬਦਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਮਸਲਨ :-

1. ਮਾਨ ਦਾ ਅਰਥ: ਮਿਣਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਦੋਖੋ ਪਦ:- ਅਪਮਾਨ, ਅਨੁਮਾਨ, ਸੰਮਾਨ, ਪ੍ਰਮਾਨ...; ਇਸ ਅਧਾਰ ਤੀਜੇ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਦ੍ਰਿੜ ਨਿਸਚੈ ਕਰਾਣ ਲਈ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਸਿਖਿਆ ਉਪਦੇਸੀ:-
ਅਗਮ ਨਿਗਮੁ(ਰਾਹੀਂ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਿਖਾਇਆ॥

2. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰਕ ਰਾਹੀਂ ਅਗਲੇ ਸ਼ਬਦ ਨਿਸਚੈ ਕਰਕੇ ਸਰਵਭੋਮ ਮਾਨਜ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਰਥ ਹਨ:-

185. ਸ਼੍ਰੀਗੁਗ੍ਰੰਜੀ:ਪ.੧੨੯੩:੪"ਤਰ ਤਾਰਿ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਿ ਮਾਨੀਐ ਰੇ ਜੈਸੇ ਕਾਗਰਾ ਕਰਤ ਬੀਚਾਰੰ ॥ ਭਗਤਿ ਭਾਗਉਤੁ ਲਿਖੀਐ ਤਿਹ ਊਪਰੇ ਪੂਜੀਐ ਕਰਿ ਨਮਸਕਾਰੰ ॥੨॥" ਅ.ਮ:1. ਪੰਨਾ. ੬੧:੧੭, । ਏ.ਮ:੧. ਪੰਨਾ. ੧੧੨੩:੮, ਆਦਿ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਸਤ(ਅਨਹੋਂਦ) ਵਿੱਚੋਂ ਹੋਂਦ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣੀ ਨਾ-ਮੁਮਕਿਨ ਹੈ॥ ਐਸੇ ਤਰਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਹਨ, ਜਥਾ: ਬੰਸ ਕੋ ਪੂਤੁ ਬੀਆਹਨ ਚਲਿਆ ਸੁਇਨੇ ਮੰਡਪ ਛਾਏ ਭਾਵ, ਬਾਂਝ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਂਦ ਅਸੰਭਵ ਹੈ, ਜੇ ਓਹਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਓਹ ਬਾਂਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ॥ ਹੋਰ ਤਰਕ ਉਦ੍ਹਾਰਣ ਦੇਖੋ:-

3. ਅਣਹੋਂਦ (ਸੁੰਨ) ਵਿੱਚੋਂ ਹੋਂਦ (existence) ਪ੍ਰਗਟ ਨਾ ਮੁਮਕਿਨ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਓਹ ਕੇਵਲ ਸੂਖਮ ਰੂਪ ਤੋਂ ਅਸਥੂਲ (evident, telescopic) ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਦਿਖਾਈ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਕਦੀ ਨਹੀਂ, ਅਣਹੋਂਦ 'ਚੋਂ ਹੋਂਦ ਹੋਵੇ॥ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰਦੇ ਕਿਸੇ ਮਹਾਦ੍ਵੀਪ, ਦੀਪ, ਟਾਪੂ, ਦੇਸ ਦੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਕਦੀ ਵੀ ਸ਼ੁੰਨਜ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਕਾਰਣ ਕਿ, ਇਹ ਸਰਵ ਮਾਨ ਤਰਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ:-ਕਾਰਣ ਬਿਨਾ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਕਾਰਣ-ਕਾਰਜ ਵਾਦ(Scientific Doctrime of Cause-Effect) ਪ੍ਰਗਟ ਅਟੁਟ ਵਿਗਿਆਨ ਨੇਮ ਹੈ; ਜਿਸ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਸਿਧਾਂਤ ਆਧਾਰ ਕਰਕੇ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ-ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਬੋਧਿਤ ਬੇਦ-ਕਤੇਬ ਧਰਮੀ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਅਟੁਟ ਪਰੰਪਰਾ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਾਣ ਲਈ ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸ਼੍ਰੀ ਪੰਚਮ ਜਗਦਗੁਰੂਬਚਨ ਹਨ:-

ਜੋ ਜੋ ਤਰਿਓ ਪੁਰਾਤਨੁ ਨਵਤਨੁ ਭਗਤਿ ਭਾਇ ਹਰਿ ਦੇਵਾ॥ ਨਾਨਕ ਕੀ ਬੇਨੰਤੀ ਪ੍ਰਭਜੀਉ, ਮਿਲੈ ਸੰਤਜਨ ਸੇਵਾ॥

ਇਸੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅਧਾਰ, ਚੌਥੇ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਿੱਤ ਪੜੀ ਇਹ ਸ਼ਹਾਦਤ ਹੈ:-

ਹਰਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਭਗਤ ਉਪਾਇਆ ਪੈਜ ਰਖਦਾ ਆਇਆ ਰਾਮਰਾਜੇ॥ ਹਰਣਾਖਸੁ ਦੁਸਟੁ ਹਰਿ ਮਾਰਿਆ ਪ੍ਰਹਲਾਦੁ ਤਰਾਇਆ॥ ਅਹੰਕਾਰੀਆ ਨਿੰਦਕਾ ਪਿਠਿ ਦੇਇ ਨਾਮਦੇਉ ਮੁਖਿ ਲਾਇਆ॥ ਜਨ ਨਾਨਕ ਐਸਾ ਹਰਿ ਸੇਵਿਆ,ਅੰਤਿ ਲਏ ਛਡਾਇਆ॥

ਇਸ ਸ਼ਬਦ 'ਚ ਦੋਨੋਂ ਪੁਰਾਣੇ ਸਤ ਜੁਗੀ ਗਿਆਨੀ-ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਤੇ ਨਵੇਂ ਕਲਿਜੁਗੀ ਗਿਆਨੀ ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਦਿਖਾਈ ਹੈ॥ ਇਹ ਅਨਾਦੀ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਲੰਬੀ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਪੌੜੀ ਲੋਪ ਹੋਈ, ਇਸ ਜੁਗ 'ਚ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਦੇਵ-ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਫੇਰ ਚਲਾਈ ਜੋ ਪ੍ਰਪਾਟੀ ਵਿਰਲੇ ਮੁੱਖ ਦਮਦਮੇ, ਤੇ ਗੌਣ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਟਕਸਾਲੀ ਸਿਖਾਣ ਦੇ ਸੰਤਾਂ, ਗਿਆਨੀਆਂ ਭਾਈਆਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ 'ਚ ਬਿਲਕੁਲ ਕਦੀ ਕੋਈ ਗਲਤ ਫਹਿਮੀ ਨਾ ਰਹੇ: 1 ਅੰਕ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਹੁੰਦਾਹੈ । ਐਸੀ ਅਨੋਖੀ ਦੇਣ ਮਿਲਨੇ ਤੇ ਵੀ ਪੱਛਮੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੀਤੀ ਨੇ ਏਕਤਾ(ਏਕਤ੍ਵ) ਸਮਝ ਨਾਸ਼ ਆਪਣਾ ਪਹਿਲਾ ਲਿਖਿਆ (fn.190) ਅੰਜੀਲ ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਮੱਤ ਠੋਸ '1' ਸਿਧਾਂਤ ਗੁਰੁਮਤ ਗਿਆਨ ਭੁਲਾ, ਨੀਤੀ ਚਲਾ ਫੁਟ ਪਾਈ ਜਾਵੇ, ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਣਗੇ॥ ਇਹ ਸਿਖਿਆ ਇਸਾਈ ਮਤ ਬਾਨੀ ਯਸੂ ਮਸੀਹ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਕਹੀ ਤੋਂ ਵਧਰੀ ਇਉਂ ਕਹੀ: **Holy Bible St.Matt XII (LORD Jesus said) :- 25....Every kingdom divided against itself is brought to desolation and every city or house divided against itself shall not stand.**

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਮੰਗਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਬਾਦ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਛਾਪਿਆ॥

ਮਹਾਭਾਰਤ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਸੱਤ ਹੈ, ਉਸ ਕਾਲ ਦੇ ਰਾਜਾ ਕਾਲ ਦਾ ਯਵਨ(ਯਮਨ) ਦੇਸੀ ਅਰਬ ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆਸੀ: ਪਰ ਭਾਰਤ ਸਮਰਾਟਤਾ ਉਤੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੋਯਾ, ਅਤੇ ਫੇਰ ਯੁਨਾਨੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਿਕੰਦਰ(ਪੂਰਵ ਈਸ੍ਵੀ 356-336-323) ਆਕੇ ਪੰਜਾਬ-ਸਿੰਧ ਦੇਸ ਤੋਂ ਮੁੜ ਗਇਆ॥ ਭਾਰਤੀ ਕਿਸੇ ਪਰਦੇਸੀ ਦੇ ਬੰਦੀ ਨਹੀ ਹੋਏ॥

ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੰਨ 720 'ਚ ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਅਰਬੀ ਧਾਵੇ ਨਾਲ ਸਿੰਧ ਦੇਸ਼ ਗੁਲਾਮ ਬਣਿਆ॥ ਉਸ ਪਿੱਛੋਂ ਓਥੋਂ ਯਾਵਨੀ ਉੱਤਰੀ ਤੁਰਕੀ ਪਾ/ਫਾਰਸੀ ਅਤੇ ਪਠਾਨ ਜ਼ਬਰਨ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਾਏ॥ ਆਖਰ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ-ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘਜੀ ਪ੍ਰਗਟੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਹਿਗੁਰੂ ਅਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਤ੍ਰਿਕਾਂਡ ਦੋਨੋ ਕ੍ਰਮ ਤੇ ਸਮ ਸਮੁਚੇ ਸਮਨ੍ਹੈ ਗਿਆਨ ਉਪਦੇਸ ਮਰਗ ਦਿਖਾਇਆ:-

ਮਃ 1 ਜਾ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਤੇਗ ਵਗਾਵਹਿ ਸਿਰ ਮੁੰਡੀ ਕਟਿ ਜਾਵਹਿ

ਮਃ 5:-ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਕੈ ਗਰੀਬੀ ਸਮਾਹਾ॥

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਪਰਉਪਕਾਰ ਉਮਾਹਾ॥

ਮਃ1:-ਜਉ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੇਲਣਕਾ ਚਾਉ॥ ਸਿਰੁ ਧਰਿ ਤਲੀ,ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ॥ ਇਤੁ ਮਾਰਗਿ ਪੈਰੁ ਧਰੀਜੈ॥ ਸਿਰੁ ਦੀਜੈ: ਕਾਣਿ ਨ ਕੀਜੈ॥ [ਅ.186]

ਬਾਰ ਬਾਰ ਦੁਹਰਾ ਸੱਮਗ੍ਰ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ(6ਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀ ਥਾਪੇ 2200 ਖਾਲਸਾ ਸੰਗਤ 'ਚ ਫੌਜ ਮਨਸੂਖ)ਉਸ ਤੋਂਵੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂਸਿੰਘ 1699 ਬੈਸਾਖੀ ਦਿਨ 'ਚ ਪਹਿਲੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇਆਂ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਪੰਜ ਦੀਆਂ ਟੋਲੀਆਂ ਬਣਾ 20,000 ਆਤਮ-ਸਪਰਪਣ ਸਿੰਘ ਸਾਜੇ॥ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਨੇ ਜਾਂਚਿਆ:- ਗੁਰੁਸਿਖ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤੀ ਧਰਮ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੋਂ ਅੱਡ ਹੈ॥ ਇਸ ਧਰਮ ਦੀ ਖੋਜ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਮੈਕਸਮੂਲਰ ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਖੋਜ ਵਿਭਾਗ ਸਪੁਰਦ ਨੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਣੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ: ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਨਵਾਂ ਚੜ੍ਹਦੀਕਲਾ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ॥ ਇਹ ਗੁੰਝਲ ਸਭਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਮਗ੍ਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ (1905 ਵਿਚ, ਵੰਡੋਂ ਪਹਿਲਾਂ) ਮੈਕਾਲਫ ਨੇ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਗੁਰੁਸਿਖਾਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦੇ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਓਪਰੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਇਸਾਈ ਅਰਥ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣੇ, ਕਿਉਂ ਓਦੋਂ ਤਕ ਟਕਸਾਲੀ ਗੁਰੁਗਮ ਰੀਤ ਪੜ੍ਹੇ ਸੰਤ-ਗਿਆਨੀਆਂ ਅਧਾਰੀ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਉਤੇ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਚਲਦੇ ਸਨ॥ ਸਾਰੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪੰਜਾਬੀ ਇਲਾਕੇ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇਹ ਗੁਰੁਆਂ ਥਾਪੇ ਮਹੰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਲੜੀਆਂ ਕੱਢੀਆ ਜਾਣ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਅਪਣੇ ਪੜ੍ਹਾਏ ਨਵੇ ਸਿਖ ਗਿਆਨੀ ਰਖੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਕਾਬੂ ਔਣਗੇ॥ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਭਾਰਤ ਗੌਰਮਿੰਟੀ ਇਸਾਈ ਇੰਜੀਲ ਕਿਤਾਬੀ ਰਾਜ ਨੀਤੀ ਗੁਰੁ-ਸਿਖ ਪੰਥੀ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਸਿਖ ਤੇ ਸਿੰਘ ਸਿਖਾਂ ਦੀ ਏਕਤਾ ਵਿੱਚ ਫਾੜ ਪਾਈ॥

ਮੈਕਾਲਫ ਨੇ ਓਸ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਜੋ ਅਟੂਟ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਪੰਥ ਸਿਖਿਆ ਦੀਆਂ ਲੜੀਆਂ ਦੇਖੀਆਂ ਸਨ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ 1909 ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਛਪੀ 3/6 ਭਾਗ

186. ਪੁਨ੍ਹੈ.ਓ.ਪੰਨਾ:੧੪੫:੨॥ ਅ.ਪੰਨਾ:੧੪੧੨:੨-੩॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਇਹ ਰੂਪ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ:-"ਸਿਖਾਂ ਅੰਦਰ ਦੋ ਬੜੇ ਭਾਗ ਹਨ, ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਅਤੇ ਸਿੰਘ, ਸਿੰਘਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰਮਲੇ ਤੇ ਨਿਹੰਗ ਹਨ, ਅਤੇ ਸਹਿਜਧਾਰੀਆਂ ਅੰਦਰ ਉਦਾਸੀ..."[187]॥

ਜਾਣ ਕੇ ਗਲਤ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ: ਖੰਡੇ ਪਹੁਲੀ ਆਮ ਸਿੰਘ (ਸਫੇਦ/ਕੇਸਰੀ ਰੰਗੀ:lay reserve warrior Singhs) ਦੋਨੋਂ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ (ਪੀਲੇ ਨੀਲੇ ਰੰਗੀ: ever ready warrior Singhs) ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਟਾ ਨਿਰਮਲੇ ਸਿੰਘ(ਸ੍ਵੇਤਾਂਬਰ/ਪਿਆਜ਼ੀ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਰੰਗ ਬਸਤ੍ਰੀ) ਸਾਰੇ ਖੜਗ ਪਾਹੁਲੀ ਹਨ॥

ਬਿਨਾ ਖੰਡੇ ਪਹੁਲ ਆਮ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਟਾ ਉਦਾਸੀ ਹਨ ਜੋ ਦਸ ਨਾਮ ਉਦਾਸੀ:- ਛੇਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀਦੇ ਚਾਰ ਧੂਣੇ: 7,9,10ਵੇਂ ਤਿਨ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀਆਂ ਦੇ ਛੇ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ਾਂ ਮਿਲਾ 10 ਨਾਮ ਉਦਾਸੀ (ਮਜੀਠੇ ਰੰਗੀ) ਸਾਧੂ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਦੀਖਕ ਹਨ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਰਹੇ, ਕੇਵਲ ਨਿਰਮਲੇ ਸਿੰਘ ਖੰਡੇ ਪਾਹੁਲੀ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਹੋਰ ਧਰਮੀਆਂ ਨੂੰ, ਜਾਂ ਸਹਜਧਾਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਿੰਘ ਸਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਬਿਨਾ ਖੜਗ, ਪਾਹੁਲ ਉਦਾਸੀ ਨਹੀ ਦੇ ਸਕਦੇ॥ ਨਿਰਮਲੇ ਸਿੰਘ ਸਾਧੂ ਸਾਰੇਆਂ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਦੀਖਕ ਹਨ॥ [188]

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀਆਂ ਨੇ ਆਪ ਗੁਰੂਸਿਖ ਪੰਥ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਰਚਿਆ

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦੇ ਭਾਰਤ ਅਨੇਕ ਪਹਿਲੇ ਜੁਗਾਂ ਦੇ ਵਰਣ-ਆਸ਼੍ਰਮ-ਅਧਰਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਸਮੈ ਸਮੈ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਛਾਂਟੇ ਜੋ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਪੰਥ ਮਹਿਲ ਥੰਮਾਂ ਦੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਬਣੇ ਕਿ ਓਹ ਸਾਂਝੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਅਰਥ ਪ੍ਰਚਾਰਣ, ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਇਤਿਹਾਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਪਿਛੇ ਕਾਫੀ ਦੇ ਆਏ ਜੋ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਚਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਥਾਪੇ ਸਨ॥

---

187. *The Sikh Religion*.Vol. I. Intro: p.lii. Macauliffe(1880-1910-13)true covert Founder of "Sikh Religious" *Sigh Sabhä* Movement" spread Brit west educated Pañjäb neo-Sikh preachers. On the other hand, could not overlook evident living history dubiously stated "There are two great divisions of Sikhs, the *Sahijdhäris* and *Singhs*...In the *Singhs* are included the *Nirmaläs* and *Nihangs*, the *Sahijdhäris* include the *Udäsis*..."He"dubious" mischievously purports already the SCHISM existed.Yet,last Holy Guru left the Singh's Founding Fort Keshgarh incharge of Udäsi Monk Bhäd' Gubax:as no Home-front's without a (Singhs) forefront! Bible John XIV did not ORD Jesus say"2.In my father's house are many mansions:if it were not so,I would have told you".From Indian castes so Gurus selected preachers as "Unity in diversity". Also Jesus said: Matt: XII: 25 "Every kingdom divided against itself is brought to desolation;and every city or house divided against itself shall not stand:" cf.li Infact Macauliffe" covertly 1883 "Schism of *"Singh Sabha* (Movement)".

188. ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਰੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ(੧੮੭੩-੪੫-੬੭ ਈਸ੍ਵੀ) ਦਾ ਧਰਮ ਧ੍ਵਜਾ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿੱਚ ਨਿਰਮਲ ਪੰਚੈਤੀ ਅਖਾੜਾ ਥਾਪਣਦੀ ਉਸਕਾਲਦੀ ਤਸਵੀਰ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ.ਓ.ਪੰ. ੫੭:੮=" ਹਰਿ ਕਾ ਮੰਦਰੁ ਸੋਹਣਾ ਕੀਆ ਕਰਣੈਹਾਰਿ ॥ ਰਵਿ ਸਸਿ ਦੀਪ ਅਨੂਪ ਜੋਤਿ ਤ੍ਰਿਭਵਣਿ ਜੋਤਿ ਅਪਾਰ ॥ ਹਾਟ ਪਟਣ ਗੜ ਕੋਠੜੀ, ਸਚੁ ਸਉਦਾ ਵਾਪਾਰ..."॥ ਅ. ਪੰਨੇ: ੫੮.੭;੨੭:੧੪; ੨੮:੧੨; ੩੨:੭;੬੪:੧;* ੫੯੦:੭;੧੩੬੫:੮,੧੧;੧੪੦੯:੬ ਆਦਿ॥ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਵਾਰ: ੧।੪੫।੪॥ਆਦਿ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕੀ ਘਰ ਇੱਕ ਕੰਧ ਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਘਟੋ ਘਟ ਤਿੰਨ, ਨਹੀਂ ਚਾਰ ਦਿਵਾਰਾਂ ਜਰੂਰੀ ਹਨ, ਜਾਂ ਓਹ ਕੋਟ ਚੱਕ੍ ਰੂਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਕੋਟ ਗੜ੍ਹ ਮਹਿਲ ਅੰਦਰ ਦਿਵਾਨਖਾਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਓਹ ਮਹਿਲ ਇੱਕ ਥੰਮ੍ਹ ਉੱਤੇ ਛੱਤ ਨਹੀਂ ਖੜੀ ਹੋ ਕਦੀ; ਉਸ ਲਈ ਵੀ ਅਨੇਕ ਥੰਮ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਹੀ ਮਹਾਨ ਛੱਤ ਖੜੀ ਰਹਿਣੀ ਸੰਭਵ ਹੈ॥

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਰਮ ਗੜ ਦੇ ਇੱਕ ਥਾਪਕ ਰੱਖਕ/ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਕਦੀ ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਈਸਾ ਮਸੀਹ ਦੇ ਬਾਰਾਂ (12) ਅਪੋਸਲ ਸਨ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਭਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਨੇ ਅੱਠ (8) ਮੰਜੀਦਾਰ ਥਾਪੇ॥ ਐਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ: ਛੇਵੇਂ ਸ਼ੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੇ ਬਾਬਾ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਦੀ ਵਿਨਮ੍ ਬੇਨਤੀ ਪਰਵਾਨ ਕਰ ਬੜੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਗੁਰਦਿਤਾ ਜੀ ਜੋ ਸੱਤਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਦੇ ਪਿਤਾ ਸਨ ਉਦਾਸੀ ਪਦਵੀ ਬਾਬਾ (Patriarch) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਾਈ॥ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਕ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੋਂ ਓਦੋਂ ਕਾਲ ਤਕ ਪਰਾਇ-ਲੁਪਤ ਉਦਾਸੀ-ਸਿੱਖ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਥੀ ਜੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਸੀਸਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਓਹੀ ਛੇਵੇਂ ਤੋਂ ਦਸਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ ਤੋਂ ਚਾਰ ਧੂਣੇ ਤੇ ਛੇ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ਾਂ, ਦਸ ਨਾਮ ਉਦਾਸੀ ਸਿੱਖ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਥਾਪੀ॥[189] ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ,7, 9 ਤੇ 10ਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਦੇ ਭਾਈ ਕਨ੍ਹਈਆ (ਸੇਵਾ ਪੰਥੀ) ਹਨ॥

1686 ਈਸ੍ਵੀ ਵਿੱਚ 15 ਸੰਤ ਸਿੱਖ ਕਾਸ਼ੀ ਵਿਦਿਆ ਪੁਰਸਕਾਰ/ਵਜ਼ੀਫੇ ਤੇ ਭੇਜੇ ਅੱਗੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਰਥਕਾਰ ਨਿਰਮਲੇ ਸਿੱਖ-ਸਿੰਘ ਸੰਤ-ਗਿਆਨੀ ਟਕਸਾਲੀ ਵਿਦਵਾਨ ਹਨ॥ ਇਸ

189. ਦਸ਼ ਨਾਮ ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਾਕ ਦੇਵਜੀਦੇ(ਕੇਵਲ ਬਾਬਾ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦਜੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ!) ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ੯੯੨:੧੭:- "ਊਪਰਿ ਗਗਨੁ,ਗਗਨ ਪਰਿ ਗੋਰਖੁ,ਤਾਕਾ ਅਗਮੁ ਗੁਰੂ ਪੁਨਿ ਵਾਸੀ ॥ ਗੁਰਬਚਨੀ ਬਾਹਰਿ-ਘਰਿ ਏਕੋ: ਨਾਨਕੁ ਭਇਆ ਉਦਾਸੀ॥੫॥੧੧॥"
ਜੇ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀਦੇ ਬੜੇ ਪੁਤ੍ਰ ਬਾਬਾ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦਜੀ ਹਨ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਹੋਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਚੌਥੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਤੋਂ ਖਿਮਾ ਮੰਗੀ,ਸ਼੍ਰੀਗੁਗ੍ਰੰਜੀ.ਪੰ:੩੦੭:੧੩-੧੯। ਫੇਰ ਪੰਜਵੇ ਅਤੇ ਛਟੇ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਛਟੇ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂਜੀਤੋਂ ਦੀਨਤਾ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੁਪਿਤਾਜੀ ਦੇ ਵਰ ਪੂਰਤੀ ਕਰਣੀ ਨਾਂ ਮੰਗਦੇ ਅੱਜ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਕਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੁਸਿਖ ਉਦਾਸੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਜਾਣਨੀ ਸੀ? ਅਰਥਾਤ॥ ਦਸ ਨਾਮ ਉਦਾਸੀ ਅਤਿ ਸੰਖੇਪ ਨਾਲ ਇਹ:-
੧. ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਾਕ ਦੇਵ ੨. ਬੜੇ ਸ਼ਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਬਾਬਾ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦਜੀ (੧ ਬਾਬਾ=Ist Patriarch) ੩. ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬਜੀ ਦੇ ੪. ਬੜੇ ਸ਼ਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ (੨ ਬਾਬਾ ਉਪਾਧੀ) ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਸ਼੍ਰੀ ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਜੀਦੀ"ਪੋਥੀ:ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਮਨਣੀ" ਚਾਰ ਧੂਣੇ ਛੇ ਬਖਸ਼ੀਸਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ: ਚਾਰ ਧੂਣੇ:-੧.ਧੂਣਾ ਬਾਲ੍ਹ ਹਸਨਾ; ੨. ਧੂਣਾ ਅਲਮਸਤ; ੩.ਧੂਣਾ ਫੂਲ ਸ਼ਾਹ ਤੇ, ੪. ਧੂਣਾ ਗੋਂਦਾ/ਗੋਂਵਿਦਾ ਜੀ ਕਰਣੀ ਸ਼ਾਧੂ 6.ਛੈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੀਆਂ ਬਖਸ਼ੀਸਾਂ:-(ਪਹਿਲਾਂ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਾਧੂ ਕੇਸ਼ਾਧਾਰੀ, ਮਜੀਠਾਰੰਗ ਚੋਲਾ, ਕਾਲੀਸੇਲੀ,ਉਚੀ ਟੋਪੀਹੈ,ਰਖਦੇ ਹਨ--ਹੁਣ ਕਿਤ ਕਈ ਰੂਪੀ ਹਨ
7. ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼- ੧ :- ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਾਧੂ: ਸੁਥਰਾ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸੁਥਰੇਸ਼ਾਹੀ
੨:- ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਾਧੂ: ਸੰਗਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੰਗਤ ਸਾਹਿਬੀਏ
੩:- ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਾਧੂ: ਭਗਤ ਭਗਵਾਨ ਦੇ ਭਗਤ-ਭਗਵਾਨੀਏ
੮* ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬਜੀ ਤਕ ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਦੇ ਰਾਘਵ ਦਾਸ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦਾ ਉਦਾਸੀ ਪੰਥ ਲਿਖਿਆਹੈ: ਭਗਤ ਮਾਲਾ,ਰਾਜਸਥਾਨ ਯੂਨੀ: ਜੋਧਪੁਰ
੯. ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬਜੀਦੀ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ੪:- ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਾਧੂ: ਮੀਹਾਂ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਮੀਹਾਂਸ਼ਾਹੀ
੧੦. ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘਜੀ ਦੀ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ੫ :-ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਾਧੂ: ਜੀਤ ਮੱਲ(6ਵੇਂ ਗੁਰੂ ਪੁਤ੍ਰੀ ਬੀਬੀ ਵੀਰੋ ਪਤੀ) ਦੇ ਜੀਤ ਮੱਲੀਏ
੬:- ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਾਧੂ: ਬਖਤ ਮੱਲ ਦੇ ਬਖਤ ਮਲੀਏ ਅਤੇ+ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਾਧੂ:ਸੰਗਤ ਸਾਹਿਬ ਦੁੱਵਾਰ ਬਖਸ਼ੇ+ਉਪ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ: ਗਿਆਨੀ ਗਜਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੇ ਤ੍ਵਾਰੀਖ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਥਾ ਦੀ ਜਰੀਕਤ ਮੋਕਾਲਫ ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ, ਆਪ ਪਹਿਲਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ, ਫੇਰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਸਾਈ ਅੰਜੀਲ ਕਿਤਾਬ ਅਧਾਰਤ ਰਾਜ-ਧਰਮ ਨੀਤੀ ਰਾਹੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿੱਚ ਫੈਲੀ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਲਤਨਤ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਵਿੱਚਕਾਰ ਫਾੜ ਨੀਤੀ ਚਲਾਈ, ਜਥਾ:- ਤਿਨ ਜਹੂਦੀਆਂ ਦੇ, ਸੌ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਇਸਾਈਆਂ ਦੇ, ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਬਹੱਤਰ (72) ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਮਿਲਮਿਲੇਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ: ਸੁੰਨੀ ਤੇ ਸ਼ੀਅੱਹ ਫਿਰਕੇ 'ਚ ਆਪਣੀ ਇੰਜੀਲ ਕਿਤਾਬ ਆਇਤ ਅਧਾਰਾਂ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਤੇ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਤਿਨੇ ਦੀਨ-ਇਮਾਨਾਂ ਦੇ ਸ਼ਰੀਅਤ (ਕਰਮ ਕਾਂਡ: Dogma) ਅਧਾਰਾਂ ਉਤੇ ਮੁਲਕ, ਲੋਕ ਵੰਡੇ ਜਾਣ॥ ਐਸੀ ਨੀਤੀ ਕਾਰਨ ਅੱਜ ਤਕ ਯੋਰਪ ਦੇ ਮੁਲਕ ਲੜਦੇ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ; ਤੇ ਹਰੇਕ ਮੁਲਕ ਵਿੱਚ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਆਪਣੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਸਫਲ ਕਰਦੇ ਰਹੇ॥ ਗੁਰਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਵੀ ਓਹੀ ਵੰਡ ਨੀਤੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਰਾਜ ਨੀਤੀ ਫੈਲਾਵਟ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝੀ॥ ਇਸੇ ਨੀਤੀ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਵਖਰੀ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਲਾਹੌਰ ਕੈਮ ਕਰ, ਨਵੇਂ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਰਚ ਅੰਦੋਲਨ ਚਲਾ ਸਾਰੇ ਗੁਰੁਸਿਖ ਪੰਥ ਨੂੰ ਜਮਹੂਰਿਅਤ ਰਾਜ ਦੇਣ ਬਹਾਨੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੇ ਮਤੋਹਤ ਕਰ ਲਿਆ॥

ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਇਸਾਈ ਮਜ਼ਹਬੀ ਗਿਆਨ 'ਚ ਦਰਸ਼ਨ ਤਰਕ ਗਿਆਨ

(Indo(*Skt*)Greek *gnosis* Phil) ਨਿਖੇਧ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਅਕਲ, ਬੁਧੀ ਰਾਹੀਂ ਆਗਮ-ਨਿਗਮ ਤਰਕ ਉਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ॥ ਪਰ ਇਸਾਈਆਂ ਦੀ ਅੰਜੀਲ ਨੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦੀ ਹਦੈਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਇਪੀਕੁਰੀਅਨ ਅਤੇ ਸਟੋਇਕ ਫਿਲੋਸਿਫੀ ਆਦਿਆਂ ਨਾਲ, ਇਸਾਈ ਪ੍ਰਚਾਰਕ: ਸੰਤ ਪੀਟਰ ਤੇ ਪਾਲ ਦੀਆਂ ਗੋਸਟਾਂ ਹੋਈਆ ਸਨ ਸੰਤ ਪਾਲ ਦੇ ਨਵੇਂ ਇੰਜੀਲ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:-

ਖਬਰਦਾਰ, ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਤੁਹਾਨੂੰ(ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ-ਯੂਨਾਨੀ ਗਿਆਨ ((Indo(*Skt*) Greek *gnosis*), ਫਿਲਾਸਫੀ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਤਰਕ ਰਾਹੀ ਫਜ਼ੂਲ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਲੋਗਾਂ ਦੇ ਧੋਖੇ, ਅਤੇ ਰਿਵਾਜਾਂ ਰਾਹੀਂ ਖਰਾਬ ਨਾ ਕਰੇ, ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਹਾਰਾਂ ਪਿੱਛੇ ਨਾ ਤੋਰਣ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮਸੀਹ(ਪੈਗੰਬਰ) ਪਿਛੇ ਨਾ ਚਲੋ॥ ਅ.190

---

190. ੳ. ਤੌਰੇਤ OT:Genesis:XI:6-9.;OT.Exodus:VI.3.Exodus:XX.1(TEN COMMANDMENTS)17:- 5.Though shalt not bow down thyself to them, nor serve them: for I the Lord thy God am (YAWY) a jealous God, visiting the iniquity of the fathers upon the fourth generation of them that hate me" Ibid: NT.Gospel:St. Matthew :XI (Lord Jesus continued):-"33.But whosoever shall deny me before men,him will I also deny before my Father which is in heaven ...34.Think not that I am come to send peace on earth:I come not to send peace,but a sword 35.For I am come to set a man at variance against his father, and the daughter against her mother, and the daughter in law against her mother in law.
36.And a man's foes shall be they of his own household" ਓਹੋ ! ਕੀ ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਧਰਮ ਸੋਨੋ-ਥੀਇਸਮ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ?
ਏ. ਪੂਨ ਅੰਜੀਲ:-Holy Bible NT.s)Acts:17:18-23 h)Ibid.Apistle St.Paul to the Colossians: "II:8.Beware lest any man spoil you through gnosis(PHILOSOPHY)and vain deceit,after the tradition of men,after the sacraments of the world,and not after Christ."

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਚਾਰ ਉਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਥਾਂ ਰੱਬ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ'ਚ ਦਖਲ(Theology)ਤੇ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਉਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਸਬਦ ਸੰਖੇਪ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਪੰਥ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤਰਕ-ਦਰਸ਼ਨ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨ ਲਈ ਮੁੱਖ ਆਧਾਰ ਤੇ ਕਰਮ-ਧਰਮ ਦੀ ਗੌਣਤਾ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂ ਜੀਦੇ ਅਨੇਕ ਹਿੰਦੂ-ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੂਜੇ ਭਾਉ (ਦ੍ਵੈਤ ਵਾਦੀ) ਫਿਰਕੇਆਂ ਸੰਬੰਧੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਹਨ:-'1'ਬ੍ਰਹਮ/ਅੱਲਾਹ ਦੇ ਅਸਲ ਗਿਆਨ/ਮਾਅਰਫਤ ਦਾ ਹਕੀਕਤ(ਅਨੁਭਵ) ਬਿਨਾ ਕੇਵਲ ਕਰਮ ਧਰਮ (ਸ਼ਰੀਯਤ) ਰਾਹੀਂ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ/ਅੱਲਾਹ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦੇ॥ ਸੋ ਇਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਹਿੰਦੂ ਦ੍ਵੈਤਵਾਦੀ ਸਮਝਾਏ: ਕਰਮ-ਧਰਮ ਪਾਖੰਡ ਜੋ ਦੀਸਹਿ,ਤਿਨ ਜਮੁ ਜਾਗਾਤੀ ਲੂਟੈ...; ਤੇ ਸਾਰੇ ਦੂਈਆਂ ਲਈ: ਮੁਸਲਮਾਨਾ ਸਿਫਤਿ ਸਰੀਅਤਿ ਪੜਿ ਪੜਿ ਕਰਹਿ ਬੀਚਾਰੁ॥ ਬੰਦੇਂ ਸੇ ਜਿ ਪਵਹਿ ਵਿਚਿ ਬੰਦੀ ਵੇਖਣ ਕਉ ਦੀਦਾਰੁ॥ ਹਿੰਦੂ ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹਨਿ ਦਰਸਨਿ ਰੂਪਿ ਅਪਾਰੁ॥ ਤੀਰਥਿ ਨਾਵਹਿ ਅਰਚਾ ਪੂਜਾ ਅਗਰ ਵਾਸੁ ਬਹ-ਕਾਰੁ... ॥ ਅ191

ਇਸਤ੍ਰਾਂ ਆਦਿ-ਅੰਤ ਦਸੋ(10) ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂਜੀਦਾ ਸਿੱਧਾਂਤ ਗੌਣ ਫੋਕਟ ਕਰਮ ਸ੍ਰੁਵੱਤ੍ਰ ਲਿਖੇ ਹਨ; ਕੇਵਲ ਮੁੱਖ ਤਾਤਪਰਜ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ-ਨਿਰਵਾਣ ਪਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਸਾਰੇ ਪੁਰਾਣੇ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਸਿੰਘ ਅਨੇਕ ਸੌ ਸਾਖੀ ਆਦੀ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਤੋਂ ਲਿਤੇ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਦੀ ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂਜੀ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਖੜਗ ਪਹੁਲ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੀਖ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ-ਸਿੱਖ-ਸਿੰਘ ਜ਼ਰੂਰੀ ਯਾਦ ਰਖਨ:-

ਦੋਹਿਰਾ॥ ਇਸ ਬਿਧਿ ਪੰਚਹੁੰ ਸਿੰਘਕੋਂ ਖੰਡੇ ਪਾਹੁਲ ਦੀਨਿ ।
ਬਾਹਿਰ ਭੇਖ, ਉਰ ਗਜਾਨ ਦੇ, ਅਪਨੇ ਸਮ ਸੋ ਕੀਨਿ॥" 192

ਸ਼੍ਰੀ ਦਸ਼ਮ ਜਗਦਗੁਰੂਜੀ ਨੇ ਪੰਜ-ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਭੇਖ ਦੇ ਆਪਣੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ: ਬਲਕੇ ਮੁੱਖ ਗੱਲ ਇਹ ਸੀ:- ਉਰ ਗਜਾਨ ਦੇ, ਅਪਨੇ ਸਮ, ਸੋ ਕੀਨਿ, ਦਾ ਭਾਵਾਰਥ ਹੈ :-ਪੰਜੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਮਨ(ਉਰ) 'ਚ ਅਧਿਆਤਮ ਕਰਮ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਂ ਨੂੰ ਅਪਨੇ ਸਮ ਬਣਾਯਾ: ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਬਚਨ ਹਨ- ਜਿਨੀ ਜਾਤਾ ਸੋ ਤਿਸ-ਹੀ ਜੇਹਾ; ਜਬ ਇਸਤੇ ਸਭ ਬਿਨਸੇ ਭਰਮਾ॥ ਭੇਦੁ ਨਾਹੀਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਾ॥ ਏ.193 ਪੰਜੇ

---

191. ਸ਼੍ਰੀ.ਗੁਗ੍ਰੰਜੀ.ਓ.ਪੰ:੭੪੭:੧੪; ਅ.ਪੰ.੪੬੫:੧੭-; ਬਾਕੀ ਦੇਖੋ:ਪੰਨੇ:-੩੮੦:੨;ਫੋਕਟ:੪੧੭:੧੮; ਪ੫੧:੩; ਫੋਕਟ:੮੩੬:੧੦;+੯੮੩:੧;੧੦੦੧:੧੧;੧੩੪੩:੮, ਅਦਿ॥ ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ੩੩ ਸਵੈਯੇ :੧੮-੨੧ ਆਦਿ॥

192. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ.੪ਪ:ਅੰਸੁ ੧੯॥ ਰਿਤੁ ੩, ਜਿਲਦ ੧੨; ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਤੀਰਥ ਸੰਗ੍ਰੈ ਪੰਨਾ.

193. ਪੁਨ੍ਹ.ਪੰਨੇ:੨੨੩:੯ ਮ:੧:ਅਧਿਆਤਮ ਕਰਮ ਕਰੇ ਤਾ ਸਾਚਾ ॥ ਮੁਕਤਿ ਭੇਦੁ ਕਿਆ ਜਾਣੈ ਕਾਚਾ?॥੧॥"; ਪੰ.੬੩੫:੯:ਸੁਣਿ! ਕਰਮਾ ਕਾਰੀ ॥ ਜਿਤੁ ਕਰਮਿ ਸੁਖੁ ਊਪਜੈ, ਭਾਈ! 'ਸੁ "ਆਤਮ ਤਤੁ" ਬੀਚਾਰੀ'॥ ਹਹਾਊ ॥..." ਦੇਖੋ ਭਗਵਦ ਗੀਤਾ:- ੨।੧੩॥ ਮ:੧: ਓ. ਪੰਨਾ:੯੩੧:੩ ...; ਅ. ਪੰਨੇ:- ੨੩੫: ੧੬; ੨੭੩:੧੩; ੨੭੪:੧।ਏ.ਪੰ.੫੫੬:੯ ॥ ਆਦਿ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਿਆਰੇ ਕਾਬਲ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਬਣਾਕੇ, ਫੇਰ ਹੀ ਆਪ ਖੰਡੇ ਪਾਹੁਲ ਲਿਤੀ॥ ਕੀ, ਗੁਰੁ-ਸਿਖ ਧਰਮ ਭੇਖ ਅਧਾਰੀ ਹੈ ਜਾਂ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨ ਅਧਾਰੀ?

ਪ੍ਰਾਇ ਲੁਪਤ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਭਾਰਤੀ ਗੁਰੁਗਮ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਜਾ ਪ੍ਰਥਾ: ਵਿਸ਼੍ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੇਣ

ਭਾਰਤੀ ਸਨਾਤਨੀ ਧਰਮੀ ਦਾ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਦੇ ਕਾਲ ਤਕ ਵੇਦ ਚੱਲੀ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨ ਗੁਰੁਗਮ ਬੀਜ ਨਾਸ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਦੁਰਲਭ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋ ਚੁਕਾਸੀ, ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਗੁਰੂ ਬਚਨ, ਮ:1: ਹਿੰਦੂ ਮੂਲੇ ਕੁਲੇ:ਅਖੁਟੀ ਜਾਂਹੀ;

ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ॥ਆਪੁ ਵੀਚਾਰੈ ਸੁ ਪਰਖੇ ਹੀਰਾ॥ ਏਕ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਤਾਰੇ ਗੁਰ ਪੂਰਾ॥ ਗੁਰੁ ਮਾਨੈ ਮਨ ਤੇ ਮਨੁ ਧੀਰਾ॥ ਐਸਾ ਸਾਹੁ ਸਰਾਫੀ ਕਰੈ॥ ਸਾਚੀ ਨਦਰਿ ਏਕ ਲਿਵ ਤਰੈ॥ ਪਰ ਦੁਰਲਭ ਗਿਆਨੀ ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ, ਕਬੀਰ ਜੀਆਂ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਕਹਿਆ: ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਹੀਰਾ ਅਸ ਦੇਖਿਓ ਜਗ ਮਹ ਰਹਾ ਸਮਾਈ॥ ਗੁਪਤਾ ਹੀਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਭਇਓ ਜਬ, ਗੁਰਗਮ ਦੀਆ ਦਿਖਾਈ[ਏ.194]॥ ਇਸ ਤੋਂ ਗੱਲ ਸਾਫ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਬੀਜ ਨਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਯਾ॥

ਰਾਜ ਪਟਿਆਲਾ ਤੇ ਪੈਪਸੂ ਰਾਜ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਲੀਨਤਾ ਪਿੱਛੋਂ ਸੰਤ ਚਨਣ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੈਜ਼ਿਡੰਟ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਕਮੇਟੀ,ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਸੰਤ ਫਤ੍ਹੇ ਸਿੰਘ ਦੋਨਾ ਨੇ ਦਮਦਮਾ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਕਾਸ਼ੀ ਮਹਤਾ ਨਾ ਸਮਝ ਤਖਤ ਵਿਦਜਾ ਕੇਂਦ੍ਰ ਦੀ ਥਾਂ : ਜੁਧ ਕੇਂਦ੍ਰ ਏਲਾਨ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਹੈ। ਇਸ ਲੇਖਕ ਨੇ ਦੋਨੋ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਮਝਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ ਕੀਤੀ, ਕਿ ਇਸਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਣ ਨਾਲ ਧਰਮ ਦੇ ਦੋ ਅਪਰਾਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ:-

1. ਤਖਤ ਇਲਾਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਹੁਕਮ ਅਦੂਲੀ ਹੈ॥
2. ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਕਾਸ਼ੀ ਵਿਦਿਯਾ ਪੀਠ(Holy *Gurü*'s Seminary) ਥਾਪੀ ਕਿ ਗੁਰੁਗਮ ਟਕਸਾਲੀ ਵਿੱਦਿਆਂ ਪਰਪਾਟੀ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ, ਅਤੇ ਗੌਣ ਟਕਸਾਲਾਂ ਚਲਾਈਆਂ ਜਾਣ॥ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਓਥੋਂ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀ, ਗਿਆਨੀ, ਰਾਗੀ ਆਦਿਆਂ ਨੂੰ ਬੀ.ਏ., ਐਮ.ਏ., ਪੀਐਚ.ਡੀ. ਦੇ ਧੁਰੰਦਰ ਵਿਦਵਾਨ ਬਣਾਕੇ ਸਾਰੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇਆਂ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਅਤੇ ਗੁਰੁਸਿਖੀ ਫੈਲਾਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਚ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਤੇ ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟ੍ਰੀ ਪਧਰ ਤੇ ਉਦਮ ਕਰਦੇ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝ ਨਹੀ ਆਈ: ਗੁਰੁ ਕਾਸ਼ੀ ਵਿਦਿਆ ਪੀਠ (Spiritual Seminary) ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ ਅਤੇ ਤਖਤ(Temporal Throne) ਜੁਧ ਕੇਂਦ੍ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਐਸਾ ਨਾਮ ਰੱਖਣ ਤੇ ਪੁਕਾਰਨ 'ਚ ਬਹੁਤ ਫਰਕ ਹੈ॥ ਫੇਰ ਵੀ ਬੁਹੁਤ ਸਮਝਾਂਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਥੋਡੇ ਰਾਜ ਬਲ, ਧਨ (ਤਨਖਾਹ) ਬਲ ਆਦਿਆਂ ਕਾਰਣ ਸਾਰੇ ਮੰਨਣਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਮੂਲ ਨੂੰ ਨਾ ਬਗਾੜੋ ਪਰ ਦੋਨੋ ਹੀ ਗਲਾਂ ਨਾ ਮੰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ: ਪੈਪਸੂ (ਇਤਹਾਸਿਕ ਅਖੀਰਲਾ ਸਮਗ੍ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਮਿਸਲ ਰਾਜ) ਖਤਮ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ; ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਕਾਸ਼ੀ ਸੰਬੰਧੀ ਦੋਨੋਂ ਮੂੰਹ ਦੇ ਬਹੁਤ ਮਿਠੇ ਰਹੇ, ਪਰ ਕਰੀ ਆਪਣੀ ਮਨਮਤ॥

---

194. ਪੁਨ੍ਹੈ.ਉ.ਪੰ.ਪਪਏ:੯। ਉ.ਪੰ.੪੧੩:੧੬। ਉ.ਪੰ. ੪੮੩:੧੬।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਐਸੀ ਹਕੀਕਤ ਪਟਿਆਲਾ ਰਾਜ ਭਾਗ ਦਾ ਈਸ੍ਵੀ 1947-8 ਤਕ, ਤੇ ਪੈਪਸੂ ਰਾਜ 'ਚ ਪੁਰਾਣੀ ਅਟੂਟ ਰਹੁਰੀਤ ਆਪਣੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਚਲਦੀ ਰਹੀ॥ ਉਸ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵੀ ਵਾਕੇ ਆਪਣੇ ਸ੍ਹਾਮਣੇ ਦਮਦਮੇ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਜਿੱਦੀ ਮਹੰਤ ਸਾਥ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਸਰਦਾਰ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਪੁਰ(ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੋਨੋਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਟਿਆਲਾ ਤੇ ਰਾਜੇ ਫਰੀਦਕੋਟ ਪਰਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਘਣੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਹੈ) ਕੋਲ ਦੋਨੋ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬੁਰਜ ਸਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪੈਪਸੂ ਪਿਛੋਂ 1967-8 ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੰਟ ਸੰਤ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾ ਦਿਤਾ॥ ਪਟਿਆਲੇ ਰਾਜਕੀਯ ਦਮਦਮਾ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕਾਸ਼ੀ ਮੁੱਖਜ-ਟਕਸਾਲੀ ਅਣਟੂਟ ਕੁਰਸੀ ਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸਾਰੇ ਨਿਰਮਲੇ ਸ਼ਾਖ ਮਹੰਤ, ਸੰਤ, ਗਿਆਨੀ ਪਟਿਆਲਾ ਰਾਜ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਲੜੀਦਾਰ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਜੋ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘਜੀ ਆਪ ਦਮਦਮਾ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਕਾਸ਼ੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਮੁੱਖਜ--ਟਕਸਾਲੀ ਥਾਪ ਦੇ ਅਟੂਟ ਰਾਜਗੁਰੁ ਧਰਮ ਮੰਤ੍ਰੀ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਧੀਨ ਰਾਜ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਤੇ ਰਾਜ ਥਾਪੇ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਸਨ। ਓਨ੍ਹਾ ਤੋਂ ਹੀ ਸਾਰੇ ਰਾਜ ਵੰਸ਼ੀ ਮਹਾਰਾਜੇ, ਰਾਜਕੁਮਾਰ/ਰਾਜਕੁਮਾਰੀਆਂ ਸਾਰੇਆਂ ਨੇ ਅਟੂਟ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਵਿਦਜਾ ਸੰਨ 1970 ਤਕ ਸਿਖੀ, ਜਿਨਾਂ 'ਚੋਂ ਇਹ ਲੇਖਕ ਵੀ ਸੀ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਕਾਸ਼ੀ ਮੁੱਖ ਟਕਸਾਲ ਕ੍ਰਮ ਵਿਦਜਾ ਪਰਨਾਲੀ ਪਟਿਆਲਾ ਰਾਜ ਰਾਹੀ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ॥

ਇਹ ਦਸ ਟੀਕਾ ਟਿਪਣੀਆਂ ਸੰਗ੍ਰਹ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਲੰਬਾ ਪਿਛੋਕੜ ਹੈ॥ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਰੂੜੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਭਾਖਾ ਪਾਠ ਕੋਸ਼ ਬਿਨਾ ਮੂਲ ਟੀਕੇ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਅਰਥ ਸਮਝਣੇ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹਨ॥ ਪੁਰਾਣੇ ਵੇਦ,ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ, ਅਪਭ੍ਰੰਸ਼, ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ, ਪੁਰਾਣੀ ਦੇਸੀ ਪ੍ਰਾਂਤੀ ਰੂੜੀ ਭਾਖਾ ਕੋਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ। ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਭਾ ਰਾਜਗੁਰੁ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ 'ਚ ਲਿਖਿਆ, ਬਿਨਾ ਪਟਿਆਲੇ ਨੈਬ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹੰਤ ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਪੰ.ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮ(ਦੇ ਅਨੇਕ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ,ਫਾਰਸੀ,ਅਰਬੀ, ਭਾਰਤੀ ਰੂੜੀ ਭਾਖਾ ਕੋਸ਼ ਰਾਜ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਹਨ...ਤੋਂ ਬਣਾਏ ਗੁਰੁਗਿਰਾਰਥ ਕੋਸ਼ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਸ਼ਬਦ ਸਾਗਰ ਦੀ) ਮਦਦ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਸਨ॥ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਸਰਵੇਖਣ ਲਈ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖੇ ਸੰਖੇਪ ਵਰਣਨ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਪੰਥਦੇ ਸੰਪੂਰਣ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਟੀਕਾ ਸੰਗ੍ਰਹ ਕੀਤਾ॥

ਆਦਿ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਗੁਰੁਗਮ ਸਿਖਿਆ ਵਿਧਾਨ

ਉਥਾਨਕਾ ਦਾ ਉਪਕ੍ਰਮ

ਪੰਚਮ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵਜੀ ਦੀ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ੀ ਕੁੰਜੀ ਵਾਰ ਬਾਣੀ ਪ੍ਰਮਾਨ:-

ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਦੇ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਟਿੱਕਾ ਉਪਾਧਿਤ ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ ਜੀ ਤੋਂ ਸਿੱਖੇ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ (ਚਾਰ) ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਦੇਵਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਲਿਖੇ ਲੇਖ:-

ਨਮਸਕਾਰ ਗੁਰਦੇਵ ਕੋ ਸਤਿਨਾਮੁ ਜਿਸ (ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਤਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀਨੇ ਦਿਵਜ) ਮੰਤ੍ਰ ਸੁਨਾਯਾ॥ ਭਵਜਲ-ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਕੇ, ਮੁਕਤਿ ਪਦਾਰਥ-ਮਾਂਹਿ ਸਮਾਯਾ॥ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਭਉ ਕੱਟਿਆ, ਸੰਸਾ ਰੋਗ ਵਿਜੋਗ ਮਿਟਾਯਾ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀਦਾ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਉਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹਰੇਕ ਸਿੱਖ ਜ਼ਰੂਰੀ [illegible]

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ੴ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਰਣ-ਕਾਰਣ ਅਕਾਲ-ਪੁਰਖ ਦੇ ਨਿਰਗੁਣ-ਸਗੁਣ ਮੁੱਖ ਤਿਨ (3) ਰੂਪ ਹਨ:-

1. ਨਿਰਾਕਾਰ ਨਿਰਗੁਣ ਵਿਆਪਕ ਅਛੇਦ ਅਭੇਦ ਸ਼ੁੱਧ ਸ੍ਵਰਪ;
2. ਨਿਰਾਕਾਰ ਸਗੁਣ ਵਿਆਪਕ ਅਛੇਦ ਅਭੇਦ ਮਾਯਾ/ਸ਼ਕਤੀ-ਸਬਲ[ਅ.195] ਸ੍ਵਰੂਪ, ਅਤੇ ;
3. ਸਾਕਾਰ ਸਗੁਣ ਵਿਆਪਕ ਅਛੇਦ ਭੇਦਾਭੇਦ ਵਿਸ਼੍ਵ/ਈਸ਼ਾਵਤਾਰ/ਕਾਰਕ ਪੁਰਖ ਸ੍ਵਰੂਪ॥ [196]

ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਅਧਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀਦੇ ਛੰਦ 344 'ਚ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਵਜਾਪਕ 1.ਨਿਰਾਕਾਰ,ਨਿਰਗੁਣ ਅਛੇਦ ਅਭੇਦ ਸ੍ਵਰੂਪ ਇਹ ਹੈ: ਨਿਰੰਕਾਰ ਨਿਰਾਧਾਰ ਨਿਰਾਹਾਰ ਨਿਰਬਿਕਾਰ,ਅਜੋਨੀ ਅਕਾਲ ਅਪਰੰਪਰ ਅਭੇਵਹੈ। ਨਿਰਮੋਹ ਨਿਰਬੈਰ ਨਿਰਲੇਪ ਨਿਰਦੋਖ ਨਿਰਭੈ,ਨਿਰੰਜਨ ਪਰਮ ਅਤੇਵ ਹੈ॥ ਅਬਿਗਤਿ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਅਗਾਧਿ ਬੋਧਿ, ਅਚੁਤ ਅਲਖ ਅਤਿਅਛਲ ਅਚੇਵਹੈ। ਬਿਸਮੈ ਬਿਸਮ, ਅਸਚਰਜੈ-ਅਸਚਰਜਮੈ, ਅਦਭੁਤ ਪਰਮ ਅਦਭੁਤ ਗੁਰਦੇਵ ਹੈ॥

ਚਲਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਵਿਆਪਕ ਅਛੇਦ ਭੇਦਾਭੇਦ ਸ੍ਵਰੂਪ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸਾਕਾਰ, ਸਗੁਣ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਛੰਦ 345 ਚਾਨਣ ਪਾਂਦਾ ਹੈ:

ਕਾਰਤਕ ਮਾਸ ਰੁਤਿ ਸਰਦ ਪੂਰਨਮਾਸੀ, ਆਠ ਜਾਮ ਸਾਠਿ ਘਰੀ ਆਜੁ ਤੇਰੀ ਬਾਰੀ ਹੈ। ਅਉਸਰ ਅਭੀਚ ਬਹੁ-ਨਾਇਕ ਕੀ ਨਾਇਕਾ ਹੁਇ, ਰੂਪ ਗੁਨ ਜੋਬਨ ਸਿੰਗਾਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ॥ ਚਾਤਿਰ ਚਤੁਰ ਪਾਠ,ਸੇਵਕ ਸਹੇਲੀ ਸਾਠਿ,ਸੰਪਦਾ ਸਮਗ੍ਰੀ ਸੁਖ ਸਹਜ ਸਚਾਰੀ ਹੈ॥ ਸੁੰਦਰ ਮੰਦਰ ਸੁਭ ਲਗਨ ਸੰਜੋਗ ਭੋਗ, ਜੀਵਨ ਜਨਮ ਧੰਨਿ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪਿਆਰੀ ਹੈ ॥345॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਤਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਦਾ ਵਿਸ਼੍ਵਧਰਮ ਥਾਪਣਾ ਵਰਣਨ:-

ਸੁਣੀ ਪੁਕਾਰ ਦਾਤਾਰ ਪ੍ਰਭ; ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਜਗਮਾਂਹਿੰ ਪਠਾਯਾ॥...ਕਲਿਜੁਗ ਬਾਬੇ ਤਾਰਿਆ, ਸੱਤਨਾਮ ਪੜ੍ਹਮੰਤ੍ਰ ਸੁਣਾਯਾ॥ ਕਲਿਤਾਰਣ ਗੁਰਨਾਨਕ ਆਯਾ॥ 23॥

ਅੱਗੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਲਿਖਿਆ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਦੀ ਆਗਿਆ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼੍ਵ-ਧਰਮਾਂ 'ਚ ਏਕਤਾ ਦਿਖੌਂਣ ਲਈ ਦਿਗਵਿਜੈ ਲਈ ਨਿਕਲੇ:

ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਬੇ ਪਾਯਾ ਬਖਸ਼ ਦਰ,ਪਿਛੋਂ ਦੇ ਫਿਰ ਘਾਲ ਕਮਾਈ॥...ਬਾਬਾ ਦੇਖੇ ਧਿਆਨ ਧਰ, ਜਲਤੀ ਸਭ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦਿਸ ਆਈ॥ ...ਬਾਝਹੁ ਗੁਰੂ ਗੁਬਾਰਹੈ, ਹੈ ਹੈ ਕਰਦੀ

---

195. ਪੁਨੈ.ਓ.ਵਾਰ ੧।੧।੧-ਞ॥ ਸ਼੍ਰੀਗੁਗ੍ਰੰਜੀ.ਅ.ਪੰਨਾ. ਪ੧:੨; ੨੭੬:੧੮; ੮੮ਪ:੬; ੮੮੬:੧੬: ੮੬੪:੧੪...।ਏ.ਪੰਨਾ.੧੦੮੨:੧-੨॥ ਆਦਿ॥

196. ਪੁਨ੍ਹ:ਪੰਨਾ. ਪ੮੩:ਪ= "...ਸਤਿਗੁਰਿ ਕਾਰਕੁਨੀ ਦੀਈ; ਅਤੇ "ਅਉਤਾਰ" ਪੰਨੇ:-"...ਅਉਤਰਿਆ ਅਉਤਾਰੁ ਲੈ , ਸੋ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ...ਨਾਨਕੁ ਤੂ ਲਹਣਾ, ਤੂਹੈ ਗੁਰੁ-ਅਮਰੁ, ਤੂ ਵੀਚਾਰਿਆ ॥ ਗੁਰੂ ਡਿਠਾ, ਤਾਂ ਮਨੁ-ਸਾ-ਧਾਰਿਆ ॥੭॥" ਆਦਿ ਬਹੁਤ ਪੁਤਖ ਲਿਖਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀਆਂ ਸੰਬੰਧੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇਖੀਦੇ ਹਨ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੁਣੀ ਲੁਕਾਈ॥ ਬਾਬੇ ਭੇਖ ਬਣਾਇਆ, ਉਦਾਸੀ ਕੀ ਰੀਤ ਚਲਾਈ॥ ਚੜ੍ਹਿਆ ਸੋਧਨ ਧਰਤ ਲੁਕਾਈ॥ [197]

ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਵੀ (ਦੋ ਅਰਥਕ) ਲਿਖਿਆ ਹੈ:-

ਗੁਰਬਚਨੀ ਬਾਹਰਿ ਘਰਿ ਏਕੋ ਨਾਨਕੁ ਭਇਆ ਉਦਾਸੀ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਤਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਦਾ ਉਦਾਸੀ ਕ੍ਰਮਣ

ਭਾਰਤ: ਬਾਬਾ ਆਇਆ ਤੀਰਥੀਂ, ਤੀਰਥ ਪੁਰਬ ਸਭੇ ਫਿਰ ਦੇਖੈ॥ ਪੂਰਬ ਧਰਮ ਬਹੁਕਰਮ ਕਰ; ਭਾਉ ਭਗਤਿ ਬਿਨ ਕਿਤੇ ਨ ਲੇਖੈ...॥ ਅ.198

ਮੱਧ ਏਸ਼ੀਆ: ਬਾਬੇ ਡਿਠੀ ਪਿਰਥਮੀ,ਨਵੈ ਖੰਡ ਜਿਥੈ ਤਕ ਆਹੀ॥ ਫਿਰ ਜਾ ਚੜੇ ਸੁਮੇਰ ਪਰ, ਸਿਧ ਮੰਡਲੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਆਈ॥ ਚੌਰਾਸੀਹ ਸਿਧ, ਗੋਰਖਾਦਿ ਮਨ ਅੰਦਰ ਗਣਤੀ ਵਰਤਾਈ॥ ਅ.199

ਪੱਛਮ ਏਸੀਆ: ਬਾਬਾ ਫਿਰ ਮੱਕੇ ਗਯਾ, ਨੀਲ ਬਸਤ੍ਰ ਧਾਰੇ ਬਨਵਾਰੀ॥ ਆਸਾ ਹੱਥ ਕਿਤਾਬ ਕੱਛ, ਕੂਜਾ ਬਾਂਗ ਮੁਸੱਲਾ ਧਾਰੀ॥ ...ਟੰਗੋਂ ਪਕੜ ਘਸੀਟਿਆ ਫਿਰਿਆ ਮਕਾ ਕਲਾ ਦਿਖਾਰੀ[200]॥ ਹੋਇ ਹੈਰਾਨ ਕਰੇਨ ਜੁਹਾਰੀ ॥ ਪੁਛਨ ਗਲ ਈਮਾਨ ਦੀ ਕਾਜ਼ੀ ਮੁਲਾਂ ਇਕਠੇ ਹੋਈ॥ ...ਪੁਛਣ ਖੋਲ ਕਿਤਾਬ-ਨੂੰ ਵਡਾ ਹਿੰਦੂ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨੋਈ॥ ਬਾਬਾ ਆਖੇ ਹਾਜ਼ੀਆਂ, ਸ਼ੁਭ ਅਮਲਾਂ ਬਾਝੋ ਦੋਵੇਂ ਰੋਈ॥ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੋਇ ਦਰਗਹਿ ਅੰਦਰ ਲੈਣ ਨ ਢੋਈ॥ ਕਰਨ ਬਖੀਲੀ ਆਪ ਵਿਚ ਰਾਮ ਰਹੀਮ ਕੁਥਾਇ ਖਲੋਈ॥ ਧਰੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਕੌਸਦੀ, ਮਕੇ ਅੰਦਰ ਪੂਜ ਕਰਾਈ॥ ਜਿਥੇ ਜਾਈ ਜਗਤ ਵਿਚ, ਬਾਬੇ ਬਾਝ ਨ ਖਾਲੀ ਜਾਈ॥ ...ਜਗ ਅੰਦਰ ਕੁਦਰਤ ਵਰਤਾਈ॥

197. ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ. ਛੰਦ:੩੪੪-੩੪੫ ਨੋਟ:"ਆਜ ਤੇਰੀ ਵਾਰੀਹੈ" ਦੇ ਗੁਰਗਮ ਰੀਤਦੇ ਦੋ ਅਰਥ ਹਨ: ੧. ਕਬਿਤ ਰਚਨਦਾ ਦਿਨ ਕਤਕ ਪੂਰਮਾਸੀਹੈ, ਤੇ. ੨.ਜਾਪਦਾਹੈ ਕਿ ਓਸੇ ਦਿਨ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਤਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੇਣਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਰਵ ਵੀ ਸੀ ॥ ਅ.ਪੁਨੂ ਦੇਖੋ ਵਾਰ ੧:੨੪:੧-੮॥ ਏ. ਜੋ ਰੂੜੀ ਉੱਤਰ ਭਾਰਤੀ(ਹਿੰਦੀ) ਬੋਲੀ ਨਹੀ ਜਾਣਦੇ ਓਨ੍ਹਾਂਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾ ਛੰਦਾ ਦਾ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀ, ਅਤੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਕਰਕੇ ਭਾ.ਗੁਰਦਾਸ ਵਾਰ ੧।੨੭।੬॥ ਦਾ ਇਹ ਗਲਤ ਆਰਥ"ਘਰ ਘਰ ਅੰਦਰ ਧਰਮ ਸਾਲ ਹੋਵੈ ਕੀਰਤਨ ਸਦਾ ਵਿਸੋਆ"ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਰਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ॥ ਜਿਸਦਾ ਸਿੱਧਾ ਅਰਥ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸਦਾ ਵਸਦਾ(ਵਿਸੋਆ),ਭਾਵ ਹੁੰਦਾਹੈ॥ ਕੇਵਲ ਮਾਝੇਦੀ ਬੋਲੀ'ਚ "ਵਸੋਏ:ਦਾ ਅਰਥ ਬੈਸਾਖੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਓਹ,ਸਾਰੇ ਹੀ ਰੂੜੀ ਬਾਣੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹਨ !॥

198. ਸ਼੍ਰੀ.ਗੁ.ਗ੍ਰੰ.ਜੀ:ਓ. ਪੰ: ੯੯੨:੧੭॥ ਅ.ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਵਾਰ ੧:੨੫:੧-੮॥

199. ਪੁਨੂਓ ਛੰਦ: ੩੬੦ ਤੇ"ਜੈਸੇ ਸਰਿ ਸਰਿਤਾ ਸਕਲ ਮੈ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਬਡੋ ਮੇਰ ਮੈ ਸੁਮੇਰ ਬਡੋ ਜਗਤੁ ਬਖਾਨ ਹੈ... ॥੩੭੬" ਤੋ ਸ਼੍ਰੀ ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ:੧੦:੨੩-੪॥ ਨੋਟ:-ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ'ਮੇਰੂ,ਸਮੇਰੂ ਆਦਿ ਬਹਤ ਵਿਸ਼ੈ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ:- ੧. ਮਾਲਾ ਮਣਕੇ ਮੇਰੂ ਹਨ, ਤੇ ਸ਼ਿਖਰ ਮਣਕਾ ਸੁਮੇਰੂ ਹੈ। ੨.ਧਰਤੀ ਉੱਤਰ/ਦੱਖਣ ਸੁਮੇਰੁ (N/S Poles) ੩. ਪਹਾੜ ਸ਼੍ਰਿੰਖਲਾ (range) ਮੇਰੂ ਹਨ,ਸਭਤੋਂ ਉੱਚਾ(ਪੂੱਜ)ਪਹਾੜ ਸੁਮੇਰੂਹੈ। ੪. ਮਨੁਖ ਰਚੇ ਤੁੰਗ (Pyramids) ਮੇਰੂ ਹਨ;ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਸੁਮੇਰੂ ਹੈ। ੫.ਅੰਕ ਸੰਖਿਆ ਵਿੱਧੀ "ਮੇਰੂ ਖੰਡ" (Mathematic's permutation combination) ਹੈ, ਤੇ ੬.ਸੰਬੰਧੀ: ਛੰਦ ਗਣਾਦਿ ਵੀ ਹਨ,ਤੇ, ੭. ਸੰਗੀਤ ਵਿਦਿਆ "ਸੁਰ,ਰਾਗ" ਸੰਖਿਆ ਕ੍ਰਮ"ਮੇਰੂ ਖੰਡ" ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਅਰਥ ਹਨ॥ ਅ.ਭਾ.ਗੁਰਦਾਸ ਵਾਰ ੧:੨੯-੩੧:੧-੮,ਤੇ ਵਾਰ: ੩੩:੨੬:੧ "ਬਾਲਜਤੀਹੈ ਸਿਰੀਚੰਦੁ ਬਾਬਾਣਾ ਦੇਹੁਰਾ ਬਣਾਇਆ।"

200. ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਵਾਕ"ਪ੍ਰਗਟ ਕਲਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ"ਦੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹਨ:ਪੰ: 306:15"ਨਾਨਕ ਵੀਚਾਰਹਿ ਸੰਤਜਨ ਚਾਰਿਵੇਦ ਕਹੰਦੇ॥ ਭਗਤ ਮੁਖੈ ਤੇ ਬੋਲਦੇ ਸੇ ਵਚਨ ਹੋਵੰਦੇ॥ ਪ੍ਰਗਟ ਪਹਾਰਾ ਜਾਪਦਾ ਸਭਿ ਲੋਕ ਸੁਣੰਦੇ ॥ ਸੁਖੁ ਨ ਪਾਇਨਿ ਮੁਗਧ ਨਰ ਸੰਤ ਨਾਲਿ ਖਹੰਦੇ॥ ਓਇ ਲੋਚਨਿ ਓਨਾ ਗੁਣੈ ਨੋ ਓਇ ਅਹੰਕਾਰਿ ਸੜੰਦੇ" ਦੇਖੋ ਪੰਨੈ: ੮੦੯:੧੭; ੯੧੪:੭;੧੧੬੨:੨-੫;੧੧੬੭:-੧-੧੯-; ਭ; ਨਾਮਦੇਵਜੀ ਤੇ ਭਾ:ਗੁਰਦਾਸਜੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਭਗਤਾਂਦੀਆਂ ਕਰਮਾਤਾਂ:ਵਾਰ:੧੦, ਪੌੜੀਆਂ ੧੦-੧੬ ਆਦਿ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬਾਬਾ ਗਿਆ ਬਗਦਾਦ ਨੂੰ, ਬਾਹਰ ਜਾਇ ਕੀਆ ਅਸਥਾਨਾ॥ ਇਕ ਬਾਬਾ ਅਕਾਲ ਰੂਪ, ਦੂਜਾ ਰਬਾਬੀ ਮਰਦਾਨਾ॥...ਪੁਛਿਆ ਫਿਰ ਦਸਤਗੀਰ,ਕੌਨ ਫਕੀਰ? ਕਿਸਕਾ ਘਰਾਨਾ?॥ ਨਾਨਕ ਕਲਿ ਵਿਚ ਆਇਆ,ਰਬ-ਫਕੀਰ ਇਕ ਪਹਿਚਾਨਾ॥ ... ਗੜ੍ਹ ਬਗਦਾਦ ਨਿਵਾਇਕੈ ਮਕਾ ਮਦੀਨਾ ਸਭ ਨਿਵਾਯਾ॥ ਸਿਧ ਚੌਰਾਸੀਹ ਮੰਡਲੀ, ਖਟ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਖੰਡ ਜਣਾਯਾ॥ ...ਜਿੱਤੀ ਧਰਤੀ ਜਗਤ ਸਬਾਯਾ॥ ਜਿਤੀ ਨਵਖੰਡ ਮੇਦਨੀ ਸਤਨਾਮ ਕਾ ਚਕ੍ ਫਿਰਾਯਾ॥ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨਿਵਾਇਆ॥ 37॥ 1''[201]

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀ ਦੇ ਨਵੇ ਬਣਵਾਏ ਸ਼੍ਰੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ, ਮਹਾਂ ਨਦੀ ਐਰਾਵਤੀ (ਰਾਵੀ) ਕਿਨਾਰੇ ਪੱਕੀ ਅਸਥਿਤੀ:-

ਬਾਬਾ ਆਇਆ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਭੇਖ ਉਦਾਸੀ ਸਗਲ ਉਤਾਰਾ॥
ਪਹਿਰ ਸੰਸਾਰੀ ਕਪੜੇ, ਮੰਜੀ ਬੈਠ ਕੀਆ ਅਵਤਾਰਾ॥

ਬੜੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦਜੀ ਦੀ ਮਾਨ ਪ੍ਰਥਾਏ ਸੰਖੇਪ ਕਥਾ

ਪੱਛਮੀ ਅਰਬ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦੇ ਵਿਸ਼ਵਸ਼੍ਰੀਜਗਤਗੁਰੂ ਜੀ ਅਖੀਰ ਕੁਸਤੁਨਤੁਨੀਆ (ਇਸਤਮਬੋਲ/ ਰੂਮ) ਅੰਕਾਰਾ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਦਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਮੁੜ ਬਗ਼ਦਾਦ ਰਹੇ। ਫੇਰ ਉੱਤਰ 'ਚ, ਦੱਖਣੀ ਮੱਧ ਏਸ਼ੀਆ ਕਜ਼ਾਕਸਤਾਨ, ਤੁਖਾਰਸਤਾਨ, ਕਾਫਰਸਤਾਨ 'ਚ ਪੰਦੇਜ਼ ਦਰਿਆ ਕਿਨਾਰੇ ਚਲਿਤ ਦਿਖਾ, ਕਾਫਰਸਤਾਨ 'ਚ ਨਾਨਕ ਸ਼ਾਹੀ-ਸਿੱਖ ਬਣਾਏ॥ ਓਥੋਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਬਲਖ, ਬੁਖਾਰੇ ਹੁੰਦੇ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਕਾਬੁਲ, ਜਲਾਲਾਬਾਦ ਉੱਤਰ ਦੇ ਭਾਰਤ ਰੁਹਤਾਸ ਲੰਘ ਮਦ੍ ਦੇਸ਼ (ਪੰਜਾਬ) 'ਚ ਨਵੇ ਬਸਾਏ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ॥ ਓਥੇ ਸਤਿਸੰਗ ਵੇਲੇ ਸੰਗਤ 'ਚ ਪਰਵਾਰ ਮਹਾਨ ਇਕੱਠੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਜਤਾਣ ਲਈਂ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਾਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਅਪਣੇ ਕੁਲ ਧਰਮ ਮਰਜਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਅਖੀਰੀ ਉਦਾਸੀ (ਦਿਗ ਵਿਜੈ)ਦੇ ਅੰਤ 'ਚ ਆਪਣੇ ਜੇਠੇ ਪੁਤ੍ਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਬੁਢਾਜੀ ਦਸੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਲਿਖਿਆ:-

ਬਾਬਾ ਆਇਆ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਭੇਖ ਉਦਾਸੀ ਸਗਲ ਉਤਾਰਾ॥ਪਹਿਰ ਸੰਸਾਰੀ ਕਪੜੇ ਮੰਜੀ ਬੈਠ ਕੀਆ ਅਵਤਾਰਾ॥

ਓਥੇ ਬੜੇ ਪੁਤ੍ਰ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਆਪਣੇ ਉਦਾਸੀ ਭੇਖ ਦੇ ਦੋ ਚਿੰਨ੍ਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ:-

1. ਉਦਾਸੀ ਚੋਲੇ ਨਾਲ ਦੀ ਉੱਚੀ ਟੋਪੀ ਅਤੇ 2. ਇਕ ਕਾਲੀ ਉਨੀ ਮਾਲਾ॥

ਦੋਨੋਂ ਪੂਜਜ ਵਸਤੂਆਂ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀਨੇ ਬੜੇ ਸ਼ਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ(ਉਦਾਸੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਬਾਬਾ(Patriarch) ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦਜੀ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ॥ ਪਿੱਛੋਂ ਜਦ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ 150 ਸਾਲ ਦੇ ਸਨ, ਸ਼੍ਰੀ ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀਦੀ ਇਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਰਤਪੁਰ ਨਗਰੀ ਦੀ ਨੀਂਹ ਧਰੀ ਤੇ ਉਸ ਨਗਰੀ ਉਸਾਰਣ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ ਛੇਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਤੋਂ ਪੂਜ ਪਿਤਾ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਪੂਰੀ ਕਰਨੀ ਮੰਗੀ, ਜਿਸਦਾ ਵਰਣਨ ਕਦੀਮੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀ ਵੰਸ਼ੀ ਪਾਂਡਿਆਂ ਦੀਆਂ ਬਹੀਆਂ 'ਚ ਲਿਖੀ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਸ਼ਹਾਦਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ:[202]

---

201. ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਵਾਰ ੧:੩੩-੩੭:੧-੮॥
202. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਪ੍ਰਤਪ ਸੂਰਜ: ਰਾਸਿ ੬: ਅੰਸੁ: ੫੫:੨੨-੪੩-੪੫., ਪੰਨੇ. ੩੦੧੭-'੧੮-੧੯.

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬਹੁਰ ਜਹਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਨੰਦ ਪਹੁੰਚੇ ਤਹਿੰ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਉਤਰਿ ਤੁਰੰਗ ਤੇ ਲੇ ਸੁਤ ਚਾਰਿ। ਸਿਰੀਚੰਦ ਦਰਸੇ ਤਪਧਾਰਿ॥ ਚਰਨਕਮਲ ਪਰ ਬੰਦਨ ਕੀਨੀ। ਪੁਨ ਕਰ ਜੋਰਿ ਸਮੁਖ ਆਸੀਨੀ॥ ਪਰਮ-ਬ੍ਰਿੱਧ ਜੋਗੇਸ਼ੂਰ ਹੇਰਾ। ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਬੇ ਸੁਤ ਕਹਿ ਤਿਸ ਬੇਰਾ॥ "ਕਹੁ ਪੁਰਖਾ ਕੇਤਕ ਹੈਂ ਨੰਦ?"। ਤਬਿ ਬੋਲੇ: ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ॥ "ਪੰਚਹੁਤੇ, ਇਕਭਾ ਪਰਲੋਕਹਿ। ਚਤੁਰ ਆਪਕੋ ਦਰਸ ਬਿਲੋਕਹਿੰ"॥ ਕਹਜੋ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ, "ਇਕ ਹਮ ਦੇਹੋ। ਅਪਰ ਆਪਨੇ ਸੰਗ ਰਖੇਹੋ"॥ ਸੁਨਕਰਿ ਗੁਰੁ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਗੋਵਿੰਦ॥ ਬਡ-ਸੁਤ ਅਰਪਜੋ ਤਬਿ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ॥ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਿਰਾਇ ਨਵੀਨ। ਢਿਗ ਬਿਠਾਇ ਕਰ ਬੰਦਨ ਕੀਨ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਸੁਤ ਭਣੋ ਪ੍ਰਸਨ।" ਧਰਹੁ ਨਮ੍ਰਤਾ, ਯਾਤੇ ਧੰਨ॥ ਸਭਿ ਕਿਛੁ ਲੀਨੋ ਪੂਰਬ ਤੁਮੈ। "(ਚੋਲਾ)ਟੋਪੀ" ਰਹੀ {ਹਤੀ} ਇਹ ਸਮੈ"॥ ਸੋਪਿ ਲਈ ਤੁਮ ਜਤਿ ਬਡਿਆਈ। ਤੁਮਰੀ ਕ੍ਰਿੱਤ ਤੁਮੈ ਬਨਿਆਈ॥ ਇਮ ਕਹਿ ਟੋਪੀ ਸਿਰਤੇ ਲੀਨਿ। ਗੁਰਦਿੱਤੇ ਕੇ ਸਿਰ ਧਰ ਦੀਨਿ ॥ ਅਪਰ ਪੁੱਤ੍ਰ ਗੁਰਕੇ ਲਖਿ ਚਿੱਤਾ। ਭਣੋ ਸੁ ਬਾਬੇ ਕੋ ਗੁਰਦਿੱਤਾ। ਇਹੀ ਬਿਸ਼ੇਸਨ ਸਭਜਗ ਲਹੈ। ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਕਹੈ॥ ਨਿੱਧਿ-ਸਿੱਧਿ ਤਪਬਲ ਤੇ ਭਰੀ। ਟੋਪੀ ਗੁਰਦਿੱਤੇ ਸਿਰਧਰੀ॥ ਕੇਤਿਕ ਦਸੋਸ ਰਹੇ ਤਿਨ ਪਾਸ। ਸੁਨੇ ਭਨੇ ਬਚ ਬਿਬਧ ਬਿਲਾਸ॥ 16॥ "[203]

ਉਦਾਸੀਨ ਬਾਬਾ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਸ੍ਵੀਕਾਰ ਕਰ ਆਪਨੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਰੂਪੀ ਬੜੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦਜੀ ਉਤ੍ਰਾਧਿਕਾਰੀ ਲਈ ਮੰਗੇ; ਸਾਰੀ ਇਕੱਠੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਬਖਸ਼ ਦਿਤੇ॥ ਬਾਬਾਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਭ ਟਿੱਕਾ ਦਿਵਾ, ਫੇਰ ਆਪ ਆਪਣੇ ਪੂਜਯ ਸ਼੍ਰੀ ਪਿਤਾ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂਜੀ ਪ੍ਰਦੱਤ ਉਦਾਸੀ ਭੇਖ ਕ੍ਰਮਣ ਕਾਲ ਦੀਆਂ ਦੋਨੋਂ ਪੂਜ ਵਸਤੂਆਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਓਹੀ ਦੋਨੋਂ:-

1 ਚੋਲਾ-ਟੋਪੀ +1 ਕਾਲੀ ਸੇਲੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ; ਤਿੰਨ(3) ਹੋਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਪੰਜ ਪੂਜ ਵਸਤੂਆਂ (4 ਧੂਣੇਆਂਨੂੰ ਨਹੀ) ਬਲਕੇ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਪੋਤ੍ਰੇ(ਬਣਨਹਾਰ: ਸਤਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ) ਹਰਿ ਰਾਇ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਗੇ ਸਪੁਤ੍ਰੀ ਬੀਬੀ ਰੂਪ ਕੁਇਰ ਦੇ ਵਿਆਹ(ਸੰ:1719 ਮਘਰ ਸੁਦੀ 3) ਪਸਰੂਰ ਦੇ ਭਾਈ ਪੈੜਾ ਮੱਲ ਪੁਤ੍ਰ ਖੇਮ ਕਰਨ ਨਾਲ ਭੱਟ ਬਹੀਆਂ 'ਚ ਇਹ ਤਫਸੀਲ ਦਿਤੀ ਹੈ॥ ਭੱਟ ਬਹੀਆਂ ਲਿਖੀ ਤਫਸੀਲ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨਿਵਰਸਟੀ 'ਚ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇਜੀਦੇ ਬੀਬੀਜੀਦੀ ਇਹ ਲਿਖੀ ਹੈ:-

'ਡੋਲੀ ਵਿਦਿਆ ਕਰਨੇ ਸਮੇ ਦਾਦੀ ਬੱਸੀ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਹੋਰ ਦਾਜ ਦਾਵਨ ਦੀਆ, ਓਥੇ ਪਾਂਚ ਪਾਵਨ ਪੂਜਨੀਕ ਵਸਤੂ ਦੇਕੇ ਕਹਾ:-

---

203. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਪ੍ਰਤਪ ਸੂਰਜ:ਓ: ਪੋਥੀ ੮॥ ਰਾਸ ੭ ਅੰਸ਼ੁ: ੯: ੯-੧੬/੨੨-੪੩-੪੫= ਓ:ਸ਼੍ਰੀ ਪੂਜਯ ਪਿਤਾ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀਦਾ"ਵਰਦਾਨ:- ਤੇਰੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਬਾਬੇ ਬਣਨਤੇ ਚਲੇਗੀ"ਹੁਣ ੧੫੦ ਸਾਲ ਯੋਗ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀ ਮਿਲਿਆ,ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਫਰਯਾਦ ਕੀਤਾ ॥ਅ:ਪ੍ਰਸੰਗਤੋਂ ਦੋ ਗਲਾਂ ਸਾਫ ਹਨ:੧.ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀ ਸਪੁਤ੍ਰ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਸੰਨਿ--ਪਰਿਵਰਾਜਕ (ਸੰਨਿਆਸੀ) ਨਹੀਂ,ਨਾਂਹੀ"'ਚਾਰ ਧੂਣੇ"--ਜੋ ੧੯੧੫-੨੫ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਲੈਹਰ ਤੋਂ ਜਤਾਇਆ ਗਿਆਹੈ। ੨. ਉਦਾਸੀ'ਟਿੱਕੇ'ਚਾਰੇ ਧੂਣੇ ਤੇ ਅੱਗੇ ੭, ੯, ੧੦ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀਆਂਦੀਆਂਦੇ "ਛੇ ਬਖਸ਼ੀਸਾਂ"="ਦਸ਼(10)ਨਾਮ ਉਦਾਸੀ"--"ਦਸ਼ ਨਾਮ ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਵੱਖਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀਆਂ ਨੂੰ ਮਨਣਵਾਲੀ" ਗੁਰੂ- ਸਿੱਖ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ"ਬਣੀ ਜੋ ਦਸੋ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀਂ ਤੇ" ਟਿੱਕੇ"ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸ਼ਾਹਿਬਜੀ ਨੂੰ ਇਸ਼ਟ ਮੰਨਦੇ ਹਨ;ਦੇਖੋ ਪੰਨੇ. ੩੦੮੮-੮੯:੧-੬੪,ਤੇ ਪੋਥੀ: ਗੁਰੂਕੀ ਸਾਖੀਆਂ: ਅੰਤਿਕਾ ਪਨਾ. ੨੦੩; ਤੇ ਅਨੇਕ ਗ੍ਰੰਥ:-"ਉਦਾਸੀ ਮਤ ਦਰਪਨ", ਗਜਾਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ"ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼",ਅਨੇਕ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕੋਸ਼ਾਂ'ਚ ਲਿਖੇ ਵਿਸਤਾਰ ਦੇਖੋ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪ੍ਰਿਥਮੇਂ ਸੇਲੀ ਤੇ ਟੋਪੀ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ, ਏਕ ਕਟਾਰ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਕੀ ਗਾੜ੍ਹੇ ਕੀ, ਏਕ ਪੋਥੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਮੁਹਿ ਕੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ,ਪਾਂਚਮੀ ਰੇਹੇਲ, ਜਿਸਤੇ ਪੋਥੀ ਜੀ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੀ। ਸੇਲੀ ਤੇ ਟੋਪੀ--ਦੋਮੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਾਕ ਜੀ ਨੇ ਬਾਵਾ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਕੋ ਦਈਸੀ, ਆਗੇ ਇਨੈ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀਕੋ ਦੇਕੇ ਨਿਵਾਜਿਆ। ਸਵਾ ਪਹਿਰ ਦਿਹੁੰ ਚਢੇ ਮਾਤਾ ਬੱਸੀ ਨੇ ਬੀਬੀ ਰੂਪ ਕੁਇਰ ਕੀ ਰਵਾਨਗੀ ਪਾਰ ਹੋਇਕੇ ਪਸਰੂਰ ਨਗਰੀ ਜਾਇ ਪਹੁੰਚੀ॥[204]

ਇਸਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵਜੀ ਦਾ ਬਚਨ "ਗੁਰਬਚਨੀ ਬਾਹਰਿ-ਘਰਿ ਏਕੋ: ਨਾਨਕੁ ਭਇਆ ਉਦਾਸੀ॥ ਪੂਜ ਦੋਨੋਂ ਵਸਤੂਆਂ ਬੜੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿਤਾਜੀ ਪਿੱਛੋਂ, ਛੋਟੇ ਪੁਤ੍ਰ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬਜੀ ਪਾਸ ਰਹੀਆਂ,ਤੇ ਅਗੇ ਪੰਜ ਵਸਤੂਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਸਥਿਤੀ ਤੇ ਵਿਕਾਸ

ਬਾਬਾ ਬੁਢਾਜੀ ਅਧਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸਦੀ ਕੁੰਜੀ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀਦੀ ਸਾਖੀ, ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਦੇ ਨਵੇ ਬਣੇ ਮਹਾ ਨਦੀ ਐਰਾਵਤੀ (ਰਾਵੀ) ਕਿਨਾਰੇ ਸ਼੍ਰੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿੱਚ ਪੰਥ ਦਾ ਥਾਪਨ:-

ਬਾਬਾ ਆਇਆ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਭੇਖ ਉਦਾਸੀ ਸਗਲ ਉਤਾਰਾ॥ ਪਹਿਰ ਸੰਸਾਰੀ ਕਪੜੇ ਮੰਜੀ ਬੈਠ ਕੀਆ ਅਵਤਾਰਾ॥ ਉਲਟੀ ਗੰਗ ਵਹਾਈਓਨ ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਸਿਰ ਉਪਰ ਧਾਰਾ॥ ਪੁਤ੍ਰੀਂ ਕੌਲ ਨ ਪਾਲਿਆ ਮਨ ਖੋਟੇਆ ਕੀਨ ਸਿਆਰਾ॥ ਬਾਣੀ ਮੁਖਹੁ ਉਚਾਰੀਐ ਹੋਇ ਰੁਸ਼ਨਾਈ ਮਿਟੈ ਅੰਧਾਰਾ॥ ਗਿਆਨ ਗੋਸ਼ ਚਰਚਾ ਸਦਾ ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਉਠੇ ਧੁਨਕਾਰਾ॥ ਸੋਦਰ[1], ਆਰਤੀ[2] ਗਾਵੀਐ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਪੁ[3] ਉਚਾਰਾ॥ ਗੁਰਮੁਖ ਭਾਰ ਅਥਰਬਣ ਧਾਰਾ॥

ਨੋਟ:-ਪੁਤ੍ਰੀਂ ਕੌਲ ਨ ਪਾਲਿਆ, ਮਨ ਖੋਟੇਆ ਕੀਨ ਸਿਆਰਾ, ਭਾਵ ਉਸ ਵੇਲੇ ਚਲਾਕ ਗਿਦੜਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨਾਂ 'ਚ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਅਮਾਨਤ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਤੇ ਵਿਸ਼੍ਵਾਸ ਨਾ ਕਰ ਸੰਸਾਰਿਕ ਬਰਤਾਵਾ ਕੀਤਾ ਪਰ ਜਦ ਚੌਥੀ ਪੀੜੀ 'ਚ ਅਮਾਨਤ ਵਾਪਸ ਦੇਣੀ ਸਫਲ ਹੋਈ, ਇਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਭੁਲ ਬਖਸ਼ਾਈ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਰਹਾਂ ਦੂਜੇ ਤੇ ਤੀਜੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀਆਂ ਦੇ ਬੜੇ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਏਸ ਕਥਾ ਤੇ ਵਿਸ਼੍ਵਾਸ ਨਾ ਕਰਨ ਕਾਰਣ ਦੂਰ ਵਿਹਾਰ ਕੀਤੇ ਪਰ ਪਿਛੋਂ ਚੌਥੇ, ਪੰਜਵੇ ਸ਼ੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਆਕੇ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ ਆ ਭੁਲਾਂ ਬਖਸ਼ਾਈਆਂ॥ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਦਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਟੰਗ ਦਰਦ ਬੰਦ ਹੋਈ ਤੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਮੋਹਨ ਜੀ ਇਉਂ ਬਖਸ਼ੇ "ਮੋਹਨ ਤੂੰ ਸੁਫਲੁ ਫਲਿਆ ਸਣੁ ਪਰਵਾਰੇ ॥ ਮੋਹਨ ਪੁਤ੍ਰ ਮੀਤ ਭਾਈ ਕੁਟੰਬ ਸਭਿ ਤਾਰੇ"(ਪੰ.248:10), ਤੇ ਛੇਵੇਂ ਜਗਦਗੁਰੂਜੀ ਅਪਣੇ ਸਪੁਤ੍ਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਗੁਰਦਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ "ਅਸੀਸ" ਦੇ ਬਾਬਾ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ ਤੋ "ਟਿਕਾ" ਕਰਾ, ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਉਦਾਸੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਥਾਪਿਆ, ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਬਾਵੇ ਸਾਹਿਬਾਂ ਤੇ ਉਦਾਸੀਆਂ ਕਿਨ ਜਾਨਣੇ ਸਨ?

ਚਲਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ: ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕਜੀ ਬਾਰੇ ਭਾਈ ਗੁਰੁਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਬੁਹਤ ਸੰਖੇਪ ਇਹ ਦਸਿਆ ਹੈ :-

ਜ਼ਿਆਰਤ ਕਰ ਮੁਲਤਾਨ ਦੀ ਫਿਰ ਕਰਤਾਰਪੁਰੇ ਨੂੰ ਆਯਾ॥ ਚੜ੍ਹੇ ਸਵਾਈ ਦਹਦਿਹੀ ਕਲਿਜੁਗ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਧਿਆਯਾ॥ ਵਿਣ ਨਾਵੈ ਹੋਰ ਮੰਗਣਾ ਸਿਰ ਦੁਖਾਂ ਦੇ ਦੁਖ ਸਬਾਯਾ॥ ਮਾਰਿਆ

---

204. ਗੁਰੁਕੀ ਸਾਖੀਆਂ: ਸਾਖੀ.੧੫ ਪਨਾ.੫੯-੬੦.

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਿੱਕਾ ਜਗਤ ਵਿਚ ਨਾਨਕ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ[4] ਚਲਾਯਾ॥ ਥਾਪਿਆ ਲਹਿਣਾ ਜੀਂਵਦੇ ਗੁਰਿਆਈ ਸਿਰ ਛਤ੍ਰ ਫਿਰਾਯਾ॥ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਮਿਲਾਇਕੈ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਰੂਪ ਵਟਾਯਾ॥ ਲਖ ਨ ਕੋਈ ਸਕਈ: ਆਚਰਜੇ, ਆਚਰਜ ਦਿਖਾਯਾ॥ ਕਾਯਾਂ ਪਲਟ ਸਰੂਪ ਬਣਾਯਾ॥ ਸੋ ਟਿਕਾ ਸੋ ਛਤ੍ਰ ਸਿਰ ਸੋਈ ਸਚਾ ਤਖਤ ਟਿਕਾਈ॥ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਹੁੰਦੀ ਮੋਹਰ ਹਥ, ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਦੀ ਦੋਹੀ ਫਿਰਾਈ॥ ਦਿੱਤਾ ਛੱਡ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਬੈਠ ਖਡੂਰੇ ਜੋਤਿ ਜਗਾਈ॥ ਜੰਮੇ ਪੂਰਬ ਬੀਜਿਆ ਵਿਚ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕੂੜੀ ਚਤਰਾਈ॥ ਲਹਿਣੇ ਪਾਈ ਨਾਨਕੋਂ ਦੇਣੀ ਅਮਰਦਾਸ ਘਰ ਆਈ॥ ਗੁਰ ਬੈਠਾ ਅਮਰ ਸਰੂਪ ਹੋ ਗੁਰਮੁਖ ਪਾਈ ਦਾਤ ਇਲਾਹੀ॥ ਫੇਰ ਵਸਾਯਾ ਗੋਂਦਵਾਲ ਅਚਰਜ ਖੇਲ ਨ ਲਖਿਆ ਜਾਈ॥ ਦਾਤਿ ਜੋਤ ਖਸਮੈ ਵਡਿਆਈ॥ ਦਿੱਚੇ ਪੂਰਬ ਦੇਵਣਾ ਜਿਸ ਦੀ ਵਸਤ ਤਿਸੈ ਘਰ ਆਵੈ[5]॥ ਬੈਠਾ ਸੋਢੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਰਾਮਦਾਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਹਾਵੈ॥ ਪੂਰਨ ਤਾਲ ਖਟਾਇਆ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਜੋਤ ਜਗਾਵੈ॥ ਉਲਟਾ ਖੇਲ ਖਸੰਮ ਦਾ ਉਲਟੀ ਗੰਗ ਸਮੁੰਦ ਸਮਾਵੈ॥ ਦਿਤਾ ਲਈਏ ਆਪਣਾ[5]: ਅਣਦਿਤਾ ਕਛ ਹਥ ਨ ਆਵੈ॥ ਫਿਰ ਆਈ ਘਰ ਅਰਜਨੇ ਪੁਤ ਸੰਸਾਰੀ ਗੁਰੂ ਕਹਾਵੈ॥ ਜਾਨ ਨ ਦੇਸਾਂ ਸੋਢੀਓਂ ਹੋਰਸ ਅਜਰ ਨ ਜਰਿਆ ਜਾਵੈ॥ ਘਰ ਹੀ ਕੀ ਵੱਥ, ਘਰੇ ਰਹਾਵੈ॥ ਪੰਜ ਪਿਆਲੇ ਪੰਜ ਪੀਰ ਛਟਮ ਪੀਰ ਬੈਠਾ ਗੁਰ ਭਾਰੀ॥ ਅਰਜਨ ਕਾਇਆਂ ਪਲਟਕੈ ਮੂਰਤ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਵਾਰੀ॥ ਚਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਸੋਢੀਆਂ ਰੂਪ ਦਿਖਾਵਨ ਵਾਰੋ ਵਾਰੀ॥ ਦਲ ਭੰਜਨ ਗੁਰ ਸੂਰਮਾਂ ਵਡ ਜੋਧਾ ਬਹੁ ਪਰਉਪਕਾਰੀ॥ ਪੁਛੱਨ ਸਿੱਖ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਛੇ ਮਹਿਲਾਂ ਤਕ ਦਰਸ ਨਿਹਾਰੀ॥ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਬੋਲੇ ਮੁਖਤੇ ਸੁਣਹੁ ਸੰਸਾਰੀ॥ ਕਲਿਜੁਗ ਪੀੜ੍ਹੀ ਸੋਢੀਆਂ ਨਿਹਚਲ ਨੀਵ ਉਸਾਰ ਖਲ੍ਹਾਰੀ॥ ਜੁਗ ਜੁਗ ਸਤਿਗੁਰ ਧਰੇ ਅਵਤਾਰੀ[6]॥ [205]

ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਹੋਣਾ

ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁ ਬਾਣੀ ਪ੍ਰਮਾਣਹੈ, ਸ਼੍ਰੀ ਤੀਜੇ ਜਗਦਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸ਼ਬਦਾ ਵਿੱਚੋ ਗੁਰੁ-ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਨਿਰਮਲ ਪਦ ਵਰਣਨ ਹੈ:-

ਮ:3: ਭਗਤ ਜਨਾ ਕਉ ਆਪਿ ਤੁਠਾ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰਾ;ਆਪੇ ਲਇਅਨੁ ਜਨਲਾਇ॥ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਭਗਤਜਨਾ ਕਉ ਦਿਤੀਅਨੁ,ਸਿਰਿ ਛਤੁ ਸਚਾ ਹਰਿਬਣਾਇ॥ ਸਦਾ ਸੁਖੀਏ ਨਿਰਮਲੇ

---

205. ਨੋਟ:1.ਇਹ ਪਹਿਲੇ ਤਿਨ ਅੰਕ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨਿਜਤ "ਨਿਤ ਨੇਮ ਬਾਣੀਆਂਦੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਛੋਟੇ ਰੂਪਾਂਦੇ ਦੋ ਪਿਛਲੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਦਾ ਹੋਰ ਵਰਣਨ ਤਫਸੀਲ ਨਾਲਹੈ,ਵਾਰਾਂ:-੬।੩।੧੭॥; ੧੨।੨।੩॥ ੨. ਉਸ ਕਾਲ ਸ਼ਾਮਦੇ ਸੋਦਰ ਮ:੧ ਦੇ ਤਿਨ ਸ਼ਬਦ ਸਨ; ੩.ਰਾਤੀ ਸੋਹਿਲਾ ਮ:੧ ਦੇ ਤਿਨ ਸ਼ਬਦ ਸਨ॥ ੪. ਬ੍ਰਹਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤਵੇਲੇ"ਸ਼੍ਰੀ ਜੁਪੁ ਨੀਸਾਣ"ਦੇਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰਤੇ ੪੦ ਪੌੜੀਆਂ ਹਨ॥ ਪ.ਇਹ ਸਾਫ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਦੇ ਵਰਦਾਨਦਾ ਸੰਕੇਤਹੈ ਜੋ ਵਿਸਤਾਰ ਇਤਿਹਾਸ ਸ਼੍ਰੀ ਦਸ਼ਮ(੧੦)ਜਗਦ- ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀਦੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਬੰਸ (੨੪ ਅਵਤਾਰ ਤੋਂ ਭਿੰਨ) ਬਚਿਤਰ ਨਾਟਕ ਅਧਿਆਏ ੨ ਤੋਂ ੫ ਵਿੱਚ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾਹੈ॥ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਪੰਨੇ ੧੪੧:੧੯ ਰਘੁਬੰਸਿ ਤਿਲਕੁ ਸੁੰਦਰੁ ਦਸਰਥ ਘਰਿ ਮੁਨਿਬੰਛਹਿ ਜਾਕੀ ਸਰਨੈ॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਸੇਵਿ ਅਲਖ ਗਤਿ ਜਾਕੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਦਾਸੁ ਤਾਰਣ ਤਰਣੈ॥ 2॥ "ਭੱਟ ਬਾਣੀ ੧੦੦ ਬਰਸ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਲਿਖਿਆ ਹੈ,ਅਤੇ ਉਸੇ ਕਾਲ ਭਾ:ਗੁਰਦਾਸਜੀ ਵਾਰ:੧।੪੭।੧-੩"ਦਿੱਚੇ ਪੂਰਬ ਦੇਵਣਾ..." ਲਿਖਿਆ;ਦੇਖੋ ਵਾਰ 24॥ ੬. ਸਾਰੇ ਹੁਣ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕੇਵਲ ੧੦ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਅਵਤਾਰ ਸਨ।ਪਰ ਛੇਵੇ ਸ੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂਜੀ ਵੇਲੇ ੧੦੦ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਖਾਂਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੇਖ;"ਜੁਗ"ਸ਼ਬਦ ਦੋ ਵਾਰ ਰੂੜੀ ਅਰਥੀ ਬਰਤੇ:"ਜੁਗ"ਦਾ ਅਰਥ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ'ਚ 'ਜੁਕ''ਦੋ'(2) ਅਰਥਕ ਹੈ॥ ਸੋ ਗੁਰੁਗਮ ਟਕਸਾਲੀ "ਜੁਗ ਜੁਗ"੨+੨=੪ ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ੬+੪ =੧੦ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਵਤਾਰ ਭਵਿਸ਼ਜਵਾਕ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ (ਸਕੰਧ ਪੁਰਾਣ) ਭਵਿਸ਼ਜ ਪੁਰਾਣ ਸੰਕੇਤ; ਸ਼੍ਰੀਗ੍ਰੰਜੀ ਪੰ.੧੧੭:੨-੬ ਦੇਖੋ:"ਗੁਰੁਸਤਿਗੁਰੁ ਗੁਰਗੋਵਿਦੁ ਪੂਛਿ?ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ [illegible]

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਤਿਗੁਰਕੀ ਕਾਰ ਕਮਾਇ॥ ਰਾਜੇ ਓਇ ਨ ਆਖੀਅਹਿ, ਭਿੜਿ ਮਰਹਿ ਫਿਰਿ ਜੂਨੀਪਾਹਿ॥ ਆਦਿ ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਵੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਬਚਨ ਹੈ: ਮਾਰਿਆ ਸਿੱਕਾ ਜਗਤ ਵਿਚ ਨਾਨਕ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ[4] ਚਲਾਯਾ॥ ਥਾਪਿਆ ਲਹਿਣਾ ਜੀਂਵਦੇ ਗੁਰਿਆਈ ਸਿਰ ਛਤ੍ਰ ਫਿਰਾਯਾ॥ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਮਿਲਾਇਕੈ...॥ ਭੱਟ ਵਾਕ: ਕਲਿ ਸਮੁਦ੍ਭਏ ਰੂਪ ਪ੍ਰਗਟਿ ਹਰਿਨਾਮ ਉਧਾਰਨੁ॥ ਬਸਹਿ ਸੰਤ ਜਿਸੁ ਰਿਦੈ ਦੁਖ ਦਾਰਿਦ੍ ਨਿਵਾਰਨੁ॥ ਨਿਰਮਲ ਭੇਖ ਅਪਾਰ ਤਾਸ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਈ॥ ਮਨ ਬਚ ਜਿਨਿ ਜਾਣਿਅਉ ਭਜਉ ਤਿਹ ਸਮਸਰਿ ਸੋਈ॥ ਧਰਨਿ ਗਗਨ ਨਵ ਖੰਡਹਿ ਜੋਤਿਸ੍ਵਰੂਪੀ ਰਹਿਓ ਭਰਿ॥ ਭਨਿ ਮਥੁਰਾ ਕਛੁ ਭੇਦੁ ਨਹੀ ਗੁਰੁ ਅਰਜੁਨੁ ਪਰਤਖੁਹਰਿ॥

ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਰਾਵੀ ਆਪਣਾ ਗੁਰੁਪੰਥ ਰਚਿਆ-ਪਰ ਨਾਮ ਕਰਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ॥ ਸੰਸਥਾ ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਚੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ:-

1. ਨਿਜਿਤ ਨਾਮ, ਵਿਧਾਨ ਨਾਲ।
2. ਨਾਮ ਨਾਲ, ਪਰ ਸ਼ੁਰੂ 'ਚ ਬਿਨਾ ਨੇਮਾਂ; ਅਤੇ
3. ਵਿਧਾਨ ਨੇਮਾਂ ਨਾਲ ਪਰ ਬਗੈਰ ਨਾਮ ਧਰੇ ॥

ਤੀਜਾ ਰੂਪ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀਦਾ ਸੀ॥ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹੋਰ ਧਰਮਾਂ ਮੁਕਾਬਲੈ ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਗਿਆ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕੀਤਾ॥ ਧਰਮਸਾਲ ਰਚੀ; ਦੈਨਿਕ ਟਹੋਲੇ:-ਜਾਪ, ਸੋਦਰ, ਕੀਰਤਨ-ਸਤਸੰਗ, ਲੰਗਰ, ਸਰਾਇ 'ਚ ਤਿਥੀ-ਅਤਿਥੀ ਸਤਕਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ॥ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਪਹਿਲੇ ਲਿਖ ਚੁਕੇ ਆਦਿ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂਜੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਰਾਵੀ'ਚ ਥਾਪੀ ਮਰਜਾਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ : 6।3।1-8 :-

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਜਾਇ ਅੰਦਰ ਦਰਯਾਇ ਨ੍ਹਵੰਦੇ॥ ਸਹਜ ਸਮਾਧ ਅਗਾਧ ਵਿਚ ਇਕ ਮਨ ਹੋ ਗੁਰ ਜਾਪੁ ਜਪੰਦੇ॥ ਮਥੇ ਟਿਕੇ ਲਾਲ ਲਾਇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਚਲ ਜਾਇ ਬਹੰਦੇ॥ ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤਿ ਲਿਵਲੀਨ ਹੋਇ ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਣੀ ਗਾਵ: ਸੁਨੰਦੇ॥ ਭਾਇ ਭਗਤ ਭੈ ਵਰਤਮਾਨ ਗੁਰਸੇਵਾ ਗੁਰ ਪੁਰਬ ਕਰੰਦੇ॥ ਸੰਝੈ ਸੋਦਰ ਗਾਵਣਾ ਮਨ ਮੇਲੀ ਕਰ ਮੇਲ ਮਿਲੰਦੇ॥ ਰਾਤੀ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲਾ ਕਰ ਆਰਤੀ ਪਰਸਾਦ ਵੰਡੰਦੇ॥ ਗੁਰਮੁਖ ਸੁਖਫਲ ਪਿਰਮ ਚਖੰਦੇ॥

ਇਹ ਜਪੁ ਸਮੇਤ ਆਦਿਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਤਿਨ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਤੇ ਰਾਤ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਤੀਜੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀ ਤਕ ਰਹੀ,ਤੇ; ਸ਼੍ਰੀ ਚੌਥੇ ਜਗਦਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਮਰਜਾਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ:-

ਮ: 4॥ ਗੁਰ-ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥ ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ,ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰਿ ਨਾਵੈ॥ ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੂਹਰਿ ਹਰਿਜਪੁ ਜਾਪੈ; ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਦੋਖ ਲਹਿ ਜਾਵੈ॥ ਫਿਰਿਚਤੈਦਿਵਸੁ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਵੈ;ਬਹਦਿਆ ਉਠਦਿਆ ਹਰਿਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ॥ ਜੋ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਧਿਆਏ ਮੇਰਾ ਹਰਿਹਰਿ;ਸੋ ਗੁਰਸਿਖੁ ਗੁਰੂਮਨਿਭਾਵੈ॥ ਜਿਸਨੋ ਦਇਆਲੁਹੋਵੈ ਮੇਰਾ ਸੁਆਮੀ,ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸੁ ਸੁਣਾਵੈ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਪੂੜਿਮੰਗੈ ਤਿਸੁਗੁਰਸਿਖਕੀ,ਜੋ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ''ਦ.206

ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁ ਪੰਥ ਕਰਤਾਰਪੁਰ'ਰਾਵੀ' ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼੍ਰੀ ਛੇਵੇਂ ਜਗਦਗੁਰੂ ਤਕ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ: ਮੰਜੀਆਂ. ਪੀੜ੍ਹੇ, ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਮਰਜਾਦਾ–

1. ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਧਰਮ ਰਾਜ ਦਿਗਵਿਜੈ ਕਾਲ:–ਕਿਤਾਬ ਲਿਖੀ; 8 ਮੰਜੀਆਂ ਤਖਤ ਇਲਾਨ ਕਰੇ ਤੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਰਾਵੀ ਕੇਂਦ੍ਰ ਥਾਪਿਆ॥

2. ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵਜੀ ਧਰਮ ਰਾਜ ਕਾਲ:–ਆਦਿਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁ ਬਖਸੀ ਕਿਤਾਬ ਗੁਰਮੁਖੀ ਪੈੜੇ ਮੋਖੇ ਭਾ.ਬਾਲਾ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਖਡੂਰ ਕੇਂਦ੍ਰ ਲਿਖੀ॥

3. ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸਜੀ ਧਰਮ ਰਾਜ ਕਾਲ:–ਗੋਵਿੰਦਵਾਲ ਲੇਖਸ਼ਾਲਾ।8 ਤੋਂ ਵਧਾ 22 ਮੰਜੀਆਂ, 52 ਪੀੜ੍ਹੇ ਸ਼ਾਹ ਅਕਬਰ ਦੇ 22 ਸੂਬੇ 'ਚ ਕੈਮ॥

4. ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸਜੀ ਧਰਮ ਰਾਜ ਕਾਲ:–22 ਮੰਜੀਆਂ,52 ਪੀੜ੍ਹੇਦੇ 55 ਮਸੰਦਾਂ ਦਾ ਧੁਰਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕੇਂਦ੍ਰ ਕੈਮ ਕੀਤਾ ॥

5. ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵਜੀ ਧਰਮ ਰਾਜ 4(ਕੱਚੀ, ਪੱਕੀ, ਛੋਟੀ, ਬੜੀ (Ordained) ਸੰਗਤ ਕਾਲ: ਮੰਜੀਦਾਰ,ਪੀੜੇਦਾਰ, ਮਸੰਦਾਂ ਭਰਤੀ

6. ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਧਰਮ ਰਾਜ ਕਾਲ:ਗੁਰੂ ਮਹਿਲ ਵਧਾ''ਅਕਾਲ ਬੁੰਗਾ/ਤਖਤ ਰਚ, ਪੰਜਵੀ ਖਾਲਸਾ ਸੰਗਤ ਥਾਪੀ॥[207] ਉਸ ਕਾਲ 'ਚ ਧਰਮਸਾਲ (ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ) ਦੇ ਮੁੱਖ ਪੰਜ ਅੰਗ:1. ਕੀਰਤਨ, 2.ਕਥਾ, 3.ਕੜ੍ਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ (ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ)ਅ.208 4.ਕੜਛਾ(ਲੰਗਰ) ਤੇ ਪੀਰੀ-ਮੀਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਸੰਗਤ ਲਈ ਵੀਰ ਰਸੀ, 5.ਕਾਵਜ ਦਰਬਾਰ/ਢਾਡੀ ਵਾਰਾਂ ਦੀ ਰੀਤ ਥਾਪੀ ਜੋ ਵਿਸ਼੍ਵਭਰ ਵਿੱਚ ਫੈਲ ਗਈ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀਦੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗੱਦੀ, ਟਿੱਕਾ ਨਿਜਿਤ ਪ੍ਰਸੰਗ ਆਦਿ ਪਿਛਲੇ ਚਲਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਖੇਪ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ–ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਪੰਥ ਦੇ ਹਰ ਸਿਖ ਨੂੰ ਜਾਣਨੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ, ਜਥਾ:–

ਚੌਪਈ॥ ਹਾਥ ਬੰਦਕੈ ਕੀਨ ਪ੍ਰਣਾਮੰ। ਲੈ ਨਿਜ ਸੰਗ ਚਲੇ ਸੁਖਦਾਮੰ॥ ਸਾਲਮਹਿ ਆਨਿ ਬਿਰਾਜੈ। ਜੋ ਸਿੱਖਨਕੇ ਸਭਿ ਸੁਖ ਛਾਜੇ॥ ਲਹਿਣੇਕੋ ਬਿਠਾਇ ਤਿਹ ਕਾਲਾ। ਸੰਗਤ ਸਰਬ ਬੁਲਾਇ

---

206. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ.ਓ.ਪੰਨਾ: ੫੯੦:੬ । ੨੭:੧੪। ੨੮:੧੨। ੩੨:੨। ੪੨੬:੧੯। ੫੧੫:੫;ਆਦਿ ਹਨ॥ ਭੱਟਾ ਬਾਣੀ: ਪੰਨੇ.ਓ: ੧੩੯੫:੬-੧੨ "ਨਾਨਕ ਕੁਲਿ ਨਿੰਮਲੁ ਅਵਤਰਿਅਉ ਅੰਗਦ ਲਹਣੇ ਸੰਗਿ ਹੁਅ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਤਾਰਣ ਤਰਣ ਜਨਮ ਜਨਮ ਪਾ ਸਰਣਿ ਭੁਅ ॥੨॥੧੬॥... ਗੁਰੂ ਗਉਹਰੁ ਦਰੀਆਉ ਪਲਕ ਡੁਬੰਤਜਹ ਤਾਰੈ ॥ ਨਾਨਕ ਕੁਲਿ ਨਿੰਮਲੁ ਅਵਤਰਿਅਉ ਗੁਣ ਕਰਤਾਰੈ ਉਚਰੈ ॥ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸੁ ਜਿਨ "ਸੇਵਿਅਉ ਤਿਨ" ਦੁਖੁ ਦਰਿਦ੍ਰੁ ਪਰਹਰਿ ਪਰੈ ॥੩॥੧੭॥" ਅਤੇ,ਪੰਨਾ ਅ:੧੪੦੯:੯ ਇਹ ਕਾਫੀ ਅਕਾਟ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹਨ ॥ ਦ.ਪੰ. ੩੦੫:੧੭-੧੯- ॥

207. ਜ਼ਰੂਰੀ ਨੋਟ:੧੦ਵੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਜੀ "ਸਿੰਘ"ਸਾਜੇ ਸੰਨ--ਖਾਲਸਾਨਹੀਂ॥ ਛੇਵੇ(੬)ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਪੰਜਵੀ"ਖਾਲਸਾ"(ਨਚੋਂ)ਸੰਗਤ ਨਾਲ ੨,੨੦੦ ਯੋਧੇ (ਫੋਜ)ਆਂ ਦੀ ਫੋਜੀ"(**ਅਕ੍ਸ਼ੌਣੀ ਸੇਨਾ**) ਸਾਜੀ।ਉਸ ਦਾ ਬਕਸ਼ੀ (C in C),ਜਥੇਦਾਰ (Brig, Gen) ਆਦਿ ਸਾਜੇ;ਦੇਖੋ ਡਾ:ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਗ੍ਰੰਥ: "ਹੁਕਮਨਾਮੇ" =6ਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਜੀ ਖਾਲਸਾ ਅੰਕ.੩। ੯ਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਜੀ ਖਾਲਸਾ ਅੰਕ.੮। ੧੦ਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਜੀ ਸਿੰਘ ਸਜਾਂਣ ਪਹਿਲਾਂਅੰਕ:੪੬;੪੮,ਤੇ ੧੦ਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀ ਸਿੰਘ ਸਜਣ ਪਿੱਛੋਂ: ਅੰਕ. ੪੯;੫੫:ਭਾਈ ਮਿਹਰ ਚੰਦ ਧਰਮ ਚੰਦ"ਖਾਲਸਾ"ਅੰਕ.੫੮;੫੯...।ਤੇ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ'ਅਸ਼ੋਕ' ਸ਼ਰੋ.ਕਮੇਟੀ,ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵੀ ਛਾਪੀ ॥

208. ਉ.ਅਧਿਆਤਮ ਕਰਮ"ਪੰਜ ਕੱਕੇ"।ਅ.ਭਾ.ਗੁਰਦਾਸ ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ ਛੰਦ"ਖਾਂਡ ਘ੍ਰਿਤ ਚੂਨ ਜਲ ਪਾਵਕ ਇਕਤ੍ਰ ਭਏ, ਪੰਚ ਮਿਲਿ ਪ੍ਰਗਟ ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਗਾਸ ਹੈ...੧੨੪"

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬਿਸਾਲਾ॥ ਦੋਨੋ ਸੁਤ ਕੋ ਨਿਕਟ ਹਕਾਰਾ। ਆਇ ਤਬੈ ਸਾਲ ਮਝਾਰਾ॥ ਲਹਿਣੇਕੋ ਕਰੁਨਾ-ਯੁਤ ਹੇਰਾ। ਲਿਜ ਪੰਚ-ਪੈਸੇ ਇਕ ਨਲਿਯੇਰਾ॥ ਕੀਨ ਪ੍ਰਦੱਛਨ ਤੀਨ ਚੁਫੇਰੇ। ਕਰਤੇ ਧਰਕੇ ਭੇਟ ਅਗੇਰੇ॥ ਹਾਥ ਜੋਰਿਕੈ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੋ। ਲਹਿਨਾ ਪਿਖਿ ਡਰਿਓ ਬਿਸਮਾਯੋ॥ ਉਰਬਿਚਾਰਿ ਬਿੱਪ੍ਰੀਤ ਮਹਾਨਾ। ਤਿਹਬਿਨ ਇਹਬਿਧਿ ਬਚਨ ਬਖਾਨਾ॥ ਤੁਮ ਕਰਤਾਰ, ਸਰਬ ਸਿਰਤਾਜਾ। ਪਰਮਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜਾ॥ ਜਿਸਤਨ ਕੋ ਤੁਮਨੈ ਸਿਰਨਜਾਯੋ। ਉਚਿਤ ਬਢੇ ਦੁਖ ਮੈਂ ਲਖ ਪਾਯੋ॥

ਦੋਹਰਾ॥ ਸੁਨਕੈ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰ ਤਬ ਕਹਯੋ ਕ੍ਰਿਪਾ ਰਸੀਲੈ ਨੈਨ। ਪੁਰਖਾ ! ਬਸ, ਤੂਸ਼ਨਿ ਕਰਹੁ, ਬਹੁਰ ਨ ਬੋਲਹੁ ਬੈਨ॥ ਚੌਪਈ॥ ਅੰਗਦ ਨਾਮ ਆਜਤੇ ਹੋਹਿ। ਨਿਜ ਅੰਗਨਤੇ ਕੀਨੋ ਤੋਹੀ॥ ਮੇਰਨ ਸਤਨਾਮ ਪ੍ਰਗਟਾਵੋ। ਜਹਿੰ ਤਹਿੰ ਸਿੱਖੀ ਰੀਤਿ ਚਲਾਵੋ॥ ਜੇਕੋ ਹ੍ਵੈ ਮੇਰੋ ਅਨੁਸਾਰੀ। ਨਮੋ ਕਰਹਿ ਪਦਪਰ ਸਿਰ ਧਾਰੀ॥ ਮਮ ਸਰੂਪ ਕੋ ਜੈਸਾ ਜਾਨੈਂ। ਤਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰੁ ਇਸੈ ਮਨ ਮਾਨੈ॥ ਸੁਨਿ ਰਜਾਇ ਸਤਿਗੁਰਕੀ ਤਬਹੀ। ਬੁਢੇਤੇ ਆਦਿਕ ਸਿੱਖ ਸਭਹੀ॥ ਰੁਖ ਬਿਲੋਕਿ ਕੈ ਦੇਖ ਨਿਕੰਦਨ। ਉਠ ਤਤਕਾਲ ਕੀਨ ਸਭਿ ਬੰਦਨ॥ ਜੁਗਲ ਆਤਮਜ ਉਠੇ ਨ ਕੋਈ। ਬੈਠੇ ਰਹੇ ਮਾਨਭਰ ਸੋਈ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਤਿਨਕੋ ਗਿਰਤ ਅਲਾਈ। "ਤੁਮਭੀ ਉਠਿ ਬੰਦੋ ਸਿਰ ਨਜਾਈ"॥ ਕਹਤਿ ਭਏ ਇਹ ਦਾਸ ਤਿਹਾਰਾ। ਹਮ ਸੁਤ ਊਰਧ ਪਦ ਅਦਿਕਾਰਾ॥ ਕੈਸੇ ਬਨੈ ਬੰਦਨਾ ਕਰਨੀ। ਹਮਤੇ ਕਰ ਨ ਜਾਇ ਅਕਰਨੀ॥ 90॥ ਇਹਕਹਿ ਅਪਨੇਸਦਨ ਸਿਧਾਰੇ। ਪਿਤ ਕਰਤਬ ਕੁਛੁ ਰਿਦੇ ਨ ਧਾਰੇ॥ ਮਹਿਮਾ ਲਖਿਕੈ ਕਹਯੋ ਨ ਮਾਨਯੋ। ਤਿਹਛਿਨ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਕਛੁ ਨ ਬਖਾਨਯੋ"[209]

ਇਹੀ ਅਟੁਟ ਪ੍ਰਪਾਟੀ ਦੀ ਪਹਿਲੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵਜੀ ਨੂੰ ਸਾਫ ਨਿਰਧਾਰਤਿ ਪਰੰਪਰਾ ਭੱਟ ਕਲ ਨੇ ਸਾਫ ਲਿਖੀ ਹੈ:-

ਗੁਰਗਮਿ ਪ੍ਰਮਾਣੁ ਤੈ ਪਾਇਓ ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਗ੍ਰਾਹਜਿ ਲਯੋ॥ ਹਰਿ ਪਰਸਿਓ ਕਲੁ ਸਮੁਲਵੈ ਜਨ ਦਰਸਨੁ ਲਹਣੇ ਭਯੋ॥

ਓਹੀ ਅਟੁਟ ਲੜੀਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਸ਼੍ਰੀ ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵਜੀ ਬਾਰੇ ਸਪਸ਼ਟ ਪ੍ਰਮਾਣ ਫੇਰ ਭੱਟ ਕਲ ਨੇ ਲਿਖਿਆਹੈ:-

ਗੁਰਗਮ ਪ੍ਰਮਾਣਿ ਅਜਰੁ ਜਰਿਓ, ਸਰਿ ਸੰਤੋਖ ਸਮਾਇਯਉ॥
ਗੁਰ ਅਰਜੁਨ ਕਲਜੁਚਰੈ ਤੈ ਸਹਜਿ-ਜੋਗੁ ਨਿਜੁ ਪਾਇਯਉ॥

ਨੋਟ:-ਇਹ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਲਿਖਣਾ ਮੰਤਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, ਇਤਹਾਸ ਵਿੱਚ ਸੰਪੂਰਣ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਨਾ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਵਰਣਨ ਅੜੇ ਨਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇਆਂ ਦੇ ਪਰਥਾਇ ਲਿਖੇ

---

209. ਓ.ਵੇਦ'ਚ ਪੁਤ੍ਰ ਅੰਗਦ ਨਾਮ ਮੱਖਣ:-**ਕੌ.ਬ੍ਰ: ੨।੧੬ "ਅਜ੍ਞੇਤਮਾਸ਼ੀਰ੍ਮਨ੍ਤ ਪਠਨ੍ਤਿ ਅਙ੍ਗਦ ਅਙ੍ਗਾਤ੍ਸਂਭਸਿ ਹ੍ਰਦਯਾਦਾਧਿਜਾਯਸੇ । ਆਤ੍ਮਾ ਵੈ ਪੁਤ੍ਰ ਨਾਮਾਸਿ ਸ ਜੀਵ ਸ਼ਰਦ: ਸ਼ਤਮੇਤਿ।੩॥"** ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਰਾਰਧ: ਓ. ਪ੨:੭੭ **(ਅਥਰ੍ਵੇਦ ੧੦।੧੭ "ਯੇ ਅਰ੍ਵਾਙ੍ ਗਥ੍ਯੇ ਤੁਤ ਵਾ ਪੁਰਾਣਂ ਵੇਦਂ ਵਿਦ੍ਵਾਁਸਮਭਿਤੋ ਵਦਨ੍ਤਿ।)**-ਦ੨: ੮੭-੮੮,੮੯-੯੧। ਅ.ਪੰ.੧੦੨੧:੯।ਇ.ਪੰ.੧੭੯੨:੭। ਸ.ਪੰ.੧੪੦੮:੭ ।ਹ.ਪੰ.੧੨੨੬:੭" ਸਾਰਗ ਮਹਲਾ ੫॥ ਪੋਥੀ ਪਰਮੇਸਰਕਾ ਥਾਨੁ ॥ ਸਾਧਸੰਗਿ ਗਾਵਹਿ ਗੁਣ ਗੋਬਿੰਦ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੁ॥।"।ਕ. ਪੰ.੧੨੧੯:੪॥ ਖ.ਪੰਨੇ. ੧੪੦੧:੧੯-੧੪੦੨:੧"ਪਿਛੋ" ਰੁਘੁਵੰਸੀ:ਲਵ ਤੇ ਕੁਸ਼ ਦੋਨੋਂ ਕੁਲਾਂਦੇ ਉੱਤਰ-ਦੱਖਨ "ਮਦ੍ ਦੇਸ਼ੀ" (ਪੰਜਾਬੀ) ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਾਜ ਬੀਸ ਸਨ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹਨ - ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਸ਼੍ਰੀ ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਬਾਣੀ ਪੋਥੀ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਬਣਾਕੇ ਅਲੈਹਿਦਾ ਫੇਰ ਇਕ ਉਥਾਨਕਾ ਪੋਥੀ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਤੋਂ ਲਿਖਵਾਈ ਜੋ ਕਰੀਬਨ ਸੌ ਸਾਲਾਂ ਪਿਛੋਂ ਉਸੇ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਨੌਮੇ ਗੁਰੁਜੀਦੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਵਾਧੇ ਕਾਰਣ ਉਸੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਉਥਾਨਕਾ ਪੋਥੀ ਵਿੱਚ ਜੋੜ ਬੜ੍ਹਾਕੇ, ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਲਿਖਵਾਈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨੌਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀ ਦੇ ਤੇ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀਦੇ ਪਰਥਾਏ ਲਿਖੇ ਹਨ॥

ਇਹ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਰੀਬਨ ਸੌ (100) ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀਦੇ ਭਾਰਤੀ ਕੁਲ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਬੰਸੀ ਭੱਟ ਸਿੱਖ ਤੇ ਮਿਰਾਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਲਿਖਤੀ ਬਹੀਆਂ 'ਚ ਅੰਕਿਤ ਬੰਸਾਵਲੀਆਂ (ਸ਼ਜਰੇਆਂ) ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂਦੇ ਪੁਰਾਤਨ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਬੰਸੀ ਹਰਿ ਭਗਤ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ 'ਚ ਅਨੇਕ ਬਾਰ(ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂਜੀ ਬਚਿਤ੍ਰਨਾਟਕ 'ਚ) ਲਿਖੇ ਹਨ, ਜਥਾ:- ਜੋ ਜੋ ਤਰਿਓ ਪੁਰਾਤਨੁ ਨਵਤਨੁ ਭਗਤਿ ਭਾਇ ਹਰਿ ਦੇਵਾ॥ ਨਾਨਕ ਕੀ ਬੇਨੰਤੀ ਪ੍ਰਭਜੀਉ, ਮਿਲੈ ਸੰਤ-ਜਨ ਸੇਵਾ॥

ਏਸ ਉਸਤੁਤ ਆਰੰਭ 'ਚ ਭੱਟ-ਸਿੱਖ ਕਵਿ ਕਲ ਪੁਰਾਣੇ ਭਾਰਤ ਇਤਿਹਾਸ ਅਵਧ ਦੇਸ਼ੀ ਸੂਰਜ ਬੰਸੀ ਰਘੁਕੁਲ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਸਰਥ ਤਿਲਕ (ਟਿੱਕਾ) ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਘਰਾਣੇ ਦੇ ਠਾਕੁਰ ਹਰਿਦਾਸ ਸੋਢੀ ਪੁਤ੍ਰ(ਚੌਥੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ) ਰਾਮਦਾਸ (ਜੇਠੇ/ਇਕਲੌਤੇ ਪੁਤ) ਸਨ ॥ ਇਸੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬੰਸ ਦੀ ਸਚਾਈ ਸੰਬੰਧੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪੱਕੀ ਬਾਣੀ 'ਚ ਦੁਨੀਆ ਸਾਹਮਣੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪਾਠ ਹੈ :-

"ਰਘੁਬੰਸਿ ਤਿਲਕੁ ਸੁੰਦਰੁ ਦਸਰਥ ਘਰਿ ਮੁਨਿ ਬੰਛਹਿ ਜਾਕੀ ਸਰਣੰ ॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਗੁਰੁਸੇਵਿ ਅਲਖਗਤਿ ਜਾਕੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਦਾਸੁ ਤਾਰਣਤਰਣੰ॥ 2॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੁਰਾਣੇ ਭਾਰਤ ਰਾਮਾਯਣ ਇਤਿਹਾਸ ਸੁਰਖਿਅਤ ਬਹੀਆਂ (Preserved PUP files) ਜੋ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦ ਗੁਰੂ ਬੰਸਾਵਲੀ ਬਹੀਆਂ(Holy *Gurü*'s Destiny Chronicles) ਬੰਦੀਜਨ ਭਟ ਬੰਸੀ(chronologists) ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਬਾਣੀ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਕਾਰ (canonized authors) ਲੇਖਕ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਨ ਦਿਤਾ ॥ ਅੱਗੇ ਇਨ੍ਹਾ ਦੇ ਪੜੋਤੇ ਮਤੀ ਦਾਸ, ਸਤੀ ਦਾਸ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਤੇਗ਼ ਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਨਾਲ ਦਿਲੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇ ਸਨ॥ ਅ.210 ਐਸੇ ਵੇਰਵੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕ ਥਾਂਵਾਂ ਤੇ ਫੁਟਕਲ ਤੁਕਾਂ 'ਚ ਦੇਖਣ 'ਚ ਆਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਲਈ ਸਮੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀਆਂ ਨੇ ਪੁਰਾਣੇ ਇਤਿਹਾਸ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਉਲਥੇ ਕਰ ਕਰਾ ਕੇ ਮਾਨ ਦਿਤਾ ॥

210. ਨੋਟ:-(ਮਾਰਵਾੜ ਦੇਸ਼: ਚਿਤੌੜ/ਉਦੇਪੁਰ ਰਾਜੇ ਕਛਵਾਹੇ ਬੰਸੀ ਮਹਾਰਾਣੇਂਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਇਤਿਹਾਸ ਰਾਜਾ ਦਸ਼ਰਥ ਪੁਤ੍ਰ ਮਹਾਰਾ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਦੋ ਜੌੜੇ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਬੰਸ ਦਾ ਨਿਕਾਸ ਭੱਟ/ਰਾਜ ਬੰਸੀ ਲਿਖਿਆਹੈ॥ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸ਼ਾਹਿਬ ਭੱਟ ਵਹੀਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਣ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:"ਰਘੁਬੰਸਿ ਤਿਲਕੁ ਸੁੰਦਰੁ ਦਸਰਥ ਘਰਿ ਮੁਨਿ ਬੰਛਹਿ ਜਾਕੀ ਸਰਣੰ ॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਸੇਵਿ ਅਲਖ ਗਤਿ ਜਾਕੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਦਾਸੁ ਤਾਰਣ ਤਰਣੰ ॥੨॥..." ਉਦੇਪੁਰੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦ ਗੁਰੂਜੀਦੀ ਲਵਵੰਸੀ(ਲਾਹੌਰ)ਰਾਜ ਸ਼ਾਖ ਮਨਦੇ ਹਨ॥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਵੇਲੇਦੇ ਦੋਨੋਂ ਬੰਨਸਾਂ ਵਿੱਚ ਕਈ ਜੰਗ ਹੋਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਦਸ਼ਮ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਜੀ ਦਾ ਲੇਖ ਹੈ:"ਕਾਲਕੇਤੁ ਭਣੋ ਬਲੀ ਅਪਾਰਾ । ਕਾਲਰਾਇ ਜਿਨ ਨਗਰੁ ਨਕਾਰਾ॥ ਭਾਜ ਸਨੌਢ ਦੇਸਤੇ ਗਏ । ਤਹੀ ਭੁਪਜਾ ਬਿਆਹਤ ਭਏ ॥੨੮॥ ਤਿਹਤੇ ਪੁਤ੍ਰ ਭਣੋ ਜੋ ਧਾਮਾ। ਸੋਢੀਰਾਇ ਧਰਾ ਤਿਹਿ ਨਾਮਾ। ਬੰਸ ਸਨੌਢ ਤ-ਦਿਨਤੇ ਥੀਆ। ਪਰਮਪਵਿਤ੍ਰ ਪੁਖਤ੍ਰ ਕੀਆ॥੨੯॥ ਤਾਤੇ ਪੁਤ੍ਰ-ਪੌਤ੍ਰਹੋਇਆਇ। ਤੇ"ਸੋਢੀ"ਸਭ ਜਗਤ ਕਹਾਏ ॥ ਜਗਮੈ ਅਦਿਕ ਸੁਭਏ ਪ੍ਰਸਿੱਧਾ। ਦਿਨ ਦਿਨ ਤਿਨਕੋ ਧਨਕੀ ਬ੍ਰਿਧਾ॥ ੩੦॥...॥ ੨॥"

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਫੁੱਟਨੋਟ 210 ਦਾ ਬਾਕੀ

"ਭੁਜੰਗ॥ ਲਵੀ ਸਰਬ ਜੀਤੇ,ਕੁਸੀ ਸਰਬ ਹਾਰੇ। ਬਚੇਜੇ ਬਲੀ ਪ੍ਰਾਨ ਲੈਕੇ ਸਿਧਾਰੇ॥ ਚਤੁਰਬੇਦ ਪਠਿਯੋ ਕੀਓ ਰਾਸੀ ਬਾਸੰ। ਘਨੇਬਰਸ ਕੀਨੋ ਤਹਾਂ ਨਿਵਾਸੰ॥ ਪ੨॥ ੩॥"

"ਚੌਪਈ॥ ਜਿਨੈ ਬੇਦ ਪਠਿਓ ਸੁਬੇਦੀ ਕਹਾਏ। ਤਿਨੈ ਕੈ ਕਰਮ ਨੀਕੇ ਚਲਾਏ॥ ਪਠੇ ਕਾਗਦੰ ਮੰਦ੍ਰ ਰਾਜਾ ਸੁਧਾਸੰ। ਅਧੋਆਪਨੋ ਬੈਰਬਾਂਵੰ ਬਿਸਾਰੰ॥ ੧॥ ਨ੍ਰਿਪੰ ਮੁਕਲਯੰ ਦੂਤ ਸੋ ਕਾਂਸੀ ਆਯੰ। ਸਭੈ ਬੇਦੀਅੰ ਬੇਦ-ਭਾਖੰ ਸੁਨਾਯੰ॥ ਸਭੈ ਬੇਦਪਾਠੀ ਚਲੇ ਮਦ੍ਰਦੇਸੰ। ਪ੍ਰਣਾਮੰ ਕੀਓ ਆਨਕੈ ਕੈਨਿਰੇਸੰ॥ ੨॥ ਪੁਨੰ ਬੇਦਕੀ ਭੂਪ ਤਾਤੇ ਕਰਾਈ। ਸਭੈ ਪਾਸ ਬੈਠੇ ਸਭਾ ਬੀਚ ਬਾਂਈ॥ ਪੜੇ ਸਾਮਬੇਦੰ, ਜਜੁਰਬੇਦ ਕੱਥੰ। ਰਿਗੰਬੇਦ ਪਠਿਅੰ ਕਰੈ ਭਾਵ ਹੱਥੰ॥ ੩॥

ਰਸਾਵਲ॥ ਅਥਰਬੇਦ ਪੱਠਿਅੰ । ਸੁਣੇ ਪਾਪ ਨੱਠਿਅੰ॥ ਰਹਾ ਰੀਝ ਰਾਜਾ । ਦੀਆ ਸਰਬ ਸਾਜਾ॥ ੪॥
ਲਯੋ ਬਨ ਬਾਸੰ। ਮਹਾਪਾਪ ਨਾਸੰ॥ ਰਿਖੰ ਭੇਸ਼ ਕੀਯੰ। ਤਿਸੈ ਰਾਜ ਦੀਅੰ॥ ੫॥
ਰਹੁ ਹੇਰ ਲੋਗੰ। ਤਜੇ ਸਰਬ ਸੋਗੰ ॥ ਧਨੰ ਧਾਮ ਤਿਆਗੇ । ਪ੍ਰਭੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਪਾਗੇ ॥ ੬॥

ਅੜਿਲ॥ ਬੇਦੀਭਯੋ ਪ੍ਰਸੰਨ,ਰਾਜਕਹ ਪਾਇਕੈ। ਦੇਤਭਯੋ ਬਰਦਾਨ,ਹੀਐਹੁਲਸਾਇਕੈ॥ ਜਬ ਨਾਨਕ ਕਲਿਮੈ ਹਮਆਨ ਕਹਾਇਹੈ। ਹੋ ਜਗਤਪੂਜਕਰ,ਤੋਹਿ ਪਰਮਪਦਪਾਇਹੈਂ॥ ੭

ਦੋਹਰਾ॥ ਲਵੀ ਰਾਜਦੈ ਬਨ ਗਏ, ਬਾਦੀਅਨ ਕੀਨੋ ਰਾਜ । ਭਾਤਿ ਭਾਤਿ ਤਿਨ ਭੋਗੀਅੰ ਭੂਅਕੇ ਸਕਲ ਸਮਾਜ॥ ੮॥

ਚੌਪਈ॥ ਤ੍ਰਿਤੀਯ ਬੇਦ ਸੁਨਬੋ ਤੁਮ ਕੀਯਾ । ਚਤੁਰ ਬੇਦ ਸੁਨ,ਭੂਅਕੋ ਦੀਆ ॥ ਤੀਨ ਜਨਮ ਹਮਹੂੰ ਜਬ ਧਰਹੈ। ਚੌਥੇ ਜਨਮ ਗੁਰੂ ਤੁਹਿ ਕਰਹੈ॥ ੯॥...॥ ੪॥

ਦੋਹਰਾ॥ ਤਿਨ ਬੇਦੀਯਨਕੀ ਕੁਲ ਬਿਕੈ, ਪ੍ਰਗਟੇ ਨਾਨਕ ਰਾਇ । ਸਭ ਸਿਖਨਕੋ ਸੁਖ ਦਏ, ਜਹ ਤਹ-ਭਏ ਸਹਾਇ॥ ੪॥

ਚੌਪਈ॥ ਤਿਨ ਇਜ ਕਲਿਮੈ ਚਲਾਯੋ। ਸਭ'ਸਾਦਨਕੋ'ਰਾਹੁ ਬਤਾਯੋ ॥ ਜੋ ਤਾਕੇ ਮਾਰਗਮਹਿ ਆਏ। ਤੇ ਕਬਹੂੰ ਨਹੀ ਪਾਪ ਸੰਤਾਏ॥ ੫॥... ਨਾਨਕ ਅੰਗਦਕੋ ਬਪੁ ਧਰਾ। ਪ੍ਰਚੁਰ ਇਹਜਗਮੋਂ ਕਰਾ॥ ਅਮਰਦਾਸਿ ਪੁਨਿ ਨਾਮੁ ਕਹਾਯੋ। ਜਨ 'ਦੀਪਕਤੇ ਦੀਪ ਜਗਾਯੋ ॥ ੭॥ ਜਬ ਬਰਦਾਨ ਸਮੈ ਵਹੁ ਆਵਾ। ਰਾਮਦਾਸ ਤਬ ਗੁਰੂ ਕਹਾਵਾ ॥ ਤਿਹ ਬਰਦਾਨਿ ਪੁਰਾਤਨਿ ਦੀਆ। ਅਮਰਦਾਸ ਸੁਰਪੁਰਿ ਮਗੁਲੀਆ॥ ੮॥...॥ ੫॥"

"ਦੀਪਕਤੇ ਦੀਪ ਜਗਾਯੋ"ਗੁਰਗਮ ਸਿੱਧਾਂਤਦੇ ਸਭਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਸੁਭਾਵਕ ਸਾਖੀ ਹੋਣੇ ਤੀਜੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਸਿਧਾਂਤ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ:

(ਸ਼੍ਰੀ.ਗੁ.ਗ੍ਰੰਥਜੀ.ਪੰ.੪੯੦:੧੯)"ਨਾਨਕ ਗੁਰਤੇ ਗੁਰੂ (ਅੰਗਦ) ਹੋਇਆ, ਵੇਖਹੁ ਤਿਸਕੀ ਰਜਾਇ॥ ਇਹੁ ਕਾਰਣੁ ਕਰਤਾ ਕਰੇ, ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਇ॥ ੪॥ ੩॥ ੫॥"

ਇਸੇ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਪੁਰਾਤਨ"ਬਰ"ਵਾਰਤਾ ਦਸ਼ਮ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਤੋਂ ੧੦੦ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੋਤਿ ਸਿੱਧਾਂਤ ਸਿਖਿਆ ਕਦੀਮੀ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਵੰਸੀ ਬੰਦੀਜਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣ: ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣੇ"ਡੂਮ-ਰਬਾਬੀ" ਭਾਈ ਬਲਵੰਡ, ਸਤੇ ਨੇ ਅਪਣੀ ਪੱਕੀਬਾਣੀ ਰੂਪੀ ਸਿੱਧਾਂਤ ਲਿਖਿਆ (ਸ਼੍ਰੀ.ਗੁ.ਗ੍ਰੰ.ਜੀ.ਪੰ.੯੬੬-੯੬੮):-

"ਨਾਨਕਿ ਰਾਜੁ ਚਲਾਇਆ,ਸਚੁ-ਕੋਟੁ ਸਤਾਣੀ ਨੀਵ੍ਹਦੈ॥ ਲਹਣੇ ਧਰਿਓਨੁ ਛਤ੍ਰ ਸਿਰਿ, ਕਰਿ ਸਿਫਤੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਵ੍ਹਦੈ ॥ ਮਤਿ ਗੁਰਆਤਮ ਦੇਵ੍ਹਦੀ, ਖੜਗਿ ਜੋਰਿ ਪਰਾਕੁਇ ਜੀਅ੍ਹਦੈ ॥ ਗੁਰਿ ਚੇਲੇ ਰਹਰਾਸਿ ਕੀਈ, ਨਾਨਕਿ ਸਲਾਮਤਿ ਥੀਵ੍ਹਦੈ ॥ ਸਹਿ ਟਿਕਾ ਦਿਤੋਸੁ ਜੀਵ੍ਹਦੈ ॥ 1॥ ਲਹਣੇਦੀ ਫੇਰਾਈਐ ਨਾਨਕਾ, ਦੋਹੀ ਖਟੀਐ ॥ ਜੋਤਿ ਓਹਾ, ਜੁਗਤਿ ਸਾਇ, ਸਹਿ ਕਾਇਆ ਫੇਰਿ ਪਲਟੀਐ ॥... ...ਅਉਤਰਿਆ ਅਉਤਾਰੁ ਲੈ , ਸੋ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥ ਝਖੜਿ ਵਾਉ ਨ ਡੋਲਈ, ਪਰਬਤੁ ਮੇਰਾਣੁ॥ ਜਾਣੈ ਬਿਰਥਾ ਜੀਅਕੀ, ਜਾਣੀ ਹੂ ਜਾਣੁ॥ ਕਿਆ ਸਾਲਾਹੀ ਸਚੇ-ਪਾਤਿਸਾਹ, ਜਾਂ ਤੂ ਸੁਘੜੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥ ਦਾਨੁ ਜਿ ਸਤਿਗੁਰ ਭਾਵਸੀ, ਸੋ "ਸਤੇ" ਦਾਣੁ ॥ ਨਾਨਕ ਹੰਦਾ ਛਤ੍ਰੁ ਸਿਰਿ ਉਮਤਿ ਹੈਰਾਣੁ ॥ ਸੋ ਟਿਕਾ, ਸੋ ਬੈਹਣਾ, ਸੋਈ ਦੀਬਾਣੁ ॥ ਪਿਯੂ ਦਾਦੇ ਜੇਵਿਹਾ, ਪੋਤ੍ਰਾ ਪਰਵਾਣੁ ॥ ੬॥

ਧੰਨੁਧੰਨੁ ਰਾਮਦਾਸ - ਗੁਰੁ, ਜਿਨਿ ਸਿਰਿਆ, ਤਿਨੈ ਸਵਾਰਿਆ॥ ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਕਰਾਮਾਤਿ ; ਆਪਿ ਸਿਰਜਣਹਾਰੈ ਧਾਰਿਆ ॥ ਸਿਖੀ ਅਤੈ ਸੰਗਤੀ, ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਕਰਿ ਨਮਸਕਾਰਿਆ॥ ਅਟਲੁ ਅਥਾਹੁ ਅਤੋਲੁ ਤੂ, ਤੇਰਾ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਰਾਵਾਰਿਆ ॥ ਜਿਨ੍ਹੀ ਤੂੰ ਸੇਵਿਆ ਭਾਉ ਕਰਿ,ਸੇ ਤੁਧੁ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰਿਆ ॥ ਲਬੁ ਲੋਭੁ ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਮੋਹੁ, ਮਾਰਿ ਕਢੇ ਤੁਧੁ ਸਪਰਵਾਰਿਆ॥ ਧੰਨੁ ਸੁ-ਤੇਰਾ ਥਾਨੁਹੈ, ਸਚੁ ਤੇਰਾ ਪੈਸਕਾਰਿਆ ॥ ਨਾਨਕੁ ਤੂ ਲਹਣਾ, ਤੂਹੈ ਗੁਰੁ-ਅਮਰੁ, ਤੂ ਵੀਚਾਰਿਆ॥ ਗੁਰੂ ਡਿਠਾ, ਤਾਂ ਮਨੁ-ਸਾ-ਧਾਰਿਆ ॥ 7॥"

ਉਸ ਪੁਰਾਣੇ ਬਰਦਾਨ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਨੂੰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਇਉਂ ਲਿਖਿਕੇ ਦਸਿਆ ਹੈ

(ਵਾਰ:॥ 1॥ ੪੭॥ ੧-੩;-

ਦਿੱਚੇ ਪੂਰਬ ਦੇਵਣਾ ਜਿਸਦੀ ਵਸਤ ਤਿਸੈ ਘਰ ਆਵੈ॥ ਬੈਠਾ ਸੋਢੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਰਾਮਦਾਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਹਾਵੈ॥ ਪੂਰਨ ਤਾਲ ਖਟਾਇਆ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਜੋਤ ਜਗਾਵੈ॥ ਉਲਟਾ ਖੇਲ ਖਸੰਮ ਦਾ ਉਲਟੀ ਗੰਗ ਸਮੁੰਦ ਸਮਾਵੈ॥ ਦਿਤਾ ਲਈਏ ਆਪਣਾ ਅਣਦਿਤਾ ਕਛ ਹਥ ਨ ਆਵੈ॥...॥ ੪੭॥ ੧॥"

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਟਕਸਾਲੀ ਗੁਰੁਗਮ ਪਰਥਾਇ:ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਭਵਿਸ਼ਜ ਗੁਰੁਤਾ ਮੋੜ ਦਸਣੀ: ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਅਸ਼੍ਰਧਾ ਫੇਰ ਮਾਫ

ਪਿਛੇ ਲਿਖੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀਦੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਦੀ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਘਟਨਾ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇਹ ਪੱਖ ਹਨ, ਪੁਨ੍ਹ:-

ਲਹਿਣੇ ਕੋ ਬਿਠਾਇ ਤਿਹ ਕਾਲਾ। ਸੰਗਤ ਸਰਬ ਬੁਲਾਇ ਬਿਸਾਲਾ॥ ਦੋਨੋ ਸੁਤਕੋ ਨਿਕਟ ਹਕਾਰਾ। ਆਇ ਤਬੈ ਸਾਲ ਮਝਾਰਾ॥ 78॥ ...”

ਦੋਨੋਂ ਪੁਤ੍ਰ:-1. ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ ਅਤੇ 2. ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਸੰਗਤ ’ਚ ਬੈਠੇ ਨੂੰ ਪੂਜਜ ਪਿਤਾ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਨੇ ਪਿਛਲੇ ਜੁਗ ਦਿਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਪਦ ਲੁਟੌਣ ਦੀ ਸੰਪੂਰਣ ਕਥਾ ਦੱਸੀ (ਜੋ ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੀ ਸੰਖੇਪ ਟਿੱਪਣੀ ਦੇਖੋ)[211] ਸੁਣ ਦੋਨੋਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ : -

1. ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ ਤੇ 2.ਲਛਮੀ ਦਾਸ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨਹੀਂ ਬਝੀ, ਅਤੇ ਇਉਂ ਸੋਚਿਆ:-ਪੂਜਜ ਪਿਤਾਜੀ ਆਪਣੇਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਅਤਿ ਉਤਮ ਭਾਰਤ ’ਚ ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ ਪ੍ਰਫੁਲਤ ਮਹਾਂਪਦਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾਂ ਚਹੁੰਦੇ॥ ਇਸ ਕਾਰਣ ਚੌਥੀ ਪੀੜੀ’ਚ ਗਦੀ ਲੌਟੌਣ ਦੀ ਮਨਘੜੀ ਕਹਾਣੀ ਸਾਨੂੰ ਚੁਪ ਕਰਉਣ ਲਈ ਬਣਾ ਕੇ ਦਸੀ ਹੈ॥

ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਗਵਾਹ ਭਾਈ ਤਾਰੂ ਪੋਪਟ(ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ) ਜੀ ਤੋਂ ਛੇਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂਜੀ ਤਕ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁ ਟਿੱਕਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ[ਓ-ਅ.212] ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਪਿਛੋਂ ਮੰਜੀਦਾਰਾਂ,ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਚਾਰਾਰਥ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦੇ ਛੋਟੇ ਗੁਟਕੇ, ਮੱਧਮ ਗ੍ਰੰਥੀਆ, ਬੜੀ ਪੋਥੀਆਂ ਅੰਦਰ ਤੇ ਬਾਹਰ ਭਾਇ ਗੁਰਦਾਸਜੀ ਆਪਣੀ ਕੁੰਜੀ ਬਾਣੀ ਤੇ ਭਾ. ਬਾਲਾ ਕਹੀ ਪੈੜੇ ਮੋਖੇ ਲਿਖਤ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਜੀ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਇਤਿਹਾਸਿ ਆਦਿਆਂ ਵੇਰਵੇਆਂ ਵਿੱਚ ਬਾਰ ਬਾਰ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤੇ ਹਨ॥

ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਬੰਸੀ ਭਟ ਨਾਮ ਰਚਿਤ ਪੱਕੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਾਫ ਦੇਖੀਦੇ ਹਨ॥ ਪਿੱਛੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਰ ਰਚੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਲਿਖੇ ਹਨ ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਪਹਿਲੇ ਜੁਗਦੇ ਆਪਣੇ ਵੰਸ਼ ਦੀਆਂ ਜੁੱਧਾਂ, ਜੋ ਵਾਰਾਂ ਰੂਪ ਕਥਾ ਦੋਨੋਂ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਤੇ ਸੰਗਤ ਸਾਹਮਣੇ ਦਸੀਆਂ, ਤੇ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾ ਦੀਆਂ ਪਰੀਖਿਆਵਾਂ ਲਿਤੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਸਿੱਖਾਂ ’ਚ ਉੱਤਮ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨਿਕਲਨ ਕਾਰਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਰਫ ਇਸ਼ਾਰਾ

---

211. ਸ਼੍ਰੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂਜੀਦੇ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਵਤਾਰ “ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ” ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣ ਅਧਿਆਏ ਦੋ(੨)ਤੋਂ ਪੰਜ ਤਕ ਇਹ ਹਨ:-
ਤੁਮਰੀ ਪ੍ਰੇਮ-ਭਗਤਿ ਜਬ ਗਹਿਹੋ । ਛੋਰ ਕਥਾ ਸਭਹੀ ਤਬ ਕਹਿਹੋ॥ ਅਬਮੈ ਕਹੌਸੁ‘ਅਪਨੀ ਕਥਾ’। ਸੋਢੀਬੰਸ ਉਪਜਿਆ ਜਥਾ॥੮॥ ॥੨॥...
ਤਿਨਕੇ ਬੰਸ ਵਿਖੇ ਰਘੁ ਭਣੋ । ਰਘੁਬੰਸਹਿ ਜਿਹ ਜਗਤਿ ਚਲਿਯੋ॥ ਤਾਤੇ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਤ ਭਣੋ ਅਜ ਬਰ। ਮਹਾਰਥੀ ਅਰ ਮਹਾਧਨੁਰਦਰ॥੨੦॥ ਜਬ ਤਿਨ ਭੇਸ਼ ਜੋਗਕੋ ਲਯੋ। ਰਾਜਪਾਟ ਦਸਰਥਕੋ ਦਯੋ॥ ਹੋਤ ਭਯੋ ਵਹ ਮਹਾਂਧਨੁਰਧਰ । ਤੀਨ ਤ੍ਰਿਆਨ ਬਰਾ ਜਿਹ ਰੁਚਿ ਕਰ ॥੨੧॥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਜਣੀ ਤਿਹ ਰਾਮ ਕੁਮਾਰਾ। ਭਰਤ, ਲਛਮਨ, ਸ਼ਤ੍ਰੁ ਬਿਦਾਰਾ॥ ਬਹੁਤ ਕਾਲ ਤਿਨ ਰਾਜ ਕਮਾਯੋ। ਕਾਲਪਾਯ ਸੁਰਪੁਰਿ ਸਿਧਾਯੋ॥੨੨॥ ਸ਼ੀਅ ਸੁਤ ਬਹੁਰਿ ਭਏ ਦੁਇ ਰਾਜਾ। ਰਾਜਪਾਟ ਉਨਹੂਕਉ ਛਾਜਾ॥...ਤਹੀ ਤਿਨੇ ਭਾਦੇ ਦੁਇ ਪੁਰਵਾ। ਏਕ ਕਸੂਰ ਦੂਤਿਅ ਲਾਹੁਰਵਾ॥...॥੨੩॥੨॥ (ਚਲਦਾ)

212. ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਵਾਰ ਉ:੧੧॥੧੩॥ 1:‘ਗੁਰਗਮ’ਪਰਥਾਇ ਅਰਥ:ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘਜੀਦੀ“ਸਿਖਾਂਦੀ ਭਗਤ ਮਾਲ” ਭਾ:ਵੀਰ ਸਿੰਘਜੀ ਛਾਪੀ। ਤੇ; ਅ: ਪੁਨ੍ਹ,ਰਾਸਿ ੩:ਅੰਸੁ: ੪੯:੧-੪੪,ਪੰਨੇ. ੨੯੯੨-੫॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਰਿਆ: ਅਧਿਆਤਮ (ਬ੍ਰਹਮ) ਕਰਮ[213] ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼ੂ ਗੁਰੁਤਾ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਰੂਪ'ਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਤੀ:[214]

ਸ਼੍ਰੀਅੰਗਦ ਸੁਨਿ ਪੁਨ ਸਮਝਾਇਵਾ। ਬਿਨਾ ਚਹਤ ਇਹ ਸਭਿ ਢਿਗ ਆਇਵਾ॥ ਕਰਨਹਾਰ ਆਗਿਜਾ ਨਿਤਤੇਰੀ। ਸਗਲ ਭਾਤਿ ਇਨ ਸ਼ਕਤਿ ਬਡੇਰੀ॥ ਚਹਹੁ ਕਹਹੁ, ਨਹਿੰ ਚਹਹੁਮ ਕਹੀਅਹਿ। ਏ ਸਭਿ ਨਿਕਟ ਆਪਨੇ ਲਹੀਅਹਿ॥ ਸਕਲ ਜਗਤਕੋ ਤੁਝ ਗੁਰਕੀਨਾ। ਰਾਜਜੋਗ ਸਿੰਘਾਸਨ ਦੀਨਾ॥ ਸੱਤਜਨਾਮਕੋ ਸਿਮਰਨ ਸਾਰੇ। ਉਪਦੇਸ਼ਹ ਹੁਇ ਭਗਤ ਉਦਾਰੇ॥ ਨਰਨ ਹਜ਼ਾਰਨਿ ਕੋ ਕਲਜਾਨ। ਕਰੇ ਆਪ ਦੇਕਰਿ ਉਰ ਗਿਆਨ॥ ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤਿ ਮੈ ਹੇਰਿ ਤੁਮ੍ਹਾਰੀ। ਬਸਹ੍ਵੈ ਦਈ ਸਮ੍ਰਿੱਧੀ ਸਾਰੀ॥ ਪੈਸੇ ਪੰਚ ਨਾਲੀਅਰ ਏਕ। ਲੇ ਬੁਢੇ ਤੇ ਜਲਧ ਬਿਬੇਕ॥ ਠਾਂਢੇ ਭਏ ਪ੍ਰਦੱਛਨ ਦੀਨੀ। ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਘਰਕੀ ਰੀਤ ਸੁ ਕੀਨੀ॥ ਪੈਸੇ ਪੰਚ ਅਗਾਰੀ ਧਰੇ। ਝੋਲੀਮਹਿ ਨਲੇਰ ਧਰਿ ਖਰੇ॥ ਕਰਿ ਬੰਦਨ ਸਿੰਘਾਸਨ ਦੀਨਾ। ਸਭਿਸੋਂ ਬਾਕ ਉਚਾਰਨ ਕੀਨਾ॥ ਮੇਰ ਸਿੱਖ ਪੁਤ੍ਰਕੈ ਦਾਸ। ਅੰਤ ਸਮੈ ਜੋ ਚਹਿ ਮਮ ਪਾਸ॥ ਸੋ ਸਭਿ ਉਠਹੁ ਬੰਦਨ ਠਾਨਹੁ। ਨਹੀਂ ਅਪਰ ਬਿਧਿ ਮਨਮਹਿ ਆਨਹੁ॥ ਸੁਨਕਰ ਬੁਢਾ ਸਭਿਨਿ ਅਗਾਰੀ । ਖਰੋ ਹੋਇ ਪਗ ਬੰਦਨ ਧਾਰੀ॥ ਤਿਸ ਪੀਛੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਿ ਸਾਰੇ। ਕਰੀ ਨਮਹਿੰ ਸ਼੍ਰੀ ਅਮਰ ਅਗਾਰੇ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਅੰਗਦ ਨਿਜ ਸੁਤ ਦਿਸ ਦੇਖਾ। ਉਠਿਜੋ ਨ ਮਨਮਹਿੰ ਗਰਬ ਬਿਸੇਖਾ॥ ਦਾਸੂ ਸਾਥ ਭਨਜੋ ਗੁਰਨਾਥ। ਉਠਿ ਤੁਮਭੀ ਟੇਕੋ ਨਿਜ ਮਾਥ॥ ਸੁਨਹ ਪਿਤਾ ਇਹੁ ਦਾਸ ਹਮਾਰਾ। ਇਕਤੋਂ ਲੀਨਸਿ ਮਮ ਅਧਿਕਾਰਾ॥ ਦੁਤੀਏ ਉਠ ਕਰਿ ਸੀਸ ਨਿਵਾਵ੍ਵੈਂ। ਇਹਤੋਂ ਹਮਤੇ ਨਹਿੰ ਨਨਿ ਆਂਇਵੈ॥ ਨਿਜ ਸਥਾਨ ਪਰ ਇਹੀ ਟਿਕਾਏ। ਹਮਕੋ ਚੂਛੇ ਰਾਖਿ ਸਿਧਾਏ॥ ਹੁਮਸੋਂ ਕਿਜਾ ਬਸ ਚਲਹਿ ਹਮਾਰੋ। ਕਿਜੋ

---

213. ਸ਼੍ਰੀ.ਗੁ.ਗ੍ਰੰ.ਜੀ:ਅਧਿਆਤਮ ਕਰਮ: ਪੰਨੇ.੩੩:੮; ੩੮:੧੯; ੨੨੩:੯; ੧੦੩੯:੪; ਬ੍ਰਹਮ ਕਰਮ.ਪੰਨੇ. ੪੭੦:੧੮; ੧੩੫੩:੮; ਆਦਿ.

214. ਨੋਟ:-ਯਾਦ ਰਹੇ,ਸ਼੍ਰੀ ਬਾਬਾ ਬੁਢਾਂਜੀ, "ਸ਼ਰੀ ਗੁਰੁ ਗਦੀ ਟਿਕਾ ਕਰਤਾ" ਸ਼ਹਾਦਤ ਛੇਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁ ਰਾਜਕਾਲ ਤਕ ਰਹੀ ॥ ਸਾਰੇ ਮੰਜੀਦਾਰ ਮੁਢ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸਾਖੀ (witness) ਸੇ ਜਿਨ੍ਹਾ ਤੋਂ ਭਾਈਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਆਦਿ ਬਾਣੀ ਤੇ ਸਾਖੀਆਂਦੀਆਂ ਤਸੱਲੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਸਾਰੇ ਮੁੱਖ ਗ੍ਰੰਥ ਅਧਾਰ ਬਾਬਾ ਬੁਢਾਜੀਦੇ ਵੰਸ਼ੀ; ਅਖੀਰੀ"ਤਿਲਕ ਕਰਤਾ"ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੋਇਰ/ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਬੁਢੇਕੇ'ਰੰਧਾਵੇ ਪਾਸ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ੧੭੭੬ ਵਿੱਚ ਡੇਢ-ਦਰਜ਼ਨ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘੇ ਸੰਤ ਗੁਰਸਿਖ:-੧.ਸੰਤ ਕਰਮ ਸਿੰਘ, ੨.ਭਾ:ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮਹੰਤ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ, ੩.ਸੰਤ ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ, ੪.ਸੰਤ ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ੫.ਸੰਤ ਬੀਰ ਸਿੰਘ, ੬.ਸੰਤ ਚੰਦਨ ਸਿੰਘ, ੭.ਸੰਤ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ, ੮.ਸੰਤ ਸੈਣ ਸਿੰਘ, ੯.ਸੰਤ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ, ੧੦.ਸੰਤ ਸਮੀਰ ਸਿੰਘ, ੧੧.ਸੰਤ ਚਾਨਣ ਸਿੰਘ, ੧੨. ਸੰਤ ਪੰਜਾਬ ਸਿੰਘ, ੧੩. ਸੰਤ ਮੁਹਰ ਸਿੰਘ, ੧੪. ਸੰਤ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ, ਆਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਜੀਆ ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਉਪਦੇਸ ਕਈ ਸਾਲ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ; (ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਪ੍ਰਦੀਪਕਾ:-ਅਥ'ਪਹਿਲੀ' ਸਾਖੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਲਿਖਜਤੇ)॥ ਐਥੇ ਦੱਸਣਾ-ਲਿਖਨਾ ਭੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ,"ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਜੀਆਂ ਤਿਲਕ ਕਰਤਾ" ਮਾਨਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀ ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੋਇਰ/ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ'ਬੁਢੇਕੇ'ਰੰਧਾਵੇ'ਹੁੰਦੇ,ਓਨ੍ਹਾਂਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਭਾਈ ਮੋਹਰ ਸਿੰਘਦੇ ਪੁਤ੍ਰ (ਭਾਈ ਰਾਮ ਕੋਇਰ ਜੀ ਦੇ ਪੋਤ੍ਰੇ) ਭਾਈ ਸ਼ਜਾਮ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਪਟਿਆਲੇ ਰਾਜ ਬਾਨੀ ਮਹਾਂਰਾਜਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘਜੀ ਦੀ ਸਪੁਤ੍ਰੀ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਬੀਬੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੌਰ ਨੂੰ ਬਿਆਹੇ ਗਏ॥ ਭਾਈ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪੰਜ ਬਰਸੀ ਪੁਤ੍ਰ ਅਡੈ ਸਿੰਘ ਦੋਨਾਂ ਦਾ ਇਕਠੇ ਦਿਹਾਂਤ ਹੋਂਣ ਕਰਕੇ-ਮਹਾਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਵਿਧਵਾ ਸਰਦਾਰਨੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੌਰ ਮੁੜ ਪਿਤਾ ਘਰ ਰਹਿਣ ਲਗੇ॥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਰਗਵਾਸੀ ਪਤੀਦੇ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥ ਪਟਿਆਲੇ ਮਹਾਰਾਜਾਦੇ ਪੁਸਤਕਾਲੈ ਆਯੇ ॥ ਪਿਛੋਂ ਅਨੇਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ'ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ''ਕਾਵ੍ਯ ਰਚਿਆ। ਇਨਾਂਦੇ ਸ਼ਾਥੀ ਕਵੀ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ 'ਧੋਹਾ'ਵੀ ਦਰਬਾਰੀ ਸਨ॥ ਪਰ ਰਾਜਦਰਬਾਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਨਿਜਿਤ ਖੋਜੀ ਨੈਬ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹਤ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ'ਨਰੋਤਮ'ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਗੁਰਭਾਈ ਸ਼੍ਰੀਮਹੰਤ ਬਾਬਾ ਸਾਧੂਸਿੰਘ ਤੇ ਚੇਲੇ ਗਜਾਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਪੁਸਤਕਾਲੈ 'ਚ ਖੋਜ ਕਰਕੇ ਅਨੇਕ ਹਵਾਲੇ ਗ੍ਰੰਥ ਰਚੇ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪੰਥ ਸਭਿ ਜਗਤੇ ਨਜਾਰੇ॥ ਜਿਮ ਤੁਮ ਦਾਸ ਹੋਇ ਕਰਿ ਪਾਈ॥ ਤਿਮ ਅਬਿ ਦਈ ਦਾਸ ਬਡਿਆਈ॥

ਇਸੇ ਪਰਥਾਇ ਅੱਗੇ ਪੰਚਮ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਜੀ ਟਿੱਕੇ ਬਾਰੇ ਕੁਛ ਅਸਾਵਧਾਨੀ 'ਚ ਕ੍ਰਮ ਹੋਰ ਲਿਖਿਆ॥ ਪਰ ਗੁਰਗਮ ਟਕਸਾਲੀ ਤੇ ਪੁਰਾਣੀ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ, ਤੇ ਧਰਮ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਪਰੰਪਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਉਂ ਦੇਖੀ, ਸਾਖੀ ਠੀਕ ਰੀਤ ਲਿਖਦੇ ਹਾਂ, ਜਥਾ:-

- ਪ੍ਰਥੰਡ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਆਪਣੇ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਆਸਨ ਤੋਂ ਉੱਠ ਪਾਸੇ ਖੜੇ ਹੋਏ ।
- ਫੇਰ ਭਾਈ'ਲਹਿਣੇ'(ਅੰਗਦ) ਨੂੰ ਉੱਠ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਿੰਘਾਸਣ ਉਤੇ ਬੈਠਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ।
- ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈ ਤਾਰੂ ਪੋਪਟ/ਪਿਆਰੇ:ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ, ਰੰਧਾਵਾ ਜੱਟ ਅਗਿਆ ਦਿਤੀ: ਲਹਿਣੇ ਮੱਥੇ ਉਤੇ ਕੌਲ 'ਚੋਂ ਚੰਦਨ ਟਿਕਾ ਕਰੇ (ਓਹ ਟਿੱਕੇ ਦਾ ਮਾਨ ਓਨ੍ਹਾ ਛੇਵੇ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਜੀ ਤਕ ਰਿਹਾ; ਪਿਛੋਂ ਏਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਤਾਨ 'ਚ ਰਿਹਾ॥ ਦਸਮੇ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਜੀ ਨੂੰ ਟਿੱਕਾ-ਗੱਦੀ ਅਧਿਆਤਮ ਕਰਮ ਰਾਹੀਂ ਭਾ.ਰਾਮਕੋਇਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਮਾਨ ਪਾਯਾ) ਆਦਿ 'ਚ:

1. ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਆਪ ਸਿੱਖ ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਪੱਲੇ ਵਿੱਚ ਨਾਲਿਯੇਰ (ਸ਼ਗਨ ਰੂਪ ਗੋਦ) ਪਾ ਕੇ, ਫੇਰ;
2. ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਆਪ ਸਿੱਖ ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਦੋਨੋਂ ਜੁੜੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਤਾਂਬੇ ਦੇ ਪੈਸੇ ਰੱਖੇ, ਫੇਰ;
3. ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਆਪ ਸਿੱਖ ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਜੁੜੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸਫੈਦ ਉੱਨ ਦੀ ਮਾਲਾ ਦਿਤੀ । ਅੱਗੇ ਫੇਰ;
4. ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਆਪ ਸਿੱਖ ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਪੀਲਾ ਸਾਫਾ/ਪਗੜੀ ਬੰਨਿਆ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ
5. ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਆਪ ਸਿੱਖ ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਪੱਲੇ: ਮੰਜੀ ਬੈਠੇ ਆਪਣੀ ਦ੍ਵਿਜਬਾਣੀ ਪੋਥੀ ਮੋਹਰ[215] ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ, ਫੇਰ:-

ਬੈਠੇ ਸ਼੍ਰੀ ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਨੂੰ ਦਹਿਣੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਤਿਨ ਪਰਿਕ੍ਰਮਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਹਰੇਕ ਚਕ੍ਰ ਸਾਮਣੇ ਆਉਣ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਸਿੱਖ ਭਾ. ਲਹਿਣੇ ਦੇ ਚਰਣਾਂ ਦੇ ਅੰਗੂਠੇ ਉਤੇ ਸਿਰਧਰ, ਮਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਤੀਜੀ ਡੰਡੌਤ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕਜੀਦੀ ਦਿਵ੍ਯ ਜੋਤਿ ਲਹਿਣਾ ਦੀ ਜੋਤ 'ਚ ਸਮਾ ਇਕ ਜੋਤਿ ਹੋ ਗਈ, ਜੋ ਗੁਰਗਮ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀਪਕ

215. ਦ੍ਰਿ.ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ: ਰਾਸਿ ੧: ਅੰਸੁ: ੨੨: ੧੬-੨੬।ਅ. ਇਹੀ ਮਾਲਾ-ਪੋਥੀ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ"ਮੀਣੇ" ਚੋਰੀ ਕੀਤੀ॥ ਏ.ਅੰਤੰਮ ਉਦਾਸੀ ਚੋਲਾ-ਟੋਪੀ, ਕਾਲੀ ਮਾਲਾ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ ਨੂੰ ਦਿਤੀਆਂ ਸਨ:ਭਾਰਤੀ ਪਰੰਪਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਟੋਪੀ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵਜੀ ਨੂੰ ਪੱਗ-ਸਫੈਦ ਮਾਲਾ ਦਿਤੀਆਂ॥ ਸ. ਇਹੀ ਪੋਥੀ-ਮਾਲਾ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ"ਮੀਣੇ"ਚੋਰੀ ਕੀਤੀ; ਹੁਣ ਗੁਰਹਰਸਿਹਾਏ ਪਿੰਡ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਰਾਈਸ'ਸੋਢੀ'ਸਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਘਰ ਹੈ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤੇ ਦੀਪ ਜਗਾਯੋ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਸਾਖੀ ਤੀਜੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸਜੀ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਕਰੀ:-

ਨਾਨਕ ਗੁਰਤੇ ਗੁਰੂ(ਅੰਗਦ)ਹੋਇਆ,ਵੇਖਹੁ ਤਿਸਕੀ ਰਜਾਇ॥ ਇਹੁ ਕਾਰਣੁ ਕਰਤਾ ਕਰੇ, ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਇ॥ [216]

***** ਅੰਤੇ, ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵਜੀ ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ ਅੱਗੇ ਕਰ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਦੇ ਚਰਣਾਂ ਉਤੇ ਡੰਡੌਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ॥ ਇਹ ਭਾਰਤ 'ਚ ਨਵੀਂ ਰੀਤ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥਜੀ ਦੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਟਿੱਕੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗਦੀ ਨਸ਼ੀਨੀ ਹੋਣ ਤਕ ਅਟੂਟ ਜਾਰੀ ਰਹੀ ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਟਕਸਾਲ ਪਰੰਪਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਬਰਦਾਨ ਪਰਥਾਏ ਚੌਥੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀਦਾ ਸ਼ਬਦ॥ ਪਿਛਲੇ ਜੁਗ ਇਤਿਹਾਸ ਬਰਦਾਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ 'ਚ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼ੁਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀਦੀ ਘਟਨਾ ਆਰੰਭ ਕਰ ਆਪਣੇ ਚੌਥੇ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਗਦੀ ਅਸਥਾਨ ਪਿਛਲੇ ਤ੍ਰੇਤਾ ਜੁਗੀ ਲਵਪੁਰ(ਲਹੌਰ)ਰਾਜੇ ਜਨਮੇ ਸੋਢੀ(ਰਾਮਦਾਸ) ਹੁਣ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾ ਸੰਬੰਧ'ਚ ਤੀਜੇ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼ੁਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਕਿਹਾ:

ਮ:3: ਪਰਾਈ ਅਮਾਣ ਕਿਉ ਰਖੀਐ ਦਿਤੀ ਹੀ ਸੁਖੁ ਹੋਇ॥ ਗੁਰਕਾ ਸਬਦੁ ਗੁਰ ਥੈ ਟਿਕੈ, ਹੋਰ ਥੈ ਪਰਗਟੁ ਨ ਹੋਇ..॥

ਇਹੀ ਪਿਛਲੇ ਯੁਗ ਜਨਮ ਦਿੱਤੇ ਵਰਦਾਨ, ਹੁਣ ਇਮਾਨਤ, ਕਲਿਜੁਗ ਵਿੱਚ ਕਰਾਮਾਤ ਰੂਪ 'ਚ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਗੁਰੁ ਘਰ ਦੇ ਰਬਾਬੀਆਂ, ਮਿਰਾਸੀਆਂ ਰਚੀ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਤਾ ਬਖਸ਼ੀ ਟਿੱਕੇ ਦੀ ਵਾਰ 'ਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਹੈ:-

ਧੰਨੁਧੰਨੁ ਰਾਮਦਾਸ-ਗੁਰੁ ਜਿਨਿ ਸਿਰਿਆ ਤਿਨੈ ਸਵਾਰਿਆ॥ ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਕਰਾਮਾਤਿ ਆਪਿ ਸਿਰਜਣਹਾਰੈ ਧਾਰਿਆ॥ ਸਿਖੀ ਅਤੈ ਸੰਗਤੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਕਰਿ ਨਮਸਕਾਰਿਆ॥

ਇਸੇ ਬਰਦਾਨ ਘਟਨਾ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਚੌਥੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸਜੀਨੇ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਜੋ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਮਹਲਾ 4 ਲਿਖਿਆ ਹੈ- ਤੇ ਜੋ ਸਾਰੀ ਇਬਾਰਤ ਮੱਧਮ ਪੁਰਖ 'ਚ ਲਿਖੀ ਹੈ ਪਰ ਧਿਆਨ ਰਹੇ ਪੱਛਮੀ ਨਜ਼ੂ-ਜ਼ੀਲੈਂਡ ਇਸਾਈ ਵਿਦ੍ਵਾਨ (Apostate Minister research scholar) ਡਾ. ਮੈਕਲੌਡ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿਸੇ ਗੁਰੁਨੇ ਮਧਮ/ਅਨਜ ਪੁਰਖ (2nd/3rd person) ਵਿੱਚ ਨਹੀ ਲਿਖਿਆ: ਸਾਰੇ ਉਤਮ ਪੁਰਖ ਬਰਤਦੇ ਸਨ॥ [217]

ਐਸੇ ਵਿਚਾਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਐਸੇ ਪਾਠ ਦੇਖੇ ਵਿਚਾਰੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਮਝਣ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਅੱਡ ਹੀ ਰਹੀ! ਇਸ ਕਾਰਣ, ਟਕਸਾਲੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਅਰਥ ਹਰੇਕ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸਿੱਖਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਪਾਠਕ ਇਸ ਟਕਸਾਲੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਗੁਰਗਮ ਪਰਥਾਇ ਦੇ ਇਕ ਇਕ ਤੁਕ ਦਾ ਅਰਥ ਵਿਚਾਰ ਲੈਣ, ਏਹ ਸੰਖੇਪ ਮਿਸਾਲ ਇਕ ਇਸ ਪ੍ਰਥਾਇ ਉੱਤਮ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਹੈ:-

---

216. ਸ਼੍ਰੀ.ਗੁ.ਗ੍ਰੰ.ਜੀ: ਪੰਨਾ.੪੯੦:੧੯

217. *Gurū Nānak & The Sikh Religion* by Dr. Mcleod.

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਲੋਕ ਮ:4 ॥ ਧੁਰਿ ਮਾਰੇ ਪੂਰੈ-ਸਤਿਗੁਰੂ, ਸੇਈ ਹੁਣਿ ਸਤਿਗੁਰਿ ਮਾਰੇ ॥ ਜੇ ਮੇਲਣ ਨੋ ਬਹੁਤੇਰਾ ਲੋਚੀਐ ਨ ਦੇਈ ਮਿਲਣ ਕਰਤਾਰੇ ॥ ਸਤਸੰਗਤਿ ਢੋਈ ਨਾ ਲਹਨਿ ਵਿਚਿ ਸੰਗਤਿ ਗੁਰਿ ਵੀਚਾਰੇ ॥ ਕੋਈ ਜਾਇ ਮਿਲੈ ਹੁਣਿ ਓਨਾਨੋ ਤਿਸੁ ਮਾਰੇ ਜਮੁ ਜੰਦਾਰੇ ॥ ਗੁਰਿ ਬਾਬੈ ਫਿਟਕੇ ਸੇ ਫਿਟੇ ਗੁਰਿ ਅੰਗਦਿ ਕੀਤੇ ਕੂੜਿਆਰੇ ॥ ਗੁਰਿ ਤੀਜੀ ਪੀੜੀ ਵੀਚਾਰਿਆ ਕਿਆ ਹਥਿ ਏਨਾ ਵੇਚਾਰੇ ॥ ਗੁਰੁ ਚਉਥੀਪੀੜੀ ਟਿਕਿਆ ਤਿਨਿ ਨਿੰਦਕ ਦੁਸਟ ਸਭਿ ਤਾਰੇ ॥ ਕੋਈ ਪੁਤੁ ਸਿਖੁ ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂਕੀ, ਤਿਸੁ ਕਾਰਜ ਸਭਿ ਸਵਾਰੇ ॥ ਜੋ ਇਛੈ ਸੋਫਲੁ ਪਾਇਸੀ,ਪੁਤੁ ਧਨੁ ਲਖਮੀ ਖੜਿ ਮੇਲੇ ਹਰਿ ਨਿਸਤਾਰੇ ॥ ਸਭਿ ਨਿਧਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਵਿਚਿ ਜਿਸੁ ਅੰਦਰਿ ਹਰਿ ਉਰਧਾਰੇ ॥ ਸੋ ਪਾਏ ਪੂਰਾਸਤਿਗੁਰੂ ਜਿਸੁ ਲਿਖਿਆ ਲਿਖਤੁ ਲਿਲਾਰੇ ॥ ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਮਾਗੈ ਧੂੜਿਤਿਨ,ਜੋ ਗੁਰਸਿਖ ਮਿਤ ਪਿਆਰੇ ॥ ੪. 218

ਇਸ ਸਲੋਕ ਮ:4 ਦੇ ਪਰਥਾਇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਵੰਡ ਹੈ:-

ਪਰਥਾਏ 1:-ਪੂਰੈ-ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵਜੀ ਦੇ ਪੁਤਾਂ, ਸੰਤ ਰੇਣੁ ਆਦਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਤਾੜ ਭੰਡਿਆ, ਜੋ ਸ਼੍ਰੀ ਚੌਥੇ ਸਤਿਗੁਰੁਜੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ;-

ਮ:4:-ਧੁਰਿ ਮਾਰੇ ਪੂਰੈ-ਸਤਿਗੁਰੂ(ਨਾਨਕ), ਸੇਈ ਹੁਣਿ ਸਤਿਗੁਰਿ(ਅੰਗਦ)ਮਾਰੇ ॥ ਜੇ ਮੇਲਣ ਨੋ ਬਹੁਤੇਰਾ ਲੋਚੀਐ, ਨ ਦੇਈ ਮਿਲਣ ਕਰਤਾਰੇ ॥ ਸਤਸੰਗਤਿ ਢੋਈ ਨਾ ਲਹਨਿ, ਵਿਚਿ ਸੰਗਤਿ ਗੁਰਿ(ਬ੍ਰਹਮ) ਵੀਚਾਰੇ ॥ ਕੋਈ ਜਾਇ ਮਿਲੈ ਹੁਣਿ ਓਨਾ ਨੋ, ਤਿਸੁ ਮਾਰੇ ਜਮੁ ਜੰਦਾਰੇ ॥

ਪਰਥਾਏ 2:-ਗੁਰਿ ਬਾਬੈ(ਨਾਨਕ) ਫਿਟਕੇ ਸੇ ਫਿਟੇ, ਗੁਰਿ ਅੰਗਦਿ ਕੀਤੇ ਕੂੜਿਆਰੇ ॥

ਪਰਥਾਏ 3:-ਗੁਰਿ ਤੀਜੀ ਪੀੜੀ (ਅਮਰ ਦਾਸ) ਵੀਚਾਰਿਆ ਕਿਆ ਹਥਿ ਏਨਾ ਵੇਚਾਰੇ ॥

ਪਰਥਾਏ 4:-ਗੁਰੁ ਚਉਥੀ ਪੀੜੀ ਟਿਕਿਆ ਤਿਨਿ ਨਿੰਦਕ ਦੁਸਟ ਸਭਿ ਤਾਰੇ ॥ ਕੋਈ ਪੁਤੁ(ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ ਆਦਿ) ਸਿਖੁ ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੀ ਤਿਸੁ ਕਾਰਜ ਸਭਿ ਸਵਾਰੇ ॥ ਜੋ ਇਛੈ, ਸੋ ਫਲੁ ਪਾਇਸੀ ਪੁਤੁ ਧਨੁ ਲਖਮੀ,ਖੜਿ ਮੇਲੇ ਹਰਿ ਨਿਸਤਾਰੇ ॥ ਸਭਿ ਨਿਧਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਵਿਚਿ ਜਿਸੁ ਅੰਦਰਿ ਹਰਿ ਉਰਧਾਰੇ ॥

ਪਰਥਾਏ 5:-ਸੋ ਪਾਏ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ(1-10)ਜਿਸੁ ਲਿਖਿਆ ਲਿਖਤੁ ਲਿਲਾਰੇ ॥ ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਮਾਗੈ ਧੂੜਿ ਤਿਨ ਜੋ ਗੁਰਸਿਖ ਮਿਤ ਪਿਆਰੇ ॥ 261

---

218. ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ.ਉ.ਪੰ.੧੨੪੯:੮।ਅ.ਪੰ.੯੬੮:੮।ਏ. ਪੰਨਾ. ੩੦੭:੧੩-੧੯+ ॥੧॥ ਮ: ੪ ॥ ਜਿਨਕਉ ਆਪਿ ਦੇਇ ਵਡਿਆਈ, ਜਗਤੁ-ਭੀ ਆਪੇ ਆਣਿ ਤਿਨਕਉ ਪੈਰੀ ਪਾਏ ॥ ਡਰੀਐ ਤਾਂ ਜੇ ਕਿਛੁ ਆਪ ਦੂ ਕੀਚੈ, ਸਭੁ ਕਰਤਾ ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਵਧਾਏ ॥ ਦੇਖਹੁ ਭਾਈ:ਏਹੁ ਅਖਾੜਾ ਹਰਿ-ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਚੇ ਕਾ,ਜਿਨਿ ਆਪਣੈ ਜੋਰਿ ਸਭਿ ਆਣਿ ਨਿਵਾਏ ॥ ਆਪਣਿਆ ਭਗਤਾਕੀ ਰਖ ਕਰੇ,ਹਰਿ-ਸੁਆਮੀ:ਨਿੰਦਕਾ ਦੁਸਟਾਕੇ ਮੁਹਕਾਲੇ ਕਰਾਏ ॥ ਸਤਿਗੁਰਕੀ ਵਡਿਆਈ ਨਿਤਚੜੈ ਸਵਾਈ,ਹਰਿਕੀਰਤਿ ਭਗਤਿ ਨਿਤਆਪਿ ਕਰਾਏ ॥ ਅਨਦਿਨੁ ਨਾਮੁ ਜਪਹੁ ਗੁਰਸਿਖਹੁ, ਹਰਿ-ਕਰਤਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਘਰੀ ਵਸਾਏ ॥ ਸਤਿਗੁਰਕੀ ਬਾਣੀ ਸਤਿ, ਸਤਿ ਕਰਿ ਜਾਣਹੁ ਗੁਰਸਿਖਹੁ; ਹਰਿ ਕਰਤਾ ਆਪਿ ਮੁਹਹੁ ਕਢਾਏ ॥ ਗੁਰਸਿਖਾਕੇ ਮੁਹ ਉਜਲੇ ਕਰੇ ਹਰਿਪਿਆਰਾ, ਗੁਰਕਾ ਜੈਕਾਰੁ ਸੰਸਾਰਿ ਸਭਤੁ ਕਰਾਏ ॥ ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਹਰਿਕਾ ਦਾਸੁਹੈ, ਹਰਿ ਦਾਸਨਕੀ ਹਰਿ ਪੈਜ ਰਖਾਏ ॥੨॥

ਪਉੜੀ ॥ ਤੂ ਸਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਆਪਿਹੈ, ਸਚੁ ਸਾਹ ਹਮਾਰੇ ॥ ਸਚੁ ਪੂਜੀ ਨਾਮੁ ਦ੍ਰਿੜਾਇ ਪ੍ਰਭ, ਵਣਜਾਰੇ ਥਾਰੇ ॥ ਸਚੁ ਸੇਵਹਿ, ਸਚੁ ਵਣੰਜਿ ਲੈਹਿ, ਗੁਣ ਕਥਹ ਨਿਰਾਰੇ ॥ ਸੇਵਕ, ਭਾਇ, ਸੇ ਜਨ ਮਿਲੇ; ਗੁਰ-ਸਬਦਿ ਸਵਾਰੇ ॥ ਤੂ ਸਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਅਲਖੁਹੈ, ਗੁਰ-ਸਬਦਿ ਲਖਾਰੇ ॥੧੪॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਸੇ ਪਰਥਾਏ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਕੁੰਜੀ-ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹਨ, ਵਾਰ 1:-

ਮਾਰਿਆ ਸਿੱਕਾ ਜਗਤ ਵਿਚ ਨਾਨਕ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਚਲਾਯਾ॥ ਥਾਪਿਆ ਲਹਿਣਾ ਜੀਂਵਦੇ, ਗੁਰਿਆਈ ਸਿਰ ਛਤ੍ਰ ਫਿਰਾਯਾ॥ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਮਿਲਾਇਕੈ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਰੂਪ ਵਟਾਯਾ॥ ਲਖ ਨ ਕੋਈ ਸਕਈ ਆਚਰਜੇ ਆਚਰਜਦਿਖਾਯਾ॥ ਕਾਯਾਂ ਪਲਟ ਸਰੂਪ ਬਣਾਯਾ॥ 45॥

ਇਸ ਪਰਥਾਇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤਿ ਸੰਖੇਪ ਨਾਲ ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ, ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਭਾ.ਲਹਿਣੇ ਉਤ੍ਰਾਧਿਕਾਰੀ ਥਾਪਣ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ: ਤਿਤ ਮਹਲਿ ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਹੋਆ; ਸੋ ਪੋਥੀ, ਜੁ ਬਾਨਿ, ਗੁਰੁ ਅੰਗਦ ਜੋਗ ਮਿਲੀ॥ [ਅ.219]

ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਅਧਿਆਤਮ ਕਰਮ ਰਾਹੀਂ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਉਤ੍ਰਾਅਧੀਕਾਰੀ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁ ਥਾਪੇ॥ ਇਸੇ ਪਰਥਾਏ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਕੁੰਜੀ-ਬਾਣੀ 'ਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਮਾਣ ਵਾਰਾਂ 'ਚ ਹਨ:-

ਸੋ ਟਿਕਾ, ਸੋ ਛਤ੍ਰ ਸਿਰ, ਸੋਈ ਸਚਾ ਤਖਤ ਟਿਕਾਈ॥ ਗੁਰ ਨਾਨਕਹੁੰਦੀ ਮੋਹਰ ਹਥ, ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਦੀ ਦੋਹੀ ਫਿਰਾਈ॥ ਦਿੱਤਾ ਛੱਡ ਕਰਤਾਰਪੁਰ: ਬੈਠ ਖਡੂਰੇ ਜੋਤਿ ਜਗਾਈ॥ ਜੰਮੇ ਪੂਰਬ ਬੀਜਿਆ ਵਿਚ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕੂੜੀਚਤਰਾਈ॥ [220]

[221]ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ, ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਨਾਮ ਦਾ ਮਹਾਮਾਨ: ਤ੍ਰਿ-ਜਗਤ ਗੁਰੁ ਪਦ ਪ੍ਰਦਾਨਤਾ :-ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ 'ਚ ਸਿੱਖ-ਭਟ ਕਲ(ਕਲਸਹਾਰ) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਰਤੀ ਪੱਕੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੋਕਤਿ ਬਾਣੀ 'ਚ ਸਾਖੀ ਬਚਨ ਲਿਖਦਾ ਹੈ:-

ਜਗੁ ਜੀਤਉ ਗੁਰਦੁਆਰਿ, ਖੇਲਹਿ ਸਮਤ ਸਾਰਿ, ਰਥੁ ਉਨਮਨਿ ਲਿਵ ਰਾਖਿ, ਨਿਰੰਕਾਰਿ॥ ਕਹੁ ਕੀਰਤਿ ਕਲਸਹਾਰ, ਸਪਤ-ਦੀਪ ਮਝਾਰ, ਲਹਣਾ ਜਗਤ੍ਰ-ਗੁਰੁ, ਪਰਸਿ ਮੁਰਾਰਿ॥ [222]

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 'ਚ ਦੱਸੀ ਸੰਖੇਪ ਭਾਰਤੀ ਪਿਛੋਕੜ ਇਤਿਹਾਸ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਵਿਕਸਤ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਪ੍ਰਿਥਾਇ ਕ੍ਰਮ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਗਠਨ ਲਿਖਤ ਜਾਣੇ ਪਿੱਛੋਂ ਹੀ ਆਮ ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥਦੇ ਉਦਾਸੀ-ਨਿਰਮਲੇ-ਸਿੰਘ ਸਾਧੂਆਂ, ਮਹੰਤਾਂ, ਸੰਤਾਂ, ਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝ ਆਈ; ਸਾਰੇ ਲਿਖੇ ਗੁਰੁ-ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸਾਂ ਅੰਦਰ ਪੱਕੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ ਕਰਨ 'ਚ ਵੇਰਵੇ ਸਾਧਾਰਣ ਰੂਪ ਸਹਾਇਕ ਤਾਂ ਹਨ ਪਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗਿਆਨ, ਵਿਗਿਆਨ, ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਤਾ ਨਹੀ॥ ਬਲਕੇ ਓਹ ਕੇਵਲ ਸ਼੍ਰੀ ਦਸਮ ਜਗਦਗੁਰੂਜੀ ਆਪ ਪ੍ਰਦਾਨ ਗੁਰਗਮ ਦਮਦਮੀ ਮੁਖ ਟਕਸਾਲ ਅਤੇ ਉਪ-ਟਕਸਾਲੀ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ

---

219. ਓ.ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਵਾਰ:-੧॥੪੫॥੪-੮॥; ੧॥੪੬॥੧-੪॥...॥ ਅ.ਗੋਸ਼ਟਿ ਸ਼੍ਰੀ ਮਿਹਰਵਾਨ ਜੀਕੀ ਭਾਗ ੧, ਪੰਨਾ ੧੩੨, ਕ੍ਰਿਤ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਰਿਜੀ ਸੋਢੀ.

220. ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਵਾਰ:-੧॥੪੫॥੪-੮॥; ੧॥੪੬॥੧-੪॥...॥

221. ਵੇਦਦੇ ਕੌਸ਼ੀਤਕੀ ਬ੍ਰਹਮਣ:੨।੧੬ ਵਿੱਚ ਅੰਗਦ ਸ਼ਬਦਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ:-"अत्रेतमाशीर्मन्त्र पठन्ति 'अङ्गद अङ्गात्संभवसि हृदयादधिजायसे। आत्मा वै पुत्र नामासि स जीव शरदः शतमेति ।१६।" ਅਰਥ:-"ਐਥੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਅਸੀਸ ਦੇਣਦਾ ਮੰਤ੍ਰ ਪੜਦੇ ਹਾਂ:'ਹੇ ਪੁਤ੍ਰ! ਤੂ ਮੇਰੇ ਅੰਗਹੈਂ,ਅੰਗ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੈ,ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਹੈਂ; ਤੂੰ ਨਿਸਚੈ ਮੇਰਾ ਆਤਮਾ ਹੀ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਸੌ ਬਰਸ ਜੀਵੇਂ॥੧੬॥ ਸ਼ਲੋਕ ਅਧਿਆਇ 2 ਵਿੱਚੋਂ ॥"

222. ਸ਼੍ਰੀਗੁ.ਗ੍ਰੰਜੀ:ਪੰਨਾ.੧੩੯੧:੪-੫॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਦੋ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ 'ਚ ਸਿੱਖੇ ਅਰਥ ਜਾਣੇ ਬਿਨਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੀ ਨਹੀਂ: ਬਿਲਕੁਲ ਅਸੰਭਵ ਹਨ॥ ਦੁਨਿਆਵੀ ਸੁਭਾਓ ਹੈ ਜੋ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਜਥਾ; ਮ: 1: ਸਭੁਕੋ ਪੂਰਾ ਆਪੇ ਹੋਵੈ ਘਟਿ ਨ ਕੋਈ ਆਖੈ॥ [223] ਭਾਵਾਰਥ: ਬਿਨਾ ਗੁਰਗਮ ਗਾਡੀ ਰਾਹ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਸਿਖੇ ਬਿਨਾ--ਆਪਣੇ ਮਨ ਤਰਫ ਮੁਹ ਕਰੇ(ਮਨਮੁਖ) ਆਪਨੂੰ ਪੂਰਾ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਮਨਦੇ ਹਨ? ਕੋਈ ਵੀ ਘੱਟ ਕਹਾਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀ! ਇਹ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂਜੀਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ॥ ਪਰ,ਸਚੀ ਸਿਫਤ ਓਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਘਟੋ ਘਟ ਹੋਰ ਇੱਕ, ਦੋ, ਜਾਂ ਕਈ ਧਰਮੀ ਪੂਰੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨ, ਨਿਰਪੱਖ ਸੱਚੇ ਮਨ ਨਾਲ ਹੋਰ ਧਰਮ ਲੇਖਕ ਵਕਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਨ॥ ਹੁਣ ਆਪ ਆਪਣੀ ਸਿਫਤ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰੋ: ਇਹ ਪੱਛਮੀ ਰੀਤ ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ ਤੋਂ ਚਲੀ ਹੈ॥

ਭਾਰਤੀ ਧਰਮ ਦਿਗਵਿਜੈ ਰੀਤ ਪਛਮੀ ਰੀਤ ਕਰਕੇ ਕਰੀਬ ਲੋਪ ਹੋ ਗਈ॥ ਹਰੇਕ ਆਪਣਾ ਬੋਲ, ਜਾਂ ਲਿਖ ਕੇ ਸ਼ਲਾਘਾ ਪਰਿਚੈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ॥ ਦੇਖੀਏ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਸਿੱਧਾਂਤ ਕੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ:-

ਹਉਮੈ ਨਾਵੈ ਨਾਲਿ ਵਿਰੋਧੁ ਹੈ,ਦੁਇ ਨ ਵਸਹਿ ਇਕ ਠਾਇ॥ ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਸੇਵਾ ਨ ਹੋਵਈ, ਤਾ ਮਨੁ ਬਿਰਥਾ ਜਾਇ॥ ਹਰਿ ਚੇਤਿ ਮਨ ਮੇਰੇ, ਤੂ ਗੁਰਕਾ ਸਬਦੁ ਕਮਾਇ॥ ਹੁਕਮੁ ਮੰਨਹਿ, ਤਾ ਹਰਿ ਮਿਲੈ; ਤਾ ਵਿਚਹੁ ਹਉਮੈ ਜਾਇ॥ ਰਹਾਉ॥

ਮ:3 ਮੋਹੁ ਗੁਮਾਨੁ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਜਲਾਏ॥ ਪੂਰੇ ਗੁਰਤੇ ਸੋਝੀ ਪਾਏ॥ ਅੰਤਰਿ ਮਹਲੁ ਗੁਰਸਬਦਿ ਪਛਾਣੈ॥ ਆਵਣਜਾਣੁ ਰਹੈ ਥਿਰੁ ਨਾਮਿ ਸਮਾਣੇ॥ ਅ.[224]

ਇਹ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਸੀਖ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿੱਛੋਂ ਹੁਣ ਤਕ ਗੁਰਮੁਖ ਮਨਮੁਖ ਰੀਤਾਂ ਪਰਥਾਇ ਅਨੁਸਾਰ ਗ੍ਰੰਥ ਸੰਗ੍ਰਹ ਦੇਖੇ ਹਨ॥

ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਪੱਕੇ ਕੱਚੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਅੰਦਰ ਕਚੀ ਪੱਕੀ ਬਾਣੀ ਸਿਧਾਂਤ

ਸਭਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਗੁਰਮੁਖੀ[225] ਲਿਪੀ ਅਸਲ ਪੋਥੀ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਕਿਤਾਬ ਹੈ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨਹੀਂ॥ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਐਥੇ ਇੱਕ ਸੱਚੀ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਸਾਖੀ ਦਸਣੀ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ:-

ਸਭਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਲਿਖੀ ਕਿਤਾਬ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਨੇ ਆਪ ਰਚੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਦੀ ਸਮੇ ਸਮੇ ਤੇ ਆਈ ਆਕਾਸ ਬਾਣੀ ਅਸਥਾਪਣੀ ਹੱਥ ਲਿਖੀ ਕਿਤਾਬ 'ਚ ਲਿਖੇ ਓਹ ਹੁਣ ਵੀ ਕਿਤਾਬ (ਗੁਪਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ) ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਕੁਛ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀਆਂ ਨਕਲਾਂ ਬਣਾਏ ਲੇਖਾਂਦੇ ਮੰਦਰ 'ਚ ਚਾਰ ਪੈੜੇ ਮੋਖੇ; ਆਦਿ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਲਿਖਵਾ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਉਦਾਸੀ ਦਿਗ ਵਿਜੈਆਂ 'ਚ ਥਾਪੀ ਅੱਠ ਦਿਸ਼ਾ'ਚ ਮੰਜੀਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਬਖਸ਼ੀਆਂ॥

ਉਸ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖਤੀ ਵਰਣਨ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਉਦਾਸੀ ਦਿਗਵਿਜੈ ਕ੍ਰਮਣਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਫ ਲਿਖਿਆ ਹੈ; ਜੋ ਕਿਤਾਬ ਸ਼੍ਰੀ

---

223. ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥਜੀ.ਮ:੧:ਪੰ.੪੬੮:੪ ਆਦਿ॥
224. ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥਜੀ.ਓ. ਮ:੩:ਪੰ.੫੬੦:੧੨, ਅ.ਪੰ.੫੬੦:੧੩, ਆਦਿ॥
225. ਨੋਟ:-"ਗੁਰੁਮੁਖੀ"ਸ਼ਬਦ ਬੁਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾਹੈ,ਦੇਖੋ ਸ਼੍ਰੀਮਦ ਭਾਗਵਦ ਮਹਾਪੁਰਾਣ:-
"गुरूणैवं प्रतिप्रोक्तो भूय आहासुरः सुतम्। न चेद् 'गुरुमुखीयं' ते कुतो भद्रासतो मतिः।२६।५।७॥"ਆਦਿ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਾਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਉਤਾਰਾ ਕਰਵਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾਜੀ ਨੂੰ ਅਧਿਆਤਮ ਕਰਮ ਤਿਲਕ-ਸਿੰਘਾਸਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਵੇਲੇ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿਵਜ ਨਾਰੀਏਲ ਸ਼ਗਨ ਸਮਗ੍ਰੀ ਆਦਿ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਵੇਲੇ ਸਭਤੋਂ ਉੱਤਮ ਦਿਵਜ ਵਸਤੁ ਇਹੀ ਕਿਤਾਬ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਚੌਥੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਤੇ ਪੰਜਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀਨੂੰ ਟਿਕਾ-ਗੱਦੀ ਦੇਣ ਤਕ ਕੋਲ ਪੂਰੀਆਂ ਕੈਮ ਰਹੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਭਾਈ ਗੁਰੁਦਾਸਜੀ ਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਬਖੀਲੀ ਮੀਣੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਫ ਇਕਰਾਰ ਹਨ॥

ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਪੰਚਮ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਤਿਲਕ ਸਿੰਘਾਸਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਵੇਲੇ ਤਕ ਦੋ ਪੂਜ ਵਸਤਅੂੰ ਬੜੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸ਼੍ਰੀਪੂਜਜ ਪਿਤਾ ਚੌਥੇ ਸ਼੍ਰੀਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀਦੇ ਤੋਸ਼ੇਖਾਨੇ ਵਿੱਚੋਂ ਚੋਰੀ ਕਰੀਆਂ॥ ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਚੌਥੇ ਪੂਜਜ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਪਿਤਾਜੀ ਨੇ ਮੀਣਾ ਸ਼ਬਦ ਕਹਿ ਭੰਡਿਆ॥ ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਗੁਰੁਸਿੱਖਾਂ 'ਚ ਸੰਬੋਧਨ ਉਪਾਧੀ ਹੋਈ (ਅਸਲ ਮੁਖ ਗੁਰੁਗਮ ਕਥਾਹੈ--ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵਜੀ ਦੀਆਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਪ੍ਰਸੰਗ ਗੌਣ ਹੈ; ਤਦੋਂ ਗੁਰੁਸਿਖ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਬੰਸੀ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਾਟੜੇਆਂ ਦੀ ਅੱਲ ਮੀਣਾ ਕੈਮ ਹੋਈ॥ [226]

ਚੋਰੀ ਮੌਕੇ ਤਕ: ਆਦਿ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀਦੀ ਨੀਂਵ ਪੋਥੀ ਤੋਂ ਅੱਠੋ ਮੰਜੀਦਾਰ ਤਿਨ ਚਾਰ ਨਿਜਤ ਲਿਖਾਰੀ ਅਤੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਉਤਾਰੇ ਗੁਟਕੇਆ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ॥ ਓਸ ਕਿਤਾਬ'ਚ ਬਹੁਤ ਸ਼ਬਦ ਵੇਦ-ਕਤੇਬ ਗਲਤ ਚਲੀਆਂ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ ਆਰਥ: ਤਰਕ ਰਾਹੀ ਗਲਤੀਆਂ ਠੀਕ ਕੀਤੀਆਂ (ਪਿਛੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪਰਵਾਂ ਲਈ) ਉਸੇ ਪੋਥੀ ਤੋਂ ਗੁਰੁ ਬਾਣੀ ਨਿਤਨੇਮ ਅਧਾਰ ਧਰਮ ਸਿੱਧਾਂਤ ਗੁਟਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਕੁਛ ਸ਼ਬਦ ਉਤਾਰੇ, ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ॥

ਇਸੇ ਆਦਿ ਰੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵਜੀਨੇ ਫੇਰ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਕਹੀ ਸਾਖੀਆਂ ਦੋ ਲਿਪੀਆਂ (ਦੇਵ ਨਾਗਰੀ ਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ) ਗਿਆਤਾ ਪੈੜੇ ਮੋਖੇ ਤੋਂ "ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ" ਲਿਖਵਾਈ ॥

ਗੁਰੁਸਿਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਪੱਕੀ ਤੇ ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ ਵਿਵਸਥਾ

ਜ਼ਰੂਰੀ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਲਿਖਣੀਆਂ ਜੋਗ ਹਨ ਜੋ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਜਾਣਨੀਆਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ:-

1.ੳ. ਤੀਜੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀ ਧਰਮ ਰਾਜ ਵੇਲੇ ਅੱਠੋ ਮੰਜੀਆਂ ਵਧਾ ਮੁਗਲ ਸਲਤਨਤ ਦੇ ਬਾਈ(22) ਸੂਬੇ ਰਾਜ-ਧਾਨੀਆਂ 'ਚ 22 ਮੰਜੀਆਂ, 52-72 ਪੀੜੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਲਈ ਕੇਂਦ੍ਰ ਥਾਪੇ॥ ਦੋਨੋਂ:- ਆਦਿ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਪੰਥ ਧਰਮ ਜਾਲ(Holy *Guru* Mission's Network) ਨਿਤ ਵਧਣ ਲਗਾ॥ ਯਾਦ ਰਹੇ ਹਰੇਕ ਦਰਿਆ ਦਾ ਸੋਮਾ ਸ਼ੁੱਧ ਜਲਦਾ ਦਾ ਦੇਖੀਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਗੇ ਚਲਕੇ ਬਹੁਤ ਕੂੜਾ ਕਰਕਟ ਰਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥ ਏਹੀ ਹਰੇਕ ਧਰਮ ਦਾ ਹਾਲ ਚਲਿਆ ਆ ਰਹਿਆ ਹੈ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਕਾਲ 'ਚ ਦ੍ਵੈਸੀ,

---

226. ੳ.ਟਿੱਪਣੀਆਂ.੧੫,੪੯੧-੯੯ ਦੇਖੋ।ਅ.ਇਸ ਆਦਿ ਕਤਾਬ/ਪੋਥੀ ਦੇ ਉਤਾਰੇ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਭਾ.ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭਾ.ਗੁਰਦਾਸ ਵਾਰ:੧੧ ਸਾਖੀਆਂ:੭;੨੬,੪੦ ਆਦਿ 'ਚ ਅਤੇ ਉਪਰਲੇ ਪਰਥਾਏ ੪ ਸ਼੍ਰੀਸਤਿਗੁਰ ਰਾਮ ਦਾਸਜੀਦੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਪੂਜਜ ਪਿਤਾ ਤੋਸ਼ੇਖਾਨੇ 'ਚੋਰੀ.ਪ੍ਰਸੰਗ 'ਚ ਹੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਈਰਖਾਲੂ, ਸ਼ਰੀਕ, ਗੁਰੁ-ਗੋਪਕ, ਬੇਮੁਖ, ਮਨਮੁਖ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਚੌਥੇ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦ ਗੁਰੂਜੀਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂਦੇ ਸੰਖੇਪ ਰਾਜ ਕਾਲ 'ਚ ਸਨ॥ ਐਸੇ ਦ੍ਰੋਹੀ ਆਪਣੇ ਕੁ-ਧਰਮ, ਕੁ-ਸਿੱਧਾਂਤ, ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਗੁਟਕੇ ਲਿਖਵਾ ਵਿਦ੍ਰੋਹ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਤੀਜੇ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਮੁਸਤਕਿਲ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ:-

ਹਰ ਸਾਲ ਬੈਸਾਖੀ ਤੇ ਦਿਵਾਲੀ ਦੇ ਧਰਮ ਮੇਲੇਆਂ ਉਤੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਸਾਰੇ ਮੰਜੀਦਾਰ,ਪੀੜ੍ਹੇਦਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਰਾਹੀ ਕੀਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਵਾਧੇ ਦਾ ਪਤਾ ਦੇਣ, ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਸਣ; ਕਿ ਅੱਗੇਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂਜੀ ਹੋਰ ਨਵੇਂ ਵਧਾਨ ਅਗਲੇ ਛੇ ਮਹੀਨੇਆਂ ਲਈ ਹੁਕਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਣ॥

ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਬੈਸਾਖੀ ਸੰਗ੍ਰਾਂਦ ਦੇ ਧਰਮ ਮੇਲ ਗੋਵਿੰਦਵਾਲ ਇਕੱਠ 'ਚ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀਦੀ ਅਨੰਦ ਬਾਣੀ ਵੰਡੇ ਗੁਟਕੇ ਰੀਤ ਅਨੁਸ਼ਾਰ ਮੰਜੀ, ਪੀੜ੍ਹੇ ਪਰਚਾਰਕਾਂ ਇਹ ਤੁਕਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ "ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕਚੀ ਹੈ ਬਾਣੀ"[227] ਹੁਕਮ ਸੁਣ, ਪੜ੍ਹਨ ਸਾਰੇ ਮੰਜੀਦਾਰ, ਪੀੜ੍ਹੇਦਾਰ, ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਤੀਜੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ:- ਹੇ ਸਤਿਗੁਰੂਜੀ! ਤਿਨ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਤੋਂ ਆਪਜੀਦੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਦਿੱਤੇ ਗੁਟਕੇਆਂ ਵਿੱਚ ਭਗਤ ਕਬੀਰ, ਨਾਮਦੇਵ, ਭਗਤਾਂ ਦਿਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਆਪਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਆਪ ਉਚਾਰੀ ਪੱਕੀ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਸਮਨ੍ਹੈ ਕਰ ੧ਓ ਸਿਧਾਂਤ ਮਿਲੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜੀ ।ਅੱਗੇ ਲਈ ਸਾਡੇ ਸਾਰੇਆਂ ਲਈ ਕੀ ਹੁਕਮ ਹੈ ਜੀ?

ਅ. ਉਸੇ ਬੈਸਾਖੀ ਇਕੱਠ 'ਚ ਤਤਕਾਲ ਤੀਜੇ ਸ੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉੜ 'ਚ ਆਗਿਆ ਦਿਤੀ:- ਨਾਮਾ ਛੀਬਾ ਕਬੀਰੁ ਜੁਲਾਹਾ ਪੂਰੇ-ਗੁਰਤੇ ਗਤਿ ਪਾਈ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਬੇਤੇ ਸਬਦੁ ਪਛਾਣਹਿ ਹਉਮੈ ਜਾਤਿ ਗਵਾਈ॥ ਸੁਰਿ ਨਰ ਤਿਨਕੀ ਬਾਣੀ ਗਾਵਹਿ ਕੋਇ ਨ ਮੇਟੈ ਭਾਈ॥ 3 ॥[228]

2. ਉਸੇ ਸਭਾ ਅੰਤ 'ਚ ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਦੋਨੋਂ ਪੱਕੇ--ਕੱਚੇ ਗੁਰੁ-ਸਿਖ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਟੀਕੇ ਇਸ ਸੰਗ੍ਰੈਹ 'ਚ ਆਪਣੇ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਆਮ੍ਹੋ ਸ੍ਹਾਮਣੇ ਰਖੇ; ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਵਿਚਾਰਵਾਨ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸੰਸ਼ੇ ਨਾਂ ਰਹਿਣ॥ ਮੁੱਖ ਪੱਕੇ ਸਿੱਧਾਂਤ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਤੇ ਕੱਚੇ ਅ-ਸਿੱਧਾਂਤ ਇਤਿਹਾਸਿ ਵਾਰਤਾਵਾਂ ਯਥਾ ਤਥਾ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਹਨ॥

ਯਾਦ ਰਹੇ, ਐਥੇ ਪੱਕੇ ਸਿੱਧਾਂਤ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗਲਾਂ ਬਾਵਜੂਦ, ਆਦਿ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਧਰਮਰਾਜ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਹੋ ਚੁਕੀਸੀ ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਬਹੁਤ ਸ਼ਰੀਕ ਸੰਤ ਮੰਡਲੀਆਂ ਵਿਰੋਧੀ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵਜੀਦੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਰਾਜ ਕਾਲ ਦੇ ਕਾਫੀ ਪਿਛੋਂ ਤਕ ਜਾਰੀ ਰਹੇ॥ ਮਸਲਨ: ਸ਼੍ਰੀ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀਦੇ ਬਾਲਪਨ ਸਚੇ ਸੌਦੇ

---

227. ਸ਼੍ਰੀ.ਗੁ.ਗ੍ਰੰਜੀ:੯੨੦:੬-੯. ਤੋ ਪੰ.੩੦੪:੧੫-੧੯ਗਉੜੀ ਵਾਰ ਮ:੪॥ ਪਉੜੀ ॥... ਸਤਿਗੁਰਕੀ ਬਾਣੀ ਸਤਿ ਸਰੂਪੁਹੈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਬਣੀਐ ॥ ਸਤਿਗੁਰਕੀ ਰੀਸੈ ਹੋਰਿ ਕਚੁ ਪਿਚੁ ਬੋਲਦੇ ਸੇ ਕੂੜਿਆਰ ਕੂੜੇ ਝੜਿ ਪੜੀਐ ॥ ਓਨਾ ਅੰਦਰਿ ਹੋਰੁ ਮੁਖਿ ਹੋਰੁਹੈ ਬਿਖੁ ਮਾਇਆਨੋ ਝਖਿ ਮਰਦੇ, ਕੜੀਐ ॥੯॥ ਆਦਿ॥

228. ਸ਼੍ਰੀ.ਗੁ.ਗ੍ਰੰਜੀ:੬੭:੧੩-੧੫; ਦੇਖੋ ਟਿੱਪਣੀ ੨੮੮ ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਾਖੀ ਪ੍ਰਥਾਏ ਵਿਰਕਤ ਸੰਤ ਰੇਣ ਮੰਡਲੀ[229] ਸ਼ਰੀਕਾ ਕਰਦੀ ਰਹੀ॥ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉੱਤਰ ਭਾਰਤੀ ਰਥਕ੍ਰਾਂਤ ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ, ਸਿੱਧ-(12 ਪੰਥੀ) ਜੋਗੀ (10 ਨਾਮ) ਸੰਨਿਆਸੀ, ਰਾਮਾਨੁਜੀ ਬੈਸ਼ਨੋਂ (ਬੜ੍ਹਦੇ ਚਾਰ, ਪੰਜ ਬੈਰਾਗੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ) ਆਦਿ ਚੌਥੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸਜੀਦੇ ਧਰਮ ਰਾਜ ਕਾਲ ਤਕ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਟਾਕਰੇ ਲੈਂਦੇ ਰਹੇ॥ ਪਹਿਲੇ ਤਿਨ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਅਰਸੇ 'ਚ ਤਿਨ ਹੰਕਾਰੀ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਰਵਰ ਸ਼ੇਖ ਪੈਰੋਕਾਰੀ ਨੇ ਬਾਹਲਾ ਦ੍ਵੈਸ਼ ਵੈਰ ਕਰਕੇ ਇਲਾਕਾ ਖਰਾਬ ਕੀਤਾ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਤੀਜੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂਜੀ ਦੇ ਬਿਰਧ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਸੰਦ ਹਿੰਦਾਲ ਪੁਤ੍ਰ ਬਿਧੀ ਚੰਦ(ਥਾਪਕ ਨਿਰੰਜਨੀ ਅਖਾੜਾ: ਜੰਡਿਆਲਾ/ਹਰਿਦ੍ਵਾਰ) ਬੇ-ਮੁਖ ਹੋਏ ਨੇ:ਦੂਜੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂਜੀ ਦੀ ਮੂਲ ਜਨਮਸਾਖੀ ਭ੍ਰਸ਼ਟ ਕਰੀ, ਜਿਸਦਾ ਸੰਖੇਪ ਇਤਿਹਾਸ ਇਹ ਹੈ:- ਚੌਪਈ॥ ਤਿਹ ਸਾਕਤ ਐਸੀ ਉਰ ਧਾਰੀ। ਜਾਨ ਪਿਤਰ ਨਿਜ ਲਿਖਾ ਸੁਧਾਰੀ॥ ਗੁਰਕੇ ਸਿੱਖ ਹੋਹਿ ਅਧਿਕਾਈ। ਹਮਰੀ ਸੇਵ ਕਰਹਿੰ ਮਨ ਲਾਈ॥ ਹਮਕੋ ਮਾਨਹਿੰਗੇ ਬਹੁ ਮਾਨਵ। ਲਿਖੀ ਅਧਿਕਤਾ ਉਰ ਇਹ ਆਨਵ॥ ਪੂਰਬ ਪੋਥੀ ਹੁਤਿ ਜੁ ਸੋਈ। ਦਈ ਬਿਪਾਸਾ (ਬਿਆਸ) ਬੀਚ ਡਬੋਈ॥ ਪੰਨੇ ਛੇਦੇ ਦਏ ਬਹਾਈ। ਜੋ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਲਿਖਵਾਈ॥ ਤਿਹਕੋ ਤਾਤਪਰਜ ਸਭਿ ਚੀਨੇ। ਅਧਿਕ ਬਚਨ ਅਪਨੇ ਲਿਖਿ ਦੀਨੇ॥ ਦੋਹਰਾ॥ ਪੋਥੀ ਲਿਖੀ ਜੁ ਅਨਤ ਗਤਿ, ਸੁਨਿ ਸਰੋਤਾ ਮਨ ਲਾਇ। ਤਿਹਤੇ ਪੋਥੀ ਸਭਿ ਲਿਖੀ, ਸਾਕਤ ਜੌਨ ਬਨਾਇ ॥

ਚੌਪਾਈ ॥ ਜੇ ਸਾਕਤਕੀ ਕਹੀ ਕੁਸਾਖੀ। ਖੀਰ ਬੀਚ ਸੋ ਜਾਨਹੁ ਮਾਖੀ॥ ਕਾਢਹਿ ਮਾਖੀ ਦੁਖਹਿ ਜੋਊ। ਪੀਵਹਿ ਪਾਇ ਮਿਸ਼ਟ ਸਿਖ ਸੋਊ॥ ਦੇਖ ਬੂਝ ਮਾਖੀ ਜੋ ਖਾਵੇ। ਸ਼ਰਮ ਹੋਵੈ ਤਨ ਪੈ ਨ ਪਚਾਵੈ॥ ਕੀਰਤ ਨਿਰਮਲ ਜੋ ਉਰ ਧਾਰਹਿ। ਕਰੀ ਕੁਸਾਖੀ ਸੋ ਨਿਰਵਾਰਹਿ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਇਤਿਹਾਸ ਪੁਨੀਤਾ। ਗ੍ਰੰਥ ਅਨੁਸਾਰ ਕਥੀਮੈ ਰੀਤਾ ॥67॥ ਪੁਨ ਗੁਰਦਾਸ ਭਯੋ ਜੋ ਭਾਈ। ਕਛੁਅਕ ਕੀਨਿ ਜਿ ਗੁਰੂ ਵਡਾਈ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਅਰਜਨਕੀ ਰਹਿਤ ਹਜੂਰਾ। ਸਿੱਖੀ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰੇਮ-ਬ੍ਰਤ ਪੂਰਾ॥ ਸੁਨਿ ਗੁਰੁ ਅਰਜਨ ਜਿਹਕੀ ਬਾਨੀ। ਬਰ ਦੀਨੋ ਅਸਬਿਧ ਗਤ ਦਾਨੀ॥ ਪਢਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਕੈ ਸਿਖ ਜੋਊ। ਸਿਖੀ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹ੍ਵੈ ਸੋਊ॥ ਤਿਹ ਅਨੁਸਾਰ ਕਥੀ ਮੈ ਗਾਥਾ। ਤਿਹਕੀ ਸਾਖ ਸੁਨਹੁ ਹਿਤ ਸਾਥਾ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਹਦੂਰੀ। ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਭਯੋ ਗਤਿ ਰੂਰੀ॥ ਸਿਰਲੌ ਸਾਖੀ ਲੋ ਨਰਬਾਹੀ। ਤਿਹ ਅਨੁਸਾਰ ਕਥਾ ਮੈ ਪ੍ਰਾਹੀ॥ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਸੁਨਹੁ ਗ੍ਰੰਥਕੀ ਸਾਖੀ। ਹਿਰਦੈ ਮਹਿੰ ਸ਼ਰਧਾ ਦਿਢ ਰਾਖੀ॥ ੲ.230

ਦੂਜੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂਜੀ ਦੇ ਧਰਮ ਰਾਜ 'ਚ ਇਕ ਤਪਾ ਸ਼ਰੀਕ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਧਰਮ ਰਾਜ 'ਚ ਹੋਰ ਕਈ ਬਣੇ॥ ਚੌਥੇ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਧਰਮ ਰਾਜ 'ਚ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਮੋਹਨ ਹੋਇ; ਤੇ ਪੰਜਵੇ, ਛੇਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀਆਂ ਦੇ ਧਰਮੀ ਰਾਜਾਂ 'ਚ ਮੀਣਾ ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਪੁਤ੍ਰ ਸਮੇਤ ਹਰਿਜੀ ਲਿਖੇ ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ ਗ੍ਰੰਥ ਫੈਲਾਏ॥

229. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ:ਪੰਨਾ:੧੦੩੯:੧੯ ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ:੧="ਨਾਨਕ ਰੇਣ ਸੰਤ ਜਨ ਸੰਗਤਿ ਹਰਿ ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ ਪਾਇਆ ॥੫॥-॥੧॥੧੮॥" ਉਸ ਸੰਪ੍ਰਦਾਏ ਦੇ ਐਸੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਗਲਤ ਅਰਥ ਕਰ,ਆਪਣੇ ਮੋਢੀ ਸੰਕੇਤਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ -- ਪਰ ਓਹ ਤੁਕਾਂ ਸਾਰੇ ਸੱਚੇ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਤ ਹਨ ॥

230. ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਨਾਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼: ਪੂਰਬਾਰਧ ਓ. ਅਧਜਾਯ ੩੭: ੨੬-੨੯। ਅ.ਅਧਜਾਯ ੩੭:੩੪-੩੫। ੲ.ਅਧਜਾਯ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਹ ਸਾਰੇ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਅਨੇਕ ਲਿਖਤ ਗਵਾਹੀਆਂ ਹਨ॥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭੁਲਾਵੇ ਪੌਣ ਦੇ ਬਹੁਤ ਜਤਨ ਕੀਤੇ ਪਰ ਅਸਲੀ ਲਿਖੇ ਮੂਲ ਗ੍ਰੰਥ ਲੋਪ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਚੌਥੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਪੱਕੀਬਾਣੀ ਬਹੁਤ ਸੰਕੇਤ ਹਨ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁ ਸ਼ਬਦ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲੀ ਗੁਰਗਮ ਪਰਥਾਏ ਅਨੁਸਾਰ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗਵਾਹੀ ਠੀਕ ਅਰਥ ਜਾਣਨੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ॥

2. ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵਜੀ ਦਾ ਅਧਿਆਤਮ-ਰਾਜ ਜੋਗ ਧਰਮ ਕਾਲ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸਜੀ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਬਾਣੀ ਗਵਾਹ ਹੈ: ਜਾਹਰ ਪੀਰੁ ਜਗਤੁਗੁਰੂ ਬਾਬਾ॥ ਅੰਗਹੁ ਅੰਗੁ ਉਪਾਇਓਨੁ ਗੰਗਹੁ ਜਾਨੁ ਤਰੰਗੁ ਉਠਾਇਆ॥ ਗਹਿਰ ਗੰਭੀਰੁ ਗਹੀਰੁ ਗੁਣੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦੁ ਸਦਾਇਆ॥ ਦੁਖ ਸੁਖ ਦਾਤਾ ਦੇਣਿਹਾਰੁ ਦੁਖ ਸੁਖ ਸਮਸਰਿ ਲੇਪੁ ਨ ਲਾਇਆ॥ ਗੁਰਚੇਲਾ ਚੇਲਾਗੁਰੂ ਚੇਲੇ ਪਰਚਾ ਪਰਚਾਇਆ॥ ਬਿਰਖਹੁ ਫਲੁ ਫਲਤੇ ਬਿਰਖੁ ਪਿਉ ਪੁਤਹੁ ਪੁਤੁ ਪਿਉ ਪਤੀਆਇਆ॥ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪੂਰਨੁਬ੍ਰਹਮੁ ਸਬਦੁ ਸੁਰਤਿ ਲਿਵ ਅਲਖ ਲਖਾਇਆ॥ ਬਾਬਾਣੇ ਗੁਰ ਅੰਗਦੁ ਆਇਆ॥ ਪਾਰਸੁ ਹੋਆ ਪਾਰਸਹੁ ਸਤਿਗੁਰ ਪਰਚੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਹਣਾ॥ ਚੰਦਨੁ ਹੋਇਆ ਚੰਦਨਹੁ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ ਰਹਤ ਵਿਚਿ ਰਹਣਾ॥ ਜੋਤਿ ਸਮਾਣੀ ਜੋਤਿ ਵਿਚਿ[47] ਗੁਰਮਤਿ ਸੁਖੁ ਦੁਰਮਤਿ ਦੁਖ ਦਹਣਾ॥ ਅਚਰਜ ਨੋ ਅਚਰਜੁ ਮਿਲੈ ਵਿਸਮਾਦੈ ਵਿਸਮਾਦੁ ਸਮਹਣਾ॥ ਅਪਿਉ ਪੀਅਣ ਨਿਝਣੁ ਅਜਰੁ ਜਟਣੁ ਅਸੀਅਣੁ ਸਹਣਾ॥ ਸਚੁ ਸਮਾਣਾ ਸਚੁ ਵਿਚਿ ਗਾਡੀਰਾਹੁ(ਗੁਰਗਮ) ਸਾਧਸੰਗਿ ਵਹਣਾ॥ ਬਾਬਾਣੈ ਘਰਿ ਚਾਨਣੁ ਲਹਣਾ॥

ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਸੋਢੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆਹੈ:-ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾਜੀ ਉਤ੍ਰਾਧਿਕਾਰੀ ਦੂਜੇ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਥਾਪੇ: ਤਬ ਗੁਰੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕਜੀ ਗੁਰੁ ਅੰਗਦਕਉ ਸ਼ਬਦ ਕੀ ਥਾਪਨਾ ਦੇ ਕਰ ਸੰਮਤ 1515 ਅਸੂ ਵਦੀ ਦਸਮੀ ਕਉ ਆਪ ਸਚੇ ਖੰਡ ਸਿਧਾਰੇ॥ [ਅ. 231]

3. ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਅਧਿਆਤਮ-ਰਾਜ ਜੋਗ ਧਰਮ ਕਾਲ ਦੂਜੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਸੰਬੰਧੀ ਹੋਰ ਮਹਾਨਤਾ ਕੀ ਕਹੀਏ- ਤੀਜੇ ਸ਼੍ਰੀਜਗਤਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਬਾਣੀ 'ਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼-ਅਵਤਾਰ ਕਿਹਾ ਹੈ: ਨਾਨਕ ਗੁਰਤੇ ਗੁਰੂ(ਅੰਗਦ) ਹੋਇਆ, ਵੇਖਹੁ ਤਿਸਕੀ ਰਜਾਇ॥ ਇਹੁ ਕਾਰਣੁ ਕਰਤਾ ਕਰੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਇ

ਭਾਵਾਰਥ: ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਇ ਦਾ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਅਰਥ ਅਵਤਾਰ ਹੈ॥ ਇਸੇ ਪਰਥਾਇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸਦੇ ਕੁੰਜੀ-ਬਾਣੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹਨ:- ਲਹਿਣੇ ਪਾਈ ਨਾਨਕੋਂ ਦੇਣੀ ਅਮਰਦਾਸ ਘਰ ਆਈ॥ ਗੁਰ ਬੈਠਾ ਅਮਰ ਸਰੂਪਹੋ, ਗੁਰਮੁਖ ਪਾਈ ਦਾਤ ਇਲਾਹੀ॥ ਫੇਰ ਵਸਾਯਾ ਗੋਂਦਵਾਲ ਅਚਰਜ ਖੇਲ ਨ ਲਖਿਆ ਜਾਈ॥ ਦਾਤਿ ਜੋਤ ਖਸਮੈ ਵਡਿਆਈ॥ ਗੁਰੁ ਅੰਗਦੁ ਗੁਰੁ ਅੰਗੁਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਿਰਖੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫਲ ਫਲਿਆ॥ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਜਗਾਈਅਨੁ ਦੀਵੇ ਤੇ ਜਿਉ ਦੀਵਾ ਬਲਿਆ॥ ਹੀਰੈ ਹੀਰਾ ਬੇਧਿਆ ਛਲੁ ਕਰਿ ਅਛੁਲੀ ਅਛਲੁ ਛਲਿਆ॥ ਕੋਇ ਬੁਝਿ ਨ ਹੰਘਈ ਪਾਣੀ ਅੰਦਰਿ ਪਾਣੀ ਰਲਿਆ॥ ਸਚਾ ਸਚੁ ਸੁਹਾਵੜਾ ਸਚੁ ਅੰਦਰਿ ਸਚੁ ਸਚਹੁ ਢਲਿਆ॥ ਨਿਹਚਲੁ ਸਚਾ ਤਖਤੁਹੈ ਅਬਿਚਲ ਰਾਜ ਨ ਹਲੈ ਹਲਿਆ॥ ਸਚ ਸਬਦੁ ਗੁਰਿ ਸਉਪਿਆ ਸਚ

231. ਉ.ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸਜੀ ਵਾਰ:੨੪॥੪-੬॥ ਅ.ਗੋਸ਼ਟਿ ਸ਼੍ਰੀ ਮਿਹਰਵਾਨ ਜੀਕੀ ਭਾਗ ੨ ਪੁਤ ਹੋਰਿਜੀ ਸੋਢੀ.

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਟਕਸਾਲਹੁ ਸਿਕਾ ਚਲਿਆ॥ ਸਿਧ ਨਾਥ ਅਵਤਾਰ ਸਭ ਹਥ ਜੋੜਿਕੈ ਹੋਏ ਖਲਿਆ॥ ਸਚਾ ਹੁਕਮੁ ਸੁ ਅਟਲੁ ਨ ਟਲਿਆ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸਜੀ ਬਸਾਇ ਗੋਵਿੰਦਵਾਲ'ਚ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਅੰਤ ਕੋਈ ਪਿਤਾ ਬਾਲ ਮ੍ਰਿਤੁ ਨਹੀਂ ਦੇਖਣ ਦਾ ਬਰ॥ ਜਮਕੋ ਠਾਕ ਦਿਯੋ ਤਿਸਕਾਲ। ਜੋ ਸਭ ਜੀਵਨ ਕਰਤੇ ਕਾਲ॥ ਗੋਵਿੰਦਵਾਲ ਬਿਖੇ ਨਹੀਂ ਆਵਹੁ। ਕਿਸਕੇ ਪ੍ਰਾਨ ਨਹੀਂਬਿਨਸਾਵਹੁ॥ ਦੋਇ-ਬੀਸ ਸੰਮਤਿ ਲੌ ਸਤਿਗੁਰ। ਲੈ ਗਾਦੀਕੋ ਬਸਤ ਭਏ ਪੁਰਿ॥ ਤਬਲੌ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖ ਆਨੰਦੇ। ਕਿਸਕੇ ਨਹਿੰ ਜਮੁ ਪ੍ਰਾਨ ਨਿਕੰਦੇ॥ 30॥

ਓਥੇ ਇਕ ਬਹੁਤ ਅਚਰਜ ਗੱਲ ਹੋਈ; ਗੋਵਿੰਦਵਾਲ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀ ਸਾਹਮਣੇ ਜਵਾਈ ਭਾਈ ਜੇਠਾ ਜੀ ਦੇ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਸਮਾ ਆਯਾ॥ ਇਕ ਦਿਨ ਮੱਜਨ ਕਰਿ ਗੁਰ ਥਿਰੇ। ਭਾਨੀ ਆਇ ਦਰਸਕੋ ਕਰੇ॥ ਪਿਖਿ ਤਨੁ ਜਾ ਪਰ ਪਰਮ-ਕ੍ਰਿਪਾਲ। ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਖਤੇ ਬੋਲੇ ਤਿਸ ਕਾਲ॥ ਰਾਮਦਾਸ ਅਬਿ ਤਨ ਪਰਹਰੈ। ਕਹੁ ਪੁਤ੍ਰੀ ਕਜਾ ਤਬਿ ਤੂੰ ਕਰੈ॥ ਛਿੰਨ-ਭੰਗਰ ਸਭਿ ਅਹੈਂ ਸਰੀਰ। ਬਿਨਸਤਿ ਤੁਤ ਨ ਕਰੀਹੀਂ ਧੀਰ॥

ਸੁਨਿ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਕ ਬਖਾਨੇ। ਹੇ ਪੁਤ੍ਰੀ ਸੁਮਤਿ ਮਹਾਂਨੇ॥ ਤਨਕੋ ਰਾਖਿ, ਭਜੋ ਜਗਦੀਸ਼। ਅਬਿਮੈ ਕਰਿਹੌਂ ਤੁਮ ਬਖਸ਼ੀਸ਼॥ ਰਾਮਦਾਸ ਕੀ ਬਯ ਅਬਿ ਨਾਂਹੀ। ਪੂਰਨ ਅਵਧਿ ਆਜ ਦਿਨ ਮਾਂਹੀ॥ ਤਿਨ ਜੀਵਨਕੌਂ ਆਨਿ ਉਪਾਇ। ਨਹੀਂ ਹੋਤਿ ਨਿਸ਼ਚੈ ਇਮ ਲਜਾਇ॥

ਗੋਇੰਦਵਾਲ 'ਚ ਜਵਾਈ ਜੇਠੇ ਰਾਮਦਾਸ ਮ੍ਰਿਤੂ॥
ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀ ਜੀਵਨ ਦਾਨ ਦੇਕੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਟਿੱਕਣਾ॥

ਅਪਨ ਆਰਬਲਾ ਅਬਿ ਮੈਂ ਦੇਵੌਂ। ਹਿਤ ਪਰਲੋਕ ਗਮਨ ਸੁਭ ਮੇਵੌਂ॥ ਇਮਿ ਕਹਿ ਰਾਮਦਾਸ ਬੁਲਵਾਇਵ। ਨਿਕਟ ਬਿਠਾਇ ਭਲੇ ਸਮਝਾਇਵ॥ ਹੇ ਸੁਤ! ਤੇਰੀ ਅਵਧਿ ਬਿਤਾਈ। ਮੈ ਅਬਿ ਜਾਨ ਲੀਨਿ ਅਗਵਾਈ॥ ਇਕ ਸ਼ਤ ਸੰਮਤ ਆਠਰ+ਚਾਰੀ(112), ਆਰਬਲਾ ਹਮਰੇ ਤਨ ਸਾਰੀ॥ ਅਬ ਖਟ(6)ਬਰਖ ਇਕਾਦਸ਼(11) ਮਾਸ। ਦਜੋਸ ਅਸਟ-ਦਸ਼(18)ਸ਼ੇਸ਼ ਰਹਾਸਿ॥ ਸੋ ਅਪਨੀ ਹਮ ਤੁਮਕੋ ਦੀਨਸਿ। ਪ੍ਰੇਮ-ਭਗਤਿਮੈ ਲੀਨ ਪ੍ਰਬੀਨਸਿ॥ 13॥ ਤੋਹਿ ਮੋਹਿਮੈ ਭੇਦ ਨ ਰਹਜੋ। ਇਕ ਸਰੂਪਤਾ ਦੋਨਹੁੰ ਲਹਜੋ॥ ਜਲਕੋ ਭਰਜੋ ਹੋ ਘਟ ਜੈਸੇ। ਪਿਰੈ ਉਦਧਿ ਲਹਿੰ ਰਿਕਤਾ ਤੈਸੇ॥ [232] ਦ.232

ਸਿੱਖ ਸੇਵਕ ਬੱਲੂ ਨੂੰ ਟਿਕੇ ਦੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਲਿਆਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ। ਭਾਈ ਰਾਮਦਾਸ ਜੇਠਾ ਅਸਨਾਨ ਬਾਦ ਨਵੇਂ ਬਸਤ੍ਰ ਪਹਿਨ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਆ ਬੈਠੇ। ਓਥੇ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਚਲਾਈ ਰੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਬਾ ਬੁਢਾਜੀ ਨਾਲ ਆਰੰਭ: ਅਧਿਆਤਮ ਕਰਮ ਤਿਲਕ (ਟਿੱਕਾ) ਦਵਾ ਪਹਿਲੀ ਰੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜ (1.ਨਾਲਜਰ, 2.ਪੰਜ ਪੈਸੇ, 3. ਨਵੀਂ ਪੱਗ, ਅਤੇ ਦੋ ਪੁਰਾਣੀ 4.ਮਾਲਾ ਤੇ 5.ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਦੀ ਪੋਥੀ ਸਮਗ੍ਰੀ ਓਨ੍ਹਾਂ ਪੱਲੇ ਪਾਕੇ, ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਥਾਪੇ॥ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ:-

ਸਤਿਗੁਰ ਹੋਆ ਸਤਿਗੁਰਹੁ ਅਚਰਜੁ ਅਮਰ ਅਮਰਿ ਵਰਤਾਇਆ॥ ਸੋ ਟਿਕਾ ਸੋ ਬੈਹਣਾ ਸੋਈ ਸਚਾ ਹੁਕਮੁ ਚਲਾਇਆ॥ ਖੋਲਿ ਖਜਾਨਾ ਸਬਦੁ ਦਾ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਸਚੁ ਮੇਲਿ

232. ਓ.ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਪ੍ਰਤਪ ਸੂਰਜ ਪੋਥੀ ਪ:-ਅ.ਰਾਸ ੧. ਅੰਸ਼.੬੩:੨੯-੩੦. ਪੰਨਾ. ੧੬੦੨। ਏ.ਰਾਸ ੧. ਅੰਸ਼. ੬੭:੪-੫,੯-੧੦ ਪੰਨਾ. ੧੬੧੯/ ਅੰਸ਼ੁ. ੧੧-੧੪; ਪੰਨਾ ੧੬੨੦॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਿਲਾਇਆ॥ ਗੁਰਚੇਲਾ ਪਰਵਾਣੁ ਕਰਿ ਚਾਰਿ ਵਰਨ ਲੈ ਪੈਰੀ ਪਾਇਆ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਇਕੁ ਧਿਆਈਐ ਦੁਰਮਤਿ ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਮਿਟਾਇਆ॥ ਕੁਲਾ ਗੁਰਸਿਖ ਸਭ, ਮਾਇਆ ਵਿਚਿ ਉਦਾਸੁ ਰਹਾਇਆ ਪੂਰੇ ਪੂਰਾਥਾਟੁ ਬਣਾਇਆ॥

ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਸੋਢੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ; ਤੀਜੇ ਭਾਈ ਅਮਰ ਦਾਸ ਨੂੰ ਉੜ੍ਹਾਧਿਕਾਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਕਰਕੇ ਥਾਪਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:-

ਤਬ ਗੁਰੁ ਅੰਗਦ ਜੀ ਕੀ ਪੀਛੇ ਬਾਈ (22) ਬਰਸ, ਪੰਜ(5) ਮਹੀਨੇ ਯਾਰਾਂ (11) ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਸੰਸਾਰਕੇ ਵਿਖੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦਕੀ ਥਾਪਨਾ ਗੁਰੁ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਕਉ ਦੇ ਕਰਿ ਆਪ ਸਚੇ ਖੰਡਕਉ ਸਿਧਾਰੇ। [ਅ.233]

4. ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਅਧਿਆਤਮ-ਰਾਜ ਜੋਗ ਧਰਮ ਕਾਲ

ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂਤਾਦੇ ਪਰਥਾਏ ਸ਼੍ਰੀ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਕੁੰਜੀ-ਬਾਣੀਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹਨ:-

ਦਿੱਚੇ ਪੂਰਬ ਦੇਵਣਾ ਜਿਸਦੀ ਵਸਤ ਤਿਸੈ ਘਰ ਆਵੈ॥ ਬੈਠਾ ਸੋਢੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਰਾਮਦਾਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਹਾਵੈ॥ ਪੂਰਨ ਤਾਲ ਖਟਾਇਆ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਜੋਤ ਜਗਾਵੈ॥ ਉਲਟਾ ਖੇਲ ਖਸੰਮਦਾ ਉਲਟੀ ਗੰਗ ਸਮੁੰਦ ਸਮਾਵੈ॥ ਦਿਤਾ ਲਈਏ ਆਪਣਾ ਅਣਦਿਤਾ ਕਛ ਹਥ ਨ ਆਵੈ॥ ਇਤਜਾਦਿ॥ [234] ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚ:-

ਅਉਤਰਿਆ ਅਉਤਾਰੁ ਲੈ ਸੋ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ॥ ਝਖੜਿ ਵਾਉ ਨ ਡੋਲਈ ਪਰਬਤੁ ਮੇਰਾਣੁ॥ ਜਾਣੈ ਬਿਰਥਾ ਜੀਅਕੀ ਜਾਣੀ ਹੂ ਜਾਣੁ॥ ਕਿਆ ਸਾਲਾਹੀ ਸਚੇਪਾਤਿਸਾਹ ਜਾ ਤੂ ਸੁਘੜੁ ਸੁਜਾਣੁ॥ ਦਾਨੁ ਜਿ ਸਤਿਗੁਰ ਭਾਵਸੀ ਸੋ ਸਤੇ ਦਾਣੁ॥ ਨਾਨਕ ਹੰਦਾ ਛਤ੍ਰ ਸਿਰਿ ਉਮਤਿ ਹੈਰਾਣੁ॥ ਸੋ ਟਿਕਾ ਸੋ ਬੈਹਣਾ ਸੋਈ ਦੀਬਾਣੁ॥ ਪਿਯੂ ਦਾਦੇ ਜੇਵਿਹਾ ਪੋਤ੍ਰਾ ਪਰਵਾਣੁ॥ 6॥ ਧੰਨੁਧੰਨੁ ਰਾਮਦਾਸ-ਗੁਰੁ ਜਿਨਿ ਸਿਰਿਆ ਤਿਨੈ ਸਵਾਰਿਆ॥ ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਕਰਾਮਾਤਿ ਆਪਿ ਸਿਰਜਣਹਾਰੈ ਧਾਰਿਆ॥ ਸਿਖੀ ਅਤੈ ਸੰਗਤੀ, ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਕਰਿ ਨਮਸਕਾਰਿਆ॥ ਦਿੱਚੇ ਪੂਰਬ ਦੇਵਣਾ ਜਿਸਦੀ ਵਸਤ ਤਿਸੈ ਘਰ ਆਵੈ॥ ਬੈਠਾ ਸੋਢੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਰਾਮਦਾਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਹਾਵੈ॥ ਪੂਰਨ ਤਾਲ ਖਟਾਇਆ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਜੋਤ ਜਗਾਵੈ॥ ਉਲਟਾ ਖੇਲ ਖਸੰਮ ਦਾ ਉਲਟੀ ਗੰਗ ਸਮੁੰਦ ਸਮਾਵੈ॥ ਦਿਤਾ ਲਈਏ ਆਪਣਾ ਅਣਦਿਤਾ ਕਛ ਹਥ ਨ ਆਵੈ॥

ਪਿਛੇ ਦੂਜੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰ ਰਾਜ ਧਰਮ ਕਾਲ 'ਚ ਬੇਮੁਖ, ਸੰਤ ਰੇਣ, ਤਪੇ ਆਦਿ ਬਾ਼ਗੀ ਦੇਖ, ਤੀਜੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਦੇ ਬੜੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਮੋਹਨ ਚੰਦ ਨੇ ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੌਥੀ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦ ਗੁਰਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ

---

233. ੳ.ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਵਾਰ:- ੨੪॥ ॥ ਅ.ਗੋਸ਼ਟਿ ਸ਼੍ਰੀ ਮਿਹਰਵਾਨ ਜੀਕੀ ਭਾਗ ੨, ਪੰਨਾ ੬,ਪੁਤ ਹਰਿਜੀ ਸੋਢੀ ਕ੍ਰਿਤ॥

234. ਭਾ:ਗੁਰਦਾਸ ਵਾਰ:੨੪॥੧॥ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨੋਟ:-ਥਾਂ ਦੀ ਥੁੜ ਕਾਰਣ ਅਤਿ ਸੰਖੇਪ ਲਿਖਦੇ ਹਾਂ:- ੳ.ਅਟੁਟ ਗੁਰਗਮ ਰੀਤ ਅਨੁਸਾਰ:ਸ਼੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ (ਰਾਮਦਾਸ ਸਰੋਵਰ) ਮਹਾਤਮ ਸਾਰੇ ਗੁਰੁਤੀਰਥਾਂ ਤੋ ਉੱਚਤਮ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ 'ਚ ਅਨੇਕ ਲੇਖ ਹਨ, ਕਾਰਣ ਕਿ:ਪਿਛਲੇ ਜੁਗ 'ਚ ਲਹੌਰ ਸੋਢੀ ਰਾਜਾ ਪਰਲੋਕ ਪੌਣ ਲਈਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਬਨਵਾਸ ਲੈ ਇਸੇ ਜੰਗਲ'ਚ ਰਿਖੀ ਬਾਲਮੀਕ ਰਾਮਸਰ ਆਸ਼੍ਰਮ ਪਹੁੰਚੇ ਜਿਥੇ ਛੱਪੜ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ: ਰਾਮਦਾਸ ਸਰ) ਸੀ।ਉਸਦੇ ਮੱਧ--ਜਿਥੇ ਹੁਣ ਹਰਿ ਦੀ ਪੌੜੀਹੈ, ਰੋਜ਼ ਖੜ ਤਪ-ਜਾਪ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਯੁਗਤ-ਜੋਗੇਸ਼੍ਵਰ ਬਣਨ॥ਓਸ ਤਪ ਤੇ ਬਰਦਾਨ ਦਾ ਫਲ ਪੂਰਾ ਹੋਇਆ, ਜਦ ਇਸ ਕਲਿਜੁਗ ਵਿੱਚ ਓਹੀ ਸੋਢੀ ਰਾਜੇ ਦੀ ਜੀਵਾਤਮਾ ਚੌਥੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ'ਸੋਢੀ' ਆਕੇ ਮੁੜ ਕੇਵਲ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਰਾਜ ਨਹੀਂ ਦੋਨੋਂ ਦੀਨ-ਦੁਨੀ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣੇ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਵੇਲੇ ਕਨਾਰੇਕਸੀ ਕੀਤੀ॥ ਉਸੇ ਕਾਰਣ ਤੀਜੇ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਬੁਢਾ ਜੀਤੋਂ ਟਿੱਕਾ ਕਰਾ,ਪੰਜੋ ਅਧਿਆਤਮ ਵਸਤੂਆਂ ਸ਼੍ਰੀਰਾਮਦਾਸ ਪ੍ਰਦਾਨਕਰ, ਛੋਟੇ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਮੋਹਰੀ ਜੀ ਮੂਹਰੇ ਕਰ, ਲੋਕਾਚਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਿਆ॥ [ਭ.235]

ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੌਥੀ ਪੀੜ੍ਹੀ 'ਚ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੁਤਾ ਪਿਛਲੇ ਤ੍ਰੇਤਾਜੁਗ ਵਰਦਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਹੋਇਆ ਸੁਣਕੇ ਬੁਢੇ ਸੰਤ ਰੇਣ,ਤਪੇ,ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦਜੀ ਆਦਿਆਂ ਨੇ ਪੂਜਜ ਸ਼੍ਰੀਪਿਤਾ ਜਗਦਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਪੂਰੇ ਹੋਏ ਦੇਖ, ਤਸੱਲੀ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪ ਮਿਲਣ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਏ, ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵਰਣਨ ਇਹ ਹੈ: ਇਕ ਦਿਨ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦਜੀ ਮਨਮਹਿ ਕਰਤ ਬਿਚਾਰ। ਰਾਮਦਾਸ ਅਬਿ ਗੁਰਭਏ ਹਮਸੋਂ ਕੈਸੇ ਪਜਾਰ॥ ਚੌਪਈ॥ ਐਸੇ ਮਨਮਹਿ ਕਰਤਿ ਬਿਚਾਰੀ। ਚਲੇ ਗੁਦੜੀਏ ਕਰ ਅਸਵਾਰੀ॥ ਸੁਨਕੈ ਰਾਮਦਾਸ ਗੁਰਪੂਰੇ। ਤੂਰਨ ਚਲੇ, ਪ੍ਰੇਮ ਭਰਪੂਰੇ ॥ 74॥ ਹਾਥ-ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਕਰੀ ਪ੍ਰਨਾਮੂ। ਆਨੇ ਘਰਮਹਿੰ ਬਿਨੈ ਬਖਾਨੂ॥ ਏਕਸੁ ਹਜ ਪੰਜ-ਸਤ ਰੁਪੱਯਾ। ਦੀਨਿ ਭੇਟ ਬਹੁ ਸੇਵ ਕਮੱਯਾ॥ 75॥ ਏਕਜਾਮ ਦਿਨ ਜਬੈ ਰਹਾਇਓ। ਆਇ ਰਬਾਬੀ ਕੀਰਤਨ ਗਾਇਓ॥ ਉਚ ਸਥਾਨ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ ਬਿਠਾਏ। ਆਪ ਨਿਮ੍ਰਿਕਰਿ ਤਰੇ ਤਕਾਏ॥ 76 ਸਿਰੀ ਚੰਦ ਬੋਲੇ ਤਤਕਾਲੂ। ਕਰਤ ਪਰਖਣਾ ਪ੍ਰੇਮ ਦਿਆਲੂ॥ ਇਤਨਾ ਦਾੜਾ ਕੇਸ ਬਧਾਯੋ। ਸੁਨਿਕੈ ਸਤਿਗੁਰ-ਭੇ ਨਿੰਮ੍ਰਾਯੋ॥ ਚਰਨ ਗਹੇ ਕਰਿ ਪ੍ਰੇਮਸੋਂ, ਪੂਛਹਿੰ ਬਾਰ ਬਾਰ। ਇਸਹੀ ਹੇਤੁ ਵਧਾਤਿ-ਭੇ, ਸੁਨੀਏ ਗੁਰ ਦਜਾਰ॥ ਦੇਖ ਨਿੰਮ੍ਰਿਤਾ ਗੁਰੂ ਕੀਨ, ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ ਭਏ ਪ੍ਰਸੰਨ। ਅੰਗਦ ਲੀਨੀ ਸੇਵ ਕਰ ਤੁਮਰੋ ਪ੍ਰੇਮ ਅਨੰਨ॥ ਤੁਮਰੀ ਮਹਿਮਾ ਅਧਿਕਹੈ, ਸਹੀਏ ਕਾਹਿ ਬਨਾਇ। ਤੁਮਰੇ ਸਰਮੈ ਜੋ ਮਜਹਿ ਪਾਪੀ-ਭੀ ਗਤਿ ਪਾਇ॥ ਐਸੇ ਬਰ ਦੈ ਚਲਤਿ-ਭੇ, ਜਹਿੰ ਪੁਰਿ ਸ਼੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ। ਅਪਨ ਥਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਆਏ, ਪਤਿਤ ਉਧਾਰਨ ਹਾਰ॥

ਗੁਰੁਗਮ ਨਾ ਸਿਖੇ ਪਰਚਾਰਕ ਬਾਬਾ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦਜੀ ਦੀ ਗਲਤ ਕਥਾ ਦਸਦੇ ਹਨ:

ਪੰਚਮ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀ ਓਨ੍ਹਾ ਕੋਲ ਰੋਗ ਦੂਰ ਕਰਾਣ ਗਏ ਪਰ, ਸਾਹਿਜ਼ਾਦਾ ਮੋਹਨ ਤਰ੍ਹਾ ਸੱਚ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਹੈ; ਗੁਰਗਮ ਟਕਸਾਲ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:-

ਸਮੈ ਪਾਕੇ ਦੋਨੋਂ ਵਾਰਤਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਚੰਦ ਜੀਦੇ ਬੜੇ ਬਾਲਜਤੀ ਪੁਤ੍ਰ ਬਾਬਾ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਤਕ ਇਹ ਗੱਲ ਪਹੁੰਚੀ, ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵ ਜੀ ਸੰਪੂਰਣ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂਜੀ ਦੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਲਿਖਵਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਤ ਛਾਂਟੇ ਇਕਤ੍ਰ ਸਿਧਾਂਤੀ ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਸਿੱਖ ਭਗਤ ਬਾਣੀਆਂ ਇਕਠੀ ਕਰ, ਪੁਰਾਣੇ ਯੁਗ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਬਣਾ,ਕਲਿਜੁਗ ਕਲਿਆਨ ਲਈਂ ਨਵਾਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਰਚ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਰਜ ਹੈ:-

ਚਾਰੇਜਾਗੇ ਚਹੁਜੁਗੀ,ਪੰਚਾਇਣੁ ਆਪੇ ਹੋਆ॥ ਆਪੀਨੈ੍ ਆਪੁ ਸਾਜਿਓਨੁ,ਆਪੇ-ਹੀ ਥੰਮ੍ਹਿ ਖਲੋਆ॥ ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ, ਆਪਿ ਲਿਖਣਹਾਰਾ ਹੋਆ ... ਤਖਤ ਬੈਠਾ ਅਰਜਨ ਗੁਰੁ ਸਤਿਗੁਰਕਾ ਖਿਵੈ ਚੰਦੋਆ॥ [ਅ.236]

---

235. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥਜੀ'ਚ ਮੋਹਰੀ ਪੁਤ੍ਰ ਬਾਬਾ ਸੁੰਦਰਜੀਦੀ "ਸਦੁ": ਪੰਨੇ:੯੨੭-੯੨੮:੨ ਤੇ "... ਮੋਹਰੀ ਪੁਤ੍ਰ ਸਨਮੁਖ ਹੋਇਆ ਰਾਮਦਾਸੈ ਪੈਰੀ ਪਾਇ ਜੀਉ ॥ ਸਭ ਪਵੈ ਪੈਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੇਰੀ ਜਿਥੈ ਗੁਰੂ ਆਪੁ ਰਖਿਆ॥ ਕੋਈ ਕਰਿ ਬਖੀਲੀ ਨਿਵੈ ਨਾਹੀ ਫਿਰਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਣਿ ਨਿਵਾਇਆ ...॥੬॥੧॥"

236. ਸ਼੍ਰੀਗੁਗ੍ਰੰਜੀ.ਓ.ਪੰ. ੨੪੮:੧੧- । ਅ.ਪੰ.੯੬੮:੧੫ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬਾਬਾ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਗੁਰੁ ਚੱਕ ਆਏ॥ ਉਸ ਵੇਲੇ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਸਰੀਰਕ ਮਹਾਮਾਰੀ, ਕੋੜ੍ਹ ਰੋਗ ਨਹੀਂ, ਪਲੇਗ ਲਾਗ ਰੋਗ ਫੈਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੰਗਤ ਨੇ ਬਾਬਾ ਬੁਢਾਜੀ ਨੂੰ ਮੂਹਰੇ ਕਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸਜੀ ਸਮੇਤ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ 'ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਦੁਨਿਆਂ ਰੋਗ ਤੋਂ ਤ੍ਰਾਹੀ ਤ੍ਰਾਹੀ ਕਰ ਉਠੀ ਹੈ, ਹੇ ਗੁਰਦੇਵ! ਬਚਾਓ!'। ਫਰਿਆਦ ਸੁਣ, ਸ੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੁਜੀ ਬਚਨ ਉਚਾਰਿਆ- ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਾ ਅਉਖਦੁ ਨਾਮੁ ਕਿਹਾ:-ਤਿਨੋਂ ਤਾਪ ਹਟਾਣ ਲਈ ਸੁਖਮਨੀ ਬਾਣੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਹੇ ਹਾਂ॥ ਜਦ ਅਠਾਰਵੀ ਅਸਟਪਦੀ ਪੂਰੀ ਹੋਈ, ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਆਏ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੁ ਜੀ ਉਠਕੇ, ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਰੀਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਜ਼ਰ, ਦੁਸ਼ਾਲਾ, ਘੋੜੀ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਅਹੋਭਗਤਿ ਕਰ, ਜਲ, ਫਲ, ਭੋਜ ਅਰਪੇ॥ ਸਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਪਿਛੋਂ ਬਾਬਾਜੀ ਨੇ ਪੰਚਮ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਤਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ- ਏਸ ਤਲਾਓ (ਰਾਮ ਸਰ) ਕੰਢੇ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹੋ? ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂਜੀ ਉਤ੍ਰ ਦਿਤਾ; 'ਬਾਬਾ ਜੀ! ਬਾਣੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੀ ਹੈ, ਆਪ ਦੇਖੋ!' ਬਾਬਾ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ ਅਠਾਰਾਂ (18) ਅਸਟਪਦੀਆਂ ਦੇਖੀਆਂ ਸੁਣੀਆਂ ॥

ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਕੇ ਬਾਬਾ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦਜੀ ਕਿਹਾ: ਦਿਨ-ਰਾਤ ਮਨੁਖ 24,000 ਸਾਸ ਲੈਂਦੇ ਹਨ(ਸਾਸ ਸਾਸ ਸਿਮਰੋ ਗੋਬਿੰਦ) ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ 1,000 ਸਾਹ ਲਈ ਇੱਕ ਇੱਕ ਅਸਟਪਦੀ ਹੁੰਦੀ॥ ਸ੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵਜੀ ਉੱਤ੍ਰ ਦਿੱਤਾ- ਬਾਬਾਜੀ! ਇਸ ਵੇਲ ਸਾਡੀ ਉਪਜ(ਊਹਾਂ) ਬੰਦ ਹੈ; ਆਪਜੀ ਹੀ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰੋ॥ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਕ ਬਾਬਾ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਵੀ ਆਪਣੇ ਟੀਕੇ, ਬਾਣੀ ਰਚ ਰਹੇ ਸਨ॥ ਦੂਰ ਦੀ ਸੋਚਕੇ ਬਹੁਤ ਨਿੰਮ੍ਰ ਹੋਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਿਹਾ: ਅਸੀ ਸਾਰੇ ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ ਰਚਨਹਾਰ ਹਾਂ: ਬਾਣੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ, ਅਧਿਕਾਰ ਕੇਵਲ ਟਿੱਕੇ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂਆਂ ਨੂੰ ਹੈ॥ ਤੁਸੀਂ ਹੋਰ ਛੇ ਅਸਟਪਦੀਆਂ ਰਚੋ॥

ਸ੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵਜੀ ਨਿਮ੍ਰ ਹੋ ਫੇਰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ: ਬਾਬਾਜੀ ਕੁਛ ਤਾਂ ਸਬਦ ਕਹੋ। ਬਾਬਾਜੀ ਨੇ ਫੇਰ ਓਹੀ ਉਤ੍ਰ ਦਿਤਾ॥ ਅੰਤ, ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵਜੀ ਬਲ ਨਾਲ, ਪਰ ਅਤਿ ਵਿਨਿਮ੍ਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ- "ਬਾਬਾਜੀ ਕੋਈ ਤਾਂ ਸਬਦ ਕਹੋ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ੧ਓ ਤੋਂ ਉਪਜ ਵਿਗਾਸੇ॥ ਐਸੀ ਬੇਨਤੀ ਤੇ ਬਾਬਾਜੀ ਦੇਖਿਆ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਦਾ ਵੇਲਾ ਹੈ(ਓਨ੍ਹਾਂ ਟੀਕੇ ਆਦਿ ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ ਰਚੀ ਹੈ)॥

ਬੇ-ਵਸ ਹੋਏ; ਮੰਨਕੇ, ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਕਚੀ ਬਾਣੀ ਅਨਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤ ਨਾ ਕਰਾਂ-ਉਤ੍ਰ 'ਚ ਬਿਨਾ ਮਾਨ(ਆਪਣੇ ਸ਼੍ਰੀਪੂਜਯ ਪਿਤਾਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ੇ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਪ੍ਰਦਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਦਰਸ਼ਨ/ਜਪੁ ਨੀਸਾਣ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਰੂਪ-ਲੱਖਣ ਮੰਗਲਾਚਰਣ) ਬੋਲੇ:-

ਸਲੋਕੁ॥ ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ॥ ਹੈ ਭਿ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭਿ ਸਚੁ॥

ਸ਼ਲੋਕ ਉਚਾਰਣ ਵਿੱਚ ਬਾਬਾ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦਜੀਨੇ ਆਪਨਾ ਅਧਿਕਾਰ ਮਨਸੂਖ ਮੰਨਿਆ॥ ਸਾਰੀ ਇਜ਼ਤ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਬਾਣੀਦੀ ਰਖ: ਆਦਿ ਮੰਗਲ ਉਚਾਰਣ ਪਰੀਖਿਆ 'ਚ ਪੂਰੇ ਉਤਰੇ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ "ਭੀ" ਦੀ ਦੋ ਵਾਰ 'ਰ੍ਰਸ੍ਵ ਸਿਜ਼ਾਰੀ (ਿ) ਮਾਤ੍ਰਾ "ਭਿ" ਜਾਣਕੇ ਵਿਨਮ੍ਰ ਭਵਨਾ'ਚ ਉਚਾਰੀ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਦਰਸ਼ਨ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣੁ ਚ ਤਾਂ ਦੀਰਘ ਈਕਾਰ (ੀ) ਬਿਹਾਰੀ ਦੀ ਮਾਤ੍ਰਾ ਦੋਨੋਂ ਵਾਰ ਹੈ: ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ॥ ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਉਚਾਰਣ/ਲਿਖਤ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਵਿਨਿਮ੍ਰ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟ ਫਰਕ ਹੈ, ਬੇਸ਼ਕ ਦੋਨੋ ਪਦਾਂ ਦਾ ਅਧਿਆਤਮਕ ਅਰਥ ਨਿਸਚਿਤ ਹੀ ਇਕੋ ਸਿੱਧਾਂਤ ਹੈ॥ ਅੰਤ'ਚ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵ ਜੀ ੧ੴ ਦੇ ਵਾਪਸ ਆਵੇਸ਼ ਉਤੇ ਛੇ ਅਸਟਪਦੀਆਂ ਬਾਬਾ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਦੇ ਕਹੇ ਹੋਰ ਬਾਣੀ ਮਾਨ ਰਖਣ ਲਈ ਚੌਬੀਸ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ॥ ਐਥੇ ਪਿੱਛੇ ਹੋਈ ਸਾਖੀ ਪ੍ਰਥਾਇ ਦੱਸਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣਦਾ ਹੈ:-

ਜਦ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਭਾ. ਲਹਿਣੇ ਨੂੰ ਤਿਲਕ ਕਰਾ ਗਦੀ ਦਿੱਤੀ; ਉਸ ਵੇਲੇ (ਬਾਬਾ) ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ,ਤੇ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਸੰਗਤ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੇ ਭਾ.ਲਹਿਣੇ ਨੂੰ ਕੋਸ(ਸ਼ਾਪ) ਦੇ ਗਏ,ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪਿਛੋਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰ ਦਾ ਅੰਗੂਠਾ ਰਸਨ ਲਗ ਪਿਆ॥ ਜਦ ਦੂਜੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਵਿੱਚ ਭਗਤ ਭਾਈ ਅਮਰ ਦਾਸ ਬਿਨਾ ਗੁਰੁ ਬਣੇ, ਤੇ ਦੂਜੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਜੀ ਦੇ ਪੈਰਦਾ ਅੰਗੂਠਾ ਚੂਸਕੇ ਰਾਜੀ ਕਰ ਦਿਤਾ,ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂਜੀ ਕਿਹਾ : ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ॥ ਅਜੇ ਵੇਲਾ ਨਹੀਂ ਆਯਾ॥ ਇਹੀ ਰੋਗ ਪੰਜਵੀਂ ਗੁਰੁ ਪੀੜੀ ਤਕ ਬਾਬਾ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਭੰਗ ਤਕ ਰਿਹਾ॥ ਜਦ ਕਿ ਹੁਣ ਬਾਬਾ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ ਅਤੀ ਵਿਨਿਮ੍ਰ ਨਿਰਹੰਕਾਰ ਹੋ ਫੇਰ ਖਿਮਾ ਮੰਗੀ, ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀ ਸੁਖਮਨੀ ਬਾਣੀ ਪੂਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਪੈਰ ਦਾ ਅੰਗੂਠਾ ਨਿਰੋਗ ਹੋਇਆ॥ ਸੰਗਤ ਬਾਣੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇਖ ਮੰਨੀ, ਮਹਾਮਾਰੀ ਬੰਦ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਅੱਗੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰੋਗ ਹੋਣ ਦਾ ਰਾਹ ਮਿਲਿਆ॥ (ਪੰ.196 ਦੇਖੋ 6 ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ)

ਪੰਚਮ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂਜੀਦੀ ਪੋਥੀ ਬੀੜ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਪ੍ਰਥਾਇ

ਪੰਚਮ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵਜੀ ਦੀ ਪੋਥੀ ਬੀੜ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਲੰਧਰ ਬਾਰੇ ਨੌਵੇਂ, ਦਸਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀਆਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਕਾਫੀ ਗਲਤ ਫਹਿਮੀਆਂ ਹੁਣੇ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹਨ, ਜੋ ਸੰਖੇਪ ਵਰਣਨ ਲਿਖੇ ਹਨ॥

ਨੋਟ:-ਇਹ ਲਿਖਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ: ਪੰਚਮ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵਜੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰੀ ਬੀੜਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਪਟਿਆਲਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਤੇ ਪਰਵਾਰ ਦੇਆਂ ਕੀਤੇ, ਲਿਖਨੇ ਅਨਵਾਰਜ ਹੈ:-

1. ਮਹਾਰਾਜਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਸੰਨ(1798-1813-45);
2. ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਰੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਸੰਨ (1823-45-62);
3. ਮਹਾਰਾਜਾ ਮਹੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਸੰਨ(1852- 62 -76);
4. ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਾਜੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਸੰਨ(1871-76-1900);
5. ਮਹਾਰਾਜਾ ਭੁਪੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਸੰਨ(1891-1901-38);
6. ਮਹਾਰਾਜਾ ਯਾਦਵੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਸੰਨ(1913-38-48/74);
7. ਰਾਜਾ ਮ੍ਰਿਗੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਸੰਨ(1928)

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਤੇ ਮਾਂਗਟ ਬੀੜ ਦੀਆਂ ਨਕਲਾਂ ਲਿਖ੍ਵਾ ਕੇ ਹਾਥੀ ਉਤੇ ਫੌਜ ਸਮੇਤ ਸ਼ਾਹੀ ਮਾਨ ਨਾਲ ਪਟਿਆਲੇ ਲਿਆਏ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਬੀੜ, ਜਲੰਧਰੀ ਦੀ ਕੁਛ ਅਲੋਚਨਾ ਪੜ੍ਹੋ:-

1, 2/1 ਖਾਲੀ, 2/2 ਦੋ ਕੋਲਮ 2/2 ਪਹਿਲੇ ਖਾਨਾ =ਸੂਚੀ ਪਤ੍ਰ ਪੋਥੀਕਾ ਤਤਕਰਾ

ਬਾਕੀ ਦਾ(ਦੋਨੋਂ ਕਾਲਮ ਸਿਆਹੀ ਹੋਰ ਹਨ):

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

41 ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਵਣੇਕਾ ਚਲਿਤ੍ਰ ਸੰਮਤ 1661 ਮਿਤੀ ਭਾਦਉ ਵਦੀ ਏਕਮ 1 ਪੋਥੀ ਲਿਖੀ ਪਹੁਚੇ॥

45 ਨੀਸਾਣੁ ਗੁਰੂਜੀਉ ਕੇ ਦਸਖਤ ਮ:5

46 ਜਪੁ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀਉ ਕਿਆ ਦਸਤਖਤਾ ਕਾ ਨਕਲ

50 ਸੋ ਦਰ ਪੰਚ ਸਬਦ (ਸੋ ਪੁਰਖੁ ਰਾਗ ਆਸਾਦੇ ਦੂਜੇ ਸਬਦ ਨਾਲ ਜੀਉ ਪੌੜੀ ਨਾਲੋਂ ਫਰਕਹੈ, ਚਾਰ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀ ਹਨ)

52 ਸੋਹਿਲਾ ਆਰਤੀ ਪੰਚ ਸ਼ਬਦ

53 ਰਾਗ ਸਿਰੀ ਰਾਗ ...126. ਮਾਝ..., 162.ਗਉੜੀ... 281,381, 412, 423, 435, 461, 499, 420, 428,533, 534, ਆਸਾ...

540. ਨੀਸਾਣੁ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀਉਕੇ ਦਸਖਤ ਮਹਲਾ 6

541. ਸੂਹੀ, 593, 654, 665, 736. 742.

745. ਮਾਰੂ ੧ਓ ਸੇਤਿ...ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ

811. ਤੁਖਾਰੀ. 816. 824, 843 ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ. 859. 886. 904. 917. 921. ਬਿਭਾਸ ਪ੍ਰਭਾਤੀ, ਜੈਜੈਵੰਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ॥

934. ਸਲੋਕ ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ. 937. ਗਾਥਾ. 938. ਫੁਨਹੇ. 940. ਸ਼ਲੋਕ ਕਬੀਰ ਜੀਉਕੇ.

945. ਸ਼ਲੋਕ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਕੇ

947 ਸਵਯੇ ਸ਼੍ਰੀਮੁਖ ਬਾਕ.

949. ਸਵਯੇ ਕਲ ਤਥਾ ਹੋਰਨਾ ਕੇ

966. ਸਲੋਕ ਵਾਰਾਂਤੋ ਵਧੀਕ

974. ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਤਥਾ ਸਿੰਘਲ ਦੀਪ ਕੀ ਸਿਵ ਨਾਭ ਰਾਜੇ ਕੀ ਬਿਧਿ, ਐਥੇ ਤਕ ਦਸਤਖਤ, ਕਲਮ ਅਤੇ ਸਿਆਹੀ ਇਕੋ ਹੈ॥ ਹੋਰ ਕਲਮ ਤੇ ਸਿਆਹੀ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਲਿਖਿਆਹੈ:-

ਥਤਕਰਾ ਤਤਕਰੇਆਂ ਦੇ:-

3. ਸਿਰੀਰਾਗ ਤਥਾ ਮਾਝ ਤਥਾ ਗਉੜੀ, 6.ਆਸਾ ਤਥਾ ਗੂਜਰੀ ਦੇਵਗੰਧਾਰੀ

9. ਬਿਹਾਗੜਾ ਵਡਹੰਸ ਸੋਰਠ, 10.ਧਨਾਸਰੀ ਜੈਤਸਰੀ ਟੋਡੀ ਬੈਰਾੜੀ ਤਿਲੰਗ

12. ਸੂਹੀ ਬਿਲਾਵਲੁ ਗੌਂਡ ਰਾਮਕਲੀ, 15.ਨਟ ਮਾਲੀਗਉੜਾ, ਮਾਰੂ, ਤੁਖਾਰੀ,ਕੇਦਾਰਾ

17. ਭੈਰਉ ਬਸੰਤ ਸਾਰੰਗ ਮਲਾਰ ਕਾਨੜਾ, 20.ਕਲਿਆਣ ਤਥਾ ਬਿਭਾਸ ਪ੍ਰਬਾਤੀ

23. (ਬਸੰਤ ਕੀ ਵਾਰ (ਇਕਲਾ ਇਸ ਪੜ੍ਹੇ ਉਤੇ ਹੈ)

24. (ਮਲਾਰ ਮਹਲਾ 5 ਸਬਦ 18 ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ "ਪ੍ਰਭਕੋ ਭਗਤ-ਬਛਲ"ਤਤਕਰੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ,ਇਹ ਪੜ੍ਹੇ ਦਾ ਅੰਤਲਾ ਸਬਦਹੈ)

25. (ਕਾਨੜਾ ਮਹਲਾ 5 ਸਬਦ 43 ਮਗਰੋਂ : "ਤਾਤੇ ਜਾਪਿ ਮਨ ਹਰਿ-ਜਾਪ" ਦੀ ਤਤਕਰੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ)

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤਤਕਰਾ ਸਬਦਾ ਕਾ ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਚਉਪਦੇ ਮਹਲਾ 1 ਪਤਿ 53

1. ਮੋਤੀ-ਤ ਮੰਦਰ ਊਸਰਹਿ...2. ਕੋਟੀ ਕੋਟਿ ਮੇਰੀ ਆਰਜਾ...ਆਦਿ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਜੀ ਦਾ ਅਧਿਆਤਮ ਪੀਰੀ-ਮੀਰੀ ਰਾਜ ਧਰਮ ਵਿਵਸਥਾ

ਪੰਜਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਜਜੋਗ-ਧਰਮ ਪਿੱਛੋਂ ਬਾਬਾ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦਜੀ ਛੇਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀ ਨਾਲ ਕਈ ਵਾਰ ਮਿਲਨ ਵਿੱਚੋਂ ਅਖੀਰਲੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਤਿਨ ਮਹਾਨ ਪਰਮਾਰਥੀ ਵਾਕ ਹੋਇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੰਖੇਪ ਸਾਖੀਆਂਦੇ ਵੇਰਵੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ:-

2. ਚੌਥੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਤ੍ਰੀ-ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਪਿੱਛੋਂ ਅਸੀਂ ਦੇਖ ਚੁਕੇਹਾਂ:-ਬਾਬਾ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦਜੀ ਚੌਥੇ ਤੇ ਪੰਚਮ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀਆਂ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਮਿਲੇ ਸਨ॥ ਹਰੇਕ ਵਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਜੀਆਂ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਸਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਰੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਨਜ਼ਰ (ਭੇਟ) ਪੰਜਸੌ ਰੁਪਯੇ, ਦੁਸ਼ਾਲਾ, ਘੋੜਾ/ਘੋੜੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਰਹੇ॥ ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਜੀ ਦਾ ਜਦ(ਪਹਿਲਾ) ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ, ਆਪਣੇ ਨਾਨਕੇ ਤੀਜੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਭੱਲੇ ਗੋਤ ਪੁਤ੍ਰ, ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਮੋਹਰੀ ਜੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ,ਤੇ ਆਪਣੇ ਸੋਢੀ ਸੰਬੰਧੀ ਨਿਮੰਤ੍ਰਿਣ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦਜੀ ਨਾਲ ਵੀ ਚਲਦਾ ਬਰਤਾਰਾ ਰਖਿਆ। ਪਰ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮੇ ਕਾਰਣ; ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਕਾਰਜਾਂ 'ਚ ਨਿਮੰਤ੍ਰਣ ਨਾਂ ਕੀਤੇ; ਪਰ, ਇਸ ਤਿਉਵਾਰ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਰਸਮੀ ਦੁਗਨੀ ਖਿਲਤ ਧਨਵਾਦ ਕਰਣ ਲਈ ਵਿਰਕਤ ਸੇਵਕ ਕਮਲਿਏ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਕੇ ਭੇਜਿਆ॥[237]

3. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੇਵੇਂ ਪੀਰ-ਮੀਰ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਜੀ ਦੇ ਰਾਜ-ਧਰਮ ਕਾਲਦਾ ਸੰਖੇਪ ਉਤਮ ਪ੍ਰਸੰਗ ਇਹਹੈ:-ਚੌਪਈ॥ ਨਿਜ ਡੇਰੇਕੋ ਪੁਨ ਹਟਿ ਆਏ। ਕਰਤ ਬਾਟਿ ਜਿਮ ਦੁਸ਼ਟ ਖਪਾਏ॥ ਭਾਨਾ ਸਾਹਿਬ ਜਿਸਅਸਥਾਨ। ਉੜ੍ਹੇ ਆਇ ਗੁਰੂਭਗਵਾਨ ॥ ਇਮ ਸਤਿਗੁਰੁ ਹਿੰਦਿਵਸ ਬਿਤਾਏ। ਬ੍ਰਿਧਅ ਪ੍ਰਸੰਗ ਗੁਰਨਿਕਟਿ ਸੁਨਾਏ॥ ਸ਼੍ਰੀਕਰਤਾਰਪੁਰੇ ਸ਼੍ਰੀਨਾਨਕ। ਜਗੇ ਭਾਗ ਇਹ ਗਏ ਅਚਾਨਕ॥ 19॥ ਇਮ ਕਹਿ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰਕੀਨ ਪਜਾਨਾ। ਅਪਨੇ ਸੰਗ ਲੀਨਿ ਤਬਿ ਭਾਨਾ॥ ਬਿਧੀਚੰਦ ਆਦਿਕ ਭਟਾ ਜੇਈ। ਨਾਥ ਸਾਥ ਪ੍ਰਸਥਾਨੇ ਤੇਈ ॥21॥ ਐਰਾਵਤੀ ਉਲੰਘਤਿ ਗਏ। ਸ਼੍ਰੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰਾ ਦਰਸਏ॥ ...ਨਹੀਂ ਦੇਹੁਰਾ ਅਬਿ ਇਸਥਾਨ। ਸਕਲ ਭੇਵ ਤਬਿ ਕੀਨ ਬਖਾਨ॥ ਰਾਵੀ ਇਹਾਂ ਬੇਗਕਰਿ ਆਈ। ਸੋ ਅਵਿਨੀ ਜਲ ਬਿਖੇ ਵਹਾਈ ॥25॥ ਪਾਰ ਸਥਾਨ ਜਇ ਅਬਿ ਕਰਜੋ। ਗੁਰਕੋ ਬੰਸ ਤਹਾਂਹੀ ਥਿਰਜੋ॥ ਧਰਮਚੰਦ ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਪੋਤਾ। ਜਿਸਤੇ ਬੇਦਨਿ ਬੰਸ ਉਦੋਤਾ॥ 28॥ ਤਿਹ ਸੁਧਿਭਈ ਗੁਰੁ ਚਲਿ ਆਏ। ਸਭਿ ਕੁਟੰਭ ਜੁਤਿ ਆਨੰਦਪਾਏ॥ ਏਕ-ਸਹਸ੍ਰ ਰਜਤਪਨ ਲਯੋ। ਅੱਗ੍ਰ ਦੇਹੁਰੇ ਕੇ ਧਰਿਦਯੋ॥ ਕੰਚਨਕੇ ਕੰਕਨ ਮੰਗਵਾਇ। ਕੋਸ਼ਪ ਤਬਿ ਆਨੇ ਸਹਿਸਾਇ॥ 30॥ ਮਿਹਰਚੰਦ, ਮਾਣਕਚੰਦ ਦੋਊ। ਪਹਿਰਾਏ ਕਹਿ ਸਾਦਰ ਸੋਊ॥ ਧਰਮਚੰਦ ਕਰਿਵਾਯਹ ਡੇਰਾ। ਜਥਾਜੋਗ ਥਲ ਦੀਨਿ ਬਸੇਰਾ॥ 33॥ ਬੈਠੇ ਸਨਮੁਖ ਮੋਦ ਉਪਾਇ। ਸਿਰੀਚੰਦ ਬੋਲੇ ਸਤਿਭਾਇ॥ ਕਹੁ ਪੁਰਖਾ, ਹੈ ਕੁਸ਼ਲ ਤੁਮਾਰੇ?। ਕਰਜੋ

---

237. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਪ੍ਰਤਪ ਸੂਰਜ:ਓ:ਪੋਥੀ ੭॥ ਰਾਸ ੪ ਅੰਸ਼ੁ:੨੮ ਪੰ.੨੩੩੯-੪੧॥ ਅ:ਪੋਥੀ ੯.ਰਾਸ਼ ੬: ਅੰਸ਼ੁ ੫੫ ਪੰ.॥ ਏ:ਪੋਥੀ ੯, ਰਾਸ ੭.ਅੰਸ਼ ੯,...

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਿਵੇ ਪਾਪ ਦਾਸਦਾਸ ਮਾਰੇਨਾ ॥ ੧੭ ॥ ਤਤਖਿਨ ਆਇ ਬ੍ਰਿਖ ਦੇ ਗ੍ਰਾਮੁ। ਡੇਰਾ ਕਰਤਭਏ ਸੁਖਧਾਮੁ ॥
ਮਾਨਸ ਲੋਕ ਮਹਿਮਾ ਜਗਿਓ ਨਾਵੈ'। ਅਤਿਹੁਰਾਨਕੋਵ ਮਰਮ ਸਮਝਾਵੈ ॥ ੧੮''''

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ''ਗੁਰਸਬਦੀ ਸਾਚਰਿ ਘਰਿ ਏਕੋ: ਨਾਨਕ ਕਾਇਆ ਫੇਰਿਆ'''''' ਮੂਲ ਦੋਨੋਂ ਵਸਤੂਆਂ ਸਣੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿਤਾਜੀ ਪੋਛੇ ਛੋਟੇ ਮੁਤੂ ਸ੍ਰੀਚਰਣਾਰਬਿੰਦ ਰਾਜਿਰਾਮਿ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪਾਸ ਰਹੀਆਂ, ਤੇ ਅਗੇ ਪੰਜ ਵਸਤੂਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀਆਂ ॥

ਪ੍ਰੇਮ ਭਰੂਾਂ ਮੰਜਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਧਰਮ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦਜੀ ਨੂੰ ਬਾਰ ਮੁਤੂ ਆਪਣਾ ਵੇਸ,''''' ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਦਾਤਾ ਜੀ''' ਅਤੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਮੋਹਨ ਚੰਦ ਦੋਨੋਂ ਆ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਮੈਂਗੀ, ਮੈਂ ਪਿਛਲੀਆਂ ਅਨਿਭਅਨਤਾਵਾਂ ਸਮਯੋਜਨ ਆਏ ਪਰ ਸ੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨਦੀ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇੜੇ ਨਹੀ ਗਏ, ਨਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦੀ ਹਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਕੋਨ ਅਤੇ ਮਲਕਦੇ ਆਧਿਦੈਵਿਕ ਦੀ--ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਦਾ ਨਿਤ-ਅਧਜਾਤਮ ਦਾਦ ਆਤਮਦੇਵ 'ਚ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਭੂਤਿਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਦਾ-ਮੁਕਤ ਸਨ॥ ਇਹੋ ਵੇਦਾਂਤੀਆਂ ਤੁੱਲਾਂ ਸ੍ਰੀਗੁਰਸ਼ਾਨੀ ਕੁਲੇ ਕਰਿੰਦੇ ਲਿਖਦੇ ਨੇ॥

ਪ੍ਰੇਮਤਿਰਾਮ ਵਿੱਚ ਆਪ ਧਾਸ ਕੋਈ ਵੈਰੀ ਮੀਣੇਆਂ ਕੀ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਕਦੀ ਨਹੀ ਸੁਣੇ: ਭੁਲਦੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸਜੀ ਮੀਣਿਆਂ ਦੇ ਭੰਡਨ ਦੀ ਵਾਰ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਦੋ(2) ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੌੜੀਆਂ ਵਿਚਾਰਨ ਜੋਗ ਹਨ:-

ਕੋਇਲ ਕਾਂਉ ਰਲਾਈਅਨਿ ਕਿਉ ਹੋਵਨਿ ਇਕੈ? ਤਿਉ ਨਿੰਦਕ ਜਗ ਜਾਣੀਅਨਿ: ਏਨੇ ਬੋਲਨਿ ਫਿਕੈ ॥ ਬਗੁਲੇ ਹੰਸੁ ਬਰਾਬਰੀ: ਕਿਉ ਮਿਕਨਿ ਮਿਕੈ॥ ਤਿਉ ਬੇਮੁਖੁ ਚੁਣਿ ਜਢੀਅਨਿ, ਮੁਹਿ ਕਾਲੈ ਟਿਕੈ॥ ਕਿਆ ਨੀਸਾਣੀ ਮੀਣਿਆ? ਖੋਟੁਸਾਲੀ ਸਿਕੈ॥ ਸਿਰਿ ਸਿਰਿਪਾਹੁਣੀ

---

238. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ:ਓ: ਪੋਥੀ ੮॥ ਰਾਸ ੬ ਅੰਸੂ: ੫੫ ਪੰ.੩੦੧੬-੧੯:-ਓ.ਭਾਈ ਤਾਰੂ ਪੋਪਟ(ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ ਥੰਮਵਾਦਾ) ਪੁਤ੍ਰ: ੭ਵੇਂ ਗੁਰੂਜੀਨੂੰ ਟਿੱਕਿਆ॥ ਅ.ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ॥ ਏ.ਜੋਧੇ॥ ਸ. ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਵੀ ਨਦੀ ਨੇ ਨਗਰੀ ਵਿਨਾਸ਼ ਕਰਦਿਤੀਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਦੂਜੇ ਕੰਢੇ ਦੇਹਰਾ ਬਸਾਇਆ॥ ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਸਮੇ ਈਸ੍ਵੀ ੧੯੧੯ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘਨੇ ਇਸ ਪੰਨੇ ੩੦੧੮-੯ਦੀ ਟਿੱਪਣੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤਾਹੈ:-"ਰਾਵੀ ਪਰ ਸ੍ਰੀਹਰਿਗੁਰ ਨਾਨਾਕ ਦੇਵਜੀਦਾ ਅਸਥਾਨ ਤਾਂ ਉੱਜੇ ਖੜ੍ਹਾਹੈ, ਪਰ ਇਸਦੇ ਪਾਸ ਨਗਰੀ ਨਹੀਂਹੈ, ਉਰਾਰ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਤੇ ਨਗਰੀਹੈ, ਤੇ ਬੇਦੀਆਂਦਾ ਟਿਕਾਣਾਹੈ । ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਜੋ ਪਾਰ ਹੁਣਤਕ ਮੌਜੂਦਹੈ, ਇਸਪਰ ਰਾਵੀਦਾ ਹਾਵਾ ਹੋਣ ਲੱਗਾ ਸੀ, ਸ਼ੁਰੂ ਦਿਸੰਬਰ ਸੰਨ ੧੯੧੯ ਤੋਂ ਚੀਫ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਨੇ ਆਪਤੇ (ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਖ) ਸੰਗਤਾਂਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਕੇ ਬੰਨ੍ਹ ਬਨਾਵਣਦਾ ਕੰਮ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਫਿਰ ਚੀਫ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਨੇ (ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪੰਜਾਬ) ਸਰਕਾਰ ਪਾਸੋਂ ਦੋ(੨) ਇੰਜਨੀਅਰਾਂ ਦੀ ਖਿਦਮਤ ਇਸ ਸ਼ੁਭ ਕਾਜ ਲਈ ਮੁਫਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ॥ ਓਧਰ (ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬਦੇ ਸੁਤੰਤ੍ਰ) ਮਹਾਰਾਜਾ ਭੂਪੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਪਟਿਆਲਾਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਇੰਜਨੀਅਰ ਨੂੰ ਲਗਾਇਆ ਅਰ ੧,੦੧,੬੦੦) ਦੀ ਭਾਰੀ ਰਕਮ ਬੰਨ੍ਹ ਪਰ ਖਰਚ ਕੀਤੀ । ਇਸੋਂ ਅਗਲੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਜੋ ਰਕਮ ਲੱਗੀ, ਉਸਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀ ਹੈ। ਅੰਤ ਨੂੰ ਇਹ ਕਾਜ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਹਥੀਂ ਹੀ ਸਮਾਪਤੀ ਨੂੰ ਅੱਪੜਿਆ। ਹੁਣ ਰਾਵੀ ਇਸ ਬੰਨ੍ਹ ਦੇ ਕਾਰਨ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਵਲ ਨਹੀ ਆਉਂਦੀ।

239. ਸ੍ਰੀ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸਜੀ ਵਾਰ ੩੬:

240. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ: ਜਿਲਦ ੭, ਰਾਸ. ੩. ਅੰਸੂ: ੩੭-੮ ਪੰਨੇ. ੨੦੬੩-*੨੩

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਾਰੀਅਨਿ: ਓਇ ਪੀਰ ਫਿਟਿਕੈ॥

ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ ਬਾਰੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੁਤ ਹੁੰਦੇ ਵੀ ਇਦੰਤਾ ਨਿਗੁਰੇਦਾ ਸੰਕੇਤ: ਮੀਣਾ ਹੋਆ ਪਿਰਥੀਆ ਕਰਿ ਕਰਿ ਤੋਢਕ ਬਰਲੁ ਚਲਾਇਆ॥ 33। 26

ਅਤੇ:-ਪਹਿਨੈ ਪੰਜੇ ਕਪੜੇ, ਪੁਰਸਾਵਾਂ ਵੇਸੁ॥ ਮੁਛਾਂ ਦਾੜ੍ਹੀ ਸੋਹਣੀ, ਬਹੁ ਦੁਰਬਲ ਵੇਸੁ॥ ਸੈ ਹਥਿਆਰੀ ਸੂਰਮਾ, ਪੰਚੀਂ ਪਰਵੇਸੁ ॥ ਮਾਹਰੁ ਦੜ ਦੀਬਾਣ ਵਿਚਿ, ਜਾਣੈ ਸਭੁ ਦੇਸੁ॥ ਪੁਰਖੁ ਨਗਣਿ ਪੁਰਖ ਤੁਵਿਣੁ:ਕਾਮਣਿ ਕਿ ਕਰੇਸੁ॥ ਵਿਣੁਗੁਰ ਗੁਰੁ ਸਦਾਇਦੇ: ਕਉਣ ਕਰੈ ਆਦੇਸੁ॥

1. ਮੁਗਲ ਸਲਤਨਤ. 2. ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਲਤਨਤ ਅਤੇ 3. ਆਪਣੀ ਭਾਰਤੀ ਸਲਤਨਤ 1947-8 ਤਕ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਪਾਏ ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਕੁ-ਪ੍ਰਮਾਣ ਭੁਲੇਖੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪੰਜਾਬੀ (ਸੁਦੇਸ਼ੀ ਪੰਜਾਬ ਨਹੀਂ) ਸਿਧੇ ਸਾਦੇ ਗੁਰੁਸਿਖਾਂ 'ਚ ਪਾਏ ਦੋ ਸਦੀਆਂ ਬੀਤੀਆਂ॥ ਓਹੋ! ਦਸੋ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ:-ਗੁਰਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਵੇਲੇ ਪੰਜ ਦਿੱਵਜ ਪ੍ਰਦਾਨ ਵਸਤੂਆਂ 'ਚੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਪੋਥੀ(ਆਂ)ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ,ਫੇਰ ਆਦਿ ਤੋਂ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਪਿਛੋਂ ਪੰਜਵੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪੱਕੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਖੋਜਣਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਸੀ?

ਖਟ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਸ-ਵਿਦੇਸ ਧਰਮ ਭੇਖਾਂ ਦੀ ਤਫਸੀਲ

ਤੀਜੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸਜੀ ਦਾ ਇਲਾਨਹੈ:-

ਹਰਿ ਦਰਸਨੁ ਪਾਵੈ ਵਡਭਾਗਿ॥ ਗੁਰਕੈ ਸਬਦਿ ਸਚੈ ਬੈਰਾਗਿ॥ ਖਟੁ ਦਰਸਨੁ ਵਰਤੈ ਵਰਤਾਰਾ॥ ਗੁਰਕਾ ਦਰਸਨੁ ਅਗਮ ਅਪਾਰਾ॥ ਗੁਰਕੈ ਦਰਸਨਿ ਮੁਕਤਿ ਗਤਿ ਹੋਇ॥ ਸਾਚਾ ਆਪਿ ਵਸੈ ਮਨਿ ਸੋਇ॥ ਰਹਾਉ॥ ਗੁਰ-ਦਰਸਨਿ ਉਧਰੈ ਸੰਸਾਰਾ॥ ਜੇ ਕੋ ਲਾਏ ਭਾਉ ਪਿਆਰਾ॥ ਭਾਉ ਪਿਆਰਾ ਲਾਏ ਵਿਰਲਾ ਕੋਇ॥ ਗੁਰਕੈ ਦਰਸਨਿ ਸਦਾ ਸੁਖੁ ਹੋਇ॥ ਗੁਰਕੈ ਦਰਸਨਿ ਮੋਖ ਦੁਆਰੁ॥ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵੈ ਪਰਵਾਰ ਸਾਧਾਰੁ॥ ਨਿਗੁਰੇ ਕਉ ਗਤਿ ਕਾਈ ਨਾਹੀ॥ ਅਵਗਣਿ ਮੁਠੇ ਚੋਟਾ ਖਾਹੀ॥ ਗੁਰਕੈ ਸਬਦਿ ਸੁਖੁ ਸਾਂਤਿ ਸਰੀਰ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਤਾਕਉ ਲਗੈ ਨ ਪੀਰ॥ ਜਮਕਾਲੁ ਤਿਸੁ ਨੇੜਿ ਨ ਆਵੈ॥ ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਚਿ ਸਮਾਵੈ ॥ ੪.241

ਪਲਤ-ਹਲਤ: ਪੀਰੀ-ਮੀਰੀ ਰਾਜ ਜੋਗ

ਵਿਸ਼ੂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਦੇ ਆਦਿ ਤੋਂ ਮੁੱਖ ਤਿੰਨ ਭਾਗ ਹਨ:-

1. ਦੁਨੀਆਵੀ ਵਿਹਾਰ/ਹਲਤ ਪੱਧਰ, 2.ਅਧਿਦੈਵ(ਪਾਠ,ਜੱਗਾਦਿ) ਪੱਧਰ, ਤੇ 3. ਅਧਿਆਤਮਕ (ਰੂਹਾਨੀ) ਪਲਤ ਪੱਧਰ ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਵਾਕਹੈ:-ਹਲਤਿ ਸੁਖੁ , ਪਲਤਿ ਸੁਖੁ, ਨਿਤ ਸੁਖੁ; ਸਿਮਰਨੋ ਨਾਮੁ ਗੋਬਿੰਦਕਾ ਸਦਾ ਲੀਜੈ॥

ਦੂਜਾ ਭਾਗ:- ਰਾਜ ਜੋਗ

---

241. ੳ.ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਜੀ:ਪੰਨਾ:੭੫੭:੫-੬॥ ਅ.ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸਜੀ ਵਾਰ:੨੪:ਦੇਖੋ ਪੁਰਾਣੀ ਰਾਜਾ ਭਰਤਰੀ ਨੀਤੀ ਸ਼ਤਕ:੧੩"काक:कृष्ण: पिक: कृष्ण: कोभेद: पिककाकयो:। वसन्तसमये प्राप्ते काक: काक: पिक: पिक: ॥੧੩;"हँस: श्वेत: को भेदो बकहँसयो:। नीरक्षीरविभाग तु हांसी सँसो बको बक:॥" ੲ.ਪੰ. ੩੬੦: ੧੯॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂਜੀ ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਮੱਧ ਕਾਲ ਧਰਮ ਪਰੰਪਰਾ ਖਟ ਦਰਸ਼ਨ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਸੰਕੇਤ[242]

I. **ਸੱਤਕਾਰਜ ਵਾਦ** 2. **ਅਸੱਤਕਾਰਜ ਵਾਦ** (INDIC DOCTRINES OF I. SOMETHIG II. NOTHING)

ਸੱਤਕਾਰਜ ਵਾਦ, ਅਸੱਤਕਾਰਜ ਵਾਦ, briefly mean doctines of existence, nihilism. ਈਸ਼੍ਵਰ ਵਾਦੀ, ਅਨੀਸ਼੍ਵਰ ਧਰਮ briefly mean doctines of theism, atheism.

ਵੇਦਕ ਆਸਤਕ ਧਰਮ, ਨਾਸਤਕ ਚਾਰਵਾਕ, ਜੈਨ, ਬੌਧ ਧਰਮ briefly mean Indic orthodox, heterodox.

1. ਓ. ਆਸਤਿਕ ਈਸ਼੍ਵਰ ਵਾਦੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ: I.a. Indic Theist Orthodox Denominations:

1. ਹਰਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਵਿਸ਼੍ਨੂ ਕਰਤਾ: ਵਿਸ਼ਣ ਸ਼ਿਵ ਸ਼ਕਤੀ (Indic-Esoteric) ਸਨਕਾਦਿ ਨਾਰਦ ਇੰਦ੍ਰ ਆਦਿ॥

2. ਗੋਰਖਾਦਿ: ਤੰਤ੍ਰਿਕ ਤਿਨ ਕ੍ਰਾਂਤ ਇਸ਼ਟ ਦੇਵ:-ਸ਼ਿਵ-ਸ਼ਕਤੀ ਉਪਾਸਕ: 84 ਸਿੱਧ, 8 ਜਤੀ, 9 ਨਾਥ, 12 ਪੰਥੀ(ਹੱਠ ਜੋਗੀ)

3. ਦਸ (10) ਨਾਮ ਸੰਨਿਆਸੀ(Esoteric 10 Ascetic *S'ankar's* denomination) ਗੌੜ-ਸ਼ੰਕਰਾਚਾਰਜਦੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ[ਗ243]

4. **ਵੈਸ਼ਣਵ**: (*Vaisnav*'s 4/5+denominations) ਆਦਿ ਨਾਥ:ਰਾਮਾਨੁਜ ਚਾਰ ਪੰਜ ਆਚਾਰਜ ਆਦਿ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ॥ [244]

242. ਵੇਦ ਦੇ ਤ੍ਰਿ ਵਾਦੀ (ਅਦ੍ਵੈਤ,ਦ੍ਵੈਤਾਦ੍ਵੈਤ,ਦ੍ਵਤ)ਪ੍ਰਿਥਾ:-ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ, ਪੁਰਾਣ-ਤਾਂਤ੍ਰਿਕਾਂ ਦੇ ਕੇਵਲ ਪੰਜ ਮੁੱਖ ਦੇਵ ਹਨ:-੧.ਗਣੇਸ਼ (ਅਦ੍ਵੈਤ: ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼੍ਵ ਦੇ ਗਣਾਂਦਾ ਈਸ਼ ਇਕੋ ਪਾਰੰਬ੍ਰਹਮਹੀ ਹੈ); ੨.ਵਿਸ਼ਣੁ (ਅਦ੍ਵੈਤ: ਵਿਸ਼੍ਵ ਸ਼ਸ਼ਟੋਂ ਤੇ ਅਣੁ ਰੂਪ ਇਕੋ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ); ੩. ਸ਼ਿਵ (ਅਦ੍ਵੈਤ: ਕਲਿਆਣ ਮੁਕਤੀ ਦਾਤਾ ਇਕੋ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ); ੪. ਸ਼ਕਤੀ (ਅਦ੍ਵੈਤ: ਕਰਤਾ ਸ਼ਕਤੀ ਸਬਲ: ਅਭਿੰਨ ਨਿਮਿਤ ਉਪਾਦਾਨ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਸ਼੍ਵਦਾ ਕਰਣ-ਕਾਰਜ ਰੂਪ ਇਕ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ) ; ਪ.ਸੌਰਯ (ਅਦ੍ਵੈਤ: ਉਪਹਿਤ ਸਮਸ਼ਟੀ ਚੇਤਨ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜਪ ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ ਜੋਤਿਹੈ, ਤੇ ਵਿਸਿਸ਼ਠ ਸੂਰਜਾਦਿ ਅਗਨੀ ਅਨੇਕ ਜੋਤੀਆਂ:"ਮ:੧:ਸਭ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਜੋਤਿ ਹੈ ਸੋਇ ॥ ਤਿਸ ਦੈ ਚਾਨਣਿ ਸਭ ਮਹਿ ਚਾਨਣੁ ਹੋਇ ॥ ਗੁਰ ਸਾਖੀ ਜੋਤਿ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇ" ਆਦਿ॥ ਪੁਨ੍ਹ.ਪੰਨੇ:੬੭:੧੭; ਪ੧੩:੧੦; ੯੪੧:੧੯, ਆਦਿ॥ ਭਾ:ਗੁਰਦਾਸ.ਵਾਰ:੨॥੧੪॥;੬॥੬;੮॥੧੩;ਆਦਿ

243. ਪੁਨ੍ਹ.ਓ.ਪੰਨੇ:੬੭:੧੬; ੪੭੬:੮;੧੧੧੬:੧੨; ੧੩੩੨: ਪ, ਆਦਿ॥ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ.ਵਾਰ: ੨੬॥੧੮॥੪॥; ੨੮॥੧੯॥੩॥;੩੮॥੧੦॥੩॥ ਆਦਿ ਅ.ਪੰਨੇ: ੭੬੩:੭;੭੮੧:੧੦; ੧੦੯੪:੧੨, ਆਦਿ॥ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ.ਵਾਰ:੧॥੨੪॥੩॥; ੪॥੨੧॥੧॥;੧੦॥੯॥ਪ-੧੦॥ਆਦਿ॥ ਏ.ਪੰਨੇ:੨੭੪:੭;੧੩੨੨:੧੩ ਆਦਿ॥ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ.ਵਾਰ:੧॥੮॥੨॥; ੩॥੧॥੮॥; ੭॥੩॥੧॥; ੮॥੬॥੪ ਆਦਿ॥ ਸ.ਪੰਨੇ: ੨੧੪:੮;੨੩੭:੯; ੧੨੧੯:੩;੧੪੦੪:੨ ਆਦਿ ॥ ਭਾਈ ਗੁਰ ਦਾਸ.ਵਾਰ:੧॥੪੨॥ਪ;੨॥ ੧੯॥੪॥;੧੩॥੧੭॥੬॥;੧੪॥੪॥ਪ ਆਦਿ ॥ ਹ. ਪੰਨੇ: ੧੬੩:੮; ੮੭੩: ੧੪; ੧੦੭੭:੨;੧੦੫੬:੧੨, ਆਦਿ॥ ਭਾਈ ਗੁਰ ਦਾਸ ਵਾਰ: ਪ॥੭॥੭॥; ੭॥੧੪॥੭॥ ਆਦਿ ॥ ਕ. ਪੰਨੇ: ੪੭੮: ਪ;ਪ੦੭:੧; ੧੧੭ਪ:੯; ੧੧੬੪:੧੬; ੧੭੩੭:੧ਪ ਆਦਿ॥ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ.ਵਾਰ: ੧॥੮॥੨॥; ੩॥੧੭॥ ੬; ੧੬॥੨੦॥੪ ਆਦਿ ॥ ਖ.ਪੰਨੇ: ੨੬੮:੨; ੮੮ਪ:ਪ; ੧੧੦੩:੯, ਆਦਿ॥ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ.ਵਾਰ:੧॥੧੧॥੭॥; ੧੦॥੧॥੯॥; ੧੭॥੧੧॥੧॥;੧੪॥੪॥੬ ਆਦਿ॥ ਗ.ਪੰਨੇ: ੨੬੮:੭;੮੮ਪ:ਪ;੧੧੦੩:੯,ਆਦਿ॥ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ.ਵਾਰ:੧॥੧੧॥੭॥; ੧੦॥੧॥੯॥; ੧੭॥੧੧॥੧॥;੧੪॥੪॥੬ ਆਦਿ॥ ਘ. ਪੰਨੇ: ੨੬੮:੭; ੮੮ਪ: ਪ; ੧੧੦੩:੯,ਆਦਿ॥ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ.ਵਾਰ:੧॥੧੧॥੭॥; ੧੦॥੧॥੯॥; ੧੭॥੧੧॥੧॥;੧੪॥੪॥੬ ਆਦਿ॥.

244. ਪੁਨ੍ਹ.ਪੰਨੇ:੬੭:੧੬;੮੮੬:੧ਪ;੬੩੮:੬-; ੧੦੧੭:੧੪;੧੧੬੦:੧੪; ੧੩੮੮:੧੩...॥ ਭਾ:ਗੁਰਦਾਸ.ਵਾਰ: ੧)੧੯॥੭॥; ੧॥੨੭॥ਪ॥;੧॥੨੮॥੭॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਾਸਤਿਕ ਅਨੀਸ਼੍ਵਰਵਾਦੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ, ੳ.ਨਾਸਤਿਕ:ਅਨੀਸ਼੍ਵਰਵਾਦੀ:ਆਮ ਸਰਾਵਗ ਅਤੇ ਦੋ ਜੈਨ ਦਿਗਾਂਬਰ ਤੇ ਸ੍ਵੇਤਾਂਬਰ, ਅ.ਨਾਸਤਿਕ: ਅਨੀਸ਼੍ਵਰਵਾਦੀ:ਆਮ ਬੋਧੀ ਤੇ ਤਿਨੋ ਬੋਧੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ, ਆਸਤਿਕ ਅਨੀਸ਼੍ਵਰ ਵਾਦੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ:- ਸਾਂਖ, ਜੋਗ ਸਾਮੀ 6= ਤਿਨ ਇਮਾਨ/ਮਜ਼ੁਬ (ਧਰਮ/ਰਿਲਿਜਨ):-ਇਸਲਾਮੀ ਸ਼ਰਅਈ ਇਸਲਾਮ ਦੇ 72 ਫਿਰਕੇ/ਮੁਸਲਮ ਸੂਫੀ ਸਿਲਸਲੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਚਾਰ(4) ਕਤੇਬੀ ਮਜ਼ੁਬਾਂ'ਚ ਇਸਾਈ ਦਰਜਨਾਂ ਪੁਰਾਣੇ-ਨਵੇਂ ਸੰਪ੍ਰਦਾਏ ਹਨ ਯਹੂਦੀ ਸਭਤੋਂ ਪੁਰਾਣੇ ਮੂਸਾਈ ਭਾਰਤ ਗੁਜਰਾਤ, ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ ਪੁਰਾਣੇ ਦੋ, ਨਵੇ ਮਿਲਾਕੇ ਹੁਣ ਤਿਨ ਸੰਪ੍ਰਦਾਏ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ॥

ਸ਼੍ਰੀਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੇ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਦੇਸੀ-ਪੱਛਮੀ ਵਿਸ਼੍ਵਧਰਮਾਂਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ

ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਵਿਧੀ ਆਗਿਆ/ਹੁਕਮ ਪਰਥਾਏਆਂ ਸੰਬੰਧੀ ਹੈ-

ਸਾਹਿਬੁ ਮੇਰਾ ਏਕੁ ਹੈ ਅਵਰੁ ਨਹੀ ਭਾਈ॥ ਕਿਰਪਾਤੇ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ਸਾਚੇ ਪਰਥਾਈ

ਅਤੇ: ਪਰਥਾਇ ਸਾਖੀ ਮਹਾਪੁਰਖ ਬੋਲਦੇ ਸਾਝੀ ਸਗਲ ਜਹਾਨੈ

1. ਆਸਤਿਕ, ਨਾਸਤਿਕ ਵਾਦੀ ॥
2. ਈਸ਼੍ਵਰ, ਅਨੀਸ਼੍ਵਰ ਵਾਦੀ ॥
3. ਏਕੰਕਾਰ, ਏਕ ਅਦ੍ਵਿਤੀਯ ਬ੍ਰਹਮ ਵਾਦ ॥
4. ਸਨਾਤਨ ਪੂਰਬ ਬੇਦ, ਪੱਛਮ ਕਤੇਬ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ[245]
5. ਸਮਾਰਤ, 64 ਗੁਣਾ 3=192 ਤੰਤ੍ਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਦੇ 300 + ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ
6. ਸ਼ੈਵ: ਗੌੜ-ਸ਼ੰਕਰ ਸੰਨਿਆਸ ਅਦੈਤ ਵਾਦ

ਨੋਟ:-ਇਹ ਪੁਰਾਣੇ ਵਾਦ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹੱਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼੍ਵ ਧਰਮਾਂ ਦਾ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਅੰਤਮ ਸਿਧਾਂਤਕ ਨਿਰਣੈ ਇਸ ਅਧਾਰਤੇ ਰਹਿਆ ਹੈ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ-ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘਜੀ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤੀ-ਸਾਮੀ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਆਣ ਕਾਰਣ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖ/ਘੋਖ[246] ਕੇ ਸਾਰੇਆਂ ਦੇ ਤੱਤ ਦਾ ਨਿਰਣੈ ਕਰਕੇ ਦਸਣ ਦੇ ਪੂਰਣ ਅਧੀਕਾਰੀ ਸਨ॥ ਓਹ ਨਿਰਣਾ ਐਥੇ ਤਿਨ ਪਉੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਦੇ ਹਾਂ 1. ਦੂਜਾ ਭਾਉ/ਦ੍ਵੈਤ ਪਸ਼ੂਆਂ ਤੇ ਮਨੁਖਾਂਨੂੰ "ਅਨੁਭਵ ਸੁਤੈ ਸਿੱਧ ਹੈ" ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਹੋਰ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਸਿੱਧੀ ਹੋਰ ਗਵਾਹੀ ਨਹੀਂ ਮੰਗਦੀ॥ ਫੇਰ ਪਸ਼ੂ ਤੇ ਮਨੁਖ ਵਿਚਕਾਰ ਕੀ ਭੇਦ ਰਿਹਾ? ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ॥ 2. ਇਹ ਵੀ ਮਨੁਖ-ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ "ਸੁਤੈਸਿੱਧ ਅਨੁਭਵਹੈ" ਸੰਸਾਰ ਅਨਿੱਤ ਹੈ॥ ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਚਲਸੀ, ਕੂੜਾ ਮੋਹੁ ਨ ਵੇਖੁ॥ ਵਾਟਵਟਾਊ ਆਇਆ ਨਿਤ ਚਲਦਾ ਸਾਥੁਦੇਖੁ॥ ਜੇ ਸੰਸਾਰ ਨਿੱਤ ਨਹੀਂ, ਅਕਲਵਾਂਨ ਸੁਭਾਵਕ ਪੁੱਛਦਾਹੈ: ਤਾਂ ਕੀ ਹੈ?

3. ਵਿਸ਼੍ਵਸੰਸਾਰ "ਨਿਗਮਨ ਤਰਕ" ਰਾਹੀ ਇਸਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਹੁੰਦਾਹੈ:-

ੳ. ਵਿਸ਼੍ਵ ਜੀਵ ਮਾਤ੍ਰ ਅਨੁਭਵ ਸਿੱਧ "ਅਨਿੱਤ" ਹੈ, "ਨਿੱਤ ਸਤਿ" ਨਹੀਂ॥

245. ਪੁਨ੍ਹ.ਪੰਨੇ:1153:15="ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਕਰਹਿ ਕਹ ਬਪੁਰੇ: ਨਹ ਬੂਝਹਿ ਇਕ-ਏਕਾ॥6॥" ਤੇ ਪੰਨੇ: ੨੫੪:੫;੮੬੭:੧੦; ੮੮੬:੪ ਆਦਿ

246. ਪੁਨ੍ਹ.ਪੰਨਾ:੨੪੫:੫= "ਸਲੋਕੁ॥"ਘੋਖੇ" ਸਾਸਤ੍ਰ ਬੇਦ ਸਭ: ਆਨ ਨ ਕਥਤਉ ਕੋਇ ॥ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦੀ ਹਰਿ ਹੋਵਤ ਨਾਨਕ ਏਕੈ ਸੋਇ ॥੧॥-॥੨੦"

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅ. ਵਿਸ਼੍ਵ ਕੀ ਫੇਰ "ਨਿੱਤ ਸਤਿ" ਤੋਂ ਉਲਟ ਹੈ? ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂ?

ਏ. ਤਰਕ ਸਿੱਧ "ਸਤਿ" ਦਾ ਲਖਣਹੈ: ਜੋ ਅਨੁਭਵ ਭਾਵ ਤ੍ਰਿਕਾਲਾਬਾਧ ਰਹੇ। ਅਰਥਾਤ. ਜੋ ਸਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਰਹੇ, ਕਦੀ ਘਟੇ-ਬਧੇ ਨਾਂ, ਨਾਂ ਲੋਪ ਹੋਵੇ, ਜਥਾ: ੧ਓ ਆਦਿ ਸਚੁ, ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ॥ ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ॥[247] ਘੋਖੇ ਸਾਸਤ੍ਰ ਬੇਦ ਸਭ ਆਨ ਨ ਕਥਤਉ ਕੋਇ॥ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦੀ ਹੁਣਿ ਹੋਵਤ ਨਾਨਕ ਏਕੈ ਸੋਇ

ਸ. ਤਰਕ ਰਾਹੀਂ ਨਿਤ ਸਤਿ ਤੋਂ ਉਲਟ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ;

ਹ. ਨਿਤ ਸਤਿ ਪ੍ਰਤਖ, ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾਹੈ, ਉਸਤੋਂ ਉਲਟ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਿਸੇ ਕਾਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਬੰਸਕੋ ਪੂਤੁ ਬੀਆਹਨ ਚਲਿਆ ਜਿਸਦੀ ਤ੍ਰਿਕਾਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਕਦੇਵੀ ਕਿਸੇਨੂੰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ॥ ਪਰ:-

ਕ. ਸੰਸਾਰ ਸਰਵਤ੍ਰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਤੇ ਅਨੁਭਵ ਸਿੱਧਹੈ! ਤਾਰਕਿਕ ਸਿੱਧਹੀ ਨਹੀਂ॥

ਖ. ਫੇਰ ਕੀ ਇਹ ਦੋਨੋ ਸਤਿ-ਅਸਤਿ ਹੈ? ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂ? ਅਕਲ ਤੇ ਉਚੀ ਤਰਕ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਨੋ ਵਿਰੋਧੀ ਭਾਵ ਹਨ ਇਸ ਲਈਅਸੰਭਵਹੈ॥

ਗ. ਫਰ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਮ ਲਖਣਾ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਹਨ?

ਘ. ਪੁਰਾਤਨ-ਨਵਤਨ ਸਾਰੇ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਹੋਰ ਨਾਮਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਓਹ ਚਲਦੀ ਲੜੀਦੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਸ਼ਿੰਖਲਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਅਰਥਕ ਹਨ?

ਛ. ਵੇਦਾਦਿ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਖ ਸ਼ਬਦ:-ਅਸਤ,ਕੂੜ,ਛਲ,ਮਾਯਾ,ਭ੍ਰਮ,ਮਿਥਿਆ ਆਦਿ ਹਨ ਤੇ ਹੀਬਰੂ-ਅਰਬੀ/ਫਾਰਸੀ ਭਾਖਾਦੇ ਸ਼ਬਦ: ਝੂਠ, ਦਰੋਹ (ਧੋਹ),ਆਦਿ ਲਖਣਾਦੇ ਹਨ॥

ਚ. ਸਾਵਧਾਨੀ ਨੋਟ:-ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਸ਼ਬਦ ਦਿਤੇ ਹਨ ਜਿਨਾਂ ਨੂੰ ਪਭਿਾਸਿਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਮਝਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਜਥਾ:-ਤਰਕ ਦ੍ਵਾਰਾ ਇਹ ਸਿੱਧਹੈ, ਕਿ, ਜੋਭੀ ਮਿਥਿਆ/ਝੂਠੀ ਵਸਤੁ ਹੁੰਦੀਹੈ ਓਹਦੀ ਹੋਂਦ ਬਿਨਾ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਦੇ ਕਦੀ ਨਹੀਂ॥ਅਸੱਤ/ਹਸਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਖਦੀ,ਮਿਸਾਲ:ਮਾਰੂ ਭੂਮੀ/ਰੇਗਸਤਾਨ ਦੇ ਰੇਤ ਬਿਨਾ ਮ੍ਰਿਗ-ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਂ ਜਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ; ਜਾਂ ਤਿਨੇ ਕਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਵਿੱਚ ਥਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ: ਦ੍ਰਸ਼ਟਾ ਸੁਪਨੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ, ਸੁਪਨਾ ਦੇਖਨ-ਅਨੁਭਵ ਵੇਲੇਹੈ ਤੇ ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਸੁਪਨ ਅੰਤਕਾਲ ਵਿੱਚ ਸਿਮਰਣ ਰੂਪ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾਹੈ। ਦ੍ਰਸ਼ਟਾਂ ਮਨ ਬਿਨਾ ਸੁਪਨਾਂ ਨਹੀਂ। ਤੈਸੇ, ਹਰੇਕ ਝੂਠੀ/ਮਿਥਿਆ ਹੋਂਦ ਆਪਣੇ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਦ੍ਰਸ਼ਟਾ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ॥ ਮਿਥਿਆ/ਝੂਠੀ ਵਸਤੁਦੀ ਹੋਂਦ ਦੀ ਲੰਬਾਈ,ਚੌੜਾਈ,ਗਹਰਾਈ ਆਪਣੇ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨਤੋਂ ਭਿੰਨ ਹੋਂਦ ਹੀ ਨਹੀ ਨਾ ਘਟ-ਵਧ ਹੋਹੀ ਨਹੀ ਸਕਦੇ॥ ਅਖੀਰੀ: ਪੁਰਾਤਨ-ਨਵਤਨ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਸ਼੍ਵਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਬਾਰ ਬਾਰ ਮਿਥਿਆ, ਝੂਠਾ ਇਲਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਇਸ ਕਾਰਣ ਆਪਣ

247. ਪੁਨੁ.ਪੰਨੇ ੧:੨; ੨੮ਪ:ਪ।ਓ.ਪੰ. ੨੪ਪ:ਪ॥ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮਦ-ਭਗਵਦ-ਗੀਤਾ: ੨।੧੬= ="नास्तो विद्यते भावो, नाभावो विद्यते मतः।..."

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਾਨ/ਮਾਪ ਲੰਬਾਈ,ਚੌੜਾਈ,ਗਹਰਾਈ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਸ਼੍ਵ ਆਪਣੇ ਤ੍ਰਿਕਾਲ ਦ੍ਰਸ਼ਟਾ ਅਨੁਸ਼ਠਾਨਤੋ ਭਿੰਨ ਅਕਲ/ਤਰਕ ਦ੍ਵਾਰਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ॥ ਤੱਤ ਸਿਧਾਂਤ ਸਾਰੇ ਤਰਕ ਦਾ ਨਿਕਲਿਆ ਸਿੱਧ ਹੈ:

ਝੂਠੇ ਵਿਸ਼੍ਵ-ਸੰਸਾਰਦਾ ਤ੍ਰਿਕਾਲਾਬਾਦ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਸਤਿ-ਚਿਤ-ਆਨੰਦ ਬ੍ਰਹਮਹੈ॥ ਅਹੰਕਾਰ ਰੋਗੀ ਖਟ ਦਾਰਸ਼ਨੀ ਤ੍ਰਿਕਾਲਾਬਾਦ ਸਤਿ-ਚਿਤ-ਆਨੰਦ ਬ੍ਰਹਮ ਨਾ ਸਮਝੇ॥ ਐਸੇ ਭਾਰਤੀ-ਸਾਮੀ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਦੇ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਅਨੇਕ ਸੰਪ੍ਰਦਾਏ ਕਰਤਾ ਦੀ ਇਹ ਤੱਤ ਸਮਝੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਇਹ ਮੂਲ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਛੱਡਕੇ ਆਪਣੇ ਅਹੰਕਾਰ ਰੋਗ ਭਰੀ ਬੁਧਿ-ਮਨ ਘੜਤੇ ਪੂਰਵ-ਪਛਮ ਸਾਰੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਲੱਖਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾਂਤ ਕਰਕੇ ਜਤਾਣ ਲਗੇ। ਇਸਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਹੰਕਾਰ ਰੋਗੀ ਭ੍ਰਮਿਤ ਮਨ-ਬੁਧੀ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਸਮਝਕੇ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਕਈ ਕਾਰਣਾਂ ਵਸ ਈਰਖਾ, ਦ੍ਵੇਸ਼, ਮਦ, ਮਤਸਰ ਕਾਰਣ ਗਲਤ ਸਿੱਧਾਂਤ ਜਤਾਏ॥

ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਆਧਾਰ: ਗੁਰੁਸਿਖ ਘਰੇਲੂ ਫੌਜ ਬਾਬਤ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਦਾ ਇਲਾਨ ਹੈ: ਅਸੁਰ ਸੰਘਾਰਣ ਰਾਮੁ ਹਮਾਰਾ॥ ਘਟਿਘਟਿ ਰਮਈਆ ਰਾਮੁ ਪਿਆਰਾ॥ ਇਸ ਕਾਰਣ ਇਹ ਉਪਦੇਸ ਦਿੱਤਾ: ਖੜ੍ਹੀ ਸੋ ਜੁ ਕਰਮਾ ਕਾ ਸੂਰੁ॥ ਪੁੰਨ ਦਾਨਕਾ ਕਰੈ ਸਰੀਰੁ॥ ਖੇਤੁ ਪਛਾਣੈ ਬੀਜੈ ਦਾਨੁ॥ ਸੋ ਖੜ੍ਹੀ ਦਰਗਹ ਪਰਵਾਣੁ॥ ਲਬੁ ਲੋਭੁ ਜੇ ਕੂੜੁ ਕਮਾਵੈ॥ ਅਪਣਾ ਕੀਤਾ ਆਪੇ ਪਾਵੈ॥ [ਓ.248]

ਬਿਨਾ ਜੰਗੀ ਗਿਆਨ ਕਾਰਣ ਨਵੇਂ ਵਿਅਖਿਆਕਾਰਾਂ ਦੋ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਦੇ ਨਹੀ ਕੀਤਾ: ਓਹ ਦੋ ਵਸਤੂਆਂ ਇਹ ਸਨ: 1. ਘਰੇਲੂ ਫੌਜ/ਰਸਾਲਾ ਸਿੱਖਕ: ਹਥਿਆਰ, ਅਸਲਾ, ਤੋਪਾਂ, ਘੋੜੇ, ਖੱਚਰ, ਊਠ, ਬੈਲਗਡੇ, ਲੰਗਰ ਪ੍ਰਬੰਧ ਤੇ 2. ਮੈਦਾਨ-ਏ ਜੰਗ ਦੀ ਫੌਜ, ਰਸਾਲਾ, ਤੋਪਖਾਨਾਂ ਚਤੁਰੰਗਣੀ ਸੈਨਾ, ਪੂਰੇ ਜੁਧਕਲਾ 'ਚ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ ਜੋਧੇਆਂ ਦੀ॥ ਮੁਢਲਾ ਪੜਾ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਛੇਵੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਹਰਿਗਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੀ, ਤੇ ਦੂਜਾ ਪੜਾ ਸਤਵੇਂ ਤੋਂ ਦਸਮੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ; ਅਤੇ ਤੀਜਾ ਪੜਾ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੁਰਾਣੀ ਰੀਤ ਢਾ, ਆਪਣੀ 1925 ਈਸ੍ਵੀ ਪਿੱਛੋਂ ਨਵੀਂ ਰੀਤ ਚਲਾਈ ਜੋ ਹੁਣ ਤਕ ਜਾਰੀ ਹੈ॥

ਕੋਈ ਅਚਰਜ ਨਹੀਂ, ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਤੁਰਕਾਂ ਤਾਤਾਰਾਂ, ਮੋਂਗਲਾਂ, ਪਠਾਨਾਂ ਲਈ ਸਾਰੇ ਨਾਸਤਕ, ਆਸਤਿਕ ਇਕਸਾਰ ਸਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਉਸੇ ਪਰਥਾਇ ਸ਼ਹਾਦਿਤ ਲਿਖੀ:-ਇਕ ਹਿੰਦਵਾਣੀ ਅਵਰ ਤੁਰਕਾਣੀ ਭਟਿਆਣੀ ਠਕੁਰਾਣੀ॥ ਇਕਨ੍ਹਾ ਪੇਰਣ ਸਿਰ ਖੁਰ ਪਾਟੇ ਇਕਨ੍ਹਾ ਵਾਸੁ ਮਸਾਣੀ॥

ਭਾਵ:-ਓਹਨਾ(ਮੋਂਗਲਾਂ) ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਲਾਂ ਵਰਗੇ ਮਿਚੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲੇਆਂ ਦੀ ਕੇਵਲ ਪਹਿਚਾਨ ਸੀ-ਪਰ ਹੋਰ ਭਾਰਤੀ ਤੇ ਮੱਧ ਏਸ਼ਿਆਈ ਧਰਮੀ, ਤੁਰਕ ਜੋਧੇ ਨਵਾਬ ਬੇਗ਼ਮਾਂ (ਭਟਿਆਣੀ); (ਭਾਰਤੀ) ਰਾਜੇ-ਰਾਣੀਆਂ (ਠਕੁਰਾਣੀ) ਦਾ ਕੋਈ ਫਰਕ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਤੀਵੀਆਂ ਦੇ ਵੀ ਸਿਰ ਤੋ ਪੈਰ ਤਕ ਕਪੜੇ ਜਬਰਨ ਪਾੜੇ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਹਿੰਦੂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਓਹੀ ਗਤਿ ਕਰ ਮਾਰ ਦਿਤੀਆਂ; ਇਹ ਹਾਲ ਸਾਂਝੇ ਭਾਰਤੀ ਹਿੰਦੂ-ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੋਨਾਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਭਾਰਤੀ ਉੱਤਰ ਪੰਜਾਬ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਿੱਧਾ ਕਾਬਲ ਅਧੀਨ ਹੋ ਚੁਕਾ ਸੀ ਪਰ ਦੱਖਣੀ ਪੰਜਾਬ (ਮਾਲਵਾ: ਸਤਲੁਜ-ਜਮਨਾ ਮੱਧ ਇਲਾਕਾ) ਦਿੱਲੀ ਤਕ ਦੋਨੋਂ ਤਰਫੋਂ ਦਰੜਿਆ ਜਾ ਰਹਿਆ ਸੀ, ਅਰਥਾਤ:-

1. ਮੁਗ਼ਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ਾਹ ਰੰਗੀਲਾ(ਸੰਨ:1719/20-48) ਦੀ ਫੌਜ ਅਤੇ 2.ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ੇ ਗੁਰੁ-ਸਿੱਖ ਮਿਸਲ ਗਿਆਨ ਸਿੱਖਸਤ ਮਰ੍ਹਾਠਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਸਮਰਥ ਰਾਮਦਾਸ ਛਤ੍ਰਪਤਿ ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂਜੀ ਦੀ ਸੀਖ ਉਤੇ ਮਰਾਠਾ ਮਿਸਲ ਬਣਾਈ ਜਿਥੇ ਮਰਾਠੇਆਂ ਨੇ ਕੇਵਲ ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਜੂਝਨਾ ਸੀ, ਰਾਜ ਲਾਲਚ: ਧਰਮ ਅਨਭਿਗਜਤਾ ਕਾਰਣ ਗੁਰੁਸਿੱਖ-ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਜੂਝੇ, ਤੇ ਕਦੀ ਮਿਲ ਵੀ ਪੈਂਦੇ॥

ਪਟਿਆਲਾ ਰਾਜ ਬਾਨੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘਨੇ ਅਫਗ਼ਾਨ ਸ਼ਾਹ ਐਹਮਦ ਸ਼ਾਹ ਦੁਰਾਨੀ ਦੇ ਪੰਜਵੇ ਹਮਲੇ 'ਚ ਹੋਲਕਰ ਰਾਜ ਫੌਜ ਦੇ ਲੰਗਰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਦੇਖ ਅਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਮੰਗਣ ਕਾਰਣ, ਮਦਦ ਦੇਣ ਉਤੇ ਮਰ੍ਹਾਠੇ ਬਚ ਗਏ॥ ਇਹ ਮਦਦ ਐਹਮਦ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਮਨ ਘਰ ਕਰ ਗਈ॥ ਛੇਵਾਂ ਹਮਲਾ ਐਹਮਦ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਤਾਰੀਖਨਿਵਾਜ਼ ਕਾਜ਼ੀ ਨੂਰ ਦੀਨ ਲਿਖਦਾ ਹੈ; ਬਦਲੇ ਲਈ ਸ਼ਾਹ ਮਲੇਰਕੋਟਲੇ ਨਵਾਬ ਦਾ ਮਹਿਮਾਨ ਹੋਆ; ਤੇ ਕੋਟਲੇ ਤੋਂ ਉਸਨੇ ਸਿੱਧਾ ਹਮਲਾ ਨਜ਼ਦੀਕ ਬਰਨਾਲੇ ਰਾਜਧਾਨੀ ਉਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੋ ਪਿੰਡਾਂ ਕੁਪ ਤੇ ਰਹੀੜੇ ਜੁਧ ਖੇਤ ਧਰਤੀ ਬਣਾ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਵਡਾ ਘਲੂਘਾਰਾ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 30,000 ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇ; ਉਸੇ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘਦੇ ਬੜੇ ਪੁਤ੍ਰ ਟਿੱਕਾ ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕਲੌਤੀ ਭੈਣ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੌਰ ਦੇ ਪਤੀ ਭਾਈ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਬੁਢੇਕੇ ਤੇ ਪੰਜ ਬਰਸ ਪੁਤ੍ਰ ਅਭੈ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ॥

ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੌਰ ਵਿਧਵਾਪਨ ਵੈਰਾਗ ਅਸਹ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਮਹਾਰਾਜਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰਾਜ-ਗੁਰੂ ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਛੋਟਿਆਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ। ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਇ ਉਤੇ ਕਾਸ਼ੀ (ਬਨਾਰਸ) ਦੇ ਸਰਵ ਮਾਨਜ ਕਥਾਵਾਚਕ ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਨਿੱਕਾ ਸਿੰਘ ਨਿਮੰਤ੍ਰਤ ਕੀਤੇ ਕਿ ਓਹ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦੇ ਸਮਨ੍ਵੈ ਨਾਲ ਬਾਲਮੀਕ ਰਿਖੀ ਕ੍ਰਿਤ ਯੋਗ ਵਸਿਸ਼ਠ ਪੁਰਾਣ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਨ॥ ਸੰਤਜੀ ਥੋੜੇ ਮਹੀਨੇ 'ਚ ਪੱਛਮ ਜਾਂਦੇ ਟਾਂਡੇ 'ਚ ਕਾਸ਼ੀ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਜੰਗਲ ਬਰਨਾਲੇ (ਕੁਰੂ-ਜਾਂਗਲ/ਬਠਿੰਡੇ ਪਾਸ ਪੁਰਾਣੀ ਪਟਿਆਲਾ ਰਾਜਧਾਨੀ) ਪਹੁੰਚੇ ॥

ਮਹਾਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੌਰ ਨੇ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਸਾਲ ਭਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਸਮੰਨ੍ਵਿਤ ਯੋਗ ਵਸਿਸ਼ਠ ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਸੁਣੀ ਅਤੇ ਅਲਹਿਦਾ ਗੁਰਮੁਖੀ-ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪੜ੍ਹਕੇ ਆਪ ਧੁਰੰਦਰ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਬਣ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਤੋਂ 30 ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਪਟਾ ਬਰਨਾਲੇ ਡੇਰੇ ਲਈ ਮਾਫੀ ਲਿਖਵਾਯਾ। ਤਿਆਗੀ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਮੂੰਹ ਰਖਣ ਲਈ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਡੇਰੇ ਨਾਮ ਰਖ, ਬਾਕੀ ਲੈਣ ਤੋਂ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਤਾ ॥

ਗੁਰੁ-ਸਿੱਖ-ਸਿੰਘ ਘਰੇਲੂ (HOMEFORNT) ਤੇ ਜੁੱਧ ਖੇਤ੍ਰ ਫੌਜ(FOREFRONT)

ਮ:5- ਦਾਨੰ ਪਰਾ ਪੂਰਬੇਣ ਭੁੰਚੰਤੇ ਮਹੀਪਤੇ॥

ਬਿਪਰੀਤ ਬੁਧਸੰ ਮਾਰਤ ਲੋਕਹ ਨਾਨਕ ਚਿਰੰਕਾਲ ਦੁਖ ਭੋਗਤੇ॥

ਮਹਾਰਾਜਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਸੰਨ:1691-1714-65)ਬਰਨਾਲੇ ਰਾਜਧਾਨੀ 'ਚ ਨਿਰਮਲ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੰਤ ਨਿੱਕਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦੇ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ, ਧਰਮ,ਅਰਥ,ਰਾਜਜੋਗ ਨੀਤੀ,ਕਾਮ, ਮਖ, ਵਿਦਿਆਵਾਂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਗੁਰੁਪੰਥ ਧਰਮ ਜੁਧ ਅਰਥ ਸਮਝਾਏ॥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਗੁਰੁ ਸਿੱਖ ਪੰਥੀ ਰਾਜੇ, ਸਰਦਾਰਾਂ 'ਚ ਨਵੀਂ ਰੂਹ ਥਾਪੀ॥ ਪੁਰਾਣੀ ਰੀਤ ਦਾਨ ਸੁਮਾਰਤ ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਕੇਵਲ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਸੰਨਿਆਸੀ, ਬੈਰਾਗੀ ਗਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਇਕ ਦਮ ਸੰਨਿਆਸੀ, ਬੈਰਾਗੀ ਉਸ ਨੂੰ ਫੇਰ ਛੇੜਨ ਤਕ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਸਨ; ਓਹ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਈ ਪਰ ਹੁਣ ਐਥੇ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਮੁਕੀ -- ਜਦ ਮਹਾਰਾਜਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘਜੀ ਨੇ ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤਾਂਨੂੰ 30 ਪਿੰਡ ਦਾਨ ਕੀਤੇ-ਤੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਇਕੋ ਹੀ ਦਾਨ ਲਿੱਤਾ, ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਗੁਰੂਜੀਦਾ ਭੋਗ ਜਾਣਕੇ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਭੋਗ ਰੂਪ'ਚ ਓਥੇ ਛਾਦਨ, ਭੋਜਨ ਅਰਥ ਭਾਗ ਬਰਤਾ ਦੇਣਾ ਠੀਕ ਜਾਣ, ਚੌਥੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਬਚਨ ਅਨੁਸਾਰ ਅਮਲੀ ਰੂਪ'ਚ ਕਰਣਾ ਠੀਕ ਸਮਝਿਆ,ਜਥਾ ਮਲਾਰ ਮਹਲਾ 4:-

"ਬ੍ਰਹਮੁ ਬਿੰਦੇ ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਹੀਐ,ਹਰਿ ਹਰਿਕਥਾ ਸੁਣਾਵੈ॥ ਤਿਸੁ ਗੁਰਕਉ ਛਾਦਨ ਭੋਜਨ ਪਾਟ ਪਟੰਬਰ,ਬਹਬਿਧਿ ਸਤਿਕਰਿ ਮੁਖਿਸੰਚਹੁ ਤਿਸੁ ਪੁੰਨ ਕੀ ਫਿਰਿ ਤੋਟਿ ਨ ਆਵੈ॥ 4॥ "[249]

ਉਸ ਵੇਲੇ, ਅਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਹਿੰਦੂ ਮੰਦਰਾਂ 'ਚ ਦੇਵਾਂ ਨੂੰ ਭੋਗ ਲਗਿਆ ਵੀ ਖਰੀਦਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ--ਮੁਫਤ ਭੰਡਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਣੀ ਸੀ; ਅਤੇ ਸੂਫੀ ਖਾਨਗਾਹ ਲੰਗਰਾਂ ਲਈ ਸਾਰੇ ਦਾਨ ਜਿਨਾ ਮਰਜ਼ੀ ਕੋਈ ਵੀ ਧਰਮੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਓਹ ਫਟ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹਨ--ਪਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਲੰਗਰ 'ਚ ਖਾ ਨਹੀ ਸਕਦਾ,(ਅਤੇ ਯਹੂਦੀ, ਇਸਾਈਆਂ ਦੇ ਗਿਰਜੇਆਂ ਸਭ ਖਰੀਦ ਕੇ ਖਾ ਸਕਦੇ ਹਨ--ਮੁਫਤ ਕੁਛ ਨਹੀਂ)॥

ਇਕੋ ਇਕ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਲੰਗਰ ਸਾਰੀ ਦੁਨਿਆਂ 'ਚ ਹਨ, ਜਿਥੇ ਭੋਗ ਤੇ ਲੰਗਰ ਭੰਡਾਰੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਗਫੇ ਮੁਫਤ ਬਰਤਾਂਦੇ ਹਨ ॥ ਇਹੀ ਕਾਰਣ ਸੀ ਉਦਾਸੀ-ਨਿਰਮਲੇ ਆਸ਼੍ਰਮਾ'ਚ ਦਾਨ ਦੇਣ 'ਚ ਦੋਨੋਂ ਗੁਰੂਦੀ ਘਰੇਲੂ ਫੌਜ ਲਈ, ਤੇ ਖਾਸ਼ ਕਰ ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤ ਆਸ਼੍ਰਮਾਂ 'ਚ ਸਦਾ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਛਾਦਨ, ਲੰਗਰ ਅਤੇ ਜੁੱਧ ਸਿਖਿਆ ਥਾਂ ਜੁੱਧ ਖੇਤ੍ਰ ਫੌਜੀ ਅਖਾੜੇ ਬਣੇ ਸਨ॥ ਸੰਨਿਆਸੀ, ਬੈਰਾਗੀਆਂ ਆਦਿਆਂ ਨੂੰ ਓਦੋਂ ਦਾਨ ਦੇਣੇ ਨਿਸ਼ਫਲ ਲਗੇ ॥ ਐਸਾ ਦਾਨ ਫਲ ਦੇਖ ਹੋਰ ਜਿਨੇ ਵੀ ਧਰਮ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਥੀਆਂ-ਸਾਰੇ ਉਦਾਸੀ-ਨਿਰਮਲੇਆਂ ਦਾ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇਖ ਧੰਨ ਕਰਕੇ ਈਰਖਾ, ਦ੍ਵੇਖ ਕਰਦੇ, ਜਲਦੇ, ਲੜਦੇ ਮੌਕਾ ਤਕਦੇ ਰਹਿੰਦੇ, ਇਸ ਦਾ ਅਗੇ ਸੰਖੇਪ ਵਰਣਨ ਹੈ॥

ਮਹਾਰਾਜਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਟਿਆਲਾ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਣਾਦੇ ਬਸਾਂਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਸ ਮੌਕੇ ਉਤੇ ਬਰਨਾਲੇ ਮਹਾਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੌਰ ਨੇ ਸਭਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਟਿਆਲੇ, ਇੱਕ ਬਰਸ ਪਿੱਛੋਂ ਬਰਨਾਲੇ ਪਹਿਲੀ ਬਰਸੀ ਮਨੌਣ ਲਈਂ ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਨਿੱਕਾ ਸਿੰਘ, ਬਰਨਾਲਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਗੁਰੁ ਸੰਤ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਛੋਟੇ ਦੇ ਚਾਟੜੇ ਨੈਬ-ਮਹੰਤ ਠੋਕਰੀਵਾਲ ਸੰਤ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾ ਗੁਰੁਸਿਖ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਸਮੇਲਨ (*Guru Sikh* Education Conference) ਵਿਚਾਰਿਆ,ਅਗਲੇ ਬਰਸ ਸੰਨ 1767 ਜੋ ਪੌਂਟੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਪੰਦਰਾਂ ਕਾਸ਼ੀ ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਕਰਮ ਸਿੰਘ, ਚੰਦਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਨਿਮੰਤ੍ਰਿਤ ਕੀਤੇ:-

249. ਪੁਨ੍ਹ,ਓ,ਪੰ.੧੩ਪਏ:੫; ਅ. ਪੰ. ੧੨ਏ੪:੪; ਦੇਖੋ: ਛਾਦਨ ਭੋਜਨ... ਪੰਨੇ: ੧੪੦:ਏ; ਪ੧੩:੧੧; ਏ੮ਪ:੧੮; ੭੭੯:੧੨; ੧੦੧੩:੧੨; ਆਦਿ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

1. ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਕੁਇਰ ਸਿੰਘ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨਿਰਮਲ ਬੁੰਗੇਵਾਲੇ; 2.ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਸਮੀਰ ਸਿੰਘ, ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਪੁਰੀ-ਫਤੇਆਬਾਦੀ; 3. ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਮਿਲਾਪ ਸਿੰਘ, 5.ਮੇਲਾ ਸਿੰਘੀਏ ਸਾਧੁ; 6.ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ, ਬਹਾਲ ਸਿੰਘ ਸਾਧੂ; 7.ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਲੋਚਾ ਸਿੰਘ, ਖਡੂਰੀ ਸਾਧੂ; 8.ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀਏ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੇ ਸੰਤ; 9.ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੁਦਾ ਬਕਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸ਼ਿਸ਼ ਹਨ; 10.ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ (ਮੋਖ ਪੰਥ ਕਰਤਾ), ਸ਼ਿਸ਼ ਗਰਜਾ ਸਿੰਘ ਕਨਖਲ ਕਪਾਲਮੋਚਨ ਵਾਲੇ;ਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ 11.ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਸਦਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਥਾਪ, ਹੋਰ ਬਹਤ ਨਿਮੰਤ੍ਰਣ ਕੀਤੇ, ਤੇ ਬਹੁਤ ਸੁਨਕੇ ਆਪੇ ਸਤਸੰਗ 'ਚ ਆਏ॥ ਉਸ ਕਾਲ ਡੇਰਾ ਬਰਨਾਲਾ, ਡੇਰਾ ਠੀਕਰੀਵਾਲ ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਸਦਾ ਸਿੰਘ ਸਪੁਰਦ ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਿੱਦਿਯਾ 'ਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਾਰੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੇ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਮੁਫਤ ਪੜ੍ਹੌਣ ਦੀ ਜੁਮੇਵਾਰੀ ਲਾਈ॥ [250]

ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਪਟਿਆਲਾ ਰਾਜ ਦੇ ਕੋਹਿਸਤਾਨ(ਹਿਮਾਚਲ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਇਲਾਕਾ), ਬਾਂਗਰ (ਹਰਿਆਨਾ ਮੁਖ ਇਲਾਕੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਹੱਦ ਤਕ) ਸਾਰੀ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਗੁਰੁਮੁਖੀ ਅੱਖਰਾਂ 'ਚ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਸਭ ਪਹਾੜੀ, ਬਾਂਗਰੂ ਗੁਰੁਸਿੱਖੀ ਦੇ ਗੁਟਕਿਆਂ ਤੋਂ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਰਹੇ॥

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਰਾਜ ਦਾ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਦਬ ਦਬਾ ਕਰਕੇ ਮੋਗ਼ਲ ਸਲਤਨਤ ਦਾ ਜਜ਼ੀਆ[251] ਖਤਮ ਹੋਯਾ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਇਕੱਠ ਹੋਣ ਲਗ ਪਿਆ॥ ਬੇਧੜਕ ਧਨਾਡ, ਸੇਠ, ਰਾਜੇ, ਰਾਣੇ, ਮਹਾਰਾਜੇ ਆਪਣੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨਾਲ ਆਣ ਜਾਣ ਲਗੇ ॥ ਜਿਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਪਾਲਮੋਚਨ ਤੀਰਥ ਜਾਕੇ 50-100 ਹਿੰਦੂ ਰਾਜੇਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰੋਪਾਓ ਬਖਸੇ[252] ਉਸੇ ਮਰਜਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬੀ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਧਨਾਡ, ਸਰਦਾਰ, ਰਾਜੇ, ਮਹਾਰਾਜੇ ਵੀ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਦੋਨੋ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਤੀਰਥਾਂ ਉਤੇ ਜਾ ਸਾਧ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਪਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਗੇ। ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਮੰਡਲੀਆਂ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਅਨੇਕ ਉਪਦੇਸ ਸੁਣ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਖਿਆ ਉਤੇ ਅਮਲ ਕਰ ਜੀਵਨ ਸੁਫਲ ਕਰਦੇ॥ ਅਸਲ ਤੀਰਥ (ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਤਾ) ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ; ਸਾਧੂ ਤੋਂ ਮਿਲਿਆ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ, ਜਥਾ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਵਾਕ ਮਲਾਰ ਮਃ4:-ਗੰਗਾ ਜਮੁਨਾ ਗੋਦਾਵਰੀ ਸਰਸੁਤੀ,ਤੇ ਕਰਹਿ ਉਦਮੁ ਧੂਰਿ ਸਾਧੂਕੀ ਤਾਈ॥ ਕਿਲਵਿਖ ਮੈਲੁਭਰੇ ਪਰੇਹਮਰੈ ਵਿਚਿ,ਹਮਰੀ ਮੈਲੁ ਸਾਧੂਕੀ ਧੂਰਿ ਗਵਾਈ॥ ਤੀਰਥਿ ਅਠਸਠਿ ਮਜਨੁ ਨਾਈ॥ ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੀ ਧੂਰਿ ਪਰੀ ਉਡਿ ਨੇੜੀ,ਸਭ ਦੁਰਮਤਿ ਮੈਲੁ ਗਵਾਈ॥ [253]

ਭਾਵ, ਹੰਕਾਰ ਰਹਿਤ ਸਤਸੰਗ ਕਰ ਰਾਜ ਹੰਕਾਰ ਰਹਿਤ: ਸਤਸੰਗਤ 'ਚ ਨਿਮਾਣੇ ਹੋਕੇ ਅਮਲੀ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ॥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੇਕ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਸਰਦਾਰ, ਰਾਜਾ

---

250. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਤੀਰਥ ਸੰਗ੍ਰਹ. ਪੰ.੨੭੩ ਤੁਕ ੩ -੧੭ ਆਦਿ ॥

251. ਨੋਟ:- ਇੱਕ ਹਰਿਦ੍ਵਾਰ ਤੀਰਥ ਬਿਨਾ ਕਰ (ਜਜ਼ਿਆ)ਬੰਦ ਸੀ. ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਨੇ ਗੰਗ(ਹਰਿ)ਦ੍ਵਾਰਦਾ ਮਹਾਤਮ ਸਮਝਕੇ ਉਥੇ ਲਖਾਂ ਯਾਤ੍ਰੀਆਂਦੇ ਇਕਠ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤਦੇ ਹਰ ਕੋਨੇ ਕਲਕਤੇ, ਮਦਰਾਸ, ਮੁਬਈ ਆਦਿ ਹਰਿਦ੍ਵਾਰਦੇ ਰੇਲਵੇ ਟਿਕਟ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਹੀ ਕਰ ਜੋੜ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਜੋ ਹੁਣ ਤਕ ਪ੍ਰਚਲਿਤਹੈ ॥

252. ਸ਼੍ਰੀ ਦਸ਼ਮ ਗ੍ਰੰਥ ਚਿਰਿਤ੍ਰ ਉਪਾਖਿਆਨ: ਦੇਖੋ, ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ, ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼:

253. ਪੁਨ੍ਹ. ਪੰ.੧੨੬੩:੫; ਆਦਿ ॥ ਦੇਖੋ .. ਪੁਰਾਣ:-ਸਾਧਨਾਂ ਦਰਸ਼ਨਂ ਪੁਨ੍ਯਂ, ਤੀਰ੍ਥ ਸੁਰਵਨ੍ਤਿ ਸਾਧਵਾ: ਤੀਰ੍ਥ ਕੁਰ੍ਵੰਨ੍ਤਿ ਤੀਰ੍ਥਾਨਿ ਸ੍ਵਾਨ੍ਤਸ੍ਤੇਨ ਗਦਾਵ੍ਰਤ॥"

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਫਰੀਦਕੋਟ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਲਾਹੌਰ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਟਿਆਲਾ ਆਦਿ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਤੀਰਥਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ॥

ਪਟਿਆਲਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਅਮਰ ਸਿੰਘ(ਸੰਨ:1748-65-81) ਰਾਜ ਕਾਲ 'ਚ ਰਮਤ ਉਦਾਸੀ ਨਿਰਵਾਣ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦਾਸ ਸੰਨ 1779 ਵਿੱਚ ਗੁਰੁਸਿਖਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੁਛ ਠੀਕ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਨਾ ਹੋਣਾ, ਭੋਜਨ ਲਈ ਲੰਗਰ ਠੀਕ ਨਾ ਚਲਨ ਆਦਿ ਕਾਰਣ, ਸੰਨਿਆਸੀ ਤੇ ਵੈਸ਼ਣਵ-ਵੈਰਾਗੀ ਅਖਾੜੇਆ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘਾਟ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਢਿਲਾ ਪਇਆ॥ ਉਦਾਸੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦਾਸ ਨੇ ਸ਼ੁਧ ਧਰਮ ਸੰਕਲਪ ਦੱਖਣ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਰਾਜ ਦੇ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਨਾਨਕ ਚੰਦ ਦਾ ਚਾਚਾ, ਜੋ ਉਸ ਕਾਲ ਵਜ਼ੀਰ-ਇ ਆਜ਼ਮ ਚੰਦੂ ਲਾਲ ਦਾ ਮਨ ਪ੍ਰੇਰਿਆ; ਉਸ ਨੇ ਉਦਾਸੀ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਨਿਰਵਾਣ ਪ੍ਰੀਤਮਦਾਸ ਨੂੰ ਸੱਤ ਲੱਖ ਰੁਪਯੇ ਭੇਟ ਕੀਤੇ॥ ਨਿਰਵਾਣ ਪ੍ਰੀਤਮਦਾਸ ਨੇ ਤੀਰਥਰਾਜ ਪ੍ਰਯਾਗਰਾਜ ਤ੍ਰਿਵੈਣੀ 'ਚ ਲਿਆਕੇ ਦਸਨਾਮ ਉਦਾਸੀਨ ਗੁਰੁਸਿਖ ਸਾਧੂ ਸਮਾਜ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖੇ, ਤੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਉਦਾਸੀ ਅਖਾੜੇ ਥਾਪਣ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ॥ ਉਨ੍ਹਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸੇ 1779 ਸੰਨ 'ਚ ਪੰਚੈਤੀ ਉਦਾਸੀ ਅਖਾੜਾ ਸੰਨਿਆਸੀ, ਬੈਰਾਗੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਮਹੰਤ, ਸੰਤ ਚਾਰੇ ਕੁੰਭਾਂ ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਲੈ ਉਦਾਸੀ ਅਖਾੜੇ ਥਾਟ ਨਾਲ ਲੰਗਰ ਆਸ਼੍ਰਮ ਆਦਿ ਥਾਪੇ॥

ਕੁਛ ਚਿਰ ਪਿੱਛੋਂ ਉਦਾਸੀ ਅਖਾੜੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਭਾਈ ਫੇਰੂ ਸੰਗਤ ਸਾਹਿਬ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਸਾਧੂ: ਸੰਤੋਖ ਦਾਸ,ਹਰਿਨਾਰਾਯਣ ਦਾਸ, ਸੂਰ ਦਾਸ ਆਦਿਆਂ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿਗਾੜ ਹੋਣ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਉਦਾਸੀ ਨਯਾ ਅਖਾੜਾ ਬਣਾਇਆ। ਓਹ ਛੋਟਾ ਉਦਾਸੀ ਅਖਾੜਾ ਨਾਂ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ, ਤੇ ਸਾਰੇ ਤੀਰਥਾਂ ਉਤੇ ਸੋਹਣਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਹੈ॥ ਫੂਲਕੀਆਂ ਰਿਯਾਸਤ ਪਟਿਆਲੇ, ਨਾਭਾ, ਜੀਂਦ 'ਚ ਉਦਾਸੀ ਧੂਣੇ ਦੋਨੋਂ ਅਖਾੜੇ ਡੇਰੇ ਹਨ॥

ਦਖਣੀ ਪੰਜਾਬ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਤੀਜੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ (ਸੰਨ:1773-81-1813) ਰਾਜ ਵੇਲੇ ਤਕ ਗੁਰੁਪੰਥ ਉਦਾਸੀ-ਨਿਰਮਲੇ ਦੋਨੋ ਇਕੱਠੇ ਸੰਤਸੰਗ ਕਰ ਮੁਕਤੀ ਸਾਧਨ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਵਿਚਾਰ ਬਰਾਬਰ ਰਾਜਜੋਗ ਭੁਕਤੀ ਮੁਕਤੀ ਸਾਧਨ ਚਲਾਂਦੇ ਰਹੇ॥

ਉੱਤਰੀ ਪੰਜਾਬ (ਲਾਹੌਰ 'ਚ) ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਪੰਥਦੇ ਬੜੇ ਸ਼੍ਰਧਾਲੂ ਸਨ॥ ਦਸਮ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਦੇ ਮਰ੍ਹਾਜ-ਫੂਲ ਨਾਨਕਾ ਮਿਸਲ ਰਾਜ, ਜੋ ਸਤਲੁਜ-ਜਮੁਨਾ ਮੱਧ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਵਰ-ਅਸੀਸ ਪਾਏ ਰਾਜ ਦੀ ਪੂਰੀ ਇਜ਼ਤ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਕਾਰਣ ਕਿ ਓਨ੍ਹਾ ਦੇ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਚਾਰ ਹੋਣਹਾਰ ਹੋਰ ਛੇ ਮਿਸਲਾਂ ਦੇ ਬਾਨੀ ਬਜ਼ੁਰਗ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ (ਸ਼ਹੀਦ) ਨਾਲ ਜੁੜਕੇ ਬਰਨਾਲੇ ਜੁਧ 'ਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘਜੀ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਜੁੜ ਕੇ ਵਿਜੈ ਪਾਈ।[254] ਉਸਦੀ ਧਾੜ ਸ਼ੋਹਰਤ ਪੰਜਾਬ ਭਰ ਵਿੱਚ ਫੈਲੀ ਸੀ॥ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਰਵਿਰਤੀ ਕੇਵਲ ਜੁਧ ਬਲ ਭੁਕਤੀ ਤਰਫ ਸਦਾ ਰਹੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਉੱਤਰ ਸਤਲੁਜ ਪਾਰ

254. ਨੋਟ:-ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਕੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਸੀ॥ ਓਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਕੇ ਭਾਇਆਂ ਦੇ ਪੋਤੇ ਦੇ ਭਾਣਜੇ ਸਨ। ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਬਰਤਵਾਰਾ ਰਿਹਾ॥ ਅੱਗੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੋਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੌਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਚੰਦ ਕੌਰ ਪਟਿਆਲੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਕੀ ਭੈਣ ਮਹਾਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਬੀਬੀ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਸਕੀ ਨਾਨੀ ਸਨ ॥ ਜਿਨ੍ਹਾਂਦੀ ਯੂਪੀਦੀ ਸ਼ਾਖ ਸੰਤਾਨ ਮਹਾਰਾਨਾ ਧੌਲਪੁਰ ਬਿਆਹਣ ਕਰਕੇ ਸੰਨ ੧੯੪੭-੬੦ ਤਕ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਬਰਤਵਾਰਾ ਪਟਿਆਲੇ ਰਹਿਆ ਤੇ ਆਣਾ ਜਾਣਾ ਰਹਿਆ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜੁਧ ਕਰ, ਫਤ ਪਾਂਦੇ ਉਮਰ ਨਿਕਾਲ ਦਿਤੀ॥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਸੰਤ ਵਿਦਵਾਨ ਉਪਦੇਸ਼ਟਾ ਸਾਥ ਨਾ ਰਹਿਣ ਕਾਰਣ ਮੁਕਤੀ ਮਾਰਗ ਲਾਂਭੇ ਹੀ ਰਹਿਆ॥ ਬੇਸ਼ਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਮੰਤ੍ਰੀ ਨਿਰਮਲ ਗਿਆਨੀ ਸੰਤ ਸਿੰਘ (ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਟਕਸਾਲ ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਮਹੰਤ) ਸਨ ਅਤੇ ਬੰਧੂ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਬ੍ਰਹਮ ਬੂਟਾ ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਨਿਹੰਗ ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ ਦੋਨਾਂ ਦੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੂਰੀ ਇਜ਼ਤ ਕਰਦੇ ਸਨ; ਕਾਰਣ ਕਿ, ਓਹ ਜਾਣਦੇ ਸਨ: ਉਦਾਸੀ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਤਪਸਿਆ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਨ, ਅਨਪੜ੍ਹ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਜੋਧੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਨ, ਦੋਨਾਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਨ 'ਚ ਪਰਵਿਰਤੀ ਘਟਹੈ॥ ਕੇਵਲ ਨਿਰਮਲੇ ਸਿੰਘ ਅਮਲੀ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਨ। ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਕਾਸ਼ੀ ਦੇ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਨੁ ਗ੍ਰੰਥੀ ਪਹਿਲੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਟੀਕਾ ਲਿਖੀ, ਤੇ ਨਕਲ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਿਤੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਉਨ੍ਹਾ ਦੇ ਨਾਮ ਮਹਾਰਾਜਾ ਜੀ ਨੇ ਜਾਗੀਰ ਲਿਖ ਦਿਤੀ[255] ਪਰ ਓਹਨਾ ਵਿਰਕਤ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਨਾ ਲਿਤੀ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵਾਪਸ ਲੈਣੀ ਮੁਨਾਸਬ ਨਾ ਸਮਝ, ਉਥੇ ਬੈਠੇ ਉਦਾਸੀ ਡੇਰੇ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤੀ, ਜੋ ਹੁਣ ਓਥੇ ਉਨ੍ਹਾ ਪਾਸ ਹੈ॥

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਰਾਗੀਆਂ ਤੋਂ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਸੁਣਨ ਕਾਰਣ ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਮਿਸ਼੍ਰਾ ਸਿੰਘ ਕੀਰਤਨੀਏ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤ ਸੰਗੀਤ ਲਿਖਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਕੀਤੀ। ਓਹ ਗ੍ਰੰਥ ਪਿਛੋਂ ਮਹੰਤ ਗੱਜਾ ਸਿੰਘਨੇ ਪਟਿਆਲਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਭੂਪੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਸਮੇ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜੋ ਹੁਣ ਮੁਹਾਫਿਜ਼ਖਾਨੇ 'ਚ ਹੈ॥ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਧਰਮ ਮੰਤ੍ਰੀ ਨਿਰਮਲ ਗਿਆਨੀ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ੁਭ ਸਲਾਹ ਤੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਉਤੇ ਸੋਨੇ ਚੜ੍ਹਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਾਰਣ ਅੱਜ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਿਰ, ਸ੍ਵਰਣ ਮੰਦਿਰ ਨਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ॥ ਧਰਮ ਮੰਤ੍ਰੀ ਨਿਰਮਲ ਗਿਆਨੀ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸਾਥੀ ਤਾਂ ਨਾ ਰਹੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਾਸ ਟਕਸਾਲੀ ਗੁਰਗਮ ਸਿਖਿਆ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਂਦੇ ਰਹੇ॥

ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥਾਂ 'ਚੋਂ ਦੋ ਪਦਾਰਥ ਅਰਥ ਤੇ ਕਾਮ ਰੂਪ ਰਾਜਨੀਤੀ ਪਦਾਰਥ ਇਸ਼ਟ ਸਨ, ਮੋਖ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਅਧਿਆਤਮ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ, ਵਿਦਿਆ ਲਈ ਸਮਾ ਘਟ ਨਿਕਾਲ ਸਕੇ॥ ਭਾ.ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਧਰਮ ਮੰਤ੍ਰੀ ਸਨ ਪਰ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਡੋਗਰੇ ਰਾਜੇਆਂ ਦੇ ਕਰਮ ਕਾਂਡੀ ਪੰਡਿਤਾਈ ਦਾ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਪ੍ਰਭਾਵ ਰਹਿਆ। ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਇ ਕਾਰਣ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹਿੰਦੂ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ॥ ਜਦ ਸੰਨ 1807 ਵਿੱਚ ਹਰਿਦ੍ਵਾਰ ਗਏ ਤਾਂ ਤੀਸਰੇ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸਜੀ ਦੇ ਕਨਖਲ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਨਿਰਮਲੇ ਬਾਬਾ ਦਰਗਾਹ ਸਿੰਘ ਡੇਰੇ ਦੀ ਕੰਧ ਨਾਲ ਲਗਦੀ ਪਟਿਆਲਾ ਹਵੇਲੀ 'ਚ ਕੁਛ ਦਿਨ ਸਤਸੰਗ ਦਾਨ ਪੁਨ ਆਦਿ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ॥

255. ਨੋਟ:- ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਸਿਧ ਦੋ ਹੰਨ:1.ਪਹਿਲੇ "ਕਾਸ਼ੀ"ਦੇ "ਜਪੁ ਨੀਸਾਨੁ" ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਟੀਕਾਕਾਰ ਹਨ,ਜੋ ਟੀਕਾ(ਹਥ ਲਿਖਤ ਨਕਲ ਮੇਰੇ ਪਾਸਹੈ)ਆਧਾਰ ਸ਼੍ਰੀਮਹੰਤ ਸੰਤ ਪੰ.ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ'ਨਰੋਤਮ' ਉਲਥਾ ਗੁਰੁਭਾਵ ਦੀਪਕਾ ਟੀਕਾਦਾ ਪੰਨੇ ੨੭੨ ਤੇ ਸੁਵੀਕਾਰਹੈ;ਅਤੇ: ੨. ਨਿਰਮਲ ਕਵੀ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ'ਥੋਹਾ' (ਲਾਹੌਰ) ਪਟਿਆਲੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘਦੇ ਦਰਬਾਰੀ ਕਵੀ ਸਨ।ਉਨ੍ਹਾਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘਜੀਦੇ"ਜਾਪ ਸਾਹਿਬ:"ਚਕ੍ਰਧਰ ਚਾਰੂ ਚੰਦ੍ਰਿਕਾਟੀਕਾਹੈ" (ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਛਪਿਆ ਗ੍ਰੰਥਹੈ) ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਹੱਥ ਲਿਖਿਤ-ਚਿਤ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬਦੇ ਪੁਸਤਕਾਲੇ'ਚ ਹਨ,ਤਦੋਂ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਗੁਣੀਜਨ ਖਾਨੇਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਨਖਲ ਪਟਿਆਲਾ ਹਵੇਲੀ ਬਹੁਤ ਬੜਾ ਥਾਂ ਹੈ ਜਿਥੇ ਹਾਥੀ, ਰਥ, ਘੋੜਖਾਨੇਆਂ ਲਈ ਤੇ ਸ੍ਹਾਮਣੇ ਕਾਫੀ ਖੁਲ੍ਹਾ ਮੈਦਾਨ ਹੈ॥ ਬਾਬਾ ਦਰਗਾਹ ਸਿੰਘ ਡੇਰੇ ਮਹੰਤ ਆਦਿ ਕੁੰਭ ਮੇਲੇ ਲਈ ਅਗਿਆ ਲੈ ਨਿਰਮਲ ਛੌਣੀ ਥਾਪੀ; ਓਥੇ ਗੁਰੁਸਿਖ ਸਰਦਾਰਾਂ ਬੜੀ ਸੇਵਾ ਕਰੀ, ਗੁਰੁ ਸਿਖ-ਸਿੰਘ ਸਜਾਂਦੇ ਰਹੇ॥

ਇਹ ਦੇਖ ਸੰਨਿਆਸੀ ਨਾਂਗੇ ਅਖਾੜੇ ਜਰ ਨਾ ਸਕੇ॥ ਉਥੇ ਤਾਂ ਨਹੀ, ਪਰ ਜਾਕੇ ਉਦਾਸੀ ਅਖਾੜੇ ਦਾ ੧ਓ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਫੂਕ ਦਿਤਾ॥ ਐਥੇ ਬਸ ਨਹੀਂ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ਮਾਰੀਆਂ॥ ਪਟਿਆਲਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ, ਨਿਰਮਲੇ ਸਰਦਾਰ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹਾਬਾਦੀ; ਸਰਦਾਰ ਰਾਇ ਸਿੰਘ, ਸਰਦਾਰ ਨਾਨੂ ਸਿੰਘ ਬੂੜੀਏ ਵਾਲੇ, ਸਰਦਾਰ ਦਸੌਂਦਾ ਸਿੰਘ ਸਢੌਰਾ, ਸਰਦਾਰ ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਮਲੌਂਦ, ਰਾਜਾ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਕਲਸੀਆ, ਸਰਦਾਰ ਭੂਪ ਸਿੰਘ ਰੋਪੜ ਆਦਿ ਬੜੇ ਛੋਟੇ ਸਰਦਾਰ ਕੁੰਭ ਸਨਾਨ ਸਤਸੰਗ ਲਈ ਆਏ, ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਬੇਅਦਬੀ ਨਾ ਸਹਾਰ ਸਕੇ॥ ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਦੀ ਫੌਜ ਨਾਲ ਰਲਕੇ ਦਕਸ਼-ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ ਪਾਸ ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਦਾ ਅਖਾੜਾ ਤੱਹਿਸ ਨਹਿਸ ਕਰ, ਜੰਜੀਰਾ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨਾਂਗੇ ਜ਼ਖਮੀ ਕੀਤੇ। ਜੋ ਸਨਿਆਸੀ ਸਵਾ ਰੁਪਯਾ ਸਿਰ ਮੁੰਨਣ ਦਾ ਲੈਂਦੇ ਸੇ ਸਦਾ ਲਈ ਬੰਦ ਕਰੇ॥ ਦਸ ਨਾਮ ਗੁਰੁ ਉਦਾਸੀ ਪੰਥ ਪ੍ਰਧਾਨ 4 ਧੂਣੇ, 6 ਬਖਸ਼ੀਸ਼ਾਂ 'ਚੋਂ ਪਟਿਆਲੇ ਮਗ਼ਨੀ ਰਾਮ ਛੱਤੇ ਦੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਤਲਵਾਰਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਕਾਰਣ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਨਾਮ ਦੋ ਪਿੰਡ ਝੰਡੀ, ਭੈਣੀ ਮਾਫੀ ਪਟਾ ਉਦਾਸੀ ਡੇਰੇ ਨਾਮ ਕੀਤਾ॥

ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਚੌਥੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ(ਸੰਨ:1798-1813-45) ਸਨ 1819 ਰਾਜ ਤਕ ਗੁਰੁਸਿਖ ਉਦਾਸੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀ ਦੇ ਝੰਡੇ, ਕੁੰਭਾਂ ਉਤੇ ਝੂਲਾਂਦੇ ਰਹੇ॥ ਹਰਿਦ੍ਵਾਰ ਈ.1831 ਕੁੰਭ ਤੇ ਗੁਰੁਸਿਖ ਉਦਾਸੀਆਂ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਦੇ ਬਡੇ-ਛੋਟੇ ਅਖਾੜਿਆਂ 'ਚ ਝੰਡੇ ਚੜ੍ਹਾਏ ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਨਿਰਮਲੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਛੌਣੀ ਬਣਾਕੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪੀਲੇ ਰੇਸ਼ਮੀ ਤ੍ਰਿਕੋਣ ਝੰਡੇ ਉਤੇ ਕੇਸਰੀ ੧ਓ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਸਜਾਯਾ॥ ਪਿਛਲੇ ਕੁੰਭ ਆਏ, ਨਿਰਮਲੇ ਸਾਧ ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਆਈਆਂ। ਸਰਦਾਰਾਂ ਤੇ ਰਾਜੇਆਂ ਦੇ ਅਤੁਟ ਲੰਗਰ ਬਰਤੇ। ਤਦੋਂ ਸੰਨਿਆਸੀ, ਵੈਰਾਗੀ ਨਾ ਕੁਸਕੇ; ਜਬਰਨ ਮੁੰਡਨ ਦਾ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਾਂ ਰਹਿਆ॥

ਨੋਟ: ਸਾਰੇ ਧਰਮਾ ਦੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਨਿਜਿਤ ਤੀਰਥ ਹੁੰਦੇ ਹਨ॥ ਓਹ ਥਾਂ ਐਸੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਸਾਰੇ ਸ੍ਰਧਾਲੂ ਬਿਨਾ ਨਿਮੰਤ੍ਰਣ ਹਜ਼ਾਰਾਂ, ਲਖਾਂ ਅਨੇਕ ਪਰਵਾਂ ਉਤੇ ਆਪੇ (ਨ੍ਹਾਉਣ) ਕਠੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਨਿਜਿਤ ਕਾਲ ਤੋਂ ਅਗੇ ਪਿਛੇ ਮਹਾਤਮਾਦੇ ਦਰਸ਼ਨ, ਪਰਸਨ ਸਿਖਿਆ ਸਤਸੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ॥ ਸੰਨ 1909 ਵਿੱਚ ਮਕੈਲਿਫ ਨੇ ਛੇ ਭਾਗ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿੱਚ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਵੰਡ ਨੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ, ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰ ਸਿੰਘਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਲਿਖਿਆ: ਗੰਗਾ ਨ੍ਹਾਣ ਨਾਲ ਕਈ ਸ਼ਰੀਰਿ ਰੋਗ, ਹੈਜਾ ਆਦਿ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਡਰ ਹੈ, ਹਿੰਦੂ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਨਾ ਜਾਓ॥ ਇਹ ਛੋਟੇ ਵਿਚਾਰ ਛਡੋ। ਅਸਲ ਗਲ ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਐਨੇ ਨਹੀ ਸੇ॥ ਹਿੰਦੂ ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠਾਂ ਬਿਨਾ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਘਰਾਂ 'ਚ ਉਦਾਸੀ ਸਿਖ, ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਮਹੰਤ, ਸੰਤ, ਗਿਆਨੀ ਕਿਵੇਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ? ਕਿਵੇਂ ਸਿਖ/ਸਿੰਘ ਸਜਾਂਦੇ? ਘਰ ਘਰ ਫਿਰਣਾ ਨਾ ਮੁਮਕਿਨ ਸੀ॥ ਪਰਵਾਂ ਮੇਲੇ ਸਤਸੰਗ ਸਮਾਗਮਾਂ ਤੇ ਸੈਂਕੜੇ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ-ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰਗਮ ਉਪਦੇਸੇ ਮੰਜੀਦਾਰ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਉਦਾਸੀ ਤੇ ਨਿਰਮਲ ਸਾਧੂ/ਗਿਆਨੀ ਹੁਣ ਤਕ ਗੁਰੂਸਿੱਖ/ਸਿੰਘ ਸਾਜਦੇ ਹਨ॥ [256]

ਚੌਥੇ ਪਟਿਆਲਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ(ਸੰਨ:1798-1813-45)ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਮਾਲਵੇ ਵਿੱਚ ਏਲਾਨ ਕੀਤਾ:-ਸਾਨੂੰ ਕਦੀਮੀ ਪਤਾਹੈ ਪਹਿਲੇ, ਛੇਵੇਂ, ਸੱਤਵੇਂ, ਨੌਵੇਂ ਅਤੇ ਦਸਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁਜੀ ਮਾਲਵੇ ਬਹੁਤ ਥਾਂਵ ਰਹੇ॥ ਜਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾਹੈ ਫਲਾਂਣੀ ਥਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀ ਆਏ ਤੇ ਓਹ ਸਾਨੂੰ ਨਾ ਦਸੇ, ਓਹ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਜੀ ਦਾ ਸੱਚਾ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ॥ ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਣ ਉਤੇ; ਪੂਰੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਮਿਲਨ ਉਤੇ, ਮੈ ਓਥੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਨਾਂ ਬਣਾਵਾਂ ਤਾਂ ਮੈ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਜੀ ਦਾ ਸਚਾ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ॥

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਮਾਲਵੇ ਨਗਰਾਂ, ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜਕਾਲ ਤੋਂ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਬਣਨ ਲਗੇ ਤੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਾਗੀਰਾਂ ਲਾਈਆਂ(ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੇਖੋ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗੁਰੁਦ੍ਵਰੇਆਂ ਦੇ ਨਾਮ)॥ ਪਟਿਆਲਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਵਾਬ ਸੈਫਖਾਂਨ ਦਾ ਸੈਫਾਬਾਦ ਗੜ੍ਹ ਕੱਚੇ ਨੂੰ ਪੱਕੇ ਕੋਟ ਅੰਦਰ ਮੁਗਲਾਂ ਦੀ ਤਰਾਂ ਬਣਵਾਇਆ, ਜਿੱਥੇ ਨੌਂਵੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਚਤੁਰ ਮਾਸ ਗੁਜ਼ਾਰਿਆਸੀ, ਅੰਦਰ ਨਵਾਬ ਸੈਫ ਖਾਂਨ ਦੇ ਮਿਲਨ ਦੀ ਥਾਂ, ਅਤੇ ਬਾਹਿਰ ਜਿਥੇ ਰਹੇ, ਉਨ੍ਹਾ ਥਾਵਾਂ, ਸ਼ੀਸ਼-ਮਹਿਲ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਬਣਵਾਇਆ॥ ਓਸ ਪਿਛੋਂ ਮੋਤੀਬਾਗ ਮਹਿਲ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਰਜ਼ੰਦ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਰੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫਾਰਸੀ ਕਾਰੀਗਰੀਆਂ ਤੋਂ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਓਹਾ ਜਿਹਾ ਤੁੰਗ ਉੱਤੇ ਅਨੇਕ ਚਿਤ੍ਰਕਾਰੀ ਨਾਲ ਬਣਵਾਇਆ॥

ਇਹ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ 1970 ਪਿਛੋਂ ਅਨਪੜ੍ਹ, ਸੁਖਮ ਚਿਤ੍ਰਕਲਾ ਅਗਿਆਨੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਬੇਮਰਜਾਦਾ, ਅਤੇ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਸੰਵਿਧਾਨੋਂ ਬੇ-ਕਾਨੂੰਨ ਦੋਨੋਂ ਬੇ-ਜੋੜ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਢਵਾਕੇ ਨਵੇਂ ਸਾਜੇ, ਤੇ ਮੋਤੀਬਾਗ ਦਾ ਪੂਰਬ ਦਿਸ਼ਾ-ਦ੍ਵਾਰ ਉੱਤਰ ਮੁਖ ਬਦਲ ਦਿਤਾ॥ ਸੈਫਾਬਾਦ ਕਿਲੇ ਦਾ ਨਾਮ ਬਦਲਕੇ ਬਹਾਦੁਰਗੜ੍ਹ ਰਖਿਆ॥ ਓਥੇ ਹਰ ਸਾਲ ਚੌਮਾਸੇ (ਸੌਣ 'ਚ) ਸਾਧੂ ਨਿਮੰਤ੍ਰਣ ਕਰ, ਮਹੀਨਾ ਭਰ ਰੋਜ਼ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਤਸੰਗ ਸਦਾ-ਬਰਤ ਕਰਾਂਦੇ ਜੋ ਮਹਿਕਮਾ ਡਿਓਢੀ ਮੌਲਾ, ਨੈਬ ਡਿਓਢੀ "ਗੁਰੁ ਗੋਲਕ ਉਪ-ਮਹਿਕਮੇ ਰੀਤ" ਸਾਡੇ ਵੇਲੇ ਸੰਨ 1947-8 ਤਕ ਅਟੁਟ ਰਹੀ॥

ਮਹਾਰਾਜਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ (1798-1813-45)ਰਾਜ ਤਕ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਉਦਾਸੀ, ਨਿਰਮਲੇ ਸਾਧੂ ਗਿਆਨੀ, ਰਾਗੀ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਰਮਦੇ, ਪਰਚਾਰ ਤੀਰਥਾਂ ਉਤੇ ਕਰਦੇ ਸਨ॥ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੀਰਥਾਂ ਉਤੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ, ਗੋਸ਼ਟ ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ, ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਦੇ ਅਤੇ ਅਨੰਤ ਦਾਨ ਦਿੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਇਹ ਪੁਰਾਣੀ ਰੀਤ ਮਹਾਰਾਜਾ ਭੂਪੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ(ਸੰ.1891-1900-38) ਤਕ ਜਾਰੀ ਰਹੀ॥

256. ਨੋਟ:-ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਸੰਤ-ਗਿਆਨੀ'ਚ ਐਨਾ ਫਰਕ ਹੈ:-ਸੰਤ ਬਿਨਾ ਬਿਆਹੇ ਕਾਰਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨਨੂੰ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਫਿਰਦੇ ਸਨ ॥ ਗਿਆਨੀ ਗ੍ਰਿਹਸਤਦੇ ਬੰਦਿਸ਼ਾਂ ਕਾਰਣ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਸਨ।ਤੀਜੇ ਗ੍ਰੀਹਸਤੀ ਗਿਆਨੀ (Army Chaplain) ਜੋ ਫੌਜ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹਨ ਫੌਜ ਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਪਟਿਆਲਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਰੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਰੁਸਿਖ ਪੰਥ ਸੰਗਠਿਤ ਸੰਸਥਾ ਥਾਪੀ॥ ਰਾਜ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਪੰਜਵੇਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਰੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ(1823-45-62) ਪੁਰਾਣੀ ਅਟੂਟ ਕੁਲ ਰੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਜਸੀ ਕਾਰਣਾਂ ਸਦਕਾ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਲਤਨਤ ਦਰੁਖਲਾਫ(ਰਾਜਧਾਨੀ) ਕਲਕੱਤੇ ਸਫਰ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ॥ ਰਸਤੇ 'ਚ ਔਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਤੀਰਥਾਂ ਉਤੇ ਸਾਧੂ ਮਹਾਤਮਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ, ਗੋਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ, ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਅਤੇ ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਰੁਕਦੇ॥ ਉੱਤਰ 'ਚ ਪਹਾੜੀ ਗੰਗਾ ਦੇ ਮਾਹਾਂਤੀਰਥ ਬਦ੍ਰੀ-ਨਾਰਾਯਣ, ਰਿਖੀਕੇਸ, ਪੰਚ ਨਗਰੀ ਹਰਿਦ੍ਵਾਰ, ਕਨਖਲ(ਕੌਨ ਖਲ? ਐਥੇ ਕੌਣ ਮੂਰਖਹੈ? ਭਾਵ ਕੋਈ ਨਹੀਂ: ਸਭ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਹੀ ਹਨ), ਮਹਾਕੁੰਭ ਤੇ ਅਰਧ ਕੁੰਭਾਂ ਤੇ ਜਾਂਦੇ॥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਅਨੇਕ ਮਹਾਤਮਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ, ਤੇ ਗੋਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਸਨ॥ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਰੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਸੰ:1912/1958 ਹਰਿਦ੍ਵਾਰ ਮਹਾਕੁੰਭ ਪਿਛੋਂ ਬਦ੍ਰੀ-ਨਾਰਾਯਣ ਯਾਤ੍ਰਾ ਤੋਂ ਮੁੜਦੇ ਆਪਣੇ ਰਾਜਕੀ ਛੌਨੀ (ਅਕਸ਼ੌਣੀ/अक्षौणी Armed Force) 2,000, ਰਕਸ਼ਕ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਮੰਡਲ ਅਤੇ ਰਾਜਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰੀ ਠੀਕਰੀਵਾਲ/ਪਟਿਆਲਾ ਨਿਰਮਲ ਮਹੰਤ ਤੋਤਾ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਸੰਤ ਮੰਡਲੀ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਰਿਖੀਕੇਸ਼ ਰੁਕੇ॥ ਉਥੇ ਨਾਮੀ ਤਿਆਗ ਮੂਰਤੀ ਨਿਰਮਲ ਸਾਧੂ ਬਾਬਾ ਮਹਿਤਾਬ ਸਿੰਘ ਕਲਾਸਵਾਲੇ ਕਾਲੀ ਕੰਬਲੀ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ, ਤੇ ਗੋਸ਼ਟ ਕਰ, ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ[257]। ਰਾਜਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰੀ ਨਿਰਮਲ ਮਹੰਤ ਤੋਤਾ ਸਿੰਘ ਠੀਕਰੀਵਾਲ, ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਕੁੰਭਦਾ ਹਾਦਸਾ ਦਸਿਆ, "ਸੰਨਿਆਸੀ ਤੇ ਵੈਸ਼ਣਵ ਵੈਰਾਗੀਆਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਉਦਾਸੀ ਅਖਾੜਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਾ ਸਹਿ ਉਦਾਸੀ ਅਖਾੜੇ ਦੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਕੀਤੀ॥ ਆਪ ਜੀਦੇ ਸ੍ਵਰਗੀ ਬਾਬਾਜੀ ਨੇ ਮੌਕਾ ਸੰਭਾਲ, ਉਦਾਸੀ ਧੂਣੇ ਦੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਬੀੜ ਦੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਕਾਰਣ ਧੂੰਣੇ ਨਾਮ ਦੋ ਪਿੰਡ ਮਾਫੀ ਦਿਤੇ॥ਪਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ: ਉਦਾਸੀ ਜੋਧੇ ਨਹੀਂ। ਨਿਰਮਲੇ ਸਿੰਘ ਹੀ ਬੜੇ ਜੋਧੇ ਹਨ॥ ਨਿਰਮਲ ਅਖਾੜਾ ਬਣੇ ਬਿਨਾ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸ਼ਾਂਤਿ ਨਾਲ ਕਦੀ ਸਾਰੇ ਕੁੰਭਾਂ, ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ॥ ਤਿਆਗ ਮੂਰਤੀ ਨਿਰਮਲ ਸਾਧੂ ਬਾਬਾ ਸੰਤ ਮਹਿਤਾਬ ਸਿੰਘ ਹਾਮੀ ਭਰ ਚੁਪ ਰਹੇ॥" ਸੁਣਕੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਰੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਿਹਾ, "ਇਹ ਸਾਂਝੇ ਗੁਰੁਪੰਥਦਾ ਕੰਮਹੈ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਮੰਡਲ ਨਾਲ ਪਟਿਆਲੇ 'ਚ ਸੋਚ ਸਲਾਹ ਕਰਕੇ ਹੱਲ ਲਭਾਂਗੇ॥

ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਰੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪਟਿਆਲੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਮੰਡਲ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ। ਸਾਰੇਆਂ ਦੀ ਜਿਵੇ ਸਾਂਝੀ ਰਾਇ ਹੋਈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਚਾਰ, ਅਤੇ ਫੇਰ ਜਿਵੇਂ ਤਿਨੋਂ ਫੂਲਕੀਆਂ ਮਿਸਲ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਦਸਤੂਰ-ਉਲ-ਅਮਲ 1, 2 ਪਟਿਆਲਾ ਰਾਜ ਸਾਂਝੇ ਮੁਕਾਮ ਭਵਾਨੀਗਢ ਉਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੇ ਫੂਲਕੀਆਂ ਰਾਜੇ, ਸਰਦਾਰ,

257. ਦੇਖੋ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਪ੍ਰਦੀਪਕਾ ੧੯੪੮/੧੯੯੧ ਅੰਤਮ ਨਿਰਮਲ ਅਖਾੜੇ ਦੇ ੫-੭ ਪਤ੍ਰੇ;ਤੇ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਦਰਸ਼ਨ ੧-੪ ਭਾਗਦਾ ਭਾਗ 1॥ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼: ਅਖਾੜਾ। ਨੋਟ 1:-ਐਥੇ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਲਿਖਦੇ ਵੇਲੇ ਦੋ ਟਪਲੇ ਖਾਦੇ ਸਨ:੧ .ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘਜੀ ਨੇ ਸਿਰਫ ਪੰਜ(੫) ਸਿੱਖ ਕਾਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਭੇਜੇ: ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘਜੀ ਨੇ ਪੰਦਰਾਂ (੧੫) ਭੇਜੇ ਸੇ,ਜਿਨਾ ਦਾ ਵਣਨ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹੰਤ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ'ਨਰਤਮ' ਨੇ ਆਪਣੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੀਰਥ ਸੰਗ੍ਰਹ (ਸੰ:੧੯੩੮/੧੯੯੧ ਸੰਨ) ਵਿਚ ਪਥਰ ਛਾਪ'ਚ ਲਿਖੇ ਹਨ; ਅਤੇ ਤਫਸੀਲ ਉਨ੍ਹਾਂਦੇ ਚੇ ਲੇ ਗਿ: ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੇ "ਕੁਰਸੀ ਨਾਮੇ"ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਹਨ ਤੇ ਮਹੰਤ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘਨੇ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਚ ਛਾਪੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਖਾੜਾਂ ਦੇ ਮਹੰਤ, ਸੰਤਾ ਦੇ ਨਾਮ ਪਤੇ ਸੰਖੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਪਹਿਲਾ ਦਸਤੂਰ-ਉਲ-ਅਮਲ ਜੇਠ 13, ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਸੰਮਤ 1891; ਸੰਨ 1834 'ਚ ਫੂਲ ਬੰਸੀ ਦਸਤੂਰਾਂ ਦਾ ਲਿਖਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬਣਾਇਆ॥ ਉਸ ਵੇਲੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਸਲਤਨਤ ਦੇ ਇੱਕ ਰਾਜ ਕੈਂਥਲ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਮਿਲਾਨ ਕਾਰਣ ਦੂਸਰੀ ਤਰਮੀਮ ਦਸਤੂਰ-ਉਲ-ਅਮਲ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਸੰਮਤ ਅਸੂ 2, 1917 ਸੰਨ 1860 'ਚ ਕੀਤਾ॥ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦਸਤੂਰ-ਉਲ-ਅਮਲ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਸੰਮਤ ਭਾਦੋਂ ਵਦੀ 12,1918; ਸੰਨ 1862 ਸਾਂਝਾ ਜ਼ਰੂਰੀ "ਗੁਰੂ ਪੰਥ" ਸੰਗਠਨ ਕਾਰਜ ਕਰਿਆ (ਦੇਖੋ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼: ਅਖਾੜਾ) ॥

ਪਟਿਆਲਾ ਰਾਜ ਦੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕਾਸ਼ੀ ਟਕਸਾਲ, ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਦੂਰ ਜੰਗਲ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਹੈ: ਓਥੇ ਕਾਰਜ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਇਸ ਲਈ ਐਥੇ ਪਟਿਆਲੇ ਓਹ ਸ਼੍ਰੀ ਦਸ਼ਮ ਗੁਰੂਜੀ ਥਾਪੀ ਗੁਰਗਮ ਟਕਸਾਲ ਅਟੂਟ ਮਰਜਾਦਾ ਅਧਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਕ੍ਰਮ ਸਿਖਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਪਹਿਲੋ ਪਹਿਲ ਸੰਗਠਨ ਕਰ ਨਿਰਮਲ ਸਿੱਖ-ਸਿੰਘ ਸੰਸਥਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਥਾਪਣੀ ਹੈ॥ ਉਸ 'ਚ ਮੁੱਖ ਦੋ, ਤਿਨੋ ਕਾਰਜ ਨਿਜਿਤ ਕਰ, ਚਲਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਇਹ ਹਨ:-

ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿੰਨ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਗੁਰਗਮ ਕ੍ਰਮ ਸਿਖਿਆ:-1. ਬੁੱਧੀਮਾਨੀ, 2. ਵਿਦ੍ਵਾਨੀ ਤੇ 3. ਗਿਆਨੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਵਿੱਧੀ ਪੂਰਵਕ ਸੰਪੂਰਣ ਕ੍ਰਮ ਵਿਦਿਆ ਸਿਖਿਆ ਖੁਲ੍ਹਾ ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਦਵਾਨ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਬਣਾਨ ਲਈ ਐਥੇ ਹੀ ਕਾਰਜ ਆਰੰਭਿਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਘਟੋ ਘਟ ਇਕ ਧਰਮ ਸੰਸਥਾ ਵੀ ਦੋ ਫੰਘਾਂ ਦੀ ਕੈਮ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ:

1. ਦਸ਼ਮ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਜੀਦਾ ਨਿਰਮਲ ਗੁਰੁਸਿਖ ਅਖਾੜਾ ਥਾਪਿਆ ਜਾਵੇ, ਅਤੇ;
2. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਕ੍ਰਮਸਿਖਿਆ ਸਿਖਾਣ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਥਾਪਿਆ ਜਾਵੇ:-ਸੰਨ. 1859, ਪਟਿਆਲੇ-ਸੰਮਤ 1918 ਭਾਦੋਂ ਸੁਦੀ 12 ਨੂੰ ਧਰਮਧ੍ਵਜਾ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘਜੀ ਦੇ ਪੰਥ ਪੰਚੈਤੀ ਨਿਰਮਲ ਅਖਾੜਾ ਸੰਸਥਾ ਤੋਪਖਾਨੇ ਮਾਰਗ, ਪਟਿਆਲੇ ਨਗਰ ਨਵੀਂ ਹਵੇਲੀ ਧਰਮ ਧ੍ਵਜਾ ਅੱਜ ਦਾਨ ਕਰ ਸੰਸਥਾ ਕੈਮ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ॥

ਨੋਟ:- ਉਸ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਨੌਂ ਦਫੇਆਂ ਦਾ ਦਸਤੂਰ-ਉਲ-ਅਮਲ ਸਭਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ॥ ਪਟਿਆਲਾ ਦਿਵਾਨ ਨੇ ਹਸਤਾਖਰ ਕਰ ਸਾਰੇ ਰਾਜਿਆਂ, ਸਰਦਾਰਾਂ ਤੇ ਨਵੇਂ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹੰਤ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਨਕਲਾਂ ਦਿਤੀਆਂ॥ ਨਾਭੇ ਰਾਜਗੁਰੁ ਭਾ:ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ 'ਚ ਆਪ ਬਣਾਏ 30 ਦਫੇ ਲਿਖੇ॥ ਅਸੀਂ ਸ੍ਵਰਗੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨਾਭਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸ ਤਿਨੋਂ ਦਸਤੂਰੁਲ ਅਮਲਾਂ ਦੀਆਂ ਨਕਲਾਂ ਦੇਖੀਆਂ ਜੋ ਬਿਲਕੁਲ ਪਟਿਆਲੇ ਮੁਹਾਫਜ਼-ਖਾਨੇ ਅਸਲ ਦੀ ਨਕਲ ਹਨ॥ ਉਸੇ ਦਿਨ ਪਟਿਆਲਾ ਸਰਕਾਰੀ ਸ਼ਾਹੀ-ਮੁਗਲ ਮਸੱਵਰ ਰੰਗੀਨ ਚਿੱਤ੍ਰ ਬਣਾਇਆ, ਰੰਗੀਨ ਫੋਟੋ ਸਾਮਣੇ ਪੰਨੇ ਤੇ ਹੈ[258]॥

---

258. ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨੋਟ ਆਦਤ ਤੋਂ ਮਜ਼ਬੂਰ ਭਾ:ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਰਾਜਗੁਰੁ ਨਾਭਾ ਮਹਾਂਨ ਕੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਅਖਾੜੇ ਸ਼ਬਦ ਹੇਠ ਦੋ(2)ਨਿਰਮਲ ਅਖਾੜੇਦੇ ਭਾਰੀ ਦੋਖ: ਅਸਲ ਪਟਿਆਲੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਹਾਫਿਜ਼ ਖਾਨੇ(Archives) ਤਿਨੇ "ਦਸਤੂਰ-ਉਲ-ਅਮਲ" ਉੜਦੂ ਵਿੱਚ ਹਨ: ੧. ਅਸਲ ਮ: ਕਰਮ ਸਿੰਘਦੇ ੩੦ ਦਫੇ ਵਾਲਾ। ੨. ਮ: ਨਰੇਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਤਰਮੀਮ 'ਚ ੩੦ ਦਫੇਵਾਲਾ (ਫੋਟੋ ਨਕਲਹੈ)।੩. ਇਸ'ਚ ਕੇਵਲ ਨੌ (੯) ਦਫੇ ਹੈ-੩੦ ਨਹੀ॥ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਦਰਸ਼ਨ ਭਾਗ 1 ਸੰ: ੨੦੦੯

ਨੋਟ:- ਭਾ:ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪੇ 30ਦਫੇ ਬਣਾ ਲਿਖੇ!? ਮੈ ਸ੍ਵਰਗੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਨਾਭੇ ਪਾਸ ਨਕਲਾਂ ਦੇਖੀਆਂ ਸਨ,ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਰੇ ਪਟਿਆਲੇ ਤਰਾਂ ਹੀ ਹਨ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਹੋ ਜਹੇ ਸਿੱਖ, ਏਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ:- ਓਨ੍ਹਾਂਦਾ(ਬੰਸ) ਕਦ ਸਿੱਖ ਬਣਿਆ; ਕਿਸ ਕੋਲੋਂ ਬਾਣੀ ਤੇ ਅਰਥ ਸਿਖੇ॥ ਅੱਗੇ ਐਸੇ ਹੋਰ ਵੀ ਸਿੱਖ ਬੰਸੀ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਲੱਖਣ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਰਹਿਣੀ ਸੰਬੰਧੀ ਹਨ:-

3. ਬੇ-ਮੁਖ ਲੱਖਣ:-ਓਹ ਸਿੱਖ ਬਣਕੇ ਫੇਰ ਮੁਕਰਨ, ਬੇਦਾਵੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਸਿਖ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ:-ਜਿਹ ਪ੍ਰਭੂ ਬਿਸਾਰਿ: ਗੁਰਤੇ ਬੇਮੁਖਾਈ: ਤੇ ਨਰਕ ਘੋਰਮਹਿ ਪਰਿਆ ॥3॥

ਜੋ ਬੇਮੁਖ ਗੋਬਿੰਦ ਤੇ ਪਿਆਰੇ ਤਿਨ ਕੁਲਿ ਲਾਗੈ ਗਾਲਿ ॥ ਹੋਦੀ ਵਸਤੁ ਨ ਜਾਤੀਆ,ਪਿਆਰੇ ਕੂੜੁ ਨ ਚਲੀ ਨਾਲਿ॥ [261]

ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ੍ਵਾਨਉਮਰੀ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ 'ਚ ਅਖੀਰੀ ਮਝੈਲਾਂ ਬੇਦਾਵੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੇਮੁਖ ਸਿੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖਜ਼ਾ:-

ਤਬ ਅਉਰੰਗ ਜੀਅ ਮਾਝ ਸਿਧਾਏ॥ ਏਕ ਅਹਿਦੀਆ ਈਹਾਂ ਪਠਾਏ॥ ਹਮਤੇ ਭਾਜ ਬਿਮੁਖ ਜੇ ਗਏ। ਤਿਨਕੇ ਧਾਮ ਗਿਰਾਵਤ ਭਏ॥ ਜੇ ਅਪਨੇ ਗੁਰਤੇ ਮੁਖ ਫਿਰਹੈ॥ ਈਹਾਂ ਊਹਾਂ ਤਿਨਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਗਿਰਿਹੈ॥ ਈਹਾਂ ਉਪਹਾਸ ਨ ਸੁਰਪੁਰ ਬਾਸਾ। ਸਭ ਬਾਤਨਤੇ ਰਹੇ ਨਿਰਾਸਾ॥ ਦੂਖ ਭੂਖ ਤਿਨਕੋ ਰਹੈ ਲਾਗੀ॥ ਸੰਤ ਸੇਵਤੇ ਜੋਹੈ ਤਿਆਗੀ॥ ਜਗਤ ਬਿਖੈ ਕੋਈ ਕਾਮ ਨ ਸਰਹੀ॥ ਅੰਤਹ ਕੁੰਡ ਨਰਕ ਹੀ ਪਰ ਹੀ॥ ਤਿਨਕੋ ਸਦਾ ਜਗਤ ਉਪਹਾਸਾ॥ ਅੰਤਹਿ ਕੁੰਡ ਨਰਕ ਕੀ ਬਾਸਾ॥ ਗੁਰ-ਪਗ ਤੇ ਜੋ ਬੇਮੁਖ ਸਿਧਾਰੇ॥ ਈਹਾਂ ਊਹਾਂ ਤਿਨਕੇ ਮੁਖ ਕਾਰੇ॥ ਪੁਤ੍ਰ ਪਉਤ੍ਰ ਤਿਨਕੇ ਨਹੀ ਫਰੈ॥ ਦੁਖ ਦੈ ਮਾਤ ਪਿਤਾਕੋ ਮਰੈ॥ ਗੁਰ-ਦੋਖੀ ਸਗ ਕੀ ਮ੍ਰਿਤੁ ਪਾਵੈ॥ ਨਰਕ ਕੁੰਡ ਡਾਰੇ ਪਛੁਤਾਵੈ॥ 8॥ "[262]

ਨੋਟ:-ਧਿਆਨ ਰਹੇ, ਪਿਛੋਂ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਤਿਆਗ ਕਾਲ ਮਝੈਲਾਂ ਦਾ ਬੇਦਾਵਾ ਲਿਖਨਾ ਵੱਖਰਾ ਇਤਹਾਸ ਹੈ॥

ਇਸ ਪਰਥਾਇ:- ਆਨੰਦਪੁਰ ਇਲਾਕੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇਆਂ ਤੋਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਵਲੀਅਹਦ(ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ) ਮੁਗਲ ਸਲਤਨਤ ਮਹਿਸੂਲ ਲੈਣ ਭੇਜਿਆ ਸੀ॥ ਬਿਨਾਂ ਟਕਸਾਲੀ ਗਿਆਨ ਦੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਲਕਸ਼ਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੇਵਲ ਭੇਖੀ ਸਿੱਖ, ਜਾਂ ਮਨਮੁਖ ਹਨ। ਐਥੇ ਤਕ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਗੁਰਾ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦਸਦੀ ਹੈ। ਸੰਖੇਪ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮਾਣਾ ਦੀ ਲੜੀ ਇਸਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:-

3. ਮਨਮੁਖ ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਲੱਖਣ: ਕਹਾਂਦੇ(ਤਾਂ)ਸਿੱਖ ਹਨ,ਪਰ ਮੂੰਹ ਆਪਣੇ ਮਨ ਤਰਫ ਕਾਰਣ, ਮਨਮਾਨੀ ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਹਨ:-

ਧ੍ਰਿਗੁ ਏਹ ਆਸਾ ਦੂਜੇ ਭਾਵ ਕੀ, ਜੋ ਮੋਹਿ-ਮਾਇਆ ਚਿਤੁ ਲਾਏ॥ ਹਰਿ ਸੁਖੁ ਪਲ੍ਰਿ ਤਿਆਗਿਆ, ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿ ਦੁਖੁ ਪਾਏ॥ ਮਨਮੁਖ ਅਗਿਆਨੀ ਅੰਧੁਲੇ, ਜਨਮਿ-ਮਰਹਿ ਫਿਰਿ ਆਵੈ-ਜਾਏ॥ ਕਾਰਜ ਸਿਧਿ ਨ ਹੋਵਨੀ, ਅੰਤਿ ਗਇਆ ਪਛੁਤਾਏ॥

ਹੋਰ ਮਾਇਆ ਦੁਖਿ ਮੋਹਿਆ,ਹਉਮੈ ਰੋਹਿਆ,ਮੇਰੀਮੇਰੀ ਕਰਤ ਵਿਹਾਵਏ॥ ਜੋ ਪ੍ਰਭੁ ਦੇਇ, ਤਿਸੁ ਚੇਤੈ ਨਾਹੀ;ਅੰਤਿ ਗਇਆ ਪਛੁਤਾਵਏ॥

---

261. ਪੁਨ੍ਹ: ਓ. ਪੰਨਾ: ੩੦੪:੧; ਅ.ਪੰਨਾ: ੩੧੪:੧੧ ; ਦ.ਮ: ੪: ਪੰਨੇ: ੬੫੧:੧੪; ਸ. ਪੰਨੇ: ੬੧੩:੨; ਹ. ਪੰਨੇ: ੬੪੧:੯॥

262. ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਅਵਤਾਰ ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ: ਅਧਿਆਏ.੧੩:੪-੮॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਫੇਰ:- ਦੁਸਟਾ ਨਾਲਿ ਦੋਸਤੀ ਨਾਲਿ ਸੰਤਾ ਵੈਰੁ ਕਰੰਨਿ॥ ਆਪਿ ਡੁਬੇ ਕੁਟੰਬ ਸਿਉ,ਸਗਲੇ ਕੁਲ ਡੋਬੰਨਿ ॥ 5॥ ਨਿੰਦਾ ਭਲੀ ਕਿਸੈਕੀ ਨਾਹੀ,ਮਨਮੁਖ ਮੁਗਧ ਕਰੰਨਿ ॥ ਮੁਹ-ਕਾਲੇ ਤਿਨ ਨਿੰਦਕਾ,ਨਰਕੇ-ਘੋਰਿ ਪਵੰਨਿ॥ 6॥

ਮ: 5:ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਸਾਸਤ੍ਰ ਬੇਦ ਪੁਰਾਣ॥ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਕਾ ਕਰਹਿ ਵਖਿਆਣ॥ ਜੋਗੀ ਜਤੀ ਬੈਸਨੋ ਰਾਮਦਾਸ ॥ ਮਿਤਿ ਨਾਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਅਬਿਨਾਸ

6. ਗੁਰਮੁਖ ਲੱਖਣ: ਮ:5 ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੁਖੀਆ: ਮਨਮੁਖਿ ਦੁਖੀਆ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਨਮੁਖ: ਮਨਮੁਖਿ ਵੇਮੁਖੀਆ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਿਲੀਐ: ਮਨਮੁਖਿ ਵਿਛੁਰੈ-[263]

ੴ ਦੀ 1 ਏਕੰਕਾਰ ਅਤੇ ਰਾਮਕਲੀ ਮ: 1 ਸਿਰਫ "ਓਅੰਕਾਰੁ" ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਖਾ ਇਹ ਹੈ, ਜਥਾ:-

ਮ:1:- ਏਕੋ ਏਕੁ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਈ ਹਉਮੈ ਗਰਬੁ ਵਿਆਪੈ॥ ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਏਕੁ ਪਛਾਣੈ, ਇਉ ਘਰੁ ਮਹਲੁ ਸਿਞਾਪੈ॥ ਪ੍ਰਭੁ ਨੇੜੈ ਹਰਿ ਦੂਰਿ ਨ ਜਾਣਹੁ: ਏਕੋ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸਬਾਈ॥ ਏਕੰਕਾਰੁ: ਅਵਰੁ ਨਹੀ ਨਾਨਕ ਏਕੁ ਸਮਾਈ॥ 5॥

ਭਾਵਾਰਥ:1 ਏਕੰਕਾਰ (ਓਅੰਕਾਰ ਨਹੀ)ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ,ਅਰਥਾਤ:-ਦੇਸ਼, ਕਾਲ, ਵਸਤੁ, ਕਰਮਾਦਿ ਕਾਰਣ ਅੰਤ ਵੰਡਿਆ ਨਹੀ ਜਾ ਸਕਦਾ॥ ਇਹ ਸਾਰੇ ਘਟ(ਅਭਾਸ ਵਾਦ),ਪਟ(ਵਿਵਰਤ ਵਾਦ) ਉਪਾਧੀਆਂ ਅੰਦਰ-ਬਾਹਿਰ ਅਭੇਦ ਅਛੇਦ ਅਰਥ ਤਰਕ ਤੇ ਅਨੁਭਵ ਸਿੱਧ ਨਿੱਤ ਸਤਿ ਰਹਿਸਜ ਸ਼੍ਰੀ ਆਦਿ ਗੁਰੂਜੀ ਤੋਂ ਦਸ਼ਮ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀ ਸਾਰੇਆਂ ਨੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਦ੍ਰਿੜਾਰਥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਸਾਇ ਹਨ, ਜਥਾ:-

ਮ:1:- ਆਦਿ ਪੁਰਖ ਕਉ ਅਲਹੁ ਕਹੀਐ ਸੇਖਾਂ ਆਈ ਵਾਰੀ॥

ਮ:5:- ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਗੁਰਿ ਖੋਏ ਭਰਮ॥ ਏਕੋ ਅਲਹੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ॥

ਸ਼੍ਰੀ 10 ਗੁਰੂਜੀ ਜਾਪੁ- ਨਮਸਤੰ ਸੁ ਏਕੈ॥ ਨਮਸਤੰ ਅਨੇਕੈ॥ ਅਕਾਲਹੈਂ॥ ਅਜਾਲਹੈਂ॥ 37॥ ਅਲਾਹ ਹੈਂ। ਅਜਾਹਹੈਂ॥ ਕਰਤਾ ਕਰੀਮ ਸੋਈ, ਰਾਜ਼ਕ ਰਹੀਮ ਓਈ : ਦੂਸਰੋ ਨ ਭੇਦ[2] ਕੋਈ, ਭੂਲ ਭ੍ਰਮ[3] ਮਾਨਬੋ॥ ਏਕ ਹੀ ਕੀ ਸੇਵ, ਸਭਹੀ ਕੋ ਗੁਰਦੇਵ ਏਕ, ਏਕ-ਹੀ ਸਰੂਪ ਸਭੈ ਏਕੈ ਜੋਤਿ ਜਾਨਬੋ॥

ਇਸੇ "1" ਇੱਕ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਦਸੋ ਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂਜੀਆਂਨੇ:-ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ, ਅੱਲ੍ਹਾ, ਰਾਮ,ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ੂਧਰਮਾਦੇ ਅਨੰਤ ਦਿਵਜ ਨਾਮ ਕਹੇ ਪਰ ਦੂਜੇ-ਭਾਉ ਬਾਰੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਜੀ ਤੇ ਮਾਨਜਵਰ ਜਨਮਦੇ: ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਤੇ ਗੁਰੂਸਿੱਖ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਬਾਰ ਬਾਰ ਭੰਡਦੇ ਹਨ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਕਈ ਵਿਚਾਰਣ ਯੋਗ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਕਈ ਪਹਿਲੂ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣ ਲਾਇਕ ਹਨ:-ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪਰਮ ਸਿੱਧਾਂਤ ਅਣਜਾਣ, ਇੱਕੋ ਵਿਧੀ ਜਾਂ ਨਿਖੇਦ ਪੱਖ ਹੀ ਸਿੱਧਾਂਤ ਜਣਾਂਦੇ ਹਨ; ਕਿਉਂ ਆਮ ਹਰੇਕ ਵਸਤੂ ਦੇ ਦੋ ਪਹਿਲੂ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਭਤੋਂ ਬੜੀ ਭੁੱਲ ਤੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਕਾਰਣ ਹੈ ॥ ਜਦ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪੁਛੋ "ਸੋਨੇ ਮੋਹਰ,ਜਾਂ ਚਾਂਦੀ

263. ਸ਼੍ਰੀਗੁਗ੍ਰੰਥਜੀ:ਓ.ਪੰਨਾ.੮੫੦:੧੯ ।ਅ.ਪੰਨਾ.੬੯੦:੧੬॥ ੨੨੯:੭; ੩੦੧:੫; ੩੧੪:੬; ੩੬੪:੪; ੧੦੪੯:੧੭। ਦ.ਪੰਨਾ. ੭੫੫:੬ ।ਸ.ਪੰਨੇ: ੧੩੧:੧੦॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਰੁਪਜੇ ਦੇ ਕਿਨੇ "ਪਾਸੇ" ਹਨ? ਆਮ ਉੱਤਰ "ਦੋ" ਸੁਣੀਦਾ ਹੈ: ਵਿਰਲੇ ਨੂੰ "ਤਿਨ" ਪਾਸੇਆਂਦੀ ਸੂਝ ਹੁੰਦੀ ਹੈ; ਜੋ"ਪਤਲਾ ਕਿਨਾਰਾ ਹੈ! ਧਿਆਨ ਰਹੇ:ਕੇਵਲ ਤੀਜੇ ਪਹਿਲੂ ਉਤੇ ਖੜੇ ਹੀ ਯਕਲਖਤ ਪੂਰੇ ਵਿਰੋਧੀ ਦੋਨੋਂ ਪਾਸੇ ਦਿਖਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਨੈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ॥ ਇਕਲਖਤ "ਦੋਨੋਂ" ਪਾਸੇ ਦਿਖਣ ਕਾਰਣ ਸਮਨੈ ਰੂਪ "ਏਕਤਾ" ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ॥ ਕਿਨਾਰੇ ਉਤੇ ਖੜੇ ਬਿਨਾ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀ ਹੁੰਦੇ ਤੇ "ਦੂਜੇ ਭਾਉ" ਭਾਵਨਾ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ॥ ਇਸੇ ਕਾਰਣ 1 ਏਕੰਕਾਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ-ਦਾਰਸ਼ਟਾਂਤ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰੇ ਹਨ॥

ਦੂਜੇ, ਗੁਰਗਮ ਅਨਜਾਣ,ਇਸ ਕਾਰਣ ਇੱਕ ਤੁਕ ਦੇ ਇਕੋ ਪੱਖ ਉਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿਖਾਂਦੇ ਹਨ॥ ਅਨੇਕ ਉਧਾਰਣ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁ ਬਾਣੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਸ਼ਬਦ ਸਪਸ਼ਟਾਰਥ ਲਿਖੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਮੂਹਾਂ 'ਚ ਅਧਿਆਤਮ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨ ਦੇ ਤਿਨ ਵਿਸ਼ੇਸ ਮਹੱਤ ਪ੍ਰਮਾਣ ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ੴ ਬੀਜਮੰਤ ਤਤ੍ਰ '1'+ਪੂਰਣ ਅਧਿਆਤਮ-ਕਰਮ ਪੂਰਾ ਸਿੱਧਾਂਤ ਅਨੁਭਵ (Immediate Divine Mystic Experience) ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ॥ ਇਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂਦੇ ਪਰਿਭਾਸਿਕ ਲੱਖਣਾਂਵਾਦੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੂਰ ਕਰਣ ਲਈ ਬਾਰ ਬਾਰ ਦੁਰਲਭ ਮਨੁਖੀ ਜੀਵਨ ਲਈ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ 'ਚ ਸਾਫ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਾ ਤਾਤਪਰਜ ਹੈ:-

ਮ:1:ਨਿਹਫਲੰ ਤਸ੍ "ਜਨਮਸ੍" ਜਾਵਦ ਬ੍ਰਹਮ ਨ ਬਿੰਦਤੇ॥ ਸਾਗਰੰ ਸੰਸਾਰਸ੍", ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ ਤਰਹਿਕੇ॥ ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਸਮਰਥੁਹੈ,ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਬੀਚਾਰਿ॥ ਕਾਰਣੁ(ਕਰਮ) ਕਰਤੇ ਵਸਿਹੈ, ਜਿਨਿ ਕਲ ਰਖੀ ਧਾਰਿ॥ 2॥

ਸਮੂਹ ਸੰਪੂਰਣ ੴ ਕਾਰਣ-ਕਰਣ ਵਿਸ਼੍ਵ ਮਹਾਉਪਾਧੀ 'ਚ ਅਨੇਕ ਵਿਅਸ਼ਟੀ-ਉਪਾਧੀਆਂ '1' ਕਾਰਣ-ਕਰਣ ਹੀ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ: ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁ ਵਾਕ ਹਨ:-

ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ ਮੁਖੁ-ਊਜਲਾ ਜਪਿ ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਇਸਨਾਨੁ;

ਸੁਣਿ ਪੰਡਿਤ ਕਰਮਾ ਕਾਰੀ॥ ਜਿਤੁ ਕਰਮਿ ਸੁਖੁ ਊਪਜੈ ਭਾਈ ਸੁ ਆਤਮ ਤਤੁ ਬੀਚਾਰੀ॥

ਅੰਤ 'ਚ ਜਹ ਕਰਣੀ ਤਹ ਪੂਰੀ ਮਤਿ॥ ਕਰਣੀ ਬਾਝਹੁ ਘਟੇ ਘਟਿ; ਵਿਣੁ ਗੁਰ-ਪੀਰੈ ਕੋ ਥਾਇ ਨ ਪਾਈ॥ ਰਾਹੁ ਦਸਾਇ ਓਥੈ ਕੋ ਜਾਇ॥ ਕਰਣੀ ਬਾਝਹੁ ਭਿਸਤਿ ਨ ਪਾਇ॥ ਕਰਣੀ ਬਾਝਹੁ, ਤਰੈ ਨ ਕੋਇ ॥ ਸਚੋਸਚੁ ਵਖਾਣੈ ਕੋਇ॥

ਧਿਆਨ ਰਹੇ:- ਅਧਿਆਤਮ ਕਰਮ ਧਰਮ, ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਨਹੀਂ॥ ਕਿਰਤ ਕਰਣੀ, ਧਰਮਾਰਥ ਦਸਵੰਦ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈਂ ਦਾਨ ਵੰਡ ਛਕਣਾ-ਛਕੌਣਾ, ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁ ਪੀਰੀ-ਮੀਰੀ ਹਲਤ ਪਰੰਪਰਾ ਹੈ ਜਥਾ:- ਲੰਗਰਿ ਦਉਲਤਿ ਵੰਡੀਐ[ਬ.264]

ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਅਧਾਰ ਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਸਾਂਸਕ੍ਰਿਤਿਕ ਬਹੁਲਤਾ ਭੇਦ ਛੇਦ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਕਰਦੇ ਹਨ: ਪਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ'ਚ ਵੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ-- ਸੋ ਇਹ ਹਲਤ-ਪਲਤ ਏਕਤਾ ਲਿਔਣ ਦੇ ਅਧਿਆਤਮ ਸਾਧਨ ਹਨ॥

---

264. ਪਨ੍ਹ.ਓ.ਪੰ.੪੬:੫। ਅ.ਪੰ. ੩੬੫:੯। ਏ.ਪੰ. ੨੫:੪ । ਸ.ਪੰ. ੯੫੨:੧,੩। ਹ.ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਵਾਰ: ੩।੧੨।੫। ਕ. ਪੰ. ੯੬੯:੯ ॥ ਅਦਿ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਿਚੋੜ

ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ (ਹੁਕਮ) ਹੈ:- ਅਕਲ ਨਾਲ ਆਗਮ-ਨਿਗਮ ਤਰਕ ਰਾਹੀਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਅਗੰਮ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ ਸਮਝੋ। ਏਹੀ ਗੁਰੁਗਮ ਸਿਧਾਂਤ ਸਮਝਣ ਦੀ ਟਕਸਾਲੀ ਪ੍ਰਥਾ ਹੈ, ਤੇ ਇਸ ਟੀਕਾ ਸੰਗ੍ਰਹੈ ਦਾ ਅਸਲ ਨਿਚੋੜ ਨਿਕਾਲਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ੧ਓ ਨਿਰਾਕਾਰ-ਨਿਰਗੁਣ; ਸਾਕਾਰ-ਸਗੁਣ ਬੀਜ ਦਾ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ 'ਚ ਵਿਰਲੇ ਭਾਸ਼ਯ, ਟੀਕੇ ਟਿੱਪਣੀਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਏਕੁ ਪਛਾਣੈ, ਇਉ ਘਰੁ ਮਹਲੁ ਸਿਞਾਪੈ॥ 170 ਟੀਕੇਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਿਰਲੇਆਂ 'ਚ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਹਨ॥ ਪੁਰਾਣੇ-ਨਵੇਂ ਟੀਕੇਆਂ 'ਚ ੧ਓ ਮਹਾਮੰਤ੍ਰ(ਮਹਾਵਾਕ) ਦਾ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਸ੍ਵਰੂਪ-ਰੂਪ ਦੋਨੋਂ ਅਰਥ ਵਿਰਲੇ ਕੀਤੇ ਹਨ॥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅਸਲ ਗੁਰੁਗਮ ਟਕਸਾਲੀ ਅਰਥ ਨੁਚੜਿਆ ਹੈ॥ ਸੱਚ ਪੁਛੋ:ਉਸ ਬਿਨਾ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼ਗੁਰੁਜੀਦਾ ੧ਓ ਸਿਧਾਂਤ ਸਾਫ ਨਿਗਮ ਆਗਮ ਤਰਕ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ॥ ਟੀਕੇ ਪੜਨ ਵਿਚਾਰਣ ਤੇ ਗੱਲ ਸਾਫ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ--ਸੋ ਇਸ ਤੇ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰ ਐਥੇ ਕਰਣੀ ਰਹਿਣ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ॥

ਇਤਨਾ ਦਸਨਾ ਠੀਕ ਹੋਵੇਗਾ, ਭਾਰਤੀਆਂ ਕਈ ਬੋਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣੁ ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ(ਕਾਸ਼ੀ) ਤੇ ਨੈਬ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹੰਤ ਸੰਤ ਪੰ.ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮ ਪਿਛੋਂ ਪੂਰੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀਦੀ ਨਿਰਮਲ ਸੇਖਵਾਂ ਗਿ.ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਰਾਜ ਦਰਬਾਰ ਫਰੀਦਕੋਟ ਟੀਕਾ ਪਿੱਛੋਂ ਬਹੁਤ ਟੀਕੇ, ਉਲਥੇ ਹੋਇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ:1.ਗਿ.ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਕੀਤਾ ਦੂਜੇ ਭਾਉ 'ਚ ਟੀਕਾ ਇਸਦਾ ਭ੍ਰਸ਼ਟ ਰੂਪ ਹੀ ਹੈ॥

2. ਅੰਮਿਤਸਰ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਭਾਈ. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ 10 ਭਾਗਾਂ 'ਚ ਟੀਕਾ ਛਾਪਿਆ ਜੋ ਗਿਆਨੀ ਅਮੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸੀਨੇ-ਬਸੀਨੇ ਕਈ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਵਿਲਖਨ ਅਰਥ ਜਾਨਣੇ, ਸਮਝਨੇ ਜੋਗ ਹਨ ॥

3. ਸਿੰਧੀ ਕੀਰਤਨਕਾਰ ਲਛਮਨ ਚੇਲਾ ਰਾਮ ਭਾਰਤੀ ਕਈ ਭਾਖਾਵਾਂ 'ਚ ਪੂਰਾ ਟੀਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਪ੍ਰਥਾਇਆਂ ਦੀ ਕਮੀ ਰਹੀ ਹੈ॥ ਜੇ ਪਾਠਕ ਪੁਰਾਣੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ, ਪੰ.ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮ(ਸਸਕ੍ਰਿਤ ਵੈਯਾਕਰਣ ਆਚਾਰਜ), ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਅਰਜੁਨ ਸਿੰਘ ਮੁਨੀ ਕਾਸ਼ੀ ਹਿੰਦੀ ਅਨੁਵਾਦ, ਸ਼੍ਰੀ ਮਹੰਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਆਦਿਆਂ ਦੇ ਫੁਟਕਲ ਟੀਕੇ, ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਗ੍ਰੰਥ ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਸਮਝ ਸਕਣ; ਓਨ੍ਹਾ ਨੂੰ ਕਈ ਅਧਿਆਤਮ ਗੱਲਾਂ ਹੋਰ ਅਨੁਭਵ ਹੋਣਗੀਆਂ॥ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪੱਛਮੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੇ ਵੀ ਕਈ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਬੋਲੀਆਂ'ਚ ਟੀਕੇ ਹਨ, ਜਥਾ:-

ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ'ਚ ਈ.ਟ੍ਰੰਪ, ਐਮ.ਏ.ਮੈਕੋਲਿਫ, ਡੰਨਕਿਨ ਗ੍ਰੀਨਲੀਜ਼, ਹਿਊ ਮੈਕਲੌਡ ਦੇ ਦੂਜੇ-ਭਾਉ ਉਲਥੇ ਹਨ॥ ਪੂਰੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਹਿਬ ਦੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ 'ਚ ਡਾ.ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦਰਦੀ ਬਿਨਾ ਪਰਥਾਇ ਚਾਰ ਭਾਗ ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਉਲਥੇ ਦੀ ਚਾਲ ਚਲਾਈ। ਵਕੀਲ ਮੋਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤਿਨ ਬੋਲੀਆਂ: ਪੰਜਾਬੀ,ਹਿੰਦੀ,ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਟੀਕਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਨ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕੰਪਜ਼ੂਟਰ ਸੀ.ਡੀ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਡਾ. ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਤਿੰਨ ਯੋਰਪਿਅਨ ਬੋਲੀਆਂ: 1. ਫਰੈਂਚ, 2. ਜਰਮਨ, 3. ਸਪੈਨਿਸ਼ 'ਚ ਉਸੇ ਸਮਝ ਲੀਹੇ ਕੀਤੇ ਨੇ॥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਇਸ ਕਾਰਣ ਕੀਤਾ, ਕਿਉ ਇਹ ਸੰਪੂਰਣ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਟੀਕੇ ਹਨ,ਜੋ ਸੁਭਾਵਕ ਪਹਿਲੀ ਬਾਣੀ ਸ਼੍ਰੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਪੁ ਨੀਸਾਣੁ ਟੀਕੇ ਵੀ ਹਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ; ਕੇਵਲ ਮੱਖੀ ਨਾਲ ਮੱਖੀ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ ਗਲ, ਸਾਰੇ ਦੂਜੇ-ਭਾਉ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਕਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਅਰਥ ਹੀ ਹਨ॥

ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਰੁਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪੂਜਾ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾ ਕੀ ਅਤੇ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਸੰਗ੍ਰੈਹ ਕਰਤਾ ਨੇ ਡਾ. ਮੈਕਲੌਡ ਨੂੰ 1972 'ਚ ਯੇਲ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ, ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਲਿਖਿਆ; 10 ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਰੁਗੁਰੂਜੀ ਦੇ ਪੂਜਨ(ਮਾਨ) ਤੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥ ਮਾਨ-ਪੂਜਾ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਨ ਰੂਪ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਥੀ, ਨਾ ਸਮਝਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇਸਦੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹਨ:

ਮ:5:-ਪੋਥੀ ਪਰਮੇਸਰਕਾ ਥਾਨੁ ॥ ਸਾਧਸੰਗਿ ਗਾਵਹਿ ਗੁਣ ਗੋਬਿੰਦ ਪੂਰਨ (ੴ) ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੁ ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਹੋਰ ਸਪਸ਼ਟ ਪੰਚਮ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸਾਫ਼ ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਦੇ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਨ ਵਿਰੁੱਧ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਜਥਾ:-

ਮਹਲਾ 5॥ ਜੋ ਪਾਥਰ ਕਉ ਕਹਤੇ ਦੇਵ॥ ਤਾ ਕੀ ਬਿਰਥਾ ਹੋਵੈ ਸੇਵ॥ ਠਾਕੁਰੁ ਹਮਰਾ ਸਦ ਬੋਲੰਤਾ॥ ਸਰਬ ਜੀਆਕਉ ਪ੍ਰਭੁ ਦਾਨੁ ਦੇਤਾ॥ ...ਨ ਪਾਥਰੁ ਬੋਲੈ ਨਾ ਕਿਛੁ ਦੇਇ॥ ਫੋਕਟ ਕਰਮ ਨਿਹਫਲ ਹੈ ਸੇਵ॥

ਇਸ ਸ਼ਬਦ 'ਚ "ਠਾਕੁਰੁ ਹਮਰਾ ਸਦ(ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ)ਬੋਲੰਤਾ॥ ਸਰਬ ਜੀਆ ਕਉ ਪ੍ਰਭੁ(ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ) ਦਾਨੁ ਦੇਤਾ" ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ:-

1. ਸੰਗਤ ਜੇ ਸ੍ਹਾਮਣੇ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਬਚਨ ਰਾਹੀਂ ਦਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ: ਪਰ ਜੇ;2.ਦੂਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਚਿੱਠੀ ਪਤ੍ਰ ਆਦਿ ਰਾਹੀਂ ਓਹੀ ਨਾਮ ਦਾਨ ਗਿਆਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ, ਤੇ ਸਮਝਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥ ਹੋਰ ਧਿਆਨ ਰਹੇ; ਕੀ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ, ਪਿਤਾ, ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ, ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਮਥਾ ਨਹੀਂ ਟੇਕਦੇ? ਕੀ ਓਹ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਹੈ? ਬਲਕਿ ਸ਼ੁਭ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਕਾਰਣ ਮਾਨ ਹੈ! ਬਿਨਾ ਭਾਵਨਾ ਮਾਨ:ਮੱਥਾ ਕੌਣ ਟੇਕਦਾ ਹੈ? ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦ ਦਸੋ (10) ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਰੁਗੁਰੂਜੀ ਸਨਮੁਖ ਸਨ,ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾ ਦੇ ਉਪਦੇਸ ਸੁਣਨ ਆਂਦੇ ਸਨ, ਕੇਵਲ ਦੇਹ ਨੂੰ ਮੂਰਤੀ ਜਾਣ ਮਥਾ ਨਹੀਂ ਟੇਕਦੇ ਸਨ ਬਲਕਿ ਅਸਲ 'ਚ ਦਸੋ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਰੁਗੁਰੂ ਜੀਦੀ ਮਹੱਤਾ ਸਰੀਰਿਕ ਪੂਜਾ ਕਰਕੇ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਨਾ ਓਨ੍ਹਾ ਕਰਣ ਦਿਤੀ--ਜਿਵੇਂ ਜੈਨ,ਬੁੱਧ,ਤੇ ਹੁਣ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮਾਂ 'ਚ ਹੈ ॥ ਬਲਕਿ ਜੋ ਓਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ੴ ਅਕਾਲ ਤੋਂ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ-ਵਿਗਿਆਨ ਬਾਣੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ,ਉਸੇ ਕਾਰਣ ਦੁਨੀਆ ਪੂਜਜ ਸੇ ਜੋ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਰੁਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਬਨਣ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਅਕਾਲ ਬਾਣੀ ਵਿਸ਼੍ਰੁਗੁਰੂ ਰਹੀ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਾਰਣ ਦਸੋਂ ਗੁਰੂ ਪੂਜਜ ਹੋਏ ਤੇ ਉਸ ਬਿਨਾ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਵੁਕਤ ਨਹੀ ਸੀ, ਨਾ ਹੈ, ਨਾ ਹੋਵੇਗੀ,ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਬਚਨ ਹੈ:

ਮ:4:-ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂਹੈ ਬਾਣੀ, ਵਿਚਿ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਾਰੇ॥ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਕਹੈ ਸੇਵਕੁ-ਜਨੁ ਮਾਨੈ, ਪਰਤਖਿ ਗੁਰੂ ਨਿਸਤਾਰੇ॥

ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼੍ਰੁਗੁਰੂ ਨਾਨਕ-ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘਜੀਦੀ ਗੁਰੂਤਾ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਸੀ-ਨਾਕਿ ਸਰੀਰ,ਜੋ ਪ੍ਰਥਾਏ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਬਚਨ ਹੈ:

"ਤਰ ਤਾਰਿ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਿ ਮਾਨੀਐ; ਰੇ ਜੈਸੇ ਕਾਗਰਾ ਕਰਤ ਬੀਚਾਰੰ॥ ਭਗਤਿ ਭਾਗਉਤੁ ਲਿਖੀਐ ਤਿਹ ਉਪਰੇ, ਪੂਜੀਐ ਕਰਿ ਨਮਸਕਾਰੰ॥

ਤਾੜ ਦਰਖਤ ਪਵਿਤ੍ਰ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਦੇ ਪੱਤੇ ਬਣੇ ਗ੍ਰੰਥ ਪਵਿਤ੍ਰ, ਪੂਜ ਨਹੀ-ਕੇਵਲ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

"ਬਾਣੀ ਵਜੀ ਚਹੁ ਜੁਗੀ॥ ੧ਓ ਉੱਤਰੀ ਲਖੀ ਬਾਣੀ ਕਾਰਣ ਗ੍ਰੰਥ ਪੂਜਯ ਹਨ! ਇਹੀ ਕਾਰਣ ਦਸੋ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਗੁਰੁਤਾ ਥੀ ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਕਿਹਾ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਜੀ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰੌੜਤਾ ਉਪਦੇਸਿਆ॥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਲਿਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਾਡੇ ਅਲਪਗਾਂ ਲਈ ਇੰਨਾਂ ਹੀ ਕਹਿਣਾ ਲਿਖਣਾ ਠੀਕ ਹੈ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਾਜ ਜੋਗ ਪਲਤ-ਹਲਤ ਮਹੱਤਾ

ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂ ਨਾਨਕ-ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘਦੀ ਗੁਰੁਤਾ ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਕਾਰਨ ਪੂਜਤਾ ਸੀ, ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਕੇਵਲ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਕਾਰਨ ਹੀ ਪੂਜ ਸਤਕਾਰਤ ਗੁਰੁ ਹਨ ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਰੀਤ ਸਾਫ ਹੈ--ਬਿਨਾ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਸਿਖਿਆ--ਮੂਰਤੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਥੇ ਟੇਕਣਾ ਪੂਜਨਾ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ॥ ਜਿਵੇਂ ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਬੁਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦਾ, ਸਾਧੂ ਮਹਾਤਮਾ, ਮਹੰਤ, ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਸਤਕਾਰ, ਪੂਜਨ ਚਲਿਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਰੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ੂਗੁਰੁ ਜੀ ਆਪ ਨੂੰ ਸਦਾ ਸੰਤ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਸਨ,ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਸਾਰੇ ਪੂਜਯ ਸਨ॥ ਮ:5:-ਸੰਤਾ ਕੇ ਕਾਰਜਿ ਆਪਿ ਖਲੋਇਆ,ਹਰਿ ਕੰਮੁ ਕਰਾਵਣਿ ਆਇਆ ਰਾਮ॥ ਦਸਮ(10) ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਬਚਨ:- ਚੌਪਈ: ਇਹ ਬਿਧ ਤਿਨ ਭਯੋ ਉਪਹਾਸਾ। ਸਭ ਸੰਤਨ ਮਿਲ ਲਖਯੋ ਤਮਾਸਾ॥ ਸੰਤਨ ਕਸ਼ਟ ਨ ਦੇਖਨ ਪਾਯੋ। ਆਪ ਹਾਥਦੈ ਨਾਥ ਬਚਾਯੋ॥

ਸਦਾ ਲਈ ਰਾਜ ਜੋਗ ਪਲਤ-ਹਲਤ ਮਰਜਾਦਾ ਥਾਪਨੀ

ਅਸੀਂ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਵਾਕ ਦੇਖ ਚੁਕੇ "ਬਾਣੀ ਵਜੀ ਚਹੁ ਜੁਗੀ ਸਚੋਸਚੁ ਸੁਣਾਇ";

ਹਰਿ ਜੁਗਹ ਜੁਗੋ ਜੁਗ ਜੁਗਹ ਜੁਗੋ ਸਦ ਪੀੜੀ ਗੁਰੂ ਚਲੰਦੀ॥ ਜੁਗਿ ਜੁਗਿ ਪੀੜੀ ਚਲੈ ਸਤਿਗੁਰਕੀ ਜਿਨੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ॥ ਹਰਿ-ਪੁਰਖੁ ਨ ਕਬਹੀ ਬਿਨਸੈ ਜਾਵੈ, ਨਿਤ ਦੇਵੈ ਚੜੈ ਸਵਾਇਆ"; "ਜੋਜੋ ਤਰਿਓ ਪੁਰਾਤਨੁ ਨਵਤਨੁ ਭਗਤਿ; "ਜੁਗਹ ਜੁਗਹਕੇ ਰਾਜੇ ਕੀਏ ਗਾਵਹਿ ਕਰਿ ਅਵਤਾਰੀ"; "ਜਨਕ ਰਾਜੁ ਬਰਤਾਇਆ ਸਤਜੁਗੁ ਆਲੀਣਾ ॥ ਗੁਰ ਸਬਦੇ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ਅਪਤੀਜੁ ਪਤੀਣਾ॥ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕੁ ਸਚੁ ਨੀਵ ਸਾਜਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸੰਗਿ ਲੀਣਾ॥ ਗੁਰੁ ਅਰਜੁਨੁ ਘਰਿ ਗੁਰ ਰਾਮਦਾਸ ਅਪਰੰਪਰੁ ਬੀਣਾ"॥ ਆਦਿ॥

ਅਨਾਦਿ ਭਾਰਤੀ ਪਰੰਪਰਾ ਪ੍ਰਿਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਪਹਿਲੇ ਪੰਜ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂ ਸੰਤ/ਪੀਰੀ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਸੰਤ ਰਾਜ ਜੋਗੀ ਸਨ ॥ ਛੇਵੇਂ ਤੋ ਦਸਵੇ ਸ਼੍ਰੀਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂਜੀ ਦੋਨੋਂ ਪੀਰੀਮੀਰੀ ਰਾਜ ਜੋਗੀ ਸੰਤ ਰਾਜੇ ਸਨ; ਜੁਸ ਕਾਰਣ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅਖੀਰ 'ਚ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਏਸ ਪੁਰਾਣੀ ਰੀਤ ਗੁਰੁਤਾ ਹੁਣ ਕਲਿਯੁਗ ਅੰਦਰ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਚਲਾਈ ਰੀਤਿ ਅਨੁਸਾਰ, ਬਾਬਾ ਬੁਢਾਜੀ ਟਿੱਕਾ ਦੇਣ ਨਾਲ ਆਰੰਭ ਕਰਕੇ ਥਾਪੀ॥ ਇਸ ਪਰੰਪਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ ਬੰਸ ਪਰੰਪਰਾ ਬੰਸੀ ਭਾ.ਰਾਮ ਕੋਇਰ (ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਬੁਢੇਕੇ) ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘਜੀ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੂਗੁਰੂ ਹੋਣ ਦਾ ਟਿਕਾ ਕਰਾ,ਉਸੇ ਪ੍ਰਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਚਾਰ ਦਿਵਜ ਪਦਾਰਥ, ਪੰਜਵੇਂ ਦਿਵਜ ਪਦਾਰਥ ਪੋਥੀ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਇਲਾਨ ਪੁਰਾਣੇ ਰਾਜਜੋਗੀ/ਰਾਜਰਿਸ਼ੀ ਰਾਜੇ, ਮਹਾਰਾਜੇਆਂ ਤ੍ਹਰ੍ਹਾਂ ਗਦੀ ਨਸ਼ੀਨ ਕੀਤੇ॥ ਇਸ ਇਕੋ ਪੁਰਾਣੀ ਰੀਤ ਰਾਹੀਂ ਦੋ (2) ਪੁਰਾਣੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਰਾਹੀਂ ਸਦਾ ਲਈ ਕੈਮ ਕਰੀਆਂ:-

1. ਪਹਿਲੀ ਰਾਜ ਰਿਖੀ ਪਰੰਪਰਾ: ਰਾਜ ਰਿਖੀ ਧਰਮ/ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਮੰਜੀ/ਤਖਤ ਉਤੇ ਸਿੰਘਾਸਣ ਵਿਛਾ ਚੰਦੋਆ, ਛਤ੍ਰ, ਚੌਰ, ਹੇਠ ਜਨਤਾ/ਸੰਗਤ ਸਨਮੁਖ ਬੈਠ, ਨਦਰ (Tribute) ਪੇਸ਼ ਲੈਣੀ, ਅਤੇ ਦਰਬਾਰ/ਰਾਜੇ ਤਰਫੋਂ ਸਿਰੋਪਾਓ (Robe of Honor) ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਆਦਿ ॥ ਇਹ ਪੱਧਤੀ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ: ਧਰਮ, ਅਰਥ, ਕਾਮ, ਮੋਕਸ਼ ਵਿੱਚੋਂ, ਦੂਜੇ "ਅਰਥ" ਪਦਾਰਥ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਛੇ ਅੰਗਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਚਾਰ ਅੰਗ:1.ਸਾਮ, 2.ਦਾਮ, 3.ਭੇਦ ਤੇ 4.ਦੰਡ ਹਨ॥ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 3 ਧਰਮਾਚਾਰ ਉਲਟ ਕਾਰਣ ਬਰਨਾ ਨਿਖੇਦ ਹੈ; ਪਰ, 4 ਦੁਸ਼ਟ ਸੋਧਨਾਂ ਲਈ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਜਾ (ਸੰਗਤ) ਲਈ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ "ਧਰਮ" ਦੀ ਥਿਰਤਾ ਲਈ ਚਲਦੀ ਰਹਿਣ ਦਿਤੀ, ਅਤੇ ;

2. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਅਨਾਦਿ ਕਾਲ ਭਾਰਤੀ ਸਨਾਤਨ ਧਰਮ ਪਰੰਪਰਾ ਮਿਲੀ (ਹਿੰਦੂ) ਦੋਨੋ ਆਸਤਿਕ-ਨਾਸਤਿਕ: ਭੌਤਕ ਵਾਦੀ ਚਾਰ ਵਾਕ, ਜੈਨੀ, ਬੌਧੀ ਧਰਮ ਸਾਧੂ ਸੰਸਥਾ ਉਪਜੋਗੀ ਪਰੰਪਰਾ ਗਣਤੰਤ੍ਰ, ਪੰਚੈਤੀ ਧਰਮ ਰਾਜ ਜੋ ਕੇਵਲ ਧਰਮ ਪੰਥੀ ਸੰਘ ਲਈ ਹੀ ਉਪਜੋਗੀ ਹੈ ਪਰ ਸ਼ੁਭ-ਅਸ਼ੁਭ, ਜਾ ਅਨਪੜ੍ਹ, ਜਾਂ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਕਾਰਣ ਉਪਯੁਕਤ ਨਹੀਂ, ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਧਰਮਪੰਥ-ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ ਸਮਗ੍ਰ ਰੂਪ 'ਚ ਮਿਲਾ ਕੇ ਚਲਦਾ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ॥

ਇਹ ਅਨੋਖਾ ਨਵਾਂ ਰਾਜ ਜੋਗ ਪੰਥ ਕਲਜੁਗੀਆਂ ਦੇ ਕਲਿਆਨ ਲਈ ਚਲਦਾ ਰਹਿਣ ਦਿਤਾ॥ ਦੋ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਸੰਸਥਾਂ ਇਕੋ ਸੰਸਥਾ ਹੋਣ ਸੰਬੰਧੀ ਸ਼੍ਰੀ ਭਾਈ ਗੁਰੁ ਦਾਸ ਜੀ ਕੂੰਜੀ ਵਾਰ ਬਾਣੀ '1' ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਿਖਿਆ ਦਿਤੀ ਹੈ:-

ਇਕਤੁ ਥੇਕੈ ਦੁਇ ਖੜਗੁ ਦੁਇ ਪਤਿਸਾਹ ਨ ਮੁਲਕਿ ਸਮਾਣੈ। ਵੀਹ ਫਕੀਰ ਮਸੀਤਿ ਵਿਚਿ ਖਿੰਥ ਖਿੰਧੋਲੀ ਹੇਠਿ ਲੁਕਾਣੈ॥ ਜੰਗਲ ਅੰਦਰਿ ਸੀਹ ਦੁਇ: ਪੋਸਤ ਡੋਡੇ ਖਸਖਸ ਦਾਣੈ। ਸੂਲੀ ਉਪਰਿ ਖੇਲਣਾ ਸਿਰਿ ਧਰਿ ਛਤ੍ਰ ਬਜਾਰ ਵਿਕਾਣੈ॥ 16.4।25॥

ਇਹ ਰਾਜ ਤੇ ਜੋਗ ਪਰੰਪਰਾ ਦੋਨੋਂ ਮਰਜਾਦਾ ਸਦਾ ਲਈ ਇਕੋ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਰਾਜ ਜੋਗ ਧਰਮ ਰਾਜ ਕੈਮ ਕੀਤੀ ॥

ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘਜੀ ਸਾਰੀ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ, ਜੋ ਪ੍ਰਸਿਧ ਪਟਿਆਲਾ ਦਰਬਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਕਵੀ ਗਿਆਨੀ ਗਜਾਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਛੰਦ 'ਚ ਸ਼੍ਰੀਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘਜੀ ਦੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦੋਂ ਕਹਾਇਆ:-

ਦੋਹਰਾ: ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਮਾਨਿਓ, ਪ੍ਰਗਟ ਗੁਰਾਂ ਕੀ ਦੇਹਿ।
ਜਾਕਾ ਹਿਰਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਹੈ{ਜੋ ਪ੍ਰਭਕੋ ਮਿਲਬੋ ਚਹੇ} ਖੋਜ ਸ਼ਬਦ ਮਹਿ ਲੇ॥ ਛ.265

ਅਰਥ ਸਮਝਣ ਲਈ ਸੰਖੇਪ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਸਿਧਾਂਤਕ ਪਦ ਅਰਥ ਜਾਣਨੇ, ਸਮਝਨੇ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ਜੋ ਟੀਕਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਬਰਤੇ ਹਨ, ਕਿ ਪਾਠੀਆਂ ਨੇ ਸਾਧੂਆਂ, ਸੰਤਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇਆਂ ਪਾਠਸ਼ਾਲੇਆਂ 'ਚ ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਸਿਖੇ ਪਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਕਾਰਨ ਸੰਨ 1925 ਤੋਂ ਸਾਰੇ

265. ਪੁਨ੍ਹੈ.ਓ.ਪੰ.੭੮੩:੧੫। ਅ.ਪੰ. ਦਗੁਗ੍ਰੰਜੀ.ਬਚਿਤਰ ਨਾਟਕ: ੧੩।੨੩। ਏ.ਸ਼੍ਰੀਗੁਗ੍ਰੰਜੀ. ਪੰ. ੩੫:੯। ਸ.ਪੰ. ੭੯:੪-੬। ਹ.ਪੰ. ੧੨੧੯:੪। ਕ.ਪੰ. ੪੨੩: ੬। ਖ.ਪੰ. ੧੪੦੭:੬-੮ । ਗ. ਸ਼੍ਰੀਮਦ-ਭਾਗਵਤ ਮਹਾ-ਪੁਰਾਣ: ੧੦:੪੫:੩੪; ਵ੍ਰਿਹਸਪਤੀ/ਵਿਦੁਰ ਨੀਤੀ, ਸ਼ੁਕ੍/ਚਾਣਕਜ਼ ਨੀਤੀ ੩ ਅਧਿਆਏ। ਘ.ਪੰ. ੩੦੪:1"ਜੋ ਗੁਰੁ ਗੋਪੇ ਆਪਣਾ ਸੁ ਭਲਾ ਨਾਹੀਂ"ਪੰਚਹੁ"ਓਨਿ ਲਾਹਾ ਮੂਲੁ ਸਭੁ ਗਵਾਇਆ"। ਛ. ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼: ਪਹਿਲੀ ਛਾਪ; ਬਦਲੀ ਪ ਛਾਪ. ਪੰ. ੨੮੩:੧੧; ਤੇ ਗੁਰੁ ਕੀ ਸਾਖੀਆਂ: ਸਾਖੀ. ੧੧੨॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਕੇਵਲ ਪੂਜਾ ਦੀ ਥਾਂ ਰਹਿ ਗਏ, ਓਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਪਾਠਸ਼ਾਲੇ ਆਪੇ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ ਜਦ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਗੌਰਮਿੰਟ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੇ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀ ਮਿਲਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਲਈ ਕੋਈ ਪੜ੍ਹਾਈ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ, ਨਾ ਗ੍ਰੰਥੀ, ਕੀਰਤਨੀਏ, ਜਥੇਦਾਰ, ਜਾਂ ਸੇਵਕਾਂ ਲਈ ਵਿਧਾਨ ਬਣਿਆ ਹੈ॥ ਦੋਨੋ ਹਾਕਮ ਅਤੇ ਸੇਵਾਦਾਰ, ਪੜ੍ਹੇ ਅਨਪੜ੍ਹੇ ਧਰਮ ਸੰਸਥਾ ਚਲਾਣ ਲਈ ਇਕੋ ਜਹੇ ਧਰਮ ਅਧਰਮ ਜਾਣੇ ਬਿਨਾ ਕਾਰਜਰਤ ਹਨ॥ ਬਿਚਾਰੇ ਗੁਰੁਸਿੱਖਾਂ 'ਚ ਜੋ 500 ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਪਰਿਭਾਖਾ ਸੀ, ਏਨ੍ਹਾਂ ਅਨੇਕ ਕਾਰਣਾਂ ਸਦਕਾ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਭੁਲਨ ਲਗ ਗਏ॥

ਏਹੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਰਾਜ ਨੀਤੀ ਮੈਕੌਲੀ ਆਦਿਆਂ ਨੇ ਪਾਰਲਿਮੈਂਟ ਲੰਡਨ'ਚ ਬਾਰ ਬਾਰ ਲਿਖਤ ਦ੍ਰਿੜਾਈ, ਜੋ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤੀ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤੀ, ਬੇਸ਼ਕ ਰੰਗ ਕਣਕਵੰਨਾ, ਕਾਲਾ ਹੋਵੇ, ਸਾਰੇਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਭੁਲਾਕੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਯੋਰਪੀਅਨ ਧਰਮ ਤੇ ਰਹਿਣੀ ਬਹਣੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਹੀ ਬਦਲ ਦੇਣੀ ਹੈ, ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਤੇ ਧਰਮ ਮੁਕਾਣੇ ਹਨ॥ ਅੱਜ 60 ਸਾਲਾਂ ਪਿਛੋਂ ਓਹੀ ਹਾਲਤ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਪੀ ਪਛਮੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਤੇ ਸਭਿਅਤਾ ਨੇ ਭਾਰਤ 'ਚ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ
ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥
॥ ਜਪੁ ॥
ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ॥
ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ॥ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ॥੧॥

ਨੰ.1 ਪ੍ਰਥਾਏ ਸ੍ਰੀ 'ਜਪੁਜੀ' ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਰਮਾਰਥ'

ਤਬ ਫੇਰਿ ਸਿਖਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਪਾਸਿ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿ, ਜੀ ਤੂ ਬਾਬੇ ਦਾ ਹਜੂਰੀ ਹੈ, ਨਿਕਟਿਵਰਤੀ ਮਹਲੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੀ ਤੁਧ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੈ। ਜਿ ਜੇ ਤੁਧਿ ਭਾਵੇ, ਤਾਂ ਹੁਣੁ ਮਿਹਰ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਏਸੁ ਜਪ ਦਾ ਅਰਥੁ ਅਸਾਨੋ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ। ਜੋ ਅਸੀਂ ਅਰਥ ਸਮਝੇ ਹੋਏ, ਸੁਧੁ ਭੀ ਪੜਹਿਗੇ ਅਤੇ ਜੀ, ਅਰਥ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾਂ ਚਿਤੁ ਭੀ ਨਾਹੀ ਠਹਰਾਂਵਦਾ। ਜੀ, ਚਿਤੁ ਓਸੇ ਵਸਤੁ ਨਾਲਿ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥੁ ਸਮਝੀਦਾ ਹੈ ਜੀ, ਜੋ ਕੋਈ ਕਮਾਵੇਗਾ, ਸਿ ਪਾਵੇਗਾ।" ਤਬੁ ਗੁਰੂ ਅੰਗਿਦ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਭਾਈ ਜੀ, ਏਸੁ ਅਰਥ ਜਪ ਦੇ ਨੋ ਸੋਈ ਜਾਣੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਏਹੁ ਜਪੁ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਕਿ ਕੁਦਰਤ[1] ਹੈ ਜਿ ਹਉ ਅਰਥੁ ਕਰਿ ਸਕਾਂ। ਪਰੁ ਤੁਹਾਡੇ ਮੁਹੁ ਬੇਣਤੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਆਖਿ ਸੁਣਾਈਗਾ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਹੁਕਮੁ ਹੋਵੇਗਾ, ਸੁ ਤੁਸੀ ਭਿ ਸੁਣਿਹੁਗੇ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਪਾਸਿ ਵਖਤੁ[2] ਪਾਇ ਕਰਿ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ, "ਜਿ ਮਿਹਰਵਾਨ। ਜੇ ਤੁਧਿ ਭਾਵੇ ਤਾਂ ਮਿਹਰ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਏਸੁ ਜਪ ਦਾ ਅਰਥ ਸਿਖਾਂ ਨੋ ਸੁਣਾਇਐ ਜੀ, ਸਿਖ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹੈਨਿ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ। ਤੈ ਭਲੀ ਆਖੀਆ। ਤੂ, ਮੈਂ ਥੀ ਅਰਥੁ ਸਮਝਿ ਲੈ। ਪੁਰਖਾ। ਏਸ ਦੇ ਅਰਥ ਦੀ ਗੋਸਟ ਅਗੇ ਹੋਈ ਹੈ, ਸਿਧਾ ਨਾਲਿ[3] ਜਦ ਗੋਸਟ ਹੋਈ ਹੈ, ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ, ਭਰਥਰੀ, ਈਸਰ ਨਾਥ, ਚਰਪਟ ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਨਾਲਿ। ਜਦਿ ਮੇਲਾ ਹੋਆ ਹੈ, ਤਦਿ ਓਥੈ ਓਨਾ ਨਾਲਿ ਅਰਥ ਦਾ ਵੀਚਾਰੁ ਹੋਆ ਸੀ। ਹੁਣੁ ਫੇਰਿ ਤੂ ਸਮਝਿ ਲੈ। ਪੁਰਖਾ। ਜਦਿ ਸਿਧਾਂ ਨਾਲਿ ਹੋਰ ਗਿਆਨ ਦੀ ਗੋਸਟ ਬਹੁਤ ਹੋਈ, ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਗੋਰਖ ਨਾਥ, ਭਰਥਰੀ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਜਿ, "ਭਰਥਰੀ। ਤੂ ਨਾਨਕ ਕਉ ਆਖੁ, ਜਿ ਦਰਸਨੁ ਲੇਹਿ ਅਰੁ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਪਹਿਰੁ।" ਤਬ ਭਰਥਰੀ ਅਸਾਨੋ ਆਖਿਆ ਜਿ, "ਜਿ,

---

1. ਤਾਕਤ।
2. ਸਮਾ।
3. ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਅੰਤਮ ਯਾਰਾਂ ਪਉੜੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਰਥ, ਵੇਖੋ ਅੰਤਮ ਪਉੜੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਪੰਨਾ 1251 ਸਲੋਕ "ਪਵਣ ਗੁਰੂ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ" ਲਈ ਪੰਨਾ 1351 ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਨੰਬਰ 21 ਤੋਂ 26 ਤਕ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਪੰਨਾ 167.

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖਾ ਨਾਥ ਜੀ, ਈਉ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਤੁਮ ਦਰਸਨੁ ਲੇਹੁ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਪਹਿਰਹੁ। ਦਰਸਨ ਮੁੰਦ੍ਰਾਂ ਕਾ ਅਰਥੁ ਏਹੁ, ਜਿ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਕੇ ਪੰਥ ਮਹਿ ਆਵਹੁ, ਸਿਖ ਹੋਵਹੁ।" ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬਹ੍ਮ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸਾਥ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਅਸਾ ਥਾਵਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਅਖਾਇਆ, ਸੁ ਅਸਾਂ ਸਿਧਾਂ ਨੋ ਆਖਿਆ। ਜਿ ਸਿਧਹੁ ਜੀ। "ਮੈ ਦਰਸਨ ਲੀਆ ਹੈ, ਮੁੰਦ੍ਰਾਂ ਪਹਿਰੀਆਂ ਹੈ।" ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜੀ,"ਤੈ ਦਰਸਨੁ ਲੀਆ, ਸੁ ਕਿਸੁ ਕਾ ਲੀਆ ਹੈ ? ਅਰੁ ਤੂ ਸਿਖੁ ਕਿਸੁ ਕਾ ਹੂਆ ਹੈ ?" ਤਾਂ ਅਸਾਂ ਆਖਿਆ ਜੀ, "ਮੈ ਸਿੱਖੁ ਸਚ ਕਾ ਹੁਆ ਹੈ।" ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕ। ਸਚੁ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਕਦਿ ਕਾ ਹੈ ? ਜਾ ਤੂ ਸਚ ਕਾ ਸਿਖੁ ਹੈ।" ਤਬ ਅਸਾਂ ਆਖਿਆ ਜਿ : ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ॥ ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ॥ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ॥ ਤਬ ਸਿਧਹੁ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕ, ਸੋ ਸਚੁ ਕਵਨੁ ? ਕਿਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸਚੁ ਕਹੇ ਜੀ।"ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ॥ ਕਹੇ, "ਨਾਨਕ। ਉਸ ਕਾ ਗੁਣ ਕਿਆ? ਜਉ ਪੁਰਖੁ ਹੂਆ, ਤਉ ਭੈ ਮਹਿ ਪੜਿਆ।" ਤਬ ਅਸਾਂ ਕਹਿਆ ਜੀ, "ਜੀ ਓਹੁ :- ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ॥ ਕਹੈ, "ਨਾਨਕ। ਓਹੁ ਪਾਈਐ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਾਈਐ ?" ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥1॥ਜੀ, "ਓਹੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੈ ਪਰਸਾਦਿ ਪਾਈਐ।" ਕਹੇ, "ਨਾਨਕ। ਕਿਤੇ ਸੋਚ ਵੀਚਾਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਭੀ ਪਾਈਐ?"

ਨੰ. 2 ਪ੍ਰਥਾਏ

ਰਾਗੁ ਰਾਮਕਲੀ ਮਹਲਾ ੧ :-ਸੁਰਤਿ ਸਬਦੁ ਸਾਖੀ ਮੇਰੀ ਸਿੰਙੀ ਬਾਜੇ ਲੋਕੁ ਸੁਣੇ ॥ ਪਤੁ ਝੋਲੀ ਮੰਗਣ ਕੈ ਤਾਈਂ ਭੀਖਿਆ ਨਾਮੁ ਪੜੇ ॥ ੧ ॥ ਬਾਬਾ ਗੋਰਖੁ ਜਾਗੈ ॥ਗੋਰਖੁ ਸੋ ਜਿਨਿ ਗੋਇ ਉਠਾਲੀ ਕਰਤੇ ਬਾਰ ਨ ਲਾਗੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ਪਾਣੀ ਪ੍ਰਾਣ ਪਵਣਿ ਬੰਧਿ ਰਾਖੇ ਚੰਦ ਸੂਰਜੁ ਮੁਖਿ ਦੀਏ ॥ ਮਰਣ ਜੀਵਣ ਕਉ ਧਰਤੀ ਦੀਨੀ ਏਤੇ ਗੁਣ ਵਿਸਰੇ ॥ 2॥ ਸਿਧ ਸਾਧਿਕ ਅਰੁ ਜੋਗੀਜੰਗਮ ਪੀਰੁ ਪੁਰਸ ਬਹੁਤੇਰੇ ॥ ਜੇ ਤਿਨ ਮਿਲਾ ਤ ਕੀਰਤਿ ਆਖਾ ਤਾ ਮਨੁਸੇਵ ਕਰੇ ॥ 3॥ ਕਾਗਦੁ ਲੂਣੁ ਰਹੈ ਘ੍ਰਿਤ ਸੰਗੇ ਪਾਣੀ ਕਮਲੁ ਰਹੈ ॥ ਐਸੇ ਭਗਤ ਮਿਲਹਿ ਜਨ ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਜਮ ਕਿਆ ਕਰੈ ॥ 4 ॥ ਮਿਲਹਿ ਜਨ ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਜਮੁ ਕਿਆ ਕਰੈ ॥ 4 ॥

ਤਿਸਕਾ ਪਰਮਾਰਥ- ਮੇਰੀ ਜੋ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵੱਲ ਸੁਰਤਿ ਹੈ ਸੋ ਸਿੰਙੀ ਵਜਦੀ ਹੈ ਅਰ ਜੋ ਅਨਾਹਦ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਸੋ ਮੈਂ ਨਾਦ ਸੁਣਦਾ ਹੈਂ ਅਰ ਆਤਮਾ ਜੋਤ ਵੇਖਦਾ ਹੋਂ ਅਰਜੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਉਸਕੋ ਭੀ ਦਿਖਾਇ ਦੇਤਾ ਹੈ ਅਰ ਆਪਣੀ ਪਤਿ ਜੋ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨਾਲ ਰੱਖੀ ਹੈ ਸੋ ਮੈਂ ਝੋਲੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਪਾਸੋਂ ਨਾਮ ਦੀ ਭਿੱਖਿਆ ਮੰਗਤਾ ਹੋਂ ਕਯੋਂ ਕਿ ਮੇਰਾ ਗੋਰਖ ਹੋਰ ਹੈ ਜੋ ਜਿਸਨੇ ਗੋਰੂੱਪੀ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਉਤਪਤਿ ਕੀਆ ਹੈ ਅਰ ਪਾਲਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਰ ਗੋ ਰੂੱਪੀ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਰ ਜਿਸਨੂੰ ਜਗਤ ਦੇ ਉਤਪਤ ਅਰ ਪਰਲੈ ਕਰਨੇ ਮੈਂ ਬਾਰ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ ॥ ੧ ॥ ਅਰ ਜਿਸਨੇ ਜਲ ਵਿੱਚ ਧਰਤੀ ਬੰਧ ਰੱਖੀ ਹੈ ਅਰ ਜੀਆਂ ਦੇ ਵਰਤਣ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਬੰਧ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਅਰ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਸਤੇ ਦੀਵੇ ਰਚ ਦੀਏ ਹਨ ਅਰ ਮਰਣ ਜੀਵਣ ਦੇ ਭੋਗ ਵਾਸਤੇ ਧਰਤੀ ਰਚ ਦਈ ਹੈ। ਸੋ ਐਸੇ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਗੁਣ ਅਸਾਂ ਵਿਸਾਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਓਹ ਅਸਾਡੇ ਅਉਗਣਾਂ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ ਤਾਂ ਤੇ ਉਸ ਗੋਰਖਨਾਥ ਦੇ ਅਸੀਂ ਚੇਲੇ ਹਾਂ। ॥ 2 ॥ ਅਰ ਹੋਰ ਜੋ ਅਸੀਂ ਸਿੱਧਾਂ ਨੂੰ ਅਰ ਸਾਧਕਾਂ ਨੂੰ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਤੇ ਜੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਅਰ ਜੰਗਮਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਪੀਰਾਂ ਅਰ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਾਂ ਸੋ ਉਸ ਗੋਰਖ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਆਖਨ ਵਾਸਤੇ ਮਿਲਦੇ ਹਾਂ ਅਰ ਅਸਾਡਾ ਜੋ ਮਨ ਹੈ ਸੋ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ॥ 3 ॥ ਅਰ ਜੈਸੇ ਕਾਗਤ ਅਤੇ ਲੂਣ ਘ੍ਰਿਤ ਨਾਲ ਚੋਪੜਿਆਂ ਹੋਇਆ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਤੁਰੰਤ ਨਹੀਂ ਗਲਦਾ ਤੈਸੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਿਆਂ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਾਨ ਬਿਰਥੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੈਨ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਜਸ ਸੁਣਨ ਵਾਸਤੇ ਆ ਮਿਲੇ ਹਾਂ ਅਰ ਜੈਸੇ ਪਾਣੀ ਸੇ ਕਮਲ ਨਿਰਾਲਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਸੰਤ ਜਗਤ ਥੀਂ ਨਿਰਾਲੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ॥ 4॥ ਪਉੜੀ ਅਠਾਈਸਵੀਂ ਚਲੀ–ਬਾਬੇ ਦੇਖੀ ਪਿਰਥਮੀ ਨਵੇਂ ਖੰਡ ਜਿਥੇ ਤਕ ਆਹੀ ॥ਫਿਰ ਜਾਇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਸੁਮੇਰ ਪਰ ਸਿੱਧ ਮੰਡਲੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਆਈ ॥ ਚਉਰਾਸੀਹ ਸਿੱਧ ਗੋਰਖਾਦਿ ਮਨ ਅੰਤਰਿ ਜਣਤੀ ਵਰਤਾਈ ॥ ਸਿੱਧ ਪੁਛਨ ਸੁਣ ਬਾਲਿਆ ਕਉਣ ਸ਼ਕਤਿ ਤੁਹਿ ਏਥੇ ਲਿਆਈ ॥ ਹਉਂ ਜਪਿਆ ਪਰਮੇਸ਼ਰੋ ਭਾਉ ਭਗਤਿ ਸੰਗ ਤਾੜੀ ਲਾਈ ॥ ਆਖਣ ਸਿਧ ਸੁਣਿ ਬਾਲਿਆ ਅਪਣਾ ਨਾਉਂ ਤੂ ਦੇਹੁ ਬਤਾਈ ॥ ਬਾਬਾ ਆਖੈ ਨਾਥ ਜੀ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਜਪੈ ਗਤਿ ਪਾਈ ॥ ਨੀਚ ਕਹਾਇ ਊਚ ਘਰਿ ਆਈ ॥ 28 ॥ ਪਉੜੀ ॥ਫਿਰ ਪੁਛਨ ਸਿੱਧ ਨਾਨਕਾ ਮਾਤ ਲੋਕ ਵਿਚ ਕਿਆ ਵਰਤਾਰਾ ॥ ਸੁਣ ਬਾਬਾ ਆਖੈ ਨਾਥ ਜੀ ਸਚ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਕੂੜ ਅੰਧਾਰਾ॥ਕੂੜ ਅਮਾਵਸਿ ਵਰਤਿਆ ਹਉਂ ਭਾਲਨ ਚੜ੍ਹਿਆ ਸੰਸਾਰਾ ॥ ਸਭ ਸਿਧੀਂ ਇਹ ਬੁਝਿਆ ਕਲ ਤਾਰਨ ਨਾਨਕ ਅਵਤਾਰਾ ॥ ਪਾਪ ਗਿਰਾਸੀ ਪਿਰਥਮੀ ਧਉਲ ਖੜਾ ਧਰ ਹੇਠ ਪੁਕਾਰਾ॥ ਸਿਧ ਛੁਪ ਬੈਠੇ ਪਰਬਤੀਂ ਕਉਣ ਜਗਤ ਕਉ ਪਾਰ ਉਤਾਰਾ ॥ਜੋਗੀ ਗਿਆਨ ਵਿਹੂਣਿਆ ਨਿਸਦਿਨ ਅੰਗ ਲਗਾਇਨਿ ਛਾਰਾ ॥ ਬਾਝ ਗੁਰੂ ਡੁਬਾ ਜਗ ਸਾਰਾ ॥ 29 ॥ ਪਉੜੀ ॥ ਕਲ ਆਈ ਕੁਤੇ ਮੁਹੀ ਖੋਜ ਹੋਆ ਮੁਰਦਾਰ ਗੁਸਾਈਂ ॥ ਰਾਜੇ ਪਾਪ ਕਮਾਂਵਦੇ ਉਲਟੀ ਵਾੜ ਖੇਤ ਕਉ ਖਾਈ ॥ ਪਰਜਾ ਅੰਧੀ ਗਿਆਨ ਬਿਨ ਕੂੜ ਕੁਸਤ ਮੁਖੋਂ ਆਲਾਈ ॥ਚੇਲੇ ਸਾਜ ਵਜਾਇਦੇ ਨਚਨ ਗੁਰੂ ਬਹੁਤ ਬਿਧ ਭਾਈ ॥ਸੇਵਕ ਬੈਠਨ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਰ ਉਠ ਘਰੀਂ ਤਿਨਾੜੇ ਜਾਈ ॥ ਕਾਜ਼ੀ ਹੋਏ ਰਿਸ਼ਵਤੀ ਵਢੀ ਲੈਕੇ ਹਕ ਗਵਾਈ ॥ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖੈ ਦਾਮ ਹਿਤ ਭਾਂਵੈ ਆਇ ਕਿਥਾਊ ਜਾਈ ॥ਵਰਤਿਆ ਪਾਪ ਸਭਸ ਜਗ ਮਾਹੀਂ ॥ 30 ॥

ਤਿਸਦਾ ਵੀਚਾਰ– ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਨਉਂ ਖੰਡ ਅਤੇ ਸਤ ਦੀਪ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਡਿਠੀ ਅਰ ਫੇਰ ਸੁਮੇਰ ਤੇ ਜਾਇ ਚੜ੍ਹੇ ਅਰ ਜਾਕਰ ਸਿਧਾਂ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਆ, ਤਾਂ ਗੋਰਖ ਥੀਂ ਆਦਿ ਚੋਰਾਸੀ ਸਿਧ ਜੋ ਆਹੇ ਤਿਨਾਂ ਦੇ ਮਨ ਗਿਣਤੀ ਆਈ ਜੋ ਏਹ ਬਾਲਾ ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਤੇ ਕਿਉਂ ਕਰ ਆਇਆ ਅਤੇ ਜਦ ਓਨਾਂ ਬਾਬੇ ਤੋਂ ਪੁਛਿਆ ਜੋ ਤੂੰ ਕਉਨਸੀ ਸ਼ਕਤ ਕਰ ਈਹਾਂ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬਰਸ ਸਮਾਧਾਂ ਲਾਇਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਈਹਾਂ ਪਹੁੰਚਤੇ ਹੈਂ, ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਮੈਂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਜਾਪ ਜਪਿਆ ਹੈ ਅਰ ਭਾਉ ਭਗਤਿ ਦੀ ਸਮਝ ਲਾਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਿਧਾਂ ਕਹਿਆ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਨਾਉਂ ਦਸ, ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਨਾਨਕ ਹੈ ਅਰ ਨਾਮ ਜਪਕਰ ਗਤ ਪਾਈ ਹੈ ਅਰ ਆਪ ਨੂੰ ਨੀਚ ਕਹਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਊਚ ਘਰ ਆਇਆ ਹੋਂ ॥ 28 ॥ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਿਧ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ ਹੈ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮਾਤ ਲੋਕ ਦਾ ਕੀਹ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ ਅਰ ਫਿਰ ਸਭਨਾਂ ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਮਛਿੰਦ੍ਰਨਾਥ ਨੂੰ ਅਤੇ ਗੋਰਖਨਾਥ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਆਖਦੇ ਸੇ ਕਿ ਕਲਜੁਗ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਾਜ ਨਾਨਕ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨਗੇ ਸੋ ਓਹ ਨਾਨਕ ਜੀ ਏਹੋ ਹੈਂ? ਤਾਂ ਬਾਬੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਆਖਿਆ ਸੁਣ ਹੋ ਨਾਥ ਜੀ ਕਲਜੁਗ ਵਿੱਚ ਸੱਚ ਅਮਾਵਸ ਦੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਛਪ ਗਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕੂੜ ਦਾ ਅੰਧੇਰਾ ਅਮਾਵਸ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਪਸਰ ਰਹਿਆ ਹੈ ਅਰ ਮੈਂ ਸੱਚ ਦੇ ਭਾਲਣ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ ਹਾਂ ਕਯੋਂਕਿ ਪਾਪ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਵਿੱਚ ਵਿਆਪ ਰਹਿਆ ਹੈ ਅਰ ਧੌਲ ਜੋ ਧਰਮ ਹੈ ਸੋ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਦੇ ਹੇਠ ਭਾਰ ਸਹਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ਅਰ ਉਸਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਅੱਗੇ ਪੁਕਾਰ ਆਨ ਕੀਤੀ ਜੋ ਸਿੱਧ ਪਰਬਤਾਂ ਤੇ ਛਪ ਬੈਠੇ ਹਨ ਤਾਂਤੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਦੇਕਰ ਕੌਣ ਉਧਾਰੇਗਾ, ਅਰ ਜੇੜ੍ਹੇ ਜੋਗੀਅਰ ਸਨਿਆਸੀ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਹੈਨ ਸੋ ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਬਿਭੂਤ ਮਲਦੇ ਹੈਨ ਅਰ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਤਾਂਤੇ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਡੁੱਬਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ॥ 29 ॥ ਕੁਤਿਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਕਲ ਆਈ ਹੈ ਅਰ ਖਾਜ ਜੋ ਹੋਇਆ ਹੈ ਸੋ ਮੁਰਦਾਰ ਅਰ ਹਰਾਮ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਰ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੰਡ ਨਹੀਂ ਖਾਂਵਦਾ ਅਰ ਰਾਜੇ ਜੋ ਹੈਨ ਸੋ ਪਾਪ ਕਮਾਂਵਦੇ ਹੈਨ ਜੋ ਉਲਟੀ ਵਾੜ ਖੇਤ ਨੂੰ ਖਾਵਣ ਲੱਗੀ ਹੈ ਅਰ ਪਰਜਾ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਬਿਨ ਅੰਧੀ ਹੈ ਜੋ ਕੂੜ ਅਤੇ ਕੁਸੱਤ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਚੇਲੇ ਸਾਜ ਬਜਾਂਵਦੇ ਹਨ ਅਰ ਗੁਰੂ ਨੱਚਦੇ ਹਨ ਅਰ ਸੇਵਕ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠਤੇ ਹਨ ਤੇ ਗੁਰ ਉਲਟੇ ਓਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਮੰਗਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਰ ਕਾਜ਼ੀ ਜੋ ਹੈਨ ਸੋ ਵੱਢੀ ਖੋਰੇ ਹੋ ਗਏ ਹੈਨ ਜੋ ਵੱਢੀ ਲੈਕਰ ਸੱਚੇ ਨੂੰ ਝੂੱਠਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਰ ਝੂਠੇ ਨੂੰ ਸੱਚਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖ ਦਾ ਮਾਇਆ ਨਾਲ ਹੀ ਪਿਆਰ ਹੈ ਸੋ ਪੁਰਖ ਭਾਵੇਂ ਆਵੇ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਜਾਵੇ, ਸੋ ਅਬ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਕੂੜ ਹੀ ਵਰਤ ਰਹਿਆ ਹੈ ਅਰ ਸਭ ਕੋਈ ਝੂਠ ਨੂੰ ਹੀ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ॥ 30 ॥

ਪਉੜੀ ਇਕੱਤਵੀਂ ਚੱਲੀ– ਸਿਧੀ ਮਨ ਵੀਚਾਰਿਆ ਕਿਵੇਂ ਦਰਸ਼ਨ ਲੈਵੇ ਏਹ ਬਾਲਾ ॥ ਐਸਾ ਜੋਗੀ ਕਲੀ ਮਹਿਂ ਹਮਰੇ ਪੰਥ ਕਰੇ ਓਜਾਲਾ॥ ਖਪਰ ਦਿਤਾ ਨਾਥ ਜੀ ਪਾਣੀ ਭਰ ਲੈਣ ਉਠ ਚਾਲਾ ॥ਬਾਬਾ ਆਇਆ ਪਾਣਐ ਡਿੱਠੇ ਰਤਨ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲਾ ॥ਸਤਿਗੁਰ ਅਗਮ ਅਗਾਧ ਪੁਰਖ ਕੇਹੜਾ ਝੱਲੇ ਗੁਰ ਦੀ ਝਾਲਾ ॥ ਫਿਰ ਆਇਆ ਗੁਰ ਨਾਥ ਥੇ ਪਾਣੀ ਠਉੜ ਨਹੀਂ ਉਸ ਤਾਅਲਾ ॥ਸ਼ਬਦ ਦਿੱਤੀ ਸਿੱਧ ਮੰਡਲੀ ਕੀਤਾ ਸੁਆਪਣ ਪੰਥ ਨਿਰਾਲਾ ॥ ਕਲਜੁਗ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਸੁਖਾਲਾ ॥ 31 ॥

ਤਾਂ ਸਿੱਧਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਵੀਚਾਰਿਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਏਸ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਵੀਏ ਕਿਯੋਂਕਿ ਜੇ ਇਜੇਹਾ ਜੋਗੀ ਸਾਡੇ ਪੰਥ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਉਜਾਲਾ ਕਰੇਗਾ ਜੈਸੇ ਬਾਵਨ ਚੰਦਨ ਸਾਰੇ ਬਨ ਨੂੰ ਚੰਦਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਗੋਰਖਨਾਥ ਨੇ ਖੱਪਰ ਦਿੱਤਾ ਅਰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜਾਇਕਰ ਇਸਨੂੰ ਜਲ ਦਾ ਭਰ ਲਿਆਉ, ਜਾਂ ਬਾਬਾ ਪਾਣੀ ਭਰਨ ਗਇਆ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਜਾਕਰ ਕਿਆ ਦੇਖੇ ਜੋ ਅਨੇਕ ਲਾਲ ਅਰ ਰਤਨ ਅਰ ਜਵਾਹਰ ਪਏ ਹਨ, ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਫੇਰ ਗੋਰਖ ਪਾਸ ਆਇਆ ਅਰ ਆਕਰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਏਹ ਜੋ ਤੁਸਾਡੇ ਲਾਲ ਅਰ ਜਵਾਹਰ ਅਤੇ ਰਤਨ ਹੈਨ ਸੋ ਪੱਥਰਾਂ ਦੇ ਹੈਨ ਅਤੇ ਅਸਾਡੇ ਪਾਸ ਨਾਮ ਰੂੱਪੀ ਲਾਲ ਜਵਾਹਰ ਹੈਨ ਜੋ ਇਸ ਲੋਕ ਵਿੱਚ ਭੀ ਅਰ ਪਰਲੋਕ ਵਿੱਚ ਭੀ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਨਿਖੂਟਦੇ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਜਪੁਜੀ ਦੀ ਗੋਸਟ ਕਰਕੇ ਸਾਰੀ ਸਿੱਧ ਮੰਡਲੀ ਨੂੰ ਜਿੱਤਿਆ ਅਰ ਆਪਣਾ ਪੰਥ ਨਿਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਕਯੋਂ ਜੋ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਪ ਅਰ ਤਪ ਖਰੇ ਕਠਨ ਹੈਨ ਅਰ ਨਾਮ ਸੁਖਾਲਾ ਹੈ ਤਾਤੇ ਨਾਮ ਹੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਇਆ ਨੇ ਕਯੋਂ ਜੋ ਭਾਂਵੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਵਿੱਚ ਹੋਵਨ ਅਰ ਭਾਵੇਂ ਫਕੀਰੀ ਵਿੱਚ ਹੋਵਨ ਸੋ ਨਾਮ ਹੀ ਕਲਿਆਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨੰ. 4 ਪ੍ਰਥਾਏ

ਤਤ ॥ ਸਵਸਤ ॥

ੴ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ੴ ਨੇਮੋ ਸ਼੍ਰੀ ਗਣੇਸਾਯਨਮਯ:ਮਗਲਾਚਰਣੰ। ਕਬਿਤੁ॥ ਵਿਘਨ ਕੇ ਹਰੀਲੇ ਕਰੀਲੇ ਸਭ ਮੰਗਲ ਕੇ, ਨਾਮ ਕੇ ਰਸੀਲੇ ਰੰਗੀਲੇ ਹਰਿ ਨਾਮ ਕੇ ॥ ਨਾਮ ਕੇ ਜਗੀਲੇ ਸਵੀਲੇ ਹਰਿ ਨਾਮ ਹੂ ਕੇ, ਨਾਮ ਕੇ ਉਠੀਲੇ ਬੈਠੀਲੈ ਹਰਿ ਨਾਮ ਕੇ। ਨਾਮ ਕੇ ਲਿਖੀਲੇ ਪਠੀਲੇ ਹਰਿ ਨਾਮ ਹੂ ਕੇ, ਨਾਮ ਕੇ ਦਸੀਲੇ ਛਬੀਲੇ ਹਰਿ ਨਾਮ ਕੇ, ਐਸੇ ਗੁਰ ਹੀਏ ਧਾਰ ਖਟ ਗੁਰ ਕੋ ਸੰਵਿਚਾਰ, ਆਨੰਦਘਨ ਕਹੇ ਸਾਰ ਰਾਮ ਰਾਮ ਨਾਮ ਕੇ ॥ ੧

ਅਥ ਨਾਮ ਮਰਮਾ ॥

ਐਸੋ ਨਾਮ ਪ੍ਰਕਾਸ, ਵਿਘਨ ਹਰਿਨ ਮੰਗਲ ਕਰਨ।
ਔਰ ਕਰਨ ਸੁਖਵਾਸ, ਦੁਖ ਦਾਰਿਦ੍ ਸੰਕਟ ਹਰਨ ॥ ੧ ॥
ਔਰ ਕਰਨ ਜਗ ਦ੍ਾਸ, ਸੰਤ ਸੰਗ ਸੁਖ ਸੋ ਭਰਨ।
ਔਰ ਹਰਨ ਯਮ ਤ੍ਾਸ, ਮੁਕਤਿ ਕਰਨ ਪਾਤਕ ਹਰਨ।

ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਅਰਥ :

ਕਵਿਤੁ :

ਪਾਪ ਹੂੰ ਤੇ ਮੋੜਨ ਅਰ ਜੋੜਨ ਹਰਿ ਨਾਮ ਹੂੰ ਮੋ, ਲੋੜਨ ਸਤਸੰਗ ਤਬੀ ਗੁਰੂ ਨਾਮ ਪਾਏ ਹੈ। ਫੋੜਨ ਭ੍ਰਮ ਜਾਲ ਅਰ ਮੋੜਨ ਮਹਾ ਮੋਹ ਹੂੰ ਕੇ, ਤੋੜਨ ਤੋ ਅਨਕ ਤਬੀ ਨਾਨਕ ਕਰਾਏ ਹੈ। ਜੋੜਨ ਸੁਭ ਕਰਮ ਮੋ ਵਿਛੋੜਨ ਅਪ ਕਰਮ ਹੂੰ ਤੇ, ਬੋੜਨ ਪਾਖੰਡ ਤਬੀ ਸੰਤ ਮਨ ਭਾਏ ਹੈ। ਕਹਿਤ ਹੈ ਆਨੰਦ ਘਨ ਸਮਝ ਬੂਝ ਦੇਖੋ ਮਨ, ਐਸੇ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਤਬ ਜਪ ਜੀ ਬਠਾਏ ਹੈ।

ਸਾਸਤ੍ਰ ਬਚਨੀ ॥ ਗੁਰੂ ਸਤੁ ਕੋਹਿਤੁ ਤੋ ਉਪਦੇਸਟਾ ॥ ਗੁਰੂ ਕੌਣ ਹੈ : ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਰ– ਜੋ ਹਿਤ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰੈ ਸੋਈ ਗੁਰੂ। ਪਾਪ ਤੇ ਮੋੜਨਾ, ਹਰਿ ਨਾਮ ਮੇ ਜੋੜਨਾ, ਸਤ–ਸੰਗ ਕੋ ਲੋੜਨਾ, ਹਿਤ ਤੋ ਸਿਖ ਕੀ ਇਸੀ ਮੋ ਹੈ। ਐਸਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰਣ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਮ ਪਾਇਆ।

'ਮੇਦਨੀ ਕੋਸ' ਮੇ ਲਿਖਾ ਹੈ– 'ਅਨਕ' ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਤਿਹ ਕਾ ਅਰਥ 'ਪਾਪ ਭੀ ਹੈ ਅਰੁ 'ਕੁਤਸਾ' ਭੀ ਹੈ। 'ਕੁਤਸਾ' ਨਾਮ ਹੈ ਨਿਖਿਧ ਕਰਮ ਕਾ। ਨਹੀ ਅਨਕ ਜਿਸ ਕੇ ਸੋਕ ਹੀਏ ਨਾਨਕ; ਜਿਸ ਕੇ ਪਾਪ ਭੀ ਨਹੀ ਅਰ ਨਿਖਿਧ ਕਰਮ ਭੀ ਨਹੀਂ; ਇਹ ਨਾਨਕ ਕਾ ਅਰਥ ਜਗਤ ਮੋ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ, ਨਾਨਕੇ ਘਰ ਜਿਸ ਕਾ ਜਨਮ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਲੋਕ ਨਾਨਕ ਧਰਤੇ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕਾ ਜਨਮ ਤੋ ਪਿਤਾ ਕੇ ਘਰ ਹੂਆ, ਨਾਨਕੇ ਘਰ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੂਆ, ਫੇਰਿ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਕੈਸਾ? ਅਰ ਜੋ 'ਅਨਕ' ਸ਼ਬਦ ਕੋ ਭਾਖਾ ਮਾਨੀਏ ਤੋ ਭੀ 'ਨਿਰਦੋਖ' ਅਰਥ ਹੋਵੇਗਾ।

'ਅਨਕ' ਨਾਮ ਹੇ ਅਨੇਕ ਕਾ। 'ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ', ਜਬ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਦੇਖਾ ਸੁਣਾ ਤਬ ਅਨੇਕ ਕਹਾਂ ਰਹਾ। ਇਸ ਤੋ ਭੀ ਅਨਕ ਟੂਟਾ। ਭ੍ਰਮ, ਮੋਹ ਕੇ ਹੋਤੇ ਤੇ ਕਿਸੀ ਕਾ ਅਨਕ ਟੂਟਤਾ ਨਹੀਂ। ਪ੍ਰਥਮ ਮੋਹ, ਭ੍ਰਮ ਤੋੜ ਤਬੀ ਤੋ ਅਨਕ ਟੂਟਾ, ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਸ਼ਾਰਥਕ ਭਾਇਆ।

ਅਬ ਪਾਖੰਡ ਕੋ ਡੁਬਾਵਤੇ ਹੈ।

ਪੜ ਪੁਸਤਕ ਸੰਧਿਆ ਬਾਦੰ॥ ਸਿਲ ਪੂਜਸਿ ਬਗੁਲ ਸਮਾਧੀ ॥
ਦੁਇ ਧੋਤੀ ਵਸਤ੍ ਕਪਟਿ ॥ ਗਲਿ ਮਾਲਾ ਤਿਲਕ ਲਿਲਾਟਿ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪੜਤੇ ਨੇ ਪੁਸਤਕ ਅਰ ਸੰਧਿਆ ਭੀ ਕਰਣ ਸਿਖਾ, ਅਰ ਵਾਦ ਪਖ ਭੀ ਸਿਖਾ। ਯੁਕਤਿ, ਪ੍ਰਮਾਣ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦਵਾਰਾ ਆਪਣੇ ਮਤ ਕੋ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰਣਾ ਅਰ ਦੂਸਰੇ ਮਤ ਕੋ ਖੰਡਨ ਕਰਣਾ- ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ 'ਵਾਦ' ਹੈ। ਅਰ ਸਿਲ ਕੀ ਤੈਨੇ ਪੂਜਾ ਕਰੀ, ਸਾਲਗਰਾਮ ਕੀ ਪੂਜਾ ਕਰੀ ਅਥਵਾ ਸਿਵ-ਲਿੰਗ ਕੀ ਪੂਜਾ ਕਰੀ ਅਥਵਾ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਾ ਕੀ ਪ੍ਰਤਿਮਾ ਪੂਜੀ, ਅਰ ਦੋ ਧੋਤੀਆ ਭੀ ਤੈਨੇਂ ਰਖੀਆਂ- ਏਕ ਸੋ ਸਨਾਨ ਕਰਣਾ, ਏਕ ਪਹਿਰਣੀ। ਅਰ ਵਸਤ੍ਰ ਕਾ ਪੜਦਾ ਭੀ ਤੈਨੇ ਆਗੇ ਖੜਾ ਕੀਆ ਮੇਰੇ ਕਰਮ ਕੋ ਕੋਈ ਨਾ ਦੇਖੇ। ਮਾਲਾ ਭੀ ਤੈਨੇ ਪਹਰੀ ਅਰ ਮਸਤਕ ਤਿਲਕ ਭੀ ਲਗਾਇਆ। ਇਹ ਤੋ ਸਭੀ ਬਾਤੇ ਤੇਰੀਆਂ ਹਛੀਆਂ ਹੈਂ, ਪਰੰਤੂ ਏਕ ਬਾਤਿ ਜੋ ਤੇਰੇ ਮੋ ਖੋਟੀ ਹੈ, ਤਿਸ ਨੇ ਤੇਰੀਆਂ ਸਭੀ ਬਾਤੈ ਖੋਟੀਆਂ ਕਰ ਡਾਰੀਆਂ। ਨਨੁ- ਤੁਮ ਨੇ ਕਉਣ ਸੀ ਬਾਤ ਮੇਰੇ ਮੋ ਖੋਟੀ ਦੇਖੀ ?

ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਰ ਕਹਿਤ ਹੈ- 'ਬਗੁਲ ਸਮਾਧਿ ਮਾਲਾ ਪਕੜ ਕਰ ਪੜਦਾ ਬਾਧ ਕਰ ਤੂੰ ਚੌਕੇ ਭੀਤਰ ਨਿਸਪੰਦ ਹੋਇ ਬੈਠਾ; ਜੈਸੇ ਬਗੁਲਾ ਜਲ ਵਿਖੇ ਨਿਸਪੰਦ ਹੋਇ ਕਰ ਖੜਾ ਰਹਿਤਾ ਹੈ, ਜਰਾ ਭੀ ਨਹੀਂ ਡੋਲਤਾ, ਮਨ ਤੋ ਲਗਾ ਹੁਆ ਹੈ ਮਛੀ ਮੋ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਤੇਰਾ ਮਨ ਭੀ ਤੋ ਜਗਤ ਪਦਾਰਥੋਂ ਮੇ ਹੀ ਲਗਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਭਲਾ ਮਾਨ ਕਰ ਮੇਰੀ ਪੂਜਾ ਕਰੇ- ਇਹੀ ਬਾਤਿ ਤੇਰੇ ਮੋ ਖੋਟੀ ਹੈ।

ਨਨੁ- ਤੁਮ ਨੇ ਕੈਸੇ ਜਾਣਾ ਇਸ ਕਾ ਮਨ ਜਗਤ ਪਦਾਰਥੋ ਮੋ ਲਗਾ ਹੈ ?

ਤਿਸੀ ਕਾ ਉੱਤਰ ਕਹਿਤੇ ਹੈ- 'ਮੁਖਿ ਝੂਠ ਬਿਭੂਖਣ ਸਾਰੰ- ਮੁਖ, ਕਿਹਾ ਕਹੀਏ, ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਤੋ ਤੇਰੇ ਝੂਠੁ ਕੀ ਹੈ ਅਰ 'ਵਿਭੂਖਣ ਸਾਰੰ' ਕਿਆ ਕਹੀਏ, ਬਾਹਰ ਸੋ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਬਾਤੇ ਤੋ ਸਾਰ ਕੀਆਂ ਕਰਤਾ ਹੈ- ਇਸ ਦਾਨ ਦਾ ਇਹ ਫਲ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਬ੍ਰਤ ਕਾ ਇਹ ਫਲ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਯਗ ਕਾ ਇਹ ਫਲ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਤਪ ਕਾ ਇਹ ਫਲ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਤੇ ਲੇ ਕਰਿ ਮਨ ਤੋ ਇਸੀ ਮੋ ਲਗਾ ਹੈ ਲੋਗ ਪੰਡਿਤ ਮਾਨ ਕਰ ਮੇਰੀ ਪੂਜਾ ਕਰੈ। ਨਨੁ - ਤੁਮ ਨੇ ਕੈਸੇ ਜਾਣਾ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਇਸ ਕੇ ਝੂਠ ਕੀ ਹੈ?

ਤਿਸੀ ਕਾ ਉਤਰ ਕਹਿਤੇ ਹੈ- ਤ੍ਰੈਪਾਲ ਤਿਹਾਲ ਬਿਚਾਰੰ, ਤ੍ਰਿਗੁਣਾਤਮਕ ਜੋ ਸਰੀਰ ਹੈ ਤਿਸੀ ਕੀ ਪਾਲਨਾ ਵਿਖੇ ਤੋ ਤੂੰ ਮਗਨ ਹੈ। ਹਾਲ ਤੋ ਬਾਹਰ ਸੋ ਵੀਚਾਰ ਕੀਆ ਬਾਤੈ ਕਰਤਾ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਆਵਤਾ ਹੈ- ਜਗਤ ਮਿਥਿਆ ਹੈ, ਏਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੀ ਸਤ ਹੈ, ਸੋ ਆਪਣਾ ਆਪ ਹੀ ਹੈ; ਮਨੁ ਲਗਾ ਹੈ ਸਰੀਰ ਕੀ ਪਾਲਨਾ ਮੋ। ਨਨੁ- ਤੁਮ ਨੇ ਕੈਸੇ ਜਾਣਾ ਇਹ ਸਰੀਰ ਕੀ ਪਾਲਨਾ ਵਿਖੇ ਮਗਨ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਸੇ ਵੀਚਾਰ ਕੀਆ ਬਾਤੈ ਕਰਤਾ ਹੈ?

ਤਿਸੀ ਕਾ ਉਤਰ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ- 'ਜੇ ਜਾਣਸਿ 'ਬ੍ਰਹਮੰ' ਕਰਮੰ॥ ਸਭਿ ਫੋਕਟ ਨਿਸਚਉ ਕਰਮੰ। ਜੇਤਾ ਕਰਮ, ਧਰਮ ਹੈ, ਸੋ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਜਾਨਣੇ ਕੇ ਨਿਮਿਤਿ ਹੈ ॥ ਜੋ ਤੈਨੇ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਤੇ ਤੇਰਾ ਸਭ ਕਰਮ, ਧਰਮ ਫੋਕਟ ਹੀ ਹੈ। 'ਫੋਕਟ' ਨਾਮ ਹੈ ਥੋਥੇ ਕਾ, ਜੈਸੇ ਥੋਥਾ ਜੋ ਧਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਦੇਖਣੇ ਮੈਂ ਤੋ ਧਾਨ ਹੀ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਆਵਤਾ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਉਸ ਮੋਂ ਦਾਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਤਾਂ ਤੇ ਉਹ ਕਿਸੀ ਕਾਮ ਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਜਾਣੇ ਬਿਨਾਂ ਕਰਮ, ਧਰਮ ਭੀ ਕਿਸੀ ਕਾਮ ਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਹੀ ਮੈਨੇ ਬੀਜ ਪਾਇਆ, ਇਸੀ ਤੇ ਜਾਣਾ ਇਹ ਸਰੀਰ ਕੀ ਪਾਲਨਾ ਮੋ ਮਗਨ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

'ਚਾਹ ਚਮਾਰੀ ਚੂਹਰੀ ਅਤਿ ਨੀਚਨ ਤੇ ਨੀਚ।
ਆਪੇ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਥਾ ਜੋ ਏਹ ਨ ਹੋਤੀ ਬੀਚ।

ਬ੍ਰਹਮ ਤੋ ਤੇਰਾ ਆਪਣਾ ਆਪ ਥਾ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਤੂੰ ਤਬੀ ਤੋ ਭੂਲਾ ਜੋ ਤੇਰੈ ਤਾਂਈ ਚਾਹ ਥੀ। ਜਿਸ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕੀਆ ਸੋ ਮਦ ਪੀਵਣੇ ਕੀ ਇਛਾ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾ, ਕਹਿਤਾ ਹੈ- ਮੈ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕੀਆ। ਅਰ ਮਦ ਪੀਤਾ ਭੀ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਆਵਤਾ ਹੈਂ ਤਿਸ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਹੀਂ ਪਾਨ ਕੀਆ, ਝੂਠ ਕਹਿਤਾ ਹੈਂ। ਬ੍ਰਹਮ ਜਿਸ ਨੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ ਜਗਤ ਪਦਾਰਥੋ ਕੀ ਇਛਾ ਕਥੀ ਨਾ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਜਾਨਣੇ ਕਾ ਲਖਣ ਹੈ ਮਨ ਵਿਖੇ ਕਛੁ ਔਰ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਸੋਂ ਕਛੁ ਔਰ ਬਣ ਕਰ ਦਿਖਲਾਵਤਾ ਹੈ, ਇਸੀ ਕਾ ਨਾਮ 'ਪਾਖੰਡ' ਹੈ। 'ਛੋਡੀਲੇ ਪਾਖੰਡਾ। ਨਾਮਿ ਲਇਐ ਜਾਹਿ ਤਰੰਦਾ'। ਛੋਡ ਦੇ ਪਾਖੰਡ ਕੋ, ਪ੍ਰਮੇਸਵਰ ਕਾ ਨਾਮ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰ, ਭਵ ਸਾਗਰ ਕੋ ਤਰਤਾ ਹੂਆ ਚਲਾ ਜਾਏਗਾ। ਜੋ ਜਗਤ ਪਦਾਰਥੋ ਸੋ ਵੇਮੁਖ ਹੈ, ਭਜਨ ਮੋ ਤਤਪਰ ਹੈ ਸੋਈ 'ਗਿਆਨੀ' ਹੈ। ਮਨ ਤੋ ਚਾਹਤਾ ਹੈ ਪਦਾਰਥੋ ਕੋ ਅਰ ਬਾਹਰ ਸੋ ਗਿਆਨ ਕੀਆ ਬਾਤੇ ਕਰਤਾ ਹੈ ਸੋ ਗਿਆਨ ਕੀਆ ਬਾਤੇ ਕੈਸੀਆ ਹੈ ਜੈਸੇ ਕੰਗਾਲ ਧਨ ਕੀਆਂ ਬਾਤੇ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਇਸੀ ਕਾ ਨਾਮ 'ਪਾਖੰਡ' ਹੈ। ਪਾਖੰਡ ਕੋ ਡੁਬਾਇਆ ਤਬੀ ਸੰਤੋ ਕੇ ਮਨ ਭਾਇਆ, ਤਬੀ ਜਪ ਜੀ ਬਨਾਇਆ।

ਸੋਰਠਾ :- ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਇਆਲ, ਚਿਤਾਨੰਦ ਕਰਣਾਰਣਵ।
ਤਾ ਚਰਨਨ ਉਰਧਾਰ, ਆਨੰਦ ਘਨ ਵਰਨਨ ਕਰੇ।

ਦੋਹਿਰਾ ॥ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਪੁ ਜੀ ਕੀਓ, ਨਿਜ ਮਤ ਕੋ ਨਿਰਧਾਰ ॥
ਆਨੰਦ ਘਨ ਟੀਕਾ ਕਰੇ, ਤਾ ਕੋ ਅਰਥ ਵਿਚਾਰ॥

ਚਤੁਖ ਪਦਾ ॥ ਅੜ ਬੰਗੀਤੋ ਢੇਰ ਦੀ ਸਤ ਹੈ ਯਾ ਪੰਥਮੋ ॥ ਕਰਹ ਏਰਅਰਫੇ ਰਸ ਸਬਦਾਅਰਥ ਬੂਝ ਹਿਨ ਹੀ ॥ ਸਬਦ ਅਰਥ ਹੈ ਸਾਰ ਅੜਬੰਗੀ ਨਹੀ ਕਾਮ ਕੋ। ਤਾਤੇ ਕਹੋ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਸਨ ਜਾਲ ਗੁਰ ਵਚਨਲੇ ॥ ਦੋਹਿਰਾ ॥ ਸੂਝ ਬੂਝ ਜਾਤੇ ਪਰੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਜਾਲ ਹੈ ਸਾਰ ॥ ਅੜਬੰਗੀ ਕੇ ਦਮਨ ਕੋ ਡਾਰੋ ਤਿਹ ਸਿਰ ਭਾਂਗ ॥ ਸੋਚਣਾ ॥ ਨਿਜ ਮਤ ਕੋ ਨਿਰਧਾਰ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਖਟ ਗੁਰ ਕਹੇ ॥ ਤਾਕੋ ਕਹੋ ਵਿਚਾਰ ਦੁਰਜਨ ਮੁਖ ਚਪੈਟਕ ॥ ਸੋਰਠਾ ॥ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਕੌਣ ਭਾਂਗ ਪਚੀ ਹੈ ਕੂਪ ਸੋ ਨਿਸਦਿਨ ਪਰਤੇ ਜੌਨਤਨ ਕਾ ਅਰਥ ਬੂਝ ਹਿਨ ਹੀ ॥ ਕਿਸੀ ਨੇ ਪ੍ਰਸਨ ਕੀਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਾ ਗੁਰੂ ਕੌਣ ਹੈ ॥ ਤਿਸੁ ਕਾ ਉਤਰ ॥ ਖੂਹੇ ਮੋ ਭਾਂਗ ਪੜੀ ॥ ਖੂਹੇ ਮੋ ਭਾਂਗ ਪੜੀ ਕਿ ਆਜੇ ਤੋ ਭਾਂਗ ਪੜਤੀ ਲੋਟੇ ਮੋ ਤੌਏ ਕਦੁ ਇਆਦਮੀ ਪਾਠ ਕਰਤੇ ਤਿਜ ਕੋ ਹੀ ਚੜਤੀ ਅਰ ਜੋ ਘੜੇ ਮੋ ਪੜਤੀ ਤੌ ਦਸ ਬੀਸ ਪਾਠ ਕਰਤੇ ਤਿਨ ਕੋ ਹੀ ਚੜਤੀ ॥ ਭਾਂਗ ਤੇ ਪੜੀ ਖੂਹੇ ਮੋ ਸ੍ਰਬ ਗ੍ਰਾਮ ਜਨੋ ਨੇ ਪਾਨ ਕਰੀ ਸਰਬ ਕੋ ਹੀ ਚੜੀ ॥ ਗ੍ਰਾਮ ਜਨ ਕੌਣ ਮੇ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਸਾਹਿਬਜਾਦੇ ॥ ਬੇਦੀ ਤਿਹੁਣ ਭਲੇ ਸੋਢੀ ॥ ਸਿਖ ਅਰੁ ਉਦਾਸੀ ॥ ਇਹੀ ਤੋ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਕਾ ਗ੍ਰਾਮ ਹੈ। ਇਹ ਸਭੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੀ ਬਾਣੀ ਦਿਨ ਰਾਤ ਪੜਤੇ ਹੈ' ॥ ਬਾਣੀ ਮੋ ਕਿਆ ਲਿਖਤਾ ਹੈ ॥ ਪ੍ਰਮੇਸਵਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕੀ ਮਹਮਾ ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਕੀ ਮਹਮਾ ॥ ਤਿਸ ਪਰ ਭੀ ਜੋ ਕੋਈ ਪੂਛੇ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਕਾ ਗੁਰੂ ਕੌਣ ਹੈ ॥ ਤਬ ਸਭੀ ਪੰਥ ਕੇ ਲੋਕ ਲੜਾਈ ਕਰਣਾ ਕੋ ਉਦੇ ਹੋਤੇ ਹੈ ॥ ਇਸ ਕਾ ਨਿਰਨੈ ਕੋਈ ਨਹੀ ਕਰਤਾ ॥ ਅਰ ਜੋ ਕੋਈ ਬਲ ਇਕਰ ਪੂਛੇ ਸੰਪੂਰਨ ਗ੍ਰੰਥ ਮੋ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜੋ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਨੇ ਗੁਰੋ ਕੀ ਮਹਮਾ ਕਹੀ ਹੈ॥ ਸੋ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਕੀ ਮਹਮਾ ਕਹੀ ਹੈ ॥ ਵਾਕਿ ਸੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਕੀ ॥ ਵਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਕੋ ਗੁਰੂ ਮਾਨ ਕਰ ਆਪਣੀ ਮਹਮਾ ਕਹੀ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਮਹਮਾ ਤੋ ਆਪਣੇ ਮੁਖ ਤੇ ਕਿਸੀ ਕੀ ਨਹੀਂ ਬਣਤੀ ॥ ਅਰੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਤੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਕੋ ਇਹੀ ਮਾਨਤੇ ਰਹੇ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਗਰੀਬ ਨਾਨਕ ਨਿਮਾਣਾ ਨਾਨਕ ਵਿਚਾਰਾ ॥ ਅਪਣੇ ਮੁਖ ਤੇ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਮਹਮਾ ਕਹਣੇ ਵਾਲੇ ਓਹ ਨਹੀਂ ਥੇ ॥ ਅਰੁ ਕਿਸੀ ਕੇ ਗੁਰੂ ਬਾਥ ਕਿਸੀ ਕੋ ਕਿਆ ਹੈ ॥ ਜੋ ਉਸ ਕੀ ਮਹਮਾ ਕਹੇਗਾ। ਜੇ ਕੋਈ ਮਹਮਾ ਕਹੇਗਾ ਆਪਣੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਕੀ ਕਰੇਗਾ। ਤਾਤੇ ਕਹੋ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕਾ ਗੁਰੂ ਕੌਣ ਹੈ ਐਸਾ ਕਹਣੇ ਤੇ ਭੀ ਸਰਬ ਪੰਥ ਕੇ ਲੋਕ ਲੜਾਈ ਕਰਨੇ ਕਉ ਹੀ ਉਦੈ ਹੋਤੇ ਹੈ॥ ਪੜਤੇ ਤੋ ਹੈ ਦਿਨ ਰਾਤ ਅਰੁ ਸਮਝਤੇ ਨਹੀਂ ਇਹੀ ਤੁ ਭਾਂਗ ਪੀਣੇ ਕੇ ਲਖਣ ਹੋਤੇ ਹੈ॥ ਔਰ ਭਾਂਗ ਪੀਣ ਕੇ ਸਿਰ ਪਰ ਸਿੰਗ ਤੋ ਨਹੀਂ ਹੋਤੇ ਅਬ ਜੋ ਇਸੀ ਪੰਥ ਮੋ ਬੁਧਿਮਾਨ ਹੈ ॥ ਜਬ ਤਿਨ ਕੋ ਪੂਛੀਤਾ ਹੈ॥ ਤਬ ਓਹ ਕਹਤੇ ਹੈ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਸਵਯੰ ਸਿਧ ਭਏ॥ ਤਿਨ ਕੋ ਹਮ ਕਹਤੇ ਹੈ ਸਤ ਹੈ ਇਸ ਮੋ ਕੁਛ ਸੰਦੇ ਨਹੀਂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਸਵਯੰ ਸਿਧ ਹੀ ਭਏ ॥ ਪਰੰਤੂ ਜਿਸ ਕੋ ਜਪੁ ਜੀ ਕਾ ਅਰਥ ਆਵਤ ਹੈ ਜੋ ਸਵਯੰ ਸਿਧ ਕਹੇਗਾ ਤਬ ਤਿਸ ਕਾ ਕਹਣਾ ਬਣੇਗਾ ॥ ਅਰੁ ਜਿਸ ਕੋ ਜਪੁਜੀ ਕਾ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਆਵਤਾ ਅਰੁ ਸਵਯੰ ਸਿਧ ਕਹਤਾ ਹੈ ॥ ਤਾਤੇ ਸਵਯੰ ਸਿਧ ਕਹਣੇ ਵਾਲੇ ਕੇ ਸਿਰ ਪਰ ਪਾਚ ਦੂਖਣ ਪੜੇਗੇ ਪਹਾੜੋ ਕੇ ਤੁਲ ਭਾਰੀ ਸਵਯੰ ਸਿਧ ਕਹਣੇ ਵਾਲਾ ਤਲੇ ਹੀ ਦਬ ਮਰ ਜਾਏਗਾ ॥

ਅਬ ਦੂਖਣ ਵਰਨਨੀ ॥ ਬਲਿਹਾਰੀ ਗੁਰ ਆਪਣੇ ਦਿਉਹਾਰੀ ਸਦ ਵਾਰ ॥ ਜਿਨਿ ਮਾਨਸ ਤੇ ਦੇਵਤਾ ਕੀਏ ਕਰਤ ਨ ਲਾਗੀ ਵਾਰ ॥ ਅਬ ਸਵਯੰ ਸਿਧ ਕਹਣੇ ਵਾਲੇ ਕੋ ਹਮ ਪੂਛਤੇ ਹੈ ॥ ਇਹ ਬਚਨ ਜੋ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕਾ ਹੈ ਇਸ ਕੋ ਤੂੰ ਸੱਚਾ ਮਾਨਤਾ ਹੈ ਵਾ ਝੂਠਾ ॥ ਜੋ ਸਚਾ ਮਾਨਤਾ ਹੈ ਤਬ ਤੇਰੇ ਸੋ ਹਮ ਇਹ ਪੂਛਤੇ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣਾ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕਾ ਹੈ ਜਿਸ ਪਰ ਰੋਜ ਸੌ ਵਾਰ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋਤੇ ਹੈ ॥ ਅਰੁ ਜਿਸ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਮਾਨੁੱਖ ਤੇ ਦੇਵਤਾ ਭਏ ਸੋ ਕੌਣ ਹੈ ਕਹੁ ਅਰੁ ਜੋ ਝੂਠਾ ਮਨੇਗਾ ਤਬ ਜਿਨ ਕਾ ਗੁਰੂ ਹੀ ਝੂਠਾ ਠਹਰ ਤਿਸ ਕੇ ਸਿਖੋ ਕੋ ਸਤ ਕੀ ਪਰਾਪਤਿ ਕਹਾਂਤੇ ਹੋਵੇਗੀ। ਸਤ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਬਿਨਾ ਕਿਸੀ ਕੀ ਕਲਿਆਣ ਨਹੀਂ ॥ ਤਾਤੇ ਸੰਪੂਰਨ ਪੰਥ ਹੀ ਅਕਲਯਾਨ ਮੋ ਗਇਆ ॥ ਇਹ ਦੂਖਣ ਕਾ ਗੜ ਤੇਰੇ ਸਿਰਪਰ ਪੜਾ ਰੇ ਜਪੁਜੀ ਕੇ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾ ਸਵਯੰ ਸਿਧ ਕਹਣੇ ਵਾਲੇ ॥ ੧ ॥ ਜੇ ਸਉ ਚੰਦਾ ਉਗਵਹਿ ਸੂਰਜ ਚੜਹਿ ਹਜਾਰ ॥ ਏਤੇ ਚਾਨਣ ਹੋਦਿਆਂ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਘੋਰ ਅੰਧਾਰ ॥ ਕਾਹੇ ਤੇ ਸੂਰਜ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਜੋ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕਰੇਗੇ ਸੋਤੋ ਬਾਹਰ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕਰਹਿਗੇ ॥ ਇਸ ਕੇ ਅੰਤ:ਕਰਨ ਵਿਖੇ ਜੋ ਅਗਯਾਨ ਰੂਪੀ ਅੰਧਕਾਰ ਕੌ ਨਾਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈ ॥ ਤਾਤੇ ਹਜਾਰੋ ਚੰਦ੍ ਸੂਰਯੋ ਤੇ ਅਧਕ ਪ੍ਰਕਾਸ ਮਾਨਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਨੇ ਗੁਰੋ ਕੇ ਵਚਨੋ ਕਾ ॥ ਜੋ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕਾ ਕੋਈ ਹੈ ਗੁਰੁ ਕੇ ਵਚਨ ਪਾਏ ਹਜਾਰੋ ਚੰਦ੍ ਸੂਰਯੋ ਤੇ ਅਧਕ ਪਰਕਾਸ ਪਾਇਆ ਹੈ ਸਤ ਹੈ ॥ ਅਰ ਜੋ ਗੁਰੂ ਉਨ ਕਾ ਤੁਮ ਕੋਈ ਮਾਨਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਵਯੰ ਸਿਧ ਮਾਨਤੇ ਹੋਤੇ ਉਨ ਕਾ ਹੀ ਬਚਨ ਹੈ ॥ ਗੁਰੂ ਬਿਨ ਘੋਰ ਅੰਧਾਰਾ ॥ ਤੌਕਿਆ ਤੁਮ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕੋ ਘੋਰ ਅੰਧਾਰ ਮਾਨੋਗੇ ॥ ਜਿਨ ਕਾ ਗੁਰੂ ਹੀ ਘੋਰ ਅੰਧਾਰ ਮਾਨੋਗੇ, ਜਿਨ ਕਾ ਗੁਰੂ ਹੀ ਘੋਰ ਅੰਧਾਰ ਮੋ ਪੜਾ ਤਿਸ ਕੇ ਸਿਖੋ ਕੇ ਪਰਕਾਸ ਕਹਾ ਤੇ ਹੋਵੇਗੀ ॥ ਇਹ ਦੂਸਰਾ ਪਹਾੜ ਤੇਰੇ ਸਿਰ ਪਰ ਪੜਾ ਰੇ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਬਕਬਾਦ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ॥2 ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਨ ਚੇਤਨੀ ਮਨਿ ਆਪਣੇ ਸੁਚੇਤ॥ ਛੁਟੇ ਤਿਲ ਬੁਆੜ ਜਿਉ ਸੁੰਞੇ ਅੰਦਰਿ ਖੇਤ ॥ ਖੇਤੈ ਅੰਦਰਿ ਛੁਟਿਆ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸਹੁ ਨਾਹ ॥ ਫਲੀਅਹਿ ਫੁਲੀਅਹਿ ਬਪੁੜੇ ਭੀ ਤਨ ਵਿੱਚ ਸੁਆਹਾ ॥ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕਹਤੇ ਹੈ ਜਿਨ ਕਉ ਗੁਰੂ ਆਪਣੇ ਉਪਦੇਸ ਦਵਾਰਾ ਨਹੀਂ ਚੇਤਨ ਕਰਤੇ ॥ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਸੁਖ ਲੀਆ ਭਾਖਾ ਕੀ ਆਪੋ ਬੀਆ ਦੇਖ ਦੇਖ ਜੋ ਅਪਣੇ ਮਨ ਤੇ ਹੀ ਸੁਚੇਤ ਬਣ ਬੈਠੇ ਹੈ ॥ ਓਹੁ ਪੁਰਖ ਕੈਸੇ ਹੈ : ਤਿਨ ਪਰ ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤ ਕਹਤੇ ਹੈ ॥ ਛੁਟੇ ਹੂਏ ਜੋ ਹੈ ਬੁਆੜ ਤਿਲ, ਜਿਨ ਕੋ ਨਿਕੰਮੇ ਮਾਨਕਰ ਸਭ ਕਿਸੀ ਨੇ ਛੋਡ ਦੀਆ ਹੈ ॥ ਉਹੁ ਤਿਲ ਖੇਤ ਵਿਖੇ ਨਿਖਸਮੇ ਹੀ ਹੈ ॥ ਤਿਨ ਕਾ ਮਾਲਕ ਕੋਈ ਭੀ ਨਹੀਂ ॥ ਜੋ ਉਨੋ ਤਿਲੋ ਕੇ ਮਰਮ ਕੋ ਜਾਣਤੇ ਹੈ ॥ ਸੋ ਤੋ ਉਨ ਕੋ ਛੂਹਤੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ॥ ਅਰੁ ਜੋ ਕੋਈ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਆਏ ਉਨੋ ਨੇ ਦੇਖ ਇਹੁ ਖੇਤ ਨਿਖਸਮਾ ਹੀ ਤੋ ਹੈ ॥ ਇਸ ਕਾ ਫਲ ਹਮ ਹੀ ਲਏਗੇ ਉਸ ਖੇਤ ਮੋ ਛੁਟੇ ਫਲ ਲੈਣੇ ਕੇ ਨਮਿਤ॥ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕਹਤੇ ਹੈ ॥ ਸੋ ਜੋ ਉਸ ਖੇਤ ਕਾ ਫਲ ਹੈ ਸੋ ਉਨ ਕੋ ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ ॥ ਕਾਹੇ ਤੇ ਉਹ ਨਖਿਸ ਮੇ ਤਿਨ ਫਲ ਤੇ ਫੁਲਤੇ ਹੋਤੇ ਹੈ ॥ ਪਰੰਤੂ ਉਨ ਕੇ ਵੀਚ ਰਾਖ ਹੀ ਤੋ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਦਾਣਾ ਹੋਤਾ ਨਹੀਂ ॥ ਤਾਤੇ ਉਸ ਖੇਤ ਮੋ ਜਾਣਾ ਨਿਖਫਲ ਹੀ ਹੈ ॥ ਤੈਸੇ ਹੀ ਜਿਨੋ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ ਬਿਨਾ ਗਿਆਨ ਪਾਇਆ ਹੈ ॥ ਤਿਨ ਕਾ ਗਿਆਨ ਭੀ ਨਿਖਫਲ ਹੈ : ਸਫਲ ਗਿਆਨ ਸੋਈ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ ਦੁਆਰਾ ਪਾਇਆ ਹੈ ॥ ਅਬ ਸਵਯੰ ਸਿਧ ਕਹਣੇ ਵਾਲੇ ਕੋ ਹਮ ਕਹਤੇ ਹੈ ॥ ਤੁਮ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕਾ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਮਾਨਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ॥ ਸਵਯੰ ਸਿਧ ਹੀ ਮਾਨਤੇ ਹੋ ॥ ਕਿਆ ਸਵਯੰ ਸਿਧ ਮਾਨ ਕਰ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕੋ ਨਿਖਫਲ ਮਾਨੋਗੇ ॥ ਜਿਨ ਕਾ ਗੁਰੂ ਹੀ ਨਿਖਫਲ ਹੂਆ ॥ ਤਿਸ ਕੇ ਸਿਖੋ ਕੋ ਫਲ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਹਾ ਤੇ ਹੋਵੇਗੀ ॥ ਇਹੁ ਤੀਸਰਾ ਪਹਾੜ ਤੇਰੇ ਸਿਰ ਪਰ ਪੜਾ ਰੇ ਬੇਬੂਝ ॥ ੧ ॥ ਇਤਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਤਰ ॥

ਨੰ. 5 ਪ੍ਰਥਾਇ

ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਸਾਹਿਬ ਗਰਬ ਗੰਜਨੀ ਟੀਕਾ

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਅਸਿਧੁਜ ਸੁ ਬਿਲਾਸ ਭੁਜ ਉਤਭੁਜ ਜੰਗਮ ਜੋਇ ॥ਸਰਬ ਮਈ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਮੋ ਬੰਦਿ ਕਰ ਦੋਇ॥ ੧ ॥(ਦਸਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦਾ ਮੰਗਲ)

ਕਬਿਤ ॥ ਬੇਦ ਬੇਦ ਨਿਰਾਕਾਰ ਜਾਂਕੋ ਕਹੇ ਖੇਦ ਬਿਨੁ, ਸੋਊ ਹੋਵ ਅਕਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਨੰਦ ਮੈ॥ ਅੰਗਦ, ਅਮਰਦਾਸ, ਰਾਮਦਾਸ, ਅਰਜੁਨ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਭਏ ਸੋਊ ਸੁਖਕੰਦ ਮੈ॥ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ, ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਰਮ ਜੋਤਿ, ਤੇਗ ਕੇ ਬਹਾਦੁਰ ਬਿਸ਼ਾਰਦ ਮੁਕੰਦ ਮੈ ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌ ਪਦਾਰਥ ਬਿੰਦ ਸਭਨ ਕੇ ਬੰਦੋ ਬ੍ਰਿੰਦ ਦੁੰਦ-ਹਾਰ ਦੁੰਦ ਹਾਥ ਬੰਦ ਮੈ ॥ 3 ॥

(ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਮਹਿਮਾ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਤਲਵਾਰ ਕੋ ਬਰਨਨ। ਕਬਿਤ ॥ਨਿਕਸਤ ਮਯਾਨ ਤੈ ਹੀ, ਛਟਾ ਘਨ ਮਯਾਨ ਤੈ ਹੀ ਕਾਲ ਜੀਹ ਲਹਿ ਲਹਿ ਹੋਇ ਰਹੀ ਹਲਿ ਹਲਿ। ਲਾਗੈ ਅਰਿ ਗਰ, ਗੇਰੇ ਧਰ ਪਰਿ ਧਰ ਸਿਰ, ਧਰਤਿ ਨ ਧੀਰ ਚਾਰੋਂ ਚੱਕ ਪਰੈ ਚਲਿ ਚਲਿ। ਕੌਨ ਰਹੈ ਠਾਂਢੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪਿ ਆਗੈ ? ਜਲ ਥਲ ਉਥਲ ਪੁਥਲ ਹੋਇ ਥਲਿ ਥਲਿ। ਭਾਜੈ ਬਿਨ ਦੇਰ ਨੇਰਿ ਕਰੈਂ ਨ ਸੰਤੋਖੁ ਸਿੰਘ, ਹੈਰਿ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਤੇਰੀ ਪਲ ਪਲ ॥ 4 ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

(ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦਾ ਸਰੂਪ ਦਰਸ਼ਨ)

ਦੋਹਰਾ ॥ ਧਨੁਖ ਪਾਨ, ਉਰ ਗਯਾਨਘਨ, ਕਟ ਸੋਂ ਤੇਗ ਨਿਖੰਗ। ਮੁਕਤਾ ਮਾਲ ਬਿਸਾਲਗਰ, ਕਲਗੀ ਸੀਸ ਉਤੰਗ ॥ 5 ॥ ਜਗਮਗਾਤ ਕਲਗੀਨਿ ਕੇ ਜਰੇ ਜਵਾਹਰੁ ਜੋਇ। ਜਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਤੇਜ ਨੇ ਤਾਰੈ ਤੋਰਿ ਪਰੋਇ ॥ 6 ॥ (ਵਿਦਯਾ ਦਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਨਾਮ) ਸ੍ਰੀ ਮਤਿ ਮੁਰ ਗੁਰ ਭਜਨ ਮੈਂ ਦਯਾ ਧਾਮ ਅਭਿਰਾਮ। ਤਿਨ ਕੇ ਪਗਨ ਪ੍ਰਨਾਮ ਹੈਵ, ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ੁਭ ਨਾਮ ॥ 7 ॥

(ਕੈਥਲ ਰਾਜ ਵੰਸ਼ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਹਾਲ)

ਕਬਿਤ ॥ ਸਿੱਧੂ ਕੁਲ ਤਾਲ ਮੈ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਮਲ ਕਲ ॥ ਗੋਤ ਹੁਲਹਰੀਏ ਮੇ ਦੇਹਿ ਉਤਪਤਿ ਕੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਸਿਰਜਿਤ ਸੁਧਾਸਰ ਜਾਇ ਸੇਵ ਲਾਗਯੋ ਕਰਿ ਲਾਲਸਾ ਸੁ ਗਤਿ ਕੀ। ਰਾਜ਼ੀ ਹੈਵ ਰਜਾਇ ਮੇ ਰਿਝਾਇ ਹਰੰਖਾਇ ਉਰ ਪਾਯੋ ਮਨ ਭਾਯੋ ਬਰ ਗਯਾਨਵਾਨ ਮਤਿ ਕੀ। ਸਕਲ ਜਗਤ ਮੇ ਬਿਦਤ ਦਿਨਪ੍ਰਤਿ ਅਤਿ ਕੀਰਤਿ ਭਗਤਿ ਭਾਈ ਭਗਤੁ ਭਗਤ ਕੀ ॥ 8 ॥

ਕਬਿਤ ॥ ਤਿਨ ਕੋ ਤਨੁਜ ਗੌਰਾ ਬੀਰਨਿ ਮੇ ਬੀਰ ਗੌਰਾ ਤੇਜ ਤੁਰਕਾਨਿ ਤੋਰਾ ਦਲ ਮੋਰਾ ਮਾਰਿਕੈ। ਜੰਗ ਮੇ ਨਿਸੰਗ ਬੀਰ ਰੰਗ ਮੇ ਸੁਰੰਗ ਭਯੋ ਬਹੁ ਕਰਿ ਵਾਰ ਕਰਵਾਰੁ ਕੋ ਪ੍ਰਹਾਰਿਕੈ। ਪੋਖ ਸੰਭਾਰਿਕੈ ਸੰਘਾਰਿਕੈ ਸਮੂਹ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਹੋਯੋ ਰਖਵਾਰ ਸੰਗਿ ਗੁਰ ਪਰਵਾਰ ਕੈ। ਤਾਂਕੋ ਸੁਤ ਦਯਾਲਦਾਸ ਜਗ ਮੈਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਨ

ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ ਭੀਨ ਸਦਾ ਅਗਮ ਅਪਾਰ ਕੈ ॥ 9 ॥ ਦੋਹਰਾ ॥ ਤਿਨ ਕੋ ਸੁਤ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਤਤਵੈਤਾ ਮਤਿ ਧੀਰ। ਤਿਨ ਤੇ ਦੇਸੂ ਸਿੰਘ ਭਏ ਦੇਸ਼ ਪਤੀ ਬਰ ਬੀਰ ॥ 10 ॥

ਸਾਠ ਸਊਰਨਿ ਸੰਗ ਲੈ ਕਪਿਥਲ ਲੀਨ ਛੁਰਾਇ। ਤਹਾਂ ਪਠਾਨ ਜਿ ਪੰਚ ਸੇ ਹਤਿ ਕਰਿ ਦਏ ਭਜਾਇ ॥ 11 ॥ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਤਿਨ ਕੇ ਤਨੁਜ ਮਤਿ ਆਪਰ ਗੁਨਵੰਤ। ਸਭ ਦੇਸ਼ੰਨ ਮੈ ਬਿਦਤ ਬਹੁ ਕੁਲਦੀਪਕ, ਜਸਵੰਤ ॥ 12 ॥ਕਬਿਤ ॥ ਤਾਂਕੋ ਸੁਤ ਉਦੋ ਸਿੰਘ ਜੈਸੇ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਭਯੋ ਰਿਦੇ ਕੋ ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਧੀਰ ਧਾਰਿਬੇ ਕੋ ਧਰ ਸੇ। ਗੁਨ ਗ੍ਰਾਹ, ਗੁਨ ਗਾਹ, ਗੁਨ ਗ੍ਰਿਹ, ਗੁਨ ਗੌਰ, ਗੁਰੂ ਗਿਰਾ ਗੇਯ ਗਤਿ ਗਮਯ ਗਾਰ ਗਿਰ ਮੇ। ਦਸੋ ਦਿਸ਼ ਦੌਰੇ ਜਸੁ ਦਾਨ ਦੈਬੋ ਦਿਨ ਦਿਨ ਦਾਰਿਦ ਦੁਰਦ ਦਰਿਬੇ ਕੋ ਸ਼ੇਰ ਦਰਸੇ। ਸਾਲ ਬੈਸ ਬਪੁ ਮੇ ਬਿਲੋਕਿ ਲੋਕ ਬਿਸਮਤਿ ਬ੍ਰਿੰਧਨਿ ਸੀ ਬੁਧਿ ਮੁਖ ਬਾਰਿਜ ਸਦਰਸੇ ॥ 13 ॥ (ਟੀਕਾ ਰਚਨ ਦੀ ਵਿਥਯਾ)

ਚੌਪਈ ॥ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਬਡ ਭੂਪ ਬਹਾਦੁਰ। ਕਵਿ ਬੁਲਾਇ ਰਾਖਯੋ ਢਿਗ ਸਾਦਰ। ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਬਾਨੀ। ਸਰਬ ਸ਼ਿਰੋਮਨਿ ਜਪੁਜੀ ਜਾਨੀ ॥ 14 ॥ਅਰਥ ਗੰਭੀਰ ਮਹਾਨ ਮਹਾਨੇ। ਅਸ ਲਖਿ ਕਵਿ ਸੋਂ ਬਚਨ ਬਖਾਨੇ। ਅਲੰਕਾਰ ਯੁਤ ਟੀਕਾ ਰਚੀਏ। ਨਿਰਨੈ ਅਰਥ ਧਰਹੁ ਮਤਿ ਖਚੀਏ ॥ 15 ॥ ਹੋਤ ਅਸੰਕਾ ਯਾ ਮਹਿ ਜੇਤੀ। ਬੁਧਿ ਬਲ ਕਰਹੁ ਹਰਹੁ ਅਬ ਤੇਤੀ। ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਬਚਨ ਨ੍ਰਿਤਿਕੋ ਨੀਕਾ। ਕਵੀ ਨੇ ਰੁਚਿਕ ਰਚਯੋ ਜਪੁ ਟੀਕਾ ॥16 ॥ਦੋਹਰਾ॥ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਕੇ ਅਰਥ ਪਰਿ ਪਰਬਰਤੋਂ ਹਿਤ ਸਾਥ। ਕਥੋ ਤਥਾ ਹੈ ਜਥਾ ਮਤਿ, ਬਿਘਨ ਮਥਹਿਂ ਗੁਰੂ ਨਾਥ॥ 17 ॥ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਮਾਨਿਕ ਸਰਸ ਉਰ ਧਾਰ ਦੁਤਿ ਪਾਇ। ਜਿਨ ਕੇ ਸਬਦ ਸੁ ਸਿੰਧ ਮੈ ਅਰਥ ਸੁਧਾ ਦਰਸਾਇ ॥ 18 ॥ਜਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੰਸੈ ਸਨੈ ਹਨਿਹੋਂ ਉੱਤਰ ਲੇਖ ॥ਦੂਖਨ ਦੇਉਂ ਦਿਖਾਇਕੈ ਭੂਰਨ ਹੈਂਵ ਸੁ ਬਿਸ਼ੇਖ ॥ 19 ॥ਗੁਰ ਸ਼ਰਧਾ ਉਰ ਊਰਜੈ ਸੁਨਤ ਸਪੂਰਨ ਹੋਇ। ਬਹੁਰ ਨ ਸੰਸੈ ਸੋਚਹੀਂ ਪਠਹਿਂ ਗੁਨਹਿਂ ਇਹ ਜੋਇ ॥ 20 ॥ਬਯੰਗ ਲੱਛਨਾ ਬਹੁਰ ਧੁਨਿ ਨੀਕੇ ਦੇਉਂ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਦਿਖਾਇ। ਅਲੰਕਾਰ ਸਭ ਤੁਕਨਿ ਕੇ ਲਿਖਹੋਂ ਪਰਖਿ ਬਨਾਇ ॥ 21 ॥ਏਕ ਦੋਇ ਤ੍ਰੈ ਚਾਰ ਤੇ ਫੁਰੈਂ ਅਰਥ ਮਤਿ ਜੋਇ। ਜੇ ਸਿਖਯਨ ਤੇ ਸ਼ਤ ਸੁਨੇ ਸਰਬ ਲਿਖੋਂ ਮੈਂ ਸੋਇ ॥ 22 ॥ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਬਾਨੀ ਕੇ ਬਿਖੈ ਕਾਵਯ ਰੀਤਿ ਸਭਿ ਆਹਿ। ਕਿਨਹੁ ਪਰਗਟ ਨਾ ਕਰੀ ਜਗਿਅਸ ਮਮ ਭਈ ਚਾਹਿ ॥ 23 ॥ਧਰਨੀ ਹੀਰਨਿ ਕੀ ਸਰਸ ਗੁਰਬਾਨੀ ਮਤਿ ਮੋਲ ਖਨਵਾਰੀ ਜਯੋਂ ਖੋਜਿ ਕੈ ਅਰਥ ਦਿਖਾਊਂ ਅਮੋਲ ॥ 24 ॥

(ਜਪੁਜੀ ਮਹਿਮਾ ਤੇ ਮਹਾਤਮ)

ਦੋਹਰਾ ॥ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਮਹਿਮਾ ਮਹਾਂ ਬਰਨਿ ਸਕੈ ਕਹੁ ਕੌਨ। ਮਨ ਬਾਂਛਤ ਫਲ ਦਾਇਨੀ ਚਤੁਰ ਪਦਾਰਥ ਭੰਨ ॥ 25 ॥ਬਿਧਿ ਸਿਧਿ ਨਵ ਨਿਧਿ ਜੇ ਸਭ ਬਿਧਿ ਕੀ ਦਾਤਾਰੁ ॥ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਧਰ ਪਰ ਸਿਰ ਕਹੁ ਧਾਰਿ ॥ 26 ॥ਜਿਸ ਤੇ ਚਾਹਤ ਮੁਕਤਿ ਕੋ ਸੁਰ ਗਨ ਹੈਵ ਗੁਰ ਸਿਖਯ। ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਸਦਾ ਜਿ ਸੇਵਹੀਂ ਧੰਨ ਸਿ ਨਰ ਜਗ ਦਿਖਯ ॥ 27 ॥ਬਿਧਿ ਪ੍ਰਪੰਚ ਮੇ ਜੇਅ ਹੈਂ ਊਚ ਨੀਚ ਸੁਰ ਪ੍ਰੇਤ। ਜਪ ਸੇਵਕੁ ਕੇ ਬਿਘਨ ਕੋ ਕਰਿ ਨ ਸਕੈਂ ਕਛੁ ਹੇਤ ॥ 28 ॥ਇਸ ਤੇ ਊਪਰ ਔਰੁ ਨਹਿਂ ਸਭ ਮੰਤ੍ਰਨਿ ਸਿਰਮੌਰ। ਜਪੋ ਸੇਵਕੁ ਦੈਵ ਲੋਕ ਮੈਂ ਸਨਮਾਨਤ ਸਭ ਠੌਰ ॥ 29 ॥ਪਠਨਿ ਸੁਨਨਿ ਫਲੁ ਜਾਹਿਂ ਕੋ ਸਭ ਤੇ ਊਚ ਮਹਾਨ। ਇਸ ਕੇ ਸਮ ਨਹਿਂ ਔਰ ਮੈਂ ਖੋਜਿਯ ਸਰਬ ਜਹਾਨ ॥ 30 ॥ਨਰਨਿ ਉਧਾਰਨਿ ਕਾਰਨੇ ਕਲਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਬੀਨ। ਹਾਨ ਅਗਯਾਨਹਿ ਗਯਾਨ ਦਾ ਮਹਾਂ ਮੰਤ੍ਰ ਯਹ ਕੀਨ ॥ 31 ॥ਥਿਰੁ ਮਨ, ਰੋਕਿ ਰਿਖੀਕ ਕੋ ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਜਪੁਜੀ ਜਾਪ। ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੁਇ ਮਹਾਂ ਪਦ ਹਰਿ ਕਰਿ ਤੀਨਹੁ ਤਾਪ ॥ 32 ॥ਨਾਮ ਧਰਯੋ ਗੁਰਸਿਖਯ ਨਿਜ, ਜਪੁਜੀ ਕੰਠ ਨ ਕੀਨ। ਤੰਦੁਲ ਬਿਨ ਤੁਖ ਕਾਜ ਕਿਹ, ਨਿਸਫਲ ਇਸ ਬਿਧਿ ਚੀਨ ॥ 33 ॥ਅਬ ਆਗੇ ਪਰਗਟ ਕਰੋਂ ਅਰਥ ਗਯਾਨ ਕੇ ਧਾਮ ॥ਨਿਸਚੇ ਕਰਿ ਪਾਠਿ ਜੇ ਸੁਨਹਿਂ ਮਨ ਪਾਵਹਿਂ ਬਿਸ੍ਰਾਮ ॥ 34 ॥

ਨੰ. 6 ਪ੍ਰਥਾਏ

ੴ ਸਤਿਨਾਮ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ।

ਸਵਤੇ ਸਿੱਧ ਸੁੱਧ ਬੁੱਧ ਨਿੱਤਯ ਨਿਰਵਿਕਾਰ ਰੂਪ ਨਿੱਰਜੁਰ ਨਿਰੀਹ ਨਿਰਦੋਖ ਨਿਰਾਕਾਰ ਹੈ। ਅਜੈ ਅਬਿਨਾਸੀ ਆਦਿ ਅੰਤ ਸੋ ਬਿਹੀਨ ਰੂਪ ਅਲਖ ਅਪਾਰ ਪਾਰ ਨਿਖਲ ਪਸਾਰ ਹੈ। ਏਕ ਰੂਪ ਏਕ ਜੋਤਿ ਏਕ ਸੁਖ ਏਕ ਓਤ ਏਕ ਨਿਧੀ ਏਕ ਦੇਵ ਏਕਾ ਏਕੰਕਾਰ ਹੈ। ਵਹੀ ਨਿਜ ਮਾਯ ਮੇ ਪਸਾਰ ਜੋਤਿ ਤੀਨ ਰੂਪ ਧਾਰਕੇ ਕਹਾਯੋ ਗਿਰਾ ਸਾਰ ਓਂਕਾਰ ਹੈ। ਤਾਂ ਕੇ ਰਚੇ ਮਾਯਕ ਪ੍ਰਪੰਚ ਵਪੁ ਥੂਲ ਮਾਹ ਜਬੀ ਜਬੀ ਵੇਦਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੋਤ ਹਾਨੀਆ। ਤਬੀ ਤਬ ਕਾਂਹੂ ਕਾਂਹੂ ਰੂਪ ਕੋ ਬਨਾਯ ਸੁਭ ਆਵੇਂ ਜਗ ਰੱਛ ਕਾਜ ਬਿਸੁ ਸਿਵ ਗਯਾਨੀਆ।

ਯਾਤੇ ਕੁਲਬ ਕਾਲੁਖ ਦਬਾਈ ਧਰਾ ਸੋਰ ਸੁਨ ਧਾਰਯੋ ਹਰਿ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਕੋ ਵਪੁ ਜਾਨੀਆ। ਆਇ ਜਾਇ ਪੂਛੇ ਪਰ ਕੀਨੋ ਉਪਦੇਸ ਬੇਸ ਕਾਟਕ ਕਲੇਸ ਦੁਖ ਸੁਖੁ ਦਮਹਾਨੀਆ। ਤਾਹੀ ਉਪਦੇਸ ਕੇ ਅਸੇਖ ਮੈਂ ਪ੍ਰਕਾਸ ਹੇਤ ਰਚੈ ਅੰਕ ਦੂਜੇ ਗੁਰੁ ਗੁਰਮੁਖੀ ਸੁਨਾਮ ਹੈ। ਦੀਨੋ ਉਪਦੇਸ ਲੇਸ ਕਾਟਕ ਕਲੇਸ ਬੇਸ ਜਾਹ ਕੋਨ ਪ੍ਰੇਮ ਰੰਗ ਮਾਹ ਧਨਧਮ ਹੈ। ਕੀਨੀ ਅਤਿ ਸੇਵ ਦੇਵ ਭੇਵ ਕੀ ਪਛਾਨ ਹੇਤ ਨੇਤ ਗੁਰੂ ਈਸਵਰ ਨੇ ਛੋਡ ਆਨ ਕਾਮ ਹੈ। ਕੀਨੋ ਤਪ ਭਾਰੀ ਤਪ ਭਾਰੀ ਕੋ ਮਿਟਾਨ ਵਾਰ ਖਿਮਾ ਕੇ ਪਹਾਰ ਗਰ ਅੰਗਦ ਸੁਨਾਮ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਵਹਿ ਉਪਦੇਸ ਦੇਸ ਦੇਸ ਮੈਂ ਪ੍ਰਕਾਸ ਹੇਤ ਦੀਨੋ ਗੁਰੂ ਤੀਜੇ ਸਾਥ ਬਖਸਾ ਸਿਧਾਨ ਕਾ॥ ਜਾ ਕੋ ਪਾਇ ਜਹਾਂ ਕਹਾਂ ਜਗ ਮੈ ਸੁਨਾਮੀ ਭਏ ਗੰਗੁ ਸਾਹੀ ਆਦਿ ਪੁਜੇ ਸਭੀ ਸਾਥ ਮਾਨ ਕੇ ॥ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਪਤਿ ਠਾਨ ਗੁਰੁ ਨਿਗਾਸੇ ਨਿਹਾਲ ਕੀਨੋ ਚੌਥੋ ਪਤਿਸਾਹ ਜਾਯ ਆਪਨੀ ਸੁਰਾਨਕੇ। ਰਚੋ ਬਰ ਤੀਰਥ ਤਰਾਨ ਕੋਨਿ ਖਲ ਜੀਵ ਆਗਾ ਦਯੀ ਅਮਰ ਅਗਾਮੀ ਸਭ ਜਾਨਕੇ॥ ਤਾਹੀ ਉਪਦੇਸ ਵਾਰੇ ਜਨੋ ਕੋ ਦਿਖਾਨ ਹੇਤ ਅਦਭੁਤ ਬਿਭੂਤ ਦਿੱਬਯ ਦਿਬ ਜਾਂਹ ਤਾਂਹ ਕੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਸਵਾਰਯੋ ਗੁਰੁ ਰਾਮਦਾਸ ਆਸਰਾ ਸਪੂਰਕ ਗਰੀਬ ਨਰ ਨਾਰ ਕੀ। ਬਾਂਧਯੋ ਹੈ ਬਿਧਾਤੇ ਯਾਤੇ ਦੂਸਰੋ ਨ ਤਾਹ ਸਮ ਦੇਖਨੈ ਮੈ ਆਯੋ ਗੁਰੁ ਊਪ ਗ੍ਰੰਥ ਮਾਹ ਕੀ ॥ ਕੁਸਟੀ ਕਲੰਕ ਕੁਸਟ ਕਾਕ ਕਾਰੋ ਪਨ ਪੁਨਾ ਨਾਯ ਧੋਯ ਖੋਯ ਬੈਠੇ ਉਪਮਾ ਸੁਵਾਹ ਕੀ॥ ਕਹੀ ਉਪਦੇਸ ਕੁਲ ਕਾਟਕ ਕਲੇਸ ਜਾਨ ਜਗ ਮੇ ਠਰਾਨ ਹੇਤ ਅਨਯ ਮਤ ਰੀਤਿ ਸੋ। ਨਾਮ ਸੇ ਮਹਾਨ ਪੋਤ ਬਾਧਯੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜਾਹ ਦੇਖਤ ਹੀ ਪਾਪ ਪੁੰਜ ਭਾਗੇ ਜਨ ਚੀਤ ਸੋ। ਬਾਂਧੀ ਮਰਯਾਦ ਰਾਗ ਬਾਨੀ ਮੇ ਗਵੱਈਯੋ ਹਿਤ ਜਾ ਕੋ ਸੁਨ ਸਭੀ ਜਨ ਆਵੈਂ ਪਾਲ ਮੀਤ ਸੋ। ਪ੍ਰਾਤ ਜਾਪ ਲਾਯੰ ਜਪ ਸੈਨ ਜਪ ਤੀਨੋ ਕਹੇ ਔਰ ਸਭ ਰੀਤਿ ਬਿਰ ਕਰੀ ਲੋਹ ਭੀਤਿ ਸੋ ॥ ਤਾਹੀ ਉਪਦੇਸ ਮਾਹ ਚਿੱਤਾਥਿਤ ਵਾਰਨ ਕੋ ਕਾਰਕ ਵਿਧਨ ਜਨ ਸਿਖਾ ਅਤਿ ਦੈਬੇ ਕੋ ॥ ਬਾਂਧੀ ਤਰ ਵਾਰ ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਕਸ ਕਟ ਮਹ ਕਾਟਕ ਕੁਲਾਨ ਦੁਸਟ ਬਦਲਾ ਸੁਨੇਬੇ ਕੋ ॥ ਕੀਨੋ ਘਮਸਾਨ ਰਾਮ ਰਵਨ ਕ ਦਲ ਸਾਮ ਕਾਕ ਗ੍ਰਿਧ ਜੋਗਨ ਕੈ ਜੂਥਨ ਅਘੇਬੇ ਕੋ ॥ ਦੂਸਟਨ ਖਪਾਨੋ ਔਂ ਤਰਾਨੋ ਸੁਭ ਸੰਤਨ ਕੋ ਯੇਹੀ ਬਰ ਕਾਮ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਹੈਬੇਕੋ ॥ ਤਾਹੀ ਉਪਦੇਸ ਵਾਰ ਸਾਰ ਸਾਰ ਸੇਵਦਾਰ ਜਾਂ ਜਨਨ ਕੋਦੇ ਬੇ ਹਿਤ ਰਾਜ ਕਾਜ ਰੀਤਿ ਪੁਰ ਜੰਗਲ ਮੇ ਮੰਗਲ ਕਹਾਵਤ ਸਫਲ ਹੇਤ ਕੀਨੀ ਜਬ ਯਾਤ੍ਰਾ ਸੁ ਦਾਤਾ ਹਰਿਰਾਇ ਗੁਰਾ ਫੂਲ ਬੰਸਫਲ ਮੇ ਲੌਨੇ ਫਲ ਲਾਵਨ ਕੋ ਹਾਥ ਮੈਂ ਸੰਭਾਰੀ ਗੁਰੁ ਬਰਛੀ ਸੁਮਹਾਂ ਖੁਰਾ ॥ ਰਾਜਤ ਬਤਾਵਤ ਸੁ ਸਿਖਾ ਸਭ ਸਿਖਨ ਕੋ ਜੈਸ ਕਬਿ ਰਾਜੇ ਸੁਰ ਸਭਾ ਮੈ ਸੁਰਾਨ ਗੁਰਾ॥ ਸੋਈ ਉਪਦੇਸ ਲੇਸ ਚਿੱਤ ਮੇ ਪ੍ਰਵੇਸ ਜਿਨੇ ਤਿਨਹੀ ਕੇ ਬੋਧਨ ਕੇ ਹੇਤ ਅਸ ਗਯਾਨ ਕੋ। ਦੀਪ ਸਿਖਾਨ ਦੀਜਲ ਭੂਤ ਸਿਖੀ ਮੇਘ ਛਾਯ ਸਾਮ ਸਭੋ ਚਿਤ ਮਾਹ ਰਾਖੋ ਅਸ ਧਯਾਨ ਕੋ ॥ ਘਰ ਧਨ ਸੁਤ ਭ੍ਰਿਤ ਨਾਰੀ ਆਦਿ ਸਭੀ ਲਖੋ ਆਪਨੀ ਸਮੇਤੇ ਦੇਹ ਬਿੱਜ ਲਸਕਾਨ ਕੋ ॥ ਚਲ ਰੂਪ ਸਭੀ ਸੂਚ ਅਚਲ ਮਹਾਨ ਸੂਚ ਯੋਧੇ ਏਕ ਹੀ ਸਰੂਪ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਗਵਾਨ ਕੋ ॥ ਤਾਹੀ ਉਪਦੇਸ ਲੇਸ ਵਾਰਨ ਕੋ ਬਾਰ ਬਾਰ ਮਾਯਕ ਸਮਾਨ ਜਗ ਭਾਖਯੋ ਸੁਨ ਦੀਬੇਗਾ। ਦੋਖ ਕੇ ਦਿਖਾਯੋ ਭਲ ਸਾਥ ਮਤ ਗ੍ਰੰਥਨ ਕੇ ਨੀਕੀ ਭਾਂਤ ਜਗ ਕੋ ਬਤਾਯੋ ਸਾਮ ਭੀਤਰੇਗਾ। ਸਾਧਨ ਸੰਜੋਗੀ ਜਨ ਈਸ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹਵਾਰ ਗੁਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਕਹਯੋ ਨੀਕੇ ਚਿੱਤ ਜਾਨ ਲੇਗਾ ॥ ਕ੍ਰਿਪਾ ਜਲ ਬਾਦਰ ਬਰਖ ਬਰ ਨੀਕ ਕਹਯੋ ਸਾਦਰ ਬਹਾਦਰ ਸੁ ਗੁਰੁਵਰ ਵਾਕਤੇਗ ॥ ਕਹੇ ਉਪਦੇਸ ਵਾਰੇ ਸਭੀ ਗੁਰੁ ਪਯਾਰੇ ਭਾਰੇ ਕੋਮਲ ਚਿਤ ਐਸੇ ਪੇਖੇ ਗੁਰੂ ਵਰ ਜਗ ਮੇ ॥ ਰਾਖੀਏ ਧਰਮ ਹਿੰਦ ਕਾਟੀਏ ਯਵਨ ਕੁਲ ਜਾਪੀਏ ਪੁਰਾਨੋ ਜਾਪ ਚਾਲ ਜਾਹ ਮਗਮੇ ॥ ਭਖਯੋ ਹਮ ਚਿਰੀ ਮ੍ਰਿਗਵੇਤੋ ਸਮ ਬਾਜ ਸਿੰਘ ਕੈਸੇ ਮਾਰ ਲੇਹ ਹਮ ਕੁਹਾਰੋ ਨਿਜ ਪਗ ਮੇ ॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਕੀਨੇ ਜਿਹ ਸਭੀ ਜਨ ਬਾਜ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਬੰਦੇ ਪਗ ਲਗ ਮੈ ॥ ਤਾਹੀ ਉਪਦੇਸ ਕੋ ਪ੍ਰਕਾਸ ਪੁੰਜ ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰੂ ਬੋਧਕ ਤਿ ਕਾਡਨ ਮੈ ਭਗਤਿ ਗਯਾਨ ਅਤਿਹੀ॥ ਸਾਧਨ ਸਮੂਹ ਔਰ ਮਹਿਮਾ ਸਤ ਸੰਗਤ ਕੀ ਈਸ ਭਕਤਿ ਗੁਰੂ ਭਕਤਿ ਸਾਸਤ੍ਰ ਮਤ ਸਤਹੀ॥ ਮਾਨੁਖ ਜਨਮ ਦੁਰਲੰਭ ਸਭ ਜੋਨਨ ਮੈ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਾਇ ਮਤ ਖੋਵੋਮਨ ਲਈ ਜਤ ਕਤ ਹੀ॥ ਏਕ ਈਸ ਦਸੋ ਗੁਰੂ ਬਾਰਵੋ ਗ੍ਰੰਥ ਪੰਥ ਤੇਰਵੋ ਬਿਮੇਖ ਬੰਦੇ ਸਭੀ ਦਾਯ ਗਤਿ ਹੀ॥ ਦੋਹਰਾ। ਜਿਨ ਸੁਗੰਧ ਉਪਦੇਸ ਦੇ ਸੇਵਕ ਕ੍ਰਮਰ ਆਨੰਦ॥ ਕੀਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਲਾਬ ਹਰਿ ਗੁਰ ਵਰਤਿਨ ਪਦ ਬਦਾ॥ ਗੁਰੁਮਤ ਆਰਯ ਲੋਕ ਜੋ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਲੋ ਆਹ॥ ਤਿਨ ਕੀ ਰਚੀ ਪੁਰਾਤਨੀ ਗਹ ਆਲੰਬ ਬਰ ਤਾਹ। ਅੰਪੁਨ ਵੇਦਕੂ ਅਰਥ ਕੀ ਨਿਰਣੈ ਰੀਤੀ ਜੋਨਾ॥ ਜੈਮੁਨਿ ਮੁਨਿ ਪੁਨ ਬਯਾਸ ਜੂ ਭਾਖੀ ਮਗ ਲੇ ਤੌਲਾ॥ ਜੋ ਜੋ ਸਾਕਰ ਆਦਿਕਨ ਭਾਸਯ ਬਨਾਏ ਗ੍ਰੰਥ। ਲੌ ਇਤਿਹਾਸ ਪੁਰਾਣ ਕੀ ਟੀਕਾ ਕੋ ਜੋ ਪੰਥ॥ ਗੁਰੁਮਤ ਨਿਰਣੇ ਗ੍ਰੰਥ ਮੋ ਲਿਖ ਕਰ ਸਭ ਤਿਨ ਰੀਤਿ॥ ਅਬ ਈਹਾਂ ਤਿਹ ਸੂਚਨਾ ਭਾਖੋ ਰਾਖੋ ਚੀਤ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੀ ਟੀਕਾ ਸੇ ਪਹਲੇ ਟੀਕਾ ਕਾ ਪਰਮ ਸਹਾਈ ਗੁਰੁਮਤ ਨਿਰਣੇ ਸਾਗਰ ਗ੍ਰੰਥ ਬਨਾਯਾ ॥ ਉਸ ਕੇ ਪਹਲੇ ਅਧਯਾਯ ਮੇਂ ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇਂ ਕਹਯਾ ਗੁਰੁਮਤ ਕਾ ਸਿਧਾਂਤ ਭਕਤੀ ਪੂਰਬਕ ਗਯਾਨ ਲਿਖਯਾ ॥ ਦੂਸਰੇ ਮੇਂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕੀ ਬਾਣੀ ਕੋ ਪ੍ਰਮਾਣਤ ਔ ਪੁੰਨਯ ਜਨਕਤ ਸਿਧਕਰੀ। ਤੀਸਰੇ ਮੇ ਵੇਦਾਂਦਿਕੋ ਵਤ ਇਸ ਕੀ ਟੀਕਾ ਅਵਸਯ ਚਾਹੀਯੇ ਯਹ ਸਿਧ ਕੀਆ। ਚੌਥੇ ਮੇ ਟੀਕਾ ਕੇ ਰਚਨ ਕੀ ਰੀਤਿ ਲਿਖੀ। ਪਾਂਚਵੇ ਮੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਨਿਰਣੈ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਛਠੇ ਮੇਂ ਗੁਰੁ ਪਰਮੇਸਵਰ ਕਾ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਕੀਯੇ। ਸਾਤਵੇਂ ਮੇਂ ਅਵਤਾਰ ਹੋਨੇ ਕਾ ਬੀਜ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਆਠਵੇ ਮੇਂ ਵੇਦ ਕੇ ਮਾਰਗ ਕਾ ਚਲਾਵਨ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਨੌਵੇਂ ਮੇ ਗੁਰਮੁਖ ਕੇ ਇਸਟ ਦੇਵ ਕਾ ਨਿਰਣੈ ਲਿਖਾ ਹੈ ਇਤਨਾ ਉਸ ਕਾ ਪ੍ਰਥਮ ਖੰਡ ਹੈ ॥

ਦੂਸਰੇ ਖੰਡ ਕੇ ਚਲਤੇ ਦਸਵੇ ਅਧਯਾਯ ਮੇ ਪਾਖਾਣ ਪੂਜਾ ਕਰਨੇ ਯੋਗਯ ਨਹੀਂ, ਯੁਗਲ ਉਪਾਸਨਾ ਕੀ ਆਵਸਯਕਤਾ ਨਹੀਂ, ਭਕਤੀ ਗੁਰੂਮਤ ਮੇ ਅਨਨਯ ਹੈ ਯਹ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਗਯਾਰਵੇਂ ਮੇ ਸਭ ਮਤ ਸੰਮਤ ਭਕਤੀ ਕੀ ਰੀਤਿ ਸਿਧ ਕਰੀ ਹੈ। ਬਾਰਵੇਂ ਮੇ ਭਕਤੀ ਕਾ ਭਕਤੀ ਗ੍ਰੰਥੋ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਤੇਰਵੇਂ ਮੇ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਸਾਹਿਤ ਰਸੋ ਕਾ ਸਵਰੂਪ ਨਿਰਣੇ ਕਰ ਸਾਂਤ ਰਸ ਮੇ ਸਭ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਚੌਦ੍ਹਵੇਂ ਮੇਂ ਬਾਤਸਲਯਾਦਿ ਪਾਂਚ ਰਸੋ ਕੇ ਸਵਰੂਪ ਨਿਰਣੇ ਕਰ ਭਕਤੀ ਕੋ ਬਿਚਾਰ ਕੀ ਸਮਾਪਤੀ ਕਰੀ ਹੈ ॥ ਪੰਦ੍ਰਵੇਂ ਮੇ ਦੂਸਰੇ ਭਾਵ ਕੇ ਨਿਰਣੇ ਮੇ ਵਿਵੇਕਾਦਿਕ ਚਾਰ ਸਾਧਨੋ ਕੇ ਸਵਰੂਪ ਲਿਖੇ ਹੈ। ਸੋਲਵੇਂ ਮੇ ਗੁਰੂ ਸਮੀਪ ਜਾਕਰ ਸ੍ਰਵਣਾਦਿਔਂ ਪਦੋ ਮੇਂ ਸ਼ਕਤੀ ਲਖਣਾ ਕੇ ਬਿਚਾਰ ਲਿਖੇ ਹੈ। ਸਤਾਰਵਾਂ ਮੈ ਪਦੋ ਸੇ ਔਰ ਵਾਕਯਨ ਸੇ ਜੈਸਾ ਅਰਥ ਗਯਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਔ ਤਿਸ ਗਯਾਨ ਸੇ ਜੋ ਮੁਕਤੀਆਂ ਹੋਤੀ ਹੈ ਉਸ ਕੇ ਸਰੂਪੋ ਕਾ ਵਿਚਾਰ ਲਿਖਾ ਹੈ ਇਤਨਾ ਉਸਕਾ ਦੂਸਰਾ ਖੰਡ ਹੈ ॥ ਤੀਸਰੇ ਖੰਡ ਕੇ ਚਲਤੇ ਅਠਾਰਵੇਂ ਧਸਾਯ ਮੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਚਨੋ ਵਿਖੇ ਉਤਪਤੀ ਮੇ ਬਿਰੋਧ ਕੇ ਪਰਿਹਾਰ ਕੀ ਰੀਤਿ ਚਲਾ ਕਰ ਤਾਮੇ ਮਾਯਾਦਿਕੋ ਕੇ ਸਵਰੂਪ ਲਿਖੇ ਹੈ ॥ ਉਨੀਸਵੇਂ ਮੈ ਸੰਨੀਆਸੀਯੋ ਕੇ ਮੂਲ ਪਾਠ ਪੰਚੀਕਰਣ ਭਾਸਯ ਔ ਪੰਚੀਕਰਣ ਵਾਰਤਕ ਲਿਖੇ ਹੈ ਬੀਸਵੇ ਮੇ ਬੈਸ਼ਨਵੋ ਕੇ ਮਤ ਕਾ ਮੂਲ ਗ੍ਰੰਥ ਤਤਵ ਤ੍ਰਯ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਇਕੀਸਵੇ ਮੈਂ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਸੇ ਬਿਨਾਂ ਅਨਯ ਦੇਵਨ ਕੇ ਮਾਨਨੇ ਕਾ ਨਿਖੇਧ ਲਿਖਾ ਹੈ ॥ ਬਾਈਸਵੇ ਮੇ ਬਿਗੜੇ ਸ਼ਬਦੋ ਕੋ ਨਿਰਦੋਖਤਾ ਪੁਨਾ ਅਰਥੋ ਕੀ ਔ ਪਦੋ ਕੀ ਪੁਨਰੁਕ੍ਤੀ ਕਾ ਪਰਿਹਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਤੇਈਸਵੇ ਮੇ ਰਾਗੋ ਕੋ ਭਲਾ ਬੁਰਾ ਚਿਤਨ ਮੇ ਰਾਗਮਾਲਾ ਗੁਰੂ ਕੀ ਬਣਾਈ ਨਹੀਂ ਯਹ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਚੌਵੀਸਵੇ ਮੇਂ ਜਗਾ ਜਗਾ ਮੇਂ ਏਕ ਵਸਤ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕੇ ਨਾਮ ਚੁਨ ਚੁਨ ਕੇ ਕੋਸ਼ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਪਚੀਸਵੇ ਮੇਂ ਹਜਾਰੇ ਸਬਦੋਂ ਵਤ ਲਖ ਕਰੋੜੇ ਕਿਯੁ ਨਾ ਲਿਖੇ ਇਤਯਾਦਿਕ ਗਯਾਰਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਂ ਕੇ ਉਤਰ ਲਿਖੇ ਹੈ ਯਹ ਉਸਕਾ ਤੀਸਰਾ ਖੰਡ ਹੈ-

ਚੌਥੇ ਖੰਡ ਕੇ ਚਲਤੇ ਹੀ ਛਬੀਸਵੇਂ ਅਧਯਾਯ ਮੇ ਦਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਂ ਕਾ ਉਤਰ ਲਿਖਾ ਹੈ ॥ ਸਤਾਈਸਵੇਂ ਮੇ ਸਤ ਸੂਦ੍ਰੋਂ ਕੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਦਿ ਕੋ ਵਤ ਵੇਦ ਵਿਦਯਾ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਅਠਾਈਸਵੇਂ ਮੇ ਸੇਖ ਰਹੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਂ ਕਾ ਉਤਰ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਉਨਤੀਸਵੇਂ ਮੇ ਗਿਨਤੀ ਵਾਲੀ ਤੁੱਕਾਂ ਮੇ ਵਸਤੁਓ ਕੀ ਗਿਨਤੀ ਪੂਰੀ ਕਰਨੀ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਤੀਸਵੇ ਮੇ ਵੇਦਾਦਿ ਨਿਖਲ ਸਤ ਸਾਸਤ੍ਰੋ ਕਾ ਏਕ ਮੇ ਤਾਤਪਰਯਾ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਇਕਤੀਸਵੇਂ ਮੇ ਵੇਦਾਦਿ ਕੋ ਵਤ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪਰਮੇਸਵਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਸਿਧ ਕੀਆ ਹੈ ॥ ਯਹ ਉਸ ਗੁਰੁਮਤ ਨਿਰਣਯ ਸਾਗਰ ਕਾ ਚੌਥਾ ਖੰਡ ਹੈ- ਇਸ ਕੇ ਸਮਾਨ ਏਕ ਔਰ ਭੀ ਗੁਰੂਓਂ ਗੁਰਸਿਖੋ ਕੀ ਬਾਣੀ ਕੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਅਪ੍ਰਮਾਣਪਨ ਕੀ ਪਰੀਖਯਾ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਸੋ ਭੀ ਟੀਕਾ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇਨੇ ਯੋਗਯ ਬਾਣੀਯੋ ਕੇ ਨਿਰਣੈ ਕਰਣੇ ਸੇ ਪ੍ਰਮ ਸਹਾਈ ਹੈ ਯਾਤੇ ਟੀਕਾ ਪੜਨੇ ਸੁਣਨੇ ਕੀ ਇੱਛਾ ਵਾਲੇ ਗੁਰੁਮਤ ਕੇ ਸੱਜਨ ਲੋਕ ਇਨ ਕੋ ਪਹਲੇ ਅਵਸਯ ਪੜ ਸੁਨ ਲਿਆ ਕਰੇ ਤਬ ਉਨ ਕੋ ਮੂਲ ਟੀਕਾ ਦੇਖਨੇ ਪਰਮ ਸੁਗਮ ਹੋਗੇ ਅਰ ਮਤ ਮਤਾਤਰੋ ਕਾ ਭੀ ਯਥਾਰਥ ਗਯਾਨ ਹੋਗਾ ਅਰ ਬਾਣੀ ਕੇ ਯਥਾਰਥ ਅਯਥਾਰਥ ਅਰਥ ਕੀ ਭੀ ਪੂਰੀ ਪਰੀਖਯਾ ਹੋਗੀ। ਯਾਤੇ ਅਵੱਸਯ ਪਹਲੇ ਦੇਖ ਲੇਵੇਂ ਅਰ ਏਤੀ ਵਾਰਤਾ ਈਹਾਂ ਔਰ ਭੀ ਜਾਨ ਲੇਵੇਂ ਇਤਿਹਾਸ ਪੁਰਾਣੋ ਮੇ ਜੋ ਅਰਥ ਪਰਬ ਵਾ ਸਕੰਧ ਸੰਕਧ ਮੇ ਕਹਯਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ਆਦਿ ਵਿਖੇ ਵਾ ਅੰਤ ਵਿਖੇ ਤਿਸ ਕੀ ਸੂਚੀ ਹੋਤੀ ਹੈ ਅਰ ਜੋ ਅਰਥ ਅਧਿਯਾਯ ਅਧਿਯਾਧ ਵਿਖੇ ਹੋਵੇ ਤਿਸ ਕੀ ਭੀ ਸੂਚੀ ਹੋਤੀ ਹੈ ਯਾਤੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮੇ ਭੀ ਜੋ ਅਰਥ ਗੁਰੋ ਨੇ ਰਾਗ ਰਾਗ ਮੇਂ ਲਿਖਯਾ ਹੈ ਤਿਸਕੀ ਔਰ ਜੋ ਅਰਥ ਰਾਗੋ ਮੇ ਸਬਦ ਵਿਖੇ ਲਿਖਯਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕੀ ਸੂਚੀ ਲਿਖਨੀ ਉਚਿਤ ਹੈ ਪਰੰਤੁ ਈਹਾਂ ਗੁਰੋ ਨੇ ਜੋ ਅਰਥ ਏਕ ਰਾਗ ਮੇ ਲਿਖਯਾ ਹੈ ਵਹੀ ਸਭ ਮੇ ਲਿਖਯਾ ਹੈ ਅਰ ਜੋ ਏਕ ਸ਼ਬਦ ਮੇ ਲਿਖਯਾ ਹੈ ਵਹੀ ਸਭ ਸੰਗ ਮਹਿਮਾ ਨਾਮ ਮਹਿਮਾ ਦੀ ਬਹੁਤ ਕਰ ਅਨਯ ਸ਼ਬਦੋਂ ਮੇ ਲਿਖਯਾ ਹੈ ਜੈਸੇ ਵੇਦ ਮੇ ਜੋ ਅਰਥ ਏਕ ਏਕ ਸਾਖ ਮੇ ਔ ਸਾਖਾ ਕੇ ਪ੍ਰਪਾਠਕੋ ਮੇ ਲਿਖਯਾ ਵਹੀ ਬਹੁਤ ਕਰ ਅਨਯ ਸਾਖਾ ਪ੍ਰਪਾਠਕੋ ਮੇ ਲਿਖਯਾ ਹੈ। ਯਾਤੇ ਤਾਕੀ ਇਤਿਹਾਸ ਪੁਰਾਣੋ ਕੇ ਪਰਬ ਸਕੰਧ ਅਧਯਾਯ ਵਤ ਵੈਦੋ ਕੇ ਆਦਿ ਵਿਖੇ ਵਾ ਅੰਤ ਵਿਖੇ ਸੂਚੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ ਤੈਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਆਦਿ ਅੰਤ ਵਿਖੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ ਯਾਤੇ ਟੀਕਾ ਮੇਂ ਭੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਤੇ ਕਿੰਤੁ ਯਹ ਤੋ ਲਿਖਤੇ ਹੈ ਜੈਸੇ ਵੇਦ ਮੇ ਈਸ਼ਵਰ ਵੇਦ ਬ੍ਰਿਛ ਦਾ ਮੂਲ ਲਿਖਯਾ ਹੈ ਅਰ ਕਰਮ ਉਪਾਸਨਾ ਗਯਾਨ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਬਚਨ ਤਾਕੋ ਤੀਨ ਸਕੰਧ ਲਿਖੇ ਹੈ ਅਰ ਸਕੰਧੋ ਮੈ ਕਰਮਾਦਿਕੋ ਕੇ ਅਵਾਂਤਰ ਭੇਦੋ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਬਚਨ ਤਿਨ ਸਕੰਧੋ ਕੀਆਂ ਸਾਖਾ ਲਿਖੀਆ ਹੈ ਅਰ ਸਾਖਾ ਸਾਖਾ ਮੇ ਕਰਮਾਦਿਕੋ ਕੇ ਕਰਤਾ ਕਰਣਾਦਿ ਰੂਪ ਅੰਗੋ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਬਚਨ ਪੜ੍ ਸੂਚਨ ਕੀਜੇ ਹੈਂ ਅਰਥਵਾਦ ਬਚਨ ਪੁਸਪ ਸੂਚਨ ਕੀਜੇ ਹੈ, ਅਰਥਵਾਦ ਰੋਚਕ ਬਚਨੋ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਕਰਮਾਦਿਕੋ ਕੇ ਸਵਰੂਪ ਕੋ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਬਚਨ ਫਲਾ ਰੂਪ ਸੂਚਨ ਕੀਜੇ ਹੈ। ਯਾਹੀ ਤੇ ਭਾਗਵਤ ਕੇ ਆਦਿ ਮੇ ਭਾਗਵਤ ਕੋ ਨਿਗਮ ਤਰੁ ਕਾ ਪੱਕਾ ਫਲ ਲਿਖਯਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਈਹਾਂ ਭੀ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਔ ਗੁਰੂ ਤੋ ਇਸ ਕਾ ਮੂਲ ਹੈ ਅਰ ਕਰਮਾਦਿਕੋ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਬਚਨ ਇਸ ਕੇ ਸਕੰਧ ਹੈ, ਦਾਨ ਸ ਨਾਨਾਦਿਕ ਕਰਮੋ ਕੇ ਕਰਤਾ ਕਰਣਾਦਿ ਰੂਪ ਅੰਗੋ ਕੇ ਬੋਧਕ ਬਚਨ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਸ ਕੇ ਪਤ੍ਰ ਹੈ, ਰੋਚਕ ਬਚਨ ਇਸ ਕੇ ਫੂਲ ਹੈ, ਭਕਤੀ ਗਯਾਨ ਕੇ ਸਵਰੂਪ ਕੋ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਬਚਨ ਇਸ ਕੇ ਫਲ ਹੈ, ਐਸਾ ਯਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਰੂਪ ਵੱਡਾ ਉੱਤਮ ਬ੍ਰਿਛ ਹੈ। ਨਿਖਲ ਜਨੋ ਕੋ ਧਰਮ ਅਰਥ ਕਾਮ ਰੂਪ ਛਾਯਾ ਹੇਤ ਔਰ ਮੁਕਤੀ ਰੂਪ ਫਲ ਹੇਤ ਸਦਾ ਸੇਵਨਾ ਉਚਿਤ ਹੈ ਯਾਤੇ ਮੇ ਭੀ ਇਸ ਕੋ ਸਰਬਦਾ ਸੇਵਨਾਰਥ ਇਸ ਕੇ ਪਰਮ ਸੂਲ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਗੁਰੂ ਕਾ ਚਿਤ ਮੇ ਧਯਾਨ ਕਰ ਆਦਿ ਮੇਂ ਲਿਖੇ ਏਕਿ ਅੰਕ ਸਹਿਤ ਓ ਸੇ ਬਿਵਰਣ ਕਰਤਾ ਹੋ।

ਈਹਾਂ ਪ੍ਰਥਮ ਯਹ ਗਾਥਾ ਹੈ : ਜਬ ਜਬ ਸੰਸਾਰ ਮੇ ਅਧਰਮ ਕੀ ਬ੍ਰਿਧੀ ਔ ਧਰਮ ਕੀ ਨਯੂਨਤਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ ਤਬ ਤਬ ਉਤੱਮ ਲੋਕੀਂ ਕੀ ਰਖਯਾ ਹੇਤ ਔ ਦੁਸਟੋ ਕੇ ਬਿਨਾਸ ਹੇਤ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਕਾ ਅਵਤਾਰ ਹੋਨੇ ਕਾ ਨਿਮਿਤ ਹੈ ਸੋ ਪੁਰਾਣੋ ਮੇ ਸਰਬਤ੍ਰ ਲਿਖੇ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਮਤ ਮੇ ਭੀ ਵਡੇ ਮਹਾਨ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਾ ਹੈ : "ਸੁਣੀ ਪੁਕਾਰ ਦਾ ਤਾਰ ਪ੍ਰਭੁ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਗ ਮਾਹਿ ਪਠਾਇਆ" ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮੇ ਪਹਲੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਕੇ ਬਰਣਨ ਮੇ ਛਠੇ ਸਵੈਯੇ ਮੇਂ ਕੱਲ ਭੱਟ ਨੇ ਲਿਖਾ ਹੈ "ਸਤਜੁਗ ਤੇ ਮਾਣਿਓ ਛਲਯੋ ਬਲਿ ਬਾਵਨ ਪਾਇਓ" ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਸਵੈਯੇ ਮੇਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਲਿਖੇ ਹੈ "ਹਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਿਨ ਪਰਸਿਓ ਸਿ ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹੁ ਥੇ ਰਹਿਓ"। ਭਵਿਖਯਤ ਪੁਰਾਣ ਕੇ ਪੈਤੀਸਵੇ ਅਧਯਾਯ ਮੇ ਲਿਖਯਾ ਹੈ "ਜਬ ਅਧਰਮੀ ਰਾਜ ਲੋਕੋ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਧਰਮ ਕਾ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਤਿਸ ਕਾਲ ਮੇ ਧਰਮ ਕੀ ਰਖਾ ਔ ਮਲੇਛ ਲੋਕੋ ਕੇ ਨਾਸ ਹੇਤ ਬੇਦੀ ਬੰਸ ਵਿਖੇ ਪਛਮ ਦੇਸ ਮੋ ਖੱਤ੍ਰੀਯੋ ਕੀ ਕੁਲ ਵਿਖੇ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਵਾਲਾ ਬਿਸਨੁ ਕਾ ਅਵਤਾਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਲੋਗਨ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇਗਾ ਔ ਤਿਨਕੇ ਧਰਮ ਕੀ ਰਛਾ ਕਰੇਗਾ। ਸਲੋਕ ਭਵਿਖਯਤ ਪਰਾਣ ਕੇ ਜੁਦੇ ਛਪਵਾਏ ਜਾਵੇਂਗੇ ਔ ਗੁਰੁਮਤ ਨਿਰਣੇ ਮੇ ਲਿਖ ਦੀਏ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਈਹਾਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖੇ। ਗੁਰਦਾਸ ਬਚਨ ਸੇ ਲੇ ਕਰ ਪੀਛੇ ਸਮਗ੍ਰ ਲਿਖੇ ਕਾ ਭਾਵ ਯਹ ਹੈ ਕਲਿਜੁਗ ਮੇ ਸੰਪੂਰਣ ਲੋਕੋ ਕੇ ਧਰਮ ਕੀ ਰੱਛਾ ਹੇਤ ਬਿਸਨੁ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਪੂਰਬ ਅਵਤਾਰੋ ਵਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਯਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਲੋਕ ਮੇ ਆਕਰ 28 ਬਰਸ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਯੰਤ ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਬਿਚਰ ਕੇ ਲੋਗਨ ਕੋ ਉਪਦੇਸਨ ਕੀਆ ਇਸ ਲੀਏ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਸੀਘ ਉਪਦੇਸ ਕਰਾਵਨੇ ਹੇਤ ਅਪਨੇ ਅਵਤਾਰ ਕੋ ਯਾਦ ਕੀਆ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਅਵਤਾਰੀ ਬਿਸਨੁ ਭਗਵਾਨ ਕੋ ਯਾਦ ਕਰਨੇ ਸੇ ਨਦੀ ਮੇ ਸਨਾਨ ਕਰਨੇ ਕੇ ਮਿਸ ਸਰਜੂ ਮੇ ਪ੍ਰਵੇਸ ਕਰ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀਵਤ ਨਿਜ ਧਾਮ ਖੀਰ ਸਾਗਰ ਮੇ ਬਿਸਨੁ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਕੇ ਸਮੀਪ ਗਏ ਜੈਸੇ ਅਰਜਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਗਏ ਥੇ ਉਸ ਕਾਲ ਮੇ ਨਿਜ ਰੂਪ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਆਗਯਾਂ ਦੇਈ ਤੁਮ ਜਨੋ ਕੋ ਉਪਦੇਸ ਕਰੋ ਜਿਸ ਗਯਾਨ ਭਗਤੀ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਹੇਤ ਮੈਨੇ ਤੁਮਾਰਾ ਸਵਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕੀਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਹਯਾ ਹੇ ਭਗਵਾਨ* ਗੁਰੋ ਸੇ ਉਪਦੇਸ ਲੇਕਰ ਆਗੇ ਸਿਖਯਨ ਕੋ ਉਪਦੇਸ ਕਰਨ ਕੀ ਪੁਰਾਤਨ ਮਰਯਾਦਾ ਹੈ ਯਾਂਤੇ ਜੈਸੇ ਆਪਣੇ ਪੂਰਬ ਕਾਲ ਮੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੋ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਆਗੇ ਨਾਰਦ ਕੋ ਨਾਰਦ ਨੇ ਬਯਾਸ ਕੇ ਕੀਆ ਬਯਾਸ ਜੀ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸ ਪੁਰਾਣ ਰਚ ਕੇ ਨਿਖਲ ਭਾਰਤ ਖੰਡ ਮੇ ਕੀਆ ਤੈਸੇ ਹਮ ਭੀ ਜਿਸ ਉਪਦੇਸ ਕੋ ਆਗੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਚਲਾ ਕਰ ਪ੍ਰਾਬ੍ਰਿਤ ਕਰੇ ਐਸਾ ਨਿਖਲ ਵੇਦ ਕਾ ਰਹਸਯ ਰੂਪ ਉਪਦੇਸ ਕਰੋ। ਸੁਨ ਕਰ ਬਿਸਨੁ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਏਕਓ ਸੇ ਲੈ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪ੍ਰਯੰਤ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆ ਅਰ ਉਪਦੇਸ ਕਰ ਕੀਰਤਨ ਭਕਤੀ ਕੀ ਕਲਜੁਗ ਮੇ ਸੁਖਯਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੇਤ ਕਹਾ। ਇਸ ਪੂਰਬ ਕੀਯੇ ਉਪਦੇਸ ਕੋ ਜਪੁ। ਯਹ ਜਪਨ ਕੀ ਆਗਯਾ ਕੋ ਸੁਨ ਕਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨਿਖਲ ਕੋ ਜਪਾਵਨੇ ਹੇਤ ਆਪ ਉਸ ਜਾਪ ਕੋ ਜਪ ਤੇ ਹੁਯੇ ਇਸ ਭਾਰਤ ਭੂਮੀ ਮੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਨਗਰ ਵਿਖੇ ਆਏ। ਆ ਕਰ ਉਸ ਕਾ ਬਿਸਤਾਰ ਕੀਆ।

ਨੰ.7 ਪ੍ਰਥਾਏ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਆਪਨੇ ਜੋ ਸਤਨਾਮਾਦਿ ਵਿਸੇਖਨੋ ਸੇ ਵਿਸੇਖਜ ਬ੍ਰਹਮ ਕਹਾ ਹੈ ਸੋ ਸੱਤ ਥਾ ਵਾ ਹੈ ਵਾ ਹੋਗਾ॥ ਉੱਤਰ:

ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ॥
ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ॥ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥੧॥

ਆਦਿ ਕਹੀਏ ਸਰਬ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਸੇ ਪਹਿਲੇ ਭੀ ਵਹੁ ਪੁਰਖੁ ਸਚੁ ਹੀ ਥਾ ਜਬ ਸੂਖਮੁ ਔਰ ਅਸਥੂਲੁ ਪਰਪੰਚੁ ਹੋ ਗਜਾ ਪਰੰਤੂ ਸਤਜੁਗ ਆਦਿਕੋਂ ਕੇ ਧਰਮ ਕਾ ਵਿਸਤਾਰੁ ਨਹੀਂ ਹੂਆ ਥਾ ਉਸ ਕਾਲ ਕਾ ਨਾਮੁ ਜੁਗਾਦਿ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾਲ ਮੈ ਭੀ ਸੱਚੁ ਹੀ ਥਾ (ਹੈਭੀਸਚੁ) ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਕੀ ਇਸਥਿਤੀ ਕਾਲ ਮੇ ਭੀ ਸੱਚੁ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ (ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ) ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਕੇ ਪ੍ਰਲਯ ਕਾਲ ਮੇ ਭੀ ਸੱਚੁ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ॥੧॥ ਪੁਨਾ ਜਗਜਾਸੂਓਂ ਕੇ ਸੁਖੇਨ ਬੋਧ ਨਮਿੱਤ ਸੰਕੋਚ ਕਰ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ ਅਰਥੁ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥ ਏਕ ਜੋ (ਓਂ) ਮੰਗਲ ਰੂਪੁ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੈ ਸੋ (ਸਤਿ) ਤੀਨ ਕਾਲ ਮੈ ਨਾਸ ਸੇ ਰਹਤ ਹੈ ਨਾਮੁ ਕਹੀਏ ਨਾਮੁਰੂਪੁ ਜੋ ਜਗਤੁ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ ਕਰਤਾ ਹੈ (ਪੁਰਖੁ) ਸਰਬ ਸਰੀਰੋਂ ਰੂਪੀ ਪੁਰੀਆਂ ਕੇ ਬੀਚ ਬੀਰਾਜਮਾਨੁ ਹੈ (ਨਿਰਭਉ) ਭੈ ਤੇ ਰਹਤ ਹੈ ਔਰ (ਨਿਰਵੈਰੁ) ਕਿਸੀ ਸੇ ਤਿਸ ਕਾ ਵੈਰੁ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪੁਨਾ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਕਹੀਏ ਤਿਸ ਕਾ ਸਰੂਪ ਮ੍ਰਿਤੂ ਤੇ ਰਹਤ ਹੈ ਮ੍ਰਿਤੂ ਤੇ ਰਹਤ ਹੋਣੇ ਮੈ ਹੇਤੁ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਕਿ ਸੋ ਹਰੀ (ਅਜੂਨੀ) ਮਾਤਾ ਕੇ ਗਰਬ ਮੈ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਹੈ ਔਰ (ਸੈਭੰ) ਸੁਤੇ ਪਰਕਾਸ ਰੂਪੁ ਹੈ ਸੋ ਐਸਾ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ (ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ) ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਵਾ ਪ੍ਰਸਿੰਨਤਾ ਤੇ ਜਾਣੀਤਾ ਹੈ (ਜਪੁ) ਹੇ ਅੰਗਦ ਜੀ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰ ਕੋ ਜਪੁ ਭਾਵ ਸੇ ਜਪਾਵਨਾ ਭੀ ਆਇਆ ਕਿ ਆ ਜਪੁ ਇਸੀ ਪਦਕੇ ਸੰਬੰਧ ਸੇ ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਭੀ ਜਪੁ ਹੋਤਾ ਭਯਾ ਹੈ॥

ਨੰ. 8 ਪ੍ਰਥਾਏ ਉਥਾਨਿਕ

ਉਤਿਕਸ਼ਟਾ ਸਰਵ ਦੇਵੇ ਭਯੋ ਵਾਗਧਿਕਸਠ ਤ੍ਰਿਦੇਵਤਾਂ ॥ਨਿਯੰਤ੍ਰੀ ਸਰਬ ਸੱਤਵ ਨਾਂਨਸਸਿਕ੍ਰਤ ਯਕ ਰੋਮ ਯਹੀ॥ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਪ੍ਰਦੀਪਾਖ ਯੰਵਯਾਖਯਾਨ ਸ੍ਰਤਤਿ ਸੰਮਤਮ ਮੁਮੁਕਸੁਭਿ ਸਦਾਸੇਵਯਪ੍ਰਯਤਨੇਨ ਮੁਹੁੰਮੁਹ: ॥ 2॥

ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਾਕ ਕਾ ਵਾਕ ਅਰ ਚਕਸੁਕਾ ਚਕਸੁ ਇਤਯਾਦੀ ਸਵਰੂਪ ਮੇ ਵਾਗਾਦਿਕੋ ਕਾ ਅਦਿਸ਼ਨਾਤਾ ਸਰਵ ਸੋ ਉਤਕਰਸ਼ਟ ਪਰੇਰਕ ਰੂਪ ਸੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ਔਰ ਸਰਵ ਪਦਾਰਥੋ ਕਾ ਨਿਯੰਤਾ ਅਤੇ ਵਿਧਾਰਕ ਹੈ ਉਸ ਕੋ ਪ੍ਰਨਾਮ ਕਰਕੇ ਸੁਤੀ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਸੰਮਤ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਪ੍ਰਦੀਪ ਨਾਮਕ ਵਯਾਖਾਨ ਕੋ ਕਰਤਾ ਹੂੰ ਸੋ ਵਯਾਖਾਯਾਨ ਪ੍ਰਯਤਨ ਕਰਕੇ ਮੁਮੁਕਸ਼ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਵਾਰੰਵਾਰ ਸਦਾ ਸੇਵਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਯੇ।

ਸਚਿਤ ਸੁਖ ਸ਼ਰੀਰ ਰਾਏ ਸਰਵਸਤਾ ਪ੍ਰਦਯਿਨੇ॥ ਜਗਦੁਦ੍ਵਾਰਕ ਸ਼ਾਯਕਹਮਾਣੇਗੁਰਵੇਨਮ;
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸੰਕਵਗਾਯ ਧਰਮ ਰਕਸ਼ਾ ਵਿਧਾਇਨੇ॥
ਧਰਮੰਕੰਟਕ ਨਾਸ਼ਾਯ ਸਿੰਹ ਰੁਪਯਤੇਨਮ ॥3॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਰਥ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਸਵਰੂਪ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਕੋ ਨਮਸਕਾਰ ਹੋ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜਗਤ ਦੇ ਉਧਾਰ ਕਰਨੈ ਮੇ (ਦਕਸ਼) ਅਤਿਅੰਤ ਚਤੁਰ ਹੈ ਔਰ ਸਰਬਨਾਮ ਰੂਪ ਪਰਪੰਚ ਕੋ ਸਤਾ ਸਫੁਰਤੀ ਕੇ ਦੇਨੈ ਵਾਲੈ ਹੈ। ਭਾਵ ਪਰਪੰਚ ਆਪਣੀ ਸਵਤੰਤ੍ਰ ਸਤਾ ਰਹਿਤ ਹੈ ਔਰ ਬ੍ਰਹਮ ਸਵ੍ਰੂਪ ਸਤਾ ਮੇ ਸਤ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੈਸੇ ਭ੍ਰਮ ਸਿਧ ਸਰਪਾਦੀ ਰਜੂਕੀ ਸਤਾ ਸੇ ਸਤ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬ੍ਰਹਮ ਮੇਂ ਆਰੋਪਿਤ ਆਕਾਸ਼ਾਦਿ ਰੂਪ ਜਗਤ ਸ੍ਰਤੰਤਰ ਸਤਾ ਸ੍ਰਨਯ ਬ੍ਰਹਮਸਤਾ ਮੇ ਸਤ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਔਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਕਾ ਸਰੀਰ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਸ੍ਰਰੂਪ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਹੀ ਵਿਚਿਤ੍ਰ ਸ਼ਕਤੀ ਕੇ ਬਲ ਸੇ ਅਵਤਾਰੋ ਕੇ ਸ਼ਰੀਰ ਰੂਪ ਸੇ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਹੋਤੀ ਹੈ ਜੈਸੇ ਜਲ ਹੀ ਸ਼ੀਤਤਾ ਤਥਾ ਔਖਦ ਕੇ ਬਲ ਸੇ ਗਡੇਸਰਬਫ ਰੂਪ ਸੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਤੇ ਹੈ। ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਮਾਤ੍ਰ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਅਵਤਾਰ ਸ਼ਰੀਰਾਦਿਰੂਪ ਮੇ ਵਵਿਤ੍ਰ ਮਾਯਾ ਕੇ ਬਲ ਮੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਤਾ ਹੈ। ॥ ।॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੋ ਧਰਮ ਕੀ ਰਕਸ਼ਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੈ ਹੈ ਉਨ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਨਮਸਕਾਰ ਹੋ ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ ਧਰਮ ਕੇ (ਕੰਟਕ) ਵਿਰੁਧਿ ਹੈ ਤਿਨ ਕਾ ਨਾਸ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਸਿੰਹ ਰੂਪ ਕੋ ਜਿਨੋ ਨੇ ਧਾਰਣਕਰਾ ਹੈ ਜੈਸੇ ਧਰਮ ਕਾ ਵਿਰੋਧਿ ਜੋ ਹਿਰਨਯਕਸ਼ਿਪੁ ਦੈਤਯ ਤਿਸ ਕੇ ਨਾਸ ਵਾਸਤੇ ਵਿਸ਼ਨੁ ਨੇ ਨਰਸਿੰਘ ਰੂਪ ਧਾਰਨੁ ਕਰਾਯਾ, ਤੈਸੇ ਹੀ ਕਲਿਕਾਲ ਕੇ ਧਰਮ ਵਿਰੋਧਿ ਮਲੇਛੋ ਕੇ ਨਾਸ ਵਾਸਤੇ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਾ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਯਾਤ ਗੁਰੂ ਕੋ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨੇ ਮੇ ਸਰਬਪਾਦ ਰਸਿਤ ਕੇ ਪਾਦ ਮੇ ਅੰਤਰ ਭੂਤ ਹੈ। ਇਸ ਨਯਾਸਤੇ ਵਿਦਯਾ ਗੁਰੂ ਸੰਪਰਦਾਯੇ ਪ੍ਰਦ ਗੁਰੂ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਆਦਿ ਸਰਬ ਕੋ ਨਮਸਕਾਰ ਜਾਨਨਾ ਯੋਗਯ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ 'ਜਪੁ ਜੀ' ਦਾ ਮਹਾਤਮ

ਜਦਿ ਏਹੁ ਜਪੁ ਸੰਪੁਰਨ ਕੀਆ, ਬੰਧੇਜੁ ਪਉੜੀਆ ਕਾ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਫੇਰਿ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਪਾਸਿ ਗੈਆ। ਤਬ ਆਗਿਆ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਹੋਈ, ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ। ਤੁਝ ਕਉ ਮੈ ਆਗਿਆ ਕਰੀ ਥੀ, ਜਪੁ ਕਰਣੇ ਕੀ। ਸੁ ਤੈ ਜਪੁ ਕਾ ਬੰਧੇਜੁ ਕੀਆ।" ਕਹੇ, "ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਤੇਰੀ ਆਗਿਆ ਸਾਥਿ ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੋ ਕਰਵਾਇਆ, ਸੁ ਕੀਆ ਹੈ ਜੀ।" ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਆਗਿਆ ਹੋਈ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ ਤੂ ਜਿ ਮੇਰਾ ਜਪੁ ਕਰਿ ਲੈ ਆਇਆ ਹੈ, ਸੁ ਤੂ ਪੜੁ, ਮੁਝ ਕਉ ਸੁਨਾਇ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਆਗੇ ਏਹੁ ਜਪੁ ਪੜਿਆ। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਬਹੁਤੁ ਖੁਸੀ ਹੋਇ ਕੇ ਦਿਆਲ ਭਏ। ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਏ ਨਾਨਕ। ਏਹੁ ਜਿ ਜਪੁ ਤੇ ਮੇਰਾ ਕੀਆ ਹੈ; ਸੁ ਭਲਾ ਕੀਆ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਮੁਕਤਾ ਨ ਸੋ ਹੋਂਦਾ, ਕਲਿਜੁਗੁ ਮਹਾ ਕਠਨੁ ਥਾ। ਪਰੁ ਨਾਨਕ ਏਹੁ ਜਪੁ ਤੈਂ ਜੁ ਕੀਆ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਸਿਫਤਿ, ਸੁ ਜਿ ਕੋਈ ਏਸੁ ਜਪ ਕਉ ਪੜੇਗਾ, ਸੁ ਮੁਕਤਾ ਹੋਇਗਾ ਨਿਸੰਦੇਹ[4]। ਨਾਨਕ ਮੇਰੀ ਏਹ ਆਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮਹਿ ਸੰਦੇਹੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਭਾਵੈ ਤੇਸਾ ਪਾਪੀ ਜੀਉ ਹੋਵੇ, ਜਿ ਕੋਈ ਇਸਿ ਜਪੁ ਕਉ ਪੜੈਗਾ, ਸੁ ਉਸ ਕਉ ਮੁਕਤਾ ਕਰਉਗਾ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਨਮਸਕਾਰੁ, ਡੰਡਉਤ ਕਰ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸਤਿ ਜੀ, ਸਤਿ। ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ, ਤੇਰੀ ਜਿ ਆਗਿਆ

4. ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਸ਼ੰਕ ਦੇ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੋਈ ਸਿ ਸਤਿ।" ਤਬ ਫੇਰਿ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਹਾਂ ਅਬ ਤੂ ਜਾਹਿ। ਨਾਨਕ। ਏਸੁ ਜਪ ਕਉ ਸੰਸਾਰ ਮਹਿ ਪ੍ਰਗਟਿ ਕਰਿ, ਜਿ ਲੋਕ ਕਿਰਤਾਰਥ[5] ਹੋਵਹਿ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕਰਿ, ਜਗਤ ਨਿਸਤਾਰਨ ਕਉ, ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਵਿਖੇ ਆਏ। ਤਬ ਅੰਗਦ ਸਿਖ ਕਉ ਬੁਲਾਇ ਕਰਿ, ਏਹ ਬਾਤ ਕਹਿ ਸੁਨਾਈ। ਜਿ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ। ਏਹ ਏਵ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਆਗਿਆ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿ ਇਸਿ ਜਪੁ ਉਪਰਿ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਬਹੁ ਦੈਆਲੁ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿ ਨਾਨਕ, ਜਿ ਕੋਈ ਜੀਉ ਏਹੁ ਜਪੁ ਮੇਰਾ ਪੜੇਗਾ, ਸੁ ਹੰਉ ਤਿਸ ਕੀ ਮੁਕਤਿ ਕਰਉਗਾ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ। ਏਹਾ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦੈਆਲੁ ਹੋਆ ਹੈ। ਪਰੁ ਪੁਰਖਾ। ਏਸੁ ਜਪ ਨੋ, ਏਹੁ ਸੰਜਮਿ ਪੜਨਾ। ਜਾ ਪਹੁਰੁ ਰਾਤਿ ਆਇ ਰਹੇ, ਤਾਂ ਉਠੀ ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਣਾ। ਤਦਿ ਏਹੁ ਜਪੁ ਚਿਤੁ ਲਾਇ ਕਰਿ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸਨ ਨਾਲਿ, ਹੋਰਤ ਧਿਰਹੁ ਮਨੁ ਦੂਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਟਾਵਣਾ। ਇਸ ਹੀ ਜਪ ਕਾ ਧਿਆਨੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪੜ੍ਹਨਾ ਜੇ ਪਹਰ ਰਾਤਿ ਨਾਵਿ ਨ ਸਕੀ, ਤਾਂ ਤ੍ਰੈ ਘੜੀਆਂ ਰਾਤਿ ਦੀ ਰਹਦੀ ਨੋ ਪਿਛਲੀ ਨੂ ਨਾਇ ਕੇ ਪੜੈ। ਜੇ ਤ੍ਰਿਹੁ ਘੜੀਏ ਭੀ ਉਠਿ ਕੈ ਨਾਇ ਨ ਸਕੇ, ਤਾਂ ਇਕਸੁ ਘੜੀ ਰਾਤਿ ਦੀ ਰਹਦੀ ਨੋ ਨਾਵਿ ਕੇ ਪੜੈ। ਜੇ ਘੜੀ ਨੋ ਭੀ ਨਾਇ ਨਾ ਸਕੀ ਤਾਂ ਦਿਨ ਉਸੀਰੀ[6] ਦੇ ਨਾਲਿ ਨਾਵੈ, ਜਪੁ ਪੜੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ। ਜਿ ਮੇਰਾ ਸਿਖੁ, ਪਹਰ ਰਾਤਿ ਰਹਦੀ ਨਾਵਿ ਕੈ, ਜਪੁ ਪੜੈਗਾ, ਸੁ ਮੈਨੂ ਆਇ ਮਿਲੇਗਾ। ਜਿ ਤ੍ਰਿਹੁ ਘੜੀਏ ਰਾਤਿ ਦੀਏ ਨਾਵੈਗਾ, ਜਪੁ ਪੜੈਗਾ ਸੁਸੰਗਤਿ ਨੂੰ ਆਇ ਮਿਲੈਗਾ ਅਤੇ ਪੁਰਖਾ। ਜਿ ਕੋਈ ਘੜੀ ਰਾਤਿ ਦੀ ਰਹਦੀ ਨਾਵੈਗਾ, ਏਸੁ ਜਪ ਨੂੰ ਪੜੈਗਾ, ਜੋ ਜਮ ਕੀ ਸਾਸਨਾ[7] ਤੇ ਛੂਟੇਗਾ। ਅਤੇ ਪੁਰਖਾ, ਜਿ ਕੋਈ ਦਿਨ ਉਸੀਰਦੇ ਨਾਲਿ ਨਾਵਿ ਕੈ ਪੜੈਗਾ, ਸੁ ਮੇਰੀ ਪੁਰੀ ਵਿਚਿ ਵਾਸਾ ਪਾਵੈਗਾ। ਅਰੁ ਪੁਰਖਾ, ਜਿ ਕੋਈ ਮੇਰੀ ਬਾਣੀ ਸਾਥਿ ਰਚੈਗਾ, ਮੇਰਾ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰੈਗਾ, ਅਰੁ ਮੇਰੇ ਹੀ ਧਿਆਨ ਸਿਮਰਨ ਮਹਿ ਰਹੈਗਾ ਸੁ ਪੁਰਖਾ, ਉਸ ਕਾ ਮੈ ਅਧੀਨ ਹੋਵਉਗਾ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਓਹੁ ਕਰੈਗਾ, ਸੁ ਮੈ ਮਾਨਿ ਲੇਉਗਾ। ਉਸ ਕਉ ਮੈ ਆਪਣੇ ਮਹਲ ਉਪਰਿ ਬਾਸਾ ਦੇਵਉਗਾ। ਓਹ ਮੇਰਾ ਨਿਕਟਿ ਵਰਤੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਪੁਰਖਾ। ਏਹੀ ਮੰਤ੍ਰ, ਏਹੀ ਬਾਣੀ, ਏਹੀ ਦਿੜ੍ਹਤਾ ਦਿੜ੍ਹਾਵਣੀ, ਮੇਰੀ ਬਾਣੀ ਕੀ। ਸੰਸਾਰ ਕਉ ਏਹੀ ਉਪਦੇਸੁ ਕਰਣਾ।" ਤਬ ਰਾਵੀ ਨਦੀ ਕੇ ਕਿਨਾਰੇ, ਕਰਤਾਰ ਪ੍ਰਤਿ, ਏਹੁ ਜਦਿ ਅੰਗਦ ਸਿਖ ਕਉ ਏਹੁ ਮੰਤ੍ਰ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਿੜਾਇਆ ਤਬ ਫੇਰਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿ, "ਜੀ, ਬਾਬਾ ਪਾਤਿਸਾਹ ਸਲਾਮਤਿ। ਮੰਤ੍ਰ ਜਿ ਮਹਾਦੇਵ ਕੀਤੇ ਹੈਨਿ ਸੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚਿ ਫੁਰਦੇ ਹੈਂ? ਚਲਾਏ ਚਲਦੇ ਹੈਨਿ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਲਾਮਤਿ। ਏਹੁ ਜਿ ਤੇਰਾ ਜਪੁ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਕੀ ਗਲ ਕਿਉਕਰਿ ਹੈ ਜੀ? ਜਿਵ ਹੈ, ਤਿਉ ਮਿਹਰ ਕਰਿ ਕੈ ਸਮਝਾਈਐ ਜੀ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਪੁਰਖਾ। ਮਹਾਦੇਵ, ਲੋਣਾ ਚਮਾਰੀ ਜਿਨਿ ਕਿਨੇ ਮੰਤ੍ਰ ਕੀਏ ਹੈਨਿ, ਸੁ ਏਹਾ ਇਕੁ ਕੋ ਮੰਤ੍ਰ ਕਿਨੇ ਨਾਹੀ

5. ਨਿਹਾਲ।
6. ਦਿਨ ਦਾ ਚੜਨਾ।
7. ਤਾੜਨਾ, ਦੰਡ, ਸਜ਼ਾ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕੀਆ, ਜਿ ਸਭਨਾ ਰੋਗਾਂ ਉਤੇ, ਸਭਨਾਂ ਮਖਸੂਦਾਂ[8] ਉਤੇ, ਇਕੋ ਹੀ ਕੋਈ ਮੰਤ੍ਰ ਫੁਰਦਾ। ਪੁਰਖਾ, ਓਇ ਜਿ ਮਹਾਦੇਵ ਮੰਤ੍ਰ ਕੀਏ ਹੈਨਿ ਸੁ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਰੋਗੀ, ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਮਖਸੂਦੇ ਫੁਰਦੇ ਹੈਨਿ। ਅਤੇ ਪੁਰਖਾ, ਏਹੁ ਜਿ ਜਪੁ ਸਿਫਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਹੈ ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ, ਏਹੁ ਸਭਨਾ ਰੋਗਾ ਦਾ ਹਰਤਾ[9] ਹੈ। ਅਤੇ ਏਸ ਤੇ ਸਭ ਮਖਸੂਦ ਹੋਦੇ ਹੈਨਿ, ਕਿਉਜਿ ਏਹੁ ਪਰਮੇ ਸੁਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸਾਥਿ ਹੋਇਆ ਹੈ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਿ, "ਬਾਬਾ ਮਿਹਰਵਾਨ ਸਲਾਮਤਿ। ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਏਸ ਜਪ ਦੀ ਵਿਧਿ ਜਿਉ ਹੈ, ਤਿਉ ਸਮਝਾਈਐ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਸੁਣਿ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ। ਮੰਤ੍ਰ ਭਿ ਤਦੇ ਫੁਰਦੇ ਹੈਨਿ ਕਿ ਨਾ ਜਦਿ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਰਹਤ ਰਹਦਾ ਹੈ। ਏਵ ਤਾਂ ਉਚਿ ਮੰਤ੍ਰ ਭੀ ਨਾਹੀ ਫੁਰਦੇ। ਜਾਂ ਓਨਾਂ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਜੁਗਤਿ ਕਮਾਈਐ, ਤਾਂ ਫੁਰਨਿ। ਸੁ ਪੁਰਖਾ, ਏਸੁ ਮੰਤ੍ਰ ਜਪ ਦੀ ਵਿਧਿ[10] ਇਉ ਹੈ, ਜਿ ਕੋਈ ਏਸੁ ਜਪ ਨੋ ਚਿਤੁ ਲਾਇਕੈ ਪੜੇ ਸੋ ਮੋਖ ਪਦਵੀ ਪਾਏ, ਅਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਏਸੁ ਜਪ ਦਾ ਅਰਥੁ ਸਮਝਿ ਕੈ ਪੜੇ, ਅਤੇ ਏਸ ਦੀ ਕਰਤੂਤਿ[11] ਕਮਾਵੇ, ਸੁ ਮੇਰਾ ਰੂਪ ਹੋਵੇ। ਜਿ ਕੋਈ ਏਸੁ ਜਪ ਦੀ ਟੇਕ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਜਿਤੁ ਕਿਤੁ ਅਵਸਰਿ, ਜਿਤਿ ਕਿਤਿ ਰੋਗਿ, ਅਰੁ ਹਰਿ ਕਿਤੀ ਮੁਖਸੂਦਿ ਏਹੁ ਜਪੁ ਪੜੈ, ਏਸੇ ਦੀ ਟੇਕ ਰਾਖੇ, ਤਾ ਜਿ ਕਿਛੁ ਉਸਦੇ ਕਾਰਜ, ਉਸਦੇ ਹੋਵਨਿ ਸੁ ਸਭ ਓਸਦੇ ਸਵਰਨਿ, ਕਾਰਜ ਸਭਿ ਰਾਸਿ ਹੋਵਨਿ । ਪੁਰਖਾ। ਓਹ ਮੰਤ੍ਰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮਖਸੂਦਿ ਕਰਦੇ ਹੈਨਿ, ਰੋਗ ਭਿ ਗਵਾਇਦੇ ਹੈਨਿ, ਪਰੁ ਓਨੀ ਮੰਤ੍ਰੀ ਪੜੀ ਮੋਖ ਪਦਵੀ ਨਾਹੀ ਪਾਈਦੀ। ਅਤੇ ਪੁਰਖਾ, ਏਹੁ ਜਿ ਜਪੁ ਹੈ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਭੇਜਿਆ ਹੋਆ, ਤਿਸਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਏਸ ਦਾ ਇਥਹੁ ਓਥਹੁ ਦੀ, ਦੀਨ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਕਾਰਜੁ ਸਵਾਰਦਾ ਹੈ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਚਿਤਵੇ, ਸੁ ਹੋਵੈ। ਜੋ ਏਸੁ ਚੋ ਕਰਤੂਤਿ ਕਮਾਵੇ।" ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਵਚਨ ਨਾਲਿ ਜਿ ਕੋਈ ਸਿਖੁ ਹਜੂਰਿ ਸੀ, ਤਿਨਾ ਸਭਨਾ ਨੋ ਜਪੁ ਪੜਿ ਸੁਣਾਇਆ। ਅਤੇ ਜਿਉ ਜਿਉ ਬਾਬੇ ਦਾ ਹੁਕਮੁ ਸੀ, ਉਤੈ ਜਪ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਆਖਿ ਸੁਣਾਈ। ਤਬ ਸਿਖ ਸਭਿ ਸਰਸੇ[12] ਹੋਏ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਪਏ। ਕਹਣ ਲਗੇ ਜਿ ਜੀ, ਤੈ ਅਸੀ ਸਭਿ ਨਿਹਾਲੁ ਕੀਤ। ਤੈ ਅਸਾ ਨੋ ਵਡਾ ਜੀ ਦਾਨੁ ਦਿੱਤਾ, ਅਸਾਂ ਨੋ ਏਹੁ ਜਪੁ ਭੈਜਲ ਸੰਸਾਰ ਤਾਰਣ ਨੋ। ਏਸੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਦੇ ਵਚਨ ਦਾ ਭਰਵਾਸਾ ਹੋਆ ਜੀ। ਅਸੀਂ ਜੀਵੇ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਏ।

ਮੂਲ-ਮੰਤ੍ਰ : 1

ਟੀਕਾਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਲਈ ਸੰਕੇਤ

1. ਬਾਬਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ
2. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ

---

8. ਮਕਸਦ, ਮਨੋਰਥ।
9. ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ।
10. ਵਿਧੀ, ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ,
11. ਇਸ ਵਿਚ ਦਸੀ ਕਰਣੀ।
12. ਪਰਸੰਨ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

3. ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਜੀ (ਸੇਵਾਪੰਥੀ)
4. ਸਾਧੂ ਅਨੰਦਘਨ ਜੀ (ਉਦਾਸੀਨ - ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਵਾਚੀ)
5. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਵੀਚੂੜਾਮਣੀ (ਖਾਲਸੇ)
6. ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਰੋਤਮ (ਨਿਰਮਲੇ-ਖਟਦਰਸ਼ਨੀ)
7. ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਫਰੀਦਕੋਟੀ ਟੀਕਾ
8. ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੀਲੀਭਤਿ (ਨਿਰਮਲੇ- ਵੇਦਾਂਤੀ)
9. ਪੰਡਿਤ ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਜੀ ਉਦਾਸੀਨ (ਵੈਦਿਕ ਮੁਨੀ)
10. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਆਧੁਨਿਕ)

ਸਾਰੇ ਟੀਕਿਆਂ ਦੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਤਾ ਕੰਵਰ ਮ੍ਰਿਗੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾ

'੧' ਅਤੇ 'ਓਂ' ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਅਤੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਮਹੱਤਾ॥

ਹਰੇਕ ਜਪੁ ਭਾਸ਼, ਵਾਰਤਿਕ, ਟੀਕਾ, ਟਿੱਪਣੀ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਜਾਂ ਸੰਖੇਪ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ '੧ਓ' ਦੇ ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਉਚਾਰਣ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਦੇਖੇ ਗਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਵਿਮਰਸ਼ਣੀ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਹੈ॥ ਇਥੇ ਅਸੀਂ '੧ਓ' ਦੇ ਮੁਖ ਪਹਿਲੂਆਂ ਉਤੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚਾਰ ਕਰਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ॥ ਪਹਿਲੂੰ ਅਸੀਂ ਪੰਜ ਵਿਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਦੇ ਹਾਂ :-

1. 'ਓਂ' ਕੀ ਸਮਸਤ ਪਦ ਹੈ? ਜੇ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ
2. '੧' ਤੋਂ ਕੀ ਤਾਤਪਰਜ ਹੈ, ਅਤੇ
3. 'ਓਂ' ਤੋਂ ਕੀ ਤਾਤਪਰਜ ਹੈ॥
4. 'ਓਂ' ਦੇ ਵਿਆਕਰਣਕ, ਛਾਂਦਸ, ਨਿਰੁਕਤ ਆਦਿ ਪੱਖ, ਅਤੇ
5. 'ਓਂ' ਦੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਪੱਖ ਜੋ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਮਤ ਅਨੁਕੂਲ ਸਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇ॥

ਉਪਰ ਇਕਤ੍ਰਿਤ 10 ਟੀਕਾਵਾਂ ਵਿਚ 'ਓਂ' ਸੰਬੰਧੀ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ, ਉਚਾਰਣ, ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਤਖ ਹਨ॥ ਪਰ ਏਥੇ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੋ ਹੋਰ ਆਲੋਚਨਾਂਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਮਿਲਾ ਕੇ 12 ਟੀਕਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਝਾਤੀ ਮਾਰਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਬੀਜ ਮੰਤ੍ਰ ਰੂਪ 'ਓਂ' ਦੀ ਕੀ ਮਹੱਤਾਵਾਂ ਹਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਇਤਨਾ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ॥

ਉਪਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤਖ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਾ ਮੇਹਰਬਾਨ, ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮ (ਨਿਰਮਲੇ), ਪੰ: ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦਿ ਵੈਦਿਕ ਮੁਨਿ (ਉਦਾਸੀਨ) ਏਕੇ '੧' ਨੂੰ 'ਓਂ' ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਕਰਕੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਕੇਤ ਅਤੇ ਸੰਗਿਆ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਸੰਬੰਧ ਭਾਵ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੀਪਾਦਨ ਕਰਦੇ ਹਨ॥ ਪਰ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਸਤ ਸੰਗਿਆ ਰੂਪ ਵਿਚ '੧ਓ' ਨੂੰ ਏਕੋਂਕਾਰ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ॥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਜੋ ਇਥੇ ਟੀਕੇ ਅੰਕਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਆਧੁਨਿਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਮਤ ਵਿਆਕਰਣ ਦੇ ਮਹਾਨ ਲੇਖਕ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪੰਡਿਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦਾਖਾ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਭੀ ਮਹੱਤਾ ਰਖੱਣ ਦੇ ਕਾਰਣ ਅਲੋਚਨੀਯ ਹਨ॥ ਉਪਰਲੇ ਦਸ ਟੀਕਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਭਾ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਿਗਮਨ- ਤਰਕ (deductive Logic) ਪੂਰਵਕ ਵਿਚਾਰ ਉਧਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ; ਭਾ. ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ 'ਜਪੁ ਸਾਹਿਬ ਸਟੀਕ' ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਵਿਆਕਰਣ ਦੇ ਨਿਗਮਨ- ਨੇਮ ਆਪ ਕੱਢਣ ਦਾ ਪ੍ਰਯਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ '੧ੴ' ਦਾ ਉਚਾਰਣ 'ਇਕ ਓਂਕਾਰ' ਨਿਹਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ॥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਗਮਨ ਤਰਕ ਵਿਧੀ ਦਾ ਉਲੇਖ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ:-

੧ੴ; ਉਚਾਰਣ ਵੇਲੇ ਇਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਹਿਸੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ- ੧, ਓ ਅਤੇ ੱ ਇਸ ਦਾ ਪਾਠ ਹੈ 'ਇਕ ਓਅੰਕਾਰਾ'॥ ਤਿੰਨ ਹਿਸੇ ਵੱਖੋ ਵੱਖਰੇ ਉਚਾਰਿਆਂ ਇਉਂ ਬਣਦੇ ਹਨ :-

੧, ਇਕ । ਓ, -ਓਅੰ । ੧ੴ, - ਕਾਰ ॥

'ਓਅੰ' ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ॥ ਅਮਰ ਕੋਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਅਰਥ ਹਨ :-

(1) ਵੇਦ ਆਦਿ ਧਰਮ-ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਆਰੰਭ ਅਤੇ ਅਖ਼ੀਰ ਵਿਚ, ਅਰਦਾਸ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਧਰਮ-ਕਾਰਜ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਅਖਰ 'ਓ' ਪਵਿਤ੍ਰ ਅਖਰ ਜਾਣ ਕੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(2) ਕਿਸੇ ਹੁਕਮ ਜਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਆਦਿਕ ਦੇ ਉਤਰ ਵਿਚ ਆਦਰ ਅਤੇ ਸਤਕਾਰ ਨਾਲ 'ਜੀ ਹਾਂ' ਆਖਣਾ॥ ਸੋ 'ਓ' ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ 'ਜੀ' ਹਾਂ।

(3) 'ਓਅੰ' , - ਬ੍ਰਹਮ ॥

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੇਹੜਾ ਅਰਥ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਇਥੇ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ - ਇਸ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਬਦ 'ਓ' ਦੇ ਪਹਿਲਾ (੧) ਲਿਖ ਦਿਤਾ ਹੈ ॥ ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਥੇ 'ਓ' ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ, ਉਹ ਹਸਤੀ ਜੋ ਇਕ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਰਗਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਹ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਸਮਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥"

ਤੀਜਾ ਹਿਸਾ ੧ੴ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਹੈ 'ਕਾਰ'। 'ਕਾਰ' ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਇਕ ਪਿਛੇਤਰ, ਹੈ॥ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਪਿਛੇਤਰ 'ਨਾਂਵ' ਦੇ ਅਖ਼ੀਰ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ "ਇਕ ਰਸ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਨਾਹ ਆਵੇ॥"

ਇਸ 'ਪਿਛੇਤਰ' ਦੇ ਲਾਣ ਨਾਲ 'ਨਾਵ' ਦੇ ਲਿੰਗ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ; ਭਾਵ, ਜੇ 'ਨਾਵ', ਪਹਿਲਾਂ ਪੁਲਿੰਗ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ 'ਪਛੇਤਰ' ਦੇ ਲਗਾਇਆ ਭੀ ਪੁਲਿੰਗ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਪਿਛੇਤਰ ਦੇ ਸਮੇਤ ਭੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ; ਜਿਵੇਂ,

ਪੁਲਿੰਗ :-

ਨੰਨਾਕਾਰੁ ਨ ਕੋਇ ਕਰੇਈ॥ ਰਾਖੈ ਆਪਿ ਵਡਾਈ ਦੇਈ॥2॥2॥ (ਗਉੜੀ ਮ : ੧)

ਕੀਮਤਿ ਸੋ ਪਾਵੈ ਆਪਿ ਜਾਣਾਵੈ ਆਪਿ ਅਭੁਲੁ ਨ ਭੁਲਣੇ॥

ਜੈਜੈਕਾਰੁ ਕਰਹਿ ਤੁਧੁ ਭਾਵਹਿ ਗੁਰਕੈ ਸਬਦਿ ਅਮੁਲਣੇ॥9॥2॥5॥ (ਸੂਹੀ ਮ : ੧)

ਸਹਜੇ ਰੁਣਝੁਣਕਾਰ ਸੁਹਾਇਆ॥ ਤਾਂ ਕੈ ਘਰਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਸਮਾਇਆ ॥7॥3॥

(ਗਉੜੀ ਮ : 5)

ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ :-

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮੇਘ ਸਮੈ ਮੋਰ ਨਿਰਤਿਕਾਰ ॥ ਚੰਦੁ ਦੇਖਿ ਬਿਗਸਹਿ ਕਉਲਾਰ ॥8॥2॥

(ਬਸੰਤ ਮ:5)

ਦੇਖਿ ਰੂਪੁ ਅਤਿ ਅਨੂਪੁ ਮੋਹ ਮਹਾ ਮਗ ਭਈ
ਕਿੰਕਨੀ ਸਬਦ ਝਨਤਕਾਰ ਖੇਲੁ ਪਾਹਿ ਜੀਉ॥1॥6॥(ਸਵਾਈਏ ਮਹਲੇ ਚਉਥੇ ਕੇ)

ਇਸ ਪਿਛੇਤਰ ਦੇ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਇਉਂ ਕਰਨੇ ਹਨ :- ਨੰਨਾਕਾਰੁ, - ਇਕਰਸ ਇਨਕਾਰ, ਸਦਾ ਲਈ ਇਨਕਾਰ। ਜੈਜੈਕਾਰੁ, - ਲਗਾਤਾਰ 'ਜੈ ਜੈ' ਦੀ ਗੂੰਜ। ਨਿਰਤਕਾਰ, - ਇਕ ਰਸ ਨਾਚ, ਝਨਤਕਾਰ, - ਇਕ ਰਸ ਸੋਹਣੀ ਆਵਾਜ਼॥

ਪਿਛੇਤਰ 'ਕਾਰ' ਦੇ ਲਾਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਤੇ ਲਗਾਣ ਨਾਲ ਦੋਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਫ਼ਰਕ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ :-

"ਘਰ ਮਹਿ ਘਰੁ ਦਿਖਾਇ ਦੇਇ ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ॥
ਪੰਚ ਸਬਦ ਧੁਨਿਕਾਰ ਧੁਨਿ ਤਹ ਬਾਜੈ ਸਬਦੁ ਨੀਸਾਣੁ॥1॥27॥

ਧੁਨਿ, - ਆਵਾਜ਼॥ ਧੁਨਿਕਾਰ - ਲਗਾਤਾਰ ਨਾਦ, ਅਤੁੱਟ ਆਵਾਜ਼॥ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ :-

ਮਨੁ ਭੁਲੋ ਸਿਰਿ ਆਵੈ ਭਾਰੁ॥ ਮਨ ਮਾਨੇ ਹਰਿ ਏਕੰਕਾਰੁ ॥2॥2॥

(ਗਉੜੀ ਮ : ੧)

ਏਕੰਕਾਰੁ-ਏਕ ਓਅੰਕਾਰ; ਉਹ ਇਕ ਓਅੰ ਜੋ ਇਕ-ਰਸ ਹੈ, ਜੋ ਹਰ ਥਾ ਵਿਆਪਕ ਹੈ॥

ਸੋ '੧ਓ' ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਹੈ "ਇਕ (ਏਕ) ਓਅੰਕਾਰ" ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ "ਇਕ ਅਕਾਲਪੁਰਖ, ਜੋ ਇਕਰਸ ਵਿਆਪਕ ਹੈ॥"

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਡਿਤ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦਾਖਾ (ਨਿਰਮਲੇ) ਨੇ ਇਕ ਛੋਟਾ ਲੇਖ "ਓਮ, ਓਅੰ, ਓਅੰਕਾਰ ਤੇ ਓਨਮ ਦਾ ਨਿਰਣਾ" ਲਿਖਿਆ ਹੈ॥ ਇਸ ਲੇਖ ਦਾ ਅਕਾਰ ਕੋਈ 47 ਪਤ੍ਰੇਆਂ ਦਾ ਹੈ॥ ਇਥੇ ਅਸੀਂ ਕੇਵਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਰਮਤ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਚਾਰ, ਸਾਰਾ ਵੇਦਿਕ ਪਿਛੋਕੜ ਆਦਿ ਅਤੇ ਆਦਿ, ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਛੰਦ ਅਤੇ ਵਾਰ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਆਦਿ ਛੱਡ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਤਿ ਮੁਖਸਿਰ ਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਉਧਰਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ :-

ਗੁਰਮਤਿ ਵਿੱਚ :

1. ਗੁਰਮਤਿ ਵਿੱਚ ਓਮ ਦਾ ਅਰਥ ਨਾਂ ਆਲਾਪ ਹੈ, ਨਾ ਸ੍ਵੀਕਾਰ (ਹਾਂ) ਕਦੇ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਿੰਤੂ ਪਰੰਪਰਾ ਕਾਲ ਤੋਂ ਚਲੇ ਆਉਂਦੇ, ਸਗੋਂ ਵੈਦਿਕ ਜੁਗ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਈਸ਼ੂਰ ਜਾਂ ਵਿਰਾਟ ਦਾ (ਸਰਗੁਣ) ਰੂਪ ਦਾ ਨਾਉਂ *ਓਅੰ* ਹੈ। ਜਿਸ ਦੀ ਬਣਤਰ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਮੇਲ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਬਣੀ। ਕਿੰਤੂ ਕਲਿਆਣ ਰੂਪ ਸੁਧਾਖਰੁ ਦਾ ਮੂਲ ਓ ਸ੍ਵਰ (ਅਨਾਹਦ ਨਾਦ) ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਅਤੇ ਨਾਦ ਰੂਪ ਕਲਾ (ਮਾਇਆ ਦੇ ਥਾਂ) ਮ ਜਾਂ ਬਿੰਦੀ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਅਵਿਅਤ ਤੋਂ ਵਿਅਕਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਸੋ ਕਲਾ ਅਤੇ ਕਲਾਵਾਨ ਦਾ ਮੁਖ ਸਾਮਾਨਾਧਿਕਰਣ ਅਰਥ ਮੁਖ ਅਭੇਦ ਹੋਣ ਤੇ ਓਅੰ ਸ਼ਬਦ, ਸਰਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਅਨੇਕ ਰੂਪਤਾ ਅਰਥਾਤ ਵਿਸ਼੍ਵ-ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੈ। ਆਪ ਤੋਂ ਆਪ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ "ਆਪੇ ਨਿਰਗੁਣ ਸਰਗੁਣ ਭੀ ਓਹੀ। ਕਲਾਧਾਰ ਜਿਨ ਸਗਲੀ ਮੋਹੀ" ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਵੈਦਿਕ ਧਰਮ ਦਾ ਉਪਾਸ਼ਯ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਤੇ ਸਾਰਭੂਤ ਓਮ ਤਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕਾਰਯ ਰੂਪ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਹੀ ਨਾਉਂ ਹੈ, ਪਰ ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ (ਓਅੰ) ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਤੋਂ ਓਸੇ ਦੇ ਕਾਰਯ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ, ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਅਤੇ ਓਸ ਵਿੱਚ ਜਾਨ ਰੂਪ ਤੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ 'ਆਤਮ ਰਾਮ' ਦਾ ਭੀ ਨਾਉਂ ਹੈ।

2. ਦੂਜੇ ਓਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰਸ ਪਦ ਨਾਲ ਕਰਨੀ ਪਵੇ, ਤਾਂ 'ਮ' ਦੀ ਬਿੰਦੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਪਸ਼ਟ ਉਚਾਰਨ 'ਅ' ਹੇਠ ਲਗ ਕੇ 'ਓਅੰ' ਇਉਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਓਅੰ ਇਹ ਸ਼ੁੱਧ ਪਦ ਈਸ਼੍ਵਰ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਸਰੀਰ ਜਾਂ ਰੂਪ ਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਦੇਵਤੇ ਦਾ ਵਾਚਕ ਜਾਂ ਬੋਧਕ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਨਿਰਗੁਣ ਹੁੰਦਾ ਭੀ, ਆਪਣੇ ਅੰਗਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਚਰਜ ਕਲਾ ਨਾਲ 'ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ' ਵਿੱਚ ਪਸਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਨਿਰਗੁਣ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਭੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਓਸੇ ਦਾ ਜਾਪ ਜਾਂ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਸੋ ਓਅੰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਕੀਓ ਅਕਾਰਾ। ਏਕੈ ਸੂਤ ਪਰੋਵਨਹਾਰਾ।" ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰਮੁਖਿ (ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ) ਨੇ ਓਅੰ ਦਾ ਆਕਾਰ ਧਾਰਨ ਕ਼ੀਤਾ ਜਿਸ ਦੇ ਤੁਲ ਵੇਦਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਨਾਂਉ ਓਮ ਹੈ, ਜੋ "ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਹੈ ਸਗਲ ਮਿਥੇਨਾ" ਏਸ ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ ਓਅੰ ਅਤੇ ਓਮ (ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ) ਉਤਪਤੀ ਨਾਸ ਵਾਲੇ ਅਥਵਾ ਸਾਮਾਯਕ ਰੂਪ ਹਨ।

ਓਅੰ ਅਤੇ ਓਅੰਕਾਰ :

3. ਵੈਦਿਕ ਧਰਮ ਵਿੱਚ 'ਓਅੰ' ਪਦ ਦੇ ਨਾਲ 'ਕਾਰ' ਅਵਯਯ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ, ਜੋ ਵਿਆਕਰਣ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ-ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਤੋਂ ਵਿਰੁਧ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਅਵੱਯਯ ਵਰਣਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਦਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੈਸਾ 'ਕ' ਨਾਲ ਲਾਇਆ ਕਕਾਰ ਅਤੇ 'ਮ' ਨਾਲ ਲਾਇਆ ਮਕਾਰ ਆਦਿ।

4. ਗੁਰਮਤਿ ਵਿੱਚ ਓਮ ਜਾਂ ਓਅੰ ਭੀ ਪਦ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਰ ਭੀ ਪਦ ਹੈ, ਅਵਯਯ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਕਾਰ ਦਾ ਅਰਥ 'ਕ੍ਰਿ' ਧਾਤੁ ਤੋਂ ਕਰਤਾ ਜਾਂ ਕਰਨਹਾਰ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਕਰਤਾ ਗ੍ਰੰਥਕਾਰ ਅਤੇ ਰਥ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਰਥਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਏਵੇਂ ਓਅੰ ਜਾਂ ਓਮ ਦਾ ਕਰਨਹਾਰਾ 'ਓਅੰਕਾਰ' ਹੈ, ਜੋ ਕਲਾਧਾਰੀ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਆਪ ਆਪਣਾ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਓਮ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ 'ਓਅੰਕਾਰ' ਓਮ ਜਾਂ ਓਅੰ ਦਾ ਕਰਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਕੋਟੀ ਉਪਰ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਉਪਰ ਨਿਰਗੁਣ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲਾ 'ਇਕ' ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਏਕ ਓਂਕਾਰ ਜਾਂ ਏਕੰਕਾਰ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਏਸ ਕਥਨ ਦਾ ਸਿਟਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ (ਓ) ਵੇਦਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਓਮ ਜਾਂ ਓਂਕਾਰ 'ਅਵਾ' ਧਾਤੂ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਮੰਨਣਾ ਪਿਆ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਅਲਾਪ ਮਾਤਰ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਫੇਰ ਭੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈਆਂ ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਅਵਯਯ ਸ੍ਵੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਇਹਦੇ ਨਾਲ 'ਕਾਰ' ਨਿਰਾਰਥਕ ਅਵਯਯ ਲਾ ਕੇ ਓਂਕਾਰ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ। ਮਗਰ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿੱਚ ਓ + ਮ ਉਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ। ਕਿੰਤੂ ਉਸ ਦੇ ਥਾਂ 'ਓਅੰ' ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਓ + ਅੰ ਦੇ ਜੋਗ ਤੋਂ ਬਣਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਯੋਗਿਕ ਹੈ, ਓਮ ਵਾਂਗ ਅਪਸ਼ਬਦ ਜਾਂ ਬਿਅਰਥ ਅਲ ਮਾਤ੍ਰ ਨਹੀਂ।

(ਅ) ਓਮ ਅਤੇ ਓਂਕਾਰ ਦਾ ਸਮਾਨ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨਾ ਅਸ਼ੁਧ ਹੈ।

(ਏ) ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਓਂਕਾਰ ਜਾਂ ਓਅੰਕਾਰ ਦਾ ਅੰਤਿਮਕਾਰ ਅਵਯ ਨਹੀਂ, ਕਿੰਤੂ 'ਕਰਤਾ' ਅਰਥ ਦਾ ਵਾਚਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਾਰਥਕ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਓਮ ਜਾਂ ਓਂਕਾਰ ਨਾਲੋਂ ਏਸਦਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

(ਸ) ਵੈਦਿਕ ਓਮ ਜਾਂ ਓਂਕਾਰ ਵਾਂਗ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਓਮ ਹਜ਼ਾਰ ਅਰਥ ਵਾਲਾ ਜਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਬੋਧਕ ਜਾਂ ਵਾਚਕ ਅਥਵਾ ਅ + ਉ + ਮੁ ਦੇ ਯੋਗ ਤੋਂ ਨ ਬਣਕੇ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ, ਸ਼ਿਵ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਵਾਚਕ ਨਹੀਂ।

(ਹ) ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਓਂਕਾਰ ਜਾਂ ਓਅੰਕਾਰ, ਵੈਦਿਕ ਓਮੁ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ 'ਉਅੰ' ਦਾ ਕਰਤਾ, ਓਸਦਾ ਮੂਲ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪਿਓ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਭੇਦ ਹੈ। ੧ਓ ਅੰਕਾਰ ੧ਓ ਜਾਂ ਏਕੰਕਾਰ।

(ਕ) ਓਂਕਾਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲਾ (ਨਿਰਗੁਣ, ਅਵਿਅਕਤ) ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਨਾਨਾ ਰੂਪੀ ਅਨਿਕ ਭਾਂਤੀ, ਏਕਓਅੰਕਾਰ ਜਾਂ ਏਕੰਕਾਰ ਦਾ ਮੂਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਓਅੰ ਜਾਂ ਵੈਦਿਕ ਓਮ ਦਾ ਭੀ ਦਾਦਾ ਹੈ।

(ਖ) ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ- "ਈਘੈ ਨਿਰਗੁਣ ਉਘੈ ਸਰਗੁਣ ਕੇਲਿ ਕਰਤ ਵਿੱਚ ਸੁਆਮੀ ਮੇਰਾ" ਅਰਥਾਤ ਨਿਰਗੁਣਤਾ ਅਤੇ ਸਰਗੁਣਤਾ ਦੋਵੇਂ ਪਰਮ ਤ੍ਰਤ (ਮੂਲ) ਦੀਆਂ ਅਵਸਥਾਂ ਹਨ। ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਰੁਵ (ਠਿਕਾਣਾ ਜਾਂ ਮੂਲ) ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਅਵਸਥਾ ਆਪਸ ਵਿਚੀਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਅਪੇਖਿਆ ਕਰਕੇ ਹਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਸੁਤੰਤਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਮੇਰਾ ਸੁਆਮੀ ਅਰਥਾਤ ਉਪਾਸ਼ਯ ਦੇਵਤਾ, ਦੋਹਾਂ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਪਰ ਦੋਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕੇਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ। ਸੋ ਓਮ ਜਾਂ ਓਅੰ ਦਾ ਪੜਦਾਦਾ ਅਥਵਾ ਚਾਰ ਕੋਟੀਆਂ ਉਪਰ ਹੈ,ਇਹ ਹੈ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ। ਓਨਮ: ਓਮ ਨਮ= (ਵੇਦਕਾਂ ਦਾ ਨਾਉਂ)

ਇਹ ਵਾਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਮਤ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰਸਤੀ- ਵਾਚਕ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਆਨੰਦ ਦਾ ਵਾਚਕ ਹੈ) ਅਤੇ ਹਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਗਿਆਂ ਨਮਸਕਾਰ ਰੂਪੀ ਮੰਗਲ ਹੈ, ਜੋ ਓਂ ਨਮ: ਏਸ ਵਾਕ ਤੋਂ 'ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ' ਦੀ ਤਰਾਂ ਪਦ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਏਸਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਓਮ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਓਨਮ ਕਰਕੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣ ਲਗਾ, ਫੇਰ 'ਨਮਸਕਾਰ ਜੋਗ' ਓਮ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਗਿਆ ਸੋ ਓਮ ਜਾਂ ਓਨਮ ਇਕੋ ਅਰਥ ਦੇ ਬੋਧਕ ਹਨ। (ਪੰ: ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦਾਖਾ)

ਨੋਟ- *ਪੰਜਾਬੀ ਰਤਨ* ਲੁਧਿਆਣਾ 22 ਜੁਲਾਈ 1955 ਦੇ ਪਰਚੇ ਵਿੱਚ ਏਹ ਲੇਖ ਛਪਿਆ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਸ: ਹਰਿਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਲੈਗਜ਼ੈਡਰੀਆ (ਮਿਸਰ) ਦੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੂਤ ਘਰ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਉਤਲੇ ਕਹੇ 12 ਟੀਕੇਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ :-

1. ਉਹ ਜਿੜ੍ਹੇ '੧' ਅਤੇ '੧ਓ' ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਮਾਨਤਾਵਾਂ ਕਾਰਨ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਭਾਵਾਰਥਕ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਬਾਬਾ ਮੇਹਰਬਾਨ, ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਿਰੋਤਮ (ਨਿਰਮਲਾ), ਪੰ. ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ (ਉਦਾਸੀਨ), ਆਦਿਕ ਜਿੜ੍ਹੇ ਅਦ੍ਵੈਤਵਾਦੀ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਭਗਤੀ, ਕਰਮਯੋਗ, ਰਾਜਯੋਗ, ਆਦਿ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਨਿਸ਼ਠਾਵਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਹਨ॥

2. ਉਹ ਜੇੜ੍ਹੇ ੧ਓ ਨੂੰ ਏਕ-ਅਕਸ਼ਰ ਰੂਪ ਵੇਦਿਕ-ਗੀਤਾ ਦੀ ਵੇਦਾਂਤਿਕ (monistic) ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵੇਦਾਂਤਿਕ (monism) ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਵਾਰਥ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਭਾ: ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ, ਸ੍ਵਾਮੀ ਅਨੰਦਘਨ, ਭਾ: ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ, ਆਦਿ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

3. ਉਹ ਹਨ ਜਿੜ੍ਹੇ ਆਧੁਨਿਕ ਪੱਛਮੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਤੋਂ ਛੁਟ ਨਵੀਨ ਪੱਧਤੀ ਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਜਿੜ੍ਹੇ ੧ਓ ਨੂੰ ਇਕ ਸਮਸਤ ਰੂਪ ਮੰਨ ਕੇ ਇਕ ਅਕਾਲਪੁਰਖੁ, ਇਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਇਕ ਪਰਮਾਤਮਾ, ਇਕ ਈਸ਼ੁਰ, ਇਕ ਰੱਬ, One God, (Semetic Religions) ਸਾਮੀ ਤੇ ਪੱਛਮੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ (Monotheistic) ਅਰਥ ਕਰਣ ਲਗ ਪਏ ਹਨ॥ ਜਿਵੇਂ ਭਾ: ਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ, ਭਾ: ਜੋਧ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਿ: ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਆਦਿ॥

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੀ ਜੇ ਨਿਗਮਨ-ਆਗਮਨ ਤਰਕ ਰਾਹੀਂ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸੰਖੇਪ ਨਾਲ ਸਿੱਟਾ ਨਾਲ ਇਹ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ :-

1. '੧' ਤੇ '੧ਓ' ਕੀ ਸਮਸਤ ਰੂਪ ਹਨ?

ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ:- ੧ ਬਾਹਰਲੀ ਗਵਾਹੀ ਪ੍ਰਮਾਣ (external evidence) ਅਤੇ, 2: ਅੰਦਰਲੀ ਗਵਾਹੀ ਪ੍ਰਮਾਣ (internal evidence)॥ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਬਾਹਰਲੀ ਗਵਾਹੀ ਨਾਲ ਆਰੰਭ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਅੰਦਰਲੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਅਲੋਚਾਂਗੇ॥

ਬਾਹਰਲੀ ਗਵਾਹੀ ਨਾਲ ਆਰੰਭ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋ ਮੁਖ ਕਾਰਣ ਹਨ:-

1. ਪਹਿਲਾ ਇਹ ਕਿ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਬਾਹਰਲੀ ਗਵਾਹੀ ਤਾਂ ਬੇਸ਼ਕ ਹੈ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵ ਜੀ ਰਾਹੀਂ ਪਰੰਪਰਾ ਤੋਂ ਮਹੱਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਬਾਣੀ ਦੀ 'ਕੁੰਜੀ' ਕੇਵਲ ਕਹਿਣ ਮਾਤ੍ਰ ਹੀ ਨਹੀਂ- ਬਲਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਹੀ 'ਕੁੰਜੀ' ਹੈ ਜਿੜ੍ਹੇ ਕੇ ਗੁਰੂਬਾਣੀ ਰੂਪਕ ਦੇ ਅਨੇਕ ਗੂੜੇ ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੁਖੈਨ ਨਾਲ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਤੇ ਅਨੁਭਵੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਰਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ॥

2. ਦੂਜੇ, ਇਹ ਕਿ; ਜੰਦਾ (ਤਾਲਾ) ਤਾਂ ਸਦਾ 'ਨਿਧੀਂ' (ਖਜਾਨੇ) ਦੇ ਦਰ (ਦਰਵਾਜ਼ੇ) ਨੂੰ ਹੀ ਲਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਕੁੰਜੀ ਤਾਂ ਸਦਾ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਬੜੀ ਸੁਰਖਿਆ ਨਾਲ ਰੱਖੀਂਦੀ ਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਬਿਨਾਂ ਤਾਂ ਨਾ ਜੰਦਾ ਸੁਖੈਨ ਖੁਲ੍ਹ ਹੀ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਤਾਲੇ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਤੋਂ ਘੱਟ ਗੱਲ ਨਹੀਂ; ਜਿੜ੍ਹੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਬਾਣੀ ਦਾ ਅਪਮਾਨ, ਨਰਾਦਰੀ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ॥ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਹਰਲੀ ਗਵਾਹੀ ਜੋ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਹੈ ਉਸ ਨਾਲ ਪਰਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ '੧' ਅਤੇ '੧ਓ' ਇਕ ਜਾਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਭਾਵਾਰਥ ਰੱਖਦੇ ਹਨ? '੧' ਅਤੇ '੧ਓ' ਦੋਂ ਕੀ ਤਾਤਪਰਜ ਹਨ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਇਹ ਵੀ ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਮੂਲ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਲੇਖਕ ਵੀ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹੀ, ਪ੍ਰਥਾ, ਇਤਿਹਾਸ ਆਦਿ ਦੇ ਅਨੇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਅਨੋਖੀ ਮਹੱਤਤਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਆਪ '੧ਓ' ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:-

(1) *ਏਕਾ ਏਕੰਕਾਰ ਲਿਖ ਦਿਖਾਲਿਆ॥ ਊੜਾ ਓਅੰਕਾਰ ਪਾਸ ਬਹਾਲਿਆ॥*

(ਵਾਰ 3॥ 15)

(2) *ਨਿਰਾਧਾਰ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨ ਅਲਖ ਲਖਾਇਆ॥*

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੋਆ ਏਕੰਕਾਰ ਆਪਿ ਉਪਾਇਆ
ਓਅੰਕਾਰ ਅਕਾਰ ਚਲਿਤ ਰਚਾਇਆ॥

(ਵਾਰ 22॥ 1)

(3) *ਨਿਰੰਕਾਰ ਏਕੰਕਾਰ ਹੋਇ ਓਅੰਕਾਰ ਅਕਾਰ ਪਸਾਰਾ*

(ਵਾਰ 21॥ 19)

(4) *ਏਕੰਕਾਰ ਇਕਾਂਗ ਲਿਖਿ ਊੜਾ ਓਅੰਕਾਰੁ ਲਿਖਾਇਆ॥*

(ਵਾਰ 39॥ 1)

(5) *ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਅਕਾਰ ਕਰਿ ਏਕੰਕਾਰੁ ਅਪਾਰ ਸਦਾਇਆ॥*
ਓਅੰਕਾਰੁ ਅਕਾਰ ਕਰਿ ਇਕੁ ਕਵਾਉ ਪਸਾਉ ਕਰਾਇਆ॥ (ਵਾਰ 39॥ 2)
ਆਦਿ ॥

ਕਹੇ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ '੧' ਲਈ ਏਕੰਕਾਰ ਪਦ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਨਿਰਾਕਾਰ ਨਿਰਗੁਣ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਵਾਚਯਾਰਥ ਤੇ ਲਖਾਇਕ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ '੧ਓ' ਪਦ ਲਈ ਓਅੰਕਾਰ ਪਦ ਬਾਰ ਬਾਰ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਤ੍ਰਾ ਸਗੁਣ ਨਿਰਾਕਾਰ ਅਤੇ ਸਗੁਣ-ਸਾਕਾਰ ਦੋਹਾਂ ਰੂਪਾਂ ਲਈ ਵਾਚਿ ਅਤੇ ਲਖ਼ਾਰਥ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਿਤ ਹੈ॥

ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਅਸੀਂ ਇਉਂ ਕਹ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਨਾਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਮਨੁਖ 'ਅਕੱਥ' ਨੂੰ 'ਕਥਨ' ਕਰਣ ਦਾ ਪ੍ਰਯਤਨ ਕਰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਕਥਨ ਲਈ ਅਨੇਕ ਢੰਗ ਉਸ ਨੇ ਰਚੇ :- ਕਿਤੇ ਸੰਕੇਤ, ਕਿਤੇ ਅਕਸ਼ਰ, ਕਿਤੇ ਅਕਸ਼ਰਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਪਦ, ਕਿਤੇ ਪਦਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਵਾਕ ਅਤੇ ਕਿਤੇ ਵਾਕਾਂ ਨੂੰ ਵਾਚਯਾਰਥ ਤੇ ਕਿਤੇ ਲਕਸ਼ਾਰਥ ਕਰਕੇ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤੇ ਹਨ॥ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮਨੁਖ ਫੇਰ ਵੀ ਵਾਚਯਾਰਥ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ਕਤੀਵ੍ਰਿਤੀ ਕਰਕੇ ਅਕਥ ਨੂੰ ਕਥਨ ਅੱਜ ਤਕ ਨਾ ਕਰ ਸਕਿਆ॥ ਹੁਣ ਵੀ ਜਿਵੇਂ ਮਨੁਖ ਸਦਾ ਕਰਦਾ ਆਇਆ ਹੈ, ਜੇ ਲੋੜ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਪੈ ਵੀ ਜਾਵੈ ਕਿ ਅਕੱਥ ਨੂੰ ਕਥਨ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਸੋਹਣਾ ਬਿਆਨ ਕਰਣ ਦਾ ਢੰਗ ਉਸ ਪਾਸ ਕੇਵਲ ਸੰਕੇਤ ਜਾਂ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੀ ਹੈ॥ ਇਹੋਂ ਕੁਝ ਸਾਡੇ ਦੇਖਣ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਰਾਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਅਕਥ ਦੇ ਕਥਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ '੧' ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਰੂਪ ਚਿੰਨ੍ਹ ਰਾਹੀਂ ਸੰਕੇਤਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ॥ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕੋਈ ਅਕਸ਼ਰ, ਪਦ, ਵਾਕਿ ਆਦਿ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਧਰਮ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਮੂਲ-ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਸਥਾਪਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਬਲਕੇ ਆਪ ਨੇ ਇਕ ਅੰਕ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਆਪਣੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਆਧਾਰਿਕ ਸੰਕੇਤ ਨਿਜਿਤ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ॥ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਨ :- ੧. ਪ੍ਰਤੀਕ (symbols) ਅਤੇ ੨. ਸੰਕੇਤ (ਇਸ਼ਾਰੇ Signals)।

1. ਪ੍ਰਤੀਕ :- ਅਜੇਹੀਆਂ ਵ੍ਰਿਤੀਆਂ (ਪ੍ਰੇਰਕ) ਹਨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਦਾ ਸੰਬੋਧਕ ਸੁਝਾਉ ਦੇਣ॥ ਜਿਵੇਂ: ਨਾਵ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ, ਸਥਾਨ ਜਾਂ ਵਸਤੂ ਦਾ ਬੋਧਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਜਾਂ, ਸ਼ਬਦ ਕਿਸੇ ਨਿਆਏ-ਸ਼ਬਦ, ਨਿਆਏ-ਵਾਕਿ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਮੇਯ ਵਸਤੂ ਦਾ ਬੋਧਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਪ੍ਰਤੀਕ ਦੀ ਚੋਣ ਸ੍ਵੈ-ਇੱਛਿਤ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ; ਪਰ ਲਗਾਤਾਰ ਵਰਤੋਂ ਤੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਾਲ ਅਸੀਂ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਇਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਐਨੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਕਿ ਇਸ ਸੰਸਕਾਰ ਦੀ ਪਰਪੱਕਤਾ ਉਤੇ ਦੋਵੇਂ ਦੀ 'ਏਕਤਾ' ਕੁਦਰਤੀ ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਣ ਲਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ॥

2. ਸੰਕੇਤ (ਇਸ਼ਾਰੇ) :- ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਆਗਮਨਿਕ-ਛਲਾਂਗ **(inductive leep)** ਰਾਹੀਂ ਸੰਕੇਤ ਆਪਣੇ ਸੰਬੰਧੀ ਨਾਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਯਥਾਰਥਬਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਦੋਨਾਂ ਦਾ ਸ੍ਵਭਾਵਕੀ ਸੰਬੰਧੀ-ਅਰਥ ਵੀ ਯਥਾਰਥ ਸੰਬੰਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ॥ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਰਾਹੀਂ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਸੰਕੇਤਿਕ ਵਸਤੂ ਦਾ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਣਾਮੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਪ੍ਰਤੱਖ ਨਾ ਵੀ ਹੋਵੇ ਫੇਰ ਵੀ ਇਕ ਵਸਤੂ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਪਣੇ ਆਧਾਰ ਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਸ ਦੀ ਵ੍ਰਿਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ॥ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਭਾਰਤੀ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ:- "ਧੂਆਂ ਅਗਨੀ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ"॥ ਜਾਂ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਵਚਨ ਹੈ:-

"ਦੀਵਾ ਬਲੇ ਅੰਧੇਰਾ ਜਾਏ॥ ਵੇਦ ਪਾਠ ਮਤਿ ਪਾਪਾ ਖਾਇ॥
ਉਗਵੈ ਸੂਰ ਨਾ ਜਾਪੈ ਚੰਦ॥ ਜਿਹ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਗਿਆਨ ਮਿਟੰਤ"॥

ਜਾਂ

ਜਿਹ ਮੰਦਰ ਦੀਪਕ ਪਰਗਾਸਿਓ ਅੰਧਕਾਰ ਭਇਆ ਨਾਸ"॥

ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੋ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਸਕਦੇ ਹਾਂ; ੧:- ਨਿਖਰੇ-ਸੰਕੇਤ (reduced cites) ਅਤੇ, ੨:- ਅਸਪਸ਼ਟ।

ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਏਕੰਕਾਰ '੧' ਇਕ ਨਿਖਰਿਆ ਸੰਕੇਤ ਹੈ॥ ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਤਾਂ ਸੰਭਵ ਹੀ ਨਹੀਂ॥ ਅਗੇ ਇਸ '੧' ਨਿਖਰੇ ਸੰਕੇਤ ਦੀ ਅਲੋਚਨਾ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ:-

ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਰੀਬਨ ਸਾਰੇ ਟੀਕਾਕਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਮੰਨ ਕੇ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ '੧' ਤੋਂ ਏਕੰਕਾਰ, ਅਤੇ 'ਓ' ਤੋਂ '੧ਓ' ਪੈਂਤੀ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਅਕਸ਼ਰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ॥ ਅਗੇ 'ਓ' ਦੇ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ:

1. ਪੰਨੇ '੧' ਉਤੇ - ੧ਓ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਵਿੱਚ ਹੈ॥
2. ਓਨਮ - ਰਾਮਕਲੀ ਓਅੰਕਾਰ ਮ: ੧ - ਪੰਨਾ 930, ਅਤੇ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਛੰਦ: ੧,੨ ਅਤੇ ੩
3. ਉਨਮੋ - ਰਾਮਕਲੀ ਮ : 5: - ਰਹਾਉ 45 ॥੩੫॥ ਪੰਨਾ 897॥
4. ਓਅੰ - ਗਉੜੀ ਬਾਵਨ ਅਖਰੀ ਮ: 5 - ੧ ॥ਪੰਨਾ 250॥
5. ਓਅੰਕਾਰ - ਗਉੜੀ ਕਬੀਰ ਜੀ - 92 ॥6॥ ਪੰਨਾ 340॥
6. ਓਅੰਕਾਰਿ - ਰਾਮਕਲੀ ਓਅੰਕਾਰ - ਮ : ੧ - ੧॥੧॥ ਪੰਨਾ 930॥
7. ਓਅੰਕਾਰੁ - ਰਾਮਕਲੀ ਓਅੰਕਾਰੁ -ਮ :੧ - ॥੧॥ ਪੰਨਾ 930॥

ਆਦਿ॥ ਜੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਠ ਪੂਰਬਕ ਉਚਾਰਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਿਸੇ ਕਰਣ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਮੇਰੁਖੰਡ (permutation & conciliation) ਦੇ ਰੂਪ ਬਣਾ ਕੇ ਕੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਸਕੇਗਾ, ਕਿਉਂਕੇ ਰੂਪ ਤਾਂ ਦੇਖੇ ਕੀ ਰੂਪ ਧਾਰਣਗੇ, ਜਿਵੇਂ :- '੧ਓ'

1. ਏਕੰਕਾਰ ਓਅੰਕਾਰ
2. ਇਕ ਓਅੰਕਾਰ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

3. ਏਕ ਓਅੰਕਾਰ
4. ਇਕ ਓਅੰ
5. ਏਕ ਓਅੰ
6. ਇਕ ਓਂ
7. ਏਕ ਓਂ

ਆਦਿ॥ ਪਰ ਇੱਕ ਗਲ ਤਾਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀਲ ਹੁੱਜਤ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ '੧' ਏਕੰਕਾਰ ਅਤੇ 'ਓ' ਓਅੰਕਾਰ ਦੋਨੋ ਹੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅਧਾਰੀ ਸ਼ਬਦ ਹਨ, ਅਤੇ ਰਾਮਕਲੀ ਰਾਗ ਦੀ ਓਅੰਕਾਰ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪਾਂਡੇ ਦੇ ਪ੍ਰਥਾਏ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਬਾਣੀ ਉਸੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਉਚਾਰੀ ਹੈ॥ ਜੇ ਇਹ ਗਲ ਹੈ ਕਿ 'ਕਾਰ' ਇਕ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਆਕਰਣ ਨਿੱਜਿਤ ਪਛੇਤਰ (ਪ੍ਰਤਯਯ) ਬਿਨਾ ਹੀਲ ਹੁੱਜੁਤ ਸਾਰੇ ਮੰਨਦੇ ਹਨ; ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਵਿਆਕਰਣ ਦੇ ਨੇਮਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਅਪਨਾਈਏ॥ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਆਕਰਣ ਦੀ ਪਰੀਭਾਖਾ 'ਕਾਰ' ਪ੍ਰਤਯਯ ਸੰਬੰਧੀ ਇਹ ਹੈ :-

ਓਂ ਦਾ ਵਿਆਕਰਣਕ, ਛਾਂਦਸ, ਨਿਰੁਕਤ ਆਦਿ ਪੱਖ॥

ਪਾਣਿਨੀਯ ਅਸ਼ਟਾਧਯਾਯੀ ਵਿੱਚ:- 'ਅਨੁਦਿਤਯਵਰਣਸਯ ਚਾਪ੍ਰਤਯਯ: ॥੧॥੧॥69॥ ਸੂਤ੍ਰ ਹੈ॥ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਵਾਰਤਿਕਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਭੱਟੋਜੀ ਦੀਕਿਸ਼ਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ:- ਪ੍ਰਤੀਯਤੇ ਵਧੀਯਤੇਤਿ ਪ੍ਰਤਯਯ:॥ ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਤਯਯ ਉਹ ਹੈ ਜਿਤ੍ਰਾ ਪ੍ਰਤਯਿਤ ਭਾਵ ਵਿਧਾਨ ਕਰਕੇ ਵਿਆਕਰਣ ਨੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ॥

ਪਾਣਿਨੀਯ ਨੇ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਭਾਸ਼ਕਾਰ ਪਾਤੰਜਲੀ ਨੇ 'ਕਾਰ' ਪ੍ਰਤਯਯ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੂਤ੍ਰ ਤੇ ਅਰਥ ਦਿਤੇ ਹਨ:-

ਰੋਗਾਖਯਾਯਾਂ ਣ੍ਵੁਲਬਹੁਲੰ॥੩॥੩॥108॥ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਤੱਤਬੋਧਨੀ ਟੀਕਾਕਾਰ ਇਹ ਲਿਖਦਾ ਹੈ- ਇਸ ਸੂਤ੍ਰ ਰਾਹੀਂ ਰੋਗ ਦਾ ਨਾਮ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ 'ਣ੍ਵੁਲ' ਪ੍ਰਤਯਯ ਬਹੁਲਤਾ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ॥ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ ਸ਼ਬਦ 'ਪ੍ਰਚਛੂਰਦਿਕਾ, 'ਪ੍ਰਣਾਹਿਕਾ', 'ਵਿਚਰਚਿਕਾ' ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਸ਼ਬਦ ਬਣਦੇ ਹਨ॥ ਬਹੁਲਤਾ ਦੇ ਕਾਰਣ ਕਿਤੇ-ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਜਿਵੇਂ : 'ਅਰਦ' ਸ਼ਬਦ, ਸਿਰਦਰਦ ਦਾ ਵਾਚੀ ਹੈ॥ ਇਸ ਵਿੱਚ 'ਣ੍ਵੁਲ' ਪ੍ਰਤਯਯ ਨਹੀਂ ਹੈ॥ ਇਸੇ ਲਈ 'ਸ਼ਿਰੋਕਤਿ' ਰੂਪ ਬਣਦਾ ਹੈ॥ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਰਿਖੀ ਕਾਤਯਾਯਨ ਦਾ ਪਾਣਿਨੀਯ ਦੇ ਸੂਤ੍ਰ ਉਤੇ ਇਹ ਆਕਸ਼ੇਪ ਵਾਰਤਿਕ ਸੂਤ੍ਰ ਹੈ :- ਧਾਤ੍ਵਰਥ ਨਿਰਦੇਸ਼ੈ ਣ੍ਵੁਲ੍ਤ੍ਰੁਲਵਯ॥ ਵਾਰਤਿਕ 2225॥ ਅਰਥ- ਧਾਤੁ ਦਾ ਅਰਥ ਹੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਕਰਣ ਉਤੇ ਵੀ 'ਣ੍ਵੁਲ' ਪ੍ਰਤਯਯ ਬਹੁਲਤ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ 'ਆਸ ਅਪਵੈਸ਼ਨੇ' ਧਾਤੁ ਤੋਂ 'ਆਸਿਕਾ' (ਬੈਠਨਾ), 'ਸ਼ਿਪ-ਸ਼ਯਤੇ' ਧਾਤੁ ਤੇ ਸ਼ਾਯਿਕਾ (ਸ਼ੈਨ ਕਰਣਾ, ਸੌਣਾ) ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ ਬਣਦੇ ਹਨ, ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ :-

ਇਕ ਸ਼ਿਤਪੌਂ ਧਾਤੁ ਨਿਰਦੇਸ਼ ॥ ਵਾਰਤਿਕ 2226॥ ਇਹ ਹੈ॥ ਪਰ ਇਥੇ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ॥ ਇਸ ਤੋਂ ਅਗੇ 'ਕਾਰ' ਪ੍ਰਤਯਯ ਸੰਬੰਧੀ ਵਾਰਤਿਕ ਸੂਤ੍ਰ ਇਹ ਹੈ :- ਵਰਣਾਤਕਾਰ :॥ ਵਾਰਤਿਕ 2227॥ ਇਹ 'ਨਿਰਦੇਸ਼' ਸੂਤ੍ਰ ਹੈ॥ ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, ਅ, ਏ, ਓ, (ਓ, ਅ, ਏ) ਆਦਿ ਵਰਣਾ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਕਰਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸ਼ਬਦ ਆਪਣੇ ਹੀ ਅਰਥ ਵਿੱਚ 'ਕਾਰ' ਪ੍ਰਤਯਯ ਬਹੁਲਤਾ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ॥ ਜਿਵੇਂ ਅਕਾਰ, ਇਕਾਰ, ਉਂਕਾਰ, ਓਂਕਾਰ, ਕਕਾਰ, ਖਕਾਰ, ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ ਬਣਦੇ ਹਨ॥ ਇਥੇ ਤੱਤ੍ਵ ਬੋਧਿਨੀਕਾਰ ਲਿਖਦਾ ਹੈ:- ਵਰਣਾਦਿਤਿ-ਵਰਣਾਨੁਕਰਣਦਿਤਯਰਥ, ਨ ਤੁ ਵਰਣਾ ਦੁੱਚਚਾਰਯਮਾਣਾਦਿਤਿ॥ ਤਥਾਹਿ ਸਤਯੰਕਾਰ ਇਤਯਾਖਾਵੈਵ ਸਯਾਂਨਤੁ ਕਕਾਰ ਇਤਯਾਦਿ ਅਬ ਹਿ ਸੰਬਾਤਸਯੋਚਚਾਰਣਾਤ॥ ਅਨੁਕਾਰਯਕਿਤ੍ਵਹ ਵਰਣਮਾਤ੍ਰੰ॥ ਅਕਾਰਸਯੋਚਚਾਰਣਾਰਥਵ੍ਵਤ ॥

ਅਰਥਾਤ - ਇਥੇ ਵਰਣ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਵਰਣਾਨੁਕਰਣ ਅਰਥ ਹੈ॥ ਉਚਾਰਯਮਾਣ (ਉਚਾਰਣ ਹੋਣ ਵਾਲਾ) ਵਰਣ ਦਾ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਹੈ॥ ਜਿਵੇਂ:- 'ੴ = ਓਅੰ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਨੁਕਰਣਾਰਥ ਵਿੱਚ ਹੀ ਓਂਕਾਰ ਸ਼ਬਦ ਬਣਦਾ ਹੈ॥ ਕੇਵਲ 'ੴ= ਓਅੰ ਹੀ ਉਚਾਰਯਮਾਣ (ਉਚਾਰਣ ਯੋਗ) ਸ਼ਬਦ ਹੈ॥ ਇਸੇ ਲਈ ਮਾਂਡੂਕਯੋਪਨਿਸ਼ਦ ਵਿੱਚ ਦੋਨੋਂ ਰੂਪ 'ੴ = ਓਅੰ ਅਤੇ 'ਓਅੰਕਾਰ' = ਓਂਕਾਰ ਲਿਖੇ ਤੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੋਏ ਦੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ॥ ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾ ਮੰਤਰ ਇਹ ਹੈ:-

"ੴ ਇਤਯੇਤਦਕਸ਼ਰਮਿੰਦ ਸਰਵੰ ਤਸਯੋਪਖਯਾਨੰ
ਭੂਤੰ ਭਵਿਦਿਭਵਿਖ਼ਯਦਿਤਿ ਸਰਵੰ *ਓਂਕਾਰ* ਏਵ।"

ਬਹੁੱਲਤਾ ਦੇ ਕਾਰਣ ਕਿਤੇ ਸੰਘਾਤ ਆਦਿ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਵੀ 'ਕਾਰ' ਪ੍ਰਤਯਯ ਹੁੰਦਾ ਹੈ॥ ਜਿਵੇਂ 'ਸਤਯੰਕਾਰ', ਏਵੰਕਾਰ, ਨਮਸਕਾਰ, ਵਖਟਕਾਰ, ਝਨਤਕਾਰ, ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ ਬਣਦੇ ਹਨ॥ ਪਰ 'ੴ ਤੋਂ 'ਓਂਕਾਰ' ਇਸ ਨੇਮ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕੇ ਸੰਘਾਤ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ॥ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਗੇ :-

ਰਾਦਿਫ॥ ਵਾਰਤਿਕ ਸੂਤ੍ਰ : 2228॥ 'ਰ' ਵਰਣ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ 'ਇਫ' ਪ੍ਰਤਯਯ ਦੀ ਬਹੁਲੱਤਾ ਕਰਕੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ- ਰੇਫ॥ ਬਹੁਲੱਤਾ ਦੇ ਕਾਰਣ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਭੀ ਹੁੰਦਾ, ਜਿਵਂ- ਰਕਾਰ॥ ਮਸਲਨ- "ਰਕਾਰਾਨਿ ਨਾਮਾਨਿ ਸ੍ਰਿੰਣਤੋ ਮਮ ਪਾਰਵਤੀ" ਇਸ ਵਾਕਿ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਲਿਖ ਗਏ ਕਿ, ਰਤਿਕਾਰ, ਧ੍ਵਨਿਕਾਰ, ਸਿਮ੍ਰਿਤਿਕਾਰ, ਸੂਤ੍ਰਕਾਰ, ਕਲਾਕਾਰ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਰ- ਅਨੁਕਰਣਾਰਥਕ ਪ੍ਰਤਯਯ ਹੈ, ਸੋ-ਕਾਰ ਪ੍ਰਤਯਯ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਉਹ ਇਥੇ ਤਾਂ ਤਨਾਦਯ 'ਕ੍ਰਿ' ਧਾਤੁ (ਜਿਸ ਸੰਬੰਧੀ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ੰਕਰਾਚਾਰਯ ਦਾ ਅਤਿਪ੍ਰਸਿਧ ਚਰਪਟ ਪੰਜਰਿਕਾ ਸਤੋਤ੍ਰ ਵਿੱਚ) ਦੇ ਡੁਕ੍ਰਿਕਰਣੇ ਧਾਤੁ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਹੀ ਅਰਥ ਵਿੱਚ 'ਅਣ੍' ਪ੍ਰਤਯਯ 'ਣਿਤ੍ਵਾਤ' ਵ੍ਰਿੱਦ੍ਧਿ ਹੋ ਕੇ 'ਕਰੋਤਿ ਇਤਿਕਾਰ 'ਸ਼ਬਦ ਬਣ ਕੇ ਕ੍ਰਿਯਾ ਵਾਚੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ:- 'ਰੀਤੰ ਕਰੋਤਿ ਇਤਿ ਰਤਿਕਾਰ', 'ਧ੍ਵਨਿੰ ਕਰੋਤਿ ਇਤਿ ਧਯਨਿਕਾਰ', ਕੰਭਕਾਰ, ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਸ਼ਬਦ ਹਨ॥ ਪਰ ਜੈਜੈਕਾਰ, ਝਨਤਕਾਰ, ਆਦਿ ਕ੍ਰਿਯਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਰੂਪ ਨਾਲ ਕ੍ਰਿਤ੍ਰਿਮਤਾ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰਦੇ ਹਨ॥ ਪਰ 'ਓਅੰ ਕਰੋਤਿ ਇਤਿ ਓਅੰਕਾਰ' ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਨਿਰੁਪਯੁਕਤਿਤਾਂ ਕਰਕੇ ਵਿਆਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਵਥਾ ਅਸੰਗਤ ਹੈ॥ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤਰਕ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਧ ਕਰਣਾ ਸਾਰੇ ਵਿਆਕਰਣ ਪ੍ਰੇਮੀਯਾ, ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਆਕਿਆਂ ਤੋਂ ਅਮਾਨਯਤ ਹੋਗਾ, ਸੰਮਾਨਤ ਨਹੀਂ॥ ਨਾਹੀਂ, ਪੰ ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਜੀ ਦਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਥਨ '੧ੑ' ਅਤੇ ਓਂਕਾਰ ਦਾ ਅਰਥ ਇੱਕੋ ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਆਕਰਣ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਨੇਮ ਉਤੇ ਉਤਾਰੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਤਰਕ ਸਿੱਧ ਹੈ।

5:- ੧ੑ ਦਾ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਪੱਖ

ਅਸੀਂ ਪਿਛੇ ਲਿਖ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ '੧' ਨਿਰਾਕਾਰ-ਨਿਰਗੁਣ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਵਾਚਯ ਤੇ ਲਖਾਇਕ ਹੈ ਅਤੇ '੧ੑ' ਸਗੁਣ-ਨਿਰਾਕਾਰ, ਸਗੁਣ-ਸਾਕਾਰ ਦੋਹਾਂ ਰੂਪਾਂ ਲਈ ਵਾਚਯ ਤੇ ਲਕਸ਼ ਰੂਪ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੋਇਆ ਦੇਖਿਆ ਗਇਆ ਹੈ॥ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ 'ਉੜੇ' ਤੋਂ ਇਹ ਬਣਾਇਆ '੧ੑ' ਅਕਸ਼ਰ ਉ, ਊ, ਓ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਨੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਤੋਂ ਵੱਖ ਰੂਪ ਹੈ, ਜਾਂ ਨਹੀਂ ॥ ਅਤੇ ਜੇ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ਜੁਲਦਾ ਨਜ਼ਦੀਕ ਰੂਪ 'ਓ' ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਕ ਲਕੀਰ '੧ੑ' ਹੋਰ ਉਤੇ ਜੋੜ ਕੇ '੧ੑ' ਦਾ ਰੂਪ ਬਣਾਇਆ ਹੈ॥ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੇਤੂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਹੇਤੂ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖ ਹੀ ਲਿਆ, ਪਰ ਅਸਲ ਹੇਤੂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਹੀ ਹੈ॥ ਉਹ ਇਹ ਕਿ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਵੀ 'ਓ' ਦਾ ਨਵੇਕਲਾ ਥਾਂ ਹੈ॥ ਇਸ ਲਈ ਪਾਣਿਨੀਯ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੈਦਕੀ-ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਯਾ ਵਿੱਚ ਨਵੇਕਲੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

"੧ੑ ਭੇਯਾਦਾਨੇ ॥ 8॥ 2॥ 87॥ ਭਟੋਜੀ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਇਉਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ :-

੧ੑ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਤਸਯਾਦਾਰੰਭੇ॥ ਓ ਅਗਿਨਮੀਲੇ ਪੁਰੋਹਿਤੰ...॥ ਰਿਗਵੇਦ॥੧॥੧॥੧॥

ਅਭਯਾਦਾਨੇ ਕਿੰ ? ੧ੑ ਇਤਿ ਅਕਸ਼ਰ॥"

ਅਰਥਾਤ - ੧ੑ ਸ਼ਬਦ ਪਲੁਤ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੋਵੇ॥ ਜਿਵੇਂ ਰ੍ਰਿਗ ਵੇਦ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ '੧ੑ' ਵਰਤ ਕੇ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ॥ (ਕਿਉਂਕਿ ਮੰਤ੍ਰਾ ਦੇ ਸ੍ਹਾਮਣੇਂ ਨਾਂ ਪ੍ਰਣਵ (੧ੑ), ਨਾ ਵਿਯਾਹ੍ਰਤੀਆ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ)

ਅਤੇ ਅਭਯਾਦਾਨ ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ? '੧ੑ' ਕਿਉਂਕੇ ਅਕਸਰ ਹੈ ॥ ਅਗਲਾ ਸੂਤ੍ਰ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਹੀ ਹੈ:-

"ਯੇ ਯਕਵ ਕਰਮਣਿ॥ 8॥ 2॥ 88॥ ਯੇ ੩ ਯਜਾਮਹੇ॥ ਯਕਵੇਤਿ ਕਿੰ? ਯੇ ਯਜਾਮਹੇ॥"

ਅਰਥਾਤ- 'ਯੇ' ਨੂੰ ਯੱਗਾਦਿ ਕਰਮ ਵਿੱਚ ਪੁਲਤ-੩ ਮਾਤ੍ਰਾ ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਕਰੋ॥ ਜਿਵੇਂ, 'ਯੇਤ ਯਜਾਮਹੇ'॥ ਯੱਗਾਕਿ ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ? ਉਹ ਵੇਦ ਵਿੱਧਿ ਰੂਪ ਵਚਨ ਹੈ॥ ਅਗੇ ਵਿਸਤਾਰ ਕਾਫੀ ਹੈ -----॥ ਅਗਲਾ ਸੂਤ੍ਰ ਹੈ :- "ਪ੍ਰਣਵ ਖੇ! ॥8॥2॥89॥ ਯਕਵ ਕਰਮਣਿ ਟੇ ੧ੑ ਇਤਿ ਆਦੇਸ਼ ਸਯਾਤ ਅਪਾਂ ਚੈਤਾਂਸਿ ਜਿੰਬਤੋ ੩ ਮ ॥ ਟੇਕਿੰ? ਛਲੰਤੇ ਅੰਤਸਯ ਮਾਮੂਤ॥"

ਅਰਥਾਤ - ਯੱਗ - ਕਰਮ ਵਿੱਚ ਟੇ ੧ੑ ਵਿੱਚ ਆਦੇਸ਼ ਹੋਵੇ॥ ਜਿਵੇਂ -

'ਅਪਾਂ ਰੇਤਾਸਿ ਜਿੰਬਤੋ ੩ ਮ' = (ਜਿੰਬਤ-੧ੑ)

ਟੇ ਕਿਉਂ? ਹਲੰਤ ਵਿੱਚ ਅੰਦ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ॥

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ '੧ੑ' ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਅਕਸ਼ਰ ਹੈ ਅਤੇ ਪਲੁਤ (ਤਿੰਨ ਮਾਤ੍ਰਾ) ਸੰਗਿਕ ਹੈ॥ ਪਰ 'ਓ' ਕੇਵਲ ਦੋ ਮਾਤ੍ਰਾ ਦਾ ਹੀ ਵਿਆਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਮਾਤ੍ਰਾਵਾਂ ਦਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪ੍ਰਤੀਕ-ਚਿੰਨ੍ਹ ਕਰਣ ਲਈ 'ਊੜੇ' ਦੇ ਮਹਾਰਨੀ ਦੇ 'ਓ' ਦੇ ਦੋ ਮਾੜ੍ਹੇ ਦੇ ਰੂਪ ਨੂੰ ੜਿਮਾੜ੍ਹਾ ਰੂਪ ਪਲੁਤ ਕਰਣ ਲਈ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਮਾੜ੍ਹਾ ਹੋਰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਇਕ ਲਕੀਰ ਦੋ ਮਾੜ੍ਹ ਦੇ 'ਓ' ਉੱਤੇ ਲਾ ਕੇ ਤਿੰਨ ਮਾਤੇ ਦਾ 'ਓ' ਇਕ ਨਵਾਂ ਅਕਸ਼ਰ ਨਿਜਿਤ ਕਰ ਦਿਤਾ॥

6:- ਕੀ ਗੁਰਮਤ ਵਿੱਚ ੧ਓ ਦਾ ਪਲੁਤ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਮਹੱਤਾ ਹੈ?

ਇਤਨਾ ਸਿੱਧ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰਣ ਯੋਗ ਗਲ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਕਿ, ਕੀ ਹਿੰਦੂ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰਮਤ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿੱਚ ਵੀ '੧ਓ' ਦੇ ਤਿੰਨ ਮਾੜ੍ਹੇਆਂ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਣ ਰੂਪਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ? ਕਿ, ਕੇਵਲ ਇਹ 'ਇਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਦਾ ਕਿਓਤਿਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੀਰਘ ਸੂੜ੍ਹੀ ਤਰਕ ਤੋਂ ਬਿਨ੍ਹਾਂ (ਜਿਵੇਂ ਅੱਜਕਲ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ) ਮੰਨ ਲੈਣਾਂ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ॥ ਇਥੇ ਗਲ ਮੁਕਾਉਣ ਦੀ ਚਾਹ ਹੁੰਦੇ ਵੀ ਮੁੱਕ ਨਹੀਂ ਰਹੀ, ਕਿਉਂਕੇ :-

ਜਿਵੇਂ ਓ, ਅ, ੲ, ਆਦਿ ਅਕਸ਼ਰ ਹਨ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ '੧ਓ' ਵੀ ਇਕ ਅਕਸ਼ਰ ਹੈ, ਯਥਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ:-

ਓਨਮ ਅਖਰ ਸੁਣਹੁ ਬੀਚਾਰੁ॥ ਓਨਮ ਅਖਰ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਸਾਰੁ॥੧॥
ਸੁਣਿ ਪਾਂਡੇ ਕਿਆ ਲਿਖਹੁ ਜੰਜਾਲਾ॥

(ਰਾਮਕਲੀ ਓਅੰਕਾਰ ਮ : ੧-੧॥ ਪੰਨਾ 930)

ਅਤੇ ਇਥੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਿੰਨ ਭੁਵਨਾਂ ਨੂੰ ਚਿੰਨ੍ਹਤ ਕਰਣ ਵਾਲਾ '੧ਓ' ਅਕਸ਼ਰ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ॥ ਜਿਵੇਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿੱਚ 'ਕਾਰ' ਪ੍ਰਤਯਯ, ਵਰਣ ਵਿੱਚ ਉਪਦੇਸ਼ਾਰਥ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਚਾਰਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਊੜਾ, ਆੜਾ, ਆਦਿ 'ੜਾ' ਪ੍ਰਤਯਯ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਕਾ, ਖਖਾ, ਗਗਾ, ਆਦਿ ਆਪਣੇ ਹੀ ਵਰਣ ਦੇ ਪ੍ਰਤਯਯ ਹਨ, ਜਿੜ੍ਹੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਰਥ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਪ੍ਰਯੋਗਾਰਥ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਹਾ ਜਾਏ ਕਿ 'ਅਮ੍ਰਿਤ' ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਵਰਣ-ਛੇਕ (ਹਿਜੇ-Spelling) ਕਰੋ ਤਾਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਕਤਾ :- ਅਕਾਰ, ਮਕਾਰ, ਰ਼ਿਕਾਰ, ਇਕਾਰ, ਤਕਾਰ ਕਹੇਗਾ॥ ਪੰਜਾਬੀ ਵਕਤਾ :- ਆੜਾ, ਮਮਾ, ਪੈਰ ਵਿੱਚ ਹਾਹਾ, ਸਿਹਾਰੀ, ਤਤਾ ਕਹੇਗਾ॥ ਪਰ ਜਦ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇਗਾ ਜਾਂ ਬੋਲੇਗਾ, ਤਾਂ :-

'ਅ ਮ ਰ਼ਿਤ = ਅੰਮ੍ਰਿਤ'

ਹੀ ਲਿਖੇਗਾ ਜਾਂ ਬੋਲੇਗਾ॥ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਖਰ ਵੀ ਤਿੰਨ ਮਾੜ੍ਹਾਵਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ :-

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਲੁਤ ਸੰਗਿਕ '੧ਓ' ਦਾ ਜਿੜ੍ਹਾ ਅਨੁਸ੍ਵਾਰਿਕ ਪੱਖ ਹੈ ਉਸਦਾ ਸਮਰਥਨ ਪਾਣਿਨੀਯ ਦਾ ਸੂਤ੍ਰ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ :-

ਮੋਨੁਸ੍ਵਾਰ ॥8॥8॥23॥ ਮਾਂਤਸਯ ਪਦਸਯਾਨੁਸ੍ਵਾਰ ਸਯਾਛਲਿ॥

ਅਰਥਾਤ-ਹਲ ਪਰੇ ਹੋਣ ਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ 'ਮ' ਪਦ ਨੂੰ ਅਨੁਸ੍ਵਾਰ (ੰ) ਂ = ਬਿੰਦੀ ਹੋਵੇ॥ ਇਸੇ ਰਾਹੀਂ 'ਓ ੩' ਦਾ ਅਤੇ '੧ਓ ੩' ਦੇ ਅਕਸ਼ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਭੇਦ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥

ਗਲ ਰਹੀ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਮਾੜ੍ਹਾਵਾਂ ਦੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਅਰਥਾਂ ਦੀ, ਸੋ ਤਾਂ ਟੀਕੇਕਾਰਾਂ ਦੇ ਟੀਕੇਆਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਥੇ ਅਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਵਚਨ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਕੇ ਹੀ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਕਰਾਂਗੇ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ	ਗੁਰਮੁਖੀ
ਹ੍ਰਸ੍ਵ ਦੀਰਘ ਪੁਲਤ ਲਘੁ ਗੁਰੂ ੧ ੨ ੩	ਲਘੁ ਗੁਰੂ ੧ ੨
ਸ੍ਵਰ:- ਅ, ਇ, ਉ, ਰਿ ਅ+ਅ = ਆ+ਅ = ਆ ੩ ਇ+ਇ = ਈ+ਇ= ਈ ੩ ਉ+ਉ = ਊ+ਉ = ਊ ੩ ਰਿ੍ + +ਰਿ੍ ੩	ਉ, ਅ, ੲ ਅ+ਅ = ਆ ਇ+ਇ = ਈ ਉ+ਉ = ਊ - - -
ਅ+ਇ = ਏ+ = ਏ ੩ ਅ+ਉ = ਓ = ਓ ੩ - - - - - - - - - - - - - - - ਅ+ਏ = ਐ = ਐ ੩ ਅ+ਓ = ਐ = ਔ ੩	ਅ+ਇ = ਏ ਅ+ਉ = ਓ - - - - - - - - - - - - - - - ਅ+ਏ = ਐ ਅ+ਓ=ਔ
ਅ+ਉ = ਓ+੩+ਮ =ਓ੩ਮ੍	ਅ+ਉ= ਓ+ਅ+ੰ (ਮ)= ਓਅੰ= ੧੐

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਮੁਖ ਅਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:-

ਓਅੰ ਆਦਿ ਰੂਪੈ ॥ ਅਨਾਦਿ ਸਰੂਪੈ॥
ਅਨੰਗੀ ਅਨਾਮੈ॥ ਤ੍ਰਿਭੰਗੀ ਤ੍ਰਿਨਾਮੈ॥128॥

ਭਾਵਾਰਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, ਪਹਿਲੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਤਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੀ ਹਨ, ਮਗਰਲੀਆਂ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ, '੧' ਨਿਰਗੁਣ ਨਿਰਾਕਾਰ ਨਿਸ਼ਫੁਰ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ॥ ਆਪਣੇ ਇਸ ਪਰਮਾਦਿ ਅਵਸਥਾ ਅਨੰਤਰ ਉਹੀ :-

"ਸਰਗੁਣ ਨਿਰਗੁਣ ਦੋਨੋਂ ਨਾਉ"।

ਸਗੁਣ ਸਫ਼ੁਰ ਨਿਰਾਕਾਰ ਅਤੇ ਸਗੁਣ ਸਫ਼ੁਰ ਸਾਕਾਰ ਸ੍ਵਰੂਪਾਂ ਸ਼ਕਤੀਸਬਲ ਅਨਾਦਿ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ॥ ਪਰ ਅਨਾਦਿ ਤੇ ਆਦਿ ਸ੍ਵਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਓਹ 'ਅਨੰਗੀ' ਅੰਗ ਰਹਿਤ, ਅਤੇ 'ਅਨਾਮੈ' ਨਾਮ ਰਹਿਤ ਹੈ॥ ਪਰ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਓਹੀ 'ਤ੍ਰਿਭੰਗੀ' ਤਿੰਨ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਭੇਦ-ਪਰਿਛੇਦ ਵਾਲਾ ਅਤੇ 'ਤ੍ਰਿਕਾਮੈ' ਤਿੰਨ ਸਤੋ, ਰਜੋ, ਤਮੋ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਵਾਲਾ ਵੀ ਹੈ॥ ਇਸੇ ਕਰਕੇ '੧ੑ' ਦਾ ਪਲੁਤ ਰੂਪ ਹੋਣਾ ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਣ ਵਿੱਚ ਸਮਰਥ ਹੋਣਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ॥ ਇਸੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਅਨੁਭਵ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ:-

"ਓਨਮ ਅਖਰ ਸੁਣਹੁ ਬੀਚਾਰੁ॥ ੧ੑਓਨਮ ਅਖਰ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਸਾਰੁ॥"

ਕਿਹਾ ਹੈ॥

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮਤ ਵਿੱਚ ਵੀ '੧ੑਓ' ਦਾ ਤ੍ਰਿ-ਮਾਤ੍ਰਾ ਰੂਪ, ਤ੍ਰਿ-ਵਰਣ ਰੂਪ,

ਤ੍ਰਿ-ਭਵਣ = ਜਾਗ੍ਰਿਤ, ਸੁਪਨ, ਸੁਖੁਪਤੀ; ਸਥੂਲ, ਸੂਖਮ, ਕਾਰਣ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਦੇ ਪਹਿਲੂ ਚਿਨ੍ਹਿਤ ਰੂਪ ਨਾਲ ਸੰਕੇਤਿ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ॥ ਇਸ ਦੀ ਸਮਝ ਬਿਨਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥ ਕਿਉਂਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਵਚਨ ਹੈ:-

"ਅਵਰਿ ਸਭਿ ਮੂਲੈ ਕ੍ਰਮਤ ਨ ਜਾਨਿਆ॥
ਏਕੁ ਸੁਧਾਖਰੁ ਜਾਕੈ ਹਿਰਦੈ ਬਸਿਆ ਤਿਨਿ ਬੇਦਹਿ ਤਤੁ ਪਛਾਨਿਆ॥ ੧॥ ਰਹਾਉ॥
(ਸਾਰੰਗ ਮ : 5 -11॥1॥ ਪੰਨਾ 1205)

ਸੋ ਵੇਦਿਕ ਪ੍ਰਥਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਹੈ, ਸੰਖੇਪ ਨਾਲ ਅਗੇ ਲਿਖਦੇ ਹਾਂ :-

ਸਰਵ ਭੂਤ ਸਿਥਤੰ ਯੋ ਮਾਂ ਭਜ ਤਯੇਕਤ੍ਵਮਾਸਿਥਤ :॥
ਸਰਵਥਾ ਵਰਤਮਾਨੋ ਅਪਿ ਸ ਯੋਗੀ ਮਯਿ ਵਰਤਤੇ॥ (ਗੀਤਾ ॥੩੧॥)
ਤੇਸ਼ੰ ਗਿਆਨੀ ਨਿਤਯਯੁਕਤ ਏਕ ਭਕਿਤਰ ਵਿਸ਼ਿਖ਼ਯਤੇ॥
ਪ੍ਰਿਯੋ ਹਿ ਗਿਆਨਿਨੋਅਤਯਰਥਮਹੰ ਸ ਚ ਮਮ ਪ੍ਰਿਯ: (ਗੀਤਾ 7/17)
੧ੑਇਤਿ ਏਕ ਅਕਸ਼ਰੰ ਬ੍ਰਹਮ---॥(ਗੀਤਾ ॥8॥13)
ਯਵਾਨਯਵੇਨ ਚਾਪੰ ਗਾਯ: ਯਜੰਤੋ ਮਾਮਪਾਸਤੇ॥ (ਗੀਤਾ 9॥15॥)
ਏਕਤ੍ਵੇਨ ਪ੍ਰਿਥਕਤ੍ਵੇਨ ਬਹੁਧਾ ਵਿਸ਼੍ਵਤੋਮੁਖੰ॥
ਏਕੋ ਵਸ਼ੀ ਨਿਖ੍ਰਯਾਣਾਂ ਬਰੂਨਾਂ ਏਕੰ ਬੀਜੰ ਬਹੁਧਾ ਯ : ਕਰੋਤਿ॥
ਤਮਤਾਸਥੰ ਯੇ ਅਨੁਪਸ਼ਯੰਤਿ ਧੀਰਾ : ਤੇਖਾਂ ਸੁੰਖੰ ਸ਼ਾਸ਼੍ਵਤੰ ਨੇਤਰੇਖਾਂ॥
(ਸ੍ਵੇਤਾਸ਼ਭਰੋਪਨਿਸ਼ਦ॥੬॥੧੨)

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਹਰਖੀਣਾਂ ਕ੍ਰਿਗੁਰਹੰ ਗਿਰਾਮਸਮਯੇ ਕਮਕਸ਼ਰੰ॥' (ਗੀਤਾ ॥੧੦॥25)
ਇਹੇਕਸਕੰ ਜਗਤ੍ਰਿਤਯੰ--॥ (ਗੀਤਾ ॥11॥7, 13, 20, 42)
ਯਦਾ ਭੂਤ ਪ੍ਰਿਥਕ ਭਾਵਮੇਕਸਥੰ ਅਨੁਪਸ਼ਯਤਿ॥
ਤਤ ਏਵ ਚ ਵਿਸਤਾਰੰ ਬ੍ਰਮ ਸੰਪਦਸਤੇ ਤਦਾ ॥ (ਗੀਤਾ ॥੧੩॥੩੦॥)
ਸਰਵ ਭੂਤੇਖੁ ਯੇਨੈਕੰ ਭਾਵਮਵਯਮ ਮੀਕਸ਼ਤੇ॥
ਅਵਿਭਕਤੰ ਮ੍ਰਿਤਯੁੰ ਸਾਤ੍ਵਿਕੰ॥ (ਗੀਤਾ ॥18॥੨੦॥)
ਮਨਸੈਵੇਦਮਾਪ੍ਤਵਯੰ ਨੇਹ ਨਾਨਾਸ੍ਤਿ ਕਿੰਚਨ॥
ਮ੍ਰਿਤਯੋ: ਸ ਮ੍ਰਿਤੰ ਗਚਛਤਿ ਯ ਇਹ ਨਾਨੇਵ ਪਸ਼ਯਤਿ॥ (ਕਠੋਪਨਿਸ਼ਦ ॥੨॥੧॥11)

ਆਦਿ:- ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ '੧' ਦੀ ਮਹੱਤਾ ਅਨੇਕ ਥਾਵਾਂ ਉਤੇ ਲਿਖੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ॥ ਇਥੇ ਤਕ ਕਿ ਕੱਠ-ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਤ੍ਰਾ ਵੀ ਦ੍ਵੈਤ (ਦੂਜਾ ਭਾਉ) ਵਾਲਾ ਹੈ ਓਹ ਮ੍ਰਿਤੂ ਤੋ ਹੋਰ ਮ੍ਰਿਤੂ-ਭਾਵ ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੇ ਚਕ੍ਰ ਵਿੱਚ ਸਦਾ ਭ੍ਰਮਦਾ ਹੈ॥ ਅਤੇ '੧' ਦਾ ਗਿਆਤਾ ਹੀ ਇਸ ਜਨਮ-ਮਰਣ ਬੰਧ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਵਿੱਚ ਸਮਰਥ ਹੈ॥

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਸੰਕਰਾਚਾਰਯ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਇਕ ਪ੍ਰਥਾ ਜਹੀ ਚੱਲੀ ਦਿਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਗੀਤਾ ਵਿੱਚ 'ਏਕ ਅਕਸ਼ਰ' (ਗੀਤਾ ੧੦॥25) ਆਦਿ ਥਾਵਾਂ ਉਤੇ ਲਿਖਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਟੀਕਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਗੀਤਾ ਦੇ '੧ੑ' ਇਤਿ ਏਕ ਅਕਸ਼ਰੰ ਬ੍ਰਹਮ ---(ਗੀਤਾ: 8॥13) ਕਰਕੇ ਹੀ ਅੱਜ ਤਕ ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਆਏ ਹਨ॥ '੧ੑ' ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੀ ਗੀਤਾ ਵਿੱਚ ਪੰਚ ਥਾਵਾਂ ਉਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਣ ਲਿਖੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ :-

ਪ੍ਰਣਵ : ਸਰਵ ਵੇਦੇਖੁ (7 : 8)
੧ੑ ਇਤਿ ਏਕ ਅਕਸ਼ਰੰ ਬ੍ਰਹਮ (8 : 13)
ਵੇਦਯੰ ਪਵਿਤ੍ਰੰ ਓਂਕਾਰ ਰ੍ਰਿਕਸਾਮ ਯਜੁਰੇਵ ਚ (9 : 17)
੧ੑ ਤਤਸਦਿਤਿ ਨਿਰਦੇਸ਼ੋ ਬ੍ਰਹਮਣਸ੍ਤਿਰਵਿਧ: ਸਿਮ੍ਰਤ: (17-23)
ਤਆਚ ੧ੑ ਇਤਿ ਓਦਾਕ੍ਰਿਤਜ (17-24)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ੧ੑ ਨੂੰ ੧ੑ ਅਤੇ ਓਂਕਾਰ ਦੋਨੋਂ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਕ ਅਕਸ਼ਰ ਵੇਦ ਦਾ ਤਾਤ੍ਵਿਕ ਅਕਸ਼ਰ ਸ਼ਬਦ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਰਵੋਪਰਿ ਮਹੱਤਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੋ ਇਸ ਇਕ ਅਕਸ਼ਰ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਅਨੁਭਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸੇ ਲਈ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ :-

"ਏਕ ਸੁਧਾਖਰ ਜਾ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਵਸਿਆ ਤਿਨਕੇ ਦਰਿ ਤਤ ਪਛਾਣਿਆ"

ਮੂਲ-ਮੰਤ੍ਰ : 2

ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਿੱਖਾਂ ਪ੍ਰਸਨ ਕੀਤਾ ਜੀ, "*ਜਪੁ ਕੀ ਗੋਸ਼ਟ* ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ?" ਸੋ ਭਾਈ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰੇ ਹੈਂ, ਕਿ ਓਨਾਂ ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀ ਤਾਂ ਬਾਂਲੇ ਹੋ, ਅਰ ਏਥੇ ਕਿਸ ਦੇ ਬਲ ਕਰਕੇ ਆਏ ਹੋ, ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ :-

ਇਕ ਓਂਅੰਕਾਰ "੧ੑ"
ਤਿਸਕਾ ਵੀਚਾਰ :-

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਕ ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹੈ ਸੋ ਉਸ ਨੇ ਚਾਹਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਏਕ ਤੇ ਅਨੇਕ ਹੋਵਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਆਪਣੀ ਧੁਨਿ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਅਰਧ 'ਚੰਦ੍ਰਕਾ ਮਾਇਆ' ਹੋਈ, ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਸੇ ਤ੍ਰਿੰਨ ਦੇਵਤੇ ਹੂਏ, ਜੋ 'ਉੜੇ' ਵਿੱਚੋਂ 'ਬ੍ਰਹਮਾ' ਹੋਇਆ, ਅਰ 'ਆਇਤੇ' ਵਿੱਚੋਂ 'ਵਿਸ਼ਨੂੰ' ਹੋਇਆ ਅਰ 'ਮੰਮੇ' ਵਿੱਚੋਂ 'ਮਹਾਂਦੇਵ' ਹੋਇਆ॥ ਤਾਂ ਬ੍ਰਹਮੇ ਨੂੰ 'ਰਾਜਸ-ਗੁਣ' ਦੇਕਰ ਜਗਤ ਦੇ 'ਉਤਪਤਿ' ਕਰਣ ਵਿੱਚ ਲਾਇਆ; ਅਰ 'ਵਿਸ਼ਨ' ਨੂੰ 'ਸਾਤਕ-ਗੁਣ' ਦੇਕਰ ਜਗਤ ਦੇ 'ਪਾਲਣ' ਵਿੱਚ ਲਾਇਆ, ਅਰ 'ਮਹਾਂਦੇਵ' ਨੂੰ 'ਤਾਮਸ-ਗੁਣ' ਦੇਕਰ 'ਸੰਘਾਰ' ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਲਾਇਆ॥ ਸੋ ਜਿਸ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਧੰਧੇ ਲਾ ਛੱਡਿਆ ਹੈ, ਤਿਸਦੇ ਬਲ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਆਇ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ॥ ਤਾਂ ਓਨਾਂ ਪੁੱਛਿਆ ਉਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਕੀ ਹੈ? ਅਰ ਰੂਪ ਕੀ ਹੈ? ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ,

"ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ"

ਜੋ ਸੱਤ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਅਰ ਜਗਤ ਦਾ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਅਤੇ ਸਰਬ ਪੂਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ; ਸੋ 'ਪੁਰਖ' ਕੇ ਤਿੰਨ ਅਰਥ ਹੈਂ; ਕਿ ਜਿਤਨੇ ਜੋ ਸਰੀਰ ਹਨ ਸੋ ਪੁਰੀਆਂ ਹਨ, ਸੋ ਏਨਾਂ ਸਭਨਾਂ ਪੁਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਜੋਤ ਇਸਥਿਤ ਹੈ॥ ਦੂਸਰਾ ਪੁਰਖ ਪੂਰਨ ਕਾ ਭੀ ਨਾਉਂ ਹੈ॥ ਅਰ 'ਪੁ' ਨਾਮ ਹੈ ਨਰਕਾਂ ਦੇ ਸੋ ਤਿਸ ਤੋਂ ਜੋ 'ਰੱਖਿਆ' ਕਰੇ ਸੋ 'ਪੁਰਖ' ਕਹੀਐ।

ਤਾਂ ਸਿਧਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ 'ਨਾਮ' ਅਤੇ 'ਰੂਪ' ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਕਰਕੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਅਰ ਏਹ ਤਾਂ ਦੋਵੇਂ ਝੂਠੇ ਅਰ ਮਿਥਿਆ ਹਨ, ਤਾਂਤੇ ਏਸ ਕਰਕੇ ਕੀਹ ਸਿੱਧ ਹੋਵਣਾ ਹੈ? ਅਰ ਜੇ ਤੁਸੀ ਕਹੋਗੇ ਕਿ ਸੱਚੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਵੇਦਾਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਤੁਸਾਡਾ ਵਿਰੋਧ ਹੋਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬੋਲੇ ਕਿ, "ਜੋ ਮਿਥਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸੋ ਅਧਾਰ ਦੇ ਆਸਰੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਸਰਪ ਜੋ ਭਾਸਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਰੱਸੀ ਦੇ ਆਸਰੇ ਭਾਸਦਾ ਹੈ, ਅਰ ਰੂਪਾ ਜੋ/ਭਾਸਦਾ ਹੈ ਸੋ ਸਿੱਪੀ ਦੇ ਆਸਰੇ ਭਾਸਤਾ ਹੈ, ਅਰ ਰੜੇ ਵਿੱਚ ਜੋ ਜਲ ਭਾਸਤਾ ਹੈ ਸੋ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਣਾਂ ਦੇ ਆਸਰੇ ਭਾਸਦਾ ਹੈ; ਤੈਸੇ ਹੀ ਮਿੱਥਿਆ ਆਧਾਰ ਦੇ ਉਪਰ ਭਾਸਤਾ ਹੈ॥ ਸੋ ਕਰਤਾਰ, ਅਕਾਲ-ਪੁਰਖ ਜੋ ਹੈ, ਸੋ ਸਭਸੇ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ, ਅਰ ਜੋ ਕਰਤੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਤੇ ਅਤੇ ਜਗਤ ਦਾ 'ਨਾਮ' ਭੀ ਅਰ 'ਰੂਪ' ਭੀ ਜਾਣਤੇ ਹਨ, ਸੋ ਜਗਤ ਭੀ ਝੂਠ ਹੈ, ਅਰ 'ਨਾਮ' ਤੇ 'ਰੂਪ' ਭੀ 'ਝੂਠ ਹੈ'; ਅਰ ਜੋ ਕਰਤਾਰ ਹੈ ਤਿਸਦਾ 'ਨਾਮ' ਭੀ 'ਸੱਚ' ਹੈ ਅਤੇ 'ਰੂਪ' ਭੀ 'ਸੱਚ' ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਰੜੇ ਦਾ ਜਲ ਤਾਂ ਮਿੱਥਿਆ ਹੈ ਪਰ 'ਰੜਾ' ਤਾਂ ਸੱਤ ਹੈ; ਤੈਸੇ ਜਗਤ ਦਾ 'ਨਾਮ', 'ਰੂਪ' ਤਾਂ 'ਮਿੱਥਿਆ' ਹੈ, ਪਰ 'ਕਰਤਾਰ' ਤਾਂ 'ਸੱਤ' ਹੈ, ਅਰ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕਹੋਗੇ ਕਿ 'ਕਰਤਾਰ' ਦਾ 'ਨਾਮ' ਅਰ 'ਰੂਪ' ਮਿੱਥਿਆ ਹੈ ਤਾਂ 'ਕਰਤਾਰ' ਦਾ ਅਧਾਰ-ਭੂਤ ਕੌਣ ਠਹਿਰਾਂਵੋਗੇ? ਅਰ ਤੁਸੀਂ, ਜੋ ਅਧਾਰ-ਭੂਤ ਠਹਿਰਾਵੋਗੇ, ਸੋਈ ਅਸੀਂ 'ਕਰਤਾਰ' ਠਹਿਰਾਵਾਂਗੇ; ਤਾਂਤੇ 'ਕਰਤਾਰ' ਦਾ 'ਨਾਮ' ਭੀ 'ਸੱਤ' ਹੈ ਅਰ 'ਰੂਪ' ਭੀ 'ਸੱਤ' ਹੈ॥

"ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ"

ਓਹ ਨਿਰਭਉ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੀ ਦਾ 'ਭੈ' ਨਹੀਂ ਅਰ 'ਨਿਰਵੈਰੁ' ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾਲ 'ਵੈਰ' ਨਹੀਂ; ਕਯੋਂਕਿ 'ਭਉ' ਅਰ 'ਵੈਰ' ਆਪ ਸੇ ਦੂਸਰੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ; ਸੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੋਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ।

"ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ"

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

'ਅਕਾਲ' ਤਿਸਦੀ 'ਮੂਰਤਿ' ਹੈ,

ਤਾਂ ਸਿੱਧਾਂ ਕਹਿਆ, "ਸਰਗੁਨ ਰੂਪ ਅਕਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਨਿਰਗੁਣ ਰੂਪ ਅਕਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ? ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, "ਸਰਗੁਣ ਭੀ ਅਕਾਲ ਹੈ ਅਰ ਨਿਰਗੁਨ ਭੀ ਅਕਾਲ ਹੈ॥" ਤਾਂ ਸਿੱਧਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ, "ਜੋ ਸਰਗੁਣ ਮੂਰਤਾਂ ਹੈਂ ਸੋ ਤਾਂ ਬਿਨਸਤੀਆਂ ਹੈਂ॥" ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ, "ਜੇ 'ਸਰਗੁਨ' ਰੂਪ ਦੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਦੇ ਰਿਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਤਾਂ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ॥ ਅਰ ਜੋ 'ਨਿਰਗੁਨ' ਰੂਪ ਹੈ, ਸੋ ਉਸ ਕੀ ਤੋ ਮੂਰਤ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਅਰ ਜੋ 'ਕਾਲ' ਅਰ 'ਵਸਤੁ' ਅਰ 'ਦੇਸ' ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੈ ਸੋ 'ਅਕਾਲ ਮੂਰਤੀ' ਕਹੀਤਾ ਹੈ॥"

"ਅਜੂੰਨੀ ਸੈਭੰ"

ਅਰ 'ਅਜੂੰਨੀ' ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਮਾਤਾ ਦੇ ਗਰਭ ਵਿਖੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ॥" ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਕਹਿਆ, ਅਵਤਾਰ ਜੋ ਹੋਏ ਹਨ ਸੋ ਤਾਂ ਜੂਨ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਉਤਪਤਿ ਹੋਏ ਹਨ॥" ਤਾਂ ਬਾਬ ਕਹਿਆ,

"ਸੈਭੰ"

"ਹੋਰ ਜੋ ਜੀਵ ਹਨ ਸੋ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਬਧੇ ਹੋਏ, ਪਰ ਅਵਤਾਰ ਕੇ ਏਹ ਲਖਣ ਹੈਂ, ਜੋ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਕਰਕੇ ਹੈ; ਅਰ ਸੰਸਿਆਂ ਦੇ ਭੰਗਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ, ਅਰ 'ਅਭੰਗ' ਹੋਵੇ, ਅਰ ਜੋ 'ਨਾਸ ਤੋਂ ਰਹਿਤ' ਹੋਵੇ ਜੋ 'ਅਜੂੰਨੀ-ਸੈਭੰ' ਕਹਿਤਾ ਹੈ॥" ਤਾਂ ਓਨਾਂ ਆਖਿਆ, "ਹੋਰ ਸਭ ਕਿਛ ਦ੍ਰਿਸ਼ਿਟ ਆਵਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਯੋਂ ਨਹੀਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਆਵਤਾ॥" ਤਾਂ ਬਾਬ ਆਖਿਆ॥

"ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ"

"ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਨਜ਼ਰ ਆਂਵਦਾ ਹੈ ਜੈਸੇ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਦੀਆਂ ਜੋ ਪੁਤਲੀਆਂ ਹੈਂ ਸੋ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਵੇਖਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦੀਆਂ, ਪਰ ਜੇ ਆਰਸੀ ਅੱਗੇ ਰੱਖੀਏ ਤਾਂ ਆਪ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦਾ॥ ਪਰ ਜੇ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪ ਨੂੰ ਬੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ॥" ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਿਆ ਕਿ, "ਜਦ ਜਗਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਿਆ, ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਸੱਤਿ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰ ਜਦ ਜਗਤ ਨੂੰ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ 'ਕਰਤਾ' 'ਭੁਗਤਾ' ਹੋਇਆ, ਤਦ ਤੋਂ ਸਤਿ ਨ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੈਸੇ ਦੁੱਧ ਮੈਂ ਦਹੀਂ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਬ ਦੁੱਧ ਕੀ ਦਹੀਂ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤੇ ਫੇਰ ਦੁਧ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ, ਅਰ ਜੈਸੇ ਕਣਕ ਤੇ ਆਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਰ ਫੇਰ ਆਟੇ ਤੇ ਕਣਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ॥ ਤੈਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਥੀਂ ਜੋ ਈਸ਼ਵਰ ਹੋਵਗਾ ਫੇਰ ਬ੍ਰਹਮ ਨ ਹੋਵੇਗਾ?" ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ, "ਈਹਾਂ ਕਿ ਜੈਸੇ ਜਲ ਤੇ ਤਰੰਗ ਨਹੀਂ ਹੋਏ, ਤਬ ਭੀ ਜਲ ਹੈ; ਅਰ ਜਬ ਤਰੰਗ ਉਪਜੇ ਹੈਂ ਤਉ ਭੀ ਜਲ ਹੈ; ਅਰ ਜਬ ਤਰੰਗ ਕਲੋਲ ਕਰਤੈ ਹੈਂ ਤਉ ਭੀ ਜਲ ਹੈ, ਅਰ ਜਬ ਬਿਨਸ ਜਾਵੇਗੇ ਤਉ ਭੀ ਜਲ ਹੈ।

ਮੂਲ-ਮੰਤ੍ਰ : 3

ਇਸ ਕਾ ਅਰਥ॥

ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ॥ ਯਹ ਨਾਮ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਹੈ। ਸਤਿ ਕਹੀਯੇ-ਜਾਗ੍ਰਤ, ਸ੍ਵਪਨ, ਸੁਖੋਪਤਿ; ਯਹ ਤੀਨ ਅਵਸਥਾ ਕੇ ਪ੍ਰਣਾਮ ਬਿਖੇ ਜੋ ਸਨ ਮਾਤ੍ਰ ਜਿਉਂ ਕਾ ਤਿਉਂ ਤੀਨੋ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਾਲ ਬਿਖੇ ਸਾਖੀ ਸਰੂਪ ਅਬਿਨਾਸੀ ਹੈ। ਅਰੁ ਕਰਤਾ ਕਹੀਜੇ, ਮਾਯਾ ਕਾ ਆਸ੍ਰੇ ਸਥਾਨ। ਅਰ ਜੋ ਅਪਨੀ ਚੈਤੰਨ ਸੱਤਾ ਕਰਿ ਕੇ ਮਾਯਾ ਦ੍ਵਾਰੇ ਵਾਰਵਾਰ ਜਗਤ ਰਚੇ ਹੈਂ। ਇਸ ਪਰ ਭਗਵਾਨ ਵਾਕ ਹੈ।

ਸਲੋਕ ॥ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿੰ ਸ੍ਵਾਮ ਵਸ੍ਯ ਭਜਵਿ ਸ੍ਰਿਜਾਮਿ ਪੁ ਨ:
ਭੂਤ ਗ੍ਰਾਮ ਮਿ ਸੰ. ਕ੍ਰਿਤ ਸ੍ਵ ਮ ਵਸਯੰ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੇਰ ਵ ਸਾਤੁ॥੧॥

ਅਰਥ॥ ਅਪਨੀ ਮਾਯਾ ਕੇ ਆਸ੍ਰੇ ਭੂਤ ਹੋ ਕੇ ਵਾਰੰਵਾਰ ਸ੍ਰਿਜੋਹੇ। ਯਹ ਸੰਪੂਰਣ ਭੂਤ-ਗ੍ਰਾਮ ਅਰਮਵਸਯ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਰਚੇ ਹੋ। ਤਾ ਤੇ ਮਾਯਾ ਦ੍ਵਾਰੇ ਕਰਤਾ ਕਹੀਜੇ ਹੈ। ਅਰੁ ਪੁਰਖ ਕਹੀਜੈ। ਪੁਰ ਪੁਰ ਬਿਖੇ ਜਿਸ ਕਾ ਸ਼ੈਨ ਹੋਇ, ਤਿਸ ਬਯਾਪਕ ਸਰੂਪ ਕੋ ਪੁਰਖ ਕਹੀਜੈ। ਇਸ ਪਰ ਗੀਤਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਹੇ ਹੈ:-

ਮੱਤ: ਪਰਤਰੰਨਾਨਯਤ ਕਿੰਚਿਦ ਸ੍ਤਿ ਧਨੰਜਯ॥
ਮਯਿ ਸਰਬਮਿਦੰ ਪ੍ਰੋਤੰ ਸੁਤ੍ਰੇਮਣਿ ਗਣਾਇਵ॥੧॥

ਅਰਥੁ॥ ਹੇ ਧਨ ਜਬ ਮੇਰੇ ਸੇ ਅਤਿਸਯ ਪਰੇ, ਭਿੰਨ ਕਿੰਚਿਤ ਭੀ ਅੰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਮਣਿਕਿਓ ਕੇ ਸੰਬੁਹ ਏਕ ਸੂਤ੍ਰ ਬਿਖੇ ਪਰੋਏ ਹੈਂ, ਤਿਸ ਕੀ ਨਿਆਈ ਯਹ ਸਰਬ ਮੇਰੇ ਬਿਖੇ ਪਰੋਏ ਹੈਂ। ਸੋ ਸੂਤ੍ਰ ਕੀ ਨਿਯਾਈ ਏਕ ਹੀ ਅਭੇਦ ਬਯਾਪਕ ਸਰੂਪ ਕੋ ਸੱਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਪੁਰੁਖ ਕਹੀਐ ਤਾ ਤੈਂ। 'ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ' ਯਹ ਕੇਵਲ 'ਸੁਧ-ਬ੍ਰਹਮ' ਕਾ ਨਾਮੁ ਹੈ। ਇਸ ਪਰ ਗੀਤਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ॥

ੴ ਤਤ ਸਦਿਤਿ ਨਿਰਦੇਸ਼ੋ ਬ੍ਰਹਮਣ ਸ੍ਤ੍ਰਿਵਿਧ : ਸਿਮ੍ਰਤ: ॥

ੴ ਅਰਥੁ। ੴ ਅਰਥਾਤ ਤਥਾ ਸਤੇ॥

ਯਹ ਜੋ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਚਾਰਨ ਹੈ। ਸੋ ਕੇਵਲ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਕਾ ਕਹਾ ਹੈ।

ਸ਼ੰਕਾ॥ ਜੋ ਸਰਬ ਬਿਖੇ ਏਕ ਹੀ ਬਯਾਪਨ ਹੈ ਤੋਂ ਯਹ ਏਕ ਨਾ ਭਯ ਅਰ ਏਨ ਵੈਰ ਭਾਵ ਅਰ ਕਾਲ ਪਾਇ ਪ੍ਰਣਾਮੀ ਅਰੁ ਏਕ ਜਨਮਤੇ ਹੈ ਅਰੁ ਏਕ ਮਰਤੇ ਹੈ॥ ਸੋ ਐਸੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਿਖੇ ਏਕ ਕੈਸੇ ਹੈ?

ਇਸ ਦਾ ਉੱਤਰੁ ਯਹ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਏਕ ਹੀ ਅਕਾਸ ਬਿਖੇ ਘਟ ਮਟਾਦਿਕ ਹੈ। ਤਿਨ ਕੌ 'ਭੋ' ਅਰੁ 'ਵੈਰੁ' ਅਰੁ ਪ੍ਰਣਾਮ ਅਰੁ ਉਤਪਤਿ-ਪ੍ਰਲਯ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਸਭ ਹੈ। ਅਰੁ ਅਕਾਸ਼ ਸਦਾ ਨਿਰਬਿਕਾਰ ਬਯਾਪਕ ਜਿਉਂ ਕਾ ਤਿਉਂ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਸਤਿ-ਸਰੂਪ ਨਾਰਾਯਣ ਹੈ। ਕੈਸੇ ਹੈ? ਸੋ ਅਬ ਕਹੇ ਹੈਂ। 'ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰ'॥ ਨ ਕਿਸੀ ਸੋਂ 'ਭਯ' ਹੈ, ਨ 'ਵੈਰ' ਹੈ। ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ-ਤੀਨੋ ਕਾਲ ਬਿਖੇ ਪ੍ਰਣਾਮ ਰਹਤ, ਜਿਉਂ ਕੇ ਤਿਉਂ ਅਬਿਨਾਸੀ ਹੈ। 'ਅਜੋਨੀ ਸੈਭੰ' 'ਜੋਨੀ-ਸੈਂ' ਅਰੁ 'ਭੰ' ਨਾਮ ਨਾਸ ਸੈ ਰਹਤ ਹੈ। ਸੋ ਯਹ ਸਰੂਪ ਕੀ ਅਨਭਉ ਕੈਸੇ ਹੋਇ, ਸੋ ਕਹੇ ਹੋ, 'ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਸੋ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਪ੍ਰਮਾਣ

ਤਤ੍ਰ ਗਯਾਨਾਰਥਮ ਸਭਿ ਗੁਰੂਮੇਵਾਭਿ ਗ੍ਰਛੇਤ॥
ਸਮਿਤ ਪਾਣੀ ਸ੍ਰੋਤ੍ਰਿਯੰ ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਸੰਨੰ॥

ਅਰਥੁ॥

ਦਾਤੁਨ ਆਦਿ ਹਾਥਹੁ ਮਹਿ ਲੀਏ ਜਿਗਯਾਸੁ ਗੁਰੁ ਕੇ ਸਮੀਪ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ॥ ਗੁਰੁ ਕੇ ਸੇ ਹੋਹਿ? ਬੇਦ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕੇ ਸ੍ਰੋਤਾ। ਅਰੁ ਬ੍ਰਹਮਨਿਸ੍ਠੀ॥ ਐਸੇ ਗੁਰੋ ਕੇ ਸਰਬ ਓਰ ਤੇ ਇਕਾਗ੍ਰ-ਚਿਤ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਰਕੇ ਭਗਵਤ ਤਤ੍ਵ-ਗਯਾਨਾਰਥ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ। ਸੋ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰਿ ਯਹ ਅਨਭਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਯਹੀ ਸਰਬ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੋਂ ਕਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ॥

ਮੂਲ-ਮੰਤ੍ਰ : 4

ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ
ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਜੈਸੇ ਜਲਾਸ਼ੈ ਮੋਂ ਅਨੇਕ ਜੀਵ ਗਏ, ਜਲ ਕੇ ਨਿਮਿਤਿ; ਜੇਤਾ ਜੇਤਾ ਜਿਸ ਕੋ ਹਿਤ ਹੂਆ, ਤੇਤਾ ਤੇਤਾ ਸਭ ਨੇ ਗ੍ਰਹਣ-ਕੀਆ। ਜਲਾਸ਼ੈ ਕੋ ਕੋਈ ਨਾ ਉਠਾਇ ਸਕਾ। ਤੈਸੇ ਹੀ 'ਸਤਿਨਾਮੁ' ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕੇ ਕਹਿਨੇ ਕੋ ਅਨੇਕ ਭਕਤ ਜਨ ਪ੍ਰਵਰਤੇ। ਜੇਤਾ ਜੇਤਾ ਜਿਸ ਕੋ (ਹਿਤ ਹੂਆ) ਇਸ਼ਟ ਹੂਆ, ਤੇਤਾ ਤੇਤਾ ਸਭ ਨੇ ਕਹਾ। 'ਸਤਿਨਾਮੁ' ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕੇ ਪਾਰ ਕੋ ਕੋਈ ਭੀ ਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੂਆ। ਕਾਹੇ-ਤੇ, ਸਤਿਨਾਮ ਤੋ ਅਪਾਰ ਹੈ, ਅਪਾਰ ਕੋ ਕਰਾ ਸੋ ਪਾਵੇਗਾ। ਤਾਂ ਤੇ ਜੇਤਾ ਹਮ ਕੋ ਇਸ਼ਟ ਹੈ, ਤੇਤਾ ਹਮ ਭੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ।

'ਸਤਿ' ਜੋ ਨਾਮ ਹੈ ਸੋ 'ਕਰਤਾ-ਪੁਰਖ-ਪ੍ਰਮੇਸਵਰ' ਕਾ ਹੀ ਹੈ, ਔਰ ਸਭੀ ਨਾਮ ਝੂਠੇ ਹੈਂ॥ ਕਾਹੇ-ਤੇ, ਜੋ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਕਾ ਨਾਮ 'ਸੰਤ' ਹੈ ਤਬੀ ਤੋ ਜਾਪਕ ਕੋ 'ਸਤਿ' ਪਦ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਔਰ ਨਾਮ ਝੂਠੇ ਹੈਂ, ਤਬੀ ਤੋ ਝੂਠੇ ਜਗਤ ਮੋਂ ਡਾਰਤੇ ਹੈਂ। ਹਮ ਕੋ ਏਤਾ ਹੀ ਇਸ਼ਟ ਹੈ। ਕਾਹੇ-ਤੇ, ਜੋ ਬਹੁਤੁ ਸੋ ਬਹੁਤੁ ਭੀ ਵਰਨਨ ਕਰੀਏਗਾ ਤੋ ਭੀ ਅੰਤ ਵਿਖੇ ਜਾਇ ਕਰ ਇਹੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇਗਾ- ਸਤਿਨਾਮੁ ਕੇ ਜਪਣੇ ਵਾਲੇ ਕੋ ਸਤਿ ਪਦ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਤਿ ਹੈ। ਇਸ ਤੇ ਪਰੇ ਤੋ ਔਰ ਕਛੁ ਭੀ ਨਹੀ। ਸੋ 'ਕਰਤਾ-ਪੁਰਖ' ਕੇ ਦੋ ਰੂਪ-ਏਕ ਨਿਰਗੁਣ, ਏਕ ਸਰਗੁਣ। ਯਦਯਪਿ ਵੇਦਾਂਤੀ ਕੇ ਮਤ ਵਿਖੇ 'ਨਿਰਗੁਣ' ਨਾਮ, ਰੂਪ ਤੇ ਰਹਿਤ ਵਰਨਨ ਕੀਆ ਹੈ, ਤਥਾਪਿ ਜਗਿਆਸੀ ਕੇ ਜਣਾਵਲੇ ਕੇ ਨਿਮਿਤਿ ਨਿਰਾਕਾਰ, ਨਿਰਵਿਕਾਰ, ਨਿਰੀਹ, ਨਿਰੰਜਨ, ਗੁਣਾਤੀਤ, ਮਾਇਆਤੀਤ, ਅਵਿਨਾਸੀ, ਆਤਮਾ, ਪਰਮਾਤਮਾ, ਚਿਦਾਤਮਾ, ਬ੍ਰਹਮ ਇਸ ਤੇ ਲੈ ਕਰ 'ਨਿਰਗੁਣ' ਕੇ ਨਾਮ ਭੀ ਤੋ ਕਹੇ ਹੀ ਹੈ। ਤੇ ਸਭੀ ਨਾਮ ਪਤਿਤ-ਪਾਵਨ, ਮੁਕਤਿ ਕੇ ਦਾਤਾ ਹੀ ਤੋ ਹੈਂ। ਅਰ 'ਸਰਗੁਣ' ਕਰਤਾ ਕੇ ਤੀਨ ਰੂਪ ਉਤਪਤਿ ਕਰਤਾ-ਬ੍ਰਹਮਾ, ਪਾਲਨ ਕਰਤਾ-ਵਿਸ਼ਨੂੰ, ਸੰਹਾਰ ਕਰਤਾ-ਰੁਦ੍ਰ। ਆਗੇ ਇਨ ਤੀਨੋਂ ਕੇ ਅਨੇਕ ਅਵਤਾਰ। ਅਵਾਤਰੋ ਸੰਯੁਕਤ ਜੇਤੇ ਇਨ ਕੇ ਨਾਮ ਹੈਂ ਤੇ ਸਭੀ ਪਤਿਤ-ਪਾਵਨ, ਮੁਕੁਤਿ ਕੇ ਦਾਤਾ ਹੀ ਤੋ ਹੈਂ। ਅਬ ਇਨ ਪਰ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ।

ਬ੍ਰਹਮਪੁਰਾਣੇ॥
ਚਪਰਮਾਣੇ ਚਯੰਨਾਮੇ ਸਿਮਰਣੇ ਨਰਣਾਂ॥
ਸਦਯੋਨਿ ਸੰਯਤਿ ਪਾਪਉਘੋਨਮਸੁਸ ਸੋ ਚਿਦਾਤਮਨਿ॥

ਬ੍ਰਮ ਪੁਰਾਣ ਮੋਂ ਲਿਖਾ ਹੈ-ਪ੍ਰਮਾਣ ਵਿਖੇ ਅਥਵਾ ਅਪਰਮਾਣ ਵਿਖੇ, ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਣ ਕੀਏ ਹੂਏ ਤਾਤਕਾਲ ਹੀ ਪਾਪੋ ਕਾ ਸੰਮੂਹ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਤਿਸ ਚਿਦਾਤਮਾ ਨਿਰਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਤਾਈ ਹਮਾਰਾ ਨਮਸਕਾਰ ਹੋਵੇ।

'ਵਸਿਸਟ ਤੰਤ੍ਰ' ਮੋਂ ਲਿਖਾ ਹੈ - ਜਿਸ ਨੇ ਹਰਿ ਕਾ ਚਿਦਾਤਮਕ ਨਾਮ ਏਕ ਵਾਰ ਭੀ ਉਚਾਰਣ ਕੀਆ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ ਫਲੁ ਕਹਿਣੇ ਕੋ ਸਹਸ੍ਰ ਮੁਖ ਬ੍ਰਹਮਾ ਭੀ ਸਮਰਥ ਨਹੀਂ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬ੍ਰਹਮ ਪੁਰਾਣ ਮੋਂ ਲਿਖਾ ਹੈ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ- ਨਿਰੰਤਰ ਜੋ ਮੇਰੇ ਨਾਮ ਕੋ ਜਪਤਾ ਹੈ, ਅਥਵਾ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਬੜਾ ਭੀ ਜੋ ਜਿਸ ਨੇ ਪਾਪ ਕੀਆ ਹੈ ਤਿਸ ਪਾਪ ਤੇ ਮੈ ਤਿਸਕਾ ਉਬਾਰ ਕਰਤਾ ਹੋਂ। (ਸੋ ਸਤਿ ਕਹਿਤਾ ਹੈ) ਇਸ ਮੇ ਕਛੂ ਸੰਦੇਹ ਹੀ ਨਹੀਂ।

'ਵਿਸਨੁ ਰਹਸਿ' ਮੋ ਲਿਖਾ ਹੈ- ਜੇ ਪੁਰਖ ਅੰਤਹ-ਕਰਣ ਸੁਧ ਹੋ ਕਰ ਸਦਾ ਹੀ ਵਿਸਨੂੰ ਕੋ ਸਿਮਰਣ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਤੇ ਪੁਰਖ ਭੈ ਕੋ ਤਿਆਗ ਕਰ ਦੁਖ ਤੇ ਰਹਤ ਜੋ ਹਰਿ ਲੋਕ ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਤੇ ਹੈਂ।

'ਭਵਿਖਜ ਪੁਰਾਣੇ' ॥ *"ਕਾਏਨ ਮਨਸਾ ਵਾਚਾ ਸੁਮਹ ਦੁਕ੍ਰਿਤੰ ਕ੍ਰਿਤੰ॥ ਰਾਮ ਰਾਮੇ ਤੀ ਸੰਕੀਰਤਿ ਸਦਿਆਸਖਾਤਮੁਚਤੇ॥"*

ਭਵਿਖਜ ਪੁਰਾਣ ਮੋ ਲਿਖਾ ਹੈ॥ ਮਨ ਬਾਣੀ ਸਰੀਰ ਕਰ ਕਰ ਕਰਤਾਤ ਕਾ ਲਈ ਤਿਸ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਰਹੱਸੇ॥ ਸਕ੍ਰਦੁਚਾਰਯੇਤ ਯਤੁ ਜਗਨ ਨਾਥੇ ਤਿਹੇ ਲਿਆ।

'ਬ੍ਰਹਮ ਰਹਸਿ' ਮੋ ਲਿਖਾ ਹੈ- ਸਵਭਾਵਕ ਭੀ ਜੋ 'ਜਗਨ ਨਾਥ' ਇਸ ਨਾਮ ਕੋ ਏਕ ਵਾਰ ਭੀ ਉਚਾਰਣ ਕਰਤਾ ਹੈ ਸੋ ਪੁਰਖ ਬ੍ਰਹਮ ਹਤਿਆ ਤੇ ਲੈ ਕਰ ਜੋ ਹੈਂ ਪਾਪ ਤਿਨ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤਬਿਭਾਗੇ॥ *"ਮਾਤ੍ਰਿਹਾ ਪਿਤ੍ਰਹਾਂਗੇ ਘਨੋ ਬ੍ਰਹਮਾਚਾਰਯ ਹਾਪ੍ਰਿਵਾ॥ ਸੁਆ ਦਾ ਪੁਲਕਸ ਕੋ ਵਪਿ ਸੁਧੇਰਨ ਕ੍ਰਿਸਨ ਕੀ ਰਤਨਾਤਾ ਭਾਰਤ ਵਿਭਾਗ ਮੋਲਿਆ ਹੈ॥"*

ਮਾਤ੍ਰਿ ਹਤਿਆ, ਪਿਤ੍ਰ ਹਤਿਆ, ਗੋ ਹਤਿਆ, ਬ੍ਰਹਮ ਹਤਿਆ, ਗੁਰ ਹਤਿਆ- ਇਨ ਪਾਪੋਂ ਕੇ ਕਰਣੇ ਵਾਲਾ ਭੀ ਹੈ, ਕੂਕਰ ਕਾ ਮਾਸ ਖਾਣੇ ਵਾਲਾ ਚੰਡਾਲ ਭੀ ਹੈ, ਸੋ ਭੀ ਮੁਕਤ ਹੋਤਾ ਹੈ 'ਕ੍ਰਿਸਨ' ਨਾਮ ਕੇ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰਣੇ ਤੇ।

ਕ੍ਰਿਸਨ ਬਚਨੀ। *'ਸਰਬ ਲੱਖਨ ਹੀਨੋ ਪੀ ਯੁਕਤੁ ਵਾਸਰਬਪਾਤ ਕਈ॥ ਸਰਬੰਨੁਚਤਿਤਤ ਪਾਪੰ ਭਾਵਜ ਛਿਵਿਮਾਲਨਾ॥* ਕ੍ਰਿਸਨ ਮਹਾਰਜ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਸਰਬ ਸੁਭ ਲਖਣੋ ਕਰ ਕਰ ਹੀਨ ਭੀ ਹੈ, ਸਰਬ ਪਾਪੋਂ ਕਰ ਕਰ ਯੁਕਤ ਭੀ ਹੈ ਸੋ ਪੁਰਖ ਸਰਬ ਪਾਪੋਂ ਕੋ ਤਿਆਗਤਾ ਹੈ, ਅੰਤ : ਕਰਣ ਵਿਖੇ ਸਿਵ ਭਾਵਨਾ ਕੁਰਤਾ ਹੂਆ।

'ਸਤਿਨਾਮ' ਪਰ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕਹੇ। ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮ 'ਸਤ' ਪਦ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਰੇ ਹੈ

ਨਿਰਭਉ, ਨਿਰਵੈਰੁ॥

ਨਾ ਕਿਸੀ ਕਾ ਤਿਸ ਕੋ ਭੈ ਹੀ ਹੈ॥ ਨਾ ਕਿਸੀ ਸਾਥ ਵੈਰ ਹੀ ਹੈ॥ ਫੇਰ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਕੈਸਾ ਹੈ॥

ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ॥

ਅਕਾਲ ਮੂਰਤ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾ ਤੀਨ ਕਾਲ ਮੋ ਨਾਸ ਨਹੀ ਹੋਤਾ॥ ਅਯੋਨੀਯੋਨ ਮੋਂ ਨਹੀਂ ਆਵਤਾ॥ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸਨਾਦਿਕ ਜੋ ਅਵਤਾਰ ਹੂਏ ਸੋ ਲੀਲਾ ਮਾਤ੍ਰ ਹੂਏ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਵੰਧਿਆ ਕੋ ਸਵਪਨ ਮੋਂ ਧਰਤੀ ਹੋਇਮੋ ਕੋ ਪੁਤ੍ਰ ਜਨਮਾ ਹੈ॥ ਤੈਸੇ ਹੀ ਕੌਸਲਯਾਦਿ ਕੋ ਭੀ ਪਰਤੀਤ ਹੂਈ ਹੈ॥ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸਨਾਦਿਕ ਯੋਨ ਮੋ ਨਹੀਂ ਆਏ॥ ਫੇਰ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਕੈਸਾ ਹੈ॥ 'ਸੈਭੰ' ਸਵੰਭ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਆਪ ਹੀ ਹੈ॥ ਕਿਸੀ ਕਾ ਕੀਆ ਹੂਆ ਨਹੀਂ॥ ਤਬੀ ਤੋ ਅਵਿਨਾਸੀ ਹੈ ਯਦ੍ਵਾ 'ਸੈ' ਨਾਮ ਸੈਕੜੇ ਕਾ ਭੀ ਹੈ॥ ਅਸੰਖ ਕਾ ਭੀ ਹੈ॥ 'ਭਾ' ਨਾਮ ਰੂਪ ਕਾ ਭੀ ਹੈ॥ ਤੇਜ਼

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਾ ਭੀ ਹੈ, ਪਰਕਾਸ ਕਾ ਭੀ ਹੈ॥ 'ਸੋਭੰ' ਅਨੰਤ ਰੂਪੰ ਸੋਭੰ, ਅਨੰਤ ਤੇਜ, ਸੋਭੰ ਅਨੰਤ ਪ੍ਰਕਾਸਿ॥ ਐਸਾ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸਵਰ ਹੈ ਤਿਸ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕੈਸੇ ਹੋਵੈ? ਸੋਈ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥ *"ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥"* ਜੋ ਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ ਤਬੀ ਤੋ ਪ੍ਰਮੇਸਵਰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੈ॥ ਬਿਨਾ ਗੁਰ ਪ੍ਰਮੇਸਵਰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨਹੀ॥ ਅਬ 'ਸਵਯੰ-ਸਿਧ' ਕਰਣੇ ਵਾਲੇ ਕੋ ਹਮ ਪੂਛਤੇ ਹੈਂ॥ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕੋ ਪ੍ਰਮੇਸਵਰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੂਈ, ਵਾ ਨ ਹੂਈ? ਜੋ ਕਹੇ ਹੂਈ, ਤੋ ਉਨ ਕਾ ਹੀ ਵਚਨ ਹੈ 'ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ'॥ ਕਹੋ ਕੌਣ ਉਨ ਕਾ ਗੁਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤੇ ਉਨ ਕਉ ਪ੍ਰਮੇਸਵਰ ਕੀ ਪਰਾਪਤਿ ਹੂਈ?। ਅਰ ਜੋ ਕਹੇ ਨਹੀਂ ਹੂਈ॥ ਤੋ ਜਿਨ ਕੇ ਗੁਰੂ ਕੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਰਮੇਸਵਰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੂਈ॥ ਤਿਸ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਕੋ ਕਹਾ ਤੇ ਹੋਵੇਗੀ? ਤਾਤੇ ਉਸ ਕਾ ਸਿੱਖ ਹੋਣਾ ਵਿਅਰਥ ਹੂਆ॥ ਇਹ *ਹੌਥਾ ਪਹਾੜ* ਤੇਰੇ ਸਿਰ ਪਰ ਪੜਾ ਰੇ ਬੇਸਮਝ॥ 18॥

ਪੰਚਮ ਅਰ ਭੀਲੇ

ਛੇ ਗੁਰ ਛੇ ਘਰ ਛੇ ਉਪਦੇਸ॥ ਗੁਰ ਗੁਰ ਏਕੋ ਵੇਸ ਅਨੇਕ॥

ਉਨੋ ਨੇ ਛੇ ਗੁਰ ਮਾਨੇ ਹੈ, ਤੁਮ ਏਕ ਭੀ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਤੇ॥ ਸਪੂਰਨ ਪੰਥ ਸਾਥ ਹੀ ਹਮਾਰਾ ਅੜੰਗਾ ਲਗਾ, ਕਿਸੀ ਕੋ ਕਛੁ ਆਵਤਾ ਹੈ ਤੇ ਕੋਈ ਕੁਛ ਕਹੋ॥ ਜੋ ਪੰਥ ਕੋ ਲੋਕ ਕਹੇ, ਭਲੇ ਤੁਮ ਸਾਧ ਹੂਏ॥ ਅਰ ਭਲੀ ਵਿਦਿਆ ਪੜੀ, ਸੰਪੂਰਨ ਪੰਥ ਸਾਥ ਹੀ ਕਜੀਆ ਬਾਧ ਬੈਠੇ ਹੋ॥ ਗਿਆਨ ਗੁਰੂ ਸਿਉ ਸਿਖਿਆ, ਝਗੜੇ ਦਰਿ ਤੁਮਾਰੀ ਵਿਦਯਾ, ਹਮ ਤਬ ਮਾਨਤੇ ਜੋ ਕਿ- ਸੀ ਕੋ ਸੁਮਾਰਗ ਲਗਾਵਤੇ॥ ਏਕ ਦੋ ਸਾਥ ਭੀ ਨਹੀਂ, ਸੰਪੂਰਨ ਪੰਥ ਹੀ ਸਾਥ ਝਗੜਾ ਬਾਧ ਬੈਠੇ ਹੋ॥ ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਰ॥ ਸੁਣੋ ਤੋ ਭਾਈ ਪੰਥ ਕਿਓ ਲੋਕੋ, ਜੋ ਪ੍ਰਸਨ ਮੈਨੇ ਕੀਏ ਹੈਂ॥ ਜੋ ਇਹੀ ਪ੍ਰਸਨ ਤੁਮ ਕੋ ਕੋਈ ਦੂਸਰੇ ਮਤ ਕੀ ਸਭਾ ਵਿਖੇ ਕਰੇ, ਤਬਇ ਕਾ ਉਤਰ ਤੁਮ ਕੋਂ ਕਛੁ ਭੀ ਨ ਆਵੇ॥ ਅਰ ਬਡੀ ਤੇ ਬਡੀ ਤੁਮ ਕੋ ਸਰਮਿੰਦਗੀ ਹੋਵੇ॥ ਅਰ ਆਪਣੇ ਪੰਥ ਕੋ ਹੀ ਲਜਾਵੋ॥ ਜਬ ਜੋ ਕੋਈ ਇਸ ਕੋ ਪੜੇ ਸੁਣੇਗਾ ਸੋ ਆਪਣੇ ਮਤ ਮੋ ਤੋ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ॥ ਕਿਸੀ ਤੇ ਠਗਾਵੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ।

ਮੂਲ-ਮੰਤ੍ਰ : 5

ਟੀਕਾ ਏਕ ਜੋ ਮਾਯਾਸਬਲ ਪੁਰਖ ਹੈ ਸੋ 'ਓਅੰ' ਉਚਾਰਨ ਕਰਤ ਭਯੋ। ਤਿਸ ਓਅੰ ਕੇ ਕਹਿਨ ਤੇ ਸਰਬ ਜੋ ਜਗਤ ਬਿਸਥਾਰ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਯੋ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਏਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਪੁਰਾਨ, ਇਨ ਕੇ ਬਿਖੈ ਇਕਾਂਗ ਨਹੀਂ ਲਿਖਤ ਹੈਂ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਓਅੰ ਕੇ ਆਦਿ ਇਕਾਂਗ ਲਿਖਯੋ, ਜੇਹ ਕੌਨ ਕਾਰਨ? ਉੱਤਰ- ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਜੋ ਸਰਬਗਯ ਹੈਂ, ਆਪਨੀ ਬਾਨੀ ਮੈਂ ਸਰਬ ਬੇਦ ਕੀ ਸ਼ੁਤੀ ਕੋ ਹੀ ਅਰਥ ਰਾਖਯੋ। ਪੁਰਬ ਜੋ ਵੈਦ ਹੈਂ ਸੋ ਭੀ ਤਿਨ ਕੋ ਹੀ ਮਤ ਹੁਤੋ। ਅਬ ਕਲਿਜੁਗ ਕੋ ਸਮਾ ਦੇਖ ਕਰਿ, ਮੰਦ ਬੁਧੀ ਲੋਕਨ ਕੀ ਜਾਨ ਕਰਿ ਤਿਸ ਬੇਦ ਕੋ ਹੀ ਅਬ ਦੇਸ਼ ਭਾਖਾ ਮੈਂ ਬਨਾਇ ਸਿੱਖਯਨ ਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀਉ। ਧਰਮ ਕੀ ਸਥਿਰਤਾ ਕੇ ਹਿਤ ਜਗਤ ਕੇ ਉਧਾਰਬੇ ਹਿਤ ਜੋ ਸ਼ੁਤਿ 'ਏਕ ਓਅੰਕਾਰ' ਮੈ ਰਾਖੀ ਹੈ, ਸੋਈ ਕਹਤ ਹੈਂ। ਜਥਾ ਸ਼ੁਤੀ:- "ਏਕੋਹੰ ਬੋਹੁ ਸ਼ਯਾਮ॥" ਜਬ ਮਾਯਾਸਵਲ ਬ੍ਰਹਮ ਭਯੋ, ਤਥ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਰੂਪ ਪ੍ਰਗਟਯੋ। 'ਏਕੋਹੰ' ਏਕ ਜੋ ਮੈਂ ਸੋ ਬੋਹੁ ਹੋਵੇ। ਇਸਕਹਿਨ ਤੇ ਬਿਸਤਾਰ ਕੋ ਜਗਤ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤ ਭਯੋ। 'ਏਕੋਹੰ', ਇਸ ਕਹਿਨ ਤੇ ਪ੍ਰਿਥਮ ਇਹ ਭੀ ਕਹਿਨਾ ਨਹੀ ਬਨਤ ਹੁਤੋ। 'ਏਕੋਹੰ' ਇਨ ਅਖਯਰਨ ਤੇ 'ਏਕ ਓਅੰਕਾਰ' '੧ਓ' ਬਨਯੋ ਸੋ ਕਹਿਤ ਹੈਂ। 'ਏਕੋਹ', 'ਏਕੋ' ਕੇ ਕਕਾਰ, ਤੇ ਉਕਾਰ ਨਿਕਾਸਯੋ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

'ਹੰ' ਕੇ ਬੀਰ ਤੇ ਅਕਾਰ ਸਵਰ ਅਰ ਮਕਾਰ ਕੀ ਜੋ ਬਨੀ ਬਿੰਦੀ, ਸੋ ਦੇਊ ਨਿਕਾਸੇ, ਤੀਨ ਅਖਯਰ ਹੋਤ ਭਏ: ਉਕਾਰ, ਅਕਾਰ, ਮਕਾਰ। ਤੀਨੋਂ ਅਛਰੋਂ ਤੇ 'ਓਅੰ' ਬਨਯੋ। ਸੋ 'ਇਕ ਓਅੰਕਾਰ ਅਰਥ ਭਯੋ। ਯਾਤੇ ਗੁਰੁ ਜੀ ਨੇ ਬੇਦੁ ਕੀ ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਰਾਖੀ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤੋਂ ਬੇਦ ਭੀ ਤਿਨਕੇ ਹੀ ਸਾਵਸ ਰੂਪ ਥੇ ਤਿਨ੍ਹੋ ਸੇ ਬਿਰੁਧ ਜੇ ਕਹਿਤੇ ਬਾਨੀ, ਤੋ ਅਪਨੇ ਮਤਮੇਂ ਬਿਰੋਧ ਪਰਤੋ। ਯਾਂਤੇ ਸੋਈ ਬਾਨੀ ਮੈ ਕਹਯੋ ਹੈ ਜੋ ਪੂਰਵ ਬੇਦ ਮੇਂ ਆਪੀ ਬਰਨਨ ਕਰਯੋ ਹੈ। ਸਰਬ ਜੋ ਜਗਤ ਓਅੰਕਾਰ ਮਾਤ੍ਰ ਹੈ। ਸਭ ਹੀ ਜਗਤ ਓਅੰਕਾਰ ਕੋ ਵਾਚਯ ਹੈ। ਓਅੰਕਾਰ ਇਸ ਕੋ ਵਾਚਕ ਹੈ, ਅਰ ਇਹ ਜੋ ਓਅੰਕਾਰ ਨਾਮ ਹੈ, ਅਰੁ ਜਗਤ ਨਾਮੀ ਹੈ। ਯਾਂਤੇ ਜਗਤ ਓਅੰਕਾਰ ਰੂਪ ਹੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਅਰੁ ਨਾਮੀ ਅਗਯਾਨ ਕਰਕੇ ਦੇਇ ਰੂਪ ਹੋਇ ਕਰਿ ਫੁਰਤੇ ਹੈਂ, ਗਯਾਨ ਭਏ ਤੇ ਨਾਮ ਨਾਮੀ ਏਕ ਹੋਇ ਜਾਤ ਹੈਂ।

ਤੀਨ ਅਖਯਰ ਕਹੀਏ, ਮਾਤ੍ਰਾ ਕਹੀਏ, ਤੀਨ ਪਦ ਕਹੀਏ, ਚੌਥੋ ਨਾਦ ਹੈ, ਅਕਾਰ ਧਿਸ਼ਟਾਨ ਜੀਵ ਕੋ ਜੋ ਵਿਸ਼ਵ ਹੈ, ਈਸ਼ਰ ਕੋ ਜੋ ਵੈਸ਼ਵਾਨਰ, ਤਿਸ ਕੋ ਅਧਿਸ਼ਟਾਨ ਹੈ। ਜਾਗ੍ਰਤਕੋ ਅਭਿਮਾਨੀ ਉਕਾਰ ਜੋ ਹੈ, ਤੈਜਸ ਜੀਵ ਕੋ ਹਿਰੰਨਗਰਭ ਈਸ਼ਰ ਕੋ ਧਿਸ਼ੰਟਾਨ ਹੈ, ਸੁਪਨ ਕੋ ਭੋਗਤਾ ਹੈ। ਮਕਾਰ ਪ੍ਰਾਗ ਜੀਵ ਕੋ ਅਬਯਾਕ੍ਰਿਤ ਈਸ਼ਰ ਇਨ ਕੋ ਧਿਸ਼ਟਾਨ ਹੈ। ਸੁਖੋਪਿਤਿ ਕੋ ਭੋਗਤਾ ਹੈ। ਚੌਥੇ ਜੋ ਨਾਦ ਹੈ ਸੋ ਤੁਰੀਆ ਹੈ। ਅਰਧ ਮਾਤ੍ਰਾ ਰੂਪ ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੈ ਤਿਸਹੀ ਤੇ ਮਾਯਾ ਬਿਖੇ ਫੁਰਨੋ ਭਯੋ ਹੈ, ਤਾਂਤੇ ਸਭ ਮਾਯਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ; ਦੈਵਤ ਪਰਪੰਚੁ ਸਭ। ਤਾਂਤੇ ਏਹ ਜੋ ਮਾਯਾ ਰੂਪ ਰਚਨਾ ਹੈ ਸੋ ਪਰਮ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਰੂਪ ਹੋ ਕਰਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤੀ ਹੈ। ਹੋਰੁ ਦ੍ਵੈਤ ਭਿੰਨ ਕੁਛ ਵਸਤੂ ਨਹੀਂ। ਇਤਨੇ ਕਹਿਨ ਕਰ ਇਹ ਸਿਧ ਭਯਾ: ਜੋ ਓਅੰਕਾਰ ਹੀ ਅਕਾਰ, ਉਕਾਰ, ਮਕਾਰ, ਅਰਧ ਮਾਤ੍ਰਾ ਰੂਪ ਹੈ: ਸੋਈ ਇਹ ਪਰਪੰਚ ਹੈ। ਓਅੰਕਾਰ ਤੇ ਭਿੰਨ ਹੋਰੁ ਕੁਛ ਵਸਤੂ ਪਰਪੰਚੁ ਨਹੀਂ ਪਾਈਤਾ; ਜੈਸੇ ਜਲ ਤੇ ਭਿੰਨ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਕਾ ਰੂਪ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਪਾਈਤਾ। ਫੁਰਨੇ ਤੇ ਬਿਨਾ ਵਾਉ ਕੋ ਰੂਪ ਹੋਰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ। ਸਯਾਮਤਾ ਕੇ ਬਿਨਾਂ ਕੱਜਲ ਕੋ ਰੂਪ ਹੋਰ ਨਾਹੀ। ਓਅੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਨਾਮ ਸੁਭਾਵਕੁ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਸੂਰਜ ਕੋ ਨਾਮ ਉਸ਼ਨ ਸੁਭਾਵਕੁ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਓਅੰਕਾਰ ਕੀ ਉਪਾਸਨਾ ਮੁਖਯ ਹੈ। ਹੋਰ ਉਪਾਸਨੋ ਕੀ ਪਰਮਪਰਾ ਕਰ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਉਪਾਸਨਾ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਓਅੰਕਾਰ ਕੀ ਉਪਾਸਨਾ ਸਾਖਯਾਤ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਉਪਾਸਨਾ ਹੈ; ਤਾਂਤੇ ਸਭਨਿ ਮੈਂ ਸ੍ਰੈਸ਼ਟ ਓਅੰਕਾਰ ਹੀ ਹੈ। ਸੋ ਓਅੰਕਾਰ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੈ।

ਏਕ ਸ਼ਬਦ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ, ਏਕ ਪਰਮ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ। ਜੋ ਕਿਛੁ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ-ਸ੍ਰਵਨਾਦਿਕੋਂ ਮੈਂ ਹੈ ਸੋ ਸਭ ਸ਼ਬਦ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਅੰਤਰਗਤਿ ਹੈ। ਜੋ ਪਰਮ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈਂ ਸੋ ਮਨ ਬਾਨੀ ਤੇ ਪਰੇ ਹੈ। ਇਸੀ ਹੇਤ ਤੇ ਸਭਨ ਕੇ ਆਦਿ ਓਅੰਕਾਰ ਲਿਖਯਤਿ ਹੈ। ਜਿਸੁ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਆਦਿ ਓਅੰਕਾਰ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਮੰਤ੍ਰ ਭੀ ਓਅੰਕਾਰ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਤ ਹੈ। ਸਰਬ ਉਪਨਿਖਦੋਂ ਮੇਂ, ਅਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੋਂ ਮੇਂ, ਪੁਰਾਨੋਂ ਮੇਂ, ਓਅੰਕਾਰ ਕੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕੋ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰਯੋ ਹੈ।

ਸਪਤ ਮਤ ਜੋ ਸੰਪੂਰਨ ਹੈਂ, ਤਿਨ ਸਪਤੋਂ ਨੇ ਨੌ ਨੌ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੋ ਬਰਨਨ ਕਰਯੋਂ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਭੇਦ ਤ੍ਰੈਸਠ ਓਅੰਕਾਰ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈਂ। ਸੋ ਓਅੰਕਾਰ ਸਗੁਣ ਸਥੂਲ ਰੂਪ ਭੀ ਹੈ। ਸੋਈ ਜੋ ਸਪਤ ਮਤ ਹੈਂ ਤਿਨਕੋ ਭੀ ਸੰਖੇਪ ਕਰਿ ਕਹਤ ਹੈਂ। ਬਿਸਥਾਰ ਜੇ ਕਰੀਏ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਅਧਿਕ ਗ੍ਰੰਥ ਬਧਤ ਹੈ। ਪ੍ਰਥਮ ਸਿਧਾਂਤ ਹਿਰੰਨਗਰਭੋਂ ਕਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਕਾ ਕਹਿਆ ਹੋਆ; ਓਅੰਕਾਰ ਕੇ ਨਵਰੂਪ ਹੈ:- ਤ੍ਰਿਮਾਤ੍ਰਾ ਰੂਪ, ਤ੍ਰਿਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ, ਤ੍ਰਿਅਖਰ ਰੂਪ। ਪਤੰਜਲੀਓਂ ਕਾ ਮਤ ਭੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਐਸੇ ਹੈ, ਕਪਲ ਮੁਨਿ ਜੀ, ਸਾਂਖ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਕੇ ਕਰਤਾ, ਸੋ ਕਹਤ ਹੈ: ਤ੍ਰਿਗਯਾਨ ਰੂਪ, ਤ੍ਰਿਗੁਨ ਰੂਪ, ਤ੍ਰਿਕਾਰਨ ਰੂਪ। ਤੀਸਰੇ ਅਪਤ੍ਰ ਮੁਨਿ ਐਸੇ ਕਹਤ ਹੈ : ਤ੍ਰਿਮੁਖ ਰੂਪ, ਤ੍ਰਿਦੇਵਤਾ ਰੂਪ, ਤ੍ਰਿਪੁਯੋਜਨ ਰੂਪ। ਸਕਯਾਤ ਜੀ ਕੋ ਮਤਿ ਭੀ ਐਸੇ ਹੈ। ਚੌਥੇ ਸਨਤ ਕੁਮਾਰੋਂ ਕੇ ਮਤ ਕਾ ਸਿਧਾਂਤ ਓਅੰਕਾਰ ਕੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕੋ ਐਸੇ ਹੈ:- ਤ੍ਰਿਕਾਲ ਰੂਪ, ਤਿਲਿੰਗ ਰੂਪ, ਤ੍ਰਿਸੰਗਯਾ ਰੂਪ। ਪੰਚਮੇ ਬ੍ਰਹਮਨਿਸ਼ਟੋਂ ਕੇ ਮਤ ਕਾ ਸਿਧਾਂਤ ਏਹ:- ਤ੍ਰਿਸਥਾਨ ਰੂਪ, ਤ੍ਰਿਪਦ ਰੂਪ, ਤ੍ਰਿਪ੍ਰਗਯਾ ਰੂਪ। ਖਸ਼ਟਮੋ ਸ਼ਿਵ ਕੋ ਸਿਧਾਂਤ, ਸੋ ਕਹਿਤ ਹੈ:- ਤ੍ਰੈਅਵਸਥਾ ਰੂਪ, ਤੰਭੋਗ ਰੂਪ, ਤ੍ਰੈਭੈ ਤਾ ਰੂਪ। ਸਪਤਮੋ ਬੈਸ਼ਨਵ ਕੋ ਮਤ, ਪੰਚਰਾਤ੍ਰ ਨਾਰਦ ਕੋ ਸਿਧਾਂਤ ਐਸੇ:- ਤ੍ਰਿਆਤਮਤਾ ਰੂਪ, ਤ੍ਰਿਸੁਭਾਵ ਰੂਪ, ਤ੍ਰਿਬਯੂਹ ਰੂਪ। ਸਪਤ ਵਾਰ ਨੌ ਕੇ ਕਰਨ ਕਰਿ ਤ੍ਰੈਹਟ ਰੂਪ ਓਅੰਕਾਰ ਸਗੁਨ ਸਥੂਲ ਕੇ ਹੋਤ ਹੈ। ਚੌਸਠਵੇਂ ਰੂਪ ਸੂਖਮ ਨਿਰਗੁਨ ਨਿਹਕਲਹ ਹੈ। ਇਤਨੇ ਕਹਨ ਮੈਂ ਸਿਧ ਭਯਾ? ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ ਭੀ ਆਪੋ ਆਪਨੇ ਅਨੁਭਵ ਕਰਿ ਔਰ ਔਰ ਕੀਯੇ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਓਅੰਕਾਰ ਕੋ ਭੀ ਆਪੋ ਆਪਨੇ ਅਨੁਭਵ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਸਰਬ ਕੋ ਪਰਾ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ ਤੈਸੇ ਓਅੰਕਾਰ ਬੀ ਸਰਬ ਕੇ ਕਸ ਦਸ ਨਾਮ ਹੈ, ਸੋ ਸਰਬ ਹੀ ਸਾਰਥ ਹੈ, ਸੋਭੀ ਸਰਬ ਬਯਾਪੀ, ਅਨੰਤ, ਤਾਰ, ਸੁਕਲ, ਵੈਦਯੁਤ, ਹੰਸ ਹੈ। ਸਰਬ ਨਾਮੋ ਕੇ ਅਰਥ ਰੀਏ ਤੋਂ ਭੀ ਗ੍ਰੰਥ ਤਿਸ ਕੋ ਹੀ ਅਰਥ ਕਰਤੇ ਹੈ। ਓਅੰਕਾਰ ਮਸਤਕ ਪ੍ਰਯੰਤ ਸਭ ਸਰੀਰ ਕੋ ਊਚਾ ਹੈ। ਓਅੰਕਾਰ ਕੇ ਕਹਿਨੇ ਕਰਿਪਾਨ ਊਰਧ ਪ੍ਰੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਓਅੰਕਾਰ ਕੇ ਉਚਾਰ ਤੇ ਹੈ। ਅਰੁ ਓਅੰਕਾਰ ਦੇ ਪਾਲਨ ਔ ਰਖਾ ਹੋਯਾ ਤਿਸਦੇ ਕਰਨੇ।

ਸਾਥ, ਜੋ ਜਗਯਾਸੀ ਹੈ ਤਿਸ ਕੀ ਗਯਾਨ ਭੂਮਿਕਾ ਦਵਾਰਾ, ਜੋ ਗਯਾਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤਿ, ਤਿਸ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਰ ਦੇਤ ਹੈ, ਅਰੁ ਜੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੈ ਤਿਸ ਕੀ ਕਾਮਾਦਿਕਾਂ ਤੇ ਰਖਯਾ ਕਰਤਾ ਹੈ; ਯਾਂਤੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਓਅੰਕਾਰ ਹੈ। ਓਅੰਕਾਰ ਕੇ ਔਰ ਭੀ ਅਰਥ ਹੈਂ:- ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਨਾ। ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਾ ਏਹ ਅਰਥ ਹੈ: ਜੋ ਇਸ ਕਾ ਭਜਨ ਕਰਨੇਹਾਰੇ ਹੈਂ ਤਿਨਕਾ ਬਚਨ ਕਹਿਆ ਹੋਆ ਸਰਬ ਦੇਵਤਾ ਵਰ ਸ਼ਾਪ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰ ਲੈਤੇ ਹੈਂ। ਉਨ ਕੀ ਆਗਯਾ ਫੇਰਤੇ ਨਹੀਂ। ਓਅੰਕਾਰ ਕੋ ਅਰਥ ਬ੍ਰਹਮ ਕੈ ਭੀ ਹੈ। ਜੋ ਓਅੰਕਾਰ ਕੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰਤ ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ ਅਪਨਾ, ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਸੋ ਕਰ ਲੈ ਹੈਂ। ਏਕ ਹੀ ਜੋ ਓਅੰਕਾਰ ਨਾਮ ਹੈ ਇਤਨੇ ਤਿਸ ਕੇ ਹੀ ਅਰਥ ਭਏ। ਅਗਾਰੀ ਔਰ ਜੋ ਨਾਮ ਹੈਂ ਰਹੇਨੰ, ਤਿਨ ਕੋ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਕਰਤੇ; ਕਿਉਂ ਜੋ ਗਿੰਥ ਬਢਬੇ ਕੇ ਕਾਰਨ ਤੇ। ਪੂਰਬ ਜੋ ਤ੍ਰੈਹਠ ਰੂਪ ਸਪਤ ਮਤ ਕੇ ਕਹੇ ਹੈਂ ਤਿਨ ਕਾ ਭੀ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਬਿਸਤਾਰ ਸੋ ਕਹਯੋ ਇਸੀ ਹੇਤੁ ਹੈ।

ਜ਼ਾਗਵਲਕ ਜੀ ਜੋ ਹੈਂ ਸੋ ਓਅੰਕਾਰ ਕੋ ਅਮਾਤ੍ਰਾ ਰੂਪ ਜਾਨ ਕਰ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰੀ ਹੈ। ਕੇ ਈਕ ਅਰਧ ਮਾਤ੍ਰਾ ਰੂਪ ਕਰ ਸੇਵਤੇ ਹੈਂ। ਕੇਈਕ ਇਸ ਕੋ ਏਮਾਤ੍ਰਾ ਜਾਨ ਕਰ, ਕੋਈ ਦੋ ਮਾਤ੍ਰਾ ਰੂਪ ਕਰ, ਕੋਈ ਤੀਨ ਮਾਤ੍ਰਾ ਕਰਕੇ, ਕੋਈਕ ਚਾਰ ਮਾਤ੍ਰਾ ਜਾਨ ਕਰ। ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ ਜੀ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਮਾਤ੍ਰਾ ਜਾਨ ਕਰ ਕਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਹਿਣੇ ਤੇ ਸਿਧ ਇਹ ਭਯਾ: ਓਅੰਕਾਰ ਜੋ ਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੈ। ਅਮਾਤ੍ਰ ਭੀ ਹੈ, ਅਨੰਤ ਮਾਤ੍ਰਾ ਰੂਪ ਭੀ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਇਸ ਕੋ ਰੂਪ ਕਿਸੀ ਕੋ ਜਾਨਬੇ ਮੈਂ ਆਯ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦਵਾਰਾ, ਬੁਧਿ ਦਵਾਰਾ, ਕਿਵਾ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦਵਾਰਾ; ਸੋਈ ਰੂਪ ਜਾਨ ਕਰ ਸੇਵਤ ਹੈ, ਸੋ ਸਭਨੋਂ ਕਾ ਸਫਲ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਨਿਰੂਪਨ ਕੀਓ ਹੈ ਅਨਿਕ ਰੀਤਿ ਸੋ ਸਰਬ ਬਨਤ ਹੈ,

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤੈਸੇ ਹੀ ਓਅੰਕਾਰ ਮੈਂ ਸਰਬ ਬਨਤ ਹੈ। ਏਕ ਦੋ ਮਾਤ੍ਰਾ ਰੂਪ ਜਾਨਿ ਜੋ ਬਜਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਕਿਸ ਗਤਿ? ਏਕ ਦੋ ਆਦਿ ਮਾਤ੍ਰਾ ਜਾਨਤ ਹੈਂ, ਇਸ ਕਹਿਬੇ ਮੈਂ ਗ੍ਰੰਥ ਬਧਤ ਹੈ ਯਾਤੇ ਨਹੀਂ ਕਹਯੋ: ਅਰਥ ਏਹ ਜੁ ਸਰਬ ਅੱਛਰ ਹੈਂ ਸੋ ਓਅੰਕਾਰ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈਂ; ਜੋ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਮੈਂ ਨਾਮ ਰੂਪ ਬੋਲਨ ਮੈਂ ਆਵਤ ਹੈਂ; ਸੋ ਸਰਬ ਅੱਖਰੋਂ ਹੀ ਮੈਂ ਹੈਂ, ਅਖਰੋਂ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕੁਛ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਗਾ; ਯਾਂਹੀ ਤੇ ਸਿਧ ਭਯੋ, ਜੋ ਜਗਤ ਕੇ ਬਨਾਉ ਸਰਬ ਓਅੰਕਾਰ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ। ਓਅੰਕਾਰ ਤੇ ਸ਼ੇਸ਼ ਔਰ ਕੁਛ ਭੀ ਨਹੀਂ ਰਹਤ ਹੈ।

'ਏਕੋਹੰ ਬਹੁ ਸ਼ਯਾਮ' ਇਸ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਤੇ ਜੋ ਓਅੰਕਾਰ ਨਿਕਾਸਯੋ ਹੈ ਸੋ ਜਗਤ ਕੇ ਰਚਿਬੇ ਕੋ ਹੈ, ਅਨਕੇ ਨਾਨੰਤਵ ਉਤਪਤਿ ਹੋਤ ਹੈ। ਜੇ ਜਗਤ ਕੋ ਲੈ ਕਰਬੇ ਮੈਂ ਅਰਥ ਕਰੀਏ ਤੋਂ 'ਮੁੰਹ' ਤੇ 'ਓਅੰ' ਨਿਕਸਤਿ ਹੈ। ਦੇਵਤ ਹੈ ਲੈ ਕਰਬੇ ਹਿਤ। 'ਸਕਾਰ' ਤੋ 'ਉਕਾਰ' ਨਿਕਸਤ ਹੈ, 'ਹਕਾਰ ਤੇ ਅਕਾਰ' ਔਰ ਬਿੰਦੀ ਕੋ 'ਮਕਾਰ' ਨਿਕਾਸੇ 'ਓਅੰ' ਹੋਤ ਹੈ। ਤੀਨੋਂਸ ਅਖਰ ਕੇ ਹਕਾਰ ਬਿੰਜਨ ਹੋ ਕਰਿ ਲੋਪ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਜੈਸੇ 'ਸੋਹੰ' ਤੇ 'ਏਕ੧ਓਂ' ਹੋ ਜਾਤ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਹੀ ਜਗਤ ਕੀ ਦੈਵਤ ਤੋਂ ਏਕਤਾ ਹੋ ਜਾਤ ਹੈ। ਅਰਥ ਓਅੰਕਾਰ ਕੋ ਏਕ ਬੀਜ ਮਾਤ੍ਰ ਭਯੋ ਹੈ। ਇਤਨੇ ਹੀ ਅਰਥ ਤੇ ਬਿਸਥਾਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਮੈਂ ਅਨੇਕ ਗ੍ਰੰਥ ਰਚੇ ਹੈਂ, ਮੂਲ ਯਹੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਥਮ ਮੰਗਲਾ ਚਰਨ 'ਏਕ ਓਅੰਕਾਰ' ਕੋ ਕਰਿਕੇ ਅਗਾਰੀ ਬਹੁਰ ਕਹਤ ਹੈਂ:-

ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਭੂਤ, ਭਵਿੱਖ, ਵਰਤਮਾਨ ਜੋ ਤ੍ਰਿਕਾਲ ਹੈ ਇਸ ਮੇਂ ਜੋ ਅਬਾਧ ਹੋਇ, ਸੋ 'ਸਤਿ'॥ ਕਿੰਵਾ ਜਾਗ੍ਰਤ, ਸੁਪਨ, ਸੁਖੋਪਤਿ, ਇਨ ਤੀਨ ਅਵਸਥਾ ਕੇ ਪਰਿਣਾਮ ਵਿਖੇ ਜੋ ਏਕ ਰਸ ਰਹੈ, ਸੋ ਸਤਿ। (ਸਤੰਯਮਚਾਸਾ-ਊਨਾਮ) ਸਤਿਨਾਮ। ਸਤਿਨਾਮ-ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਜਿਸ ਕੋ ਹੋਇ, ਸਤਯ ਹੀ ਨਾਮ ਹੋਇ, ਸੋ 'ਸਤਿਨਾਮ'।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:- ਸਤਿ ਕੋ ਜੋ ਤਕਾਰ ਹੈਂ ਤਿਸ ਕੋ ਇਕਾਰ ਔਰ ਗ੍ਰੰਥਨ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਬਾਨੀ ਮੇਂ ਤਕਾਰ ਮੇਂ ਇਕਾਰ ਹੋਤ ਹੈ, ਯਹ ਕੋਨ ਕਾਰਨ?

ਉਤਰ:- ਸਹੰਸਕ੍ਰਿਤਿ ਮੇਂ ਤਕਾਰ ਕੋ ਯਕਾਰ ਹੋਤ ਹੈ, ਪ੍ਰਮਾਨ: 'ਸਤਸੰ ਗਯਾਨਮਨੰਤੰ ਬ੍ਰਹਮ'। ਯਕਾਰ ਜੋ ਹੈ ਭਾਖਾ ਮੇਂ ਇਕਾਰ ਹੋ ਜਾਤ ਹੈ। ਜੈਸੇ 'ਜਯ ਜਯ' ਸਹੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਮੇਂ ਹੈ, ਭਾਖਾ ਮੇਂ 'ਜੈ ਜੈ' ਹੋ ਜਾਤ ਹੈ। ਸਹੰਸਕ੍ਰਿਤਿ ਕੇ ਪਦ ਜਯ ਤੇ ਆਦਿ ਔਰ ਭੀ ਐਸੇ ਹੈਂ; ਜੇ ਭਾਖਾ ਮੈਂ ਇਕਾਰ ਨਾ ਬਨਾਵੋ ਇਸੀ ਰੀਤਿ ਸੋਂ, ਤੋਂ ਦੋਖ ਹੋਤ ਹੈ। ਯਾਂਹੀ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰ ਸਰਬਗਯ ਨੀਕੀ ਰੀਤਿ ਸੋਂ ਲਿਖਾਇ ਗਏ ਹੈਂ, ਐਸੇ। ਜੋ ਸਤਿ ਚਿਦਾਨੰਦ ਬ੍ਰਹਮ, ਸੋ ਮਾਯਾ ਸਵਲ ਹੋ ਕਰਿ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਨਯੋ, ਮਾਯਾ ਕੋ ਆਸ੍ਰੇ ਸਥਾਨ॥ ਆਪਨੀ ਚੇਤੰਨ ਸੱਤਾ ਕਰਿਕੈ ਮਾਯਾ ਦ੍ਵਾਰੇ ਵਾਰੰਵਾਰ ਜਗਤ ਕੋ ਰਚਤ ਹੈ, ਸੋਈ ਜੋ ਸਤਿ ਹੈ; ਮਾਯਾ ਸਵਲ ਤੇ ਕਰਤਾ ਨਾਮ ਭਯੋ। ਕਰਤੱਤ ਕੋ ਜੋ ਕਰੇ ਸੋ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ॥ ਪੁਰਖੁ ਕੋ ਅਰਥ 'ਪੁਰਖੁ ਹੈ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਯਾ ਨਿਪੁੰਸਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਾ ਪੁਰ ਪੁਰ ਬਿਖੇ ਜਿਸ ਕਾ ਸੈਨ ਹੋਇ, ਸਰਬ ਬਯਾਪੀ, ਤੇ ਪੁਰਖੁ ਕਹੀਐ॥ ਜਿਸ ਕੋ ਕਿਸੀ ਦੂਸਰੇ ਕਾ ਭਉ ਤ੍ਰਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਇ ਸੋ 'ਨਿਰਭਉ'; ਵਾ 'ਭਵ' ਨਾਮ ਜਗਤ ਕੋ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੋ, ਜੋ ਇਸ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਹੋਇ, ਸੋ 'ਨਿਰਭਉ'; ਵਾ 'ਭਵ' ਨਾਮ ਜਗਤ ਕੋ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੋ, ਜੋ ਇਸ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਹੋਇ ਸੋ 'ਨਿਰਭਉ'॥ ਜਿਸ ਕੋ ਕਿਸੀ ਸਾਥ ਬੈਰ ਨਹੀਂ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੋਇ, ਕਿਆ? ਸਮਾਨ ਹੈ ਸਰਬ ਕੋ, ਸੋ 'ਨਿਰਵੈਰੁ'॥ ਜਿਸ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਅਕਾਲ ਹੈ। ਮਾਰਨ ਵਾਰੋ ਔਰ ਜਿਸ ਕੋ ਨਹੀਂ ਹੋਇ, ਸੋ ਅਕਾਲ-ਮੂਰਤਿ ਵਾ ਕਾਲ ਨਾਮ ਸਮੇਂ ਕੋ, ਤਿਸ ਸਮੇਂ ਕਰਕੇ ਜੋ ਬਾਲ, ਜੁਵਾ ਬ੍ਰਿਧ ਹੋਨ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਆਵੇ, ਸੋ ਵਾ ਏਕਾਖਰੀ ਕੋਸ਼ ਮੇਂ 'ਅਕਾਰ' ਬਿਸ਼ਨੂ, 'ਕਾ' ਬ੍ਰਹਮੇਂ ਕੋ, ਲੈ-ਕਰਨ ਤੇ 'ਲਕਾਰ' ਤੇ ਨਾਮ ਸ਼ਿਵ ਕੋ, 'ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ 'ਤੀਨ ਮੂਰਤਿ ਬਨਿ ਬੈਠਯੋ, ਯਾਂਤੇ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ॥ ਜੂਨਿ ਜੋ ਚੌਰਾਸੀ ਹੈ ਤਿਨੋਂ ਮੈਂ ਜੋ ਨਹੀਂ ਹੋਇ, ਸੋ 'ਅਜੂਨੀ'। ਵਾ ਅਜ ਨਾਮ ਤੀਨੋਂ ਦੇਵਨ ਕੋ ਭੀ ਹੈ, ਸੋ ਜਿਸ ਤੈ ਉਨ ਹੋਇ ਸੋ॥ 'ਸੈਭੰ' ਸ੍ਵੰਭੂ ਕੇ ਸੈਭੰ ਪਾਠ ਹੈ। ਆਪ ਹੀ ਤੇ ਜੋ ਭਯੋ ਹੋਇ, ਸੋ ਸੈਭੰ। ਵਾ ਸੈਂਕਰੇ ਸੰਸੇ ਕੋ ਨਾਸ਼ ਕਰਨਹਾਰਾ ਹੋਇ, ਸੋ॥ ਐਸੇ ਸਰੂਪ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਕੋ ਚਿਤ ਮੇਂ ਕੈਸੇ ਬਸੈ? ਵਾ, ਐਸੇ ਸਰੂਪ ਕੋ ਜਾਨੈ ਕਿਸ ਰੀਤਿ? ਵਾ, ਐਸੇ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇ ਕਰ ਦਰਸ਼ਨ ਕੈਸੇ ਦੇਇ? ਇਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੋ ਲੀਏ ਹੂਏ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਤ ਹੈਂ: 'ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ'॥ ਸਤਿਗੁਰ ਸੇਵਨ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਜੋ ਹੋਵੇ ਤੋ ਪੂਰਬ ਕਹਨੇ ਸਰਬ ਹੋਤ ਹੈ। ਵਾ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਿੱਖ ਕੋ ਦੁਖੀ ਦੇਖ ਕਰਿ ਦਯਾ ਕਰਹਿ ਤਬ ਹੋਇ। 'ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਨਾਮ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਕੋ ਭੀ ਹੈ, ਦਯਾ ਕੋ ਭੀ ਹੈ। 'ਗੁਰ' ਕੋ ਅਰਥ:- 'ਗੋ' ਨਾਮ ਅੰਧੇਰੇ ਕੋ, ਤਿਸ ਤੇ ਅਗਯਾਨ ਕੋ ਅਰਥ। 'ਰੁ' ਨਾਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੋ, ਤਿਸ ਤੇ ਗਯਾਨ ਕੋ ਅਰਥ। ਅਗਯਾਨ ਕੋ ਨਸ਼ਟ ਕਰਿ ਜੋ ਗਯਾਨ ਦੇਇ ਸੋ 'ਗੁਰੁ'।

ਇਹ ਪ੍ਰਥਮ ਸ਼ਲੋਕ ਮੰਗਲਾਚਰਨ ਕੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਬਨਾਯੋ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਪ੍ਰਯੰਤ ਮੰਗਲਾਚਰਨ ਅਪਨੀ ਬਾਨੀ ਮੇਂ ਇਸੀ ਸ਼ਲੋਕ ਕੋ ਕਰਤ ਰਹੇ ਹੈਂ। ਕੈਸਾ ਇਹ ਸ਼ਲੋਕ ਹੈ? ਜੋ ਇਸ ਕੋ ਸੇਵਤੇ ਹੈਂ ਤਿਨ ਕੋ ਅਲਭ ਪਦਾਰਥ ਮੁਕਤਿ ਤੇ ਆਦਿ ਕੋਈ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਮੇਸ਼ ਤਿਸ ਕੇ ਮੰਗਲ ਹੀ ਰਹਤ ਹੈਂ। ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੋ ਧਯਾਨ ਧਾਰਿਕੈ ਉਚਾਰਨੋ। ਅਬ ਅਰ ਮੰਤ੍ਰ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਕੇ ਠਾਕੇ ਹੋਏ ਹੈਂ ਸਫੁਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋਤੇ। ਇਹ ਸਫੁਰਨਹੋਤ ਹੈ।

ਮੰਗਲਾਚਰਨ ਗ੍ਰੰਥਨ ਮੇਂ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੋ ਹੋਤ ਹੈ। ਜਹਾਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਤ ਹੈਂ ਸੋ 'ਨਮਸਕਾਰਾਤਮਦ' ਹੋਤ ਹੈ। ਔਰ ਜਹਾਂ ਆਪਨੇ ਇਸ਼ਟ ਕੋ 'ਜੈ ਪਦ' ਕਹਯੋ ਹੋਇ, ਸੋ? 'ਔਰੀਬਾਦਾਤਮਕ' ਨਾਮ ਹੈ। ਤੀਸਰੋ 'ਵਸਤੂ ਨ੍ਰਿਦੇਸ਼', ਸੋ ਹੈ ਜਹਾਂ ਅਪਨੇ ਇਸ਼ਟ ਕੋ ਸਰੂਪ ਵਾ ਗੁਨ ਵਰਨੀਏ ਹੈ।

ਪ੍ਰਥਮ ਗ੍ਰੰਥ ਮੇਂ ਅਪਨੇ ਇਸ਼ਟ ਕੋ ਬਰਨਨ, ਤਿਸ ਕੋ ਨਾਮ ਮੰਗਲਾਚਰਨ। ਕਾਰਨ ਯਾਂਕੋ ਇਹ: ਨ੍ਰਿਬਿਘਨ ਸਮਾਪਤੀ ਗ੍ਰੰਥ ਕੀ। ਈਹਾਂ ਜਪੁਜੀ ਮੇਂ ਵਸਤੂ ਨ੍ਰਿਦੇਸ਼ ਮੰਗਲਾਚਰਨ ਹੈ। ਸ਼ਲੋਕ ਮੇਂ ਨਾਮ ਕਹੇ ਹੈਂ. ਤਿਨ ਨਾਮੋਂ ਕੇ ਅਰਥ ਕਰਨੇ ਕਰਿ ਸਰੂਪ ਅਰ ਗੁਨ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਨਿਰੂਪਨ ਹੋਤੇ ਹੈਂ, ਯਾਂਤੇ ਵਸਤੂ ਨ੍ਰਿਦੇਸ਼। ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਤਮਕ ਅਰ ਨਮਸਕਾਰ ਰਾਤਮਕ ਏ ਦੋਨੋਂ ਜੋ ਮੰਗਲਾਚਰਨ ਹੈਂ ਟਕਲੇ ਏਕਲੇ ਨਹੀ ਹੋਤ ਹੈਂ, ਵਸਤੂ ਨ੍ਰਿਦੇਸ਼ ਕੋ ਲੈਕਹਿ ਹੋਤ ਹੈ। ਜੋ ਅਰੁ ਨਾਮੋਂ ਕੇਵਲੁ ਕੈਸੇ ਬਨੈ? ਪੂਰਬ ਨਾਮ ਵਾ ਗੁਨ ਵਾ ਸਰੂਪ ਕਹਿਕੇ ਕਹਿਬੋ ਬਨਤ ਹੈ। ਅਰੁ ਵਸਤੂ ਨ੍ਰਿਦੇਸ਼ ਏਕ ਭੀ ਹੋਤ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਲੋਕੁ ਬਨਾਯੋ ਹੈ; ਐਸੇ ਜਾਨਿਯੈ। ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਮੇਂ ਗੁਰੋਂ ਕੇ ਗੁਨ ਕਹਿਕੇ, ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਦੇਤ ਹੈਂ ਤਿਨ ਕੋ ਮੰਗਲਾਚਰਨ ਕਹਯੋ, ਜਗਤ ਕੀ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਹੇਤ। ਅਰੁ ਤਿਨਕੋ ਨਾਮ ਲੇਨੇ ਕਰ ਤੇਂ ਅਨੇਕ ਬਿਘਨ ਨਾਸ਼ ਹੋਤ ਹੈਂ। ਇਤਯਰਥ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

'ੴ ਇਸ ਮੇਂ ਤੋ ਬਿਸ਼ੇਖਾਲੰਕਾਰ ਹੈ।

ਲਛਨ-- ਜਹਾਂ ਏਕ ਕੋ ਬਾਨ ਅਨਕੇ।
ਬਰਨੋਂ, ਸੋਇ 'ਬਿਸ਼ੇਖ' ਬਿਬੇਕ।

ਈਹਾਂ ਏਕ ਹੀ ਓਅੰਕਰ ਸਰਬ ਥਾਨ ਮੇਂ ਬਿਸਥਰਯੋ ਹੈ, ਯਾਤੇ ਬਿਸ਼ੇਖਾਲੰਕਾਰ। ਵਾ ਉਲੇਖਾਲੰਕਾਰ ਭੀ ਓਅੰਕਾਰ ਮੇਂ ਬਨਤ ਹੈ:-

ਇਕ ਕੋ ਬਹੁਤ ਰੀਤਿ ਕਹਿ ਜਹਾਂ।
ਅੰਲਕਾਰ 'ਉਲੇਖ' ਤਹਾਂ।

ਏਕ ਓਅੰਕਾਰ ਕੋ ਸਪਤ ਮਤ ਨੇ ਔਰ ਔਰ ਰੀਤਿ ਸੋ ਜਾਨਯੋ, ਯਾਂਤੇ ਉਲੇਖਾ। ਅਗਲੇ ਸ਼ਲੋਕ ਮੇਂ ਸਰੂਪ ਬਰਨਨ, ਤੇ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਰੁ ਸੰਤ ਯਹਿ ਜਾਤੀ, ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰ ਯਹ ਸੁਭਾਵ, ਯਾਂਤੇ ਜਾਤਿ ਸੁਭਾਵੋਕਤਿ ਅੰਲਕਾਰ ਲਛੱਨ ਜਹਿਂ ਸਰੂਪ ਸੁ ਤਹਾਂ ਬਿਚਰੀਏ। ਜਹਿ ਸੁਭਾਵ ਕੋ ਬਰਨਨ ਹੋਇ। ਤਹਾਂ 'ਸੁਭਾਵੋਕਤ' ਲਖਿ ਸ਼ੋਇ। ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਮੇਂ ਪ੍ਰਸੰਖਯਾਲੰਕਾਰ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਔਰ ਸਰਬ ਸਥਾਨ ਤੇ ਬੂਝ ਕੋ ਹਟਾਇ ਕਰ ਏਕ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਮੇਂ ਠਹਿਰਾਯੋ, ਯਾਂਤ ਪ੍ਰਸੰਖਯਾ।

ਲੱਛਨ-- ਇਕ ਬਲ ਬਰਜ ਦੁਤਿਯ ਬਲ ਮਾਹੀ।
ਕਛੁ ਠਹਿਰਾਇਂ 'ਪ੍ਰਸੰਖਯਾ' ਕਹਾਈ।

ਮੂਲ-ਮੰਤ੍ਰ : 6

ਵੈਦ ਰੂਪ ਉਪਦੇਸ ਮੇਂ 'ੴ ਕੇ ਆਦਿ ਮੇਂ 'ਏਕ-ਅੰਗ ਨਹੀ ਕਹਯਾ ਅਰ ਈਹਾਂ ਕਹਯ ਹੈ॥ ਤਿਸ ਕਾ ਯਹ ਤਾਤਪਰਯ ਹੈ॥ ਸਭ ਕੋ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਜੋ ਸਿਧਾਂਤ ਵਸਤੂ 'ਅਦ੍ਵੈਤ' ਹੈ, ਦੇਵਤ ਨਹੀਂ॥ ਯਾਂਤੇ ਜੀਵ-ਈਸ਼ 'ਏਕ' ਰੂਪ; ਏ ਬੇਰਾਗੀਯੋਂ ਕੇ ਮਤ ਵਤ 'ਦੋ' ਨਹੀਂ॥

ਕੋਈ, 'ਏਕ-ਅੰਗ' ਆਦਿ ਮੇਂ ਕਹਨੇ ਕਾ ਬੀਜ ਯਹ ਕਹਤੇ ਹੈਂ, ਜੋ ਯਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਪੁਰਖ-ਬ੍ਰਿਤੀ ਮਾਤ੍ਰ ਕੋ ਸਾਂਝਾ ਹੈ॥ ਅਰ ਵੇਦ ਮੇਂ ਤੀਨ ਵਰਣੋਂ ਕੇ ਪੁਰਖੋਂ ਬਿਨਾ ਨਿਖਲ-ਵਰਣੋਂ ਕੀ ਇਸਤਰੀਆਂ ਅਰ ਪੁਰਖੋਂ ਕੋ 'ੴ ਕੇ ਮੁਖ ਮੇਂ ਉਚਾਰਣ ਕਰਨ ਕੀ ਆਗਯਾ ਨਹੀਂ॥ ਯਾਂਤੇ ਸਾਂਝਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਭੀ ਕਰਨਾ, ਔਪੂਰਬ ਵੈਦ ਮੇਂ ਕਹੀ ਅਪਣੀ ਆਗਯਾ ਭੀ ਸਹੀ ਰੱਖਨੀ, ਯਹ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਨੇ 'ੴ ਕੇ ਆਦਿ ਮੇਂ ਪੜਦਾ ਰੱਖ ਦੀਆ ਹੈ॥ ਜੋ ਪੜਦੇ ਮੇਂ ਸਭੀ ਬੋਲੇਂ। ਪੜਦੇ ਸੇ ਬੋਲਨੇ ਮੇਂ ਦੋਖ ਨਹੀਂ॥ ਜੈਸੇ ਉਲਟਾ ਬੋਲਨੇ ਮੇਂ ਦੋਖ ਨਹੀਂ॥ ਯਹੀ ਬਾਤ ਸਮਝ ਕੇ ਬਾਲਮੀਕ ਕੋ ਰਿਖੀਯੋ ਨੇ ਰਾਮ-ਮੰਤ੍ਰੋਂ ਕਾ ਉਲਟਾ 'ਮਰਾ' ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਆ॥ ਅਰਥ ਇਸ ਪਖ ਮੇਂ ਭੀ 'ਏਕ' ਕਾ ਵਹੀ ਹੈ ਜੋ ਪੀਛੇ ਬਤਾਯਾ ਹੈ। ੴ ਕਾ ਅਰਥ ਬਯਾਕਰਣ ਵਾਲੇ ਨਾਮ ਲੈਨੇ ਮਾਤ੍ਰ ਸੇ 'ਰੱਖਾ' ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕਹਤੇ ਹੈ॥ 'ਅਵ' ਧਾਤੂ ਸੇ ਇਸ ਕੋ ਬਨਾਵਤੇ ਹੈ॥ 'ਅਵ' ਕਾ ਅਰਥ 'ਰਖਯਾ' ਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਰਛਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾ ਨਾਮ 'ੴ ਕਹੇ ਹੈ॥

ਔਰ ਗ੍ਰੰਥ ਵਾਲੇ ਆ, ਉ, ਮ; ਇਨ ਤੀਨ ਅਖਰੋਂ ਕੋ ਮਲਾ ਕੇ ਇਸ ਕੋ ਬਨਾਵੇ ਹੈ ਅ, ਉ, ਕਾ, ਓ; ਮੰਮੇ ਕੀ ਬਿੰਦੀ ਹੋ ਕਰੇ 'ੴ ਬਨੇ ਹੈ॥ ਅਕਾਰ, ਉਕਾਰ, ਮਕਾਰ, ਮਾਤ੍ਰਾ ਇ ਤੀਨੋ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ॥ ਮਾਤ੍ਰਾ ਨਾਮ 'ਅਵਯਵ' ਕਾ ਹੈ॥ ਯਾਂਤੇ 'ੴ ਸਮੁਦਾਯ ਕੇ ਯੇ ਤੀਨ 'ਅਵਯਵ' ਹੈ॥ ਅਕਾਰ ਮਾਤ੍ਰਾ ਕਾ ਅਰਥ ਬਿਰਾਟ-ਈਸ਼੍ਵਰ, ਔ ਬਿਸ਼੍ਵ ਜੀਵ ਹੈ॥ ਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਕੇ ਔ ਜਾਗ੍ਰਤ ਅਵਸਥਾ ਕੇ ਸਵਾਮੀ ਜੀਵ ਕਾ ਨਾਮਾ ਬਿਸ਼੍ਵ ਹੈ॥ ਪੰਜ ਸਥੂਲ ਭੂਤੋਂ ਕੇ ਅੰਸ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਿਲ ਕਰ ਬਨੈ॥ ਚਾਰ ਖਾਣ ਕੋ ਸਰੀਰ ਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਕਹੀਯੇ ਹੈ॥ ਜਿਸ ਕਾਲ ਮੇਂ ਦਸ-ਇੰਦ੍ਰੇ, ਚਾਰ-ਅੰਤਕਰਣ; ਚੋਦਾਂ ਇਨ ਕੇ ਵਿਖਯ, ਚੌਦਾ ਇੰਦ੍ਰਯੋ ਕੇ ਸਹਾਈ ਦੇਵਤਾ ਵਿਦਯਮਾਨ ਹੋਵੇ, ਤਿਸ ਕਾਲ ਕਾ ਨਾਮ ਜਾਗ੍ਰਤ ਅਵਸਥਾ ਹੈ॥ ਜੋ ਪ੍ਰਸਿਧ ਜਾਗ੍ਰਣ ਸਮਾ ਹੈ, ਇਸ ਜਾਗ੍ਰਤ ਅਵਸਥਾ ਔ ਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਕੇ ਅਭਿਮਾਨੀ ਕਾ ਨਾਮ ਬਿਸ਼੍ਵ ਜੀਵ ਹੈ॥ ਸੋ ਬਿਸ਼੍ਵ ਜੀਵ ਬਿਰਾਟ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ॥ ਕਾਹੇਤੇ, ਜੀਵਨ ਕੇ ਸਰੀਰੋਂ ਕਾ ਨਾਮ ਪਿੰਡ ਹੈ, ਔ ਨਿਖਲ ਪਿੰਡੋ ਕੇ ਸਮੁਦਾਯ ਕਾ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡਾ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਜਾਤਿ ਵਾਲੇ ਅਨੇਕ ਬ੍ਰਿਛੋ ਕੇ ਸਮੁਦਾਯ ਕਾ ਨਾਮ 'ਬਨ' ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਤੈਸੇ ਚਾਰ-ਖਾਣਿ ਕੇ ਪਿੰਡ ਔ ਚੋਦਾ ਭਵਨੋ ਕਾ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਹੈ, ਔ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਨਾਮ ਬਿਰਾਟ ਹੈ॥ ਪਿੰਡ ਕੇ ਸਵਾਮੀ ਜੀਵ ਕਾ ਨਾਮ ਬਿਸ਼੍ਵ ਹੈ॥ ਪਿੰਡ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਸੇ ਜੁਦਾ ਨਹੀਂ, ਯਾਤੇ ਪਿੰਡ ਕਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਬਿਸ਼੍ਵ; ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਕੇ ਸਵਾਮੀ ਬਿਰਾਟ ਸੇ ਜੁਦਾ ਨਹੀਂ; ਦੋਨੋ ਏਕ ਰੂਪ ਹੈਂ॥ ਇਨ ਕੇ ਏਕ ਰੂਪ ਹੋਨੇ ਮੇ ਬੀਜ ਯਹ ਹੈ॥ ਜੋ ਪੀਛੇ 'ਏਕ-ਅੰਕ' ਕਾ ਅਰਥ ਏਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਹਾ, ਵਹੀ ਆਪਣੀ ਮਾਯਾ ਸਾਥ ਮਿਲ ਕਰ ਜੀਵ-ਈਸ ਦੋ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲੇਵ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਏਕ ਹੀ ਅਕਾਸ ਘਟ, ਮਠ ਮੇਂ ਮਿਲ ਕੇ ਦੋ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ॥ ਸੋ ਦੋ ਰੂਪ ਭੀ ਤਬ ਪ੍ਰਯੰਤ ਰਹੇ ਹੈਂ, ਜਬ ਪ੍ਰਯੰਤ ਦੋ ਰੂਪ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਚੀਜ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਦੇਸ਼ੋ ਮੇਂ ਰਹੇ॥ ਜਬ ਏਕ ਦੇਸ ਮੇਂ ਹੋਵੇ, ਤਬ ਵਹੁ ਏਕ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਜਬ ਘਟ ਕੋ ਮਠ ਮੇਂ ਰੱਖ ਦੇਵੇ, ਤਬ ਦੋ ਰੂਪ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਘਟ, ਮਠ ਕੇ ਏਕ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਹੋਨੇ ਸੇ ਅਕਾਸ ਏਕ ਰੂਪ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਤੈਸੇ ਪਿੰਡ, ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਕੋ ਏਕ ਰੂਪ ਹੋ ਕਰ ਏਕ-ਦੇਸ਼ ਮੈ ਹੋਨੇ ਸੇ ਤਿਨ ਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਬਿਸ਼੍ਵ, ਬਿਰਾਟ ਭੀ ਏਕ ਰੂਪ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਇਸ ਰੀਤਿ ਸੇ ਸਥੂਲ-ਸਰੀਰ, ਜਾਗ੍ਰਤ-ਅਵਸਥਾ ਕਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਬਿਸ਼੍ਵ-ਜੀਵ, ਬਿਰਾਟ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ॥ ਐਸੇ 'ੴ ਕੀ ਪਹਿਲੀ ਮਾਤ੍ਰਾ ਕਾ ਅਰਥ ਗਯਾਨ ਕੀ ਇਛਾ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ ਚਿਤਵੈ 'ਅਕਾਰ' ਸੇ॥

ਆਰੀ ਦੂਸਰੀ ਮਾਤ੍ਰਾ 'ਉਕਾਰ' ਹੈ॥ ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥ-ਹਿਰਨਯਗਰਭ ਈਸ਼੍ਵਰ, ਔ ਤੇਜਸ ਜੀਵ ਹੈ। ਸੂਖਮ ਸਰੀਰ ਔ ਸ੍ਵਪਨ ਅਵਸਥਾ ਕੇ ਸਵਾਮੀ ਜੀਵ ਕਾ ਨਾਮ ਤੈਜਸ ਹੈ॥ ਪਾਂਚ-ਗਯਾਨ-ਇੰਦ੍ਰੈ, ਪਾਂਚ ਕਰ-ਇੰਦਦ੍ਰਿਯ, ਸਤਾਰਾਂ ਤਤਾਂ ਕਾ ਨਾਮ-ਸੂਖਮ ਸਰੀਰ ਹੈ॥ ਜਾਗ੍ਰਤ ਕਾਲ ਮੇਂ ਅਨੁਭਵ ਕੀਯੇ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੀ ਵਾਸਨਾ ਸੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਨੇਹੀ, ਸੰਪੂਰਣ ਇਦ੍ਰਿਯ, ਔ ਤਿਨ ਕੇ ਵਿਖਯ ਰੂਪ ਹੋ ਕਰ ਭਾਨ ਹੋਨਾ ਸ੍ਵਪਨ ਅਵਸਥਾ ਕਹੀ ਹੈ॥ ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਸਿਧ ਸੁਫਨ-ਸਮਾ ਹੈ॥ ਇਸ ਸ੍ਵਪਨ ਅਵਸਥਾ ਔ ਸੂਖਮ ਸਰੀਰ ਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਕਾ ਨਾਮ ਤੇਜਸ-ਜੀਵ ਹੈ॥ ਤੇਜਸ ਜੀਵਨ ਕੇ ਸੂਖਮ ਸਰੀਰੋਂ ਕਾ ਸੁਮਾਦਯ ਹੀ ਬਨ-ਵਤ ਹਿਰਣਯਗਰਭ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਸਰੀਰ ਹੈ॥ ਕਾਹਤੇ, ਸਰੀਰੋਂ ਕੋ ਏਕ ਰੂਪ ਹੋ ਕਰ ਏਕ ਦੇਸ ਸੇ ਹੋਨੇ ਮੇਂ ਤਿਨ ਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਭੀ ਏਕ ਰੂਪ ਹੈਂ॥ ਯਾਂਤੇ ਤੇਜਸ-ਜੀਵ ਹਿਰਣਯਗਰਭ ਈਸ਼ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਐਸੇ 'ੴ ਕੀ ਦੂਸਰੀ ਮਾਤ੍ਰਾ ਕਾ ਅਰਥ ਗਯਾਨ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ ਚਿਤਵੇ 'ਉਕਾਰ' ਸੇ।

ਆਗੇ ਤੀਸਰੀ ਮਾਤ੍ਰਾ 'ਮਕਾਰ' ਹੈ : ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥ ਮਾਯਾ-ਪਤਿ ਈਸ਼੍ਵਰ ਔ ਪ੍ਰਾਗਯ-ਜੀਵ ਹੈ। ਕਾਰਣ ਸਰੀਰ ਔ ਸੁਖੁਪਤੀ ਅਵਸਥਾ ਕੇ ਸਵਾਮੀ ਜੀਵ ਕਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਗਯ ਹੈ॥ ਮਾਯਾ ਕੇ ਮਲਿਨ-ਅੰਸ 'ਅਵਿਦਿਯਾ' ਹੈ॥ ਤਿਨ ਕਾ ਨਾਮ 'ਕਾਰਣ-ਸ਼ਰੀਰ' ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਬੀਜ ਮੇਂ ਬ੍ਰਿਛ ਲੀਨ ਹੋਵੇ ਹੈ; ਤੈਸੇ ਜਾਗ੍ਰਤ, ਸੁਪਨ ਕੇ ਸੰਪੂਰਣ ਗਯਾਨੋ ਕੇ ਸਹਿਤ ਅੰਤਹਕਰਣ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਾ ਅਵਿਦਯਾ ਮੇਂ ਲੀਨ ਹੋਨਾ ਸੁਖੁਪਤੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ, ਜੋ ਪ੍ਰਸਧਿ ਸੋਨਾ ਹੈ॥ ਇਸ ਸੁਖਪਤੀ ਅਵਸਥਾ ਔਂ ਕਾਰਣ ਸਰੀਰ ਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਕਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਗਯ-ਜੀਵੋਂ ਕੇ ਕਾਰਣ-ਸਰੀਰ ਅਵਿਦਯ ਮਾਯਾ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਵਹੁ ਮਾਯਾ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਸ਼ਰੀਰ ਹੈ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਾਯਾ 'ਅਵਿਦਯਾ' ਰੂਪ ਕਾਰਣ-ਸ਼ਰੀਰੋ ਕੇ ਏਕ-ਰੂਪ ਹੋ ਕਰ ਏਕ-ਦੇਸ਼ ਮੇਂ ਹੋਨੇ ਸੇ ਤਿਨ ਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਭੀ ਏਕ-ਰੂਪ ਹੈਂ॥ ਯਾਂਤੇ ਪ੍ਰਾਗਯ-ਜੀਵ ਮਾਯਾ-ਪਤੀ ਈਸ਼ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਏਕ ਪਰਮਾਤਮ ਮੇਂ ਸ਼ਿਵਾਦਿਕ ਤੀਨ ਨਾਮ, ਔਂ ਬਿਰਾਟਦਿਕ ਤੀਨ-ਨਾਮ, ਏਕ ਅਗਯਾਨ ਸੇ ਸਨੇ ਹੈਂ, ਔਂ ਜੁਦੇ ਭਾਸੇ ਹੈਂ, ਵਾਸਤਵ ਮੇਂ ਏਕ ਰੂਪ ਹੈਂ॥ ਔਂਵਾਚਯ ਵਾਚਕ ਭੇਦਨ ਹੀ, ਯਾਂਤੇ ਯੇ ਸਭੀ '੧ਓਂ' ਰੂਪ ਹੈਂ॥ ਬੇਸ੍ਮ ਆਕਾਰ ਰੂਪ ਹੈ, ਤੇਜੇਸ ਉਕਾਰ ਰੂਪ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਰਯ ਮਕਾਰ ਰੂਪ ਹੈ। ਸਮਾਧਿ ਸੇ ਪੂਰਬ ਐਸਾ ਚਿੰਤਨ ਕਰੇ॥ ਤਾਸੇ ਪੀਛੇ ਅਕਾਰ-ਰੂਪਾ ਬਿਸ੍ਮ ਕਾ ਉਕਾਰ ਮੇਂ; ਤੇਜਸ ਰੂਪ ਉਕਾਰ ਕਾ ਮਕਾਰ ਮੇ; ਪ੍ਰਾਗਯ ਰੂਪ ਮਕਾਰ ਕਾ ਤੁਰੀ-ਚੇਤਨ ਮੇਂ ਲਯ ਕਰ ਕੇ ਐਸੀ ਚਿੰਤਨ ਕਰੇ; ਜੋ ਮੇਂ ਸੁੱਧ ਬੁੱਧ ਰੂਪ ਪਰ ਨਿਤਯ ਮੁਕਤ ਚੇਤੰਨ ਹੋ॥ ਮੇਰੇ ਮੇਂ ਕੋਈ ਵਿਕਾਰ ਨਹੀਂ॥ ਯਹ ਸੁੱਧ ਬੁੱਧ ਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਗ੍ਰੰਥੋ ਮੇਂ ਇਸ ਕੀ ਅਰਧ ਮਾੜ੍ਰਾ ਲਿਖੀ ਹੈ॥ ਅਰਧ ਮਾੜ੍ਰਾ ਲਿਖਨੇ ਕਾ ਭਾਵ ਯਹ ਹੈ- ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਅਕਾਰਾਦਿਕਓਂ ਸਮਦਾਯ ਕੇ ਪੂਰੇਤੀਨ ਅਵਯਵ ਹੈ॥ 'ਉ' ਆਵਯਵੋ ਕੇ ਜਬ ਅਵਸਥਾ ਔਂ ਸਰੀਰ ਭਾਗ ਦੂਰ ਕੀਯੇ, ਤਬ ਉਨ ਕਾ ਆਧਾ ਭਾਗ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸੇਖ ਰਹੇ ਹੈਂ॥ ਆਧਾ ਭਾਵ ਅਵਸਥਾ ਔਂ ਸਰੀਰ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਆਧਾ ਅਵਯਵ ਚੇਤਨੇ ਸੇਖ ਰਹਿਆ, ਅਰਧ ਮਾੜ੍ਰਾ ਕਾਹਿਆ ਜਾਵੇ ਹੈ। ਇਸ ਕੋ ਤੁਰੀਆ ਕਹੇ ਹੈ॥ ਬੇਦਾਂਤੀ ਮਹਾਂ-ਵਾਕਯਨ ਮੇਂ ਭੀ ਆਧਾ-ਭਾਗ ਛੋਡ ਕੇ ਆਧਾ ਲੈਵੇ ਹੈ॥ ਯਾਂਤੇ ਊਹਾਂ ਭੀ '੧ਓਂ ਕੇ' ਸਮਾਨ ਅਰਧ ਮਾੜ੍ਰਾ ਕਾ ਹੀ ਗ੍ਰਹਣ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਅਰਧ ਮਾੜ੍ਰਾ ਭੀ ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਕਹਨ ਮਾਤ੍ਰ ਹੈ, ਵਾਸਤਵ ਮੇਂ ਯਹ ਅਮਾਤ੍ਰ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ॥ ਏਤਾ ਅਰਥ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੋ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਨੇ 'ਏਕੜੇ-ਅੰਗ' ਸਹਿਤ '੧ਓਂਕਾਰ' ਸੋ ਕਹਿਆ॥ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਸਿੱਖਯਨ ਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਆ॥ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਮੇਂ ਗੁਰੁਦਾਸ ਬਚਨ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ: "*ਏਕੰਕਾਰ ਏਕਾਂਗ ਲਿਖ ਊੜਾ ਓਂਕਾਂਰ ਲਿਖਾਇਆ*" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੋ 'ਏਕੜ' ਕਾ ਅਰਥ ਅਦੁਤੀ-ਨਿਰਗੁਣ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੈ ਵਹੀ ਅਪਨੀ ਮਾਯਾ-ਸ਼ਕਤੀ ਸਾਥ ਮਿਲ ਕਰ 'ਅਕਾਰ', 'ਉਕਾਰ', 'ਮਕਾਰ' ਤੀਨ-ਰੂਪ ਹੂਯਾ '੧ਓਂ' ਕਾਵਾਚਯ ਅਰਥ ਹੈ; ਮਾੜ੍ਰਾ ਲਖਯ-ਅਰਥ ਹੈ॥ ਐਸੇ ਸੰਖੇਪ ਸੇ 'ਏਕ-ਅੰਗ' ਸਹਿਤ '੧ਓਂ' ਕਾ ਅਰਥ ਕਹਿਆ॥

ਅਬ ਆਗੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਲਖਣ ਔਂ ਤਟਸਥ ਲਖਣੋ ਮੇਂ ਬਿਸਤਾਰ ਸਹਿਤ ਕਹੇ ਅਰਥ ਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੋ ਪੁਨਾ '*ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ*' ਇਤਯਾਦਿ ਪਾਠ ਸੇ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ ਹੈਂ॥

'ਸਤਿ' ਸੇ ਲੇ 'ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਪ੍ਰਯੰਤ ਪਾਠ ਮੇਂ ਜੇਤ ਨਾਮ ਹੈ, ਸੋ ਸਭ 'ਏਕ-ਅੰਕ' ਕੇ ਅਰਥ 'ਏਕ-ਪਰਮਾਤਮਾ' ਕੇ ਬਿਸੇਖਣ ਹੈ॥ 'ਏਕੜੇ' ਕਾ ਅਰਥ ਸਭ ਕਾ 'ਬਿਸੇਖ' ਹੈ॥ ਜੁਦਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ ਕੋ ਬਿਸ਼ੇਖਣ ਕਹੇ ਹੈਂ॥ ਜੁਦਾ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ ਕਾ ਨਾਮ 'ਬਿਸੇਖਯ' ਹੈ॥ ਬਿਸੇਖਣ ਕਾ ਦੂਜਾ ਨਾਮ ਲਖਣ ਹੈ, ਸੋ ਲਖਣ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਹੋਵੇ ਹੈ; ਏਕ 'ਸਵਰੂਪ-ਲਖਣ' ਦੂਜੇ 'ਤਟਸਥ-ਲਖਣ'॥ ਜਿਸ ਵਸਤੁ ਕੋ ਜਨਾਵਨਾ ਹੈ ਉਸ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੋ ਕਰ ਜੋ ਤਾਕੋ ਸਭ ਸੇ ਜੁਦਾ ਹੋ ਕਰ ਜਨਾ ਦੇਵੇ, ਉਸ ਕਾ ਨਾਮ ਸ੍ਵਰੂਪ-ਲਖਣ ਹੈ॥ ਜੋ ਵਸਤੁ ਕਿਨਾਰੇ ਸੇ ਧਿਰ ਹੋ ਕਰ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਨਾਵਨੇ ਜੋਗਜ ਵਸਤੁ ਕੋ ਸਭ ਸੇ ਜੁਦਾ ਕਰ ਜਨਾ ਦੇਵੇ, ਉਸ ਕਾ ਨਾਮ ਤਟਸਥ-ਲਖਣ ਹੈ॥ ਈਹਾਂ 'ਸਤਿਨਾਮ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ' ਏਤੇ ਪਾਠ ਮੇਂ 'ਸ ਤਿਨਾਮੁ' ਸ੍ਵਰੂਪ ਲਖਣ ਹੈ, ਵਾ ਨਾਮ ਕਾ ਆਗੇ ਮੇਲ ਹੈ 'ਸਤਿ', ਏਤਾ ਸ੍ਵਰੂਪ-ਲਖਣ ਹੈ॥ 'ਨਾਮ-ਕਰਤਾ' ਏਤਾ ਤਟਸਥ-ਲਖਣ ਹੈ॥ ਵੇਦ ਮੇਂ 'ਸਤਿ' ਪਦ 'ਚਿਤ' ਔ 'ਅਨੰਦ' ਕੇ ਬਹੁਤ ਕਰ ਸਾਧ ਸੁਨਿਆ ਜਾਵੇ ਹੈ॥ ਯਾਂਤੇ ਈਹਾਂ ਭੀ ਤਿਨ ਕਾ ਲਖਾਯਕ ਹੈ॥ ਸਤਿਨਾਮ ਪਾਠ ਕਾ ਅਰਥ ਐਸੇ ਹੈ ਸਤ-ਚਿਤ-ਅਨਿਦ ਨਾਮ ਕਹੀਯੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੇ ਬੋਧਕ ਪਦ ਹੈ ਜਿਸ ਏਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ, ਤਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਨਾਉ ਈਹਾ 'ਸਤਿਨਾਮ' ਹੈ॥ ਇਸੀ ਅਰਥ ਮੇਂ ਯਹ 'ਏਕ' ਕਾ ਬਿਸੇਖਣ ਹੈ॥ 'ਸਤਿ' ਕਾ ਨਾਮ 'ਸਤਿਨਾਮ' ਵਾਸਤੇ ਹੋ ਹੋਵੇ ਨਾਮ, ਸੋ ਕਹੀਏ 'ਸਤਿਨਾਮ'॥ ਇਨ ਅਰਥੋਂ ਮੇਂ ਬਿਸੇਖਣ ਨਹੀਂ ਬਨੇ; ਨਾ ਬਨਨੇ ਮੇਂ ਯਹ ਹੇਤੁ ਹੈ॥ ਬਿਸੇਖਯ-ਬਿਸੇਖਣ ਕੇ ਵਾਚਕ-ਪਦ ਦੋਨੋ ਏਕ ਅਰਥ ਕੋ ਕਹੇ, ਤਬ ਤਿਨ ਕਾ ਬਿਸੇਖ-ਬਿਸੇਖਣ ਭਾਵ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਭਿੰਨ ਅਰਥੋਂ ਕੋ ਕਹੇ, ਤਬ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇ॥ ਈਹਾਂ ਪਹਿਲੇ ਅਰਥ ਮੇਂ 'ਸਤਿਨਾਮੁ' ਬਿਸ਼ੇਖਣ ਏਕ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ, ਅਗਲੇ ਦੋ ਅਰਥੋ ਮੇਂ ਨਹੀ ਕਹੇ; ਕਾਹੇ-ਤੇ, 'ਏਕੜੇ' ਕਾ ਅਰਥ ਏਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੈ॥ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਾ ਅਰਥ 'ਸਤਿ' ਕਾ ਨਾਮ ਵਾ 'ਸੱਚਾ-ਨਾਮ' ਹੈ॥ ਨਾਮ, ਬਾਣੀ ਰੂਪ ਹੈ ਪਰਮਾਤਮਾ॥ ਮਨ, ਬਾਣੀ ਸੇ ਅਤੀਤ ਅਰਥ ਰੂਪ ਹੈ, ਯਾਂਤੇ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਅਰਥੋ ਕੇ ਕਹਨੇ ਸੇ ਇਨ ਕਾ ਬਿਸੇਖਯ-ਬਿਸੇਖਣ ਭਾਵ ਨਹੀ ਬਨੇ॥ ਨਾਮ ਕੋ ਛੋਡ ਕੇ 'ਸਤਿ' ਮਾਤ੍ਰ ਬਿਸੇਖਣ ਕਰੇ, ਤਬ ਸੀਧਾ ਹੀ ਬਨ ਜਾਵੇ ਹੈ॥ ਜੋ ਕੈਸਾ ਏਕ ਹੈ? 'ਸਤਿ' ਹੈ, 'ਚਿਤ' ਹੈ, 'ਅਨੰਦ' ਹੈ॥ ਕਰਤਾ ਸਾਥ ਜੁੜ ਕਰ 'ਨਾਮ', ਪਦ ਰੂਪ ਕਾ ਲਖਾਯਕ ਹੈ॥ ਨਾਮ ਵਾਚਕ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ, ਰੂਪ ਵਾਚਯ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ॥ 'ਨਾਮ' ਮੇਂ ਨਿਖਲ ਬਾਣੀ ਕਾ ਗ੍ਰਹਣ ਹੈ, ਰੂਪ ਮੇਂ ਤਿਸ ਬਾਣੀ ਕੋ ਸੰਪੂਰਣ ਅਰਥ ਕਾ ਗ੍ਰਹਣ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਕੈਸਾ 'ਏਕ' ਹੈ? ਵਾਚਯ-ਵਾਚਕ ਰੂਪ ਨਿਖਲ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਉਤਪਤੀ, ਪਾਲਨਾ, ਨਾਸ਼ ਕਾ ਕਰਤਾ ਕਹੀਏ, 'ਨਿਮਿਤ-ਕਾਰਣ' ਹੈ, ਪੁਨਾ ਮਕੜੀ ਵਤ ਉਪਾਦਾਨ ਕਾਰਣ ਹੈ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਕੇ ਅਪਨਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਜਨਾਵਨ ਹੇਤ ਕਹੇ ਪਾਠ ਕਾ ਸੰਖੇਪ ਸੇ ਅਰਥ ਕਹਿਆ॥

ਬਿਸਤਾਰ ਸੇ ਐਸੇ ਹੈ:- ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਕਾਹੂ ਕਾ ਮੰਦਰ ਜਾਨਨੇ ਕੀ ਇਛਾ ਕਰ ਕਹੂ ਦਯਾਲੁ ਪੁਰਖ ਕੋ ਪੂਛੇ, 'ਜੋ ਉਸ ਕਾ ਮੰਦਰ ਕੌਨ ਹੈ', ਤਬ ਬਤਾਵਨੇ ਵਾਲਾ ਦਯਾਲੂ ਪੁਰਖ ਉਸ ਕੋ ਮੰਦਰ ਕੀ ਦੋਨੋ ਨਿਸਾਨੀ ਯੋ ਸੇ ਬਤਾਵੇ ਹੈ ਜੋ, 'ਉਸ ਕਾ ਮੰਦਰ ਵਹੁ ਹੈ, ਜੋ ਕਲੀ ਕੇ ਲੇਪ ਵਾਲਾ ਹੈ'; ਪੁਨਾ 'ਕਊਏ ਵਾਲਾ ਹੈ'॥ ਈਂਟ ਚੁਨਾ ਕੇ ਸਮੁਦਾਯ ਕੋ ਮੰਦਰ ਹੋਨੇ ਸੇ ਕਲੀ ਕਾ ਲੇਪ 'ਸ੍ਵਰੂਪ ਲਖਣ' ਹੈ॥ ਕਊਆ ਕਿਨਾਰੇ ਹੋ ਕਰ ਬੋਧਨ ਕਰਨੇ ਸੇ 'ਤਟਸਥ-ਲੇਖਣ' ਹੈ॥ ਐਸੇ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਦਯਾਲੂ ਨੇ 'ਸਤਿਨਾਮੁ' ਏਤਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਲਖਣ ਕਹਯਾ, ਵਾਸਤਿ ਮਾਤ੍ਰ ਕਹਯਾ॥ ਕਰਤਾ ਵਾ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਏਤਾ ਤਟਸਥ-ਲਖਣ ਕਹਿਆ॥ ਸਤਿ-ਪਦ ਜੋ ਵਸਤੁ ਸੰਸਾਰ ਰਚਨਾ ਸੇ ਪਹਲੇ, ਅਰ ਸੰਸਾਰ ਰਚਨਾ ਕਾਲ ਮੇਂ, ਅਰ ਰਚਨਾ ਕੇ ਬਿਨਾਸ ਕਾਲ ਮੇਂ ਰਹੇ; ਭਾਵ ਕਬੀ ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਸ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤਿਸ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ ਗਯਾਨ ਪਦ, ਜਿਸ ਕੇ ਚਾਨਣੇ ਮੇਂ ਸੁਰਯਾਦਿਕੋਂ ਮੇਂ ਚਾਨਣਾ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਤਿਸ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕਾ ਅਨੁਭਵ ਸ੍ਵਪਨ ਮੇਂ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਅਰ ਅਤਯੰਤ ਅੰਧੇਰੇ, ਜਾਗ੍ਰਤ ਕਾਲ ਵਿਖੇ ਭੀ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਕਾਹੇ-ਤੇ, ਜੇਤਾ ਕੁਛ ਵਸਤੁਯੋਂ ਕਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੈ॥ ਅਰ ਸ੍ਵਪਨ ਅਵਸਥਾ ਵਿਖੇ ਜੇਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੂਰਯ, ਚੰਦ, ਅਗਨਿ ਬਾਣੀ ਰੂਪ ਹੈ, ਸੋ ਕੋਈ ਰਹੇ ਨਹੀ॥ ਉਹਾਂ ਕੇਵਲ ਏਕ-ਪੁਰਖ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ॥ ਪੁਨਾ ਜਹਾਂ ਅਤਯੰਤ ਅੰਧੇਰੇ ਮੇ ਬਿਤ ਹੁਯਾ ਕੋਈ ਉਜਾਲਾ ਅਬ ਵਡਾ ਅੰਧੇਰ ਹੈ, ਐਸਾ ਅੰਧੇਰੇ ਕੀ ਸਿਧੀ ਕਰੇ ਹੈ, ਵਹੀ ਏਕ ਪੁਰਖ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ॥ ਤਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੇ ਚਿਤ, ਚੇਤਨ, ਗਯਾਨ, ਜਯੋਤਿ ਇਤਯਾਦਿਕ ਨਾਮ ਹੈ॥ ਜਿਸ ਅਨੰਦ ਕੋ ਚਾਹਤਾ ਹੁਯਾ ਪੁਰਖ ਅਨੇਕ ਰੰਗ ਤਮਾਸ਼ਯੋ ਕੋ ਛੋਡ ਕੇ ਸੋਨਾ ਚਾਹੇ ਹੈ, ਪੁਨਾ ਜਿਸ ਆਨੰਦ ਕੋ ਸ਼ਯਨ ਕੀ ਰਛਾ ਹੇਤ ਗ੍ਰਿਚਾਦਿਕੋ ਕੋ ਆਗ ਲਗੇ ਸਭ ਕੋ ਛੋਡ ਕਰ ਇਕੇਲਾ ਭਾਗੇ ਹੈ, ਅਰ ਜਿਸ ਆਨੰਦ ਮੇਲ ਮੇਂ ਸਭੀ ਪਦਾਰਥ ਆਨੰਦ ਦੇਨੇ ਵਾਲੇ ਭਾਨ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਆਨੰਦ ਹੈ॥ ਯੇ ਤੀਨੋ ਨਾਮ ਏਕ ਵਸਤੁ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ, ਅਰ ਔਰ ਨਾਮੋ ਸੇ ਇਸ਼੍ਵਰ ਰੂਪ ਨਾਮੋ ਮੇਂ ਯਗ-ਬਿਸੇਖ ਹੈ, ਔਰ ਵਸਤੁਯੋਂ ਕਾ ਦੂਸਰਾ ਨਾਮ ਏਕ ਨਾਮ ਨਾ ਕਹੇ॥ ਅਰਥ ਕੋ ਨਹੀ ਕਹਤਾ, ਕਹੇ ਕੋ ਹੀ ਕਹੇ ਹੈਂ॥ ਅਰ ਯੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਨਾਮ ਏਕ ਵਸਤੁ ਅਰਥ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈਂ॥ ਜੈਸੇ ਅਗਨਿ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇ ਦਾਹਕ, ਊਸ਼ਨ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਦੋ ਮੇਂ ਦਾਹਕ ਪਦ, ਊਸ਼ਨ ਪਦ ਸੇ ਨਾ ਕਹੇ, ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ॥ ਅਰ ਊਸ਼ਨ ਪਦ, ਦਾਹਕ ਪਦ ਮੇ ਨਾ ਕਹੇ, ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ॥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਦ ਇਨ ਦੋਨੋ ਸੇ ਨਾ ਕਹੇ, ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ॥ ਤੈਸੇ ਸਤਿ-ਚਿਤ-ਅਨੰਦ ਪਦੋ ਮੇ ਭੀ 'ਸਤਿ' ਪਦ, ਚਿਤ ਪਦ ਔ ਆਨੰਦ ਪਦੋ ਸੇ ਨਾ ਕਹੇ, ਤੀਨੋ ਕਾਲੋ ਮੇਂ ਨਾ ਨਾਸ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਸਰੂਪ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ॥ 'ਚਿਤ' ਪਦ ਸਤਿ ਪਦ ਔ ਆਨੰਦ ਸੇ ਨਾ ਕਹੇ, ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੋ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸਨੇ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ॥ 'ਆਨੰਦ' ਪਦ ਸਤਿ ਪਦ ਔਚਿਤ ਪਦ ਸੇ ਨਾ ਕਹੇ, ਪਰਮ ਆਨੰਦ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ॥ ਯਾਂਤੇ ਸਰਬਤ੍ਰ ਯਹ ਨੇਮ ਸਿਧ ਹੁਯ॥ ਜੋ ਜੋ ਵਸਤੁਯੋਂ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇ ਅਨੇਕ ਨਾਮ ਹੈ, ਸੋ ਸਭੀ ਏਕ ਨਾਮ ਸੇ ਨਾ ਕਹੇ, ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ ਹੀ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇ ਹੋਵੇ ਹੈਂ॥

ਅਰ, ਜੋ ਕਾਹੂ ਨਿਮਿਤ ਸੇ ਨਹੀ ਬਨਾ ਹੂਯਾ ਐਸੇ ਵਸਤੁਯੋ ਕੇ ਵਾਸਤਵ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ ਕਹਤੇ ਹੈਂ, ਜਿਸ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾ ਨਾਮ ਅਕ੍ਰਿਤਮ ਹੈ; ਅਕ੍ਰਿਤਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇ ਨਾਮੋ ਕੋ ਅਕ੍ਰਿਤ੍ਰਿਮ ਨਾਮ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥ ਜੈਸੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਸਤਿਨਾਉ ਕਾਹੂ ਕਾਰਣ ਸੇ ਨਾ ਬਨੇ ਹੂਯੇ ਤੀਨੋ ਕਾਲੋ ਮੇਂ ਨਾ ਨਾਸ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ, ਚਿਤ ਨਾਉ ਅਪਨੇ ਚਾਨਨੇ ਮੇ, ਔਰ ਚਾਨਨਾ ਨਾ ਚਾਹਨੇ ਵਾਲੇ ਚਾਨਨੇ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ॥ ਆਨੰਦ ਨਾਉ ਅਪਨੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਮੇਂ ਕਹੂ ਔਰ ਨਾ ਸੁਖ ਚਾਹਨੇ ਵਾਲੇ ਸੁਖ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ, ਐਸੇ ਹੈ॥ ਔਰ ਸ੍ਵਰੂਪ ਬੋਧਕ ਨਾਮ ਸੇ ਰੀਤਿ ਜਾਨ ਲੇਨੀ॥ ਇਸੀ ਵਾਰਤਾ ਕੇ ਸਮਝਾਵਨੇ ਹੇਤ ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਸੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ ਨੇ 'ਏਕ ਸਤਿਨਾਮ' ਕੋ 'ਅਕ੍ਰਿਤਮੇ' ਕਹਿਆ ਹੈ॥ "ਕਿਰਤਮ ਨਾਮ ਕਥੇ ਤੇਰੇ ਜਿਹਬਾ ਸਤਿਨਾਮ ਤੇਰਾ ਪਰਾ ਪੂਰਬਲਾ"॥ 'ਪਰਾ' ਕਾ ਅਰਥ 'ਪ੍ਰਧਾਨ' ਹੈ, ਪੂਰਬਲ ਪਹਲਾ ਯਾਤੇ ਹੈ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਮਧੁਸੂਦਨ ਦਾਮੋਦਰਾਦਿ ਕ੍ਰਿਤਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਤੇਰੇ 'ਕ੍ਰਿਤਮ-ਨਾਮ ਜਿਹਬਾ ਸੇ ਬਹੁਤ ਕਹੇ ਹੈ, ਜੋ 'ਅਕ੍ਰਿਤਮ' ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਤੇਰਾ 'ਅਕ੍ਰਿਤਮ-ਨਾਮ' ਹੈ, ਸੋ ਸਰਬ ਕੀ ਅਪੇਖਾ ਕਰ, ਮੁਖਯ, ਪਹਿਲਾ ਹੈ॥ ਤਿਸ ਕਾ ਭਕਤ ਸਦਾ ਆਸਰਾ ਲੇਵੇ ਹੈ, ਅਰ ਸਰਬਦਾ ਜਪੇ ਹੈ, ਮੁਖਯ ਜਾਨ ਕਰ ਹੀ ਸਦਾ ਜਪਨ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਹੈ : "ਜਪ ਮਨ ਸਤਿਨਾਮ ਸਦਾ ਸਤਿਨਾਮੋ ਇਤਯਾਦਿ ਜੋ ਬਸਤੁਯੋ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾਹੂ ਨਿਮਿਤ ਮੇਂ ਬਨੇ ਹੋਵੈ, ਉਨ ਕਾ ਨਾਮ 'ਕ੍ਰਿਤਮ' ਹੈ॥ ਕ੍ਰਿਤਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਪਦੋ ਕਾ ਨਾਮ 'ਕ੍ਰਿਤਮ-ਨਾਮ' ਹੈ, ਅਰ 'ਕਰਮ-ਨਾਮ' ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਮਧੁ ਰਾਖਸ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕੇ ਮਾਰਨੇ ਸੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਮਧੁ-ਸੂਦਨ ਨਾਮ ਹੈ, ਮੁਰ ਕੇ ਮਾਰਨੇ ਸੇ 'ਮੁਰਾਰੀ' ਨਾਮ ਹੈ॥ 'ਦਾਮ' ਨਾਮ ਰਜੁ ਕਾ ਹੈ॥ ਤਿਸ ਸਾਥ ਯਸ਼ੋਦਾ ਨੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕਾ ਦੁਰ-ਬਾਧਿਆ॥ ਇਸ ਤੇ 'ਦਾਮੋਦਰ' ਨਾਮ ਹੈ॥ 'ਨਾਰ' ਨਾਮ ਜਲ ਕਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਸੇ ਘਰ ਬਨਾਵਨੇ ਸੇ 'ਨਾਰਾਯਣ' ਨਾਮ ਹੈ॥ ਐਸੇ ਔਰ ਭੀ ਜੋ ਜੋ ਈਸ਼੍ਵਰ ਨੇ ਕਾਮ ਕੀਯੇ, ਉਨ ਸੇ ਤਿਸ ਕੇ ਅਨੇਕ 'ਕ੍ਰਿਤਮ-ਨਾਮ' ਪੜੇ॥ ਕਰਨੇ ਸੇ ਬਹੁਤ ਕਰਯੇ ਹੀ ਆਵੇ ਹੈ, ਯਾਹੀ ਤੇ 'ਜਾਪ' ਬਾਣੀ ਮੇਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ 'ਤਵ ਸਰਬ ਨਾਮ ਕਥੇ ਕਵਨ ਕਰਮ ਨਾਮ ਬਰਨਤ ਸੁਮਤ' ਐਸੇ 'ਕਰਮ-ਨਾਮੋਂ' ਕੇ ਕਥਨ ਕੀ ਪ੍ਰਤਿਗਯਾ ਕਰੀ ਹੈ, ਅਕ੍ਰਿਤਮ-ਨਾਮੋ ਕੇ ਕਹਨ ਕੀ ਨਹੀਂ ਕਰੀ॥ ਪੂਰਬ ਲਿਖੇ ਸਮਗ੍ਰ ਪਾਠ ਕਾ ਯਹ ਭਾਵ ਹੈ, ਜੋ ਵਸਤੂਯੋਂ ਕੇ 'ਅਕ੍ਰਿਤਮ-ਨਾਮ' ਹੋਤੇ ਹੈ, ਵਹੁ ਵਸਤੁਯੋਂ ਕੇ ਵਾਸਤਵ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥ ਜੋ 'ਕ੍ਰਿਤਿਮ' ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਨਾਮੋ ਕੋ 'ਤਟਸਥ-ਲਖਣ' ਬੋਧਕ ਨਾਮ ਕਹਤੇ ਹੈਂ; ਤਟਸਥ ਲਖਣ ਬੋਧਕ ਨਾਮੋ ਸੇ ਸਰਬ ਕੋ ਹੀ ਸੀਘਰ ਉਸ ਵਸਤੂ ਕੀ ਪਹਚਾਨ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਸ੍ਵਰੂਪ ਲਖਣ ਬੋਧਕ ਨਾਮੇ ਸੋ ਸੂਖਮ ਬੁਧੀ ਵਾਲਿਯੋ ਕੋ ਸੀਘ੍ਰ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਔਰੋਂ ਕੋ ਸਹਜ ਸਹਜ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਨੇ ਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਉਪਾਯ ਵਸਤੂ ਕੀ ਪਹਚਾਨ ਕੇ ਦੋਨੋ ਹੈ ਯਾਹੀ ਤੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਨੇ ਵਸਤੂ ਕੀ ਪਹਚਾਨ ਹੇਤ ਆਦਿ ਵਿਖੇ ਦੋਨੋਂ ਕਾ ਬੋਧਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ' ਏਤਾ ਪਾਠ ਕਰਯਾ ਹੈ॥ ਸ੍ਵਰੂਪ ਬੋਧਕ 'ਸਤਿਨਾਮ' ਪਾਠ ਕਾ ਇਸ ਅਰਥ ਪੂਰਬ ਬਿਸਤਾਰ ਸੇ ਕਰਯਾ॥ ਪਰੰਤੂ 'ਏਕ' ਕਾ ਬਿਸੇਖਣ 'ਸਤਿਨਾਮੁ' ਪਾਠ 'ਸਤਿ' ਹੈ ਨਾਮੁ ਜਿਸ ਕਾ, ਇਸ ਅਰਥ ਮੇਂ ਬਨਯਾ ਔਰ ਮੇਂ ਨਹੀਂ ਬਨਯਾ॥ ਨਾਮ ਪਦ ਕੋ ਕਰਤਾ ਸਾਥ ਮੇਲੇ, ਤਬ ਸ਼ੁਗਮ ਹੀ 'ਸਤਿ' ਏਕ ਕਾ ਬਿਸੇਖਣ ਬਨੇ ਹੈ, ਜੋ ਕੈਸਾ ਏਕ ਹੈ? ਸਤਿ ਕਹੀਯੇ ਤੀਨੋ ਕਾਲੋਂ ਮੇਂ ਨਾ ਨਾਸ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ॥ ਪੁਨਾ 'ਸਤਿ' ਕੋ ਉਪਲਖਣ ਮਾਨ ਕੇ ਗਯਾਨ ਰੂਪ ਔ ਆਨੰਦ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਨਾਮ ਸਾਥ ਰੂਪ ਕਾ ਮੇਲ ਹੈ॥ ਨਾਮ ਵਸਤੁਯੋ ਕੇ ਨਾਮੋ ਕੇ ਕਹੇ ਹੈ॥ ਰੂਪ ਵਸਤੁਯੋ ਕੇ ਅਕਾਰੋ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਨਾਮੁ, ਰੂਪ ਪਦੋ ਸੇ ਨਿਖਲ-ਵਾਚਯ-ਵਾਚਕ ਰੂਪ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਕਾ, ਪਾਲਨ ਕਾ, ਪ੍ਰਲਯ ਕਾਵਰੁ 'ਏਕ-ਕਰਤਾ' ਕਹੀਏ ਨਿਮਿਤ ਕਾਰਣ ਹੈ॥ ਪੁਨਾ ਜਗਤ ਕਾ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਸਾਥ ਅਭੇਦ ਸੁਣਨੇ ਸੇ ਵਹੀ ਨਿਖਲ ਕਾ ਉਪਾਦਾਨ ਕਾਰਣ ਹੈ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰ ਮੇਂ ਦੋਨੋਂ ਲਖਣੇ ਕੇ ਬੋਧਕ ਪਦੋ ਸੇ ਦੋਨੋ ਲੱਖਣ ਬਤਾਯੇ॥ ਜਿਨ ਦੋਨੋ ਕੋ ਸੁਨ ਕਰ ਸੋਤ੍ਰ ਕੋ ਐਸਾ ਗਯਾਨ ਹੋਵੈ ਹੈ ਜੋ ਸਤਿਰੂਪ ਹੈ, ਚੇਤਨ ਰੂਪ ਹੈ, ਆਨੰਦ ਰੂਪ ਹੈ, ਸੋ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ॥ ਪੁਨਾ ਜੋ ਲਿਖਨ ਜਗਤ ਕੀ ਉਤਪਤੀ, ਪਾਲਨਾ, ਪ੍ਰਲਯ ਕੇ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਨਿਮਿਤ ਕਾਰਣ ਹੈ, ਔ ਉਪਾਦਾਨ ਕਾਰਣ ਹੈ, ਸੋ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਹੈ ਸਤਿ, ਚਿਤ, ਆਨੰਦ॥ ਯਹ ਉਸ ਕਾ ਸ੍ਰਤੇ-ਸਿਧ ਅਕ੍ਰਿਤਮ ਸਰੂਪ ਹੈ॥ ਉਤਪਤੀ, ਪਾਲਨਾ, ਪ੍ਰਲਯ ਕਾ ਨਿਮਿਤ ਪਨਾ ਔ ਉਪਾਦਾਨ ਪਨਾ ਉਸ ਕਾ ਬਨਾਵਟੀ=ਕ੍ਰਿਤਮ-ਰੂਪ ਹੈ॥ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਸੇ ਕਰਤਾ ਪਨਾ ਨਿਖਲ ਕਾਰਯੋ ਕੀ ਉਤਪਤੀ, ਪ੍ਰਲਯ, ਥਿਤੀ ਕਾ ਕਾਰਣ ਗਯਾਨ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਜਿਸ ਗਯਾਨ ਸੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਇਛਾ ਸੇ ਲੇਕਰ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਪ੍ਰਯੰਤ ਸੰਪੂਰਣ ਕਾਰਯੋ ਕੋ ਰਚੇ ਹੈ, ਵਹੁ ਗਯਾਨ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਸਵਰੂਪ ਭੂਤ ਗਯਾਨ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਪੀਛੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਲਖਣ ਮੇ ਕਹਯਾ ਹੈ॥ ਕਿੰਤੂ, ਮਾਯਾ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਗਯਾਨ ਹੈ॥ ਆਕਾਰ ਉਸ ਕਾ ਯਹ ਹੈ-ਏਕ ਸੇ ਬਹੁਤ ਰੂਪ ਹੂੰ-ਯਹ ਗਯਾਨ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਮੇਂ ਜਬ ਪ੍ਰਯੰਤ ਸੰਸਾਰ ਰਹੇ ਗਾ ਸਦਾ ਰਹੇ ਹੈ। ਇਸ ਕੋ ਨਯਾਯਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਾਲੇ ਨਿਤਯ ਮਾਨੇ ਹੈਂ॥ ਇਸੀ ਗਯਾਨ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਸਰਬੰਗ ਔਂ ਸੰਪੂਰਣ ਵਿਦਯਾ ਵਾਲਾ ਕਹਯਾ ਜਾਵੇ ਹੈ॥ ਇਸ ਗਯਾਨ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਮੇਂ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਸਾਥ ਮਾਯਾ ਕਾ ਅਨਾਦੀ ਮੇਲ ਕਾਰਣ ਹੈ॥ ਯਹ ਗਯਾਨ ਆਗੇ ਸਰਬ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਮੇਂ ਕਾਰਣ ਹੈ॥ ਸਰਬ ਕਾਰਯੋਂ ਸੇ ਪ੍ਰਥਮ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਮੇਂ 'ਏਕ' ਮੇਂ ਬਹੁਤ ਹੋਵੋ ਯਹ ਇਛਾ ਉਪਜੇ ਹੈ॥ ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਸਾਖੀ 'ਮਹਤੱਤ੍ਵ' ਕਹੇ ਹੈਂ, ਬੇਦਾਂਤੀ ਇਸ ਕੇ ਕਾਰਣ ਗਯਾਨ ਕੋ 'ਮਹੱਤਵ' ਕਹੇ ਹੈ॥ ਇਸ ਸੇ ਆਗੇ ਤ੍ਰਿਧਾ-ਹਕੰਾਰ, ਤਾ ਸੇ ਪੰਚ-ਤਨਮਾਤ੍ਰਾ ਦ੍ਵਾਰਾ ਨਿਖਲ ਸੰਸਾਰ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਜਿਸ ਕੀ ਰਚਨਾ ਸੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਜਗਤ ਕਰਤਾ ਕਹੀਯੇ ਹੈ॥ ਕਰਤਾ ਪਨਾ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਮੇਂ ਮਾਯਾ-ਬ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਕਹਯਾ ਹੈ॥ ਉਪਾਦਾਨ ਪਨਾ ਅਪਨੇ ਕਾਰਯੋ ਸਾਥ ਅਪਨੀ ਅਭੇਦਤਾ ਰੂਪ ਹੈ, ਅਥਵਾ ਅਪਨੀ ਮਾਯਾ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ ਏਕਾਕਾਰ ਕਾ ਅਨੇਕਾਕਾਰ ਹੋਨਾ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਨੀਂਦ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ 'ਏਕ' ਹੀ ਸ੍ਵਪਨੇ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ ਅਨੇਕ ਹਾਥੀ, ਸ਼ੇਰ, ਨਦੀ, ਸਮੁਦ੍ਰਾਦਿ ਕਾਰਯੋ ਕੇ ਆਕਾਰ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਕਾਰਯੋ ਕੇ ਆਕਾਰ ਭੀ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਅਪਨੇ ਵਾਸਤਵ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ ਛੋਡ ਕੇ ਨਹੀ ਹੋਵੇ॥ ਜੈਸੇ ਦੂਧ ਅਪਨੋ ਵਾਸਤਵ ਸਵਰੂਪ ਕੋ ਛੋਡ ਕੇ ਦਹੀਂ ਕੇ ਆਕਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ, ਕਿੰਤੂ ਅਪਨੇ ਵਾਸਤਵ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ ਛੋਡ ਕੇ ਕਾਰਯੋ ਕੇ ਆਕਾਰ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਸਿਪੀ, ਜੇਵਰੀ ਅਪਨੇ ਵਾਸਤਵ ਰੂਪ ਕੋ ਨਾ ਛੋਡ ਕੇ ਭ੍ਰਮੀ ਪੁਰਖੋਂ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਸੇ ਰੁਪਾ ਔਂ ਸਰਪ ਬਨ ਜਾਵੇ ਹੈ॥ ਐਸੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਭੀ ਅਪਨੇ ਅਕ੍ਰਿਤਮ-ਸ੍ਵਰੂਪ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਕੋ ਨਾ ਛੋਡ ਕੇ ਹੀ ਜਗਤ ਕੇ ਆਕਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ॥ ਯਹੀ ਉਸ ਮੇਂ ਉਪਾਦਾਨ ਪਨਾ ਹੈ॥ ਯਹ ਉਪਾਦਾਨ ਪਨਾ ਤਾ ਮੇ ਮਾਯਾ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਬਨਾ ਹੈ, ਯਾਂਤੇ ਵਾਸਤਵ ਤੇ ਦੂਧ ਵਤ ਬਦਲ ਕੇ ਕਾਰਯੋ ਕੇ ਆਕਾਰ ਹੋਨਾ ਰੂਪ ਉਪਾਦਨ ਪਨਾ ਮਾਯਾ ਮੇਂ ਹੈਂ॥ ਵਾਸਤਵ ਤੇ ਬਦਲ ਕੇ ਕਾਰਯੋ ਕੇ ਆਕਾਰ ਹੋਨਾ ਰੂਪ ਉਪਾਦਾਨ ਪਨਾ ਚੇਤਨ ਮੇ ਹੈ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਾਯਾ ਅਰ ਮਾਯਾ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਦੋਨੋ ਕਾਰਯੋ ਕੇ ਉਪਾਦਾਨ ਹੈ॥ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਨਾਮ ਬਿਵਰਤੀ-ਉਪਾਦਾਨ ਹੈ॥ ਮਾਯਾ ਕਾ ਨਾਮ ਪਰਿਣਾਮੀ-ਉਪਾਦਨ ਹੈ॥ ਬਿਵਰਤ ਵਾਲੇ ਕਾ ਨਾਮ ਬਿਵਰਤੀ ਹੈ, ਪਰਿਣਾਮ ਵਾਲੇ ਕਾ ਨਾਮ ਪਰਿਣਾਮੀ ਹੈ॥ ਝੂਠੇ ਬਦਲ ਜਾਨੇ ਕਾ ਬਿਵਰਤ ਹੈ, ਸਚੇ ਬਦਲ ਜਾਨੇ ਕਾ ਨਾਮ ਪਰਿਣਾਮ ਹੈ॥ ਯਾਂਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਅਪਨੇ ਵਾਸਤਵ ਰੂਪ ਕੋ ਨਾ ਛੋਡ ਕੇ ਝੂਠਾ ਬਦਲ ਕੇ ਜਗਤ ਕੇ ਅਕਾਰ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਮਾਯਾ ਵਾਸਤਵ ਤੇ ਬਦਲ ਕੇ ਜਗਤ ਕੇ ਆਕਾਰ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਯਾਂਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜਗਤ ਕਾ ਨਿਮਿਤ ਔਂ ਉਪਾਦਾਨ ਦੋ ਪਰਕਾਰ ਕਾ ਕਾਰਣ ਹੈ, ਮਾਯਾ ਜਗਤ ਕਾ ਉਪਾਦਾਨ ਮਾਤ੍ਰ ਏਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਕਾਰਣ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰਤਾ ਸੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਯੇ ਬਚਨ ਹੈ "ਅਪਨੀ ਮਾਯਾ ਆਪ ਪਸਾਰੀ ਆਪੇ ਪੇਖਨ ਹਾਰਾ॥ ਨਾਨਾ ਰੂਪ ਧਰੇ ਬਹੁ ਰੰਗੀ ਸਭ ਤੇ ਰਹੇ ਨਿਆਰਾ"॥ "ਮਾਯਾ ਮਾਯੀ ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਪ੍ਰਸੂਤ ਜਮਾਇਆ॥ ਨਿਰੰਕਾਰ ਆਕਾਰ ਉਪਾਇਆ", ਤਥਾ- "ਪ੍ਰਥਮ ਕਾਲ ਸਭ ਜਗ ਕੋ ਤਾਤਾ॥ ਤਾਤੇ ਭਯੋ ਤੇਜ਼ ਬਿਖਯਾਤਾ॥ ਸੋਈ ਭਵਾਨੀ ਨਾਮ ਕਹਾਈ॥ ਜਿਨ ਸਗਰੀ ਯਹ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਉਪਾਈ" ਇਤਯਾਦਿ ਇਨ ਕਾ ਅਰਥ, ਨਾ ਬਨਤੀ ਵਸਤੁ ਕੋ ਬਨਾ ਦੇਨੇ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ ਕਾ ਨਾਮ ਮਾਯਾ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਮਦਾਰੀ ਕੀ ਲਾਗ ਪੰਖਾਦਿਕੋ ਸੇ ਨਾ ਬਨਤੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਤੇ ਕਬੂਤਰਾਦਿ ਕੋ ਕੇ ਬਨਾ ਦੇਵੇ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਮਾਯਾ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਯਹ ਹੈ, ਯਾਤੇ ਨਿਰਾਕਾਰ ਮੇਂ ਸਾਕਾਰ ਰੂਪ, ਨਿਰਗੁਣ ਮੇਂ ਸਰਗੁਣ ਰੂਪ, ਏਕ ਮੇਂ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਨਾ ਬਨਤੀ ਕੋ ਬਨਾ ਦੇਨੇ ਵਾਲੀ ਅਪਨੀ ਮਾਯਾ-ਸ਼ਕਤੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਮਦਾਰੀ ਕੀ ਮਾਯਾਵਤ ਆਪ ਪਸਾਰੀ ਏਕ ਮੇ ਬਦਤ ਹੋਵੋ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਐਸੀ ਏਕਾ ਏ ਸੈ ਨਰ ਸਬੂਲ ਤੈਂਤੋਂ ਕੇ ਕਾਰਜ, ਚਾਰ ਖਾਣੀ, ਚੌਦਾ ਭਵਨ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਲਖਦਾ ਪ੍ਰਮੈਤ ਆਪ ਫੈਲਾਈਦੀ ਹੈ॥ ਅਰ ਆਪ ਹੀ ਉਸ ਰਚਨਾ ਕੋ ਰਖਯਾ ਹੇਤ ਦੇਖਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਅਰ ਆਪ ਹੀ ਸਾਰਾ ਪਿਸਦੇ ਆਪ ਭੀ ਦੇਵ, ਨਰ, ਤਿਰਯਗਾਦੀ ਨਾਨਾ ਰੂਪ ਧਰੇ, ਕਹੀਯੇ ਆਕਾਰੋ ਕੋ ਧਾਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੋ ਰਹਯਾ ਹੈ॥ ਪੂਨਾ ਵਾਸਤਵ ਤੇ ਸਭ ਆਕਾਰੋ ਕੋ ਧਾਰਤਾ ਹੂਯਾ ਭੀ ਸ੍ਵਰੂਪ ਸੇ ਨਾ ਬਦਲਨੇ ਤੇ ਸਰਪ, ਰਜਤਾਦਿਕੋਂ ਸੇ ਰਸੀ, ਸਿਪੀ ਵਤ ਆਪ ਸਰਣ ਤੇ ਪ੍ਰੱਛਨ ਰਹੇ ਹੈ॥ ਐਸੇ ਹੀ ਮਾਈ-ਮਾਯਾ ਵਾਲੇ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਮਾਯਾ ਸੇ 'ਏਕ' ਹੈ ਛੂਤ ਹੋਵੇ। ਏਸ 'ਏਕਾ' ਕਰ ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਪ੍ਰਸੂਤ, ਤ੍ਰਿਧਾ-ਹੰਕਾਰ ਸੇ ਲੇਕਰ ਨਿਖਲ ਰਾਜਸ, ਤਾਮਸ, ਸਾਤਨ ਰੂਪ ਪ੍ਰਪੰਚ ਰਾਂਚਾਯਾ, ਔਂ ਆਪ ਨਿਰਾਕਾਰ ਕਾਰਣ ਸੇ ਬਿਨਸਾ॥ ਯਹ ਕਹੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਏਂਤੇ, ਨਿਰੰਕਾਰ ਕਹੀਯੇ ਮਾਯਕ ਆਕਾਰੋਂ ਸੇ ਰਹਿਤ॥ ਸ਼ੁਧ 'ਏਕਾਕਾਰ' ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਨੇ ਮਾਯੀ ਆਦਿਕ ਨਿਖਲ ਅਪਨੇ ਸਏ ਅਭਿੰਨ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਤੇ, ਆਕਾਰ ਰਚੇ, ਐਸਾ ਹੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਚਨ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ॥ ਅਧਿਕ ਬਿਸਤਾਰ 'ਨਿਰਣੇ ਸਾਗਰ' ਕੇ ਅਠਾਰਵੇਂ ਅਧਯਾਯ ਮੇਂ ਦੇਖੇ ਲੈਨਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੂਰਬ ਬਚਨੋਂ ਸੇ ਕਹੀ ਮਾਯਾ ਕੀ ਉਪਾਦਾਨਤਾ ਕੋ ਔਂ ਮਾਯਾ ਕੇ ਸੰਬਧੰਦ ਸੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੇਂ ਇਨੀ ਜਗਤ ਕੀ ਨਿਮਿਤਤਾ ਔਂ ਉਪਾਦਾਨਤ ਕੋ ਏਕ ਕਾਲ ਮੇਂ ਹੀ ਬੋਧਾ ਸੇ ਮੀਨ-ਮੇਖ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਕਯ ਵਤ ਕਰਤਾ-ਪਦ ਬੋਧਨ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਅਥਵਾ "ਨਿਰੰਕਾਰ ਆਕਾਰ ਉਪਾਯ॥" "ਪਹਲ ਪੁਰੀਏ ਪੁੰਡਰਕ ਬਨਾਂ' ਇਤਯਾਦਿਕ ਬਚਨੋ ਮੇਂ ਨਿਰਾਕਾਰ ਪੂਰਣ ਕੋ ਜਗਤ ਕੀ ਕਾਰਣਤਾ ਕਹੀ ਹੈ॥

ਅਰ, 'ਪੁਰਖੰ' ਪਦ ਕਾ ਅਰਥ 'ਪੂਰਣ' ਹੈ ਯਾਂਤੇ ਪੁਰਖ ਪਦ ਈਹਾਂ ਉਪਾਦਾਨਤਾ ਕਾ ਬੋਧਕ ਹੈ। ਸਤਿਜਨਮਾਦਿ **ਵਾਕਯ ਕਾ ਯਹ ਅਰਥ ਹੈ॥ ਜਿਸ 'ਪੁਰਖ' ਕੇ ਸਤਯਾਦਿਕ ਨਾਮ** ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੇ ਬੋਧਕ ਹੈਂ, ਵਹੀ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਜਗਤ ਕੇ ਜਨਮਾਦਿਕੋ ਕਾ ਕਰਤਾ-ਨਾਮ ਨਿਮਿਤ-ਕਾਰਣ ਔਂ 'ਪੁਰਖੰ' ਕਹੀਏ ਉਪਾਦਾਨ-ਕਾਰਣ ਹੈ॥ **ਉਪਾਦਾਨ-ਕਾਰਣ ਕੇ ਸਾਥ ਕਾਰਜ ਅਭਿੰਨ ਹੋਵੇ** ਹੈ। ਯਾਂਤੇ ਨਿਖਲ ਪ੍ਰਪੰਚ ਉਸ ਸਾਥ **ਅਭਿੰਨ ਹੈ, ਇਸੀ ਬਾਤ ਕੇ ਸੂਚਕ ਗੁਰੁ ਬਚਨ ਹੈਂ॥** "ਇਹ ਜਗਤ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪ ਹਰਿ ਰੂਪ ਨਦਰੀ ਆਯਾ॥" **ਬਨ ਤਿਨ ਪਰਬਤ ਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ॥** ਜੇਕਰ ਜਗਤ ਕਾ ਉਪਾਦਾਨ ਕਾਰਣ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤਬ ਜਗਤ ਕੋ 'ਹਰਿ ਰੂਪ' ਕਹਨਾ ਅਰ ਬਨ ਤ੍ਰਿਣ ਪਰਬਤੋਂ ਕਾ 'ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ' ਕਹਨਾ ਨਹੀਂ ਬਨੇਗਾ; ਔਂ ਕਹਯ ਹੈ, ਯਾਂਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ 'ਨਿਮਿਤ' ਵਤ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਕਾ 'ਉਪਾਦਾਨ' ਭੀ ਸੂਚਨ ਕੀਆ ਹੈ॥ ਤਾਂਤੇ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੰ ਈਹਾਂ ਸਤਯ ਨਾਮ ਇਤਨੇ ਪਾਠ ਸੇ ਪੀਛੇ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਤਟਸਥ ਲਖਣ ਜਾਨਿਆ ਹੈ॥ ਲਖ ਵਸਤੂ ਸਾਥ ਅਭਿੰਨ ਹੋ ਕਰ ਤਿਸ ਕਾ ਇਤਰੋਂ ਸੇ ਭੇਦ ਕਰੇ, ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਲਖਣ ਹੈ॥ ਔਰ ਲਖ ਸੇ ਭਿੰਨ ਹੋ ਕਰ ਤਿਸ ਕਾ ਇਤਰੋਂ ਸੇ ਭੇਦ ਕਰੇ, ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਤਟਸਥ ਲਖਣ ਹੈ॥

ਸੰਤ ਨਾਮ ਪਾਠ ਮੇਂ ਭਾਖਾ ਕੇ ਅਨੁਰੋਧ ਮੇਂ 'ਤਤੇ ਸੇ ਸਿਆਰੀ' ਲਿਖੀ ਹੈ॥ ਅਰ ਰਾਤ, ਬੋਟ, ਅਗਨ, ਆਦਿਕ ਅਨੇਕ ਭਾਖਾ ਕੇ ਅਨੁਰੋਧ ਸੇ **ਸਿਆਰੀ ਛੋਡ** ਮੁਕਤੇ ਲਿਖੇ ਹੈਂ॥ ਅਰਥ ਕੋ ਜਨੋਂ ਸੇ ਅਰਥ ਉਨ ਕਾ ਸਿਆਰੀ ਅਰ ਮੁਕਤਾ ਪਨਾ **ਬਿਸਾਰ** ਕੇ ਹੀ ਕੀਆ ਜਾਤਾ ਹੈ॥ ਸੰਸਾਰਿਕ ਮੇਂ ਵਿਸ਼ਨੁ, ਸ਼ਿਵ ਕੇ ਵਾਚਕ ਹਰਿ, ਹਰ ਔਂ ਪਵਨ, ਅਗਨਿ ਕੇ ਵਾਚਕ ਅਨਿਲ,

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਨਲ ਵਤ ਸਿਆਰੀ ਮੁਕਤਾ ਪਨ ਯਾਦ ਰੱਖ ਕੇ ਨਹੀਂ ਕੀਆ ਜਾਤਾ॥ ਯਾਤੇ ਅਨੇਕ ਸਥਾਨੋਂ ਮੇਂ ਅਰਥ ਕੀ ਯੋਗਯਤਾ ਮੇਂ ਸਿਆਰੀ ਵਾਲੇ ਕੋ ਮੁਕਤਾ ਮਾਨ ਕੇ ਔ ਮੁਕਤੇ ਕੋ ਸਿਆਰੀ ਵਾਲਾ ਮਾਨ ਕੇ ਅਰਥ ਕਰੇਂਗੇ, ਸੋ ਭੀ ਸਮਯਕ ਜਾਨਨੇ ਰਹੋ ਯਹ ਬਿਚਾਰ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੇਂ ਕਹੇ ਹੈਂ ਤਟਸਥ-ਲਖਣ ਕੇ ਬੋਧਕ ਸੰਪੂਰਣ ਪਦੋ ਕਾ ਸਤਯਾਦਿ ਸ੍ਵਰੂਪ-ਲਖਣ ਕੇ ਬੋਧਕ ਪਦੋਂ ਕੇ ਕਹੇ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਸ਼ੁਧ ਨਿਰਾਕਾਰ ਕੋ ਬੋਧਨ ਮੇਂ ਹੀ ਤਾਤਪਰਯ ਹੈ॥ ਉਤਪਤੀ, ਬਿਤੀ, ਪ੍ਰਲਯ ਕੇ ਕਹਨੇ ਮੇਂ ਤਾਤਪਰਯ ਨਹੀਂ॥ ਕਾਹੇ-ਤੇ, ਨਿਸਾਨੀਯੋਂ ਕਾ ਜਿਸ ਕੋ ਜਨਾਵਨ ਹੇਤ ਕਹੀ ਜਾਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਕੋ ਜਨਾਵਨ ਸੇ ਤਾਤਪਰਯ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਅਪਨੇ ਜਨਾਵਨ ਮੇ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇ॥ ਯਾਂਤੇ ਉਤਪਤੀ ਆਦਿ ਬੋਧਕ ਪਦੋ ਕਾ ਭੀ ਏ ਬੋਧਨ ਮੇਂ ਤਾਤਪਰਯ ਹੈ॥ ਵਾਸਤਵ ਤੇ ਸਰਬ ਵਾਕਯਨ ਕਾ ਏਕ ਕੇ ਬੋਧਨ ਮੇਂ ਤਾਤ੍ਪਰਯ ਹੈ, ਸੋਈ ਦਿਖਾਵੇ ਹੈ:- ਜੋ 'ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ' ਕਰ ਨਿਖੇਧਕ-ਬਚਨੋਂ ਨੇ ਪ੍ਰਪੰਚ ਨਿਖੇਧਨਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੋ ਉਤਭਪਤੀ ਬੋਧਕ ਬਚਨ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸੇ ਸਿਧਕਰ ਹੈ॥ ਜੋ ਅਵਾਂਤਰ ਬਚਨੋ ਨੇ ਸ਼ੁਧ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਹਨਾ ਹੈ, ਤਿਸਕੋ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕਾ ਨਿਖੇਧ ਕਰਤੇ ਹੂਏ ਲਿਖੇਧਕ ਬਚਨ ਸਿਧ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਜੋ ਮਹਾਂਵਾਕਨ ਨੇ ਅਭੇਦ ਕਹ ਕਰ ਏਕ ਸਿਧ ਕਰਨਾ ਹੈ॥ ਤਿਸੀ ਕੀ ਸਿਧੀ ਹੇਤ ਜੀਵ-ਈਸ਼ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ ਅਵਾਂਤਰ ਬਚਨ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਸਿਧ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਯਾਂਤੇ ਉਤਪਤੀ ਬੋਧਕ ਬਚਨ ਨਿਖੇਧ ਬਚਨੋਂ ਸੇ ਨਿਖੇਧਨੇ ਯੋਗਯ ਅਰਥ ਕੋ ਸਿਧ ਕਰਨੇ ਮੇਂ ਨਿਖੇਧਕ ਬਚਨੋਂ ਕੇ ਸਹਾਈ ਹੈ॥ ਅਵਾਂਤਰ ਵਾਕਯ ਮਹਾਵਾਕਯਨ ਮੇਂ ਕਹਨੀ ਏਕਤਾ ਕੇ ਯੋਗਯ ਜੀਵ-ਈਸ਼ ਕੇ ਸਚਿਦਾਨੰਦਸਵਰੂਪ ਕੋ ਸਿਧ ਕਰਨੇ ਸੇ ਮਹਾਂ ਵਾਕਯਨ ਕੇ ਸਹਾਈ ਹੈ॥ ਇਸ ਰੀਤਿ ਸੇ ਸੰਪੂਰਣ ਬਚਨੋ ਕਾ ਏਕ ਮੇ ਤਾਤਪਰਯ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਵਾਰਤਾ ਕੋ ਇਸ ਅਵਾਂਤਰ ਬਚਨ ਕੇ 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ' ਏਤੇ ਪਾਠ ਮੇਂ ਬਤਾਯ ਕੇ ਔਰ ਪਦੋ ਮੇਂ ਭੀ ਪੁਨਾ ਕਰੇ ਅਰਥ ਕਾ ਹੀ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਕਰਤੇ ਹੈਂ।

ਨਿਰਭਉ ਇਤਿ॥ ਨਿਰਭਉ ਪਦ ਨਿਰਭਵ ਅਰ ਨਿਰਭਯ ਦੋ ਸੇ ਬਨੇ ਹੈ॥ ਯਾਂਤੇ ਪਹਿਲੇ ਪਾਠ ਮੇਂ 'ਨਿਰ' ਕਹੀਏ ਦੂਰ ਹੂਯਾ ਹੈ, 'ਭਵ' ਕਹੀਯੇ ਸਥੂਲ, ਸੂਖਮ, ਰੂਪ ਕਾਰਯ ਸੰਸਾਰ ਔ ਤਿਸ ਕਾ ਕਾਰਣ ਮਾਯਾ ਜਿਸ ਮੇਂ ਐਸਾ ਸ਼ੁਧ ਰੂਪ ਪੁਰਖ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੋ ਤੁਰੀਆ ਪਦ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥ ਦੂਸਰੇ 'ਨਿਰਭਯ' ਪਾਠ ਮੇ 'ਨਿਰ' ਕਹੀਯੇ ਦੂਰ ਹੂਯਾ ਹੈ 'ਅਜ' ਅਬਿਨਾਸੀ ਹੋਨੇ ਤੇ ਜਨਮ ਮਰਣਾਦਿ 'ਭਯ' ਜਿਸ ਸੇ, ਐਸਾ ਵਰ ਪਰਪੁਰਖ ਹੈ॥ ਵਾ, 'ਏਕ' ਹੋਨੇ ਮੇਂ ਦੂਸਰੇ ਕੇ ਭਯ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਯਾਹੀ ਤੇ ਨਿਰਵੈਰ ਕਹੀਯੇ ਏਕ ਅਦ੍ਵਿਤੀ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੋਨੇ ਸੇ ਦੂਸਰੇ ਸਾਥ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ 'ਵੈਰ' ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੈ॥ ਯਹ ਪ੍ਰਸਿਧ ਬਾਤ ਹੈ, ਭਯ ਦੂਸਰੇ ਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ; ਵੈਰ ਦੂਸਰੇ ਸਾਥ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਜੋ ਏਕ ਹੈ, ਉਸ ਕੋ ਕਾਹੂ ਕਾ 'ਭਯ' ਨਹੀਂ ਹੋਵੇ, ਯਾਂਤੇ ਨਿਰਭਯ ਹੈ; ਔ ਉਸ ਕਾ ਕਾਹੂ ਸਾਥ 'ਵੈਰ' ਨਹੀਂ ਹੋਵੇ ਯਾਂਤੇ 'ਨਿਰਵੈਰ' ਹੈ॥ ਵਾ, ਆਪ ਪ੍ਰਕਾਸ ਰੂਪ ਹੈ ਅਰ ਅਪਨੇ ਮੇਂ ਰਹਨੇ ਵਾਲਾ ਅਗਯਾਨ ਅੰਧੇਰਾ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਅੰਧੇਰੇ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕਾ ਬਿਰੋਧ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਅਰ ਯਹ ਪਰਪੁਰਖ ਬਿਨਾ ਬ੍ਰਿਤਿ ਮੇ ਚੜੇ ਵਾਕੋ ਦੂਰ ਕਰੇ ਨਹੀਂ ਯਾਂਤੇ ਨਿਰਵੈਰ ਹੈ॥

ਪੁਨਾ, ਕੈਸਾ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਹੈ?

ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਕਹੀਯੇ ਸਭ ਕੋ ਮਾਰਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾਲ ਸੇ ਭਿੰਨ ਔ ਕਾਲ ਕਾ ਭੀ ਸੰਘਾਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ॥ ਮੂਰਤੀ ਕਹੀਯੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਜਿਸ ਕਾ ਐਸਾ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਹੈ, ਇਸ ਕਾ ਬਿਖ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬਿਚਾਰ ਅਕਾਲ ਸਬਦ ਕੇ ਅਰਥ ਮੇਂ ਦੇਖ ਲੇਨਾ॥ ਪੁਨਾ ਕੈਸਾ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਹੈ? ਅਜੂਨੀ-ਮੈ ਕਹੀਯੇ ਮਾਯਾ ਤੇ ਰਹਿਤ ਸ਼ੁਧ ਸ੍ਵਰੂਪ ਵਹੁ ਅਕਾਰਣ ਹੈ॥ 'ਸੈ' ਸ਼ਬਦ ਬਾਂਗਰ ਦੇਸ ਮੇ 'ਹੈ' ਕੀ ਜਗਾ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥ ਜੈਸੇ ਦੇਵਦਤ ਸੇ ਰਾਮਸੈ, ਕਿਸਨ ਸੈ, ਤੈਸੇ ਅਜੂਨੀ ਸੈ ਕਹਿਆ ਹੈ॥

ਪੁਨਾ, ਵਹੁ ਕੈਸਾ ਹੈ? 'ਭੰ' ਕਹੀਯੇ ਸ੍ਵਪ੍ਰਕਾਸ਼੍ਵਰੂਪ ਹੈ॥ ਅਥਵਾ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ; ਅਜੂਨੀ ਸੰਭਉ ਸੇ ਬਨਯਾ ਹੈ॥ ਔ ਅਜੂਨੀ-ਸੰਭਉ ਅਜੂਨੀ-ਸੰਭਵ ਸੇ ਬਨਯਾ ਹੈ॥ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸੇ ਅਜੂਨੀ-ਸੰਭਵ ਪਾਠ 'ਅਜੋਨੀ ਸੰਭਵਿਓ ਜਗਤ ਗੁਰੁ ਬਚਨ ਤਰਾਇਓ', ਐਸੇ ਚੌਥੇ, ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰੁ ਕੇ ਸਵੈਯੋ ਮੇ ਲਿਖਾ ਹੈ॥ ਔ "ਅਜੂਨੀ ਸੰਭਉ ਪਾਰੌ, "ਅਮੋਘ ਦਰਸਨ ਅਜੋਨੀ ਸੰਭਉ" ਐਸੇ ਮਾਰੂ ਕੇ ਸੋਲਹੇ ਮੇਂ ਲਿਖਾ ਹੈ॥ 'ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ' ਈਹਾ ਲਿਖਾ ਹੈ॥ ਅਰਥ ਇਸ ਕਾ ਯਹ ਹੈ॥ 'ਅਜੂਨੀ' ਕਹੀਯੇ ਅਕਾਰਣ-ਪਨੇ ਕਾ ਸੰਭਵ ਬਣਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਪਰਸ਼੍ਵਰੂਪ ਵਿਖੇ, ਐਸਾ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਹੈ॥ ਭਾਵ ਇਸ ਕਾ ਯਹ ਹੈ, ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਮਾਯਾ ਸਾਥ ਮਿਲਯਾ ਹੈ, ਤਿਸੀ ਸੇ ਜਗਤ ਕਾ ਕਾਰਣ ਪਨਾ ਬਨੇ ਹੈ॥ ਜੋ ਮਾਯਾ ਕੇ ਸੰਬੰਧ ਰਹਿਤ ਸ਼ੁਧ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ, ਤਿਸ ਵਿਖੇ ਨਹੀਂ ਬਨੇ॥ ਯਾਂਤੇ ਸ਼ੁਧ ਸ੍ਵਰੂਪ ਅਕਾਰਣ ਹੈ॥ ਜੂਨੀ ਪਦ ਉਪਾਦਾਨ ਕਾਰਣ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਯਾਂਤੇ ਅਜੂਨੀ ਪਦ ਸੇ ਅਕਾਰਣ ਜਾਨ ਲੈਨਾ॥ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ਼ੁਧ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਹਿਜ ਕਾ ਅਕਾਰਣ ਹੈ, ਐਸੇ ਕਾਹੂ ਕਾ ਕਾਰਜ ਨਾ ਹੋਨੇ ਤੇ ਸਰਬ ਕਾ ਅਕਾਰਯ ਭੀ ਹੈ॥ ਤਾਂ ਤੇ ਜੂਨੀ ਸੇ ਸੰਭਵ ਬਨਨਾ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਕਾ, ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਜੂਨੀ ਸੰਭਵ ਹੈ॥ ਐਸਾ ਕੋਨੇ ਕਾਰਜ ਨਾ ਜੋ ਹੋਵੇ ਜੋਨੀ ਸੰਭਵ, ਸੋ ਕਹੀਯੇ ਅਜੂਨੀ ਸੰਭਵ॥ ਐਸਾ ਜਜ ਹੋਨੇ ਤੇ ਅਕਾਰ ਸ੍ਵਰੂਪ ਵਹੁ ਪਰੁਖ ਹੈ॥ ਯਾਂਤੇ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਪਾਠ ਸੇ ਹੀ ਪੁਰਖ ਕੋ ਅਕਾਰਯ ਰੂਪ ਭੀ ਕਹਯਾ॥ ਪੁਨਾ, ਕੈਸਾ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਹੈ? ਗੁਰੁ ਕਹੀਯੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੋ ਰਚ ਕੇ ਸਕਲ ਜਗਤ ਕੋ ਸਿੱਖਯਾ ਦੇਨੇ ਹੇਤ ਤਿਸ ਕੋ ਬੇਦ ਪੜਾਵਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਸਕਲ ਜਗਤ ਕੋ ਸਿੱਖਯਾ ਕਰਨੇ ਵਲੇ ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕੋ ਕੋ ਭੀ ਸਿੱਖਯਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਗੁਰੁ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਬਾਤ ਕੋ ਅਰਥ ਸੇ ਗੁਰੁ ਕਹਤੇ ਹੈ:-

"ਭਾਈ ਰੇ ਗੁਰ ਬਿਨ ਗਯਾਨ ਨ ਹੋਇ॥ ਪੂਛੋ ਬ੍ਰਹਮੇ ਨਾਰਦੇ ਬੇਦ ਬਿਆਸੇ ਕੋਇ॥ ਅਥਵਾ, ਕੈਸਾ ਵਹੁ ਪਰਪੁਰਖ ਹੈ? ਗੁਰੁ ਕਹੀਯੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰਨੇ ਮੇ ਚਤੁਰ ਜੋ ਤਤੁ ਵੇਤਾ ਜਨ ਹੈ, ਤਿਨ ਕਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਵਹੀ ਉਤਮ ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਵਾਸਤਵ ਵਸਤੁ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੁ ਲਿਖਤੇ ਹੈ, "ਆਪ ਵੇਖਾਲੇ ਰਾਹ" ਅਰ ਗੀਤਾ ਸੇ ਅਰਜਨ ਕਹੇ ਹੈ "ਤੂਹੀ ਚਰਾ ਚਰ ਜਗਤ ਕਾ ਪਿਤਾ ਹੈ, ਅਰ ਪੂਜਯ ਹੈ, ਅਰ ਵਡਾ ਗੁਰੁ ਹੈ" ਯਾਤੇ ਸਿਧ ਹੁਯਾ ਪਰਪੁਰਖ ਹੀ ਗੁਰੁ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਸਭ ਕੋ ਮੁਕਤੀ ਕੇ ਮਾਰਗ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਪੁਨਾ, ਕੈਸਾ ਵਹੁ? ਪਰ ਹੈ, ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਹੀਐ ਸੰਪੂਰਣ ਚਕ੍ ਚਿਹਨ ਬਰਣ ਜਾਤ ਪਾਤਾਦੀ ਕਾਰਯਮਲ ਔ ਅਗਯਾਨ ਰੂਪ ਕਾਰਣ-ਮਲ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੋਨੇ ਤੇ ਸ਼ੁਧ ਹੈ॥ ਲੋਕ ਮੇਂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਪਦ ਕਾ ਕਿਰਪਾ ਵਾ ਖੁਸ਼ੀ ਅਰਥ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਏਕ ਜੋ ਮਾਯਾ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਉਰੂਪ ਹੋ ਰਹਿਆ ਹੈ, ਵਹੁ ਜਾਣੀਯੇ ਕੈਸੇ? ਪ੍ਰਸਨ ਸੁਨ 'ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਸਤਿਗੁਰੋਂ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਜਾਣੀਯੇ॥ ਐਸਾ ਉਤਰ ਰੂਪ ਅਰਥ ਗਯਾਨੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਆਦਿ ਸੇ 'ਸਤਿ' ਇਤਨਾ ਲੇ ਕਰ ਔਂ ਅੰਤ ਮੇਂ 'ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਏਤਾ ਲੇਕਰ ਗੁਰ ਅਰਜਨ ਜੀ ਨੇ ਰਾਗੋਂ ਕੇ ਬੀਚ ਸਬਦੋ ਕੇ ਆਦਿ ਮੇਂ ਮੰਗਲ ਲਿਖੀਆ ਹੈ॥ ਅਰ ਸ੍ਰੀ ਗਣਸਾਯਨਮ ਇਤਯਾਦਿ ਲਿਖਨੇ ਵਤ ਜੋ ਕੁਛ ਲਿਖੇ ਉਸ ਕੇ ਆਦਿ ਮੇਂ ਲਿਖਨਾ ਯਹ ਸੂਚਨ ਕੀਆ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ '੧ਓ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਕਾ ਯਹ ਅਰਥ ਹੈ:-

ਜੋ ਏਕਾ-ਕਾਰ ਮਾਯਾ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ੧ਓ ਰੂਪ ਹੋ ਰਹਿਆ ਹੈ, ਵਹੁ ਸਤਿ ਤੀਨ ਕਾਲ ਸੇ ਨਾਸ ਰਹਿਤ ਹੈ॥ ਔਂ ਗੁਰੁ ਸਰਬ ਕੋ ਸਿੱਖਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ॥ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸਰਬ ਵਸਤੁਯੋ ਸੇ ਰਹਿਤ ਸ਼ੁਧ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਨੇ ਪ੍ਰਥਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਔਂ ਤਟਸਥ ਲਖਣ ਬੋਧਕ ਬਿਸੰਖਣੋ ਸੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਆ॥ ਔਂ ਉਪਦੇਸ ਕਰ ਜੈਸੇ ਮੈਨੇ ਆਗੇ ਵੇਦ ਮੇ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਮੰਤ੍ਰਾਦਿਕ ਸਪੂਰਣ ਪਾਪੋਂ ਕੇ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਸ਼ੁਧੀ ਕੇ ਹੇਤ ਕਹੇ ਹੈ, ਤੈਸਾ ਯਹ ਸੰਪੂਰਣ ਅਗਯਾਨ ਔਂ ਤਿਸ ਕੇ ਕਾਰਯ ਪ੍ਰਪੰਚ ਪਾਪ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਸੇ ਪਰਮ ਸ਼ੁਧੀ ਕਾ ਕਾਰਣ ਤੇਰੇ ਕੋ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਸਰਬ ਕੋ ਆਗੇ ਯਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਤੂ ਇਸ ਕੋ 'ਜਪੁ'॥ ਯਹ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆ ਸੁਨ ਕਰ ਗੁਰੁ ਕਹਤੇ ਰਹੇ॥ ਅਰ ਸਰਬ ਕੋ ਕਰਣੇ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਆ॥ ਜਿਸ ਕੀ ਸੋਤ ਕੋ ਸੁਨ ਕੇ ਗੁਰੁ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਕੇ ਪੋਤੇ ਮਿਹਰਵਾਨ ਨੇ ਅਪਣੀ ਬਾਣੀ ਮੇਂ ਲਿਖਯਾ ਹੈ॥ "ਇਹ ਜਪੁ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖ ਕਾ ਸਚਨਾਨਕ ਕੀਆ ਬਖਾਣ॥ ਜਗਤ ਉਧਾਰਣ ਕਾਰਣ ਧੁਰਹੁ ਹੋਯਾ ਫਰਮਾਣ"॥

ਇਤਯਾਦਿ; ਮਨ ਕਾ ਸੰਤੋਖ?

1. ਸ਼ਰੀਰ ਕੀ ਸ਼ੁਧੀ, 2. ਬਾਣੀ ਕੀ ਮੌਨ, 3. ਮਨ ਸੇ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਅਰਥ ਕਾ ਚਿੰਤਨ, 4. ਜਪ ਸੇ ਮਨ ਕੀ ਸਾਵਧਾਨਤ, 5. ਦੀਰਘ ਕਾਲ ਨਿਰੰਤਰ ਸੱਤਕਾਰ ਸੇ ਮਨ ਸੇ ਜਪੁ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮ, 6. ਜਪ ਕੀ ਸਿਧੀ ਕੇ ਕਾਰਣ ਹੈ॥ ਯੇ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਬ 'ਜਪੁ' ਸਮਯਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇ॥ ਯਹ ਜਪਨੇ ਵਾਲੇ ਯਾਦ ਰੱਖੇ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰ ਕੀ ਬਯਾਖਾ ਕਰ ਅਬ ਜਿਨ ਕੋ ਜਾਨ ਕੇ ਇਸ ਮੇਂ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤੀ ਹੋਵੇ ਵਹੁ ਅਨੁਬੰਧ ਭੀ ਇਸ ਸੇ ਸੂਚਨ ਕੀਯੇ ਦਿਖਾਵੇ ਹੈ।

ਮੂਲ-ਮੰਤ੍ਰ : 7

੧ਓ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ
ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥
ਜਪੁ॥

ਬੇਦ ਸੂਪੁ ਉਪਦੇਸ਼ ਮੈ ਓਂ ਕੇ ਆਦਿ ਮੈ ਏਕ ਅੰਗੁ ਨਹੀਂ ਕਹਾ, ਈਹਾਂ ਕਹਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ ਏਹਿ ਤਾਤਪਰਯੁ ਹੈ ਸੋ ਸਭ ਕੋ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਜੋ ਸਿਧਾਂਤ ਵਸਤੂ ਅਦ੍ਵੈਤ ਹੈ ਦ੍ਵੈਤ ਨਹੀਂ ਯਾਂ ਤੇ ਜੀਵ ਈਸ ਏਕ ਰੂਪੁ ਹੈਂ ਭੇਦ ਵਾਦੀਯੋਂ ਕੇ ਮਤ ਵਤ ਦੋ ਨਹੀਂ ਕੇਈ ਕਿ ਏਕ ਅੰਗੁ ਆਦਿ ਮੈ ਕਹਿਨੇ ਕਾ ਏਹਿ ਹੇਤੂ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਇਹ ਉਪਦੇਸੁ ਪੁਰਖ ਇਸਤ੍ਰੀ ਮਾਤ੍ਰ ਕੋ ਸਾਂਝਾ ਹੈ ਅਰੁ ਵੇਦ ਮੈ ਤੀਨ ਵਰਣੋਂ ਕੇ ਪੁਰਖੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਿਖਲ ਵਰਣੋਂ ਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਅਰ ਪੁਰਖੋਂ ਕੋ ਓਂ ਕੇ ਮੁਖ ਸੇਂ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨ ਕੀ ਆਗਯਾ ਨਹੀਂ ਯਾਂ ਤੇ ਸਾਂਝਾ ਉਪਦੇਸੁ ਭੀ ਕਰਨਾ ਔਰ ਪੂਰਬ ਵੇਦ ਮੈ ਕਹੀ ਹੁਈ ਅਪਨੀ ਆਗਜਾ ਭੀ ਸਹੀ ਰਖਨੀ ਏਹ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਨੇ ਓਂ ਕੇ ਆਦਿ ਮੈ ਪੜਦਾ ਰਖ ਦੀਆ ਹੈ ਜੋ ਪੜਦੇ ਸੇਂ ਸਭੀ ਬੋਲੇਂ ਪੜਦੇ ਸੇਂ ਬੋਲਣੇ ਮੈ ਦੋਸ਼ੁ ਨਹੀਂ.ਏ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੀ ਬਾਤ ਸਮਝ ਕੇ ਬਾਲਮੀਕ ਕੋ ਰਿਖੀਯੋਂ ਨੇ ਰਾਮ ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ ਉਲਟਾ ਮਰਾ ਉਪਦੇਸੁ ਕੀਆ ਥਾ ਪੜਦੇ ਕਾ ਅਰਥੁ ਏਹਿ ਹੈ ਜੋ ਪਹਿਲੇ ਪਾਠ ਸੇ ਔਰ ਰੀਤਿ ਕਾ ਪਾਠੁ ਕਰ ਦੇਣਾ ਅਰਥੁ ਇਸ ਪੱਖ ਮੈ ਭੀ ਏਕ ਕਾ ਵਹੀ ਹੈ ਜੋ ਪੀਛੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਓਂ ਕਾ ਅਰਥੁ ਵਜਾਕਰਣ ਵਾਲੇ ਨਾਮੁ ਲੇਨੇ ਮਾਤ੍ਰ ਸੇਂ ਰੱਖਸਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰੁ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਅਵ ਧਾਤੁ ਸੇ ਬਨਾਵਤੇ ਤੈਂ ਅਵ ਕਾ ਅਰਥੁ ਰਖਯਾ ਹੋ ਯਾਂ ਤੇ ਰਖਯਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾ ਨਾਮ ਓਂ ਕਹੇ ਹੈਂ ਔਰ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਵਾਲੇ (ਅ) (ਉ) (ਮ) ਇਨ ਤੀਨ ਮਾਤ੍ਰਾ ਕੋ ਮੇਲ ਕੇ ਇਸ ਕੋ ਬਨਾਵੇਂ ਹੈਂ (ਅ) (ਉ) ਕਾ ਓ ਮੰਮੇ ਕੀ ਬਿੰਦੀ ਹੋ ਕਰ ਓਂ ਬਨੇ ਹੈ ਅਕਾਰ ਉਕਾਰ ਮਕਾਰ ਇਨ ਤੀਨੋ ਕਾ ਨਾਮੁ ਮਾਤ੍ਰਾ ਹੈ ਮਾਤ੍ਰਾ ਨਾਮੁ (ਅਵੈਵ) ਅੰਗ ਕਾ ਹੈ ਯਾਂ ਤੇ ਓਂ ਸਮੁਦਾਇ ਕੇ ਏਹ ਤੀਨ ਅਵੈਵ ਹੈਂ ਅਕਾਰ ਮਾਤ੍ਰਾ ਕਾ ਅਰਥੁ ਵਿਰਾਟੁ ਈਸ੍ਵਰ ਔਰ ਵਿਸ੍ਵ ਜੀਵ ਹੈ ਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਕੇ ਔਰ ਜਾਗ੍ਰਤ ਅਵਸਥਾ ਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਜੀਵ ਕਾ ਨਾਮੁ ਵਿਸ੍ਵ ਹੈ ਔਰ ਪੰਜ ਸਥੂਲ ਭੂਤੋਂ ਕੇ ਅੰਸ ਮਿਲਾ ਕਰ ਬਨੇ ਚਾਰ ਖਾਣੀ ਕੇ ਸਰੀਰ ਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਕਹੀਏ ਹੈਂ ਜਿਸ ਕਾਲ ਮੈ ਦਸ ਇੰਦ੍ਰੇ ਤਥਾ ਚਾਰ ਅੰਤਹਕਰਣ ਔਰ ਚੌਦਾਂ ਇਨ ਕੇ ਵਿਖਜ ਔਰ ਚੌਦਾਂ ਇੰਦ੍ਰੀਯੋਂ ਕੇ ਸਹਾਈ ਦੇਵਤਾ ਵਿੱਦਜਮਾਨ ਹੋਵੇਂ ਤਿਸ ਕਾਲ ਕਾ ਨਾਮੁ ਜਾਗ੍ਰਤ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਜਾਗਣ ਸਮਾ ਹੈ ਇਸ ਜਾਗ੍ਰਤ ਅਵਸਥਾ ਔਰ ਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਕੇ ਅਭਿਮਾਨੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਵਿਸ੍ਵ ਜੀਵ ਹੈ ਸੋ ਵਿਸ੍ਵ ਜੀਵ ਬਿਰਾਟ ਸਰੂਪੁ ਹੈ ਕਾਹੇਤੇ ਜੀਵੋਂ ਕੇ ਸਰੀਰੋਂ ਕਾ ਨਾਮੁ ਪਿੰਡੁ ਹੈ ਔਰ ਸਭ ਪਿੰਡੋਂ ਕੇ ਸਮੁਦਾਇ ਕਾ ਨਾਮੁ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡੁ ਹੈ ਜੈਸੇ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਜਾਤਿ ਵਾਲੇ ਅਨੇਕ ਬਿਰਛੋਂ ਕੇ ਸਮੁਦਾਇ ਕਾ ਨਾਮੁ ਬਨੁ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਚਾਰ ਖਾਣੀ ਕੇ ਪਿੰਡ ਔਰ ਚੌਦਾਂ ਭਵਨੋਂ ਕਾ ਨਾਮੁ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਹੈ ਔਰ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਈਸ੍ਵਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਵਿਰਾਟ ਹੈ ਪਿੰਡ ਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਜੀਵ ਕਾ ਨਾਮੁ ਵਿਸ੍ਵ ਹੈ ਔਰ ਪਿੰਡ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਸੇ ਜੁਦਾ ਨਹੀਂ ਯਾਂ ਤੇ ਪਿੰਡ ਕਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਵਿਸ੍ਵ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਵਿਰਾਟ ਸੇ ਜੁਦਾ ਨਹੀਂ ਦੋਨੋਂ ਏਕ ਰੂਪੁ ਹੈਂ ਇਨ ਕੇ ਏਕ ਰੂਪੁ ਹੋਨੇ ਮੈ ਬੀਜੁ ਏਹ ਹੈ ਜੋ ਪੀਛੇ ਏਕ ਅੰਕ ਕਾ ਅਰਥੁ ਏਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਹਾ ਹੈ ਵਹੀ ਅਪਨੀ ਮਾਯਾ ਸਾਥ ਮਿਲ ਕਰ ਜੀਵ ਈਸ ਦੋ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲੇਤਾ ਹੈ ਜੈਸੇ ਏਕ ਹੀ ਅਕਾਸੁ ਘਟ ਮਠ ਮੈ ਮਿਲ ਕੇ ਦੋ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਸੋ ਦੋ ਰੂਪ ਭੀ ਤਬ ਪ੍ਰਯੰਤ ਰਹਿਤੇ ਹੈਂ ਜਬ ਪ੍ਰਯੰਤ ਦੋ ਰੂਪ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀਆਂ ਵਸਤੂ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਦੇਸੋਂ ਮੇਂ ਰਹਿਤੀ ਹੈਂ ਔਰ ਜਬ ਏਕ ਦੇਸ ਮੈ ਹੋਵੇਂ ਤਬ ਵਹੁ ਏਕ ਰੂਪੁ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਜੈਸ ਜਬ ਘਟ ਕੋ ਮਠ ਮੈ ਰੱਖ ਦੇਵੇਂ ਤਬ ਦੋ ਰੂਪ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਘਟ ਮਠ ਕੋ ਏਕ ਅਸਥਾਨ ਮੈ ਹੋਨੇ ਸੇ ਅਕਾਸੁ ਏਕ ਰੂਪੁ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਪਿੰਡ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਕੋ ਏਕ ਰੂਪੁ ਹੋ ਕਰ ਏਕ ਦੇਸ ਮੈ ਹੋਨੇ ਸੇਂ ਤਿਨ ਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਵਿਸ੍ਵ ਔਰ ਵਿਰਾਟ ਭੀ ਏਕ ਰੂਪੁ ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਇਸ ਰੀਤਿ ਸੇ ਅਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਔਰ ਜਾਗ੍ਰਤ ਅਵਸਥਾ ਕਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਵਿਸ੍ਵ ਜੀਵਨ ਵਿਰਾਟ ਸਰੂਪੁ ਹੈ ਐਸੇ ਓਂ ਕੀ ਪਹਿਲੀ ਮਾਤ੍ਰਾ ਕਾ ਅਰਥੁ ਗਜਾਨ ਕੀ ਇੱਛਾ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖੁ ਚਿਤਵੇ ਅਕਾਰ ਸੇ ਆਗੇ ਦੂਸਰੀ ਮਾਤ੍ਰਾ ਉਕਾਰੁ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥੁ ਹਿਰਨ ਗਰਭੁ ਈਸ੍ਵਰੁ ਔਰ ਤੈ ਜਸ ਜੀਵ ਹੈ ਸੂਖਮ ਸਰੀਰ ਔਰ ਸ੍ਵਪਨ ਅਵਸਥਾ ਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਜੀਵ ਕਾ ਨਾਮੁ ਤੈਜਸ ਹੈ ਪਾਂਚ ਗਜਾਨ ਇੰਦ੍ਰੇ ਪਾਂਚ ਕਰਮ ਇੰਦ੍ਰੇ ਪਾਂਚ ਪ੍ਰਾਣ ਮਨ ਔਰ ਬੁਧਿ ਰੂਪੁ ਦੋ ਅੰਤਹਕਰਣ ਸੂਖਮ ਭੂਤੋਂ ਕੇ ਕਾਰਜ ਰੂਪੁ ਇਨ ਸਤਾਰਾਂ ਤੱਤਾਂ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸੂਖਮ ਸਰੀਰੁ ਹੈ ਔਰ ਜਾਗ੍ਰਤ ਕਾਲ ਮੈ ਅਨੁਭਵ ਕੀਏ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੀ ਵਾਸਨਾ ਸੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅੰਤਹਕਰਣ ਨੇ ਹੀ ਸੰਪੂਰਣ ਇੰਦ੍ਰੇ ਔਰ ਤਿਨ ਕੇ ਵਿਖੇ ਰੂਪੁ ਹੋ ਕਰ ਭਾਨ ਹੋਨਾ ਸ੍ਵਪਨ ਅਵਸਥਾ ਕਹੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸਕਾ ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਸਿਧ ਸ੍ਵਪਨ ਸਮਾ ਹੈ ਇਸ ਸ੍ਵਪਨ ਅਵਸਥਾ ਔਰ ਸੂਖਮ ਸਰੀਰ ਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਤੈਜਸ ਜੀਵ ਹੈ ਔਰ ਤੈਜਸ ਜੀਵਨ ਕੇ ਸੂਖਮ ਸਰੀਰੋਂ ਕਾ ਸਮੁਦਾਇ ਹੀ ਬਨ ਵਤ ਹਿਰਣ ਗਰਭ ਰੂਪ ਈਸ੍ਵਰ ਕਾ ਸਰੀਰੁ ਹੈ ਕਾਹੇਤੇ ਸਰੀਰੋਂ ਕੇ ਏਕ ਰੂਪੁ ਹੋ ਕਰ ਏਕ ਦੇਸ ਮੈ ਹੋਨੇ ਸੇ ਤਿਨ ਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਭੀ ਏਕ ਰੂਪ ਹੈਂ ਯਾਂ ਤੇ ਤੈਜਸ ਜੀਵ ਹਿਰਣ ਗਰਭ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ ਐਸੇ ਓਂ ਕੀ ਦੂਸਰੀ ਮਾਤ੍ਰਾ ਕੇ ਅਰਥ ਕੋ ਗਜਾਨ ਕੀ ਇੱਛਾ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖੁ ਚਿਤਵੇ ਔਰ ਉਕਾਰ ਸੇ ਆਗੇ ਤੀਸਰੀ ਮਾਤ੍ਰਾ ਮਕਾਰੁ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥੁ ਮਾਯਾ ਪਤਿ ਈਸ੍ਵਰ ਔਰ ਪ੍ਰਾਗਜ ਜੀਵ ਹੈ ਕਾਰਣ ਸਰੀਰ ਔਰ ਸੁਖੁਪਤੀ ਅਵਸਥਾ ਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਜੀਵ ਕਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਗਜ ਹੈ ਔਰ ਮਾਯਾ ਕੀ ਮਲਿਨ ਅੰਸ ਜੋ ਅਵਿਦਜਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਕਾਰਣੁ ਸਰੀਰੁ ਹੈ ਜੈਸੇ ਬੀਜ ਮੈ ਬਿਰਛੁ ਲੀਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਜਾਗ੍ਰਤ ਸੁਪਨ ਕੇ ਸਪੂਰਨ ਗਜਾਨੋ ਕੇ ਸਹਿਤ ਅੰਤਹਕਰਣ ਕਾ ਅਵਿੱਦਜਾ ਮੈ ਲੀਨ ਹੋਨਾ ਸੁਖੁਪਤੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੋਂਣਾ ਹੈ ਇਸ ਸੁਖੁਪਤੀ ਅਵਸਥਾ ਔਰੁ ਕਾਰਣ ਸਰੀਰ ਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਾਗਜਜੀਵ ਹੈ ਔਰ ਪ੍ਰਾਗਜ ਜੀਵੋਂ ਕੇ ਕਾਰਣ ਸਰੀਰ ਅਵਿੱਦਜਾ ਕਾ ਅੰਸ ਰੂਪੁ ਹੈਂ ਔਰ ਸੋ ਅਵਿੱਦਜਾ ਮਾਯਾ ਰੂਪੁ ਹੈ ਵਹੁ ਮਾਯਾ ਈਸ੍ਵਰ ਕਾ ਸਰੀਰੁ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਾਯਾ ਅਵਿੱਦਜਾ ਰੂਪੁ ਕਾਰਣ ਸਰੀਰੋਂ ਕੋ ਏਕ ਰੂਪੁ ਹੋ ਕਰ ਏਕ ਦੇਸ ਮੈ ਹੋਨੇ ਸੇ ਤਿਨ ਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਭੀ ਏਕ ਰੂਪੁ ਹੈਂ ਯਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਾਗਜ ਜੀਵ ਮਾਯਾ ਪਤੀ ਈਸ੍ਵਰ ਕਾ ਰੂਪ ਹੈ ਏਕ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਮੈ ਵਿਸ੍ਵਾਦਿਕ ਤੀਨ ਨਾਮ ਔਰ ਵਿਰਾਟਾਦਿਕ ਤੀਨ ਨਾਮ ਏਕ ਅਗਜਾਨ ਸੇ ਬਨੇ ਹੈਂ ਔਰ ਜੁਦੇ ਭਾਸਤੇ ਹੈਂ ਵਾਸਤਵ ਤੇ ਏਕ ਰੂਪੁ ਹੈਂ ਔਰ ਵਾਚਜ ਵਾਚਕ ਕਾ ਭੇਦੁ ਨਹੀਂ ਯਾਂ ਤੇ ਏਹੁ ਸਭੀ ਓਂ ਰੂਪੁ ਹੈਂ ਵਿਸ੍ਵ ਅਕਾਰ ਰੂਪੁ ਹੈ ਤੈਜਸ ਉਕਾਰ ਰੂਪੁ ਹੈ ਪ੍ਰਾਗਜ ਮਕਾਰ ਰੂਪੁ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਸਮਾਧਿ ਸੇ ਪੂਰਬ ਐਸਾ ਚਿੰਤਨ ਕਰੇ ਤਾਂਸੇ ਪੀਛੇ ਅਕਾਰ ਰੂਪੁ ਵਿਸ੍ਵਕਾ ਉਕਾਰ ਮੈ ਔਰ ਤੈਜਸਰੂਪੁ ਉਕਾਰ ਕਾ ਮਕਾਰ ਮੈ ਪ੍ਰਾਗਜ ਰੂਪੁ ਮਕਾਰ ਕਾ ਤੁਰੀਯ ਚੇਤਨ ਮੈ ਲਯ ਕਰਕੇ ਐਸੇ ਚਿੰਤਨ ਕਰੇ ਜੋ ਮੈ ਸੁਧ ਬੋਧ ਰੂਪੁ ਪਰ ਨਿੱਤ ਮੁਕਤ ਚੇਤਨ ਹੋਂ ਮੇਰੇ ਮੈ ਕੋਈ ਵਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਏਹ ਸੁਧ ਬੋਧ ਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਮੈ ਇਸ ਓਂਕਾਰ ਕੀ ਅਰਧ ਮਾਤਰਾ ਲਿਖੀ ਹੈ ਅਰਥ ਮਾਤ੍ਰਾ ਲਿਖਣੇ ਕਾ ਭਾਵ ਯੇਹਿ ਹੈ ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਅਕਾਰਾਦਿਕਓ ਸਮੁਦਾਯ ਕੇ ਪੂਰੇ ਤੀਨ ਅਵੈਵ ਹੈਂ ਉਨ ਅਵੈਵੋਂ ਕੇ ਜਬ ਅਵਸਥਾ ਔਰ ਸਰੀਰ ਭਾਗ ਦੂਰ ਕੀਏ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਤਬ ਉਨ ਕਾ ਆਧਾ ਭਾਗ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸੇਖ ਰਹਿਤਾ ਹੈ ਆਧਾ ਭਾਗੁ ਅਵਸਥਾ ਔਰ ਸਰੀਰ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਆਧਾ ਅਟੈਵ ਚੇਤਨ ਸੇਖ ਰਹਾ ਹੂਆ ਅਰਧ ਮਾਤ੍ਰਾ ਕਹਿਆ ਜਾਤਾ ਹੈ ਇਸੀ ਕੋ ਤੁਰੀਆ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਔਰ ਵੇਦਾਂਤੀ ਮਹਾਂ ਵਾਕਜਨ ਮੈ ਭੀ ਆਧਾ ਭਾਗ ਛੋਡਕੇ ਆਧਾ ਲੇਤੇ ਹੈਂ ਯਾਂ ਤੇ ਊਹਾਂ ਭੀ ਓਂ ਕੇ ਸਮਾਨ ਅਰਧ ਮਾਤ੍ਰਾ ਕਾ ਹੀ ਗ੍ਰਹਣ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰਧ ਮਾਤ੍ਰਾ ਭੀ ਇਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਕਹਿਣ ਮਾਤ੍ਰ ਹੈ ਵਾਸਤਵ ਤੇ ਯੇਹ ਅਮਾਤ੍ਰ ਰੂਪੁ ਹੈ। ਏਤਾ ਅਰਥ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੋ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਨੇ ਏਕੜੇ ਅੰਗ ਸਹਿਤ ਓਂਕਾਰ ਸੇ ਕਹਿਆ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਮੈ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਕਾ ਬਚਨ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ (ਏਕੰਕਾਰ ਏਕਾਂਗ ਲਿਖ ਉੜਾ ਓਂਕਾਰੁ ਦਿਖਾਇਆ) ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੋ ਏਕੜੇ ਕਾ ਅਰਥੁ ਅਦੁਤੀ ਨਿਰਗੁਣ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੈ ਵਹੀ ਅਪਨੀ ਮਾਯਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸ਼ਕਤੀ ਸਾਥ ਮਿਲ ਕਰ ਅਕਾਰ ਉਕਾਰ ਮਕਾਰ ਤੀਨ ਰੂਪ ਹੂਆ ਹੂਆ ਓਂ ਕਾ ਵਾਚਜ਼ ਅਰਥੁ ਹੈ ਔਰੁ ਮਾਤ੍ਰਾ ਭਾਗ ਤਜ਼ਾਗ ਕੇ ਸੁੱਧ ਸ੍ਵਰੂਪੁ ਅਰਧ ਮਾਤ੍ਰਾ ਲਖਜ਼ ਅਰਥੁ ਹੈ ਐਸੇ ਸੰਖੇਪਤੇ ਏਕ ਅੰਗ ਸਹਿਤ ਓਂ ਕਾ ਅਰਥੁ ਕਹਜ਼ਾ ਹੈ ਅਬ ਆਗੇ ਸਰੂਪ ਲਿੱਖ਼ਣ ਔਰ ਤਟਸਥ ਲਖਣਜ਼ੋਂ ਕੇ ਵਿਸਤਾਰ ਸਹਿਤ ਪੂਰਤ ਕਹੇ ਹੂਏ ਅਰਥ ਕਾ ਨਿਰੂਪਣੁ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੋ ਪੁਨਾ (ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ) ਇਤਜ਼ਾਦਿਕ ਪਾਠ ਸੇ ਉਪਦੇਸੁ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਸਤਿ ਸੇ ਲੇ ਕਰ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪ੍ਰਯੰਤ ਪਾਠ ਮੈ ਜੇਤੇ ਨਾਮ ਹੈਂ ਸੋ ਸਭੀ ਏਕ ਅੰਕ ਕੇ ਅਰਥ ਰੂਪੁ ਏਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਵਿਸੇਖਣ ਹੈਂ ਏਕੜੇ ਕਾ ਅਰਥੁ ਸਭ ਕਾ ਵਿਸੇਖ ਹੈ ਜੁਦਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁਕੋ ਵਿਸੇਖਣੁ ਕਹੇ ਹੈਂ ਜੁਦਾ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ ਕਾ ਨਾਮੁ ਵਿਸੇਖ ਹੈ ਵਿਸੇਖਣ ਕਾ ਦੂਜਾ ਨਾਮ ਲੱਖਣੁ ਹੈ ਸੋ ਲੱਖਣੁ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ਏਕ ਸਰੂਪ ਲਖਣੁ ਹੈ ਦੂਜਾ ਤਟਸਤ ਲਖਣੁ ਹੈ ਔਰ ਜਿਸ ਵਸਤੂ ਕੋ ਜਨਾਵਨਾ ਹੈ ਉਸ ਕਾ ਸਰੂਪੁ ਹੋ ਕਰ ਜੋ ਤਾਂ ਕੋ ਸਭ ਸੇ ਜੁਦਾ ਕਰ ਜਨਾ ਦੇਵੇ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸ੍ਵਰੂਪ ਲਖਣੁ ਹੈ ਔਰ ਜੋ ਵਸਤੁ ਕਨਾਰੇ ਮੈ ਇਸਥਿਤ ਹੋ ਕਰ ਜਨਾਵਨੇ ਯੋਗਜ਼ ਵਸਤੁ ਕੋ ਸਭ ਸੇ ਜੁਦਾ ਕਰ ਜਨਾ ਦੇਵੇ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਤਟਸਤ ਲਖਣੁ ਹੈ ਈਹਾਂ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਏਤੇ ਪਾਠ ਮੈ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸਰੂਪ ਲਖਜ਼ਣੁ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਵੇਦ ਮੈ ਸਤ ਪਦੁ ਚਿਤ ਔਰੁ ਆਨੰਦ ਕੇ ਬਹੁਤ ਕਰ ਸਾਥ ਸੁਨਾ ਜਾਤਾ ਹੈ ਯਾਂ ਤੇ ਈਹਾਂ ਭੀ ਤਿਨ ਸਤ ਚਿਤ ਆਨੰਦ ਪਦੋਂ ਕਾ ਲਖਾਇਕੁ ਹੈ ਸਤਿਨਾਮ ਪਾਠ ਕਾ ਅਰਥੁ ਐਸੇ ਹੈ ਸਤ ਚਿਤ ਆਨੰਦ ਨਾਮੁ ਕਹੀਏ ਸਰੂਪ ਕੇ ਬੋਧਕ ਪਦ ਹੈਂ ਜਿਸ ਏਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਤਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਨਾਮੁ ਈਹਾਂ ਸਤਿਨਾਮੁ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਯੇਹਿ ਏਕੜੇ ਕਾ ਵਿਸੇਖਣ ਹੈ ਕਰਤਾ ਏਤਾ ਤਟਸਥ ਲੱਖਜ਼ਣੁ ਹੈ ਕਰਤਾ ਪਦੁ ਨਿਮਿੱਤ ਕਾਰਣ ਕਾ ਵਾਚਕੁ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਲਖਜ਼ਣਾਂ ਕਰਕੇ ਉਪਾਦਾਨ ਕਾ ਭੀ ਬੋਧਕੁ ਹੈ ਔਰ ਕਰਤਾਪਨਾ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਮੈ ਸਰਬ ਕਾਰਜੋਂ ਕੇ ਉਪਾਦਾਨਗੋਚਰ ਮਾਯਾ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪੁ ਕਹਾ ਹੈ ਔਰ ਉਪਾਦਾਨੁਪਨਾ ਅਪਨੇ ਕਾਰਜੋਂ ਸਾਥ ਅਪਨੀ ਅਭੇਦਤਾ ਰੂਪੁ ਹੈ ਮਕੜੀ ਵਤ ਅਥਵਾ ਪੁਰਖੁ ਪਦੁਹੀ ਉਪਾਦਾਨ ਕਾ ਬੋਧਕ ਹੈ ਕਜ਼ੋਂਕਿ ਸਰਬ ਕਾਰਯੋਂ ਮੈਂ ਬਿਆਪਕ ਹੋਣੇ ਤੇ ਪੁਰਖੁ ਹੈ। ਸਤਿਨਾਮਾਦਿ ਵਾਕ ਕਾ ਏਹ ਅਰਥੁ ਹੈ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕੇ ਸਤ ਆਦਿਕ ਨਾਮ ਸਰੂਪ ਕੇ ਬੋਧਕ ਹੈਂ ਵਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰੁ ਜਗਤ ਕੇ ਜਨਮਾਦਿਕੋਂ ਕਾ ਕਰਤਾ ਨਾਮੁ ਨਮਿਤ ਕਾਰਣੁ ਹੈ ਔਰ ਪੁਰਖ ਕਹੀਏ ਉਪਾਦਾਨ ਹੈ ਔਰ ਉਪਾਦਾਨ ਕਾਰਣ ਕੇ ਸਾਥ ਕਾਰਯੁ ਅਭਿੰਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਯਾਂ ਤੇ ਨਿਖਲ ਪ੍ਰਪੰਚ ਉਸ ਸਾਥ ਅਭਿੰਨ ਹੈ ਇਸੀ ਬਾਤਕੇ ਸੂਚਕ ਗੁਰੁ ਬਚਨ ਹੈਂ (ਇਹ ਜਗਤੁ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ ਹਰਿ ਰੂਪੁ ਨਦਰੀ ਆਇਆ) (ਬਨ ਤਿਨ ਪਰਬਤ ਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ) ਜੇਕਰ ਜਗਤ ਕਾ ਉਪਾਦਾਨੁ ਕਾਰਣੁ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨ ਹੋਵੇ ਤਬ ਜਗਤ ਕੋ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪੁ ਕਹਿਣਾ ਔਰ ਬਣ ਤ੍ਰਿਣ ਪਰਬਤੋਂ ਕੋ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਬਣੇਗਾ ਔਰ ਕਹਿਆ ਹੈ ਯਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨਿਮਿਤ ਵਤ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਕਾ ਉਪਾਦਾਨੁ ਭੀ ਸੂਚਨ ਕੀਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਈਹਾਂ ਸਤਨਾਮੁ ਇਤਨੇ ਪਾਠ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਸਰੂਪ ਲੱਖਣੁ ਕਹਾ ਹੈ ਔਰ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਇਤਨੇ ਪਾਠ ਸੇ ਤਟਸਥ ਲਖਣੁ ਕਹਾ ਹੈ ਸਤਿਨਾਮ ਪਾਠ ਮੈਂ ਭਾਖਾ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਤਤੇ ਮੈਂ ਸਿਆਰੀ ਲਿਖੀ ਹੈ ਔਰ ਗਤ ਬਿਧ ਅਗਨ ਆਦਿਕ ਅਨੇਕ ਪਦਭਾਖਾ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਆਰੀ ਛੋਡ ਮੁਕਤੇ ਲਿਖੇ ਹੈਂ। ਅਰਥ ਕਾਲ ਮੈ ਸਿਆਰੀਪਨਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਔਰ ਮੁਕਤਾਪਨਾ ਛੋਡ ਕੇ ਹੀ ਜੈਸਾ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ ਤੈਸਾ ਅਰਥੁ ਕੀਆ ਜਾਤਾ ਹੈ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਤ ਸ਼ਿਆਰੀ ਔਰ ਮੁਕਤਾ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਅਰਥੁ ਨਹੀਂ ਕਰਤੇ। ਜੈਸੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਮੈ ਹਰਿ ਪਦੁ ਹੋਵੇ ਤੋ ਬਿਸ਼ਨੂ ਅਰਥੁ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਔਰ ਹਰ ਪਦ ਹੋਵੈ ਤਬ ਸਿਵ ਅਰਥ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਯਦਿ ਅਨਿਲ ਪਦੁ ਹੋਵੇ ਤੌ ਪਵਨ ਅਰਥੁ ਕੀਆ ਜਾਤਾ ਹੈ ਔਰ ਅਨਲ ਪਦੁ ਹੋਵੇ ਤਬ ਅਗਨਿ ਅਰਥੁ ਕੀਆ ਜਾਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਭਾਖਾ ਮੈ ਨਹੀਂ ਸਮਝਾ ਜਾਤਾ। ਕਿੰਤੂ ਅਰਥ ਕੀ ਸੰਗਤੀ ਸੇ ਸਬਦ ਜਾਨ ਲੇਤੇ ਹੈਂ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੈ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਤਟਸਥ ਲਖਜ਼ਣ ਬੋਧਕ ਪਦੋਂ ਕਾ ਸੱਚਿਦਾਨੰਦ ਸੁੱਧ ਨਿਰਾਕਾਰ ਕੇ ਬੋਧਨ ਮੇ ਹੀ ਤਾਤਪਰਯੁ ਹੈ ਉਤਪਤੀ ਇਸਥਿਤੀ ਪ੍ਰਲਯ ਕੇ ਕਹਣੇ ਮੈ ਤਾਤਪਰਯੁ ਨਹੀਂ ਕਾਹੇ ਤੁ ਨਿਸਾਨੀਯੋਂ ਕਾ ਕੇਵਲ ਜਿਸ ਕੇ ਜਨਾਵਨੇ ਹੇਤੁ ਕਹੀ ਜਾਤੀ ਹੈਂ ਉਸ ਜਨਾਵਨੇ ਮੈ ਤਾਤਪਰਯੁ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਪਨੇ ਜਨਾਵਨ ਮੈ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਯਾਂ ਤੇ ਉਤਪਤੀ ਆਦਿਕ ਬੋਧਕ ਪਦੋਂ ਕਾ ਭੀ ਏਕ ਬੋਧਨ ਮੈ ਤਾਤਪਰਯੁ ਹੈ ਔਰ ਵਾਸਤਵ ਤੇ ਸਰਬ ਵਾਕਨ ਕਾ ਏਕ ਕੇ ਬੋਧਨ ਮੈ ਤਾਤਪਰਯੁ ਹੈ ਸੋਈ ਦਿਖਾਵਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ ਰੂਪ ਨਿਖੇਧਕ ਬਚਨੋਂ ਨੇ ਪ੍ਰਪੰਚੁ ਨਿਖੇਧਨਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ ਉਤਪਤੀ ਬੋਧਨ ਬਚਨ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੈ ਸਿਧ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਔਰ ਜੋ ਅਵਾਂਤਰ ਬਚਨੋਂ ਨੇ ਸੁੱਧੁ ਸਰੂਪੁ ਕਹਿਨਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕਾ ਨਿਖੇਧੁ ਕਰਤੇ ਹੂਏ ਨਿਖੇਧਕ ਬਚਨ ਸਿਧ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਔਰ ਜੋ ਮਹਾਂਵਾਕਨ ਨੇ ਅਭੇਦ ਕਹਿ ਕਰ ਏਕ ਸਿਧ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਿਸੀ ਕੀ ਸਿਧੀ ਹੇਤ ਜੀਵ ਈਸ ਕੇ ਸਰੂਪ ਕੋ ਅਵਾਂਤਰ ਬਚਨ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਸਿਧ ਕਰਤ ਹੈ ਯਾਂ ਤੇ ਉਤਪਤੀ ਬੋਧਕ ਬਚਨ ਨਿਖੇਦ ਬਚਨੋਂ ਮੈ ਨਿਖੇਧਨੇ ਯੋਗਜ਼ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕੋ ਜਨਾਵਤੇ ਹੂਏ ਸੁਧ ਸਰੂਪ ਕੋ ਸਿਧ ਕਰਨੇ ਸੇ ਅਵਾਂਤਰ ਬਚਨੋਂ ਕੇ ਸਹਾਈ ਹੈਂ ਔਰ ਅਵਾਂਤਰ ਵਾਕਜ਼ ਮਹਾਵਾਕਜ਼ਨ ਮੈ ਕਹਿਨੀ ਏਕਤਾ ਕੇ ਯੋਗਜ਼ ਜੀਵ ਈਸ ਕੇ ਸਚਦਾਨੰਦ ਸਰੂਪ ਕੋ ਸਿਧ ਕਰਨੇ ਸੇ ਮਹਾਵਾਕਜ਼ਨ ਕੇ ਸਹਾਈ ਹੈਂ ਇਸਿ ਰੀਤਿ ਸੇ ਸੰਪੂਰਨ ਬਚਨੋਂ ਕਾ ਏਕ ਮੈਂ ਤਾਤਪਰਯੁ ਹੈ ਇਸੀ ਵਾਰਤਾ ਕੋ ਇਸੁ ਅਵਾਂਤਰ ਬਚਨ ਰੂਪ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਏਤੇ ਪਾਠ ਸੇ ਬਤਾਇ ਕੇ ਔਰ ਪਦੋਂ ਸੇ ਭੀ ਪੁਨਾ ਕਹੇ ਹੂਏ ਅਰਥ ਕਾ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਜੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪ੍ਰਤਿ ਨਿਰਨੇ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਨਿਰਭਉ ਇਤਿ ਨਿਰਭਉ ਪਦੁ ਨਿਰਭਵ ਅਰ ਨਿਰਭਯ ਦੋ ਸੇ ਬਨਾ ਹੈ ਯਾਂ ਤੇ ਪਹਿਲੇ ਪਾਠ ਮੈ ਨਿਰ ਕਹੀਏ ਦੂਰ ਹੂਆ ਹੈ ਭਵ ਕਹੀਏ ਸਥੂਲੁ ਸੂਖਮੁ ਰੂਪੁ ਕਾਰਜੁ ਸੰਸਾਰੁ ਔਰ ਤਿਸ ਕਾ ਕਾਰਣੁ ਮਾਯਾ ਜਿਸਸੇ ਐਸਾ ਸੁਧ ਰੂਪ ਪੁਰਖੁ ਹੈ ਜਿਸਕੋ ਤੁਰੀਆ ਪਦੁ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਦੂਸਰੇ ਨਿਰਭਜ਼ ਪਾਠ ਮੈ ਨਿਰ ਕਹੀਏ ਦੂਰ ਹੂਆ ਹੈ ਅਜ ਅਬਿਨਾਸੀ ਹੋਣੇ ਤੇ ਜਨਮ ਮਰਣਾਦਿ ਭਯ ਜਿਸ ਸੇ ਐਸਾ ਵਹੁ ਪਰਪੁਰਖੁ ਹੈ ਵਾ ਏਕ ਹੋਨੇ ਸੇ ਦੂਸਰੇਕੇ ਭਯ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੈ ਇਸੀ ਤੇ (ਨਿਰਵੈਰੁ) ਅਦੁਤੀ ਸਰੂਪੁ ਹੋਣੇ ਸੇ ਦੂਸਰੇ ਸਾਥ ਹੋਣੇ ਵਾਲੇ ਵੈਰ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੈ ਏਹੁ ਪ੍ਰਸਿਧ ਬਾਤ ਹੈ ਭਯ ਦੂਸਰੇ ਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ ਔਰੁ ਵੈਰੁ ਭੀ ਦੂਸਰੇ ਸੇ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੋ ਏਕੁ ਹੈ ਉਸਕੋ ਕਿਸੀ ਕਾ ਭਯ ਨਹੀਂ ਹੈ ਯਾਂ ਤੇ ਨਿਰਭਯ ਹੈ ਔਰ ਉਸ ਕਾ ਕਿਸੀ ਸਾਥ ਵੈਰ ਨਹੀਂ ਯਾਂ ਤੇ ਨਿਰਵੈਰੁ ਹੈ ਵਾ ਆਪ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪੁ ਹੈ ਅਰੁ ਅਪਨੇ ਮੈ ਰਹਿਨੇ ਵਾਲਾ ਅਗਜ਼ਾਨੁ ਅੰਧੇਰਾ ਰੂਪੁ ਹੈ ਅੰਧੇਰੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਾ ਪਰਸਪਰ ਵਿਰੋਧੁ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਏਹੁ ਪਰਪੁਰਖੁ ਬਿਨਾਬ੍ਰਿਤਿ ਮੈ ਚੜੇ ਉਸਕੋ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾ ਯਾਂ ਤੇ ਨਿਰਵੈਰ ਹੈ ਪੁਨਾ ਵਹੁ ਕੈਸਾ ਹੈ (ਅਕਾਲ) ਸਭ ਕੋ ਮਾਰਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾਲ ਸੇ ਭਿੰਨ ਹੈ (ਮੂਰਤਿ) ਸਰੂਪੁ ਜਿਸਕਾ ਪੁਨਾ ਕੈਸਾ ਵਹੁ ਪੁਰਖੁ ਹੈ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

(ਅਜੂਨੀਸੈ) ਮਾਯਾ ਤੇ ਰਹਿਤ ਸੁਧ ਸਰੂਪੁ ਅਕਾਰਣ ਹੈ ਸੈ ਸਬਦੁ ਬਾਂਗਰ ਦੇਸ ਸੈ ਹੈ ਕੀ ਜਗਾ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਪੁਨਾ ਵਹੁ ਕੈਸਾ ਹੈ (ਭੰ) ਪ੍ਰਕਾਸ ਰੂਪੁ ਹੈ ਪੁਨਾ ਵਹੁ ਕੈਸਾ ਹੈ (ਗੁਰੁ) ਪੂਜਨ ਹੈ ਅਰੁ ਵਡਾ ਹੈ ਯਾਂ ਤੇ ਸਿਧ ਹੂਆ ਪਰਪੁਰਖੁ ਹੀ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਧਾਰਕੇ ਸਭ ਕੋ ਮੁਕਤੀ ਕੇ ਮਾਰਗ ਕਾ ਉਪਦੇਸੁ ਕਰਤਾ ਹੈ ਪੁਨਾ ਵਹੁ ਕੈਸਾ ਹੈ ਸੰਪੂਰਨ ਚੱਕ੍ਰ ਚਿਹਨ ਵਰਣ ਜਾਤਿ ਪਾਤਾਦਿ ਕਾਰਯਮਲ ਔਰ ਅਗਜਾਨ ਰੂਪੁ ਕਾਰਣਮਲ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੋਨੇ ਤੇ (ਪ੍ਰਸਾਦਿ) ਸੁੱਧੁ ਹੈ ਔਰ ਲੋਕ ਸੈ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪਦ ਕਾ ਕਿਰਪਾ ਵਾ ਖੁਸੀ ਅਰਥੁ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਮਾਯਾ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਓਂ ਰੂਪੁ ਹੋ ਰਹਾ ਹੈ ਵਹੁ ਜਾਣੀਯੇ ਕੈਸੇ, ਸਤਿਗੁਰੋਂ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਐਸਾ ਉੱਤਰ ਰੂਪੁ ਅਰਥੁ ਗਜਾਨੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ। ਪਰੰਤੂ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਮੈ ਐਸਾ ਸਮਝਨਾ ਚਾਹੀਏ ਜੋ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਇਸ ਮੈ ਸੇ । ਓਂ ਸਤਿ ਇਤਨਾ ਤੋ ਆਦਿ ਕਾ ਪਾਠੁ ਔਰੁ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ। ਇਤਨਾ ਅੰਤਕਾ ਪਾਠੁ ਲੇ ਕਰ (੧ਓ ਸੇਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ) ਐਸਾ ਮੰਗਲੁ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ ਨੇ ਕਿਸੀ ਕਿਸੀ ਰਾਗ ਕੇ ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਮੈ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਉਨ ਕਾ ਭਾਵ ਯੇਹੁ ਮਾਲੂਮ ਹੋਤਾ ਹੈ ਕਿ ਲਿਖਨੇ ਪੜਨੇ ਕੇ ਆਦਿ ਮੈ ਏਹੀ ਮੰਗਲੁ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ ਜੈਸੇ ਔਰ ਲੋਕ ਸ੍ਰੀ ਗਣੇਸਾਯਨਮ: ਐਸਾ ਲਿਖਤੇ ਹੈਂ ਤੈਸੇ ਗੁਰੂ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਕੇ ਲੋਕ (੧ਓ ਸੇਤਿਗੁਰਪ੍ਰਸਦਿ) ਐਸੇ ਲਿਖੇਂ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਕਾ ਅਰਥੁ ਭੀ ਐਸਾ ਕਰੋ ਏਕ ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਅਪਨੀ ਮਾਯਾ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਓਂ ਸਰੂਪ ਹੂਆ ਸੋ (ਸਤਿ) ਨਾਮ ਰਹਿਤ ਹੈ ਔਰ ਗੁਰੁ ਸਰਬ ਕੋ ਉਪਦੇਸੁ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ (ਪ੍ਰਸਾਦਿ) ਸੁੱਧ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਨੇ ਸਰਬ ਵੇਦ ਸਿੰਮ੍ਰਤੀ ਇਤੀਹਾਸਾਦਿ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਜ ਪਰਮ ਮੰਗਲ ਵਸਤੂ ਬੋਧਕ ਜਪ ਧਿਆਨਾਦਿ ਸੇ ਸਰਬ ਪਾਪ ਨਿਵਾਰਕ ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ ਉਪਦੇਸੁ ਕੀਆ ਔਰੁ (ਜਪੁ) ਇਸ ਪਦ ਸੇ ਜਪਨੇ ਕੀ ਆਗਿਆ ਕਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਜਪਤੇ ਭਏ ਅਰ ਔਰੇਂ ਕੋ ਜਪਾਵਤੇ ਭਏ[13]

ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਮੈ ਜਪ ਸਬਦ ਕੇ ਕਹਿਨੇ ਸੇ ਇਸ ਬਾਣੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਜਪੁ ਹੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਨਾਮ ਕਾ ਜਪੁ ਵਿਧਾਨ ਕੀਆ ਹੈ ਸੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੈਸਾ ਹੈ ਤਿਸੁ ਪਰ ਕਹਤੇ ਹੈਂ (ਕਰਤਾ) ਨਿਖਲ ਸੰਸਾਰ ਕਾਕਾਰਣੁ ਹੈ ਭਾਵ ਯੇਹ ਹੈ ਕਿ ਯਾਵਤ ਕਾਲ ਕਿਸੀ ਬਸਤੂ ਕਾ ਲਛਨੁ ਨਹੀਂ ਕੀਆ ਜਾਤਾ ਹੈ ਤਾਵਤ ਕਾਲ ਪਰਯੰਤ ਵਸਤੂ ਕੀ ਸਿੱਧੀ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ ਹੈ ਇਸ ਸੋਜਿਸੁ ਈਸ੍ਵਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕਾ ਜਪੁ ਕਹਾ ਹੈ ਉਸ ਕਾ ਭੀ ਲਛਣੁ ਕਹਾ ਚਾਹੀਏ ਨਹੀਂ ਤੋ ਉਸ ਕੀ ਸਿੱਧੀ ਨਹੀਂ ਹੋਗੀ ਸੋ ਲਛਣੁ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ਏਕ ਸ੍ਵਰੂਪ ਲਛਣੁ ਔਰੁ ਏਕ ਤਟਸਥ

13. ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਮੈ ਏਹ ਸਮਝਨਾ ਕਿ ਜਪੁ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ਵਾਚਿਕ ਉਪਾਸੂ ਅਰ ਮਾਨਸ, ਤਿਨ ਮੈ ਜੋ ਸਪਸ਼ਟ ਬਾਣੀ ਸੇ ਮੰਤ੍ਰ ਉਚਾਰਨ ਕਰਣਾ ਸੋ ਵਾਚਕ ਜਪੁ ਹੈ। ਔਰ ਜਿਹਵਾ ਹੋਠ ਚਲਾ ਕਰ ਧੀਰੇ ਧੀਰੇ ਜਪੁ ਕਰਨਾ ਉਪਾਂਸੂ ਜਪੁ ਹੈ ਅਰਥੁ ਏਹ ਹੈ ਜਿਸਕੋ ਦੂਸਰਾ ਪੁਰਖੁ ਪਾਸ ਬੈਠਾ ਥੋੜਾ ਸਾ ਸੁਨ ਸਕੇ ਇਸ ਜਪੁ ਕਾ ਫਲੁ ਵਾਚਕ ਜਪੁ ਸੇ ਦਸ ਗੁਣਾ ਅਧਿਕ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਔਰ ਜੇਕਰ ਹੋਠ ਭੀ ਨ ਹਲੇਂ ਕੇਵਲ ਜਿਹਵਾ ਸੇ ਕੀਆ ਜਾਵੇ ਸੇ ਜਪੁ ਵਾਚਿਕ ਤੇ ਸੌ ਗੁਣਾ ਅਧਿਕ ਫਲ ਕਾ ਜਨਕੁ ਹੈ ਔਰ ਜੋ ਅਰਥ ਕਾ ਅਨੁਸੰਧਾਨ ਕਰਕੇ ਕੇਵਲ ਬੁਧੀ ਸੇ ਅਰਥੋਂ ਕੀ ਆਵਿਰਤੀ ਹੈ ਤਿਸਕੋ ਮਾਨਸ ਜਪੁ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਵਾਚਿਕ ਜਪੁ ਸੇ ਸਹਸ ਗੁਣਾ ਅਧਿਕ ਫਲ ਕਾ ਕਾਰਣ ਹੈ ਔਰ ਸੰਤੋਖ (1) ਸਰੀਰ ਕੀ ਸੁੱਧੀ (2) ਬਾਣੀ ਕੀ ਮੌਨ (3) ਮਨ ਮੇ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਅਰਥ ਕਾ ਚਿੰਤਨ (4) ਜਪੁ ਮੈ ਮਨ ਕੀ ਸਾਵਧਾਨਤਾ (5) ਦੀਰਘ ਕਾਲ ਸਤਕਾਰ ਸੇ ਮਨ ਮੈ ਜਪ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮੁ (6) ਏਹ ਛੀਐ ਸਾਤ ਮਿਲੇਂ ਤੋ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਜਪ ਫਲ ਕਾ ਸਾਧਕੁ ਹੋਤਾ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਲਛਣੁ ਤਹਾਂ ਜੋ ਧਰਮੁ ਸ੍ਵਰੂਪ ਸੇ ਭਿੰਨ ਨ ਹੋਣੇ ਸੇ ਅਰਥਾਤ ਬਸਤੁ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੋਨੇ ਸੇ ਅਵਿਭਿਚਾਰੀ ਹੁਆ ਵਸਤੁ ਕੋ ਅਨਜ ਸੇ ਭਿੰਨ ਬੋਧਨ ਕਰਤਾ ਹੈ ਸੋ ਸ੍ਵਰੂਪ ਲਛਣੁ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ ਕਿਸੀ ਨੇ ਪੂਛਾ ਕਿ ਦੇਵਦੱਤ ਕਾ ਗ੍ਰਹ ਕੌਨੁ ਹੈ ਤਬ ਉਸ ਨੇ ਕਹਾ ਕਿ ਜੋ ਸਭ ਸੇ ਊਚਾ ਔਰ ਅਟਾਰੀ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਸੋ ਦੇਵਦੱਤ ਕਾ ਗ੍ਰਹ ਹੈ ਸੋ ਇਹੁ ਸਰੂਪ ਲਛਨ ਹੈ ਕਿਜੋਂਕਿ ਸਰਬ ਸੇ ਊਚਾਪਨਾ ਔਰ ਅਟਾਰੀ ਯੁਕਤਤ੍ਵ ਯੇਹ ਦੋਨੋ ਦੇਵਦੱਤ ਗ੍ਰਾਹ ਰੂਪ ਵਸਤੁ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੋਨੇ ਸੇ ਅਵਿਭਿਚਾਰੀ ਹੂਏ ਹੂਏ ਉਸ ਗ੍ਰਹ ਕੋ ਅਨਜ ਗ੍ਰਹੋਂ ਸੇ ਭਿੰਨ ਬੋਧਨ ਕਰ ਦੇਤੇ ਹੈਂ ਔਰ ਜੋ ਧਰਮੁ ਬਸਤੁ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪੁ ਸੇ ਭਿੰਨ ਹੋਨੇ ਸੇ ਵਿਭਿਚਾਰੀ ਹੂਆ ਹੂਆ ਵਸਤੂ ਕੋ ਅਨਜ ਸੇ ਭਿੰਨ ਬੋਧਨ ਕਰਤਾ ਹੈ ਵਹੁ ਤਟਸਥ ਲਛਨੁ ਹੈ ਜੈਸਾ ਕਿ ਕਾਕ ਵਾਲਾ ਦੇਵਦੱਤ ਕਾ ਗ੍ਰਹ ਹੈ ਕਜੋਂਕਿ ਕਾਕ ਕੇ ਸੰਬੰਧ ਕੋ ਵਿਭਿਚਾਰੀ ਹੋਨੇ ਸੇ ਏਹ ਲਛਨੁ ਵਸਤੂ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਬ ਅਨੁਬੰਧੋਂ ਕਾ ਕਾ ਵਿਚਾਰੁ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਵਿਖਜ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਸੰਬੰਧ ਔਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਨ ਚਾਰੋਂ ਕਾ ਨਾਮੁ ਅਨੁਬੰਧ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਮੈਂ ਅਨੰਤ ਗੁਣ ਧਾਮ ਚਿੰਨ ਮਾਤ੍ਰ ਰੂਪੁ ਵਸਤੂ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਖਜ ਹੈ ਔਰ ਜੋਤਿ ਰੂਪ ਵਸਤੂ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਰੂਪੁ ਮੁਕਤਿ ਮੁਖਜ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਹੈ ਔਰ ਸ੍ਰਵਣ ਕੀਰਤਿਨਾਦਿ ਭਗਤਿ ਔਰ ਵਸਤੂ ਬੋਧ ਅਵਾਂਤਰ ਪ੍ਰਯੋਜਨੁ ਹੈ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੂਰਬ ਉਕਤ ਦੋ ਵਿਧਿ ਵਿਖੇ ਕਾ ਔਰ ਗ੍ਰੰਥ ਕਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਜ ਪਤਿਪਾਦਕ ਭਾਵ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਵਿਖਜ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਜ ਅਰਥਾਤ ਬੋਧਜ ਹੈ ਔਰ ਗ੍ਰੰਥ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਨਾਮੁ ਬੋਧਕ ਹੈ। ਔਰ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰਵਨਾਦਿ ਭਗਤਿ ਤਥਾ ਵਸਤੂ ਬੋਧਕਾ ਜਨਕੁ ਹੈ ਇਸਤੇ ਇਨਕਾ ਜਨਜ ਜਨਕ ਭਾਵ ਸੰਬੰਧੁ ਹੈ ਸ੍ਰਵਣਾਦਿ ਭਗਤਿ ਔਰ ਵਸਤੁ ਬੋਧੁ ਗ੍ਰੰਥ ਸੇ ਜਨਜ ਹੈ ਔਰ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜਨਕੁ ਹੈ ਔਰ ਕਿੰਚਿਤ ਸ੍ਰਵਣ ਸੇ ਜਿਸ ਕਾ ਚਿਤੁ ਦਵਾ ਹੂਆ ਹੈ। ਔਰ ਵਿਵੇਕਾਦਿ ਸਾਧਨ ਸੰਪੰਨਿ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ ਅਧਿਕਾਰੀ ਔਰ ਵਿਖਜਕਾ ਪ੍ਰਾਪਜਪ੍ਰਾਪਕ ਭਾਵ ਸੰਬੰਧੁ ਹੈ। ਔਰ ਵਿਚਾਰ ਕਾ ਕਰਤਰੀ ਕਰਤਬਜ ਭਾਵ ਸੰਬੰਧੁ ਹੈ ਇਸ ਮੈਂ ਇਤਨਾ ਵਿਚਾਰੁ ਹੈ ਜੋ ਸਰਬ ਅਨਰਥ ਕੀ ਨਿਬਿਰਤੀ ਔਰ ਜੋਤਿ ਰੂਪ ਵਸਤੂ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਮੁਖਜ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਅਰਥਾਤ ਫਲੁ ਹੈ (ਬਿਨ ਹਰਿ ਭਜਨ ਜੇਤੇ ਕਾਮ ਕਰੀਅਹਿ ਤੇ ਤੇ ਬਿਰਥੇ ਜਾਹਿ) ਔਰ ਜਹਾਂ ਐਸਾ ਕਹਾ ਹੈ (ਹਰਿ ਕੀ ਭਗਿਤ ਕਰੋ ਮਨ ਮੀਤ। ਨਿਰਮੁਲ ਹੋਇ ਤੁਮਾਰੋ ਚੀਤ) ਏਥੇ ਸਾਧਨ ਭਗਤਿ ਕਹੀ ਹੈ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਅਪਰ ਭਗਤਿ ਸਾਧਜ ਹੈ ਔਰੁ ਪਰਾ ਭਗਤੀ ਫਲੁ ਹੈ। (ਜਿਉ ਜਲ ਮੈ ਜਲੁ ਆਇ ਖਟਾਨਾ। ਤਿਉ ਜੋਤੀ ਸੰਗ ਜੋਤਿ ਸਮਾਨਾ) ਇਤਜਾਦਿ ਗੁਰੂ ਵਚਨ ਜੋਤੀ ਰੂਪ ਵਸਤੂ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕੇ ਬੋਧਕ ਹੈਂ। ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਮੈ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਔਰੁ ਸਤਿਨਾਮ ਏਹੁ ਪਦ ਤਟਸਥ ਲਖਜਣ ਔਰੁ ਸਰੂਪ ਲਖਜਣ ਕੇ ਬੋਧਕ ਹੋਨੇ ਸੇ ਦੋ ਪ੍ਰਾਕਾਰ ਕੇ ਵਿਖਜ ਕੇ ਸੂਚਕ ਹੈਂ। ਔਰ ਨਿਰਭਉ ਆਦਿਕ ਪਦ ਮੁਖਜ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਕੇ ਬੋਧਕ ਹੈਂ ਔਰ ਜਪੁ ਪਦੁ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਾ ਬੋਧਕੁ ਹੈ ਸੰਬੰਧੋਂ ਕਾ ਬੋਧੁ ਅਰਥ ਸੇ ਹੋਤਾ ਹੈ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਮੈ ਇਤਨੀ ਬਾਤ ਔਰ ਬੀ ਜਾਨ ਲੇਨੀ ਜੈਸੇ ਸੰਕਰਾਚਾਰਜ ਕੇ ਮਤ ਮੈਂ ਅਵਾਂਤਰ ਪ੍ਰਯੋਜਨੁ ਵਸਤੂ ਬੋਧੁ ਹੈ ਔਰ ਵੈਸਨਵ ਮਤ ਮੈ ਅਵਾਂਤਰ ਪ੍ਰਯੋਜਨੁ ਸ੍ਰਵਣ ਕੀਰਤਨਾਦਿ ਸਾਧਨ ਭਗਤੀ ਹੈ ਔਰੁ ਸੰਕ੍ ਮਤ ਮੈ ਪਰਮ ਪ੍ਰਯੋਜਨੁ ਕੈਵਲਜ ਮੁਕਤੀ ਹੈ। ਵੈਸਨਵ ਮਤ ਮੈ ਪਰਾ ਭਗਤੀ ਹੀ ਫਲੁ ਰੂਪੁ ਪਰਮ ਪ੍ਰਯੋਜਨੁ ਹੈ ਤੈਸੇ ਗੁਰੂਮਤਿ ਮੈ ਸ੍ਰਂਵਣ ਕੀਰਤਨਾਦਿ ਭਗਤੀ ਪੂਰਬਕ ਨਿਦਿਧਜਾਸਨ ਰੂਪ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਰਾ ਭਗਤੀ ਔਰ ਤਿਸ ਕਾ ਫਲੁ ਵਾਸਤਵ ਵਸਤੂ ਬੋਧੁ ਅਵਾਂਤਰ ਪ੍ਰਯੋਜਨੁ ਹੈ। ਔਰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਪਰਮ ਪ੍ਰਯੋਜਨੁ ਹੈ ਕੇਵਲ ਪਰਾ ਭਗਤੀ ਮੁਖਜ ਪ੍ਰਯੋਜਨੁ ਕਥਨੁ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਇਸ ਕਾਲਿ ਕਾਲ ਮੇ ਭਗਤੀ ਕਾ ਅਤੀ ਆਦਰ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਹੈ ਭਾਵ ਇਹੁ ਹੈ ਔਰੁ ਸਾਧਨੋ ਕਾ ਇਸ ਕਾਲ ਮੇ ਤਿਰੋ ਭਾਵ ਭੀ ਹੈ ਤਬ ਭੀ ਭਗਤੀ ਹੀ ਕੇਵਲ ਸਰਬ ਸਾਧਨੋ ਕੋ ਪੁਸਟ ਕਰ ਲੇਤੀ ਹੈ।

ਮੂਲ-ਮੰਤ੍ਰ : 8

ਅਬ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕੋ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੇ ਮੰਤਰ ਮਿਲਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ ਵਿਆਖਾਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਉਸ ਮੰਤਰ ਕਾ ਰੂਪ ਇਹ ਹੈ॥

ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਜਪੁ॥

ਇਸ ਮੰਤਰ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਕਰ 'ਜਪੁ' ਏਸੇ ਜਪੁ ਕਰਕੇ ਕੀ ਆਗਿਆਕਾਰੀ॥ ਫਿਰ ਪਰਿਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਜਪਤੇ ਭਯੇ , ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰ ਕੋ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੌ ਸਾਖੀ ਰੂਪ ਗ੍ਰੰਥ ਮੇਂ 'ਸਿੱਧ ਮੰਤਰ' ਨਾਮ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ॥ ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਯਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਇਸ ਮੰਤਰ ਕੋ ਸਿੱਧ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਸਰਬ ਕੀ ਕਲਯਾਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੀ ਸੰਪਰਦਾਏ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਰਤ ਕਰਾ ਹੈ॥ ਸਰਵ ਕਾਰਯ ਸਿੱਧੀ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਜਪ ਸੇ ਹੋਤੀ ਹੈ ਔਰ ਇਸ ਏਕ ਮੰਤਰ ਮੇਂ ਸਰਵ ਵੇਦ ਕਾ ਅਰਥ ਸਥਾਪਨ ਕਰਾ ਹੈ ਇਸ ਕੇ ਅਰਥ ਨਿਸ਼ਠਾ ਕਰਨੇ ਸੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਆਦਿਕ ਕੀ ਨਿਵ੍ਰਿਤ ਹੋਤੀ ਹੈ॥

੧:- ਇਸ ਮੰਤਰ ਮੇਂ ਓਂਕਾਰ ਕੇ ਆਦਿ ਮੇਂ ਇਕ ਅੰਕ ਲਿਖਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਯਹ ਹੈ:- ਜੋਤਿ ਏਕ ਤੱਤ ਮੇ ਸਬ ਕੀ ਸਿਥਤੀ ਹੈ, ਵਹ ਇਕ ਤੱਤ ਵੀ ਆਪਣੀ ਵਿਚਿਤ੍ਰ ਸ਼ਕਤੀ ਸੇ ਨਾਨਤਵ ਰੂਪ ਸੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਲੋਕ ਮੇ ਇਕ ਤੱਤਵ ਸੰਖਿਯਾਂ ਹੀ ਦਿੱਤਵ ਤ੍ਰਿਤਵੀ ਦੀ ਭਾਵ ਕੋ ਕਲਪਨਾ ਕੇ ਵਸ਼ ਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਏਕ ਵਸਤੂ ਹੀ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਯ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ ਹੀ ਬੋਧਕ ਓਂਕਾਰ ਹੈ।

ਓ:- ਤਥਾਹੀ ਅਉਂਮ ਇਨ ਤੀਨ ਵਰਨੋਂ ਸੇ ਓਂਕਾਰ ਬਨਾ ਹੈ ਤਿਸ ਮੇਂ ਅਵਰਣ ਸਥੂਲ ਉਪਾਧਿ ਸਹਿਤ ਵਿਰਾਟ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ॥ ਪਰੰਤੂ ਜੈਸੇ ਬੀਜ ਤਥਾ ਅਕੁਰਨ ਬਿਨਾ ਵਰਿਕਸ਼ ਨਹੀ ਹੋਤਾ, ਤੈਸੇ ਕਾਰਣ ਰੂਪ ਬੀਜ ਔਰ ਹਿਰਨਯਗਰਭ ਰੂਪ ਅੰਕੁਰ ਸੇ ਬਿਨਾ ਬਿਰਾਟ ਰੂਪ ਬਿਰਛ ਕੀ ਸਥਿਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਵਿਰਾਟ ਕੇ ਅੰਤਰਗਤ ਹੀ ਕਾਰਨ ਤਥਾ ਸੂਕਸ਼ਮ ਉਪਾਧੀ ਹੈ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕਾਰਨ, ਸੂਕਸ਼ਮ ਹੈ॥ ਤਿਸ ਮੇਂ ਸਥੂਲ ਉਪਾਧੀ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤਿਆਗਨੇ ਸੇ ਕਾਰਨ ਤਥਾ ਸੂਕਸ਼ਮ ਉਪਾਧੀ ਸਹਿਤਚਿਤ ਉਕਾਰ ਮਾਤਰਾ ਕਾ ਬਾਚਯਾਰਥ ਹਿਰਨਯਗ੍ਰਭ ਹੈ; ਔਰ ਸਥੂਲ, ਸੂਕਸ਼ਮ ਰੂਪ ਉਪਾਧੀ ਦੋ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤਿਆਗਣ ਮੇਂ ਇਕ ਕਾਰਨ ਉਪਾਧੀ ਸਹਿਤ ਚਿਤ ਇਸ਼ਵਰ ਰੂਪ ਮਕਾਰ ਮਾਤਰਾ ਕਾ ਵਾਚਯਾਰਥ ਹੈ॥ ਜਬ ਕਾਰਨ ਕੋ ਚਿਤ ਮੇਂ ਲੀਨ ਕਹਾ, ਭਾਵ ਚਿਤ ਸਤਾ ਮੇਂ ਪ੍ਰਥਕ ਸਤਾ ਸੁਨਯ ਮਾਨਾ, ਤਬ ਸਿਰਫ ਚਿਨੁ ਮਾਤ੍ਰ ਬਸਤੂ ਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਹਾ, ਓਂਕਾਰ ਕਾ ਲਕਸ਼ਯਾਰਥ ਆਮਾਤ੍ਰ ਪਦ ਹੈ॥ ਇਸ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪ੍ਰਕਾਰ ਓਂਕਾਰ ਮੇਂ ਏਕ ਤੱਤਵ ਕੋ ਜਾਨਕਰ ਤਿਸ ਕਾ ਆਪਨੇ ਆਤਮਾ ਸੇ ਅਭੇਦ ਚਿੰਤਨ ਕਰੇ॥ ਪ੍ਰਥਮ, ਬਯਸਸ਼ਿ ਕਾਰਨ ਸੁਕਸ਼ਮ-ਸਥੂਲ ਰੂਪ ਉਪਾਧੀ ਤ੍ਰਿਤਯ ਸਹਿਤ ਬਿਸਵਨਾਮਕ ਜੀਵ ਕੋ ਸਮਸ਼ਿ ਉਪਾਧੀ ਸਹਿਤ ਵਿਰਾਟ ਰੂਪ ਦੇਖੇ, ਫਿਰ ਸਬ ਸਮਸ਼ਿ ਭਾਵਨਾਂ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਤਾ ਵਯਸ਼ਿ ਭਾਵ ਵਿਸਿਮ੍ਰਤ ਹੋ ਜਾਯੇ ਤਬ ਵਿਰਾਟਾਨਤਗ੍ਰੰਤ ਸੂਕਸ਼ਮ ਸਮਸ਼ਿਟ ਮੇ ਆਪਨੇ ਸੁਕਸ਼ਮ ਵਅਸਸ਼ਟਿ ਉਪਾਧਿਕ ਤੇਜਸ ਜੀਵ ਕਾ ਅਭੇਦ ਚਿੰਤਨ ਕਰੈ। ਫੇਰ ਜਬ ਵਅਸ਼ਟਿ ਭਾਵ ਕੀ ਵਿਸਮਿਹਤੀ ਸੇ ਸੂਕਸ਼ਮ ਸਮਸ਼ਿ ਭਾਵਨਾਂ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋਵੇ, ਤਬ ਫਿਰ ਕਾਰਨ ਸਮਸਸ਼ਟਿ ਉਪਾਧਿਕ ਇਸ਼ਵਰ ਕਾਰਨ ਬਅਸਸ਼ਟਿ ਉਪਾਧਿਕ ਪਰਾਗਯ ਜੀਵ ਕਾ ਅਭੇਦ ਚਿੰਤਨ ਕਰੈ॥ ਫਿਰ ਜਬ ਇਸ਼ਵਰ ਸੇ ਅਭੇਦ ਚਿੰਤਨ ਕਰਤੇ ਕਰਤੇ ਬਅਸਸ਼ਟਿ ਅਖਯਾਸ ਕੀ ਨਿਵਰਿਤੀ ਪੂਰਬਕ ਸਮਸਸ਼ਟਿ ਭਾਵਨਾ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋਵੇ ਤਬ ਕਾਰਨਾਤਮਾ ਕੋ ਸ਼ੁਧ ਚੇਤਨ ਸੇ ਪਥਕ ਸਤਾ ਸ਼ੂਨਯ ਜਾਨਕਰ ਆਪਨੇ ਕੋ ਅਖੰਡ ਚਿਦੂਰੂਪ ਦੇਖੇ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਓਂਕਾਰ ਕੇ ਵਿਵੇਚਨ ਸੇ ਆਪਨੇ ਆਤਮਾ ਕਾ ਸਾਂਕਸ਼ਾਤਕਾਰ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ 1॥

ਸਤਿਨਾਮ:- "ਸੱਚਿਦਾਨੰਦ ਰੁਪ੍ਰਾਯ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣਾਯ ਕਿਸ਼ੂ ਕਰਮਣੇ॥
ਨਾਮੋ ਵੇਦਾਂਤ ਵੇਦਾਯ ਗੁਰਵੇ ਬੁਧਿ ਸਾਕਿਸ਼ਠੇ॥"

ਗੋਪਾਲ ਲਤਾਪਨੀ ਸ਼੍ਰੁਤਿ॥ ਇਸ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਵਚਨ ਕੇ ਅਨੂਕੁਲ ਸਤਿਨਾਮ ਮੰਤਰ ਕਾ ਵਿਆਖਾਨ ਕਰਤੇ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਪ੍ਰਥਮ ਸ਼੍ਰੁਤਯਰਥ ਲਿਖਤੇ ਹੈ। ਸਤਚਿਤ ਆਨੰਦ ਸਵਰੂਪ ਵੇਦਾਂਤ ਵਿਦਿਆ ਸੇ ਵੇਦ ਤਥਾ ਬੁੱਧਿ ਸਾਕਸ਼ਿ ਔਰ ਕਲੇਸ਼ ਰਹਿਤ ਜਗਤ ਕੀ ਉਤਪਤਿ ਸਥਿਤੀ ਵਿਨਾਸ਼ ਰੂਪ ਕਰਮ ਵਾਲੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਪਦ ਬੋਦਯ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਅਰਥ ਨਮਸਕਾਰ ਹੋਵੇ॥

ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਮੇਂ (ਸਤਿ) ਇਸ ਪਦ ਸੇ ਜੋ ਤਕਾਰ ਕੀ ਸਿਆਰੀ ਰੂਪ ਇਕਾਰ ਹੈ ਸੋ ਭਾਸ਼ਾ ਕੀ ਬੋਲ ਚਾਲ ਸੇ ਲਿਖੀ ਹੈ ਅਰਥ ਸਤ ਪਦ ਕਾ ਹੀ ਕਰੇਗੇਂ ਔਰ ਸਤਪਦ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਮੇਂ ਚਿਤ ਔਰ ਆਨੰਦ ਕੇ ਸਾਥ ਦੇਖਾ ਜਾਤਾ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸਤ-ਚਿਤ-ਆਨੰਦ ਸਵਰੂਪ ਜੋ ਪੁਰਖ ਹੈ ਸੋ ਨਾਮ ਕਰਤਾ ਹੈ॥

ਕਰਤਾ:-ਯਦਯਪਿ ਨਾਮ ਔਰ ਰੂਪ ਸਵਰੂਪ ਪਰਪੰਚ ਹੈ ਯਾਂਤੇ ਨਾਮ-ਰੂਪ ਕਾ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਥਨ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਥਾ॥ ਤਥਾਪਿ ਜੋ ਰੂਪ ਪਰਪੰਚ ਹੈ ਸੋ ਨਾਮ ਸੇ ਪ੍ਰਥਕ ਨਹੀਂ ਔਰ (ਵਾਚਾਰੰਭਣੰ ਵਿਕਾਰੋ ਨਾਮਧੇਯੰ॥ ਛਾਂਦੋਗਯ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ॥6॥)

(ਅਤੇ ਜੇਤਾ ਕੀਤਾ ਤੇਤਾ ਨਾਉ) ਇਸ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਤਥਾ ਗੁਰੂ ਵਚਨ ਸੇ ਨਾਮ ਮਾਤ੍ਰ ਹੀ ਪਰਪੰਚ ਹੈ ਔਰ ਇਸ ਸੇ ਨਾਮਕਰਤਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਕਥਨ ਕਰਾ ਹੈ॥ ਸ਼੍ਰੁਤਯਰਥ (ਨਾਮਧੇਯ) ਨਾਮ ਮਾਤ੍ਰ ਹੀ ਵਿਕਾਰ ਹੈ (ਵਾਚਾਰੰਮਭਣੰ) ਸ਼ਬਦਮਾਤ੍ਰ ਕਰਕੇ ਰਚਿਤ ਹੈ॥ ਤਾਤਪਰਯ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਪਾਦਾਨ ਕਾਰਨ ਮੇਂ ਜੋ ਆਕਾਸ਼, ਵਾਯੂ ਆਦਿਕ ਸ਼ਬਦ ਮਾਤ੍ਰ ਹੈ ਸੋਈ ਵਿਕਾਰ ਹੈ ਤਿਸ ਪ੍ਰਿਥਕ ਵਿਕਾਰਰੂਪ ਪਰਪੰਚ ਨਹੀਂ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸਤ-ਚਿੱਤ-ਆਨੰਦ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਸਵਰੂਪ ਲਕਛੱਣ ਹੈ ਔਰ ਨਾਮਕਰਤਾ ਯਹ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਤਟਸਥ ਲਕਸ਼ਨ ਹੈ॥

ਪੁਰਖੁ:- ਜੋ ਨਾਮਕਰਤਾ ਹੈ ਸੋ ਪੁਰਖੁ ਸਰੂਪ ਜਾਨਨਾ॥ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਨਹੀਂ॥ ਇਸ ਸੇ ਸਾਂਖਯ-ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਕਲਪਿਤ ਜੜ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਮੇਂ ਜਗਤ ਕਰਤਿਤਵ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਆਲੋਚਨ ਪੂਰਬਕ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਵੇਦ ਮੇਂ ਸੁਣੀ ਜਾਂਤੀ ਹੈ। (ਆਲੋਚਨਾ) ਦੇਖਣਾ ਚੇਤਨ ਕਾ ਧਰਮ ਹੈ, ਜੜ੍ਹ ਕਾ ਨਹੀਂ ॥ ਯਾਂਤੇ ਪਰਪੰਚ ਕਾਰਨ ਚੇਤਨ ਹੈ॥

ਤਦੈਕਸ਼ਦਬਹਸ-ਪ੍ਰਜਾਯੇ ਯਤੇਤਿ (ਛਾਨਦੋਗਯ 6 ਖੰਡ 2)।

ਇਸ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਮੇਂ ਸਕਲੰਪਪੂਰਬਕ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸੁਨੀ ਜਾਤੀ ਹੈ॥ ਸ਼੍ਰੁਤਾਯਰਥ ॥ (ਤੱਤ) ਪੂਰਬ ਉਕਤ ਸਤਿ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਐਕਸ਼ਤ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੀ ਰਚਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੋ ਦੇਖਤੇ ਹੋਏ ਸੰਕਲਪ ਕਰਾ (ਬਹੁਸਯਾਂ) ਆਪਨੇ ਆਪ ਹੀ ਮੇਂ ਬਹੁਤ ਰੂਪ ਹੋਕਰ (ਥ੍ਰਜਾਯੇਯ) (ਪਰਜਾਰੂਪ ਸੇ ਉਤਪੰਨ ਹੋਵੇਂ)॥ ਪਰਕਰਨ ਮੇਂ ਵਾਰਤਾ ਯਹ ਸਿੱਧ ਹੋਈ ਕਿ ਜਗਤ ਕੇ ਉਤਪੱਤਿ, ਪਾਲਨਾ, ਸੰਹਾਰ ਕਾ ਕਰਤਿਤਵ ਪ੍ਰਿਰੂਪ ਤਟਸਥ ਲਕਛੱਣ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਹੈ, ਸ੍ਵਰੂਪ ਲੱਕਸ਼ਨ ਔਰ ਤਟਸਥ ਲਕਸ਼ਨ ਮੇਂ ਇਤਨਾ ਭੇਦ ਹੈ, ਜੋ ਲਕਸ਼ ਕਾ ਸਵਰੂਪ ਹੂਆ ਜਿਸ ਕਾ ਭੇਦ ਕਰੇ ਸੋ ਸ੍ਵਰੂਪ ਲਕਸ਼ਨ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਸਤ-ਚਿਤ-ਆਨੰਦ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੁਏ ਅਸਤ-ਜੜ੍ਹ ਦੁਖਰੂਪ ਪ੍ਰਪੰਚ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਜੁਦਾ ਕਰਕੇ ਜਨਾਵਤੇ ਹੈਂ॥ ਭਾਵ ਬ੍ਰਹਮ ਅਸਤ ਜੜ੍ਹ ਦੁਖ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਔਰ ਜੋ ਲਕਸ਼ਣ (ਤਟਸਥ) ਏਕ ਦੇਸ ਰਹ ਕਰ ਆਪਨੇ ਲਕਸ਼ ਕੋ ਇਤਰੋਂ ਸੇ ਭਿੰਨ ਕਰਕੇ ਜਨਾਵਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਤਟਸਥ ਲਕਸ਼ਨ ਕਿਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਦਰਸ਼ਨ ਪੂਰਬਕ ਜਗਤ ਰਚਨਾ ਹੇਤੂ ਪਨਾ ਲਕਸ਼ਨ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪਰਮਾਣਓ ਸੇ ਜੁਦਾ ਕਰਕੇ ਜਾਨਤਾ ਹੂਆ ਮਾਯਾ ਮਿਲਿਤ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਏਕ ਦੇਸ ਮੇਂ ਰਹਿਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਸੇ ਤਟਸ਼ਥ ਲਕਸ਼ਨ ਹੈ। ਗੋਪਾਲਤਾਪਨੀ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਮੇਂ (ਅਕਿਲਸ਼ਟਕਰਮਨ) ਇਤਨਾ ਸੁਤਿਭਾਗ ਤਟਸਥ ਲਕਸ਼ਨ ਕਾ ਬੋਧਕ ਹੈ ਸੋ ਕਲੇਸ਼ਰਹਿਤ ਕਰਮ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੇਂ ਜਗਤ ਰਚਨਾਦਿ ਰੂਪ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਕੀ ਇਕ ਰੂਪਤਾ ਹੈ।

ਅਜੂਨੀ:-ਜੇਕਰ ਬ੍ਰਹਮ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤਬ ਤਿਸਕੀ ਭੀ ਕਿਸੀ ਸਥਾਨ ਸੇ ਉਤਪਤਿ ਹੁਈ ਹੋਵੇਗੀ; ਕਿਉਂ ਜੋ ਲੋਕ ਮੇ ਜੋ, ਕਰਤਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਕਿਸੀ ਸੇ ਜਨਯ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਇਸ ਸ਼ੰਕਾ ਕੀ ਨਿਵਰਤਿ ਵਾਸਤੇ ਅਜੂਨੀ ਇਹ ਪਦ ਕਿਹਾ, ਇਸ ਮੇ ਭਾਸ਼ਾ ਕੀ ਮਰਿਯਾਦਾ ਸੋ ਯੋਨੀ ਪਦ ਕੇ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਜੂਨੀ ਕਿਹਾ ਹੈ॥ ਯੋਨੀ ਨਾਮ ਉਤਪਤਿ ਕੇ ਸਥਾਨ ਕਾ ਹੈ। ਯਾਂਤੇ, ਸੋ ਪੁਰਖ ਰੂਪ ਕਰਤਾ ਉਤਪਤਿ ਸਥਾਨ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋਨੇ ਸੇ ਅਜੂਨੀ ਹੈ। ਉਤਪਤਿ ਰਹਿਤ ਹੁਏ ਭੀ ਕਾਲ ਸੇ ਨਾਸ਼ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ?

ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ:-ਇਸ ਆਕਸ਼ੇਧ ਕੇ ਨਿਰਾਸ਼ ਵਾਸਤੇ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਇਹ ਪਦ ਕਿਹਾ ਹੈ॥ ਕਾਲ ਕਰਕੇ ਨਾਸ਼ ਰਹਿਤ ਹੈ ਮੂਰਤਿ ਸ੍ਵਰੂਪ ਜਿਸ ਕਾ, ਏਸਾ ਹੈ॥ ਭਾਵ ਇਹ, ਉਸ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੀ ਕਾਲ ਸੇ ਨਿਵ੍ਰਿਤਿ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ॥ ਕਿੰਤੂ ਸੋ ਕਾਲ ਕਾ ਭੀ ਕਾਲ ਰੂਪ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਕਾਲ ਕਾ ਭੀ ਕਾਲ ਹੈ, ਤਬ ਭੀ ਆਪਨੇ ਸਾਰਿਸ਼ ਕਿਸੀ ਸੇ ਵੇਰ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ॥

ਨਿਰਵੈਰੁ:-ਉਸ ਕਾ ਉਤਰ (ਨਿਰਵੈਰ) ਭਾਵ ਆਪਨੇ ਤੁਲਯ ਦਿਵਤੀਯ ਵਰਜਿਤ ਹੈ, ਇਸ ਸੇ ਨਿਰਵੈਰ ਹੈ।

ਨਿਰਭਉ:-ਜਦ ਨਿਰਵੈਰ ਹੈ ਇਸੀ ਸੇ ਨਿਰਭਉ; ਅਰਥਾਤ ਭਯ ਵਰਜਿਤ ਹੈ, ਇਸ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਕਾਲ ਸਥਾਨ ਕੇ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਕਵਿ ਕਾਯਾ ਕੀ ਬੋਲਚਾਲ ਸੇ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਾਤ ਅਤਿ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਰਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਦੂਸਰੇ ਸੇ 'ਭਯ' ਹੋਤਾ ਹੈ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੇਂ ਦੇਵਤਵਾਣੀ ਮਾਤਰ ਹੈ, ਇਸ ਸੇ ਨਿਰਭਉ ਹੈ. ਨਿਰਭਯ 1.ਨਿਰਵੈਰ 2. ਅਕਾਲਮੂਰਤਿ 3.ਅਯੋਨੀ 4.ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਨੋ ਸੇ ਪੁ ਵੇਦਾਂਤ ਮੇਂ ਵਸਤੂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਕੀ ਮੁਖ ਰੀਤਿ ਹੈ, ਸੋ ਬੋਧਨ ਕਰੀ॥ ਤਥਾਹਿ:-

ਅਥਾਤ ਆਦੇਸ਼ੋ ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ ਨਹਸੇਤ ਆਦਿਤਿ ਨੇ ਤਬ ਤਪਰਸਸਿਤ॥

(ਵ੍ਰਿਹਦਾਰਣਯਕ ਉਪਨਿਸ਼ਦ 4.3॥)

ਅਥ: ॥ ਅਤ: ॥ ਆਦੇਸ਼: ॥ ਨ ਇਤਿ ਨ ਇਤਿ ਨਹਿ ਏਭਆਤ ਇਤਿ ਇਤਿ ਅਨਯਤ ਪਰੰ ਅਸ੍ਤਿਤ॥

ਅਰਥ॥ (ਅਥ) ਪ੍ਰਾਪੰਚ ਕੇ ਆਰੋਪ ਸੇ ਅਨੰਤਰ (ਅਤਸ਼) ਜਿਸ ਵਾਸਤੇ ਆਰੋਪਿਤ ਵਸਤੂ ਨਿਖੇਧ ਅਰਥ ਹੈ ਇਸ ਸੇ ਨ ਇਤਿ ਨ ਇਤਿ ਯਹ (ਆਦੇਸ਼) ਨਿਰਦੇਸ਼ ਅਰਥਾਤ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਤੇ ਹੈ॥ ਭਾਵ ਦੋ ਇਤਿ ਪਦੋਂ ਸੇ ਸੰਪੂਰਣ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋਂ ਕਥਨ ਕਰ ਦੋਨ ਸ਼ਬਦ ਸੇ ਨਿਸ਼ੇਧ ਕਿਯਾ ਹੈ ਯਾਵਤ ਸਥੂਲ ਸੁਕਸ਼ਮ ਵਸਤੂ ਹੈ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਮੇਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਜਬ ਵਸਤੂ ਕੋ ਬੋਧਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ, ਤਬ ਗੁਣ ਕ੍ਰਿਯਾਦਿ ਰਹਿਤ ਪਦਾਰਥ ਕਾ ਗਿਆਨ ਸੁਗਮ ਹੋਤਾ ਹੈ ਔਰ ਜੇਕਰ ਵਿਧਿ ਮੁਖ ਸੇ ਕਿਸੀ ਸਤਚਿਤ ਗਿਆਨਾਦਿਕ ਪਦੋ ਸੇ ਵਸਤੂ ਕੋ ਬੋਧਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ, ਤਬ ਸ਼ਬਦ ਕੀ ਪਰਵ੍ਰਿਤੀ ਕੇ ਨਿਮਿਤ ਗੁਣ, ਕ੍ਰਿਆ, ਜਾਤੀ ਸੇ ਰਹਿਤ ਕਾ ਬੋਧ ਲਕਸ਼ਨ ਵਿਰਤੀ ਸੇ ਵਿਨਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਤਾ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਵਿਧਿ ਮੁਖ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੇ ਨਿਸ਼ੇਦ ਮੁਖ ਉਪਦੇਸ਼ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਹੈ (ਹਿ) ਜਿਸ ਹੇਤੂ ਸੇ (ਇਤਿਨਇਤਿ) ਇਹ ਪੁਰਵੋਕਤ ਨ ਇਤਿ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜੋ ਹੈ (ਇਤਸਮਾਤ੍) ਇਸ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਸੇ। ਅਨਯੰਤ੍ ਪਰੰ ਨਾਸਿਤ ਯਹ ਅਨਵਯ ਹੈ; ਅਰਥ! ਇਸ ਨਿਸ਼ੇਧ ਰੂਪ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੇ ਔਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਯਹ ਨਿਸ਼ੇਦ ਮੁਖ ਸੇ ਵਸਤੂ ਬੋਧਨ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੀ ਉਤਮ ਹੈ। ਇਨ ਨਿਰਭਉ ਆਦਿਕ ਚਾਰ ਸ਼ਬਦੋ ਸੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਵੇਦਾਂਤ ਵੇਦ ਕੇ ਬੋਧਨ ਕਰਾ ਜਾਨਨਾ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਗੋਪਾਲਤਾਪਨੀ ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਮੇਂ ਵੇਦਾਂਤ ਬੇਦਯ ਇਹ ਪਦ ਹੈ ਤਿਸਕੀ ਸਮਾਨਤਾ ਭੀ ਗੁਰੁਬਚਨ ਮੇਂ ਸਿੱਧ ਹੁਈ; ਕਿਉਂਕਿ, ਨਿਸ਼ੇਧ ਮੁਖ ਰੂਪ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੇ ਵੇਦਾਂਤ ਦ੍ਵੈਤ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਬੋਧਨ ਕਿਯਾ ਹੈ॥

ਸੈਭੰ:- (ਸੈਭੰ) ਸੇ ਸ਼ਬਦ ਕਾ 'ਸ਼ਯ' ਸਮਝਨਾ ਚਾਹਿਯਾ ਭਾਸ਼ਾ ਕੀ ਰੀਤ ਸੇ ਯਕਾਰਕੀ ਏਕਾਰ, ਸ਼ਕਾਰ ਕਾ ਸਕਾਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ (ਸ਼ੇਤੇ ਵਾਸਨਾਯਸ਼ਿਮਨ ਸ ਸ਼ਧ ਅੰਤ ਕਰਣ) ਸ਼ਯਨ ਕਰਤੀ ਹੈ ਵਾਸਨਾ ਜਿਸ ਮੇਂ, ਸੋ 'ਸ਼ਯ' ਹੈ ਅੰਤਾਕਰਣ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਅੰਤਾਕਰਣ ਮੇਂ ਸੈਭੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਸਤੂ ਹੈ ਸੋ 'ਸ਼ਯਭੰ' ਹੈ॥ ਤਾਤਪਰਯ ਯਹ ਹੈ ਜੋ ਪੁਰਵ ਓਕਾਰਦਿਕ ਪਦੋਂ ਸੇ ਬੋਧਨ ਕਿਯਾ ਹੈ ਸੋ ਅੰਤਕਰਨਣ ਔਰ ਤਿਸਕੀ ਵ੍ਰਿਤੀਯੋ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਰੂਪ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਜਾਨਾ ਹੁਆ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੋਕਸ਼ ਕਾ ਕਾਰਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਇਹ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਸੇ ਕਹਾ ਹੈ॥

ਤਥਾਹਿ॥

ਪ੍ਰਤਿਬੋਧਵਿਦਿਤੰ ਮਤਮਮ੍ਰਿਤਤ੍ਵੰ ਹਿ ਵਿੰਦਤੇ॥

ਆਤਮਨਾ ਵਿੰਦਤੇ ਵੀਰਯ ਵਿਦਯਯਾ ਵਿੰਦਤੇਮ੍ਰਿਤੰ॥ (ਕੇਨ ਉਪਨਿਸ਼ਦ 2॥4)

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਿਨਸੇ ਅਨੰਤ ਕਰਨ ਕੇ ਵ੍ਰਿਤੀਰੂਪ ਗਿਆਨ ਹੈ ਉਨ੍ਹ ਕਾ ਜਾਤਾ ਹੈ ਸੋ ਤੋ (ਮੱਤੰ) ਗਿਆਤ ਕਿਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ॥ ਭਾਵ, ਯਾਵਤ ਤਮਸ ਕੀ ਸ਼ਿਤੀ ਅਤੇ ਚੰਚਲਤਾ, ਮਿਸ਼ਰਤਾ, ਸਾਤਵਿਕ, ਰਾਜਸ, ਤਾਮਸਤਾ ਹੈ; ਸੋ ਵੇਦਾਂਤਪ੍ਰਤਿਪਾਦਯ ਨਿਤਯਮੁਕਤ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਜੋ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਸੋਈ ਗਿਆਤ ਕਿਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ॥ ਐਸੇ ਜਾਨਨੇ ਸੇ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਤਵ) ਮੋਕਸ਼ ਕੋ (ਵਿੰਦਤੇ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਭਾਵ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗਿਆਤ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਮੁਕਤੀ ਕਾ ਕਾਰਣ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਗਿਆਨ ਰੂਪ (ਵੀਰਜ) ਬਲ ਅਪਨੇ ਆਪ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲੀਵਰੇ ਅਭਿਮਾਨ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਦੇਹਾਦਿਕੋ ਮੇਂ ਆਤਮਭਾਵਨਾ ਕਰੀ ਹੈ ਸੋ ਅਪਨੇ ਵਿਚਾਰ ਸੇ ਹੀ ਨਿਰਸ਼ ਮਰਤ ਬ੍ਰਹਮਾ ਭਾਵ ਕੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਦੁਆਰਾ ਮੋਕਸ਼ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਅਵਿਧਾ ਅਨਾਦਿ ਹੈ ਔਰ ਅਦਵੈਤ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਤਬ ਏਕ ਕਾ ਨਿਰਵਰਤਨ ਸੇ ਗਿਆਨ ਤਿਸ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੈਸੇ ਹੋਵੇਗੀ ਇਸ ਸ਼ੰਕਾ ਕੀ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤੀ ਵਾਸਤੇ ਕਹਿਤੇ ਹੈ (ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ) ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਸ਼ਬਦ ਮੇਂ ਇਕਾਰ ਪੰਚਮੀ ਵਿਭਕਤਿ ਕੇ ਅਰਥ ਕਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਤਥਾ ਪਰ ਅਰਥ ਹੁਆ ਜੋ ਕਿ (ਪ੍ਰਸਾਦ) ਅਨੁਗ੍ਰਹਿ ਅਰਥਾਤ ਅਪਨੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੋਕਰ ਸਰਵ ਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਤਾ ਹੈ ਜਬ ਪਰਮਾਤਮਾ ਗੁਰੂ ਹੁਆ ਤਬ ਜੀਵ ਰੂਪ ਸ਼ਿਸ਼ਯੋ ਕੋ ਗਿਆਨ ਦ੍ਵਾਰਾ ਮੋਕਸ਼ ਹੋਤਾ ਹੈ ਏਕ ਵਸਤੂ ਮੇਂ ਮਾਯਾ ਔਰ ਅਵਿਧਿਆ ਰੂਪ ਉਪਾਧੀ ਸੇ ਗੁਰੂ ਸ਼ਿਸ਼ਯ ਭਾਵ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਯਹ ਤੋ ਇਸ਼ਵਰ ਔਰ ਜੀਵਰੂਪ ਗੁਰੂ ਸ਼ਿਸ਼ਯ ਭਾਵ ਮੇਂ ਪਾਯਾ ਔਰ ਅਵਿਦਯਾ ਰੂਪ ਉਪਾਧੀ ਹੈ। ਔਰ ਜਹਾਂ ਜੀਵੋਂ ਮੇਂ ਪਰਸਪਰ ਗੁਰੂ ਸ਼ਿਸ਼ਯ ਕਲਪਨਾ ਹੈ ਸੋ ਪ੍ਰਬੁਧ ਅਪ੍ਰਬੁਧ ਭੇਦ ਹੈ ਪ੍ਰਬੁਧ ਚੇਤਨਯ ਗੁਰੂ ਹੈ ਔਰ ਅਪ੍ਰਬੁਧ ਚੇਤਨਯ ਸ਼ਿਸ਼ਯ ਹੈ ਜੋ ਗਿਯਾਤਗੇਯ ਹੈ ਸੋ ਪ੍ਰਬੁੰਧ ਔਰ ਅਗਿਯਾਤ ਗੇਯ ਅਪ੍ਰਬੁੰਧ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਬੁੰਧ ਚੇਤਨਯ ਸਾਖਾਸ਼ਾਤ ਇਸ਼ਵਰ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ "ਜਿਨ ਜਾਤਾ ਸੋ ਤਿਸ ਹੀ ਜੇਹਾ" ਇਸ ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਮੇਂ ਕੁਤੋ ਕੀ ਸਮਾਨਤਾ ਕੇ ਵਾਸਤੇ (ਸੈਭੰ) ਔਰ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੋਪਾਲਾਤਾਪਨੀ ਕੁਤੋ ਮੇ "ਗੁਰਵੇ ਬੁਧਿ ਸਾਖਿਸ਼ਣੇ" ਏਸਾ ਕਹਾ ਹੈ ਬੁਧਿ ਸਾਖਸ਼ੀ ਔਰ ਸੈਭੰ ਦੋਨੋ ਏਕਾਥ ਹੈ, ਮੰਤ੍ਰ ਯਹ ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟ ਹੁਆ ਜੋ ਸਤਿ ਆਦਿਕ ਮੰਤ੍ਰ ਮੇਂ ਸਥਿਤ ਪਦ ਹੈ ਤਿਨ ਮੇ ਜੋ ਵਸਤੂ ਬੋਧਨ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਮੰਤ੍ਰਾਰ ਸੇ ਜੋ ਵਸਤੂ ਬੋਧਨ ਕਿਯਾ ਸੋ ਸੈਭੰ ਹੈ ਔਰ ਜੋ ਸੈਭੰ ਹੈ ਸੋ ਅੰਕਾਰਾਦਿਕ ਸਰਵ ਪ੍ਰਪੰਚ ਵਸਤੂ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਜੀਵ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਅਭੇਦ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਾ ਹੈ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੰਤ੍ਰ ਵਿਸ਼ਯ ਸਮਝਨਾ ਜੋ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਤੇਜਸ ਪ੍ਰਯਾਗ ਔਰ ਤਵਪਦ ਕਾ ਲਖਸ਼ਯ ਅਰਥ, ਤਥਾ ਵਿਕਾਰ ਰਹਿਤਯ ਗਰਭ ਇਸ਼ਵਰ ਔਰ ਤਤਪਦ ਲਖਸ਼ਯ ਇਸ਼ਵਰ ਸਾਖਸ਼ੀ ਚੈਤਨਯ ਕਾ ਅਭੇਦ ਚਿੰਤਨ ਕਰਕੇ ਏਕ ਅਖੰਡ ਚੇਤਨਯ ਕਾ ਨਿਸ਼ਚਯ ਕਰਨਾ। ਇਸ ਮੰਤ੍ਰ ਮੇਂ ਅਧਯਾਸ ਮੇਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੇ ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ ਭੀ ਅਰਥ ਦਿਖਾਯਾ ਹੈ ਅਧਿਆਸ ਮੰਤ੍ਰ ਮੇਂ ਭੀ ਬੁਧਿ ਪ੍ਰੇਰਕ ਸਾਖਸ਼ੀ ਕਾ ਤਤਪਦ ਕੇ ਲਖਸ਼ਯ ਸੇ ਅਭੇਦ ਬੋਧਨ ਕਰਨੇ ਕਾ ਸਾਮਰਥ ਕਹਾ ਹੈ॥

ਧੀਮਹਿ ਧਿਯ:ਯੋ ਨ ਚੋਦਯਾਤ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮੰਤ੍ਰ ਕਾਰਾਦਿ ਰਹਿਤ ਔਰ ਸੁਰਾਦਿ ਵਿਜਾਕ੍ਰਿਤਿਰਹਿਤ ਹੈ ਔਰ ਚਾਰਾਂ ਵੇਦੋ ਮੇਂ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਪਾਠ ਹੈ ਭਾਵ ਯਹ ਹੈ ਬਹੁਤ ਸੇ ਮੰਤ੍ਰੋਂ ਕਾ ਸ਼ਾਖਾ ਭੇਦਕਰ ਪਾਠੋ ਦਾ ਭੇਦ ਹੋਤਾ ਹੈ ਔਰ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ ਸਰਲ ਪਾਠ ਏਕ ਹੈ ਜੋ ਜਪ ਕਰਨ ਕੇ ਸਮਯ ਗਾਇਤ੍ਰ ਕੇ ਆਦਿ ਮੇਂ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੇ ਲਗਾਵਤੇ ਹੈਂ, ਉਨ ਕੋ ਵਯਾਹ੍ਰਿਤਿ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ, ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਪਦ॥

ਤਤ ਸਵਿਤੁ: ਵਰੇਣਯੰ ਭਰਗੋ: ਦੇਵਸਯ ਧੀਮਹਿ ਧਿਯ: ਯੋਨ:ਪ੍ਰਚੋਦਯਾਤ

ਅਰਥ॥ ਸਵਿਤੁਸਵਸਯ ਵਰੈਣਯੰ (ਭਰਗ:) ਭਰਗ ਧੀਮਹਿ, ਯਹ ਅਨਵਯ ਹੈ ਤਬ ਯਹ ਅਰਥ ਹੁਆ ਜੋ ਕਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਰੂਪ ਜਗਤ ਸ੍ਰਸਾ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ (ਪਰੇਣਯ) ਪ੍ਰਧਾਨ (ਭਰਗ) ਭਕਾਰ ਸੇ ਸਰਵ ਭਾਸਕ ਚਿਦਰੁਪ, ਰਕਾਰ ਸੇ ਸਰਵਰੰਜਕ ਆਨੰਦਰੂਪ, ਗਕਾਰ ਸੇ ਜਗਤ ਉਤਪਤਿ ਕਾਰਣ ਤਥਾ ਪ੍ਰਲਯਕਾਰਨ ਰੂਪ ਕੋ (ਧੀਮਹਿ) ਹਮ ਮੁਮੁਕਸ਼ ਜਨ ਚਿੰਤਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਇਸ ਭਰਗ ਸ਼ਬਦ ਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਮੇਂ ਕਹਾ ਹੈ।

ਭਇਤਿ ਭਾਸਯਤੀ ਮਾਨ ਲੋਕਾਨ,ਰ ਇਤਿ ਰੰਜਯਤੀ
ਮਾਨਿ ਭੁਤਾਨਿ, ਗ ਇਤਿ ਗੱਛੰਤਯ ਸਿਮਨਾਗਛੰਤਯਆਦਿਮਾ:
ਪ੍ਰਜਾਸਤਆਦਰਗਤਵਾਦਭਰਗ: ॥

(ਮੈਤ੍ਰਉਪਨਿਸ਼ਦ:6:)

ਅਰਥ॥ ਜੋ ਸਰਬਲੋਕ ਕੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰੇ ਔਰ ਸਰਵਭੁਤੋਂ ਕੋ ਰੰਜਨ ਅਰਥਾਤ ਸੰਯੁਕਤ ਕਰੇ, ਔਰ ਸਰਬ ਪ੍ਰਜਾ ਜਿਸ ਮੇਂ ਲੀਨ ਹੋਵੇਂ, ਔਰ ਜਿਸ ਸੇ ਯਹ ਸੰਪੂਰਨ ਪ੍ਰਜਾ ਆਗਮਨ ਕਰੇ ਅਰਥਾਤ ਉਤਪਨ ਹੋਵੇ, ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਭਰਗਪਨਾ ਹੋਨੇ ਸੇ ਭਰਗ ਹੈ॥ ਇਤਨੇ ਸੇ ਅਧਿਦੇਵ ਤੱਤਵ ਅਰਥਾਤ ਦੇਵਤਾਉ ਮੇਂ ਵਿਦਯਮਾਨ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਨਿਰਨਿਤ ਹੁਆ॥

ਅਬ ਅਧਯਾਤਮ ਤੱਤਵ ਅਰਥਾਤ ਮਨੁੱਖ ਸ਼ਰੀਰ ਆਦਿ ਮੇਂ ਵਿਦਯਮਾਨ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਰੂਪ ਨਿਰਪਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ (ਨਾਂਵ) ਹਮਾਰੀ (ਧਿਯ:) ਸਰਬ ਅਨਤ:ਕਰਣ ਵ੍ਰਿਤੀਯੋ ਕੋ ਪ੍ਰਚੋਦਯਾਤ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਹਮਾਰੀ ਬੁਧੀ ਆਪਕੀ ਕਿਰਪਾ ਸੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ-ਕਾਮੋਂ ਮੇਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਐਸੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਤਬ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰ ਮੇਂ ਭੀ ਮਹਾਂਵਾਕ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ ਬੁਧੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਪ੍ਰੇਰਕ ਹੈ, ਸੋ ਜਗਤਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਆਦਕ ਕਾ ਕਰਤਾ ਹੈ ਔਰ ਜੋ ਸਰਬ ਜਗਤ ਦਾ ਕਰਤਾ ਹੈ ਸੋ ਬੁਧੀ ਵਿਰਤੀਆਂ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਹੈ। ਇਤਨਾ ਭੇਦ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ 'ਜਪੁ' ਐਸਾ ਲਿਖਾ ਹੈ ਔਰ ਵੇਦਮੰਤ੍ਰ ਮੇਂ 'ਧੀਮਹਿ' ਐਸਾ ਲਿਖਾ ਹੈ॥ ਪਰੰਤੁ, ਜਬ ਵਿਚਾਰ ਕਿਆ ਜਾਏ, ਤਬ 'ਜਪੁ' ਕੇ ਅੰਤਰਗਤ ਹੀ ਧਿਆਨ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਮੇਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ –

ਯਤ ਪੁਰਖੋਂ ਮਨਸਾਭਿਗੱਛਤਿ ਤਦਵਾਚਾ ਵਦਤਿ

(ਨ੍ਰਿਸਿੰਹ ਪੁਰਵਤਾਪਨੀ ਉਪਨਿਸ਼ਦ॥ 1॥)

ਜਿਸ ਵਸਤੂ ਕੋ ਪੁਰਖ ਮਨ ਕਰਕੇ ਅਭਿਗਚਛਤਿ ਚਿੰਤਨ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤਿਸਕੋ ਵਾਣੀ ਸੇ ਕਥਨ ਕਰਤਾ ਹੈ ਇਹ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ॥ ਔਰ ਜਪੁ ਕੇ ਭੀ ਤੀਨ ਭੇਦ ਹੈਂ॥

ਵਾਚਿਕ 1., ਉਪਾਸੁ 2., ਮਾਨਸਿਕ 3., ਜੋ ਸਪਸ਼ਟ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨਾ ਸੋ ਵਾਚਿਕ ਹੈ॥ ਔਰ ਜੋ ਧੀਰੇ ਸੇ ਪਾਸ ਬੈਠ ਕੇ ਕਿੰਚਿਤ ਸੁਨਾ ਜਾਏ, ਸੋ ਉਪਾਂਸ਼ੁ ਹੈ; ਔਰ ਜੋ ਕੇਵਲ ਮਨ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੋ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਅਨੁਸਧਾਨ, ਸੋ ਮਾਨਸਿਕ ਹੈ, ਉਸ ਸੇ ਭੀ ਜੋ ਅਰਥ ਗਿਆਨਪੂਰਬਕ ਤ੍ਰਿਵਿਧ ਜਪ ਹੈ ਸੋ ਉਤੱਰੋਤ੍ਰਿ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਸਮਾਨ ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ॥

ਅਬ ਇਸ ਗੁਰੁਮੰਤ੍ਰ ਮੇਂ ਵਿਸ਼ਯ 1., ਪ੍ਰਯੋਜਨ 2., ਅਧਿਕਾਰੀ 3., ਸੰਬੰਧ, 4., ਯਹ ਚਾਰ ਭੀ ਜਾਨਨੇ ਕੋ ਯੋਗ ਹੈਂ॥

ਜੋ ਵਸਤੂ ਵਿਦਯਾ ਸੇ ਬੋਧਨ ਕਰੀ ਜਾਤੀ ਹੈ ਸੋ ਵਿਸ਼ਯ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਜੋ ਗ੍ਰੰਥ ਸੇ ਪ੍ਰਥਮ ਅਗਿਆਤ ਹੈ ਵਹੀ ਉਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਵਿਸ਼ਯ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਸਥਾਨ ਮੇਂ 'ਓ' ਕਾਰਦਿ ਪਦੋ ਸੇ ਬੋਧਯ ਅਦਵੈਤ ਵਸਤੂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਸੇ ਪ੍ਰਥਮ ਅਗਿਆਤ ਹੈ; ਯਾਂਤੇ ਸੋ ਅਦਵੈਤ ਤੱਤਵ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਕਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ॥

ਸੋ ਅਦਵੈਤ ਸ੍ਵਰੂਪ ਵਸਤੂ ਹੀ ਗਿਆਤ ਹੋਇ ਪਰਮਾਨੰਦ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਔਰ ਸੰਸਾਰ ਦੁਖ ਕੀ ਕਾਰਨ ਸਹਿਜ ਨਿਵ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਕਿਉਂਕਿ, ਗਿਆਤ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਹੀ ਆਰੋਪਿਤ ਕੀ ਨਿਵ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਔਰ ਸਵਯੰ ਪਰਮਾਨੰਦ ਰੂਪ ਹੋਣ ਸੇ ਨਿਤਯ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪਰਮਾਨੰਦ ਰੂਪ ਹੈ ਯਾਂਤੇ ਪਰਮਪਰੋਯਜਨ ਰੂਪ ਹੈ॥

ਔਰ ਭਕਤਿ ਪੂਰਬਕ ਗਿਆਨ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਕਾ ਅਵਾਂਤਰ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਹੈ ਤਿਸ ਦਾ ਸੂਚਕ ਨਾਮ ਕਰਤਾ ਔਰ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਆਦਿਕ ਪਦ ਹੈ॥ ਕਿਉਂਕਿ ਕਰਤਾ ਇਤਨੇ ਕਥਨ ਸੇ ਹੀ ਜਗਤ ਕਰਤਾ ਕਾ ਬੋਧ ਹੋ ਸਕਤ ਥਾ, ਨਾਮ ਪਦ ਕੇ ਉਚਾਰਨ ਸੇ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕੋ ਨਾਮ ਮਾਤ੍ਰਤਾ ਔਰ ਇਸ ਕਲਿਕਾਲ ਮੇਂ ਨਾਮ ਸਮਰਣ ਸ੍ਰਵਣ ਕੀਰਤਨਾਦਿਕ ਭਕਤਿ ਕੋ ਸਰਬਸਾਧਨ ਸਮਪਤੀ ਪੂਰਕਤਾ ਬੋਧਨ ਕਿਆ ਹੈ॥ ਔਰ ਵਿਨਾ ਗਿਆਨ ਸੇ ਨਿਰਭਯਤਾ ਨਿਰਵੈਰਤਾ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਤੀ॥ ਇਸ ਸੇ ਨਾਮ ਆਦਿਕ ਪਦ ਅਵਾਂਤਰ ਪਰੋਜਨ ਜੋ ਭਕਤੀ ਪੁਰਕ ਗਿਆਨ ਤਿਸ ਕੇ ਦਯੋਤਕ ਹੈ॥

ਔਰ ਜਪ ਪਦ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ ਜਪ ਕਰਤਾ ਜੋ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤਿਸਕਾ ਬੋਧਕ ਹੈ॥

ਔਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤਥਾ ਭਕਤਿ ਪੁਰਬਕ ਗਿਆਨ ਕਾ ਜਨਯ-ਜਨਕਭਾਵ ਸੰਬੰਧ ਹੈ॥ ਔਰ ਨਾਮ ਸਮਰਣ ਆਦਿਕ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੇ ਕਰਤ੍ਰਿ-ਕਰਤਵਯ ਭਾਵ ਸੰਬੰਧ ਹੈ॥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਰਤਾ ਹੈ ਨਾਮ ਸਮਰਨਆਦਿਕ ਕਰਤਵਯ ਹੈ॥ ਔਰ ਭਕਤਿ ਪੂਰਬਕ ਗਿਆਨ ਕਾ ਔਰ ਵਿਸ਼ਯ ਕਾ ਵਿਸ਼ਯ-ਵਿਸ਼ਯਾਈਭਾਵ ਸੰਬੰਧ ਹੈ॥ ਔਰ ਵੇਦਾਂਤਾ ਵਾਕਯ ਰੂਪ ਓਕਾਰਦਿ ਬੋਧਯ ਵਸਤੂ ਵਿਸ਼ਯ ਹੈ, ਔਰ ਗਿਆਨ ਵਿਸ਼ਯੀ ਹੈ॥ ਔਰ ਗੁਰੁਪ੍ਰਸਾਦਿ ਇਸ ਪਦ ਸੇ ਇਸ਼ਵਰ ਕੀ ਅਨੁਗ੍ਰਹ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਰਬ ਸਾਧਨ ਸਮਾਗ੍ਰਿ ਕੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਾ ਹੇਤੂ ਸੂਚਨ ਕਿਆ ਹੈ॥ ਔਰ ਗੁਰੂ ਤਥਾ ਇਸ਼ਵਰ-ਭਕਤੀ ਕੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਕਰਕੇ ਬੋਧਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਹੈਂ॥ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਕੋ ਭੀ ਗੁਰੁਪ੍ਰਸਾਦੀ ਵਾਕਯ ਸੇ ਜਨਾਯਾ ਸਮਝਨਾ॥

ਐਸੇ ਪੁਰਬ ਕਥਨ ਕਰੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸੇ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਾ ਸੰਖੇਪ ਸੇ ਨਿਰਣਯ ਕਿਯਾ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਕਾ ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭਾਸ਼ਾ ਵਾਣੀ ਮੇਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੇ ਦੋ ਭਾਵ ਹੈਂ:-

ਇਕ ਤੋ ਵਿਦਯਾ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਕਾ ਮੂਲ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰਨਾ ਜੋਕਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸੇ ਗੁਰੂ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਕੀ ਪ੍ਰਵਿਤੀ ਔਰ ਇਸ ਸਮਯ ਮੇ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਵਾਨੀ ਬਨਾਨੀ ਚਾਹੀਯੇ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਯਹ ਰੀਤਿ ਜਨਾਈ ਹੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮੂਲ-ਮੰਤ੍ਰ : 9

ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ :

ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਅਨੁਵਾਦ:- ਈਸ਼ਵਰ ਏਕ ਹੈ, ਸਤਿ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਸਬ ਕਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸਬ ਮੇਂ ਪੁਰਣ ਹੈ, ਭਯ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਵੈਰ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਅਕਾਲ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ, ਯੋਨਿ (ਕਾਰਣ) ਕੇ ਬਿਨਾ ਅਰਥਾਤ ਸ੍ਵਯੰਭੂ ਹੈ, ਸ੍ਵਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਕਾ ਪ੍ਰਸਾਦਿ (ਅਨਗ੍ਰਰ) ਉਸ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਾ ਉਪਾਯ ਹੈ।

ਭਾਸ਼ਯ - ਸਰਵਾਕਾਰੰ ਨਿਰਾਕਾਰੰ, ਨਿਰਵਿਕਾਰੰ ਨਿਰੰਜਨੰ।
ਸਰਵਸ਼ਕਤਿਮਯੰ ਵੰਦੇ, ਸਰਵੇਸ਼ੰ ਪੁਰੁਖੋਤੱਮੰ॥ 1॥
ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੰ ਨੌਮਿ, ਵੇਦਿਨੰ ਵੇਦ ਦੇਸ਼ਿਕੰ॥
ਵਿਸ਼ਨੁੰ ਸਾਕਸ਼ਾਦ੍ਵਤੀਰਣੰ, ਆਚਾਰਯ ਧਰਮ ਰਕਸ਼ਕੰ॥ 2॥
ਜਾਤਿ ਦੇਸ਼ ਸਮੁੱਬਰਤਾ, ਕਰਮ ਯੋਗੇਸ਼੍ਵਰੇ ਵਿਭੁ:॥
ਰਾਜਤਾ ਮੇਂ ਬਿਧਾ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ, ਗੋਵਿੰਦ ਕੇਸਰੀ ਪ੍ਰਭੁ॥ 3॥
ਵੇਦਾਦਿ ਸਰਵ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰਾਣਾ, ਰਹਸ ਮਹਾਮਤਿ॥
ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਸੰਹਿਤਾ ਭਾਸ਼ਯੰ, ਕੁਰੁਤੇ ਵੇਦਿਕੋ ਮੁਨਿ॥ 4॥

੧:- ਏਕ ਅਖੰਡ ਸੱਚਿਦਾਨੰਦ ਈਸ਼੍ਵਰ, ਅਪਨੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਨਿਰਮਾਣ ਸ਼ਕਤਿ ਸੇ, ਜਿਸ ਕਾ ਦੂਸਰਾ ਨਾਮ ਮਾਯਾ ਅਥਵਾ ਸ੍ਵਧਾ ਹੈ, ਜੜ-ਚੇਤਨ ਅਰਥਾਤ ਭੋਗ, ਭੋਗਤ੍ਰਿ ਭੇਦ ਸੇ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਹੁਆ ਭੀ ਆਪ ਸ੍ਵਰੂਪ ਸੇ ਜਿਉਂ ਕਾ ਤਿਉਂ ਏਕ ਹੈ। ਉਸ ਕੀ ਏਕਤਾ ਮੇਂ ਅਨੇਕ ਹੋਨੇ ਪਰ ਭੀ ਭੇਦ ਨਹੀ ਹੁਆ, ਨਹੀਂ ਉਸ ਮੇਂ ਕੁਛ ਵ੍ਰਿੱਥੀ ਹੁਈ ਹੈ ਔਰ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਹ੍ਰਾਸ ਹੁਆ ਹੈ॥ ਵਹ ਇਸ ਅਨੇਕਤਾ ਸੇ ਪਹਿਲੇ ਜੈਸਾ ਏਕ ਥਾ, ਵੈਸਾ ਹੀ ਏਕ ਅਬ ਹੈ। ਅਨੇਕਤਾ ਸਦ ਵਸਤੂ ਸੀ ਦੇਖਨੇ ਮੇਂ ਆਤੀ ਹੈ, ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਵਿਵਹਾਰੋਂ ਕੋ ਸਿੱਧ ਕਰਤੀ ਹੈ, ਯਹ ਸਬ ਕੁਛ ਠੀਕ ਹੈ, ਪਰ ਯਹ ਕੀਮਤ ਇਸ ਅਨੇਕਤਾ ਕੀ ਨਹੀਂ; ਕਿੰਤੂ ਯਹ ਸਬ ਮਹਿਮਾ ਉਸ ਏਕ ਕੀ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਰੰਗ ਬਿਰੰਗੀ ਅਨੇਕਤਾ ਕੇ ਪਰਦੇ (ਛਾਦਨ) ਕੇ ਅੰਦਰ ਛਿਪਾ ਹੁਆ ਹੈ ਔਰ ਅਪਨੀ ਸੱਤਾ ਸੇ ਇਸ ਅਨੇਕਤਾ ਕੋ ਸਦ੍ਵਸਤੂ ਕੀ ਨਾਈਂ ਦਿਖਾਤਾ ਹੁਆ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਵਿਵਹਾਰੋਂ ਕੋ ਉਸ ਸੇ ਸਿੱਧ ਕਰਾਤਾ ਹੈ॥ ਅਨੇਕਤਾ ਕੀ ਅਪਨੀ ਕੋਈ ਸੱਤਾ ਨਹੀਂ, ਵਹ ਨਿਸੰਦੇਹ ਉਸ ਏਕ ਕੀ ਸੱਤਾ ਸੇ ਹੀ ਸਤਿ ਹੈ, ਉਸ ਏਕ ਕੀ ਹਸਤੀ ਸੇ ਹੀ ਉਸ ਕੀ ਹਸਤੀ ਹੈ॥ ਯਦਿ ਉਸ ਏਕ ਕੋ ਇਸ ਅਨੇਕਤਾ ਸੇ ਅਲਗ ਕਰ ਦਿਯਾ ਜਾਯੇ, ਤੋ ਨ ਯਹ ਫਿਰ ਸਦ੍ਵਸਤੂ ਸੀ ਦੇਖ ਪੜੇਗੀ ਔਰ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਵਿਵਹਾਰ ਸਿੱਧ ਕਰ ਸਕੇਗੀ। ਬਸ ਯਹੀ ਇਸ ਕੇ ਅਪਨੀ ਸੱਤਾ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋਨੇ ਕਾ ਭਾਰੀ ਸਬੂਤ ਹੈ ਔਰ ਯਹੀ ਇਸ ਕੇ ਕੋਈ ਭੀ ਵਿਵਹਾਰ ਸਵਯੰ ਨ ਸਿੱਧ ਕਰ ਸਕਨੇ ਕਾ ਦ੍ਰਿੜ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ॥ ਸਦ੍ਵਸਤੂ ਕੇਵਲ ਏਕ ਈਸ਼੍ਵਰ ਹੈ ਔਰ ਅਨੇਕਤਾ ਉਸ ਕੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਿਰਮਾਣ ਸ਼ਕਤੀ ਕਾ ਵਿਸਤਾਰ ਮਾਤ੍ਰ ਹੈ, ਤਥਾ ਉਸੀ ਕੇ ਸਹਾਰੇ ਸੇ ਸਤਿ ਹੈ, ਯਹ ਠੀਕ ਠੀਕ ਸਮਝਨੇ ਕੇ ਲਿਏ, ਬੁੱਧੀ ਮੇਂ ਠੀਕ ਠੀਕ ਲਾਨੇ ਕੇ ਲਿਏ ਗਤ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਆਰੰਭ ਮੇਂ ਏਕ ਸ਼ਬਦ ਕੇ ਸਥਾਨ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮੇਂ ਸੰਖਿਆ ਕੇ ਏਕ (੧) ਅੰਕ ਕੋ ਰੱਖਾ ਹੈ॥ ਸੰਖਿਆ ਕਾ ਏਕ ਅੰਕ ਦਸ, ਸੌ, ਹਜ਼ਾਰ, ਲਾਖ, ਕਰੋੜ, ਅਰਬ, ਖਰਵ ਆਦਿ ਭੇਦੋਂ ਸੇ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਹੋਤਾ ਹੈ ਔਰ ਆਪ ਜਿਉਂ ਕਾ ਤਿਉਂ ਏਕ ਕਾ ਏਕ ਹੀ ਰਹਿਤਾ ਹੈ॥ ਉਨ ਸਬ ਅਨੇਕੋਂ ਕੀ ਅਪਨੀ ਕੋਈ ਸੱਤ ਨਹੀਂ। ਵੇ ਸਬ ਇਸ ਏਕ ਕੀ ਸੱਤਾ ਸੇ ਹੀ ਸਤਿ ਹੁਏ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਵਿਵਹਾਰੋਂ ਕੋ ਸਿੱਧ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਯਦਿ ਇਸ ਏਕ ਕੋ ਉਨ ਸਬ ਅਨੇਕੋਂ ਸੇ ਅਲਗ ਕਰ ਦਿਆ ਜਾਏ, ਤੋ ਵੇ ਸਬ 'ਅਸਤ' ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ, ਔਰ ਨਾਹੀਂ ਕੋਈ ਵਿਵਹਾਰ ਸਿੱਧ ਕਰ ਸਕਤੇ ਹੈਂ॥ ਇਸ ਸੇ ਸਫ਼ੁਟ ਹੈ ਕਿ ਏਕ ਕੀ ਸੱਤਾ ਹੀ ਉਨ ਸਬ ਕੀ ਸੱਤਾ ਹੈ ਔਰ ਵਹ ਏਕ ਹੀ ਉਨ ਸਬ ਕੇ ਵਿਵਹਾਰੋਂ ਕੀ ਸਿੱਧੀ ਕਾ ਸਹਾਰਾ ਹੈਂ॥ ਜਿਸ ਏਕ ਕੀ ਸੱਤਾ, ਉਨ ਸਬ ਕੀ ਸੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਏਕ ਕੇ ਸਹਾਰੇ ਉਨ ਸਬ ਕੇ ਵਿਵਹਾਰੋਂ ਕੀ ਸਿੱਧੀ ਹੈ, ਵਹ ਏਕ ਹੀ 'ਸਤਿ' ਹੈ, ਅਨੇਕ 'ਸਤਿ' ਨਹੀਂ॥ ਯਾ ਯੋਂ ਕਹੋ ਕਿ ਵੇ ਸਬ ਅਨੇਕ ਇਸ ਏਕ ਕਾ ਹੀ ਵਿਸਤਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਏਕ ਕੀ ਹੀ ਮਹਿਮਾ ਅਰਥਾਤ ਵਿਭੂਤੀ ਹੈ; ਏਕ ਕੇ ਸਿਵਾ ਦੂਸਰਾ ਕੁਛ ਭੀ ਨਹੀਂ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਏਕ ਈਸ਼੍ਵਰ ਹੀ ਸਦ ਵਸਤੂ ਹੈ, ਉਸ ਕੇ ਸਿਵਾ ਦੂਸਰੀ ਜੜ ਅਥਵਾ ਚੇਤਨ, ਭੋਗਯ ਅਥਵਾ ਭੋਗਤ੍ਰੀ, ਕੋਈ ਭੀ ਵਸਤੂ 'ਸਤਿ' ਨਹੀਂ; ਯਾ ਯੋ ਕਹੋ ਕਿ ਦੂਸਰੀ ਜੜ ਚੇਤਨ ਯਾਂ ਭੋਗਯ ਭੋਕਤ੍ਰੀ ਸਬ ਵਸਤੂ ਉਸੀ ਏਕ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਅਰਥਾਤ ਵਿਭੂਤੀ ਹੈ॥ ਬਸ ਯਹੀ ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਆਰੰਭ ਮੇਂ ਏਕ-ਸ਼ਬਦ ਕੀ ਜਗਹ ਏਕ-ਅੰਕ ਕੇ ਰੱਖਨੇ ਕਾ ਅਭਿਪ੍ਰਾਯ ਹੈ ਔਰ ਐਸਾ ਹੀ ਸਬ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਕ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ।

ੴ:-

ੴ ਕੋਂਕਾਰ=ਜੈਸੇ 'ਸ੍ਰਹਾ' ਕੇ ਆਗੇ 'ਕਾਰ' (ਪ੍ਰਤਯਯ) ਲਗਾਨੇ ਸੇ 'ਸ੍ਰਹਾਕਾਰ' ਔਰ 'ਵਖਟ' ਕੇ ਆਗੇ 'ਕਾਰ' ਲਗਾਨੇ ਸੇ 'ਵਖਟ ਕਾਰ' (ਸ਼ਤ: 1॥3॥3॥14) ਬਨਤਾ ਹੈ, ਵੈਸੇ 'ੴ' ਕੇ ਆਗੇ ('ਕਾਰ' ਲਗਾਨੇ ਸੇ 'ੴਕਾਰ' ਬਨਤਾ ਹੈ॥ ਪਰੰਤੁ 'ਸ੍ਰਾਹਾ' ਔਰ 'ਸ੍ਰਾਹਾਕਾਰ' ਕਾ ਅਰਥ ਜੈਸੇ ਏਕ ਹੈ, 'ਵੋਖਟਾ' ਔਰ 'ਵੋਖਟਕਾਰ' ਕਾ ਅਰਥ ਜੈਸੇ ਏਕ ਹੈ, ਵੇਸੇ 'ੴ' ਔਰ 'ੴਕਾਰ' ਕਾ ਅਰਥ ਏਕ ਨਹੀਂ ਹੈ॥ 'ੴ' ਕੇ ਅਰਥ ਅੰਗੀਕਾਰ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਹੈਂ ਔਰ 'ਓਂਕਾਰ' ਕਾ ਅਰਥ ਕੇਵਲ ਏਕ ਈਸ਼੍ਵਰ ਹੈ॥ ਇਸ ਲਿਏ ਜਹਾਂ 'ੴ' ਹੈ ਵਹਾਂ 'ਓਂ' ਹੀ ਉਚਾਰਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਯੇ ਔਰ ਜਹਾਂ 'ਓਂਕਾਰ' ਹੈ, ਵਹਾਂ 'ਓਂਕਾਰ' ਹੀ ਪੜਨਾ ਚਾਹਿਯੇ॥ ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਮੇਂ 'ੴ' ਨਹੀਂ, 'ਓਂਕਾਰ' ਹੈ॥ ਇਸ ਲਿਯੇ ਵਹਾਂ ਸਦਾ 'ਓਂਕਾਰ' ਹੀ ਉਚਾਰਣ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੈ, 'ਓਂ' ਉਚਾਰਣ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ॥

ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਕੇ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਮੇਂ 'ਓਂ', ਪ੍ਰਾਯ: ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਲਿਖਾ ਜਾਤਾ ਹੈ-ਏਕ ੧ਓ੩ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਔਰ ਦੂਸਰਾ ओम् -ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ। ਇਨ ਦੋਨੋਂ ਮੇਂ ਸੇ 'ੴ' ਕੋ ੧ਓ੩ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਲਿਖਨੇ ਕੀ ਪਧੱਤੀ ਮੰਤ੍ਰਕਾਲ ਸੇ ਹੈ ਔਰ ओम् ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਲਿਖਨੇ ਕੀ ਪਧੱਤੀ ਉਸ ਸੇ ਬਹੁਤ ਪੀਛੇ ਕੀ ਹੈ॥

ਜੈਸੇ ਯਜੁਰੇਵੇਦਿਯੋਂ ਕਾ ਗ੍ਰੰਛ (ਗ੍ਰੰ), ਉਚਾਰਣ ਮੇਂ ਅਨੇਕ ਅਕਸ਼ਰੋਂ ਕਾ ਸਮੁਦਾਯ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਨੇ ਪਰ ਭੀ ਵਾਸਤਵ ਮੇਂ ਏਕ ਬਿੰਦੁ-ਮਾਤ੍ਰ ਹੈ, ਵੈਸੇ ਉਚਾਰਣ ਮੇਂ ਅਨੇਕ ਅਕਸ਼ਰੋਂ ਕਾ ਸਮੁਦਾਯ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਨੇ ਪਰ ਭੀ 'ੴ=' ओम् ਵਾਸਤਵ ਮੇਂ ਏਕ ਹੀ ਅਕਸ਼ਰ ਹੈ ਔਰ ਏਕ ਅਕਸ਼ਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੀ ਉਸ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ, ਇਸ ਰਹਸਿ ਕੋ ਜਬ ਤਕ ਰਿਸ਼ੀ ਸੰਤਾਨੋਂ ਨੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਮਰਣ ਰਖਾ ਤਬ ਤਕ ਵਹ (ओम्) (ੴ) ੧ਓ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਹੀ ਲਿਖਾ ਜਾਤਾ ਰਹਾ॥ ਪੀਛੇ ਕਾਲ ਗਤਿ ਸੇ ਜਬ ਯਹ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਰਹਸਿ ਰਿਸ਼ੀ ਸੰਤਾਨੋ ਕੋ ਸਿਮ੍ਰਤੀਪਥ ਸੇ ਉਤਰ ਗਯ, ਤਬ ਉਨ੍ਹੋ ਨੇ ਉੱਚਾਰਣ ਕੇ ਆਧਾਰ ਪਰ '੧ਓ ≠ओम् ਕੋ ਅ, ਉ, ਮ ਇਸ ਤੀਨੋਂ ਅਕਸ਼ਰੋਂ (ਵਰਣੋਂ) ਕਾ ਸਮੁਦਾਯ ਮਾਨ ਲਿਯਾ ਔਰ ਉਸ ਕੋ ਪੁਰਵ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਨਾ ਲਿਖ ਕਰ ओम् ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਲਿਖਨਾ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿਯਾ॥ ਸਾਥ ਹੀ ਉਸ ਕੋ ਔਰ ਉਸ ਕੇ ਤੀਨ ਅਕਸ਼ਰੋਂ ਕੇ ਅਨੇਕ ਅਰਥ ਭੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰ ਲਿਯੇ॥

ओम् - ਲਿਖਨੇ ਕੇ ਦੋਨੋ ਪ੍ਰਕਾਰੋਂ ਮੇਂ ਸੇ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਕਾਰ-੧ਓ ਕਾ ਵਿਅੰਜਨ-ਮਾਤ੍ਰਾ ਏਕ ਸਾਕੇਤਿਕ ਆਕਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੈ ਔਰ ਦੂਸਰਾ ਨਿਯਮ ਬੱਧ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਗੁਰੁਮਤ ਮੇਂ ਓਂ ਤੀਨ ਅਕਸ਼ਰੋਂ ਕਾ ਸਮੁਦਾਯ ਮਾਨਯ ਨਹੀ; ਔਰ ਨਾ ਹੀ ਉਨ ਅਕਸ਼ਰੋਂ ਕੇ ਅਨੇਕ ਅਰਥ ਹੀ ਮਾਨਯ ਹੈਂ; ਕਿੰਤੁ ਵਹ ओम् ਏਕ ਹੀ ਅਕਸ਼ਰ ਮਾਨਯ ਹੈ ਔਰ ਏਕ ਹੀ ਅਕਸ਼ਰ ਪਰਮਾਤਮਾ, ਉਸ ਕਾ ਅਰਥ ਇਸ਼ਟ ਹੈ॥ ਇਸ ਗੁਰੁਮਤ ਕੋ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਨੇ ਕੇ ਲਿਯੇ ਔਰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਕੀ ਪੁਸਤਕੋਂ ਕੇ ਪੜਨੇ ਸੇ ਪ੍ਰਾਯ: ਉਤਪੰਨ ਹੁਯੇ ਇਸ ਵਿਪਰਯਯ-ਗਿਆਨ ਕੋ ਕਿ ਗੁਰੁਮਤ ਮੇਂ ਭੀ '੧ਓ ਅਨੇਕ ਅਕਸ਼ਰੋਂ ਕਾ ਸਮੁਦਾਯ ਹੈ ਔਰ ਉਸ ਏਕ-ਏਕ ਅਕਸ਼ਰ ਕੇ ਅਪਨੇ-ਅਪਨੇ ਅਨੇਕ ਅਰਥ ਹੈਂ, ਮੂਲ-ਸਾਹਿਤ ਨਿਵ੍ਰਿਤ ਕਰਨੇ ਕੇ ਲਿਯੇ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਮੇਂ 'ਓਂ' ਉਚਾਰਣ ਨ ਕਰਕੇ ਓਂਕਾਰ ਉਚਾਰਣ ਕਿਯਾ ਹੈ॥ ਓਂਕਾਰ ਮੇਂ ਕਾਰ-ਪ੍ਰਤਯਯ ਕਾ ਅਰਥ ਯਹੀ ਹੈ, ਯਾ ਯੋਂ ਕਹੋ ਕਿ ਵਹ (ਕਾਰ-ਪ੍ਰਤਯਯ) ਯਹੀ ਕਹਤਾ ਅਥਵਾ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ 'ਓ' ਕੇ ਸਾਥ ਲਗਾ ਕਰ ਉਸੇ ਉਚਾਰਣ ਕਿਯਾ ਹੈ, ਵਹ ਏਕ ਹੀ ਅਕਸਰ ਹੈ, ਦੋ ਅਥਵਾ ਤੀਨੋਂ ਅਕਸ਼ਰੋਂ ਕਾ ਸਮੁਦਾਯ ਨਹੀਂ॥ ਬਸ ਇਸ ਕੇ ਸਿਵਾ ਉਸ ਕਾਰ ਪ੍ਰਤਯਯ ਕਾ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਭੀ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਔਰ ਨ ਹੀ ਕਹੀਂ ਮਾਨਾ ਜਾਤਾ ਹੈ॥ ਕਕਾਰ, ਗਕਾਰ, ਚਕਾਰ, ਛਕਾਰ, ਤਕਾਰ, ਥਕਾਰ ਯੇ ਸਬ ਉਸ ਕੇ ਸਰਵ ਸੰਮਤ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈਂ॥ ਵਖਟਕਾਰ, ਸਵਾਹਾਕਾਰ, ਨਮਸਕਾਰ, ਇਤਿਆਦਿ ਕਾਰ ਪ੍ਰਤਯਯਾਂਤ ਜਿਤਨੇ ਸ਼ਬਦ ਬ੍ਰਹਮਣਾਦਿ ਆਰਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਮੇਂ ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਪਾਯੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ, ਉਨ੍ਹੇ ਅਗਤਿਕ-ਗਤਿ ਸੇ ਛਾਂਦਸ ਅਥਵਾ ਆਰਸ਼ ਮਾਨ ਕਰ ਕਥੰਚਿਤ ਠੀਕ ਮਾਨ ਲਿਯਾ ਗਯਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਿਯੇ ਵੇ ਯਹਾਂ ਪ੍ਰਤਯੁਦਾਹਰਣ ਕੇ ਯੋਗਯ ਨਹੀਂ॥

ਜੈਸੇ ਯਜੁਰਵੇਦ ਮੇਂ ਸਕਾਰ, ਹਕਾਰ ਆਦਿ ਵਰਦੋਂ (ਅਕਸ਼ਰੋਂ) ਕੇ ਪਰੇ ਹੋਨੇ ਪਰ ਅਨੁਸ਼ਵਰ (ਬਿੰਦੀ) ਕੋ 'ਗ੍ਂ' ਉਚਾਰਣ ਕਰਨੇ ਕੇ ਲਿਯੇ ਉਸਕਾ ਵਿਅੰਜਕ-----ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਅਥਵਾ----ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਏਕ ਸਾਕੇਤਿਕ ਆਕਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਯਤ ਕਿਯਾ ਗਯਾ ਹੈ ਔਰ ਵਹ (ਅਕਾਰ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼) ਯਜੁਰਵੇਦ ਕੋ ਪੜਤੇ ਸਮੇਂ ਵਸਤੁਭੇ: 'ਗ੍ਂ' ਨ ਹੋਨੇ ਪਰ ਭੀ ਨਿਯਮ-ਸੇ 'ਗ੍ਂ' 'ਹੀ ਪੜ੍ਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਵੈਸੇ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਮੇਂ ਭੀ' 'ਗ੍ਂ' ਕੀ ਨਾਂਈ ਓਂਕਾਰ ਉਚਾਰਣ ਕਰਨੇ ਕੇ ਲਿਯੇ ਉਸ ਕਾ ਵਿਅੰਜਕ ਮਾਤ੍ਰਾ 'ਏਕ-ਓ' ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਸੰਕੇਤਿਕ ਆਕਾਰ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਯਤ ਕਰ ਦਿਯਾ ਗਯਾ ਹੈ॥ ਇਸ ਲਿਯੇ ਸਦਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਕੋ ਪੜ੍ਹਤੇ ਸਮੇ ਉਸ (ਆਕਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼) ਕੋ ਭੀ 'ਗ੍ਂ' ਕੀ ਨਾਈ ਓਂਕਾਰ ਹੀ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹਿਯੇ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਕੇ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਕੇ ਸੰਸਕਾਰੋਂ ਸੇ ਉਤਪੰਨ ਹੁਈ ਅਨੇਕ ਵਿਧ ਮਾਨਸ ਕਲਪਨਾਓਂ ਕੇ ਆਧਾਰ ਪਰ ਓਂਕਾਰ ਅਥਵਾ ੧ਓ ਨ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹਿਯੇ। ਔਰ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਮੇਂ ਕਹਾ ਸੰਕੇਤਿਕ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਆਕਾਰ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੇਂ ਔਰ ਕਹੀ ਅਕਸ਼ਰੋਂ ਮੇ ੧ਓਂਕਾਰ ਲਿਖਾ ਗਯਾ ਹੈ, ਉਸਕਾ ਸਫ਼ੁਟ ਤਾਤਪਰਯ ਯਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਮੇਂ ਕਹੀਂ ਭੀ ੧ਓਂ ਉਚਾਰਣ ਕਰਨਾ ਅਭੀਸ਼ਟ ਨਹੀਂ; ਕਿੰਤੂ ਸਰਤ੍ ਓਂਕਾਰ ਉਚਾਰਣ ਕਰਨਾ ਹੀ ਅਭੀਸ਼ਟ ਹੈ ਔਰ ਉਸੀ ਕੀ ਵਿਅੰਜਕ ਮਾਤ੍ ਯਹ ਸਾਂਕੇਤਿਕ ਆਕਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੈ॥ ਜੋ ਲੋਗ ਇਸ ਸਾਂਕੇਤਿਕ ਆਕਾਰ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੋ ਅਕਸ਼ਰ-ਰੂਪ ਸਮਝ ਕਰ ਅਨੁਸ੍ਵਰ ਯਾ ਬਿੰਦੀ (ਂ) ਕੇ ਨ ਦੇਖ ਪੜਨੇ ਸੇ 'ਓ' ਉਚਾਰਣ ਕਰਤੇ ਹੈਂ, ਅਥਵਾ ਆਕਾਰ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੇ ਅੰਤਿਮ ਭਾਗ ਕੋ ਬਿੰਦੀ ਯਾ ਮਕਾਰ ਮਾਨ ਕਰ 'ਓ' ਯਾ 'ਓਮ' ਉਚਾਰਣ ਕਰਤੇ ਹੈਂ, ਵੇ ਭੂਲਤੇ ਹੈਂ; ਉਨ੍ਹੇ ਐਸਾ ਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਯੇ ਔਰ ਸਦਾ ਓਂਕਾਰ ਹੀ ਉਚਾਰਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਯੇ ॥ ਬਸ ਯਹੀ ਗੁਰਮਤ ਹੈ ਔਰ ਯਹੀ ਸਾਂਪ੍ਰਦਾਯਿਕ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ।

ਓਂਕਾਰ ਕਾ ਦੂਸਰਾ ਪ੍ਰਯਾਯ 'ਪ੍ਰਣਵ' ਹੈ॥ ਰਿਗਵੇਦੀ ਪ੍ਰਾਯ 'ਓਂਕਾਰ' ਕੋ 'ਪ੍ਰਣਵ' ਕਹਤੇ ਹੈ॥ ਯੋਗ-ਸੁਤ੍ ਕੇ ਕਰਤਾ ਮਹਾ ਮੁਨੀ ਪਤੰਜਲਿ ਨੇ ਏਕ ਸੁਤ੍ ਮੇਂ ਲਿਖਾ ਹੈ ਕਿ 'ਪ੍ਰਣਵ' ਕਾ ਅਰਥ ਈਸ਼੍ਵਰ ਹੈ॥ ਸੁਤ੍ ਕਾ ਅਕਾਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:-

"1. ਤਸਯ 2. ਵਾਚਕਾਂ 3. ਪ੍ਰਣਵ:"

ਅਰਥਾਤ-ਉਸੇ (ਈਸ਼੍ਵਰ) ਕਾ ਕਹਨੇ ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਣਵ ਅਰਥਾਤ ਓਂਕਾਰ ਹੈ॥ (੧:27) ਪ੍ਰਸ਼ੋਪਨਿਸ਼ਦ ਕੇ ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਵਾਕਿ ਮੇਂ ਭੀ ਓਂਕਾਰ ਕਾ ਅਰਥ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਹਾ ਹੈ॥ ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਵਾਕ ਯਹ ਹੈ:-

"ਏਤਦ ਵੇ ਸਤਯ ਕਾਮ ਪਰ ਚ ਅਪਰ ਚ ਬ੍ਰਹਮ, ਯਦ ਓਂਕਾਰ:।

ਅਰਥਾਤ- ਹੇ ਸਤ੍ਯਕਾਮ! ਨਿਸ਼ਚੇ ਯਹ ਪਰਬ੍ਰਹਮ (ਨਿਰਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ) ਔਰ ਅਪਰਬ੍ਰਹਮ ਦੋਨੋ ਹੈ (ਦੋਨੋ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ) ਜੋ ਓਂਕਾਰ ਹੈ॥

(ਪ੍ਰਸ਼ਨ. ਓਪ. 5॥2)

ਸਤ੍ਯਿਨਾਮੁ

ਸਤ੍ਯਿਨਾਮੁ= ਮਹਾਭਾਸ਼ਯ ਕੇ ਪ੍ਰਤਯਾਹਾਰਾਹਿਕ ਮੇਂ ਮਹਾਂਮੁਨਿ ਪਤੰਜਲਿ ਨੇ ਲਿਖਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੋਤਾ ਹੈ: 1: ਸਤ੍ਯਿਨਾਮ, 2: ਗੁਣਨਾਮ, 3: ਕ੍ਰਿਯਾ ਨਾਮ, ਔਰ 4: ਯਦ੍ਰੁੱਛਾ ਨਾਮ॥

ਜੋ ਨਾਮ, ਗੁਣ ਤਥਾ ਕ੍ਰਿਯਾ ਦੋਨੋ ਕੇ ਸੰਬੰਧ ਕੇ ਬਿਨਾਂ ਕੇਵਲ ਅਪਨੀ ਇਛਾ ਸੇ ਰੱਖਾ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਯਦ੍ਰੁੱਛਾ ਨਾਮ ਕਹਿਤੇ ਹੈ॥ ਯਦ੍ਰੁੱਛਾ ਨਾਮ ਕਾ ਹੀ ਦੂਸਰਾ ਪਰਯਾਯ ਪਾਰਿਭਾਸ਼ਿਕ-ਨਾਮ ਹੈ॥

ਮਨੁੱਖ, ਪਸ਼ੁ; ਗਿਆਨੀ, ਮਾਨੀ; ਪਾਚਕ, ਪਾਠਕ; ਪਰਮਾਨੰਦ, ਯਤਯਾਨੰਦ; ਯੇ ਉਨ ਚਾਰੋਂ ਨਾਮੋਂ ਕੇ ਯਥਾਸੰਖਿਯ ਦੋ ਦੋ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈਂ॥ ਈਸ਼੍ਵਰ ਏਕ ਹੈ, ਇਸ ਲਿਯੇ 'ਓ' ਕੋ ਜਾਤਿਨਾਮ ਨਹੀਂ ਮਾਨ ਸਕਤੇ॥ ਨਹੀਂ ਗੁਣਨਾਮ ਕਹ ਸਕਤੇ ਹੈਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਇੰਦ੍ਰ, ਮਿਤ੍ਰ, ਦਿਆਲੂ, ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਆਦਿ ਨਾਮੋ ਕੀ ਨਾਂਈ 'ਓ' ਕੇ ਉਚਾਰਣ ਸੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਕਿਸੀ ਗੁਣ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤਿ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ, ਸ਼ੇਸ਼ ਰਹਾ ਕ੍ਰਿਯਾ ਨਾਮ ਔਰ ਯਦ੍ਰਿਛਾਨਾਮ "ਵੈਯਾਕਰਣੋਂ ਕਾ ਮਤ ਹੈ ਕਿ 'ਅਵ'-ਧਾਤੁ ਸੇ ਜਿਸਕਾ ਅਰਥ 'ਰਕੱਸ਼ਾ' ਕਰਨਾ ਹੈ, ਕਰਤਾ ਅਰਥ ਮੇਂ 'ਮਨੁ' ਪ੍ਰਤਯਯ ਆਨ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਰ 'ਓ' ਨਾਮ ਬਨਤਾ ਹੈ ਔਰ ਧਾਤੁ ਪ੍ਰਤਯਯ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਕਾ ਅਰਥ 'ਰਕਸ਼ਾ ਕਰਤਾ' ਹੈ, ਇਸ ਲਿਯੇ 'ਓ' ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਕ੍ਰਿਯਾ ਨਾਮ ਹੈ॥

ਕ੍ਰਿਯਾ ਨਾਮ ਮੇਂ ਦੋ ਦੋਖ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਏਕ ਤੋ ਵਹ ਯਾਵਦ੍ਦ੍ਰਵ੍ਯਭਾਵੀ (ਵਸਤੁ ਕੇ ਰਹਨੇ ਤਕ ਰਹਨੇ ਵਾਲਾ) ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ। ਅਰਥਾਤ ਜਬ ਤਕ ਕ੍ਰਿਯਾ ਹੈ, ਤਬ ਤਕ ਹੀ ਰਹਿਤਾ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਯਾ ਕੇ ਨ ਹੋਨੇ ਕਾਲ ਮੇਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿਤਾ। ਦੂਸਰਾ ਦੋਖ ਯਹ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੋਈ ਭੀ ਉਸ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕੋ ਕਰੇ, ਉਸ ਕਾ ਵਹ ਨਾਮ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ॥ ਆਜ ਜਿਸ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕੇ ਸੰਬੰਧ ਸੇ ਵਿਸ਼ਨੁਸ਼ਰਮਾ ਪਾਚਕ ਔਰ ਪਾਠਕ ਹੈ, ਕਲ ਉਸੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕੇ ਸੰਬੰਧ ਸੇ ਸ਼ਿਵਸ਼ਰਮਾ ਭੀ ਪਾਠਕ ਔਰ ਪਾਠਕ ਹੋ ਸਕਤਾ ਹੈ॥ ਉਸ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕੇ ਸੰਬੰਧ ਸੇ ਅਮੁਕ ਕਾ ਵਹ ਅਨੇਕ ਵਿਦਵਾਨੋਂ ਕਾ ਮਤ ਹੈ ਕਿ 'ਓ' ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਜੈਸੇ ਜਾਤਿਨਾਮ ਨਹੀਂ, ਗੁਣਨਾਮ ਨਹੀਂ, ਵੈਸੇ ਕ੍ਰਿਯਾਨਾਮ ਭੀ ਨਹੀਂ, ਕਿੰਤੁ ਯਦ੍ਰਿਛਾ ਨਾਮ ਹੈ॥

ਯਹ ਮਾਨੀ ਹੁਈ ਬਾਤ ਹੈ ਕਿ ਯਦ੍ਰਿਛਾ ਨਾਮ ਸੇ ਨਾਮੀ ਵਸਤੁ ਕਾ ਸਾਮਾਨ੍ਯ ਰੂਪ ਸੇ ਗਿਆਨ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਸੇ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ। ਜਿਸ ਨਾਮ ਸੇ ਨਾਮੀ ਵਸਤੁ ਕਾ ਸਾਮਾਨ੍ਯ ਰੂਪ ਸੇ ਗਿਆਨ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਵਹ ਗੌਣ ਨਾਮ ਔਰ ਜਿਸ ਨਾਮ ਸੇ ਨਾਮੀ ਵਸਤੁ ਕਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਸੇ ਗਿਆਨ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਵਹ ਮੁੱਖ ਨਾਮ ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਾਮ ਮਾਨਾ ਜਾਤਾ ਹੈ॥ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਾਮ ਕਾ ਹੀ ਦੂਸਰਾ ਪ੍ਰਯਾਯ ਸ੍ਵਰੂਪ-ਨਾਮ ਹੈ॥ ਕਿਉਂਕਿ ਵਹ ਨਾਮੀ ਵਸਤੁ ਕੇ ਨਿਜ ਰੂਪ ਕਾ ਬੋਧਕ (ਜਾਨਨੇ ਵਾਲਾ) ਹੈ॥ ਯਦ੍ਯਪਿ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਸਭੀ ਨਾਮ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈਂ, ਮੁਲਯਵਾਨ ਹੈਂ, ਗੁਣਨਾਮ ਹੋ, ਅਥਵਾ ਕ੍ਰਿਯਾ ਨਾਮ, ਅਥਵਾ ਯਦ੍ਰਿਛਾ ਨਾਮ, ਜੋ ਭੀ ਕੋਈ ਨਾਮ ਸ਼੍ਰੱਧਾ ਭਗਤੀ ਕੇ ਸਾਥ ਉਚਾਰਣ ਕਿਯਾ ਜਾਯੇ, ਮਹਾਪੁੰਣ੍ਯ ਕਾ ਜਨਕ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਤਥਾਪਿ ਮੁੱਖ ਨਾਮ ਕਾ ਜੋ ਮੂਲ੍ਯ ਹੈ, ਜੋ ਕੀਰਤਿ ਹੈ ਤਥਾ ਜੋ ਮਹਾਤਮਿ ਹੈ, ਵਹ ਦੂਸਰੇ ਨਾਮੋਂ ਕੀ ਅਪੇਕਸ਼ਾ ਬਹੁਤ ਅਧਿਕ ਹੈ॥ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਕੇ ਉਚਾਰਣ ਕਰਨੇ ਸੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਵਾਸਤਵਿਕ ਨਿਜ ਰੂਪ ਤਤਕਾਲ ਬੁਧਿ ਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਔਰ ਮਨੁਖ ਉਸਕੇ ਸਾਥ ਏਕਮੇਕ ਹੁਆ ਪਰਮਾਨੰਦ ਕੋ ਪਾਤਾ ਹੈ॥ ਵਹ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਮੁੱਖ ਨਾਮ ਕੌਨ ਹੈ? ਇਸ ਅਕਾਂਕਸ਼ਾ ਕੀ ਨਿਵ੍ਰਿਤੀ ਕੇ ਲਿਯੇ ਗੁਰੁ-ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ ਤੀਸਰਾ ਪਦ ਹੈ "ਸਤਿਨਾਮੁ"॥ ਜੋ 'ਸੱਤਾ' ਸਦਾ ਏਕਰਸ ਹੈ, ਜਿਸ ਸੱਤਾ ਕਾ ਕਭੀ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ, ਉਸ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਏਕਰਸ ਸੱਤਾ ਅਰਥਾਤ ਹਸਤੀ ਕੋ ਹੀ 'ਸਤਿ' ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ। ਐਸੀ ਸੱਤਾ (ਹਸਤੀ) ਏਕ ਈਸ਼੍ਵਰ ਹੈ॥ ਇਸ ਲਿਯੇ ਉਸਕਾ ਨਾਮ 'ਸਤਿ' ਹੈ॥

ਅਰਥ- ਪਿਤਾ ਔਰ ਮਮਤਾ- ਮਾਤਾ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਦੀਰ੍ਘਤਮਾ ਰਿਸ਼ੀ ਨੇ ਅਪਨੇ ਮੰਤ੍ਰ ਮੇਂ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਮੁਖਿ ਨਾਮ 'ਸਤਿ' ਹੀ ਕਹਾ ਹੈ: ਮੰਤ੍ਰ ਯਹ ਹੈ:-

"ਏਕ ਸਦ ਵਿਪ੍ਰਾ: ਬਹੁਧਾ ਵਦੰਤਿ
ਅਗਿਨ ਯਮੰ ਮਾਤਰਿਸ਼੍ਵਾਨਮਾਹੁ:"

(ਰਿਗ: 1: 164: 46)

ਅਰਥ- ਏਕ ਸਤਿ ਕੋ ਅਰਥਾਤ ਸਤਿਨਾਮੁ ਵਾਲੇ ਕੋ ਬੁੱਧਿਮਾਨ ਰਿਸ਼ੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਕਹਤੇ ਅਰਥਾਤ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਅਗਨਿ, ਮਿਤ੍ਰ, ਇੰਦ੍ਰ ਆਦਿ ਗੁਣਨਾਮੋਂ ਤਥਾ ਕ੍ਰਿਯਾ ਨਾਮੋਂ ਸੇ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥46॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਛਾਂਦੋਗਯੋਪਨਿਸ਼ਦ ਕੇ ਕਰਤਾ ਰਿਸ਼ੀ ਨੇ ਭੀ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਨਾਮ 'ਸਤਿ' ਹੀ ਲਿਖਾ ਹੈ॥ ਲੇਖ ਯਹ ਹੈ:-

"ਸਦ ਏਵ ਸੋਮਯ ! ਇੰਦਮਗ੍ਰੇ ਆਸੀਦ ਏਕਮੇਵਾਦ੍ਵਿਤੀਯੰ"॥ (ਛਾਂਦ: 6॥2॥1॥)

ਅਰਥ- ਹੇ ਸੋਮਯ ! ਯਹ ਸਬ ਜਗਤ, ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸੇ ਪਹਿਲੇ, ਕੇਵਲ ਸਤਿ (ਸਦ-ਬ੍ਰਹਮ) ਥਾ ਨਿਸ਼ਚੈ ਏਕ, ਬਿਨਾ ਕਿਸੀ ਦੂਸਰੀ ਵਸਤੂ ਕੇ॥

"ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਨਾਮ ਕੀ ਸੰਘਿਤਾ ਕੇ ਕਰਤਾ ਅਰਥਾਤ ਪੁਸਤਕ ਕੇ ਰੂਪ ਮੇਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੇ ਸੰਗ੍ਰਹ ਕਰਤਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਭੀ 'ਮਾਰੂ-ਰਾਗ' ਮੇਂ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਅਨੇਕ ਨਾਮੋਂ ਕੋ ਕਹਿਤੇ ਹੁਏ ਅੰਤ ਮੇਂ 'ਸਤਿਨਾਮ' ਕੋ ਹੀ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਮੁੱਖ ਨਾਮ ਕਹਾ ਹੈ॥ ਉਨ ਕੇ ਕਥਨ (ਕਹਨੇ) ਕਾ ਆਕਾਰ ਯਹ ਹੈ:- "ਕਿਰਤਮ ਨਾਮ ਕੇਥੇ ਤਰੇ ਜਿਹਭਾ॥ ਸਤਿਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਪਰਾ ਪੂਰਬਨਾ॥ 20॥

ਅਰਥ- ਹੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਆਪਕੇ ਜਿਤਨੇ ਨਾਮ ਜੀਹਵਾ ਅਰਥਾਤ ਵਾਗਿੰਦ੍ਰਿਯ ਸੇ ਕਥਨ ਕਿਯੇ (ਕਹੇ) ਹੈਵੇ ਸਬ ਆਪ ਕੇ ਕ੍ਰਿਤ੍ਰਿਮ ਅਰਥਾਤ ਗੁਣੋਂ ਔਰ ਕਰਮੋਂ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸੇ ਕਲਪਨਾ ਕਿਯੇ ਹੂਏ ਗੁਣਨਾਮ ਅਥਵਾ ਕ੍ਰਿਯਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਆਪ ਕਾ ਉਚੇ ਸੇ ਉੱਚਾ ਔਰ ਪਹਿਲੇ ਸੇ ਪਹਿਲਾ ਮੁੱਖ ਸਨਾਤਨ ਨਾਮ 'ਸਤਿ' ਹੈ॥

ਕਰਤਾ

ਕਰਤਾ-ਵਾਚਕ ਸ਼ਬਦ ਕੋ ਨਾਮ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ॥ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਸੇ 'ਸਤਿ' ਸ਼ਬਦ ਚਿੱਤ ਔਰ ਆਨੰਦ, ਦੋਨੋਂ ਕਾ ਉਪਲਕਸ਼ਣ ਹੈ॥ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਨਾਮ 'ਸਤਿ' ਹੈ, ਯਹ ਕਹਾ ਗਯਾ , ਅਬ ਉਸੇ ਸਰਵਗਿ, ਸਵਰਸ਼ਕਤੀ ਕਹਿਨਾ ਹੈ॥ ਈਸ਼੍ਵਰ ਸੇ ਭਿੰਨ ਜਿਤਨਾ ਕੁਛ ਚਰਾਚਰ ਜਗਤ ਹੈ, ਉਸ ਸਬ ਕਾ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲਾ ਸਰਵਗਿ ਸ਼ਬਦ ਕਾ ਔਰ ਈਸ਼੍ਵਰ ਸੇ ਭਿੰਨ ਜਿਤਨਾ ਕੁਛ ਚਰਾਚਰ ਜਗਤ ਹੈ, ਉਸ ਸਬ ਕੇ ਉਤਪਨ ਕਰਨੇ, ਪਾਲਨ ਕਰਨੇ ਔਰ ਸੰਹਘਾਰ ਕਰਨੇ ਕੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲਾ ਸਰਵਸ਼ਕਤੀ ਸ਼ਬਦ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ॥ ਈਸ਼੍ਵਰ ਸਰਵਗਿ ਹੈ, ਸਰਵਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਯਹ ਕਹਿਨੇ ਕੇ ਲਿਯੇ ਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰ ਮੇਂ ਕਹਾ ਹੈ॥ ਕਰਤਾ॥

ਪਹਿਲੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਪੀਛੇ ਪਾਲਨ ਹੋਤਾ ਔਰ ਫਿਰ ਸੰਘਾਰ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਜਬ ਤਕ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨ ਕਹੀ ਜਾਯੇ , ਤਬ ਤਕ ਪਾਲਨ ਔਰ ਸੰਘਾਰ ਕੀ ਉਪਸਥਿਤੀ ਨਹੀ ਹੋਤੀ, ਇਸ ਲਿਯੇ ਕਰਤਾ ਪਦ ਕਾ ਅਰਥ ਯਹਾਂ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਤਾ ਹੈ; ਪਾਲਨ ਕਰਤਾ ਔਰ ਸੰਘਾਰ ਕਰਤਾ, ਦੋਨੋਂ ਅਰਥ ਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ॥ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਚਰਾਚਰ ਜਗਤ ਕੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਅਰਥਾਤ ਉਤਪੱਤੀ, ਜੈਸੇ ਏਕ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਸਿਵਾ ਕਿਸੀ ਦੂਸਰੇ ਸੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਤੀ, ਵੈਸੇ ਪਾਲਨ ਔਰ ਸੰਘਾਰ ਭੀ ਕਿਸੀ ਦੂਸਰੇ ਸੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਚਰਾਚਰ ਜਗਤ ਕੋ ਉਤਪੰਨ ਕਰਕੇ ਜੀਵੋਂ ਕੋ ਉਸਕੇ ਸ਼ੁਭ ਅਸ਼ੁਭ ਕਰਮੋਂ ਕਾ ਫਲ ਦੇਨਾ, ਉਨ ਕੇ ਜੀਵਨ ਕੇ ਸਾਧਨ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਉਪਭੋਗਿ ਪਦਾਰਥੋਂ (ਵਸਤੂਓਂ) ਕੇ ਔਰ ਭਵਿਸ਼ਿ ਮੇਂ ਉਨਕੀ ਉੱਨਤੀ ਕੇ ਲਿਯੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਸਾਧਨ ਉਪਸਾਧਨੋਂ ਕੋ ਉਪਸਥਿਤੀ ਕਰਨਾ, ਪਾਲਨ ਸ਼ਬਦ ਕਾ ਔਰ ਫੈਲਾਏ ਹੁਏ ਇਸ ਚਰਾਚਰ ਜਗਤ ਕੇ ਜਾਲ ਕੋ ਅੰਤ ਮੇਂ ਸਮੇਟਨਾ ਅਰਥਾਤ ਕਾਰਣ ਮੇਂ ਲੀਨ ਕਰਨਾ ਯਾ ਕਾਰਣ ਰੂਪ ਬਨਾਨਾ, ਸੰਘਾਰ ਸ਼ਬਦ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੰਹਾਰ ਕੇ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਕਹੀਂ ਕਹੀਂ ਨਾਸ਼ ਔਰ ਲੇਅ ਕਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਭੀ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਨਾਸ਼ ਕਾ ਅਰਥ ਵਸਤੂ ਕੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੇ ਪਰੇ ਕਰਨਾ, ਅਰਥਾਤ ਕਾਰਯ ਕੋ ਕਾਰਣ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਛਿਪਾ ਦੇਨਾ ਔਰ ਕਾਰਣ ਮੇਂ ਕਾਰਯ ਕੋ ਮਿਲਾਨਾ ਅਰਥਾਤ ਕਾਰਯ ਕੋ ਕਾਰਣ ਸੇ ਅਵਿਭਕਤ (ਅਭਿੰਨ) ਕਰਨਾ ਯਾ ਕਾਰਣ ਰੂਪ ਕਰਨਾ ਲੇਅ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ॥

ਪਾਲਨ ਕਰਨਾ, ਰੱਖਿਆ ਕਰਨਾ, ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ, ਯੇ ਤੀਨੋਂ ਪ੍ਰਯਾਯ ਸ਼ਬਦ ਹੈਂ॥ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਮੇਂ ਪਾਲਨ ਕਾ ਹੀ ਦੂਸਰਾ ਪ੍ਰਯਾਯ ਸਥਿਤੀ ਹੈ॥

ਈਸ਼ੂਰ ਇਸ ਚਰਾਚਰ ਜਗਤ ਕਾ ਉਤਪੰਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਪਾਲਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਔਰ ਸੰਘਾਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਯਹ ਗੁਰੁਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਕਰਤਾ ਸ਼ਬਦ ਕਾ ਪ੍ਰਯਾਵਸਿਤ ਅਰਥ ਹੈ॥

ਜਬ ਵਰਣ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਭ੍ਰਿਗੁ ਨੇ ਅਪਨੇ ਪਿਤਾ ਵਰੁਣ ਸੇ ਕਹਾ ਕਿ ਆਪ ਮੁਝੇ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰੇਂ, ਤਬ ਵਰੁਣ ਨੇ ਭੀ ਉੱਤਰ ਮੇਂ ਯਹੀਂ ਕਹਾ ਕਿ ਜੋ ਇਸ ਚਰਾਚਰ ਜਗਤ ਕਾ ਉਤਪੰਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਪਾਲਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਔਰ ਸੰਘਾਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਵਹ ਬ੍ਰਹਮ ਈਸ਼ੂਰ ਹੈ॥ ਤੈਤਿਰੀਯ- ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਮੇਂ ਭ੍ਰਿਗੁ ਕੇ ਪਿਤਾ ਵਰੁਣ ਕਾ ਵਾਕਯ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

"ਯਤੋ ਵਾ ਇਮਾਨਿ ਭੁਤਾਨਿ ਜਾਯੰਤੇ, ਯੇਨ ਜਾਤਾਨਿ ਜੀਵੰਤਿ,
ਯਤ ਪ੍ਰਯੰਤਿ ਅਭਿਸੰਵਿਸ਼ੰਤਿ, ਤਦ ਵਿਜਿਗਯਾਸਸ੍ਵ ਤਦ ਬ੍ਰਹਮਭ੍ਰਿਗੁਵੱਲੀ ਇਤਿ॥
(ਤੈ.ਉ.੩/1)

ਅਰਥ:- ਜਿਸ ਸੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਯੇ ਵਵਾਣੀ ਅਪ੍ਰਾਣੀ ਸਬ ਭੂਤ (ਵਸਤੂ) ਉਤਪੰਨ ਹੋਤੇ ਹੈ, ਉਤਪੰਨ ਹੁਏ ਜਿਸ ਸੇ ਜੀਤੇ ਅਰਥਾਤ ਰੱਖਿਆ ਪਾਯੇ ਹੁਏ ਯਾ ਪਾਨੇ ਹੁਏ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਔਰ ਯਹਾਂ ਸੇ ਜਾਤੇ ਹੁਏ ਅਰਥਾਤ ਮਰਤੇ ਹੁਏ ਜਿਸ ਮੇਂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਤੇ ਅਰਥਾਤ ਲੀਨ ਹੋਤੇ ਯਾ ਮਿਲ ਜਾਤੇ ਹੈ, ਉਸਕੇ ਜਾਨਨੇ ਕੀ ਇਛਾ ਕਰ, ਵਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਅਰਥਾਤ ਈਸ਼ੂਰ ਹੈ॥੧॥

ਤੈਤਿਰੀ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਕੇ ਇਸ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਵਾਕਿ ਕੇ ਆਧਾਰ ਪਰ ਹੀ ਬਾਦਰਾਯਣ ਮੁਨਿ ਨੇ "ਬ੍ਰਹਮ ਮੀਮਾਂਸਾ" (ਉੱਤਰਮੀਮਾਂਸਾ) ਨਾਮ ਕੇ ਵੇਦਾਂਤ ਦਰਸ਼ਨ ਮੇਂ ਯਹ ਸ਼ੁਤ੍ਰ ਲਿਖਾ ਹੈ:-

"ਜਨਮਾਦਿ-ਅਸਯ ਯਤ:" (ਵੇਦਾਤ ਦਰਸ਼ਨ:1॥1॥2)

ਅਰਥਾਤ- ਇਸ ਚਰਾਚਰ ਜਗਤ ਕਾ ਜਨਮ ਸਥਿਤੀ (ਪਾਲਨ) ਔਰ ਨਾਸ਼, ਜਿਸ ਸੇ ਹੋਤਾ ਅਰਥਾਤ ਜੋ ਇਸ ਚਰਾਚਰ ਜਗਤ ਕਾ ਜਨਮ ਦਾਤਾ, ਜੀਵਨਦਾਤਾ ਔਰ ਫਿਰ ਅਪਨੇ ਮੇਂ ਲੈਅ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਕਾ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮ ਅਰਥਾਤ ਈਸ਼ੂਰ ਹੈ।

ਜੈਸੇ ਚਰਾਚਰ ਜਗਤ ਕਾ ਉਤਪੰਨ ਕਰਨਾ ਔਰ ਸੰਹਾਰ ਕਰਨਾ, ਬਿਨਾਂ ਸਰਵਸ਼ਕਤੀ ਹੁਏ ਨਹੀਂ ਬਨ ਸਕਦਾ, ਵੈਸੇ ਚਰਾਚਰ ਜਗਤ ਕਾ ਪਾਲਨ ਕਰਨਾ ਅਰਥਾਤ ਹਰ ਏਕ ਕੋ ਠੀਕ ਠੀਕ ਕਰਮੋਂ ਕਾ ਫਲ ਦੇਨਾ ਭੀ ਬਿਨਾਂ ਸਰਵਗਿ ਹੁਏ ਨਹੀਂ ਬਨ ਸਕਤਾ॥ ਈਸ਼ੂਰ ਇਸ ਚਰਾਚਰ ਜਗਤ ਕਾ ਜਨਯਿਤਾ ਹੈ, ਪਾਨਯਿਤਾ (ਕਰਮ-ਫਲ-ਦਾਤਾ) ਹੈ ਔਰ ਸੰਘਰਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਿਯੇ ਸਰਵਗਿ ਸਰਵਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਯਹ ਅਰਥ ਸੇ ਅਰਥਾਤ ਅਰਥਾਪਤਿ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੇ ਸਿੱਧ ਹੈ॥

ਜੋ ਮਨੁਸ਼ ਦਿਨ ਮੇਂ ਨਹੀਂ ਖਾਤਾ ਔਰ ਹ੍ਰਿਸਟ ਪੁਸ਼ਟ ਹੈ, ਵਹ ਰਾਤ੍ਰਿ ਮੇਂ ਕਿਸੀ ਸਮੇਂ ਖਾਤਾ ਹੈ, ਯਹ ਅਰਥਾਤਪੱਤਿ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਾ ਲੋਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਈਸ਼੍ਵਰ ਚਰਾਚਰ ਜਗਤ ਕਾ ਜਨਯਿਤਾ, ਪਾਲਯਿਤਾ ਔਰ ਸੰਘਰਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਿਯੇ ਸਰਵਗਿ ਔਰ ਸਰਵਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਯਹ ਵੇਦਾਂਤ ਦਰਸ਼ਨ ਕੇ ਭਾਸ਼ਯਕਰਤਾ ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਕਰਾਚਾਰਯ ਨੇ ਭੀ "ਜਨਮਾਦਯਸਯ ਯਤ:" (ਵੇਦਾਂਤ ਦਰਸ਼ਨ 01॥ 1॥2) ਸ਼ੂਤ੍ਰ ਕੇ ਭਾਸ਼ ਮੇਂ ਲਿਖਾ ਹੈ॥ ਲੇਖ ਕਾ ਆਕਾਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:-

"ਅਸਯ ਜਗਤੋ ਜਨਮ ਸਿਥਤਿ ਭੰਗ ਯਤ:
ਸਰਵਤ ਸਰਵਸ: ਕਾਰਣਾਤ ਭਵਤਿ, ਤਦ ਬ੍ਰਹਮ"

ਅਰਥਾਤ- ਇਸ ਜਗਤ ਕਾ ਜਨਮ, ਸਥਿਤਿ ਔਰ ਨਾਸ਼, ਜਿਸ ਸਰਵਗਿ ਸਰਵਸ਼ਕਤੀ ਕਾਰਣ ਸੇ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਵਹ ਬ੍ਰਹਮ ਅਰਥਾਤ ਈਸ਼੍ਵਰ ਹੈ॥ 2॥

ਪੁਰਖੁ

ਪੁਰਖ= ਈਸ਼੍ਵਰ ਚਰਾਚਰ ਜਗਤ ਕਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਏਸੇ ਕਰਨੇ ਸੇ ਯਹ ਭਾਵ (ਖਿਆਲ) ਉਤਪੰਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਕਿ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਸਿਵਾ, ਇਸ ਚਰਾਚਰ ਜਗਤ ਕਾ ਮੂਲ ਕਾਰਣ ਕੋਈ ਦੁਸਰੀ ਵਸਤੂ ਹੈ, ਜਿਸ ਸੇ ਇਸ ਚਰਾਚਰ ਜਗਤ ਕੋ ਈਸ਼੍ਵਰ ਉਤਪੰਨ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਇਸ ਭਾਵ ਕੀ ਨਿਵ੍ਰੱਤੀ ਕੇ ਲਿਯੇ ਕਰਤਾ ਪਦ ਸੇ ਆਗੇ ਕਹਾ ਹੈ "ਪੁਰਖੁ॥ ਈਸ਼੍ਵਰ ਚਰਾਚਰ ਜਗਤ ਮੇਂ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਪੂਰਣ ਹੈ, ਯਹ ਪੁਰਸ਼ ਸ਼ਬਦ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ॥ ਨਿਰੁਕਤ ਕੇ ਕਰਤਾ ਯਾਸ਼ਕ ਮੁਨਿ ਨੇ ਪੁਰਸ਼ ਪਦ ਕੀ ਬਨਾਵਟ ਮੇਂ ਧਾਤੁਭੇਦ ਕਰਤੇ ਹੋਏ ਯਹੀ ਅਰਥ ਕਿਯਾ ਹੈ॥ ਉਸਕਾ ਅਰਥ ਯਹ ਹੈ:-

"ਪੁਰਖ਼: ਪੁਰਿਖਾਦ: ਪੁਰਿਸ਼ਯ: ਪੁਰਯਤੇਰਵਾ:
ਪੁਰਯਤਿ ਅੰਤਰ ਇਤਿ ਅੰਤਰਪੁਰਖ਼ਮਭਿਪ੍ਰੇਤਯ ਪੁਰਖ:"

ਪੁਰਸ਼ ਇਸ ਲਿਯੇ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤ੍ਰਿਲੋਕੀ ਰੂਪੀ ਪੁਰ ਮੇਂ (ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਰੂਪੀ ਸ਼ਰੀਰ ਮੇਂ) ਅਰਥਾਤ ਚਰਾਚਰ ਜਗਤ ਮੇਂ ਬੈਠਾ ਹੁਆ ਹੈ, ਲੇਟਾ ਹੁਆ ਹੈ, ਅਥਵਾ ਪੁਰਣ ਅਰਥ ਵਾਲੇ "ਪੁਰਿ" ਧਾਤੁ ਸੇ ਪੁਰਖ ਸ਼ਬਦ ਬਨਾ ਹੈ, ਸਬ ਚਰਾਚਰ ਜਗਤ ਕੋ, ਅੰਦਰ ਰਹ ਕਰ, ਪੂਰਣ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਿਯੇ ਪੁਰਖ ਹੈ, ਯਹ ਅੰਤਰਾਤਮਾ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸੇ ਪੁਰਖ ਸ਼ਬਦ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ (ਨਿਰੁ: ਉਪ: 2॥3)। ਯਾਸ਼ਕ ਮੁਨਿ ਨੇ ਪੁਰਖ ਸ਼ਬਦ ਕੇ ਇਸ ਅਰਥ ਕੀ ਪੁਸ਼ਟਿ ਮੇਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣ-ਯਜੁਰ-ਵੇਦ ਕੇ ਸ਼੍ਵੇਤਾ ਸ਼੍ਵਤਰਸ਼ਾਖਾ ਕਾ ਜੋ ਮੰਤ੍ਰ ਉਧੱਤ ਕਿਯਾ ਹੈ, ਵਹ ਯਹ ਹੈ:-

"ਯਸਮਾਤ ਪਰ ਨਾਪਰਸਤਿ ਕਿੰਚਿਦ, ਯਸਮਾਤ, ਨਣੀਯੋ ਨ ਜਯਾਯੋ ਅਸ੍ਤਿ ਕਿੰਚਤ।
ਵ੍ਰਿਸ਼: ਇਵ ਸ੍ਤਬਧੋ ਦਿਵਿ ਤਿਸਦਤਿ ਏਕ:, ਤੇਨ ਇਦੰ ਪੁਰਣੰ ਪੁਰਖੇਣ ਸਰਵੰ॥"

ਅਰਥ- ਜਿਸ ਸੇ ਨ ਕੁਛ ਪਰੇ ਹੈ, ਨ ਕੁਛ ਵਰੇ ਹੈ, ਜਿਸ ਸੇ ਨ ਕੋਈ ਛੋਟਾ ਹੈ, ਨ ਕੋਈ ਬੜਾ ਹੈ। ਜੋ ਅਕੇਲਾ ਆਕਾਸ਼ ਮੇਂ ਵ੍ਰਿਕਸ਼ ਕੀ ਨਾਈਂ ਅਚਨ ਅਪਨੇ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਮਯ ਸ੍ਵਰੂਪ ਮੇਂ ਸ੍ਥਿਰ ਹੈ, ਉਸ ਪੁਰਖ ਸੇ ਯਹੇ ਸਬ ਪੂਰਣ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਵਹ, ਸਬ ਚਰਾਚਰ (ਜਗਤ ਮੇਂ ਵ੍ਯਾਪ੍ਤ ਹੈ॥)॥੧॥

ਅਤਏਵ 'ਈਸ਼੍ਵਰ' ਸਬ ਚਰਾਚਰ ਜਗਤ ਮੇਂ ਪੂਰਣ ਹੈ, ਕਹਿਨੇ ਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਯਹ ਹੈ ਕਿ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਾਰਣ ਹੋਨੇ ਸੇ ਅਪਨੇ ਕਾਰਯ ਚਰਾਚਰ ਜਗਤ ਮੇਂ ਏਸੇ ਹੀ ਪੂਰਣ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਸ੍ਵਰਣ ਕਾਰਣ ਹੋਨੇ ਸੇ ਅਪਨੇ ਕਾਰਯ ਕਟਕ ਕੁੰਡਲ, ਤਥਾ ਘਟ, ਉਦੰਚਨ ਆਦਿ ਕਾਰਯੋਂ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮੇਂ ਪੂਰਣ ਹੈ, ਤਥਾਪਿ ਕੋਈ ਯਹ ਕਹ ਸਕਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਯਹ ਨਹੀਂ, ਕਿੰਤੁ ਯਹ ਤਾਤਪਰਯ ਹੈ ਕਿ ਜੈਸੇ ਆਕਾਸ਼ (ਸਪੇਸ) ਤਟਸਥ ਕਾਰਣ ਹੋਨੇ ਪਰ ਭੀ ਵਿਆਪਕ ਹੋਨੇ ਸੇ ਸਭੀ ਭਾਸਯ-ਵਸਤੂਓਂ ਮੇਂ ਪੂਰਣ ਹੈ, ਵੈਸੇ ਈਸ਼ੂਰ ਤਟਸਥ ਕਾਰਣ ਹੋਨੇ ਪਰ ਭੀ ਵਿਆਪਕ ਹੋਨੇ ਸੇ ਸਭੀ ਚਰਾਚਰ ਜਗਤ ਮੇਂ ਪੂਰਣ ਹੈ। ਇਸ ਕਾ ਉੱਤਰ ਰਿਕ ਸਹਿਤਾ ਕੇ ਮੰਤ੍ਰ (ਰਿ.10॥10॥2) ਸੇ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਅਧਿਕ ਲਿਖਨਾ ਆਵਸ਼ਯਕ ਨਹੀਂ॥ ਮੰਤ੍ਰ ਯਹ ਹੈ:-

"ਪੁਰਖੁ: ਏਵ ਇਦੰ ਸਰਵੰ, ਯਦ ਭੁਤੰ ਯਤ ਰ ਭਾਵਯੰ"

ਅਰਥਾਤ- ਪੁਰਖ ਹੀ ਇਹ ਸਬ ਹੈ, ਜੋ ਹੁਆ ਹੈ ਔਰ ਜੋ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ॥

ਯਦਿ ਈਸ਼ੂਰ ਆਕਾਸ਼ ਕੀ ਨਾਈ ਤਟਸਥ ਕਾਰਣ ਹੋਨੇ ਸੇ ਸਬ ਚਰਾਚਰ ਜਗਤ ਮੇਂ ਪੂਰਣ ਹੋਤਾ, ਤੋ "ਯਹ ਸਬ, ਪੁਰਖ (ਈਸ਼ੂਰ) ਹੀ ਹੈ" ਨਹੀਂ ਕਹਾ ਜਾਤਾ, ਕਿਉਂਕੇ ਤਟਸਥ ਕਾਰਣ 'ਭਾਸਯਾ ਹੀ ਹੈ', ਨਹੀ ਕਹਾ ਜਾ ਸਕਤਾ। ਪੁਰਖ (ਈਸ਼ੂਰ) ਹੀ ਹੈ ਯਹ ਸਬ ਕੁਛ, ਕਹਨੇ ਸੇ ਸਾਫ ਪ੍ਰਕਟ ਹੈ ਕਿ ਈਸ਼ੂਰ ਸੁਵਰਣ ਅਥਵਾ ਮਿੱਟੀ ਕੀ ਨਾਈ ਇਸ ਸਬ ਚਰਾਚਰ ਜਗਤ ਕਾ ਕਾਰਣ ਹੈ, ਆਕਾਸ ਕੀ ਨਾਈ ਤਟਸਥ ਕਾਰਣ ਨਹੀਂ॥ ਯਜੁਰ-ਵੇਦ-ਸੰਹਿਤਾ ਕੇ ਮੰਤ੍ਰ ਸੇ ਯਹ ਔਰ ਭੀ ਸਫੁਟ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਮੰਤ੍ਰ ਯਹ ਹੈ-

'ਵੇਨਸ੍ਤ ਪਸ਼ਯਨ ਨਿ-ਹਿੰਤ ਗੁਹਾ ਸਦ, ਯਤ੍ਰ ਵਿਸ੍ਵੰ ਭਵਤਿ-ਏਕਨੀਡੰ।
ਤਸਿਮਨ ਇਦੰ ਸੰ ਚ ਵਿ ਚ ਏਤਿ ਸਰਵੰ, ਸ ਔਤ ਪ੍ਰੋਤਸ਼ਚ ਵਿਭੁ: ਪ੍ਰਜਾਸੁ" ॥
(ਯਜੁਰ-32॥8)

ਅਰਥ- ਵਿਵੇਕੀ, ਮਨੁਖ ਉਸ ਸਤਿ ਈਸ਼ੂਰ ਕੋ ਦੇਖਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਹਿਦ੍ਯ ਰੂਪੀ ਗੁਫਾ ਮੇਂ ਸਥਿਤ ਹੈ ਔਰ ਜਿਸ ਮੇਂ ਵਹ ਸਬ ਜਗਤ ਅਦ੍ਵਿਤੀਯ ਆਸ੍ਰਯ ਵਾਲਾ (ਜਿਸ ਕੇ ਸਮਾਨ ਕੋਈ ਦੁਸਰਾ ਆਸ਼੍ਰੇ ਨਹੀਂ, ਐਸੇ ਆਸ਼੍ਰੇ ਵਾਲਾ) ਹੁਆ ਵਿਦਿਮਾਨ ਹੈ। ਉਸ ਮੇਂ ਹੀ ਯਹ ਸਬ ਜਗਤ ਪ੍ਰਲਯ ਕਾਲ ਮੇਂ ਏਕ ਹੋਤਾ ਔਰ ਉਤਪੱਤੀ ਕਾਲ ਮੇਂ ਫਿਰ ਅਨੇਕ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਵਹ ਵਿਭੁਤਿ ਵਾਲਾ (ਐਸ਼ੂਰਯਵਾਨ) ਜੜ ਚੇਤਨ ਸਬ ਪ੍ਰਜਾਓਂ ਮੇਂ ਅਰਥਾਤ ਸਭੀ ਚਰਾਚਰ ਵਸਤੂਓਂ, ਮੇਂ ਤਾਨੇ-ਬਾਨੇ ਕੀ ਨਾਈ ਨਿਸਚੇ ਓਤ ਔਰ ਪ੍ਰੋਤ ਹੈ॥

ਛਾਂਦੋਗਯੋਪਨਿਸ਼ਦ ਕੇ ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਵਾਕਿ ਮੇਂ ਭੀ ਐਸਾ ਹੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਵਾਕਿ ਯਹ ਹੈ:-

"ਸਨਮੁਲਾ: ਸੋਮਯ: ਇਮਾ: ਸਰਵਾ ਪ੍ਰਜਾ: ਸਦਾਯਤਨਾ: ਸਤਪ੍ਰਤਿਸਠਾ:"
(ਛਾ.ਉ. 6॥8॥4)

ਅਰਥਾਤ- ਹੇ ਸੋਮਯ ! ਯੇ ਸਬ ਪ੍ਰਜਾਯੇ (ਸਭੀ ਚਰਾਚਰ ਜਗਤ) ਸਤਿ ਮੂਲਵਾਲੀ ਅਰਥਾਤ ਸਤਿ ਈਸ਼ੂਰ ਮੇਂ ਉਤਪਤਿ ਵਾਲੀ ਸਤ ਅਸ਼ਯ ਵਾਲੀ ਅਰਥਾਤ ਸਤਿ ਈਸ਼ੂਰ ਮੇਂ ਸਥਿਤਵਾਲੀ ਔਰ ਸਤਿ ਮੇਂ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਵਾਲੀ ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਲੇ ਕੇ ਸਮੇ ਸਤਿ ਈਸ਼ੂਰ ਮੇਂ ਹੀ ਠਹਰਨੇ ਵਾਲੀ ਹੈ॥

ਜਿਸ ਸਤਿ ਈਸ਼ੂਰ ਸੇ ਇਸ ਸਬ ਚਰਾਚਰ ਜਗਤ ਕੀ ਉਤਪੱਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਸਤਿ ਈਸ਼ੂਰ ਮੇਂ ਇਸ ਸਬ ਚਰਾਚਰ ਜਗਤ ਕੀ ਸਥਿਤੀ ਔਰ ਪ੍ਰਲੇ ਹੈ, ਵਹ ਸਤਿ ਈਸ਼ੂਰ ਇਸ ਸਬ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਚਰਾਚਰ ਜਗਤ ਮੇਂ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਪੁਰਣ ਹੈ, ਬਸ ਯਹੀ ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ 'ਪੁਰਖੁ' ਪਦ ਸੇ ਵਿਵਕਸ਼ਿਤ ਹੈ।

ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ

ਈਸ਼੍ਵਰ ਏਕ ਹੈ, ਸਤਿ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਵਹ ਸਰਵਗਿ ਹੈ, ਸਰਵਸ਼ਕਤਿ ਹੈ, ਸਬ ਕਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸਬ ਮੇਂ ਪੂਰਣ ਹੈ, ਯਹ ਕਹਾ ਗਯਾ ਹੈ॥

ਅਬ, ਕੋਈ ਉਸ ਸੇ 'ਅਧਿਕ' ਨਹੀਂ ਔਰ ਕੋਈ ਉਸ ਕੇ 'ਸਮ' ਨਹੀਂ, ਯਹ ਕਹਨੇ ਕੇ ਲਿਯੇ ਗੁਰੁਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਦੋ ਪਦ ਹੈ- "ਨਿਰਭਉ ਔਰ ਨਿਰਵੈਰੁ॥"

ਭੋ ਭਾ ਉਚਾਰਣ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਹੋਤਾ ਹੈ- ਏਕ ਭਯ ਔਰ ਦੂਸਰਾ ਭੋ ਭਯ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਕਾ ਔਰ ਏਕ ਸਾ ਦੋਨੋਂ ਕੇ ਪਾਠ ਕਾ ਮਹਾਤਮਯ ਹੈ॥ ਯਹ ਉਚਾਰਣ ਕਰਤਾ (ਪ੍ਰਯੋਕਤਾ) ਕੀ ਇਛਾ ਪਰ ਨਿਰਭਰ ਹੈ ਕਿ ਵਾਣੀ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾ ਉਚਾਰਣ ਕਰਤਾ ਹੁਆ ਉਸ ਮੇਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਕਾ ਉਚਾਰਣ ਕਰੇ ਅਥਵਾ ਅਪਨੇ ਸਮਯ ਕੀ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਾਂਤਿਕ ਭਾਸ਼ਾ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਕਾ ਉਚਾਰਣ ਕਰੇ। ਇਸ ਮੇਂ ਉਸ ਕੇ ਲਿਯੇ ਕੋਈ ਬੰਧਨ ਨਹੀਂ ਔਰ ਨ ਹੀ ਕੋਈ ਬੰਧਨ ਹੋਨਾ ਉਚਿਤ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੁਮੰਤ੍ਰ ਮੇਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਕੇ 'ਭਯ' ਸ਼ਬਦ ਕੇ ਸਥਾਨ ਸੇ ਅਪਨੇ ਸਮੇਂ ਕੀ ਪ੍ਰਾਂਤਿਕ ਭਾਸ਼ਾ ਕੇ 'ਭੋ' ਸ਼ਬਦ ਕਾ ਉਚਾਰਣ ਕਿਯਾ ਹੈ, ਵੈਸੇ ਰਿਕ ਸੰਹਿਤਾ ਕੇ ਪਾਂਚਵੇਂ ਮੰਡਲ ਕੇ ਦ੍ਰਸ਼ਟਾ ਅਤ੍ਰਿ ਰਿਸ਼ੀ ਨੇ ਅਪਨੇ ਏਕ ਮੰਤ੍ਰ ਮੇਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਕੇ 'ਦ੍ਵਾਰਾ' ਸ਼ਬਦ ਕੇ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਲਾਟ ਭਾਸ਼ਾ ਕੇ 'ਵਾਰ' ਸ਼ਬਦ ਕਾ ਪ੍ਰਯੋਗ (ਉਚਾਰਣ) ਕਿਯਾ ਹੈ, ਜੋ ਮੰਤ੍ਰ ਭਾਸ਼ਾ (ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ) ਕੇ ਸਮੇਂ ਲੋਦੀਹਾਨਾ ਪ੍ਰਾਂਤ ਕੇ ਦਸਯੋਪੇਂ ਬੋਲੀ ਜਾਤੀ ਥੀ। ਅਤ੍ਰੀ ਰਿਸ਼ੀ ਕਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਮੰਤ੍ਰ ਯਹ ਹੈ:-

"ਨੀਚੀ ਨ ਬਾਰਂ ਵਰੁਣ: ਕਵਨਧਂ ਪ੍ਰਸਸਰਜ ਰੋਦਸੀ ਅੰਤਰਿਕਸ਼ਂ।
ਵਿਸ਼੍ਵਸਯ ਭੁਵਨਸਯ ਰਾਜਾ ਯਵੰ ਨ ਵ੍ਰਿਸ਼ਿ: ਵਯੁਨੱਤਿ ਭੂਮ॥
(ਰਿਗ ਵੇਦ ॥5॥85॥3)

ਅਰਥ- ਦੋਯੁ ਲੋਕ, ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਲੋਕ ਔਰ ਅੰਤਰਿਕਸ਼ ਲੋਕ ਪਰ ਅਨੁਗ੍ਰਹ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਅਰਥਾਤ ਤੀਨੋਂ ਕਾ ਭਲਾ ਚਾਹਤੇ ਹੁਏ ਵਰੁਣ ਨੇ ਮੇਘ ਕੋ ਨੀਚੇ ਕੀ ਓਰ 'ਵਾਰ' ਵਾਲਾ ਬਨਾਯਾ। ਔਰ ਉਸ ਸੇ ਸਬ ਲੋਕੋਂ ਕੇ ਰਾਜਾ ਵਰੁਣ ਨੇ ਸੰਪੁਰਣ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਲੋਕ ਕੋ ਸੀਚਾ, ਜੈਸੇ ਵ੍ਰਿਸ਼ਿ ਜੋ ਕੇ ਖੇਤ ਕੋ ਸੀਚੰਤੀ ਹੈ।

ਮੀਮਾਂਸਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕੇ ਵਾਰਤਿਕਕਾਰ ਕੁਮਾਰਿਲ ਭੱਟ ਨੇ ਵੇਦਿਕ ਰਿਸ਼ਿਯੋਂ ਕੇ ਸ੍ਰਛੰਦਤਾ ਪੂਰਵਕ ਉਚਾਰਣ ਕਿਯੇ ਹੁਏ ਸ਼ਬਦੋਂ ਕੀ ਵਿਵੇਚਨਾ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਅਤ੍ਰੀ ਰਿਸ਼ੀ ਕੇ ਉਚਾਰਣ ਕਿਯੇ ਹੁਏ 'ਵਾਰ' ਸ਼ਬਦ ਕੇ ਸੰਬੰਧ ਮੇਂ ਯਹ ਲਿਖਾ ਹੈ:

"ਨਾਪਿ 'ਦ੍ਵਾਰ' ਸ਼ਬਦਸਯ ਸਥਾਨੇ ਲਾਟ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋ ਅਨਯਤ੍ਰ 'ਵਾਰ' ਸ਼ਬਦ: ਸੰਭਵਤਿ"

ਅਰਥਾਤ- ਨਹੀਂ ਕਭੀ 'ਦ੍ਵਾਰ' ਸ਼ਬਦ ਕੇ ਸਥਾਨ ਮੇਂ 'ਵਾਰ'-ਸ਼ਬਦ ਕਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਲਾਟ-ਭਾਸ਼ਾ ਕੇ ਸਿਵਾ ਕਿਸੀ ਦੂਸਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਮੇਂ ਹੋ ਸਕਤਾ ਹੈ।

ਵਾਰਤਿਕਕਾਰ ਕੁਮਾਰਿਲ-ਭਟ ਵੇਦੋਂ ਕਾ ਬੜਾ ਭਕਤ, ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਪੰਡਿਤ ਔਰ ਆਚਾਰਯੋਂ ਕਾ ਆਚਾਰਯ ਹੈ॥ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ-ਸਾਹਿਤ ਮੇਂ ਉਸ ਕਾ ਲੇਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਮਾਨਾ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਵਹ ਵਾਰ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸ਼ਬਦ ਕੇ ਸੰਬੰਧ ਮੇਂ ਅਨਯਥਾ ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਸਕਤਾ॥ ਅਬ ਯਦਿ ਕੋਈ ਯਹ ਕਹੇ ਕਿ, ਯਦਿ ਅਤ੍ਰੀ ਰਿਸ਼ੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪੜ੍ਹਾ ਹੋਤਾ, ਤੋ 'ਦ੍ਵਾਰਾ ਕੇ ਸਥਾਨੇ ਮੇਂ 'ਵਾਰ' ਉਚਾਰਣ ਨ ਕਰਤਾ, ਵੋ ਸਮਝਦਾਰ ਪੰਡਿਤ ਉਸੇ ਅਬੁਪ ਕਹੇਗੇ॥ ਸੱਚਮੁੱਚ ਐਸੇ ਹੀ ਯਦਿ ਕੋਈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕੇ ਸੰਬੰਧ ਮੇਂ ਯਹ ਕਹੇ ਕਿ, ਯਦਿ ਵੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਤੇ ਤੋ 'ਭਯ' ਕੇ ਸਥਾਨ ਮੇਂ 'ਭਉ' ਉਚਾਰਣ ਨ ਕਰਤੇ, ਤੋ ਉਸੇ ਕਯਾ ਕਹਨਾ ਚਾਹਿਯੇ, ਯੇਹ ਸਮਝਦਾਰ ਪੰਡਿਤ ਹੀ ਜਾਨੇਂ, ਹਮੇਂ ਇਸ ਪਰ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਹਨੇ ਕੀ ਅਵਸ਼ਯਕਤਾ ਨਹੀਂ।

ਵਾਸਤਵ ਮੇਂ ਮੰਤ੍ਰ ਦ੍ਰਸ਼ਟਾ, ਰਿਸ਼ੀ ਔਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਜਾਨ ਬੂਝ ਕਰ ਅਪਨੀ ਵਾਣੀ ਮੇਂ ਐਸੇ ਸ਼ਬਦੋਂ ਕਾ ਪ੍ਰਯੋਗ (ਉਚਾਰਣ) ਨਹੀਂ ਕਰਤੇ, ਕਿੰਤੁ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਸੇ ਉਨਕੇ ਨਿਰਮਲ ਅੰਤਹਕਰਣ (ਮਨ) ਮੇ ਜੋ-ਜੋ ਔਰ ਜੈਸਾ-ਜੈਸਾ ਸ਼ਬਦ ਸਫੁਰਣ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਵੇ ਜਿਉਂ-ਕਾ-ਤਿਉਂ ਵੈਸਾ ਹੀ ਉਚਾਰਣ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ ਉਚਾਰਣ ਮੇਂ ਉਨਕਾ ਅਪਨਾ ਸੰਬੰਧ ਯਤਕਿੰਚਤ ਭੀ ਨਹੀਂ, ਯਹ ਸ੍ਰਯੰ ਮੰਤ੍ਰ ਦ੍ਰਸ਼ਟਾ ਰਿਸ਼ੀਓਂ ਨੇ ਸ੍ਵੀਕਾਰ ਕਿਯਾ ਹੈ॥ ਉਨ ਮੇਂ ਸੇ ਕਸ਼ਯਪ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਅਵਤਸਾਰ ਰਿਸ਼ੀ ਕਾ ਸ੍ਵੀਕਾਰ-ਵਚਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:-

"ਯਾਦ੍ਰਿਗ ਏਵ ਦਦ੍ਰਿਸ਼ੇ, ਤਾਦ੍ਰਿਗ ਉਚਯਤੇ"। (ਰਿ. 5॥44॥6)

ਜੈਸਾ ਨਿਸਚਯ ਦੀਖਤਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਅਪਨੇ ਦੇਖੇ ਹੋਏ ਅਰਥੋਂ ਕੋ ਕਹਨੇ ਕੇ ਲਿਯੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਸੇ ਜੈਸਾ ਜੈਸਾ ਸ਼ਬਦ ਮਨ ਮੇਂ ਸਫੁਰਣ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਵੈਸਾ ਹੀ ਕਹਤੇ ਅਰਥਾਤ ਉਚਾਰਣ ਕਰਤੇ ਹੈਂ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਵਚਨ ਭੀ ਐਸਾ ਹੀ ਹੈ।

"ਜੈਸੀ ਮੈ ਆਵੇ ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ ਤੈਸਾ ਕਰੀ ਗਿਆਨ ਵੇ ਲਾਲੋ"॥

ਹੇ ਲਾਲੋ: ਅਪਨੇ ਸ੍ਵਾਮੀ (ਈਸ਼੍ਵਰ) ਕੀ ਓਰ ਸੇ ਜੈਸੀ ਵਾਣੀ ਆਤੀ ਅਰਥਾਤ ਮਨ ਮੇਂ ਸਫੁਰਣ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਵੇਸੇ ਹੀ ਗਿਆਨੋਪਦੇਸ਼ ਕਰਤਾ ਅਰਥਾਤ ਵੈਸੀ ਹੀ ਵਾਣੀ ਮੇਂ ਜਨਤਾ ਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਤਾ ਹੂੰ॥

ਜਬ ਮੰਤ੍ਰ ਦੁਸ਼ਟਾ ਰਿਸ਼ੀਓ ਔਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਾ, ਸ਼ਬਦੋਂ ਕੇ ਉਚਾਰਣ ਕਰਨੇ ਮੇਂ ਅਪਨਾ ਸੰਬੰਧ ਕੁਛ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਬ ਯਹ ਸਪਸ਼ਟ ਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਉਨਕੇ ਮੁਖ-ਕਮਲ ਸੇ ਨਿਕਲੇ ਹੂਏ ਸਭੀ ਸ਼ਬਦ ਜਗਦ ਗੁਰੂ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਹੋਨੇ ਸੇਂ ਜੈਸੇ ਹੈ, ਵੈਸੇ ਹੀ ਸ਼ੁੱਧ ਹੈ, ਪਰਮ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈ ਔਰ ਪਾਠ ਕਰਨੇ ਮੇਂ ਪੁੰਣ ਕੇ ਜਨਕ ਹੈ॥ ਪਰੰਤੁ ਜੋ ਸਥੂਲ ਦਰਸ਼ੀ ਹੈ, ਮਦਮਤਿ ਹੈ; ਵੇਦ ਕੇ ਲੁਦੇ ਪੰਡਿਤ ਹੈਂ; ਵੇ ਇਸ ਰਹਸਿ ਕੋ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਤੇ, ਇਸ ਲਿਯੇ ਸਦਾ ਖਿਮਾ ਕੇ ਯੋਗਿ ਹੈਂ॥

ਕਈ ਏਕ ਵੇਦਵੇਤਾ ਵਿਦਵਾਨੋਂ ਕਾ ਮਤ ਹੈ ਕਿ ਜੈਸੇ (ਸ੍ਤੁਨ) ਕਾ ਉਚਾਰਣ "ਸ੍ਤੋਨ" (ਰਿ: 6॥56॥5) ਹੈ, ਵੈਸੇ ਯਹਾਂ 'ਭਯ' ਕਾ ਉਚਾਰਣ "ਭੋਂ" (ਭਉ) ਹੈ।

ਭਯ ਸਦਾ ਦੂਸਰੇ ਸੇ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਜੈਸਾ ਵ੍ਰਿਹਦਾਰੰਣਯਕੋਪਾਨਿਸ਼ਦ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਵਾਕਯ ਮੇਂ ਕਹਾ ਹੈ-

"ਦ੍ਵਿਤੀਯਾਦ ਵੇ ਭਯੰ ਭਵਤਿ"

ਅਰਥਾਤ- ਭਯ ਨਿਸਸੰਦੇਹ ਦੂਸਰੇ ਸੇ ਹੋਤਾ ਹੈ (ਵ੍ਰਿ. ਉ ॥1॥4॥2) ਪਰੰਤੁ ਦੁਸਰਾ ਵਹ, ਜੋ ਬਲ ਮੇਂ ਅਧਿਕ ਹੈ॥ ਬਲ ਮੁੱਖ ਦੋ ਹੈ- 1: ਏਕ ਗਿਆਨ ਬਲ ਔਰ, 2: ਦੁਸਰਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕ੍ਰਿਯਾ- ਬਲ॥ ਜਾਨਨੇ ਕੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕੋ ਗਿਆਨ-ਬਲ ਔਰ ਕਰਨੇ ਕੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕੋ ਕ੍ਰਿਯਾ-ਬਲ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ॥ ਜਿਤਨਾ ਗਿਆਨ-ਬਲ, ਜਿਤਨਾ ਕ੍ਰਿਯਾ ਬਲ, ਜਗਤ ਕਰਤਾ ਈਸ਼੍ਵਰ ਹੈ, ਉਸ ਸੇ ਅਧਿਕ ਗਿਆਨ-ਬਲ, ਉਸ ਸੇ ਅਧਿਕ ਕ੍ਰਿਯਾ ਬਲ, ਕਿਸੀ ਦੁਸਰੇ ਮੇਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸੀ ਕਾ ਨਾਮ ਈਸ਼੍ਵਰ ਹੈ॥ ਈਸ਼੍ਵਰ ਮੇਂ ਸਬ ਸੇ ਅਧਿਕ ਗਿਆਨ-ਬਲ ਹੈ, ਸਬ ਸੇ ਅਧਿਕ ਕ੍ਰਿਯਾ-ਬਲ ਹੈ, ਯਹ ਯੋਗ ਸੁਤ੍ਰ ਕਰਤਾ ਪਤੰਜਲਿ ਮੁਨਿ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ-

"ਤਤ੍ਰ ਨਿਰਤਿਸ਼ਯੰ ਸਰਵਸਵ ਬੀਜੰ"

(ਯੋ: 1॥25)

ਉਸ (ਈਸ਼੍ਵਰ) ਮੇਂ ਸਬ ਕੇ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲਾ ਬਨਾਨੇ ਕਾ ਬੀਜ (ਸ਼ਕਤੀ) ਅਰਥਾਤ ਗਿਆਨ-ਬਲ, ਸਬ ਸੇ ਅਧਿਕ ਹੈ॥ ਗਿਆਨ-ਬਲ ਯਹਾਂ ਕ੍ਰਿਯਾ-ਬਲ ਕਾ ਉਪਲਕਸ਼ਣ ਹੈ। (ਯੋ.1॥25) ਗਿਆਨ-ਬਲ ਮੇਂ ਅਧਿਕ ਔਰ ਕ੍ਰਿਯਾ-ਬਲ ਮੇਂ ਅਧਿਕ ਕਿਸੀ ਦੂਸਰੇ ਕੇ ਨ ਹੋਨੇ ਸੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਸਦਾ 'ਭਯ' ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੈ॥ ਭਯ ਸੇ ਰਹਿਤ ਕੋ ਹੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਮੇਂ ਨਿਰਭਯ ਔਰ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਮੇਂ ਨਿਰਭਉ। (ਨਿਰਭੌ) ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥

(ਨਿਰਵੈਰੁ)- ਸ਼ਤ੍ਰੁਤਾ ਕਾ ਨਾਮ 'ਵੈਰ' ਹੈ। ਸ਼ਤਰੁ ਪ੍ਰਾਯ: ਸਮ ਹੀ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਸਿਵਾ ਜੜ ਔਰ ਚੇਤਨ, ਜਿਤਨੇ ਪਦਾਰਥ ਹੈਂ, ਵੇ ਸਬ ਉਸ (ਈਸ਼੍ਵਰ) ਕੇ ਅਧਿਕਾਰ ਮੇਂ ਹੋਨੇ ਸੇ ਉਸ ਸੇ ਨਯੂਨ ਹੈਂ; ਉਸ ਕੇ ਸਮ ਨਹੀਂ॥ ਦੋ ਈਸ਼੍ਵਰ ਮਾਨ ਨਹੀਂ ਸਕਤੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਨੋਂ ਕਾ ਗਿਆਨ-ਬਲ ਔਰ ਕ੍ਰਿਆ-ਬਲ, ਸਮ ਹੋਨੇ ਸੇ ਕਦਾਚਿਤ ਮਤ-ਭੇਦ ਹੋ ਜਾਨੇ ਪਰ ਏਕ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੇ ਹੈ ਔਰ ਦੂਸਰਾ ਪ੍ਰਲਯ: ਤੋ, ਨ ਕਭੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੋਗੀ ਔਰ ਨ ਹੀ ਪ੍ਰਲਯ ਹੋਗੀ। ਯਦਿ ਮਤ-ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਮਾਨਾ ਜਾਏ, ਤੋ ਜੋ ਕਾਮ ਵੇ ਦੋਨੋ ਮਿਲ ਕਰ ਕਰ ਸਕਤੇ ਹੈਂ, ਵਹ, ਸਰਵਗਿ ਸਰਵਸ਼ਕਤਿ ਹੋਨੇ ਸੇ ਏਕ ਭੀ ਕਰ ਸਕਤਾ ਹੈ, ਦੋ ਕੇ ਮਾਨਨ ਕੀ ਆਵਸ਼ਯਕਤਾ ਨਹੀਂ, ਯਾ ਯੋਂ ਕਹੋ ਕਿ ਦੂਸਰਾ ਈਸ਼੍ਵਰ ਮਾਨਨਾ ਵਿਅਰਥ ਹੈ॥ ਯਦਿ ਕੋਈ ਦੂਸਰਾ, ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਸਮ ਨਹੀਂ ਔਰ ਨ ਹੀ ਮਾਨਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤੋ ਕਿਸੀ ਅਧਿਕ ਕੇ ਨ ਹੋਨੇ ਸੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਜੈਸੇ ਨਿਰਭਯ ਅਰਥਾਤ ਭਯ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਵੈਸੇ ਸਮ ਕੇ ਨ ਹੋਨੇ ਸੇ ਨਿਰਵੈਰ ਅਰਥਾਤ ਵੈਰ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੈ॥ ਕੋਈ ਈਸ਼੍ਵਰ ਸੇ ਅਧਿਕ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਸਮ ਨਹੀਂ, ਯਹ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣ-ਯਜੁਰ ਵੇਦ-ਸੰਹਿਤਾ ਕੀ ਸ਼੍ਵੇਤਾਸ਼੍ਵਤਰੋਪਨਿਸ਼ਦ ਸ਼ਾਖਾ ਕੇ ਮੰਤ੍ਰ (6॥8) ਮੇਂ ਕਹਾ ਹੈ ਮੰਤ੍ਰ ਯਹ ਹੈ:

"ਨ ਤਸਯ ਕਾਰਯੰ ਕਰਣੰ ਚ ਵਿਦਯਤੇ,
ਨ ਤਤਸਮਸ਼੍ਚਾਭਯਧਿਕਸ਼ੈ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯਤੇ।
ਪਰਾ ਅਸਯ ਸ਼ਕ੍ਤਿ ਵਿਵਿਧਵੇ ਸ਼ੂਯਤੇ,
ਸ੍ਵਭਾਵਿਕੀ ਗਿਆਨ-ਬਲ-ਕ੍ਰਿਯਾ ਚ॥

(6/8)

ਅਰਥ- ਉਸ ਕਾ ਸ਼ਰੀਰ ਨਹੀਂ ਔਰ ਨ ਕੋਈ ਇੰਦ੍ਰਿਯ ਹੈ, ਨ ਕੋਈ ਉਸਕੇ ਸਮ ਅਰਥਾਤ ਬਰਾਬਰ ਔਰ ਨ ਹੀ ਕੋਈ ਨਿਸਚਯ ਉਸ ਸੇ ਅਧਿਕ ਦੇਖਾ ਜਾਤਾ ਹੈ॥ ਇਸ ਕੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸ਼ਕਤਿ ਸਬ ਸੇ ਬੜੀ ਔਰ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਸੁਨੀ ਜਾਤੀ ਹੈ, ਵਹ (ਸ਼ਕਤਿ) ਸਨਾਤਨੀ ਔਰ ਗਿਆਨ-ਬਲ ਤਥਾ ਕ੍ਰਿਯਾ-ਬਲ ਰੂਪ ਸੁਨੀ ਜਾਤੀ ਹੈ॥

ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ

ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ- ਯਹਾਂ ਮੂਰਤਿ ਕਾ ਪੁਰਯਾਯ ਮੂਰਤ ਔਰ ਉਸਕਾ ਅਰਥ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ॥ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਾਲ ਅਰਥਾਤ ਕਾਲ ਕ੍ਰਿਤ ਅੰਤ ਜਿਸ ਕਾ, ਐਸੀ ਮੂਰਤੀ ਅਰਥਾਤ ਐਸਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾ, ਉਸ ਕੋ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਕਹਿਤੇ ਹੈ॥ ਜੋ ਵਸਤੁ ਸਾਖਡੰ (ਸਾਵਯਵ) ਹੋਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਕਾ ਕਾਲ ਸੇ ਅੰਤ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਯਹ ਨਿਸਮ ਹੈ॥ ਈਸ਼੍ਵਰ ਅਖੰਡ ਵਸਤੂ ਹੈ, ਇਸ ਲਿਯੇ ਉਸ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾ ਕਾਲ ਸੇ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ॥ ਵਹ ਸਦਾ ਅਕਾਲ ਹੈ ਔਰ 'ਕਾਲ ਕਾ ਭੀ ਕਾਲ' ਹੋਨੇ ਸੇ ਮਹਾਕਾਲ ਹੈ ਔਰ ਯਹ ਸ਼੍ਵੇਤਾ ਸ਼੍ਵਤਰ ਸ਼ਾਖਾ ਕੇ ਮੰਤ੍ਰ ਮੇਂ ਕਹਾ ਹੈ॥ ਮੰਤ੍ਰ ਯਹ ਹੈ-

"ਸ ਵਿਸ੍ਵਕ੍ਰਿਦ ਵਿਸ੍ਵਵਿਦ ਆਤਮਯੋਨਿ: ਵ: ਕਾਲਕਾਲੋ ਗੁਣੀ ਸਰਵਵਿਦਯ:।
ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੇਸ਼ਤ੍ਰਵ ਪਤਿ: ਗੁਣੇਸ਼: ਸੰਸਾਰ ਮੋਕਸ਼ ਸਥਿਤੀ ਬੰਧ ਹੇਤੁ।"

(ਸ਼੍ਵੇਤਾ ਸ਼੍ਵਤਰ, ਉ. 6॥ 16)

ਅਰਥ- ਵਹ ਸਬ ਕਾ ਬਨਾਨੇ ਵਾਲਾ (ਕਰਤਾ), ਸਬ ਕਾ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲਾ (ਗਿਆਤਾ) ਸ੍ਵਯੰਭੂ, ਚੇਤਨ, ਕਾਲ ਕਾ ਕਾਲ, ਸਬ ਗੁਣੋ (ਹੁਨੱਰੋਂ) ਵਾਲਾ, ਔਰ ਸਬ ਵਿਦਿਆਓਂ ਵਾਲਾ ਹੈ॥ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਔਰ ਜੀਵਾਤਮਾ, ਦੋਨੋ ਕਾ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਔਰ ਜੀਵਾਤਮਾ, ਦੋਨੋਂ ਕਾ ਸ਼ਾਸਕ, ਜਗਤ ਕੀ ਪ੍ਰਲਯ, ਸਥਿਤੀ ਔਰ ਉਤਪਤਿ ਕਾ ਹੇਤੁ ਅਰਥਾਤ ਕਾਰਣ ਹੈ॥

ਕਠੋਪਨਿਸ਼ਦ ਕੇ ਸ਼੍ਰੁਤਿਵਾਕਿ ਮੇਂ ਕਹਾ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਣ, ਕਸ਼ਤ੍ਰਿਯ, ਆਦਿ ਸਬ ਜਗਤ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਭਾਤ (ਖਾਦਯਵਸ੍ਤੁ) ਔਰ ਕਾਲਰਟਨੀ ਹੈ। ਜਿਹਾ ਕਾ ਆਸ਼ਯ ਯਹ ਹੈ ਕਿ ਈਸ਼੍ਵਰ ਜਗਤ ਔਰ ਕਾਲ, ਦੋਨੋਂ ਕਾ ਕਾਲ ਅਰਥਾਤ 'ਮਹਾਕਾਲ' ਹੈ। ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਵਾਕਯ ਯਹ ਹੈ-

"ਯਸਯ ਬ੍ਰਹਮਚ ਕਸ਼ਤ੍ਰੰ ਚ, ਉਭੇ ਭਵਤ ਓਦਨ:।
ਮਿਤ੍ਯੁ: ਯਸਯੋਪਸੇਚਨੰ ਕ: ਇਤਥਾ ਵੇਦ ਯਤ੍ਰ ਸ:॥

(ਕਠ,1-2-25)

ਅਰਥ- ਜਿਸ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਬ੍ਰਹਮਣ ਔਰ ਕਸ਼ਤ੍ਰੀਯ, ਦੋਨੋ ਅਰਥਾਤ ਬ੍ਰਹਮਣ ਕਸ਼ਤ੍ਰੀਯ ਆਦਿ ਸਬ ਬਰਾਬਰ ਜਗਤ ਨਿਸਚਯ ਭਾਤ ਅਰਥਾਤ ਭਾਤ ਕੇ ਸਮਾਨ ਖਾਦਯ ਵਸਤ ਹੈ, ਤਥਾ ਸਬ ਕਾ ਮਾਰਨੇ ਵਾਲਾ ਕਾਲ, ਜਿਸ ਕੀ ਰਟਨੀ ਅਰਥਾਤ ਰਟਨੀ ਕੇ ਤੁਲਯ ਹੈ, ਉਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮਨੁਸ਼ਯ ਕੇ ਸਿਵਾ ਦੂਸਰਾ ਕੌਨ ਇਸ ਰੂਪ ਸੇ ਜਾਨਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਰੂਪ ਸੇਂ ਵਹ ਵਸਤੁਤ: ਹੈ॥

ਅਜੂਨੀ

ਅਜੂਨੀ- ਜੈਸੇ ਮੁਰਧਨਯ 'ਸ' ਕਾ ਉਚਾਰਣ ਕਹੀਂ 'ਖ' ਔਰ ਕਹੀਂ 'ਸ਼' ਕੇ ਸਮਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਵੈਸੇ ਤਾਲਵਯ 'ਯ' ਕਾ ਉਚਾਰਣ ਭੀ ਕਹੀਂ 'ਜ' ਔਰ ਕਹੀਂ 'ਯ' ਕੇ ਸਮਾਨ ਹੋਨੇ ਸੇ 'ਅਯੋਨਿ' ਕਾ ਉਚਾਰਣ 'ਅਜੋਨਿ' ਔਰ 'ਅਜੋਨਿ' ਕਾ ਉਚਾਰਣ 'ਅਜੂਨੀ' ਹੈ, ਜੈਸੇ 'ਕਰਮੀ' ਕਾ ਉਚਾਰਣ "ਕੁਰਮਿ" (ਰਿ: 08॥ 57॥ 6॥) ਅਰਥ ਤਿਨਕਾ ਏਕ ਹੀ ਹੈ॥ ਯੋਨੀ: ਤੇ ਇੰਦ੍ਰ ਨਿਖਦੇ ਅਕਾਰਿ, (ਰਿ. 1॥ 104॥ 1॥) ਹੇ ਇੰਦ੍ਰ ਤੇਰੇ ਬੈਠਨੇ ਕੇ ਲਿਯੇ ਸਥਾਨ ਬਨਾਯਾ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸ ਆ ਨੋ ਯੋਨਿ ਸਦਤੁ ਪ੍ਰੇਸਠੋ ਵਹ। ਪ੍ਰਿਯਤਮ ਹਮਾਰੇ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਆ ਕਰ ਬੈਠੇ, (ਰਿਗ: 7॥97॥4॥) ਇਤਯਾਦਿ ਮੰਤ੍ਰੋਂ ਮੇਂ ਸਥਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੇ ਅਰਥ ਮੇਂ ਯੋਨਿ ਸ਼ਬਦ ਕਾ ਪ੍ਰਯੋਗ (ਉਚਾਰਣ) ਹੁਆ ਹੈ॥ ਲੋਕ ਭਾਸ਼ਾ ਮੇਂ ਭੀ ਸਥਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੇ ਅਰਥ ਮੇਂ ਹੀ ਯੋਨਿ ਸ਼ਬਦ ਕਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਕਾਰਯ ਕੀ ਉਤਪੱਤੀ ਕਾ ਸਥਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭੀ ਨਿਯਮ ਸੇ ਕਾਰਣ ਹੀ ਸਰਵ ਸੰਮਤ ਹੈ। ਇਸ ਲਿਯੇ 'ਯੋਨਿ' ਕਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰਾਯ: ਕਾਰਣ ਕਿਯਾ ਜਾਤਾ ਹੈ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਮੀਮਾਂਸਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕੇ 'ਸ਼ਾਸ੍ਤ੍ਰ ਯੋਨਿਤ੍ਵਾਤ' (ਵੇਦਾਂਤ. 1॥1॥3) ਸੂਤ੍ਰ ਮੇਂ ਬਾਦਰਾਯਣ ਮੁਨਿ ਨੇ ਕਾਰਣ ਅਰਥ ਮੇਂ ਹੀ ਯੋਨਿ ਸ਼ਬਦ ਕਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਿਯਾ ਹੈ॥ ਸਬ ਕਾ ਕਾਰਣ ਈਸ਼੍ਵਰ ਹੈ, ਉਸਕਾ ਕੋਈ ਕਾਰਣ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਲਿਯੇ ਉਸੇ ਗੁਰੂ-ਮੰਤ੍ਰ ਮੇਂ ਅਯੋਨਿ ਅਰਥਾਤ ਅਕਾਰਣ ਕਹਾ ਹੈ। ਯੋਨਿ ਸੇ ਰਹਿਤ ਕਾਰਣ ਸੇ ਰਹਿਤ, ਯਹ ਅਯੋਨਿ ਪਦ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ॥ ਅਜੋਨਿ ਤਥਾ ਅਜੂਨੀ ਕਾ ਅਰਥ ਭੀ ਯਹੀ ਹੈ। ਅਰਥਾਤ ਕਾਰਣ ਸੇ ਰਹਿਤ। ਈਸ਼੍ਵਰ ਸਬ ਕਾ ਕਾਰਣ ਹੈ ਉਸ ਕਾ ਕੋਈ ਕਾਰਣ ਨਹੀਂ, ਯਹ ਯਜੁਰਵੇਦ ਕੀ ਸ਼੍ਵੇਤਾਸ਼੍ਵਤਰ ਸ਼ਾਖਾ ਕੇ ਮੰਤ੍ਰ (6/9) ਮੇਂ ਕਹਾ ਹੈ-

"ਨ ਤਸਯ ਕਸ਼ਚਿਤਪਤਿਰਸ੍ਤਿ ਲੋਕੇ, ਨ ਚੇਸ਼ਿਤਾ ਨ-ਏਵ ਚ ਤਸਯ ਲਿੰਗੰ।
ਸ ਕਾਰਣੰ ਕਰਣਾਧਿਪਾਧਿਪੋ ਚ ਅਸਯ ਕਸਿਚਜਨਿਤਾ ਨ ਚਾਧਿਪ:॥"

ਸਵੇ-ਉ. 6/9

ਅਰਥ- ਲੋਕ ਮੇਂ ਅਰਥਾਤ ਚਰਾਚਰ ਜਗਤ ਮੇਂ ਕੋਈ ਉਸਕਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਔਰ ਨਹੀ ਕੋਈ ਉਸਕਾ ਸ਼ਾਸਕ ਹੈ ਔਰ ਨਹੀਂ ਉਸਕਾ ਨਿਸ਼ਚਯ ਕੋਈ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ॥ ਵਹ ਸਬ ਬਰਾਬਰ ਜਗਤ ਕਾ ਕਾਰਣ ਅਰਥਾਤ ਬਨਾਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇੰਦ੍ਰਿਯੋਂ ਕੋ ਰਾਜਾ ਜੀਵਾਤਮਾ ਪੁਰਖ ਕਾ ਰਾਜਾ ਹੈ, ਨਿਸਸੰਦੇਹ ਇਸਕਾ ਕੋਈ ਉਤਪੰਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ (ਬਨਾਨੇ ਵਾਲਾ) ਅਰਥਾਤ ਕਾਰਣ ਨਹੀਂ ਔਰ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਰਾਜਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਵਹ ਸੁਯੰਭੁ ਸ੍ਵਤ: ਸਿੱਧ ਰਾਜਾਓਂ ਕਾ ਰਾਜਾ ਹੈ॥1॥

ਸੈਭੰ

ਸ਼ਯਭੰ:- ਯਹਾ ਸ੍ਵਯੰਭਾ ਕਾ ਸੰਕਿਸ਼ਪਤ ਉਚਾਰਣ "ਸੈਯਭੰ" ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਰਿਗ ਸੰਹਿਤਾ ਮੇਂ 'ਕੰਪਨਾ' ਕਾ ਸੰਕਿਸ਼ਪਤ ਉਚਾਰਣ 'ਕਪਨਾ' (ਰਿ: 5॥54॥6) ਔਰ "ਪ੍ਰੈਰਣਾ" ਕਾ ਸੰਕਸ਼ਿਪ ਉਚਾਰਣ 'ਪ੍ਰੇਣਾ' (ਰਿਗ: 1.॥72॥1) ਹੈ॥ 'ਸਯਭੰ' ਕਾ ਪੁਨ: ਭਾਸ਼ਿਕ ਉਚਾਰਣ 'ਸਯਭੰ' (ਸੇਭੰ) ਹੈ, ਜੈਸੇ 'ਛੰਦ:' ਕਾ ਭਾਸ਼ਿਕ ਉਚਾਰਣ 'ਛੰਦ' ਔਰ 'ਪਰਮਾਤਮਾ' ਕਾ ਭਾਸ਼ਿਕ ਉਚਾਰਣ 'ਪਰਮਾਤਮੰ' (ਤੇ. ਆ. ਨਾ. 10॥33) ਹੈ॥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਾ ਨਾਮ 'ਭਾ' ਔਰ ਅਪਨੇ ਆਪਕੋ 'ਸ੍ਵਯੰ' ਕਹਤੇ ਹੈ॥ ਸ੍ਵਯੰ ਕਾ ਹੀ ਸਮਾਨਾਰਥਕ 'ਸ੍ਵ' ਹੈ॥ ਸ੍ਵਯੰਭ ਕਾ ਅਰਥ ਅਪਨੇ ਆਪ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨੇ ਵਾਲਾ ਅਰਥਾਤ ਸ੍ਵਯੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਥਵਾ ਸੁਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਯਾ ਖੁਦ-ਰੋਸ਼ਨ ਹੈ॥ ਸਯਭਾ ਔਰ ਸਯਭੰ ਕਾ ਅਰਥ ਭੀ ਯਹੀ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਸੁਪ੍ਰਕਾਸ਼। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸ੍ਵਰੂਪ ਔਰ ਸੁਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਯੇ ਦੋਨੋਂ ਪਰਯਾਯ ਸ਼ਬਦ ਹੈਂ॥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾ ਹੀ ਦੂਸਰਾ ਪਰਯਾਯ ਭਾ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਛਾਂਦੋਗਯੋਪਨਿਸ਼ਦ ਕੀ ਸ਼ਾਂਡਿਲਯ-ਵਿਦਯਾ ਮੇਂ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੋ 'ਭਾ' ਰੂਪ ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਹਾ ਹੈ- "ਭਾ ਰੂਪ: ਸਤਯ-ਸੰਕਲਪ: ਆਕਾਸ਼ਾਤਪਾ ਸਰਵ-ਕਰਮਾ" (3॥14॥2)

ਅਰਥਾਤ- ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ, ਸਤਯ ਸੰਕਲਪ ਹੈ, ਆਕਾਸ਼ ਕੀ ਨਾਈ ਵਿਆਪਕ ਹੈ, ਸਬ ਚਰਾਚਰ ਸਥੂਲ ਸੁਕਸ਼ਮ ਜਗਤ ਜਿਸ ਕਾ ਕਰਮ ਅਰਥਾਤ ਕਿਯਾ ਹੁਆ ਹੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਂ ਕਾ ਹੀ ਦੂਸਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਤਮਕ ਸੂਤ੍ਰਮਯੋਪਨਿਸ਼ਦ ਹੈ। ਯੇ ਸਭ ਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਤਮਕ ਹੈ, ਕਿਨ੍ਤੁ ਯੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸ਼ਬ੍ਦ ਹੋਨੇ ਕੇ ਕੋਈ ਦੂਸਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਤਮਕ ਨਹੀਂ, ਜਬ ਕਿ ਸਭੀ ਯੇ ਨੇ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਢੰਗ ਸੇ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਂ ਕਾ ਸਮੋਨੇ (ਪ੍ਰਕਾਸ਼) ਹੈ, ਇਸਲਿਏ ਸੂਤ੍ਰਮਯੋਪਨਿਸ਼ਦ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਮੁਖ੍ਯਤਯਾ ਯੇ ਅਥਰ੍ਵਵੇਦ ਕੇ ਅਨੇਕ ਸੂਤ੍ਰਗ੍ਰਨ੍ਥੋਂ ਮੇਂ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਸਮੋਨੇ ਕਾ ਸਮੋਨਾ ਕਹਾ ਹੈ। ਮੁਨਕ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸੂਤ੍ਰ ਵਾਕ੍ਯ ਕਹਾ ਹੈ-

"ਯਥਾਨਦ੍ਯਃ ਪਥਿ ਜੁਸ਼ਮਾਣਾ ਅਸ੍ਤਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਸਮੁਦ੍ਰਾਯਣਾਃ।
ਤਥਾ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਨਾਮਰੂਪਾਦ੍ ਮੁਕ੍ਤਃ ਪਰਾਤ੍ਪਰਂ ਪੁਰੁਸ਼ਮੁਪੈਤਿ ਦਿਵ੍ਯਮ੍।"

(ਮੁ. ਉ. ੩।੨।੮)

ਅਰਥ- ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਹਾਨ ਮੇਂ ਤਲ੍ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਨੇ ਸੇ ਬਹਤੇ ਅਸਖ੍ਯ ਸੁਸ੍ਪਸ਼੍ਟ ਪ੍ਰਵਾਹ-ਮੋਲਿਨ ਮੇ ਵਹ ਰੂਪ ਨੋਂਵਾਲੇ ਕਾ ਨੋਂਵ, ਨਿਸ਼ਾਨ, ਨਿਰਵਯਵ, ਈਸ਼੍ਵਰ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਉਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੋ ਆਤ੍ਮਾ ਵੇਤਾ ਹੈ, ਵੇ ਜਾਨਤੇ ਹੈ।

ਸ੍ਰਸ਼੍ਟਿਨੋਂਵ ਕੀ ਹੀ ਦੂਸਰਾ ਨਾਮ ਉਤ੍ਤਮ ਨੋਂਵ ਹੈ। ਇਸ ਨੋਂਵਤਾ ਕੇ ਮਨ੍ਤ੍ਰ ਮੇਂ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਉਤ੍ਤਮ ਨੋਂਵ ਕਹਾ ਹੈ:-

"ਉਦ ਵਯਂ ਤਮਸ੍ਪਰਿ ਸ੍ਵਃਪਸ਼੍ਯੰਤ ਉਤ੍ਤਰਮ੍
ਦੇਵ ਦੇਵਤਾ ਸੂਰ੍ਯਮਗਨਮ ਸ੍ਵਃਪਸ਼੍ਯੰਤ ਉਤ੍ਤਰਮ੍।

ਅਰਥ- ਹਮ ਉਤ੍ਕ੍ਰਿਸ਼੍ਟ (ਭੋਗਯ ਹੋਨੇ ਸੇ ਸ੍ਰੇਸ਼੍ਠ) ਪ੍ਰਕ੍ਰੁਤਿ ਔਰ ਪ੍ਰਕ੍ਰੁਤਿ ਕੇ ਭਾਵਯ ਜਗਤ ਸੇ ਪਰ ਅਤਿ-ਉਤ੍ਕ੍ਰਿਸ਼੍ਟ (ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠਤਰ) ਦੇਤਨਯ ਜ੍ਯੋਤਿ (ਭੋਜਤਾ ਜੀਵਾਤ੍ਮਾ) ਕੋ ਦੇਖਤੇ ਹੁਏ ਅਤੇਯੰਤ ਉਤ੍ਕ੍ਰਿਸ਼੍ਟ (ਸ੍ਰੇਸ਼੍ਠਤਮ) ਦੇਤਨਯ ਜ੍ਯੋਤਿ (ਨਿਯਂਤਾ ਈਸ਼੍ਵਰ) ਕੋ ਪ੍ਰਾਪ੍ਤ ਹੁਏ ਹੈ, ਜੋ ਦੇਵੋਂ ਕਾ ਦੇਵ ਔਰ ਸੁਹਿਯੋਂ (ਵਿਦ੍ਵਾਨੋਂ) ਮੇ ਪ੍ਰਾਪ੍ਤ ਹੋਨੇ ਯੋਗਯ ਹੈ। (੭)

ਗੁਰੁਪ੍ਰਸਾਦਿ

ਉਪਦੇਸ਼ਟਾ ਕਾ ਨਾਮ ਯਹਾਂ ਗੁਰੁ ਹੈ, ਯਹ ਮੁਂਡਕੋਪਨਿਸ਼ਦ ਔਰ ਸ਼੍ਵੇਤਾਸ਼੍ਵਤਰੋਪਨਿਸ਼ਦ ਦੋਨੋਂ ਕੇ ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਵਾਕ੍ਯੋਂ ਸੇ ਸਿਂਧ ਹੈ॥ ਦੋਨੋਂ ਕੇ ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਵਾਕ੍ਯ ਯੇ ਹੈ:-

"ਤਦ ਵਿਗਿਆਨਰਥਂ ਸ ਗੁਰੁਮੇਵਾ ਭਿਗਛੇਤ ਸਮਿਤ੍ਪਾਣਿ: ਸ਼੍ਰੋਤ੍ਰਿਯਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਨਿਸ਼ਠਮ੍"

(ਮੁ. ਉ. ੧।੨।੧੨)

ਅਰਥ- ਉਸੇ (ਅਕਸ਼ਰ ਬ੍ਰਹਮ) ਕੇ ਗਿਆਨ (ਜਾਨਨੇ) ਕੇ ਲਿਏ ਵਹ ਜਿਜ੍ਞਾਸੁ ਹਾਥ ਮੇਂ ਸਮਿਧਾ (ਯਗਿ ਲਕੜੀਯਾਂ) ਲਿਯੇ ਹੁਏ ਗੁਰੁ ਕੇ ਸਮੀਪ ਜਾਏ ਜੋ ਵੇਦ ਕਾ ਪੜ੍ਹਾ ਹੁਆ ਔਰ ਵੇਦ ਕੇ ਮੁੱਖ ਅਰਥ ਬ੍ਰਹਮ (ਈਸ਼੍ਵਰ) ਮੇਂ ਮਨ ਕੀ ਨਿਸ਼ਠਾ (ਅਦਲ ਸਥਿਤੀ) ਵਾਲਾ ਹੈ।

"ਯਸ੍ਯ ਦੇਵੇ ਪਰਾ ਭਕ੍ਤਿ: ਯਥਾ ਦੇਵੇ ਤਥਾ ਗੁਰੌ।
ਤਸ੍ਯ-ਏਤੇ ਕਥਿਤਾ ਹਿ-ਅਰਥਾ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਂਤੇ ਮਹਾਤ੍ਮਨ:॥" (ਸ਼੍ਵੇਤਾਸ਼੍ਵਤਰ ਉ. ੬।੨੩)

ਅਰਥ- ਜਿਸ ਕੀ ਦੇਵੋਂ ਕੇ ਦੇਵ ਈਸ਼੍ਵਰ ਮੇ ਉਂਚੀ ਸੇ ਉਂਚੀ ਭਗਤੀ ਹੈ। ਔਰ ਜੈਸੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਮੇਂ, ਵੈਸੀ ਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ਟਾ ਗੁਰੁ ਮੇਂ ਭਗਤੀ ਹੈਂ। ਉਸ ਮਹਾਤ੍ਮਾ ਅਰਥਾਤ ਵਿਜ੍ਞਾਨ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹ੍ਰਿਦਯ ਮੁਮਕਸ਼ੁ ਕੋ ਨਿਸੰਦੇਹ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਮੇਂ ਕਹੇ ਹੁਏ ਯੇ ਸਬ ਅਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿ ਹੋਤੇ ਅਰਥਾਤ ਸਮਝ ਮੇਂ ਆਤੇ ਹੈਂ॥

ਗੁਰੂ ਕਾ ਦੂਸਰਾ ਪਰਯਾਯ 'ਪਿਤਾ' ਹੈ॥ ਪਿਤਾ ਪਾਲਕ ਕੋ ਕਹਤੇ ਹੈਂ, ਜੈਸਾ ਕਿ: 'ਨਿਰੁਕਤ' ਮੇਂ ਕਿਹਾ ਹੈ 'ਪਿਤਾ ਪਾਤਾ ਵਾ ਪਾਲਿਯਿਤਾ ਵਾ' ॥ (ਨਿ: 4॥21)ਅਰਥਾਤ- ਪਿਤਾ, ਰਕਸ਼ਕ ਅਥਵਾ ਨਿਸ਼ਚੈਪਾਲਕ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਜਬ ਸੁਕੇਸ਼ ਆਦਿ ਮੁਨਿਓਂ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਂ ਕਾ ਉੱਤਰ ਪਿਪਲਾਦ ਰਿਸ਼ੀ ਨੇ ਦੇ ਦਿਯਾ, ਤਬ ਉਨ੍ਹੋਂ ਨੇ ਕ੍ਰਿੱਤਗਿਤਾ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾਰਥ ਪਿਪਲਾਦ ਰਿਸ਼ੀ ਸੇ ਕਹਾ:-

"ਤ੍ਵੰ ਹਿ ਨ: ਪਿਤਾ, ਯੋ ਅਸਮਾਕੰ ਅਵਿਦਯਾਯਾ ਪਰੰ ਪਾਰੰ ਤਾਰਯਸਿ॥

(ਪ੍ਰਸ਼ਨ. ਉ: 6॥8)

ਅਰਥਾਤ- ਤੁ (ਆਪ) ਨਿਸਸੰਦੇਹ ਹਮਾਰਾ ਪਿਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਹਮੇਂ ਅਵਿਦਿਆ-ਸਾਗਰ ਕੇ ਪਰਲੇ ਪਾਰ (ਕਿਨਾਰੇ) ਤਾਰ ਲਗਾਯਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਕਾ ਹੀ ਤੀਸਰਾ ਪਰਯਾਯ "ਆਚਾਰਯਾ ਹੈ। ਔਰ ਵਹ-

"ਆਚੀਂਰਯਸ੍ਤੁ ਗਤਿੰ ਵਕਤਾ" ॥ (ਛਾ: ਉ: 4॥4॥1॥)

ਅਰਥਾਤ- ਆਚਾਰਯ (ਗੁਰੂ) ਤੁਝੇ ਗਤਿ (ਵਿਦਿਆ ਕਾ ਫਲ) ਕਹੇਗਾ॥

"ਆਚਾਰਯਵਾਨ ਪੁਰਖੋ ਵੇਦ" ॥ (ਛਾ: ਉ: 6॥ 14॥2)

ਆਚਾਰਯਵਾਨ ਪੁਰਖ (ਇਸਤ੍ਰੀ ਅਥਵਾ ਪੁਰਖ) ਆਤਮਾ (ਸਰਵਾਂਤਗਤਮਈਸ਼੍ਵਰ) ਕੋ ਜਨਤਾ ਹੈ:

ਇਤਿਆਦੀ ਵਾਕਯੋਂ ਸੇ ਸਿੱਧ ਹੈ॥

ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਅਰਥ ਹੈ॥ ਜਬ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਤਬ ਅਨੁਗ੍ਰਹ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਦਯ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਇਸ ਨਿਜੇ ਪ੍ਰਸਾਦ ਕਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰਾਯਸ: ਅਨੁਗ੍ਰਹ, ਦਯਾ, ਅਥਵਾ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਿਯਾ ਜਾਤਾ ਹੈ॥ ਅਰਜੁਨ ਨੇ ਭਗਵਾਨ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣ ਸੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਨੇ ਕੀ ਜੋ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀ ਹੈ, ਉਸ ਸੇ ਐਸਾ ਹੀ ਪਾਯਾ ਜਾਤਾ ਹੈ॥ ਭਾਗਵਤਗੀਤਾ ਮੇਂ ਅਰਜੁਨ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣ ਜੀ ਸੇ ਕਹਤੇ ਹੈਂ-

ਅਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟ-ਪੁਰਵੰ ਹ੍ਰਿਸ਼ਿਤੋ ਅਸਿਮ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਵਾ ਭਯੇਨ ਚ ਪ੍ਰਵਯਥਿਤੰ ਮਨੋ ਮੇ।
ਤਦ-ਏਵ ਮੇ ਦਰਸ਼ਯ ਦੇਵ ਰੁਪੰ, ਪ੍ਰਸੀਦ ਦੇਵੇਸ਼ ਜਗਨਿਵਾਸ॥ (ਗੀਤਾ. 11॥45)

ਅਰਥ- ਪਹਿਲੇ ਦੇਖੇ ਹੁਏ ਰੂਪ ਕੋ ਦੇਖ ਕਰ ਹੇਰਸ਼ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਆ ਹੂੰ ਔਰ ਸਾਥ ਹੀ ਮੇਰਾ ਮਨ ਭਯ ਸੇ ਬੜਾ ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਹਾ ਹੈ। ਹੇ ਦੇਵ! ਵਹ ਹੀ ਪਹਿਲਾ ਰੂਪ ਮੁਝੇ ਦਿਖਾ ਹੇ ਦੇਵੇਸ਼! ਹੇ ਜਗਨਿਵਾਸ! ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੈ॥

ਗੁਰੂ ਔਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦੋਨੋਂ ਕੇ ਮਿਲਨੇ ਸੇ "ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ" ਬਨਾ ਹੈ ਔਰ ਗੁਰੂ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਕ੍ਰਿਪਾ, ਦਯਾ ਅਥਵਾ ਅਨੁਗ੍ਰਹ, ਉਸਕਾ ਅਰਥ ਹੈ॥ ਬੌਧਸਨ ਧਰਮ ਸੁਤ੍ਰ ਮੇਂ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸ਼ਬਦ ਇਸੀ ਅਰਥ ਮੇਂ ਪ੍ਰਯੁਕ੍ਤ ਹੁਆ ਹੈ॥ ਪ੍ਰਯੋਗ ਸ਼ੁਤ੍ਰ ਕਾ ਆਕਾਰ ਹੈ:-

"ਸਹਸਰ ਦਕਿਸ਼ਣਾ ਰਿਖਭੈਕਾਦਸ਼ੰ, ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦੋਵਾ" ॥ (ਬੌ. ਸੂ. 4॥4॥10)

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਰਥਾਤ- ਏਕ ਹਜਾਰ ਰੁਪਯਾ ਔਰ ਸਾਂਡ (ਸਾਢ) ਕੇ ਸਹਿਤ ਗਯਾਰਹ ਗੌਅੰ ਕੀ ਦਕਿਸ਼ਣਾ ਅਥਵਾ ਗੁਰੂ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ, ਵਿਦਯਾ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਾ ਉਪਾਯ ਹੈ॥

ਈਸ਼੍ਵਰ ਏਕ ਹੈ, ਸਤਿ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਸਬ ਕਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸਬ ਮੇਂ ਪੂਰਣ ਹੈ, ਨਿਰਭਯ ਹੈ, ਨਿਰਵੈਰੁ ਹੈ, ਅਕਾਲਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ, ਅਯੋਨਿ ਅਰਥਾਤ ਸੁਯੰਭ ਹੈ, ਸ੍ਵਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ, ਉਸਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਾ ਉਪਾਯ ਸ੍ਰੋਤ੍ਰਿਯ ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਸਟ ਗੁਰੂ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ, ਅਨੁਗ੍ਰਹ, ਦਯਾ ਅਥਵਾ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੈ, ਯਹ ਸੰਕੇਸ਼ਪ ਸੇ ਗੁਰੁ-ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ।

ਮੂਲ-ਮੰਤ੍ਰ : 10

ਪ੍ਰਾਕੱਥਨ

ਏਕੱਤ੍ਵ ਹੈ (ਨਿਰੰਕਾਰ ਜੋ ਨਾਨੱਤ੍ਵ ਵਿੱਚ) ਉਂਕਾਰ (ਰੂਪ ਹੋਕੇ ਫੇਰ ਏਕੱਤ੍ਵ) ਹੈ (ਉਹ ਏਕੱਤ੍ਵ) ਸਦਾ ਥਿਰ (ਏਕੱਤ੍ਵ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ) ਨਾਮ ਹੀ ਹੈ ('ਸਤਯ' ਅਰਥਾਤ ਸਦਾ ਥਿਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਚੇਤਨ ਵਜੂਦ। ਉਹੀ ਦਿੱਸ ਰਹੀ ਤੇ ਨਾ ਦਿੱਸ ਰਹੀ ਨਾਨੱਤਵ ਦਾ) ਰਚਣਹਾਰ ਹੈ, (ਨਿਰੀ ਕੋਈ ਨਿਰਜਿੰਦ ਸ਼ਕਤੀ ਜਾਂ ਸੱਤਾ ਮਾਤ੍ਰ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਉਹ) ਪੁਰਖ ਹੈ, (ਪੁਰਖ ਉਹ 'ਜੀਵ' ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਜੀਵ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕਾ ਵਾਂਙੂ ਦੇਵਤਾ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਪੁਰਖੁ ਨਹੀਂ ਜੋ ਭੈ ਤੇ ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਆਏ, ਉਹ ਤਾਂ) ਡਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਵੈਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ। (ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਤੋਂ ਉਹ ਇਉਂ ਬੀ ਉੱਚਾ ਹੈ ਕਿ ਏਹ ਸਾਰੇ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਆਏ, ਪਰ ਉਹ ਅਕਾਲ) ਕਾਲ ਰਹਿਤ ਹੈ। (ਅਕਾਲ ਹੋਕੇ ਉਹ ਹਣਹੋਂਦ ਨਹੀਂ, ਉਹ) ਮੂਰਤ (ਹੋਂਦ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਉਸ ਦਾ ਵਜੂਦ ਯਾ ਸਰੂਪ ਹੈ ਜੋ ਸਰੂਪ ਕਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਸੋ ਉਸ ਦਾ ਵਜੂਦ ਜੀਵਾਂ ਯਾ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਾਂਙੂ ਜਨਮ ਵਿੱਚ ਆਉਣੇ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ, ਉਹ) ਅਜੂਨੀ ਹੈ (ਅਰਥਾਤ ਜੂਨ ਵਿੱਚ ਹੀਂ ਆਉਂਦਾ) ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਵਜੂਦ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਉਹ ਤਾਂ) ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਆਪ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ ਹੈ। (ਜਯੋਤੀ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਉਸ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਉਸ ਦਾ ਸੁਤੇ ਹੀ ਆਪਣਾ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਐਸਾ ਹੈ ਉਹ ਸਤਯ ਸਰੂਪ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ, ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਜਪੁਜੀ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਉਹ) ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਵਯਾਖਯਾ: ਇਹ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਸਰੂਪ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਪੁਜੀ ਵਿੱਚ ਤੇ ਸਾਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਜਪਣ ਯੋਗ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਵਰਣਨ ਤੇ ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਹੋਣਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹੈ। ਇਹ ਮੂਲ-ਮੰਤ੍ਰ ਮੰਗਲਾਚਰਨ ਬੀ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਗਲਾਚਰਣ ਵਸਤੂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਮੰਗਲਾਚਰਣ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਪਵਿਤ੍ਰ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੋਣਾ ਹੈ ਉਸੇ ਦਾ ਸਰੂਪ, ਲੱਛਣ, ਗੁਣ, ਕੀਰਤੀ ਆਦਿ ਮੰਗਲ ਵਿੱਚ ਸੰਖੇਪ ਕਥਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

੧. ਇਹ ਇਕ ਅੰਕ ਹੈ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਵਾਚਕ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਕਿ ਚਿੰਤਨ, ਯਜਾਨ, ਪ੍ਰੇਮ ਆਦਿ ਜਪੁ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਦੱਸਣਾ ਹੈ, ਇਥੇ ਉਸ ਨੂੰ '੧' ਕਰਕੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ, ਯਥਾ:

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਾਹਿਬ ਮੇਰਾ ਏਕੋ ਹੈ॥ ਏਕੋ ਹੈ ਭਾਈ ਏਕੋ ਹੈ॥

ਇਹ ੧ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਜਪੁਜੀ ਦੇ ਮੁੱਢ ਵਿੱਚ ਸੰਖਯਾ ਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ, ਪਰ 'ਸੰਗਯਾ' ਕਰਕੇ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਜੇ ਉਸ ਦੇ ਸਰੂਪ ਦਾ ਲਖਾਯਕ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ।

ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਐਉਂ ਕੀਤਾ ਹੈ:

ਏਕਮ ਏਕੰਕਾਰੁ ਨਿਰਾਲਾ। ਅਮਰੁ ਅਜੋਨੀ ਜਾਤਿ ਨ ਜਾਲਾ॥
ਅਗਮ ਅਗੋਚਰੁ ਰੂਪੁ ਨ ਰੇਖਿਆ॥

ਅਰਥ-ਏਕਮ (ਥਿਤ ਦੁਆਰਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ) ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ (ਜੋ ਹੈ ਸੋ) ਇਕ ਹੈ, ਸਭ ਤੋਂ ਅਲਿਪਤ ਹੈ। ਇਹ ਮ੍ਰਿਤੂ ਤੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾਤ ਕਿਸਮ ਨਹੀਂ। ਮਨ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ, ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਤੋਂ ਅਲਖ ਹੈ, ਉਸਦਾ ਰੂਪ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਚਿੰਨ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹੈ ਕਿਥੇ? ਤਾਂ ਦੱਸਦੇ ਹਨ:

ਖੋਜਤ ਖੋਜਤ ਘਟਿ ਘਟਿ ਦੇਖਿਆ॥

ਕਿ ਜੋ ਨਾਨਤ੍ਵ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹੋ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਖੋਜ ਕਰਦਿਆਂ ਅਸਾਂ ਘਟ ਘਟ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਭਾਵ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਏਕੱਤ੍ਵ ਵਿੱਚ ਸਦਾ ਇਕ ਹੈ। ਜਦ ਇਕ ਹੈ ਤਾਂ ਇਕ ਹੈ। ਜਦ ਨਾਨਤ੍ਵ ਵਿੱਚ ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਘਟ ਘਟ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਘਟ ਘਟ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਛਿੰਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹ ਨਾਨਤ੍ਵ ਵਿੱਚ ਬੀ ਆਪ ਇਕ ਦਾਇਕ ਹੀ ਹੈ।

ਉਹ ਇਕ ਕੈਸਾ ਹੈ? ਉਹ ਅਦੁਤੀ ਹੈ, ਹਾਂ ਇਕ ਉਸ 'ਇਕ' ਦੀ ਸੁਰਤ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਹੈ ਅਰ ਅਦੁਤੀ ਇਕ ਹੈ, ਯਥਾ:

ਏਕੰਕਾਰੁ ਅਵਰੁ ਨਹੀਂ ਦੂਜਾ ਨਾਨਕ ਏਕੁ ਸਮਾਈ॥

ਅਰਥਾਤ: ਉਹ ਕੇਵਲ ਇਕ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਉਹੀ ਇਕ, ਜੋ ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ, ਸਾਰੇ ਸਮਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ: ਉਹ ਪਾਇਆ ਕੀ ਕੂ ਜਾਏ? ਤਾਂ ਦੱਸਦੇ ਹਨ:

ਏਕੋ ਏਕੁ ਕਹੇ ਸਭੁ ਕੋਈ ਹਉਮੈ ਗਰਭ ਵਿਆਪੈ॥
ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਏਕੁ ਪਛਾਣੇ ਇਉ ਅਰੁ ਮਹਲੁ ਸਿਞਾਪੈ॥
ਪਰ ਨੇੜੇ ਹਰਿ ਦੂਰਿ ਨ ਜਾਣਹੁ ਏਕੋ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸਬਾਈ॥
ਏਕੰਕਾਰੁ ਅਵਰੁ ਨਹੀਂ ਦੂਜਾ ਨਾਨਕ ਏਕੁ ਸਮਾਈ।5॥

ਅਰਥ: ਇਕ ਹੈ, ਇਕ ਹੈ, ਕਹਿ ਤਾਂ ਸਭ ਕੋਈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕਹਿਣ ਮਾਤ੍ਰ ਨਾਲ ਸਿਆਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਦੀਆਂ ਚਿਤ ਬ੍ਰਿਤੀਆਂ ਹਉਂ ਤੇ ਹੈਕਾਰ ਵਿੱਚ ਫਸੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਜਦ ਇਸ ਹਉਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਵਯਾਪ 'ਇਕ' ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਵੇ, ਉਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਪਛਾਣ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇੜੇ ਹੈ ਦੂਰ ਨਹੀਂ, ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸਾਰੀ ਵਿੱਚ ਵਯਾਪਕ ਹੈ। ਹਾਂ ਉਹ ਕੇਵਲ ਇਕੋ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਪਰੀਪੂਰਣ ਹੈ। ਫਿਰ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ:

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਏਕੇ ਕਉ ਸਚੁ ਏਕਾ ਜਾਣੇ ਹਉਮੈ ਦੂਜਾ ਦੂਰਿ ਕੀਆ॥

ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਹਉਮੈ ਰੂਪੀ ਦੁਐਤ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਲਵੇਗਾ ਤਦੋਂ ਇਸ 'ਇਕ' ਨੂੰ ਸਚ ਮੁਚ 'ਇਕ' ਜਾਣ ਲਵੇਗਾ।

ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ ਕਿ:

ਏਕੰਕਾਰੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਿਰਭਉ ਸਭ ਜਲਿ ਥਲਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ॥

ਜੋ ਕੇਵਲ ਏਕੱਤ੍ਵ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਨਰੰਜਨ ਸਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਨਿਰਭਉ ਹੈ, ਉਹੀ ਨਾਨਤ੍ਵ ਯਾ ਅਨੇਕਤਾ ਵਿੱਚ ਸਮਾਇਆ ਬੀ ਇਕ ਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਮੂਲ ਹੈ, ਉਹੋ ਅਸਲੀਅਤ ਹੈ, ਉਸੇ ਦੀ ਏਕੱਤ੍ਵ ਤੋਂ ਨਾਨੱਤ੍ਵ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਤਦ ਬੀ ਉਸ ਦੀ ਏਕੱਤ੍ਵ ਅਬਦਲ ਯਥਾਰਥ ਤੇ ਠੀਕ ਠੀਕ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਵਾਕ ਹੈ:

ਪ੍ਰਣਵੋ ਆਦਿ ਏਕੰਕਾਰਾ॥ ਜਲ ਥਲ ਮਹੀਅਲਿ ਕੀਓ ਪਸਾਰਾ॥
ਆਦਿ ਪੁਰਖ ਅਦੈਵ ਅਬਿਨਾਸੀ॥ ਲੋਕ ਚਤਰਦਸ ਜੋਤ ਪ੍ਰਕਾਸੀ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਲਿਖੇ ਇਸ '੧' ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਨੇਕਤਾ ਯਾ ਨਾਨੱਤਵ ਯਾ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਜੋ ਕੁਛ ਕਹੋ ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ '.' ਸੂਨ (ਅਣਹੋਂਦ ਯਾ ਮਨਫੀਅਤ) ਨਹੀਂ, ਪਰ ਹੋਂਦ ਹੈ ਜੋ '੧' ਹੈ। ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਆਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਇਸ 'ਇਕ' ਥਿਰ ਹਸਤੀ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਹੈ ਜੋ ਸਦਾ ਅਦੈਵ ਹੈ- ਆਦਿ ਪੁਰਖ ਅਦੈਵ ਅਬਿਨਾਸੀ॥

ਸਾਧਨ ਪੱਖ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਵਾਕ ਹੈ:

ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਏਕੁ ਪਛਾਣੈ ਇਉ ਘਰੁ ਮਹਲੁ ਸਿਵਾਪੇ॥

ਪੁਨਾ:- ਏਕ ਉਪਰਿ ਜਿਸੁ ਜਨ ਕੀ ਆਸਾ॥ ਤਿਸਕੀ ਕਟੀਐ ਜਮ ਕੀ ਫਾਸਾ॥

ਇਸ ਕਰਕੇ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ

ਇਕ ਬਿਨ ਦੂਸਰ ਕੌਨ ਚਿਨਾਹ॥

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਵਾਕ ਹੈ:-

ਏਕੁ ਸਰੇਵੈ ਤਾਂ ਗਤਿ ਮਿਤਿ ਪਾਵੈ ਆਵਣੁ ਜਾਣੁ ਰਹਾਈ॥

ਉਸ ਨਿਰੰਜਨ '੧' ਨੂੰ ਸੇਵੇ ਕੀਕੂੰ?

ਉੱਤਰ:- ਏਕੋ ਏਕੁ ਬਖਾ ਨੀਐ ਬਿਰਲਾ ਜਾਣੇ ਸਵਾਦੁ॥

ਪੁਨਾ:- ਏਕੰਕਾਰ ਨਾਮ ਉਹ ਧਾਰੈ॥ ਕੁਲਹ ਸਮੂਹ ਸਗਲ ਉਧਾਰੈ॥

ਪੁਨਾ:- *ਆਦਿ ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਸੋਈ॥ ਅਵਰੁ ਨ ਜਾਣਾ ਦੂਜਾ ਕੋਈ॥*
ਏਕੰਕਾਰੁ ਵਸੈ ਮਨਿ ਭਾਵੈ ਹਉਮੈ ਗਰਬੁ ਗਵਾਇਦਾ॥੧੧॥

ਫੇਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੀਹ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ:-

ਏਕੁ ਬਿਸਥੀਰਨੁ ਏਕੁ ਸੰਪੂਰਨੁ ਏਕੈ ਪ੍ਰਾਨ ਅਧਾਰਾ।

ਹੁਣ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਏਕੰਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਿਥੋਂ ਹੋਈ ਹੈ?

ਉੱਤਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ:- .

ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਕਉ ਵਾਰਿਆ ਭਾਈ ਜਿਨ ਏਕੰਕਾਰ ਅਧਾਰ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪੁਨਾ:- ਏਕੰਕਾਰੁ ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਪਾਈਐ ਹਉ ਬਲਿ ਬਲਿ ਗੁਰ ਦਰਸਾਇਣਾ॥

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ 'ਇਕ' - 'ਅਦੁਤੀ ਇਕ' - ਬਾਬਤ ਐਉਂ ਬੀ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ:-

ਗੁਣੁ ਏਹੋ ਹੋਰ ਨਾਹੀ ਕੋਇ॥ ਨਾ ਕੋ ਹੋਆ ਨਾ ਕੋ ਹੋਇ॥3॥

ਅਰਥਾਤ- ਉਸ ਦਾ ਵਡਾ ਗੁਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵਰਗਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਨਾ ਕੋਈ ਹੋਇਆ ਹੈ ਨਾਂ (ਅਗੋਂ ਨੂੰ) ਕੋਈ ਹੋਵੇਗਾ। ਭਾਵ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਵਰਗਾ ਇਕ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਹੈ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

ਇਉਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨੂੰ '੧' ਲਿਖਕੇ ਲਖਾਇਆ, ਗੌਸਾ ਕਿ ਉਹ ਅਪਰੰਪਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਪਰੇ ਤੋਂ ਪਰੇ ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਨਿਜ ਥਾਇ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਯਥਾ:

ਸਾਚਾ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਨਿਜ ਥਾਇ॥

ਪਰ ਫਿਰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ 'ਜਲ ਥਲ ਮਹੀਅਲਿ' ਤੇ 'ਘਟ ਘਟ' ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਅਰਥਾਤ ਉਹ ਜੋ ਪਰੇ ਤੋਂ ਪਰੇ (ਅਪਰੰਪਰ ਸੀ ਉਹੀ) ਵਯਾਪਕ ਹੈ, ਤੇ ਉਹੀ ਘਟ ਘਟ ਵਿਚ ਅਰਥਾਤ ਅੰਤ੍ਰਸਥ ਬੀ ਹੈ।

1. ਅਪ ਰੰਪਰ- ਏਕੰਕਾਰੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਿਰਭਉ
2. ਵਿਆਪਕ- ਸਭ ਜਲਿ ਥਲਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ॥
3. ਅੰਤ੍ਰਸਥ- ਖੋਜਤ ਖੋਜਤ ਘਟਿ ਘਟਿ ਦੇਖਿਆ॥

ਅਪਰੰਪਰ, ਵਿਆਪਕ ਤੇ ਅੰਤ੍ਰਸਥ ਹੋਕੇ ਉਹ ਤ੍ਰੈ ਨਹੀਂ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹ ਇਕੋ ਦਾ ਇਕੋ ਹੈ। ਯਥਾ:-

ਅੰਤਰਿ ਬਸੇ ਬਾਹਰਿ ਭੀ ਓਹੀ॥ ਨਾਨਕ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਿ ਸਭ ਮੋਹੀ॥

ਹੁਣ ਨਿਰੰਜਨ ਨੂੰ ਅਪਰੰਪਰ ਲਖਕੇ, ਫਿਰ ਵਿਆਪਕ ਤੇ ਅੰਤ੍ਰਸਥ ਤੇ ਅੰਤ੍ਰਸਥ ਹੁੰਦਿਆਂ ਨਿਰੰਤਰ ਦੇਖਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਲਖਾਉਣ ਲਈ ਇਕ ਅੱਖਰ ਲਿਆ 'ਓ' ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ '੧' ਨਾਲ ਲਾ ਦਿੱਤਾ।

ਅੱਖਰ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹਨ, ਸ੍ਵਰ ਤੇ ਵਯੰਜਨ। ਉ, ਅ, ਏ ਸ੍ਵਰ ਹਨ ਤੇ 'ਕ' ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਬਾਕੀ ਪੈਂਤੀ ਦੇ ਅੱਖਰ ਵਯੰਜਨ ਹਨ। ਵਯੰਜਨ ਆਪੇ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੇ, ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਸ੍ਵਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਲੁਪਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਬੋਲਦੇ ਹਨ, ਸੋ ਸ੍ਵਰ ਅੱਖਰ ਵਯੰਜਨਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ਿਰੋਮਣਿ ਹੋਏ। ਆਪਣੀ ਵਰਣਮਾਲਾ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ (ਉ) ਅੱਖਰ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾ ਥਾਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਗੌਯਾ ਸਵਰਾਂ ਵਿਚੋਂ 'ਓ' ਨੂੰ ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਸ੍ਵਰ ਥਾਪਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਦਾ 'ਓ' ਰੂਪ ਬਣਾਕੇ ਆਪਣੇ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਤੇ ਨਿਰਾਲੇ ਏਕੰਕਾਰ ਨੂੰ ਘਟ ਘਟ ਦਾ ਵਾਸੀ ਤੇ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਮੁੱਢ ਮੂਲ ਅਤੇ ਫੇਰ ਸਾਰੇ ਪਸਾਰੇ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਕਰਤਾ ਦੱਸਣ ਲਈ '੧' ਦੇ ਨਾਲ ਲਾ ਦਿੱਤਾ।

ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ:- ਇਹੋ ਖਿਆਲ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਐਉ ਦੱਸਿਆ

ਰੱਬ:-

1 ਆਪੀਨੈ ਆਪੁ ਸਾਜਿਓ
ਆਪੀਨੈ ਰਚਿਓ ਨਾਉ॥

'੧' ਗੁਰਮੁਖਿ ਏਕੁਕਾਰੁ ਆਪਿ ਉਪਾਇਆ
'ਓ' ਓਅੰਕਾਰਿ ਆਕਾਰੁ ਪਰਗਟੀ ਆਇਆ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

2 ਦੂਯੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਾਜੀਐ (ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ) ਪੰਜ ਤਤ ਵਿਸਥਾਰੁ ਚਲਤੁ ਰਚਹਾਇਆ
ਕਰਿਆ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ (ਦ੍ਰਸ਼ਟਾ) ਖਾਣੀ ਬਾਣੀ ਚਾਰਿ ਜਗਤੁ ਉਪਾਇਆ (ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ)

ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਉਪਾਵਣਹਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਲਖਾਯਕ ਹੈ: 'ਓ' ਇਹ ਗੱਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਐਉਂ ਦੱਸੀ ਹੈ:-

ਓ ਅੰਕਾਰਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਉਤਪਤਿ॥ ਓਅੰਕਾਰ ਤੋਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਉਤਪਤਿ ਹੋਈ।

ਓਅੰਕਾਰੁ ਕੀਆ ਜਿਨਿ ਚਿਤਿ॥ ਓਅੰਕਾਰ ਉਹ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਚੇਤਨਤਾ ਰਚੀ; ਭਾਵ ਜੋ ਚੇਤਨ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਚੰ।

ਓਅੰਕਾਰਿ ਸੈਲ ਜੁਗ ਭਏ॥ ਓਅੰਕਾਰ ਤੋਂ (ਸੈਲ੍ਹ) ਦੇਸ ਤੇ (ਜੁਗ੍ਹ) ਕਾਲ ਰਚੇ ਗਏ। ਭਾਵ ਜੜ੍ਹ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰਚੀ ਗਈ।

ਓਅੰਕਾਰਿ ਬੇਦ ਨਿਰਮਏ॥ ਓਅੰਕਾਰ ਤੋਂ ਵੇਦ ਰਚੇ ਗਏ।

ਓਅੰਕਾਰਿ ਸ਼ਬਦ ਉਧਰੇ॥ ਓਅੰਕਾਰ ਤੋਂ ਸ਼ਬਦ ਦੁਆਰਾ (ਭਾਵ ਸਿਮਰਣ ਕਰਕੇ ਜੀਵ) ਉਧਰ ਗਏ।

ਓਅੰਕਾਰਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਤਰੇ॥ ਓਅੰਕਾਰ (ਦੇ ਲੱਖਯ) ਨੂੰ ਲਖਣੇ ਕਰਕੇ ਗੁਰਮੁਖ (ਭਵ ਸਾਗਰ) ਨੂੰ ਤਰ ਗਏ।

ਓਨਮ ਅਖਰ ਸੁਣਹੁ ਬੀਚਾਰੁ॥ (ਅਲ਼ ਖਰ੍ ਖਰਨੇ ਵਾਲਾ ਅਰਥਾਤ) ਨਾਸ਼ ਰਹਿਤ (ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੋ) 'ਓਂ' (ਦਾ ਲੱਖਯ ਹੈ, ਉਹ) ਨਮਸਕਾਰ ਜੋਗ ਹੈ,ਉਸ ਵਾ ਵੀਚਾਰ ਸੁਣ:-
(ਜੋ) ਅਲ਼ ਖਰ (ਨਾਸ਼ ਰਹਿਤ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੈ ਸੋ) ਓਨਮ ਅਖਰੁ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਸਾਰੁ॥ ਤਿੰਨਾਂ ਭਵਨਾ ਦਾ ਸਾਰ ਹੈ। (ਤੇ ਤ੍ਰੈ ਭਵਣ ਉਸ ਦਾ ਕੀਤਾ ਪਸਾਰਾ ਹੈ, ਉਹ) 'ਓਂ' (ਦਾ ਲਖਾਯ ਹੈ ਤੇ) ਨਮਸਕਾਰ ਜੋਗ ਹੈ।

ਉਪਰਲੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 'ਓ' ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਆਪ ਹੀ 'ਓਅੰਕਾਰਾ' ਬੰਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਪਰੰਪਰਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ ਹੈ। 'ਕਾਰ' ਪਦ ਲੱਗਣ ਨਾਲ 'ਓਂ' ਦਾ ਅਰਥ 'ਕੇਵਲ 'ਓਂ' ਹੋ ਗਿਆ।

ਸੋ ਉੱਪਰਲੇ ਵਾਕਾਂ ਵਿਚ ਉਚਾਰਣ ਦਾ ਰੂਪ 'ਓਅੰਕਾਰ' ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਆਪ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਬ੍ਰਹਮਾ ਆਦਿ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਰਚਣਹਾਰ ਦਾ ਲਖਾਯਕ ਅੱਖਰ ਹੈ। ਇਹੋ ਚੇਤਨ ਤੇ ਜੜ੍ਹ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ, ਦੇਸ਼ ਕਾਲ ਆਦਿ ਦੇ ਰਚਣਹਾਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਤੇ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਸਾਧਨ 'ਸ਼ਬਦ' ਦਾ ਰਚਨਹਾਰ ਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਫਿਰ ਅੰਤਮ ਬੀਚਾਰ ਇਹ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ 'ਓ' ਉਸ ਦਾ ਲਖਾਯਕ ਹੈ ਜੋ ਤਿੰਨਾਂ ਭਵਨਾਂ ਵਿਚ ਸਾਰ ਰੂਪ ਹੈ ਤੇ (ਅਲ਼ ਖਰ) ਨਾਸ਼ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਆਪ ਤਿੰਨਾਂ ਭਵਨਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਆਪ ਸਾਰ ਰੂਪ ਹੈ, ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰਾ ਉਸ ਸਾਰ ਰੂਪ ਦਾ ਪਸਾਰਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਵਿਕ੍ਰਿਤ ਹੋਕੇ ਉਹ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਰੂਪ ਨਹੀਂ, ਸਾਰ ਰੂਪ ਰਹਿਕੇ ਪਸਾਰੇ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਬੀ ਹੈ ਤੇ ਵਯਾਪਕ ਹੋਕੇ ਅਭਿੰਨ ਥਾਂ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਇਸ ਭਿੰਨ-ਅਭਿੰਨ ਰੂਪ ਦਾ ਲਖਾਯਕ 'ਓਂ' ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤੀਸਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਨੇ ਬੀ ਓਅੰਕਾਰ ਨੂੰ 'ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ' ਦਾ ਲਖਾਯਕ ਦੱਸਿਆ ਹੈ।

ਓਅੰਕਾਰਿ ਸਭ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਉਪਾਈ॥

ਅਰਥਾਤ ਓਅੰਕਾਰ ਨੇ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਉਤਪਤ ਕੀਤੀ। ਚੋਥੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਫੁਰਮਾਇਆ:

ਓਅੰਕਾਰਿ ਏਕ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸਭੁ ਏਕਸ ਮਾਹਿ ਸਮਾਵੋਗੇ॥

ਪੰਜਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਫੁਰਮਾਇਆ:-

ਓਅੰਕਾਰਿ ਉਤਪਤਿ॥ ਕੀਆ ਦਿਨਸੁ ਸਭ ਰਾਤੀ॥

ਓਅੰਕਾਰ ਤੋਂ ਸਾਰੀ ਉਤਪਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ ਸਭੋ ਕੁਛ ਸਾਜਿਆ ਹੈ। ਦਸਮੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ:-

ਓਅੰਕਾਰ ਆਦਿ॥ ਕਥਨੀ ਅਨਾਦਿ॥

ਪੁਨਾ: ਓਅੰ ਆਦਿ ਰੂਪੇ॥ ਅਨਾਦੀ ਸਰੂਪੇ॥

ਪੁਨਾ : ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਾਲ ਜਬ ਕੀਆ ਪਸਾਰਾ। ਓਅੰਕਾਰ ਤੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਉਪਾਰਾ॥

ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੇ ਬੀ ਬਾਵਨ ਅਖਰੀ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਅਖੀਰਲੀ ਪਉੜੀ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬੀ ਕਿਸੇ ਪੰਡਿਤ ਪਰਥਾਇ ਉਚਾਰੀ ਹੈ ਜੋ ਪੰਡਿਤ ਕਿ ਲੋਕ ਬਿਉਹਾਰ ਦੀ ਵਿਦਯਾ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਪਾਂਧੇ ਯਾ ਪੰਡਿਤ ਪੱਟੀ ਦੇ ਮੁੱਢ ਵਿਚ ਓਅੰਕਾਰ ਲਿਖ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਪਰਥਾਇ ਕਬੀਰ ਜੀ ਓਥੇ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ:-

ਓਅੰਕਾਰ ਆਦਿ ਮੈ ਜਾਨਾ॥ ਓਅੰਕਕਾਰ ਸਭ ਦੀ ਆਦਿ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ (ਤਾਂ) ਜਾਣ ਲਿਆ ਹੈ। ਲਿਖੀ ਅਰੁ ਮੇਟੇ ਤਾਹਿ ਨ ਮਾਨਾ॥ ਓਅੰਕਾਰ ਲਖੈ ਜਉ ਕਈ। (ਪਰ ਹੇ ਪੰਡਿਤ ਤੂੰ ਜਿਸ ਓਅੰਕਾਰ ਨੂੰ ਪੱਟੀ ਉਤੇ) ਲਿਖ ਦੇਂਦਾ ਹੈ (ਤੇ ਮੁੰਡੇ ਪੜ੍ਹ ਵਾਚ ਕੇ ਫੇਰ ਓਅੰਕਾਰ ਸਮੇਤ ਸਾਰੀ ਨੂੰ) ਮੇਟ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਉਸ (ਰਸਮੀ ਤੇ ਵਿਵਹਾਰਕ ਲਿਖਾ ਪੜ੍ਹੀ ਦੇ ਓ ਅੰ ਨੂੰ ਮੈਂ) ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ (ਕਿ ਉਹ 'ਓਂ' ਦਾ ਲਖਯ ਹੈ) । ਸੋਭੀ ਲਖਿ ਮੇਟਣਾ ਨ ਹੋ (ਪਰ) ਜੇ ਕੋਈ ਓਅੰਕਾਰ (ਦੇ ਲਖਯ) ਨੂੰ ਲਖ ਲਵੇ, ਉਸ ਲਖਯ ਨੂੰ) ਲਖ ਲਿਆਂ ਫੇਰ ਮੇਸਣਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਭਾਵੇ ਹੈ ਕਿ ਓਅੰਕਾਰ ਰਚਨਾਂ ਦੀ ਆਦਿ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਤੂੰ ਪੱਟੀ ਤੇ ਲਿਖ ਦੇਂਦਾ ਹੈਂ, ਉਹ ਰਸਮੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਉਹ ਰੋਜ਼ ਲਿਖੀਂ ਹੈ ਤੇ ਮਿਟੀਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਜੋ ਲੱਖਯ ਹੈ ਉਹ ਲਖ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਲੱਖ ਅਮਿਟ ਹੈ, ਸਦਾ ਥਿਰ ਹੈ। ਇਥੇ ਕਬੀਰ ਜੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਆਦਿ ਕਰਤਾ ਨੂੰ ਅੰਕਾਰ ਆਖ ਰਹੇ ਹਨ।

ਇਸ ਦੇ ਇਕ ਅਰਥ ਐਉਂ ਬੀ ਕਰਦੇ ਹਨ:-

ਓਅੰਕਾਰ ਨੂੰ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ (ਕਿ ਉਹ ਸਭ ਦੀ) ਆਦਿ ਹੈ, (ਪਰ ਉਹ ਓਅੰਕਾਰ ਜੋ ਜਿਸ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਪਟੀ ਦੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਾਗੂ ਲਿਖਕੇ ਭਾਵ) ਰਚਕੇ, ਮੇਸ (ਨਾਸ਼ ਕਰ) ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ (ਕਿ ਉਹ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਓਅੰਕਾਰ ਹੈ।) ਹਾਂ ਜੇ ਕੋਈ ਓਅੰਕਾਰ (ਦੇ ਲਖਯ) ਨੂੰ ਲਖ ਲਵੇ ਉਸ ਲਖ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਲਖ ਕੇ ਫੇਰ ਵਿਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਬੀ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਕਬੀਰ ਜੀ ਓਅੰਕਾਰ ਦਾ ਲੱਖਯ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਤਾ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਓਅੰਕਾਰ ਦੇ ਲੱਖਯ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇਵ ਨੂੰ ਲਖ ਲੈਣੇ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਂਦੇ ਹਨ: ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਦੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹਨ:-ਨਿਰਾਧਾਰ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨ ਅਲਖੁ ਲਖਾਇਆ। ਹੋਆ ਏਕੰਕਾਰੁ ਆਪੁ ਉਪਾਇਆ। ਓਅੰਕਾਰ ਅਕਾਰੁ ਚਲਤੁ ਰਚਾਇਆ।

ਪੂਨਾ:- *ਏਕੰਕਾਰੁ ਇਕਾਂਗ ਲਿਖਿ ਊਤਾ ਓਅੰਕਾਰ ਲਖਾਇਆ।*
ਓਅੰਕਾਰ ਅਕਾਰ ਕਰਿ ਤੁੰ ਗੁਣ ਪੰਜ ਤਤ ਉਪਜਾਇਆ॥

ਤ੍ਰੈਹਾਂ ਦਾ ਭਾਵ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ:-

ਅਰਥਾਤ- ਜੋ ਨਿਰਆਕਾਰ ਅਲਖ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਉਸ ਨੇ 'ਏਕੰਕਾਰ' ਹੋ ਕੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਪਾਇਆ ਤੇ '੧' ਦੇ ਅੰਗ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਤੇ ਫੇਰ ਓਅੰਕਾਰ ਦਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਰਚਿਆ ਜਿਸ ਤੋਂ ਆਕਾਰ ਵਾਲੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤ੍ਰਿਗੁਣਾਂ ਵਾਲੀ ਤੇ ਪੰਜਾਂ ਤਤਾਂ ਵਾਲੀ ਰਚੀ ਗਈ।

ਫੇਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਓਅੰਕਾਰ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਆਕਾਰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ:-

ਓਅੰਕਾਰ ਆਕਾਰੁ ਸੁ ਤਿਸੇ॥

ਪੁਨਾ:- *ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਆਕਾਰੁ ਹੋਇ ਏਕੰਕਾਰੁ ਅਪਾਰੁ ਸਦਾਇਆ।*
ਏਕੰਕਾਰ ਹੈ ਸਬਦ ਧੁਨਿ ਓਅੰਕਾਰ ਅਕਾਰੁ ਬਣਾਇਆ।
ਓਅੰਕਾਰੁ ਆਕਾਰੁ ਕਰਿ ਇਕੁ ਕਵਾਉ ਪਸਾਉ ਕਰਾਇਆ।
ਓਅੰਕਾਰ ਅਕਾਰੁ ਕਰਿ ਪਵਣ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰੁ ਧਾਰੇ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਭਾਵ ਕੁਝ ਐਉਂ ਦਾ (ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਟੀਕਾ ਹੀ) ਜਾਪਦਾ ਹੈ:-

ਆਪੀਨੈ ਆਪ ਸਾਜਿਓ ਆਪੀਨੈ ਰਚਿਓ ਨਾਉ॥
ਦੂਯੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਾਜੀਐ ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ॥

ਸਾਰ ਰੂਪ ਆਪੀ ਨੇ ਨਿਰੰਜਨ ਨੇ ਆਪ ਸਾਜਿਓ '੧' ਆਪੀਨੈ ਰਚਿਓ ਨਾਉ ਓਂ ਪਸਾਰਾ ਰੂਪ ਦੁਯੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਾਜੀਐ ਕਰਿ ਅਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯਅਦਿ ਸ਼ੁਯ ਜੜ ਚੇਤਨ ਜਗਤ, ਪਸਾਰਾ ਕਰਕੇ ਸਾਰ ਰੂਪ ਫੇਰ ਇਕ ਦਾ ਇਕ ਤੇ ਨਾ ਲਿਪਾਇਮਾਨ ਹੈ।

ਸਭ ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤਿ ਤੂ ਕਾਦਿਰ	ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਕਾਦਰ ਹੈਂ; ਇਹ ਤੇਰੀ
ਕਰਤਾ ਪਾਕੀ ਨਾਈ ਪਾਕੁ॥	ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਕੁਦਰਤ ਹੈ, (ਫਿਰ ਤੂੰ ਇਸ ਤੋਂ
ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੈ ਅੰਦਰਿ ਵੇਖੈ	ਅਤ੍ਰਿਕਤ ਹੈਂ। ਇਹ ਤੇਰੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਚਲ
ਵਰਤੋਂ ਤਾਕੋ ਤਾਕੁ॥2 ॥	ਰਹੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਹੁਕਮੀ ਹੋਕੇ, ਕਾਦਰ ਕਰਤਾ ਹੈ
	'ਬਲਿਹਾਰੀ ਕੁਦਰਤਿ ਵਸਿਆ' ਹੋਕੇ ਫਿਰ
	'ਇਕੋ ਦਾ ਇਕੋ ਹੋਕੇ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈਂ।

ਜਪੁਜੀ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ: *ਹੁਕਮੀ ਹੁਕਮੁ ਚਲਾਏ ਰਾਹੁ॥ਨਾਨਕ ਵਿਗਸੈ ਵੈਪਰਵਾਹੁ॥3 ॥* ਵਿਗਸ ਅਰਥਾਤ ਆਨੰਦ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਹੁਕਮੀ ਅਰਥਾਤ ਹੁਕਮ ਦਾ ਮਾਲਕ ਆਪ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਭ ਕੁਛ ਕਰਤਾ ਹੋਇਆ ਆਪ ਵੇ ਪਰਵਾਹ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਲਿਪਾਇਮਾਨ ਨਹੀਂ।

'ਓ' ਦਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਰੂਪ:

'ਓ' ਰੂਪ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਆਪਣਾ ਹੈ, ਇਹ ਦੇ ਤ੍ਰੈ ਰੂਪ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚਲੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਮ ਯਾ ਪ੍ਰਯਾਯ ਪਦ 'ਪ੍ਰਣਵਾ' ਤੇ 'ਉਦਗੀਥ' ਬੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਹਨ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਵਰਤਾਉ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅੱਛਾ, ਤਥਾਸਤੂ (ਐਸਾ ਹੀ ਹੋਵੇ) ਮੋ: ਮੋ: ਵਿ: ਆਪਣੇ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਲਿਖ ਕਿ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਪਦ ਏਮਨ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਫਾਰਸੀ ਵਿਚ ਆਮੀਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਦੇ ਅਰਥ ਤਥਾਸਤੂ ਹਨ ਤੇ ਏਮਨ ਦੇ ਅਰਥ ਬੀ ਤਥਾਸਤ (ਐਸਾ ਹੀ ਹੋਵੇ) ਹਨ। ਫੇਰ ਇਹ ਪਦ ਪਵਿਤ੍ਰ ਤੇ ਸਸਤੀ ਵਾਚਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਤੇ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਆਦਿ ਅੰਤ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਪਰਮ ਪੰਵਿਤ੍ਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਅਨਅਧਿਕਾਰੀ ਯਾ ਵਿਯਾਤੀ ਕੰਨਾ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਸੁਣਨੇ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਸੀ। ਵਯਾਕਰਣ ਵਾਲੇ ਇਸ ਨੂੰ 'ਅਵ' ਧਾਤੂ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਸਿੱਧ ਕਰਕੇ 'ਰਖਯਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ' ਅਰਥ ਬੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ 'ਓਮਿਤਿ' ਅਵਯਯਮ ਬੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ 'ਓ' ਅਵਯਯ ਹੈ। ਅਵਯਯ ਉਸ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਵਿਆਕਰਣ ਵਿਚ ਦੱਸੀਆਂ ਵਿਭਕਤੀਆਂ, ਲਿੰਗ ਤੇ ਵਚਨ ਆਦਿ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਵਿਚ ਨਾ ਜਾਵੇ, ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਜਿਉਂ ਦਾ ਤਿਉਂ ਰਹੇ। ਉਝ ਵੀ ਅਵਯਯ ਪਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ,-ਸਸ ਜੋ ਵਿਕਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਇਕ ਰਸ ਰਹੇ।

ਇਸ ਨੂੰ ਅੱਖਰ ਮੰਨਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ 'ਅਕਸ਼ਰ' ਤੇ ਏਕਾਕਸ਼ਰ' ਬੀ ਸੱਦਦੇ ਸਨ।

ਉਨਿਖ਼ਦਾ ਵਿਚ ੧ਓ੍ਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਵਧੇਰੇ ਹੈ। ਉਥੇ ਇਸ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ, ਧਯਾਨ, ਜਪ, ਸਿਮਰਨ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਆਤਮਲਾਭ ਬਹੁਤ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਤੈਤ੍ਰੀਯ ਉਪ: ਵਿਚ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ:-

ਓ ਮਿਤਿ ਬ੍ਰਹਮ ਓ ਮਿਤੀਂਦ ਸਰਵਮ (89 ਤੇਤ੍ਰਿਯ) ਅਰਥਾਤ, ਓਂ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ, ਓਂ ਹੀ ਇਹ ਸਾਰਾ ਵਿਸ਼ਵ ਹੈ।

ਪਰਚਾਪਰੰਚ ਬ੍ਰਹਮ ਯਦੋਂਕਾਰਸਵ ਸਮਾ ਦਿਵਦਵਾਨੇ ਤੇਨੇਵਾਯਤਨੇਨੇਕਤਰ ਮਨਵੇ ਤਿ।

ਅਰਥਾਤ, ਓਅੰਕਾਰ ਹੀ 'ਪਰ' 'ਅਰ' 'ਅਪਰ' ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਇਸ ਓਅੰਕਾਰ ਦ੍ਵਾਰਾ ('ਪਰ' ਅਰ 'ਅਪਰ' ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ) ।

ਯੋਗ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਚ 'ਪ੍ਰਣਵ' ਅਰਥਾਤ ਓਂ ਨੂੰ ਈਸ਼੍ਵਰ ਦਾ ਵਾਚਕ ਦੱਸਿਆ- "ਤਸਯ ਵਾਚਕ: ਪ੍ਰਣਵ।"

ਸੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਤਕ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ 'ਓਮ' ਯਾ ਈਸ਼ਵਰ ਦਾ ਵਾਚਕ ਅੱਖਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਦਾ ਸੀ, ਤੇ ਮਹਾਨ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਰੂਪ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਉਚਾਰਣ ਜਪ, ਸਿਮਰਨ ਤੇ ਧਯਾਨ ਦਾ ਆਸਰਾ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਅਸੀਸ ਤੇ ਸਵਸਤੀ ਵਾਚਕ ਵਾਕ ਉਚਾਰਣ ਵੇਲੇ ਪਹਿਲੋਂ 'ਓਂ' ਉਚਾਰਦੇ ਹੈ ਸਨ। ਇਥੋਂ ਤਾਈਂ ਕਿ ਅਨੀਸ਼੍ਵਰ ਵਾਦੀ ਬੋਧੀ ਆਦਿਕ ਆਪਣੇ ਮੰਤ੍ਰ 'ਓਮ' ਪਦਮਨੇ ਹੁੰਮ' ਦੇ ਪਰਿਓਹੋ' 'ਓਂ' ਹੀ ਉਚਾਰਦੇ ਸਨ, ਤੇ ਜੈਨੀ ਪਾਂਧੇ ਤਕ ਬੀ 'ਓਮ' ਸਿਧਾਯਨਮ: ਲਿਖਦੇ ਸਨ, ਤੇ ਐਉਂ 'ਓਮ' ਹੀ ਪਹਿਲੋਂ ਰੱਖਦੇ ਸਨ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਉਪਾਸਨਾ ਪੱਖ ਵਿਚ 'ਓ' ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਉਪਨਿਖ਼ਦਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਤ੍ਰੈ ਅਖਰਾਂ (ਅ.ਓ.ਮ) ਤੋਂ ਬਣਿਆਂ ਮੰਨਕੇ ਬੜੇ ਵਿਸਥਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ; ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਲਈ ਇਥੇ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ, ਨਮੂਨੇ ਮਾਤ੍ਰ ਇਉਂ ਹੈ:-

ਅਰਥਾਤ 'ਅ' ਵੈਸ੍ਵਾਨਰ ਹੈ, ਜਾਗ੍ਰਤ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਸੁਆਮੀ ਹੈ। ਜਿਕੁਰ 'ਅ' ਪਹਿਲਾ ਅੱਖਰ ਹੈ ਅਰ ਸਾਰੇ ਅਖਰਾਂ ਵਿਚ ਵਯਾਪਕ ਹੈ, ਇਕੁਰ ਵੈਸ੍ਵਾਨਰ ਸਾਰੇ ਵਯਾਪਕ ਹੈ। ਜਿਕੁਰ 'ਅ' ਪਹਿਲਾ ਅੱਖਰ ਹੈ, ਇਕੁਰ ਵੈਸ੍ਵਾਨਰ ਆਤਮਾ ਦੀਆਂ ਚੌਹਾਂ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚੋਂ ਪਹਿਲੀ ਹੈ। ਅਰਥਾਤ 'ੳ' ਤੈਜਸ ਹੈ, ਸਵਪਨ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਹੈ। 'ੳ' ਮੱਧ ਦਾ ਅਖਰ ਹੈ। 'ਸ੍' ਅਰਥਾਤ 'ਮ' ਪ੍ਰਾਗਯ ਹੈ। ਸੁੱਖਪਤੀ ਦਾ ਸੁਆਮੀ ਹੈ। ਜਦ 'ਓਮ' ਉਚਾਰੀਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਅ, ਉ, ਮੰਮੇ ਵਿਚ ਵੜਦੇ ਤੇ ਪੁਨਾ: ਉਚਾਰਨ ਸਮੇਂ ਨਿਕਲਦੇ ਭਾਸਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੈਸ਼ਵਾਨਰ ਤੇ ਤੇਜਸ, ਪ੍ਰਾਗਯ ਵਿਚ ਸੁਖੋਪਤੀ ਵਿਚ ਵੜਦੇ ਤੇ ਜਾਗਣ ਵੇਲੇ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ। ਚੌਥਾ 'ੳ' ਆਤਮਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਕੋਈ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ, ਦੁਤੀ ਨਹੀਂ, ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਇਸ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਜਾਣਨਾ 'ਓ' ਹੈ।

ਫੇਰ ਤ੍ਰੈ ਅੱਖਰਾਂ ਤੋਂ ਤ੍ਰੈ ਦੇਵਤੇ ਕਲਪੇ ਗਏ: ਅ੍ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਉ੍ ਵਿਸ਼ਨੂੰ, ਮ੍ ਸ਼ਿਵ। ਪਰ ਇਹ **ਵੰਡ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਰਥ** ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਪਰਵਾਣ ਨਹੀਂ ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਤੋੜਨੇ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ। 'ਓ' ਦੇ ਪਹਿਲ '੧' ਲਿਖਣ ਵਿਚ ਇਹ ਸੈਨਤ ਵੀ ਹੈ ਕਿ 'ਓ' ਦੀ ਵੰਡ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਇਕੋ ਜੋ ਅਦੁਤੀ ਹੈ ਹਰ ਹਾਲ ਇਕੋ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ 'ਦੋ' 'ਤ੍ਰੈ' ਆਦਿ ਦੀ ਕੋਈ ਕਲਪਣਾ ਵਿਹਿਤ ਨਹੀਂ।

ਸਾਧਨ ਪੱਖ:- ਸੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ 'ੳ' ਦੇ ਪਹਿਲੇ '੧' ਰੱਖ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਸੰਪੂਰਨ ਰੂਪ '੧ੳ' ਲਿਖਿਆ ਤੇ ਉਚਾਰਣ ਏਕਂਕਾਰ ਸਥਾਪਨ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਭਾਵ ਪਿਛੇ ਦੱਸ ਆਏ ਹਾਂ। ਮੂਲ-ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ 'ਬੀਜ-ਮੰਤ੍ਰ' ਇਹੋ '੧ੳ' ਲਿਖਿਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੋਹਰਲਾ ਨਾਮ ਇਹੋ ਹੋਇਆ। ਸੋ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਦੁਆਰਾ ਜਦ ਰੱਬ ਜੀ ਦੀ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ '੧ੳ' ਉਸ ਦੇ ਮੁੱਢ ਵਿਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਜਪ, ਪਾਠ, ਸਿਮਰਨ ਆਪ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਸਮੇਂ ਮੂਲ-ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ '੧ੳ' ਦਾ ਪਾਠ ਆਪ ਹੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਇਹ 'ਬੀਜ-ਮੰਤ੍ਰ' ਹੈ ਤੇ 'ਮੂਲ-ਮੰਤ੍ਰ' ਦਾ ਮੁੱਢ ਹੈ ਤੇ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਸਾਧਨ ਪੱਖ ਵਿਚ '੧ੳ' ਸਾਧਕਾਂ ਨੂੰ ਸਥੂਲਤਾ ਵਿਚੋਂ ਸੂਖਮਤਾ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਣੇ ਯਾ ਮੂੰਹ ਥੀਂ ਉਚਾਰਨੇ, ਯਾ ਕੰਨਾ ਥੀਂ ਸੁਣਨੇ ਵਿਚ ਇਹ ਅਸਥਲ ਹੈ। ਮਨ ਦੁਆਰਾ ਸਮਝਣੇ ਯਾ ਸਿਮਰਨੇ ਪਰ ਇਹ ਮਿਸ਼੍ਰਤ ਹੈ: ਕੁਲ ਸਥੂਲ। ਬੁੱਧੀ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਪਰ ਟਿਕਣੈ ਤੇ, ਇਹ ਸੂਖਮ ਹੁੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੂਖਮਤਾ ਦੇ ਅਤਿ ਨੇੜੇ ਹੋ ਗਿਆ। ਚਿਤ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੋਣ ਵੇਲੇ ਇਹ ਇਕ ਦਮ ਸੂਖਮ ਹੋਕੇ ਚਿਤ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਨਿਰਾਕਾਰ ਵਲ ਲੈ ਗਿਆ, ਅਰ ਫੇਰ ਮਿਹਰ ਨਾਲ ਜਗਯਾਸੂ ਮਨ, ਬੁਧੀ, ਚਿਤ ਆਦਿ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਪੂਰਨ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਜਿਥੇ ਉਸ ਨਿਰਾਕਾਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪੂਰਨ ਦੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਦੀ 'ਮੈਂ ਮੇਰੀ' ਦੀ ਕੈਦ ਤੋਂ ਸੁਤੰਤਰ, ਪੂਰਨ ਯਥਾਰਥਤਾ ਵਿਚ ਤਦ-ਰੂਪਤਾ. ਅਰ ਸਥੂਲ ਰੂਪ ਹੈ। ਆਪਹਿ ਸੂਖਮ ਆਪਿਹਿ ਅਸਥੂਲ (ਵਯਾਖਯਾ ਜਾਰੀ 'ਸਤਿ') '੧' ਮੂਲ ਅੰਕ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ 'ਓ' ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਤੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਅੱਖਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਅਪਰੰਪਰ, ਵਿਆਪਕ ਤੇ ਅੰਤ੍ਰਸਥ ਸਭਪ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ, ਜੋ ਤੇ, ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਨਿਰੰਤਰ ਇਕੋ ਰੂਪ ਹੈ, ਹੁਣ ਪਦਾਂ ਯਾ ਲਫਜ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਸੇ ਇਕੋ 'ਸਦਾ ਥਿਰ ਹਸਤੀ' ਨੂੰ ਲਖਾਉਂਦੇ ਹਨ।

'ੴ' ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਪਹਿਲਾ ਪਦ 'ਸਤਿ' ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ 'ਸਤਿ' ਪਦ '੧' ਦਾ ਹੀ ਮਾਨੋ ਟੀਕਾ ਹੈ। '੧' ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ- ਇਕ ਹੈ ਮੂਲ ਹਸਤੀ ਜੋ ਹਰ ਹਾਲ '੧' ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਜੋ ਸਦਾ ਅਬਦਲ ਹੈ, ਕਦੇ ਦੁਤੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੋਈ 'ਸਤਿ' ਪਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ- ਤ੍ਰੈ ਕਾਲ, ਅਬਾਧ ਰੂਪ, ਜੋ ਸਦਾ ਥਿਰ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਚੱਲਕੇ

ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ॥ ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ।

ਆਖਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 'ਸਤਿ' ਪਦ ਦਾ ਭਾਵ ਆਪ ਹੀ ਖੋਲ, ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾ, 'ਓ' ਦੀ ਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ। ਕਰਤਾ। ਯਥਾ:- ਓਅੰਕਾਰਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਉਤਪਤਿ॥ ਓਅੰਕਾਰੁ ਕੀਆ ਜਿਨਿ ਚਿਤਿ॥

ਪੁਨਾ: ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਾਲ ਜਸ ਕਰਾ ਪਸਾਰਾ॥ ਓਅੰਕਾਰ ਦੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਉਪਾਰਾ॥

ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ 'ਓਅੰਕਾਰ' ਰਚਨਾ ਰਚਣਹਾਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਇਹੋ ਭਾਵ 'ਕਰਤਾ' ਪਦ ਦਾ ਹੈ।

ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ '੧ੴ' ਉਚਾਰਕੇ 'ਸਤਿ' ਪਦ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਹਸਤੀ ਉਹੋ ਹੈ ਜੋ 'ਓ' ਦੁਆਰਾ ਲਖਾਈ ਹੈ। 'ਸਤਿ' ਆਖਕੇ ਆਪ 'ਨਾਮ' ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਆਪ 'ਸਤਿ' ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਬੀ 'ਸਤਿ' ਹੈ। ਇਹ ਅਰਥ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਕਰਦੇ ਹਨ:

"ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚੁ ਨਾਇ॥"

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਗੇ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰ ਆਦਿ ਉਸ ਦੇ ਲੱਛਣ ਕਹਿਣਗੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਸਤਿ ਹਸਤੀ ਦੇ ਏਹ ਸਾਰੇ ਲਖਾਇਕ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੱਛਣਾ ਜਾਂ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ, ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਉਚਾਰੇ ਹਨ, ਗਾਇਨ ਤੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਪਾਠ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਨ ਦੀ ਮੈਲ ਉਤਰਦੀ ਹੈ:-

ਗੁਨ ਗਾਵਤ ਤੇਰੀ ਉਤਰਸ ਮੈਲੁ॥

ਜਦ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਖਾਯਕ ਲੱਛਣਾ ਦਾ, ਯਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਦਾ, ਯਾ ਗੁਰਮੰਤ ਦਾ ਜਪ ਸਿਮਰਨ ਕਰਾਂਗੇ, ਤਾਂ ਚਿਤ ਦੀ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਦਾ ਵਿਖੇਪ ਘਟੇਗਾ, ਏਕਾਗਰਤਾ ਆਵੇਗੀ ਤੇ ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਿਚ ਬ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਟਿਕਾਉ ਹੋਕੇ ਮੇਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ।

ਲੱਛਣ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਮੰਨੇ ਹਨ- ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਜਨਾਉਣ ਵਾਲੇ ਲੱਛਣ ਨੂੰ 'ਸਰੂਪ ਲੱਛਣ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ; ਜੈਸੇ ਕਹੀਦਾ ਹੈ ਸਾਹਮਣਾ ਉੱਚਾ ਘਰ। ਦੂਸਰੇ 'ਤਟਸਥ'

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਲੱਛਣ ਜੋ ਪਾਸ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਕਰਕੇ ਯਾ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਭਿੰਨਤਾ ਵਿਸ਼ੇ ਸਨ ਆਦਿ ਕਰਕੇ ਲਖਾ ਦੇਣ: ਜੈਸੇ ਕਿ ਬਨੇਰੇ ਤੇ ਮੋਰ ਬੈਠਾ ਹੈ ਜਿਸ ਘਰ ਦੇ ਉਹ ਘਰ। ਯਾ ਤਟਸਥਲਛਣ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਦੇ ਗੁਣ ਆਦਿਕਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਜਾਏ।

ਹੁਣ ਲਓ 'ਸਤਿ' ਪਦ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵੀਚਾਰ:-

ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ॥ ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ॥

ਜਪੁਜੀ ਵਿਚ ਹੀ ਅਗੇ ਜਾ ਕੇ ਇਉਂ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ:-

ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ॥

'ਆਦਿ ਅਨਾਦਿ' ਜਿਸ ਦਾ ਆਦਿ (ਮੁੱਢ) ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੋ ਸਭ ਦੇ ਆਦਿ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸੀ, ਭਾਵ ਜੋ ਸਦਾ ਹੈ। ਅਨਾਹਤਿ=ਜੇ ਕਦੇ ਹਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਤੇ ਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਨੀਲ- ਸ਼ੁੱਧ ਸਰੂਪ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਾਇਆ ਆਦਿ ਕੋਈ ਰੰਗੀਅਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਿਰਗੁਣ। ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਦੇ ਕੋਈ 'ਸਰੂਪ-ਵਟਾਉ' ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸਦਾ ਇਕ-ਰਸ ਰਹਣੇ ਵਾਲਾ। ਫੇਰ ਇਸ ਨੂੰ ਐਉਂ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਹੈ:-ਹੈ ਭੀ ਹੋਸੀ ਜਾਇ ਨਾ ਜਾਸੀ ਰਚਨਾ ਜਿਨਿ ਰਚਾਈ॥ ਅਰਥਾਤ ਉਹ 'ਚੇਤਨ ਵਜੂਦਾ' ਜੋ ਹੈ, ਸੀ ਤੇ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਹ 'ਸਤਿ' ਪਦ ਨਿਰਦ੍ਵੰਦ 'ਸਤਿ' ਦਾ ਵਾਚਕ ਹੈ। 'ਸਤਿ ਅਸਤਿ' ਯਾ 'ਸਚ ਝੂਠ' ਦ੍ਵੰਦ ਪਦ ਹਨ। ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਸੱਤਯ ਸਰੂਪ ਚੇਤਨ-ਹਸਤੀ ਦੇ ਅਰਥ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਮਿਸਾਲ ਲਈ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਮਿਥ ਲਈਏ ਨਿਰਦ੍ਵੰਦ, ਤੇ 'ਧੁਪ, ਛਾਂ' ਨੂੰ ਦ੍ਵੰਦ, ਤਾਂ ਸੂਰਜ ਦ੍ਵੰਦ ਅਰਥਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਰੂਪ ਆਪ ਹੈ, 'ਧੁੱਪ ਛਾਂ' ਵਾਲੀ 'ਧੁੱਪ' ਓਸ ਦੇ ਆਸਰੇ ਹੈ। ਸੂਰਜ ਧੁੱਪ ਦੇ ਆਸਰੇ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ:-'ਸਚੇ ਸਭਿ ਤਾਣਿ ਸਚੈ ਸਭਿ ਜੋਰਿ। ਕਿ ਤੂੰ ਐਸਾ ਸੱਤਯ' ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਸਚੇ ਤੇਰੇ ਤਾਣ ਅਤੇ ਤੇਰੇ ਜੋਰ ਕਰਕੇ ਸਚੈ ਕਹੀਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ:-

ਰੂਪੁ ਸਤਿ ਜਾਕਾ ਸਤਿ ਅਸਥਾਨੁ॥ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿ ਕੇਵਲ ਪਰਧਾਨੁ॥

ਭਾਵ-ਉਹਸਤਿ ਜਿਸ ਦਾ ਰੂਪ ਸਤਿ ਹੈ ਉਹ ਕੇਵਲ ਸਤਿ ਹੈ ਨਿਰਦੰਵਦ ਸਤਿ ਹੈ। ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ:ਸਚਾ ਸਾਹਿਬ ਏਕੁ ਤੂੰ ਜਿਨੀ ਸਚੋ ਸਚੁ ਵਰਤਾਇਆ। ਭਾਵ-ਇਹ ਕਿ ਸਚਾ ਸਾਹਿਬ ਇਕ ਤੂੰ ਹੈਂ ਜੋ (ਨਿਰੰਦਵੈਦ) ਸੱਚ ਹੈ, ਹੋਰ ਸਚ ਤੂੰ ਵਰਤਾਏ ਹਨ, ਸੋ 'ਸਤਿ' ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ 'ਸਰੂਪ-ਲੱਛਣਾ' ਕਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਰੂਪ-ਲੱਛਣ 'ਸਤਿ ਚਿਤ ਆਨੰਦ' ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਇਸ ਪਦ 'ਸਤਿ' ਤੋਂ ਸੰਤ ਚਿਤ ਆਨੰਦ, ਉਪਲਖਤ ਬੀ ਦਾਨੇ ਲੋਕ ਸਮਝ ਲੈਂਦੇ ਹਨ: ਸਦਾ ਸਚਿਦਾਨੰਦ॥

ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ਸਰੂਪ ਲੱਛਣ ਐਉਂ ਕਹੇ ਹਨ *'ਸਤਿ ਸੁਹਾਣੁ ਸਦਾ ਮਨਿ ਚਾਉ"*॥ ਉਹ ਸਦਾ ਸਤਿ ਹੈ, ਸੁੰਦਰ ਹੈ, ਚੇਤਨ ਹੈ, ਆਨੰਦ ਹੈ। ਸੋ ਸਤਿ ਤੋਂ ਜਦ ਉਪਰ ਲਿਖਤ ਅਰਥ ਲਈਏ ਤਾਂ ਸਰੂਪ ਲੱਛਣ ਇਹ ਲਿਆ ਜਾਏਗਾ- ਸਤਿ, ਸੁੰਦਰ, ਚੇਤਨ, ਆਨੰਦ॥

ਪੰਜਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ 'ਸਤਿ' ਨੂੰ ਅਕਿਰਤਮ ਨਾਲ ਜਣਾਇਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਹੋਰ ਨਾਮਾਂ ਨੂੰ 'ਕਿਰਤਮ ਨਾਮ' ਦੱਸਿਆ। ਯਥਾ- ਕਿਰਤਮ ਨਾਮ ਕਥੇ ਤੇਰੇ ਜਿਹਬਾ। ਸਤਿਨਾਮੁ ਤੇਰਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪੁਰਾ ਪੂਰਬਲਾ॥ ਕਿਰਤਮ ਨਾਮ ਨੂੰ ਦਸਵੇਂ 'ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ 'ਕਰਮ ਨਾਮ' ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਯਥਾ- ਕਰਮ ਨਾਮ ਬਰਣਤ ਸੁਮਤਿ॥ ਸਤਿ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਦਾ ਫਲ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ:- ਨਾਨਕ ਸਚੁ ਧਿਆਇਨਿ ਸਚੁ।

ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਫੁਰਾਇਆ:- *ਨਾਮੁ ਸਤਿ ਸਤਿ ਧਿਆਵਨ ਹਾਰ॥* ਫੇਰ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ:-

ਸਤਿ ਸਰੂਪੁ ਰਿਦੈ ਜਿਨਿ ਮਾਨਿਆ॥ ਕਰਨ ਕਰਾਵਨ ਤਿਨਿ ਮੂਲੁ ਪਛਾਨਿਆ॥

ਵਯਾਖਯਾ ਜਾਰੀ- 'ਨਾਮੁ' ਇਸ ਦਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਹੈ 'ਨਾਮਨ੍' ਧਾਤੂ ਹੈ 'ਮਾਂ' ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ। ਯਾਦ ਕਰਨਾ। ਇਹ ਪਦ 'ਣਮ' ਧਾਤੂ ਤੋਂ ਬਣਦਾ ਬੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਣਮ੍ (੧ ਝੁਕਣਾ। (2- ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰਨਾ। ਨਾ ਮਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਰੂਪ ਹੈ ਨਾਮ। ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਜਿਸ ਪਦ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦੇ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਜਾਏ। ਯਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਰਨੇ ਹਿਤ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਏ ਉਹ 'ਨਾਮ' ਹੈ। ਕਿ ਸੋ ਵਸਤੂ ਦਾ ਵਾਚਕ ਪਦ ਜੋ ਅਰਥ ਦਾ ਲਖਾਯਕ ਹੋਵੇ, ਯਥਾ। ਮਾਇਆ ਨਾਮੁ ਗਰਭ ਜੋਨਿਕਾ ਤਹਿ ਤਜਿ ਦਰਸਨੁ ਪਾਵਉ॥ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਨਾਮ ਪਦ ਨੂੰ ਨਾਉ, ਨਾਵ, ਨਾਇ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਬੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਯਥਾ, ਨਾਉ ਤੇਰਾ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੈ॥ ਨਾਵੇ ਅੰਦਰਿ ਹਉ ਵਸਾਂ॥ ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚੁ ਨਾਇ॥

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਹ ਪਦ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ 'ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਨਾਮ' ਦਾ ਵਾਚਕ ਹੋਕੇ ਆਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਈ ਵੇਰ ਤਾਂ 'ਹਰਿਨਾਮ' ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਅਕਸਰ ਨਿਰਾ 'ਨਾਮ' ਕਰਕੇ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। ਯਥਾ:-ਨਾਮ ਤਤੁ ਸਭ ਹੀ ਸਿਰਿ ਜਾਪੇ। ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਸਾਰ ਵਸਤੂ ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਜਾਣੀਦਾ ਹੈ। ਪਿਛੇ ਵਰਣਨ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਮਾਂ ਨੂੰ, ਜੋ ਗੁਣ, ਕਰਮ ਆਦਿ ਕਰਕੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਧਰੇ ਗਏ ਹਨ 'ਕਿਰਤਮ ਨਾਮ' ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਯਥਾ:- ਕਿਰਤਮ ਨਾਲ ਕਥੇ ਤੇਰੇ ਜੇਹਬਾ॥ ਇਸ ਨੂੰ ਦਸਮੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕਰਮ ਨਾਮ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਯਥਾ: ਕਰਮ ਨਾਮ ਬਰਣਤ ਸੁਮਤਿ। ਇਸ ਤੋਂ ਧ੍ਵਨੀ ਨਿਕਲੀ ਕਿ ਇਕ ਹੋਰ ਨਾਮ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਕਿਰਤਮ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਏ, ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਰਾ ਪੂਰਬਲਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਦ 'ਸਤਿ' ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਯਥਾ

ਸਤਿਨਾਮੁ ਤੇਰਾ; ਪਰਾ ਪੂਰਬਲਾ॥

ਕਿ ਹੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਤੇਰਾ ਜੋ ਨਾਮ 'ਸਤਿ' ਹੈ ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਤੇ ਮੁਹਰਲਾ ਹੈ। ਸਰੂਪ-ਲਖਾਯਕ ਨਾਮ ਨੂੰ ਅਰਬੀ-ਫਾਰਸੀ ਵਾਲੇ 'ਜਾਤੀ ਨਾਮ' ਆਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਿਰਤਮ ਨਾਮ ਨੂੰ 'ਸ਼ਿਫਾਤੀ ਨਾਮ'।

ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ, ਥਾਵਾਂ, ਵਸਤਾਂ, ਜੀਵ ਜੰਤਾਂ ਆਦਿ ਦੇ ਵੀ ਜੋ ਨਾਮ ਹਨ ਪਰਿਣਾਮੀ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਨਾਂ ਦੇ ਇਹ ਨਾਮ ਹਨ ਉਹ ਆਪ ਸਾਰੇ ਪਰਿਣਾਮੀ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ ਇਕ ਰਸ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਤੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਥਿਰ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਅਕਸਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਰੂਪ ਕਹਿਕੇ ਮਿਥਿਆ ਆਖਦੇ ਹਨ।

ਪਰ ਪਰਮੇਸ਼ੁਵਰ ਅਚਲ ਹੈ, ਅਵਿਨਾਸ਼ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਸਦਾ 'ਸਤਿ' ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਬੀ 'ਸਤਿ' ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਿ ਇਥੇ ਮੁੱਢ ਵਿਚ ਹੀ 'ਸਤਿ ਨਾਮ' ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਦਾ ਨਾਮ ਸਤਿ ਹੈ। ਫਿਰ ਅਗੈ ਚੱਲਕੇ ਚੌਥੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਹੈ-ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚੁ ਨਾਇ॥ ਸਾਹਿਬ ਆਪ ਸੱਚਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਬੀ ਸੱਚ ਹੈ- ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸਚੁ ਨਾਉ॥

ਫਿਰ ਫੁਰਮਾਯਾ:-

ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਸਚ ਜੀਉ ਸਬਦੁ ਸਚਾ ਵੀਚਾਰੋ॥
ਨਿਰਭਉ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਸਚੁ ਨਾਮੁ॥

ਪੁਨਾ- *ਭ੍ਰਮ ਮਾਇਆ ਵਿਚਹੁ ਕਟੀਐ ਸਚੜੈ ਨਾਮਿ ਸਮਾਏ॥*

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਹੈ,

ਸਤਿ ਪੁਰਖ ਸਤਿਨਾਮ ਕਰਿ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੇਉ ਜਪਾਇਆ॥ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਆਪ 'ਸਤਯ' ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਜੋ ਸ਼ੁੱਧ-ਚੇਤਨ ਹੈ ਉਹ ਓਸੇ ਦਾ ਅੰਸ਼ ਹੈ:-

ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਇਹੁ ਰਾਮ ਕੀ ਅੰਸੁ॥

ਜੈਸੇ ਉਹ ਅੰਸ਼ੀ-ਪਰਮਾਤਮਾ ਆਪ ਅਮਰ ਅਰਥਾਤ ਅਮਿਟ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਇਹ ਸੱਤਯਾਅੰਸ਼ੀ ਦੀ 'ਅੰਸ਼' ਸਤਯ ਹੈ, 'ਨਾਮ' ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਮੇਲਣਹਾਰ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਮੇਲਣਹਾਰ ਸੱਤਯਾ ਹੈ। ਦੋ ਸਤਯ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਮੇਲਣਹਾਰ ਵਸਤੂ ਸਤਯ ਦੇ ਸਿਵਾ ਹੋਰ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪ ਵਸਦਾ ਹਾਂ।

ਨਾਵੈ ਅੰਦਰਿ ਹਉ ਵਸਾ ਨਾਉ ਵਸੇ ਮਨਿ ਆਇ॥

ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ, ਹਰਿ ਸਿਮਰਨ ਮਹਿ ਆਪਿ ਨਿਰੰਕਾਰਾ॥ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਿਰੰਜਨ, ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਤੇ ਅਲਖ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣਾਂ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਨਾਮ' ਨੂੰ ਭੀ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ:-

ਨਾਮ ਨਿਰੰਜਨੁ ਅਗਮੁ ਅਗੋਚਰ ਸਤਿਗੁਰਿ ਦੀਆ ਬੁਝਾਏ॥

ਫੇਰ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ:-

ਨਾਮ ਨਿਰੰਜਨ ਅਲਖੁ ਹੈ ਕਿਉਂ ਲਖਿਆ ਜਾਈ॥
ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨ ਨਾਲਿ ਹੈ ਕਿਉਂ ਪਾਈਐ ਭਾਈ॥
ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨ ਵਰਤਦਾ ਰਵਿਆ ਸਭ ਠਾਂਈ॥
ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਤੇ ਪਾਈਐ ਹਿਰਦੇ ਦੇਇ ਦਿਖਾਈ॥

ਪਹਿਲੀ ਤੁਕ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਨਾਮ ਨਿਰੰਜਨ ਹੈ, ਅਗਮ ਹੈ, ਅਗੋਚਰ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਿਰੰਜਨ ਦਾ ਨਾਮ ਪਰਮਾਤਮ ਦੇਵ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਲਖ ਹੈ। ਫੇਰ ਉਹ ਸਭ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਆਪਕ ਹੈ, ਇਕ ਦੇਸ਼ੀ ਨਹੀਂ, ਵਿਆਪਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਭ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਹ ਵਿਆਪਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਭ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਹੈ, ਜੋ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਜਗਯਾਸੂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸ ਰਿਹਾ ਦਿਖਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ:-

ਇਸ ਕਾਇਆ ਅੰਦਰਿ ਬਹੁਤੁ ਪਸਾਰਾ॥
ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਅਤਿ ਅਗਮ ਅਪਾਰਾ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਰਥਾਤ ਦੇਹ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਪਸਾਰਾ ਹੈ, ਉਹ ਵਿਆਪਕ ਨਾਮ ਦੇਹੀ ਦੇ ਅੰਦਰ (ਮਨ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ) ਇਥੇ ਫੇਰ ਨਾਮ ਨੂੰ ਨਿਰੰਜਨੁ ਤੇ ਅਗਮ ਅਪਾਰ ਆਖਿਆ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਦੇ ਵੀਚਾਰ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਨਾਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਉਸ ਦੀ ਕੋਈ ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਵਿਆਪਕ ਵਸਤੂ ਹੈ। ਉਸ ਵਾਙੂ ਮਾਇਆ ਰਹਿਤ ਹੈ ਤੇ ਉਸੇ ਵਾਙੂ ਹੀ ਅਲਖ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਹ ਇਨਸਾਨੀ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਵਯਾਪਕ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਲਖਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੱਖਤਾ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ (ਦਿਖਾ) ਲਖਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਗੁਰੂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਖਾਲਦਾ ਹੈ? ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾਲ ਤੇ ਅਪਣੇ ਦੱਸੇ ਨਾਮ ਅਭਯਾਸ ਨਾਲ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚਲਿਆ ਕਿ ਸਾਡਾ 'ਨਾਮ' ਸਿਮਰਣ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਵਯਾਪਕ ਤੇ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਵਸਦੇ ਵਯਾਪਕ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦੇਵੇਗਾ: ਗੋਯਾ ਵਿਆਪਕ ਨਾਮ ਤੇ ਸਿਮਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਨਾਮ ਤੇ ਦੁਹਾਂ ਦਾ ਸੰਗਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਸੰਗਮ ਬੀ ਨਾਮ ਹੀ ਕਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਨਾਮ ਨਿਰਾ ਸੰਗਯਾ ਮਾਤ੍ਰ ਨਹੀ, ਨਾਮ 'ਜਪ' ਹੈ। ਨਾਮ 'ਸਿਮਰਣ' ਹੈ। ਨਾਮ ਲਿਵ ਹੈ, ਨਾਮ ਵਯਾਪਕ ਨਾਮ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਤਦਰੂਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅੰਤ ਨਾਮ ਨਾਮੀ ਦੀ ਅਭੇਦਤਾ ਹੈ। ਅਰਥਾਤ ਨਾਮ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨਾਮੀ (ਵਾਹਿਗੁਰ) ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਯਥਾ- *ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ। ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਤੇ ਉਪਜੀ ਸਾਚਿ ਸਮਾਣੀ॥*

ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਮ ਇਕ ਆਤਮ-ਵਿਦਯਾ ਹੈ, ਜੋ ਜਗਯਾਸੁ ਦੀ ਈਸ਼ਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਅਕਾਂਖਯਾ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ, ਜਪ ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਹੋਕੇ, ਸਾਈ ਮਿਲਾਪ ਤਕ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਈਂ ਦੀ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ, ਕੀਰਤਨ, ਉਸ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ , ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ੁਕਰ, ਧੰਨਵਾਦ ਆਦਿ ਮਨ ਦੇ ਉਚੇ ਭਾਵ ਉਸ ਨਾਮ ਦੇ ਸਹਾਯਕ ਹਨ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਰਾ ਸਾਧਨ ਮਾਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦੇਂਦੇ, ਨਾਮ ਨੂੰ ਓਹ ਜੀਉਂਦਾ ਜਾਗਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਬਣਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਇਸ ਸਾਧਨ ਨੂੰ ਜੀਵਤ ਸਾਧਨ ਬਣਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਧਕ ਨੂੰ ਬੀ ਜਿਵਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ:-

ਸੋ ਜੀਵਿਆ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਸੋਇ॥
ਸੋ ਨਾਮ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ।
ਅੰਤਰ ਪ੍ਰੇਤ ਪਰਾ ਪਤਿ ਦਰਸਨੁ॥

ਪੁਨਾ- ਸਾਚ ਕਹਉ ਸੁਨ ਲੇਹੁ ਸਭੈ ਜਿਨਿ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ ਤਿਨਹੀ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਇਓ॥

ਸਤਿਨਾਮ ਸਤਿ ਤੇ ਨਾਮ ਦੀ ਵੱਖਰੀ-ਵੱਖਰੀ ਵਯਾਖਯਾ ਆ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸਤਿਨਾਮ ਇੱਕਠਾ ਪਦ ਆ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਜਪਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਬੀ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਯਥਾ: ਜਪਿ ਮਨ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸਦਾ ਸਤਿਨਾਮੁ॥ ਤਥਾ: ਜਪਹੁ ਤ ਏਕੋ ਨਾਮਾ। ਅਵਰਿ ਨਿਰਾਫਲ ਕਾਮਾ॥ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:-

ਸਤਿ ਰੂਪੁ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜਪਾਇਆ॥

ਹੁਣ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਲਖਾਉਣ ਵਾਲੇ ਤਟਸਥ ਲਖਣ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ:-

ਕਰਤਾ:- ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ-ਕਰਤ੍ਰੀ-ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਸਾਜਣੇ ਵਾਲਾ, ਰਚਣੇ ਵਾਲਾ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ, ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਇਸ ਪਦ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ- ਕਰਤਾ। ਪਦ 'ਕਰਤਾਰ' ਵੀ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਵਿਚ ਇਸੇ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ। ਕਰਨਹਾਰ ਰਚਨਾਹਾਰ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਕਰਤਾ ਪਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ। ਯਥਾ, *ਜਾ ਤੂੰ ਕਰਣਹਾਰੁ ਕਰਤਾਰੁ॥ ਕਰਤੇ ਕੀ ਮਤਿ ਕਰਤਾ ਜਾਣੈ॥ ਕਰਤੇ ਕੀ ਮਿਤਿ ਨ ਜਾਨੈ ਕੀਆ॥* ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਹ ਪਦ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਵਾਰ ਆਇਆ ਹੈ। ਯਕ ਕਰਤਾ ਆਪਿ ਅਭੁਲੁ ਹੈ॥

ਇਹੋ ਪਦ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ 'ਸੰਬੋਧਨ' ਹੋ ਕੇ ਬੀ ਆਇਆ ਹੈ- ਹੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ। ਯਥਾ-

ਕਰਤਾ ਤੂੰ ਸਭਨਾ ਕਾ ਸੋਈ॥

ਜਿਥੇ ਇਹ ਪਦ ਮੂਲ-ਮੂੰਤ ਵਿਚ ਪਿਯਾ ਹੈ ਓਥੇ ਇਹ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਤਟਸੱਥ ਲੱਛਣ ਹੋ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈ ਤੇ ਕਿਰਤਮ ਨਾਮ ਹੋ ਕੇ ਪਿਆ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਨੇ ਕਰਕੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਇਹ ਨਾਮ ਕਰਤਾ ਪਿਆ।

ਕਰਤਾ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ:-

1. ਜੋ ਕਿਸੇ ਪਦਾਰਥ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਕੁਝ ਬਨਾਉਣ, ਜੈਸੇ ਘੁਮਿਆਰ ਮਿਟੀ ਤੋਂ ਘੜਾ ਬਣਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ।
2. ਉਹ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਕੁਝ ਬਣਾ ਦੇਣ, ਜਿਕੂੰ ਭੋਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਜਾਲਾ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਗਿਆ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਰਚਨਾ ਰਚ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੂਸਰੀ ਭਾਂਤਿ ਦਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਫਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭੋਰਾ ਪਦਾਰਥ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਆਪਣੀ ਆਤਮ ਸਤਯਾ ਮਾਤ੍ਰ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ ਮਾਤ੍ਰ ਨਾਲ ਯਾ ਵਾਕ ਕਰਨੇ ਨਾਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਜਗਤ ਰਚ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਜੈਸੇ-

ਕੀਤਾ ਪਸਾਉ ਏਕੋ ਕਵਾਉ॥
ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਆਕਾਰ॥

'ਕਰਤਾ' ਫਿਰ ਇਕ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੀ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਹਨ-ਇਕ ਓਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕ੍ਰਿਤ ਕਰਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਜਿਵੇਂ, ਰਾਜ ਦਾ ਘਰ ਉਸਾਰ ਕੇ ਘਰ ਉਤੇ ਕੋਈ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਦੂਜੇ ਉਹ ਜੋ ਕੀਤੀ ਉਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਭੌਰੇ ਦਾ ਆਪਣੇ ਰਚੈ ਜਾਲ ਉਤੇ ਰਹਿਣਾ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੂਜੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਕਰਤਾ ਦੱਸਣ ਲਈ 'ਕਾਦਿਰੁ ਕਰਤਾ' ਕਿਹਾ ਹੈ, ਯਥਾ:-

ਸਭ ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤੀ ਤੂੰ ਕਾਦਿਰੁ ਕਰਤਾ ਪਾਕੀ ਨਾਈ ਪਾਕੁ॥

ਪੁਨਾ:- ਨਾਨਕ ਜੰਤ ਉਪਾਇਕੈ ਸੰਮਾਲੇ ਸਭਨਾਹ॥

ਰਚਨਹਾਰ ਤੇ ਕਾਦਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪਾਲਣਹਾਰ ਉਸ ਦਾ ਬਿਰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਦਰ ਕਰਤਾ ਤੇ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ 'ਦਾਤਾ ਕਰਤਾ' ਬੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ -

ਦਾਤਾ ਕਰਤਾ ਆਪਿ ਤੂੰ ਤੁਸਿ ਦੇਵਹਿ ਕਰਹਿ ਪਸਾਉ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਰਤਾ ਪਦ ਤੋਂ ਇਕ ਹੋਰ ਵੀਚਾਰ ਬੀ ਤੁਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ:- ਕਰਤਾ ਦਾ ਬਿਰਦ 'ਪਾਲਣਹਾਰ' ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ 'ਸਿੱਖਾਵਣਹਾਰ' ਬੀ ਉਸੇ ਦਾ ਬਿਰਦ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਜੈ ਤੇ ਪਾਲੇ ਨਾ ਤਾਂ ਸਾਜਿਆ ਝਟ ਪਟ ਮਰ ਵੰਞਸੀ ਤੇ ਜੇ ਮਤਿ ਨ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਰੁਲ ਜਾਸੀ। ਸੋ ਸਿੱਖਾਵਣਾ ਯਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ, ਉਸ ਕਰਣਹਾਰ ਦਾ ਪਿਤਾ ਸਮਾਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬਿਰਦ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਐਉਂ ਲਖਾਇਆ ਹੈ:-

ਜੈਸਾ ਬਾਲਕੁ ਭਾਇ ਸੁਭਾਈ ਲਖ ਅਪਰਾਧ ਕਮਾਵੈ॥
ਕਰਿ ਉਪਦੇਸੁ ਝਿੜਕੇ ਬਹੁ ਭਾਤੀ ਬਹੁੜਿ ਪਿਤਾ ਗਲਿ ਲਾਵੈ।

ਪਿਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿਖਾਵਣਹਾਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ 'ਗੁਰੂ' ਆਖਿਆ:-

ਹਮ ਬਾਰਿਕ ਤੁੰ ਗੁਰੁ, ਪਿਤਾ ਹੈ ਦੇ ਮਤਿ ਸਮਝਾਏ॥

ਪੁਨਾ:- ਮਤਿ ਸੁਮਤਿ ਤੇਰੇ ਵਸਿ ਸੁਆਮੀ ਹਮ ਜੰਤ ਤੂੰ ਪੁਰਖੁ ਜਤੈਨੀ॥

ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਪਾਲਦੇ ਤੇ ਸਿੱਖ ਮਤਿ ਦੇਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਬੁਧੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿ 'ਸਤਿ' ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਦੇ ਦਾਤਾ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਕੋਈ ਮਾਪੇ ਕਮਲੇ ਨੂੰ ਬੁੱਧੀ ਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਪਰ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਦਾਤਾ ਯਾ ਰਚਨਹਾਰ ਬੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਨਸਾਨ ਵਿਚ ਬੁੱਧੀ ਨਾ ਰਚੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸਿੱਖਯਾ ਧਾਰਨ ਕਿਵੇਂ ਕਰੇ? ਇਸ ਲਈ ਕਰਤਾਰ ਨੂੰ ਬੁਧੀ ਦਾਤਾ ਬੀ ਕਿਹਾ ਹੈ:-

ਸਿਖ ਮਤਿ ਸਭ ਬੁਧਿ ਤੁਮਾਰੀ ਮੰਦਿਰ ਛਾਵਾ ਤੇਰੇ॥

ਈਸ਼ਵਰ ਨੂੰ ਕਰਤਾ ਕਹਿਣਾ ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਬੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਈਸ਼ਵਰ ਯੋਗ ਦਰਸ਼ਨ ਵਾਲਾ ਈਸ਼ਵਰ ਨਹੀਂ ਜੋ ਜਗਤ ਦਾ ਕਰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਏਸ਼ੂਰ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਕਾਦਿਰੁ ਕਰਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦਾਤਾ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਜੋ ਚਾਹੇ ਸੋ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਯਥਾ:-

ਕਰਤਾ ਕਰੇ ਸੁ ਨਿਹਚਉ ਹੋਵੇ॥

ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 'ਓਪਤ ਕਰਤਾ ਪਰਲਉ ਕਰਤਾ' ਵਾਕ ਉਚਾਰਕੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਨੂੰ ਹੀ ਭੰਜਣਹਾਰ ਦੱਸਿਆ, ਮਾਨੋ ਕਰਤਾ ਪਦ ਵਿਚ ਉਤਪਤੀ ਕਰਤਾ ਤੇ ਸੰਹਾਰ ਕਰਤਾ ਦੁਇ ਭਾਵ ਲੈ ਲਏ॥

ਸਾਧਨ ਪੱਖ- ਦੁਯੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਾਜੀਐ ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ॥
'ਬਲਿਹਾਰੀ ਕੁਦਰਤਿ ਵਸਿਆ'। ਕੁਦਰਤ ਕਰਿਕੇ ਵਸਿਆ ਸੋਇ॥ ਵਾਕ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਆਪਣੀ ਕੁਦਰਤ ਵਿਚ ਵਖ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਬੀ ਵਖ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਵਿਚੇ ਵਸ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਤੇ ਚਾਉ ਵਿਚ ਵਸ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਚਾਉ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੁਦਰਤ ਵਿਚ ਦੇ ਖੇੜੇ ਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਵਿਚ ਹੋਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਯਥਾ:-

ਮਉਲੀ ਧਰਤੀ ਮਉਲਿਆ ਅਕਾਸੁ॥
ਘਟਿ ਘਟਿ ਮਉਲਿਆ ਆਤਮ ਪ੍ਰਗਾਸੁ॥੧
ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ ਮਉਲਿਆ ਅਨਤ ਭਾਇ॥

ਪੁਨਾ- ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਜੋਤਿ ਸਗਲ ਘਟ ਸੋਹੰ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਫਿਰ ਕੁਦਰਤ ਵਿਚ ਹਿਸਾਬ ਹੈ, ਵਿਉਂਤ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਖੇੜੇ ਦੀ ਛੋਹ ਤੇ ਹਿਸਾਬ ਵਿਉਂਤ ਆਦਿ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਕਾਦਰ ਦਾ ਪਤਾ ਦੇਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਵਿਸਮਾਦੀ ਝਲਕ ਲਾਕੇ ਕਰਤੇ ਉਤੇ ਮੋਹਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ:- ਕਰਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਮੁਸਤਾਕੁ॥

ਪੁਨਾ-ਕੁਦਰਤਿ ਦੇਖਿ ਰਹੈ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ॥

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ:-

ਵੇਖਿ ਵਿਡਾਣੁ ਕਹਿਆ ਵਿਸਮਾਦੁ॥

ਮੈਂ ਕੁਦਰਤ ਵਿਚ ਵਿਸਮਾਦ ਵੇਖ ਵੇਖਕੇ ਵਿਸਮਾਦ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ:-

ਤੂੰ ਅਚਰਜੁ ਕੁਦਰਤਿ ਤੇਰੇ ਬਿਸਮਾ॥

ਕੁਦਰਤ ਵੇਖਕੇ ਇਹ ਸੁਖ ਲੈਣਾ ਹੈ ਜੋ ਕਾਦਰ ਦੀ ਸਿਫ਼ਤ ਸਲਾਹ ਵਿਚ ਵੱਸਣਾ ਹੈ। ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਮੋਹਿਤ ਕਰ ਲੈਣ ਵਾਲੇ, ਧਨ, ਧਾਮ, ਸਾਕ, ਸੈਨ, ਪਤਿ, ਅਬਰੋ ਆਦਿ ਵਿਚ ਖਚਿਤ ਹੋਕੇ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਦੇਣ ਦਾ ਅਸਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵਰਜਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਦਗਤੀ ਦਾ ਬਾਧਿਕ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕੀਤੇ ਨੂੰ ਨਾ ਸਾਲਾਹੇ॥ ਕੀਤਾ ਕਿਆ ਸਾਲਾਹੀਐ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਸੋਈ॥ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ- ਕੀਤਾ ਕਿਆ ਸਾਲਾਹੀਐ ਕਰੈ ਸੋਇ ਸਾਲਾਹਿ॥ ਕਰਤਾ ਸੋ ਸਾਲਾਹੀਐ ਜਿਨੀ ਕੀਤਾ ਆਕਾਰੁ॥ ਪੰਜਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ:

ਨਹ ਜਾਪੈ ਨਹ ਬੂਝੀਐ ਨਹ ਕਛੁ ਕਰਤ ਬੀਚਾਰੁ॥
ਸੁਆਦ ਮੋਹ ਰਸ ਬੋਧਿਓ ਅਗਿਆਨਿ ਰਚਿਓ ਸੰਸਾਰੁ॥
ਜਨਮ ਮਰਣ ਬਹੁ ਜੋਨਿ ਭ੍ਰਮਣ ਕੀਨੇ ਕਰਮ ਅਨੇਕ॥
ਰਚਨ ਹਾਰੁ ਨਹ ਸਿਮਰਿਓ ਮਨਿ ਨ ਬੀਚਾਰਿ ਬਿਬੇਕ॥
ਭਾਵਉ ਭਗਤਿ ਭਗਵਾਨ ਸੰਗਿ ਮਾਇਆ ਲਿਪਤ ਨ ਰੰਚ॥
ਨਾਨਕ ਬਿਰਲੇ ਪਾਈਅਹਿ ਜੋ ਨ ਰਚਹਿ ਪਰਪੰਚ॥

ਫੇਰ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ:

ਚਿਤ੍ਰ ਬਚਿਤ੍ਰ ਇਹੈ ਅਵਝੇਰਾ॥ ਤਜਿ ਚਿਤ੍ਰੇ ਚਿਤੁ ਰਾਖਿ ਚਿਤੇਰਾ॥

ਅਰਥਾਤ-ਇਹ ਰਚਨਾ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਬੜੀ ਸੁੰਦਰ ਹੈ, ਮੁਸ਼ਕਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਮੋਹ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਦਾਰੂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਮੋਹਨਹਾਰ ਅਸਰ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਓ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਚਿਤ੍ਰਨਹਾਰ ਵਿਚ ਚਿਤ ਲਾਓ ਕਿ ਉਹ ਕਿਤਨਾ ਵਧੀਕ ਸੁੰਦਰ ਹੋਇਆ ਜੋ ਐਸੀ ਸੁੰਦਰ ਰਚਨਾ ਰਚਦਾ ਹੈ। ਅਰਥਾਤ ਕਰਤਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰੀਤ ਪਾਓ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:-

ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਚੇਤਿਓ ਕੀਤੇ ਨੋ ਕਰਤਾ ਕਰਿ ਜਾਣੈ॥
ਨਾਰਿ ਭਤਾਰਿ ਪਿਆਰੁ ਕਰਿ ਪੁਤ ਪੋਤਾਂ ਪਿਉ ਦਾਦੁ ਵਖਾਣੈ॥
ਅੰਤ ਕਾਲ ਜਮ ਜਾਲ ਵਿਚੀ ਸਾਥੀ ਕੋਇ ਨਾ ਹੋਇ ਸਿਵਾਣੈ॥

ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਕਰਤਾ' ਕਹਿਣੇ ਵਿਚ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਕੀਤਿਆਂ ਵਡਕਿਆਂ ਨੂੰ ਯੋਗ ਸਨਮਾਨ ਦੇਦਿਆਂ, ਕਰਤਾ ਸਮਝਣਾ ਵਰਜਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕੀਤਿਆਂ ਯਾਂ ਰਚਿਆਂ ਵਿਚ ਈਸ਼ਵਰ ਬੁੱਧੀ ਕਰਨੀ ਵਰਜਿਤ ਹੋ ਗਈ। ਕਿਉਂਕਿ:-

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕੀਤਾ ਕਿਆ ਸਾਲਾਹੀਐ ਕਰੇ ਸੋਇ ਸਾਲਾਹਿ॥

ਇਸ ਗੁਰ ਵਾਕ ਵਿਚ ਇਹ ਪੱਖ ਬੀ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬਿਨੁ ਕਰਤਾਰ ਨ ਕਿਰਤਮ ਮਾਨੋ॥

ਪੁਰਖੁ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ- ਪੁਰਖ, ਪੁਰਲਖ ਜੋ ਪੁਰ ਵਿਚ ਯਾ ਪੁਨ ਪੁਰ ਵਿਚ ਸੈਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਜੋ ਪੁਰ ਦਾ ਭਾਵ ਸ਼ਰੀਰ ਲਈ ਹੈ ਤਾਂ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਅਰਥਾਤ ਜੀਵਾਤਮਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਪੁਰਖੁ ਦਾ ਅਰਥ-'ਮਾਨੁਖ' ਬੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਪੁਰੀ ਵਿਚ ਜੋ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਯਾ ਜਗਤ ਰੂਪੀ ਪੁਰ ਵਿਚ ਜੋ ਨਿਵਾਸੀ ਹੈ ਯਾ ਵਯਾਪਕ ਹੈ ਤ ਈਸ਼ਵਰ ਅਰਥ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਕਸਰ ਦੋਹਾਂ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਪਦ ਵਰਤੀਂਦਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਈਸ਼ਵਰ ਅਰਥ ਲਈ ਜੇ ਖੋਜ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਰਿਗਵੇਦ ਦੀ ਪੁਰਖ-ਸੂਕਤ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਛ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਪੁਰਖੁ ਈਸ਼ਵਰ ਜਿਸ ਤੋਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਜਗਤ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੋਈ ਹੈ।

ਉਪਨਿਖਦਾਂ ਵਿਚ ਬੀ ਇਹ ਪਦ ਈਸ਼ਵਰ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ।

ਦਿਵਯੋ ਹਯ ਮੂਰਤਤ: ਪੁਰਖ: ਸਬਾਹਯਾ ਭਯਤਰੋ ਹਯਜ:

ਅਪ੍ਰਾਣੋ ਹਯ ਮਨਾ: ਸੁਭ੍ਰੋਹਯ ਕਸ਼ਗਤ ਪਰਤ: ਪਰ॥ ਮੁ.ਉ.1/2/2

ਸਾਂਖ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਚ ਇਹ ਪਦ ਕੁਛ 'ਜੀਵਾਤਮਾ' ਯਾ 'ਰੂਹ' ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ। ਪੁਰੁਖ ਅਨੇਕ ਮੰਨੇ ਹਨ। 'ਯੋਗ' ਨੇ ਇਸ ਵਾਙੂ ਪੁਰੁਖ ਤਾਂ ਅਨੇਕ ਮੰਨੇ ਹਨ ਪਰ ਇਕ 'ਪੁਰਖੁ ਵਿਸ਼ੇਸ਼' ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਈਸ਼ਵਰ ਆਖਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਪੁਰਖ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਰਤਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਹ ਪਦ:-

1. ਮਨੁੱਖ ਅਰਥਾ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ..... ਪੁਰਖਾਂ ਬਿਰਖਾਂ ਤੀਰਥਾਂ
2. ਨਰ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ- ਬਿਨੁ ਪਿਰ ਪੁਰਖੁ ਨ ਜਾਣਈ॥
3. ਮਹਾਨ ਵਿਅਕਤੀ ਵਾਲਾ ਇਨਸਾਨ ਪੂਰਨ (ਸਤਿਗੁਰੂ)
   ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੁਰਖੁ ਮਿਲਿਆ ਪ੍ਰਭੁ ਪ੍ਰਗਟਿਆ॥
4. ਈਸ਼ਵਰ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ- ਕਰਤੇ ਪੁਰਖਿ ਤਾਲੁ ਦਿਵਾਇਆ॥
5. ਆਤਮਾ, ਜੀਵਤਮਾ - ਪੁਰਖੇ ਪੁਰਖੁ ਮਿਲਿਆ ਗੁਰੂ ਪਾਇਆ॥
   ਅਰਥਾਤ ਗੁਰੂ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਆਤਮਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਮਿਲ ਪਿਆ।
   ਪੁਰਖੁ ਆਤਮਾ। ਪੁਰਖੈ-ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ।
6. ਵਿਆਪਕ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ:-
   ਤੂ ਘਟ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਸਰਬ ਨਿਰੰਤਰਿ ਜੀ ਹਰਿ ਏਕੋ ਪੁਰਖੁ ਸਮਾਣਾ॥

ਪੁਰਾਤਨਾਂ ਨੇ ਪੁਰਖ ਪਦ ਨਾਲ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਨ ਪਦ ਲਾਕੇ ਈਸ਼ਵਰ ਤੋਂ ਛੁਟ ਹੋਰ ਅਰਥ ਬੀ ਲਏ ਹਨ, ਜੈਸੇ ਵੈਸ਼ਨਵਾਂ ਨੇ ਪੁਰੁਖ ਲ ਉਤਮ, ਪੁਰੁਖੋਤਮ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਅਰਥ ਲਏ। ਜੋਗ ਨੇ ਪੁਰੁਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੋਂ ਈਸ਼ਵਰ ਦੇ ਅਰਥ ਲਏ।

ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਪਦ ਨਾਲ 'ਪਰਮ' ਲਾਕੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਰਮਾਤਮ ਦੇਵ ਦੇ ਅਰਥ ਲਏ- ਮੈ ਹੋ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਕੋ ਦਾਸਾ। ਜਪੋ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਕੋਨਹੁ ਨਹਿ ਧਾਇਓ॥

ਪੁਰਖ ਦਾ ਉਤੇ ਅਰਥ ਲਿਆ ਜੋ [illegible] ਹੈ, ਯਥਾ-

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸੁਆਮੀ ਪਾਵਨ ਪੌਨ ਅਹਾਰੀ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੇ ਹੋਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਪਦ ਲਾਏ:-

1. ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਕਾਲ ਰਹਿਤ ਪਰਮਾਤਮਾ:-

ਤੂ ਅਕਾਲ-ਪੁਰਖੁ ਨਾਹੀ ਸਿਰਿ ਕਾਲਾ॥

2.(ੳ) ਆਦਿ ਪੁਰਖੁ ਸਭ ਦੀ ਆਦਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੋ ਅਪਰੰਪਾਰ ਹੈ:

ਆਦਿ ਪੁਰਖੁ ਅਪਰੰਪਰੁ ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ॥

(ਪੁਰਖ ਆਦਿ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਪਰੇ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ)।

(ਅ) ਆਦਿ ਪੁਰਖੁ ਸਭ ਦੀ ਆਦਿ ਹੈ, ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਹੈ ਤੇ ਕਰਤਾਰ ਹੈ:

ਆਦਿ ਪੁਰਖੁ ਕਰਤਾਰ ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਸਭ ਆਪੇ॥

ਆਦਿ ਪੁਰਖੁ ਕਾਰਣ ਕਰਤਾਰ॥

(ੲ) ਆਦਿ ਪੁਰਖੁ ਉਤਪਤੀ ਤੇ ਸੰਹਾਰ ਕਰਤਾ ਦੂਇ ਹੈ:-

ਆਦਿ ਪੁਰਖੁ ਅਪਰੰਪਰੁ ਆਪੇ॥ ਆਪੇ ਥਾਪੇ ਥਾਪਿ ਉਥਾਪੇ॥

(ਸ) ਆਦਿ ਪੁਰਖੁ ਵਯਾਪਕ ਹੈ, ਕਰਤਾਰ ਹੈ ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਹੈ:-

ਆਦਿ ਪੁਰਖੁ ਕਰਤਾਰ ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਸਭ ਆਪੇ॥

ਸਰਬ ਰਹਿਓ ਭਰਪੂਰਿ ਸਗਲ ਘਟ ਰਹਿਓ ਬਿਆਪੇ॥

(3) ਪੁਰਖੁ ਨਿਰੰਜਨ ਮਾਇਆ ਰਹਿਤ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਿਰਜਨਹਾਰ ਹੈ:

ਪੁਰਖੁ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿਰਜਨਹਾਰ।

ਸੋ ਪਦ 'ਪੁਰਖ ਅਕਾਲ, ਆਦਿ, ਨਿਰਜੰਨ, ਪਰਮ ਅਰ ਹੋਰ ਐਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਨਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਬਰਾਬਰ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਅਰਥ ਦੇਂਦਾ ਹੋਇਆ ਅਪਰੰਪਰ ਹੈ, ਫਿਰ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਕਾਰਣ ਹੈ, ਤੇ ਸੰਹਾਰ ਕਰਤਾ ਬੀ ਹੈ।

ਸਾਧਨ ਪੱਖ- ਤੀਸਰੇ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦਾ ਫਰਮਾਨ ਹੈ:-

ਪੁਰਖੈਉ ਸੇਵਹਿ ਸੇ ਪੁਰਖ ਹੋਵਹਿ ਜਿਨੀ ਹਉਮੈ ਸਬਦਿ ਜਲਾਈ॥

ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਨੇ 'ਕਰਤਾ' ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਪਦ 'ਪੁਰਖ' ਰੱਖਿਆ ਕਰਤਾਰ ਰਚਨਹਾਰ ਹੈ ਜੋ ਰਚਕੇ ਰਾਜ ਮਿਸ੍ਰਤੀ, ਵਾਙੂ ਅਲਗ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਬੈਠਦਾ ਉਹ ਪੁਰਖ ਹੈ, ਕਰਤਾ ਹੋਕੇ ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਉਹ ਹੈ ਤਾਂ ਅਪਰੰਪਰ, ਪਰ ਪੁਰਖ (ਵਯਾਪਕ) ਬੀ ਹੈ। ਯਥਾ

ਬਾਪਤੁ ਦੇਖੀਐ ਜਗਤਿ

ਕਿਉਂਕਿ ਪੁਰਖ ਪਦ ਮਨੁੱਖ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਆ ਚੁਕਾ ਸੀ, ਫੇਰ ਇਹ 'ਜਗਤ ਕਰਤਾਰਤਾ ਵਿਹੂਣ ਆਤਮਾ' ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਨਿਯਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁਕਾ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੁਰਖ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਦ 'ਕਰਤਾ' ਰੱਖਿਆ ਤੇ ਕਰਤਾ ਦੀ ਵਿਆਪਕਤਾ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ 'ਪੁਰਖ' ਪਦ ਪਾਸ ਲਿਖਿਆ। ਫਿਰ 'ਪੁਰਖੁ' ਪਦ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕਤਾ ਤੋਂ ਛੁਟ ਉਸ ਵਿਚ ਕਰਤਾ ਆਖਕੇ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨਤਾ ਦਿਖਲਾਈ। ਇਉਂ:-

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਦ 'ਪੁਰਖੁ' ਤੋਂ ਦੋ ਪਦ ਹੋਰ ਬਣੇ ਹਨ: 'ਪੌਰਖ' ਤੇ 'ਪੁਰਖਾਰਥ' ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਹਨ ਬਲਵਾਨਤਾ ਤੇ ਉਦਮ। ਪੁਰਖੁ ਪਦ ਵਿਚ ਏਹ ਦੁਏ ਭਾਵ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਏਹ ਹੋਰ ਪਦ ਬਣੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸੇ ਕਰਕੇ 'ਤੂੰ ਆਦਿ ਪੁਰਖੁ ਅਪਰੰਪਰੁ ਕਰਤਾ ਜੀਂ' ਨੂੰ, ਤੁਧ ਜੇਵਡੁ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਈ॥ ਆਖਕੇ ਉਸ ਦੀ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀ ਮਾਨਤਾ ਦਰਸਾਈ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਪਦ 'ਕਰਤਾ' ਰੱਖਕੇ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀ ਮਾਨਤਾ ਹੋਰ ਪਰਪੱਕ ਕੀਤੀ: ਕਿ ਉਂਕਿਤ 'ਜਗਤ ਕਰਤਾ' ਪੂਰਨ ਬਲਵਾਨ ਤੇ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਹੋਏ ਬਿਨ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਤਾ। ਦਸਮੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਲ ਥਲ ਦੇ ਕਰਣਹਾਰ ਵਿਚ ਅਤਿ ਬਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਯਥਾ।

ਅਸੰਭ ਰੂਪ ਅਨਭੈ ਪ੍ਰਭਾ ਅਤਿ ਬਲਿਸਟ ਜਲ ਥਲ ਕਰਣ॥ 2 ॥

ਵੀਚਾਰ ਕਰੋ ਤਾਂ ਕਰਤਾ ਹੋਣੇ ਲਈ ਕਰਤਾ ਵਿਚ 'ਰਚਣ ਦੀ ਪ੍ਰਬੀਨਤਾ' ਲੋੜੀਂਦੀ ਹੈ, ਰਚਣੈ ਦਾ ਬਲ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਰਚਨਾ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਲੋੜੀਦਾ ਹੈ, ਰਚਣੇ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਚਾਹੀਏ, ਫਿਰ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਤਰਤੀਬ, ਵਿਉਂਤ ਤੇ ਹਿਸਾਬ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਸ ਵਿਚ ਰਚਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਰਚੀ ਹੋਈ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦਗੀ ਅਰਥਾਤ ਵਿਆਪਕਤਾ ਦੀ ਸਤਯਾ ਤੇ ਅਹਿਸ਼ਠਾਨ ਰੂਪਤਾ ਦੀ ਆਵੱਸ਼ਕਤਾ, ਅਰਥਾਤ ਸਦੈਵੀ ਪੌਰਖ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਏਹ ਸਾਰੇ ਗੁਣ, ਸਾਮਾਨ ਤੇ ਬਲ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਵਿਚ ਹਨ ਸੋ 'ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ' ਪਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਭਾਵਾਂ ਦਾ ਲਖਾਯਕ ਹੈ। ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ:

ਆਦਿ ਪੁਰਖ ਕਰਤਾਰ ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਸਭ ਆਪੇ॥
ਸਰਬ ਰਹਿਓ ਭਰਪੂਰਿ ਸਗਲ ਘਟ ਰਹਿਓ ਬਿਆਪੇ॥
ਬਾਹਪਤ ਦੇਖੀਐ ਜਗਤਿ ਜਾਨੇ ਕਉਣੁ ਤੇਰੀ ਗਤੀ॥
ਸਰਬ ਕੀ ਰਖਾ ਕਰੈ ਆਪੇ ਹਰਿਪਤਿ॥

(ਨਿਰਭਉ) ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ, ਭੈ ਡਰ। ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ, ਭਉ। ਪੰਜਾਬੀ, ਭੈ, ਭਉ, ਦੁਇ ਵਰਤੀਂਦੇ ਹਨ। ਨਿਰ ਬਿਨਾ। ਵਿਹੂਣਾ। ਰਹਿਤ ਨਿਰਭਉ ਬਿਨਾ ਡਰ ਦੇ। ਬੇ ਡਰ। ਬੇ ਖ਼ੌਫ਼।

ਨਿਰਭਉ ਆਖਣਾ ਇਕ ਹੋਰ ਢੰਗ ਦਾ ਤਟਸਥ ਲੱਛਣ ਹੈ: ਜੋ ਅਵਗੁਣ ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਵਿਚ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਦੱਸਕੇ ਜਣਾ ਦੇਣਾ। ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਡਰ ਹੇਠ ਹੈ, ਇਕ ਡਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਕਰਤਾਰ ਹੈ, ਸੋ ਡਰ ਰਹਿਤ ਕਹਿਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਲਖਾ ਦੇਣੇ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ।

ਹੋਰ ਥੇਂ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ:-

'ਸਗਲ ਸਮਗ੍ਰੀ ਡਰਹਿ ਬਿਆਪੀ ਬਿਨੁ ਡਰ ਕਰਣਹਾਰਾ॥

ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਅਵਤਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਨਿਰਭਉ ਹੈ:-

'ਨਾਨਕ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੋਰਿ ਕੇਤੇ ਰਾਮ ਰਵਾਲ॥

ਭਉ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਵਡੇ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਭਉ ਕਿਸ ਦਾ? ਉਹ ਇਕੋ ਤਾਂ ਹੈ ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੈ ਤੇ ਸਦਾ ਸੱਤਯ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ:-

ਨਾਨਕ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਸਚੁ ਏਕੁ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਿਰਜੀ ਗਈ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਸਿਰ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਦਾ ਭਉ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਬੱਧੇ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿਚ ਟੋਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਉਲੰਘਣ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਅਸੰਭਵ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਫੁਰਮਾਇਆ:-

ਸਗਲਿਆ ਭਉ ਲਿਖਿਆ ਸਿਰਿ ਲੇਖੁ॥

ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਕਰਤਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੂੰ ਬੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਸਭ ਭੈ ਹੇਠ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 'ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ' ਆਖਕੇ 'ਨਿਰਭਉ' ਆਖਿਆ ਕਿ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ 'ੴ' ਜੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਾ ਬੀ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਹੈ, ਯਥਾ:-

ਉਅੰਕਾਰਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਉਤਪਤਿ॥

ਫਿਰ ਭਉ ਬਰੋਬਰ ਦੇ ਦਾ ਭੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਬਰੋਬਰ ਦਾ ਬੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਿਰਭਉ ਹੈ, ਯਥਾ:-

ਤੂੰ ਆਦਿ ਪੁਰਖੁ ਅਪਰੰਪਰੁ ਕਰਤਾ ਜੀ ਤੁਧੁ ਜੇਵਡ ਅਵਰੁ ਨਾ ਕੋਈ॥

ਪੁਨਾ: ਏਕੇ ਕਉ ਨਹੀਂ ਭਉ ਕੋਇ॥ ਕਰਤਾ ਕਰੇ ਕਰਾਵੈ ਸੋਇ॥

ਪੁਨਾ:- ਤਿਸ ਤੇ ਊਪਰਿ ਨਾਹੀਂ ਕੋਇ॥ ਕਉਨੁ ਡਰੈ ਡਰੁ ਕਿਸਕਾ ਹੋਇ।

ਇਥੇ ਇਕ ਸ਼ੰਕਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਬੀ ਤਾ ਭੈ-ਭਉ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ? ਉੱਤਰ:- ਓਥੇ ਭਉ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਇਕ ਹੈ ਖੋਟੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ- ਜਦ ਖੋਟੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਭਉ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਖੋਟੇ ਕਰਮ ਫੁਟਦੇ ਹਨ, ਅਰ ਇਸ ਯਤਨ ਵਿਚ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਸਹਾਯਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਅੱਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਖੋਟੇ ਕਰਮ ਛੁਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਰ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਨਾਲ ਹਿਤ ਜੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਆਪ ਨਿਰਭੈ ਹੋਣੇ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਬੀ ਨਿਰਭੈ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਯਥਾ: 'ਭੈ ਤੇ ਨਿਰਭਉ ਹੋਇ ਬਸਾਲਾ॥

ਇਹ ਭੈ ਨਿਰਭੈ ਹੋਣ ਦੀ ਪਉੜੀ ਹੈ। ਇਹ ਭੈ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਾ) ਖਰਾ ਭੈ ਹੈ ਤੇ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ, ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਫਲ ਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਭਜਨ ਕਰਨ ਲਈ ਉੱਦਮ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਖੋਟਾ ਭੈ ਵਹਿਮ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਬੁੱਧੀ ਨੂੰ ਮਲੀਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਖਰਾ ਨਾਲ ਅਗਯਾਨ ਵਧਦਾ ਹੈ। ਖਰੇ ਭੈ ਨਾਲ ਅਗਯਾਨ ਦੇ ਛੋੜ ਕਟੀਂਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਖਰਾ ਭੌ ਨਿਰਭਉ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:-

ਭੈ ਤੇ ਨਿਰਭਉ ਹੋਇ ਬਸਾਨਾ।

ਇਸ ਭੈ ਵਾਲੇ ਦਾ ਗਾਂਢਾ ਬੇਨਤੀ ਦ੍ਵਾਰਾ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਨਾਲ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਅੰਤ ਉਪਾਸਕ ਨੂੰ ਇਹ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਭੈ ਕਾਹੁ ਕਉ ਦੇਤ ਨਹਿ ਨਹਿ ਭੈ ਮਾਨਤ ਆਨਿ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੁਨਿ ਰੇ ਮਨਾ ਗਿਆਨੀ ਤਾਹਿ ਬਖਾਨਿ॥

ਸਾਧਨ ਪੱਖ:- ਮੂਲ-ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਭਾਵ ਸਮਝਣੇ ਵਾਲਾ ਜਗਯਾਸੂ ਜਦ ਆਪਣੇ ਉਪਾਸਯ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਵਿਚ 'ਨਿਰਭਉ' ਦਾ ਭਾਵ ਸਮਝਕੇ ਉਪਾਸ਼ਨਾ, ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਉਪਾਸ਼ਯ ਦੇਵ ਦੇ ਗੁਣ ਉਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨਗੇ। ਇਸ ਲਈ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ:-

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਿਰਭਉ ਜਪੈ ਸਗਲ ਭਉ ਮਿਟੈ॥

ਸਗੋਂ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪ ਆਪਣੇ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਦਾ ਭਉ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਯਥਾ:-

ਜਿਨ ਨਿਰਭਉ ਜਿਨ ਹਰਿ ਨਿਰਭਉ ਧਿਆਇਆ ਜੀ ਤਿਨ ਦਾ ਭਉ ਸਭੁ ਗਵਾਸੀ॥

ਪਰ ਤੀਸਰੇ ਸਾਹਿਬਾਂ ਇਹ ਵੀ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ:-

ਨਾਨਕ ਭੈ ਵਿਣੁ ਜੇ ਮਰੈ ਮੁਹਿ ਕਾਲੈ ਉਠਿ ਜਾਇ॥

ਸੋ ਨਾਲੇ ਭਉ ਦੂਰ ਕਰਦੇ ਹੋ ਨਾਲੇ ਭਉ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਕਾਰਣ ਹੈ?

ਉੱਤਰ:- ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨੇ ਬਾਣੀ ਵਿਚ 'ਭਉ' ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਭਉ ਜੋ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਡਾਢਿਆਂ ਤੋਂ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਨਿਤਾਣਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਈ ਫਿਕਰਾਂ ਤੇ ਤੌਖਲੇ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹੀਣਤਾਈ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ 'ਭਉ' ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦੇ 'ਭਉ' ਪਿਆਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ 'ਭਉ' ਇਕ ਨਿਰਮਲ 'ਭਉ' ਹੈ ਜੋ ਪਹਿਲੇ ਨੂੰ ਕਟਦਾ ਹੈ। ਇਸ 'ਭੈ' ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੋ ਜੀਵ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਿਡਰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਾਣਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਹੈ:-

ਭੈ ਵਿਣੁ ਜੀਵੇ ਬਹੁਤੁ ਬਹੁਤੁ ਖੁਸੀਆ ਖੁਸੀ ਕਮਾਇ॥

ਨਾਨਕ ਭੈ ਵਿਣੁ ਜੇ ਮਰੇ ਮੁੰਹਿ ਕਾ ਲੈ ਉਠਿ ਜਾਇ॥

ਪਰ ਜੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਭੈ ਵਿਚ ਜੀਵੇ ਤਾਂ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ:

ਭੈ ਵਿਚ ਜੰਮੇ ਭੈ ਮਰੇ ਭੀ ਭਉ ਮਨ ਮਾਹਿ ਹੋਇ॥

ਨਾਨਕ ਭੈ ਵਿਚਿ ਜੋ ਮਰੇ ਸਹਿਲਾ ਆਇਆ ਸੋਇ॥

ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਭੈ ਸਾਰੇ ਭੈ ਤੋਂ ਨਿਰਭੈ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਯਥਾ: ਭੈ ਰਚਿ ਰਹੈ ਸੁ ਨਿਰਭਉ ਹੋਇ।

ਦੂਜੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਵਾਕ ਹੈ: *ਜਿਨਾ ਭਉ ਤਿਨ ਨਾਹਿ ਭਉ ਮਹੁ ਭਉ ਨਿਭਵਿਆਹ॥*

ਅਰਥਾਤ-ਇਸ ਭੈ ਦੇ ਪੈਣ ਨਾਲ ਦੁਰਮਤਿ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ: ਲੋਭੁ ਰਤੁ ਵਿਚਹੁ ਜਾਇ॥

ਜਿਉ ਬੇਸੰਤਰਿ ਧਾਤੁ ਸੁਧੁ ਹੋਇ ਤਿਉ ਹਰਿ ਦਾ ਭਉ ਦਰਮਤਿ ਮੈਲੁ ਗਵਾਇ॥

ਜਿਵੇਂ ਅਗਨੀ ਤੇ ਤਾਉ ਨਾਲ ਧਾਤ ਸ਼ੁੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਭਉ ਦੁਰਮਤਿ ਦੀ ਮੈਲ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਭੈ ਨਾਲ ਮਨ ਵਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਹਉਮੈ ਕਟੀਂਦੀ ਹੈ:

ਭੈ ਪਇਐ ਮਨੁ ਵਸਿ ਹੋਆ ਹਉਮੈ ਸਬਦਿ ਜਲਾਇ॥

ਇਸ ਭੈ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਉਪਜਦਾ ਹੈ, ਯਥਾ:- *ਨਾਨਕ ਜਿਨ ਮਨਿ ਭਉ ਤਿਨਾ ਮਨਿ ਭਾਉ॥*

ਪੁਨਾ: *ਭੈ ਬਿਚਿ ਭਾਉ ਕੋਊ ਬੂਝਹਿ ਹਰਿ ਰਸੁ ਪਾਵੈ ਭਾਈ॥*

ਇਸ ਭੈ ਨਾਲ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸਹਜ ਅਵਸਥਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ:- ਭੈ ਵਿਚ ਨਿਰਭਉ ਪਾਇਆ॥ ਤਾਂ ਸਹਜੇ ਕੇ ਘਰ ਆਇਆ॥ ਭੈ ਤੋਂ ਭਗਤੀ (ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ) ਉਪਜਤੀ ਹੈ। ਯਥਾ:- *ਭੈ ਤੇ ਉਜਪੈ ਭਗਤਿ ਪ੍ਰਭ ਅੰਤਰਿ ਹੋਇ ਸਾਂਤਿ॥*

ਫੇਰ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਭਉ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਨਾਮ ਦਾ ਪਿਆਰ ਉਪਜਦਾ ਹੈ ਤੇ ਭਰਮ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਯਥਾ:-

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਉੜੀ:- ਆਪਿ ਉਪਾਏ ਮੇਦਨੀ ਆਪੇ ਕਰਦਾ ਸਾਰੁ॥ ਭੈ ਬਿਨੁ ਭਰਮੁ ਨ ਕਟੀਐ ਨਾਮਿ ਨ ਲਗੈ ਪਿਆਰੁ॥

ਸਤਿਗੁਰੁ ਤੇ ਭਉ ਊਪਜੈ ਪਾਈਐ ਮੋਖੁ ਦੁਆਰ॥ ਭੈ ਤੇ ਸਹਜੁ ਪਾਈਐ ਮਿਲਿ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਅਪਾਰ॥

ਭੈ ਤੇ ਭੈ ਜਲੁ ਲੰਘੀਐ ਗੁਰਮਤੀ ਵੇਚਾਰੁ॥ ਭੈ ਤੇ ਨਿਰਭਉ ਪਾਈਐ ਜਿਸ ਦਾ ਅੰਤੁ ਨਾ ਪਾਰਾਵਾਰੁ॥ ਮਨਮੁਖ ਭੈ ਕੀ ਸਾਰ ਨਾ ਜਾਣਨੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਜਲ ਤੇ ਕਰਹਿ ਪਕਾਰ॥ ਨਾਨਕ ਨਾਵੈ ਹੀ ਤੇ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ਗੁਰਮਤੀ ਉਰਿਧਾਰ॥

ਜੋ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਕੇ ਨਿਰਭਉ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਆਪ ਡਰ ਦਾਤਾ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ। ਉਸ ਗਿਆਨਵਾਨ ਬਾਬਤ ਇਹ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ।

ਭੈਅ ਕਾਹੂ ਕਉ ਦੇਤ ਨਹਿ ਨਹਿ ਭੈ ਮਾਨਤ ਆਨਿ॥

ਉਹ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਡਰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਆਪ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਡਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਉਹ ਡਰ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਨਿਰਭੈ ਬੰਦੇ ਪੈਦਾ ਪੈਣਾ ਹੋਣ ਦੀ ਰੋਕ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਨਿਰਭੈ ਬੰਦੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨੀਯ ਹੈ, ਸੋ ਉਹ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਦਾ ਬਾਧਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਜਰਵਾਣਿਆ ਵਾਂਙੂ ਭੈ ਦਾਤਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ।

ਨਿਰਵੈਰੁ (ਸੰਸਾਂ : ਨਿਰ੍ਲ੍ਵੈਰ। ਦਵੇਸ਼ ਤੋਂ ਰਹਿਤ) ਦਵੇਸ਼ ਦੁਸ਼ਮਨੀ ਤੋਂ ਸੱਖਣਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਪਦ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਯਥਾ:- *ਮੇਰੇ ਮਨ ਅਨਦਿਨੋ ਧਿਆਇ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਨਿਰਾਹਾਰੀ॥* ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤੇ ਓਥੇ ਉਸ ਦਾ ਰੂਪ ਦੱਸਿਆ॥ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ॥

ਨਿਰਵੈਰੁ ਪਦ ਕਿਉਂ ਵਰਤਿਆ? ਜਗਤ ਦੇ ਅਨੇਕ ਮਤਾਂ ਵਿਚ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਰਕੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਓਹ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸਨ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵਡਿੱਤ ਦੇ ਕਈ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਬੀ ਛੋਟਿਆਂ ਨਾਲ ਗੁੱਸਾ, ਬਰੋਬਰ ਦਿਆਂ ਨਾਲ ਈਰਖਾ ਤੇ ਵੈਰ, ਤੇ ਵੱਡਿਆ ਤੋਂ ਭੈ ਵਿਆਪਦਾ ਰਿਹਾ। ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਨਿਰਭਉ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਸਰੱਬਗ ਦਾ ਬੀ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਈਰਖਾ, ਦੇਵਸ਼, ਵੈਰ ਨਹੀਂ। ਛੋਟਿਆਂ ਤੇ ਉਹ ਸਦਾ ਦਿਆਲੁ ਹੈ, ਸੋ ਉਸ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ। ਜੀਵ ਸਾਰੇ ਅਲਪੱਗ ਹਨ, ਉਹ ਸਰਬੱਗ ਹੈ, ਕੋਈ ਅਲਪੱਗ ਉਸ ਦੀ ਸਰਬੱਗਤਾ ਨੂੰ ਤੇ ਕੋਈ 'ਹਦਬੰਦੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲਾ' ਉਸ ਦੀ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀ-ਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਨਾ ਕੋਈ ਦੂਸਰਾ ਉਸ ਜੈਸਾ ਹੈ ਨਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰ ਹੋਆ ਨਾ ਕੋ ਹੋਈ॥ ਸੋ ਉਹ ਨਿਰਵੈਰੁ ਹੈ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ- ਜੈਸਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ:-

ਤਿਸ ਕਾ ਸਰੀਕੁ ਕੋ ਨਹੀਂ ਨਾ ਕੋ ਕੰਟਕੁ ਵੈਰਾਈ॥

ਪੁਨਾ- ਤਿਸਹਿ ਸਰੀਕੁ ਨਾਹੀ ਰੇ ਕੋਈ॥ ਕਿਸ ਕੀ ਬੂਤੇ ਜਬਾਬੁ ਨ ਹੋਈ॥

ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਸਾਡੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਵੈਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਬਦਲੇ ਲੈਣ ਵਾਲਾ, ਅਰਥਾਤ ਜੱਬਾਰ ਤੇ ਕਹਾ ਮੰਨੀਏ ਤਾਂ ਭੈ ਤੇ ਨਿਰਾਸਤਾ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਤਾਂ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਤਲਬ ਫਲ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸੁਖ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਐਵੇਂ ਨਿਰਾ ਸਖ਼ਤੀ ਕਰਨੇ ਦਾ ਭਾਵ ਲੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵਿੱਥ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਨਿਰਵੈਰ ਆਖਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਕਾਰਣ ਸਖ਼ਤੀ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਅਵਗੁਣ ਤੋਂ ਪਾਕ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ:-

ਆਪੇ ਪ੍ਰੀਤ ਪ੍ਰੇਮ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਰਮੀ ਮਿਲੈ ਵਡਾਈ॥ ਅਹਿਨਿਸੀ ਜੀਆ ਦੇਖਿ ਸਮਾਲੈ ਸੁਖੁ ਦੁਖੁ ਪੁਰਬਿ ਕਮਾਈ॥ ਅਰਥਾਤ ਆਪ ਤਾ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਦਾ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰੀਤ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਪਰਤੱਖ ਸਬੂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਰਾਤ ਦਿਨੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਦੇਖ ਭਾਲ ਤੇ ਸੰਭਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਸਾਨੂੰ ਜੋ ਵਡਾਈ ਤੇ ਦੁਖ ਸੁਖ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕੀ ਹੈ? ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ:-

ਸੁਖੁ ਦੁਖੁ ਪੁਰਬ ਜਨਮ ਕੇ ਕੀਏ॥ ਵਾਰੀ ਖਸਮੁ ਕਢਾਏ ਕਿਰਤੁ ਕਾਮਵਣਾ॥

ਸਾਨੂੰ ਸਾਡੇ ਪੂਰਬਲੇ ਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਸੁਖ ਦੁਖ ਤੇ ਵਡਾਈ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਸ਼ੱਤ੍ਰਤਾ ਤੋਂ, ਵੈਰ ਭਾਵ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਜਦ ਦੁਖ ਪੀੜਾ ਆਵੇ ਤਾਂ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੈਰ ਭਾਵ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਏ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਦਾ ਫਲ ਸਮਝਣਾ ਠੀਕ ਹੈ।

ਨਰਾਇਣ ਨਿਦਸਿ ਕਾਇ ਭੂਲੀ ਗਵਾਰੀ॥
ਦੁਦ੍ਰਿਤ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਬਾਰੋ ਕਰਮੁ ਰੀ॥
ਤੂ ਸੁਣਿ ਕਿਰਤ ਕਰੰਮਾ ਪੁਰਬਿ ਕਮਾਇਆ॥
ਸਿਰਿ ਸਿਰਿ ਸੁਖ ਸਹਮਾ ਦੇਹਿ ਸੁਤੁ ਭਲਾ॥
ਦਦੈ ਦੋਸੁ ਨ ਦੇਊ-ਕਿਸੇ ਦੋਸੁ ਕਰੰਮਾ ਆਪਣਿਆ॥
ਜੋ ਮੈ ਕੀਆ ਸੋ ਮੈ ਪਾਇਆ ਦੋਸੁ ਨਾ ਦੀਜੈ ਅਵਰ ਜਨਾ॥21॥

ਸਾਧਨ ਪੱਖ- ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਇਹ ਅਸੂਲ ਬੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ:-ਜੈਸਾ ਸੇਵੈ ਤੈਸੋ ਹੋਇ॥

ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮਝ ਪਈ ਕਿ ਨਿਰਭਉ ਦਾ ਸੇਵਨਹਾਰ ਨਿਰਭਉ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਿਵੇਂ ਨਿਰਵੈਰ ਦਾ ਉਪਾਸ਼ਕ ਨਿਰਵੈਰੁ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਰ ਚੌਥੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੱਸਿਆ:-

ਸੰਤ ਗੁਰੂ ਅੰਦਰਹੁ ਨਿਰਵੈਰੁ ਹੈ ਸਭੁ ਦੇਖੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਇਕੋ ਸੋਇ॥

ਫੇਰ ਪੰਜਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ:- *ਤੂੰ ਨਿਰਵੈਰੁ ਸੰਤ ਤੇਰੇ ਨਿਰਮਲ॥*

ਹੇ ਰਬ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਨਿਰਵੈਰ ਹੋ, ਤੁਹਾਡੇ ਉਪਾਸਕ ਸੰਤ ਤੁਹਾਡੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਕੇ ਵੈਰ ਭਾਵ ਤੋਂ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

ਐਸੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪਾਪ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ:-*ਜਿਨ ਦੇਖੇ ਸਭ ਉਤਰਹਿ ਕਲਮਲ॥*

ਨਾਲ ਅਭਿਆਸੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਨਿਰਵੈਰ ਸਮਝੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬੀ ਜੀਵਾਂ ਨਾਲ ਕਿ ਸਾਈਂ ਨਾਲ ਵੈਰ ਭਾਵ ਵਿਚ ਨਾ ਲਿਜਾਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਰਵੈਰ ਨਾਲ ਵੈਰ ਕੀਤਿਆਂ ਵੈਰ ਆਪਣੇ ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਅਕਾਸ਼ ਜੋ ਨਿਰਵੈਰ ਤੇ ਅਰਸ਼ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਤੀਰ ਮਾਰਿਆਂ ਆਪਣੇ ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ:-

ਸਰ ਸੰਧੇ ਆਗਾਸ ਕਉ ਕਿਉਂ ਪਹੁੰਚੇ ਬਾਣੁ॥ ਅਗੈ ਓਹੁ ਅੰਗਮੁ ਹੈ ਵਾਹੇਗੁਰੂ ਜਾਣੁ॥
ਪੰਜਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਯਾ:- ਨਿਰਵੈਰ ਸੰਗਿ ਵੈਰੁ ਰਚਾਏ ਪਹੁਚਿ ਨ ਸਕੈ ਗਵਾਰੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੋ ਵਾਹਿਗੁਰੁ ਪ੍ਰੇਮੀ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਨਿਰਵੈਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦਾ ਆਪ ਨੂੰ ਨਿਰਵੈਰ ਬਨਾਉਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਦਾ ਰਹੇ। ਵੈਰ ਭਾਵ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਅੰਦਰ ਸੜਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੈਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵਰਜਿਆ ਹੈ:- *ਵਾਹਾ ਵਰੁਨ ਕਰੀਐ ਕਾਹੂ॥ ਘਟ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਬ੍ਰਹਮ ਸਮਾਹੁ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ ਗਵਾਵੈ॥*

ਦੂਸਰੇ, ਜੋ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਨੂੰ ਵੈਰ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਕਿ ਗੁੱਸੇ ਵਾਲਾ ਕਿ ਬਦਲੇ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਸਮਝ ਲਵੀਏ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਸ਼ੰਕਾ ਯਾ ਸੰਗ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲ ਲੱਗਣ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੇ। ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਰਵੈਰ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਮੂਰਤੀ ਸਮਝ ਲਵੀਏ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਭਗਤੀ ਪ੍ਰੇਮ ਨੂੰ ਜੀ ਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਵਜੂਦ ਆਪਣੇ ਅਵਗੁਣੀ ਹੋਣ ਦੇ ਤੇ ਗੁਨਹਾਗਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਫੇਰ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨ ਵਿਚ, ਬਾਣੀ ਪੜਨ ਵਿਚ ਕਿ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਨ ਵਿਚ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸੰਗ ਨਹੀਂ ਆ ਅਟਕਾਰਨ ਪਾਉਂਦੀ। ਸਾਈਂ ਨਿਰਵੈਰ ਹੈ, ਪ੍ਰੇਮ ਮੂਰਤ ਹੈ, ਪਿਤਾ ਤੇ ਮਾਤਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਭੁੱਲਣਹਾਰ ਬੱਚੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਸਦਾ ਗਲੁ ਲਾਉਣ ਨੂੰ ਤਯਾਰ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਮਾਂ ਮੈਲੇ ਕੁਚੈਲੇ ਪੁਤ੍ਰ ਨੂੰ ਤ੍ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ, ਝਿੜਕ ਕੇ ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਫੇਰ ਗਲ ਲਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਜਗਯਾਸੂ ਨੂੰ ਐਉਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੇ। ਕੋਟਿ ਅਪ੍ਰਾਧ ਭਰੇ ਭੀ ਤੇਰੇ ਚੇਰੇ ਰਾਮ।

ਇਹ ਸ਼ੰਕਾ ਬੀ ਨਹੀਂ ਕਰਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਨਿਆਇਕਾਰੀ ਹੈ ਉਹ ਸਾਡੇ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਦੰਡ ਦੇਵੇਗਾ। ਜੇ ਦੰਡ ਨਾ ਦੇਵੇ ਤੇ ਬਖਸ਼ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਨਿਆਇਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਯਾਲ ਇਸ ਭੁੱਲ ਤੇ ਮਥਨੀ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੀ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀ-ਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਫਲ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਨਿਆਇਕਾਰੀ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਪ੍ਰੇਮ ਸਰੂਪ ਹੈ ਤੇ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਹੈ। ਕੋਈ ਹਦ ਬੰਦੀ ਉਸ ਦੀ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਹਦ ਬੰਦੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਸਕਦੀ, ਜੇ ਲੈ ਆਪੇ ਤਾਂ ਉਹ ਬੇਹਦ, ਅਨੰਤ ਤੇ ਅਨੰਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਕਿਵੇਂ ਰਿਹਾਂ? ਇਨਸਾਨੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਹੀ ਦੇਖ ਲਓ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਉਤੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਰਹਿਮ ਹਾਵੀ ਹੈ। ਉਹ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਅਦਾਲਤਾ ਦੇ ਦੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ:

ਕੋਟਿ ਪਤਿਤ ਉਧਾਰੇ ਖਿਨ ਮਹਿ ਕਰਤੇ ਬਾਰ ਨ ਲਾਗੈ ਰੇ॥ ਦੀਨ ਦਰਦ ਦੁਖ ਭੰਜਨ ਸੁਆਮੀ ਜਿਸੁ ਭਵੈ ਤਿਸਹਿ ਨਿਵਾਜੇ ਰੇ। ਸਭ ਕੋ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ ਜੀਅ ਪ੍ਰਾਨ ਸੁਖ ਸਾਗਰੁ ਰੇ॥ ਪੁਨਾ- ਜਾ ਕਉ ਅਪੁਨੀ ਕਰੇ ਬ੍ਰਖਸੀਸ॥ ਤਾਕਾ ਲੇਖਾ ਨ ਗਲੈ ਜਗਦੀਸ॥ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ (ਅਨਹੀਂ। ਕਾਲ +੧ ਸਮਾਂ) ਅਕਾਲ ਕਾਲ ਰਹਿਤ। ਮੂਰਤਿ ਵਜੂਦ, ਸਰੂਪ। ਹੋਂਦ। ਹਸਤੀ।

ਉਹ ਹੋਂਦ ਜੋ ਕਾਲ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ਨਹੀਂ। ਜਿਸ ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼ ਕਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੋ ਵਾਚ: *ਤੂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਨਾਹੀਂ ਸਿਰਿ ਕਾਲਾ॥*

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਵਾਕ ਹੈ: *ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਜਿਸੁ ਕਦੇ ਨਾਹੀ ਖਉ॥*

ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਹੈ ਤੇ ਸਦਾ ਹੋਵੇਗੇ॥ ਸਫਲ ਦਰਸਨੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਪ੍ਰਭੁ ਹੈ ਭੀ ਹੋਵਨਹਾਰਾ॥

ਦਸਮੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਵਾਕ ਕੀਤਾ ਹੈ: ਕਾਲ ਰਹਿਤ ਅਨਕਾਲ ਸਰੂਪਾ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜੋ ਕਾਲ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਪਰ ਜਿਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਕਾਲ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ ਉਹ ਅਕਾਲ ਹੈ।

ਜਿਸ ਦਾ ਆਦਿ ਹੋਵੇ ਉਸ ਦਾ ਅੰਤ ਬੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 'ਅਨਾਦਿ' ਆਖਿਆ ਉਸ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ। ਜਿਸ ਦਾ ਨਾ ਆਦਿ ਹੈ ਨਾ ਅੰਤ ਹੈ। ਉਹ ਦੋਹਾਂ ਸਿਰਿਆ ਤੋਂ 'ਕਾਲ ਸੁਤੰਤ੍ਰ' ਹੈ। ਉਹ ਸਭ ਦਾ 'ਆਦਿ' ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਹੋਏ। ਜੋ ਹੋਏ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਆਦਿ ਹੈ, ਆਦਿ ਦਾ ਅੰਤ ਬੀ ਹੈ ਸੋ ਉਹਨਾ ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਕਾਲ ਹੈ: ਜੋ ਉਪਜੈ ਸੋ ਕਾਲਿ ਸੰਘਰਿਆ॥

ਓਹ 'ਅਕਾਲ' ਨਹੀਂ ਹਨ। ਚਾਹੋ ਓਹ ਮਹਾਨ ਵਯਕਤੀਆਂ ਹੋਣ ਸਭ ਕਾਲ ਦੇ ਵੱਸ ਹਨ। ਯਥਾ- *ਪ੍ਰਥਮੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਾਲੈ ਘਰਿ ਆਇਆ॥*

ਸੋ ਅਕਾਲ-ਮੂਰਤਿ ਸਿਵਾ '੧ਓ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ' ਦੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ 'ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ' ਕਹਿਣੇ ਤੇ ਕਾਗਜ਼ ਕਿ ਕੱਪੜੇ ਕਿ ਕੰਧਾਂ ਤੇ ਚਿਤਰੀਆਂ ਮੂਰਤਾਂ, ਪੱਥਰਾਂ ਤੇ ਉੱਕਰੀਆਂ ਤੇ ਧਾਤੂਆਂ ਵਿਚ ਢਾਲੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ, ਮਾਤਾ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਉਪਜੀਆਂ ਸਾਧਾਰਣ ਕਿ ਚਮਤਕਾਰੀ ਸੂਰਤ ਮੂਰਤਾਂ ਕਿ ਸੂਰਤ ਤੋਂ ਅਮੂਰਤ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਹਸਤੀਆ ਚਾਹੋ ਕਿਤਨੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਹੋਣ: ਇਸ ਮੂਲ-ਮੰਤ ਦਾ ਲਕਸ਼ ਹੋਣ ਤੇ ਵਰਜਿਤ ਹੋ ਗਈਆਂ।

ਅਕਾਲ-ਮੂਰਤਿ ਦਾ ਅਰਥ- ਮੌਤ ਰਹਿਤ ਹਸਤੀ ਬੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ ਜੋ ਕਦੇ ਮੌਤ ਯਾ ਨਾਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਾਲ ਦਾ ਅਰਥ ਮੌਤ, ਕਾਲ ਦੇ ਅਰਥ 'ਸਮਾਂ' ਦੇ ਅੰਤਰਗਤਿ ਹੈ। ਕਾਲ (ਸਮਾਂ) ਆਦਿ, ਅੰਤ ਤੇ ਮੱਧ, ਤ੍ਰੈ ਵੰਡਾਂ ਵਿਚ, ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਕਾਲ ਜਦ 'ਅੰਤ' ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਆਪ ਦਿਖਾਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਰਥ 'ਮੌਤ' ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ: ਇਉਂ 'ਕਾਲ' ਪਦ ਦਾ 'ਮੌਤ' ਅਰਥ 'ਕਾਲ' ਪਦ ਦੇ 'ਸਮਾਂ' ਅਰਥ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤਿ ਹੈ ਤੇ ਇਉਂ ਦੁਏ ਅਰਸ਼ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਵਿਚ ਹਨ।

ਅਕਾਲ ਕਹਿਕੇ ਮੂਰਤਿ ਪਦ ਨਾਲ ਲਿਖਣਾ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਅਕਾਲ ਹੋਣੇ ਕਰਕੇ ਓਹ 'ਅਣਹੋਂਦ' ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਕਈ ਕਾਲ (ਸਮਾਂ) ਨੂੰ ਹੀ ਨਿੱਤ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਏਸੇ ਕਰਕੇ 'ਕਾਲ ਰਹਿਤ ਅਨਕਾਲ ਸਰੂਪ' ਆਖਿਆ, ਕਿ ਉਹ ਕਾਲ ਰਹਿਤ ਹੈ ਅਨਕਾਲ ਅਰਥਾਤ ਅਕਾਲ ਹੈ ਪਰ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਹਸਤੀ ਹੈ, ਹੋਂਦ ਹੈ। ਇਹੋ ਭਾਵ 'ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ' ਪਦ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਲ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਪਰ ਹੋਂਦ, ਅਰਥਾਤ ਹਸਤੀ ਹੈ।

ਸਾਧਨ ਪੱਖ- ਕਾਲ ਦਾ ਦੁੱਖ ਮੂਲ ਦੁੱਖ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਹਠ-ਜੋਗੀਆਂ ਨੇ ਕਾਲ ਬੰਚਨ ਆਦਿ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਉਮਰਾਂ ਵਧਾਈਆਂ ਪਰ ਓਹ ਅੰਤ ਕਾਲ ਨੇ ਗ੍ਰਸੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਲਈ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ ਕਾਲ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਣਾ ਤਾਂ ਠੀਕ ਸਿਆਣਪ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਦਾਰੂ ਯਾ ਸਾਧਨ ਏਹ ਦੱਸਿਆ:- *ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਰਿਦੈ ਧਿਆਇੰਦਾ ਦਿਨੁ ਰੈਣਿ ਜਪੰਥਾ॥*

ਫੇਰ ਫੁਰਮਾਇਆ: ਕਾਲੈ ਕਵਲੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਜਾਣੈ॥ ਜੋ ਨਿਰੰਜਨ ਅਕਾਲ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਵੇ ਉਹ ਕਾਲ ਨੂੰ ਗ੍ਰਾਹੀ ਕਰਕੇ (ਖਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ), ਭਾਵ ਉਹ ਕਾਲ ਬਿਜਈ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਮਰਦਾ, ਪਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਨਮ ਮਰਨ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਰ ਕਾਲ ਕੀਕੂੰ ਘੇਰਦਾ ਹੈ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ? ਇਹ ਜਾਣਕੇ ਦਾਰੂ ਖਾਣਾ ਵਧੀਕ ਛੇਤੀ ਅਸਰ ਕਰੇਗਾ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਾਲੁ ਜਾਲੁ ਜਿਹਵਾ ਅਰੁ ਨੈਣ॥ ਕਾਨੀ ਕਾਲੁ ਸੁਣੇ ਬਿਖੁ ਬੈਣ॥

ਕਾਲ ਆਪਣਾ ਜਾਲ ਸਾਡੀ ਜੀਭ, ਸਾਡੇ ਅੱਖਾਂ ਥਾਂਈ ਸਾਡੇ ਤੇ ਸੁਟਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਵਿਹਲੇ ਵਾਕ ਸੁਣਨੇ ਬੀ ਕਾਲ ਜਾਲ ਨੂੰ ਸੱਦੇ ਦੇਣੇ ਹਨ। ਭਾਵ ਰਸ ਕਸ ਵਿਚ ਫਸੇ ਰਹਿਣਾ, ਮੰਦ ਦ੍ਰਿਸਟੀਆਂ ਵਿਚ ਤੇ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਅਸਰ ਵਾਲੇ ਵਾਕਾਂ ਦੇ ਸੁਣਨੇ ਵਿਚ ਜੋ ਰਚੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ, ਇਹ ਕਾਲ ਜਾਲ ਆਪਣੇ ਤੇ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਆਪ ਨੂੰ ਹੋੜ ਅਓ ਤੇ ਅਕਾਲ-ਮੂਰਤਿ ਹਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਰਿਦੇ ਧਾਰਨ ਕਰੋ:- ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਰਿਦੈ ਧਿਆਇਆ ਦਿਨੁ ਰਣਿ ਜਪੰਥਾ ॥

ਹਾਂ ਜੀ: ਹਿਰਣੇ ਸਾਚੁ ਵਸੈ ਹਰਿ ਨਾਇ॥ ਕਾਲੁ ਨ ਜੋਹਿ ਸਕੇ ਗੁਣ ਗਾਇ॥ ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਬਦਿ ਸਮਾਇ॥ 9 ॥ 14॥

ਐਉਂ ਜੋ 'ਸਤਯ' ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਟਿਕ ਜਾਵੇ, ਕਾਲ ਬਿਜਈ ਹੋ ਜਾਏ, ਜਨਮ ਮਰਨ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਏ:-

ਸਚ ਘਰਿ ਏਸੇ ਕਾਲੁ ਨ ਜੋਹੇ॥ ਕਾਲੁ ਜਾਲੁ ਜਮੁ ਜੋਹਿ ਨ ਸਾਕੈ ਸਾਚੇ ਸਿਉ ਲਿਵ ਲਾਈ ਹੇ॥

ਲਿਵ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਜੀਉਂਦੇ ਜੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਮਰ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਮ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਫਟਕਦਾ, ਜਦ ਓਹ ਚੋਲਾ ਛੱਡਦੇ ਹਨ ਓਹ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣੇ ਹੋਏ, ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਸੋ ਕਾਲ ਦੇ ਵੱਸ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੇ।

'ਅਜੂਨੀ' ਸੈਭੰ: ਅਯੋਨਿ। ਪੰ: ਅਜੋਨਿ, ਅਜੋਨੀ, ਅਜੂਨੀ। ਅਲ਼ਯੋਨਿ ਜਿਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਕਾਰਣ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਜਿਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਕਾਰਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਕਾਰਣ। ਜੋ ਜੂਨ, ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਵਜੂਦ ਦਾ ਕਾਰਣ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਆਪ ਕਾਰਣਾਂ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹੈ। ਜੇ ਉਸ ਦਾ ਉਹ ਕੋਈ ਕਾਰਣ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਬੀ ਪਾਣਾਮੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਸਦਾ ਸਤਯ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਪ੍ਰਾਣਾਮ ਨਹੀਂ; ਉਸ ਦਾ ਕਾਰਣ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਸਭ ਕਾਰਣਾਂ ਦਾ ਕਾਰਣ ਆਪ ਹੈ, ਯਥਾ:-ਤੁਮੁ ਸਮਰਥਾ ਕਾਰਨ ਕਰਨ॥ ਪੁਨਾ- ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਏਕ ਓਹੀ ਜਿਨਿ ਕੀਆ ਆਕਾਰੁ॥ ਉਸ ਨੂੰ ਕਰਤਾ ਆਖਕੇ ਕਾਰਣ ਵਸੁ ਦੇ ਵੱਸ ਦੱਸਿਆ ਹੈ:-ਕਾਰਣੁ ਕਰਤੇ ਵਸਿ ਹੈ ਜਿਨਿ ਕਲ ਰਖੀ ਧਾਰਿ॥

ਜੋ ਸਭ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹੈ ਉਹੀ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕਾਰਯ ਬੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਅਜੂਨੀ ਦਾ ਅਰਥ ਜਨਮ ਰਹਿਤ ਬੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਕਾਰਣ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਉਹ ਜਨਮ ਵਿਚ ਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੋਂ ਸੰਤਤ੍ਰ ਹੈ। ਇਸ ਅਰਥ ਪਹਿਲੇ-ਅਕਾਰਣ-ਅਰਥ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿਕੂਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਜੋ ਜਨਮ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ਉਹ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬੀ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਸੋ ਜਨਮ ਜੂਨ ਤੇ ਮਰਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋਣੇ ਬਾਬਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਵਾਕ ਹੈ:-*ਜਨਮ ਮਰਣਿ ਨਹੀਂ ਧੰਧਾ ਧੰਧੁ॥ ਜਨਮ ਮਰਣ ਤੇ ਰਹਿਤ ਨਾਰਾਇਣ॥ ਸੋ ਮੁਖੁ ਜਲਉ ਜਿਤੁ ਕਹਹਿ ਠਾਕੁਰ ਜੋਨੀ॥ 3॥ ਜਨਮਿ ਨ ਮਰੈ ਨ ਆਵੈ ਨ ਜਾਇ॥ ਨਾਨਕ ਕਾ ਪ੍ਰਭੁ ਰਹਿਓ ਸਮਾਇ॥*

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਓਸ ਸਾਰੇ ਜੋ ਜਨਮ ਜੂਨਿ ਵਿਚ ਆਏ ਤੇ ਆਪ ਓਹ ਕਾਰਣ ਕਰਣ ਨਹੀਂ ਸਨ ਫਿਰ ਕਰਤਾਰ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਮੂਲ-ਮੰਤ ਦੇ ਲਕਸ਼ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਗਏ। ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਵਾਕ ਹੈ:-

ਬਿਨੁ ਕਰਤਾਰ ਨ ਕਿਰਤਮ ਮਾਨੋ॥ ਆਦਿ ਅਜੋਨਿ ਅਜੈ ਅਬਿਨਾਸੀ ਤਿਤਿ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਜਾਨੋ॥

ਸਾਧਨ ਪੱਖ- ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅਜੋਨੀ ਹੈ, ਜਨਮ ਮਰਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਜੀਵ ਜਨਮ ਮਰਣ ਵਿਚ ਹੈ। ਜਨਮ ਮਰਨ ਬੜਾ ਦੁੱਖ ਹੈ:-

ਜਨਮ ਮਰਣ ਕਾ ਦੁਖੁ ਘਣੋਨਿਤ ਸਰਸਾ ਦੋਈ॥

ਇਸ ਦੁਖ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਲਈ ਤੇ ਸਦਾ ਸੁਖ ਦਸ਼ਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਲਈ ਪਰਮਾਰਥ ਧਾਰਨ ਕਰੀਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤ ਸਿੱਖਲਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜੋਨੀ ਤੇ ਜਨਮ ਮਰਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਅਕਾਲ ਦੀ ਆਰਾਧਨਾ ਕਰੋ ਜੋ ਜਨਮ ਦਾ ਕਾਰਣ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਵਾਸ਼ਨਾ ਮਿਟ ਜਾਵੇ। ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸੁਖੀ ਹੋ ਜਾਓ। ਉਸ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕਰਮ ਇਹ ਦੱਸਦੇ ਹਨ:-

1. ਸਤਿਸੰਗ

ਆਵਣੁ ਜਾਵਣੁ ਤਉ ਰਹੈ ਪਾਈਐ ਗੁਰੁ ਪੂਰਾ॥
ਜੋ ਕੇ ਜਨਮ ਮਰਣ ਤੇ ਡਰੇ॥ ਸਾਧ ਜਨਾ ਕੀ ਸਰਨੀ ਪਰੈ॥

ਦੂਸਰਾ ਕਰਮ:- ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਖ ਮੇਟਿਆ ਜਪਿ ਨਾਮ ਮੁਰਾਰੇ॥

2. ਨਾਮ

ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਨ ਵੀਸਰੈ ਪੂਰਾ ਗੁਰੁ ਤਾਰੇ॥
ਪੁਨਾ-ਦਮਿ ਦਮਿ ਸਦਾ ਸਮਾਲਤਾ ਦੁੰਮੁ ਨ ਬਿਰਥਾ ਜਾਇ॥
ਜਨਮ ਮਰਨ ਕਾ ਭਉ ਗਾਇਆ ਜੀਵਨ ਪਦਵੀ ਪਾਇ॥

ਜਦ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਾ ਭਉ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜਨਮ ਮਰਣ ਹੀ ਪਰਵਾਣ ਹੋ ਗਿਆ:-

ਜਨਮਤ ਹੀ ਦੁਖੁ ਲਾਗੈ ਮਰਣਾ ਆਇਕੈ॥
ਜਨਮੁ ਮਰਣੁ ਪਰਵਾਣੁ ਰਹਿ ਗੁਣ ਗਾਇਕੈ॥

ਐਸਾ ਗੁਰਮੁਖ ਫਿਰ ਆਵਣ ਜਾਣ ਤੋਂ ਸੁੰਕੰਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ:-ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਵੈ ਜਾਇ ਨਿਸੰਙੁ॥ ਕਿਉਂਕਿ ਫਿਰ ਉਸ ਦਾ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਜੋ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪਰਉਪਕਾਰ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਫਿਰ ਡਾਕਟਰ ਵਾਂਙੂ ਜੇਲ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਕੈਦੀ ਵਾਙੂੰ ਨਹੀਂ ਯਥਾ:-*ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੁਹਹੁ ਮਹਿ ਨਹੀਂ ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਵੇ॥ ਪੁਨਾ-ਸਹਜੇ ਆਏ ਹੁਕਮੁ ਸਿਧਾਏ ਨਾਨਕ ਸਦਾ ਰਜਾਏ॥ ਘਲੈ ਆਵਹਿ ਨਾਨਕਾ ਸਦੈ ਉਠੀ ਜਾਹਿ॥*

ਸੈਭੰ: ਸ ਅਪਦਾ ਆਪ ਆਪਣੇ ਆਪ। 'ਸ' ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਰੂਪ ਹੈ- ਸੈ। ਭਾ ਦੀਪ ਤੋਂ, ਭਾ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼। 'ਭਾ' ਦਾ ਹੀ ਬਣਿਆ ਹੈ: ਭੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਆਪਦੇ ਆਪ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਜਯੋਤੀ ਸਰੂਪ ਹੈ ਪਰ ਆਪਦੇ ਆਪ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਸਭ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਣ ਵਾਲਾ ਉਹ ਆਪ ਹੈ:-*ਸਭ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਜੋਤਿ ਹੈ ਸੋਇ॥*

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੂੰ ਜਯੋਤਿ ਸਰੂਪ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ, ਸੈਭੰ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਚੇਤਨ ਹੈ ਅਰ ਉਸ ਦੀ ਚੇਤਨਤਾ ਆਪਦੇ ਆਪ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ 'ਸਤਯ' ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ 'ਹੋਂਦ' ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਾ ਸਰੂਪ ਦੱਸਿਆ ਸੀ, ਤਿਵੇਂ 'ਸੈ ਭ' ਆਖਕੇ ਉਸ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਉਸ ਦੀ ਸੁਤੇ ਸਿੱਧ ਦੀ ਅਣਪੀ ਦੱਸਿਆ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਆਧਾਰ ਤੇ ਨਹੀਂ, ਸੱਚਾ ਆਪ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪ ਹੈ: ਯਥਾ:-ਜੋਤਿ ਸਰੂਪ ਸਦਾ ਸੁਖਦਾਤਾ ਸਚੇ ਸੋਭਾ ਪਾਇਦਾ॥

ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭੀ 'ਅਨਭਉ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਕਹਿ ਕੇ ਉਸ ਸੂਯੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਯਾ ਸ੍ਵਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਫਿਰ ਫੁਰਮਾਯਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜੋਤ ਸਾਰੇ (ਸਭਨੂੰ) ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਯਾ ਸਤਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੱਸਿਆ। ਫਿਰ ਫੁਰਮਾਯਾ ਕਿ ਉਹੋ ਜੋਤ ਸਾਰੇ ਰਾਮ॥ ਜੋਤਿ ਸਬਾਇਤੀਏ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਸਾਰੇ ਰਾਮ॥

ਦਸਮ ਪਾਤਸਾ ਜੀ ਦਾ ਵਾਕ ਹੈ:-

ਜਮੀਨ ਜਮਾਨ ਕੇ ਵਿਖੇ ਸਮਸਤ ਏਕ ਜੋਤਿ ਹੈ॥
ਨ ਘਾਟ ਹੈ ਨ ਬਾਡ ਹੈ ਨ ਘਾਟ ਬਾਡ ਹੋਤ ਹੈ॥

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ, ਅਜੂਨੀ ਸੰਭ ਇਉਂ ਪਾਠ ਬੀ ਆਇਆ ਹੈ। ਅਰਥ ਹੈ ਜੋ ਇਨਾ ਕਿਸੇ ਕਾਰਣ ਦੇ ਆਪਦੀ ਹੋਂਦ ਵਿਚ। ਇਹ ਪਾਠ ਉਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੇ ਲਖਯਕ ਹਨ, ਪਰ 'ਸੈਭੰ' ਪਦ ਉਸ ਦੇ ਕਾਸ਼-ਸਰੂਪ ਹੋਣ ਦਾ ਲਖਯਕ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਚੇਤਨ ਹੋਣ ਦੀ 'ਸੂੰਯ' ਆਧਾਰਤਾ ਦੱਸੀ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਉਸ ਦੇ ਚੇਤਨਤਾ ਸਵਯੰ ਆਧਾਰ ਹੈ। ਪਹਲੋਂ 'ਸਤਿ' ਪਦ ਆਖਦੇ ਉਸ ਦੀ 'ਹੋਂਦ' ਤ੍ਰੈਕਾਲ ਅਬਾਧ ਦੱਸ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਏਥੇ ਚੇਤਨਤਾ ਸੁਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੱਸੀ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਪਦ ਦਾ ਅਰਥ ਜੋਤਿ ਉਜਾਲਿਆ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਯਥਾ:-ਸਚੁ ਨਾਸਾਣ ਆਪਾਰੁ ਉਜਾਲਿਆ। ਅਰਥਾਤ ਉਜਾਲਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਜੋਤਿ ਹੈ। ਪਰ ਕਈ ਦਾਨੇ ਸੈਭੰ ਦਾ ਅਰਥ ਈ ਸ੍ਵੰਭਵ (ਸਵਯੰਭੂ) ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਯੋਨਿ-ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਣ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਇਹ ਭਾਵ ਤਾ 'ਸਤਿ' ਤੇ 'ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ' ਵਿਚ ਆ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਕਈ ਥਾਂਈਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ 'ਅਜੋਨੀ ਸੰਭਵਿਓ' *ਤਸ ਭਿਸ* ਹਨ। ਓਥੇ ਅਰਥ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਹਸਤੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੈ ਕਿਸੇ ਕਾਰਣ ਦੇ ਆਸਰੇ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸਾਧਨ ਪੱਖ:-ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਰਤਾ, ਪੁਰਖ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪ ਤੇ ਜੋਤਿ ਬੀ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਤੇ ਨਾਲ ਜੋਤਿ ਨੂੰ 'ਆਤਮਾ' ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। ਯਥਾ:-ਜੋਤੀ ਅੰਦਰਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਦੀ ਆਪੁ ਪਛਾਤਾ ਆਪੈ॥

ਫਿਰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ:-*ਜੋਤੀ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਰਲਿ ਜਾਇਆ॥*

ਪੁਨਾ:- *ਜੋਤਿ ਜੋਤਿ ਰਲੀ ਸੰਪੂਰਨ ਥੀਆ ਰਾਮ॥*

ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਆਤਮਾ ਜਾ ਰਲੇਗੀ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ 'ਸੁੰਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਉਸ ਦੇ ਇਸ ਸਰੂਪ ਦੀ ਲੱਖਤਾ ਲਈ ਅਭਯਾਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਲਈ ਮੂਲ-ਮੰਤ੍ਰ ਵਿਚ ਸੈਭੰ ਪਦ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਅਭਯਾਸੀ ਉਸ ਸੁਤੇ (ਆਪਣੇ ਆਪ) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਮੂਲ-ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਲਕਸ਼ ਸਮਝਣ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

'ਗੁਰ':-(ਸੈਸ: ਗੁਰੂ: 1. ਸਿੱਖਯਾ ਦਾਤਾ। 2. ਗੁਰ-ਮੰਤ੍ਰ ਦਾਤਾ। ਦੀਖਯਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ।) ਗੁਰ ਗੁਰੂ ਲ ਦਾ, ਰ ਮੁਕਤਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਮਾਸ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਖਸ਼ਟੀ ਦਾ ਸਮਾਸ ਹੈ; ਅਰਥ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦਾ (ਪ੍ਰਸਾਦ)। ਪ੍ਰਸਾਦਿ'-ਸੰਸ: ਪ੍ਰਸਾਦ 1. ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ 2। ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ। ਮਿਹਰ, ਕ੍ਰਿਪਾ, ਮੈਹਰ, ॥ਪਰਸਾਦਿ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਪਰਮ ਪਦਵੀ ਪਾਵਹੇ॥ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ (ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ) 'ਦ' ਦੀ ਸਿਆਰੀ'ਏ' ਹੈ। ਇਸ ਦਾ 'ਏ' ਦੇ ਕਈ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਅਰਥ 'ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ' ਬੀ ਹੈ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਦਾ ਅਰਥ ਹੋਇਆ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ।

ਪਰੰਪਰਾ ਤੋਂ ਬੀ ਗਯਾਨੀ ਇਹੋ ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਆਏ ਹਨ। ਇਹ ਅਸੂਲ ਕਿ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਆਪ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਯਥਾ:-

ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਪਰਮ ਪਦੁ ਪਾਇਆ ਨਾਨਕੁ ਕਹੈ ਵਿਚਾਰਾ॥

ਪਰਸਾਦਿ ਦੇ ਦਦੇ ਦੀ ਸਿਆਰੀ ਦੀ ਥਾਂ ਬਿਹਾਰੀ ਵਰਤ ਕੇ ਬਿਹਾਰੀ ਦੇ ਅਰਥ 'ਨਾਲ' ਯਾ 'ਦੁਆਰਾ' ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਦੱਸੇ ਹਨ: *ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਬੁਝਿ ਸਚਿ ਸਮਾਲੀਐ॥*

ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਅਕਥਉ ਕਥੀਐ ਕਹਉ ਕਹਾਵੈ ਸੋਚੀ॥

ਤੀਸਰੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ:-ਹਰਿ ਜੀਉ ਸਭ ਮਹਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ॥ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਪਾਇਆ ਜਾਈ॥ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਨਾਮੁ ਮਨਿ ਵਸਿਆ॥ ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਨਿਰੰਜਨੁ ਪਾਇਆ॥ ਤੂੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰਿ ਰਾਜ ਜੋਗੁ।

ਸੋ 'ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਦਾ ਅਰਥ 'ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ' ਗੁਰਬਾਣੀ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਪਦ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਵਾਚਕ ਬੀ ਆਇਆ ਹੈ:-

ਅਪਰੰਪਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਮਿਲਿਆ ਸੋਈ ਜੀਉ । ਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਨਾਨਕ ਭੇਟਿਓ ਸਾਚੈ ਸ਼ਬਦਿ ਨਿਬੇਰਾ॥

ਫਿਰ ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਪਰਥਾਇ ਆਇਆ ਹੈ:-*ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਨਕੁ ਹਰਿ ਸੋਇ॥ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਗੋਵਿੰਦ ਰੂਪ॥ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਿਨ ਸੁਣਿਆ ਪੇਖਿਆ॥* ਫਿਰ ਇਹ ਪਦ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਗੱਦੀ ਨਸ਼ੀਨ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਲਈ ਆਇਆ ਹੈ:-*ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੀ ਦੋਹੀ ਫਿਰੀ॥ ਪੁਨਾ:- ਸਚੁ ਸਚਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਮੁਰੁ ਹੈ॥ਪੁਨਾਂ- ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਘਰਿ ਕੀਅਉ ਪ੍ਰਗਾਸਾ॥ ਪੁਨਾ- ਭਨਿ ਮਸੁਰਾ ਕਛੁ ਭੈ ਦੁ ਨਹੀਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨੁ ਪਰਤਖ ਹਰਿ॥*

ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੂੰ 'ਇਕ ਰੂਪ' ਕਿਹਾ ਹੈ:-

ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਅੰਗਦ ਕਰ ਮਾਨਾ॥ ਅੰਗਦ ਅਮਰਦਾਸ ਪਹਿਚਾਨਾ॥ ਅਮਰਦਾਸ ਰਾਮਦਾਸ ਕਹਾਯੇ॥ ਸਾਧਨ ਲਖਾ ਮੂੜ ਨਹਿ ਪਾਯੋ॥ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਸਭਹੂੰ ਕਰਿ ਜਾਨਾ॥ ਏਕ ਰੂਪ ਕਿਨਹੁ ਪਹਿਚਾਨਾ॥ ਜਿਨ ਜਾਨਾ ਤਿਨਹੀ ਸਿਧ ਪਾਈ॥ ਬਿਨ ਸਮਝੇ ਸਿਧ ਹਾਥ ਨਾ ਆਈ॥ 10

ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ, ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਦੇ ਵਾਕ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

ਵਿਸ਼ੇਸ਼- ਸੋ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਇਹ ਪਦ ਦਸੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵਾਸਤੇ ਮਖਸ਼ੂਸ ਹੈ। ਦਸੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ 'ਇਨਸਾਨ ਗੁਰੂ' ਨਹੀਂ, ਪਰ ਦੇਵ ਗੁਰੂ ਮੰਨੇ ਗਏ ਹਨ, ਜੈਸਾ ਕਿ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ:-

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਗੋਵਿੰਦ ਰੂਪ॥ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਨਕੁ ਹਰਿ ਸੋਇ॥

ਗੁਰੂ ਪਦ ਦਾ ਅਰਥ, ਜਦ ਉਹ ਉਪਰੋਕਤ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਤੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸਤਾਦ ਮਾਤ੍ਰ ਯਾ ਦੀਖਯਾਦਾਤਾ ਮਾਤ੍ਰ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ 'ਗੁਰੂ ਜਯੋਤੀ' ਹੈ। ਇਹ ਜਯੋਤ ਹੀ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਜੋਤਿ ਵਾਲੇ 'ਦੇਵ ਗੁਰੂ' ਹਨ।

ਦਸਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ-ਤਯਾਗ ਮਗਰੋਂ ਗੁਰਿਆਈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਰੱਖੀ ਗਈ ਤੇ ਪੰਥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਬਿਆ ਗੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਸੋ ਪੰਜ-ਪਿਆਰੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਤਾਬਿਆ ਹੋਕੇ ਦੀਖਯਾ ਦੇਣ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦੀਖਯਤ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਨਾਮ ਅਭਯਾਸ ਵਿਚ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਦਾ ਕਾਰਜ ਗੁਰਮੁਖ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਮੁਖ ਨੂੰ ਗੁਰੂ-ਬਾਣੀ ਵਿਚ 'ਸੰਤਜਨ, ਹਰੀਜਨ, ਸਾਧੂ' ਕਈ ਨਾਮਾਂ ਨਾਲ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਭੀ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਥਾਈਂ ਗੁਰਮੁਖ ਹੀ ਦੀਖ਼ਯਾ ਦੇਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਉਹ ਆਪ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਤੁੱਲ 'ਦੇਵ ਗੁਰੂ' ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰਦੇ। ਸਭ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਲਿਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਕੀ ਚਰਨ੍ਹੀ ਲਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਹੁਣ ਭੀ 'ਗੁਰਮੁਖ ਦਾ ਮੇਲ' ਅਰਦਾਸੇ ਵਿਚ ਰੋਜ਼ ਮੰਗੀਦਾ ਹੈ। ਯਥਾ:-

"ਗੁਰਮੁਖ ਦਾ ਮੇਲ, ਸਾਧ ਦਾ ਸੰਗ, ਸੋਈ ਪਿਆਰੇ ਮੇਲੀ; ਜਿਨਾਂ ਮਿਲਿਆਂ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਚਿਤ ਆਵੇ।" ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ 'ਗੁਰਮੁਖਾਂ' ਤੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਯਥਾ:-

ਗੁਰਮੁਖਿ ਘਾਲੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਖਟੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਜਪਾਏ॥
ਸਦਾ ਅਲਿਪਤ ਸਾਚੈ ਰੰਗਿ ਰਾਤਾ ਗੁਰ ਕੇ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਏ॥

ਸੋ ਕਿਸੇ ਗੁਰਮੁਖ ਨੂੰ, ਚਾਹੇ ਕਿਤਨਾ ਪਰਗਿਰਾਮੀ ਹੋਵੇ, ਦਸਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੇ ਤੁੱਲ ਮੰਨਣਾ, ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗੁਰਿਆਈ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ, ਗੁਰਮਤਿ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਗੁਰਮੁਖ, ਗੁਰ ਸਿੱਖ, ਸੰਤ ਆਦਿ ਨਾਮ-ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਸਤਿਸੰਗ ਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਤੋਂ ਵਾਂਜੇ ਜਾਣਾ ਭੀ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ।

ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਜਦ ਕੋਈ ਦੀਖਯਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਗੁਰਮੁਖ ਹੋ ਗਿਆ ਕਹਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਸਿੱਧ-ਗੋਸ਼ਟ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ, ਜੋ ਉਨਤੀ ਕਰਕੇ ਕਮਾਲ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਾ ਹੈ; 'ਗੁਰਮੁਖ' ਆਖਿਆ ਹੈ। ਯਥਾ:-

ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਨੁ ਜੀਤਾ ਹਉਮੈ ਮਾਰਿ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਚੁ ਰੱਖਿਆ ਉਰਧਾਰਿ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਗੁ ਜੀਤਾ ਜਮਕਾਲੁ ਮਾਰਿ ਬਿਦਾਰਿ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਦਰਗਾਹ ਨਾ ਆਵੈ ਹਾਰਿ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਮੇਲਿ ਮਿਲਾਏ ਸੋ ਜਾਣੈ॥ ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸ਼ਬਿਦ ਪਛਾਣੈ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਚੇ ਕਾ ਭਉ ਪਾਵੈ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬਾਣੀ ਅਘੜ ਘੜਾਵੈ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਿਰਮਲ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵੈ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਵਿਤ੍ਰ ਪਰਮ ਪਦੁ ਪਾਵੈ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਰੋਮਿ ਰੋਮਿ ਹਰਿ ਧਿਆਵੈ॥ ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਚਿ ਸਮਾਵੈ॥

ਨਾਮ ਦੇ 'ਪ੍ਰਚਾਰ' ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਭੀ ਦਿੱਤਾ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਧੂੜਿ ਮੰਗੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿੱਖ ਕੀ ਜੋ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ॥

ਪੁਨਾ- ਗੁਰਮੁਖਿ ਘਾਲੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਖਟੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਜਪਾਏ॥

'ਜਪੁ' (ਸੰਸ:, ਜਪ੍ ਬੋਲਣਾ। 2। ਐਸਾ ਬੋਲਣਾ ਜੋ ਸੁਣੀਵੇ ਨਾ। ਪਾਠ। ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਦਾ ਪਾਠ) ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਉਚਾਰਣਾ। ਪਾਠ।

ਸੋਚੈ ਸੋਚਿ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸੋਚੀ ਲਖ ਵਾਰ॥
ਚੁਪੈ ਚੁਪ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਲਾਇ ਰਹਾ ਲਿਵਤਾਰ॥
ਭੁਖਿਆ ਭੁਖ ਨ ਉਤਰੀ ਜੇ ਬੰਨਾ ਪੁਰੀਆ ਭਾਰ॥
ਸਹਸ ਸਿਆਣਪਾ ਲਖ ਹੋਹਿ ਤ ਇਕ ਨ ਚਲੈ ਨਾਲਿ॥
ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ॥
ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ॥ ੧॥

ਨੰ. 2. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਸ਼ਹੀਦ'

ਤਾ ਫਿਰ ਓਨਾ ਸਿੱਧਾ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ, "ਇੱਕ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਰੀਰ ਸਦਾ ਸੁੱਚ ਪਵਿਤ੍ਰ ਮੈਂ ਰਹਿਤਾ ਹੈ ਤਉ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ; ਅਰ ਇੱਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਸਮਾਧ ਲਾਈਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਮਿਲਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਲਪ-ਅਹਾਰ ਕਰੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਖੁੰਧਿਆ ਜਾਗਤੀ ਰਹਿਤੀ ਹੈ, ਤਉ ਮਿਲਤਾ ਹੈ; ਅਰ ਇੱਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵੇਦ, ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਸਮਝਕੇ ਆਤਮਾਂ ਤੇ ਦੇਹ ਨੂੰ ਭਿੰਨ ਜਾਣੀਦਾ ਹੈ, ਅਰ ਸਭ ਵਿੱਦਿਆ ਮੋ ਚਤਰ ਹੋਈਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਮਿਲਤਾ ਹੈ॥" ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, "ਏਹ ਵਚਨ ਸਭ ਸੱਤ ਹੈ, ਪਰ ਜੈਸੇ ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਰਿਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਤੈਸੇ ਸਮਝੀਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਂਦਾ ਹੈ॥" ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ, "ਸਰੀਰ ਦੀ ਸੋਚ ਜੋ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸੋ ਜਲ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਕਰ ਹੋਂਦੀ ਹੈ; ਅਰ ਬਸਤ੍ਰ ਜਲ ਅਰ ਸਾਬੁਣ ਨਾਲ ਸੁਵੇਤ ਹੋਤੇ ਹੈਂ; ਪਰ ਮਨ ਵਿੱਚ 'ਹਉਮੈ' ਦੀ, ਅਰ ਰਾਗ, ਦਵੈਖ ਦੀ 'ਮੈਲ' ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਤਾਂਤੇ ਓਹ 'ਨਾਮ' ਤੇ 'ਗਿਆਨ' ਕਰ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ॥ ਅਰ ਜੋ ਬਾਹਰੋਂ ਸਰੀਰ ਲੱਖ ਵਾਰ ਸੁਚ ਕਰੇ, ਪਰ ਜਉ ਲਗ 'ਹਉਮੈ' ਦੀ 'ਮੈਲ' ਨਹੀ ਧੋਂਦਾ, ਤਉ ਲਗ ਸੁੱਚਾ ਨਹੀ ਹੁੰਦਾ॥ ਅਰ ਜੋ ਬਾਹਰੋਂ ਪ੍ਰਾਣ ਅਤੇ ਇੰਦ੍ਰੀਆ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਚੁੱਪ ਕਰ ਰਹੇ, ਪਰ ਜਉ ਲਗ ਮਨ ਕੇ ਸੰਕਲਪ ਨਹੀ ਰੋਕਤਾ, ਤਉ ਲਗ ਲਿਵ ਦੀ ਤਾਰ ਨਹੀ ਲਗਦੀ॥ ਅਰ ਜਉ ਲਗ ਜਗਤ ਦੇ ਪਦਾਰਥ ਅਨਿੱਤ ਨਹੀ ਜਾਣਤਾ, ਤਉ ਲਗ ਮਨ ਦੀ 'ਭੁੱਖ' ਨਹੀ ਉਤਰਦੀ; ਭਾਂਵੇਂ ਚਉਦਾਂ ਪੁਰੀਆਂ ਦੇ ਪਦਾਰਥ ਭਾਰਾਂ ਦੀ ਨਿਆਈ ਬੰਨ੍ਹਕੇ ਇਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਚਨ॥ ਅਰ ਜਉਲਗ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਕੇ 'ਆਤਮ-ਗਿਆਨ' ਨੂੰ ਨਹੀ ਪਛਾਣਦਾ, ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ, ਕਹੀਆਂ, ਸਿਆਣਪਾਂ, ਸਿੱਕੇ, ਸੋ ਜਉ ਲਗ ਆਪ ਨੂੰ ਨਹੀ ਪਛਾਣੇਗਾ ਤਉਲਗ ਹੋਰ ਸਿਆਣਪ ਕਾਈ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਚੱਲੇਗੀ॥ ਅਤੇ ਜੇ ਤੁਸੀ ਪੁੱਛੋ ਅਸੀਂ ਸਚਿਆਰ ਕਿਵ ਹੋਵੀਏ, ਅਰ ਏਹ ਜੋ ਸਰੀਰ ਦੀ ਹਉਮੈਂ ਦੀ 'ਕੂੜੀ-ਕੰਧ' ਉਸਰੀ ਹੈ, ਏਹ ਕਿਉਂਕਰ ਢਹੇ; ਸੋ ਜੋ ਕਿਛ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ 'ਹੁਕਮ' ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ, ਸੋ ਮਿੱਠਾ ਕਰ ਮੰਨੇ, ਅਰ ਉਸ ਦੀ ਰਜਾਇ ਨਾਲ ਚੱਲੇ, ਅਰ ਏਹ ਸਮਝੇ ਕਿ ਜੋ ਸਾਡਾ ਲੇਖ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਸੋ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੈ, ਅਰ ਓਹ ਹੀ ਮਿਲੇਗਾ॥ 1॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨੰ. 3. ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਜੀ (ਸੇਵਾਪੰਥੀ)

ਮੰਦਰਾ ॥ ਕੋਲਾਰ ਸਮਾਨ ਸੰਤੋਖ, ਅੰਤਰ ਜਲਨਾ ਦੂਰਹਿ ਜਿਹਾ ॥ ਉਤਮ ਵਹੀਮ ਮੱਖ, ਵਸ ਪ੍ਰਾਰਬਧ ਵਿਹਾਣਾ ਜਿਹਾ। ਸੋਚ ਮੌਨ ਆਤੇ ਸੋਚ ਹੈ, ਸਭੇ ਸਿਆਣਪ ਜੋਇ। ਦੋਹਰਾ ॥ ਭ੍ਰਮ ਪੜਦਾ ਕੇ ਨਾਸ ਬਿਨ, ਸਤਦ ਸਾਂਤ ਨਹੀ ਹੋਇ। ਤਿਸੀ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹੇ ਹੈ। ਸੋਰਠੇ ਮੱਝੇ ਨ ---।

ਜਲ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਕਰਿ ਲਾਖ ਵਾਰ 'ਸੋਚ' ਨਾਮ ਸ਼ੁੱਧ ਹੋਵੈ ਤੋਂ ਭੀ ਸ਼ੁੱਧ ਨ ਹੋਵੇ ਹੈ। 'ਸ਼ੁੱਧ' ਹਰਖ, ਸ਼ੋਕ ਮੈ ਸਮਵਰਤਣੇ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਅਰ 'ਚੁਪ' ਨਾਮ ਮੌਨ ਕਾ ਹੈ। ਸੋ ਦੇਹ ਅਭਿਮਾਨੀ ਪੁਰਖ ਲਿਵ-ਤਾਰ ਕਹੀਐ-ਤੇਲ ਕੀ ਧਾਰ ਵਤ-ਲਿਵ ਲਾਵੇ, ਤੋਂ ਭੀ 'ਚੁੱਪ' ਨਹੀ ਕਹੀਤਾ। 'ਚੁੱਪ' ਸੋ ਹੈ, ਸੋ ਮਨ ਕੇ ਸੰਕਲਪ-ਵਿਕਲਪ ਤੇ ਰਹਿਤ ਆਤਮ ਗਿਯਾਨ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। 'ਭੁਖਿਆ' ਕਹੀਐ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਵਾਨੋ ਕੀ ਜੋ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਹੈ। ਸੋ ਜੇ ਅਨੇਕ ਜਗਯ ਦਾਨਹੁ ਕੇ ਕਰਨੇ ਕਰਕੇ ਇੰਦ੍ਰਾਦਕਹੁਕੀ ਪੁਰੀਅਹੁ ਨੇ ਭਾਰ ਨਾਮ ਸੰਬੁਰ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਤੋਂ ਭੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਨ ਜਾਇ। ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਨ ਹੋਇ। ਨਾਂਹੇ ਤੇ। "ਬਿਨਾ ਸੰਤੋਖ ਨਹੀ ਕੋਊ ਰਾਜੇ।"

ਸਹਸ ਸਿਆਣਪਾ ਲਖ ਹੋਹਿ ਤ ਇਕ ਨ ਚਲੈ ਨਾਲਿ॥ ਸਿਆਣਪਾ ਕਹੀਐ। ਬਿਦਿਆ ਆਦਿ ਨ ਚਤਿਰਾਈਆਂ ਹਜਾਰ, ਅਨੇਕ ਤਰਹਿ ਕੀਆਂ ਹੋਵਨਿ, ਤੋਂ ਭੀ ਭੋਗ ਕੇ ਅੰਤ ਬਿਖੇ ਏਕ ਭੀ ਸਾਥ ਨ ਚਲੇਗੀ, ਕਿਸੀ ਕਾਮ ਨ ਆਵੇਗੀ।

ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ।

ਸਤਿ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿਵਾਨ ਪੁਰਖ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਇ? ਜਬ ਤਕ ਕੂੜ ਕਹੀਐ, ਭ੍ਰਮ ਕੀ ਪਾਲ ਕਹੀਐ, ਪੜਦਾ ਨ ਨਿਵਰਤ ਹੋਇ, ਤਬ ਤਕ ਸਚਿਆਰ ਕੈਸੇ ਹੋਇ? ਭ੍ਰਮ ਕਾ ਪੜਦਾ ਕੈਸੇ ਨਿਵਰਤ ਹੋਇ? ਸੋ ਉਪਾਵ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕਹੇ ਹੈਂ। ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ॥ ਹੁਕਮ ਕਹੀਐ ਆਗਿਆ। ਰਜਾਇ ਕਹੀਐ ਅਨੁਸਾਰ। ਚਲਣਾ ਕਹੀਐ, ਜੇ ਸਾਥਿ ਪ੍ਰਾਰਬਧ ਲਿਖੀ ਆਈ ਹੈ। ਗੁਰੋ ਕੇ ਕਹਿਣੇ ਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਯਹ ਹੈ, ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਮੋ ਪ੍ਰਾਰਬਧ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਖ, ਦੁਖ ਬਿਖੈ ਸਮ ਵਰਤਣਾ। ਯਹੀ ਪਾੜ੍ਹਤਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਲਿਖਣ ਦ੍ਵਾਰੇ ਸਤਿ ਜੋ ਨਾਰਾਯਣ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਏਕ-ਰਸ-ਅਦ੍ਵੈਤ ਹੈ॥ ਤਿਸੀ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇ ਹੈ ਕਿਆ? ਏਕਤਾ ਅਨੁਭਵ ਹੋਤੀ ਹੈ॥

ਨੰ. 4. ਸਾਧੂ ਅਨੰਦਘਨ ਜੀ (ਉਦਾਸੀਨ-ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਵਾਚੀ)

ਕ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਤਰ ਪੂਰਬਕ ਮਲਨ ਅੰਤਰ-ਕਰਣ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਤਿ ਗੁਰ ਪ੍ਰਕਾਰ-ਅੰਤਰ ਕਰ ਕਰ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂਤਰ ਕਰਤੇ ਹੈਂ।

ਸੋਚੈ ਸੋਚਿ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸੋਚੀ ਲਖ ਵਾਰ॥

ਜੋ ਜਲ, ਮ੍ਰਿਤਿਕਾਦਿਕ ਕੋ ਕਰ ਕਰ ਤੂ ਲਖ ਵਾਰੀ ਭੀ ਸਰੀਰ ਕੋ ਪਖਿਆਲਨ ਕਰੇਗਾ, ਤੋ ਭੀ ਸੁਧਤਾ ਨਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਈਹਾਂ 'ਸੋਚਿ' ਕਾ ਨਿਖੇਧ ਨਹੀ ਕੀਆ, ਸੋਚਿ ਕਾ ਕਰਣਾ ਤੋ ਸਦਾਚਾਰ ਹੈ। ਜੋ ਭਜਨ, ਤਪ-ਹੀਨ ਕੇਵਲ ਹਾਥ ਪਗ ਧੋਵਣੇ ਤੇ ਹੀ ਆਪ ਕੋ ਸ਼ੁਧ ਮਾਨਤੇ ਹੈ ਤਿਨ ਕਾ ਨਿਖੇਧ ਹੈ। ਜੋ ਹੀਨ-ਕਰਮ ਵਿਖੇ ਗੁਰ ਦੋਖ ਨ ਦਿਖਲਾਵੇਗੇ ਤੋ ਸਿਖ ਉਤਮ ਕਰਮ ਕੋ ਕੈਸੇ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰੇਗਾ? ਯਦਪਿ 'ਸੋ' ਨਾਮ ਸੰਸੇ ਕਾ ਭੀ ਹੈ। ਮੈਨੇ ਤੋ ਕੋ ਗਿਆਨ ਉਪਦੇਸ਼

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕੀਆ, ਤੈਨੇ ਇਸ ਪਰ ਸੰਸੇ ਉਠਾਇਆ। ਭਗਵਾਨ ਕਾ ਹੀ ਵਚਨ ਹੈ-'ਸੰਸਯਾਤਮਾ ਵਿਨਸਯਤੇ' ਤੂ ਸੰਸੇ ਆਤਮਾ ਹੋਇ ਕਰ ਆਪਣਾ ਨਾਸ਼ ਆਪ ਮਤ ਕਰ, ਸਮਝ ਕਰ ਦੇਖ ਤੂੰ ਸਤਿ ਰੂਪ ਹੈਂ, ਵਾ ਨਹੀ।

ਯਦਵਾ 'ਸੋਚ' ਨਾਮ ਸੋਕ ਕਾ ਭੀ ਹੈ। ਮੈਨੇ ਤੋ ਕੇ ਗਿਆਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਆ ਤੂ ਸੋਕੀ ਬਣ ਬੈਠਾ। ਹਾ ਹਾ ਗੁਰੂ ਨੇ ਮੋਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਆ, ਮੈਂ ਨ ਸਮਝਾ। ਸੋ ਕੀ ਤੋ ਸੂਤਕੀ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੋ ਕਿਸੀ ਕਰਮ ਕਾ ਅਧਕਾਰ ਹੀ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। 'ਨਾਨਕ ਸੂਤਕੁ ਏਵ ਨ ਉਤਰੈ ਗਿਆਨੁ ਉਤਾਰੇ ਧੋਇ'। ਯੁਕਤ, ਪ੍ਰਮਾਣ, ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤ ਦਵਾਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਕੋ ਸਤਿ ਰੂਪ ਸਮਝ ਲੈਣਾ, ਇਸੀ ਕਾ ਨਾਮ ਗਿਆਨ ਹੈ, ਇਸ ਬਿਨਾਂ ਤੇਰਾ ਸੂਤਕ ਕਬੀ ਹੀ ਉਤਰੇਗਾ ਨਹੀਂ, ਤੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਅਨਧਿਕਾਰੀ ਹੀ ਰਹੇਂਗਾ। *ਦੁਖੁ ਪਰਹਰਿ ਸੁਖੁ ਘਰਿ ਲੈ ਜਾਇ॥ ਅੰਤਰਗਤਿ ਤੀਰਥਿ ਮਲਿ ਨਾਉ'॥* ਇਨ ਤੀਨੋਂ ਵਚਨੋਂ ਕਾ ਅਰਥ ਤੋ ਪਰਵਿਸ਼ੈਕ ਉਪਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਤਾ ਹੈ।

'ਜੇ ਸੋਚੀ ਲਖ ਵਾਰ', 'ਜੇ ਲਾਇ ਰਹਾ ਲਿਵਤਾਰ', 'ਜੇ ਬੰਨਾ ਪੁਰੀਆ ਭਾਰ'- ਇਨ ਤੀਨੋ ਵਚਨੋ ਕਾ ਅਰਥ ਤੋ ਸਵਾਤਮ-ਵਿਸ਼ੈਕ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਈਹਾਂ ਸਵਾਤਮ-ਵਿਸ਼ੈਕ ਅਰਥ ਮਾਨੀਏ ਤੋ ਪੂਰਬ ਪਰਵਚਨੋ ਸਾਥ ਵਿਰੋਧ ਪੜਤਾ ਹੈ, ਅਰਥ-ਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਪਾਵਤਾ। ਤਾਂ ਤੇ ਈਹਾਂ (ਇਹ) ਨਿਸਚੈ ਕਰਣਾ। ਜਗਤ ਕੀ ਕਲਿਆਣ ਕੇ ਨਿਮਿਤ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਠਨ ਵਚਨ ਰਚੇ ਹੈਂ, ਇਸ ਕਾ ਨਿਰਣੇ ਆਗੇ ਨਿਕਟ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਈਹਾਂ ਇਹ ਅਰਥ ਕਰਣਾ- ਜੋ ਤੂੰ ਕਹੇ ਮੈ ਲਖ ਵਾਰ ਸੋਚ ਕਰੋਗਾ, ਤੋ ਭੀ ਤੂ ਸ਼ੁਧ ਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਰ ਜੋ ਤੂ ਕਹੈ ਮੈ ਮੋਨ ਬ੍ਰਤ ਧਾਰਣ ਕਰੋਗਾ; ਕਿਸੀ ਸਾਥ ਨ ਬੋਲੋਗਾ, ਤੋ ਭੀ ਤੂ ਸ਼ੁਧ ਨ ਹੋਵੇਗਾ, ਸੋਈ (ਗੁਰ) ਕਹਿਤੇ ਹੈ- *ਚੁਪੈ ਚੁਪ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਲਾਇ ਰਹਾ ਲਿਵਤਾਰ॥*

ਜੋ ਤੂੰ ਕਹੇ ਮੈ ਤੇਲ-ਧਾਰ ਕੀ ਨਿਆਈ ਭਾਰ ਬਾਧ ਕਰ ਲਿਵ ਲਗਾਇ ਰਹੋਗਾ ਤੋ ਭੀ ਤੋ ਤੇਰੀ ਚੁਪ ਨ ਹੋਵੇਗੀ। ਕਾਹੇ-ਤੇ, ਕੰਠ ਕਰ ਜਿਹਵਾ ਤੋ ਤੈਨੈਂ ਬੰਦ ਕਰੀ, ਮਨ ਕੋ ਤੋ ਨ ਬੰਦ ਕਰੇਗਾ, ਮਨ ਤੋ (ਦਸੋ ਦਿਸ਼ਾ) ਭਟਕਤਾ ਹੀ ਰਹੇਗਾ। ਔਰ ਜਬ ਤੋ ਕੋ ਭੂਖ ਲਗੇਗੀ ਤਬ ਕਿਸੀ ਕੋ ਸਾਰਤ ਕਰਣੀ ਪੜੇਗੀ। ਓਹੁ (ਤੇਰੀ) ਸਾਰਤ ਕੋ ਸਮਝੇਗਾ ਨਹੀ। ਏਕ ਵਾਰ ਕਹਿਣੇ ਤੇ ਸੋ ਕਾਮ ਹੋਂਣਾ ਥਾ ਤਿਸ ਕੇ ਨਿਮਿਤਿ ਤੋ ਕੌ ਸੌ ਸਾਰਤ ਕਰਣੀ ਪੜੇਗੀ। ਤੂੰ ਆਪ ਭੀ ਖਰਾਬ ਹੋਵੇਗਾ ਅਰ ਉਸ ਕੋ ਭੀ ਕਰੇਗਾ। ਅਬ ਸਮਝ ਕਰ ਦੇਖ, ਇਹ ਮੋਨ ਤੇਰੇ ਤਾਈ ਕਲਿਆਣ ਕਾ ਸਾਧਨ ਹੂਆ, ਵਾ ਖਰਾਬੀ ਹੂਈ। ਅਰ ਜੋ ਤੂੰ ਸਵਰਗਾਦਿ ਭੋਗੋ ਕੇ ਨਿਮਿਤਿ ਯਗ, ਤਪ, ਦਾਨਾਦਿ ਕੀਆ ਚਾਹੇ, ਸੋ ਬਾਤ ਭੀ ਤੋ ਤੇਰੀ ਨਿਕੰਮੀ ਹੀ ਹੈ, ਸੋਈ (ਗੁਰ) ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ। *ਭੁਖਿਆ ਭੁਖ ਨ ਉਤਰੀ ਜੇ ਬੰਨਾ ਪੁਰੀਆ ਭਾਰ॥*

ਜੋ ਤੂੰ ਕਹੇਂ, ਯਗ, ਤਪ, ਦਾਨਾਦਿ ਕੋ ਕਰ-ਕਰ ਮੈ ਇੰਦ੍ਰ, ਯਮ, ਵਰੁਣ, ਕੁਬੇਰ ਇਨ ਕੀਆ ਪੁਰੀਆਂ ਕੇ ਭਾਰ ਬਾਂਧ ਕਰ ਉਠਾਇ ਲੇਉਗਾ, ਤੋਂ ਭੀ ਤੋ ਤੇਰੀ ਭੂਖ ਨ ਉਤਰੇਗੀ। ਇਨ ਤੇ ਪਰੇ ਕਛੁ ਔਰ ਭੀ ਚਾਹੇਂਗਾ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਂ ਨ ਮਿਟੀ ਤੋ ਕੰਗਾਲ ਹੂਆ। ਕੰਗਾਲ ਹੋਣੇ ਕੇ ਨਿਮਿਤਿ ਯਤਨ ਕਰਣਾ ਮਹਾ-ਮੂਰਖੋਂ ਕਾ ਹੀ ਤੇ ਕਾਮ ਹੈ। ਅਰ ਜੋ ਤੂੰ ਕਹੇਂ ਯਗ, ਤਪ, ਦਾਨਾਦਿ ਕੋ ਕਰ-ਕਰ ਸਵਰਗਾਦਿਕ ਭੋਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇ ਹੈਂ, ਤਾਂ ਤੇ ਮੈ ਸਵਰਗਾਦਿਕ ਭੋਗੋ ਕੇ ਨਮਿਤਿ ਸਦਾ ਯਗ, ਤਪ, ਦਾਨਾਦਿਕ ਹੀ ਕਰਤਾ ਰਹੋਂਗਾ, ਤਿਨ ਕਾ ਫਲ ਭੋਗ ਭੋਗਤਾ ਹੀ ਰਹੋਗਾ। ਸੋ ਬਾਤ ਭੀ ਤੋ ਤੇਰੀ ਨਿਕੰਮੀ ਹੀ ਹੈ ਸੋਈ (ਗੁਰ) ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਹਸ ਸਿਆਣਪਾ ਲਖ ਹੋਹਿ ਤ ਇਕ ਨ ਚਲੈ ਨਾਲਿ॥

ਜੋ ਤੂ ਹਜਾਰੋ, ਲਖੋ ਸਿਆਣਪਾ ਭੀ ਕਰੇਗਾ; ਜੋ ਸਦਾ ਹੀ ਸੋ ਕੋ ਭੇਗ ਬਣੇ ਰਹੇ, ਸੋ ਏਕ ਸਿਆਣਪ ਭੀ ਤੋ ਤੇਰੀ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਜਾਏਗੀ। ਕਾਰੇ-ਤੇ , ਸਦਾ ਭੇਗ ਕਿਸੀ ਕੇ ਹੀ ਨਹੀ ਬਣੇ ਰਹਿਤੇ, ਇਸ ਪਰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ।

ਸਰਬ ਸਾਸਤ੍ਰ ਬਚਨੰ॥ ਸਰਬੇ ਬੇਜਾਤਨਿਚ ਯਕ ਨਿਚਯਾਹ॥ ਪ੍ਰਤਨਾਤਾ ਸਮੁਛਾਰਯਾ॥ ਸਯੋਗਾ ਵਿਪ੍ਰਯੋਗਾਤਾ ਮਰਣਾ ਤਹੀ ਜੀਵਤੀ॥ ਸਰਬ ਸਾਸਤ੍ਰ ਪੁਰਾਣ ਮੋਂ ਲਿਖਾ ਹੈ; ਜੇਤੇ ਕਛੁ ਸੱਚੇ ਹੈ ਤਿਨ ਕਾ ਅੰਤ ਖਰਚਾ ਬਡੇ-ਬਡੇ ਰਾਜਾ ਹੁਏ ਖਰਚ ਹੀਤੋ ਹੋ ਗਏ॥ ਅਰ ਜੈਤੀਆ ਕਛੁ ਉਨ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਪਰ ਸਪਤ-ਦੀਪ ਰਾਜ ਹੁਆ, ਤਿਨ ਕੇ ਧਨ ਕਹਾ ਗਏ, ਖਰਚ ਹੀ ਤੋ ਹੋ ਗਏ॥ ਅਰ ਜੇਤੀਆ ਕਛ ਉਚਿਆਈਆ ਹੈਂ, ਤਿਨ ਕਾ ਅੰਤ ਗਿਰਨਾ॥ ਕਹਾ ਤਕਰ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਖੇ ਪੌੜੀਆ ਬਾਧ ਕਰ ਚੜੇਗਾ, ਅੰਤ ਗਿਰੇਗਾ॥ ਅਰ ਜੋ ਮਰਾਤਬੇ ਹੀ ਕੋ ਉਚਾਂ ਮਾਨੀਏ, ਤੋ ਮਰਾਤਬਾ ਭੀ ਸਦਾ ਕਿਸੇ ਕੋ ਹੀ ਨਹੀ ਰਹਿਤਾ, ਤਿਸ ਤੇ ਭੀ ਗਿਰਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜੇਤੇ ਸੰਜੋਗ ਹੈਂ, ਤਿਨਕਾ ਅੰਤ ਵਿਯੋਗ, ਕਹਾਂ ਤਕਰ ਮਿਲਾ ਰਹੇਗਾ, ਅੰਤ ਵਿਛੋੜਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਰ ਜੇਤਾ ਕਛੁ ਜੀਵਣਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਾ ਅੰਤ ਮਰਣਾ। ਜੋ ਲਾਖੋ ਬਰਸ਼ ਜੀਵੇਗਾ, ਤੋ ਭੀ ਮਰੇਗਾ। ਜੋ ਪਦਾਰਥ ਇਸ ਥਾਈ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਤਿਨ ਕੇ ਨਿਮਿਤਿ ਯਤਨ ਕਰਣਾ ਮਹਾਂ ਮੂਰਖੋ ਕਾ ਹੀ ਤੋ ਕਾਮ ਹੈ।

ਸਿਖ ਵਚਨ, ਸੋਰਠਾ:-ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ, ਯਤਨ ਕਰੋ ਮੈ ਕਿਹ ਲੀਏ। ਜੋ ਕਛੁ ਕਰੋ ਪ੍ਰਮਾਣ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਮੁਹਿ ਦੀਨ ਪਰ॥ 15॥

ਇਹ ਤੋ ਸਿੱਖ ਕਾ ਵਚਨ ਹੈ, ਤਿਸੀ ਕਾ ਉਤਰ ਗੁਰ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ। ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ॥ ਮੈਂ ਸਚਿਆਰ ਕੈਸੇ ਹੋਵੇ? ਸਤਿ ਰੂਪ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਮੇਰੇ ਤਾਈ ਕੈਸੇ ਹੋਵੇ? ਅਰ ਝੂਠਾ ਜੋ ਹੈ ਜਗਤ, ਤਿਸ ਵਿਖੇ ਅਨੰਤ ਜਨਮ ਜੋ ਪਾਏ ਹੈਂ, ਤਿਨ ਜਨਮੋ ਕੇ ਮਲੀਨਤਾ ਕੇ ਸੰਸਕਾਰੋ ਕੀ ਜੋ ਅੰਤਹ-ਕਰਣ ਵਿਖੇ ਪੰਕਤਿ ਬੰਧ ਰਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਪੰਕਿਤ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਕੀ ਓਰ ਨਹੀਂ ਆਵਣੇ ਦੇਤੀ, ਸੋ ਪੰਕਤਿ ਕੈਸੇ ਟੂਟੇ? ਯਤਨ ਇਸ ਕੇ ਨਮਿਤਿ ਕੀਆ ਚਾਹਿਤਾ ਹੈ, ਔਰ ਸਭ ਯਤਨ ਨਿਕੰਮੇ ਹੀ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਵਚਨ- ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ, ਯਾ ਨਿਮਿਤਿ ਕਿਆ ਯਤਨ ਹੈ। ਕਰਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੋ ਗਿਆਨ, ਦਾਸਨ ਦਾਸ ਤਿਹਾਰ ਹੋ॥ 6॥ ਇਹ ਜੋ ਸਿੱਖ ਕਾ ਵਚਨ ਹੈ, ਤਿਸੀ ਕਾ ਉਤਰ ਗੁਰ ਕਹਿਤ ਹੈਂ। *ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ॥*

'ਹੁਕਮ' ਜੋ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੂਰ ਕੀ 'ਆਗਿਆ' ਅਰ 'ਰਜਾਇ' ਜੋ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਕੀ 'ਮਰਜੀ' ਤਿਸੀ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਣਾ, ਸੋ ਵਿਧਾਤਾ ਨੇ ਇਸ ਕੇ ਸਾਥ ਲਿਖਿ ਦੀਆ ਹੈ। ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਕੀ ਰਜਾਇ ਮੋਂ ਚਲੇਗਾ ਤੋ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤੇ ਪਾਰ ਉਤਰੇਗਾ। ਅਰ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਕੀ ਰਜਾਇ ਤੇ ਬਾਹਰ ਹੋਵੇਗਾ ਤੋ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਮੋਂ ਡੂਬੇਗਾ, ਜਨਮਤਾ ਮਰਤਾ ਹੀ ਰਹੇਗਾ। ਤੇਰਾ ਨਿਸਤਾਰਾ ਕਬੀ ਹੋਵੇਗਾ ਨਹੀਂ।

'ਯਦਪਿ-ਹੁਕਮ, ਰਜਾਇ ਕਾ ਏਕ ਹੀ ਅਰਥ ਹੈ॥ ਜੋ ਜਿਸ ਕੀ ਮਰਜੀ ਹੋਤੀ ਹੈ ਸੋਈ ਤੋ ਹੁਕਮ ਭੀ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਤਥਾਪਿ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਹੁਕਮ, ਰਜਾਇ ਦੋ ਲਿਖੇ ਹੈਂ॥ ਤਾਤੇ ਈਹਾਂ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਹੁ ਅਰਥ ਕਹਣਾ॥ ਜੇਤਾ 'ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤ-ਧਰਮ' ਹੈ ਸੋ ਤੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਕਾ ਹੁਕਮ ਹੈ॥ ਅਰ ਜੇਤਾ ਨਿਬ੍ਰਤ-ਧਰਮ ਹੈ ਸੋ 'ਰਜਾਇ' ਹੈ॥ ਇਕ ਬਾਰ ਗੀਰੀ ਨਿਬ੍ਰਤ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਕਠਨ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਨਮਿਤ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕੀਆ ਹੈ॥ ਯਗ, ਤਪ, ਦਾਨਾਦਿਕ ਕਰੋ ਤੁਮਰੀ ਕਲਿਆਣ ਹੈ॥ ਰਜਾਇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਨਿਬ੍ਰਤ ਭੀ ਪਰਹੀ ਹੈ॥ ਇਨ ਜੀਵੋ ਕਾ ਧਰਮ ਵਿਖੇ ਪਰ ਵੇਸਤੋ ਹੋਵੇ॥ ਹੋਤੇ ਹੋਤੇ ਕਬੀ ਤੋ ਨਿਬ੍ਰਤ ਭੀ ਹੋ ਰਹੇਗੇ॥ 'ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ' ਇਹ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ) ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਕੇ ਕੈਸੇ ਅਖਰ ਹੈਂ? ਜੇ ਕੋਈ ਲਾਖੋ ਦਸਤੇ ਕਾਗਜੋ ਕੇ ਲਿਖੇਗਾ ਤੋ ਭੀ ਤੋ ਇਨ ਕਾ ਅਰਥ ਨਾ ਸੰਪੂਰਣ ਹੋ ਸਕੇਗਾ। ਕਾਹੇ ਤੇ, ਜੇਤਾ ਵੇਦ, ਸਾਸਤ੍ਰ, ਪੁਰਾਣ ਹੈ, ਸੋ ਸਭ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਕਾ 'ਹੁਕਮਿ-ਰਜਾਈ' ਹੀ ਤੋ ਹੈ। ਲਿਖਣੇ ਵਾਲਾ ਕਹਾਂ ਤੱਕ ਲਿਖੇਗਾ। ਜੋ ਹਜਾਰੋ ਜਨਮ ਪਵੇਗਾ ਤੋ ਭੀ ਤੋਂ ਨਾਂ ਸੰਪੂਰਣ ਲਿਖਿ ਸਕੇਗਾ। ਤਾਂ ਤੇ ਯਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਥੋੜਾ ਸਾ ਅਰਥ ਇਸ ਕਾ ਲਿਖਤੇ ਹੈ: ਵੇਦ ਵਚਨੰ: ਸਰਵੰ ਖਲ੍ਵਿਦੰ ਬ੍ਰਹਮ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਜਾਨੰਤਿ ਬ੍ਰਹਮਣ॥

ਇਹ ਸਰਬ ਜਗਤ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੀ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਭੀ ਨਹੀਂ, ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਜਾਨਣੇ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਬ ਗੁਰੂ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਸਿਖ ਕੋ- (ਇਹ ਵੇਦ ਵਚਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਕੀ ਰਜਾਇ ਹੈ) ਸਰਬ ਪੂਰਣ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇਖ ਤੂੰ ਭੀ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸਿਖ ਵਚਨੰ - ਸਰਬ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਰੂਪ ਇਹ ਤੋ ਜਾਨਨਾ ਕਠਨ ਹੈ। 'ਨਾਮੇ ਭ੍ਰਮ ਤਮ ਰੂਪ ਜਾਤੇ ਸੁਗਮ ਕਰੋ ਗੁਰੋ', ਅਬ ਗੁਰ ਇਸ ਤੇ ਸੁਗਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਕੀ ਰਜਾਇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। 'ਗੀਤਾ' ਮੇਂ ਲਿਖਾ ਹੈ,

ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਅਰਜਨੁ ਕੋ- 'ਹੇ ਕੁੰਤੀ ਕੇ ਪੁੱਤਰ: ਤੂ ਜੋ (ਕਛੁ ਭੋਗ ਕਰ ਅਰ ਜੋ) ਕ਼ਛੁ ਕਰਮ ਕਰੇ ਅਰੁ ਜੋ (ਕਿਛੁ) ਭੋਜਨ ਕਰੇ, ਜੋ ਹੋਮ ਕਰੇ, ਜੋ ਦਾਨ ਕਰੇ, ਜੋ ਤਪ ਕਰੇ ਸੋ ਮੇਰੇ ਵਿਖੇ ਅਰਪਣ ਕਰ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਤਾ ਹੂਆ ਸ਼ੁਭਾਸ਼ੁਭ ਫਲ ਕੇ ਦੇਣੇ ਵਾਲੇ ਜੋ ਹੈ, ਸ਼ੁਭਾਸ਼ੁਭ ਕਰਮ, ਸੋਈ ਆਵਾਗੌਣ ਕੇ ਦੇਵਣੇ ਵਾਲੇ ਬੰਧਨ ਹੈ,ਇਨ ਬੰਧਨੋ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਹੋਵੇਗਾ। ਔਰ ਤੋ ਸਰਬ ਜਗਤ ਕਰਮ-ਜਾਲ ਮੋਂ ਬੰਧਾ ਹੂਆ ਹੈ, ਕਰਮ-ਬੰਧਨ ਤੇ ਮੁਕਤ ਤੋ ਏਕ ਮੈ ਹੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਤੂ ਮੇਰੇ ਹੀ ਸਵਰੂਪ ਵਿਖੇ ਲੀਨ ਹੋਏਗਾ॥' ਗੁਰ ਕਹਿਤੇ ਹੈ ਸਿਖ ਕੋ-ਇਹ ਉਸ ਤੇ ਸੁਗਮ ਦੂਸਰੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਕੀ ਰਜਾਇ ਹੈ। ਕਰਮ ਫਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਵਿਖੇ ਅਰਪਣ ਕਰ, ਤੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਕੇ ਸਵਰੂਪ ਵਿਖੇ ਲੀਨ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸਿੱਖ ਵਚਨੰ: ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ, ਇਹ ਭੀ ਹੋਨੋ ਕਠਨ ਹੈ॥17॥
ਆਪ ਹੋਇ ਨਿਹਕਾਮ, ਫਲ ਅਰਪਣ ਜਗਦੀਸ ਮੋ।
ਜਾ ਤੇ ਹੋਇ ਸਜਾਨ, ਸੁਗਮ ਉਪਾਵ ਕਹੋ ਗੁਰੁ॥18॥

ਅਬ ਗੁਰੂ ਇਸ ਤੇ ਭੀ ਸੁਗਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਰਜਾਇ ਉਪਦੇਸ ਕਰਤੇ ਹੈ।

ਨਾਰਾਇਣਾ ਅਚੁਯਤਾਨੰਤੇ ਬਾਸਦੇਵੇਤਿ ਯੋ ਨਰ:
ਸਤਤੰ ਕੀਰਤਨੇ ਯਤ ਭਰਮ ਉਯਾਤਿਮਲਯਤਾ ਪ੍ਰਿਯੋ॥

(ਬਰਾਹਪੁਰਾਹ ਪੁਰਾਣੇ॥)

'ਵਾਰਾਹ ਪੁਰਾਣਾ ਮੋਂ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਨਾਰਾਯਨ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਲਖਮੀ ਕੋ- ਹੇ ਨਾਰਾਯਣ ! ਹੇ ਅਚੁਤ! ਹੇ ਅਨੰਤ ! ਹੇ ਵਾਸਦੇਵ ! (ਹੇ ਗੋਬਿੰਦ! ਹੇ ਰਾਮ! ਹੇ ਨਰੁ ਸਿੰਘ! ਹੇ ਮਾਧਵਾ! ਹੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਦਾਮੋਦਰ! ਹੇ ਗੋਪੀਨਾਥ!)- ਐਸੇ ਜੋ ਨਰ ਨਿਰੰਤਰ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਵਿਖੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਤਾ ਹੈ ਸੋ ਮੇਰੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਵਿਖੇ ਲੀਨ ਹੋਤਾ ਹੈ।

'ਯਾਗਵਲਕ ਸਾਸਤ੍ਰ ਮੇਂ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਯਾਗਵਲਕ ਰਿਖਿ ਕਹਿਤਾ ਹੈ, ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਕੋ- ਹੇ ਰਾਜਨ! ਵਿਸਨੁ ਨਾਮੋ ਕਾ ਜੋ ਕੀਰਤਨ ਕਰਣਾ ਹੈ ਤਿਸ ਵਿਚ ਦੇਸ਼, ਕਾਲ ਕਾ ਕਛੁ ਨੇਮ ਹੀ ਨਹੀ। ਚਲਤਾ ਹੂਆ, ਖੜਾ ਹੂਆ, ਸੋਤਾ ਹੂਆ, ਪੀਤਾ ਹੂਆ, ਖਾਤਾ ਹੂਆ, ਜਪਤਾ ਹੂਆ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਐਸੇ ਕਹਿ ਕਰ- ਪਾਪੋਂ ਕਾ ਜੋ ਹੈ ਅਵਰਣ, ਜੋ ਇਸ ਕੋ ਸਰਬ ਪੂਰਣ ਬ੍ਰਹਮ ਨਹੀਂ ਦੇਖਣੇ ਦੇਤਾ- ਤਿਸ ਤੇ ਮੁਕਤ ਹੋਤਾ ਹੈ।

'ਸਿਵ ਰਹਸਾ ਮੇਂ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਵਿਆਸ ਜੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਸਰਬ ਜਗਤ ਕੋ- ਸ਼ੰਕਰ ਇਹ ਜਨਮ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੀ ਜਿਹਵਾ ਕੇ ਅਗ੍ਰ ਵਿਖੇ ਸਦਾ ਵਸਤਾ, ਸੋ ਪੁਰਖ ਦੁਖ ਭਾਗੀ ਕਬੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਹਤਾ। ਮੈ ਸਤਿ ਕਹਿਤਾ ਹੋਂ, ਸਤਿ ਕਹਿਤਾ ਹੋ, ਇਸ ਮੋ ਕਛੁ ਸੰਦੇਹ ਹੀ ਨਹੀ। ਮਹਾਂਦੇਵ, ਮਹਾਂਦੇਵ, ਮਹਾਂਦੇਵ- ਇਹ ਜੋ ਧ੍ਵਨਿ ਹੈ, ਸੋ ਧ੍ਵਨਿ ਕੈਸੀ ਹੈ? ਸੰਸਾਰ ਕਾ ਬੀਜ ਜੋ ਹੈ ਅਵਿਦਿਆ, ਤਿਸ ਕੇ ਜਲਾਵਣੇ ਵਾਲੀ ਦਾਵਾਗਨਿ ਹੈ। ਮੈ ਸਤਿ ਕਹਿਤਾ ਹੋ, ਸਤਿ ਕਹਿਤਾ ਹੋ, ਇਸ ਮੋ ਕਛੁ ਸੰਦੇਹ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਫੇਰ ਏਹ ਧ੍ਵਨਿ ਕੈਸੀ ਹੈ? ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਸਰਪ ਨੇ ਜੋ ਕਾਟੇ ਹੈਂ; ਤਿਨ ਕੇ ਪਰਮ-ਔਖਧ ਹੈਂ। ਇਸ ਤੇ ਪਰੇ ਔਰ ਕੋਈ ਉਤਮ ਔਖਧ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀ। ਮਹਾਂਦੇਵ, ਮਹਾਂਦੇਵ ਐਸੇ ਇੰਦ੍ਰੀਓ ਕੋ ਵਸ ਕਰ-ਕਰ ਉਚਾਰਣ ਕਰਤਾ ਹੂਆ ਮੋਤ ਕੋ ਭੀ ਕਛੁ ਨਹੀ ਗਣਤਾ। ਮੈਂ ਕਹਿਤਾ ਹੋ ਸਤਿ ਕਹਿਤਾ ਹੋ।

ਕਾਂਸੀ ਖੰਡੇ॥

ਗੋਬਿੰਦ ਮਾਧਵ ਮੁਕੰਦਹਰੇ ਮੁਰਾਰੇ ਸ਼ੰਭੋ ਸਿਵੇਸ ਸਿਸੇਖਰ ਸੂਲਪਾਣੇ॥

ਦਾਮੋਦਰ ਅਚੁਤਜ ਨਾਰਦ ਨਵਾ ਦੇਵਤਿਆ ਜਿਆ ਭਟਾਇਤਿ ਸੰਤਤ ਮਾਮਨੰਤੀ॥

ਇਥੇ ਦਿਵਜੋ ਦੂਨਿਜ ਭ੍ਰਿਤਯ ਗਣਾਨ ਦੇਵ ਸੰਸਿਖਯ ਦੇਵ ਨਿਗਾਸਹਿ ਧਰਮ ਰਾਜਾ॥

ਅਨੰਪਿਯੇ ਹਰਿ ਹਰਾਕਧ ਗਯਾਤੇ ਦੂਰਤਾ ਪੁਨਰ ਹੋ ਪਰਿਬਰਜ ਨੀਅਯਾ।

ਕਾਂਸੀ ਖੰਡ ਮੋਂ ਲਿਖਾ ਹੈ ਧਰਮ ਰਾਜਾ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਯਮਦੂਤੋ ਕੋ, ਹੇ ਗੋਬਿੰਦ, ਹੇ ਮਾਧਵ, ਹੇ ਮੁਕੰਦ, ਹੇ ਹਰੇ, ਹੇ ਮੁਰਾਰੇ, ਹੇ ਸ਼ੰਭੋ, ਹੇ ਸ਼ਿਵ, ਹੇ ਈਸ਼, ਹੇ ਸਸਿ ਸੈਖਰ, ਹੇ ਸੂਲਪਾਣੇ, ਹੇ ਦਾਮੋਦਰ, ਹੇ ਅਚੁਤ, ਹੇ ਜਾਨਾਰਦਨ, ਹੇ ਵਾਸਦੇਵ॥ ਐਸੇ ਜੋ ਵਿਸ਼ਨ, ਸਿਵ ਨਾਮੋਂ ਕਾ ਉਚਰਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ ਤਿਨ ਕਾ ਤੁਮਨੇ ਤਿਆਗ ਕਰਣਾ, ਤਿਨ ਕੇ ਨਿਕਟ ਨਹੀ ਜਾਣਾ॥

ਸਿਕੰਦ ਕੁਮਾਰ ਮਹਾਂਦੇਵ ਕੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਕਹਤੇ ਹੈ ਅਗਸਤ ਮੁਨਿ ਕੋ॥ ਬ੍ਰਹਮਣੋ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਵਿਖੇ ਆਵਣੇ ਵਾਲੇ ਜੋ ਹੈਂ॥ ਆਪਣੇ ਟੋਲੀਓ ਕੇ ਸਮੂਹ ਤਿਸ ਕੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਧਰਮ ਰਾਜਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਔਰ ਭੀ ਜੋ ਹਰਿਹਰਾ ਕੇ ਚਿਹਨ ਕੇ ਧਾਰਣੇ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਮੋ ਹੈ, ਤਿਨ ਕਾ ਭੀ ਤੁਮਨੇ ਤਿਆਗ ਕਰਣਾ, ਮੈ ਤੁਮ ਕੋ ਵਾਰੰਵਾਰ ਕਹਤਾ ਹੋਂ, ਤਿਨ ਕੇ ਨਿਕਟ ਤੁਮਨੇ ਨਹੀ ਜਾਣਾ॥ ਗੋਪੀ ਚੰਦਨ ਕਾ ਉਰਧ ਪੁੰਡਰ ਤਿਲਕ, ਅਰ ਤੁਲਸੀ ਕੀ ਮਾਲਾਇਤ ਤੋ ਹਰਿ-ਵਿਸ਼ਨ ਕਾ ਚਿਹਨ ਹੈ॥ ਵਿਭੂਤ ਕਾ ਪੁੰਡਰ, ਤਿਲਕ ਅਰ ਰੁਦ੍ਰਾਖ ਕੀ ਮਾਲਾ ਇਹੁ ਹਰ ਮਹਾਂਦੇਵ ਕਾ ਚਿਹਨ ਹੈ॥ ਮੈ ਤੁਮ ਕੋ ਵਾਰੰਵਾਰ ਸਤ ਕਰਤਾ ਹੋ ਇਨ ਕੇ ਨਿਕਟ ਤੁਮ ਨੇ ਨਹੀ ਜਾਣਾ॥ ਅਬ ਗੁਰ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਸਿੱਖ ਕੋ ਇਹ ਪੁਰਾਣੋ ਕੇ ਵਚਨ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦੀ ਸੁਗਮ ਆਗਿਆ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੈ: ਵਿਸ਼ਨ-ਨਾਮ ਵਿਖੇ ਤੇਰੀ ਰੁਚ ਹੋਇ ਤੋ ਵਿਸ਼ਨ-ਨਾਮ ਜਪੁ॥ ਸ਼ਿਵਨਾਮ ਵਿਖੇ ਰੁਚ ਹੁਇ ਤੋ ਸ਼ਿਵਨਾਮੁ ਜਪੁ॥ ਤੁਲਸੀ ਗੋਪੀ ਚੰਦਨ ਰੁਦ੍ਰਾਖ ਵਿਭੂਤ ਹੀ ਧਾਰਨ ਕਰ ਯਮ ਕੀ ਫਾਸੀ ਤੇ ਛੂਟ ਜਾਇਗਾ। ਨਾਮ ਜਪਣੈ ਵਿਖੇ ਦੇਸ਼, ਕਾਲ ਕਾ ਕਛੁ ਨੇਮ ਹੀ ਨਹੀ ਹੈ॥ ਸਮਗ੍ਰੀ ਮੂਲ ਸੋ ਕਛੁ ਚਾਹੀਤੀ ਨਹੀ॥ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਪ ਸਕੇ, ਤਿਸੀ ਪਰਕਾਰ ਜਪੁ; ਤੂੰ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਹੋਵੇਗਾ।

ਅਬ ਈਹਾ ਕਛ ਨਿਰਣੇ ਕੇ ਨਮਿਤਾ ਲਿਖਤੇ ਹੈਂ॥ ਹਮਾਰੇ ਲਿਖੇ ਪਰ ਜੋ ਕੋਈ ਹਾ ਸੰਸ਼ਾ ਕਹੇ॥ ਪੁਰਾਣ ਕੇ ਵਚਨ ਤੁਮਨੇ ਲਿਖੇ ਸੋ ਹਛਾ ਕੀਆ। ਵਚਨ ਸੋਈ ਕਾਮ ਕਾ ਹੈ ਜਿਸ ਪਰ ਪਰਮਾਣ ਪਾਈਤੇ ਹੈ॥ ਅਰ ਜਿਸ ਪਰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੀ ਨਹੀ ਪਾਈ ਤੇ ਸੋ ਵਚਨ ਕਿਸੀ ਕਾਮ ਕਾ ਨਹੀ॥ ਤਿਸ ਕੋ ਕੋਈ ਮਾਨਤਾ ਹੀ ਨਹੀ॥ ਪਰੰਤੂ, ਸਿੱਖ ਕੇ ਵਚਨ ਤੋ 'ਜਪ ਜੀ' ਮੇ ਲਿਖੇ ਨਹੀ ਥੇ, ਤੁਮ ਨੇ ਕਹਾਤੇ ਪਾਏ? ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਰ॥ ਧਾਨ ਕਾ ਖੇਤ- ਪਰਾਲਿ ਤੇ ਸਿਆਨਿਓ॥ ਖੇਤ ਤੋ ਧਾਨ ਕਾ ਨੀ ਦੇਖਾ, ਪਰਾਲੀ ਤੋ ਦੇਖੀ॥ ਤਾਤੇ ਪਰਾਲੀ ਨੇ ਹੀ ਖੇਤ ਸਿੱਧ ਕੀਆ॥ ਬਿਨਾ ਖੇਤ ਪਰਾਲੀ ਹੋਤੀ ਤੋ ਨਹੀ॥ ਤੇਸੈ ਉਤਰ ਤੋ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕੇ ਵਚਨੋ ਵਿਖੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਆਏ॥ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਤੋ ਨਹੀਂ ਦੇਖੇ, ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਤਰ ਹੋਤਾ ਤੋ ਨਹੀਂ॥ ਤਾਂਤੇ ਉਤਰੋ ਨੇ ਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸਿੱਧ ਕੀਏ॥ ਅਰ ਇਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋ ਕਾ ਬੀਜ ਭੀ ਹਮ ਨੇ ਪਾਇਆ॥ ਆਦਿ ਵਿਖੇ ਹੀ ਜੋ ਲਿਖਤੇ ਹੈ॥ਜਪੁ॥ ਇਸੀ ਕਾ ਅਰਥ ਤੋ ਇਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਤੂ ਜਪੁ ਕਰ; ਤਬੀ ਤੋ ਕਹਤੇ ਹੈ॥ ਜੋ ਕੋਈ ਆਗੇ ਹੈ॥ ਜੋ ਆਗੇ ਕੋਈ ਨ ਹੋਤਾ॥ ਤੋ ਜਪ ਕਰ ਕਿਸ ਕੋ ਕਹਤੇ॥ ਆਗੇ ਕੌਣ॥ ਤੂੰ ਜਪੁ ਕਰੁ॥ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਚਨ ਹੈ॥ ਸੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਗੁਰੋ ਕਾ ਸਿਖ ਪ੍ਰਿਤ ਹੀ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਔਰ ਪ੍ਰਤੀ ਹੋਤਾ ਹੀ ਨਹੀ॥ ਤਾਤੇ 'ਜਪੁ'॥ ਇਹ ਜੋ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕੇ ਮੁਖਾਰਵਿੰਦ ਕੇ ਜੋ ਅਖਰ ਥੇ, ਤਿਨੋ ਨੇ ਹੀ ਸਿੱਖ ਸਿਧ ਕੀਆ॥ ਜੋ ਗੁਰੋ ਨੇ ਕਹਾ ਸਿੱਖ ਕੋ, ਤੂੰ ਜਪੁ ਕਰ॥ ਤਬ ਸਿੱਖ ਭੀ ਤੋ ਪੂਛੇਗਾ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ, ਕਿਆ ਜਪ ਕਰੋ? ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਰ ਗੁਰੋ ਨੇ "ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ"॥ ਇਹੁ ਪਰਮ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆ॥ ਆਗੇ ਸਿਖ ਕੱਚਾ ਥਾ ਇਸ ਪਰ ਨਹੀ ਠਹਰਾ ਤਿਸ ਨੇ ਪ੍ਰਸਨ ਉਠਾਏ॥ ਤਿਨ ਕੇ ਹੀ ਤੋ ਉਤਰ ਗੁਰੋ ਨੇ ਦੀਏ॥ ਅਬ ਇਸ ਕੋ ਵੀਚਾਰ ਕਰ ਦੇਖਾ ਚਾਹੀਏ॥ ਮੈਨੇ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕੇ ਬਚਨੋ ਕਾ ਅਰਥ ਲਿਖਾ ਹੈ॥ ਆਪ ਤੋਂ ਕੁਛ ਭੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖਾ॥ ਤਾਂਤੇ ਈਹਾਂ ਇਹ ਚਿਰਚੈ ਕਰਣਾ॥ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕੀ ਬਾਣੀ ਸਾਸਤ੍ਰੀ ਰੀਤ ਕੀ ਹੈ, ਭਾਖਾਰੀਤ ਕੀ ਨਹੀਂ॥ ਸਰਬ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕੀ ਇਹੀ ਰੀਤ ਹੈ॥ ਜਹਾਂ ਉਤਰ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਸਨ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ, ਤਹਾ ਮੂਲ ਕਾਰ ਕੈ ਆਸ਼ੈਨ ਕੋ ਸਮਝ ਕਰ ਪ੍ਰਸਨ ਟੀਕਾਕਾਰ ਊਪਰ ਸੋ ਲਿਖਤਾ ਹੈ॥ ਯੁਕਤ, ਪ੍ਰਮਾਨੁ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਜੋ ਕਛੁ ਜਹਾਂ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਊਪਰ ਸੋ ਲਿਖਤਾ ਹੈ॥ ਜਹਾਂ ਪੂਰਬ-ਪਰ ਪਦੋਂ ਕਾ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਬਣਤਾ, ਤਹਾਂ ਉਥਾਨਕਾ ਧਰ ਕਰ ਸੰਬੰਧ ਮਿਲਾਵਤਾ ਹੈ॥ ਜਹਾਂ ਅਰਥ ਮੋ ਵਿਰੋਧ ਪੜਤਾ ਹੈ॥ ਤਹਾਂ ਬਿਵਸਥਾ ਕਰ ਕਰ ਵਿਰੋਧ ਮਿਟਾਵਤਾ ਹੈ॥ ਸਰਬ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕੀ ਇਹੀ ਰੀਤ ਹੈ॥ ਜਿਸ ਰਿਖ ਦੇਵਤਾ ਨੇ ਸਾਸਤ੍ਰ ਰਚਾ ਹੈ॥ ਤਿਸ ਨੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਕੇ ਵਚਨੋ ਕੋ ਪੀਛਾ ਲੇਕਰ ਰਚਾ ਹੈ॥ ਨਾਨੀ ਕੇ ਘਰ ਸੋ ਤੋ ਕੋਈ ਭੀ ਨਹੀ ਲੈ ਆਇਆ॥ ਸੋ ਪ੍ਰਮੇਸਵਰ ਕੇ ਵਚਨ 'ਗੀਤਾ'॥ ਏਕ 'ਗੀਤਾ' ਪਰ ਬਾਵਨ ਟੀਕਾਕਾਰ ਪਰਵਰਤੇ ਹੈ॥ ਬਾਵਨੋ ਨੇ ਬਾਵਨ ਹੀ ਅਰਥ ਲਿਖੇ॥ ਜਿਸ ਨੇ ਅਰਥ ਲਿਖਾ ਹੈ ਤਿਸ ਨੇ ਉਥਾਨਕਾ ਧਰ ਕਰ ਪ੍ਰਸਨ ਉਤਰ ਯੁਕਤ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤ ਲਿਆ, ਇੱਕਰ ਹੀ ਤੋਂ ਲਿਖਾ ਹੈ॥ ਕਿਓ ਕੋਈ ਲਿਖ ਹੀ ਨਹੀਂ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਕਤਾ॥ ਕਾਹੇਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸਵਰ ਆਪਣੇ ਵਚਨੋਂ ਵਿਖੇ ਇਸ ਕਾ ਭਾਵ ਜੋ ਧਰਾ ਥਾ॥ ਕਰਤਾ ਕੇ ਭਾਵ ਕੋ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਣਾ ਇਸੀ ਕਾ ਨਾਮ ਤੋਂ 'ਅਰਥ' ਹੈ॥ ਜੋ ਕਰਤਾ ਕੇ ਭਾਵ ਕੋ ਨ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੇਗਾ ਤੋ ਤਿਸ ਕਾ ਬਕਬਾਦ ਹੀ ਠਹਰੇਗਾ, ਪ੍ਰਮੇਸਵਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਚਨੋਂ ਵਿਖੇ ਇਸ ਕਾ ਭਾਵ ਤਬੀ ਤੋ ਧਰਾ, ਜੋ ਪਰਮੇਸਵਰ ਕੀ ਰਜਾਇ ਥੀ ਰਜਾਇ ਬਿਨਾ ਤੋ ਨਹੀ ਧਰਾ ਤਾਂਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸਵਰ ਕੀ ਰਜਾਇ ਕਾ ਮਾਨਣਾ; ਇਹੀ ਤੋ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕਾ ਮਤ ਹੈ॥ 'ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ'॥ 'ਨਾਨਕ ਰਹਣ ਰਜਾਈ'॥ 'ਰਬ ਕੀ ਰਜਾਇ ਮੰਨੇ ਸਿਰ ਉਪਰ ਕਰਤਾ ਮੰਨੇਆ ਪਗਵਾਏ'॥ 'ਬੰਦਖਲਾਸੀ ਭਾਣੈ ਹੋਇ॥ ਹੋਰ ਆਖ ਨ ਸਕੇ ਕੋਈ'॥ ਭਾਣਾ, ਰਜਾਇ ਇਸ ਕਾ ਏਕ ਹੀ ਅਰਥ ਹੈ॥ ਤਾਤੇ, ਜਿਧਰ ਪਰਮੇਸਵਰ ਕੀ ਰਜਾਇ ਤਿਧਰ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕੀ ਭੀ ਰਜਾਇ॥ ਜਿਸ ਢਬ ਕੇ ਵਚਨ ਪਰਮੇਸਵਰ ਕੇ ਤਿਸੀ ਢਬ ਕੇ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕੇ ਭੀ; ਅਰਥ ਕਾ ਨੇਮ ਤੋ ਸਾਸਤ੍ਰ ਮੋ ਇਹੀ ਲਿਖਾ ਹੈ॥ "ਪ੍ਰਕਰਣਾਂਤ ਸਬਦਾਰਥੋ ਅਵਰੀਮਯਤੇਨ ਕੇ ਵਲਾਤਸਬ ਦਾਤਾ॥" ਸਬਦ ਕਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰਕਰਣਤੇ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਕੇਵਲ ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਸਬਦ ਕਾ ਅਰਥ ਹੋਤਾ ਨਹੀ, ਪ੍ਰਕਰਣ ਕਿਆ ਕਹੀਏ॥ "ਆਦਿ ਅੰਤ ਪਦਾਰਥਯੋਰ ਮਧ ਪਦਾਰਥੇ ਚ ਸ੍ਵਰ-ਸੰਗਤਿ ਕਰਣ ਤ੍ਵੰ ਪ੍ਰਕਰਣ ਤ੍ਵੰ॥" ਪੂਰਬ ਪਰ ਪਦੋ ਕੇ ਜੋ ਅਰਥ ਹੈ ਤਿਨ ਕੀ ਮੱਧ ਪਦੋ ਕੇ ਅਰਥੋ ਸਾਥ ਸੰਗਤ ਕਰਣੀ॥ ਆਦਿ ਵਿਖੇ ਕਿਆ ਲਿਖਾ ਹੈ॥ ਅੰਤ ਵਿਖੇ ਕਿਆ ਲਿਖਾ ਹੈ॥ ਮੱਧ ਵਿਖੇ ਕਿਆ ਚਹੀਤਾ ਹੈ ਕਿਸ ਆਸਰੈ ਕੋ ਲੈ ਕਰ ਚਲਾ ਹੈ, ਈਹਾ ਕਿਆ ਕਰਨਾ ਬਣਤਾ ਹੈ॥ ਮੂਲ ਕਾਰ ਕੇ ਆਸ਼ਾਰੇ ਕੋ ਪਛਾਨਣਾ ਅਰ ਆਦਿ, ਅੰਤ ਸੋ ਮਿਲੀ ਹੂਈ ਬਾਤ ਕਰਣੀ ਇਸੀ ਕਾ ਨਾਮ ਪਰਕਰਣ ਹੈ॥ ਮੂਲ ਕਰਾ ਕੇ ਆਸਰੇ ਕੋ ਪਛਾਣਤਾ ਨਹੀ॥ ਆਦਿ, ਅੰਤ ਕੀ ਕਛੁ ਖਬਰ ਨਹੀ॥ ਐਸਾ ਪੁਰਖ ਜੋ ਕਛੁ ਕਹੈਗਾ ਤਿਸ ਕਾ ਕਹਣਾ ਬਾਬਾਦ ਹੀ ਠਹਰੇਗਾ। ਮੂਲ ਕਾਰ ਤੇ ਈਹਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ , ਤਿਸ ਨੇ ਜੋ ਬਾਣੀ ਰਚੀ, ਸੋ ਕਿਉਂ ਰਚੀ? ਬਾਣੀ ਰਚਣੇ ਕਾ ਪਰਯੋਜਨ? ਅਰਥ ਤੋ ਸਾਸਤ੍ਰ ਮੋਂ ਇਹੀ ਲਿਖਾ ਹੈ॥ ਯੇਨ ਪ੍ਰਯੁਕਤਾ ਪੁਰਖਾ ਪਰਬਰਤ ਤੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨੰ॥ ਜਿਸ ਕਰ ਕਰ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਹੂਆ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਵਰਤੇ, ਕਛ ਕਰਣੇ ਕੋ; ਸੋ ਕਹੀਏ 'ਪ੍ਰਯੋਜਨ'॥ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੋ ਬਾਣੀ ਕੇ ਕਰਨੇ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਵਰਤਿਆ, ਤਿਸ ਕੋ ਕਿਸ ਨੇ ਪ੍ਰੇਰਿਆ? ਤੁਮ ਬਾਣੀ ਕਰੋ, ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਰਕ ਮਾਨਾ ਚਾਹੀਏ॥ ਜੇ ਪ੍ਰੇਰਕ ਨ ਮਾਨੀਏਗਾ, ਤੋ ਬਾਣੀ ਨਿਖਪ੍ਰਯੋਜਨ ਠਹਚੋਗੀ॥ ਸੋ ਬਾਣੀ ਤੋ ਨਿਖਪ੍ਰਯੋਜਨ ਨਹੀ, ਸਪ੍ਰਯੋਜਨ ਹੈ॥ ਤਾਤੇ ਈਹਾ ਔਰ ਤੋ ਕਛੁ ਭੀ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕੀਏਗਾ, ਏਤਾ ਹੀ ਕਹੀਏਗਾ॥ ਉਤਮ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਸਵਭਾਵ ਕਹੀ 'ਦਇਆ' ਹੋਤੀ ਹੈ॥ ਜਗਤ ਕੇ ਲੋਕੋ ਕੋ ਆਵਾਗੌਣ ਰੂਪੀ ਦੁਖ ਦੇਖ ਕਰ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕੋ 'ਦਇਆ' ਉਪਜੀ॥ ਤਿਸ 'ਦਇਆ' ਨੇ ਹੀ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕੋ ਪ੍ਰੇਰਿਆ॥ ਇਨ ਜੀਵੋ ਕੀ ਕਲਿਆਨ ਕਾ ਸਾਧਨ ਕਛੁ ਰਚੋ; ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਇਸ ਬਾਣੀ ਕਾ ਜੀਵੋਂ ਕੀ ਕਲਿਆਨ ਕੋ ਨਮਿਤ 'ਦਇਆ'॥ ਸੋ ਦਇਆ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਦਿਖਲਾਇ ਦੇਣਾ ਇਹ ਤੁਮਾਰੀ ਕਲਿਆਣ ਕਾ ਮਾਰਗ ਹੈ॥ ਇਸ ਮਾਰਗ ਚਲੋ, ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਹੋਵੋਗੇ॥ ਅਰ ਆਦਿ, ਅੰਤ ਸੋ ਮਿਲੀ ਹੂਈ ਬਾਤ ਕਹਣੀ, ਇਸੀ ਕਾ ਨਾਮ 'ਅਰਥ' ਹੈ॥ ਮੂਲਕਾਰ ਕੇ ਆਸਰੇ ਕੋ ਪਛਾਣਤਾ ਹੀ ਨਹੀ; ਆਦਿ, ਅੰਤ ਕੀ ਕਛੁ ਖਬਰ ਹੀ ਨਹੀ॥ ਐਸਾ ਪੁਰਖ ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਾ ਕਹਣਾ ਬਕਬਾਦ ਹੀ ਠਹਰੇਗਾ॥ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਠਹਰੇਗਾ॥ ਆਦਿ ਵਿਖੇ ਲਿਖਤੇ ਹੈ 'ਸਤਿ ਨਾਮ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ'॥ ਅਰ ਅੰਤ ਵਿਖੇ ਲਿਖਤੇ ਹੈਂ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

'ਸੋਚੈ ਸੋਚਿ ਨ ਹੋਵਈ' ॥ ਅਰ ਮੋਧ ਵਿਖੇ ਲਿਖਤੇ ਹੈਂ 'ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ' ਅਬ ਇਸ ਕੋ ਵੀਚਾਰ ਕਰ ਕਰ ਦੇਖਾ ਚਾਹੀਏ॥ ਮੈਨੇ ਜੋ ਪ੍ਰਸਨ ਲਿਖੇ ਹੈਂ, ਸੋ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕੇ ਆਸਰੇ ਕੋ ਲੇਕਰ ਲਿਖੇ ਹੈਂ॥ ਇਨ ਪ੍ਰਸਨੋ ਨੇ ਤੀਨੋ ਕਾ ਸੰਬੰਧ ਮਿਲਾਇ ਕਰ ਜੀਵੋ ਕੀ ਕਲਿਆਣ ਕਾ ਮਾਰਗ ਦਿਖਲਾਇਆ॥ ਸਬਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਪੁਰਾਣ ਮੋਂ ਇਹੀ ਤੋ ਜੀਵੋ ਕੀ ਕਲਿਆਣ ਕਾ ਮਾਰਗ ਕਹਾ ਹੈ॥ ਯੁਕਤ, ਪ੍ਰਮਾਣ, ਦ੍ਰਿਸਟੀਤ ਦਵਾਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਕੋ ਸਤ ਰੂਪ ਸਮਝੇ॥ ਅਥਵਾ ਸਰਬ ਪੂਰਨ-ਬ੍ਰਹਮ ਦੇਖੇ॥ ਅਥਵਾ ਕਰਮ-ਫਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਵਿਖੇ ਅਰਪਣ ਕਰੇ॥ ਅਥਵਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਕਾ ਨਾਮ ਜਪੇ॥ ਜੋ ਇਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋ ਕੋ ਛੋਡ ਦੀਜੀਏਗਾ, ਤੋ ਇਨ ਤੀਨੋ ਕਾ ਆਪਸ ਮੋਂ ਸੰਬੰਧ ਹੀ ਨ ਬਣੇਗਾ। ਸੰਬੰਧ ਬਿਨਾ ਅਰਥ ਕੈਸਾ॥ ਅਰਥ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾ ਜੀਵੋ ਕੀ ਕਲਿਆਣ ਕੈਸੇ ਹੋਵੇਗਾ॥

ਨਨੁ॥ ਤੁਮਨੇ ਵਰਨਨ ਕੀਆ 'ਪ੍ਰਯੋਜਨ' ਇਸ ਬਾਣੀ ਕਾ ਜੀਵੋ ਕੀ ਕਲਿਆਣ ਕੇ ਨਮਿਤ, 'ਦਇਆ'॥ ਜੋ 'ਦਇਆ' ਹੀ ਪ੍ਰਯੋਜਨ; ਬਾਤੋਂ', ਬਾਣੀ ਸੁਗਮਾਂ ਕੇਉ ਨਹੀ ਰਚੀ, ਜਿਸ ਕੋ ਸਭ ਕੋਈ ਆਪ ਹੀ ਸਮਝ ਲੇਤਾ॥ ਐਸੀ ਕਠਨ ਬਾਣੀ ਕਿਉਂ ਰਚੀ, ਜੋ ਟੀਕਾਕਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਤਰ ਯੁਕਤ ਪ੍ਰਮਾਣ ਲਿਆਇ ਕਰ ਅਰਥ ਕਰੇਗਾ? ਤਬੀ ਤੋ ਅਰਥ ਹੋਵੇਗਾ, ਯਉ ਕੋਈ ਅਰਥ ਕਰ ਹੀ ਨ ਸਕੇਗਾ ।

ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਰ॥ ਜੋ ਵਚਨ ਸੁਗਮ ਹੋਵੇਗਾ ਤਿਸ ਕੋ ਸਭ ਕੋਈ ਆਪ ਹੀ ਸਮਝ ਲੇਵੇਗਾ॥ ਤਿਸ ਕੇ ਪੜਨੇ ਕੇ ਨਮਿਤ ਕਿਸੀ ਕੋ 'ਗੁਰੂ' ਨਾ ਧਾਰਨਾ ਪੜੇਗਾ॥ 'ਗੁਰ' ਨਾਮ ਸਮਝਾਵਣੇ ਵਾਲੇ ਕਾ ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਕਾ ਨਹੀ॥ ਅਰ ਜੋ ਬਾਣੀ ਕਠਨ ਹੋਵੇਗੀ ਤੋ ਆਪ ਤੋ ਕਿਸੀ ਕੋ ਨ ਆਵੇਗੀ॥ ਕਿਸੀ ਤੇ ਪੜਨੀ ਪੜੇਗੀ॥ ਜਿਸ ਤੇ ਜੋ ਪੜਾਉ ਹੀ, ਉਸ ਕਾ ਗੁਰੂ ਵਿਦਯਾ॥ ਗੁਰੂ ਕੇ ਜੋ ਮੁਖ ਤੇ ਗਯਾਨ ਪਾਇਆ ਹੈ ਸੋਈ ਗਯਾਨ ਮੁਕਤ ਕਾ ਦਾਤਾ ਹੈ॥ ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਜੋ ਗਿਆਨ ਪਾਇਆ ਹੈ ਸੋ ਗਯਾਨ ਨਿਖਫਲ ਹੀ ਹੈ॥ ਸਫਲ ਗਿਆਨ ਕੇ ਨਮਿਤ ਪ੍ਰਥਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਨੇ ਹੀ ਆਪਣੀ ਕਠਨ ਬਾਣੀ ਰਚੀ॥ ਅਬ ਇਸ ਪਰ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਹਤੇ ਹੈ॥

ਵੈਦਾਂਤ ਸਾਸਤ੍ਰੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਬਚਨੀ॥ ਯੁਕਤ, ਪ੍ਰਮਾਣ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦਵਾਰਾ ਜੋ ਸਿੱਖ ਕੋ ਸਮਝਾਵਣੇ ਯੋਗ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਝਾਇ ਦੇਵੇ, ਐਸਾ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ 'ਅਚਾਰਜ'॥ ਐਸੇ ਗੁਰੂ ਵਾਲਾ ਜੋ 'ਸਿਖ' ਹੈ, ਸੋਈ ਮੇਰੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ ਜਾਣਤਾ ਹੈ॥ ਦੂਸਰਾ ਜਾਣ ਨਹੀ ਸਕਤਾ॥ ਇਹ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਕਾ ਵਚਨ ਹੈ॥ ਤਿਸੀ ਕੋ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਪੂਰਬਕ ਕਹਤੇ ਹੈ॥

"ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਨ ਚੇਤਨੀ ਮਨ ਅਪਨੇ ਸੁਚੇਤ"॥

ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕਹਤੇ ਹੈਂ, ਜਿਨ ਕੋ ਗੁਰੂ ਨਹੀ ਚੇਤਤੇ, ਆਪਣੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਵਾਰਾ ਜਿਨ ਕੋ ਗੁਰੂ ਨਹੀ ਚੇਤਨ ਕਰਤੇ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਸੁਖਾਲੀਆ ਭਾਖਾ ਕੀਆ ਪੋਥੀਆਂ ਦੇਖ-ਦੇਖ ਆਪਣੇ ਮਨਤੇ ਹੀ ਜੋ ਸੁਚੇਤ ਬਣ ਬੈਠੇ ਹੈਂ॥ ਸੋ ਪੁਰਖੁ ਕੈਸੇ ਹੈਂ, ਤਿਨ ਪਰ ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ "ਫੁਟੈ ਤਿਲ ਬੁਆੜ ਜਿਉ ਸੁਵੇ ਅੰਦਰ ਖੇਤਾ॥ ਖੇਤੇ ਅੰਦਰ ਫੁਟਿਆ"॥ ਫੁਟੇ ਹੂਏ ਜੁ ਹੈਂ ਬੁਆੜ ਤਿਲ, ਜਿਨ ਕਉ ਨਿਕੰਮੇ ਮਾਨ ਕਰ ਸਭ ਕਿਸੀ ਨੇ ਛੋਡ ਦੀਆ ਹੈ॥ ਓਹੁ ਤਿ ਖੇਤ ਮੋ ਸੁੰਵੇ, ਕਿਆ ਕਹੀਏ, ਨਿਖਸਮੇ ਹੀ ਹੈਂ ਤਿਨ ਕਾ ਮਾਲਕ ਕੋਈ ਭੀ ਨਹੀਂ॥ ਜੋ ਉਨ ਤਿਲੋ ਕੇ ਮਰਮ ਕੋ ਜਾਨਤੇ ਹੈ, ਸੋਤੋ ਉਨ ਕੋ ਛੁਹਤੇ ਭੀ ਨਹੀਂ॥ ਅਰ ਜੋ ਕੋਈ ਪਰਦੇਸੀ ਆਏ, ਉਨੋ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

'ਸੋਚੈ ਸੋਚਿ ਨ ਹੋਵਈ'॥ ਅਰ ਮੱਧ ਵਿਖੇ ਲਿਖਤੇ ਹੈਂ 'ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ' ਅਬ ਇਸ ਕੋ ਵੀਚਾਰ ਕਰ ਕਰ ਦੇਖਾ ਚਾਹੀਏ॥ ਮੈਨੇ ਜੋ ਪ੍ਰਸਨ ਲਿਖੇ ਹੈਂ, ਸੋ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕੇ ਆਸਰੇ ਕੋ ਲੇਕਰ ਲਿਖੇ ਹੈਂ॥ ਇਨ ਪ੍ਰਸਨੋ ਨੇ ਤੀਨੋ ਕਾ ਸੰਬੰਧ ਮਿਲਾਇ ਕਰ ਜੀਵੋ ਕੀ ਕਲਿਆਣ ਕਾ ਮਾਰਗ ਦਿਖਲਾਇਆ॥ ਸਬਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਪੁਰਾਣ ਮੋਂ ਇਹੀ ਤੋ ਜੀਵੋ ਕੀ ਕਲਿਆਣ ਕਾ ਮਾਰਗ ਕਹਾ ਹੈ॥ ਯੁਕਤ, ਪ੍ਰਮਾਣ, ਦ੍ਰਿਸਟੀਤ ਦਵਾਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਕੋ ਸਤ ਰੂਪ ਸਮਝੇ॥ ਅਥਵਾ ਸਰਬ ਪੂਰਨ-ਬ੍ਰਹਮ ਦੇਖੋ॥ ਅਥਵਾ ਕਰਮ-ਫਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਵਿਖੇ ਅਰਪਣ ਕਰੋ॥ ਅਥਵਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਕਾ ਨਾਮ ਜਪੋ॥ ਜੋ ਇਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋ ਕੋ ਛੋਡ ਦੀਜੀਏਗਾ, ਤੋ ਇਨ ਤੀਨੋ ਕਾ ਆਪਸ ਮੋਂ ਸੰਬੰਧ ਹੀ ਨ ਬਣੇਗਾ। ਸੰਬੰਧ ਬਿਨਾ ਅਰਥ ਕੈਸਾ॥ ਅਰਥ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾ ਜੀਵੋ ਕੀ ਕਲਿਆਣ ਕੈਸੇ ਹੋਵੇਗਾ॥

ਨਨੁ॥ ਤੁਮਨੇ ਵਰਨਨ ਕੀਆ 'ਪ੍ਰਯੋਜਨ' ਇਸ ਬਾਣੀ ਕਾ ਜੀਵੋ ਕੀ ਕਲਿਆਣ ਕੇ ਨਮਿਤ, 'ਦਇਆ'॥ ਜੋ 'ਦਇਆ' ਹੀ ਪ੍ਰਯੋਜਨ; ਬਾਤੋਂ', ਬਾਣੀ ਸੁਗਮਾਂ ਕੇਉ ਨਹੀ ਰਚੀ, ਜਿਸ ਕੋ ਸਭ ਕੋਈ ਆਪ ਹੀ ਸਮਝ ਲੇਤਾ॥ ਐਸੀ ਕਠਨ ਬਾਣੀ ਕਿਉਂ ਰਚੀ, ਜੋ ਟੀਕਾਕਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਤਰ ਯੁਕਤ ਪ੍ਰਮਾਣ ਲਿਆਇ ਕਰ ਅਰਥ ਕਰੇਗਾ? ਤਬੀ ਤੋ ਅਰਥ ਹੋਵੇਗਾ, ਯਉ ਕੋਈ ਅਰਥ ਕਰ ਹੀ ਨ ਸਕੇਗਾ ।

ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਰ॥ ਜੋ ਵਚਨ ਸੁਗਮ ਹੋਵੇਗਾ ਤਿਸ ਕੋ ਸਭ ਕੋਈ ਆਪ ਹੀ ਸਮਝ ਲੇਵੇਗਾ॥ ਤਿਸ ਕੇ ਪੜਨੇ ਕੇ ਨਮਿਤ ਕਿਸੀ ਕੋ 'ਗੁਰੂ' ਨਾ ਧਾਰਨਾ ਪੜੇਗਾ॥ 'ਗੁਰ' ਨਾਮ ਸਮਝਾਵਣੇ ਵਾਲੇ ਕਾ ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਕਾ ਨਹੀ॥ ਅਰ ਜੋ ਬਾਣੀ ਕਠਨ ਹੋਵੇਗੀ ਤੋ ਆਪ ਤੋ ਕਿਸੀ ਕੋ ਨ ਆਵੇਗੀ॥ ਕਿਸੀ ਤੇ ਪੜਨੀ ਪੜੇਗੀ॥ ਜਿਸ ਤੇ ਜੋ ਪੜਾਉ ਹੀ, ਉਸ ਕਾ ਗੁਰੂ ਵਿਦਯਾ॥ ਗੁਰੂ ਕੇ ਜੋ ਮੁਖ ਤੇ ਗਯਾਨ ਪਾਇਆ ਹੈ ਸੋਈ ਗਯਾਨ ਮੁਕਤ ਕਾ ਦਾਤਾ ਹੈ॥ ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਜੋ ਗਿਆਨ ਪਾਇਆ ਹੈ ਸੋ ਗਯਾਨ ਨਿਖਫਲ ਹੀ ਹੈ॥ ਸਫਲ ਗਿਆਨ ਕੇ ਨਮਿਤ ਪ੍ਰਥਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਨੇ ਹੀ ਆਪਣੀ ਕਠਨ ਬਾਣੀ ਰਚੀ॥ ਅਬ ਇਸ ਪਰ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਹਤੇ ਹੈ॥

ਵੈਦਾਂਤ ਸਾਸਤ੍ਰੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਬਚਨੀ॥ ਯੁਕਤ, ਪ੍ਰਮਾਣ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦਵਾਰਾ ਜੋ ਸਿੱਖ ਕੋ ਸਮਝਾਵਣੇ ਯੋਗ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਝਾਇ ਦੇਵੇ, ਐਸਾ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ 'ਅਚਾਰਯ'॥ ਐਸੇ ਗੁਰੂ ਵਾਲਾ ਜੋ 'ਸਿਖ' ਹੈ, ਸੋਈ ਮੇਰੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ ਜਾਣਤਾ ਹੈ॥ ਦੂਸਰਾ ਜਾਣ ਨਹੀ ਸਕਤਾ॥ ਇਹ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਕਾ ਵਚਨ ਹੈ॥ ਤਿਸੀ ਕੋ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਪੂਰਬਕ ਕਹਤੇ ਹੈ॥

"ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਨ ਚੇਤਨੀ ਮਨ ਅਪਨੇ ਸੁਚੇਤ"॥

ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕਹਤੇ ਹੈਂ, ਜਿਨ ਕੋ ਗੁਰੂ ਨਹੀ ਚੇਤਤੇ, ਆਪਣੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਵਾਰਾ ਜਿਨ ਕੋ ਗੁਰੂ ਨਹੀ ਚੇਤਨ ਕਰਤੇ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਸੁਖਾਲੀਆ ਛਾਖਾ ਕੀਆ ਪੋਥੀਆਂ ਦੇਖ-ਦੇਖ ਆਪਣੇ ਮਨਤੇ ਹੀ ਜੋ ਸੁਚੇਤ ਬਣ ਬੈਠੇ ਹੈਂ॥ ਸੋ ਪੁਰਖੁ ਕੈਸੇ ਹੈਂ, ਤਿਨ ਪਰ ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ "ਛੁਟੈ ਤਿਲ ਬੁਆੜ ਜਿਉ ਸੁਵੇ ਅੰਦਰ ਖੇਤਾ॥ ਖੇਤੇ ਅੰਦਰ ਛੁਟਿਆ"॥ ਛੁਟੇ ਹੂਏ ਜੁ ਹੈਂ ਬੁਆੜ ਤਿਲ, ਜਿਨ ਕਉ ਨਿਕੰਮੇ ਮਾਨ ਕਰ ਸਭ ਕਿਸੀ ਨੇ ਛੋਡ ਦੀਆ ਹੈ॥ ਓਹੁ ਤਿ ਖੇਤ ਮੋ ਸੁੰਵੇ, ਕਿਆ ਕਹੀਏ, ਨਿਖਸਮੇ ਹੀ ਹੈਂ ਤਿਨ ਕਾ ਮਾਲਕ ਕੋਈ ਭੀ ਨਹੀਂ॥ ਜੋ ਉਨ ਤਿਲੋ ਕੇ ਮਰਮ ਕੋ ਜਾਨਤੇ ਹੈ, ਸੋਤੋ ਉਨ ਕੋ ਛੁਹਤੇ ਭੀ ਨਹੀਂ॥ ਅਰ ਜੋ ਕੋਈ ਪਰਦੇਸੀ ਆਏ, ਉਨੋ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨੇ ਦੇਖਾ, ਇਹੁ ਖੇਤ ਨਿਖਸਮਾ ਹੀ ਹੈ॥ ਇਸ ਕਾ ਫਲ ਹਮ ਲਏਂਗੇ॥ ਉਸ ਖੇਤ ਮੋਂ ਛੁਟੇ ਫਲ ਲੇਣੇ ਕੇ ਨਮਿਤ 'ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸਹੁ ਨਾਹਿ'॥ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਸੋ ਜੋ ਉਸ ਖੇਤ ਕਾ ਫਲ ਦੇ, ਉਨ ਕੋ ਨਹੀਂ ਤੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇਗਾ ਕਹਿਤੇ, "ਫਲੀਅਰਿ ਫੁਲੀਅਰਿ ਬਪੜੇ ਭੀ ਤਨ ਵਿਚ ਸੁਆਹ॥" ਓਹ ਨਿਖਸ ਮੇ ਤਿਲ ਫੁਲਤੇ ਫਲਤੇ ਤੋ ਹੈ॥ ਪਰੰਤੂ॥ ਉਨ ਕੇ ਬੀਚ ਰਾਖ ਹੀ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਦਾਣਾ ਹੋਤਾ ਹੀ ਨਹੀ॥ ਤਾਤੇ ਉਸ ਖੇਤ ਮੇ ਜਾਣਾ ਨਿਖਫਲ ਹੀ ਹੈ॥ ਤੈਸੇ ਹੀ ਗੁਰੋਂ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਿਨਾ ਜਿਨੋ ਨੇ ਗਿਆਨ ਪਾਇਆ ਹੈ ਸੋ ਗਿਆਨ ਭੀ ਨਿਖਫਲ ਹੀ ਹੈ॥ ਮੁਕਤ ਕਾ ਦਾਤਾ ਗਿਆਨ ਉਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਪਾਇਆ ਹੈ॥

ਸਰਬ ਸਾਸਤ੍ਰ ਬਚਨੰ॥

'ਯਸਯ ਦੇਵੇ ਪਰਾ ਭਗਤੀ ਯਥਾ ਦੇਵੇ ਤਥਾ ਗੁਰੌ॥

ਤਸਯ ਏਤੇ ਕਥਿਤਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੰਤੇ ਮਹਾਤਮਨ:॥ ਸ੍ਵੇਤਾ ਸ੍ਵਰ ਉਪ. 6/23

ਦੇਵ ਜੋ ਹੈ; ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ, ਤਿਸ ਵਿਖੇ ਜਿਸ ਕੀ ਪਰਮ ਭਗਤਿ ਹੈ॥ ਜੈਸੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਵਿਖੇ ਭਗਤਿ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਗੁਰੋ ਵਿਖੇ ਭਗਤਿ ਹੈ ਤਿਸੀ ਮਹਾਨ-ਭਾਵ ਕੋ ਏਤੋ ਕਹੇ ਜੋ ਹੈ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰੋ ਕੇ ਅਰਥ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤੇ ਹੈ, ਔਰ ਕਿਸੀ ਕੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤੇ ਨਹੀਂ॥ 'ਅਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਕਾ ਇਹੀ ਅਰਥ ਹੈ॥ ਤਿਸੀ ਕੀ ਕਲਿਆਣ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਕੀ ਕਲਿਆਣ ਨਹੀ॥ ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਜੋ ਗਿਆਨ ਪਾਇਆ ਹੈ ਸੋ ਤੋ ਨਿਹਫਲ ਹੀ ਹੈ॥ ਗੁਰੂ ਬਿਨਾਂ ਜੋ ਮੰਤ੍ਰ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਾ ਤੋ ਬਡਾ ਹੀ ਪਾਪ ਹੈ॥ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ ਮੋਂ ਲਿਖਾ ਹੈ, "ਮਹਾਂਦੇਵ ਕਹਿਤਾ ਹੈ ਪਾਰਬਤੀ ਕੋ-ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ ਵਿਖੇ ਲਿਖਾ ਹੂਆ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇਖ ਕਰ ਜੋ ਨਰੋ ਵਿਖੇ ਅਧਮ-ਨਰ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਿਨਾ ਹੀ ਤਿਸ ਕੋ ਆਪ ਹੀ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰ ਲੇਤਾ ਹੈ, ਬਹੱਤਰ-ਚੌਕੜੀਆਂ ਯੁਤੀ ਕੀਆ ਜਬ ਬੀਤਤੀਆਂ ਹੈਂ ਤਬ ਏਕ ਮਨ੍ਵੰਤਰ ਹੋਤਾ ਹੈ; ਐਸੇ ਹਜਾਰੋਂ ਮਨ੍ਵੰਤਰ ਬੀਤ ਜਾਏਗਾ ਤੋ ਭੀ ਉਹ ਸੁਖ ਨ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਏਤਾ ਪਾਪ ਤਿਸ ਕੋ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਮੰਤ੍ਰ ਕੋ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਤਾ ਹੈ॥"

ਨਨੁ॥ ਤੁਮ ਨੇ ਵਰਨਨ ਕੀਆ, ਜੀਵੋ ਕੀ ਕਲਿਆਣ ਕੇ ਨਮਿੱਤ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਨੇ ਕਠਨ ਬਾਣੀ ਰਚੀ॥ ਅਰ 'ਜਪੁ'; ਸਿੱਖ ਕੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋ ਕਾ ਬੀਜ ਪਾਇਆ, ਜਿਸ ਸਿੱਖ ਕੋ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਆ ਤਿਸ ਸਿੱਖ ਕਾ ਨਾਮ ਕਿਆ ਥਾ? ਅੰਗਦ ਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਆ ਵਾ ਕਿਸੀ ਔਰ ਕੋ?

ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਰ॥ ਸਰਬ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ ਕੀ ਇਹੀ ਰੀਤ ਹੈ॥ ਜੋ ਗ੍ਰੰਥ ਰਚਤਾ ਹੈ॥ ਊਹਾ ਉਹੀ ਗੁਰੂ, ਅਰ ਉਹੀ ਸਿੱਖ, ਓਹੀ ਵਾਦੀ, ਅਰ ਓਹੀ ਸਿਧਾਂਤੀ॥ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਹੋਤਾ ਤੋ ਨਹੀ॥ ਇਸ ਕਾ ਤਾਤਪਰਜ ਏਤਾ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਪੂਰਨ ਜਗਤ ਕਉ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਤੋ ਐਸਾ ਚਾਹੀਏ, ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਿੱਖ ਸਮਝੇ, ਤਿਸ ਕੌ ਤਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਝਾਇ ਦੇਵੇ, ਸਮਝਾਏ ਬਿਨਾ ਨ ਛੋਡੇ॥ ਅਰ ਸਿੱਖ ਐਸਾ ਚਾਹੀਏ, ਜਬ ਤਕ ਨ ਸਮਝੇ, ਤਬ ਤਕ ਗੁਰੂ ਕਾ ਪੀਛਾ ਨ ਛੋਡ, ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਤਾ ਹੀ ਰਹੈ॥ ਅਰ ਵਾਦੀ-ਸਿਧਾਂਤੀ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਉਤਰ ਹੈ, ਤਿਨ ਕਾ ਤਾਤਪਰਜ ਏਤਾ ਹੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਉਤਰ ਬਿਨਾ ਨਿਰਣੇ ਨਹੀ ਹੋਇ ਸਕਤਾ॥ ਨਿਰਣੇ ਬਿਨਾ 'ਸਤ-ਅਸਤ' ਕਾ ਯਥਾਰਥ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ॥ ਯਥਾਰਥ ਗਿਆਨ ਬਿਨਾ ਇਸ ਕੀ ਕਲਿਆਣ ਹੀ ਨਹੀਂ॥ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋ 'ਸਤ-ਅਸਤ' ਕਾ ਯਥਾਰਥ ਗਿਆਨ ਹੋਵੇਗਾ ਤੋ 'ਸਤ' ਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਰੇਗਾ। 'ਅਸਤ' ਕੋ ਤਿਆਗੇ ਗਾ॥ ਇਹੀ ਤੋ ਇਸ ਕੀ ਕਲਿਆਣ ਕਾ ਸਾਧਨ ਹੈ॥ ਅਰ ਜੋ 'ਸਤ-ਅਸਤ' ਮੋਂ ਸੰਦੇਹ ਹੀ ਰਹੇਗਾ॥ ਤੋ 'ਸਤ' ਕੀ ਜਾਗਾ 'ਅਸਤ' ਮਾਨ ਬੈਠੇਗਾ॥ ਅਰ 'ਅਸਤ' ਕੀ ਜਾਗਾ 'ਸਤ' ਮਾਨ ਬੈਠੇਗਾ॥ ਇਹ ਤੋ ਇਸ ਕੋ ਸਤ-ਆਨਾਸ ਕਾ ਕਾਰਨ ਹੈ॥ ਇਹ ਜੀਵ ਨਿਹਸੰਦੇਹ ਗਿਆਨ ਪਾਇ ਕਰ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਹੋਵਹਿਗਾ॥ ਇਸੀ ਨਮਿਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੋ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਉਤਰ ਰਚੇ ਹੈਂ॥ ਇਤਿ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਪ੍ਰਸੰਗ॥

ਨੰ. 5. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਵੀ ਚੂੜਾਮਣੀ (ਨਿਰਮਲ-ਗਿਆਨੀ)

(ਪਉੜੀ ਪਹਿਲੀ)

ਅਬ ਅਗਾਰੀ ਸਿੱਖ ਕੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸਰੂਪ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਮੈਂ ਅਰੁ ਸਤਿਗੁਰਨਿ ਕੋ ਉੱਤਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਬੁਝਾਇਬੇ ਮੈਂ, ਯਹ ਲਿਖਯੋ ਜਾਇਗੋ। ਸੋਚੈ ਸੋਚਿ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸੋਚੀ ਲਖ ਵਾਰ॥

ਸੋਚ, ਸ਼ਨਾਨਾਦਿ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਸੋਂ ਜੇ ਅਨੇਕ ਵਾਰੀ ਕਰੀਏ; ਤਥਾਪਿ, ਸੋਚ ਪਵਿਤ੍ਰ ਨਹੀ ਹੋਤ ਹੈ॥ ਤਨ ਕੋ ਸੋਚ ਕੋਈ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹੇ? ਇਕ ਤੋ ਮਲ ਮੂਤ੍ਰ ਕੋ ਬਾਸਨ, ਦੂਸਰੋ ਸਰਬ ਸਰੀਰ ਮੱਜਾ ਅਸਥ ਰਕਤ ਚਰਮ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਇਸ ਕੋ ਸ਼ੁਧ ਕਰਨੇ ਕਾ ਜਤਨ ਕੋਈ ਕਿਆ ਕਰੇਗਾ? ਜੈਸੇ ਕੱਚੀ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਕੇ ਘਟ ਕੋ ਧੋਇ ਕਰ ਨਿਰਮਲੁ ਕਰਯੋ ਚਾਹੇ ਤੋ ਨਹੀ ਹੋਤ ਹੈ॥ ਪ੍ਰਮਾਨ:-

ਜਲਿ ਧੋਵੇ ਬਹੁ ਦੇਹ ਅਨੀਤਿ॥ ਸ਼ੁਧ ਕਹਾ ਹੋਇ ਕਾਚੀ ਭੀਤਿ॥

ਇਸ ਤੁਕ ਕੇ ਅਰਥ ਤੇ ਕਿਆ ਜਾਨਣਾ? ਨਾ ਸੋਚ ਹੈ, ਨਾ ਸੋਚ ਤੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ।

ਚੁਪੈ ਚੁਪ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਲਾਇ ਰਹਾ ਲਿਵਤਾਰ॥

ਚੁਪ ਕਰਨੇ ਤੇ ਚੁਪ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀ ਹੋਤ ਹੈ; ਜੋ ਲਿਵ, ਤਰ ਕੀ ਨਿਆਈ ਲਗਾਈਏ। ਜੈਸੇ ਤੇਲ ਕੀ ਧਾਰ, ਕਹੀਏ ਧਾਰ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤਿਸ ਮੇ ਬੱਕ੍ਰਤਾ ਅਰੁ ਭਗਨਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਤੈਸੇ ਹੀ ਜੇ ਨਿਰੰਤਰ ਲਿਵ ਲਗਾਵੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਲਿਵ ਲਗਾਵਨ ਤੇ ਤੋ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤ ਹੈ?

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਲਿਵੇ ਬਾਝਹੁ ਕਿਆ ਕਰੇ ਵੇਚਾਰੀਆ॥

ਇਤਯਾਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇਂ ਅਨੇਕ ਸਥਾਨ ਲਿਖਯੋ ਹੈ? ਉੱਤਰ:- ਈਹਾਂ ਲਿਵ ਵਹਿਰ ਕੀ ਕੋ ਅਰਥ ਹੈ। ਨੇਤ੍ਰ ਆਦੀ ਇੰਦ੍ਰੀ ਸਭ ਰੋਕ ਬੈਠਣਾ, ਹਾਥ ਪਾਉਂ ਟਿਕਾਇ ਰਾਖਣੇ, ਇਸ ਤੇ ਮਨ ਚੁਪ ਨਹੀ ਕਰਤ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਯਨ ਮਹਿੰ ਪ੍ਰਵਿਰਤਤਾ ਹੈ। ਮਨ ਹੀ ਆਦਿ ਸਭ ਕੇ ਸੰਕਲਪ ਉਠਾਵਤ ਹੈ। ਕੋਈ ਜੇ ਕਹੇ ਵਹਿਰ ਕੇ ਟਿਕਾਉਨ ਕੋ ਨਾਂਉ ਲਿਵ ਨਹੀ? ਤਿਸੁ ਪਰ ਪ੍ਰਮਾਨ:-

ਠਗ ਦਿਸਟਿ ਬਗਾ ਲਿਵਲਾਗਾ॥

ਭੁਖਿਆ ਭੁਖ ਨ ਉਤਰੀ ਜੇ ਬੰਨਾ ਪੁਰੀਆ ਭਾਰ॥

ਭੁਖਿਆ ਕੀ ਭੂਖ ਨਹੀਂ ਜਾਤ ਹੈ। ਜੋ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਂਕ ਹੋ, ਤਿਨ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕਯੋਂਹੂੰ ਨਹੀਂ ਹਟਤ ਹੈ। ਜੇ ਚੌਦਹ ਲੋਕ ਬਾਂਧਿ ਕਰ ਤਿਨਕੋ ਦੇ ਦੇਈਹੇ ਤਥਾਪਿ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਨਹੀ ਹੋਤ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਹਾਂ ਦੋਇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਸਚ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕੇ ਜਤਨ ਕਰਣਾ ਇਹਾਂ ਤਿਨ ਕੋ ਬਿਅਰਥ ਦਿਖਾਵਨੇ ਕੋ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤੁਕ ਮੇਂ ਨਹੀਂ ਨਿਬਹਤ ਹੈ। ਇਹਾਂ ਲੋਭੀਓ ਕਾ ਬਰਨਨ ਨਹੀਂ ਬਨਤ ਹੈ। ਇਸ ਅਰਥ ਤੇ 'ਅਕਾਂਡ-ਪ੍ਰਕਥਨ' ਦੋਖ ਹੈ।

ਲੱਛਨ

ਪ੍ਰਥਮ ਕਰੈ ਬਰਨਨ ਜਿਸ ਤਾਂਈ। ਬੀਚੈ ਬਰਨੈ ਔਰ ਬਨਾਈ।
ਦੋਖ 'ਅਕਾਂਡ ਪ੍ਰਕਥਨਾਂ' ਕਹਾਵਹਿ। ਕਰਤਾ ਕਵਯਨ ਕੇ ਸੁ ਬਤਾਵਹਿੰ।

ਦੂਸਰੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਪੁਰੀਆ ਕੋ ਬਾਂਧਨ ਅਸੰਭਵ ਸੋ ਲਗਤ ਹੈ। ਉੱਤਰ: ਤਾਂ ਤੇ ਇਨ ਦੋਖਨ ਕੋ ਬਚਾਇਕੇ ਐਸੇ ਅਰਥ ਕਰਨੋ।

ਪ੍ਰਥਮ ਤੁਕ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਕੀ, ਕੇਵਲ ਤਿਸ ਤੇ ਸਚ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨਹੀਂ। ਤਿਸੀ ਰੀਤਿ ਸੋਂ ਭੂਖ ਤੇ ਸਰਬ ਜੋ ਬਰਤ ਚੰਦ੍ਰਾਇਨ ਆਦਿ, ਤਿਨ ਕੋ ਅਰਥ ਕਰਣੋ : ਤਿਨ ਤੇ ਨਹੀ ਸਚੁ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ। 'ਭੁਖ ਨ ਉਤਰੀ'- ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਂ ਤਿਨ ਤੇ ਨਹੀਂ ਮਿਟਤ ਹੈ। 'ਜੇ ਬੰਨਾ ਪੁਰੀਆ ਭਾਰ' ਯਾਕੋ ਅਰਥ ਐਸੇ: ਜੋ ਪੁਰੀਆ ਸਰਬ ਲੇ ਕਰਿ ਤਿਨੋਂ ਕੇ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੇ ਭਾਰ ਬਾਂਧ ਕਰਿ ਅਪਨੇ ਘਰਿ ਲੈ ਆਵੇ, ਤਥਾਪਿ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਂ ਨਹੀ ਮਿਟਤ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ:- ਫੇਰ ਭੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਂ ਕੇ ਬਰਨਨ ਤੇ ਜਤਨ ਬਿਅਰਥ ਕਥਨ ਕੈਸੇ? ਉੱਤਰ: ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕੇ ਬਰਨਨ ਤੇ ਸਚੁ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕੋ ਜਤਨ ਬਿਅਰਥ ਐਸੇ: ਜੋ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਬ੍ਰਤ ਕਰੇ, ਤਥਾਪੀ ਜਗਤ ਕੇ ਪਦਾਰਥੋਂ ਤੇ ਬੈਰਾਗ ਨਹੀ ਹੋਤਾ॥ ਜਬ ਤ੍ਰਿਸ਼ਯਨ ਤੇ ਬੈਰਾਗ ਹੋਇ, ਤਬ ਹੀ ਕੂੜ ਕੋ ਪਰਦੋ ਮਿਟੇਗੋ। ਜੇ ਬੈਰਾਗ ਭੀ ਨਹੀ ਭਯੋ ਤੋ ਸਚੁ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਹਾਂ? ਯਾਂ ਤੇ ਜਤਨ ਹੀ ਬਿਅਰਥ ਦਿਖਾਯੋ। ਅਗਾਰੀ ਮਤਿ ਕੋ ਬਿਅਰਥ ਦਿਖਾਵਤ ਹੈਂ :-ਸਹਸ ਸਿਆਣਪਾ ਲਖ ਹੋਹਿ ਤ ਇਕ ਨ ਚਲੈ ਨਾਲਿ॥ 'ਸਹਸ' ਕਹੀਏ ਅਨੇਕ ਜੋ ਸਿਆਣਪ ਸਚ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹਿਤ ਕਰੋ, ਸੋ ਤਿਸ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਣੇ ਕੇ ਬਿਖੇ ਏਕ ਭੀ ਨਹੀ ਚਲਤ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: 'ਸਹਸ' ਕਹ ਕੇ ਫੇਰ 'ਲਖ' ਕਹਯੋ, ਈਹਾਂ ਅਰਥ ਕੀ ਪੁਨਰੁਕਤਿ। 'ਸਹਸ ਸਿਆਣਪਾਂ', ਕਿੰਵਾ, 'ਸਿਆਣਪਾ ਲਖ' ਨਹੀਂ ਕਹਨੋ ਥੋ, ਜੇ 'ਲਖ' ਕਹਨੇ ਥੋ ਤੋ 'ਸਹਸ' ਨਹੀ ਕਹਨੋ ਥੋ?

ਉੱਤਰ:- ਸਹਸ ਅਰੁ ਲਾਖੁ 'ਅਨੇਕ' ਪਦ ਕੇ ਦਯੋਤਕ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਲੋਕੋਂ ਮੇਂ ਕਹਨਾਵਤ ਹੈ: 'ਮੇਲੇ ਮੇ ਸ਼ੈਕਰੇ ਹੀ ਲੋਕ ਹੈਂ, ਯਾ ਲਾਖੋਂ ਹੈਂ"। ਕਛੁ ਗਿਨਕੇ ਨਹੀ ਕਹਤ ਹੈਂ, ਅਨੇਕ ਪਦ ਵਾਚੀ ਨਾਮ ਹੀ ਕਹਿ ਦੇਤ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਈਹਾਂ ਭੀ ਪਦ ਹੈ। ਸਹਸ ਪਦ ਤੇ ਅਜਹਿਤੀ ਲੱਛਨਾ ਸੋਂ ਅਰਥ: ਸਹਸ ਸਿਆਣਪਾ, ਵਾਲਿਓਂ ਕੀ ਲਾਖੋਂ ਜੇ ਸਿਆਣਪ ਹੈ ਸੋ ਏਕ ਭੀ ਸਚ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕੇ ਹਿਤ ਨਹੀਂ ਚਲਤ ਹੈ। ਸਿਆਨਪ ਕੇ ਸੰਗ ਸਿਆਨਪ ਵਾਰੇ ਕੋ ਲੈਕੇ ਅਰਥ ਭਯੋ। ਇਤਯਰਥ। ਇਨ ਚਾਰਨਹੂੰ ਤੁਕਨ ਮੈਂ ਅਨੁਕਤਿਨਾਮਿ ਤਾ ਬਿਸੇਖੋਕਿਤ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ। ਲੱਛਨ-ਕਰਨ ਤੇ ਕਾਰਜ ਹੁਇ ਨਾਂਹੀ। ਕਹੈ 'ਬਿਖੋਕਤਿ' ਬੁਧਿ ਤਾਂ ਹੀ।

ਇਹਾਂ ਸੋਚ ਅਰ ਚੁਪਿ ਅਰ ਭੁਖਿ ਅਰ ਮਤਿ ਇਨ ਕਾਰਨ ਤੇ ਕਾਰਜ ਸੁਚਿ ਔ ਮਨ ਬਿਰਤਾ ਔ ਸੰਤੋਖੀ, ਔ ਸਚ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨਹੀ ਭਯੋ, ਯਾਤੇ ਬਿਸੇਖੋਕਤਿ ਅਰ ਕਾਰਨ ਨਹੀ ਕਹਯੋ, ਜੋ ਇਨ ਕਰਮਨ ਤੇ ਹਉਮੈ ਬਧਤ ਹੈ ਅਰੁ ਸਚੁ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨਹੀਂ; ਯਾਂਤੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

'ਅਨਕਥਿਨਮਿਤਾ' । ਜਹਾਂ ਕੁਛ ਕਹਿ ਦੇਈਏ ਇਸ ਤੇ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਭਯ ਤਹਾਂ 'ਉਕਤਿਨਮਿਤਾ'। ਜਹਾਂ ਕੁਛ ਸਾਨਬੋ ਨਹੀ ਸਾਇ ਭਹਾਂ 'ਅਖਿੰਡੁ ਨਮਿਤਾ' ਹੋਤ ਹੈ। ਇਨ ਚਾਰਨਹੂੰ ਤੁਕਨ ਕੋ ਦੂਸਰੋ ਅਰਥ ਔਰ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਬੂਝਤ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰੋਂ ਕੋ: ਸਚਿ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਸੋਚ ਤੇ ਹੋਤ ਹੈ? ਉੱਤਰ: ਸੋਚੈ ਸੋਚਿ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸੋਚੀ ਲਖ ਵਾਰ॥ ਪੁਨਾ: ਸਿੱਖ ਪੂਛਤ ਹੈ: 'ਚੁਪੇ ਮੋਨ ਆਦਿ' ਕਯ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤ ਹੈ? ਉੱਤਰ:- ਚੁਪੈ ਚੁਪ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਲਾਇ ਰਹਾ ਲਿਵਤਾਰ॥ ਪ੍ਰਸ਼ਨ:- ਭੂਖਿਆ ਭੂਖ ਤੇ ਹੋਤ ਹੈ? ਉੱਤਰ:- ਭੂਖਿਆ ਭੂਖ ਨ ਉਤਰੀ ਜੇ ਬੰਨਾ ਪੁਰੀਆ ਭਾਰ॥ ਪ੍ਰਸ਼ਨ:- ਸਰਬ ਸਿਆਣਪ ਵਾਲੇ ਤਿਨ ਕੀ ਲਾਖੋਂ ਸਿਆਣਪੋਂ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤ ਹੈ? ਉੱਤਰ: ਸਰਬ ਸਿਆਣਪਾ ਲਖ ਹੋਹਿ ਤ ਇਕ ਨ ਚਲੈ ਨਾਲਿ॥ ਸਰਬ ਤੁਕ ਕੇ ਉੱਤਰ ਭਾਖ ਕੋ ਅਰਥ ਪੂਰਬ ਕੋ ਹੀ ਕਰਨੋ। ਜਿਸ ਹਿਤ ਜੋ ਕੁਛ ਕਰਨ ਲਗਯੋ ਹੈ ਸੋ ਭੀ ਨਹੀ ਭਯੋ ਤੇ ਸ਼ੁਦ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨਹਾਂ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਸੋਚ ਤੇ ਮੂਹੋ ਨਹੀ ਭਯੋ, ਤੈਸੇ ਸੋਚ ਤੇ ਸੂਚੋ ਨਹੀ ਭਯੋ, ਤੈਸੇ ਸਰਬ ਜਾਨੀਏ। ਇਸ ਅਰਥ ਮੈਂ ਉਤਰਾਲੰਕਾਰ ਭੀ ਹੋਤ ਹੈ।

ਲੱਛਨ- ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੇ ਸਹਿ ਉੱਤਰ ਹੋਇ। ਅਲੰਕਾਰ ਉੱਤਰ ਕਹਿ ਸੋਇ।

ਯਾਂਤੇ ਉਤਰਾਲੰਕਾਰ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:- ਸੋਚਿ: ਮੋਨ, ਬ੍ਰਤ, ਮਤਿ ਏ ਸਭ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ; ਇਨ ਕੋ ਨਿਖੇਧ ਕੈਸੇ?

ਉੱਤਰ:- ਸਚ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕੇ ਜਤਨ ਤਿਸ ਮੈਂ ਨਿਖੇਧੇ ਹੈਂ। ਅੰਤਹਕਰਨ ਕੇ ਸ਼ੁਧ ਕਰਬੇ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਰੁ ਕਲਿ ਕੇ ਨਰ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤਿ ਤੇ ਹੀਨ ਹੈਂ। ਸਿੰਮ੍ਰਤੀ ਕੇ ਵਿਖੇ ਜੋ ਸੋਚਿ ਕਹੀ ਹੈ, ਸੋ ਇਨ ਤੇ ਕੈਸੇ ਹੋ ਸਕਤਿ ਹੈ। ਸੋਲਹ ਦੋਖ ਤੋ ਹਸਤ ਮਾਂਜਨੇ ਕੀ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਕੇ ਬਿਖੇ ਕਹੇ ਹੈਂ; ਇਤਯਾਦਿ ਸਰਬ ਹੀ ਸੋਚ ਕਠਨ ਹੈ। ਇਸੀ ਰੀਤਿ ਸੋਂ ਤਪ ਔ ਬ੍ਰਤ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਤ ਹੈਂ। ਅਗਲੇ ਜੁਗਨ ਮੈਂ ਲੋਕ ਸ਼ਕਤਿਵਾਨ ਰਹੇ, ਸੋ ਕਰਤ ਰਹੇ, ਅਰ ਬੁਧਿ ਬਿਸਾਲ ਤੋ ਕਹਾਂ ਹੈ। ਅਬ ਸਰਬ ਭਾਂਤਿ ਸੋਂ ਦੀਨ ਲੋਕ ਜਾਨ ਕਰਿ ਅਸਮ੍ਰਥ ਕਲੀ ਮੈਂ ਨਰਨ ਕੀ ਕਲਯਾਨ ਹੇਤ ਸੁਖੈਨ ਜਤਨ ਕੋ ਕਹੇਗੇ; ਇਸ ਹੇਤੁ ਤੇ ਨਿਖੇਧ ਕਹੇ।

ਅਬ ਮੁਮੋਖੀ ਚਾਰਹੂੰ ਸਾਧਨ ਤੇ ਨਿਰਾਸ ਹੋ ਕਰਿ ਅਪਨੀ ਉਕਤਿ ਅਰ ਨਿਸਚੈ ਕੋ ਤਯਾਗ ਕਰਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਮਤਿ ਬੂਝਤ ਹੈ:- ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ॥

ਆਪ ਨੇ, ਸਾਧਨ ਜੋ ਮੁਕਤਿ ਕੇ ਥੇ, ਸੋ ਤੇ ਸਰਬ ਕਰੇ ਹੈਂ ਖੰਡਨ; ਕਿਸ ਜੁਗਤਿ ਸੋਂ 'ਸਚ' ਕੇ ਵਿਖੇ 'ਅਰ' ਨਾਮ 'ਪ੍ਰਾਪਤ' ਕੋ ਸੋ ਹੋਤ ਹੈ? ਅਰ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੂੜ ਕੀ ਪਾਲ ਤੁਟੈ?

'ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ' ਏ ਪਦ ਭੀਤ ਕੋ ਅਰੁ ਪਰਦੇ ਕੋ ਨਹੀ ਜਨਾਵਤ ਹੈਂ। ਪ੍ਰਥਮ ਤੋ ਭੀਤ ਅਰੁ ਪਰਦੇ ਕੋ ਨਾਮ ਪਾਲਿ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਤੁਟੈ ਪਦ ਨਹੀ ਬਨਣ ਦੇਤ ਹੈ। ਐਸੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਹਤ ਹੈ ਜੈਸੇ 'ਭੀਤ ਔ ਪਰਦੋ ਟੂਟੈ'। 'ਭੀਤ ਗਿਰੇ, ਢਹੇ' ਪਦ ਬਨਤ ਹੈ। ਪਰਦੇ ਕੋ 'ਪੱਟ' ਪਦ ਬੋਧਕ ਹੈ। ਯਾਂਤੇ ਅਰਥ ਪੂਰਬ ਕੋ ਨਹੀ ਬੰਨੇ। ਜੇ ਕੋਈ ਐਸੇ ਕਹੇ, ਤਹਾਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਤ ਦੋਖ। 'ਜੋ ਸਬਦ ਹੋਇ ਤਿਸ ਤਜਿ ਔਰ ਕਹੈ' ਇਤਿ ਲੱਛਨ। ਜੈਸੇ 'ਧਸੇ' ਧਸੇ ਕੋ 'ਝੰਕਾਰ' ਕਹਾ, ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਧਸੇ ਕੋ 'ਧੁੰਕਾਰ' ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਉੱਤਰ- ਤਾਂਤੇ ਐਸੇ ਅਰਥ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਧਰਯੋ ਹੈ: 'ਪਾਲਿ' ਤਲਾਉ ਕੋ ਚਾਰੋਂ ਪਾਸੇ ਹੋਤ ਹੈ। ਸਤਿ ਚਿਦਨਦ ਸੋ ਤਲਾਹੁ। "ਕੂੜ ਤਨ ਹੋਤਾ ਸੋ ਪਾਲਿ"। ਤਿਸ ਨੇ ਚਾਰੋਂ ਦਿਸ਼ਾਂ ਤੇ ਸਰੂਪ ਕੋ ਆਵਰਯੋ ਹੈ, ਸੋ ਪਾਲਿ ਕੈਸੇ ਟੂਟੈ?

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਖਰਾਰਥ ਭਯੋ । ਇਸ ਰੀਤਿ ਸੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮੇਂ ਤਲਾਉ ਅਰ ਪਾਲਿ ਕਹੂੰ ਔਰ ਸਥਾਂਨ ਮੇਂ ਭੀ ਲਿਖਯੋ ਹੈ।

ਭਾਵ ਅਰਥ ਐਸੇ: ਜੋ ਤਨ ਹੰਤਾ ਕੋ ਬ੍ਰਿਤਿ ਕੈਸੇ ਤਯਾਗੇ? ਸਚ ਰੂਪ ਕਿਸ ਜੁਗਤਿ ਸੋਂ ਹੋਇ? ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਾ ਅਗਲੀ ਤੁਕ ਮੇਂ ਉੱਤਰ ਹੈ। ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ॥

ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੇ ਹੁਕਮ ਰਜਾਇ ਬਿਖੇ ਚਲਨਾ ਸਦੀਵ ਇਹੀ ਪਰਮ ਸਾਧਨ ਹੈ, ਮੋਖ ਕੋ। ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਤ ਹੈਂ: ਪਰਾਲਬਧ ਜੇਤੀ ਹੈ ਤੇਰੀ, ਸੋ ਤੋ ਲੇਖ ਤੇਰੇ ਮੇਂ ਪੂਰਬ ਹੀ ਲਿਖ ਰਾਖੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ- 'ਹੁਕਮ' 'ਰਜਾਇ' ਪੁਨਰੁਕਤਿ ਦੋਸ਼ ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਤੀ ਹੈ: ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੇ ਹੁਕਮ ਮੇਂ ਲੋਕ ਨਹੀ, ਮਵਾਸੀ ਰਹਤ ਹੈਂ। ਕਰਨੀ ਹੈ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੀ ਉਸਤੁਤੀ, ਭਈ ਨਿੰਦੀਆ: ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਬਲ ਬਿਹੀਨ ਹੈ। ਇਸ ਅਰਥ ਤੇ ਅਨੁਰਿਤਾਰਥ ਦੋਖ?

ਲੱਛਨ-ਉਸਤਤਿ ਕਰਤ ਨਿੰਦ ਜਹਿਂ ਹੋਇ। 'ਅਨੁਚਿਤਾਰਥ' ਦੋਖ ਕਹਿਂ ਸੋਇ।

ਤੀਸਰੇ ਅਗਲੀ ਪੌੜੀ ਮੇਂ ਇਸੀ ਤੁਕ ਕੋ ਅਰਥ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨੋ ਹੈ: ਤਿਸ ਕੇ ਅੰਤ ਮੇਂ ਕਹਿਨੋ ਹੈ: 'ਹੁਕਮੇ ਅਦਰਿ ਸਭੁ ਕੋ'; ਇਸ ਤੁਕ ਕੇ ਅਰਥ ਸੋਂ ਬਿਰੋਧ? ਪਹਿਲੇ ਕਹਯੋ ਜੋ ਮੁਮੋਖੀ ਹੋਇ ਸੋ ਹੁਕਮੁ ਮੇਂ ਚਲੈ, ਫੇਰ ਕਹਯੋ ਸਰਬ ਹੁਕਮ ਬਿਖੇ ਹੈਂ। ਪੂਰਬ ਉੱਤਰ ਬਿਰੋਧ ਤੇ ਅਭਵਨਮਤ ਦੋਖ ਹੋਤ ਹੈ।

ਲੱਛਨ- ਕਵਿ ਬਾਂਧਤ ਪਦ ਜੋਗ ਨ ਹੋਇ। 'ਅਭਵਨਮਤ' ਸੁਕਹੈਂ ਕਵਿ ਲੋਇ।
ਪਰ ਪੂਰਬ ਜਹਿਂ ਮੇਲ ਨ ਬਨਿ ਹੈ। ਤਿਹ ਕੋ ਭੀ ਇਹ ਨਾਮ ਜੁ ਭਨਿ ਹੈ।

ਇਕ ਟੀਕਾ ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਕੋ ਅਨੰਦ ਘਨ ਨੇ ਕਰਯੋ ਹੈ। ਜੋ ਗੁਰ ਨਿਸ਼ਚੇ ਤੇ ਹੀਨ ਹੈ ਨਰ, ਅਲਪ ਬੁਧੀ, ਤਿਨ ਕੋ ਪਰਚਾ। ਤਿਸ ਟੀਕੇ ਕੋ ਪਢਨਹਾਰੇ ਜੋ ਪੁਰਖ ਹੈਂ ਤਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਪਹਿਲੇ ਅਰਥ ਤਿਸ ਨੇ ਇਸੋ ਕਰਯੋ: 'ਹੁਕਮ' ਆਗਯਾ ਕੋ ਨਾਮ, 'ਰਜਾਇ' ਮਰਜੀ ਕੋ; ਸੋ ਤੋ ਅਰਥ ਐਸੇ ਭਯੋ; ਨ੍ਰਿਪ ਨੈ ਹਾਥ ਸੋਂ ਦਾਨ ਦੀਓ, ਬਹੁਰ ਅਗੁਲੀਆਂ ਸੋ ਦਾਨ ਦੀਓ। ਬੁਧਿਵਾਨ ਜੋ ਸੁਨਿਨਵਾਰੇ ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ ਮੂਰਖ ਹੀ ਲਿਖੋਗੇ। ਹਾਥ ਸੋਂ ਕਛੂ ਅੰਗੁਰੀਆਂ ਭਿੰਨ ਨਹੀ ਹੈਂ, ਤੈਸੇ ਹੀ 'ਹੁਕਮ' ਐ 'ਮਰਜੀ' ਦੋ ਨਹੀ ਹੈਂ। ਜੇ ਦੋਉ ਹੋਇਂ ਕਿਸੀ ਕੇ, ਤੋ ਛਲਵਾਰੇ ਵਿਖੇ ਹੋਤ ਹੈਂ। ਕਹਿਣਾ ਕੁਛ, ਕਰਨਾ ਕੁਛ। ਫਲ ਸੋ ਕਰਤ ਹੈ ਜੋ ਨਿਰਬਲ ਹੋਤ ਹੈ। ਇਸ ਅਰਥ ਮੈਂ ਭੀ ਪੂਰਬਵਾਰੋ ਅਨੁਚਿਤਾਰਥ ਦੋਖ ਹੈ। ਬਹੁਰ ਦੂਸਰੋ ਅਰਥ ਤਿਸਨੇ ਔਰ ਕਰਯੋ; 'ਹੁਕਮ' ਪਰਵਿਰਤੀ ਕੋ ਨਾਮ ਹੈ; 'ਰਜਾਇ' ਨਿਬਰਤਿ ਕੋ ਯਹ ਭੀ ਝੂਠ। ਇਹਾਂ ਨਾਮ ਦੋਊ ਨਾ ਪਾਰਸੀ ਕੇ ਹੈਂ, ਨਾ ਕਿਤਾਬਾਨਿ ਮੇ; ਨਾ ਪੋਥੀ ਗ੍ਰੰਥਨ ਮੇਂ। ਜਹਾਂ ਕਹੀ ਲਿਖਯੋ ਹੈ ਸੋ 'ਆਗਯਾ' ਕੇ ਹੀ ਨਾਮ ਲਿਖੇ ਹੈਂ ਦੋਨੋਂ, ਯਾਂਤੇ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਮਾਨ ਸੋ ਝੂਠ, ਅਰ ਦੂਸਰੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਪਰਬਿਰਤੀ ਕੋ ਕਿਤੇ ਨਹੀ ਕਹਯੋ। ਪ੍ਰਮਾਨ:-ਪਰਵਿਰਤਿ ਮਾਰਗੁ ਜੇਤਾ, ਕਿਛੁ ਹੋਈਐ ਤੇਤਾ ਲੋਗ ਪਚਾਰਾ॥

ਇਤਯਾਦਿ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੋ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਇਹ ਹੈ, ਅਰੁ ਸੰਪੂਰਨ ਸ਼੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੋ ਮਤਿ, ਜੋ ਪਰਬਿਰਤਿ ਤੇ ਮਨ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ਕੋ ਉਠਾਇ ਕਰ ਨਿਬ੍ਰਿਤ ਮੇਂ ਜੋੜੇ, ਅਰੁ ਤਿਸ ਨੇ ਲਿਖਯੋ ਹੈ ਹੁਕਮੁ ਕੋ ਅਰਥ; ਐਸੇ ਜੋ ਯਗਯ, ਤਪ, ਦਾਨਾਦਿਕ ਕੋ ਕਰੈ। ਸੋ ਬੀਚਾਰ ਕਰਿ ਦੇਖਾ ਚਾਹੀਏ, ਪੂਰਬ ਤੁਕਨਿ ਮੇਂ ਅਸ਼ਕਤਿ ਕੋ ਜਾਨ ਕਰਿ ਨਿਖੇਧ ਕੀਓ, ਬਹੁਰ ਕਹਯੋ ਤਿਨ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕੋ ਕਰਹੁ; ਐਸੇ ਬਾਤ ਤੋ ਬਾਲਕ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕਹਤ ਹੈ। ਏਕ ਹੀ ਪੈੜੀ ਮੇਂ ਪਟਾਵਨੇ ਕੋ ਕਹਯੋ, ਪੀਛੇ ਤੇ ਕਹਯੋ ਕਰਹੁ। ਐਸੇ ਅਰਥ ਕਰਨ ਤੇ ਤੁਸ਼ਨਿ ਹੀ ਭਲੀ ਹੈ। ਐਸੇ ਰੀਤਿ ਭਈ; ਜੋ ਅੰਧ ਅਰਥ ਕਰਤ ਹੈ। ਪੂਰਬ ਉੱਤਰ ਨਹੀ ਦੇਖਤ, ਅਰੁ ਬਧੁਰ ਸੁਨਤ ਹੈ, ਜੋ ਬੀਚਾਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਬਹੁਰ ਲਿਖਯੋ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੋ ਮੁਕਤਿ ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਈ, ਕਦੇ ਅਗਾਰੀ ਮੁਕਤਿ ਹੋਇਗੇ। ਇਤਯਾਦਿ ਅਜੋਗ ਬਾਤੇ ਹੈਂ। ਸ੍ਰੀ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਜੀ ਕੇ ਅਵਤਾਰਨਿ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨੀ, ਤਿਸ ਕੋ ਫਲੁ ਪ੍ਰਗਟ ਹੀ ਹੈ। ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੀ ਅਰ ਸੰਤ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕੋ ਨਿਖੇਧ ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮੇਂ ਬਹੁਤ ਕਹਯੋ ਹੈ, ਹਮ ਨੋ ਕਿਆ ਕਹਿਨੇ ਹੈ। ਤਿਸ ਟੀਕੇ ਕੇ ਪਢਨਵਾਰੇ ਕੋ ਭੀ ਫਲ ਸੋਈ ਹੋਇਗੋ। ਜੋ ਕੋਈ ਕਹੈ: ਅਵਤਾਰ ਨਹੀ, ਇਸ ਬਾਤ ਕੋ ਨਿਰਨਾ ਹਮਾਰੋ ਕੀਓ ਸਾਖੀ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ ਕੇ ਸੇਂਤੀਸਵੇਂ ਧਯਾਇ ਮੇਂ ਨੀਕੀ ਰੀਤਿ ਸੋਂ ਕਹਯੋ ਹੈ, ਤਹਾਂ ਦੇਖ ਲੈਨੋ।

ਔਰ ਜੋ ਪੁਰਾਨੋ ਕੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਤਿਸ ਨੇ ਪਾਏ ਹੈਂ ਨਾਮ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਪਰ, ਆਗੇ ਕਹਾਂ ਨਾਮ ਕੋ ਮਹਾਤਮ ਦੁਰਯੋਰਯੋ ਹੈ। ਬਾਲਮੀਕ ਤੇ ਆਦਿ ਔਰ ਅਨੇਕ ਹੀ ਅਨਗਿਨਤੋਂ ਕਾ ਉਧਾਰ ਹੂਆ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ, ਸੋ ਤੇ ਬੜੇ ਝੰਡੇ ਕੀ ਨਿਯਾਂਈ ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ ਜਗਤ ਮੇਂ। ਪ੍ਰਮਾਨ ਤੋ ਛੁਪੀ ਹੂਈ ਬਾਤ, ਜੋ ਕਿਸੀ ਕੋ ਮਾਨਿਬੇ ਮੇਂ ਆਵੇ ਔਰ ਕਿਸੀ ਕੇ ਨਹੀਂ, ਤਿਸ ਪਰ ਹੋਤ ਹੈ। ਸਰਬ ਬੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਪੁਰਾਨ ਨਾਮ ਕੀ ਬੜਾਈ ਕੋ ਕਹਤ ਹੈਂ। ਪ੍ਰਮਾਨ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕੋ ਭੀ:-

ਪਰਗਟਿ ਪਾਹਾਰੇ ਜਾਪਦਾ॥ ਸਭੁ ਨਾਵੇ ਨੋ ਪਰਤਾਪਦਾ॥

ਬਹੁਰੋ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਰਬਗਯ, ਜੋ ਜਥਾਰਥ ਹੋਇ ਤਿਸ ਕੇ ਬਕਤਾ॥ ਅਨੰਦਘਨ ਕੇ ਨਿਸਚੇ ਕੋ ਖੁਲਾਸਾ ਐਸੇ ਜਾਨੀਤਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਬਚਨ ਨੂਨ ਲਖੇ, ਰਿਖੋਂ ਕੇ ਵਾਕਿ ਉਚੇ ਜਾਣੇ॥ ਜੋ ਤਿਨ ਕੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਮੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਬਾਨੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਇ, ਔਰ ਲੋਕ ਜਥਾਰਥ ਜਾਨੇ। ਇਹ ਤੋ ਐਸੀ ਰੀਤਿ ਭਈ: ਜੋ ਦੀਪਕ ਬਹੁਤੇ ਬਾਲ ਕਰਿ ਤਿਨ ਕੇ ਚਾਨਣੇ ਮੇਂ ਕੋਈ ਸੂਰਜ ਕੋ ਦਿਖਾਵੇ। ਜੇ ਕੋਈ ਬਾਦੀ ਐਸੇ ਕਹੇ: ਸੂਰਜ ਔ ਦੀਪਕ ਕੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਕੈਸੇ? ਉੱਤਰ:- ਇਨ ਕੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਐਸੇ: ਦੀਪਕ ਕੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਥੋਰੇ, ਸੂਰਜ ਕੋ ਬਹੁਤੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼। ਸਿੰਮ੍ਰਤੀ ਆਦਿ ਤੋ ਕਿਤੇ ਕਹੂੰ ਦਿਖਾਈ ਦੇਤ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਬਾਨੀ ਤੋ ਸਰਬ ਠੌਰ ਮੇਂ, ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਰਬ ਬਿਲਾਇਤੋਂ ਵਿਖੇ ਤੁਰਕੋਂ ਕੀ, ਔ ਦੀਪਨ ਮੇਂ, ਖੰਡਨ ਮੇਂ। ਅਨੇਕੋਂ ਕਾ ਆਪ ਉਧਾਰ ਕਰਯੋ ਹੈ, ਅਨੇਕੋਂ ਕਾ ਪੀਛੇ ਸੇ ਬਾਣੀ ਨੇ ਉਧਾਰ ਕਰਯੋ ਹੈ, ਅਨੇਕੋਂ ਕਾ ਉਧਾਰ ਆਗਾਰੀ ਹੋਇਗੋ। ਹਜ਼ਾਰਨ ਕੋ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਖਾਇ ਕਰਿ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਕਰਯੋ, ਹਜ਼ਾਰਨ ਕੋ ਬਚਨ ਸੁਨਾਇ ਕਰਿ। ਅਬ ਜੇ ਕੋਈ ਤਿਸ ਕੇ ਸਰੂਪ ਕੋ ਧਯਾਨ ਕਰਤ ਹੈ, ਬਾਨੀ ਪੜਤ, ਕਮਾਵਤ ਹੈ, ਕੋਟਿ ਜਨਮ ਕੇ ਅਘ ਕੋ ਹਰਿ ਕਰਿ ਮੁਕਤ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤ ਹੈ। ਪੂਰਨ ਪੁਰਖੁ ਅਵਤਾਰ ਈਸ਼ਰ ਕੇ, ਤਿਨ ਕੋ ਬੰਧਨ ਬਰਨਨ ਕਰਨੋ ਮਹਾਂ ਅਯੋਗ ਹੈ। ਕਹਾਂ ਤਿਨ ਕੋ ਬੰਧਨ, ਕਹਾਂ ਮੁਕਤਿ? ਸਰਬ ਜਗਤ ਕੇ ਕਰਤਾ ਹਰਤਾ, ਸਰਬ ਰੀਤਿ ਸੋਂ ਸਮਰਥ, ਜੋ ਕਿਛੁ ਚਾਹਿਤ ਸੋ ਤਤਕਾਲ ਕਰਿ ਲੇਤ ਹੈਂ। ਜੋ ਕੋਈ ਪੰਖਵਾਦੀ ਇਸ ਬਾਤ ਕੋ ਨਹੀਂ ਮਾਨਤੇ ਸੋ ਉਲੂ ਕੀ ਨਿਆਈ ਜਗਤ ਕੇ ਦੁਖ ਰੂਪੀ ਅੰਧੇਰੇ ਮੋਂ ਪਰੇ ਭਰਮਤੇ ਹੈਂ। ਐਸੀ ਖੋਟੀ ਬਾਤ ਹੈ ਅਨੰਦਘਨ ਕੀ, ਜਾਨ ਕਰਿ ਨਿਰਾਸ ਕਰਯੋ ਹੈ। ਏਕ ਏਕ ਤੁਕ ਕੇ ਅਰਥ ਖੰਡਨ ਕਰਨੇ ਕੀ ਹਮਾਰੀ ਇਛਾ ਥੀ, ਪਰ ਗ੍ਰੰਥ ਬਡੇ ਹੋਨ ਤੇ ਡਰ ਕਰਿ ਛੋਰ ਦੀਨੋ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਬ ਅਰਥ ਮੂਲ ਕੋ ਜਿਸ ਰੀਤਿ ਗੁਰਮੁਖ ਤੇ ਸੁਨਯੋ ਹੈ ਸੋ ਕਹਤ ਹੈਂ; ਜੈਸੇ ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਇਸ ਤੁਕ ਮੇਂ ਅਰਥ ਰਾਖਯੋ ਹੈ।

ਹੁਕਮ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੇ ਬਿਖੇ ਰਜਾਈ ਕਹਯੋ ਰਾਜੀ ਚਲਨੋ, ਸਦੀਵ, ਦੇਹ ਕੋ ਦੁਖ ਹੋਇ ਵਾ ਅਪਦਾ ਹੋਇ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੀ ਦਿਸ਼ ਦਸ਼ੋ ਕੋਈ ਨਹੀ ਅਰੋਪਨਾ ਇਹੀ ਪਰਮ ਸਾਧਨ ਹੈ ਮੁਕਤਿ ਕੋ। ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਤ ਹੈਂ: ਜੋ ਕੁਛ ਤੈਨੇ ਕਰੇ ਹੈ ਕਰਮ ਤਿਨੋਂ ਕੇ ਮੁਜਬ ਤੇਰੇ ਲੇਖ ਮੇਂ ਪ੍ਰਿਥਮ ਹੀ ਲਿਖ ਛੋਡਯੋ ਹੈ। ਜੇ ਕਰਿ ਤੂੰ ਦੋਸ਼, ਅਰੋਪ ਤੋ ਭੀ ਬੁਰੇ ਕਰਮ ਕਾ ਫਲ ਤੈਨੇ ਭੋਗਨਾ ਹੈ। ਪਚਾਲਬਧ ਤੇ ਛੁਟਯੋ ਤੀਰ ਹੈ। ਤਿਸ ਕੇ ਮੋੜਨ ਤੇ ਉਪਾਇ ਤੇ ਕੋਈ ਭੀ ਨਹੀ। ਪੰਤੂ ਫੇਰ ਤੂੰ ਨਰਕਵਾਸੀ ਹੋਇੰਗਾ ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਅਦੋਸ਼ ਕੀ ਦਿਸ਼ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਵੇਂਗਾ। ਜੇ ਤੂੰ ਰਹੇਂਗਾ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੇ ਹੁਕਮ ਕੋ ਆਛੇ ਮਾਨੇਂਗਾ, ਤੋ ਧੀਰਜ ਧਰਿ; ਬਿਹੀਨ ਆਤੁਰਤਾ ਤੇ, ਦੁਖ ਭੀ ਭੋਗਯੋ ਜਾਇਗੋ। ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਭੀ ਤੇਰੇ ਉਪਰ ਹੋਇਗੀ। ਨੌਧਾ ਭਗਤਿ ਅਰੁ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤਿ ਆਦਿ ਵਿਖੇ ਇਹੀ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ: ਈਸ਼ਰ ਕੋ ਭਾਣਾ ਆਛੋ ਲਾਗੇ। ਇਸੀ ਬਾਤ ਕੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇਂ ਅਨੇਕ ਸਥਾਨ ਕਹਯੋ ਹੈ:-ਜੋ ਤਿਸ ਭਾਵੇ ਨਾਨਕਾ ਸੋਈ ਗਲ ਚੰਗੀ॥ ਮੀਠੀ ਆਗਿਆ ਪਿਰ ਕੀ ਲਾਗੀ॥ ਤੇਰਾ ਕੀਆ ਮੀਠਾ ਲਾਗੇ॥

ਇਤਯਾਦੀ ਅਨੇਕ ਵਾਰ ਲਿਖਯੋ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਮਤ ਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮੋਖ ਕੋ ਸਾਧਨ ਯਹੀ ਮੁੱਖ ਹੈ।

'ਰਜਾਈ' ਕੋ ਰਾਜੀ, ਬਯਾਕਰਨ ਰੀਤਿ ਸੋਂ ਭੀ ਹੋਤ ਹੈ, ਅਰੁ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕੀ ਰੀਤਿ ਸੋਂ ਭੀ ਹੋਤ ਹੈ। ਸੂਤ੍ਰ ਬਯਾਕਰਨ ਕੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖੇ ਹੈਂ। ਇਸ ਦੇਸ਼ ਕੀ ਭਾਖਾ ਕਰਿ ਕੇ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕੋ ਪ੍ਰਮਾਨ ਕਹਤ ਹੈਂ:-

ਅਖੀ ਪ੍ਰੇਮਿ ਕਸਾਈਆ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਪਿਖੰਨਿ॥

ਕਸੀ ਕੋ ਅਰਥ 'ਕਸਾਈ' ਪਦ ਕਹਯੋ ਹੈ। ਇਸੀ ਰੀਤਿ ਸੋਂ ਇਹਾਂ ਅਰਥ ਬਨਤ ਹੈ। 'ਰਜਾਈ' ਕੋ ਅਰਥ 'ਰਾਜੀ'। ਔਰ ਕਿਸੇ ਸਫਦ ਮੇਂ ਜਹਾਂ ਕਹੀਂ 'ਹੁਕਮ' ਕੇ ਵਿਖੇ ਜੋ ਅਧਯਾਹਾਰ ਤਹਾਂ ਕੇ ਅਰਥ ਮੇਂ ਨਹੀ ਕਰੇਂ, ਤੋ ਜਿਤਨੇ ਦੇਖ ਪਿਛਾਰੀ ਕਹੇ ਹੈਂ ਤਿਨ ਸਰਬ ਕੋ ਆਸ਼ੇ ਤਿਨ ਕੋ ਅਰਥ ਹੋਇਗੇ। ਇਤਯਰਥ।

ਇਨ ਦੋਉ ਤੁਕਨ ਮੇਂ ਉਤਰਾਲੰਕਾਰ ਹੈ। ਪੂਰਬ ਵਤ ਜਾਨ ਲੈਨਾ। 'ਹੁਕਮੀ ਰਜਾਈ' ਇਨ ਪਦਨ ਮੇ ਪੁਨਰੁਕਤਿਵਾਦਾਭਾਸ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ।

ਲੱਛਨ- ਦੁਇ ਪੁਨਰੁਕਤ ਪਦਨਿ ਜਿਹ ਥਾਇ। ਅਰਥ ਕਹਤ ਸੋ ਸਾਇ ਬਿਲਾਇ।
'ਪੁਨਰੁਕਤਿਵਦਾਭਾਸ' ਸੋ ਜਾਨ। ਗੁਨਿ ਜਨ ਤਾਂਕੋ ਕਰਹਿੰ ਬਖਾਨ।

'ਹੁਕਮ'='ਰਜਾਇ' ਪੁਨਰੁਕਤਿ ਅਰਥ ਕਰਨ ਮੇਂ ਮਿਟ ਗਈ ਹੈ। ਯਾਂਤੇ ਪੁਨਰੁਕਤਿਵਦਾਭਾਸ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ ਇਸੀ ਪਦ ਮੇਂ ਕਾਵਯਲਿੰਗ ਅਲੰਕਾਰ ਭੀ ਹੈ।

ਲੱਛਨ- ਅਰਥ ਸਮਰਬਨਿ ਜਿਸ ਮੈਂ ਹੋਇ। ਕਾਵਯਲਿੰਗ ਕੋ ਲੱਛਨ ਸੋਇ।

ਹੁਕਮ ਮੇ ਰਾਜ਼ੀ ਰਹਿਨੋ ਯਹ ਅਰਥ ਤੋ ਹੈ ਸਮਰਨੀਯ, ਤਿਸ ਕੋ ਸਮਰਥਨ ਕਰਯੋ, ਕਿਆ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਯੋ 'ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ' ਯਾਂਸੋ। ਅਰੁ ਇਨ ਪਰ ਤੁਕਨਿ ਮੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਯੋ ਪ੍ਰਸੰਧਯਾਲੰਕਾਰ ਭੀ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਲੱਛਨ- ਇਕ ਥਲ ਵਰਜਿ ਦੁਤਿਯ ਥਲ ਮਾਂਹੀ। ਕੁਛ ਠਹਿਰਾਇ 'ਪ੍ਰਸੰਖ' ਕਹਾਈ। ਔਰ ਸਰਬ ਸਾਧਨ ਤੇ ਸਚ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕੋ ਉਠਾਇ ਕਰਿ ਹੁਕਮੁ ਮੇਂ ਰਾਜ਼ੀ ਰਹਿਨੇ ਇਸ ਮੇਂ ਠਹਿਰਾਈ ਹੈ, ਯਾਂਤੇ ਪ੍ਰਸੰਖਯਾਲੰਕਾਰ ਹੈ॥ 1॥

ਨੰ. 6. ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਨਰੋਤਮ' (ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨੀ)

ਪਰੰਤੂ, ਇਸ ਨਿਰਣੇ ਕਰੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾ ਚਿਤ ਮੇਂ ਯਥਾਰਥ ਭਾਨ ਚਿਤ ਕੀ ਮੈਲ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਚਿਤ ਕੀ ਮੈਲ ਦੂਰ ਕਰ ਅਧਿਕਾਰੀ-ਪਨੇ ਕੀ ਸਿਧੀ ਹੇਤ ਗੁਰੂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੇ ਧਰਮੋਂ ਕੋ ਕਹਤੇ ਹੈ।

ਸੋਚੇ ਇਤਿ॥ ਈਹਾ ਸੋਚੈ ਪਦ ਚਿੰਤਨ ਪਰ ਹੈ॥ ਸੋਚ ਪਦ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਪਰ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਧਰਮ ਕੇ ਕਰਣੇ ਬਿਨਾਂ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਧਰਮ ਚਿਤ ਕੀ ਮੈਲ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ॥ ਇਤਨੇ ਚਿੰਤਨ ਮਾਤ੍ਰ ਸੇ ਚਿਤ ਕੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਈ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ, ਜੋ ਨਾਮ ਜੇਕਰ ਵਹੁ ਚਿੰਤਨ ਕਰੀਯੇ ਲਖ ਵਾਰ, ਅਗਿਣਤ ਵਾਰ॥ ਵਾ, ਪੁਨਾ ਪੁਨਾ ਕਿਤੁ ਤਾਕੇ ਕਰਣੇ ਸੇ ਹੀ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ, ਵੈਸਾ ਚੇਤਨ ਕਰਤਾ ਹੁਯਾ ਗਯਾਨ ਕੀ ਇਛਾ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਧਰਮ ਕੋ ਕਰੈ॥ ਯਹ ਭਾਵ ਹੈ॥ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਧਰਮੋਂ ਮੇਂ ਮੁਖਯ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਧਰਮ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਭਗਤੀ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਚਿਤ-ਸ਼ੁੱਧੀ ਹੇਤ ਤਿਸ ਕੋ ਕਰੈ॥ ਗੁਰੁ ਭੀ ਲਿਖਤੇ ਹੈ- "ਹਰਿ ਕੀ ਭਗਤਿ ਕਰੋ ਮਨ ਮੀਤ॥ ਨਿਰਮਲ ਹੋਇ ਤੁਮਾਰੋ ਚੀਤ॥" ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕੀ ਭਗਤੀ ਸੋ ਚਿਤ-ਸ਼ੁੱਧ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਤਿਸ ਪਰ ਈਸ਼੍ਵਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਔ ਤਿਸ ਕੇ ਚਿਤ ਮੇ ਬਿਬੇਕ, ਵੈਰਾਗਯ ਭੀ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਈਤੀ ਵਾਰਤਾ ਗੁਰੁ ਕਹੀ॥ ਤੁਕ ਮੇ ਸੂਚਨ ਕਰਕੇ ਅਬ ਸਮਾਦਿ-ਸਾਧਨ ਲਿਖਤੇ ਹੈਂ। ਚੁਪੇਇਤਿ॥ ਚੁਪੈ ਯਹ ਪਦ ਬਾਣੀ ਕੇ ਨਿਰੋਧ ਕਾ ਸੂਚਕ ਹੈ॥ ਲਿਵ ਪਰ ਸਮਾਧਿ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ॥ ਤਾਰ ਪਦ ਸਮਾਧੀ ਕੀ ਅਖੰਡਤਾ ਕਹਤਾ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਚੁੱਪੇ ਕਹੀਐ ਬਾਣੀ ਸੇ ਲੇ ਸੰਪੂਰਣ ਲੇਤ੍ਰ ਕਰਣਾ ਇਕ ਬਾਹਰ ਕੇ ਇੰਦਿਯੋ ਕੇ ਰੋਕਣੇ ਮਾਤ੍ਰ ਸੇ ਚੁੱਪ ਨ ਹੋਵਈ; ਕਹੀਏ, ਮਨ ਕਾ 'ਸਮ' ਰੂਪ ਰੋਕਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇ, ਜੇ ਕਰ ਕੋਈ ਪੁਰਖ 'ਤਾਰ' ਨਾਮ ਤੇਲ-ਧਾਰਾ-ਵਤ ਏਕ ਰਸ ਲਿਵ ਨੇਤ੍ਰੋਂ ਕੇ ਮੀਟਨ ਰੂਪ ਸਮਾਧਿ ਕੋ 'ਲਾਇ ਰਹਾ'; ਕਹੀਏ, ਬਿਨਾਲੀ ਕੀ ਤਰਾ ਲਗਾਯ ਰੱਖੇ॥ ਕਿੰਤੁ, ਮਨ ਕਾ ਰੋਕਨਾ ਰੂਪ 'ਸਮ' ਤੋ ਵੇਦ, ਸਾਸਤ੍ਰ ਮੇਂ ਕਹੇ ਵਿਵੇਕਾਦਿਕੋ ਸੇ ਹੀ ਹੋ ਸਕੇ ਹੈਂ॥ ਇਸੀ ਭਾਵ ਸੇ ਗੀਤਾ ਮੇਂ ਕਹਯਾ ਹੈ- "ਜੋ ਪੁਰਖ ਮਨ ਮੇਂ ਵਿਖਯੋ ਕੋ ਚਿਤਵਤਾ ਹੁਯਾ ਉਪਰ ਸੇ ਨੇਤ੍ਰਾਦਿ ਮੂੰਦ ਕੇ ਕਰਮੇ-ਦ੍ਰਿਯੋਂ ਕੋ ਰੋਕੇ ਹੈ, ਵਹੁ ਮਿਥਯਾਆਚਾਰ ਵਾਲਾ ਹੈ॥" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਖਯੋ ਕੀ ਓਰ ਸੇ ਮਨ ਕੇ ਰੋਕਨੇ ਸੇ ਸਰਬ ਬਾਹਰ ਕੋ ਇੰਦ੍ਰਿਯੋ ਕਾ ਰੁਕਨਾ ਕਹਨੇ ਸੇ ਮਨ ਕਾ ਰੁਕਨਾ ਰੂਪ 'ਸਮ' ਸਾਧਨ, ਔ ਬਾਹਰ ਕੋ ਇੰਦ੍ਰਯੋ ਕਾ ਰੁਕਨਾ ਰੂਪ 'ਦਮ' ਸਾਧਨ ਨਿਰਣੇ ਕੀਯੇ॥ ਉਪਰਤਿ, ਤਿਤਿਖਯਾ, ਸ਼੍ਰਧਾ, ਸਮਾਧਾਨਤਾ, ਕਾ ਨਿਰਣੇ ਇਨ ਹੀ ਕੇ ਨਿਰਣੇ ਸੇ ਸੂਚਨ ਕੀਆ॥ ਸ੍ਵਰੂਪ ਦੇਖਨ ਕੀ ਇਛਾ ਹੋਵੇ, 'ਨਿਰਣੇ-ਸਾਗਰ' ਮੇਂ ਦੇਖ ਲੇਨਾ॥ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ-ਧਰਮ ਸੇ ਲੇ, ਬਿਬੇਕਾਦਿ ਤਿਨ ਕਾ ਨਿਰਣੇ ਕਰ, ਗੁਰੂ ਮੁਕਤਿ ਕੀ ਇਛਾ ਨਿਰਣੇ ਕਰਤੇ ਹੈ॥

ਭੁਖਿ ਆਇਤਿ॥ ਈਹਾ ਭੁਖਿਆ ਪਦ ਵਿਖਯੋਂ ਕੀ ਅਤਯੰਤ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਪਰ ਹੈ॥ ਯਾਂਤੇ ਇਸ ਲੋਕ ਕੇ ਅਰ ਪਰਲੋਕ ਕੇ ਆਉਨੇ-ਜਾਨੇ ਵਾਲੇ ਵਿਖੇ ਹੈਂ, ਤਿਨ ਕੇ ਭੋਗਨੇ ਸੇ ਔਰ ਤਿਨ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਸੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਵਾਲਿਯੋ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਨਿਬ੍ਰਿਤ ਹੋਵੇ॥ ਜੇਕਰ ਦਿਬਯ ਭੋਗੋਂ ਵਾਲੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇੰਦ੍ਰਪੁਰੀ ਆਦਿਕੋਂ ਕੇ ਭੀ ਭਾਰ; ਨਾਮ, ਸਮੂਹੋ ਕੋ ਪੁਰਖ 'ਬੰਨਾ'; ਨਾਮ , ਇਕਤ੍ਰ ਕਰ ਲੇਵੇ॥ ਭਾਵ ਯਹ, ਜੈਸੇ ਅਗਨਿ ਘ੍ਰਿਤ ਪਾਵਨੇ ਸੇ ਨਹੀ ਸਾਂਤ ਹੋਵੇ; ਜਲ ਪਾਵਨੇ ਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਤੈਸੇ ਵਿਖਯੋ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਂ ਤਿਨ ਕੇ ਭੋਗ ਔ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੇ ਨਹੀ ਦੂਰ ਹੋਵੇ। ਉਲਟੀ ਬਢੇ ਹੈ, ਕਿੰਤੁ, ਤਿਨ ਕੀ ਇਛਾ ਸੇ ਉਲਟੀ; ਜੋ ਮੁਕਤੀ ਕੀ ਇਛਾ, ਤਾਸੇ ਵਹੁ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੂਰ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਭਾਵ ਸੇ ਬਚਨ ਹੈ "ਬਿਨਾ ਸੰਤੋਖ ਨਾਹੀ ਕੋਉ ਰਾਜੇ"॥ ਤਥਾ "ਸਹਸ ਖਟੇ ਲਖ ਕਉ ਉਠ ਧਾਵੈ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਨ ਆਵੇ ਮਾਇਆ ਪਾਛੇ ਪਾਵੇ"॥ ਇਤਯਾਦਿ ; ਵਿਖਯੋ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕੇ ਨਾਸ਼ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਮੁਕਤੀ ਕੀ ਇਛਾ ਕੋ ਛੋਡ ਕੇ, ਜੋ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ ਪੜੇ ਚਤੁਰ, ਵਿਖਯੋਂ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਤਿਨ ਕੀਆਂ ਸਭੀ ਸਿਆਣਪਾਂ ਨਿਸਫਲ ਹੈਂ॥ ਯਹ ਕਹੈ॥ ਸਹਸਇਤਿ॥ ਜੋ ਪੁਰਖ ਮੁਕਤੀ ਕੀ ਇਛਾ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੈ ਅਰ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਮੇ ਅਤਿ ਚਤੁਰ ਹੈ, ਤਿਨੋ ਕੀਆਂ ਬਾਤੋ ਮੇਂ ਕਹੇ ਪਦਾਰਥੋ ਕੇ ਬਿਚਾਰ ਕੀਆਂ ਸਿਆਣਪਾ, ਨਾਮ, ਬੁਧੀਆਂ ਹਜਾਰਾ ਅਰ ਲਾਖਾ ਭੀ ਚਾਹੇ ਹੋਵੇ, ਤੋ ਭੀ ਤਿਨ ਸਿਆਣਪ ਮੇਂ ਸੇ ਏਕ ਭੀ ਤਿਨ ਕੋ ਪਰਲੋਕ ਸੇ ਲਾਭ ਦੇਨੇ ਹੇਤ ਤਿਨ ਕੇ ਸਾਥ ਨਹੀ ਚਲੇ॥ ਯਾਤੇ ਮੁਕਤੀ ਕੀ ਇਛਾ ਬਿਨਾ ਤਿਨ ਮੰਦ-ਭਾਗੀਯੋ ਕੀਆਂ ਸਭੀ ਸਿਆਣਪ ਨਿਸਫਲ ਹੈਂ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੁਕਤੀ ਕੀ ਇਛਾ ਰੂਪ ਚੋਥੇ-ਸਾਧਨ ਕੋ ਕਹ ਕਰ, ਜੈਸੇ ਚਾਰ ਸਾਧਨੋ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਨੇ ਗੁਰੁ ਕੇ ਸਮੀਪ ਜਾਕਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ, ਤਿਸ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਹਤੇ ਹੈਂ:-ਕਿਵਇਤਿ॥ ਸਾਧਨੋ ਵਾਲਾ ਸਿੱਖਯ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਤਾ ਹੈ- ਹੇ ਗੁਰੋਂ, ਜਿਸ ਸਚੁ ਕਾ ਆਪਨੇ ਪੂਰਬ ਸੰਖੇਪ ਸੇ ਨਿਰਣੇ ਕੀਆ; ਸੇ ਕਿਵ ਨਾਮ, ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤਿਸ ਸਚੁ ਕੇ ਨਿਰਣੇ ਕਰ, ਕਹਣੇ ਵਾਲਾ ਸਚਯਾਰਾ, ਨਾਮ ਸਤਯਵਾਦੀ ਹੋਵੇ? ਯਹ ਸਿੱਖ ਕਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੁਨ ਕਰ ਜੋ ਗੁਰ ਯਹ ਉਤਰ ਕਹੈ॥ ਹੇ ਸਿੱਖਯ, ਤੂੰ ਅਗਯਾਨ ਔ ਤਿਸ ਕੇ ਕਾਰਯ ਮਿਥਯਾ ਸੰਸਾਰ ਦ੍ਵੈਤ ਕਾ ਨਾਸ਼ ਕਰ, ਸਤਯਵਾਦੀ ਹੋ॥ ਤਿਸ ਪੇ ਸਿੱਖ ਤਿਨ ਕੇ ਨਾਸ਼ ਹੇਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਤਾ ਹੈ ॥ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ॥ ਕਿਵਇਤਿ॥ ਕਿਵ ਨਾਮ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ, ਕੂੜੈ ਕਹੀਯੇ ਮਿਥਯਾ ਰੂਪ ਅਗਯਾਨ, ਔ ਤਿਸ ਕੇ ਕਾਰਯ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪ ਦ੍ਵੈਤ ਕਾ ਪਾਲ, ਨਾਮ, ਤੰਬੂ ਕੀ ਤਰਾਂ ਮੇਰੇ ਕੋ ਆਛਾਦਾਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਪੁਲ ਰੂਪ ਪੜਦਾ ਤੁਟੈ ਨਾਮ ਦੂਰ ਹੋਵੇ? ਆਪਨੇ ਬੀਚ ਮੇ ਢਕ ਲੈਨੇ ਵਾਲਾ ਤੰਬੂ ਰੂਪ ਵਾ ਪੁਲ ਕੀ ਤਰਾ ਮੇਰੇ ਕੋ ਜਿਸ ਦ੍ਵੈਤ ਕੇ ਦੂਰ ਹੋਨੇ ਸੇ ਮੇ ਅਦੁਤੀ-ਸਚੁ ਕੋ ਜਾਨ ਕੇ ਤਿਸ ਮੇਂ ਥਿਤ ਹੂਯਾ ਤਿਸ ਕੋ ਕਹਨੇ ਵਾਲਾ ਹੋਵੈ? ਸਿੱਖਯ ਕਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੁਨ ਕੇ ਅਦੁਤੀ-ਸਤਿ ਮੇਂ ਚਿਤ ਕੀ ਥਿਤੀ ਵਾਲੇ ਸਤਿਵਾਦੀ ਗੁਰੂ ਤਿਸ ਕੋ ਕੂੜ ਅਦੂਤੀ ਦੂਰ ਕਰਕੇ, ਪੜਦ ਸਤਿ ਮੇਂ ਚਿਤ ਕੀ ਥਿਤੀ ਕਰਾ ਕਰ ਸਤਿਵਾਦੀ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥ ਹੁਕਮਿਇਤਿ॥ ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ॥

ਪਾਰਸੀ ਮੇਂ 'ਹੁਕਮ' ਔ 'ਰ਼ਜਾਯ' ਪਦ ਆਗਯਾ ਕੇ ਵਾਚਕ ਹੈਂ ਔ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਕੀ ਰੀਤਿ ਮੇਂ 'ਹੁਕਮੀ' 'ਰਜਾਈ' ਆਗਯਾ ਵਾਲੇ ਕੇ ਵਾਚਕ ਹੈਂ॥ ਆਗਯਾ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ, ਵੇਦ ਔ ਸਤਿਨਾਮਾਦਿ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ॥ ਵੇਦ ਕੋ ਆਗਯਾਪਨਾ ਮਾਰੂ ਕੀ ਵਾਰ ਮੇਂ ਲਿਖਾ ਹੈ। "ਹਰਿ ਆਗਯਾ ਹੋਏ ਵੇਦ ਇਤਿ"॥ ਹਰਿ ਆਗਯਾ ਕਹੀਯੇ ਹਰਿ ਕੀ ਆਗਯਾ ਰੂਪ ਹੋਏ ਵੇਦ॥ ਤੈਸੇ ਸਤਯ ਨਾਮ ਮੰਤ੍ਰ ਹੂਯਾ, ਯਾਤੇ 'ਰਜਾਈ' ਕਹੀਯੇ ਹੁਕਮ ਵਾਲੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਹੁਕਮ ਨਾਮ ਵੇਦਾਦਿ ਵਿਦਯਾ ਮੇਂ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰੋ ਵਿਖੇ ਕਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਵਿਚਾਰਣੇ ਮੇਂ ਚਲਣਾ ਨਾਮ, ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤ ਹੋਨਾ; ਜਿਨ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤ ਹੋਨੇ ਸੇ ਸ਼ਕਤੀ-ਬ੍ਰਿਤਿ ਔ ਲਖਣਾ ਬ੍ਰਿਤਿ ਦਵਾਰਾ ਸੰਪੂਰਣ ਵਾਕਯਨ ਕੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬਿਚਾਰਣੈ ਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਗਯਾਨੀ ਬਨ ਅਗਯਾਨ-ਤਤਕਾਰਯ ਰੂਪ ਦ੍ਵੈਤ ਪੜਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਅਦ੍ਵਤੀ-ਸਤਯ ਮੇ ਥਿਤ ਹੁਯਾ, ਸਤਯ ਕੇ ਕਹਨੇ ਵਾਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ; ਵਹੁ ਆਗਯਾ ਕਹਾਂ ਖੋਜੇ, ਜਿਸ ਸੇ ਵੈਸਾ ਹੋ ਜਾਵੇ? ਪੂਛਤੇ ਸਿੱਖ ਕੋ ਗੁਰੂ ਬਤਾਵੇ:- ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ॥ ਨਾਨਕ ਇਤਿ॥ ਸੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਵਹੁ ਆਗਯਾ ਸਤਯ ਨਾਮਾਦਿ ਰੂਪ ਈਹਾਂ ਸਾਥ ਹੀ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਔਰ ਆਗੇ ਮੇਨੇ ਵੇਦਾਦਿ ਰੂਪ ਭੀ ਜਗਤ ਰਚਨਾ ਕੇ ਸਾਥ ਹੀ ਲਿਖੀ ਹੁਯੀ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ, ਉਸ ਆਗਯਾ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਮੇਂ ਅਦੁਤੀ-ਸਤਯ ਮੇ ਚਿਤ ਕੀ ਥਿਤੀ ਵਾਲਾ ਹੁਯਾ ਤੂੰ ਸੱਤਵਾਦੀ ਬਨ॥ ਅਰ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਸੇ ਚਿਤ ਕੀ ਥਿਤੀ ਦ੍ਵੈਤ ਕੋ ਕਲਪਤ ਜਾਨ ਕੇ ਹੋਵੇ, ਸੋ ਦ੍ਵੈਤ ਕੋ ਕਲਾਪਤ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਨ; ਯਹ ਕਹੇ॥

ਨੰ. 7. ਨਿਰਮਲ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ. ਗਿ:ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਫਰੀਦਕੋਟ ਟੀਕਾ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਤੀਨੋ ਕਾਲ ਮੇ ਜੋ ਸੱਤ ਬ੍ਰਹਮੁ ਹੈ ਉਸ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੋਚ ਕਰ ਵਾ ਚੁਪ ਕਰ ਵਾ ਭੁਖੇ ਰਹਿਨੇ ਸੇ ਵਾ ਸਜਾਨਪ ਕਰਨੇ ਸੇ ਜੈਸੇ ਹੋਤੀ ਹੈ ਸੋ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਕਹੀਏ ॥ ਉੱਤਰ:

ਸੋਚੈ ਸੋਚਿ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸੋਚੀ ਲਖ ਵਾਰ ॥

ਸੋਚ ਪਵਿੱਤ੍ਰਤਾ ਕਰਨੇ ਸੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਰਾਗ ਦ੍ਵੈਖ ਸੇ ਰਹਿਤ ਸ਼ੁੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਭਾਵੇਂ ਲਾਖੋਂ ਵਾਰ ਪਵਿੱਤ੍ਰਤਾ ਕਰੀਏ ਵਾ ਆਤਮ ਵਿਚਾਰ ਜੋ ਹੈ ਸੋ (ਸੋਚਿ) ਪਵਿੱਤ੍ਰਤਾ ਕਰਨੇ ਸੇ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਜੇਕਰ ਲੱਖਾਂ ਵਾਰੀ ਪਵਿੱਤ੍ਰਤਾ ਕਰੀਏ। ਭਾਵ ਯੇਹ ਹੈ ਬਾਹਿਰ ਕੀ ਪਵਿੱਤ੍ਰਤਾ ਸਰੀਰ ਕੀ ਸੁੱਧੀ ਕਾ ਕਾਰਣੁ ਹੈ। ਅੰਤਰ ਜੋ ਰਾਗ ਦ੍ਵੈਖਾਦਿ ਮਲੁ ਹੈ ਸੋ ਮੈਤ੍ਰੀ ਆਦਿਕੋਂ ਸੇ ਦੂਰ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਜਬ ਰਾਗ ਦ੍ਵੈਖ ਦੂਰ ਹੁਆ ਤੋ ਵਿਚਾਰ ਦੁਆਰਾ ਗਜਾਨ ਸੇ ਸੱਤਿ ਵਸਤੂ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਤੀ ਹੈ ॥

ਚੁਪੈ ਚੁਪ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਲਾਇ ਰਹਾ ਲਿਵਤਾਰ ॥

ਬਾਣੀ ਕੇ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣੇ ਸੇ ਸੰਕਲਪ ਵਿਕਲਪੋਂ ਸੇ ਮਨ ਕੀ ਸਾਂਤੀ ਰੂਪ ਚੁੱਪ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ ਜੇ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤੋਂ (ਲਿਵ) ਬ੍ਰਿਤੀ ਕੋ ਤੇਲ ਧਾਰਾਵਤ ਲਗਾਇ ਰੱਖੀਏ ॥

ਭੁਖਿਆ ਭੁਖ ਨ ਉਤਰੀ ਜੇ ਬੰਨਾ ਪੁਰੀਆ ਭਾਰ॥

ਭੁਖੇ ਰਹਿਨੇ ਸੇ ਅਰਥਾਤ ਕ੍ਰਿਸ ਚੰਦ੍ਰਾਇਣਾਦਿ ਬ੍ਰਤ ਕਰਨੇ ਸੇ ਵਾ (ਭੁਖਿਆ) ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਵਾਨੋ ਕੀਮਾਯਾਕੀ ਭੂਖ ਨਹੀਂ ਜਾਤੀ ਅਰਥਾਤ ਤ੍ਰਿਸਨਾਂ ਨਿਵਿਰਤ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ ਜੋ ਇੰਦ੍ਰਾਦਿ ਸਭ ਪੁਰੀਯੋਂ ਕੇ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੇ ਭਾਰ ਬਾਧ ਕਰ ਦੇ ਦੀਜੀਏ ਭਾਵ ਏਹੋ ਸਬ ਪਦਾਰਥ ਪਾਉਨੇ ਕਰ ਭੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਬਢਤੀ ਹੀ ਜਾਤੀ ਹੈ॥

ਸਹਸ ਸਿਆਣਪਾ ਲਖ ਹੋਹਿ ਤ ਇਕ ਨ ਚਲੈ ਨਾਲਿ॥

ਜੇਕਰ ਪੁਰਖ ਕੇ ਪਾਸ (ਸਹਸ) ਹਜਾਰੋਂ ਲਾਖੋਂ ਸੰਸਾਰਕ ਸਜਾਨਪਾਂ ਹੋਵੇਂ ਤੋਂ ਭੀ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਮੈ ਚਤਰਾਈਓਂ ਕਾ ਏਕ ਜੋਰੁ ਭੀ (ਨਾਲਿ) ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਚਲਤਾ ਹੈ ਭਾਵ ਸਹਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ॥ ਪ੍ਰਸ਼ਨ:

ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ ॥

ਫੇਰ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਸਾਥ ਸਚੇ ਹੋਵੀਏ ਅਰੁ ਝੂਠ ਕਾ (ਪਾਲਿ) ਪੜਦਾ ਕੈਸੇ (ਤੁਟੈ) ਭਾਵ ਨਾਸ ਹੋਵੈ॥ ਉੱਤਰ:

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ॥ ੧॥

ਪੁਰਸੁ (ਰਜਾਈ) ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੇ ਹੁਕਮ ਮੇ ਚਲੇ ਅਰਥਾਤ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਮੈ ਭਾਣਾ ਮਾਨ ਕਰ ਪ੍ਰਸਿੰਨ ਰਹੇ ਇਉਂ ਕੂੜ ਕੀ ਪਾਲ ਤੁਟ ਜਾਤੀ ਹੈ ਔਰ (ਸਚਿਆਰਾ) ਸਚੇ ਹੋਈਤਾ ਹੈ ਵਾ ਹੁਕਮਿ ਵਿਖੇ (ਰਜਾਈ) ਰਾਜੀ ਭਾਵ ਪ੍ਰਸਿੰਨ ਹੋ ਕਰ ਚਲਣਾ ਇਸ ਕਰ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਨਾਲ ਸਚੇ ਰਹੀਤਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਪ੍ਰਾਰਬਧ ਕਰਮੁ ਮੇਰਾ ਲਿਖਾ ਹੈ ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੈ ਉਸਕੋ ਕੋਈ ਘਟ ਵਧ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਚਲੇ ਹੋਏ ਤੀਰ ਵਤ ਇਉਂ ਸਮਝਨੇ ਸੇ ਕੂੜ ਕੀ ਪਾਲ ਤੁਟ ਜਾਤੀ ਹੈ ॥੧॥

ਨੰ. ੪. ਨਿਰਮਲ-ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੀਲੀਭਤਿ (ਵੇਦਾਂਤੀ)

ਸੋਚੈ ਸੋਚਿ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸੋਚੀ ਲਖ ਵਾਰ॥

ਜੋ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਾਹਰ-ਸ਼ੁਧਿ ਕੋ ਚਿਤ ਕੀ ਸਿੱਧੀ ਕਾ ਹੇਤੁ ਭ੍ਰਮ ਸੇ ਮਾਰ ਰਹਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ ਚਿੱਤ ਸ਼ੋਧਕ ਧਰਮ ਮੇਂ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤ ਕਰਤੇ ਹੁਯੇ ਬਾਹਯ ਸ਼ੁਧਿ ਚਿੱਤ ਕਾ ਅਸੋਧਕ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ। ਜੇਕਰ ਹੈ ਅਧਿਕਾਰੀ: ਜਨ ਲਕਸ਼ਵਾਰ ਭੀ ਬਾਹਰ ਸੋਚੇ ਕੋਹੇ ਤਬ ਭੀ (ਸੋਚਿ) ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਅਰਥਾਤ ਚਿੱਤ ਕੀ ਸ਼ੁਧਿ (ਨ ਹੋਵਇ) ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ; ਇਸ ਬਾਤ ਕੋ ਤੂੰ (ਸੋਚੈ) ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰ, ਭਾਵ ਇਸ ਬਾਹਯ-ਸ਼ੁੱਧਿ ਕਿੰਚਿਤ ਕਾਲ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਸ਼ਰੀਰ ਕੀ ਸ਼ੁੱਧੀ ਕਾ ਹੇਤੁ ਹੈ, ਅੰਤਰ ਸ਼ੁਧਿ ਕੇ ਹੇਤੁ ਅਰਥ ਸ਼ੁਧਿ ਔਰ ਮੈਤ੍ਰੀ ਆਦਿਕ ਹੈ। ਤਥਾਹੀ॥

ਸਰੇਵੇਖਾਮੇਵ ਸ਼ੌਚਾਨਾਮਰਥ ਸ਼ੌਚੰ ਪਰੰ ਸਿਮ੍ਰਤੰ॥

ਯੋ ਅਰਥੇ ਸੁਚਿਰ ਹਿਸਸੁਚਿਰ ਨ ਮ੍ਰਿਦ੍ਵਾਰਿ ਸੁਚਿ: ਸੁਚਿ:॥ (ਮਨੁ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ:5॥ 106)

ਅਰਥ॥ ਸਰਬ ਸ਼ੌਓ ਕੇ ਮਧਯ ਮੇਂ ਅਰਥ ਸ਼ੌਚ (ਪਰ) ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ ਜੋ ਪੁਰਖ ਅਰਥ ਮੇਂ ਸ਼ੁੱਧ ਹੋ ਸੋਈ (ਸੋਚਿ) ਪਵਿਤ੍ਰਾ ਹੈ ਔਰ ਜੋ ਮ੍ਰਿਤਿਕਾ ਜਲਸੇ ਸੁੱਚਿ ਹੈ ਸੋ (ਸੁੱਚਿ) ਪਵਿਤ੍ਰਾ ਨਹੀ ਜਾਨਨਾ ਚਾਹੀਯੇ॥ ਅਰਥ-ਸ਼ੁੱਧਿ ਕਹ ਹੋ ਜੋਕਿ ਅਨਰਥ ਸੇ ਪਰਾਯੇ ਧਨ ਗ੍ਰਹਣ ਕੀ ਇੱਛਾ ਨ ਹੋਨੀ ਇਸ ਅਰਥ ਸ਼ੁੱਧਿ ਯੁਕਤ ਕੋ ਹੀ ਪਵਿਤ੍ਰ ਮਨਨਾ ਯੋਗਯ ਹੈ ਔਰ ਜੋ ਕੇਵਲ ਸ੍ਰਤਿਕਾਜਲ ਸੇ ਆਪਨੇ ਕੋ ਪਵਿਤ੍ਰ ਮਾਨਤਾ ਹੈ ਸੋ ਅਪਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈ। ਔਰ (ਮਨ: ਸਤਯਨ ਸ਼ੁੱਧਯਤਿ) ਯਹ ਭੀ ਮਨੁਬਚਨ ਹੈ, ਅਰਥ ਸਤਯ ਸੰਭਾਸ਼ਨ ਸੇ ਮਨ ਸ਼ੁੱਧਿ ਹੋਤਾ ਹੈ।

ਮੈਤ੍ਰੀ ਕਰੁਣਾ ਮੁਦਿਤੋ ਪੇਕਸ਼ਾਣਾਂ ਸੁਖ ਦੁਖ ਪੁਣਯਾਪੁਣਯ ਕ੍ਰਿਥਯਾਣਾਂ ਭਾਵਨਾਤਚਿਤ ਪ੍ਰਸਾਦਨੰ॥ (ਯੋਗ ਦਰਸ਼ਨ 1॥33.)

ਅਰਥ। ਸੁਖੀ ਪੁਰਖੋਂ ਮੇਂ ਮੈਤ੍ਰਿ ਕੀ ਭਾਵਨਾ, ਦੁਖੀ ਪੁਰਖੋਂ ਮੇਂ ਕਰੁਣਾ ਭਾਵਨਾ, ਪੁਨਯਆਤਮਾ ਪੁਰਖੋ ਮੇਂ ਮੁਦਿਤਾ ਭਾਵਨਾ, ਅਪੁਣਯਤਮਾ ਅਰਥਾਤ ਪਾਪੀ ਪੁਰਖੋ ਮੇਂ ਉਪਕੇਸ਼ਾ ਭਾਵਨਾ ਸੇ (ਚਿੱਤ-ਪ੍ਰਮਾਦਨ) ਚਿਤ ਕੀ ਸ੍ਵਛੱਤਾ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਭਾਵ ਜਬ ਸੁਖਿਯੋ ਮੇਂ ਮੈਤਰੀ ਭਾਵਨਾ ਕਰੇਗਾ ਤਬ ਇਰਸ਼ਾ ਕੀ ਨਿਵਰਤਿ ਸੇ ਚਿਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੇਗਾ; ਕਿਉਂਕਿ, ਜੈਸੇ ਆਪਨੇ ਪੁਤ੍ਰ, ਮਿੱਤ੍ਰ ਕੈ ਰਾਜਯ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇ ਸੇ ਈਰਸ਼ਾ ਨਹੀ ਹੋਤੀ, ਤੈਸੇ ਸਰਵ ਸਖਿਯੋ ਮੇਂ ਮੈਤ੍ਰੀ ਭਾਵਨਾ ਸੇ ਚਿੱਤ ਮੇਂ ਸੇ ਇਰਸ਼ਾ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਯਗੀ। ਐਸੇ ਹੀ ਜਬ ਦੁਖਿਯੋਂ ਮੇਂ ਕਰੁਣਾ ਭਾਵਨਾ ਕਰੇਗਾ ਤਬ ਉਨਕੀ ਉਪੇਕਸ਼ਾ ਸੇ ਆਪਨੇ ਮੇ ਸੁਖੀ ਹੋਨੇਕਾ ਅਹੰਭਾਵ ਔਰ ਉਨਾਂ ਕੇ ਉਪਕਾਰ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਰਨੇ ਕੀ ਇੱਛਾ ਨਿਬ੍ਰਿਤੀ ਹੋਨੇ ਸੇ ਚਿੱਤ ਮਨ ਕੀ ਨਿਬ੍ਰਿਤੀ ਹੋਵੇਗੀ॥ ਔਰ ਪੂਣਯਵਾਨ ਪੁਰਖੋ ਮੇ ਜਬ (ਮੁਦਿਤਾ) ਹਰਸ਼ ਭਾਵਨਾ ਕਰੇਗਾ ਤਬ ਪਰਉਤਕਰਸ਼ ਕੀ ਅਸਹਨਸ਼ੀਲਤਾ ਰੂਪ ਜੋ ਅਸੂਯਾ-ਮਲ ਹੈ, ਸੋ ਨਿਬ੍ਰਿਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਔਰ ਅਪੁਣਯਾਤਮਾ ਪੁਰਖੋ ਮੇਂ ਉਪੇਕਸ਼ਾ ਭਾਵਨਾ ਕਰਨੇ ਸੇ ਉਨਾਂ ਕੋ ਦੇਖਕਰ ਜੋ ਕ੍ਰੋਧ ਰੂਪ ਮਲ ਹੈ ਸੋ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਧਰਮੋਂ ਸੇ ਚਿੱਤ ਸ਼ੁੱਧ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਪੰਕਤੀ ਮੇਂ ਨਿਸ਼ਕਾਮ-ਭਗਤ, ਭਕਤੀ ਕਯਾਯ ਸੇ ਦ੍ਰਵਯ ਕਾ ਧਰਮ ਕੇ ਅਰਥ ਇਕਠਾ ਕਰਨਾ॥ ਮੈਤਰੀ ਆਦਿਕ ਦਾ ਰਖਨਾ ਇਸੋ ਸੇ ਆਦਿ ਔਰ ਭੀ ਜੋ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਕਰਮ ਹੈ ਤਿਨ ਮੇਂ ਪਵਿਤਰਤਾ ਕੀ ਕਾਰਨਤਾ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮਸ਼ੋਚ ਕੋ ਪਵਿਤਰਤਾ ਹੇਤੁ ਨਿਸ਼ੇਧ ਸੇ ਦਿਖਲਾਯਾ ਹੈ॥ ਭਗਵਤ ਭਕਤੀ ਸ਼ੁਧਿ ਕਾ ਹੇਤੁ ਗੁਰੁਬਚਨ ਸੇ ਨਿਰਣੀਤ ਹੈ॥ ਤਥਾਹਿ॥ ਹਰਿ ਕੀ ਭਗਤਿ ਕਰੋ ਮਨ ਮੀਤ॥ ਨਿਰਮਲ ਹੋਇ ਤੁਮਾਰੋ ਚੀਤ॥

ਚੁਪੈ ਚੁਪ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਲਾਇ ਰਹਾ ਲਿਵਤਾਰ॥

ਇਸ ਪੰਕਤੀ ਮੇਂ ਸ਼ਮ, ਦਮ ਆਦਿਕ ਸਾਧਨੋ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਹਤੇ ਹੁਏ ਮਨ ਕੇ ਨਿਰੋਧ ਸੇ ਬਿਨਾਂ ਦਾਭਿਕ ਸਮਾਧਿਕਾ ਨਿਸ਼ੇਧ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਜੇਕਰ ਬਕ, ਵਿਡਾਲ ਵਤ(ਲਿਵ) ਵ੍ਰਿਤੀ ਕੋ (ਤਾਰ) ਤੇਲ ਧਾਰਾ ਵਤ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੋ (ਲਾਇ ਰਹਾ) ਲਗਾਏ ਰਖਿਯੇ, ਤਵ ਭੀ ਮਨ ਕੇ ਨਿਰੋਧ ਸੇ ਬਿਨਾ (ਚੁਪੈ) ਵਾਗਾਦਿ ਇੰਦ੍ਰੀਯ ਕੇ ਨਿਰੋਧ ਸੇ (ਚੁੱਪ) ਸਮਾਧਿ (ਨ ਹੋਵਇ) ਨਹੀ ਹੋਤੀ॥ ਭਾਵ ਯਹ ਹੈ, ਮਨ ਮੈਂ ਸ਼ਮ ਕੋ ਹੋਨੇ ਮੇ ਦਮ ਸ਼ੀਘਰ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਔਰ ਮਨ ਮੇਂ ਸ਼ਮ ਕੇ ਨ ਹੋਨੇ ਸੇ ਊਪਰ ਸੇ ਇੰਦ੍ਰਯ-ਨਿਰੋਧ ਆਕਿੰਚਿਤਕਰ ਹੈ, ਯਹ ਵਾਰਤਾ ਭਗਵਦ ਗੀਤਾ ਮੇਂ ਲਿਖੀ ਹੈ।

ਕਰਮੇਦ੍ਰਿਯਾਣਿ ਸੰਯਮਯ ਯ ਆਸਤੇ ਮਨਸਾ ਸਮਰਨ॥
ਇੰਦ੍ਰਯਾਰਥਾ ਵਿਮੂਢਾਤਮਾ ਮਿਥਯਾਚਾਰ: ਸ ਉਚਯਤੇ॥ 6॥
ਵਇੰਦ੍ਰਯਾਣ ਮਨਸਾ ਨਿਯਮਯਾਰਭਤੇ ਅਰਜੁਨ॥
ਕਰਮੇਂਦ੍ਰਿਯੈ: ਕਰਮ ਯੋਗਮਸਕ੍ਤ : ਸਵਿਸ਼ਿਸਯਤੇ॥ 7॥

(ਗੀਤਾ 3-6,7)

ਅਰਥ॥ ਜੋ ਪੁਰਖ ਸੰਪੂਰਣ ਕਰਮਇੰਦ੍ਰੀਯੋ ਕੋ ਨਿਯਮਨ ਕਰਕੇ ਮਨ ਕਰ (ਇੰਦ੍ਰਯਾਰਥ) ਵਿਸ਼ਯੋ ਕੋ ਸਮਰਣ ਕਰਤਾ ਹੀ (ਆਸ੍ਤੇ) ਧਿਆਨ ਲਗਾਕਰ ਬੈਠਤਾ ਹੈ ਸੋ ਪੁਰਖ ਮੂਰਖ ਮਿਥਯਾ ਆਚਾਰ ਵਾਲਾ ਕਿਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ॥ 6॥ ਔਰ ਜੋ ਮਨਕਰ ਇੰਦ੍ਰਯ ਨਿਰੋਧ ਕਰੇ ਹੁਏ ਕਰਮੇਇੰਦ੍ਰਯੋ ਕਰਕੇ ਭਗਵੱਨਾਮ ਉਚਾਰਣ ਆਦਿਕ ਕਰਮਯੋਗ ਕੋ ਫਲਾਸ਼ਾ ਤਿਆਗ ਸਹਿਤ ਹੁਆ ਆਰੰਭ ਕਰਤਾ ਹੈ ਸੋ ਬਹੁਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਹੈ। ਭਾਵ ਇਨ ਸ਼ਲੋਕੋ ਕਾ ਇਹ ਹੈ, ਅਜਿਤ ਮਨ ਉਪਰ ਸੇ ਜਿਤੇਇੰਦ੍ਰਯ ਦਮ ਭੀ ਹੈ ਔਰ ਜੀਤਮਨ ਸ਼ੁਭਕਰਮ ਕਰਤਾ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਹੈ॥ ਇਸ ਕਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਬਕ ਵ੍ਰਿਤੀ ਔਰ ਵਿਡਾਲ ਵ੍ਰਿਤੀ ਕਾ ਨਿਸ਼ੇਦ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਜੈਸੇ ਬਗਲਾ ਮਤਸਯ ਕੇ ਗ੍ਰਹਨ ਕਰਨੇ ਵਾਸਤੇ ਔਰ ਬਿੱਲਾ ਮੁਸ ਕੇ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨੇ ਵਾਸਤੇ ਧਿਆਨ ਲਗਾਯ ਬੈਠਤੇ ਹੈਂ॥ ਪਰੰਤੂ, ਸੋ ਦੋਨੋ ਧਿਆਨੀ ਨਹੀਂ ਕਹੇ ਜਾਤੇ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇਵਲ ਊਪਰ ਸੇ ਇੰਦ੍ਰਯ ਨਿਰੋਧ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਧਿਆਨੀ ਨਹੀਂ ਹੈ॥ ਅਬ ਕੇਵਲ ਭਗਵਦਧਰਮੋ ਮੇਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਕਾ ਕਾਰਣ ਜੋ ਤ੍ਰਿਸ਼ਣਾ ਕਾ ਤਿਆਗ, ਤਿਸ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਤੇ ਹੈਂ।

ਭੁਖਿਆ ਭੁਖ ਨ ਉਤਰੀ ਜੇ ਬੰਨਾ ਪੁਰੀਆ ਭਾਰ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਾਨ ਪੁਰਖੋਂ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕਭੀ ਨਹੀਂ ਦੂਰ ਹੋਤੀ ਜੇਕਰ ਇੰਦ੍ਰ ਇਹ ਦੇਵਨ ਕੀ ਪੁਰਿਯੋ ਕੇ (ਭਾਰ) ਸਮੂਹ ਭੀ ਇਕਠੇ ਕਰਕੇ ਭੋਗਨੇ ਵਾਸਤੇ ਦੇ ਦੇਵੇ॥ ਭਾਵ ਸੰਤੋਸ਼ ਤੇ ਬਿਨਾ ਅਨਯ ਪਦਾਰਥ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਕਾ ਹੇਤੁ ਨਹੀਂ ਹੈ॥ ਯਹ ਵਾਰਤਾ ਯੋਗ ਸ਼ੁਤ੍ਰ ਮੇਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ।

ਤਥਾਹਿ॥ ਸੰਤੋਖਾਦਨੁੱਤਮ: ਸੁਖ ਲਾਭ: (ਯੋਗ ਦਰਸ਼ਨ: ॥ 2 ॥ 42 ॥)

ਅਰਥ॥ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕੇ ਤਿਆਗ ਕਾ ਨਾਮ ਸੰਤੋਸ਼ ਹੈ ਤਿਸ ਸੇ (ਅਨੁਤਮ) ਸਰਾਵੋਤਮ ਸੁਖ ਕਾ ਲਾਭ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਯਹ ਵਾਰਤਾ ਵਿਆਸ ਜੀ ਨੇ ਏਕ ਸ਼ਲੋਕ ਮੇਂ ਵੀ ਕਹੀ ਹੈ। ਸਲੋਕ॥

ਯਚ ਕਾਮ ਸੁਖੰ ਲੋਕੇ ਯਚ ਦਿਵਯੰ ਮਹਤਸੁਖੰ॥
ਤ੍ਰਿਖਣਾ ਕਸ਼ਯ ਸੁਖਸਯੇਤੇ ਨਾਰਹਤ ਖੋਡਸ਼ੀ ਕਾਲਮਿਤਿ॥

ਅਰਥ॥ ਜੋ ਇਸ ਲੋਕ ਮੇਂ (ਕਾਮਸੁਖ) ਵਿਸ਼ਯ ਭੋਗ ਜਨਯ ਆਨੰਦ ਹੈ ਔਰ ਜੋ ਦੇਵਲੋਕ ਮੇਂ ਬਹੁਤ ਆਨੰਦ ਹੈ। ਯਹ ਦੋਨੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਸੁਖ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਤਿਆਗ ਜਨਯ ਆਨੰਦ ਕੀ ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਕਲਾ ਕੋ ਭੀ (ਨਾਰਹਤ:) ਯੋਗਯ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਤਿਆਗ ਕੇ ਭਗਵਦ-ਧਰਮੋਂ ਕਾ ਸੇਵਨ ਕਰਨਾ ਯੋਗਯ ਹੈ॥ ਭਗਵਦ ਧਰਮ ਇਹ ਹੈ॥

ਤਆਦਭਾਰਤ ਸਰਵਾਤਾ ਭਗਵਾਨ ਹਰਿਰੀਸ਼੍ਵਰ॥
ਸ਼੍ਰੋਤਵਯ : ਕੀਰਤਿਤਵਯਸਚ ਸਯੱਰਤਵਯ ਸੇਚਚਛਤਾ ਅਭਯੰ॥

(ਭਾਗਵਤ : 2 ॥ 2 ॥)

ਅਰਥ॥ ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਸੇ ਸਰਬ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਭਯ ਸਹਿਤ ਹੈ ਤਿਸ ਸੇ ਹੇ ਰਾਜਨ! ਅਭਯ ਕੀ ਇਛਾ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਕਰਕੇ ਭਗਵਾਨ-ਹਰਿ-ਇਸ਼੍ਵਰ ਹੀ ਸ੍ਰਵਣ, ਕੀਰਤਨ, ਸਮਰਨ ਕਰਨੇ ਕੋ ਯੋਗਯ ਹੈ॥ ਇਸ ਸ਼ਲੋਕ ਮੇਂ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਸ੍ਰਵੇਛ ਔਰ ਕੀਰਤਨ ਤਥਾ ਸਮਰਣ ਯਹ ਭਗਵਦ-ਧਰਮ ਕਥਨ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਪ੍ਰਕਰਨ ਮੇਂ ਵਾਰਤਾ ਯਹ ਸਿੱਧ ਹੋਈ ਜੋ ਕਿ ਤ੍ਰਿਸ਼ਣਾ ਤਿਆਗ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੋ ਆਵਸ਼ਯ ਕਰਤਬ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕੇ ਬੰਧ ਮੇ ਪੜਾ ਹੀ ਜੀਵ ਸੰਸਾਰ ਮੇਂ ਘਟੀ ਯੰਤਰ ਵਤ ਭਰਮਣ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਸ਼ਯ ਤ੍ਰਿਸ਼ਣਾ ਤਿਆਗ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਅਬ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ ਵਾਸਨਾ ਤਿਆਗ ਕੋ ਬੋਧਨ ਕਰਤੇ ਹੋਏ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰੀਯ ਚਤੁਰਾਈ ਕੋ ਪਰਲੋਕ ਮੇਂ ਨਿਸਫਲਤਾ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਤੇ ਹੈਂ।

ਸਹਸ ਸਿਆਣਪਾ ਲਖ ਹੋਹਿ ਤ ਇਕ ਨ ਚਲੈ ਨਾਲਿ॥

(ਸਿਯਾਣਪਾ) ਜੋ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰੀਯ ਪਦਾਰਥ ਵਿਚਾਰਜਨਯ ਬੁਧਿ ਵ੍ਰਿਤੀਯਾ ਹੈ ਸੋ ਜੇਕਰ ਸਹਸ੍ਰ ਤਥਾ ਲਕਸ਼ੋ ਹੋਵੇ, ਤਬ ਭੀ ਪਰਲੋਕ ਮੇਂ ਏਕ ਭੀ ਸਾਥ ਨਹੀ ਜਾਤੀ; ਅਰਥਾਤ, ਤਹਾਂ ਸਹਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਮੁਮੁਕਸ਼ੂ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰੀਯ ਚਤੁਰਾਈ ਕੇ ਸੰਪਾਦਨ ਮੇਂ ਅਤਿਅੰਤ ਯਤਨ ਨਾ ਕਰੇ॥ ਕਿੰਤੁ (ਮਨ ਸਮਝਾਵਨ ਕੇ ਵਾਸਤੇ) ਕੁਛੇਕ ਅਧਿਆਤਮਕ ਵਿਦਯਾ ਕਾ ਉਪਯੋਗੀ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇ, ਅਧਿਕ ਤ੍ਰਿਸ਼ਣਾ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰੇ॥

ਪੁਰਾਣੰ ਭਾਰਤੰ ਵੇਦ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਣਿ ਯਾਨਿ ਚ॥
ਆਯੁਖ: ਕਸ਼ਪਣਾਯੇਵ ਧਰਮ ਤਸ਼੍ਰੇਨਚਚਾਰਤੇ॥ 1॥
ਪੁਤ੍ਰ ਦਾਰਾਦਿ ਸੰਸਾਰ: ਪੁੰਸਾ ਸੰਮੂਢ ਚੇਤਸਾਂ।
ਵਿਦੁਖਾਂ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ ਸੰਭਾਰ: ਸਦਯੋਗਾ ਭਯਾ ਵਿਘਨਕ੍ਰਿਤ॥ 2॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇੰਦ, ਵੇਯੰ ਇਦੰ, ਵੇਯੰਯ:ਂ ਸਰਵੰ, ਵਾਤੁਮਿਚਛਤਿ॥
ਅਪਿ ਵਰਖ ਸ਼ਤੇਨਾਪਿ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰੰ ਨਾ ਧਿਗਚਛਤਿ॥ 3॥
ਵਿਵਾਯਾਕਸ਼ਰ ਤਨਸਾਤ੍ਰੰ ਜੀਵਿਤੰ ਚਾਪਿ ਸਚਲੰ।
ਵਿਹਾਯ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ ਜਾਲਾਨਿ ਪਾਰਲੌ ਕਿਕਮਾਂ ਚਰੇਤ॥ 4॥
ਪੰਡਿਤੋਪਿ ਹਿ ਮੂਰਖੋ ਅਸੋ ਸ਼ਕਿਤ ਯੁਕੋਤ ਅਪਯ ਸ਼ਕ੍ਤਿਕ:॥
ਯ: ਸੰਸਾਰਾਨਨਚਾਤਮਾਨੰ ਸਮੁਤਾ ਰਯਿਤੁੰ ਕਸ਼ਮ:॥ 5॥ (ਅਗਨਿ ਪੁਰਾਣ)

ਅਰਥ॥ ਯਹ ਪਾਚ ਸ਼ਲੋਕ ਅਗਿਨਪੁਰਾਨ ਸੇ ਲਿਖੇ ਹੈਂ॥ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ ਵਾਸਨਾ ਕੋ ਤਯਾਜਯਨਾ ਬੋਧਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ ਪੁਰਾਣ, ਮਹਾਂਭਾਰਤ, ਵੇਦ, ਧਰਮ-ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ ਇਨ੍ਹ ਕਾ ਜੋ ਪਠਨ ਪਾਠਨ ਹੈ ਸੋ ਕੇਵਲ ਆਯੁ ਕੇ ਕਸ਼ਯ ਵਾਸਤੇ ਹੈ ਔਰ ਜੇਕਰ ਧਰਮ ਸੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇ ਤਬ ਇਨਂਕੇ ਅਧਿਅਨ ਅਧਿਆਪਨ ਕੋ ਨ ਆਚਰਨ ਕਰੇ॥ 1॥ ਕਿਉਂਕਿ, ਪੁਤਰ ਦਾਰਾਦਿ ਸੰਸਾਰ ਮੁੜਬੁਧਿ ਪੁਰਖੋਂ ਕੋ ਔਰ ਵਿਦਵਾਨ ਪੁਰਖੋਂ ਕੋ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ ਕੇ ਸਮੂਹ, ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਯੋਗਾ ਅਭਿਆਸ ਕੇ ਵਿਘਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈਂ॥ 2॥ ਯਹ ਸਾਸਤ੍ਰ ਸਲੋਕ ਗਿਆਤਵਯ ਹੈ ਔਰ ਯਹ ਭੀ ਗਿਆਤਵਯ ਹੈ ਜੋ ਪੁਰਖ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਣਾ ਸੇ ਸਰਬ ਕੋ ਜਾਨਨੇ ਕੀ ਇੱਛਾ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਪੁਰਖ ਸ਼ਤ-ਵਰਸ਼ ਕਰਕੇ ਭੀ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ ਕਾ ਅੰਤ ਕੋ ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ॥ 3॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕੇਵਲ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਵਸਤੂ ਕੋ ਜਾਨ ਕਰ ਔਰ ਆਪਨੇ ਜੀਵਨ ਕੋ ਅਤਿਅੰਤ ਚੰਚਲ ਜਾਨਕਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਰੂਪ ਜਾਲ ਕੋ ਤਿਆਗ ਕੇ ਪਰਲੋਕ ਕੇ ਸਾਧਨ ਭਗਵਤ ਧਰਮੋਂ ਕਾ ਸੇਵਨ ਕਰੇ॥ 4॥ ਜੋ ਪੁਰਖ ਆਪਨੇ ਆਤਮਾ ਕੋ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਉਧਾਰ ਕਰਨੇ ਕੋ ਸਮਰਥ ਨਹੀਂ ਸੋ ਯਦਿ ਪੰਡਿਤ ਹੈ ਤਬ ਭੀ ਮੂਰਖ ਜਾਨਨਾ ਚਾਹੀਏ; ਔਰ ਜੇਕਰ ਸੋ ਪੁਰਖ ਬਹੁਤ ਸੀ ਰਾਜ ਪਾਲਨਾਦਿ ਸ਼ਕਤਿ ਸਹਿਤ ਹੈ ਤਬ ਭੀ ਅਸ਼ਕਤ ਅਰਥਾਤ ਅਸਮਰਥ ਹੀ ਸਮਝਨਾ ਯੋਗਯ ਹੈ॥ 5॥

ਪ੍ਰਸਨ॥ ਜੇਕਰ ਪਰਲੋਕ ਮੇਂ ਕੋਈ ਚਤੁਰਾਈ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਜਾਤੀ ਤਬ ਸਾਥ ਜਾਨੇਵਾਲੀ ਵਸਤੂ ਕਿਆ ਹੈ? ਉਤਰ॥ (ਆਪਤਵਾਕਯ)

ਅਣੁਭਯਸਚ ਮਹਦ ਭਯਸਚ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੇਭਯ:ਕੋਸ਼ਲ ਨਰ:॥ ਸਰਵਤ:ਸਾਰਮਾਦਯਾਤ ਪੁਖਪੇ ਭਯ ਇਵ ਖਟ ਪਦ:॥ (ਸਾਂਖਯ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ॥ 4॥)

ਅਰਥ॥ ਕੁਸਲ ਪੁਰਖ ਛੋਟੇ ਵਡੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੋ ਸੇ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਸਾਰ ਵਸਤੂ ਕੋ ਗ੍ਰਹਨ ਕਰੇ ਜੈਸੇ (ਖਟਪਦ) ਭ੍ਰਮਰ ਪੁਸ਼ਪੋ ਸੇ ਸਾਰਭੂਤ ਰਸ ਗੰਧ ਕੋ ਗ੍ਰਹਨ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਸੋ ਸਾਰਭੂਤ ਸੇਵਨ ਕਰਾ ਹੂਆ ਪਰਲੋਕ ਮੇਂ ਸਹਾਇਕ ਹੋਤਾ ਹੈ॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ॥ ਜਬ ਐਸੀ ਬਾਤ ਹੈ ਤਬ ਸਾਰ ਭੂਤ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰੋ? ਉਤਰ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਸਾਰਭੂਤ ਵਸਤੂ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਵੇਦ ਮੇਂ ਕਿਹਾ ਹੈ॥ ਤਥਾਹਿ-

ਪ੍ਰਜਾਪਤਯੋਹਾਰੁਣਿ: ਸੁਪਰਣੇਯ ਪ੍ਰਜਾਪਤਿੰ ਪਿਤਰਮੁਪਸੰਸਾਰ।
ਕਿੰ ਭਗਵੰਤ: ਪਰਮੰ ਵਦਤੀਤਿ ਤਮੈ ਪ੍ਰੋਵਾਰ॥
ਸਤਯੇਨ ਵਾਯੁਰਾਵਤਿ ਸਤਯੇਨਾ ਦਿਤਯੋਰੋਚਯਤੇ ਦਿਵਿਸਤਯੰਵਾਰ:
ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾ ਸਤਯੇ ਸਰਵੰ ਪ੍ਰਤਿ ਸਿਟਤੰ ਤਆਤ ਸਤਯੰ ਪਰਮੰਵਦੰਤਿ॥
(ਤੈਤਿਰੀਯਾਰੰਣਯਕ ॥ 10॥ 73॥)

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਰਥ॥ (ਹ) ਸਫੁਟ ਆਰੁਣਿ ਨਾਸ਼ਕ ਰਿਸ਼ੀ (ਪ੍ਰਜਾਪਤਯ) ਪ੍ਰਜਾਪਤਿਕਾ ਪੁਤਰ (ਸੁਪਰੇਣਯ) ਸੁਪਰਣਾ ਕੇ ਪੇਟ ਸੇ ਪੈਦਾ ਹੋਆ॥ ਆਪਨੇ ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ ਕੇ ਸਮੀਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਕਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਤਾ ਭਯਾ ਹੈ॥ ਭਗਵਨ: ਆਪ ਪਰਮ ਸਰਵੋਤੱਮ ਵਸਤੂ ਕਿਆ ਕਥਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ ਤਿਸਕੇ ਪ੍ਰਤੀ (ਪ੍ਰੋਬਾਚ) ਕਹਿਤੇ ਭਯੋ॥ ਸਤਯ ਧਰਮ ਕਰਕੇ ਵਾਯੁਦੇਵਤਾ ਆਪਨੇ ਐਸ਼ਵਰਯ ਮੇਂ ਵਰਤਮਾਨ ਹੀ (ਆਵਤੀ) ਜਗਤ ਕੋ ਪਵਿਤਰ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਤਯ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਆਦਿਤਯ ਭੀ ਆਕਾਸ਼ ਮੇਂ (ਰੋਚਤੇ) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਹੈ॥ ਔਰ ਸਤਯ ਹੀ ਵਾਣੀ ਕੀ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠ ਰੂਪ ਹੈ, ਭਾਵ ਸਤਯ ਸੰਭਾਸ਼ਣ ਕੀ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਵਾਲੇ ਕੀ ਵਾਣੀ ਸਤਯ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ॥ ਜੋ ਕੁਛ ਵਾਰ, ਸ਼ਾਪ ਆਦਿਕ ਵਾਣੀ ਬੋਲਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਸਤਯ ਹੋਤੀ ਹੈ॥

ਸਤਯ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੈ; ਇਕ ਤੋ ਸਤਯਵਚਨ ਰੂਪ ਔਰ ਦੂਸਰਾ ਬ੍ਰਹਮਰੂਪ ਅਵਿੱਨਾਸ਼ੀ ਵਸਤੂ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਜੋ ਸਤਯਵਚਨ ਹੈ ਸੋ ਕਿਹਾ॥ ਅਬ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਸਤਯ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਤੇ ਹੈਂ (ਸਤਯ ਸਰਵੰ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਤੰ) ਸਤਯ ਮੇਂ ਭੀ ਸਰਬ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕੀ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸਤਯ ਹੀ ਸਰਵੋਤਮ ਵਸਤੂ ਹੈ, ਇਸ ਤਾਤਪਰਯ ਸੇ ਜਪੁਜੀ ਮੇਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ॥

ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ॥
ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ॥ ।॥

ਹੇ ਭਗਵਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ! ਪੂਰਬਉਕਤ ਦੋਨੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਸਤਯ ਕੋ ਕਥਨ ਕਰਕੇ (ਸਚਿਆਰਾ) ਸਤਯਵਾਦੀ ਕੈਸੇ ਹੋਵੀਯੇ? ਯਹ ਕਹੋ॥

ਉਤਰ: ਜਬ ਕੁਝ ਮਿਥਯਾਭਾਸ਼ਨ ਕਾ ਜੋ ਸੰਸਕਾਰ ਰੂਪ ਪੜਦਾ ਹੈ ਸੋ ਤੁਟੇਗਾ ਤਬ ਸਤਯਵਾਦੀ ਕਹਾਵੇਗਾ, ਭਾਵ, ਜੀਵ, ਜਨਮ, ਜਨਮਾਤਰੋਂ ਸੇ ਵਯਵਹਾਰ ਮੇਂ ਮਿਥਯਾ-ਭਾਸ਼ਨ ਕਰਤਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਔਰ ਵਾਸਤਵ ਤਤ੍ਵ ਕੀ ਕੂਲ ਸੇ ਅਸਤਯ ਰੂਪ ਚੇਹਾਦਿਕੋਂ ਕੋ ਸਤਯ ਆਤਮਾ ਰੂਪ ਜਾਨਤਾ ਰਹਾ ਹੈ॥ ਇਸ ਸੇ ਸੰਸਕਾਰ-ਰੂਪ ਪੜਦਾ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ॥ ਤਿਸ ਕੇ ਦੂਰ ਹੋਨੇ ਸੇ ਸਤਯਵਾਦੀ ਹੋਵੇਗਾ (ਪ੍ਰਸੰਨ : ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ?') ਜਬ ਕੂੜਕੇ ਪੜਦੇ ਤੁਟੇ ਬਿਨਾ ਸਤਯਵਾਦੀ ਨਹੀ ਹੋਤਾ ਤਬ ਕੂੜਕਾ ਪੜਦਾ ਹੀ ਕੈਸੇ ਤੁਟਤਾ ਹੈ? ਯਹ ਪ੍ਰਸੰਨਕਰਤਾ ਹੈ?

ਉਤਰ: (ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ) ਰਜਾਇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਜੋ ਹੁਕਮ ਆਗਿਆ ਰੂਪ ਬਚਨ ਹੈ, ਤਿਸਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੋਨੇ ਸੇ ਕੂੜ ਕੀ ਮਲਰੂਪ ਤਾਨੀ ਟੂਟ ਜਾਤੀ ਹੈ॥ ਜੇਕਰ ਜਿਗਆਸੁ ਫਿਰ ਪ੍ਰਸ਼ੰਨ ਕਰੇ, ਜੋਕਿ ਸੋ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਹੁਕਮ ਰੂਪ ਬਚਨ ਕੌਣ ਹੈ? ਤਬ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ॥ ਹਮਨੇ ਸਾਥ (ਨੇੜੇ) ਹੀ ਸਤਿਨਾਮੁ ਦਿ ਮੰਤ੍ਰ ਤਥਾ ਵੇਦ ਵਚਨ ਰੂਪ ਆਗਿਆ ਲਿਖੀ ਹੈ ਤਿਸਕੇ ਅਨੁਕੂਲ ਆਪਨੇ ਸ਼ੁਭ ਸੰਸਕਾਰ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਕੇ ਕੂੜ ਕੇ ਸੰਸਕਾਰ ਰੂਪ ਮਲ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਸਤਯਵਾਦੀ ਹੋਵੇ॥ ਤਬ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਮੇਂ ਸਤਯਵਚਨ ਔਰ ਸਤਯ-ਵਸਤੂ ਕਾ ਗਿਆਨ ਤੁਮਾਰੇ ਸਾਥ ਚਲੇਗਾ (ਪਓੜੀ 2)॥

ਨੰ. 9. ਸਾਧੂ ਪੰ. ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਜੀ ਉਦਾਸੀਨ (ਵੇਦਿਕ ਮੁਨੀ)

ਈਸ਼੍ਵਰ ਨਿਸ਼ਠਾ ਪਰਵ॥੧॥

ਸੋਚੈ ਸੋਚਿ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸੋਚੀ ਲਖ ਵਾਰ॥
ਚੁਪੈ ਚੁਪ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਲਾਇ ਰਹਾ ਲਿਵਤਾਰ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

"ਭਾਸ਼ਾਨੁਵਾਦ"

ਸ਼ਰੀਰ ਕੇ ਸੋਚ* ਸੇ ਅਰਥਾਤ ਸ਼ਰੀਰ ਕੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਸੇ, ਅਥਵਾ ਦੇਹ ਕੀ ਸ਼ੁੱਧਿ ਸੇ, ਮਨ* ਕਾ ਸੋਚ ਅਰਥਾਤ ਮਨ ਕੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ, ਅਥਵਾ ਸ਼ੁੱਧਿ, ਜੋ ਈਸ਼੍ਵਰ ਨਿਸ਼ਠਾ ਕਾ ਮੁਖਯ ਸਾਧਨ ਹੈ, ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੀ, ਚਾਹੇ ਲਾਖ ਵਾਰ ਮਿੱਟੀ ਔਰ ਜਲ ਸੇ ਸ਼ਰੀਰ ਕੋ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰੇ॥

ਚੁਪ ਰਹਿਨੇ ਸੇ (ਮੌਨ ਧਾਰਣ ਕਰਨੇ ਸੇ) ਮੰਨ ਕੀ ਚੁਪ (ਮੌਨ) ਅਰਥਾਤ ਮੰਨ ਕੀ ਏਕਾਗ੍ਰਤਾ, ਜੋ ਕੇਵਲ ਈਸ਼੍ਵਰ ਨਿਸ਼ਠਾ ਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੀ, ਚਾਹੇ ਆਜੁਬਰ ਲਗਾਤਾਰ ਮੌਨਵ੍ਰਿਤਿ ਲਗਾਯੇ ਰੱਖੇ, ਅਰਥਾਤ ਮੌਨ ਧਾਰਣ ਕਿਯੇ ਰਖੇ॥ 1॥

ਸਾਂਸਾਰਿਕ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੇ ਭੁਖੋਂ ਕੀ (ਵਿਸ਼ਯ ਭੋਗੋਂ ਕੀ ਇੱਛਾ ਵਾਲੇ ਮਨੁਸ਼ਯੋ ਕੀ) ਭੂੱਖ (ਇੱਛਾ), ਬਿਨਾ ਈਸ਼੍ਵਰ ਨਿਸ਼ਠਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਨਿਵ੍ਰਿਤ ਹੋਤੀ, ਚਾਹੇ ਅਮਰਾਵਤੀ ਪੁਰੀ ਸੇ ਲੇ ਕਰ ਅਨੇਕ ਪੁਰਿਯੋਂ ਕੇ ਭਾਰ (ਢੇਰ), ਉਨ ਕੇ ਸਾਮਨੇ ਬਾਂਧ ਕਰ ਰੱਖ ਦਿਯੇ ਜਾਯੇ ਅਰਥਾਤ ਤੀਨੋਂ ਲੋਕੋਂ ਕਾ ਰਾਜਯ ਉਨ੍ਹੇ ਦੇ ਦਿਯਾ ਜਾਯੇ। ਹਜਾਰੋਂ ਔਰ ਲਾਖੋਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਸਿਯਾਣਪਾਂ ਅਰਥਾਤ ਸ਼ਾਂਸ਼ਤ੍ਰੋ ਕੀ ਪਡਿਤਾਈਆਂ ਔਰ ਲੋਕ ਵਿਵਹਾਰ ਕੀ ਚਤੁਰਾਈਆਂ ਹੋ, ਪਰ ਈਸ਼੍ਵਰ ਨਿਸ਼ਠਾ ਕੇ ਬਿਨਾਂ, ਵਿਪਦਾ ਕੇ ਸਮਯ ਏਕ ਭੀ ਸਾਥ ** ਨਹੀਂ ਚਲਤੀ ਅਰਥਾਤ ਸਹਾਯਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਤੀ ॥ 2॥ ਫਿਰ ਕੈਸੇ ਹਮ ਸਚਯਾਰਾ ਅਰਥਾਤ ਸਤਯ ਕੇ ਆਧਾਰ (ਸਤਯ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਆਸ਼ਰਯ ਲਿਯੇ ਹੁਯੇ) ਅਰਥਾਤ ਸਬ ਆਸ਼੍ਰਯੋ ਕੋ ਛੋੜ ਕਰ ਏਕ ਸਤਯ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਆਸ਼ਰਯ ਪਕੜੇ ਹੁਯੇ ਹੋ? ਅਰਥਾਤ ਸਤਯ ਈਸ਼੍ਵਰ ਮੇਂ ਮਨ ਕੀ ਸੰਸ਼ਯ, ਵਿਪਯੰਯ ਸੇ ਰਹਿਤ ਧਾਰਣਾ ਰੂਪੀ ਨਿਸ਼ਠਾ (ਸਥਿਤੀ) ਵਾਲੇ ਹੋ?

ਔਰ ਕੈਸੇ ਝੂਠ ਕੇ ਆਧਾਰ (ਆਸ਼ਰਯ) ਸਥਿਤੀ ਪਾਯੇ ਹੁਈ ਜਨਮ ਮਰਣ ਰੂਪੀ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਗਤਿ* ਅਰਥਾਤ ਅਵਿਚਛਨ ਧਾਰਾ, ਟੂਟੇ ਅਰਥਾਤ ਜਨਮ ਮਰਣ-ਰੂਪੀ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਅਤਿਅੰਤ ਨ੍ਰਿਵਿਤ ਹੋ?

ਸਦਾ ਸੁਪ੍ਰਸ਼ਨ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ (ਇੱਛਾ) ਮੇਂ ਚਲਨਾ ਅਰਥਾਤ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਭਾਣੇ ਮੇਂ, ਕਿੰਤੂ ਨ ਕਰਤੇ ਹੁਯੇ (ਖੁਸ਼ ਰਹਤੇ ਹੁਏ) ਸਦਾ ਸ਼ੁੱਧਾ ਭਕਤਿ ਕੇ ਸਾਥ ਕ੍ਰਤਵਯ ਬੁਧਿ ਸੇ ਕ੍ਰਮੋ ਕੋ ਕਰਤੇ ਰਹਿਨਾ, ਦੋਨੋ ਕਾ ਉਪਾਯ ਹੈ, ਵਹ ਯਹ ਸਤਯ ਈਸ਼੍ਵਰ ਆਪ ਕੇ ਨਾਲ (ਸਾਥ) ਸਰੀਰ ਕੇ ਭੀਤਰ ਹ੍ਰਦਯਦੇਸ਼ ਮੇਂ ਸਥਿਤ ਹੈ ਔਰ ਏਸਾ ਹੀ ਪਹਿਲੇ ਰਿਸ਼ੀਯੋਂ ਨੇ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਯਹ ਨਾਨਕ ਕਾ ਦਰਸ਼ਨ ਅਰਥਾਤ ਨਾਨਕ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟੀ ਹੈ॥ 3॥

ਭਾਸ਼ਯ

ਗੁਰੁਮੰਤ੍ਰ ਮੇਂ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਸਵਰੂਪ ਨਿਰੁਪਣ ਕਿਯਾ ਗਯਾ ਔਰ ਸ਼ਿਰੋ-ਮੰਤ੍ਰ ਮੇਂ ਵਹ ਸਦਾ ਏਕਰਸ ਅਰਥਾਤ ਸਤਯ ਹੈ, ਕਹਾ ਗਯਾ। ਅਬ ਯਹ ਕਹਨਾ ਹੈ ਕਿ ਜਬ ਯਹ ਮਨੁਸ਼ਯ ਸੰਚਾਰ

---

* ਕ੍ਰਤ੍ਵਾਭਾਵਚ੍ਛਾਦਯਮ: ਯਥਾ "ਵਾਸਿਨੇਖੁ" (ਰਿ: 10॥71॥5॥) ਇਤਯਤ॥
* ਪ੍ਰਸਵ ਵਚ੍ਛਾਦਯਮ: ਕ੍ਰਤ੍ਵਾਭਾਵ: ਚ ਭਵਿਸ਼ਯਤਿ ਭੂਤ ਪ੍ਰਤਯਯ:।
** ਚੁਪ ਮੌਯਗੈ, ਅਛਚਪੈ
*** ਨਲ-ਸੰਧਨੈ, ਸੰਧ; ਸੰਬੰਧ:

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੁਆ ਅਰਥਾਤ ਸਬ ਆਧਾਰੋ (ਆਸ਼੍ਰਯੋ) ਕੋ ਛੋੜ ਕਰ ਏਕ ਸਤਯ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਆਧਾਰ (ਆਸ਼ਰਯ) ਹੁਆ, ਯਾ ਯੋਂ ਕਹੋ ਕਿ ਸਬ ਸਹਾਰੋਂ ਕੋ ਪਰੇ ਫੇਂਕ ਕਰ ਏਕ ਸਤਯ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਯੇ ਹੁਆ, ਸਬ ਚਰਾਚਰ ਜਗਤ ਕੋ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਸਮਝਤਾ ਹੈ ਔਰ ਜਤ ਹੋ ਅਥਵਾ ਚੇਤਰ, ਸਬ ਵਸਤੂਓ (ਪਦਾਰਥੋਂ) ਕੇ ਅੰਦਰ ਅਨਤਾਤ੍ਮਾਰੂਪ ਸੇ ਏਕ ਸਤਯ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੋ ਦੇਖਤਾ ਹੁਆ ਸ਼੍ਰਧਾ-ਭਕਤਿ ਕੇ ਸਾਥ ਕਵਤਯ-ਬੁਧਿ ਸੇ ਕ੍ਰਮੋ ਕੋ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਤਬ ਲੋਕ ਔਰ ਪਰਲੋਕ, ਦੋਨੋਂ ਮੇਂ ਸੁਖੀ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਉਸਕੇ ਜਨਮ-ਮਰਣ ਕਾ ਚਕ੍ ਏਕ ਦਮ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਔਰ ਫਿਰ ਵਹ ਸਦਾ ਕੇ ਲਿਯੇ ਸਚਖੰਡ ਮੇਂ ਨਿਵਾਸ ਪਾਤਾ ਹੈ। ਸਬ ਆਸ਼੍ਰਯੋ ਕੋ ਛੋੜ ਕਰ ਏਕ ਸਤਯ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਆਸ਼ਰਯ ਹੋਨੇ ਕੇ ਲਿਯੇ ਮਨ ਕੀ ਸਵਛਾਂਤਾ (ਨਿਮ੍ਨਤਾ) ਮਨ ਕੀ ਏਕਾਗ੍ਰਤਾ ਔਰ ਸਾਂਸਾਰਿਕ ਪਦਾਰਥੋਂ ਮੇਂ ਮਨ ਕੀ ਵਿਤ੍ਰਸ਼ਤਾ, ਯੇ ਤੀਨ ਮੁਖਯ ਸਾਧਨ ਹੈ॥ ਕਿਉਂਕਿ ਜਬ ਤਕ ਮਨ ਮਲਿਨ ਹੈ, ਚੱਲ ਹੈ ਔਰ ਸਾਂਸਾਰਿਕ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਣਾ ਸੇ ਭਰਾ ਹੁਆ ਹੈ, ਤਬ ਤਕ ਮਨੁਸ਼ਯ ਦੂਸਰੇ ਆਸ਼ਰਯੋਂ ਕੋ ਛੋੜ ਕਰ ਏਕ ਸਤਯ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਆਸ਼ਰਯ ਹੋਨੇ ਕਾ ਸਾਹਸ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਤਾ! ਮਨ ਕਾ ਯਹ ਸਹਿਜ ਸਵਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਵਹ ਜਿਤਨਾ ਸਵ੍ਵਛ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਜਿਤਨਾ ਏਕਾਗ੍ਰ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਜਿਤਨਾ ਤ੍ਰਿਸ਼ਣਾ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਉਤਨਾ ਹੀ ਪ੍ਰਬਲ (ਬਲਵਾਨ) ਹੋਤਾ ਹੈ, ਔਰ ਜਿਤਨਾ ਮਲਿਨ, ਚੰਚਲ ਔਰ ਤ੍ਰਿਸ਼ਾਲੁ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਉਤਨਾ ਹੀ ਨਿਰਬਲ (ਬਲਹੀਨ) ਹੋਤਾ ਹੈ। ਮਨ ਕੀ ਪ੍ਰਬਲਤਾ ਸੇ ਮਨੁਸ਼ਯ ਕੀ ਪ੍ਰਬਲਤਾ ਕਾ ਔਰ ਮਨ ਕੀ ਨਿਰਬਲਤਾ ਸੇ ਮਨੁਸ਼ਯ ਕੀ ਨਿਰਬਲਤਾ ਕਾ ਅਟੂਟ ਸੰਬੰਧ ਹੈ। ਅਰਥਾਤ ਜਿਸ ਮਨੁਸ਼ਯ ਕਾ ਮਨ ਪ੍ਰਬਲ ਹੈ, ਵਹ ਪ੍ਰਬਲ ਔਰ ਜਿਸ ਮਨੁਸ਼ਯ ਕਾ ਮਨ ਨਿਰਬਲ ਹੈ, ਵਹ ਨਿਰਬਲ , ਯਹ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ, ਇਸ ਮੇਂ ਯਤਕਿੰਚਿਤ ਭੀ ਸੰਸ਼ਯ ਨਹੀ। ਜੋ ਮਨੁਸ਼ਯ ਪ੍ਰਬਲ ਹੈ, ਉਸ ਮੇਂ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਹੈ, ਸਹਿਨਸ਼ੀਲਤਾ ਹੈ, ਸੰਤੋਸ਼ ਹੈ। ਵਹ ਅਪਨੀ ਨਿਰਬਲਤਾ ਕੇ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਥਮ ਤੋ ਸਬ ਆਸ਼੍ਰਯੋ ਕੋ ਛੋੜ ਨਹੀਂ ਸਕਤਾ। ਯਦਿ ਕਦਾਚਿਤ ਛੋੜ ਭੀ ਦੇ, ਤੋ ਦ੍ਰਿੜ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਤਾ। ਨਿੰਰ-ਸੰਦੇਹ ਸਬ ਆਸ਼੍ਰਯੋ ਕੋ ਛੋੜ ਕਰ ਏਕ ਸਤਯ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਆਸ਼ਰਯ ਹੋਨਾ, ਏਕ ਮਾਤ੍ ਪ੍ਰਬਲ ਮਨੁਸ਼ਯ ਕਾ ਹੀ ਕਾਮ ਹੈ, ਨਿਰਬਲ ਮਨੁਸ਼ਯ ਕਾ ਕਾਮ ਨਹੀਂ। ਮਨੁਸ਼ਯ ਕੀ ਪ੍ਰਬਲਤਾ ਉਸ ਕੇ ਮਨ ਕੀ ਪ੍ਰਬਲਤਾ ਪਰ ਔਰ ਮਨ ਕੀ ਪ੍ਰਬਲਤਾ ਉਸਕੀ ਸਵਛਤਾ, ਏਕਾਗ੍ਰਤਾ ਔਰ ਵਿਤ੍ਰਸ਼ਤ੍ਰਾ ਪਰ ਨਿਰਭਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਿਯੇ ਸਭੀ ਸ਼ਾਸ਼ਤਰੋ ਨੇ ਸਬ ਆਸ਼ਰਯੋ ਕੋ ਛੋੜ ਕਰ ਏਕ ਸਤਯ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਆਸ਼ਰਯ ਹੋਨੇ ਕੇ ਲਿਯੇ ਹਰ-ਏਕ ਮਨੁਸ਼ਯ ਕਾ ਪ੍ਰਥਮ ਸੇ ਪ੍ਰਥਮ ਕਰਤਵਯ ਯਹ ਹੈ ਕਿ ਵਹ ਸਬ ਆਸ਼੍ਰਯੋਂ ਕੋ ਛੋੜ ਕਰ ਏਕ ਸਤਯ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਆਸ਼ਰਯ ਹੋਨੇ ਕੇ ਲਿਯੇ ਪਹਿਲੇ ਅਪਨੇ ਮਨ ਕੀ ਸਵਛਤਾ, ਏਕਾਗ੍ਰਤਾ ਔਰ ਵਿਤਸ਼੍ਰੁਤਾ ਸਮਪਾਦਨ ਕਰੇ।

ਮਨ ਸ਼ਰੀਰ ਕੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਵਹ ਸ਼ਰੀਰ ਕੀ ਸਵਛਤਾ ਸੇ ਸਵਚਛ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਤਾ। ਮਨ, ਨੇਤਰ ਆਦਿ ਸਬ ਇੰਦ੍ਰੀਯੋ ਕਾ ਰਾਜਾ ਹੈ, ਉਸਕੀ ਕ੍ਰਿਯਾ, ਇੰਦ੍ਰੀਯੋ ਕੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕੇ ਰੋਕਨੇ ਸੇ ਨਹੀਂ ਰੁਕ ਸਕਤੀ। ਮਨ ਵਿਸਤ੍ਰਤ ਆਕਾਸ਼ ਹੈ, ਵਹ ਕਭੀ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਪਦਾਰਥੋਂ ਸੇ ਭਰ ਨਹੀ ਸਕਤਾ। ਉਸਕੇ ਸਵਚਛ ਹੋਨੇ, ਕ੍ਰਿਯਾਹੀਨ (ਏਕਾਗ੍ਰ) ਹੋਨੇ ਔਰ ਭਰ ਜਾਨੇ ਕਾ ਸਾਧਨ ਯੇ ਨਹੀਂ, ਕਿੰਤੂ ਦੂਸਰੇ ਹੈਂ। ਬਸ ਇਸੀ ਕਥਨ ਸੇ ਇਸ ਸੰਹਿਤਾ ਕਾ ਆਰੰਭ ਹੋਤਾ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੰਹਿਤਾ ਕਾ ਅਵਾਂਤਰ ਵਿਭਾਗ ਪਰਵੋਂ ਅਰਥਾਤ ਪੌੜਿਯਾ ਮੇਂ ਕਿਯਾ ਗਯਾ ਹੈ ਔਰ ਏ ਸਬ ਪਰਵ ਗਿਨਤੀ ਮੇ ਅਠਤਹੀਸ ਹੈਂ। ਇਨ ਅਠਤਹਿਸ ਪ੍ਰਵੋ ਮੇਂ ਵੇ ਸਬ ਉਪਦੇਸ਼੍ਰਵਯ (ਉਪਦੇਸ਼ ਕੇ ਯੋਗਯ) ਬਾਤੇਂ ਆ ਗਈ ਹੈਂ, ਜੋ 'ਰ੍ਰਿਕ ਸੰਹਿਤਾ' ਆਦਿ ਸਭੀ ਵੇਦ ਸੰਹਿਤਾਓ ਮੇਂ ਕਹੀ ਗਈ ਹੈਂ। ਉਨਕੇ ਸਿਵਾ ਵੇ ਸਬ ਬਾਤੇ ਭੀ ਆ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਸ਼ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੀ ਅਪਾਰ ਦਯਾ ਸੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕੇ ਮਨ ਮੇਂ ਸਫੁਰਣ ਹੁਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਿਯੇ ਇਸ ਸੰਹਿਤਾ ਕਾ ਮਹਾਤਮਯ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬੜ ਗਯਾ ਹੈ। ਜੋ ਮਨੁਸ਼ਯ ਗੁਰੂ ਭਕਤ ਹੂਆ ਪ੍ਰਤਿਦਿਨ ਪ੍ਰਾਂਤ: ਸ਼੍ਰੱਧਾ ਭਕਤਿ ਕੇ ਸਾਥ ਇਸ 'ਜਪਸੰਹਿਤਾ' ਕਾ ਪਾਠ ਕਰਤਾ ਹੈ ਵਹ ਮਹਾਂ-ਪੁਰਆਤਮਾ ਹੁਆ ਕੇਵਲ ਅਪਨੇ-ਆਪਕੋ ਹੀ ਭਵ ਸਾਗਰ ਸੇ ਪਾਰ ਨਹੀ ਕਰਤਾ ਪੰਤੂ ਅਪਨੇ ਸਬ ਕੁਟੁੰਬ ਕੋ ਭੀ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਸੇ ਪਾਰ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਿਯੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੋ ਚਾਹੇ ਪੁਰਸ਼, ਬਾਲ ਹੋ ਚਾਹੇ ਵ੍ਰਿਧ, ਅਨਤਿਯਜ ਹੋ ਚਾਹੇ ਬ੍ਰਹਮਣ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਹੋ ਚਾਹੇ ਸਾਧੂ, ਹਰ-ਏਕ ਮਨੁਸ਼ਯ, ਅਪਨੇ ਔਰ ਅਪਨੇ ਕਟੁਮਭ ਕੇ ਕਲਿਆਣ ਕੇ ਲਿਯੇ ਪ੍ਰਤਿਦਿਨ ਪ੍ਰਾਂਤ: ਸਵਚਛ ਹੋ ਕਰ ਇਸ ਜਪੁ ਸੰਹਿਤਾ ਕਾ ਸ਼੍ਰੱਧਾਭਕਤਿ, ਪੂਰਵਕ ਪਾਠ ਕਰੇ। ਇਸ ਜਪ ਸੰਹਿਤਾ ਕੇ ਪਹਲੇ ਪ੍ਰਵ ਕਾ ਨਾਮ 'ਈਸ਼੍ਵਰ ਨਿਸ਼ਟਾਂਪ੍ਰਵਾ' ਔਰ ਉਸਕੇ ਸਬ ਮੰਤ੍ਰੋ ਕੀ ਸੰਖਿਆ ਤੀਨ ਹੈ। ਉਨ ਮੇਂ ਸੇ ਪਹਿਲੇ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਪੁਵ੍ਹਾਧ ਕਾ ਪਾਠ ਹੈ-

ਸੋਚੈ ਸੋਚਿ ਨ ਹੋਵਈ, ਜੇ ਸੋਚੀ ਲਖ ਵਾਰ॥

ਗੁਰੂਭਾਸ਼ਾ ਮੇਂ ਵੇਦਭਾਸ਼ਾ ਕੀ ਨਾਈ ਦਨਤਯ ਸਕਾਰ ਔਰ ਤਾਨਠਯ ਸ਼ਕਾਰ, ਦੋਨੋਂ ਕਾ ਉਚਾਰਣ ਏਕ-ਸਾ ਹੋਨੇ ਸੇ ਸ਼ੋਚੇ ਕੇ ਸਥਾਨ ਮੇਂ 'ਸੋਚੈ' ਉਚਾਰਣ ਹੁਆ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਰ੍ਰਿਕ-ਸੰਹਿਤਾ ਮੇਂ ਸਵਾਘਨੀ ਕੇ ਸਥਾਨ ਮੇ 'ਸ਼੍ਘੀਂ' (2॥12॥4) ਉਚਾਰਣ। ਯਹਾਂ ਸੋਚੇ, ਤ੍ਰੀਤਯ ਵਿਭਕਤਿ ਕਾ ਰੂਪ ਹੈ। ਅਸ਼ਟਾਧਿਆਈ ਕੇ

ਸੁਪਾਂ-ਸੁ-ਲੁਕ-ਪੁਵ੍ਹਸਵ੍ਹਣ-ਆ-ਆਤ੍ਰ-ਸ਼ੈ-ਯਾ-ਭਾ-ਭਯ?

(ਅਸ਼ਟਾ- 7॥1॥39)

ਸੂਤ੍ਰ ਸੇ ਤ੍ਰੀਤਯ - ਵਿਭਕਤਿ (ਇਨ) ਕੇ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਸ਼ੈ (ਏ) ਹੋਨੇ ਸੇ 'ਸ਼ੋਚੇ' ਰੂਪ (ਪਦ) ਬਨਤਾ ਹੈ। ਸ਼ੋਚੈ ਮੇਂ, ਸ਼ੋਚ ਕਾ ਅਰਥ ਸ਼ੌਚ ਅਰਥਾਤ ਸ਼ੁਧਿ ਔਰ ਤ੍ਰਤੀਯ ਵਿਭਕਤਿ (ਏ) ਕਾ ਅਰਥ ਹੇਤੂ ਅਰਥਾਤ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਸ਼ੋਚ (ਸੋਚ) ਪਦ, ਪ੍ਰਥਮਾ ਵਿਭਕਤਿ ਕਾ ਰੂਪ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਰਿਕ ਸੰਹਿਤਾ ਕੇ

"ਲੋਧੱ ਨਯਨਿਤ ਪਸ਼ੂ ਮਾਨਯਮਾਨ"॥ (ਰਿ. 10॥71॥5)

ਮੰਤ੍ਰ ਮੇਂ ਦ੍ਵਿਤੀਯ ਵਿਭਕਤਿ ਕਾ ਰੂਪ 'ਪਸ਼ੂ' ਪਦ ਹੈ।

'ਸੁਪਾਂ ਸੁ-ਲੁਕ੍' ॥ (ਅਸ਼ਟ: 7॥1॥39)

ਸੂਤ੍ਰ ਸੇ ਸੋਚ-ਪਦ ਮੇਂ ਪ੍ਰਥਮਾ ਵਿਭਕਤਿ ਕਾ ਔਰ ਪਸ਼ੂ ਪਦ ਮੇਂ ਦਿਤ੍ਰੀਯ ਵਿਭਕਤਿ ਕਾ ਲੁਕ੍ (ਅਭਾਵ) ਹੁਆ ਹੈ। 'ਸੋਚ' ਮੇਂ ਸੂਤ੍ ਧਾਤੁ ਔਰ ਪ੍ਰਤਯਯ ਧਨੁ (ਆ) ਹੈ। ਜੈਸੇ 'ਵਾਜਿਨੇਸਟ' (ਰਿ: 10॥71॥5) ਪਦ ਮੇਂ ਜਕਾਰ (ਜ) ਕੋ ਗਕਾਰ (ਗ) ਨਹੀਂ ਹੁਆ, ਵੈਸੇ ਸ਼ੋਚੇ-ਪਦ ਮੇਂ ਔਰ ਸ਼ੋਚ- ਪਦ ਮੇਂ ਭੀ ਚਕਾਰ ਕੋ ਕਕਾਰ (ਕ) ਨਹੀ ਹੁਆ। ਸ਼ੋਚੇ (ਸ਼ੌਚੈ) ਪਦ ਸੇ ਯਹਾਂ ਸ਼ਰੀਰ ਕਾ ਸ਼ੋਚ ਅਰਥਾਤ ਸ਼ਰੀਰ ਕੀ ਸ਼ੁਧਿ ਯਾ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਵਿਵਕਿਯਤ ਹੈ ਔਰ ਦੋਨੋਂ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕੇ 'ਹੇਤੂ-ਹੇਤੁਮਦ-ਭਾਵ' ਅਰਥਾਤ ਸਾਧਯ-ਸਾਧਨ-ਭਾਵ ਕਾ ਨਿਸ਼ੇਧ ਨ (ਨਕਾਰ) ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ। ਸ਼ਰੀਰ ਦਾ ਸ਼ੋਚ ਅਰਥਾਤ "ਸ਼ਰੀਰ ਕੀ ਸ਼ੁਧਿ ਮਨ ਕੇ ਸ਼ੋਚ ਅਰਥਾਤ ਮਨ ਕੀ ਸ਼ੁਧਿ ਕਾ ਹੇਤ ਯਾ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਯਹ ਭਵਤਿ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕੇ ਸਥਾਨਾਪਨ 'ਹੋਵਾਈ' ਕ੍ਰਿਯਾ ਕੇ ਸੰਬੰਧ ਸੇ, ਮੰਤ੍ਰਵਾਕਯ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ। ਸ਼ਰੀਰ ਕੇ ਸ਼ੋਚ ਸੇ ਮਨ ਕਾ ਸ਼ੋਚ ਅਰਥਾਤ ਸਰੀਰ ਕੀ ਸ਼ੁਧਿ ਸੇ ਮਨ ਕੀ ਸ਼ੁਧਿ, ਤੀਨੋਂ ਕਾਲੋਂ ਮੇਂ ਭੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ, ਯਹ ਕਹਨੇ ਕੇ ਲਿਯੇ ਮੰਤ੍ਰ-ਵਾਕਯ ਕਾ ਸ਼ੇਸ ਹੈ, "ਜੇ ਸੋਚੀ ਲਖ ਬਾਰ"॥ ਜੈਸੇ 'ਅਕਨਚੀਤ੍' ਕਾ ਛਾਂਦਸ ਉਚਾਰਣ 'ਕਰਨ' (ਰਿ: 7॥5॥7) ਔਰ ਵਰਤਮਾਨਕਾਲ ਮੇਂ ਭੂਤਕਾਲ ਕਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੈ, ਵੈਸੇ 'ਅਸ਼ੋਚੀਤ੍' ਕਾ ਛਾਂਦਸ ਉਚਾਰਣ 'ਸ਼ੋਚੀ' (ਸੋਚੀ) ਔਰ ਭਵਿਸ਼ਯਤ੍ ਕਾਲ ਮੇਂ ਭੂਤਕਾਲ ਕਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੈ। ਏਕ ਵਾਰ ਨਹੀ, ਲਾਖ ਵਾਰ (ਅਨੇਕ ਵਾਰ) ਮਿਟੀ ਔਰ ਜਲ ਸੇ ਸਰੀਰ ਕੋ ਸ਼ੁਧ ਕਰੇ, ਯਹ ਮੰਤ੍ਰ-ਵਾਕਯ ਕੇ ਇਸ ਸ਼ੇਸ਼ ਭਾਗ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ।

ਕਰਮ, ਅਵਾਂਤਰ ਭੇਦੋਂ ਸੇ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਮਾਨਾ ਹੈ। ਉਤਪਤਿਕਰਮ, ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਰਮ, ਵਿਕਾਰਕਰਮ ਔਰ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਮ, ਯੇ ਉਨ ਚਾਰੋਂ ਭੇਦੋਂ ਕੇ ਨਾਮ ਹੈਂ। ਵਸਤੁਓਂ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਕੇ ਲਿਯੇ ਜੋ ਕਰਮ ਕਿਯਾ ਜਾਤਾ ਹੈ ਉਸਕੋ 'ਉਤਪਤਿ-ਕਰਮ', ਵਸਤੂਓ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕੇ ਲਿਯੇ ਜੋ ਕਰਮ ਕਿਯਾ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਉਸਕੋ 'ਪ੍ਰਾਪਤਿਕਰਮ', ਵਸਤੂਓ ਮੇਂ ਵਿਕਾਰ ਕੋ (ਧਰਮਾਂਤਰ ਰੂਪੀ ਵਿਕ੍ਰਿਤਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੋ) ਲਾਨੇ ਕੇ ਲਿਯੇ ਸੋ ਤਪ-ਦਾਨ ਆਦਿ ਰੂਪ ਕਰਮ ਕਿਯਾ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਉਸਕੋ 'ਵਿਕਾਰ ਕਰਮ' ਔਰ ਵਸਤੂਓ ਕੇ ਲਿਯੇ (ਵਸਤੂਓ ਮੇਂ ਦੋਸ਼ੋ ਕੀ ਨਿਵ੍ਰਿਤਿ ਔਰ ਗੁਣੋਂ ਕੀ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤੀ ਕੇ ਲਿਯੇ) ਜੋ ਕਰਮ ਕਿਯਾ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਉਸਕੋ 'ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਮ' ਕਹਤੇ ਹੈਂ। ਸ਼ੁਧਿ, ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਅਰਥਾਤ ਸ਼ੋਚ, ਸ਼ੰਸਕਾਰ ਕਰਮ ਹੈ ਔਰ ਸੰਸਕ੍ਰਾਯ (ਸ਼ਸਕਾਰ ਕੇ ਯੋਗਯ) ਵਸਤੂਓ ਤਥਾ ਉਨਕੇ ਅਨੁਰੂਪ ਸਾਧਨੋਂ ਕੇ ਭੇਦ ਸੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਕੇ ਸ਼ੁਧਿ ਰੂਪੀ ਅਰਥਾਤ ਸ਼ੋਚ ਰੂਪੀ ਸੰਸਕਾਰ-ਕਰਮ ਕੇ ਜੋ ਸਾਧਨ ਹੈਂ, ਵੇ ਮਨ ਕੇ ਸੁਧਿਰੂਪੀ ਅਰਥਾਤ ਸ਼ੋਚਰੂਪੀ ਸੰਸਕਾਰ-ਕਰਮ ਕੇ ਸਾਧਨ (ਉਪਯਾਯੇ) ਨਹੀਂ ਹੈਂ ਔਰ ਨ ਹੀ ਹੋ ਸਕਤੇ ਹੈਂ। ਸਰੀਰ ਬਾਹਰ ਕੀ ਵਸਤੂ ਹੈ, ਸਥੂਲ ਹੈ, ਤਥਾ ਅਪਰੋਕਸ਼ ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਤਯਕਸ਼ ਹੈ ਔਰ ਮਨ ਅੰਦਰ ਕੀ ਵਸਤੂ ਹੈ, ਸੁਕਸ਼ਮ ਹੈ ਤਥਾ ਪਰੋਕਸ਼ ਅਰਥਾਤ ਅਪ੍ਰਤਯਕਸ਼ ਹੈ। ਇਸ ਲਿਯੇ ਸ਼ਰੀਰ ਕਾ ਸ਼ੁਧਿਰੂਪੀ ਅਰਥਾਤ ਸ਼ੋਚ ਰੂਪੀ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਮ, ਜਿਨ ਜਲ, ਮਿਟੀ ਆਦਿ ਸਾਧਨੋਂ ਸੇ ਕਿਯਾ ਜਾਤਾ ਹੈ ਉਨਸੇ ਸਰੀਰ ਹੀ ਸ਼ੁਧ, ਸੁਚਿ ਅਥਵਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋ ਸਕਤਾ ਹੈ, ਮਨ ਸ਼ੁਧ, ਸੁਚਿ ਅਥਵਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

'ਦੂਸਰਾ', ਸੰਸਕਾਰ-ਕਰਮ ਕਾ ਏਕ ਯਹ ਭੀ ਸ੍ਵਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਵਹ ਅਪਨੇ ਵਿਸ਼ਯ ਸੰਸਕ੍ਰਾਯ ਵਸਤੂ ਮੇਂ ਹੀ ਫਲ ਕਾ ਜਨਕ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਮੇਂ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ। ਮਨ ਕੋ ਨਿਵ੍ਰਿਤ ਕਰਕੇ ਵਸਤੂ ਮੇਂ ਕੁਛ ਵਿਸ਼ੇਸਤਾ ਲਾਨੇ ਕੋ ਸੰਸਕਾਰ ਔਰ ਸੰਸਕਾਰ ਕੇ ਯੋਗਯ ਵਸਤੂ ਕੋ ਸੰਸਕਾਰਯ ਕਹਤੇ ਹੈਂ। ਸਰੀਰ ਕੇ ਸੌਚ ਰੂਪੀ ਅਰਥਾਤ ਸ਼ੁਧਿਰੂਪੀ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਮ ਕਾ ਵਿਸ਼ਯ ਕੇਵਲ ਦੇਵਸ਼੍ਰਮਾ ਕਾ ਸਰੀਰ ਹੈ, ਦੇਵਸ਼੍ਰਮਾ ਕਾ ਮਨ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਿਯੇ ਦੇਵਸ਼੍ਰਮਾ ਕੇ ਸ਼ੁਧਿਰੂਪੀ ਅਰਥਾਤ ਸ਼ੋਚਰੂਪੀ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਮ ਸੇ ਉਸਕਾ ਵਿਸ਼ਯ (ਸੰਸਕਰਯ) ਕੇਵਲ ਏਕ ਪਾਰਭੌਤਿਕ ਸਥੂਲ ਸ਼ਰੀਰ ਹੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅਰਥਾਤ ਸ਼ੁਧ ਸੁਚਿ ਅਥਵਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋ ਸਕਤਾ ਹੈ ਅਭੌਤਿਕ ਤਥਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮੂਕਸ਼ਮਤਮ ਮਨ, ਜੋ ਸਰੀਰ ਸੇ ਅਲਗ ਔਰ ਸਰੀਰ ਕੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅਰਥਾਤ ਸ਼ੁੱਧ, ਸੁਚਿ ਅਥਵਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋ ਸਕਤਾ ਹੈ। ਔਰ ਨ ਹੀ ਹੋਨਾ ਕਭੀ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਬਸ ਯਹੀ 'ਜੇ ਸੋਚੀ ਲਖ ਵਾਰ' ਕਾ ਆਸ਼ਯ ਹੈ। ਯਹਾਂ ਸਰੀਰ ਕੀ ਸ਼ੁਧੀ (ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ) ਕਾ, ਯਾ ਉਸਕੇ ਸਾਧਨ ਸਨਾਨਾਦਿ ਸੰਸਕਾਰਕ੍ਰਮ ਕਾ ਨਿਰਾਕ੍ਰਣ (ਖੰਡਨ) ਅਭਿਪ੍ਰੇਤ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਹ ਲੋਕ, ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ, ਉਭਯਸਿਧ ਔਰ ਸਵਾਸਥ ਕਾ ਮੁਖਯ ਸਾਧਨ ਹੋਨੇ ਸੇ ਸਰਵ੍ਰਦਾ ਸਰਵ੍ਥਾ ਸਰਵਤ੍ਰ ਅਪੇਕਸ਼ਣੀਯ ਹੈ, ਕਿੰਤੁ ਸਰੀਰ ਕੀ ਸ਼ੁੱਧਿ ਹੀ ਮਨ ਕੀ ਸ਼ੁਧਿ ਕਾ ਏਕਮਾਤਰ ਉਪਾਯ (ਸਾਧਨ) ਹੈ ਔਰ ਵਹੀ ਮਨੁਸ਼ਯ ਕਾ ਰਾਤ੍ਰਿੰਦਿਵਾ ਮੁਖਯਤਯਾ ਕ੍ਰਤਵਯ ਹੈ, ਇਸ ਮਨਤਵਯ ਕਾ ਨਿਰਾਕਰਣ ਅਭਿਪ੍ਰੇਤ ਹੈ।

ਸਰੀਰ ਕਾ ਸ਼ੋਚ

ਯੋਗ ਦਰਸ਼ਨ ਮੇਂ ਸ਼ੋਚ ਕੇ ਦੋ ਭੇਦ ਕਿਯੇ ਹੈਂ- ਏਕ ਬ੍ਰਾਹਯ ਔਰ ਦੂਸਰਾ ਆਂਤਰਿਕ। ਸਰੀਰ ਕੇ ਸ਼ੋਚ ਕਾ ਨਾਮ ਬ੍ਰਾਹਯ ਸ਼ੋਚ ਔਰ ਮਨ ਕੇ ਸੋਚ ਦਾ ਨਾਮ ਆਂਤਰਿਕ ਸੋਚ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਸੋਚ ਸ਼ੁਧਿ ਔਰ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਤੀਨੋਂ ਪ੍ਰਯਾਯ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਵੈਸੇ ਅਸ਼ੋਚ, ਅਸ਼ੁਧਿ ਔਰ ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ, ਯੇ ਤੀਨੋਂ ਭੀ ਸਮਾਨਆਰਥਕ ਸ਼ਬਦ ਹੈਂ। ਜਿਸ ਕੇ ਸੋਚ ਹੈ, ਸ਼ੁਧਿ ਹੈ ਯਾ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਹੈ, ਉਸਕੋ ਸੁਚਿ, ਸ਼ੁਧ ਅਥਵਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਔਰ ਜਿਸਕੇ ਅਸ਼ੋਚ, ਅਸ਼ੁਧਿ ਯਾ ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਹੈ, ਉਸਕੋ ਅਸ਼ੁਚਿ, ਅਸ਼ੁਧ ਅਥਵਾ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਕਹਤੇ ਹੈਂ। ਸਰੀਰ ਕੇ ਰੋਮ ਕੂਪੋਂ ਸੇ ਔਰ ਆਂਖ, ਨਾਕ, ਮੂੰਹ, ਗੁਦਾ, ਉਪਸਥ ਨਾਮ ਕੇ ਸਭੀ ਛੇਦੋਂ ਸੇ ਜੋ ਮਲ ਨਿਰੰਤਰ ਨਿਕਲਤਾ ਰਹਤਾ ਹੈ, ਉਸਕੇ ਸਪਰਸ਼ ਸੇ ਤਥਾ ਮਲਿਨ ਵਸਤ੍ਰੋਂ ਕੇ ਪਹਿਨਨੇ ਔਰ ਮਲਿਨ ਮਨੁਸ਼ਯੋਂ ਕੇ ਸਹਿਵਾਸ ਸੇ ਸਰੀਰ ਅਸ਼ੁਚਿ, ਅਸ਼ੁਧ ਯਾ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਤਿਦਿਨ ਨਿਯਮ ਸੇ ਸਨਾਨ ਕਰਨੇ ਸੇ ਔਰ ਭੁਹ, ਹਾਥ ਆਦਿ ਅੰਗੋਂ ਕੇ ਸਮਯ-ਸਮਯ ਪਰ ਧੋਨੇ ਸੇ, ਤਥਾ ਨਿਰਮਲ ਵਸਤ੍ਰੋਂ ਕੋ ਪਹਿਨਨੇ ਔਰ ਮਲਿਨ ਮਨੁਸ਼ਯੋਂ ਕਾ ਸਹਿਵਾਸ ਨ ਕਰਨੇ ਸੇ, ਸਰੀਰ ਸੁਚਿ ਸ਼ੁਧ ਯਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤੈਤਿਰੀਯ-ਬ੍ਰਹਮਣ ਮੇ ਪ੍ਰਤਿਦਿਨ ਕੀ ਸਨਾਂਨਾਦਿ-ਕ੍ਰਿਯਾ ਕੇ ਸੰਬੰਧ ਮੇਂ ਯਹ ਲਿਖਾ ਹੈ-

"ਦਤੋ ਧਾਵਤੇ, ਸਨਾਤਿ, ਅਹਤੰ ਵਾਸ : ਪਰਿਧਤੇ" ॥ (ਤੈ: ਬ੍ਰਾ: 3॥8॥1)

ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਤਿਦਿਨ ਦਾਤੋਂ ਕੋ ਧੋਯੇ (ਦਾਤੂਨ ਸੇ ਸਾਫ ਕਰੇਂ), ਸਨਾਨ ਕਰੇਂ, ਨ ਫਟਾ ਹੁਆ, ਨਿਰਮਲ ਵਸਤ੍ਰ ਪਹਿਨੇਂ। ਨੀਤੀਕਾਰੋ ਨੇ ਭੀ ਲਿਖਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਮਨੁਸ਼ਯ, ਪ੍ਰਤਿਦਿਨ ਪ੍ਰਾਤ:- ਸਾਂਯ ਦਾਤੋਂ ਕੋ ਸਾਫ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾ, ਸਨਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾ ਔਰ ਸਵਚਛ ਵਸਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਪਹਿਨਤਾ ਉਸੇ ਸੰਸਾਰ ਕਾ ਏਸ਼ਵ੍ਰਯ ਛੋੜ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਨੀਤੀਕਾਰੋਂ ਕਾ ਲੇਖ ਯਹ ਹੈ-

"ਕੂਥੈਲਿਨ ਦਂਤਮਨਾਵਧ੍ਰਿਣ, ਬ੍ਰਹਮਾਸ਼ਿਨ ਨਿਤਯਕਠੋਰਭਾਸ਼ਿਣਮ: ॥ 1 ॥

ਸੁਯੋਦਯੇ ਵਾਸਤਮਯੇ ਸ਼ਾਯਿਨ, ਵਿਮੁਸ਼ਿਵਤਿ ਸ੍ਰੀ ਰਪਿ ਚਕ੍ਰਪਾਣਿਨਮ: ॥ 1 ॥

ਅਰਥ- ਜਿਸਕੇ ਵਸਤ੍ਰ ਮਲਿਨ ਹੈਂ, ਦਾਂਤੋਂ ਔਰ ਸਰੀਰ ਪਰ ਮੈਲ ਜਮੀ ਹੁਈ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਖਾਤਾ ਹੈ ਔਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਖਤ ਬੋਲਤਾ ਹੈ, ਸੂਰਯ ਕੇ ਉਦਯ-ਕਾਲ ਔਰ ਅਸਤਮਯ-ਕਾਲ ਮੇਂ ਸੋਤਾ ਅਰਥਾਤ ਸੰਧਯਾਵਾਦਨੰ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਸੰਸਾਰ ਕਾ ਐਸ਼ਵਰਯ ਛੋੜ ਦੇਤਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਵਹ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ ਵਿਖੇ ਹੈ। 1 ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਰੀਰ ਕੇ ਸ਼ੋਚ ਸੇ ਨੇਤ੍ਰੋ ਕੀ ਜਯੋਤੀ ਬੜਤੀ ਹੈ, ਅੰਗੋਂ ਮੇਂ ਸਫੁਰਤੀ ਔਰ ਤ੍ਵਚਾ ਮੇਂ ਚਮਕ ਅਧਿਕ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਚ੍ਰਮਰੋਗ ਨਹੀ ਹੋਤਾ, ਕਾਮ ਕੇ ਕਰਨੇ ਸੇ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਥਕਤਾ, ਭੂਖ ਖੂਬ ਲਗਤੀ ਔਰ ਰਾਤ੍ਰੀ ਮੇਂ ਨੀਂਦ ਆਤੀ ਹੈ। ਬਸ ਯਹੀ ਸਬ ਅਛੇ ਸਵਾਸਥ ਕੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈਂ, ਜਿਨਕੀ ਪ੍ਰਾਣਿਮਾਤਰ ਕੋ ਆਵਸ਼ਕਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਿਯੇ ਹਰ ਏਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤਥਾ ਪੁਰਸ਼ ਕੋ ਚਾਹੀਏ ਕਿ ਵਹ ਅਪਨੇ ਸਰੀਰ ਕੇ ਸ਼ੋਚ ਕੀ ਔਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਸੇ ਧਿਆਨ ਰੱਖੇ ਔਰ ਸਦਾ ਹਿਤ, ਮਿਤ ਤਥਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਭੋਜਨ ਕਰੇ।

ਮਨ ਕਾ ਸ਼ੋਚ

ਯੋਗਿਯੋਂ ਕੇ ਮਤ ਮੇਂ ਮਨ ਕੇ ਅਸ਼ੋਚ ਕੇ ਕਾਰਨ ਛ: ਮਲ ਹੈ, ਜਿਨ ਕੇ ਹੋਨੇ ਸੇ ਮਨ ਅਸੁਚਿ, ਅਸ਼ੁਧ ਅਥਵਾ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਰਾਗ, ਦ੍ਵੇਸ਼, ਇ੍ਸ਼ਯ, ਅਸੁਯਾ, ਪਰਾਪਕਾਰ-ਚਿਕੀਸ਼ਾ ਔਰ ਅਮਸ਼, ਯੇ ਉਨ ਛ: ਮਲੋ ਕੇ ਨਾਮ ਹੈ। ਇਨ ਛ: ਮਲੋਂ ਮੇ ਸੇ ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਮਲ ਕਲੇਸ਼ ਔਰ ਸ਼ੇਸ਼ ਚਾਰੋਂ ਮਲ ਕਲੇਸ਼ੋਂ ਕੇ ਛੋਟੇ ਭਾਈ ਉਪਕਲੇਸ਼ ਹੈ। ਸਾਮਤ੍ਰਿਕਾਰੋਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹੀ ਮਲੋ ਕੋ ਮਨ ਮੇ ਦੁਸ਼ਟਭਾਵ ਕਹਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹੀ ਦੁਸ਼ਟਭਾਵੋ ਕੇ ਹੋਨੇ ਪਰ ਮਨੁਸ਼ਯ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਅਸ਼ੁਭ ਕ੍ਰਮੋਂ ਕੋ ਕਰਤਾ ਹੁਆ ਪਾਪ ਕਾ ਸੰਚੱਯ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਯੋਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕੇ ਕਰਤਾ ਪਤੰਜਲਿ ਮੁਨਿ ਨੇ ਇਨ ਛ: ਮਲੋਂ ਕੀ ਨਿਵ੍ਰਤਿ ਕਾ ਉਪਾਯ ਚਾਰ ਭਾਵਨਾਏ ਕਥਨ ਕੀ ਹੈਂ ਔਰ ਲਿਖਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ ਚਾਰੋਂ ਭਾਵਨਾਵੋਂ ਕੇ ਨਿਰੰਤਰ ਅਭਿਆਸ ਸੇ ਰਾਗਾਦਿ ਮਲੋਂ ਕੇ ਨਿਵ੍ਰਤਿ ਹੋ ਜਾਨੇ ਪਰ ਮਨ ਨਿਰਮਲ, ਸਵਚਛ ਅਰਥਾਤ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਪਤੰਜਲਿ ਮੁਨਿ ਕਾ ਲੇਖ ਯਹ ਹੈ-

"ਮੈਤ੍ਰੀ ਕਰੁਣਾ ਮੁਦਿਤਾ ਉਪੇਕਸ਼ਾਣਾਂ ਸੁਖ ਦੁਖ ਪੁਣਯਾ ਪੁੰਣਯ ਵਿਥਯਾਂਣਾਂ ਭਾਵਨਾਤ: ਚਿੱਤ ਪ੍ਰਸਾਦਨੰ॥ (ਯੋਗ ਦਰਸ਼ਨ ॥1॥33)

ਅਰਥਾਤ ਸੁਖੀ, ਦੁਖੀ ਪੁਣਯਾਤਮਾ ਔਰ ਪਾਪੀ ਮਨੁਸ਼ਯੋ ਮੇਂ ਮਿਤ੍ਰਤਾ ਦਯਾ, ਹਰਸ਼ ਔਰ ਉਦਾਸੀਨਤਾ (ਉਪੇਸ਼ਾ) ਕੇ ਪੁਨ: ਪੁਨ: ਚਿਨਤਨ ਰੂਪੀ ਅਭਿਆਸ ਸੇ ਮਨ, ਨਿਰਮਲ, ਸ਼ੁਧ ਅਰਥਾਤ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋਤਾ ਹੈ।

ਸੁਖੀ ਮਨੁਸ਼ਯੋ ਕੋ, ਅਰਥਾਤ ਸੁਖ ਕੇ ਸਾਧਨ ਧਨਧਾਨਯ ਆਦਿ ਐਸਵਰਯ ਸੇ ਯੁਕਤ ਮਨੁਸ਼ਯੋਂ ਕੋ, ਦੇਖ ਕਰ ਐਸੀ ਭਾਵਨਾ ਕਰੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਦੇਸ਼ ਬੰਧੁਵੋਂ ਕੋ ਸੁਖ ਅਰਥਾਤ ਸੁਖ ਕਾ ਸਾਧਨ ਏਸ਼੍ਵਰਯ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਆ, ਬਹੁਤ ਅਛਾ ਹੁਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਦੇਸ਼ ਬੰਧੁਤਾ ਕੇ ਨਾਤੇ ਇਨਕਾ ਐਸ਼ਵਰਯ ਮੇਰਾ ਹੀ ਐਸ਼ਵਰਯ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਿਤ੍ਰਭਾਵ ਕੀ ਭਾਵਨਾ ਅਰਥਾਤ ਮਿਤ੍ਰਭਾਵ ਕਾ ਚਿਨਤਨ ਕਰਨੇ ਸੇ ਇਸ਼੍ਯ ਮਲ ਕੀ ਔਰ ਇਸ੍ਯ ਮਲ ਕੇ ਕਾਰਣ ਉਤਪੰਨ ਹੁਏ ਅਪਨੇ ਸੁਖ (ਐਸ਼ਵਰਯ) ਕੇ ਲਿਯੇ ਵਿਹਿਤਾ ਵਿਹਿਤਾ ਕਰਮੋਂ ਕੇ ਕਰਨੇ ਕੀ ਤੀਬਰ ਇਛਾ ਰੂਪੀ ਰਾਗ-ਮਲ ਕੀ ਨਿਵ੍ਰਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਦੁਖੀ ਮਨੁਸ਼ਯੋ ਕੋ ਅਰਥਾਤ ਦੁਖ ਕੇ ਹੇਤੁ ਨਿਰਧਨਤਾ ਆਦਿ ਸੇ ਯੁਕਤ ਮਨੁਸ਼ਯਮਾਤ੍ਰ ਕੋ ਦੇਖ ਕਰ ਐਸੀ ਭਾਵਨਾ ਕਰੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਦੇਸ਼ ਬੰਧੂਯੋ ਕੋ ਦੁਖ ਅਰਥਾਤ ਦੁਖੋਂ ਕਾ ਕਾਰਣ ਅਨੇਸ਼ਵਰਯ (ਧਨਾਦਿ ਕਾ ਅਭਾਵ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਆ, ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਹੁਆ, ਯਹ ਸਬ ਕੇ ਲਿਯੇ, ਏਕ ਸਾ ਅਸਹਯ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਕੀ ਨਿਵ੍ਰਤਿ ਕਾ ਯਥਾਸਾਮਯ ਉਪਾਯ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਯੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰੁਣਾ (ਦਯਾ) ਕੀ ਭਾਵਨਾ ਕਰਨੇ ਸੇ ਘ੍ਰਿਣਾ (ਗਿਲਾਨੀ) ਕੇ ਕਾਰਣ ਉਤਪੰਨ ਹੁਏ ਪਰੋਪਕਾਰ ਰਿਕੀਸ਼ੋ ਰੂਪੀ (ਦੂਸਰੇ ਕੇ ਤਿਰਸਕਾਰ ਕੀ ਇਛਾ ਰੂਪੀ) ਮਲ ਕੀ ਨਿਵ੍ਰਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪੁਣਯਾਤਮਾ ਮਨੁਸ਼ਯੋਂ ਕੋ ਦੇਖ ਕਰ ਏਸੀ ਭਾਵਨਾ ਕਰੇ ਕਿ ਮਨੁਸ਼ਯਜਨਮ ਕਾ ਔਰ ਧਨ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਾ ਫਲ ਯਹੀ ਹੈ ਕਿ ਏਸੇ ਮਹੋਪਕਾਰਕ ਪੁਨਯ ਕੇ ਕਾਮ ਕਰੇ, ਸਬ ਮਨੁਸ਼ਯੋ ਕੋ ਯਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਐਸਾ ਹੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੁਦਿਤਾ (ਪ੍ਰਸ਼ਨਤਾ) ਨਾਮ ਕੀ ਭਾਵਨਾ ਕੇ ਕਰਨੇ ਸੇ ਅਸੂਯਾ। (ਝੂਠੀ ਨਿੰਦਾ) ਔਰ ਅਮ੍ਰਸ਼ (ਅਸਹਿਸੁਣਤਾ) ਮਨ ਕੀ ਨਿਵ੍ਰਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਪਾਪੀ ਮਨੁਸ਼ਯੋ ਕੋ ਦੇਖ ਕਰ ਯਹ ਭਾਵਨਾ ਕਰੇ ਕਿ ਜੋ ਜੈਸਾ ਕਰੇਗਾ, ਵੈਸਾ ਫਲ ਪਾਯੇਗਾ, ਹਮ ਤੋ ਇਨ੍ਹੇ ਬਹੁਤ ਸਮਝਾ ਥਕੇ, ਨਹੀਂ ਮਾਨਤੇ, ਤੋ ਹਰਿ ਕੀ ਇਛਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਪੇਕਸ਼ਾ (ਉਦਾਸੀਨਤਾ) ਨਾਮ ਕੀ ਭਾਵਨਾ ਕੇ ਕਰਨੇ ਸੇ ਦ੍ਵੇਸ਼ - ਮਲ ਕੀ ਨਿਵ੍ਰਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਯਹ ਪਤੰਜਲਿ ਮੁਨਿ ਕੇ ਲੇਖ ਕਾ ਆਸ਼ਯ ਹੈ, ਇਨ ਚਾਰੋਂ ਭਾਵਨਾਂਵੋ ਕੇ ਸਿਵਾ ਔਰ ਭੀ ਅਨੇਕ ਉਪਾਯ ਹੈਂ, ਜਿਨ ਕੋ ਕਰਨੇ ਸੇ ਮਨ ਨਿਰਮਲ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਵੇ ਸਬ ਆਗੇ ਯਥਾਸਥਾਨ ਲਿਖੇ ਜਾਯੇਗੇ।

ਵਿਯਾਘ੍ਰ ਪਾਦ ਨੇ ਲਿਖਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਮਨੁਸ਼ਯ ਕੇ ਦੁਸ਼ਟਭਾਵ ਅਰਥਾਤ ਰਾਗ-ਦ੍ਵੇਸ਼ ਆਦਿ ਮਨ ਕੇ ਮਲ ਨਿਵ੍ਰਤ ਨਹੀਂ ਹੁਏ, ਵਹ ਚਾਹੇ ਜੀਵਨ-ਭਰ ਮਿਟੀ ਔਰ ਜਲ ਸੇ ਸਰੀਰ ਕੋ ਸ਼ੁਧ ਕਰਤਾ ਰਹੇ, ਯਾ ਯੋਂ ਕਹੋ ਕਿ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਧੋਤਾ ਰਹੇ, ਉਸਕਾ ਸਰੀਰ ਕਦਾਪਿ, ਸ਼ੁਧ, ਸੁਚਿ ਅਰਥਾਤ ਪਵਿਤ੍ਰ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਤਾ। ਵਿਯਾਘ੍ਰਪਾਦ ਕਾ ਤਾਤਪ੍ਰਯ ਯਹ ਹੈ ਕਿ ਦੁਸ਼ਟਭਾਵੋਂ ਕੀ ਨਿਵ੍ਰਤਿ ਜੈਸੇ ਮਨ ਕੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ (ਨਿਰਮਲਤਾ) ਕਾ ਸਾਧਨ ਹੈ, ਵੈਸੇ ਸਰੀਰ ਕੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਕਾ ਭੀ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਇਸ ਲਿਯੇ ਮਨੁਸ਼ਯ ਕੋ ਚਾਹੀਯੇ ਕਿ ਵਹ ਪਹਲੇ ਮੈਤ੍ਰੀ ਆਦਿ ਨਾਮ ਕੀ ਚਾਰੋਂ ਭਾਵਨਾਵੋਂ ਸੇ ਅਪਨੋ ਮਨ ਕੇ ਦੁਸ਼ਟ ਭਾਵੋਂ ਕੋ ਨਿਵ੍ਰਤ ਕਰੇ, ਸਰੀਰ ਕੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਧੋਨੇ ਔਰ ਨਹਾਨੇ ਸੇ ਹੀ ਮਨ ਸ਼ੁਧ ਹੋ ਜਾਯਗਾ, ਇਸ ਬੁਧਿ ਸੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਨਹਾਨੇ-ਧੋਨੇ ਮੇਂ ਹੀ ਨ ਲਗਾ ਰਹੇ। ਵਿਯਾਘ੍ਰਪਾਦ ਕਾ ਲੇਖ ਯਹ ਹੈ:-

"ਸ਼ੋਚ ਤੁ ਦ੍ਵਿਵਿਧ ਪ੍ਰੋਕਸ਼; ਬ੍ਰਹਮਾਭਯਨਤਹ ਤਥਾ।
ਮ੍ਰਜਲਾਭਯਾਂ ਸਮ੍ਰਤ ਬ੍ਰਾਹਮ, ਭਾਵਸੁਧਿਸਤਥਾ ਅੰਤਰੰ॥ 1॥

ਅਰਥ- ਸ਼ੋਚ ਨਿਸ਼ਚਯ ਸੇ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ ਮੇਂ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਕਹਾ ਗਯਾ ਹੈ- ਬਾਰਯ (ਸਰੀਰ ਕਾ ਸੋਚ) ਔਰ ਆਭਯੰਤਰ (ਮਨ ਕਾ ਸ਼ੋਚ)। ਮਿਟੀ ਔਰ ਜਲ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮਣ ਔਰ ਦੁਸ਼ਟਭਾਵੋਂ ਕੀ ਨਿਵ੍ਰਤਿ ਸੇ ਆਭਯਨਤਰ ਸ਼ੋਚ ਕਹਾ ਗਯਾ ਹੈ॥ 1॥

"ਗੰਗਾ ਤੋਯੇਨ ਕ੍ਰਿਤਸਨੇ ਮ੍ਰਿਤਾਰੈਰ ਨ ਗੋਪਮੈ;॥
ਔ ਮ੍ਰਿਤਯੋ ਸ਼ਾਚਰਨ ਸੌਚੰ, ਭਾਵ ਦੁਸ਼ਟੋ ਨ ਸ਼ੁਧਯਤਿ॥ 2॥

ਅਰਥ- ਸਾਰੇ ਗੰਗਾਜਲ ਸੇ ਔਰ ਪਰਵਤੋਂ ਕੇ ਤੁਲਯ ਮਿਟੀ ਕੇ ਢੇਰੋਂ ਸੇ ਮਰਨੇ ਤਕ ਸਰੀਰ ਕੀ ਸ਼ੁਧਿ ਕਰਤਾ ਹੁਆ ਭੀ ਮਨੁਸ਼ਯ ਨਹੀ ਸ਼ੁਧ ਹੋਤਾ, ਜਿਸ ਕੇ ਮਨ ਕੇ ਭਾਵ ਦੁਸ਼ਟ ਹੈਂ, ॥ 2॥

ਚੁਪੈ ਚੁਪ ਨ ਹੋਵਈ, ਜੇ ਲਾਇ ਰਹਾ ਲਿਵਤਾਰ॥ 1॥

ਜੈਸੇ ਤ੍ਰਤੀਯਾ ਵਿਭਕਿਤ ਕਾ 'ਸੋਚੇ' ਰੂਪ ਹੈ, ਵੈਸੇ ਯਹਾਂ ਤ੍ਰਤੀਯਾ-ਵਿਭਕਿਤ ਕਾ ਚੁਪੇ ਰੂਪ ਹੈ। ਔਰ ਦੂਸਰਾ ਚੁਪ ਪਦ, ਵਿਭਕਿਤ ਕੇ ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਥਮਾ-ਵਿਭਕਿਤ ਕਾ ਰੂਪ ਹੈ। ਦੋਨੋਂ ਪਦੋਂ ਕੀ ਧਾਤੁ 'ਚੁਪ' ਹੈ ਔਰ ਉਸਕਾ ਅਰਥ ਵਾਕ-ਵਿਵਹਾਰ-ਨਿਰੋਧ ਅਰਥਾਤ ਵਗੈਂਦ੍ਰਯਾ ਕੇ ਸਬਦੋ-ਉਚਾਰਣ-ਰੂਪੀ ਵਿਯਾਪਾਰ (ਕ੍ਰਿਯਾ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼) ਕੋ ਰੋਕਨਾ, ਨ ਬੋਲਨਾ, ਅਥਵਾ ਮੌਨ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। 'ਲਗਾਯੇ' ਕਾ ਉਚਾਰਣ 'ਲਾਯਾ' ਹੈ, ਜੈਸਾ ਕਿ 'ਦਮਯਨ੍' ਕਾ ਉਚਾਰਣ 'ਦਨ੍' (ਰਿ:1.॥99॥6) 'ਰਵੇ' ਕਾ ਉਚਾਰਣ ਰਹਾ ਔਰ ਅਰਥ 'ਰਖੇ' ਹੈ। ਲਿਵਿ ਕਾ ਉਚਾਰਣ 'ਲਿਵਿ' ਔਰ ਲਿਬਿ ਕਾ ਪੁਨ: ਉਚਾਰਣ ਲਿਬਾ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਭੁਮਿ ਕਾ ਉਚਾਰਣ 'ਭੁਮ' ਹੈ। ਲਿਬਿ ਕੀ ਨਾਈ ਧਾਰਾਵਹ ਹੋਨੇ ਸੇ 'ਲਿਬ' ਕਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰਤਿ ਔਰ ਯਹਾਂ ਪ੍ਰਤਿਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੋਨ ਅਭਿਪ੍ਰੇਤ ਹੈ। ਤਾਰਾ ਲੁਪੋਤਪਮਾ ਪਦ ਅਥਵਾ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਾ ਵਿਸ਼ਲੇਣ ਹੈ। ਵਾਗੇਦ੍ਰਯ ਕੇ ਵਿਓਪਾਰ ਕੋ ਰੋਕਨੇ ਸੇ ਅਰਥਾਤ ਮੋਨ ਕੇ ਧਾਰਣ ਕਰਨੇ ਸੇ, ਮਨ ਕਾ ਵਿਓਪਾਰ (ਸਕੰਲਪ-ਵਿਕਲਪ-ਰੂਪੀ ਕਰਮ) ਨਹੀਂ ਰੋਕਾ ਜਾ ਸਕਤਾ, ਚਾਹੇ ਮਨੁਸ਼ਯ ਆਯੁ-ਭਰ ਲਗਾਤਾਰ ਮੋਨ-ਵ੍ਰਤਿ ਲਗਾਯੇ ਰੱਖੇ, ਯਹ ਪਹਲੇ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਦੂਸਰੇ ਆਧੇ ਭਾਗ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ।

ਇੰਦ੍ਰੀਯਾ ਦਸ ਹੈ- ਪਾਂਚ ਕਰਮ ਇੰਦ੍ਰੀਯਾ ਔਰ ਪਾਂਚ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੀਯਾ। ਮਨੁਸ਼ਯ ਜਿਨ ਇੰਦ੍ਰੀਯੋ ਸੇ ਕਰਮ ਕੋ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਉਨ ਕਾ ਨਾਮ ਕਰਮ ਇੰਦ੍ਰੀਯਾ ਔਰ ਜਿਨ ਇੰਦ੍ਰੀਯੋ ਸੇ ਬਾਹਰ ਕੀ ਵਸਤੁਯੋ ਕੋ ਜਾਨਤਾ ਹੈ, ਅਥਵਾ ਏਸਾ ਕਹੋ ਕਿ ਮਨੁਸ਼ਯ ਕੋ ਬਾਹਰ ਕੀ ਵਸਤੁਵੋ ਕਾ ਗਿਆਨ ਜਿਨ ਇੰਦ੍ਰੀਯੋ ਸੋ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਉਨਕਾ ਨਾਮ 'ਗਯਾਨਇੰਦ੍ਰੀਯਾ' ਹੈ। ਹਾਥ, ਪੈਰ, ਗੁਦਾ, ਉਪਸਥ ਔਰ ਵਾਣੀ ਯਾ ਵਾਕ ਅਰਥਾਤ ਬੋਲਨੇ ਕੀ ਇੰਦ੍ਰੀਯਾ ਯੇ ਪਾਂਚ ਕਰਮ ਇੰਦ੍ਰੀਯ, ਚਕਸ਼ੁ (ਨੇਤਰ), ਸ਼ੋਤ੍ਰ (ਕਾਨ) ਘ੍ਰਾਣ (ਨਾਕ) ਰਸਨਾ (ਜੀਭ) ਔਰ ਤਵਕੁ (ਤਵਚਾ) ਅਰਥਾਤ ਸਪਰਸ਼ ਇੰਦ੍ਰੀਯ ਯਾ ਛੂਨੇ ਕੀ ਇੰਦ੍ਰੀਯਾ- ਯੇ ਪਾਂਚ ਗਯਾਨਇੰਦ੍ਰੀਯਾ ਹੈ। ਗਯਾਨ ਭੀ ਏਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਮਾਨਸੀ (ਮਨ ਕੀ) ਕ੍ਰਿਯਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਿਯੇ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕੀ ਜਨਕ ਆਤਮਾ ਕੀ ਸ਼ਕਤੀਯੋਂ ਕਾ ਨਾਮ ਇੰਦ੍ਰੀਯਾ, ਯਹ ਇੰਦ੍ਰੀਯ ਸ਼ਬਦ ਕਾ ਸਰਵਸੰਮਤ ਅਰਥ ਹੈ। ਸੁਖ, ਦੁਖ ਆਦਿ ਕਾ ਗਿਆਨ, ਜਿਸ ਇੰਦ੍ਰੀਯ ਸੇ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਉਸਕਾ ਨਾਮ 'ਮਨ' ਹੈ। ਵਹ ਕਰਮ ਇੰਦ੍ਰੀਯਾ ਔਰ ਗਿਯਾਨ ਇੰਦ੍ਰੀਯਾ, ਦੋਨੋ ਹੈਂ ਔਰ ਸਬ ਇੰਦ੍ਰੀਯੋ ਕਾ ਅਧਿਪਤਿ ਹੈ। ਉਸਕੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਔਰ ਸਹਾਇਤਾ ਸੇ ਹੀ ਸਬ ਇੰਦ੍ਰੀਯਾ ਆਪਨੇ-ਆਪਨੇ ਕਰਮ ਕੋ ਕਰਤੀ ਹੈਂ। ਯਦਿ ਮਨ ਪ੍ਰੇਰਕ ਰੂਪ ਸੇ ਔਰ ਸਹਾਇਕ ਰੂਪ ਸੇ ਉਨਕੇ ਸਾਥ ਨ ਹੋ, ਤੋ ਵੇ ਅਪਨਾ ਕੋਈ ਕਾਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਤੀ। ਯਦਿ ਕਰੇ ਭੀ, ਤੋ ਉਨ ਕਾ ਕਿਯਾ ਹੁਆ ਵਹ ਕਾਮ, ਨ ਕਿਯਾ ਸਾ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਯਹ ਬ੍ਰਿਹਦਾਰਣਯਕੋਪ ਨਿਸ਼ਦ੍ ਕੇ ਸ਼ੁਤਿਵਾਕਯ ਸੇ ਸਫੁਟ ਹੈ।

"ਅਨਯਤ੍ਰਮਨਾ: ਅਭੁਵੰ ਨ ਅਦਰਸ਼ੰ, ਅਨਯਤ੍ਰਮਨਾ: ਅਭੁਵੰ, ਨ ਅਸ਼ੌਸ਼ੰ"॥ (1,5,3)

ਅਰਥਾਤ- ਦੂਸਰੀ ਜਗਹ (ਦੂਸਰੀ ਵਸਤੁ ਮੇਂ) ਮਨ ਵਾਲਾ ਮੇਂ ਥਾ, ਇਸ ਲਿਯੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਾ, ਦੂਸਰੀ ਜਗਹ ਮਨ ਵਾਲਾ ਮੇਂ ਥਾ, ਇਸ ਲਿਯੇ ਨਹੀ ਸੁੰਨਾ। ਇਸ ਸੇ ਸਪਸ਼ਟ ਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਕੇ ਵਿਓਪਾਰ ਕੋ ਰੋਕਨੇ ਸੇ ਇੰਦ੍ਰੀਯੋ ਕਾ ਵਿਓਪਾਰ ਰੋਕਾ ਜਾ ਸਕਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਇੰਦ੍ਰੀਯੋ ਕੇ ਵਿਓਪਾਰ ਕੋ ਰੋਕਨੇ ਸੇ ਮਨ ਕਾ ਵਿਓਪਾਰ ਨਹੀਂ ਰੋਕਾ ਜਾ ਸਕਤਾ। ਜੋ ਮਨੁਸ਼ਯ, ਮਨ ਕੇ ਵਿਓਪਾਰ ਕੋ ਨਹੀ ਰੋਕਤਾ ਔਰ ਇੰਦ੍ਰੀਯੋ ਕੇ ਵਿਓਪਾਰ ਕੋ ਰੋਕਨੇ ਕੋ ਹੀ ਮਨ ਕੇ ਵਿਓਪਾਰ ਕੇ ਰੋਕਨੇ ਕਾ ਉਪਾਯ ਸਮਝ ਕਰ ਇੰਦ੍ਰੀਯੋ ਕੇ ਵਿਓਪਾਰ ਕੋ ਹਠ ਸੇ ਰੋਕਤਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਭਗਵਦ ਗੀਤਾ ਮੈਂ ਮਿਥਯਾਚਾਰੀ ਅਰਥਾਤ ਦੰਭੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਭਗਵਦ ਗੀਤਾ ਕਾ ਸ਼ਲੋਕ ਯਹ ਹੈ-

ਕਰਮੇਂਦ੍ਰਿਯਾਣਿ ਸੰਯਮਯ, ਯ: ਆਸ੍ਤੇ ਮਨਸਾ ਸਮਰਨ॥
ਇੰਦ੍ਰਿਯਾਰਥਾਨ ਵਿਮੂਢਾਤਮਾ, ਮਿਥਯਾਚਾਰ: ਸ ਉਚ੍ਯਤੇ॥(3.6)

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਰਥ- ਜੋ ਕ੍ਰਮ ਕਰਮੇਨ ਇੰਦ੍ਰੀਯੋ ਕੋ ਅਰਥਾਤ ਗਿਆਨੇਦ੍ਰਿਯੋਂ ਔਰ ਕਰਮੇਦ੍ਰਿਯੋ ਕੋ, ਰੋਕ ਕਰ ਮਨ ਸੇ ਇੰਦ੍ਰੀਯੋਂ ਕੇ ਵਿਸ਼ਯੋਂ ਕਾ ਚਿੰਤਨ ਕਰਤਾ ਹੁਆ ਸਥਿਤ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਵਹ ਵਿਵੇਕ-ਸੁਨਯ ਮਨ ਵਾਲਾ ਮਿਥਿਆ-ਚਾਰੀ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ॥

"ਚੁਪੈ ਚੁਪ ਨ ਹੋਵਈ"

ਮੰਤ੍ਰ ਮੇਂ ਭੀ ਇਸੀ ਦੰਭ ਕਾ ਨਿਰਾਕਰਣ ਅਭਿਪ੍ਰੇਤ ਹੈ, ਇੰਦ੍ਰਿਯੋਂ ਕੇ ਸੰਯਮ ਕਾ ਨਿਰਾਕਰਣ ਯਹਾਂ ਅਭਿਪ੍ਰੇਤ ਨਹੀਂ। ਵਹ ਸਰਵ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ-ਸੰਤ ਔਰ ਸਰਵਲੋਕਮਾਨਯ ਹੋਨੇ ਸੇ ਸਰਵਦਾ ਸਰਵਤ੍ਰ ਸਵੀਕ੍ਰਿਤ ਤਥਾ ਆਦਰਣੀਯ ਹੈ ਔਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੋ ਚਾਹੇ ਪੁਰਖ, ਸਬ ਕੇ ਲਿਯੇ ਅਵਸ਼ਯ ਕਰਤਵਯ ਹੈ॥ 1॥

"ਭੁਖਿਆ ਭੁਖ ਨ ਉਤਰੀ, ਜੇ ਬੰਨਾ ਪੁਰੀਆ ਭਾਰ"

ਸਾਂਸਾਰਿਕ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੀ ਇਛਾ (ਕਾਮਨਾ) ਕਾ ਨਾਮ ਯਹਾਂ ਭੁਖ ਹੈ, ਰਾਜਧਾਨੀ ਕੋ ਪੁਰੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈ॥ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਕਾ ਸਬ ਸੇ ਬੜਾ ਰਾਜਾ 'ਸਮ੍ਰਾਟ' ਔਰ ਸਵਰਗ ਕਾ ਸਬ ਸੇ ਬੜਾ ਰਾਜਾ 'ਇੰਦ੍ਰ' ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਇੰਦ੍ਰ ਕੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕਾ ਨਾਮ 'ਅਮਰਾਵਤੀ' ਹੈ। ਇਛਾ ਕਾ ਹੀ ਦੂਸਰਾ ਪ੍ਰਯਾਯ ਕਾਮ ਯਾ ਕਾਮਨਾ ਹੈ॥ ਅਤਿਅੰਤ ਬੜੀ ਹੁਈ ਇੱਛਾ ਹੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਣਾ ਨਾਮ ਸੇ ਕਹੀ ਜਾਤੀ ਹੈ॥ ਜਿਸ ਕੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ਣਾਂ ਹੈ, ਉਸ ਕੋ ਤ੍ਰਿਸ਼ਣਾਲੂ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ॥ ਸਾਸਾਂਰਿਕ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ਣਾਲੂਓਂ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਣਾ ਅਰਥਾਤ ਇੱਛਾ, ਕਭੀ ਨਿਵ੍ਰਿਤਿ ਨਹੀ ਹੋਤੀ, ਚਾਹੇ ਉਨ੍ਹੇ ਅਮਰਾਵਤੀ ਸੇ ਲੇ ਕਰ ਸਭੀ ਪੁਰਿਯਾਂ ਇਕਠੀ ਕਰਕੇ ਦੇ ਦੀ ਜਾਯੇਂ ਅਰਥਾਤ ਤੀਨੋਂ ਲੋਕੋਂ ਕਾ ਸਾਮ੍ਰਾਜਯ ਉਨ੍ਹੇਂ ਦੇ ਦਿਯਾ ਜਾਯੇ॥ ਯਹ ਦੂਸਰੇ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ॥ ਰਿਗਵੇਦ ਮੇਂ ਕਹਾ ਹੈ॥ "ਪੁਲੁਕਾਮੋ ਹਿ ਮਰਤਯ:"॥ (ਰਿ: 1,179, 5)॥ ਨ੍ਰਿਸੰਦੇਹ ਮਨੁਸ਼ਯ ਬਹੁਤ (ਅਨੇਕ) ਕਾਮਨਾਓਂ ਵਾਲਾ ਹੈ" ਮਨੰਸਿ ਵੇ ਸਰਵੇ ਕਾਮਾਸ੍ਰਿਤ"॥ (ਐ. ਆ 1,3,2)

ਯੇ ਸਬ ਕਾਮਨਾਯੇ ਨਿਸਚਯ ਮੇਂ ਮਨ ਮੇਂ ਰਹਿਤੀ ਹੈਂ॥ ਮਨੁਸ਼ਯ ਕੇ ਮਨ ਮੇਂ ਰਹਿਨੇ ਵਾਲੀ ਇਨ ਕਾਮਨਾਓ ਕੇ ਅਨੇਕ ਹੋਨੇ ਸੇ ਉਨ ਕੇ ਵਿਸ਼ਯ (ਸ਼ਾਸਾਰਿਕ ਪਦਾਰਥ) ਭੀ ਅਨੇਕ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਉਪਕੋਸ਼ਲ ਨੇ ਅਪਨੇ ਗੁਰੂ ਕੀ ਪਤਨੀ ਸੇ ਯਹੀ ਕਹਾ ਹੈ:-

"ਬਹਵ: ਇਮੇ ਅਭਿਮਾਨ ਪੁਰੁਖੇ ਕਾਮਾ: ਨਾਨਤਯਯਾ:"॥

(ਛਾਂਦੋਗਯ: 30, 4, 10,3)

ਅਰਥ- ਹੇ ਮਾਤਾ! ਇਸ ਪੁਰਖ ਕੇ ਮਨ ਮੇਂ ਯੇ ਕਾਮਨਾਯੇਂ ਅਨੇਕ ਹੈਂ ਔਰ ਅਨੇਕ ਹੀ ਉਨ ਕੇ ਵਿਸ਼ਯ ਹੈਂ। ਇਨ ਅਨੇਕ ਕਾਮਨਾਓਂ ਮੇਂ ਸੇ ਏਕ-ਏਕ ਕਾਮਨਾ ਏਕ-ਏਕ ਸਮੁਦ੍ਰ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੇ ਆਰੰਭ ਸੇ ਲੇਕਰ ਆਜ ਤਕ ਭੂਮਿਮੰਡਲ ਕੀ ਸਬ ਨਦਿਯਾਂ ਸਿਰ ਤੋੜ ਯਤਨ ਕਰਤੀ ਹੁਈ ਭੀ ਅਪਨੇ ਪਾਨਿਯੋਂ ਸੇ ਭੂਮਿ ਕੇ ਸਮੁਦ੍ਰ ਕੋ ਨਹੀਂ ਭਰ ਸਕੀ; ਵੈਸੇ ਮਨੁਸ਼ਯ ਆਯੁ-ਭਰ ਯਤਨ ਕਰਤਾ ਹੁਆ ਭੀ ਅਪਨੀ ਕਾਮਨਾ ਕੇ ਸਮੁਦ੍ਰ ਕੋ ਸੰਸਾਰਿਕ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੇ ਜਲ ਸੇ ਨਹੀਂ ਭਰ ਸਕਤਾ "ਆਜ ਤਕ ਭੂਮੀ-ਮੰਡਲ ਪਰ ਅਨੇਕ ਮਨੁਸ਼ਯ ਹੁਏ ਔਰ ਉਨ੍ਹੋ ਨੇ ਅਪਨੀ ਕਾਮਨਾ ਕੇ ਸਮੁਦ੍ਰ ਜੋ ਸੰਸਾਰਿਕ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੇ ਜਲ ਸੇ ਭਰਨੇ ਕੇ ਲਿਯੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਯਤਨ ਕਿਯੇ, ਪਰੰਤੁ ਵੇ ਉਸੇ ਭਰ ਨ ਸਕੇ ਔਰ ਅੰਤ ਮੇਂ ਨਿਰਾਸ ਹੋ ਕਰ ਬੈਠ ਗਯੇ, ਤਥਾ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਦੇਖ ਕਰ ਨੀਚੇ ਮੁਖ ਕਿਯੇ ਹੁਏ ਬਲਾਤ ਯਹ ਬੋਲੇ:-

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

"ਸਮੁਦ੍ਰ: ਇਵ ਹਿ ਕਾਮ:। ਨ ਏਵ ਹਿ ਕਾਮਲਯ ਅੰਤੋ-ਅਸਿਤ੍ਤੁ"॥

(ਤੈ ਬ੍ਰ 2, 2, 5)

ਅਰਥ- ਕਾਮਨਾ ਨਿਸਸੰਦੇਹ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਕੇ ਤੁਲਯ ਹੈ ਨਿਸਚੈ ਸੇ ਕਾਮਨਾ ਕੀ ਸਮਾਪਤਿ ਤੀਨ ਕਾਲ ਮੇਂ ਭੀ ਨਹੀ ਹੈ॥ ਯੋਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕੇ ਭਾਸ਼ਿ ਮੇ ਵਿਆਸ ਦੇਵ ਨੇ ਲਿਖਾ ਹੈ:-

"ਨ ਚੇਦ੍ਵਿਯਾਂਣਾਂ ਭੋਗਭਯਾਸੇਨ ਵੇਤ੍ਰਿਸਣਯੰ ਕਰਤੁੰ ਸ਼ਕਯੰ ਕਸਮਾਤ? ਯਤੋ ਭੋਗਾਭਯਾਸਮਨੁ ਵਿਵਰਧੱਤੇ ਰਾਗਾ: ਕੌਸ਼ਲਾਨਿ ਚੇਦ੍ਵਿਯਾਂਣਾਂ॥ (ਯੌ 2, 15)

ਅਰਥਾਤ- ਜੋ ਮਨੁਸ਼ਯ ਯਹ ਸਮਝਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਂਸਾਰਿਕ ਵਿਸ਼ਿਯੋ ਕੇ ਭੋਗ ਸੇ ਇੰਦ੍ਰੀਯਾਂ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈਂ, ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਵਹ ਭੁਲਤਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਂਸਾਂਰਿਕ ਵਿਸ਼ਯੋਂ ਕੇ ਭੋਗ ਸੇ ਇੰਦ੍ਰੀਯਾਂ ਅਧਿਕ ਚੰਚਲ ਹੋਤੀ ਹੈਂ, ਮਨ ਪਹਿਲੇ ਸੇ ਭੀ ਅਧਿਕ ਅਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਔਰ ਉਸ ਕੀ ਭੋਗ ਲਾਲਸਾ ਔਰ ਭੀ ਬੜ ਜਾਤੀ ਹੈ।

ਮਨੁ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਮੇਂ ਲਿਖਾ ਹੈ ਕਿ ਜੈਸੇ ਘ੍ਰਿਤ ਕੇ ਡਾਲਨੇ ਸੇ ਅਗਨੀ ਸ਼ਾਂਤਿ ਨਹੀ ਹੋਤੀ, ਕਿੰਤੂ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਜ੍ਵਲਿਤ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਵੈਸੇ ਸਾਂਸਾਂਰਿਕ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੇ ਉਪਭੋਗ ਸੇ ਮਨੁਸ਼ਯ ਕੀ ਕਾਮਨਾ ਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀ ਹੋਤੀ, ਕਿੰਤੂ ਔਰ ਭੀ ਬੜਤੀ ਹੈ॥ ਮਨੁਸਿਮ੍ਰਿਤ ਕਾ ਲੇਖ ਯਹ ਹੈ:-

"ਨ ਜਾਤੁ ਕਾਮ:ਕਾਮਨਾਮੁਪ ਭੋਗੇਨ ਸ਼ਾਮਯਤਿ।
ਹਵਿਸ਼ਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣਵਤਮਰਵ ਭੂਯ ਏਵਾ ਭਿਵਰਧਤੇ॥ (2, 14)

ਅਰਥ- ਸਾਂਸਾਰਿਕ ਵਿਸ਼ਿਯੋਂ (ਪਦਾਰਥੋਂ) ਕੀ ਕਾਮਨਾ ਉਨਕੇ ਭੋਗਨੇ ਸੇ ਅਰਥਾਤ ਉਨਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਸੇ ਨਹੀਂ ਕਭੀ ਨਿਵ੍ਰਿਤ ਹੋਤੀ॥ ਪੁਤੱਤ, ਘ੍ਰਿਤ ਸੇ ਅਗਨੀ ਕੀ ਨਾਈ ਨਿਸ਼ਚਯ ਪੂਰਵਕ ਬਹੁਤ ਸੇ ਬਹੁਤ ਬੜ੍ਹਤੀ ਹੈ॥ 4॥

ਜਬ ਮਹਾਰਾਜਾ ਯਯਾਤੀ, ਵਿਸ਼ਿਯੋ ਕੋ ਭੋਗਤੇ-ਭੋਗਤੇ ਥਕ ਗਯਾ ਔਰ ਇਛਾ ਨਿਵ੍ਰਿਤ ਨ ਹੁਈ, ਤਬ ਉਸਨੇ ਅਪਨੇ ਪੁਤ੍ਰ ਪੁਰੁ ਸੇ ਯਹ ਕਹਾ ਹੈ-

"ਯਾ ਦੁਸਯਾਜਾ ਦੁਰਮਤਿਭਿ:, ਯਾ ਨ ਜੀਰੰਯਤਿ ਜੀਰਯਤਾਂ।
ਤਾਂ ਤ੍ਰਿਸ਼ਣਾਂ ਸਤਯਜਨ ਪ੍ਰਾਵ: ਸੁਖੇਨੇਵਾ ਭਿਪੁਰਯਤੇ" ॥

(ਮ: ਭਾ ਸ਼ਾਂ: ਪ 272, 12)

ਅਰਥ- ਜੋ ਮਲਿਨ ਬੁੱਧੀ ਮਨੁਸ਼ਯੋ ਸੇ ਛੁਟਨੀ ਕਠਿਨ ਹੈ, ਜੋ ਸ਼ਰੀਰੋਂ ਕੇ ਜੀਰਣ ਹੋਨੇ ਪਰ ਭੀ ਜੀਰਣ ਨਹੀ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਤ੍ਰਿਸ਼ਣਾਂ ਕੋ ਛੋੜਤਾ ਹੁਆ ਵਿਮਲ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲਾ ਮਨੁਸ਼ ਨਿਸਚੈ ਸੁਖ ਸੇ ਲਬਾਲਬ ਹੋਤਾ ਹੈ॥

"ਭੁਖਿਆ ਭੁਖ ਨ ਉਤਰੀ"

ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ ਆਸ਼ੈ ਭੀ ਯਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰਿਕ ਪਦਾਰਥੋ ਕੀ ਭੁਖ ਅਰਥਾਤ ਕਾਮਨਾ (ਇਛਾ) ਕਭੀ ਸੰਸਾਰਿਕ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਸੇ ਨਹੀ ਨਿਵ੍ਰਿਤਿ ਹੋਤੀ, ਚਾਹੇ ਉਨ੍ਹੇਂ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਲੋਕ ਸੇ ਲੇਕਰ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਤਕ ਕੇ ਸਭੀ ਪਦਾਰਥ ਦੇ ਦਿਯੇ ਜਾਯੇਂ; ਕਿੰਤੂ ਉਸ ਕੀ ਨਿਵ੍ਰਿਤੀ ਕਾ ਏਕ ਮਾਤ੍ਰ ਉਪਾਯ ਸਤਿ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਆਸ਼੍ਰਯ ਹੋਨਾ ਹੈ॥ ਜਬ ਮਨੁਸ਼ਯ ਸਬ ਆਧਾਰੋਂ ਕੋ ਛੋੜਕਰ ਅੰਤਰਾਤਮਾ ਸਤਿ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਉਪਰ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਕੀ ਸੰਸਾਰਿਕ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਾਮਨਾ ਅਪਨੇ ਆਪ ਮਿਟ ਜਾਤੀ ਹੈ ਔਰ ਵਹ ਉਸ ਸੁਖ ਕੋ ਪਾ ਲੇਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਸੇ ਉੱਚਾ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਸੁਖ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਹ ਸਬ ਸੇ ਉੱਚਾ ਸੁਖ ਮਨੁਸ਼ਮਾਤ੍ਰ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ, ਯਹ ਮਨ ਮੇਂ ਰੱਖਤੇ ਹੁਏ ਹੀ ਭਗਵਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣ ਨੇ ਅਰਜੁਨ ਸੇ ਐਸੇ ਕਹਾ ਹੈ-

"ਏਵੰ ਬੁੱਧੇ: ਪਰੰ ਬੁੱਧਵਾ ਸੰਸਤਭਯ ਆਤਮਾਨਮਾਤਮਨਾ।
ਜਹਿ ਸ਼ਤ੍ਰੁੰ ਮਹਾਬਾਹੋ ਕਾਮਰੂਪੰ ਦੁਰਾਸਦੰ॥" (ਗੀ. 3, 43)

ਅਰਥ- ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬੁੱਧੀ ਸੇ ਪਰਲੇ ਆਤਮਾ (ਸਰਵਾਤਮਾ) ਕੋ ਜਾਨਕਰ ਅਪਨੇ ਆਪ ਸੇ ਅਪਨੇ ਆਪ ਕੋ ਥਾਮ ਕਰ ਹੇ ਮਹਾਬਾਹੁ ਕਾਮਨਾ-ਰੂਪੀ ਦੁਰਜਯ ਸ਼ਤ੍ਰੁ ਕੋ ਮਾਰ॥

ਜੋ ਲੋਗ ਯਹ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਕਿ ਜਿਸ ਕੋ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰੋਂ ਕਾ ਪੁਰਾ-ਪੁਰਾ ਗਿਆਨ ਹੈ ਔਰ ਜੋ ਸੰਸਾਰਿਕ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੇ ਸਵਭਾਵ ਸੇ ਅਛੀ ਤਰਹ ਪਰਿਚਿਤ ਹੈਂ, ਲੋਕ-ਵਿਵਹਾਰ ਮੇਂ ਬੜੇ ਕੁਸ਼ਲ ਹੈਂ ਅਰਥਾਤ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੇ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਤਥਾ ਭੋਗਨੇ ਮੇਂ ਬੜਾ ਨਿਪੁਣ ਹੈ, ਉਸ ਕੋ ਸਤਿ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਆਸ਼੍ਰਯ ਲੇਨੇ ਕੀ ਆਵਸ਼ਯਕਤਾ ਕਯਾ ਹੈ? ਉਸ ਕਾ ਉਤਰ ਹੈ:-

"ਸਹਸ ਸਿਆਣਪਾ ਲਖ ਹੋਹਿ, ਤ ਇਕ ਨ ਚਲੈ ਨਾਲਿ॥"

ਯਹਾਂ 'ਸਵਪਣ' ਕੇ ਸਥਾਨ ਸੇ 'ਸਿਆਣਪਾ' ਉਚਾਰਣ ਹੁਆ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਰਿਕ ਸੰਹਿਤਾ ਕੇ ਮੰਤ੍ਰ ਮੇਂ 'ਕੁਰਵਾਣਾ' ਕੇ ਸਥਾਨ ਮੇ "ਕ੍ਰਾਣਾ" (ਰਿ. 1,58,3) ਉਚਾਰਣ॥ ਨਾਲ ਕਾ ਅਰਥ 'ਸਾਥ' ਔਰ ਉਸ ਕੀ ਧਾਤੁ "ਣਲ" ਹੈ॥

ਮਨੁਸ਼ ਚਾਹੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰੋਂ ਕਾ ਬੜਾ ਹੀ ਭਾਰੀ ਪੰਡਿਤ ਹੋ, ਤਥਾ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੇ ਸੁਭਾਵ ਸੇ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਪਰਿਚਿਤ ਹੋ, ਲੋਕ-ਵਿਵਹਾਰ ਮੇਂ ਬੜੇ ਸੇ ਬੜਾ ਚਤੁਰ ਹੋ, ਤੋ ਭੀ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਪਦਾਰਥ ਉਸ ਪਰ ਅਪਨਾ-ਪ੍ਰਭਾਵ ਡਾਲੇ ਬਿਨਾ ਔਰ ਅਪਨਾ ਅਧਿਕਾਰ ਜਮਾਏ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹ ਸਕਤੇ। ਵੇ ਜਬ ਮਨੁਸ਼ ਕੇ ਪਾਸ ਆਤੇ ਹੈਂ ਤਬ ਅਪਨੇ ਉਤਕਟ ਸਾਮਰਥ ਕੋ, ਅਪਨੀ ਅਪ੍ਰਤਿਹਤ ਸ਼ਕਿਤੀਯੋਂ ਕੋ ਸਾਥ ਲਿਯੇ ਹੁਏ ਆਤੇ ਹੈਂ॥ ਮਨੁਸ਼ ਅਪਨੇ ਵਾਂ ਛਿਤਯ, ਪਦਾਰਥ ਸ੍ਵਭਾਵ ਪਰਿਚੇ ਔਰ ਲੋਕ ਵਿਵਹਾਰ-ਚਾਤੁਰਯ ਕੇ ਭਰੋਸੇ ਬੇ-ਪਰਵਾਹ ਹੁਆ ਰਹਿਤਾ ਹੈ ਔਰ ਵੇ ਸ਼ਨੈ-ਸ਼ਨੈ ਅਪਨਾ ਅਧਿਕਾਰ ਜਮਾਤੇ ਚਲੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ। ਵੇ, ਸਬ ਸੇ ਪਹਿਲੇ ਮਨੁਸ਼ ਮੇਂ ਪ੍ਰਮਾਦ, ਆਲਸਿ ਔਰ ਆਸ਼ਕਤੀ ਕੋ ਉਤਪੰਨ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਕੇ ਪਾਂਡਿਤਯ ਕੋ, ਪਦਾਰਥ-ਸਵਭਾਵ ਕੇ ਪਰਿਚੈ ਕੋ ਔਰ ਲੋਕ-ਵਿਵਹਾਰ ਕੇ ਚਾਤੁਰਯ ਕੋ ਨਸ਼ਟ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ ਜਬ ਵਹ (ਮਨੁਸ਼) ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਮਾਦੀ, ਆਲਸੀ ਔਰ ਆਸਕਤ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਤਬ ਵੇ ਅਵਸਰ ਪਾ ਕਰ ਏਕ ਦਿਨ ਐਸਾ ਆਕ੍ਰਮਣ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਕਿ ਮਨੁਸ਼ ਉਸਕਾ ਪ੍ਰਤੀਕਾਰ ਨ ਕਰ ਸਕਤਾ ਹੁਆ ਏਕਦਮ ਚਿੱਤ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ॥ ਮਨੁਸ਼ਯੋਂ ਮੇਂ ਰਾਜਾ ਪੁਰੁਰਵਾ ਔਰ ਦੇਵਤਾਓਂ ਮੇਂ ਅਗਨੀ ਦੇਵਤਾ, ਇਸ ਕੇ ਉੱਜਲ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈਂ॥ ਸ਼ਤਪਥ ਬ੍ਰਹਮਣ ਮੇਂ ਲਿਖਾ ਹੈ ਕਿ ਏਕ ਦਿਨ ਅਪਨੀ ਸਖਿਯੋਂ ਕੇ ਸਾਥ ਵਨ ਮੇਂ ਕ੍ਰਮਣ ਕਰਤੀ ਹੁਈ ਉਰਵਸ਼ੀ ਕੋ ਪਹਿਚਾਨ ਕਰ ਵਿਆਕੁਲ ਹੁਏ ਪੁਰੁਰਵਾ ਨੇ ਯਹ ਕਹਾ-

"ਹਯੇ ਜਾਯੇ ਮਨਸਾ ਤਿਸਠ ਘੋਰੇ ! ਵਚਾਂਸਿ ਮਿਸ਼੍ਰਾ ਕ੍ਰਿਣਵਾਵੇਹਨੁ॥
ਨ ਨੌ ਮੰਤ੍ਰਾ ਅਨੁਦਿਤਾਸ ਏਤੇ ਮ ਯਸਕਰਨ ਪਰਤਰੇ ਚ ਨਾਹਨ॥"

(ਸ਼.ਬ੍ਰਾ. ੧੧.5. ੧, ੧ (ਰਿ: 10-95-1)

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਰਥ- ਹੇ ਜਾਯਾ (ਸਤੀ), ਹੇ ਮਨ ਕੀ ਕਠੋਰ (ਸਖਤ) ਖੜੀ ਹੋ, ਜ਼ਰਾ ਆਪਸ ਕੀ ਮਿਲੀ ਹੁਈ (ਸਾਂਝੀ) ਬਾਤੇਂ, ਦੋਨੋਂ ਕਰੇਂ॥ ਇਸ ਸਮਯ ਹਮ ਦੋਨੋਂ ਕੀ ਨ ਕਹੀ ਹੁਈ (ਨ ਕੀ ਹੁਈ) ਆਪਸ ਕੀ ਯੇ ਬਾਤੇਂ ਅਗਲੇ-ਸੇ-ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਮੇਂ ਭੀ ਨ ਸੁਖ ਕਰੇਂਗੀ ਅਰਥਾਤ ਆਪਸ ਮੇਂ ਬਾਤੋਂ ਕੇ ਨ ਕਰਨੇ ਕਾ ਦੁਖ ਆਗੇ ਕਈ ਦਿਨੋਂ ਤਕ ਰਹੇਗਾ॥

ਯਹਾਂ ਉਰਵਸ਼ੀ ਕਾ ਅੰਤਿਮ ਉੱਤਰ ਭੀ ਸਦਾ ਸਮਰਣ ਰਖਨੇ ਯੋਗ ਹੈ-

"ਪਰੁਰਵਾ ਮਾ ਮ੍ਰਿਥਾ ਮਾ ਪ੍ਰਪਾਤੋ, ਮਾ ਤ੍ਵਾ ਵ੍ਰਿਕਾਸੋ ਅਸ਼ਿਵਾਸ਼ ਉ ਸ਼ਨ।

ਨ ਵੇ ਸਤ੍ਰੈਣਾਨਿ ਸਖਯਾਨਿ ਸੰਤਿ, ਸਾਲਾਵ੍ਰਿਕਾਣਾਂ ਹ੍ਰਿਦਯਾਨਿਏਤਾ"॥ (ਰਿ:10, 95, 15)

ਅਰਥ- ਹੇ ਪੁਰੁਰਵਾ, ਨ ਮਰ, ਨ ਗਿਰ ਔਰ ਨ ਹੀ ਤੁਝੇ ਭਯੰਕਰ ਭੇੜਿਯੇ ਖਾਯੇ॥ ਸ੍ਵੈਰਿਣੀ (ਵੇਸ਼ਯਾ) ਸਿਤ੍ਰਯਾਂ ਮਿਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਇਨਕੇ ਹ੍ਰਿਦਯ ਨਿਸ਼ਚੈ ਭੇੜਿਯੋਂ ਕੇ ਹ੍ਰਿਦਯ ਹੋਤੇ ਹੈਂ॥

ਤੈਤਿਰੀਯ ਸੰਹਿਤਾ ਮੇਂ ਅਗਨਿ ਦੇਵਤਾ ਕੇ ਸੰਬੰਧ ਮੇਂ ਯਹ ਲਿਖਾ ਹੈ-

"ਦੇਵਾਸੁਰਾ: ਸੰਯਤਾ ਆਸਨ, ਤੇ ਦੇਵਾ: ਵਿਜਯਮੁਪਯੰਤੋ ਅਗਨੌ ਵਾਪੰ ਵਸੁ ਸੰਯਦਧਤ, ਇਦਮ ਤ ਨੋ ਭਵਿਸ਼ਯਤਿ, ਯਦਿ ਨੋ ਜੇਸ਼ਯੰਤਿ-ਇਤਿ॥

ਤਦ ਅਗਿਨ ਨਯਕਾਮਯਤ। ਤੇਨ ਅਪਾਕ੍ਰਮਤ। ਤਦ ਦੇਵਾ: ਵਿਜਿਤਯਅਵਰੁਰੁਤਮਮਾਨਾ: ਅਨ੍ਵਾਯਨ।

ਤਦ ਅਸਯ ਸਹਸਾ ਆਦਿਤਸੰਤ, ਸੋ ਅਰੋਦੀਤਾ"॥ (ਤੈ. ਸੰ. 1, 5, 1)

ਅਰਥ- ਦੇਵਤਾ ਔਰ ਅਸੁਰ ਦੋਨੋਂ ਆਪਸ ਮੇਂ ਯੁੱਧ ਕਰਨੇ ਕੇ ਲਿਯੇ ਤੈਯਾਰ ਹੁਏ। ਵਿਜਯ ਕੇ ਲਿਯੇ ਜਾਤੇ ਹੁਏ ਉਨ ਦੇਵਤਾਓਂ ਨੇ ਅਪਨਾ ਸਬਸੇ ਅੱਛਾ ਧਨ (ਸੁਵਰਣ) ਅਗਨਿ ਦੇਵਤਾ ਕੇ ਪਾਸ ਇਸ ਖਿਆਲ ਸੇ ਧਰੋਹਰ ਕੇ ਤੌਰ ਪਰ ਰਖਾ ਕਿ ਯਦਿ ਅਸੁਰ ਹਮੇ ਜਿਤੇਂਗੇ, ਤੋ ਯਹ ਨਿਸ਼ਚੈ ਹਮਾਰਾ ਹੋਗਾ ਅਰਥਾਤ ਹਮਾਰੇ ਕਾਮ ਆਯਗਾ॥ ਉਸ ਧਨ ਕੋ ਅਗਨਿ ਦੇਵਤਾ ਨੇ ਬਹੁਤ ਚਾਹਾ ਅਰਥਾਤ ਅਗਨਿ ਦੇਵਤਾ ਕੇ ਮਨ ਮੇਂ ਉਸ ਧਨ ਕਾ ਲੋਭ ਆ ਗਯਾ, ਵਹ ਉਸਕੇ ਸਾਥ ਅਰਥਾਤ ਉਸ ਕੋ ਲੇਕਰ ਭਾਗਾ। ਤਬ ਅਸੁਰੋਂ ਕੋ ਜੀਤ ਕਰ ਵਾਪਸ ਆਯੇ ਦੇਵਤਾ, ਉਸੇ ਰੋਕਨਾ (ਪਕੜਨਾ) ਚਾਹਤੇ ਹੁਏ ਪੀਛੇ ਦੌੜੇ ਔਰ ਇਸ ਸੇ ਉਸ ਧਨ ਕੋ ਬਲਾਤ ਲੈਨਾ ਚਾਹਾ, ਤਬ ਵਹ (ਅਗਨਿ ਦੇਵਤਾ) ਰੋਯਾ॥ 1॥

ਇਨ ਦੋਨੋਂ ਉਦਾਹਰਣੋਂ ਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਯਹ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁਸ਼ਯ ਹੋ, ਅਥਵਾ ਦੇਵਤਾ, ਜਿਸ ਕੇ ਪਾਸ ਯੇ ਸੰਸਾਰਿਕ ਪਦਾਰਥ ਆ ਜਾਤੇ ਹੈਂ, ਉਸੇ ਵੇ ਅਪਨੀ ਉਲਝਨ ਮੇਂ ਐਸਾ ਉਲਝਾ ਲੇਤ ਹੈਂ, ਯਾ ਯੋਂ ਕਹੋ ਕਿ ਅਪਨੇ ਜਾਲ ਮੇਂ ਐਸਾ ਫਾਂਸ ਲੇਤੇ ਹੈਂ ਕਿ ਵਹ ਫਿਰ ਉਨਕੇ ਜਾਲ ਸੇ ਨਿਕਲਨਾ ਚਾਹਤਾ ਹੁਆ ਭੀ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲ ਸਕਤਾ॥ ਅਬ ਨ ਉਸ ਕੀ ਪੰਡਿਤਾਈ ਕਾਮ ਦੇਤੀ ਹੈ, ਨ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੇ ਸਵਭਾਵ ਕਾ ਗਿਆਨ ਔਰ ਨ ਹੀ ਦੂਸਰੀ ਸਿਆਣਪਾਂ ਕਾਮ ਦੇਤੀ ਹੈਂ॥ ਇਧਰ ਔਰ ਆਸਕਤੀ ਕੀ ਮਾਤ੍ਰਾ ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਦਿਨ ਬੜੇ ਵੇਗ ਸੇ ਬੜਤੀ ਜਾਤੀ ਹੈ, ਆਲੱਸਯ ਭੀ ਪ੍ਰਤਿਕਸ਼ਣ ਅਧਿਕ ਹੋਤਾ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਪੁਰਵੋਤੱਰ ਕਾ ਸਮਰਣ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿਤਾ ਔਰ ਬੁੱਧੀ ਏਕ-ਦਮ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਅੰਤ ਮੇਂ ਮਨੁਸ਼ਯ ਮਨੁਸ਼ਯਤਾ ਸੇ ਗਿਰ ਜਾਤਾ ਹੈ॥ ਬਸ ਯਹੀ ਮਨੁਸ਼ਯ ਕਾ ਆਤਮਨਾਸ਼ ਹੈ॥ ਇਸ ਆਤਮਨਾਸ਼ ਕੇ ਸਮੇਂ; ਇਸ ਭਾਰੀ ਵਿਪਦਾ ਕੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਮਯ, ਸਬ ਬੰਧੁ ਉਸ ਸੇ ਅਲਗ ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਔਰ ਸਬ ਮਿਤ੍ਰ ਉਸ ਕਾ ਸਾਥ ਛੋੜ ਦੇਤੇ ਹੈਂ॥ ਅਬ ਉਸ ਕੇ ਲਿਯੇ ਏਕ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਸਿਵਾ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਸਹਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸੀ ਆਤਮਨਾਸ਼ ਕੀ ਸਥਿਤੀ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਏ ਇਸੀ ਮੁਸੀਬਤ ਕੀ ਹਾਲਤ ਮੇਂ ਪਹੁੰਚੇ ਹੁਏ 'ਉਰਥ' ਪਿਤਾ ਔਰ 'ਮਮਤਾ' ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ 'ਦੀਰਘਤਮਾ' ਰਿਸ਼ੀ ਨੇ ਅਪਨੇ ਇਸ਼ਟ ਦੇਵਤਾ ਅਸਿਵਯੋਂ ਸੇ ਅਰਥਾਤ ਜਗਤ ਕੇ ਪਿਤਾ ਤਥਾ ਮਾਤਾ ਦਯੁਲੋਕ ਔਰ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਲੋਕ ਕੇ ਅੰਤਰਾਤਮਾ ਈਸ਼੍ਵਰ ਸੇ ਯਹ ਕਹਾ ਹੈ-"ਉਪ-ਸਤੁਤਿ:- ਔਚਥਯੰ ਉਰੁਸ਼ਯੇਨਮਾ ਮਾਮਿਮੇ, ਪਤਤ੍ਰਿਣੀ ਵਿਦੁਗਧਾਂ॥ ਮਾ ਮਾ ਏਧੋ ਦਸ਼ਤਯ: ਚਿਤੋ ਧਾਕ, ਪ੍ਰਯਦ ਵਾ ਬੱਧ: ਤਮਨਿ ਖਾਦਤਿ ਸ਼ਾਂ"॥ (ਰਿ: 1, 158, 4)

ਅਰਥ- ਹੇ ਅਸ਼ਿਯੋ, ਆਪਕੀ ਯਹ ਛੋਟੀ-ਸੀ-ਸਤੁਤਿ, ਉਰਥ ਤੇ ਪੁਤ੍ਰ ਦੀਰਘਤਮਾ ਕੀ ਰਕਸ਼ਾ ਕਰੇ, ਯੇ ਲਗਾਤਾਰ ਉੜਨੇ ਵਾਲੇ ਅਰਥਾਤ ਆਵਰਤਨਸ਼ੀਲ ਦਿਨ ਔਰ ਰਾਤ, ਮੁਝੇ ਨ ਦੋਹੇ ਅਰਥਾਤ ਮੇਰਾ ਰੁਧਿਰ ਨ ਦੁਸੇਂ। ਔਰ ਨ ਮੁਝੇ ਯੇ ਦਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਚਿਨੀ ਹੁਈ (ਯਥਾ ਸਥਾਨ ਰੱਖੀ ਹੁਈ) ਇੰਦ੍ਰੀਯ-ਰੂਪੀ ਪ੍ਰਜਵਲਿਤ ਲਕੜੀਯਾਂ ਰਾਤ੍ਰਿੰਦਵਾ ਜਲਾਯੇਂ, ਜਿਸ ਲਿਯੇ ਕਾਮਨਾ ਅਰਥਾਤ ਏਖਣਾਂ (ਲੋਕੇਖਣਾ, ਪੁਤੇਖਣਾ, ਵਿੱਤੇਖਣਾ) ਨਾਮ ਕੀ ਤੀਨੋਂ ਰੱਸੀਯੋਂ ਸੇ ਸ਼ਰੀਰ ਮੇਂ ਸਿਰ ਸੇ ਪਾਵ ਤਕ ਦ੍ਰਿੜ ਵਧਾ ਹੁਆ ਯਹ ਆਪ ਕਾ ਦੀਰਘਤਮਾ, ਪਹਿਲੇ ਸੇ ਹੀ ਖੇਹ ਖਾਤਾ ਅਰਥਾਤ ਦੁਖ ਕੇ ਦਿਨ ਕਾਟਤਾ ਹੈ॥ 4॥

"ਸਹਸ ਸਿਆਣਪਾ" ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ ਆਸ਼ਯ ਭੀ ਯਹੀ ਹੈ ਕਿ ਚਾਹੇ ਮਨੁਸ਼ਯ ਹਜ਼ਾਰ ਗੁਣਾ, ਚਾਹੇ ਲਾਖ ਗੁਣਾ ਸਿਆਣਾ (ਸੁਝਾਨ) ਹੋ, ਵਿਪਦਾ ਕੇ ਸਮਯ ਬਿਨਾ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਆਸ਼੍ਰਯ (ਸ਼ਰਣ) ਕੇ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਉਸ ਕਾ ਆਸ਼੍ਰਯ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਔਰ ਨ ਹੀ ਉਸ ਕਾ ਦੁੱਖ ਨਿਵ੍ਰਿਤ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ 2॥

ਤੀਸਰਾ ਮੰਤ੍ਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਤੱਰ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਆਧੇ ਭਾਗ ਮੇਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਔਰ ਆਧੇ ਭਾਗ ਮੇਂ ਉੱਤਰ ਹੈ॥ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਭਾਗ ਕਾ ਪਾਠ ਹੈ:- "ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ, ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ॥"

ਯਹਾਂ 'ਕਥੰ' ਕੇ ਅਰਥ ਮੇਂ 'ਕਿਵ' ਉਚਾਰਣ ਹੁਆ ਹੈ ਜੈਸੇ ਰਿਕ ਸੰਹਿਤਾ ਕੇ ਮੰਤ੍ਰ ਮੇਂ 'ਕਰਤਾ' ਕੇ ਅਰਥ ਮੇਂ "ਕ੍ਵਿ" (ਰਿ: 10,52, 3) ਉਚਾਰਣ॥ 'ਸਤਯਵਕਤਾਰ' ਕਾ ਸੰਖੇਪ 'ਸਚਯਾਰ', 'ਕੁਟੇ' ਕਾ ਉਚਾਰਣ "ਕੁੜੈ" ਔਰ 'ਤ੍ਰੁਟਯੇਤ' ਕਾ ਉਚਾਰਣ "ਤੁਟੈ" ਹੈ॥ 'ਪਾਲ' ਕਾ ਅਰਥ 'ਗਤਿ' ਔਰ ਉਸ ਕੀ ਧਾਤੁ "ਪਲੌ ਹੈ॥ ਯਜੁ: ਸੰਹਿਤਾ ਔਰ ਰਿਕ ਸੰਹਿਤਾ ਦੋਨੋਂ ਮੇਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਤਰ-ਰੂਪ ਮੰਤ੍ਰ-ਵਾਕਯ ਉਚਾਰਣ ਹੁਏ ਹੈਂ॥ ਉਨਮੇਂ ਸੇ:-"ਕਿੰ ਸਿਵਦ੍ਰ ਹਿਮਸਯ ਭੇਖਜੰ"॥ (ਯਜੁ. 32,9)

ਅਰਥ- ਕੌਨ ਹੈ ਠੰਡੀ (ਸਰਦੀ) ਕੀ ਔਖਧਿ॥ 'ਅਗਿਨ: ਹਿਮਸਯ ਭੇਖਜੰ' ॥ (ਯਜੁ. 32, 10)

ਅਰਥ- ਅਗਨੀ ਹੈ ਠੰਡੀ ਕੀ ਔਖਧੀ ਇਤ੍ਯਾਦਿ ਸਾਧਾਰਣ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ॥

"ਕਿੰ ਸਿਵਦ, ਵਨੰ, ਕ ਉਸ ਵ੍ਰਿਕਸ਼ ਆਸ"॥ (ਰਿ: 10, 81, 4)

ਅਰਥ- ਕੌਨ ਵਹ ਬਨ ਔਰ ਕੌਨ ਵਹ ਵ੍ਰਿਕਸ਼ ਥਾਂ, ਜਿਸ ਸੇ ਦਿਯੁ-ਲੋਕ ਔਰ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ-ਲੋਕ, ਦੋਨੋਂ ਘੜੇ? ਇਤ੍ਯਾਦਿ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ॥

"ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ" ਮੰਤ੍ਰ ਮੇਂ ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈਂ ਔਰ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਅਤਿਅੰਤ ਗੰਭੀਰ ਹੈਂ॥ ਗੁਰਮਤ ਮੇਂ ਏਕ ਈਸ਼੍ਵਰ ਹੀ ਸ੍ਵਰੂਪ ਸੇ ਸਤਯ ਹੈ, ਉਸ ਕੇ ਸਿਵਾ ਜੋ ਕਛੁ ਹੈ, ਵਹ ਸਬ ਈਸ਼੍ਵਰ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕੀ ਸੱਤਾ ਸੇ ਸਤਯ ਹੋਨੇ ਪਰ ਭੀ ਸ੍ਵਰੂਪ ਸੇ ਸਤਯ ਨਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਿਯੇ ਉਸ ਕੋ 'ਕੂਟ' ਅਰਥਾਤ ਅਸਤਯ (ਝੂਠ) ਕਹਾ ਹੈ॥ ਜੋ ਮਨੁਸ਼ਯ ਸਤਯ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਆਸ੍ਰਯ ਲਿਯੇ ਹੁਏ ਹੈ, ਵਹੀ ਪਰਮਾਰਥ ਸੇ ਸਤਯਵਕਤਾਰ (ਸਤਯਵਾਦੀ) ਹੈ॥ ਇਸ ਲਿਯੇ 'ਸਚਿਆਰ' ਕਾ ਵਾਚਯਾਰਥ 'ਸਤਯਵਤਕਾਰ' ਹੋਨੇ ਪਰ ਭੀ ਤਾਤਪਰਯਾਰਥ 'ਸਤਯਾਧਾਰ' ਯਹਾਂ ਵਿਵਕਿਸ਼ਤ ਹੈ॥ "ਕੂੜੇ" ਮੇ ਏਕਾਰ (ਏ) ਕਾ ਅਰਥ ਭੀ ਆਧਾਰ ਹੈ॥ ਆਸ੍ਰਯ ਔਰ ਆਧਾਰ ਦੋਨੋਂ ਪਰਯਾਯ ਸ਼ਬਦ ਹੈਂ। ਪਾਲ ਕਾ ਅਰਥ ਗਤਿ ਅਰਥਾਤ ਜਨਮ-ਮਰਣ ਕੀ ਅਵਿੱਛਿਨ-ਧਾਰਾ ਹੈ॥

ਜੋ ਮਨੁਸ਼ਯ ਸਤਯ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਆਸ੍ਰਯ ਛੋੜ ਕਰ ਕੂੜੇ (ਝੂਠ) ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕਾ ਆਸ੍ਰਯ ਲੇਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਕੇ ਲਿਯੇ ਸਦਾ ਦੁੱਖ ਹੈ॥ ਦੁੱਖ ਕਾ ਹੇਤੂ ਜਨਮ ਮਰਣ ਕੀ ਧਾਰਾ ਹੈ॥ ਜੋ ਸਤਯ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਆਸ਼੍ਰਯ ਲੇਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਕੇ ਜਨਮ ਮਰਣ ਕੀ ਧਾਰਾ ਟੂਟ ਜਾਤੀ ਹੈ, ਵਹ ਸੰਸਾਰ ਮੇਂ ਰਹਿਤਾ ਹੁਆ ਭੀ ਸੁਖੀ ਹੈ ਔਰ ਆਗੇ ਭੀ ਸੁਖੀ ਹੈ। ਹਮ ਸਤਯ ਈਸ਼੍ਵਰ ਲਿਯੇ ਹੁਏ ਸਮਝੇ ਜਾਯੇਂ ਔਰ ਹਮਾਰੇ ਜਨਮ-ਮਰਣ ਕੀ ਧਾਰਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕੇ ਲਿਯੇ ਟੂਟ ਜਾਯੇ ਔਰ ਅੰਤ ਮੇ ਹਮੇਂ 'ਵਾਹ ਗੁਰੂ' ਕੇ 'ਸੱਚ-ਖੰਡ' ਮੇਂ ਨਿਵਾਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ? ਯਹ ਉਨ ਦੋਨੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਂ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ ਔਰ ਯਹੀ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ॥

ਉੱਤਰ ਭਾਗ ਕਾ ਪਾਠ:- "ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ, ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ"॥ 1॥

ਹੁਕਮ ਕਾ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸ਼ਨ ਅਰਥਾਤ ਆਗਿਆ ਹੈ। ਔਰ ਯਹਾਂ ਆਗਿਆ ਕਾ ਪੁਰਵ ਰੂਪ ਇਛਾ ਅਭਿਪ੍ਰੇਤ ਹੈ॥ 'ਰੱਜੀ' ਕਾ ਉਚਾਰਣ 'ਰਜਾਈ' ਹੈ, ਜੈਸੇ "ਪੂਰਵ ਦੇਵੇ ਭਯੋ ਅਮ੍ਰਿਤਸਯ ਨਾਭਾਯਿ" (ਤੈ. 3.10.6) ਮੰਤ੍ਰ ਮੇਂ 'ਨਾਭਿ' ਭਾ "ਨਾਭਾਯਿ" ਉਚਾਰਣ, ਅਥਵਾ "ਅਗਿਨਹਿ: ਜਾਨਿ" (ਰਿਗ 8/7/36) ਮੰਤ੍ਰ ਮੇਂ 'ਜਨਿ' ਕਾ ਉਚਾਰਣ 'ਜਾਨਿ' ਹੈ॥ ਰੱਜੀ ਕਾ ਅਰਥ ਨਿਤਯ-ਤ੍ਰਿਪਤ ਅਥਵਾ ਸਦਾ-ਸੁਪ੍ਰਸੰਨ ਹੈ॥ ਨਿਤਯ-ਤ੍ਰਿਪਤ ਸਦਾ-ਸੁਪ੍ਰਸੰਨ ਈਸ਼੍ਵਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮਨੁਸ਼ਯ ਕੇ ਸਾਥ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਅੰਤਰਯਾਮੀ ਰੂਪ ਸੇ ਸਦਾ ਮਨੁਸ਼ਯ ਕੇ ਹ੍ਰਿਦਯ-ਦੇਸ਼ ਮੇਂ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਯਹ ਪਹਿਲੇ ਰਿਸ਼ਯੋਂ ਨੇ ਲਿਖਾ ਹੈ ਔਰ ਯਹੀ ਨਾਨਕ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਅਰਥਾਤ ਨਾਨਕ ਕਾ ਦਰਸ਼ਨ ਹੈ॥ ਉਸ ਕੀ ਆਗਿਆ ਅਰਥਾਤ ਇੱਛਾ ਮੇਂ ਚਲਨਾ (ਅਪਨੀ ਇੱਛਾ ਕੋ ਉਸ ਕੀ ਇਛਾ ਸੇ ਅਲਗ ਨ ਰੱਖਨਾ) ਅਰਥਾਤ ਜੋ ਤੇਰੀ ਇੱਛਾ, ਵਹੀ ਮੇਰੀ ਇੱਛਾ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਸ ਕੀ ਇਛਾ ਮੇਂ ਯਾ ਯੋਂ ਕਹੋ ਕਿ ਉਸ ਕੇ ਭਾਣੇ ਮੇਂ, ਸਦਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹਿਤੇ ਹੁਏ ਕਰਤਵੱਯ-ਬੁੱਧੀ ਸੇ ਕਰਮੋਂ ਕੋ ਕਰਤੇ ਰਹਿਨਾ, ਦੋਨੋਂ ਕਾ ਅਰਥਾਤ ਸਚਿਆਰ ਹੋਨੇ ਔਰ ਕੂੜ ਕਾ ਅਸ਼੍ਰਯ ਪਾਯੇ ਹੁਈ ਜਨਮ-ਮਰਣ ਕੀ ਧਾਰਾ ਕੇ ਟੂਟਨੇ ਕਾ ਉਪਾਯ ਹੈ, ਯਹ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਉੱਤਰ-ਭਾਗ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ॥

ਸਬ ਜਗਤ ਅਰਥਾਤ ਸਾਰਾ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਸ਼ਰੀਰ ਹੈ ਔਰ ਸਥਾਵਰ ਜੰਗਮ, ਪ੍ਰਾਣੀ, ਅਪ੍ਰਾਣੀ, ਜੋ ਕਛੁ ਹੈ ਵਹ ਸਬ ਉਸਕੇ ਸ਼ਰੀਰ ਕਾ ਅੰਗ ਪ੍ਰਤਿਅੰਗ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਮਨੁਸ਼ਯ ਕਾ ਸ਼ਰੀਰ ਔਰ ਉਸ ਕੇ ਸਬ ਅੰਗ-ਪ੍ਰਤਿਅੰਗ, ਮਨੁਸ਼ਯ ਕੀ ਇਛਾ ਸੇ ਚਲਤੇ ਹੈਂ, ਵੈਸੇ ਸੰਪੂਰਣ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ- ਰੂਪੀ ਸ਼ਰੀਰ ਔਰ ਉਸ ਕੇ ਅੰਗ- ਪ੍ਰਤਿਅੰਗ-ਰੂਪੀ ਜੜ ਚੇਤਨ ਸਬ ਪਦਾਰਥ ਭੀ, ਸ਼ਰੀਰ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਇਛਾ ਸੇ ਚਲਤੇ ਹੈਂ॥ ਵਹ ਜੈਸਾ ਉਚਿਤ ਸਮਝਤਾ ਹੈ, ਵੈਸੇ ਸਬ ਕੋ ਚਲਾਤਾ ਹੈ॥ ਉਸ ਕੇ ਚਲਾਨੇ ਸੇ ਚਲਤੇ ਹੁਏ ਮਨੁਸ਼ਯੋਂ ਕੀ, ਉਨਕੇ ਸ਼ਰੀਰੋਂ ਔਰ ਉਨ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕੇ ਮਨ, ਬੁੱਧਿ ਤਥਾ ਇੰਦ੍ਰੀਯੋਂ ਕੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਉਸ ਸ਼ਕਸ਼ਪਤਮ ਕੀਟ ਕੇ ਸਮਾਨ ਹੈ, ਜੋ ਵੇਗ ਲੇ ਘੂਮਤੇ ਹੁਏ ਲਾਟੂ ਕੇ ਉਪਰ ਅਪਨੀ ਖੁਰਾਕ ਕੀ ਖੋਜ ਮੇਂ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਚਲ ਰਹਾ ਹੈ॥ ਉਸੇ ਕੁਛ ਭੀ ਮਾਲੂਮ ਨਹੀ ਕਿ ਮੇਂ ਚਲਤਾ ਹੁਆ ਭੀ ਬਲਾਤ ਲਾਟੂ ਕੇ ਸਾਥ ਕ੍ਰੁਮਾਯਾ ਜਾ ਰਹਾ ਹੂੰ ਔਰ ਮੇਰੀ ਅੰਤਿਮ ਦਸ਼ਾ ਕਯਾ ਹੋਗੀ ਸੱਚ-ਮੁੱਚ ਮਨੁਸ਼ਯ ਕਾ ਹਾਲ ਭੀ ਯਹੀ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਲਾਟੂ ਕਾ ਚਲਾਨੇ ਵਾਲਾ ਕੀਟ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸੇ ਪਰੇ ਹੈ, ਵਹ ਉਸੇ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤਾ ਔਰ ਸਮਝਤਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਔਰ ਇਸ ਲਾਟੂ ਕਾ ਚਲਾਨੇ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਔਰ ਹੈ, ਵੈਸੇ ਸਬ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਕਾ ਔਰ ਉਸ ਕੇ ਏਕ ਏਕ ਅੰਗ-ਪ੍ਰਤਿਅੰਗ-ਰੂਪੀ ਪਦਾਰਥ- ਮਾਤ੍ਰ ਕਾ ਚਲਾਨੇ ਵਾਲਾ, ਤਥਾ ਮਨੁਸ਼ਯ ਕੀ ਬੁੱਧੀ ਔਰ ਉਸ ਕੇ ਮਨ ਤਥਾ ਇੰਦ੍ਰਿਯੋਂ ਕਾ ਚਲਾਨੇ ਵਾਲਾ, ਮਨੁਸ਼ਯ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸੇ ਪਰੇ ਹੈ॥ ਵਹ ਉਸੇ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤਾ ਔਰ ਝੂਠਾ ਅਭਿਮਾਨ ਕਰਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਅਪਨੀ ਬੁੱਧੀ, ਮਨ ਔਰ ਇੰਦ੍ਰੀਯੋਂ ਕਾ ਨਿਯੰਤਾ ਹੂੰ॥ ਮੈਂ ਹੀ ਉਨ ਕਾ ਚਲਾਨੇ ਵਾਲਾ ਹੂੰ॥ ਵਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝਤਾ ਕਿ ਯਦਿ ਮੈਂ ਬੁੱਧੀ, ਮਨ ਔਰ ਇੰਦ੍ਰੀਯੋਂ ਕਾ ਨਿਯੰਤਾ ਤਥਾ ਉਨ ਕਾ ਚਲਾਨੇ ਵਾਲਾ ਹੋਤਾ, ਤੋ ਜਿਸ ਵਸਤੂ ਕਾ ਬੁੱਧੀ ਅਥਵਾ ਮਨ ਕੇ ਸਾਮਨੇ ਆਨਾ ਮੈਂ ਨਹੀ ਚਾਹਤਾ, ਵਹ ਵਸਤ੍ਰ ਬਲਾਤ ਮੇਰੀ ਬੁੱਧੀ ਯਾ ਮਨ ਕੇ ਸਾਮਨੇ ਕਯੋਂ ਆਤੀ ਹੈ? ਯਾ ਯੋਂ ਕਹੋ ਕਿ, ਉਸ ਵਸਤੂ ਕੀ ਓਰ ਮੇਰੀ ਬੁੱਧੀ ਔਰ ਮੇਰਾ ਮਨ ਕਯੋਂ ਜਾਤਾ ਹੈ? ਯਹ ਏਕ ਰਹਸਯ ਹੈ, ਹਰ ਏਕ ਕੀ ਸਮਝ ਮੇਂ ਨਹੀਂ ਆਤਾ॥ ਇਸੇ ਸਮਝਨੇ ਕੇ ਲਿਯੇ ਹੀ ਸਿੱਖ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸੇ ਪੂਛਾ ਹੈ:-

ਓਅਂ ਕੇਨ-ਇਖਿਤੰ ਪਤਤਿ ਪ੍ਰੇਖਿਤੰ ਮਨ: ; ਕੇਨ ਪ੍ਰਾਣ: ਪ੍ਰਥਮ: ਪ੍ਰੈਤਿ ਯੁਕਤ:।
ਕੇਨ-ਇਖਿਤਾਂ ਵਚਮਿਮਾਂ ਵਦੰਤਿ, ਚਕਸ਼ੁ: ਸ੍ਰੋਤ੍ਰੰ ਕ ਉ ਦੇਵੋ ਯੁਨਕ੍ਤਿ॥ (ਕੇਨੋਪ. 1.1)

ਅਰਥ- ਹੇ ਗੁਰੂ! ਕਿਸ ਕਾ ਚਾਰਾ ਹੁਆ, ਕਿਸ ਕਾ ਭੇਜਾ ਹੁਆ ਮਨ, ਇਸ਼ਟਾ-ਨਿਸ਼ਟ ਵਿਸ਼ਿਯੋਂ (ਵਸਤੂਓਂ) ਮੇਂ ਜਾਤਾ ਹੈ? ਕਿਸ ਕੀ ਆਗਿਆ ਪਾਯਾ ਹੁਆ ਮਨੁਸ਼ਯ ਪ੍ਰਾਣ (ਸਵਾਸ, ਪ੍ਰਸਵਾਸ) ਚਲਤਾ ਹੈ? ਕਿਸ ਸੇ ਬਾਹੀ ਹੁਈ ਇਸ ਵਾਣੀ ਕੋ ਬੋਲਤੇ ਹੈ? ਔਰ ਆਂਖ ਤਥਾ ਕਾਨ ਕੋ ਕੌਨ ਦੇਵ ਦੇਖਤੇ ਤਥਾ ਸੁਨਨੇ ਕੀ ਆਗਿਆ ਦੇਤਾ ਹੈ?

ਵਸਤੁਤ: ਯਹ ਰਹਸਯ ਗੁਰੂ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੇ ਬਿਨਾਂ ਸਮਝ ਮੇਂ ਨਹੀਂ ਆਤਾ। ਜਬ ਉਦਾਲਕ ਨੇ ਇਸ ਰਹਸਯ ਕੋ ਸਮਝਨੇ ਕੇ ਲਿਯੇ ਯਾਕਯਵਲਕਯ ਸੇ ਪੂਛਾ , ਤੋ ਉਸ ਨੇ ਅਨੇਕ ਪਰਯਾਯੀ (ਅਨੁਵਾਕੋਂ) ਸੇ ਸਮਝਾਯਾ॥ ਉਨ ਮੇਂ ਸੇ ਕੇਵਲ ਤੀਨ ਪਰਯਾਯ ਨੀਚੇ ਉਧਰਤ ਕਿਯੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ:-"ਯ: ਸਰਵੇਖੁ ਭੁਤੇਖੁ ਤਿਖਠਨ ਸਰਵੇਭਯੋ ਭੁਤੇ ਭਯੋ ਅੰਤਰ:, ਯੰ ਸਰਵਾਣਿ ਭੂਤਾਨਿ ਨ ਵਿਦੁ: ਯਸਯ ਸਰਵਾਣਿ ਭੂਤਾਨਿ ਸ਼ਰੀਰੰ; ਯ: ਸਰਵਾਣਿ ਭੂਤਾਨਿ ਅੰਤਰੋ ਯਮਯਤਿ, ਏਖ ਤੇ ਆਤਮਾ ਅੰਤਰਯਾਮੀ ਅਮ੍ਰਿਤ:॥" (ਵ੍ਰਿ.ਉ. 3,7,15)

ਅਰਥ:- ਜੋ ਮਨ ਮੇਂ ਰਹਿਤਾ ਹੁਆ ਮਨ ਸੇ ਅਲਗ ਹੈ, ਮਨ ਜਿਸ ਕੋ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤਾ, ਮਨ ਜਿਸ ਕਾ ਸ਼ਰੀਰ ਹੈ, ਜੋ ਮਨ ਕੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿ ਕਰ ਨਿਯਮ ਮੇਂ ਰੱਖਤਾ ਅਰਥਾਤ ਜੋ ਮਨ ਕਾ ਨਿਯੰਤਾ ਹੈ, ਯਹ ਹੈ, ਹੇ ਉਦੱਾਲਕ। ਤੇਰਾ ਪੂਛਾ ਹੁਆ ਅੰਤਰਯਾਮੀ ਅਮ੍ਰਿਤ ਆਤਮਾ॥

"ਯੋ ਵਿਗਯਾਨੇ ਤਿਖਠਨ ਵਿਗਿਯਾਨਾਦ ਅੰਤਰ:, ਸੰ ਵਿਗਯਾਨੰ ਨ ਵੇਦ ਯਸਯ ਵਿਗਯਾਨੰ ਸ਼ਰੀਰੇ, ਯੋ ਵਿਗਯਾਨੰ ਅੰਤਰੋ ਯਮਯਤਿ, ਏਖ ਤੇ ਆਤਮਾ ਅੰਤਰਯਾਮੀ ਅਮ੍ਰਿਤ॥"
(ਵ੍ਰਿ. ਉ. 3,7,22)

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਰਥ- ਜੋ ਬੁੱਧੀ ਮੇਂ ਰਹਿਤਾ ਹੁਆ ਬੁੱਧੀ ਸੇ ਅਲੱਗ ਹੈ, ਬੁੱਧੀ ਜਿਸ ਕੋ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤੀ, ਬੁੱਧੀ ਜਿਸ ਕਾ ਸ਼ਰੀਰ ਹੈ, ਜੋ ਬੁੱਧੀ ਕੋ ਅੰਦਰ ਰਹਿ ਕਰ ਨਿਯਮ ਮੇਂ ਰੱਖਤਾ ਅਰਥਾਤ ਜੋ ਬੁੱਧੀ ਕਾ ਨਿਯੰਤਾ ਹੈ, ਯਹ ਹੈ ਹੇ ਉੱਦਾਲਕ ਤੇਰਾ ਪੂਛਾ ਹੁਆ ਅੰਤਰਯਾਮੀ ਅਮ੍ਰਿਤ ਆਤਮਾ ॥ 22 ॥

ਜਬ ਸਬ ਜਗਤ (ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ) ਕਾ ਅੰਤਮਤਮਾ ਈਸ਼੍ਵਰ ਹੈ, ਸਬ ਕਾ ਨਿਯੰਤਾ ਤਥਾ ਸਬ ਕੋ ਨਿਯਮ ਸੇ ਚਲਾਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ ਔਰ ਜੈਸਾ ਚਲਾਨਾ ਚਾਹਤਾ ਹੈ ਵੈਸਾ ਚਲਾਤਾ ਹੈ, ਤਬ ਉਸ ਕੀ ਇਛਾ ਕੇ ਅੰਦਰ ਚਲਨੇ ਮੇਂ ਹੀ ਮਨੁਸ਼ਯ ਕਾ ਕਲਿਆਣ ਹੈ, ਸਬ ਆਸ਼੍ਰਯੋ ਕੋ ਛੋੜ ਕਰ ਉਸ ਕਾ ਆਸ਼੍ਰਯ ਲੇਨੇ ਮੇਂ ਹੀ ਮਨੁਸ਼ਯ ਕਾ ਸ਼੍ਰੇਯ ਹੈ ॥ ਇਸ ਲਿਯੇ ਭਗਵਾਨ, ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣ ਨੇ ਅਰਜੁਨ ਸੇ ਯਹ ਕਹਾ ਹੈ।

ਈਸ਼੍ਵਰ: ਸਰਵਭੂਤਾਨਾ, ਹ੍ਰਿੰਦੇਸ਼ੇ ਅਰਜੁਨ ਤਿਸ਼ਠਤਿ ॥
ਭ੍ਰਾਮਯਨ ਸਰਵਭੂਤਾਨਿ ਯੰਤ੍ਰਾਰੁਢਾਨਿ ਮਾਯਯਾ ॥ (ਗੀ. 18,61)

ਅਰਥ- ਹੇ ਅਰਜੁਨ, ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ-ਰੂਪੀ ਯੰਤ੍ਰ ਪਰ ਚੜੇ ਹੁਏ ਸਬ ਪ੍ਰਾਣਿਯੋਂ ਕੋ ਅਪਨੀ ਮਾਯਾ (ਅਦਭੁਤ ਸਾਮਰਥਯ) ਸੇ ਘੁਮਾਤਾ ਹੁਆ (ਜਨਮ ਮਰਣ ਕੀ ਧਾਰਾ ਮੇਂ ਬਹਾਤਾ ਹੁਆ) ਈਸ਼੍ਵਰ ਸਬ ਪ੍ਰਾਣਿਯੋਂ ਕੇ ਹ੍ਰਿਦਯ ਦੇਸ਼ ਮੇਂ ਸਥਿਤ ਹੈ ॥ 61 ॥ ਤਮੇਵ ਸ਼ਰਣੰ ਗਚਛ ਸਰਵਭਾਵੇਨ ਭਾਰਤ। ਤਤ ਪ੍ਰਸਾਦਾਤ ਪਰਾਂ ਸ਼ਾਂਤਿੰ, ਸਥਾਨੰ ਪ੍ਰਾਪਸਯਸਿ ਸ਼ਾਸ਼੍ਵਤੰ ॥ (ਗੀ. 18, 62)

ਅਰਥ- ਹੇ ਭਾਰਤ ਤੂ ਸਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਅਰਥਾਤ ਮਨ, ਵਾਣੀ ਔਰ ਸ਼ਰੀਰ ਸੇ ਨਿਸ਼ਚਯ ਉਸ ਈਸ਼੍ਵਰਰੂਪੀ ਸ਼ਰਣ (ਆਸ਼੍ਰਯ) ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ। ਉਸ ਕੇ ਅਨੁਗ੍ਰਹ ਸੇ ਪਰਮ ਸ਼ਾਂਤਿ ਔਰ ਸਨਾਤਨ ਧਾਮ (ਸੱਚਖੰਡ) ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਗਾ ॥ 62 ॥

ਜਿਸ ਕਾ ਮਨ ਸ਼ੁੱਧ ਹੈ, ਏਕਾਗ੍ਰ ਹੈ ਔਰ ਮੋਹਿਕ ਤਥਾ ਆਮੁਖਿਮਕ ਪਦਾਰਥੋਂ (ਵਿਸ਼ਯੋਂ) ਕੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਣਾ (ਇੱਛਾ) ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਵਹ ਸਬ ਆਸ਼੍ਰਯੋ ਕੋ ਛੋੜ ਕਰ ਏਕ ਸਤਯ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਆਸ਼੍ਰਯ ਹੋਨੇ ਕਾ, ਅਰਥਾਤ ਏਕ ਈਸ਼੍ਵਰ ਮੇਂ ਮਨ ਕੀ ਨਿਸ਼ਠਾ (ਅਚਲ ਸਥਿਤੀ) ਵਾਲਾ ਹੋਨੇ ਕਾ, ਅਥਵਾ ਗੁਰੁਭਾਸ਼ਾ ਸੇ ਯਹ ਕਹੋ ਕਿ ਸਚਿਆਰ ਹੋਨੇ ਕਾ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ ॥ ਜੋ ਸਚਿਆਰ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਸਬ ਆਸ਼੍ਰਯੋਂ ਕੋ ਛੋੜ ਕਰ ਏਕ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਆਸ਼੍ਰਯ ਲਿਯੇ ਹੁਏ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਈਸ਼੍ਵਰ-ਨਿਸ਼ਠ ਹੈ, ਅਥਵਾ ਭਗਵਦ-ਗੀਤਾ ਕੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਸੇ ਯਹ ਕਹੋ ਕਿ ਈਸ਼੍ਵਰ-ਰੂਪੀ-ਸ਼ਰਣ (ਆਸ਼੍ਰਯ) ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ, ਵਹ ਔਰ ਵਿਪਤਾਲ ਮੇਂ ਭੀ ਅਧੀਰ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ, ਵਹ ਅਪਨੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ (ਸਵਭਾਵ) ਮੇਂ ਪਰਵਤ ਕੀ ਨਾਈਂ ਸਦਾ ਅਚਲ ਔਰ ਅਡੋਲ ਰਹਿਤਾ ਹੈ ॥ ਵਹ ਯਹਾਂ ਅਪਨੇ ਜੀਨੇ ਕੇ ਦਿਨੋਂ ਕੋ ਸੁਖ ਸੇ ਬਿਤਾਤਾ ਔਰ ਅੰਤ ਮੇਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕੇ ਲਿਯੇ ਮੁਕਤੀ-ਸੁਖ ਕੋ ਪਾਤਾ ਹੈ, ਯਹ 'ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ' ਪੰਕਤਿ ਕਾ ਅੰਤਰਾਸ਼ਯ ਹੈ ॥ 2 ॥ 1 ॥ ਦੇਹ ਸ਼ੋਚਾਤ ਭਵੇਛੋਦੰ, ਸ਼ਾਂਤਿਰਵਾ ਮੌਨਸੰਸ਼੍ਰਯਾਤ ॥ ਨ ਜਾਤੁ ਮਨਸੋ ਨ੍ਰਿਣਾ, ਤਿਪਿਤਰਵਾਕਾਮ ਸੰਚਯਾਤ ॥ 1 ॥ ਈਸਵਰੇਂਛਾ ਮਸੇ ਛੇਤਿ, ਦ੍ਰਿਢੰ ਕਿਤਵਾ ਪ੍ਰਵਰਤਤੇ ॥ ਕਾਰਯੇ ਕਰਮਨਿ ਯੋ ਨਿਤਯੰ, ਸ ਸਰੰ: ਸੁਖਸਸ਼੍ਨੁਤੇ ॥ 2 ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨੰ. 10. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਆਧੁਨਿਕ)

(ਪਉੜੀ 1)

ਪ੍ਰਾਕਥਨ-ਆਦਿ ਸਚੁ ਦਾ ਸਲੋਕ ਉਚਾਰਕੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਜਪੁਜੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਉੜੀ ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਾ ਵਿਸ਼ਯ ਇਹ ਹੈ:-

ਮੂਲ-ਮੰਤ੍ਰ ਵਿਚ ਕਥੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਗੁਰੂ ਪਾਸੋਂ ਦੱਸੀ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਹੁਣ ਉਹ ਉਪਾਉ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਉਪਾਉ ਦੱਸੇ ਹਨ ਜੋ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੇ ਅਸਫਲ ਰਹੇ, ਫੇਰ ਉਹ ਉਪਾਉ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਜੋ ਸਫਲ ਉਪਾਉ ਹੈ:-

ਮੂਲ ਅਰਥ

(ਸੱਤਯ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੇ ਨਮਿਤ, ਕੂੜ ਦੀ ਕੰਧ ਤੋੜਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੇ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਹੈ। ਉਹ ਕੰਧ ਸਰੀਰ ਧੋਣ ਵਾਲੇ ਕਰਮਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ੋਚ ਕਰਨੇ ਨਾਲ (ਮਨ ਦੀ) ਸੁਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਚਾਹੇ ਲੱਖ ਵਾਰ ਸੁੱਚਮ ਪਿਆ ਕਰਾਂ। (ਭਲਾ ਜੇ ਮੈਂ ਬੋਲਾਂ ਹੀ ਨਾਂ, ਤਾਂ ਤਾਂ ਝੂਠ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ, ਆਪੇ ਸਚਿਆਰ ਬਣ ਗਿਆ, ਇਸ ਪਰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬੋਲਣ ਵਲੋਂ) ਚੁਪ ਕਰ ਰਹਿਣ ਨਾਲ (ਮਨ ਨੂੰ ਵਾਸ਼ਨਾ ਦੇ ਵੇਗ ਦੀ ਕੂੜੀ ਲਗਨ ਵਲੋਂ) ਚੁਪ (ਸ਼ਾਂਤੀ) ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਚਾਹੇ (ਇਕ) ਤਾਰ (ਬੱਝਵੀਂ) ਲਿਵ ਲਾਈ ਰੱਖਾਂ।

(ਭਲਾ ਜੇ ਬ੍ਰਤ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਵਾਂ ਤਾਂ ਸਚਿਆਰ ਹੋ ਜਾਵਾਂ? ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ: ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਤ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ) ਭੁੱਖਿਆ ਰਹਿਣੇ ਨਾਲ (ਵਾਸਨਾਂ ਵਿਚ ਵੱਸਣੇਂ ਵਾਲੀ ਕੂੜ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ) ਭੁਖ (ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਂ ਕਦੇ) ਤ੍ਰਿਪਤ ਨਹੀ ਹੁੰਦੀ ਚਾਹੇ (ਬ੍ਰਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਰਕੇ ਚੌਂਦਾਂ) ਪੁਰੀਆਂ (ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ) ਭਾਵ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਵਾਂ।

(ਭਲਾ ਜੋ ਸੰਯਮ-ਸਾਧਨ ਛੱਡ ਕੇ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਚਾਤੁਰਤਾ ਵਰਤੀ ਜਾਏ ਤਾਂ? ਫਰਮਾਉਦੇ ਹਨ ਕਿ) ਸਿਆਣਪਾਂ ਚਾਹੇ ਹਜ਼ਾਰਾ ਲੱਖਾਂ ਹੋਣ (ਓਹ ਹਉਂ ਆਸ਼੍ਰਿਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਰੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਧੁਰ ਸੱਚ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਤੱਕ) ਇਕ ਬੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ।

(ਫਿਰ ਦੱਸੋ) ਕੀਕੂੰ ਸਚਿਆਰ ਬਣੀਏ ਤੇ ਕੂੜ ਦੀ ਕੰਧ ਕਿੱਕੁਰ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇ (ਜੋ ਸਾਡੇ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਵਿੱਥ ਪਾ ਰਹੀ ਹੈ?)

ਹੁਣ ਸਚਿਆਰ ਬਣਨ ਦਾ ਸੱਚਾ ਸਾਧਨ ਦੱਸਦੇ ਹਨ: ਹੇ ਨਾਨਕ! ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਦੇ (ਉਸ) ਹੁਕਮ (ਅਨੁਸਾਰ) ਤੁਰਨੇ (ਕਰਕੇ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਜੀਵ ਦੇ) ਨਾਲ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, (ਸਚਿਆਰ ਬਣੀਦਾ ਹੈ)॥ 1॥

ਵਯਾਖਯਾ- ਉਪਰ ਕਥੇ ਸਤਯ ਸਰੂਪ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਕੇ ਜੋ ('ਸਚਿਆਰ') ਪਦ ਤੇ ਅਪੱੜਨਾ ਹੈ ਸੋ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸੁੱਚਮ ਮਾਤ੍ਰ ਨਾਲ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੂੜ ਦੀ ਪਾਲ (ਹਉਮੈ) ਤਾਂ ਅੰਦਰਲੇ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਖੜੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਤੋਂ ਵਿੱਥ ਪਾ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਦੀ ਦੱਸੀ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸੁੱਚਮ ਅੰਦਰਲੀ ਹਉਂ ਦੀ ਪਾਲ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਸਮੱਰਥ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਦੇ ਦੱਸੇ ਕਰਮ ਨਾਲ ਤਾਂ ਹਉਂਮੈ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਯਥਾ ਕਰਮ ਕਰਤ ਬੁਧੇ ਅਹੰਮੇਵ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੁੱਪ ਧਾਰਨ ਕਰਨ, ਅਰਥਾਤ ਮੌਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਚਿਆਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕੀਦਾ। ਮੌਨ ਇਕ ਤਪ ਹੈ। ਤਪਾਂ ਬਾਬਤ ਵਾਕ ਹੈ: ਤਪੇ ਤਪੀਸਰ ਡੋਲੈ ਚੀਤ॥

ਮੌਨ ਇਕ ਤਪ ਹੈ ਜੋ ਬਾਹਰਲਾ ਟਿਕਾਉ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਡੋਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਬਗਲੇ ਤੇ ਬਿੱਲੀ ਦੀ ਲਿਵ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮਨ ਪੇਟ ਪਾਲਣ ਲਈ ਡੋਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੋਨੀ ਪੁਰਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਨ ਚੁੱਪ ਨਹੀ ਹੁੰਦਾ, ਉਥੇ ਸੰਕਲਪ ਵਿਕਲਪ ਦੀ ਧਾਰਾ 'ਹਉਂ' ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਰਕੇ ਰੁਕਦੀ ਨਹੀਂ। ਫਿਰ ਸਰੀਰ ਤ੍ਰੈ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰਕ ਲੋੜਾਂ ਨਹੀਂ ਚੁੱਪ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਅੰਤਹਕਰਣ ਵਿਚ ਹਿਲਾਉ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੁਖ ਅਰਥਾਤ ਬ੍ਰਤ ਧਾਰਨ ਕਰਨੇ ਨਾਲ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਂ, ਜੋ ਹਉਂ ਤੋਂ ਹੀ ਉਪਜਦੀ ਹੈ, ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਤੇ ਕੂੜ ਦੀ ਪਾਲ ਹਉਂ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਚਿਆਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕੀਦਾ। ਬ੍ਰਤ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਫਲ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ, ਸੋ ਜਿਤਨੇ ਵਧੀਕ ਪਦਾਰਥ ਮਿਲਨਗੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹੋਰ ਵਧੇਗੀ। ਭੁੱਖ ਅਰਥਾਤ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਂ ਤਾਂ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਤਿਆਗ ਨਾਲ ਹੀ ਹਟਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ:-*ਭੁਖਿਆ ਭੁਖ ਨ ਉਤਰੈ ਗਲੀ ਭੁਖ ਨ ਜਾਇ॥ ਨਾਨਕ ਭੁਖਾ ਤਾ ਰਜੈ ਜਾ ਗੁਣ ਕਹਿ ਗੁਣੀ ਸਮਾਇ॥ ਪੁਨਾ:- ਸਾਚੁ ਨਾਮੁ ਅਧਾਰੁ ਮੇਰਾ ਜਿਨਿ ਭੁਖਾ ਗੁਣੀ ਸਮਾਇ॥*

ਸੋ ਬ੍ਰਤ ਆਦਿ ਸੰਜਮ ਵੀ ਸਚਿਆਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ॥

ਬਾਕੀ ਦੇ ਹੋਰ ਤ੍ਰੀਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 'ਸਹਸ ਸਿਆਣਪਾਂ' ਵਿਚ ਗਿਣ ਲਏ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਭੀ ਕੂੜ ਦੀ ਪਾਲ ਨਹੀਂ ਤੋੜਦੇ। ਸਿਆਣਪ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਚਮਤਕਾਰ, ਚਾਹੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਚਤੁਰਾਈ ਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਦਾ, ਚਾਹੇ ਵਿਦਵਾਨ ਤੇ ਚਤੁਰ ਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਸੁਹਬਤ ਤੋ ਸਿੱਖਿਆ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਨਾਲ ਬੁੱਧੀ ਚਤੁਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਵਕਤਾ ਤੇ ਲੇਖਕ ਬਣਾ ਦੇਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਕੂੜ ਦੀ ਪਾਲ 'ਹਉਮੈ' ਨਵਿਰਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਸਗੋਂ ਵਧਦੀ ਹੈ। ਵਾਕ ਹੈ:- ਹਮ ਬਡ ਕਬਿ ਕੁਲੀਨ ਹਮ ਪੰਡਿਤ ਹਮ ਜੋਗੀ ਸੰਨਿਆਸੀ॥ ਗਿਆਨੀ ਗੁਨੀ ਸੂਰ ਹਮ ਦਾਤੇ ਇਹ ਬੁਧਿ ਕਬਹਿ ਨ ਨਾਸੀ॥

ਚੌਥੇ ਸਤਗੁਰਾਂ ਨੇ ਭੀ ਸਿਆਣਪਾਂ ਪਰਥਾਇ ਕਿਹਾ ਹੈ:-

ਸਹਸ ਸਿਆਣਪ ਨਹ ਮਿਲੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੜੀਏ ਜਨ ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਤਾ ਰਾਮ॥

ਪੁਨਾ: ਸੰਜਮ ਸਹਸ ਸਿਆਣਪਾਂ ਪਿਆਰੇ ਇਕ ਨ ਚਲੀ ਨਾਲਿ॥ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਸਾਚਿ ਮਿਲਉ ਮੇਰੇ ਮਾਇ॥

ਕਾਰਣ ਇਹ ਕਿ ਸਿਆਣਪਾ ਮਨ ਦੇ ਚਮਤਕਾਰ ਹਨ। ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਸਤਯ ਸਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇਵ ਮਨ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਰੰਮਤਾ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਤੁਕ ਵਿਚ ਜੇ 'ਸੋਚੈ' ਦਾ ਅਰਥ ਸੋਚ ਨਾ, ਪਰ 'ਸੋਚ ਵੀਚਾਰ' ਕੀਤਾ ਜਾਏ ਤਾਂ ਉਹ ਅਰਥ ਸਿਆਣਪਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਿਆਣਪਾਂ ਤੇ ਸੋਚਣਾਂ ਦੁਇ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਹੀ ਕੰਮ ਹਨ। ਸੋਚ ਅਰਥਾਤ ਵੀਚਾਰ ਜੀਵ ਦੀ ਮਨ ਬੁੱਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸਤਯ ਸਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮਨ ਬੁੱਧੀ ਤੋ ਅਵਿਸ਼ੇ ਹੈ।

ਸੁਤੇ ਹੀ ਹੁਣ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕਰਮ, ਤਪ, ਸੰਜਮ ਤੇ ਸਚ ਸਿਆਣਪਾਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸਾਰਦੀਆਂ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕੀਕੂੰ ਇਹ ਕੂੜ ਦੀ ਪਾਲ ਟੁੱਟੇ ਤੇ ਸਤਯ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਕੇ ਸਚਿਆਰ ਹੋ ਜਾਈਏ? ਤਾਂ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿਤਾ ਹੈ: ਕਿ ਹੁਕਮ ਤੇ ਰਜ਼ਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਦਾ ਜੋ ਮਾਲਕ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਟੁਰਨੇ ਨਾਲ। ਹੁਣ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਕਮ ਕਿਥੇ ਹੈ? ਤਾਂ ਉੱਤਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਕਿ 'ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ' ਅਰਥਾਤ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਜੀਵ ਦੇ ਨਾਲ, ਉਸ ਦੀ ਸਰਿਸ਼ਤ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਇਹ ਚਾਂਹਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਮਿਤ੍ਰ, ਪੁਤ੍ਰ, ਸਾਕ, ਦਾਸ, ਮਾਲਕ ਮੇਰੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣ, ਕੋਈ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਤਿਕੂਲ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਗਲ ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਵਿਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਾਨੋ ਹਰ ਇਕ ਦੀ ਫਿਤਰਤ ਵਿਚ ਲਿਖਿ ਪਈ ਹੈ। ਇਸ ਮੂਜਬ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਸਤਿ ਪੁਰਖ' ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਚਾਹਵਾਨ ਪੁਰਖ 'ਰਜ਼ਾ ਦਾ ਜੋ ਮਾਲਕ ਹੈ' ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿਕੂਲ ਨਾ ਟੁਰੇ, ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਟੁਰੇ। ਇਹ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਵਰਤਣੀ, ਮਾਰਗ ਹੈ ਸਚਿਆਰ ਹੋਣੇ ਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਸਤਾਰ, ਸਾਰੰਗੀ, ਸਰੋਦ ਦੀ ਕੋਈ ਭਰਥ ਬੇਸੁਰੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਰਸਹੀਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ; ਜਦ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਜ਼ ਸੁਰ ਨਾਲ ਸੁਰ ਕਰ ਦਿਓ, ਭਾਵ ਉਸ ਨਾਲ ਅਨੁਕੂਲ ਕਰ ਦਿਓ, ਤਾਂ ਓਹੀ ਅਵਾਜ਼ ਦੇਣ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ॥ ਜੇ ਬਾਜ਼ ਸੁਰ ਦੇਂਦੀ ਹੈ; ਇਥੋ ਤਾਈ ਕਿ ਹਿਲਾਈਦਾ ਤਾਂ ਹੈ ਬਾਜ਼ ਸੁਰ ਨੂੰ, ਉਂਗਲ ਬੀ ਉਸੇ ਉਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਹਿਸਾਬ ਤਾਂ ਬਾਜ਼ ਸੁਰ ਉਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਹੇਠਾਂ ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਤਰਬ ਕੰਬਦੀ ਭੀ ਦਿੱਸਦੀ ਹੈ, ਤੇ ਸੁਰ ਭੀ ਓਹੋ ਦੇਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਬਾਜ਼ ਦੀ ਤਾਰ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਤਯ ਸਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮ ਦੇਵ ਨਾਲ ਇਕ ਸਵਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਅਰਥਾਤ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋ ਗਿਆਂ ਸਤਿ ਸਰੂਪਤਾ ਵਾਲੀ ਗਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਸਚਿਆਰ ਹੋ ਜਾਈਦਾ ਹੈ।

'ਸੋਚ, ਮੌਨ, ਬ੍ਰਤ, ਸਿਆਣਪਾਂ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਆਹਾਰ ਦੇ ਯਤਨ ਵਿਚ ਮਨ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਕਰਤਾ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਮਨ ਦਾ ਉਸ ਦੇ ਧਿਆਨ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਜਾਕੇ ਹਉਂ ਤੋਂ ਛੁੱਟਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਸੰਯੁਕਤ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਇਹ ਹੈ ਸਤਯ ਸਰੂਪ ਨਾਲ ਸ਼ੁੱਧ ਹੋ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਸਚਿਆਰ ਹੋ ਜਾਣਾ। ਇਸ ਲਈ ਜੋ ਸਾਧਨ ਕਿ 'ਮੈਂ' ਵਿਚ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜੋੜਦੇ ਉਹ ਪਰਮ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਲੈ ਆਉਂਦੇ।

ਸਾਧਨ ਪੱਖ- ਹੁਕਮ ਤੇ ਟੁਰ ਪੈਣ ਦੀ ਚਾਹ ਵਾਲਾ ਸਾਧਕ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਕਮ ਕੀਹ ਹੈ? ਜਿਸ ਵਿਚ ਟੁਰਨਾ ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਪਿਆ ਹੈ?

ਉੱਤਰ: ਉਹ ਹੁਕਮ ਹੈ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਯਥਾ:- ਏਕੋ ਨਾਮ ਹੁਕਮ ਹੈ ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰਿ ਦੀਆ ਬੁਝਾਇ ਜੀਉ॥

ਨਾਮ ਕੂੜ ਦੀ ਮੈਲ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੂੜ ਦੀ ਮੈਲ ਦੂਰ ਹੋਣੀ ਜਾਂ ਕੂੜ ਦੀ ਪਾਲ ਟੁੱਟਣੀ ਇਕੋ ਗੱਲ ਹੈ। ਜਿਸ ਸਾਧਨ ਨਾਲ ਕੂੜ ਦੀ ਮੈਲ ਦੂਰ ਹੋਵੇਗੀ ਉਹੋ ਸਚਿਆਰ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗਾ, ਉਹ ਹੈ ਨਾਮ। ਯਥਾ:- *ਮਲੁ ਕੂੜੀ ਨਾਮਿ ਉਤਾਰੀਅਨੁ ਜਪਿ ਨਾਮੁ ਹੋਆ ਸਚਿਆਰੁ॥*

ਅਰਥਾਤ ਕੂੜ ਦੀ ਮੈਲ (ਯਾ ਪਾਲ) ਨਾਮ ਨਾਲ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਾਲ ਦਰ ਹੋਣ ਨਾਲ ਸਚਿਆਰ ਬਣੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂਤੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਜਪਕੇ ਜੀਵ ਸਚਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਪਚਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਤੇਰੇ ਮਨ ਤੇ ਤਨ ਵਿਚ ਧੁਰੋਂ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਯਥਾ:-

ਸਿਮਿਰ ਗੋਵਿੰਦ ਮਨਿ ਤਨਿ ਧੁਰਿ ਲਿਖਿਆ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਮਾਣ ਤੋ ਸਮਝ ਪਈ ਕਿ 'ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ' ਹੁਕਮ ਹੈ, ਇਹ ਧੁਰੋਂ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਨੇ ਕੂੜ ਦੀ ਪਾਲ ਤੋੜਨੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਨੇ ਸਚਿਆਰ ਬਣਾ ਦੇਣਾ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

'ਹੁਕਮ' ਤਾਂ ਇਕੋ ਹੈ, ਪਰ ਸਮਝਣੇ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਕਈ ਪਹਿਲੂ ਹਨ:-

ਹੁਕਮ ਤੇ ਹੁਕਮੀ

1. ਹੁਕਮ ਹੁਕਮੀ ਦੀ 'ਨਿਜ ਅਨੰਤ ਚੇਤਨਾ' ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੈ ਤੇ ਉਸੇ ਵਾਂਙ ਬੇਅੰਤ ਹੈ ਤੇ ਅਕੱਥ ਹੈ। ਯਥਾ: *ਹੁਕਮੁ ਨ ਜਾਪੀ ਕੇਤੜਾ ਕਹਿ ਨ ਸਕੀ ਜੈ ਕਾਰ॥*
ਹੁਕਮੁ ਨ ਕਹਿਆ ਜਾਈ॥

2. ਇਹ ਹੁਕਮ ਸਤਯ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਸਤਯ ਸਰੂਪ ਹੈ:- *ਸਚਾ ਤੇਰਾ ਹੁਕਮੁ ਸਚਾ ਫੁਰਮਾਣੁ॥*

ਪੁਨਾ:- *ਸਚੇ ਤੇਰੇ ਕਰਣੇ ਸਰਬ ਬੀਚਾਰ॥*

3. ਇਹ ਹੁਕਮੀ ਇਕ ਤੋਂ ਅਨੇਕਤਾ ਰਚਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰਚਦਾ ਹੈ:-ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਆਕਾਰ॥ ਹੁਕਮੀ ਸਗਲ ਕਰੇ ਆਕਾਰ॥ ਹੁਕਮੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਸਾਜੀਅਨੁ॥

ਹੁਕਮ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵ

4. ਸਾਜ ਕੇ ਹੁਕਮ ਹੀ ਸੰਭਾਲਦਾ ਹੈ:- *ਹੁਕਮੁ ਸਾਜਿ ਹੁਕਮੈ ਵਿਚਿ ਰਖੈ ਨਾਨਕ ਸਚਾ ਆਪ॥*

5. ਹੁਕਮ ਹੀ ਵਿਸਰਜਨ ਕਰਦਾ ਹੈ:- *ਹੁਕਮੀ ਸਾਜੇ ਹੁਕਮੇ ਢਾਹੇ ਏਕ ਚਸੰ ਮਹਿ ਲਖ॥*

6. ਮਨੁਖ ਦੇ ਅੰਤਰ ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਦੀ ਜੋਤਿ ਅੰਸ਼ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਹੁਕਮ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਬੀ ਹੈ, ਮਾਨੋ ਇਹ ਹੁਕਮ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਅੰਦਰੋਂ ਮੰਦਾ ਕਰਨ ਵੇਲੇ 'ਰੁਕ ਜਾਓ' ਦੀ ਸੈਨਤ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਚੰਗਾ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਦੀ ਸੈਨਤ ਮਰਾਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਕੇ ਅਭਯਾਸੀ ਚਉਪੜ ਦੇ ਵਾਂਗੂ ਚੰਗੇ ਦਾਉ ਢਾਲਦਾ ਤੇ ਆਪਾ ਸੁਆਰਦਾ ਹੈ। ਯਥਾ :-ਹੁਕਮੀ ਸਾਜੇ ਹੁਕਮੀ ਢਾਹੈ ਏਕ ਚਸੇ ਮਹਿ ਲਖ॥ ਜੋ ਇਸ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਛਾਂਨਟਨ ਹੈ ਉਹ ਸਾਈ ਦੇ ਭਉ ਵਿਚ ਅਵਗੁਣ ਛੋੜਦਾ ਤੋ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣ ਸੰਗ੍ਰਹ ਕਰਦਾ ਹੈ:- *ਹੁਕਮੁ ਪਛਾਣੈ ਨਾਨਕਾ ਭਉ ਚੰਦਨੁ ਲਾਵੈ॥ ਗੁਣ ਕਮਾਣ ਕਾਮਨਿ ਕਰੈ ਤਉ ਪਿਆਰੇ ਕਉ ਪਾਵੈ॥*

ਇਸ ਹੁਕਮ ਦੀ ਬ੍ਰੀਕ ਆਵਾਜ਼ ਜੀਵ ਨੇ ਆਪ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਸੁਣਨੀ ਹੈ।

7. ਫਿਰ ਇਸ ਔਰ ਲਿਖੇ ਹੁਕਮ ਦਾ ਇਕ ਪਹਿਲੂ ਹੋਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਪਛਾਣ ਗੁਰੂ ਦੱਸਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਨਾਮ ਸਿਮਰੋ। ਯਥਾ- *ਇਕੋ ਨਾਮੁ ਹੁਕਮੁ ਹੈ ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਆਂ ਬੁਝਾਇ ਜੀਵ॥ ਹੁਕਮੁ ਜਿਨਾ ਨੋ ਮਨਾਇਆ ॥ ਤਿੰਨ ਅੰਦਰਿ ਸ਼ਬਦ ਵਸਾਇਆ॥*

8. ਹੁਕਮ ਕਿਥੇ ਹੈ?

ਉਤਰ:- ਇਹ ਨਾਮ ਸਿਮਰਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਅੰਦਰ ਧੁਰ (ਡੂੰਘੇ ਥਾਂਉ) ਲਿਖਿਆ ਪਿਆ ਹੈ, ਯਥਾ :- ਸਿਮਰਿ ਗੋਵਿੰਦੁ ਮਨਿ ਤਨਿ ਧੁਰਿ ਲਿਖਿਆ॥

ਅਰਥਾਤ ਤਨ ਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਧੁਰ (ਡੂੰਘੇ ਥਾਂਉ) ਇਹ ਹੁਕਮ ਅੰਕਤ ਹੈ। ਡੂੰਘੇ ਥਾਂਉ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਇਸ ਦਾ ਪਤਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਜੇ ਧੁਰਿ ਕਾ ਅਰਥ 'ਧੁਰ ਦਰਗਾਹੋਂ' ਕਰੀਏ, ਤਦ ਬੀ ਪਤਾ ਗੁਰੂ ਹੀ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। *ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਹੁਕਮੁ ਹੈ ਨਾਨਕੁ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਆਂ ਬੁਝਾਇ ਜੀਉ॥*

9. ਹੁਕਮ ਬੁੱਝੇ ਬਿਨਾ ਜੀਵ ਦੁਖੀ ਹੈ:- *ਜਬ ਲਗੁ ਹੁਕਮੁ ਨ ਬੂਝਤਾ ਤਬ ਹੀ ਲਉ ਦੁਖੀਆ॥*

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

10. ਫਿਰ ਹੁਕਮੁ ਸਾਡੇ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦੁਖ ਸੁਖ ਦਾ ਲਿਖਾਰੀ ਹੈ:- *ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੀ ਲਿਖੀਐ ਲੇਖੁ॥ ਹੁਕਮਿ ਚਲਾਏ ਆਪਣੇ ਕਰਮੀ ਵਹੈ ਕਲਾਮ॥*

11. ਹੁਕਮ ਕਲਯਾਨ ਕਰਤਾ ਹੈ:-*ਹੁਕਮੁ ਵਿਸਮਾਦੁ ਹੁਕਮਿ ਪਛਾਂਣੈ ਜੀਅ ਜੁਗਤਿ ਸਚੁ ਜਾਣੈ ਸੋਈ॥*

ਹੁਕਮੁ ਵਿਸਮਾਦ ਹੈ, ਹੁਕਮੀ ਬਿਸਮਾਦ ਹੈ। ਬਿਸਮਾਦ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਕੇ ਜਦ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਵੇ ਉਹ ਜੀਵ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਮੇਲ ਦੀ ਜੁਗਤਿ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਇਉਂਬੀ ਕਹਦੇ ਹਨ:- ਹੁਕਮ ਸਿਮਾਦ ਹੈ, ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਦੀ ਜੁਗਤਿ ਐਉਂ ਜਾਣ ਲਈਦੀ ਹੈ। ਭਾਵ ਉਹੋ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਕਮ ਕਲਯਾਨ ਕਰਤਾ ਹੈ।

'ਹੁਕਮ-ਰਜ਼ਾ':- ਹੈ ਤਾਂ ਹੁਕਮ ਤੇ ਰਜ਼ਾ ਇਕੋ ਹੀ ਗੱਲ। ਹੁਕਮੀ ਤੇ ਰਜਾਈ ਦੁਇ ਪਦ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਲਈ ਵਰਤੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਏਥੇ 'ਹੁਕਮੀ' ਪਦ ਨਹੀਂ ਵਰਤਿਆ ਤੇ 'ਰਜਾਈ' ਪਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ? ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਜੋ ਕੁਛ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਆਪਣੀ ਰਜ਼ਾ ਅਰਥਾਤ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਰਜ਼ਾ ਦਾ ਇਕ ਅਰਥ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ। ਯਥਾ:- ਸੋ ਕਰੇ ਜਿ ਤਿਸੈ ਰਜਾਇ॥

ਉਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰੇ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਦੂਸਰੇ ਉਹ ਰਜ਼ਾਈ ਹੈ, ਹੁਕਮ ਜਦ ਕਰਦਾ ਹੈ 'ਰਜ਼ਾਈ' ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਕੇ ਬੀ 'ਰਜ਼ਾਈ' ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ 'ਰਜ਼ਾ' ਦੇ ਮਾਅਨੇ 'ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ' ਬੀ ਹਨ। ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਵਿਚ ਕਟਾਖਯ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹੁਕਮ ਦੇ ਕੇ ਉਹ ਵਿਕਾਰੀ ਯਾ ਲਿਪਾਇਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਉਹ ਪ੍ਰੰਸਨ ਮੂਰਤੀ ਹਰ ਹਾਲ 'ਰਜ਼ਾਈ' ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਯਾ ਆਨੰਦ ਹੈ।

'ਹੁਕਮ' ਤੇ 'ਰਜ਼ਾ' ਦਾ ਕੁਛ ਫਰਕ ਹੁਕਮ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਅਰਥਾਤ ਜੀਵ ਲਈ ਬੀ ਹੈ। ਜੋ ਅਵਸਥਾ ਭੇਦ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਮੰਨਣਾ ਉਹ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਮੰਨਕੇ ਉਸ ਉਪਰ ਜੀਵ ਤੁਰਦਾ ਹੈ। ਰਜ਼ਾ ਮੰਨਣੀ ਉਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਂਈਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦਾ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਰਥਾਤ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਇਕ ਸਵਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰਜ਼ਾ ਅਰਬ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਨੂੰ ਬੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਸੋ ਹੁਕਮ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਰਥਾਤ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ ਜਿਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹੈ, ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਉਸੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡਾ ਖੇਦ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ ਰਜ਼ਾ (ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ) ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹੈ। ਰਜ਼ਾ ਉਪਰ ਤੁਰਨੇ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਵ ਤੋਂ ਛੁਟਕੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਸੁਭਾਵ ਦੇ ਐਸੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੁਕਮੀ ਤੇ ਹੁਕਮ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਯਥਾ:-

ਤੇਰਾ ਕੀਆ ਮੀਠਾ ਲਾਗੈ॥

ਨਿਰੁਕਤ- ਸੋਚੈ- ਸ਼ੋਚ ਕਰਨੇ ਨਾਲ (ਸੁੱਚਮ ਯਾ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਕਰਨੇ ਨਾਲ)।

ਸੋਚੀ- ਸੋਚ ਕਰਾਂ, ਭਾਵ ਸਰੀਰ ਦੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਕਰਾਂ। (ਸੰਸ:, ਸ਼ੌਚ=ਜਲ ਮਿੱਟੀ ਆਦਿ ਨਾਲ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਚਿ=ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ)। ਪ੍ਰਮਾਣ-ਸੋਚ ਕਰੈ ਦਿਨਸੁ ਅਰੁ ਰਾਤਿ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

(ਅ) ਸੋਚੈ= ਸੋਚ ਕਰਨੇ ਨਾਲ। ਮਾਨਸਿਕ ਵੀਚਾਰ ਮਾਤ੍ਰ ਦੇ ਕਰਨੇ ਨਾਲ। 1825 ਬਿ: ਤੋ ਪਹਿਲੇ ਸੋਚੈ ਦਾ ਅਰਥ ਮਨ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੋਚਨਾ=ਵੀਚਾਰ ਕਰਨਾ। 1852 ਵਿਚ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਕਰਨੇ ਨਾਲ ਅਰ ਸੰਸਾ ਕਰਨੇ ਨਾਲ ਅਰਥ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਫਿਰ 1889 ਵਿਚ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲਿਖੇ ਗਰਬ-ਗੰਜਨੀ ਟੀਕੇ ਵਿਚ 'ਜਲ ਮ੍ਰਿਤਕਾ' ਆਦਿ ਤੋਂ ਜੋ ਸ਼ੋਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ', ਅਰਥ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਤੋ ਮਗਰੋਂ ਪੰਡਤ ਟੀਕਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਦੁਇ ਅਰਥ ਐਉਂ ਮਿਲਾ ਲਏ:- (ਕੇਵਲ) ਸੋਚ (ਵੀਚਾਰ) ਮਾਤ੍ਰ ਦੇ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ੌਚ (=ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ) ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, (ਭਾਵ- ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਦੇ ਕਰਮ 'ਨਾਮ ਜਪ' ਆਦਿ ਦੇ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ)। ਅਥਵਾ-(ਇਸ਼ਨਾਨ ਆਦਿਕ ਸਰੀਰ ਦੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਦੇ ਕਰਨੇ ਨਾਲ (ਮਨ ਦੀ) ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਤੁਸੀਂ ਭਾਵੇਂ ਲੱਖਾਂ ਵਾਰ ਸੋਚ ਵੀਚਾਰ ਕਰਕੇ ਵੇਖ ਲਵੋ।

ਚੁਪੈ= ਚੁਪ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਭਾਵ ਮੌਨ ਧਾਰਨ ਕਰਨੇ ਨਾਲ।

ਲਿਵ- (ਸੰਸ: ਲਯ=ਲੀਨਤਾ, ਏਕਾਗ੍ਰਤਾ, ਸਮਾਈ, ਗੁੰਮਤਾ) ਬ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਇਕ ਰਸ ਪ੍ਰਵਾਹ।

1. ਨਾਮ ਵਿਚ ਸੁਰਤ ਦਾ ਲਗਾਉ ਯਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਜੋ ਹੋਰ ਭਾਵਾਂ ਵਲ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਇਹ ਅਰਥ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਯਥਾ:- ਲਿਵ ਲਾਗੀ ਨਾਮੀ ਤਜਿ ਦੂਜਾ ਭਾਉ॥

2. ਨਾਮ ਦੇ ਇਕ ਰਸ ਪ੍ਰਵਾਹ ਦੁਆਰਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਜੁੜ ਜਾਣਾ, ਯਥਾ:-

ਲਿਵ ਲਾਇ ਹਰਿ ਸਿਉ ਰਹੀ ਗੋਇਲਿ ਸਹਜਿ ਸਬਦਿ ਸੀਗਾਰੀਆ॥

ਅਰਥਾਤ- ਸਬਦਿ (ਨਾਮ ਦੁਆਰਾ) ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਸੀਗਾਰੀ ਜਾਕੇ ਗੋਇਲ (ਜਗਯਾਸੂ ਇਸਤ੍ਰੀ) ਹਰੀ ਨਾਲ ਲਿਵ ਧਾਰੀ ਹੋ ਗਈ।

3. ਬਿੱਲੀ ਜਾਂ ਬਗਲੇ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਲਈ ਨਿਹਚਲ ਜੁੜ ਬੈਠਣ ਨੂੰ ਬੀ ਲਿਵ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਓਹ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਚੁੱਪ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਮਨ ਵਿਚ ਚੂਹੇ ਤੇ ਮੱਛੀ ਦੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਬੋਲ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਯਥ:- ਠਗ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਬਗਾ ਲਿਵ ਲਾਗਾ॥

ਲਿਵ ਤਾਰ 'ਤੇਲ ਦੀ ਧਾਰਾ' ਵਾਂਙੂ ਬ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ। ਇਕ ਰਸ ਲਗਾਉ ਯਾ ਲੀਨਤਾ ਸਾਂਈਂ ਵਿਚ । ਯਥਾ:- ਅਮ੍ਰਿਤ ਮੂਲੁ ਸਿੱਖਰਿ ਲਿਵ ਤਾਰੈ। ਪਰ ਇਥੇ 'ਵਾਸ਼ਨਾ ਰੁਕ ਕੇ ਨਾਮ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਿਚ ਮਗਨ ਹੋਣਾ' ਭਾਵ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਉਪਰ ਦਿਤੇ ਅੰਕ 3 ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਭਾਵ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਪਹਿਲੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਹੈ: ਜੇ ਲਾਇ ਰਹਾ ਲਿਵਤਾਰ॥ ਅਰਥਾਤ (ਬਗਲੇ ਵਾਂਙੂ ਚਾਹੇ) ਲਿਵ ਦੀ ਤਾਰ ਬੰਨਕੇ (ਖੜ੍ਹਾ ਰਹਾਂ) ਚੁਪ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰ ਵਾਸ਼ਨਾ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਹੈ ਤੇ ਧਯਾਨ ਅਤੀਤ ਹੋ ਕੇ ਸਾਂਈ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜੁੜ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਭੁੱਖਿਆ=ਭੁੱਖਿਆ ਰਹਿਣੇ ਨਾਲ, ਭਾਵ ਬ੍ਰਤ ਧਾਰਨ ਕਰਨੇ ਨਾਲ। (ਅ) ਭੁਖਿਆ ਦਾ ਅਰਥ ਭੁੱਖਿਆਂ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਦੀ ਥਾਂ 'ਭੁੱਖੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ' ਬੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। 'ਭੁੱਖਿਆ' ਦਾ ਅਰਥ 'ਭੁੱਖੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ' ਅਰਥਾਤ 'ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਲੂ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਕਵੀ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਕਾਂਡ ਪ੍ਰਕਥਨ ਦੇਖ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, (ਅਕਾਂਡ ਪ੍ਰਕਥਨ ਦੋਸ਼; ਪ੍ਰਥਮ ਕਰੈ ਬਰਨਨ ਜਿਸ ਤਾਂਈ। ਬੀਚਹਿ ਬਰਲਹਿ ਔਰ ਬਨਾਈ॥ ਭੁੱਖਿਆ ਦਾ ਅਰਥ 'ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਆਸ਼ਕਤ ਰਹਿਣ ਨਾਲ' ਕੀਤਿਆਂ ਬੀ ਦੁਖਨ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਵੱਸ ਰਹਿਣਾ ਕੋਈ ਸਾਧਨ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਹੀ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਕਿ 'ਸੋਚ' ਤੇ 'ਚੁਪ' ਸਾਧਨ ਹਨ। ਤੁਕ ਦੇ ਅਰਥ ਕਠਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹੋਰ ਭੀ ਐਉ ਜਤਨ ਗੁਣੀ ਜਨਾਂ ਵਲੋਂ ਹੋਏ ਹਨ।

1. ਭੁੱਖਿਆ ਰਹਿਣੇ ਨਾਲ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਹਟਦੀ, (ਤੇ) ਜੇ ਪੁਰੀਆਂ ਦੇ ਪਦਾਰਥ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਵਾਂ ਤਾਂ ਬੀ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

2. ਭੁੱਖਿਆ ਰਹਿਣੇ ਨਾਲ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਨਹੀ ਮਿਟਦੀ, (ਇਹ ਤਾਂ ਮਿਟਦੀ ਹੈ ਜੇ) ਚੌਦਾਂ ਹੀ ਪੁਰੀਆਂ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਤੋ ਮਨ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਲਵਾਂ- ਰੋਕ ਲਵਾਂ- ਭਾਵ ਵੈਰਾਗ ਕਰਾਂ।

3. ਪਰਮਾਤਮਾਂ ਦੇ ਮਿਲਣ ਦੀ ਭੁੱਖ ਭੁੱਖਿਆਂ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀ, ਚਾਹੇ 14 ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਪਦਾਰਥ ਤਿਆਗ ਦਿਆਂ। ਇਸ ਤੇ ਪਹਿਲੇ ਅਰਥ ਵਿਚ 'ਬੰਨਾਂ' ਦਾ ਅਰਥ ਤਯਾਗ ਦੇਵਾਂ ਯਾ ਰੋਕ ਲਵਾਂ ਖਿੱਚ ਨਾਲ ਲਾਉਣੈ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਉਂਵ ਜੇ ਕੋਈ 'ਸਾਂਈ ਮਿਲਣ ਦੀ ਭੁੱਖ ਲੈ ਕੇ' ਬ੍ਰਤ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਭੁੱਖ ਦਾ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਣਾ ਖੁਰਾਕ ਵਲੋ ਭੁੱਖੇ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀ, ਉਹ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਜ ਕਰੇਗੀ। ਉਸ ਦਾ ਦਾਰੂ ਹੈ:- ਸਾਚੇ ਨਾਮ ਕੀ ਲਾਗੈ ਭੂਖ॥ ਉਤੁ ਭੂਖੈ ਖਾਇ ਰਲੀਅਹਿ ਦੂ॥

ਇਹ ਤਾਂ ਭੁਖ ਹੀ ਦਾਰੂ ਹੈ ਤੇ ਮੁਬਾਰਕ ਹੈ:- ਜਿਸੁ ਜਨ ਕਉ ਪ੍ਰਭ ਦਰਸ ਪਿਆਸਾ॥ ਨਾਨਕ ਤਾਕੈ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਸਾ॥

ਸਿਆਣਪ=(ਪ੍ਰਾਕਿਤ, ਸਯਾਣ, ਪੰਜਾਬੀ, ਸਿਆਣ, ਸਿਆਣਪ)। ਸਿਆਣਪ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਬੁਧਿ ਦਾ ਚਮਤਕਾਰ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਮਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਚਤੁਰਾਈ ਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ ਦੇ ਵੀਚਾਰ ਦਾ, ਚਾਹੇ ਵਿਦਵਾਨ ਤੇ ਚਤੁਰ ਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਸੁਹਬਤ ਤੋ ਸਿੱਖਿਆ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਹੋਰ ਬੁਧਿ ਦੇ ਸਾਧਨ, ਜੋ ਸਾਂਈ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਲੋਕੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਆ ਗਏ।

ਸਹਸ ਸਿਆਣਪ ਨਹੀ ਮਿਲੇ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੜੀਏ ਜਨ ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਤਾ ਰਾਮ॥

ਸੰਜਮ ਸਹਸ ਸਿਆਣਪਾਂ ਪਿਆਰੇ ਇਕ ਨ ਚਲੀ ਨਾਲਿ॥

ਸਚਿਆਰ= (ਸਤਯ + ਆਕਾਰ। ਜਿਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੀ ਸਤਯ ਹੈ)।

1. ਸਤਯ ਸਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇਵ। ਯਥਾ:- ਨਾਨਕ ਏਵੈ ਜਾਣੀਐ ਸਭੁ ਆਪੇ ਸਚਿਆਰੁ॥

2. ਓਹ ਸਤਿ ਪੁਰਖੁ ਜੋ ਕੂੜ ਦੀ ਪਾਲ ਟੁੱਟਣ ਨਾਲ ਸਤਯ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਯਥਾ:- ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ॥

ਤਥਾ- ਸਚਿਆਰੀ ਸਚੁ ਸੰਚਿਆ ਸਾਚਉ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲੁ॥

ਅਹਰਿ ਨਿਰਮਾਇਲੁ ਊਜਲੋ ਪਤਿ ਸਾਚੀ ਸਚੁ ਬੋਲੁ॥

3. ਸਚ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ਸਚਾ ਪੁਰਖ। ਯਥਾ:-

ਸਚਿਆਰਾ ਦੇਇ ਵਡਿਆਈ ਹਰਿ ਧਰਮ ਨਿਆਉ ਕਰੀਓਇ॥

4. ਸਚ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ, ਪਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਚ ਤੇ ਮਾਣ ਤੇ ਅਹੰਕਾਰ ਹੈ।

ਯਥਾ:- ਹਉ ਵਿਚ ਸਚਿਆਰ ਕੂੜਿਆਰ॥

ਪਾਲਿ=(ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ, ਪਾਲਿ)। 1. ਪਾਣੀ ਦੇ ਰੋਕਣ ਲਈ ਉਸਾਰਿਆ ਬੰਨ੍ਹ 2. ਹੱਦ, ਰੋਕ ਥਾਮ। 3. ਕਤਾਰ, ਪੰਕਤੀ। 4. ਕੰਧ ਬੀ ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਹੈ ਆਵਰਣ ਤੋਂ ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਲੱਖਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਂਦਾ। ਉਹ ਹੈ- ਹਉਮੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਗਲੀ ਪਉੜੀ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਕੂੜ ਦੀ ਪਾਲਿ' ਹਉਂਮੈ ਹੈ।

ਪੁਨਾ:- ਹਉ ਹਉ ਭੀਤਿ ਭਇਓ ਹੈ ਬੀਚੋ॥

ਰਜਾ =ਅਰਬੀ, ਰਜ=ਖੁਸ਼ ਹੋਣਾ ਤੋ ਪਦ 'ਰਜਾ' ਯਾ 'ਰਿਜੁ' ਬਣਦਾ ਹੈ। 'ਰਜਾ'=ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਣ ਦੀ ਹਾਲਤ, ਖੁਸ਼ੀ, ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ।

1. ਆਮ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ 'ਰਜ਼ਾ' ਪਦ ਨੂੰ 'ਈ' ਲਾਕੇ 'ਰਜਾਈ' ਦਾ ਅਰਥ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਹੁਕਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਰਥਾਤ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ, ਰਜ਼ਾ ਵਾਲਾ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ।

ਯਥਾ:- *ਤਾਕਉ ਬਿਘਨੁ ਨ ਲਾਗਈ ਚਾਲੈ ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ॥ 3॥*

ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਜੋ ਚਲੈ ਸੋ ਪਵੇ ਖਜਾਨੈ॥

ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਰਜ਼ਾ ਵਾਲਾ 'ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ' ਹੀ ਅਰਥ ਲਗਦਾ ਹੈ॥

2. ਈ ਪ੍ਰਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਲਾਕੇ 'ਰਜਾਈ' ਬਣਾਇਆ ਤਾਂ ਅਰਥ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਵਾਲਾ ਹੋ ਕੇ, ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਮੰਨ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਹੋਕੇ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਸ ਅਰਥ ਦਾ ਵਰਤਾਉ ਬੀ ਆਇਆ ਹੈ। ਯਥਾ:- ਜੈਸੇ ਸਚ ਮਹਿ ਰਹਉ ਰਜਾਈ॥

3. ਇਸ ਪਦਾ ਦਾ ਅਰਥ ਕਿਤੇ 'ਰਜ਼ਾ ਵਿਚ' ਬੀ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਯਥਾ:-

ਨਾਨਕ ਰਹਣੁ ਰਜ਼ਾਈ॥ ਰਜ਼ਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ (ਬਣਦਾ) ਹੈ।

ਯਾਦ ਰਹੇ 'ਰਜ਼ਾਂ' ਪਦ ਅਰਬੀ ਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਰਜਾਈ ਪਦ 'ਰਜ਼ਾ' ਤੋ ਪੰਜਾਬੀ ਨੇ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ 'ਰਜਾਈ' ਪਦ ਬੀ ਆਯਾ ਹੈ, ਓਥੇ ਭਾਵ ਰਜ਼ਾ ਤੋਂ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।ਯਥਾ:- ਸੋ ਕਰੈ ਜਿ ਤਿਸੇ ਰਜਾਇ॥ਪੁਨਾ:- ਰਬ ਕੀ ਰਜਾਇ ਮੰਨੇ ਸਿਰ ਉਪਰਿ।

ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਆਕਾਰ ਹੁਕਮੁ ਨ ਕਹਿਆ ਜਾਈ॥
ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਜੀਅ ਹੁਕਮਿ ਮਿਲੈ ਵਡਿਆਈ ॥
ਹੁਕਮੀ ਉਤਮੁ ਨੀਚੁ ਹੁਕਮਿ ਲਿਖਿ ਦੁਖ ਸੁਖ ਪਾਈਅਹਿ॥
ਇਕਨਾ ਹੁਕਮੀ ਬਖਸੀਸ ਇਕਿ ਹੁਕਮੀ ਸਦਾ ਭਵਾਈਅਹਿ॥
ਹੁਕਮੈ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ ਕੋ ਬਾਹਿਰ ਹੁਕਮ ਨ ਕੋਇ॥
ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੈ ਜੇ ਬੁਝੈ ਤ ਹਉਮੈ ਕਹੈ ਨ ਕੋਇ॥੨॥

ਨੰ. 1. ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ "ਮੀਣਾ"

ਤਬ ਸਿਧਹ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੀ, ਹਮਾਰਾ ਸਭਨਾ ਬਾਤਾਂ ਕਾ ਤੈਂ ਥੀ ਸੰਤੋਖ ਹੂਆ, ਪਰੁ ਜੀ ਅਬ ਹਮਾਰੇ ਤਾਈਂ ਆਦਿ ਕੀ ਕਥਾ ਸੁਨਾਈਐ।ਜਿ ਆਦਿ ਹੀ ਉਤਪਤਿ ਸੈਸਾਰ ਕੀ ਸੁਭਈ, ਸੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਭਈ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਸਿਧਹੁ ਕਉ ਆਦਿ ਹੀ ਤੈ ਲੈ ਕੋ ਕਹਿ ਸੁਨਾਵਤ ਹੈ।ਜਿ ਸਿਧਹੁ ਜੀ। "ਆਦਿ ਪਹਿਲੇ ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ। ਨਿਕਰਿਆ ਕਹੀਐ। ਸੁਪਦੀ। ਅੰਜਨੁ ਕਹੀਐ, ਸਿਆਹੀ॥ ਸਿਆਹੀ ਬਡੀ ਕਿ ਸੁਪਦੇ ਬਡੀ?" ਕਹੇ, "ਜੀ, ਸੁਪੇਦੇ ਮਾਨੁਖੁ, ਸਿਆਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ।ਜਾਂ ਸੁਪੇਦੀ ਹੋਇ, ਤਾ ਸਿਆਹੀ ਚਲੇ, ਨਾਤ ਰ ਨਿਰੰਕਾਰੁ।ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਕਿਸ ਕਾ ਨਾਉ? ਚੁਪ ਕਾ ਨਾਉ ਨਿਰੰਕਾਰੁ।ਜਾਂ ਦੂਸਰਾ ਹੋਇ, ਤਾਂ ਅਵਾਜੁ ਨਿਕਲੈ। ਏਕੁ ਕਿਸ ਸਾਥਿ ਬੋਲੈ? ਕਿਸ ਸਿਉ ਕਹੈ? ਕਿਸੁ ਮਾਰੈ?"

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਿਸ ਸਮਸੀ? ਕਿਸ ਕਉ ਸਦਾਏ? ਕਿਸ ਕਉ ਘਟਾਏ? ਚੁਪ, ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਉ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਕਹਿਐ। ਜਬ ਨਿਰੰਕਾਰ 'ਅਕਾਰੁ' ਕੀਆ, ਤਬ 'ਮਨਸਾ ਦੇਵੀ' ਕਉ ਆਗਿਆ ਕਰੀ। ਸੁ, 'ਮਨਸਾ ਦੇਵੀ' ਕਉਨ ਕਹੀਐ? 'ਮਨਸਾ ਦੇਵੀ' ਏਹ, ਜਿਸ ਮਨਸਾ ਚਿਤਵੀ ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ, ਜਿ ਰਚਨਾ ਕੀਜੀਐ। ਰਚਨ ਕਮਲ ਤੇ 'ਕਮਲਾ' ਇਸਤ੍ਰੀ ਮਨ ਤੇ 'ਮਨਸਾ ਦੇਵੀ', ਜੋਤਿ ਤੇ 'ਜੁਗਤਿ' ਕੀਨੀ। ਏਹ ਤੀਨੇ ਸਾਵਧਾਨ ਇਸਤ੍ਰੀਆ ਕੀਨੀਆਂ। ਤਿਨ ਕਉ ਵਰ ਮਿਲਿਆ। 'ਮਨਸਾ ਦੇਵੀ' ਕਉ, ਉਦਮ ਫਲੁ ਮਿਲਿਆ। 'ਕਮਲਾ' ਕਉ, ਬਿਲਾਸ ਫਲੁ ਮਿਲਿਆ। 'ਜੁਗਿਤ' ਕਉ, ਤੀਨਿ ਫਲੁ ਮਿਲੈ। ਕਵਨ? ਬ੍ਰਹਮਾ, ਬਿਸ਼ਨ, ਮਹਾਦੇਉ, ਏਹ ਤੀਨੈ ਦੇਵ। ਇਨ ਤੀਨਹੁ ਕਉ, ਵਰੁ ਮਿਲਿਆ ਨਿਰੰਜਨ ਕਾ। ਹੁਕਮ ਹੂਆ, ਜਿ ਤੁਮ ਸ੍ਰਿਸਿਟਿ ਰਚਹੁ। ਤੁਮ ਤੀਨੈ ਹੀ ਮੇਰਾ ਸਰੂਪ ਰਹੁ। ਮੇਰਾ ਹੁਕਮੁ ਹੈ, ਤੁਮ ਰਚਨਾ ਰਚਹੁ।" ਤਬ ਇਨਹੁ ਕਹਿਆ, ਸਿ, "ਜੀ, ਜਿਵ ਜਿਵ ਹੁਕਮੁ ਹੋਇ, ਤਿਵ ਤਿਵ ਸ੍ਰਿਸਿਟਿ ਹੋਇ ਜੀ।" ਤਬ ਹੁਕਮੁ 'ਸਚੇ' ਕਾ ਹੋਇਆ, ਜਿ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਤੂ ਦੇਹੀਆਂ ਘੜਿ ਜੀਆ ਕੀਆਂ। ਅਰੁ ਬਿਸਨ, ਤੂ ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਜੀਉ ਬਹਿ। ਅਰੁ ਮਹਾ ਦੇਉ, ਜੀਆ ਕਾ ਭੰਡਾਰੀ ਹੂਆ। ਅਰੁ ਨਉ ਨਿਧਿ ਤੇਰੇ ਪਾਸਿ ਹੂਈ। ਜੋ ਕੰਉ ਆਹਾਰੁ ਭੀ ਤੂ ਹੀ ਦੇਹਿ। ਜਹੁ ਤੁਮ ਕਉ ਮੇਰਾ ਹੁਕਮੁ ਹੈ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮ ਕਰਹੁਗੇ, ਸੁ ਮੈ ਉਥਾਪਣਾ ਨਾਹੀ। ਕਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮ ਕਰਹੁਗੇ। ਸੁ ਸਹੀ।" ਤਬ ਬ੍ਰਹਮੇ, ਬਿਸਨ, ਮਹਾਦੇਵ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀ ਜਿ, "ਏ ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਰ। ਹਮ ਤੇਰੇ ਕੀਏ ਹੈ ਜੀ। ਜੇ ਕਿਛੁ ਹਮ ਕਰਹਿ, ਅਰੁ ਕਿਸਿ ਕਉ ਭਲਾ ਹੋਇ ਜਾਇ, ਅਰੁ ਕਿਸੀ ਕਉ ਬੁਰਾ ਹੋਇ ਜਾਇ, ਅਰੁ ਉਹੁ ਜੀਉ ਉਰਿ ਫਿਰੀਆਦੀ ਹੋਇ, ਅਰੁ ਉਸ ਕੇ ਬਾਦਿ ਤੂ ਕਿਰਪਾਲੁ ਹੋਹਿ, ਤਬ ਹਮ ਕਿਆ ਕਰਹਿ?" ਤਬ ਨਿਰੰਜਨ ਕਾ ਹੁਕਮੁ ਹੋਇਆ ਜਿ, "ਏਹੁ ਮੇਰੀ ਆਸ ਹੈ, ਮੈ ਏਹ ਕਲਾਮ ਤੁਮਾਰੇ ਹਾਥਿ ਦੀਨੀ ਹੈ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਤੁਮ ਵਗਾਵਹੁਗੇ ਜੀਆਂ ਕੋ ਬਾਬਿ ਭਾਗਿ ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਹਉਂ ਉਹ ਬਾਤ ਮਿਟਾਵਉਗਾ ਨਾਹੀ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਤੁਮ ਕਰਹੁਗੋ, ਸੋਹੀ ਸਹੀ" ਤਬ ਹੁਕਮੁ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖ ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਕਾ, ਬ੍ਰਹਮੇ, ਬਿਸਨ, ਮਹਾਦੇਵ ਕਉ ਹੂਆ। ਸੁ ਤਬ ਹੁਕਮ ਕਿਆ ਹੂਆ?

ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਿਨ ਆਕਾਰ ਹੁਕਮੁ ਨ ਕਹਿਆ ਜਾਈ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਹੁਕਮ ਤਉ ਸਹੀ ਹੋਇਆ, ਜਿ ਆਕਾਰੁ ਕਰਹੁ, ਸਰਿਸਟਿ ਸੰਸਾਰੁ ਰਚਹੁ। ਪਰੁ ਮੇਰੇ ਬੂਤੇ ਏਹ ਵੀ ਨਾਹੀ ਕਹਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਜਿ ਕਿਤਨਾ ਕੁ ਹੁਕਮੁ ਹੋਇਆ, ਜਿ ਏਵ ਇਤਨਾ ਕਰਹੁ।

ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਿਨ ਜੀਅ ਹੁਕਮਿ ਮਿਲੈ ਵਡਿਆਈ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਹੁਕਮ ਹੀ ਸਾਥ ਚਉਰਾਸੀਹ ਲਖ ਜੀਆ ਕੀ ਜੂਨਿ ਪੈਦਾ ਹੋਈ, ਅਰੁ ਹੁਕਮ ਹੀ ਸਾਥਿ ਵਡਿਆਈ ਲਾਗੀ ਮਿਲਣ।

ਹੁਕਮੀ ਉਤਮੁ ਨੀਚੁ ਹੁਕਮਿ ਲਿਖਿ ਦੁਖ ਸੁਖ ਪਾਈਅਹਿ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਉਤਮ ਜਿ ਹੋਵੈ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਸਾਥਿ ਹੋਏ। ਅਰੁ ਨੀਚ ਜਿ ਹੋਏ, ਸੋ ਭੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਹੁਕਮ ਸਾਥਿ ਹੋਏ। ਜਾਂ ਹੁਕਮ ਸਾਥਿ ਜੀਅ ਪੈਦਾ ਹੋਏ, ਤਾਂ ਹੁਕਮ ਹੀ ਸਾਥਿ ਨਾਲੇ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਜੀਆ ਦਾ ਲੇਖੁ ਪੈਆ, ਜ ਇਤਨਾ ਦੁਖੁ ਭੋਗਹਿਗੇ, ਇਤਨਾ ਸੁਖੁ ਭੋਗਹਿ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਕਨਾ ਹੁਕਮੀ ਬਖਸੀਸ ਇਕਿ ਹੁਕਮੀ ਸਦਾ ਭਵਾਈਅਹਿ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਇਕਨਾ ਨੋ ਹੁਕਮ ਦਰਗਾਹ ਥੀ ਭੈਆ ਜਿ ਜਾਹੁ ਤੁਸੀ ਮੇਰੇ ਜੀਅ ਹਹੁ, ਤੁਸੀ ਬੈਠੇ ਹੀ ਖਾਹੁ। ਅਰੁ ਇਕਨਾ ਨੋ ਹੁਕਮੁ ਹੋਆ, ਜਿ ਜਾਹੁ ਤੁਸੀ ਜਦਿ ਬਹੁੜੁਹਗੇ, ਤਬ ਤੁਮ ਕਉ ਰੋਟੀ ਪਹੁਚੈਗੇ। ਸੁ ਏਹੁ ਭੀ ਤੁਦੇ ਹੁਕਮੁ ਹੋਆ ਦਰਗਾਹ ਥੀ।

ਹੁਕਮੈ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ ਕੋ ਬਾਹਰਿ ਹੁਕਮ ਨ ਕੋਇ।
ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੈ ਜੇ ਬੁਝੈ ਤ ਹਉਮੈ ਕਹੈ ਨ ਕੋਇ॥ 2॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਜਿ ਕਿਛੁ ਵਰਤਦਾ ਹੈ, ਸਿ ਸਭੁ ਹੁਕਮਿ ਮਹਿ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ। ਏਹੁ ਜਿ ਮਾਨੁਖੁ ਹਉਮੈ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਤਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਏਹੁ ਹੁਕਮ ਨੋ ਸਮਝਦਾ ਨਾਹੀ। ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਹੰਉ ਏਨਿ ਮਾਨੁਖਿ ਰੰਵਾਣਿਆ ਹਾਂ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਚੰਗਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਹਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਮੈ ਕੀਤਾ। ਅਰੁ ਜੇ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਕਹਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਕਿਸੇ ਤੇ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੈ ਜਾਣੇ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਂਦ ਹੈ, ਤਾਂ ਹਉਮੈ ਕਰੈ ਨਾਹੀ॥ 2॥

ਨੰ. 2. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਸ਼ਹੀਦ'

ਅਰ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪੁੱਛੋ, ਜੋ ਹੁਕਮ ਕਿਉਂਕਰ ਮੰਨੀਦਾ ਹੈ; ਤਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਦੇ ਆਕਾਰ ਹੋਏ ਹਨ, ਸੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ॥ ਕਿਯੋਂਕਿ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਆਕਾਰ ਸੁੰਦਰ ਕੀਤਾ ਹੈਸ, ਅਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਅਸੁੰਦਰ ਕੀਤਾ ਹੈਸ, ਪਰ ਜੋ ਕੀਤੇ ਹੈਸ, ਸੋ ਹੱਛੇ ਹੀ ਕੀਤੇ ਹੈਸ; ਤਾਂਤੇ ਉਸੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਵਡਿਆਈਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹੈਨ॥ ਅਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਰਾਜ ਮਿਲਦਾ ਹੈ॥ ਅਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭਜਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ॥ ਅਰ ਉਸੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਉਤਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਸਾਤਕੀ॥ ਅਰ ਕਈ ਨੀਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਮਸੀ॥ ਅਰ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹੀ ਸੁਖ ਤੇ ਦੁਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਜਿਨਾਂ ਪਾਪ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਸੋ ਦੁਖ ਪਾਂਵਦੇ ਹਨ; ਅਰ ਜਿਨਾਂ ਪੁੰਨ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਸੋ ਸੁਖ ਪਾਵਤੇ ਹਨ॥ ਅਰ ਜਿਨਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਮਿੱਠਾ ਮੰਨਿਆ ਹੈ, ਓਨਾਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਹੋਈ ਹੈ॥ ਪਰ ਜਿਨਾਂ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ, ਸੋ ਆਵਾਗਉਨ ਵਿਖੇ ਭਾਊਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ॥ ਤਾਂਤੇ ਸਭ ਕੁਛ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਕੁਝ ਨਾਹੀਂ। ਅਰ ਜੋ ਕੋਈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮਿੱਠਾ ਕਰਕੇ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਹਉਮੈ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ॥ 2

ਨੰ. 3. ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਜੀ (ਸੇਵਾਪੰਥੀ)

"ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਿਨ ਆਕਾਰ ਹੁਕਮ ਨ ਕਹਿਆ ਜਾਈ"॥

ਹੁਕਮੀ; ਕਹੀਐ, ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਆਗਿਆ, ਸੋ ਜਿਸ ਪਰ ਹੋਇ, ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਹੁਕਮੀ ਕਹੀਐ। ਸੋ ਹੁਕਮੀ ਨਾਮ ਮਾਇਆ ਕਾ ਹੈ। ਸੋ ਮਾਯਾ ਦੁਆਰੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੋਟ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਅਰ ਅਨੇਕ ਅਕਾਰ ਰਚੇ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਹੁਕਮੀ ਪ੍ਰਾਰਬਧ ਦਾ ਬੀ ਨਾਮ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਰਬਧ; ਕਿਆ ਕਹੀਐ, ਅਨੇਕ ਜਨਮਹੁ ਕੇ ਜੋ ਕਰਮ ਹੋ, ਤਿਨ ਮਹੁ ਜਿਨ ਕਰਮਹੁ ਪਰ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਆਗਿਆ ਭਈ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਕਰਮ ਕਾ ਫਲੁ ਐਸੇ ਹੀ ਹੋਇ, ਸੋ ਪ੍ਰਾਰਬਧ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋ ਕੇ ਅਕਾਰ ਹੂਏ ਹੈ, ਸੋ ਕਹਾ ਨਹੀ ਜਾਤਾ। ਕੇਤਾ ਹੁਕਮ ਹੁਆ ਹੈ? ਕਾਹੇ ਤੇ, ਆਪ ਬਿਅੰਤ ਵੋ, ਅਪਨੀ ਮਾਇਆ ਸੋ ਬਿਅੰਤ, ਅਰ ਮਾਇਆ ਦ੍ਵਾਰੇ ਰਚਨਾ ਸੋ ਬਿਅੰਤ, ਬਿਅੰਤ ਕਾ ਅੰਤ ਕੋਊ ਕਹਾ ਪਾਵੈ? ਐਸੇ ਕਹੋ, ਜੋ ਮਾਇਆ ਅਰ ਰਚਨਾ ਬਿਅੰਤ ਕੈਸੇ ਹੈ? ਇਸ ਪਰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਗੁਰ-ਸ਼ਬਦ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੈ। "ਆਪ ਸਤ ਕੀਆਂ ਸਭ ਸਤ। ਆਪੇ ਜਾਨੈ ਅਪਨੀ ਮਿਤਿ ਗਤ।" ਬਾਹਿਰ ਕਿਹਾ ਹੈ, "ਆਪੇ ਆਪਿ ਸਗਲ ਮਹਿ ਆਪ॥ ਆਪੇ ਰਚਿਆ ਸਭ ਕੇ ਸਾਥ।" ਜੇਸੇ ਸੁਵਰਣ ਕਾ ਬਿਕਾਰ ਸੁਵਰਣ ਹੀ ਹੈ। ਅਰੁ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਕਾ ਬਿਕਾਰ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਹੀ ਹੈ। ਐਸੇ ਹੀ ਪਰੁਮੇਸ਼ਰ ਸੁੱਧ ਚੇਤੰਨ ਸੋ ਭਿੰਨ ਕਛੁ ਹੂਆ ਨਹੀ। ਭਿੰਨ ਪਰਤੀਤ ਸੋਈ ਅਗਿਯਾਨ ਹੈ। ਤਿਸਕਰ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੰਸਾਰ ਹੈ। ਸੋਈ ਅਬ ਗੁਰ ਕਹਿਤੇ ਹੈ।

ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਜੀਅ ਹੁਕਮਿ ਮਿਲੈ ਵਡਿਆਈ॥

ਹੁਕਮੀ ਜੋ ਮਾਇਆ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ੁਧ॥ ਏਕ ਮਲਿਨ, ਸੋ ਮਨਿਨ ਦੋ ਸ਼ਕਤਿ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਏਕ ਅਵਰਣ ਅਰ ਦੁਸਰੀ ਵਖੇਪ। ਅਵਰਨ ਨਾਮ ਭਲਾਵਾ, ਜਿਸ ਨੋ ਅਗਿਯਾਨ ਕਹਿਤੇ ਹੈ। ਅਰੁ ਵਖੇਪ ਨਾਮ ਜੀਵਤ੍ਵ-ਭਾਵ ਕਾ ਹੈ। ਤਾਤ ਵਿਪਰਜਯ ਕਹਿ ਜੋ ਮਲਿਨ ਮਾਯਾ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਚੇ ਤੰਨ ਮੋਂ ਆਤਮੁ ਸਰੂਪ ਭੁੱਲ ਕੇ ਜੀਵ-ਭਾਵੋ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੁਆ। ਜੀਵ-ਭਾਵ ਤੇ ਦੇਹ ਅਭਿਮਾਨੀ ਹੁਆ ਅਰ ਅਨ-ਉਨਤ ਨਿਖੇਧ ਹੁਏ, ਤਿਸਕੇ ਪੁੰਨ-ਪਾਪ ਦੁਇ ਫਲ ਹੁਏ। ਤਿਸ ਕਰਮ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਤੀਨਹੁ ਲੋਕ ਬਿਖੇ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਜੋਨਿ ਅਰੁ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਫਲਹੁ ਕੇ ਭੋਗਤਾ ਹੁਆ।

ਹੁਕਮਿ ਮਿਲੈ ਵਡਿਆਈ॥

ਅਰਥ॥ ਸੁਭ ਕਰਮਹੁ ਤੇ ਹੁਕਮ ਦ੍ਵਾਰੇ ਬਡਾਈ ਮਿਲੀ। ਸੋ ਕਿਆ ਬਡਾਈ ਕਹੀਐ? ਉਤਮ ਸਰੀਰ ਅਰ ਸੁਰਗਾਦਿਕ ਪਾਏ॥

ਹੁਕਮੀ ਉਤਮੁ ਨੀਚੁ ਹੁਕਮਿ ਲਿਖਿ ਦੁਖ ਸੁਖ ਪਾਈਅਹਿ॥

ਅਰਥ॥ ਸੋ ਪ੍ਰਾਰਬਧ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਏਕ ਉਤਮ ਦੇਵਾ ਇਕ ਸਰੀਰ ਅਰੁ ਨੀਚ ਚੰਡਾਨਾਦਿਕ, ਨਿਖੇਧ ਜੋਨਿ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ। ਸੋ ਪ੍ਰਾਰਬਧ ਅਨੁਸਾਰ ਲਿਖੇ ਸੁਖ-ਦੁਖ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇ ਹੈ।

ਇਕਨਾ ਹੁਕਮੀ ਬਖਸੀਸ ਇਕਿ ਹੁਕਮੀ ਸਦਾ ਭਵਾਈਅਹਿ॥

ਅਰਥ॥ ਇਕ ਜੋ ਭਗਤ, ਤਿਨ ਕਉ ਹੁਕਮ, ਬਖਸੀਸ; ਕਹੀਐ, ਮੁਕਤਿਕਾ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਈਸ੍ਵਰ ਅਰ ਮਨ, ਕਰਮ ਤੇ ਅੰਤਹ-ਕਰਣ ਸ਼ੁੱਧ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਬ ਗਯਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕਤਿ, ਅਵਗੁਣਹੁ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੋਤੇ ਹੈ॥ ਅਰ ਨਖੇਧ ਪ੍ਰਾਰਬਧ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਚਕ੍ਰਮਹੁ ਸਦਾ ਭਵਾਈਤੇ ਹੈ। ਕਿਆ ਨਾਨਾ ਜੋਨਿ ਮਹੁ ਭ੍ਰਮਾਈਐ ਹੈ?

ਹੁਕਮੈ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ ਕੋ ਬਾਹਰਿ ਹੁਕਮ ਨ ਕੋਇ॥

ਰਚਨਾ ਹੈ। ਸੋਈ ਸਦਾ ਆਗਿਆ ਮੋ ਹੈ। ਤਿਸ ਮਾਯਾ ਹੀ ਕੇ ਅੰਤਰ ਸਭ ਵਰਤਮਾਨ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਕੋ ਨਹੀ ਹੈ।

ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੈ ਜੇ ਬੁਝੈ ਤ ਹਉਮੈ ਕਹੈ ਨ ਕੋਇ।

ਅਰਥ॥ ਜੇ ਬੁਧਿਮਾਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁਕਮ ਮਾਯਾ ਕੋ ਬੁਝੈ ਹੈ, ਤੋ ਹਉਮੈ ਦੇ ਰਹਤੇ ਕੇ ਕਿਸੀ ਪਦਾਰਥ ਕੀ ਨ ਕਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ, "ਆਪੇ ਦਾਤਾ ਆਪੇ ਭੁਗਤਾ ਜੀ ਹਉ ਤੁਧ ਬਿਨੁ ਅਵਰ ਨਾ ਜਾਣਾ।" ਐਸੇ ਨਿਸਚੈ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ। 2।

ਨੰ. 4. ਸਾਧੂ ਅਨੰਦਘਨ ਜੀ (ਉਦਾਸੀਨ-ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਵਾਚੀ)

ਪ੍ਰਸੰਗ ਪਾਇ ਕਰ ਏਤਾ ਕਰਾ॥ ਅਬ ਮੂਲ ਕੋ ਹੀ ਵਰਨਨ ਕਰਤੇ ਹੈ॥ ਅਬ ਤੋ ਸਿਖ ਕਾ ਪ੍ਰਸਨ ਬੰਦ ਭਯਾ॥ ਕਾਹੇਤੇ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਤੋ ਗੁਰੋ ਨੇ "ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ"- ਇਹੁ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਧਰਮ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆ॥ ਤਿਸ ਪਰ ਤੇ ਸਿਖ ਨਹੀ ਠਹਰਾ॥ ਫੇਰ ਸਰਬ ਬ੍ਰਹਮ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆ॥ ਤਿਸ ਕੋ ਭੀ ਸਿਖ ਨੇ ਕਠਨ ਮਾਨਾ॥ ਫੇਰ ਕਰਮ-ਫਲ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਅਰਪਨ ਕਰਾ ਤਿਸ ਕੋ ਭੀ ਕਠਨ ਮਾਨਾ॥ ਫੇਰ ਨਾਮ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆ, ਇਸ ਕੋ ਕੁਛ ਕਠਨ ਤਾ ਨਹੀ। ਜੈਸੇ 'ਜਪੁ' ਸਕੇ ਤੈਸੇ ਹੀ 'ਜਪੁ', ਤੂੰ ਕਿਤਾਰਥ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਮੋ ਤੋ ਕੁਛ ਖਰਚ ਨਹੀ ਹੋਤਾ॥ ਕਹੀ ਜਾਨਾ ਭੀ ਨਾਹੀ ਪੜਤਾ॥ ਨ ਬੋਝ ਹੀ ਉਠਾਵਨਾ ਪੜਤਾ ਹੈ॥ ਨ ਚੋਟ ਫੇਟ ਹੀ ਲਗਤੀ ਹੈ॥ ਅਬ ਸਿਖ ਕਿਆ ਪ੍ਰਸਨ ਕਰੇਗਾ॥ ਕੁਛ ਭੀ ਤੋ ਨ ਕਰ ਸਕੇਗਾ॥

(ਪਉੜੀ ੨) ਸਿੱਖ ਮੋ ਕਛ ਕਚਾਈ ਨ ਰਹ ਜਾਇ॥ ਭੇ-ਪ੍ਰੀਤ ਦਰਸ਼ਨ ਪੂਰਬਕ, ਔਰ ਭੀ ਗੁਰ ਸੁਗਮ ਤੇ ਸੁਗਮ ਆਪਣਾ ਇਸ਼ਟ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਉਪਦੇਸ ਕਰਤੇ ਹੈ "ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਆਕਾਰ ਹੁਕਮੁ ਨ ਕਹਿਆ ਜਾਈ॥" ਆਕਾਰ ਜੋ ਹੈ, ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ, ਸਰਬ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਦਵਾਰਾ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇ ਹੈ॥ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਇਹੀ ਆਗਿਆ ਹੈ, ਜੈਸਾ ਜੈਸਾ ਕਰਮ ਕਰੇ, ਤੈਸਾ ਤੈਸਾ ਹੀ ਸਰੀਰ ਭੀ ਪਾਵੇ॥ ਹੁਕਮ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਾ ਹੈ, ਸੋ ਕਹਾ ਨਹੀ ਜਾਤਾ॥ ਕਾਹੇ-ਤੇ, ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਸ੍ਰਿਸਟਾ ਵਿਖੇ ਜੀਵੋ ਕੇ ਸਰੀਰ ਤੋ ਅਨੰਤਾ॥ ਕਿਸ ਕਰਮੁ-ਫਲ, ਕੌਣ ਸਰੀਰ, ਕਿਸ ਨੇ ਪਾਇਆ॥ ਏਤਾ ਗਿਆਨ ਕਿਸ ਕੋ ਹੈ, ਜੋ ਕੋਈ ਕਹੇਗਾ॥

"ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਜੀਅ ਹੁਕਮਿ ਮਿਲੈ ਵਡਿਆਈ"॥

ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਤੇ ਹੀ ਸਮਾਨ ਕਰਮੋ ਵਾਲੇ ਸਮਾਨ ਜੀਵ ਹੋਤੇ ਹੈ॥ ਅਰ ਪਰਮੇਸਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਤੇ ਹੀ ਉਤਮ-ਕਰਮ ਵਾਲਿਓ ਕੋ ਇੰਦ੍ਰ ਪਦਵੀ ਤੇ ਲੈ ਕਰ ਬਡਾਈ ਕੀ ਪਦਵੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ॥

"ਹੁਕਮੀ ਉਤਮੁ ਨੀਚੁ ਹੁਕਮਿ ਲਿਖਿ ਦੁਖ ਸੁਖ ਪਾਈਅਹਿ॥

ਉਤਮ, ਨੀਚ, ਸੁਖੁ ਅਰ ਦੁਖ, ਏਹ ਸਭ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਤੇ ਹੀ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਤੇ ਹੈ। ਸੋ ਵਿਧਾਤਾ ਨੇ ਸਭ ਕੇ ਮਸਤਕ ਸਾਥ ਲਿਖ ਦੀਆ ਹੈ॥ ਜੈਸਾ ਕਰਮ ਕਰੇਗਾ, ਤੈਸਾ ਹੀ ਫਲ ਭੀ ਪਾਵੇਗਾ॥

ਇਕਨਾ ਹੁਕਮੀ ਬਖਸੀਸ॥ ਇਕਿ ਹੁਕਮੀ ਸਦਾ ਭਵਾਈਅਹਿ॥

ਏਕ ਐਸੇ ਅਦਵੈਤ ਦਰਸੀ, ਕਰਮ ਫਲ ਤਿਆਗੀ, ਭਜਨ-ਵਾਨ, ਉਤਮ-ਪੁਰਖ ਹੈ॥ ਤਿਨ ਕੋ ਪ੍ਰਮੇਸਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਤੇ ਹੀ ਬਖਸ਼ੀਸ਼; ਕਿਆ ਕਹੀਏ, ਮੁਕਤ-ਪਦਵੀ ਮਿਲਤੀ ਹੈ॥ ਤੇ ਆਵਾਗੌਣ ਤੇ ਛੂਟ ਪੜਤੇ ਹੈ॥ ਅਰ ਏਕ ਐਸੇ ਭਜਨ-ਹੀਨ ਭੋਗ ਲੰਪਟ ਨੀਚ ਪੁਰਖ ਹੈਂ॥ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਤੇ ਸਦਾ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਚਕ੍ਰ ਮੋ ਭ੍ਰਮਾਈਤੇ ਹੀ ਰਹਤੇ ਹੈ॥ ਤਿਨ ਕਾ ਆਵਾਗੌਣ ਕਬੀ ਨਹੀਂ ਛੂਟਤਾ।

ਹੁਕਮੈ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ ਕੋ ਬਾਹਰਿ ਹੁਕਮ ਨ ਕੋਇ॥
ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੈ ਜੇ ਬੁਝੈ ਤ ਹਉਮੈ ਕਹੈ ਨ ਕੋਇ॥

ਸਭ ਕੁਛ ਪਰਮੇਸਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਮੋ ਹੀ ਹੈ॥ ਆਗਿਆ ਤੇ ਬਾਹਰ ਕਛ ਭੀ ਨਹੀਂ। ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਕੋ ਬੂਝੇਗਾ ਤੋ ਹੰਕਾਰ ਯੁਕਤ ਵਚਨ ਨ ਕਰੇਗਾ॥ ਹੰਕਾਰ ਯੁਕਤ ਵਚਨ ਕਹਣੈ ਵਾਲਾ ਯਦਪਿ ਭਜਨਵਾਨ ਭੀ ਹੈ ਤੋ ਭੀ ਲੋਕ ਤਿਸ ਕੋ ਜਬੂ ਨਾਈ ਮਾਨਤੇ ਹੈ॥ ਜਿਸ ਕੋ ਲੋਕ ਹੀ ਹਛਾ ਨਹੀਂ ਮਾਨਤੇ ਤਿਸ ਕੋ ਪ੍ਰਮੇਸਵਰ ਕਿਆ ਹਛਾ ਮਾਨੇਗਾ॥ ਭਾਉ ਭਗਤ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਰ ਨੀਚ ਸਦਾਏ। ਤਉ ਨਾਨਕ ਮੋਖੰਤਰ ਪਾਏ॥ ਨੀਚ ਨਾਮ ਈਹਾ ਨਿਹ ਅਭਿਮਾਨ ਕਾ ਹੈ, ਚੂਹੜੇ ਚੁਮਾਰ ਕਾ ਨਹੀ॥ ਐਸੀ ਰਹਿਤ ਧਾਰਨ ਕਰੈ, ਲੋਕ ਆਪ ਸੋ ਆਪ ਹੀ ਕਹੈ, ਦੇਖੋ ਤੁ; ਕੈਸਾ ਉਤਮ ਪੁਰਖ ਹੈ, ਇਸ ਕੋ ਭਜਨ, ਤਪ ਕਾ, ਵਿਦਿਆ ਕਾ, ਕਿਸੀ ਬਾਤ ਕਾ ਹੀ ਅਭਿਮਾਨ ਨਹੀ॥ ਜੋ ਐਸਾ ਹੋਵੈਗਾ ਤਬੀ-ਮੁਕਤ ਮਾਰਗ ਮੋ ਪ੍ਰਵੇਸ ਪਾਵੇਗਾ; ਅਭਿਮਾਨੀ ਅਭਮਾਨ ਮੋ ਹੀ ਡੁਬੇਗਾ॥

ਨੰ. 5. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਵੀ ਚੂੜਾਮਣੀ (ਨਿਰਮਲ-ਗਿਆਨੀ)

(ਪਉੜੀ ਦੂਜੀ)

ਅਗਾਰੀ ਮਨੁੱਖੀ ਕੋ ਨਿਸਚਾ ਹੁਕਮ ਪਰ ਟਿਕਾਵਨ ਕੇ ਹੇਤ, ਹਉਮੈ ਕੇ ਹਟਾਵਨ ਹਿਤ, ਬਡਿਆਈ ਹੁਕਮ ਕੀ ਬਰਨਨ ਕਰਤੇ ਹੈ:- ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਆਕਾਰ ਹੁਕਮੁ ਨ ਕਹਿਆ ਜਾਈ॥

ਹੁਕਮਵਾਰੇ ਜੋ ਹੋਇ ਸੋ ਹੁਕਮੀ, ਐਸੇ ਜੋ ਪਰਮੇਸਰ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੇ ਹੁਕਮ ਕਰਿ ਆਕਾਰ ਬਨਤ ਹੈ। ਆਕਾਰ ਜੜ, ਜੰਗਮ ਦੇਹ, ਵਾ ਅਕਾਰ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਕੋ, ਵਾ ਅਨੇਕ ਬ੍ਰਹਮੰਡੋਂ ਕੇ ਆਕਾਰ ਬਨਤ ਹੈਂ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ- ਜੇ ਕੋਈ ਪੂਛੈ; ਹੁਕਮਵਾਰੇ ਕੋ ਤੋ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੇ ਹੁਕਮ ਕੇ ਤੋ ਪ੍ਰਮਾਨ ਬਤਾਉ? ਉਤਰ- ਤਿਸ ਕੋ ਹੁਕਮ ਭੀ ਕਥਨ ਮੇਂ ਨਹੀਂ ਆਵਤ ਹੈ, ਜੋ ਹੁਕਮ ਕਰਿ ਕਿਤਨੈ ਜੜ ਜੰਗਮ ਜੀਵ ਕਰੈ ਹੈ; ਵਾ ਹੁਕਮ ਕਰਿ ਕਿਤਨੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਕਰੇ ਹੈਂ।

ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਜੀਅ ਹੁਕਮਿ ਮਿਲੈ ਵਡਿਆਈ॥

ਹੁਕਮਵਾਰੇ ਕੈ ਹੁਕਮ ਤੇ ਹੀ 'ਜੀਅ' ਕਹੀਏ ਜੜ ਜੰਗਮ ਦੇਹੋਂ ਕੇ ਬਿਖੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਐ ਕੀਟੀ ਪ੍ਰਯੰਤ ਹੋਤ ਭਏ। ਵਾ, 'ਜੀਅ' ਨਾਮ ਜਲ ਕੋ ਭੀ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਤੇ ਹੀ ਸਰਬ ਤੇ ਪਹਿਲੇ ਜਲ ਹੋਤ ਭਏ। ਵਾ, ਜੀਵ ਭਾਖਾ ਮੈ ਸੂਖਮ ਕੀਟਾਦਿਕ ਜੀਵੋਂ ਕੋ ਭੀ ਕਹਤ ਹੈਂ। ਤਿਸ ਕੇ ਹੁਕਮ ਤੇ ਵਡਿਆਈ ਮਿਲੀ, ਸਭ ਰੀਤਿ ਸੋਂ ਸਮਰਥ ਭਏ। ਧਰਨੀ ਆਦਿ ਉਚਾਵਨ ਕੀ ਸ਼ਕਤਿ ਵਾਰੇ ਭਏ। ਵਾ, ਔਰ ਹਿਕਮਤ ਮੈਂ ਬੁਧਿ ਕਰਿਕੈ ਬਡੈ ਭਏ।

ਹੁਕਮੀ ਉਤਮੁ ਨੀਚੁ ਹੁਕਮਿ ਲਿਖਿ ਦੁਖ ਸੁਖ ਪਾਈਅਹਿ॥

ਹੁਕਮਵਾਰੇ ਜੋ ਪਰਮੇਸੁਰ, ਤਿਸ ਕੇ ਹੁਕਮ ਮੈ ਉਤਮ ਤੇ ਨੀਚ ਬਨ ਜਾਤਿ ਹੈ- ਬਨੈ ਰਾਜਾ ਆਦਿ ਵਾ, ਨੀਚ ਜੋ ਹੈਂ, ਹੁਕਮ ਤੇ ਉਤਮ ਬਨ ਜਾਤਿ ਹੈਂ- ਬਾਲਮੀਕ ਆਦਿ। ਵਾ, ਉਤਮ ਅਰੁ ਨੀਚ ਸਭ ਹੁਕਮ ਤੇ ਹੀ ਬਨਤ ਹੈ, ਆਪ ਤੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਨ ਸਕਤ ਹੈ। ਅਰ ਹੁਕਮ ਤੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਦੁਖ ਸੁਖ ਜੀਵ ਭੋਗਤੇ ਹੈਂ। ਚਿਤ੍ਰ-ਗੁਪਤ ਕੇ ਦਫਤ੍ਰ ਬਿਖੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ, ਵਾ, ਮਸਤਕ ਬਿਖੇ ਲਿਖੈ ਹੋਏ।

ਇਕਨਾ ਹੁਕਮੀ ਬਖਸੀਸ ਇਕਿ ਹੁਕਮੀ ਸਦਾ ਭਵਾਈਅਹਿ॥

ਇਕਨਾ ਕੋ ਹੁਕਮ ਕਰਿ ਬਖਸੀਸ ਹੋਤ ਹੈ। ਇਕ ਹੁਕਮ ਕਰਿ ਸਦਾ ਭਰਮਾਈ ਤੇ ਹੈਂ, ਜੋ ਜਕਤ ਬਿਖੈ ਇਕ ਜਨਮਤ ਮਰਤ ਹੈਂ; ਵਾ, ਨਰਕ, ਸੁਰਗ, ਮ੍ਰਿਤ-ਮੰਡਲ ਤਿਸ ਬਿਖੈ ਇਕ ਆਵਤ ਹੈਂ ਇਕ ਜਾਤ ਹੈਂ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 'ਹੁਕਮਿ ਮਿਲੈ ਵਡਿਆਈ' ਬਖਸ਼ੀਸ ਕੋ ਅਰਥ ਤੋਂ ਉਹਾਂ ਹੀ ਹੋਇ ਗਯੋ ਯੋ, ਬਹੁੜ ਕਹਿਨੈ ਕੋ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਕੌਨ? ਅਰਥ; ਪੁਨਰੁਕਤਿ ਹੋਤ ਹੈ?

ਉਤਰ- ਬਡੋ ਹੋਨ ਪੁਰਸ਼ਾਰਥ ਤੇ, ਵਾ, ਸ਼ਕਤਿ ਵਿਖੈ, ਇਤਯਾਦਿ। ਔਰ, ਵਡਿਆਈ ਜੋ ਹੈ ਜਗਤ ਮੈਂ ਸੰਤੋ ਕੇ ਮਤਿ ਮੈਂ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਨਹੀ ਮਾਨਤ ਹੈਂ। ਇਹ ਬਾਤੈਂ ਤੋ ਜੋ ਨੀਚ ਕਰਮ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਰਤ ਹੈਂ: ਦੈਂਤ ਪਿਸ਼ਾਚ, ਰਾਖਸ਼ ਔ ਰਾਜਨ ਮੈਂ ਭੀ ਹੋਤ ਹੈ। ਬਖਸ਼ੀਸ ਸਤਿਨਾਮ ਕੋ ਸਿਮਰਨ, ਤਿਸ ਤੇ ਗਯਾਨ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ, ਬਹੁੜਿ ਸਰੂਪ ਮੈਂ ਲੀਨ ਹੋਣਾ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇ ਕਰਿ ਜਿਸ ਕੇ ਬਖਸੇ ਹੈ, ਯਾਂਕੇ ਨਾਮ ਬਖਸ਼ੀਸ਼। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਔਰ ਜ਼ੋਤੀ ਹੈਂ ਤਿਨ ਕੇ ਨਾਮ ਬਡਿਆਈ ਹੈ। ਜਹਾਂ ਜੀਅ ਸੂਖਮ ਕਏ ਤਹਾਂ ਬਡਿਆਈ ਪਦ ਕਹਯੋ। ਜਹਾਂ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕਹੈ ਤਹਾਂ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਤਿਨਾਮ ਕੀ ਕਹੀ ਇਸੀ ਕਾਰਨ ਤੈ। ਇਤਯਰਥ।

ਇਨ ਚਾਰਨਿ ਹੂੰ ਤੁਕਨ ਮੇਂ ਤੀਜੋ ਆਬ੍ਰਿਤ ਦੀਪਕ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ।

ਲੱਛਨ-ਪਦ ਅਰੁ ਅਰਥ ਏਕ ਹੀ ਹੋਇ।

ਬਹੁਤ ਬੈਰ ਆਵਹਿ ਜਹਿੰ ਸੋਇ।

'ਤੀਜੋ ਆਬ੍ਰਿਤ ਦੀਪਕ' ਲੱਛਨ।

ਮਨ ਮਾਨਤ ਹੈਂ ਮਨੁਜ਼ ਬਿਚੰਛਨ।

'ਹੁਕਮ' ਪਦ ਏਕ ਬਹੁਤ ਬੇਰ ਆਯੋ, ਅਰਥ ਭੀ ਏਕ ਹੀ ਰਹਾਯੋ। ਉਭਯਾਬ੍ਰਿਤ ਦੀਪਕ ਭੀ ਯਾਂਕੇ ਨਾਮ ਹੈ:-

ਔਰ ਇਨ ਚਾਰਹੂੰ ਤੁਕਨ ਮੈਂ ਪਰਕਰਾਲੰਕਾਰ ਹੈ।

ਲੱਛਨ- ਜਹਾਂ ਬਿਸ਼ੇਖਨ ਸਾਭਿਪ੍ਰਾਯ।

'ਪਰਕਰ ਸੂਖਨ' ਸੋਇ ਗਿਨਾਯ।

'ਹੁਕਮੀਂ' ਪਰਮੈਸਰ ਕੋ ਖਨਹੈ, ਸੋ ਅਭਿਪ੍ਰਾਯ ਕੇ ਸਹਤ ਹੈ। ਯਾਤੇ ਪਰਕਰਭਯੋ।

ਹੁਕਮੈ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ ਕੋ ਬਾਹਰਿ ਹੁਕਮ ਨ ਕੋਇ॥

ਸਰਬ ਜੋ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਅਰ ਕੀਟੀ ਪ੍ਰਯੰਤ, ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਹੁਕਮ ਬਿਖੇ ਰਹਤ ਹੈ ਬਿਨਾ ਹੁਕਮ ਤੇ ਨਹੀਂ ਕਿਸੀ ਕੋ ਕੋਈ ਮਾਰ ਸਕਤ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਜੀਵਾਇ ਸਕਤ ਹੈ। ਇਸ ਤੋ ਆਦਿ ਔਰ ਜੇਤੇ ਸਰਬ ਕਰਮ ਹੈਂ, ਜੈਸੇ ਪਰਮੇਸਰ ਪ੍ਰੇਰਕ ਕਰਾਵਤ ਹੈ ਤੈਸੇ ਕਰਤ ਹੈਂ: ਜੈਸੇ ਪੁਤਲੀ ਕੋ ਬਾਜੀਗਰ ਜਿਉਂ ਨਚਾਵਤ ਹੈ ਤਿਉਂ ਨਾਚਤੀ ਹੈ। ਪੁਤਲੀ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਹੋਇ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰਿ ਸਕਤਿ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਸਰਬ ਜੀਵ ਹੈਂ।

ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੈ ਜੇ ਬੁਝੈ ਤ ਹਉਮੈ ਕਹੈ ਨ ਕੋਇ॥2॥

ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਤ ਹੈ: ਤਿਸ ਕੇ ਹੁਕਮ ਕੋ 'ਬੂਝੈ', ਕਿਆ ਜਾਣੇ, ਜੋ ਹੁਕਮ ਬਿਨਾਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਤਿ ਹੈ ਤਬ ਬੂਝਨਹਾਰੋ ਐਸੇ ਹਉਮੈ ਨਹੀਂ ਕਰਤ ਹੈ ਜੋ ਅਮਕਾ ਕਰਮ ਮੈਨੇ ਕਰਿਆ ਹੈ, ਵਾ ਕਰਤ ਹੈ, ਵਾ ਕਰਨੇ ਹੈ, ਮੈਂ ਸਮਰਥਵਾਨ ਹੋਂ, ਮੈਂ ਵਿਦਯਾਵਾਨ ਹੋਂ, ਐਸੇ ਨਹੀਂ ਕਹਤ ਹੈ, ਸੰਤ ਜਨ ਜਾਨਤ ਹੈਂ: ਸਰਬ ਕੁਛ ਕਰਨਹਾਰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਜੰਗ ਖਿਲਾਰ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਊਚੇ ਕਰੈ ਚਾਹੇ ਨੀਚੇ ਕਰੈ। ਜੰਗ ਕੇ ਅਧੀਨ ਊਚੇ ਨੀਚੇ ਦੇਨੇ ਨਹੀਂ ਹੈ। 'ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ'। ਪੂਰਬ ਇਸ ਤੁਕ ਮੈਂ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਹੁਕਮ ਕਰਿ ਦੁਖ ਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ ਤ ਹੁਕਮ ਕੋ ਮਾਨਿ ਰਾਜੀ ਰਹਨੋ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਤੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਰਮੇਸਰ ਅਨਿਆਇ ਤੋ ਕਬਹੂੰ ਨਹੀਂ ਕਰਤ ਹੈ, ਹਮਾਰੇ ਕਰਮਨ ਕੋ ਫਲ ਹੈ, ਐਸੇ ਇਰਾਦੇ; ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ਯ, 'ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੈ ਜੇ ਬੁਝੈ' ਇਸ ਤੁਕ ਮੇਂ ਪਰਮੇਸਰ ਕੋ ਹੁਕਮ ਤੇ ਪਦਾਰਥ ਅਰੁ ਸਰਬ ਸੁਖ ਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ' ਤੋ ਅਹੰਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ, ਯਹ ਉਪਦੇਸ਼ਯੋ। ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਭਯਾ:- ਪ੍ਰਾਣੀਓ ਕੀ ਦੋ ਅਵਸਥਾ ਹੋਤੀ ਹੈਂ, ਦੁਖ ਕੀ ਅਰੁ ਸੁਖ ਕੀ, ਰੰਕ ਔਰ ਰਾਜਾ ਸੋ ਦੋਊ ਦਸ਼ਾਨਿ ਵਾਰੋ ਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਭਯੋ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:- ਈਹਾਂ ਦੁਖ ਸੁਖ ਦੋਊ ਤੁਕਨ ਮੇਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਰਥ ਤਿਨ ਕੋ ਕੈਸੇ ਭਯੋ? ਉੱਤਰ- ਈਹਾਂ 'ਆਛੇਪਾਖਯਾਬ੍ਰਿਤਾ' ਸੋਂ ਅਰਥ ਹੋਤ ਹੈ। ਜਹਾਂ ਊਪਰਿ ਸੋਂ ਅਰਥ ਆਵੈ ਇਹ ਲਛਨ ਹੈ ਯਾਂਕੋ। ਅਧਯਾਹਾਰ ਭੀ ਯਾਂਕੇ ਨਾਮ ਹੈ। ਬਯੰਜਨਾ ਮੈਂ ਭੀ ਅੰਤਰਭਤ ਇਸ ਕੋ ਪੰਡਿਤ ਕਹਤ ਹੈ। ਊਪਰ ਸੋਂ ਐਸੇ ਅਰਥ ਆਯੋਂ:- ਰਾਜ਼ੀ ਰਹਿਨੇ ਕਿਸ ਦਸ਼ਾ ਮੈਂ ਕਹਯੋ? ਸੁਖ ਪਦਾਰਥਨ ਮੈਂ ਤੋਂ ਸਰਬ ਹੀ ਰਾਜ਼ੀ ਰਹਤ ਹੈਂ, ਤਿਨ ਕੇ ਤੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਨਤ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਦੁੱਖ ਮੇਂ ਸਰਬ ਕੋ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋਤ ਹੈ, ਯਾਂਤੇ ਰਾਜ਼ੀ ਪਦ ਮੋਂ 'ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ' ਇਸ ਪਦ ਮੇਂ ਅਬਯਾਹਾਰ ਊਪਰ ਤੇ 'ਦੁਖ' ਪਦ ਆਯੋ। ਤਿਸੀ ਰੀਤਿ ਹਉਮੈ ਕੇ। ਤਯਾਗਨ ਕੇ ਅਰਥ ਭਯੋ। ਦੁਖ ਮੈਂ ਤੇ ਹੋਮੈ ਸਰਬ ਹੀ ਤਯਾਗਤ ਹੈ, ਕਹਤ ਹੈ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਨੇ ਦੁਖ ਦੀਉ ਦਵਾ ਕਰਮਨਿ ਨੇ ਦੁਖ ਦੀਓ, ਯਾਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਤਿਨ ਕੋ ਨ ਬਨੇ। ਅਰ ਸੁਖ ਮੈਂ ਕਹਤ ਹੈਂ ਇਹ ਬਾਤ ਹਮ ਨੇ ਕਰੀ, ਅਮਕੋ ਕਾਰਜ ਬਡੇ ਬਲ ਸੋਂ ਵਾ ਬਡੀ ਸੁਧਿ ਸੋਂ ਹਮ ਨੇ ਕਰਯੋ, ਹਮ ਨੇ ਜੰਗ ਕਰਯੋ, ਹਮ ਨੇ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਕਰਯੋ, ਇਤਯਾਦਿਕ ਹਉਮੈ ਕੈ ਬਿਖੇ ਫਸਤੇ ਹੈ। ਇਸੀ ਤੇ 'ਸੁਖ' ਪਦ ਊਪਰ ਸੇ ਆਯੋ। ਜੋ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਸੁਖ ਪਾਇ ਅਰੁ ਸਭ ਕਾਰਜ ਕਰਤਾ ਹੁਆ ਹਉਮੈ ਕੋ ਤਯਾਗੇ। ਜੋ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਭਾਣਾ ਮਾਨੇਂਗੇ, ਤਿਸੀ ਤੇ ਹਉਮੈ ਛੁਟੈਗੀ। ਜੋ ਹਉਮੈ ਕੋ ਤਜੈਗਾ ਸੋ ਨਾਮ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਕੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਇਗੇ। ਭਾਣਾ ਮਾਨੇ ਬਿਨਾ ਅਰ ਹਉਮੈ ਕੋ ਤਿਆਗੈ ਬਿਨਾ ਨਾਮ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ। ਇਸ ਪਰ ਪ੍ਰਮਾਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੋ:-

ਹਉਮੈ ਨਾਵੈ ਨਾਲਿ ਵਿਰੋਧੁ ਹੈ ਦੁਇ ਨ ਵਸਹਿ ਇਕ ਠਾਇ॥

ਇਸੀ ਬਾਤ ਤੇ ਜਾਣੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਜੇਤੇ ਫਲੁ ਨਾਮ ਕੋ ਕਹਯ ਹੈ ਸੋ ਲੋਕਨ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤੁ ਨਹੀਂ ਹੋਤ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਜ਼ਮੀਨ ਕੋ ਹਲੁ ਬਾਹੇ ਸਵਾਰੇ ਬਿਨਾ ਜੋ ਬੋਵਤੇ ਹੈਂ, ਤਿਨ ਕੋ ਫਲ ਤੁਛ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਜ਼ਿਮੀਨ ਕੋ ਸਵਾਰਿ ਕੇ ਬੋਵਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਸੰਪੂਰਨ ਫਲ ਲੇਤੇ ਹੈਂ। ਇਸੀ ਰੀਤਿ ਸੋ ਭਾਣਾ ਮਾਨਣੋ ਅਰ ਹਉਮੈ ਕੋ ਤਜਣ ਇਨ ਤੇ ਅੰਤਰਕਰਣ ਸ਼ੁਧ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਸਤਿਨਾਮ ਕੋ ਸਿਰਮਨ ਕਰਨੋ ਤਬ ਸੰਪੂਰਨ ਫਲੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤ ਹੈ। ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਮੁਮੋਖੀ ਕੋ ਅੰਤਰਕਰਣ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰਨ ਹਿਤ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕੇ ਸਾਧਨ ਕਹੇ, ਪੂਰਬ ਸਾਧਨ ਕਹਿ ਕੇ ਪੀਛੇ ਸਿਧ ਨਾਮ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਗਯਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਸੋ ਕਹੈਯੇ, ਇਤਯਰਥ।

ਈਹਾ ਸਰਬ ਪੌੜੀ ਕੇ ਬਿਖੈ ਪ੍ਰਯਾਯਕਤਿ ਪਹਿਲਾ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ।

ਲੱਛਨ- 'ਪ੍ਰਯਾਯਕਤਿ' ਹੈ ਬਿਧਿ ਦੋਇ।
ਰਚਨਾ ਸੋਂ ਜਿਹ ਬਚਨੁ ਜੁ ਹੋਇ।
ਦੁਤੀਓ: ਛਲ ਕਰਿ ਸਾਧੇ ਕਾਜ਼।
ਯੇ ਲੱਛਨ ਭਾਵੇ ਕਵਿਰਾਜ।

ਈਹਾ ਹਉਮੈ ਛੁਟਾਵਨ ਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਨੋ ਹੁਤੇ, ਸੋ ਹੁਕਮ ਕੋ ਬਰਨਨ ਕਰਿ ਕੇ ਏਕ ਰੀਤਿ ਸੋਂ ਯਾਂਤੇ ਪ੍ਰਯਾਯੋਕਿਤ। ਦੂਸਰੇ ਸੰਭਾਵਨਾਲੰਕਾਰ ਭੀ ਉੜ੍ ਕੀ ਤੁਕ ਮੈਂ ਹੈ।

ਲੱਛਨ- ਇਉਂ ਜੇ ਹੋਇ ਤ ਇਉਂ ਇਹ ਹੋਇ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਹਿਂ ਤੁਕ ਮੈਂ ਜੋਇ।
ਤਹਿਂ 'ਸੰਭਾਵਨਾ' ਹੈ ਅਲੰਕਾਰ।
ਕਵਿ ਜਨ ਯਾਂਕੋ ਕਰਿਹਂ ਬਿਚਾਰ।
ਹੁਕਮ ਜੇ ਬੂਝੇ ਤਉ ਹਉਮੈ ਨਹੀਂ ਕਰੇ॥ ਯਾਂਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾਲੰਕਾਰ ਭਯੋ॥ 2॥

ਨੰ. 6. ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਨਰੋਤਮ' (ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨੀ)

ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਆਕਾਰ

ਹੁਕਮੀ ਇਤਿ ਕਹੀਯੇ ਹੁਕਮ ਵਾਲੇ ਮਾਯੀ ਈਸ੍ਵਰ ਸੇ ਹੀ ਹੋਵਨ ਬਨੇ ਹੈ॥ ਸੰਪੂਰਣ ਸੂਖਮ-ਸਥੂਲ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕੇ ਆਕਾਰ ਨਾਮ ਚਰਾਚਰ ਸ੍ਵਰੂਪ ਮਾਯਾ ਹੀਨ ਕੇਵਲ ਸੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਨੇ॥ ਯਾਤੇ ਮਾਯੀ ਕੇ ਰਚੇ ਆਕਾਰੋ ਮਾਯਾ ਕੇ ਸਹਿਤ ਧੂਮ-ਪਹਾਰ ਵਤ ਝੂਠੇ ਹੋਨੇ ਸੇ ਸਤਯ ਵਸਤੂ ਵਾ ਸਤਯ ਤੇ ਅਦੁਤੀ ਹੈ॥ ਸਤਯਵਾਦੀ ਬਨਨੇ ਹੇਤ ਤਿਸ ਮੈ ਤੂ ਚਿਤ ਕੀ ਥਿਤੀ ਕਰ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਕਰੋਗੇ ਤਿਸੁ ਸੇ ਚਿਤ ਕੀ ਥਿਤੀ॥ ਪਰੰਤੂ ਪਹਲੇ ਆਪ ਮੇਰੇ ਕੋ ਉਸ ਅਦੁਤੀ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਥਨ ਕਰੋ॥ ਯਹ ਸੁਨ ਕਰ ਗੁਰੂ ਕਹੇ।

ਹੁਕਮੁ ਨ ਕਹਿਆ ਜਾਈ॥

ਹੁਕਮਇਤਿ॥ ਹੁਕਮ ਕਹੀਯੇ ਐ ਸਤਿਨਾਮ ਰੂਪ ਪਰ ਕੀ ਆਗਯਾ ਰੂਪ ਹੁਕਮ ਸੈ ਭੀ ਲਖਣਾਬਿਨਾ ਸਕਤੀ-ਬ੍ਰਿਤੀ ਦ੍ਵਾਰਾ ਅਦੁਤੀ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਨ ਕਹਿਆ ਜਾਈ ਨਹੀਂ ਕਹਿਆ ਜਾਵੈ॥ ਯਾਤੇ ਹਮ ਉਸ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ ਸਾਖਯਾਤ ਕੈਸੇ ਕਰੇਂ? ਭਾਵ ਯਹ, ਆਗਯਾ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੋਨੇ ਤੇ ਨਹੀ ਕਹਤੇ॥ ਸਾਖਯਾਤ ਨਾ ਕਹਨਾ "ਜਿਸ ਕੋ ਮਨ, ਬਾਣੀ ਨਹੀ ਵਿਖਯ ਕਰਤੇ", ਐਸੇ ਵੇਦ ਮੈ ਕਹਯਾ ਹੈ॥ ਅਰ ਗੁਰੁ ਭੀ ਸੁਖਮਨੀ ਮੇਂ ਕਹਤੇ ਹੈਂ "ਮਹਿਮਾ ਨ ਜਾਨੇ ਵੇਦ", "ਸਾਧ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਵੇਦ ਨ ਜਾਨੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੇ ਮਹਤਵ ਕੋ ਸ਼ਕਤੀ-ਬ੍ਰਿਤੀ ਸੇ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤਾ, ਵੇਦ ਯਹ ਪਹਲੀ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ॥ ਅਰ ਸਾਧੋ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮਗਯਾਨੀ ਕੇ ਅਦੁਤੀ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕੋ ਸ਼ਕਤੀ-ਬ੍ਰਿਤੀ ਦ੍ਵਾਰਾ ਵੇਦ ਨਹੀ ਜਾਨਤਾ; ਲਖਣਾ ਸੈ ਜਾਨੇ ਹੈ॥ ਯਹ ਦੂਸਰੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ॥ ਲਖਣਾ ਸੈਭੀ ਜਾਨਨਾ ਨਾਮਾਨੇਗੈ ਤਬ ਲਿਖਯਾ ਹੈ "ਏਕ ਸੁਧਾਖਰ ਜਾਕੇ ਹਿਰਦੇ ਵਸਿਆ ਤਿਨ ਵੇਦਹਿ ਤਤ ਪਛਾਨਿਆ" ਏਕ-ਸੁਧ-ਅਖਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜਿਸ ਕੇ ਬਿਚਾਰ ਦ੍ਵਾਰਾ ਹਿਰਦੇ ਮੇ ਬਸਿਆ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਲਖਣਾ ਮੇਂ ਵੈਸੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਦਾ ਵੇਦ ਬੋਧਨ ਕਰੈ ਹੈ॥ ਯਹ ਵੇਦ ਦਾ ਤਤ੍ਵ ਪਛਾਨਿਆ ਹੈ॥ ਰਹੋ ਅਧਿਕ ਬਿਚਾਰ ਮੂਲ ਮੇਂ ਚਲੇ ਹੈਂ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਲਖਣਾ ਮੇਂ ਬਿਨਾ ਜਿਸ ਕੋ ਸ਼ੁਤੀ ਨਹੀ ਕਹਤੀ, ਉਸ ਅਦੁਤੀ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ ਹਮ ਭੀ ਨਹੀ ਕਹਤੇ, ਯਹ ਮੇਰੇ ਕੋ ਆਪਣੇ ਅਦੁਤੀ-ਸਤਯ ਮੈ ਚਿਤ ਕੀ ਥਿਤੀ ਕਰਾ ਕਰ ਸਤਯਵਾਦੀ ਬਨਾਵਨ ਹੇਤ ਪੂਰਬ ਕਹਯਾ॥ ਉਸ ਮੇ ਸੇ ਯਹ ਪੂਛਤਾ ਹੋ, ਕਿਆ ਸਤਯਵਾਦੀ ਬਨਨਾ ਹੀ ਅਦੁਤੀ ਸਤਯ ਮੈ ਚਿਤ ਥਿਤੀ ਕਰਨੇ ਕਾ ਫਲ ਹੈ? ਅਥਵਾ, ਕੁਛ ਔਰ ਭੀ ਹੈ? ਤਹਾ ਗੁਰੂ ਕਹਤੇ ਹੈਂ-

ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਜੀਅ

ਹੁਕਮੀਇਤਿ, ਜੋ ਅਦੁਤੀ-ਸਤਯ ਮੈ ਚਿਤ ਥਿਤੀ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਹੈ, ਵਹੁ ਹੁਕਮੀ ਕਹੀਯੈ ਵੈਦਾਦਿ ਰੂਪ ਆਗਯਾ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਰੂਪ ਹੀ ਹੋਵਨ ਨਾਮ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਭਾਵ ਸੈ ਗੁਰੁ ਲਿਖਤੇ ਹੈ "ਜਿਨਿ ਜਾਤਾ ਸੋ ਤਿਸ ਹੀ ਜੇਹਾ", "ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸਰ", "ਨਾਨਕ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਲੀਨ ਭਇਓ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿਉ ਜਿਉ ਪਾਨੀ ਸੰਗ ਪਾਨੀ", ਇਤਿ, ਵੇਦ ਭੀ ਲਿਖੇ ਹੈ "ਜਿਸ ਜਿਸ ਨੋ ਦੇਵਤਾਯੋ ਮੇ ਸੇ ਜਾਨਿਆ, ਸੋਈ ਤਤ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੁਯਾ" ਔਰ "ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਜਾਨ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਹੋਵੇ ਹੈ" ਯਾਤੇ ਅਦੁਤੀ-ਸਤ ਮੈ ਚਿਤ ਕੀ ਥਿਤੀ ਕਾ ਕੇਵਲ ਸਤਸ-ਵਾਦੀ ਬਨਨਾ ਹੀ ਫਲ ਨਹੀ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੋਨਾ ਭੀ ਤਿਸ ਕਾ ਫਲ ਹੈ॥ ਸੋ ਯਹ ਬ੍ਰਹਮ-ਰੂਪ ਹੋਨਾ ਹੀ ਇਸ ਮਤ ਮੇ ਮੁਕਤੀ ਹੈ॥ ਅਗੇ ਤਿਸ ਕਾ ਦਰਵਾਜਾ ਕੇਵਲ ਗੁਰੁ ਕੇ ਉਪਦੇਸ-ਜਨ-ਗਯਾਨ ਹੀ ਹੈ, ਔਰ ਕੋਈ ਨਹੀ, ਯਹ ਕਹੈ ਹੈ-

ਹੁਕਮਿ ਮਿਲੈ ਵਡਿਆਈ॥

ਹੁਕਮਇਤਿ॥ ਜੋ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਹੁਕਮ ਕੋ ਅਪਨੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾ ਬੋਧਕ ਜਾਨ ਕੇ ਉਸ ਕਾ ਬਿਚਾਰ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੋ "ਆਤਮਾ ਰਾਮ ਰਾਮ ਹੈ ਆਤਮ ਹਰਿ ਪਾਈਐ ਸਬਦ ਵਿਚਾਰਾ ਹੇ"॥ "ਗੁਰਮੁਖ ਗਿਆਨ ਤਤ ਬੀਚਾਰ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲਾਯੇ", "ਗੁਰਸਬਦ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ਪਰਮਪਦ ਪਾਇਆ ਦੁਤੀਆ ਗਏ ਸੁਖ ਹੋਊ", ਇਤਿਯਾਦੀ ਬਚਨੋ ਸੇ ਅਤੁਤੀ-ਸਤਯ ਕਾ ਸਾਖਾਯਾਤਕਾਰ ਹੋਕੇ "ਮਿਲੇ ਵਡਿਆਈ', ਕਹੀਯੈ "ਜਬ ਇਸ ਸੇ ਸਭ ਬਿਨਸੇ ਭਰਮਾ, ਭੇਦ ਨਾਹੀ ਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਾ" ਇਤਯਾਦੀ ਗੁਰ ਬਚਨ ਮੇ ਕਹੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੋਨਾ ਰੂਪ ਵਡਿਆਈ ਮਿਲੇ ਹੈ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਈਸ੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਯਾ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋ ਤਿਸ ਕੇ ਬਿਚਾਰ ਮੇਂ ਬ੍ਰਹਮ-ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੋਨਾ ਰੂਪ ਮੁਕਤੀ ਕੋ ਕਹ ਕਰ ਤਿਸ ਆਗਯ ਮੇ ਉਲਟੇ ਚਲਨੇ ਵਲਿਆ ਕੋ ਉਤਮ ਔ ਮਧਮ ਰੂਪ ਜੂਠੇ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ।

ਹੁਕਮੀ ਇਤੇ। ਹੁਕਮ ਵਾਲੇ ਈਸ੍ਵਰ ਕਰਤਾ ਮੇਂ ਹੀ ਉਤਮ ਕਹੀਯੇ ਵੇਦ ਮੇ ਕਹੀ ਉਪਾਸਨਾ ਸੁਭ-ਕਰਮੋ ਕੇ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ, ਔ ਨਿਖਿਧ ਭੂਤਾਦਿਕੋ ਕੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕੇ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਹੋਤੇ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਬਾਤ ਕੋ ਗੁਰੁ ਕਹਤੇ ਹੈ, "ਆਪੇ ਔਝਿੜ ਪਾਇਦਾ ਪਿਆਰਾ ਆਪਿ ਵਿਖਾਲੇ ਰਾਹੁ।" ਵੇਦ ਭੀ ਕਹੇ ਹੈ॥ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਹੀ ਉਸ ਸੇ ਸੁਭ ਕਰਾਵੇ ਹੈ ਜਿਸ ਕੋ ਈਹਾ ਸੇ ਉਤਮ-ਲੋਕੋ ਮੇਂ ਲੇਜਾਨਾ ਚਾਹੇ ਹੈ, ਅਰ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਹੀ ਉਸ ਸੇ ਅਸੁਧ-ਕਰਮ ਕਰਵਾਹੇ ਜਿਸਕੋ ਈਹਾ ਸੇ ਨਿਖਿਧ-ਲੋਕੋ ਮੇ ਲੈਜਾਨਾ ਚਾਹੇ ਹੈ, ਤਿਨ ਲੋਕੋ ਮੇਂ ਜਾਕਰ ਜੋ ਵਹੁ ਹੁਕਮ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਵੇ ਹੈ, ਜਿਸ ਸੋ ਕਹੇ ਹੁਕਮਾਈਤੀ॥ ਵੰਦਿ ਰੂਪ ਹੁਕਮੈ ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਪੁੰਨਕਰਮ ਸੇ ਸੁਖੀ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਪਾਪ ਸੇ ਦੁਖੀ ਹੋਵੇ॥ ਤਿਨ ਲੋਕ ਮੇ ਜਾ ਕਰ ਇਸ ਲੇਖੇ ਹੁਕਮ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਪੀਯੋ ਨੇ ਨਾਮ ਦੁਖ ਪਾਈਦਾ ਹੈ ਅਰ ਪੁਨੀਯੋ ਤੇ ਸੁਖ ਪਾਈਦਾ ਹੈ॥ ਭਾਵ ਯਹ, ਪੁਨੀ ਸੁਖ ਪਾਵੇ ਹੈ॥ ਅਰ ਪਾਪੀ ਦੁਖ ਪਾਵੇ ਹੈ ਇਸੀ ਬਾਤ ਕੋ ਗੁਰੂ ਅਨੇਕ ਸਥਾਨੋ ਮੇਂ ਲਿਖੇ ਹੈ॥ ਹਰਿ ਪਾਪੀਆ ਕੋ ਦੰਡ ਦੇਵੇ ਹੈ, ਧਰਮੀਯੋ ਕਾ ਜੈਕਾਰ ਕਰਾਵੈ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਤਮੋਂ ਕੋ ਸੁਖ ਭੋਗ, ਔ ਨੀਚੋ ਕੋ ਦੁਖ ਕਾ ਭੋਗ ਕਹ ਕੇ, ਅਬ ਗੁਰੂ ਉਤਮੋ ਮੈਂ ਔਰ ਬਿਸੇਖ ਕਰਤੇ ਹੈਂ-

ਇਕਨਾ ਹੁਕਮੀ ਬਖਸੀਸ ਇਕਿ ਹੁਕਮੀ ਸਦਾ ਭਵਾਈਅਹਿ॥

ਇਕਨਾਇਤਿ॥ ਤਿਨ ਉਤਮੋ ਮੈ ਸੇ ਭੀ ਇਕ ਦਾ ਨਾਮ, ਨਿਸਕਾਮ-ਕਰਮ ਕਰ ਈਸ੍ਵਰ ਕੋ ਪ੍ਰਸਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਕੋ ਅਵਤਾਰ ਰੂਪ ਹੋ ਕਰ ਉਤਰੈ॥ ਤਿਸ ਹੁਕਮੀ ਸੈ, ਵਾ ਮੁਕਤੀ ਦਾਤਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਨੇ ਹੈਤ ਬ੍ਰਹਮ-ਵੇਤਾ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੂਜੇ॥ ਤਿਸ ਹੁਕਮੀ ਸੇ ਸੰਸਾਰ-ਬੰਧ ਕੇ ਨਾਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀ ਸਾਮਾਤੀ ਨਾਮ, ਜਾਤ ਹੋਤੀ॥ ਯਹੀ ਉਨ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮੇ ਔਰ ਉਤਮੋਂ ਮ ਬਿਸੇਖ ਹੈ॥ ਤਿਨ ਉਤਮੋ ਮੇ ਨਿਸਕਾਮੋ ਦਾ ਬਿਸੇਖ ਕਰਕੇ ਸਕਾਮੀਯੋ ਕਾ ਪੁਨਾ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥ ਇਕਇਤਿ॥

ਇਕਿ ਹੁਕਮੀ ਸਦਾ ਭਵਾਈਅਹਿ, ਕਹੀਯੇ ਤਿਨ ਉਤਮੋ ਮੇ ਏਕ ਉਤਮ ਸੁਭ ਕਰਮ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ ਪਰੰਤੂ, ਚਿਤ ਮੇ ਧਨ, ਪੁਤ੍ਰ, ਇਸਤਰੀ, ਸਵਰਗਾਦਿਕੋ ਕੀ ਕਾਮਨਾ ਰਖਕੇ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ ਤਬ ਤਿਨ ਕੀ ਕਾਮਨਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਈਸ਼੍ਵਰ ਨੇ ਜਨਮ-ਮਰਣਾਦਿ ਰੂਪ ਸੰਸਾਰ ਮੇਂ ਵਹੁ ਸਦਾ ਭਰਮਾਈਦੇ ਹੈ॥ ਭਾਵ ਯਹ ਈਸ਼੍ਵਰ ਤਿਨ ਕੋ ਸੰਸਾਰ ਚਕ੍ਰ ਮੇਂ ਸਦਾ ਫੇਰੇ ਹੈ॥ ਯਾਂਤੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਯਾ ਰੂਪ ਵੇਦਾਂਦਿਕੋ ਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਨਾ ਜਾਨ ਕੇ ਜਬ ਸ਼ੁਭ-ਕਰਮ ਕਰਤਾ ਹੀ ਸਰਬਦਾ ਦੁਖ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰੇ ਹੈ, ਤਬ ਮੰਦ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਦੁਖ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰੇਗੇ॥ ਯਹ ਨੈਮੁਤਿਕ-ਨਯਾਯ ਸੇ ਸਿਧ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਜਿਸ ਸੇ ਵਡੀ ਵਸਤੂ ਬਿਗੜੇ ਵਾ ਸੁਧਰੇ, ਤਿਸ ਸੇ ਛੋਟੀ ਵਸਤੂ ਕੇ ਬਿਗੜਨੇ ਵਾ ਸੁਧਰਨੇ ਕਾ ਕਿਆ ਕਰਨਾ ਹੈ॥ ਇਸ ਅਰਥ ਕੋ ਸਿਧ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਕੋ ਕੇਮੁਤਿਕ ਕਹੇ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ "ਜਿਸ੍ ਪਰਤਾਪ ਸਿਧ ਸੈਲ ਤਰਾਹੀ॥ ਤਿਹ ਜਪ ਨਰ ਨ ਤਰਨ ਕਹੁ ਕਾਹੀ।" ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਮੇ। 'ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਅਹਿ' ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਾ 'ਹੁਕਮ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ' ਸੇ ਲੇ, ਇਕਿ ਹੁਕਮੀ ਸਦਾ ਭਵਾਈਅਹਿ' ਪ੍ਰਯੰਤ ਪਾਠ ਸੇ ਉਤਰ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਕੇ, ਅਬ 'ਕਿਵ ਕੂੜੇ ਤੁਟੇ ਪਾਲ' ਦਾ ਉਤਰ, ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਗੁਰੂ॥

ਹੁਕਮੈ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ ਕੋ ਬਾਹਰਿ ਹੁਕਮ ਨ ਕੋਇ॥

ਹੁਕਮੇਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿੱਖਯ! ਪਹਲੇ ਜੋ ਤੈਨੇ ਸਤਯਵਾਦੀ ਹੋਨੇ ਕੀ ਰੀਤਿ ਪੂਛੀ ਸੋ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਿਰਣੈ ਕਰੀ॥ ਤਿਸ ਸੇ ਤੇਰੇ ਕੋ ਅਦੁਤੀ-

ਸਤਯ ਮੇ ਚਿਤ ਕੀ ਥਿਤੀ ਮੇਂ ਸਤਯਵਾਦੀਪਨਾ ਰਹੋ॥ ਅਬ ਜੋ ਤੇਨੇ ਪੀਛੇ ਅਗਯਾਨ-ਤਤਕਾਰਯ ਮਿਥਯਾ-ਬੰਧਨ ਕੇ ਨਾਸ ਕੀ ਰੀਤੀ ਪੁਛੀ ਥੀ ਤਿਸ ਦੀ ਰੀਤਿ ਸ਼੍ਰਵਣ-ਜੋਤੀ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਵੈਦਾਦਿ ਰੂਪ ਆਗਯਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਸੰਪੂਰਣ ਮੇ ਸਰਬ ਦਾ ਮੂਲ ਆਗਯਾ 'ੴਕਾਰ' ਹੈ। ਯਾਂਤੇ ਸੰਪੂਰਣ ਆਗਯਾ ਔ ਤਿਸ ਵਾਚਕ ਆਗਯਾ ਸੇ ਅਭਿਨਤਾ ਦਾ ਵਾਚਯ, ਸਾਰਾ ਜਗਤ, ਅਪਨੀ ਮੂਲ ਆਗਯਾ 'ੴਕਾਰ' ਕੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਤਿਸ ਆਗਯਾ ਮੇਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ॥ ਪੁਨਾ 'ੴਕਾਰ' ਰੂਪ ਆਗਯਾ ਪਰਪੁਰਖ ਸੈ ਉਪਜੀ ਹੈ, ਯਾਂਤੇ, ਵਹੁ ਤਾਕੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਤਾਸਿ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ॥ ਜਬ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ 'ਹੁਕਮੈ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ ਕੋ' ਕਹੀ ਯੇ 'ਓਂਕਾਰ' ਬ੍ਰਹਮਾ ਉਤਪਤਿ॥ ਓਂਕਾਰ ਬੈਦ ਨਿਰਮਏ, ਤਥਾ "ਪ੍ਰਥਮੈ ਓਂਕਾਰ ਤਿਨ ਕਹਾ" ਤਾਂਤੇ ਜਗਤ ਭਯੋ ਸਭ ਜਾਨੀਯਤ"॥ ਇਤਯਾਦਿ ਬਚਨੋ ਮੇ ਸਰਬ ਕੀ ਮੂਲ ਕਾਰਣ ਕਹੀ ੴ ਰੂਪ ਆਗਯਾ ਕੇ ਅੰਦਰ ਸੰਪੂਰਣ ਵਾਚਯ-ਵਾਚਕ ਰੂਪ ਧੂਮ-ਪਹਾਰ ਰਚਨਾ ਕੋ ਜਾਨੇ॥ 'ਬਾਹਰਿ ਹੁਕਮ ਨ ਕੋਇ' ਕਹੀਯੈ 'ੴ' ਰੂਪ ਆਗਯਾ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਸ੍ਰਤੰਤ੍ਰ ਕਿਸੇ ਵਾਚਯ-ਵਾਚਕ ਕੋ ਨਾ ਜਾਨੇ॥ ਕਿੰਤੂ, ਕਾਰਯ ਮਾਤ੍ਰ ਕੋ ਕਾਰਣ ਮੇਂ ਹੀ ਕਲਪਤ ਜਾਨੇ॥ ਪੁਨਾ ਗੁਰੂ ਕਹਤੇ ਹੈ:

ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੈ ਜੇ ਬੁਝੈ ਤ ਹਉਮੈ ਕਹੈ ਨ ਕੋਇ॥ 2॥

ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੈ ਜੇ ਬੁਝੇ- ਨਾਮ ਹਰਿ ਆਗਿਆ ਹੋਏ ਵੈਦ ਇਤਯਾਦਿ ਬਚਨ ਸੇ ਹੁਕਮੇ ਕਹੀਏ, ਜੇਕਰ ਉਸ ਹੁਕਮ ਕੋ ਉਸ ਕੇ ਕਾਰਣ 'ਏਕਾਕਾਰ' ਅਦੁਤੀ-ਸਤਿ ਕੇ ਅੰਦਰ ਕਲਪਿਤ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਾਨੇ, ਤਿਸ ਕਾਰਣ ਸੇ ਬਾਹਰ, ਜੈਸੇ ਮੀਮਾਂਸਾ ਸਾਸਤ੍ਰ ਵਾਲੇ ਸਚਾ ਜਾਨਤੇ ਹੈਂ, ਵੈਸਾ ਨਾ ਜਾਨੇ ਤਬ ਤਿਸ ਪੁਰਖ ਕੋ ਅਧਿਸਠਾਨ ਕੇ ਗਯਾਨ ਸੇ ਅਪਨੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੇ ਨਾ ਜਾਨਨੇ ਰੂਪ ਅਗਯਾਨ ਕਾ ਨਾਸ ਹੋਵੇ ਹੈ ਔ ਅਗਯਾਨ ਕਾ ਨਾਸ ਹੋਨੇ ਸੇ ਤਿਸ ਅਗਯਾਨ ਸੇ ਜੋ ਦੇਹਾਦਿ ਅਨਾਤਮ ਕੋ ਆਤਮਾ ਜਾਨ ਰੱਖਿਆ, ਵਹੁ ਜਾਨਨਾ ਦੂਰ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਔਰ ਵਹੁ ਜਾਨਨਾ ਦੂਰ ਭਯਾ, ਜੋ ਦੇਹ ਕੋ ਅਪਨਾ ਅਪਮਾਨ ਕਰ ਹਉਮੈ ਮੇਂ, ਮੈਂ ਬ੍ਰਹਮਣ ਹੋ, ਮੈਂ ਖਤ੍ਰੀ ਹੋ ਮੈਂ ਗੋਰਾ ਹੋ, ਮੈਂ ਕਾਲਾ ਹੋ, ਐਸੀ ਦੇਹ ਮੇਂ ਹਉਮੈ ਕਰਤਾ ਥਾ, ਸੋਂ ਕਹੇ ਨਾ ਕੋਈ, ਨਾਮ, ਕੋਈ ਨਹੀ ਕਹਤਾ॥ ਭਾਵ ਯਹ, ਵਹੁ ਕਹਨਾ ਸਭ ਦੂਰ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਗਯਾਨ ਔ ਤਿਸ ਕੇ ਕਾਰਯ ਨਿਖਲ-ਸੰਸਾਰ ਕਾ ਕੂੜ-ਪਦ ਸੇ ਕਹੇ ਕਾ ਪਾਲ ਨਾਮ, ਤੰਬੂ ਰੂਪ, ਵਾ ਪੁਲ ਰੂਪ ਪੜਦਾ ਦੂਰ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਯਹ 'ਕਿਵ ਕੂੜੇ ਤੁਟੇ ਪਾਲ' ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਤਰ ਕਹਿਆ॥

ਨੰ. 7. ਨਿਰਮਲ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ. ਗਿ:ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਫਰੀਦਕੋਟ ਟੀਕਾ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਆਪਨੇ ਜੋ ਹੁਕਮ ਮੇਂ ਰਾਜੀ ਹੋਕੇ ਚਲਣਾ ਕਹਾ ਹੈ ਸੋ ਹੁਕਮੁ ਕਿਤਨਾਕੁ ਹੈ ਜਿਸਕੋ ਸੁਨ ਕੇ ਨਿਸਚੇ ਹੋਵੇ ਔਰ ਅਪਨੀ ਅਹੰਤਾ ਛੂਟ ਜਾਵੇ॥ ਉੱਤਰ:

ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਆਕਾਰ ਹੁਕਮੁ ਨ ਕਹਿਆ ਜਾਈ॥
ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਜੀਅ ਹੁਕਮਿ ਮਿਲੈ ਵਡਿਆਈ॥
ਹੁਕਮੀ ਉਤਮੁ ਨੀਚੁ ਹੁਕਮਿ ਲਿਖਿ ਦੁਖ ਸੁਖ ਪਾਈਅਹਿ॥
ਇਕਨਾ ਹੁਕਮੀ ਬਖਸੀਸ ਇਕਿ ਹੁਕਮੀ ਸਦਾ ਭਵਾਈਅਹਿ॥
ਹੁਕਮੈ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ ਕੋ ਬਾਹਰਿ ਹੁਕਮ ਨ ਕੋਇ॥

ਪ੍ਰਥਮ ਤੋਂ ਉਸ ਕਾ ਹੁਕਮੁ ਸਮਗ੍ਰ ਕਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾਤਾ ਕਯੋਂਕਿ ਬਿਅੰਤ ਹੈ ਪਰ ਤੋਂ ਭੀ ਕੁਛ ਸੁਨਾਵਤੇ ਹੈਂ ਏਹ ਜਿਤਨੇ ਅਕਾਰ ਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਹੈਂ ਸੋ ਸੰਪੂਰਣ ਹੁਕਮੀ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਹੁਕਮ ਸੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਹੁਕਮ ਸੇ ਹੀ ਜੀਵ ਆਵਰ ਭਾਵ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਵਾ ਅਕਾਰ ਉਪਲਖਤ ਅਕਾਰ ਉਕਾਰ ਮਕਾਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਮਹੇਸ਼ ਸਭ (ਹੁਕਮੀ) ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਹੁਕਮ ਸੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਪੁਨਾ ਤਿਨਾ ਦ੍ਵਾਰੇ ਔਰ ਜੀਵੋਂ ਕੇ ਅਕਾਰ ਸਥਾਵਰ ਜੰਗਮ ਰੂਪ ਸਭ ਹੁਕਮੀ ਕੇ ਹੁਕਮ ਕਰਕੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਹੁਕਮ ਹੀ ਕਰਕੇ ਇਨ ਜੀਵੋਂ ਕੋ ਵਡਿਆਈ ਛੁਟਿਆਈ ਮਿਲਤੀ ਹੈ ਹੁਕਮੀ ਕੇ ਹੁਕਮ ਹੀ ਕਰਕੇ ਉਤਮ ਅਰੁ ਨੀਚ ਹੂਏ ਹੈਂ ਵਾ ਨੀਚ ਤੇ ਉਤਮ ਉਤਮ ਤੇ ਨੀਚ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਜਥਾ ਅੰਗ ਰਾਜਾ ਕਾ ਬੇਟਾ ਬੇਨੁ ਨੀਚ ਹੂਆ ਅਰੁ ਬਾਲਮੀਕ ਨੀਚੁ ਥਾ ਸੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਹੁਕਮ ਸੇ ਰਾਮ ਜਪ ਕਰ ਉਤਮੁ ਭਇਆ[20] ਔਰ ਲਿਖਾ ਹੂਆ ਜੋ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਕਾ ਲੇਖੁ ਹੈ ਸੋ (ਹੁਕਮੀ) ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਹੁਕਮ ਸੇ (ਪਾਈਅਹਿ) ਭਾਵ ਭੋਗੀਤਾ ਹੈ ਇਕਨੋਂ ਕੋ ਹੁਕਮੀ ਕੇ ਹੁਕਮ ਕਰਕੇ ਹੀ

---

20. ਸ੍ਰੀ ਮਤਿ ਭਾਗਵਤ ਪੁਰਾਣ ਵਿਖੇ ਏਹ ਕਥਾ ਹੈ ਏਕ ਅੰਗ ਨਾਮ ਧਰਮਾਤਮਾ ਰਾਜਾ ਥਾ ਤਿਸਕਾ ਬੇਟਾ ਬੇਨੁ ਨਾਮ ਕਰਕੇ ਹੂਆ ਪਿਤਾ ਕੇ ਮਰ ਜਾਣੇ ਬਾਦ ਜਬ ਵਹੁ ਗਦੀ ਪਰ ਬੈਠਾ ਤਬ ਅਪਨੀ ਪਰਜਾ ਕੋ ਕਹਣੇ ਲਗਾ ਕੇ ਤੁਮ ਮੇਰਾ ਹੀ ਭਜਨੁ ਕਰੋ ਅਰੁ ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਜਾਣੋ ਸਿਧਾਂਤੁ ਇਹ ਹੈ ਕੇ ਸਭ ਪਰਜਾ ਕੋ ਅਪਨੇ ਜੋਰ ਕਰਕੇ ਧਰਮ ਸੇ ਰਹਤ ਕਰ ਦੀਆ ਰਿਖਿਓਂ ਨੇ ਸ੍ਰਾਪੁ ਦੇਕਰ ਮਾਰ ਦੀਆ। ਅਰੁ ਬਾਲਮੀਕ ਰਸਤਾ ਮਾਰਨੇ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਮਰਾ ਮਰਾ ਜਪਕੇ ਉਤਮ ਹੋ ਗਿਆ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਆਦਰ ਪਏ ਨੀ ਮੁਹਤਾਜੀ ਦੂਰ ਸ਼ੁਖਮਾਲ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਏਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਹੁਕਮ ਜਰਨੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਦੂਰ ਦੇਖਣ ਲੈ ਸਦਾ ਕ੍ਰਮਾਉਂਦੇ ਹੈ ਜੋ ਸਭ ਜੋਦੀ ਹੁਕਮ ਹੀ ਜੇ ਅੰਦਰ ਹੈ ਸ਼ੁਰੂ ਮੇ ਜੋ ਕਰ ਦੀਦੇ ਪ੍ਰਮੰਤ ਹੁਕਮ ਤੇ ਬਾਹਰ ਜੋਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਸੋਕਰ ਹੁਕਮ ਮੈ ਨੇ ਹੈ ਤੁ ਮੈ ਏਹੁ ਕਰਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਏਹੁ ਕਰਾਵਾ ਜੋ ਸਾਰੀ ਐਸੇ ਕੁਨੈ ਕਰੇਤ ਹੈ ਅਰੁ ਜੋ ਅਵੇਤਾ ਮਮਤਾ ਜੈਸੇ ਛੁਟੈ। ਉਤਰ:

ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੈ ਜੇ ਬੁਝੈ ਤ ਹਉਮੈ ਕਹੈ ਨ ਕੋਇ। ੨।

ਏਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਰਦੇ ਹੈਂ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਸੋਕਰ ਹੁਕਮ ਕੋ ਬੁਝੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੇ (ਹਉਮੈ) ਹੰਕਾਰ ਕੇ ਬੁਦਨ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾ ਜੋ ਮੈਨੇ ਏਹਿ ਕੀਆ ਅਰੁ ਏਹਿ ਕਰਾਂਗਾ ਸਭ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੇ ਆਗਨਾ ਹੀ ਮਾਨੇਗੇ॥

ਨੰ. ੬. ਨਿਰਮਲ-ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੀਲੀਭੀਤ (ਵੇਦਾਂਤੀ)

ਪ੍ਰਸ਼ਨ। ਹੇ ਭਗਵਾਨ! ਜਿਸ ਕਾ (ਹੁਕਮ) ਆਗਿਆ ਰੂਪ ਬਚਨ ਆਪਨੇ ਵੇਦਾਦਿ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਨਾਮ ਆਦਿਕ ਆਤਮਾ ਕੇ ਯਥਾਰਤ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੇ ਬੋਧਕ ਔਰ ਜੀਵ ਕੋ ਕਰਤਬਯ ਸਾਧਨ ਕੇ ਬੋਧਕ ਲਿਖੇ ਹੈਂ ਤਿਸ ਕਾ ਭੇਦ ਕਰਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਦਿਖਲਾਵੋ, ਜਿਸ ਕੋ ਜਾਨਕਰ ਮੈ (ਸੰਦੇਆਰ) ਸ਼ਤਯਵਾਦੀ ਹੋ ਜਾਵੇ॥

ਉਤਰ॥ ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਆਕਾਰ ਹੁਕਮੁ ਨ ਕਹਿਆ ਜਾਈ॥

ਹੇ ਜਿਸਯ! ਉਸ ਆਗਿਆ ਵਾਲੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਸੇ ਕੇਵਲ ਭੂਤਾਦਿ ਤਥਾ ਹਿਰਨਯਗਰਭ, ਵਿਰਾਟਾਦਿਕ ਆਕਾਰ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਸੋ (ਹੁਕਮੀ) ਵੇਦਾਦਿ ਹੁਕਮਵਾਲਾ ਹੁਕਮ ਸੇ ਇੰਦ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਕਹਾ ਜਾਤਾ॥ ਤਾਤਪਰਯ ਯਹ ਹੈ, ਪ੍ਰਪੰਚ ਕੇ ਅਧਯਾਰੋਪ ਔਰ ਅਪਵਾਦ ਸੇ ਜਾਨਿਆ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਅੰਗੁਲੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਸੇ ਨਹੀਂ ਕਹਿਤੇ। ਅਬ ਇਸ ਅਰਥ ਕੇ ਬੋਧਕ ਵੇਦ ਕੋ ਲਿਖਤੇ ਹੈਂ ਜਿਸ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਭਾਵ ਸਪਸ਼ਟ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ।

ਯੱਤਦਦ੍ਰਿਸ਼ਯਮਗ੍ਰਹਯਮ ਅਰੋਤ੍ਰੰ ਅਵਰਣੰ ਅਚਕਸ਼ ਸ੍ਰੋਤਰਦਪਾਣਿਪਾਦੰ॥
ਨਿਤਯੰ ਵਿਭੁੰ ਸਰਵਗਤੰ ਸੁਸੂਕ੍ਸ਼ਮੰ ਤਦਵਯਾਯੰ ਯਦਭੂਤ ਯੋਨਿ ਪਰਿਪਸ਼ਯੰਤਿਧੀਰਾ: ॥ 6 ॥

ਅਰਥ॥ ਯਦਭੂਤਯੋਨਿ ਧੀਰਾ: ਪਰਿਪਸ਼ਯੰਤ ਤਦਵਯਾਯੰ; ਯਹ ਅਨਵਯ ਹੈ॥ ਜਿਸ ਪਰਮਤੱਤ ਕੋ ਧੀਰ ਵਿਵੇਕੀ ਜਨ ਭੂਤੋਂ ਕਾ (ਯੋਨਿ) ਉਪਾਦਾਨ ਕਾਰਨ ਦੇਖਤੇ ਹੈਂ, (ਤਦਵਯਾਯੰ) ਸੋ ਸਰਬ ਵਿਕਾਰ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਅਤਿਅੰਤ ਸੂਕਸ਼ਮ ਹੈ, ਸਰਬ ਵਿਆਪਕ ਹੈ, ਔਰ (ਨਿਤਯੰਵਿਭੁੰ) ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਹੁਆ ਹੀ (ਵਿਵਿਧੰ ਬਾਹਾਦਿ ਸਥਾਵਰਾਂਤ ਪ੍ਰਾਣਿਭੇਦੈਰਭਵਤੀਤਿ ਵਿਭੁੰ) ਬ੍ਰਹਮਾਦਿ ਪ੍ਰਾਣੀਭੇਦ ਕਰਕੇ ਨਾਨਾਤ੍ਵ ਭਾਵ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਇਸ ਸੇ ਵਿਭੁ ਹੈ, ਔਰ ਹਸਤ ਪਾਦ ਰਹਿਤ ਹੈ; ਚਕਸ਼ ਸ੍ਰੋਤਰ ਵਰਜਿਤ ਹੈ॥ (ਵਰਣਯੰਤ ਇਤਿ ਵਰਣਾ ਦ੍ਰਵਯ ਧਰਮ: ਸਕਲਤ੍ਵਾਦਯ ਸਕਲਤ੍ਵ ਦਯੋਵਾ ਅਵਿਵਯਮਾਨਾ ਯਸਯ ਤਦਵਰਣੰ) ਜੋ ਵਰਣਨ ਕਰੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਸਥੂਲਤ੍ਵ ਸ਼ੁਕਲਤ੍ਵ ਆਦਿਕ ਦ੍ਰਵ-ਧਰਮ ਸੋ ਹੈ॥ ਅਵਿਦਯਮਾਨ ਜਿਸ ਅਕਸ਼ਕ ਮੇ ਸੋ ਅਵਰਣ ਹੈ ਔਰ (ਅਗ੍ਰੋਤ੍ਰ) ਮੂਲਭੂਤ ਵੈਸ ਰਹਿਤ ਹੈ(ਅਗ੍ਰਾਹਯ) ਕਰਮੇਂਇੰਦ੍ਰਯ ਕਰਕੇ ਗ੍ਰਹਣ ਨਹੀਂ ਕਰਾ ਜਾਤਾ (ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਯ), ਗਿਆਨੇਂਦ੍ਰਿਯੋਂ ਸੇ ਨਹੀਂ ਜਾਨਾ ਜਾਤਾ (ਯਤੱਦ), ਸਰਬ ਪ੍ਰਾਣਿ ਮਾਤ੍ਰ ਮੇਂ ਆਤਮਰੂਪ ਸੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ ਇੰਦਤਾ ਕਾ ਵਿਸ਼ਯ ਨਹੀਂ॥ ਇਸ ਸ਼ੁਤੀ ਮੇਂ ਆਰੋਪਿਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯਤਾਦਿਕੋ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕੇ ਨਿਸ਼ੇਦ ਦ੍ਵਾਰਾ ਅਕਸ਼ਰ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਬੋਧਨ ਕਰਾ। ਅਬ ਉਸ ਕੋ ਜੋ ਭੂਤੋ ਕੀ ਕਾਰਣਤਾ ਕਹੀ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾਰਣਤਾ ਦਾ ਨਿਰੂਪਣ ਅਨੇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤੋਂ ਸੇ ਕਰਤੇ ਹੈ॥

ਯਥੋਰਣਨਾਭਿ: ਸ੍ਰਿਜਤੇ ਗ੍ਰਿਹਣੇਤ ਚ ਯਥਾ ਪ੍ਰਿਥਿਵਯਾਮੋਖਧਯ: ਸੰਭਵੰਤਿ॥
ਯਥਾ ਸਤ: ਪੁਰਖਾਤਕੇਸ਼ਲੋਮਾਨਿ ਤਥਾ ਅਕਸ਼ੂਰਾਤ ਸੰਭਵਤੀਹ ਵਿਸ੍ਵੰ॥

(ਮੁੰਡਕ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ।॥7॥)

ਅਰਥ॥ (ਬ੍ਰਹਮ ਨ ਕਾਰਣੰ ਸਹਾਯ ਸ਼ੂਨਯਤਵਾਤ ਕੁਲਾਲ ਮਾਤ੍ਰਵ੍ਰਿਤ) ਇਸ ਕਾ ਅਰਥ ਯਹ ਹੈ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਜਗਤ ਕਾ ਕਾਰਣ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਹਾਇਕ ਰਹਿਤ ਹੋਨੇ ਸੇ॥ ਜੋ ਸਹਾਯਕ ਰਹਿਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਕਿਸੀ ਦਾ ਕਾਰਣ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ, ਜੈਸੇ-ਦੰਡ, ਚਕ੍ਰ ਆਦਿਕ ਸਹਾਇਕੋ ਸੇ ਰਹਿਤ ਕੁਲਾਲ ਕਿਸੀ ਕਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬ੍ਰਹਮ ਭੀ ਸਰਬ ਸਹਾਇਕ ਵਰਜਿਤ ਹੈ, ਇਸ ਕੇ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ॥ ਯਹ ਕਿਸੀ ਕੀ ਸ਼ੰਕਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕੀ ਨਿਬ੍ਰਿਤੀ ਵਾਸਤੇ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ (ਯਥੋਰਣ ਨਾਭਿ: ਸ੍ਰਿਜਤੇ ਗ੍ਰਿਹਣਤੇ ਚ)।

ਜੈਸੇ ਜੀਵਤ ਚੇਤਨ ਪੁਰਖ ਸੇ ਕੇਸ ਔਰ ਲੋਮਾਦਿ ਹੋਤੇ ਹੈਂ, ਤਥਾ ਅਕਸ਼ਰ ਪਰਮਾਤਾ ਸੇ ਇਸ ਜਗਤ ਮੇ ਵਰਤਮਾਨ ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤੋਵੰਤ ਵਿਸ੍ਵ ਉਤਪਨ ਹੋਤੀ ਹੈ॥ ਤਾਤਪਰਯ ਇਹ ਹੈ ਜੈਸੇ ਕੇਸ, ਲੋਮ ਪ੍ਰਾਣ ਰਹਿਤ ਰੁਧਿਰ ਵਰਜਿਤ ਭੀ ਪ੍ਰਾਣ ਸਾਹਿਤ ਰੁਧਿਰ ਯੁਕਤ ਚੇਤਨ ਪੁਰਖ ਸੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ, ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸੇ ਵਿਲਕਸ਼ਣ ਭੀ ਵਿਸ੍ਵ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਇਤਨੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੇ (ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਆਕਾਰ) ਇਸ ਵਾਕ ਕਾ ਅਰਥ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਸੋ ਨਿਰਣੀਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਔਰ (ਹੁਕਮੁ ਨ ਕਹਿਆ ਜਾਈ) ਇਸ ਕਾ ਭੀ ਭਾਵ ਕਿਹਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਬ੍ਰਹਮ ਆਰੋਪਿਤ ਦ੍ਰਿਸਯਤ੍ਵਾਦਿਕੋ ਕੋ ਨਿਸ਼ੇਦ ਸੇ ਹੀ ਜਾਨਿਆ ਜਾਤਾ ਹੈ ਇੰਦਤਾ ਕਰਕੇ ਉਸਕਾ ਵੇਦਰੂਪ ਹੁਕਮ ਸੇ ਭੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ॥ ਜੇਕਰ ਪ੍ਰੇਮਸ਼੍ਵਰ ਰੂਪ ਹੁਕਮੀ ਸੇ ਸਰਬ ਭੂਤ ਔਰ ਤਿਨ ਕੇ ਕਾਰਯ ਪਿੰਡ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਕੀ ਉਤਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਤਬ ਤਿਸ ਪਿੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਕੇ ਵਿਧਾਰਕ ਜੀਵ ਯਦਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸੇ ਸਰਬਥਾ ਪ੍ਰਿਥਕ ਹੈ ਤਬ ਅਦ੍ਵੈਤ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ, ਇਹ ਕਥਨ ਅਸੰਗਤ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਇਸ ਸ਼ੰਕਾ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ। (ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਜੀਅ ਹੁਕਮਿ ਮਿਲੈ ਵਡਿਆਈ॥

ਜੋ ਪਿੰਡ, ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਕੇ ਧਾਰਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਹੈ, ਸੋ ਸੰਪੂਰਣ (ਹੁਕਮੀ) ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੀ (ਹੋਵਨਿ) ਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ ਉਪਾਧਿ ਵਿਸ਼ਿਸਟ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੀਵ ਨਾਮ ਸੇ ਕਿਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ॥ ਜਬ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੀ ਉਪਾਧਿਵਿਸ਼ਿਸਟ ਹੋਕਰ ਜੀਵ ਹੋ ਗਿਆ, ਤਬ ਤਿਸ ਕੀ ਪੂਰਣਤਾ ਸ੍ਵਚ ਸਿੱਧ ਬ੍ਰਹਮਰੁਪਤਾ ਦੂਰ ਹੋ ਗਈ, ਔਰ ਏਕ ਰਸਤਾ ਕਾ ਭੀ ਅਭਾਵ ਹੋਨਾ ਚਾਹੀਯੇ॥ ਇਸ ਸੰਕਾ ਕੀ ਨਿਬ੍ਰਿਤੀ ਵਾਸਤੇ ਕਹਿੰਤੇ ਹੈਂ (ਹੁਕਮਿ ਮਿਲੈ ਵਡਿਆਈ) ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਹੁਕਮ ਆਗਿਆਰੂਪ ਧਰਮ ਕੇ ਅਨੁਸ਼ਠਾਨ ਜਨਯ ਗਿਆਨ ਸੇ ਉਸ ਜੀਵ ਰੂਪ ਉਪਾਧਿਵਿਸ਼ਸ਼ਟ ਵਸਤੁ ਕੋ (ਵਡਿਆਈ) ਬ੍ਰਹਮਭਾਵ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਮਿਲਤੀ ਹੈ। ਤਾਤਪਰਯ ਯਹ ਹੈ, ਜਬ ਉਪਾਧਿ ਕੇਵਲ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੀ ਵਿਸਮ੍ਰਿਤਿ ਹੋਕਰ ਸੁਖੀ, ਦੁਖੀ, ਸੰਸਾਰੀ ਅਨਾਪਤਕਾਮ, ਪਰਿਚਿਛਨਤਾਦਿਕ ਮਾਨਤਾ ਹੈ ਤਬ ਫਿਰ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਪ੍ਰਤਿ ਬੋਧਿਤ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਗਿਆਨ ਕੋ ਪੁਰਵਰਤ ਪਰਣਤਾ ਜਾਨਕਰ ਸ੍ਵਤ: ਸਿੱਧ ਬ੍ਰਹਮ ਭਾਵ ਰੂਪ ਵਡਿਆਈ ਉਸ ਜੀਵ ਕੋ ਮਿਲ ਜਾਤੀ ਹੈ॥ ਇਸ ਕੇ ਅਰਥ ਕੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ੁਤੀ ਬਚਨ ਲਿਖ ਕਰ ਉਨਕਾ ਵਿਆਖਿਆਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ।

ਤਥਾਹਿ॥ ਸੇਯੰ ਦੇਵਤੈਕਸ਼ਤ ਹੰਤਾ ਹਮਿਸਾਸਿਤ ਸ੍ਰੋਦੇਵਤਾ ਅਨੇਨ ਜੀਵੇਨਾਤਮਨਾ ਅਨੁਪ੍ਰਵਿਸ਼ਯ ਨਾਮ ਰੂਪੇ ਵਯਾਕਰਵਾਣੀਤਿ॥ (ਛਾਂਦੇਗਯ ਉਪਨਿਸ਼ਦ 6/3/2)

ਅਰਥ॥ ਜੋ ਪੂਰਵਸਤ ਏਕ ਅੰਦ੍ਵਿਤੀਯ ਦੇਵਤਾ ਕਿਹਾ ਹੈ ਸੋ ਇਹ ਦੇਵਤਾ (ਐਕਸ਼ਤ) ਦੇਖਦਾ ਭਯਾ (ਹੰਤ)ਇਸ ਸਮਯ ਮੇਂ (ਅਹਮ) ਮੇ ਆਪਨੇ ਆਪ ਹੀ ਇਨ ਤੀਨ ਤੇਜ, ਜਲ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਰੂਪ ਦੇਵਤਿਆਂ ਕੋ ਇਸ ਜੀਵ ਰੂਪ ਆਪਨੇ ਆਤਮਾ ਕਰਕੇ (ਅਨੁਪ੍ਰਵਿਸ਼ਯ) ਰਚਨਾ ਸੇ ਪੀਛੇਂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਨਾਮ-ਰੂਪ ਕੋ (ਬਯਾਕਰਬਾਣੀ) ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਤਾ ਹੂੰ। ਤਾਤਪਰਯ ਯਹ ਹੈ ਜਬ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਨੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰੀ ਤਵ ਯਹ ਵਿਚਾਰਾ ਇਸ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੇ ਵਿਧਾਰਕ ਆਪਨੇ ਉਪਾਧਿਵਿਸ਼ਸ਼ਟ ਜੀਵ ਰੂਪ ਸੇ ਇਸ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕਾ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੈ॥ ਐਸੇ ਸੰਕਲਪ ਕਰ ਸਰਵ ਪ੍ਰਪੰਚ ਮੇ ਨਾਮ-ਰੂਪ ਕਾ ਪਰਾਦੁਰਭਾਵ ਕਿਯਾ। ਇਸ ਸ਼ੁਤੀ ਮੇਂ ਤੀਨ ਭੂਤ ਤੇਜ, ਜਲ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਰੂਪ ਲਿਖੇ ਹੈਂ: ਆਕਾਸ਼ ਵਾਯੂ ਭੀ ਜਾਨ ਲੇਨੇ॥ ਇਸ ਸ਼ੁਤੀ ਮੇਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੀ ਜੀਵ ਰੂਪ ਹੁਆ ਯਹ ਸਿੱਧ ਭਯਾ॥ ਇਸ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਘਟ ਮੇਂ ਆਕਾਸ਼ ਕੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਵਤ, ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ, ਜਬ ਘਟ ਕੀ ਉਤਪਤਿ ਹੋਵੇਗੀ ਤਬ ਆਕਾਸ਼ ਕੋ ਪਰਿਪੁਰਣ ਹੋਨੇ ਸੇ ਅਵਸ਼ਯ ਤਿਸ ਮੇਂ ਆਕਾਸ਼ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਬ ਕਾਰਯਰੂਪ ਅੰਤ; ਕਰਨ ਉਪਾਧਿ ਹੋਵੇਗੀ ਤਬ ਤਿਸਮੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਅਵਸ਼ਯ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਜੌ ਉਪਾਧਿ ਕੇ ਮਧੱਯ ਸਿਥਤ ਹੋਕਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਭਾਨ ਹੈ ਸੋਈ ਜੀਵ ਭਾਵ ਹੈ॥ ਸੋ ਜੀਵ ਭਾਵ ਜੈਸੇ ਕੁੰਡੀ ਪ੍ਰਤ ਕਰਣ ਮੇਂ 'ਰਾਧਾ' ਪੁਤ੍ਰਪਨਾ ਭ੍ਰਮ ਸੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁਆ ਥਾ, ਤੈਸੇ ਸ੍ਵਤ ਸਿਧ ਬ੍ਰਹਮ ਭਾਵ ਕੀ ਵਿਸਿਤ੍ਰਿਤ ਸੇ ਜੀਵ ਭਾਵ ਹੈ। ਉਪਦੇਸ਼ ਜਨਯ ਗਿਆਨ ਸੋ ਭ੍ਰਮ ਦੂਰ ਹੁਯੇ ਸ੍ਵਤ: ਸਿੱਧ ਬ੍ਰਹਮਭਾਵ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿਵਤ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ।

ਤਦਾਹੁਰਯਦ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਯਾ ਸਰਵੰ ਭਵਿਸ਼ਯੰਤੋ ਮਨੁਖਯਾਮੰਨਯੰਤੇ। ਕ੍ਰਿਮਤਵ ਬ੍ਰਹਮਾ ਅਵੇਦਯਸਮਾ ਤੱਤਸ਼ਰਵਮਭਵਦਿਤਿ॥ 9॥ ਬ੍ਰਹਮ ਵਾਇਦਮਗ੍ਰ ਆਸੀਤ ਤਦਾਤਮਾਨਮੇਂਵਾ ਵੇ ਦਹੰਬ੍ਰਹਮਾਸਿਮੀਤਿ ਤਸਮਾਤ ਤਤ ਸਰੰਵ ਭਵਤ ਤਦਯੋਯੋ ਦੇਵਾਨਾਂ ਪ੍ਰਤਯੁ ਬੁਧਯਤ ਸ ਏਵ ਤਦ ਭਵੱਤਥਰਖੀਣਾਂ ਤਥਾ ਮਨੁਖਯਾਣਾਂ ਤਕਧਯੈਤਤਪਸਯ਼ ਨ੍ਰਿਖਿਰਵਾਮਦੇਵ: ਪ੍ਰਤਿਪੇਦੇ ਅਹੰ ਮਨੁਰ ਭਵੰ ਸੁਰਯਸ਼੍ਵੇਤਿ ਤਦਿਦਮਪਯੇਤਰ ਹਿਯ ਏਵੰ ਵੇਦਾ ਅਹੰ ਬ੍ਰਹਮਾਮਾਂਤਿ ਸਇਦੰ ਸਰਵੰ ਭਵਤਿ॥ (ਵ੍ਰਿਹਦਾਰਣਯਕ ਉਪਨਿਸ਼ਦ॥ 2॥ 4॥)

ਅਰਥ:। ਇਸ ਸ਼ੁਤੀ ਕਾ ਭਾਵਅਰਥ ਯਹ ਹੈ। ਮੁਮੁਕਸ਼ੁ ਤਥਾ ਮੁਕਤਜਨ ਆਪਸ ਮੇਂ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ॥ ਜਿਸ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਯਾ ਕਰਕੇ ਐਸਾ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ ਮਨੁਸਯ ਲੋਕ ਜੋ ਕਿ ਹਮ ਤਿਸ ਬ੍ਰਹਮਵਿਦਯਾ ਸੇ ਸਰਬ-ਆਤਮ ਭਾਵ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗੇ॥ ਸੋ ਬ੍ਰਹਮਵਿਦਯਾ ਕਾ ਕਯਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ? ਜਿਸ ਸੇ ਸਰਬਰੂਪ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਅਬ ਵਿਦਯਾ ਕੇ ਨਿਰਣਯ ਵਾਸਤੇ ਏਕ ਵਿਚਾਰ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਕਿ ਯਹ ਜੀਵ ਚੇਤਨ ਉਪਾਧਿ ਕੀ ਉਤਪਤਿ ਸੇ ਪ੍ਰਥਮ ਬ੍ਰਹਮਰੂਪ ਹੋਤਾ ਭਯਾ ਸੋ ਅਬ ਭ੍ਰਮ ਨਿਵ੍ਰਤਕ ਵਿਚਾਰ ਸੇ ਆਪਨੇ ਆਤਮਾ ਕੋ ਜਾਨਤਾ ਭਯਾ, ਜੋ ਕਿ ਮੈਂ ਸ੍ਵਤ ਬ੍ਰਹਮਰੂਪ ਹੂੰ ਇਸ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਦ੍ਰਿੜ ਬੋਧ ਸੇ ਸਰਬਾਤਮਭਾਵ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਭਯਾ॥ ਜਿਸ ਜਿਸ ਨੇ ਦੇਵਤਾ, ਰਿਸ਼ੀ ਮਨੁਸ਼ਯ ਕੇ ਮਧਯ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਜਾਨੀ ਸੋ ਸਰਵਆਤਮ ਭਾਵ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਯੇ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਵਾਮਦੇਵ ਨਾਮਕ ਰਿਸ਼ੀ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਦੇਖ ਕਰ ਸਰਬਆਤਮ ਭਾਵ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਆ ਅਨੁਭਵ ਕੋ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਮੈਂ ਹੀ ਮਨੁ, ਸੂਰਯ ਆਦਿਕ ਭਾਵ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਭਯਾ, ਅਬ ਇਸ ਕਾਲ ਮੇਂ ਭੀ ਜੋ ਆਪਨੇ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮਰੂਪ ਨਿਸ਼ਚਯ ਕਰਕੇ ਜਾਨੇਗਾ, ਸੋ ਭੀ ਸਰਬਆਤਮ ਭਾਵ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਇਸ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਸੇ ਯਹ ਨਿਰਣੀਤ ਹੋ ਗਿਆ ਜੋ ਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਹੁਕਮ ਰੂਪ ਵੇਦ ਵਿਚਾਰ ਸੇ ਸਰਬਆਤਮ ਭਾਵ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਰੂਪ ਵਡਿਆਈ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਤੀ ਹੈ॥ ਜਬ ਪੂਰਵ ਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਜੀਵ ਭਾਵ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਆ, ਤਬ ਜਿਨ ਜੀਵੋਂ ਨੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਵਿਚਾਰ ਨਾ ਕਰ ਕਿੰਤੁ ਦੇਵਤਾਓ ਕੀ ਕਰਮ ਸਹਿਤ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰੀ, ਤਿਸ ਸੇ ਉਤਮ ਭਾਵ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਯੇ ਔਰ ਜਿਨ੍ਹੋਂ ਨੇ ਕੁਸੰਗ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਨਿਸ਼ਿਧ ਕਰ ਕਰੇ, ਸੋ ਨੀਚ ਭਾਵ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੂਯੇ, ਯਹ ਵਾਰਤਾ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥

ਹੁਕਮੀ ਉਤਮੁ ਨੀਚੁ ਹੁਕਮਿ ਲਿਖਿ ਦੁਖ ਸੁਖ ਪਾਈਅਹਿ॥

(ਹੁਕਮੀ) ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੈ ਸੋ ਹੀ ਜੀਵ ਭਾਵ ਸੇ ਉਤਮ ਕਰਮ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਉਤਮ, ਔਰ ਨੀਚ ਕਰਮ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਨੀਚ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਸੋ ਦੋਨੋ (ਹੁਕਮੀ) ਵੇਦ ਮੇਂ ਲਿਖੇ ਦੁਖ ਔਰ ਸੁਖ ਪਾਤੇ ਹੈ॥

(ਪੁਣਯੋ ਵੇ ਪੁਣਜੇ ਕਰਮਣਾ ਭਵਤਿ ਪਾਪ: ਪਾਪੇਨ) ਵ੍ਰਿਹਦਾਰਣਕ ਉਪਨਿਸ਼ਦ॥ 5॥ 2॥

ਅਰਥ॥ ਸੁਭ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਸ਼ੁਭ ਯੋਨਿ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ ਔਰ ਪਾਪ ਕਰਮ ਕਰਕੇ (ਪਾਪ) ਨੀਚਭਾਵ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ।

ਇਕਨਾ ਹੁਕਮੀ ਬਖਸੀਸ ਇਕਿ ਹੁਕਮੀ ਸਦਾ ਭਵਾਈਅਹਿ॥

(ਇਕਨਾ) ਕਿਸੀ ਏਕ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੋ (ਹੁਕਮੀ) ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਸੇ ਗੁਰੂ ਮਿਲਾਪ ਦ੍ਵਾਰਾ ਗਿਆਨ ਕੀ (ਬਖਸ਼ੀਸ਼) ਦਾਤ ਮਿਲਤੀ ਹੈ ਔਰ ਸਕਾਮ-ਕਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੋਂ ਕੋ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਸਦਾ ਜਨਮ ਜਨਮਾਂਤਰਮੇ ਭ੍ਰਮਣ ਕਰਤਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਤਾਤਪਰਯ ਯਹ ਹੈ, ਯਦਿ ਕਿਸੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੋ ਉਤਮ-ਯੋਨਿ ਔਰ ਸੁਖ ਕੀ ਇੱਛਾ ਹੋਵੇ, ਔਰ ਉਤਮ-ਕਰਮ ਕਰੇ, ਯਦਿ ਉਤਮ ਭਾਵ ਸੁਖ ਸੇ ਭੀ ਵੈਰਾਗਯ ਹੋਵੇ ਤਬ ਹਰਿ-ਭਕਤੀ ਨਿਸ਼ਕਾਮ-ਕਰਮ ਕਰੇ ਜਿਸ ਸੇ ਗਿਆਨ ਕੀ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਨਾਮ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ॥ ਦੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਔਰ ਸੰਸਾਰ ਮੇਂ ਭ੍ਰਮਣ ਕੇ ਕਾਰਨ ਨਿਸ਼ਿਧ ਔਰ ਸਕਾਮ-ਕਰਮ ਕੋ ਤਿਆਗ ਦੇਵੇ।

ਹੁਕਮੈ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ ਕੋ ਬਾਹਰਿ ਹੁਕਮ ਨ ਕੋਇ॥
ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੈ ਜੇ ਬੁਝੈ ਤ ਹਉਮੈ ਕਹੈ ਨ ਕੋਇ॥ 2॥

ਹੁਕਮ ਨਾਮ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਸ਼ਾਸਨਾ ਕਾ ਹੈ, ਯਾਂਤੇ ਜੋ ਕੁਛ ਦੇਵਤਾ, ਮਨੁੱਖ ਆਦਿਕ ਹੈ ਸੋ ਸੰਪੂਰਣ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ (ਹੁਕਮ) ਪ੍ਰਸ਼ਾਸ਼ਨਾ ਕੇ (ਅੰਦਰੀ) ਅੰਤਵਰਤੀ ਹੈਂ ਅਰਥਾਤ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਸ਼ਾਸਨਾ ਮੇ ਬੱਧੇ ਹੁਯੇ ਆਪਨੇ ਆਪਨੇ ਕਾਰਜ ਵਰਤਮਾਨ ਹੈਂ ਤਿਸ ਕੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਾ ਸੇ (ਬਾਹਰੀ) ਬਾਹਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ 'ਜੇਕਰ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਸ਼ਾਸਨਾ ਮੇਂ ਸੰਪੂਰਨ ਵਸਤੂ ਮਾਤ੍ਰ ਕੋ (ਬੁਝੈ) ਜਾਨੇਗਾ ਤਬ (ਹਉਮੈ) ਅਹੰਭਾਵ ਕੋ ਅਰਥਾਤ ਮੈਂ ਚਤੁਰ,

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪੰਡਿਤ, ਗਿਆਨੀ, ਬਲਵਾਨ, ਅਮੁਕ ਕਾਰਯ ਕੋ ਕਰ ਸਕਤਾ ਹੂੰ ਇਹ ਅਹੰਕਾਰ ਕੋ ਕੋਈ ਭੀ ਨ (ਕਹੇ) ਕਰੇ, ਅਥਵਾ ਬਾਣੀ ਕੋਂ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ॥ ਅਬ ਇਸ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਏਕ ਸ਼ੁਤੀ ਵਚਨ ਲਿਖਤੇ ਹੈਂ ਜਿਸ ਸੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨੋਂ ਪੰਕਤੀ ਕਾ ਭਾਵ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇ: ਤਥਾਹਿ॥

ਏਸਤਯ ਵਾ ਅਕਸ਼ਰਸਯ ਪ੍ਰਸ਼ਸਨੇ ਗਾਰਗਿ
ਸੂਰਯਾ ਚੰਦ੍ਰਮਸੌ ਵਿਧ੍ਰਿਤੌਤਿਖਟਤ: ਏਤਸਯ ਵਾ ਅਕਸ਼ਰਸਯ
ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨੇ ਗਾਰਗਿ ਦਯਾਵਾ ਪ੍ਰਿਥਿਵਯੌ ਵਿਧ੍ਰਿਤੇਤਿਸਟਤ:
ਏਤਸਯ ਵਾ ਅਕਸ਼ਰਸਯ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨੇ ਗਾਰਗਿ ਨਿਮੇਖਾ ਮੁਹੂਰਤਾ
ਅਹੋਰਾਤ੍ਰਾਦਣਯਰ ਧਮਾਸਾ ਮਾਸਾ ਰਿਤਵ: ਸੰਵਤਰਾ ਇਤਿ
ਵਿਧ੍ਰਿਤਾ ਸ੍ਰਿਸ਼ਠੰਤਯੇਤਸਯ ਵਾ ਅਕਸ਼ਰਸਯ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨੇ ਗਾਰਗਿ
ਪ੍ਰਾਚਯੌ ਅਨਯਨਦਯ: ਸਪੰਦੰਤੇ ਸ੍ਵੇਤੇ ਤੇਭਯ: ਪਰਵਤੇਭਯ:
ਪ੍ਰਤੀਰਯੌ ਅਨਯਾਯਾਂ ਯਾਂ ਚਦਿਸ਼ਮਨ੍ਵੇ ਤਸਜ ਵਾ ਅਕਸ਼ਰਸਯ
ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨੇ ਗਾਰਗਿ ਦਦਤੋ ਮਨੁਸ਼ੁਯ: ਪ੍ਰਸ਼ੰਸੰਤਿ ਯਜਮਾਨੇਦੇਵਾਦਰਵੀ ਪਤਰੋ ਅਨ੍ਵਾਯੱਤਾ:
(ਵ੍ਰਿਹਦਾਰਣਕ ਉਪਨਿਸ਼ਦ 3॥8॥9॥)

ਅਰਥ॥ ਇਸ ਸ਼ੁਤੀ ਵ੍ਰਿਹਦਾਰਣਯਕ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਕੀ ਹੈ॥ ਤਹਾਂ ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹੈ॥ ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਨੇ ਜਬ ਯਹ ਵਿਚਾਰ ਕੀਯਾ ਜੋ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਵਿਦਯਾ ਕਿਸੀ ਉਤਮ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਕੇ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਕੋ ਸੁਨਨਾ ਚਾਹੀਏ ਤਬ ਦੇਸ਼ ਦੇਸ਼ਾਂਤਰੋਂ ਸੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਲੋਕੋਂ ਕੋ ਯਗ ਕੇ ਸਮਾਗਮ ਮੇ ਬੁਲਵਾਇਆ ਕਰ ਸਭਾਕਰੀ॥ ਉਸ ਸਭਾ ਮੇਂ ਏਕ ਚਕ੍ਰ ਰ੍ਰਿਸ਼ੀ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਗਾਰਗੀ ਬ੍ਰਹਮਵੇਤਾਯੋਂ ਮੇ ਸੇਸ਼ਠ ਥੀ, ਸੋ ਭੀ ਆਈ॥ ਯਾਗਵਲਕਯ ਰਿਸ਼ੀ ਸੇ ਪ੍ਰਸਨ ਕਰੇ, ਉਸ ਨੇ ਉਤਰ ਕਹੇ॥ ਤਿਸ ਸਥਾਨ ਕੀ ਯਹ ਸ਼ੁਤੀ ਹੈ, ਤਹਾਂ ਸ਼ਬਦ ਕਾ ਨਿਰੂਪਨ ਕਰਾ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਪੂਰਬ ਇਸੀ ਗ੍ਰੰਥ ਮੇਂ ਮੁੰਡਕ ਸ਼ੁਤੀ ਲਿਖ ਕਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯਤ੍ਵਾਦਿਕੋਂ ਕੇ ਨਿਸ਼ੇਧ ਦ੍ਵਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਆ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਬ੍ਰਿਹਦਾਰਣਯਕ ਸ਼ੁਤੀ ਮੇਂ ਸਥੂਲਾਦਿ ਦ੍ਰਬਯਧਰਮੋਂ ਕੇ ਨਿਸ਼ੇਧ ਦ੍ਵਾਰਾ ਅਕਸਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਯਾਗਵਲਕਯ ਰਿਸ਼ੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ॥ "ਹੇ ਗਾਰਗੀ! ਇਸੇ ਅਕਸਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੀ ਸ਼ਾਸਨਾ ਮੇਂ ਸੂਰਯ ਔਰ ਚੰਦ ਜਗਤ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਕੇ ਧਾਰਨ ਕਰੇ ਹੁਏ ਆਪਨੇ ਕਾਰਯ ਕਰਨੇ॥ ਤਤਪਰ ਸਥਿਤ ਹੈ, ਔਰ ਸੂਰਗਲੋਕ ਤਥਾ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਲੋਕ ਕੇ ਅਧਿਸ਼ਠਾਤ੍ਰੀ ਦੇਵਤਾ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਸ਼ਾਸਨਾ ਮੇਂ ਸਥਿਤ ਹੈਂ, ਔਰ ਨਿਮੇਸ਼ਕਾਲ, ਮੁਹੂਰਤਕਾਲ, ਦਿਨ, ਰਾਤ੍ਰੀਕਾਲ ਮਾਸਕਾਲ, ਸ਼ਿਸਿਰ 1 ਵਸੰਤ 2 ਗ੍ਰੀਸ਼ਮ 3 ਵਰਖਾ 4 ਸ਼ਰਦ 5 ਹੇਮੰਤ 6, ਇਹ ਖਟ ਰਿਤੂ ਕਾਲ, ਬਰਸ਼ਕਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਰਬ ਕਾਲਾਵਯਵੋਂ ਕੇ ਅਧਿਸ਼ਨਾਤ੍ਰੀ ਦੇਵਤਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੀ ਸਾਸ਼ਨਾ ਮੇ ਧਾਰਨ ਕਰੇ ਹੂਏ ਆਪਨੇ ਆਪਨੇ ਕਾਰਯ ਮੇਂ ਸਥਿਤ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ (ਅਨਯੇ) ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਪੂਰਬ ਦਿਸ਼ਾ ਕੋ ਗਮਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਗੰਗਾ ਆਦਿਕ ਨਦੀ ਸੇ ਸੰਪੂਰਨ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੀ ਸਾਸ਼ਨਾ ਮੇ ਧਾਰਨ ਕਰੀ ਹੋਈ ਸ੍ਵੇਤ ਪਰਬਤ ਹਿਮਾਲਯ ਆਦਿਕੋਂ ਸੇ ਨਿਕਲੀ ਹੁਈ ਨਿਯਮ ਸੇ ਗਮਨ ਕਰਤੀ ਹੈ ਔਰ ਕੋਈ ਕੋਈ ਨਦੀ ਸਿੰਧੂ ਆਦਿਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੀ ਸ਼ਾਸਨਾ ਮੇਂ ਧਾਰਨਾਂ ਕਰੀ ਹੁਈ ਨਿਯਮ ਸੇ ਦੂਸਰੀ ਪਸ਼ਚਿਮ ਆਦਿ ਦਿਸ਼ਾ ਕੋ ਦਿਸ਼ਾਮੇਂ (ਅਨੁ) ਪਸਚਾਤ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੁਈ ਗਮਨ ਕਰਤੀ ਹੈ, ਔਰ ਇਸ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੀ ਸ਼ਾਸਨਾ ਮੇ ਵਰਤਮਾਨ ਸਾਸਤ੍ਰ ਵੇਦ ਕੇ ਗਿਆਤ ਸ਼ੇਸ੍ਠ ਮਨੁੱਖ ਦਾਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰਤੇ ਹੈ। ਯਦਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਰਮ-ਫਲ ਕਾ ਦਾਤਾ ਹੈ ਤਬ ਕੁਸ਼ਲ ਮਨੁੱਖ ਦਾਤਾ ਕੀ ਸਤੂਤੀ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਨਹੀਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤਯਕਸ਼ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੇ ਤੋ ਦਾਤਾ ਕਾ ਕੇਵਲ ਧਨ ਕੀ ਕਸ਼ਯ ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਪਰਸੰਸ਼ਾ ਕੇ ਯੋਗਯ ਨਹੀਂ॥ ਇਸ ਸੇ ਕੁਸ਼ਲ ਪੁਰਖਾਂ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਸ਼ਾ ਹੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੇਂ ਫਲ ਦਾਤਿਤ੍ਵ ਕੋ ਜਾਨਤੀ ਹੈ, ਔਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੀ ਸ਼ਾਸਨਾ ਰੂਪੀ ਰੱਸੀ ਬੱਧੇ ਹੁਏ ਦੇਵਤਾ ਯਜਮਾਨ ਸੇ ਦੀਨ-ਵਤ ਚਰੁ ਪੁਰੋਡਾਸ਼ਾਦਿਕ ਰੂਪ ਆਹੁਤੀ ਕਾ ਗ੍ਰਹਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ, ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਿਤਰ ਭੀ ਦਰਵੀ ਨਾਮਕ ਹੋਮ (ਅਨਵਾਯਤਾ) ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੋਕਰ ਆਪਨੇ ਦ੍ਰਵਯ ਕੋ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਤੇ ਹੈਂ, ਤਾਤਪਰਯ ਯਹ ਹੈ ਸੋ ਦੇਵਤਾ ਤਥਾ ਪਿਤਰ ਆਪਨੇ ਐਸ੍ਵਰਯ ਮੇ ਵਰਤਮਾਨ ਉਪਯਾਂਤਰ ਸੇ ਆਪਨੀ ਭੁਖ ਪਿਆਸ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਮੇਂ ਸਮਰਥ ਹੁਏ ਭੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਸਾਸ਼ਨਾ ਕੇ ਅਨੁਸ਼ਠਾਨ ਵਾਸਤੇ ਅਵਾਸ਼ਯ ਯਗਾਦਿਕੋਂ ਮੇਂ ਜਾਂਤੇ ਹੈ, ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਪਨੇ ਸਹਿਤ ਸੰਪੂਰਨ ਵਸਤੂ ਕੋ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਅਧੀਨ ਨਿਸ਼ਚਯਾ ਕਰਨੇ ਸੇ ਅਹੰਕਾਰ ਸਰਵਥਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿਤਾ, ਇਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਭਾਵ ਹੈ॥ 2॥

ਨੰ. 9. ਸਾਧੂ ਪੰ. ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਜੀ ਉਦਾਸੀਨ (ਵੇਦਿਕ ਮੁਨੀ)

"ਈਸ੍ਵਰ-ਆਗਿਆ-ਪਰਵ" ॥2॥

ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਆਕਾਰ...

ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸੇ ਹੀ ਸਬ ਆਕਾਰ ਅਰਥਾਤ ਭੋਗਯ ਪਦਾਰਥ, ਉਤਪੰਨ ਹੋਤੇ ਹੈਂ, ਪਰ ਵਹ ਆਗਿਆ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਸੇ ਨਹੀਂ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਅਰਥਾਤ ਵਹ ਇੱਛਾ ਰੂਪ ਹੈ, ਅਥਵਾ ਸੰਕਲਪ-ਰੂਪ ਹੈ; ਕਿੰਵਾ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ-ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਾ ਕਾਰਣ ਕੋਈ ਪ੍ਰਯਤਨ-ਵਿਸ਼ੇਸ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਖੋਲ ਕਰ ਆਗਿਆ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਨਹੀਂ ਕਹਾ ਜਾ ਸਕਤਾ। ਈਸ੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸੇ ਹੀ ਭੋਗਤਾ ਜੀਵ ਉਤਪੰਨ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਔਰ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀਂ ਆਗਿਆ ਸੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹੇ ਬਡਾਈ ਅਰਥਾਤ ਭੋਗਯਪਦਾਰਥੋਂ ਕੀ ਅਪੇਕਸ਼ਾ ਵਿਰਸਠਤਾ (ਸ੍ਰੇਸ਼ਠਤਾ) ਮਿਲਤੀ ਹੈ॥ 1॥

ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸੇ ਹੀ ਭੋਕਤਾ ਜੀਵੋਂ ਮੇਂ ਭੀ ਮਨੁਸ਼ਯ ਉਤਮ ਅਰਥਾਤ ਗਿਆਨ-ਸ਼ਕਤੀ ਤਥਾ ਕ੍ਰਿਯਾ-ਸ਼ਕਤੀ ਸੇ ਉਤਕ੍ਰਿਸਠਤਮ ਔਰ ਪਸ਼ੁ ਆਦਿ ਸਬ ਨੀਚ ਅਰਥਾਤ ਗਿਆਨ-ਸ਼ਕਤੀ ਔਰ ਕ੍ਰਿਯਾ-ਸ਼ਕਤੀ ਕੇ ਨਿਯੁਨ ਹੋਨੇ ਸੇ ਨਿਕਿਸ਼ਠਤਮ ਉਤਪੰਨ ਹੋਤੇ ਹੈਂ॥ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸੇ ਹੀ ਵੇ ਸਬ ਜੀਵ ਕਰਮ ਕੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀਰੂਪੀ ਲੇਖਨੀ ਸੇ ਲਿਖੇ ਹੁਏ ਵਿਧਾਤਾ ਕੇ ਲੇਖ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਪਨੇ-ਅਪਨੇ ਕਰਮ ਕਾ ਫਲ ਸੁਖ ਦੁਖ ਪਾਤੇ ਅਰਥਾਤ ਭੋਗਤੇ ਹੈ॥ ਉਨ ਮੇ ਸੇ ਕਈ-ਏਕ ਕੋ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਅਰਥਾਤ ਅਨੁਗ੍ਰਹ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸੇ, ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਜਨਮ-ਮਰਣ ਰੂਪੀ ਚਕ੍ ਸੇ ਮੁਕਤੀ ਕੀ ਦਾਤ ਮਿਲਤੀ ਹੈ ਔਰ ਕਈ-ਏਕ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸੇ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਜਨਮ-ਮਰਣ-ਰੂਪੀ ਚਕ੍ ਮੇਂ ਸਦਾ ਭ੍ਰਮਾਏ ਜਾਤੇ ਹੈਂ॥ 2॥

ਸਬ ਕੋਈ ਵਸਤੂ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਕੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸੇ ਬਾਹਿਰ ਕੋਈ ਭੀ ਵਸਤੂ ਨਹੀਂ॥ ਯਦਿ ਮਨੁਸ਼ਯ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਕੋ ਸਮਝੇ ਅਰਥਾਤ ਸਬ-ਕੁਝ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਜਾਨੇ, ਤੋ ਫਿਰ ਕੋਈ ਭੀ ਅਹੰ, ਮਮ, (ਯਹ ਕਰਮ ਮੈਨੇ ਕਿਯਾ, ਯਹ ਕਰਮ ਮੇਰਾ ਹੈ) ਨ ਕਹੇ, ਯਹ ਨਾਨਕ ਕਾ ਦਰਸ਼ਨ ਅਰਥਾਤ ਨਾਨਕ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ॥ 3॥ 2॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੀ ਸ਼ਾਸਨਾ ਮੇ ਵਰਤਮਾਨ ਸਾਸਤ੍ਰ ਵੇਦ ਕੇ ਗਿਆਤ ਸ਼ੇਸ੍ਠ ਮਨੁੱਖ ਦਾਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰਤੇ ਹੈ। ਯਦਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਰਮ-ਫਲ ਕਾ ਦਾਤਾ ਹੈ ਤਬ ਕੁਸ਼ਲ ਮਨੁੱਖ ਦਾਤਾ ਕੀ ਸਤੁਤੀ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਨਹੀਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤਯਕਸ਼ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੇ ਤੋ ਦਾਤਾ ਕਾ ਕੇਵਲ ਧਨ ਕੀ ਕਸ਼ਯ ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਪਰਸੰਸ਼ਾ ਕੇ ਯੋਗਯ ਨਹੀਂ॥ ਇਸ ਸੇ ਕੁਸ਼ਲ ਪੁਰਖਾਂ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਸ਼ਾ ਹੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੇਂ ਫਲ ਦਾਤਿਤ੍ਵ ਕੋ ਜਾਨਤੀ ਹੈ, ਔਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੀ ਸ਼ਾਸਨਾ ਰੂਪੀ ਰੱਸੀ ਬੱਧੇ ਹੁਏ ਦੇਵਤਾ ਯਜਮਾਨ ਸੇ ਦੀਨ-ਵਤ ਚਰੁ ਪੁਰੋਡਾਸ਼ਾਦਿਕ ਰੂਪ ਆਹੁਤੀ ਕਾ ਗ੍ਰਹਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ, ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਿਤਰ ਭੀ ਦਰਵੀ ਨਾਮਕ ਹੋਮ (ਅਨਵਾਯਤਾ) ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੋਕਰ ਆਪਨੇ ਦ੍ਰਵਯ ਕੋ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਤੇ ਹੈਂ, ਤਾਤਪਰਯ ਯਹ ਹੈ ਸੋ ਦੇਵਤਾ ਤਥਾ ਪਿਤਰ ਆਪਨੇ ਐਸ੍ਵਰਯ ਮੇ ਵਰਤਮਾਨ ਉਪਯਾਂਤਰ ਸੇ ਆਪਨੀ ਭੁਖ ਪਿਆਸ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਮੇਂ ਸਮਰਥ ਹੁਏ ਭੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਸਾਸ਼ਨਾ ਕੇ ਅਨੁਸ਼ਠਾਨ ਵਾਸਤੇ ਅਵਾਸ਼ਯ ਯਗਾਦਿਕੋਂ ਮੇਂ ਜਾਂਤੇ ਹੈ, ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਪਨੇ ਸਹਿਤ ਸੰਪੂਰਨ ਵਸਤੂ ਕੋ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਅਧੀਨ ਨਿਸ਼ਚਯਾ ਕਰਨੇ ਸੇ ਅਹੰਕਾਰ ਸਰਵਥਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿਤਾ, ਇਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਭਾਵ ਹੈ॥ 2॥

ਨੰ. 9. ਸਾਧੂ ਪੰ. ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਜੀ ਉਦਾਸੀਨ (ਵੇਦਿਕ ਮੁਨੀ)

"ਈਸ੍ਵਰ-ਆਗਿਆ-ਪਰਵ" ॥2॥

ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਆਕਾਰ...

ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸੇ ਹੀ ਸਬ ਆਕਾਰ ਅਰਥਾਤ ਭੋਗਯ ਪਦਾਰਥ, ਉਤਪੰਨ ਹੋਤੇ ਹੈਂ, ਪਰ ਵਹ ਆਗਿਆ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਸੇ ਨਹੀਂ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਅਰਥਾਤ ਵਹ ਇੱਛਾ ਰੂਪ ਹੈ, ਅਥਵਾ ਸੰਕਲਪ-ਰੂਪ ਹੈ; ਕਿੰਵਾ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ-ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਾ ਕਾਰਣ ਕੋਈ ਪ੍ਰਯਤਨ-ਵਿਸ਼ੇਸ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਖੋਲ ਕਰ ਆਗਿਆ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਨਹੀਂ ਕਹਾ ਜਾ ਸਕਤਾ। ਈਸ੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸੇ ਹੀ ਭੋਗਤਾ ਜੀਵ ਉਤਪੰਨ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਔਰ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹੇ ਬਡਾਈ ਅਰਥਾਤ ਭੋਗਯਪਦਾਰਥੋਂ ਕੀ ਅਪੇਕਸ਼ਾ ਵਿਰਸਠਤਾ (ਸ੍ਰੇਸ਼ਠਤਾ) ਮਿਲਤੀ ਹੈ॥ 1॥

ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸੇ ਹੀ ਭੋਕਤਾ ਜੀਵੋਂ ਮੇਂ ਭੀ ਮਨੁਸ਼ਯ ਉਤਮ ਅਰਥਾਤ ਗਿਆਨ-ਸ਼ਕਤੀ ਤਥਾ ਕ੍ਰਿਯਾ-ਸ਼ਕਤੀ ਸੇ ਉਤਕ੍ਰਿਸਠਤਮ ਔਰ ਪਸ਼ੁ ਆਦਿ ਸਬ ਨੀਚ ਅਰਥਾਤ ਗਿਆਨ-ਸ਼ਕਤੀ ਔਰ ਕ੍ਰਿਯਾ-ਸ਼ਕਤੀ ਕੇ ਨਿਯੁਨ ਹੋਨੇ ਸੇ ਨਿਕਿਸ਼ਠਤਮ ਉਤਪੰਨ ਹੋਤੇ ਹੈਂ॥ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸੇ ਹੀ ਵੇ ਸਬ ਜੀਵ ਕਰਮ ਕੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀਰੂਪੀ ਲੇਖਨੀ ਸੇ ਲਿਖੇ ਹੁਏ ਵਿਧਾਤਾ ਕੇ ਲੇਖ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਪਨੇ-ਅਪਨੇ ਕਰਮ ਕਾ ਫਲ ਸੁਖ ਦੁਖ ਪਾਤੇ ਅਰਥਾਤ ਭੋਗਤੇ ਹੈ॥ ਉਨ ਮੇ ਸੇ ਕਈ-ਏਕ ਕੋ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਅਰਥਾਤ ਅਨੁਗ੍ਰਹ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸੇ, ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਜਨਮ-ਮਰਣ ਰੂਪੀ ਚਕ੍ਰ ਸੇ ਮੁਕਤੀ ਕੀ ਦਾਤ ਮਿਲਤੀ ਹੈ ਔਰ ਕਈ-ਏਕ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸੇ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਜਨਮ-ਮਰਣ-ਰੂਪੀ ਚਕ੍ਰ ਮੇਂ ਸਦਾ ਭ੍ਰਮਾਏ ਜਾਤੇ ਹੈਂ॥ 2॥

ਸਬ ਕੋਈ ਵਸਤੂ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਕੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸੇ ਬਾਹਿਰ ਕੋਈ ਭੀ ਵਸਤੂ ਨਹੀਂ॥ ਯਦਿ ਮਨੁਸ਼ਯ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਕੋ ਸਮਝੇ ਅਰਥਾਤ ਸਬ-ਕੁਝ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਜਾਨੇ, ਤੋ ਫਿਰ ਕੋਈ ਭੀ ਅਹੰ, ਮਮ, (ਯਹ ਕਰਮ ਮੈਨੇ ਕਿਯਾ, ਯਹ ਕਰਮ ਮੇਰਾ ਹੈ) ਨ ਕਹੇ, ਯਹ ਨਾਨਕ ਕਾ ਦਰਸ਼ਨ ਅਰਥਾਤ ਨਾਨਕ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ॥ 3॥ 2॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਭਾਸ਼ਯ:-

ਜੋ 'ਸਚਿਆਰ' ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਸਬ ਆਸ੍ਰਯੋਂ ਕੋ ਛੋੜ ਕਰ ਏਕ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਆਸ਼੍ਰਯ ਲਿਯੇ ਹੁਏ ਹੈ ਅਥਵਾ ਐਸੇ ਕਹੋ ਕਿ ਏਕ ਈਸ਼੍ਵਰ-ਰੂਪੀ ਸ਼ਰਣ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ, ਵਹ ਸਦਾ ਹੀ ਆਗਿਆ ਕੇ ਅੰਦਰ ਚਲਤਾ ਅਰਥਾਤ ਉਸ ਕੀ ਇੱਛਾ ਕੋ ਹੀ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਬਤਾਤਾ ਹੈ, ਯਾ ਯੋਂ ਕਹੋ ਕਿ ਉਸਕੇ ਭਾਣੇ ਮੇਂ ਸਦਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹਿਤਾ ਹੈ ਔਰ ਵਸਤੂਮਾਤ੍ਰ ਮੇਂ ਅੰਤਰਾਤਮਾ-ਰੂਪ ਸੇ ਏਕ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੋ ਦੇਖਤਾ ਹੁਆ ਯਥਾ-ਸ਼ਕਤੀ ਕਰਤਵਯ ਬੁੱਧੀ ਸੇ ਸਬ ਕਰ੍ਮੋਂ ਕੋ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਯਹ ਪਹਿਲੇ ਪਰਵ ਮੇਂ ਕਹਾ ਗਯਾ॥

ਅਬ ਦੂਸਰੇ ਪਰਵ ਮੇਂ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਕਾ ਅਰਥਾਤ ਉਸ ਕੇ ਅਪ੍ਰਤਿਹਤ ਸ਼ਾਸਨ ਕਾ ਮਹਾਤੱਮ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ॥ ਇਸ ਦੂਸਰੇ ਪਰਵ ਕਾ ਨਾਮ "ਈਸ਼੍ਵਰ-ਆਗਿਆ-ਪਰਵ" ਔਰ ਮੰਤ੍ਰੋਂ ਕੀ ਸੰਖਿਆ ਤੀਨ ਹੈ। ਉਨ ਮੇਂ ਸੇ ਪਹਿਲੇ ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ ਪਹਿਲਾ ਚਰਣ ਹੈ:-

"ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਆਕਾਰ"

ਹੁਕਮ ਸੇ ਆਗੇ ਤ੍ਰਿਤੀਯਾ ਅਥਵਾ ਪੰਚਮੀ ਵਿਭਕਤੀ ਕਾ ਲੋਪ (ਲੁਕ) ਛੰਦਸ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਰਿਕ ਸੰਹਿਤਾ ਕੇ 'ਰਿਚੋ ਅਕਸ਼ਰੇ ਪਰਮੇ ਵਯੋਮਨ' (ਰਿ: 1, 164, 39) ਮੰਤ੍ਰ ਮੇਂ ਵਯੋਮਨ ਸੇ ਆਗੇ ਸਪਤਮੀ ਵਿਭਕਤੀ ਕਾ॥ ਈ-ਨਿਪਾਤ ਔਰ ਅਰਥ ਉਸਕਾ ਅਵਧਾਰਣ ਹੀ ਹੈ॥ "ਹੋਵਨ" ਭੂਤਕ੍ਰਿਯਾ 'ਅਭੂਵਨ' ਕਾ ਰੁਪਾਂਤਰ ਹੈ ਔਰ ਛਾਂਦਸ ਹੋਨੇ ਸੇ ਅਰਥ ਵਰਤਮਾਨ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਾ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਆਕ੍ਰਿਤਿ ਕਾ ਮਾਨਾਂਤਰ ਆਕਾਰ ਹੈ॥ ਆਕ੍ਰਿਤਿ ਸਕਲ ਕੋ ਕਹਤੇ ਹੈ॥

ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸੇ ਹੀ ਪ੍ਰਿਥਮ ਭੋਗਯ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੇ ਆਕਾਰ ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਾਣਿਯੋਂ ਕੇ ਭੋਗ ਕੇ ਯੋਗਯ (ਕਾਮ ਮੇਂ ਲਾਨੇ ਲਾਯਕ) ਭੂਤ, ਭੌਤਿਕ ਸਬ ਪਦਾਰਥ ਉਤਪੰਨ ਹੋਤੇ ਹੈ, ਯਹ ਉਸ ਪਹਿਲੇ ਚਰਣ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ।

ਯਹਾ ਯਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਤਪੰਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਕਿ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਜਿਸ ਆਗਿਆ ਸੇ ਭੂਤ ਭੌਤਿਕ ਸਬ ਪਦਾਰਥ ਉਤਪੰਨ ਹੋਤੇ ਹੈਂ; ਉਸ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਯਾ ਹੈ? ਵਹ ਇੱਛ-ਰੂਪ ਹੈ, ਅਥਵਾ ਸੰਕਲਪ-ਰੂਪ ਹੈ, ਯਾ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ-ਕ੍ਰਿਆ ਦਾ ਹੇਤੁ ਕੋਈ ਪ੍ਰਯਤਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੈ, ਯਾ ਸ੍ਵਭਾਵ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੈ? ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਾ ਉਤੱਰ ਹੈ।

ਹੁਕਮੁ ਨ ਕਹਿਆ ਜਾਈ॥

ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਹੁਕਮ ਅਰਥਾਤ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਇਛਾਰੂਪ ਹੈ, ਯਾ ਸੰਕਲਪ ਰੂਪ ਹੈ, ਯਾ ਪ੍ਰਯਤਨਰੂਪ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੋਲ ਕਰ ਨਹੀਂ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਤੀ, ਯਹ ਉੱਤਰ ਵਾਕਯ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ॥ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਸਰਵਥਾ ਅਗਮਯ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਮਨੁਸ਼ਯ ਕੀ ਇੰਦ੍ਰਿਯੋ ਕੀ ਪਹੁੰਚ ਸੇ ਪਰੇ ਹੈ। ਵਹਾਂ ਨ ਮਨੁਸਯ ਕੇ ਨੇਤ੍ਰ ਪਹੁੰਚ ਸਕਤੇ ਹੈ ਔਰ ਨਾਹੀ ਮਨ ਪਹੁੰਚ ਸਕਤਾ ਹੈ॥ ਇਸ ਲਿਯੇ ਵਾਣੀ ਭੀ ਉਸ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾ ਵਰਣਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਣੀ ਭੀ ਉਸ ਵਸਤੂ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾ ਵਰਣਨ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਮਨੁਸ਼ਯ ਕੇ ਨੇਤ੍ਰ ਕਾ ਅਥਵਾ ਮਨ ਕਾ ਗੋਚਰ (ਵਿਸ਼ਯ) ਯਾ ਨੇਤ੍ਰ ਅਥਵਾ ਮਨ ਕੀ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਅੰਦਰ ਹੈ॥ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਮਨੁਸਯ ਕੇ ਮਨ, ਨੇਤ੍ਰ ਔਰ ਵਾਣੀ ਕਾ ਅਗੋਚਰ ਹੈ, ਇਸ ਕਾ ਵਰਣਨ ਕੇਨੋਪਨਿਸ਼ਦ ਕੇ ਸ਼੍ਰੁਤਿ-ਵਾਕਯੋਂ ਮੇਂ ਬੜੀ ਅਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਯਾ ਹੈ॥ ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਵਾਕਯ ਯਹ ਹੈ:-

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

"ਯਤ, ਮਨਸਾ ਮਨੁਤੇ ਯੇਨ ਆਹੁ: ਮਨੋ ਮਤਮ।
ਤਦ ਏਵ ਬ੍ਰਹਮ ਤ੍ਵੰ ਵਿਦਿਧ ਨ ਏਦੰ ਯਦ੍ ਇਦੰ ਉਪਾਸਤੇ (ਕੇ. ਉ. 1/5)

ਅਰਥ- ਜਿਸ ਕੋ ਮਨ ਸੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸਮਝਤਾ (ਸਮਝ ਸਕਤਾ) ਹੈ, ਜਿਸ ਸੇ ਮਨ ਸਮਝਾ ਹੁਆ ਅਰਥਾਤ ਸਮਝਨੇ ਕੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪਾਯਾ ਹੁਆ ਕਹਤੇ ਹੈਂ, ਉਸ ਕੋ ਹੀ ਤੂ ਬ੍ਰਹਮ (ਈਸ਼੍ਵਰ) ਜਾਨ, ਨ ਇਸ ਕੋ, ਜਿਸ ਕੋ ਮਨੁਸ਼ਯ ਯਹ ਅਰਥਾਤ ਮਨ ਕਾ ਵਿਸ਼ਯ ਜਾਨਤੇ ਅਰਥਾਤ ਸਮਝਤੇ ਹੈਂ॥ 5॥

"ਯਤ ਚਕਸ਼ੁਖਾ ਨ ਪਸ਼ਯਤਿ, ਯੇਨ ਚਕਸ਼ੁਖਿ ਪਸ਼ਯਤਿ।
ਤਦ-ਏਵ ਬ੍ਰਹਮ ਤ੍ਵੰ ਵਿਦਿਧ, ਨ ਇਦੰ, ਯਦ ਇਦਮੁਪਾਸਤੇ॥

(ਕੇ. ਉ. 1/6)

ਅਰਥ- ਜੋ ਵਾਣੀ ਸੇ ਨਹੀਂ ਕਹਾ ਜਾਤਾ, ਜਿਸ ਸੇ ਵਾਣੀ ਕਹੀ ਜਾਤੀ ਅਰਥਾਤ ਕਹਿਨੇ ਵਾਲੀ ਹੋਤੀ ਹੈ॥ ਉਸ ਕੋ ਹੀ ਤੂੰ ਬ੍ਰਹਮ (ਈਸ਼੍ਵਰ) ਜਾਨ, ਨਾ ਇਸਕੋ, ਜਿਸ ਕੋ ਮਨੁਸ਼ਯ ਯਹ ਅਰਥਾਤ ਵਾਣੀ ਕਾ ਵਿਸ਼ਯ ਜਾਨਤੇ ਹੈਂ॥ ।4॥

ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਨੇਤ੍ਰ, ਮਨ ਔਰ ਵਾਣੀ ਕਾ ਅਗੋਚਰ (ਅਵਿਸ਼ਯ) ਹੋਨੇ ਸੇ ਉਸਕੀ ਆਗਿਆ ਭੀ ਨੇਤ੍ਰ, ਮਨ, ਔਰ ਵਾਣੀ ਕਾ ਅਗੋਚਰ ਹੈ, ਵਹ ਕਭੀ ਗੋਚਰ (ਵਿਸ਼ਯ) ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ ਧਰਮੀ, ਨੇਤ੍ਰ, ਮਨ ਅਰ ਵਾਣੀ ਕਾ ਅਗੋਚਰ ਹੈ ਉਸ ਕਾ ਧਰਮ ਸੁਤਰਾਂ ਭੇਤ੍ਰ, ਮਨ ਔਰ ਵਾਣੀ ਕਾ ਅਗੋਚਰ ਹੈ, ਯਹ ਨਿਯਮ ਹੈ।"

ਦੂਸਰਾ- ਆਗਿਆ ਦਾ ਸਮਯ ਅਰਥਾਤ ਜਿਸ ਸਮਯ ਇਸ ਬਰਾਬਰ ਜਗਤ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਕੀ ਆਗਿਆ ਹੁਈ, ਉਸ ਸਮਯ ਨੇਤ੍ਰ, ਮਨ ਔਰ ਵਾਣੀ ਕਾ ਅਸਤਿਤ੍ਵ ਨਹੀਂ ਥਾ। ਵੇ ਆਪਨੇ ਅਨਸਤਿਤ੍ਵ-ਕਾਲ ਮੇਂ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਆਗਿਆ ਕੋ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭੀ ਵਿਸ਼ਯ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਤੇ ਅਰਥਾਤ ਉਸ ਕਾ ਵਿਸ਼ਯ ਕਰਨਾ ਉਸ ਕੇ ਲਿਯੇ ਸਰਵਥਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ॥ ਤੋ ਭੀ ਆਗਿਆ ਕੇ ਹੋਨੇ ਕਾ ਨਿਸ਼ੇਧ ਨਹੀਂ ਕਿਯਾ ਜਾ ਸਕਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਯਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯਮਾਨ ਚਰਾਚਰ ਜਗਤ ਹੀ ਉਸ ਕੇ ਦ੍ਰਿੜਤਰ-ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਚਰਾਚਰ ਜਗਤ ਕੀ ਅਦ੍ਭੁਤ ਰਚਨਾ ਕੋ ਦੇਖ ਅਥਵਾ ਸੁਨ ਕਰ ਉਸ ਕੇ ਰਚਯਿਤਾ ਅਰਥਾਤ ਰਚਨਕਰਤਾ, ਸਰਵੱਗਿ, ਸਰਵਸ਼ਕਤੀ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਹੋਨੇ ਕਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਇਸ ਸੰਪੂਰਣ ਚਰਾਚਰੰ ਜਗਤ ਕੀ ਰਚਨਾ ਕੇ ਲਿਯੇ ਰਚਯਿਤਾ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਕੇ ਹੋਨੇ ਕਾ ਭੀ ਅਨੁਮਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਯਹ ਮਾਨਨਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਠਿਨ ਔਰ ਸਾਹਸ ਮਾਤ੍ਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸੰਪੂਰਣ ਚਰਾਚਰ ਜਗਤ ਕੀ ਰਚਨਾ ਸਰਵਗਿ ਸਰਵਸ਼ਕਤੀ ਰਚਯਿਤਾ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਕੇ ਬਿਨਾ ਹੁਈ ਹੈ॥

ਅਨੁਮਾਨ ਔਰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਮੇਂ ਬਹੁਤ ਬੜਾ ਭੇਦ ਹੈ॥ ਪ੍ਰਤੱਖ-ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੇ ਵਸਤੂ ਕਾ ਸਾਮਾਨਯ-ਰੂਪ ਔਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ, ਦੋਨੋਂ ਜਾਨੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ, ਅਰਥਾਤ ਵਸਤੂ ਹੈ, ਯਹ ਭੀ ਜਾਨਾ ਜਾਤਾ ਹੈ ਔਰ ਵਸਤੂ ਕੈਸੀ ਹੈ, ਯਹ ਭੀ ਜਾਨਾ ਜਾਤਾ ਹੈ॥ ਪਰੰਤੂ, ਅਨੁਮਾਨ-ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੇ ਵਸਤੂ ਕੇ ਦੋਨੋਂ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਜਾਨੇ ਜਾਤੇ॥ ਉਸ ਸੇ ਕੇਵਲ ਵਸਤੂ ਕਾ ਸਾਮਾਨਯਰੂਪ ਅਰਥਾਤ ਵਸਤੂ ਹੈ, ਇਤਨਾਂ ਹੀ ਜਾਨਾ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਅਰਥਾਤ ਵਸਤੂ ਕੈਸੀ ਹੈ, ਯਹ ਨਹੀਂ ਜਾਨਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਾਤਾ॥ ਯਹੀ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਮਾਨ-ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੇ ਜਾਨੀ ਹੁਈ ਵਸਤੂ ਮੇਂ ਮਨੁਸ਼ਯੋ ਕੋ ਅਪਣੇ ਭਾਵੋਂ ਕੇ ਭਰਨੇ ਕਾ, ਔਰ ਅਪਣੀ ਕਲਪਨਾ ਸ਼ਕਤੀ ਕੇ ਆਧਾਰ ਪਰ ਉਨ ਸਭ ਵਸਤੂਆਂ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ, ਗੁਣ ਤਥਾ ਕਾਮੋਂ ਕੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨੇ ਕਾ ਬਹੁਤ-ਕੁਛ ਅਵਕਾਸ਼ ਮਿਲ ਜਾਤਾ ਹੈ॥ ਵੇ ਅਨੁਮਾਨ-ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੇ ਜਾਨੀ ਹੁਈ ਵਸਤੂਓ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪੋਂ ਔਰ ਉਨ ਕੇ ਗੁਣੋਂ ਕੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨੇ ਮੇਂ ਜਿਤਨਾ ਅਪਨੀ ਬੁਧੀ ਸੇ ਕਾਮ ਲੇਤੇ ਹੈਂ, ਨਾਮੋਂ ਕੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨੇ ਮੇਂ ਭੀ ਉਤਨਾਂ ਹੀ ਕਾਮ ਲੇਤੇ ਹੈਂ॥ ਮਨੁਸਯੋ ਕੀ ਬੁੱਧੀ ਔਰ ਉਸ ਕੀ ਕਲਪਨਾ ਸ਼ਕਤੀ ਬੜੀ ਪਰਿਮਿਤ ਹੈ, ਵਹ ਅਤਯੰਤ ਸੂਖਮ ਵਸਤੂਓ ਤਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਤੀ ਔਰ ਨ ਹੀ ਕੁਛ ਉਨ ਕੇ ਸੰਬੰਧ ਮੇਂ ਯਥਾਰਥ ਕਲਪਨਾ ਕਰ ਸਕਤੀ ਹੈ॥ ਉਸ ਕੀ ਜਿਤਨੀ ਕੁਛ ਭੀ ਕਲਪਨਾ ਹੈ, ਵਹ ਸਬ ਲੋਕ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕੇ ਆਧਾਰ ਪਰ ਹੀ ਹੈ, ਸ੍ਵਤੰਤ੍ਰ ਕੁਛ ਭੀ ਨਹੀਂ॥ ਮਨੁਸ਼ਯ ਪ੍ਰਤਿਦਿਨ ਲੋਕ ਮੇਂ ਦੇਖਤੇ ਹੈਂ ਕਿ ਘਟ ਕਾ ਬਨਾਨੇ ਵਾਲਾ, ਘਟ ਕੇ ਬਨਾਨੇ ਸੇ ਪਹਿਲੇ ਘਟ ਕੇ ਬਨਾਨੇ ਕੀ ਇਛਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਅਥਵਾ ਘਟ ਕੇ ਬਨਾਨੇ ਕਾ ਸੰਕਲਪ ਕਰਤਾ ਕਿੰਵਾ ਪ੍ਰਯਤਨ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਬਸ ਵੋਂ ਇਸੀ ਲੋਕਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕੋ ਅਪਨੀ ਬੁਧੀ ਕੀ ਕਲਪਨਾ ਕਾ ਆਧਾਰ ਬਨਾ ਕਰ ਇਸ ਚਰਾਚਰ ਜਗਤ ਕੇ ਕਰਤਾ ਸਰਵਗਿ ਸਰਵਸ਼ਕਤੀ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਕੇ ਨਾਮੋਂ ਕੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ ਕੋਈ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮ ਇਛਾ ਕਹਿਤਾ ਹੈ ਕੋਈ ਸੰਕਲਪ ਔਰ ਕੋਈ ਪ੍ਰਯਤਨ ਕਹਿਤਾ ਹੈ॥ ਯੇ ਸਬ ਨਾਮ-ਭੇਦ ਮਨੁਸ਼ਯੋਂ ਕੀ ਅਪਨੀ-ਅਪਨੀ ਕਲਪਨਾ ਹੈ॥ ਉਸ ਚਰਾਚਰ ਜਗਤ ਕੇ ਕਰਤਾ ਸਰਵਗ ਸਰਵਸ਼ਕਤੀ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸੱਚ ਮੁੱਚ ਇਛਾ ਰੂਪ ਹੈ, ਯਾ ਸੰਕਲਪਰੂਪ ਹੈ ਅਥਵਾ ਪ੍ਰਯਤਨ ਰੂਪ ਹੈ, ਯਹ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਰੂਪ ਸੇ ਨਹੀਂ ਕਹਾ ਜਾ ਸਕਤਾ ਕਿਉਂਕੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਕੇ ਸਾਥ ਮਨੁਸਯੋਂ ਕੀ ਅਲਪ ਬੁੱਧੀਯੋਂ ਸੇ ਉਤਪੰਨ ਹੁਈ ਕਸ਼ੁਦ੍ਰ ਕਲਪਨਾਓਂ ਕਾ ਲੇਸ਼ਮਾਤ੍ਰ ਭੀ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਜੈਸੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਅਚਿੰਤਯ ਹੋਨੇ ਸੇ ਕਲਪਨਾਓਂ ਕੀ ਪਹੁੰਚ ਸੇ ਪਰੇ ਹੈ, ਵੈਸੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਭੀ ਅਚਿੰਤ ਹੋਨੇ ਸੇ ਕਲਪਨਾਓਂ ਕੀ ਪਹੁੰਚ ਸੇ ਪਰੇ ਹੈ। ਜੋ ਵਸਤੂ ਬੁਧੀ ਕੀ ਤਥਾ ਬੁਧੀ ਕੀ ਕਲਪਨਾਓਂ ਕੀ ਪਹੁੰਚ ਸੇ ਪਰੇ ਹੈ, ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਉਸ ਕੋਂ ਖੋਲ ਕਰ ਨਹੀਂ ਕਹਾ ਜਾ ਸਕਤਾ॥ "ਹੁਕਮੁ ਨ ਕਹਿਆ ਜਾਈ" ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ ਆਸ਼ਯ ਭੀ ਯਹੀ ਹੈ॥

ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਜਿਸ ਆਗਿਆ ਸੇ ਭੂਤ ਤਥਾ ਭੌਤਿਕ, ਸਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਭੋਗਯ ਪਦਾਰਥ ਉਤਪੰਨ ਹੋਤੇ ਹੈ ਔਰ ਜਿਸ ਆਗਿਆ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਖੋਲ ਕਰ ਨਹੀਂ ਕਹਾ ਜਾ ਸਕਤਾ, ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਉਸੀ ਆਗਿਆ ਸੇ ਭੋਕਤਾ ਜੀਵ ਭੀ ਉਤਪੰਨ ਹੋਤੇ ਹੈਂ, ਯਹ ਅਬ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ।

ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਜੀਅ॥

ਯਹਾਂ ਜੀਵ ਕਾ ਸੰਖਿਪਤ ਉਚਾਰਣ ਜੀਅ ਹੈ; ਜੈਸੇ "ਅਨਯਾ" ਕਾ ਸੰਖਿਪਤ ਉਚਾਰਣ "ਅਯਾ" (ਰਿ: 04. 4 .15) ਹੈ। ਸ਼ੇਸ਼ ਸਰਵ ਪੂਰਵ ਵਤ ਹੈ॥ ਅਥਵਾ "ਵਾਸਤਾਂ" ਕਾ ਵਸਾਂ (ਰਿ: 5/2/6) ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸੇ ਹੀ ਜੀਵ ਅਰਥਾਤ ਸਥਾਵਰ, ਜੰਗਮ, ਪ੍ਰਾਣਧਾਰੀ ਭੋਕਤਾ ਜੀਵ ਉਤਪੰਨ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਯਹ ਮੰਤ੍ਰ ਵਾਕਿ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ॥ ਇਸ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਮੇਂ ਅਰਥਾਤ ਸੰਪੂਰਣ ਜਗਤ ਮੇਂ ਦੋ ਹੀ ਪਦਾਰਥ ਹੈਂ- ਏਕ ਭੋਗਯ ਔਰ ਦੂਸਰਾ ਭੋਕਤਾ॥ ਭੋਗਯ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੀ ਜਨਨੀ ਕਾ ਨਾਮ 'ਅਪਰਾ- ਸ਼ਕਤੀ' ਔਰ ਭੋਕਤਾ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੀ ਜਨਨੀ ਕਾ ਨਾਮ 'ਪਰਾ- ਸ਼ਕਤੀ' ਹੈ। ਅਪਰਾ- ਸ਼ਕਤੀ ਕਾ ਦੂਸਰਾ ਨਾਮ ਭੋਗਯ-ਸ਼ਕਤੀ ਔਰ ਪਰਾ-ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਨਾਮ ਭੋਕਤ੍ਰਿ-ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ॥ ਯੋਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਸੇ ਭੋਗਯ-ਸ਼ਕਤੀ ਕੋ ਦਰਸ਼ਨ-ਸ਼ਕਤੀ ਤਥਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ-ਸ਼ਕਤੀ ਔਰ ਭੋਕਤ੍ਰਿ-ਸ਼ਕਤੀ ਕੋ ਦ੍ਰਿਕ-ਸ਼ਕਤੀ ਤਥਾ ਚਿਤਿ-ਸ਼ਕਤੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ॥ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸੇ, ਯਾ ਯੋਂ ਕਹੋ ਕਿ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸੰਕਲਪ ਸੇ ਪਹਿਲੇ ਯੇ ਦੋਨੋਂ ਸ਼ਕਤੀਯਾਂ ਉਤਪੰਨ ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਕਟ ਹੋਤੀ ਹੈ॥ ਉਨ ਦੋਨੋਂ ਸ਼ਕਤੀਯੋਂ ਮੇਂ ਸੇ ਭੋਗਯ-ਸ਼ਕਤੀ ਤੀਨ ਧਾਤੁਓਂ ਕਾ ਅਥਵਾ ਤੀਨ ਗੁਣੋਂ ਕਾ ਸੰਮਿਸ਼੍ਰਣ ਹੈ॥ ਇਸ ਲਿਯੇ ਉਸ ਕੋ ਰਿਕ-ਸੰਹਿਤਾ ਕੇ ਅਨੇਕ ਮੰਤ੍ਰੋਂ ਮੇਂ "ਤ੍ਰਿ- ਧਤ੍ਰ" (ਰਿ; 1, 154.4) ਕਹਾ ਹੈ॥ ਸਾਂਖੋ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਾਲੇ ਉਸ ਭੋਗਯ-ਸ਼ਕਤੀ ਕੋ ਤੀਨ ਗੁਣੋਂ ਕੀ ਸਾਮਯ- ਅਵਸਥਾ, ਰੂਪ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਔਰ ਸਤ੍ਵ, ਰਜ (ਰਜਸ) ਤਥਾ ਤਮ (ਤਮਸ) ਉਨ ਤੀਨੋਂ ਗੁਣੋਂ ਕੇ ਨਾਮ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ॥ ਵੇਦਾਂਤਿਯੋਂ ਕੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਮੇਂ ਇਸ ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਕਾ ਹੀ ਦੂਸਰਾ ਨਾਮ ਅਵਯਕ੍ਤ ਔਰ ਅਵਗਾਕ੍ਰਿਤ ਹੈ॥ ਜਬ ਤਕ ਯੇ ਤੀਨੋਂ ਗੁਣ ਆਪਸ ਮੇਂ ਸਮ (ਬਰਾਬਰ) ਰਹਿਤੇ ਹੈਂ, ਤਬ ਤਕ ਪ੍ਰਕਿਤਿ ਸੇ ਕੋਈ ਉਤਪੰਨ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ। ਜਬ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਨਿਯਮਾਨੁਸਾਰ ਉਨ ਤੀਨੋਂ ਗੁਣੋਂ ਮੇਂ ਕੁਛ ਵਿਸ਼ਮਤਾ ਆਤੀ ਹੈ, ਤਬ ਸਬ ਸੇ ਪਹਿਲੇ ਮਹੱਤ੍ਵ ਅਰਥਾਤ ਸਮਸ਼ਟੀ-ਬੁੱਧਿ ਯਾ ਰਿਕਸੰਹਿਤਾ ਕੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਸੇ ਸਮਸ਼ਟੀਮਾਨ (ਰਿ; 10.129.4) ਉਤਪੰਨ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਫਿਰ ਮਹਤੱਤ੍ਵ ਸੇ ਅਹੰਕਾਰ ਨਾਮੀ ਤਤ੍ਵ, ਅਹੰਕਾਰ ਨਾਮੀ ਤਤ੍ਵ ਸੇ ਚਕਸ਼ੁ ਆਦਿ ਗਿਆਨ-ਇੰਦ੍ਰੀਯਾਂ ਤਥਾ ਪਾਂਚ ਤਨਮਾਤ੍ਰ ਨਾਮ ਕੇ ਪਾਂਚ ਸੂਖਮ-ਭੂਤ ਔਰ ਭੂਤੋਂ ਸੇ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਆਦਿ ਪਾਂਚ ਸਥੂਲ-ਭੂਤ ਔਰ ਫਿਰ ਉਨ ਪਾਂਚ ਸਥੂਲ ਭੂਤੋਂ ਸੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਜੀਵੋਂ ਕੇ ਸ਼ਰੀਰ ਤਥਾ ਉਨਕੇ ਉਪ-ਭੋਗਯ ਪਦਾਰਥ ਉਤਪੰਨ ਹੋਤੇ ਹੈਂ॥ ਬਸ ਭੋਗਯ-ਸ਼ਕਤੀ ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਕਾ ਇਤਨਾ ਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਅਥਵਾ ਵਿਸਤਾਰ ਹੈ॥ ਸਾਂਖ-ਸਾਸਤ੍ਰ ਕੇ ਏਕ ਸ਼ੁਤ੍ਰ ਮੇਂ ਭੋਕਤਾ-ਪੁਰਖ ਕੋ ਮਿਲਾ ਕਰ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਔਰ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਕੇ ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਅਥਵਾ ਵਿਸਤਾਰ ਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀਆ ਹੈ:-

"ਸਤ੍ਵ ਰਜ ਤਮਸਾਂ ਸਾਮਯਾਵਸਥਾ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ:, ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿਤੋ ਮਹਾਨ,
ਮਹਤੋ ਅਹੰਕਾਰ:, ਅਹੰਕਾਰਾਤ ਪੰਚ ਤਨਮਾਤ੍ਰਾਣਿ, ਉਭੇਯਮਿੰਦ੍ਰਿਯ,
ਤਨਮਾਤ੍ਰੇਭਯ: ਸਥੂਲ ਭੂਤਾਨਿ, ਪੁਰਖ:, ਨਿਤਿ ਪੰਚ ਵਿੰਸ਼ਤਿਰਗਣ:"
(ਸਾਂ:1:61)

ਅਰਥ:- ਸਤ੍ਵ (ਪ੍ਰਕਾਸ਼- ਸ਼ਕਤੀ) ਰਜ (ਕ੍ਰਿਯਾ- ਸ਼ਕਤੀ) ਔਰ ਤਮ (ਅਵਸ਼ਕ) ਅਥਵਾ ਆਕਰਸ਼ਣ-ਸ਼ਕਤੀ): ਤੀਨੋਂ ਕੀ ਸਾਮਯਾਵਸਥਾ (ਸਮਤਾ ਕੀ ਦਸ਼ਾ) ਕਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ, ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਸੇ ਮਹਤੱਤ੍ਵ, ਮਹਤੱਤ੍ਵ ਸੇ ਅਹੰਕਾਰ, ਅਹੰਕਾਰ ਸੇ ਤਨਮਾਤ੍ਰ ਨਾਮ ਕੇ ਪਾਂਚ ਸੂਖਮ ਭੂਤ, ਤਥਾ ਦੋਨੋਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਗਯਾਰਾਹ ਇੰਦ੍ਰਿਯਾਂ ਔਰ ਪਾਂਚ ਸੂਖਮ ਭੂਤੋਂ ਸੇ ਪਾਂਚ ਸਥੂਲ ਭੂਤ, ਯੇ ਚੌਬੀਸ ਔਰ ਪਚੀਸਵਾਂ ਭੋਕਤਾ ਪੁਰੁਖ ਯੇ ਪੱਚੀਸ ਪਦਾਰਥ ਹੈ॥ 61॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਭੋਕਤ੍ਰਿ-ਸ਼ਕਤੀ ਪੁਰੁਖ, ਵਾਸਤਵ ਮੇਂ ਚੇਤਨ ਵਸਤੂ ਹੈ ਔਰ ਈਸ਼੍ਵਰੀ ਸੇ ਭਿੰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ॥ ਕੇਵਲ ਭੋਗਯ-ਸ਼ਕਤੀ ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਕੇ ਕਾਰਯ ਸ਼ਰੀਰ, ਇੰਦ੍ਰੀਯਾਂ ਔਰ ਮਨ ਕੇ ਸੰਬੰਧ ਸੇ ਉਸੇ (ਚੇਤਨ ਵਸਤੂ ਕੋ) ਭੋਕਤ੍ਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਮ ਸੇ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ॥ ਸਾਂਖ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਕੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਸੇ ਭੋਕਤ੍ਰਿ-ਸ਼ਕਤੀ ਕਾ ਹੀ ਦੂਸਰਾ ਨਾਮ ਪੁਰੁਖ ਹੈ॥ ਯਹ ਭੋਕਤ੍ਰਿ ਸ਼ਕਤੀ ਪੁਰੁਖ (ਆਤਮਾ) ਸ਼ਰੀਰ, ਇੰਦ੍ਰੀਯਾ ਔਰ ਮਨ ਕੇ ਸੰਬੰਧ ਸੇ ਜੋ ਜੋ ਕਰਮ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਫਲ ਭੋਗਨੇ ਕੇ ਲਿਯੇ ਸ਼ਰੀਰ ਕੋ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਤਾ ਔਰ ਪੁਰਾਨੇ ਸ਼ਰੀਰ ਕੋ ਛੋੜਤਾ ਹੈ॥ ਬਸ ਯਹੀ ਉਸਕਾ ਜਨਮ ਔਰ ਮਰਣ ਅਥਵਾ ਉਤਪਤੀ ਔਰ ਵਿਨਾਸ਼ ਹੈ॥ ਭੋਕਤ੍ਰਿ-ਸ਼ਕਤੀ ਪੁਰੁਖ ਕੀ ਹੀ ਸੰਗਿਆ ਕਸ਼ੇਤ੍ਰਗਿ ਹੈ॥ ਪ੍ਰਾਣੋਂ ਕੇ ਸੰਬੰਧ ਸੇ ਉਸੀ ਕੋ ਜੀਵ ਅਥਵਾ ਜੀਵਾਤਮਾ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ॥ ਯਹ ਜੀਵਾਤਮਾ ਕਸੇਤ੍ਰਗਿ ਵਾਸਤਵ ਮੇਂ ਈਸ਼੍ਵਰ ਹੀ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਸ਼ਰੀਰਾਦਿ ਕੇ ਸੰਬੰਧ ਸੇ ਉਸ ਕੋ ਭੋਕਤ੍ਰਿ-ਸ਼ਕਤੀ ਪੁਰੁਖ, ਜੀਵਾਤਮਾ ਅਥਵਾ ਕਸ਼ੇਤ੍ਰਗਿ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ, ਯਹ ਭ੍ਰਿਗੁ ਨੇ ਭਾਰਦ੍ਵਾਜ ਸੇ ਕਹਾ ਹੈ-

"ਆਤਮਾ ਕੇਤਸਵ: ਇਤਯੁਕ੍ਤ:, ਸੰਯੁਕ੍ਤ: ਪ੍ਰਾਕ੍ਰੇਤ: ਗੁਣੈ:।
ਤੈਰੇਵ ਤੁ ਵਿਨਿਰਮਕ੍ਤ: ਪਰਮਾਤਨੇਤਿ ਉਦਕ੍ਰਿਤ:॥" (ਮਹਾਂ.ਸ਼ਾ. 187.24)

ਅਰਥ:- ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਕੇ ਕਾਰਯ ਸ਼ਰੀਰ। ਇੰਦ੍ਰੀਯਾਂ ਔਰ ਮਨ ਸੇ ਸੰਯੁਕਤ ਹੁਆ (ਜੁੜਾ ਹੁਆ) ਆਤਮਾ (ਸਰਵਾਂਤਰਾਤਮਾ ਈਸ਼੍ਵਰ) ਖੇਤ੍ਰਗਿ ਅਰਥਾਤ ਜੀਵਾਤਮਾ, ਐਸੇ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ ਔਰ ਉਨਕੇ ਸੰਬੰਧ ਸੇ ਛੂਟਾ ਹੁਆ ਨਿਸ਼ਚੈ ਭਰਮਾਤਮਾ, ਐਸਾ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ॥ 24॥

ਭੋਗਯ-ਸ਼ਕਤੀ (ਤ੍ਰਿਗੁਣ-ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ) ਔਰ ਭੋਕਤ੍ਰਿ-ਸ਼ਕਤੀ (ਜੀਵਾਤਮਾ ਖੇਤ੍ਰਗਿ), ਦੋਨੋਂ ਸ਼੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੇ ਆਰੰਭ ਮੇਂ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਇਛਾ ਸੇ ਉਤਪੰਨ (ਪ੍ਰਕਟ) ਹੋਤੇ ਹੈਂ; ਯਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਪਨਿਸ਼ਦ ਕੇ ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਵਾਕਿ ਮੇਂ ਕਹਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਵਾਕਿ ਯਹ ਹੈ:- "ਪ੍ਰਜਾਕਾਮੋ ਵੇ ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ: । ਸ ਤਪੋ ਅਤਪਯਤ। ਸ ਤਪਸ੍ਤਪ੍ਤ੍ਵਾ, ਸ ਮਿਥੁਨੰ ਉਤਪਦਯਤੇ ਰਯਿੰ ਚ ਪ੍ਰਾਣ ਚ, ਇਤਿ ਏਤੌ ਮੇ ਬਹੁਧਾ ਪ੍ਰਜਾ: ਕਰਿਖਯਤ: ਇਤਿ" (ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਪਨਿਸ਼ਦ 1.4)

ਅਰਥ- ਪ੍ਰਜਾਪਤੀ ਨਿਸ਼ਚੇ ਸੇ ਪੂਜਾ ਕੀ ਇਛਾ ਵਾਲਾ ਹੁਆ॥ ਉਸਨੇ ਤਪ ਤਪਾ। ਉਸਨੇ ਤਪ ਤਪ ਕਰ, ਉਸਨੇ ਯਹ ਵਿਚਾਰਕਰ ਭੋਗਯ ਸ਼ਕਤੀ (ਤ੍ਰਿਗੁਣ-ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ) ਔਰ ਜੀਵਨ-ਸ਼ਕਤੀ ਅਰਥਾਤ ਭੋਕਤ੍ਰਿ- ਸ਼ਕਤੀ (ਜੀਵਾਤਮਾ ਕਸ਼ੇਤ੍ਰਗਿ) ਇਨ ਦੋਨੋਂ ਕਾ ਏਕ ਜੋੜਾ ਉਤਪੰਨ ਕਿਯਾ ਕਿ ਯਹ ਜੋੜਾ ਮੇਰੀ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਪ੍ਰਜਾਵੇਂ ਉਤਪੰਨ ਕਰੇਗਾ॥ 4॥

ਤੈਤ੍ਤਿਰਿਯ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਕੇ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਵਾਕਯ ਸੇ ਇਸ ਕਾ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਣ ਔਰ ਭੀ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਵਾਕਿ ਯਹ ਹੈ:- ਸੋ ਅਕਾਮਯਤਾ ਬਹੁ ਸਯਾਂ ਪ੍ਰਜਾਯੇਯ ਇਤਿ। ਸ ਤਪੋ ਅਤਪਯਤ। ਸ ਤਪਸ੍ਤਪ੍ਤ੍ਵਾ ਇਦੰ ਸਰਵੰ ਅਸ੍ਰਿਜਤ ਯਦ ਇਦੰ ਕਿੰ ਚ ॥ (ਤੈ. ਉ. 2.6)

ਅਰਥ- ਉਸ ਨੇ ਯਹ ਇਛਾ ਕੀ ਕਿ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਹੋਊਂ ਮੈਂ ਪ੍ਰਜਾਰੂਪ ਸੇ ਪ੍ਰਕਟ ਹੋਊਂ॥ ਉਸਨੇ ਤਪ ਤਪਾ। ਉਸਨੇ ਤਪ ਤਪ ਕਰ ਯਹ ਸਬ ਉਤਪੰਨ ਕਿਯਾ, ਜੋ ਕੁਛ ਭੀ ਅਰਥਾਤ ਭੋਕਤਾ, ਭੋਗਯ, ਜੋ ਕੁਛ ਭੀ ਯਹ ਹੈ॥ 6॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਭੋਗਯ- ਸ਼ਕਤੀ ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਕੇ ਅਨੇਕ ਆਕਾਰ ਹੈਂ ਔਰ ਭੋਕਤ੍ਰਿ- ਸ਼ਕਤੀ ਜੀਵਾਤਮਾ ਕਸ਼ੇਤ੍ਰਗਿ ਕੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ, ਇਸ ਲਿਯੇ ਜਪੁ ਸੰਹਿਤਾ ਕੇ ਇਨ ਦੋਨੋਂ ਮੰਤ੍ਰੋਂ ਮੇਂ ਬਹੁਵਚਨ 'ਹੋਵਨ' ਕਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਿਯਾ ਹੈ।

ਭੋਗਯ-ਸ਼ਕਤੀ ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਕੇ ਅਨੇਕ ਆਕਾਰ ਔਰ ਭੋਕਤ੍ਰਿ-ਸ਼ਕਤੀ ਜੀਵਾਤਮਾ ਕਸ਼ੇਤ੍ਰਗਿ ਕੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸੇ ਅਰਥਾਤ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਇਛਾ ਸੇ ਉਤਪੰਨ ਹੋਤੇ ਹੈਂ; ਯਹ ਕਹਾ ਗਯਾ॥ ਅਬ ਉਨ ਦੋਨੋਂ ਮੇਂ ਭੋਕਤ੍ਰਿ-ਸ਼ਕਤੀ ਜੀਵਾਤਮਾ ਕਸ਼ੇਤ੍ਰਗਿ-ਵਰਿਸ਼ਟ ਅਰਥਾਤ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ, ਯਹ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ।

ਹੁਕਮਿ ਮਿਲੈ ਵਡਿਆਈ॥

ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸੇ ਭੋਗਯ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੀ ਅਪੇਕਸ਼ਾ, ਭੋਕਤਾ ਜੀਵੋਂ ਕੋ ਵਰਿਸ਼ਠਤਾ ਮਿਲਤੀ ਅਰਥਾਤ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਯਹ ਮੰਤ੍ਰ ਵਾਕਯ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ॥ ਰਿਕ ਸੰਹਿਤਾ ਕੇ ਸ਼੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਸੁਕਤ ਕੇ ਮੰਤ੍ਰ ਮੇਂ ਭੀ ਐਸਾ ਹੀ ਕਹਾ ਹੈ॥ ਮੰਤ੍ਰ ਯਹ ਹੈ- "ਤਿਰਸ਼੍ਚੀਨੋ ਵਿਤਤੋ ਰਸ਼ਿਮ: ਏਸ਼ਾਂ, ਅਧ: ਸ੍ਵਿਦਆਸੀਦ ਦੁਪਰਿ ਸ੍ਵਿਦਾਸੀਤ। ਰੇਤੋਧਾ, ਆਸਨ ਮਹਿਮਾਨ ਅਸਨਤ ਸ੍ਵਧਾ ਅਵਸ੍ਤਾਤ ਪ੍ਰਯਤਿ : ਪਰਸ੍ਤਾਤ॥ (ਰਿ: 10.129.5)

ਅਰਥ- ਛਿਪਾ ਹੁਆ ਤਾਗਾ (ਸਦ ਈਸ਼੍ਵਰ ਰੂਪੀ ਤੰਤ੍ਰੋ) ਵਿਸਤਾਰ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਆ (ਸ਼੍ਰਿਸਟਿ ਸੰਕਲਪ ਸੇ ਲੰਬਾ ਹੁਆ); ਇਨ ਕੇ ਅਰਥ ਉਤਪੰਨ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਵਸਤੂ ਰੂਪੀ ਜੜ-ਚੇਤਨ ਸਬ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੇ ਨੀਚੇ ਭੀ ਥਾ (ਤਾਨਾ ਭੀ ਥਾ) ਔਰ ਉਪਰ ਭੀ ਥਾ (ਬਾਨਾ ਭੀ ਥਾ) ਉਨ ਮੇਂ ਸੇਂ ਕੁਛ ਬੀਜ ਡਾਲਨੇ ਵਾਲੇ ਭੋਕਤਾ ਜੀਵ ਗੁਟੋ ਔਰ ਕੁਛ ਉਨ ਕੇ ਭੋਗਯ ਹੁਏ ਇਨ ਦੋਨੋਂ ਪਦਾਰਥੋਂ ਮੇਂ ਭੋਗਯ ਨਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ (ਨਿਚਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਮੇਂ) ਹੈ ਔਰ ਪ੍ਰਯਤਨ ਵਾਲਾ ਭੋਕਤਾ ਜੀਵ ਉਤਕ੍ਰਿਸ਼ਟ (ਉਪਰਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਮੇਂ) ਅਰਥਾਤ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ॥ 5॥

ਭਗਵਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣ ਨੇ ਭੀ ਅਰਜੁਨ ਸੇ ਗੀਤਾ ਮੇਂ ਐਸਾ ਹੀ ਕਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਦੋ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀਯਾ ਅਰਥਾਤ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੇ ਨਿਰਮਾਣ ਕੇ ਲਿਯੇ ਉਤਪੰਨ (ਪ੍ਰਕਟ) ਕੀ ਹੁਈ ਮੇਰੀ ਦੋ ਸ਼ਕਤੀਯਾਂ ਹੈਂ-

ਏਕ ਪਰਾ ਅਰਥਾਤ ਉਤਕ੍ਰਿਸ਼ਟ (ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ) ਦੂਸਰੀ ਅਪਰਾ ਅਰਥਾਤ ਨਿਕ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੈ॥ ਮੈਂ ਇਨ ਅਪਨੀ ਦੋਨੋਂ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿਯੋਂ ਸੇ ਸੰਪੂਰਣ ਜਗਤ ਕੋ ਬਨਾਤਾ ਔਰ ਫਿਰ ਸਬ ਕੋ ਲਯ ਕਰਤਾ ਹੂੰ॥ ਮੇਰੀ ਪਰਾ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਜੀਵ ਔਰ ਅਪਰਾ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਮਾਯਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਆਦਿ ਆਠ ਭੇਦ ਹੈਂ॥ ਗੀਤਾ ਮੇਂ ਭਗਵਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣ ਦਾ ਕਥਨ ਯਹ ਹੈ- ਭੂਮਿਰਾਪੋ ਅਨਲੋ ਵਾਯੂ: ਖੰ ਮਨੋ ਬੁਦਿਰੇਵ ਚ।ਅੰਹਕਾਰ ਇਤੀਯੰ ਮੇ, ਭਿੰਨਾ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿਰਸ਼ਠਧਾ-7/4

ਅਰਥ- ਪ੍ਰਿਥਵੀ, ਜਲ, ਤੇਜ, ਵਾਯੂ, ਆਕਾਸ਼ (ਈਥਰ), ਮਨ, ਬੁੱਧਿ ਔਰ ਅਹੰਕਾਰ ਇਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਿਸਚਯ ਸੇ ਆਠ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਭੇਦੋਂ ਵਾਲੀ ਯਹ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਹੈ ॥4॥

"ਅਪਰਾ ਇਯਮ ਇਤਸਤ੍ਵ ਅਨਯਾਂ, ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿੰ ਵਿਦਿਧ ਮੇ ਪਰਾਂ।
ਜੀਵਭਤਾ ਮਤਾਬਾਹੁੋ, ਯਯ ਇਦੰ ਧਾਰਯਤੇ ਜਗਤ॥ 7/5॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਰਥ- ਯਹ (ਆਠ ਭੇਦੋਂ ਵਾਲੀ) ਮੇਰੀ ਅਪਰਾ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਸੇ ਭਿੰਨ ਦੂਸਰੀ ਨਿਸ਼ਚਯ ਸੇ ਮੇਰੀ ਜੀਵਾਤਮਾ ਰੂਪੀ ਪਰਾ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਕੋ ਹੋ- ਮਹਾਬਾਹੁ। ਤੂ ਜਾਨ, ਜਿਸ ਨੇ ਵਹ ਸਬ ਜਗਤ ਧਾਰਣ ਕਿਯਾ ਹੁਆ (ਥਾਮਾ ਹੁਆ) ਹੈ॥ 5॥

"ਏਤਦਯੋਨੀਨਿ ਭੂਤਾਨਿ ਸਰਵਾਣਿ ਇਤਯੁਪਧਾਰਯ।
ਅਹੰ ਕ੍ਰਿਤਨਸਯ ਜਗਤ: ਪ੍ਰਭਵ: ਪ੍ਰਲਯਸਤਥਾ॥ 7/6॥

ਅਰਥ- ਇਨ ਦੋਨੋਂ ਕਾਰਣੋਂ ਵਾਲੇ (ਇਨ ਦੋਨੋਂ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿਯੋਂ ਸੇ ਬਨੇ ਹੁਏ) ਸਬ ਜੜ ਚੇਤਨ ਪਦਾਰਥ ਹੈ ਔਰ ਮੈਂ ਸਬ ਜਗਤ ਕਾ (ਜੜ-ਚੇਤਨ) ਪਦਾਰਥ ਮਾਤ੍ਰ ਕਾ) ਉਤਪੰਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਤਥਾ ਲਯ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੂੰ, ਯਹ ਜਾਨ॥ 7/6॥

ਭੋਗਯ ਔਰ ਭੋਕਤਾ, ਦੋਨੋਂ ਮੇਂ ਭੋਕਤਾ (ਜੀਵਾਤਮਾ ਕਸ਼ੇਤਗਿ) ਸੇਸ਼ਟ ਔਰ ਭੋਗਯ ਨਿਕ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੈ ਯਹ ਕਹਾ ਗਯਾ ਹੈ॥ ਅਬ ਭੋਕਤਾ ਜੀਵੋਂ ਮੇਂ ਭੀ ਮਨੁੱਸ਼ ਉੱਤਮ ਅਰਥਾਤ ਉਂਚਾ ਹੈ ਔਰ ਪਸ਼ੁ ਪਕਸ਼ੀ ਆਦਿ ਸ਼ੇਖ ਸਬ ਉਸਕੀ ਅਪੇਕਸ਼ ਅਨੁਤੱਮ ਅਰਥਾਤ ਨੀਚੇ ਹੈ। ਯਹ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ:-

ਹੁਕਮੀ ਉਤਮੁ ਨੀਚੁ॥

ਅਰਥਾਤ- ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ (ਇਛਾ) ਸੇ ਹੀ ਭੋਕਤਾ ਜੀਵੋਂ ਮੇਂ ਮਨੁਖ ਉਤਮ ਔਰ ਸ਼ੇਸ਼ ਸਬ ਨੀਚ ਉਤਪੰਨ ਹੋਤੇ ਹੈ॥ ਐਤਰੇਯੋਪਨਿਸ਼ਦ ਸੇਂ ਯਹ ਲਿਖਾ ਹੈ ਕਿ ਜਬ ਈਸ਼੍ਵਰ ਨੇ ਅਪਨੀ ਇਛਾ ਸੇ ਸਬ ਲੋਕੋਂ ਕੋ ਔਰ ਉਨ ਸਬ ਲੋਕੋਂ ਮੇਂ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਭੋਗਯ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੋ ਉਤਪੰਨਕਰ ਦੀਯਾ, ਤਬ ਭੋਕਤਾ ਜੀਵੋਂ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਸੇ ਪਹਿਲੇ ਭੋਗ ਕੇ ਸਾਧਨ ਇੰਦੀਯੋਂ ਕੋ ਉਤਪੰਨ ਕਿਯਾ ਔਰ ਉਨ੍ਹੇ ਭੂਖ ਤਥਾ ਪਿਆਸ ਲਗਾਦੀ ਅਰਥਾਤ ਉਨ ਮੇਂ ਭੋਗਯ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੇ ਭੋਗਨੇ (ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨੇ) ਕੀ ਤੀਵ੍ਰ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਔਰ ਉਨ ਕੇ ਸੰਗ੍ਰਹ ਕੀ ਉਤਕਟ ਇਛਾ ਉਤਪੰਨ ਕਰ ਦੀ॥ ਉਨ੍ਹੋਂ ਨੇ ਭੂਖ ਤਥਾ ਪਿਆਸ ਸੇ ਵਿਆਕੁਲ ਹੋਕਰ ਈਸ਼੍ਵਰ ਸੇ ਕਹਾ- ਹਮੇਂ ਕੋਈ ਜਗਹ ਦੋ, ਜਹਾਂ ਰਹਿ ਕਰ ਹਮ ਕੁਛ ਖਾਯੇਂ ਔਰ ਪੀਯੇਂ॥ ਈਸ਼੍ਵਰ ਨੇ ਆਰੰਭ ਸੇ ਲੇਕਰ ਅਨੇਕ ਸ਼ਰੀਰ ਉਨਕੇ ਸਾਮਨੇ ਖੜੇ ਕਿਯੇ॥ ਵੇ ਉਨ ਸਬ ਕੋ ਦੇਖ ਕਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਨ ਹੋਏ ਔਰ ਨ ਹੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਸੇ ਉਨ ਸਬ ਮੇਂ ਰਹਿਨਾ ਸ੍ਵੀਕਾਰ ਕਿਯਾ॥ ਤਬ ਉਨ ਕੇ ਲਿਯੇ ਪਹਿਲੇ ਗੌ ਕਾ, ਫਿਰ ਘੋੜੇ ਕਾ, ਫਿਰ ਮਨੁਖ ਕਾ ਸ਼ਰੀਰ ਲਾਯਾ ਗਯਾ॥ ਉਸ ਕੋ ਦੇਖ ਕਰ ਉਨ੍ਹੋਂ ਕਹਾ:-

"ਸੁਕ੍ਰਿਤੰ ਵਤ ਇਤਿ। ਪੁਰੁਖੋ ਵਾਵ ਸੁਕ੍ਰਿਤੰ"

(ਐ. ਉ. 2,3)

ਅਰਥਾਤ- ਨਿ:ਸੰਦੇਹ ਮਨੁਖ ਕਾ ਸ਼ਰੀਰ ਬਹੁਤ ਅੱਛਾ ਬਨਾਯਾ ਗਯਾ ਹੈ॥ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਕੀ ਬਾਤ ਹੈ, ਯਹ ਬਹੁਤ ਅੱਛਾ ਬਨਾਯਾ ਗਯਾ ਹੈ।

ਨਿਰੁਕਤ ਕੇ ਕਰਤਾ ਯਾਸਕ ਮੁਨਿ ਨੇ ਮਨੁਸ਼ ਨਾਮ ਕਾ ਅਰਥ-

"ਮਤ੍ਵਾ ਕਰਸਾਣਿ ਸੀਵਯੰਤਿ"

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਰਥਾਤ- ਸਮਝ ਕਰ ਕਰਮ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਇਸ ਲਿਯੇ ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਮਨੁਸ਼ਯ ਹੈ, ਲਿਖ ਕਰ ਦੂਸਰਾ ਅਰਥ ਯਹ ਲਿਖਾ ਹੈ ਕਿ- "ਮਨੁਸ਼ਯ ਮਾਨੇਨ ਸ਼੍ਰਿਸ਼੍ਟਾ: ਇਤਿ ਮੁਨੁਖਯਾ:"॥ (ਨਿਰੁ: 3.7)

ਅਰਥਾਤ- ਮਨ ਵਾਲੇ ਹੋਤੇ ਹੁਏ, ਯਾ ਯੋਂ ਕਹੋ ਕਿ ਏਕਾਗ੍ਰ ਮਨ ਵਾਲੇ ਹੁਏ ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ (ਈਸ਼੍ਵਰ) ਕੇ ਉਤਪੰਨ ਕਿਯੇ ਅਰਥਾਤ ਬਨਾਯੇ ਇਸ ਲਿਯੇ ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਮਨੁਖਯ ਹੈ ਇਸ ਦੂਸਰੇ ਅਰਥ ਕੇ ਲਿਖਨੇ ਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਯਹ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁਸ਼ਯ ਕੇ ਬਨਾਨੇ ਕੇ ਸਮਯ ਈਸ਼੍ਵਰ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਸਾਵਧਾਨ ਥਾ ਔਰ ਉਸਨੇ ਠੀਕ ਸਮਝ ਸੋਚ ਕਰ ਮਨੁਸ਼ਯ ਕੋ ਬਨਾਯਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਿਯੇ ਮਨੁਸ਼ਯ ਸਬ ਸੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ॥ ਐਤਰਯੋਪਨਿਸ਼ਦ ਕੇ ਲੇਖ ਕਾ ਆਸ਼ਯ ਭੀ ਯਹੀ ਹੈ॥ ਨਿਰੁਕਤਾ ਕੇ ਟੀਕਾਕਾਰ ਦੁਰਗਾਚਾਰਯ ਨੇ ਯਹ ਅਰਥ ਕਿਯਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਸੰਨ-ਚਿੱਤ ਹੁਏ ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ ਨੇ ਮਨੁਸ਼ਯ ਕੋ ਬਨਾਯਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਿਯੇ ਮਨੁਸ਼ਯ ਦੂਸਰੇ ਸਬ ਜੀਵੋਂ ਸੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ॥

ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੇ ਆਰੰਭ ਮੇਂ ਸਬ ਸੇ ਪਹਿਲੇ ਭੋਗਯ ਪਦਾਰਥ ਔਰ ਪੀਛੇ ਭੋਕਤਾ ਜੀਵਾਤਮਾ ਕਸ਼ੇਤ੍ਰਗਿ ਉਤਪੰਨ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਔਰ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹੇਂ ਸਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਭੋਗਯ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੀ ਅਪੇਕਸ਼ਾ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਤਥਾ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸੇ ਹੀ ਉਨ ਮੇਂ ਭੀ ਮਨੁਖ ਉਤਮ ਔਰ ਪਸ਼ੁ, ਪਕਸ਼ੀ ਆਦਿ ਸਬ ਨੀਚ ਉਤਪੰਨ ਹੋਤੇ ਹੈ, ਯਹ ਕਹਾ ਗਯਾ "ਸਬ ਨੀਚ ਔਰ ਉਤਮ, ਸਭੀ ਭੋਕਤਾ ਜੀਵੋਂ ਕੋ ਅਨਾਦਿ ਕਰਮ-ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਕੇ ਲੇਖਾ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਕਰਮੋਂ ਕਾ ਫਲ ਸੁਖ ਤਥਾ ਦੁਖ, ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਯਹ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ:-

ਹੁਕਮਿ ਲਿਖਿ ਦੁਖ ਸੁਖ ਪਾਈਅਹਿ॥

ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸੇ ਹੀ ਭੋਕਤਾ ਜੀਵੋਂ ਕੋ ਕਰਮ ਕੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿਰੂਪੀ ਲੇਖਨੀ ਸੇ ਲਿਖੇ ਹੁਏ ਵਿਧਾਤਾ ਕੇ ਲੇਖਾਨੁਸਾਰ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਕਰਮੋਂ ਕਾ ਫਲ ਸੁਖ ਔਰ ਦੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਯਹ ਉਸ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ "ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ, ਸ੍ਵਭਾਵ ਕੋ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ॥ ਸ੍ਵਭਾਵ, ਨਿਜ ਧਰਮ ਅਥਵਾ ਕਾਰਯ ਕਰਨੇ ਕੀ ਅਪਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਯੇ ਸਬ ਪਰਯਾਯ ਸ਼ਬਦ ਹੈ॥ ਹਰ-ਏਕ ਵਸਤੁ ਕੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਅਰਥਾਤ ਕਾਰਯ ਕਰਨੇ ਕੀ ਨਿਜ ਸ਼ਕਤੀ, ਜੈਸੇ ਅਲਗ-ਅਲਗ ਹੈ, ਵੈਸੇ ਕਰਮੋਂ ਕੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਭੀ ਅਲਗ-ਅਲਗ ਹੈ॥ ਕਰਮੋਂ ਕੇ ਭੇਦ ਅਨਗਿਨਿਤ ਹੋਨੇ ਪਰ ਭੀ ਸਾਮਾਨਯ ਰੂਪ ਸੇ ਦੋ ਭੇਦ ਹੈਂ- ਏਕ ਸ਼ੁਭ ਔਰ ਦੂਸਰੇ ਅਸ਼ੁਭ॥ ਸ਼ੁਭ ਕੋ ਪੁਣਯ ਕਰਮ ਔਰ ਅਸ਼ੁਭ ਕੋ ਪਾਪ ਕਰਮ ਕਹਿਤੇ ਹੈ॥ ਯਹ ਦੋਨੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਕਿਯਾ ਹੁਆ ਕਰਮ, ਨਿਯਮ ਸੇ ਸੁਖ ਔਰ ਦੁਖ-ਰੂਪੀ ਫਲ (ਕਾਰਯ) ਕੋ ਉਤਪੰਨ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਇਸ ਲਿਯੇ ਕਰਮ ਰਹਿਸਯ ਕੇ ਜਾਨੇ ਵਾਲੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸੁਖ-ਦੁਖ ਰੂਪੀ ਫਲ ਕੋ ਉਤਪੰਨ ਕਰਨਾ ਅਰਥਾਤ ਬਨਾਨਾ, ਕਰਮ ਕਾ ਸ੍ਵਭਾਵ ਯਾ ਕਰਮ ਕੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ॥ ਇਸ ਕਰਮ ਕਾ ਫਲ ਸੁਖ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਮ ਕਾ ਫਲ ਦੁਖ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਰ-ਏਕ ਕਰਮ ਕੇ ਸਾਥ ਉਸਕੇ ਫਲ ਸੁਖ ਔਰ ਦੁਖ ਕਾ ਸੰਬੰਧ ਅਨਾਦਿ-ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਸਿੱਧ ਹੋਨੇ ਸੇ, ਯਾ ਯੋਂ ਕਹੋ ਕਿ ਕਰਮ ਕੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪੀ ਲੇਖਨੀ ਸੇ ਲਿਖਾ ਹੁਆ ਹੋਨੇ ਸੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਕਾ ਲੇਖ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ॥ ਕਰਮ ਕੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ, ਸਰਵੱਗਿ ਸਰਵ ਸ਼ਕਤਿ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਸੇ ਹੀ ਐਸੀ ਹੈ, ਯਹ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਮਝਤਾ ਹੁਆ ਪ੍ਰਤਯੇਕ ਆਸਤਿਕ ਸਮਾਜ, ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਕੇ ਲੇਖ ਕੋ ਹੀ ਵਿਧਾਤਾ (ਈਸ਼੍ਵਰ) ਕਾ ਲੇਖ ਅਥਵਾ ਅਪਨੇ ਮਸਤਕ ਕਾ ਲੇਖ ਕਹਿਤਾ ਔਰ ਮਾਨਤਾ ਹੈ॥ ਯਹ ਕਰਮ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਕਾ ਲੇਖ, ਯਾ ਯੋਂ ਕਹੋ ਕਿ ਕਰਮ ਕੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪੀ ਲੇਖਨੀ ਸੇ ਲਿਖਾ ਹੁਆ ਵਿਧਾਤਾ ਕਾ ਲੇਖ, ਸਰਵਥਾ ਅਮਿਟ ਹੈ॥ ਯਹ (ਵਿਧਾਤਾ ਕਾ ਲੇਖ) ਕਰਮੋਂ ਕੇ ਫਲ ਸੁਖ ਅਥਵਾ ਦੁਖ ਕੋ ਭੋਗੇ ਬਿਨਾ ਕਭੀ ਮਿਟ ਨਹੀਂ ਸਕਤਾ। ਇਸੀ ਸੇ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀਕਾਰ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ-

ਨਾ ਭੁਕ੍ਤੰ ਕਸ਼ੀਯਤੇ ਕਰਮ ਕਲਪ ਕੋਟਿਸ਼ਤੈਰਾਪਿ।
ਅਵਸ਼ਯਮਨਭੋਕ੍ਤੁਵਯੰ ਕ੍ਰਿਤੰ ਕਰਮ ਸ਼ੁਭਾਸ਼ੁਭੰ॥੧॥

ਅਰਥ- ਨ ਭੋਗਾ ਹੁਆ ਕਰਮ ਸੌ ਕਰੋੜ ਕਲਪੋਂ ਮੇਂ ਭੀ ਨਹੀਂ ਨਸਟ ਹੋਤਾ ਅਰਥਾਤ ਨਹੀਂ ਮਿਟਤਾ ਹੈ। ਮਨੁਸ਼ਯ ਕੋ ਅਪਨਾ ਕਿਯਾ ਹੁਆ ਸ਼ੁਭ ਤਥਾ ਅਸ਼ੁਭ ਕ੍ਰਮ, ਅਵਸ਼ਯ ਭੋਗਨਾ ਹੋਗਾ॥ 1॥

ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਕੇ ਸ਼ਾਂਤੀਪ੍ਰਵ ਮੇਂ ਯੁਧਿਸ਼ਟ੍ਰ ਕੇ ਪੁਛਨੇ ਪਰ ਭੀਸ਼ਮ ਨੇ ਕਰਮ ਕੇ ਸੰਬੰਧ ਮੇਂ ਯਹ ਕਹਾ ਹੈ ਕਿ ਯਦਿ ਕਰਮ ਦਾ ਕਰਤਾ, ਅਪਨਾ ਕਿਯਾ ਹੁਆ ਕਰਮ, ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਲੇਖਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਕਦਾਚਿਤ ਕੋਈ ਪ੍ਰਤਿਬੰਦ ਹੋ ਜਾਨੇ ਸੇ, ਆਪ ਨ ਭੋਗ ਸਕੇ, ਤੋ ਉਸ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰੋਂ, ਪੋਤ੍ਰੋਂ ਔਰ ਪ੍ਰਪੋਤ੍ਰੋਂ" ਕੋ ਭੋਗਨਾ ਹੋਗਾ। ਭੀਸ਼ਮ ਕਾ ਕਥਨ ਯਹ ਹੈ- ਪਾਪ ਕਰਮ ਕ੍ਰਿਤ ਕਿੰਚਿਦ ਯਦਿ ਤਸਿਮਨ ਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਤੇ। ਨ੍ਰਪਤੇ ਤਸਯ ਪੁਤ੍ਰੇਸ਼ੁ ਪੌਤ੍ਰੇਸ਼ਵਪਿ ਚ ਨਪਤੁਸ਼ ॥ (ਮਹਾਂ ਸ਼ਾ 126/21)॥

ਅਰਥ ਹੈ 'ਰਾਜਨ ਕੀਯਾ ਹੁਆ ਕੋਈ ਭੀ ਪਾਪ ਕਰਮ ਯਦਿ ਉਸਕੇ ਕਰਤਾ ਮੇਂ ਫਲ ਕਾ ਜਨਕ ਨਹੀਂ ਦੇਖਾ ਜਾਤਾ ਹੈ ਤੋ ਉਸ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰੋਂ, ਪੋਤ੍ਰੋ ਤਥਾ ਪ੍ਰਪੋਤੋਂ ਮੇਂ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਵਹ ਫਲ ਕਾ ਜਨਕ ਹੋਗਾ॥ 21॥

ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਕੇ ਅੰਤਰਗਤ ਪਰਾਸ਼ਰ ਗੀਤਾ ਮੇਂ ਲਿਖਾ ਹੈ ਕਿ ਯਦਿ ਕੋਈ ਪਾਪ ਕਰਮ ਪਹਿਲੇ ਫਲ ਦੇ ਰਹਾ ਹੈ, ਤੋਂ ਪੁਨਯ ਕਰਮ ਫਲ ਦੇਨੇ ਕੇ ਲਿਯੇ ਕੁਛ ਕਾਲ ਤਕ ਉਸ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਕਸ਼ਾ ਕਰਤਾ ਹੈ ਔਰ ਉਸ ਪਾਪ ਕਰਮ ਕੇ ਫਲ ਦੇ ਚੁਕਨੇ ਪਰ ਫਲ ਦੇਨਾ ਆਰੰਭ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰਾਸ਼ਰ ਗੀਤਾ ਕਾ ਲੇਖ ਯਹ ਹੈ:-

"ਕਦਾਚਿਤ ਸੁਕ੍ਰਤ ਤਾਤ ਕੁਟਸਥਿਮਵ ਤਿਸਦਟਿ
ਮਜਮਾਨਸਯ ਸਸਾਰੇ, ਯਾਵਦ੍ਧ ਦੁੰ: ਖਾਦ ਵਿਮੁਚਯਤੇ"॥ (ਮਹਾ.ਸ਼ਾ. 21.17)

ਅਰਥ- ਹੇ ਤਾਤ, ਸੰਸਾਰ ਮੇਂ ਨਿਮਗਨ ਮਨੁਸ਼ਯ ਕਾ ਪੁਨਯ ਕ੍ਰਮ, ਕਦਾਚਿਤ (ਕਭੀ) ਅਚਲ (ਪਰਵਤ) ਕੀ ਨਾਈਂ ਅਰਥਾਤ ਚੁਪ-ਸਾ, ਤਬ ਤਕ ਖੜਾ ਰਹਤਾ ਹੈ। ਜਬ ਤਕ ਵਹ (ਮਨੁਸ਼ਯ) ਪਾਪ ਕੇ ਫਲ ਦੁਖ, ਕੋ ਭੋਗ ਕਰ ਛੁਟਤਾ ਅਰਥਾਤ ਪਾਪ ਕਰਮ ਕਾ ਫਲ ਦੁੱਖ, ਭੋਗ ਨਹੀਂ ਲੇਤਾ ਹੈ॥ 17॥

ਇਨ ਸਬ ਲੇਖੋਂ ਕਾ ਆਸ਼ਯ ਯਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁਸ਼ਯੋ ਕਾ ਕਿਯਾ ਹੁਆ ਕੋਈ ਭੀ ਕਰਮ ਬਿਨਾ ਫਲ ਦਿਯੇ ਨਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ, ਤੁਰੰਤ ਅਥਵਾ ਕੁਛ ਕਾਲ ਪੀਛੇ ਉਨ੍ਹੇ ਅਪਨੇ ਕਿਯੇ ਹੁਏ ਕਰਮੋਂ ਕਾ ਫਲ ਸੁਖ ਅਥਵਾ ਦੁਖ ਅਵਸ਼ਯ ਭੋਗਨਾ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ (ਪੁਨਯ ਕ੍ਰਮ) ਕਾ ਫਲ ਸੁਖ ਔਰ ਅਸ਼ੁਭ ਕਰਮ (ਪਾਪ ਕ੍ਰਮ) ਕਾ ਫਲ ਦੁਖ ਸਰਵਥਾਪਰ-ਸੁਖਦ ਹੈ ਔਰ ਫਲ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਸ਼ੁਯੋਂ ਤਥਾ ਪਕਸ਼ਿਯੋਂ ਕੀ ਨਾਈ ਮਨੁਸ਼ਯਮਾਤ੍ਰ ਕੋ ਅਨਾਦਿ ਕਰਮ ਕੀ ਪ੍ਰਾਕ੍ਤਿਰੂਪੀ ਲੇਖਨੀ ਸੇ ਲਿਖੇ ਹੁਏ ਵਿਧਾਤਾ ਕੇ (ਇਸ਼ਵਰ) ਲੇਖਾ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸਕੀ ਆਗਿਯਾ ਸੇ ਯਥਾਸਮਯ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਯਹੀ "ਹੁਕਮਿ ਲਿਖਿ ਦੁਖ ਸੁਖ ਪਾਈਅਹਿ" ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ ਸਾਰ ਹੈ ਔਰ ਯਹੀ ਠੀਕ ਹੈ।

ਅਬ ਯਹਾਂ ਯਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਤਪੰਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਯਾ ਸੇ, ਕਰਮਪਾਕ੍ਤਿਕੀ ਦੇ ਲੇਖਾਅਨੁਸਾਰ ਹਰ ਏਕ ਮਨੁਸ਼ਯ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਸੁਖ-ਦੁਖ ਰੂਪੀ ਫਲ ਕੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਅਥਵਾ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ ਹੈ? ਇਸ ਕਾ ਉਤਰ ਹੈ 'ਇਕਨਾ ਹੁਕਮੀ ਬਖਸੀਸ ਇਕਿ ਹੁਕਮੀ ਸਦਾ ਭਵਾਈਅਹਿ' ਅਰਥਾਤ ਕਈ ਏਕ ਕੋ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਯਾ ਸੇ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਜਨਮ ਮਰਨ- ਰੂਪੀ ਚਕਰ ਸੇ ਮੁਕਤਿ ਕੀ, ਯਾ ਯੋ ਕਹੋ ਕਿ ਸੁਖ-ਦੁਖ ਰੂਪੀ ਫਲ ਕੀ ਸਮਾਪਤਿ ਕੀ ਦਾਤ ਮਿਲਤੀ ਹੈ ਔਰ ਕਈ-ਏਕ, ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਯਾ ਸੇ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਰੂਪੀ ਚਕਰ ਮੇਂ ਸਦਾ ਕੇ ਲਿਯੇ ਘੁਮਾਯੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ, ਯਹ ਇਸ ਉਤਰ-ਵਾਕਯ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ। ਸ਼ੁਭ-ਅਸ਼ੁਭ ਭੇਦ ਸੇ ਕਰਮ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੈ, ਯਹ ਪੀਛੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਉਨ ਦੋਨੋਂ ਮੇਂ ਸੇ ਅਸ਼ੁਭ-ਕਰਮ ਲੋਕਸ਼ਾਸਤ੍ਰ-ਨਿਸ਼ਿਦ ਹੋਨੇ ਸੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤਿਆਗ ਕੇ ਯੋਗਯ ਹੈ, ਅਨੁਸ਼ਠਾਨ ਕੇ ਯੋਗਯ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਲਿਯੇ ਸਬ ਵਿਧਾਏ ਪੜ੍ਹਕਰ ਘਰ ਕੋ ਵਾਪਸ ਜਾਤੇ ਹੁਏ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਸੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ-"ਮਾਤ੍ਰਦੇਵੋ ਭਵ, ਪਿਤ੍ਰਦੇਵ ਭਵ, ਆਚਾਰਯਦੇਵ ਭਵ, ਅਤਿਥਿ ਦੇਵੋ ਭਵ। ਯਾਨਿ ਅਨਵਦ੍ਯਾਨਿ ਕਮ੍ਰਾਣਿ, ਤਾਨਿ ਸੇਵਿਤ੍ਵਯਾਨਿ, ਨੋ ਇਤਰਾਣਿ। ਯਾਨਿ ਅਸਮਾਕੰ ਸੁਚਰਿਤਾਨਿ ਤਾਨਿ ਤਵਯਾ ਓਪਾਸਯਾਨਿ, ਨੋ ਇਤਰਾਣਿ"॥ (ਤੈ. ਉ. 11.11)

ਅਰਥ- ਤੂ ਮਾਤਾ ਰੂਪੀ ਦੇਵਤਾਵਾਲਾ ਹੋ ਅਰਥਾਤ ਮਾਤਾ ਤੇਰੇ ਲਿਯੇ ਦੇਵਤਾ ਹੋ, ਪਿਤਾ ਰੂਪੀ ਦੇਵਤਾਵਾਲਾ ਹੋ, ਗੁਰੂ-ਰੁਪੀ ਦੇਵਤਾਵਾਲਾ ਹੋ, ਅਥਿਤਿਰੂਪੀ ਦੇਵਤਾਵਾਲਾ ਹੋ। ਜੋ ਕਰਮ ਲੋਕਸ਼ਾਸਤਵਿਹਿਤ ਹੋਨੇ ਸੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਅਰਥਾਤ ਸ਼ੁਭ ਹੈ, ਵੇ ਤੁਝੇ ਕਰਨੇ ਯੋਗਯ ਹੈ, ਦੁਸਰੇ (ਅਸ਼ੁਭ) ਨਹੀਂ। ਜੋ ਹਮਾਰੇ ਅਛੇ ਆਚਰਣ ਹੈਂ, ਵੇ ਤੂਝੇ ਓਪਾਸਨੇ ਯੋਗਯ ਅਰਥਾਤ ਅਨੁਸ਼ਠਾਨ ਮੇਂ ਲਾਨੇ ਯੋਗਯ ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਨਹੀਂ ॥ 11 ॥

ਸ਼ੁਭ ਕਰਮੋ ਕੇ ਦੋ ਭੇਦ ਹੈਂ- ਸਕਾਮ ਔਰ ਨਿਸ਼ਕਾਮ। ਜੋ ਕਰਮ ਲੋਕ ਅਥਵਾ ਪਰਲੋਕ ਕੇ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੀ ਕਾਮਨਾ (ਇਛਾ) ਸੇ ਕਿਯੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ, ਉਨਕੋ ਸਕਾਮ ਔਰ ਜੋ ਬਿਨਾ ਕਿਸੀ ਕਾਮਨਾ ਕੇ ਕੇਵਲ ਕਰਤਵਯਬੁਧਿ ਸੇ ਕਿਯੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ, ਉਨਕੋ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ ਕਹਤੇ ਹੈਂ। ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਰੂਪੀ ਚਕਰ ਸੇ ਸਦਾ ਕੀ ਮੁਕਤਿ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮੋ ਕਾ ਫਲ ਹੈ। ਮਨੁ ਕੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਸੇ ਸਕਾਮ ਕਰਮੋ ਕਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਵਿਰਤ-ਕਰਮ ਔਰ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮੋ ਕਾ ਨਿਰਵਿਰਤ-ਕਰਮ ਨਾਮ ਹੈ। ਮਨੁਸਮ੍ਰਤਿ ਮੇਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤ-ਕਰਮ ਤਥਾ ਨਿਵਿਰਤ-ਕਰਮ ਔਰ ਉਨਕੇ ਫਲ ਕਾ ਵਰਣਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਿਯਾ ਹੈ-

"ਪ੍ਰਵਰਤ ਚ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤ ਚ, ਦ੍ਵਿਵਿਧੰ ਕਰਮ ਵੈਦਿਕੰ॥ 12/88॥
ਇਹ ਚਾਮੁਤ੍ਰ ਵਾ ਕਾਮਯੰ, ਪ੍ਰਵਰਤੰ ਕਰਮ ਕੀਰਤਯਤੇ।
ਨਿਸ਼ਕਾਮੰ ਗਯਾਨਪੁਰਵ ਤੁ, ਨਿਰਵਿਰਤਮੁਪਦਿਸ਼ਯਤੇ॥ 12/89॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਰਥ- ਪਾਰਵਤ ਔਰ ਨਿਰਵਤ ਨਿਸ਼ਜ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਵੈਦਿਕ ਕਰਮ ਹੈ। ਇਸ ਲੋਕ ਕੇ ਔਰ ਅਥਵਾ ਉਸ ਲੋਕ ਕੇ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੀ ਕਾਮਨਾ ਸੇ ਕਿਸਾ ਹੁਆ ਕਰਮ ਪਾਰਵਤ ਕਰਮ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ ਔਰ ਜੋ ਗਿਯਾਨਪੂਰਵਕ ਬਿਨਾ ਕਾਮਨਾ ਕੇ ਕਿਯਾ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਵਹ ਨਿਰਵਤ ਕਰਮ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ।

ਪਰਵਤੰ ਕਰਮ ਸਸੇਵਯ, ਦੇਵਾਨਾਮ੍ ਅਤਿ ਸਾਮਯਤਾਮ।
ਨਿਰਵਤੰ ਸੇਵਮਾਨਸਤੁ ਭੁਤਾਨਿ ਅਤਯੇਤਿ ਪਨਚ ਵੈ॥ 12/90॥

ਅਰਥ- ਪਾਰਵਤ ਕਰਮ ਕੋ ਕਰਕੇ ਮਨੁਸ਼ਯ, ਦੇਵਤਾਵੋਂ ਕੀ ਤੁਲਯਤਾ ਕੋ ਪਾਤਾ ਹੈ ਔਰ ਨਿਰਵਤ ਕਰਮ ਕੋ ਕਰਤਾ ਹੁਆ ਨਿਸ਼ਯ ਪਾਚੋਂ ਭੂਤੋਂ ਕੋ ਉਲਾਘ ਜਾਤਾ ਅਰਥਾਤ ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੇ ਚਕਰ ਸੇ ਛੁਟ ਜਾਤਾ ਹੈ॥ 80॥

ਯਹਾ ਯਹ ਕਰਮ ਜਾਨਨਾ ਆਵਸ਼ਯਕ ਹੈ ਕਿ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮੋ ਕੇ ਕਰਨੇ ਸੇ ਮਨੁਸ਼ਯ ਕਾ ਮਨ (ਅੰਤ:ਕਰਣ) ਸ਼ੁਧ (ਨਿਰਮਲ) ਹੋਤਾ ਹੈ। ਮਨ ਕੇ ਸ਼ੁਧ ਹੋਨੇ ਪਰ ਮਨੁਸ਼ਯ ਪਹਿਲੇ ਸਬ ਪ੍ਰਾਣਿਯੋਂ ਕੋ ਆਤਮਾ ਕੇ ਤੁਲਯ (ਅਪਨੇ ਸਮਾਨ) ਦੇਖਤਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਪਰਮ ਅਨੁਗ੍ਰਹਿ (ਦਯਾ) ਸੇ ਇਸ਼੍ਵਰ ਦੀ ਪਰਾਭਕਤਿ ਕੋ ਪਾਤਾ ਹੈ। ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਪਰਾਭਕਤਿ ਸੇ ਉਸੇ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਵਾਸਤਵ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾ ਸਾਕਸ਼ਾਤਕਾਰ ਰੂਪੀ ਗਯਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਔਰ ਵਹ ਫਿਰ ਕ੍ਰਿਤਕ੍ਰਿਤਯ ਹੁਆ ਯਾਵਦਾਯੁ ਲੋਕ ਸੰਗ੍ਰਹਿ-ਬੁਧੀ ਸੇ ਕਰਮੋ ਕੋ ਕਰਤਾ ਔਰ ਅਨੰਤ ਮੇਂ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਵਾਸਤਵ ਸ੍ਵਰੂਪ ਮੇਂ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਕੇ ਸੁਖ-ਦੁਖ ਕਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਏਕਦਮ ਟੁੱਟ ਜਾਤਾ ਹੈ ਔਰ ਵਹ ਅਬ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕੇ ਲਿਯੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੇ ਚਕਰ ਸੇ ਛੁਟ ਜਤਾ ਹੈ। ਗੀਤਾ ਮੇਂ ਭਗਵਾਨ ਸ੍ਰੀ ਕਿਸ਼ਨ ਨੇ ਅਰਜੁਨ ਸੇ ਯਹੀ ਕਹਾ ਹੈ:-

ਬ੍ਰਹਮਭੂਤ: ਪ੍ਰਸਨਾਤਮਾ, ਨ ਸ਼ੋਚਤਿ ਨ ਕਾਂਸ਼ਤਿ। ਸਮ: ਸਰਵੇਸ਼ੁ ਭੁਤੇਸ਼ੁ ਮਦਭਕਿਤੰ ਲਭਤੇ ਪਰਾਮ੍॥ 18/54॥

ਅਰਥ- 'ਬ੍ਰਹਮਰੂਪ ਹੁਆ ਨਿਰਮਲ ਮਨ ਵਾਲਾ, ਨ ਨਸ਼ਟ ਵਸਤੂ ਕਾ ਸ਼ੋਕ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਨ ਅਪਰਾਪਤ ਵਸਤੂ ਕੀ ਇਛਾ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਸਬ ਪ੍ਰਾਣੀਯੋ ਮੇਂ ਸਮ ਹੁਆ ਸਬ ਸੇ ਉਂਚੀ ਮੇਰੀ ਭਕਤਿ ਕੋ ਲਭਤਾ (ਪਾਤਾ) ਹੈ॥ 54॥

ਭਕਤਯਾ ਮਾਮਾਭਿਜਾਨਾਤਿ, ਯਾਵਾਨ ਯਸ਼ਚਾਸਿਮ ਤਤਵਤ:। ਤਤੋ ਮਾਂ ਤਤਵਤੋ ਗਯਾਤ੍ਵਾ, ਵਿਸ਼ਤੇ ਤਦਨੰਤਰਮ" ॥ 18-55॥

ਅਰਥ- ਉਸ ਭਕਤਿ ਸੇ ਮੁਝੇ ਵਾਸਤਵਰੂਪ ਸੇ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ਜਿਤਨਾ ਮੈਂ ਹੂੰ ਔਰ ਜੋ ਮੈਂ ਹੂੰ। ਔਰ ਉਸ ਵਾਸਤਵਰੂਪ ਸੇ ਮੁਝ ਕੋ ਜਾਨ ਕਰ ਉਸਕੇ ਪੀਛੇ ਅਰਥਾਤ ਪਾਰਬੱਧ ਕਰਮ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਨੇ ਪਰ ਮੁਝ ਮੇਂ ਮਿਲ ਜਾਤਾ ਹੈ॥ 55॥

ਜੋ ਮਨੁਸ਼ਯ ਸਕਾਮ ਹੈਂ ਔਰ ਇਸ ਲੋਕ ਅਥਵਾ ਉਸ ਲੋਕ ਕੇ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੀ ਕਾਮਨਾ ਸੇ ਕਰਮ ਕਰਤੇ ਹੈਂ, ਵੇ ਅਪਨੀ ਕਾਮਨਾ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਮ ਕਾ ਫਲ ਭੋਗਨੇ ਕੇ ਲਿਯੇ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਰੂਪੀ ਚਕਰ ਮੇ ਸਦਾ ਭ੍ਰਮਾਏ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਔਰ ਜੋ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਹੈਂ, ਵੇ ਸੰਸਾਰ ਕੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਨਮ ਮਰਨ- ਰੂਪੀ ਚਕਰ ਸੇ ਸਦਾ ਕੇ ਲਿਯੇ ਛੂਟ ਜਾਤੇ ਹੈਂ, ਯਹ ਮੁੰਡਕੋਪਨਿਸ਼ਦ ਤਥਾ ਰਿਕ ਸੰਹਿਤਾ ਕੇ ਸ਼ੁਤਿਵਾਕਯ ਸੇ ਭੀ ਸ਼ਪਸ਼ਟ ਹੈ। ਦੋਨੋ ਕੇ ਸ਼ੁਤਿਵਾਕਯ ਯਹ ਹੈ-

ਕਾਮਨ ਯ: ਕਾਮਯਤ ਮਨਯਮਾਨ:, ਸ ਕਾਮਭਿਜਾਰਯਤੇ ਤਤ੍ ਤਤ੍।

ਪ੍ਰਾਪਤਕਾਮਸਯ ਕ੍ਰਿਤਾਤਮਨਸਤੁ, ਇਹ-ਏਵ ਸਵ੍ਵੇ ਪ੍ਰਵਿਲੀਯਨਤੇ ਕਾਮਾ: (ਮੁਡਕੋਪ. 3, 2, 2)

ਅਰਥ- ਜੋ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੀ ਕਾਮਨਾ ਕਰਤਾ ਅਰਥਾਤ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੀ ਕਾਮਨਾ ਸੇ ਕਰਮੋ ਕੋ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਮਾਨਤਾ ਹੁਆ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਵਹ ਕਾਮਨਾਯੋ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਹਾਂ-ਵਹਾਂ ਜਨਮ ਲੇਤਾ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈਂ ਕਾਮਨਾਏ ਜਿਸ ਕੀ ਔਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਯਾ ਹੈ ਆਤਮਾ ਕੋ ਜਿਸਨੇ, ਉਸਕੀ ਸਬ ਕਾਮਨਾਏ ਯਹਾਂ ਹੀ ਲੀਨ (ਨਸ਼ਟ) ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ॥ 2॥

ਭੂਮਿਰਸਿ ਰਿਸ਼ਿਕ੍ਰਤ ਮਤਯਲ੍ਲਾਮ੍ (ਰਿ-1, 31, 16), ਅਰਥਾਤ ਤੂ ਨਿ:ਸੰਦੇਹ ਕਰਮਯੋਗੀ ਭਕਤੋ ਕੋ ਅਪਨੀ ਔਰ ਕਾਮੀ ਮਨੁਸ਼ਯੋ ਕੋ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਚਕਰ ਮੇਂ ਭਰਮਾਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ਔਰ ਤੂੰ ਹੀ ਮਨੁਸ਼ਯੋ ਕੋ ਰਿਸ਼ੀ ਬਨਾਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈਂ।

ਉਪਰ ਜਿਤਨੇ ਵਾਕਯ ਉੱਦਰਤ ਕਿਯੇ ਗਏ ਹੈਂ, ਉਨ ਸਬ ਕਾ ਭਾਵ ਯਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਇਸ਼੍ਵਰਭਕਤ ਹੈ, ਸਵਾਤਮਦਰਸ਼ੀ ਹੈ, ਸਦਾ ਕਰਤਵਯਬੁਧਿ ਸੇ ਕਰਮੋ ਕੋ ਕਰਤੇ ਹੈਂ, ਵੇ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਯਾ ਸੇ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਰਪੀ ਚਕਰ ਸੇ ਮੁਕਤਿ ਕੀ ਦਾਤ ਪਾਤੇ ਹੈ ਔਰ ਦੂਸਰੇ ਅਪਨੀ ਅਪਨੀ ਕਾਮਨਾਵੋਂ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਰੂਪੀ ਚਕਰ ਸੇ ਸਦਾ ਘੁਮਾਏ ਜਾਤੇ ਹੈਂ। ਜਪ ਸੰਹਿਤਾ ਕੇ ਮੰਤਰ ਕਾ ਭਾਵ ਭੀ ਯਹੀ ਹੈ ਔਰ ਅਨੁਵਾਦ ਮਾਤ੍ ਸੇ ਸਫੁਟ ਹੈ।

ਜੈਸੇ ਮਨੁਸ਼ਯੋਂ ਕੇ ਕਰਮੋਂ ਕਾ ਫਲ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਯਾ ਹੈ, ਵੈਸੇ ਉਨਕਾ ਹਰ ਇਕ ਕਰਮ ਭੀ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਯਾ ਕੇ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਇਤਨਾ ਹੀ ਕਯੋ? ਇਸ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਮੇਂ ਅਣੁ- ਸੇ- ਅਣੁ ਔਰ ਮਹਾਨ- ਸੇ- ਮਹਾਨ ਜੋ ਕੋਈ ਭੀ ਵਸਤੂ ਹੈ- ਜਡ ਅਥਵਾ ਚੇਤਨ, ਭੋਗਯ ਅਥਵਾ ਭੋਕਤਾ, ਵਹ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ "ਹੁਕਮੈ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ ਕੋ, ਬਾਹਰਿ ਹੁਕਮ ਨ ਕੋਇ"। ਅਰਥਾਤ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਹੁਕਮ, ਯਾਨੀ ਸ਼ਾਸਨ (ਆਗਿਯਾ) ਕੇ ਅੰਦਰ ਸਭ ਕੋਈ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਕੋਈ ਭੀ ਨਹੀਂ। ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਕੀ ਸਭਾ ਮੇਂ ਗਾਰਗੀ ਕੇ ਪੁਛਨੇ ਪਰ ਯਾਗਵਲਕੀਯ ਨੇ ਭੀ ਏਸਾ ਹੀ ਕਹਾ ਹੈ। ਯਾਗਵਲਕੀਯ ਕਾ ਕਥਨ ਯਹ ਹੈ- ਇਸ ਹੀ ਅਖਰ ਅਰਥਾਤ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸ਼ਨ ਅਰਥਾਤ ਅਨਿਵਾਰਯ ਆਗਯਾ ਮੇਂ, ਹੇ- ਗਾਰਗੀ; ਸੁਰਯ ਔਰ ਚੰਦਰਮਾਂ, ਦੋਨੋ ਮਯਾਦਾ ਮੇਂ ਬਧੇ ਹੋਏ ਕਰਤਵਯ ਕਰਮ ਕੇ ਪਾਲਨ ਮੇਂ ਸਥਿਤ (ਤਤਪਰ) ਹੈਂ। ਇਸ ਹੀ ਅਖਰ ਕੀ ਅਨਿਵਾਰਯ ਆਗਿਯਾ ਮੇਂ, ਹੇ- ਗਾਰਗੀ, ਭੂਲੋਕ ਔਰ ਪ੍ਰਿਥਵੀ-ਲੋਕ, ਦੋਨੋ ਮਰਯਾਦਾ ਮੇਂ ਬਧੇ ਹੁਏ ਕਰਤਵਯਕਰਮ ਕੇ ਪਾਲਨ ਮੇਂ ਸਥਿਤ ਹੈ ਇਸ ਹੀ ਅਖਰ ਕੀ ਅਨਿਵਾਰਯ ਆਗਿਯ ਮੇਂ ਹੈ- ਗਾਰਗੀ, ਪੂਰਵ ਕੋ ਜਾਨੇ ਵਾਲੀ ਗੰਗਾ, ਯਮੁਨਾ ਆਦਿ ਦੂਸਰੀ ਨਦਿਯਾਂ ਬਰਫਾਨੀ ਪਹਾੜੋਂ ਸੇ ਨਿਕਲਤੀ ਹੈਂ। ਔਰ ਪਛਮ ਕੇ ਜਾਨੇ ਵਾਲੀ ਸਿੰਧੂ ਆਦਿ ਦੂਸਰੀ ਨਦਿਯਾਂ ਔਰ ਜਿਸ-ਜਿਸ ਦਿਸ਼ਾ ਕੋ ਜੋ ਛੋਟੀ ਅਥਵਾ ਬੜੀ ਨਦਿਯਾਂ ਜਾਤੀ ਹੈਂ, ਵੇ ਸਬ ਇਸ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੀ ਅਖਰ ਕੀ ਅਨਿਵਾਰਜ ਆਗਜਾ ਮੇਂ॥ ਹੇ ਗਾਰਜੀ, ਸਬ ਲੋਗ ਦਾਨੀ ਮਨੁਸ਼ਜੋ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ ੭॥

ਇਸੀ ਕਾ ਵਰਨਨ ਕਠੋਪਨਿਸਦ ਕੇ ਸ੍ਰੁਤਿਵਾਕਜ ਮੇਂ ਕਿਆ ਹੈ ਭਿਸ ਕੇ ਡੈ ਸੇ (ਇਸ ਕੇ ਸ਼ਾਸਨ ਕੇ ਡੈ ਸੇ) ਅਗਨਿ ਤਪਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਕੇ ਡੈ ਸੇ ਸੂਰਜ ਤਪਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਕੇ ਡੈ ਸੇ ਇੰਦਰ (ਬਿਜਲੀ) ਔਰ ਵਾਯੁ ਔਰ ਪਾਚਵਾਂ ਕਾਲ ਦੌੜਤਾ ਹੈ॥ ੩॥

ਰਿਕ ਸੰਹਿਤਾ ਕੇ ਤੀਸਰੇ ਮੰਡਲ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ ਸਾਪਿਕਾ ਪੁਤਰ ਵਿਸ਼ਵਾਮਿਤਰ ਥਿਸੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਅਪਨੇ ਨਦੀ-ਸਵਾਦ ਨਾਮ ਕੇ ਤੇਤਸੀਵੇਂ ਸ੍ਰੁਤਰ ਮੇ ਵਿਆਸ ਸ਼ਤਦਰੁ ਨਾਮ ਕੀ ਨਦੀਆਂ ਕੇ ਮੁਖ ਸੇ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਅਪਤਰਿਹਤ ਸ਼ਾਸਨ (ਅਨਿਵਾਰਜ ਆਗਜਾ) ਕਾ ਉਚਾਰਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਾਜਾ ਹੈ- ਇੰਦਰ (ਇਸ਼੍ਵਰ) ਨੇ ਹਮੇ ਚਲਾਜਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੇ ਹਾਥ ਮੇਂ ਵਜਰ (ਤਲਵਾਰ) ਹੈ ਔਰ ਜਿਸ ਨੇ ਹਮ ਨਦੀਓਂ ਕੇ ਪਾਨੀ ਕੋ ਰੋਕਨੇ ਵਾਲੇ ਵਜਰ (ਮੇਘ) ਕੋ ਮਾਰਾ ਹੈ। ਵਹ ਦੋਨੋਂ ਕਾ ਦੇਵ ਹਮੇਂ ਲਾਜਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਬ ਕਾ ਉਤਪੰਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਔਰ ਮੰਦਿਰ ਹਾਥੋਂ ਵਾਲਾ ਹੈ ਉਸ ਕੇ ਸ਼ਾਸਨ (ਆਗਜਾ) ਮੇਂ ਹਮ ਬੜੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਾਲੀ ਚਲਤੀ ਹੈ ॥

(ਰਿ: 3।33।6)

ਅਬ ਉਪਸੰਹਾਰ ਮੇਂ ਪਰਵ ਕਾ ਫਲਿਤ ਅਰਥ (ਨਿਚੋੜ ਅਰਥ) ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ 'ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੈ ਜੇ ਬੁਝੈ, ਤ ਹਉਮੈ ਕਹੈ ਨ ਕੋਇ''॥ ਅਰਥਾਤ ਜਦਿ ਮਨੁਸ਼ਜ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਜਾ ਕੇ ਮਾਹਾਤਮਜ ਕੋ ਸਮਝੇ ਔਰ ਜਾਨੇਗਿ, ਜੜ ਅਥਵਾ ਚੇਤਨ, ਇਸ਼੍ਤੀ ਅਥਵਾ ਪੁਰਸ਼ ਸਬਕਾ ਕਰਮ ਉਸਕੀ ਆਗਜਾ ਕੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਉਸਕੀ ਆਗਜਾ ਕੇ ਬਾਹਰ ਕਿਸੀ ਕਾ ਭੀ ਕਰਮ ਨਹੀਂ, ਤੋ ਵਹ, ਯਹ ਕਰਮ ਮੈਨੇ ਕਿਯਾ ਹੈ, ਯਹ ਕਰਮ ਮੇਰਾ ਹੈ, ਏਸਾ ਕਭੀ ਨ ਕਹੇ ਕਿਉਂਕਿ ਵਹ ਔਰ ਉਸਕਾ ਕਰਮ ਦੋਨੋਂ, ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਚਲਾਏ ਹੁਏ ਸੰਸਾਰ ਚਕਰ ਕੇ ਅੰਦਰ ਹੋਨੇ ਸੇ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਜਾ ਕੇ ਅੰਦਰ ਹੈਂ, ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ। ਇਸੀ ਅਭਿਪ੍ਰਾਜੇ ਸੇ ਕੌਸ਼ੀਤਕਿ ਬ੍ਰਾਹਣੋਪਨਿਸ਼ਦ ਕੇ ਸ਼ਰੁਤਿਵਾਕਜ ਮੇਂ ਯਹ ਕਹਾ ਹੈ- ਯਹ ਹੀ, ਨਿਸ਼ਚਜ ਇਸ ਸੇ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਕਰਾਤਾ ਹੈ, ਜਿਸਕੋ ਇਨ ਲੋਕੋਂ ਸੇ ਉਪਰ ਲੇ-ਜਾਨਾ ਚਾਹਤਾ ਹੈ। ਯਹ ਹੀ ਨਿਸ਼ਚਜ ਇਸ ਸੇ ਅਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਕਰਾਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੋ ਇਨ ਲੋਕੋਂ ਸੇ ਨੀਚੇ ਲੇ ਜਾਨਾ ਚਾਹਤਾ ਹੈ। (ਬ੍ਰਾ. ਉ. 3/9)

ਹਰ ਏਕ ਮਨੁਸ਼ਜ ਕੋ ਚਾਹੀਜੇ ਕਿ ਵਹ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਜਾ ਕੇ ਇਸ ਰਹਸਜ ਕੋ ਸਮਝੇ ਔਰ ਸਮਝ ਕਰ ਫਲ ਕੀ ਕਾਮਨਾ ਕੇ ਬਿਨਾ ਕੇਵਲ ਕ੍ਰਤਵਜ ਬੁਧਿ ਸੇ ਕਰਮੋ ਕੋ ਕਰੇ ਔਰ ਉਨ ਕਰਮੋਂ ਮੇਂ ਅਹੰਤਾ ਤਥਾ ਮੰਮਤਾ ਨ ਕਰੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਏਕ ਤੋ ਵਹ ਵਿਅਰਥ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਕਰਮੋਂ ਕੇ ਫਲ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਔਰ ਉਨਮੇਂ ਅਹੰਤਾ ਤਥਾ ਮੰਮਤਾ ਕੇ ਕਰਨੇ ਸੇ ਮਨੁਸ਼ਜ ਕਰਮੋਂ ਕੇ ਜਾਲ ਮੇਂ ਫਸ ਜਾਤਾ ਹੈਂ ਔਰ ਉਸਕਾ ਮਨ ਕਾਮਨਾ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫਲ ਕੇ ਨ ਮਿਲਨੇ ਸੇ ਅਥਵਾ ਜਥਾਸਮਜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨ ਹੋਨੇ ਸੇ ਏਕ- ਦਮ ਅਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਨਿੰਰਸਦੇਹ ਮਨ ਕੀ ਅਸ਼ਾਂਤਿ ਕਾ ਮੂਲ ਕਾਮਨਾ ਤਥਾ ਅਹੰਤਾ ਔਰ ਮੰਮਤਾ ਹੈ ਔਰ ਸ਼ਾਂਤਿ ਕਾ ਮੂਲ ਤੀਨੋਂ ਕਾ ਤਿਆਗ ਹੈ। ਜੋ ਸਮਝਦਾਰ ਇਨ ਤੀਨੋਂ ਕੋ ਤਿਆਗਤਾ ਹੈ, ਵਹ ਸਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਸੁਖ ਕੋ ਔਰ ਪਰਮਸ਼ਾਂਤਿ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਯਹ 'ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੈ ਜੇ ਬੁਝੈ' ਮੰਤਰ ਕਾ ਆਸ਼ਜ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਭਗਵਾਨ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ ਭੀ ਅਰੁਜਨ ਸੇ ਏਸਾ ਹੀ ਕਹਾ ਹੈ- ਜੋ ਮਨੁਸ਼ਯ ਸਬ ਵਿਸ਼ਯੋਂ ਕੋ ਅਰਥਾਤ ਵਿਸ਼ਯੋਂ ਮੇਂ ਮਨ ਕੀ ਅਸ਼ਾਂਤਿ ਕੋ ਛੋੜ ਕਰ ਫਲ ਕੀ ਸਪਟਰਾ ਅਰਥਾਤ ਇਛਾ (ਕਾਮਨਾ) ਸੇ ਰਹਿਤ, ਮਮਤਾ ਸੇ ਰਹਿਤ ਔਰ ਅਹੰਤਾ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੁਆ ਕੇਵਲ ਕ੍ਰਤਵਯ ਬੁਧਿ ਸੇ ਕ੍ਰਮੋਂ ਕੋ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਵਹ ਸ਼ਾਂਤਿ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ 70॥ 3॥ 2॥

ਨੰ. 10. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਆਧੁਨਿਕ)

(ਪਉੜੀ 2) ਪ੍ਰਾਕਥਨ- ਇਹ ਸੁਣਕੇ ਸੁਤੈ ਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਹੁਕਮ' ਜੋ ਆਪ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਕੀਹ ਵਸਤੂ ਹੈ? ਉੱਤਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ:-

(ਅਕਥ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ) ਹੁਕਮ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ (ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਕਰਤੱਵ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ) ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਆਕਾਰ (ਅਰਥਾਤ ਨਾ ਦਿੱਸਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਦਿੱਸਣ ਵਾਲੇ, ਸੂਰਤਾਂ ਵਾਲੇ, ਪਦਾਰਥ ਤੇ ਇਹ ਸੂਰਤ ਵਾਲਾ ਜਗਤ) ਰਚੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ,। (ਫਿਰ ਇਸ ਜਗਤ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਤੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਮਾਣਨ ਵਾਲੇ) ਜੀਵ (ਬੀ) ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਹੀ ਰਚੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। (ਉਸ ਦੇ) ਹੁਕਮ ਨਾਲ (ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ) ਵਡਿਆਈ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਨਾਲ (ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ) ਵਡਿਆਈ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਹੀ (ਮਨੁਖਾਂ ਵਿਚ) ਉਤਮ ਤੇ ਨੀਚ ਹਨ, ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੇ ਗਏ (ਲੇਖਾਂ ਅਨੁਸਾਰ) ਦੁਖ ਤੇ ਸੁਖ ਪਾਈਦਾ ਹੈ। (ਇਕਨਾਂ ਨੂੰ (ਤਾਂ) ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ (ਤੇ) ਇਕ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਸਦਾ (ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦੇ ਚਕ੍ਰ ਵਿਚ) ਭਵਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸਭ ਕੋਈ ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ, ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ (ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ (ਕੋਈ) ਸਮਝ ਲਵੇ ਤਾਂ ਹੇ ਨਾਨਕ ! (ਫਿਰ ਉਹ) ਹਉਮੈ ਦਾ ਨਾਉਂ ਨਾ ਲਵੇਗਾ) ਅਰਥਾਤ ਉਸ ਦੀ ਹਉਂ ਟੁਟ ਜਾਏਗੀ, ਇਹ ਹਉਂ ਹੀ ਕੂੜੀ ਪਾਲਿ ਹੈ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਸਚਿਆਰ ਨਹੀਂ ਬਣਨ ਦੇਂਦੀ, ਹਉਂ ਟੁੱਟੀ ਤਾਂ ਸਚਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਵਯਾਖਯਾ- ਪਿਛਲੀ ਪਾਉੜੀ ਵਿਚ ਕਥੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਇਸ ਪਾਉੜੀ ਵਿਚ ਕੁਛ ਵਯਾਖਯਾ ਦੱਸੀ ਹੈ। ਪਿਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੁਕਮ ਅਕੱਥ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਕਮ ਉਸ ਦੇ ਆਪਨੇ ਸਰੂਪ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਵਸਤੂ ਨਹੀਂ ਜਿਵੇਂ ਹੁਕਮ ਸਾਡੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਵਰਣਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਤਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਹੁਕਮ ਦਾ ਵਰਣਨ ਬੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਪਰ ਉਸ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ ਜੋ ਕੁਛ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਕੁਛ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹਨ:-

ਹੁਕਮ ਨਿਰਆਕਾਰ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਤਨੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਯਾ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਆਕਾਰ ਹਨ ਸਭ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ ਹੋਏ ਹਨ। ਫਿਰ ਜੀਵਾਂ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਹਨ। ਕੋਈ ਨੀਵੀਆਂ ਕੋਈ ਉਚੀਆਂ ਜਿਵੇਂ ਬਨਸਪਤੀ ਜੀਵਨ ਰੌ ਵਿਚ ਘਟੀਆ ਹੈ ਤੇ ਮਾਨੁਖ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਵੱਡਿਆਈ ਤੇ ਛੁਟਿਆਈ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ ਹੋਈ। ਹੋਰ ਮਨੁਖ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਉੱਤਮ ਹਨ ਕੋਈ ਨੀਵੇਂ ਹਨ, ਇਹ ਬੀ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਜੋ ਮਨੁਖ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿਚ ਦੁਖ ਸੁਖ ਪਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਓਹ (ਸਾਡੇ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹੁਕਮ ਨੇ ਹੀ ਲੇਖ ਲਿਖੇ। ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਸਦਾ ਜਨਮ ਮਰਨ (ਦੇ ਗੇੜ ਵਿਚ) ਭਵਾਈਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਦਰ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਇਤਨਾ ਬਲਵਾਨ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਉਸ ਹੁਕਮ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਹਨ, ਕੋਈ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ, ਜੈਸਾ ਕਿ ਧਰਤੀ, ਚੰਦ, ਸੂਰਜ, ਸਿਆਰੇ, ਸਤਾਰੇ ਸਭ ਰਚਨਾ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਹੁਕਮ ਵਿਰੁਧ ਨਹੀਂ ਟੁਰ ਸਕਦਾ। ਫਿਰ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਮਨੁਖ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਬੁੱਝ ਲਵੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਉਹ ਹਉਮੈ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ; ਭਾਵ ਉਸ ਦੀ ਹਉਮੈ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਹੁਕਮ ਬੁੱਝਣ ਨਾਲ 'ਹਉਂ' ਟੁਟਦੀ ਹੈ, 'ਹਉਂ' ਹੀ ਕੂੜ ਦੀ ਪਾਲਿ ਹੈ। ਸੋ ਹੁਕਮ ਦਾ ਪਛਾਣ ਪਾਲਿ ਟੁੱਟਣ ਤੇ 'ਬਿਸਮਾਦ ਵਿਚ ਅੱਪੜਦਾ ਹੈ:- ਹੁਕਮ ਬਿਸਮਾਦੁ ਹੁਕਮਿ ਪਛਾਣੈ ਜੀਅ ਸੁਰਤਿ ਸਚੁ ਜਾਣੇ ਸੋਈ॥

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਕ ਪਾਸੇ ਹੁਕਮ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕਰਮ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਖੁੱਲ੍ਹਦਾ ਹੈ:- ਜੀਵ ਮਿਤ ਵਿਚ ਹਨ, ਹੁਕਮੀ ਅਮਿਤ ਹੈ। ਜੀਵ ਦੇਸ਼, ਕਾਲ, ਵਸਤੂ ਨਾਲ ਬੱਝੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇਸ਼, ਕਾਲ ਵਾਲਾ ਹੈ। 'ਸਤਜਾ ਸਰੂਪ' ਦੇਸ਼, ਕਾਲ ਆਦਿ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਹੁਕਮ ਬੀ ਪਰੇ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਸਤਜ ਸਰੂਪ ਨਾਲ ਸਤਜ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਯਥਾ:- ਸਚੇ ਤੇਰੇ ਕਰਣੇ ਸਰਬ ਬੀਚਾਰ॥ ਸਚਾ ਤੇਰ ਹੁਕਮੁ ਸਚਾ ਫੁਰਮਾਣੁ॥

ਪੁਨਾ:- *ਸਚਾ ਤੇਰਾ ਹੁਕਮੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਣਿਆ॥*

ਭਾਵ ਕਿ ਆਪ ਸਤਜ ਹੈ, ਹੁਕਮ ਬੀ ਸਤਜ ਹੈ। ਆਪ ਅਕੱਥ ਹੈ, ਹੁਕਮ ਬੀ ਅਕੱਥ ਹੈ। ਸੋ ਸਤਜ ਸਰੂਪ ਆਪ ਅਕੱਥ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਸਦਾ ਹੁਕਮ ਬੀ ਕਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਯਥਾ:-

ਹੁਕਮੁ ਨ ਜਾਪੀ ਕੇਤੜਾ॥ ਪੁਨਾ: ਹੁਕਮੁ ਨ ਕਹਿਆ ਜਾਈ॥

ਜੀਵ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਸਤਜ ਸਰੂਪ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਦੇ ਕੇ ਇਹ ਆਖ ਦੇਣਾ ਕਿ "ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਿਚ ਜੇ 'ਹੁਕਮ' ਮੰਨੀਏ ਤਾਂ ਉਹ ਪਰਿਣਾਮੀ ਹੋ ਜਾਏਗਾ," ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦਾ ਸਰੂਪ, ਉਸ ਦੀ ਚੇਤਨਾ, ਉਸ ਦਾ ਹੁਕਮ ਤੇ ਵੀਚਾਰ, ਜੋ ਕੁਛ ਭੀ ਕਹੋ, ਦੇਸ਼, ਕਾਲ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ, ਤੇ ਇਨਸਾਨੀ ਸਮਝ ਤੋਂ ਅਗੰਮ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੇ 'ਇਨਸਾਨ ਦਾ ਹੁਕਮ' 'ਅਨੰਤ ਦੇ ਹੁਕਮ' ਦੀ ਸਦਰਸ਼ਤਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ, ਇਹ ਹੁਕਮ ਅੰਤ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੁਕਮ ਅਨੰਤ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਕਮ ਅਨੰਤ ਦੀ ਅਪਣੀ ਚੇਤਨਾ ਹੈ ਕੋਈ ਵੱਖਰੀ ਵਸਤੂ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਤੇ ਉਹ ਅਪਣੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਪਰਿਣਾਮੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਕੱਥ ਦੱਸ ਕੇ ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਫਿਰ ਉਸ ਹੁਕਮ ਦੇ ਕਰਤਵ ਦੱਸੇ ਹਨ, ਫੇਰ ਹੁਕਮ ਸਭ ਤੇ ਹਾਵੀ ਦਸਿਆ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਜਗ੍ਹਾ ਜਗ੍ਹਾ ਹੁਕਮ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ 'ਕਰਮ' ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਬੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉੱਚ ਸਤਸੰਗੀ ਨਮਰੇ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਜੇ 'ਹੁਕਮ' ਹੈ ਤਾਂ 'ਕਰਮ' ਨਹੀਂ, ਜਿਥੇ 'ਕਰਮ' ਹੈ ਤਾਂ 'ਹੁਕਮ' ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਬਾਬੂ? ਪਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪਰ ਅਪਰ ਬੀਚਾਰਕੇ ਤੱਕੀਏ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 'ਹੁਕਮੀ' ਤੇ ਹੁਕਮ' ਦਾ ਪੂਰਾ ਬੰਨ੍ਹਕੇ ਫੇਰ 'ਕਰਮਾਂ' ਨੂੰ ਬੀ ਲਿਆ ਹੈ, ਯਥਾ:- *ਕਰਮਾ ਉਪਰਿ ਨਿਬੜੈ ਜੇ* ਸੋਭ ਸਭੁ ਕੋਇ॥ ਪੁਨਾ:- *ਦਦੈ ਦੋਸੁ ਨ ਦੇਊ ਕਿਸੇ ਦੋਸੁ ਕਰੰਮਾ ਆਪਣਿਆ॥*

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਰਮ ਨੂੰ ਅਟੁੱਟੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ। ਜੈਸਾ ਕਿ ਪੰਜਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ:- *ਜਬ ਕੁਛ ਨ ਸੀਓ ਤਬ ਕਿਆ ਕਰਤਾ ਕਵਨ ਕਰਮ ਕਰਿ ਆਇਆ॥*

ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ:- *ਕਰਮ ਬਧ ਤੁਮ ਜੀਓ ਕਹਤ ਹੋ ਕਰਮਹਿ ਕਿਨਿ ਜੀਉ ਦੀਨੁਰ॥*

ਅਰਥਾਤ ਕਰਮ ਜੀਵ ਦੇਹ ਧਾਰ ਕੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਕਰਮਾ ਦਾ ਆਦਿ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਸਦਾ ਆਦਿ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਅੰਤ ਬੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਉਂ ਕਰਮ ਮੰਨਿਆ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਅਨੁੱਟ ਨਾ ਮੰਨਿਆ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਲਿ ਹਿੰਦ ਦੇ ਪੁਰਾਤਨ ਮੁਖ ਧਰਮਾਂ ਵਿਚ- "ਕਰਮ ਅਟੁੱਟ ਹੈ ਕਰਮ ਸਬਲ ਹੈ, ਕੀਤੇ ਦਾ ਫਲ ਕਰਮ ਦੀ ਲਪੇਟ ਆਪੇ ਦਿਸ਼ਦੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਲੁਕ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਕਰਮ ਨੂੰ ਜਾਚੇ ਤੋਲੇ ਤੇ ਫਲ ਦੇਵੇ, ਯਾ ਕਰਮ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਵਧਾਵੇ ਘਟਾਵੇ, ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਕਰਮ ਹੋਏ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਕਰੇ। ਨੀਯਤ ਤੇ ਕਰਮ ਦਾ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਪਰਸਪਰ ਅਸਰ ਹੈ। ਕੋਈ ਥਾਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੀ ਬੀ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ? "ਇਹ ਸਾਰਾ ਇਨਸਾਫ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲੂ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਪਹਿਲੂ ਕਰਮ ਦੇ ਫਲਸਫੇ ਵਿਚੋ ਲਗ ਪਗ ਉਡ ਚੁਕੇ ਸਨ। ਕਰਮ ਅਟੁਟ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 'ਹੁਕਮ' ਤੇ 'ਹੁਕਮੀ' ਦਾ ਪਹਿਲੂ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਕੇ ਦਸਿਆ ਕਿ 'ਕਰਮ' ਫਲ ਦੇਂਦਾ ਹੇ, ਪਰ ਸਿਰ ਤੇ ਫਲ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਆਪਣੀ ਅੰਤਰਯਾਮਤਾ ਵਿਚ ਕਰਮ ਨੂੰ ਤੋਲਦਾ, ਜਾਚਦਾ; ਪੜਤਾਲਦਾ, ਛਾਂਟਦਾ ਪੁਟਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਫਲ ਦੇਂਦਾ ਹੈ:-

ਹੁਕਮਿ ਚਲਾਏ ਆਪਣੇ ਕਰਮੀ ਵਹੈ ਕਲਾਮ॥

ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਲਮ ਵਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਹੁਕਮ ਉਸ ਨੂੰ ਟੋਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਰਮ ਅਟੁੱਟ ਤੇ ਅਮਿਟ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੁਕਮੀ ਦੇ ਲਿਖੇ ਲੇਖ ਅਮਿਟ ਹਨ। ਯਥਾ:- *ਲੇਖੁ ਨ ਮਿਟਈ ਹੇ ਸਖੀ ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਕਰਤਾਰਿ॥*

ਜੀਵ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾ ਵਿਚ ਨਿਰਾ ਹੁਕਮ ਹੀ ਚਲ ਰਿਹਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਏ ਤਾਂ ਜੀਵ ਦੀ ਇਖਲਾਕੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਪਰ ਹਰ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਖਲਾਕੀ ਨੁਕਤਾ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਜੋ ਦਲੀਲ ਹੈ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਇਖਲਾਕੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੀ। ਫਿਰ ਜੀਵ ਵਿਚ ਬੁੱਧੀ ਹੈ, ਚੋਣ ਦੀ ਸੁਤੰਤ੍ਰਤਾ ਹੈ। ਚੋਣ ਦੀ ਸੁਤੰਤ੍ਰਤਾ ਬੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੀ ਦਲੀਲ ਹੈ। ਜੇ ਨਿਰਾ ਕਰਮ ਮੰਨੀਏ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਫਲ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਮੰਨੀਏ ਤਾਂ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਦੀ ਹੋਂਦ ਤੋਂ ਮਨ ਉਟਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਨਿਰਾਸਤਾ। ਫਿਰ ਕਰਮ ਦੇਹ ਧਾਰਕੇ ਕੀਤੇ, ਓਹ ਅਟੁੱਟ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਨਿਰੇ ਕਰਮ ਦੀ ਮਸਲਾਬਾਜ਼ੀ ਨਿਰਾਸਤਾ ਵਿਚ ਲੈ ਗਈ, ਤੇ ਨਿਤਾਣਿਆਂ ਕਰ ਗਈ। ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਤਬੀਅਤ ਭੁਲਣਹਾਰ ਹੈ ਕਰਮ ਸਾਰੇ ਸ਼ੁਧ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਜੋ ਟਿੰਡਾਂ ਦਾ ਗੇੜ ਚਲਿਆ ਅਮੁਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਉਂ ਬੇਵਸੀ ਲਖਕੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਨਿਰਾਸਤਾ ਆਈ ਤੇ ਨਿਰਾਸਤਾ ਤੋਂ ਨਿਤਾਣਪੁਣਾ।

ਜਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹੁਕਮੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਸਿਖਾਈ ਤੇ ਕਰਮ ਦੇ ਸਿਰ 'ਹੁਕਮੀ' ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਦੀ ਕਸਵਟੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸਬਲਤਾ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਕਰਮ ਨੂੰ ਕੱਟ ਸਕਣ ਦਾ ਦਸਿਆ, ਤਾਂ ਮਨ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਿਰਾਸਾ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਗਏ ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਕਲਾਂ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਯਥਾ:- *ਜਿਨਿ ਪਛਾਤਾ ਹੁਕਮੁ ਤਿਨ ਕਦੇ ਨ ਰੋਵਣਾ॥*

ਨਿਰਾਸਾ ਭਰੀ ਕਰਮ ਦੀ ਟੇਕ ਤੋਂ ਉਠਕੇ ਆਸਾ ਭਰੀ ਟੇਕ ਹੁਕਮੀ ਤੇ ਚਲੀ ਗਈ, ਆਸਾ ਬੁੱਝਣ ਨਾਲ ਮਨ ਤੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਬਲ ਭਰ ਗਿਆ, ਪ੍ਰਤੱਖ ਫਲ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਉਦਮੀ ਜੀਵਨਾਂ ਵਿਚ ਤੇ ਅਮਲੀ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਵਿਚ ਜਗਤਿ ਨੇ ਦੇਖ ਲਿਆ।

ਇਹ ਵੀਚਾਰ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਿ 'ਜੇ ਰੱਬ ਨਿਆਇਕ ਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਰਹਿਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ'। ਇਹ ਕਹਿਣ ਵੇਲੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪਰਿਣਾਮੀ ਰਹਿਮ ਤੇ ਅਦਲ ਦੀ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ, ਅਮਿੱਤ ਤੇ ਸਬਲ ਤੇ ਰਹਿਮ ਨਿਆਂ ਨੂੰ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਅਨੰਤ ਵੀਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਉਂਦੇ। ਅਨੰਤ ਤੇ ਅਸੀਮ ਤੇ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਿਆਸਾਂ ਨਾਲ ਅੰਤ ਤੇ ਸੀਮਾ ਵਿਚ ਲਿਆਕੇ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਦੇਂਦੇ ਹਾਂ। ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਦੀ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨਤਾ ਕੀ ਹੋਈ ਜੇ ਉਸ ਦੀ ਅਨੰਤ ਰਹਿਮਤ ਨੂੰ ਹੀ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਵਡੀ ਤੋਂ ਵਡੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪੁਰਖ (ਰਾਜਾ ਆਦਿ) ਨੂੰ ਰਹਿਮ ਕਰਨ ਦਾ ਵਸੀਕਾਰ ਹੈ, ਜੋ ਹਾਈਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਦੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਬੀ ਬਖਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਦੀ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨਤਾ ਕੀ ਹੋਈ, ਜੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅਨੰਤ ਰਹਿਮ ਵਿਚ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ? ਫੇਰ ਉਸ ਉਤੇ, ਅਸੀਂ ਹਦਬੰਦੀ ਵਾਲੇ ਹੱਦ ਲਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਓਹ ਨਹੀਂ ਜੇ ਬਖਸ਼ ਸਕਦਾ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ:- *ਲੋਕਾ ਮਤ ਕੋ ਫਕੜਿ ਪਾਇ॥ ਲਖ ਮੜਿਆ ਕਰਿ ਏ ਕਠੇ ਏਕ ਰਤੀ ਲੇ ਭਾਹਿ॥*

ਪੁਨਾ:- ਅਸੰਖ ਖਤੇ ਖਿਨ ਬਖਸਨਹਾਰਾ॥ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸਦਾ ਦਇਆਰਾ॥

ਸਰਬ ਗਿਆਤਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦਾ 'ਨਿਆ' ਉਸ ਦੀ ਅਨੰਤ ਵੀਚਾਰ ਧਾਰਾ ਦੇ ਤੱਕੜ ਤੇ ਤੁਲਕੇ ਤਾਰੇਗਾ। ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦਾ ਬਖਸ਼ਿੰਦ ਪਹਿਲੂ ਬੀ ਅਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਦੋਹਾਂ ਨਾਲ ਨਿਰਾਸਾ ਦਿਲ ਨੂੰ ਨਪੱਗੀ ਨਹੀਂ। ਆਸਾ ਕਾਇਮ ਰਹੇਗੀ, ਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਕਲਾ ਵਿਚ ਰੱਖੇਗੀ। ਸ਼ੁਭ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਉਦਮ ਭੀ ਭਰੇਗੀ। ਸਿਫਤ ਸਲਾਹਾਂ ਦੀ ਟੇਕ ਅੰਦਰ ਬੱਝੇਗੀ। ਨਾਮ ਦੀ ਵਿਖੇਪ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਤਾਸੀਰ ਤੇ ਪਿਆਰ ਤਾਸੀਰ ਹੁਕਮੀ ਵਿਚ ਟਿਕਾ ਦੇਵੇਗੀ। ਹੁਕਮ ਬੁੱਝਣ ਦਾ ਵਸੀਲਾ ਬੀ ਨਾਮ ਸੀ, ਕਰਮ ਤੋਂ ਉਚਾ ਉਠਣ ਦਾ ਵਸੀਲਾ ਬੀ ਨਾਮ ਹੈ। ਜੋ ਆਪ ਨੇ ਸਾਫ ਦੱਸ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ:-

ਕਰਮ ਧਰਮ ਪ੍ਰਭਿ ਮੇਰੈ ਕੀਏ॥ ਨਾਮੁ ਵਡਾਈ ਸਿਰਿ ਕਰਮਾਂ ਕੀਏ॥

ਨਾਮ ਨੇ ਕਰਮਾਂ ਉਪਰ ਹੋਰ ਕਰਮ ਨੂੰ ਕਟੱਣ ਦੀ ਜਾਚ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ॥ ਫਿਰ ਨਾਮ ਵਾਲਾ ਨਾਮੀ ਤੇ ਟੇਕ ਧਾਰਦਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:- *ਤੂ ਬਖਸਹਿ ਤਾ ਮੇਲਿ ਲੈ ਹਿ ਨਾਨਕ ਬਲਿਜਾਉ॥*

ਐਉਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਤਕੀਏ ਲਗਕੇ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਕਲਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁਕਮ ਸਮਝਣ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਸੁਖੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਲੋਕ ਬੀ ਸੰਵਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:-

ਹੁਕਮੈ ਬੁਝਿ ਨਿਹਲੁ ਸੁਖਿ ਸੁਖੇਟਿਆ॥ ਹੁਕਮੈ ਬੁਝਿ ਨਿਹਾਲੁ ਖਸਮਿ ਫੁਰਮਾਇਆ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਿਰੁਕਤ- ਹੁਕਮ=(ਅਰਬੀ, ਹੁਕਮ) ਆਗਯਾ। 2. ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਜੋ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਮਨਾਈ ਜਾਏ। 3. ਉਹ ਮਰਜ਼ੀ ਜੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਦੇਸ਼, ਕਾਲ ਰਹਿਤ ਸਰੂਪ ਵਾਂਙੂ ਦੇਸ਼, ਕਾਲ ਰਹਿਤ ਦੀ ਅਦੇਸ਼, ਅਕਾਲਕ, ਚੇਤਨ ਸਤਯਾ ਵਿਚ, ਜੋ ਓਥੋਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਇਛਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ 'ਹੁਕਮ' ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੁਕਮ ਉਸ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਾਂਙੂ ਅਕਹਿ ਆਖਿਆ ਹੈ, ਯਥਾ:- ਹੁਕਮੁ ਨ ਕਹਿਆ ਜਾਈ' ॥ ਇਹ ਹੁਕਮ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਚੇਤਨ ਸੱਤਾ ਦਾ ਉਹ ਰੰਗ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਜਗਤ ਦੀ ਉਤਪਤੀ, ਪਾਲਣਾ ਆਦਿ ਹੁੰਦੀ ਹੈ: 'ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਆਕਾਰ'। ਇਹ ਹੁਕਮ ਉਸ ਦੀ ਇਛਾ, ਕਾਨੂੰਨ, ਸ਼ਬਦ, ਕਈ ਪਦਾਂ ਨਾਲ ਟੀਕਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਜੋ ਕੁਛ ਹੈ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਕਾਲ ਵਾਲੀ ਇਛਾ, ਕਾਨੂੰਨ, ਸ਼ਬਦ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਸਦਰਸ਼ਤਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਵਿਕਾਰ ਨਹੀਂ।

ਅਕਾਰ= (ਸੰਸ:, ਅਕਾਰ) ਪਸ਼ੂ ਅਰ ਮਨੁਖ ਤੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਦੇਹਾਂ, ਸੂਰਤਾਂ। ਸਰੂਪ, ਵਜੂਦ।

ਜੀਅ= (ਸੰਸ; ਜੀਵ। ਪੰ:, ਜੀਅ, ਜੀ) ਜਾਨਦਾਰ, ਜਾਨ ਵਾਲਾ, ਜੀਵ। ਬਖਸ਼ੀਸ਼=(ਫਾ:, ਬਖਸ਼ਿਸ਼। ਪੰ:, ਬਖਸ਼ੀਸ਼) ਦਾਤ।

ਹਉਮੈ-ਸ੍ਵੈਪਨੇ ਦਾ ਭਾਵ ਜੋ ਅੰਦਰ ਸਥੂਲ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲਵੇ। ਮੈਂ ਜਦ ਮੈਂ-ਨਹੀਂ ਵੱਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਾ ਨਿਵਾਰਦੀ ਹੈ। 'ਮੈਂ' ਜਦ 'ਹਉਂ' ਵੱਲ ਝੁਕਦੀ 'ਹਉਂ' ਵਿਚ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਦ ਆਪਾ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਭਾਵਹੈ ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਵਸਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਹਉਮੈ ਹੈ, ਅਹੰਕਾਰ, ਅਭਿਮਾਨ, ਜੋ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਦੀਰਘ-ਰੋਗ ਗਿਣਿਆ ਹੈ। ਯਥਾ:- 'ਹਉਮੈ ਦੀਰਘ ਰੋਗੁ ਹੈ'।

ਗਾਵੈ ਕੋ ਤਾਣੁ ਹੋਵੈ ਕਿਸੈ ਤਾਣੁ॥ ਗਾਵੈ ਕੋ ਦਾਤਿ ਜਾਣੈ ਨੀਸਾਣੁ॥
ਗਾਵੈ ਕੋ ਗੁਣ ਵਡਿਆਈਆ ਚਾਰ॥ ਗਾਵੈ ਕੋ ਵਿਦਿਆ ਵਿਖਮੁ ਵੀਚਾਰੁ॥
ਗਾਵੈ ਕੋ ਸਾਜਿ ਕਰੇ ਤਨੁ ਖੇਹ॥ ਗਾਵੈ ਕੋ ਜੀਅ ਲੈ ਫਿਰਿ ਦੇਹ॥
ਗਾਵੈ ਕੋ ਜਾਪੈ ਦਿਸੈ ਦੂਰਿ॥ ਗਾਵੈ ਕੋ ਵੇਖੈ ਹਾਦਰਾ ਹਦੂਰਿ ॥
ਕਥਨਾ ਕਥੀ ਨ ਆਵੈ ਤੋਟਿ ॥ ਕਥਿ ਕਥਿ ਕਥੀ ਕੋਟੀ ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ ॥
ਦੇਦਾ ਦੇ ਲੈਦੇ ਥਕਿ ਪਾਹਿ ॥ ਜੁਗਾ ਜੁਗੰਤਰਿ ਖਾਹੀ ਖਾਹਿ ॥
ਹੁਕਮੀ ਹੁਕਮੁ ਚਲਾਏ ਰਾਹੁ ॥ ਨਾਨਕ ਵਿਗਸੈ ਵੇਪਰਵਾਹੁ ॥੩॥

ਨੰ. 1. ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ "ਮੀਣਾ"

ਗਾਵੈ ਕੋ ਤਾਣੁ ਹੋਵੈ ਕਿਸੈ ਤਾਣੁ॥ ਤਿਸੁਕ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ :-

ਕੋਈ ਏਹਾ ਭੀ ਹੈ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ ਬਲੁ ਜੋਰੁ ਤਾਣੁ ਗਾਵੇ ? ਜਿ ਕਿਤਨੇ ਜੋਰ ਬਲ ਤਾਣ ਵਿਚਿ ਹੈ? ਜਿ ਏਹੁ ਇਤਨਾ ਜੋਰੁ ਤਾਣੁ, ਕਿਸੇ ਪਾਸਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ ਤ੍ਰਾਣੁ ਗਾਵਣ ਦਾ। ਜਿ ਕੋਈ ਕਿਛੁ ਗਾਂਵਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹੀ ਗਾਵਦਾ ਹੈ, ਪਰੁ ਸੋ ਸਹੀ, ਜੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ ਤਾਣੁ ਗਾਵੇ। ਗਾਵੈ ਕੋ ਦਾਤਿ ਜਾਣੈ ਨੀਸਾਣੁ॥ ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਜੇ ਕੋਈ ਏਹਾ ਹੈ, ਜਿਸੀ ਨੋ ਗਾਵਣ ਦੀ ਸਕਤਿ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਿਤਨੀ ਜੀਆ ਨੋ ਦਾਤਿ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਾ ਲੇਖ ਨੀਸਾਨੁ ਕਿਤਨਾ ਕੁ ਪੈਆ ਹੈ? ਏਹਾ ਕੋਈ ਗਾਵਿ ਸਕੈ?

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਗਾਵੈ ਕੋ ਗੁਣ ਵਡਿਆਈਆ ਚਾਰ॥ ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਪਰੁ ਕੋਈ ਕੋਈ ਏਵ ਗਾਵਦੇ ਹੈਨਿ, ਜਿ ਏਹ ਵਸਤੁ ਸਾਡੀ ਹੈ, ਅਹਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਹੈ। ਅਰੁ ਇਕਿ ਜਿ ਗਾਵਦੇ ਹੈਨਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੋ, ਸੁ ਗੁਣਾਂ ਕਰਿ ਕਰਿ ਗਾਵਦੇ ਹੈਨਿ। ਜਿ ਏਹੁ ਕੀਆ ਪਰਮੇਸੁਰ, ਏਹੁ ਕੀਆ ਗੁਣ ਵਡਿਆਈਆਂ ਗਾਂਵਦੇ ਹੈਨਿ। ਅਵਤਾਰਾਂ ਕੀ ਉਪਮਾਂ ਸਲਾਹਿ ਸਲਾਹਿ ਗਾਂਵਦੈ ਹੈਨਿ।

ਗਾਵੈ ਕੋ ਵਿਦਿਆ ਵਿਖਮੁ ਵੀਚਾਰੁ। ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:-

ਕਿ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਗਾਵਦੇ ਹੈਨਿ, ਸਿ ਐਸੀ ਐਸੀ ਵਿਦਿਆ, ਬੀਚਾਰਿ ਬੀਚਾਰਿ ਗਾਵਦੈ ਹੈਨਿ, ਜਿ ਖਰੀ ਕਠਨ ਵਿਦਿਆ, ਅਉਖੀ ਮਹਾ ਬਿਖਮੁ, ਜਿ ਕਿਸੇ ਕੇ ਬੁਝੈ, ਕਹੀ ਨ ਜਾਈ, ਅਰੁ ਨ ਸਮਝੀ ਜਾਇ। ਐਸੀ ਬਿਦਿਆ ਸਿਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਗਾਵਦੇ ਹੈਨਿ।

ਗਾਵੈ ਕੋ ਸਾਜਿ ਕਰੇ ਤਨੁ ਖੇਹ॥ ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:- ਇਕਿ ਏਵ ਕਰਿ ਕਹਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਗਾਂਵਦੇ ਹੈਨਿ, ਜਿ ਦੇਹੀ ਕਉ ਸਾਧਿ ਸਾਧਿ[1], ਬਿਭੂਤ[2] ਲਗਾਇ ਲਗਾਇ। ਏਤੁ ਰੂਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੂੰ ਧਿਆਂਵਦੇ ਹੈਨਿ। ਗਾਵੈ ਕੋ ਜੀਅ ਲੈ ਫਿਰਿ ਦੇਹ॥ ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਇਕਿ ਏਵ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੋ ਧਿਆਂਵਦੇ ਹੈਨਿ, ਜਿ ਏਹ ਦੇਹੀ ਫੇਰਿ ਮੈਨੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇ। ਗਾਵੈ ਕੋ ਜਾਪੈ ਦਿਸੈ ਦੂਰਿ॥ ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਇਕਿ ਏਵ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਜਪਦੈ ਹੈਨਿ, ਗਾਂਵਦੇ ਧਿਆਂਵਦੇ ਹੈਨਿ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਪਰੇ ਤੇ ਪਰੇ ਹੈ, ਦੂਰ ਤੇ ਦੂਰਿ ਹੈ। ਗਾਵੈ ਕੋ ਵੇਖੈ ਹਾਦਰਾ ਹਦੂਰਿ॥ ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਇਕ ਕਹਦੇ ਹੈਨਿ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੇੜੇ ਹੈ, ਇਕਿ ਏਵ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਅਰਾਧਤੇ ਹੈ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਖੋਜਣੇ ਸਲਾਹਣੇ ਵਾਲੇ। ਕਥਨਾ ਕਥੀ ਨ ਆਵੈ ਤੋਟਿ॥ ਕਥਿ ਕਥਿ ਕਥੀ ਕੋਟੀ ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ॥ ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਏ ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸੁਰ। ਤੇਰੇ ਨਾਵ ਵਖਿਆਣਨੋ ਜਿ ਖੋਜਦੇ ਹੈਨਿ, ਸੁ ਤਿਨਾ ਕੀ ਭੀ ਗਣਤੀ ਗਣੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਜਿ ਕਿਤਨਿਆ ਹੈਨਿ, ਤਿਨਾ ਦੀ ਭੀ ਤੋਟਿ ਨਾਹੀ ਆਂਵਦੀ। ਜੇ ਕਈ ਜਨਮ ਗਣਦੇ ਗਣਦੇ ਵਿਹਾਇ ਜਾਨਿ, ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਗਣਤੀ ਗਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਹੀ ਦੀ ਗਣਤੀ ਹੋਇ ਨ ਆਵੀ। ਕਈ ਕੋਟੀ ਹੂ ਕੋਟਾਨ ਕਥਿ ਕਥਿ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਕਾ ਬਖਿਆਨੁ ਕਰਿ ਗਏ ਹੈਨਿ। ਤਿਨਾਂ ਦੀ ਭੀ ਗਣਤੀ ਨਾਹੀ।

ਦੇਦਾ ਦੇ ਲੈਦੇ ਥਕਿ ਪਾਹਿ॥ ਜੁਗਾ ਜੁਗਤਰਿ ਖਾਹੀ ਖਾਹਿ॥ ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:-

ਇਕਨਾ ਨੇ ਏਹੀ ਆਰਜਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਸੁ ਏਹੀ ਦਾਤਿ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੁ ਜੁ ਕਈ ਜੁਗ ਖਾਂਦਿਆਂ ਹੀ ਖਾਂਦੇ ਹੈਨਿ। ਹੁਕਮੀ ਹੁਕਮੁ ਚਲਾਏ ਰਾਹੁ। ਨਾਨਕੁ ਵਿਗਸੈ ਵੇਪਰਵਾਹੁ॥ ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:-

ਜਿਤੁ ਕਿਤੈ ਰਹਿ ਕੋਈ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਸਭੁ ਓਸਦਾ ਹੁਕਮੁ ਹੈ। ਭਾਵੈ ਉਝੜਿ ਚਲਾਵੇ, ਭਾਵੈ ਰਾਹਿ ਚਲਾਵੇ। ਜਿਉ ਜਿਉ ਮਾਨੁਖੁ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਕਿਰਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਵੇਖਿ-ਵੇਖਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਖੁਸ ਹੋਂਦਾ ਹੈ॥ 3॥

---

1. ਸਾਧਨ ਕਰਕੇ ਅਧੀਨ ਕਰਨਾ।
2. ਸੁਆਹ ਮਲਣੀ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨੰ. 2. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਸ਼ਹੀਦ'

ਤਿਸਕਾ ਬੀਚਾਰ:- ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜੇਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਅਰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਵਤੇ ਹੈਨ, ਸੋ 'ਹੁਕਮ' ਤਿਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਮਿੱਠਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਅਰ ਜੇ ਕੋਈ ਆਖੇ, ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਣ ਕਰਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਗਾਵਾਂ, ਤਾਂ ਕਿਸਦਾ ਤਾਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਅਰ ਜੇ ਤੁਸੀ ਕਹੋ, ਜੋ ਪਿਛਲਿਆਂ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਬਲ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਦ ਗਾਵੀਤਾ ਹੈ॥ ਤਾਂ ਪਿਛਲੇ ਜੋ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਫਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਸੋ ਭੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਕੋਈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਜਸ ਨੂੰ ਗਾਵੇ, ਤਾਂ ਏਹ ਜਾਣੇ, ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਦਾਤਿ ਦੀ ਨੀਸਾਨੀ ਹੋਈ ਹੈ॥ ਅਰ ਕਈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਗੁਣਾਂ ਅਰ ਵਡਿਆਈਆਂ ਨੂੰ ਗਾਂਵਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਦੇਖੋ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਵਸਣ ਵਾਸਤੇ ਬਣਾਇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ॥ ਅਰ ਜੋ ਜਲ ਅਰ ਅਗਨਿ ਅਰ ਪੌਣ ਅਰ ਸੂਰਜ ਅਰ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਹਨ, ਸੋ ਸਭ ਜੀਆਂ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਸੋ ਕਿਤਨੀਆਂ ਵਡਿਆਈਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ॥ ਅਰ ਕਈ ਵਿਆਕਰਣ ਥੀਂ ਆਦਿ ਲੇਕਰ ਕਠਨ ਵਿੱਦਿਆ ਜੋ ਹਨ, ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਗਾਂਵਦੇ ਹਨ॥ ਅਰ ਕਈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗਾਂਵਦੇ ਹਨ ਕਿ, ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਜਦਾ ਭੀ ਓਹੋ ਹੈ, ਅਰ ਖੇਹ ਭੀ ਓਹੋ ਕਰਦਾ ਹੈ॥ ਅਰ ਕਈ ਗਾਂਵਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਜਗਤ ਨੂੰ ਖੈ ਭੀ ਓਹੋ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਰ ਉਤਪਤਿ ਭੀ ਓਹੋ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ॥ ਅਰ ਕਈ ਗਾਂਵਦੇ ਹੈਨ ਕਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜਾਣੀਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਵਿੱਚੋਂ ਦੂਰ ਹੈ, ਅਰ ਬੈਕੁੰਠ ਵਿੱਚ ਵਸਦਾ ਹੈ; ਤਾਂਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਗੁਣ ਕਥਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਤੋਟ ਨਹੀਂ ਆਂਵਦੀ: ਕਯੋਂ ਜੋ ਪ੍ਰਿਥਮੇ 'ਵਿਸ਼ਨ' ਨੇ "ਦੁਆਦਸ ਮਹਾਂ-ਵਾਕੌਂ ਕਥੇ ਹੈਨ "ਤੱਤੰਵ-ਮਸੇ"॥੧॥ "ਪ੍ਰਗਯਾਨੰਦ-ਬ੍ਰਹਮ"॥੨॥ "ਅਇਅੰ-ਆਤਮਾਂ ਬ੍ਰਹਮ"॥੩॥, ਇਤਿਆਦਿ, ਬਹੁਭੋ 'ਬ੍ਰਹਮੈ' ਨੇ 'ਚਾਰੋਂ-ਵੇਦ' ਕਥੇ ਹੈਂ, ਸੋ ਉਸਨੇ ਭੀ ਬਿਅੰਤ ਕਹਿਆ ਹੈ॥ ਅਰ ਹੋਰ ਕੋਟਾਨ-ਕੋਟ ਹੀ ਰਖੀਸ਼ਰਾਂ ਘਰ ਮੁਨੀਸ਼ਰਾਂ ਨੇ ਕਥਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਬਿਅੰਤ ਹੀ ਕਹਿਆ ਹੈ॥ ਅਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਭਨਾਂ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਰਿਜਕ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਥੱਕ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਕਯੋਂਕਿ ਜਿੰਨੇ ਜੁੱਗ ਪਿੱਛੇ ਬੀਤੇ ਹਨ ਸੋ ਖਾਂਦੇ ਆਏ ਹੈਨ ਅਰ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਜੋ ਹੋਵਣਗੇ, ਸੋ ਖਾਵਨਗੇ॥ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ 'ਹੁਕਮੀ' ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ ਕਰਕੇ ਸਭੇ 'ਪੰਥ' ਚਲਾਏ ਹੈਨ॥ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ, "ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵੇਖ-ਵੇਖ ਵਿਗਸਤਾ ਹੈ ਅਰ ਆਨੰਦ ਹੋਤਾ ਹੈ"॥3॥

ਨੰ. 3. ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਜੀ (ਸੇਵਾਪੰਥੀ)

ਦੋਹਿਰਾ॥ ਨਿਸਚੈ ਬੁਧ ਅਨਸਾਰ ਬਹੁ ਗਾਨ ਕਰਹਿ ਭਗਵੰਤ॥
ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ ਕਥਿ ਕਥਿ ਗਏ, ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਸੁ ਬਿਅੰਤ॥੧॥

ਗਾਵੈ ਕੋ ਤਾਣੁ; ਤਾਣ ਕਹੀਐ ਬਲ॥ ਸੋ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਾ ਬਲ ਗਾਵਤੇ ਹੈਂ॥ ਗਾਵਣੇ ਆਦਿ, ਬੁਧਿ-ਜਿਨ 'ਕਥਾ' ਵਿਖੇ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਰਿ ਗਾਵਤੇ ਹੈਂ॥ ਹੋਵੈ ਕਿਸੇ ਤਾਣ; ਕਹੀਐ, ਜਿਸ ਕਿਸੀ ਕੋ ਭਗਵਤ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਾ ਬਲੁ ਹੈ, ਸੋ ਬਾਲ੍ਮੀਕ ਆਦਿ ਗਾਵਤੇ ਹੈ॥ ਗਾਵੈ ਕੋ ਦਾਤਿ ਜਾਣੈ ਨੀਸਾਣੁ॥ ਦਾਤਿ-ਨੀਸਾਣ ਕਹੀਐ, ਭਗਵਾਨ ਕੇਸੇ ਹੈ? ਜਿਨਹੁ ਨੇ ਹਾਥ, ਪਾਵ, ਸ੍ਰਵਣ, ਨੇਤ੍ਰ, ਮੁਖ, ਰਸਨਾ ਆਦਿਕ ਯਹ ਦਾਤ-ਨੀਸਾਣੁ। ਅਥਵਾ 'ਭਗਤ' ਨੀਸਾਣੁ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਸਹਿਤ ਦਾਤ ਕਾ ਨੀਸਾਣ, ਸੋ ਕੌਣ? ਬਿਭੀਖਣ ਆਦਿ॥ ਕੋਈ ਐਸੇ ਗਾਵਤੇ ਹੈ, ਗਾਵੈ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕੋ ਗੁਣ ਵਡਿਆਈਆ ਚਾਰ॥ ਗੁਣ ਕਹੀਐ ਬਿਯਾਪਕ ਗੋਰ ਮਣ ਸੀਲਾ, ਜਿਨ ਗੁਣਹੁ ਕਰਿ ਰਾਮ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਵਾਸੁਦੇਵ ਨਾਮ ਜਪੀਐ ਹੈ। ਅਰੁ ਕੋਈ ਬਡਿਆਈਆ ਕਰਿ ਗਾਵੈ ਹੈ। ਸੋ ਧ੍ਰੁਵ ਆਦਿਕ ਐਸੇ ਗਾਇ ਕਰ ਮੋਖ ਪਰਾਪਿਤ ਭਏ ਹੈ। ਬਡਿਆਈ ਕਹੀਐ ਉਚੇ ਤੇ ਉਚਾ ਭਗਵੰਤ॥ ਕਈ ਜੈਮੁਨਿ ਆਦਿ ਸੁਭ-ਕ੍ਰਿਆ 'ਆਚਾਰ' ਗਾਵੇ ਹੈਂ। ਆਚਾਰ ਕਹੀ ਪ੍ਰਜਾ-ਪਾਲਨ ਸ੍ਰੁਤਿ-ਕਥਾ ਸ੍ਰਵਨ॥ ਗਾਵੈ ਕੋ ਵਿਦਿਆ ਵਿਖਮੁ ਵੀਚਾਰੁ॥ ਵਿਦਿਆ ਵਿਖਮੁ ਕਹੀਐ ਵੇਦਾਂਤ ਵਿਦਿਆ; ਕਠਨ ਹੈ ਵਿਚਾਰ ਜਿਸ ਕਾ, ਤਿਸ ਕਰਿ ਗਾਵਤੇ ਹੈਂ, ਬਿਯਾਸ ਤੇ ਆਦਿ ਨੇ ਕਰ। ॥ਗਾਵੈ ਕੋ ਸਾਜਿ ਕਰੇ ਤਨੁ ਖੇਹ॥ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭ ਕੋ ਕਰਤਾ ਹਰਤਾ ਕਰਿ ਗਾਵਤੇ ਹੈਂ, ਸੋ ਗੋਤਮ ਤੇ ਆਦਿ ਲੈ ਕੇ॥ ਗਾਵੈ ਕੋ ਜੀਅ ਲੈ ਫਿਰਿ ਦੇਹ॥ ਕੋਈ ਕਾਲ-ਆਤਮਾ ਕਰਿ ਪ੍ਰਭ ਕੋ ਗਾਵਤੇ ਹੈਂ॥ ਕਿਆ ਜੋ ਕਾਲ ਹੀ ਪਾਇ ਕੇ ਜੀਵ ਲੀਨ ਅਰਿ ਉਤਪਤਿ-ਹੋਤੇ ਹੈ? ਸੇਵਕਾਦਿ ਤੇ ਲੇ ਕੇ॥ਗਾਵੈ ਕੋ ਜਾਪੈ ਦਿਸੈ ਦੂਰਿ॥ ਕੋਈ ਦੀਨ ਹੋਇ ਕੇ ਗਾਵਤੇ ਹੈਂ॥ ਕਿਯਾ ਜਾਨੀਐ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਦਿਸੈ; ਜਾ ਬਹੁਤਿ ਦੂਰ ਹੈ ? ਜੋ ਗੋਪੀਆ ਆਦਿ। ਗਾਵੈ ਕੋ ਵੇਖੈ ਹਾਦਰਾ ਹਦੂਰਿ। ਕੋਈ ਗਾਵਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਸੰਪੂਰਣ ਵਿਸ੍ਨੂ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਰੂਪ ਹੀ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ। ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀਐ॥ ਐਸੇ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਤੇ ਆਦਿ ਗਾਵਤੇ ਭਏ ਹੈਂ। ਐਸੇ ਸਭ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਭਜਨ ਦ੍ਵਾਰੇ ਮੇਖ ਪਰਾਯਣ ਭਏ ਹੈਂ। ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਅਤਿ ਬਿਅੰਤ ਹੈ॥

ਕਥਨਾ ਕਥੀ ਨ ਆਵੈ ਤੋਟਿ। ਕਥਿ ਕਥਿ ਕਥੀ ਕੋਟੀ ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ॥

ਅਰਥੁ॥ ਅਨੇਕ ਕਵੀਸ੍ਵਰ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਗੁਣਾਨ ਬਾਦ ਕਾ ਤੋਟ ਕਹੀਐ, ਪਾਰਵਾਰ ਨ ਪਾਵਤੇ ਭਏ, ਕੋਟਿ ਕਰਿ ਕੋਟੀ ਬੇਸੁਮਾਰ, ਕਥਿ ਕਥਿ ਕਵਿਤਾ ਕਥੀ, ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਸਦਾ ਬਿਅੰਤ ਹੀ ਹੈ।

ਦੇਦਾ ਦੇ ਲੈਦੇ ਥਕਿ ਪਾਹਿ॥

ਦੇਦਾ ਕਹੀਐ ਦੇਨਹਾਰੁ॥ ਸੋ ਏਕ ਪ੍ਰਭ ਹੀ ਸਰਬ ਦੇਵਾਦਿ ਦ੍ਵਾਰਾ ਸਦੇਵ ਦੇਤਾ ਹੈ॥

॥ਲੈਦੇ ਥਕਿ ਪਾਹਿ॥

ਲੈਨ ਹਾਰੋ ਮਾਤ੍ਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਹੋਇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ, ਕਾਹੇ ਤੇ , ਪ੍ਰਭ ਸਰਬ ਕਲਾ ਪੁਰਨ ਹੈ। ਭਗਤਿ-ਦਾਨ ਸੋ ਲੈ ਕੇ ਬਿਅੰਤ ਦੇਨਹਾਰ ਹੈ। ਕਹਾਂ ਤਕ ਲੇਹਿਗੇ? ਅੰਤ, ਥਕ ਹੀ ਪਰਹਿਗੇ। ਪ੍ਰਭ ਅਨ ਮੰਗਿਆਂ ਦਾਨ ਦੇਨਹਾਰ ਹੈ। ਜੁਗਾ ਜੁਗੰਤਰਿ ਖਾਹੀ ਖਾਹਿ॥ ਜੋ ਜਨ ਭੋਜਨ ਮਾਤ੍ਰ ਖਾਤੇ ਹੀ ਖਾਤੇ ਹੈਂ। ਹੁਕਮੀ ਹੁਕਮ ਚਲਾਏ ਰਾਹੁ॥ ਹੁਕਮੀ ਕਹੀਐ ਮਾਯਾ॥ ਹੁਕਮ ਆਗਿਆ; ਤਾਤਪਰਜ ਯਹ, ਜੋ ਮਾਯਾ ਕੋ ਚੇਤੰਨ-ਸੱਤਾ ਦੀਏ, ਸੋ ਮਾਯਾ ਦ੍ਵਾਰੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕੇ ਰਾਹ ਕਹੀਐ, ਮਾਰਗ ਸੋ ਚਲਾਏ ਹੈ, ਸੋ ਮਾਰਗ ਕੇਵਲ ਕਥਨੇ ਮਾਤ੍ਰ ਹੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੁ ਸਦਾ ਅਦ੍ਵੈਤ, ਜਿਉਂ ਕੇ ਤਿਉਂ ਸਿਥਤਿ ਹੈ। ਗੁਰ ਕਹੇ ਹੈਂ।

॥ਨਾਨਕ ਵਿਗਸੈ ਵੇਪਰਵਾਹੁ॥

ਵੇ ਪਰਵਾਹ ਕਹੀਐ ਸ੍ਵਯੰ ਜੋ ਸ੍ਵਤੇ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਸੋ ਅਪਨੇ ਅਨੰਦ ਕਰਿ ਆਪ ਵਿਗਸਿ ਰਹਾ, ਕਿਐ ਪ੍ਰਫੁਲਤ ਹੈ। ਸੋ ਕੈਸਾ ਹੈ?

ਨੰ. 4. ਸਾਧੁ ਅਨੰਦਘਨ ਜੀ (ਉਦਾਸੀਨ-ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਵਾਚੀ)

ਸਿੱਖ ਕੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਕੇ ਨਮਿਤ ਗੁਰ ਔਰ ਭੀ ਸੁਗਮ ਆਪਣਾ ਇਸਟ ਉਪਦੇਸ ਕਰਤੇ ਹੈਂ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਗਾਵੈ ਕੋ ਤਾਣੁ ਹੋਵੈ ਕਿਸੈ ਤਾਣੁ॥

ਤ੍ਰਾਣੁ ਨਾਮ ਹੈ "ਰੱਖਿਆ" ਕਾ॥ ਅਰ "ਬਲ" ਕਾ ਨਾਮ ਭੀ ਹੈ॥ ਜੋ ਭਾਖਾ ਮੇਂ ਤਾਣੁ ਕੀ ਜਾਗਾ ਤਾਣ ਕਹਾ, ਤੋ ਭੀ ਕਛੁ ਦੋਖ ਨਹੀ, ਜੋ ਗਾਵੈ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸਵਰ ਕੇ ਗੁਣਾ ਬਾਦ ਤੇ, ਤਾਣ ਕਿਆ ਕਰੀਏ; ਉਸ ਕੀ ਭੀ ਰੱਖਿਆ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਆਵਾਗੌਣ ਤੇ ਛੂਟ ਪਰਤਾ ਹੈ॥ ਜੋ ਹੋਵੇ ਕਿਸੀ ਕੋ ਬਲ ਤੋ ਗਾਵੇ, ਆਵਾਗੌਣ ਤੇ ਛੂਟੇਗਾ॥ ਪ੍ਰਮੇਸਵਰ ਕੇ ਗੁਣਾਵਾਦ ਗਾਵਣੇ ਮਹਾਬਲਵਾਨੋ ਕਾ ਕਾਮ ਹੈ, ਨਿਰਬਲ ਕਾ ਨਹੀ॥

ਗਾਵੈ ਕੋ ਦਾਤਿ ਜਾਣੈ ਨੀਸਾਣੁ॥

ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸਵਰ ਕੀ ਦਾਤਿ ਗਾਵੈ ਗਾ ਤਿਸ ਕੀ ਭੀ ਤ੍ਰਾਣੁ ਹੋਵੇਗੀ॥ ਕੋਣ ਸੀ ਦਾਤ? ਜਿਸ ਨੇ ਹਾਥ ਕਰਣੇ ਕੋ ਦੀਏ, ਪਗ ਚਲਣੇ ਕੋ ਦੀਏ, ਨੇਤ੍ਰ ਦੇਖਣੇ ਕੋ ਦੀਏ, ਕਾਨ ਸੁਣਨੇ ਕੋ ਦੀਏ॥ ਇਹ ਸਮਗ੍ਰੀ ਔਰ ਤੋ ਕੋਈ ਭੀ ਨ ਦੇ ਸਕੇਗਾ॥ ਜਿਸ ਨੇ ਇਹ ਕਛੁ ਦੀਆ ਹੈ ਸੋ ਔਰ ਕਿਆ ਕੁਛ ਨ ਦੇਵੇਗਾ॥ ਇਹ ਜਿਸ ਕਾ ਨੀਸਾਨ, ਕਿਆ ਕਹੀਏ, ਮੁਰਾਤਬਾ ਹੈ ਇਸ ਮਰਾਤਬੇ ਕੋ ਸਮਝ ਕਰ ਪਰਮੇਸਵਰ ਕੇ ਗੁਣਵਾਦ ਗਾਵਣੈ॥

ਗਾਵੈ ਕੋ ਗੁਣ ਵਡਿਆਈਆ ਚਾਰ॥

ਅਥਵਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਮੇਸਵਰ ਕੇ ਗੁਣ ਹੀ ਗਾਵੈ॥ ਵਡਿਆਈਆ ਹੀ ਗਾਵੈ, ਆਚਾਰ ਹੀ ਗਾਵੈ, ਤਿਸ ਕੀ ਭੀ ਤ੍ਰਾਣ ਹੋਵੇਗੀ॥ ਗੁਣ ਕੋਣ ਸੇ? ਪ੍ਰਮੇਸਵਰ ਕੈਸਾ ਹੈ? ਰਜ ਗੁਣ ਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰ 'ਬ੍ਰਹਮਾ' ਰੂਪ ਧਾਰ ਕਰ ਜਗਤ ਕੋ ਉਪਜਾਵਤਾ ਹੈ॥ ਸਤ ਗੁਣ ਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰ 'ਵਿਸ਼ਨੂੰ' ਰੂਪ ਧਾਰ ਕਰ ਜਗਤ ਕੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਤਮ ਗੁਣ ਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰ ਜਗਤ ਸੰਘਾਰ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਯੱਦਵਾ, ਜੈਤੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਨਾਮ ਹੈ– ਤੇ ਸਭੀ ਗੁਣ ਕ੍ਰਿਤ ਹੀ ਨੂੰ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਗੁਣ ਤੈਸਾ ਹੀ ਨਾਮ॥ ਸਰਬ ਕਾ ਬਡਾ ਹੋਣਾ ਰੂਪ ਜੋ ਗੁਣ ਥਾ ਤਿਸ ਕਰ ਕਰ 'ਬ੍ਰਹਮਾ' ਨਾਮ ਪਾਇਆ॥ ਸਰਬ ਵਿਸ਼੍ਵ ਕੋ ਵਿਆਪਨ–ਸ਼ੀਲ ਜੋ ਗੁਣ ਥਾ ਤਿਸ ਕਰ ਕਰ 'ਵਿਸ਼ਨੂੰ' ਨਾਮ ਪਾਇਆ॥ ਜੋ ਮਹਾਨ ਦੇਵ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇਵ ਤੇ ਪਰੈ ਔਰ ਕੋਈ ਦੇਵ ਨਹੀ, ਐਸੇ ਗੁਣ ਤੇ 'ਮਹਾਂਦੇਵ' ਨਾਮ ਪਾਇਆ॥ ਯੋਗੀਸੁਰ ਜਿਸ ਵਿਖੈ ਰਮਤੇ ਹੈ॥ ਐਸੇ ਗੁਣ ਤੇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਪਾਇਆ॥ ਭਗਤੋ ਕੇ ਮਨੋ ਕੋ ਆਪਣੀ ਓਰ ਖੈਚਤਾ ਹੈ॥ ਐਸੇ ਗੁਣ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨਾਮ ਪਾਇਆ॥ ਐਸੇ ਹੀ ਸਰਬ ਨਾਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਗੁਣ ਕ੍ਰਿਤ ਹੀ ਹੈ॥ ਜਿਸ ਗੁਣ ਕੋ ਗਾਵੇਗਾ ਸੋ ਗੁਣ ਇਸ ਕੋ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਹੀ ਕਰੇਗਾ॥ ਗੁਣ ਕਹੇ, ਅਬ ਵਡਿਆਈਆਂ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥

ਵਡਿ ਵਡਿਆਈ ਜਾ ਵਡ ਨਾਉ॥ ਵਡੀ ਵਡਿਆਈ ਜਾ ਸਚੁ ਨਿਆਉ॥

ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਬਡੀ ਬਡਾਈ ਇਹੁ ਹੈ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਬਡਾ ਹੈ॥ ਨਾਮ ਜਪਾ ਕਰ ਊਚ ਨੀਚ ਸਭ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਰੂਪ ਹੀ ਹੋਇ ਜਾਤੇ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਸੁਧ–ਅਸੁਧ ਜਲ ਗੰਗਾ ਸੋ ਮਿਲਾ ਹੂਆ ਗੰਗਾ ਰੂਪ ਹੀ ਹੋਇ ਜਾਤਾ ਹੈ॥ ਦੂਸਰੀ ਬਡੀ ਬਡਾਈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਇਹ ਹੈ॥ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਘਰ ਨਿਆਉ ਸਚਾ ਹੈ॥ ਜੈਸਾ ਕਰੇ, ਤੈਸਾ ਹੀ ਪਾਵੇ॥ 'ਪ੍ਰਭ ਕਰੇ ਸੋ ਧਰਮ ਨਿਆਉ॥ ਪ੍ਰਭ ਤਿਲ ਨਹੀ ਭਾਨੇ ਘਾਲਿਆ॥ ਇਨ ਬਡਿਆਈਆ ਕੋ ਜੋ ਗਾਵੇਗਾ ਤਿਸ ਕੀ ਭੀ ਤ੍ਰਾਣ ਹੋਵੇਗੀ॥

ਨਨੁ॥ ਭਲਾ ਕਰਣੇ ਵਾਲਿਓ ਕਾ ਬੁਰਾ ਹੋਤਾ ਦ੍ਰਿਸਟ ਆਵਤਾ ਹੈ॥ ਧਰਮ ਕਾ ਨਿਆਉ ਕੈਸੇ ਹੂਆ?

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਰ॥ ਅਬ ਜੋ ਅਨਾਜ ਤੁਮ ਖਾਤੇ ਹੋ ਸੋ ਤੋ ਪੂਰਬ ਸਾਲ ਕਾ ਬੀਜਿਆ ਹੂਆ ਖਾਤੇ ਹੋ ਅਰ ਜੋ ਅਬ ਬੀਜਿਆ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ ਫਲ ਤੋ ਦੂਸਰੇ ਸਾਲ ਮੋ ਖਾਣਾ ਹੋਇਗਾ॥ ਤੈਸੇ ਹੀ ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਮੋ ਜੋ ਸੁਭਾ-ਸੁਭ ਕਰਮ ਕੀਏ ਥੇ, ਤਿਨ ਕਾ ਫਲ ਤੋ ਸੁਖ-ਦੁਖ ਅਬ ਭੋਗਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਅਬ ਜੋ ਕੀਏ ਹੈਂ, ਤਿਨ ਕਾ ਫਲ ਤੋ ਆਗੇ ਹੀ ਭੋਗਣਾ ਹੋਵੇਗਾ॥

ਨਨੁ॥ ਚੋਰ ਨੇ ਅਬੀ ਤੋ ਚੋਰੀ ਕਰੀ, ਤਿਸਕਾ ਫਲ ਫਾਂਸੀ, ਸੂਲ, ਤੋ ਅਬੀ ਹੂਆ, ਇਸ ਕੋ ਪੂਰਬ ਕਰਮ ਕਾ ਫਲ ਕੈਸੇ ਮਾਨੀਏਗਾ? ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਰ॥ ਜਿਨ ਕੇ ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਕੇ ਖੋਟੇ ਸੰਸਕਾਰ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਉਹੀ ਉਨ ਤੇ ਬੁਰਾ ਕਰਮ ਕਰਾਵਤਾ ਹੈ। ਭਲੇ ਸੰਸਕਾਰ ਭਲਾ ਕਰਾਵਤੇ ਹੈਂ, ਤਿਨ ਕਾ ਫਲ ਹੀ ਭੋਗਤਾ ਹੈ॥ ਅਰ ਜੋ ਈਹਾਂ ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਕਰਮ ਕੀਏ ਹੈਂ ਤਿਨ ਕਾ ਫਲ ਤੋ ਆਗੇ ਹੀ ਭੋਗਣਾ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਇਹ ਤੋ ਸਰਬ ਸਾਸਤ੍ਰ ਮੇ ਨਿਰਨੈ ਕਰ ਕਰ ਕਹਾ ਹੈ॥

ਯਾਗ ਵਲਕ ਸਿੰਮ੍ਰਤੋ॥ ਸੂਸ ਕੋ ਧਾਨ ਰਾਰੀਸਯਾਤਯਾ ਨਮਰ ਇਰਹਾ॥ ਫਲ ਕਪੀ ਜਲੰਪ ਵਪੇਆਕ ਕੋ ਗੁਰ ਕਾਰੀ ਹੀ ਉਪਮਾ ਕਰੀ॥

'ਯਾਗਵਲਕ ਸਿੰਮ੍ਰਤਿ' ਮੋ ਲਿਖਾ ਹੈ- ਅਨਾਜ ਕੇ ਚੁਰਾਵਣੇ ਵਾਲਾ ਚੂਹੇ ਕਾ ਜਨਮ ਪਾਵਤਾ ਹੈ॥ ਸਵਾਰੀ ਕੇ ਚੁਰਾਵਣੇ ਵਾਲਾ ਊਠ ਕਾ ਜਨਮ ਪਾਵਤਾ ਹੈ॥ ਫਲ ਕੇ ਚੁਰਾਵਣੇ ਵਾਲਾ ਬਾਂਦਰ ਕਾ ਜਨਮ ਪਾਵਤਾ ਹੈ॥ ਜਲ ਕੇ ਚਰਾਵਣੇ ਵਾਲਾ ਜਲ ਵਿਖੇ ਗੋਤਾ ਲਗਾਵਣੇ ਵਾਲਾ ਜੋ ਪੰਖੀ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਾ ਜਨਮ ਪਾਵਤਾ ਹੈ॥ ਦੁਧ ਕੇ ਚੁਰਾਣੇ ਵਾਲਾ ਕਾਕ ਕਾ ਜਨਮ ਪਾਵਤਾ ਹੈ॥ ਘਰ ਕੀ ਜੋ ਸਮਗ੍ਰੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰ ਕਰ ਗ੍ਰਹਸਥ ਕਾ ਨਿਤਿ ਬਿਵਹਾਰ ਚਲਤਾ ਹੈ॥ ਝਾੜੂ, ਟੋਕਰੀ, ਸਿਲ, ਵਟਾ, ਚਕੀ, ਇਸ ਤੇ ਲੇ ਕਰ ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ 'ਉਪਸਕਰ' ਹੈ। ਉਪਸਕਰ ਕੋ ਚੁਰਾਵਣੇ ਵਾਲਾ ਗ੍ਰਿਹ-ਕੀਟ ਹੋੜਾ ਹੈ। ਸੋ ਕੀਟ ਆਪਣਾ ਘਰ ਆਪ ਹੀ ਬਣਾਵਤਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਾ ਮੁਖ ਭੀ ਬੰਦ ਕਰ ਲੇਤਾ ਹੈ, ਨਿਕਸਣੇ ਕਾ ਮਾਰਗ ਪਾਵਤਾ ਨਹੀ, ਉਸ ਕੇ ਬੀਚ ਹੀ ਮਰ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਦ ਕੇ ਚੁਰਾਵਣੇ ਵਾਲਾ ਬਨ ਕੀ ਮੱਖੀ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਮਾਸ ਕੇ ਚੁਰਾਵਣੇ ਵਾਲਾ ਗੀਧ ਕਾ ਜਨਮ ਪਾਵਤਾ ਹੈ। ਗਊ ਕਾ ਚੁਰਾਵਣੇ ਵਾਲਾ ਗੋਹ ਕਾ ਜਨਮ ਪਾਵਤਾ ਹੈ। ਅਗਨਿ ਕੇ ਚੁਰਾਵਣੇ ਵਾਲਾ ਬਗੁਲੇ ਕਾ ਜਨਮ ਪਾਵਤਾ ਹੈ। ਵਸਤ੍ਰੋ ਕੋ ਚੁਰਾਵਣੇ ਵਾਲਾ ਸ੍ਰਿਤ੍ਰੀ-ਕੁਸਟੀ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਸਪੂਰਣ ਸਰੀਰ ਪਰ ਸ੍ਵੇਤ-ਸ੍ਵੇਤ ਦਾਗ ਪੜ ਜਾਤੇ ਹੈਂ। ਘ੍ਰਿਤ, ਲਵਣ, ਮਿਠਾਈ ਕੇ ਚੁਰਾਵਣੇ ਵਾਲਾ ਕੂਕਰ ਕਾ ਜਨਮ ਪਾਵਤਾ ਹੈ। ਸੁਗੰਧ ਕੇ ਚੁਰਾਵਣੇ ਵਾਲਾ ਛਛੂੰਦਰ ਕਾ ਜਨਮ ਪਾਵਤਾ ਹੈ। ਐਸਾ 'ਯਾਗਵਲਕ ਸਿੰਮ੍ਰਤਿ' ਮੋ ਬਹੁਤੁ ਹੀ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਜੋ ਚੋਰੀ ਕਾ ਫਲ ਫਾਂਸੀ ਸੂਲੀ ਹੀ ਹੋਤਾ, ਤੋ ਇਹ ਕਾਹੇ ਕੋ ਲਿਖਿਤੇ॥ ਈਹਾ ਜੋ ਕਛੁ ਸੁਖ ਦੁਖ ਭੋਗਤਾ ਹੈ ਸੋ ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਕੇ ਹੀ ਪੁੰਨ ਪਾਪ ਕਾ ਫਲ ਭੋਗਤਾ ਹੈ। ਈਹਾ ਜੋ ਕਛੁ ਕਰੇਗਾ ਤਿਸ ਕਾ ਫਲ ਆਗੇ ਹੀ ਭੋਗਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਪ੍ਰਮੇਸਵਰ ਕੇ ਘਰ ਨਿਆਉ ਸਚਾ ਹੈ, ਇਸ ਕੋ ਕਛੁ ਸੰਦੇਹ ਨਹੀਂ॥

'ਵਡਿਆਈਆਂ' ਕਹੀਆਂ; ਅਬ 'ਆਚਾਰ' ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ। ਰਾਮ, ਕ੍ਰਿਸਨਾਦਿ ਅਵਤਾਰੋਂ ਵਿਖੇ ਜੋ ਜੋ ਅਚਾਰ ਕੀਏ। ਸੇਤ੍ਰਾਦਿਕ ਕਾ ਬਾਧਣਾਂ, ਰਾਵਣਾਦਿਕੋਂ ਕਾ ਮਾਰਣਾ, ਅਸ੍ਵਮੇਧਾਦਿਕੋਂ ਕਾ ਕਰਣਾ, ਧਰਮ ਕੀ ਮ੍ਰਿਯਾਦਾ ਇਸਥਾਪਨ ਕਰਣੀ, ਸੁਸ਼ਟੋ ਕੀ ਰੱਖਿਆ-ਦੁਸਟੋਂ ਕਾ ਨਾਸ, ਇਹ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਆਚਾਰ ਹੈਂ। ਇਨ ਕੋ ਜੋ ਗਾਵੇਗਾ ਤਿਸ ਕੀ ਭੀ ਤ੍ਰਾਣ ਹੋਵੇਗੀ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਵਿਖਮ, ਕਿਆ ਕਹੀਏ, ਕਠਨ ਹੈ ਵੀਚਾਰ ਜਿਸ ਕਾ, ਐਸੀ ਜੋ ਵਿਦਿਆ ਹੈ ਵੇਦ, ਸਾਸਤ੍ਰ, ਪੁਰਾਣ ਤਿਸ ਕਰ ਕਰ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਗੁਣਵਾਦ ਗਾਵੇਗਾ, ਤਿਸ ਕੀ ਤ੍ਰਾਣ ਹੋਵੇਗੀ।

ਗਾਵੈ ਕੋ ਸਾਜਿ ਕਰੇ ਤਨੁ ਖੇਹ॥ ਗਾਵੈ ਕੋ ਜੀਅ ਲੈ ਫਿਰਿ ਦੇਹ॥

ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੈਸਾ ਹੈ? ਤਨੁ ਜੋ ਹੈ ਸਰੀਰ, ਤਿਸ ਕੋ ਸਾਜਤਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਖੇਹ, ਕਿਆ ਕਹੀਏ, ਮਿਟੀ ਕਰ ਡਾਰਤਾ ਹੈ। ਏਕ ਸਰੀਰ ਤੋ ਜੀਵ ਕੋ ਲੈਤਾ ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਸਰੀਰ ਵਿਖੇ ਫੇਰ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਐਸੇ ਜੋ ਗਾਵੇਗਾ, ਤਿਸ ਕੀ ਭੀ ਤ੍ਰਾਣ ਹੋਵੇਗੀ।

ਗਾਵੈ ਕੋ ਜਾਪੈ ਦਿਸੈ ਦੂਰਿ॥ ਗਾਵੈ ਕੋ ਵੇਖੈ ਹਾਦਰਾ ਹਦੂਰਿ॥

'ਗਾਵੇ' ਨਾਮ 'ਗਾਵਣੇ' ਕਾ ਹੀ ਨਹੀ, 'ਕਹਿਣੇ' ਕਾ ਭੀ ਹੈ। "ਕੈ" "ਗੈ" "ਰੈ" ਸ਼ਬਦ ਇਹ ਤੀਨੋ ਧਾਤੂ ਸ਼ਬਦ ਕੈ ਅਰਥ ਮੋ ਹੈਂ। ਜੇ ਗਾਇਆ ਤੋ ਸ਼ਬਦ, ਜੋ ਕਹਾ ਤੋ ਸ਼ਬਦ, ਅਬ ਈਹਾਂ ਕਹਿਣੇ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ। ਕੋਈ ਐਸੇ ਹੀ ਕਹਿਤਾ ਹੈਂ। 'ਜਾਪੈ', ਕਿਆ ਜਾਣੀਏ, ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਦੂਸਰਾ ਦ੍ਰਿਸਟ ਆਵਤਾ ਹੈ। ਮਿਲੈ ਵਾ ਨਾ ਮਿਲੈ, ਜੋ ਐਸੇ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ, ਤਿਸ ਕੀ ਭੀ ਤ੍ਰਾਣ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ, ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਨਾਮ ਵਿਖੇ ਇਹ ਸਦਾ ਹੀ ਹੈ, ਯੈਨ-ਕੈਨ-ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਚਾਰਣ ਕੀਆ ਹੂਆ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਹੀ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਅਗਨਿ ਯੇਨ-ਕੈਨ-ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਪਰਸ ਕੀਆ ਹੂਆ ਜਲਾਵਤਾ ਹੀ ਤੋ ਹੈ।

'ਬ੍ਰਹਮ ਪੁਰਾਣ' ਮੋ ਲਿਖਾ ਹੈ – ਅਸ਼ੁੱਧ ਹੈ ਅਥਵਾ ਸ਼ੁੱਧ ਹੈ, ਜੋ ਸਦਾ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨ ਕਰਤਾ ਹੈ ਸੋ ਭੀ ਦੋਸੋ ਕੇ ਖੈ ਕਰਣੇ ਤੇ ਮੁਕਤ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਚੰਦੇਰੀ ਦੇਸ ਕਾ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਸ਼ੁਪਾਲ ਮੁਕਤਿ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੂਆ। ਸ਼ਿਸ਼ੁਪਾਲ ਕਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਥ ਵੈਰ ਥਾ। ਵੈਰ ਬੁਧਿ ਕਰ ਕਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਹੀ ਕਰਤਾ ਰਹਾ ਅਰ ਗਾਲੀਆਂ ਹੀ ਦੇਤਾ ਰਹਾ। ਨਿੰਦਾ ਕਰਣੇ ਮੋਂ ਅਰ ਗਾਲੀਆਂ ਦੇਣੇ ਮੋਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨਾਮ ਤੋ ਲੇਤਾ ਥਾ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨਾਮ ਨੇ ਸ਼ਿਸ਼ੁਪਾਲ ਕਾ ਦੋਸ਼ ਦੂਰ ਕਰ ਕਰ ਸ਼ਿਸ਼ੁਪਾਲ ਕੋ ਮੁਕਤਿ ਹੀ ਤੋ ਕੀਆ। ਪਾਪਸਟੋ ਕੋ ਤੋ ਨਾਮ ਮੁਕਤਿ ਹੀ ਕਰ ਡਾਰਤਾ ਹੈ, ਔਰ ਨਾਮ ਕਿਸ ਕੋ ਨ ਮੁਕਤਿ ਕਰੇਗਾ; ਜੋ ਗਾਵੇਗਾ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਗੁਣਾਬਾਦ, ਤੋ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੋ ਆਪਣੇ ਹਜੂਰ ਹਾਜਰ ਹੀ ਦੇਖੇਗਾ। ਭਕਤੋਂ ਕੋ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਾ ਸਾਖਿਆਤਕਾਰ ਭੀ ਤੋ ਹੋਤਾ ਹੀ ਹੈ"॥

ਕਥਨਾ ਕਥੀ ਨ ਆਵੈ ਤੋਟਿ॥ ਕਥਿ ਕਥਿ ਕਥੀ ਕੋਟੀ ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ॥

ਐਸੀਆ ਬਾਤਾ ਕੋ ਜੋ ਮੈ ਕਵਿਤਾ ਕਰ ਕਹਿਣੈ ਲਾਗੋਂਗਾ, ਜੋ ਕਹਿਤਾ ਕਹਿਤਾ ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ ਵਾਰ ਕਹੋਂਗਾ, ਤੋਂ ਭੀ ਤੋਟ ਨ ਆਵੇਗੀ। ਕਾਹੇ ਤੇ, ਨਾਮ, ਕਰਮ, ਗੁਣ, ਆਚਾਰ ਇਹ ਸਭ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਅਨੰਤ ਹੀ ਤੋਂ ਹੈਂ। ਜਿਨ ਕਾ ਅੰਤ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਤਿਨ ਕੋ ਮੈਂ ਕਹਾਂ ਤਕਰ ਕਹੋਂਗਾ।

ਦੇਦਾ ਦੇ ਲੈਦੇ ਥਕਿ ਪਾਹਿ॥ ਜੁਗਾ ਜੁਗੰਤਰਿ ਖਾਹੀ ਖਾਹਿ॥

ਜੋ ਦੇਤਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਕੀ ਮਹਿਮਾ, ਤੋ ਦੇਹ; ਹਮ ਲੇਤੇ ਹੂਏ ਥਕ ਪੜੇਂਗੇ। ਤੂ ਤੋ ਏਤਾ ਬਡਾ ਦਾਤਾ ਹੈਂ ਦੇਤਾ ਹੂਆ ਤੋ ਨ ਥਕੇਂਗਾ; ਯੁਗੋ ਕੇ ਯੁਗ ਖਾਤੇ ਹੀ ਰਹੇਂਗੇ। ਈਹਾਂ ਰੋਟੀਆਂ ਖਾਏ ਕਾ ਅਰਥ ਨਹੀ।" ਤੇਰਾ ਜਨੁ ਰਾਮ ਰਸਾਇਣਿ ਮਾਤਾ॥ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸਾਨਿਧਿ ਜਨ ਕਉ ਉਪਜੀ ਛੋਡਿ ਨ ਕਤਹੁ ਜਾਤਾ। ਬੈਠਤ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜੋਵਤ ਹਰਿ ਹਰਿ ਰਸੁ ਭੋਜਨ ਖਾਤਾ॥ ਹਰਿ ਰਸ ਭੋਜਨ ਮਾਂਗਾ ਹੈ, ਮੁਕਤਿ ਨਹੀ ਮਾਂਗੀ। ਕਾਂਹੋ ਤੇ, ਮਿਸ਼ਰੀ ਜੋ ਮੀਠੀ ਹੈ ਸੋ ਖਾਣੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਵਾਲੇ ਕੋ ਮੀਠੀ ਹੈ, ਮਿਸ਼ਰੀ ਕੇ ਤੋ ਮਿਸ਼ਰੀ ਮੀਠੀ ਨਹੀ। ਭਜਨਵਾਨ ਮਿਸ਼ਰੀ ਕੋ ਭੋਕਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਮੁਕਤਿ ਹੂਏ ਸੋ ਤੋ ਆਪ ਹੀ ਮਿਸ਼ਰੀ ਹੂਏ। ਜੋ 'ਆਨੰਦ' ਭਜਨਵਾਲ ਕੋ ਹੈ ਸੋ 'ਆਨੰਦ' ਦੂਸਰੀ ਜਾਗਾ ਹੋਤੇ ਨਹੀਂ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਨੇ ਯੁਗੋਂ ਕੇ ਯੁਗ ਹਰਿ-ਰਸ ਮਾਂਗਾ, ਸੋਈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਨੇ ਦੀਆ ਭੀ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਨੇ ਸਰੀਰ ਤੋ ਨਹੀਂ ਤਿਆਗ ਦੀਆ, ਚਾਦਰ ਕੋ ਭੀਤਰ ਹੀ ਤੋ ਛਪ ਗਏ। ਈਹਾ ਇਹ ਨਿਸਚੈ ਕਰਣਾ; ਆਗੇ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜਗਤ ਮੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਥੇ, ਅਬ ਗੁਪਤ ਹੈਂ; ਅਨੇਕ ਯੁਗੋਂ ਕੇ ਯੁਗ ਹੀ ਹਰਿ-ਰਸ ਭੋਗ ਕਰ ਪੀਛੇ ਵਿਦੇਹ ਮੁਕਤਿ ਹੋਵਇਗੇ- ਇਸ ਪਰ ਸੰਤੋਂ ਕੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਭੀ ਹੈ- 'ਤੇਰੀ ਭਗਤਿ ਛੋਡ ਮੁਕਤਿ ਨ ਮਾਗੋਂ'॥ 'ਜੋ ਸੁਖ ਸਾਧੂ ਸੰਗਮੋਂ ਸੋ ਵੈਕੁੰਠ ਨ ਹੋਇ॥ ਦੇਦਾ ਦੇ ਲੈਦੇ ਥਕਿ ਪਾਹਿ। ਇਸ ਵਚਨ ਕਾ ਅਰਥ ਸ੍ਵਾਤਮ-ਵਿਸ਼ੇਕ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਸ੍ਵਾਤਮ-ਵਿਸ਼ੈਕ ਨਹੀਂ, ਉਪਦੇਸ਼ ਹੀ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਕਾ ਇਸਟ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋਈ ਤੋ ਸਿੱਖ ਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਸ੍ਵਾਤਮ-ਵਿਸ਼ੇਕ ਅਰਥ ਹੋਤਾ ਤੋ 'ਗਾਵੇ ਕੋ' ਕਾਹੇ ਕੋ ਕਹਤੇ, ਕਿਸੀ ਸਾਥ ਕਿਆ ਕੰਮ ਥਾ। ਗੁਰੁ ਨੇ ਸੁਗਮ ਤੇ ਸੁਗਤ ਕਲਿਆਣ ਕਾ ਮਾਰਗ ਸਿੱਖ ਕੋ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆ। ਜੋ ਸਿੱਖ ਸਮਝਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੋ ਔਰ ਭੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈ।

ਹੁਕਮੀ ਹੁਕਮੁ ਚਲਾਏ ਰਾਹੁ। ਨਾਨਕ ਵਿਗਸੈ ਵੇਪਰਵਾਹੁ॥3॥

ਹੁਕਮ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾ, ਸੋ 'ਹੁਕਮਵਾਨ' ਭੀ ਕਹੀਏ ਅਰ 'ਹੁਕਮੀ' ਭੀ ਕਹੀਏ। ਹੁਕਮੁ ਵਾਲਾ ਜੋਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਤਿਸ ਕਾ ਹੁਕਮ ਜੋ ਹੈ: ਵੇਦ, ਸਾਸਤ੍ਰ ਪੁਰਾਣ ਤਿਨ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਮਾਰਗ ਚਲਾਵਤਾ ਹੈ, ਵੇਪਰਵਾਹ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਹੈ, ਤਿਸ ਪਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਂਤਾ ਹੈ। 'ਪ੍ਰਵਾਹ' ਨਾਮ ਹੈ ਆਵਾਗੌਣ ਕਾ। 'ਵੇਪ੍ਰਵਾਹ' ਨਾਮ ਹੈ ਆਵਾਗੌਣ ਤੇ ਰਹਿਤ ਕਾ। ਵੇਪ੍ਰਵਾਹ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਕਾ ਇਹੀ ਫਲ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਦਾਸ ਕੋ ਭੀ ਆਵਾਗੌਣ ਤੇ ਰਹਿਤ ਕਰ ਡਾਰਤਾ ਹੈ॥3॥

ਨੰ. 5. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਵੀ ਚੂੜਾਮਣੀ (ਨਿਰਮਲ-ਗਿਆਨੀ)

(ਤੀਜੀ ਪਉੜੀ)

ਅਬ ਅਗਾਰੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੀ ਬਿਅੰਤਤਾ ਕਹਿ ਕਰਿ ਜਗਯਾਸੀ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਤ ਹੈਂ :-

ਗਾਵੈ ਕੋ ਤਾਣੁ ਹੋਵੈ ਕਿਸੈ ਤਾਣੁ॥

'ਗਾਵੇ' ਨਾਮ ਕਹਿਨੇ ਕੋ ਕਹਤ ਹੈਂ। 'ਕੋ' ਕੋਇਕ, ਕੋਨ? ਗੁੰਥਨ ਕੇ ਕਰਤਾ। ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਤਾਣੁ ਕੋ ਕਹਤੇ ਹੈਂ, ਬਾਲਮੀਕ ਅਰ ਬਯਾਸ ਜੀ ਤੇ ਆਦਿ ਔਰ ਅਨੇਕ ਕਵਿ ਜੋ ਹੈਂ, ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਪਰ ਤਾਣ ਕਹੀਏ ਬਲ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰ ਕਰਿ ਕਰਯੋ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਨਰਸਿੰਘ ਹੋਇ ਕਰਿ ਹਰਨਾਖਸ ਕੋ ਮਾਰਯੋ ਬਡੇ ਬਲ ਸੋਂ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਚੰਦ ਹੋਇ ਕਰਿ ਰਾਵਨ ਤ੍ਰਿਲੋਕੀਪਤਿ ਛੇ ਦਯੋ। ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਰੂਪ ਹੋਇਕੇ ਕੰਸਾਦੀ ਔਰ ਦੁਸ਼ਟਨਿ ਕੋ ਹਨਯੋ। ਇਸ ਤੇ ਆਦਿ ਔਰ ਭੀ ਜਹਾਂ ਕਹਾਂ ਬਲ ਕਰਯੋ ਹੈ ਤਿਸ ਕੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਾਂਧਿ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਬਡਯਾਈ ਕੋ ਕਰਤ ਹੈਂ॥ ਵਾ ਤ੍ਰਾਣ ਨਾਮ ਰਖਯਾ ਕੋ ਭੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਕੀ ਰਛਯਾਕਰੀ ਹੈ ਪਰਮੇਸਰ ਨੇ ਤਿਸ ਕੋ ਕਹਤ ਹੈ; ਗਜ-ਗ੍ਰਾਹ ਤੇ ਬਚਾਯੋ, ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਰਾਖਯੋ, ਪ੍ਰੀਛਤ ਕੀ ਗਰਭ ਮੈਂ ਰਛਯਾ ਕਰੀ, ਇਤਯਾਦਿ ਗੁਣ ਕੋ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਾਂਧ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਤ ਹੈਂ। ਇਤਯਰਥ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਸ ਤੁਕ ਮੈ ਲਾਟਾਨੁਪ੍ਰਾਸਾਲਕਾਰ ਹੈ।

ਲੱਛਨ-ਭਾਵ ਭਿੰਨ, ਪਦ ਦੇਵ ਵਿਚ ਏਕ। ਤਹਿ 'ਲਾਟਾਨੁਪ੍ਰਾਸ' ਬਿਬੇਕ।

'ਤਾਣੁ' 'ਤਾਣੁ' ਪਦ ਦੋ ਵੈਰੀ ਆਯੋ, ਇਨ ਮੈਂ ਭਾਵ ਭਿੰਨ ਹੈ। ਪ੍ਰਥਮ ਤੋ ਤਾਣ 'ਬਲ' ਕੋ ਕਹਯੋ, ਫੇਰ ਕਹਯੋ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਪਰ 'ਰਖਯਾ ਕਰਤਾ' ਹੋਯੋ ਹੈਂ; ਯਹ ਦੋਨੋਂ ਕੇ ਭਾਵ ਭਿੰਨ।

ਗਾਵੈ ਕੋ ਦਾਤਿ ਜਾਣੈ ਨੀਸਾਣੁ॥ ਗਾਵੈ ਕੋ' ਕਹਤ ਹੈਂ ਕਈਕ, ਕੌਨ? ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਕੇ ਕਰਤਾ। ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਿ ਕਰਿ 'ਦਾਤਿ' ਕਹੀਏ ਦਾਨ ਜੋ ਕਰਯੋ ਹੈ, ਤਿਸ ਦੇਨੇ ਕੀ ਬਡਾਈ ਕੋ ਬਰਨਨ ਕਰਤ ਹੈਂ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਹੋਇ ਕਰਿ ਲੰਕਾ ਸੁਵਰਨ ਕੀ ਬਿਭੀਖਨ ਕਉ ਦੇਤ ਭਏ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਹੋਇ ਕਰਿ ਸੁਦਾਮੇ ਕੇ ਮੰਦਰ ਸੁਵਰਨ ਕੇ ਬਨਾਇ ਦੀਏ। ਇਤਯਾਦਿ ਦਾਨ ਦੇਬੋ ਗੁਨ ਸਮਝ ਕਰਿ ਉਸਤਤਿ ਕਰਤ ਹੈਂ॥ ਕੈਸੀ ਹੈ ਦਾਤਿ? 'ਜਾਣੈ ਨੀਸਾਣੁ' ਸਰਬ ਜਗਤ ਮੈਂ 'ਨੀਸਾਣੁ' ਕਹੀਏ 'ਪ੍ਰਗਟ' ਜਾਨੀਤੀ ਹੈ। 'ਨੀਸਾਣੁ' ਕੋ ਅਰਥ 'ਪ੍ਰਗਟ' ਜਹਤਿ ਲੱਛਣਾ ਸੋਂ 'ਨੀਸਾਣੁ' ਨਾਮ 'ਝੰਡੇ' ਕੋ। ਬਡਾ ਊਚੋ ਹੋਤ ਹੈ, ਸਰਬ ਲੋਕ ਉਸ ਕਉ ਦੇਖਤ ਹੈਂ; ਤਿਸ ਧਰਮ ਤੇ ਲੱਛਣਾ ਕਰਿ 'ਪ੍ਰਗਟ' ਕੋ ਅਰਥ। ਜੈਸੇ:-

ਤਤੁ ਚੁਗਹਿ ਮਿਲਿ ਏਕ ਸੇ ਤਿਨ ਕਉ ਫਾਸ ਨ ਰੰਗ॥

ਰੰਗ ਨਾਮ ਗੁੰਜਾ ਕੋ। ਸੋ ਅਰਥ ਦੂਰ ਭਯੋ। 'ਥੋਰੇ ਕੋ' ਅਰਥ ਭਯੋ। ਤਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਨੀਏ। ਜਹਿਤੀ ਲੱਛਨਾ ਕੋ ਲੱਛਣ :-

ਸੁਕ ਕੇ ਬਿਖੈ ਜੋਇ ਪਦ ਹੋਇ। ਅਰਥ ਕਰਤ ਸੋ ਦੀਜੈ ਖੋਇ।
ਔਰ ਅਰਥ ਜਹਿਂ ਮੁਖਤਾ ਪਾਵੇ। ਜਹਿਤੀ ਲਛਨਾ ਸੋਇ ਕਹਾਵੇ। ਇਤਯਰਥ।

ਇਸ ਤੁਕ ਮੈਂ ਕਾਬਯਲਿੰਗ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ।

ਲੱਛਨ- ਅਰਥ ਸਮਰਥਨ ਜਿਸ ਮੇਂ ਹੋਇ। ਕਾਬਯਲਿੰਗ ਕੋ ਲੱਛਨ ਸੋਇ।

ਈਹਾਂ ਅਰਥ 'ਦਾਤਿ' ਕੋ 'ਜਾਣੇ ਨੀਸਾਣੁ' ਇਸ ਪਦ ਸੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਯੋ। ਪੁਰਾਣ ਔਰ ਉਪਪੁਰਾਣ ਔਰ ਰਾਮਾਇਣੁ ਔਰ ਗ੍ਰੰਥ ਜੇਤੇ ਕਥਾ ਅਵਤਾਰਨ ਕੀ ਕਹਤ ਹੈਂ, ਤਿਨ ਸਰਬ ਕੇ ਊਪਰ ਦੋਊ ਤੁਕਾਂ ਕਹੀ। ਅਬ ਅਗਾਰੀ ਛਿਅ ਤੁਕਾਂ ਫਿਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਨਿ ਪਰ ਕਹਤ ਹੈਂ।

ਗਾਵੈ ਕੋ ਗੁਣ ਵਡਿਆਈਆ ਚਾਰ॥

ਸਰਬ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਨਿ ਤੇ ਪ੍ਰਥਮ ਸਾਂਖ ਕੋ ਗਿਨਤ ਹੈਂ, ਸਭੁ ਕੋਈ ਪਿਛਾਰੀ ਬੇਦਾਂਤ ਗਿਨਤ ਹੈ; ਤੈਸੇ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਥਾ ਕ੍ਰਮ ਕਹਤ ਹੈਂ। 'ਗਾਵੇ' ਕਹੀਏ ਕਹਤ ਹੈ, 'ਕੋ' ਕੋਇਕ, ਕੌਨ? ਸਾਂਖ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਕੇ ਕਰਤਾ ਕਪਿਲ ਮੁਨਿ ਤੇ ਆਦਿ। ਸੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਰੂਪ ਕੋ ਅਰ ਜਗਤ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਕੋ ਇਸ ਰੀਤਿ ਬਰਨਨ ਕਰਿ ਕਹਤ ਹੈਂ। 'ਗੁਣ' ਕੋ ਅਰਥ 'ਪ੍ਰਧਾਨ'। ਸਾਂਖ ਕੇ ਮਤ ਮੇਂ ਤੀਨ ਗੁਣ ਇਕੱਤ੍ਰ ਹੋਨੇ ਕੋ ਨਾਮ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਹਤ ਹੈਂ। ਯਾਂਤੇ ਹੁਣ ਪਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਧਰਯੋ ਤੀਨੋਂ ਗੁਣ ਕੀ ਸਾਂਮਯ ਅਵਸਥਾ, ਸੋ 'ਪ੍ਰਧਾਨ'। ਜਬ ਵਹੁ ਸਾਂਮਯ ਅਵਸਥਾ ਕੋ ਤਯਾਗੇ, ਤਬ ਜਗਤ ਕੋ ਰਚਤ ਹੈ। ਪ੍ਰਥਮ ਮਹਤਤੁ ਕੋ ਉਤਪਤਿ ਕਹਤ ਹੈ, ਫੇਰ ਤ੍ਰਿਧਾਰਕਾਰ, ਪੁਨਾ ਭੂਤ ਮਾਤ੍ਰਾ, ਬਹੁੜੋ ਖੋੜਸ ਬਿਕਾਰ। ਪੰਚ ਮਹਾਂ ਭੂਤ, ਇਕਾਦਸ਼ ਇੰਦ੍ਰੈ, ਇਤਿ ਖੋੜਸ। ਗੁਣਵਤੀ ਜੋ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤਿਸ ਤੇ ਆਤਮਾ, 'ਵਡਿਆਈ' ਕਹੀਏ ਉਹੋ ਹੋਇ ਅਸੰਗ ਰਹਤ ਹੈ। 'ਆਚਾਰ' ਕਰਮ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜੋ ਹੈਂ ਸ਼ੁਭਾ- ਸ਼ੁਭ ਤਿਨ ਕੋ ਕਰਤਾ ਭੁਗਤਾ ਹੋਤਿ ਹੈ। ਔਰ ਤੀਨੋਂ ਕਾਲ ਅਸੰਗ ਔਰ ਅਭੰਗ ਰਹਤ ਹੈਂ। ਈਸ਼ੁਰ ਨਹੀਂ ਕਾਰਜ ਹੈ ਨਹੀਂ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਪਰਿਣੰਇਕ ਜਗਤ ਭਯੋ। ਇਸ ਰੀਤਿ ਕੇ ਮਤਿ ਕੋ ਅਨੇਕ ਹੀ ਜੁਗਤਨ ਸੋਂ ਬੇਦ ਕੀ ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਸੋ ਸਾਂਖ ਮਤਵਾਰੇ ਪਰਪੱਕ ਕਰਤ ਹੈਂ।" ਇਤਯਰਥ।

ਇਸ ਤੁਕ ਮੈ ਬਿਭਾਵਨਾਲੰਕਾਰ ਹੈ।

ਲੱਛਨ:- ਜਹ ਕਾਰਨ ਬਿਨੁ ਕਾਰਜ ਹੋਇ। ਤਹਾਂ ਬਿਭਾਵਨ ਪਹਿਲ ਜੋਇ।

ਇਸ ਮੇਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਆਤਮਾ ਕੋ ਮੈਲ ਕਾਰਨ ਹੁਤੋ, ਆਹਾਰ ਸ਼ੁਭਾ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਭੋਗਨ ਕੋ ਭੋਗਨੇ ਕਾਰਜ ਭਯੋ, ਬਿਨਾ ਕਾਰਨ ਮੇਲਤੇ, ਯਾਂਤੇ ਬਿਭਾਵਨਾ।

ਗਾਵੈ ਕੋ ਵਿਦਿਆ ਵਿਖਮੁ ਵੀਚਾਰੁ॥

'ਗਾਵੇ' ਕਹਤ ਹੈਂ, 'ਕੋ' ਕੋਈਕ, ਕੌਨ? ਨਯਾਯਕ ਜੋ ਹੈ ਗੋਤਮ, ਨੈਨਪਾਦ, ਕਣਭੁਕ, ਇਹ ਤੈਆਦਿ ਜੋ ਹੈਂ ਸੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਬਿਦਿਆ ਜੋ 'ਵਿਖਮੁ' ਕਹੀਏ ਕਠਨ, ਤਿਸ ਕੋ ਵੀਚਾਰ ਵੀਚਾਰ ਕਹਤ ਹੈਂ। ਈਸਰ ਕੇ ਬਿਖੇ ਨਿਤਯ ਗਯਾਨ, ਨਿੱਤ ਇੱਛਾ, ਨਿੱਤ ਜਤਨ; ਜੈਸੇ ਕੁਲਾਲ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਕੇ ਬਾਸਨ ਕਰਤ ਹੈਂ, ਤਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਤੇ ਪੰਚ ਭੂਤ ਕਰਿ ਜਗਤ ਰਚਿਤ ਹੈ। ਨਮਿੱਤ ਕਾਰਣ ਈਸ਼ੁਰ, ਉਪਾਦਾਨ ਕਾਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣੂ। ਬਹੁੜ ਸਪਤ ਪਦਾਰਥ ਮਾਨਤ ਹੈਂ, ਨੌ ਦਰਬ, ਚੌਬੀਸ ਗੁਣ ਪੰਚ ਕ੍ਰਮ ਸਾਮਾਨਯ। ਵਿਸ਼ੇਖਯ, ਸਮਵਾਯ, ਅਭਾਵ, ਇਤੀ ਪਦਾਰਥੁ। ਇਤਯਾਦਿ ਸੰਖਯਾ ਕਰਿ ਤਿਨ ਕੀ ਬਿਦਯਾ ਬਿਖਮ ਹੈ। ਸਰਬ ਦਰਬਾਦਿਕ ਕੋ ਸਰਬਾਂਗ ਕਹੀਏ ਤੋ ਗ੍ਰੰਥ ਬਧਤ ਹੈ, ਯਾਂਤੇ ਨਹੀਂ ਕਹੇ। ਬਹੁੜਿ ਆਤਮਾ ਕੋ ਬਿਭੂ ਅਕਾਸ਼ ਵਤ ਅਰੁ ਜੜ ਕਹਤ ਹੈਂ। ਚੇਤਨ ਮਨ ਕੇ ਸੰਜੋਗ ਕਰਿ ਹੋਤ ਹੈਂ। ਜਬ ਮਨ ਕੋ ਸੰਜੋਗ ਨਹੀਂ ਸੁਖੁਪਤ ਅਵਸਥਾ ਮੈਂ, ਸੂਖਮ ਨਾੜਿ ਕੇ ਬਿਖੈ ਮਨ ਲਟਕ ਰਹਤ ਹੈ। ਜਬ ਰਹਮ ਸੋਂ ਸਪਰਸ਼ ਕਰਤ ਹੈਂ ਜਾਗ੍ਰਤ ਮੈਂ ਤਬ ਚੇਤਨ ਹੋਤ ਹੈਂ। ਐਸੋ ਸਿਧਾਂਤ ਬਡੀਓ ਤਰਕ ਸਹਤ ਨਯਾਯਕ ਅਪਨੇ ਮਤ ਕੋ ਸਿੱਧ ਕਰਤ ਹੈਂ। ਇਤਅਰਥ। ਇਸ ਤੁਕ ਮੈਂ ਬ੍ਰਿਤਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ।

ਵਰਣਮ੍ਰੈਤੀ ਜਹਾਂ ਹੋਇ ਤਹਾਂ ਹੋਤ ਹੈ। 'ਵਕਾਰ' ਬਰਨ ਚਾਰ ਪਦਨ ਮੇਂ ਚਾਰ ਹੀ ਬੈਰ ਆਯੋ।

ਗਾਵੈ ਕੋ ਸਾਜਿ ਕਰੇ ਤਨੁ ਖੇਹ॥

'ਗਾਵੈ' ਕਹਤ ਹੈ; ਕੋਈਕ, ਕੌਨ? ਬਿਸੈਖਕ ਕਣਾਦਿਕ ਮੁਨਿ ਤੇ ਆਦਿ। ਸੋ ਸਮੇਂ ਹੀ ਕੋ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਾਨਤ ਹੈਂ। ਕਰਤਾ ਹਰਤਾ ਜਗਤ ਕੋ ਸਮਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਧਰਤ ਕੇ ਬਿਖੈ ਬੀਜ ਪਰਯੋ ਰਹਤ ਹੈ, ਜਬ ਸਮਾਂ ਹੋਤ ਹੈ ਤਬ ਉਗਤ ਹੈ, ਸਮਾ ਪਾਇ ਬਧਿਕੈ ਬਿਨਸ ਜਾਤ ਹੈ, ਤਿਸੀ ਰੀਤਿ ਜਬ ਸਮਾਂ ਜਗਤ ਹੋਨੇ ਕੋ ਹੋਤ ਹੈ ਤਬ 'ਸਾਜਿ' ਕਹੀਏ ਬਨਾਵਨੋ ਸਮਾ ਕਰਤ ਹੈ। 'ਤਨੁ' ਕੇ ਅਰਥ ਵਿਸਤਾਰ ਸੰਪੂਰਣ ਬਿਧਿ ਪ੍ਰਪੰਚ, ਵਾ ਸਰਬ ਦੇਹ ਜੋ ਹੈ ਜੜ ਜੰਗਮ; ਬਿਧਿ ਕੀਟੀ ਲੌ ਤਿਨ ਕੋ ਉਤਪਤਿ ਕਰਤ ਹੈ। ਜਬ ਸਮਾਂ ਪ੍ਰਲੈ ਕੋ ਹੋਤ ਹੈ ਤਬ ਸੋਈ ਤਨ ਪ੍ਰਪੰਚ 'ਖੇਹ' ਕਹੀਏ ਨਾਸ਼, ਤਿਸ ਸਰਬ ਕੇ, ਸਮਾ ਕਰਤ ਹੈ। 'ਕਰੇ ਤਨੁ' ਇਹ ਜੋ ਪਦ ਹੈ ਸੋ ਦੋਹੁਰੀ ਦੀਪਕ ਹੈ। 'ਸਾਜਿ' ਬਨਾਵਨ ਕੇ ਅਰਥ ਮੇਂ ਭੀ 'ਕਰੇ ਤਨੁ' ਪਦ ਰਹਯੋ। 'ਖੇਹ' ਨਸ਼ਟ ਹੋਨ ਕੇ ਅਰਥ ਮੈਂ ਭੀ ਲਗਯੋ। ਜੈਸੇ ਦੀਪਕ ਦੇਹੁਰੀ ਕੋ ਦੋਊ ਸਥਾਨ ਕੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੈ ਹੈ, ਅੰਤਰ ਭੀ ਤੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬਾਹਿਰ ਭੀ, ਐਸੇ ਜਾਨੀਐ। ਜਬ ਬਿਸ਼ਨੁ ਜੀ ਕੋ ਸਮਾਂ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕੋ ਹੋਤ ਹੈ ਤਬ ਅਵਸ਼ਮੇਵ ਹੀ ਧਾਰ ਲੇਤ ਹੈ, ਐਸੇ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਅਵਤਾਰ ਨਾ ਧਰੈ। ਜਬ ਭਜਨ ਕੋ ਸਮਾ ਆਵਤ ਹੈ ਤਬ ਤਯਾਗਤ ਹੈ। ਤਿਸ ਬਿਸਨੁ ਜੀ ਤੇ ਆਦਿ ਔਰ ਚਰਾਚਰ ਤਿਨ ਕੇ ਸਮਾ ਹੀ ਕਰਤ ਹੈ ਔਰੁ ਸਮਾ ਹੀ ਬਿਨਾਸਤ ਹੈ। ਨਯਾਯਕ ਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਤਮਾ ਕੋ ਇਹ ਭੀ ਜੜ ਮਾਨਤ ਹੈਂ। ਐਸੇ ਅਪਨੇ ਮਤ ਕੋ ਬਿਸੇਖਕ ਸਿਧ ਕਰਤ ਹੈਂ। ਇਤਅਰਥ।

ਇਸ ਤੁਕ ਮੈਂ ਕਾਰਕਦੀਪਕ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ।

ਲੱਛਣ- ਕ੍ਰਮ ਸੋ ਕ੍ਰਿਆ ਜਹਿਂ ਹੋਇ ਅਨੇਕ। ਕਾਰਕਦੀਪਕ' ਤਹਾਂ ਬਿਬੇਕ।

ਪ੍ਰਥਮੈ ਤਨ ਬਨਾਵਨ ਕੀ ਕ੍ਰਿਆ, ਤਿਸ ਤੇ ਪਿਛਾਰੀ ਨਾਸ ਕਰਿਬੇ ਕੀ ਕ੍ਰਿਆ, ਏਕ ਕਾਲ ਆਸ਼ੇਰੇ ਮੇਂ, ਯਾਂਤੇ ਕਾਰਕਦੀਪਕ।

ਗਾਵੈ ਕੋ ਜੀਅ ਲੈ ਫਿਰਿ ਦੇਹ॥

'ਗਾਵੈ' ਕਹੀਏ ਕਹਤ ਹੈ, ਕੋਈਕ, ਕੌਨ? ਮੀਮਾਂਸਕ, ਜੈਮੁਨਿ ਭਟ ਪ੍ਰਭਾਕਰ ਤੇ ਆਦਿ। ਜੀਅ ਜੋ ਸੰਪੂਰਨ ਜਗਤ ਕੇ ਚਰਾਚਰ ਸੋ ਕਰਮੋ ਕੇ ਅਧੀਨ ਹੋ ਕਰਿ ਮ੍ਰਿਤ ਹੋਇ ਕੈ ਫੇਰ ਦੇਹ ਕੋ ਧਾਰਤ ਹੈਂ। ਤਿਸ ਮੈਂ ਅਹੰਤਾ ਕੋ ਧਾਰਿ ਕਰਿ ਕਰਮ ਕਰਤ ਹੈਂ, ਪਿਛਲੇ ਭੋਗ ਕਰਿ ਮਰਤ ਹੈਂ, ਫੇਰ ਕਰਮਨ ਕੀ ਵਾਸ਼ਨਾਂ ਕੇ ਅਧੀਨ ਜਨਮ ਲੇਤ ਹੈਂ। ਇਸੀ ਰੀਤ ਸੰਪੂਰਨ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਹੈ ਇਸ ਕੇ ਕਰਮ ਹੀ ਉਤਪਤਿ ਕਰਤ ਹੈਂ, ਕਰਮ ਹੀ ਨਾਸ਼ ਕਰਤ ਹੈਂ, ਕਰਮਾਧੀਨ ਹੋਇ ਚੰਦੁ ਸੂਰਜ ਸਦੀਵ ਭ੍ਰਮਤ ਹੈਂ, ਕਰਮਾਧੀਨ ਹੋਇ ਜਗਤ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਸਿਰਜਤ ਹੈਂ, ਕਰਮਾਧੀਨ ਬਿਸ਼ਨੁ ਪਾਲਤ ਹੈ, ਕਰਮਾਧੀਨ ਸ਼ਿਵ ਨਾਸ਼ ਕਰਤ ਹੈਂ।

ਆਤਮਾ ਕੋ ਆਧੋ ਚੇਤਨ ਆਧੋ ਜੜ ਮਾਨਤ ਹੈਂ। ਅਹੰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕੋ ਬਿਖਯ ਤਿਸਕੋ ਆਤਮਾ ਕਹਤ ਹੈਂ। ਅਹੰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕੋ ਬਿਖੈ ਚੇਤਨ ਆਤਮਾ ਤੌਂ ਹੋਤ ਨਾਹੀਂ, ਤਾਤੇ ਅਹੰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕੋ ਬਿਖਯਆਤਮ ਕੀ ਅਹੰ ਜੜ ਸੋਂ ਹੋਤ ਹੈ। ਇਤਯਾਦਿ ਜੋ ਸਿਧਾਂਤ ਬਡੀ ਜੁਗਤਿਨ ਸੋ ਮੀਮਾਂਸਕ ਸਿੱਧ ਕਰਤ ਹੈਂ। ਇਤਯਰਥ।

ਇਸ ਤੁਕ ਮੈਂ ਭਾਵਕ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ।

ਲੱਛਨ:- ਭੂਤ ਭਵਿਖ ਬਾਤ ਜਹਿੰ ਕਹੈ। 'ਭਾਵਕ' ਅਲੰਕਾਰ ਤਹਿ ਅਹੈ।

ਕਰਮ ਪੂਰਬ ਕਰੇ ਤੋ ਦੇਹ ਫੇਰ ਲਈ, ਭੂਤ ਕੀ ਬਾਤ ਕਹਨ ਤੇ ਭਾਵਕ ਹੋਤ ਹੈ।

ਗਾਵੈ ਕੋ ਜਾਪੈ ਦਿਸੈ ਦੂਰਿ॥

'ਗਾਵੈ ਕੋ' ਕਹੀਏ 'ਕਹਤ ਹੈਂ ਕੋਈਕ', ਕੌਨ? ਪਾਤੰਜਲੀ ਸੇਸ਼ਨਾਗ ਤੇ ਆਦਿ। ਸੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਇਸ ਰੀਤਿ ਬਰਨਤ ਹੈਂ। 'ਜਾਪੈ' = ਜਾਣੀਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ 'ਦਿਸੈ ਦੂਰਿ'= ਦੇਖਨਾ ਤਿਸ ਕੋ ਦੂਰ ਹੈ। 'ਦੂਰਿ' ਕੋ ਅਰਥ ਲਛਨਾ ਸੋ ਕਠਨ ਹੈ। ਅਸ਼ਟਾਂਗ ਜੋਗ ਕਰਿ ਜਾਣੀਦਾ ਹੈ। ਦਸ ਜਮ, ਦਸ ਨੇਮ, ਇਕੰਤ ਦੇਸ਼, ਆਸਨ, ਪ੍ਰਤਯਾਹਾਰ, ਧਯਾਨ, ਧਾਰਣਾ, ਸਮਾਧਿ। ਇਨ ਅਸ਼ਟ ਅੰਗ ਕੇ ਸਮੇਤ ਜੋਗ ਕੋ ਸਾਧੇ ਤਬ ਨਿਰਮਲ ਮਨ ਹੋਤ ਹੈ। ਬਹੁਰ ਦੇਖੀਤਾ ਹੈ: ਐਸੇ ਕਠਨ ਹੈ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ- ਜੈਸੇ ਆਰਸੀ ਮਲੀਨ ਮੈਂ ਮੁਖ ਨਹੀਂ ਦੀਸਤ ਹੈ; ਜਤਨ ਕਰਿ ਛਾਈ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰੈ ਤਬ ਦੀਸਤ ਹੈ। ਤਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅੰਤਹਕਰਣ ਜੋਗ ਤੇ ਸ਼ੁੱਧ ਹੋਤ ਹੈ, ਬਹੁਰ ਸਰੂਪ ਕੋ ਦੇਖਤ ਹੈਂ। ਅਰੁ ਜਗਤ ਕੀ ਉਤਪਤਿ ਐਸੇ ਮਾਨਤ ਹੈਂ: ਮਾਯਾ ਕੋ ਪ੍ਰੇਰਕ ਈਸ਼ੂਰ ਹੈ, ਜਤਨ ਬਿਹੀਨ ਹੈ, ਕਲੇਸਾਦਿਕ ਤਿਸ ਕਾ ਆਸੰਗ ਰਹਤ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਗਾਵੈ ਕੋ ਵੇਖੈ ਹਾਦਰਾ ਹਦੂਰਿ॥

ਗਾਵੈ ਕੋ' ਕਹੀਏ 'ਕਹਤ ਹੈਂ ਕੋਈਕ', ਕੌਨ? ਵੇਦਾਂਤੀ। ਬਯਾਸ ਜੀ ਅਰੁ ਸ਼ੰਕਰਾਚਾਰਯ ਤੇ ਆਦਿ; ਐਸੇ ਬਰਨਤ ਹੈ:-'ਵੇਖੈ' ਕਿਆ 'ਲਖਤ' ਹੈ। 'ਹਾਦਰਾ' ਕਹੀਏ 'ਹਾਜ਼ਰ ਹੀ' ਜੀਵਾਤਮਾਂ ਕੋ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਲਖਤ ਹੈਂ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਕਬ ਲਖਤ ਹੈਂ? 'ਹਦੂਰਿ' ਹਦੂਰੀ ਮਨ ਜਬ ਹੋਤ ਹੈ ਤੁਬ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਇ ਆਵਤ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਨ:- ਜਾ ਮਨੁ ਰਹੈ ਹਦੂਰਿ॥ ਅੰਤਰ ਮੁਖ ਮਨ ਕੀ ਬਿਤਿ ਸੋ ਹਦੂਰੀ ਕਹੀਏ। ਬੇਦਾਂਤੀ ਅਪਨੋ ਮਤ ਜੋ ਅਦ੍ਵੈਤ ਹੈ ਤਿਸ ਕੇ ਐਸੇ ਸਿਧ ਕਰਤ ਹੈਂ:- ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਅਕਾਸ਼ ਕੋ: ਐਸੋ ਏਕ ਮਹਾਂਕਾਸ਼ ਸਰਬ ਬਯਾਪੀ, ਦੂਜੋ ਜਲਾਸ਼ੈ ਅਵਛਿੰਨ ਅਕਾਸ਼, ਤੀਜੋ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ। ਤਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਏਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਰਬ ਬਯਾਪੀ, ਦੂਜੇ ਬੁਧਿ ਅਵਛਿੰਨ ਆਤਮਾਂ, ਤੀਜੇ ਅਨਾਤਮਾਂ, ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਬੁੱਧ ਵਿਖੈ, ਜਿਸ ਕੋ ਜੀਵਾਤਮਾਂ ਕਹਤ ਹੈਂ। ਅੰਤਹਕਰਣ ਕੀ ਉਪਾਧਿ ਕਰਿ ਤੀਨ ਭਾਸਤ ਹੈਂ, ਵਾਸਤਵ ਏਕ ਹੀ ਹੈ। ਬੇਦਾਂਤੀ ਏਕ ਔਰ ਰੀਤਿ ਭੀ ਮਾਨਤ ਹੈਂ। ਜੈਸੇ ਸੂਰਜ ਕੋ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਜਲ ਮੈਂ ਪਰਿਕੈ ਨਿਕਟ ਕੰਧ ਕੇ ਉਪਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜਾਇ ਹੋਤ ਹੈਂ। ਤੈਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਬੁਧਿ ਬਿਖੈ ਪਰਿ ਕੈ ਵਹਿਰ ਜੋ ਚੇਤਨ-ਸੱਤਾ ਸੋ ਜੀਵਾਤਮਾ। ਪੰਚਤੱਤ ਜੋ ਜੜ, ਤਿਨ ਕੀ ਸਤ-ਗੁਣ ਅੰਸ਼ ਤੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਬਨਯੋ, ਸੋ ਭੀ ਜੜ ਚੇਤਨ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਕਰਿ, ਸੋ ਅੰਤਹਕਰਣ ਭੀ ਚੇਤਨ ਹੋਤ ਹੈ। ਤਿਸ ਕੀ ਚਾਰ ਸੰਗਯਾ ਹੋ ਜਾਤ ਹੈਂ:- ਜੰਬ ਕੁਛ ਚਹਤ ਹੈ ਤਾਂਕੇ 'ਚਿਤ' ਕਹਤ ਹੈਂ, ਜਤਨ ਕੀ ਕਲਪਨਾ ਜਬ ਕਰੈ ਸੋ 'ਮਨ' ਕਹਾਵਤ ਹੈ, ਯਹ ਮੈਂ ਲੀਨੋ ਸੋ 'ਹੰਕਾਰ' ਸਰਬ ਕੋ ਨਿਸਚੈ ਕਰੇ ਸੋ 'ਬੁਧਿ' ਹੋਤ ਹੈ। ਕਾਰਨ ਜਗਤ ਕੋ ਐਸੇ ਮਾਨਤ ਹੈਂ:- ਮਾਯਾ ਸਵਲ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ, ਜਿਸ ਕੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਵੀਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ 'ਮਹਾਂ-ਕਾਲ' ਬਰਨਨ ਕਰਯੋ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੀ ਇਛਾ ਸੋ ਸੰਪੂਰਨ ਜਗਤ ਬਨਯੋ। ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਸਰੂਪ ਨਹੀਂ ਜਾਨਣੋ, ਯਾਂਕੇ ਨਾਮ ਅਗਯਾਨ, ਸੋ ਅਗਯਾਨ ਪਰਿਣਮਕੈ ਹੀ ਜਗਤ ਭਯੋ। ਜੈਸੇ ਰੱਸੀ ਕੋ ਨਹੀਂ ਜਾਨਣੋ ਸੋ ਅਗਯਾਨ। ਸੋ ਪਰਿਣਮਕੈ ਸਰਪ ਭਯੋ, ਐਸੇ ਜਾਨਿਯੋ॥ ਤਤ ਤੰਵ ਪਦ ਕੀ ਏਕਤਾ। ਜਹਿਤਾਜਹਿਤਿ ਲਛਨਾਂ ਸੋਂ ਕਹਤ ਹੈਂ। ਜੀਵ ਅਲਪੱਗ ਈਸੁਰ ਸਰਬਗਯ। ਜੀਵ ਕੀ ਅਲਪੱਗਤਾ ਤਜ ਕਰਿ 'ਗਯ' ਪਦ ਰਾਖਤ ਹੈਂ, ਈਸ਼ੁਰ ਕੀ ਸਰਬਗਯਤਾ ਤਜ ਕਰਿ ਭੀ 'ਗਯ' ਪਦ ਰਾਖਤ ਹੈਂ, ਦੋਨੋ ਕੇ ਗਯ ਪਦ ਰਾਖੇ ਤੇ ਏਕਤਾ ਹੋਤ ਹੈ। ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ:- 'ਸੋ ਯੰ ਦੈਵਦਤ:'। ਕਿਸੇ ਨੇ ਪੁਰਖ ਦੇਖਯੋ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਮੈਂ ਬਡੇ ਐਬਵਰਜ ਸੋਂ, ਜਟਿਤ ਅਲੰਕਾਰਨ ਸੋਂ, ਜੁਵਾ ਅਵਸਥਾ, ਕਿਤਨੋ ਕਾਲ ਬੀਤੇ ਸੋ ਪੁਰਖ ਕੰਗਾਲ ਭਯੋ, ਪੁਨਾ ਦੇਖਯੋ ਸ੍ਰੀ ਅਬਿਚਲਾ ਨਗਰ ਮੈਂ, ਬ੍ਰਿੱਧ ਭਯੋ, ਸੋ ਦੇਖਨ ਵਾਰੋ ਤਿਸ ਕੇ ਪਿੰਡ ਮਾਤ੍ਰ ਕੋ ਜਾਨ ਕਰਿ ਪਛਾਨਤਾ ਹੈ: ਇਹ ਸੋਈ ਪੁਰਖ ਹੈ ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਮੈਂ ਐਸ਼ਵਰਜ ਸੋਂ ਜਵਾਨ ਦੇ ਖਯੋ ਹੁਤੋ। ਦੇਸ਼, ਕਾਲ, ਵਸਤੂ ਪੂਰਬ ਕੋ ਤਯਾਗਯੋ। ਦੇਸ਼, ਕਾਲ, ਵਸਤੂ ਦੇਖਨ ਸਮੇਂ ਕੋ ਤਯਾਗਯੋ। ਏਕ ਪਿੰਡ ਮਾਤ੍ਰ ਕੋ ਰਾਖ ਕਰਿ ਪਛਾਨਯੋਂ। ਯਾਂਤੇ ਭਾਗ-ਤਯਾਗ ਲੱਛਣ ਸੋ ਸਿਧ ਭਯੋ: ਸਰਬੰਗਤਾ, ਅਲਪੰਗਤਾ ਤਜਣੇ ਮੇਂ ਜਹਿਤੀ ਕੋ ਅੰਸ਼, ਪਿੰਡ ਮਾਤ੍ਰ ਕੋ ਰਾਖਨੋ, ਯਾਂ ਮੈਂ ਅਜਹਿਤੀ ਕੋ ਅੰਸ਼। ਯਾਂਤੇ ਜਹਿਤ-ਅਜਹਿਤਿ ਲਛਨਾ। ਇਸ ਰੀਤਿ ਅਦਵੈਤ ਸਿਧਾਂਤ ਕੋ ਸਿੱਧ ਕਰਤ ਹੈਂ। ਖਟ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਨਿ ਕੇ ਮਤ ਜੇਤੇ ਹੈਂ ਤਿਨ ਕੋ ਏਕ ਨਾਮ ਮਾਤ੍ਰ ਦਿਖਾਵਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਬਿਸਥਾਰ ਇਨਕੋ ਅਧਿਕ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੀ ਗਤਿ ਕੋ ਕੋਈ ਭੀ ਨਹੀਂ ਜਾਨ ਸਕਤ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪ੍ਰਸ਼ਨ- ਈਹਾਂ ਪੁਰਾਨ ਕੀ ਅਰੁ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਨ ਕੀ ਬਾਤ ਕਹੀ, ਬੇਦ ਨਹੀਂ ਗਿਨੇ, ਆਗੇ ਕਹਿਨੇ ਹੈ "ਕਥਨਾ ਕਥੀ ਨ ਆਵੈ ਤੋਟਿ; ਤਾਂਤੇ ਇਹ ਬਾਤ ਜਾਣੀਤੀ ਹੈ: ਜੋ ਬੇਦ-ਅੰਤ ਜਾਨਤ ਹੋਹਿਗੈ, ਜੋ ਐਸੀ ਬਿਅੰਤਤਾ ਲਖਾਵਨ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਗਿਨੇ?

ਉਤਰ- ਈਹਾਂ ਛਿਅ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਨਿ ਕੇ ਕਹਨਿ ਕਰਿ ਚਾਰੋਂ ਬੇਦ ਕੋ ਕਹਿਨ ਭੀ ਅੰਤਰਭੂਤ ਭਯੋ। ਬੇਦਨਿ ਕੋ ਕਹਿਨੋ ਲੈ ਕਰਿ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਬਨੈ ਹੈਂ, ਮੂਲ ਬੇਦ ਹੀ ਹੈਂ। ਸਾਮ ਬੇਦ ਕੋ ਸੋਧ ਕਰਿ ਬੇਦਾਂਤ ਕੋ ਮਤ ਬਯਾਸ ਜੀ ਨੇ ਬਨਾਯੋ ਹੈ। ਰਿਗ ਬੇਦ ਕੋ ਨਿਰਨੈ ਕਰਿ ਕਰਿ ਗੋਤਮ ਰਿਖਿ ਨੇ ਨਯਾਯ ਕੋ ਮਤ ਰਖਯੋ ਹੈ। ਜਜੁਰ ਬੇਦ ਕੋ ਮਥ ਕਰਿ ਜੈਮੁਨਿ ਰਿਖਿ ਨੇ ਮੀਮਾਂਸਾ ਕੋ ਮਤ ਰਖਯੋ ਹੈ। ਅਥਰਬਣ ਕੋ ਬੀਚਾਰ ਸਾਂਖ ਔਰ ਪਾਤੰਜਲ ਔਰ ਬਿਸ਼ੇਖਕ ਇਨ ਕੋ ਮਤਭਯੋ ਹੈ। ਯਾਂਤੇ ਬੇਦ ਸੋਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਪ੍ਰਿਥਕ ਨਹੀਂ ਗਿਨੇ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ- ਤੀਨ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਤੀਨ ਬੇਦ ਸੋਂ ਭਏ, ਅਰੁ ਤੀਨ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਏਕ ਬੇਦ ਸੋਂ ਭਏ, ਯਹ ਕੌਨ ਕਾਰਨ? ਉੱਤਰ- ਬੇਦੁ ਪ੍ਰਥਮੈ ਤੀਨ ਹੀ ਹੈਂ, ਚੋਥੋ ਜੋ ਬੇਦ ਹੈ ਅਥਰਬਣ, ਇਨ ਤੀਨੋਂ ਕੇ ਬੀਚ ਤੇ ਨਿਕਾਸ ਬਨਯੋ ਹੈ, ਸੋ ਤੀਨੋ ਬੇਦ ਕੇ ਖਟ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਬਨੇ ਹੈਂ, ਐਸੇ ਜਾਨਿਯੋ। ਅਪਰ ਜੇ ਮਤ ਹੈਂ ਆਸਤਕ, ਸਭ ਇਨ ਕੇ ਹੀ ਅੰਤਰਭੂਤ ਹੋ ਜਾਤ ਹੈਂ: ਕਛੂ ਤਨਕ ਭੇਦ ਰਹਿ ਜਾਤ ਹੈ। ਪਸਪਤਿ ਔਰ ਬਸ਼ਿਸ਼ਟਾ ਦੈਵਤੀ, ਔਰ ਹੈਰਨਯਗਰਭੀ ਇਨ ਤੇ ਆਦਿ ਔਰ ਕੋਈ ਜੇ ਹੈਂ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਨੇ ਅਛਰੋ ਮੇਂ ਸਭ ਧਰਿ ਗਏ ਹੈਂ, ਇਨ ਤੁਕਨ ਬਿਖੈ ਤੇ ਸੋ ਭੀ ਨਿਕਸ ਆਵਤ ਹੈਂ। ਗ੍ਰੰਥ ਬਧਨ ਤੇ ਬਿਸਥਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਯੋ ਹੈ। ਇਤਯਰਥ

ਈਹਾਂ ਤੁਕਨਿ ਮੇਂ ਉਲੇਖਾਲੰਕਾਰ ਹੋਤ ਹੈ।

ਲੱਛਨ- ਏਕਹਿ ਕੋ ਜੋ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਬਰਨੈਂ। 'ਉਲੇਖਾ' ਕਹਿ ਕਵਿ ਕਰਿ ਨਿਰਨੈ॥

ਈਹਾਂ ਏਕ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਆਪੋ ਆਪਨੇ ਮਤ ਮੈਂ ਔਰ ਔਰ ਰੀਤਿ ਸੋਂ ਲਖ ਕਰਿ ਬਰਨਯੋ। ਦੂਸਰੋਂ ਅਲੰਕਾਰ ਉਭਯਾਬ੍ਰਿ ਦੀਪਕ ਭੀ ਹੈ।

ਲੱਛਨ- ਪਦ ਸੋਂ ਅਰਥ ਆਇ ਬਹੁ ਬਾਰ॥ 'ਆਬ੍ਰਿਤ ਦੀਪਕ' ਤਿਸਹਿ ਉਚਾਰ॥

ਗਾਵੈ ਕੋ ਪਦ ਬਹੁਤ ਬੇਰ ਆਯੋ, ਅਰਥ ਭੀ ਵਹੀ ਰਹਯੋ।

ਕਥਨਾ ਕਥੀ ਨ ਆਵੈ ਤੋਟਿ॥

ਬੇਦ ਔ ਪੁਰਾਨ ਔ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ ਗ੍ਰੰਥ ਤਿਨ ਸਭ ਹੀ ਕੇ ਬਿਖੈ ਬਾਰਤਾ ਕਹੀ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮੁ ਕੋ ਨਿਰੂਪਨ ਕੀਓ ਭੀ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ 'ਨ ਆਵੈ ਤੋਟਿ', ਸੰਪੂਰਣ ਕਿਸੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਕਰਯੋ ਗਯੋ ਹੈ, ਪਰੈ ਹੀ ਪਰੈ ਬੀਚਾਰਤ ਹੈਂ, ਅਰੁ ਬੇਅੰਤ ਕਹਤ ਹੈ।

ਕਥਿ ਕਥਿ ਕਥੀ ਕੋਟੀ ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ॥

ਕ੍ਰੋੜਾਨਿ ਕ੍ਰੋੜ ਹੀ ਕਥਤ ਹੈਂ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ- ਤੀਨ ਬਾਰ 'ਕਥਿ' ਔ 'ਕੋਟਿ' ਕਹਿਨੈ ਕੋ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਕੌਨ? ਬੇਅੰਤਤਾ ਤੋਂ ਏਕ ਬਾਰ ਕਹਿਨੈ ਤੇ ਭੀ ਸਿਧ ਹੋਤ ਹੈ।

ਉੱਤਰ- ਈਹਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੈ ਤੀਨੋ ਕਾਲ ਲਖਾਏ ਹੈਂ:- ਭੂਤ ਕਾਲ ਮੈਂ ਕ੍ਰੋੜ ਹੀ ਕਥ ਗਏ ਹੈਂ, ਬਰਤਮਾਨ ਮੈਂ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਕਥਤ ਹੈਂ, ਭਵਿਖਤ ਮੈਂ ਕ੍ਰੋੜ ਹੀ ਕਥੇਂਗੇ; ਪ੍ਰੰਤੂ ਸੰਪੂਰਨ ਕਿਸੇ ਤੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕਹਯੋ ਗਯੋ। ਔਰ ਤੋ ਤਿਸ ਕੋ ਜਾਨਿਬੋ ਕਹਾਂ ਹਨੋ ਥੋ, ਏਕਿ ਜਗਤ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਕਿਸੁ ਰੀਤਿ ਸੋਂ ਭਈ ਹੈ, ਇਹ ਭੀ ਨਹੀਂ ਜਾਨ ਸਕਤ ਹੈਂ। ਆਪੋ ਆਪਨੇ ਮਤਿ ਮੈਂ ਸਰਬ ਨੇ ਬਨਾਈ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੈ, ਸੋਈ ਪਰਸਪਰ ਖੰਡਨ ਹੋ ਜਾਤ ਹੈ। ਇਸੁ ਬਾਤ ਕੋ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੇ ਭੀ ਕਹਯੋ ਹੈ; ਪ੍ਰਮਾਨ:-

ਤੁਮਰਾ ਲਖਾ ਨ ਜਾਇ ਪਸਾਰਾ॥ ਕਿਹ ਬਿਧਿ ਸਜਾ ਪ੍ਰਥਮ ਸੰਸਾਰਾ॥

ਈਹਾਂ ਅਨੁਕਤਿਨਮਿਤਾ ਬਿਸ਼ੇਖੋਕਤਿ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ।

ਲੱਛਨ- ਕਾਰਨ ਤੇ ਕਾਰਜ ਹੁਇ ਨਾਂਹੀ। ਕਹੈਂ 'ਬਿਸ਼ੇਖੋਕਤਿ' ਬੁਧਿ ਤਾਂਹੀ।

ਈਹਾਂ ਤੀਨ ਕਾਲ ਮੈਂ ਕਥਨਵਾਰੇ ਕਾਰਨ ਤੇ ਸੰਪੂਰਨ ਕਥਨੋ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਭਯੋ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਕਹਯੋ ਗਯੋ? ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹੀ; ਯਾਂਤੇ ਅਨੁਕਤਿਨਮਿਤਾ ਹੈ।

ਐਸੋ ਸੁਨ ਕਰਿ ਸਿੱਖ ਪੂਛਤ ਹੈਂ: ਜੇ ਸੰਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਕਥਯੋ ਗਯੋ ਤੌ ਤਿਨ ਕੋ ਕਥਨੋਂ ਨਿਸਫਲੁ ਭਯੋ, ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਕਾਰਜ ਕਰਬੇ ਕੋ ਲਗੈ, ਜੇ ਸੰਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇ ਤੌ ਨਿਸ਼ਫਲੁ ਜਾਤ ਹੈ? ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਤ ਹੈਂ :- ਦੇਦਾ ਦੇ ਲੈਦੇ ਥਕਿ ਪਾਹਿ॥

ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੋ ਕਥਨੋ ਨਿਸਫਲ ਨਹੀਂ ਜਾਤ ਹੈ, ਕਥ ਕਰਿ ਜੈਸੇ ਜਾਚਬੋ ਕਰਤ ਹੈਂ, ਤੈਸੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਭਾਵਨੀ ਮੂਜਬ ਸਰਬ ਕੋ ਦੇਤ ਹੈ। ਲੈਨਹਾਰ ਜੋ ਹੈਂ ਲੇਤੇ ਲੇਤੇ ਥਕ ਜਾਤ ਹੈਂ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ- ਲੈ ਕਰਿ ਪਦਾਰਥਨ ਕੋ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਥਕਤ ਹੈ, ਪੀਛੇ ਜਪੁਜੀ ਮੇਂ ਭੀ ਕਹਯੋ ਹੈ: 'ਭੁਖਿਆ ਭੁਖ ਨ ਉਤਰੈ ਜੇ ਬੰਨਾ ਪੁਰੀਆ ਭਾਰ॥' ਚੌਦਹ ਪੁਰੀਆਂ ਲੈ ਕਰਿ ਭੀ ਨਹੀਂ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਹੋਤ ਹੈ, ਅਰ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਅਸਥਾਨ ਲਿਖਯੋ ਹੈ। ਔਰ ਪੁਸਤਕ, ਗ੍ਰੰਥ, ਇਹ ਬਾਤ ਸਭ ਮੈਂ ਕਥਤ ਹੈਂ: 'ਲੇਤੇ ਹੁਏ ਕੋਈ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਨਹੀਂ ਭਯੋ'। ਜਿਸ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਕੇ ਆਗੇ ਸੁਮੇਰ ਭੀ ਰੰਚਕ ਹੀ ਦੀਸਤ ਹੈ, ਤੁਮ ਕਹਤ ਹੈ ਲੇਕਰਿ ਅਨੇਕ ਹੀ ਥਕਿ ਜਾਤ ਹੈਂ, ਇਹ ਅਰਥ ਸਭ ਸੋਂ ਬਿਰੋਧ, ਯਾਂਤੇ ਇਹ ਬਡੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ?

ਤਹਾਂ ਉੱਤਰ:- ਪਹਿਲੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਕੀ ਬਾਣੀ ਮੈਂ ਥਕਯੋ ਨਾਮ 'ਰਹਿਣੈ' ਕੋ ਹੈ।

ਪ੍ਰਮਾਣ- ਦਿਨ ਥੋੜੜੇ ਥਕੇ ਭਇਆ ਪੁਰਾਣਾ ਚੋਲਾ॥

ਦਿਨ ਥੋੜੇ ਰਹੇ ਹੈਂ ਜੀਵਨ ਕੇ, ਬ੍ਰਿਧ ਅਵਸਥਾ ਭਈ; ਤਾਂਤੇ ਐਸੋ ਅਰਥ ਕਰਣੋ। 'ਦੇਂਦਾ' ਕਹੀਏ ਦਾਨੀ ਜੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੈ ਸੋ ਸਰਬ ਜੀਆਂ ਕੋ ਜਗਤ ਬਿਖੈ ਦੈਬੋ ਕਰਤ ਹੈ। 'ਲੈਂਦੇ' ਕਹੀਏ ਜਾਚਕ ਜਗਤ ਕੇ ਲੋਕ ਸੋ 'ਥਕਿ ਪਾਹਿ' ਖਾਨ ਪਹਿਰਨ ਕੋ, ਐਸ਼ਵਰਜ ਕੋ ਲੇਤੇ ਲੇਤੇ ਰਹਿ ਜਾਤ ਹੈਂ। ਰਹਿ ਜਾਤ ਕਯਾ? ਮਰ ਜਾਤ ਹੈਂ। ਲੋਕ ਮੈਂ ਕਹਿਨਾਵਤ ਭੀ ਹੈ:- 'ਜੀਵਨੇ ਤੇ ਰਹਿ ਚੁਕਯੋ'। ਜਨਮ ਤੇ ਆਦਿ ਮਰਣੇ ਪ੍ਰਯੰਤ ਪਰਮੇਸਰ ਸਰਬ ਜੀਆਂ ਕੋ ਦੇਤ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਿੱਖ ਬਹੁੜ ਪੂਰੇ: ਮਰਣੇ ਪ੍ਰਯੰਤ ਹੀ ਲੇਤ ਹੈਂ, ਫੇਰ ਤਿਨ ਕੀ ਗਤਿ ਕੌਨ? ਗੁਰ ਕਹਤ ਹੈਂ- ਜੁਗਾ ਜੁਗੰਤਰਿ ਖਾਹੀ ਖਾਹਿ॥

ਜੁਗੋਂ ਜੁਗੋਂ ਕੇ ਅੰਤਰ ਮਰ ਕਰਿ ਫੇਰ ਜਨਮਤ ਹੈਂ, ਫੇਰ ਈਸ਼ੁਰ ਪਾਲਨਾ ਕਰਤ ਹੈ, ਜੀਵ ਨੇ ਕਈ ਕੋਟਿ ਪਿਛਾਰੀ ਜਨਮ ਧਾਰੇ ਹੈਂ, ਕਈ ਕੋਟਿ ਅਗਾਰੀ ਜਨਮ ਧਾਰੇਗੋ। ਸੋ ਸਰਬ ਜਨਮੋਂ ਬਿਖੈ ਖਾਂਦੇ ਹੀ ਖਾਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੈਨ ਵਖਾਵਨ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਸੋ ਖਾਹੀ, ਖਾਤੇ ਰਹਿਤੇ ਹੈਂ। ਜੁਗੋਂ ਜੁਗੋਂ ਕੇ ਬਿਖੈ ਗਯਾਨਵਾਨ ਤੇ ਬਿਨਾ ਔ ਸਭ ਖਾਨ ਵਾਲੇ ਹੀ ਰਹਤ ਹੈਂ, ਜਬ ਲੌ ਸਰੂਪ ਮੈਂ ਲੀਨ ਨਹੀਂ ਹੋਤੇ। ਸੋ ਗਯਾਨ ਦੇਨ ਹਾਰੋ ਭੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੈ, ਇਤਅਰਥ। ਇਨ ਤੁਕਨ ਮੈਂ ਪਰਕਰਾਲੰਕਾਰ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਲੱਛਨ- ਸਾਭਿਪ੍ਰਾਯ ਬਿਸ਼ੇਖਨ ਹੋਇ। ਪਰਕਰ ਅਲੰਕਾਰ ਕਹਿਂ ਸੋਇ।

ਇਨ ਤੁਕਨਿ ਮੇਂ 'ਦੇਦਾ' ਬਿਸ਼ੇਖਣ ਪਰਮੇਸਰ ਕੋ ਸੋ ਦੇਨ ਕੋ ਪ੍ਰਸੰਗ ਮੇਂ ਕਹਯੋ, ਤੈਸੇ ਹੀ ਲੈਂਦੇ ਬਿਸ਼ੇਖਨ ਜੀਵਨ ਕੋ ਲੇਨ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਮੇਂ ਕਹਯੋ। ਤਿਸੀ ਰੀਤਿ 'ਖਾਹੀ' ਬਿਸ਼ੇਖਨ ਹੈ। ਵਾ ਪਿਛਲੀ ਤੁਕ ਮੈਂ ਬੀਪਸਾਲੰਕਾਰ ਹੈ, 'ਜੁਗ ਜੁਗ' ਦੋ ਬੈਰ ਕਹਨ ਤੇ 'ਖਾਹੀਖਾਹਿ' ਕਹਿਨ ਤੇ ਬੀਪਸਾਲੰਕਾਰਹੋਤ ਹੈ। ਵਾਦਕਾਰ ਕੀ ਵਰਨ ਮੈਤ੍ਰੀ ਤੇ ਬ੍ਰਿਤਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸ।

ਹੁਕਮੀ ਹੁਕਮੁ ਚਲਾਏ ਰਾਹੁ॥

ਹੁਕਮਵਾਨ ਜੋ ਪਰਮੇਸਰ ਹੈ, ਸੋ ਅਪਨੇ ਹੁਕਮ ਕੇ ਰਾਹੁ ਬਿਖੈ ਹੀ ਚਲਾਵਤ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਤੇ ਹੀ ਪਦਾਰਥ ਦੇਤ ਹੈ। ਅਪਨੇ ਹੁਕਮ ਤੇ ਹੀ ਛੀਨ ਲੇਤ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਤੇ ਹੀ ਸੁਖ ਭੋਗਾਵਤ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਤੇ ਹੀ ਦੁਖ ਦੇਤ ਹੈ। ਜੈ, ਪਰਾਜੈ, ਮਾਰਣੋ, ਰਾਖਣੋ, ਇਤਯਾਦੀ ਸੰਪੂਰਣ ਜੋ ਰੀਤੀ ਹੈ, ਸੋ ਅਪਨੇ ਹੁਕਮ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਇਨ ਬਿਖੈ ਚਲਾਵਤ ਹੈ। ਬਿਨਾ ਹੁਕਮ ਤੇ ਰੋਮ ਬੀ ਬਾਂਕੋ ਔ ਸੂਧੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਤ ਹੈ।

ਨਾਨਕ ਵਿਗਸੈ ਵੇਪਰਵਾਹੁ॥ 3॥

ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕਹਤ ਹੈਂ; ਪਰਮੇਸੁਰ ਬਿਗਸੈ, ਕਿਆ? ਹਸਤ, ਹੈ ਅਰ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ- ਹੁਕਮਵਾਨ ਹੁਕਮ ਕੈ ਬਿਖੈ ਚਲਾਇਕੈ ਹਸਤ ਹੈ, ਈਹਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਨੂਠਤਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਤੀ ਹੈ? ਜੋ ਆਪ ਹੀ ਲੋਕ ਰਚੇ, ਤਿਨ ਕੇ ਊਪਰ ਹੁਕਮ ਕਰਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤ ਹੈ; ਹੁਕਮੁ ਤੌ ਮਾਵਾਸਨ ਜਾਗਾ ਕੇ ਊਪਰ ਕਰਿਕੈ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਨੋ ਬਨਤ ਹੈ? ਕਹਿਨੀ ਥੀ ਬਡਯਾਈ ਨਿਕਸੀ ਨੂਨਤਾ। ਇਸ ਤੇ ਅਨੁਚਿਤਾਰਥ ਦੋਖ, ਪੂਰਬ ਰੀਤਿ ਸੋਂ। ਅਰ ਦੂਸਰੇ ਹੁਕਮੋ ਚਲਾਵਨ ਕੇ ਅਰਥ ਮੈਂ 'ਬਡੋ ਬਲਵਾਨ ਸ਼ਕਤਿਵਾਨ ਜਗਤ ਈਸ਼' ਐਸੇ ਨਾਮ ਕਹਿਨੇ ਜੋਗ ਥੇ, 'ਬੇਪ੍ਰਵਾਹੁ' ਨਾਮੁ ਕਹਿਨੋ ਇਸ ਤੁਕ ਮੈਂ ਸੋ ਅਰਥ ਕੋ ਪੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰੇ ਹੈ। ਯਾਂਤੇ ਅਪੁਸ਼ਟਾਰਥ ਦੋਖ:-

ਲਛਨ- ਪਦ ਕੋ ਅਰਥ ਪੁਸ਼ਟ ਨਹਿ ਕਰਿਹੀ। ਨਾਮ 'ਅਪੁਸ਼ਟਾਰਥ' ਸੁ ਉਚਿਰਿਹੀ।

ਇਨ ਦੋਸ਼ਨ ਤੇ ਆਛ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਬਨਤ ਹੈ।

ਉੱਤਰ- ਈਹਾਂ ਦੋਊ ਕੋ ਉਧਾਰ ਐਸੇ:- ਹੁਕਮਵਾਨ ਅਪਨੇ ਹੁਕਮ ਸੇ ਸਭ ਕਿਛੁ ਕਰਤ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਲੋਕ ਅਹਮਤਿ ਹੈ ਅਧੀਨ ਹੋ ਕਰਿ ਕਹਤ ਹੈਂ:- ਅਮੁਕਾ ਕਾਮ ਹਮ ਨੈ ਕਰਯੋ, ਅਮੁਕੋ ਸ਼ੱਤ੍ਰ ਹਮ ਨੇ ਮਾਰਯੋ, ਅਮੁਕੇ ਕੋ ਬਖਸ਼ਯੋ, ਹਮ ਨੇ ਅਧਿਕ ਦਰਬ ਸੰਚਿਯੋ, ਬਡੀ ਬੁਧਿ ਸੋਂ ਬਡੇ ਬਲ ਸੋਂ, ਅਮੁਕੋ ਕਾਰਜ ਅਪਨੀ ਬਿਅਕਲੀ ਕਰਿ ਹਮ ਨੇ ਬਿਗਾਰਯੋ। ਇਸ ਤੇ ਆਦਿ ਔਰ ਜੇ ਤੇ ਕਾਰਜ ਹੈਂ, ਤਿਨ ਕੇ ਹਾਨ ਲਾਭ ਬਿਖੈ ਹਉਮੈ ਕੋ ਧਰਿ ਕਰਿ ਕਹਤ ਹੈਂ। ਆਪਨੀ ਅਹੰਗਤਾ ਕੇ ਆਰੋਪਤ ਹੈਂ। ਤਿਨ ਕੀ ਦਿਸ਼ਿ ਦੇਖ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਬਿਗਸਤ ਹੈ, ਮੰਦ ਮੰਦ ਹਸਤ ਹੈ; ਹਾਨ ਲਾਭ ਕੇ ਕਰਨਵਾਰੋ ਤੌ ਮੈਂ ਹੌਂ, ਅਹੰਤਾ ਇਹ ਆਪਨੀ ਧਾਰਤ ਹੈਂ। ਲੋਕਨ ਕੀ ਮੂਰਖਤਾ ਲਖਿਕੇ ਬਿਗਸਨੇ ਕੋ ਕਾਰਨ। ਐਸੇ ਅਪ੍ਰਾਧ ਜਾਨ ਕਰਿ ਵੀ ਬਹੁਤ ਦੇਤ ਹੈ, ਯਾਂਤੇ ਵੇਪ੍ਰਵਾਹੁ। ਏਤੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਭੀ ਨਹੀਂ ਰਾਖਤ ਹੈ ਜੋ ਮੇਰੇ ਹੁਕਮੁ ਕੋ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤ ਹੈਂ, ਅਪਨੇ ਆਪ ਹੀ ਕੋ ਮਾਨਤ ਹੈਂ, ਉਨ ਕੋ ਰੋਜ਼ੀ ਦੇਵੋਂ, ਬਹੁਤ ਦੇਤ ਹੈ। ਇਸੀ ਬਾਤ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਰਥ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਬੇ ਕੇ ਲਿਯੇ ਨਾਮ 'ਵੇਪਰਵਾਹੁ' ਰਾਖਯੋ ਹੈ। ਦੈਊ ਜੇ ਦੂਖਨ ਹੁਤੇ ਇਨ ਤੁਕਨ ਮੈਂ, ਇਸ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਰਥ ਮੈਂ ਦੋਨੋਂ ਭੂਖਨ ਹੋਵ ਗਏ ਹੈਂ, ਇਤਯਰਥ। ਇਨ ਦੋਉ ਤੁਕਨ ਮੇਂ ਸੁਭਾਵੋਕਤਿ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ:

ਲੱਛਨ-ਜਾ ਸੁਭਾਵ ਕੋ ਬਰਨਨ ਹੋਇ। ਕਹੈਂ ਸੁਭਾਵੋਕਤਿ ਸ਼ੁਧਿ ਸੋਇ।

ਇਨ ਤੁਕਨ ਮੇਂ ਹੁਕਮ ਚਲਾਵਨੋ, ਬਿਗਸਨ, ਵੇਪ੍ਰਵਾਹ ਹੋਨੋ, ਯਹ ਸੁਭਾਵ ਵਰਨਯੋ। ਹੁਕਮੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੋ ਬਿਸ਼ੇਖਨ ਸਾਭਿੰਪ੍ਰਾਯ ਹੈ, ਯਾਂਤੇ ਪਰਕਰ ਅਲੰਕਾਰ ਭੀ ਹੈ॥ 3॥

ਨੰ. 6. ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਨਰੋਤਮ' (ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨੀ)

ਗਾਵੇ ਕੋ ਤਾਣੁ ਹੋਵੈ ਕਿਸੈ ਤਾਣੁ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੂਰਬ 'ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ' ਇਸ ਪਾਠ ਸੇ ਕੀਯੇ ਪ੍ਰਸਨੋ ਕਾ 'ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈਂ' ਸੇ ਲੈ 'ਹਉਮੈ ਕਹੈ ਨ' ਪ੍ਰਯੰਤ ਸੇ ਉਤਰ ਲੈ ਕਰ ਅਬ ਸ਼ਿਥਤਿ ਸਮੇ ਅਧਿਕ ਜਾਨਨੇ ਹੇਤ ਪੁਨਾ ਪ੍ਰਸਨ ਉਠਾਵੇ ਹੈ।

"ਗਾਵੈ ਕੋ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ ! ਆਪਨੇ ਪੂਰਬ ਯਹ ਕਹਿਆ, ਜੋ ਪੁਰਖ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਯਾ ਰੂਪ ਵੈਦ ਔਂ ਸਤਿਨਾਮ ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ ਅਦੁੱਤੀ ਸਤਯ ਮੈ ਤਾਤਪਰਯ ਜਾਨੇ ਹੈ, ਵਹੁ ਮੈ ਅਦੁੱਤੀ-ਸਤਯ ਰੂਪ ਹੂ, ਐਸੇ ਗਯਾਨ ਸੇ ਨਿਖਲ ਅਗਯਾਨ ਤਤਕਾਰਯ ਰੂਪ ਕੂੜ ਕੇ ਪੜਦੈ ਸੇ ਛੂਟ ਕੇ ਸੰਪੂਰਣ ਅਹੰਤਾ, ਮਮਤਾ, ਬੰਧਨੋ ਸੈ ਮੁਕਤ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਸੋ ਯਥਾਰਥ ਕਹਯਾ॥ ਪਰੰਤੂ, ਏਕ ਅਦੁੱਤੀ ਸਤਯ ਕੇ ਕਹਨੇ ਸੇ ਵੇਦਾਦਿ ਰੂਪ ਆਗਯਾ ਕਾ ਬਲ ਹੈ, ਇਸ ਕੋ ਕੌਨ ਗਾਵੇ ਹੈ' ਸੋ ਬਤਾਵੋ, ਯਹ ਪੂਛੇ॥

ਗਾਵੈ ਕੋ ਇਤਿ॥ ਕੋ ਪਦ ਈਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪਰ ਹੈ॥ ਯਾਂਤੇ 'ਗਾਵੈ ਕੋ ਤਾਣੁ' ਕਹੀਯੈ ਵੈਦਾਦਿਕ ਆਗਯਾ ਕਾ ਅਦੁੱਤੀ-ਸਤ ਕੇ ਕਹਣੇ ਸੇ ਬਲ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਤ ਕੋ ਕੌਣ ਕਹੇ ਹੈ? ਭਾਵ ਯਹ ਇਸ ਬਾਤ ਕੋ ਬੈਦ ਕਹੇ ਹੈ॥ ਵਾ ਵੈਦ ਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਬਿਕਸਾਦਿਕ ਰਿਖਿ ਕਹੇ ਹੈ, ਵਾ ਬ੍ਰਹਮ ਵੇਤਾ ਆਪ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥ ਸਿੱਖਯ ਕਾ ਪ੍ਰਸਨ ਸੁਨ ਕੇ ਸਭੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ, ਯਹ ਗੁਰ ਉਤਰ ਕਹੇ॥

ਹੋਵੈ ਕਿਸੇ ਇਤਿ॥ ਕਿਸੇ ਸਾਥ ਜਿਸ ਕਾ ਮੇਲ ਹੈ, ਯਾਂਤੇ ਹੇ ਸਿੱਖਯ ! ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਕੋ ਅਦੁਤੀ-ਸਤ ਕੇ ਕਹਣੇ ਕੀ ਸਮਰਥ ਹੈ, ਵਹੀ ਗਾਵੇ ਹੈ॥ ਵਹੁ ਸਮਰਥ ਤਾਤਪਰਯ ਕਾ ਗਯਾਨ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਰੂਪ ਵੇਦ ਮੇਂ ਹੈ, ਔਂ ਤਾਤਪਰਯ ਕਾ ਗਯਾਨ ਰੂਪ ਬਯਾਸਾਦਿ ਰਿਖੀਯੋਂ ਮੇਂ ਅਰ ਹਮਾਰੇ ਮੇਂ ਹੈ॥ ਕਾਹੇਤੇ, ਵੇਦ ਏਕ ਹੀ ਅਦੁੱਤੀ ਸਤਯ ਹੈ, ਐਸੇ ਅਪਨੇ ਤਾਤਪਰਯ ਕੋ ਆਪ 'ਉਪਕ੍ਰਮਾਦਿ' ਚਿੰਨੋ ਸੇ ਪੈਦਾ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਔਂ ਬਯਾਸਾਦਿ ਯਥਾ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਮੇਂ ਘਟਾਦਿਨਾਮ ਔਂ ਤਿਨ ਕੇ ਆਕਾਰ ਕਹਨੇ ਮਾਤ੍ਰ ਕੋ ਹੈ, ਵਾਸਤਵ ਮੇਂ ਏਕ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਹੀ ਸੱਚੀ ਹੈ॥ ਤਥਾ ਸਤਯ ਮੈ ਸਰਬ ਵਸਤੁਔ ਕੇ ਨਾਮ ਔਂ ਆਕਾਰ ਕਹਨੇ ਕੋ ਹੀ ਹੈ, ਵਾਸਤਵ ਮੇਂ ਸਭੀ ਸਤ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਐਸੇ ਵੇਦ ਕੇ ਤਾਤਪਰਯ ਕੋ ਜਾਨੇ ਹੈਂ॥ ਤੈਸੇ ਹਮ ਸ੍ਰੀ 'ਸਤਿਨਾਮੁ' ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਤਾਤਪਰਯ ਕੋ ਜਾਨੇ ਹੈਂ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ ! ਜਾਨੋ ਆਪ ਸਭੀ ਆਗਯਾ ਕਾ ਅਦੁੱਤੀ-ਸਤਯ ਕੇ ਕਹਨੇ ਮੇਂ ਤਾਤਪਰਯ, ਪਰੰਤੂ ਅਦੁੱਤੀ ਸਤ ਕੀ ਦਾਤ ਕੋ ਕੌਨ ਸਿੱਖਯ ਪ੍ਰਤਿ ਕਹੈ ਹੈ? ਯਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੇ॥

ਗਾਵੇ ਕੋ ਇਤਿ॥ ਸਿੱਖਯ ਕੋ ਦੇਨੇ ਯੋਗਯ ਅਦੁੱਤੀ-ਸਤਯ ਵਸਤੁ ਕੋ ਗਾਵੇ ਕਹੀਯੇ ਕੌਨ ਕਥਨ ਕਰੇ ਹੈ? ਪ੍ਰਸਨ ਸੁਨ ਕਰ ਗੁਰ ਉਤਰ ਕਹੇ॥ ਜਾਣੇ ਇਤਿ॥ 'ਨੀਸਾਣ' ਪਦ ਪਾਰਸੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਲੱਛਨ- ਸਾਭਿਪ੍ਰਾਯ ਬਿਸ਼ੇਖਨ ਹੋਇ। ਪਰਕਰ ਅਲੰਕਾਰ ਕਹਿਂ ਸੋਇ।

ਇਨ ਤੁਕਨਿ ਮੇਂ 'ਦੇਦਾ' ਬਿਸ਼ੇਖਣ ਪਰਮੇਸਰ ਕੋ ਸੋ ਦੇਨ ਕੋ ਪ੍ਰਸੰਗ ਮੇਂ ਕਹਯੋ, ਤੈਸੇ ਹੀ ਲੈਂਦੇ ਬਿਸ਼ੇਖਨ ਜੀਵਨ ਕੋ ਲੇਨ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਮੇਂ ਕਹਯੋ। ਤਿਸੀ ਰੀਤਿ 'ਖਾਹੀ' ਬਿਸ਼ੇਖਨ ਹੈ। ਵਾ ਪਿਛਲੀ ਤੁਕ ਮੈਂ ਬੀਪਸਾਲੰਕਾਰ ਹੈ, 'ਜੁਗ ਜੁਗ' ਦੋ ਬੈਰ ਕਹਨ ਤੇ 'ਖਾਹੀਖਾਹਿ' ਕਹਿਨ ਤੇ ਬੀਪਸਾਲੰਕਾਰਹੋਤ ਹੈ। ਵਾਦਕਾਰ ਕੀ ਵਰਨ ਮੈਤ੍ਰੀ ਤੇ ਬ੍ਰਿਤਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸ।

ਹੁਕਮੀ ਹੁਕਮੁ ਚਲਾਏ ਰਾਹੁ॥

ਹੁਕਮਵਾਨ ਜੋ ਪਰਮੇਸਰ ਹੈ, ਸੋ ਅਪਨੇ ਹੁਕਮ ਕੇ ਰਾਹੁ ਬਿਖੈ ਹੀ ਚਲਾਵਤ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਤੇ ਹੀ ਪਦਾਰਥ ਦੇਤ ਹੈ। ਅਪਨੇ ਹੁਕਮ ਤੇ ਹੀ ਛੀਨ ਲੇਤ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਤੇ ਹੀ ਸੁਖ ਭੋਗਾਵਤ ਹੈ। ਹੁਕਮ ਤੇ ਹੀ ਦੁਖ ਦੇਤ ਹੈ। ਜੈ, ਪਰਾਜੈ, ਮਾਰਣੋ, ਰਾਖਣੋ, ਇਤਯਾਦੀ ਸੰਪੂਰਣ ਜੋ ਰੀਤੀ ਹੈ, ਸੋ ਅਪਨੇ ਹੁਕਮ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਇਨ ਬਿਖੈ ਚਲਾਵਤ ਹੈ। ਬਿਨਾ ਹੁਕਮ ਤੇ ਰੋਮ ਬੀ ਬਾਂਕੋ ਔ ਸੂਧੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਤ ਹੈ।

ਨਾਨਕ ਵਿਗਸੈ ਵੇਪਰਵਾਹੁ॥3॥

ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕਹਤ ਹੈਂ; ਪਰਮੇਸੁਰ ਬਿਗਸੈ, ਕਿਆ? ਹਸਤ, ਹੈ ਅਰ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ- ਹੁਕਮਵਾਨ ਹੁਕਮ ਕੈ ਬਿਖੈ ਚਲਾਇਕੈ ਹਸਤ ਹੈ, ਈਹਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਨੂਠਤਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਤੀ ਹੈ? ਜੋ ਆਪ ਹੀ ਲੋਕ ਰਚੇ, ਤਿਨ ਕੇ ਊਪਰ ਹੁਕਮ ਕਰਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤ ਹੈ; ਹੁਕਮੁ ਤੋਂ ਮਾਵਾਸਨ ਜਾਗਾ ਕੇ ਊਪਰ ਕਰਿਕੈ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਨੋ ਬਨਤ ਹੈ? ਕਹਿਨੀ ਥੀ ਬਡਯਾਈ ਨਿਕਸੀ ਨੂਨਤਾ। ਇਸ ਤੇ ਅਨੁਚਿਤਾਰਥ ਦੋਖ, ਪੂਰਬ ਰੀਤਿ ਸੋਂ। ਅਰ ਦੂਸਰੇ ਹੁਕਮੋਂ ਚਲਾਵਨ ਕੇ ਅਰਥ ਮੈਂ 'ਬਡੋ ਬਲਵਾਨ ਸ਼ਕਤਿਵਾਨ ਜਗਤ ਈਸ਼' ਐਸੇ ਨਾਮ ਕਹਿਨੇ ਜੋਗ ਥੇ, 'ਬੇਪ੍ਰਵਾਹੁ' ਨਾਮੁ ਕਹਿਨੋ ਇਸ ਤੁਕ ਮੈਂ ਸੋ ਅਰਥ ਕੋ ਪੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰੇ ਹੈ। ਯਾਂਤੇ ਅਪੁਸ਼ਟਾਰਥ ਦੋਖ:-

ਲਛਨ- ਪਦ ਕੋ ਅਰਥ ਪੁਸ਼ਟ ਨਹਿ ਕਰਿਹੀ। ਨਾਮ 'ਅਪੁਸ਼ਟਾਰਥ' ਸੁ ਉਚਿਰਿਹੀ।

ਇਨ ਦੋਸ਼ਨ ਤੇ ਆਛ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਬਨਤ ਹੈ।

ਉੱਤਰ- ਈਹਾਂ ਦੋਊ ਕੋ ਉਧਾਰ ਐਸੇ:- ਹੁਕਮਵਾਨ ਅਪਨੇ ਹੁਕਮ ਸੇ ਸਭ ਕਿਛੁ ਕਰਤ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਲੋਕ ਅਹਮਤਿ ਹੈ ਅਧੀਨ ਹੋ ਕਰਿ ਕਹਤ ਹੈਂ:- ਅਮੁਕਾ ਕਾਮ ਹਮ ਨੈ ਕਰਯੋ, ਅਮੁਕੋ ਸ਼ੱਤ੍ਰੂ ਹਮ ਨੇ ਮਾਰਯੋ, ਅਮੁਕੇ ਕੋ ਬਖਸ਼ਯੋ, ਹਮ ਨੇ ਅਧਿਕ ਦਰਬ ਸੰਚਿਯੋ, ਬਡੀ ਬੁਧਿ ਸੋਂ ਬਡੇ ਬਲ ਸੋਂ, ਅਮੁਕੋ ਕਾਰਜ ਅਪਨੀ ਬਿਅਕਲੀ ਕਰਿ ਹਮ ਨੇ ਬਿਗਾਰਯੋ। ਇਸ ਤੇ ਆਦਿ ਔਰ ਜੇ ਤੇ ਕਾਰਜ ਹੈਂ, ਤਿਨ ਕੇ ਹਾਨ ਲਾਭ ਬਿਖੈ ਹਉਮੈ ਕੋ ਧਰਿ ਕਰਿ ਕਹਤ ਹੈਂ। ਆਪਨੀ ਅਹੰਗਤਾ ਕੇ ਆਰੋਪਤ ਹੈਂ। ਤਿਨ ਕੀ ਦਿਸ਼ਿ ਦੇਖ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਬਿਗਸਤ ਹੈ, ਮੰਦ ਮੰਦ ਹਸਤ ਹੈ; ਹਾਨ ਲਾਭ ਕੇ ਕਰਨਵਾਰੋ ਤੋਂ ਮੈਂ ਹੋਂ, ਅਹੰਤਾ ਇਹ ਆਪਨੀ ਧਾਰਤ ਹੈਂ। ਲੋਕਨ ਕੀ ਮੂਰਖਤਾ ਲਖਿਕੇ ਬਿਗਸਨੇ ਕੋ ਕਾਰਨ। ਐਸੇ ਅਪ੍ਰਾਧ ਜਾਨ ਕਰਿ ਵੀ ਬਹੁਤ ਦੇਤ ਹੈ, ਯਾਂਤੇ ਵੇਪ੍ਰਵਾਹੁ। ਏਤੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਭੀ ਨਹੀਂ ਰਾਖਤ ਹੈ ਜੋ ਮੇਰੇ ਹੁਕਮੁ ਕੋ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤ ਹੈਂ, ਅਪਨੇ ਆਪ ਹੀ ਕੋ ਮਾਨਤ ਹੈਂ, ਉਨ ਕੋ ਰੋਜ਼ੀ ਦੇਵੋਂ, ਬਹੁਤ ਦੇਤ ਹੈ। ਇਸੀ ਬਾਤ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਰਥ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਬੇ ਕੇ ਲਿਯੇ ਨਾਮ 'ਵੇਪਰਵਾਹੁ' ਰਾਖਯੋ ਹੈ। ਦੈਊ ਜੇ ਦੂਖਨ ਹੁਤੇ ਇਨ ਤੁਕਨ ਮੈਂ, ਇਸ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਰਥ ਮੈਂ ਦੋਨੋਂ ਭੂਖਨ ਹੋਵ ਗਏ ਹੈਂ, ਇਤਯਰਥ। ਇਨ ਦੋਉ ਤੁਕਨ ਮੈਂ ਸੁਭਾਵੋਕਤਿ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ:

ਲੱਛਨ-ਜਾ ਸੁਭਾਵ ਕੋ ਬਰਨਨ ਹੋਇ। ਕਹੈਂ ਸੁਭਾਵੋਕਤਿ ਸੁਧਿ ਸੋਇ।

ਇਨ ਤੁਕਨ ਮੈਂ ਹੁਕਮ ਚਲਾਵਨੋ, ਬਿਗਸਨ, ਵੇਪ੍ਰਵਾਹ ਹੋਨੋ, ਯਹ ਸੁਭਾਵ ਵਰਨਯੋ। ਹੁਕਮੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੋ ਬਿਸ਼ੈਖਨ ਸਾਭਿੰਪ੍ਰਾਯ ਹੈ, ਯਾਂਤੇ ਪਰਕਰ ਅਲੰਕਾਰ ਭੀ ਹੈ॥ 3॥

ਨੰ. 6. ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਨਰੋਤਮ' (ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨੀ)

ਗਾਵੇ ਕੋ ਤਾਣੁ ਹੋਵੈ ਕਿਸੈ ਤਾਣੁ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੂਰਬ 'ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ' ਇਸ ਪਾਠ ਸੇ ਕੀਯੇ ਪ੍ਰਸਨੋ ਕਾ 'ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈਂ' ਸੇ ਲੈ 'ਹਉਮੈ ਕਹੈ ਨ' ਪ੍ਰਯੰਤ ਸੇ ਉਤਰ ਲੈ ਕਰ ਅਬ ਸ਼ਿਬਤਿ ਸਮੇ ਅਧਿਕ ਜਾਨਨੇ ਹੇਤ ਪੁਨਾ ਪ੍ਰਸਨ ਉਠਾਵੇ ਹੈ।

"ਗਾਵੈ ਕੋ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ ! ਆਪਨੇ ਪੂਰਬ ਯਹ ਕਹਿਆ, ਜੋ ਪੁਰਖ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਯਾ ਰੂਪ ਵੈਦ ਔ ਸਤਿਨਾਮ ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ ਅਦੁੱਤੀ ਸਤਯ ਮੈ ਤਾਤਪਰਯ ਜਾਨੇ ਹੈ, ਵਹੁ ਮੈ ਅਦੁੱਤੀ-ਸਤਯ ਰੂਪ ਹੂ, ਐਸੇ ਗਯਾਨ ਸੇ ਨਿਖਲ ਅਗਯਾਨ ਤਤਕਾਰਯ ਰੂਪ ਕੂੜ ਕੇ ਪੜਦੈ ਸੇ ਛੂਟ ਕੇ ਸੰਪੂਰਣ ਅਹੰਤਾ, ਮਮਤਾ, ਬੰਧਨੋ ਸੈ ਮੁਕਤ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਸੋ ਯਥਾਰਥ ਕਹਯਾ॥ ਪਰੰਤੂ, ਏਕ ਅਦੁੱਤੀ ਸਤਯ ਕੇ ਕਹਨੇ ਸੇ ਵੇਦਾਦਿ ਰੂਪ ਆਗਯਾ ਕਾ ਬਲ ਹੈ, ਇਸ ਕੋ ਕੌਨ ਗਾਵੇ ਹੈ' ਸੋ ਬਤਾਵੋ, ਯਹ ਪੂਛੇ॥

ਗਾਵੈ ਕੋ ਇਤਿ॥ ਕੋ ਪਦ ਈਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪਰ ਹੈ॥ ਯਾਂਤੇ 'ਗਾਵੈ ਕੋ ਤਾਣੁ' ਕਹੀਯੇ ਵੈਦਾਦਿਕ ਆਗਯਾ ਕਾ ਅਦੁੱਤੀ-ਸਤ ਕੇ ਕਹਣੇ ਸੇ ਬਲ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਤ ਕੋ ਕੌਣ ਕਹੇ ਹੈ? ਭਾਵ ਯਹ ਇਸ ਬਾਤ ਕੋ ਬੈਦ ਕਹੇ ਹੈ॥ ਵਾ ਵੈਦ ਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਇਕਸਾਦਿਕ ਰਿਖਿ ਕਹੇ ਹੈ, ਵਾ ਬ੍ਰਹਮ ਵੇਤਾ ਆਪ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥ ਸਿੱਖਯ ਕਾ ਪ੍ਰਸਨ ਸੁਨ ਕੇ ਸਭੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ, ਯਹ ਗੁਰ ਉਤਰ ਕਹੇ॥

ਹੋਵੈ ਕਿਸੇ ਇਤਿ॥ ਕਿਸੇ ਸਾਥ ਜਿਸ ਕਾ ਮੇਲ ਹੈ, ਯਾਂਤੇ ਹੇ ਸਿੱਖਯ ! ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਕੋ ਅਦੁਤੀ-ਸਤ ਕੇ ਕਹਣੇ ਕੀ ਸਮਰਥ ਹੈ, ਵਹੀ ਗਾਵੇ ਹੈ॥ ਵਹੁ ਸਮਰਥ ਤਾਤਪਰਯ ਕਾ ਗਯਾਨ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਰੂਪ ਵੇਦ ਮੇਂ ਹੈ, ਔ ਤਾਤਪਰਯ ਕਾ ਗਯਾਨ ਰੂਪ ਬਯਾਸਾਦਿ ਰਿਖੀਯੋਂ ਮੇਂ ਅਰ ਹਮਾਰੇ ਮੇਂ ਹੈ॥ ਕਾਹੇਤੇ, ਵੇਦ ਏਕ ਹੀ ਅਦੁੱਤੀ ਸਤਯ ਹੈ, ਐਸੇ ਅਪਨੇ ਤਾਤਪਰਯ ਕੋ ਆਪ 'ਉਪਕ੍ਰਮਾਦਿ' ਚਿੰਨੋ ਸੇ ਪੈਦਾ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਔ ਬਯਾਸਾਦਿ ਯਥਾ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਮੇਂ ਘਟਾਦਿਨਾਮ ਔ ਤਿਨ ਕੇ ਆਕਾਰ ਕਹਨੇ ਮਾਤ੍ਰ ਕੋ ਹੈ, ਵਾਸਤਵ ਮੇਂ ਏਕ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਹੀ ਸੱਚੀ ਹੈ॥ ਤਥਾ ਸਤਯ ਮੈ ਸਰਬ ਵਸਤੁਔ ਕੇ ਨਾਮ ਔ ਆਕਾਰ ਕਹਨੇ ਕੋ ਹੀ ਹੈ, ਵਾਸਤਵ ਮੇਂ ਸਭੀ ਸਤ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਐਸੇ ਵੇਦ ਕੇ ਤਾਤਪਰਯ ਕੋ ਜਾਨੇ ਹੈਂ॥ ਤੈਸੇ ਹਮ ਸ੍ਰੀ 'ਸਤਿਨਾਮੁ' ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਤਾਤਪਰਯ ਕੋ ਜਾਨੇ ਹੈਂ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ ! ਜਾਨੋ ਆਪ ਸਭੀ ਆਗਯਾ ਕਾ ਅਦੁੱਤੀ-ਸਤਯ ਕੇ ਕਹਨੇ ਮੇਂ ਤਾਤਪਰਯ, ਪਰੰਤੂ ਅਦੁੱਤੀ ਸਤ ਕੀ ਦਾਤ ਕੋ ਕੌਨ ਸਿੱਖਯ ਪ੍ਰਤਿ ਕਹੈ ਹੈ? ਯਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੇ॥

ਗਾਵੇ ਕੋ ਇਤਿ॥ ਸਿੱਖਯ ਕੋ ਦੇਨੇ ਯੋਗਯ ਅਦੁੱਤੀ-ਸਤਯ ਵਸਤੂ ਕੋ ਗਾਵੇ ਕਹੀਯੇ ਕੌਨ ਕਥਨ ਕਰੇ ਹੈ? ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੁਨ ਕਰ ਗੁਰੂ ਉਤਰ ਕਹੇ॥ ਜਾਣੇ ਇਤਿ॥ 'ਨੀਸਾਣ' ਪਦ ਪਾਰਸੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

www.archive.org/details/namdhari

ਮੇਂ ਧ੍ਰਜਾ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ॥ ਸੋ ਧ੍ਰਜਹ ਦੂਸਰਿਯੋ ਸੇ ਏਕ ਕੇ ਅਲਗ ਕਰਣ ਕਾ ਚਿੰਨ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਔ ਚਿੰਨ ਕਾ ਨਾਮ ਲਿੰਗ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਯਾਂਤੇ ਨੀਸਾਣ ਪਦ ਲਿੰਗ ਕਾ ਬੋਧਕ ਹੈ॥ ਸੋ ਲਿੰਗ ਵੇਦ ਮੈ ਵੈਦ ਕੇ ਤਾਤਪਰਯ ਕੇ ਨਿਰਣੇ ਕਰਾਵਨੇ ਵਾਲੇ 'ਖਟ' ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਜਿਸ ਅਰਥ ਮੇਂ ਖਟ ਲਿੰਗ ਪੂਰੇ ਆ ਜਾਵੇ, ਉਸੀ ਮੇਂ ਵੇਦ ਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਔਰ ਮੈ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇ॥ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਖਟ-ਲਿੰਗ ਮੇ ਵੈਦ ਕਾ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰ ਮਨਨਾਦਤੀ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਯਾਂਤੇ ਹੇ ਸਿੱਖਯ ! ਵਹੀ ਸਿੱਖਯ ਕੋ ਦੇਨੇ ਯੋਗਯ ਅਦੁਤੀ-ਸਤਯ ਵਸਤੁ ਕੋ ਕਥਨ ਕਰੇ ਹੈ ਜੋ 'ਜਾਣੇ ਨੀਸਾਣ' ਕਹੀਯੈ ਵੇਦ ਕਾ ਅਦੁੱਤੀ-ਸਤਯ ਵਸਤੁ ਕੇ ਕਹਨੇ ਮੇ ਤਾਤਪਰਯ ਹੈ॥ ਇਸ ਬਾਤ ਕੇ ਜਨਾਵਣੇ ਵਾਲੇ ਖਟਲਿੰਗੇ ਸੈ ਸ਼੍ਰਵਣਾਦਿਕੋ ਕੀ ਪਰੰਪਰਾ ਕੋ ਜਾਣੇ ਹੈ॥

ਖਟ ਲਿੰਗੋ ਕੇ ਨਾਮ: ਉਪਕ੍ਰਮੋਪਸੰਹਾਰ 1, ਅਭਯਾਸ 2, ਅਪੂਰਬਤਾ 3, ਫਲ 4, ਅਰਥਵਾਦ 5, ਉਤਪੱਤਿ 6, ਯੇ ਹੈ॥ ਸ੍ਵਰੂਪ ਇਨ ਕੇ ਆਗੇ ਲਿਖੇਂਗੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਜੇ ਵਹੁ ਗਾਵੇ ਉਸ ਕੋ, ਜੋ ਉਸ ਦੇਨੇ ਯੋਗਯ ਮੇਂ ਵੇਦ ਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਨਿਰਣੇ ਕਰਾਵਨੇ ਵਾਲੇ ਖਟ-ਲਿੰਗੋ ਮੈ ਸੁਵਨਾਦਿ ਕਰਾਵਨਾ ਜਾਨੇ ਹੈ॥ ਪਰੰਤੁ, ਤਿਸ ਅਦੁੱਤੀ-ਸਤਯ ਕੇ ਵੇਦ ਮੇਂ ਕਹੇ ਆਨੰਦਾਦਿਕ ਗੁਣੋਂ ਕੋ ਕੋਨ ਗਾਵੇ ਹੈ? ਯਹ ਪੂਛੇ, ਵਾ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਅਦੁਤੀ-ਸਭ ਮੈ ਵੇਦ ਕੇ ਤਾਤਪਰਯ ਕੇ ਨਿਰਣੇ ਕਰਾਵਨੇ ਵਾਲੇ ਨੀਸਾਣੋ ਮੈ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਗਾਵੇ ਹੈ, ਯਹ ਮੈਨੇ ਜਾਣਿਆ॥ ਪ੍ਰੰਤੁ, ਪੁਨਾ ਭੀ ਤਿਸ ਅਦੁਤੀ-ਸਤ ਕੇ ਵੈਦ ਸੇ ਕਹੇ ਆਨੰਦਾਇ ਗੁਣੋ ਕੋ ਕੋਨ ਕਹੇ ਹੈ? ਯਹ ਪੁਛੇ।

ਗਾਵੈ ਕੋ ਗੁਣ ਵਡਿਆਈਆ ਚਾਰ॥ ਗਾਵੈ ਕੋ ਇਤਿ॥ ਗਾਵੈ ਕੋ ਗੁਣ ਕਥੀਯੇ, ਤਿਸ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਕੇ ਆਨੰਦਾਦਿ ਗੁਣੋ ਕੋ ਕੋਨ ਗਾਵੇ ਹੈ? ਸੁਨ ਕਰ ਗੁਰੁ ਉਤਰ ਕਹੇ॥ ਵਡਿਆਈ ਇਤਿ॥ ਵਡਿਆਈ ਹੋਵੇ ਆਚਾਰ ਮੇਂ ਜਿਸ ਕੀ, ਸੋ ਕਹਾਵੇ ਵਡਿਆਈ-ਆਚਾਰ॥ ਯਾਂਤੇ ਹੇ ਸਿੱਖ ! ਜਿਸ ਮਹਾਤਮਾ ਕੀ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਯਾਨ ਕੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਕੀ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤੀ ਕਰਨ ਰੂਪ ਆਚਾਰ ਮੇਂ, ਔ ਸਮ, ਦਮਾਦਿ ਦੈਵੀ ਸੰਪਦ ਰੂਪ ਆਚਾਰ ਮੇਂ, ਸਰਬ ਜਨੋ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਸਿਧੀ ਹੋਵੇ॥ ਵਹੀ ਤਿਸ ਕੇ ਵੇਦ ਮੇਂ ਕਹੇ ਆਨੰਦਾਦਿ ਗੁਣੋ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ, ਔਰ ਨਹੀਂ ਕਹੇ॥ ਇਸੀ ਭਾਵ ਸੇ ਕਥਨ ਹੈ "ਜਗ ਮੇਂ ਉਤਮ ਕਾਢੀਐ ਵਿਰਲੇ ਕੋਈ ਕੋਇੰ ਉਤਮ ਕਹੇ ਆਚਾਰ ਸੇ ਵਡਿਆਈ ਵਾਲੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ ! ਜਾਣਿਆ ਆਚਾਰ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ਵਾਲਾ ਗੁਣ ਕਹੇ ਹੈ॥ ਪ੍ਰੰਤੁ, ਤਿਸ ਅਦੁਤੀ-ਸਤ ਕੀ ਬੋਧਕ-ਵਿਦਯਾ ਕੋ ਕੋਨ ਕਥਨ ਕਰੈ ਹੈ? ਯਹ ਪੁਛੇ॥

ਗਾਵੈ ਕੋ ਇਤਿ॥

ਗਾਵੈ ਕੋ ਵਿਦਿਆ॥ ਕੌਨ ਕਥਨ ਕਰੇ ਹੈ ਤਿਸ ਅਦੁੱਤੀ-ਸਤ ਕੇ ਬੋਧਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਆਗਯਾ ਰੂਪ ਵਿਦਯਾ ਕੋ? ਸੁਨ ਕੇ ਗੁਰੁ ਉਤਰ ਕਹੇ॥ "ਵਿਖਮੁ ਇਤਿ" ॥ ਵਿਖਮ ਹੋਵੇ ਬੀਚਾਰ ਜਿਸ ਕੋ, ਸੋ ਕਹਾਵੇ ਵਿਖਮ ਬੀਚਾਰ॥ ਆਤਮਾਂ ਔਰ ਅਨਾਤਮਾ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ ਦ੍ਰਸਨਾ-ਦ੍ਰਿਸਯ, ਸਤਯ-ਮਿਥਯਾ, ਆਨੰਦ-ਦੁਖਾਦਿ ਰੂਪੋ ਸੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਕਰ ਜਾਨਨਾ, ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ 'ਵਿਖਮ-ਵਿਚਾਰ' ਹੈ; ਔਰ ਕਹੇ ਰੂਪੋ ਮੇਂ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਕਰਨਾ ਜਾਨਨਾ ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ 'ਸਮ-ਵੀਚਾਰ' ਹੈ॥ ਯਦ ਵਾ, ਬਾਕਰਣ ਮੇਂ ਪਦ ਕੀ ਸੀਮਾਂ ਸਾ ਸੈ ਵਾਕਯ ਕੀ ਨਯਾਯ ਸੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕੀ ਰੀਤਿ ਕੋ ਜਾਣ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ, ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ 'ਵਿਖਮ-ਵਿਚਾਰ' ਹੈ॥ ਅਰ ਬਯਕਰਣਾਦਿਕੋ ਸੈ ਪਦਾਦਿਕੋ ਕੀ ਰੀਤਿ ਕੋ ਨਾ ਜਾਨ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

'ਸਮ-ਵੀਚਾਰ' ਹੈ॥ ਜਿਸ ਕੋ ਲੋਕ 'ਸਣਗੁਦੜਾ-ਗਯਾਨ' ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥ ਯਾਂਤੇ, ਹੇ ਸਿੱਖਯ! ਤਿਸ ਅਦੁਤੀ-ਸਤ ਕੀ ਬੋਧਕ ਵਿਦਯਾ ਕੋ ਕੌਨ ਕਹੇ ਹੈ? ਜਿਸ ਕੋ ਸਮੀਪ ਦਿਖਲਾਯਾ ਬਿਖਮ-ਬੀਚਾਰ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਕੋ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਸੋ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕੇ ਹੈਂ॥ ਗੁਰੋ ਅਦੁਤੀ-ਸਤ ਕੇ ਜਾਨਨੇ ਕੀ ਇਛਾ ਵਾਲੇ ਕੋ ਕੌਨ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ ਹੈ? ਯਹ ਪੂਛੇ॥

ਗਾਵੈ ਕੋ ਇਤਿ॥ ਗਾਵੈ ਕੋ ਕਹੀਯੋ ਕੌਨ ਗਾਵੈ ਹੈ ਅਦੁਤੀ-ਸਤ ਕੇ ਜਾਨਨੇ ਕੀ ਚਾਹ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਤਿ? ਸੁਨ ਕੇ ਗੁਰੂ ਉਤਰ ਕਹੇ॥ ਸਾਜ ਇਤਿ॥ 'ਖੇਹ' ਕੇ ਆਗੇ ਜਾਨੇ ਕਾ ਅਧਯਾਹਾਰ ਕਰ ਲੈਨਾ॥ ਯਾਂਤੇ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਈਸ਼੍ਵਰ ਪਹਲੇ ਰਚਨੇ ਕੀ ਇਛਾ ਕਰੇ ਹੈ, ਔ ਇਛਾ ਕਰੀ ਤੀਨ ਗੁਣ ਰੂਪ ਹੰਕਾਰ ਕੋ ਰਚੇ ਹੈ॥ ਤਾਸੇ ਸੂਖਮ ਤੱਤੋ ਕੋ, ਔ ਤਿਨ ਮੇਂ ਇੰਦ੍ਰਿਯ, ਅੰਤਹਕਰਣ, ਪ੍ਰਾਣ ਔ ਸਥੂਲ-ਤਤੋਂ ਕੋ ਰਚੈ ਹੈ॥ ਤਿਨ ਸੇ ਚਾਰ-ਖਾਣੀ, ਚੌਦਾ ਭਵਨੋ ਕੋ ਰਚੇ ਹੈ॥ ਔ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਜ ਕਹੀਯੈ, ਰਚ ਕੇ ਪੁਨ ਚਾਰ-ਖਾਣੀ, ਚੌਦਾ ਭਵਨਾ ਕਾ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਮੇਂ ਲਯ, ਤਿਸ ਕਾ ਜਲ ਮੇਂ ਲਯ, ਜਲ ਕਾ ਅਗਨਿ ਮੇਂ ਲਯ, ਅਗਨਿ ਕਾ ਪਵਨ ਮੇਂ ਲਯ, ਪਵਨ ਕਾ ਆਕਾਸ ਮੇਂ ਲਯ, ਤਾ ਕਾ ਸੂਖਮੋ ਮੇਂ, ਤਿਨ ਕਾ ਤ੍ਰਿਧਾ ਹੰਕਾਰ ਮੇਂ, ਤਿਸ ਕਾ ਇਛਾ ਮੇਂ, ਤਾ ਕਾ ਮਾਯਾ ਮੇਂ ਲਯੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰੈ ਹੈ ਤਨ ਖੇਹ, ਕਹੀਯੇ ਤਨੋ ਕੋ ਸਾਜ ਕੇ, ਤਿਨ ਕਾ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਮੇਂ ਲਯ॥ ਜੋ ਇਸ ਬਾਤ ਕੋ ਜਾਨੇ ਹੈ, ਵਹੀ ਏਕ ਸੇ ਅਨੇਕ ਹੋ ਜਾਨੇ ਕਾ, ਔ ਅਨੇਕ ਸੇ ਏਕ ਹੋ ਜਾਨੇ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਤਾਵਤ ਹੁਯਾ ਜਾਨੇਨੇ ਕਾ, ਔ ਅਨੇਕੋ ਸੇ ਏਕ ਹੋ ਜਾਨੇ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਤਾਵਤਾ ਹੁਯਾ ਜਾਨਨੇ ਕੀ ਚਾਹ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਤਿ ਅਦੁਤੀ-ਸਤ ਮਾਤ੍ਰ ਕੋ ਸੇਖ ਬਤਾਵੇ ਹੈ॥ ਹੈ ਗੁਰੋ! ਗਯਾਨ ਸੈ ਅਗਯਾਨ ਦੂਰ ਹੋਨੇ ਕਰ ਬ੍ਰਿਛ ਦੂਰ ਭਯੋ, ਛਾਯਾ ਦੂਰ ਹੋਨੇ ਵਤ ਅਦੁਤੀ-ਸਤ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਗਯਾਨੀ ਕੇ ਸਰੀਰ ਕੇ ਬਿਨਾਸ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪਾਵਨੇ ਮੇਂ ਤਿਸ ਕੀ ਥਿਤੀ ਕੌਨ ਗਾਵੇ ਹੈ? ਯਹ ਪੂਛੈ॥

ਗਾਵੈ ਕੋ ਇਤਿ॥

ਗਾਵੈ ਕੋ ਕਹੀਯੇ, ਕੌਨ ਗਾਵੇ ਹੈ? ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਮੇਂ ਨਾ ਬਨਤੀ ਗਯਾਨੀ ਕੇ ਸਰੀਰ ਕੀ ਥਿਤੀ ਕੋ ਸੁਨ ਕੇ ਗੁਰ ਉਤਰ ਕਹੇ ॥ਜੀਅ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿੱਖਯ! ਜੈਸੇ ਤਤੇ ਲੋਹੇ ਪੈ ਜਲ ਸਿੰਚਨ ਸੈ ਅਗਨਿ ਦੂਰ ਭਯਾ ਭੀ ਖਣ-ਮਾਤ੍ਰ ਤਪ ਤਬ ਨੀਰ ਹੈ॥ ਤੈਸੇ ਗਯਾਨ ਸੈ ਅਗਯਾਨ ਦੂਰ ਭਯਾ, ਗਿਯਾਨੀ ਕਾ ਅਵਿਦਯਾ ਕੀ 'ਲੈਸ਼' ਕੈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੈ ਕੁਛ ਕਾਲ ਸਰੀਰ ਰਹਿ ਹੈ ਯਾਂਤੇ ਗਯਾਨੀ-ਪੁਰਖ ਫਿਰ ਗਯਾਨ ਮੇਂ ਪੀਛੇ ਭੀ ਦੇਹ ਨਾਮ ਸਥੂਲ-ਸਰੀਰ ਮੇਂ ਜੀਅ ਲੈ ਕਹੀਯੇ, ਜੀਵਨਾ ਲੇਤਾ ਹੈ॥ ਅਵਿਦਯਾ ਕੀ 'ਲੇਸ' ਸੇ ਐਸੇ ਵੇਦ-ਵੇਤਾ ਕਹੈ ਹੈਂ॥ ਅਥਵਾ ਗਯਾਨ ਸੈ ਪੀਛੇ ਭੀ ਜੀਅ ਨਾਮ ਜੀਵਤਾ ਹੈ, ਲੈ ਨਾਮ ਸੈ ਵਕ ਦੇਤੇ ਹੈਂ, ਸੋ ਲੈਤਾ ਹੈ; ਔ ਫਿਰ ਫਿਰਤਾ ਹੈ॥ ਦੇਹ ਗਨੋਪਦੇਸ ਦੇਤਾ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੇਦ ਕੇ ਗਯਾਤਾ ਕਹੇ ਹੈਂ ਵੇਦ ਯਹ ਹੈ॥ ਤਿਸ ਕੋ ਓਤਾ ਹੀ ਕਾਲ ਦੇਰ ਹੈ ਜੇਤਾ ਕਾਲ ਪ੍ਰਾਰਬਧ ਭੋਗ ਕੇ ਸਰੀਰ ਨ ਗਿਰੈ॥ ਗਿਰੈ ਪੀਛੇ ਜੋਤਿ ਸੈ ਜੋਤਿ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਹੈ॥ ਜੋ ਐਸੇ ਵੇਦ ਕੇ ਕਥਨ ਕੋ ਜਾਨਤੇ ਹੈਂ, ਵਹੁ ਕਹਤੇ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੋਰੋ! ਜਿਸ ਕੇ ਸਰੀਰ ਕੀ ਥਿਤੀ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੈ ਸਿਧ ਕਹੀ, ਤਿਸ ਕੋ ਯਹ ਤਤ੍ਵ ਵੇਤਾ ਹੈ॥ ਐਸੇ ਸਭ ਸੇ ਜੁਦਾ ਜਾਨ ਕਰ ਕੌਨ ਗਾਵੇ ਹੈ? ਯਹ ਪੂਛੇ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

www.archive.org/details/namdhari

ਗਾਵੈ ਕੋ ਇਤਿ॥

ਗਾਵੈ ਕੋ ਕਹੀਯੇ ਕੋਨ ਤਿਸ ਗਯਾਨੀ ਕੋ ਸਭ ਸੇ ਜੁਦਾ ਜਾਨ ਕਰ ਯਹ ਗਯਾਨੀ ਹੈ? ਯਹ ਕਹੇ ਹੈ॥ ਸੁਨ ਕਰ ਗੁਰੁ ਉਤਰ ਕਹੇ॥ ਜਾਪੈ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿੱਖਯ ! ਮਲਿਨ ਚਿਤੁ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਜਿਸ ਕੋ ਇਤਰੋ ਭਿੰਨ ਕਰਨ ਹੀ ਜਾਨੇ, ਨਿਸਕਾਮ ਧਰਮ ਮੇਂ ਸੁਧ-ਚਿਤ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੀ ਦਈ ਦਿਬਯ-ਸ਼ਕਤੀ-ਬਿਸੈਖ ਸੈ ਜਾਨ ਲੇਵੇ ਹੈ॥ ਯਾਂਤੇ ਸੁਧ-ਚਿਤ ਵਾਲੇ ਗਯਾਨ ਕੀ ਇਛਾ ਵਾਲਿਯੇ ਕੋ ਵਹੁ ਵਿਦਵਾਨ ਜਾਪੈ ਕਹੀਯੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਸਮੀਪ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ ਹੈ; ਔ ਮਲਿਨ-ਚਿਤ ਵਾਲੇ ਜੀਵੋ ਕੋ ਦਿਖਾਈ ਦੇਤਾ ਭੀ ਤਿਸ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕੋ ਨਾ ਜਾਨਨੇ ਸੇ, ਦਿਸੈ ਦੂਰ ਨਾਮ, ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ ਹੈ ਹਜਾਰ ਕੋਸ ਕੇ ਪਰੇ ਕੀ ਤਰਾਂ॥ ਯਾਂਤੇ ਕਹੀ ਰੀਤ ਸੇ ਗਯਾਨੀ ਕੋ ਅਨੇਕ ਜਨੋ ਮੇ ਸੇ ਜਾਨਨੇ ਕੀ ਚਾਹ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਿਥਕ ਕਰ ਕਹੇ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਕਾ ਸੂਚਕ ਗੁਰੂ ਲਿਖੇ ਹੈਂ, "ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕੀ ਗਤਿ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਜਾਨੈ॥" ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜਾਨੋ ਐਸੇ ਕੋ ਜਾਨਨੇ ਕੀ ਚਾਹ ਵਾਲਾ ਸ਼ਿਸਯ ਹੀ॥ ਪਰੰਤੁ, ਵਹੁ ਗਯਾਨੀ ਭੀ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੋ ਮੇਂ-ਏਕ, ਬ੍ਰਹਮਵਿਤ, ਦੂਸਰੈ- ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਵਰ, ਤੀਸਰੈ- ਬ੍ਰਹਮਵਿਦ ਵਰਿਸਟ, ਚੌਥੈ- ਬ੍ਰਹਮਵਿਦ ਵਰੀਯਾਨ ਲਿਖੇ ਹੈਂ॥ ਤਿਨ ਮੇਂ ਸੇ ਜਿਗਯਾਸੁ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕੋਨ ਗਾਵੈ ਹੈ? ਯਹ ਪੂਛੇ।

ਗਾਵੈ ਕੋ ਵੇਖੈ ਹਾਦਰਾ ਹਦੂਰਿ॥

ਗਾਵੈ ਕੋ ਇਤਿ॥

ਗਾਵੈ ਕੋ ਕਹੀਯੈ, ਜਾਨਨੇ ਕੀ ਚਾਹ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਚਾਰੋ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨੀਯੋ ਮੇਂ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕੋਨ ਕਹੇ ਹੈ? ਸੁਨ ਕਰ ਗੁਰੁ ਕਹੇ॥ ਵੇਖੈ ਇਤਿ॥ ਚਾਰੋ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨੀਯੋਂ ਮੇ ਤੀਨ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨੀ ਸਮਾਧੀਆਂ ਵਾਲੇ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਪਹਲਾ ਬ੍ਰਹਮਵਿਤ ਸਮਾਧੀ ਸੇ ਬਿਨਾ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਯਾਂਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਕੈ ਜਾਨਨ ਕੀ ਚਾਹਵਾਲੇ ਪ੍ਰਤਿ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਵਹੁ ਕਹੈ ਹੈ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਵੇਤਾ ਅਪਨੇ ਆਪ ਅਦੁਤੀ-ਸਤ-ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਵੇਖੇ, ਨਾਮ ਜਾਣੇ ਹੈ॥ ਹਾਥ ਮੇਂ ਰੱਖੀ ਸੰਦੇਹ ਰਹਿਤ ਵਸਤੁ ਵਤ, ਹਾਦੁਰ ਕਹੀਯੇ ਪ੍ਰਤਖ ਕਰ 'ਹਦੂਰ' ਨਾਮ, ਸਨਮੁਖ॥ ਭਾਵ ਯਹ, ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ-ਵੇਤਾ ਅਪਨੇ-ਆਪ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਵੇਖੈ ਨਾਮ, ਜਾਣੈ ਹੈ॥ ਹਾਥ ਮੇਂ ਰੱਖੀ ਸੰਦੇਹ ਰਹਿਤ ਵਸਤੁ ਵਤ ਹਾਦੁਰ ਕਹੀਯੈ ਪ੍ਰਤਖ ਕਰ, ਹਦੂਰ ਨਾਮ, ਸਨਮੁਖ ਭਾਵ॥ ਯਹ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਵੇਤਾ ਅਪਨੇ ਆਪ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਸਰਬਦਾ ਪ੍ਰਤਖ ਕਰ ਸਨਮੁਖ ਦੇਖੇ ਹੈ, ਵਹੀ ਜਾਨਨੇ ਕੀ ਚਾਹ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਤਿ ਕਹੇ ਹੈ॥ ਸਮਾਧਿ ਵਾਲੇ ਮਸਤ ਗਯਾਨੀ ਇਸ ਕੇ ਸਮਾਨ ਨਹੀ ਕਹੈ॥ 'ਹਾਦਰ' ਕਾ ਮੂਲ 'ਹਾਜ਼ਰ' ਹੈ॥ 'ਹਦੂਰ' ਕਾ 'ਹਜ਼ੂਰ' ਹੈ॥ ਹਾਜ਼ਰ ਪ੍ਰਤਖ ਹਦੂਰ ਸਨਮੁਖ ਯੇ ਉਨ ਕੇ ਅਰਥ ਹੈਂ॥ ਸੋ ਪੀਛੈ ਕਹੈ ਹੈ॥ ਅਥਵਾ, ਅਰਬੀ ਮੇਂ ਹਜ਼ੂਰ ਵਡੇ ਕੋ ਕਹਤੇ ਹੈਂ, ਔ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਰਬ ਸੇ ਵਡਾ ਹੈ॥ ਯਾਂਤੇ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਵੇਤਾ ਤਿਸ ਹਦੂਰ ਨਾਮ ਸਰਬ ਸੇ ਵਡੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਹਾਦਰ ਨਾਮ 'ਅਪਰੋਖ' ਦੇਖੋ ਹੈ॥ ਵਹੀ ਚੌਥੀ ਵਾਲਾ ਗਿਯਾਨੀ ਤਿਸ ਕੋ ਜਿਗਯਾਸੁ ਪ੍ਰਤਿ ਕਹੇ ਹੈ, ਔਰ ਗਯਾਨੀ ਨਹੀ ਕਹੇ॥

ਕੋ ਸ਼ਬਦ ਕੇ ਅਰਥ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਰ ਨਿਬੰਧ ਦੋ ਹੈਂ॥ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪਖ ਮੇਂ ਅਰਥ ਦਿਖਯ॥

ਬਹੁਤ ਮਹਾਤਮਾ ਇਸ ਕੇ ਅਰਥ ਨਿਖੇਧ ਪਖ ਮੇਂ ਭੀ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਜੋ ਗਾਵੈ ਕੋ ਤਾਣੁ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੈ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਕੇ ਬਲ ਕੋ, ਜਿਸ ਤੇ ਹੋਵੈ ਕਿਸੈ ਤਾਣੁ ਕਹੀਯੈ, ਨਹੀ ਹੈ ਕਿਸੇ ਮੇਂ ਪਰਮੇਸਵਰ ਕੇ ਬਲ ਕੇ ਕਹਨੇ ਬਲ॥ ਐਸੇ ਹੀ ਨਿਖੇਧ-ਪਖ ਮੇਂ ਗਾਵੇ ਵਾਲੀ ਸਭੀ ਤੁਕੋਂ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਰੰਤੁ ਹਮ ਕੋ ਪਹਲਾ ਅਰਥ ਹੀ ਅਛਾ ਭਾਸੇ ਹੈ॥ ਕਾਹੇ ਤੇ, ਜੇ ਕਰ ਗੁਰੁ ਜੀ ਸਰਬ ਕੇ ਕਹਨ ਕਾ ਨਿਖੇਧ ਕਰਤੇ, ਤਬ ਆਪ ਭੀ ਤਿਸ ਕਾ "ਭੈ ਵਿਚਿ ਸੂਰਜ ਭੈ ਵਿਚ ਚੰਦ" ਐਸਾ ਬਲ ਕੈਸੇ ਕਹਤੇ? ਕਹਯਾ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ, ਯਾਂਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪਖ ਮੇਂ ਹੀ ਬਯਾਖਾ ਸਮਯਕ ਕਹੈ ਹੈ॥ ਗੁਰੋ ਕੇਤੇ? ਬ੍ਰਹਮ-ਵੇਤਾ ਗੁਰੋ ਕੇ ਕੇਤੇ ਕਥਨ ਅਪਨੇ ਸਿੱਖਯਨ ਕੋ ਬੋਧਨ ਹੋਤੇ ਹੋਵੇਗੇ? ਯਹ ਪੂਛਤੇ ਸਿੱਖਯ ਪ੍ਰਤਿ ਉਤਰ ਕਹੇ ਗੁਰੂ:-

ਕਥਨਾ ਕਥੀ ਨ ਆਵੈ ਤੋਟਿ॥ ਕਥਨਾ ਇਤਿ॥ ਕਥਨਾ ਕਹੀਯੈ ਸਿੱਖਯਨ ਪ੍ਰਤਿ ਕਹੈ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਚਨੋ ਕੀ, ਔਰ ਕਥੀ ਨਾਮ ਤਿਨ ਕੈ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਹਮ ਵੇਤਾ ਗੁਰੁਯੋਂ ਕੀ; ਨ ਆਵੈ ਤੋਟਿ, ਨਹੀ ਆਵਤੀ ਔਧ॥ ਜੋ ਏਤੇ ਕਥਨ ਅਰ ਏਤੇ ਕਹਨ ਵਾਲੇ ਹੈ, ਔ ਪੁਨਾ ਆਵਨ ਹੇਤੁ ਕਹੇ॥

ਕਥਿ ਇਤਿ॥ ਈਹਾਂ ਪਹਲਾ 'ਕਥ' ਪ੍ਰਦ ਕਹਨੇ ਯੋਗਯ ਵਸਤੁ ਪਰ ਹੈ॥ ਦੂਸਰਾ 'ਕਥ' ਪਦ ਕਥਨ ਪਰ ਹੈ॥ ਕਥੀ ਕਹਨੇ ਵਾਲਿਯੋ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ॥ 'ਕੋਟੀ' ਆਦਿਕ ਤੀਨੋ ਏਕ ਏਕ ਸਾਥ ਜੋੜ ਲੇਨੇ॥ ਕ੍ਰੋੜ ਸੰਖਯਾ ਕੇ ਬੋਧਕ ਕੋਟਿ ਪਦ ਈਹਾਂ ਅਨਗਿਨਤ ਪੈ ਜਾਨੇ ਲੈਨੇ॥ ਔ ਅਨਗਿਨਤਤਾ ਕਰਨੇ ਯੋਗਯ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਵਸਤੁ ਸੈ "ਮਹਿਮਾ ਨ ਜਾਨੈ ਵੈਦ ਇਤਯਾਦਿ ਬਚਨ ਮੇਂ ਕਾਹੂ ਸਬਦ ਕੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕਾ ਵਿਖਯਨਾ ਹੋਨ ਚੁਪ ਜਾਨ ਲੇਨੀ, ਔ ਕਥਨ ਮੇਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਾਹੂ ਰੀਤਿ ਮੇਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਾਹੂ ਰੀਤਿ ਸੈ ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤ ਦੇ ਦੇ ਕਰ ਕਹਨਾ ਚੁਪ ਜਾਨ ਲੇਨੀ॥ ਕਹਨੇ ਵਾਲਿਯੋ ਮੇਂ ਭੂਤ, ਭਵਿਖ, ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲੋਂ ਮੇਂ ਹੋਨੇ ਸੇ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰਤਾ ਚੁਪ ਜਾਨ॥ ਯਾਂਤੇ 'ਕਥ' ਨਾਮ ਕਹਨੇ ਯੋਗਯ ਵਸਤੁ ਕੋ ਕੋਟੀ ਅਨਗਿਨਤ ਹੋਨੇ ਤੇ ਔਰ 'ਕਥ' ਨਾਮ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭੇਦ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਵੇਤਯੋ ਕੇ ਬਚਨੋ ਕੋ ਕੋਟਿ ਅਨਗਿਨਤ ਹੋਨੇ ਤੇ ਔਰ ਕਥੀ' ਨਾਮ ਤੀਨੋ ਕਾਲੋ ਮੇਂ ਹੋਨੇ ਕਰ ਬ੍ਰਹਮ ਵੇਤਯੋ ਕੋ ਕੋਟਿ ਨਾਮ ਅਨਗਿਨਤ ਹੋਨੇ ਤੇ, ਕਹਨੇ ਵਾਲੇਯੋ ਕੀ, ਔਰ ਕਹਨੇ ਕੀ, ਔਧਿ ਨਹੀ ਆਵੇ॥ ਜੋ ਏਤੇ ਹੈ, ਹੇ ਗੁਰੋ! ਅਧਿਕਾਰੀਯੋਂ ਕੇ ਬੀਚ ਸੈ, ਕੈਸੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਲੇਨੇ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀਯੋਂ ਕੋ, ਗੁਰੂ ਅਨਗਿਨਤ ਕਥਨੀਯ ਵਸਤੁ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਦੇਵੇ ਹੈ? ਸੁਨ ਕਰ ਗੁਰੁ ਕੋ ਤੁਕੋ ਸੇ ਉਤਰ ਕਹੇ॥

ਦੇਦਾ ਇਤਿ॥ ਦੇਦਾ ਨਾਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਹਮ ਵੇਤਾ ਗੁਰੁ ਭੀ ਤਿਨ ਅਧਿਕਾਰੀਯੋਂ ਕੋ, ਦੇਹ ਨਾਮ ਉਪਦੇਸ, ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਦੇਵੇ ਹੈ॥ ਜੋ ਲੈਂਦੇ ਨਾਮ ਉਪਦੇਸ ਲੇਨੇ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਥਕ ਪਾਹ ਨਾਮ ਚੌਰਾਸੀ ਚਕ੍ਰ ਮੇਂ ਫਿਰਦੇ ਥਕ ਪੜਦੇ ਹੈਂ॥ ਭਾਵ ਯਹ, ਜੋ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਗੁਰੁ ਪਾਸ ਕਹਤੇ ਹੈਂ; ਹੇ ਗੁਰੋ! ਮੈ ਚੌਰਾਸੀ ਚਕ੍ਰ ਮੇਂ ਫਿਰਤਾ ਥਕ ਗਯਾ ਹੋ, ਅਬ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਉਪਦੇਸ ਦੇ ਕਰ ਮੁਕਤ ਕਰੋ॥ ਤਿਨ ਕੋ ਉਪਦੇਸ ਦੇਵੇ ਹੈ, ਔਰੋ ਕੋ ਨਹੀ ਦੇਵੇ॥

ਪੁਨਾ-ਜੋ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਜੁਗਾ=ਚਾਰ ਵਰਣੋਂ ਮੇਂ; ਪੁਨਾ-ਜੁਗਾਂਤਰ ਪੂਰਬ ਯੁਗ ਸੇ ਦੂਸਰੇ ਯੁਗ ਚਾਰ ਆਸ਼੍ਰਮੋ ਸੇ ਹੋਕਰ, 'ਖਾਹੀ' ਨਾਮ ਵੇਦ ਮੇਂ 'ਅਤਿ ਗ੍ਰਾਹ' ਨਾਮ ਮੇਂ ਕਹੈ ਜੀਵੋ ਕੋ ਅਤਯੰਤ ਕਲੇਸ ਦੇਨੇ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਸਪਰਸ਼ਾਦਿ ਵਿਖਯੋ ਕੋ, 'ਖਾਹ' ਨਾਮ ਸਮ, ਦਮਾਦਿਕ ਸਾਧਨੋ ਮੇਂ ਦੂਰ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਤਿਨ ਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਵੇ ਹੈ, ਔਰ ਅਨਧਿਕਾਰੀ ਜਨੋ ਕੋ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇ ਹੈ॥

ਗੁਰੋ ਯਹ ਜੋ ਗੁਰੁਯੋ ਅਰ ਸਿੱਖੋ ਕੀ ਪਰੰਪਰਾ ਮੇਂ ਉਪਦੇਸ ਚਲਾ ਆਵੇ ਹੈ ਇਸ ਉਪਦੇਸ ਕੇ ਮਾਰਗ ਕਾ ਪ੍ਰਥਮ ਚਲਾਵਨੇ ਵਾਲਾ ਕੋਨ ਹੈ? ਐਸੀ ਪੂਛਨ ਕੀ ਇਛਾ ਮੇਂ ਗੁਰੁ ਕਹੇ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

www.archive.org/details/namdhari

ਹੁਕਮੀ ਇਤਿ॥

ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੋ ਈਸ੍ਵਰ ਨੇ ਵੇਦ ਪੜਾਇਆ, ਔ ਬ੍ਰਹਮ ਨੇ ਨਾਰਦਾਦਿ ਕੋ ਪੜਾਇਆ, ਤਿਨੋ ਨੇ ਬਯਸਾਦਿ ਕੋ ਪੜਾਯਾ॥ ਯਾਂਤੇ ਹੁਕਮੀ ਨਾਮ ਵੈਦਾਦਿ ਆਗਯਾ ਵਾਲਾ ਈਸ੍ਵਰ ਹੀ, ਹੁਕਮ ਨਾਮ ਅਪਨੀ ਵੈਦਾਦਿ ਆਗਯਾ ਦ੍ਵਾਰਾ, ਚਲਾਏ ਰਾਹ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਕਰੇ ਹੈ ਤਤਵ ਗਯਾਨ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਕਾ ਮਾਰਗ॥ ਔ ਉਸ ਮਾਰਗ ਸੇ ਆਪ ਹੀ ਉਪਦੇਸ ਵਾਲਯੋ ਕੇ ਚਿਤ ਮੇਂ ਵਿਕਾਸ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਯਹ ਕਹੇ॥

ਨਾਨਕ ਇਤਿ॥ ਗੁਰੁ ਕਹੇ ਹੈ, ਉਪਦੇਸ ਸੇ ਉਪਦੇਸ ਵਾਲਯੋਂ ਕੇ ਚਿਤ ਮੇਂ ਆਪ ਹੀ ਬਿਗਸੈ ਨਾਮ ਅਦੁਤੀ-ਸਤ ਰੂਪ ਮੈ ਬਿਗਾਸ ਕੋ ਭਾਵ ਖਿਲਨੇ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਵੇਪਰਵਾਹ ਨਾਮ ਪੂਰਣ-ਕਾਮ ਹੁਕਮੀ ਪਰਮੇਸਵਰ ॥3॥

ਨੰ. 7. ਨਿਰਮਲ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ. ਗਿ:ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਫਰੀਦਕੋਟ ਟੀਕਾ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਜਿਸ ਕਾ ਐਸਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਉਸ ਕਾ ਬਲੁ ਕਿਤਨਾਕੁ ਹੈ ਕਿਯੋਂਕਿ ਹੁਕਮੁ ਜੋਰ ਸੇ ਚਲਤਾ ਹੈ॥ ਉੱਤਰ:

ਗਾਵੈ ਕੋ ਤਾਣੁ ਹੋਵੈ ਕਿਸੈ ਤਾਣੁ॥ ਗਾਵੈ ਕੋ ਦਾਤਿ ਜਾਣੈ ਨੀਸਾਣੁ॥
ਗਾਵੈ ਕੋ ਗੁਣ ਵਡਿਆਈਆ ਚਾਰ॥ ਗਾਵੈ ਕੋ ਵਿਦਿਆ ਵਿਖਮੁ ਵੀਚਾਰ॥
ਗਾਵੈ ਕੋ ਸਾਜਿ ਕਰੇ ਤਨੁ ਖੇਹ॥ ਗਾਵੇ ਕੋ ਜੀਅ ਲੈ ਫਿਰਿ ਦੇਹ॥
ਗਾਵੈ ਕੋ ਜਾਪੈ ਦਿਸੈ ਦੂਰਿ॥ ਗਾਵੈ ਕੋ ਵੇਖੈ ਹਾਦਰਾ ਹਦੂਰਿ॥

ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੇ ਸਮੱਗ੍ਰ (ਤਾਣੁ) ਬਲੁ ਕੋ (ਕੋ ਗਾਵੈ?) ਕੌਣ ਗਾਇ ਸਕਤਾ ਹੈ ਜਬ ਕਿਸੀ ਮੈ ਐਸਾ ਬਲੁ ਹੋਵੈ ਤੋਂ ਗਾਇ ਸਕਤਾ ਹੈ ਔਰ (ਨੀਸਾਣੁ) ਪ੍ਰਗਟ ਅਰਥਾਤ ਇਦੰ ਕਰਕੇ ਉਸ ਕੀ ਦਾਤ ਕੋ ਕੌਨ ਜਾਨ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਉਸ ਕੇ ਬਲ ਕੋ ਕੌਣ ਜਾਣੈ ਅਰੁ ਉਸ ਕੇ ਗੁਣਾ ਕੇ ਪੁਨਾ ਵਡਿਆਈਆਂ ਕੋ (ਚਾਰ) ਚਾਰੇ ਵੇਦ ਕਥਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਪਰੁ ਅੰਤੁ ਨਹੀਂ ਪਾਵਤੇ ਹੈਂ ਤਿਸ ਕੇ ਬਲ ਕੋ ਕੌਨੁ ਗਾਇ ਸਕਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕੀ ਵੇਦਾਂਤਾਦੀ ਵਿੱਦਜਾ ਕਾ ਵਿਚਾਰੁ ਵੱਡਾ (ਵਿਖਮੁ) ਕਠਨੁ ਹੈ ਤਿਸ ਕੇ ਬਲ ਕੋ ਕੌਨੁ ਗਾਇ ਸਕਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਨ ਜੀਵੋਂ ਕੇ (ਤਨ) ਸਰੀਰ (ਸਾਜ) ਬਨਾਇ ਕਰਕੇ ਫਿਰ (ਖੇਹ) ਨਾਸ ਕਰ ਦੇਤਾ ਹੈ ਵਾ ਜੈਸੇ (ਖੇਹ) ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਆਦਿ ਤਤੋਂ ਸੇ ਇਨ ਸਰੀਰੋਂ ਕੋ ਸਾਜਣਾ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕੇ ਬਲ ਕੋ ਕੌਨੁ ਗਾਇ ਸਕਤਾ ਹੈ ਸੂਖਮ ਰੂਪੁ ਜੀਵੁ ਜਿਸ ਕੀ ਸੱਤਾ ਕੋ ਪਾਇਕੇ ਇਸ ਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਕੋ ਲਈ ਫਿਰਤਾ ਹੈ ਵਾ ਇਸ ਸਰੀਰ ਮੈ ਸੇ ਜੀਵ ਨਿਕਾਲ ਲੇਤਾ ਹੈ ਔਰੁ ਜੋ ਸਰੀਰ ਮੇ ਜੀਵ ਪਾਇ ਦੇਤਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕੇ ਬਲ ਕੋ ਕੌਨ ਗਾਇ ਸਕਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਜੋ ਜਾਨਨੇ ਸੇ ਔਰ ਦੇਖਨੇ ਸੇ ਦੂਰ ਹੈ ਤਿਸ ਕੇ ਬਲ ਕੋ ਕੌਨੁ ਗਾਇ ਸਕਤਾ ਹੈ ਜੇਕਰ (ਹਾਦਰਾ ਹਦੂਰਿ) ਹਾਜਰ ਹਜੂਰ ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟ ਦੇਬੇ ਤੋ ਤਿਸ ਕੇ ਬਲ ਕੋ ਕੋਈ ਗਾਇ ਸਕਤਾ ਹੈ॥

ਅਬ ਦੂਸਰਾ ਅਰਥ ਕਹਤੇ ਹੈਂ (ਕੋ) ਕੋਈਕ ਪੁਰਾਣੋ ਵਾਲੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੇ ਬਲ ਕੋ ਜਿਸ ਹਕੁ ਉਨਕੋ ਬੁਧਿ ਕਾ ਬਲੁ ਹੋ ਮਧੁ ਕੋਟਭਾਦਿ ਬਧ ਪ੍ਰਸੰਗ ਲਿਖ ਕਰਕੇ ਗਾਵਤੇ ਹੈਂ ਕੋਈ ਪੰਚ ਰਾਤ੍ਰਿ ਮਤਵਾਲੇ ਨਾਰਦਾਦਿ ਹਾਥ ਪਾਉਂ ਨੇਤ੍ਰਾਦਿਕ ਅਮੋਲਕ ਵਸਤੂ ਤਿਸ ਕੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਗਟ ਜਾਨ ਕਰ ਗਾਇਤੇ ਹੈਂ। ਕੋਈ ਸੰਖ ਸਾਸਤ੍ਰ ਪੜ ਕਰ ਕਰ ਕੋ ਕਰਤਾ ਪੜੱਕਾਦਿ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਰਚ ਕਰ ਪਾਲਨਾ ਸੰਘਾਰ ਕਰਤਾ ਹੈ ਇਸ ਵਡਿਆਈ ਔਰ (ਆਚਾਰ) ਕਰਮਾਂ ਕੋ ਗਾਉਤੇ ਹੈਂ॥ ਕੋਈ ਨੈਯਾਇਕ ਕਠਨ ਵਿੱਦਯਾ ਕੋ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਬਲ ਕੋ ਗਾਵਤੇ ਹੈਂ। ਕੋਈ ਕਾਲਵਾਦੀ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਰੀਰ ਕੋ ਰਚ ਕਰ ਨਾਸ ਕਰਤਾ ਹੈ ਐਸੇ ਸਮੇਂ ਕੋ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਾਨ ਕਰ ਪ੍ਰਭੂ ਕੇ ਬਲ ਕੋ ਗਾਵਤੇ ਹੈਂ। ਕੋਈ ਜੋ ਮੀਮਾਂਸਕ ਹੈਂ ਸੋ ਕਰਮਾਨੁਸਾਰ ਜੀਵ ਸੇ ਈਸ੍ਵਰ ਦੇਹਿ ਲੇ ਲੇਤਾ ਹੈ ਔਰ ਕਰਮਾਨੁਸਾਰ ਦੂਸਰੀ ਦੇਹਿ ਦੇ ਦੇਤਾ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਮੋਂ ਕੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਸੇ ਪ੍ਰਭੂ ਕੇ ਬਲ ਕੋ ਗਾਵਤੇ ਹੈਂ ਕੋਈ ਜੋ ਪਾਤੰਜਲੀ ਹੈਂ ਸੋ ਜਪਨੇ ਸੇ ਔਰ ਦੇਖਨੇ ਸੇ ਦੂਰ ਜਾਨ ਕਰ ਪ੍ਰਭੂ ਕੇ ਬਲ ਕੋ ਗਾਵਤੇ ਹੈਂ। ਕੋਈ ਜੋ ਵੇਦਾਂਤੀ ਹੈ (ਹਾਦਰਾ ਹਦੂਰਿ) ਅਤੀ ਸਾਮੀਪ ਭਾਵ ਪ੍ਰਤੱਖ ਆਪਨਾ ਸਰੂਪੁ ਜਾਨ ਕਰ ਅਦ੍ਵੈਤ ਭਾਵਨਾ ਸੇ ਗਾਉਂਤੇ ਹੈਂ॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਐਸੇ ਬਲੀ ਕੀ ਕਥਾ ਕਿਤਨੀਕੁ ਹੈ॥ ਉੱਤਰ:

ਕਥਨਾ ਕਥੀ ਨ ਆਵੈ ਤੋਟਿ॥
ਕਥਿ ਕਥਿ ਕਥੀ ਕੋਟੀ ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ॥

ਜਿਤਨੇ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤੀ ਪੁਰਾਣ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕੇ ਵੇਤਾ ਹੈਂ ਤਿਨੋ ਨੇ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਕੇ ਸਤਜ ਸੰਕਲਪ ਆਦਿ ਬਲ ਕੀ ਕਥਾ ਨੂੰ ਕਥਨ ਕੀਆ ਹੈ ਪਰੰਤੂ (ਤੋਟਿ) ਅੰਤੁ ਕਿਸੀ ਕੋ ਨਹੀਂ ਆਵਤਾ ਹੈ॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਜੇਕਰ ਬਹੁਤੇ ਮਿਲ ਕਰ ਕਹੇਂ ਤੋਂ ਅੰਤੁ ਮਿਲ ਜਾਵੇ॥

ਉੱਤਰ: ਕ੍ਰੋੜੋਂ ਨੇ ਪੀਛੇ ਕਥਨ ਕਰੀ ਹੈ ਕ੍ਰੋੜੋਂ ਹੀ ਅਬ ਕਥਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਕ੍ਰੋੜੋਂ ਆਗੇ ਕਥਨ ਕਰੇਂਗੇ ਪਰੰਤੂ ਅੰਤੁ ਨ ਮਿਲਾ ਨਾ ਮਿਲਤਾ ਹੈ ਨਾ ਮਿਲੇਗਾ॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਐਸੀ ਬਿਸੰਤ ਕਥਾ ਵਾਲਾ ਦਾਤਾ ਕੈਸਾ ਹੈ॥ ਉੱਤਰ:

ਦੇਦਾ ਦੇ ਲੈਦੇ ਥਕਿ ਪਾਹਿ॥
ਜੁਗਾ ਜੁਗੰਤਰਿ ਖਾਹੀ ਖਾਹਿ॥

ਵਹੁਦਾਤਾ (ਦੇਦਾ) ਦੇਣੇ ਵਾਲਾ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਦਾਨੁ ਦੇਤਾ ਹੀ ਰਹਿਤਾ ਹੈ (ਲੈਦੇ) ਲੈਣੇ ਵਾਲੇ ਥਕ ਜਾਤੇ ਹੈਂ। ਔਰ ਜੁਗੋਂ ਜੁਗੋਂ ਮੈ ਤਿਸਕੇ ਦੀਏ (ਥਾਹੀ) ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੋ ਖਾਤੇ ਹੈਂ॥ ਵਾ ਪੁਨ: ਪੁਨ: ਖਾਤੇ ਹੈਂ॥

ਹੁਕਮੀ ਹੁਕਮੁ ਚਲਾਏ ਰਾਹੁ॥
ਨਾਨਕ ਵਿਗਸੈ ਵੇਪਰਵਾਹੁ॥ ੩॥

ਐਸਾ (ਹੁਕਮੀ) ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਅਪਨੇ ਹੁਕਮ ਕੇ ਅੰਦਰ ਅਨੇਕ ਰਸਤੇ ਚਲਾਵਤਾ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਹੇ ਸਿਧੋ ਵਹੁ (ਵੇਪਰਵਾਹ) ਇੱਛਾ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੈ ਸੋ (ਵਿਗਸੈ) ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਭਾਵ ਏਹ ਕਿ ਆਪਨੇ ਹੁਕਮ ਮੇਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਸਭ ਕੋ ਚਲਾਉਤਾ ਹੈ ਔਰ ਜੀਵ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਮੈਨੇ ਐਸਾ ਕਰਮੁ ਕੀਆ ਮੈਨੇ ਏਹ ਦੀਆ ਇਨ ਅਗਜਾਤਤਾ ਕੇ ਬਚਨੋ ਕੋ ਸੁਨ ਕਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਕ੍ਰੋਪੁ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾ॥ 3॥

ਨੰ. ੪. ਨਿਰਮਲ-ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੀਲੀਭਤਿ (ਵੇਦਾਂਤੀ)

ਪ੍ਰਸੰਨ॥ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਸੰਪੂਰਨ ਸੂਰਯ, ਚੰਦ੍ਰਯ ਆਦਿਕ ਜਗਤ ਕੋ ਆਪਨੀ ਸ਼ਾਸਨਾ ਮੇਂ ਰੱਖਨਾ ਇਤਨਾ ਹੀ ਬਲ ਹੈ॥ ਉੱਤਰ॥ ਨ ਤਸਯ ਕਾਰਯੰ ਕਰਣੰਚ ਵਿਦਯਤੇ ਨ ਤਤ ਸਮਸ਼੍ਚਾਭਯਧਿਕਸ਼੍ਚ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਤੇ॥ ਪਰਾ ਅਸਯ ਸ਼ਕਿਤਰ ਵਿਵਿਧੇਵਸ਼੍ਰੂਯਤੇਸਵਭਾਵਕੀ ਗਯਾਨ ਬਲ ਕ੍ਰਿਯਾ ਚ॥ ਸੇਤਾਸਵਤਰੋਪਨਿਸ਼ਦ ॥ 6॥ 8॥ ॥)

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਰਥ॥ ਤਿਸ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਕਾ ਕੋਈ (ਕੰਮ) ਭੌਤਿਕ ਸ਼ਰੀਰ ਔਰ (ਕਰਣ) ਇੰਦ੍ਰਯਾ ਅੰਤ: ਕਰਣ ਆਦਿਕ ਵਿਦਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਔਰ ਨ ਤਿਸ ਕੇ ਸਮਾਨ ਤਥਾ ਅਧਿਕ ਕੋਈ ਵਸਤੂ ਦਿਖਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਕੀ ਸ਼ਕਤੀ (ਪਰਾ) ਸਰਬ ਸੇ ਉਤਕ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਨੰਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਸੁਨੀ ਜਾਤੀ ਹੈ ਸਰਬ ਜਗਤ ਕੀ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੀ ਔਰ ਸਰਬ ਕੋ ਆਪਨੇ ਬਲ ਸੇ ਬਲ ਯੁਕਤ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਔਰ ਗਿਆਨ-ਕ੍ਰਿਯਾ ਤਥਾ ਬਲ-ਕ੍ਰਿਯਾ ਇਹ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਸਵਾਭਾਵਿਕੀ ਹੈ॥ ਅਰਥਾਤ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ-ਭੂਤ ਹੈ, ਜੋ ਆਪਨੇ ਸੰਬੰਧ ਸਰਬ ਵਿਸ਼ਯ ਕਾ ਗਿਆਨ ਰੂਪ ਹੈ, ਸੋ ਗਿਆਨ ਕ੍ਰਿਯਾਰੂਪ ਹੈ॥ ਔਰ ਜੋ ਕਾਰਨ ਕਾਰਯ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕਾ ਨਿਯਮਨ ਨਾਮ ਪ੍ਰੇਰਣਾਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਸੋ ਬਲਕ੍ਰਿਯਾ ਹੈ॥ ਸੋ ਦੋਨੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਸਵਭਾਵਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੈਸੇ ਸੂਰਯ ਇਛਾ ਦਵੇਸ਼ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੀ ਕਮਲ ਕੇ ਵਿਕਾਸ ਕਾ ਹੇਤੂ ਹੋਤਾ ਹੈ ਔਰ ਕਮੁਦ ਕੇ ਮੁਦ੍ਰਣ ਕਾ ਹੇਤੂ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਤੈਸੇ ਹੀ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਰਾਗ ਦਵੇਸ਼ ਵਰਜਿਤ ਅਸੰਗ ਉਦਾਸੀਨ ਸਵ ਸੰਵਦਧਾਵਸਤ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਔਰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਹੇਤੂ ਹੈ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਬਲ ਕੋ ਕੌਣ ਪੁਰਖ ਗਿਆਨ ਕਹਤਾ ਹੈ? ਯਹ ਪ੍ਰਸੰਨ ਜਿਸ ਕਿਸੀ ਕੋ ਵਿਚਾਰਕਾ, ਤਥਾ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਾ ਬਲ ਹੋਤਾ ਹੈ; ਸੋ ਗਾਯਨ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਯਹ ਉਤਰ ਕਹਿਤੇ ਹੈ।

ਗਾਵੈ ਕੋ ਤਾਣੁ ਹੋਵੈ ਕਿਸੈ ਤਾਣ॥

ਅਰਥ॥ ਇਸ ਪੁਰਬ-ਉਕਤ ਬਲ ਕੋ ਸੋ ਗਾਯਨ ਕਰਤਾ ਹੈ (ਕਿਸੇ) ਇਸ ਕੇ ਆਦਿ ਮੇਂ 'ਜਿਸ' ਇਤਨੇ ਪਦ ਕਾ ਅਧਯਾਹਾਰ ਕਰਨਾ, ਜਾਂਤੇ ਜਿਸ ਕਿਸੇ 'ਤਾਨ' ਨਾਮ, ਬਲ ਹੋਵੇ; ਸੋਈ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਬਲ ਕੋ ਗਾਯਨ ਕਰਦਾ ਹੈ॥ ਪੂਰਬ ਯਹ ਕਿਹਾ ਥਾ ਜੋਕਿ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਧਰਮ ਕਰਨੇ ਵਾਲਿਯੋ ਕੋ ਗਿਆਨ ਕੀ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਰੂਪ ਦਾਤ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਸੋ ਗਿਆਨਰੂਪ ਦਾਤ ਕੋ ਕੋਣ ਗਾਯਨ ਕਰਤਾ ਹੈ? ਯਹ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥

ਗਾਵੈ ਕੋ ਦਾਤਿ ਜਾਣੈ ਨੀਸਾਣੁ॥

ਅਰਥ॥ ਗਾਵੇ ਕੋ ਦਾਤ ਇਤਨਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਾ ਬੋਧਕ ਹੈ॥ ਔਰ ਜਾਨੇ ਨੀਸਾਨ, ਇਤਨਾ ਉਤਰ ਭਾਗ ਹੈ॥ ਤਬ ਯਹ ਅਰਥ ਹੁਆ॥ ਜੋਕਿ ਸੋ ਪੁਰਖ ਗਿਆਨ ਰੂਪ ਦਾਤ ਕਾ ਹੇਤੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਜੋ (ਨੀਸਾਨ) ਤਾਤਪਰਯ ਨਿਰਣਾਇਕ ਚਿਨ੍ਹੋ ਕੋ ਜਾਨਤਾ ਹੈ॥ ਚਿੰਨ੍ਹ ਲਿੰਗ ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਸਬਦ ਪਰਸਪਰ ਏਕ ਅਰਥ ਕੇ ਬੋਧਕ ਹੈ॥ ਸੋ ਤਾਤਪਰਯ ਕੇ ਨਿਰਣਾਯਕ ਲਿੰਗ ਖਟ ਹੈ॥

ਉਪਕਰਮੋਪਸੰਹਾਰ 1.ਅਭਯਾਸ 2.ਅਪੂਰਬਤਾ 3.ਫਲੰ 4.ਅਰਥਵਾਦ 5.ਉਪਪੱਤਿ 6.ਯਹ ਖਟ-ਲਿੰਗ ਏਕ ਏਕ ਅਥਵਾ ਦੋ ਮਿਲਕਰ, ਯਾ ਤਿੰਨ ਮਿਲਕਰ, ਅਥਵਾ ਚਾਰ ਮਿਲਕਰ, ਵ ਪੰਜ ਮਿਲਕਰ, ਅਥਵਾ ਖਟ ਹੀ ਮਿਲਕਰ ਤਾਤਪਰਯ ਕੇ ਨਿਰਨਾਯਕ ਹੈਂ॥ ਭਾਵ, ਯਹ ਹੈ, ਯਦਿ ਕਿਸੀ ਪਰਕਰਨ ਮੇਂ ਕੇਵਲ ਕਿਸੀ ਅਰਥ ਕਾ ਉਪਕਰਮੋਪਸੰਹਾਰ ਰੂਪ ਏਕ ਹੀ ਲਿੰਗ ਹੋਵੇ, ਤਬ ਭੀ ਉਸ ਪਰਕਰਣ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਯ ਅਰਥ ਕਾ ਨਿਸ਼ੇਦਯ ਕਰਾ ਦੇਤਾ ਹੈ, ਜੋਕਿ ਇਸ ਅਰਥ ਮੇਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਨ ਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਹੈ॥ ਕਿਉਂਕਿ (ਉਪਕਰਮ) ਪ੍ਰਾਰੰਭ ਸੇ ਔਰ, 'ਉਪਸੰਹਾਰ' ਸਮਾਪਤਿ ਮੇਂ ਉਸੀ ਕਾ ਕਥਨ ਹੈ ਇਸ ਸੇ ਨਿਸ਼ੇਦਯ ਹੋਤਾ ਹੈ ਇਸ ਅਰਥ ਮੇਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਨ ਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਯਦੀ ਦੋ ਤਿੰਨ ਆਦਿਕ ਮਿਲਿਤ ਲਿੰਗ ਹੋਵੇ, ਅਥਵਾ ਸਮਗ੍ਰ 'ਖਟ' ਹੀ ਲਿੰਗ ਹੋਵੇ, ਸੋ ਭੀ ਤਾਤਪਰਯ ਕੇ ਨਿਸ਼ਦਯ ਕਰਾਨ ਵਾਲੇ ਹੋਤ ਹੈਂ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

1:- ਅਦਵੈਤ ਗਿਆਨ ਕੇ ਹੇਤੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਮੇਂ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਉਪਕਰਮੋਪਸੰਹਾਰਾਦਿਕ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ॥ ਤਥਾਹਿ:-

'ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ' ਇਸ ਮੰਗਲ ਰੂਪ ਵਾਕ ਕਾ ਵਿਆਖਾਨ 'ਆਦਿ ਸਚੁ' ਇਤਯਾਦਿ ਬਚਨ ਤਥਾ ਮੂਲ- ਮੰਤ੍ਰ ਮੇਂ ਅਦਵੈਤ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਕਥਨ ਹੈ॥ ਔਰ, ਸਮਾਪਤਿ ਮੇਂ 'ਸਭ ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮਪਸਾਰੋ', ਇਸ ਕਥਨ ਸੇ ਏਕ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਕਾ ਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ॥ ਯਾਂਤੇ ਉਪਕਰਮ ਔਰ ਉਪਸੰਹਾਰ ਕੀ ਏਕ ਰੂਪਤਾ ਰੂਪ ਲਿੰਗ ਤਾਤਪਰਯ ਕਾ ਨਿਰਣਾਯਕ ਸਿੱਧ ਹੂਆ॥ ਔਰ ਕੇਵਲ ਏਕ ਅਦਵੈਤ ਮੇਂ ਹੀ ਉਪਕਰਮੋਪਸੰਹਾਰ ਨਹੀਂ, ਕਿੰਤੂ ਸੱਤ ਸੰਭਾਸ਼ਨ, ਸੰਤੋਸ਼, ਵਿਚਾਰ ਔਰ ਨਾਮਸਮਰਨ ਰੂਪ ਭਕਤੀ ਔਰ ਪ੍ਰੇਮ-ਭਕਤੀ ਇਨ੍ਹ ਮੇਂ ਭੀ ਉਪਕਰਮੋਪਸੰਹਾਰ ਹੈ॥ ਕਿਉਂਕਿ 'ਸਤਿਨਾਮ' ਕਹਨੇ ਸੇ ਔਰ 'ਜਪੁ' ਕਰਨੇ ਸੇ ਸੱਤਵਚਨ ਔਰ ਸੰਤੋਸ਼ ਤਥਾ ਵਿਚਾਰ ਭੀ ਸੂਚਿਤ ਕਹੇ ਹੈਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਿਨਾਂ ਸਤਯ ਬਚਨਾਦਿ ਸਾਧਨੋਂ ਸੇ ਤਥਾ ਪ੍ਰੇਮਭਕਤੀ ਸੇ ਵਿਨ੍ਹਾਂ ਜਪੁ ਧਿਆਨ ਮੇਂ ਪ੍ਰਾਵਿਰਤ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ॥ ਇਸ ਸੇ ਇਨ੍ਹ ਕਾ ਭੀ ਉਪਕਰਮ ਹੈ॥ ਔਰ ਉਪਸੰਹਾਰ ਮੇਂ ਤੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾ ਸਪਸ਼ਟ ਹੀ ਕਥਨ ਹੈ, ਤਥਾਹਿ॥

॥ ਮੰਦਾਵਣੀ ਮ:5॥ ਥਾਲ ਵਿਚ ਤਿਨ ਵਸਤੂ ਪਾਇਓ॥ ਸਤਿ ਸੰਤੋਖ ਵੀਚਾਰੋ॥ ਅਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਠਾਕੁਰ ਕਾ ਪਾਇਓ॥ ਜਿਸ ਕਾ ਸਭਸ ਅਧਾਰੋ॥ ਜੇ ਕੋ ਖਾਵੈ ਜੇ ਕੋ ਭੁੰਚੈ ਤਿਸਕਾ ਹੋਇ ਉਧਾਰੋ॥ ਇਹ ਵਸਤੂ ਤਜੀ ਨਹਿ ਜਾਇ॥ ਨਿਤ ਨਿਤ ਰਖ ਉਰ ਧਾਰੋ॥ ਤਮ ਸੰਸਾਰ ਚਰਣ ਲਗ ਤਰੀਐ॥ ਸਭ ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਪਸਾਰੋ॥ ੧॥

ਅਰਥ:- ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਗ੍ਰੰਥ ਕੀ ਸਮਾਪਤਿ ਮੇਂ ਯਹ ਕਿਹਾ ਹੈ॥ ਥਾਲ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਮੇਂ ਤੀਨ ਵਸਤੂ ਸਥਾਪਨ ਕਰੀ ਹੈ॥ ਸਤਯ ਸੰਤੋਖ, ਵਿਚਾਰ ॥੧॥ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦਾ ਨਾਮ ਅਮ੍ਰਿਤਰੂਪ ਪਾਯਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਮ ਸੋ ਸਰਬ ਕੋ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਅਰਥਾਤ ਸਰਬ ਸਾਧਨੋਂ ਕੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਪੁਰਸ਼ ਉਸਕੋ (ਖਾਵੇ) ਜਪੇ ਔਰ ਉਸ ਕੇ ਰਸ ਕੋ ਭੋਗੇ ਤਿਸ ਕਾ ਉਧਾਰ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ 2॥ ਔਰ ਇਹ ਜੋ ਇਸ਼੍ਵਰ ਰੂਪ ਵਸਤੂ ਹੈ ਸੋ ਤਿਯਾਗੀ ਨਹੀਂ ਜਾਤੀ; ਸਰਵਥਾ ਹਿਰਦਯ ਮੇਂ ਧਾਰਨ ਕਰਨੇ ਕੇ ਯੋਗਯ ਹੈ॥ ਇਸ ਕਥਨ ਸੋਂ ਭਗਵਤ-ਭਕਤੀ ਰੂਪ ਤੀਸਰੀ ਵਸਤੂ ਕਹੀ॥ 3॥ ਇਸ ਭਕਤੀ-ਜਨਯ ਗਿਆਨ ਸੇ ਅਗਿਆਨ ਔਰ ਅਗਿਆਨ-ਕਾਰਯ ਸੰਸਾਰ ਕੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਚਰਨੋਂ ਮੇ ਲਗ ਕਰ ਤਰੀਤਾ ਹੈ॥ ਗਿਆਨ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ "ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਪਸਾਰਾ ਹੈ॥" ਅਰਥਾਤ ਬ੍ਰਹਮ ਸੇ ਭਿੰਨ ਵਸਤੂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਿੰਤੂ ਸਰਬ ਆਤਮ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਹੈ। ਇਸ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਇਤਨਾ ਔਰ ਭੀ ਸਮਝਨਾ:- ਜੋਕਿ, ਸਤਯ ਵਚਨ, ਸੰਤੋਸ਼ਾਦਿਕ, ਨਾਮਸਮਰਨ, ਪ੍ਰੇਮਭਕਤੀ ਮੇਂ ਕਿਸੀ ਦਾ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ॥ ਕਿੰਤੂ ਸਰਬ ਹੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਮੇਂ ਨਾਮਾਦਿਕੋਂ ਕਾ ਅਭਯਾਸ ਅਤਿ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ॥ ਔਰ ਇਕ ਅਦਵੈਤ ਮੇਂ ਵਿਵਾਦ ਹੈ। ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਅਦਵੈਤ ਮੇਂ ਉਪਕਰਮੋਪਸੰਹਾਰ ਰੂਪਲਿੰਗ ਕਾ ਨਿਰਣਯ ਕਰਾ ਹੈ॥

ਅਬ ਅਭਿਆਸ ਕਾ ਨਿਰਣਯ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਇਕ ਵਸਤੂ ਕੇ ਵਾਰ ਵਾਰ ਕਥਨ ਦਾ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਹੈ, ਸੋ ਇਕ ਅਦਵੈਤ ਵਸਤੂ ਮੇਂ ਅਭਿਆਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਮੇਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ, ਤਥਾਹਿ:- ਮਾਝ ਵਾਰ ਸਲੋਕ ਮ:੧॥ ਹਮ ਜੇਰ ਜਿਮੀ ਦੁਨੀਯਾ ਪੀਰਾ ਮੁਸਾਯਕਾ ਰਾਯਾ॥ ਮੇਯਦ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

www.archive.org/details/namdhari

ਅਰਥ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕੀ ਸ਼ਰਨ ਮੇਂ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰੀ ਯਵਨੋ ਕੀ ਭਾਸ਼ਾ ਕੇ ਸੰਸਕਾਰ ਵਾਲਾ ਸੰਸਾਰ ਅਗਿਨ ਸੇ ਸੰਤਪਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਆ, ਔਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਾ ਹੈ॥ ਹੇ ਭਗਵਾਨ! ਮੇਰਾ ਵਾਸਤਵ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਯਾ ਹੈ? ਤਦ ਗੁਰੂ ਜੀ –

(ਏਖਤ ਆਤਯਾਤਰ ਯਾਮਯਮ੍ਰਿਤੋ ਅਠੋਨਯਦਾ ਰੱਤੰ–ਵਿਹਦਾਰੰਣਯਕ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ॥5॥)

ਇਸ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਸਿੱਧ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਉਸ ਕੇ ਸੰਸਕਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਮੇਂ ਕਥਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਕਾ ਭਾਵਾਰਥ ਯਹ ਹੈ॥ ਜੋਕਿ ਇਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸੇ ਭਿੰਨ ਵਸਤੂ ਵਿਨਾਸ਼ੀ ਹੈ ਕੇਵਲ ਏਕ ਤੱਤਵ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੀ ਨਿਤਯ ਹੈ ਸੋ ਅੰਤਰਯਾਮੀ (ਅਮ੍ਰਿਤ) ਵਿਨਾਸ਼ ਰਹਿਤ (ਤੇ) ਤੇਰਾ (ਏਥ) ਸ੍ਵਾਨੁਭਵ ਸਿੱਧ ਆਤਮਾ ਹੈ॥

ਗੁਰੂ ਵਚਨ ਦਾ ਭਾਵ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ (ਜਿਮੀ) ਪ੍ਰਿਥਵੀ (ਦੁਨਿਆ) ਸ੍ਰਿਸਿਠ (ਪੀਰਾ) ਗੁਰੂ ਲੋਕ (ਮੁਸਾਯਕਾ) ਅਧਿਕਾਰਿਲੋਕ (ਰਾਯਾ) ਮੰਡਲੇਸਵਰ ਰਾਜਾ ਲੋਕ (ਬਾਦਸ਼ਾਹ) ਛਤ੍ਰਪਤਿ ਲੋਕ (ਹਮ) ਇਸ ਸੰਪੂਰਨ (ਜੋਰ) ਨੀਚੇ ਕੋ (ਮੇਯਦ) ਚਲੇ ਜਾਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈਂ, ਤਾਤਪਰਯ ਸਰਵ ਹੀ ਵਿਨਾਸ਼ੀ ਹੈ (ਅਫਜੂ) ਸਿਥਰ ਸਵਭਾਵ (ਖੁਦਾਯਾ) ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਹੈ ਸੋ ਏਕ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਵਸਤੂ ਤੇਰਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ॥

ਮਾਝ ਵਾਰ ਮ:੧॥ ਨ ਦੇਵ ਦਾਨਵਾ ਨਰਾ॥ ਨ ਸਿਧ ਸਾਧਕਾ ਧਰਾ॥ ਅਸਤਿ ਏਕ ਦਿਗਰ ਕੁਈ ॥ ਏਕ ਤੁਹੀ ਏਕ ਤੁਹੀ॥2॥

ਅਰਥ: ਦੇਵਤਾ ਦਾਨਵ ਨਰਸਿੱਧ (ਸਾਧਕ) ਅਧਿਕਾਰੀਜਨ (ਧਰਾ) ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਇਹ ਸੰਪੂਰਣ ਨਹੀਂ ਰਹਨੇ ਵਾਲੇ (ਦਿਗਰਕੁਈ) ਦੂਸਰਾ ਕਹਾਂ ਰਹ ਸਕਤਾ ਹੈ॥

ਮਾਝ ਵਾਰ ਮ:੧ :–*ਨਾ ਦਾਦੇ ਦਿਹੰਦ ਆਦਮੀ॥ ਨ ਸਪਤ ਜੇਰ ਜਿਮੀ॥ ਅਸਤਿ ਏਕ ਦਿਗਰ ਕੁਈ॥ ਏਕ ਤੁਹੀ ਏਕ ਤੁਹੀ॥3॥*

ਅਰਥ॥ (ਦਾਦੇਦਿਹੰਦ) ਦਾਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ (ਆਦਮੀ) ਮਨੁਸ਼ਯ ਔਰ (ਜਿਮੀਸਪਤਜੇਰ) ਜਿਨ ਕੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕੇ ਸਪਤ ਦ੍ਵੀਪ ਹੁਕੁਮ ਕੇ ਨੀਚੇ ਹੈਂ ਸੋ ਸੰਪੂਰਣ ਨ ਰਹੇਗੇ ਅਦ੍ਵੈਤ ਸਤਾ ਹੀ ਰਹੇਗੀ (ਦਿਗਰ ਕੋਈ) ਦੂਸਰਾ ਕੌਣ ਰਹਣੇ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਸੋ ਇਕ ਵਸਤੂ ਤੇਰਾ ਰੂਪ ਹੈ॥3॥

ਮਾਝ ਵਾਰ ਮ:੧॥ *ਨ ਸੁਰ ਸਸਿ ਮੰਡਲੋ॥ ਨ ਸਪਤ ਦੀਪ ਨ ਜਲੋ॥ ਅੰਨ ਪਉਣ ਥਿਰ ਨ ਕੁਈ॥ ਏਕ ਤੁਹੀ ਏਕ ਤੁਹੀ॥4॥*

ਅਰਥ॥ ਸੁਰਯ, ਚੰਦ, ਮੰਡਲ, ਸੰਪਤਦੀਪ ਔਰ ਸਪਤਦੀਪ ਕਾ ਵਿਭਾਗ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਸਮੁੰਦਰ ਜਲ (ਅਨ) ਪ੍ਰਿਥਵੀ, ਵਾਯੂ ਯਹ ਸੰਪੂਰਣ ਸਥਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਕ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਹੀ ਸਥਿਰ ਹੈ ਜੰਤੂ 1, ਸ਼ਾਕ 2, ਰਸ 3, ਕ੍ਰੌਚ 4, ਸ਼ਾਲਮਲ 5, ਗੋਮੇਧ 6, ਪੁਸ਼ਕਰ 7, ਇਹ ਸਪਤਦੀਪ ਹੈ॥4॥

ਮਾਝ ਵਾਰ ਮ:੧ –*ਨ ਰਿਜਕੁ ਦਸਤਿਆਕਸੇ॥ ਹਮਰਾ ਏਕ ਆਸ ਬਸੇ॥ ਅਸਤਿ ਏਕ ਦਿਗਰ ਕੁਈ॥ ਏਕ ਤੁੰਹੀ ਏਕ ਤੁੰਹੀ॥5॥*

ਅਰਥ (ਆਂਕਿਸੇ) ਕਿਸੀ ਅਨਯ ਕੇ ਹਾਥ ਮੇਂ ਰਿਜਕ ਨਹੀਂ (ਹਮਰਾ) ਸੰਪੂਰਣ ਕੀ (ਆਸ) ਇੱਛਾ ਏਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੇਂ ਨਿਵਾਸ ਕਰਤੀ ਹੈ ਭਾਵ ਅਰਥ ਕੀ ਇੱਛਾ ਪੁਰਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੈ। ਨਿਸਚਲ ਵਸਤੂ ਏਕ ਹੈ (ਦਿਗਰ ਕੁਈ) ਦੂਸਰਾ ਕਹਾਂ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਸਰਵ ਵਿਨਾਸ਼ੀ ਹੈਂ ਸੋ ਏਕ ਤੱਤ੍ਵ ਤੁਮਾਰਾ ਸਰੂਪ ਹੈ॥ 5॥

ਮਾਝ ਵਾਰ ਮ:੧॥ *ਪਰੰਦ ਯੇਨ ਗਿਰਾ ਹਜਾਰ॥ ਦਰਖਤ ਆਬ ਆਸਕਰ॥ ਦਿਹੰਦ ਸੂਈ॥ ਏਕ ਤੁਹੀ ਏਕ ਤੁਹੀ॥ 6॥*

ਅਰਥ॥ ਪੂਰਬ ਉਕਤ ਅਰਥ ਕੋ ਪੁਸਟ ਕਰਤੇ ਹੈਂ (ਪਰੰਦਯੇ) ਪੰਛਿਯੋ ਕੇ (ਗਿਰਾਹ) ਗਾਨ ਮੇਂ (ਜਰ) ਧਨ ਨਹੀਂ ਔਰ (ਦਰਖਤ) ਵ੍ਰਿਕਸ਼ ਸਥਿਰ ਸਵਭਾਵ ਵਾਲੇ (ਆਬ) ਜਲ ਕੀ ਇੱਛਾ ਕਰਤੇ ਹੈਂ (ਦਿਹੰਦ) ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ ਸੋਈ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਹੈ ਸੋ ਤੇਰਾ ਵਾਸਤਵ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ॥ 6॥

ਮਾਝ ਵਾਰ ਮ:੧॥ *ਨਾਨਕ ਲਿਲਾਰ ਲਿਖਿਆ ਸੋਇ॥ ਮੇਟ ਨ ਸਕੈ ਕੋਇ॥ ਕਲਾ ਧਰੈ ਹਿਰੈ ਸੁਈ॥ ਏਕ ਤੁੰਹੀ ਏਕ ਤੁੰਹੀ॥ 6॥*

ਅਰਥ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈ ਜੋ ਕੁਛ ਪੁਰਬ ਜਨਮ ਕ੍ਰਿਤ ਕਰਮਾਅਨੁਸਾਰ ਮਤਸਕ ਮੇਂ ਵਿਧਾਤਾ ਨੇ ਲਿਖਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ ਕੋਈ ਮਿਟਾਨ ਕੋ ਸਮਰਥ ਨਹੀਂ ਹੈ॥ ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਰਬਕਲਾ ਕੋ ਧਾਰਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸੋਈ ਸਰਬ ਕੇ ਦੁਖਾ ਕੋ (ਹਿਰੇ) ਦੂਰ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤਾਤਪਰਯ ਯਹ ਹੈ ਉਸ ਕੋ ਸਰਬ ਸਮਰਥਯ ਹੈ ਚਾਹੇ ਸੋ ਕਰੇ ਜੈਸੇ ਸੁਦਾਮਾ ਭਕਤ ਕੋ ਦੁਖਦਾਯਕ ਅਦਿਸ਼ਟੋ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਸੁਖ ਕੇ ਹੇਤੂ ਅਵ੍ਰਿਸ਼ਟ ਮੁਸ਼ਟਿ ਚਾਵਲੋਂ ਕੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਪੈਦਾ ਕਰੇ ਸੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਤੁਮਾਰਾ ਵਾਸਤੂ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ॥ ਇਸ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਸਰਬਤ੍ਰ ਭਾਗ-ਤਿਆਗ-ਲਕਸ਼ਨ ਕੀ ਮਰਯਾਦਾ ਸੇ ਅਦ੍ਵੈਤ ਉਪਦੇਸ਼ ਜਾਨਨਾ॥ ਜੈਸੇ ਇਸ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਸਪਤ ਪੰਕਤੀ ਮੇਂ ਚੌਦਾ ਵਾਰ ਅਭਯਾਸ ਹੈ, ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਪੁ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ॥16॥17॥18॥19॥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਉੜੀਯੋਂ ਮੇਂ ਚਾਰ ਵਾਰ ਤੂੰ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤ ਨਿਰੰਕਾਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਅਭਿਆਸ ਹੈ। ਇਹ ਦੂਸਰਾ ਤਾਤਪਰਯ ਗ੍ਰਾਹਕ ਲਿੰਗ ਹੈ।

3:- ਸਤਿ ਪੁਰਖੁ ਜਿਨ ਜਾਨਿਆ ਸਤਿਗੁਰ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਉ॥

ਇਤਯਾਦਿਕ ਲਖਣ ਲਕਸ਼ਿਤਗੁਰੂ ਉਪਦਿਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੋ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂਤਰ ਕਰਕੇ ਅਗਿਆਨਤਾ ਕੋ 'ਅਪੂਰਵਤਾ' ਕਹਿਤੇ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਜਪੁਜੀ ਕੀ 5॥6॥ ਪਉੜੀ ਮੇਂ 'ਗੁਰਾ ਇਕ ਦੇਹਿ ਬੁਝਾਈ' ਇਸ ਅਪੁਰਵਤਾ ਰੂਪ ਤੀਸਰਾ ਲਿੰਗ ਕਿਹਾ ਹੈ।

ਔਰ ਭੈਰਉ ਮ:੧॥ *ਗੁਰ ਕੇ ਸਬਦਿ ਤਰੇ ਮੁਨਿ ਕੇਤੇ ਇੰਦ੍ਰਾਦਿਕ ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਤਰੈ॥ ਸਨਕ ਸਨੰਦਨ ਤਪਸੀਜਨ ਕੇਤੇ ਗੁਰੁਪ੍ਰਸਾਦੀ ਪਾਰ ਪਰੇ॥ 1॥ ਭਉਜਲ ਬਿਨ ਸ਼ਬਦ ਕਿਉ ਤਰੀਏ॥*

ਅਰਥ ॥ ਜਪੁਜੀ ਕੀ ਪੰਕਤੀ ਕਾ ਵਿਆਖਨ ਤੋਂ ਉਸ ਪਉੜੀ ਕੇ ਅਰਥ ਕੇ ਸਮਯ ਪਰ ਹੋਵੇਗਾ ਔਰ ਭੈਰਉ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਕਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ॥ ਗੁਰੂ ਉਪਦਿਸ਼ਟ ਵਾਕ ਸੋ ਬਹੁਤ ਸੇ ਮਨਨ-ਸ਼ੀਲ ਸੰਸਾਰ ਕੋ ਉਤੀਰਣ ਹੋ ਗਏ ਤਥਾ ਇੰਦ੍ਰਾਦਿਕ ਦੇਵਤਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਆਦਿਕ ਸਨਕਾਦਿਕ ਔਰ ਤਪਸਵ ਲੋਕ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੇ ਸੰਸਾਰ ਕੋ ਪਾਰ ਹੂਏ ਹੈਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੇ ਸੰਸਾਰ ਕੋ ਕੈਸੇ ਪਾਰ ਉਤੀਰਣ ਹੋਵੇਗਾ। *ਸੋਰਠ ਮ:3॥ ਮਨ ਮੇਰੇ ਗੁਰੁ ਸ਼ਬਦੀ ਪਾਇਆ ਜਾਏ॥ ਬਿਨ ਸ਼ਬਦੇ ਜਗ ਭੁਲਦਾ ਫਿਰਦਾ ਦਰਗਹਿ ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ॥*

ਅਰਥ॥ ਆਪਨੇ ਮਨਦ੍ਵਾਰਾ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਸਰਬ ਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਹੇ ਮੇਰੇ ਮਨ! ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਪਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੇ ਜਗਤ ਭੂਲ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਰ ਸੰਸਾਰ ਚਕ੍ਰ ਮੇਂ ਫਿਰਤਾ ਹੈ ਧਰਮ-ਰਾਜ ਕਾ (ਦਰਗਹਿ) ਦਰਵਾਜਾ ਗ੍ਰਹਨ ਕਰਕੇ (ਸਜਾਯ) ਤਾੜਨਾ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਤਯਾਦਿਕ ਅਨੰਤ ਵਾਕਯ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੋ ਸੰਸਾਰ ਕਾ ਤਰਨਾ ਔਰ ਵਿਨਾਸ਼ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੇ ਸੰਸਾਰ ਚਕ੍ਰ ਮੇਂ ਭ੍ਰਮਣ ਕੋ ਬੋਧਨ ਕਰਤੇ ਹੁਏ 'ਅਪੂਰਵਤਾ' ਰੂਪ ਤ੍ਰਿਤੀਯ ਲਿੰਗ ਕੇ ਬੋਧਕ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਸਥਾਨ ਮੇ ਯਦਪੀ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਰੂਪ ਸ਼ਬਦ ਸੇ ਸੰਸਾਰ ਕਾ ਭਰਨਾ ਬੋਧਨ ਕਰਾ ਹੈ ਤਥਾ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਹੀ ਹੈ॥ ਜਬ ਐਸਾ ਹੈ, ਤਬ ਅਗਿਆਤਤਾ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤਿ ਕੈਸੇ ਹੁਈ॥ ਤਥਾਪਿ ਅਗਿਆਤਤਾ ਰੂਪ ਅਪੂਰਵਤਾ ਕੀ ਅਰਥ ਸੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ॥ ਕਿਉਂ ਜਬ ਸ਼ਬਦ ਰੂਪ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਗਿਆਤ ਹੁਆ, ਸੰਸਾਰ ਚਕ੍ਰ ਕੀ ਨਿਵ੍ਰਤੀ ਕਾ ਹੇਤੂ ਹੈ ਔਰ ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੇ ਅਗਿਆਤ ਹੁਆ ਸੰਸਾਰ ਚਕ੍ਰ ਮੇਂ ਭ੍ਰਮਣ ਕਾ ਹੇਤੂ ਹੈ॥ ਇਸ ਸੇ ਯਹ ਨਿਸ਼ਿਚਤ ਹੁਆ, ਜੋਕਿ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਰੂਪ ਸ਼ਬਦ ਸੇ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂਤਰ ਕਰਕੇ ਅਗਿਆਤ ਹੈ। ਇਸੀ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਇਤਨਾ ਔਰ ਉਪਕ੍ਰਮੋਪਸੰਹਾਰ ਔਰ ਅਭਿਆਸ ਯਹ ਦੋਨੋਂ ਸ਼ਬਦ ਕੇ ਧਰਮ ਹੈਂ।

4:- ਦੁਖ ਨਿਬਿਵ੍ਰਤਿ ਔਰ ਆਨੰਦ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਫਲ ਹੈ ਇਸ ਕੀ ਪ੍ਰਕਰਨ ਪ੍ਰਤਿਯਾਧ ਅਦ੍ਵੈਤ ਗਿਆਨ ਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੇ ਹੈ, ਸੋ ਫਲਰੂਪ ਲਿੰਗ ਹੈ॥ ਇਸ ਫਲਰੂਪ ਚਤੁਅਰਥ ਲਿੰਗ ਭੀ ਅਰਥਗਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗਿਆਤ ਹੁਆ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੀ ਦੁਖ ਨਿਵ੍ਰਿਤੀ ਔਰ ਪਰਮਾਨੰਦ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਅਰਥ ਫਲ ਬੋਧਕ ਗੁਰੂ ਬਚਨ ਲਿਖਤੇ ਹੈਂ॥

ਸੂਹੀ ਵਾਰ ਮ:੧ *॥ ਦੀਵਾ ਬਲੈ ਅੰਧੇਰਾ ਜਾਇ॥ ਵੇਦ ਪਾਠ ਮਤਿਪਾਪਪਾ ਖਾਇ॥*
ਉਗਵੈ ਸੁਰ ਨ ਜਾਪੈ ਚੰਦ॥ ਜਗਿ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਗਿਆਨ ਮਿਟੰਤ॥

ਅਰਥ॥ ਜੈਸੇ ਦੀਪਕ ਕੇ ਪ੍ਰਜਵਲਿਤ ਹੋਨੇ ਸੇ ਅੰਧਕਾਰ ਔਰ ਵੇਦ ਪਾਠ ਸੇ ਬੁਧਿਗਤਪਾਪ ਔਰ ਸੂਰਜ ਕੇ ਉਦਜ ਹੋਨੇ ਪਰ ਚੰਦ੍ ਨਹੀਂ ਰਹਿਤਾ ਤੈਸੇ ਜਿਸਕੋ ਗਿਆਨ ਕਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋਤਾ ਹੈ ਉਸੀ ਕਾ ਅਗਿਆਨ ਮਿਟ ਜਾਤਾ ਹੈ॥

ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: 5 *॥ ਅਨੰਦੋ ਅਨੇਦ ਘਣਾ ਮੈ ਸੋ ਪ੍ਰਭੂ ਡੀਠਾ ਰਾਮ॥ ਚਾਖਿਆੜਾ ਚਾਖਿਅੜਾ ਮੈ ਹਰਿ ਰਸ ਮੀਠਾ ਰਾਮ॥ ਹਰਿ ਰਸ ਮੀਠਾ ਮਨ ਮਹਿ ਡੂਠਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤੁਠਾ ਸਹਿਜ ਭਇਆ॥ ਗ੍ਰਿਹ ਵਸ ਆਇਆ ਮੰਗਲ ਗਾਇਆ ਪੰਚ ਦੁਸ਼ਠਉ ਭਾਗਾ ਗਾਇਆ॥ ਸ਼ੀਤਲ ਅਘਾਣੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੇ ਸਾਜਨ ਸੰਤ ਵਸੀਠਾ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਸਿਉ ਮਨ ਮਾਨਿਆ ਸੋ ਪ੍ਰਭੁਨੇ ਦੀ ਡੀਠਾ॥*

ਅਰਥ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸਰਬ ਜੀਵਨ ਕੋ ਯਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਨਾ ਉਚਿਤ ਸਮਝਿ ਕਰ ਆਪਨੇ ਅਨੁਭਵ ਕੋ ਪ੍ਰਗਟ ਕਿਆ॥ (ਹੇ ਰਾਮ) ਹਮਾਰੇ ਇਸ਼ਟਦੇਵ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਆਪ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ (ਮੈ) ਮੈਨੂੰ ਸੋ ਸਮਰਥ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮਨੁਸ਼ਯਨੰਦ ਸੇ ਲੇਕਰ ਹਿਰਣਯਗਰਭ ਕੇ ਆਨੰਦੋ ਕਾ ਸਮੁਦਾਯਰੂਪ ਜੋ ਆਨੰਦ ਹੈ ਸੋ ਜਿਸਕਾ ਲੇਸ਼ਮਾਤ੍ਰ ਹੈ ਏਸਾ ਆਨੰਦਘਨ ਰੂਪ ਆਨੰਦ (ਡੀਠਾ) ਅਨੁਭਵ ਕਿਯਾ ਹੈ, ਸੋ ਕੇਵਲ ਪਰੋਕਸ਼ ਰੂਪ ਸੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਅਨੁਭਵ ਕਿਯਾ; ਕਿੰਤੂ, ਸੋ ਹਰਿਰਸ ਅਤਿਅਨੰਤ ਮਧੁਰ ਮਨ ਮੇ ਵੁਠਾ ਵਰਸਾ ਹੈ॥ ਜਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹੁਇ ਤਬ (ਸਹਜ) ਸਭਾਵ ਆਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਯਾ॥ ਜਬ (ਗ੍ਰਹ) ਇੰਦ੍ਰਯਗ੍ਰਾਮ ਵਸ ਹੁਆ, ਤਬ ਉਸ ਰਸ ਕਾ (ਮੰਗਲ) ਪੁਨ: ਸੋ ਪੁਨ: ਅਨੁਸੰਧਾਨ ਕਾ ਗਾਯਨ ਕਿਯਾ ਹੈ॥ ਸੋ ਮੰਦ ਭਾਗ ਵਾਲੇ ਹਰੋਂ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਲੋਭ, ਮੋਹ ਤੇ ਅਹੰਕਾਰ ਭਾਗ ਗਏ ਹੈਂ॥ ਜਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਬੋਲਨੇ ਵਾਲੇ ਸੰਤਜਨ (ਬਸੀਠਾ) ਮਹਯਸਬ ਹੋਏ, ਤਬ ਸ਼ੀਤਲਤਾ ਸੇ (ਅਘਾਨੇ) ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋ ਗਏ ਹੈ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ, ਜਬ ਹਰਿ ਕੇ ਸਹਿਤ ਮਨ ਕੋ ਮਨਨ ਕਿਹਾ, ਤਬ ਸੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇੜੇ ਸੇ ਦੇਖਾ ਹੈ॥ ਤਾਤਪਰਯ ਯਹ ਹੈ, ਜਬ ਅੰਤਕਰਣ ਮੇਂ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਤਪੁਰਖੋਂ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਸਾਕਸ਼ੀ ਕਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਾ, ਫਿਰ ਦੀਰਘ ਕਾਲ ਨਿਰੰਤਰ ਅਭਿਆਸ ਸੇ ਉਸੀ ਸਾਕਸ਼ੀ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮਰੂਪ ਨਿਸਚਯ ਕਰਾ॥ ਤਬ ਅਪਰੋਕਸ਼ ਅਨੁਭਵ ਹੋ ਗਿਆ॥ ਸੋ ਹੀ ਤਥਾ ਆਸਾ ਰੂਪ ਦੋ ਬਚਨੋਂ ਮੇ ਅਗਿਆਨ ਨਿਬ੍ਰਿਤੀ ਔਰ ਪਰਮਾਨੰਦ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਰੂਪ ਫਲ ਅਦ੍ਵੈਤ ਗਿਆਨ ਕਾ ਕਿਹਾ ਹੈ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਫਲਰੂਪ ਤਾਤਪਰਯ ਗ੍ਰਾਹਕ ਚਤੁਰਥ ਲਿੰਗ ਕਾ ਨਿਰੂਪਨ ਹੋ ਗਿਆ॥ ਯਹ ਫਲ ਰੂਪ ਲਿੰਗ ਭੀ ਅਰਥ ਗਤ ਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ, ਅਗਿਆਨ ਕੀ ਨਿਬ੍ਰਿਤੀ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੈ ਔਰ ਨਿਤਯ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਪਰਮਾਨੰਦ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਭੀ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਸੇ ਪ੍ਰਿਥਕ ਨਹੀਂ ਹੈ॥

5. ਪਰਕਰਣ ਪ੍ਰਤਿਪਾਧਵਸਤੂ ਕੇ ਗਿਆਨ ਮੇਂ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤੀ ਵਾਸਤੇ ਤਿਸ ਗਿਆਨ ਕੀ ਸਤੁਤੀ ਔਰ ਤਿਸ ਗਿਆਨ ਸੇ ਵਰਜਿਤੋ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਾ ਨਾਮ 'ਅਰਥਵਾਦ' ਹੈ॥

ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਮ: ੧ ॥ *ਗਿਆਨ ਪਦਾਰਥਾ ਪਾਇਐ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਸੋਝੀ ਹੋਇ॥*

ਸੂਹੀ: ਛੰਤ ਮ: ੧ ॥ *ਗਿਆਨ ਮਹਾਰਸ ਨੇਤ੍ਰੀ ਅੰਜਨ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਰੂਪ ਦਿਖਾਇਆ॥*

ਮਾਝ ਵਾਰ ਮ: 2 ॥ *ਨਿਹਫਲੰ ਤਸ੍ਯ ਜਨਮਸ ਯਾਵਤ ਬ੍ਰਹਮ ਨ ਵਿੰਦਤੈ॥*

ਅਰਥ॥ ਗਿਆਨ ਰੂਪ ਪਦਾਰਥ ਕੋ ਪਾਨਾ ਯੋਗਯ ਹੈ, ਜਿਸ ਗਿਆਨ ਸੇ ਤੀਨ ਭਵਨ ਕੀ (ਸੋਝੀ) ਗਿਆਤ ਹੋਤੀ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗਿਆਨ ਰੂਪ ਮਹਾਰਸ ਨੇਤ੍ਰੋਂ ਕਾ ਅੰਜਨ ਰੂਪ ਹੈ ਜਿਸ ਸੇ ਤੀਨ ਭਵਨ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੋਤੀ ਹੈ॥ ਇਨ ਵਾਕਯੋ ਮੇਂ ਸਰਬ ਕੇ ਗਿਆਨ ਕਾ ਹੇਤੂ ਗਿਆਨ ਕਿਹਾ ਹੈ॥ ਸੋ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਗਿਆਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ, ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਸਰਬ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕਾ ਵਾਸਤੂ-ਰੂਪ ਹੈ, ਉਸ ਕੇ ਜਾਨੇ ਸੇ ਸਰਬ ਕੀ ਗਿਆਤ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਤ੍ਰਿੰਤੀਯ ਵਾਕ ਕਾ ਅਰਥ ਯਹ ਹੈ॥ ਤਿਸ ਪੁਰਖ ਕਾ ਜਨਮ ਨਿਸ਼ਫਲ ਹੈ ਜਬ ਤਕ ਸੋ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਨ ਜਾਨੇ॥ ਇਸ ਵਾਕਯ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਨ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਹੈ॥ ਯਹ ਅਰਥਵਾਦ ਰੂਪ ਪੰਚਮ ਤਾਤਪਰਯ ਗ੍ਰਾਹਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਭੀ ਅਰਥਗਤ ਹੈ॥ ਕਿਉਂਕਿ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਰੂਪ ਅਰਥ ਕੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨਵਾਨ ਪੁਰਖ ਰੂਪ ਅਰਥ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਹੈ॥

6. ਪ੍ਰਕਰਨ ਪ੍ਰਤਿਪਾਧ ਵਸਤੂ ਕਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤੋ ਸੇ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਯੁਕਤੀ ਕਥਨ ਕਾ ਨਾਮ 'ਉਤਪੱਤਿ' ਹੈ॥ *ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਮ: 5॥ ਏਕੇ ਕਨਕ ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਸਾਜੀ ਬਹੁ ਪ੍ਰਕਾਰ ਰਚਾਇਓ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਭਰਮ ਗੁਰੂ ਖੋਇਹੈ ਇਵ ਤਤੇ ਤਤੁ ਮਿਲਾਇਓ॥ ਸੁਖਮਨੀ ਮ: 5॥ ਵਸਤੂ ਮਹਿ ਲੇ ਵਸਤੂ ਗਡਾਈ॥ ਤਾ ਕਉ ਭਿੰਨ ਨ ਕਹਿਨਾ ਜਾਈ॥ ਬੂਝੇ ਬੂਝਨਹਾਰ ਵਿਵੇ ਕਾ॥ ਨਾਰਾਇਣ ਮਿਲੈ ਨਾਨਕ ਏਕਾ॥ ਧਨਾਸਰੀ ਮ: 5॥ ਓਇ ਜੁ ਬੀਰ ਹਮ ਤੁਮ ਕੁਛ ਹੋਤੇ ਤਿਨਕੀ ਬਾਤ ਬਿਲਾਨੀ॥ ਅਲੰਕਾਰ ਮਿਲ ਥੈਲੀ ਹੋਇ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਕਨਕ ਬਖਾਨੀ॥*

ਅਰਥ॥ ਯਹ ਤੀਨ ਗੁਰੂ ਵਾਕ 'ਉਤਪਤਿ' ਕੇ ਬੋਧਕ ਹੈਂ। ਜੈਸੇ ਏਕ ਕਨਿਕ ਸੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਰਚਨਾ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਆਭੂਸ਼ਨ ਰਚੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ॥ ਪਰ ਵਾਸਤ੍ਵਕ ਸ੍ਵਰਨ ਭਾਵ ਜੈਸੇ ਕਾ ਤੈਸਾ ਹੀ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰੂਓਂ ਨੇ ਭਰਮ ਨਿਵ੍ਰਿਤ ਕਰਾਯਾ ਹੈ॥ ਤੱਤ੍ਵ ਮੇਂ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤੱਤ੍ਵ ਕਾ ਮੇਲ ਹੋ ਗਿਆ; ਭਾਵ ਯਹ ਹੈ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਮੇਂ ਨਾਨਾਤ੍ਵ ਭਾਵ ਹੁਏ ਭੀ ਸ੍ਮਰਣ ਜੈਸੇ ਕਾ ਤੈਸਾ ਹੈ, ਔਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੇ ਨਾਨਾਤ੍ਵ ਭਾਵ ਕੇ ਹੋਨੇ ਪਰ ਭੀ ਸੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੈਸਾ ਕਾ ਤੈਸਾ ਹੈ॥ ਸੁਖਮਨੀ ਕੇ ਵਾਕਯ ਕਾ ਅਰਥ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ। ਧਨਾਸਰੀ ਕੇ ਵਾਕਯ ਕਾ ਇਹ ਭਾਵ ਹੈ ਜੋਕਿ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਸਾਮਨੇ ਹੋ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਹੇ ਭਗਵਾਨ! ਅਵਿਚਾਰ ਕਾਲ ਮੇਂ ਜੋ ਬੀਚ ਮੇਂ ਕੁਛ ਅਹੰਤਾ, ਮਮਤਾ ਥੀ ਅਬ ਵਿਚਾਰ ਹੋਨੇ ਪਰ ਸੋ ਬੀਚ ਕੀ ਬਾਤ ਨਿਰਵ੍ਰਤ ਹੋ ਗਈ ਜੈਸੇ ਅਨੰਤ (ਅਲੰਕਾਰ) ਭੂਸ਼ਣ ਮਿਲਕਰ ਏਕ ਥੈਲੀਨਾਮ ਰੈਣੀ ਹੋਤੀ ਹੈ ਜੈਸੇ ਉਸਕਾ ਨਾਮ ਥੈਲੀ ਹੋ ਗਯਾ॥ ਤਿਸ ਸੇ ਕਨਿਕ ਨਾਮ ਸੇ ਬੋਲਤੇ ਹੈਂ, ਕਟਕ, ਕੁੰਡਲ ਆਦਿਕ ਨਾਮ ਜਾਤੇ ਰਹਿਤੇ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਕਰਣਪ੍ਰਤਿ-ਪਾਦਯ ਵਸਤੂ ਕੇ ਬੋਧ ਵਾਸਤੇ ਅਨੇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਕਥਨ ਕਾ ਨਾਮ 'ਉਤਪਤਿ' ਰੂਪ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਿੰਗ ਹੈ॥ ਸੋ ਯਹ ਛੀਵਾਂ ਤਾਤਪਯ ਗ੍ਰਾਹਕ ਲਿੰਗ ਸ਼ਬਦਗਤ ਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ, ਯੁਕਤੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਕਥਨ ਸ਼ਬਦ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਯਹ ਲਿੰਗ ਸ਼ਬਦਗਤ ਹੈ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤਾਤਪਰਯ ਗ੍ਰਾਹਕ ਲਿੰਗ ਰੂਪ 'ਨਿਸ਼ਾਨ' ਕੋ ਜੋ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ਸੋ ਗਿਯਾਨਕਾਰਣ ਉਪਦੇਸ਼ ਰੂਪ ਦਾਤ ਕੋ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਯਹ ਤਾਤਪਰਿਯ ਗ੍ਰਾਹਕ ਖਟ-ਲਿੰਗ ਅਨੰਤ ਸਥਾਨੋਂ ਮੇਂ ਆਵੇਗੇ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਏਕ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਉਦਾਹਰਣੋਂ ਸਹਿਤ ਨਿਰਣਯ ਕਰ ਦਿਯੈ ਹੈ, ਸਰਵਤ੍ਰ ਜਾਨ ਲੇਨੇ, ਉਦਾਹਰਣ ਅਨੰਤ ਹੈ, ਰੀਤੀਮਾਤ੍ਰ ਜਨਾਯਾ ਹੈ॥

ਜਬ ਤਕ ਸਤਯੰ-ਗਿਯਾਨ-ਅਨੰਤ-ਆਨੰਦ ਇਤਯਾਦਿ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਭੂਤਗੁਣੋਂ ਕਾ ਅਪਨੇ ਆਤਮਾ ਮੇਂ ਯਥਾਵਤ ਅਨੁਸੰਧਾਨ ਨ ਕਰੇਗਾ, ਤਬ ਤਕ ਯਥਾਰਥ ਗਿਯਾਨ ਆਤਮਾ ਕਾ ਹੋਤਾ ਨਹੀ; ਇਸ ਸੇ, ਹੇ ਗੁਰੋ! ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਭੂਤ ਗੁਣੋਂ ਕੇ ਕੌਨ ਗਾਯਨ ਕਰਤਾ ਹੈ? ਯਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਤਥਾ ਤਿਸਕਾ ਉਤਰ ਦਿਖਾਤੇ ਹੈ॥

ਗਾਵੈ ਕੋ ਗੁਣ ਵਡਿਆਈਆ ਚਾਰ॥ ਜਿਸ ਪੁਰਸ਼ ਕੀ ਆਚਾਰ ਮੇਂ ਵਡਿਆਈ ਹੈ ਸੋ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਭੂਤ ਗੁਣੋਂ ਕੋ ਗਾਯਨ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਤਾਤਪਰਯ ਯਹ ਹੈ ਜਿਸ ਪੁਰਸ਼ ਕਾ ਆਚਾਰ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਹੈ ਸੋ ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਹੋਕਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਗੁਣੋਂ ਕਾ ਗਾਯਨ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਆਚਾਰ ਮਨੁ ਜੀ ਨੇ ਸਹਿਤ ਫਲ ਕੇ ਕਹਾ ਹੈ। ਤਥਾਹਿ॥

ਦੈਵਤਾਨਯਭਿਗਚੇਛ੍ਚੱਤੁ ਧਾਰਮਿਕਾਸ਼੍ਚ ਦ੍ਵਿਜੋਤੱਮਾਨ॥ ਈਸ਼ਵਰੰ ਚੈਵ ਰਕਸ਼ਾਰਥੰ ਗੁਰੁਨੇਵ ਚ ਪਰਵਸੁ॥ 4/153॥

ਅਰਥ॥ ਦੇਵ ਸਥਾਨ, ਗੁਰੁ ਮੰਦਿਰ, ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਆਦਿਕ ਵਿਚਾਰ ਸਥਾਨੋਂ ਕੋ ਜਾਵੇ ਔਰ ਧਰਮ ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਵਿਦਿਆ ਜਨੋਂ ਕੋ ਪ੍ਰਤਿਗਮਨ ਕਰੇ, ਔਰ ਅਪਨੀ ਰਖਸ਼ਾ ਕੇ ਵਾਸਤੇ (ਇਸ਼੍ਵਰ) ਰਾਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਗਮਨ ਕਰੇ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਮਾਵਾਸਯਾ ਆਦਿਕ ਪਰਵੋਂ ਮੇਂ ਪਿਤਾ ਪਿਤਾਮਾਹ ਆਦਿਕੋਂ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਗਮਨ ਕਰੇ॥ ਅਭਿਵਾਦਯੋ ਏਤਦ੍ਵਿਧਾਂਸ਼॥ ਦਦਯਾਂਵ ਚ ਏਵਾਸਨੰ ਸ੍ਵਕੰ॥ ਕ੍ਰਿਤਾਂਜਲੀ ਰੁਪਾਸੀਤ ਗੱਛਤ; ਪ੍ਰਿਸ਼ਠਤੋ ਅਨ੍ਵਿਯਾਤ॥ 4/154॥

ਅਰਥ॥ ਯਦਿ ਅਪਨੇ ਸਥਾਨ ਪਰ ਅਕਸਮਾਤ ਬੜੇ, ਵ੍ਰਿਦ, ਗੁਰੂ-ਲੋਕ ਆਵੇ; ਤਬ ਉਨਕੋ ਦੰਡ-ਵਤ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕਰੇ, ਅਪਨਾ ਆਸਨ ਦੇਵੇ, ਹਾਥ ਜੋੜ ਕਰ ਉਨ ਕੋ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕਰ, ਪਾਸ ਬੈਠੇ॥ ਜਬ ਚਲੇਂ, ਤੋ ਉਨਕੇ ਪੀਛੇ ਗਮਨ ਕਰੇ। ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਸਿਮ੍ਰਤਯੁਦਿਤੰ ਸਮਯਕ ਨਿਬੱਦਧੰ ਸੇਖੁ ਕਰਮਸ॥ ਧਰਮ ਮਲੰ [illegible]

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਰਥ॥ ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਤਥਾ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਮੇਂ ਉਕਤ ਔਰ ਅਪਨੇ ਅਧਿਐਨ ਅਧਿਆਪਨ ਆਦਿਕ ਕਰਮੋਂ ਮੇਂ ਕਥਨ ਕਰੇ ਹੁਏ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਪੁਰਸ਼ੋਂ ਕੇ ਧਰਮ-ਮੂਲਕ ਆਚਾਰ ਕੋ ਵਿਨਾਂ ਆਲਸਯ ਸੇ ਸੇਵਨ ਕਰੇ॥

ਆਚਾਰਾਤ ਲਭਕਤੇ ਰਯ, ਆਯੂ ਆਚਾਰਾਤ ਇਪਸਿਤਾ ! ਪ੍ਰਜਾ ॥
ਆਚਾਰਤ ਧਨੰ ਅਸ਼ਯੰ ਆਚਰੋਹੰਤਯ ਲਕਸ਼ਣੰ॥ 156॥ (ਮਨੁ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਅਧਿਆਏ 4.)

ਅਰਥ॥ ਇਸ ਪੂਰਵ ਉਕਤ ਆਚਾਰ ਸੇ ਵੇਦਉਕਤ ਸ਼ੁਭ ਵਰਸ਼ ਆਯੁਕੀ, ਔਰ ਇਸ਼ਟ ਪ੍ਰਜਾ ਕੀ, ਤਥਾ ਆਸ਼ੁਯ ਧਨ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਤੀ ਹੈ॥ ਔਰ ਆਚਾਰ ਹੀ ਕੁਤਿਸਤ ਲਖਸ਼ਣ ਸੂਚਿਤ ਕਲੇਸ਼ ਕੋ ਨਾਸ਼ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਯਹ ਕਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਆਚਾਰ ਮੇਂ ਉਤਕ੍ਰਿਸ਼ਟਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਗੁਣੋਂ ਕੋ ਗਾਯਨ ਕਰੇਗਾ, ਦੂਸਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਤਾ॥ ਸ੍ਵਰੂਪ ਭੂਤ ਗੁਣਬੋਧਕ ਗੋਪਾਲਤਾਪਨੀ ਸ਼੍ਰੁਤੀ 'ਸਤਿਨਾਮ' ਮੰਤ੍ਰ ਕੀ ਵਿਆਖਿਆ ਮੇਂ ਨਿਰਣੀਤ ਹੈਂ, ਦੇਖ ਲੇਨੀ॥

ਗਾਵੈ ਕੋ ਵਿਦਿਆ ਵਿਖਮੁ ਵੀਚਾਰੁ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਪੁਰਵੋਕਤ ਗੁਣੋਂ ਕੇ ਅਨੁਸਧਾਨ ਸੇ ਉਤਪੰਨ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੀ ਵਿਦਿਆ ਕੋ ਕੌਨ ਗਾਯਨ ਕਰਤਾ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਤਰ ਕਹਿਤੇ ਹੈ - (ਵਿਖਮ ਵਿਚਾਰ) ਜਿਸ ਕੋ ਆਗਮਾਪਾਈ ਔਰ ਅਗਮਾਪਾਈ ਕੇ ਅਵਧਿ ਅਰਥਾਤ ਆਸ਼ਯ ਕਾ ਤਥਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਕਾ, ਔਰ ਸਾਖਸ਼ੀ-ਸਾਖਸ਼ਯ ਕਾ, ਅਨਵਯ-ਵਿਯਤਿਰੇਕ ਰੂਪ ਵਿਸ਼ਮ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਸੋ ਅਦ੍ਵੈਤ ਸੱਤ ਕੀ ਵਿਦਿਆ ਕੋ ਗਾਯਨ ਕਰਤਾ ਹੈ; ਭਾਵ ਵਿਵੇਚਨ ਕਰਨੇ ਕੋ ਜੋ ਸਮਰਥ ਹੈ, ਸੋ ਗਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਵਿਸ਼ਮ ਵਿਚਾਰ ਰੂਪ ਅਨਵਯ ਵਿਯਤਿਰੇਕੋ ਕੋਂ ਸਫੁਟ ਕਰਨੇ ਵਾਸਤੇ ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਾ ਉਪਨਿਯਾਸ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ ਤਥਾਹਿ॥ਤਵਾਏਤੰ ਆਤਮਾਨੰ ਜਾਗ੍ਰਤਯ ਸ੍ਵਪਮ ਸੁਖੁਪਤਸ੍ਵਪਨੇ ਜਾਗ੍ਰਤੰ ਸੁਖੁਪੰਤ ਸੁਖੁਪੇਤ ਜਾਗ੍ਰਤਮਸ੍ਵਪਨੰ ਤੁਰੀ ਅਜਾਗ੍ਰਤੰ ਅਸ੍ਵਪੰਨ ਅਸੁਖੁਪੰਤ ਅਵਗਭਿਚਾਰਿਣੰ ਨਿਤਗਾਨੰਦੰ ਸਦੈਕਰ ਸੰਰਯੇਵੰ॥ ਚਸ਼ੁਖੋ ਦ੍ਰਸ਼ਾ ਸ਼੍ਰੋਤ੍ਰਸਯ ਦ੍ਰਸ਼ਾ ਵਾਚੋ ਦ੍ਰਸ਼ਾ ਮਨਸੋ ਦ੍ਰਸ਼ਾ ਬੁੱਧਰੇ ਦ੍ਰਸ਼ਾ ਪ੍ਰਾਣਸਯ ਦ੍ਰਸ਼ਾ ਤਮਸੋ ਦ੍ਰਸ਼ਾ ਸਰਵਸਯ ਦ੍ਰਸ਼ਾ ਤਤ: ਸਰਆਤ ਅਸਾਦਨਯੋ ਵਿਲਕਸ਼ਣ:॥ ਚਸ਼ੁਖ: ਸਾਕਸ਼ੀ ਸ੍ਰੋਤ੍ਰਸਯ ਸਾਕਸ਼ੀ ਵਾਚ: ਸਾਕਸ਼ੀ ਮਨਸ: ਸਾਕਸ਼ੀ ਬਢੇ: ਸਾਕਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਣਸਯ ਸਾਕਸ਼ੀ ਤਮਸ: ਸਾਕਸ਼ੀ ਤਤੋ ਅਵਿਕ੍ਰਿਯੋ ਮਰਚੈਤਨਯੋ ਅਯਾਤ ਸਰਵਆਤ ਪ੍ਰਿਯਤਮ ਆਨੰਦਘਨੰ ਹਯੇਵਮ॥ ਅਯਾਤ ਸਰਵਆਤ ਪੁਰਤ: ਸੁਵਿਭਾਤ ਮੇ ਕਰ ਸਮੇਵਾਜਰਮਮਰਮ ਮ੍ਰਿਤਮਭਯੰ ਬ੍ਰਹਮੈਵਾਪਯਜਯੈਨੰ ਚਤੁਘਾਦੰ ਮਾਤ੍ਰਾਭਿ: ਓਂਕਾਰੇਣ ਚ ਏਕੀ ਕੁਰਯਾਤ॥ (ਨ੍ਰਿਸਿੰਹ ਉਤਰ ਤਾਪਨੀ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ॥2॥)

ਅਰਥ॥ ਇਸ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਮੇਂ ਅਰਧ ਮਾਤ੍ਰਾ ਰੂਪ ਤੁਰੀਯ ਵਸਤੂ ਕੀ ਵਿਦਿਆ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸਾਧਨ ਅਨਵਯ-ਵਿਯਤਿਰੇਕ ਕੋ ਕਥਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ, ਸੋ ਤੁਰੀਯ ਵਸਤੂ ਹੀ ਜਬ ਜਾਗ੍ਰਤ ਆਦਿਕ ਅਵਸਥਾ ਰੂਪ ਉਪਾਧਿ ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਬ ਵਿਸ਼ਤੇਜਸ, ਪ੍ਰਾਗ ਨਾਮ ਸੇ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਜਾਗ੍ਰਤ ਆਦਿਕ ਅਵਸਥਾ ਕੋ ਤਥਾ ਤਿਨ ਕੇ ਅਭਿਮਾਨ ਵਿਸ਼੍ਵ ਆਦਿਕੋ ਕੋ ਆਗਮਾਪਾਯੀ ਔਰ ਤੁਰੀਯ ਵਸਤੂ ਕੋ ਤਿਸ ਆਗਮਾਪਾਯ ਕੀ ਅਵਧੀ ਰੂਪ ਬੋਧਨ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਪ੍ਰਥਮ ਆਗਮਾਪਾਯੀ ਔਰ ਅਨਾਗਮਾਪਾਯੀ ਕਾ ਅਨਵਯ-ਵਿਯਤਿਰੇਕ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ॥ ਤੁਰੀਯ ਅਨੁਗਤ ਆਤਮਾ ਹੈ, ਔਰ ਜਾਗ੍ਰਤ ਆਦਿਕ ਅਵਸਥਾ ਵਿਯਾਭਿਚਾਰੀ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਾਗ੍ਰਤ ਕਾਲ ਮੇਂ ਤੁਰੀਯ ਰੂਪ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਕਾ ਅਨਵਯ ਹੈ, ਔਰ ਸ੍ਵਪਨ, ਤਥਾ ਸੁਸ਼ੁਪ੍ਤਿਕਾ ਵਿਯਤਿਰੇਕ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ੍ਵਪਨ ਕਾਲ ਮੇਂ ਤੁਰੀਯ ਵਸਤੂ ਕਾ ਅਨਵਯ, ਔਰ ਜਾਗ੍ਰਤ ਸੁਸ਼ੁਪ੍ਤਿਕਾ ਵਿਯਤਿਰੇਕ ਹੈ ਤਥਾ ਸੁਸ਼ੁਪ੍ਤਿ ਕਾਲ ਮੇਂ ਅਨੁਗਤ ਆਤਮਾ ਕਾ ਅਨਵਯ ਔਰ ਜਾਗ੍ਰਤ ਸ੍ਵਪਨ ਕਾ ਵਿਯਤਿਰੇਕ॥ ਵਿਯੇਤਿਰੇਕ ਨਾਮ ਵਿਯਭਿਚਾਰਕਾ ਹੈ॥ ਔਰ ਅਨਵਯ ਨਾਮ ਅਵਯਭਿਚਾਰ ਕਾ ਹੈ। ਔਰ ਅਨੰਤ ਮੁਖ ਸਤਰੂਪ ਤੁਰੀਯ ਵਸਤੂ ਮੇਂ ਜਾਗ੍ਰਤ ਸ੍ਵਪਨ, ਸੁਸੁਪ੍ਤਿ ਤੀਨੋ ਕਾ ਵਿਯਤਿਰੇਕ ਹੈ॥ ਤੁਰੀਯ ਵਸਤੂ ਅਵਿਯਭਿਚਾਰੀ ਹੈ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਤੁਰੀਯ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਵਿਯਭਿਚਾਰ ਰਹਿਤ, ਨਿਤਯ, ਆਨੰਦ, ਸਰਵ ਕਾਲ ਮੇਂ ਏਕਰਸ ਜਾਨਨਾ ਯੋਗਯ ਹੈ॥

ਅਬ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ ਔਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਕਾ ਅਨਵਯ-ਵਿਯਤਿਰੇਕ ਕਹਿਤੇ ਹੈ॥ ਚਕਸ਼ੁ ਕਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ ਹੈ, ਔਰ ਸ੍ਰੋਤ, ਵਾਕ, ਮਨ, ਬੁਧਿ, ਪ੍ਰਾਣ, ਤਮ, ਇਨਕਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ ਹੈ; ਔਰ ਬਹੁਤ ਕਿਯਾ ਕਹੇ, ਸਰਵ ਕਾ ਦਿਸ਼ਟਾ ਹੈ॥ ਇਸ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ ਕਾ ਅਨਵਯ ਅਰਥਾਤ ਅਵਯਭਿਚਾਰ ਹੈ ਔਰ ਚਕਸ਼ੁਆਦਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਕਾ ਵਿਯਤਿਰੇਕ ਅਰਥਾਤ ਵਿਯਭਿਚਾਰ ਹੈ॥ ਕਿਉਂਕਿ, ਸ੍ਰੋਤਾਦਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਕਾ ਜਬ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ ਹੁਆ ਤਬ ਚਕਸ਼ੁਆਦਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਨਹੀਂ; ਸ਼ੋਤ੍ਰ ਕਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ ਤਹਾਂ ਭੀ ਸਾਥ ਹੈ, ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਰਵਤ੍ਰ ਜਾਨ ਲੇਨਾ॥ ਏਸੇ ਸਾਕਸ਼ੀ-ਸਾਕਸ਼ਯ ਕਾ ਅਨਵਯ ਵਿਯਤਿਰੇਕ ਜਾਨਨਾ॥ ਜਬ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਤਥਾ ਸਾਖਸ਼ਯ ਸੇ ਵਿਯਭਿਚਾਰ ਨਹੀਂ, ਕਿੰਤੂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਸਾਕਸ਼ਯ ਕਾ ਹੀ ਸਰਵਤ੍ਰ ਵਿਯਭਿਚਾਰ ਹੈ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਤੁਰੀਯ ਵਸਤੂ (ਅਵਿਕ੍ਰਿਯ) ਵਿਕਾਰ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਔਰ ਵਿਯਾਪਕ ਚੇਤਨਯਰੂਪ ਹੈ, ਸਰਵ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਪ੍ਰਪੰਚ ਸੇ ਅਤਿਅੰਤ ਪ੍ਰਿਯ ਹੈ, ਇਸ ਰੀਤੀ ਸੇ ਆਨੰਦਘਨ ਜਾਨਨੇ ਕੋ ਯੋਗਯ ਹੈ। ਔਰ ਸਰਵ ਨਾਮ , ਰੂਪ, ਪ੍ਰਪੰਚਾਨੁਗਤ ਸਤ ਚਿਤ-ਆਨੰਦਾਦਿਕ ਪਦੋਂ ਕੇ ਵਾਚਯ ਸੇ (ਪੁਰਤ:) ਪਹਿਲੇ ਹੀ (ਸੁਵਿਭਾਂਤ) ਸਪਸ਼ਟ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਨਿਸ਼ਚਯ ਕਰਕੇ ਏਕ ਰਸ, ਅਜਰ, ਅਮਰ, ਅਮ੍ਰਿਤ, ਅਭਯ ਰੁਪ ਹੈ॥ ਇਸ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਆਤਮਾ ਕੋ (ਅਜਯਾ) ਮਾਯਾ ਕਰਕੇ ਵਿਸ਼੍ਵਤੇਜਸ, ਪ੍ਰਾਗ, ਤੁਰੀਯ, ਰੂਪ ਚਤੁਸ਼ਪਾਦ ਭਾਵ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਏ ਭੀ ਅਕਾਰ, ਉਕਾਰ, ਮਕਾਰ, ਸ਼ਰਧਾ ਮਾਤ੍ਰਾ ਰੂਪ 'ਓਂਕਾਰ' ਦੁਆਰਾ ਏਕ ਤੱਤ੍ਵ ਕੋ ਕਰਨਾ ਯੋਗਯ ਹੈ॥ ਸੋ ਏਕ ਤਤ੍ਵ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਵਿਆਖਿਯਾਨ ਮੇਂ ਨਿਰਣੀਤ ਹੈ। ਯਹਾਂ ਭੀ ਉਸ ਕਾ ਧਿਆਨ ਕਰ ਲੇਨਾ ਚਾਹੀਏ। ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੇਂ ਯਹ ਵਾਰਤਾ ਨਿਰਣੀਤ ਹੁਈ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਵਿਸ਼ਮ-ਵਿਚਾਰ ਵਾਲਾ ਆਤਮ ਗਿਯਾਨੀ ਅਦ੍ਵੈਤ ਸਤ ਕੀ ਵਿਦਿਆ ਕਾ ਕਾਰਣ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਤਾ ਹੈ॥

ਗਾਵੈ ਕੋ ਸਾਜਿ ਕਰੇ ਤਨੁ ਖੇਹ॥ ਹੇ ਗੁਰੋਂ ! ਵਿਸ਼ਮ-ਵਿਚਾਰ ਵਾਲੇ ਸੇ ਜੋ ਪ੍ਰਥਕ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਬਿਨਾ ਅਨਵਯ-ਵਿਯਤਿਰੇਕ ਰੂਪ ਯੁਕਤੀ ਸੇ ਜਿਸ ਕੋ ਵਿਚਾਰ ਹੁਆ ਹੈ, ਸੋ (ਕੋ) ਕਿਯਾ ਵਿਦਿਆ ਹੇਤੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੋ (ਗਾਵੈ) ਗਾਯਨ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਅਥਵਾ ਨਹੀਂ? ਗਾਯਨ ਕਰਤਾ ਗੁਰੂ ਉਤਰ ਕਹਿਤੇ ਹੈ॥

ਜੋ (ਤਨ) ਸਰੀਰ ਕੋ (ਸਾਜ) ਉਤਪੰਨ ਕਰਕੇ (ਖੇਹ) ਨਾਸ਼ (ਕਰੇ) ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਪੁਰਸ਼ ਭੀ ਗਾਯਨ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਯਿ ਯਹ ਹੈ, ਪ੍ਰਥਮ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਆਤਮਾ ਕੋ ਸਾਮਾਨਯ ਸੇ ਜਾਨ ਕਰ ਉਸ ਮੇਂ ਤੀਨ ਸਰੀਰ ਕਾ ਆਰੋਪ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਉਪਸੰਹਾਰ ਕਰਤਾ ਹੈ,

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੋ ਭੀ ਅਦ੍ਵੈਤ ਅਨੁਭਵ ਸੇ ਵਿਦਿਆ ਹੇਤੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕੀ ਆਚਾਰ ਮੇਂ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਹੈ ਸੋ ਉਤਮ ਹੈ; ਔਰ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਭੂਤ ਗੁਣੋ ਕਾ ਗਾਯਨ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਔਰ ਜੋ ਅਨਵਯ-ਵਿਯਤਿਰੇਕ ਯੁਕਤੀ ਸੇ ਵਿਦਿਆ ਹੇਤੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਤਾ ਹੈ ਸੋ ਮਧਿਯਮ ਹੈ॥ ਔਰ ਜੋ ਲਯ-ਚਿੰਤਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਵਿਦਿਆ ਹੇਤੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਮੰਦ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ॥ ਲਯਚਿੰਤਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬੋਧਕ ਸ਼ ਤੀ ਲਿਖਤੇ ਹੈਂ॥ ਅਰਥ॥ ਜਿਸ ਪੁਰਸ਼ ਕੋ ਯਥਾਰਤ ਵਸਤੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੁਆ ਹੈ ਔਰ ਕਿੰਚਿਤ ਸੰਸ਼ਯ ਵਿਪਯਯ ਹੈ ਸੋ ਮੰਦ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਭੀ ਮੰਦ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੇ ਮੰਦ ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਧਿਯਮ, ਉਤਮ ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਭੀ ਸ਼ਿਸ਼ਯੋ ਕੀ ਅਪੇਕਸ਼ਾ ਸੇ ਕਹੇ ਜਾਤੇ ਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ, ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਤੋ ਸਰਵਥਾ ਉਤਮ ਹੀ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਪਰੰਤੂ, ਸ਼ਿਸ਼ਯ ਕੀ ਬੁਧਿ ਉਤਮ, ਮਧਿਯਮ, ਮੰਦ ਸਮਝ ਕਰ ਗੁਰੂ ਉਤਮ, ਮਧਿਯਮ, ਮੰਦ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਤੇ ਹੁਏ, ਤਿਸ ਤਿਸ ਨਾਮ ਸੇ ਕਹੇ ਜਾਤੇ ਹੈ। ਸ਼ ਤਯਰਥ, ਸੋ ਮੰਦ ਪੁਰਸ਼ ਸਾਮਾਨਯ ਸੇ ਗਿਯਾਤ ਆਤਮਾ ਮੇਂ ਇਸ ਸਰਵ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕੋ ਤੀਨ ਸ਼ਰੀਰ ਰੂਪ ਜਾਨਕਰ 'ਆਰੋਪ' ਕਰੇ ਫਿਰ ਅਧਕਾਰ ਕਾ ਉਚਾਰਣ ਕਰਤਾ ਹੁਆ ਸਰਵ ਪ੍ਰਪੰਚਕੋ ਸਤਚਿਤ ਆਨੰਦ ਯੁਕਤ ਹੋਨੇ ਸੇ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਰੂਪਤਾ ਹੈ (ਹਿ) ਨਿਸ਼ਚਯ ਕਰਕੇ (ਤਦੇ ਵੋਤਿਸੰਹਰੇਤ) ਯਹ ਸਪੂਰਣ ਆਤਮਾ ਰੂਪ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ 'ਉਪਸੰਹਾਰ' ਕਰੇ, ਤਾਤਪਰਿਯ ਯਹ ਹੈ; ਜੋ ਅੰਤਰਮੁਖ ਸਤ ਸਾਖਸ਼ੀ ਰੂਪ ਵਸਤੂ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਯਾਨ ਨਾਮ ਸੇ ਕਹੀ ਜਾਤੀ ਹੈ, ਤਿਸ ਮੇਂ ਵਿਚਿਤ੍ਰ ਸ਼ਕਤੀ ਰੂਪ ਕਾਰਣ ਸਰੀਰ ਆਰੋਪ ਕਰ, ਫਿਰ ਤਿਸ ਕਾਰਣ ਮੇਂ ਸੂਖਸ਼ਮ ਸਰੀਰ ਆਰੋਪ ਕਰ; ਫਿਰ ਤਿਸ ਸੂਖਸ਼ਮ ਮੇਂ ਸਥੂਲ ਵਿਰਾਟ ਕਾ ਆਰੋਪ ਕਰ, ਅਪਨੇ ਵਿਯਾਸ਼ਿਸ਼ਟ ਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਸੇ ਸਮਸ਼ਿਟੀ ਵਿਰਾਟ ਕੀ ਏਕਤਾ ਧਿਆਨ ਕਰ, ਵਿਯਸ਼ਿਟਿ ਸੂਖਸ਼ਮ ਕੀ ਸਮਸ਼ਿਠੀ ਸੂਖਸ਼ ਸੇ ਏਕਤਾ ਜਾਨਕਰ, ਫਿਰ ਕਾਰਣ ਵਿਯਸ਼ਿਠਿ ਸੇ ਕਾਰਣ ਸਮਸ਼ਿਟੀ ਕੀ ਏਕਤਾ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰ, ਤਿਸ ਕਾਰਣ ਸਮਸ਼ਿਠੀ ਜੋ ਲੀਨ ਕਰਨੇ ਸੇ ਨਿਰਵਸ਼ੇਸ਼ ਚਿੰਨਮਾਤਰ ਸੇਸ਼ ਰਹਾ, 'ਸੋ-ਮੇਂ-ਹੂ' ਐਸੇ ਜਾਨੇ॥

ਗਾਵੈ ਕੋ ਜੀਅ ਲੈ ਫਿਰਿ ਦੇਹ॥ ਹੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ! ਯਦਿ ਪੁਰਵੋਯੁਕਤ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਅਧਿਕਾਰੀਯੋ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਗਿਯਾਨਵਾਨ ਹੈ, ਤਬ ਤੋ ਗਿਯਾਨ ਸੇ ਮੁਲਗਿਯਾਨ ਕੀ ਨਿਰਵਿਤ ਹੋਨੇ ਸੇ (ਕੋ ਜੀਯ ਦੇਹ ਗਾਵੈ) ਕੌਨ ਉਸ ਗਿਯਾਨੀ ਕੇ ਦੇਹ ਕੋ ਗਾਯਨ ਕਰਤਾ ਹੈ? ਕਿਉਂਕਿ, ਉਪਾਦਾਨ ਕਾਰਣ ਕੀ ਨਿਰਵਿਤੀ ਹੋਨੇ ਸੇ ਕਾਰਯ ਕੀ ਸਥਿਤੀ ਕਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ; ਔਰ ਜੇਕਰ ਗਿਯਾਨ ਮੂਲਾ ਗਿਯਾਨ ਕਾ ਨਿਰਵਤਕ ਨ ਹੁਆ, ਤਬ ਗਿਯਾਨ ਕੋ ਨਿਸ਼ਫਲ ਹੋਨੇ ਸੇ, ਸੋ ਪੁਰਸ਼ ਅਗਿਯਾਨੀ ਹੈ॥ ਅਗਿਯਾਨੀ ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਤਾ॥ (ਉਤਰ) (ਫਿਰ ਦੇਹ ਲੈ) ਸੋ ਗਿਯਾਨੀ ਅਗਿਯਾਨੀ ਕੀ ਨਿਰਵਿਤੀ ਹੋਤੇ ਭੀ ਫਿਰ ਦੇਹ ਕੋ (ਲੈ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਤਾਤਪਰਿਯ ਯਹ ਹੈ ਜੋ ਆਤਮ ਗਿਯਾਨ ਹੈ, ਸੋ ਪ੍ਰਾਰਬਦ, ਤਥਾ ਤਿਸ ਕਾ ਕਾਰਯ ਜੋ ਦੇਹ ਹੈ, ਤਿਸ ਤੇ ਜਨਯ ਹੈ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਾਰਬਦ ਦੇਹ ਸੇ ਭਿੰਨ ਕਾ ਗਿਯਾਨ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈ, ਯਾਂਤੇ ਗਿਯਾਨ ਸੇ ਫਿਰ ਪੀਛੇ ਭੀ ਗਿਯਾਨੀ ਕਾ ਦੇਹ ਰਹਿਤਾ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਵਿਯਾਸ ਜੀ ਕੇ ਸ਼ੁਤ੍ਰ ਮੇਂ ਸੰਚਿਤ, ਕ੍ਰਿਯਮਾਣ-ਕਰਮ ਕਾ ਗਿਯਾਨ ਸੇ ਨਾਸ਼ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਔਰ ਕ੍ਰਿਯਮਾਣ-ਕਰਮ ਕਾ ਅਸਪਰਸ਼ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਜੇਕਰ ਗਿਯਾਨੀ ਕਾ ਦੇਹ ਨ ਰਹਿਤਾ, ਔਰ ਪੁਨਯ,

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਾਪ ਰੂਪ-ਕਰਮ ਨ ਹੋਤੇ, ਤਬ ਉਨ ਕਰਮੋਂ ਕਾ ਅਸਪਰਸ਼ ਕਿਯੋ ਵਿਯਾਸ ਜੀ ਕਹਿਤੇ? ਸੋ ਵਿਯਾਸ ਜੀ ਕਾ ਸੁਤ੍ਰ ਯਹ ਹੈ॥ ਸਾਰੀਰਕ. ਅ. 4ਪਾ. ਸੁਤ੍ਰ 13॥ ਸੁਤ੍ਰਾਰਥ॥

ਤਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ (ਅਧਿਗ ਮੇ) ਗਿਯਾਨ ਕੇ ਹੁਏ (ਉਤਰਪੂਰਵਾਘਯੋ:) ਗਿਯਾਨ ਸੇ ਉਤਰ ਕਾਲ ਮੇਂ ਔਰ ਪੂਰਵਕਾਲ ਮੇਂ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਪਾਪੋਂ ਕਾ (ਅਸ਼ਲੇਸ਼) ਸਪਰਸ਼ ਔਰ ਵਿਨਾਸ਼ ਹੋਤਾ ਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ, ਤਿਸ ਕਾ ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਮੇਂ (ਵਿਯਪਦੇਸ਼) ਉਪਦੇਸ਼ ਹੋਨੇ ਸੇ॥ ਜੈਸੇ (ਪੁਸ਼ਕਰਪਲਾਸ਼ੇ) ਕਮਲ ਕੇ ਪਤ੍ਰ ਮੇਂ ਜਲ ਸਪਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਤੇ, ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ (ਏਵੰਵਿਦਿ): ਗਿਯਾਨਵਾਨ ਮੇਂ ਪਾਪਕਰਮ ਕਾ ਸਪਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ॥ (ਤਧਥਾ) ਜੈਸੇ ਤੀਲੀ ਅਗਿਨ ਮੇਂ ਪਾਨੇ ਕਰ ਸੋ ਦੁੱਗਧ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ, ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਸ ਵਿਦਵਾਨ ਕੇ ਸਰਵ ਪਾਪ ਦੁੱਗਧ ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ॥ ਪਾਤੇਤ੍ਰ। ਸ਼ਾ. ਅ. 4 ਪਾ. ੧ ਸ਼ਤ੍ਰ 14॥

ਅ. ਜੈਸੇ ਪਾਪਕਰਮ ਕਾ ਗਿਯਾਨੀ ਕੋ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ, ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ (ਇਤਰ) ਪੁਨਯ ਕਰਮ ਕਾ ਭੀ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ॥ (ਪਾਤੇਤ) ਤੁਨਿਸ਼ਚਯ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰ ਕੇ ਪਤਨ ਹੋਨੇ ਪਰ ਵਿਦੇਹ-ਮੁਕਤੀ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਸ਼ਾ. ਅ. 4 ਪਾ . ੧ ਸੂ. 19॥ ਤੁ ਪੁਨ: ਭੋਗ ਕਰਕੇ (ਇਤਰ) ਪਾਰਬੰਧਕਰਮ ਕੋ (ਸ਼ਪਯਿਤਵਾ) ਨਿਰਵਤ ਕਰਕੇ (ਅੰਮਪਧਤੇ) ਬ੍ਰਹਮ ਭਾਵ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਭੀ ਇਸ ਅਰਥ ਕੋ ਬੋਧਨ ਕਰਤੀ ਹੈ॥ ਛਾਨੰਦੋਗ਼ਯ. ਉਪ. ਅ. 6। ਖੰਡ 14। ਸ਼੍ਰੁਤਿ ॥2॥ ਤਿਸ ਬ੍ਰਹਮਵੇਤ ਕੋ ਤਬ ਪਰਿਯੰਤ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਮੇਂ ਚਿਰਕਾਲ ਹੈ, ਜਬ ਤਕ (ਨਵੀਮੋਸ਼ੋ) ਸਰੀਰ ਕੋ ਨਹੀਂ ਤਿਆਗਤਾ (ਅਥ) ॥ ਸਰੀਰ ਤਿਯਾਗ ਸੇ ਅਨੰਤਰ (ਸੰਪਤਸਯੇ) ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ॥

ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੇਂ ਇਸ ਬਾਤ ਕਾ ਨਿਸ਼ਚਯ ਹੋ ਗਯਾ, ਜੋ ਕਿ ਗਿਯਾਨ ਸੇ ਪੀਛੇ ਸਰੀਰ ਰਹਿਤਾ ਹੈ, ਔਰ ਵਿਦਵਾਨ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਉਤਮ, ਮਧਿਯਮ, ਮੰਦ ਅਧਿਕਾਰ ਕੋ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਉਸ ਕੋ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਉਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਕਰ ਗਿਯਾਨ ਕੋ ਉਤਪੰਨ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਤਿਸ ਗਿਯਾਨੀ ਪੁਰਸ਼ ਕੋ ਇਤਰ ਜੀਵੋਂ ਸੇ ਭਿੰਨ ਕਰਕੇ ਕੌਨ ਕਥਨ ਕਰਤਾ ਹੈ? ਯਹ ਪੁਛਤਾ ਹੈ॥

ਗਾਵੈ ਕੋ ਜਾਪੈ ਦਿਸੈ ਦੂਰਿ॥

ਅਰਥ॥ ਯਦਪਿ ਸੋ ਵਿਦਵਾਨ ਸਸਾਰੀ ਜੀਵੋਂ ਕੋ ਦੂਰ ਦੀਖਤਾ ਹੈ, ਤਥਾਪਿ ਜਿਗਿਯਾਸੂ ਪੁਰਸ਼ੋ ਕੋ (ਜਾਪੈ) ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਜਬ ਤਿਨ ਜਿਗਾਸੂ ਸਜਨੋ ਕੋ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁਆ, ਤਬ ਵੇ ਇਤਰ ਜੀਵੋਂ ਸੇ ਭਿੰਨ ਕਰਕੇ ਗਾਯਨ ਕਰਤੇ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਮੇਂ ਆਤਮਾ ਕੇ ਵਕਤਾ ਕੋ, ਤਥਾ ਤਿਸ ਵਕਤਾ ਕੋ ਲਭਨੇ ਵਾਲੇ ਕੋ, ਤਥਾ ਆਤਮਾ ਕੇ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਕੋ, ਆਸ਼ਚਰਯ ਰੂਪ ਕਹਾ ਹੈ॥ ਤਥਾਂਹੀ॥ ਕਠ. ਉਪ. ਵਲੀ 2॥

ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਕਾ ਵਕਤਾ ਆਸ਼ਚਰਯ ਹੈ ਔਰ ਇਸ ਵਕਤਾ ਕੇ (ਲਬਧਾ) ਖੋਜਨੇ ਵਾਲਾ ਭੀ (ਕੁਸ਼ਲ) ਅਤਿਅੰਤ ਚਤੁਰ ਹੋਤਾ ਹੈ ਔਰ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲਾ ਭੀ ਕਿਸੀ ਚਤੁਰ ਗੁਰੂ ਕਰਕੇ (ਅਨੁਸ਼ਿਸ਼ਟ) ਸ਼ਿਕਿਸ਼ਤ ਆਚਸ਼ਯ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਇਸ ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਮੇਂ ਜੈਸੇ ਆਤਮ ਗਿਯਾਨੀ ਕੋ ਆਸ਼ਚਰਿਯ ਰੂਪਤਾ ਕਹੀ ਹੈ ਤਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਗਿਯਾਨ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਕਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਗਾਵੈ ਕੋ ਵੇਖੈ ਹਾਦਰਾ ਹਦੂਰਿ॥ ਯਹਾਂ 'ਹਦੂਰ' ਨਾਮ ਬੜੇ ਕਾ ਹੈ, ਔਰ 'ਹਾਦਰ' ਨਾਮ ਪ੍ਰਤਿਯਕਸ਼ ਕਾ ਹੈ॥ ਯਾਂਤੇ, ਤਿਸ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਕੋ ਕੌਨ ਗਾਵੇ ਹੈ? ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਾ ਜੋ ਸਰਵ ਸੇ (ਹਦੂਰ) ਬੜੇ ਕੋ (ਹਾਦਰ) ਪ੍ਰਤਿਯਕਸ਼ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਸੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਗਾਯਨ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਯਹ ਉਤਰ ਰੂਪ ਅਰਥ ਸਿੱਧ ਹੂਆ॥ ਤਾਤਪਰਿਯ ਯਹ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੋ ਯਥਾਰਤ ਆਤਮਾ ਭਿੰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਸਾਕਸ਼ਾਤਕਾਰ ਹੈ, ਸੋਈ ਦੂਸਰੇ ਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਤਾ ਹੈ; ਔਰ ਜਿਸ ਕੋ ਆਪ ਹੀ ਸੰਸ਼ਯ-ਵਿਪਰਯ ਸਹਿਤ ਬੋਧ ਹੈ, ਸੋ ਯਦਿ ਉਪਦੇਸ਼ ਭੀ ਕਰੇ, ਤਬ ਭੀ ਜਿਗਾਸ਼ੂ ਕੋ ਬੋਧ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ; ਇਸੀ ਅਰਥ ਕਾ ਬੋਧਕ ਸ਼ੂਤਿ ਭੀ ਹੈ॥ ਤਥਾਹਿ॥ (ਅਵਰੇਣਨਰੇਣ) ਨਿਕਿਸ਼ਟ ਪੁਰਸ਼ 'ਕਰਕੇ ਕਥਨ ਕਰਾ ਹੁਆ ਆਤਮਾ' (ਸੁਵਿਗੇਯ) ਸੁਗਮਤਾ ਸੇ ਜਾਨਨੇ ਕੋ ਯੋਗਯ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਦਿਯੋ ਕੇ ਭੇਦ ਸੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਅਥਵਾ ਅਕਰਤਾ ਹੈ, ਸ਼ੁਧ ਹੈ , ਮਲਿਨ ਹੈ ਇਤਆਦਿ ਰੂਪ ਚਿੰਤਨ ਕਿਯਾ ਜਾਤਾ ਹੈ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ (ਅਨਨਯਪ੍ਰੋਕਤ) ਬ੍ਰਹਮ ਅਭਿੰਨ ਆਤਮਾ ਕੇ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਕਰ ਕਥਨ ਕਰੇ ਹੁਏ ਆਤਮਾ ਮੇਂ (ਅਗਤਿ) ਅਬੋਧ ਨਹੀਂ ਰਹਿਤਾ॥ ਜੇਕਰ ਕੇਵਲ ਤਰਕ ਸੇ ਕਥਨ ਕਰੇ, ਤਬ (ਅਣੁਪ੍ਰਮਾਣਾਤ ਅਣੀਯਾਨ) ਅਤਿਅੰਤ ਸੁਕਸ਼ਮ ਪ੍ਰਮਾਣਸ ਸੇ ਭੀ ਅਤਿਸੁਖਸ਼ਮ ਹੋਨੇ ਸੇ (ਅਤਰਕ੍ਰਿਯ) ਤਰਕ ਕਾ ਵਿਸ਼ਯ ਨਹੀਂ ਹੈ॥ ਇਸ ਸੇ ਕੇਵਲ ਤਰਕ ਕਰਕੇ ਆਤਮ ਗਿਯਾਨ ਰੂਪ ਮਤਿ (ਨ) ਆ (ਅਪਨੇਯਾ) ਆ ਸਰਵ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ (ਅਪਨੇਯਾ) ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਕੋ ਯੋਗਯ ਨਹੀਂ॥ ਇਸ ਸੇ ਤਾਰਕਿਕ ਆਚਾਰਯ ਸੇ ਅਨਯ ਆਚਾਰਯ ਕਰਕੇ ਕਥਨ ਕਰਾ ਹੁਆ ਆਤਮਾ (ਸੁਗਾਨਾਯ) ਸਾਕਸ਼ਾਤਕਾਰ ਵਾਸਤੇ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਹੇ (ਪ੍ਰਾਸੇਸ਼ਠ)! ਪ੍ਰਿਯਤਮ ਨਚਕੇਤਾ! ॥ ਇਸ ਕਠਉਪਨਿਸ਼ਦ ਮੇਂ ਨਚਕੇਤਾ ਔਰ ਯਮਰਾਜ ਕਾ ਸੰਵਾਦ ਹੈ, ਤਹਾਂ ਯਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹੈ:-

ਨਚਕੇਤਾ ਕੋ ਅਗਿਨ ਕਾ ਅਵਤਾਰ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ, ਸੋ ਉਦਾਲਕ ਰਿਸ਼ੀ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ ਥਾ॥ ਕਿਸੀ ਕਾਲ ਮੇਂ ਉਦਾਲਕ ਨੇ ਸਰਵ ਸਦਖਿਣਾ ਵਾਲਾ ਯੱਗ ਕਿਯਾ ਥਾ॥ ਤਬ ਦਖਿਣਾ ਮੇਂ ਬ੍ਰਹਮਣੋਂ ਕੋ ਬੁਢੀ ਬੁਢੀ ਗੌ ਦੇਤੇ ਦੇਖ ਕਰ ਨਚੀਕੇਤਾ ਨੇ ਅਪਨੇ ਪਿਤਾ ਸੇ ਕਹਾ, "ਐਸੀ ਗੌ ਕੋ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ ਆਨੰਦ ਵਰਜਿਤ ਲੋਕ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਕੋ ਅਤਿਅੰਤ ਉਤਮ ਵਸਤੂ ਕਾ ਭੀ ਦਾਨ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਸੇ ਕਨਿਸ਼ਠ ਦਾਨ ਕਾ ਦੋਸ਼ ਦੂਰ ਹੋਵੇ, ਔਰ ਪੁਤ੍ਰ ਸਰਵ ਧਨ ਸੇ ਉਤਮ ਹੈ ਇਸ ਮੇਰੇ ਕੋ ਕਿਸੀ ਬ੍ਰਹਮਣ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਦੇਵੋਗੇ?" ਇਸ ਬਾਤ ਕੋ ਸੁਨ ਕਰ ਪਿਤਾ ਉਦਾਲਕ ਨੇ ਉਪੇਕਸ਼ਾ ਕਿਯਾ॥ ਤਬ ਇਸੀ ਵਚਨ ਕੋ ਨਚੇਕਤਾ ਨੇ ਤੀਨ ਬਾਰ ਕਹਾ॥ ਫਿਰ ਉਦਾਲਕ ਨੇ ਜਾਨਾ, ਜੋ ਯਹ ਪੰਚ ਵਰਸ਼ ਕਾ ਬਾਲਕ ਸੰਸਕਾਰੀ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਕੋ ਆਕਸ਼ੇਪ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਫਿਰ ਕਰੋਧ ਯੁਕਤ ਹੋਕਰ ਕਹਾ:- "ਮ੍ਰਿਤੁ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਤੁਮ ਕੋ ਦੇਵੇਗੇ॥" ਪਰੰਤੂ, ਏਸਾ ਪ੍ਰਤਿਗਯਾ ਵਚਨ ਕਹਿ ਕਰ ਪੁਤ੍ਰ ਸਨੇਹ ਸੇ ਸ਼ੰਤਪਨ ਹੁਆ ਯਹ ਜਾਨਾ॥ ਜੋ ਪੁੱਤਰ ਕੋ ਨ ਦਿਯਾ ਤਬ ਮਿਥਯਾਵਾਦੀ ਹੁਏ; ਔਰ ਸਨੇਹ ਸੇ ਦਿਯਾ ਜਾਤਾ ਨਹੀਂ, ਐਸੇ ਸਦਿਗਧ ਪਿਤਾ ਕੋ ਦੇਖ ਨਚੇਕਤਾ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਿਯਾ- ਜੋ ਕਿ ਧਰਮ ਕੇ ਤਿਯਾਗ ਸੇ ਕੋਈ ਅਜਰ ਅਮਰ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਜਨੋ ਕੋ ਦੇਖ ਕਰ ਪ੍ਰਤਿਗਯਾ ਵਚਨ ਕਾ ਪਾਲਨ ਕਰੋ ਔਰ ਮੇਰੇ ਕੋ ਯਮਰਾਜ ਕੇ ਪਾਸ ਭੇਜੋ। ਫਿਰ ਨਚੇਕਤਾ ਯਮਰਾਜ ਕੇ ਪਾਸ ਯੋਗ ਬਲ ਸੇ ਗਏ॥ ਯਮਰਾਜ ਕੋ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰ ਆਤਮਵਿਦਿਆ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਰ ਮਾਗਾ॥ ਉਸ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪ੍ਰਕਰਣ ਕੀ ਪੂਰਵੋਕਤ ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਹੈ, ਜਿਸ ਮੇਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਯਹ ਯਮਰਾਜ ਕਾ ਨਚੇਕਤਾ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿ ਸੰਬੋਧਨ ਹੈ॥ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੇਂ ਯਹ ਬਾਤ ਨਿਰਣਨੀਤ ਹੁਈ, ਜੋ ਕਿ ਸੁਤਵੇਦ ਬ੍ਰਹਮ-ਨਿਸ਼ਠ ਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਹੋਕਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੋ ਆਤਮਗਿਯਾਨ ਕਰ ਸਕਤਾ ਹੈ, ਅਨਯ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਤਾ॥ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ "ਗਾਵੈ ਕੋ ਵੇਖੈ ਹਾਦਰਾ ਹਦੂਰਿ" ਯਹ ਕਹਾ ਹੈ॥

ਹੇ ਭਗਵਾਨ! ਯਦਿ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਹੈ ਔਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਹੈ, ਤਬ ਪੁਰਵ ਨਿਰਣਨੀਤ ਅਦ੍ਵੈਤ ਸਤ ਮੇਂ ਵਸਤੂ-ਪਰਿਚਛੇਦ ਹੋਨੇ ਸੇ ਅਖੰਡਤਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ॥ ਇਸ ਸ਼ੰਕਾ ਕੀ ਨਵਿਰਿਤੀ ਕਰਤੇ ਹੈ॥

ਕਥਿ ਕਥਿ ਕਥੀ ਕੋਟੀ ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ॥ ਵਕਤਾ ਕੋ ਕਥੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ; ਯਾਂਤੇ (ਕਥੀ ਕਥਨਾ) ਕਥਨ ਵਾਲੇ ਕੇ ਕਥਨ ਸੇ ਆਤਮ ਵਸਤੂ ਮੇਂ (ਤੋਟਿ) ਵਾਸਤੂ-ਪਰਿਛੇਦ (ਨ ਆਵੈ) ਨਹੀਂ ਆਵਤਾ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਕਥਿ ਸ਼ਬਦ ਕਥਨ ਯੋਗਯ ਕਾ ਬੋਧਕ ਹੈ ਦਿਤੀਯ ਕਥਿ ਸ਼ਬਦ ਕਥਨ ਕਾ ਬੋਧਕ ਹੈ॥ ਤਬ ਯਹ ਅਰਥ ਹੁਆ:- ਕਥਨ-ਯੋਗਯ ਵਸਤੁ ਕਾ (ਕਥੀ) ਕਥਨ ਵਾਲੇ (ਕਥੀ) ਕਥਨ ਕਰੇ ਕ੍ਰੋੜ ਵਰਸ਼, ਕ੍ਰੋੜ ਯੁਗ, ਕ੍ਰੋੜ ਕਲਪ, ਤਬ ਭੀ ਤਿਸ ਮੇਂ ਵਾਸਤਵ ਪਰਿਛੇਦ ਹੋਤਾ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਸ੍ਵਪਨ, ਮਨੋਰਾਜਯ ਕਾਲ ਮੇਂ ਵਾਸਨਾ ਸੇ ਨਾਨਾਤਵ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਤੇ ਭੀ ਸਾਖਸ਼ੀ ਕੇਵਲ ਏਕਰਸ ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਪਰਿਛੇਦ-ਸੁਨਯ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਗ੍ਰਦਾਇਕ ਕਾਲ ਮੇਂ ਵਕਤਾ ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਆਦਿਕ ਵਿਕਲਪ ਜਾਲ ਆਵਿਧਕ ਹੈ, ਵਾਸਤਵ ਭੇਦ ਕਾ ਹੇਤੂ ਨਹੀਂ॥ ਪੂਰਵੋਕਤ ਸ਼ਕਾਰ ਸੇ ਵਾਸਤਵ ਅਦ੍ਵੈਤ ਸਿਧਾਂਤ ਕੀ ਕਲਿਪਤ ਸ਼੍ਰੋਤਾ-ਵਕਤਾ ਆਦਿਕ ਸੇ ਅਬਾਧਕਤਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਿਯਾ॥ ਅਬ ਦਾਤਾ-ਗ੍ਰਹੀਤਾ; ਭੋਕਤਾ-ਭੋਜਯਿਤਾ; ਰੂਪ 'ਕਲਿਪਤ-ਦ੍ਵੈਤ' ਸੇ ਭੀ ਅਦ੍ਵੈਤ ਸਿਧਾਂਤ ਕੀ ਸਥਿਤੀ ਕੋ ਬੋਧਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥

ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕਰਮ ਫਲ ਕਾ ਦਾਤਾ ਹੈ ਸੋ ਦਾਨ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਔਰ ਲੇਨੇ ਵਾਲੇ ਚਤੁਰਯੁਗਯ ਔਰ ਕਲਿ, ਦਵਾਪਰ, ਤੇਤਾਦਿ ਯੁਗਾਂਤਰੋ ਮੇਂ (ਖਾਹੀ) ਵਿਸ਼ੋ ਕੋ (ਖਾਹ) ਭੋਕਤੇ ਹੈਂ॥ ਪਰੰਤੂ (ਥਕਪਾਹ) ਭੋਗ ਮੇਂ ਇਸ਼੍ਵਰ-ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਗਲਾਨਿ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਤਾਤਪਰਿਯ ਯਹ ਹੈ, ਸਕਾਮ ਕਰਮ ਕਾ ਫਲ ਸ੍ਵਰਗਾਦਿ ਭੋਗ ਭੋਗ ਕਰ; ਸਤਸੰਗ, ਉਤਮ ਸੰਸਕਾਰ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਸ਼ੁਧਚਿਤ, ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ-ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ, ਫਿਰ ਵਿਸ਼ੋ ਮੇਂ ਗਲਾਨੀ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇ ਹੈਂ॥ ਇਸ ਅਰਥ ਕੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਸੁਤ੍ਰ ਤਥਾ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਕੋ ਲਿਖਤੇ ਹੈ॥ ਸ਼ਾ. ਅ. 3 ਪਾ. 2 ਸੁਤ੍ਰ 38॥ ਵ੍ਰਿ-ਉਪ. ਅ. 4 ਬ੍ਰਾ. 4 ਸ਼੍ਰੁਤਿ 24॥ (ਅਤ:) ਸਰਵਗ ਇਸ਼੍ਵਰ ਸੇ ਕਰਮ ਕਾ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ (ਉਪਪਤੇ:) ਯੁਕਤੀ ਸੇ ਤਥਾ ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਸੇ ਐਸੇ ਹੀ ਬਨ ਸਕਤਾ ਹੈ॥ ਕਿਉਂਕਿ, ਜੇਕਰ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਸੇ ਫਲ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇ, ਤਬ ਅਸੰਗਤ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਆਪ ਹੀ ਜੜ ਹੈ; ਔਰ ਫਲ ਚੇਤਨ ਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਵਿਵਹਾਰ ਮੇਂ ਜੋ ਸੇਵਾ ਕਾ ਗਿਯਾਤਾ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਤਿਸ ਕੇ ਫਲ ਕੋ ਦੇਤਾ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਜੋ ਚੇਤਨ ਇਸ਼੍ਵਰ ਜੀਵ ਕੇ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਾ ਗਿਯਾਤਾ ਹੈ, ਸੋਈ ਫਲ ਕੋ ਦੇਤਾ ਹੈ; ਔਰ ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਸੇ ਭੀ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਹੀ ਫਲ ਕਾ ਦਾਤਾ ਮਲੂਮ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੂਤਯਰਥ (ਵੇ) ਨਿਸ਼ਚਯ ਕਰਕੇ ਯਹ ਇਸ਼੍ਵਰ (ਮਹਾਨ) ਸਰਵ ਸੇ ਬੜਾ ਹੈ ਔਰ (ਅਜ) ਜਨਮ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੈ ਤਥਾ ਸਰਵ ਕਾ ਆਤਮਾ ਹੈ॥ (ਅਨਾਦ:) ਅਨੰਮਾ ਸੰਨਤਾਤਸਰਵ ਪ੍ਰਾਣੀਭਯੋ ਦਦਾਤੀ ਤਯਨਾਦ:

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਰਵ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਪ੍ਰਾਣਿਮਾਤ੍ਰ ਕੋ ਅਨ ਕੋ ਦੇਤਾ ਹੈ। (ਵਸੁਦਾਨ:) ਅਰਥ ਜਨੋ ਕੋ ਧਨ ਕਾ ਦਾਤਾ ਹੈ। ਔਰ ਜਬ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ ਸੇ ਸ਼ੁੱਧ ਚਿਤ ਪੁਰਸ਼ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਤਬ ਵਿਸ਼ਯ ਭੋਗ ਮੇਂ ਗਲਾਨੀ ਯੁਕਤ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਅਰਥ॥ ਸੰਸਾਰ ਗਤੀ ਕੀ ਵਿਚਿਤ੍ਰਤਾ ਦਿਖਾਤੇ ਹੁਏ ਵੇਰਾਗਯ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ ਜੋ ਸਤਨ ਗਤ ਦੁਗਧ ਪੁਰਵ ਸਤਨੋ ਕੋ ਨਿਸ਼ਪੀਡਨ ਕਰਕੇ ਪਾਨ ਕਰਾ ਥਾ, ਅਬ ਵਰਤਮਾਨ ਦਸ਼ਾ ਮੇਂ ਉਨ੍ਹੀ ਸਤਨੋਂ ਕੋ ਹਸਤ ਸੇ ਮਰਦਨ ਕਰਤਾ ਹੈ; ਔਰ ਜਿਸ ਯੋਨੀ ਮੇਂ ਸੇ ਉਤਪੰਨ ਹੁਆ ਥਾ, ਉਸੀ ਮੇਂ ਮਰਣ ਕਰਤਾ ਹੈ॥3॥ ਜੋ ਮਾਤਾ ਥੀ ਸੋਈ ਪੁਨ: ਭਾਰਯਾ ਹੈ ਔਰ ਜੋ ਭਾਯਾ ਥੀ ਸੋਈ ਜਨਨੀ ਹੈ॥ ਜੋ ਪਿਤਾ ਥਾ ਸੋਈ ਫਿਰ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ, ਜੋ ਪੁਤ੍ਰ ਥਾ ਸੋਈ ਪਿਤਾ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ॥4॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੰਸਾਰ ਚਕਰ ਮੇਂ ਜੀਵ ਰੂਪ ਚਕਰ ਸਬੰਧ ਘਟੀਵਤ ਭ੍ਰਮਣ ਕਰਤੇ ਹੈ॥ ਜਿਸ ਜਿਸ ਜਨਮ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇ ਹੈ ਉਨਕੀ ਗਿਨਤੀ ਹੀ ਹੈ, ਯਦਿ ਇਸ ਵੈਰਾਗਯ ਸੇ ਬੋਧ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਬ ਤੋ ਮੋਖਸ਼ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ, ਔਰ ਜੇਕਰ ਵੈਰਾਗਯ ਸੇ ਬੋਧ ਨ ਹੋਵੇ, ਕੇਵਲ ਵੈਰਾਗਯ ਕੋ ਸ਼੍ਰਵਣ ਕਰਤਾ ਰਹੈ, ਤਬ ਭੀ ਉਤਮ ਲੋਕੋਂ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ॥5॥

ਹੇ ਭਗਵਾਨ! ਯਦਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਪੂਰਵ ਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਜੀਵੋਂ ਕੋ ਕਰਮ ਫਲ ਦੇਤਾ ਹੈ ਤਬ ਸਰਵ ਹੀ ਜੀਵੋਂ ਕੋ ਉਤਮ ਫਲ ਦੇਨਾ ਚਾਹੀਏ, ਅਥਵਾ ਸਰਵ ਕੋ ਮਧਿਯਮ, ਕਨਿਸ਼ਠ ਫਲ ਦੇਨਾ ਚਾਹੀਏ? ਕਿਉਂਕਿ, ਏਸਾ ਕੋਈ ਜੀਵ ਨਹੀਂ ਜੋ ਕਿ ਜੈਸੇ ਕੈਸੇ ਕਰਮ ਕੋ ਨ ਕਰੈ॥ ਜਬ ਸਰਵ ਹੀ ਕਰਮ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਤਬ ਸਰਵ ਕੋ ਏਕ ਸਾ ਫਲ ਹੋਨਾ ਚਾਹੀਏ? ਇਸ ਸ਼ੰਕਾ ਕੇ ਨਿਰਵਤ ਕਰਨੇ ਵਾਸਤੇ ਕਹਿਤੇ ਹੈ॥

ਹੁਕਮੀ ਹੁਕਮੁ ਚਲਾਏ ਰਾਹੁ॥ ਨਾਨਕ ਵਿਗਸੈ ਵੇਪਰਵਾਹੁ॥ ਅਰਥ॥ (ਹੁਕਮੀ) ਪਰਮਾਤਮਾ ਆਪਨੇ (ਹੁਕਮੀ) ਆਗਿਯਾਰੂਪ ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਧਯ (ਰਾਹੁ) ਮਾਰਗ ਕੋ (ਚਲਾਏ) ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤ ਕਰਤਾ ਹੈ ਔਰ ਜੋ ਉਸ ਮਾਰਗ ਕੋ ਸ਼ਰਧਾ ਸੇ ਸੇਵਨ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤਿਸ ਪਰ (ਬੇ ਪਰਵਾਹ) ਪੂਰਣਕਾਮ ਹੁਆ ਭੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈ (ਵਿਗਸੈ) ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਕਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹ ਹੈ ਯਦਪਿ ਜੀਵ ਸਵਭਾਵ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕ੍ਰਮ ਕੋ ਸਦਾ ਕਰਤੇ ਹੈ ਤਥਾਪਿ ਜੋ ਜੀਵ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਸਾਮ੍ਰਿਤੀ ਸੇ ਅਵਿਰੋਧ ਕਰਮ ਕਰਤੇ ਹੈ ਤਿਨ ਪਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਕਰ ਉਤਮ ਫਲ ਉਨ ਕੋ ਦੇਤਾ ਹੈ ਔਰ ਜੋ ਸ਼ਾਸ਼ਤ ਵਿਰੂਧ ਕ੍ਰਮ ਮੇ ਆਸਕਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ ਦੰਡ ਦੇਤਾ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਜੈਸਾ ਜੀਵ ਕਾ ਕ੍ਰਮ ਹੈ ਤੈਸਾ ਫਲ ਦੇਤਾ ਹੁਆ ਵਿਸ਼ਮਤਾਦਿਕ ਦੋਸ਼ੋ ਕੋ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੇਂ ਵਿਸ਼ਮਤਾ ਤਥਾ ਨਿਦ੍ਰਯਿਤਾ ਦੋਸ਼ ਸੂਤ੍ਰਕਾਰ ਵਿਯਾਸ ਜੀ ਨੇ ਵਾਰਣ ਕਿਯਾ ਹੈ॥ ਤਥਾਹਿ॥ ਵੈਸ਼ਮਯਨੈ ਘ੍ਰਣਯੈਨਸਾਪੇਖਸ਼ਤਵਾ ਤਥਾਹਿ ਦਰਸ਼ਯਤਿ। ਸ਼ਾ. ਅ. 2 ਪਾ. 1 ਸੂ. 34॥ ਸ਼੍ਰੁਤੀ. ਪੁਣਯੋ ਵੇਪੂਰਣਯੇ ਨ ਕ੍ਰਮਣਾਭਵਤਿਪਾਪ: ਪਾਧੇਨ। ਬ੍ਰਿ. ਅ. 3 ਬ੍ਰਾ.॥2॥

ਅ.॥ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਮੇਂ (ਵੈਸ਼ਮਯ) ਵਿਸ਼ਮਤਾ (ਨੈਘ੍ਰਣਯ) ਨਿਰਦਿਯਾਲੁਤਾ ਰੂਪ ਦੋਸ਼ਨ ਹੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੋ ਕ੍ਰਮਸਾਪੇਖਸ਼ ਹੋਨੇ ਸੇ ਜਿਸ ਕੇ ਜੈਸੇ ਕ੍ਰਮ ਹੈਂ, ਤਿਸ ਕੋ ਤੈਸਾ ਫਲ ਦੇਤਾ ਹੈ ਇਸੀ ਅਰਥ ਕੋ ਸੂਤੀ ਭੀ ਦਿਖਲਾਤੀ ਹੈ ਸੂਤਯਰਧ॥ ਪੁਨਯਕ੍ਰਮ ਕਰਕੇ (ਪੁਨਯ) ਉਤਮ ਭਾਵ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਔਰ ਪਾਪ ਕ੍ਰਮ ਸੇ (ਪਾਪ) ਨੀਚ ਭਾਵ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ॥3॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨੰ. 9. ਸਾਧੂ ਪੰ. ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਜੀ ਉਦਾਸੀਨ (ਵੇਦਿਕ ਮੁਨੀ)

ਇਸ਼੍ਵਰ ਗੁਣਗਾਨ ਪਰਵ॥ ਕੋਈ (ਰਿਸ਼ੀ) ਇਸ ਆਗਯਦਾਤਾ ਜਗਦੀਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਅਨੁਗ੍ਰਹਿ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਕੇ ਲਿਯੇ ਉਸ ਕੇ ਬਲ ਕੋ ਗਾਤਾ ਅਰਥਾਤ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਜਿਤਨਾ-ਕੁਛ ਉਸ ਕਾ ਬਲ, ਜਿਸ-ਕਿਸੀ (ਜਿਸ਼ੀ) ਕੋ ਗਿਯਾਤ ਹੈ। ਕੋਈ (ਰਿਸ਼ੀ) ਉਸ ਕੀ ਦਾਤ (ਬਖਸ਼ੀਸ਼) ਕੋ ਗਾਤਾ ਅਰਥਾਤ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਜਿਤਨਾ-ਕੁਛ ਵਹ, ਉਸ ਅਨੰਤਵਾਲੀ ਕੋ ਜਾਨਤਾ ਹੈ॥ 1॥ ਕੋਈ (ਰਿਸ਼ੀ) ਉਸ ਕੇ ਗੁਣੋ ਕੋ, ਮਹਤਤਾ ਕੋ ਔਰ ਆਚਾਰ ਅਰਥਾਤ ਕਰਮ ਕੋ, ਗਾਤਾ ਅਰਥਾਤ ਕਹਤਾ ਹੈ। ਕੋਈ (ਰਿਸ਼ੀ) ਉਸਕੀ ਲੋਕਵਿਚਾਰ ਸੇ ਵਿਸ਼ਮ ਅਰਥਾਤ ਵਿਲਸ਼ਣ ਵਿਦਿਆ (ਗਿਯਾਨ) ਕੋ ਗਾਤਾ ਅਰਥਾਤ ਕਹਿਤਾ ਹੈ॥ 2॥ ਕੋਈ (ਰਿਸ਼ੀ) ਸ਼੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੋ ਬਣਾ ਕਰ ਪੀਛੇ ਉਸੇ ਖੈ (ਨਾਸ਼) ਕਰਤਾ ਅਰਥਾਤ ਇਸ਼੍ਵਰ ਸ਼੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਤਾ ਔਰ ਲੈਯਕਰਤਾ ਹੈ, ਗਾਤਾ ਹੈ। ਕੋਈ (ਰਿਸ਼ੀ) ਕਈ ਜੀਵੋਂ (ਮਨੁਸ਼ਯੋ) ਸੇ ਲੇਤਾ ਔਰ ਫਿਰ ਕਈਯੋ ਕੋ ਦੇਤਾ ਹੈ, ਗਾਤਾ ਹੈ॥ 3॥ ਕੋਈ (ਰਿਸ਼ੀ) ਸਥੂਲਦਰਸ਼ੀ ਮਨੁਸ਼ਯ, ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੋ ਦੂਰ ਰਹਿਤਾ ਜਾਨਤੇ ਹੈ, ਔਰ ਸੁਖਮਦਰਸ਼ੀ ਉਸੇ ਸਮੀਪ ਦੇਖਤੇ ਹੈ, ਗਾਤਾ ਹੈ। ਕੋਈ (ਰਿਸ਼ੀ) ਵਹ ਮਹਾਨ (ਸਤਿਕਾਰ ਕੇ ਯੋਗਯ) ਭੂਤ, ਭਵਿਸ਼ਯਾਤ, ਸੁਖਮ-ਸਥੂਲ, ਸਬ ਵਸਤੂ ਸਾਮਨੇ ਸਥਿਤ (ਮੌਜੂਦ) ਦੇਖਤਾ ਹੈ, ਗਾਤਾ ਹੈ॥ 4॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗਾਨੈ ਵਾਲੋ ਅਰਥਾਤ ਕਥਨ ਕਹਨੇ ਵਾਲੋਂ ਕੇ ਕਥਨ ਕਾ ਤੋਟਾ ਅਰਥਾਤ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਕਥਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ, ਅਨੇਕ ਰਿਸ਼ੀ, ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਕਹਿ ਕਹਿ ਕਰ ਚਲੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ॥ 5॥ ਅਤਿਸ਼ਯੇ (ਅਧਿਕ-ਸੇ-ਅਧਿਕ) ਦਾਤਾ ਇਸ਼੍ਵਰ ਉਨਹੇ ਕਥਨ ਕਰਨੇ ਕਾ ਅਰਥਾਤ ਕਹਿਨੇ (ਗਾਨੇ) ਕਾ ਫਲ, ਇਤਨਾ ਦੇਤਾ ਹੈ ਕਿ ਵੇ ਉਸੇ ਲੇਕਰ ਅਪਨੀ ਆਯੁਯੋ ਮੇਂ ਔਰ ਅਪਨੇ ਪੁਤ-ਪੋਤਾਦ੍ਰਿ ਵੰਸ਼ਜੋ ਕੀ ਆਯਯੋ ਮੇਂ ਖਾਤੇ-ਖਾਤੇ ਥਕ ਜਾਤੇ ਹੈਂ॥ 6॥. ਉਸ ਆਗਯਾ ਵਾਲੇ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਯਾ ਮੇਂ (ਇਛ੍ਹਾ ਮੇਂ ਚਲਤੇ ਹੂਏ ਉਨ ਗਾਯਕ ਰਿਸ਼ੀਯੋਂ ਨੇ ਏਕ ਦੂਸਰੇ ਸੇ ਵਿਲਿਸ਼ਣ ਅਨੇਕ ਪੰਥ ਚਲਾਏ ਅਰਥਾਤ ਅਨੇਕ ਸੰਪਰਦਾਯੇ (ਅਮਾਨਯ) ਪਰਵਰਤ ਕਿਯੇ ਹੈ। ਵਹ ਬੇਪਰਵਾਹ ਉਨ ਕੇ ਇਸ ਖੇਲ ਕੋ ਦੇਖ ਕਰ ਪ੍ਰਸ਼ੰਨ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਯਹ ਨਾਨਕ ਕਾ ਦਰਸ਼ਨ ਅਰਥਾਤ ਨਾਨਕ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ॥ 7॥ 3॥

ਭਾਸ਼ਯ- ਜਿਸ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਯਾ ਅਨਿਵਾਰਯ ਹੈ, ਜੜ ਤਥਾ ਚੇਤਨ ਅਰਥਾਤ ਭੋਗਯ ਔਰ ਭੋਗਤਾ, ਦੋਨੋ ਜਿਸਕੀ ਆਗਯਾ ਕੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਉਸਕੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਮੇਂ ਹੀ ਮਨੁਸ਼ਯ ਕਾ ਕਲਿਯਾਣ ਹੈ। ਉਸਕੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਕੇ ਲਿਯੇ ਅਰਥਾਤ ਅਨੁਗ੍ਰਹਿ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੇ ਲਿਯੇ ਜੈਸੇ ਫਲ ਕੀ ਕਾਮਨਾ ਕੇ ਬਿਨਾ ਕੇਵਲ ਕਰਤਵਬੁਧਿ ਸੇ ਕਰਮੋ ਕਾ ਕਰਨਾ ਪਰਮਵਾਸ਼ਯਕ ਹੈ, ਵੈਸੇ ਸਾਂਝ ਸਵੇਰੇ ਉਸ ਕੇ ਗੁਣੋ ਕਾ ਗਾਨ ਭੀ ਅਤਿਅੰਤ ਆਵਸ਼ਕ ਹੈ। ਜੋ ਮਨੁਸ਼ਯ ਸਦਾ ਕਰਤਵਬੁਧਿ ਸੇ ਕ੍ਰਮੋ ਕੋ ਕਰਤਾ ਹੂਆ ਸਾਂਝ-ਸਵੇਰੇ ਉਸ ਕੇ ਗਾਨ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਇਸ਼੍ਵਰ ਉਸ ਪਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਔਰ ਅਪਨੀ ਅਨੁਗ੍ਰਹਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਰਿੰਕ ਸੰਹਿਤਾ ਕੇ ਮੰਤਰੋਂ ਮੇਂ ਇਸ ਕੇ (ਇਸ਼੍ਵਰੀਯੇ ਗੁਣੋ ਕੇ ਗਾਨੇ ਕੇ) ਸੰਬੰਧ ਮੇ ਯਹ ਕਹਾ ਹੈ "ਇੰਦ੍ਰਮ ਅਭਿ ਪ੍ਰਗਯਾਤ (ਰਿ:1,5,9) ਅਰਥਾਤ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਵਾਨ, ਜਗਦੀਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਸਾਮਨੇ ਉਸਕੇ ਗੁਣੋ ਕੋ ਗਾਵੈ। ਤਸਮੈ ਇੰਦ੍ਰਾਯ ਗਾਯਤਾ" (ਰਿ:1,4,1.) ਅਰਥਾਤ ਉਸ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਯਾਨ ਕੇ ਲਿਯੇ (ਉਸ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰਵਾਨ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਕੇ ਲਿਯੇ) ਉਸ ਕੇ ਗੁਣੋਂ ਕੋ ਗਾਵੋ। ਸ਼੍ਰੀ ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ ਮੇਂ ਕਹਾ ਹੈ-

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਿਰੰਤਰ ਸਾਂਝ-ਸਵੇਰੇ ਮੁਝ ਕੋ ਅਰਥਾਤ ਮੇਰੇ ਗੁਣੋਂ ਕੋ ਗਾਤੇ ਹੂਏ ਸਰੀਰ, ਇੰਦ੍ਰਯੋ ਔਰ ਮਨ ਕੋ ਵਸ ਮੇਂ ਰਖਨੇ ਕਾ ਯਤਨ ਕਰਤੇ ਹੂਏ, ਤਥਾ ਦ੍ਰਿੜ (ਅਟੂਟ) ਵਰਤੋਂ ਵਾਲੇ ਔਰ ਸਦਾ ਕਰਮਯੋਗ ਮੇਂ ਯੁਕਤ ਅਰਥਾਤ ਸਦਾ ਕਰਤਵਯਬੁਧਿ ਸੇ ਕਰਮੋ ਕੇ ਕਰਨੇ ਮੇਂ ਲਗੇ ਹੁਏ ਸ਼੍ਰੱਧਾ ਔਰ ਭਕਤਿ ਸੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਤੇ ਹੂਏ ਮੁਝੇ ਉਪਾਸਤੇ ਅਰਥਾਤ ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ 4॥

ਇਸ ਕੇ ਸਿਵਾ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਗੁਣੋ ਕਾ ਗਾਨ ਸਦਾਚਾਰ ਸੇ ਭੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਉਨ ਸਬ ਰਿਸ਼ੀਯੋਂ ਨੇ ਭੀ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਕੇ ਲਿਯੇ ਉਸ ਕੇ ਗੁਣੋਂ ਕੋ ਗਾਯਾ ਹੈ, ਜੋ ਹਮਾਰੇ ਪੁਰਵਜ ਹੈਂ ਔਰ ਵੇਦਮੰਤਰੋਂ ਕੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ ਹੈਂ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ਼ੁਤਿ, ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਔਰ ਸਦਾਚਾਰ ਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ, ਸਾਂਝ-ਸਵੇਰੇ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਗੁਣੋਂ ਕਾ ਗਾਨਾ ਸਵਿਸਤਾਰ ਵਰਣਨ ਕਰਨੇ ਕੇ ਲਿਯੇ ਅਬ ਜਪ ਸੰਹਿਤਾ ਕਾ ਤੀਸਰਾ ਪਰਵ ਆਰੰਭ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਰਵ ਕਾ ਨਾਮ 'ਇਸ਼੍ਵਰ ਗੁਣਗਾਨਪਰਵ' ਔਰ ਮੰਤਰੋ ਕੀ ਸੰਖਿਆ ਸਾਤ ਹੈ। ਉਨ ਮੇਂ ਸੇ ਪਹਿਲੇ ਮੰਤਰ ਕਾ ਪੁਰਵਾਧ ਹੈ "ਗਾਵੈ ਕੋ ਤਾਨੁ ਹੋਵੈ ਕਿਸੈ ਤਾਣੁ"। ਜੈਸੇ 'ਸੰਪਤਸਯਤੇ' ਕਾ" ॥ (ਛਾ. ਓ. 6, 14,2)॥ ਉਚਾਰਣ ਛਾਂਦਸ ਹੈ, ਵੈਸੇ 'ਗਾਯਤੇ' ਕਾ ਛਾਂਦਸ ਉਚਾਰਣ "ਗਾਯੇ" ਹੈ। ਜੈਸੇ ਲੋਕ-ਭਾਸ਼ਾ ਮੇਂ 'ਜਾਯੇ' ਕੀ ਜਗਹ ਕਹੀ 'ਜਾਵੇ' ਉਚਾਰਣ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਵੈਸੇ ਯਹਾਂ 'ਗਾਯੇ' ਕਾ ਪੁਨ: ਉਚਾਰਣ "ਗਾਵੈ" ਹੈ। ਛੰਦ ਮੇਂ ਪਰਸਮੈਪਦ, ਆਤਮਨੇਪਦ ਔਰ ਕਾਲ ਕਾ ਕੋਈ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। 'ਭਵੇਤ' ਕਾ ਛਾਂਦਸ ਉਚਾਰਣ "ਭੁਵੈ" ਹੈ, ਜੈਸੇ 'ਭਵਤਿ' ਕਾ ਛਾਨਦਸ ਉਚਾਰਣ "ਭੁਵਾਨਿ" (ਰਿ: 7,86, 2) ਹੈ। ਯਹਾਂ ਭੁਵੇ ਕਾ ਅਪਭ੍ਰੰਸ਼ਰੂਪ "ਹੋਵੇ" ਔਰ ਅਰਥ "ਹੈ"। ਜਗਦ੍ਵਿਸਤਾਰ (ਜਗਦਰਚਨਾ) ਕੇ ਕਾਰਣ ਬਲ ਕਾ ਨਾਮ ਯਹਾਂ 'ਤਾਨ' ਹੈ। ਜਿਸ ਰਿਸ਼ੀ ਕੋ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਜਗਦ੍ਵਿਸ਼ਤਾਰ ਅਰਥਾਤ ਸ਼੍ਰਿਸ਼ਟੀਰਚਨਾ ਕੇ ਹੇਤੂ ਬਲ ਕਾ ਜਿਤਨਾ ਕੁਛ ਗਿਯਾਨ ਹੈ, ਵਹ ਉਸਕੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਕੇ ਲਿਯੇ ਅਰਥਾਤ ਉਸਕੀ ਅਨੁਗ੍ਰਹਿ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੇ ਲਿਯੇ ਉਸਕੇ ਉਤਨੇ ਹੀ ਉਸ ਬਲ ਕੋ ਗਾਤਾ ਹੈ। ਯਹਾਂ ਉਚਰਥ ਪਿਤਾ ਔਰ ਮਮਤਾ ਮਾਤਾ ਕਾ ਪੁੱਤਰ ਦੀਰਘੱਤਮਾ ਰਿਸ਼ੀ ਗਾਨਕਰਤਾ ਅਭਿਪ੍ਰੇਤ ਹੈ। ਉਸਕਾ ਗਾਨ ਮੰਤਰ ਹੈ- ਮੈਂ ਵਿਸ਼ਨੂੰ (ਸਵਿਸਤਰ ਪਰਿਪੂਰਣ ਇਸ਼੍ਵਰ) ਕੇ ਕਿਨ ਕਿਨ ਬਲੋ ਕੋ ਕਹੂ ਜਿਸਨੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕੇ ਕਣ-ਕਣ ਕੋ ਮਾਪਾ ਅਰਥਾਤ ਵਿਆਪਾ ਹੂਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੇ ਸਬ ਸੇ ਉਚੇ ਧੁਲੋਕ ਕੋ ਸਹਿਤ ਸਥਾਨੋਂ ਕੇ ਅਰਥਾਤ ਨਸ਼ਤਰ (ਤਾਰਾ) ਨਾਮ ਕੇ ਅਸੰਖਿਆਤ ਸੁਰਯਮੰਡਲ ਔਰ ਉਨਕੇ ਅਨੁਯਾਈ ਅਸੰਖਿਆਤ ਭੂਮੀਲੋਕੋਂ ਕੋ ਥਾਮਾ ਹੂਆ ਹੈ ਜੋ ਅਪਨੇ ਏਕ ਪਾਵ ਕੋ ਅਰਥਾਤ ਚੌਥੇ ਹਿੱਸੇ ਕੋ ਵੈਸ਼ਵਾਨਰ (ਵਿਰਾਟ) ਤੇਜਸ (ਹਿਰਣਯਗਰਭ) ਔਰ ਪ੍ਰਾਗ (ਇਸ਼੍ਵਰ) ਰੂਪ ਸੇ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਸਥੂਲ, ਸੂਖਮ ਤਥਾ ਕਾਰਣ ਰੂਪ ਜਗਤ ਕਾ ਮਾਪਨੇ (ਵਿਯਾਯਨੇ) ਵਾਲਾ ਔਰ ਬੜੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸ਼ਾ ਵਾਲਾ ਹੈ॥ ੧॥

"ਗਾਵੈ ਕੋ ਦਾਤਿ ਜਾਣੈ ਨੀਸਾਣੁ"। ਯਹਾਂ ਦਾਤਿ ਕਾ ਰੂਪਾਂਤਰ 'ਦਾਤ' ਹੈ। ਦਾਤਿ ਔਰ ਦਾਤ, ਦੋਨੋਂ ਪ੍ਰਯਾਯੇ ਸ਼ਬਦ ਹੈਂ, ਸਾਨ ਕਾ ਅਰਥ ਅਵਸਾਨ ਅਰਥਾਤ ਅਨੰਤ ਹੈ। ਯਹਾਂ ਨਿਰ-ਸਾਨ ਕੇ ਸਥਾਨ ਮੇਂ , ਜਿਸਕਾ ਅਰਥ ਅਨੰਤ ਸੇ ਰਹਿਤ (ਨਿਰਵਸਾਨ) ਹੈ, ਨੀਸਾਨ ਉਚਾਰਣ ਹੂਆ ਹੈ, ਜੈਸੇ- 'ਦੁਰ-ਦਭ' ਕੇ ਸਥਾਨ ਮੇਂ "ਦੂਲਭ" (ਰਿਗ:-2, 28, 8) ਉਚਾਰਣ। ਕੋਈ ਰਿਸ਼ੀ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਅਨੁਗ੍ਰਹਿ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ (ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ) ਕੇ ਲਿਯੇ ਉਸਕੀ ਦਾਤ ਕੋ ਗਾਤਾ ਹੈ, ਜਿਤਨਾ ਕੁਛ ਵਹ ਉਸ ਨ-ਅਨੰਤਵਾਲੀ ਕੋ ਜਾਨਤਾ ਹੈ। ਯਹਾਂ ਕਣਵ ਕਾ ਪੁਤਰ ਬੇਘਾਤਿਥਿ ਰਿਸ਼ੀ ਗਾਨ ਕਰਤਾ ਵਿਵਿਸ਼ਤ ਹੈ ਉਸਕਾ ਗਾਨਮੰਤਰ ਯਹ ਹੈ- ਇਸਕੀ ਸ਼ਕਤੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

(ਬਲੋ) ਕਾ ਸਚੀ ਔਰ ਮੀਠੀ ਵਾਣਿਯੋਂ ਕਾ ਕੋਈ ਨਿਯਨਤਾ (ਸੀਮਾਬੰਦ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ) ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਯਹ ਕਹਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਮੁਝੇ ਨਹੀਂ ਦਿਯਾ ਹੈ। (ਰਿਗ: 8, 12, 15) ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਦਾਤ ਕੇ ਸੰਬੰਧ ਮੇਂ ਅਗਨਿ ਰਿਸ਼ੀ ਕਾ ਗਾਨਮੰਤਰ ਹੈ।

ਸੁਚੀਕ ਕੇ ਪੁਤਰ ਅਗਿਨ ਰਿਸ਼ੀ ਨੇ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਦਾਤ ਦਾ ਵਰਣਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਿਯਾ ਹੈ- ਹੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਯਵਾਨ ਹੈ ਅਨੰਤਗਿਯਾਨ ਤੇਰੇ (ਆਪ ਕੇ) ਬੜੇ ਧਨ ਧਨ ਕੀ ਬੜੀ ਦਾਤ ਹੇ। ਹੇ-ਸਬ ਪਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਾਲੇ ਹੈ- ਸ਼ਤਿਯੋ ਕੇ ਸ਼ਤਿਯੇ ਅਬ ਹਮ ਕੋ ਧਨ ਔਰ ਯਸ਼, ਦੋਨੋ ਦੇ ॥1॥ (ਰਿਗ: 1, 18, 1)

ਅਗਨਿ (ਸਬਕਾ ਅਗੂਆ ਜਗਦ ਗੁਰੂ ਇਸ਼੍ਵਰ) ਸੁਦਕਾ, ਜੀਤਨੇ ਵਾਲਾ ਘੋੜਾ ਦੇਤਾ ਹੈ, ਅਗਨਿ ਵਿਦਵਾਨ ਔਰ ਕਰਮ ਨਿਸ਼ਟ ਪੁਤਰ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਅਗਨਿ, ਭੁਲੋਕ ਔਰ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਲੋਕ, ਦੋਨੋ ਮੇਂ ਅਛੀ ਤਰਹ ਪ੍ਰਕਟ ਕਰਤਾ ਹੂਆ ਅਰਥਾਤ ਯਸ਼ਸਵੀ ਬਨਾਤਾ ਹੂਆ ਖੂਬ ਖਿਲਾਤਾ ਅਰਥਾਤ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਭੋਗ ਭੁਗਾਤਾ ਹੈ। ਅਗਿ, ਵੀਰਪੁਤਰੋ ਕੇ ਜਨਨੇ ਵਾਲੀ ਔਰ ਬੜੀ ਬੁਧਿ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇਤਾ ਹੈ।

"ਗਾਵੈ ਕੋ ਗੁਣ ਵਡਿਆਈਆ ਚਾਰ"। ਯਹਾਂ ਆਚਾਰ ਕਾ ਅਰਥ ਆਚਰਣ ਅਰਥਾਤ ਕਰਮ ਹੈ। ਕੋਈ ਰਿਸ਼ੀ, ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਪ੍ਰੰਸ਼ਨਤਾ ਕੇ ਲਿਯੇ ਉਸਕੇ ਗੁਣੋਂ ਕੋ, ਕੋਈ ਉਸਕੇ ਬੜਪਨ ਕੋ ਔਰ ਕੋਈ ਉਸਕੇ ਕਰਮ ਕੋ ਗਾਤਾ ਹੈ। ਗਾਨਕਰਤਾ ਰਿਸ਼ੀ ਅਨੇਕ ਹੈ। ਉਨਮੇਂ ਸੇ 'ਮਾਨ' ਕੇ ਪੁਤਰ ਅਗਸਤ ਰਿਸ਼ੀ ਕਾ ਗੁਣਗਾਨ ਮੰਤਰ ਯਹ ਹੈ- ਹੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਯਵਾਨ! ਤੂ ਰਾਜਾ ਹੈਂ ਉਨਕਾ, ਜੋ ਮਨੁਸ਼ਯ ਹੈ ਔਰ ਜੋ ਦੇਵਤਾ ਹੈ, ਹੇ- ਪ੍ਰਾਣਦਾਤਾ! ਤੂ ਅਪਨੇ ਜਨੋ ਕੀ ਰਖਸ਼ਾ ਕਰਤਾ ਹੈਂ, ਤੂ ਹਮ ਸਬ ਕੀ ਰਖਸ਼ਾ ਕਰ। ਤੂ ਸਚਾ ਸਵਾਮੀ (ਸਚਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ) ਹੈਂ, ਧਨਵਾਨ ਹੈਂ, ਹਮ ਸਬ ਕੋ ਸੰਸਾਰ-ਸਾਗਰ ਸੇ ਤਾਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈਂ, ਤੂ ਤੀਨੋ ਕਾਲੋਂ ਮੇਂ ਰਹਨੇ ਵਾਲਾ, ਸਬ ਕੋ ਅਪਨੇ ਦੇਸ਼ ਮੇਂ ਸ੍ਵਤੰਤਰਤਾ-ਪੂਰਵਕ ਬਸਾਨੇ ਵਾਲਾ ਔਰ ਬਲ ਕਾ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈਂ। (ਰਿ: 1,18,1)

ਅੰਗਿਰਾ ਕੇ ਪੁਤਰ ਸਵਾਯੇ ਰਿਸ਼ੀ ਨੇ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਦੇ ਲਿਯੇ ਉਸਕੇ ਬੜਪਨ ਕੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗਾਯਾ ਹੈ- ਹੇ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰਯਵਾਨ! ਤੂ ਪ੍ਰਿਥਵੀਲੋਕ ਕਾ ਪ੍ਰਤਕਸ਼ ਮਾਪਨੇ (ਜਾਨਨੇ) ਵਾਲਾ ਹੈਂ ਤੂ ਦਰਸ਼ਨੀਏ ਵੀਰੋਂ (ਨਸ਼ਤ੍ਰੋਂ) ਵਾਲੇ ਬੜੇ ਭੁਲੋਕ ਕਾ ਸਵਾਮੀ ਹੈਂ। ਤੂਨੇ ਸਬ ਆਕਾਸ਼ ਕੋ ਅਪਨੇ ਮਹਤਵ ਸੇ (ਬੜਪਨ ਸੇ) ਭਰ ਦਿਯਾ ਹੈ, ਯਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਤਯ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਤੇਰੇ ਜੈਸਾ ਦੂਸਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਗਾਧਿ (ਗਾਥੀ) ਕੇ ਪੁਤਰ ਵਿਸ਼ਵਾਮਿਤਰ ਰਿਸ਼ੀ ਨੇ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਕੇ ਲਿਯੇ ਉਸਕੇ ਕਰਮ ਕਾ ਗਾਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਿਯਾ ਹੈ- ਪਰਮੇਸ਼ਵਰਯਵਾਨ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਕਰਮੋ ਕੋ, ਜੋ ਪਵਿਤ੍ਰ ਬਹੁਤ ਔਰ ਨਿਯਮਬੰਧ ਹੈ, ਸਬ ਵਿਦਵਾਨ ਮਿਲ ਕਰ ਭੀ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤੇ ਹੈਂ। ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਿਥਵੀਲੋਕ ਕੋ ਔਰ ਭੁਲੋਕ ਕੋ ਉਤਪੰਨ ਕਰਕੇ ਧਾਰਨ ਕਿਯਾ ਹੁਆ (ਥਾਮਾ ਹੁਆ) ਹੈ ਔਰ ਜਿਸ ਅਛੇ ਕਰਮੋ (ਆਚਰਥੋਂ) ਵਾਲੇ ਨੇ ਸੁਰਯ ਕੋ ਔਰ ਉਸ਼ਾ ਕੋ ਉਤਪੰਨ ਕਿਯਾ ਹੈ। (ਰਿ: 3/32/8)।

"ਗਾਵੈ ਕੋ ਵਿਦਿਆ ਵਿਖਮੁ ਵੀਚਾਰੁ"। ਜੈਸੇ ਰਿਕ ਸੰਹਿਤਾ ਕੇ ਮੰਤਰ ਮੇਂ 'ਜਿਤ' ਕੇ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਉਚਾਰਣ "ਜੀਤ"। (ਰਿ: 1,16,4) ਹੈ ਔਰ ਤੇਤਿਰੀਯ-ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਕੇ ਸ਼ੁਤਿਵਾਕਯ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮੇਂ 'ਸਿੱਖਸ਼ਾ' ਕੇ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਉਚਾਰਣ "ਸ਼ੀਖਸ਼ਾ" (ਤੈ. 1,1,2) ਹੈ ਵੈਸੇ ਯਹਾਂ 'ਵਿਚਾਰ' ਕੇ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਉਚਾਰਣ 'ਵੀਚਾਰ' ਹੈ। ਕੋਈ ਰਿਸ਼ੀ ਇਸ਼ੂਰ ਕੇ ਲੋਕ-ਵਿਚਾਰ ਸੇ ਵਿਸ਼ਮ ਅਰਥਾਤ ਵਿਲਕਸ਼ਣ, ਗਯਾਨ (ਵਿਦਿਆ) ਕੋ ਗਾਤਾ ਹੈ। ਯਹਾਂ ਅਜੀਗਰਤ ਕਾ ਪੁਤਰ ਸੁਨ: ਸ਼ੇਪ ਗਾਨਕਰਤਾ ਵਿਵਕਿਸ਼ਤ ਹੈ। ਉਸ ਕਾ ਗਾਨਮੰਤਰ ਯਹ ਹੈ-

ਵੇਦਾ ਯੋ ਵੀਨਾ ਪਦਮ, ਅਨੰਤਰਿਖਸ਼ਣ ਪਤਤਾਮ। ਵੇਦ ਨਾਵ: ਸਮੁਦ੍ਰਿਯ:। (1,25,9)

ਅਰਥ- ਜੋ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ਆਕਾਸ਼ ਕੇ ਮਾਰਗ ਸੇ ਜਾਨੇ (ਉੜਨੇ) ਵਾਲੇ ਪੰਖਿਯੋ ਕੇ ਪਾਵ ਅਰਥਾਤ ਖੋਜ ਕੋ। ਔਰ ਜੋ ਸਮੁਦ੍ਰ ਮੇਂ ਰਹਿਤਾ ਹੁਆ ਨੌਕਾਯੋ (ਜਹਾਜ਼ੋ) ਕੇ ਪਾਵ (ਖੋਜ) ਕੋ ਜਾਨਤਾ ਹੈ।

"ਵੇਦਾ ਵਾਤਸਯ ਵਤਨਿਮ, ਉਰੋ: ਰਿਸ਼ਵਿਸਯ ਬ੍ਰਹਤ: ਵੇਦਾ ਯੇ ਅਧਯਾਸਤੇ"॥

ਅਰਥ- ਵਹ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ਵਾਯੂ ਕੇ ਭੂਮੀ ਕੋ ਚਾਰੋ ਔਰ ਘੁਮਨੇ ਕੋ, ਜੋ (ਵਾਯੂ) ਦੂਰ ਤਕ ਫੈਲੀ ਹੁਈ ਹੈ, ਦਰਸ਼ਨੀਯੇ ਅਰਥਾਤ ਸੁਹਾਵਨੀ ਹੈ ਔਰ ਗੁਣੋਂ ਸੇ ਬਹੁਤ ਬੜੀ ਹੈ। ਵਹ ਉਨ ਸਬ ਕੋ ਜਾਨਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਵਾਯੂ ਕੀ ਪਹੁੰਚ ਸੇ ਉਪਰ ਸੁਰਯਾਦਿ ਲੋਕ ਔਰ ਤਾਰਾਗਣ ਰਹਿਤੇ ਹੈਂ।

"ਗਾਵੈ ਕੋ ਸਾਜਿ ਕਰੇ ਤਨੁ ਖੇਹ"। ਯਹਾਂ "ਸੁਰਜ" (ਸੁਰਜ=ਮ੍ਰਿਥ੍ਵਾ) ਕਾ ਭਾਸ਼ਿਕ ਉਚਾਰਣ "ਸਾਜ" ਹੈ, ਜੈਸੇ "ਦੁਰਧਿਯੇ" ਕਾ ਛਾਨਦਸ ਉਚਾਰਣ 'ਦੁਢਯ' (ਰਿਗ; 1, 105, 6) ਔਰ 'ਤਦਨੁ' ਕਾ ਸੰਖਿਪਤ ਉਚਾਰਣ 'ਤਨ' ਹੈ। ਜੈਸੇ 'ਨ੍ਰਿਪਵਰਤਾ' ਕਾ ਸੰਖਿਪਤ ਉਚਾਰ 'ਨ੍ਰਿਵੜਾ' (ਰਿਗ:-7,26,1,) ਅਥਵਾ 'ਉਪਸ਼ਬਦ' ਕਾ ਸੰਖਿਪਤ ਉਚਾਰਣ 'ਉਪਬੰਦ' (ਰਿਗ:-7,104,17) ਹੈ। 'ਕਸ਼ਯ' ਕਾ ਉਚਾਰਣ ਯਹਾਂ 'ਖੇਹ' ਹੈ, ਜੈਸੇ ਰਿੰਕਸੰਹਿਤਾ ਕੇ ਮੰਤਰ ਮੇਂ 'ਸ਼ਯਣ' ਕਾ ਉਚਾਰਣ 'ਸ਼ੋਣ' (ਰਿਗ:- 1,117,8) ਹੈ। ਕੋਈ ਰਿਸ਼ੀ ਯਹ ਗਾਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ਼ੂਰ ਸ਼੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੋ ਕਰਕੇ (ਬਨਾਕਰ) ਤਤਪਸ਼ਚਾਤ ਸ਼ਯ ਅਰਥਾਤ ਲਯ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਯਹਾਂ ਅਥਵਾ ਰਿਸ਼ੀ ਗਾਨਕਰਤਾ ਅਭਿਪ੍ਰੇਤ ਹੈ ਉਸ ਕਾ ਗਾਨ ਮੰਤਰ ਯਹ ਹੈ- ਜੋ ਸ਼੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਾਲ ਮੇਂ ਵ੍ਰਿਖਸ਼ ਹੁਆ ਕਾ ਪਤਾ ਹੈ, ਪੰਛੀ ਹੁਆ ਉੜਤਾ ਹੈ ਔਰ ਜੋ ਪਰਵਤ ਹੁਆ ਖੜਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਸ ਲੇਤਾ ਹੁਆ, ਔਰ ਜੋ ਆਂਖ-ਝਪਕਤਾ ਹੁਆ ਮਨੁਸ਼ਯ, ਪਸ਼ੂ, ਪੰਛੀ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਰੂਪੋ ਸੇ ਵਿਦਮਾਨ (ਮੌਜੂਦ) ਹੈਂ। ਵਹੀ ਸਬ (ਅਨੇਕ) ਰੂਪੋਂ ਵਾਲਾ, ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕੋ ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਿਥਵੀਲੋਕ ਔਰ ਭੁਲੋਕ ਕੋ ਧਾਰਣ ਕਿਯੇ ਹੁਏ (ਥਾਮੇ ਹੁਏ) ਹੈ, ਵਹੀ ਨਿਸ਼ਚਯ ਪ੍ਰਲਯਕਾਲ ਮੇਂ ਸਬ ਕੋ ਇਕਠਾ ਕਰਕੇ ਏਕ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ 11॥ ਵਾਜਸਨੇਈ ਸੰਹਿਤਾ ਕੇ ਕਰਤਾ ਯਾਗਵਲਕਯ ਰਿਸ਼ੀ ਕਾ ਮੰਤਰ ਭੀ ਯਹਾਂ ਪੜ੍ਹਨੇ ਯੋਗਯ ਹੈ- ਵਿਵੇਕੀ ਮਨੁਸ਼ਯ ਉਸ ਸ਼ੁੱਦ ਬ੍ਰਹਮ (ਇਸ਼੍ਵਰ) ਕੋ ਦੇਖਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਹ੍ਰਿਦਯ ਕੀ ਗੁਫਾ ਮੇਂ ਰਹਿਤਾ ਹੈ ਔਰ ਜਿਸ ਮੇਂ ਸਬ ਜਗਤ, ਅਦ੍ਵਿਤੀਯ ਆਸ਼੍ਰਯ-ਵਾਲਾ ਹੁਆ ਵਿਦਮਾਨ ਹੈ। ਉਸ ਮੇਂ ਹੀ ਯਹ ਸਬ ਜਗਤ, ਪ੍ਰਲਯਕਾਲ ਮੇਂ ਏਕ ਹੋਤਾ ਔਰ ਉਤਪਤਿਕਾਲ ਮੇਂ ਫਿਰ ਅਨੇਕ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਵਹ ਵਿਭੂਤੀ ਵਾਲਾ (ਏਸ਼ਵਰਯ ਵਾਲਾ) ਜੜ-ਚੇਤਨ ਸਬ ਪ੍ਰਜਾਯੋ ਮੇਂ (ਸਬ ਪਾਦਰਥੋਂ ਮੇਂ) ਤਾਨੇ-ਬਾਨੇ ਕੀ ਨਾਈ ਨਿਸ਼ਚਯ ਔਰ ਪ੍ਰੋਤ ਹੈ॥ 8॥

'ਗਾਵੈ ਕੋ ਜੀਅ ਲੈ ਫਿਰਿ ਦੇਹ"॥ ਜੀਵ ਕਾ ਸੰਖਿਪਤ ਉਚਾਰਣ ਪੁਰਵਤ ਜੀਅ ਹੈ। ਕੋਈ ਰਿਸ਼ੀ ਯਹ ਗਾਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ਼ੂਰ ਕਈ ਜੀਵੋਂ ਸੇ ਲੇਤਾ ਔਰ ਫਿਰ ਕਈ ਜੀਵੋਂ ਕੋ ਦੇਤਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੈ। ਯਹਾਂ ਰਹੁਗਣ ਪੁਤਰ ਗੋਤਮ ਰਿਸ਼ੀ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਸੇ ਉਦਾਹਰਣ ਕੇ ਯੋਗਯ ਹੈ। ਉਸ ਕਾ ਗਾਨਮੰਤਰ ਯਹ ਹੈ- ਜੋ ਸਵਾਮੀ ਦਾਨ ਦੇਨੇ ਵਾਲੇ ਕੋ, ਮਨੁਸ਼ਯੋ ਕੇ ਭੋਗਨੇ ਯੋਗਯ ਸਬ ਪਦਾਰਥ (ਸਬ ਵਸਤੁਏ) ਦੂਰ ਸੇ ਲਾਕਰ ਅਰਥਾਤ ਦੂਸਰੇ ਸੇ ਲੇ ਕਰ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਵਹ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰਯਵਾਨ ਹਮੇਂ ਦੇਤਾ ਹੈ- ਧਨਵਾਨ, ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਬਹੁਤ ਧਨ ਹੈ, ਉਸੇ ਬਾਟ, ਹਮ ਤੇਰੇ ਉਸ ਧਨ ਕੋ ਭੋਗੇ॥ 6॥

ਗਾਧੀ ਕੇ ਪੁਤਰ ਵਿਸ਼ਵਾਮਿਤਰ ਰਿਸ਼ੀ ਕਾ ਮੰਤਰ ਭੀ ਯਹਾਂ ਪੜਨੇ ਯੋਗਯ ਹੈ- ਹੇ ਇੰਦਰ (ਇਸ਼੍ਵਰ), ਮਲੇਛ ਦੇਸ਼ ਮੇਂ ਗੋਏ ਤੇਰਾ ਕੋਨ ਕਾਮ ਕਰਤੀ ਹੈ, ਨ ਕੋਈ ਸੋਮ ਮੇਂ ਮਿਲਾਨੇ ਕੇ ਲਿਯੇ ਦੁਧ ਦੋਹਤਾ ਹੈ, ਨ ਯਗ ਮੇਂ ਆਹੁਤੀ ਕੇ ਲਿਯੇ ਤਪਾਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਭਾਰੀ ਕਦ੍ਰਯ ਕਾ ਵਹ ਧਨ ਹਮਾਰੇ ਲਿਯੇ ਲਾ ਔਰ ਹੇ- ਮਧਵਨ, ਇਸ ਨੀਚ ਖਿਆਲ ਵਾਲੇ ਕੋ ਹਮਾਰੇ ਵੰਸ਼ ਮੇਂ ਕਰ ਅਰਥਾਤ (ਅਪਨਾ ਅਨੁਯਾਈ ਬਨਾ)। (ਰਿ: 3/53/14)

ਇਸ ਲੇਣ ਦੇਣ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਮੇਂ ਇਸ਼ਵਰ ਦਾ ਅਪਦਾ ਸਵੀਕਾਰ ਮੰਡਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ - ਮੈਂ ਹੁ ਸਬ ਸੇ ਪਹਿਲਾ ਧਨ ਕਾ ਸਵਾਮੀ (ਮਾਲਿਕ), ਮੈਂ ਸਨਾਤਨ ਸੇ ਸਬ ਧਨੋਂ ਕੋ ਵੰਸ਼ ਮੇਂ ਕਿਯੇ ਹੁਏ ਹੂੰ। ਮੁਝੇ ਪਿਤਾ ਕੀ ਨਾਈ ਸਬ ਪ੍ਰਾਣੀ, ਪੁਕਾਰਤੇ ਹੈਂ, ਮੈਂ ਦਾਨ ਦੇਨੇ ਵਾਲੇ ਕੋ ਭੋਗਨੇ ਕੇ ਯੋਗਯ ਸਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਧਨ, ਦੇਤਾ ਹੂੰ।

"ਗਾਵੈ ਕੋ ਜਾਪੈ ਦਿਸੈ ਦੂਰਿ"॥ ਕੋਈ ਰਿਸ਼ੀ ਯਹ ਗਾਤਾ (ਕਹਤਾ) ਹੈ ਕਿ ਸਥੂਲਦਰਸ਼ੀ ਮਨੁਸ਼ਯ (ਅਗਿਆਨੀ ਇਸਤ੍ਰੀ-ਪੁਰਸ਼) ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੋ ਦੂਰ ਜਾਨੇਤੇ ਅਰਥਾਤ ਦੂਰ ਸਮਝਤੇ ਹੈਂ ਔਰ ਸੁਖਮਦਰਸ਼ੀ (ਗਯਾਨੀ) ਉਸ ਕੋ ਅਤਿਅੰਤ ਸਮੀਪ ਅਰਥਾਤ ਅਪਨੇ ਹਿਰਦਿਯ ਕੀ ਗੁਫਾ ਮੇਂ ਮੋਜੂਦ ਦੇਖਤੇ ਹੈਂ। ਯਹਾਂ ਅਥਵਾ ਕੇ ਪੁਤਰ ਦਾਧੀਚੀ ਰਿਸ਼ੀ ਕਾ ਗਾਨਮੰਤਰ ਉਦਾਹਰਣ ਕੇ ਯੋਗਯ ਹੈ। ਮੰਤਰ ਯਹ ਹੈ- (ਰਿ:1.,48,1)॥3॥ ਅਰਥ- ਵਹ ਸਬ ਕੋ ਕੰਪਾਤਾ ਹੈ, ਵਹ ਆਪ ਨਹੀਂ ਕਾਪਤਾ ਹੈ ਵਹ ਸਥੂਲਦਰਸ਼ੀ ਕੇ ਲਿਯੇ ਦੂਰ ਮੇ ਔਰ ਵਹ ਸੂਖਮਦਰਸ਼ੀਯੋ ਕੇ ਲਿਯੇ ਸਮੀਪ ਮੇਂ ਹੈ। ਵਹ ਇਸ ਸਬ ਜਗਤ ਕੇ ਅੰਦਰ ਔਰ ਵਹ ਇਸ ਸਬ ਜਗਤ ਕੇ ਬਾਹਰ ਹੈ॥5॥ ਇਸੀ ਕੇ ਸਮਾਨ ਮੁੰਡਕੋਪਨਿਸ਼ਦ ਕਾ ਸ਼ਰੁਤਿਵਾਕਯ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ। ਅਰਥ- ਵਹ ਨਿਸੰਦੇਹ ਬੜਾ ਹੈ, ਆਸ਼੍ਚਯਰੂਪ ਔਰ ਅਚਿਨਤਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ, ਵਹ ਨਿਸ਼ਚਯ ਸੁਖਮ ਸੇ ਅਤਿਅੰਤ ਸੁਖਮ ਹੈ ਔਰ ਸਬ ਕੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਾ ਹੈ। ਵਹ ਯਹਾਂ ਹੀ ਰਹਾ ਹੁਆ ਦੂਰ ਸੇ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਔਰ ਨਿਕਟ ਸੇ ਬਹੁਤ ਨਿਕਟ ਹੈ, ਵਹ ਦੇਖਨੇ ਵਾਲੋਂ ਕੇ ਲਿਯੇ ਯਹਾਂ ਹੀ ਹਿਰਦੀਯ ਗੁਫਾ ਮੇਂ ਸਥਿਤ ਹੈ॥7॥

"ਗਾਵੈ ਕੋ ਵੇਧੈ ਹਾਦਰਾ ਹਦੂਰਿ"। ਕੋਈ ਰਿਸ਼ੀ ਅਪਨੇ ਮੰਤਰ ਮੇਂ ਯਹ ਗਾਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਨਨੀਯ ਇਸ਼੍ਵਰ ਭੂਤ, ਭਵਿਸ਼ਯਤ, ਸੁਖਮ-ਸਥੂਲ, ਸਬ ਵਸਤੁਵੋਂ ਕੋ ਸਾਮਨੇ ਸਥਿਤ ਦੇਖਤਾ ਹੈ। ਯਹਾਂ ਅਜੀਗਰਤ ਕਾ ਪੁਤਰ ਸੁਨ: ਸ਼ੇਪ ਰਿਸ਼ੀ ਗਾਨਕਰਤਾ ਵਿਵਸ਼ਿਤ ਹੈ। ਉਸਕਾ ਗਾਨਮੰਤਰ ਯਹ ਹੈ- ਇਸੀ ਸੇ (ਸਬ ਪ੍ਰਜਾਯੋ ਮੇਂ ਅੰਤਰਯਾਮੀਰੂਪ ਸੇ ਬੈਠਾ ਹੁਆ ਹੋਨੇ ਸੇ ਵਹ ਵਿਦਵਾਨ ਅਦਭੂਤ ਤਥਾ ਅਨਦਭੂਤ ਸਬ ਵਸਤੁਵੋ ਕੋ, ਸਾਮਨੇ ਸਥਿਤ ਦੇਖਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਉਤਪੰਨ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਔਰ ਉਤਪੰਨ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਹੈ॥11॥14॥

"ਹੁਕਮੀ ਹੁਕਮ ਚਲਾਏ ਰਾਹੁ"॥ ਆਗਿਯਾਦਾਤਾ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਯਾ ਸੇ ਚਲਤੇ ਹੁਏ ਗਾਨਕਰਤਾ ਰਿਸ਼ੀਯੋਂ ਨੇ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਅਨੇਕ ਮਾਰਗ (ਪੰਥ) ਚਲਾਏ ਹੈ, ਯਹ ਰਿਕਸੰਹਿਤਾ ਕੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮੰਤਰ ਸੇ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ। ਮੰਤਰ ਯਹ ਹੈ- "ਇਂਦ ਨਮ: ਰਿਸ਼ੀਭਯ: ਪੁਵਜੇਭਯ: ਪੁਵੇਭਯ: ਪਥਿਕੁਦਭਯ: (1.,14,15) ਅਰਥਾਤ ਯਹ (ਕ੍ਰਮ) ਅਪਰਣ ਹੈ ਉਨ ਰਿਸ਼ੀਯੋਂ ਕੋ, ਜੋ ਹਮਾਰੇ ਪੂਰਵਜ ਹੈ ਔਰ ਜੋ ਉਨ ਸੇ ਭੀ ਪਹਿਲੇ ਹੈਂ ਔਰ ਅਨੇਕ ਪੰਥੋਂ ਕੇ ਚਲਾਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈਂ।

ਯਹਾਂ ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ ਕੇ ਪੁਤਰ 'ਯੱਗ' ਰਿਸ਼ੀ ਕਾ ਮੰਤਰ ਭੀ ਪੜਨੇ ਯੋਗਯ ਹੈ- ਅਰਥਾਤ ਪਹਿਲੇ ਰਿਸ਼ੀਯੋਂ ਕੇ ਚਲਾਯੇ ਹੁਏ ਪੰਥ ਕੋ ਦੇਖ ਕਰ ਬੁਧਿਮਾਨੋ ਨੇ ਉਸੇ ਏਸਾ ਪਕੜਾ ਜੈਸਾ ਕਿ ਰਥ ਕਾ ਚਲਾਨੇ ਵਾਲਾ (ਸਾਰਥਿ) ਘੋੜੀ ਕੀ ਰਸਿਸਯੋ ਕੋ ਅਰਥਾਤ ਲਗਾਮ-ਨਾਮੀ ਰਸਿਸਯੋਂ ਕੋ ਪਕੜਤਾ ਹੈ॥ 7॥ 3॥

ਨੰ. 10. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਆਧੁਨਿਕ)

(ਪਉੜੀ 3) ਪ੍ਰਾਕਥਨ

ਜਿਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਉਸ ਹੁਕਮ ਦੇ ਹੁਕਮੀ ਦਾ ਪਤਾ ਦਿਓ? ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉੱਤਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਵਰਣਨ ਕਰ ਸਕਣਾ ਕਠਨ ਹੈ ਤੇ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ, ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਧ੍ਰਵੇ ਤੋ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਐਉਂ ਹੈ:- ਕੋਈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿ (ਜਨਮ ਤੋਂ ਯਾ ਇਥੇ ਅਭਯਾਸ ਸਤਿਸੰਗ ਤੋਂ ਕੋਈ ਸ਼ੁਭ) ਬਲ (ਕਥਨ ਕਰਨੇ ਦਾ) ਹੋ ਆਇਆ ਹੈ (ਉਹ) ਕੋਈ (ਉਸ ਦੇ) ਬਲ ਨੂੰ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ (ਉਸ ਕੀ) ਦਾਤ ਨੂੰ ਗਾਉਂ ਰਿਹਾ (ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਉਸਦੀ) ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਸਮਝ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੋਈ (ਉਸ ਦੇ) ਗੁਣਾਂ ਤੇ ਵਡਿਆਈਆਂ ਦੀਆਂ ਸੁੰਦਰਤਾਈਆਂ ਨੂੰ ਗਾਉਂ ਰਿਹਾ ਹੈ। (ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ) ਕੋਈ (ਉਸ ਨੂੰ ਸਮ ਵੀਚਾਰ ਨਾਲ ਤੇ ਕੋਈ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ) ਵਿਦਯਾ ਦੁਆਰਾ ਗਾਉਂ ਰਿਹਾ ਹੈ (ਜਿਸ ਦਾ) ਵੀਚਾਰ ਵਿਖਮ ਹੈ। ਕੋਈ (ਉਸ ਨੂੰ) ਸਰੀਰ ਸਜਾਕੇ ਖੇਹ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ (ਦੱਸਕੇ) ਗਾਉਂ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੋਈ (ਉਸ ਨੂੰ) ਜੀਵ ਲੈਕੇ ਫਿਰ (ਦੇਹ ਵਿਚ) ਦੇਣ ਵਾਲਾ (ਕਰਤਾਰ ਮੰਨਕੇ) ਗਾਉਂ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੋਈ (ਉਸ ਨੂੰ ਇਉਂ ਦੱਸਕੇ) ਗਾਉਂ ਰਿਹਾ ਹੈ(ਕਿ ਉਹ) ਜਾਪਦਾ ਹੈ (ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਉਸ ਦੀ ਦੂਰ ਦਿੱਸਦੀ ਹੈ (ਅਰਥਾਤ ਕੁਦਰਤ ਵਿਚ ਵਿਉਂਤ ਹਿਸਾਬ ਤੇ ਤਰਤੀਬ ਆਦਿ ਤੋਂ ਜਪ ਤਾਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਯੋਗ ਆਦਿ ਕਠਨ ਸਾਧਨਾਂ ਨਾਲ ਦਿੱਸਦਾ ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ)। ਕੋਈ (ਉਸ ਨੂੰ) ਹਾਜਰਾ ਹਜੂਰ ਵੇਖਕੇ ਗਾਉਂ ਰਿਹਾ ਹੈ (ਭਾਵ ਪਰਾ-ਭਗਤੀ ਯਾ ਭਗਤੀ, ਗਯਾਨ ਨਾਲ ਅਨੁਭਵ ਕਰਕੇ ਅਪ੍ਰੋਖਯ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ) ਕਥੇ ਗਏ ਕਥਨਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ (ਭਾਵੇਂ) ਕ੍ਰੋੜਾਂ (ਕਥਨ ਹਾਰਿਆਂ) ਨੇ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਕਥਨੀਆਂ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਵਾਰ ਕਹੀਆਂ। (ਪਰ) ਦੇਣਦਾਰ ਦੇਂਦਾ ਹੀ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਲੈਣਹਾਰੇ ਥੱਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ (ਭਾਵ ਲੈਂਦੇ ਲੈਂਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਅੰਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਦਾਤ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਮੁੱਕਦੀ, ਮੁੜ ਜਨਮ ਧਾਰਕੇ ਓਹ ਲੈਣਹਾਰੇ ਫੇਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਇਉਂ ਜੁਗਾਂ ਜੁਗਾਂਤਰਾਂ ਤੋ ਭੋਗਦੇ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। (ਇਸ ਸਾਰੀ) ਮ੍ਰਿਯਾਦਾ ਹੁਕਮੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, (ਪਰ ਇਸ ਹੁਕਮ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਨਾਲ ਓਹ ਹੁਕਮੀ ਕਿਸੇ ਲਿਪਾਇ ਮਾਨਤਾ, ਯਾ ਕਿਸੇ ਸੋਚ ਫਿਕਰ ਵਿਚ ਗ੍ਰਸਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਉਹ ਸਦਾ ਬੇਪਰਵਾਹ) ਨਿਰਲੇਪ ਤੇ ਅਨੰਦ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, (ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ)॥ 3॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਵਯਾਖਯਾ:- ਦੂਜੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਜੋ ਹੁਕਮ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਇਆ ਹੈ ਉਸ ਤੇ ਖਿਆਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਹੁਕਮ ਕੋਈ ਬਿਜਲੀ ਯਾ ਗਰਮੀ ਵਾਂਙੂ ਸ਼ਕਤੀ ਮਾਤ੍ਰ ਹੈ, ਯਾ ਕਰਮ ਵਾਙੂ ਕੋਈ ਸਬਲਤਾ ਹੈ, ਯਾ ਆਪੇ ਟੁਰ ਰਿਹਾ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਕੁਦਰਤ ਹੈ, ਜੇ ਆਪ ਸੁਤੰਤਰ ਆਪਣਾ ਕਾਰਜ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਸਾ ਨਾ ਪਾਵੈ, ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ ਤੀਸਰੀ ਪਉੜੀ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਹੁਕਮ ਦੇ ਸੁਆਮੀ ਦਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਹੁਕਮ ਟੁਰਦਾ ਹੈ, ਪਤਾ ਦੇਂਦੇ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ 'ਹੁਕਮੀ' ਦੱਸਦੇ ਹਨ। ਚਾਹੇ ਪਹਿਲੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ 'ਰਜਾਈ' ਕਹਿ ਆਏ ਹਨ, ਪਰ ਹੁਣ 'ਹੁਕਮੀ' ਕਹਿਕੇ ਮੂਲੋਂ ਨਿਰਸੰਸੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। 'ਹੁਕਮੀ ਹੁਕਮੁ ਚਲਾਏ ਰਾਹੁ॥ ਨਾਨਕ ਵਿਗਸੈ ਵੇਪਰਵਾਹੁ'॥ ਵਿਚ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹੁਕਮੀ ਜਗਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਸਾਰੀ ਮਰਯਾਦਾ ਆਪ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, [illegible] ਆਪਣੇ ਵੀਚਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਨਾਉਂ 'ਹੁਕਮ' ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਉਹ ਹੁਕਮੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਅਰਥਾਤ ਲਿਪਾਇਮਾਨਤਾ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਨਾਹੀ ਉਸ ਦਾ 'ਆਨੰਦ ਸਰੂਪ' ਕਿਸੇ ਵਟਾਉ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਲੇਪ ਤੇ 'ਆਨੰਦ' ਹੀ ਵਰਤਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹੁਕਮ ਉਸ ਦੀ ਲੋਈ ਐਸੀ ਖੇਲ ਹੈ ਜੋ ਜਗਤ ਮਰਯਾਦਾ ਟੋਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਓਹ ਆਪ ਪਰਿਣਾਮੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਦੂਸਰੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ ਸੀ- ਹੁਕਮੁ ਨ ਕਹਿਆ ਜਾਈ॥ ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਜਦ ਕਿਹਾ ਹੁਕਮ ਦਾ ਹੁਕਮੀ ਹੈ ਤੇ ਓਹ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਕਾਰ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸੁਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਨੇ 'ਹੁਕਮ ਕਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ' ਆਖਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਤੋ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਹੁਕਮੀ ਬੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ 'ਹੁਕਮੀ' ਦਾ ਯਸ਼ ਗਾਇਨ ਜਗਤ ਵਿਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਹੁਕਮ ਦਾ ਕਥਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ? ਇਸ ਲਈ ਆਪ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ: ਕਿ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਹੁਕਮੀ ਦਾ ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਤੇ ਕਥਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਓਹ ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਗੁਣ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਕਥਨ ਹੋਰਿਆਂ ਦੀ ਮਿਤ ਵਿਚ ਹੋ ਰਿਹਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਮਿਤ ਵਾਲੇ ਅਮਿਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਹਨ, ਕਿਤਨਾ ਕੋਈ ਪਏ ਕਹਿਣ, ਫੇਰ ਹੋਰ ਅਜੇ ਬਾਕੀ ਹੋਰ ਕਹਿਣੇ ਜੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਉਂ ਹੁਕਮੀ ਬਾਬਤ ਕਥਨ ਮੁੱਕਦਾ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੁਕਮੀ ਵਾਂਙੂ ਹੁਕਮ ਅਕੱਥ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਹਾਂ, ਹੁਕਮ ਦੀ ਅਟਲਤਾ, ਹੁਕਮ ਦੀ ਹੁਕਮੀ ਨਾਲ ਅਭੇਦਤਾ, ਹੁਕਮ ਤੋ ਹੋ ਰਹੇ ਕਾਰਜ, ਹੁਕਮ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਪਉੜੀ-2 ਵਿਚ ਪਿਛੇ ਵਰਣਨ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਆਏ ਕੋਈ ਕੋਈ ਗਾਉਣਹਾਰੇ ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਗੁਣ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਗਾਉਂ ਰਹੇ ਦੱਸੇ ਹਨ। ਖਿਆਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂ ਕਥਨਹਾਰੇ ਕਥ ਤੇ ਗਾਉਂ ਰਹੇ ਹਨ? ਰਬ ਜੀ ਦਾ ਅੰਤ ਲੈਣਾ ਤਾਂ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਬੇਅੰਤ ਦਾ ਅੰਤ ਕਿਸੇ ਲੈ ਸਕਣਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਨਿਸ਼ਕਾਮਤਾ ਲਈ ਜੋ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਕਿ ਕਲਯਾਣ ਹੋਵੇ, ਓਹ ਕਲਯਾਨ ਪਾ ਗਏ। ਬਹੁਤੇ ਸਕਾਮਤਾ ਲਈ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਦਾਤਾਂ ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਲੁਪਤੀ ਵਿਚ ਰਖਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਵਿਚ ਉੱਤਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ, "*ਦੇਦਾ ਦੇ ਲੈਦੇ ਥਕਿ ਪਾਹਿ॥ ਜੁਗਾ ਜੁਗੰਤਰਿ ਖਾਹੀ ਖਾਹਿ॥*"

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਿ ਓਹ ਅਮਿੱਟ ਹੈ, ਦਾਤਾਂ ਬੀ ਅਮਿੱਟ ਹਨ, ਓਹ ਦੇਂਦਾ ਥੱਕਦਾ ਨਹੀਂ, ਉਸਦਾ ਦਿੱਤਾ ਮੁੱਕਦਾ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਅਮਿੱਤ ਵਿਚ ਹਨ, ਸੋ ਲੈਂਦੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਦਾਤ ਦੀ ਅਮੁਕਤਾ ਇਤਨੀ ਹੈ ਕਿ ਜੁਗਾਂ ਜੁਗਾਤੰਰਾਂ ਤਕ ਨਹੀਂ ਮੁੱਕਦੀ। ਓਹ ਸਕਾਮ ਯਾਚਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੁੜ ਮੁੜ ਜੰਮਦੇ ਹਨ, ਜੁਗੋ ਜੁਗ ਦਾਤ ਮਿਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਮਿਰਯਾਦਾ ਹੁਕਮੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਆਪ ਆਨੰਦ ਸਰੂਪ ਨਿਰਲੇਪ ਹੈ ।

ਨਿਰੁਕੁ 'ਕੋ' ਪਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਖੇ ਕਈ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ, ਯਥਾ:- ਕੋ-ਨੂੰ- ਸਭੁ ਕੋ ਮੀਤੁ ਹਮ ਆਪਨ ਕੀਨਾ॥ ਕੋ= ਦਾ-ਰਾਮੁ ਕੋ ਬਲੁ ਪੂਰਨ ਭਾਈ॥ ਕੋ=ਕੋਣ-ਕੋ ਕੋ ਨ ਬਿਗੂਤੋ ਸੇ ਕੋ ਆਹਿ॥ ਕੋ=ਕੋਈ-ਕਬੀਰਾ ਹਮਾਰਾ ਕੋ ਨਹੀਂ॥

ਇਥੇ 'ਕੋ' ਦਾ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਅਰਥ 'ਕੋਈ' ਲੈਕੇ ਟੀਕਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਗਯਾਨੀ ਚੰਦਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੌਣ ਅਰਥ ਲੈ ਕੇ ਵੀ ਟੀਕਾ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਨਰੋਤਮ ਪੰਡਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅੱਧੀ ਤੁਕ ਵਿਚ 'ਕੋਣ' ਅਰਥ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਾਚੀ ਕਰਕੇ ਅਗਲੀ ਅੱਧੀ ਤੁਕ ਵਿਚੋਂ ਉੱਤਰ ਦਾ ਭਾਵ ਦਰਸਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ; ਯਥਾ: ਕੋਣ ਉਸ ਦਾ ਬਲ ਗਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਉੱਤਰ- ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਲ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਭਾਵ ਤੈ ਹਾਂ ਤ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਆ ਦਾ ਸੰਪੂਰਨ ਗਾਉਂ ਸਕਣ ਦੀ ਅਸਮ੍ਰੱਥਾ ਤੇ ਆ ਟਿਕਦਾ ਹੈ। ਤਾਣੁ ਬਲ, ਪ੍ਰੇਮ। ਭਾਵ ਉਸ ਨੂੰ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਵਰਣਨ ਕਰਨਾ।

(ਅ) ਤਾਣ=ਤ੍ਰਾਣ=ਰਖਯਾਉ। ਤੁਕ ਦਾ ਅਰਥ: ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਰਖਯਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ ਜੈਸੇ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਨੂੰ, ਉਹ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਰਖਯਾ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਤਾਣ ਪਦ 'ਪਰ ਉਪੇ ਤਾਣ' ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ।

ਵੀਚਾਰ- ਵੀਚਾਰ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਹੈ: ਸਮ-ਵੀਚਾਰ- ਆਪ ਵੀਚਾਰ ਜੋ ਬਹੁਤ ਕਠਨ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਵਿਖਮ-ਵੀਚਾਰ=ਕਠਨਤਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਵਾਕਫੀ, ਜੈਸੇ ਨਯਾਯ, ਵੇਦਾਂਤ ਆਦਿ ਦੁਆਰਾ।

ਦਿਸੇ ਦੂਰਿ- (ਪ੍ਰਾਪਤੀ) ਦੂਰ ਦਿੱਸਦੀ ਹੈ। (ਅ) ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਫਸਿਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਦਿੱਸਦਾ ਹੈ। ਵਿਵੇਕੀਆਂ ਨੂੰ (ਨੇੜੇ) ਜਾਪਦਾ (ਦਿੱਸਦਾ) ਹੈ। ਥਕਿ ਪਾਹਿ- ਦਾਤਾਂ ਖਾਂਦੇ ਖਾਂਦੇ ਥਕ ਪੈਣ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਸ਼ਰੀਰ ਦਾ ਭੋਗਣੋਂ ਭੁੰਚਣੋਂ ਰਹਿ ਜਾਣਾ, ਮਰ ਜਾਣਾ। ਜੁਗਾ ਜੁਗੰਤਰਿ ਖਾਹੀ ਖਾਹਿ- ਜੁਗਾਂ ਜੁਗਾਂਤਰਾਂ ਵਿਚ ਖਾਣ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਹੈ, ਜਨਮ ਦਰ ਜਨਮ। ਜੁਗ ਬੀ ਪਲਟ ਜਾਣ ਤਾਂ ਈ ਦਾਤ ਮਿਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਵਿਗਸੈ-(ਸੰਸ: ਵਿਕਾਸ਼-ਵਿ+ਕਾਸ=ਚਮਕਣਾਂ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼। ਖੇੜਾ, ਖੇੜੇ ਵਿਚ। ਆਨੰਦ ਵਿਚ) ਆਨੰਦ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਯਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਗਾਸ, ਵਿਗਸੈ ਪਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਆਨੰਦ, ਖੁਸ਼ੀ, ਖੇੜੇ, ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰ ਆਇਆ ਹੈ।

ਬੇਪਰਵਾਹ (ਫਾਰਸੀ, ਬੇ=ਬਿਨਾ। ਪਰਵਾਹ=ਫਿਕਰ, ਅ-ਚਿੰਤਾ, ਇੱਛਾ, ਲੋੜ, ਮੋਹ, ਡਰ ਆਦਿਕ ਬਿਨਾ ਚਿੰਤਾ ਦੇ, ਬਿਨਾ ਪਕੜ ਦੇ ਸੁਤੰਤਰ, ਅਲੇਪ।

ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚੁ ਨਾਇ ਭਾਖਿਆ ਭਾਉ ਅਪਾਰੁ ॥
ਆਖਹਿ ਮੰਗਹਿ ਦੇਹਿ ਦੇਹਿ ਦਾਤਿ ਕਰੈ ਦਾਤਾਰੁ ॥
ਫੇਰਿ ਕਿ ਅਗੈ ਰਖੀਐ ਜਿਤੁ ਦਿਸੈ ਦਰਬਾਰੁ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮੁਹੌ ਕਿ ਬੋਲਣੁ ਬੋਲੀਐ ਜਿਤੁ ਸੁਣਿ ਧਰ ਪਿਆਰੁ ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸਚੁ ਨਾਉ ਵਡਿਆਈ ਵੀਚਾਰੁ ॥
ਕਰਮੀ ਆਵੈ ਕਪੜਾ ਨਦਰੀ ਮੋਖੁ ਦੁਆਰੁ ॥
ਨਾਨਕ ਏਵੈ ਜਾਣੀਐ ਸਭੁ ਆਪੇ ਸਚਿਆਰੁ ॥੪॥

ਨੰ. 1. ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ "ਮੀਣਾ"

ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚੁ ਨਾਇ ਭਾਖਿਆ ਭਾਉ ਅਪਾਰੁ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਕੋਈ ਜਿ ਕਰਤਾ ਕਰਣੁ-ਹਾਰ ਹੈ, ਓਹ ਜਿ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਉ ਸਾਚਾ ਹੈ। ਸਾਹਿਬ ਉਸ ਹੀ ਸਚੇ ਕੀ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਸਚਾ ਸਹਿਬੁ ਓਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਉ ਸਚੁ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਕਾ ਨਾਉ ਪੁਛੈ, ਤਾਂ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਨਾਉ 'ਸਚੁ' ਹੈ। ਹੋਰ ਨਾਵ ਜਿ ਹੈਨਿ ਸਿ 'ਭਾਖਿਆ' ਹੈਨਿ। ਜਿਉ ਜਿਉ ਅੰਦਰਿ ਭਾਉ ਉਪਜਦਾ ਹੈ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਸਲਾਹ ਲੈ ਲੈ ਉਠਦਾ ਹੈ। ਭਲੀ-ਭਲੀ ਭਾਖਿਆ, ਅਪਾਰ ਬਹੁਤ-ਬਹੁਤ, ਪਰ ਓਹ ਸਲਾਹ ਕਵਣੁ ਹੈ? ਜਿਤੁ ਪਰਮੇਸਰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਓਹ ਵਖਤਾ ਵਿਚਿ ਵਖਤੁ ਕਉਣੁ ਹੈ? ਜਿਸਿ ਵੇਲੇ ਦੇ ਇਉ ਲੈਇਐ ਪਰਮੇਸੁਰ ਖੁਸ਼ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਪਿਆਰੁ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਆਖਹਿ ਮੰਗਹਿ ਦੇਹਿ ਦੇਹਿ ਦਾਤਿ ਕਰੈ ਦਾਤਾਰੁ॥ ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:- ਏਹੁ ਤਾਂ ਮੰਗਦੇ ਹੀ ਮੰਗਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਉਸ ਦਿਤਾ, ਭਾਵੈ ਦਾਤਾਰਿ, ਤਾਂ ਦੇਇ, ਫੇਰਿ ਕਿ ਅਗੈ ਰਖੀਐ ਜਿਤੁ ਦਿਸੈ ਦਰਬਾਰੁ॥ ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:- ਅਤੇ ਓਹ ਬੋਲਣਾ ਕਵਣੁ ਹੈ? ਜਿਤੁ ਏਸਿ ਦੇ ਬੋਲਿਐ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਪਰਮੇਸਰੁ ਸੁਣਿ ਕਰਿ, ਖੁਸ ਹੋਇ ਕਰਿ, ਪਿਆਰੁ ਕਰੇ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸਚੁ ਨਾਉ ਵਡਿਆਈ ਵੀਚਾਰੁ॥ ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:- ਅਖੇ ਭਾਈ ਏਹਾ ਭੇਟ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਮਿਲਣੇ ਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਏਹੋ ਬੋਲਣਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਵੇ। ਸੁ ਕਵਣੁ? ਜਾਂ ੧॥ ਡੁਢ ਪਹਰੁ ਰਾਤਿ ਪਿਛਲੀ ਰਹੇ, ਤਾਂ ਜਾਗੇ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ। ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਪਰਮੇਸਰ ਦੀਆ ਵਡਿਆਈਆਂ ਦਾ ਵੀਚਾਰੁ ਕਰੇ, ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹ ਕਰੇ। ਹਿਰਦੇ, ਮੁਖਿ ਗਾਵੈ ਪੜੇ, ਸੁਣੇ, ਤਿਸ ਨੋ ਦਾਤਿ ਹੋਵੇ। ਕਰਮੀ ਆਵੈ ਕਪੜਾ ਨਦਰੀ ਮੋਖੁ ਦੁਆਰੁ॥ ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:- ਜੋ ਕੋ ਪ੍ਰਾਤਕਾਲ ਪਿਛਲੀ ਰਾਤਿ, ਨਾਮੁ ਸਿਮਰੈ, ਤਿਸ ਨੋ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਮਿਹਰ ਕਾ ਕਪੜਾ ਆਵੇ। ਤਿਸ ਕੀ ਮੋਖ ਪਦਵੀ ਹੋਇ। ਨਾਨਕ ਏਵੈ ਜਾਣੀਐ ਸਭੁ ਆਪੇ ਸਚਿਆਰੁ॥ ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:-ਤਿਸ ਤੇ ਇਵ ਹੀ ਸਮਝਣਾ, ਜਿ ਸਭੁ ਕਰੇ ਕਰਾਏ, ਸੁ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸਰ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਰੇ, ਸੁ ਸਚੁ ਕਰਾਏ, ਸੁ ਸਚੁ। ਜਿ ਕਿਛੁਹੈ, ਸੁ ਆਪੇ ਹੀ ਆਪਿ ਹੋਇ॥ 4॥

ਨੰ. 2. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਸ਼ਹੀਦ'

"ਓਹ 'ਸੱਚਾ-ਸਾਹਿਬ' ਹੈ, ਅਰ ਸੱਚ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਸੋ ਉਸ ਨੂੰ ਜੋ ਗਾਵੀਜੇ ਸੋ ਅਪਾਰ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰਕੇ ਗਾਵੀਏ॥ ਅਰ ਜੋ ਅਪਾਰ ਪ੍ਰੀਤ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀਏ, ਅਰ ਏਹ ਮੰਗੀਏ, ਜੋ 'ਹੇ ਮਹਾਰਾਜ! ਤੂੰ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰੀਤ ਦੇਹ', ਕਯੋਂਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਓਹ ਦਾਤ ਕਰੇਗਾ।"

ਤਾਂ ਓਨਾਂ ਸਿੱਧਾਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਜੋ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕੁਛ ਭੇਟ ਰੱਖਤਾ ਹੈ ਅਰ ਮੂੰਹੋਂ ਉਸ ਦੀ ਕੁਛ ਉਸਤਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਓਹ ਪਸੰਨ ਹੁੰਦਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੈ. ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਜੋ ਲੈਕੇ ਮਿਲੀਏ, ਸੋ ਕੀਹ ਲੇਕਰ ਮਿਲੀਏ; ਕਯੋਂਕਿ ਸਭੋ ਕੁਛ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੁੰਹੋ ਕੀਹ ਬੋਲਿਹੇ ਜੋ ਜਿਸ ਕਰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰੇ। ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ, 'ਅਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ' ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਵਡਿਆਈਆਂ ਅਤੇ ਉਸਦਾ 'ਨਾਮ-ਵੀਚਰੀਏ'॥ ਤਾਂ ਸਿੱਧਾਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ 'ਅਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ' ਕਵਣ ਹੈ? ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ''ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਭੀ ਅਮ੍ਰਿਤ-ਵੇਲਾ ਹੈ, ਅਰ 'ਪਿਛਲੀ-ਪਹਿਰ ਰਾਤ' ਜੋ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਸੋ ਭੀ 'ਅਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ' ਹੈ, ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਅਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਨਾਮ ਜਪੀਏ॥ ਅਤੇ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਏਹ ਸ਼ਰੀਰ ਰੂਪੀ ਕੱਪੜਾ ਆਇਆ ਹੈ, ਅਰ ਏਹ ਜੋ ਤੁਰਾ ਸ਼ਰੀਰ ਹੈ, ਸੋਈ ਕਪੜਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਬ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਨਦਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੁਮਤਿ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਅਰ ਮੁਕਤ ਦੁਆਰਾ ਤਾਂਹੀ ਜਾਣੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਭਸ ਵਿੱਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸੱਚਾ ਜਾਣੀਦਾ ਹੈ''॥4॥

ਨੰ. 3. ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਜੀ (ਸੇਵਾਪੰਥੀ)

ਇਸ ਕਾ ਅਰਥ

ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਭੂ ਕੇਵਲ ਸਤਿ-ਮਾਤ੍ਰ, ਸੱਤ-ਸਰੂਪ ਹੈ॥ ਅਰ ਨਾਮ ਜੋ ਹੈ, ਨਾਰਾਯਣ ਰਾਮ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਵਾਸੁਦੇਵ, ਇਨਾ ਨਾਮਹੁ ਕਰਿ ਕੇ ਭੀ ਸਤਿ ਹੀ ਹੈ। ਕੈਸੇ? ਜੈਸੇ ਸੁਵਰਨ ਨਾਮ, ਅਰ ਪੀਤ ਵਰਨ, ਤਿਸ ਮਹੁ ਅਨੇਕ ਭੁਖਨ ਨਾਮ, ਅਰੁ ਤਿਨ ਕੇ ਆਕਾਰ॥ ਸੋ ਸੁਵਰਣ-ਸੱਤਾ ਬਿਖੇ ਮਿਥਿਆ ਕਲਪਨਾ-ਮਾਤ੍ਰ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਸੱਚਿਦਾ ਨੰਦ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੇਵਲ ਨਾਰਾਯਣ ਹੀ ਨਾਮ ਹੈ।

ਭਾਖਿਆ ਭਾਉ ਅਪਾਰੁ॥ ਕਹੀਐ। ਜੈਸੀ ਜੈਸੀ ਗੁਣਾ ਅਨਸਾਰੀ ਬੁੱਧਿ ਹੈ। ਤੈਸੀ ਕੀ ਤੈਸੀ ਭਾਖਿਆ, ਅਰੁ ਭਾਉ॥ ਭਾਖਿਆ ਨਾਮ ਕਾ ਉਚਾਰਨ, ਭਾਉ ਨਿਹਚਾ॥ ਸੋ ਬੁੱਧਿ ਅਨੁਸਾਰ ਤੇ ਅਪਾਰ ਕਹਾ ਹੈ। ਅਥਵਾ ਸਭਿ ਕਹਿ ਥਕੇ, ਪਾਰ ਕੌਨ ਪਾਵਤਿ ਭਏ? ਤਾਂ ਤੇ ਸੋ ਅਪਾਰ ਹੈ।

ਆਖਹਿ ਮੰਗਹਿ ਦੇਹਿ ਦੇਹਿ ਦਾਤਿ ਕਰੈ ਦਾਤਾਰੁ॥

ਸੋ ਅਪਨੇ ਨਿਹਚੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਭ ਹੀ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਤੋਂ ਦੇਹਿ ਦੇਹਿ ਮਾਗਹਿ ਹੈ। ਸੋ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਸਭ ਨੌ ਨਿਸਚੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਾਤਿ ਕਰੇ ਹੈ॥

ਫੇਰਿ ਕਿ ਅਗੈ ਰਖੀਐ ਜਿਤੁ ਦਿਸੈ ਦਰਬਾਰੁ॥

ਮੁਹੌ ਕਿ ਬੋਲਣੁ ਬੋਲੀਐ ਜਿਤੁ ਸੁਣਿ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ॥

'ਸਿੱਖਹ' ਸ਼ੰਕਾ- ਹੇ ਭਗਵਾਨ! ਅਨੇਕ ਬੁਧਿ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਸਚੇਵਾਨਹੁ ਕੋਂ ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਦਾਤਾ ਹੈ, ਐਸੇ ਪ੍ਰਭੂ, ਆਗੇ ਬਹੁੜਿ ਕਿਆ ਰਖੀਐ? ਜਿਤੁ ਦਿਸੈ ਦਰਬਾਰੁ। ਜਿਸ ਕਰਿ 'ਨਿਸਚਲ-ਸਥਾਨ' ਅਨਭਉ ਹੋਇ? ਅਰੁ ਮੁਖ ਤੇ ਕਿਆ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰੇ। ਜਿਸ ਸੁਣਿ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ। ਕਿਆ ਸਨੇਹੁ ਕਹੇ? ਉੱਤਰ 'ਗੁਰੁ' ਕਹੇ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ। ਕਹੀਐ॥ ਚਾਰਿ ਘੜਿਆਂ ਰਾਤਿ ਰਹਿਦੀ; ਅਥਵਾ, ਜਿਸ ਵੇਲਾ ਨਾਮ-ਚਿਤ-ਆਵੇ, ਸੋਈ 'ਅਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ' ਹੈ। ਸਚੁ ਨਾਮ ਕਹੀਐ, ਸਤਯ ਜੋ ਨਾਰਾਯਣ ਨਾਮ ਹੈ, ਸੋ ਇਕਾਗ੍-ਚਿਤ ਹੋਇ ਨੋ ਜਪਣਾ, ਸੋ ਯਹੀ ਮੁਖ ਤੇਂ ਉਚਾਰਣ ਮਾਤ੍ ਸੁਣਿ ਕੇ ਪਿਆਰ ਕਹੀਐ, ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੇ ਹੈ। ਅਰੁ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੀਆਂ ਬਡਿਆਈਆਂ ਕਾ ਜੋ ਵੀਚਾਰ ਹੋ ਕਿਆ? ਬਯਾਪਕ ਅਰ ਆਧਾਰ ਵਤ ਅੰਤਰਯਾਮੀ ਪ੍ਰੇਰਕ, ਵਾ ਮਨ ਬਾਣੀ ਕਾ ਪਰਾ, ਯਹੀ ਵੀਚਾਰੁ ਬੁੱਧ ਵਿਖੇ ਬੀਚਾਰਣਾ ਸੋ ਮਹਾ ਪ੍ਰਭੂ ਕੀ ਉਤਮ ਪੂਜਾ ਹੈ; ਤਿਸ ਕਰਿ ਅਭੇਦ ਅਨੁਭਵ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਭਗਵਾਨ ਕਹੇ ਹੈਂ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਯੌ ਮਾਂਪਸਯਤਿ ਸਰ ਬੱਤ੍ਰ ਸਰਬੰ ਚ ਮਯਿ ਪਸਯਤਿ। ਤਸਯਹਿਨ ਪ੍ਰਣਸ਼ਯਾਮਿ ਸ ਚ ਮੋ ਨ ਪ੍ਰਣਸ਼ਯਾਤਿ॥

ਅਰਥ॥ ਜੋ ਪੁਰਖ ਮੁਝ ਕੋ ਸਰਬ ਮਹਿ ਦੇਖੇ ਹੈ। ਤਿਸ ਤੇ ਮੇ ਪ੍ਰਣਾਸਨ ਹੀ ਹੋਤਾ ਅਰੁ ਬਹੁੜਿ, ਸੋ ਮੇਰੇ ਤੇ ਪ੍ਰਣਾਸਨ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ। ਤਾਂ ਤੇ ਸੰਪੂਰਣ ਗੁਣ ਪ੍ਰਭੂ ਸਨਬੰਧੀ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਭ ਹੀ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਅਰੁ ਤਿਨਹੁ ਗੁਣਹੁ ਕਰਿ ਪ੍ਰਭੂ ਪਾਈਐ ਹੈ। ਕੈਸੇ? ਜੈਸੇ ਸੂਰਜ ਕੇ ਅੰਸ਼ ਨੇਤ੍ਰ ਹੈ, ਅਰੁ ਸੁਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੱਤਾ ਕੋ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਿ ਕੇ ਬਹੁੜ ਸੁਰਜ ਕੋ ਅਨੁਭਵ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਤੈਸੇ ਪ੍ਰਭੂ ਹੀ ਸੋਂ ਸਭ-ਭਗਤਿ ਤੇ ਆਦਿ ਗੁਣ ਪ੍ਰਾਪਤਿਵਾਨ ਹੋ ਕੇ ਬਹੁੜਿ ਤਿਸ ਅਭੇਦ ਸੁੱਧ-ਸ੍ਵਰੂਪ ਵਿਖੇ ਲੀਨਤਾ ਸਮਰਥ ਹੋਤੇ ਹੈ।

ਕਰਮੀ ਆਵੈ ਕਪੜਾ ਨਦਰੀ ਮੋਖੁ ਦੁਆਰੁ॥ ਕਰਮ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਪੜਾ ਕਹੀਐ ਸਰੀਰ, ਜੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੁਆ ਹੈ, ਸੋ ਭਗਵਾਨ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸਿਟ ਤੇ ਮੋਖ-ਦੁਆਰਾ ਕਹੀਐ ਆਵਾਗਉਣ ਤੇਂ ਰਹਤ ਹੋਇ ਕੇ ਮੁਕਿਤ ਪਦ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਏਵੈ ਜ਼ਾਣੀਐ ਸਭੁ ਆਪੇ ਸਚਿਆਰੁ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕਹੈਂ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਏਕ-ਅਦ੍ਵਿਤੀ ਪ੍ਰਭੂ ਕੋ ਸਰਬ ਦਾ ਨਾਲ ਜਾਣੀਐ। ਕਿਆ ਜਾਣੀਐ? ਜੋ ਸਰਬ ਸ੍ਵਰੂਪ ਆਪ ਹੀ ਸੱਤਾ-ਮਾਤ੍ਰਾ ਜਿਉਂ ਕੇ ਤਿਉਂ ਹੈ॥ ਜੇ ਕੋਈ ਐਸੇ ਕਹੇ, ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਕਬ ਸੋ ਹੈ? ਅਰੁ ਕਿਸ ਤੇਂ ਉਤਪਤਿ ਹੈ? ਸੋ ਅਬ ਕਹੇ ਹੈ॥ 4॥

ਨੰ. 4. ਸਾਧੂ ਅਨੰਦਘਨ ਜੀ (ਉਦਾਸੀਨ-ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਵਾਚੀ)

ਸਿੱਖ ਆਪ ਭੀ ਸਮਝੇ ਔਰੋ ਕੋ ਭੀ ਸਮਝਾਵੈ। ਇਸ ਕੇ ਨਿਮਿਤਿ ਗੁਰ ਔਰ ਭੀ ਸੁਗਮ ਤੇ ਸੁਗਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਹਤੇ ਹੈਂ। ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚੁ ਨਾਇ ਭਾਖਿਆ ਭਾਉ ਅਪਾਰੁ॥ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਆਪ ਸਚਾ ਹੈ ਔਰ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ (ਭੀ) ਸਚਾ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ, ਜੋ ਨਾਮ ਸਚਾ ਹੈ, ਤਬੀ ਤੋ ਜਾਪਕ ਕੋ ਸਤਿ ਪਦ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਰਣੇ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਅਰ ਭਾਖਿਆ ਜੋ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਸੰਬੋਧਿਨੀ ਬਾਣੀ, ਔਰ ਭਾਵ ਜੋ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਵਿਖੇ ਭਾਵਨਾ, ਇਹ ਭੀ ਦੋਨੋ ਅਪਾਰ ਹੈ। 'ਪਾਰ' ਨਾਮ ਹੈ ਅੰਤ ਕੀ। 'ਅੰਤ' ਨਾਮ ਹੈ 'ਨਾਸ਼' ਕਾ। ਜੋ ਅਪਾਰ ਕਰਾ ਤੋ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਕਹਾ। ਇਹ ਭੀ ਦੋਨੋ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ-ਪਦ ਕੇ ਦੇਣੇ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਆਖਹਿ ਮੰਗਹਿ ਦੇਹਿ ਦੇਹਿ ਦਾਤਿ ਕਰੈ ਦਾਤਾਰੁ॥

ਮੈਂ ਇਹੀ ਕਹਤਾ ਹੂੰ ਔਰ ਇਹੀ ਮਾਂਗਤਾ ਹੂੰ- ਹੇ ਦਾਤਾਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ! ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਤਾਂਈ ਆਪਣਾ ਨਾਮ-ਦਾਨ ਕਰ, ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਦਾਨ ਕਰ, ਆਪਣੇ ਵਿਖੇ ਭਾਵ ਦਾਨ ਕਰ। ਨਨੁ- ਸਭ ਕਛੁ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਤੇ ਮਾਂਗਤੇ ਹੀ ਜਾਓਗੇ, ਵਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਕਛੁ ਪੂਜਾ ਭੀ ਕਰਤੇ ਹੋ? ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਰ:- ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਪੂਜਨ ਕੇ ਯੋਗ ਜੋ ਪਦਾਰਥ ਹੋਵੇਗਾ ਤਿਸੀ ਸੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਪੂਜਾ ਹੋਵੇਗੀ, ਔਰ ਜੈਸੇ ਕੈਸੇ ਪਦਾਰਥ ਸੋ ਤੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਪੂਜਾ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ। ਨਨੁ- ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਪੂਜਾ ਕੇ ਜੋਗ ਕਉਣ ਪਦਾਰਥ ਹੈ? ਤਿਸੀ ਕਾ ਉਤਰ ਕਹਤੇ ਹੈ। ਫੇਰਿ ਕਿ ਅਗੈ ਰਖੀਐ॥ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਤੇ ਮਾਂਗ ਕਰ ਪਾਇਆ ਜੋ ਹੈ ਨਾਮ, ਬਾਣੀ, ਭਾਵ; ਤਿਸੀ ਕੋ ਫੇਰ ਕਰ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਆਗੇ ਰੱਖਣਾ, ਆਗੇ ਰੱਖਣੇ ਕਾ ਇਹੀ ਅਰਥ ਹੈ; ਆਪ ਨਿਹਕਾਮ ਹੋਣਾ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਪੂਜਾ ਕੇ ਯੋਗ, ਇਹੀ ਹੈ; ਔਰ ਕੁਛ ਭੀ ਨਹੀਂ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਪੂਜਾ ਕੇ ਯੋਗ॥

ਨਨੁ॥ ਪੀਛੇ ਤੁਮ ਨੇ ਹੀ ਤੋ ਕਹਾ॥ 'ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ'॥ ਅਰੁ ਅਰਥ ਭੀ ਇਸਕਾ ਇਹੀ ਹੈ॥ ਕਿਆ ਚੇਤਾ ਹੋਰ ਧਾਸਰ ਪੁਰਾਣ ਹੈ ਸੋ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਕਾ ਹੁਕਮ ਰਜਾਇ ਹੈ? ਜੇਤਾ ਔਰ ਪੂਜਾ ਕਾ ਪਰਕਾਰ ਹੈ ਸੋ ਭੀ ਤੋ ਵੇਦ, ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ, ਪੁਰਾਣ ਮੋਂ ਹੀ ਤੋ ਲਿਖਾ ਹੈ॥ ਔਰ ਪੂਜਾ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਕੀ ਪੂਜਾ ਕੇ ਯੋਗ ਕਿਉ ਨਹੀਂ॥ ਨਾਮ, ਬਾਣੀ, ਭਾਵ, ਇਹੀ ਪੂਜਾ ਕੇ ਯੋਗ ਕਿਓ ਹੈ? ਇਸ ਪਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੁਕਮ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕੋਣਸਾ? ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਰ-ਹਮ ਯੁਕਤਿ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦ੍ਵਾਰਾ ਇਸੀ ਕੋ ਸਿਧ ਕਰੇਗੇ।

ਨਾਰਦ ਪੁਰਾਣੇ॥ ਨਾਹੰ ਵਸਾਮੀ ਵੈਕੁੰਠੇ ਯੋਗੀ ਨਾਂ ਹ੍ਰਿਦੇ ਸੇ ਨ ਹ॥ ਮਦ ਭਕਤਯ-ਤ੍ਰ ਗਾਯੰਤਿਤ੍ਰ ਤਿਸ਼੍ਠਾਮੀ ਨਾਰਦ॥ ਨਾਰਦ ਪੁਰਾਣ ਮੋਂ ਲਿਖਾ ਹੈ॥ ਨਾਰਾਇਣ ਕਹਤੇ ਹੈ॥ ਨਾਰਦ ਕੋ॥ ਮੈਂ ਵੈਕੁੰਠ ਵਿਖੇ ਭੀ ਨਹੀ ਵਸਤਾ॥ ਔਰ ਯੋਗੀਓ ਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਭੀ ਨਹੀ ਵਸਤਾ॥ ਜੋ ਨਾਰਦ ਪੂਛੇ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪ ਕਹਾ ਵਸਤੇ ਹੋ। ਤਿਸੀ ਕਾ ਉਤਰ ਕਹਤੇ ਹੈ॥ "ਮੇਰੇ ਭਗਤ ਜਹਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਮ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕੋ ਗਾਵਤੇ ਹੈ, ਮੈ ਤਹਾ ਹੀ ਵਸਤਾ ਹੂੰ॥" ਅਬ ਇਸ ਕੋ ਵੀਚਾਰ ਕਰ ਕਰ ਦੇਖਾ ਚਾਹੀਏ। ਜਿਸ ਵੈਕੁੰਠ ਕੇ ਨਮਿਤ ਲੋਕ ਯੱਗ, ਤਪ, ਦਾਨਾਦਿਕ ਲਾਖੋ ਯਤਨ ਕਰਤੇ ਹੈ॥ ਤਿਸ ਪਰ ਭੀ ਵੈਕੁੰਠ ਕਾ ਮਿਲਨਾ ਕਠਨ ਹੈ॥ ਐਸੇ ਵੈਕੁੰਠ ਕੋ ਤੋ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਨੇ ਤਿਆਗ ਹੀ ਦੀਆ॥ ਅਰੁ ਨਾਮ ਕਾ ਲੋਭ ਕਰ ਕਰ ਸੰਤੋਂ ਵਿਖੇ ਵਾਸ ਕੀਆ॥ ਪੂਜਾ ਕੇ ਯੋਗ ਓਹੀ ਪਦਾਰਥ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੋ ਪਿਆਰਾ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਕੋ ਨਾਮ ਹੀ ਪਿਆਰਾ ਹੈ॥ ਜਿਸ ਕੇ ਬਦਲੇ ਵੈਕੁੰਠ ਛੋਡੀ ਦੀਆ। ਤਾਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਕੀ ਪੂਜਾ ਕੇ ਯੋਗ 'ਨਾਮ' ਹੀ ਹੈ॥ ਔਰ ਕੁਛ ਭੀ ਨਹੀਂ॥ ਔਰ ਜੇਤਾ ਪੂਜਾ ਕਾ ਪਰਕਾਰ ਹੈ, ਸੋ ਕੈਸਾ ਹੈ? ਜੈਸੇ ਕੰਗਾਲ ਕੇ ਘਰ ਮੋ ਆਇਆ 'ਜਜਮਾਨ'॥ ਆਗੇ ਉਸ ਕੇ ਘਰ ਮੇ ਰੂਖਾ ਸੂਖਾ ਹੀ ਹੈ, ਓਹ ਹਢਾ ਕਹਾ ਸੋ ਖਿਲਾਵੇਗਾ। ਅਰ ਜੋ ਧਨਵਾਨ ਕੇ ਘਰ ਮਿਹਮਾਨ ਜਾਇਗਾ ਸੋ ਤੋ ਰੂਖਾਸੂਕਾ ਨ ਦੇਵੇਗਾ। ਉਤਮ ਭੋਜਨ ਖਿਲਾਵੇਗਾ॥ ਤੈਸੇ ਹੀ ਜਗ ਕੇ ਜੋ ਲੋਕ ਹੈਂ ਸੋ ਤੋ ਕੰਗਾਲ ਹੈ। ਨਾਮ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕੋ ਜਾਣਤੇ ਹੀ ਨਹੀ। ਕਹਾ ਸੋ ਲਿਆਵਹਿਗੇ। ਅਰੁ ਸੰਤ ਜਨ ਤੋ ਧਨਵਾਨ ਹੈ।

ਹਰਿ ਜਨ ਕੇ ਹਰਿ ਨਾਮ ਨਿਧਾਨ॥ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜਨ ਕੀਨੋ ਦਾਨ॥ ਹਰਿ ਜਨ ਕੇ ਹਰਿ ਨਾ ਹੀ ਧਨ ਹੈ॥ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਨੇ ਜਨ ਕੋ ਦਾਸ ਕੋ ਦਾਨ ਦੀਆ। ਦੂਸਰਾ ਅਰਥ ਭੀ ਇਸ ਕਾ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਹਰਿ ਜਨ ਕੇ ਹਰਿ ਨਾਮ ਹੀ ਧਨ ਹੈ॥ ਹਰਿ ਜਨ ਕੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਦਾਨ ਕੀਆ, ਕਿਆ ਕਹੀਏ॥

ਹਰਿ ਨਾਮ ਕਰ ਕਰ ਹੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਪੂਜਨ ਕੀਆ। ਪੂਜਾ ਕਰਣੀ ਤੋ ਸਰਬੋਤਮ-ਦਾਨ ਹੈ॥ ਇਸ ਪਰ ਸੰਪੂਰਨ ਜਗਤ ਹੀ ਪਰਮਾਣ ਹੈ॥ ਸਭੀ ਲੋਕ ਕਹਤੇ ਹੈਂ, ਜੋ ਕੁਛ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਨੇ ਦੀਆ ਸੋਈ ਦੇਣਾ॥ ਹਰਿਜਨ ਕੋ ਤੋ ਹਰਿ ਨੇ ਹਰਿਨਾਮ ਹੀ ਦਾਨ ਦੀਆ, ਤਾਂਤੇ ਹਰਿਜਨ ਹਰਿ ਪੂਜਨ ਹਰਿ ਨਾਮ ਕਰ ਕਰ ਹੀ ਕਰੇਗਾ॥ "ਵੇਦਾ ਮੋ ਨਾਮ ਉਤਮ ਹੈ ਸੁਣਹੀ ਨਾਹੀ ਫਿਰਹ ਜਿਉ ਵੇਤਾਲਿਆ॥" 'ਵੈਤਾਲ' ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਜਿਸ ਕੋ ਭੂਤ ਲਗਤਾ ਹੈ॥ ਸੋ ਜੋ ਕਛੁ ਖੁਸ਼ੀ ਆਵਤੀ ਹੈ ਸੋਈ ਪੜਾ ਬਕਤਾ ਹੈ॥ ਤੈਸੇ ਹੀ ਜੋ ਨਾਮ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕੋ ਨਹੀਂ ਜਾਣਤੇ ਤਿੰਨ ਭੀ ਭੂਤ ਹੀ ਲਾਗਾ ਹੈ॥ ਇਹ ਪਰਸੰਗ ਆਰਤੀ ਕੀ ਟੀਕਾ ਮੋ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰ ਕਰ ਲਿਖਾ ਹੈ॥ ਸੋ ਸਭ ਈਹਾ ਸਮਝ ਲੈਣ॥ ਅਰ ਈਹਾ ਕਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਊਹਾ ਸਮਝ ਲੈਣਾ। ਨਨੁ ਨਾਮ ਹੀ ਤੁਮ ਨੇ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਕੀ ਪਜਾ ਕੇ ਯੋਗ ਮਾਨਾ ਨਾਮ ਹੀ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਪੂਜਾ ਕਾ ਫਲ ਕਿਆ?

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਰ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥ ਜਿਤੁ ਦਿਸੈ ਦਰਬਾਰੁ॥ ਜਿਸ ਪੂਜਾ ਕੇ ਕਰਣੇ ਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੇ ਦਰਬਾਰ ਕਾ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਤਾ ਹੈ॥

ਨਨੁ॥ ਨਾਮ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਤੋ ਤੁਮ ਨੇ ਬਡੀ ਕਹੀ ਔਰ ਫਲ ਤੋ ਕੁਛ ਭੀ ਨ ਕਹਾ। ਦਰਬਾਰ ਕਾ ਦਰਸ਼ਨ ਹੂਆ ਤੋ ਕਿਆ ਹੂਆ? ਹਮ ਨੇ ਦੇਖਾ ਕਿਸੀ ਕਾ ਧਨ, ਤੋ ਕਿਆ ਧਨਵਾਨ ਹੋ ਗਏ?

ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਰ: ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੇ ਦਰਬਾਰ ਕਾ ਦਰਸ਼ਨ ਤਿਸੀ ਕੋ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਕੋ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਕਰ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਬੁਲਾਵੇਗਾ। ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੇ ਬੁਲਾਵਣੇ ਕਾ ਇਹੀ ਫਲ ਹੈ। ਜਿਸ ਕੋ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਬੁਲਾਵਤਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੋ ਅਪਣਾ ਰੂਪ ਹੀ ਕਰ ਡਾਰਤਾ ਹੈ, ਭਿੰਨ ਨਹੀ ਰਹਣੇ ਦੇਤਾ। ਜੈਸੇ ਸਮੁੰਦ੍ ਜਿਸ ਨਦੀ ਕੋ ਬੁਲਾਵਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਨਦੀ, ਨਾਲਾ ਤੋ ਨਹੀਂ ਰਹਤਾ, ਸਮੁੰਦ੍ ਰੂਪ ਹੀ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ॥

ਯਦਵਾ ਕੋਣ ਸਾ ਦਰਬਾਰ? ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਰ॥ 'ਜਿਤੁ ਬਹਿ ਸਰਬ ਸਮਾਲੇ॥ ਜਿਸ ਦਰਬਾਰ ਵਿਖੇ ਬੈਠ ਕਰ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਸਰਬ ਕੀ ਸਮਾਲ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਜੈਸਾ ਜੈਸਾ ਜਿਸ ਕਾ ਕਰਮ ਹੈ ਤੈਸਾ ਤੈਸਾ ਹੀ ਤਿਸ ਕੋ ਫਲ ਭੀ ਦੇਤਾ ਹੈ॥ ਤਿਸ ਦਰਬਾਰ ਕਾ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਦਰਸ਼ਨ ਕਾ ਇਹੀ ਅਰਥ ਹੈ, ਕਰਮ-ਫਲ ਕਾ ਯਥਾਰਥ ਗਿਆਨ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਬਣਜ ਜਨ ਨਾ ਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਤੇ ਹੈ; ਕਿਸੀ ਕੋ ਅਲਪ ਲਾਭ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਕਿਸੀ ਕੋ ਅਧਕ ਲਾਭ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਕਿਸੀ ਕੋ ਮੂਲ ਮੋਂ ਹੀ ਹਾਨਿ ਹੋਤੀ ਹੈ॥ ਏਤੀਨੇ ਵਣਿਜ ਕੋ ਤਬੀ ਤੋ ਹੈ ਜੋ ਵਿਵਹਾਰ ਫਲ ਕਾ ਯਥਾਰਥ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ॥ ਜੋ ਯਥਾਰਥ ਗਿਆਨ ਹੋਵੇਗਾ ਤਬ ਉਸੀ ਮਾਲ ਕੋ ਖਰੀਦੇਂਗੇ, ਜਿਸ ਤੇ ਅਧਿਕ ਲਾਭ ਹੋਵੇ॥ ਤੈਸੇ ਹੀ ਜਗਤ ਕੇ ਜੀਵ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਕਰਮ ਤਬੀ ਤੋ ਕਰਤੇ ਹੈਂ, ਜੋ ਕਰਮ ਫਲ ਕਾ ਯਥਾਰਥ ਗਿਆਨ ਨਹੀ॥ ਜੋ ਦਰਬਾਰ ਕਾ ਦਰਸਨ ਹੋਵੇਗਾ, ਤੋ ਕਰਮ ਫਲ ਕਾ ਯਥਾਰਥ ਗਯਾਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੋ ਯਥਾਰਥ ਗਿਆਨ ਹੂਆ, ਤੋ ਜੋ ਫਲ ਨਾਮ ਜਪਣੇ ਵਾਲੇ ਕੋ ਹੋਵੇਗਾ, ਸੋ ਫਲ ਔਰ ਕਰਮ ਵਾਲੇ ਕੋ ਤੋ ਕਬੀ ਨ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਤਾਤੇ ਸਰਬ ਜੰਜਾਲ ਕੋ ਛੋਡ ਕਰ, ਨਾਮ ਵਿਖੇ ਹੀ ਤਤਪਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ॥ ਜੋ ਨਾਮ ਵਿਖੇ ਤਤਪਰ ਹੂਆ ਤਿਸ ਕਾ ਫਲ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ॥

ਯਦਵਾ, ਦਰਬਾਰ ਕਾ ਦਰਸ਼ਨ ਤਬੀ ਤੋ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਦਰਬਾਰ ਜਾਏਗਾ; ਜੋ ਦਰਬਾਰ ਮੋਂ ਗਇਆ, ਤੋ ਦਰਬਾਰੀ ਹੂਆ॥ ਦਰਬਾਰੋ ਕਾ ਇਹੀ ਸੁਭਾਵ ਹੀ ਹੈ; ਜੋ ਦਰਬਾਰੋ ਕੇ ਜਾਣੇ ਵਾਲੇ ਹੈਂ, ਤਿਨ ਕੋ ਦਰਬਾਰੋ ਕੇ ਕਾਮ ਕੀ ਤਤਵੀਜ ਉਪਜਤੀ ਹੈ॥ ਇਸ ਕੋ ਭੀ ਤਤਵੀਜ ਉਪਜੇਗੀ॥ ਏਤਾ ਪਰਪੰਚ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਜੋ ਰਚਾ, ਸੋ ਕਾਹੇ ਕਾ ਰਚਾ? ਜਬ ਇਸ ਵੀਚਾਰ ਮੇ ਮਗਨ ਹੋਵੇਗਾ, ਤਬ ਐਸਾ ਕੋਈ ਪਦਾਰਥ ਭੀ ਤੋ ਨ ਰਹੇਗਾ, ਜਿਸ ਕਾ ਏਤਾ ਪਰਪੰਚ ਬਣਾ। ਇਹੀ ਠਹਰੇਗਾ, ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਆਪਣੀ ਇਛਾ ਤੇ ਆਪ ਹੀ ਪਰਪੰਚ ਰੂਪ ਬਣਾ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਸ੍ਵਪਨ ਵਿਖੇ ਆਪਣਾ ਸੰਕਲਪ ਹੀ ਤੋ ਪਰਪੰਚ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ; ਦੂਸਰਾ ਕੁਛ ਭੀ ਨਹੀ ਹੋਤਾ॥ ਤੈਸੇ ਹੀ ਇਹੁ ਸਰਬ ਜਗਤ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕਾ ਸੰਕਲਪ ਹੈ॥ ਜਬ ਇਹ ਨਿਸਚੈ ਹੂਆ, ਤਬ ਸਰਬ ਜਗਤ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰ ਬੁਧ ਉਪਜੇਗੀ॥ ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ 'ਬਿਧ-ਮੁਖ-ਗਿਆਨ' ਹੈ॥ ਇਹੀ ਇਸ ਕੋ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੀ ਸਾਧਨ ਹੈ॥ ਅਰ ਜੋ ਸ੍ਵਪਨ ਪਰਪੰਚ ਕੋ ਮਿਥਿਆ ਮਾਨੀਏ; ਤੋ ਹੋਵੇ ਪਰਪੰਚ ਸ੍ਵਪਨ ਮਿਥਿਆ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਰ ਜੋ ਸੁਪਨ ਕੇ ਦੇਖਣੇ ਵਾਲਾ ਜੋ ਹੈ, ਸੋ ਤੋ ਮਿਥਿਆ ਨਹੀਂ॥ ਇਸ ਤੇ ਇਹ ਸਿਧ ਹੂਆ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਵਰ ਸਚਾ, ਪਰਪੰਚ ਮਿਥਿਆ॥ ਸੋ ਸਤਿ ਰੂਪ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਹੈ॥ 'ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ, ਇਸ ਕੇ ਅਰਥ ਮੋ ਇਸ ਕਾ ਭਲੀ ਪਰਕਾਰ ਨਿਰਨੇ ਹੂਆ ਹੈ॥ ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ 'ਨਿਖੇਧ-ਮੁਖ-ਗਿਆਨ' ਹੈ। ਇਹੀ ਇਸ ਕੋ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਾ ਸਾਧਨ ਹੈ॥ ਇਸ ਤੇ ਇਹੁ ਅਰਥ ਸਿਧ ਹੂਆ, ਨਾਮ ਕਰ ਕਰ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਕਾ ਪੂਜਨ ਕੀਆ ਹੂਆ ਯੇਨ ਕੇਨ-ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਸ ਕੋ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਾ ਸਾਧਨ ਹੀ ਹੈ॥ ਉਤਮ ਪੂਜਾ ਤੋ ਹਰਿ ਜਨ ਨੇ ਹਰਿ ਨਾਮ ਕਰ ਕਰ ਹੀ ਕਰੀ॥ ਔਰ ਹਰਿਜਨ ਕੋ ਕਿਆ ਕਰਤੱਬਤਾ ਹੈ, ਸੋਈ ਕਹਤੇ ਹੈਂ:

ਮੁਹੌ ਕਿ ਬੋਲਣੁ ਬੋਲੀਐ ਜਿਤੁ ਸੁਣਿ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ॥

ਮੁਖ ਸੋ ਕੋਣ ਵਚਨ ਬੋਲਣਾ॥ ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਰ ਭੀ ਆਪ ਹੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥ ਜਿਸ ਵਚਨ ਕੋ ਸੁਣ ਕਰ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰੇ, ਐਸਾ ਹੀ ਵਚਨ ਬੋਲਣਾ: 'ਆਪ ਜਪੈ ਅਵਰਾ ਨਾਮ ਜਪਾਵੈ'॥ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਕੀ ਇਸੀ ਮੋ ਪ੍ਰੀਤ ਹੈ॥ ਸੋ ਨਾਮ ਕੋਣ ਸਮੇ ਜਪਣਾ (ਅਰ ਜਪਾਵਣਾ)? ਸੋਈ ਗੁਰੂ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸਚੁ ਨਾਉ ਵਡਿਆਈ ਵੀਚਾਰੁ॥

ਉਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸਚਾ ਨਾਮ ਜਪੀਏ॥ ਅਰ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਕੀਆ ਵਡਿਆਈ ਕਾ ਵੀਚਾਰ ਕਰੀਏ॥ ਔਰ ਨਾਮ ਜਪਣੇ ਵਿਖੇ ਦੇਸ਼ ਕਾਲ ਕਾ ਕਛੁ ਨੇਮ ਨਹੀ॥ ਪਰਮਾਣ ਇਸ ਪਰ ਪੀਛੇ ਕਹਾ ਹੀ ਹੈ, ਔਰ ਭੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥

ਭਵਿਖ ਪੁਰਾਣ॥ ਚਕ੍ਰਾ ਯੁਧਸਯਨਾ ਮਾਨਿ ਸਦਾ ਸਰਬ ਤ੍ਰੁਕੀਰਤਯੇਤ॥ ਨਸਊਚੰ ਕੀਰਤਨੇ ਤਸਯਸਿਵਿ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰੋਯਤਾ॥

ਭਵਿਖ ਪੁਰਾਣ ਮੋ ਲਿਖਾ ਹੈ- ਚਕ੍ਰ ਹੈ ਸ਼ਸ਼ਤ੍ਰ ਜਿਸ ਕਾ, ਐਸਾ ਜੋ ਵਿਸ਼ਨੁ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੇ ਨਾਮ ਸਦਾ ਸਰਬ ਕਾਲ ਵਿਖੇ, ਸਰਬਤ੍ਰ ਸਰਬਇ ਸਥਾਨੋਂ ਵਿਖੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰੇ॥ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ-ਕੀਰਤਨ ਕਰਣੇ ਵਿਖੇ ਅਸੋਚ ਨਹੀ॥ ਕਿਸ ਕਾਰਣ ਤੇ ਸੋ ਨਾਮ ਹੀ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ॥ ਆਗੈ ਕਿਸੀ ਕਾਰਣ ਕਰ ਕਰ ਪੁਰਖ, ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਹੂਆ॥ ਜਿਸ ਖਿਣ ਵਿਖੇ ਨਾਮ ਕਾ ਉਚਾਰਣ ਕੀਆ ਤਿਸੀ ਖਿਣ ਵਿਖੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੂਆ॥ ਸੂਤਕ ਪਾਤਕ, ਮਲ-ਤਯਾਗ ਸਮੇਂ ਭੀ ਤੋ ਨਾਮ ਕਾ ਤਿਆਗ ਨਹੀ ਕਰਣਾ॥

ਨਨੁ॥ ਔਰ ਜੇਤੇ ਸਤਿ ਕਰਮ, ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ, ਪੁਰਾਣੋ ਮੇ ਲਿਖੇ ਹੈ, ਸੋ ਭੀ ਤੋ ਇਸ ਕੀ ਕਲਿਆਣ ਕਾ ਸਾਧਨ ਹੈ॥ ਤਿਨ ਕਉ ਕਿਉ ਨ ਕਰੈ? ਸਰਬ ਜਾਗਾ ਨਾਮ ਕਾ ਹੀ ਜੋ ਪ੍ਰਤਪਾਦਨ ਕਰਤੇ ਹੋ, ਸਤਿ ਕਰਮੋ ਕਾ ਭੀ ਤੋ ਨਿਖਦ ਨਹੀਂ ਬਣਤਾ॥ ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਰ॥ ਸਤਿ-ਕਰਮੋ ਕਾ ਨਿਖੇਧ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਆ ਹੈ? ਇਨ ਦੋਨੋ ਕਾ ਫਲ ਦੇਖਾ ਚਾਹੀਏ॥ ਸੋਈ ਕਹਤੇ ਹੈਂ-

ਕਰਮੀ ਆਵੈ ਕਪੜਾ ਨਦਰੀ ਮੋਖੁ ਦੁਆਰੁ॥

ਜੋ ਕਰਮ ਕਰੇਗਾ, ਤਿਸ ਕਾ ਫਲ ਕਪੜਾ; ਕਿਆ-ਕਹੀਏ, ਸਰੀਰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇ ਗੀ। ਕਰਮ-ਫਲ ਬਿਨਾ ਸਰੀਰ ਕੈਸੇ ਭੋਗੇਗਾ॥ ਔਰ ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਕੀ ਨਦਰ ਹੋਵੇਗੀ ਤਿਸ ਕਾ ਫਲ ਮੁਕਤ ਦ੍ਵਾਰਾ ਪਾਵੇਗਾ॥ ਆਪ ਭੀ ਮੁਕਤ ਹੋਵੇਗਾ, ਆਪਣੇ ਕੁਲ ਕੋ ਭੀ ਮੁਕਤ ਕਰੇਗਾ, ਔਰ ਕੋ ਭੀ ਮੁਕਤ ਕਰੇਗਾ॥ 'ਮੰਨੈ ਪਰਵਾਰੈ ਸਾਧਾਰੁ'॥ ਇਸ ਕੇ ਅਰਥ ਮੋ ਇਸ ਕਾ ਨਿਰਨੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੋਵੇਗਾ॥ ਸੋ ਨਦਰ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਕੀ ਨਾਮ ਜਪਣੇ ਵਾਲੇ ਪਰ ਹੀ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਪਰ ਹੋਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਪਰਮਾਣ ਇਸ ਪਰ ਪੀਛੇ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਕਾ ਵਚਨ ਕਹਾ ਹੀ ਹੈ॥ ਨਾਮ ਕਾ ਲੋਭ ਕਰ ਕਰ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਨੇ ਵੈਕੁੰਠ ਕਉ ਤਿਆਗ ਦੀਆ। ਅਰ ਸੰਤੋ ਵਿਖੇ ਵਾਸ ਕੀਆ। ਔਰ ਕਰਮੋ ਵਾਲੇ ਭੀ ਜਗਤ ਮੋ ਅਨੇਕ ਹੀ ਥੇ, ਤਿਨ ਵਿਖੇ ਵਾਸ ਕਿਉ ਨ ਕੀਆ? ਇਸ ਤੇ ਇਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਨਾਮ ਜਪਣੈ ਵਾਲੇ ਪਰ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੂਰ ਕੀ ਨਦਰ ਹੋਤੀ ਹੈ॥ ਦੂਸਰੇ ਪਰ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ; ਔਰ ਵਰਣਾਸ੍ਰਮ ਕੇ ਯੋਗ ਜੋ ਕਰਮ ਹੈ, ਤਿਨ ਕੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੂਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਮਾਨ ਕਰ ਕਰੇ, ਫਲ ਤਿਨ ਕਾ ਨ ਚਾਹੇ॥ ਇਸ ਤੇ ਭੀ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਕੀ ਨਦਰ ਹੋਤੀ ਹੈ॥ "ਕਰਮ ਕਰਤ ਹੋਵੇ ਨਿਹਕਰਮ॥ ਤਿਸ ਵੈਸਨੋ ਕਾ ਨਿਰਮਲ ਧਰਮ"॥ ਨਨੁ-ਮੁਕਤਿ ਕਾ ਸਾਧਨ 'ਏਕ-ਨਾਮ' ਹੀ ਹੈ, ਵਾ ਕੁਛ ਔਰ ਭੀ? ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਰ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥

ਨਾਨਕ ਏਵੈ ਜਾਣੀਐ ਸਭੁ ਆਪੇ ਸਚਿਆਰੁ॥4॥

ਜੇਤਾ ਕੁਛ ਚਰਾਚਰ ਪ੍ਰਪੰਚ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਆਵਤਾ ਹੈ॥ ਸੋ ਸਭ ਸਚਿਆਰ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਹੀ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਭੀ ਨਹੀਂ॥ ਇਹ ਜੋ ਨਿਸ਼ਚੈ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ 'ਗਿਆਨ' ਹੈ॥ ਸੋ, 'ਨਾਮ', 'ਗਿਆਨ' ਕਾ ਬੇਟਾ ਹੈ॥ ਜੋ ਨਾਮ ਜਪ ਕਰ ਨਿਰਮਲ ਹੋਵੇਗਾ, ਤਬੀ ਤੋ ਸਰਬ ਪ੍ਰਪੰਚ ਵਿਖੇ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਬੁਧ ਉਪਜੇਗੀ॥ ਇਹ ਦੋਨੋ ਬਾਪ ਬੇਟਾ ਮੁਕਤਿ ਕੇ ਸਾਧਨ ਹੈਂ॥ ਅਰ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ ਪੁਰਾਣ ਮੋ 'ਕਾਂਸੀ ਮਰਣੇ ਤੇ ਜੋ ਮੁਕਤਿ' ਲਿਖਤਾ ਹੈ। ਤਹਾ ਭੀ ਮਹਾਂਦੇਵ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੇ ਗਿਆਨ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਤਹਾਂ ਭੀ ਗਿਆਨ ਹੀ ਮੁਕਤਿ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਅਰ ਮਹਾਂਦੇਵ ਭੀ ਰਾਮ ਨਾਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ ਅਰ ਗਿਆਨ ਕੀ ਏਤੀ ਮਹਮਾ ਕਹੀ।

ਨੰ. 5. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਵੀ ਚੂੜਾਮਣੀ (ਨਿਰਮਲ-ਗਿਆਨੀ)

ਪ੍ਰਥਮ ਸਗਯਾਗੀ ਕੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਨਿਰਮਲ ਕੇ ਹੇਤ ਕਹੇ : ਭਾਣਾ ਮਾਨਣੋ, ਹਉਮੋ ਕੋ ਤਜਨੋ। ਬਹੁਰ ਬਯੰਤਤਾ ਲਖਾਈ। ਅਬ ਨਾਮ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਕੀ ਬਿਧ ਕਹਤ ਹੈਂ:-

ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚੁ ਨਾਇ ਭਾਖਿਆ ਭਾਉ ਅਪਾਰੁ॥

ਸਾਚਾ ਜੋ ਸਾਹਿਬ ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ ਨਾਮ ਤੋਂ 'ਸਚੁ' ਏਕ ਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਔਰ ਨਾਮ ਜੇਤ ਹੈ; ਸੋ ਕ੍ਰਿਤਮ ਹੈ, ਦੇਸ਼ ਭਾਸ਼ਾ ਕੇ। ਸੁਰਗ ਕੀ ਭਾਖਾ ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ, ਤਿਸ ਕੇ ਬਿਖੇ ਅਨੇਕ ਨਾਮ ਨਿਰੰਕਾਰ, ਕਰਤਾਰ, ਪਰਮੇਸੁਰ, ਅਬਿਨਾਸੀ, ਇਨ ਤੇ ਆਦਿ ਤਿਨੋਂ ਨੇ ਕਰਿ ਲੀਏ ਹੈਂ। ਪਾਰਸੀ ਪਸ਼ਚਮ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਭਾਖਾ, ਤਿਸ ਕੇ ਬਿਖੈ ਤਹਾਂ ਕੇ ਲੋਕੋਂ ਨੇ ਖੁਦਾਇ, ਅਲਾਹ, ਇਸਤੇ ਆਦਿ ਅਨੇਕਨਾਮ ਕਹੇ ਹੈਂ। ਇਸੀ ਰੀਤਿ ਸਰਬ ਦੇਸੋਂ ਕੀ ਭਾਖਾ ਅਰਬੀ, ਤੋਰਕੀ, ਪਹਿਲਵੀ, ਪਸ਼ਤਵੀ, ਇਨ ਤੇ ਆਦਿ ਔਰ ਦੇਸ਼ ਸਰਬ ਹੀ ਸਮਝ ਲੈਣੇ। ਆਪੋ ਅਪਨੇ ਸਮਝਿਬੇ ਹਿਤ ਔ ਸੁਖੈਨ ਕਹਿਬੋ ਹਿਤ ਅਨੇਕਾਨਿ-ਅਨੇਕ ਨਾਮੋਂ ਕੋ ਕਹਤ ਹੈਂ। ਦੇਸ਼ ਭੀ ਅਪਾਰ ਹੈਂ, ਕਛੁ ਗਿਨਤੀ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਆਵਤ ਹੈ, ਜੋ ਏਤਨੇਕ ਹੈਂ। ਕੋਈ ਦੇਸ਼ ਸੌ ਕੋਸੋ ਕੋ, ਕੋਈ ਪਚਾਸ ਕੋਸ ਕੋ; ਇਸੀ ਰੀਤਿ ਕੋਈ ਬਡੋ ਕੋਈ ਛੋਟੋ। ਸਰਬ ਦੇਸ਼ਨ ਮੈਂ ਭਾਖਾ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਜੁਦੀ ਜੁਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਰਿਤਿ ਸੋਂ ਬੋਲਤ ਹੈ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਰੀਤਿ ਸੋਂ। ਇਸੀ ਹੇਤ ਤੇ ਭਾਖਿਆ ਕੇ ਭਾਉ ਅਪਾਰ ਹੀ ਹੈਂ, ਅਨਗਿਨਤ ਹੈਂ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਦੇਸ਼ ਭੀ ਨਹੀਂ ਬਨੇ ਥੇ ਤਬ ਕੇ ਹੈ, ਯਾਂਤੇ ਅਕ੍ਰਿਤਯ। ਸਤਿਨਾਮ ਤੇ ਬਿਨਾ ਔਰ ਜੋ ਨਾਮ ਹੈਂ ਸੋ ਸਭ ਕ੍ਰਿਤਮ ਹੈਂ; ਤਿਨ ਕੋ ਭੀ ਨਿਰਨੇ ਕਰਤੇ ਹੈਂ।

ਕ੍ਰਿਤਮ ਨਾਮ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਹੈਂ, ਇਨ ਚਾਰੋਂ ਤੇ ਬਾਹਿਰ ਕੋਊ ਨਹੀਂ, ਬਿਨਾ ਸਤਿਨਾਮ ਤੇ। ਸੋ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਬ ਕਹਤ ਹੈਂ: ਜਾਤਿ, ਜਦਰਿਛਾ, ਗੁਨ, ਕ੍ਰਿਆ। ਸੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਕੇ ਉਪਰ ਘਟਾਵਤ ਹੈਂ, ਪਰ ਸਰਬ ਕੇ ਉਪਰ ਹੀ ਸਮਝ ਲੈਨੇ। ਜਾਤਿ ਕੋ ਐਸੇ: ਜੈਸੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਜਦੁ ਕੁਲ ਕੇ ਬਿਖੈ ਜਨਮ ਲਿਯੋ, ਯਾਂਤੇ 'ਜਾਦਵ' ਕਹਿਤ ਹੈਂ, ਯਹ ਜਾਤਿ ਕੋ ਨਾਮ ਭਯੋ। ਜਦਰਿਛਾ ਕੋ ਐਸੇ: ਜੋ ਜਿਸ ਕੋ ਬਡੋ ਹੋਇ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਿ ਨਾਮ ਧਰੇ, ਜੈਸੇ ਨੰਦ ਆਦਿਕ 'ਕਾਨ੍ਹ' ਕਹਿਤੇ ਹੈ। ਗੁਨ ਕੋ ਨਾਮ ਐਸੇ: ਸ਼ਯਾਮ ਰੰਗ ਗੁਨ, ਤਿਸ ਤੇ 'ਸ਼ਯਾਮ' ਹੀ ਨਾਮ ਕਹਤ ਹੈਂ। ਕ੍ਰਿਯਾ ਕੋ ਨਾਮ: 'ਮੁਰਾਰੀ, ਗਿਰਧਾਰੀ'। ਇਨ ਚਾਰਨ ਹੂੰ ਕਰਿ ਨਾਮ ਹੋਤ ਹੈਂ ਸਤਿਨਾਮ ਬਿਖੈ ਏ ਚਾਰ ਹੂੰ ਨਹੀਂ ਬਨਤ। ਜਾਤਿ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਨਹੀਂ, ਜਾਂਤੇ ਕਿਸੇ ਕੇ ਜਨਮਯੋ ਨਹੀ। ਜਦਰਿਛਾ ਇਸ ਤੇ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਉਸ ਤੇ ਬਡੋ ਹੋਤੇ ਤੋ ਕਹਤੋ। ਗੁਨ: ਸ਼ਯਾਮ, ਪੀਤ ਆਦੀ ਸੋ ਭੀ ਨਹੀਂ। ਕ੍ਰਿਯਾ ਮੈਂ ਭੀ ਇਹ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਬਨਤ ਹੈਂ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੈ ਸਤਿਨਾਮ ਕ੍ਰਿਤਮ ਨਹੀਂ। ਕ੍ਰਿਯਾ ਮੈਂ ਭੀ ਇਹ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਬਨੜ ਹੈਂ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੇ ਸਤਿਨਾਮ ਕ੍ਰਿਤਮ ਨਹੀਂ ਇਸ ਕੋ ਨਿਸਚੋ ਕੈਸੇ ਕਹੀਏ? ਤਿਸੁ ਪਰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੋ,ਪ੍ਰਥਮੋ ਨਾਮ ਮਾਰੂ ਕੇ ਸੋਲਹੇ ਮੇਂ ਗਿਨੈ ਹੈਂ, ਪੀਛੇ ਇਹ ਤੁਕ ਕਹੀ ਹੈ:-

ਕਿਰਤਮ ਨਾਮ ਕਥੇ ਤੇਰੇ ਜਿਹਬਾ॥ ਸਤਿਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਪਰਾ ਪੂਰਬਲਾ॥

ਅਰਥ-ਕਿਰਤਮ = ਕਰੇ ਹੁਏ ਨਾਮ ਜਿਹਬਾ ਸੋ ਕਹੇ ਹੈਂ, ਸਤਿਨਾਮੁ ਜੋ ਹੈ ਤੇਰਾ, ਸੋ ਪਰਾ-ਬਾਣੀ ਜੋ ਹੈ, ਤਿਸ ਤੇ ਭੀ ਪਹਿਲੇ ਕੋ ਹੈ। ਚਾਰ ਭਾਂਤਿ ਕੀ ਬਾਣੀ ਕਹੀ ਹੈ, ਏਕ ਤੋ 'ਪਰਾ' ਬਾਨੀ ਹੈ ਸੋ ਗਯਾਨ ਸਮਸ਼ਟ ਰੂਪ ਹੈ। ਦੂਸਰੀ ਬਾਣੀ 'ਪਸਯੰਤੀ' ਹੈ, ਬੁਧਿ ਰੂਪ ਜਿਸ ਬਿਖੇ ਸਫੁਰਨ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਮੈਂ ਕਿਛੁ ਕੋ ਤਿਸ ਕੇ ਆਗੇ 'ਮਧਯਮਾ' ਹੈ, ਜਿਸ ਮੇਂ ਨਿਸਚੇ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋਤ ਹੈ, ਜੋ ਇਹ ਕੁਛ ਮੈਂ ਕਹੋਂਗਾ ਅਰੁ ਜਬ ਕਹਾ, ਤਬ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮ 'ਬੈਖਰੀ' ਹੈ। ਤਿਸ ਬੇਖਰੀ ਬਾਣੀ ਕੋ ਮੁਖ ਮੇਂ ਬਾਸਾ, ਮਧਯਮਾ ਕੋ ਕੰਠ ਮੇਂ ਬਾਸਾ, ਪਸਯੰਤੀ ਕੋ ਰਿਦੈ ਮੇਂ ਬਾਸਾ, ਪਰਾ ਕੋ ਨਾਭੀ ਮੇਂ ਬਾਸਾ। ਸਰਬ ਬਾਨੀਕੋ ਮੂਲ ਭੀ ਪਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੇ ਪਰੇ ਔਰ ਹੈਭੀ ਨਹੀ।

ਜਬ ਪਰਾ ਬਾਣੀ ਬੀ ਰਚੀ ਨਹੀਂ ਹੁਤੀ ਤਿਸ ਤੇ ਪੂਰਬ ਹੀ ਸਤਿਨਾਮ ਹੁਤੋ। ਯਾਂਤੇ ਜਾਣੀਤਾ ਹੈ ਸਤਿਨਾਮ ਅਕ੍ਰਿਤਮ ਹੈ ਗੁਰੂ ਸਰਬੰਗਯ ਕੇ ਕਹਿਬੇ ਤੇ। ਪ੍ਰਥਮ ਮੰਗਲਾਚਰਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸੀ ਕੋ ਕਰਤ ਹੈ। ਇਤਯਰਥ। ਇਸ ਤੁ ਮੈਂ ਅਰਥਾਂਤਰਨਯਾਸ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ।

ਲੀਛਨ ਜਹਿਂ ਬਿਸ਼ੇਖ ਪਦ ਕਹੈ ਸਮਾਨਯ। ਕੈ ਸਾਮਾਨਯ ਬਿਸ਼ੇਖਹਿ ਆਨਯ।
ਪ੍ਰਥਮੁ ਪਦਹਿ ਕੋ ਜਹਿਂ ਦ੍ਰਿਢ ਕਰੀਏ। ਤਹਿ 'ਅਰਥਾਂਤਰ ਨਯਾਸ' ਬਿਚਰੀਏ।

ਈਹਾਂ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਕੋ ਨਾਮ ਹੀ ਸਚੁ ਹੈ, ਇਹ ਬਿਸ਼ੇਖ ਬਾਤ ਕਹੀ। ਜੋ ਬਹੁਤ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇ ਸੋ ਬਿਸ਼ੇਖ, ਜੋ ਬਹੁਤ ਮੈਂ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੋਇ ਸੋ ਸਾਮਾਨਯ : ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਕੋ ਨਾਮ 'ਸਚੁ' ਏਕ ਹੀ ਹੈ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿਧ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਯਾਂਤੇ ਬਿਸ਼ੇਖ। 'ਭਾਖਿਆ ਭਾਉ ਅਧਾਰੁ' ਦੇਸ਼ਨ ਕੀ ਭਾਖਾ ਅਨੇਕ ਤਰਹਿ ਕੀ, ਯਹਿ ਬਾਤ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ, ਸਭਨ ਕੇ ਬਿਖੈ, ਯਾਂਤੇ ਸਾਮਾਨਯ ਹੈ। ਸਾਮਾਨਯ ਪਿਛਲੇ ਪਦ ਸੋਂ, ਬਿਸੇਖ ਪੂਰਬ ਪਦ ਸੋਂ ਦ੍ਰਿੜ ਕੀਓ। ਯਾਂਤੇ ਅਰਥਾਂਤਰ ਨਯਾਸ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਸ ਤੁਕ ਕੇ ਅਰਥ ਕੋ ਸੁਨ ਕਰਿ ਜੇ ਜਗਯਾਸੀ ਕਹੈ : ਏਕ ਸਤਿਨਾਮ ਹੀ ਸਰਲ ਭਯੋ, ਮੁਕਤਿ ਆਦਿ ਔਰ ਜੇਤੀ ਕਾਮਨਾ ਹੈਂ ਤਿਨ ਕੋ ਦੇਨ ਵਾਰੋ ਭੀ ਸਤਿਨਾਮ ਹੀ ਹੋਇਗੋ, ਅਰ ਨਾਮ ਅਨੇਕ ਜੋ ਹੈਂ ਸੋ ਨਿਸਫਲ ਜਾਨੀਤੇ ਹੈਂ, ਐਸੇ ਕਹਨ ਕਰਿ। ਤਿਸੁ ਪਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਹਤ ਹੈਂ।

ਆਖਹਿ ਮੰਗਹਿ ਦੇਹਿ ਦੇਹਿ ਦਾਤਿ ਕਰੈ ਦਾਤਾਰੁ॥

ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੋ ਨਾਮੁ ਜੈਸੀ ਜੈਸੀ ਭਾਖਯਾ ਬਿਖੈ ਬਨਾਇ ਕਰਿ ਕਹਤ ਹੈਂ ਔਰ ਜੋ ਜੋ ਕਿਛੁ ਮਾਂਗਤ ਹੈਂ, ਕਹਤ ਹੈਂ: ਹੇ ਰਾਮ ਦੇਹ, ਯਾ ਖੁਦਾਇ ਦੇਹ, ਇਤਯਾਦੀ ਨਾਮ ਲੈ ਲੈ ਕਰਿ ਜਾਹਤ ਹੈਂ, ਸੋ ਤਿਸੀ ਤਿਸੀ ਰੀਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਅਪਨੇ ਨਾਮ ਕੋ ਜਾਣ ਕਰਿ ਤਿਨ ਸਰਬ ਕੋ ਦਾਤਿ ਕਹੀਏ ਦਾਨ ਕਰਤ ਹੈਂ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੈਸੋ ਹੈ? ਦਾਤਾਰ ਹੈ ਦਾਤਾ ਹੀ ਕਹਿਨੋ ਥੋ, ਦਾਤਾਰ ਕਹਨੇ ਕੋ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਕੌਨ? ਦਾਤਾਰੁ ਤਿਸ ਕੌ ਕਹਤ ਹੈਂ: ਜੋ ਹਰਿ ਵਕਤ ਦੇ, ਊਚ ਨੀਚੁ ਹਰਿ ਕਿਸੀ ਕੋ ਦੇਹ ਅਰੁ ਸਰਬ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਜਿਸ ਤੇ ਲੇਤੇ ਹੋਇ: ਯਾਂਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦਾਤਾਰੁ ਪਦ ਕਹਯੋ। ਇਤਯਰਥ।

ਦਕਾਰ ਕੀ ਵਰਨ ਮੰਤ੍ਰੀ ਤੇ ਬ੍ਰਿਤਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ। ਦੇਹਿ ਦੇਹਿ ਪਦ ਮੈਂ ਬੀਪਸਾ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ। ਦਕਾਰ ਬਹੁਤ ਬੇਰ ਯਾਂਤੇ ਬ੍ਰਿਤਯਾਨੁਪਾਸ ਹੈ। ਅਰੁ ਹੇਤੁਾਲੰਕਾਰ ਭੀ ਹੈ।

ਲੱਛਨ ਕਾਰਨ ਕਾਰਜ ਏਕ ਸਥਾਨ। ਹੋਤਾ ਅਲੰਕ੍ਰਿਤ ਤਾਂਹਿ ਬਖਾਨ।

ਈਹਾਂ ਕਾਰਨ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੋ ਨਾਮ ਲੈਕੇ ਮਾਂਗਨੋ, ਕਾਰਜ ਦੋਨੋ, ਦੇਊ ਏਕ ਸੰਗ ਮੇਂ ਬਰਨੁਨ ਤੇ ਹੇਤੁਾਲੰਕਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਤੁਕ ਕੋ ਅਰਥ ਅਨੰਦਘਨੀ ਟੀਕੇ ਮੈਂ ਐਸੇ ਕਰਯੋ ਹੈ:- ਮੈਂ ਕਹਿਤਾ ਹੈਂ, ਅਰੁ ਮਾਗਤ ਹੋਂ, ਦੇਹੁ ਦੇਹੁ, ਮੁਝ ਕੇ ਦਾਤ ਕਰਹੁ, ਹੇ ਦਾਤਾਰੁ। ਆਖਹਿ ਮੰਗਹਿ' ਬਹੁਬਾਚੀ ਪਦ ਥੇ, ਤਿਨ ਕੋ ਏਕ ਕੋ ਅਰਥ ਕਰਯੋ। ਤਿਸ ਅਰਥੁ ਪਰ ਰਾਤਿ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੋਖ। ਦੋਖ ਬਿਚਾਰਨੇ ਇਹ ਤੋ ਬਿਦਯਾ ਕਹੂੰ ਰਹੀ, ਏਕ ਵਾਚੀ ਵਾ ਬਹੁ ਬਾਚੀ ਇਤਨੋ ਭੀ ਅਕਲ ਮੇਂ ਨਹੀਂ ਆਯੋ ਇਸ ਕੇ ਅਰਥ ਮੂਜਬ ਤੁਕ ਇਸ ਰੀਤਿ ਚਾਹੀਤੀ ਥੀ: ਆਖੇ ਮੰਗੋਂ ਦੇਹੁ ਦੇਹੁ ਦਾਤ ਕਰਹੁ ਦਾਤਾਰੁ। ਇਨ ਦੋਊ ਤੁਕਨ ਤੇ ਅਗਾਰੀ ਜੋ ਦੋਇ ਤੁਕਾਂ ਔਰ ਹੈਂ ਤਿਨ ਮੈਂ ਸਿੱਖ ਕੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੋਨੋ ਹੈ : 'ਫੇਰਿ ਕਿ ਅਗੇ ਰਖੀਐ', 'ਮੁਹੌਂਕਿ ਬੋਲਣੁ ਬੋਲੀਐ' : ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀ ਤੁਕ ਮੈਂ ਅਨੰਦਘਨ ਜੋ ਹੈ ਤਿਸ ਨੇ ਉਤਰ ਕੋ ਅਰਥ ਕਰਯੋ, ਸੋ ਭੀ ਮਹਾਂ ਬਯਰਥ ਬਨਾਯੋ ਹੈ। ਤਿਸ ਮੁਕ ਮੈਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸਿੱਖ ਕੋ, ਜੋ ਅਲਪ ਬੁਧਿ ਵਾਰੇ ਹੈਂ ਸੋ ਭੀ ਸਮਝ ਲੇਤ ਹੈਂ। ਐਸੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ। ਯੇਤ ਯਾਂਤੇ ਜਾਨੀਤਾ ਹੈ ਗੁਰ ਲੱਛਣ ਸੋ ਅਨੰਦਘਨ ਪਢਯੋ ਨਹੀਂ। ਅਰੁ ਬੁਧਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਬਾਣੀ ਕੇ ਅਰਥ ਲਖੇਨ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ। ਕਥਾਕਾਰੀ ਮੇਂ ਪੁਰਾਣੋਂ ਕੀ ਬਹੁਤ ਹੋਤ ਹੈ, ਤਹਾਂ ਤੇ ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਸ਼ਲੋਕ ਲਿਖ ਦੀਏ ਹੈਂ, ਅਖਰ ਅਰਥ ਜਾਨਯੋਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੋ ਨਿਸਚੈ ਤੇ ਹੀਨ ਹੈਂ ਨਰ, ਸੋ ਜਾਨਤ ਹੈਂ: ਪਰਾਣੋਂ ਕੇ ਪ੍ਰਮਾਣੋਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਬਚਨ ਸਿਧ ਕਰੇ ਸੋ ਬਡੇ ਭਏ; ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਬਚਨ ਸੁਤੇ ਸਿਧ ਹੀ ਬਡੇ ਹੈਂ। ਜੈਸੇ ਬੇਦ ਕੇ ਬਚਨ ਕੋ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਉਲੰਘ ਸਕਤਿ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਇਨ ਕੋ ਸਰਬ ਹੀ ਮਾਨਤ ਹੈਂ; ਜੋ ਕੋਈ ਇਨ ਪਰ ਤਰਕ ਕਰਤ ਹੈ ਸੋ ਐਸੇ ਜਾਨਣੇ, ਜੈਸੇ ਨਾਸਤਕ ਬੇਦ ਕੋ ਤਰਕਤ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਤਰਕ ਤੇ ਸੋ ਨਾਸਤਕ ਸਮਝ ਰਖਣੇ। ਸਲੋਕਨਿ ਕੇ ਲਿਖਨ ਕਰਿ ਲੋਕੋਂ ਨੇ ਜਾਨਯੋ : ਆਛੇ ਅਰਥ ਕਰਨੇ ਹੈਂ, ਪੰਨ ਅਰਥ ਕਰਨ ਵਾਰੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜੋ ਬੁਧਿਵਾਨ ਹੈਂ ਸੋ ਤੋ ਐਸੇ ਜਾਨਤ ਹੈਂ: ਜਪੁਜੀ ਕੇ ਜੋ ਅਰਥ ਹੈਂ ਤਿਨ ਕੇ ਤੋ ਨਜ਼ੀਕ ਭੀ ਨਹੀਂ ਗਯੋ; ਜੋ ਕਹਤ ਹੈ: ਦਰਬਾਰ ਕੋ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਤੇ ਕਰਮ ਫਲੁ ਕਾ ਯਥਾਰਥ ਗਯਾਨ ਹੋਵੇ, ਫੇਰ ਨਾਮ ਕੇ ਮਹਾਤਮ ਕੋ ਸਮਝ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰੇ। ਅਰਥ ਕਰਨ ਵਾਰੇ ਜੋ ਬੁਧਿਵਾਨ ਹੈਂ ਸੋ ਤੋ ਐਸੇ ਜਾਨਤ ਹੈ: ਜਪੁਜੀ ਕੇ ਜੋ ਅਰਥ ਹੈਂ ਤਿਨ ਕੇ ਤੋ ਨਜੀਕ ਭੀ ਨਹੀਂ ਜੋ ਕਹਤ ਹੈਂ: ਦਰਬਾਰ ਕੋ ਦਰਸ਼ਨ ਕਹੇ ਕਰਮਫਲੁ ਕਾ ਯਥਾਰਥ ਗਯਾਨ ਹੋਵੇ, ਫੇਰ ਨਾਮ ਕੇ ਮਹਾਤਮ ਕੋ ਸਮਝਕੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰੇ। ਜਿਸ ਕੋ ਕਰਮ ਫਲੁ ਕਾ ਭੀ ਗਯਾਨ ਨਹੀਂ, ਸੋ ਦਰਬਾਰ ਤੀਕਰ ਕੈਸੇ ਪਹੁੰਚੇਗਾ? ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਇਹ ਤੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨੇ ਕੇ ਸਾਧਨ ਹੈਂ, ਅਰ ਨਾਮ ਕੋ ਸਿਮਰਨ ਹੈ ਦਰਸ਼ਨ ਕੋ ਸਾਧਨ। ਇਹ ਤੋਂ ਸਾਧਨ ਦੂਸਰੇ ਦਰਜੇ ਨੀਚੇ ਕੋ ਹੈ। ਦਰਬਾਰ ਕੋ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿਧ ਹੈ, ਸੋ ਪਹਿਲੇ ਸਿਧ ਭਯੋ, ਪਛੇ ਤੇ ਸਾਧਨ ਕਹੇ ਕੋ ਕਰਨ ਹੈਂ? ਐਸੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਜਾਨਯੋ। ਜੈਸੇ ਕੁਸ ਭੰਗ ਖਾਇ ਬੋਲਤ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਅਰਥ ਕਰਤੋ ਗਯੋ ਹੈ ਔਰ ਤਿਸਕੋ ਨਜਾਨਪਲੋ ਕਹਾਂ ਤਕ ਹੈਂ? ਗ੍ਰੰਥ ਬਧਤ ਹੈ, ਯਾਂ ਤੇ ਛੋਰ ਦੀਓ ਹੈ।

ਅਬ ਸਿਧਾਂਤ ਅਰਥ ਕੋ ਕਹਤ ਹੈਂ। ਜਬ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਹਯੋ: ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੀ ਅਪਨੇ ਨੋਬ ਸ਼ਵਨ ਕਰਿ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਦੇਤ ਹੈਂ, ਤਬ ਸਿੱਖ ਪੂਛਤ ਹੈ:-

ਫੇਰਿ ਕਿ ਅਗੈ ਰਖੀਐ ਜਿਤੁ ਦਿਸੈ ਦਰਬਾਰੁ॥

ਸਭਨ ਕੋ ਸਰਬ ਕਿਛੁ ਤੋਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇਤ ਹੈ, ਅਰ ਜੋ ਨਰ ਤਿਸ ਕੇ ਦਰਬਾਰ ਕੋ ਦੇਖਯਾ ਚਾਹੇ, ਸੋ ਫੇਰ ਕੌਨ ਵਸਤੂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਅਗਾਰੀ ਭੇਟ ਧਰੈ? ਜਿਸ ਕੋ ਲੈ ਕਰਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇਕੇ, ਨਿਕਟਿ ਅਪਨੇ ਬੁਲਾਇ ਕੇ, ਦਰਬਾਰ ਬਿਖੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੋ ਦਿਖਾਵੇ? ਤਿਸ ਕੇ ਦੀਏ ਹੁਏ ਜੋ ਪਦਾਰਥ ਹੈਂ ਸੋ ਅਗਾਰੀ ਮੋੜ ਕਰਿ ਧਰੀਏ ਤਿਸ ਕੀ ਭੇਟ ਹਿਤ, ਤਿਸ ਤੇ ਤੋ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਬਨਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈਂ? ਯਹ ਸਿੱਖ ਕੋ ਏਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ। ਦੂਸਰੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਔਰ ਕਰਤ ਹੈਂ:-

ਮੁਹੌ ਕਿ ਬੋਲਣੁ ਬੋਲੀਐ ਜਿਤੁ ਸੁਣਿ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ॥

ਮੁਖ ਤੇ ਕਿਆ ਬਚਨ ਕੋ ਬੋਲੀਐ, ਜਿਸ ਬਚਨ ਕੋ ਸੁਨ ਕਰਿ, ਅਪਨੋ ਜਨ ਜਾਨ ਕਰਿ ਪਿਆਰ 'ਹੋਤ' ਕੋ ਕਰੈ ਹੈ? ਜਿਸ ਹੋਤ ਕਰਨ ਤੇ ਗਯਾਨ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕੋ ਪਾਇ ਕਰਿ ਜਨਮ ਮਰਨੇ ਤੇ ਰਹਤ ਹੋਇ। ਐਸੇ ਸਿੱਖ ਕੇ ਪੂਛਨੇ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰ ਉਤਰ ਕਹਤ ਹੈਂ:-

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸਚੁ ਨਾਉ ਵਡਿਆਈ ਵੀਚਾਰੁ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ, ਰਾਤਿ ਕੋ ਪਿਛਲੋ ਪਹਿਰ, ਤਿਸ ਬਿਖੈ ਸ਼ਨਾਨ ਕੋ ਕਰਿਕੇ, ਏਕ ਮਨ ਹੋਇ ਕਰਿ 'ਸਤਿਨਾਮ' ਕੋ ਉਚਾਰਨ ਕਰੈ, ਅਰੁ 'ਵਡਿਆਈ' ਕਹਿਯੇ ਉਸਤੁਤਿ, ਤਿਸ ਕੋ ਵੀਚਾਰਿਕੇ ਕਰੇ। ਰਸਨਾ ਸੋ ਸਹਿਜੇ ਬੋਂਲਨੋ ਵਾ ਉਚੋ ਬੋਲਣੋ, ਸੋਈ ਸ਼ੁਭ ਹੈ। ਇਸ ਕੋ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤ ਹੈਂ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਮਤ ਮੇਂ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਤੇ ਸ਼ਨਾਨ ਕੀ ਰੀਤਿ ਹੈ। ਇਸ ਅਰਥ ਪਰੁ ਜੇ ਕੋਈ ਤਰਕ ਕਰੈ, ਤਿਸ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਬਚਨ ਕੋ ਪ੍ਰਮਾਣ:- ਚਉਥੇ ਪਹਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ ਸੁਰਤਿਆ ਉਪਜੈ ਚਾਉ॥ ਤਿਨਾ ਦਰੀਆਵਾ ਸਿਉ ਦੋਸਤੀ ਮਨਿਮੁਖਿ ਸਚਾ ਨਾਉ॥ ਉਥੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੰਡੀਐ ਕਰਮੀ ਹੋਇ ਪਸਾਉ॥ 'ਸ਼ਬ' ਨਾਮ ਪਾਰਸੀ ਕੇ ਹੈ, ਰਾਤ੍ਰੀ ਕੋ ਕਹਤ ਹੈਂ। ਪ੍ਰਮਾਣ :- ਸਬ ਰੋਜ਼ ਗਸਤਮ ਦਰ ਹਵਾ ਕਰਦੇਮ ਬਦੀ ਖਿਆਲ॥ (ਤਿਲੰਗ ਮ: ੧-੧)॥ ਵਾ 'ਸੁਬਾਹ' ਨਾਮ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਵੇਰ ਕੋ, ਤੋ ਭੀ ਚੌਥ ਪਹਰ ਰਾਤ ਕੋ; ਤਿਸ ਰਾੜ੍ਹੀ ਕੋ ਚੌਥੋ ਪਹਿਰ, ਤਿਸ ਵਿਖੇ ਸੁਰਤੇ, ਜੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਦਿਸ਼ ਤੇ ਸੋਝੀ ਵਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੈ, ਤਿਨਾ ਕੋ ਚਾਉ ਕਹੀਐ ਅਨੰਦ ਹੋਤ ਹੈ। ਸੋ ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਕੋ ਤਯਾਗ ਕਰਿ ਜਾਗਤ ਹੈਂ। ਬਹੁਰ ਕਿਆ ਕਰਤ ਹੈ? ਤਿਨਾਂ ਦਰੀਆਵਾਂ ਸਿਉ ਦੋਸਤੀ', ਤਿਨ ਕੀ ਦਰੀਆਵੋਂ ਕੇ ਸੰਗ ਪ੍ਰੀਤ ਹੈ, ਕਿਆ? ਜਾਇਕੇ ਸ਼ਨਾਨ ਕਰਤ ਹੈਂ। 'ਓਥੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਵੰਡੀਐ'- ਤਿਸ ਸਮੇਂ ਵਿਖੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੰਡੀਦਾ ਹੈ, ਕਯਾ? ਪ੍ਰੇਮ ਗਯਾਨ। ਤਿਨੋਂ ਕੇ ਸ਼ਨਾਨ ਕੋ ਅਰ ਸਿਮਰਨ ਕੇ ਕਰਮ ਕੋ ਦੇਖ ਕਰਿ 'ਪਸਾਉ' ਕਹੀਏ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤਿਨ ਉਪਰ ਹੋਤ ਹੈਂ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਟਨੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਤਿਸ ਕੋ ਨਾਮ ਰਾਖਯੋ। ਏਕ ਤੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਕੋ ਪ੍ਰਮਾਣ ਭਯੋ, ਦੂਸਰੇ ਆਪ ਭੀ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤਿਸੀ ਸਮੇ ਸ਼ਨਾਨ ਕਰਤ ਹੁਤੇ ਅਰ ਪ੍ਰਸਿਧ ਰੀਤਿ ਚਲਾਈ ਜੋ ਅਬ ਤਕ ਸਿੱਖ ਰਹਿਤਵਾਨ ਬਡੀ ਰਾਤ ਤੇ ਸ਼ਨਾਨ ਕਰਤ ਹੈਂ, ਏਹਿ ਪ੍ਰਗਟ ਹੀ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੈ ਕਰਮਕਾਂਡ ਕੇ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ ਸੋਂ ਬਿਰੋਧ ਭਯੋ? ਯਾ ਸ਼ੰਕਾ ਮੇਂ ਉਤ੍ਰ ਐਸੇ: ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋ ਮਤ ਕਰਮਨ ਕੇ ਕਰਨ ਕੋ ਮੁਖ ਨਹੀਂ, ਗੌਣ ਹੈ: ਮੁਖ 'ਸ਼ਤਿਨਾਮ' ਕੋ ਸਿਮਰਨ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਕੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੋ ਮੇਂ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਮੁਖ ਹੈਂ ਨਾਮ ਕੋ ਸਿਮਰਨ ਗੌਨ ਹੈ। ਜੋ ਸਿੰਮ੍ਰਤਾਂ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਪਰ ਹੈਂ, ਤਿਨ ਮੈਂ ਨਾਮ ਕੋ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨੋ ਕਿਤੇ ਭੀ ਨਹੀ ਲਿਖਤ ਹੈਂ, ਐਸੇ ਜਾਨਿਯੈ। ਸਤਿਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਹੈ ਤੋਂ ਆਠੋਂ ਪਹਰ ਮੇਂ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਤਿਸ ਵਿਖੇ ਬਿਸ਼ੇਖ ਹੈ। ਸਰਬ ਓਰ ਤੇ ਮਨ ਰੁਕਤ ਹੈ। ਜੋ ਇਕ ਮਨ ਹੋਇ ਕਰਿ ਭਜਨ ਕਰਤ ਹੈਂ, ਸੋ ਬਿਸੇਖ ਫਲੁ ਕੋ ਪਾਵਤ ਹੈਂ।

ਇਸ ਤੁਕ ਕੋ ਅਰਥ ਦੁਤਿਯਾ:- ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਾ ਅਰਥ- ਮ੍ਰਿਤ ਬਹੁਰੋ ਨ ਹੋਇ। ਇਸ ਅਰਥ ਤੇ 'ਜਨਮ' ਕੋ ਭੀ ਅਧਯਾਹਾਰ; ਜੋ ਮ੍ਰਿਤੁ ਨਹੀਂ ਹੋਇਗੀ ਤੋਂ ਜਨਮ ਭੀ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਧਾਰੋਗੋ। ਜਨਮ ਮਰਨ ਜੋ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਚੱਕ੍ਰ, ਚਰਾਸੀ-ਲਖ ਜੋਨਿ, ਤਿਸ ਤੇ ਰਹਤ ਹੋਨੋ ਸੋਈ ਭਯੋ ਵੇਲਾ। 'ਵੇਲਾ' ਨਾਮ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਕੇ ਕਿਨਾਰੇ ਕੋ। ਤਿਸ ਵੇਲਾ ਪਦ ਤੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਕੋ ਅਧਯਾਹਾਰ। ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਤੇ ਜੋ 'ਵੇਲਾ' ਕਿਨਾਰੇ ਪਰ ਹੋਯੋ ਚਾਹੈ ਤੇ 'ਸਤਿਨਾਮ' ਸਿਮਰੈ ਅਰੁ ਬਡਯਾਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਵਿਚਾਰ, ਤਬ ਹੀ ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੇ ਰਹਤ ਹੋ ਕਰਿ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਤੇ ਬਾਹਿਰ ਕਿਨਾਰੇ ਪਰ ਹੋਤ ਹੈ।

ਇਨ ਤੁਕਨ ਪਰ ਆਸ਼ੰਕਾ:- ਇਹਾਂ ਪਿਛਲੀ ਦੋਊ ਤੁਕਾਂ ਮੇਂ ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸਿੱਖ ਨੇ ਕੀਏ ਹੈਂ:- 'ਫੇਰਿ ਕਿ ਅਗੇ ਰਖੀਐ', 'ਮੁਹੋਂ ਕਿ ਬੋਲਣੁ ਬੋਲੀਐ', ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਤਰ ਏਕ ਹੀ ਦੀਓ? ਗ੍ਰੰਥਕਾਰ ਜੋ ਹੈਂ, ਜੋ ਬਾਤ ਜਿਸ ਰੀਤਿ ਸੋ ਕਹਿਨੀ ਹੋਤ ਹੈ ਤਿਸੀ ਰੀਤ ਕਹਤ ਹੈਂ। ਏਕ ਤੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਿਕੇ ਕਹਨੋ ਬਨਤ ਹੈ, ਸੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਿਕੇ ਹੀ ਕਹਤ ਹੈਂ; ਏਕ ਸਾਧਾਰਨ ਕਹਤੇ ਜਾਤ ਹੈਂ। ਸੋ ਈਹਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਅਗਾਰੀ ਕੋਨ ਭੇਟ ਧਰਨੀ? ਏਕ ਤ ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਯੋ ਹੁਤੋ, ਇਸ ਕੋ ਉਤਰ ਨਹੀਂ ਬਨਯੋ, ਮੁਖ ਤੇ ਕੌਨ ਬਚਨ ਬੋਲਨੋ? ਇਸ ਕੋ ਉਤਰ ਭਯੋ ਦੂਸਰੋ ਉਤਰ ਕਹਾਂ ਸੇ ਆਵੇ? ਇਸ ਕੋ ਸਮਾਧਾਨ ਕਹਤ ਹੋ:- ਮੁਖ ਤੇ ਬਚਨ ਬੋਲਨੋ ਕੋਨ? ਇਸ ਕੋ ਤੋ ਉਤਰ ਕਹਿ ਦੀਯੋ: ਜੋ ਸਿਮਰਨ 'ਸਤਿਨਾਮ' ਕੋ ਕਰੇ। ਦੂਸਰੋ ਉਤਰ ਭੀ ਇਸੀ ਬਿਧੈ ਤੇ ਨਿਕਸਤ ਹੈ; ਜਹਾਂ ਕਹਯੋ ਹੈ: 'ਸਚੁ ਨਾਉ'। 'ਨਾਉ' ਕੋ 'ਨਾਮਾ' ਬਨਤ ਹੈ। 'ਨਾਮਾ' ਕੋ ਅਰਥ 'ਨਾਮੇ':-

'ਗੁਰ ਲਖ ਲਖ ਗੁਰ ਹੋਰ ਹੈ ਅਰਥ ਕਰਨ ਮਹਾਰਾਜ'।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਈਹਾਂ ਮਕਾਰ ਲਘੁ ਤੇ ਦੀਰਘੁ ਭਯੋ। 'ਨਾਮੇ' ਕੇ ਅਰਥ 'ਅਹੰਤਾ ਬਿਹੀਨ ਹੋਨੋ'। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਅਗਾਰੀ ਧਰਨਿ ਕੋ ਔਰ ਤੋ ਇਸ ਕੀ ਵਸਤੁ ਦੇਹਾਦਿਕੇ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਸਭ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਦਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਸ ਕੀ ਵਸਤੂ ਕੇਵਲ ਏਕ ਅਹੰਤਾ ਹੈ; ਜੋ ਕਹਤ ਹੈਂ ਅਹੰ ਦੇਹ=ਅਮੋਕੋ ਮੈਂ ਹੌਂ; ਅਮਕੋ ਮੇਰੇ ਨਾਮ ਹੈ, ਸਰਬ ਕੇ ਅਧਿਕ ਇਸ ਮੇਂ ਮੇਹੇਤ ਹੈ, ਸੋਈ ਅੰਤਿ ਪਯਾਰੀ ਹੈ। ਜੋ ਪਯਾਰੀ ਵਸਤੁ ਦੇਤ ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ ਫਲੁ ਅਧਿਕ ਹੋਤ ਹੈ। ਸੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਅਗਾਰੀ ਸਮਰਪਨ ਕਰੇ। ਈਹਾਂ 'ਸਤਿਨਾਮ' ਕੋ ਬਿਧੇ ਦੋਊ ਉਤਰ ਬਨੇ। ਇਤਯਰਥ। ਇਨ ਤੀਨੋਂ ਤੁਕਨਿ ਮੇਂ ਚਿੱਤ੍ਰ ਲੰਕਾਰ ਹੈ:

ਲੱਛਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਨੇਕ ਏਕ ਜਹਿ ਉਤ੍ਰ। ਤਾਂਕੋ ਅਲੰਕਾਰ ਕਹਿਂ 'ਚਿੱਤ੍ਰ'।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਤੋ ਦੋਇ ਹੈਂ, ਉਤਰ ਏਕ ਪਦ ਮੈਂ ਕਹਯੋ: ਸਚੁ ਨਾਮੁ। ਚਿਤ੍ਰ ਮੈਂ ਏਕਾਨੇਕੋਤ੍ਰ ਅਲੰਕਾਰ ਹੋਤ ਹੈ ਅਰ ਪ੍ਰਸੰਖਯਾਲੰਕਾਰ ਭੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਿਸਟ ਪੂਛਨੇ ਤੇ ਦਰਬਾਰ ਕੋ ਦਰਸ਼ਨ ਅਰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੋ ਪਯਾਰ, ਔਰ ਸ਼ੁਭਨ ਤੇ ਉਠਾਇ ਕਰਿ ਸਚ ਨਾਮ ਮੇਂ ਰਾਖਯੋ। ਇਹ ਰੀਤਿ ਪ੍ਰਸੰਖਯਾ ਹੋ ਜਾਤ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼ਨੋ ਕੇ ਉਤਰ ਦੇ ਕਰ ਬਹੁਰ ਸੁਪੰਥ ਕੋ ਬਤਾਵਤ ਹੈਂ:- ਕਰਮੀ ਆਵੈ ਕਪੜਾ ਨਦਰੀ ਮੋਖੁ ਦੁਆਰੁ॥

ਜੋ ਦੇਹਿ ਸਾਥ ਮਿਲਕੇ ਪੁੰਨ-ਪਾਪ ਰੂਪ ਚੇਸ਼ਟਾ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਯਾਕੇ ਨਾਮ 'ਕਰਮ' ਹੈ। ਜੇ ਕਰਮ ਕਰਿਕੇ ਹੀ ਮੁਕਤਿ ਚਾਹੇ, ਤਿਸੁ ਪਰ ਸਾਹਿਬੁ ਜੀ ਕਹਤ ਹੈਂ: ਕਰਮਨ ਤੇ ਤੋ ਕਪੜਾ, ਜੋ ਦੇਹਿ ਹੈ, ਸੋ ਆਵਤ ਹੈ, ਕਿਆ? ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤ ਹੈ। ਕੈਸੀ ਦੇਹਿ ਹੈ? ਜਿਸ ਕੇ ਸੰਗ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਹੈ। ਯਾਂਤੇ ਕਰਮ ਜੋ ਹੈਂ ਸੋ ਬੰਧਨ ਹੈਂ। ਸ਼ੁਭ-ਕਰਮ ਸੁਇਨੇ ਕੀ ਬੇੜੀ ਹੈ, ਅਸ਼ੁਭ-ਕਰਮ ਲੋਹੇ ਕੀ ਬੇੜੀ ਹੈ: ਪ੍ਰੰਤੂ ਮੋਖ ਨਹੀਂ, ਕਿਆ? ਛੂਟਨੋ ਨਹੀਂ। ਆਗੇ ਛੂਟਨ ਕੋ ਉਪਾਇ ਕਹਤ ਹੈਂ: 'ਨਦਰੀ ਮੋਖੁ ਦੁਆਰੁ' = ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਜੇ 'ਸਤਿਨਾਮ' ਬਿਸਰਯੋ ਤਿਸ ਤੇ ਨਦਰੀ, ਜੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੀ ਨਦਰਿ ਕਰਿ ਮੋਖ-ਦੁਆਰ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ- ਮੋਖ ਹੀ ਕਹਿਨੋ ਥਾ, ਇਸ ਮੈਂ ਹੀ ਅਰਥ ਬਨਜਾਤ ਹੈ, 'ਦੁਆਰੁ' ਕਹਿਨੇ ਕੋ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਕੋਨ? ਉਤਰ:- 'ਮੋਖੁ-ਦੁਆਰੁ' ਨਾਮ ਗਯਾਨ ਕੋ। ਭਾਵ ਅਰਥ ਐਸੇ: ਜੋ ਕਰਮ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਨਹੀਂ, ਭਗਤਿ ਤੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੋਤ ਹੈ। ਤਿਸਤੇ ਗਯਾਨ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ, ਬਹੁੜ ਮੁਕਤਿ ਹੋਤ ਹੈ। 'ਮੁਖੁ-ਦੁਆਰੁ' ਨਾਮ ਗਯਾਨ ਕੇ, ਐਸੇ: ਜਿਸ ਘਰ ਕੋ ਭੂਲਯੋ ਹੋਇ ਪਾਵੇ ਨਾਂਹੀ, ਤਿਸ ਕੋ ਦੁਆਰੇ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ ਤੋ ਤਿਸ ਮੇਂ ਅੰਤਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਿ ਜਾਤ ਹੈ। ਜਬ ਲੋ ਦੁਆਰੋ ਨਹੀਂ ਪਾਵਤ ਹੈ, ਤਬ ਲੋ ਘਰ ਮੇਂ ਹੀ ਜਾਯੋ ਜਾਤ ਹੈ। ਜਬ ਗਯਾਨ ਭਯੋ ਤਬ ਮੁਕਤਿ ਪਾਇ ਲੇਤ ਹੈ, ਐਸੇ ਜਾਨਿਯੈ।

ਦੁਤੀ ਅਰਥ: ਇਸ ਪ੍ਰਾਨੀ ਕੋ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਕਰਨ ਤੇ ਕਪੜਾ (ਮਾਨੁਖ ਦੇਹ): ਕਪੜਾ ਕੋ ਅਰਥ 'ਸਰੀਰ' ਕੋ ਜਹਤਿ ਲੱਛਨਾਂ ਸੋਂ: ਤਿਸ ਮਾਨੁਖ (ਦੇਹਿ ਕੋ ਪਾਇ ਕਰਿ ਫੇਰ ਜੇ ਨਦਰਿ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੀ ਹੋਇ, ਕਿਆ? ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੋਇ, ਤਿਸ ਕੋ ਮੋਖ-ਦੋਆਰ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤ ਹੈ। ਇਸ ਅਰਥ ਮੈਂ ਮੋਖ ਦੁਆਰ ਨਾਮੁ 'ਸਤਿਸੰਗ' ਕੋ। ਮੋਖ ਦੁਆਰ ਔਰ ਭੀ ਗਿਨੇ ਹੈਂ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਸਤਿਸੰਗ ਮੋਖ-ਦੁਆਰ ਸਭ ਤੇ ਬਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਬ ਅਗਾਰੀ ਪੂਰਬ ਕੋ ਅਰਥ ਗਯਾਨ ਕੋ, ਤਿਸ ਕੋ ਤੋ ਸਰੂਪ ਕਹਤ ਹੈਂ, ਉਤਰ ਕੋ ਅਰਥ ਸਤਿਸੰਗ ਕੋ, ਤਿਸ ਕੋ ਮਿਲਨੇ ਕੋ ਫਲੁ ਬਤਾਵਤ ਹੈਂ। ਨਾਨਕ ਏਵੈ ਜਾਣੀਐ ਸਭੁ ਆਪੇ ਸਚਿਆਰੁ॥4॥ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਤ ਹੈਂ: 'ਏਵੈ' ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕੋ, ਨਿਸਚੇ ਕਰਿਕੇ ਜਾਨੀਤਾ ਹੈ; ਸਭੁ ਆਪੇ ਜੋ ਕੁਛ ਪ੍ਰਪੰਚ ਰੂਪ ਹੈ, ਸਰਬ ਮੈ ਪੂਰਨ ਆਪ ਕੋ ਹੀ ਜਾਨਤ ਹੈਂ। ਕਬ ਲਖਤ ਹੈ? ਜਬ ਸਚਿਆਰ 'ਆਰ' ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕੋ, ਜਬ ਸਚੁ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤ ਹੈ ਤਬ ਲਖਤ ਹੈ। ਇਤਯਰਥ। ਇਨ ਦੋਊ ਤੁਕਨਿ ਮੈ ਅਨਿਗੁਨ ਅੰਲਕਾਰ।

ਲੱਛਨ-ਗੁਨ ਤੇ ਗੁਨ ਰੁ ਦੇਖੋ ਤੇ ਦੋਖ। ਬ੍ਰਧੇ ਸੁ 'ਅਨਗੁਨ' ਕਹੈ ਅਦੋਖ।

ਈਹਾਂ ਗੁਨ ਦਖਮ ਤੇ ਮਨੁਖ ਦੇਹ। ਮਨੁਖ ਦੇਹ ਗੁਨ ਤੇ ਸਤਿਸੰਗ ਗੁਨਿ। ਸਤਿਸੰਗ ਗੁਨ ਤੈ ਸਚੁ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਗੁਨ; ਯਾਂਤੇ ਅਨਿਗੁਨਾਲੰਕਾਰ। ਪੂਰਬ ਗੁਨ ਤੇ ਬਧਤੋ ਗਯੋ ਵਾ ਕਾਰਨ ਮਾਲਾਲੰਕਾਰ ਹੈ।

ਲੱਛਨ ਕਾਰਨ ਕਾਜ ਪਰੰਪਰ ਜਹਾਂ। 'ਕਾਰਨਮਾਲ' ਲਖਿਯਤ ਤਹਾਂ।

ਕਰਮ ਕਾਰਨ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹਿ ਕੋ, ਮਾਨੁਖ ਦੇਹਿ ਕਾਰਨ ਗਯਾਨ ਕੋ, ਗਯਾਨ ਕਾਰਨ ਮੁਕਤਿ ਕੋ। ਪਹਿਲੇ ਅਰਥ ਮੈਂ ਪ੍ਰਸੰਖਯਾਲੰਕਾਰ ਬੀ ਹੈ। ਕਰਮਨ ਤੇ ਬਰਜ ਕਰਿ ਗਯਾਨ ਮੇਂ ਮੁਕਤਿ ਠਹਿਰਾਈ, ਲਛਨ ਪੂਰਬ ਕਹਿ ਆਏ ਹੈਂ ॥4॥

6. ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਨਰੋਤਮ' (ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨੀ)

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁਕਮੀ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਾਲਿਯੋ ਕੇ ਚਿਤ ਮੈਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਨਾ ਕਹ ਕਰ ਉਪਦੇਸਾ ਗੁਰੋ ਕੋ ਈਸਵਰ ਵਤ ਉਪਦੇਸ਼ ਮਰਯਾਦਾ ਕਾ ਚਲਾਵਨਾ ਕਹਨੇ ਹੇਤ ਪੁਨਾ ਹੁਕਮੀ ਕਾ ਵਾਸਤਵ ਰੂਪ ਔ ਵਾਕੇ ਵਾਸਤਵ ਰੂਪ ਕਾ ਬੋਧਕ ਨਾਮ ਯਾਦ ਕਰਾਵੇ ਹੈ॥ ਸਾਚਾ ਇਤਿ॥

ਸਾਚਾ ਤੀਨੋ ਕਾਲੋ ਮੇਂ ਨਾ ਨਾਸ਼ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ; ਔ ਸਾਹਿਬ, ਨਿਖਲ ਸੇ ਵਡਾ; ਯਹ ਜਿਸ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ, ਔ ਇਸ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾ ਬੋਧਕ ਜਿਸ ਕਾ ਅਨਯ ਨਾਮੋ ਮੈਂ ਸਚ-ਨਾਇ ਕਹੀਯੇ, ਸਚ ਯਹ ਨਾਮ ਹੈ। ਪੁਨਾ-ਕੇਸਾ ਵਹੁ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ, ਭਾਖਿਆ ਨਾਮ ਹੈ ਵੇਦ ਕੇ ਤਾਤਪਰਯ ਵੇਤਾ ਈਸ਼ਵਰ ਨੇ, ਔਰ ਵੇਦ ਕੇ ਤਾਤਪਰਯ ਕੋ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਗੁਰੁਯੋ ਨੇ, ਤਿਸ ਕਾ ਭਾਉ ਨਾਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਸਜਾਤੀ, ਵਿਜਾਤੀ, ਸ੍ਵਗਤ ਭੇਦ ਰੂਪ ਪਾਰ ਸੇ। ਵਾ ਦੇਸ਼, ਕਾਲ, ਵਸਤੂ ਕੇ ਭੇਦ ਰੂਪ ਪਾਰ ਸੇ ਰਹਿਤ, ਅਪਾਰ ਨਾਮ ਬਿਅੰਤ, ਐਸਾ ਹੁਕਮੀ ਵਾ ਵਾਸਤਤਵ ਰੂਪ ਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਉਕਸ੍ਵਰੂਪ ਕੇ ਬੋਧਿਕ ਈਸ਼੍ਵਰ ਔ ਗੁਰੁ ਕੇ ਬਚਨੋ ਕੇ ਤਾਪਰਯ ਕੋ ਸਿੱਖ ਕੈਸਾ ਜਾਨੇ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ॥

ਆਖਾਇ ਏਤਿ ॥ ਹੇ ਸਿੱਖਯ! ਅਖ ਕਹੀਯੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਾਲ ਮੇਂ ਉਨਕੇ ਪ੍ਰਤਿ ਈਸ਼ਵਰ ਕੇ ਔ ਅਪਨੇ ਵਚਨੋ ਕੋ ਤਾਤਪਰਯ ਕੋ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਗੁਰੂ॥ ਯਾਂਤੇ ਵਹੁ ਜਾਨ ਲੇਵੇ ਹੈ॥ ਸੋ ਭੀ ਬੇਨਤੀ ਸਾਹਿਤ ਪੂਛੇ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ॥ ਕਿਤੂ, ਪੁਛੇ ਸੇ ਕਹੇ ਹੈ॥ ਯਹ ਕਹੇ, ਯਹ ਕਹੇ॥ ਮੰਗਹਿ ਇਤ॥ ਮੰਗਾਇ ਕਹੀਯੇ, ਵਹੁ ਆਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਭੀ ਹਮਾਰੇ ਤਾਈ, ਹੇ ਗੁਰੋਂ! ਦੇਵੋ, ਦੇਵੋ, ਤਾਤਪਰਯ ਕਾ ਜਾਨਨਾ ਐਸੇ ਬਨਤ॥ ਸਤਿ ਮਾਂਗੇ ਹੈ। ਜਿਸ ਮਾਂਗਨੇ ਪੇ ਗੁਰੁ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਯਾ ਹੈ ਸੋਈ ਦਸ ਉਪਦੇਸਨਾ ਮੇਂ ਮਨ ਅਨਤ ਨ ਕਾਹੂ ਨਾ ਇਜੀਉ ਇਤਯਾਦਿ ਗੁਰੁ ਪੂਰਣ-ਕਾਮ ਹੋਨੇ ਸੇ ਤਿਨ ਮੇ ਕਛ ਨਹੀ ਮਾਂਗੇ, ਫਿਰ ਦੇਵੇ ਜੀ ਹੈ, ਦੋਨੋ ਕਹੇ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਦਾਤਿਇਤਿ॥ ਦਾਤ ਕਰੇ ਕਹੀਐ, ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਮੇਂ ਕਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਿ ਪਖ ਪਖ ਮੇਂ ਗੁਰੁ ਤਿਨੋ ਪ੍ਰਤਿ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਾ ਦਾਨ ਹੀ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਜਿਤੇ ਵਹੁ ਦਾਤਾਰ ਨਾਮ ਦਾਤਾ ਹੈ॥

ਹੇ ਗੁਰੋ! ਗੁਰੂ ਕੇ ਦਹਨੇ ਮੇਂ ਜੋ ਸਿੱਖਯ ਨੇ ਅਦੁਤੀ-ਸਤ ਮੇਂ ਤਾਤਪਰਜ ਜਾਨਿਆ ਹੈ ਵਹੀ ਤਿਸਕੋ ਅਵਰ ਹੈ, ਵਾ ਆਗੇ ਕੁਛ ਔਰ ਜਾਨਨਾ ਭੀ ਰਹੇ ਹੈ, ਯਹ ਪੁਛ॥ ਫੇਰਿ ਕਿ ਈਤਿ॥ ਫੇਰ ਕਹੀਯੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਚਨ ਸੇ 'ਏਕ' ਮੇਂ ਤਾਤਪਰਯ ਜਾਨ ਮੇ ਪੀਛੇ 'ਕਿ' ਨਮ, ਕਿਆ ਰਹੇ? ਪ੍ਰਸਨ ਸੁਨ ਕਰ ਗੁਰੁ ਉਤਰ ਕਹੇ॥ ਅਗੇ ਇਤਿ॥

ਹੇ ਸਿੱਖਯ! ਸ੍ਰਵਣ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਏਕ ਕਾਨ ਮੈ ਗੁਰੁ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਚਨ ਕਾ ਸੁਨਨਾ ਦੂਸਰਾ ਤਿਸ ਬਚਨ ਕੇ ਤਾਤਪਰਯ ਕਾ ਨਿਰਣੈ ਕਰ ਜਾਨਨਾ ਤਾਤਪਰਯ ਕੇ ਜਾਨਨੇ ਸੇ ਪੀਛੇ ਯੁਕਤੀਯੋ ਸੇ ਕਹੇ ਅਰਥ ਦਾ ਚਿੰਤਨ ਕਰਨਾ, ਮਨਨ ਕਹਾਵੇ ਹੈ॥ ਤਾਸੇ ਪੀਛੇ ਤਿਸ ਵਸਤੁ ਮੇਂ ਚਿਤ ਕੀ ਏਕਾਗ੍ਰਤਾ ਕਰ ਦੇਨੀ ਨਿਧਿਯਾਸਨ ਕਹਾਵੇ ਹੈ। ਤਿਸ ਸੇ ਅਨੰਤਰ 'ਪੂਰਣ-ਗਯਾਨ' ਹੋਵੇ ਹੈ। ਜਿਸ ਗਯਾਨ ਮੇਂ ਅਵਸਥਾ ਤੀਨ ਮੇਂ ਪਰੇ, ਚੌਥ ਤੁਰੀ-ਚੇਤਨ ਕਾ ਪ੍ਰਗਟ ਭਾਨ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਯਾਂਤੇ ਤਾਤਪਰਯ ਕੇ ਜਾਨਨੇ ਰੂਪ ਸ੍ਰਵਣ ਮੇ ਅਗੇ ਕਹੀਯੇ, ਅਨੰਤਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੋ ਵੈਦਾਦਿਕੋ ਨੇ ਮਨਨ, ਨਿਧਿਯਾਸਨ-ਸਾਧਨ ਭੀ ਕਰਨੇ ਹੇਤ-ਰਖੀਅਹਿ ਨਾਮ ਰਖੀਦੇ ਹੈ, ਭਾਵ ਰੱਖੇ ਹੂਏ ਹੈ॥ ਜਿਨੋਂ ਮੇਂ ਸਰਬ ਕੇ ਰਾਜਾ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਮੁਖਯ ਸਥਾਨ ਅਪਨਾ ਦਰਬਾਰ ਦਿਸੇ ਨਾਮ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਗਯਾਨ ਸੇ ਪ੍ਰਤਖ ਹੋਵੇ ਹੈ।

ਹੇ ਗੁਰੋ! ਆਦਿ ਵਿਖੇ ਵਾ ਮੁਖ ਮੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰ ਪਾਸ ਕੈਸਾ ਪ੍ਰਸਨ ਕਰੇ ਹੈ? ਵਾ, ਹੇ ਗੁਰੋ! ਆਦਿ ਵਿਖੇ, ਵਾ ਮੁਖ ਸੇ ਗੁਰੂ ਕੈਸਾ ਬਚਨ ਸਿੱਖ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ? ਯਹ ਪੁਛੇ ਸਿੱਖ॥

ਮੁਹੌ ਕਿ ਬੋਲਣੁ ਬੋਲੀਐ ਜਿਤੁ ਸੁਣਿ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ॥ ਮੁਹੌ ਇਤਿ॥ ਮੁਹੌ ਕਾ ਮੂਲ ਮੁਖ ਹੈ, ਮੁਖ ਨਾਮ ਆਦਿ ਕਾ, ਔ ਬਦਨ ਕਾ ਹੈ॥ ਯਾਂਤੇ ਮੁਹ ਨਾਮ ਮੁਖ ਸੇ ਸਿੱਖਯ ਨੇ ਕਿ ਬੋਲਣ ਬੋਲੀਯੈ ਕਹੀਯੇ, ਗੁਰੁ ਪਾਸ ਕਿਆ ਬਚਨ ਬੋਲੀਦਾ ਹੈ? ਭਾਵ ਯਹ, ਗੁਰੁ ਪਾਸ ਆਦਿ ਮੇ ਸਿੱਖਯ ਸਮੀਪ ਜਾ ਕਰ ਕਿਆ ਬਚਨ ਬੋਲੇ ਹੈ? ਇਸ ਕਾ ਤਾਤਪਰ ਯਹ, ਕਿਆ ਕਰਮ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਪੂਛੇ ਹੈ? ਵਾ, ਉਪਾਸਨਾ ਕਾ? ਵਾ, ਗਯਾਨ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਪੂਛੇ ਹੈ? ਸਿੱਖਯ ਕਾ ਪ੍ਰਸਨ ਸੁਨ ਕਰ ਗੁਰੁ ਉਤਰ ਕਹੇ ਜਿਤੁ ਇਤਿ॥ ਜਿਤ ਨਾਮ, ਜਿਸ ਵਾਕਯ ਕੋ ਸੁਣ ਕੇ, ਧਰੇ ਪਿਆਰ ਨਾਮ, ਗੁਰੂ ਸਿੱਖਯ ਸੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕੋ ਧਾਰਣ ਕਰੇ॥ ਸਿੱਖ ਆਦਿ ਵਿਖੇ ਗੁਰੁ ਕੇ ਸਮੀਪ ਜਾਕਰ ਵਹੁ ਵਾਕਯ ਬੋਲੇ ਹੈ॥ ਇਸ ਕਾ ਭਾਵ ਯਹ ਹੈ॥ ਸਿੱਖਯ ਅਪਨੇ ਚਿਤ ਮੇਂ ਯਹ ਬਿਚਾਰੇ ਹੈ, ਮੂਝੇ ਮੁਕਤੀ ਕੀ ਚਾਹ ਵਾਲੋ ਕੋ ਕਰਮ ਕਾ ਪੂਛਨਾ ਤੋ ਸ੍ਵਰਗਾਦਿ ਕੋ ਕੋ ਸਾਧਨ ਕਰਮ ਕੋ ਮੁਕਤੀ ਕਾ ਸਾਧਨ ਨਾ ਹੋਨੋ ਤੇ ਉਚਿਤ ਨਹੀ॥ ਕੇਵਲ ਉਪਾਸਨ ਕਾ ਪੂਛਨਾ ਭੀ, ਕੇਵਲ ਉਪਾਸਨਾ ਕੋ ਕੇਵਲ ਮੁਕਤੀ ਕਾ ਸਾਧਨ ਨਾ ਹੋਨੇ ਤੇ ਉਚਿਤ ਨਹੀ॥ ਕਿੰਤੂ, ਉਪਾਸਨਾ ਸੇ ਉਪਜਿਆ ਗਯਾਨ, ਮੁਕਤੀ ਕਾ ਸਾਧਨ ਹੈ॥ ਸੋ ਮੁਕਤੀ ਕਾ ਸਾਧਨ ਗਯਾਨ; ਪਹਲੇ ਪਦਾਰਥ ਗਯਾਨ ਦੇ ਕਰ, ਪੀਛੇ ਵਾਕਯਾਰਥ ਕਾ ਜਾਨਨਾ ਰੂਪ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਯਾਂਤੇ ਮੇਰੇ ਕੋ ਪ੍ਰਥਮ ਯਹ ਪੂਛਨਾ ਉਚਿਤ ਹੈ; ਹੇ ਗੁਰੋ! ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੇਸਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕੀ ਭਕਤੀ ਸੇ ਗਯਾਨ ਹੋਵੇ ਹੈ? ਅਰ, ਮੇਰਾ ਜੀਵ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੇਸਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੋ ਭਕਤੀ ਕਰਕੇ ਗਯਾਨ ਹੋਨਾ ਹੈ? ਯਹ ਆਦਿ ਵਿਖੇ ਗੁਰੁ ਕੇ ਸਮੀਪ ਜਾਕਰ ਬਚਨ ਬੋਲੇ ਹੈ॥ ਜਿਸ ਬਚਨ ਕੋ ਸੁਨ ਗਯਾਨ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਂ ਗੁਰ ਤਿਸ ਮੇ ਪ੍ਰੇਮ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਧਾਰਨ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਅਥਵਾ ਗੁਰੁ ਪਾਸ ਇਤਨਾ ਹੀ ਪੂਛਨਾ ਉਚਿਤ ਜਾਨ ਕਰ, ਹੇ ਗੋਰੋ! ਤੀਨੋ ਤਪ ਸੂਰਜ ਕੇ ਸਮਾਨ ਮੇਰੇ ਕੋ ਦਾਹ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਇਨ ਸੇ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੇਰਾ ਤਰਨਾ ਹੋਵੇ? ਯਹ ਆਦਿ ਵਿਖੇ ਗੁਰੋ ਕੇ ਸਮੀਪ ਜਾਕਰ ਸਿੱਖ ਮੁਖਯ ਸੇ ਬਚਨ ਬੋਲੋ ਹੈ॥ ਗੁਰੁ ਭੀ ਇਸ ਯੁਕਤੀ ਸਹਿਤ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੇ ਬਚਨ ਕੋ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿੱਖਯ ਕੋ ਸਾਧੁ! ਸਾਧੁ! ਕਹਤੇ ਉਪਦੇਸ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਤਿਸ ਮੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਅਥਵਾ ਇਸ ਸਾਰੀ ਤੁਕ ਕਾ ਯਹ ਅਰਥ ਹੈ॥ ਫੇਰ ਕਿ ਪਾਠ ਸੇ ਕੀਆ ਸਿੱਖਯ ਕਾ ਪ੍ਰਸਨ ਸੁਨ ਕੇ, ਮੂਹੋ ਨਾਮ ਆਦਿ ਵਿਖੇ, ਵਾ ਮੁਖ ਸੇ ਕਿਆ ਬਚਨ ਬੋਲੇ ਹੈ? ਭਾਵ ਯਹ, ਕਿਆ ਸਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਬੋਧਕ ਬਚਨ ਬੋਲੇ ਹੈਂ, ਵਾ ਨਿਰਗੁਣ ਕੇ ਬੋਧਕ ਬਚਨ ਬੋਲੇ ਹੈਂ? ਸੁਨ ਕਰ ਗੁਰੁ ਉਤਰ ਕਹੇ॥

ਜਿਤੁ ਇਤਿ। ਹੇ ਸਿੱਖਯ! ਯਹ ਪੁਰਬ ਸਗੁਣ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਯੋਗਯ ਅਰ ਯਹ ਨਿਰਗੁਣ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਯੋਗ ਹੈ; ਐਸੇ ਅਪ੍ਨੇ ਚਿਤ ਸੇ ਬਿਚਾਰਕੇ, ਗੁਰੁ, ਜਿਸ ਕੇ ਯੋਗਯ ਹੈ, ਉਸ ਕੋ ਵੈਸਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰ ਦੇਤੇ ਹੈਂ॥ ਜਿਸ ਕੋ ਸੁਣ ਕੇ ਵਹੁ ਸਿੱਖ ਉਸ ਕੇ ਅਰਥ ਕੇ ਵਿਚਾਰਣੇ ਮੇਂ ਧਰੇ, ਪਿਆਰ ਨਾਮ ਧਾਰਣ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਪੀਛੇ ਸਿੱਖਯ ਨੇ ਅਪਨੇ ਆਪਨੇ ਚਿਤ ਮੇ ਉਚਿਤ ਸਮਝ ਕੇ ਪ੍ਰਸਨ ਕੀਯੇ ਤਿਨ ਕੋ ਸੁਨ ਕੇ ਗੁਰੁ ਕਿਆ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ ਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹੇ॥ ਅਥਵਾ, ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੋ ਅਪਨੇ ਚਿਤ ਮੇਂ ਯੋਗਯ ਸਮਝ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਹੇ ਹੈ, ਵਹੁ ਕੈਸਾ ਹੈ? ਤਹਾ ਕਹੇ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸਚੁ ਨਾਉ ਵਡਿਆਈ ਵੀਚਾਰੁ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿੱਖਯ! ਤੇਨੇ ਜੋ ਪੂਛਯਾ ਥਾ; ਭਜਨੇ ਯੋਗਯ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੈਸਾ ਹੈ? ਅਰ ਮੇਰਾ ਭਜਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੈਸਾ ਹੈ ਅਰ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਤਾਪੋ ਮੇਂ ਕੈਸੇ ਤਰੋ? ਇਨ ਕਾ ਯਹ ਉਤਰ ਹੈ॥ ਯਹ ਜੋ ਤੇਰੇ ਕੋ ਮਨੁਖਯ ਜਨਮ ਮਿਲਯਾ ਹੈ ਜਿਸ ਮੇ ਤੇਰੈ ਕੋ ਇਤਨੀ ਪੂਛਨੇ ਕੀ ਸਮਝ ਹੂਯੀ ਹੈ, ਯਹੀ ਤੇਰਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਹੀਯੇ ਮੁਕਤਿ ਹੋਨੇ ਕਾ ਵੇਲਾ ਨਾਮ ਸਮਾ ਹੈ॥ ਇਸ ਕੇ ਪਰੇ ਔਰ ਜਨਮ ਨਹੀ॥ ਇਸੀ ਮੇਂ ਗੁਰੁ ਲਿਖੇ ਹੈਂ "ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਬਹੁਰਿ ਨਹੀ ਪਾਵੈ ਕਛੂ ਉਪਾਉ ਮੁਕਤਿ ਕਾ ਕਰੁ ਰੇ॥ ਤਾਰਨੇ ਕਾ ਸਮਾ ਬਤਾਯ ਕਰ, ਤਰਨੇ ਕਾ ਉਪਾਯ ਬਤਾਵੇ॥

ਸਚੁ ਨਾਉ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿੱਖਯ! ਤਾਪੋ ਸੇ ਤਰਨੇ ਹੇਤ ਸਚੁ ਨਾਉ ਕਹੀਯੇ ਸਤ ਯਹ ਨਾਮ ਹੈ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੇ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇ ਜਿਸ ਈਸਵਰ ਕਾ ਤੂ ਤਿਸ ਕਾ ਪੁਨਾ ਅਪਨਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਬਿਚਾਰ॥ ਜੋ ਈਸਵਰ ਕਾ ਕਿਆ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ ਅਰ ਮੇਰਾ ਕਿਆ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ? ਪੁਨਾ ਵਡਿਆਈ ਬਿਚਾਰ, ਕਹੀਯੇ; ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਅਰ ਅਪਨੀ ਮਹਾਨ ਭਾਵਨਾ ਕਾ ਬਿਚਾਰ ਕਰ ਜੋ ਈਸ਼੍ਵਰ ਮੇਂ ਕਿਆ ਵਡਿਆਈ ਹੈ ਅਰ ਮੇਰੇ ਮੇ ਵਹੁ ਵਡਿਆਈ ਕੈਸੇ ਹੋਵੇ? ਇਸ ਕਾ ਯਹ ਭਾਵ ਹੈ॥ ਹੇ ਸਿੱਖਯ, ਪ੍ਰਥਮ ਤੂੰ ਪੀਛੇ 'ਸਤਿਨਾਮੁ' ਦੇ ਮੰਤ੍ਰ ਮੇਂ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਤੀਨੋਂ ਕਾਲੋਂ ਮੇਂ ਨਾ ਨਾਸ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ, ਸਰਬ ਕੋ ਅਪਨੇ ਤੇਜ਼ ਸੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨੇ ਵਾਲਾ ਸਰਬ ਕੋ ਅਪਨਾ ਆਨੰਦ ਦੇ ਕਰ ਆਨੰਦੀ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਕਾਹੂ ਕੇ ਸਾਥ ਬਿਰੋਧ ਨਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਕਿਸੀ ਸੇ ਨਾ ਡਰਨੇ ਵਾਲਾ; ਐਸੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾ ਬਿਚਾਰ ਕਰ॥ ਤਾ ਸੇ ਪੀਛੇ "ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪ ਹੈ ਆਪਣਾ ਮੂਲੁ ਪਛਾਣੁ" ਇਤਯਾਦਿ ਬਚਨੋ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈਂ [illegible]

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਚੇਤਨ ਰੂਪ ਹੋ, ਅਰ ਜੋ ਮੇਰਾ 'ਮੂਲ' ਨਾਮ ਆਦਿ 'ਨਿਰੁਪਾਧਿਕ' ਰੂਪ ਹੈ, ਸੋ 'ਸਤ-ਰੂਪ' ਹੈ, ਆਨੰਦ ਰੂਪ ਹੈ, ਯਾਂਤੇ ਮੇ ਸਤ-ਚਿਤ-ਆਨੰਦ ਰੂਪ ਹੂੰ॥ ਅਰ "ਆਤਮ ਰਾਮੁ ਰਮੁ ਹੈ ਆਤਮ" ਇਤਯਾਦਿ ਗੁਰੁ ਬਚਨੋ ਸੇ ਏਕ-ਰੂਪ ਹੂੰ॥ ਐਸੇ ਅਪਨੇ ਬ੍ਰਹਮ-ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾ ਬਿਚਾਰ ਕਰ ਤਾਸੇ ਪੀਛੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਸੇ ਸੰਪੂਰਣ ਕਾਮਤਾ, ਸ੍ਵਤੰਤ੍ਰਤਾ, ਨਿਤਯ ਮੁਕਤਾਦਿਕ ਜੋ ਵਡਿਆਈਆ ਹੈ, ਜਬ ਸੇ ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਬਿਚਾਰ ਸੇ ਤਿਸ ਕੇ ਸਾਥ ਏਕ-ਰੂਪ ਹੂੰ, ਤਬ ਜੋ ਤੁਧ ਸੋਵੈ ਸੇ ਤੁਝ ਹੀ ਜੇਹੇ ਨਿਰਭਉ ਬਾਲ ਸਖਾਈ ਹੈ ਇਤਯਾਦਿ ਬਚਨੋ ਮੇਂ ਜੋ ਉਸ ਕੀਆਂ ਵਡਿਆਈਆਂ ਹੈਂ, ਵਹੀ ਮੇਰੀਆਂ ਹੈਂ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਪਨੀ ਵਡਿਆਈਆਂ ਕਾ, ਭਾਵ ਅਪਨੀ ਮਹਾਨੁਭਾਵਤਾ ਬਿਚਾਰ ਕਰ ਜੋ ਮੇਂ ਮਹਾਨ ਰੂਪ ਹੂੰ॥ ਤਿਸ ਵਿਚਾਰੇ ਸੇ ਪੀਛੇ ਕੇਵਲ ਯਥਾਰਥ ਗਯਾਨ ਕੀ ਦ੍ਰਿਢਤਾ ਸੇ ਤੇਰਾ ਸੂਰਯ ਸਮਾਨ ਤਪਾਵਨੇ ਵਾਲੇ ਤਾਪ-ਤ੍ਰਯ ਬੰਧ ਸੰਸਾਰ ਸੇ ਤਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਇਸ ਗਯਾਨ ਬਿਨਾ ਕੇਵਲ 'ਕਰਮ' ਰੂਪ ਉਪਾਇ ਸੇ ਨਹੀ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਯਹ ਨਿਸਚੇ ਜਾਣ "ਹੇ ਗੁਰੋ!, ਗੀਤਾ ਮੇਂ ਸੰਸਿਧੀ ਨਾਮ ਸੇ ਕਰਮ ਸੇ ਹੀ ਜਨਕਾਦਿਕੋ ਕੀ ਮੁਕਤੀ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਯਾਂਤੇ ਕੇਵਲ ਗਯਾਨ ਮੇ ਆਪਨੇ ਮੁਕਤੀ ਕੇਸੈ ਕਹੀ?" ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੇ॥ ਕਰਮੀ-ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿੱਖਯ! ਕਰਮੋ ਮੇ, ਕਰਮੀ ਕਹੀਯੇ ਕਰਮਾ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਕੋ ਪੂਰਬ ਕੋ ਪੂਰਬ ਸਰੀਰ ਰੂਪ ਬਸਤਰ ਹੀ ਮਿਲੇ ਹੈ, ਬਿਦੇਹ ਕੇਵਲ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ॥ ਭਾਵ ਯਹ, ਕਰਮੋ ਸੇ ਸਕਾਮੀ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਸਰੀਰ ਮਿਲਨੇ ਸੇ ਤਾਪ-ਤ੍ਰਯ ਰੂਪ ਸੂਰਯ ਸਮ ਤਪਾਵਨੇ ਵਾਲਾ ਸੰਸਾਰ ਸੰਬੰਧੀ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਤਾਸੇ ਤਰਨਾ ਰੂਪ ਮੁਕਤੀ ਹੋਵੇ॥ ਔਰ ਮੋਖ ਦੁਆਰ ਕਹੀਯੇ, ਮੁਕਤੀ ਕੇ ਦਰਵਾਜੇ ਗਯਾਨ ਸੇ, ਨਦਰੀ ਨਾਮ ਗਯਾਨੀ ਪੁਰਖ ਕੋ ਤਾਪ-ਤ੍ਰਯ ਰੂਪ ਸੰਸਾਰ ਦੁਖ ਕਾ ਨਾਸ, ਔ ਪਰਮ ਆਨੰਦ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਰੂਪ ਮੁਕਤੀ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਬੰਧਨ ਨਹੀ ਹੋਵੇ॥ ਯਾਂਤੇ ਗੀਤਾ ਮੇਂ ਜੋ ਸੰਸੀਧੀ ਨਾਮ ਮੇਂ ਕਰਮੋ ਤੇ ਜਨਕਾਦਿਕੋ ਕੀ ਮੁਕਤੀ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਸੋ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀ ਲਿਖੀ, ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮੋ ਸੇ ਸਿਧੀ ਨਾਮ ਸੇ ਅੰਤ-ਕਰਣ ਦੀ ਸ਼ੁਧੀ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗਯਾਨ ਕੋ ਮੁਕਤੀ ਹੇਤੂ ਬਤਾਯ ਕੇ, ਤਿਸ ਗਯਾਨ ਮੇਂ ਸਿੱਖਯਨ ਕੀ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤੀ ਹੇਤ ਤਿਨ ਕੋ ਸਰਬ ਦਾ 'ਅਦੁਤੀ' ਦੇਖਨ ਕੀ ਸਿਖਿਆ ਕਰ ਹੈ॥

ਨਾਨਕ ਇਤਿ॥

ਗੁਰੁ ਕਹੇ ਹੈ, ਹੇ ਪ੍ਰੇਮੀਯੋ! ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਮੇਂ ਗਯਾਨ ਕੋ ਹੀ ਮੁਕਤੀ ਕਾ ਹੇਤੂ ਜਾਣਕੇ 'ਸਦਾਵੇ' ਨਾਥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਣੀਐ ਨਾਮ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੀਏ॥ ਜੋ ਜੋਤਾ ਕੁਛ ਦਿਖਲਾਈ ਦੇਵੈ ਹੈ, ਸੋ ਸਭ ਜੈਸੇ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਹੀ ਘਟਾਦਿ ਰੂਪ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਆਪ ਹੀ ਸਚਯਾਰ ਬਨ ਰਹਯਾ ਹੈ, ਤਾਸੇ ਭਿੰਨ ਕੁਛ ਨਹੀਂ॥ ਇਸੀ ਸੇ "ਇਹੁ ਜਗਤ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪ ਹੈ" ਇਤਯਾਦਿ ਔਰ ਗੁਰੂ ਬਚਨ ਕਹੇ ਹੈ॥4॥

ਨੰ. 7. ਨਿਰਮਲ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ. ਗਿ:ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਫਰੀਦਕੋਟ ਟੀਕਾ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਉਸ ਕੀ ਸਾਹਿਬੀ ਔਰੁ ਨਾਮੁ ਕੈਸਾ ਹੈ॥ ਉੱਤਰ:

ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚੁ ਨਾਇ ਭਾਖਿਆ ਭਾਉ ਅਪਾਰੁ॥

ਹੇ ਸਿੱਧੋ ਵਹੁ ਸਾਹਿਬੁ ਭੀ ਸਚਾ ਹੈ ਔਰ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਭੀ ਸਚਾ ਹੈ ਸੋ ਨਾਮੁ ਤਿਨੋ ਨੇ (ਭਾਖਿਆ) ਕਹਿਆ ਹੈ ਜਿਨ ਕੋ ਅਪਾਰ ਹੀ ਪ੍ਰੇਮ ਹੂਆ ਹੈ ਵਾ ਜਿਨੋ ਨੇ ਭਾਖਯਾ ਹੈ ਤਿਨ ਕੋ ਅਪਾਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ (ਭਾਉ) ਗਯਾਨੁ ਹੂਆ ਹੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਆਖਹਿ ਮੰਗਹਿ ਦੇਹਿ ਦੇਹਿ ਦਾਤਿ ਕਰੈ ਦਾਤਾਰੁ॥

ਤਿਸ ਦਾਤਾਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਸੇ (ਆਖਹਿ) ਮੁਖੋਂ ਸੇ ਦੇਹ ਦੇਹ ਕਹਿ ਕਰ ਸਭੀ ਮਾਗਤੇ ਹੈਂ ਔਰ ਸੋ ਕਰਮਾ ਅਨੁਸਾਰ ਯਥੋਚਿਤ ਦਾਤ ਦੇਤਾ ਹੈ॥ ਪ੍ਰਸ਼ਨ:

ਫੇਰਿ ਕਿ ਅਗੈ ਰਖੀਐ ਜਿਤੁ ਦਿਸੈ ਦਰਬਾਰੁ॥
ਮੁਹੌ ਕਿ ਬੋਲਣੁ ਬੋਲੀਐ ਜਿਤੁ ਸੁਣਿ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ॥

ਤਿਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੇ ਆਗੇ (ਫੇਰਿ) ਭੇਟਾ ਕਯਾ ਰਖੀਏ ਵਾ ਮੁੜਕੇ ਕਯਾ ਰੱਖੀਏ[23]॥ ਜਿਸ ਸੇ ਤਿਸ ਸੱਚੇ (ਦਰਬਾਰੁ) ਦੀਵਾਨ ਭਾਵ ਸਰੂਪ ਕਾ ਦਰਸਨੁ ਹੋ ਔਰ ਮੁਹ ਸੇ ਕਯਾ (ਬੋਲਣੁ) ਬਚਨੁ ਕਹੀਏ ਜਿਸਕੋ ਸੁਨ ਕਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਪਯਾਰੁ ਧਾਰਨ ਕਰੇ॥ ਉੱਤਰ:

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸਚੁ ਨਾਉ ਵਡਿਆਈ ਵੀਚਾਰੁ॥
ਕਰਮੀ ਆਵੈ ਕਪੜਾ ਨਦਰੀ ਮੋਖੁ ਦੁਆਰੁ॥
ਨਾਨਕ ਏਵੈ ਜਾਣੀਐ ਸਭੁ ਆਪੇ ਸਚਿਆਰੁ॥੪॥

ਹੇ ਸਿਧੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਸਚ ਨਾਮ ਕਾ ਜਾਪੁ ਕਰਨਾ ਏਹੀ ਭੇਟਾ ਰਖੀਏ ਇਸੀ ਤੇ ਤਿਸ ਕਾ ਦ੍ਵਾਰੁ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਆਵਤਾ ਹੈ ਜੈਸੇ ਭਗਤੋਂ ਕੀ ਰੱਖਯਾ ਕਰੀ ਹੈ ਇੱਤਯਾਦਿਕ ਵਡਿਆਈ ਕਾ ਵੀਚਾਰੁ ਕਰਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ ਤਿਸ ਕੋ ਸੁਨ ਕੇ ਸਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਪਯਾਰੁ ਧਾਰਤਾ ਹੈ ਔਰ ਐਸੇ ਉਪਾਸਨਾ ਰੂਪੁ ਕਰਮ ਕੇ ਕਰਨ ਹਾਰਾ ਜਬ ਜੀਉ ਕਰਮੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਬ (ਨਦਰੀ) ਹਰੀ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸਟੀ ਸੇ (ਕਪੜਾ) ਭਗਤੀ ਰੂਪੁ ਸਿਰੋਪਾਉ ਮਿਲਤਾ ਹੈ ਔਰੁ ਤਿਸੁ ਸੇ ਮੋਖ ਕਾ ਦ੍ਵਾਰਾ ਗਯਾਨੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ[24] ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਹੇ ਸਿੱਧੋ (ਏਵੈ) ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਨੀਏ ਜੋ (ਸਚਿਆਰ) ਸਚਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਸਰਬ ਠੌਰ ਆਪ ਹੀ ਹੈ।

ਯਥਾ॥ ਸੁਖਮਨੀ (ਬਿਨ ਤ੍ਰਿਣ ਪਰਬਤ ਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ)॥੪॥

ਨੰ. ੪. ਨਿਰਮਲ-ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੀਲੀਭਤਿ (ਵੇਦਾਂਤੀ)

ਪੂਰਵ ਉਕਤ ਵਿਚਾਰ ਮੇਂ ਇਸ਼ਰ ਕੋ ਕ੍ਰਮ ਫਲ ਕਾ ਦਾਤਾ ਔਰ ਕ੍ਰਮ-ਕਾਂਡ ਤਥਾ ਗਿਯਾਨਕਾਂਡ ਰੂਪ ਮਾਰਗ ਕਾ ਪੂਰਵ ਤਰਕ ਕਹਾ ਅਬ ਤਿਸ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇ ਹੂਏ ਤਿਸ ਕੋ ਜੀਵ ਔਰ ਇਸ਼੍ਵਰ ਮੇਂ ਅਨੁਗਤ ਸ਼ੁਧ ਚੇਤਨ ਰੂਪਤਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥

ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚੁ ਨਾਇ ਭਾਖਿਆ ਭਾਉ ਅਪਾਰੁ॥

ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ (ਸਾਹਿਬ) ਸਰਵ ਸੇ ਬੜਾ ਅਰਥਾਤ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਸ਼ਨੂੰ, ਮਹੇਸ਼ਾਦਿਕੋ ਕਾ ਕਰਤਾ ਹੈ ਸੋ (ਸਾਚਾ) ਤੀਨ ਕਾਲ ਮੇਂ ਨਾਸ਼ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੈ ਔਰ (ਸਾਚਨਾਇ) ਤਿਸਕਾ ਨਾਮ ਭੀ ਸਤ ਹੈ ਔਰ ਵੇਦ ਮੇਂ (ਭਾਖਿਯਾ) ਕਥਨ ਕਰਾ ਹੈ (ਭਾਉ) ਗਿਯਾਨਰੂਪ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (ਅਪਾਰੁ) ਦੇਸ਼ਕਾਲ ਵਸਤੂ ਕਰਕੇ ਪਰਿਛੇਦ ਰਹਿਤ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਯ ਯਹ ਹੈ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਵਰੂਪ-ਗਿਯਾਨ ਦੇਸ਼ ਕਾਲ ਵਸਤੂ ਕ੍ਰਿਤ ਪਰਿਛੇਦ ਸੇ ਵਰਜਿਤ ਹੈ। ਜੋ ਅਤਿਅੰਤ ਭਾਵ ਕਾ ਪ੍ਰਤਿਯੋਗੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਦੇਸ਼

---

23. ਵਾ ਜੋ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਦੀਆ ਹੂਆ ਪਦਾਰਥੁ ਹੈ ਵਹੁ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਦਾ ਅਗੇ ਮੋੜ ਕੇ ਰੱਖ ਦਈਏ ਅਰਥਾਤ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਅਰਥ ਲਗਾਇ ਦੇਈਏ॥

24. ਵਾ (ਕਰਮੀ) ਕਰਮ ਕਾਂਡੀਓ ਕੋ ਦੇਹ ਰੂਪੀ (ਕਪੜਾ) ਬਸਤ੍ਰ (ਆਕੇ) ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ ਔਰ (ਨਦਰੀ) ਬਿਬੇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਾਲੇ ਹੈ ਤਿਨਕੋ (ਮੋਖ ਦੁਆਰੁ) ਮੁਕਤਿ ਕਾ ਦਰਵਾਜਾ ਗਯਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਰਿਛੇਦ ਯੁਕਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੈਸੇ ਕਿਸੀ ਏਕ ਦੇਸ਼ ਮੇਂ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਘਟਾਦਿਕ ਅਤਿਅੰਤਤਾ ਭਾਵ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਯੋਗੀ ਹੈ ਔਰ ਕਿਸੀ ਕਾਲ ਮੇਂ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਕਿਸੀ ਕਾਲ ਮੇਂ ਨਹੀਂ ਹੋਤੇ ਇਸ ਸੇ ਕਾਲਕ੍ਰਿਤ ਪਰਿਛੇਦ ਸਹਿਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਾਗਭਾਵ ਤਥਾ ਧਵਸ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਯੋਗੀ ਕੋ ਕਾਲ ਪਰਿਚਿਛਨ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਘਟਾਦਿਕੋਂ ਕਾ ਉਤਪਤਿ ਸੇ ਪ੍ਰਥਮ ਪ੍ਰਾਗਭਾਵ ਹੈ ਔਰ ਨਾਸ਼ ਹੋਨੇ ਸੇ ਧਵਸ ਘਟਾਦਿਕੋ ਕਾ ਅਤਿਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ ਯਾਂਤੇ ਪ੍ਰਾਗਭਾਵ ਤਥਾ ਧਵਸ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਯੋਗੀ ਘਟਾਦਿਕ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕਾਲਕ੍ਰਿਤ ਪਰਿਛੇਦ ਸਹਿਤ ਹੈ ਔਰ ਜੋ ਅਨਯੋਨਯਾਭਾਵ ਕਾ ਪ੍ਰਤਿਯੋਗੀ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਵਸਤੂ-ਪਰਿਛੇਦ ਸਹਿਤ ਹੈ ਘਟਾਦਿਕ ਪਰਸਪਰ ਅਨਯੋਨਯਾਭਾਵ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਯੋਗੀ ਹੈ॥ ਇਸ ਸੇ ਵਸਤੂ ਪਰਿਛੇਦ ਯੁਕਤ ਹੈ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਮੇਂ ਤੀਨੋਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਪਰਿਛੇਦ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਸੇ ਅਪਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਤ ਕੇ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਨੇ ਵਾਸਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ-ਲਖਸ਼ਣ ਬੋਧਕ ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਕੋ ਲਿਖਕਰ ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥ ਲਿਖਤੇ ਹੈਂ॥

ਅਰਥ॥ ਬ੍ਰਹਮ (ਸਤਯ) ਨਾਸ਼ ਰਹਿਤ ਗਿਯਾਨ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ (ਅਨੰਤ) ਪੂਰਵ-ਉਕਤ ਤ੍ਰਿਵਿਧਿ-ਪਰਿਛੇਦ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਵਿਆਪਕ ਹੋਨੇ ਸੇ ਦੇਸ਼-ਪਰਿਛੇਦ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਬ੍ਰਹਮ ਯਦਿ ਏਕ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਮੇਂ ਹੋਵੇ ਔਰ ਏਕ ਦੇਸ਼ ਮੇਂ ਨ ਹੋਵੇ, ਤਬ ਅਕ੍ਰਿਅੰਤ ਭਾਵ ਕਾ ਪ੍ਰਤਿਯੋਗੀ ਹੋਨੇ ਸੇ ਦੇਸ਼ ਪਰਿਛੇਦਤ ਹੋਵੇ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਆਪਕ ਹੈ, ਇਸ ਸੇ ਦੇਸ਼ ਕ੍ਰਿਤ ਪਰਿਛੇਦ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਔਰ ਸਰਵ ਕਾਲ ਮੇਂ ਹੈ ਇਸ ਸੇ ਪ੍ਰਾਗ ਭਾਵ॥ ਤਥਾ ਸਰਵ ਕਾ ਪ੍ਰਤਿਯੋਗੀਪਨ ਰੂਪ ਜੋ ਕਾਲਕ੍ਰਿਤ ਪਰਿਛੇਦ ਤਿਸਤੇ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਔਰ ਮਾਯਾ ਸੇ ਲੇਕਰ ਭੌਤਿਕ ਪ੍ਰਪੰਚ ਪਰਯਨੰਤ ਸਰਵ ਵਸਤੂ ਕਾ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਹੈ, ਇਸ ਸੇ ਵਸਤੂਕ੍ਰਿਤ ਪਰਿਛੇਦ ਬ੍ਰਹਮ ਮੇਂ ਨਹੀਂ॥ ਕਿਉਂਕਿ, 'ਆਰੋਪਿਤ ਵਸਤੂ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਸੇ ਪ੍ਰਿਥਕ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ'॥ ਕਿੰਤੂ, ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਕੀ ਸਤਾ ਕੋ ਲੇਕਰ ਸਤ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਆਰੋਪਿਤ ਵਸਤੂ ਮੇਂ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਕਾ ਅਨਯੋਨਯਾਭਾਵ ਨਹੀਂ॥ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਆਰੋਪਿਤ ਸਰਪੋਂ-ਰਜੂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਹੋਤੀ ਨਹੀਂ॥ ਕਿਉਂਕਿ ਜਬ ਆਰੋਪਿਤ ਸਪ-ਰਜੂ ਸੇ ਪ੍ਰਥਕ ਨਹੀਂ, ਤਬ ਰੱਜੂ ਕਾ ਅਨਯੋਨਯੋਭਾਵ ਤਿਸ ਮੇਂ ਕੈਸੇ ਹੋਵੇ? ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾਰਣ-ਕਾਰਯ ਪ੍ਰਪੰਚ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਹੋਤੀ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਬ ਆਰੋਪਿਤ ਕਾਰਣ-ਕਾਰਯ ਪ੍ਰਪੰਚ ਬ੍ਰਹਮਾ ਸੇ ਪ੍ਰਥਕ ਸਿਧ ਨਹੀਂ, ਤਬ ਤਿਸ ਮੇਂ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਅਨਯੋਨਯਾ ਭਾਵ ਨਹੀਂ॥ ਜਬ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਅਨਯੋਨਯਾ ਭਾਵ ਨ ਹੁਆ ਤਬ ਬ੍ਰਹਮ ਵਸਤੂ ਕ੍ਰਿਤ ਪਰਿਛੇਦ ਸੇ ਰਹਿਤ ਸਿੱਧ ਹੋ ਗਯਾ॥

ਆਖਹਿ ਮੰਗਹਿ ਦੇਹਿ ਦੇਹਿ ਦਾਤ ਕਰੈ ਦਾਤਾਰੁ॥

ਜਬ ਸ਼ੁਧ ਬੁਧਿ, ਗੁਰੂ ਭਕਤ, ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਕੇ ਕਾਰਣ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੋ (ਦੇਹਿ ਦੇਹਿ) ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਮਾਂਗਤਾ ਹੈ, ਤਬ ਪੂਰਵ ਉਕਤ ਬ੍ਰਹਮ ਬੋਧਕ ਵਚਨ ਕੋ (ਆਖਹਿ) ਕਥਨ ਕਰਤੇ ਹੈ॥ ਔਰ ਕਥਨ ਕਰਕੇ ਪੂਰਵਉਕਤ 'ਸ਼ਟ' ਵਿਧ 'ਲਿੰਗੋ' ਸੇ ਵੇ (ਦਾਤਾਰ) ਦਾਤਾਲੋਕ ਮਹਾਤਮਾ ਜਨ ਤਾਤਪਰਿਯ ਗਿਯਾਨ ਕੀ ਦਾਤ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥

ਫੇਰਿ ਕਿ ਅਗੈ ਰਖੀਐ ਜਿਤੁ ਦਿਸੈ ਦਰਬਾਰੁ॥

ਹੇ ਭਗਵਾਨ! ਜਬ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਵਚਨ, ਤਥਾ ਵੇਦ ਵਚਨੋਂ ਕਾ 'ਸ਼ਟ' ਵਿਧਲਿੰਗੋਂ ਸੇ ਤਾਤਪਰਿਯ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੋ ਗਯਾ, ਤਬ (ਫੇਰ ਕਿ) ਪਸ਼ਚਾਤ ਕਿਯਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਰਤਵਯ ਹੈ? ਉਤਰ ਦੇਤੇ ਹੈਂ (ਜਿਤ ਦਰਬਾਰ ਦਿਸੈ ਸੋ ਅਗੈ ਰਖਿਯੇ) ਜਿਸ ਮਨਨ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਸੇ (ਦਰਬਾਰ) ਤਰੀਯ ਵਸਤੂ ਕਾ ਸੰਸ਼ਯ-ਵਿਪਯਾ ਰਹਿਤ (ਦਿਸੇ) ਸਾਕਾਸ਼ਤਕਾਰ ਹੋਵੇ, ਸੋ (ਅਗੇ) ਤਾਤਪਰਿਯ ਨਿਸ਼ਚਯ ਰੂਪ ਸ੍ਰਵਣ ਸੇ ਪਸ਼ਚਾਤ (ਰਖਿਯੇ) ਸਥਿਤ ਕਰੀਏ, ਅਰਥਾਤ ਵਾਰ ਵਾਰ ਮਨਨ, ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਕੋ ਕਰਨਾ ਯੋਗਯ ਹੈ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹ ਹੈ, ਪ੍ਰਥਮ ਗੁਰੂ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਗੁਣ ਸੰਪੰਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਪਸ਼ਚਾਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਗੁਰੂ ਮੁਖ ਸੇ ਵੇਦਾਂਨਤ ਵਾਕਯੋ ਕਾ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਨਿਸ਼ਚਯ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਅਨੇਕ ਯੁਕਤੀ ਸੇ ਮਨਨ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਅਨੁਭਵ ਕਾ ਹੇਤੁ ਅਨਾਤਮਾਕਾਰ ਵ੍ਰਿਤੀ ਕੇ ਵਿਜਵਧਾਨਰਹਿਤ ਆਤਮਾਕਾਰ ਕਾ ਹੇਤੁ ਵ੍ਰਿਤੀ ਕਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਰੂਪ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਫਿਰ ਤੁਰੀਯ ਵਸਤੂ ਕਾ ਸਾਕਸ਼ਾਤਕਾਰ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਦਰਬਾਰ ਨਾਮ ਸਭਾ ਕਾ ਲੋਕ ਮੇਂ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ॥ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੇਂ ਸਮਗਾਰ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕਾ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨਤਵ ਉਪਲਖਿਸ਼ਤ ਤੁਰੀਯ ਕਾ ਬੋਧਕ ਹੈ। ਹੇ ਭਗਵਾਨ! ਤੂਰੀਯ ਸਾਖਾਸ਼ਾਤਕਾਰ ਸੇ ਅਵਯਵਤਿਹ ਉਤਰ ਮੋਖਸ਼ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਔਰ ਸੋ ਤੁਰੀਯ ਸਾਕਸ਼ਾਤਕਾਰ ਗੁਰੂ ਸ਼ਰਣਾਗਤੀ ਸੇ ਲੇਕਰ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਪਰਯੰਤ ਸਵਰ ਸਾਧਨੋਂ ਕਾ ਫਲ ਰੂਪ ਹੈ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਜਬ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸ਼ਰਣ ਜਾਵੇ ਤਬ ਮੁਖ ਸੇ ਗੁਰੂ ਕੈਸਾ ਵਚਨ ਬੋਲਤੇ ਹੈ? ਯਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਥਾ, ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਰ ਦਿਖਾਤੇ ਹੈ॥

ਮੁਹੌ ਕਿ ਬੋਲਣੁ ਬੋਲਿਐ ਜਿਤੁ ਸੁਣਿ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ॥

ਜਬ ਸ਼ਿਸ਼ਯ ਸੰਸਾਰ ਸੁਖ-ਦੁਖ ਦ੍ਵੰਦ ਸੇ ਅਤਿਅੰਤ ਸੰਤਪਤ ਹੋਕਰ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸ਼ਰਣ ਆਵੇ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਉਸਕੇ ਵਾਕਯ ਸੇ ਤਿਸ ਕੀ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਜਾਨ ਕਰ ਮੁਖ ਸੇ ਐਸੇ ਵਰਨ ਬੋਲੇ ਜਿਨਕੋਂ ਸੁਨ ਕਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਪਨੇ ਕਲਿਯਾਣ ਕਾਰਕ ਵਚਨੋਂ ਕੋ ਜਾਨਕਰ ਅਤਿਅੰਤ ਪ੍ਰੇਮ ਕੋ ਧਾਰਣ ਕਰੇ॥ ਤਾਤਪਰਯ ਯਹ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਸਤੂ ਕੇ ਗਿਯਾਨ ਕੀ ਇਛਾ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸ਼ਰਣ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਲਯੀ ਹੈ, ਤਿਸ ਵਸਤੂ ਕੇ ਗਿਯਾਨ ਕਾ ਹੇਤੂ ਵਚਨ ਗੁਰੂ ਕੋ ਬੋਲਨਾ ਉਚਿਤ ਹੈ, ਇਸ ਅਰਥ ਕਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਮੇਂ ਭੀ ਕਰਾ ਹੈ॥

"ਬ੍ਰਹਮ ਭਵਿਤੂ ਮਿਚਕਤੀਤਿ ਬ੍ਰਹਮਣ:," 'ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਹੋਨੇ ਕੀ ਇਛਾ ਵਾਲਾ ਹੈ ਸੋ ਬ੍ਰਹਮਣ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਆਗੇ ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਮੇਂ ਤਿਸ ਸ਼ੁਧ-ਬੁਧਿ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੋ ਸਮਯਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਚਿਤ ਔਰ ਸ਼ਮਾਨਵ੍ਰਿਤ ਕਹਾ ਹੈ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ (ਬ੍ਰਹਮਣ) ਗਿਯਾਨਾਧਿਕਾਰੀ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਸੰਪਾਦਿਤ ਸ੍ਵਰਗ ਆਦਿ ਲੋਕੋਂ ਕੋ (ਪਰੀਕਸ਼ਯ) ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਅਰਥਾਤ ਜੋ ਕਰਮ ਜਨਯ ਵਸਤੂ ਹੋਤੀ ਹੈ ਸੋ ਵਿਨਾਸ਼ੀ ਹੋਤੀ ਹੈ ਏਸੇ ਨਿਸ਼ਚਯ ਕਰਕੇ (ਨਿਰਵੇਦ) ਵੈਰਾਗਯ ਕੋ (ਆਯਾਤ) ਕਰੇ ਔਰ ਯਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇ ਸੰਸਾਰ ਮੇਂ (ਅਕ੍ਰਿਤ) ਅਜਨਯ ਵਸਤੂ (ਨਾਸਿਤ) ਨਹੀਂ॥ ਮੇਰੇ ਕੋ (ਕ੍ਰਿਤੇਨ) ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਕਿਯਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਹੈ? ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਤਿਸ ਅਕਸ਼ਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਗਿਯਾਨ ਵਾਸਤੇ ਸੋ ਪੂਰਵਉਕਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਗੁਰੂ ਕੋ ਨਿਸ਼ਚਯ ਕਰਕੇ (ਅਭਿਗਛੇਤ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ (ਸਮਿਤਪਾਣੀ) ਭੇਟਾ ਹਾਥ ਮੇਂ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਾ ਹੁਆ। ਯਦਿ ਗੁਰੂ (ਸ਼ੋਤਿਯ) ਪੂਰਣ ਵਿਦਵਾਨ ਔਰ (ਬ੍ਰਹਮਨਿਸ਼ਨ) ਬ੍ਰਹਮ ਮੇਂ ਸਥਿਤਿ ਵਾਲੇ ਹੋਵੇ ਤਬ ਉਨਕੀ ਸ਼ਰਣ ਕੋ ਸ੍ਵੀਕਾਰ ਕਰੇ। ਫਿਰ ਸੋ ਵਿਦਵਾਨ ਸਮਯਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਚਿਤ (ਸ਼ਮਾਨਿਵਤ) ਨਿਗਹੀਤਮਨ ਤਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਾਸਤੇ (ਤਤਵਤ :) ਯਥਾਵਤ ਤਿਸ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਕੋ (ਪ੍ਰੋਵਾਚ) ਕਥਨ ਕਰੇ ਜਿਸ ਕਥਨ ਸੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

(ਸਤਯ) ਨਾਸ਼ ਰਹਿਤ (ਪੁਰਸ਼) ਪੂਰਣ (ਅਖਸ਼ਰ) ਵਿਆਪਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਜਾਨੇ। ਇਸ ਸ਼ੁਤੀ ਮੇਂ ਜੈਸਾ ਸੰਸਾਰ ਸੁਖ ਸੇ ਵਿਰਕਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬ੍ਰਹਮਨਿਸ਼ਠ ਪੂਰਣ ਵਿਦਵਾਨ ਕੀ ਸ਼ਰਣ ਆਵੇ, ਤਿਸ ਕੋ ਤੈਸਾ ਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਨੇ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਾ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਿਖਾਤੇ ਹੈਂ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸਚੁ ਨਾਉ ਵਡਿਆਈ ਵੀਚਾਰੁ॥

ਹੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਨ! ਯਹ ਮਨੁਸ਼ਯ ਜਨਮ (ਅਮ੍ਰਿਤ) ਮੋਖਸ਼ ਕਾ (ਵੇਲਾ) ਸਮਾਂ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਇਸ ਮਨੁਸ਼ਯ ਜਨਮ ਮੇਂ ਅਪਨੇ ਆਪ ਕੋ ਯਥਾਵਰਤ ਜਾਨਕਰ ਮੁਕਤ ਹੋ ਸਕਤਾ ਹੈ; ਪਸ਼ੂ, ਪਖਸ਼ੀ ਆਦਿਕ ਜਨਮ ਮੇਂ ਆਤਮਗਿਯਾਨ ਦੁਰਲਭ ਹੈ, ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਪੁਰਸ਼ ਕੋ ਸ਼ੁਤਿ ਮੇਂ ਪੁਨਯ ਜਨਮ ਕਹਾ ਹੈ॥ ਜਬ ਬ੍ਰਹਮ ਜੀ ਨੇ ਵਿਰਾਟ ਪੁਰਸ਼ ਕੋ ਪੈਦਾ ਕਰਾ, ਔਰ ਪ੍ਰਾਣ ਰਖਸ਼ੂ ਆਦਿਕੋਂ ਕੇ ਅਧਿਸ਼ਠਾਤਿ ਦੇਵਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰੇ, ਤਬ ਦੇਵਤਾਵੋਂ ਨੇ ਕਹਾ "ਹੇ ਭਗਵਾਨ! ਹਮਾਰੇ ਅੱਨ ਪਾਨ ਕੇ ਯੋਗਯ ਛੋਟਾ ਸਾ ਸਥਾਨ ਬਤਾਵੋਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਰਾਟ ਸਰੀਰ ਕੇ ਯੋਗਯ ਅੱਨ ਪਾਨਾਦਿਕ ਨਹੀਂ ਹੈਂ"॥ ਤਬ ਤਿਨ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿ ਗੋ ਤਥਾ ਅਸ਼੍ਵ ਆਦਿਕ ਸਰੀਰ ਬਨਾਕਰ ਦਿਯੇ॥ ਉਨ੍ਹੋਂ ਨੇ ਕਹਾ, ਯਹ ਸਰੀਰ ਹਮਾਰੇ ਯੋਗਯ ਨਹੀਂ ਹੈ॥ ਫਿਰ ਜਬ ਪੁਰਸ਼ ਸਰੀਰ ਕੋ ਬਨਾਕਰ ਸਥਾਪਨ ਕਰਾ, ਤਬ ਕਹਾ, "ਯਹ ਸਰੀਰ ਆਪਨੇ (ਸ਼ੁਕ੍ਰਿਤ) ਸ਼ੋਭਨ ਕਰਾ ਹੈ॥ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਮੇਂ ਮੋਖਸ਼ ਸਾਧਨ ਕਾ ਸੇਵਨ ਕਰ ਮੁਕਤ ਹੋਵਾਂਗੇ"॥ ਫਿਰ ਯਥਾਸਥਾਨ ਪਰਵਿਸ਼ਟ ਹੁਏ॥ ਇਸੀ ਤਾਤਪ੍ਰਯ ਸੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਨੁਸ਼ਯ ਸਰੀਰ ਕੋ 'ਅਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ' ਕਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ, ਹੇ ਪਿਯਾਰੋ! ਯਹ ਮਨੁਸ਼ਯ ਮੁਕਤੀ ਕਾ ਦੁਵਾਰ ਹੈ॥ (ਸਚੁ ਨਾਉ) ਸਤ ਹੈ ਨਾਮ ਜਿਸ ਕਾ, ਏਸੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੀ (ਬਡਿਆਈ) ਬੜੇਪਨ ਕਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ॥ ਤਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੀ ਬਡਿਆਈ ਕੋ ਵੇਦ ਸਿਮ੍ਰਤ, ਇਤਿਹਾਸ, ਪੁਰਾਣ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੇ ਵਚਨ ਇਤਯਾਦਿ ਸਰਵ ਹੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੇਂ ਕੁਛ ਕ ਵੇਦ ਵਚਨ ਦਿਖਾਤੇ ਹੈਂ॥

ਤਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਕੋਈ (ਪਤੀ) ਸ੍ਵਾਮੀ ਨਹੀਂ, ਨ ਕੋਈ ਲੋਕ ਮੇਂ ਤਿਸ ਕਾ ਨਿਯਨੰਤਾ ਹੈ ਔਰ ਤਿਸਕਾ (ਲਿੰਗ) ਜਿਸ ਮੇਂ ਕਾਰਯ ਲੀਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਕਾਰਣ ਲਿੰਗ ਹੈ॥ ਯਾਂਤੇ ਤਿਸ ਕਾ (ਲਿੰਗ) ਕੋਈ ਕਾਰਣ ਨਹੀਂ, ਸੋ ਆਪ ਸਰਵ ਕਾ ਕਾਰਣ ਹੈ, ਔਰ ਸਮਸ਼ਟਿ ਵਿਯਸ਼ਟਿ ਕਰਣ ਗ੍ਰਾਮ ਕਾ ਜੋ ਅਧਿਪ ਜੀਵ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ ਭੀ (ਅਧਿਪ) ਸਵਾਮੀ ਹੈ; ਨ ਤਿਸ ਕਾ ਕੋਈ ਉਤਪੰਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ ਔਰ ਨ ਕੋਈ ਤਿਸਕਾ ਸਵਾਮੀ ਹੈ ॥9॥

ਜੋ ਏਕ ਦੇਵ ਪ੍ਰਧਾਨਜਨਕ ਨਾਮ ਰੂਪਤਤੁ ਕਰਕੇ (ਤਨਤੁਨਾਭਇਵ ਉਰਣ-ਨਾਭਿ ਜੰਤਵਤ ਸ੍ਵਭਾਵਤ:) ਅਪਨੀ ਇਛਾ ਕਰਕੇ ਸਰਵ ਕਲਪਨਾਧਿਸ਼ਠਾਨ ਅਪਨੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ (ਆਵ੍ਰਿਣੋਤ) ਆਚਛਾਦਨ ਕਰਤਾ ਹੈ ਸੋ ਪਰਮਾਤਮਾ (ਨ:) ਹਮਾਰੇ ਕੋ (ਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਯਯਮ) ਬ੍ਰਹਮ ਮੇਂ ਲਯਰੂਪ ਮੋਖਸ਼ ਕੋ ਅਗਿਯਾਨ ਨਿਰਵਿਤ ਕਰਕੇ (ਦਧਯਾਤ) ਧਾਰਣ ਕਰੋ ਭਾਵ ਦੇਵੋ॥ ੧੦॥

ਏਕੋ ਦੇਵ ਸਰਵ ਭੂਤੋਂ ਮੇਂ ਗੁਪਤ ਹੈ ਔਰ ਸਰਵਵਿਆਪਕ ਸਰਵ ਭੂਤੋਂ ਕਾ ਅੰਤਰ ਆਤਮਾ ਅਰਥਾਤ ਸਰਵ ਭੂਤੋਂ ਕੋ ਸਤਾ ਸਫੂਰਤੀ ਕਾ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ ਔਰ ਜਗਤ ਕੀ ਵਿਚਿਤ੍ਰਤਾ ਕੇ ਹੇਤੂ ਜੋ ਕ੍ਰਮ ਹੈ, ਤਿਨਕਾ ਅਧਿਸ਼ਠਾਤਾ ਹੈ॥ ਤਥਾ ਸਰਵ ਭੂਤੋਂ ਮੇਂ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਰੂਪ ਸੇ ਨਿਵਾਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ॥ ਔਰ ਸਾਕਸ਼ਾਤ ਸਰਵ ਜੜ ਵਰਗ ਕਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ ਚੇਤਨਮਾਤ੍ਰ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

(ਕੇਵਲ) ਨਿਰੂਪਾਧਿਕ (ਨਿਰਗੁਣ) ਸਤ੍ਵਗੁਣਾਦਿ ਵਰਤਿਜ ਹੈ॥੧੧॥ ਔਰ ਜਬ ਜੀਵ ਕੇਵਲ ਕਰਮਾਂ ਅਰਥਤ ਕਰਮ ਮੇਂ ਖਚਿਤ ਰਹਿਤਾ ਹੈ, ਤਬ (ਕਪੜਾ) ਸਰੀਰ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਔਰ (ਮੋਖਸ਼ਦੁਆਰ) ਜਬ ਮੋਖਸ਼ ਕੇ ਦੁਵਾਰ ਭੂਤ ਗਿਯਾਨ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਤਬ (ਨਦਰੀ) ਗਿਯਾਨੀ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ॥ ਤਾਤਪਰਯ ਯਹ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੀ ਵਡਿਯਾਈ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰੀ ਹੈ॥ ਤੈਸੇ ਹੀ ਜੀਵਾਤਮਾ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪੀ ਭੀ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸੇ ਅਭਿੰਨ ਹੀ ਨਿਰੂਪਣ ਕਿਯਾ ਹੈ॥ ਜਬ ਏਕ ਤਤ੍ਵ ਮੇਂ ਨਿਸ਼ਠਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਤਬ ਨਦਰੀ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ॥ ਏਕ ਤਤ੍ਵ ਮੇ ਨਿਸ਼ਠਾ ਪ੍ਰਤਿ-ਪਾਦਕ ਏਕ ਮੰਤ੍ਰ ਲਿਖ ਕਰ ਦਿਖਲਾਤੇ ਹੈ॥ ਤਥਾਹੀ॥

ਇਸ ਭਵਨ ਕੇ ਮਧਿਯ ਮੇਂ (ਏਕ) ਅਦਿਤੀਯ ਹੰਸ ਹੈ "ਏਕਾਮਵਸਥਾਮਤਿਵ੍ਰਾ ਅਵਸਥਾਨਨ੍ਤ੍ਰੀ ਗਰਛਤੀ-ਤਿਹੰਸ:" ਏਕ ਅਵਸਥਾ ਕੋ ਹਨਨ ਕਰਕੇ ਦੂਸਰੀ ਆਦਿਕ ਅਵਸਥਾ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਜੋ ਵਸਤੂ, ਸੋ ਹੰਸ ਕਹੀ ਜਾਤੀ ਹੈ॥ ਔਰ ਯਹ ਜੀਵ ਚੇਤਨਯ ਜਾਗ੍ਰਿਦ ਅਵਸਥਾ, ਅਥਵਾ ਸਥੂਲ ਪ੍ਰਪੰਚਾਵਸਥਾ ਕੋ ਹਨਨ ਕਰਕੇ ਸ੍ਵਪਨ ਅਵਸਥਾ, ਵਾ ਵਿਰਾਡਵਸਥਾ ਕਾ ਬੀਜ ਰੂਪ ਹਿਰਣਯਗਰਭ ਅਵਸਥਾ ਕੋ ਹਨਨ ਕਰ, ਕਾਰਣਵਸਥਾ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੇ (ਅਹੰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਿਪੁਰਣਮਾਸਮੀਤਿ) ਇਸ ਬੋਧ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਕਰ ਸੁਸੁਪਿਤ ਅਵਸਥਾ ਕੋ, ਔਰ ਤਿਸ ਕੇ ਕਾਰਣ ਅਗਿਯਾਨ ਕੋ, ਤਥਾ ਅਗਿਯਾਨ ਜਨਮ ਦ੍ਵੈਤ ਭ੍ਰਮ ਕੋ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਪਰਿਪੂਰਣ ਬ੍ਰਹਮ ਭਾਵ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਹੰਸ ਨਾਮ ਸੇ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ॥ ਸੋਈ (ਸਲਿਲੇ) ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਤਥਾ ਤਿਸ ਕੇ ਕਾਰਯ ਰੂਪ ਵਰਗ ਮੇਂ (ਸਨਿਵਿਸ਼ਟ) ਸਥਿਤ ਹੁਆ ਅਗਨਿ ਵਰਤ ਹੋਨੇ ਸੇ ਅਗਨਿ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਕਾਸ਼ਠ ਮੇਂ ਵਰਤਮਾਨ ਅਗਨਿ ਕਾਸ਼ਠੋ ਕਰਕੇ ਤਿਰਸਕ੍ਰਿਤ ਹੁਈ, ਮੰਥਨ ਰੂਪ ਉਪਾਏ ਸੇ ਨਿਕਾਲੀ ਹੁਈ ਉਨ ਕਾਸ਼ਟੋ ਕੋ ਦਗਧਕਰ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਤੀ ਹੈ; ਤੈਸੇ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਤਥਾ ਤਿਸ ਕੇ ਕਾਰਯ ਮੇਂ ਵਰਤਮਾਨ ਤਿਨ ਸੇ ਤਿਰਸਕ੍ਰਿਤ ਤੁਲਯ ਹੁਆ ਜਬ ਗੁਰੂ ਸ਼ਿਸ਼ਯਰੂਪ ਦੋ ਲਕੜੀ ਸੇ ਮਥਨ ਕਰ ਪ੍ਰਕਟ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਬ ਸਰਵ ਕਾਰਣ, ਕਾਰਯ-ਵਰਗ ਕੋ ਦਗਧ ਕਰ ਸ੍ਵਰੂਪਾਵਸਥਾਨ ਰੂਪ ਮੋਖਸ਼ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਚਿਨਮਾਤ੍ਰ ਵਸਤੂ ਕੋ ਅਗਨਿ ਸ਼ਬਦ ਸੇ ਬੋਧਨ ਕਿਯਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਚਿੰਨਮਾਤ੍ਰ ਕੋ ਜਾਨ ਕਰ (ਮ੍ਰਿਤੂ) ਜਨਮ-ਮਰਣ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੋ (ਅਤਿਯੇਤਿ) ਤਰ ਜਾਤਾ ਹੈ (ਅਪਨਾਯ) ਮੋਖਸ਼ ਕੇ ਵਾਸਤੇ (ਅਨਯ : ਪਨਥਾ ਨ ਵਿਧਤੇ) ਅਨਯ ਮਾਰਗ ਨਹੀਂ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹ ਹੈ, ਪੂਰਵੋਕਤ ਏਕ ਤਤ੍ਵ ਕੇ ਗਿਯਾਨ ਸੇ ਵਿਨਾ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਮੋਖਸ਼ ਕਾ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ॥ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਸੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ਔਰ ਮੋਖਸ਼ ਦੁਆਰ ਗਿਯਾਨ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੇ (ਨਦਰੀ) ਗਿਯਾਨੀ ਨਾਮ ਸੇ ਕਥਨ ਹੋਨਾ, ਇਸੀ ਅਰਥ ਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਹੁਆ॥ ਅਬ ਜੋ ਕਹਾ ਹੈ (ਕਰਮੀ ਆਵੈ ਕਪੜਾ) ਕਰਮ ਸੇ ਜਨਮ-ਮਰਣ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ ਇਸ ਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਮ ਕੀ ਸਤੁਤੀ ਤਥਾ ਨਿੰਦਾ ਦੁਆਰਾ ਕਰਤੇ ਹੈਂ, ਤਥਾਹਿ॥

ਅਰਥ ॥ ਜੋ (ਕਵੀ) ਵਰਗ ਪੁਰਸ਼ ਮੰਤ੍ਰੋ ਮੇਂ ਕਰਮੋ ਕੋ ਦੇਖਤੇ ਹੁਏ (ਤਦੇਤਤ) ਸੋ ਯਹ ਕਰਮ (ਸਤਯ) ਯਥਾਰਥ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਜਿਸ ਫਲ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਯਥਾਵਤ ਸੇਵਨ ਕਿਯੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ, ਤਿਸ ਫਲ ਕੋ ਅਵਸ਼ਯ ਉਤਪੰਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ ਅਪਨੇ ਫਲ ਮੇਂ ਵਿਆਭਿਚਾਰੀ ਨ ਹੋਨਾ ਹੀ ਕਰਮੋਂ ਮੇਂ ਸਤਿਯਤਾ ਹੈ॥ ਸੋ ਕਰਮ ਸਮਗਨ ਤ੍ਰੈਤਾਯੁਗ ਮੇਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ (ਸਫੁਤਤ)

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਹੁਏ ਹੈਂ॥ ਤਿਨ ਕਰਮੋਂ ਕੋ ਹੇ ਸਤਯ ਫਲ ਕੀ ਕਾਮਨਾ ਵਾਲੇ ਜਨੋ ਨਿਯਮ ਸੇ ਆਚਰਣ ਕਰੋ, ਯਹ ਤੁਮਹਾਰਾ (ਸੁਕ੍ਰਿਤਮਯ) ਪੁਨਯ ਕੇ (ਲੋਕ) ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਮੇਂ (ਪੰਥ) ਮਾਰਗ ਹੈ॥੧॥

ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਯੇਤ 2॥

ਅ.॥ ਜਬ (ਹਵਿਯਵਹਾਨ) ਅਗਿਨ (ਸਾਮ੍ਮਿਧ) ਪ੍ਰਜਵਲਿਤ ਹੋਵੇ, (ਅਰਚੀ) ਜਵਾਲਾ (ਲੇਲਾਯਤੇ) ਚਲਾਯਮਾਨ ਹੋਤੀ ਹੋਵੇ, ਤਬ (ਆਜਯਭਾਗ) ਆਹੁਤੀ ਕੇ ਪ੍ਰਖਸ਼ੇਪ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਆਹੁਤੀਯੋਂ ਕੋ ਪ੍ਰਖਿਸ਼ਪਤ ਕਰੇ॥ ਪਰੰਤੂ ਕਰਮ ਕਾ ਯਥਾਵਰਤ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਲਕਸ਼ ਸਾਧਯ ਹੈ॥ ਔਰ ਯਦਿ ਵਿਘਨ ਹੋ ਜਾਵੇਂ, ਤਬ ਅਨੰਤ ਕਲੇਸ਼ ਕਾ ਜਨਕ ਹੋਤਾ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਵਿਘਨ ਸਹਿਤ ਕਰਮ ਕੋ ਨਿਸ਼ਫਲ ਕਹਿਤੇ ਹੈ॥

ਜਿਸਕਾ ਅਯਨਿ ਹੋਤ੍ਰ ਕਰਮ, ਦਸ਼ ਕਰਮ, ਪਰੋਣਮਾਸ ਕਰਮ ਚਾਤੁਰ ਮਾਸਯ ਕਰਮ ਸ਼ਰਦ ਕਾਲ ਕਰਮ, ਅਤਿਥਿਪੁਜਨ, ਇਨ ਸੇ ਵਰਜਿਤ ਹੈ, ਔਰ (ਅਹੁਤਿ) ਕਾਲਾਤਿਕਲਮ ਸੇ ਹਵਨ-ਪੰਚਮ, ਤਥਾ ਵੇਸ਼ਵਦੇਵ ਕਰਮ ਰਹਿਤ, ਅਥਵਾ ਵਿਨਾ ਵਿਧੀ ਸੇ ਕਰਾ ਹੁਆ ਹੈ; ਤਿਸ ਕੇ ਸਤਯ ਲੋਕ ਪਰਯੰਤ ਸਰਵ ਲੋਕੋਂ ਕੋ ਨਾਸ਼ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਪ੍ਰਿਥਵੀ 1., ਅੰਤਰਿਕਸ਼ 2., ਸ੍ਵਰਗ 3., ਮਹ 4., ਜਨ 5., ਤਪ 6., ਸਤਯ 7., ਯਹ ਸਪਤਲੋਕ ਹੈ; ਅਥਵਾ:- ਪਿਤਾ 1., ਪਿਤਾਮਹ 2., ਪ੍ਰਪਿਤਾਮਹ 3., ਪੁਤ੍ਰ 4., ਪੋਤ੍ਰ 5., ਪ੍ਰਪੋਤ੍ਰ 6., ਅਪਨਾ ਆਤਮਾ 7., ਯਹ ਸਪਤਲੋਕ ਹੈ॥ ਇਨਕਾ ਨਓਪਕਾਰਕ ਹੁਆ ਨਾਸ਼ਕਿ ਤੁਲਯ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਾਤਪਰਿਯ ਯਹ ਹੈ, ਵਿਧੀਪੂਰਵਕ ਕਰਮ ਸਫਲ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਅਨਯਥਾ ਕਰਾ ਹੁਆ ਨਿਸ਼ਫਲ ਪ੍ਰਤਯਵਾਯਕਾ ਜਨਕ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਇਸ ਸੇ ਅਤਿਅੰਤ ਸਾਵਧਾਨਤਾ ਸੇ ਕਰਮ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੈ॥

ਅਰਥ॥ ਕਾਲੀ 1. ਕਰਾਲੀ 2. ਮਲੋਜਵਾ 3. ਸੁਨੋਹਿਤਾ 4. ਸੁਧੁਮ੍ਵਰਣ 5. ਸਭੁਲਿੰਗਿਨੀ 6. ਵਿਸ਼ਵ ਰੁਚੀ ਦੇਵੀ 7., ਯਹ ਅਗਨਿ ਕੀ ਸਪਤ ਜਿਹ੍ਵਾ ਹੈ ਔਰ ਯਹ ਸੰਪੂਰਣ (ਲੈਲਾਯਮਾਨ) ਚਲਾਯਮਾਨ ਆਹੁਤਿ ਕੇ ਭਕਸ਼ਣ ਵਾਸਤੇ ਹੈ।

ਅਰਥ॥ ਇਨ ਪੁਰਵੋਕਤ ਸਪਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਜਿਹ੍ਵਾ ਮੇਂ (ਯਥਾਕਾਲ) ਕਾਲ ਕੇ ਅਤਿਕ੍ਰਮ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋਕਰ ਔਰ ਆਹੁਤਿਯੋਂ ਕੋ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਜੋ ਅਗਨਿ ਹੋਤ੍ਰ ਕਰਮ ਕੋ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ ਯਹ ਆਹੁਤਿਯੋਂ ਕੇ ਅਧਿਸ਼ਠਾਤ੍ਰ ਦੇਵਤੇ ਸੁਰਯ ਕੀ ਰਿਸ਼ਮ ਦੁਆਰਾ ਸ੍ਵਰਗਲੋਕ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ ਜਿਸ ਸਵਰਗ ਮੇਂ ਸਰਵ ਦੇਵਨ ਕਾ ਪਤਿ (ਏਕ) ਮੁਖਿਯ ਇੰਦ੍ਰ ਸਰਵੋਪਰਿ ਵਿਰਾਜਮਾਨ ਨਿਵਾਸ ਕਰਤਾ ਹੈ॥

ਅਰਥ॥ ਸੋ ਆਹੁਤਿਯੋ ਕੇ ਦੇਵਤੇ (ਸੁਬਚਰਸ) ਸ਼ੋਭਨਤੇਜ਼ ਵਾਲੇ (ਏਹਿਏਹਿ) ਆਯੀਏ ਆਯੀਏ॥ ਐਸੇ ਵਚਨ ਬੋਲਤੇ ਹੁਏ ਸੂਰਯ ਕੀ ਰਸ਼ਿਮ ਦੁਆਰਾ ਯਜਮਾਨ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ ਪ੍ਰਿਯ ਵਚਨ ਕਥਨ ਕਰਤੇ ਔਰ ਪੂਜਨ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਤੁਮਾਹਰਾ (ਸਾਕ੍ਰਿਤ) ਪੁਨਯ ਫਲਰੂਪ (ਬ੍ਰਹਮਲੋਕ) ਸ੍ਵਰਗ ਲੋਕ ਯਹ ਹੈ, ਏਸੇ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ। ਇਤਨੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੇ ਕਰਮ ਕੀ ਸ੍ਵਰਗ ਰੂਪ ਫਲ ਸੇ ਸਤੁਤਿ ਕਰੀ ਹੈ। ਅਬ ਨਿੰਦਾ ਬੋਧਕ ਵਾਕਯ ਲਿਖਤੇ ਹੈਂ॥

ਅਰਥ॥ ਯਹ ਅਹੰਗਿਨ ਹੋਤ੍ਰ ਆਦਿਕ ਯਗਰੂਪ (ਪਲਵ) ਤਰਣ ਸਾਧਨ (ਅਦ੍ਰਿੜ) ਸ਼ਿਥਿਲ ਹੈ, ਜਿਨ ਮੇਂ ਸੋਲਹ ਰਿਤੁਵਰਗ ਯਜਮਾਨ ਤਥਾ ਤਿਸ ਕੀ ਪਤਨੀ ਇਨ ਅਸ਼ਟਾਦਸ਼ਕਰ ਕਥਨ ਸਪਾਦਨ ਕਰਾ ਹੁਆ ਗਿਯਾਨ ਵਰਜਿਤ ਕ੍ਰਮ ਹੈ॥ ਜੋ ਮੂਢ ਇਨ ਕੋ ਹੀ (ਸ਼ਰੇਯ)

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਲਿਯਾਣ ਮਾਰਗ ਜਾਨਕਰ (ਅਭਿਨੰਦਨਿਤ) ਸਤਵਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ, ਸੋ ਪੁਨ : ਪੁਨ : ਜਨਮ, ਜਰਾ ਮ੍ਰਿਤੂ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ॥

ਅਰਥ॥ ਕ੍ਰਮ ਰੂਪ ਅਵਿਧਾ ਮੇਂ ਵਰਤਮਾਨ ਅਪਨੇ ਆਪ ਕੋ ਧੀਰ ਔਰ ਪੰਡਿਤ ਮਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਅਨੇਕ ਅਨਰਥ ਸਮੂਹ ਕਰ ਤਾੜਨ ਕਰੇ ਹੋਏ ਮੁਢ ਸੰਸਾਰ ਮੇਂ ਭ੍ਰਮਣ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ ਜੈਸੇ ਅੰਧ ਪੁਰਸ਼ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਨੇ ਵਾਲੇ ਅੰਧ ਸਥਾਨ ਗਰਤ ਆਦਿਕੋ ਮੇਂ ਪੜਤੇ ਹੈਂ, ਤੈਸੇ ਅਵਿਵੇਕੀ ਗੁਰੂ ਲੋਕੋਂ ਕੇ ਪੀਛੇ ਚਲਨੇ ਵਾਲੇ ਕਰਮੀ ਮੂਰਖ, ਗਰਤ ਮੇਂ ਪੜਤੇ ਹੈਂ॥

ਅਰਥ॥ ਪੂਰਵੋਉਕਤ ਕਰਮ ਰੂਪ ਅਵਿਧਯਾ ਮੇਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਰਤਮਾਨ ਹਮ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਹੈ ਏਸੇ ਬਾਲਕ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ॥ ਜਿਸ ਪਰਮ ਤਤ੍ਵ ਕੋ ਕਰਮੀ ਲੋਕ ਰਾਗ ਸੇ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤੇ, ਤਿਸ ਕਰਕੇ ਕਸ਼ੀਣ ਭੋਗ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਵਿਆਕੁਲ ਹੁਏ ਭੋਗ ਭੂਮੀ ਸੇ ਗਿਰਤੇ ਹੈਂ, ਕੇਵਲ (ਇਸ਼ਟ) ਅਗਨਿ ਹੋਤ੍ਰਾਦਿ ਕਰਮ (ਪੁਰਵਤ) ਵਾਪੀ ਕ੍ਰਿਪਾਦਿ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਮ ਕੋ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਮਾਨਤੇ ਹੁਏ ਸੋ ਮੂਰਖ ਅਨਿਯ ਸ਼੍ਰੇਰਯ ਮਾਰਗ ਕੋ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤੇ ਹੈਂ॥ ਵੇ ਪੁਰਸ਼ ਸ੍ਵਰਗ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਪੁਨਯਫਲ ਕਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਕੇ ਇਸ ਮਨੁਸ਼ਯ ਸਰੀਰ, ਅਥਵਾ ਪਸ਼ੁ, ਸ਼ੂਕਰ, ਚੰਡਾਲਾਦਿ ਹੀਨ ਯੋਨੀ ਕੋ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ ਇਸ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਯਹ ਨਿਸ਼ਚਯ ਕਰਨਾ, ਜੋ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮੇਂ ਬਹੁਤ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਕਰਮ ਸੇ ਸ੍ਵਰਗ, ਨਰਕ, ਜਨਮ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਥਨ ਕਰੇਗੇ॥ ਸੋ ਏਕ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਵੇਦ ਵਾਕਯ ਸੇ ਨਿਰਨਯ ਕਰ ਦਿਯਾ ਹੈ॥ ਸਰਵਤ੍ਰ ਜਾਨ ਲੇਨਾ ਚਾਹੀਏ॥ ਔਰ ਪੂਰਵੋਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਗਿਯਾਨ ਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਭੀ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੇ ਨਿਰਨਯ ਕਰ ਦਿਯਾ ਹੈ॥ ਅਬ ਅਦ੍ਵੈਤ ਸਿਧਾਂਤ ਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਪਨੀ ਨਿਸ਼ਠਾ ਕੋ ਦਿਖਾਤੇ ਹੁਏ ਸਰਵ ਸਾਧਾਰਣ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਤੇ॥

ਨਾਨਕ ਏਵੈ ਜਾਣੀਐ ਸਭੁ ਆਪੇ ਸਚਿਆਰੁ॥4॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਹੇ ਵਿਵੇਕੀ ਜਨੋ! (ਏਵੈ) ਏਸਾ ਜਾਨਨੇ ਕੋ ਯੋਗਯ ਹੈ (ਸਚਿਯਾਰ ਆਪੇ ਸਭ) ਸਤਿਯਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਅਪਨੇ ਆਪ ਹੀ ਸਰਵ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਅਰਥਾਤ ਬ੍ਰਹਮ ਸੇ ਭਿੰਨ ਕੁਛ ਵਸਤੂ ਨਹੀਂ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਨਿਸ਼ਚਯ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ॥ ਜੈਸੇ ਲੋਕ ਮੇਂ ਉਪਾਦਾਨ ਕਾਰਣ ਸੇ ਕਾਰਯ ਪ੍ਰਥਕ ਸਤਾ ਸ਼ੂਨਯ ਹੈ, ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੰਪੂਰਣ ਜਗਤ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਸਤਾ ਸੇ ਪ੍ਰਥਕ ਸਤਾ ਰਹਿਤ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਅਰਥ ਕੋ ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਕਹਤੀ ਹੈ॥

ਅਰਥ॥ ਯਹ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਯਾਗਵਲਕਯ-ਮੈਤ੍ਰੇਯੀ ਕੇ ਸੰਵਾਦ ਕੀ ਹੈ॥ ਯਾਗਵਲਕਯ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ॥ (ਅਰੇ) ਮੈਤ੍ਰੇਯਿਪ੍ਰਿਯੇ (ਵੇ) ਨਿਸ਼ਚਯ ਕਰਕੇ ਆਤਮਾ ਸਾਖਾਸ਼ਤ ਕਰਨਾ ਯੋਗਯ ਹੈ ਪਰੰਤੂ, ਪ੍ਰਥਮ ਸ਼ਰਵਣ, ਮਨਨ, ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਕਰਤਵਯ ਹੈ॥ ਕਿਉਂਕਿ, ਸਾਧਨ ਸੇਵਨ ਸੇ ਵਿਨਾ ਫਲ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ॥ ਇਸ ਸੇ ਪ੍ਰਥਮ ਵੇਦਾਂਤ ਵਾਕਯੋ ਕਾ ਤਾਤਪ੍ਰਯਿ ਨਿਸ਼ਚਯਰੂਪ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਨਾ, ਫਿਰ ਤਰਕ ਸੇ ਆਤਮਾ ਕੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਕਰਨੀ, ਫਿਰ ਏਕਾਗ੍ਰ ਧਿਆਨ ਸੇ ਚਿੰਤਨ ਕਰਨਾ, ਪਸ਼ਚਾਤ ਸਾਖਾਸ਼ਤਾਕਾਰ ਕਰਤਵਯ ਹੈ॥ ਔਰ ਹੇ ਮੈਤੇਯਿ! ਆਤਮਾ ਕੇ ਸ਼ਰਵਣ, ਮਨਨ, ਨਿਦਿਧਿਯਾਸਨ, ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ; ਯਹ ਸਰਵ ਪ੍ਰਪੰਚ ਵਿਦਿਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ, ਸਰਵ ਪ੍ਰਪੰਚ ਬ੍ਰਹਮ ਸੇ ਪ੍ਰਥਕ ਨਹੀ॥ ਜਬ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੈ, ਤਬ ਜੋ ਇਸ ਬ੍ਰਹਮ ਸ਼ਤ ਲੋਕ, ਦੇਵਤਾ, ਭੂਤ, ਸਰਵ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮ ਸੇ (ਅਨਯਤ੍ਰ) ਭਿੰਨ ਦੇਖਤਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਭਿੰਨ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਦੇਖਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾ ਯਹ ਸਰਵ ਬ੍ਰਹਮਣ ਜਾਤਿ ਸੇ ਲੇਕਰ, ਸਰਵ ਸ਼ਬਦ ਵੋਧਯ ਸੰਪੂਰਣ ਪ੍ਰਪੰਚ ਪ੍ਰਯੰਤ ਨਿਰਨੀਯ ਵਸਤੂ ਤਿਰਸਕਾਰ ਕਰਤੀ ਹੈ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਯਹ ਗਿਯਾਤਵਯ ਹੈ, ਜੋ ਯਹ ਸਰਵ ਹੈ, ਸੋ ਸਰਵਨੁਭਵਸਿੰਧ ਆਤਮਾ ਕੋ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਸੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਏਸੇ ਜਾਨੋ ਅਪਨੇ ਆਪ ਸਚਿਯਾਰ ਹੀ ਸਰਵਰੂਪ ਹੈ॥4॥

ਨੰ. 9. ਸਾਧੂ ਪੰ. ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਜੀ ਉਦਾਸੀਨ (ਵੇਦਿਕ ਮੁਨੀ)

ਵਹ ਸਚਾ ਅਰਥਾਤ ਯਥਾਰਥ ਸਵਾਮੀ (ਮਾਲਿਕ) ਹੈ, ਉਸ ਕਾ ਨਾਮ ਭੀ ਸਚਾ ਅਰਥਾਤ ਯਥਾਰਥ ਹੈ। ਉਸ ਕੀ ਭਾਸ਼ਾ ਕਾ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਅਰਥਾਤ ਉਸ ਕੀ ਭਾਸ਼ਾ ਕੋਈ ਏਕ ਨਿਯਤ ਨਹੀਂ; ਉਸ ਕੇ ਅਨੁਰਾਗ ਕਾ ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਾਣੀਮਾਤਰ ਮੇਂ ਸਨੇਹ ਕਾ, ਪਾਰ ਨਹੀਂ, ਅਰਥਾਤ ਉਸ ਕਾ ਸਨੇਹ (ਪਿਆਰ) ਕਿਸੀ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੇਂ ਅਥਵਾ ਕਿਸੀ ਜਾਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੇਂ ਬਧ ਨਹੀਂ। ਜੋ ਕੁਛ ਕੋਈ ਉਸ ਸੇ ਮਾਂਗਤਾ ਹੈ ਔਰ ਕਹਿਤਾ ਹੈ ਮੁਝੇ ਅਮੁਕ ਵਸਤੂ ਦੇ , ਮੁਝੇ ਅਮੁਕ ਵਸਤੂ ਦੇ, ਵਹ ਦਾਤਾ ਉਸਕੀ ਦਾਤ ਕਰਤਾ ਅਰਥਾਤ ਵਹ ਵਸਤੂ ਉਸੇ ਦੇਤਾ ਹੈ॥1॥

ਫਿਰ ਕੌਨ ਕਰਮ ਮੁਖਯ ਰੂਪ ਸੇ ਕਰਨੇ ਕੇ ਲਿਯੇ, ਸਦਾ ਆਗੇ ਰਖਨਾ ਚਾਹੀਯੇ ਜਿਸ ਕੇ ਕਰਨੇ ਸੇ ਉਸਕਾ ਦਰਸ਼ਨੀਯ ਬਾਰ (ਦਰਵਾਜੇ) ਵਾਲਾ ਲੋਕ (ਘਰ) ਦੇਖ ਪੜੇ ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ? ਔਰ ਮੁਖ ਸੇ ਕੌਨ ਵਚਨ ਬੋਲਨਾ ਅਰਥਾਤ ਉਚਾਰਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਯੇ, ਜਿਸ ਕੋ ਸੁਨ ਕਰ ਵਹ ਹਮ ਮੇਂ ਅਪਨੇ ਅਨੁਰਾਗ ਅਰਥਾਤ ਸਨੇਹ (ਪ੍ਰੀਤੀ) ਕੋ ਘਰੇ ਅਰਥਾਤ ਬੜਾਏ ॥3॥ ਪ੍ਰਭਾਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕਰ ਉਸ ਸਚੇ ਸਵਾਮੀ ਕਾ ਨਾਮ ਤੀਨ ਬਾਰ ਉਚਾਰਣ ਕਰੇ, ਫਿਰ ਉਸਕੇ ਬੜਪਨ ਕਾ ਵਿਚਾਰ ਅਰਥਾਤ ਚਿੰਤਨ ਕਰੇ। ਕਰਮੋਂ ਸੇ ਸ਼ਰੀਰ ਰੂਪੀ ਕਪੜਾ ਅਰਥਾਤ ਦੇਹ ਰੂਪੀ ਵਸਤੂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਔਰ ਉਸਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸੇ ਆਤਮ-ਗਯਾਨ ਰੂਪੀ ਮੋਖਸ਼ ਕਾ ਦੁਆਰ ਲਭਤਾ (ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ) ਹੈ, ਚਿੰਤਨ ਕਰੇ। ਹੇ ਮਨੁਸ਼ਯੋ, ਜਾਨੋ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਚਰਣ ਕਰਤਾ ਹੁਆ ਸਬ ਕੋਈ ਅਪਨੇ ਆਪ ਹੀ ਸਚਯਾਰ ਅਰਥਾਤ ਉਸ ਸੱਚੇ ਸਵਾਮੀ ਮੇ ਮਨ ਕੀ ਦ੍ਰਿੜ ਧਾਰਨਾ ਵਾਲਾ ਹੁਆ ਸਬ ਕੁਛ ਪਾ ਲੇਤਾ ਅਰਥਾਤ ਅਪਨੇ ਉਪਰ ਉਸਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕੋ ਬੜਾ ਲੇਤਾ ਔਰ ਉਸਕੀ ਅਨੁਗ੍ਰਹਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸੇ ਮੋਖਸ਼ ਕੇ ਦੁਆਰ ਆਤਮ ਗਯਾਨ ਕੋ ਲਭਤਾ ਹੁਆ ਉਸਕੇ ਦਰਸ਼ਨੀਯੇ ਬਾਰ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਅਰਥਾਤ ਵਾਸਗ੍ਰਹਿ ਕੋ ਦੇਖ ਲੇਤਾ ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੇਤਾ ਹੈ, ਯਹ ਨਾਨਕ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਅਰਥਾਤ ਨਾਨਕ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ ॥3॥4॥

ਭਾਸ਼ਯਾ- ਜੈਸੇ ਇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਅਨੁਗ੍ਰਹਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੇ ਲਿਯੇ ਸਾਂਝ ਸਵੇਰੇ ਉਸ ਕੇ ਗੁਣੋਂ ਕਾ ਗਾਨ ਅਤਿਅੰਤ ਆਵਸ਼ਕ ਹੈ, ਵੈਸੇ ਉਸ਼ਾਕਾਲ ਮੇਂ ਅਪਨੇ ਕਰਤਵਯ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾ ਚਿੰਤਨ ਭੀ ਪਰਮ-ਆਵਸ਼ਕ ਹੈ। ਵਹ ਕਰਤਵਯਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਔਰ ਉਸਕਾ ਚਿੰਤਨ, ਦੋਨੋ ਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਨੇ ਕੇ ਲਿਯੇ ਅਬ ਜਪਸੰਹਿਤਾ ਕਾ ਚੋਥਾ ਪਰਵ ਆਰੰਭ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਰਵ ਕਾ ਨਾਮ "ਅਮ੍ਰਿਤਵੇਲਾ ਪਰਵ" ਔਰ ਮੰਤਰ ਸੰਖਿਆ ਤੀਨ ਹੈ। ਪ੍ਰਭਾਤਵੇਲਾ, ਔਰ ਅਮ੍ਰਿਤਵੇਲਾ, ਦੋਨੋ ਸਮਾਨਾਰਥਕ ਪਦ ਹੈ। ਵੈਦਿਕੋ ਕੀ ਪਰੀਭਾਸ਼ਾ ਮੇਂ ਅਮ੍ਰਿਤਵੇਲਾ ਕਾ ਹੀ ਦੂਸਰਾ ਨਾਮ ਉਸ਼ਾ-ਕਾਲ ਤਥਾ ਬ੍ਰਹਮ ਮਹੂਰਤ ਹੈ। ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੋ ਅਥਵਾ ਪੁਰਸ਼, ਯੁਵਾ ਹੋ ਅਥਵਾ ਵ੍ਰਿਧ, ਸੂਰਯਦੇਵ ਸੇ ਪਹਿਲੇ ਅਮ੍ਰਿਤ-ਵੇਲਾ ਮੇਂ ਜਾਗ ਕਰ ਸਚਿਆਰ ਹੋਨੇ ਅਰਥਾਤ ਏਕ-ਸਤਯ ਇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਆਧਾਰ (ਇਸ੍ਵਰਨਿਸ਼ਠਾ) ਹੋਨੇ ਔਰ ਉਸ ਕੇ ਲੋਕ ਸਚ-ਖੰਡ ਮੇਂ ਪਹੁੰਚਨੇ ਕੇ ਲਿਯੇ ਜਿਸ ਕਰਤਵਯ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾ ਚਿਨਤਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਯੇ, ਵਹ ਸਬ ਇਸ ਚੌਥੇ ਪਰਵ ਮੇਂ ਕਹਾ ਗਯਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਰਵ ਕੇ ਪਹਿਲੇ ਮੰਤਰ ਕਾ ਪੁਰਵਾਧ ਹੈ "ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚੁ ਨਾਇ, ਭਾਖਿਆ ਭਾਉ ਅਪਾਰੁ"॥ ਪਾਰਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਮੇਂ ਪ੍ਰਾਯ: ਸਵਾਮੀ ਕੋ ਸਾਹਿਬ ਕਹਤੇ ਹੈਂ। ਨਾਮ ਕਾ ਉਚਾਰਣ ਨਾਂ ਔਰ ਨਾ ਕਾ ਉਚਾਰਣ 'ਨਾਯ' ਹੈ। ਕਹੀਂ ਨਾਮ ਕਾ ਉਚਾਰਣ ਨਾਵੇ ਤਥਾ ਨਾਵ ਭੀ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਭਾਸ਼ਾ ਕਾ ਭਾਖਿਯਾ (ਭਾਖਯਾ) ਉਚਾਰਣ, ਯਜੁ-ਸਾਹਿਤਾ ਔਰ ਸਾਮਯਿਕ ਬੋਲ ਚਾਲ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤਥਾ ਪਰਿਪਾਟੀ ਸੇ ਹੁਆ ਹੈ। ਯਜੁ-ਸਾਹਿਤਾ ਮੇਂ ਸੁਧੰਨਯ 'ਸ਼' ਵਰਣ ਕਾ ਉਚਾਰਣ ਨਿਯਮ ਸੇ 'ਖ' ਔਰ ਸਾਮਯਿਕ ਬੋਲਚਾਲ ਮੇਂ ਭਾਸ਼ਾ (ਭਾਖਾ) ਕਾ ਉਚਾਰਣ ਪ੍ਰਾਯ: ਭਾਸ਼ਯਾ (ਭਾਖਿਯਾ) ਹੋਤਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਕਾ ਉਚਾਰਣ ਭਾਵੇ ਔਰ ਅਰਥ ਯਹਾਂ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ। ਤੀਨੋ ਮੰਤਰੋ ਕਾ ਅਰਥ ਅਨੁਵਾਦ ਸੇ ਸਫੁਟ ਹੈ ॥3॥4॥

ਨੰ. 10. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਆਧੁਨਿਕ)

ਪ੍ਰਾਕਥਨ –

ਪਾਉੜੀ 4 ਵਿਚ ਸਕਾਮ ਤੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਮੰਗਾਂ ਦੱਸਕੇ 'ਹੁਕਮੀ' ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਰਾਹ ਦੱਸਦੇ ਹਨ। ਪਿਛਲੀ ਪਾਉੜੀ 3 ਵਿਚ ਕਹੇ 'ਵਿਗਸੈ ਵੇਪਰਵਾਹੁ' ਹੁਕਮੀ ਨੂੰ ਪਾਉੜੀ 4 ਵਿਚ 'ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬ' ਕਹਿਕੇ ਪਿਛਲੀ ਪਾਉੜੀ 3 ਦੇ ਖਿਆਲ ਸਾਈ ਦੇ ਦਾਤਾ ਤੇ ਜਗਤ ਦੇ 'ਜਾਚਕ' ਹੋਣ ਨੂੰ ਫੇਰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਹੈ, ਕਿ ਲੋਕ ਮੰਗਦੇ ਹਨ ਤੇ ਓਹ ਦਾਤਾਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਗੂਜਰੀ ਮ: 1 ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੇਰਵੇ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਹੈ:- ਸਿਧ ਸਮਾਧੀ ਅੰਤਰਿ ਜਾਚਹਿ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਜਾਚਿ ਕਰਹਿ ਜੈਕਾਰ ॥ਪੁਨਾ: ਕੋਇ ਤੇਤੀਸ ਜਾਚਹਿ ਪ੍ਰਭ ਨਾਨਕ ਦੇਂਦੇ ਤੋਟਿ ਨਾਹੀ ਭੰਡਾਰ ॥ਪੁਨਾ: ਸਰਬੇ ਜਹਚਿਕ ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾਤਾ ਦਾਤ ਕਰੇ ਅਪੁਨੇ ਬੀਚਾਰ ॥ਇਉ ਸਾਰੇ ਮੰਗਣਹਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਕਾਮ ਮੰਗਾਂ ਦਾ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦੇਣ ਦਾ ਜਿਕਰ ਕਰਕੇ ਅੰਤ ਆਪਣੀ ਮੰਗ ਐਉਂ ਦੱਸਦੇ ਹਨ :- ਅਬ ਤਬ ਅਵਰੁ ਨਾ ਮਾਗਿਓ ਰਹਿ ਪਹਿ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨ ਦੀਜ ਪਿਆਰ॥

ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਦੱਸੇ ਭਾਵ ਅਨੁਸਾਰ ਜਪੁਜੀ ਦੀ ਇਸ ਪਾਉੜੀ 4 ਵਿਚ ਬੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ '... ਦਾਤਿ ਕਰੇ ਦਾਤਾਰੁ॥' ਤੱਕ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਦੱਸੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ 'ਫੇਰਿ ਕਿ ਅਗੈ ਰਖੀਐ' ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਮੰਗ ਦੱਸੀ ਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਨਿਰੋਲੀ ਆਖਹਿ ਮੰਗਹਿ ਅੰਨਯ ਪੁਰਖ ਵਾਚੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਵਰਤੀਆਂ ਕਿ ਉਹ ਮੰਗਦੇ ਹਨ ਯਹਾਂ ਓਹ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਜਦ ਆਪਣੀ ਮੰਗ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਵਿਤ੍ਰੇਕਵੀ ਮੰਗਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਕ੍ਰਿਯਾ ਉੱਤਮ ਪੁਰਖ ਦੀ ਵਰਤੀ : 'ਰਖੀਐ' ਅਰਥਾਤ ਅਸੀਂ ਕੀ ਰਖੀਏ ? ਸੋ ਭਾਵ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਆਪ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੀ ਸਕਾਮ ਮੰਗ ਛੋੜਕੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਮੰਗ 'ਨਾਮ' ਦੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉੱਤਮ ਪੁਰਖ ਦੁਆਰਾ ਸਾਨੂੰ ਜਾਂਚ ਸਿੱਖਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਮੰਗ ਮੰਗੋ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ 'ਕਰਮੀ ਆਵੈ ਕਪੜਾ ਤੇ ਨਦਰੀ ਮੋਖੁ ਦੁਆਰੁ' ਵਿਚ ਵੀ ਸਕਾਮ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਮੰਗ ਤੋਂ ਮਿਹਰ ਹੋਣ ਦਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਨਿਖੇੜਵਾਂ ਵੇਰਵਾ ਦੱਸਦੇ ਹਨ।

ਅਰਥ : (ਵੇਪ੍ਰਵਾਹ ਤੇ ਵਿਗਸਦਾ ਹੁਕਮੀ ਆਪਣੀ ਰਚੀ ਹੋਈ ਦਾ) ਸਾਹਿਬ ਹੈ (ਇਸ ਰਚੀ ਹੋਈ ਦੇ ਰਚਣਹਾਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਓਹ ਆਪ) ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਹੈ ਤੇ ਸਤਿ ਨਾਮ ਹੈ, (ਅਨੇਕ)

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਭਾਵ (ਵਾਲੇ ਜੀਵਾਂ ਤੋਂ ਉਹ) ਅਪਾਰ (ਅਨੇਕ ਨਾਮਾਂ ਵਾਲਾ) ਪੁਕਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। (ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਭਾਵ ਅਨੁਸਾਰ ਓਹ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ) ਆਖਦੇ ਹਨ (ਤੇ ਆਪਣੀ ਮੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਤੋਂ ਦਾਤਾਂ ਮੰਗਦੇ ਹਨ ਤੇ 'ਦੇਹ ਦੇਹ' ਕਰਤੇ ਹਨ, (ਉਹ) ਦਾਤਾਰ (ਉਹੋ) ਦਾਤ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। (ਪਰ ਇਹ ਮੰਗਾਂ ਸਕਾਮ ਹਨ ਤੇ ਸਾਡੀ ਮੰਗ 'ਨਿਸ਼ਕਾਮ' ਕੇਵਲ ਸਚੈ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਜੋ ਕੁਛ ਹੈ ਉਸੇ ਦਾਤੇ ਦੀ ਦਾਤ ਹੈ, ਸੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਠਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਫੇਰ (ਅਸੀ) ਕੀਹ ਉਸ ਦਾਤੇ ਦੇ ਅੱਗੇ ਧਰੀਏ (ਭਾਵ ਕੀ ਨਜਰ ਪੇਸ਼ ਕਰੀਏ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਦਰਬਾਰ ਦਿੱਸ ਪਵੇ (ਤੇ ਦਰਬਾਰ ਦਿੱਸੇ ਤੇ) ਮੂੰਹੋ ਕੀਹ ਵਾਕ ਬੋਲੀਏ ਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਣਕੇ (ਓਹ ਸਾਡੇ ਨਾਲ) ਪਯਾਰ ਕਰੇ ? (ਉੱਤਰ : ਉਸ ਦੀਆਂ ਦਾਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅੱਠ ਪਹਿਰ ਦਾ ਸਮਾਂ ਇਕ ਅਮੋਲਕ ਦਾਤ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਪਿਛਲੇ ਰਾਤ ਦਾ ਪਹਿਰ ਅਰਥਾਤ) ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ (ਉਸ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਜੋਂ ਭੇਟ ਧਰੀਏ ਇੰਜ ਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਦਾ) ਸੱਚਾ ਨਾਮ (ਸਿਮਰੀਏ ਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ) ਵਡਿਆਈਆਂ ਦਾ ਵੀਚਾਰ ਕਰੀਏ, (ਇਸ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਮਿਹਰ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਹੋਵੇਗੀ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਨਿਰੇ ਕਰਮਾਂ ਤੇ ਟੇਕ ਰੱਖੀ ਤਾਂ) ਕਰਮਾਂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ (ਮੁਕਤਿ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਪਰ) ਮੁਕਤਿ ਦੁਆਰਾ (ਸਾਈ ਦੀ) ਮਿਹਰ ਲਈ ਤਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ (ਹੀ ਖੁੱਲਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਮਿਹਰ ਲਈ ਗੁਣਨਵਾਦ ਤੇ ਨਾਮ ਆਰਾਧਣਾ ਚਾਹੀਏ। ਜਦੋਂ ਮੁਕਤਿ ਦੁਆਰਾ ਖੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ) ਹੇ ਨਾਨਕ ਅਉ ਜਾਣ ਲਈਦਾ ਹੈ (ਭਾਵ ਇਹ ਗਯਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਉਹ ਸਚਿਆਰ) ਸਤਯ ਸਰੂਪ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਭ ਕੁਝ ਆਪ ਹੀ ਆਪ ਹੈ॥ 4॥

ਵਿਯਾਖਯਾ : ਇਹ ਪਾਉੜੀ ਲਗ ਪਗ ਸਾਰੀ ਹੀ ਸਾਧਨ ਪੱਥ ਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਪਹਿਲੋਂ ਹੁਕਮੀ ਨੂੰ ਸੱਚਾ ਸਾਹਿਬ ਅਖਕੇ ਫੇਰ 'ਦਾਤਾ' ਕਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਾਉੜੀ 3 ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਸੀ ; ਸੋ ਓਹ ਦਾਤਾ ਹੋਇਆ ਤੇ ਜੀਵ ਯਾਚਕ ਹੋਇ। ਜਿਸ ਜਾਚਕ ਦਾ ਜੀ ਕਰੇ ਕਿ ਦਾਤ ਦੀ ਥਾਵੇਂ ਮੈਨੂੰ ਦਾਤਾਰ ਆਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕੀਹ ਕਰੇ? ਇਹ ਗੱਲ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਪ ਹੀ ਲਿਖ ਕੇ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ, ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਤੇ ਪਿਆਰ ਲੈਣ ਲਈ ਕੀ ਦੇ ਕੇ ਖੁਸ ਕਰ ਸਕਣਾ ਕਠਨ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਤੇ ਪਿਆਰ ਲੈਣ ਲਈ ਕੀ ਭੇਟਾ ਧਰੀਏ, ਕੀ ਸਵਸਤੀ ਵਾਚਕ ਵਾਕ ਕਹੀਏ ਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਣਕੇ ਓਹ ਸਾਡੇ ਜਿਹੇ ਤੁੱਛ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵੇ ? ਫਿਰ ਆਪ ਹੀ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਰੀਏ। ਇਹ ਭੇਟਾ ਕੋਈ ਸਥੂਲ ਪਦਾਰਥ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਕਰਮ ਮਾਤ੍ਰ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਦਿਲ ਦਾ ਭਾਵ (ਪ੍ਰੇਮ) ਹੈ। ਇਸ ਭਾਵ ਪਰ (ਪ੍ਰੇਮ ਸਰੂਪ) ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਰੀਝੇਗਾ, ਉਸ ਦੀ ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਦਰ ਪਾਏਗੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੁਕਤੀ ਤੇ ਸਚਿਆਰਤਾ ਪਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪਿਆਰ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੋ ਕਿੰਨਾ ਥੋੜਾ ਪਿਆਰ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਸੁਰ ਹੋਈ ਤਰਬ ਨੂੰ ਛੇੜੋ ਤਾਂ ਬਾਜ਼ ਦੀ ਉਹੋ ਸੁਰ ਬੋਲ ਪਵੇਗੀ, ਚਾਹੇ ਕਿਤਨੀ ਘੱਟ ਥਰਰਾਟ ਦੇਵੇ, ਪਰ ਦੇਵੇਗੀ ਜ਼ਰੂਰ।

ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਪਯਾਰ-ਮਾਰਗ ਛੋੜ ਕੇ ਨਿਰੇ ਕਰਮਾਂ ਵਿਚ ਰਹਾਂਗੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਫੇਰ ਜਨਮ ਧਰਾਂਗੇ, ਇਤਨੀ ਗੱਲ ਹੋ ਜਾਏਗੀ ਕਿ ਸੁਭਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਹ ਚੰਗੀ ਮਿਲ ਜਾਏਗੀ, ਪਰ ਮੁਕਤਿ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗੀ। ਮੋਖ-ਦੁਆਰ ਤਾਂ ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਦਰ ਨਾਲ ਮਿਲੇਗਾ, ਫੇਰ ਮੋਖ-ਦੁਆਰ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤੇ ਅੱਪੜ ਕੇ ਸਾਡੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਇਹ ਹੋ ਜਾਏਗੀ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਤਯ ਸਰੂਪ ਸਭ ਕੁਛ ਆਪ ਹੀ ਹੈ, ਭਾਵ ਅਸੀਂ ਸਚਿਆਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ। ਜੋ ਪਉੜੀ ।ਵਿਚ ਪਿਛੇ ਸਚਿਆਰ ਹੋਣ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੁੱਛੀ ਸੀ ਤੇ ਉੱਤਰ 'ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਚੱਲਣਾ' ਦੱਸਿਆ ਸੀ, ਏਥੇ ਆਪ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਖੋਹਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ ਤੇ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਸਚਿਆਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਕੇ ਸਚਿਆਰ ਹੋ ਜਾਓਗੇ। ਸੋਇ 'ਨਾਮ ਤੇ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ' ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਟੁਰਨੇ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਹੈ, ਜੋ ਸਚਿਆਰਤਾ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ।

'ਸਚਾ ਸਾਹਿਬ ਸਾਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਿਵੇਂ ਕਰੇ ?' ਇਹ ਮੰਗ ਅਨੂਠੀ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਇਤਰ ਮਤ: ਸੂਫੀ ਆਦਿ ਦੇ ਜਗਯਾਸੂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ (ਆਸ਼ਿਕ) ਬਿਆਨ ਕਰਦੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਰਚਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਜਾਂਚ ਦੱਸੋ ਜਿਸ ਨਾਲ ਓਹ ਦਾਤਾ ਸਾਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰੇ। ਇਸ ਵਿਚ ਉਸ ਬੇਅਦਬੀ ਦਾ ਬਚਾਉ ਹੈ ਜੋ ਨਿਜ ਨੂੰ ਆਸ਼ਿਕ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਕਦੇ ਕਦੇ ਲਿਖ ਬੈਠਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਕਰੀਏ ਐਸੇ ਕਿ ਜੋ ਸਾਈਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿਯ ਹੋਣ ਤੇ ਓਹ ਸਾਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰੇ, ਗੋਇਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਦਾ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਕਰਨ ਵਿਚ, ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਣਨ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਰਹਾਂਗੇ, ਇਉਂ ਸਾਥੋਂ ਭੁੱਲਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾਂ ਘਟੇਗੀ, ਅਦਬ ਵਿਚ ਰਹਾਂਗੇ ਤੇ ਸਦਾ 'ਈਸ਼ਵਰ ਪ੍ਰਿਯ' ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਸੰਗ੍ਰਹ ਵਿਚ ਲਗੇ ਰਹਾਂਗੇ। ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ :

ਦਰ ਰਹੇ ਹੱਕ ਜੁਜ਼ ਅਦਬ ਤਖਲੀਮ ਨੇਸਤ, ਤਾਲਬੇ ਓ ਰਾ ਬੁਜੁਜ਼ ਤਸਲੀਮ ਨੇਸਤ ।
ਗਰਚਿਹ ਅਜ਼ ਸਰ ਤਾ ਬਪਾ ਮੌਲਾ ਬਵੱਦ, ਜਿੰਦਗੀ ਦਰ ਬੰਦਗੀ ਔਲਾ ਬੱਵਦ।

ਇਹ ਗੋਇਆ ਇਕ ਸੂਖਮ ਤਰੀਕਾ ਹੈ, ਸੂਖਮ ਤੋਂ ਸੂਖਮ ਹਉਂ ਤੋਂ ਬਚੇ ਰਹਿਣ ਦਾ। ਇਹ ਹੈ ਬਾ-ਅਦਬ ਤਰੀਕਾ ਪ੍ਰੇਮ ਮਾਰਗ ਦਾ।

ਇਸ ਪਉੜੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤੁਕ ਵਿਚ 'ਸਾਚੁ ਨਾਇ' ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਨੂੰ ਪੰਜਵੀਂ ਤੁਕ ਵਿਚ 'ਸਚੁ ਨਾਉ' ਕਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਨਾਲ 'ਜਪੋ' ਆਦਿ ਕਿ ਯਾਵਾਚੀ ਪਦ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ, ਪਰ ਹੋਰ ਥਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਹੋ ਤੁਕ ਫਰਮਾਕੇ ਨਾਲ ਕ੍ਰਿਯਾ ਪਦ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਯਥਾ:-

ਸੋ ਕਿਉ ਵਿਸਰੈ ਮੇਰੀ ਮਾਇ ॥ ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚੈ ਨਾਇ॥

ਏਥੇ 'ਸਾਚੁ ਨਾਇ' ਨੂੰ ਨਾ ਵਿਸਾਰਨਾ ਅਰਥਾਤ ਸਿਮਰਨਾ ਸਾਫ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਵਡਿਆਈ ਵੀਚਾਰ ਤੋਂ ਭਾਵ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਗੁਣ ਸਿਮਰਣ ਤੋਂ ਹੈ। ਗੁਣ ਸਭ ਤੋਂ ਸੁਹਣੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਵਰਣਨ ਹਨ ਤੇ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਕੀ ਪੱਕੀ-ਬਾਣੀ ਹੈ, ਸੋ ਇਸ ਦਾ ਤਾਤਪਰਯ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਸਾਈਂ ਦੇ ਗੁਣ ਕਥਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਏ। ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਪਯਾਰ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ, ਜੈਸਾ ਕਿ ਹੁਕਮ ਹੈ:- ਬਾਣੀ ਬਿਰਲਉ ਬੀਚਾਰਸੀ ਜੈ ਕੋ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ॥

ਬਾਣੀ ਪਰਮੇਸ਼ਰ, ਗੁਰੂ, ਸੰਤ, ਸਤਿਸੰਗ ਤੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦੱਸਦੀ ਹੈ, ਪ੍ਰੇਮ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨੇ ਵਾਲੇ ਵਿਚ ਦੈਵੀ-ਗੁਣ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਅਰ ਉਸ ਨੂੰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਅਰ ਯੋਗ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਦੇ ਭਜਨੀਕ ਸਿੰਘ, ਅਰ ਪੁਰਾਤਨ ਮਹਾਤਮਾ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਣੀ ਦਾ ਅਭਯਾਸ ਵਿਚਾਰ ਸੰਯੁਕਤ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋਣੇ ਤੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਾਮ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰੀਦਾ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਬਿਨ ਹਿਰਦਾ ਸਾਫ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਨਾਮ ਮੈਲੇ ਹਿਰਦੈ ਵਿਚ ਟਿਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਣੀ ਦਾ ਅਭਯਾਸ ਹੋਵੇ।

ਜਦ ਇਸ ਅਭਯਾਸ ਮਗਰੋਂ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਨਾਮ ਆ ਟਿਕੇ ਤਦ ਬਾਣੀ ਉਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਅਧਿਕ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਪਰਸਪਰ ਸੰਜੋਗ ਹੈ, ਇਕ ਬੜੇ ਸਿੰਘ ਮਹਾਤਮਾ ਦਾ ਖਤ ਪੜ੍ਹਨੇ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਉਹ ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ "ਦੇਖੀਂ ਕਦਾਚਿਤ ਬਾਣੀ ਵਿਸਾਰੇ। ਬਾਣੀ ਗੋਦ ਮਾਤਾ ਦੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਤੋਂ ਜ਼ਰਾ ਸ਼ੌਕ ਘਟੇ ਤਦ ਬਾਣੀ ਸਹਾਰਾ ਦੇਵੇਗੀ, ਜੋ ਬਾਣੀ ਛੱਡ ਬੈਠੇ ਤਦ ਉਲਟ ਚਕ੍ਰ ਵੇਲੋ ਕਿਸ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਓਗੇ। ਬਾਣੀ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿਚ ਨਾਮ ਨੂੰ ਖਿਡਾਓ। ਜਦ ਕਦੀ ਫਰੈਂਟੀ ਲੱਗੂ ਜੋ ਜਗਯਾਯੂ ਨੂੰ ਅਨੇਕਾਂ ਵੇਰਾਂ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਦ ਬਾਣੀ ਬਚਾ ਲਏਗੀ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਠਾਹਰ ਨਹੀਂ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਦੋ ਭੇਟਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਗੇ ਰੱਖਣੀਆਂ ਦੱਸੀਆਂ ਹਨ:-

'ਨਾਮ' ਤੇ 'ਹਰੀ ਕੀਰਤਨ'। ਕਿਆ ਸ਼ੁਭ-ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਬੀ ਕੋਈ ਥਾਂ ਹੈ? ਇਸ ਹਿਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਗਲੀ ਤੁਕ ਕਹੀ ਹੈ। 'ਕਰਮੀ ਆਵੈ ਕਪੜਾ' ਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਕਪੜਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਕਪੜੇ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਸਰੀਰ; ਸਰੀਰ ਦੀ ਲੋੜ ਦੇ ਪਦਾਰਥ ਤੇ ਸਰੀਰ ਦੋ ਸੁਖ ਲਈ ਮਨ ਦੇ ਆਧਾਰ। ਸੋ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਇਹ ਤਿੰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹਨ। ਮੁਕਤੀ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਦੋ ਹੇਤੂ ਹਨ:-

(੧) ਕਰਮ ਸਾਂਗੋਪਾਂਗ ਸਾਰੇ ਨੇਕ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਕੋਈ ਨ ਕੋਈ ਭੁੱਲ ਹੋ ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਨੁੱਖ ਪੂਰਨ ਨਹੀਂ, ਸਰਬੱਗ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਭੁੱਲ ਹੋਣੀ ਅਵੱਸ਼ ਹੈ, ਤੇ ਕਰਮ-ਮਾਰਗ ਦਾ ਇਹ ਨਿਯਮ ਹੈ ਕਿ ਸਾਂਗੋਪਾਂਗ ਪੂਰਨ ਕਰਮ ਹੋਣ, ਵਾਲ ਜਿੰਨੀ ਕਸਰ ਨਾ ਪਵੇ ਤਦ ਸਿੱਧੀ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਸਿੱਧੀ।

(੨) ਭਲਾ ਜੇ ਕੋਈ ਕਰਮ ਪੂਰਨ ਕਰ ਬੀ ਲਵੇ ਤਦ ਬੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਵਾਸ਼ਨਾਜੰਨ ਕੀਤੇ ਕੰਮ ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਭੋਗ ਦੇਂਦੇ ਹਨ, ਕੁਮਤੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਤੋਂ ਨਿਰਵਸ਼ ਹੋਏ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

(੩) ਮੁਕਤੀ ਨਾਮ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਛੁੱਟਣੇ ਦਾ ਤੇ ਕਰਮ ਤਾਣਾ ਪੇਟਾ ਖਿਲਾਰਦੇ ਹਨ; ਛੁੱਟੇ ਕਿੱਕੁਰ? ਇਕ ਵਪਾਰੀ ਬਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹੱਟੀ ਕੱਢੀ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਮੈਂ ਘਰ ਜਾਵਾਂ, ਤਦ ਲੇਖੇ ਜੋਖੇ ਸਮੇਟਦਾ ਹੈ, ਸਭ ਵਿਹਾਰ ਸੰਕੋਚਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਘਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਜੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇਈ ਜਾਵੇ ਤੇ ਖਲੇਰੇ ਖਲੇਰੀ ਜਾਵੇ, ਤੱਦ ਕਿੱਕੁਰ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

(੪) ਵਾਕ ਹੈ : "ਕਰਮ ਕਰਤ ਬਧੇ ਅਹੰਮੇਵ॥"

ਮੁਕਤ ਹਉਂ ਹਟਣੇ ਤੇ ਹੈ। ਪਰ ਕਰਮ ਕਰੀਦੇ ਹੀ ਹਉਮੈ ਨਾਲ ਹਨ। ਸੋ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁੜ ਮੁੜ ਦੇਹ ਮਿਲਦੀ ਹੈ- ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ: ਸ਼ੁਭ ਯਾ ਅਸ਼ੁਭ। ਇਸ ਲਈ ਕਰਮ ਸਰਬ ਸਹਾਇਕ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਨਹੀਂ। ਕਦੀ ਨਹੀਂ। ਮੰਦੇ ਤਿਆਗ ਕੇ ਚੰਗੇ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨੇ ਹਨ, ਇਹ ਤਾਂ ਪਰਮਾਰਥ ਹੈ, ਪਰ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਰਮਾਂ ਪਰ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਆਸਰਾ ਨਾ ਰੱਖੋ। ਕਰਮ ਭਲੇ ਕਰੋ ਪਰ 'ਨਿਸ਼ਕਾਮ' ਹੋਕੇ ਕਰੋ, ਤਾਂ ਜੋ ਹਿਰਦਾ ਸ਼ੁਧ ਹੋਵੇ, ਨਾਮ ਦਾ ਸਿੰਘਾਸਨ ਬਣੇ। ਪਰ ਨਿਰੇ ਕਰਮਾਂ ਨਾਲ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨਾ ਜਾਣੋ। ਸ਼ੁਭ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਕਰੋ, ਮਹਲ ਨਾਮ ਦਾ ਉਸਾਰੋ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਿਰੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਛਡੀਏ, ਸੁਭ-ਕਰਮ ਕਰੀਏ, ਪਰ ਭਰੋਸਾ ਉਹਨਾ ਪਰ ਨਾ ਕਰੀਏ ਤੇ ਮਾਣਤਾ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰ ਸ਼ਰਨ ਪੈ ਜਾਈਏ, ਨਦਰ ਹੋ ਜਾਣੀ ਸੌਖੀ ਗਲ ਹੈ, ਸੋ ਉਪਰ ਲਿਖੇ ਨਾਲ 'ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ' ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰੀਏ। ਪਿਆਰ ਪਾ ਨਦਰ ਹੋ ਜਾਂਣੀ ਸੌਖੀ ਗਲ ਹੈ, ਸੋ ਉਪਰ ਲਿਖੇ ਤੁਹਫੇ 'ਨਾਮ' ਤੇ 'ਬਾਣੀ' ਉਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਧਰ ਦੇਈਏ ਤੇ ਪਕੜ ਨੂੰ ਛਡ ਕੇ ਨਿਰਮਾਣ ਹੋ ਜਾਈਏ, ਇਕੁਰ ਉਹਦੀ ਮਿਹਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ:-

"ਹੋਇ ਨਿਮਾਣੀ ਢਹਿ ਪਈ ਮਿਲਿਆ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਇ॥"

ਨਦਰੀ ਮੋਖੁ ਦੁਆਰੁ ਦਾ ਮਿਲਿਆ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਨਾਮ ਤੇ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਛੱਡਕੇ ਆਲਸ ਧਾਰਨ ਕਰੇ ਕਿ ਆਪੇ ਹੋ ਰਹੂ ਨਦਰ। ਨਦਰ ਨਹੀਂ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਤੇ ਨਾਮ ਦਾ ਜਤਨ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਠਾਠ ਬਾਠ ਨੇ ਹਉਂ ਕੱਟੀ ਹੈ, ਹਉਂ ਕਟੀਦਿਆ ਮਿਹਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਮੈਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਦੀ ਕਾਈ ਹੈ, ਮੈਲ ਕਾਰਨ ਨਦਰ ਨਹੀਂ। ਕਾਈ ਦੂਰ ਹੋਈ, ਕਰਤਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਨਿਮਾਣਤਾ, ਨਿਰਹੰਕਾਰਤਾ ਦੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨੇ ਹਿਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਦਇਆ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੀ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੈ, ਜੀਵ ਦਾ ਕੋਈ ਕਰਤੱਤ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਜੀਵ ਕੇਵਲ ਅਣਹੋਈ ਹਉਮੈ ਦੂਰ ਕਰੇ, ਕਿ ਜਦ ਮੈ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਕਰਤੱਤ ਕਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਜਦ ਇਸ ਮੈਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਾਂ, ਇਹ ਝੂਠਾ ਹਥਿਆਰ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ, ਐਥੋਂ ਤਾਈਂ ਕਿ ਦੂਰ ਕੀਤੇ ਦਾ ਹੰਕਾਰ ਬੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਦੇ ਕਰਨੈ ਲਈ ਨਾਮ ਹੀ ਉਪਰਾਲਾ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਤੇ ਸੁਭ ਕਰਮ ਉਪਯੋਗੀ ਹਨ।

ਜੋ ਕੰਮ ਕਰੀਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਕਾਮਨਾ ਯਾ ਵਾਸ਼ਨਾ ਰੱਖ ਕੇ ਕਰੀਦਾ ਹੈ, ਭਜਨ ਬੀ ਲੋਕੀ ਕਾਮਨਾ ਰਖਕੇ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕੋਈ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰਕ ਪਦਾਰਥ, ਪੁਤ੍ਰ, ਸੰਪਦਾ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਦਿ ਕੋਈ ਸਵਰਗ ਦੀ, ਕੋਈ ਮੁਕਤੀ ਆਦਿ ਦੀ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਾਮਨਾ ਛੋੜ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੋ, ਕਾਮਨਾ ਇਕ ਕੁੰਗੀ ਹੈ, ਜੋ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤ ਦੀ ਕੀਮਤ ਘਟਾ ਦੇਂਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤੁਕ ਵਿਚ ਆਪ ਨੇ ਇਹੋ ਸਿੱਖਯਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸਚੁ ਨਾਉ ਵਡਿਆਈ ਵੀਚਾਰੁ॥' ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਵੀਚਾਰ ਕਰੋ ਕਿ ਸਰੀਰ ਦਾ ਜੋ ਭੋਗ ਹੈ ਅਵੱਸ਼ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮਿਲੇਗਾ, ਉਸ ਲਈ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤ ਨੂੰ ਕੁੰਗੀ ਲਗਾਉਦੇ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਤਾਦਾ ਦੇਹਿ ਯਥ :-

ਤੁ ਕਾਹੇ ਡੋਲਹਿ ਪ੍ਰਾਣੀਆ ਤੁਧੁ ਰਾਖੈਗਾ ਸ੍ਰਿਜਣਹਾਰ॥
ਜਿਨਿ ਉਪਾਈ ਮੇਦਨੀ ਸੋਈ ਕਰਦਾ ਸਾਰ॥

ਪੁਨਾ- 'ਵਿਚਿ ਉਪਾਈ ਸਾਇਰਾ ਤਿਨਾ ਭਿ ਸਾਰ ਕਰੇਇ॥

ਸੰਸਾਰਕ ਕਾਮਨਾ ਨਿਸ਼ਫਲ ਹੋਈ ਹੁਣ ਪਰਮਾਰਥਿਕ ਕਾਮਨਾ ਛੱਡੋ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਕਤੀ ਕਰਮਾਂ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਇਹ ਅਮ੍ਰਿਤ ਫਲ, ਮਿਥਕੇ ਜੀਵ ਦੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਵੱਟੇ ਵਿਚ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਪਰ ਇਸ ਕਾ ਕਥਨ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਮੁਕਤੀ ਤਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਦਇਆ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਵੱਸ ਹੈ, ਸੋ ਟੇਕ ਉਸ ਤੇ ਧਰੋ:- ਕਬੀਰ ਸੁਰਗ ਨਰਕ ਤੇ ਮੈਂ ਰਹਿਓ ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਪਰਸਾਦਿ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪੁਨਾ:- ਸੁਰਗਬਾਸੁ ਨ ਬਾਛੀਐ ਡਰੀਐ ਨ ਨਰਕਿ ਨਿਵਾਸੁ॥ ਹੋਨਾ ਜੋ ਸੋ ਹੋਈ ਹੇ ਮਨਹਿ ਨ ਕੀਜੈ ਆਸ॥ ਪੁਨਾ:- ਮੁਕਤਿ ਬਪੁੜੀ ਭੀ ਗਿਆਨੀ ਤਿਆਗੇ॥ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਕਾਮਨਾਂ ਤਾਂ ਰਹੀ ਨਾਂ, ਕੋਈ ਕਿਸ ਪਿੱਛੇ ਉਦਮ ਕਰੇ? ਉੱਤਰ 'ਜਿਤੁ ਸੁਣਿ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ॥' ਉਸ ਦੇ ਪਯਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਖਾਤਰ। ਜੋ ਅਸਲ ਕਾਮਨਾ ਕਰਨੇ ਯੋਗ ਵਸਤੂ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਤੁਫੈਲ ਹਰ ਕਾਮਨਾ ਨਾਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਰ ਇਹ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਸਦੈਵੀ ਸੰਯੋਗ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਕਾਮਨਾ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਕੀਤੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਕਾਮਨਾ ਕਰਤਾ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਜੀਵ ਦਾ ਪਰਮਾਰਥ ਹੈ, ਤਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ :-

ਰਾਜੁ ਨ ਚਾਹਉ ਮੁਕਤਿ ਨ ਚਾਹਉ ਮਨਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਚਰਨ ਕਮਲਾ ਰੇ॥

ਥਾਪਿਆ ਨ ਜਾਇ ਕੀਤਾ ਨ ਹੋਇ ਆਪੇ ਆਪਿ ਨਿੰਰਜਨੁ ਸੋਇ ॥ ਜਿਨਿ ਸੇਵਿਆ ਤਿਨਿ ਪਾਇਆ ਮਾਨੁ ॥ ਨਾਨਕ ਗਾਵੀਐ ਗੁਣੀ ਨਿਧਾਨੁ ॥ ਗਾਵੀਐ ਸੁਣੀਐ ਮਨਿ ਰਖੀਐ ਭਾਉ ॥ ਦੁਖੁ ਪਰਹਰਿ ਸੁਖੁ ਘਰਿ ਲੈ ਜਾਇ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਦੰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਵੇਦੰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ ॥ ਗੁਰੁ ਈਸਰ ਗੁਰੁ ਗੋਰਖੁ ਬਰਮਾ ਗੁਰੁ ਪਾਰਬਤੀ ਮਾਈ ॥ ਜੇ ਹਉ ਜਾਣਾ ਆਖਾ ਨਾਹੀ ਕਹਣਾ ਕਥਨੁ ਨ ਜਾਈ ॥ ਗੁਰਾ ਇਕ ਦੇਹਿ ਬੁਝਾਈ ॥ ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ ਸੋ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ ॥ ਪ॥

ਨੰ. 1. ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ "ਮੀਣਾ"

ਥਾਪਿਆ ਨ ਜਾਇ ਕੀਤਾ ਨਾ ਹੋਇ॥ ਆਪੇ ਆਪਿ ਨਿਰੰਜਨੁ ਸੋਇ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:-ਨਾ ਏਸੁ ਮਾਨੁਖ ਦੇ ਬੁਤੇ ਥਾਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨ ਕੀਤਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਰੇ, ਸੁ ਆਪੇ ਹੀ ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਿਰੰਕਾਰੁ। ਹੋਰਸ ਦਾ ਕੀਤਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਹੋਂਦਾ। ਅਖੇ ਜਾਂ ਉਸ ਦਾ ਕੀਤਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਹੋਂਦਾ, ਤਾਂ ਕਿਤੈ ਗਲੇ ਏਹੁ ਮਾਨਖੁ ਸੋਭਾ ਭੀ ਪਾਏ, ਅਖੇਆਇ।

ਜਿਨਿ ਸੇਵਿਆ ਤਿਨਿ ਪਾਇਆ ਮਾਨੁ॥ ਨਾਨਕ ਗਾਵੀਐ ਗੁਣੀ ਨਿਧਾਨੁ॥ ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਕਹੇ, ਜੇ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਜਸੁ ਗਾਵੈ, ਤਿਸ ਨੋ ਦਰਿ ਸੋਭਾ ਹੈ। ਜਿਨਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਸੇਵਿਆ, ਗਾਵਿਆ, ਜਿਨਿ ਜਪਿਆ, ਤਿਨਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੈ ਦਰਿ ਮਾਨੁ ਪਾਇਆ।

ਗਾਵੀਐ ਸੁਣੀਐ ਮਨਿ ਰਖੀਐ ਭਾਉ॥ ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:-ਗਾਵੈ, ਸੁਣੇ, ਅਰੁ ਮਨ ਕੇ ਵਿਖੇ ਭਾਉ ਨ ਹੋਵੀ, ਤਉ ਕੈਸਾ ਹੈ? ਓਹੁ ਗਾਵਿਆ ਅਰੁ ਸੁਣਿਆ ਐਸਾ ਹੈ, ਜੈਸਾ ਸਾਖ ਬੀਜੀਐ, ਜੈਸੇ, ਪਰ ਫਲੁ ਓਸਨੋ ਲਗੇ ਨਾਹੀ। ਓਹੁ ਗਾਵਿਆ ਸੁਣਿਆ, ਭਾਵ ਬਗੈਰਿ ਐਸਾਹ ਹੈ। ਪਰੁ ਜੇ ਭਾਵ ਅਰੁ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰੀਤੀ ਸਾਥਿ ਗਾਵੈ, ਸੁਣੇ, ਤਾਂ ਓਸ ਕਉ ਕਿ ਫਲੁ ਹੋਇ?

ਦੁਖੁ ਪਰਹਰਿ ਸੁਖੁ ਘਰਿ ਲੈ ਜਾਇ॥ ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਜੇ ਭਾਵ ਸਾਥਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਜਪੇ, ਤਾਂ ਜਿਤਨੇ ਦੂਖ ਹੈਨਿ ਇਤਨੇ ਖਿਉ ਹੋਇ ਜਾਨਿ। ਅਰੁ ਜਿਤਨੇ ਸੂਖ ਹੈਨਿ, ਏਤਨੇ ਆਇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਹਿ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਦਰਬਾਰਿ ਵਜਦਿਆ ਵਾਜੰਤ੍ਰਾਂ ਸਾਥਿ ਜਾਇ।

ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਦੰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਵੇਦੰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ॥
ਗੁਰੁ ਈਸਰੁ ਗੁਰੁ ਗੋਰਖੁ ਬਰਮਾ ਗੁਰੁ ਪਾਰਬਤੀ ਮਾਈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਰਾਗੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਵੇਦੁ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਗੁਰੂ। ਬ੍ਰਹਮਾ ਜਿ ਹੈ ਸਿ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਪਾਰਬਤੀ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਏਹ ਛਿਏ ਗੁਰੂ ਹੈਨਿ। ਇਨ ਕੇ ਛਿਏ ਘਰ ਹੈਨਿ। ਛਿਏ ਏਨ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਹੈਨਿ। ਛਿਏ ਪੰਥ ਹੈ। ਪੰਥ ਘਰ ਇਕੇ ਹੀ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਕਹਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਿਅਹੁ। ਤੁਸੀ ਜਿ ਹਹੁ, ਸਿ ਗੁਰਦੇਵ ਹਹੁ, ਅਰੁ ਹਉ ਤੁਸਾਡਾ ਬਾਲਕਾ ਹਾਂ। ਤੁਮ ਪਾਸ ਤੇ ਬਾਤ ਖੋਜਦਾ ਹਾਂ। ਜੇ ਹਉ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵਾਂ; ਤਾਂ ਏਹ ਬਾਤ ਪੁਛਉ ਨਾਹੀ। ਮੇਰੇ ਬੁਤੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਕਹਣਾ ਕਥਿਆ ਜਾਂਦਾ ਨਾ ਹੀ।

ਜੇ ਹਉ ਜਾਣਾ ਆਖਾ ਨਾਹੀ ਕਹਣਾ ਕਥਨੁ ਨ ਜਾਈ॥ ਗੁਰਾ ਇਕ ਦੇਹਿ ਬੁਝਾਈ॥
ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ ਸੋ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ॥ 5॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ: ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਿਅਹੁ ਭਗਤਹੁ। ਤੁਮ ਜਿ ਹਹੁ, ਸਿ ਗੁਰਦੇਵ ਹਹੁ। ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ, ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਦੇਵ, ਪਾਰਬਤੀ। ਮੈਂ ਤੁਮ ਪਾਸ ਤੇ ਏਹੀ ਦਾਨੁ ਮਾਂਗਤਾ ਹੈ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ। ਮੈ ਥੀਂ ਬਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ। ਜੇ ਸਭਨਾ ਜੀਆਂ ਕਾ ਦਾਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਵਿਸਰੈ ਨਾਹੀ।

ਨੰ. 2. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਸ਼ਹੀਦ'

ਤਾਂ ਸਿਧਾਂ ਪੁਛਿਆ, "ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਿਸਨੇ ਥਾਪਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਿਸਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਰ ਉਸਦੀ ਸੇਵਾ ਕਿਉਂਕਰ ਹੋਂਦੀ ਹੈ?" ਤਾਂ ਬਚਨ ਹੋਇਆ॥

ਤਿਸਕਾ ਵਿਚਾਰ:- ਸ੍ਰੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੋਲਤੇ ਭਏ ਕਿ, 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੋ ਹੈ, ਸੋ ਕਿਸੇ ਦਾ ਥਾਪਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ, ਅਰ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕਯੋਂਕਿ ਉਸ ਜੇਹਾ ਕੋਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਉਸਨੋਂ ਥਾਪੇ, ਓਹ ਤੋ ਆਪੇ ਆਪ ਹੈ, ਅਰ ਮਾਇਆ ਦੀ ਉਪਾਧ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਅਥਵਾ ਸਰਬ ਦਾ ਆਪਣਾ ਆਪ ਓਹੀ ਹੈ॥ ਅਰ ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਹੀ ਮਾਨ ਅਤੇ ਵਡਿਆਈਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹੈਨ, ਤਾਂਤੇ ਐਸਾ ਜੋ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਨਿਧਿ ਹੈ ਤਿਸਨੂੰ ਸੇਵਿਆ ਚਾਹੀਤਾ ਹੈ॥ ਪਰ ਸੇਵਾ ਦੇ ਤੀਨ ਗੁਣ ਕਹੇ ਹਨ,ਕਿ 'ਗਾਵਣਾ' ਅਰ 'ਸੁਣਨਾ' ਅਰ 'ਨਿੰਧਯਾਸਨ' ਕਰਨਾ, ਅਰ 'ਮਨ-ਮੈਂ-ਭਾਉ' ਰੱਖਣਾ॥ ਤਾਂ ਜਿਤਨੇ ਦੁਖ ਹੈਨ ਸੋ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੈਨ॥ ਅਰ ਗਾਵਣਾ ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥ ਅਰ ਗੁਰ ਜੋ ਹੈਨ 'ਅਕਾਲ-ਪੁਰਖ' ਸੋ ਉਸਦੇ ਮੁਖ ਥੀਂ ਨਾਮ ਹੋਇਆ ਹੈ 'ਓਅੰਕਾਰ' ਤਾਂਤੇ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਮੁਖ ਦੇ ਨਾ ਥੀਂ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮੇ ਦੇ ਚਾਰੇ ਵੇਦ ਕੀਤੇ ਹਨ॥ ਅਰ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਮੁਖਾਂਗਰ ਦੇ ਜੋ ਵਾਕ ਹੈਨ ਸੋ ਓਹ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਸਮਾਇ ਰਹੇ ਹਨ, ਅਰ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਦੀ ਉਤਪਤ ਭੀ 'ਓਅੰਕਾਰ' ਕਰਕੇ ਹੋਈ ਹੈ, ਅਰ ਉਧਾਰ ਭੀ 'ਓਅੰਕਾਰ' ਕਰਕੇ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਓਅੰਕਾਰ ਦੀ ਹੀ 'ਧੁਨਿ' ਥੀਂ ਈਸ਼ਰ ਜੋ 'ਸ਼ਿਵ' ਹੈ ਸੋਇ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਅਰ 'ਓਅੰਕਾਰ' ਦੀ ਹੀ ਧੁਨ ਥੀ 'ਗੌਂ' ਦੇ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਜੋ 'ਵਿਸ਼ਨ' ਹੋਸੈ, ਹੋਇਆ ਹੈ॥ ਤਾਂ ਸਿਧਾ ਪੁਛਿਆ, "ਤੁਸੀ 'ਗੌ' ਕਿਸਨੋਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ?" ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, "ਗੌ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਭੀ ਹੈ, ਅਰ 'ਗੌ' ਇਦ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਨਾਉਂ ਭੀ ਹੈ, ਅਰ 'ਗੌ' ਗਊਆਂ ਦਾ ਨਾਂਉ ਭੀ ਹੈ, ਅਰ ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਨਾਉਂ ਭੀ ਹੈ, ਅਰ 'ਗੌ' ਬਾਣੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਭੀ ਹੈ, ਤਾਂਤੇ ਸਭਨਾ ਦੀ ਜੋ 'ਰੱਖਿਆ ਕਰੇ' ਸੋ 'ਗੋਰਖ' ਕਹੀਤਾ ਹੈ॥ ਅਰ 'ੴ ਸੇ 'ਓਅੰਕਾਰ' ਦੀ ਧੁਨਿ ਤੋਂ ਹੀ 'ਬ੍ਰਹਮਾ' ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਰ 'ੴ ਸੇ ਓਅੰਕਾਰ ਤੋਂ 'ਮਾਇਆ-ਲਛਮੀ' ਹੋਈ ਹੈ, ਸੋ ਓਸੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਾਰਬਤੀ ਕਾ ਰੂਪ ਧਾਰਿਆ ਹੈ॥ ਅਰ ਫੇਰ 'ਮਹਾਰਾਜ' ਆਗਿਆ ਕਰੀ, 'ਜੋ ਏਸਨੋਂ ਵਰੋ'' ਤਾਂ ਓਨਾਂ ਕਹਿਆ "ਐਸੀ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਕਿਉਕਰ ਵਰੀਏ," ਤਾਂ ਫਿਰ ਮਾਇਆ ਨੇ 'ਤ੍ਰੈ' ਰੂਪ ਧਾਰੇ, ਜੋ 'ਸਾਵ੍ਰਿੱਤੀ' ਰੂਪ ਧਾਰਕੇ 'ਬ੍ਰਹਮੇ' ਨੂੰ ਵਰਿਆ, ਅਰ 'ਲੱਛਮੀ' ਰੂਪ ਧਾਰਕੇ 'ਵਿਸ਼ਨ' ਨੂੰ ਵਰਿਆ, ਅਰ 'ਪਾਰਬਤੀ' ਰੂਪ ਧਾਰਕੇ 'ਸ਼ਿਵ' ਨੂੰ ਵਰਿਆ॥ ਤਾਂ ਸਿੱਧਾਂ ਪੁੱਛਿਆ, "ਤੁਸਾਂ ਗੁਰ 'ਬ੍ਰਹਮੇ' ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਕਿ ਪਾਰਬਤੀ ਨੂੰ ਕਹਿਆ ਹੈ?" ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ, "ਜੈਸੇ ਦੀਵਾ ਬਾਲ ਕਰ ਦਲੀਜ਼ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਭੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਰ ਬਾਹਰ ਭੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਛੰਦ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਵਾਸਤੇ ਇੱਕ ਜਗਾਂ 'ਗੁਰ' ਕਹਿਆ ਹੈ ਸੋ 'ਬ੍ਰਹਮੇ' ਨੂੰ ਭੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦਾ ਹੈ ਅਰ 'ਪਾਰਬਤੀ-ਮਾਈ' ਨੂੰ ਭੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ॥" ਅਰ 'ਦੂਜਾ' ਅਰਥ ਇਸਦਾ ਏਹ ਹੈ, 'ਗੁਰਮੁਖ' ਜੋ ਹੈਨ, ਸੋ ਨਾਦ ਜੋ 'ਕੀਰਤਨ' ਦੀਆਂ 'ਧੁਨਾਂ' ਹੈਨ ਸੋ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਤਿਸ ਵਿਚ ਪਰਚੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਰ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਸਮਾਧ ਲਾਇਕੇ ਸਮਾਇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ॥ ਤਾਂ ਓਨਾਂ ਕਹਿਆ, "ਉਨਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਕਉਣ ਹੈ?" ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, "ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕੀ ਸਮਾਧ ਲਾਂਵਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ," ਅਰ ਬ੍ਰਹਮੇ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕੀ ਵੇਦ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਅਰ ਪਾਰਬਤੀ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕੀ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ," ਤਾਂ ਸਿਧਾਂ ਕਹਿਆ, "ਜਿਸ ਤੋ ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤਿਸਦਾ ਰੰਗ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸੋ," ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਜੇ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਂਖਾਂ ਨਾ, ਤਾਂ ਸਿਧਾਂ ਆਖਿਆ, "ਤੈਥੋਂ ਕੁਛ ਛੁੱਪਿਆ ਹੋਇਆ ਭੀ ਹੈ? ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਂਖਿਆ, "ਓਹ ਜੋ ਨਿਰਗੁਣ ਹੈ, ਅਰ ਜਾਣਨ ਵਿੱਚ ਆਂਵਦਾ ਹੈ, ਕਹਿਣ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਂਵਦਾ, ਸੋ 'ਗੁਰ' ਹੋ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਬੂਝ ਦੇਵੋ, ਕਿ ਸਭਨਾਂ ਜੀਆ ਦਾ ਜੋ ਇੱਕ ਦਾਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਮੈਥੋਂ ਵਿਸਰਹਿ ਨਹੀਂ, ਅਥਵਾ, "ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਮੁਝੇ ਏਹ ਬੂਝ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜੋ ਮੈ 'ਨਾਮ' ਨਹੀਂ ਵਿਸਾਰਦਾ"॥ 5॥

ਨੰ. 3. ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਜੀ (ਸੇਵਾਪੰਥੀ)

ਇਸ ਕਾ ਅਰਥੁ॥ ਥਾਪਿਆ ਨ ਜਾਇ ਕੀਤਾ ਨਾ ਹੋਇ॥ ਆਪੇ ਆਪਿ ਨਿਰੰਜਨੁ ਸੋਇ॥ ਆਪੇ ਆਪਿ ਸੁਤੈ-ਸਿਧ ਮਾਇਆ-ਅਤੀਤ ਅਚਲ-ਸਰੂਪ ਹੈ। ਜਿਨ ਪੁਰਖੋ ਨੇ ਭਕਿਤ-ਪੁਰਬਕ ਸੇਵਿਆ, ਤਿਨ ਪਾਇਆ ਮਾਨੁ। ਮਾਨੁ ਕਹੀਐ ਬਡਿਆਈ ਪਾਈ। ਕਿਆ? "ਭਗਤੁ ਭਗਤੁ ਸੁਣੀਐ ਤਿਹੁ ਨੋਇ॥" ਅਰਥੁ ਯਹ॥ ਜੋ ਤੀਨਹੁ ਲੋਕਹੁ ਕੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਤਾ ਹੁਏ। ਨਾਨਕ ਗਾਵੀਐ ਗੁਣੀ ਨਿਧਾਨੁ॥ ਗੁਰ ਕਹੇ ਹੈ॥ ਐਸੇ ਪਭ ਸਰਬ ਗੁਣਹੁ ਕੇ ਸਮੁਦ੍ਰ ਗਾਵਣੇ ਜੋਗ ਹੈ॥ ਤਾਂ ਤੇ ਐਸੇ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਗੁਣ ਗਾਈਐ॥ ਤਥਾ ਸ਼੍ਰੱਧਾ-ਸੰਜੁਕਿਤ ਸ੍ਰਵਣਾ, ਗਾਵੀਐ, ਕਹੀਐ ਮੰਨਣਾ, ਭਾਉ ਨਿੱਧਯਾਸਨੁ ਪ੍ਰਭੁ ਕੇ ਗਾਵਣ, ਸੁਨਣ, ਨਿਹਚੇ ਤੇ ਕਿਆ ਹੋਤਾ ਹੈ? ਸੋ ਕਹੇ ਹੈ॥

ਦੁਖੁ ਪਰਹਰਿ ਸੁਖੁ ਘਰਿ ਲੈ ਜਾਇ॥ ਦੁਖ ਕਹੀਐ, ਸੰਸਾਰ ਕਾ ਜਨਮ ਮਰਣ ਜੋ ਦੁਖ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੋ ਨਿਵਰਤ ਕਰਿ ਕੇ ਸੁਖਿ ਘਰ ਲੈ ਜਾਇ॥ ਬ੍ਰਹਮਾਨੰਦ ਜੋ ਮਹਾ ਸੁਖ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਅਧਿਕ ਔਰ ਸੁਖ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਤਿਸ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਰੇ ਹੈ। ਸੋ ਯਹ ਗਾਵਣਾ, ਸੁਨਣਾ ਅਰ ਤਤ-ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਣਾ। ਸੋ ਕੇਵਲ 'ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੈ। ਸੋਈ ਕਹੈ ਹੋ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਦੰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਵੇਦੰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ॥ ਨਾਦੰ ਕਹੀਐ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਗੁਣਾ ਬਾਦ ਗਾਵਣੇ। ਬੇਦੰ ਕਹੀਐ ਜਥਾ-ਤਤ੍ਵ ਜਾਨਣਾ॥ ਸਮਾਈ ਕਹੀਐ ਅਭੇਦ ਲੀਨ ਹੋਣਾ॥ ਸੋ ਯਹ ਕੇਵਲ ਗੁਰੁ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਮੁਖਾਰ-ਬਿੰਦੁ ਸੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੇਂ ਅਬ ਗੁਰੁ ਮਹਿਮਾ ਬਰਨਨ ਕਰੇ ਹੈ।

ਗੁਰੁ ਈਸਰੁ ਗੁਰੁ ਗੋਰਖੁ ਬਰਮਾ ਗੁਰੁ ਪਾਰਬਤੀ ਮਾਈ॥
ਜੇ ਹਉ ਜਾਣਾ ਆਖਾ ਨਾਹੀ ਕਹਣਾ ਕਥਨੁ ਨ ਜਾਈ॥

ਗੁਰੁ ਕੈਸੇ ਹੈਂ? ਈਸ਼ੂਰ ਕਹੀਐ ਸ਼ਿਵ ਜੀ। ਅਰੁ ਗੋਰਖ, ਗੋ ਨਾਮ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੀ ਜੋ ਰਖਯਾ ਕਰੇ, ਸੋ ਗੋਰਖੁ ਕਹੀਐ ਬਿਸਨੁ॥ ਅਰੁ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ, ਅਰੁ ਪਾਰਬਤੀ। 'ਮਾਂ' ਕਹੀਐ 'ਲਖਿਮੀ', 'ਈ' ਕਹੀਐ 'ਸਰਸ੍ਵਤੀ' ਸੋਏ ਸਭ ਕੇਵਲ ਗੁਰੁ ਹੀ ਹੈ। ਅਰਥੁ ਯਹ। ਜੋ ਜਿਸ ਨੇ ਗੁਰ ਕਾ ਦਰਸ਼ਨ ਅਥਵਾ ਪੂਜਨ ਕੀਆ, ਮਾਨੋ ਸਰਬ ਕਾ ਕੀਆ॥ ਚੌਪਈ॥ ਯਾ ਪਰ ਸੁਤਿ ਸੁ ਕਰੇ ਨਿਰਬਾਹੇ॥ "ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਤ ਸੁ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਆਹੇ।" "ਗੁਰੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਏਕੋ ਜਾਨੁ। ਤਾ ਪਰ ਔਰ ਬੇਦ ਪਰਮਾਣ॥ 1॥

ਦੋਹਿਰਾ॥ ਜਿਹ ਨਰ ਕੌ ਅਤਿ-ਭਕਤਿ ਹੈ, ਦੇਵ ਨਰਾਯਣ ਮਾਹਿ॥
ਜਥਾ ਦੇਵ ਮਹੁ ਗੁਰੁ ਤਥਾ, ਵਾਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਤਾਹਿ॥
ਗੁਰੋਰਧਿ ਮਹਿਮਾ ਨ ਕਹਿ, ਪਰਾ ਬੁਧਿ ਕਿਮਿ ਪਾਇ॥
ਜੇ ਹੌਂ ਜਾਣਾ ਕਹੌਂ ਨਹਿ, ਕਹਿਣਾ ਕਥਨੁ ਨ ਜਾਇ॥ 2॥

ਅਥ ਸਿਖਯ ਕੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ॥ ਜੋ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਚੁ-ਨਾਮ ਤਥਾ ਬਡਿਆਈਆਂ ਜਾਨਣੇ ਕੋ, ਅਰੁ ਕਹਣੇ ਕੋ ਮੈ ਸੰਮ੍ਰਥ ਨਹੀ; ਤਾਂ ਤੇ ਮੁਝ ਕੋ ਅਸ਼ੀਰਬਾਦ ਕਰੋ। ਜੋ ਮੈਂ ਮੁਖ ਸੋ ਭਗਵਤ-ਗੁਣਾ-ਬਾਦ ਕਹੋ। ਅਰੁ ਅਨੁਭਉ ਕਰਿ ਦੇਖੋ॥ ਕਾਹੇ ਤੇ, ਯਹ ਕਹਣਾ ਹੈ। ਕਥਨਾ ਬਹੁਤ ਕਠਿਨ ਹੈ। ਮਨ ਬਾਣੀ ਕਾ ਪਰਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ, ਗੁਰਾ ਇਕ ਦੇਹਿ ਬੁਝਾਈ। ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ ਸੋ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨਾ ਜਾਈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ ਏਕ ਯਹ ਅਨਭਉ ਕਰਾਵਹੁ; ਜੋ ਸਭਨਾ ਜੀਆਂ ਕਾ ਏਕ ਬਿਸੰਭਰ ਦਾਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਕਿਸੀ ਕਾਨਾ ਵਿਖੇ ਕਦੇ ਵਿਸਰੇ ਨਾਹੀ॥ 5॥

ਨੰ. 4. ਸਾਧੂ ਅਨੰਦਘਨ ਜੀ (ਉਦਾਸੀਨ-ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਵਾਚੀ)

ਸੋ ਪਰਮੇਸਵਰ ਕਬ ਕਾ ਹੈ? ਅਰ ਤਿਸ ਕਾ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ ਕੌਣ ਹੈ॥ ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਰ ਕਰਤੇ ਹੈ॥

ਥਾਪਿਆ ਨ ਜਾਇ ਕੀਤਾ ਨਾ ਹੋਇ॥ ਆਪੇ ਆਪਿ ਨਿਰੰਜਨੁ ਸੋਇ॥

ਪਰਮੇਸਵਰ ਕ੍ਬ ਕਾ ਹੈ ਅਰ ਤਿਸ ਕਾ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ ਕੌਣ ਹੈ॥ ਇਹ ਤੋ ਨਹੀ ਹਮ ਥਾਪ ਸਕਤੇ॥ ਕਾਹੇ-ਤੇ; ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਤੇ, ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਿਸੀ ਕਾ ਕੀਆ ਹੂਆ ਨਹੀ। ਜੋ ਜੋ ਕੁਛ ਕੀਆ ਹੂਆ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਆਵਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਤੋ ਨਾਸ਼ਵੰਤ ਹੀ ਦ੍ਰਿਸਟ ਆਵਤਾ ਹੈ॥ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਤੋ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਹੈ, ਤਾਤੇ ਨਿਰੰਜਨ, ਮਾਇਆ ਤੇ ਰਹਤ ਜੋ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹੈ, ਸੋ ਕਿਸੀ ਕਾ ਕੀਆ ਹੂਆ ਨਹੀ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਹੈ॥ ਅਬ ਤਿਸ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਾ ਫਲ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਿਸ ਨੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਸੇਵਨ ਕੀਆ ਤਿਸ ਨੇ ਪਾਇਆ। ਕੌਣਸਾ ਮਾਨਾ। ਜਬ ਤਕ ਜੀਵੈਗਾ, ਤਬ ਤਕਰ ਜਗਤ ਕੇ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਕਰਹਿਗੇ, ਅਰ ਧੰਨ ਧੰਨ ਕਰੇਗੇ॥ ਅਰ ਜਬ ਮਰੇਗਾ ਤਬ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਵਿਖੇ ਲੀਨ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਅਨੰਤ ਬ੍ਰਹਮਾਡੋਂ ਕਾ ਪੂਜ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਂਤੇ ਲੋਕ, ਪਰਲੋਕ ਸੁਧਾਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਗੁਣ ਜਿਸ ਕਾ, ਐਸਾ ਜੋ ਗੁਣੋਂ ਕਾ ਸਮੁੰਦਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੇ ਗੁਣਾਬਾਦ ਗਾਵਣੈ॥

ਗਾਵੀਐ ਸੁਣੀਐ ਮਨਿ ਰਖੀਐ ਭਾਉ॥ ਦੁਖੁ ਪਰਹਰਿ ਸੁਖੁ ਘਰਿ ਲੈ ਜਾਇ॥

ਗਾਵਣ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਗੁਣਾਬਾਦ, ਅਰ ਸੁਣਨੇ ਭੀ; ਅਰ ਮਨ ਵਿਖੇ ਤਿਨ ਕਾ ਭਾਉ ਭੀ ਕਰਣਾ॥ ਭਾਉ ਬਿਨਾ, ਕਹਿਣਾ, ਸੁਣਨਾ; ਨਿਕੰਮਾ ਹੀ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜਬ ਮਨ ਵਿਖੇ ਭਾਵ ਹੂਆ, ਤਬ ਭਾਵ ਕੇ ਪਰਤਾਪ ਤੇ ਦੂਖ ਜੋਹੈ- ਜਨਮ ਮਰਣਾਦਿਕ ਤਿਨ ਕੋ 'ਪਰਹਰ' ਕਿਆ ਕਰੀਏ, ਨਾਸ ਕਰ, ਅਰ ਸੁਖ ਰੂਪ ਆਵਾਗੌਣ ਤੇ ਰਹਿਤ ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੋ 'ਘਰ' ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਰ॥ ਏਤਾ ਕਰਣੇ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮਸ੍ਵਰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਹੀ ਆਦਿ ਵਿਖੇ ਹੀ ਜੋ ਕਹਾ ਥਾ 'ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ'। ਸੋ ਇਹ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਕੇ ਕੈਸੇ ਅਖਰ ਹੈ॥ ਵਾਦੀ ਕੋ ਤੋ ਵਾਦ ਕਾ ਬੀਜ, ਅਰ ਸਿਧਾਤੀ ਕੋ ਸਿਧਾਂਤ ਕਾ ਬੀਜ॥ ਸਿਖ ਕੋ ਪ੍ਰਸਨ ਕਾ ਬੀਜ, ਗੁਰੋ ਕੋ ਉਤ੍ਰ ਕਾ ਬੀਜ॥ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ ਦਵਾਰਾ ਸਿਖ ਕੋ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਾ ਬੀਜ॥ ਈਹਾਂ ਤਕਰ 'ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਹੂਆ ਹੈ॥ ਆਗੇ 'ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਿਸਾਹੁ'॥ ਈਹਾ ਤਕਰ 'ਗੁਰ-ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਕਾ ਹੀ ਨਿਰੂਪਣ ਹੋਵੇਗਾ॥ 'ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਸਭ ਕਾ 'ਬੀਜ' ਹੈ॥ ਅਰ 'ਸਤਿਨਾਮੁ' ਜੋ ਹੈ ਸੋ 'ਮੰਤ੍ਰ' ਹੈ॥ ਕਾਹੇਤੇ॥ ਜੋ ਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇਂਗੇ ਤੋ 'ਸਤਿਨਾਮ' ਕਾ ਹੀ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇਂਗੇ।

ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ॥

ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਸ਼ਕਤਿ ਹੈ॥ ਕਾਹੇ ਤੈ॥ ਜੋ ਇਨਾ ਅਖਰੋ ਵਿਖੇ ਸ਼ਕਤਿ ਤਬੀ ਤੋ ਅਖਰੋ ਨੇ ਪ੍ਰਿਥਮ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੋ 'ਸਤਿਰੂਪ' ਦਿਖਾਇਆ॥ ਫੇਰ ਸਿਖ ਕੋ 'ਸਤਿ' ਰੂਪ ਦਿਖਾਇ ਦੀਆ॥ ਤੇਰਾ ਨਾਸ ਤੋ ਕਬੀ ਨਹੀ ਹੋਤਾ॥

'ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ'॥

ਇਹ 'ਕੀਲਕ' ਹੈ॥ 'ਕੀਲਕ' ਨਮ ਹੈ ਮ੍ਰਿਜ਼ਾਦਾ ਕੇ ਕੀਲੇ ਕਾ॥ ਘਰ ਮੋ ਵਸਤ ਰਾਖ ਕਰ ਤਾਲਾ ਲਗਾਇ ਦੀਆ, ਵਸਤ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਸੋਂ ਰਹੀ॥ ਅਥਵਾ ਪਸ਼ੂ ਕੋ ਕੀਲੇ ਸਾਥ ਬਾਂਧ ਛੋਡਿਆ, ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਸੋ ਖੜਾ ਰਹਾ॥ ਅਥਵਾ ਮਲਾਹ ਜੋ ਨਦੀ ਵਿਖੇ ਮਾਰਗ ਨਿਕਾਸਤੇ ਹੈ॥ ਸੋ ਦੋ ਓਰ ਕੀਲੇ ਗਾਡ ਜਾਤੇ ਹੈਂ॥ ਅਰ ਇਹੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ, ਜੋ ਇਨ ਕੀਲਿਓ ਕੇ ਭੀਤਰ ਚਲੈਗਾ ਸੋ ਸੁਖ ਸੋ ਪਾਰ ਉਤਰੇਗਾ, ਅਰ ਜੋ ਇਨ ਕੀ ਲਿਖਓ ਕੇ ਬਾਹਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਸੋ ਡੂਬੇਗਾ॥ ਈਹਾ ਇਹੀ 'ਕੀਲਕ' ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਣਾ॥ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਨਦੀ ਹੈ॥ ਗੁਰ ਮਲਾਹ ਹੈ, ਸ੍ਰੁਤ ਸਿੰਮ੍ਰਤ ਇਹ ਦੋਨੋ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਕੇ 'ਕੀਲੇ' ਹੈਂ॥ ਸ੍ਰੁਤ, ਸਿਮ੍ਰਤਿ ਕੇ ਮਾਰਗ ਜੋ ਚਲੇਗਾ ਸੋ ਸੁਖ ਸੋ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਨਦੀ ਤੇ ਪਾਰ ਉਤਰੇਗਾ॥ ਆਵਾਗੌਣ ਤੇ ਛੂਟ ਪੜੇਗਾ॥ ਅਰ ਜੋ ਸ੍ਰੁਤ, ਸ੍ਰਿੰਮਤ ਤੇ ਬਾਹਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਸੋ ਡੂਬੇਗਾ॥ ਤਿਸ ਕਾ ਆਵਾਗੌਣ ਕਬੀ ਛੂਟੇਗਾ ਨਹੀ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪੁਰਾਣਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਬਚਨੰ॥ ਸ੍ਰੁਤੀ ਸਿੰਮ੍ਰੁਤੀ ਐਵ ਆਗਿਆ ਯਵੈਤ ਉਲੰਘ ਵਰਤਤੇ॥ ਆਗਿਆ ਛੇਦੀ ਮਮ ਦ੍ਵੇਖੀ ਮਦ ਭਗਤੋ ਪੀ ਵੈਖਣਵ:

ਪੁਰਾਣਾਤ੍ਰ ਮੋ ਲਿਖਾਹੈ- ਨਾਰਾਇਣ ਕਹਤੇ ਹੈ॥ ਸ੍ਰੁਤਿ ਭੀ ਮੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੈ॥ ਸ੍ਰੁਤਿ ਨਾਮ ਹੈ ਚਾਰ-ਵੇਦ ਕਾ, ਔਰ ਜੇਤਾ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਪੁਰਾਣ, ਉਪ-ਪੁਰਾਣ, ਨਿਬੰਧ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ॥ ਇਨ ਦੋਨੋ ਕੋ ਜੋ ਉਲੰਘ ਕਰ ਵਰਤਤਾ ਹੈ॥ ਸੋ ਮੇਰੀ ਆਗਿਆ ਕੇ ਛੇਦਣੇ ਵਾਲਾ, ਮੇਰਾ ਦਵੇਖੀ ਹੈ॥ ਯਦਪ ਉਹ ਮੇਰਾ ਭਗਤ ਭੀ ਹੈ, ਤਉ ਭੀ ਉਹ ਮੇਰਾ ਨਹੀ, ਤਾਤੇ ਸ੍ਰੁਤਿ, ਸਿੰਮ੍ਰਿਤ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਆਪਣੇ ਵਰਣਾਸ੍ਰਮ ਕਾ ਧਰਮ ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ ਕੀਆ ਹੀ ਚਾਹੀਏ॥

'ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਿਸਾਹੁ'॥

ਇਸ ਕੇ ਨਮਿਤ ਪੂਰਬੋਕਤ ਕਾ 'ਵਿਨਿਜੋਗ' ਹੈ। 'ਵਿਨਯੋਗ' ਨਾਮ ਹੈ ਯਤਨ ਕਾ॥ ਜੇਤਾ ਯਤਨ ਹੈ ਸੋ ਪਾਤਸਾਹੋ ਕਾ ਪਾਤਸਾਹ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸਵਰ ਹੈ, ਤਿਸੀ ਕੋ ਤੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੇ ਨਮਿਤ ਹੈ॥ ਤਿਸ ਕਾ ਬੀਜ 'ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ'॥ ਅਬ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕਹਤੇ ਹੈ॥ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਤੋ ਸਰਬੋਤਮ ਪਦਾਰਥ ਹੈ॥ ਬਿਨਾ ਗੁਰੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੈਸੇ ਹੋਵੇਗੀ? ਗੁਰੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਬਿਨਾ ਤੋ ਕਛੁ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ॥ ਸੋਈ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਦੰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਵੇਦੰ।

ਨਾਦ ਜੋ ਹੈ ਗਾਵਣਾ, ਵਜਾਵਣਾ, ਇਸ ਕੋ ਜੋ ਗੁਰੋ ਕੇ ਮੁਖ ਤੇ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰੇਗਾ ਤਬੀ ਤੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇਗਾ। ਯਿਓ ਤੋਂ ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ॥ ਅਰ ਵੇਦ, ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਪੁਰਾਣ ਜੋ ਹੈਂ, ਸੋ ਭੀ ਤੋ ਜੋ ਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਕਰ ਪੜਾਵੇਂਗੇ, ਤਬੀ ਤੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੋਗਾ, ਯਿਉ ਤੋ ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ॥ ਤਿਸ ਪਰ ਭੀ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕਹਤੇ ਹੈ॥ ਨਾਦ, ਵੇਦ ਤੋ ਬਡਾ ਪਦਾਰਥ ਹੈ॥ ਬਿਨ ਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੈਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਹਮ ਇਹ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਗੁਰੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਬਿਨਾ ਤੋ ਅਲਪ ਪਦਾਰਥ ਭੀ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ, ਸੋਈ ਦਿਖਲਾਵਤੇ ਹੈਂ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ॥

ਜੇਤਾ ਕਛ ਛੋਟਾ ਮੋਟਾ ਜਗਤ ਪਦਾਰਥ ਹੈ ਸੋ ਸਭ ਗੁਰਮੁਖ ਵੀ ਤੋ ਹੈ॥ ਮਾਤਾ ਕੇ ਗਰਭ ਤੇ ਤੋ ਕੋਈ ਲੈ ਨਹੀ ਨਿਕਸਾ॥ ਸਭ ਸਿਖ, ਸਿਖ ਹੀ ਤੋ ਹੂਏ॥ ਕਿਸੀ ਨੇ ਸਿਖਲਾਇਆ ਹੂਆ ਸਿਖਾ॥ ਕਿਸੀ ਨੇ ਸੁਣ ਕਰ ਸਿਖਾ, ਜੋ ਕਛ ਜਿਸ ਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਸਿਖਾ, ਉਤਨੇ ਭਾਗ ਮੋ ਉਸ ਕਾ ਉਹੀ ਤੋ ਗੁਰੂ ਹੈ॥

ਨਨੁ- ਤੁਮ ਕਹਤੇ ਹੋ 'ਗੁਰਮੁਖਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ'॥ ਤੁਮਾਰਾ ਗੁਰੂ ਕੌਣ ਹੈ? ਤੁਮਨੇ ਕਿਸੀ ਕੀ ਸਿਖਯ ਗ੍ਰਣ ਕਰੀ? ਇਸ ਕਾ ਉਤਰ ਕਹਤੇ ਹੈ॥ ਗੁਰੁ ਈਸਰੁ ਗੁਰੁ ਗੋਰਖੁ ਬਰਮਾ ਗੁਰੁ ਪਾਰਬਤੀ ਮਾਈ॥

ਈਸ੍ਵਰ ਨਾਮ ਹੈ ਮਹਾਦੇਵ ਕਾ॥ ਸੋ ਗੁਰੂ ਹੈ॥ 'ਗੋ' ਨਾਮ ਹੈ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕਾ, ਤਿਸ ਕੀ ਰਖਿਆ ਕਰਣੇ ਵਾਲਾ ਨਾਰਾਇਣ, ਗੁਰੂ ਹੈ॥ 'ਬ੍ਰਹਮਾ' ਗੁਰ ਹੈ॥ ਪਾਰਬਤੀ ਮਾਈ ਗੁਰ ਹੈ॥ 'ਮਾ' ਨਾਮ ਲਖਮੀ ਕਾ ਹੈ, ਸੋ ਗੁਰ ਹੈ॥ 'ਇ' ਨਾਮ ਸਰਸ੍ਵਤੀ ਕਾ ਹੈ, ਸੋ ਗੁਰ ਹੈ। ਇਨ ਦੋਨੋ ਪਦੋ ਕਾ ਸਮਾਸ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ 'ਮਾ' ਜੋ ਹੈ 'ਲਖਮੀ'॥ 'ਇ' ਹੈ ਸਰਸ੍ਵਤੀ। ਇਨ ਦੋਨੋ ਕਾ ਨਾਮ 'ਮਾਈ' ਹੈ, ਇਹੀ ਛੇ ਗੁਰ ਹੈ॥ ਅਬ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਆਪਣੇ ਆਸ਼ੈ ਕੋ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਤੇ ਹੈ॥ ਜੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹਉ ਜਾਣਾ ਆਖਾ ਨਾਹੀ॥ ਜੋ ਮੈ ਜਾਣਤਾ ਹੌਂ ਇਹ ਛੇ ਮੇਰੇ ਗੁਰ ਹੈਂ, ਪਰੰਤੂ ਮੈਂ ਕਹ ਨਹੀ ਸਕਤਾ॥ ਨਨੁ॥ ਜੋ ਜਾਣਤੇ ਹੋ ਤੋ ਕਹਤੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਜੋ ਜਿਸ ਕਾ ਗੁਰ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਤੋ ਕਹਤਾ ਹੈ॥ ਅਮਕਾ ਸਵਾਮੀ ਮੇਰਾ ਗੁਰੁ ਹੈ॥ ਤੁਮ ਜੋ ਨਹੀ ਕਹਤੇ, ਤੁਮ ਜੋ ਕਹਣੇ ਮੋ ਕਿਆ ਦੋਖ ਹੈ? ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਰ ਕਹਤੇ ਹੈਂ।

ਕਹਣਾ ਕਥਨੁ ਨ ਜਾਈ॥

ਇਹ 'ਛੇ' ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਤ ਕਾ ਕਹਿਣਾ ਮੇਰੇ ਸੋ ਕਹਾ ਨਹੀ ਜਾਤਾ॥

ਨਨੁ- ਕਿਉ ਨਹੀ ਕਹਾ ਜਾਤਾ, ਕਹਣੇ ਮੋ ਕਿਆ ਦੋਖ ਹੈ? ਈਹਾ ਏਤਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕਾ ਆਸ਼ੈ ਸੇ ਪਰਤੀਤ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਇਹੁ 'ਛੇ' ਰੂਪ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਹੈ ਸੰਪੂਰਣ ਜਗਤ ਕੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਹੈਂ॥ ਮੈ ਭੀ ਤੋ ਇਨ ਕੀ ਹੀ ਸ੍ਰਿਸਟ ਮੋ ਹੋ॥ ਇਨ ਕੀ ਸ੍ਰਿਸਟ ਤੇ ਭਿੰਨ ਤੋ ਨਹੀਂ॥ ਇਸ ਤੇ ਤੋ 'ਗੁਰ' ਕਹਾ॥ ਅਰ ਜੈਸੇ ਲੋਕ ਦੀਖਿਆ-ਮੰਤ੍ਰ ਲੇਕਰ ਗੁਰੁ ਧਾਰਣ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ ਤੈਸੇ ਮੇਨੇ ਦੀਖਿਆ ਮੰਤ੍ਰ ਤੋ ਕਿਸੀ ਕਾ ਭੀ ਨਹੀ ਲੀਆ, 'ਸਵਯੈ-ਸਿਧ' ਹੀ ਉਪਜਾ ਹੋ॥ ਇਸ ਤੇ ਨਹੀ ਕਹ ਸਕਤਾ॥

ਅਬ ਇਸੀ ਕੋ ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤ ਦਵਾਰਾ ਸਿਧ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਸਰਬ ਸਾਸਤ੍ਰ ਪੁਰਾਣ ਮੋ ਲਿਖਾ ਹੈ॥ ਰਾਮ ਜੀ ਕੇ ਗੁਰੂ ਵਸਿਸਟ ਜੀ, ਵਸਿਸ਼ਟ ਕਾ ਗੁਰੂ ਕੋਣ? ਅਤ੍ਰਿ 1 ਅੰਗ੍ਰਾ 2 ਪੁਲਸਤ 3 ਪੁਲਰ 4 ਭ੍ਰਿਗ 5 ਕ੍ਰਿਤ 6 ਦੱਖ 7 ਮਰੀਚ 8 ਸਨਕ ਸਨੰਦਨ 9 ਸਨਤ ਕੁਮਾਰ 10. ਇਨ ਤੇ ਲੇਕਰ ਜੋ ਮਹਾਨ-ਭਾਵ ਹੁਏ, ਇਨ ਕਾ ਗੁਰ ਕੌਣ? ਸਰਬ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਪੁਰਾਣ ਕੇ ਕਰਤਾ ਇਹੀ ਤੋ ਹੈਂ॥ ਜੋ ਗੁਰੂ ਇਨ ਕਾ ਕੋਈ ਹੋਤਾ, ਸੋ ਕਹੀਂ ਲਿਖਾ ਹੋਤਾ॥ ਸੋ ਤੋ ਕਹੀਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖਾ॥ ਤੋ ਕਿਆ ਇਵ ਨਿਗੁਰੇ ਹੈ ਜੋ ਨਿਗੁਰੇ ਹੋਤੇ, ਤੋ ਇਨ ਕੋ ਅਰ ਇਨ ਕੇ ਸਾਸਤ੍ਰੋ ਕੋ ਮਾਨਤਾ ਕੌਣ॥ ਏਤਾ ਕਹਣੇ ਤੇ ਕਿਆ ਸਿਧ ਹੂਆ, ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਕੀ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ॥ ਏਕ ਜੀਵ-ਕੋਟੀ॥ 2 ਏਕ ਈਸ਼ੂਰ ਕੋਟੀ॥ ਜੋ ਜੀਵ-ਕੋਟੀ ਹੈ, ਤਿਨ ਕੌ ਤੋ ਅਗਿਆਨ ਹੈ॥ ਸੋ ਅਗਿਆਨ, ਬਿਨਾ ਗੁਰੂ-ਉਪਦੇਸ ਤੋ ਕਿਸੀ ਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਾਂਤ ਹੋਤਾ, ਤਿਨ ਕੋ ਤੋ ਅਵਸ ਕਰ ਗੁਰ ਧਾਰਣ ਕੀਆ ਚਾਹੀਏ॥ ਅਰ ਜੋ ਈਸ਼ੂਰ ਕੋਟੀ ਹੈ, ਤਿਨ ਕੋ ਤੋ ਅਗਿਆਨ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀ॥ ਗੁਰ ਨਾਮ ਹੈ ਮਾਰਗ ਕੇ ਬਤਾਵਣੇ ਵਾਲੇ ਕਾ॥ ਮਾਰਗ ਤਾਂ ਸੋ ਪੂਛੇਗਾ, ਜਿਨ ਕੋ ਨਹੀ ਆਵਤਾ॥ ਅਰ ਜਿਸ ਕੋ ਆਵਤਾ ਹੈ॥ ਸੋ ਕਾਹੇਕੋ ਪੂਛੇਗਾ॥ ਵਸਿਸ਼ਟ ਆਦਿਕ ਸਵਯੰ-ਸਿਧ ਗਿਆਨੀ ਹੈਂ॥ ਪੜੇ ਬਿਨਾ ਹੀ ਇਨ ਕੋ ਵੇਦ, ਸਾਸਤ੍ਰ ਫੁਰੇ ਹੈਂ॥ ਹਮਾਰੇ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕੋ ਭੀ ਪੜੇ ਬਿਨਾ ਹੀ ਬਾਣੀ ਫੁਰੀ ਹੈ॥ ਬਾਣੀ ਕਿਸੀ ਤੇ ਪੜੀ ਤੋ ਨਹੀ॥ ਅਰ ਬਾਣੀ ਵਿਖੇ ਵੇਦ, ਸਾਸ਼ਤ੍ਰ ਕਾ ਹੀ ਤੋ ਅਰਥ ਹੈ॥ ਕਛੁ ਔਰ ਤੋ ਨਹੀ॥ ਯਦਪਿ ਵਿਸਿਸ਼ਟਾਦਿਕ ਸਵਯੰ-ਸਿਧ ਥੇ, ਪੜੇ ਬਿਨਾ ਵੀ ਤਿਸ ਕੋ ਵੇਦ, ਸਾਸਤ੍ਰ ਫੁਰੇ ਹੈਂ॥ ਤਥਾਪਿ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਬਿਸਨ, ਸਿਵ, ਸਰਸ੍ਵਤੀ, ਲਖਮੀ, ਪਾਰਬਤੀ॥ ਇਨ ਛੇਓ ਕੋ ਗੁਰ ਮਾਨ ਕਰ ਪੂਜਨ ਕੀਆ॥ ਇਸੀ ਪੰਥ ਮੇ ਕੋਈ ਏਕ ਐਸੇ ਅੜਬੰਗੀ ਹੈ, ਸਮਝੇ ਬਿਨਾ ਹੀ ਬਕਬਾਦ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ ਕਹਤੇ ਹੈਂ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੋ ਨਹੀ ਗੁਰੂ ਮਾਨਤੇ॥ ਇਨ ਕੇ ਮੁਖ ਪਰ ਪ੍ਰਥਮ ਤੋ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕੀ ਚਪੇਟਕਾ ਪੜਤੀ ਹੈ॥

ਏਕਾ ਮਾਈ ਜੁਗਤਿ ਵਿਆਈ ਤਿਨਿ ਚੇਲੇ ਪਰਵਾਣੁ॥
ਇਕੁ ਸੰਸਾਰੀ ਇਕੁ ਭੰਡਾਰੀ ਇਕੁ ਲਾਏ ਦੀਬਾਣੁ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੰਸਾਰੀ ਸੰਸਾਰ ਕੋ ਰਚਨੇ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਹਮਾ॥ ਭੰਡਾਰੀ ਸਰਬ ਜਗਤ ਕੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਣੇ ਵਾਲਾ ਵਿਸਨੁ॥ ਅਰ ਦੀਬਾਨ ਲਗਾਵਣੇ ਵਾਲਾ ਅੰਤ ਵਿਖੇ ਮੁਹਾਸਬਾ ਲੈਣੇ ਵਾਲਾ ਮਹਾਦੇਵ॥ ਇਹ ਤੀਨੋ ਜਗਤ ਕੇ ਈਸ਼ਵਰ ਜਿਸ ਕੇ ਚੇਲੇ ਹੈ॥ ਸੋ ਕਿਆ ਗੁਰੂ ਨਹੀ॥ ਅਬ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਕੀ ਚਪੇਟਕਾ ਪੜਤੀ ਹੈ॥ 'ਸਤਿ ਪੁਰਖੁ ਜਿਨਿ ਜਾਨਿਆ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਉ॥ ਜੋ ਸਤ ਪੁਰਖ ਕਾ ਗਯਾਤਾ ਹੈ ਸੋਈ ਸਤ ਗੁਰੂ ਹੈ॥ ਈਹਾ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਪੁਰਖ ਨਪੁੰਸਕ ਕਾ ਕਛ ਭੇਦ ਤੋ ਨਹੀ ਕਹਾ॥ ਅਬ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕੀ ਚਪੇਟਕਾ ਪੜਤੀ ਹੈ॥ "ਗੁਰੂ ਉਸਤ ਕੋ? ਯਸਤੁਹਿ ਤੋ ਉਪਦੇਸਟਾ" ਗੁਰੁ ਕੌਣ ਹੈ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਰ:

"ਜੋ ਹਿਤ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰੇ, ਸੋਈ ਗੁਰੂ॥" ਈਹਾ ਤੋ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖ ਨਪੁੰਸਕ ਕਾ ਕਛ ਭੇਦ ਨਹੀ ਕਹਾ॥ ਚੂੜਾਲਾਗਜਾ ਸਿਖਰਧ੍ਵਜ ਕੀ ਰਾਣੀ ਹੋਤੀ ਥੀ। ਆਪਣੇ ਭਰਤਾ ਕੋ ਗਿਆਨ ਉਪਦੇਸ ਕਰ ਕਰ ਮੁਕਤ ਹੀ ਤੋ ਕੀਆ। ਇਹ ਕਥਾ ਵਸਿਸ਼ਟ ਜੀ ਮੋ ਪਰ ਸਿਧ ਵੀ ਤੋ ਲਿਖੀ ਹੈ॥ ਅਰ ਮਦਾਲਸਾ ਮਾਤਾ ਭੀ ਜੋ ਰਾਜਾ ਕੁਵਲਯਾਸਵ ਕੀ ਰਾਣੀ ਹੀ ਤੋ ਥੀ॥ ਆਪਣੇ ਜੋ ਪੁਤ੍ਰ ਬੇਚਾਰਾ॥ ਸੁਬਾਹ॥ ਵਿਕ੍ਰਾਂਤ॥ ਸਤ੍ਰੁਮਰਦਨ॥ ਅਲਰਕ॥ ਤਿਸ ਕੇ ਗਿਆਨ ਉਪਦੇਸ ਕਰ ਕਰ ਮੁਕਤ ਹੀ ਤੋ ਕੀਆ॥ ਜਬ ਪੁਤ੍ਰ ਜਨਮੇ ਤਬ ਤਿਸ ਕੋ ਲੋਰੀ ਕੇ ਬਹਾਨੇ ਗਿਆਨ ਹੀ ਉਪੇਦਸ ਕਰੇ॥ ਮਾਰਕੰਡੇ ਪੁਰਾਣ ਮਦਾਲਸਾ ਬਚਨੰ॥

"ਸੁਧੋ ਅਸਿਹੇ ਤਾਤ ਨ ਤੇ ਅਸਤਿ ਨੰਵਾਸਯਤੰਵਰੋਦਿਸ਼ਿ ਕਸਯ਼ ਹੈ ਤੋ"॥

ਮਾਰਕੰਡੇ ਪੁਰਾਣ ਮੋ ਲਿਖਾ ਹੈ॥ ਮਦਾਲਸਾ ਮਾਤਾ ਲੋਰੀ ਦੇਤੀ ਹੈ॥ ਆਪਣੇ ਪੁਤ੍ਰੋ ਕੋ॥ ਹੇ ਪੁਤ੍ਰ ਤੂ ਤੋ ਸ਼ੁਧ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੈਂ॥ ਤੇਰੇ ਵਿਖੇ ਤੋ ਨਾਮ ਹੀ ਨਹੀ। ਅਰ ਜੋ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਕੀਆ, ਸੋ ਤੋ ਕਲਪਨਾ ਕਰ ਕਰ ਅਬੀ ਤੋ ਕੀਆ ਹੈ॥ ਇਹ ਪੰਚ ਭੂਤ ਕਾ ਸਰੀਰ ਜੋ ਹੈ, ਤੋ ਤੇਰਾ ਤੋ ਨਹੀ॥ ਅਰ ਤੂ ਭੀ ਇਸ ਕਾ ਨਹੀ॥ ਫੇਰ ਤੂ ਕਿਸ ਨਮਿਤ ਰੋਤਾ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗਿਆਨ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰਤੀ ਹੀ ਰਹੇ॥ ਜਬ ਪੁਤ੍ਰ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਵੇ, ਤਬ ਰਜ ਵਿਖੇ ਬੁਧਨ ਕਰੇ॥ ਤਪ ਨਮਿਤ ਬਨ ਕੋ ਚਲਾ ਹੀ ਜਾਵੇ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤੀਨ ਪੁਤ੍ਰੋ ਕੋ ਬਨ ਮੋ ਪਠਾਏ॥ ਅਰ ਭਰਤਾ ਕੀ ਆਗਿਆ ਮਾਨ ਕਰ ਚੋਥਾ ਪੁਤ੍ਰ ਜੋ ਅਲਕ ਥਾ ਤਿਸ ਕੋ 'ਪਰਬ੍ਰਿਤ-ਮਾਰਗ' ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆ ਸੋ ਰਾਜ ਵਿਖੇ ਹੀ ਰਹਾ॥ ਜਬ ਪੁਤ੍ਰ ਰਾਜ ਕੇ ਯੋਗ ਹੂਆ॥ ਤਬ ਰਾਜ ਰਾਣੀ ਪੁਤ੍ਰ ਕੋ ਰਾਜ ਵਿਖੇ ਇਸਥਾਪਨ ਕਰ ਕਰ ਆਪ ਤਪ ਕੇ ਨਮਿਤ ਬਨ ਮੋ ਗਏ॥ ਜਾਤੀ ਹੁਈ ਮਾਤਾ ਦੋ ਸਲੋਕ ਪੁਤ੍ਰ ਕੋ ਲਿਖ ਕਰ ਦੇ ਗਏ॥ ਅਰ ਕਹਾ, ਜਬ ਤੋ ਕੋ ਅਪਦਾ ਪੜੇਗੀ ਤਬ ਤੂ ਇਨ ਸਲੋਕੋ ਕੋ ਵੀਚਾਰੀਓ॥ ਤੇਰੀ ਆਪਦਾ ਨਾਸ ਹੋਇਗੀ। ਤਬ ਬਡਾ ਪੁਤ੍ਰ ਜੋ ਥਾ ਸੁਬਾਰੁ, ਤਿਸ ਨੇ ਵੀਚਾਰ ਕੀਆ॥ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ ਤੋ ਹਮਾਰੇ ਬਹੁਤ ਯੋਗ ਥੇ ਸੋ ਤੋ ਬਨ ਮੋ ਗਏ॥ ਪੀਛੇ ਛੋਟਾ ਭਾਈ ਰਾਜ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਕਿਆ ਜਾਣੀਏ ਓਹੁ ਰਾਜ ਲੱਛਮੀ ਕਰ ਕਰ ਅੰਧ ਹੂਆ, ਕੈਸਾ ਪਾਪ ਕਰੇ॥ ਤਿਸ ਕੇ ਪੀਛੇ ਹਮਾਰੇ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ ਕੋ ਨਰਕੀ ਹੋਵੇ॥ ਇਸ ਕੋ ਰਾਜ ਤੇ ਨਿਕਾਸਾ ਚਾਹੀਏ॥ ਤਬ ਸੁਬਾਹੁ ਕਾਂਸੀ ਕੇ ਰਾਜਾ ਕੋ ਜਾਇ ਮਿਲਾ। ਕਹਾ ਬਡਾ ਪੁਤ੍ਰ ਰਾਜਾ ਕਵੁਲਯਾ ਸੁਰਕਾ ਮੇ ਹੋ। ਮੈ ਤਪ ਕੇ ਨਮਿਤ ਬਨ ਕੋ ਆਇਆ ਥਾ॥ ਅਬ ਤਪ ਮੇਰਾ ਪੂਰਨ ਭਇਆ॥ ਬਡੇ ਕੇ ਹੋਤੇ ਛੋਟਾ ਰਾਜ ਕਰੇ, ਇਸ ਮੇ ਅਨਿਆਉ ਹੈ॥ ਮੇਰਾ ਰਾਜ ਮੇਰੇ ਤਾਈ ਲੈ ਦੇਉ॥ ਤਬ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਾਂਸੀ ਕਾ ਰਾਜਾ ਅਲਰਕ ਦੇਸ ਪਰ ਚੜਾ॥ ਬਾਹਰ ਕਾ ਮੁਲਖ ਤੋ ਛੁਡਾਇ ਲੀਆ॥ ਅਰ ਨਗਰ ਮੋ ਘੇਰਾ ਡਾਰਾ॥ ਤਬਿ ਅਲਰਕ ਨੇ ਵੀਚਾਰ ਕੀਆ॥ ਮਾਤਾ ਕਾ ਵਚਨ ਹੈ, ਜਬ ਤੋ ਕੋ ਅਪਦਾ ਪੜੇਗੀ ਤਬ ਤਬ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਵਚਨੋ ਕੋ ਵੀਚਾਰੀਓ, ਤੇਰੀ ਅਪਦਾ ਨਾਸ ਹੋਵੇਗੀ ਮੇਰਾ ਤੋ ਰਾਜ ਹੀ ਚਲਾ, ਇਸ ਤੇ ਪਰੇ ਅਪਦਾ ਕਿਆ ਹੋਵੇਗੀ॥ ਤਬ ਅਲਰਕ ਨੇ ਮਾਤਾ ਕੇ ਵਚਨ ਨਿਕਾਸੇ॥ ਮੰਦਾਲਸੋਵਾਚਾ॥

ਸੰਗ: ਸਰਬਤਮਨਾਤਿਆਜਯ ਸਚੇਤਤਯਕਤੁੰਨਸਕਯਤੇ॥ ਸਦਭਿਸਰਕਰਤਵਯਸਿਤ: ਸ਼ੰਗ ਸਯਭੇ ਖਜੰ॥

ਕਮ: ਸਰਬਾਤਮਨਾਰੇਯੋ ਰਾਤੁੰ ਚੇ ਛਕਯਤੇਨਸ: ਮਮੁਖਿਆਪ੍ਰਤਿਕੈਵਲਵਯ: ਸ਼ੈਵਤਸਯਾਪਿਭੇਖਜੰ॥

ਭੇਖ ਜ ਕੁਸੰਗ ਸਰਬ ਪਰਕਾਰ ਕਰ ਕਰ ਤਿਆਗਣਾ ਯੋਗ ਹੈ॥ ਜੋ ਸਰਬ ਸੰਗ ਤਿਆਗ ਕੇ ਤੋ ਸੰਗ ਸੰਤੋ ਕਾ ਕਰੇ॥ ਸੰਤੋ ਕਾ ਸੰਗ ਕੈਸਾ ਹੈ, ਔਰ ਸੰਗੋ ਕਾ ਔਖਦ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਔਖਧ ਰੋਗ ਕੋ ਨਹੀ ਰਹਣੇ ਦੇਤੀ, ਤੈਸੇ ਸੰਤੋ ਕਾ ਸੰਗ ਭੀ ਨਹੀ ਕੁਸੰਕ ਕੋ ਰਹਣੇ ਦੇਤਾ॥ ਕਾਮਨਾ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰ ਕਰ ਤਿਆਗਣੀਯੋਗ ਹੈ॥ ਜੋ ਸਰਬ ਕਾਮਨਾ ਨ ਤਿਆਗ ਸਕੇ, ਤੋ ਕਾਮਨਾ ਮੁਕਤ ਹੋਣੇ ਕੀ ਕਰੇ॥ ਮੁਕਤ 4ਕੀ ਕਾਮਨਾ ਕੈਸੀ ਹੈ, ਔਰ ਕਾਮਨਾ ਕਾ ਔਖਧ ਹੈ॥ ਤਬ ਅਲਰਕ ਨੇ ਮਾਤਾ ਕੇ ਵਚਨ ਵੀਚਾਰੇ॥ ਜੁਧ ਤੋ ਕਿਲਾ ਮੋ ਜਿਉ ਕਾ ਤਿਉ ਬਣਾ ਰਹਾ॥ ਆਪ ਏਕਲਾ ਹੀ ਨਿਕਸ ਗਇਆ। ਸਵਾਮੀ ਦਤ੍ਰਾਤ੍ਰੇਯ ਕੀ ਸੰਗਤ ਕੋ ਪਾਇ ਕਰ ਗਿਆਨੀ ਹੂਆ॥ ਘਰ ਮੋ ਆਇ ਕਰ ਸੁਬਾਹ ਕੋ ਕਹਾ॥ 'ਮਹਾਰਾਜ'! ਰਾਜ ਕਰੀਏ, ਹਮ ਕੋ ਕਛ ਰਾਜ ਸਾਥ ਕਾਮ ਨਹੀ॥ ਤਬ ਸੁਬਾਹ ਨੇ ਕਹਾ: 'ਹਮ ਕੋ ਰਾਜ ਸਾਥ ਕਿਆ ਕਾਮ ਹੈ?' ਹਮਾਰਾ ਉਦਮ ਤੋ ਇਸੀ ਤਰਾ ਥਾ॥ ਹਮਾਰਾ ਭਾਈ ਰਾਜਮੈ ਕਰ ਅੰਧ ਹੂਆ ਹੂਆ ਕਛ ਪਾਪ ਨ ਕਰੇ॥ ਅਬ ਤੋ ਤੂੰ ਸਵਾਮੀ ਦਤਾਤ੍ਰੇਯ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤੇ ਗਿਆਨੀ ਹੂਆ॥ ਅਬ ਅਨੰਦ ਸੋ ਰਾਜ ਵਿਖੇ ਹੀ ਰਹੁ। ਅਲਰਕ ਰਾਜ ਵਿਖੇ ਹੀ ਮੁਕਤ ਹੂਆ॥ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਉਪਦੇਸ ਦਵਾਰਾ ਚਾਰ ਪੁਤ੍ਰ ਮੁਕਤ ਕਰ ਡਾਰੇ॥ ਐਸੀ ਮਾਤਾ ਕੋ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਹੀ ਮਾਨਤੇ ਤਿਨ ਤੇ ਪਰੇ ਬਡਾ ਗਵਾਰ ਔਰ ਕੌਣ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਰ ਪੀਪੇ ਕੀ ਪਰਚੀ ਨੇ ਜੋ ਲੋਕੋ ਕੀ ਬੁਧ ਭ੍ਰਿਸਟ ਕਰੀ ਹੈ, ਤਿਸ ਭ੍ਰਿਸਟ ਬੁਧੀਓ ਕੋ ਹਮ ਪੂਛਤੇ ਹੈਂ, ਜਿਸ ਦੇਵੀ ਨੇ ਪੀਪੇ ਕੋ ਮੁਕਤ ਕਾ ਜਬਾਬ ਦੀਆ, ਤਿਸ ਦੇਵੀ ਕਾ ਨਾਮ ਕਿਆ ਥਾ? ਕਛ ਤੋ ਨਾਮ ਊਹਾ ਲਿਖਾ ਨਹੀ, ਦੇਵੀ ਲਿਖੀ ਹੈ॥ ਤਾਂਤੇ ਈਹਾਂ ਇਹ ਨਿਸ਼ਚੈ ਕਰਣਾ, ਜੈਤੇ ਦੇਵਤਾ, ਸਿਧ, ਚਾਰਣ, ਗੰਧਬ ਵਿਦਿਆਧਰ ਹੈਂ॥ ਤਿਨ ਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇਵੀਆਂ ਹੀ ਕਹਾਵਤੀਆਂ ਹੈਂ॥ ਕਿਆ ਜਾਣੀਏ ਊਹਾ ਕੌਣਸੀ ਕੰਗਾਲਣੀ ਦੇਵੀ ਥੀ॥ ਸਭੀ ਦੇਵੀਆਂ ਮੁਕਤ ਦੇਣੇ ਕੋ ਸਮਰਥ ਤੋ ਨਹੀ॥ ਮੁਕਤ ਦੇਣੇ ਵਾਲੀਆਂ ਇਹ ਤੀਨੋਂ ਦੇਵੀਆਂ ਹੈਂ, ਸੁਰਸਵਤੀ, ਲਖਮੀ, ਪਾਰਬਤੀ ਕਾਕ ਭਸੁੰਡ ਨੇ ਸੁਰਸਵਤੀ ਮਹਾਮਾਇਆ ਕੋ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਆ ਥਾ॥ ਮਹਾਮਾਇਆ ਨੇ ਕਾਕ ਭਸੁੰਡ ਕੇ ਸਿਰ ਪਰ ਹਾਥ ਧਰਾ॥ ਕਾਕ ਭਸੁੰਡ ਕੋ ਯੋਗ ਕਲ ਸਿਯੁੰਕਤ ਗਿਆਨ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਈ। ਇਹ ਕਥਾ ਵਸਿਸ਼ਟ ਜੀ ਮੋ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੀ ਲਿਖੀ ਹੈ॥ ਸੁਰਥ ਰਾਜਾ ਅਰ ਸਮਾਧ ਵੈਸ਼ ਇਨ ਦੋਨੋ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਕੀ ਪ੍ਰਿਤਮਾ ਬਣਾਇ ਕਰ ਤੀਨ ਵਰਖ ਪਰਯੰਤ ਪਾਰਬਤੀ ਮਹਾਮਾਇਆ ਕਾ ਪੂਜਨ ਕੀਆ। ਮਹਾਮਾਇਆ ਸੰਖਿਆਤ ਭਈ॥ ਕਹਾ, ਬਰ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਾਂਗੋ॥ ਰਾਜਾ ਨੇ 'ਰਾਜ' ਮਾਂਗਾ। ਤਿਸ ਕੋ ਰਾਜ ਹੀ ਦੀਆ॥ ਵੈਸ਼ ਨੇ ਮੁਕਤਿ ਮਾਂਗੀ ਤਿਸ ਕੋ ਮੁਕਤ ਹੀ ਕੀਆ ਇਹ ਕਥਾ ਮਾਰਕੰਡੇ ਪੁਰਾਣ ਮੋਂ ਪਰਸਿਧ ਹੀ ਲਿਖੀ ਹੈ॥ ਅਰ ਲੱਖਮੀ ਕੇ, ਸਾਸਤ੍ਰੋ ਮੋ ਦੋ ਰੂਪ ਕਹੇ ਹੈਂ॥ ਵਸੂ ਸਵਰੂਪਣੀ ਲੱਖਮੀ, ਲੱਖਮੀ ਨਿਰਬਾਣ ਸੰਗਕਾ॥ ਏਕ ਲੱਖਮੀ ਨਿਰਬਾਣ ਸੰਗਕਾ॥ ਏਕ ਲੱਖਮੀ ਕਾ ਧਨ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਦੂਸਰਾ ਨਿਰਬਾਣ; ਕਿਆ-ਕਰੀਏ, ਮੁਕਤਿ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਸੋ ਲਖਮੀ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਾ ਨਾਮ ਹੀ ਤੋ ਮੁਕਤਿ ਹੈ, ਔਰ ਮੁਕਤਿ ਕੋਈ ਭਿੰਨ ਪਦਾਰਥ ਤੋ ਨਹੀ। ਸਵਰਗਾ ਪਰ ਵਗ ਜੋ ਮੁਕਤੀ ਹੈ॥ ਤਿਸ ਕੇ ਦੇਣੇ ਵਾਲੀ ਜੋ ਤੂੰ ਨਾਰਾਇਣੀ ਦੇਵੀ ਹੈਂ॥ ਤੇਰੇ ਤਾਈ ਹਮਾਰਾ ਨਮਸਕਾਰ ਹੋਵੇ॥ ਐਸੇ ਮਾਰਕੰਡੇ ਪੁਰਾਣ ਮੋ ਦੇਵਤਾ ਮਹਾਮਾਹਾਦੇਵੀਆ ਕੋ ਤੋ ਤੁਮ ਨੇ ਕੰਗਾਲਣੀਆਂ ਮਾਨਾ॥ ਅਰ ਸੁਰਸਵਤੀ, ਲਖਮੀ, ਪਾਰਬਤੀ ਇਨ ਮੁਕਤਿ ਦੇਣੇ ਵਾਲੀਆਂ ਮਾਨਾ॥ ਜਵਾਲਾਮੁਖੀ ਭੀ ਤੋ ਸਾਸਤ੍ਰੋ ਮੇ ਪਾਰਵਤੀ ਹੀ ਕਹੀ ਹੈ। ਜੋ ਪਾਰਬਤੀ ਮੁਕਤਿ ਦੇਣੇ ਵਾਲੀ ਥੀ, ਤੋ ਜਵਾਲਾ ਮੁਖੀ ਨੇ 'ਲਹਣੇ' ਕੋ ਮੁਕਤ ਕਾ ਜਬਾਬ ਕਿਉ ਦੀਆ॥

ਤਿਸੀ ਕਾ ਉਤਰ : ਤੂੰ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾ ਹੀ ਬਕਬਾਦ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਜਵਾਲਾ ਮੁਖੀ ਨੇ ਲਹਣੇ ਕੋ ਮੁਕਤਿ ਕਾ ਜਬਾਬ ਨਹੀ ਦੀਆ, ਵਰ ਦੀਆ ਹੈ॥ ਮੂਰਖੋਂ ਨੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਕੋ ਖਰਾਬ ਕਰ ਡਾਰਾ॥ ਜੋ ਬਾਤ ਹਛੀ ਭੀ ਥੀ, ਤਿਸ ਕੋ ਮੂਰਖੋ ਨੇ ਨਹੀ ਸਮਝਾ ਨਹੀ ਲਿਖੀ॥ ਅਰ ਜੋ ਬੁਰੀ ਬਾਤ ਭੀ ਥੀ ਮੂਰਖੋ ਕੇ ਮਨ ਮੋ ਹਛੀ ਲਗੀ, ਤਿਸ ਕੋ ਲਿਖ ਡਾਰਾ॥ ਹਜਾਰ ਪੋਥੀਆਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਕੀ ਲੈ ਕਰ ਦੇਖੋ, ਹਜਾਰ ਪਰ ਹਜਾਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀ ਹੀ ਬਾਤ ਹੈ॥ ਪੋਥੀ ਤੋ ਏਕ ਅਰ ਬਾਤ ਤੋ ਹਜਾਰ॥ ਤਰਾ ਤਰਾ ਕੀ ਇਹ ਸਭ ਮੂਰਖੋ ਹੀ ਕੀ ਖਰਾਬੀ ਕਰੀ ਹੁਈ ਹੈ॥ ਤਬੀ ਤੋ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਨੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਪਰ ਨਹੀ ਚੜਾਈ॥ ਅਰ ਇਹੀ ਭੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਨੇ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਪਰ ਆਪਣੀ ਮੁਹਰ ਛਾਪ ਕਰੀ॥ ਹਜਾਰੋਂ ਸਿੱਖੋ ਕੋ ਵਿਦਮਾਨ ਕਹਾ, 'ਜੋ' ਕੋਈ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕੇ ਅਖਰ ਮਾਤ੍ਰਾ ਕੋ ਅੰਨਥਾ ਕਰੇਗਾ॥ ਸੋ ਗੁਰੂ ਮਾਰਾ ਹਤਿਆਰਾ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਤਬੀ ਤੋ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਬਚਾ॥ ਨਹੀ ਤੋ ਇਹ ਮੂਰਖ, ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕੋ ਭੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਕੀ ਨਿਆਈ ਖਰਾਬ ਹੀ ਕਰ ਡਾਰਤੇ॥

ਕਵਿਤੁ॥ ਮੂਰਖ ਕੀ ਸਭਾ ਬੈਠ ਗਯਾਨ ਧਯਾਨ ਨਾਸ ਹੋਇ, ਮੂਰਖ ਕੀ ਸਭਾ ਬੈਠ ਬਾਤ ਸਭ ਕਾਨੀ ਹੈ॥ ਮੂਰਖ ਕੀ ਸਭਾ ਬੈਠ ਮਾਨੀ ਅਪਮਾਨ ਪਾਵੇ, ਮੂਰਖ ਕੀ ਸਭਾ ਬੈਠ ਅਹਮਕ ਭੀ ਗਯਾਨੀ ਹੈ॥ ਮੂਰਖ ਕੀ ਸਭਾ ਬੈਠ ਸਾਚਹੂ ਕੋ ਝੂਠ ਕਹੈ, ਮੂਰਖ ਕੀ ਸਭਾ ਬੈਠ ਝੂਠ ਸਾਚਮਾਨੀ ਹੈ॥ ਕਹਤ ਹੈ ਅਨੰਦ ਘਨ ਭਲੀ ਭਾਤ ਸੋਧ ਦੇਖਯੋ , ਮੂਰਖ ਕੀ ਉਪਮਾ ਸੋ ਤੋ ਨਿੰਦਾ ਕੀ ਪੜਨਾਨੀ ਹੈ॥

ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਨੇ ਦੇਵੀ ਕੀ ਉਪਮਾ ਸਭ ਤੇ ਊਪਰ ਕਹੀ॥ 'ਏਕਾ ਮਾਈ ਜੁਗਤਿ ਵਿਆਈ', ਇਸ ਕੇ ਅਰਥ ਮੋਂ ਇਸ ਕਾ ਨਿਰਣੈ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਅਰ ਮੂਰਖੋ ਨੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮੋਂ ਈਹਾ ਤਕਰ ਲਿਖਾ, ਦੇਵੀ, ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕੇ ਘਰ ਝਾੜੂ ਦੇਤੀ ਥੀ। ਇਹ ਉਪਮਾ, ਨਿੰਦਾ ਕੀ ਪੜਨਾਨੀ ਤੋ ਹੈ॥ ਲਹਣਾ, ਦੇਵੀ ਜੀ ਕਾ ਅਨੰਨ ਭਗਤ ਥਾ॥ ਕਿਆ ਇਸ ਕਾ ਨੇਮ ਹੋਤਾ ਥਾ॥ ਨਵਰਾਤ੍ਰ ਮੋ ਜਵਾਲਾ ਮੁਖੀ ਜਾਤਾ, ਹਾਥੋਪਰ ਜੌਂ ਜਮਾਵਤਾ॥ ਸਿਰ ਪਰ ਜੌਂ ਜਮਾਵਤਾ ਪਗੋ ਮੋਂ ਘੁੰਘਰੂ ਰਾਖਤਾ॥ ਨਵ-ਦਿਵਸ ਕਾ ਉਪਵਾਸ ਬ੍ਰਤ ਕਰਤਾ॥ ਨਵ ਦਿਵਸ ਨਾਚਤਾ ਅਰ ਗਾਵਤਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਵੀ ਰਹਤਾ॥ ਅਰ ਕਾਮਨਾ ਤੋ ਕਿਸੀ ਪਦਾਰਥ ਕੀ ਭੀ ਨਹੀ, ਨਿਹਕਾਮ ਥਾ॥ ਗੁਰੂ ਦੇਵ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਪਚੀਸ ਬਰਖ ਕੀ ਰਾਮਤਿ ਕਰ ਕਰ ਐਰਾਵਤੀ ਨਦੀ ਕੇ ਤੀਰ ਵਿਸ੍ਰਾਮ ਕੀਆ॥ ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਦੇਵ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਸੰਪੂਰਨ ਦੇਸ ਮੋ ਪਸਰ ਗਈ॥ ਹਜਾਰੋ ਲੋਕ ਮਿਲ ਕਰ ਸਿੱਖ ਹੂਏ॥ ਲਹਣਾ ਚਲਾ ਥਾ, ਜਵਾਲਾ ਮੁਖੀ॥ ਲਹਣੇ ਨੇ ਕਹਾ ਭਾਈ ਯਦਪ ਚਾਰ ਕੋਸ ਕਾ ਫੇਰ ਪੜਤਾ ਹੈ॥ ਤੁੰ ਭੀ ਮਹਾ ਪੁਰਖ ਕਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਹੀ ਜਾਇਗੇ॥ ਲਹਣਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਕੇ ਆਗੇ ਪ੍ਰੇਮ ਭਗਤ ਸੋ ਨਾਚਾ॥ ਅਰ ਗਾਇਆ॥ ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦੇਵ ਜੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਭਏ॥ ਕਹਾ ਪੁਰਖਾ ਤੂ ਕੌਣ ਹੈਂ॥ ਕਹਾਂ ਤੇ ਆਇਆ ਹੈਂ॥ ਕਹਾ ਜਾਇਗਾ॥ ਤਬ ਲਹਣੇ ਕਹਾ॥ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾਸ ਤ੍ਰਿਹੁਣ ਖੱਤ੍ਰੀ ਹੈ॥ ਲਹਣਾ ਦਾਸ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ॥ ਖੰਡੂਰਮੋ ਦਾਸ ਵਸਤਾ ਹੈ॥ ਜਵਾਲਾਮੁਖੀ ਦੇਵੀ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕੋ ਜਾਤਾ ਹੋ॥ ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਦੇਵ ਕਹਾ॥ ਜਵਲਾ ਮੁਖੀ ਮੋ ਦੇਵੀ ਹੈ ਬੈਠੀ ਹੁਈ ਜਿਸ ਕਾ ਦਰਸਨ ਕਰੋਗੇ॥ ਤਬ ਲਹਣੇ ਕਹਾ "ਮਹਾਰਾਜਾ! ਦੇਵੀ ਕਾ ਇਸਥਾਨ ਹੈ॥ ਅਰ ਅਗਨ ਕੀਆ ਲਾਟਾ ਨਿਕਸਤੀਆਂ ਹੈ॥ ਇਹੀ ਦੇਵੀ ਕਾ ਦਰਸਨ ਹੈ॥" ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦੇਵ ਕਹਾ, ਜਿਸ ਕਾ ਓਹ ਅਸਥਾਨ ਹੈ॥ ਅਰ ਜਿਸ ਕੀ ਸਤਾ ਸੋ ਉਹੁ ਲਾਟਾ ਨਿਕਸਤੀਆ ਹੈ॥ ਸੋ ਦੇਵੀ ਤੁਮ ਨੇ ਕਬੀ ਦੇਖੀ ਭੀ ਹੈ, ਵਾ ਨਹੀ ਤਬ ਲਹਣੈ ਕਹਾ, 'ਮਹਾਰਾਜ! ਦੇਖੀ ਤੋ ਨਹੀਂ ਕਬੀ॥' ਤਬ ਵਚਨ ਹੂਆ ਉਸ ਕੁਟੀਆ ਮੇ ਬੈਠ, ਤੋ ਕੋ ਦੇਵੀ ਕਾ ਦਰਸਨ ਹੋਵੇਗਾ, ਤਬ ਲਹਣਾ ਕੁਟੀਆ ਮੇ ਬੈਠ ਕਰ ਦੇਵੀ ਕੇ ਧਿਆਨ ਮੇ ਮਗਨ ਹੋਇ ਗਇਆ॥ ਰਾਤ੍ਰਿ ਸਮੇਂ ਦੇਵੀ ਸਾਖਯਾਤ ਭਈ॥

ਕਵਿੱਤੁ॥ ਕੋਟ ਭਾਨ ਤੁੱਲ ਰੂਪ ਹਿਮ ਰਿਗ ਸੀਤਲ ਸਵਰੂਪ ਛਾਦਨ ਭੂਖਨ ਅਨੂਪਦਾ ਤੀਸਭ ਸੰਪਦਾ ਕੀ ਅਪਦਾ ਕੀ ਦਾਹਨੀ॥ ਰੁਡਨ ਕੀ ਗਲੇਮਾਲ ਚੰਦ੍ਰ ਕਲਾਲ ਮੈ ਭਾਲ ਲੋਚਨ ਤੀਨੋ ਵਿਸਾਲ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਿੰਘ ਭਗਤਨ ਕੋ ਇਤ ਰਨ ਭਸਾਵਨੀ॥ ਏਕ ਪਾਣਸਰਸੋ ਹੈ ਦੂਸਰੇ ਸਰਾਸਨੋ ਹੈ ਤੀਸਰੇ ਤ੍ਰਿਸੂਲਮੋ ਹੈ ਖੜਗ ਚਰਮਸ ਕਤ ਪਾਸਦਾਨ ਭਈ ਦਾਹਨੀ॥ ਯੋਗਨੀ ਕੇ ਸੋਨਬਨੀ ਲੰਕੜਾਅ ਨੂਪਧਨੀ ਵੀਰ ਭੱਦ੍ਰਅਤਸੁਮਨੀ ਲਹਣੈ ਕੈ ਭਾਗ ਜਾਗੇ ਆਈ ਸਿਰਵਾਰਨੀ॥

ਸੋਰਠਾ॥ ਦਰਸ ਦੇਖ ਜਗਦੰਬ ਤਬ ਲਹਣਾ ਸਹਸ ਉਠਯੋ॥ ਕਰੀ ਪ੍ਰਦੱਖਣਾ ਅਬ, ਹਾਥ ਜੋਰ ਚਰਨਨ ਗਿਰਯੋ॥ ਸ੍ਰੀ ਦੇਵੀ ਜੀਵਾਚਾ॥ "ਓਤਿਸ਼ਟੈ ਓਤਿਸ਼ਟ: ਭਦ੍ਰ, ਤੇ ਵਰੰਬ੍ਰੂਹੀਯ ਖੇ ਈ ਸਪੰਤ॥ ਅਤੀਵ ਮਮ ਭਗਤੋਸੀ ਤਵਾਦੇਯਨ੍ਨਿਚਨ॥"

ਉਠ ਖੜਾ ਹੋ ਉਠ ਖੜਾ ਹੋ ਤੇਰੇ ਤਾਈ ਕਲਯਾਣ ਹੋਵੇ॥ ਜੋ ਤੇਰੇ ਮਨ ਕੀ ਅਭਲਾਖਾ ਹੈ ਸੋ ਵਰ ਮਾਂਗਾ॥ ਤੂ ਤੋ ਮੇਰਾ ਅਤ ਸੇ ਕਰ ਕਰ ਭਗਤ ਹੈ ਤੇਰੇ ਤਾਈ ਅੰਦੇਸਾ ਕਛੁ ਭੀ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਚਾਹੀਏ, ਸੋ ਲੇ॥

ਦੋਹਰਾ॥ ਤਬ ਲਹਣਾ ਸਰਸਾ ਉਠਯੋ, ਪੁਨਰ ਪ੍ਰਦੱਖਣਾ ਕੀਨਾ॥ ਨਿਰਤ ਗੀਤ ਮਨਸਾ ਕਰੀ ਨਾ ਢਾਭਯੋ ਅਧੀਨ॥

ਸੋਰਠਾ॥ ਭਾਵਲਖ ਜੋ ਜਗਦੰਬ ਗੰਧਰਬਨਚਿਤ ਵਨਕੀਓ॥ ਭਏ ਪੁਰਹ ਸਰ ਅੰਬ, ਨੈਨ ਸੈਨ ਮਾਤਾ ਕਰੀ॥

ਸੋਰਠਾ॥ ਨਰ ਸਰੀਰ ਪਹਿਚਾਨ, ਸਤਾਦਈ ਸੋ ਭਗਤਿ ਕੋ॥ ਤਤ ਖਿਣ ਭਯੋ ਸਮਾਨ, ਨ੍ਰਿਤ ਗੀਤ ਤਤਪਰ ਧਯੋ॥ ਕਵਿੱਤੁ ॥ਬਾਜਤ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਤਾਲ ਰਣਕਤਿ ਬੀਣਾਰਸਾਲ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨੂੰਪਰਗਤਿਅਤਸਂ ਮਾਲ ਧੁਧੂਕਨ ਤਿਨਕ ਤਿਨਕ ਅਲਕਤਾ ਨ ਤਨੀ ਹੈ॥ ਕਿੰਨਰ ਜਨ ਦੈਤ ਤਾਲ ਕਰ ਪਦ ਗਤਿ ਅਤਿ ਚਚਾਲ ਸਵੇਦਬਿੰਦਲ ਸੇ ਭਾਲ ਧੁਧੂਘਟਿਧਿਧਕ ਧਿਧਕ ਨੀਕ ਸੋਭ ਬਨੀ ਹੈ॥ ਤੁਹੀ ਦੇਵ ਮਹਾਦੇਵ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਸਨ ਤੁਹੀ ਏਵ, ਵੇਦ ਸਾਸਤ੍ਰ ਤੁਮਹ ਭੇਵ ਭਕਤ ਮੁਕਤ ਦਾਨ ਸੀਲ ਤੁਹੀ ਚਿੰਤਮਨੀ ਹੈ॥ ਤੁਹੀ ਦੇਵ ਸੁਰ ਸਮਾਜ ਤੁਹੀ ਦੇਵ ਰੰਕਾ ਰਾਜ ਆਨ ਮਾਗ ਹੋਤ ਲਾਜ ਮੁਕਤ ਦਾਨ ਦੇਹੁ ਅੰਬ ਸਰਣ ਸਰਣ ਧਨੀ ਹੈ॥ ਪ੍ਰਿਯੋਸਿ ਮਮ ਭਗਤੋਸਿ ਵਰਕਤੋਰਸਿ ਰਾਮਤੇ॥ ਮੁਕਤ ਸਤਵ ਕਹੇ ਤਾਤ ਭੁਕਤਵਾ ਪੁੰਨ ਪੁਰਾਕ੍ਰਿਤ: ਸੰਰਤਿ ਤੁਸਤਾ ਪ੍ਰਾਪਯਤ ਤੋ ਨਿਰਬਾਣ ਮਾਪਸਯਸਿ॥

ਸ੍ਰੀ ਦੇਵੀ ਜੀ ਵਾਚਾ॥ ਤੂੰ ਵਿਰਕਤ ਹੈ॥ ਅਰ ਮੇਰਾ ਭਗਤ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਤਾਈ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰਾ ਹੈ॥ ਹੇ ਪੁਤ੍ਰ ਮੁਕਤਿ ਤੋ ਤੇਰੇ ਹਾਥ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਹੈ॥ ਤੋ ਕੋ ਤੋ ਮੁਕਤ ਹੋਣੇ ਵਿਖੇ ਕਿਆ ਹੀ ਸੰਦੇਹ ਹੈ॥ ਤੂੰ ਤੋ ਔਰੋ ਕੋ ਮੁਕਤ ਕਰਣੇ ਕੋ ਸਮਰਥ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਹੇ ਪੁਤ੍ਰ, ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਵਿਖੇ ਕੀਏ ਜੋ ਹੈਤੰਠੇ ਪੁੰਨ, ਤਿਨ ਕਾ ਫਲ ਭੋਗ ਕਰ ਸੰਤੋ ਕੀ ਸੰਗਤ ਕੋ ਪਾਇ ਕਰ ਤਿਸ ਤੇ ਉਪਰਾਂਤ ਨਿਰਬਾਣ ਜੋ ਮੁਕਤਿ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੋ ਤੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਈਹਾ ਏਤਾ ਦੇਵੀ ਜੀ ਕਾ ਆਸ਼ਾ ਪਰਤੀਤ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਤੂੰ ਤੋ ਅਧਕਾਰੀ ਹੈ, ਤੈਨੇ ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਵਿਖੇ ਐਸੇ ਪੁੰਨ ਕੀਏ ਹੈਂ॥ ਤਿਸ ਕਾ ਫਲ ਤੈਨੇ ਤੋ ਪੰਥ ਕਾ ਸਵਾਮੀ ਹੋਣਾ ਹੈ॥ ਜੋ ਮੈ ਅਬੀ ਤੋ ਕੋ ਮੁਕਤਿ ਕਰ ਡਾਰੋਗੀ ਤੋ ਤੇਰਾ ਅਧਿਕਾਰ ਔਰ ਕੌਣ ਭੋਗੇਗਾ। ਅਰ ਨਾਨਕ ਸਤਿ ਪੁਰਖੁ ਨੇ ਮੇਰੇ ਸਰੂਪ ਕੋ ਜਥਾਰਥ ਜਾਣਾ ਹੈ॥ ਇਸ ਕੋ ਭੀ ਮੈਨੇ ਜਸ ਦੇਣਾ ਹੈ॥ ਤਾਤੇ ਤੂੰ ਇਸੀ ਕੀ ਸਰਣ ਹੋ॥ ਮੁਕਤਿ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਦਾਤਾ ਕਾ ਧਰਮ ਹੈ ਦੇਣਾ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਹਾਥ ਸੋ ਦੀਆ ਤੋਂ ਦੀਆ॥ ਜੋ ਦੂਸਰੇ ਹਾਥ ਸੋ ਦਿਵਾਇਆ ਤੋਂ ਦੀਆ ਤੋ ਸਹੀ॥ ਐਸੇ ਵਰ ਦੇਕਰ ਦੇਵੀ ਜੀ ਅੰਤ੍ਰ ਧਿਆਨ ਭਈ॥ ਇਹ ਵਚਨ ਦੇਵੀ ਜੀ ਕੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਥੇ॥ ਇਨ ਕੋ ਮੂਰਖੋ ਨੇ ਨਹੀ ਸਮਝਾ ਨਹੀ ਲਿਖੇ॥ ਦੇਵੀ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕੇ ਘਰ ਝਾੜੂ ਦੇਤੀ ਥੀ ਇਹ ਬਾਤ ਮੂਰਖੋ ਕੇ ਮਨ ਮੋ ਹਛੀ ਲਗੀ॥ ਇਸੀ ਕੋ ਲਿਖ ਡਾਲਾ॥ ਅਬ ਇਸ ਕੋ ਵੀਚਾਰ ਕਰ ਕਰ ਦੇਖੋ ਇਹ ਮੂਰਖ ਕੀ ਉਪਮਾ ਨਿੰਦਾ ਕੀ ਪੜਨਾਨੀ ਤੋ ਹੈ॥ ਪ੍ਰਸੰਗ ਪਾਇ ਕਰ ਏਤਾ ਕਹ, ਅਬ ਮੂਲ ਕੋ ਹੀ ਵਰਨਨ ਕਰਤੇ ਹੈ॥ ਤੂੰ ਜੋ ਦੇਵੀ ਕੋ ਗੁਰੂ ਨਹੀ ਮਾਨਤਾ, ਸੋ ਕਉਣ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੋ ਨਹੀ ਮਾਨਤਾ? ਇਸ ਪਰ ਭੀ ਤੋ ਕੋਈ ਪ੍ਰਮਾਣ ਨ ਕਰ ਸਕੇਗਾ॥ ਭਲਾ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸਨ, ਮਹਾਦੇਵ ਇਨ ਤੀਨੋ ਕੋ ਤੈਨੈ ਭੀ ਗੁਰਮਾਨਾ॥ ਕਹਣੈ ਤੋ ਛੇ ਗੁਰ, ਅਰ ਤੀਨ ਇਨ ਕੀ ਬਰਾਬਰ ਕੇ ਕੌਨ ਸੇ ਮਾਨੇਗਾ॥ ਸਰਬ ਜਗਤ ਇਨ ਕਾ ਦਾਸ ਹੀ ਤੋ ਹੈ॥ ਇਨ ਕੀ ਬਰਾਬਰ ਕਾ ਤੋ ਕੋਈ ਭੀ ਨਹੀ॥ ਅਰੇ ਮੂਰਖ ਪਿਤਾ ਕੇ ਬਰਾਬਰ ਕੀ ਏਕ ਮਾਤਾ ਹੀ ਤੋ ਹੈ॥ ਔਰ ਕੋਈ ਹੋਤਾ ਹੀ ਨਹੀ॥ ਸੋ ਪਿਤਾ ਜਗਤ ਕਾ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਅਰ ਮਹਾਮਾਇਆ ਮਾਤਾ॥ ਤੀਨ ਰੂਪ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ, ਤੀਨੋ ਮਹਾਮਾਇਆ ਕੇ॥ ਇਹੀ ਤੋ ਛੇ ਗੁਰ ਹੈ॥ ਔਰ ਕੌਣ ਸੇ ਕਹੇਗਾ? ਤੂਸਨੀ ਹੋ॥ ਇਤਿ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਪ੍ਰਸੰਗ॥

ਅਬ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਆਪਣੇ ਆਸੇ ਕੋ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਤੇ ਹੈ॥ ਮੇ ਸਵਯੰ ਸਿਧ ਹੋ ਇਸ ਬਾਤ ਕਾ ਅਭਮਾਨ ਨਹੀ ਕਰਤਾ, ਬੇਨਤੀ ਕਰਤਾ ਹੋ॥

ਗੁਰਾ ਇਕ ਦੇਹਿ ਬੁਝਾਈ॥

ਹੇ ਗੁਰੋ! "ਤੁਮ ਛੇ ਹੀ ਸਰਬ ਪਰਪੰਚ, ਚਰਾਚਰ ਕੇ ਗੁਰ ਹੋ ਮੇਰੇ ਤਾਈ ਏਕ ਬੂਝ ਦਾਨ ਕਰੋ॥" ਜੋ ਛੇ ਗੁਰ ਕਹੇ, ਤੂੰ ਕੌਣ ਸੀ ਬੂਝ ਚਾਹਤਾ ਹੈਂ? ਮਾਂਗ। ਸੋਈ ਮਾਗਤੇ ਹੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ ਸੋ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ॥ ੬॥

ਸਰਬ ਜੀਵੋ ਕਾ ਜੋ ਏਕ ਦਾਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਮੁਝੇ ਨ ਵਿਸਰੇ॥ ਦਾਤਾ ਖਾਣੇ ਪੀਣੇ ਕੌਣ ਦੇਣੇ ਵਾਲਾ, ਇਹ ਇਸ ਕਾ ਅਰਥ ਨਹੀ॥ ਵੇਦ ਮੋ ਲਿਖਾ ਹੈ॥ ਏਕ ਸੁਧ ਪਰਮਾਤਮਾ॥ ਅਰ ਮਹਾਮਾਇਆ ਇਸ ਕੀ ਛਾਇਆ ਹੈ॥ ਜੈਸਾ ਪੁਰਖ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਤੈਸੀ ਹੀ ਤਿਸ ਕੀ ਛਾਇਆ ਭੀ ਹੋਤੀ ਹੈ॥ ਸੋ ਜੈਸਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਤੈਸੀ ਭੀ ਮਹਾਮਾਇਆ॥ ਅਰ ਮਹਾਮਾਇਆ ਨੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੋ ਇਛਾ ਉਪਜਾਈ, 'ਏਕ ਮੇ ਬਹੁਤ ਹੋਵੋ॥' ਜਬ ਇਹ ਇਛਾ ਉਪਜੀ ਤਬ ਏਕ ਕੇ ਹੀ॥ ਬ੍ਰਹਮ, ਵਿਸਨੁ, ਸਿਵ ਤੀਨ ਰੂਪ ਭਏ॥ ਜਬ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤੀਨ ਰੂਪ ਬਣਾਏ॥ ਤਬ ਮਹਾਮਾਇਆ ਕੇ ਭੀ ਤੀਨ ਰੂਪ ਭਏ॥ ਬ੍ਰਹਮਾਣੀ, ਬੈਸਨਵੀ, ਸਿਵਾਇਨ, ਛਿਉ ਨੇ ਸੰਪੂਰਣ ਜਗਤ ਕਾ ਉਤਪਤਿ, ਇਸਥਿਤ, ਸੰਚਾਰ ਰਚਾ ਓਹ ਜੀਵੋ ਕਾ ਦਾਤਾ ਜਿਸ ਨੇ ਸਰਬ ਜੀ ਦੀਏ॥ ਜਿਸ ਕੇ ਫੁਰਣੇ ਤੇ ਸਰਬੀ ਜੀਉ ਉਪਜੇ॥ ਸੋ 'ਨਿਰਗੁਣ-ਬ੍ਰਹਮ' ਮੁਝੇ ਨ ਵਿਸਰੇ॥ ਮੈ ਇਹੀ ਮਾਗਤਾ ਹੋ॥ ਇਹ ਜੋ ਵੇਦ ਵਚਨ ਹੈ, ਤਿਸੀ ਕਾ ਅਰਥ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ॥

ਏਕਾ ਮਾਈ ਜੁਗਤਿ ਵਿਆਈ ਤਿਨਿ ਚੇਲੇ ਪਰਵਾਣੁ॥

ਏਕ ਜੋ ਮਾਈ ਹੈ, ਮਹਾਮਾਇਆ, ਆਦਿ-ਸ਼ਕਤਿ, ਸੋ ਜੁਕਤਿ ਕਿਆ ਕਹੀਏ॥ ਯੁਕਤ ਸੋ ਪ੍ਰਸੂਤ ਭਈ॥ ਇਹੀ ਯੁਕਤ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਇਛਾ ਉਪਜਾਈ, ਏਕ ਹੀ ਮੇਂ ਬਹੁਤ ਹੋਵੇ॥ ਜਬ ਇਹ ਇਛਾ ਉਪਜੀ ਤਬ ਏਕ ਕੇ ਹੀ ਤੀਨ ਚੇਲੇ, ਕਿਆ ਕਹੀਏ ਤੀਨ ਪੁਤ੍ਰ ਪ੍ਰਾਦੁਰਭਾਵ ਭਏ॥ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸਨੁ, ਮਹਾਦੇਵ ਇਹ ਤੀਨੋ ਕੈਸੇ ਹੈਂ; 'ਪਰਵਾਣ', ਕਿਆ ਕਹੀਐ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਹੈ॥ ਇਕੁ ਸੰਸਾਰੀ, ਇਕੁ ਭੰਡਾਰੀ, ਇਕੁ ਲਾਏ ਦੀਬਾਣੁ॥ ਏਕ ਜੁ ਬ੍ਰਹਮਾ ਹੈ॥ ਤਿਸ ਕੋ ਤੋ ਮਹਾ ਮਾਇਆ ਕੀ ਹੀ ਆਗਿਆ ਭਈ ਸੰਸਾਰ ਰਚਣੇ ਕੀ, ਸੋ ਭੰਡਾਰੀ ਹੀ ਹੂਆ॥ ਅਰੁ ਰੁਦ੍ ਕੋ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਹੀ ਆਗਿਆ ਭਈ, ਸੋ ਦਰਬਾਰੀ ਹੀ ਹੂਆ। ਅਰ ਵਿਸ਼ਨ ਕੋ ਪਾਲਣੈ ਦੀ ਆਗਿਆ ਭਈ, ਸੋ ਪਾਲਣੈ ਲਾਗਾ॥ 'ਜਿਵ ਤਿਸ ਭਾਵੈ ਤਿਵੈ ਚਲਾਵੈ॥' ਜੋ ਬਾਤ ਤਿਸ ਮਹਾ ਮਾਇਆ ਕੋ ਭਾਵਤੀ ਹੈ॥ ਜਗਤ ਸੰਯੁਕਤ ਇਨ ਤੀਨੋ ਕੋ, ਤੈਸੇ ਹੀ ਚਲਾਵਤੀ ਹੈ॥ 'ਜਿਵ ਹੋਵੈ ਫੁਰਮਾਣੁ॥' ਜੈਸੇ ਮਹਾ ਮਾਇਆ ਕੋ ਭਾਵਤੀ॥ 'ਫੁਰਮਾਣ' ਆਗਿਆ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਇਹੁ ਤੈਸੇ ਹੀ ਕਰਤੈ ਹੈ॥ 'ਓਹੁ ਵੇਖੈ' ਓਹੁ ਮਹਾਮਾਇਆ ਤੋ ਦੇਖਤੀ ਹੈ॥ ਇਹ ਤੀਨੋ ਮੇਰੇ ਪੁਤ੍ ਹੈਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਇਛਾ ਉਪਜਾਇ ਕਰ ਸੈ ਨਹੀ ਤੋ ਇਨ ਕੋ ਪ੍ਰਾਦੁਰਭਾਵ ਕੀਆ ਹੈ॥ ਓਨਾ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੈ॥ ਓਹੁ ਜੋ ਹੈ ਤੀਨੋ ਬ੍ਰਮਾ, ਵਿਸਨੁ, ਮਹਾਦੇਵ, ਉਨ ਕੋ ਨਦਰ ਹੀ ਨਹੀ ਆਵਤਾ॥ ਸੁਰਸਵਤੀ, ਲਖਮੀ, ਪਾਰਬਤੀ, ਇਹ ਤੀਨੋ ਦੇਵੀਆ ਹੈਂ ਤੇ ਮਾਤਾ ਕਾ ਸਵਰੂਪ, ਅਰ ਮਾਨ ਬੈਠੇ ਹੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ॥ ਬਹੁਤਾ ਏਹੁ ਵਿਡਾਣੁ॥ ਇਹ ਮਹਾਮਾਇਆ ਕੀ ਬਡੀ ਬਡਾਈ॥ ਏਕ ਸੁਧ ਅਫੁਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਤਿਸ ਕੋ ਫੁਰਨਾ ਫੁਰਾਇ ਕਰ ਇਕ ਕੇ ਤੀਨ ਰੂਪ ਕਰ ਡਾਰੇ॥ ਅਰ ਮੋਹ ਕੈਸਾ ਉਪਜਾਇਆ, ਜਾਣ ਵੀ ਨਹੀ ਸਕਤੇ॥

ਨਨੁ:

ਜਾਣ ਤੋ ਸੋ ਨਹੀ ਸਕਤਾ, ਜੋ ਅਗਿਆਨੀ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਕਿਆ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸਨੂੰ, ਮਹਾਦੇਵ ਕੋ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਨੇ ਅਗਯਾਨੀ ਮਾਨਾ? ਅਰੁ ਪੀਛੇ ਗੁਰ ਭੀ ਤੋ ਇਨ ਹੀ ਕੋ ਕਹਾ ਹੈ॥ ਕਿਆ ਅਗਯਾਨੀ ਕੋ ਗੁਰ ਧਾਰਨ ਕੀਆ?

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਰਥ ਹੈ ਸੋਏ ਹੂਏ ਕਰਤੇ, ਹੋਵਾ ਜਾਗਤੇ॥ ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਰ ਕਹਤੇ ਹੈ॥ ਸੋ ਹਮ ਅਰਥ ਸੋਏ ਹੂਏ ਨਹੀ ਕਰਤੇ॥ ਅਰ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਨੇ ਭੀ ਆਪ ਹੀ ਨਹੀ ਕਹਾ॥ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸਨੂੰ, ਮਹਾਦੇਵ ਕੇ ਵਚਨੋ ਕੋ ਮਾਨ ਕਰ ਕਹਾ ਹੈ।

ਮਾਰਕੰਡੇ ਪੁਰਾਣੇ॥ "ਵਿਸਨੁ ਸਰੀਰ ਗ੍ਰਹਣਮਹਿਮੀ ਸ਼ਾਨੰ ਏਵ ਚੈ॥ ਕਰਤਸਾਤੇ ਯਤੋਤ ਸਵਾ ਸੁਤੋਤੂੰ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਭਵੇਤਾ॥ ਮਾਰਕੰਡੇ ਪੂਰਾਣ ਮੋ ਲਿਖਾ ਹੈ॥ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਮਹਾਮਾਇਆ ਕੀ ਉਸਤਤ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ ਹੇ ਮਹਾਮਾਏ! ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਤੇ ਤੈਨੇ ਵਿਸ਼ਨ ਜੀ ਕੋ ਸਰੀਰ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਾਇਆ॥ ਮੋ ਕੋ ਅਰ ਈਸ਼੍ਵਰ ਮਹਾਦੇਵ ਕੋ ਭੀ ਸਰੀਰ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਾਇਆ॥ ਸਰੀਰ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਣੇ ਮੋ ਹੀ ਤੇ ਸਰਬ ਉਪਦ੍ਰਵ ਹੈ॥ ਮੈਨੇ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਰਚੀ॥ ਏਕ ਸ਼ੁਧ ਪਰਮਾਤਮਾ ਇੰਦ੍ਰ ਤੇ ਲੇ ਕਰ ਕੀਟੀ ਪਰ ਜੰਤ ਪਹੁਚਾਇ ਦੀਆ॥ ਅਰ ਹਮ ਜੋ ਤੀਨੋ ਈਸਵਰ ਹੈ ਹਮਾਰੀ ਭੀ ਆਪਸ ਮੋ ਕਲਹ ਭਈ॥ ਮਹਾਦੇਵ ਨੇ ਮੇਰਾ ਸਿਰਕਾਟਾ, ਬ੍ਰਹਮ ਹਤਯਾ ਮਹਾਦੇਵ ਕੋ ਲਾਗੀ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਹਤਯਾ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਕੇ ਨਮਿਤ ਸਰਬ ਤੀਰਥੋ ਵਿਖੇ ਵਿਚਰੇ॥ ਵੈਕੁੰਠ ਭੀ ਗਏ, ਉਹਾ ਵਿਸ਼ਨੁ ਪਾਰਖੂ ਦੇ ਸਾਥ ਯੁਧ ਹੂਆ, ਪਾਰਖਦ ਮਾਰੇ॥ ਵਿਸ਼ਨ ਜੀ ਹਾਥ ਜੋੜ ਕਰ ਆਗੇ ਆਣ ਖੜੇ ਹੂਏ॥ ਕਹਾ, "ਮਹਾਰਾਜ! ਕਿਸ ਅਰਥ ਆਪ ਕਾ ਆਗਮਨ ਹੂਆ ਹੈ॥ ਕਿਆ ਆਗਿਆ ਹੋਤੀ ਹੈ॥" ਤਬ ਮਹਾਦੇਵ ਕਹਾ! "ਭਿਖਿਆ ਕੇ ਨਮਿਤ ਆਏ ਹੈ॥" ਤਬ ਵਿਸ਼ਨੁ ਜੀ ਨੇ ਅਪਣੇ ਮਸਤਕ ਕਾ ਰੁਧਰ ਨਿਕਾਸ ਕਰ ਮਹਾਦੇਵ ਕੋ ਖੱਪਰ ਭਰ ਦੀਆ॥ ਫੇਰ ਮਹਾਦੇਵ ਕਾਂਸ਼ੀ ਮੋ ਆਏ॥ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਕਾ ਕਪਾਲ ਤੇ ਮਹਾਦੇਵ ਕੇ ਹਾਥ ਸੋ ਚਿਪਟਾ, ਹਾਥ ਛੂਟਤਾ ਨਹੀਂ ਥਾ॥ ਸੋ ਝੜ ਪੜਾ॥ ਜਹਾ ਕਪਾਲ ਝੜਾ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਕਪਾਲ ਮੋਚਨ ਤੀਰਥ ਭਇਆ॥ ਇਹੁ ਕਥਾ ਕੁਰਮ ਪੁਰਾਣ ਮੋਂ ਲਿਖੀ ਹੈ॥ ਅਰ ਵਾਣਾਂਸੁੱਰ ਕੇ ਬਦਲੇ ਵਿਸ਼ਨੁ ਜੀ ਕਾ ਮਹਾਦੇਵ ਸਾਥ ਯੁਧ ਹੂਆ॥ ਵਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਚੱਕ੍ਰ ਸਾਥ ਵਾਣਾਂਸੁਰ ਕੀ ਸਹੱਸ੍ਰ ਭੁਜਾ ਕਾਟੀ॥ ਮਹਾਦੇਵ ਰਖਿਆ ਕਰਣੇ ਕੋ ਨਾ ਸਮਰਥ ਭਏ॥ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਬੀ ਆਣ ਖੜੇ ਹੂਏ॥ ਇਹੁ ਕਥਾ ਹਰਵੰਸ ਮੋ ਲਿਖੀ ਹੈ॥ ਅਰ ਦੱਖ-ਪਰਜਾਪਤਿ ਕੇ ਬਦਲੇ ਭੀ ਵਿਸ਼ਨੁ, ਸ਼ਿਵ ਕਾ ਜੁਧ ਭਯਾ॥ ਮਹਾਦੇਵ ਨੇ ਵੀਰਭੱਦ੍ਰ ਦਵਾਰਾ ਦੱਖ ਕਾ ਜੱਗ ਨਾਸ ਹੀ ਕੀਆ॥ ਅਰ ਦੱਖ ਕਾ ਸਿਰ ਹੀ ਕਾਟਾ॥ ਵਿਸ਼ਨੁ ਜੀ ਰਖਿਆ ਕੋ ਨਾ ਸਮਰਥ ਭਏ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਜੀ ਬੀਚ ਆਣ ਖੜੇ ਹੂਏ, ਕਹਾ, 'ਈਸ਼੍ਵਰੋ ਕਾ ਜੁਧ ਆਪਸ ਮੋ ਬਣਤਾ ਨਹੀ॥' ਯੁਧ ਸਾਂਤ ਹੂਆ॥ ਇਹ ਕਥਾ ਭੀ ਕੂਰਮ-ਪੁਰਾਣ ਮੋ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਹੇ ਮਹਾਮਾਏ* ਇਹ ਸਭ ਤੇਰਾ ਹੀ ਤੋ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੈ॥ ਜੋ ਤੈਨੇ ਹਮ ਕੋ ਸਰੀਰ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਾਇਆ, ਤੋ ਇਹ ਕਛੁ ਹੂਆ॥ ਸ਼ੁਧ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਇਹ ਬਾਰਤਾ ਕਹੀ ਥੀ॥ ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਤੇਰੀ ਉਸਤਤ ਕਰਣੇ ਕੋ ਕੌਣ ਸਮਰਥ ਹੋਵੇਗਾ? ਕੋਈ ਭੀ ਤੋ ਨਹੀ; ਤੇਰੀ ਉਪਮਾ ਤੋ ਪਰੇ ਤੇ ਪਰੇ ਹੈ॥

ਕਾਲਕਾ ਪੁਰਾਣੇ: "ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਵਾਕਾ ਮੈਸੁਰੀ ਦੇਵੀ ਕੇ ਸਵਰ ਤਾਜਗਨ ਮਈ; ਇਦਮਹਾ ਸੁਯੰਗਿਆਤਵ ਪ੍ਰਭੂ ਵੰਤਤ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਟਤੰ॥ ਤ੍ਵਮੇਵਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿਦੇਵੀ ਤ੍ਵਮੇਵਪ੍ਰਿਥਵੀ ਜਲੰ॥ ਤ੍ਵਮੇ ਵਜਗਤਾਂਤਤੰਤ੍ਵਮੇ ਵਚ ਜਗਨਮਈ॥ ਕਰਲਕਾ ਪੁਰਾਣ ਮੋ ਲਿਖਾ ਹੈ॥ ਜਗਤ ਸਰੂਪਣੀ ਜੋ ਹੈ ਕਾਮੇਸ੍ਵਰੀ ਭਵਾਨੀ ਤਿਸ ਕੋ ਦੇਖ ਕਰ, ਅਰ ਭਾਵ ਤਿਸ ਕਾ ਜਾਣ ਕਰ, ਵਿਸ਼ਨੁ ਜੀ ਕਹਤੇ ਭਏ॥ ਹੇ ਦੇਵ! ਤੂੰ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤ ਹੈ॥ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਹੈ ਆਦ ਕਾਰਣ ਕਾ॥ ਤੂੰ ਆਦਿ ਕਾਰਣ ਹੈ॥ ਤੈਨੇ ਹੀ ਤੋ ਅਫੁਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਫੁਰਣਾ ਉਪਜਾਇਆ॥ ਏਕ ਹੀ ਮੇ ਬਹੁਤ ਹੋਵੇ ਤਬੀ ਤੋ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬ੍ਰਹਮਾ, ਬਿਸਨ, ਮਹਾਦੇਵ ਤੀਨ ਸਰੀਰੋ ਕਾ ਪ੍ਰਾਦੁਰਭਾਵ ਭਇਆ॥ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਅਰ ਜਲ ਕੇ ਸੰਜੋਗ ਕਾ ਪ੍ਰਾਦੁਰਭਾਵ ਦ੍ਰਿਸਟ ਆਵਤਾ ਹੈ॥ ਸੋ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਅਰ ਜਲ ਭੀ ਤੁਹੀ ਹੈ॥ ਅਰ ਜਗਤੋ ਕਾ ਤਤ ਜੋ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹੈ ਸੋ ਭੀ ਤੁਹੀ ਹੈ॥ ਅਰੁ ਜਗਤੋ ਕਾ ਸਰੂਪ ਜੋ ਮਾਇਆ ਹੈ ਸੋ ਭੀ ਤੁਹੀ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਤੇਰੀ ਉਸਤਤ ਕਰਣੈ ਕੋ ਕੋਣ ਸਾਮਰਥ ਹੋਵੇਗਾ? ਤੇਰੀ ਉਪਮਾ ਪਰੇ ਤੇ ਪਰੇ ਹੈ॥

ਤਿਤ੍ਰਸਾਤ੍ਰੇਓਓ ਆਦਿ ਆਮ ਸੇਖ ਜਨਨੀ ਰਵਿੰਦ ਯੋਰ ਬਿਸਨੇ ਸਿਵ ਸਯ ਚਵਪੁ: ਪਤਿਥਾਦਯਿਤ੍ਰੀ॥ ਸਿਸ੍ਰਟ ਇਸ ਥਿਤ ਤਖਯ ਕਰੀ ਜਗਤਾਤ੍ਰਯਾਣਾ ਉਸਤਤਵ॥ ਗਿਰੰਬਿਸਲਯਾਮਯਹਮੰਵਿਕੇਤਵਾ॥ ਤਿਤ੍ਰਸਾਸਤ੍ਰ ਮੋ ਲਿਖਾ ਹੈ॥ ਮਹਾਦੇਵ ਕਹਤੇ ਹੈ॥ ਹੇ ਅੰਬਕੇ ! ਮੈ ਤੇਰੀ ਉਸਤਿਤ ਕਰ ਕਰ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਨਿਰਮਲ ਕਰਤਾ ਹੋ॥ ਤੂੰ ਕੈਸੀ ਹੈ ? ਸਰਬ ਜਗਤ ਕੀ ਆਦਿ ਹੈ॥ ਫੇਰ ਕੈਸੀ ਹੈ? ਸੰਪੂਰਨ ਜਗਤ ਕੀ ਜਨਨੀ ਹੈ॥ ਹਮਾਰੇ ਸਰੀਰ ਕੋ ਉਤਪਤ ਕਰਣੇ ਵਾਲੀ ਹੈ॥ ਫੇਰ ਕੈਸੀ ਹੈ ਜਗਤ ਜੋ ਹੈ ਤੀਨ; ਸ੍ਵਰਗ ਮਰਤ ਪਤਾਲਾ॥ ਤਿਨ ਤੀਨੋ ਕੋ ਉਤਪਤ ਇਸਥਿਤ, ਸੰਹਾਰ ਕਰਣੈ ਵਾਲੀ ਹੈ॥ ਐਸੀ ਜੋ ਤੂੰ ਹੈ, ਤੇਰੀ ਉਸਤਤ ਕਰਣੇ ਕੌ ਕੌਣ ਸਮਰਥ ਹੋਵੇਗਾ? ਕੋਈ ਭੀ ਤੋ ਨਹੀ, ਤੇਰੀ ਉਪਮਾ ਤੋ ਪਰੇ ਤੇ ਪਰੇ ਹੈ॥ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸਨ, ਮਹਾਦੇਵ ਨੇ ਸਭ ਤੇ ਊਪਰ ਮਹਾਮਾਇਆ ਕੀ ਉਪਮਾ ਕਹੀ॥ ਇਨ ਵਚਨੋ ਕੋ ਮਾਨ ਕਰ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਨੇ ਭੀ ਸਭ ਤੇ ਉਪਰ ਮਹਾਮਾਇਆ ਕੀ ਉਪਮਾ ਕਹੀ॥

ਤੇਨੇ ਪ੍ਰਸਨ ਕੀਆ ਦ੍ਰਿਸਟ ਤੋ ਤਿਸ ਕੋ ਨਹੀ ਆਵਤਾ॥ ਜੋ ਅਗਆਨੀ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਅਬ ਇਸ ਕਾ ਉਤਰ ਲੈ॥ ਜੀਵੋ ਕੀ ਅਪੇਖਯਾ ਕਰ ਕਰ ਤੋ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸਨ, ਮਹਾਦੇਵ ਕੋ ਅਨੰਤ ਕੋਟ ਗੁਣ ਅਧਿਕ ਗਯਾਨ ਹੈ॥

ਅਰ ਅਪੇਖਯਾਕਰ ਕਰ ਤੋ ਸਵਲ ਮੋ ਹੀਨਤਾ ਹੈ। ਸ਼ੁਧ ਕੋ ਤੋ ਸਵਲ ਨਹੀ ਧਾਵਤਾ॥ ਗੁਣ ਅਧਿਕ ਗਿਆਨ ਮਾਨ ਕਰ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਨੇ ਇਨ ਕੋ ਗੁਰੂ ਮਾਨਾ॥ ਅਰ ਜੋ ਸਿਖ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਸੋ ਪਰਮੇਸਵਰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਤੇ ਹੀ ਨਮਿਤ ਤੋ ਧਾਰਣ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਔਰ ਗੁਰੂ ਕਾ ਕਛ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਤੋ ਨਹੀ ਥਾ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਨੇ ਭੀ ਇਹੀ ਮਾਂਗਾ॥ ਗੁਰਾ ਇਕ ਦੇਹਿ ਬੁਝਾਈ॥ ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ ਸੋ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ॥ ਸਰਬ ਜੀਵੋ ਕਾ ਏਕ ਦਾਤਾ ਸੋ ਮੁਝੇ ਨ ਵਿਸਰੇ॥ ਸਵਲ ਤੇ॥

ਛਿਉ ਕੋ 'ਸਰਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ' ਮਾਨ ਕਰ 'ਗੁਰ' ਕਹਾ॥ ਤਥਾਪਿ ਆਪਣਾ ਇਸ਼ਟ-ਦੇਵ ਜੋ ਵਿਸ਼ਨ ਜੀ ਥੇ, ਤਿਨ ਕਉ ਪ੍ਰਥਮ ਗੁਰ ਕਿਊ ਨ ਕਹਾ॥ ਐਸੇ ਹੀ ਕਹਣਾ ਥਾ ਗੁਰੁ ਈਸਰ, ਗੁਰੁ ਗੋਰਖੁ ਬ੍ਰਹਮਾ॥ ਅਰ ਜੋ ਸਾਸਤ੍ਰੀ ਕਰਮ ਕੋ ਮਾਨੀਏ ਤੋ ਪ੍ਰਥਮ ਸ੍ਰਿਸਟ ਕਰਤਾ ਬ੍ਰਹਮਾ॥ ਫੇਰ ਪਾਲਨ ਕਰਤਾ ਵਿਸਨੁ॥ ਫੇਰ ਸੰਹਾਰ ਕਰਤਾ ਰੁਦ੍ਰਾ॥ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਆਦਿ ਥਾ, ਤਿਸ ਕੋ ਅੰਤ ਕਰ ਡਾਰਾ?॥ ਅਰੁ ਜੋ ਰੁਦ੍ਰ ਅੰਤ ਥਾ ਤਿਸ ਕੋ ਆਦ ਕਰ ਡਾਰਾ? ਐਸਾ ਵਿਪਰੀਤ ਪਾਠ ਕਿਉ ਗ੍ਰਹਣ ਕੀਆ? ਐਸੇ ਹੀ ਕਹਣਾ ਥਾ, ਗੁਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਗੁਰ ਗੋਰਖ ਈਸਵਰ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਰ : ਤੂੰ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾ ਹੀ ਵਿਪਰੀਤ ਮਾਨਤਾ ਹੈ॥ ਵਿਪਰੀਤ ਨਹੀ, ਈਹਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਨੇ ਬਿਵਸਥਾ ਦਿਖਲਾਈ ਹੈ॥ ਬਿਵਸਥਾ ਨਾਮ ਹੈ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਕਾ॥ ਜੋ ਇਸ ਮ੍ਰਜਾਦਾ ਪਰ ਚਲੇਗਾ ਸੋ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਅਰ ਜੋ ਇਸ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਤੇ ਚੁਕੇਗਾ ਤਿਸਕਾ ਟਿਕਾਣਾ ਕੋਈ ਭੀ ਨਹੀ॥ ਜੋ ਜੀਵ-ਕੋਟੀ ਹੈ ਤਿਨੋ ਨੇ ਜਿਸ ਸਤ-ਪੁਰਖ ਕਾ ਉਪਦੇਸ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਾਇਆ, ਸੋਈ ਤਿਨ ਕਾ ਗੁਰੂ ਹੈ॥ ਅਰ ਇਹ ਸਗੁਣ ਛੇ ਰੂਪ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਕੇ ਹੈਂ, ਸੋ ਉਨ ਕੇ ਈਸਵਰ ਹੈ॥ ਅਥਵਾ ਜੋ ਗੁਰੋ ਤੇ ਨਿਰਗੁਣ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਪਾਇਆ ਤੋ ਨਿਰਗੁਣ ਹੀ ਤਿਨ ਕਾ ਈਸ਼ੂਰ ਹੈ॥ ਅਰ ਜੋ ਈਸ਼ੂਰ ਕੋਟੀ ਹੈ॥ ਤਿਨ ਕੇ ਇਹੀ ਛੇ ਗੁਰੁ ਹੈ॥ ਅਰ ਨਿਰਗੁਣ-ਬ੍ਰਹਮ ਤਿਨ ਕਾ ਈਸ਼ੂਰ ਹੈ॥ ਜੀਵ-ਕੋਟੀ ਹੈ ਅਥਵਾ ਈਸ਼ੂਰ ਕੋਟੀ ਹੈ॥ ਉਪਾਸਨਾ ਤੋ ਤਿਸ ਕੋ ਏਕ ਕੀ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ॥ ਛੇ ਕੀ ਉਪਾਸਨਾ ਤੋ ਕਿਸੀ ਕੋ ਹੀ ਨਹੀ ਹੋਤੀ॥ ਤਾਂਤੇ ਇਨ ਮੋਂ ਜਿਸ ਕੀ ਜਿਸ ਕੋ ਉਪਾਸਨਾ ਹੈ ਤਿਸੀ ਕਾ ਰੂਪ ਪਾਂਚੋ ਕੋ ਮਾਨ ਕਰ ਛੇਓ ਕੀ ਪੂਜਾ ਕਰੈ॥ ਇਹੀ ਤੋ ਇਸ ਕੀ ਕਲਿਆਣ ਕਾ ਸਾਧਨ ਹੈ॥ ਅਰ ਜੋ ਏਕ ਕੋ ਇਸ਼ਟਮਾਨ ਕਰ ਦੂਸਰੇ ਸਾਥ ਵਿਰੋਧ ਕਰੇਗਾ ਸੋ ਅਧਕ ਤੇ ਅਧਕ ਪਾਪੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਸ ਪਰ ਸ਼ਿਵ-ਪੁਰਾਣ ਕੀ ਕਥਾ ਕਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕਹਤੇ ਹੈ॥

ਏਕ ਸਮੇ ਅਸੁਰ ਬਲਵਾਨ ਭਏ॥ ਜੇਤੇ ਦੇਵਤਾ, ਸਿਧ, ਚਾਰਣ, ਗੰਧਰਬ, ਯੱਖ, ਵਿਦਯਾਧਰ ਥੇ; ਤਿਨ ਕੇ ਅਧਕਾਰ ਛਿਨਇ ਲੀਏ॥ ਤੀਨ ਲੋਕ ਵਿਖੇ ਅਸੁਰੋਂ ਕਾ ਹੀ ਰਾਜ ਹੂਆ॥ ਤਬ ਸਰਬ ਦੇਵਤਾ ਮਿਲ ਕਰ ਖੀਰਸਮੁੰਦ੍ ਮੋ ਵਿਸ਼ਨ ਜੀ ਕੀ ਸਰਣ ਕੋ ਗਏ॥ ਉਸਤਤ, ਪੂਜਨ ਕਰ ਕਰ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰੀ॥ "ਮਹਾਰਾਜ ! ਅਸੁਰੋ ਨੇ ਬਹੁਤ ਦੁਖ ਦੀਆ ਹੈ॥ ਆਪ ਭਗਤ-ਵਤਸਲ ਹੋ, ਹਮ ਆਪ ਕੀ ਸਰਣ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ ਹੈ॥ ਆਪਣੇ ਦਾਸੋਂ ਕੀ ਰਖਿਆ ਕਰੀਏ॥ ਅਸੁਰੋ ਕਾ ਸੰਹਾਰ ਕਰੀਏ॥" ਤਬ ਵਿਸ਼ਨੁ ਜੀ ਕਹਾ: "ਅਸੁਰੋ ਕੇ ਸੰਹਾਰ ਕਰਣੇ ਯੋਗ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਨਹੀ॥ ਮਹਾਦੇਵ ਕਾ ਅਰਾਧਨ ਕਰ ਕਰ ਸਸਤ੍ਰ ਪਾਓਗਾ॥ ਤਬ ਅਸੁਰ ਕੁਲ ਕਾ ਸੰਹਾਰ ਕਰੋਗਾ॥ ਤੁਮ ਜਾਹੁ।" ਦੇਵਤਿਓ ਕੋ ਵਿਦਾ ਕੀਆ॥ ਅਰ ਆਪ ਵਿਸ਼ਨ ਜੀ ਤਪ ਲਾਗੇ ਕਰਣੈ॥ ਦਸ ਸਹੰਸ੍ ਵਰਖ ਤਪ ਕਰਤੇ ਰਹੇ॥ ਮਹਾਦੇਵ ਸਾਖਯਾਤ ਨਹੀ ਭਏ॥ ਤਬ ਵਿਸ਼ਨੁ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਿਵ ਸਹੱਸ੍ਰਨਾਮ ਰਚਾ॥ ਸਹੱਸ੍ ਕਮਲ ਗਿਣ ਕਰ ਲੈ ਬੈਠੇ॥ ਤਬ ਮਹਾਦੇਵ ਨੇ ਪਰੀਖਯਾ ਕੇ ਨਮਿੱਤ ਏਕ ਕਮਲ ਛਪਾਇ ਲੀਆ॥ ਏਕ ਕਮਲ ਤੋ ਘਟਾਵਿਧ ਤੋ ਨਹੀ, ਪੂਰਣ ਭਈ॥ ਤਬ ਵਿਸ਼ਨੁ ਜੀ ਨੇ ਕਹਾ, 'ਕਮਲ ਨਹੀ ਤੋ ਮਤ ਹੋਵੇ॥ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਭੀ ਤੋ ਕਮਲ-ਨੈਨ ਹੈ॥ ਮੈ ਆਪਣਾ ਨੇਤ੍ ਚੜਾਇ ਕਰ ਹੀ ਵਿੱਧਿ ਪੂਰਨ ਕਰੋਗਾ।' ਜਬ ਵਿਸਨ ਜੀ ਨੇਤ੍ ਉਖਾੜਨੇ ਲਾਗੇ, ਤਬ ਮਹਾਦੇਵ ਪ੍ਰਗਟ ਭਏ॥ ਵਿਸ਼ਨ ਜੀ ਕੀ ਭੁਜਾ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰੀ॥ ਅਰ ਕਹਾ, "ਹੇ ਵਿਸਨੁ! ਤੁਮ ਤੋ ਮੇਰੇ ਪਰਮ ਭਗਤ ਹੋ, ਪਰੀਖਿਆ ਕੇ ਨਮਿੱਤ ਮੇਨੇ ਹੀ ਕਮਲ ਛਪਾਇਆ ਥਾ॥ ਇਹ ਕਮਲ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰੋ ਪੂਜਾ ਕਰੋ॥ ਤੁਮਾਰੀ ਪੂਜਾ ਪਰਿਪੂਰਣ ਭਈ॥ ਹੇ ਵਿਸਨੋ! ਤੁਮ ਨੇ ਸਸਤ੍ਰੋ ਕੇ ਨਮਿਤ ਤਪੁ ਕੀਆ ਹੈ॥ ਇਹ ਸੁਦ੍ਸ਼ਨ ਚਕ੍ ਗਰਹਣ ਕਰੋ॥ ਇਸ ਕਰ ਕਰ ਅਸੁਰ ਕੁਲ ਕਾ ਸੰਹਾਰ ਕਰੋ॥ ਹੇ ਵਿਸਨੁ! ਮੈਂ ਤੁਹਨੋ ਵਰ ਭੀ ਦੇਤਾ ਹੋਂ॥ ਤੁਮ ਸਰਬਯੁਧੋ ਵਿਖੇ ਦੁਰ ਜੀਤ ਹੋਵੇਗੇ॥ ਜੋ ਮੇਰੇ ਸਾਥ ਭੀ ਤੁਮਾਰਾ ਯੁਧ ਪੜੇਗਾ, ਤੋ ਭੀ ਤੁਮਾਰੀ ਹੀ ਜੇ ਹੋਵੇਗੀ॥" ਦੱਖ-ਪਰਜਾਪਤਿ ਕੇ ਯੁਧ ਵਿਖੇ ਵਿਸ਼ਨ ਹਾਰੇ ਨਹੀ॥ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਨੇ ਕਹਾ "ਈਸਵਰੋਂ ਕਾ ਜੁਧ ਆਪਸ ਮੋਂ ਬਣਤਾ ਨਹੀ॥ ਯੁਧ ਸ਼ਾਂਤ ਹੂਆ॥ "ਹੇ ਵਿਸਨ ! ਤੁਮ ਤੋ ਮੇਰਾ ਆਪਣਾ ਆਪ ਹੋ॥ ਜੋ ਮੇਰੇ ਭਗਤ ਹੈਂ ਸੋ ਤੇਰੇ ਹੀ ਭਕਤ ਹੈਂ॥ ਮੇਰੇ ਭਕਤ ਪ੍ਰਥਮੈ ਤੇਰਾ ਪੂਜਨ ਕਰੇਗੇਂ, ਪਿਛੇ ਹਮਾਰਾ ਕਰਹਿਗੇ॥ ਤਿਨ ਕੋ ਤੋ ਮੇਰੀ ਪੂਜਾ ਕਾ ਅਨੰਤ ਫਲ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਅਰ ਜੋ ਤੇਰੀ ਨਾ ਪੂਜਾ ਕੀਏ ਬਿਨਾਂ ਮੇਰੀ ਪੂਜਾ ਕਰੇਗੇ, ਤਿਨ ਕੀ ਪੂਜਾ ਵਿਅਰਥ ਹੋਵੇਗੀ॥ ਅਰ ਜੋ ਮੇਰੇ ਭਗਤ ਤੇਰੇ ਸਾਥ ਦਵੇਖ ਕਰੇਂਗੇ, ਤਿਨ ਕੋ ਮੈ ਆਪਣੇ ਹਾਥ ਸੋ ਪਕੜ ਕਰ ਨਰਕ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮੋ ਡਾਰ ਦੇਉਗਾ।" ਐਸੇ ਹੀ ਵਿਸਨ ਜੀ ਨੇ ਕਹਾ॥ "ਹੈ ਸੰਭੋ! ਤੁਮ ਤੋ ਮੇਰਾ ਹੀ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੋ॥ ਮੇਰਾ ਭਗਤ ਪ੍ਰਥਮੇ ਤੇਰਾ ਪੂਜਨ ਕਰੇਗੇ, ਪੀਛੇ ਮੇਰਾ ਪੂਜਨ ਕਰੇਗੇ। ਤਿਨ ਕੋ ਮੇਰੀ ਪੂਜਾ ਕਾ ਅਨੰਤ ਫਲ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਅਰ ਜੋ ਤੇਰੀ ਪੂਜਾ ਕੀਏ ਬੀਨਾ ਹੀ ਮੇਰੀ ਪੂਜਾ ਕਰੇਗੇ, ਤਿਨ ਕੀ ਪੂਜਾ ਨਿਖਫਲ ਹੋਵੇਗੀ॥ ਅਰ ਜੇ ਮੇਰੇ ਭਕਤ ਤੇਰੇ ਸਾਥ ਦਵੈਖ ਕਰੇਗੇ ਤਿਨ ਕੋ ਮੈਂ ਭੀ ਨਰਕ ਮੋ ਡਾਰ ਦੇਓਗਾ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕਾ ਇਸ਼ਟ-ਦੇਵ ਵਿਸ਼ਨੁ ਜੀ। ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ-ਦੇਵ ਕੋ ਮਾਨ ਕਰ ਪ੍ਰਥਮ ਪੂਜਨ ਮਹਾਵੇਦ ਕਾ ਹੀ ਕੀਆ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਮਹਾਦੇਵ ਕੋ ਹੀ ਗੁਰੂ ਕਹਾ॥ ਈਹਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਨੇ ਇਹੁ ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ ਦਿਖਾਈ॥ ਜੋ ਵਿਸ਼ਨ ਭਕਤ ਹੋਵੇ, ਸੋ ਪ੍ਰਿਥਮ ਸ਼ਿਵ ਪੂਜਨ ਕਰੇ॥ ਪਾਰਬਤੀ ਕਾ ਭਕਤ ਪ੍ਰਥਮ ਲਖਮੀ ਕਾ ਪੂਜਨ ਕਰੇ॥ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਅਰ ਸਰਸਵਤੀ ਕੀ ਪੂਜਾ ਕਾ ਕੁਛ ਪੀਛੇ ਆਗੇ ਕਾ ਨੇਮ ਨਹੀ, ਜਬ ਕਰੇ ਤਬ ਹੀ ਕਰੇ, ਪਰੰਤੂ ਕਰੇ ਸਹੀ॥ ਨ ਕਰਣੈ ਵਾਲੇ ਕੋ ਦੋਖ ਹੈ॥ ਇਸ ਪਰ ਪਰਮਾਣ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥

ਯੋ ਨਹੀ ਵਪੂਜਯੇਤ ਭਗਤਿ ਆਸੁਰ ਜੇਸ਼ੰਟ ਸੁਰੰਸੁਰੰ॥
ਨਸੁ ਸੁਰਗਗਸਾਯ ਰਾਜਸਯ ਨ ਚ ਮੋਖਸਯ ਭਾਜਨੰ॥
ਯਸਤੂ ਸੰਪੂਜਯਤ ਭਗਤਿ ਆਵਿਰੰਚਿ ਭੂਵਨੈਸੁਰੰ॥
ਸਨਾਕਰਾਜ ਮੋਖੇਖਿ ਪ੍ਰੰਠਵਾਤਿ ਭਾਜਨੰ॥ ਭਵਿਖ ਪੁਰਾਣੇ॥

ਭਵਿਖ ਪੁਰਾਣ ਮੋਂ ਲਿਖਾ ਹੈ॥ "ਸਰਬ ਦੇਵਤਿਓ ਕਾ ਬਡਾ ਅਰ ਸਰਬ ਦੇਵਤਿਓ ਕਾ ਈਸਵਰ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਹੈ॥ ਤਿਸ ਕੋ ਜੋ ਭਗਤ ਕਰ ਕਰ ਨਹੀ ਪੂਜਨ ਕਰਤਾ ਐਸਾ ਪੁਰਖ ਸਵਰਗ, ਰਾਜ, ਮੋਖ, ਤੀਨੋ ਕਾ ਪਾਤ੍ਰ ਨਹੀ॥ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਜੋ ਸਰਬ ਜਗਤ ਕਾ ਈਸ਼੍ਵਰ ਹੈ। ਤਿਸ ਕੋ ਜੋ ਭਗਤ ਕਰ ਕਰ ਪੂਜਨ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਸੋ ਸ਼ੀਘਰ ਹੀ ਸਵਰਗ ਰਾਜ ਮੁਕਤਿ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ॥" ਤਾਂਤੇ ਜਿਸ ਕੋ ਆਪਣੀ ਕਲਿਆਣ ਚਾਹੀਏ ਸੋ ਇਸੀ ਕਰਮ ਸੋ ਇਨ ਛਿਓ ਕਾ ਪੂਜਨ ਕਰੇ॥ ਸਰਬੋਤਮ ਪੂਜਾ ਨਾਮੋਚਾਰਣ ਹੀ ਹੈ॥ ਤਾਂਤੇ ਇਨ ਛਿਓ ਕਾ ਇਸੀ ਕਰਮ ਸੋ ਨਾਮ ਉਚਾਰਣ ਕਰੇ॥ ਇਹੀ ਛੇ ਗੁਰੁ ਹੈਂ॥ ਇਨ ਕੇ ਛੇ ਹੀ ਘਰ ਹੈ॥ ਸ਼ਿਵ ਲੋਕ; ਪਾਰਬਤੀ-ਲੋਕ; ਵਿਸਨ-ਲੋਕ; ਲਖਮੀ-ਲੋਕ; ਬ੍ਰਹਮ-ਲੋਕ; ਸਰਸਵਤੀ-ਲੋਕ; ਏਕ ਏਕ ਰੂਪ ਸੋ ਤੀਨੋ ਤੀਨੋ ਦੇਵੀਆਂ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਸਵਾਮੀਓ ਪਾਸ ਰਹਤੀਆਂ ਹੈਂ॥ ਅਰ ਏਕ ਏਕ ਰੂਪ ਸੋ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਲੋਕੋ ਮੇ; ਅਰ ਇਨ ਛਿਓਂ ਕੇ ਛੇ ਹੀ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਹੈਂ॥ ਯਾ-ਮਲ 1 ਤੰਤ੍ਰ 2 ਆਗਮ 3 ਨਿਗਮ 4 ਇਹੀ ਉਪਦੇਸ, ਵਾਸਤਵ ਗੁਰ-ਘਰ ਤੋ ਏਕ ਹੀ ਹੈ॥ 'ਗੁਰ ਗੁਰ ਏਕੋ ਵੇਸ ਅਨੇਕ'॥ ਜੋ ਐਸੇ ਪਾਠ ਮਾਨੀਏ ਤੋ ਇਹ ਅਰਥ ਕਰਣਾ: ਇਹ ਛੇ ਸਗੁਣ ਰੂਪ ਗੁਰੂ; ਅਰ ਗੁਰੂ ਅਕਾਰ, ਗੁਰੂ ਨਿਰਗੁਣ ਪਰਮਾਤਮਾ ਏਕ ਸ਼ੁਧ ਪਰਮਾਤਮਾ, ਅਰ ਮਹਾਮਾਇਆ ਤਿਸ ਕੀ ਛਾਇਆ; ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਹੈ ਤੋ ਨਹੀ॥ ਇਸੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁਦੇਵ ਕੇ ਆਸੈ ਕੋ ਲੇ ਕਰ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਨੇ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ॥ 'ਆਪਨ ਖੇਲ ਆਪ ਕਰਦੇ-ਥੇ'॥ ਖੇਲ ਸੰਕੋਚੈ ਤੋ ਨਾਨਕ ਏਕੈ"॥

ਇਤਿ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਪ੍ਰਸੰਗ: ਨਨੁ: ਸੋ ਹੋਤੇ ਕੈਸੇ, ਕਰੋ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਪ੍ਰਸੰਗ? ਤੌ ਮਤ ਪਰ ਸ਼ਿਵਵਰਚਨ ਲੇਡਾਰੋ ਕ੍ਰਿਸਨ ਭੁਜੰਗ॥ ਹਰਿਵੰਸ ਸ਼ਿਵ ਬਚਨੰਕਇੰਤੀ॥ ਬ੍ਰਹਮੋ ਨਾਮ ਈਸੋਹ ਸਰਬ ਦੇਹੀਨਾਂ॥ ਆਂਵਤ ਵਾਂਗ ਸਭ ਤੋ ਉਤ ਤੌਜ ਕੇ ਸ੍ਰੁਨਾਮਵਾਨਾ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹਰਵੰਸ ਮੋਂ ਲਿਖਾ ਹੈ॥ ਮਹਾਦੇਵ ਕਹਤੇ ਹੈਂ; ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋ, ਕਲਾਮ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਕਾ ਹੈ॥ ਅਰ ਈਸਵਰ ਸਰਬ ਦੇਹ ਧਾਰੀਉ ਮੈ ਹੋ ਈਸ੍ਵਰ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਹੈ॥ ਹਮ ਦੋਨੋ ਤੇਰੇ ਅੰਗਤੇ ਉਪਜੇ ਹੈਂ॥ ਤਬੀ ਤੋ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਕੇਸ਼ਵ ਹੈ॥ ਜੋ ਅੰਗ ਤੇ ਉਪਜੇ ਤੋ ਪੁਤ੍ਰ ਹੂਏ॥ ਪਿਤਾ, ਪੁਤ੍ਰ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਹੀ ਤੋ ਹੋਤੇ ਹੈਂ॥ ਏਕ ਰੂਪ ਤੋ ਨਹੀ ਹੋਤੇ? ਤੁਮ ਇਨ ਕੋ ਏਕ ਰੂਪ ਕੈਸੇ ਮਾਨਤੇ ਹੋ? ਇਹ ਮਹਾਦੇਵ ਕਾ ਵਚਨ ਤੁਮਾਰੇ ਮਤ ਪਰ ਕ੍ਰਿਸਨ ਸਰਪ ਡਾਰਾ॥ ਉਠਾਵੋ ਤੋ ਸਹੀ ਇਸ ਕੋ, ਕੈਸੇ ਉਠਾਵੋਗੇ? ਮਹਾਦੇਵ ਕੇ ਵਚਨ ਕੋ ਕੈਸੇ ਅੰਨਥਾ ਕਰੋਗੇ। ਸਿਧਾਂਤੀ॥ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਠਾਵਤ ਜੋ ਇਹੇ ਮੂਰਖ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾ॥ ਲੋਚਨ ਫੋੜੋ ਤੋਹਿ ਕੇਸ਼ਵ ਵਿਆਸ ਪੁਰਾਣ ਗਹ॥ ਪਦਮ ਪੁਰਾਣੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਚਨੰ॥ ਤਬ ਇਛਾ ਭਵਤ ਪੂਰਬ ਸਰਗਇ ਥਿਤ ਅੰਤਕਾਰਣੀ॥ ਵਾਮੀਗਾਦ ਭਵਤਸ ਸੋਹਵਿਸਨੂ ਰਿਤੀ ਸਿਮ੍ਰਤਹ॥ ਪਦਮ ਪੁਰਾਣ ਮੋ ਲਿਖਾ ਹੈ; ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਮਾਰਕੰਡੇ ਰਿਖਕੋ॥ ਤਿਸ ਮਹਾਦੇਵ ਕੋ ਪੂਰਬ ਕਾਲ ਵਿਖੇ ਇਛਾ ਉਪਜੀ, ਸੈ ਜਗਤ ਕੋ ਉਪਜਾਵੋ॥ ਇਸਥਿਤਿ ਕਰੋ, ਸੰਹਾਰ ਕਰੋ॥ ਜਬ ਇਹ ਇਛਾ ਉਪਜੀ॥ ਤਬ ਵਿਸ਼ਨ ਨਾਮ ਕਰ ਕਰ ਪ੍ਰਸਿਧ ਜੋ ਮੈਂ ਹੇ, ਸੋ ਮਹਾਦੇਵ ਕੇ ਰਾਮ ਅੰਗਤੇ ਉਪਜਾ॥ ਅਰ ਵਿਧਾਤਾ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੋ ਸਦਾ-ਸ਼ਿਵ ਦੱਖਣਾ ਅੰਗਤੇ ਉਪਜਾਵਤ ਭਏ॥ ਇਸ ਲੇਖੇ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸਨੁ, ਸ਼ਿਵ, ਮਹਾਦੇਵ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਭਏ॥ ਭਵਿਖ ਪੁਰਾਣੇ ਆਵ ਬਚਨੀ:-

ਸ਼੍ਰਿਯ ਤੇ ਯਮ ਜਗਤ ਕ੍ਰਤਸਨਾਪਾਤੀ ਸਹਰ ਤੇ ਤਥਾ॥
ਰੁਦ੍ਰੋ ਯਸ ਯਮਨ ਸੋ ਜਾਤੋ ਵਿਸ਼ਨ ਜਾਤ ਸ਼ਵ ਖਿਸਾ॥
ਮੁਖੇ ਤਿਸ ਚਤੁਰੋ ਵੇਦਾਵੇ ਦਾਗਾ ਨਿਕ੍ਰਿਸਨਸਾ॥
ਸਰਬੇ ਬ੍ਰਹਮ ਮਯੋਲੋ ਕਾ ਸਰਬ ਬ੍ਰਹਮਣੀ ਸੇ ਇਸ ਥਤਾ।
ਤਸਮਾਤਸਮਰਚਯੇਤ ਬ੍ਰਹਮ ਯ ਇਛੇਤ ਮਾਨਤਾ॥

ਭਵਿਖ ਪੁਰਾਣ ਮੋਂ ਲਿਖਾ ਹੈ ਵਯਾਸ ਜੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ, ਮੁਨੀਸਵਰ ਕੋ॥ "ਇਹ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਹੈ, ਜੋ ਸੰਪੂਰਣ ਜਗਤ ਕੋ ਸ੍ਰਿਜਤਾ ਹੈ, ਪਾਲਨ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸੰਹਾਰ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਰੁਦ੍ਰ, ਬਹਮਾ ਜੀ ਕੇ ਮਨ ਤੇ ਉਪਜਾ ਹੈ॥ ਅਰ ਵਿਸ਼ਨ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਕੀ ਛਾਤੀ ਸੋ ਉਪਜਾ ਹੈ॥ ਚਾਰੋ ਵੇਦ ਅਰ ਸੰਪੂਰਨ ਵੇਦੋ ਕੇ ਅੰਗ ਜੋ ਹੈ, ਵਿਆਕਰਣ ਤੇ ਲੇਕਰ ਅਸ਼ਟ, ਇਹ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਕੇ ਮੁਖ ਤੇ ਉਪਜੇ ਹੈਂ॥ ਸਰਬ ਲੋਕ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੀ ਹੈ॥ ਅਰ ਸਭੀ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਖੇ ਇਸਥਿਤ ਹੈਂ॥ ਤਿਸਕਾਰਣ ਤੇ ਜੋ ਆਪਣੀ ਕਲਿਆਣ ਚਾਹੇ ਸੋ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਕਾ ਪੂਜਨ ਕਰੇ॥" ਇਸ ਲੇਖੇ ਵਿਸ਼ਨ, ਸ਼ਿਵ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਹੂਏ॥ ਉਸਕਾ ਪਿਤਾ ਓਹੁ ਅਰ ਉਸ ਕਾ ਪਿਤਾ ਓਹੁ॥ ਇਹ ਬਾਰਤਾ ਤੋ ਕਬੀ ਹੀ ਨਹੀ ਬਣਤੀ॥ ਅਰ ਬਣੀ ਬਣਾਈ ਤੋ ਹੈ॥ ਬ੍ਰਿਖ ਕਾ ਪਿਤਾ ਬੀਜ ਬੀਜ ਕਾ ਪਿਤਾ ਬ੍ਰਿਖ॥ ਬ੍ਰਿਖ ਬੀਜ ਭ੍ਰਾਂਤਿ ਕਰ ਕਰ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਪਰਤੀਤ ਤੋ ਹੋਤੇ ਹੈਂ, ਵਾਸਤਵ ਬ੍ਰਿਖ-ਬੀਜ ਏਕ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਤਬੀ ਤੋ ਇਨ ਕੋ ਪਰਸਪਰ ਪਿਤਾ-ਪੁਤ੍ਰ ਭਾਵ ਹੈ ਜੋ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਹੋਤੇ ਤੋ ਪਰਸਪਰ ਪਿਤਾ ਪੁਤ੍ਰ ਭਾਵ ਨ ਹੋਤਾ॥ ਤੈਸੇ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨ, ਸ਼ਿਵ ਤੀਨੋ ਏਕ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਭ੍ਰਾਂਤਿ ਦਰਸ਼ੀ ਕੋ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਦ੍ਰਿਸਟ ਆਵਤੇ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਦੇਖਣੇ ਮੋ ਨੇਤ੍ਰੋ ਕੀ ਹੀ ਮਹਮਾ ਹੈ॥ ਸੁਣਨੇ ਕੋ ਕਾਨੋ ਕੀ, ਸੂਘਨੇ ਮੋਂ ਨਾਸੋ ਕੀ, ਰਸ ਲੇਣੇ ਮੋ ਰਸਨਾ ਕੀ, ਚਲਣੇ ਮੋਂ ਪਗੋ ਕੀ,

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਰਣੇ ਮੋ ਹਾਥੋ ਕੀ॥ ਸਰਬ ਅੰਗ ਕੀ ਮਹਮਾ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਬਣੀ ਹੀ ਤੋ ਹੈ॥ ਏਕ ਅੰਗ ਕੀ ਮਹਮਾ ਕਰਣੇ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਅੰਗ ਕੀ ਮਹਮਾ ਕਾ ਅਭਾਵ ਤੋ ਨਹੀ ਹੋ ਜਾਤ॥ ਵਾਸਤਵ ਏਕ ਸਰੀਰ ਹੈ॥ ਤੈਸੇ ਹੀ ਇਨ ਕੇ ਆਪਣੀ ਏਕ ਤੇ ਏਕ ਬਣੀ ਹੀ ਹੈ॥ ਏਕ ਹੀ ਮਹਮਾ ਕਰਣੈ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਕੀ ਮਹਮਾ ਕਾ ਅਭਾਵ ਤੋ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਤਾ॥ ਵਾਸਤਵ ਦਰਸੀ ਕੋ ਏਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਭੀ ਤੋ ਨਹੀ॥ ਕਬੀ ਸ੍ਰਿਸਟ ਕੀ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ਨ ਹੀ ਹੋਤੇ ਹੈਂ; ਸਿਵ, ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੁ ਜੀ ਤੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਦੁਰ ਭਾਵ ਹੋਤੇ ਹੈ॥ ਕਬੀ ਮਹਾਦੇਵ ਹੀ ਸ੍ਰਿਸਟ ਕੀ ਆਦਿ ਹੋਤੇ ਹੈ॥ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੂ, ਮਹਾਦੇਵ ਤੇ ਹੀ ਉਪਜਤੇ ਹੈਂ॥ ਕਬੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਹੀ ਸ੍ਰਿਸਟ ਆਦਿ ਹੋਤੇ ਹੈਂ॥ ਸ਼ਿਵ, ਵਿਸ਼ਨੂ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਤੇ ਉਪਜਤੇ ਹੈਂ॥ ਵਾਸਤਵ ਏਕ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹੈ॥ ਤੇਨੇ ਤੇ ਹਮਾਰੇ ਮਤ ਪਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ-ਸਰਪ ਭਾਗਬਾ॥ ਹਮ ਨੇ ਤੇਰੇ ਮਤ ਪਰ ਗਰੜ ਡਾਰਾ॥ ਤੇਰੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ-ਸਰਪ ਕੋ ਖਾਇ ਗਏ॥ ਅਬ ਔਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਕਹ ਕਰ ਵਾਦੀ ਕੇ ਨੇਤ੍ਰ ਫੋੜਤੇ ਹੈ।

ਸੂਰਦਾਸ ਮਿਲ ਕਰ ਗਏ ਥੇ ਹਾਥੀ ਦੇਖਣੇ ਕੋ॥ ਏਕ ਨੇ ਸੁੰਡ ਦੇਖਾ, ਏਕ ਨੇ ਟਗੜੀ ਦੇਖੀ, ਏਕ ਨੇ ਵੱਖੀ ਦੇਖੀ, ਏਕ ਨੇ ਪੂਛ ਦੇਖੀ। ਜਬ ਦੇਖ ਕਰ ਆਏ॥ ਤਬ ਕਿਸੀ ਨੇਤ੍ਰਵਾਨ ਨੇ ਪੂਛਾ, ਕਹੋ ਸੂਰਦਾਸ ਜੀ! ਤੁਮ ਜੋ ਹਾਥੀ ਦੇਖਣੇ ਗਏ ਥੇ॥ ਹਾਥੀ ਕੈਸਾ ਦੇਖਾ॥ ਜਿਸ ਨੇ ਸੁੰਡ ਦੇਖਾ ਥਾ, ਤਿਸ ਨੇ ਕਹਾ, ਕਿ ਹਾਥੀ ਤੋ ਐਸਾ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਬਡੀ ਲੰਬੀ ਗੁਥਲੀ ਹੋਤੀ ਹੈ॥ ਜਿਸ ਨੇ ਟਗੜੀ ਦੇਖੀ ਤਿਸ ਨੇ ਕਹਾ ਇਹ ਝੂਠ ਕਹਤਾ ਹੈ॥ ਹਾਥੀ ਤੋ ਐਸਾ ਹੈ ਜੈਸਾ ਬਡਾ ਲਕੜਾ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਜਿਸ ਨੇ ਵਖੀ ਦੇਖੀ ਥੀ ਤਿਸ ਨੇ ਕਹਾ, ਇਹ ਦੋਨੋ ਝੂਠ ਕਹਤੇ ਹੈ॥ ਹਾਥੀ ਤੋ ਐਸਾ ਹੈ ਜੈਸਾ ਪਹਾੜ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਜਿਸ ਨੇ ਪੂਛ ਦੇਖੀ ਥੀ ਤਿਸ ਨੇ ਕਹਾ ਇਹ ਤੀਨੋ ਝੂਠ ਕਹਤੇ ਹੈ॥ ਹਾਥੀ ਤੋ ਐਸਾ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਸੋਟਾ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਚਾਰੋਂ ਨੇ ਸੱਤ ਹੀ ਤੋ ਕਹਾ॥ ਅਰ ਵਾਸਤਵ ਹਾਥੀ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾ ਗਯਾਨ ਚਾਰੋ ਕੋ ਨਹੀ ਹੂਆ॥ ਯਾਤੇ ਚਾਰੇ ਸੂਰਦਾਸ ਹੈ॥ ਤੇਸ ਹੀ ਜਿਨੋ ਨੇ ਏਕ ਏਕ ਦੇਵਤਾ ਕੀ ਮਹਮਾ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰੀ॥ ਤਿਨੋ ਨੇ ਏਕ ਏਕ ਕੋ ਹੀ ਪਰਮਤੱਤ ਮਾਨਾ; ਸੂਰਦਾਸੋ ਕੇ ਹਾਥੀ ਕੀ ਨਿਆਈ॥ ਵਾਸਤਵ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾ ਗਯਾਨ ਕਿਸੀ ਕੋ ਨਹੀ ਹੂਆ॥ ਯਾਤੇ ਸਰਬ ਜਗਤ ਹੀ ਸੂਰਦਾਸ ਹੈ॥ ਤੂੰ ਏਕ ਦਰਸ਼ੀ ਪ੍ਰਸਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸੂਰਦਾਸ ਹੀ ਹੈ॥ ਅਬ ਨੇਤ੍ਰ ਵਾਨੋ ਕੇ ਬਚਨ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰ॥ ਹਰਿਵੰਸ਼ ਮਾਰਕੰਡੇ ਬਚਨ;

ਯੇ ਬਿਨੁ ਸਤੁ ਵੇਰੁੱਦੋ ਦ੍ਰ ਯੋਰੁੱਦ੍ਰ ਸਪਿਤਾਮ ਹ: ਏਕਮੂਰਤਿ ਸਤ੍ਰਯੋ ਦੇਵਾ ਬਿਸ਼ਨੁ ਰੁੰਦ੍ਰ ਪਿਤਾਮਹਾ ਬਰਦਾ ਲੋਕ ਕਰਤਾਰੋ ਲੋਕ ਨਾਥਾ ਸੁਯੰਭਵ॥ ਅਰਥ ਨਾਰੀ ਸੁਰਾਸ੍ਵਤੰਤੀ ਬ੍ਰਹਮਾਇ ਸਥਿਤਾ॥

ਹਰਿਵੰਸ਼ ਮੋਂ ਲਿਖਾ ਹੈ॥ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਨੇ ਪਰੀਖਿਆ ਨਿਮਤਿ ਮਾਰਕੰਡੇ ਰਿਖਿ ਕੋ ਪੂਛਾ ਥਾ॥ ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਰ ਮਾਰਕੰਡੇ ਜੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥ "ਜੋ ਵਿਸ਼ਨੁ ਹੈ ਸੋਈ ਰੁਦ੍ਰ ਹੈ, ਸੋਈ ਬ੍ਰਹਮਾ ਹੈ, ਏਕ ਰੂਪ ਤੀਨੋਂ ਦੇਵਤਾ॥ ਵਿਸਨ, ਰੁਦ੍ਰ, ਬ੍ਰਹਮਾ॥ ਇਹ ਤੀਨੋ ਕੈਸੇ ਹੈਂ? ਵਰ ਕੇ ਦਾਤਾ ਹੈਂ, ਲੋਕ ਕੇ ਕਰਤਾ ਹੈਂ, ਆਪਣੇ ਆਪਤੇ ਆਪ ਹੀ ਹੈਂ॥ ਕਿਸੀ ਕੇ ਕੀਏ ਹੂਏ ਨਹੀ॥ ਫੇਰ ਇਹੁ ਤੀਨੋ ਕੈਸੇ ਹੈ? ਅਰਧ ਸ਼ਰੀਰ ਇਨ ਕਾ ਨਾਰੀ ਹੈ॥ ਅਰ ਅਰਧ ਸਰੀਰ ਪੁਰਖੁ ਹੈ॥ ਪਾਰਬਤੀ ਮਹਾਦੇਵ ਕਾ ਅਰਧ ਸਰੀਰ ਹੈ॥ ਲਖਮੀ ਵਿਸ਼ਨੁ ਜੀ ਕਾ ਅਰਧ ਸਰੀਰ ਹੈ॥ ਸਰਸ੍ਵਤੀ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਕਾ ਅਰਧ ਸਰੀਰ ਹੈ॥ ਫੇਰ ਇਹ ਤੀਨੋ ਕੈਸੇ ਹੈ? ਤੀਬ੍ਰ ਬ੍ਰਤ ਕੋ ਧਾਰ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਰ ਇਸਥਿਤ ਹੁਏ ਹੈ। ਤੀਖ੍ਹ ਬ੍ਰਤ ਨਾਮ ਹੈ ਦ੍ਰਿੜ ਪ੍ਰਤੱਗਯਾ ਕਰੀ ਥੀ॥ ਜੋ ਜੈਸਾ ਕਰਮ ਕਰੇ, ਤਿਸ ਕੋ ਤੈਸਾ ਹੀ ਫਲ ਦੇਣਾ॥ ਤਿਸੀ ਕੋ ਪਾਲਨ ਕਰਤੇ ਹੈ॥ ਜੈਸਾ ਜਿਸ ਕਾ ਕਰਮ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਤਿਸੀ ਕੇ ਅਨਸਾਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਤਿਸ ਕੋ ਜਨਮ ਦੇਤੇ ਹੈ। ਤਿਸੀ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਸ਼ਨੁ ਜੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਤੇ ਹੈ॥ ਤਿਸੀ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਰੁਦ੍ਰ ਸੰਹਾਰ ਕਰਤੇ ਹੈ॥ ਸੋ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਆਵਤਾ ਹੈ॥ ਏਕ ਕਾ ਜਨਮ ਹੁਆ ਬ੍ਰਹਮਣ ਕੇ ਘਰ॥ ਏਕ ਕਾ ਚੰਡਾਲ ਕੇ, ਏਕ ਕੇ ਪੀਛੇ ਅਨੇਕ ਲੋਕ ਖਾਤੇ ਹੈ॥ ਏਕ ਕੋ ਆਪ ਭੀ ਨਹੀ ਪੇਟ ਪਰ ਮਿਲਤਾ। ਏਕ ਚਲਤਾ ਫਿਰਦਾ ਹੀ ਮਰ ਜਾਤਾ ਹੈ॥ ਏਕ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਦੁਖ ਪਾਇ ਕਰ ਮਰਤਾ ਹੈ॥ ਏਹੁ ਸਭ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਕਰਮ ਕਾ ਹੀ ਤੇ ਫਲ ਹੈ॥ ਕਰਮ ਫਲਦਾਤਾ ਈਸ੍ਵਰ॥

ਅਬ ਔਰ ਭੀ ਨੇੜ੍ਹ ਵਾਨੋਂ ਕੇ ਵਚਨ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰ॥ ਗੁਰ ਘਰ ਏਕੋ ਵੇਸ ਅਨੇਕ। 'ਆਪੇ ਹੀ ਸਿਧ, ਸਾਧਕੋ ਆਪੇ ਹੀ ਜੋਗ ਜੋਗੀਆ। ਆਤਮਾ ਰਾਮ ਸੰਸਾਰ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਣੀਐ ਏਕ ਏਕ ਵਖਾਣੀਐ॥ ਇਹੁ ਵਿਸ ਸੰਸਾਰ ਜੋ ਤੁਮ ਦੇਖਤੇ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪ ਹੈ ਹਰਿ ਰੂਪ ਨਦਰੀ ਆਇਆ॥ ਇਹ ਨੇੜ੍ਹ ਵਾਨੋਂ ਕੇ ਵਚਨ ਹੈ॥ ਜਿਨੋ ਨੇ 'ਏਕ' ਪਛਾਣਾ ਹੈ, ਸੋਈ ਨੇੜ੍ਹਵਾਨ ਹੈ। ਔਰ ਜਗਤ ਸੂਰਦਾਸ ਹੀ ਹੈ।

ਇਤਿ ਨਿਰ ਵਿਵਾਦ ਪ੍ਰਸੰਗ:

ਅਬ ਹਮ ਪੰਥ ਕੇ ਲੋਕੋ ਕੋ ਕਹਤੇ ਹੈ॥ ਤੁਮ ਨੇ ਕਹਾ ਥਾ ਗਯਾਨ ਗੁਰੂ ਸੋ, ਸਿੱਖਿਆ ਝਗੜੇ ਕਾ ਅਰੰਭ; ਅਬ ਇਸ ਕੋ ਵੀਚਾਰ ਕਰ ਕਰ ਦੇਖੋ, ਝਗੜੇ ਦੇ ਅਰੰਭ ਨੇ ਤੁਮ ਕੋ ਫਲ ਦੀਆ॥ ਜਿਨੋ ਨੇ ਭਾਂਗ ਪਾਨ ਕਰੀ ਥੀ, ਤਿਨ ਕੀ ਭਾਂਗ ਉਤਰ ਗਈ॥ ਅਕਲ ਟਕਾਣੇ ਆਈ॥ ਅਰ ਜਿਨ ਕੇ ਸਿਰ ਪਰ ਦੁਖਣੇ ਕੇ ਪਹਾੜ ਥੇ; ਤਿਨ ਕੇ ਪਹਾੜ ਭੀ ਉਤਰ ਗਏ॥ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੇ ਸੰਪੂਰਨ ਪੰਥ ਹੀ ਨਿਰਦੋਖ ਹੂਆ॥ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸਨ, ਮਹਾਦੇਵ॥ ਸਰਸਵਤੀ, ਲਖਮੀ, ਪਾਰਬਤੀ॥ ਇਹੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕੇ ਛੇ ਗੁਰੂ ਹੈਂ॥ ਛੇ ਗੁਰ ਹੋਤੇ ਭੀ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਸਵਯੰਸਿਧ, ਏਤਾਵਰਨਨ ਹੂਆ॥ ਇਤਿ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਪ੍ਰਸੰਗ॥

ਪ੍ਰਸੰਗ ਪਾਇ ਕਰ ਏਤਾ ਕਹਾ॥ ਅਬ ਮੂਲ ਕੋ ਹੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥ ਛੇ ਗੁਰ ਕਹੇ, ਅਰ ਗੁਰੋ ਤੇ ਏਹੀ ਮਾਂਗਾ॥ ਸਰਬ ਜੀਵੋ ਕਾ ਏਕ ਦਾਤਾ ਜੋ ਨਿਰਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ, ਸੋ ਮੁਝੇ ਨ ਵਿਸਰੇ॥

ਨੰ. 5. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਵੀ ਚੂੜਾਮਣੀ (ਨਿਰਮਲ-ਗਿਆਨੀ)

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਮੁਖਾਰਵਿੰਦੁ ਤੇ ਸ੍ਰਵਨਕਰਿ ਮੁਮੋਖੀ ਬਹੁਰ ਪੂਛਤ ਹੈ:- ਜਿਸ ਸਚਿ ਕੇ ਬਿਖੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਨ ਕੇ ਹੇਤ ਜਤਨ ਕਰੀਤੇ ਹੈਂ, ਸੋ ਸਚ ਜੋ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਹੈ, ਕਿਸ ਕੋ ਸਥਾਪਯੋ ਹੋਯੋ ਹੈ? ਉਤਪਤਿ ਕਿਸਤੇ ਹੈ? ਕਿਧੌਂ ਕਾਹੂੰ ਕੋ ਕਰਯੋ ਹੋਯੋ ਹੈ? ਇਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਂ ਕੋ ਲੀਏ ਹੂਏ ਅਗਾਰੀ ਉੱਤਰ ਕਹਤ ਹੈਂ:- ਥਾਪਿਆ ਨ ਜਾਇ ਕੀਤਾ ਨ ਹੋਇ॥

ਹੇ ਸਿੱਖ! ਜਿਸ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਬਿਖੇ ਤੇਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਨਾ ਹੈ, ਸੋ ਸਥਾਪਯੋ ਕਿਸੇ ਕੋ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਕਹਿਨਕੋ ਭਾਵ ਇਹ ਜੋ ਉਸ ਤੇ ਪੂਰਬ ਕੋ ਔਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਪਦ ਸੋਂ ਭੂਤ ਕਾਲ ਜਨਾਯੋ। 'ਨ ਜਾਇ' = ਜਾਇਗੋ ਭੀ ਨਹੀਂ ਅਗਾਰੀ ਕਦੇ। ਨਕਾਰ 'ਥਾਪਿਆ ਪਦੁ ਔ 'ਜਾਇ' ਪਦ ਦੋਊ ਪਦਨ ਸੋਂ ਲਗਯੋ ਦੇਹੁਰੀ-ਦੀਪਕ ਨਿਆਂਈ। 'ਨ ਜਾਇ' ਭਵਿਖਤ ਲਖਾਯੋ। ਆਗੇ ਵਰਤਮਾਨ ਕੋ ਕਹਤ ਹੈਂ; 'ਕੀਤਾ ਨ ਹੋਇ'= ਅਬ ਕਿਸੀ ਤੇ ਕਰਯੋ ਨਹੀਂ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਾਤ ਹੈ॥ ਤੀਨੋਂ ਕਾਲ ਮੇਂ ਇਕ ਰਸ ਰਹਤ ਹੈ। ਆਪੇ ਆਪਿ ਨਿਰੰਜਨੁ ਸੋਇ॥ ਆਪ ਹੀ ਆਪ ਹੈ। ਸੁਤਹ ਸਿਧ ਹੈ। ਤਿਸ ਤੇ ਬਡੋ ਔ ਤਿਸ ਕੇ ਬਰੋਬਰ ਕੇ ਅਰ ਦੂਸਰੋ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। 'ਨਿਰੰਜਨ' ਕਹੀਏ ਮਾਯਾ ਥੀ ਰਹਤ ਹੈ॥ ਅੰਜਨ ਜੋ ਹੈਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿਮਾਨ ਪਦਾਰਥ, ਸੋ ਸਭ ਨਾਸ਼ਵੰਤ ਹੈਂ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਅਜਨਮਾ ਔ ਅਬਿਨਾਸ਼ੀ ਹੈ। 'ਸੋਇ' ਭੂਤ ਕੇ ਅਰਥ ਲਖਾਵਤ ਹੈ, ਪੂਰਬ ਜਿਸ ਕੋ ਬਰਨਨ ਕਰਿ ਆਏ ਹੈਂ। ਵਾ ਹੈ ਸਿਖ। ਇਹ ਜੋ ਜਗਤ ਨਾਨਤ੍ਵ ਤੂੰ ਦੇਖਤ ਹੈਂ, ਸੋ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਕੇ ਤਰੰਗ ਵਤ ਜਾਨ। ਕਿਆ? ਆਪ ਹੀ ਆਪ ਹੈ, ਜਲ ਹੀ ਜਲ ਹੈ, ਤਰੰਗ ਤਿਸ ਮੇਂ ਕਲਪਤ ਹੈਂ, ਵਾਸਤਵ ਜਲ ਹੀ ਜਲੁ ਹੈ, ਜਲ ਤੇ ਭਿੰਨ ਔਰ ਕੁਛ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਸ ਮੇਂ। ਜੈਸੇ ਭੂਖਨ ਮੇਂ ਸੁਵਰਨ ਕੇ ਬਿਨਾ ਔਰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦ੍ਵੈਤ ਤੋਂ ਦੇਖਤ ਹੈਂ ਤਿਸ ਮੇਂ ਅੰਜਨ ਸੋਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਭਯੋ, ਨਾ ਹੋਇਗ, ਨਾ ਅਬ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਮ ਤੀਨ ਕਾਲ ਮੈਂ ਨਿਰੰਜਨ ਹੀ ਹੈ। ਇਤਯਰਥ। ਇਨ ਦੋਹੂੰ ਤੁਕਨ ਮੈਂ ਕਾਬਯਲਿੰਗ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ।

'ਥਾਪਿਆ ਨ ਜਾਇ ਕੀਤਾ ਨ ਹੋਇ' ਯਹ ਅਰਥ ਭਯੋ। 'ਆਪੇ ਆਪਿ ਨਿਰੰਜਨੁ ਸੋਇ' ਇਸ ਪਦ ਸੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਯੋ। ਵਾ ਤੀਨੋਂ ਕਾਲ ਕੀ ਬਾਤ ਕਹਨ ਤੇ ਭਾਵਕ ਅਲੰਕਾਰੁ। ਪਿਛਲੇ ਅਰਥ ਮੇਂ ਉਪਮਾ ਵਾਚਕ ਧਰਮ ਲੁਪਤਾ ਹੈ। 'ਜਲ' ਉਪਮਾ 'ਨਿਰੰਜਨ' ਉਪਮੇਯ, ਸੋ ਵਾਚਕ ਨਹੀਂ। ਤਰੰਗ ਧਰਮ ਨਹੀਂ। ਇਨ ਤੁਕਨ ਕੋ ਅਰਥ ਤੋ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਅਜਨਮਾ ਅਬਿਨਾਸ਼ੀ ਕਹਿਨ ਅਰ ਬਯੰਗ ਯਹ: ਹੇ ਸਿੱਖ! ਤੂੰ ਸਚ ਕੋ ਮਿਲਿਕੇ ਸਚ ਹੀ ਹੋਇਗੋ, ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੇ ਛੂਟੈਗੋ। ਧੁਨਿ ਯਹ ਜੋ ਐਸੇ ਉਚੇ ਪਦ ਕੋ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਸਿਖ ਕੋ ਚੋਪ ਹੋਇ। ਸਬੰ ਬਯੰਗ ਕੋ ਲੱਛਨ- ਬਯਕਤਿ ਕਰਿਬੇ। ਜੋਗਯ ਸੋ ਬਯੰਗ, ਵਾ ਸ਼ਬਦਾਰਥ ਤੇ ਅਧਿਕ ਅਰਥ ਸੋ ਬਯੰਗ। ਧੁਨਿ ਕੋ ਲਂਛਨ ਸੋਈ ਜੋ ਬਯੰਗ ਹੈ ਚਮਤਕਾਰ ਸੋਂ ਮਿਲਯੋ ਹੋਇ ਤਿਸ ਕੋ ਨਾਮ ਧੁਨਿ ਹੋਇ ਜਾਤ ਹੈ। ਜੇ ਬਯੰਗ ਮੈਂ ਚਮਤਕਾਰ ਨਹੀਂ ਤੋ ਬਯੰਗ ਹੀ ਰਹਤੇ ਹੈ।

ਐਸੇ ਊਚੇ ਪਦ ਕੋ ਸ੍ਰਵਨਿ ਕਰਿ ਸਿਖ ਕੋ ਭਈ ਚੰਪ, ਸਚ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ, ਤਿਸ ਕੀ ਭਈ ਲਾਲਸਾ, ਮਿਲਨ ਕੋ ਉਪਾਇ ਬੂਝਨੇ। ਤਿਸ ਕੋ ਬੂਝਨ ਕੋ ਲੀਏ ਹੂਏ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਤਾਵਤ ਹੈਂ:-

ਜਿਨਿ ਸੇਵਿਆ ਤਿਨਿ ਪਾਇਆ ਮਾਨੁ॥

ਜਿਸ ਨੇ ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਹੈ ਤਿਸ ਨੇ ਹੀ ਮਾਨ ਪਾਯੋ ਹੈ। 'ਮਾਨ' ਨਾਮ ਗਯਾਨ ਕੋ ਬਯਾਕਰਨ ਰੀਤਿ ਸੋਂ। ਜਿਨ੍ਹਾ ਨੇ ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰੋਂ ਕੀ, ਵਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ, ਤਿਨ ਕੋ ਗਯਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਯ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਕੋ ਪਾਇ ਕਰਿ ਬ੍ਰਹਮ ਮੇਂ ਲੀਨ ਭਏ ਹੈਂ। ਜੇਕਰਿ ਸਿਖ ਸੇਵਨੇ ਕੀ ਰੀਤਿ ਬੂਝੇ, ਸੋਈ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ:- (ਨਾਨਕ ਗਾਵੀਐ ਗੁਣੀ ਨਿਧਾਨੁ॥)

ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ। 'ਗੁਣੀ' ਕੋ ਅਰਥ ਗੁਣਵਾਨ। 'ਨਿਧਾਨ' ਕੋ ਅਰਥ; ਜੋ 'ਨਿਧਿ' ਹੈਂ ਸਰਬ, ਤਿਨੋਂ ਕਾ 'ਅਯਨ'= ਘਰ ਹੈ। ਵਾ ਗੁਨ ਜੋ ਹੈ ਸੋਈ ਭਏ ਨਿਧਿ, ਤਿਨ ਕੋ ਘਰ ਹੈ ਪਰਮੇਸੁਰ; ਵਾ ਸਤਿਗੁਰ ਹੈਂ। ਤਿਨ ਕੇ ਸਦੀਵ ਹੀ ਗੁਣਾਨੁਵਾਦ ਕਹਿਨੇ। ਇਸ ਤੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਕੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਹੋਇ ਕਰਿ ਗਯਾਨ ਸੁਖੈਨ ਹੀ ਹੋਇ ਆਵਤ ਹੈ। ਇਤਯਰਥ। ਇਨ ਦੋਊ ਤੁਕਨਿ ਮੇਂ ਹੈ ਤਾਲੰਕਾਰ। ਲਛਨ-ਕਾਰਨ ਕਾਰਜ ਹੋਇ ਇਕ ਥਾਇ। ਅਲੰਕਾਰ ਸੋ 'ਹੇਤ' ਬਤਾਇ। ਈਹਾਂ ਸੈਵਨਸ ਕਾਰਨ, ਗਯਾਨ ਹੋਨੋ ਕਾਰਜ, ਯਾਂਤੇ ਹੇਤੁਾਲੰਕਾਰ। ਇਨ ਦੋਊ ਤੁਕਨਿ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮੈਂ ਉਪਾਸਨਾ ਕਹਿ ਕਰਿ ਅਗਾਰੀ ਸ੍ਰਵਨ, ਮਨਨ, ਨਿਧਯਾਸਨ, ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਬਿਸਤਾਰ ਸੋਂ ਕਹਨੋ ਹੈ। ਤਿਸ ਕੋ ਸੂਚੀ ਪੜ੍ ਸੰਖੇਪ ਸੋਂ ਪਹਿਲੇ ਕਹਿ ਦੇਤੇ ਹੈ।

ਗਾਵੀਐ ਸੁਣੀਐ ਮਨਿ ਰਖੀਐ ਭਾਉ॥

ਗਾਵੀਐ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਗੁਨ ਗਾਵਤਿਓਂ ਸਿਮਰਨ ਕਰਤਿਓਂ, ਜਬ ਉਪਾਸਨਾ ਪ੍ਰਪੱਕ ਭਈ, ਤਿਸ ਤੇ ਪਿਛਾਰੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਬ੍ਰਹਮ ਜੇ ਸ੍ਰੋਤਬਯ ਤਿਸ ਕੋ ਸ੍ਰਵਨ ਕਰੈ। ਸਤਿਗੁਰ ਸ੍ਰੋਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮਨੇਸ਼ਟੀ ਤੇ ਤਤਵਮਸੀ ਆਦਿ ਜੇ ਮਹਾਂਵਾਕ, ਤਿਨ੍ ਕਾ ਜਿਨ ਬਚਨੋਂ ਮੈਂ ਨਿਰਨਾ ਹੋਇ। ਬਹੁਰੇਂ ਅਰਥ ਮਨਨ ਕੋ: ਮਨਤਬਯ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਮਨਨ ਕਰੈ। 'ਰਖੀਐ ਭਾਉ' ਤਿਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੇ ਅੰਤਰ ਟੀਕਾਦਿ ਕਰਿ ਬੀਚਾਰੇ, ਭਾਉ ਕੇ ਸਮੇਤ। ਨਿਧਯਾਸ-ਤੇਬਯ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਨਿਧਯਾਸਨ ਕਰੇ। ਤੀਨੋਂ ਕਰਿਕੇ ਅਗਾਰੀ 'ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ' ਕਹਤੇ ਹੈਂ।

ਦੁਖੁ ਪਰਹਰਿ ਸੁਖੁ ਘਰਿ ਲੈ ਜਾਇ॥

'ਦੁਖ' ਜੇ ਤਨ ਹੰਤਾ ਮਮਤਾ ਕੇ ਹੈਂ, ਤਿਨਕੋ 'ਪਰਹਰਿ' ਕਹੀਏ ਨਿਵਿਰਤ ਕਰਿਕੇ, 'ਸੁਖ' ਜੋ ਅਨੰਦ, ਤਿਸ ਕੋ ਜੋ 'ਘਰਿ' ਸਥਾਨ, ਕੌਨ? ਬ੍ਰਹਮ, ਤਿਸ ਕੇ ਬਿਖੇ 'ਲੈ' ਲੀਨ ਹੋਇ ਜਾਇ। ਉਪਾਸ਼ਨਾਂ ਮੈਂ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਬਨੀ ਹੋਈ ਥੀ, ਬਹੁਰ ਧਯਾਤਾ, ਧਯਾਨ ਕੋ ਤਜ ਕਰਿ ਧਯੇਯ ਰੂਪ ਹੋਇ। ਗਯਾਤਾ, ਗਯਾਨ ਕੋ ਤਜ ਕਰਿ ਗਯੇਯ ਰੂਪ ਹੋਇ। ਇਤਯਰਥ। ਇਨ ਦੋਊ ਤੁਕਨ ਮੇਂ ਕਵਨ ਮਾਲਾਲੰਕਾਰ ਹੈ।

ਲੱਛਨ-ਕਾਰਨ ਕਾਜ ਪਰੰਪਰ ਜਹਾਂ। 'ਕਾਰਨਮਾਲਾ ਭੂਖਨ ਤਹਾਂ।

ਸ੍ਰਵਨ ਕਾਰਨ ਮਨਨ ਕੋ, ਮਨਨ ਕਾਰਨ ਨਿਧਯਾਸਨ ਕੋ, ਨਿਧਯਾਸਨ ਕਾਰਨ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਕੋ; ਯਥਾ ਕ੍ਰਮ ਕਾਰਜ ਸਮਝ ਲੇਨੇ। ਯਾਤੇ ਕਾਰਨਮਾਲਾ।

ਅਬ ਅਗਾਰੀ ਸਭ ਕੋ ਮੂਲ ਸ੍ਰੋਤ੍ਰੀ-ਬ੍ਰਹਮਨੇਸ਼ਟੀ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰ ਹੈਂ, ਤਿਨ ਕੀ ਮਹਮਾ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ। ਇਸਕੋ ਕਹਿ ਕਰਿ ਬਹੁੜ ਸ੍ਰਵਨ, ਮਨਨ ਆਦਿ ਕਹੇਂਗੇ।

ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਦੰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਵੇਦੰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ॥

'ਗੁਰਮੁਖਿ-ਨਾਦੰ' ਗੁਰੋਂ ਕੇ ਮੁਖ ਦ੍ਵਾਰੇ ਜੋ ਸੁਨਿਓ ਨਾਦ, 'ਨਾਦ' ਨਾਮ ਸ਼ਬਦ ਕੋ, ਸ਼ਬਦ ਨਾਮ ਆਤਮ-ਉਪਦੇਸ਼ ਕੋ। 'ਗੁਰਮੁਖਿ ਵੇਦੰ' ਸੁੰਨ ਕਰਿ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੋਂ ਕੇ ਮੁਖ ਤੇ ਸਮਝਿਓ, ਔਰ ਗੌਨ ਲਖੇ। ਕਾਹੇ ਤੇ? ਔਰ ਕਿਸੀ ਤੇ ਆਵਾਗੌਨ ਨਹੀਂ ਮਿਟਯੋ, ਇਨ ਤੇ ਹੀ ਮੋਖ ਹੋਇਗੀ। ਇਸ ਹੇਤੁ ਤੇ ਸਭਨੋਂ ਤੇ ਮੁਖ ਗੁਰੂ ਸਮਝੇ। ਵੇਦੰ ਕਹੀਯੇ ਵੇਤੰ, ਵੇਤੰ ਨਾਮ ਜਾਨਨਵਾਰੇ ਕੋ; ਪ੍ਰਮਾਨ 'ਬ੍ਰਹਮਵਿਤ ਬ੍ਰਹਮੈਵ ਭਵਤਿ।' ਕਿਆ ਜਾਨਿ? 'ਗੁਰਮੁਖਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ'। ਗੁਰੂ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ। 'ਗੁ' ਅਰਥ ਅਧੇਰੇ ਕੋ, ਲਛਨਾ ਸੋਂ ਜੜ ਕੋ। 'ਰੁ' ਨਾਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੋ, ਲੱਛਨਾ ਸੋ ਚੇਤਨ ਕੋ। ਜੋ ਜੜ ਅੰਤਹਕਰਨ ਤੇ ਆਦਿ ਤਿਨ ਕੋਸ ਚੇਤਨ ਕਰੇ ਸੋ ਗੁਰੁ। ਤਿਸ ਕੋ 'ਮੁਖਿ' ਕਿਆ? ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਾਨਤਾ ਭਯੋ। ਕਿਆ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਾਨਯੋ? ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ। 'ਸਮਾਈ' ਨਾਮੁ ਮਿਲਨੇ ਕੋ। ਸਰਬ ਮੈਂ ਮਿਲ ਰਹਯੋ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੇ ਬਿਨਾ ਸਥਾਨ ਊਨ ਕਹੀਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀਤਾ, ਜੈਸੇ ਅਕਾਸ਼ ਤੇ ਬਿਨਾ ਕੋਊ ਸਥਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਸਰਬ ਮੈਂ ਮਿਲ ਰਹਯੋ ਹੈ। ਇਤਯਰਥ।

ਇਸ ਤੁਕ ਮੈਂ ਯਮਕਾਲੰਕਾਰ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਲੱਛਨ- ਇਕ ਪਦ ਬਾਰਿ ਅਨੇਕ ਜਿ ਆਵੇ। ਅਰਥਹਿ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ। ਸੋ 'ਯਮਕਾਲੰਕਾਰ' ਬਖਾਨੇ। ਕਵਿ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਗੁਣੀ ਪ੍ਰਮਾਨੇਂ।

ਇਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖਿ ਏਕ ਪਦ ਅਨੇਕ ਵਾਰ ਆਯੋ। ਅਰਥ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਭਯੋ, ਯਾਂਤੇ ਯਮਕ। ਸ੍ਰੋਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮੇਸ਼ਟੀ ਜੋ ਗੁਰੁ, ਤਿਨ੍ਹ ਕੀ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਇਹ ਸੰਪੂਰਨ ਬਾਰਤਾ ਹੇਤ ਹੈ। ਇਸ ਤੁਕ ਮੈਂ ਗੁਰੋਂ ਕੋ ਕਰਤੁਤ ਕਹਯੋ। ਅਬ ਅਗਾਰੀ ਤਿਨ ਗੁਰੋਂ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਹੈ ਅਨੂਪ, ਤਿਨ ਕੀ ਬਰੋਬਰ ਕੋ ਕੋਈ ਹੋਇ, ਤੋ ਉਪਮਾ ਕਹੀ ਚਾਹਿਯੇ। ਜਗਤ ਕੇ ਬਡੇ ਤੀਨ ਹੀ ਹੈਂ ਸ਼ਕਤਿ ਸਮੇਤ, ਤਿਨ ਉਪਮਾ ਦੇਤ ਹੈਂ।

ਗੁਰੁ ਈਸਰੁ ਗੁਰੁ ਗੋਰਖੁ ਬਰਮਾ ਗੁਰੁ ਪਾਰਬਤੀ ਮਾਈ॥

ਗੁਰ ਈਸਰੁ ਹੈਂ, ਕਿਆ? ਸ਼ਿਵ ਜੈਸੇ ਹੈ। ਸ਼ਿਵਜੀ ਕੋ 'ਸੰਘਾਰ' ਧਰਮ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪ੍ਰਥਮ ਸਿਖ ਕੇ ਬਿਕਾਰ ਕੋ ਨਾਸ਼ ਕਰਤ ਹੈਂ, ਇਹ ਸਮਤਾ। 'ਗੁਰ ਗੋਰਖੁ' ਕਿਆ? ਬਿਸ਼ਨੁ ਜੈਸੇ ਹੈਂ। ਬਿਸ਼ਨੁ ਜੀ ਕੋ ਧਰਮ ਪਾਲਨੇ ਕੋ, ਜਬ ਸਿੱਖ ਕੇ ਬਿਕਾਰ ਪਰਹਰੇ, ਲੋਭ ਨਸ਼ਟ ਭਯੋ, ਤਬ ਸੰਤੋਖ ਆਯੋ। ਜਬ ਹੰਕਾਰ ਗਯੋ, ਤਬ ਗਰੀਬੀ ਆਈ। ਕਾਮ ਨਾਸ਼ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਚਰਜ ਆਯੋ। ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੰਪੂਰਨ ਬਿਕਾਰਨ ਕੇ ਗਏ ਤੇ ਗੁਣ ਸੁਤੇ ਸਿਧ ਹੀ ਸਤਿ ਖਾਦਿਕ ਹੋਇ ਆਵਤ ਹੈਂ। ਬਿਕਾਰਨ ਕੇ ਨਾਸ਼ ਕੋ ਨਾਮ ਗੁਣ ਹੈ। ਬਿਬੇਕ ਤੇ ਆਦਿ ਜੋ ਭਏ ਗੁਣ, ਤਿਨਕੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਾਲਤ ਹੈਂ, ਕਿਆ? ਬਧਾਵਤ ਹੈਂ। ਇਹ ਬਿਸ਼ਨੁ ਸੋਂ ਸਮਤਾ। ਵਾ ਗੋਰਖ ਨਾਮ ਕੀ ਸਮਤਾ, ਸਤਿਗੁਰ ਭੀ ਗੋਰਖੁ ਹੈਂ, ਬਿਸ਼ਨੁ ਜੀ ਭੀ ਗੋਰਖ ਹੈਂ। 'ਗੋ' ਨਾਮ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਕੋ, ਤਿਨ ਕੋ ਬਿਕਾਰਨ ਤੇ ਰਛਿਆ ਕਰੇ, ਸੋ ਗੋਰਖੁ। ਬਿਸਨੁ ਜੀ ਐਸੇ: 'ਗੋ' ਨਾਮ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕੋ, ਤਿਸ ਕੀ ਅਸੁਰਾਦਿਕੋਂ ਕੇ ਉਪੱਦ੍ਰਵ ਤੇ ਰਖਯਾ ਕਰੇ, ਸੋ ਗੋਰਖ। ਇਸ ਅਰਥ ਮੇਂ ਨਾਮ ਕੀ ਸਮਤਾ। ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੇ ਸਮਾਨ ਹੈਂ। ਜਿਸ ਰੀਤਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜਗਤ ਕੋ ਉਤਪਤਿ ਕਰਤ ਹੈ, ਤੇਸੇ ਸਤਿਗੁਰ ਸਿਖ ਕੇ ਰਿਦੈ ਮੈਂ ਗਯਾਨ ਕੋ ਉਤਪਤਿ ਕਰਤ ਹੈਂ, ਇਹ ਸਮਤਾ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਕਹਿਨੇ ਕੇ ਬਿਖੇ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਬਿਸ਼ਨੁ, ਸ਼ਿਵ ਆਵਤ ਹੈਂ, ਇਹਾਂ ਬਯਤਯ-ਕ੍ਰਮ ਕਿਉਂ ਕਹਯੋ?

ਉੱਤਰ: ਗੁਰੋਂ ਕੇ ਗੁਨ ਜੈਸੇ ਅਗਾਰੀ ਪਿਛਾਰੀ ਕੈ ਹੈਂ ਤਿਨ ਗੁਣ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਪਮਾ-ਕ੍ਰਮ ਸੋਂ ਕਹੀ ਹੈਂ। ਗੁਰਨਿ ਕੋ ਗੁਣ ਇਹ: ਜੋ ਸਿੱਖ ਕੇ ਬਿਕਾਰ ਨਾਸ ਕਰਤ ਹੈਂ, ਸੋ ਪਹਿਲੋ ਗੁਣ: ਯਾਂਤੇ ਸੰਘਾਰਕ ਜੋ ਸ਼ਿਵਜੀ ਉਪਮਾ ਬਰਨੇ। ਬਹੁਰ ਬਿਬੇਕਾਦਿ ਗੁਣਨ ਕੀ ਪਾਲਨਾ ਤੇ ਬਿਸ਼ਨੁ ਉਪਮਾ ਬਰਨੇ। ਗਯਾਨ ਕੀ ਉਤਪਤਿ ਇਨ ਦੋਊਨ ਤੇ ਪਿਛਾਹ ਸਤਿਗੁਰੁ ਦੇਤ ਹੈਂ, ਯਾਂਤੇ ਪਿਛਾਰੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੀ ਉਪਮਾ ਦੇ ਭਏ। ਇਸ ਰੀਤਿ ਬਯਤਯ ਸੇ ਜੋ ਨਾਂ ਕਹਿਤੇ ਤੇ ਉਪਮਾਲੰਕਾਰ ਬਿਗਰ ਜਾਤੋ, ਉਪਮੇਯ ਬਯਤਯ ਹੋਇ ਜਾਤੋ ਅਰ ਦੇਵਨ ਕੇ ਬਯਤਯ ਕਰ ਲੋ ਦੇਖ ਜਗਤ ਕੀ ਬਾਰਤਾ ਮੈਂ ਹੈ, ਉਤਪਤਿ ਪਾਲਨ ਸੰਘਾਰ ਕੇ ਸਾਧਾਰਨ ਧਰਮ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਪਮਾਂ ਮਿਲਾਇ ਕਰਿ ਕਹੀ ਹੈ। ਅਬ ਯਥਾ ਕ੍ਰਮ ਤਿਨ ਕੀ ਜੋ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੈ ਤਿਨ ਕੋ ਕਹਤ ਹੈਂ। ਪਹਿਲੇ ਸ਼ਿਵ ਕਹਿਆ ਯਾਂਤੇ ਪਾਰਵਤੀ ਸ੍ਰੀ ਚੰਡੀ ਕਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕਰਿ ਅਸੁਰਨ ਕੋ ਸੰਘਾਰਤ ਹੈ, ਸੁਰਨ ਹੋ ਸਾਬਾਪਤ ਹੈ। ਸਤਗੁਰ ਆਸੁਰੀ ਸੰਪਦਾ ਕੋ ਨਸ਼ਟ ਕਰਿ ਸੁਰੀ ਸੰਪਦਾ ਸਿਖ ਕੇ ਤਿਨੇ ਸਥਾਪਤਾ ਹੈ: ਇਹ ਪਾਰਬਤੀ ਸੋਂ ਸਮਤਾ। 'ਮਾ' ਨਾਮ ਲੱਛਮੀ ਕੋ,

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤਿਸ ਕੋ ਇਹ ਗੁਣ: ਜਿਸ ਪਰੋ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤ ਹੈ ਤਿਸ ਕੇ ਸਰਬ ਅੰਗੋਂ ਕੋ ਸੋਭਾਇਮਾਨ ਕਰਤ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਸਤਿਗੁਰ ਸਿਖ ਕੇ ਸਰਬ ਅੰਗੋਂ ਕੋ ਸੋਵਾਹਤ ਹੈਂ। ਜਬ ਗਯਾਨ ਭਯੋ ਤਬ ਆਨੰਦ ਮੇਂ ਮਗਨ ਰਹਤ ਹੈ। ਅਨੰਦ ਕੇ ਹੋਨ ਕਰਿ ਸਬ ਅੰਗ ਸੋਭਤ ਹੈਂ; ਇਸ ਰੀਤਿ: ਜੈਸੇ ਭੂਖੇ ਕੰਗਾਲ ਬਯਾਕਲ-ਅੰਗ ਹੋਤ ਹੈ, ਆਛੇ ਨਹੀਂ ਲਾਗਤ ਹੈ। ਜਬ ਧਨਾਢਿ ਹ੍ਵੈ ਸਨਿਗਧ ਭੋਜਨ ਕਰੁ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਤ ਹੈ, ਤਬ ਨੇਤ੍ਰ ਮੁਖ ਪ੍ਰਸਨ ਭਏ ਭਾਸਤ ਹੈਂ। ਐਸੇ ਜਾਨਿਯੇ। ਬਹੁਰ ਗੁਰੁ 'ਈ' ਕੇ ਸਮ ਹੈ, 'ਈ' ਨਾਮ ਸੁਰਸਤੀ ਕੋ। ਤਿਸ ਕੇ ਇਹ ਗੁਣ: ਜੋ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਇ ਤੋ ਬਾਣੀ ਮਧੁਰ ਕਰਿ ਦੇਤ ਹੈਂ। ਸਿੱਖ ਜਿਸ ਕੇ ਸੰਗ ਬੋਲਤ ਹੈ ਤਿਸ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਿ ਦੇਤ ਹੈ। ਇਤਯਰਥ।

'ਗੁਰੁ ਈਸਰੁ ਗੁਰੁ ਗੋਰਖੁ' ਇਨ ਅਖਰੋਂ ਬਿਖੈ ਰੂਪਕਾਲੰਕਾਰ ਹੈ।

ਲੱਛਨ-ਉਪਮੇਯਹਿ ਉਪਮਾਨਹ ਜੋਊ। ਏਕ ਰੂਪ ਕਰਿ ਬਰਨੇ ਦੋਊ।

ਤਿਹ ਕੋ 'ਰੂਪਕ' ਕਰਹਿਂ ਉਚਾਰੁ। ਜੋਨ ਲਖੇਂ ਭੇਦਾਲੰਕਾਰ।

ਇਹਾਂ ਗੁਰ ਉਪਮੇਯ, ਦੇਵ ਉਪਮਾਨ ਏਕ ਰੂਪ ਕਰਿ ਕਹੇ, ਯਾਂਤੇ ਰੂਪਕ। 'ਬ੍ਰਹਮਾ ਗੁਰੁ ਪਾਰਬਤੀ ਮਾਈ' ਇਨ ਬਰਨੋ ਬਿਖੇ ਮਾਲੋਪਮਾਲੰਕਾਰ ਹੈ।

ਲੱਛਨ-ਉਪਮੇਯਹਿ ਇਕ ਬਹੁ ਉਪਮਾਨ। ਸੋ 'ਮਾਲੋਪਮਾ' ਲਖਹੁ ਸੁਜਾਨ।

ਇਤਨੀ ਤੁਕ ਮੈਂ ਗੁਰ ਉਪਮੇਯ ਏਕ ਬਾਰ ਕਹਯੋ, ਉਪਮਾ ਚਾਹ ਕਹੀ: ਬ੍ਰਹਮਾ, ਪਾਰਬਤੀ ਮਾ, ਈ: ਯਾਤੇ ਮਾਲਪਮਾ।

ਐਸੇ ਗੁਰ ਮਹਿਮਾ ਕੋ ਸੁਣ ਕਰਿ ਪੁਨਹਿ ਸਿਖ ਬੂਝਤ ਹੈ; ਜੋ ਸਤਿਗੁਰ ਆਨੰਦ ਦੇਤ ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ ਪ੍ਰਮਾਣ ਤੋ ਬਤਾਓ ਜੋ ਏਤਨੋਕ ਹੋਤ ਹੈ? ਵਾ ਜੋ ਆਨੰਦ ਕੋ ਦੇਨੋ ਹੈ ਤਿਸ ਕੀ ਉਪਮਾ ਕੋਈ ਔਰ ਬਤਾਓ, ਜਿਸ ਆਨੰਦ ਕੇ ਦੇਣੇ ਕਰਿ ਸਤਿਗੁਰੋਂ ਕੀ ਉਪਮਾ ਤੁਮ ਨੇ ਏਤੀਕ ਕਹੀ? ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੋ ਲੀਏ ਹੁਏ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਤ ਹੈਂ:-

ਜੇ ਹਉ ਜਾਣਾ ਆਖਾ ਨਾਹੀ ਕਹਣਾ ਕਥਨੁ ਨ ਜਾਈ॥

ਜੋ ਆਨੰਦ ਦੇਣੇ ਕੀ ਉਪਮਾ ਨਹੀਂ ਕਹੀ ਜਾਤ ਹੈ, ਉਨ ਕੇ ਸਦਰਸ਼ ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਤੋ ਆਨੰਦ-ਦਾਯਕ, ਤੋ ਕਹਨ ਮੈਂ ਆਵਤੋ; ਸੋ ਕਹਿਣੇ ਕੇ ਕਥਨ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਆਵਤੀ। ਵਾ ਤਿਸ ਅਨੰਦ ਕੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕੋ ਜੇ ਬੁਝਿਆ ਚਾਹੇ, ਜੋ ਇਸ ਕੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਜਾਨਤੇ ਅਗਾਰੀ ਅਨੇਕੇਂ ਕੋ ਗਯਾਨ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੋ ਆਨੰਦ ਭਯੋ ਹੈ, ਸੋ ਕਿਆ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਜਾਤੇ? ਜੇ ਜਾਣਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣ, ਤੋ ਕਹਿ ਹੀ ਜਾਤੇ। ਸਰੂਪ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੋ ਆਨੰਦ ਬਚਨ ਕਰਿ ਬਰਨਨ ਮੇਂ ਨਹੀਂ ਆਵਤ ਹੈ। ਆਨੰਦ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਪ੍ਰਮਾਣ ਜਾਣੇ ਤੋਂ ਅਨੰਦ ਕੋ ਭੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਜਾਣ ਸਕੇ। ਤਿਸ ਅਨੰਦ ਕੋ ਸ੍ਵਾਦ ਗੁੰਗੇ ਕੀ ਮਿਠਯਾਈ ਕੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਹੈ; ਖਾਤ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਕਹਯੋ ਨਹੀਂ ਜਾਤੁ ਹੈ। ਜਿਸ ਅਨੰਦ ਕਾ ਦਾਤਾ ਏਸ ਜਗਤ ਮੇਂ ਹੈ, ਤਿਸ ਹੀ ਕੇ ਅਧੀਨ ਸਰਬ ਪ੍ਰਾਨੀ ਬਸੀਭੂਤ ਹੈਂ, ਸੋ ਕੈਸੇ ਕਹਯੋ ਜਾਤ ਹੈ? ਏਕ ਬਾਰਤਾ ਸਤਿਗੁਰੋਂ ਕੀ ਕਹਨ ਮੈਂ ਆਵਤ ਹੈ, ਸੋਈ ਕਹਤ ਹੈਂ:-

ਗੁਰਾ ਇਕ ਦੇਹਿ ਬੁਝਾਈ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਏਕਤਾ ਕੀ ਬੂਝ ਕੋ ਬੁਝਾਇ ਦੇਤ ਹੈਂ। ਸੋ ਹੇ ਸਿੱਖ! ਤੂੰ ਬਿਚਾਰ ਕਰਿ ਦੇਖੁ ਜੋ ਅਪਣੋ ਸਰੂਪ ਕੋ ਜਾਣੇ ਤੇ ਅਪ੍ਰਮਾਣ ਹੀ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਗੋ। ਫੇਰ ਅਨੰਦ ਕੈਸੋ ਹੈ? ਅਬਿਨਾਸ਼ੀ ਹੈ, ਤਿਸ ਆਨੰਦ ਤੇ ਬਿਨਾ ਔਰ ਜੇ ਅਨੰਦ ਹੈ ਸੋ ਅੰਤ ਵਾਰੇ ਹੈਂ। ਤਾਤੇ ਤੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਐਸੇ ਚਿਤੰਨ ਕਰਤਾ ਰਹੁ:

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ ਸੋ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ॥ 5॥

ਸਰਬ ਜੋ ਜੀਅ ਹੈਂ, ਤਿਨ੍ਹੋ ਕੋ ਕਰਮ ਫਲ ਕਾ ਦਾਤਾ ਜੋ ਹੈ, ਸੋ ਕੈਸੇ ਸਮਰਥ ਹੈ? ਸਰਬ ਜੀਓ ਕੇ ਕਰਮ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਰਾਖਤ ਹੈ। ਅਨੇਕ ਹੀ ਜੀਉ ਹੈਂ, ਤਿਨ ਅਨੇਕ ਕੇ ਹਜਾਰ ਗੁਨੇ ਕਰਮ ਹੈਂ, ਤਿਨ ਕਰਮਨ ਕੋ ਅਗਾਰੀ ਪਿਛਾਰੀ ਅਰ ਅਭਿੰਨ ਨਹੀਂ ਹੋਨ ਦੇਤੋ ਹੈ; ਐਸਾ ਜੋ ਦਾਤਾ ਹੈ ਸਮਰਥ, ਸੋ ਮੋ ਕਿਆ? 'ਸੋਹੰ, ਸੋ' ਮੇਰੋ ਹੀ ਸਰੂਪ ਹੈ; ਐਸੀ ਬੂਝ ਸਦਾ ਹੀ ਯਾਦ ਰਹੈ, ਕਦਾਚਿਤ ਭੀ ਬਿਸਰੈ ਨਹੀਂ। ਇਤਅਰਥ।

ਪਹਿਅਹ ਤੁਕ ਮੈਂ ਕਾਬਯਲਿੰਗ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ।

ਜੇ ਹਉ ਜਾਣਾ ਆਖਾ ਨਾਹੀ' ਜੇ ਅਨੰਦ ਕੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਹਿ ਜਾਣਤੇ ਤੋ ਕਿਆ ਕਹਤੇ ਨਾਂ ਯੇਹ ਤੋ ਅਰਥ, ਤਿਸ ਬਚਨ ਕੋ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਯੋ 'ਕਹਣਾ ਕਥਨੁ ਨ ਜਾਈ' ਇਸ ਬਚਨ ਨਾਲ; ਕਥਨ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਆਵਤ ਹੈ। ਦੂਸਰੋ ਕਾਕੋਕਿਵ ਅਲੰਕਾਰ। ਜੇ ਜਾਣਤੇ ਤੋਂ ਕਹਤੇ ਨਾਂ? ਕਹਤੇ ਹੀ। 'ਕਾਕ ਸਵਰ ਸੋ ਜਹਾਂ ਅਰਥ ਫੇਰੀਏ' ਯਾਂਕ ਲੱਛਨ ਹੈ। ਅਗਲੀ ਦੋਊ ਤੁਕਨ ਮੈਂ ਪ੍ਰੋਜਸੁਤ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ।

ਲੱਛਨ- ਰਸ ਕੋਂ ਜਹਾਂ ਭਾਵ ਹੁਇ ਅੰਗ। 'ਪ੍ਰੋਜ ਸੁਤ' ਤਿਹ ਕਹਿਂ ਸੁੰਮਤਿ ਉਤੰਗ।

ਇਹਾਂ ਸ਼ਾਂਤਿ ਰਸ ਮੁਖਯ ਹੁਤੋ, ਸੋ ਅੰਗੀ ਭਯੋ। ਏਕਤਾ ਕੀ ਬੂਝ ਤਿਸ ਕੋ ਅੰਗ 'ਹਿਤ' ਸੰਚਾਰੀ ਭਯੋ; ਜੋ ਬਿਸਰੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ। ਵਾ ਰਸਵਤਾਲੰਕਾਰ ਹੈ।

ਲੱਛਨ- ਜਹਿ ਰਸ ਕੋ ਔਗਹਿ ਰਸ ਅੰਗ।

ਤਹਿ 'ਰਸਵਤ' ਕਹਿਂ ਸੁਮਤਿ ਉਤੰਗ।

ਇਹਾਂ ਸਰਬ ਜੀਆਂ ਕੇ ਏਕ ਦਾਤਾ, ਕੋਟਾਨਿ ਕੋਟਿ ਜੀਵ ਕੋ ਏਕ ਦਾਤਾ, ਯਹ ਅਚਰਜ; ਯਾਂਤੇ ਅਦੁਭੁਤ ਰਸ ਭਯੋ; ਸੋ ਅੰਗੀ ਇਹਾਂ। ਔ ਸ਼ਾਂਤਿ ਰਸ ਐਸੇ: ਸਰਬ ਤੇ ਨਿਰਬੇਦ ਭਯੋ। ਏਕ ਮੈਂ ਸਥਿਤੀ ਸੋ ਸ਼ਾਂਤਿ ਆਦਿਭੁਤ ਕੋ ਅੰਗ ਭਯੋ। ਅੰਗੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਪ੍ਰਧਾਨ ਅੰਗ ਹੋਤ ਹੈ। ਐਸੇ ਰਸਵਤ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ। ਵਾ ਨਿਸ਼ਕਪਟ ਪ੍ਰੀਤਿ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮਾਲੰਕਾਰ ਹੈ; ਜੋ ਕਹਤ ਹੈ ਕਦੇ ਬਿਸਰੇ ਹੀ ਨਹੀਂ।

'ਗੁਰੁ ਈਸਰੁ ਗੁਰੁ ਗੋਰਖੁ' ਇਸ ਤੁਕ ਕੇ ਅਰਥ ਮੇਂ ਅਨੰਦਘਨ ਨੇ ਅਧਿਕ ਹੀ ਨੀਰ ਮਥਯੋ ਹੈ। ਜਿਤਨੋ ਕਹਯੋ ਹੈ ਸੋ ਸਭ ਅਪਨੋ ਅਨਜਾਨਪਨੋ ਹਸਤਾਮਲ ਕਰਿ ਦਿਖਾਯੋ ਹੈ। ਤੀਨੋਂ ਦੇਵਤਾ ਕੋ ਸਤਿਗੁਰਨ ਕੀ ਉਪਮਾ ਦਈ, ਸੋ ਨਹੀਂ ਸਮਝਯੋ। ਉਪਮਾ ਕੀ ਉਪਮੇਯ ਕੀ ਭੀ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ। ਇਸੀ ਬਾਤ ਤੇ ਔਰ ਅਰਥ ਬਨਾਯੋ। ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਛਿਅ ਗੁਰ ਬਨਾਏ। ਸੋ ਤਿਸ ਕੇ ਅਰਥ ਕਰਣੈ ਮੂਜਬ ਮਹਾਂ ਅਨਰਥ ਹੋਤ ਹੈ। 'ਗੁਰੁ ਸਾਗਰ ਰਤਨੀ ਨਹੀ ਤੋਟ। ਇਸ ਤੁਕ ਮੈਂ ਸਮੁੰਦਰ ਗੁਰੂ ਕਹੇ ਚਾਹੀਏ। 'ਗੁਰੁ ਦਰੀਆਉ ਸਦਾ ਜਲੁ ਨਿਰਮਲੁ। ਇਸ ਤੁਕ ਮੇਂ ਨਦੀ ਗੁਰ ਭਏ ਚਾਹੀਏ। 'ਗੁਰਦੇਵ ਮਾਤਾ ਗੁਰਦੇਵ ਪਿਤਾ ਗੁਰਦੇਵ ਸੁਆਮੀ ਪਰਮੇਸੁਰਾ; ਇਸ ਸਲੋਕ ਕੋ ਭੀ ਅਰਥ ਤੈਸੇ ਹੀ ਭਯੋ। ਮਾਤਾ, ਪਿਤਾ, ਭਾਈ, ਬੰਧਪ, ਸਖਾ, ਪਾਰਸ ਇਹ ਸਰਬ ਹੀ 'ਗੁਰ' ਕਹੇ ਚਾਹੀਏ। ਐਸੇ ਮਤਵਾਰਯੋਂ ਕੇ ਕਹਨ ਕਰਿ ਸੁਨਨਵਾਰੋ ਕਿਸ ਪਰ ਨਿਸਚੇ ਕਰੈ? ਇਤਯਾਦੀ ਅਰਥ ਕਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੋ ਗੁਰ 'ਬਰਨ' ਕੋ ਕਹਤ ਹੈਂ। ਔਰ ਅਨੰਦਘਨ ਜੋ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੀਓ ਹੈ ਸ਼ਬਦ ਕੋ: 'ਛਿਅ ਘਰ ਛਿਅ ਗੁਰ ਛਿਅ ਉਪਦੇਸ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਏਕੋ ਵੇਸ ਅਨੇਕ॥ ਇਸ ਕੇ ਅਰਥ ਮੈਂ ਭੀ ਅਨਰਥ ਕਰਯੋ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਕੇ ਬਿਖੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਰਥ ਖਟ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਨ ਕੋ ਰਾਖਯੋ ਹੈ। ਖਟ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਨ ਮੈਂ ਮੁਕਤਿ ਕੇ ਘਰਿ ਕਹੀਏ ਸਥਾਨ ਸੋ ਭੀ ਆਪੇ ਆਪਣੀ ਰੀਤਿ ਸੋਂ ਖਟ ਕਹੈ ਹੈਂ, ਵਾ ਮਤਿ ਕੋ ਨਾਮ ਘਰ ਹੈ। ਮਤਿ ਖਟ ਹੈਂ, ਤਿਨ ਮਤੋਂ ਕੇ ਕਰਣਹਾਰੇ ਖਟ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਕੇ ਖਟ ਹੀ ਗੁਰ ਹੈਂ: ਪਲਮੁਨ, ਗੋਤਮ, ਕਣਾਧਿਮੁਨਿ, ਜੈਮੁਨਿ, ਸ਼ੇਸ਼ ਜੀ, ਬਯਾਸ ਜੀ। ਤਿਨ ਖਟ ਨੇ ਖਟ ਹੀ ਰੀਤਿ ਸੋ ਆਪਨੇ ਆਪਨੇ ਮਤਿ ਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਹਯੋ ਹੈ। ਸੋ ਜੋ ਖਟੁ ਗੁਰ ਹੈਂ ਤਿਨ ਕੋ ਸਿਧਾਂਤ ਸਭਨ ਕੋ ਏਕੁ ਪਰਮਾਤਮਾ, ਪਰ ਬਰਨਨ ਖਟ ਰੀਤਿ ਸੋਂ, ਅਰ ਔਰ ਤਰਹ ਸੋਂ। ਤਿਨ ਖਟ ਗੁਰ ਕੋ ਗੁਰ ਏਕ ਹੀ ਹੈ; ਬ੍ਰਹਮ, ਚੇਤਨ ਸੰਤਾ ਦੇਨ ਹਾਰੇ। ਵੇਸ ਅਨੇਕ: ਜੈਸੀ ਜੈਸੀ ਰੀਤਿ ਜਿਸ ਕੋ ਅਨੁਭਵ ਭਯੋ, ਤੈਸੇ ਹੀ ਵੇਸ ਅਨੇਕ ਰੀਤਿ ਸੋਂ ਕਹੇ ਹੈਂ। ਅੰਧਨਿ ਕੇ ਹਾਥੀ ਕੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ, ਹਾਥੀ ਏਕ ਹੀ ਹੈ, ਅਨਯ ਅੰਨਯ ਰੀਤਿ ਸੋਂ ਬਤਾਵਤ ਹੈਂ। ਤਿਨ ਛਿਅ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਨ ਕੇ ਕਥਨ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਗਲੀ ਪਉੜੀ ਮੈਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਮਹੀਨੇ ਕੋ ਅਰ ਸੂਰਜ ਕੋ ਦਯੋ ਹੈ, ਸੋਈ ਕਹਤ ਹੈਂ:- 'ਵਿਸੁਏ ਚਸਿਆ ਘੜੀਆ ਪਹਰਾ ਥਿਤੀ ਵਾਰੀ ਮਾਹੁ ਹੋਆ॥ ਇਸ ਤੁਕ ਮੈਂ ਮਹੀਨੇ ਕੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਤ ਹੈ। ਮਹੀਨਾ ਤੋ ਏਕ ਹੀ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੇ ਛਿਅ ਭੇਦ ਲੋਕ ਕਹਤ ਹੈਂ; ਘੜੀ ਕੋ ਛੇਵਾਂ ਭਾਗ ਤਿਸ ਕੋ 'ਛਿਣ' ਕਹਤ ਹੈਂ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਕੋ ਨਾਮ 'ਚਸਾ' ਕਹਯੋ। ਛਿਣ ਕੋ ਤੀਸਵੋਂ ਭਾਗ, ਤਿਸਕੋ 'ਕਲਾ' ਕਹਤ ਹੈਂ, ਯਾਂਕੋ ਨਾਮੁ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 'ਵਿਸੁਏ' ਕਹਯੋ। ਘੜੀ, ਅਰੁ ਪਹਰ, ਅਰ ਥਿਤੀ, ਅਰ ਵਾਰ ਏ ਖਟੁ ਭੇਦ ਕਰਿ ਕਹਤ ਹੈਂ। ਵਾਸਤਵ ਜੇ ਬਿਚਾਰੀਏ ਤੋ ਮਹੀਨਾਂ ਤੀਸ ਦਿਨ ਕੋ ਏਕ ਹੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਕਹਤ ਹੈ; ਏਤੀ ਤਿਥ ਹੈ, ਕੋਈ ਕਹਤ ਹੈ: ਏਤੇ ਵਾਰ ਹੈ, ਕੋਈ ਕਹਤ ਹੈ; ਪਹਰ, ਘੜੀਆਂ, ਚਸੇ ਵਿਸੇ ਏਤੇ ਹੈਂ। ਜੇਤੇ ਕਹੇਂ ਹੈਂ ਵਿਸੇ, ਚਸੇ, ਘੜੀ, ਪਹਰ, ਥਿਤਿ, ਵਾਰ, ਤਿਸ ਮਹੀਨੇ ਤੇ ਜੁਦੋ ਇਨ ਛਿਅਨ ਮੇਂ ਏਕ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੋਤ ਹੈਂ; ਮਹੀਨੇ ਕੇ ਹੀ ਅੰਤ੍ਰਭੂਤ ਹੈਂ। ਆਗੇ ਦੂਸਰੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਕਹਤ ਹੈਂ:- 'ਸੂਰਜ ਏਕੋ ਰੁਤਿ ਅਨੇਕ॥ ਨਾਨਕ ਕਰਤੇ ਕੇ ਕੇਤੇ ਵੇਸ॥' ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੂਰਜ ਤੋ ਏਕ ਹੀ ਹੈ, ਤਿਸ ਸੂਰਜ ਤੇ ਰੁੱਤਾਂ ਖਟ ਗਿਨਤ ਹੈ; ਬਸੰਤ, ਗ੍ਰੀਖਮੁ, ਪਾਵਸ, ਸ਼ਰਦ, ਰਿਮ ਸ਼ਿਸ਼ਿਰ; ਸੋ ਏਕ ਸੂਰਜ ਤੇ ਹੀ ਬਨਤ ਹੈਂ, ਤਿਸ ਸੂਰਜ ਤੇ ਰੁੱਤਾਂ ਭਿੰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਸੂਰਜ ਕੇ ਹੀ ਅੰਤ੍ਰਭੂਤ ਹੈਂ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਤ ਹੈਂ; ਕਹਤੇ ਕੋ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਵੇਸ ਸੋ ਕਹਤ ਹੈਂ। ਕਿਆ? ਖਟੁਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਖਟ ਤਰਹ ਸੋ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਬਰਨਨ ਕਰਤ ਹੈਂ, ਵਾਸਤਵ ਏਕ ਹੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਸੰਗ ਪਾਇ ਕਰਿ ਸ਼ਬਦ ਕੋ ਭੀ ਅਰਥ ਕਰਯੋ। ਤਿਸ ਕੇ ਖਟ ਗੁਰ ਬਨਾਵਨ ਮੇਂ ਔਰ ਅਨੇਕ ਤਰਕ ਉਠਤ ਹੈਂ। ਜੇ ਕਰਿ ਅਪਨੋ ਗੁਰ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਮਾਨਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਤੌ ਐਸੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੋ ਅਪਨੀ ਬਾਣੀ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਹਤੇ:-

ਬ੍ਰਹਮੈ ਗਰਬੁ ਕੀਆ ਨਹੀ ਜਾਨਿਆ॥ ਬੇਦ ਕੀ ਬਿਪਤਿ ਪੜੀ ਪਛੁਤਾਨਿਆ।

(ਗਉੜੀ ਮ: 1, ਅਸਟ:-9)

ਇਤਯਾਦੀ ਸ਼ਬਦੋ ਮੈਂ ਤਰਕਤਿ ਹੀ ਰਹੇ॥ ਜੇ ਕਰਿ ਇਨ ਛਿਅਨ ਕੋ ਗੁਰੂ ਮਾਨਤੇ, ਕਿਤੇ ਤੌ ਕਹਿਤੇ; ਹੇ ਸਿਖ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੋ ਭਜਨ ਕਰੁ, ਵਾ ਸ਼ਿਵਜੀ ਕੇ ਲਿੰਗ ਕੀ ਪੂਜਾ ਕੋ ਅਧਿਕ ਫਲ ਹੈ, ਸੋ ਕਰਤ ਰਹੁ; ਵਾ ਤੀਨੋ ਦੇਵੀਆਂ ਕੀ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕਰੁ। ਜੋ ਸਿਖ ਹੋਤ ਹੈਂ ਸੋ ਆਪਨੇ ਗੁਰਨ ਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਤਾਵਤ ਹੈਂ; ਜੈਸੇ ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਜੀ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੇ ਅਨੇਕ ਸਥਾਨ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬਿਖੇ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕੋ ਬਰਨਯੋ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਣ: *ਗੁਰੁ ਨਾਨਕੁ ਜਿਨ ਸੁਣਿਆ ਪੇਖਿਆ ਸੇ ਫਿਰਿ ਗਰਭਾਸਿ ਨ ਪਰਿਆ ਰੇ॥*

ਇਤਯਾਦੀ ਅਨੇਕ ਵਾਰ ਕਹਯੋ ਹੈ, ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਪੜਨ ਵਾਰੇ ਜੋ ਸਿਖ ਹੈਂ ਸੋ ਸਰਬ ਜਾਨਤ ਹੈਂ; ਔਰ ਅਬ ਤੀਕ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਿਖ ਕਮਾਵਤ ਹੈਂ। ਬਿਸ਼ਨ ਸ਼ਿਵ ਕੀ ਪੂਜਾ ਪਾਹਨ ਕੀ ਜੋ ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ ਬਿਵਰਜਿਤ ਕਰਯੋ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਣ:-

ਹਿੰਦੂ ਮੂਲੇ ਭੁਲੇ ਅਖੁਟੀ ਜਾਂਹੀ॥ ਨਾਰਦਿ ਕਹਿਆ ਸਿ ਪੂਜ ਕਰਾਂਹੀ॥ ਅੰਧੇ ਗੁੰਗੇ ਅੰਧ ਅੰਧਾਰੁ॥ ਪਾਥਰੁ ਲੇ ਪੂਜਹਿ ਮੁਗਧ ਗਵਾਰ॥ ਓਹਿ ਜਾ ਆਪਿ ਡੁਬੇ ਤੁਮ ਕਹਾ ਤਰਣਹਾਰੁ॥

ਲਿੰਗ, ਸਾਲਿਗ੍ਰਾਮ, ਪਾਹਨ ਕੋ ਜੋ ਪੂਜਨ ਹੈ, ਤਿਨੋਂ ਤੇ ਅਪਨੇ ਪੰਥ ਕੋ ਬਰਜਯੋ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰਨ ਕੀ ਹਜੂਰ ਕੀ ਭੀ ਸਾਖੀ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਸ੍ਰਵਣ ਭੀ ਕੋਈ ਨਹੀ ਕਰੀ ਹੈ; ਜੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਸ਼ਿਵ ਆਦਿ ਕੀ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕਰਹੁ। ਐਸੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਗ੍ਰਿਥ ਜੀ ਬਿਖੈ ਭੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖਯੋ। ਮਨ ਕੀ ਮਤਿ ਕਰ ਜੋ ਅਨੰਦਘਨ ਲਿਖ ਗਯੋ ਹੈ। ਤਿਸ ਤੇ ਕਿਸੀ ਨੇ ਮਾਨ ਕਰਿ ਅੰਗੀਕਾਰ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕਰਿ ਲਯੋ ਹੈ: ਜੋ ਰੁਦ੍ਰਾਛ, ਤੁਲਸੀ-ਮਾਲਾ ਧਾਰਿਕੈ, ਤਿਲਕ ਆਦਿ ਕਰਣ ਲਗ ਪਰੇ ਹੈਂ; ਯਾਂਹ ਤੇ ਕਰਯੋ ਅਨੰਦਘਨ ਨੀਰੁ ਮਥ ਗਯੋ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਰੀਤਿਕੋ, ਸੋ ਤੋ ਸਿੰਘ ਕੀ ਰੀਤਿ ਸੋ ਗਰਨਤ ਹੈ ਦੇਸਨ ਪਰਦੇਸ਼ਨ ਮੈਂ: ਭਾਣਾ ਮਾਨਣੋ, ਹਉਮੈ ਕੋ ਤਜਣੋ, ਸਤਿਨਾਮ ਕੋ ਸਿਰਮਨ, ਸਰੂਪ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ, ਇਹ ਮਤਿ ਸਤਿਗੁਰਨ ਕੋ। ਜੰਬੁਕ ਜੈਸੇ ਅਪਰ ਮਤ ਜੋ ਹੈਂ ਤਿਨੋ ਮੇਂ ਕੈਸੇ ਮਿਲਤ ਹੈ। ਹੈਨ ਨਗਰ ਭੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੇ ਸੇਵਕਨ ਕੋ ਮਤ, ਬੈਸਨੋ ਬਿਸ਼ਨ ਕੇ ਦਾਸਨ ਕੋ ਮਤ, ਸ਼ੈਵੀਨ ਸ਼ਿਵ ਕੇ ਉਪਾਸਕੀ, ਤਿਨ ਕੋ ਮਤ; ਤੀਨੋਂ ਦੇਵਨ ਕੋ ਮਤ ਆਦਿ ਔਰ ਅਨੇਕ ਹੈਂ ਪਰਸਪਰ ਬਿਰੋਧੀ, ਏਕ ਦੂਸਰੇ ਕੋ ਖੰਡਨ ਕਰਤ ਹੈਂ, ਤਿਸ ਕੋ ਔਰ ਖੰਡਤ ਹੈਂ, ਅਪਨੇ ਪਖਬਾਦ ਕੇ ਹੇਤ ਅਨੇਕਾਨ ਅਨੇਕ ਤਰਕ ਉਠਾਵਤ ਹੈਂ। ਅਪਨੇ ਮਤਿ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬੇਦ ਕੀ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਖੋਜਿ ਖੋਜਿ ਰਾਖੀ ਹੈਂ, ਔਰ ਕੇ ਖੰਡਬੇ ਹਿਤ ਭੀ ਖੋਜ ਲਈ ਹੈਂ। ਅਪਨੇ ਸਤਿਗੁਰ ਨਿਰਵੈਰੁ, ਜਿਸ ਮੇਂ ਜੀਵਨ ਕੋ ਕਲਯਾਨ ਹੋਇ ਸੇ ਕਹਿ ਗਏ ਹੈਂ, ਸੂਧੀ ਬਾਤ; ਜਿਸ ਕੇ ਇਸ ਰੀਤਿ ਕੀ ਗਯਾਤਾ ਨਹੀਂ ਸੋ ਅਨੇਕ ਕਲਪਨਾ ਉਠਾਵਤ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹੋ ਨੇ ਏਹ ਸਮਝ ਰਾਖੀ ਹੈ ਬਹੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਮਾਵਤੇ ਹੈਂ, ਤਿਨ ਕੋ ਮੁਕਤਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਸੁਖੈਨ ਹੀ ਹੁਇ ਆਵਤ ਹੈ। ਔਰ ਜੋ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਨ ਮੈਂ ਹੋ ਕਰਿ ਮੁਖ ਬਾਦ ਕੋ ਉਠਾਵਤ ਹੈਂ, ਬਹੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਮਤਿ ਕੋ ਚਲਾਯੋ ਚਾਹਤ ਹੈਂ, ਸੋ ਅਨਜਾਨ ਹੀ ਠਗਯੋ ਜਾਇਗੋ, ਨਿਸਚੇ ਵਾਰੇ ਜੋ ਸਿਖ ਹੈਂ ਸੋ ਤੋ ਸੁਪਨ ਮਾਤ੍ਰ ਭੀ ਤਿਨ ਕੋ ਕਹਿਨੋ ਨਹੀਂ ਮਾਨੋਗੇ। ਐਸੀ ਐਸੀ ਤਰਕਾਂ ਅਨਦਘਨ ਕੇ ਅਰਥ ਕਰਨੇਪਰ ਔਰ ਅਨੇਕ ਉਠਤ ਹੈਂ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਇਸੀ ਬਾਤ ਤੇ ਭਵਿੱਖਤ ਬਿਚਾਰਿਕੈ ਅਪਨੇ ਸੁਰਨ ਕੋ ਨਿਰਨਾ ਕਰਿ ਗਏ ਹੈਂ, ਜੋ ਲੋਕ ਆਸ਼ੇ ਤੋ ਸਤਿਗੁਰਨ ਕੋ ਸਮਝਹਿੰਗੇ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਕਿਸੀ ਕੇ ਮਤਿ ਕੋ ਅਨੁਮਾਨ ਕਰੋਗੇ, ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਕੇ ਕਰੈਗੋ ਯਾਂਹੀ ਤੇ ਗੁਰ ਬਤਾਇ ਗਏ ਹੈਂ, ਸੋਈ ਕਹਤ ਹੈਂ:

ਆਦਿ ਅੰਤ ਏਕੈ ਅਵਤਾਰਾ॥ ਸੋਇ ਗੁਰੂ ਸਮਝੀਅਹੁ ਹਮਾਰਾ॥

ਅਰੁ ਦੇਵੀ ਜੋ ਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ, ਸੋ ਕੈਸੈ? ਜੋ ਅਨੇਕ ਸਥਾਨ ਬਿਖੇ ਅਪਨੀ ਬਾਣੀ ਮੈਂ ਉਸਤੁਤਿ ਚੰਡਿਕਾ ਕੀ ਕਰੀ ਹੈ; ਤਿਸ ਕੋ ਸੁਨਿਕ ਪੀਛੇ ਤੇ ਲੋਕ ਅਨੰਦਘਨ ਜੈਸੇ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਦਸਵੀਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਕੇ ਗੁਰੁ ਦੇਵੀ ਹੈ। ਤਹਾਂ ਭੀ ਨਿਰਨੈ ਕਰ ਗਏ ਹੈਂ। ਪ੍ਰਮਾਣ:-

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਰੁ ਸਿਖ ਹੌ ਆਪਨੇ ਹੀ ਮਨ ਕੌ ਇਹੌ ਲਾਲਚੁ ਹਉ ਗੁਨ ਤੋ ਉਚਰ"॥

ਸੋ ਪ੍ਰਥਮ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਤੇ ਦਸਵੀਂ ਪ੍ਰਯੰਤ ਸਰਬ ਕੋ ਏਕ ਆਸ਼ੇ ਹੈਂ, ਏਕ ਹੀ ਇਨ ਕੋ ਗੁਰ ਹੈਂ, ਏਕ ਹੀ ਇਨ ਕੋ ਸਰੂਪ ਹੈਂ, ਮੁਕਤਿ ਹਿਤ ਏਕ ਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ; ਜੋ ਬਿਲੱਖਣ ਸਮਝਤ ਹੈਂ ਤਿਨ੍ਹੋ ਤੇ ਮੂਰਖ ਅਧਿਕ ਔਰ ਕੌਨ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਹੀ ਕਹਿ ਗਏ ਹੈਂ:-

ਅਮਰਦਾਸ ਰਾਮਦਾਸ ਕਹਾਯੋ॥ ਸਾਧਨ ਲਖਾ ਮੂੜ ਨਹਿ ਪਾਯੋ॥

'ਮਾਯਾਸਵਲ-ਬ੍ਰਹਮ' ਜੋ ਕਹਤ ਹੈਂ; 'ਏਕੋਹੰ ਬਹੁ ਸ਼ਯਾਮਾ' ਤਿਸ ਕੋ ਮਹਾਂ ਕਾਲ ਬਰਨਯੋ ਹੈ, ਸੋਈ ਗੁਰ ਹੈ। ਔਰ ਜੋ ਕਲਪਨਾ ਕਰਤ ਹੈਂ, ਸੋ ਤਿਨ੍ਹ ਕੀ ਕੌਣ ਮਾਨਤ ਹੈ, ਪਰੇ ਕਰਤੇ ਰਹੈ। ਅਬ ਮੂਲ ਕੋ ਹੀ ਬਰਨਤ ਹੈਂ, ਅਰ ਕਹਾਂ ਤਕ ਤਿਸ ਕੋ ਅਨਜਾਨ-ਪਨੋ ਕਹੈਂ, ਗ੍ਰੰਥ ਬਧਤ ਹੈਂ।

ਦੋਹਰਾ: ਚਿਤ ਦੇ ਤਿਸ ਕੇ ਅਰਥ ਕੋ ਪਿਖਤਯੋਂ ਨਿਕਸਹਿ ਬੋਲ।
ਸਭ ਥਲ ਗਡਵਡ ਕਰਿ ਦੀਏ ਟੀਕਾ ਰੋਲ ਘਚੋਲ॥

ਨੰ. 6. ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਨਰੋਤਮ' (ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨੀ)

ਹੇ ਗੁਰੋ! ਆਪਨੇ ਜੋ ਅਦੁਤੀ ਦੇ ਦੇਖਨ ਕੀ ਸਿਖਯਾ ਕਹੀ, ਤਿਸ ਮੈ ਹਮ ਯਹ ਪੂਛਤੇ ਹੈ; ਜੋ ਐਸੇ ਅਦ੍ਵੈਤ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਹਮ ਕੌਨ ਦੇਸ ਮੈ, ਅਰ ਕੌਨ ਕਾਲ ਮੈ, ਚਖੂਯੋ ਸੇ ਘਟ ਕੀ ਤਰਾ ਥਾਪੇ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਰ ਗੁਰੁ ਉਤਰ ਕਹੈ॥ ਥਾਪਿਆ ਇਤਿ॥

ਥਾਪਿਆ ਨ ਜਾਇ ਕਹੀਯੇ, ਵਹੁ ਅਦੁਤੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਾਣ ਸੇ ਭੀ ਕਿਸੇ ਦੇਸ ਮੈ, ਅਰ ਕਿਸੇ ਕਾਲ ਮੈ ਸਭ ਵਸਤੁਯੋ ਸੇ ਅਲਗ ਕਰ ਥਿਤ ਨਹੀ ਕੀਆ ਜਾਵੇ॥ ਜੈਸੇ ਘਟਾਦਿਕ ਵਸਤੁਯੋ ਸੇ ਅਲਗ ਕਰ ਥਿਤ ਨਹੀ ਕੀਆ ਜਾਵੇ, ਜੈਸੇ ਘਟਾਦਿਕ ਵਸਤੁਯੋ ਕੋ ਨੈਤ੍ਰਾਦਿਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸਭ ਵਸਤੁਯੋ ਸੇ ਅਲਗ ਕਰ, ਕਿਸੇ ਦੇਸ ਮੈ, ਅਰ ਕਿਸੇ ਕਾਲ ਮੇ ਥਾਪੇ ਹੈ, ਨਾ ਥਾਪਿਆ ਜਾਨੇ ਮੈ ਹੇਤੁ ਕਹੇ॥ ਕੀਤਾ ਇਤਿ॥ ਜੋ ਵਸਤੁ ਕਰੀ ਜਾਵੇ ਹੈ, ਵਹੀ ਕਾਹੂ ਦੇਸ, ਕਾਲ ਮੇ ਥਾਪੀ ਜਾਵੇ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਘਟਾਦਿ ਕੁਲਨਾਦਿਕੋ ਮੈ ਕਰੈ ਜਾਵੇ ਹੈ, ਸੋ ਥਾਪੇ ਜਾਵੇ ਹੈ॥ ਜੋ ਕਰੀ ਨਹੀ ਜਾਵੇ, ਵਹੁ ਥਾਪੀ ਨਹੀ ਜਾਵੇ॥ ਯਾਤੇ ਜਿਸ ਸੇ ਵਹੁ ਅਦੁਤੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੀਤਾ ਨ ਹੋਯ, ਕਹੀਯੇ ਕਾਹੂ ਕ੍ਰਿਯਾ ਸੇ ਬਨਾਯਾ ਨਹੀ ਜਾਵੇ॥ ਇਸੀ ਸੇ ਵਹੁ ਕਾਹੂ ਦੇਸ ਔਰ ਕਾਲ ਸੇ, ਔਰ ਵਸਤੁਯੋ ਸੇ ਅਲਗ ਕਰ ਘਟਾਦਿਕੋਂ ਕੇ ਸਮਾਨ ਥਾਪਿਆ ਨਹੀ ਜਾਵੇ॥ ਯਾਤੇ ਤਿਸ ਮੇ ਦੇਸ, ਕਾਲ ਕਾ ਭੇਦ ਨਹੀ॥

ਹੇ ਗੁਰੋ ! ਕਾਹੂ ਕਾ ਬਨਾਯਾ ਨ ਹੋਨੋ ਕਰ ਥਾਪਿਆ ਨ ਜਾਨੇ ਮੈ ਤਿਸ ਮੇ ਮਤ ਬਨੋ ਦੇਸ, ਕਾਲ ਕਾ ਭੇਦ॥ ਤੋ ਭੀ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਰੂਪ ਜੀਵ ਕੋ ਤਾਸੇ ਭਿੰਨ ਹੋਨੇ ਸੇ ਆਤਮਾ-ਰੂਪ ਵਸਤੂ ਕਾ ਤੋ ਤਿਸ ਮੈ ਭੇਦ ਬਨੇ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਵਹੁ ਅਦੁਤੀ ਨਹੀ ਬਨੈ॥ ਯਹ ਸੁਨ ਉਤਰ ਕਹੈ॥

ਆਪੇ ਇਤਿ॥ ਆਪੇ ਕਹੀਯੇ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੀ ਆਪਨਾ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਰੂਪ ਜੀਵ ਰੂਪ ਹੈ, ਤਾਸੇ ਭਿੰਨ ਨਹੀ॥ ਜਿਸ ਹੇਤੁ ਸੇ 'ਸੋਇ' ਨਾਮ, ਵਹੁ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੀਵਾਦਿ ਭੇਦ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ 'ਅੰਜਨ'- ਅਗਯਾਨ ਸੇ ਰਹਿਤ 'ਨਿਰੰਜਨੁ' ਰੂਪ ਹੈ, ਤਾਤੇ ਤਿਸ ਮੇਂ ਜੀਵਾਤਮ ਰੂਪ ਵਸਤੂ ਕਾ ਭੀ ਭੇਦ ਨਾ ਬਨੇ ਹੈ। ਵਹੁ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਰਬ ਭੇਦੋ ਸੇ ਰਹਿਤ ਅਦੁਤੀ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ॥ ਜਾਨਨਾ ਇਸ ਬਾਤ ਕਾ ਈਸਵਰ ਕੀ ਆਗਯਾ ਰੂਪ 'ਵੇਦ-ਮਾਨ' ਸੇ ਹੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੁਵੇ ਹੈ, ਔਰ ਸੇ ਨਹੀ ਹੋਵੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਵਹੁ ਅਦੁਤੀ ਕਾ ਬੋਧਕ 'ਵੇਦ-ਮਾਨ' ਕੈਸੇ ਮਿਲੇ ਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ ਕੇ ਗੁਰੂ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਭਕਤੀ ਮੇਂ ਮਿਲੇ ਹੈ, ਯਹ ਕਹੈ॥ ਜਿਨਿਇਤਿ॥

ਜਿਨਿ ਸੇਵਿਆ ਕਹੀਜੇ, ਜਿਨ ਪੁਰਖਾ ਨੇ ਭਗਤਾਂ ਕੀ ਅਥਵਾ ਸਰਬ ਕੀ ਰਖਯਾ ਹੇਤ ਮੂਰਤੀ ਧਾਰ ਕੇ ਉਤਰਿਆ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਸੇਵਿਆ, ਸੇਵਨ ਕੀਆ ਹੈ॥ ਨਿਸਕਾਮ ਧਰਮ ਸੇ ਤਿਨੋ ਨੇ ਹੀ ਤਿਸ ਗੁਰੂ ਮੂਰਤ ਧਾਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਸੇ ਪਾਯਾ ਹੈ॥ ਯਥਾਰਥ ਗਯਾਨ ਕੇ ਉਤਪੰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ 'ਮਾਨ' ਨਾਮ 'ਪ੍ਰਮਾਣ' ਹੈ॥ ਗੁਰੋ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਏ 'ਮਾਨ' ਨੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਕਿਆ ਲਾਭ ਦੇਈਏ ਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੂ ਕਹੇ॥ ਨਾਨਕ ਇਤਿ॥

ਗੁਰੁ ਕਹੇ ਹੈਂ, ਹੈ ਸਿਖਯ! ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਯੇ ਤਿਸ 'ਮਾਨ' ਨੇ ਅਧਿਕਾਰੀ-ਜਨੋ ਪ੍ਰਤਿ ਮਿਥਯਾ-ਭੂਤ ਸਤਯ-ਸੰਕਲਪਾਦਿ ਗੁਣੋ ਵਾਲੇ ਗੁਣੀ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕਾ 'ਪੁਨਾ ਨਿਧਾਨ' ਨਾਮ, ਸਰਬ ਜਗਤ ਕੇ ਲਯ-ਸਥਾਨ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਲਖਣਾ-ਬ੍ਰਿਤਿ ਦ੍ਵਾਰਾ ਸ਼ੁਧ ਸ੍ਵਰੂਪ ਗਾਵੀਯੇ, ਨਾਮ ਕਹੀਯੇ ਹੈ॥ ਅਥਵਾ, ਤਿਸ ਮਾਨਨੇ ਸਤਯਾਦਿ ਸ੍ਵਰੂਪ-ਲਖਣ-ਗੁਣੋ ਵਾਲੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਪੁਨਾ 'ਨਿਧਾਨ' ਨਾਮ ਸਰਬ ਜਗਤ ਕੇ ਉਪਾਦਾਨ ਔ ਨਿਮਿਤ-ਕਾਰਣ ਰੂਪ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਅਖੰਡ ਸ੍ਵਰੂਪ ਗਾਵੀਯੇ ਨਾਮ, ਕਥਨ ਕਰੀਏ ਹੈ॥ ਯਹ ਲਾਭ ਦੇਈਯੇ ਹੈ॥ ਅਥਵਾ, ਗਾਵੀਐ ਪਾਠ ਆਗੇ ਸ਼੍ਰੁਤੀਆ, ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਮੇਖ ਕਰ, ਜੋ ਸ੍ਰੁਤੀਆ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀਆਂ ਨੇ ਗੁਣੀ, ਸਤਾ-ਸਫੁਰਣਾਦਿ ਗੁਣੋ ਵਾਲਾ, ਪੁਨਾ 'ਨਿਧਾਨ', ਸਰਬ ਕਾ ਕਾਰਣ ਗਾਵੀਯੈ ਹੈ, ਵਹੁ ਈਸ਼੍ਵਰ ਜਿਨ ਮੁਮੁਖੁਯੋ ਨੇ ਸੇਵਿਆ ਹੈ, ਤਿਨੋ ਨੇ ਤਿਸ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਵਹੁ 'ਮਾਨ' ਪਾਇਆ ਹੈ॥ ਐਸੇ 'ਅਨਵਯ' ਅਨੁਸਰ ਅਰਥ ਕਰ ਲੈਨਾ।

ਅਥਵਾ, 'ਗੁਣੀ' ਅਰ 'ਨਿਧਾਨ' ਪਦ ਦੋਨੋ 'ਮਾਨ' ਕੇ ਵਿਸੇਖਣ ਹੈ॥ ਜੋ ਕੈਸਾ 'ਮਾਨ' ਹੈ, ਗੁਣੀ ਨਾਮ ਨਿਰਦੋਖਤਾਦਿ, ਗੁਣੋ ਵਾਲਾ ਹੈ॥ ਪੁਨਾ, 'ਨਿਧਾਨ' ਨਾਮ ਯਥਾਰਥ-ਗਯਾਨ ਕਾ ਸਥਾਨ ਹੈ॥ ਐਸੇ ਸ਼੍ਰੁਤੀਆ, ਸਿਮ੍ਰਿਤੀਆਂ, ਵਿਦਵਾਨੋ ਗਾਵੀਯੈ ਹੈ॥ ਸਬਦ ਮੇਂ ਉਲਟਾ ਜਨਾਵਨਾ ਔਰ ਝੂਠੇ ਕਾ ਕਹਯਾ ਹੋਨਾ ਦੋਖ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਵੇਦ ਮੇ ਯੇ ਕੋਈ ਨਹੀ ਨਿਰਦੋਖ ਹੈ, ਅਰ ਸਚੇ ਗਯਾਨ ਕਾ ਜਨਕ ਹੈ, ਯਾਤੇ ਗੁਣੀ ਹੈ ਅਰ ਨਿਧਾਨ ਹੈ॥ ਹੈ ਗੁਰੋ! ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਭਕਤੀ ਮੇ ਪਾਏ ਸਤਿ-ਮਾਨ ਸੇ ਤੱਤ੍ਵ ਕਹਨੇ ਮੇ ਪੀਛੇ ਕਿਆ ਸਾਧਨ ਹੋਵੇ ਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੈ॥

ਗਾਵੀਐ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜਬ ਬ੍ਰਹਮ-ਸੋਤ੍ਰੀ=ਬ੍ਰਹਮ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕੇ ਉਪਦੇਸੇ ਮਹਾਵਾਕਯ ਨੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਵਾਸਤਵ-ਰੂਪ ਗਾਵੀਐ ਨਾਮ, ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰੀਯੈ ਹੈ॥ ਮੁਮੁਖੂ ਪ੍ਰਤਿ ਤਾਸੇ ਪੀਛੇ ਸੁਮੁਖੂ ਨੇ ਸੁਣੀਐ ਨਾਮ, ਤਾਤਪਰਯ ਕਾ ਨਿਰਣੈ ਰੂਪ 'ਸ੍ਰਵਣ' ਕਰੀਯੇ ਹੈ॥ ਅਰਥਾਤ ਤਾਤਪਰਯ ਕੇ ਨਿਰਣੇ ਕਰਾਵਨੇ ਵਾਲੇ ਖਟ-ਲਿੰਗੋ ਸੇ ਸੰਪੂਰਨ ਬਚਨੋ ਕਾ ਏਕ-ਅਦੁਤੀ ਕੇ ਕਹਨੇ ਮੇਂ ਤਾਤਪਰਯ ਹੈ, ਐਸਾ ਅਦੁਤੀ ਮੇਂ ਤਾਤਾਪਰਯ ਕਾ ਨਿਰਣੇ ਕਰਨਾ ਰੂਪ 'ਦੂਜਾ-ਸ੍ਰਵਣ' ਕਰੀਯੈ ਹੈ॥ ਤਾਤਪਰਯ ਕੇ ਨਿਰਣੇ ਕਰਾਵਨੇ ਵਾਲੇ ਖਟ-ਲਿੰਗਯੇ ਹੈ: ਉਪਕ੍ਰਮ-ਉਪਸੰਹਾਰ ਕੀ ਏਕ ਰੂਪਤਾ 1, ਅਭਯਾਸ 2, ਅਪੂਰਬਤਾ 3, ਫਲ 4, ਅਰਥਵਾਦ 5, ਉਪਪਤੀ 6, ਸ੍ਵਰੂਪ ਇਨ ਕੇ ਯੇ ਹੈ:-

1. ਜੋ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਯੋਗਯ ਵਸਤੂ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ ਉਪਕ੍ਰਮ ਆਦਿ ਵਿਖੇ ਔਰ ਉਪਸੰਹਾਰ-ਸਮਾਪਤੀ ਵਿਖੇ ਵੈਸਾ ਕਹਨਾ ਉਪਕ੍ਰਮ-ਉਪਸੰਹਾਰ ਕੀ ਏਕ-ਰੂਪਤਾ ਕਹੀਯੇ ਹੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਯਹ ਤਾਤਪਰਯ ਕੇ ਨਿਰਣੇ ਕਾ ਪਹਲਾ ਚਿੰਨ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ 'ਆਦਿ ਸਚੁ' ਸੇ ਲੈ 'ਸਭ ਆਪੇ ਹੀ ਸਚਯਾ' ਹਰ ਪ੍ਰਯੰਤ ਸੇ, ਵਾ 'ਸਤਿਨਾਮੁ' ਸੇ ਲੈ 'ਤਨ ਮਨ ਥੀਵੇ ਹਰਿਆ ਪ੍ਰਯੰਤ ਸੇ ਆਦਯੰਤ ਮੇਂ ਕਥਨ ਹੈ॥ 2. ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੇਂ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਯੋਗਯ ਵਸਤੂ ਕਾ ਪੁਨਾ ਕਥਨ ਅਭਯਾਸ ਕਹੀਯੈ ਹੈ॥ ਯਹ ਦੂਸਰਾ ਚਿੰਨ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ 'ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ' ਯਹ ਚਾਰ ਵਾਰ ਪੁਨਾ ਪੁਨਾ ਕਥਨ ਹੈ॥ 3. ਪ੍ਰਕਰਣ ਸੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਯੋਗਯ ਵਸਤੁ ਕੀ ਅਨਯ ਉਪਾਯ ਸੇ ਅਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਪੂਰਬਤਾ ਕਹੀ ਹੈ ਯਹ ਤੀਸਰਾ ਚਿੰਨ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ 'ਜਿਨਿ ਸੇਵਿਆ ਤਿਨਿ ਪਾਇਆ ਮਾਨੁ' ਤਥਾ 'ਭ੍ਰਮ ਭੈ ਮਿਟੇ ਕਥੇ ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ' ਇਨ ਬਚਨੋ ਸੇ ਗਯਾਨ, ਭਕਤੀ ਬਿਨਾ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਅਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਹੀ ਹੈ॥ 4. ਪ੍ਰਕਰਣ ਸੇ ਪ੍ਰਗਿਤ ਪਾਦਨ ਯੋਗਯ ਵਸਤੂ ਕੇ ਗਯਾਨ ਸੇ ਤਾਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਨੀ ਫਲ ਕਹੀਯੇ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ 'ਗੁਰਮੁਖ ਗਯਾਨ ਤਤਵ ਬੀਚਾਰਾ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲਾਏ, ਯਹ ਗਯਾਨ ਸੇ ਜੋਤਿ ਸੇ ਜੋਤਿ ਕਾ ਮਿਲਨਾ ਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਹੀ॥ ਭਰਮ ਭਉ ਕੇ ਨਾਸ ਸਹਿਤ ਇਸੀ ਪਰਾਪਤੀ ਕਾ ਨਾਮ ਮੁਕਤੀ ਹੈ॥ ਸੋਈ ਗਯਾਨ ਕਾ ਫਲ ਹੈ॥ ਯਹ ਚੌਥਾ ਚਿੰਨ ਹੈ॥ 5. ਪ੍ਰਕਰਣ ਸੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਯੋਗ ਵਸਤੂ ਕੀ ਸਥਾਨ ਮੇ ਪ੍ਰਸੰਸਾ 'ਅਰਥਵਾਦ' ਕਹੀਯੈ ਹੈ॥ ਯਹ ਪਾਂਚਵਾ ਚਿੰਨ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਉਸਤਤਿ ਮਨ ਮਹਿ ਕਰ ਨਿਰੰਕਾਰ ਪੁਨਾ, 'ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਹੁ ਸੰਤ ਮੀਤ' ਇਤਯਾਦਿ ਬਚਨੋ ਮੇ ਪਰਮੇਸਵਰ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਹੀ ਹੈ॥ 6. ਪ੍ਰਕਰਣ ਸੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਯੋਗਯ ਵਸਤੁ ਕਾ ਦਿਸਟਾਂਤੋ ਸੇ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਨਾ 'ਉਤਪਤੀ' ਕਹੀਯੇ ਹੈ ਯਹ ਛਠਾ ਚਿੰਨ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ 'ਏਕੇ ਕਨਿਕ ਅਨਿਕ ਭਾਂਤ ਸਾਜੀ ਬਹੁ ਪ੍ਰਕਾਰ ਰਚਾਇਓ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਭਰਮੁ ਗੁਰਿ ਖੋਈ ਹੈ ਇਵ ਤਤੈ ਤਤੁ ਮਿਲਾਇਓ।' ਜਲ ਤੇ ਤਰੰਗ ਤਰੰਗ ਤੇ ਹੈ ਜਲੁ ਕਹਨ ਸੁਨਨ ਕਉ ਦੂਜਾ॥ ਯਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਤੋ ਸੇ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ 'ਅਦੁਤੀ' ਕਾ ਕਹਨਾ ਹੈ॥ ਉਪਪਤੀ, ਅਭਯਾਸ, ਉਪਕ੍ਰਮ, ਉਪਸੰਹਾਰ, ਯੇ ਤੀਨ ਚਿੰਨ ਸ਼ਬਦ ਮੇ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਔ ਅਰਥ-ਵਾਦ, ਫਲ, ਅਪੂਰਬਤਾ, ਯੇ ਤੀਨ ਚਿੰਨ ਅਰਥ ਮੇ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਕਹੀ ਰੀਤ ਮੇਂ ਇਨ ਖਟ ਚਿੰਨੋ ਸੇ ਗਾਵਨ ਪੀਛੇ ਸਰਬ ਬਚਨੋ ਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਏਕ-ਅਦੁਤੀ ਕੇ ਕਹਨੇ ਮੈ ਨਿਰਣੇ ਕਰੀਯੇ॥ ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਦੂਜਾ ਸ੍ਰਵਣ ਹੈ॥ ਐਸਾ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰ ਕੇ ਪੀਛੇ ਮਨਨ ਕਰੀਯੇ, ਜਿਸ ਵਸਤੁ ਮੇ ਤਾਤਪਰਯ ਕਾ ਨਿਰਣੇ ਰੂਪ ਸ੍ਰਵਣ ਕੀਯਾ ਹੈ ਉਸੀ ਵਸਤੁ ਕਾ ਯੁਕਤੀਯੋ ਸੇ ਚਿੰਤਨ ਕਰਨਾ ਮਨਨ ਕਹੀਯੇ ਹੈ॥ ਯਹ ਪ੍ਰਕਰਣ ਕੇ ਮਲੈ ਸੇ ਉਪਰ ਸੇ ਕਹਯਾ ਹੈ॥ ਇਸ ਮਨਨ ਸੇ ਪੀਛੇ 'ਮਨਿ ਰਖੀਐ ਭਾਉ' ਕਹੀਯੇ ਮਨ ਮੇ ਮਨਨ ਕੀਯੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾ ਹੀ ਭਾਵ: ਨਾਮ ਧਯਾਨ ਰਖੀਯੇ, ਤਿਸ ਕਾ ਧਯਾਨ ਕਰਤੇ ਬੀਚ ਮੈ ਔਰ ਕਾਹੂ ਵਸਤੂ ਕਾ ਧਯਾਨ ਨਾ ਕਰੀਯੈ॥ ਕਿੰਤੁ, ਅਨਯ ਵਸਤੁਯੋ ਕਾ ਬੀਚ ਮੇਂ ਚਿੰਤਨ ਕਰਨਾ ਛੋਡ ਕੇ ਕੇਵਲ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾ ਹੀ ਤੇਲ ਕੀ ਧਾਰ ਵਤ ਏਕ ਰਸ ਚਿਤ ਬ੍ਰਿਤੀ ਸੇ ਚਿੰਤਨ ਕਰਨਾ ਰੂਪ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਕਰੀਯੈ॥ ਇਸ ਸੇ ਪੀਛੇ ਜਿਸ ਕਾ ਸ੍ਰਵਣ ਮਨਨੁ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਕੀਯਾ, ਉਸ ਅਦੁਤੀ-ਸਤ ਕਾ ਸੋਹੰ ਕਿਯਾ ਵਹੁ ਸਤ-ਅਦੁਤੀ ਮੈਂ ਹੋ? ਐਸਾ ਸੰਸੇ ਬਿਪਰਯੇ ਸੇ ਬਿਨਾ, ਭਾਸਨਾ ਰੂਪ ਤਤ੍ਵ-ਗਯਾਨ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ 'ਜਿਨ ਸੇਵਿਆ' ਸੇ ਆਰੰਭ ਕਰ ਪਹਲੇ ਈਸ਼੍ਵਰ-ਭਕਤਿ ਸੇ ਧੁਨਿ ਹੂਯੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਰੂਪ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਾ ਪਾਵਨਾ॥ ਪਾਯਕੇ, ਤਿਸੇ ਸੇ ਆਪਨੇ ਮੁਖ ਸੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਕਥਨ ਕਰਨਾ॥ ਤਿਸ ਮੇ ਤਾਤਪਰਯ ਕਾ ਨਿਰਣੇ ਰੂਪ ਦੂਜਾ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਨਾ, ਮਨਨ ਕਰਨਾ,

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਕਰਨਾ, ਤਾਸੇ ਸੰਸੇ-ਬਿਪਰਜੇ ਰਹਿਤ ਗਯਾਨ ਹੋਨਾ ਕਹ ਕਰ, ਅਬਗੁਰੂ ਤਿਸਗਯਾਨ ਸੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਮੁਕਤੀ ਕਹਤੇ ਹੈ॥ ਦੁਖੁ ਪਰਹਰਿ ਸੁਖੁ ਘਰ ਲੈ ਜਾਇ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਦੁਖ ਇਤਿ॥ ਦੁਖ ਪਰਹਰਿ ਕਹੀਯੇ ਸ਼੍ਰਵਣਾਦਿਕੋ ਸੇ ਉਪਜਿਆ ਵਹੁ ਗਯਾਨ ਸਰਬ ਦੁਖਾ ਕੇ ਕਾਰਣ ਅਗਯਾਨ ਰੂਪ ਮਹਾ ਦੁਖ ਕੇ, ਔ ਤਿਸ ਕੇ ਕਾਰਯ ਸੂਖਮ, ਸਥੂਲ-ਸਰੀਰ ਰੂਪ ਦੁਖ ਕੋ, ਔ ਇਨ ਸਰੀਰੋ ਮੇਂ ਦੁਖ ਨਾਮ ਸੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਅਧਯਾਤਮ, ਅਧਿਭੂਤਕ ਆਧਿਦੇਵਕ ਰੂਪ ਦੁਖੋ ਕੋ, ਪ੍ਰਤਿਹਰ ਕਹੀਯੇ, ਰਜੁ ਕੇ ਅਗਯਾਨ ਸਹਿਤ ਤਾਕੇ ਕਾਰਯ ਸਰਪਾਦਿ ਕੋ ਕੋ, ਰਜੁ ਗਯਾਨ ਵਤ ਨਾਸ ਕਰ ਕੇ, ਗਯਾਨੀ ਕੋ 'ਸੁਖ ਘਰ' ਲੈ ਜਾਇ ਕਹੀਯੈ, ਪਰਮਾਨੰਦ ਕੇ ਸਥਾਨ ਰੂਪ ਜੋਤਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸੇ ਲੇ ਜਾਵੇ ਹੈ॥ ਜਿਸ ਮੈ ਜਾਨਾ ਅਨੇਕ ਬਚਨ ਕਹੈ ਹੈ॥ 'ਗੁਰਮੁਖ ਗਯਾਨ ਤਤੁ ਬੀਚਾਰਾ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲਾਏ॥' ਤਥਾ, 'ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ਪਰਮ ਪਦੁ ਪਾਇਆ ਦੂਤੀਆ ਗਏ ਸੁਖ ਹੋਊ॥ ਇਤਯਾਦਿ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜਿਸ ਈਸਰ ਭਕਤਿ ਮੇ ਪਾਏ 'ਮਾਨ' ਕਾ ਸ਼੍ਰਵਣ, ਮਨਨ, ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਦ੍ਵਾਰਾ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਗਯਾਨ ਕੋ ਉਤਪੰਨ ਕਰਕੇ ਸਰਬ ਦੁਖਾ ਕੇ ਨਾਸ ਕਰਨੇ ਸਹਿਤ ਪਰਮਾਨੰਦ ਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਨਾ ਰੂਪ ਮੁਕਤੀ ਫਲ ਕਹਿਆ॥ ਵਹੁ 'ਮਾਨ' ਕਹਾ ਨਿਵਾਸ ਕਰੇ ਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੂ ਉਤਰ ਕਹੈ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਇਤਿ॥ ਜੋ ਮੁਕਤਿ ਰੂਪ ਫਲ ਕੇ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ 'ਮਾਨ' ਰੂਪ ਨਾਦੰ ਕਹੀਯੇ ਉਪਦੇਸ ਰੂਪ ਵਾਕਯ ਹੈ, ਵਹੁ ਬ੍ਰਹਮ-ਸ੍ਰੋਤਿਯ, ਬ੍ਰਹਮ-ਨਿਸ਼ਟ ਗੁਰੁ ਕੇ ਮੁਖ ਮੇ ਹੀ ਨਿਵਾਸ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਵੇਦ ਸਰਬ ਵਾਕਯਨ ਕਾ ਆਧਾਰ ਹੈ, ਤਾਤੇ ਤੀਨ-ਕਾਂਡ ਰੂਪ ਵੇਦ ਮੈ ਹੀ ਤਿਸਕਾ ਨਿਵਾਸ ਕਹੋ॥ ਯਹ ਸੁਨ ਕਰ ਗੁਰੂ ਕਹੇ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ ! ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੀਨੋ ਕਾਂਡੋ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਅਪਨੇ ਮੁਖ ਸੇ ਗੁਰ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਜੋ ਤ੍ਰਿਕਾਂਡ ਰੂਪ ਵੇਦੰ ਕਹੀਯੇ, ਵੇਦੰ ਹੈ ਵੁਹ ਭੀ ਗੁਰ ਕੇ ਮੁਖ ਮੇ ਹੀ ਨਿਵਾਸ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਅਨੇਕ ਸ਼ਾਖਾਂ ਵਾਲੇ ਤੀਨ-ਕਾਂਡ ਰੂਪ ਵੇਦ ਕਾ ਅਪਨੇ ਰਚਨੇ ਵਾਲੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਮੁਖ ਮੇਂ ਨਿਵਾਸ ਕਰਨਾ ਬਨੇ ਭੀ ਅਧਿਕ ਸਮਰਥ-ਹੀਨ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਗੁਰੁ ਕੇ ਮੁਖ ਤੇ ਤਿਸ ਅਤਯੰਤ ਬਿਸਤ੍ਰਿਤ ਕਾ ਨਿਵਾਸ ਕਰਨਾ ਨਹੀ ਬਨੈ॥ ਯੇਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੈ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਇਤਿ॥ ਹੈ ਸਿਖ! ਗੁਰੁ ਕੇ ਮੁਖ ਮੇ ਭੀ ਈਸ਼੍ਵਰ ਵਤ ਰਹਿਆ ਕਹੀਯੇ, ਵੇਦ ਨਿਵਾਸ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਇਸ ਮੇ ਹੇਤੁ ਕਹੇ, 'ਸਮਾਈ'॥ ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਤੇ 'ਸ' ਨਾਮ ਵਹੁ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਰੋਤੀ, ਬ੍ਰਹਮ-ਨਿਸਟ ਗੁਰੂ 'ਮਾਯੀ' ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਯਾਨੀ ਆਪ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਇਤਯਾਦਿ ਬਚਨ ਸੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਰੂਪ ਹੈ, ਯਾਤੇ ਤਿਸ ਕੇ ਮੁਖ ਮੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਵਤ ਵੇਦ ਨਿਵਾਸ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਅਰਥ ਕੋ ਦ੍ਰਿਢ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਪੀਛੇ ਕਹੇ ਬਿਸੇਖਣੋ ਵਾਲੇ ਗੁਰੁ ਕੋ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ-ਰੂਪਤਾ ਹੀ 'ਗੁਰੁ' ਕਹੇ ਹੈ॥

ਗੁਰ ਇਤਿ॥ ਭਕਤੋ ਉਪਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੇਤ ਧਾਰੀ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਤੀਨ ਮੁਰਤੀਯੋ ਮੇ ਪ੍ਰਥਮ ਗੁਰੁ ਕੋ ਸ਼ਿਵ ਰੂਪਤਾ ਕਹੇ ਹੈ॥ ਗੁਰ ਈਸਰ ਇਤਿ॥ ਅਪਨੇ ਸੇਵਕੋ ਪੇ ਸੀਘਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨੇ ਸੇ ਗੁਰੁ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਹੀਯੇ ਸ਼ਿਵ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਅਥਵਾ, ਜੈਸੇ ਸ਼ਿਵ ਸਭ ਕਾ ਲਯ ਕਰੇ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਗੁਰ ਭੀ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕੇ ਨਿਖੇਧਕ ਬਚਨੋ ਸੇ ਸਭ ਕਾ ਬਾਧ ਰੂਪ ਲਯ ਕਰੇ ਹੈ, ਯਾਤੇ ਸਿਵ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਤਥਾ ਗੁਰੁ ਗੋਰਖ ਹੈ॥ ਈਹਾ 'ਗੋ' ਨਾਮ ਵੇਦ ਬਚਨੋ ਕਾ ਹੈ, ਤਿਨ ਕੀ ਜੋ ਰਖਯਾ ਕਰੇ, ਸੋ ਕਹੀਯੇ 'ਗੋਰਖ' = ਬਿਸਨੁ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਜੈਸੇ ਬਿਸ਼ਨੁ ਭਗਵਾਨ ਵੇਦ ਕੇ, ਔ ਵੇਦ ਮਾਰਗੋ ਕ ਬਿਰੋਧੀ ਦੁਸਟ ਜੈਤੋ ਕਾ ਨਾਸ ਕਰਕੇ ਤਿਨ ਕਾ ਸਥਾਪਨ ਕਰਨਾ ਰੂਪ ਰਖਯਾ ਕਰੇ ਹੈ; ਤੈਸੇ ਗੁਰ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਭੀ 'ਵੇਦ-ਕੇ-ਵਿਰੋਧੀ-ਨਾਸਤਕ' ਰੂਪ ਦੈਤਨ ਕਾ ਅਥਵਾ ਵੇਦ ਬਚਨੋ ਕੋ ਅਨੁੱਥਾ ਲਗਾਵਨੇ ਵਾਲੇ ਨੈਯਾਯਿਕਾਦਿਕ ਦੈਤਯ ਤੁਲਯ ਪੁਰਖੋ ਕਾ ਤਿਰਸਕਾਰ ਕਰੇ, ਏਕ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਮੇ ਵੇਦ ਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਕਹਤੇ ਹੁਯੇ ਤਿਸ ਕੀ ਰਖਯਾ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਗੁਰੁ ਗੋਰਖ ਕਹੀਯੇ, ਬਿਸਨੁ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਤਥਾ ਗੁਰ ਬਰਮਾ ਇਸ ਕਾ ਮੂਲ ਬ੍ਰਹਮਾ ਹੈ॥ ਬਧੇ ਹੋਏ ਕਾ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮਾ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਜੈਸੇ ਸਰਬਤ੍ਰ ਵੇਦ ਕੀ ਮਰਯਾਦਾ ਕੇ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਕਰਨੇ ਸੇ ਸਰਬ ਲੋਕ ਮੇਂ ਬਧਿਆ ਹੂਯਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਗੁਰ ਭੀ ਸੰਪੂਰਣ ਅਧਿਕਾਰੀਯੋ ਵਿਖੇ ਵੇਦ ਮਰਯਾਦਾ ਕੇ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤਿ ਕਰਨੇ ਸੇ ਬਧੇ ਹੂਯੇ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਗੁਰ ਕਹੀਯੇ, ਗੁਰੁ ਬ੍ਰਹਮਾ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰੁ ਕੋ ਈਸ਼ਵਰ ਕੀ ਤੀਨ-ਮੂਰਤਿ ਰੂਪ ਕਹ ਕਰ, ਅਬ ਤਿਨ ਕੀ ਤੀਨ-ਸ਼ਕਤੀ ਰੂਪ ਕਹੇ ਹੈ॥

ਗੁਰੁ ਇਤਿ॥ ਬ੍ਰਹਮਾ ਅਰ ਪਾਰਬਤੀ ਕੇ ਮਧਯ ਕਾ 'ਗੁਰ' ਪਦ 'ਦੇਹਲੀ-ਦੀਪਕ-ਨਯਾਯ' ਸੇ ਦੋਊ ਓਰ ਲਗੇ ਹੈ॥ ਤਥਾ ਪਾਰਬਤੀ ਕੇ ਆਦਿਕਾ 'ਗੁਰ' ਪਦ 'ਮਾ' ਲਖਮੀ ਅਰ 'ਈ' ਸਰਸਵਤੀ ਸਾਥ ਭੀ ਜੁੜੇ ਹੈ॥ ਯਾਂਤੇ, ਜੈਸੇ ਸ਼ਿਵਾ ਕਾ ਰੂਪ ਹੀ ਸਤੀ, ਹਿਮਾਲਯ ਕੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਰੂਪ ਕੋ ਧਾਰ ਕੇ ਭੀ ਨਾਰਦ ਕੇ ਭਰਮਾਵਨੇ ਮੇ ਅਪਨੇ ਨਿਸਚੇ ਸੇ ਨਹੀ ਚਲੀ॥ ਤੈਸੇ ਬ੍ਰਹਮ-ਦਰਸੀ ਗੁਰੁ ਭੀ ਦੇਹੋਂ-ਦ੍ਰਿਯਾਦਿ ਨਾ ਨਾ ਦੇਵਤ ਕੋ ਧਾਰਤੇ ਹੁਯੇ ਅਪਨੀ ਸੱਚੀ ਅਦੁਤੀ ਸਤਯ ਨਿਸ਼ਠਾ ਸੇ ਨਹੀ ਚਲੇ; ਯਾਤੇ ਨਿਸ਼ਠਾ ਸੇ ਨਾ ਚਲਨੇ ਕੀ ਸਮਾਨਤਾ ਸੇ ਗੁਰੁ ਪਾਰਬਤੀ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਤਥਾ ਗੁਰ ਮਾਲਯਮੀ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਲਖਮੀ ਅਪਨੀ ਸਮੀਪਤਾ ਸੇ ਪੁਰਖ ਕੋ ਧਨੀ ਕਰ ਦੇਵੇ ਹੈ, ਅਰ ਕੰਗਾਲਤਾ ਕੋ ਹਰ ਦੇਵੇ ਹੈ॥ ਤੈਸੇ ਗੁਰ ਭੀ ਅਪਨੀ ਸਮੀਪਤਾ ਸੇ ਸਿਖਯ ਕੋ ਗਯਾਨੀ ਕਰ ਦੇਵ ਹੈ, ਅਰ ਅਗਯਾਨ ਤਤਕਾਰਯ ਰੂਪ ਦੁਖ ਕੋ ਹਰ ਦੇਵੇ ਹੈ, ਯਾਤੇ ਗੁਰੁ ਲਖਮੀ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਤਥਾ ਗੁਰ ਈਸ਼੍ਵਰ ਸਵਿਤ੍ਰੀ ਜੈਸੇ 'ਬੀਨਾ' ਧਾਰਨੇ ਵਾਲੀ ਸਰਸ੍ਵਤੀ ਅਪਨੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਉਪਾਸਕ ਕੋ ਜੋ ਬਾਂਛਿਤ ਹੋਵੇ, ਸੋ ਸੀਘਰ ਸਿਧ ਕਰ ਦੇਵੇ ਹੈ॥ ਤੈਸੇ ਗੁਰੁ ਭੀ ਮੋਖ ਕੀ ਚਾਹ ਵਾਲਿਆਂ ਕੋ ਮੁਕਤੀ ਪਦ ਦੀ ਗਾਨ ਦ੍ਵਾਰਾ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਸੀਘਰ ਸਿਧੀ ਕਰ ਦੇਵੇ ਹੈ, ਯਾਤੇ ਗੁਰੁ ਸਰਸ੍ਵਤੀ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਕੋਈ 'ਮਾਈ' ਪਦ ਪਾਰਬਤੀ ਕਾ ਬਿਸੇਖਣ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਸੋ ਕੋਸ਼ ਸੇ 'ਮਾ' ਕਾ 'ਲਖਮੀਂ', 'ਈ ਕਾ, 'ਸਰਸ੍ਵਤੀ' ਨਾ ਸੁਣਨੇ ਸੇ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਦੂਸਰੇ, ਜੇ ਕਰ ਗੁਰੁ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੁ ਕੋ ਬਿਸਨੁ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰੂਪ ਨਹੀ ਕਰਨਾ ਥਾ, ਤਬ ਪਾਰਬਤੀ ਰੂਪ ਭੀ ਕਯੁ ਕਹਯਾ? ਇਸ ਆਸੰਕਾ ਕੇ ਨਾ ਸੁਣਨੇ ਸੇ ਕਹੇ ਹੈ॥ ਤੀਸਰਾ, ਜੋ 'ਮਾ' ਅਰ 'ਈ' ਪਰ ਲਗਾਵਨੇ ਸੇ ਯਥਾ ਸੰਖਯਾ ਦੇਵਨ ਕੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਰੂਪ ਕਹਨੇ ਮੇ ਚਮਤਕਾਰ ਹੈ, ਸੋ ਬਿਸੇਖਣ ਕਰਨੇ ਮੇਂ ਨਹੀ॥ ਇਸ ਬਾਤ ਕੋ ਨਾ ਜਾਨ ਕੇ ਕਹੇ ਹੈ॥ ਚੌਥੇ, ਦੋ ਪਦੋ ਕੇ ਏਕ ਪਦ ਮਾਂਨਨੇ ਮੇ ਗੌਰਵਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਕੋ ਨਾ ਜਾਨ ਕੇ ਕਹੇ ਹੈ॥ ਵਾਸਵਤ ਤੇ ਗੁਰੁ ਮਾਤ੍ਰ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਪੈ ਕਹੇ 'ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਦੰ' ਇਤ੍ਯਾਦਿ ਪਾਠ ਮੇਂ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਅਪਨਾ ਗੁਰ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਦਿਖਾਯਾ ਹੈ॥ ਜਿਸ ਗੁਰੁ ਕੀ ਖਬਰ ਆਗੇ 'ਮੈ ਆਪਣਾ ਗੁਰੁ ਪੂਛਿ ਦੇਖਿਆ' ਇਤਯਾਦਿ ਪਾਠ ਸੇ 'ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਕੇ ਪਹਲੇ ਸ਼ਬਦ ਮੇਂ ਦਈ ਹੈ'॥

ਤਥਾ, 'ਹਰਿ ਗੁਰ ਮੂਰਤਿ ਏਕਾ ਵਰਤੈ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਗੁਰ ਭਾਇਆ' ਇਤਯਾਦਿ ਪਾਠੋ ਸੇ ਔਰ ਰਾਗੋ ਮੇ ਦਈ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਇਸ ਪਾਠ ਕੀ ਉਥਾਨਕਾ ਐਸੇ ਹੈ॥

ਹੇ ਗੁਰੋ ! ਜਿਸ ਗੁਰੁ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਰੂਪ 'ਮਾਨ' ਕਾ ਫਲ ਆਪਨੇ ਮੁਕਤੀ ਕਹੀ, ਵਹ ਉਪਦੇਸ ਗੁਰੋ ਕੈਸੇ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਹੋਵੇ ਹੈ? ਯਹ ਸਨ ਕਹੇ॥ ਗੁਰਇਤਿ॥ ''ਗਰਮੁਖਿ ਸਨਮੁਖੁ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਨਮੁਖਿ ਵੇਮੁਖੀਆ॥" ਐਸੇ ਗੁਰ ਬਾਣੀਏ ਗੁਰਮੁਖ-ਮਨਮੁਖ ਪਦੋਂ ਕੇ ਅਰਥ, ਸਨਮੁਖ-ਵੇਮੁਖ ਕਹੈ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਦਿ ਕਹੀਯੇ, ਗੁਰੋ ਸੇ ਸਨਮੁਖ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਵਹੁ ਨਾਦੰ, ਨਾਮ-ਉਪਦੇਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਜਿਨ ਗੁਰਸਿਖੋ ਕੇ ਹੇਤ ਈਸ਼੍ਵਰ ਨੇ ਵੇਦੰ ਨਾਮ, ਵੇਦ ਬਨਾਏ ਹੈ॥ ਪੁਨਾ, ਜਿਨ ਗੁਰਮੁਖੋਂ ਨੇ ਤਿਸ ਵੇਦ ਕਰਤਾ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੋ ਸਰਬ ਮੇਂ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ ਬਯਾਪਕ ਹੋ ਰਹਿਆ ਜਾਨਿਆ ਹੈ। ਪੂਰਬ ਪਾਠ ਮੇ ਗੁਰਮੁਖੋ ਹੇਤ ਬੇਦ ਬਨਾਵਨੇ ਵਾਲਾ ਕਹਿਆ ਜੋ ਈਸ਼੍ਵਰ ਤਿਸੀ ਕੋ ਗੁਰੁ ਜੀ 'ਗੋਰਖ' ਨਾਮ ਸੇ ਸਾਖਯਾਤ ਅਪਨਾ ਗੁਰੁ ਕਹੈ॥

ਗੁਰਇਤਿ॥ 'ਗੋ', ਭੂਮੀ ਕਾ, ਔ ਵੇਦਬਾਣੀ ਆਦਿਕੋ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ॥ 'ਰਅ' ਪਾਲਨਾ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਗੋਬਿੰਦ, ਗੋਪਾਲ, ਨਾਮੋ ਵਤ ਗੋਰਖ ਨਾਮ ਬਿਸਨੁ ਕਾ ਹੈ॥ ਸੋਈ ਗੁਰ ਜੀ ਕੇ ਗੁਰੁ ਹੈ॥ ਔ ਬਿਸਨੁ ਗੁਰੁ ਕੇ ਹੀ ਪ੍ਰਲਯ ਔ ਉਤਪਤਿ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਰੂਪ ਸ਼ਿਵ-ਬ੍ਰਹਮਾ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਸ਼ਿਵ, ਬ੍ਰਹਮਾ, ਬਿਸਨੁ, ਗੁਰੁ ਤੇ ਆਨ ਨਹੀ, ਬਿਸਨੁ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਯਹ ਸਪਸਟ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਪ੍ਰਥਮ ਈਸ਼੍ਵਰ ਪਦ ਸੇ ਸ਼ਿਵ ਪੀਛੇ, ਬਰਮਾ ਪਦ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਗੁਰੁ ਕਹੈ ਹੈਂ; ਪੁਨਾ ਕੈਸੇ ਵਹੁ ਸ਼ਿਵਾਦਿਕ ਗੁਰੁ ਹੈ, ਜਿਨ ਕੀ ਪਾਰਬਤੀ ਆਦਿਕ ਤੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹੈ? ਇਸ ਕਹਨੇ ਸੇ ਸ਼ਕਤੀਆ ਕੋ ਗੁਰੁ ਨਹੀ ਕਹਿਆ, ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਗੁਰੁ ਕਹੈ ਹੈਂ॥ ਅਰ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸਾਥ ਗੁਰੁ ਪਦ ਲਿਖਾ ਭੀ ਨਹੀ, ਈਸ਼੍ਵਰ ਗੋਰਖ ਪਦੋ ਕੇ ਆਦਿ ਮੇਂ ਅਰ ਬਰਮਾ ਕੇ ਅੰਤ ਮੇਂ ਗੁਰੁ ਪਦ ਲਿਖਾ ਹੈ॥ ਸੋ ਸ਼ਕਤੀਆ ਸਾਥ ਨਹੀ ਮੇਲਨਾ॥ ਕੇਵਲ ਬਰਮਾ ਸਾਥ ਹੀ ਰਖਨਾ॥ ਯਾਹੀ ਤੇ ਬਰਮਾ ਗੁਰੁ ਪਾਠ ਪੜਨਾ ਸੁਧ ਹੈ॥ ਗੁਰੁ ਪਾਰਬਤੀ ਮਾਈ ਯਹ ਪੜਨ ਸੁਧ ਨਹੀ॥ ਰਹੋ ਯਹ ਬਿਚਾਰ॥

ਗੁਰੁ ਜੀ ਕਹੇ ਹੈਂ ਹਮਾਰਾ ਗੁਰੁ 'ਗੋ' ਨਾਮ, ਵੇਦ ਬਾਣੀ ਕੀ ਅਰ ਭੂਮੀ ਆਦਿਕੋ ਕੀ ਰਛਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਬਿਸਨੁ ਹੈ, ਔਰ ਨਹੀ॥ ਪੁਨਾ ਵਹੁ ਕੈਸਾ ਹੈ? ਗੁਰੁ ਈਸ਼ਵਰ ਕਹੀਏ, ਗੁਰੁ ਸ਼ਿਵ ਰੂਪ ਹੈ; ਏਵੰ ਬਰਮਾ ਗੁਰੁ ਕਹੀਯੇ, ਗੁਰੁ ਬ੍ਰਹਮਾ ਰੂਪ ਹੈ, ਐਸੇ ਬਿਸਨੁ ਗੁਰ ਕੋ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੀ ਸ਼ਿਵ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਪ੍ਰਸਿਧ ਕੀਯੇ, ਜੁਦੇ ਨਹੀ ਕਹੈ॥

ਅਥਵਾ, ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਦੰ ਸੇ ਲੇ ਸਾਰੇ ਪਾਠ ਕਾ ਅਰਥ ਗੁਰੁ ਜੀ ਕੀ ਓਰ ਹੈ, ਯਾਤੇ ਯਹ ਉਥਾਨਕਾ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜਿਸ 'ਮਾਨ' ਕਾ ਫਲ ਮੁਕਤੀ ਕਹੀ, ਵਹੁ ਨਾਦ ਆਪ ਕੋ ਕਹਾ ਸੇ ਮਿਲਾ ਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ ਉਤਰ ਕਹੇ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜਿਸ ਨਾਦ ਸੇ ਮੁਕਤੀ ਹੋਵੇ ਹੈ ਵਹੁ ਨਾਦ ਹਮ ਕੋ ਹਮਾਰੇ ਅਵਤਾਰੀ ਸਰਬ ਕੇ ਗੁਰੁ ਬਿਸਨੁ-ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਮੁਖ ਸੇ ਮਿਲਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਗੁਰੁ ਕੇ ਮੁਖ ਸੇ ਸਮਗ੍ਰ 'ਵੇਦੰ' ਨਾਮ, ਲੋਕੋ ਕੇ ਸੁਭ-ਮਾਰਗ ਹੇਤ ਵੇਦ ਹੁਯਾ ਹੈ॥ ਪੁਨਾ, ਜੋ ਗੁਰੁ ਸਰਬ ਮੇ ਮੁਖ ਨਾਮ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੋ ਕਰ ਰਹਿਆ, ਸਮਾਏ ਨਾਮ ਸੰਪੂਰਣ ਮਾਯਾ-ਤਤਕਾਰਯ ਮੋ ਮ੍ਰਿਦਵਿਕਾਰੋ ਮੇ ਮ੍ਰਿਦਵਤ ਬਯਾਪਤ ਹੋ ਰਹਿਆ ਹੈ, ਵਿਸਨੁ ਗੁਰੁ ਕੋ ਹੀ ਗੁਰੁ ਬ੍ਰਹਮਾ ਹੈ ਗੁਰੁ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਹੈ, ਐਸੇ ਗੁਰੁ ਗੀਤਾ ਸਿਵ ਬ੍ਰਹਮਾ ਰੂਪਤਾ ਔ ਧਰ-ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪਤਾ ਸੂਚਕ ਕਰੇ ਹੈ॥

ਗੁਰੁ ਈਸਰੁ ਇਤਿ॥ ਅਰਥ ਯਹ; ਹਮਾਰਾ ਗੁਰੁ ਬਿਸਨੁ ਹੀ ਈਸ਼੍ਵਰ, ਮਹਾਦੇਵ ਰੂਪ ਹੈ, ਔ ਪੁਨਾ ਵਹੀ ਗੁਰੁ ਬ੍ਰਹਮਾ ਰੁਪ ਹੈ॥ ਕੈਸੇ ਵੇਸਿ ਵਾਦੀ ਹੈ ਜਿਨ ਕੀ ਸਰਬ ਕੋ ਬਾਂਛਿਤ ਫਲੋਂ ਕੇ ਦੇਨੇ ਵਾਲੀ ਤੀਨ ਸ਼ਕਤੀਆ ਹੈਂ॥ ਐਸੇ ਗੁਰੁ ਜੀ ਨੇ ਦੂਸਰੀ ਬਯਾਖਯਾ ਸੇ ਅਪਨਾ ਗੁਰੁ ਬਿਸ਼ਨ ਕਾਹਿਆ॥ ਪਹਲੀ ਬਯਾਖਯਾ ਮੇਂ ਗੁਰੁ ਮਾਤ੍ਰ ਕੋ ਬਿਸਨੁ ਕਹਯਾ॥ ਇਸ ਬਾਰਤਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕੋ ਸੁਨ ਕੇ ਸਿਖਯ ਕਹੈ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਯਹ ਸਤਯ ਬਾਰਤਾ ਹੈ, ਅਪਨੇ ਜੈਸੇ ਗੁਰ ਕੋ ਸ਼ਿਵਾਦਿ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਹਯਾ ਹੇ, ਆਪ ਵੇਸੇ ਹੀ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ, ਪਰੰਤੂ, ਅਪਨੇ ਕੋ ਕੈਸਾ ਮਾਨਤੇ ਹੋ? ਯਹ ਭੀ ਕਹੋ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਰ ਗੁਰੁ ਕਹੈ॥

ਜੇ ਹਉ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ, ਤਿਸ ਸ਼ਿਵਾਦਿ ਸ੍ਵਰੂਪ ਗੁਰੁ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਜੇ ਹਉ ਕਹੀਯੇ, ਜੈਸਾ ਮੈ ਅਪਨੇ ਆਪ ਕੋ ਜਾਣਾਂ, ਜਾਣਤਾ ਹੂੰ, ਤੈਸਾ ਆਖਾ ਨਾਹੀ, ਨਾਮ ਕਹਤਾ ਨਹੀ ਹੂੰ, ਬਾਣੀ ਮੇਂ "ਮਹਿਮਾਨ ਜਾਨੇ ਵੇਦ" ਇਤਯਾਦਿ ਸੁਣਨੇ ਸੇ, ਕਥਨੁ ਨ ਜਾਈ, ਨਾਮ ਕਹਿਆ ਨਹੀ ਜਾਵੇ, ਯਾਂਤੇ, ਨਹੀ ਕਹਤਾ॥ ਅਰ ਮਨ ਸੇ ਜੈਸਾ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੂੰ ਤੈਸਾ ਜਾਨਤਾ ਹੋ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ ! ਵੇਦ ਉਸ ਕਾ ਬਾਣੀ ਮੈ ਨਾ ਕਹਨਾ, ਅਰ ਮਨ ਮੇ ਨਾ ਜਾਨਨਾ ਕਹੇ ਹੈ॥ ਅਰ ਆਪ ਉਸ ਕਾ ਬਾਣੀ ਮੇ ਨਾ ਕਹਨਾ ਮਾਨ ਕੇ ਮਨ ਸੇ ਜਾਨਨਾ ਕਹਤੇ ਹੋ, ਯਹ ਕੈਸਾ ਹੈ?

ਹੇ ਸਿਖਯ! ਤਾਤਪਰਯ ਹਮਾਰਾ ਜਿਸ ਬਾਤ ਕੋ ਵੇਦ ਕਹੇ ਹੈ, ਉਸੀ ਮੇ ਹੈ॥ ਪਰੰਤੂ, ਵੇਦ ਭੀ ਸਰਬਥਾ ਬਾਣੀ ਮੇਂ ਨਾ ਕਹਨਾ, ਔ ਮਨ ਸੇ ਉਸ ਕਾ ਨਾ ਜਾਨਨਾ ਨਹੀ ਕਹੈ॥ ਕਾਹੇ ਤੇ-ਜਿਸ ਕੋ ਉਪਨਿਖਦ ਹੀ ਕਹਤੀ ਹੈ ਉਸ ਕੋ ਪੂਛਤਾ ਹੋ, ਅਰ ਦੇਖੀਦਾ ਹੈ, ਵਹੁ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸੂਖਮ ਮਨ ਸੇ ਯਹ ਉਸੀ ਕਾ ਦੂਸਰਾ ਕਹਨਾ ਅਸੰਗਤ ਹੋ ਜਾਵੇ॥ ਯਾਤੇ ਵੇਦ ਕਾ ਯਹ ਭਾਵ ਹੈ॥ ਸ਼ਕਤੀ-ਬ੍ਰਿਤੀ ਸੇ ਉਸ ਕੋ ਬਾਣੀ ਨਹੀ ਕਹੇ, ਅਰ ਅਸ਼ੁਧ-ਮਨ ਸੇ ਵਹੁ ਦੀਸੇ ਨਹੀ॥ ਲਖਣਾ ਸੇ ਉਸ ਕੋ ਬਾਣੀ ਕਹੇ ਹੈ, ਅਰ ਸ਼ੁਧ ਮਨ ਮੇ ਵਹੁ ਦੀਸੇ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਭਾਵ ਸੇ ਹਮ ਕੋ ਲਖਣਾ ਸੇ ਗੁਰੁ ਨੇ 'ਸਤਿਨਾਮਾਦਿ' ਉਪਦੇਸ ਸੇ 'ਏਕਾਕਾਰ' ਵਸਤੁ ਬਤਾਈ ਹੈ, ਯਹ ਕਹੇ॥

ਗੁਰਾਇਤਿ॥ ਗੁਰਾ ਕਹੀਯੇ ਗੁਰੂਯੋ ਨੇ ਮੇਰੇ ਕੋ 'ਸਤਿਨਾਮੁ' ਦ੍ਰਿਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਸੇ ਲਖਣਾ-ਬ੍ਰਿਤੀ ਦ੍ਵਾਰਾ ਏਕ-ਦੇਹ ਨਾਮ 'ਏਕਾਕਾਰ' ਵਸਤੂ ਬੁਝਾਈ, ਬੋਧਨ ਕਰੀ ਹੈ॥ 'ਦੇਹ' ਅਰ ਆਕਾਰ ਯੇ ਪ੍ਰਯਾਯ ਹੈ॥ਏਕ ਚੀਜ ਕੇ ਦੋ ਨਾਮ ਕੋ ਪ੍ਰਯਾਯ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ ! ਜੋ ਆਪ ਕੋ ਗੁਰੁ ਨੇ 'ਸਤਿਨਾਮਾਦਿ' ਮੰਤ੍ਰ ਸੇ 'ਏਕਾਕਰ' ਵਸਤੂ ਬਤਾਈ ਹੈ, ਉਸ ਕਾ ਆਪ ਕੋ ਗਯਾਨ ਕੈਸਾ ਹੁਯਾ ਹੈ? ਯਹ ਪੂਛਤੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਹੇ॥

ਸਭਨਾ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਵੇਦ ਵਿਖੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੀ ਦੋ ਪ੍ਰਚਾਰਧ ਕੀ ਉਮਰ ਲਿਖੀ ਹੈ॥ਅਰ ਉਸ ਕਾ ਈਸ਼੍ਵਰ ਮੇ ਉਪਜਣਾ ਅਰ ਵੇਦ ਪੜਨਾ ਲਿਖਯਾ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਵਹੁ ਪਹਲਾ 'ਜੀਵ' ਹੈ॥ ਔਰ ਸਭ ਪੀਛੇ ਹੈ॥ ਅਰ ਜੀਵ-ਰੂਪ ਏਕਾਕਾਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਅੰਤੇ-ਕਰਣ ਮੇਂ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਕੇ ਹੁਯਾ ਹੈ॥ ਈਸ਼੍ਵਰ ਰੂਪ ਮਾਯਾ ਮੇ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਕੇ ਹੂਯਾ ਹੈ॥ ਸੋ ਸਭ ਜੀਵੋ ਕੋ ਕਰਮਨ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫਲ ਦੇਵੇ ਹੈ॥ ਜੀਵ ਲੇਵੇ ਹੈ॥ ਯਾਂਤੇ ਜੋ ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਕਹੀਐ ਨਿਖਲ ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਨਾ ਨਾ ਅੰਤ-ਕਰਣੋ ਮੇਂ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬੇ ਜੀਵੋ ਕਾ ਏਕ ਮਾਯਾ ਮੇਂ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਪਨੇ ਮੇਂ ਇਕ ਦਾਤਾ ਨਾਮ ਤਿਨ ਕੋ ਕਰਮ ਉਪਾਸਨਾ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਖ ਦੁਖਾਦਿ ਕੇ ਫਲੋ ਕੇ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ ਏਕ ਹੈ॥ ਸੋ ਨਾਮ ਵਹੀ, ਮਾਯਾ ਸੇ ਅਲਗ ਕੀਆ ਪਰਮਾਤਮਾ ਅੰਤਾ-ਕਰਣ ਸੇ ਅਲਗ ਹੂਯਾ ਏਕਾਕਾਰ ਰੂਪ ਮੈ ਹੂੰ॥ ਜਿਸ ਏਕਾਕਾਰ ਕੋ 'ਆਤਮ ਰਾਮੁ ਰਾਮੁ ਹੈ ਆਤਮ ਹਰਿ ਪਾਈਐ ਸਬਦਿ ਵਿਚਾਰਾ ਹੇ'॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ 'ਹਮ' 'ਤੁਮ' ਗੁਰਿ ਖੋਈ ਹੈ ਅਭੈ ਅੰਭੁ ਮਿਲੋਗਨੀ॥ ਕਬੀਰ-ਜਾਕੋ ਖੋਜਤੇ ਸੋਈ ਪਾਇਆ ਠੌਰ ਸੋਈ ਠੌਰ॥ ਸੋਈ ਫਿਰ ਕੇ ਤੂਭੰਇਆ ਜਾਕੋ ਕਹਤਾ ਔਰ॥ ਇਤਯਾਦਿ ਅਨੇਕ ਬਚਨ ਕਹੇ ਹੈਂ॥

ਹੇ ਗੁਰੋ! ਐਸੇ ਏਕਾਕਾਰ ਕੋ [illegible]

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਵਿਸਰਿਇਤਿ॥ ਵਿਸਰਿ ਨਾ ਜਾਈ ਕਹੀਯੇ, ਵਹੁ ਏਕਾਕਾਰ ਹਮ ਕੋ ਕਬੀ ਭੁਲਤਾ ਹੀ ਨਹੀ; ਯਾਦ ਤੋ ਤਬ ਕਰੇ, ਜਬ ਭੂਲੇ॥ ਇਸ ਕਹਨੇ ਸੇ ਸਰਬਦਾ ਏਕ ਵਸਤੁ ਮੇ ਥਿਰਤਾ ਸੂਚਨ ਕਰੀ॥ 5॥

ਨੰ. 7. ਨਿਰਮਲ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ. ਗਿ:ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਫਰੀਦਕੋਟ ਟੀਕਾ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਵਹੁ ਕਿਸੀ ਕਾ ਕੀਆ ਹੁਆ ਹੈ ਭਾਵ ਨਾਦੀ ਹੈ ਵਾ ਬਿੰਦੀ ਹੈ॥ ਉੱਤਰ:

ਥਾਪਿਆ ਨ ਜਾਇ ਕੀਤਾ ਨ ਹੋਇ॥
ਆਪੇ ਆਪਿ ਨਿਰੰਜਨੁ ਸੋਇ॥

ਹੇ ਸਿੱਧੋ ਸੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਕਿਸੀ ਕਾ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਆ ਹੁਆ ਭਾਵ ਨਾਦੀ ਭੀ ਨਹੀਂ ਔਰ ਨ ਕਿਸੀ ਕਾ ਬਿੰਦੀ ਉਤਪਤਿ ਕੀਆ ਹੁਆ ਹੈ ਵਹੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਮਾਯਾ ਮਲ ਸੇ ਰਹਿਤ ਆਪੇ ਹੀ ਆਪ ਸੁਤੇ ਸਿੱਧ ਹੈ ਭਾਵ ਅਨਾਦਿ ਅਨੰਤ ਹੈ॥

ਜਿਨਿ ਸੇਵਿਆ ਤਿਨਿ ਪਾਇਆ ਮਾਨੁ॥

ਜਿਨਿ ਗੁਰਮਖੋਂ ਨੇ ਸੇਵਨ ਕੀਆ ਹੈ ਤਿਨੋ ਨੇ ਮਾਨੁ ਪਾਯਾ ਹੈ॥

ਨਾਨਕ ਗਾਵੀਐ ਗੁਣੀ ਨਿਧਾਨੁ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਐਸਾ ਨਿਸਚਾ ਕਰਕੇ (ਗੁਣੀਨਿਧਾਨੁ) ਗੁਣਾਂ ਕਾ ਖਜਾਨਾ ਭਾਵ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੇ ਗੁਣੋਂ ਕੋ ਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਏ॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਗਾਨਾ ਤਬ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜਬ ਕਈ ਸ੍ਰੋਤਾ ਹੋ॥ ਉੱਤਰ:

ਗਾਵੀਐ ਸੁਣੀਐ ਮਨਿ ਰਖੀਐ ਭਾਉ॥

ਅਪਨੇ ਸੇ ਨਜ਼ੂਨ ਪਾਸ (ਗਾਵੀਐ) ਕਥਨ ਕਰੀਏ ਅਰੁ ਅਪਨੇ ਤੇ ਅਧਿਕ ਸੇ ਸੁਣੀਏ ਜਬ ਦੋਨੋ ਕਾ ਸੰਜੋਗ ਨਾ ਹੋ ਤਬ ਮਨ ਮੇਂ (ਭਾਉ) ਪ੍ਰੇਮੁ ਰਖੀਏ ਵਾ (ਗਾਵੀਐ) ਜੋ ਗਾਵਨ ਵਾਲੇ ਵਕਤਾ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹੈਂ ਤਿਨ ਸੇ (ਸੁਣੀਏ) ਸ੍ਰਵਣ ਕਰੀਏ॥ ਪੁਨਾ (ਮਨ) ਮਨਨ ਕਰੀਏ॥ ਪੁਨਾ (ਰਖੀਏ) ਨਿਦਿਧਯਾਸਨੁ ਕਰੀਏ ਤਬ (ਭਾਉ) ਪ੍ਰਤੱਖ ਗਜ਼ਾਨੁ ਹੋਤਾ ਹੈ॥

ਦੁਖੁ ਪਰਹਰਿ ਸੁਖੁ ਘਰਿ ਲੈ ਜਾਇ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਫਲੁ ਦੁਖੋਂ ਕੋ (ਪਰ) ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ (ਹਰਿ) ਨਾਸੁ ਕਰਕੇ ਸਰਬ ਸੁਖੋਂ ਕੇ ਘਰਿ ਆਤਮ ਸੁਖੁ ਭਾਵ ਜਿਸ ਸੁਖ ਕੇ ਲੇਸ ਤੇ ਚੌਦਾਂ ਭਵਨ ਮੇ ਜੀਵਯ ਅਨੰਦੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹੈਂ ਉਸ ਮੇ (ਲੈਜਾਇ) ਅਭਿੰਨ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਤਿਸ ਅਭਿੰਨਤਾ ਮੈ ਉਦਾਹਰਨੁ ਕਹੀਏ॥ ਉੱਤਰ:

ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਦੰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਵੇਦੰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ॥

ਗੁਰੂ ਜੋ ਮੁਖ ਹੈਂ ਤਿਨਾ ਦਾ ਜੋ (ਨਾਦੰ) ਸਬਦੁ ਹੈ ਜਬ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਗਜਾਸੁ ਨੇ ਸੁਣ ਕੇ ਤਿਸ ਕੇ ਸਿਧਾਂਤ ਕੋ (ਵੇਦੰ) ਜਾਣਿਆਂ ਤਬ ਗੁਰੂ ਜੋ ਹੈ ਪੂਜਯ ਮੁਖੁ ਪਰਮਾਤਮਾ ਤਿਸ ਮੈ (ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ) ਅਭਿੰਨ ਹੋ ਰਹਿਤਾ ਹੈ॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਐਸੇ ਗੁਰੋਂ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਸੁਨਾਓ॥ ਉੱਤਰ:

ਗੁਰੁ ਈਸਰੁ ਗੁਰੁ ਗੋਰਖੁ ਬਰਮਾ ਗੁਰੁ ਪਾਰਬਤੀ ਮਾਈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਹੀ (ਈਸਰੁ) ਸਿਵਜੀ ਹੂਏ ਹੈਂ ਗੁਰੂ ਹੀ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ (ਗੋਰਖੁ) ਬਿਸਨੁ ਜੀ ਹੂਏ ਹੈਂ ਗੁਰੂ ਹੀ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ (ਬਰਮਾ) ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਹੂਏ ਹੈਂ ਗੁਰੂ ਹੀ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਪਾਰਬਤੀ ਜੀ (ਮਾ) ਲੱਛਮੀ ਜੀ (ਈ) ਸੁਰਸਤੀ ਜੀ ਹੂਈ ਹੈ ਵਾ ਗੁਰੂ ਹੀ ਸਰਬ ਦੇਵ ਰੂਪ ਹੈਂ ਈਸਰ ਕਾ ਗੁਨੁ ਧਾਰ ਕਰ ਸ਼ਿੱਖੋਂ ਕਾ ਅਗਜਾਨੁ ਨਾਸੁ ਕਰਤਾ ਹੈ ਬਿਸਨੁ ਕਾ ਗੁਣ ਧਾਰ ਕਰ ਸੁਭ ਗੁਣੋਂ ਕੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਤਾ ਹੈਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਾ ਗੁਣੁ ਧਾਰ ਕਰ ਪ੍ਰੇਮ ਆਦਿ ਗੁਨ ਉਤਪੰਨ ਕਰਤਾ ਹੈਂ ਇਸੀ ਭਾਂਤ ਪਾਰਬਤੀ ਕਾ ਗੁਣ ਧਾਰ ਕਰ ਅਵਗੁਣੋਂ ਕਾ ਨਾਸੁ ਕਰਤਾ ਹੈਂ ਲੱਛਮੀ ਕਾ ਗੁਣੁ ਧਾਰਕਰ ਦੈਵੀ ਸੰਪਦਾ ਕੇ ਗੁਣੋ ਕਾ ਦਾਤਾ ਹੈਂ ਸੁਰੱਸ੍ਵਤੀ ਕਾ ਗੁਣੁ ਧਾਰ ਕਰ ਬਾਣੀ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸੁ ਕਰਤਾ ਹੈਂ॥ ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਐਸੇ ਗੁਰੋਂ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਔਰ ਭੀ ਕਹੀਏ॥ ਉੱਤਰ:

ਜੇ ਹਉ ਜਾਣਾ ਆਖਾ ਨਾਹੀ ਕਹਣਾ ਕਥਨੁ ਨਾ ਜਾਈ॥

ਹੇ ਸਿੱਧੋ ਐਸੇ ਸਤਿਗੁਰੋਂ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਜੇਕਰ ਮੈ ਇਦੰਤਾ ਕਰ ਜਾਨੋ ਤੋ ਕਜ਼ਾ ਨਾ ਕਹੂੰ ਭਾਵ ਬੰਸਤ ਹੈ ਜੇਕਰ ਮੈ ਕੰਹਿਣਾ ਭੀ ਚਾਹੂੰ ਤੋ ਮਨ ਬਾਣੀ ਕਾ ਅੰਵਿਸੇ ਹੋਨੇ ਕਰਕੇ ਕਥਨੁ ਨਹੀਂ ਕਰੀ ਜਾਤੀ॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਕੁਛ ਤੇ ਕਹੀਏ॥ ਉੱਤਰ:

ਗੁਰਾ ਇਕ ਦੇਹਿ ਬੁਝਾਈ॥
ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ ਸੋ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨਾ ਜਾਈ॥੫॥

ਗੁਰੋਂ ਨੇ ਮੁਝ ਕੋ ਏਕ ਬੂਝ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਜੀਵੋਂ ਕਾ ਦਾਤਾ ਏਕੁ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੈ ਹੇ ਸਿਧੋ ਸੇ ਮੁਝ ਕੋ ਵਿਸਰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉੱਤਰ ਮੈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਚਤੁਰਾਈ ਸਮਝ ਕੇ ਸਿਧੋਂ ਕੇ ਮਨ ਮੈ ਲੋਭੁ ਹੂਆ ਕਿ ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਹਮਾਰੇ ਮਤ ਮੈ ਆ ਜਾਵੇ ਤੋ ਹਮਾਰਾ ਪ੍ਰਤਾਪੁ ਵੱਡਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਏਹ ਜਾਨ ਕਰ ਕਹਤੇ ਭਏ ਕਿ ਹੇ ਬਾਲੇ ਤੈਨੂੰ ਤੀਰਥ ਕਰਾਈਏ ਅਰੁ ਰਤਨਾ ਕੀ ਖਾਣੀ ਮੋਤੀ ਜਵਾਹਰ ਦਿਖਾਈਏ ਤੂੰ ਹਮਾਰੇ ਸਾਥ ਚਲੁ॥ ਉੱਤਰ:

ਨੰ. ੪. ਨਿਰਮਲ-ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੀਲੀਭਤਿ (ਵੇਦਾਂਤੀ)

ਜੇਕਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਗਿਯਾਤ੍ਰਯ ਹੈ ਤਬ ਜੋ ਗਿਯਾਨ ਕਾ ਵਿਸ਼ੇ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ, ਤਥਾ ਏਕ ਦੇਸ਼ ਮੇਂ ਸਥਿਤ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਜਬ ਪਰਮਾਤਮਾ ਏਸਾ ਹੈ, ਤਬ ਕਾਰਯ ਔਰ ਏਕ ਦੇਸ਼ੀ ਤਥਾ ਗਿਯਾਤਾ ਸੇਂ ਭਿੰਨ ਹੋਗਾ॥ ਇਸ ਸ਼ੰਕਾ ਕੇ ਨਿਰਾਸ ਵਾਸਤੇ ਕਹਿਤੇ ਹੈ॥

ਥਾਪਿਆ ਨ ਜਾਇ ਕੀਤਾ ਨਾ ਹੋਇ॥ ਆਪੇ ਆਪਿ ਨਿਰੰਜਨੁ ਸੋਇ॥

ਸੋ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਸਰਵਵਿਆਪੀ ਹੈ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਏਕ ਦੇਸ਼ ਮੇਂ ਸਥਾਪਨ ਨਹੀਂ ਕਿਯਾ ਜਾਤਾ॥ ਔਰ ਨ ਕਿਸੀ ਕਾ (ਕੀਤਾ) ਕਾਰਯ ਹੋ ਸਕਤਾ ਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ, ਪਰਿਚ੍ਛਿੰਨ ਵਸਤੁ ਕਾਰਯ ਹੋਤੀ ਹੈ॥ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਿਆਪਕ ਹੈ, ਇਸ ਸੇ ਕਾਰਯ ਭੀ ਨਹੀਂ॥ ਔਰ, ਗਿਯਾਤਾ ਸੇ ਭਿੰਨ ਭੀ ਨਹੀਂ; ਕਿੰਤੂ (ਆਪੇ ਆਪਿ) ਅਪਨੇ ਆਪ ਹੀ ਸਰਵ ਕਾ ਗਿਯਾਤਾ ਹੈ, ਉਸਕਾ ਕੋਈ ਦੂਸਰਾ ਗਿਯਾਤਾ ਨਹੀਂ (ਨਿਰੰਜਨੁ ਸੋਇ)॥ ਸੋ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ (ਅਜਨ) ਅਗਿਯਾਨਰੂਪ ਅਵਿਧਾ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਸ੍ਰੁਤੀ ਵਚਨ ਭੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਸਰਵਵਿਆਪਕਤਾ, ਸਰਵ ਗਿਯਾਤਾਪਨ, ਅਨਿਯ ਗਿਯਾਤਾ ਸੇ ਵਰਜਿਤਪਨ, ਅਵਿਧਾ ਰਹਿਤ ਕਾਰਯ ਵਿਲਖਸ਼ਤਾ ਰੂਪ ਬੋਧਨ ਕਰਤੇ ਹੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਿਰਵੰਧਨਿਰਅਨਮ੍। ਅੰਮ੍ਰਿਤਮਯ ਪਰਸ਼ਸੇਤੁਦਗਧੇ॥
ਨਧਨਮਿਵਾਨਲਮ॥ ਸ਼ਵੇ. ਅ. 6 ਮ. 19

ਅ.॥ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਹਸਤ ਪਾਦ ਚਖਸੂ ਸ਼ੋਤ੍ਰ ਕਰਕੇ ਵਰਜਿਤ ਹੈ ਔਰ ਵੇਗਵਾਨ ਤਥਾ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਔਰ ਦੇਖਨੇ ਸ਼ਰਵਣ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹ ਹੈ ਇੰਦ੍ਰਯਸਮੁਦਾਯ ਸੇ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਵਰਜਿਤ ਹੈ ਪਰੰਤੁ ਜਿਤਨੇ ਗਮਨ ਗ੍ਰਹਿਣ ਦਰਸ਼ਨ ਸ਼ਰਵਣਰੂਪ ਕਾਰਯ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈ ਵੇ ਸਰਵ ਹੀ ਚੇਤਨ ਕੀ ਸਨਿਧਿਮਾਤ੍ਰ ਸੇ ਕਾਰਯ ਕਰਤੇ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਚੇਤਨਦੇਵ ਹੀ ਸਰਵ ਕਾਰਯ ਕਾ ਕਰਤਾ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ ਔਰ ਸੋਈ ਪੂਰਵ ਉਕਤ ਯੁਕਤੀ ਸੇ ਅੰਤ : ਕਰਣ ਵਰਜਿਤ ਹੁਆ ਭੀ ਵੇਧਵਸਤੁ ਮਾਤ੍ਰ ਕੋ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ਔਰ ਤਿਸ ਕਾ ਗਿਯਾਤਾ ਕੋਹੀ ਨਹੀਂ ਤਿਸਕੋ ਸ਼ਮਗਨ ਸੂਤਿਵਚਨ ਮਹਤ੍ ਸਰਵਪੁਰੋ ਮੇਂ ਪੂਰਣ ਸਰਵ ਕੇ ਪ੍ਰਥਮ ਵਰਤਮਾਨ ਕਥਨ ਕਰਤੇ ਹੈ॥ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਲਾ ਕ੍ਰਿਯਾ ਦੋਸ਼ ਅਵਿਧਾ ਮਲ ਰਹਿਤ ਸ਼ਾਂਤ ਸਵਰੂਪ ਹੈ (ਕਲਾ) ਅਵਯਵ (ਕ੍ਰਿਯਾ) ਉਤਪਤੀ ਨਾਸ਼ ਇਨਸੇ ਰਹਿਤ ਕਹਿਨੈ ਸੇ ਕਾਰਯਤਾ ਕਾ ਨਿਸ਼ੇਧ ਕਰਾ ਹੈ ਔਰ ਸੋ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਜੈਸੇ ਕਾਸ਼ਤਾਦਿ ਇੰਧਨ ਕੋ ਦਾਹ ਕਰਕੇ ਅਗਿਨ ਵਰਤਮਾਨ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤੈਸੇ ਗਿਯਾਤ ਹੁਆ ਅਵਿਧਾ ਤਥਾ ਤਿਸ ਕੇ ਕਾਰਯ ਕੋ ਦੰਗਧ ਕਰਕੇ ਸਵਰੂਪਾਵਸਥ ਹੋਤਾ ਹੈ ਏਸਾ ਜਾਨਾ ਹੁਆ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ) ਮੋਖਸ਼ ਕਾ ਪਰਮਸੇਤੁਰੂਪ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹ ਹੈ ਜੈਸੇ ਸੇਤੁ ਪਰਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਾ ਹੇਤੁ ਹੈ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਵਿਧਾ ਔਰ ਤਿਸਕੇ ਕਾਰਯ ਸੇ ਰਹਿਤ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜਾਨਾ ਹੁਆ ਸਵਰੂਪਾਵਸਥਾਨ ਰੂਪ ਮੋਖਸ਼ ਕਾ ਹੇਤੁ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ॥ ਹੇ ਭਗਵਨ ਜੈਸਾ ਆਪਨੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਸਵਰੂਪ ਕਥਨ ਕਰਾ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਗਿਯਾਨ ਕੈਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਇਸ ਸ਼ੰਕਾ ਕਾ ਸਮਾਧਾਨ ਗੁਰੁ ਜੀ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥

ਜਿਨਿ ਸੇਵਿਆ ਤਿਨਿ ਪਾਇਆ ਮਾਨੁ॥ ਨਾਨਕ ਗਾਵੀਐ ਗੁਣੀ ਨਿਧਾਨੁ॥

ਜਿਨ ਪੁਰਸ਼ੋ ਨੇ ਇਸ਼੍ਵਰ ਤਥਾ ਗੁਰੁ ਕੋ ਭਕਤੀ ਸੇ ਸੇਵਨ ਕਰਾ ਹੈ ਤਿਨੋਂ ਨੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ ਗਿਯਾਨ ਤਥਾ ਅਨੁਭਵ ਗਿਯਾਨ ਰੂਪ ਮਾਨ ਪਾਯਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਜੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈ ਜਬ ਉਨਕੋ ਗਿਯਾਨ ਸਵਰੂਪ ਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਆ ਤਬ (ਗੁਣੀਨਿਧਾਨ) ਸਰਵ ਗੁਣੋ ਵਾਲਾ ਸਰਵ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕੀ ਲਯ ਕਾ ਆਧਾਰ ਉਨੋ ਕਰਕੇ (ਗਾਵੀਯੇ) ਗਾਯਨ ਕਰਾ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹ ਹੈ ਜਬ ਭਕਤੀ ਸੇ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਬ ਵੇਦਾਰਥ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਹੋਨੇ ਸੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਸਵਰੂਪ ਭੂਤ ਗੁਣ ਤਥਾ ਉਪਲਖਸ਼ਣ ਸਵਰੂਪ ਗੁਣ ਔਰ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕੀ ਉਤਪਤਿ ਲਯਾਧਾਰਤਾ ਕੋ ਗਾਯਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ ਸੁਤਿ ਪ੍ਰਮਾਣ ਲਿਖਤੇ ਹੈਂ॥

ਯਸਯਦੇਵੇ ਪਰਾਭਕਤੀ ਯਥਾ ਦੇਵੇ ਤਥਾ ਗੁਰੋ॥ ਤਸਯੇਤੇਕਥਿਤਾਹਾਰਥ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਤੇ ਮਹਾਤਮਨ : ॥

ਸ਼ਵੇ. ਅ. 6. ਮ. 23॥ ਸਵਿਸ਼ਵਕ੍ਰਿਦਵਿਸ਼ਵ ਵਿਦਾਤਮਯੋਨਿਗ : ਕਾਲਕਾਲੋਗੁਣੀ ਸਰਵ ਵਿਧ:॥

ਅਰਥ॥ ਜਿਸ ਕੀ ਗੁਰੁ ਤਥਾ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਮੇਂ ਤੁਲਯ ਭਕਤੀ ਹੈ, ਤਿਸ ਮੇਂ ਮਹਾਤਮਾ ਕੋ ਵੇਦ ਮੇਂ ਕਥਿਤ ਅਰਥ ਅਪਨੇ ਆਪ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਵਿਸ਼ਵ ਕਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਔਰ ਵਿਸ਼ਵ ਕਾ ਗਿਯਾਤਾ, ਤਥਾ ਆਤਮਾ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੁਆ ਸਰਵ ਕਾ (ਯੋਨੀ) ਉਪਾਦਾਨ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਾਰਣ ਹੈ॥ (ਗਿ:) ਗਿਯਾਨਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾਲ ਕਾ ਭੀ ਕਾਲ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਔਰ, ਸਤਯਤਵ, ਗਿਯਾਨਤਵ, ਆਨੰਦਤਵਾਦਿਕ ਸ੍ਵਰੂਪ ਭੂਤ ਗੁਣੋਂ ਵਾਲਾ ਹੈ॥ ਔਰ, (ਸਰਵਵਿਧ : ਸਰਵਸਯ, ਵਸਤੁਮਾਤ੍ਰਸ, ਵਿਦਿਆ, ਗਿਯਾਨ, ਯਸ਼ ਮਾਤ੍ਰਸ ਸਰਵਵਿਧ:। ਜਿਸ ਕੇ ਗਿਯਾਨ ਸੇ ਸਰਵ ਵਸਤੁਮਾਤ੍ਰ ਕਾ ਗਿਯਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਏਸਾ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਹੈ, ਔਰ ਸਰਵਵੇਦ ਪ੍ਰਤਿਪਾਧ ਹੋਨੇ ਸੇ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ॥ ਔਰ, (ਸ਼ੇਤਗ) ਜੀਵਸ੍ਵਰੂਪ (ਪਤਿ) ਸਰਵ ਕਾ ਸਵਾਮੀ ਹੈ, ਔਰ ਸਤ੍ਵਰਜਸ ਤਮੋ-ਗੁਣੋਂ ਕਾ (ਇਸ਼) ਨਿਯਨੰਤਾ ਹੈ॥ ਔਰ, ਅਗਿਯਾਤ ਹੁਆ ਸੰਸਾਰ, ਸਥਿਤਰੂਪ ਬੰਧ ਕਾ, ਔਰ ਗਿਯਾਤ ਹੁਆ ਮੋਖਸ਼ ਕਾ ਹੇਤੁ ਹੈ॥ ਇਸ ਸੇ ਆਦਿ ਲੇਕਰ ਅਨੰਤ ਵਚਨੋਂ ਸੇ ਸੋ ਪੁਰਸ਼ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ 'ਗੁਣੀ-ਨਿਧਾਨ' ਰੁਪ ਸੇ ਗਾਯਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਕਿਉਂਕਿ, ਉਨ ਪਰ ਇਸ਼ਵਰ ਤਥਾ ਗੁਰੁ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੈ॥ ਹੇ ਭਗਵਾਨ! ਜਬ ਇਸ਼੍ਵਰ, ਗੁਰੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਗਿਯਾਨਵਾਨ ਸੋ ਪੁਰਸ਼ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਗੁਣ ਤਥਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ ਗਾਯਨ ਕਰੇ, ਤਬ ਜਿਗਾਸੂ ਜਨੋਂ ਕੋ ਕਿਯਾ ਕਰਤਵਯ ਹੈ? ਇਸ ਪਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ॥ *ਗਾਵੀਐ ਸੁਣੀਐ ਮਨਿ ਰਖੀਐ ਭਾਉ॥*

ਜਿਸ ਕਾਲ ਮੇਂ ਸਤਪੁਰਸ਼ੋ ਕਰਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਗਾਯਨ ਕਰਾ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਾਲ ਮੇਂ ਤਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਨਾ ਯੋਗਯ ਹੈ॥ ਸੋ ਸ੍ਰਵਣ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੈ:- ਏਕ ਤੋ ਗੁਰੁਮੁਖ ਸੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਨਾ, ਜਿਸਕੇ ਸ੍ਰਵਣ ਸੇ ਆਤਮਾ ਕਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਰੂਪ ਸੇ ਅਨੁਭਵ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਔਰ ਦੂਸਰਾ ਵੇਦ-ਗੁਰੂ ਵਚਨੋਂ ਕਾ ਪੁਰਵੋਕਤ ਸ਼ਟ-ਵਿਧਿ-ਲਿੰਗੋ ਸੇ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਕਾ ਅਵਧਾਰਣ ਕਰਨਾ ਰੂਪ ਸ੍ਰਵਣ ਹੈ॥ ਫਿਰ ਜਬ ਗੁਰੂ ਉਪੇਦਸ਼ ਔਰ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਕਾ ਨਿਸ਼ਚਯ ਹੋ ਗਯਾ, ਤਬ (ਮਨਰਖੀਏ) ਅਪਨੇ ਮਨ ਮੇਂ ਮਨਨ, ਤਥਾ ਏਕਾਗ੍ਰ ਚਿੰਤਨਰੂਪ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਕਰਕੇ, ਸਥਿਰਤਾ ਕਰਨੀ ਯੋਗਯ ਹੈ॥ ਜਬ ਮਨਨ, ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਗੁਰੁ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੇ ਪਰਾਚਤ ਹੋ ਚੁਕੇ, ਤਬ (ਭਾਓ) ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾ ਯਥਾਵਰਤ ਅਖੰਡ-ਸਾਖਾਸ਼ਤਕਾਰ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਸਾਖਸ਼ਤਕਾਰ ਸੇ ਅਨੰਤਰ ਕਿਯਾ ਹੈ? ਇਸ ਕਾ ਉਤੱਰ ਲਿਖਤੇ ਹੈਂ॥

ਦੁਖੁ ਪਰਹਰਿ ਸੁਖੁ ਘਰਿ ਲੈ ਜਾਇ॥

ਸਮੁਲ ਦੁੱਖ ਕਾ (ਪਰਹਰਿ) ਨਾਸ਼ ਹੋਤਾ ਹੈ ਔਰ (ਸੁਖੁਘਰਿ ਲੈ ਜਾਇ) ਸਰਵ ਸੁਖੋਂ ਕਾ ਜੋ (ਘਰ) ਆਸ੍ਰਯ ਹੈ ਤਿਸ ਮੇਂ ਲੀਨ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹ ਹੈ, ਆਤਮਾ ਕੇ ਅਪਰੋਕਸ਼ ਗਿਯਾਨ ਸੇ ਸਹਿਤ ਕਾਰਣ ਕੇ ਦੁਖ ਕੀ ਨਿਰਵਿਤੀ ਔਰ ਸਰਵ ਸੁਖੋਂ ਕਾ ਸਥਾਨ ਰੂਪ ਜੋ ਆਨੰਦ-ਘਨ ਪਰਮਾਰਥ ਤਤ੍ਵ ਤਿਸ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਤੀ ਹੈ॥ ਯਹ ਅਰਥ ਵਾਦ ਸੇ ਨਿਰਣਨੀਤ ਹੈ॥

ਅਰਥ॥ ਕੇਵਲ ਗਿਯਾਨ ਸੇ ਅਗਿਯਾਨ ਨਾਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਸਰਵ ਦੁਖਨ ਕਾ ਨਾਸ਼ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਪ੍ਰਕਾਰਾਨੰਤਰ ਸੇ ਦੁਖ ਕੀ ਸਰਵਥਾ ਨਿਰਵਿਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ॥ ਇਸ ਬਾਤ ਕੀ ਸਿਧਿ ਵਾਸਤੇ ਵਿਲਖਸ਼ਣ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੋ ਦਿਖਾਤੇ ਹੈਂ॥ (ਯਦਾ) ਜਿਸ ਕਾਲ ਮੇਂ ਮਨੁਸ਼ਯ ਚਰਮਵਰਤ ਆਕਾਸ਼ ਕੋ ਇਕਠਾ ਕਰ ਲੇਗੇ॥ (ਤਦਾ) ਤਿਸ ਕਾਲ ਮੇਂ ਪਰਮਾਤਮ ਦੇਵ ਕੋ ਨ ਜਾਨ ਕਰ ਦੁਖ ਕਾ ਭੀ ਅੰਤ ਹੋ ਜਾਏਗਾ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹ ਹੈ, ਸਰਵ ਦੁਖੋਂ ਕਾ ਮੁਲ ਕਾਰਣ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾ ਅਗਿਯਾਨ ਹੈ॥ ਸੋ ਜੇਕਰ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਤਬ ਸਰਵ ਦੁਖੋ ਕਾ ਨਾਸ਼ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਤਾ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਦੁਖ ਨਾਸ਼ ਕਾ ਕਾਰਣ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾ ਬੋਧ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਆਕਾਸ਼ ਕਾ ਮਨੁਸ਼ਯ ਕਰਕੇ ਚਰਮਵਰਤ ਵੇਸ਼ਟਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਤਾ, ਤੈਸੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਗਿਯਾਨ ਸੇ ਵਿਨਾ ਦੁਖੋਂ ਕਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਤਿਅੰਤ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਤਾ॥ ਜਬ ਅਗਿਯਾਨ ਕੀ ਗਿਯਾਨ ਸੇ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤੀ ਹੁਈ, ਤਬ ਆਨੰਦਘਨ ਵਸਤੂ ਮੇਂ ਉਪਾਧੀ ਕੀ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤੀ ਸੇ ਲਯ ਹੋਤੀ ਹੈ॥ ਔਰ, ਸ਼ੂਤੀ ਮੇਂ ਸਰਵਆਨੰਦ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਲੇਸ਼ ਰੂਪ ਸੇ ਨਿਰਨਿਯ ਕਰੇ ਹੈ, ਤਥਾਹਿ॥ ਬ੍ਰਹਿ. ਉਪ. ਅ. 3 ਬ੍ਰਾ. 3॥ ਅਰਥ॥ ਇਸ ਆਨੰਦਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮ ਵਸਤੂ ਕੇ (ਮਾਤ੍ਰਾ) ਲੇਸ਼ਮਾਤ੍ਰ ਆਨੰਦ ਕੋ ਅਨਿਯ ਯਾਵਤ ਭੂਤ (ਉਪਜੀਵਨਿਤ) ਆਸ੍ਰਯ ਕਰਤੇ ਹੈ॥ ਅਰਥਾਤ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਕੇ ਲੇਸ਼ਮਾਤ੍ਰ ਸੁਖ ਕੋ ਆਸ੍ਰਯ ਕਰਕੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਸਮੁਦ੍ਰ ਕੇ ਕਣਕੋਂ ਕਾ ਆਸ੍ਰਯ ਸਮੁਦ੍ਰ ਸਬ ਕਣ ਸੇ ਅਭਿੰਨ ਹੈ॥ ਤੈਸੇ ਵਿਸ਼ਯ ਤਥਾ ਤਿਨ ਕੇ ਭੋਕਤਾਰੂਪ ਉਪਾਧੀ ਸੇ ਸਰਵ ਨੇਸ਼ਾਨੰਦ ਕਾ ਅਭਿਰੂਪ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਮਹਾਨੰਦਰੂਪ ਆਤਮਾ ਹੈ॥

ਹੇ ਭਗਵਾਨ! ਪੁਰਵੋਕਤ ਸ਼੍ਰਵਣ, ਮਨਨ, ਧਿਆਨ ਸੇ ਜਿਨ ਕੋ ਸ੍ਵਰੂਪ ਸਾਕਸ਼ਾਤ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁਆ ਹੈ, ਤਿਨ ਕੀ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਸਥਿਤੀ ਹੈ? ਕਿਉਂਕਿ, ਪ੍ਰਾਰਬੰਧ ਕਰਮ ਕੇ ਭੋਗ ਰੂਪ ਪ੍ਰਤਿਬੰਧਕ ਸੇ ਉਨਕੋ ਵਿਦੇਹ ਕੇਵਲਯ ਰੂਪ ਮੋਖਸ਼ ਤੋ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੀ॥ ਇਸ ਸੇ ਉਨ ਗੁਰੁਮੁਖੋਂ ਕੀ ਸਥਿਤੀ ਕਾ ਨਿਰੁਪਣ ਕਰਿਯੇ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ੰਨ ਕਾ ਉਤਰ ਲਿਖਤੇ ਹੈ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਦੰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਵੇਦੰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਨਮੁਖੁ ਮਨਮੁਖਿ ਵੇਮੁਖਿਆ, ਇਸ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ ਵਚਨ ਸੇ ਜੋ ਗੁਰੂ ਭਕਤ ਸਾਧਨ ਸੰਪਤਿ ਯੁਕਤ ਹੈ, ਸੋ ਗੁਰੂ ਮੁਖ ਹੈ॥ ਔਰ ਜੋ ਗੁਰੁ ਵਿਮੁਖ ਸਾਧਨ ਸੰਪਤਿ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਸੋ ਮਨਮੁਖ ਹੈ। ਯਾਂਤੇ ਯਹ ਅਰਥ ਹੁਆ:- ਜੋ ਗੁਰੁਭਕਤ ਸਾਧਨ ਸੰਪਤਿ ਹੈ ਵੇ ਨਾਦ ਤਥਾ ਵੇਦ ਕੋ ਵਿਚਾਰਤੇ ਹੁਏ (ਸਮਾਈ) ਸਾਮਾਨਯ ਚੇਤਨਰੂਪ (ਰਹਿਯਾ) ਸਥਿਰਤਾ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇ ਹੈਂ॥ ਤਾਤਪਰਯ ਯਹ ਹੈ:- ਗੁਰਮੁਖ ਪੁਰਸ਼ ਵੇਦ ਕਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਸਰਵ ਵੇਦ ਕਾ ਸਾਰ ਰੂਪ ਜੋ ਅੰਕਾਰ ਹੈ ਤਿਸ ਕੀ ਮਾਤ੍ਰਾ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਤ੍ਰਿਦੇਵਨ ਕਾ ਧਿਆਨ ਕਰ ਤੁਰੀਯ ਬੋਧਕ ਅੰਧਮਾਤ੍ਰਾ ਕਾ ਚਿੰਨਤਨ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਨਾਦ ਕਾ ਧਿਆਨ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਪੂਰਣ ਬ੍ਰਹਮਾ ਸਾਮਾਨਯ ਚੇਤਨ ਰੂਪ ਅਪਨੇ ਆਪ ਕੋ ਜਾਨਤੇ ਹੈ॥ ਅੰਕਾਰ ਕਾ ਸਗੁਣਸੈ ਲੇਕਰ ਨਾਦ ਪਯੰਤ ਕਾ ਧਿਆਨ ਕਰਨੇ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਧਿਆਨ ਬਿੰਦੂ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਮੇਂ ਲਿਖਾ ਹੈ॥ ਤਥਾਹਿ॥

ਅਤਸੀ ਪੁਸਪ ਸੰਕਾਸ਼ੰ ਨਾਭਿ ਸਥਾਨੇ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਿਟਠੰ॥
ਚਤੁਰ ਭੁਜੰ ਤਹਾਵੀਰੰ ਪੂਰਕੇਣ ਵਿਚਿੰਤਯੇਤ॥ 1॥
ਕੰਭਕੇਨ ਹ੍ਰਿਦ ਸਥਾਨੇ ਚਿੰਤਯੇਤ ਕਮਲਾਸਨੰ॥
ਬ੍ਰਹਮਾਣੰ ਰਕਤ ਗੌਰਾਂਗੇ ਚਤੁਰ ਵਕ੍ਰੰ ਪਿਤਮਹੰ॥ 2॥
ਰੇਚਕੇਨ ਤੁ ਵਿਦਯਾਤਮਾ ਲਲਾਟਸਥੰ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨੰ॥
ਸੁਦਧ ਸਫਟਿਕ ਸੰਕਾਸ਼ੰ ਨਿਖ੍ਰਲੰ ਪਾਪਨਾਸ਼ਨੰ॥ 3॥

ਤ੍ਰਿ ਸਥਾਨੰ ਚ ਤ੍ਰਿ ਮਾਰਗੈ ਚ ਤ੍ਰਿ ਬ੍ਰਹਨ ਚ ਤ੍ਰਿਕਰਸਰੰ॥ ਤ੍ਰਿ ਮਾਤ੍ਰੰ ਚਾਰਦਧ ਮਾਤ੍ਰੰ ਚ ਯਸੰਤ ਵੇਦ ਸ ਵੇਦ ਵਿਤ॥ 4॥ ਤੇਲ ਧਾਰਮਿਵਾ ਚਿਛ੍ਛੰਨੰ ਦੀਰਘ ਘੰਟਾਨਿ ਨਾਦਵਤ॥ ਅਵਾਂਗੰਜ ਪ੍ਰਣਵਸਜਾਗ੍ਰੰ ਯਸੰਤ ਵੇਦ ਸਵੇਦਵਿਤ॥ 5॥ (ਧਿਯਾਨ ਬਿੰਦੂ ਉਪਨਿਸ਼ਦ)

ਅਰਥ॥ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਸ਼ਿਵ ਰੂਪ ਤੀਨ ਮੂਰਤੀਯੋ ਕੋ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਜਾਨਕਰ ਧਿਆਨ ਕਰਨੇ ਸੇ ਅਗਿਯਾਨ ਕੀ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤੀ ਹੋਤੀ ਹੈ ਇਸ ਸੇ ਪ੍ਰਥਮ ਇਨ ਸਗੁਣ ਸਰੂਪੋ ਕਾ ਧਿਆਨ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ, ਅਲਸੀ ਕੇ ਪੁਸ਼ਪਰਵਤ ਸ਼ਯਾਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਚਤੁਭੁਜ ਮਹਾਵੀਰਤਾ ਯੁਕਤ ਕਾ ਨਾਰਿਸਥਾਨ ਮੇਂ ਸ਼ੋਡਸ਼ ਪ੍ਰਣਵ ਕੋ ਉਚਾਰਣ ਕਰਤਾ ਹੁਆ ਪੂਰਕ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਕਰਕੇ ਚਿੰਤਨ ਕਰੇ ਪਰੰਤੂ ਤਿਸ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਕੋ ਅੰਕਾਰ ਕੀ ਦ੍ਵਿਤੀਯ ਮਾਤ੍ਰਾ ਉਕਾਰ ਰੂਪ ਜਾਨੇ ਔਰ ਹ੍ਰਿਦਯ ਕਮਲ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਰਕਤ ਗੌਰਵਰਣ ਚਤੁ ਸੁੱਖ ਸਰਵ ਕੇ ਪਿਤਾਮਹ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਕਾ ਚਤੁ:ਸ਼ਟਿ ਪ੍ਰਣਵਕਰ ਕੇ ਅੰਕਾਰ ਕੀ ਪ੍ਰਥਮ ਮਾਤ੍ਰਾ ਅਕਾਰ ਰੂਪ ਜਾਨ ਕਰ ਕੁੰਭਕ ਸੇ ਧਿਆਨ ਕਰੇ ਔਰ ਰੈਚਕਪ੍ਰਾਣਾਯਮ ਸੇ ਦਾਤ੍ਰਿਸ਼ਤ ਅੰਕਾਰ ਕਰਕੇ ਲਾਲਾਟਦੇਸ਼ ਮੋਂ ਤ੍ਰਿਨੇਤ੍ਰ ਸ਼ੁਧਸਫਟਿਕਵਰਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਪਾਪ ਕੇ ਨਾਸ਼ਕ ਵਾਸਤਵ ਨਿਸ਼ਕਲ ਸਵਰੂਪ ਕਾ (ਵਿਧਾਤਮਾ) ਸਾਧਕ ਧਿਆਨ ਕਰੇ ਵਿਦਿਆ ਯੁਕਤ ਹੈ ਆਤਮਾ ਅੰਤ:ਕਰਣ ਜਿਸ ਕਾ ਸੋ ਵਿਧਾਤਮਾ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ॥ ਔਰ ਤੀਨ ਸਥਾਨ ਵਾਲਾ ਤਥਾ ਤੀਨ ਉਪਾਸਨਾ ਮਾਰਗ ਵਾਲਾ ਔਰ ਤੀਨ ਹੈ ਉਪਾਸਯ ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਮਹੇਸ਼ ਜਿਸ ਕੇ ਤਥਾ ਤੀਨ ਅਖਸ਼ਰ ਅਕਾਰ ਉਕਾਰ ਮਕਾਰ ਵਾਲਾ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਕਾਸਾਦਿ ਤੀਨ ਮਾਤ੍ਰਾਵਾਲਾ ਤਥਾ ਅਦਮਾਤ੍ਰਾਵਾਲਾ ਜੋ ਅੰਕਾਰ ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ ਜੋ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ਸੋ ਵੇਦ ਕਾ ਗਿਯਾਤਾ ਹੈ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਜ ਯਹ ਹੈ ਅਕਾਰ ਉਕਾਰ ਮਕਾਰਰੂਪ ਸਕਲ ਵੇਦ ਹੈ ਔਰ ਅਕਾਰਾਦਿ ਮਾਤ੍ਰਾਤ੍ਰਯ।

ਅਰਦਿਮਾਤ੍ਰਾ ਰੂਪ ਜੋ ਬਿੰਦੂ ਅਨੁਗਤ ਪੁਰਸ਼, ਤਿਸਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਮਾਤ੍ਰਾ ਤਥਾ ਅਰਦਮਾਤ੍ਰਾ ਕਾ ਜੋ ਅਧਿਸ਼ਨਾਨ ਰੂਪ ਪੁਰੁਸ਼, ਤਿਸ ਕੋ ਜੋ ਜਾਨਤਾ ਹੈ॥ ਸੋ ਵੇਦ ਕੋ ਜਾਨਤਾ ਹੈ॥

ਅਬ ਏਕ ਮੰਤ੍ਰ ਸੇ ਨਾਦ ਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇ ਹੈ॥ ਜੋ ਪ੍ਰਣਵ ਕਾ ਅਗ੍ਵਰਤ ਅਗ੍ਰ ਹੈ, ਔਰ (ਅਵਾਗ੍ਰਜ) ਪ੍ਰਣਵ ਕੇ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਨੇ ਸੇ ਪ੍ਰਤੀਯਮਾਨ ਹੈ; ਤੈਲਧਾਰਾਵਰਤ (ਅਦਿਛਨ) ਏਕਰਸ ਦੀਰਘ ਘੰਟੇ ਕੇ (ਨਿਨਾਦਵਰਤ) ਸੁਖਸ਼ਮ ਸ਼ਬਦਵਤ ਨਾਦ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੋ ਜੋ ਜਾਨਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਸਰਵ ਵੇਦ ਕੇ ਅਰਥ ਕੋ ਜਾਨਤਾ ਹੈ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹ ਹੈ: ਸ਼ਾਤ ਸ੍ਵਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੇਂ ਸਗੁਣਰੂਪ ਸ਼ਕਤੀ ਸੇ ਨਾਦ ਔਰ ਨਾਦ ਸੇ ਬਿੰਦੂ, ਤਿਸ ਬਿੰਦੂ ਸੇ ਸ਼ਬਦ ਬ੍ਰਹਮ ਔਰ, ਸ਼ਬਦ ਬ੍ਰਹਮ 'ਅੰਕਾਰ' ਰੂਪ ਹੈ॥ ਤਿਸ 'ਅੰਕਾਰ' ਕੀ ਜਬ ਮਾਤ੍ਰਾ ਮੇਂ ਸਬ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕਾ ਲਯ ਚਿੰਨਤਨ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਜਬ ਬਿੰਦੂ ਕਾ ਨਾਦ ਮੇ ਲਯ ਚਿੰਨਤਨ ਕਰਾ; ਫਿਰ ਨਾਦ ਕਾ ਸਗੁਣਰੂਪ ਸ਼ਕਤੀ ਮੇਂ, ਸ਼ਕਤੀ ਕਾ ਸ਼ਾਂਤ ਸ੍ਵਰੂਪ ਨਿਰਗੁਣ ਸੁਧ ਚੇਤਨਯ ਮੇਂ ਲਯ ਚਿੰਨਤਨ ਕਰਕੇ, ਸ਼ਾਤਆਤਮਾ 'ਅੰਕਾਰ' ਕੀ ਧ੍ਵਨੀ ਕਾ ਸਾਕਸ਼ੀ ਪਰਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਹਾ॥ ਜਬ ਜਾਨਾ, ਤਬ ਸਰਵ ਵੇਦ ਕਾ ਅਰਥ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਜਾਨਾ ਜਾਤਾ ਹੈ॥ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੇਂ ਵਾਰਤਾ ਯਹ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੁਈ॥ ਜੋ ਕਿ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਵੇਦ ਕਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਨਾਦਰੂਪ 'ਅੰਕਾਰ' ਕੇ ਧਿਆਨ ਸੇ ਸ਼ਾਂਤ ਸ੍ਵਰੂਪ ਮੇਂ ਸਮਾਯ ਰਹਿਤੇ ਹੈ॥ ਹੇ ਭਗਵਾਨ! ਉਨ ਗੁਰਮੁਖੋਂ ਕੋ ਜੋ ਗੁਰੁ ਹੈ ਉਨਕੀ ਸਥਿਤੀ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ? ਸੋ ਗੁਰਮੁਖ ਪੁਰੁਸ਼ ਜਾਨਤੇ ਹੈਂ॥ ਕਿਯਾ ਉਨਕੋ ਸਰਵ ਮਨੁਸ਼ਯੋ ਕੇ ਤੁਲਯ ਜਾਨਤੇ ਹੈ? ਅਥਵਾ ਸਰਵ ਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਨਤੇ ਹੈ? ਇਸ ਪਰ ਕਹਿਤੇ ਹੈ॥

ਗੁਰੁ ਈਸਰੁ ਗੁਰੁ ਗੋਰਖੁ ਬਰਮਾ ਗੁਰੁ ਪਾਰਬਤੀ ਮਾਈ ॥

ਸੋ ਗੁਰਮੁਖ ਪੁਰਸ਼ ਗੁਰੁ ਜਨੋ ਕੋ (ਈਸ਼੍ਵਰ) ਸ਼ਿਵ ਰੂਪ ਜਾਨਤੇ ਹੈਂ, ਕਿਉਂਕਿ, ਜੈਸੇ ਰੁਦ੍ਰਭਗਵਾਨ ਸੰਸਾਰ ਕਾ ਸੰਹਾਰ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰੁ ਭੀ ਅਪਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ਨਿਯ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਗਿਯਾਨ ਸੇ ਜਨਮ ਕਾਰਣ ਅਗਿਯਾਨ ਕੋ ਨਾਸ਼ ਕਰਤੇ ਹੈਂ, ਇਸ ਕੇ ਸੰਹਾਰਕ ਸ਼ਕਤੀ ਯੁਕਤ ਹੋਨੇ ਸੇ ਗੁਰੂ ਇਸ਼੍ਵਰ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ (ਗੋਰਖੁ) ਵਿਸ਼ਨੁੰ ਰੂਪ ਗੁਰੂ ਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ, ਜੈਸੇ ਵਿਸ਼ਨੁੰ ਵੇਦ ਵਿਰੋਧ ਦੇਤਯੋ ਕਾ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਵੇਦਮਾਰਗ ਕੀ ਰਖਸ਼ਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਗੁਰੂ ਭੀ ਵੇਦ ਵਿਰੋਧ ਨਾਸਿਤਕੋਂ ਕਾ ਤਿਰਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਅਦ੍ਵੈਤ ਵਸਤੁ ਮੇਂ ਵੇਦ ਕਾ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਨਿਣਨੀਯ ਕਰਕੇ ਵੇਦਮਾਰਗ ਕੀ ਰਖਸ਼ਾ ਕਰਤੇ ਹੈਂ, ਇਸ ਸੇ ਵਿਸ਼ਨੁੰ ਰੂਪ ਹੈ॥ (ਬਰਮਾ) ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਕਾ ਮੂਲ ਬ੍ਰਹਮ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਅਤਿਅੰਤ ਵ੍ਰਿਧੀ ਹੁਏ ਕਾ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮਾ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਸਰਬਤ ਵਦ-ਮਰਿਯਾਦਾ ਕੀ ਸਥਿਰਤਾ ਕਰਨੇ ਸੇ ਸਰਵ ਜਗਤ ਮੇਂ ਵ੍ਰਿਧੀ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਆ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ॥ ਤੈਸੇ ਗੁਰੁ ਭੀ ਸਰਵ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਨੋਂ ਮੇਂ ਵੇਦ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਕੀ ਸਥਿਰਤਾ ਕਰਨੇ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰੁ ਪਾਰਬਤੀ (ਮਾ) ਲਖਸ਼ਮੀ (ਈ) ਸਰਸ੍ਵਤੀ ਰੂਪ ਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ, ਜੈਸੇ ਸਤੀ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੀ ਹਿਮਾਲਯ ਕੇ ਸਰੀਰ ਸੇ ਪ੍ਰਾਦੁਭਾਰਵ ਹੋ ਕਰ ਨਾਰਦ ਨੇ ਪਰੀਕਸ਼ਾ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਵਿਰੁਧ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਾ, ਤਬ ਭੀ ਪਾਰਬਤੀ ਨੇ ਸ਼ਿਵ ਸੇ ਚਿਤ ਕੋ ਚਲਾਯਮਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਾ॥ ਤੇਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਸ਼ਠ ਗੁਰੁ ਭੀ ਪਾਰੰਬੰਧ ਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਨੰਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੇ ਅਪਨੀ ਅਦ੍ਵੈਤ ਨਿਸ਼ਠਾ ਸੇ ਚਲਾਯਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਤੇ, ਇਸ ਸੇ ਪਾਰਬਤੀ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਔਰ ਲਖਸ਼ਮੀ-ਭਗਵਤੀ ਜੈਸੇ ਅਪਨੇ ਸੰਯੋਗ ਸੇ ਰੰਕਤਾ ਨਿਰਵਿਤ ਕਰ, ਧੰਨਿਤਾ ਕੋ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰਤੀ ਹੈ॥ ਤੈਸੇ ਗੁਰੁ ਭੀ ਅਪਨੀ ਸਮੀਪਤਾ ਸੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ ਕੀ ਪਰਿਚਿੰਛਨਾਧਯਾਸ ਰੂਪ ਰੰਕਤਾ ਕੋ ਨਿਰਵਿਤ ਕਰ ਵਿਆਪਕ ਬ੍ਰਹਮ ਭਾਵ ਰੂਪ ਧੰਨਿਤਾ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੁ ਲਕਸ਼ਮੀ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੈਸੇ ਸਰਸ੍ਵਤੀ-ਭਗਵਤੀ ਅਪਨੇ ਉਪਾਸਕ ਜਨੋਂ ਕੋ ਸ਼ੀਘਰ ਵਿਦਿਆ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਤੀ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਗੁਰੁ ਭੀ ਅਪਨੀ ਸ਼ਰਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਕਤ ਜਨੋ ਕੋ ਸੀਘਰ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਤੇ ਹੈ॥ ਯਾਂਤੇ ਗੁਰੁ ਸਰਸ੍ਵਤੀ ਰੂਪ ਭੀ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਿਵ ਗੀਤਾ ਕੇ ਪ੍ਰਥਮਾ ਧਿਆਏ ਮੇਂ ਗੁਰੂ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਲਿਖੀ ਹੈ॥ ਅਰਥ॥ ਮਨੁਸ਼ਯ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਸਵੇਸ਼ਿਠਤ ਅਪਨੇ ਆਪ ਸਾਕਸ਼ਾਤ ਪਰ ਸ਼ਿਵ ਰੂਪ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਠ ਸ਼ਿਸ਼ਯੋ ਪਰ ਅਨੁਗ੍ਰਹਿ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਮੇਂ ਵਿਚਰਤਾ ਹੈ॥ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਤਥਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਔਰ ਗਧ ਪਧ ਅਕਸ਼ਰੋ ਕਰਕੇ ਤਥਾ ਦੇਸ਼ ਭਾਸ਼ਾਦਿਕੋ ਕਰਕੇ ਜੋ ਸ਼ਿਸ਼ਯੋ ਕੋ ਬੋਧ ਕਰੇ, ਸੋ ਸਦਗੁਰੁ ਕਹਾਤਾ ਹੈ॥

ਹੇ ਭਗਵਾਨ ! ਆਪਨੇ ਸ਼ਿਵ ਵਿਸ਼ਨੁੰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਤਥਾ ਇਨ ਕੀ ਤੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਕੇ ਗੁਣਯੁਕਤ ਹੋਨੇ ਸੇ ਗੁਰੂ ਕੋ ਇਸ਼ਵਰਾਦਿ ਸਵਰੂਪ ਕਹਾ॥ ਪਰੰਤੁ, ਗੁਰੁ ਕਾ ਵਾਸਤਵ ਸਵਰੂਪ ਆਪ ਮੇਰੇ ਕੋ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਬਤਲਾਵੋ॥ ਇਸ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ॥

ਜੇ ਹਉ ਜਾਣਾ ਆਖਾ ਨਾਹੀ ਕਹਣਾ ਕਥਨੁ ਨ ਜਾਈ॥ ਗੁਰਾ ਇਕ ਦੇਹਿ ਬੁਝਾਈ॥

ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ! ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਤਿਨ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ ਇਦੰਤਾ ਯਾਧਸ਼ਤਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਰੂਪ ਸੇ ਜਾਨਾ, ਤਬ ਕਿਯਾ ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਤੀ (ਆਖਾ ਨਾਹੀ) ਨ ਕਥਨ ਕਰਤਾ? ਕਿੰਤੁ ਜਰੂਰ ਕਥਨ ਕਰਤਾ॥ ਪਰੰਤੁ, ਉਨ ਕਾ ਜੋ ਵਾਸਤਵ ਸ੍ਵਰੂਪ ਪਰ ਸ਼ਿਵ ਰੂਪ ਹੈ ਸੋ (ਕਥਨ) ਵਾਗਿੰਦ੍ਰਿਯ ਸੇ (ਕਹਣਾ) ਕਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾਤਾ॥ ਪਰੰਤੁ ਉਨ ਮਹਾਤਮਾ ਗੁਰੋ ਨੇ (ਦੇਹਿ) ਸਰਵ ਦੋਹੋਂ ਮੇਂ ਜੋ ਏਕ ਵਸਤੁ ਵਰਤਮਾਨ ਹੈ, ਸੋ (ਬੁਝਾਈ) ਜਨਾਯ ਦਯਹੀ ਹੈ॥ ਦੇਹਿ ਪਦਮੇਂ ਜੋ 'ਹੰਕਾਰ' ਮੇਂ 'ਇਕਾਰ' ਹੈ ਸੋ ਸਪਤਮੀ ਵਿਭਕਤੀ ਕੇ ਅਰਥ ਕਾਰਣ ਸਰੀਰੋਂ ਮੇਂ ਜੋ ਏਕ ਚੈਤਨਯ ਦੇਵ ਹੈ, ਸੋ ਅਪਨਾ ਨਿਜਰੂਪ ਗੁਰੋ ਨੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬੋਧਨ ਕਰਾ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਸਰਵ ਦੇਹੋ ਮੇਂ ਏਕ ਚੇਤਨ ਹੈ, ਤੈਸੇ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸਚ ਨਾਉ ਵਡਿਆਈ ਵੀਚਾਰ' ਇਸ ਪੰਕਤੀ ਕੇ ਵਿਖਯਾਨ ਮੇਂ ਸ਼ੁਤਿਪ੍ਰਮਾਣ ਸੇ ਨਿਰੁਪਣ ਕਰਾ ਹੈ, ਦੇਖ ਲੇਨਾ॥

ਹੇ ਭਗਵਾਨ! ਜੋ ਵਸਤੂ ਆਪ ਕੋ ਗੁਰੋਂ ਨੇ ਜਨਾਈ ਹੈ, ਸੋ ਵਸਤੂ ਆਪਨੇ ਅਪਨੇ ਸੇ ਭਿੰਨ ਰੂਪ ਸੇ ਜਾਨੀ ਹੈ ਵਾ ਅਪਨਾ ਆਤਮਾ ਰੂਪ ਸੇ ਜਾਨੀ ਹੈ? ਇਸ ਕਾ ਉਤਰ ਕਹਿਤੇ ਹੈ॥

ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ ਸੋ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ॥ 5॥

ਜੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਸੇ ਲੇਕਰ ਚੀਟੀਪ੍ਰਯੰਤ ਸਰਵ ਜੀਵਨ ਕੋ ਕਰਮ, ਉਪਾਸਨਾ, ਗਿਯਾਨ ਕਾ ਫਲ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ ਏਕ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਹੈ (ਸੋ ਮੈ) ਸੋ ਮੇਰਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਸੇ (ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ) ਹਮ ਕੋ ਕਭੀ ਭੁਲਤਾ ਨਹੀਂ॥ ਏਸੇ ਅਪਨਾ ਆਤਮਾ ਰੂਪ ਹਮਨੇ ਉਸ ਚੇਤਨਯ ਕੋ ਕੇਵਲ ਗੁਰੁ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੇ ਜਾਨਾ ਹੈ, ਅਨਯਥਾ ਨਹੀਂ ਜਾਨਾ॥ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਆਤਮਦੇਵ ਕੇਵਲ ਗੁਰੁ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੇ ਗਿਯਾਤ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਯਹ ਵਾਰਤਾ ਪੂਰਵ ਸ਼ਟ-ਲਿੰਗੋ ਕੇ ਵਿਖਿਯਾਨ ਮੇਂ ਨਿਣਨੀਤ ਹੈ॥ ਇਸ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਜੋ ਕਰਮਾਦਿਕੋਂ ਕੋ ਫਲ ਦਾਤਾ ਅੰਤਰਯਾਮੀ ਕੋ ਆਤਮਾ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਬੋਧਨ ਕਰਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਮੇਂ ਵਿਰੋਧ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਵਾਸਤੇ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਤਾਤਪਿਰਯ ਕੇ ਗਿਯਾਤਾਵੋਂ ਨੇ 'ਭਾਗਤਿਯਾਗ ਲਖਸ਼ਣਾ' ਸੇ ਉਪਾਧੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਛੋੜ ਕਰ ਉਪਹਿਤ-ਚੇਤਨ ਮਾਤ੍ਰ ਵਸਤੁ ਕੋ ਏਕ ਸਮਝ ਕਰ ਅਖੰਡ ਵਸਤੁ ਜਨਾਈ ਹੈ॥ ਕਿਉਂਕਿ, ਕਾਰਣ ਉਪਾਧਿ ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟ-ਚੇਤਨ 'ਇਸ਼੍ਵਰ' ਹੈ, ਔਰ ਅੰਤ:ਕਰਣ ਵਿਸਿਸ਼ਟ ਅਗਿਯਾਨ ਉਪਾਧੀ ਵਿਸਿਸ਼ਟ ਚੇਤਨ 'ਜੀਵ' ਹੈ॥ ਇਨ ਦੋਨੋਂ ਮੇ ਕਾਰਣ ਔਰ ਅੰਤ; ਕਰਣ ਵਿਸਿਸ਼ਟ ਅਗਿਯਾਨ ਉਪਾਧੀ ਕੋ ਮਿਥਯਾਭੂਤ ਚੇਤਨ ਸਤਾ ਸੇ ਪ੍ਰਿਥਕ ਸਤਾ-ਸੂਨਯ ਜਾਨ ਕਰ, ਅਥਵਾ ਇਨ ਉਪਾਧਿਯੋਂ ਕੋ ਚੇਤਨ ਮੇਂ ਲੀਨ ਕਰਕੇ, ਚਿੰਨਮਾਤ੍ਰ ਵਸਤੂ ਕੋ ਅਵਿਰੋਧ ਜਾਨਕਰ, ਅਭੇਦ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਾ ਹੈ। ਜੈਸੇ:- ਬ੍ਰ.ਤ।4।1।,ਬ੍ਰ.3।7।3। ਛਾਂ. 6।8।7। ਯਹ ਬ੍ਰਹਦਾਰਣਯਕ, ਛਾਂਦੋਗਯ ਉਪਨਿਸ਼ਦੋਂ ਮੇਂ ਅਭੇਦ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਲਖਸ਼ਣਾ ਆਦਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰੋ ਸੇ ਕਥਨ ਕਰਾ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਭੀ ਅਭੇਦ ਕਥਨ ਕਹਾ ਹੈ॥

ਸ਼ੁਤਯਥ॥ ਯਾਗਵਲਕਯ ਰਿਸ਼ੀ ਉਸ਼ਸਤ ਰਿਸ਼ੀ ਸੇ ਕਹਿਤੇ ਹੈ : ਜੋ ਪ੍ਰਾਣਾਦਿਕੋ ਕੀ ਚੇਸ਼ਟਾ ਕਾ ਹੇਤੂ ਸਾਕਸ਼ਾਤ ਅਪਰਕੋਸ਼ ਸਵਾਤ੍ਮੰਤ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ ਸੋ (ਤੋ) ਤੇਰਾ (ਆਤਮਾ), ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ॥ ਔਰ, ਯਹ ਅਮ੍ਰਿਤ ਸ੍ਵਰੂਪ ਅੰਤ੍ਰਯਾਮੀ ਤੇਰਾ (ਆਤਮਾ) ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ॥ ਸ਼ਵੇਤਕੇਤੂ ਪੁਤ੍ਰ ਸੇ ਉਦਾਲਕ ਰਿਸ਼ੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ, ਸੋ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਸਤਸਵਤੂ (ਸਤਯ) ਵਿਨਾਸ਼ ਰਹਿਤ ਹੈ ਔਰ ਸੋਈ ਆਤਮਾ ਜੀਵ ਰੂਪ ਹੈ, ਸੋ ਸਤ ਰੂਪ ਵਸਤੂ ਹੈ ਪੁਤ੍ਰ ਸ਼ਵੇਤਕੇਤੋ (ਤਤ੍ਵਮਸਿ) ਤੂ ਹੈ॥ ਜਹਾਂ ਕਹੀ ਗੁਰੁ ਵਚਨੋਂ ਮੇਂ ਅਭੇਦ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੋਵੇ, ਤਹਾਂ ਸਵਤੰਤ੍ਰ ਪੂਰਵ-ਉਕਤ ਭਾਗਤਿਯਾਗ ਲਖਸ਼ਣਾ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਵਿਰੋਧ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਅਭੇਦ ਜਾਨ ਲੇਨਾ॥ 5॥

ਨੰ. 9. ਸਾਧੂ ਪੰ. ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਜੀ ਉਦਾਸੀਨ (ਵੇਦਿਕ ਮੁਨੀ)

ਵਹ ਸਚਾ ਸਵਾਮੀ, ਕਿਸੀ ਏਕ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਸਥਾਪਨਾ ਕੇ ਯੋਗਯ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਕਿਸੀ ਏਕ ਸਥਾਨਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੇਂ ਨਹੀਂ ਰਹਤਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਕਿਸੀ ਕਾ ਕਿਯਾ ਹੁਆ (ਬਨਾਯਾ ਹੁਆ) ਹੈ। ਵਹ ਨਿਰਜੰਨ (ਨਿਰਮਲ) ਅਪਨੇ ਆਪ ਸਬ ਜਗਹ ਵਿਦਮਾਨ (ਮੋਜੂਦ ਹੈ॥ 1॥ ਜੋ ਉਸ ਕੀ ਸੇਵਾ (ਭਕਤਿ) ਕਰਤੇ ਅਰਥਾਤ ਉਸ ਕੀ ਆਗਿਯਾ (ਭਾਣੇ) ਕੇ ਅੰਦਰ ਚਲਤੇ ਹੈਂ, ਵੋ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਉਸਕੇ ਘਰ (ਸਚ-ਖੰਡ) ਮੇਂ ਮਾਨ (ਸਤਿਕਾਰ) ਕੋ ਪਾਤੇ ਹੈਂ। ਹੇ ਮਨੁਸ਼ਯੋ, ਉਸ ਮੰਡਲਰੂਪ ਸੰਪੂਰਣ ਗੁਣੋਂ ਕੇ ਭਾਂਡਾਰ ਕੋ ਗਾਵੋ ਅਰਥਾਤ ਸਾਯੰ-ਪ੍ਰਾਤ: ਬਾਖਾਨੋ, ਯਹ ਨਾਨਕ ਕਾ ਦਰਸ਼ਨ ਅਰਥਾਤ ਨਾਨਕ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ॥ 2॥ ਆਪ ਗਾਵੋ, ਸਥਾਵਕਾਸ਼ ਏਕ-ਦੂਸਰੇ ਸੇ ਅਥਵਾ ਸਾਧੁਵੋ ਔਰ ਸੰਤੋਂ ਸੇ ਸੁਨੋ ਔਰ ਮਨ ਮੇਂ ਭਾਵ ਅਰਥਾਤ ਭਕਤਿ ਕੋ ਰਖੋ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੁਖੋ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਸੁਖੋਂ ਕੇ ਘਰ ਮੇਂ ਅਪਨੇ-ਆਪ ਕੋ ਪਹੁੰਚਾਵੋ॥ 3॥ ਵਹੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਇਸ਼੍ਵਰ ਮੁਖਿਯਾ ਪ੍ਰਣਵ (ਨਾਦ) ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਣਵ ਕਾ ਮੁਖਿਯਾ ਅਰਥ ਹੈ, ਵਹੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਇਸ਼੍ਵਰ ਮੁਖਿਯਾ ਵੇਦ ਅਰਥਾਤ ਵੇਦ ਕਾ ਮੁਖਿਯਾ ਅਰਥ ਹੈ, ਵਹੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਇਸ਼੍ਵਰ ਮੁਖਿਯਾ ਅਨੰਤਰਾਤਮਾਂ ਰੂਪ ਸੇ ਵਸਤੁਓਂ ਮੇਂ ਸਮਾਯਾ ਹੁਆ ਹੈ। ਵਹੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਇਸ਼੍ਵਰ ਸ਼ਿਵ, ਵਹੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਇਸ਼੍ਵਰ ਗੋਰਿਸ਼ ਅਰਥਾਤ ਵਿਸ਼ਨੂ ਔਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਹੈ, ਵਹੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਇਸ਼੍ਵਰ ਪਾਰਵਤੀ, ਲਛਮੀ ਔਰ ਸਰਸਵਤੀ ਹੈ॥ 4॥ ਦੇਖੋ ਮਨੁਸ਼ਯੋ, ਇਸ ਸਵਾਨਤਰਾਤਮਾ ਜਗਦਗੁਰੂ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਜੈਸਾ ਅਪਨਾ ਰੂਪ ਹੈ, ਵੈਸਾ ਹੀ ਵਹ ਜਾਨਤਾ ਹੈ, ਯਦਿ ਕੋਈ ਕਹੇ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸੇ ਜਾਨਤਾ ਹੂ, ਤੋ ਮੇਂ ਤੁਮਹੇ ਕਹਿਤਾ ਹੂੰ ਵਹ ਯਥਾਰਥ (ਠੀਕ) ਨਹੀਂ ਕਹਿਤਾ ਹੈ, ਉਸਕਾ ਕਥਨ, ਮਨ ਤਥਾ ਵਾਣੀ ਕੀ ਪਹੁੰਚ ਸੇ ਪਰੇ ਵਸਤੂ ਕੇ ਸਬੰਧ ਮੇਂ ਹੋਨੇ ਸੇ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭੀ ਯਥਾਰਥ ਕਥਨ ਹੋਨੇ ਕੇ ਯੋਗਯ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਪਦੇਸ਼ਟਾ ਗੁਰੂ ਨੇ ਸਮਪੂਰਣ (ਸਾਰੇ) ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਕੋ ਉਸ ਏਕ ਜਗਦਗੁਰੂ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਦੇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਿਯਾ ਅਰਥਾਤ ਕਹਾ ਹੈ, ਵਹੀ ਏਕ, ਸਬ ਮਨੁਸ਼ਯੋ ਕੋ ਕਰਮੋ ਕੇ ਫਲ ਕਾ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਵਹ ਮੁਝੇ ਕਭੀ ਵਿਸ਼ਮਰਣ ਨ ਹੋ ਜਾਯੇ, ਅਰਥਾਤ ਨ ਕਭੀ ਭੂਲੇ, ਯਹ ਭਾਵ ਹਰ ਏਕ ਕੋ ਪਕਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਯੇ॥ 5॥ 5॥

ਭਾਸ਼ਯ- ਸਾਂਝ- ਸਵੇਰੇ ਜਿਸ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਗੁਣੋ ਕਾ ਗਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਯੇ ਔਰ ਸਬ ਅਧਾਰੋ (ਆਸ਼੍ਰਯੋ) ਕੋ ਛੋੜ ਕਰ ਜਿਸ ਸਤਯ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਆਧਾਰ (ਆਸ਼੍ਰਯ) ਹੋਨੇ ਯਾ ਏਕ ਸਤਯ ਇਸ਼੍ਵਰ ਮੇਂ ਨਿਸ਼ਠਾ-ਵਾਲਾ ਹੋਨੇ ਕੇ ਲਿਯੇ ਉਸ਼ਾਕਾਲ ਮੇਂ ਅਰਥਾਤ ਅਮ੍ਰਿਤਵੇਲਾ ਮੇਂ ਅਪਨੇ ਕਰਤਵਯ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾ ਚਿੰਨਤਨ (ਵਿਚਾਰ) ਕਰਨਾ ਆਵਸ਼ਯਕ ਹੈ, ਉਸਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਵਰਨਣ ਕਰਨੇ ਕੇ ਲਿਯੇ ਅਬ ਜਪ ਸ਼ੰਹਿਤਾ ਕਾ ਪਾਂਚਵਾ ਪਰਵ ਆਰੰਭ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਰਵ ਕਾ ਨਾਮ "ਇਸ਼੍ਵਰਸ੍ਵਰੂਪ ਪਾਖਿਲਯ ਪਰਵ" ਔਰ ਮੰਤਰ ਸੰਖਿਆ ਪਾਂਚ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਮੰਤਰ ਹੈ-

"ਥਾਪਿਆ ਨ ਜਾਇ, ਕੀਤਾ ਨ ਹੋਇ। ਆਪੇ ਆਪਿ ਨਿਰੰਜਨੁ ਸੋਇ।"

ਸਥਾਪਯ: ਕਾ 'ਥਾਪਯ' ਉਚਾਰਣ ਛਾਨੰਦਸ ਹੈ। ਛੰਦ (ਰਿਸ਼ੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਾਣੀ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼) ਮੇਂ ਆਦਿ ਅਖਰ ਕੇ ਅਨੁਚਾਰਣ ਔਰ ਪ੍ਰਿਤਮਾ ਵਿਭਾਕਤ (ਸ਼ੁ) ਕੇ ਸਥਾਨ ਮੇਂ "ਸੁਪਾਂ ਸੁ-ਲੁਕ-ਪੂਰਵਸਵਰਣ-ਯਾ-ਆਤ" (ਅਸ੍ਟ 7, 1, 39) ਸੂਤਰ ਸੇ 'ਆ' ਕਰਨੇ ਪਰ 'ਥਾਪਯ' ਰੂਪ ਬਨਤਾ ਹੈ। ਰਿਕ ਸੰਹਿਤਾ ਮੇਂ ਆਦਿ ਵਰਣ ਕੇ ਅਨੁਚਾਰਣ ਕੇ ਉਦਾਹਰਣ ਅਨੇਕ ਹੈ। ਉਨਮੇਂ ਸੇ ਕਣ੍ਵ ਕੇ ਪੁਤਰ "ਸਧਵੰਸ" ਰਿਸ਼ੀ ਕਾ 'ਕਧਪ੍ਰਿਯਾ' ਕੇ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਉਚਾਰਣ ਕਿਯਾ ਹੁਆ "ਅਧਪ੍ਰਿਯਾ" (ਰਿਗ: 8, 8, 4) ਔਰ ਕਣ੍ਵ ਕੇ ਪੁਤਰ ਸੋਭਰਿ ਰਿਸ਼ੀ ਕਾ "ਨਿਸ਼ਕਰਤਾ" ਕੇ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਉਚਾਰਣ ਕਿਯਾ ਹੁਆ "ਇਸ਼ਕਰਤਾ" (ਰਿਗ : 8, 20, 26) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਰੂਪ ਸੇ ਧਿਆਨ ਮੇਂ ਰਖਨੇ ਯੋਗਯ ਹੈ। 'ਕ੍ਰਿਤ:ਕਾ ਅਪਭਰੰਸ਼ ਉਚਾਰਣ "ਕੀਤਾ" ਹੈ, ਜੈਸੇ ਕਿਜ:ਕਾ ਅਪਭ੍ਰੰਸ਼ ਉਚਾਰਣ "ਕੀਜ਼ :" (ਰਿਗ: 8, 55, 66, 3)।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਸ਼੍ਵਰ ਕਿਸੀ ਏਕ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿਤਾ, ਵਹ ਸਬ ਸਥਾਨੋਂ ਮੇਂ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਕਿਸੀ ਕਾ ਕੀਯਾ ਹੁਆ (ਬਨਾਯਾ ਹੁਆ) ਨਹੀਂ ਅਰਥਾਤ ਸ੍ਵਯੰਸਿਧ ਹੈ ਔਰ ਅਪਨਾ ਆਧਾਰ ਆਪ ਹੈ, ਯਹ ਯਜੁ: ਸਹਿਤਾ ਕੇ ਮੰਤਰ ਮੇਂ ਕਹਾ ਹੈ। ਮੰਤਰ ਯਹ ਹੈ।

ਅਰਥ- ਵਹ ਸਬ ਜਗਹ ਰਹਾ ਹੁਆ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਸਬ ਜਗਹ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਸੇ ਰਹਿਤ, ਵਰਣ (ਆਵ) ਸੇ ਰਹਿਤ ਔਰ ਨਾੜਿਯੋਂ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਸ਼ੁਧ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਰਾਗਦ੍ਵੇਸ਼ ਆਦਿ ਮਨ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੈ ਔਰ ਪੁਨਯ-ਪਾਪ ਸੇ ਨ ਭੀਯਾ ਹੁਆ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਪੁਨਯ-ਪਾਪ ਕੇ ਸੰਬੰਧ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਦੂਰਦਰਸ਼ੀ ਹੈ, ਬੁਧਿਵਾਲਾ ਹੈ, ਸਬ ਕੇ ਉਪਰ ਅਰਥਾਤ ਸਬ ਕਾ ਅਧਿਸ਼ਠਾਤਾ ਹੈ, ਸ੍ਵਯੰਸਿਧ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਕਿਸੀ ਦੂਸਰੇ ਕਾ ਕਿਯਾ ਹੁਆ (ਬਨਾਯਾ ਹੁਆ) ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ ਭੂਤ-ਭੌਤਿਕ ਸਬ ਪਦਾਰਥੋਂ (ਵਸਤੁਓਂ) ਕੋ ਜੈਸਾ ਹੋਨਾ ਚਾਹੀਯੇ, ਵੈਸਾ ਹੀ, ਅਨਾਦਿ ਵਰਸ਼ੋਂ ਸੇ ਬਨਾਯਾ (ਉਤਪੰਨ ਕੀਯਾ) ਹੈ॥ 8॥ ਯਹਾਂ ਸ਼ੇਵਿਤਾ ਸ੍ਵਤਰੋਪਨਿਸ਼ਦ ਕਾ ਮੰਤਰ ਭੀ ਸਮਰਣ ਯੋਗਯ ਹੈ।

ਅਰਥ- ਵਹ ਨਿਰਵਯਵ ਅਰਥਾਤ ਨ ਕਿਸੀ ਕਾ ਕਿਯਾ ਹੁਆ ਹੈ, ਅਚਲ ਅਰਥਾਤ ਵਿਆਪਕ ਹੈ, ਨਿਰਵਿਕਾਰ, ਨਿਦੋਸ਼ ਔਰ ਨਿਰਮਲ (ਉਜਵਲ) ਹੈ। ਵਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਾ ਸਾਰੇਸ਼ਠ ਬਧਾ ਔਰ ਜਲੇ ਹੁਏ ਇੰਧਨ ਵਾਲੇ ਨਿਰਧੁਮ ਅਗਿਨ (ਅਗਾਰ) ਕੇ ਸਮਾਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮੇਯ ਹੈ ॥ 19॥

'ਨਾਨਕ ਗਾਵੀਐ ਗੁਣੀ ਨਿਧਾਨੁ'॥

ਯਹਾ ਰਿੰਕਸਹਿਤਾ ਕਾ ਯਹ ਮੰਤਰ ਬੜ੍ਹਨੇ ਯੋਗਯ ਹੈ।

"ਇੰਦ੍ਰੀਯ ਸਾਮ ਗਾਯਤ, ਵਿਪ੍ਰਾਯ ਬ੍ਰਹੇਤ ਬ੍ਰਿਹਤ॥ ਧਰਮਕ੍ਰਤੇ ਵਿਪਸ਼ੀਤੇ ਪਨਸਯਵੇ"।

(ਰਿਗ : 8, 18, 1)

ਅਰਥ- ਹੇ ਮਨੁਸ਼ਯੋ, ਤੁਮ ਉਸ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰਯਵਾਨ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਲਿਯੇ ਬ੍ਰਹਿਤ ਸਾਮ (ਬੜੇ ਗਾਨੇ) ਕੋ ਗਾਵੋ, ਜੋ ਸਬ ਸੇ ਬੜਾ (ਮਹਾਨ) ਹੈ, ਮੇਘਾਵੀ ਹੈ, ਵਿਦਵਾਨ (ਸਵਰਗ) ਹੈ, ਧਰਮ ਕਾ ਪ੍ਰਾਵਰਤਕ ਹੈ ਔਰ ਪੂਜਾ ਕੇ ਯੋਗਯ ਹੈ॥ 1॥ 2॥

ਜੋ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਗੁਣ ਗਾਤਾ ਤਥਾ ਸੁਨਤਾ ਹੈ, ਮਨ ਮੇਂ ਸ਼ਰਧਾ ਔਰ ਭਕਤਿ ਰਖਤਾ ਹੈ, ਉਸਕੀ ਸਨਤਾਨ ਕੇ ਦੁ:ਸਹ ਦੁ:ਖਾਨਲ ਕੋ ਸ਼ਾਤ ਕਰਨੇ ਕੇ ਲਿਯੇ ਅਪਨੇ ਆਤਮਾ ਕੀ ਆਹੁਤਿ ਦੇ ਕਰ ਉਸਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਵਹ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਯਹਾਂ ਸਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਦੁਖੋਂ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੁਆ ਅਭਯੁਦਯਸੁਖ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਯਹ ਰਿਕਸੰਹਿਤਾ ਕੇ ਮੰਤਰ ਮੇਂ ਕਹਾ ਹੈ। ਮੰਤਰ ਕਾ ਅਰਥ ਯਹ ਹੈ-

ਅਰਥ- ਜੋ ਮਨੁਸ਼ਯ ਸ਼ਰਧਾ ਸੇ ਯੁਕਤ ਵਾਲਾ ਹੁਆ, ਨਿਜ ਆਤਮਾ ਕੀ ਰਵੀ (ਆਹੁਤਿ) ਸੇ ਵਿਦਵਾਨ ਅਵਿਦਾਨ, ਸਬ ਕੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ, ਬ੍ਰਾਹਮੰਡ ਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਤਾ ਅਰਥਾਤ ਉਸਕੇ ਪੁਤ੍ਰੋਂ ਕੇ ਦੁ:ਸਹਿ ਦੁ:ਖਾਗਨਿ ਕੋ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨੇ ਕੇ ਲਿਯੇ ਅਪਨੇ ਆਤਮਾ ਕੀ ਬਲੀ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਵਹ ਨਿਸਚਯ ਸੇ ਬੰਧੁਜਨੋਂ ਕੇ ਸਹਿਤ ਵਹ ਸਮਸਤ ਪ੍ਰਜਾ ਕੇ ਸਹਿਤ, ਵਹ ਵੀਰ-ਪੁਤ੍ਰੋਂ ਕੀ ਜਨਮਦਾਤ੍ਰੀ ਜਾਯਾ ਕੇ ਸਹਿਤ, ਵਹ ਪੁਤ੍ਰੋਂ ਕੇ ਸਹਿਤ, ਤਥਾ ਭਿਤ੍ਰਯੋਂ ਕੇ ਸਹਿਤ ਅੰਨ (ਖਾਧ ਵਸਤੁਓਂ) ਕੋ ਔਰ ਸਥਾਵਰ ਜੰਗਮ ਧਨੋਂ ਕੋ ਧਾਰਨ ਕਰਤਾ ਅਰਥਾਤ ਅੰਨਵਾਲਾ ਔਰ ਧਨਵਾਲਾ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ 3॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

"ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਦੰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਵਦੰ"। ਯਹਾਂ ਸਵਤਰ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਕਾ ਅਰਥ ਜਗਦਗੁਰੁ ਇਸ਼੍ਵਰ ਵਿਵਕਿਸ਼ਤ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਗੁਰੁਸ਼ਬਦ ਕਾ ਅਰਥ ਉਪਦੇਸ਼ਟਾ, ਸਰਵ-ਸੰਮਸਤ ਹੈ, ਵੈਸੇ ਜਗਦਗੁਰੁ ਇਸ਼੍ਵਰ ਭੀ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਕਾ ਅਰਥ ਸਰਵਸਮਮਤ ਹੈ। ਯੋਗਦਰਸ਼ਨ ਕੇ ਕਰਤਾ ਪਤੰਜਲਿ ਮੁਨਿ ਨੇ ਜਗਦਗੁਰੁ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਅਰਥ ਮੇਂ ਗੁਰੁਸ਼ਬਦ ਕਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਿਯਾ ਹੈ। ਪਤੰਜਲਿ ਮੁਨਿ ਕਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਸੂਤਰ ਯਹ ਹੈ-

ਅਰਥ- ਵਹ ਕਾਲ ਸੇ ਨ ਅਵਚਛੇਦ (ਅਨੰਤ) ਵਾਲਾ ਅਰਥਾਤ ਅਕਾਲ ਹੋਨੇ ਸੇ ਪਹਿਲੇ ਗੁਰੁਵੋਂ ਕਾ ਭੀ ਅਰਥਾਤ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਣੂ ਆਦਿ ਕਾ ਭੀ ਗੁਰੂ ਹੈ॥ 26॥ ਵਿਸ਼੍ਵਰੂਪ ਭਗਵਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਚੰਦ੍ਰ ਕੀ ਸਤੁਤਿ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਅਰਜੁਨ ਨੇ ਭੀ ਭਗਵਾਨ ਕੋ ਗੁਰੁਵੋਂ ਕਾ ਗੁਰੁ ਕਥਨ ਕਿਯਾ (ਕਹਾ) ਹੈ-

ਅਰਥ- ਅਤੁਲ ਪ੍ਰਤਾਪਵਾਲੇ, ਤੂ ਇਸ ਚਰਾਚਰ ਜਗਤ ਕਾ ਪਿਤਾ ਹੈਂ, ਤੂ ਪੁਜਯ ਗੁਰੂ ਹੈਂ ਔਰ ਸਬ ਸੇ ਬੜ ਕਰ ਗੁਰੂ ਅਰਥਾਤ ਗੁਰੁਵੋਂ ਕਾ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਤੀਨੋ ਲੋਕੋਂ ਮੇਂ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਤੇਰੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਧਿਕ ਕਹਾਂ ਸੇ ਹੋਗਾ।

ਮੁਖ ਕਾ ਅਰਥ ਯਹਾਂ ਮੁਖਿਯ ਅਰਥਾਤ ਗੌਣ ਕਾ ਪ੍ਰਤਿਦ੍ਵੰਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ। ਨਾਦ ਕਾ ਨਾਦੰ ਔਰ ਵੇਦ ਕਾ ਉਚਾਰਣ ਛਾਂਦਸ ਹੈ, ਜੈਸੇ, "ਵਿੰਦਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਏਤਦ੍ (ਸ੍ਰੈ : 30॥ 1॥ 9) ਤ੍ਰਿਵਿਧੰ ਬ੍ਰਮ ਏਤਦ (ਸ੍ਰੈ : 1,12), ਬ੍ਰਹਮ ਏਤੁ ਮਾਂ, ਮਧੁ ਏਤੁ ਮਾ" (ਤੈ. ਆ. 10, 48) ਬ੍ਰਮੰ ਏਵੰ ਸਧੁ ਮੇਧਵਾਂ (ਤੈ. ਆ:- 10-50) ਆਦਿ ਮੰਤਰੋ ਮੇਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਾ ਬ੍ਰਹਮਣ ਔਰ ਮਧੁ ਕਾ ਮਧ ਉਚਾਰਣ ਭਾਸ਼ਿਕ ਹੈ। ਧ੍ਵਨਿ ਕਾ ਨਾਮ ਨਾਦ ਹੈ। ਉਸ (ਨਾਦ) ਕੇ ਦੋ ਭੇਦ ਹੈਂ, ਏਕ ਆਹਤ ਔਰ ਦੁਸਰਾ ਅਨਾਹਤ। ਵਿਅਕਤ (ਵਰਣਰੂਪ ਸ਼ਬਦ) ਕੋ ਆਹਤ ਔਰ ਅਵਿਯਕਤ (ਸ਼ਬਦ-ਮਾਤ੍ਰ) ਕੋ ਅਨਾਹਿਤ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ। ਆਂਖ, ਕਾਨ, ਨਾਕ ਔਰ ਮੂੰਹ ਕੋ ਬੰਦ ਕਰ ਕੇ ਸ਼ਾਂਤਿਪੂਰਵਕ ਆਸਨ ਜਮਾ ਕਰ ਬੈਠਨੇ ਸੇ ਅਨਾਹਿਤ ਨਾਮ ਕਾ ਨਾਦ ਸੁਨਨੇ ਮੇ ਆਤਾ ਹੈ। ਆਹਤ ਨਾਦ 'ਓਮ' ਕਾ ਨਾਮਾਨੰਤਰ ਹੈ। ਮੂੰਹ ਔਰ ਖੁਲੇ ਹੁਏ ਦੋਨੋਂ ਓਠੋਂ ਸੇ ਜੋ 'ਓ' ਕੀ ਔਰ ਓਠੋ ਕੇ ਬੰਦ ਕਰਨੇ ਸੇ ਜੋ 'ਮ' ਕੀ ਧ੍ਵਨਿ- ਸੀ ਨਿਕਲਤੀ ਹੁਈ ਸੁਨਾਈ ਦੇਤੀ ਹੈ, ਉਨਹੀ ਦੋਨੋ ਧ੍ਵਨਿਯੋਂ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਓਮ' ਬਨਾ ਹੈ। ਮਹਾਭਾਸ਼ਯ ਕੇ ਕਰਤਾ ਪਤੰਜਲਿ ਮੁਨਿ ਨੇ "ਪ੍ਰਣਵਸਠੇ" (ਅਸ਼ : 8॥ 2॥ 89) ਸੂਤਰ ਕੇ ਭਾਸ਼ਯ ਮੇਂ 'ਓ' ਔਰ ਓਮ, ਦੋਨੋਂ ਕਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਣਵ ਬੜੇ ਸਪਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦੋਂ ਮੇਂ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਲੇਖ ਯਹ ਹੈ।

ਅਰਥਾਤ ਯੱਗ ਕਰਮ ਮੇਂ ਦਿਤਿਵਜ ਨਾਮ ਕਾ ਕਰਮ ਕਰ ਜੋ ਮੰਤਰ ਕੇ ਏਕ ਪਾਦ ਕੋ ਅਥਵਾ ਆਧੇ ਮੰਤਰ ਕੋ ਸਮਾਪਤ ਕਰਕੇ ਅਨੰਤ ਕੇ ਵਿਯਜਨ ਵਰਣ (ਅੱਖਰ) ਕੇ ਸਹਿਤ ਸ੍ਵਰਵਰਣ ਕੇ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਜੋ ਤੀਨ ਮਾਤ੍ਰਾਵਾਲਾ ਅਰਥਾਤ ਪਲੁਤ ਓਂਕਾਰ (੧੐) ਅਥਵਾ ਓਂਕਾਰ (ਓਮ) ਉਚਾਰਣ ਕਰਤਾ ਹੈ; ਯਾਗਿਕੋਂ ਕੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ (ਬੋਲੀ) ਮੇਂ ਉਸ ਕੋ ਪ੍ਰਣਵ, ਇਸ ਨਾਮ ਸੇ ਕਹਿਤੇ ਹੈ॥ 89॥ ਰਿਕ ਸੰਹਿਤਾ ਕੇ ਮੰਤਰੋਂ (ਰਿ: 1, 104, 1) (ਰਿਗ: 10, 10, 1) ਮੇਂ, ਓ, ਕਾ ਔਰ ਸਚੋ:ਸ਼ਹਿਤਾ ਕੇ ਅੰਤਿਮ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਧਿਯਾਯੇ (40, 15) ਮੇਂ "ਓਮ ਕਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਮਿਲਤਾ ਹੈ। ਰਿਕਸੰਹਿਤਾ ਕੇ ਏਤਰੇਯ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮੇ ਲਿਖਾ ਹੈ ਕਿ: ਅ, ਓ ਔਰ ਮ, ਤੀਨੋਂ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ 'ਓਮ' ਬਨਾ ਹੈ। ਉਸ ਕਾ ਲੇਖ ਯਹ ਹੈ-

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਰਥ- ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ ਨੇ ਯਹ ਇਛਾ ਕੀ ਕਿ ਮੈਂ ਪ੍ਰਕਟ ਹੋ ਔਰ ਬਹੁਤ ਸੇ ਬਨੂੰ॥ ਉਸ ਨੇ ਤਪ ਤਪਾ। ਉਸਨੇ ਤਪ ਤਪਕਰ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਲੋਕ, ਅੰਤਰਿਕਸ਼ਲੋਕ ਔਰ ਦਿਵਲੋਕ ਔ ਦਯੂ ਉਤਪੰਨ ਕਿਯਾ। ਉਨ ਤੀਨ ਲੋਕੋਂ ਸੇ ਤੀਨ ਜਿਯੋਤਿਯਾਂ (ਅਦਭੁਤ ਵਸਤੂ) ਉਤਪੰਨ ਹੋਈ, ਪ੍ਰਿਥਵੀਲੋਕ ਸੇ ਅਗਨਿ, ਅੰਤਰਿਕਸ਼ਲੋਕ ਸੇ ਵਾਯੂ ਔਰ ਦਯੁਲੋਕ ਨੇ ਸੂਰਯ। ਇਨ ਤੀਨੋਂ ਜਿਯੋਤਿਸ਼ਯੋ ਸੇ ਤੀਨ ਵੇਦ ਉਤਪੰਨ ਹੋਏ, ਅਗਿਨ ਸੇ ਰਿਗਵੇਦ, ਵਾਯੂ ਸੇ ਯਜੁਵੇਦ ਔਰ ਸੂਰਯ ਸੇ ਸਾਮਵੇਦ। ਉਨ ਤੀਨੋਂ ਵੇਦੋਂ ਸੇ ਤੀਨ ਸਾਰਭੂਤ ਸ਼ਬਦ ਉਤਪੰਨ ਹੁਏ- ਭੂ:, ਯਹ ਰਿਗਵੇਦ ਸੇ, ਭਵ:, ਯਹ ਯਜੁਰਵੇਦ ਸੇ, ਸਵ:, ਯਹ ਸਾਮਵੇਦ ਸੇ। ਇਨ ਤੀਨੋਂ ਸ਼ਬਦੋ ਸੇ ਤੀਨ ਵਰਣ ਉਤਪੰਨ ਹੁਏ- ਅਕਾਰ, ਓਕਾਰ ਔਰ ਮਕਾਰ। ਉਸਨੇ ਤੀਨੋਂ ਵਰਣੋਂ ਕੋ ਏਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਅਰਥਾਤ ਉਤਪਤਿਕ੍ਰਮ ਸੇ ਇਕਠਾ ਕਿਯਾ, ਬਸ ਵਹ ਯਹ ਓਮ ਹੈ॥ 7॥ ਦੂਸਰੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ-ਗ੍ਰੰਥੋ ਕੇ ਲੇਖ ਭੀ ਏਸੇ ਹੀ ਹੈਂ ਔਰ ਮਨੁਸਮ੍ਰਿਤੀ (2, 76) ਮੇਂ ਭੀ ਏਸਾ ਹੀ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਕੇ ਕਰਤਾ ਰਿਸ਼ੀਯੋ ਨੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਗ੍ਰੰਥੋ ਕੇ ਆਧਾਰ ਪਰ ਆ, ਓ, ਮ ਕੇ ਅਨੇਕ ਯਾਦਇਛਕ ਅਰਥ ਕਰਕੇ ਓਮ-ਨਾਮ ਕੇ ਅਰਥ ਕੋ ਅਗੀਕਾਰ, ਅਧਾਗਡੀਕਾਰ, ਉਪਕ੍ਰਮ, ਮੰਡਲ, ਇਸ਼੍ਵਰ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਅਰਥ ਲਿਖੇ ਹੈਂ। ਪਰ ਸਬ ਕਾ ਮਤ ਏਕ ਸਵਰ ਸੇ ਯਹੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਯਸਤ ਔਰ ਸਮਸਤਰੂਪ ਸੇ '੧ਓ' ਕੇ ਅਨੇਕ ਅਰਥ ਹੋਨੇ ਪਰ ਭੀ ਉਸਕਾ ਮੁਖਿਯ ਅਰਥ 'ਏਕ-ਇਸ਼੍ਵਰ' ਹੀ ਹੈ। 'ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਦੰ' ਕਾ ਅਰਥ ਭੀ ਯਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜਗਦ ਗੁਰੂ ਇਸ਼੍ਵਰ ਹੀ ਮੁਖਿਯ ਨਾਦੰ (੧ਓ) ਅਰਥਾਤ ਨਾਥ (੧ਓ) ਕਾ ਮੁਖਿਯ ਅਰਥ ਹੈ। ਗੁਰੂਮੁਖ ਨਾਦੰ ਕੇ ਤੁਲਯ ਹੀ 'ਗੁਰਮੁਖਿ ਵੇਦੰ' ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ। ਅਰਥਾਤ ਜਗਦ ਗੁਰੁ ਇਸ਼੍ਵਰ ਹੀ ਮੁਖਿਯ ਵੇਦ ਅਰਥਾਤ ਵੇਦ ਕਾ ਮੁਖਿਯ ਅਰਥ ਹੈ। ਪ੍ਰਕਿਤੀ ਔਰ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਕੇ ਕਾਰਯੋ ਸੇ ਲੇਕਰ ਇਸ਼੍ਵਰ ਤਕ ਜਿਤਨੇ ਜਾਨਨੇ-ਯੋਗਯ ਪਦਾਰਥ (ਵਸਤੂ) ਹੈਂ, ਉਨ ਸਬ ਕਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ (ਜਾਨਨਾ) ਵੇਦ ਮੇਂ ਕਿਯਾ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਵੇ ਸਬ ਗੌਣਰੂਪ ਸੇ ਵੇਦ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਧ ਅਰਥ ਹੈ, ਮੁਖਿਯਾ ਰੂਪ ਸੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਧ ਅਰਥ ਨਹੀਂ, ਵੇਦ ਕਾ ਮੁਖਿਆ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦ ਕੇਵਲ ਅਰਥ ਕੇਵਲ ਏਕ-ਇਸ਼੍ਵਰ ਹੈ, ਔਰ ਉਸਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਮੇਂ ਹੀ ਵੇਦ ਕਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਪ੍ਰਯਤਨ ਹੈ। ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰਯੰ ਭਗਵਾਨ ਵੇਦ ਨੇ ਯਹ ਕਹਾ ਹੈ-

ਅਰਥ- ਰਿਚਾ-ਨਾਮ ਕੇ ਸਬ ਮੰਤਰ (ਸੰਪੂਰਣ ਰਿਗਵੇਦ) ਸਬ ਸੇ ਓਚੇ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਵਿਯਾਪਕ ਬ੍ਰਹਮ (ਇਸ਼੍ਵਰ) ਮੇਂ ਜਾ ਕਰ ਠਹਿਰਤੇ ਹੈਂ, ਜਿਸ ਬ੍ਰਹਮ ਮੇਂ ਪ੍ਰਕਿਤੀ ਔਰ ਪ੍ਰਕਿਤੀ ਕੇ ਕਾਰਯ ਅਗਿਨ, ਵਾਯੂ, ਸੂਰਯ ਆਦਿ ਸਬ ਦਿਵਯ ਪਦਾਰਥ (ਅਦਭੁਤ ਵਸਤੂ) ਠਹਿਰੇ ਹੁਏ ਹੈ। ਜੋ ਉਸੇ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤਾ, ਵਹ ਰਿਚਾਵੋਂ ਸੇ ਅਰਥਾਤ ਵੇਦਮੰਤਰੋਂ (ਵੇਦੋਂ) ਕੇ ਪੜਨੇ ਸੇ ਕਿਯਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇਗਾ, ਅਰਥਾਤ ਉਸਕਾ ਪੜਨਾ ਨਿਸ਼ਫਲ ਹੈ, ਜੋ ਨਿਸ਼ਚਯ ਉਸਕੋ ਜਾਨਤੇ ਹੈਂ, ਵੇ ਯੇ ਬੈਠ ਜਾਤੇ ਅਰਥਾਤ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਰੂਪੀ ਚਕਰ ਸੇ (ਯਾਤਯਾਤ ਸੇ) ਛੂਟ ਕਰ ਸਦਾ ਕੇ ਲਿਯੇ ਵਿਸ਼ਰਾਮ ਪਾਤੇ ਹੈਂ। (ਰਿ: 1,164,39)।

ਕਠੋਪਨਿਸ਼ਦ ਕਾ ਸ਼ੁਤਿਵਾਕਯ ਭੀ ਯਹਾਂ ਪੜਨੇ ਯੋਗਯ ਹੈ-

ਅਰਥ- ਸਬ ਵੇਦ ਜਿਸ ਪਦ (ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੇ ਯੋਗਯ ਵਸਤੂ) ਕੋ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ, ਔਰ ਤਪਸ੍ਵਿਯੋ ਕੇ ਸਬ ਤਪ ਜਿਸ ਪਦ ਕੋ ਬੋਲਤੇ ਅਰਥਾਤ ਅਪਨਾ ਲਕਸ਼ਯ ਸੁਚਨ ਕਰਤੇ ਹੈ। ਔਰ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਿਸ ਪਦ ਕੇ ਪਾਨੇ ਕੀ ਇਛਾ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਜਿਗਾ ਸੁਜਨ ਯਥਾ ਵਿਧੀ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਮੀਪ ਬ੍ਰਹਮਚਰ੍ਯ-ਵਾਸ ਕਰਤੇ ਹੈ ਵਹ ਪਦ ਮੇਂ ਤੁਝੇ ਸੰਖੇਪ ਸੇ ਕਹਿਤਾ ਹੂੰ, ਬਸ ਯਹ 'ੴ ਅਰਥਾਤ ਇਸ਼੍ਵਰ ਹੈ।

ਵੇਦਾਂਤ ਸੂਤਰੋਂ ਕੇ ਕਰਤਾ ਬਾਦਰਾਣਚਾਰਯ ਨੇ ਭੀ ਯਹੀ ਕਹਾ ਹੈ, ਕਿ ਸਬ ਵੇਦੋਂ ਕਾ ਮੁਖਿਯ ਅਰਥ ਏਕ-ਇਸ਼੍ਵਰ ਹੈ, (1,1,1,5) ਔਰ ਉਸਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਮੇਂ ਹੀ ਸਬ ਵੇਦੋਂ ਕਾ ਤਾਤਪਰਿਯੇ ਹੈ। ਉਸਕਾ ਸੂਤਰ ਯਹ ਹੈ- (ਵੇ. 1, 1, 4) ਅਰਥਾਤ ਸਬ ਵੇਦੋਂ (ਸ਼ਰੁਤਿਵਾਕਯੋ) ਕਾ ਏਕ ਬ੍ਰਹਮ (ਇਸ਼੍ਵਰ) ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਮੇਂ ਤਾਤਪਰਿਯੇ ਰੂਪੀ ਸੰਬੰਧ ਹੋਨੇ ਸੇ ਵਹ ਬ੍ਰਹਮਣ ਹੀ ਸਬ ਵੇਦੋ ਕਾ ਮੁਖਿਯ ਅਰਥ ਹੈ।

"ਗੁਰਮੁਖਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ"। ਜਗਦਗੁਰੁ ਇਸ਼੍ਵਰ ਹੀ ਮੁਖਿਯ ਅੰਤਰਾਤਮਾ ਰੂਪ ਸੇ ਸਬ ਮੇਂ ਸਮਾਯਾ ਹੁਆ ਹੈ, ਯਹ ਕਠੋਪਨਿਸ਼ਦ ਕੇ ਸ਼ਰੁਤਿ ਵਾਕਯ ਮੇਂ ਕਹਾ ਹੈ-

ਅਰਥ- ਜੋ ਵਹ ਅਕੇਲਾ ਸਬ ਕੋ ਵਸ਼ ਮੇਂ ਰਖਨੇ ਵਾਲਾ ਔਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਅਪ੍ਰਾਣੀ ਸਬ ਭੂਤੋਂ ਕਾ ਅੰਤਰਾਤਮਾ ਹੈ, ਜੋ ਅਪਨੇ ਏਕ ਰੂਪ ਕੋ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਕਰਤਾ ਅਰਥਾਤ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਬਨਾਤਾ ਹੈ, ਉਸਕੋ ਅਪਨੇ ਸਰੀਰ ਮੇ ਸਥਿਤ ਜੋ ਬੁਧਿਮਾਨ ਦੇਖਤੇ ਹੈਂ, ਉਨਕੋ ਸਦਾ ਰਹਿਨੇ ਵਾਲਾ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਦੁਸਰੋਂ ਕੋ ਨਹੀਂ॥

ਯਜੁ: ਸੰਹਿਤਾ ਕੇ ਇਕਤੀਸਵੇਂ ਅਧਿਆਏ ਕਾ ਉਨੀਸਵਾ ਮੰਤਰ ਭੀ ਯਹਾਂ ਪੜ੍ਹਨੇ ਯੋਗਯ ਹੈ-

ਅਰਥ- ਪ੍ਰਜਾ ਕਾ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਸਬ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੇ ਮਧਯ ਮੇ ਅੰਦਰ ਅੰਤਰਾਤਮਾ ਰੂਪ ਸੇ ਵਰਤਮਾਨ ਹੈ ਔਰ ਨ ਉਤਪੰਨ ਹੋਤਾ ਹੁਆ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਰੂਪੋਂ ਸੇ ਉਤਪੰਨ (ਪ੍ਰਕਟ) ਹੋਤਾ ਹੈ। ਉਸਕੇ ਅਨੇਕ ਰੂਪੋਂ ਸੇ ਉਤਪੰਨ ਹੋਨੇ ਕੇ ਕਾਰਣ ਕੋ ਬੁਧਿਮਾਨ ਜਾਨਤੇ ਹੈ, ਉਸਮੇਂ ਹੀ ਜੜ-ਚੇਤਨ ਸਬ ਪਦਾਰਥ ਸਥਿਤੀ ਹੈ॥ (31-19॥4॥)

"ਗੁਰਾ ਇਕ ਦੇਹਿ ਬੁਝਾਈ"॥ ਉਪਦੇਸ਼ਠਾ ਗੁਰੁ ਨੇ ਸੰਪੂਰਣ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਕੋ ਏਕ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਸਰੀਰ (ਦੇਹ) ਉਪਦੇਸ਼ ਕਿਯਾ ਹੈ। ਉਸਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਿਯੇ ਹੁਏ ਇਸ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਰੂਪੀ ਸਰੀਰ ਮੇਂ ਸਿਰ ਆਦਿ ਅੰਗੋਂ ਕੀ ਕਲਪਨਾ ਅਥਰਵ ਸੰਹਿਤਾ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਮੰਤਰੋ ਮੇਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਹੈ-

ਅਰਥ- ਜਿਸ ਕੇ ਪਾਵ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਔਰ ਜਿਸ ਕਾ ਪੇਟ ਅਰਥਾਤ ਮਧਯਭਾਗ ਅੰਤਰਿਖਸ਼ ਹੈ। ਜਿਸਨੇ ਭੂ-ਲੋਕ ਕੋ ਅਪਨਾ ਸਿਰ ਬਨਾਯਾ ਹੈ, ਉਸ ਸਬ ਸੇ ਬੜੇ ਬ੍ਰਹਮ (ਇਸ਼੍ਵਰ) ਕੋ ਨਮਸਕ਼ਾਰ ਹੈ॥ 32॥

ਅਰਥ- ਸੂਰਯ ਔਰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਨਯਾ ਓਦਯ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਜਿਸ ਕੀ ਆਂਖ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੇ ਅਗਨਿ ਕੋ ਅਪਨਾ ਮੁਹ ਬਨਾਯਾ ਹੈ, ਉਸ ਸਬ ਸੇ ਬੜੇ ਬ੍ਰਹਮ (ਇਸ਼੍ਵਰ) ਕੋ ਨਮਸਕਾਰ॥ 33॥

ਮੁੰਡਕੋਪਨਿਸ਼ਦ ਕੇ ਸ਼ਰੁਤਿਵਾਕਯ ਮੇਂ ਜੋ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਸਿਰ ਆਦਿ ਅੰਗੋਂ ਕੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀ ਹੈ, ਵਹ ਅਰਥਸੰਹਿਤਾ ਕੀ ਕਲਪਨਾ ਸੇ ਕੁਛ ਵਿਲਸ਼ਣ ਹੈ। ਉਸ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਏਵ-ਰੂਪ ਯਹ ਹੈ-

ਅਰਥ- ਇਸ (ਇਸ਼੍ਵਰ) ਕਾ ਸਿਰ ਭੂਲੋਕ, ਆਂਖੇ ਸੂਰਯ ਔਰ ਚਾਂਦ, ਕਾਨ ਦਿਸ਼ਾਏ ਔਰ ਮਨੁਸ਼ਯ ਮਾਤਰ ਕੇ ਲਿਯੇ ਖੁਲੇ ਵੇਦ ਇਸਕੀ ਵਾਣੀ ਹੈ। ਵਾਯੁ ਪ੍ਰਾਣ, ਵਿਸ਼ਵ (ਸਬ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪ੍ਰਾਣੀ) ਹ੍ਰਿਦਯ ਔਰ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਪਾਂਵ ਹੈ, ਯਹ ਨਿਰੰਸਦੇਹ ਪ੍ਰਾਣੀ-ਅਪ੍ਰਾਣੀ ਸਬ ਭੂਤੋਂ ਕੋ ਅੰਤਰਾਤਮਾ ਹੈ।

"ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ"॥ ਸਵਾਨੰਤਰਾਤਮਾ ਇਸ਼੍ਵਰ, ਸਬ ਕੇ ਕਰਮੋ ਕਾ ਫਲ ਦੇਤਾ ਹੈ, ਯਹ ਸ਼੍ਵੇਤਾਸ਼ਵਰੋਪਨਿਸ਼ਦ ਕੇ ਸ੍ਰੁਤਿ ਵਾਕਯ ਮੇਂ ਕਹਾ ਹੈ-

ਅਰਥ- ਵਹ ਦੇਵੋ ਕਾ ਦੇਵ ਇਸ਼੍ਵਰ ਏਕ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਣੀ-ਅਪ੍ਰਾਣੀ ਸਬ ਭੂਤੋਂ ਮੇਂ ਛਿਪਾ ਹੁਆ ਹੈ, ਸਬ ਜਗਹ ਰਹਨੇ ਵਾਲਾ ਔਰ ਸਬ ਭੂਤੋਂ ਕਾ ਅਨੰਤਰਾਤਮਾ ਹੈ। ਵਹ ਸਬ ਕੇ ਕਰਮੋਂ ਪਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰੱਖਨੇ ਵਾਲਾ ਅਰਥਾਤ ਕਰਮਫਲ ਦਾ ਵੇਣੇ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਵਹ ਸਬ ਭੂਤੋਂ ਕਾ ਨਿਵਾਸਥਾਨ, ਪਖਸ਼ਪਾਤ ਸੇ ਰਹਿਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ, ਚੇਤਨ, ਏਕ ਤੱਤ੍ਵ ਔਰ ਤੀਨੋਂ ਗੁਣੋਂ ਸੇ ਪਰੇ ਹੈ॥ 11॥

"ਸੋ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ"। ਜਗਦਗੁਰੁ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਸਮਰਣ ਸੇ ਸਦਾ ਸਦਭੁਤਿ ਕੀ, ਔਰ ਵਿਸਮਰਣ ਸੇ ਅਸਦਭੁਤਿ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਯਹਾਂ ਵਿਸਮਰਣ ਕੇ ਨਿਸ਼ੇਧ ਸੇ ਉਸਕੇ ਸਦਾ ਸਮਰਣ ਕਾ ਵਿਧਾਨ ਅਭਿਪ੍ਰੇਤ ਹੈ। ਮਨੁਸ਼ਯ ਅਪਨੀ ਸਦਭੁਤਿ ਕੇ ਲਿਯੇ ਸਦਾ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੋ ਸਮਰਣ ਰਖੇ, "ਸੋ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ" ਮੰਤਰ ਕਾ ਅਨੰਤਰਾਸ਼ਯ ਹੈ। ਭਗਵਾਨ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ ਭੀ ਅਰਜੁਨ ਸੇ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਸਦਾ ਸਮਰਣ ਕਾ ਯਹੀ ਫਲ ਕਥਨ ਕਿਯਾ ਹੈ। ਕਥਨ ਯਹ ਹੈ-

ਅਰਥ- ਹੈ ਪ੍ਰਥਾ ਕੇ ਪੁਤਰ, ਜੋ ਨ ਦੂਸਰੇ ਮੇਂ ਮਨਵਾਲਾ ਹੁਆ ਪ੍ਰਤਿਦਿਨ ਨਿਰੰਤਰ ਮੁਝੇ (ਮੇਰਾ) ਸਮਰਣ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਸਦਾ ਮੁਝ ਮੇਂ ਲਗੇ-ਹੁਏ ਮਨ-ਵਾਲੇ ਕਰਮਯੋਗੀ ਕੋ ਆਸਾਨੀ ਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ਹੂੰ॥ 14॥ 15॥ 5॥

ਨੰ. 10. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਆਧੁਨਿਕ)

ਅਰਥ

ਉਹ ਸਚਿਆਰ ਸਤਯ ਸਰੂਪ ਜੋ ਸਭ ਕਿਛ ਆਪੇ ਆਪ ਹੈ ਥਾਪਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ (ਆਪ ਤੇ ਆਪੇ) ਆਪ ਹੈ, ਉਹ ਮਾਇਆ (ਆਕਿ ਕਿਸੇ ਆਸਰੇ ਉਪਾਧੀ) ਤੋਂ ਅਲੇਪ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੇ (ਉਸ ਸੁਤੇ ਕਯਾਮ ਤੇ ਸੁਤੇ ਪ੍ਰਾਸ਼ ਤੇ ਨਿਰਲੇਪ ਦੀ) ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਸ ਨੇ (ਉਸ ਸੁਤੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦਾ) ਸਬੂਤ ਪਾ ਲਿਆ ਹੈ। (ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ ਗੁਰੂ) ਨਾਨਕ (ਦੇਵ ਜੀ ਉਸ ਨਿਰ+ਅੰਜਨ=ਨਿਰ ਆਕਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਕੰ ਕਰੀਦੀ ਹੈ। ਉੱਤਰ- ਉਸ) ਗੁਣ ਸਾਗਰ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਵੀਏ, ਹਾਂ, ਗਾਵੀਏ (ਤਾਂ ਗੁਣ ਕਥਣ ਨੂੰ ਸੁਣੀਏ ਬੀ, ਗਾ ਸੁਣਕੇ) ਮਨ ਵਿਚ (ਉਸ ਨਾਲ) ਪ੍ਰੇਮ ਰਖੀਏ, (ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਮਨ) ਦੁਖ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਕਰਕੇ ਤੇ ਵ ਸੁਖ ਨੂੰ ਆਪਭੂਨੰਸਰੂਪ ਵਿਚ ਵਸਾ ਲਵੇ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ, ਕਿਆ ਤੁਸੀ ਨਿਰੰਜਨ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਈਸ਼੍ਰ, ਸਿਵ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਆਦਿ ਸ਼ਕਤੇ ਤੇ ਪਾਰਬਤੀ, ਲਛਮੀ, ਸਰਸਵਤੀ ਆਦਿ ਧਯਾਨ ਕਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਉੱਤਰ) ਗੁਰੂ ਹੀ ਮੇਰਾ ਸਿਵ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਹੀ ਮੇਰਾ ਵਿਸ਼ਨੂ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਹੀ ਮੇਰਾ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਗੁਰੂ ਹੀ ਮੇਰੀ ਪਾਰਬਤੀ, ਲ਼ਛਮੀ ਤੇ ਸਰਸਵਤੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ :- ਇੰਨਾ ਉਨਾਂ ਦੇ ਮੰਨੇ ਦੇ ਨਾਦ ਤੇ ਵੇਦ ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਗਯਾਨ ਦਾ ਅਧਿਸ਼ਠਾਤਾ ਕੌਣ ਬਣੇਗਾ? ਉੱਤਰ: ਗੁਰੂ (ਦਾ ਉਚਾਰਿਆ) ਵਾਕ ਮੇਰੇ ਲਈ ਨਾਦ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਵਾਕ ਹੀ ਵੇਦ ਹੈ (ਕਿਉਂਕਿ) ਗੁਰੂ ਵਾਕ ਵਿਚ (ਨਿਰੰਜਨ) ਸਮਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਗੁਰ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਪੂਰੀ-ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕੀਦੀ। ਜੇ ਮੈਂ ਜਾਣ ਵੀ ਲਵਾਂ ਤਾਂ ਵਰਣਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, (ਕਿਉਂਕਿ) ਉਸ ਦਾ ਕਥਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਾ ਸਕਦਾ। (ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਉਸ ਗੁਰੂ ਅਗੇ ਹੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ ਕਿ ਹੇ) ਗੁਰੋ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਸੁਝਾ ਦਿਓ ਕਿ ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਦਾ (ਜੋ) ਇਕੋ ਦਾਤਾ ਹੈ ਓਹ ਮੈਨੂੰ ਕਦੇ ਵਿਸਰੇ ਨਾ। ਵਜਾਖਯਾ-

'ਸੋਇ' ਉਹ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਹੁਕਮ, ਦਾਤਾ, ਸੱਚਾ-ਸ਼ਾਹਿ ਤੇ ਆਪੇ ਸਚਿਆਰ ਦੱਸ ਆਏ ਹਨ, ਹੁਣ, 'ਨਿਰੰਜਨ' ਨਾਮ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਮਾਇਆ ਅਤੀਤ ਹੈ। ਇਹ ਨਾਂ ਸਮਝੋ ਕਿ ਨਿਰੰਜਨ ਨਾਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤੇ ਐਵੇ ਦਾਨਿਆ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਹਸਤੀ ਮਿਥ ਲਈ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਓਹ ਕੋਈ ਬਨਾਵਟ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਮੂਰਤ-ਪੂਜਕ ਮੂਰਤੀ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਹੈ ਪਰ ਕਲਪਨਾ ਤੇ ਕ੍ਰਿਤ ਦੋਹਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ। ਹੁਣ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕਲਪਨਾ ਕ੍ਰਿਤ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ ਤੇ ਜੋ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਬੀ ਅਤੀਤ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਵੇਂ ਆਪ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਓਹ 'ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੈ' ਭਾਵ ਸੁਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਹਸਤੀ ਅਜ਼ਲੀ ਹਸਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਕਾਰਣ ਕਾਰਜ ਦੀ ਮੁਥਾਜ ਨਹੀਂ। ਫਿਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਬੂਤ ਕੀ ਹੈ? ਤਾਂ ਉੱਤਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੇਵਿਆ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (ਸਬੂਤ) ਪਾ ਲੀਤਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਸਵਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੇਵਿਆ ਕੀਕੂੰ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਮਾਯਾਵੀ ਰੂਪ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਮੂਰਤੀ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਮਾਨਸਕ ਵਹਿਮ ਵਿਚ ਮਿਥਿਆ ਹੋਇਆ ਕਲਪਨਾ ਰੂਪ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਉਤਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਗੁਣਾਨੁਵਾਦ ਕਰੀਦੇ ਹਨ, ਗੁਣ ਸੁਣੀਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਧਾਰਕੇ। ਇਹ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਗੁਣ ਕਥਨ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਧਯਾਨ ਭੀ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਇਹ ਦਾਤ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਸ਼ਿਵ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਸਭ ਵਡੇ ਮੰਨੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਵਾਕ ਨਾਦ ਤੇ ਵੇਦ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡੇਰਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਵਾਕ 'ਨਾਮ' ਵਿਚ ਸਾਈਂ ਸਮਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਨਾਮ ਵਿਚ ਨਾਮੀ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਵਾਕ ਨਾਲ ਮਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:-

ਸਭਿ ਨਾਦ ਬੇਦ ਗੁਰਬਾਣੀ॥ ਮਨੁ ਰਾਤਾ ਸਾਰਿਗ-ਪਾਣੀ॥

ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਅਗੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਥਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜਾਚ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਭਨਾਂ ਜੀਆਂ ਦਾ ਜੋ ਦਾਤਾ ਹੈ; ਸੋ ਅਦੁਤੀ ਹੈ, ਓਹ ਮੈਨੂੰ ਕਦੇ ਨਾ ਭੁੱਲੇ।

ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਤੇ ਸ਼ਿਵ ਤੋ ਗੁਰਮੁਖ ਕਿਉਂ ਓਚਾ ਹੈ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ।

ਬਿਸਨੇ ਦਸ ਅਵਤਾਰ ਨਾਵ ਗਣਾਇਆ। ਕਰਿ ਕਰਿ ਅਸੁਰਸੰਘਾ ਵਾਦੁ ਵਜਾਇਆ।
ਬ੍ਰਹਮੈ ਵੇਦ ਵੀਚਰਿ ਆਖਿ ਸੁਣਾਇਆ। ਮਨ ਅੰਦਰਿ ਅਹੰਕਾਰੁ ਜਗਤੁ ਉਪਾਇਆ।
ਮਹਾਦੇਉ ਲਾਇ ਤਾਰ ਤਮਸ ਤਾਇਆ। ਗੁਰਮੁਖਿ ਮੋਖ ਦੁਆਰੁ ਆਪੁ ਗਵਾਇਆ॥ 4॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਕਿੰਵ ਤਾਰਦਾ ਹੈ?

ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਾਚੇ ਕਾ ਭਉ ਪਾਵੇ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬਾਣੀ ਅਘੜੁ ਘੜਾਵੈ।

ਗੁਰਮੁਖਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਭਉ ਜਗਯਾਸੂ ਮਨਾਂ ਤੇ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਗੁਰਮੁਖ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਅਰਥਾਤ ਵਾਕ (ਨਾਮ) ਨਾਲ ਅਨਘੜ (ਅਨਇਯਤ ਜਗਯਾਸ਼ੂ) ਨੂੰ ਸੁਸਿਖਤ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਲ ਪਰਚਾ ਪਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਓਹ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਗਯਾਨੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਵੇਦ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਜਾਣੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; ਨਹੀਂ ਨਹੀਂ ਓਹ ਆਪਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਸਾਰੀ ਗਲ ਸਮਝ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਯਥ:-

ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਰਚੈ ਬੇਦ ਬੀਚਾਰੀ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਰਚੈ ਤਰੀਐ ਤਾਰੀ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਰਚੈ ਸੁ ਸਬਦਿ ਗਿਆਨੀ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਰਚੈ ਅੰਤਰ ਬਿਧਿ ਜਾਨੀ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਈਐ ਅਲਖ ਅਪਾਰੁ॥ ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਮੁਕਤਿ ਦੁਆਰੁ॥ 24॥

ਤੀਸਰੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਵਾਕ ਹੈ:- ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਦ ਬੇਦ ਬੀਚਾਰੁ॥ ਗੁਰਮੁਖ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਹੀ ਨਾਦ ਤੇ ਵੇਦ ਹੈ। ਫਿਰ ਪੰਜਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਬੀ ਫ਼ੁਰਮਾਇਆ:-ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਦ ਬੇਦ ਬੀਚਾਰੁ॥ ਫਿਰ ਗੁਰ ਵਾਕ ਹੈ :- ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਰਚੈ ਸੁ ਸਬਦਿ ਗਿਆਨੀ। ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਈਐ ਸਬਦਿ ਅਚਾਰਿ॥ ਸਬਦਿ ਭੇਦਿ ਜਾਣੈ ਜਾਣਾਈ॥ ਨਾਨਕ ਹਉਮੈ ਜਾਲਿ ਸਮਾਈ॥

ਇਹ ਗਲ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਕਿਉਂ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਮੰਗੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਦਾਤਾ ਨਾ ਵਿਸਰੇ? ਇਸ ਦਾ ਉਤਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦਾਤਾ ਨੂੰ ਨਾ ਵਿਸਾਰਨਾ ਸਤਯ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:-

ਜਿਨਾਂ ਨ ਵਿਸਰੈ ਨਾਮੁ ਸੇ ਕਿਨੇਹਿਆ॥ ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮੂਲਿ ਸਾਂਈ ਜੇਹਿਆ॥

ਨਿਰੁਕਤ:- ਥਾਪਨਾ- ਸਥਾਪਨ ਕਰਨਾ, ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਯਾ ਪਦਵੀ ਉਤੇ ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ। ਮਿਥ ਲੈਣਾ। ਫਰਜ਼ ਕਰ ਲੈਣਾ। 'ਥਾਪਿਆ ਨ ਜਾਇ- ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਐਸੀ ਜ਼ਾਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜੋ ਹੈ ਤੁ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਮਿਥ ਲਈ ਗਈ ਹੈ। ਨਾ ਉਹ ਮੂਰਤੀਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਕੀਤੀ ਹੋਈ=) ਰਚੀ ਹੋਈ ਵਸਤੂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੈ = ਕਾਇਮ ਬਿਲਜ਼ਾਤ ਹੈ। ਵਧੇਰੇ ਨਿਰੰਸੰਸੇ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਨਿਰੰਜਨ= ਮਾਯਾ ਆਦਿ ਤੋਂ ਬੀ ਨਿਰਲੇਪ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਨਿਰੰਜਨ, ਨਿਰ+ਅੰਜਨ=ਮਾਇਆ ਆਦਿ ਕਿਸੇ 'ਰਲੇ' ਉਪਾਧੀ ਵਯਾਪਤੀ ਤੋ ਬਿਨਾਂ। ਸ਼ੁੱਧ ਸਰੂਪ।

ਮਾਨੁ- ਪ੍ਰਮਾਣ= ਉਹ ਸਬੂਤ ਜਿਸ ਨਾਲ ਨਿਹਚਾ ਆ ਜਾਵੇ। ਲਫਜ਼ 'ਪ੍ਰਮਾਣ' ਦਾ ਧਾਤੂ ਹੈ ਮਾ= ਮਿਣਤੀ ਕਰਨਾ। (ਅ) ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਅਰਥ ਐਉਂ ਬੀ ਹੈ: ਜਿਸ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੇਵਿਆ ਉਸ ਨੇ (ਦਰਗਾਹ ਦਾ ਮਾਨ=) ਸਨਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ।

ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਦੰ- ਕੋਸ਼ਾਂ ਵਿਚ 'ਮੁਖ' ਦਾ ਅਰਥ ਉਚਾਰਣ ਬੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸੋ ਗੁਰ+ਮੁਖਿ=ਗੁਰੂ ਦੇ ਵਾਕ ਵਿਚ। ਲਛਣਾਂ-ਦ੍ਵਾਰਾ ਬੀ ਗੁਰੂ ਦਾ ਮੁਖ 'ਗੁਰੂ ਦਾ ਵਾਕ' ਹੈ:-

ਸਭਿ ਨਾਦ ਬੇਦ ਗੁਰਬਾਣੀ॥

ਇਸ ਤੁਕ ਦੇ ਅਰਥ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੀ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਕੋਈ ਨ ਕੋਈ ਤ੍ਰੁਟੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

1. ਗੁਰੂ ਹੀ ਨਾਦ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਹੀ ਵੇਦ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਹੀ ਸਮਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਏਥੇ ਗੁਰਮੁਖ ਦਾ ਅਰਥ ਗੁਰੂ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਗਲੀ ਤੁਕ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਪਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਏਥੇ ਬੀ ਵਰਤ ਸਕਦੇ ਸਨ, ਏਥੇ 'ਗੁਰਮੁਖ' ਰਖਿਆ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕੋਈ ਅਰਥ ਵਿਚ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਰਖੀ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਅਰਥ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਦਿੱਸਦੀ।

2. ਗੁਰੂ ਦੁਆਰਾ, ਨਾਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਵੇਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਰੇ ਸਮਾ ਰਿਹਾ (ਜਾਣੀਦਾ ਹੈ), ਪਰ ਅਗਲੀ ਤੁਕ ਦਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਵ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ, ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ।

3. ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਇਕ ਹੋਰ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਮੁਖ-ਗੁਰੂ ਜੋ ਮੁੱਖ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਮੁੱਢਲਾ ਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਦ (ਸ਼ਬਦ) (ਜਦ ਗੁਰਮੁਖ=) ਜਗਯਾਸੂ (ਨੇ ਸੁਣਕੇ ਵੇਦੰ=) ਜਾਣਿਆਂ, ਤਦ (ਗੁਰਮੁਖ=) ਗੁਰੂ ਜੋ ਮੁੱਖ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਪਰਮਾਤਮਾ ਉਸ ਵਿਚ ਸਮਾ ਅਰਥਾਤ ਅਭਿੰਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤੀਰਥ ਨਾਵਾ ਜੇ ਤਿਸੁ ਭਾਵਾ ਵਿਣੁ ਭਾਣੇ ਕਿ ਨਾਇ ਕਰੀ॥
ਜੇਤੀ ਸਿਰਠਿ ਉਪਾਈ ਵੇਖਾ ਵਿਣੁ ਕਰਮਾ ਕਿ ਮਿਲੈ ਲਈ ॥
ਮਤਿ ਵਿਚਿ ਰਤਨ ਜਵਾਹਰ ਮਾਣਿਕ ਜੇ ਇਕ ਗੁਰ ਕੀ ਸਿਖ ਸੁਣੀ ॥
ਗੁਰਾ ਇਕ ਦੇਹੀ ਬੁਝਾਈ ॥
ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ ਸੋ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ ॥੬॥

ਨੰ. 1. ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ "ਮੀਣਾ"

ਤੀਰਥਿ ਨਾਵਾ ਜੇ ਤਿਸੁ ਭਾਵਾ ਵਿਣੁ ਭਾਣੇ ਕਿ ਨਾਇ ਕਰੀ॥
ਜੇਤੀ ਸਿਰਠਿ ਉਪਾਈ ਵੇਖਾ ਵਿਣੁ ਕਰਮਾ ਕਿ ਮਿਲੈ ਲਈ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ॥

ਏ ਮਹਾਰਾਜ! ਤੀਰਥਿ ਜਿ ਨਾਵਣੁ ਹੈ, ਸੁ ਮਹਾ ਪੁੰਨੁ ਹੈ। ਪਰੁ ਜੇ ਤੁਧਿ ਭਾਵੇ ਨਾਹੀ, ਤਾਂ ਕਿਛੁ ਨ ਹੋਇ।

ਜੇਤੀ ਸਿਰਠਿ ਉਪਾਈ ਵੇਖਾ ਵਿਣੁ ਕਰਮਾ ਕਿ ਮਿਲੈ ਲਈ॥

ਏ ਮਹਾਰਾਜ! ਜੋਤੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਤੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਤਿਸਨੋ ਕਿਛੁ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇ, ਜੇ ਤੇਰਾ ਕਰਮੁ ਹੋਇ। ਵਿਣੁ ਕਰਮਾਂ ਕਿਛੁ ਮਿਲਦਾ ਨਾਹੀ। ਤਾਂ ਮੈ ਕਿਆ ਕਰਾਂ?

ਮਤਿ ਵਿਚਿ ਰਤਨ ਜਵਾਹਰ ਮਾਣਿਕ ਜੇ ਇਕ ਗੁਰ ਕੀ ਸਿਖ ਸੁਣੀ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:

ਏ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਤੇਰੀ ਜਿ ਮਤਿ ਹੈ, ਸਿ ਇਸ ਵਿਚ ਰਤਨੁ ਹੈ, ਜਵੇਹਰ ਹੇਂ, ਮਾਣਕ ਹੈ, ਜੋ ਤੇਰੀ ਇਕ ਸਿਖ ਸੁਣੀਐ। ਨਉ ਨਿਧਿ ਇਕ ਤੇਰੀ ਸਿਖ ਮਹਿ ਹੈ:-

ਗੁਰਾ ਇਕ ਦੇਹਿ ਬੁਝਾਈ॥ ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ ਸੋ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ॥6॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:

ਹੇ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੁ ਏਹੁ ਦਾਨੁ ਦੇਹੁ, ਜਿ ਹਿਰਦੇ ਤੇ ਪਰਮੇਸਰੁ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ॥6॥

ਨੰ. 2. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਸ਼ਹੀਦ'

ਤਾਂ ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਕਹਿਆ॥ ਸੁਣੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਅਸੀ ਤਾਂ ਸਭਨਾ ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਆਵਨੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਪਰ ਆਇ ਆਸਨ ਕਰਨੇ ਹਾਂ, ਸੋ ਤੁਧ ਭੀ ਤੀਰਥਾਂ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ? ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਿਹਾ "ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਭਾਣਾ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਸਭੇ ਤੀਰਥ ਤਿਸਦੇ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਹਨ ਤੇ, ਜੇ ਭਾਣਾ ਨਾ ਮੰਨੀਏ, ਤਾਂ ਤੀਰਥਾਂ ਨੂੰ ਨਾਇਕੇ ਕਿਆ ਕਰਨਾ ਹੈ? ਅਰ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਵਿਚ ਜਿਤਨੇ ਪਦਾਰਥ ਹੋਏ ਹਨ ਸੋ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਅਰ ਏਹ ਜੋ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਮੱਤ ਹੈ ਸੋ ਸੱਚੇ ਮੋਤੀ ਤੇ ਮਾਣਕ ਹੈਨ, ਤਾਂਤੇ ਏਹ ਭੀ ਵਚਨ ਸੁਣਕੇ ਮੰਨੇ, ਅਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੈ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਏਹ ਬੂਝ ਹੋਵੇ, ਕਿ ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਮੈਥੋਂ ਵਿਸਰਿ ਨਹੀਂ"। 6॥

ਨੰ. 3. ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਜੀ (ਸੇਵਾਪੰਥੀ)

ਅਰੁ ਤੀਰਥਾਦਿਕਹੁ ਤੇਂ ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਅਰੁ ਬਿਨਾ ਪੂਰਬ ਲੇਖ ਪੁੰਨ-ਕਰਮ ਕਛੁ ਮਿਲਤਾ ਨਹੀਂ। ਤਿਸ ਪਰੁ ਕਹੇ ਹੈ॥ ਇਸ ਕਾ ਅਰਥ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਤੀਰਥ ਕਾ ਸਨਾਨ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਫਲ ਤਬ ਹੋਵੇ ਜੋ ਤਿਸ ਪ੍ਰਭ ਕੋ ਭਾਵੇ, ਪ੍ਰਸਨ ਹੋਹਿ॥ ਬਿਨਾ ਭਾਵੇ ਕ੍ਰਿਆ ਬਿਨੁ ਸਨਾਨ ਤੇ ਕਿਆ ਹੋਤਾ ਹੈ? ਅਰੁ ਜੇਤੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਉਪਾਈ ਹੁਈ ਹੈ ਸੋ ਪ੍ਰਯਤਨ ਕਰਿ ਦੇਖਾ, ਤੁੱ ਬਿਨੁ ਕਰਮਾ ਕਛ ਮਿਲੇ ਨਈ॥ ਕਿਛ ਮਿਲੇ ਹੈ? ਯਾਂ ਲੀਆ ਜਾਤਾ ਹੈ?

ਮਤਿ ਵਿਚਿ ਰਤਨ ਜਵਾਹਰ ਮਾਣਿਕ ਜੇ ਇਕ ਗੁਰ ਕੀ ਸਿਖ ਸੁਣੀ॥ ਮਤਿ ਕਹੀਐ। ਏਕ-ਅਦ੍ਵੈਤ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਿਕ ਬ੍ਰਹਮ-ਬਿਦਯਾ ਗੁਰੁ-ਦ੍ਵਾਰੇ ਬੁਧਿ ਬਿਖੇ ਗ੍ਰਹਣ ਹੋਇ। ਤੋ ਐਸੀ ਬੁਧਿ ਬਿਖੇ ਸਰਬ ਪਦਾਰਥ ਰਤਨ, ਜਵਾਹਰ, ਮਾਂਣਿਕ ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਸਭ ਹੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਮੁਝ ਕੋ ਏਕ-ਅਦ੍ਵੈਤ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਕੇ ਬੁਝਾਇ ਦੇਹੁ; ਜੋ ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਏਕੁ-ਬਿਸ੍ਭੰਰ-ਦਾਤਾ ਹੈ।

ਸੋ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ॥

ਨੰ. 4. ਸਾਧੂ ਅਨੰਦਘਨ ਜੀ (ਉਦਾਸੀਨ-ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਵਾਚੀ)

ਅਬ ਇਸ ਪਰਵਾਦੀ ਵਾਦ ਕੋ ਉਠਾਵਤਾ ਹੈ।

ਨਨੁ॥ ਜੋ ਨਿਰਗੁਣ ਦ੍ਰਿਸਟ, ਮੁਸਟ ਮੋ ਨਹੀ ਆਵਤਾ, ਤਿਸ ਕਾ ਗੁਰ ਤੇ ਕਿਆ ਮਾਂਗਾ?। ਤੀਰਥੋਂ ਕੇ ਸਨਾਨ ਤੇ ਅੰਤ:ਕਰਣ ਸ਼ੁਧ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਅੰਤ:ਕਰਣ ਸ਼ੁਧਤਾ ਕਾ ਫਲ ਮੁਕਤਿ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ, ਗੁਰੋ ਤੇ ਇਹੀ ਮਾਂਗਣਾ ਥਾ॥ ਨਿਰਗੁਣ ਕਿਆ ਮਾਂਗਾ॥ ਇਹ ਜੋ ਵਾਦੀ ਕੀ ਸ਼ੰਕਾ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਕਾ ਉਤਰ ਕਹਤੇ ਹੈ॥ ਤੀਰਥਿ ਨਾਵਾ ਜੇ ਤਿਸੁ ਭਾਵਾ ਵਿਣੁ ਭਾਣੇ ਕਿ ਨਾਇ ਕਰੀ॥

ਜੋ ਤੀਰਥ ਕਾ ਨਾਵਣਾ ਤਿਸ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੋ ਭਾਵਤਾ ਹੈ॥ ਤੋ ਮੈਂ ਤੀਰਥੋਂ ਵਿਖੇ ਹੀ ਨਾਵੋਗਾ। ਅਰ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਦੇ ਭਾਣੇ ਬਿਨਾ ਨਾਇ ਕਰ ਕਿਆ ਕਰੋਗਾ। ਆਗੇ ਤੀਰਥੋ ਵਿਖੇ ਮੀਡਾਦਿਕ ਥੋੜੇ ਜੀਵ ਤੋ ਨਹੀ, ਤਿਨੋ ਨੇ ਨਾਇ ਕਰ ਕਿਆ ਕਰ ਲੀਆ?

ਨਨੁ: ਜੋ ਤੀਰਥੋ ਕਾ ਨਾਵਣਾ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੋ ਭਾਵਤਾ ਥਾ, ਤਬੀ ਤੋ ਤੀਰਥ ਰਚੇ॥ ਅਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਪੁਰਾਣ ਮੋਂ ਤਿਨ ਕੀ ਮਹਮਾ ਰਚੀ॥ ਜੋ ਨ ਭਾਵਤਾ ਤੋ ਤੀਰਥ ਰਚਣੈ ਕਾਹੇ ਕੋ ਥੇ? ਇਸੀ ਕਾ ਉਤਰ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥

ਜੇਤੀ ਸਿਰਠਿ ਉਪਾਈ ਵੇਖਾ ਵਿਣੁ ਕਰਮਾ ਕਿ ਮਿਲੈ ਲਈ॥

ਜੇਤੀ ਸ੍ਰਿਸਟ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਉਪਜਾਈ ਹੁਈ ਦੇਖਤੇ ਹੋ ਤਿਸ ਵਿਖੇ ਬਿਨਾ ਕਰਮਾ ਕਛ ਮਿਲਤਾ ਤੋ ਨਹੀਂ॥ ਜਿਸ ਕਉ ਮੇਲੇ ਲਉ, ਜਿਨ ਕਾ ਤੀਰਥ ਨਾਵਣੇ ਕਾ ਕਰਮ, ਤਿਨ ਕੋ ਤੀਰਥੋ ਕੀ ਓਹ ਹੀ ਪ੍ਰੇਰਨ ਕਰਤਾ ਹੈ: ਸੋ ਤੀਰਥੋਂ ਵਿਖੇ ਹੀ ਨਾਵਤੇ ਫਿਰਤੇ ਹੈਂ॥ ਦੂਸਰੇ ਕਰਮ ਵਿਖੇ ਤਿਨ ਕੋ ਰੁਚਹੀ ਨਹੀ ਉਪਜਤੀ॥ ਮੇਰਾ ਕਰਮ ਤੋ ਐਸਾ ਨਹੀ॥ ਜੋ ਵਾਦੀ ਕਹੇ ਤੁਮਾਰਾ ਕਰਮ ਕੈਸਾ ਹੈ? ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਰ ਕਹਤੇ ਹੈ॥

ਮਤਿ ਵਿਚਿ ਰਤਨ ਜਵਾਹਰ ਮਾਣਿਕ ਜੇ ਇਕ ਗੁਰ ਕੀ ਸਿਖ ਸੁਣੀ॥

'ਮਤ' ਨਾਮ ਹੈ ਬੁਧਿਕਾ, ਇਸ ਕੀ ਬੁਧਿ ਵਿਖੇ ਰਤਨ, ਜਵਾਹਰ, ਮਾਣਕ ਹੀ ਹੈ॥ ਜੋ ਏਕ ਭੀ ਗੁਰੋ ਕੀ ਸਿਖਿਆ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰੇਗਾ। ਮੇਰੇ ਜੋ ਛੇ ਗੁਰ ਹੈ, ਤਿਨ ਕਾ ਤੋ ਵੇਦ, ਸਾਸਤ੍ਰ ਪੁਰਾਣ ਮੋ ਇਹੀ ਪਰਮ ਉਪਦੇਸ ਹੈ॥ ਏਕ ਨਿਰਗੁਣ-ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਭੀ ਨਹੀ॥ ਮੈ ਅਬ ਦੂਸਰਾ ਉਪਦੇਸ ਕੈਸੇ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰੋਗਾ॥ ਰਤਨਾਦਿਕੋ ਕੇ ਕਹਣ ਕਾ ਇਹੀ ਤਾਤਰਪਰਯ ਹੈ॥ ਜਿਸ ਕੇ ਘਰ ਮੋ ਰਤਨਦਿਕ ਹੋਤੇ ਹੈ॥ ਤਿਸ ਕੇ ਘਰ ਮੋ ਸਭ ਕਿਛ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਤੈਸੇ ਹੀ ਜਿਨੋ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨੇ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ ਦਵਾਰਾ ਸਰਬ ਪੂਰਨ ਨਿਰਗੁਣ-ਬ੍ਰਹਮ ਪਛਾਣਾ, ਤਿਨੋਂ ਨੇ ਜੋ ਕਛ ਪਛਾਣਾ ਥਾ, ਸੋ ਪਾਇ ਚੁਕੇ; ਤਿਨ ਕੋ ਔਰ ਕਿਛ ਪਾਵਣਾ ਬਾਕੀ ਨਹੀ ਰਹਤਾ। ਤਾਤੇ ਮੈ ਇਹੀ ਮਾਗਤਾ ਹੋ॥

ਗੁਰਾ ਇਕ ਦੇਹਿ ਬੁਝਾਈ॥ ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ ਸੋ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ॥

ਹੇ ਗੁਰੋ! ਮੇਰੇ ਤਾਈ ਏਕ ਬੂਝ ਦਾਨ ਕਰੋ॥ ਜਿਸ ਕੇ ਫੁਰਣੇ ਤੇ ਸਰਬ ਜੀਵ ਉਪਜੇ ਐਸਾ ਸਰਬ ਜੀਵੋਂ ਕਾ ਦਾਤਾ ਜੋ ਨਿਰਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ ਹੋ ਸੋ ਮੁਝੇ ਨ ਵਿਸਰੇ॥

ਨੰ. 5. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਵੀ ਚੂੜਾਮਣੀ (ਨਿਰਮਲ-ਗਿਆਨੀ)

(ਪਉੜੀ ਛੇਵੀ)

ਅਬ ਸਿਧਾਂਤ- ਏਕ ਪਉੜੀ ਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕਰਿ ਆਏ ਹੈਂ, ਅਗਾਰੀ ਏਕ ਪਉੜੀ ਮੈਂ ਔਰ ਕਰਤ ਹੈਂ:- *ਤੀਰਥਿ ਨਾਵਾ ਜੇ ਤਿਸੁ ਭਾਵਾ ਵਿਣੁ ਭਾਣੇ ਕਿ ਨਾਇ ਕਰੀ॥*

ਤੀਰਥ ਕੋ ਅਰਥ ਲੱਛਨਾ ਸੇ 'ਪਵਿਤ੍ਰਾ' ਕੋ। ਤੀਰਥ ਮੈਂ ਜੋ ਕੋਈ ਸ਼ਨਾਨ ਕਰਤ ਹੈ, ਤੀਰਥ ਕੋ ਧਰਮ ਹੈ ਤਿਸ ਪ੍ਰਾਣੀ ਕੋ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਿ ਦੇਤ ਹੈ॥ ਤਿਸ ਧਰਮ ਤੇ 'ਪਵਿਤ੍ਰ' ਕਰਨਾ ਕੇ ਜਹਿਤੀ ਲੱਛਨਾ ਸੋਂ ਅਰਥ। ਲੱਛਨ ਪਹਿਲੇ ਜਹਿਤੀ ਕੋ ਕਰਿ ਆਏ ਹੈਂ। 'ਤੀਰਥ ਨਾਵਾ' ਤੀਰਥ ਕਹੀਏ ਪਵਿਤ੍ਰ 'ਨਾਵਾ' ਜੋ 'ਨਾਮ' ਹੈ, ਸੋ ਕਰਤ ਹੈ। ਨਾਮ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰਿ ਅੰਤਹਿਕਰਣ ਤੇ ਆਦਿ ਸਭਿ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋਤ ਹੈਂ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਕਬ? 'ਜੇ ਤਿਸੁ ਭਾਵਾ' ਜੇਕਰਿ ਤਿਸ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੋ ਭਾਣਾ ਭਾਵੇ। 'ਭਾਵੇ' ਕਿਆ? ਆਛੋ ਲਾਗੇ। ਤਬ ਹੀ ਇਸ ਕੋ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਨ ਕੋ ਸੰਪੂਰਨ ਫਲੁ ਹੋਤ 'ਵਿਣੁ ਭਾਣੇ ਕਿ ਨਾਇ ਕਰੀ' ਬਿਨਾ ਭਾਣੇ ਆਛੋ ਲਾਗੇ ਤੇ ਕਿਆ ਨਾਮ ਕਰੇ? ਜੈਸੇ ਪੈਰ ਤੇ ਬਿਹੀਨ ਸ਼ੇਰ। ਭਾਣਾ ਮਾਨਣੋ, ਹਉਮੈਂ ਕੋ ਤਯਾਗਨੋ, ਇਹੀ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕੇ ਚਰਨ ਹੈਂ। ਅਗਯਾਨ ਜੋ ਮ੍ਰਿਗ ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ ਮਾਰਤੁ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਲਾਗਤ ਹੈ। ਜੋ ਪਿੰਗਲੁ ਸ਼ੇਰ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਤਿਸ ਤੇ ਪੁਰਸ਼ਾਰਥ ਥੋਰੋ ਹੋਤ ਹੈ। ਜੋ ਸ਼ੇਰ ਸਾਬਤ ਹੋਤ ਹੈ ਤਿਸ ਤੇ ਮ੍ਰਿਗੁ ਨਹੀਂ ਬਚਤ ਹੈ। ਇਸੀ ਤੇ ਕਹਯੇ ਹੈ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮੇਂ:- ਹਰਿ ਹਰਿ ਕਰਿਹ ਨਿਤ ਕਪਟੁ ਕਮਾਵਹਿ ਹਿਰਦਾ ਸੁਧੁ ਨ ਹੋਈ॥

ਇਸ ਤੁਕ ਜੈਸੇ ਔਰ ਭੀ ਕਹੂੰ ਕਹਯੋ ਹੈ, ਐਸੇ ਜਾਨਿਯੋ। 'ਤੀਰਥਿ ਨਾਵਾ' ਇਸ ਤੁਕ ਕੇ ਬਯੰਗ ਮੈਂ ਭੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਹੈ; ਜਬ ਸਤਿਗੁਰੋਂ ਕੀ ਸ਼ਰਨਿ ਸਿਖ ਜਾਤ ਹੈ ਤਬ ਇਸ ਕੀ ਅੰਤਹਕਰਣ ਰੂਪੈ 'ਜ਼ਿਮੀਨ' ਤਿਸ ਕੇ ਬਿਖੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਰੂਪੀ 'ਲਾਂਗੁਲ' ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਤ ਹੈ।ਹਉਮੈ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਬਡੋ 'ਕੁਬਾੜਾ', ਤਿਸ ਕੋ ਜੜ ਤੇ ਉਖਾੜ ਦੂਰ ਕਰਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੇ ਫੇਰ ਕਦੀ ਹੋਇ ਨਹੀਂ। ਬਹੁਰ ਭਾਣਾ ਆਛੋ ਲਾਗੇ, ਇਸ ਬਰਖਾ ਸੋਂ ਸਦਾ ਹੀ ਤ੍ਰਾਵਤ ਰਾਖਤ ਹੈ। ਬਹਰ ਸਤਿਨਾਮ ਕੋ ਸਿਮਰਨਾ ਇਸੁ 'ਬੀਜ' ਕੋ ਬੋਵਤੇ ਹੈਂ। ਸੋ ਤਤਕਾਲ ਹੀ ਉਦੇ ਹੋਇ ਆਵਤੁ ਹੈ; ਪੁਸ਼ਪ= ਗਯਾਨ, ਮੁਕਤਿ ਫਲੁ ਇਸੀ ਤੇ ਹੋਤ ਹੈ। ਸਤਿਗਰੁੋਂ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਮੈਂ ਬਡਿਆਈ ਤੋ ਇਸੀ ਬਾਤ ਕੀ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤ ਸੋਈ ਨਾਮੁ ਲੋਕ ਭੀ ਮਿਰਤਿ ਹੈਂ, ਤਿਸੀ ਨਾਮ ਕੋ ਸਤਿਗੁਰ ਬਤਾਵਤ ਹੈਂ, ਨਾਮ ਕੇ ਸੋਈ ਅਖਯਰ ਹੈਂ, ਸੋਈ ਮਾਤ੍ਰਾ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਲੋਕ ਬਿਧਿ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤ ਹੈਂ। ਸਤਿਗੁਰ ਬਿਧਿ ਜਾਨਤ ਹੈਂ; ਇਤਨੋ ਭੇਦ। ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਪਨੀ ਬਾਣੀ ਮੇਂ ਲਿਖਯੋ ਹੈ:-

ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਜਪਹੁ ਮਨ ਮੇਰੇ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੁਖਮਨੀ ਕੀ ਪਹਿਲੀ ਸਾਰੀ ਅਸਟਪਦੀ ਮੈਂ ਨਾਮ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਕੋ ਮਹਾਤਮ ਊਚੇ ਤੇ ਊਚ, ਅਧਿਕ ਤੇ ਅਧਿਕ ਕਹਯੋ, ਅੰਤਿ ਮੈਂ ਲਿਖਯੋ:

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਜਿਸੁ ਆਪਿ ਬੁਝਾਇਆ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਰਿ ਸਿਮਰਨੁ ਤਿਨਿ ਪਾਇਆ॥

ਸਤਿਗੁਰੋਂ ਕੇ ਮੁਖ ਦਵਾਰੇ ਨਾਮ ਕੋ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨੋ ਇਸ ਬਾਤ ਤੇ ਕਹਯੋ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰ ਬਿਧਿ ਜਾਨਤ ਹੈਂ। 'ਗੁਰਮਤਿ ਸੋ ਨਾਮ ਜਪਨੋ' ਇਹ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੈਂ ਹਜ਼ਾਰ ਹੀ ਸਥਾਨ ਕਹਯੋ ਹੈ, ਕੌਨ ਕੌਨ ਪ੍ਰਮਾਨ ਦੇਈਏ? ਗੁਰੁ ਜੀ ਨੇ ਅਪਨੀ ਬਾਣੀ ਮੇਂ ਇਸ ਰੀਤਿ ਕੋ ਤੋਂ ਡਿੰਡਮ ਚਾਰ ਕੁੰਟ ਮੇ ਫੇਰਯੋ ਹੈ, ਸੋ ਪ੍ਰਗਟ ਹੀ ਹੈ; ਅਰੁ ਮੰਤ੍ਰ ਇਤਰ ਜੇ ਹੈਂ ਸੋ ਬਿਧਿ-ਬਿਹੀਨ ਫਲ, ਅਲਪ ਭੀ ਹੈ, ਤੋਂ ਭੀ ਨਹੀਂ ਦੇਤ ਹੈਂ, ਸਤਿਨਾਮ ਤੇ ਤੋ ਮੁਕਤਿ ਲੈਨੀ ਹੈ। ਇਤਯਰਥ। ਇਸ ਤੁਕ ਮੈ ਲਾਟਾਨੁਪ੍ਰਾਸ ਅਲੰਕਾਰ। ਨਾਇ ਪਦ ਦੋ ਵੈਰ ਆਯੋ, ਭਾਵ ਤਿਨ ਮੈਂ ਜੁਦੋ ਜੁਦੋ, ਪਹਿਲੇ ਕਹਯੋ ਨਾਮ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਤ ਹੈ, ਬਹੁਰ ਕਹਯੋ ਭਾਣੇ ਬਿਨ ਨਾਮ ਕਿਆ ਕਰੈ; ਯੇਹ ਭਾਵ ਭਿੰਨ ਭਯੋ, ਯਾਂਤੇ ਲਾਟਾਨੁਪ੍ਰਾਸ ਅਲੰਕਾਰੁ।

ਇਸ ਤੁਕ ਕੋ ਤੀਰਥ ਸ਼ਨਾਨ ਕੋ ਜੋ ਅਰਥ ਕਰਤ ਹੈਂ, ਤਿਸ ਅਰਥ ਮੈਂ ਤੀਰਥ ਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਭੀ ਸਿਧ ਨਹੀ ਹੋਤ ਹੈ, ਅਰੁ ਤੀਰਥ ਕੋ ਤਯਾਗਨ ਭੀ ਨਹੀਂ ਸਿਧ ਹੋਤ ਹੈ। ਸੋ ਐਸੇ ਤੀਰਥਨ ਮੇਂ ਲੋਕ ਹਜ਼ਾਰੋਂ ਹੀ ਸ਼ਨਾਨ ਕਰਤ ਹੈਂ, ਸੋ ਕੈਸੇ ਜਾਣੇ ਜੋ ਹਮਾਰੋ ਸ਼ਨਾਨ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੋ ਭਾਯੋ ਹੈ, ਕਿ ਨਹੀਂ ਭਾਯੋ ਹੈ, ਨਿਰਨੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਤ ਹੈ, ਤਿਸ ਮੈਂ ਸੰਦੇਹ ਰਹਯੋ॥ ਸਿਖ ਕੋਨ ਸੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਗ੍ਰਹਨ ਕਰੈ? ਜੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸੁਧ ਜਾਨਤ ਹੈਂ ਸਰਬਗਯ, ਸੋ ਤੋ ਆਪ ਹੀ ਤੀਰਥ ਹੈ। ਤਿਨ ਕੇ ਅਰਥ ਮੈਂ ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਜੋ ਗੁਰੁ ਜੀ ਨੇ ਤੀਰਥ ਕੋ ਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਕਹਯੋ ਕਿ ਨਹੀਂ ਕਹਯੋ? ਜਿਸ ਰੀਤਿ ਕੋ ਉਤਰ ਦੇਇ, ਤਿਸੀ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੋਤ ਹੈਂ।

ਏਕ ਅਰਥ ਔਰ ਰੀਤਿ ਸੋਂ ਭੀ ਕੋਈ ਕਹਤ ਹੈਂ, ਸੋਂ ਭੀ ਨਹੀਂ ਬਨਤ ਹੈ। 'ਤੀਰਥ' ਨਾਮ ਆਤਮਾ ਕੋ, ਤਿਸ ਮੈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਭਾਵੇ ਤੋ ਸ਼ਨਾਨ ਕੀ ਟੁਬਕੀ ਲਗਾਵੈ, ਰਾਗ-ਦਵੈਖ ਕੀ ਮਲ ਕੋ ਪਰ ਹਰੈ। ਸੋ ਪ੍ਰਥਮ ਭਾਗ ਤੁਕ ਕੋ ਅਰਥ ਬਨਤ ਹੈ, ਪਿਛਲੇ ਭਾਗ ਮੇਂ ਬਿਗਰਤ ਹੈ। 'ਵਿਣੁ ਭਾਣੇ ਕਿ ਨਾਇ ਕਰੀ' ਜੋ ਗਯਾਨ ਸਰੂਪ ਕੋ ਹਇਗੋ ਤੋ ਬਹੁਤ ਭਾਵਨੋ ਵਾ ਨਹੀਂ ਭਾਵਨੋ ਕੈਸੇ ਬਨੇਗੇ? ਇਹ ਤੋ ਉਪਾਸਨਾ ਪਖਯ ਮੇਂ ਭਾਵਨੋ ਵਾ ਨਹੀ ਭਾਵਨੋ ਬਨਤ ਹੈ, ਜਹਾਂ ਉਪਾਸਨਾ, ਉਪਾਸਯ, ਉਪਾਸਕ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਹੋਇ ਅਦ੍ਵੈਤ ਪਖ ਮੋਂ ਨਹੀਂ ਬਨਤ ਹੈ। ਯਾਂਤੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੋ ਰਾਖਯੋ ਨਾਮ ਤੀਰਥ 'ਪਵਿਤ੍ਰ' ਕੋ ਹੀ ਅਰਥ ਹੈ, ਔਰ ਅਰਥੋਂ ਮੈਂ ਦੂਖਨ ਆਵਤ ਹੈ। ਇਸ ਤੁਕ ਕੇ ਬਯੰਗ ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਿਕੇ ਜੈ ਕੋਈ ਬੁਝਯੋ ਚਾਹੈ; ਸਤਿਗੁਰ ਕੈਸੇ ਮਿਲੈ? ਤਿਸ ਕੇ ਉਤਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਤ ਹੈ:-

ਜੇਤੀ ਸਿਰਠਿ ਉਪਾਈ ਵੇਖਾ ਵਿਣੁ ਕਰਮਾ ਕਿ ਮਿਲੈ ਲਈ॥

'ਜੇਤੀ' ਕਹੀਏ 'ਜਿਤਨੀ' ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਉਤਪਤਿ ਕਰੀ ਹੈ, 'ਵੇਖਾ' ਕਹੀਐ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ, ਸੋ ਸਭ ਹੀ ਕਰਮਨਿ ਕੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਬਿਨ ਕਰਮਨਿ ਤੇ ਕਿਸ ਰੀਤਿ ਕੋਈ ਲੇ ਲਵੇ? ਅਰਥ: 'ਕਿ' ਨਹੀਂ ਹਾਥ ਆਵਤ ਹੈ। ਵਾ 'ਕਿ ਮਿਲੈ ਲਈ' = ਕਿਆ ਮਿਲਤ ਹੈ, ਅਰ ਕਿਆ ਕੋਈ ਲੇਤ ਹੈ? ਇਸ ਅਰਥ ਮੈਂ ਐਸੇ: ਨਾ ਆਪ ਤੇ ਹੀ ਪਦਾਰਥ ਮਿਲਤ ਹੈਂ 'ਲਈ' ਉਦਮੁ ਜੇ ਕਰੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਲੇਨ ਕੋ, ਤੁ ਭੀ ਕੋਈ ਵਸਤੂ ਹਾਥ ਨਹੀਂ ਆਵਤ ਹੈ। ਅਰਥ ਇਹ ਕਿ: ਸੁਭ ਕਰਮ ਨਿਹਕਾਮ ਕੋ ਪੁੰਜ ਭਾਏ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰ ਮਿਲਤ ਹੈਂ, ਇਸ ਤੇ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਤ ਹੈਂ। ਇਤਯਰਥ।

ਇਸ ਤੁਕ ਮੇਂ ਕਾਕੋਕਤਿ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ। ਬਿਨ ਕਰਮਨਿ ਤੇ ਮਿਲਤ ਹੈ ਕਿਆ? ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਮਿਲਤ ਹੈ। ਇਸ ਰੀਤ ਸੋਂ ਕਾਕੋਕਤਿ ਹੋਤ ਹੈ। ਅਗਾਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਮਿਲੇ ਤੇ ਜੋ ਕੁਛ ਹੋਤ ਹੈ ਸੋ ਕਹਤ ਹੈ:-

ਮਤਿ ਵਿਚਿ ਰਤਨ ਜਵਾਹਰ ਮਾਣਿਕ ਜੇ ਇਕ ਗੁਰ ਕੀ ਸਿਖ ਸੁਣੀ॥

ਅੰਤਹਕਰਣ ਜੋ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੋ ਨਿਸਚਾ ਕਰਣ ਕੋ ਜੋ ਧਰਮ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੋ ਨਾਮ ਬੁਧਿ ਹੈ। ਤਿਸ ਬੁਧਿ ਕੇ ਬਿਖੇ ਸਤਿਚਿਤਾਨੰਦੁ ਜੋ ਹੈ 'ਬ੍ਰਹਮੁ' ਤਿਸ ਕੋ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਪਰਯੋ ਹੈ, ਤਿਸ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਕੋ ਨਾਮੁ ਜੀਵਾਤਮਾ ਹੈ। ਤਿਸ ਕੋ ਭੁਲਾਇ ਤਨ ਰੂਪ ਹੋਇ ਰਹਯੋ। ਅਹੰਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਅਹੰਛਤ੍ਰੀ, ਇਤਯਾਦਿ ਅਹੰਤਾ ਕੋ ਧਾਰਿ, ਰਾਗ ਦ੍ਵੈਖ ਅਨੇਕਨਿ ਸੋਂ ਕਰਤ ਹੈ। ਇਸੀ ਬੰਧਨਿ ਕੋ ਬਾਂਧਯੋ ਕੋਟਾਨਿ ਕੋਟਿ ਜੰਨਮ ਮਰਨ ਕੇ ਦੁਖ ਪਾਵਤ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਕੋ ਭੁਲਾਇ ਕਰਿ ਦੀਨ ਹੋਇ ਕਰਿ ਸਰਬ ਕੋ ਅਧਿਨ ਹੋਤ ਹੈ। 'ਜੇ ਇਕ ਗੁਰ ਕੀ ਸਿਖ ਸੁਣੀ'= ਜੋ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਮਿਲੇ ਤੇ 'ਇਕ' ਨਾਮ 'ਏਕਤਾ' ਕੋ: ਅਦ੍ਵੈਤ ਕੀ ਸੀਖ ਸੁਣੈ, ਤਬ ਮਤਿ ਵਿਚਿ ਰਤਨ ਜਵਾਹਰ ਮਾਣਿਕ ਕਿਆ? ਰਤਨ ਤੇ ਸਤਿ, ਜਵਾਹਰ ਤੇ ਚੇਤਨ, ਮਾਨਤ ਤੇ ਅਨੰਦ, ਸੋ ਤੀਨੰ ਆਪਣੇ ਅੰਤਰ ਤੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇ ਆਵਤ ਹੈਂ। ਉਪਦੇਸ਼ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਣੇ ਕਰਿ ਤਨਹੰਤਾ ਕੋ ਛੋਡ ਕਰਿ ਅਪਨੋ ਸਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਲਖ ਕਰਿ ਜਨਮ ਮਰਨ ਬੰਧਨ ਕੇ ਦੁਖ ਤੇ ਛੂਟਤ ਹੈ। ਦ੍ਵੈਤ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰਿ ਏਕ ਰੂਪ ਹੋਤ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਰਤਨ, ਜਵਾਹਰ, ਮਾਣਿਕ ਤੀਨ ਕਿਉਂ ਕਹੇ? ਬ੍ਰਹਮ ਤੋ ਏਕ ਹੀ ਹੈ ਤਿਸਕੇ ਬਿਸ਼ੇਸ਼ਨ ਤੀਨ ਹੈਂ?

ਦੂਸਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ- ਔਰ ਇਨਕੀ ਉਪਮਾ ਕੀ ਸਮਤਾ ਕੌਨ?

ਉਤਰ- ਰਤਨ, ਜਵਾਹਰ, ਮਾਣਿਕ ਇਹ ਸ਼ੁਛ ਪਾਹਨ ਕੋ ਭੇਦ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਪਾਹਨ ਏਕ ਹੀ ਹੈ, ਇਹ ਪਾਹਨ ਕੇ ਬਿਸ਼ੇਸ਼ਨ ਹੈਂ। ਜੋ ਸਤਿ ਚਿਤ ਅਨੰਦ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਬਿਸ਼ੇਸ਼ਨ ਹੈਂ, ਸਿਖ ਸਮਝਾਵਨ ਕੇ ਹਿਤ ਕਹਤ ਹੈਂ, ਵਾਸਤਵ ਬ੍ਰਹਮ ਮੈਂ ਸੋ ਭੀ ਨਹੀ ਬਨਤ ਹੈਂ। ਏਕ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ।

ਦੂਸਰੋ ਉਤਰ-ਜਿਸ ਪਾਸ ਰਤਨਾਦਿਕ ਹੋਤ ਹੈਂ ਦਰਿਦ੍ਰਾਦਿਕ ਦੁਖ ਤਿਸ ਕੋ ਨਹੀਂ ਹੋਤ ਹੈਂ। ਸਤਿ-ਚਿਤ-ਆਨੰਦ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਜਿਸ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ, ਸੋ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਕੇ ਦੇ ਨਹਾਰੇ ਜੋ ਬੰਧਨ ਹੈਂ, ਤਿਨ ਕੇ ਦੁਖ ਤੇ ਛੂਟਤ ਹੈ। ਉਪਮਾ ਕੀ ਇਹ ਸਮਤਾ। ਇਤਯਾਰਥ।

ਇਸ ਤੁਕ ਮੈਂ ਰੂਪਕਾਤਿਸ਼ਯੋਕਤਿ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ।

ਲੱਛਨ- ਜਹਿ ਉਪਮਾ ਪਦ ਮੇਂ ਧਰਿ ਦੀਜਹਿ। ਊਪਰ ਤੇ ਉਪਮੇਯ ਲਖੀਜਹਿ।
ਰੂਪਕਾਤਿਸ਼ਯੋਕਤਿ ਅਲੰਕਾਰ। ਗੁਨਿ ਜਨ ਤਾਂਕੇ ਕਰਹਿੰ ਉਚਾਰ।

ਉਪਮਾ ਰਤਨ, ਜਵਾਹਰ, ਮਾਣਿਕ ਇਹ ਤੁਕ ਮੇਂ ਹੈ, ਸਚਿਤਾਨੰਦ ਉਪਰ ਤੇ ਜਾਨੇ ਪਰਤ ਹੈਂ; ਯਾਂਤੇ ਰੂਪਕਾਤਿਸ਼ਯੋਕਤਿ। ਇਸ ਤੁਕ ਕੋ ਅਰਥ ਸਾਧਯਵਾਸਾਨਾ ਲਛਨਾਂ ਸੋ ਭਯੋ।

ਲੱਛਨ- ਰੋਪਯੋਮਾਨ ਜਹਿ ਤੁਕ ਮੈਂ ਹੋਇ। ਹੋਪਯ ਬਿਖਯ ਪਦ ਮੇਂ ਨਹਿ ਜੋਇ।
ਉਪਰ ਤੇ ਸੋ ਜਾਨਯੋ ਜਾਇ। 'ਸਾਧਯਵਸਾਨਾ' ਤਾਂਹਿ ਬਤਾਇ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਰੋਪਯਮਾਨ ਇਹਾਂ ਰਤਨ, ਜਵਾਹਰੁ ਮਾਣਿਕ। ਰੋਪਯ ਬਿਖੇ 'ਸਚਿਦਾਨੰਦ' ਸੋ ਊਪਰ ਤੇ ਜਾਨਯੋ ਜਾਤ ਹੈ; ਐਸੇ ਜਾਨਿਯੈ। 'ਜੇ ਇਕ ਸਿਖ ਸੁਣੈ ਤੇ ਰਤਨਾਦਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ= ਇਸ ਰੀਤਿ ਸੰਭਾਵਨਾਲੰਕਾਰ ਬਨ ਜਾਤ ਹੈ।

ਗੁਰਾ ਇਕ ਦੇਹਿ ਬੁਝਾਈ॥

ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਕਾਹਤੇ ਗੁਰ ਦੇਤ ਹੈਂ, ਸੋਈ ਬਤਾਵਤ ਹੈਂ। ਅਦ੍ਵੈਤ ਹੈ ਏਕ ਹੀ ਪੂਰਣ ਸਰਬ ਮੈਂ ਇਸ ਬੂਝ ਕੋ ਸਤਿਗੁਰ ਬੁਝਾਇ ਦੇਤ ਹੈਂ। ਬੂਝ ਕੋ ਅਧਯਾਹਾਰ ਬੁਝਾਈ ਪਦ ਹੈ।

ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ ਸੋ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ॥ 6॥

ਸਰਬ ਜੀਅਨ ਕੋ ਜੋ ਏਕ ਦਾਤਾ ਹੈ ਸੋ- ਮੈ, ਕਿਆ 'ਸੋਹੈ', ਇਹ ਬੂਝ ਸਤਿਗੁਰੋਂ ਨੇ ਦਈ, ਸੋ ਬਿਸਰੈ ਕਦਾਚਿਤ ਨਹੀਂ। ਅਲੰਕਾਰ ਪੂਰਬ ਰੀਤਿ ਸੋ ਜਾਨਿ ਲੈਨੇ।

ਨੰ. 6. ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਨਰੋਤਮ' (ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨੀ)

ਹੇ ਗੁਰੋ! ਕਹੀ ਏਕਾਕਾਰ ਕੇ ਗਯਾਨ ਤੀਰਥ ਮੋਂ ਮੇ ਭੀ ਕਬੀ ਨਾਵੋਗਾ॥ ਸੁਨ ਕਰ ਗੁਰੂ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਸੇ ਉਸ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਦਿਖਾਵੈ ਹੈ॥ ਤੀਰਥਿ ਇਤਿ॥

ਏਕਾਕਾਰ ਕਾ ਗਯਾਨ ਤੀਰਥ ਹੈ ਅਦੁਤੀ-ਸਤ ਕਾ ਰਿਦੇ ਮੈ ਪ੍ਰਤਖ ਭਾਨ ਹੋਨਾ ਤਿਸ ਸੇ ਸਨਾਨ ਹੈ। ਜਿਸ ਸੇ ਮੈਲ ਦੂਰ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਅਗਯਾਨ ਤਤਕਾਰਯ ਮੇਲ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਹੇ! ਸਿਖਯ ਅਗਯਾਨ-ਤਤਕਾਰਯ ਮੈਲ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਗਯਾਨ ਰੂਪ ਤੀਰਥ ਮੇ ਨਾਵਾ, ਨਾਮ ਤੂ ਤਬ ਨਾਵੇਗਾ, ਭਾਵ ਅਦੁਤੀ ਸਭ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ ਹੋਨੇ ਰੂਪ ਸਨਾਨ ਕੋ ਤੂ ਤਬ ਕਰੇਗਾ, ਜੇ ਕਰ ਪਹਲੇ ਏ ਕੰਕਾਰ ਕੇ ਸ੍ਰਵਣ, ਮਨਨ ਮੇ ਪੀਛੇ ਤਿਸ ਭਾਵਾ, ਨਾਮ ਤਿਸ ਕਾ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਸਾਧਨ ਕਰ ਲੈਵੇਗਾ॥ 'ਬਿਨ ਭਾਣੇ' ਕਹੀਯੇ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਸਾਧਨ ਕੀਏ ਬਿਨਾ ਤੋ 'ਕਿ ਨਾਇ ਕਰੀ' ਕਹੀਯੇ, ਗਯਾਨ ਰੂਪ ਤੀਰਥ ਮੇ ਅਗਯਾਨ ਤਤਕਾਰਯ ਰੂਪ ਮੈਲ ਕਾ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਰੂਪ ਸਨਾਨ ਕਿਆ ਕਰੇਗਾ? ਭਾਵ ਕੁਛ ਭੀ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕੇਗਾ॥ ਯਾਤੇ ਜਬ ਤੂੰ ਸ੍ਰਵਣ, ਮਨਨ ਮੇ ਪੀਛੇ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਸਾਧਨ ਕਰੇਗਾ, ਤਬ ਏਕਾਕਾਰ ਕੇ ਗਯਾਨ ਕੋ ਪਾਵੇਗਾ॥

ਅਥਵਾ ਹੇ ਸਿਖ! ਕਹੈ ਗਯਾਨ ਤੀਰਥ ਵਿਖੇ ਤੂੰ ਤਬ ਪੀਛੇ ਕਹਯਾ ਸਨਾਨ ਕਰੋ, ਜਬ ਯਹ ਅਧਿਕਾਰੀ ਗਯਾਨ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰਨੇ ਕੇ ਯੋਗਯ ਹੈ॥ ਐਸੇ ਤੂੰ ਤਿਸ ਗੁਰੁ ਕੋ ਭਾਵਾ, ਨਾਮ ਭਾਇ ਜਾਵੇ, 'ਵਿਣ ਭਾਣੇ' ਕਹੀਯੈ ਨਾ ਭਾਵੇ, ਤਬ ਉਪਦੇਸ ਕੀਏ ਬਿਨਾ ਕਿਆ ਨਾਵਨਾ ਕਰੇਗਾ? ਭਾਵ ਕੁਛ ਭੀ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕੇਗਾ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੀਛੇ ਗੁਰੁ ਕੋ 'ਭਾਯ' ਜਾਨਾ॥ ਸਭ ਸਿਖਯਨ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਕਾ ਹੇਤੁ ਕਹਯਾ॥ ਅਰ ਤਿਸ 'ਭਾਇ' ਜਾਨੇ ਮੇਂ ਹੇਤੂ ਪੂਛਨ ਕੀ ਇਛਾ ਭਯਾ॥ ਇਸ ਜਨਮ ਕੇ ਵਾ ਜਨਮਾਂਤਰ ਕੇ ਜਿਸ ਕਰਮ ਸੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੇ ਵਹੀ ਕਰਮ ਹੇਤੁ ਹੈ, ਤਿਸ 'ਭਾਇ' ਜਾਨੇ ਸੇ ਯਹ ਕਹੈ॥

ਜੋਤੀ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜੋ ਤੀਨਹੁ ਦੇਵ ਤਿਰਯਕ ਰੂਪ 'ਸਿਰਠਿ' ਨਾਮ ਸ੍ਰਿਸਿਟੀ, ਹਮ ਈਸ੍ਵਰ ਕੀ ਰਚੀ, 'ਵੇਖਾ' ਨਾਮ, ਦੇਖਤੇ ਹੈ, ਤਿਸ ਮੈ 'ਵਿਣੁ ਕਰਮਾ' ਕਹੀਯੇ, ਸਕਾਮ-ਕਰਮ ਕੇ ਕਰਣੇ ਬਿਨਾ ਇਸ ਲੋਕ ਮੇ ਵਾ ਪਰਲੋਕ ਮੇ ਸੁਖ ਭੋਗਣਾ 'ਕਿ ਮਿਲੈ ਲਈ' ਕਹੀ, ਕਿਆ ਮਿਲਣੇ ਲਗਾ ਹੈ? ਭਾਵ ਸਕਾਮ ਕਰਮ ਕਰੇ ਬਿਨਾ ਕੁਛ ਨਹੀ ਮਿਲੈ॥ ਤੈਸੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਕੇ ਹੇਤੂ ਨਿਸਕਾਮ-ਕਰਮ ਕਰੇ ਬਿਨਾ ਕੁਛ ਅੰਤਕਰਣ ਕੀ ਸ਼ੁਧੀ ਆਦਿਕ ਫਲ ਨਹੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਿਲੈ॥ ਯਤੇ ਸੁਧੀ ਫਲ ਹੇਤ ਨਿਸਕਾਮ-ਕਰ, ਵੇਰਾਗਯਾਦਿਕ ਸਾਧਨ ਸੰਪਤੀ ਹੇਤ ਸੁਧੀ ਕਰ, ਗਯਾਨਾਰਥ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਮੀਪ ਜਾਨੇ ਹੇਤ ਸਾਧਨ ਸੰਪਤੀ ਕਰ, ਸਾਧਨ ਸੰਪੰਨ ਭਯਾ, ਗੁਰੂ ਕੋ ਭਾਵੇਗਾ॥ ਯਾਤੇ, ਭਾਵਨੇ ਕਾ ਪਰੰਪਰਾ ਹੇਤੁ ਜਾਨ ਕੇ ਭਾਵਨੇ ਹੇਤ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰ, ਯਹ ਭਾਵ ਹੈ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਿ ਸਿਖਯ ਕੇ ਭਾਉ ਨੇਮੇ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮੋਂ ਕੋ ਪਰੰਪਰਾ ਸੇ ਸਾਧਨ ਕਰ-ਕਰ ਅਬ ਵਹੁ ਭਾਉਨਾ ਭੀ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਕਾ ਹੇਤੂ ਸਾਖਯਾਤ ਹੈ, ਵਾ ਪਰੰਪਰਾ ਸੇ ਹੈ? ਯਹ ਪੂਛਤੇ ਪ੍ਰਤਿ; ਪਰੰਪਰਾ ਮੇ ਹੈ, ਯਹ ਗੁਰੂ ਉਤਰ ਕਹੈ:-ਮਤਿ ਵਿਚਿ ਰਤਨ ਜਵਾਹਰ ਮਾਣਿਕ ਜੇ ਇਕ ਗੁਰ ਕੀ ਸਿਖ ਸੁਣੀ॥ ਮਤਿ ਵਿਚਿ॥

ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਮੇ ਹੀਰੇ ਮੋਤੀ, ਮੂੰਗੇ ਆਦਿਕਾ ਨਾਮ 'ਰਤਨ' ਹੈ॥ ਪਾਰਸੀ ਮੇਂ ਇਨ ਕਾ ਨਾਮ 'ਜਵਾਹਰ' ਹੈ॥ ਰਤਨੋ ਮੇ ਲਾਲ ਰੰਗ ਵਾਲੇ ਏਕ ਜਾਤਿ ਕੇ ਰਤਨ ਕਾ ਨਾਮ ਮਾਣਿਕ ਹੈ॥ ਰਤਨ ਕਾ ਅਖਰੀ ਅਰਥ 'ਚਮਕ' ਦਿਖਲਾ ਕਰ ਅਪਨੇ ਮੇਂ ਲੋਕੋ ਕੀ ਮਤਿ ਕੋ ਰਵਣ ਕਰਾਵਨੇ ਵਾਲੀ ਚੀਜ ਹੈ॥ ਪਾਰਸੀ ਮੇਂ 'ਜੋਹਰ' ਦਿਖਾ ਕਰ ਅਪਨੇ ਮੇਂ ਲਗਾਵਨੇ ਵਾਲੀ ਚੀਜ ਹੈ॥ ਮਾਣਿਕ ਕਾ ਸਭ ਮਣੀਯੋ ਸੇ ਅਨਯ ਵਸਤੁਸੋ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸਨੇ ਵਾਲੀ ਚੀਜ ਹੈ॥ 'ਜੇ' ਕਾ ਅਰਥ ਜਬ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ 'ਜੇ' ਨਾਮ ਜਬ ਗੁਰੂ ਕੋ ਭਾਉਨੇ ਕਾਲ ਮੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਇਕ ਨਾਮ, ਏਕ ਵਸਤ ਮੇ 'ਸਿਖਯ ਸੁਣੀ' ਨਾਮ, ਉਪਦੇਸ ਕੋ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰੇ ਹੈ, ਤਬ ਮਨਨ, ਨਿਦਿਯਾਸਨ ਸੰਯੁਕਤ ਏਕ ਵਸਤੁ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਸੁਣਨੇ ਸੇ ਉਪਜੀ ਜੋ 'ਸਤਿਨਾਮ' ਸੋ ਮੈ ਏਕ ਜਾਨਨਾ ਰੂਪ ਬੁਧੀ, ਤਿਸ ਮਤਿ ਵਿਚ 'ਰਤਨ' ਕਹੀਯੇ, ਬੁਧੀ ਕੋ ਅਪਨੇ ਵਿਖੇ ਰਮਣ ਕਰਾਵਨੇ ਵਾਲਾ ਅਦੁਤੀ ਸਤ-ਚੇਤਨ ਤਿਸ ਸੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਸ਼ੁਧ ਦਰਪਣ ਸੇ ਵਸਤੁ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਰਤਨ ਪਦ ਕਾ ਅਨਯ ਭਾਖ ਪੜਿਆ ਕੋ ਕਹਯਾ ਅਰਥ ਜਨਾਵਨ ਹੇਤ ਪਾਰਸੀ ਮੇ ਨਾਮ ਕਹੈ॥ ਜਵਾਹਰਿ ਇਤਿ॥ ਭਾਵ ਯਹ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਜਵਾਹਰ ਅਪਨੇ ਜੋਹਰ ਦਿਖਾ ਕਰ ਗਾਹਕੋ ਕੋ ਅਪਨੇ ਮੈ ਲਗਾਵੇ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਮਤਿ ਕੋ ਤਾ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸਨਾ ਰੂਪ ਜੋਹਰ ਦਿਖਾਕਰ ਚੇਤਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੀ ਮਤਿ ਕੋ ਅਪਨੇ ਮੇ ਲਗਾਵੇ ਹੈ॥ ਮਤਿ ਮੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੂਯੰ ਚੇਤਨਯ ਕੀ ਮਤਿ ਸੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਔਰ ਪਦਾਰਥੋਂ ਸੇ ਬਿਸੇਖਤਾ ਕਹੋ॥ ਮਾਣਿਕ ਇਤਿ॥ ਜੈਸੇ ਬਾਹਰ ਘਟਾਦਿਕੋ ਕੋ ਅਨਯ ਰਤਨੋ ਮੇ 'ਮਾਣਿਕ' ਨਾਮ ਵਾਲਾ ਰਤਨ ਪ੍ਰਕਾਸੇ ਹੈ, ਅਰ ਅੰਧੇਰੇ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰੇ ਹੈ, ਐਸੇ ਬੁਧਿ ਮੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਨਿਖਲ ਪਦਾਰਥੋ ਮੇ ਸੇ ਬੁਧੀ ਕੋ ਚੇਤਨਯ ਪ੍ਰਕਾਸੇ ਹੈ, ਅਗਯਾਨ ਤਤਕਾਰਯ ਰੂਪ ਅਧੇਰੇ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ, ਗੁਰੂ ਕੋ ਸਿਖਯ ਕਾ ਭਾਉਨਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗਯਾਨ ਮੇ ਹੇਤੁ ਸਿਧ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਸਿਖਯ ਕੇ ਭਾਉਨੇ ਸੇ ਗੁਰੂ ਸਿਖਯ ਕੋ ਅਦੁਤੀ-ਸਤ ਕਾ ਬਾਣੀ ਸੇ ਉਪਦੇਸ ਰੂਪ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਾਵੇ ਹੈ॥ ਸ੍ਰਵਣ ਕੀਯੇ ਕਾ ਸਿਖ ਮਨਨ ਕਰੇ, ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਤਾਸੇ ਪੀਛੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੋ ਗੁਰੂ ਕੇ ਕਹੇ ਵਾਕਯ ਸੇ ਅਦੁਤੀ-ਸਤ ਕਾ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਰੂਪ ਮਤਿ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਸ੍ਰਵਣ, ਮਨਨ, ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਦ੍ਵਾਰਾ ਗੁਰੂ ਕੋ ਸਿਖਯਾ ਕਾ ਭਾਉ ਨਾ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਕਾ ਪਰੰਪਰਾ ਹੇਤੁ ਹੈ॥

ਸੇਖ ਰਹਾ, 'ਗੁਰਾ ਇਕ ਦੇਹਿ' ਸੇ ਲੈ 'ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ' ਪ੍ਰਯੰਤ ਸਾਰ ਕਾ ਅਰਥ ਸੋ ਪੀਛੇ ਲਿਖਯਾ ਹੀ ਜਾਨ ਲੈਨਾ॥ 6॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨੰ. 7. ਨਿਰਮਲ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ. ਗਿ:ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਫਰੀਦਕੋਟ ਟੀਕਾ

ਤੀਰਥਿ ਨਾਵਾ ਜੇ ਤਿਸੁ ਭਾਵਾ ਵਿਣੁ ਭਾਣੇ ਕਿ ਨਾਇ ਕਰੀ॥
ਜੇਤੀ ਸਿਰਠਿ ਉਪਾਈ ਵੇਖਾ ਵਿਣੁ ਕਰਮਾ ਕਿ ਮਿਲੈ ਲਈ॥

ਹੇ ਸਿੱਧੋ ਜੌ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੋ ਭਾਵੀਏ ਤੌ ਹੀ ਤੀਰਥ ਨਾਤਾ ਜਾਇ। ਅਰੁ ਤੀਰਥ ਨਾਤੇ ਕੀ ਸਫਲਤਾ ਭੀ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਜੇਕਰ ਉਸ ਕੇ ਭਾਏ ਬਿਨਾ ਨਾਇ ਭੀ ਲੀਆ ਤੌ ਕਿਆ ਕਰੇਂਗੇ ਦੂਸਰਾ ਉੱਤਰੁ ਏਹੁ ਹੈ ਕਿ ਜਿਤਨੀ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਉਤਪਤਿ ਕਰੀ ਹੋਈ ਕੀ ਦੇਖਤਾ ਹੂੰ ਬਿਨਾ ਕਰਮਾ ਕਿਸੀ ਕੋ ਕਜਾ ਮਿਲਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਕਜਾ ਅਪਨੇ ਬਲ ਸੇ ਏਹ ਜੀਵ ਲੈ ਸਕਤਾ ਹੈ ਭਾਵ ਜੇਕਰ ਹਮਾਰੇ ਕਰਮੋਂ ਮੇਂ ਹੋਗਾ ਅਰੁ ਈਸ੍ਵਰ ਕੋ ਭਾਇਆ ਤਬ ਆਪ ਹੀ ਤੀਰਥ ਕਰ ਲੈਵੇਂਗੇ ਤੁਮ ਸੋਂ ਕਜਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨੁ ਹੈ॥

ਮਤਿ ਵਿਚਿ ਰਤਨ ਜਵਾਹਰ ਮਾਣਿਕ ਜੇ ਇਕ ਗੁਰ ਕੀ ਸਿਖ ਸੁਣੀ॥

ਹੇ ਸਿੱਧੋ (ਜੇ) ਜਬ (ਗੁਰ ਕੀ) ਗੁਰੂਓਂ ਕੀ (ਇਕ) ਏਕਤਾ ਕੀ ਸਿਖਜਾ ਸੁਣੀਤੀ ਹੈ ਭਾਵ ਜਬ ਗੁਰੋਂ ਸੇ ਏਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਉਪਦੇਸੁ ਸੁਨੀਏ ਤਬ ਅਪਨੀ (ਮਤਿ) ਬੁਧੀ ਮੈ ਹੀ ਰਤਨ (ਜਵਾਹਰ) (ਮਾਣਿਕ) ਮਿਲ ਜਾਤੇ ਹੈਂ[25]॥

ਗੁਰਾ ਇਕ ਦੇਹਿ ਬੁਝਾਈ॥
ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ ਸੋ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ॥੬॥

ਇਤਨਾ ਅਰਥੁ ਪੂਰਬ ਵਤ ਜਾਣਨਾ। ਪੁਨਾ ਸਿਧ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੇ ਕਹਤੇ ਭਏ ਕਿ ਜੇਕਰ ਆਪ ਹਮਾਰੇ ਮਤ ਮੈ ਆਓ ਅਰਥਾਤ ਜੋਗ ਭੇਸੁ ਲੇ ਲਵੋ ਤਬ ਜੋਗ ਕੇ ਬਲ ਸੇ ਆਪਕੀ ਅਵਸਥਾ ਵੱਡੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਸਿਧੋਂ ਕੇ ਪ੍ਰਬੋਧਨੇ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉੱਤਰ ਕਹਤੇ ਭਏ॥

ਨੰ. 8. ਨਿਰਮਲ-ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੀਲੀਭਤਿ (ਵੇਦਾਂਤੀ)

ਪੂਰਵ ਸੋਪਾਨ ਮੇਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਯਥਾਵਰਤ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾ ਨਿਰੁਪਣ ਔਰ ਗੁਰੂ ਭਕਤੀ ਤਥਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਗੁਣੀ ਨਿਧਾਨਾਦਿ ਰੂਪ ਸੇ ਕੀਰਤਨ ਔਰ ਸ਼ਰਵਣ, ਮਨਨ, ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਰੂਪ ਸਾਧਨ ਔਰ ਤਿਨ ਸਾਧਨੋਂ ਕਾ ਫਲ ਰੂਪ ਗਿਯਾਨ ਔਰ ਗਿਯਾਨ ਕਾ ਫਲ ਦੁਖ ਨਿਰਵਿਤੀ ਔਰ ਸੁਖ ਮੇਂ ਲੀਨਤਾ ਰੂਪ ਭੀ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਾ॥ ਔਰ, ਗੁਰੁਮੁਖੋਂ ਕੀ ਸਥਿਤੀ ਤਥਾ ਗੁਰੂ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ, ਫਿਰ ਬ੍ਰਹਮ-ਵਿਦਿਆ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਭੀ ਕਹਾ॥

ਅਬ ਉਤਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਸੋਪਾਨ ਮੇਂ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਜਨਯ ਗਿਯਾਨ ਰੂਪ ਤੀਰਥ ਮੇਂ ਸਨਾਨ ਕਾ ਮੁਖਿਯ ਸਾਧਨ, ਸ਼ਿਸ਼ਯ ਮੇਂ ਗੁਰੂ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਹੈ, ਔਰ ਗੁਰੁ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਾ ਕਾਰਣ ਸ਼ਿਸ਼ਯ ਕੋ, ਵਿਵੇਕ, ਵੇਰਾਗਯ ਯੁਕਤ ਹੈ॥ ਔਰ, ਵਿਵੇਕ, ਵੇਰਾਗਯ ਯੁਕਤ ਕੇ ਸਾਧਨ ਵੇਦਾਂਤ 'ਵਚਨ' ਯਗ, ਦਾਨ, ਤਪ ਆਦਿਕ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ ਹੈ॥ ਜਬ ਇਨ ਸਾਧਨੋਂ ਸੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕਾ ਵਿਸ਼ਯ ਸ਼ਿਸ਼ਯ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਤਬ ਗੁਰੂ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਹਮ-ਵਿਦਿਆ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਇਤਨੇ ਅਰਥ ਕਾ ਨਿਰੁਪਣ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਪੂਰਵ ਸੋਪਾਨ ਮੇਂ ਉਕਤ ਮਹਾਵਾਕਯ ਕਾ 'ਅਭਿਯਾਸ ਲਿੰਗ' ਕੋ ਬੋਧਨ ਕਰਨੇ ਵਾਸਤੇ ਫਿਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਪਨੇ ਮਨ ਦੁਆਰਾ ਕਰਤੇ ਹੈ- ਤੀਰਥਿ ਨਾਵਾ ਜੇ ਤਿਸੁ ਭਾਵਾ ਵਿਣੁ ਭਾਣੇ ਕੇ ਨਾਇ ਕਰੀ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਗਿਯਾਨਰੂਪ ਤੀਰਥ ਮੇਂ ਤਬ ਸਨਾਨ ਕਰੁਗਾ ਜਬ ਤਿਸ ਗਿਯਾਨ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਗੁਰੋਂ ਕੋਂ (ਭਾਵਾ) ਪ੍ਰਿਯ ਲਗੇਂਗਾ, ਵਿਨਾ ਪ੍ਰਿਯ ਲਗੇ ਕਿਯਾ ਸਨਾਨ ਕਰੁਗਾ? ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹ ਹੈ ਕਿਸੀ ਭੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਤਾ॥ ਸਤ ਵਸਤੂ ਕਾ ਪਰੋਕਸ਼ ਰੂਪ ਸੇ ਜਾਨਨਾ ਗਿਯਾਨ ਤੀਰਥ ਹੈ॥ ਔਰ, ਤਿਸ ਕਾ ਹ੍ਰਿਦਯ ਮੇਂ ਯਥਾਵਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਨਾ ਸਨਾਨ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹ ਹੈ; ਵਿਵੇਕ, ਵੇਰਾਗਯਵਾਨ ਪੁਰਸ਼ ਮੇਂ ਬ੍ਰਹਮਨਿਸ਼ਠ ਗੁਰੁ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਔਰ, ਉਸੀ ਕੋ ਉਤਕਟ ਗਿਯਾਨ ਕੀ ਇਛਾ ਹੋਤੀ ਹੈ॥ ਗੁਰੂ ਜਬ ਉਤਕਟ ਬੋਧ ਕੀ ਇਛਾ ਵਿਵੇਕ, ਵੈਰਾਗਯ ਸੰਯੁਕਤ ਸ਼ਿਸ਼ਯ ਕੋ ਦੇਖਤੇ ਹੈ, ਔਰ ਕੁਤਰਕ ਦੂਸ਼ਿਤ ਬੁਧੀ ਸੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ ਕੀ ਬੁਧੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਅਤਿਅੰਤ ਨਿਰਮਲ ਦੇਖਤੇ ਹੈ, ਤਬ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਤੇ ਹੈ॥ ਜੇਸੇ ਕਠਉਪਨਿਸ਼ਦ ਮੇਂ ਯਮਰਾਜਾ ਨੇ ਨਚਿਕੇਤਾ ਸ਼ਿਸ਼ਯ ਕੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਪਰੀਖਸ਼ਾ ਕਰਕੇ ਕੁਤਰਕ ਰਹਿਤ ਵਿਵੇਕ, ਵੈਰਾਗਯ ਸੰਪੰਨ ਦੇਖ ਕਰ ਅਤਿਅੰਤ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਾ ਥਾ॥ ਤਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਬ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕਾ ਵਿਸ਼ਯ ਹੋਵੇਗਾ, ਤਭੀ ਗਿਯਾਨ ਤੀਰਥ ਮੇਂ ਸਨਾਨ ਕਰੇਗਾ, ਪਰੰਤੂ, ਯਹ ਵਿਵੇਕ, ਵੈਰਾਗਯ ਸਹਿਤ ਉਤਕਟਬੋਧ ਕੀ ਇਛਾ ਚਿਤ ਕੀ ਸੁਧੀ ਕੇ ਕਾਰਣ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਧਰਮ ਸੇ ਹੋਤੀ ਹੈ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੁ ਜੀ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਧਰਮੋਂ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਤੇ ਹੈ॥ (ਸਿਰਠ) ਕਾ ਮੂਲ ਸ਼ਬਦ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ॥ (ਵੇਖਾ) ਹਮ ਅਪਨੇ ਅਨੁਭਵ ਤਥਾ ਵੇਦ ਵਚਨੋਂ ਸੇ ਦੇਖਤੇ ਹੈ (ਜੇਤੀ) ਜਿਤਨੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ ਵਿਨਾ ਕਰਮ ਸੇ ਕਿਯਾ (ਮਿਲੇ ਲਈ) ਮਿਲਨੇ ਲਗਾ ਹੈ॥ ਤਾਤਪਰਿਯ ਯਹ ਹੈ ਸਕਾਮ ਕਰਮ ਸੇ ਵਿਨਾ ਇਸ ਲੋਕ ਤਥਾ ਪਰਲੋਕ ਕਾ ਸੁਖ ਨਹੀਂ ਮਿਲਤਾ; ਔਰ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ ਸੇ ਵਿਨਾ ਉਤਕਟ ਬੋਧ ਕੀ ਇਛਾ ਵਿਵੇਕ, ਵੇਰਾਗਯਾਦਿਕੋਂ ਕਾ ਜੋ ਕਾਰਣ, ਚਿਤ ਕੀ ਸ਼ੁਧੀ, ਸੋ ਹੋਤੀ ਨਹੀਂ॥ ਇਸ ਸੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ-ਧਰਮ ਅਵਸ਼ਯ ਕਰਤਵਯ ਹੈ॥ ਅਬ ਇਸ ਅਰਥ ਕੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਰੁਤਿਪ੍ਰਮਾਣ ਲਿਖਤੇ ਹੈ॥

ਅਰਥ॥ ਕਠ ਹੀ ਯਹ ਸ਼ਰੁਤੀ ਹੈ, ਤਹਾਂ ਯਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹੈ॥ ਨਚਕੇਤਾ ਨੇ ਯਮਰਾਜ ਕੋ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਕੇ ਆਤਮ ਗਿਯਾਨ ਵਰ ਮਾਂਗਾ॥ ਤਬ ਯਮਰਾਜ ਨੇ ਕਹਾ:- 'ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕਾ ਰਾਜਯ, ਸੁਵਰਣ, ਰਸਿਤ, ਅਸ਼੍ਵ ਦੀਰਯ-ਜੀਵਨ, ਪੁਤ੍ਰ, ਪੋਤ੍ਰੋਂਦਿ ਪਦਾਰਥ ਮਾਗ ਲੇ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲੋਭ ਸੇ ਜਬ ਆਤਮ ਗਿਯਾਨਰੂਪ ਵਰ ਸੇ ਨ ਚਲਾਯਮਾਨ ਹੁਆ, ਤਬ ਆਤਮਾ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਬੜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਕਰਾ॥ ਤਿਸੀ ਪ੍ਰਕਰਣ ਕੀ ਯਹ ਸ਼ਰੁਤੀ ਹੈ॥ ਹੇ (ਪ੍ਰੇਸ਼ਠ) ਪ੍ਰਿਯ ਸ਼ਿਸ਼ਯ ਨਚਕੇਤਾ ! ਤਰਕ ਕਰਕੇ ਗੁਰੁ ਨੇ ਕਥਨ ਕਰੀ ਹੁਈ ਆਤਮ ਗਿਯਾਨ ਰੂਪ ਮਤੀ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਕੋ ਯੋਗਯ ਨਹੀਂ॥ (ਅਨਯ) ਸੁਧ ਬੁਧਿ ਸ਼ਿਸ਼ਯ ਕਰਕੇ ਸੁਸ਼ਰੁਗਿਯਾਨ ਵਾਸਤੇ ਹੋਤੀ ਹੈ॥ ਜਿਸ ਮਤਿ ਕੋ ਤੁ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਆ ਹੈ ਹੇ ਪ੍ਰਿਯ! ਤੂ (ਵਤ) ਹਰਸ਼ ਹੋਤਾ ਹੈ, (ਸਤਯਘ੍ਰਿਤ) ਸਤਯ ਧਾਰਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਹੇ ਨਚਕੇਤਾ ਤੁਮਹਾਰੇ ਸਾਧਿਸ਼ਠ (ਪ੍ਰਸ਼ਠਾ) ਪੁਛਨੇ ਵਾਲਾ ਹਮਾਰਾ ਪੁਤ੍ਰ ਵਾ ਸ਼ਿਸ਼ਯ ਹੋਵੇ ਯਹ ਹਮ ਮਾਂਗਤੇ ਹੈ॥ ਇਸ ਸ਼ਰੁਤੀ ਮੇਂ ਵੈਰਾਗਯ ਆਦਿਕ ਸਾਧਨ ਯੁਕਤ ਹੋਨੇ ਸੇ ਨਚਕੇਤਾ ਸ਼ਿਸ਼ਯ ਸੇਂ ਯਮਰਾਜ ਗੁਰੂ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸੁਨਾ ਹੈ॥ ਇਸ ਸੇ ਗੁਰੁ ਜੀ ਭੀ ਗੁਰੁ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕਾ ਹੇਤੂ ਵੇਰਾਗਯਾਦਿਕ ਸਾਧਨੋਂ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਤੇ ਹੈ॥ ਇਨ ਵੇਰਾਗਯਾਦਿਕੋਂ ਕਾ ਸਾਧਨ ਨਿਸ਼ਕਾਮ-ਧਰਮ ਹੈ॥ ਯਹ ਵਾਰਤਾ ਸ਼ਰੁਤੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੇ ਨਿਰਣਨੀਤ ਹੈ॥ ਤਥਾਹਿ॥

ਅਰਥ॥ ਤਿਸ ਇਸ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਪ੍ਰਤਿਪਾਧਯ ਬ੍ਰਹਮ ਚੇਤਨ ਕੋ (ਬ੍ਰਾਹਮਣ) ਬ੍ਰਹਮ ਭਾਵ ਕੀ ਇਛਾ ਵਾਲੇ ਮੁਮੁਸ ਪੁਰਸ਼ (ਵੇਦਕਾ ਪਾਠ) ਯਗ ਦਾਨ, ਰਾਗ ਦ੍ਵੇਸ਼ ਰਹਿਤ ਵਿਸ਼ਯ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੇਵਨ ਰੂਪ ਤਪ ਕਰਕੇ (ਵਿਵਿਦਿਸ਼ਨਿਤ) ਜਾਨਨੇ ਕੀ ਇਛਾ ਕਰਤੇ ਹੈ॥ ਇਸ ਸ਼ੁਤੀ ਮੇਂ ਵੇ ਦਾਨੁਵਚਨ ਯਗ, ਦਾਨ, ਤਪ, ਉਪਲਖਿਸ਼ਤ ਨਿਸ਼ਕਾਮ-ਧਰਮ ਕੋਂ ਗਿਯਾਨ ਕੀ ਇਛਾ ਕਾ ਹੇਤੁ ਕਹਾ ਹੈ॥ ਸੋ ਗਿਯਾਨ ਕੀ ਇਛਾ ਵਿਨਾ ਵੇਰਾਗਯਾਦਿਕ ਸਾਧਨੋਂ ਕੇ ਹੋਤੀ ਨਹੀਂ॥ ਇਸ ਸੇ ਜਿਤਨੇ ਸਾਧਨੋਂ ਵਿਨਾ ਗਿਯਾਨ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ, ਉਤਨੇ ਸਾਧਨੋਂ ਕੀ ਸਿਧੀ ਨਿਸ਼ਕਾਮ-ਧਰਮ ਸੇ ਅਵਸ਼ਯ ਹੋਤੀ ਹੈ॥ ਇਸ ਤਾਤਪ੍ਰਯ ਸੇ ਗੁਰੁ ਜੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ। 'ਜੇਤੀ ਸਿਰਠਿ ਉਪਾਈ ਵੇਖਾ ਵਿਣੁ ਕਰਮਾ ਕਿ ਮਿਲੇ ਲਈ'॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਗੁਰੁ ਜੀ ਕਾ ਯਹ ਹੈ॥ ਨਿਸ਼ਕਾਮ-ਧਰਮ ਸੇ ਚਿਤ ਸ਼ੁਧੀ, ਔਰ ਚਿਤ ਸ਼ੁਧੀ ਸੇ ਵੈਰਾਗਯਾਦਿਕ, ਔਰ ਵੈਰਾਗਯਾਦਿਕੋਂ ਸੇ ਗੁਰੁ ਕਾ ਸ਼ਿਸ਼ਯ ਮੇਂ ਪ੍ਰੇਮ; ਫਿਰ ਉਪਦੇਸ਼-ਜਨਯ ਗਿਯਾਨਤੀ ਰਥ ਮੇਂ ਅਖੰਡ ਅਨੁਭਵਰੂਪ ਸਨਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ॥

ਮਤਿ ਵਿਚਿ ਰਤਨ ਜਵਾਹਰ ਮਾਣਿਕ ਜੇ ਇਕ ਗੁਰ ਕੀ ਸਿਖ ਸੁਣੀ॥
ਗੁਰਾ ਇਕ ਦੇਹਿ ਬੁਝਾਈ॥ ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ ਸੋ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ॥6॥

ਜਬ ਗੁਰੁ ਕੀ (ਇਕ) ਏਕ ਵਸਤੂ ਮੇਂ (ਸਿਖ) ਸਿਕਸ਼ਾ ਕੋ ਸ਼ਿਸ਼ਯ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਤਬ (ਮਤਿ ਵਿਚ) ਬੁਧੀ ਮੇਂ; ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸਕੇਤ ਸੇ ਰਤਨਪਦ ਬੋਧ, ਔਰ ਯਾਵਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸੇ ਜਵਾਹਰਪਦ ਬੋਧ, ਮਾਣਕ ਤੁਲਯ ਚੇਤਨਯ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਮਾਣਕ ਰਤਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਹੁਆ ਸ੍ਵਸਮੀਪਵਰਤੀ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਤਾ ਹੈ; ਤੈਸੇ ਚੇਤਨਯ ਵਸਤੂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੁਆ ਸ੍ਵਸਬੰਧ ਸਰਵ ਵਸਤੂ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਤੀ ਹੈ॥ ਇਸ ਸੇ ਚੇਤਨਯ ਆਤਮਾ ਮਾਣਕ ਤੁਲਯ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ॥ ਸੋ ਚੇਤਨਯ ਵਸਤੁ ਬੁਧੀ ਮੇਂ ਗੁਰੁ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੋ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਕੇ ਜਾਨ ਲੇਤਾ ਹੈ॥ ਜੋ ਮੁਲ ਮੰਤ੍ਰ ਮੇਂ (ਸੈਭੰ) ਸ਼ਬਦ ਸੇ ਬੋਧਨ ਕਰਾ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਬੁਧੀ ਸਬ ਚੇਤਨ ਕੋ ਜਯੋਤੀ ਰੂਪ ਸੇ ਸ਼ੁਤੀ ਮੇਂ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰਾ ਹੈ, ਤਥਾਹਿ॥

ਪੁਰਸ਼ : ਬ੍ਰ. ਅ. 4 ਬ੍ਰਾ. 3। ਅਰਥ॥ ਯਹ ਸ਼ੁਤੀ ਜਨਕ ਯਾਗਵਲਕਯ ਕੇ ਸੰਵਾਦ ਕੋ ਹੈ॥ ਪੂਰਵ ਪ੍ਰਸੰਗ ਯਹ ਹੈ॥ ਜਾਗ੍ਰਿਦ ਅਵਸਥਾ ਸੇ ਸੂਰਯ ਚੰਦ੍ਰ ਅਗ੍ਨਿਵਾਕ ਕੋ ਵਿਉਹਾਰ ਦਸ਼ਾ ਮੇਂ ਕਾਰਯਕਰਣ ਸੰਘਾਤ ਕੇ ਜਯੋਤੀ-ਸਿਧ ਕਰਕੇ ਸ੍ਵਪਨ ਕਾਲ ਮੇਂ ਕੇਵਲ ਆਤਮਾ ਕੋ ਜਯੋਤੀ ਕਥਨ ਕਰਾ॥ ਫਿਰ ਜਨਕ ਪ੍ਰਸ਼ੰਨ ਕਰਤੇ ਹੈ (ਕਤਮ ਆਤਮੇਤੀ) ਹੇ ਯਾਗਵਲਕਯ ! ਦੇਹ, ਇੰਦ੍ਰੀਯ, ਪ੍ਰਾਣ, ਮਨ, ਇਨ ਮੇਂ ਆਤਮਾ ਕੌਨ ਹੈ? 'ਇਤੀ' ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਸ਼ੰਨ ਕੀ ਸਮਾਪਤੀ ਕਾ ਬੋਧਕ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇਤਨਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਾਕਯ ਹੈ॥ ਯਾਗਵਲਕਯ ਕਹਿਤੇ ਹੈ:- ਜੋ ਯਹ ਪਰਮਾਤਮਸ੍ਵਰੂਪ ਵਸਤੂ, (ਵਿਗਿਆਨਮੇਯ) ਵਿਗਿਆਨ ਨਾਮ ਬੁਧੀ ਕਾ ਹੈ, ਯਾਂਤੇ ਜੋ ਬੁਧੀ ਉਪਾਧਿਕ ਚੈਤਨਯ ਪ੍ਰਾਣੋਂ ਕੇ ਮਧਿਯ ਵਰਤਮਾਨ ਹੁਆ (ਹ੍ਰਧਨੰਤਰ ਜਯੋਤੀ) ਬੁਧੀ ਕੇ ਅਭਿਯੰਤਰ ਜਯੋਤੀ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ, ਔਰ ਵਾਸਤਵ (ਪੁਰਸ਼) ਪੂਰਣ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਕਿਉਂਕਿ, ਪੂਰਣ ਵਸਤੂ ਕਾ ਨਾਮ ਪੁਰਸ਼ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੁ ਜੀ ਨੇ ਪੂਰਵ ਵਿਖਿਯਾਤ ਦੋ ਪੰਕਤੀ ਸੇ ਸਰਵ ਦੋਹੇਂ ਮੇਂ ਏਕ ਰੂਪਤਾ, ਔਰ ਕਰਮਾਦਿਕੋਂ ਕੇ ਫਲ ਦਾਤਾ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਸੇ ਅਭਿਨੰਤਾ ਬੋਧਨਕਾਰੀ ਹੈ॥

ਇਨ ਪੰਚਮੀ ਔਰ ਖਸ਼ਨੀ ਸੋਪਾਨ ਸੇ ਅਦ੍ਵੈਤ ਵਸਤੂ ਕੋ ਗੁਰੁ ਉਪਦਿਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦ ਸੇ ਗਮਯਤਾਰੂਪ 'ਅਪੂਰਵਤਾ' ਕਾ ਔਰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਕਥਨਤਾ ਰੂਪ 'ਅਭਿਯਾਸ' ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਾ ਹੈ॥ ਮੂਲ ਕਾ ਸਪਸ਼ਟ ਅਰਥ ਯਹ ਹੈ ਸੋ ਬੁਧੀ ਮੇਂ ਸਵਯੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮਾਣਕ ਵਤ ਮਾਣਕ ਚੇਤਨ ਦੇਵ ਸਰਵ ਦੇਹੋਂ ਮੇ ਏਕ ਰੂਪ ਗੁਰੋਂ ਨੇ ਜਨਾਯਾ ਹੈ, ਔਰ ਜੋ ਸਰਵ ਜੀਵਨ ਕੋ ਫਲ ਦਾ ਦਾਤਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੈ 'ਸੋ ਮੈਂ ਹੂੰ' ਇਸੀ ਸੇ ਹਮ ਕੋ ਵਿਸਮਰਣ ਹੋਤਾ ਨਹੀਂ॥6॥ ਪੂਰਵ ਖਸ਼ਠ ਸੋਪਾਨ ਮੇਂ ਵੈਰਾਗਯ ਕੋ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨੇ ਕਾ ਹੇਤੂ ਰੂਪ ਸੇ ਬਚਨ ਕਰਾ, ਔਰ, ਨਿਸ਼ਕਾਮ-ਧਰਮ ਕੋ ਤਿਸ ਕਾ ਕਾਰਣ ਬੋਧਨ ਕਰਾ॥

ਨੰ. 9. ਸਾਧੂ ਪੰ. ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਜੀ ਉਦਾਸੀਨ (ਵੇਦਿਕ ਮੁਨੀ)

"ਕਰਮ ਫਲ ਸ਼ਰਧਾ ਪਰਵ" ॥6॥

ਤੀਰਥ ਮੇਂ ਸਨਾਨ ਕਰੇ, ਯਦਿ ਉਸ ਮੇਂ (ਤੀਰਥ ਮੇਂ) ਸ਼ਰਧਾ ਕਾ ਭਾਵ ਹੋ, ਸ਼ਰਧਾ ਕੀ ਭਾਵਨਾ ਕੇ ਬਿਨਾ ਸਨਾਨ ਸੇ ਕਿਯਾ ਕਰੇਗਾ ਅਰਥਾਤ ਕਿਯਾ ਫਲ ਪਾਯੇਗਾ। ਜਿਤਨੀ ਸੁਰਿਸ਼ਟੀ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਉਤਪੰਨ ਕੀ ਹੁਈ ਦੇਖੀ ਜਾਤੀ ਹੈ, ਉਸਮੇਂ ਸ਼ਰਧਾ ਕੇ ਬਿਨਾ ਕਿਏ ਹੁਏ ਕਰਮ ਸੇ ਕਿਯਾ ਮਿਲਤਾ ਹੈ, ਔਰ ਕੋਨ ਲੇਤਾ ਅਰਥਾਤ ਪਾਤਾ ਹੈ॥1॥ ਮਨੁਸ਼ਯੋਂ ਕੀ ਅਪਨੀ ਸ਼ਰਧਾ ਵਾਲੀ ਬੁਧੀ ਕੇ ਅੰਦਰ ਹੀ, ਹੀਰੇ ਮੋਤੀ ਔਰ ਮਾਣਿਯੋਂ ਕੇ ਤੁਲਯ (ਸਘਰਸ਼) ਸਬ ਭੋਗਯ ਪਦਾਰਥ ਰਖੇ ਹੁਏ ਹੈ, ਯਦਿ ਮਨੁਸ਼ਯ, ਉਪਦੇਸ਼ਟਾ ਗੁਰੂ ਕੀ ਏਕ ਸ਼ਰਧਾ ਸਬੰਧੀ ਸ਼ਿਖਸ਼ਾ ਕੋ ਸੁਨੇ। ਉਪਦੇਸ਼ਟਾ ਗੁਰੂ ਨੇ ਸੰਪੂਰਣ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਕੋ ਏਕ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਸ਼ਰੀਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਿਯਾ ਹੈ, ਵਹੀ ਏਕ ਇਸ਼੍ਵਰ ਸਬ ਮਨੁਸ਼ਯ ਕੋ ਕਰਮੋਂ ਕਾ ਫਲ ਦੇਤਾ ਹੈ, ਵਹ ਮੁਝੇ ਵਿਸਮਰਣ ਨ ਹੋ ਜਾਯੇ (ਨ ਭੁਲੇ), ਯਹ ਭਾਵ ਹਰ-ਏਕ ਕੋ ਪਕਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਯੇ॥2॥6॥

ਭਾਸ਼ਯ-ਇਸ਼੍ਵਰ ਏਕ ਹੈ, ਸਬ ਜਗਹ ਪੁਰਨ ਹੈ, ਸਬ ਕਾ ਅੰਤਰਾਤਮਾ ਹੈ, ਸਬਕੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿਤਾ ਹੁਆ ਸਬਕੇ ਕਰਮੋਂ ਪਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰੱਖਤਾ ਹੈ, ਯਥਾਰਥ ਕਰਮ ਫਲ ਕਾ ਦਾਤਾ ਹੈ, ਸਦਾ ਸਮਰਣ ਰਖਨੇ ਯੋਗਯ ਹੈ, ਯਹ ਪੀਛੇ ਕਹਾ ਗਯਾ। ਅਬ, ਜੋ ਕਰਮ ਸ਼ਰਧਾ ਸੇ ਕਿਯਾ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਕਾ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਫਲ ਮਿਲਤਾ ਹੈ ਔਰ ਜੋ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਧਾ ਕੇ ਕਿਯਾ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਉਸਕਾ ਫਲ ਕੁਛ ਭੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਤਾ, ਯਹ ਕਹਿਨੇ ਕੇ ਲਿਯੇ ਜਪਸੰਹਿਤਾ ਕਾ (ਛਠਾ) ਪਰਵ ਆਰੰਭ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਇਸਕਾ ਨਾਮ ਕਰਮਫਲ ਸ਼ਰਧਾਪਰਵ ਔਰ ਮੰਤਰਸੰਖਿਆ ਦੋ ਹੈ।

ਉਨਮੇਂ ਸੇ ਪਹਿਲੇ ਮੰਤਰ ਕਾ ਪੂਰਵ-ਭਾਵ ਹੈ॥ 'ਤੀਰਥਿ ਨਾਵਾ ਜੇ ਤਿਸੁ ਭਾਵਾ, ਵਿਣੁ ਭਾਣੇ ਕਿ ਨਾਇ ਕਰੀ'। ਰਿਕਸੰਹਿਤਾ ਕੇ ਅਨੇਕ ਮੰਤਰੋਂ ਮੇਂ ਤੀਰਥੋਂ ਕੀ ਚਰਚਾ ਕੀ ਗਈ ਹੈ॥ ਉਨ (ਮੰਤਰੋ) ਸੇ ਤੀਰਥ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਤਥਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਕਾ ਸਪਸ਼ਟ ਔਰ ਠੀਕ ਠੀਕ ਗਿਯਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਏਕ ਮੰਤਰ ਮੇਂ 'ਤੀਰਥ ਸਿੰਧੁਨਾਮ' (ਰਿ: 1, 46, 8) ਪੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਉਸਕਾ ਅਰਥ ਹੈ 'ਨਦਿਯੋਂ ਮੇਂ ਸਨਾਨ ਆਦਿ ਕੇ ਲਿਯੇ ਉਤਰਨੇ ਕਾ ਘਾਟ'। ਦੂਸਰੇ ਮੰਤਰ ਮੇਂ 'ਤੀਰਥ ਨ ਅਘਿ: ਪੌਂਸਯਾਨਿ ਤਸਥੁ:' (ਰਿ: 1,॥ 69॥) ਪਾਠ ਮਿਲਤਾ ਹੈ। ਉਸਕਾ ਅਰਥ ਹੈ- 'ਤੀਰਥ ਮੇਂ ਸਨਾਨ ਕਰਨੇ ਸੇ ਜੈਸੇ ਪਾਪ ਕ੍ਰਮ ਠਹਿਰ ਜਾਤੇ ਅਰਥਾਤ ਫਲ ਦੇਨੇ ਮੇਂ ਅਸਮਰਥ ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈ, ਵੈਸੇ ਸ਼ਤਰੁ ਕੇ ਬਲ ਠਹਰ ਜਾਯੇ।' ਤੀਸਰੇ ਮੰਤਰ ਕਾ ਪਾਠ ਹੈ 'ਯੇ ਪ੍ਰਣਨਤਿ ਪ੍ਰਚ ਯਚਛਨਿਤ ਸੰਗਮੇ (ਰਿਗ: 10, 107, 4) ਉਸਕਾ ਅਰਥ ਹੈ' ਜੋ ਨਦਿਯੋਂ ਕੇ ਸੰਗਮ ਪਰ ਅੰਨ ਸੇ ਭੁਖੋਂ ਕੋ ਤ੍ਰਪਤ ਕਰਤੇ ਹੈ ਔਰ ਜੋ ਦੂਸਰਾ ਦਾਨ ਦੇਤੇ ਹੈ, ਵੇ ਅਪਨੇ ਦਾਨ ਕਾ ਯਥੇਸ਼ਟ ਫਲ ਪਾਤੇ ਹੈ।" ਇਨ ਸਬ ਮੰਤਰੋਂ ਸੇ ਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਮੰਤਰਕਾਲ ਮੇਂ ਹਮਾਰੇ ਪੂਰਵਜ ਤੀਰਥੋਂ ਕੋ ਮਾਨਤੇ ਥੇ ਔਰ ਉਨਮੇਂ ਸਨਾਨ ਆਦਿ ਕੇ ਕਰਨੇ ਸੇ ਪਾਪੋਂ ਕੀ ਨਿਰਵਿਤ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਸਮਝਤੇ ਥੇ। ਇਸੀ ਸੇ ਕੋਸ਼ਕਾਰੋਂ ਨੇ ਤੀਰਥ ਸ਼ਬਦ ਕਾ ਅਰਥ "ਤਾਰਨੇ ਵਾਲਾ" ਅਰਥਾਤ ਪਾਪੋਂ ਸੇ ਪਾਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ,

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਲਿਖਾ ਹੈ, ਜੋ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਗੰਤ ਹੈ। ਤੀਰਥ-ਸ਼ਬਦ ਕੇ ਇਸ ਅਰਥ ਕੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਉਸ ਮੰਤਰ ਸੇ ਭੀ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਸਨਾਨ ਕਰਤੇ ਸਮਯ ਹਮਾਰੇ ਪੁਰਵਜ ਨਿਯਮ ਸੇ ਪੜ੍ਹਾ ਕਰਤੇ ਥੇ। ਮੰਤਰ ਯਹ ਹੈ॥

ਅਰਥ- ਜਲ ਇਸ ਕੋ ਬਹਾ ਲੇ ਜਾਯੇ, ਜੋ ਕੁਛ ਭੀ ਮੁਝ ਮੇਂ ਪਾਪ ਹੈ, ਅਥਵਾ ਜੋ ਮੈਨੇ ਦ੍ਰੋਹ ਅਰਥਾਤ ਵਿਸ਼ਵਾਸੰਘਾਤ ਕਿਯਾ ਹੈ, ਅਥਵਾ ਜੋ ਮੈਨੇ ਬੁਰਾ-ਭਲਾ ਕਹਾ (ਗਾਲੀ-ਗਲੋਚ ਕਿਯਾ) ਹੈ ਔਰ ਜੋ ਝੂਠ ਬੋਲਾ ਹੈ॥ 22॥

ਭਾਰਤਵਰਸ਼ ਕੀ ਸਬ ਨਦਿਯਾਂ, ਉਨਕੇ ਸੰਗਮ ਔਰ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਹੈ, ਯੇ ਸਬ ਹਮਾਰੇ ਪੂਰਵਜੋਂ ਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੀਰਥ ਹੈ। ਇਨ ਸਬਕੀ ਸੰਖਿਆ 68 ਕੇ ਲਗਭਗ ਮਾਨੀ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਇਨਕੇ ਸੁਰਮਯ ਔਰ ਮਨੋਹਰ ਕਿਨਾਰੋਂ ਪਰ ਆਜ ਕੀ ਤਰਹ ਮੰਤਰਕਾਲ ਮੇਂ ਭੀ ਬੜੇ ਬੜੇ ਤਪਸ੍ਵਿਯੋਂ ਔਰ ਵਿਦਵਾਨ ਰਿਸ਼ੀਯੋ ਤਥਾ ਮੁਨਿਯੋਂ ਕੇ ਆਸ਼੍ਰਮ ਥੇ। ਜਹਾਂ ਪਰ, ਸਮਸਤ ਭਾਰਤੀਯ ਜਨਤਾ ਸਨਾਨ, ਧਿਆਨ ਔਰ ਦਰਸ਼ਨ ਕੇ ਲਿਯੇ ਪ੍ਰਤਿਵਰਸ਼ ਏਕ ਬਾਰ ਨਿਯਮ ਸੇ ਜਾਤੀ ਥੀ ਔਰ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਨਤੀ ਤਥਾ ਅਪਨੀ ਸ਼ਕਤਿ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਾਨ ਦੇ ਤੀ ਥੀ। ਸੋਭਰਿ ਰਿਸ਼ੀ ਨੇ, ਜੋ ਪਚਾਸ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀਯੋ ਕੇ ਸਾਥ ਫਿਰਾ ਕਰਤਾ ਥਾ, ਅਪਨੇ ਮੰਤਰੋਂ ਮੇਂ ਕਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਝੇ ਸੁਵਾਤ-ਨਦੀ ਕੇ ਘਾਟ ਪਰ ਪੁਰੁਕੁਤਸ ਕੇ ਪੁਤਰ ਮਹਾਰਾਜ 'ਤ੍ਰਿਸਦਸਯੂ' ਨੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਦਾਨ ਦਿਯਾ। ਉਸਕੇ ਮੰਤਰ ਯੇ ਹੈ-

ਅਰਥ- ਪੁਰੁਕੁਤਸ ਕੇ ਪੁਤਰ ਤ੍ਰਿਸਦਸਯ ਨੇ ਜੋ ਬੜਾ ਦਾਨੀ ਹੈ, ਰਾਜਾ ਹੈ ਔਰ ਸਚਾ ਰਾਜਾ ਹੈ, ਮੁਝੇ ਪਚਾਸ ਬਹੁਵੋਂ ਕਾ ਦਾਨ ਦਿਯਾ॥ 36॥

ਅਰਥ- ਔਰ ਮੁਝੇ ਘੋੜੇ ਕਾ ਤਥਾ ਵਸਤ੍ਰੋਂ ਕਾ ਦਾਨ ਦਿਯਾ, ਸੁਵਾਤ- ਨਦੀ ਕੇ ਘਾਟ ਪਰ। ਤੀਨ ਸਤਰ ਅਰਥਾਤ ਦੋ ਸੌ ਦਸ (210) ਗੌਵੋਂ ਕਾ ਔਰ ਉਨ ਗੌਵੋਂ ਕੇ ਸਵਾਮੀ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਸਾਂਡ ਕਾ, ਜੋ ਆਗੇ ਚਲਨੇ ਵਾਲਾ ਔਰ ਬੜੀ ਸ਼ੋਭਾ ਵਾਲਾ ਅਰਥਾਤ ਬੜਾ ਸੁੰਦਰ ਹੈ, ਦਾਨ ਦਿਯਾ॥ 37॥

ਅਤ੍ਰਿ ਕੇ ਪੁਤਰ ਗੋਪਵਨ ਰਿਸ਼ੀ ਨੇ, ਜਿਸਕਾ ਆਸ਼੍ਰਮ ਰਾਵੀ-ਨਦੀ ਕੇ ਕਿਨਾਰੇ ਥਾ, ਅਪਨੇ ਮੰਤਰੋਂ ਮੇਂ ਨਦੀ ਕੋ ਸਮਬੋਧਨ ਕਰਕੇ ਰਿਸ਼ੀ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਸੁਤਰਵਾ ਰਾਜਾ ਕੇ ਦਾਨ ਕੋ ਬਹੁਤ ਬਖਾਨਾ ਹੈ। ਉਨ ਮੇਂ ਸੇ ਏਕ ਮੰਤਰ ਯਹ ਹੈ॥

ਅਰਥ- ਹੇ ਬੜੀ ਨਦੀ, ਹੇ ਰਾਵੀ, ਮੈਂ ਨਿਰਸਦੇਹ ਤੁਝੇ ਸਤਿਯ ਕਹਿਤਾ ਹੂੰ। ਹੇ ਸਦਾ ਜਲ ਵਾਲੀ, ਨਿਸਚਯ ਸੇ ਇਸ ਅਤਿਅੰਤ ਬਲ- ਵਾਲੇ (ਸੁਤਵਰ) ਸੇ ਭਿੰਨ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਮਨੁਸ਼ਯ ਘੋੜੋਂ ਕਾ ਦਾਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ॥ 15॥

ਬ੍ਰਹਸਪਤਿ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਭਰਦ੍ਵਾਜ ਰਿਸ਼ੀ ਨੇ, ਜਿਸ ਕਾ ਆਸ੍ਰਮ ਪੰਜਾਬ ਮੇਂ ਸਰਸਵਤੀ ਨਦੀ ਕੇ ਕਿਨਾਰੇ ਥਾ ਔਰ ਗੰਗਾ ਪਰ ਸਨਾਨ ਕੇ ਲਿਯੇ ਗਯਾ ਥਾ। ਅਪਨੇ ਮੰਤ੍ਰੋ ਮੇਂ ਵ੍ਰਭੂ ਨਾਮੀ ਤਖਸ਼ਾ (ਤਰਖਾਨ) ਕੇ ਦਾਨ ਕੀ ਬੜੀ ਪ੍ਰਸੰਸ਼ਾ ਕੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ- ਮੰਤਰ ਯੇ ਹੈ॥

ਅਰਥ- ਪ੍ਰਾਣੀਯੋਂ ਕਾ ਸਰਦਾਰ (ਅਧੀਸ਼੍ਵਰ) ਵ੍ਰਭੂ ਸਬ ਸੇ ਸਰੇਸ਼ਠ (ਉਚੇ) ਭੁਲੋਕ ਮੇਂ ਸਥਿਤ ਹੁਆ। ਉਸ ਕਾ ਯਸ਼ ਗੰਗਾ ਕੇ ਕਿਨਾਰੇ ਕੀ ਨਾਈ ਬਹੁਤ ਉਚਾ ਹੈ। (ਰਿ: 6॥45॥31)

ਅਰਥ- ਜਿਸ ਕਾ ਹਜ਼ਾਰੋਂ ਕਾ ਉਤਮ ਦਾਨ ਤੁਰੰਤ ਯਾਚਕ ਕੋ ਦੇਨੇ ਕੇ ਲਿਯੇ ਵਾਯੁ ਕੀ ਨਾਈ ਦੌੜਤਾ ਹੈ॥ (ਰਿ: 6॥45॥32)

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਵਿਬੂ ਨਾਮੀ ਤਖਸ਼ਾ ਕੇ ਦਾਨ ਕੀ ਚਰਚਾ ਮਨੁਸਮੁਤਿ ਮੇਂ ਭੀ ਕੀ ਗਈ ਹੈ। ਗਿਆਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਮਨੁ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਕੇ ਬਨਨੇ ਕੇ ਸਮਯ ਤਖਸ਼ਾ ਕਾ ਦਾਨ ਨਿੰਦਤ ਸਮਝਾ ਜਾਤਾ ਥਾ। ਮਨੁਸਮ੍ਰਿਤੀ ਕਾ ਚਰਚਾ- ਸ਼ਲੋਕ ਯਹ ਹੈ-

ਅਰਥ- ਪੁਤ੍ਰੋ ਸਹਿਤ ਭੁਖ ਸੇ ਦੁਖੀ ਹੁਏ ਨਿਸਚਯ ਮਹਾਤਪਸਵੀ ਭਰਦੁਵਾਜ ਨੇ ਨਿਰਜਨ ਬਨ ਮੇਂ ਵਿਬੁ ਨਾਮ ਦੇ ਤਖਸ਼ਾ ਕੇ ਤਖਸ਼ਾ ਸੇ ਅਨੇਕ ਗੋਵੋਂ ਕਾ ਦਾਨ ਲਿਯਾ॥ 297॥

ਤੀਰਥ ਪਰ ਤੀਰਥਬੁਧਿ ਸੇ ਜਾਨੇ ਔਰ ਸ਼ਰਧਾਪੂਰਵਕ ਸਨਾਨ, ਧਿਆਨ ਤਥਾ ਦਾਨ ਆਦਿ ਕੇ ਕਰਨੇ ਸੇ ਪਾਪੋਂ ਕੀ ਨਿਰਵਿਤੀ ਹੋਤੀ ਹੈ॥ ਪਰ ਯਦਿ ਮਨੁਸ਼ਯ ਤੀਰਥਬੁਧਿ ਸੇ ਤੀਰਥ ਪਰ ਨਹੀਂ ਜਾਤਾ ਔਰ ਨ ਹੀ ਸ਼ਰਧਾਪੁਰਵਕ ਸਨਾਨ, ਧਿਆਨ ਤਥਾ ਦਾਨ ਆਦਿ ਕਰਮ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤੋ ਉਸੇ ਉਸ ਕਾ ਫਲ ਕੁਛ ਭੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਤਾ। ਇਸ ਲਿਯੇ ਸ਼ੰਖ ਮੁਨਿ ਨੇ ਅਪਨੀ ਸਾਮ੍ਰਿਤੀ ਮੇਂ ਯਹ ਲਿਖਾ ਹੈ-

ਅਰਥ- ਜਿਸ ਨੇ ਹਾਥੋਂ ਔਰ ਪਾਵੋਂ, ਦੋਨੋ ਕੋ ਅਰਥਾਤ ਅਪਨੀ ਸਬ ਕਰਮ ਇਦ੍ਰੀਯੋ ਕੋ ਔਰ ਗਿਆਨਇੰਦ੍ਰੀਯੋਂ ਕੇ ਸਹਿਤ ਨਿਸਚਯ ਸੇ ਮਨ ਕੋ ਠੀਕ-ਠੀਕ ਕਾਬੂ ਮੇਂ ਕਿਯਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕੋ ਵਿਦਿਆ, ਔਰ ਤਪ ਔਰ ਨਿਸ਼ਚਲ ਕੀਰਤੀ ਕਾ ਖਿਆਲ ਹੈ, ਵਹ ਤੀਰਥ ਕੇ ਫਲ ਕੋ ਪਾਤਾ ਹੈ॥ 15॥

ਅਰਥ-ਪਾਪੀ ਮਨੁਸ਼ਯੋ ਕੇ ਪਾਪ ਕੀ ਨਿਰਵਿਤੀ ਤੀਰਥ ਮੇਂ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਨਕਾ ਮਨ ਸ਼ਰਧਾ ਸੇ ਯੁਕਤ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਤੀਰਥ ਉਨਹੀਂ ਮਨੁਸ਼ਯੋਂ ਕੋ, ਜੈਸਾ ਕਹਾ ਹੈ, ਵੈਸਾ ਫਲ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਵੇਸਾ ਫਲ ਦੇਤਾ ਹੈ॥ 6॥

"ਤੀਰਥਿ ਨਾਵਾ" ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ ਆਸ੍ਰਯ ਭੀ ਯਹੀ ਹੈ ਕਿ ਤੀਰਥੋਂ ਮੇਂ ਜਾਯੇ, ਸਨਾਨ ਕਰੇ, ਧਿਆਨ ਕਰੇ, ਦਾਨ ਦੇ, ਪਰ ਤੀਰਥਬੁਧਿ ਸੇ ਜਾਯੇ, ਸ਼ਰਧਾਭਕਤਿ ਸੇ ਯੁਕਤ ਹੁਆ ਜਾਯੇ, ਨਹੀਂ ਤੋ ਜਾਨਾ-ਨਹਾਨਾ ਆਦਿ ਸਬ ਕਰਮ ਵਿਅਰਥ ਹੈ, ਪਰਿਸ਼ਮ-ਮਾਤਰ ਹੈ।

"ਜੇ ਇਕ ਗੁਰ ਕੀ ਸਿਖ ਸੁਣੀ॥" ਯਹਾਂ ਸ਼ਿਖਸ਼ਾ ਕਾ ਉਚਾਰਣ ਸਿਖ ਹੈ ਔਰ "ਏਕ ਸਿਖ, ਯਹ ਅਨਿਵਾਯ (ਸੰਬੰਧ) ਹੈ। ਰਿਕਸਹਿਤਾ ਮੇਂ ਕਹਾ ਹੈ "ਸ਼੍ਰਧਯ ਵਿੰਦਤੇ ਵਸੂ" (ਰਿਗ: 10, 159, 4) ਅਰਥਾਤ ਸ਼ਰਧਾ ਸੇ ਮਨੁਸ਼ਯ ਕਰਮ ਕਾ ਫਲ ਧਨ ਲਭਤਾ ਹੈ। ਛਾਨਦੋਗਯੋਪਾਨਿਸ਼ਦ ਮੇਂ ਲਿਖਾ ਹੈ।

ਅਰਥਾਤ ਜੋ ਹੀ ਕਰਮ, ਮਨੁਸ਼ਯ ਗਿਯਾਨ ਸੇ (ਸਮਝ ਸੇ) ਸ਼ਰਧਾ ਸੇ ਅਰਥਾਤ ਆਸਿਤਕਯ ਬੁਧਿ ਸੇ ਔਰ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਸੇ ਅਰਥਾਤ ਅਨਤਰਾਤਮਾ ਇਸ਼ਵਰ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸੇ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਵਹ ਹੀ ਕਰਮ, ਸਬ ਕਰਮੋਂ ਸੇ ਬੜ ਕਰ, ਫਲ ਦੇਨੇ ਕੀ ਸ਼ਕਤੀਵਾਲਾ ਹੋਤਾ ਹੈ (ਰਿ;॥ 2॥ 10) ਪਿਤਾ (ਗੁਰੂ) ਉਦਾਲਕ ਨੇ ਪੁਤ੍ਰ ਸ਼ੇ੍ਵਤਕੇਤ (ਸ਼ਿਸ਼ਯ) ਸੇ ਕਹਾ ਹੈ ਕਿ "ਸ਼੍ਰਦਧਤ੍ਵ ਸੋਮਾ" (ਛਾਨ. ਉ. 6, 1. 23) ਅਰਥਾਤ ਹੇ ਪਿਆਰੇ, ਸ਼ਰਧਾ ਕਰ। ਜੋ ਕਰਮ ਸ਼ਰਧਾ ਸੇ ਕਿਯਾ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਗਿਯਾਨਪੂਰਵਕ ਕਿਯਾ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਤਥਾ ਸਰਵਾਂਤਰਾਤਮਾ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਤਲ ਮੇਂ ਰੱਖਤੇ ਹੁਏ ਕਿਯਾ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਵਹੀ ਫਲਦਾਯਕ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ। ਬਸ ਯਹ ਹੈ ਉਪਦੇਸ਼ਟਾ ਗੁਰੂ ਕੀ ਏਕ ਸਿਖਸ਼ਾ। ਜੋ ਮਨੁਸ਼ਯ ਉਪਦੇਸ਼ਟਾ ਗੁਰੂ ਕੀ ਇਸ ਏਕ ਸਿਖਸ਼ਾ ਕੋ ਸੁਨਤਾ ਹੈ ਔਰ ਉਸਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਤਾ ਹੈ, ਵਹ ਅਪਨੇ ਕਰਮ ਕਾ ਠੀਕ-ਠੀਕ ਫਲ ਪਾਤਾ ਹੈ,

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਦੂਸਰੇ ਕਾ ਕਿਯਾ ਹੁਆ ਸਬ ਕਰਮ ਨਿਸ਼ਫਲ ਹੈ, ਯਹ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੈ, ਇਸ ਮੇਂ ਯਤਿਕੰਚਿਤ੍ ਭੀ ਸਾਸ਼ਯ ਨਹੀਂ॥ 2॥ 6॥

ਨੰ. 10. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਆਧੁਨਿਕ)

ਪ੍ਰਾਕਥਨ- ਪਉੜੀ ਪੰਜ ਵਿਚ 'ਪ੍ਰੇਮ ਸਰੂਪ' ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਣ ਲਈ 'ਨਾਮ ਮਾਰਗ ਦੱਸਿਆ ਸੀ। ਨਾਮ ਜੋ ਪ੍ਰੇਮ ਰੂਪ ਹੈ 'ਪ੍ਰੇਮ ਸਰੂਪ' ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ੰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਆ 'ਕਰਮ', ਜੈਸੇ ਕਿ ਤੀਰਥ ਇਸ਼ਨਾਨ ਹੈ, ਦਾਤੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ? ਉੱਤਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੀਰਥ ਆਦਿ ਕਰਮ ਪ੍ਰਭੂ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਲੈਣ ਦੇ ਸਮਰਥ ਨਹੀਂ। 'ਨਾਮ' ਹੀ ਠੀਕ ਮਾਰਗ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਬੁੱਧੀ ਉੱਜਲ ਹੋ 'ਆਤਮ ਦਾਤਾ' ਦੀ ਲਖਣਹਾਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਈਸ਼ਵਰ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਲੈਣ ਦੇ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਉਪਜਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪਰਮਾਤਮ ਦੇਵ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਨੂੰ ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ 'ਸੋ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ' ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਖੁਹਲਿਆ ਹੈ। ਅਰਥ॥

(ਮੈ) ਤੀਰਥ ਵਿਚ ਨ੍ਹਾਵਾਂ ਜੇ (ਨਾਉਣ ਨਾਲ) ਉਸ ਨੂੰ ਭੀ ਜਾਣਾ॥ ਬਿਨਾ (ਉਸ ਨੂੰ) ਭਾਏ (ਜਾਣ ਦੇ ਮੈਂ) ਨ੍ਹਾਕੇ ਕੀਹ ਕਰਾਂ, (ਭਾਵ ਤੀਰਥ ਸ਼ਨਾਨ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਨ, ਸੋ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਲੈਣ ਲਈ ਨਿਰੇ ਤੀਰਥ ਆਦਿ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਕਰਨੇ ਦਾ ਲਾਭ ਨਹੀਂ। ਜਿਤਨੀ (ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਦੀ) ਉਪਜਾਈ ਰਚਨਾ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ (ਉਸ ਵਿਚ) ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਰਮਾ (ਭਾਗਾਂ) ਬਾਝੋਂ ਕੀਹ ਮਿਲਦਾ ਹੈ? (ਭਾਵ ਕੁਛ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੋਈ) ਲੈ ਲਵੇ (ਅਰਥਾਤ ਲੈਕੇ ਦਿਖਾਵੇ, ਭਾਵ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਲੈਣ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦਾ)। (ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵ ਦੀ) ਬੁੱਧੀ ਵਿਚ ਰਤਨ ਜਵਾਹਰ ਤੇ ਮਾਣਕ ਹੈਨ, (ਪਰ ਆਪਣੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ)। ਪ੍ਰਸ਼ਨ- ਫਿਰ ਕੀਕੂੰ ਲਏ ਜਾਵਣ? ਉੱਤਰ:) ਜੇ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਇਕ ਸਿਖਯਾ ਸੁਣ ਲਵੇ ਤਾਂ (ਉਹ ਮਿਲਦੇ ਹੈਨ, ਸੋ ਉਸ ਸਿਖਯਾ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕਰਕਿ) ਹੇ ਗੁਰੂ ਜੀ (ਮੈਨੂੰ) ਇਕ (ਗੱਲ) ਬੁਝਾ ਦਿਓ (ਅਰਥਾਤ ਸਮਝਾਕੇ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਵਾੜ ਦਿਓ ਕਿ) ਸਭਨਾਂ ਜੀਆਂ ਦਾ (ਜੋ) ਇੱਕੋ ਦਾਤਾ ਹੈ ਓਹ ਮੈਨੂੰ (ਕਿਵੇਂ ਵੀ ਤੇ ਕਦੇ ਵੀ) ਵਿਸਰ ਨਾ ਜਾਵੇ।

ਵਯਾਖਯਾ- ਪਹਿਲੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ੌਚ, ਚੁਪ, ਬ੍ਰਤ, ਆਦਿ ਕਰਮਾਂ ਤੇ ਹਉਂਲਿਪਤ ਸਿਆਣਪਾਂ ਨਾਲ ਸਚਿਆਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕੀਦਾ। ਫੇਰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਚੱਲਣੇ ਨਾਲ ਬਣ ਸਕੀਦਾ ਹੈ। ਉਥੋਂ ਲੈਕੇ ਪੰਜਵੀਂ ਪਉੜੀ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤਕ ਸਾਰਾ ਵੇਰਵਾ 'ਹੁਕਮ' ਤੱਕ ਅੱਪੜਨੇ ਦਾ ਦੱਸਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ 'ਤੀਰਥਿ ਨਾਵਾ' ਵਾਲੀ ਤੁਕ ਵਿਚ ਉਹੋ (ਸ਼ੌਚ) ਵਾਲੀ ਗੱਲ 'ਤੀਰਥ ਨਾਵਾ' ਕਹਿਕੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਕਰਮ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਨੂੰ ਆਕਰਖਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਸੋ ਘਰ ਬੈਠਕੇ ਸ਼ੌਚ ਕਰਨੀ ਕਿ ਤੀਰਥਾਟਨ ਕਰਕੇ ਪੁਰਬਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ੌਚ ਤੇ ਐਸੀਆਂ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਕਰਨੇ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਭਾਵ ਇਥੇ ਬੱਸ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ 'ਅੰਤਰ ਗਤਿ ਤੀਰਥਿ' ਦਾ ਮੁੱਢ ਬੱਝਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਪਉੜੀ 21 ਵਿਚ ਹੈ। ਏਥੇ ਤੀਰਥ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ, ਓਥੇ 'ਤੀਰਥੁ ਤਪੁ ਦਇਆ ਦਤੁ ਦਾਨੁ' ਆਦਿ ਵਧੇਰੇ ਕਰਮ ਗਿਣੇ ਹਨ, ਸੋ ਏਥੇ ਬੀ ਤੀਰਥ ਉਪਲਿਖਤ ਸਾਰੇ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਹੈ। ਕਰਮ-ਮਾਰਗ ਵਿਚ ਤੇ ਜੋਗੀਆਂ ਵਿਚ ਤੀਰਥ ਇਸ਼ਨਾਨ ਇਕ ਵੱਡਾ ਕਰਮ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਲੋਹਾਰੀਪਾ ਨੂੰ ਗੁਰੁ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ:- ਤੀਰਥਿ ਨਾਈਐ ਸੁਖੁ ਫਲੁ ਪਾਈਐ ਮੈਲੁ ਨ ਲਾਗੇ ਕਾਈ॥

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮਾਰਗ 'ਕਰਮ-ਮਾਰਗ' ਨਹੀਂ, ਨਾ ਹਠ ਯੋਗ ਹੈ, ਪਰ 'ਪ੍ਰੇਮ-ਮਾਰਗ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਹੁਣ ਤਾਈਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਆਏ ਹਨ, ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੀਹ ਨਜ਼ਰ ਭੇਟ ਕਰੀਏ, ਕੀਹ ਬੋਲ ਬੋਲੀਏ ਕਿ ਦਾਤਾ ਸਾਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰੇ। ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਲੈਣ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਲੈਣ ਲਈ ਹੁਕਮ ਮੰਨਣਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਤੇ ਹੁਕਮ ਪਰ ਆਉਣ ਲਈ 'ਗੁਣ ਗਾਇਨ' ਤੇ 'ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ' ਉਪਾਉ ਦੱਸੇ। ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਤੇ ਨਾਮ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਇਕ ਰੂਪ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਾਈਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਕੇ ਦਾਤਾ ਪਯਾਰ ਦੀ ਨਦਰ ਕਰਦਾ ਤੇ ਮੋਖ ਦੁਆਰਾ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਫੇਰ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੀਰਥਾਦਿ ਕਰਮ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਲੈਣ ਦੇ ਉਪਾਇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਲੈਣ ਦਾ ਉਪਾਉ ਦਾਤੇ ਨੂੰ (ਵਿਸਰ ਨਾ ਜਾਣਾ=) ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਹੀ ਹੈ। 'ਤੀਰਥ ਨਾਵਾ' ਤੋਂ ਭਾਵ 'ਤੀਰਥ ਇਸ਼ਨਾਨ ਆਦਿ ਕਰਮ' ਹੈਨ:

"ਤੀਰਥ ਵਰਤ ਨੇਮ ਕਰਹਿ ਉਦਿਆਨਾ॥ ਜਤੁ ਸਤੁ ਸੰਜਮੁ ਕਥਹਿ ਗਿਆਨਾ॥
ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਬਿਨੁ ਕਿਉ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਭਰਮੁ ਨ ਜਾਇਆ॥"

ਪੁਨਾ "ਤੀਰਥਿ ਨਾਇ ਅਰੁ ਧਰਨੀ ਭ੍ਰਮਤਾ ਆਗੈ ਠਉਰ ਨ ਪਾਵੈ॥"

ਪਰ ਦੁਸਰੀ ਤੁਕ ਵਿਚ ਪਰ 'ਵਿਣ ਕਰਮਾ' ਵਿਚ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਭਾਗਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਯਥਾ:-

ਆਪਣ ਲੀਆ ਜੇ ਮਿਲੈ ਤਾ ਸਭੁ ਕੋ ਭਾਗਠੁ ਹੋਇ॥
ਕਰਮਾ ਉਪਰਿ ਨਿਬੜੈ ਜੇ ਲੋਚੈ ਸਭੁ ਕੋਇ॥

ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੇ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਫਲ ਵਿਚ ਪਰਾਰਬਧ ਰੂਪੀ ਭਾਗ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਜੀਵ ਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਭੋਗਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਦਾ ਹੈ:-

ਹੁਕਮਿ ਚਲਾਏ ਆਪਣੈ ਕਰਮੀ ਵਹੈ ਕਲਾਮ॥

ਐਉਂ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਏਥੇ 'ਕਰਮ ਫਲ' ਹੈ ਜੋ ਅਪਣੇ ਆਪ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਕਹਿਣ ਵਿਚ ਬੀ ਧ੍ਵਨੀ ਈਸ਼੍ਵਰ ਵਲ ਗਈ ਕਿ ਜਿਸ ਦੇ 'ਭਾਗਾਂ' ਵਿਚ ਈਸ਼੍ਵਰ ਨੇ ਜੋ ਪਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਸੋ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜੇ 'ਵਿਣ ਕਰਮਾ' ਵਿਚ ਕਰਮ ਦਾ ਅਰਥ 'ਕਰਮ' ਅਰਥਾਤ 'ਕਰਮ-ਕਾਂਡ' ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੇ ਕਰਮ' ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਪਹਿਲੀ ਤੁਕ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ 'ਤੀਰਥ ਨਾਵਾ' ਕਹਿਕੇ ਐਸੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਕਰਕੇ ਕਈ ਦਾਨੇ ਬੇਖੇ 'ਕਰਮ' ਪਦ ਦਾ ਅਰਥ ਦਿਇਆ ਯਾ ਮੋਹਣ ਬੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਜੇ ਕਹੋ 'ਵਿਣ ਕਰਮਾਂ' ਤੋ ਮੁਰਾਦ 'ਸ਼ੁਭ-ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ' ਹੈ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਛ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸ਼ੁਭ-ਕਰਮਾਂ ਨਾਲ ਹੋ ਗਈ, ਮੁਕਤਿ ਬੀ ਵਿਚੇ ਆ ਗਈ। ਪਰ ਪਉੜੀ 4 ਵਿਚ ਦੱਸ ਆਏ ਹਨ ਕਿ ਕਰਮਾਂ ਨਾਲ ਨਿਰਾ ਕਪੜਾ (ਸ਼ਰੀਰ) ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਮੋਖ ਦੁਆਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਫਿਰ ਦੇਖੋ ਕਿ ਇਸ ਪਉੜੀ ਦੀਆ ਅਗਲੀਆਂ ਤ੍ਰੈ ਤੁਕਾਂ ਵਿਚ ਯਾਚਨਾ ਨਾਮ ਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਮੋਖ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸਨਾਨ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ 'ਕਰਮਾਂ' ਤੋਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਉਤੇ ਲਿਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਨਾਮ ਲਈ ਯਾਚਨਾ ਕਰਨੀ ਸਿਖਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਈਸ਼੍ਵਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲਈ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਮਈ ਬਨਾਉਣ ਦਾ ਉਪਾਉ ਅਗਲੀ ਅਰਥਾਤ ਤੀਸਰੀ ਤੁਕ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿਖਯਾ ਸੁਣ, ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਮ ਸਿਮਰਣ ਤੇ ਬੁੱਧਿ ਵਿਚ ਰਤਨ ਜਵਾਹਰ ਮਾਣਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਗੇ, ਇਹ ਇਸ਼ਨਾਨ, ਹੋਵੇਗਾ ਅੰਤਰਗਤਿ। ਜਿਸ ਬੁੱਧੀ ਰੂਪੀ ਤੀਰਥ ਵਿਚ ਨ੍ਹਾ ਕੇ ਨਾ ਕੇਵਲ ਇਸ਼ਨਾਨ ਹੋਵੇਗਾ ਸਗੋਂ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਉਜਲ ਹੋ ਜਾਣ ਨਾਲ ਰਤਨ ਲੱਭਣਗੇ, ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਉਜਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਾਲਾ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਤੀਰਥ ਵਿਚ ਨ੍ਹਾਉਂਦਾ ਮੋਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆਏ।

ਸੋ ਨਾਮ ਦੇ ਦੋ ਪਹਿਲੂ ਦਿਖਾਏ ਹਨ:-

1. ਨਾਮ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਦੀ 'ਪਯਾਰ' ਰੂਪੀ ਆਤਮ ਦਾਤ ਨੂੰ ਆਕਰਖਣ ਕਰਦਾ ਹੈ।
2. ਨਾਮ ਹੀ ਬੁਧਿ ਨੂੰ ਉੱਜਲ ਕਰਕੇ ਆਤਮ-ਦਾਤ ਦੇ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨ ਯੋਗ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਕਰਕੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ:-

ਤੀਰਥਿ ਨਾਵਣ ਜਾਉ ਤੀਰਥੁ ਨਾਮੁ ਹੈ॥ ਤੀਰਥੁ ਸਬਦ ਬੀਚਾਰੁ ਅੰਤਰਿ ਗਿਆਨੁ ਹੈ॥

ਇਸ਼ਨਾਨ ਆਦਿ ਕਰਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਨ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਹਨ, 'ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਇਸਨਾਨੁ' ਆਪ ਆਖਿਆ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਸਰੀਰਕ ਇਸ਼ਨਾਨ ਮਾਤ੍ਰ ਈਸ਼੍ਵਰ ਪ੍ਰੇਮ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਲੈਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਭਰਮ ਕੱਟਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਅਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਜਾਣਾ, ਨ੍ਹਾਉਣਾ, ਏਕਾਂਤ ਦਾ ਸੁਖ ਪਾਕੇ ਭਜਨ ਕਰਨਾ ਆਦਿ ਮਨ੍ਹੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ। ਨੇਕੀ ਕਰਨੀ, ਪਾਪ-ਕਰਮ ਨਾ ਕਰਨੇ, ਦਾਨ ਦੇਣਾ, ਸਦਾਚਾਰੀ ਜੀਵਨ ਬਸਰ ਕਰਨਾ, ਨਾਮ-ਮਾਰਗ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਹਨ; ਇ੍ਹਨਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਨਹੀਂ ਦਸ ਰਹੇ। ਨਾਮ ਦੀ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਿਮਰਣ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਦਾਚਾਰ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਪਥ ਪ੍ਰੇਰਕ ਹਨ, ਦਾਰੂ 'ਨਾਮ' ਹੈ; ਦੱਸ ਇਹ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ:

ਸੰਸਾਰੁ ਰੋਗੀ ਨਾਮੁ ਦਾਰੂ ਮੈਲੁ ਲਗਾ ਸਚ ਬਿਨਾ॥

ਨਿਰੁਕਤ- ਤੀਰਥਿ (ਸੰਸ: ਤੀਰਥ, ਧਾਤੂ-ਤ੍ਰੀ=ਤਰ ਜਾਣਾ) ਦਰਾਯਾਵਾਂ ਯਾ ਹੋਰ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਮੰਨੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਥਾਉਂ ਜਿੱਥੇ ਨ੍ਹਾਉਣ ਮਾਤ੍ਰ ਨਾਲ ਪਾਪ ਮਿਟਦੇ ਖਿਆਲ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਤਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਸੰਸਾਰ ਤਰ ਜਾਣਾ ਬੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਛੁਟ ਇਸ ਪਦ ਦੇ ਹੋਰ 18 ਅਰਥ ਹਨ।

ਭਾਵਾ-ਭਾ ਜਾਵਾਂ, ਪਿਆਰਾ ਲਗ ਜਾਵਾਂ। ਵਿਣੁ ਭਾਣੇ- ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਭਾਏ ਬਿਨਾ-ਭਾਵ ਹੈ (ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ) ਭਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾ। ਰਤਨ- (ਸੰਸ- ਰਤਨ) ਬਹੁਮੁੱਲੇ ਕਈ ਰੰਗ ਦੇ ਪੱਥਰ ਤੋਂ ਉਚੇਰੇ ਕੀਮਤੀ ਪਦਾਰਥ। ਜੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਨੌ ਗਿਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਵੇਰ ਗਿਣਤੀ 'ਚਾਰ' ਤੇ 14 ਬੀ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

2. ਰਤਨ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਕਿਸੇ ਬੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉੱਤਮ ਵਸਤੂ ਦੀ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੇ 14 ਰਤਨ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

3. ਕਿਸੇ ਸਾਰ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਬੀ ਕਹਿ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਮੱਖਣ ਨੂੰ ਰਤਨ ਕਹਿ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਜਵਾਹਰ (ਅਰਬੀ, ਜੋਹਰ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਜਵਾਹਰਿ, ਪਰ ਜੋ ਅਕਸਰ ਵਰਤੀਂਦਾ ਇਕ ਵਚਨ ਵਾਂਗ ਹੈ, ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਜਵਾਹਰਾਤ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ) ਕੀਮਤੀ ਪੱਥਰ।

ਧਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦ ਦੇ ਜੋਹਰੀ, ਜਵਾਹਰਾਤ ਵਿਚ ਨੌ ਰਤਨ ਤੇ 84 ਸੰਰ ਸ਼ਾਮਲ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਕਵੀ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਏਥੇ ਸਤਿ, ਚਿਤ, ਆਨੰਦ ਪਰਮਾਤਮ ਦੇਵ ਦੀ ਹੈ। 'ਬੁੱਧੀ' ਨਿਸਚੇ ਕਰਨਵਾਲਾ ਅੰਤਹਕਰਣ ਹੈ। ਤਿਸ ਬੁੱਧੀ ਵਿਚ ਸਤਿ-ਚਿਤ-ਆਨੰਦ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਪਿਆ ਜੋ ਜੀਵਾਤਮਾ ਹੈ। ਬੁੱਧੀ ਜੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿਖਯਾ ਸੁਣੇ ਤੇ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਕਰੇ ਤਾਂ ਜੀਵਾਤਮਾ ਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਲਖ ਲਵੇ ਜੋ ਸਤਿ-ਚਿਤ-ਆਨੰਦ ਸਰੂਪ ਹੈ।

ਮਾਣਿਕ- (ਸੰਸ:, ਮਾਣਿਕਯ) ਲਾਲ ਰੰਗ ਜਾਂ ਪੱਥਰ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਿਸ ਨੂੰ ਲਾਲ ਯਾ ਲਾਅਲ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਐਉਂ ਬੀ ਅਰਥ ਲਾਉਣ ਦਾ ਜਤਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ:-

ਰਤਨ-ਰਤ+ਨ=ਪ੍ਰੀਤ ਨਹੀ ਭਾਵ ਵੈਰਾਗ।

ਜਵਾਹਰ-ਜਵਾ=ਜਨਮ ਮਰਨ+ਹਰ= ਜੋ ਹਰੇ। ਜੋ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੂਰ ਕਰੇ ਸੋ ਵਿਵੇਕ।

ਮਾਣਿਕ-ਮਾਨ+ਕ=ਜੋ ਮਾਨ ਦੂਰ ਕਰੇ, ਨੰਮ੍ਰਤਾ।

'ਰਤਨ ਜਵਾਹਰ ਮਾਣਿਕ' ਤੋਂ ਕੀਹ ਮੁਰਾਦ ਹੈ?

ਉੱਤਰ: "ਨਾਮ-ਰਤਨੁ ਜਵੇਹਰੁ ਲਾਲੁ ਹਰਿਨਾਮਾ ਗੁਰ ਕਾਢਿ ਤਲੀ ਦਿਖਲਾਇਆ॥
ਹਰੀ ਕੀਰਤਨ-ਮੋਤੀ ਮਾਨਕ ਹੀਰਾ ਹਰਿਜਸੁ ਗਾਵਤ ਮਨੁ ਤਨੁ ਭੀਨਾ ਹੇ॥"

ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੈਨਤ ਪਿੱਛੇ ਆ ਚੁੱਕੇ ਕੀਮਤੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਵੱਲ ਹੋਵੇ।

ਜੈਸੇ ਕਿ- 'ਹੁਕਮ ਨਾਮ, ਗੁਣ, ਗਾਯਨ' ਆਏ ਹਨ: ਤੇ ਅਗੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਰਤਨਾਂ ਵਲ ਬੀ ਹੋਵੇ; ਜੈਸੇ : 'ਸੁਣੀਐ, ਮੰਨੀਐ, ਸਹਜ ਧਿਆਨੁ'। 'ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ।' 'ਅੰਤਰਗਤਿ ਤੀਰਥਿ ਮਲਿ ਨਾਉ' ॥ ਆਦਿ॥

(ਅ) ਦੂਜੀ ਤੁਕ ਦੇ ਗੁਣੀਜਨਾਂ ਨੇ ਹੋਰ ਜ਼ੋਰ ਬੀ ਅਰਥ ਕਰਨ ਤੇ ਲਾਏ ਹਨ:

1. ਜੇਤੀ ਸਿਰਠਿ ਉਪਾਈ ਹੋਈ ਦਿੱਸ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ (ਜੋ ਦਾਤ ਦਾਤੇ ਦੀ) ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ ਅਸੀਂ ਲੈ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਹੀ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਲੈ ਰਹੇ ਹਾਂ; ਜੈਸੇ ਸੂਰ, ਚੰਦ, ਤਾਰੇ, ਵਾਯੂ, ਜਲ, ਧਰਤੀ ਆਦਿ ਦਾਤਾਂ ਹਨ।

2. ਸ਼ੁਭ-ਕਰਮਾਂ ਬਿਨਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਜਦ ਸ਼ੁਭ-ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ ਤੇ ਅੱਪੜੋਗੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਮਿਲੇਗਾ, ਉਸ ਦੀ ਸਿਖਯਾ ਨਾਮ ਨਾਲ ਮਤ ਵਿਚ ਰਤਨ ਪਦਾਰਥ ਦਿੱਸ ਪੈਣਗੇ। ਪਰ ਇਹ ਭਾਵ ਮੂਲ ਤੁਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਖਿੱਚ ਲਾਕੇ ਲਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

3. ਐਉਂ ਬੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦਾ ਜਦ ਤਕ ਕਿ ਕ੍ਰਿਯਾ ਨਾ ਕਰਨ; ਅਰਥਾਤ ਕਰਮ ਦਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰਯਤਨ, ਮਿਹਨਤ, ਹੀਲਾ, ਹਿੰਮਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਜੇ ਜੁਗ ਚਾਰੇ ਆਰਜਾ ਹੋਰ ਦਸੂਣੀ ਹੋਇ ॥
ਨਵਾ ਖੰਡਾ ਵਿਚਿ ਜਾਣੀਐ ਨਾਲਿ ਚਲੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥
ਚੰਗਾ ਨਾਉ ਰਖਾਇ ਕੈ ਜਸੁ ਕੀਰਤਿ ਜਗਿ ਲੇਇ ॥
ਜੇ ਤਿਸ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵਈ ਤ ਵਾਤ ਨ ਪੁਛੈ ਕੇ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕੀਟਾ ਅੰਦਰਿ ਕੀਟੁ ਕਰਿ ਦੋਸੀ ਦੋਸੁ ਧਰੇ ॥
ਨਾਨਕ ਨਿਰਗੁਣਿ ਗੁਣੁ ਕਰੇ ਗੁਣਵੰਤਿਆ ਗੁਣ ਦੇ ॥
ਤੇਹਾ ਕੋਇ ਨ ਸੁਝਾਈ ਜਿ ਤਿਸੁ ਗੁਣ ਕੋਇ ਕਰੇ ॥੭॥

ਨੰ. 1. ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ "ਮੀਣਾ"

ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ, ਈਸ਼ਰ ਨਾਥ, ਪਾਰਬਤੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, "ਜੇ ਤੂ ਕਹਿਹ, ਤਾ ਚਾਰੇ ਜੁਗ ਆਰਜਾ ਤੁਮ ਕਉ ਦੇਹਿ, ਜੇ ਤੁਮ ਕਉ ਚਾਹੀਐ। ਅਰੁ ਨਵਾਂ ਖੰਡਾਂ ਮਹਿ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਤੇਰੀ ਹੀ ਹੋਇ॥" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜੀ। ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:-

ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਰੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ "ਜਿ, ਏ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਜੀ। ਜੇ ਚਾਰੇ ਜੁਗ ਆਰਜਾ ਹੋਇ, ਅਤੇ ਜੇ ਏਹੇ ਜੇਹੇ ਹੋਰ ਦਸੂਣੇ ਜੁਗ ਹੋਵਨਿ, ਅਰ ਨਵਾ ਖੰਡਾਂ ਦੀ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਹੋਈ, ਅਰੁ ਜਿਤਨੀ ਪੈਦਾਇਸਿ ਹੋਇ, ਸਿ ਸਭ ਏਸ ਦੇ ਪਿਛੇ ਲਗੀ ਫਿਰੇ॥ ਅਰੁ ਨਾਉ ਵਡਾ ਹੋਇ, ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਾਰੀ ਵਿਚ ਪਾਤਸਾਹੁ, ਖਾਨੁ, ਉਮਰਉ ਕਰਿ ਸਦੀਐ, ਅਰੁ ਸਭਨਾ ਲੋਆਂ ਵਿਚਿ ਏਸ ਦਾ ਜਸੁ ਕੀਰਤਿ ਹੋਇ ਅਤੇ ਏਸ ਨੂੰ ਪਰਮੇਸੁਰ ਵਿਸਰਿ ਜਾਇ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਕੁੰਭੀ-ਨਰਕ ਕਾ ਕੀੜਾ ਚਾਇ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਓਹ ਆਰਜਾ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਮੇਰੇ ਕਿਤੁ ਕੰਮਿ? ਰਾਜ ਤੇ ਨਰਕੁ ਅਵਸਿ ਹੋਦਾ ਹੈ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਵਿਸਰਿਐ ਜਿਤਨੇ ਦੋਸ ਹੈਨਿ, ਏਤਨੇ ਇਸ ਦੇ ਸਿਰਿ ਆਇ ਰਹਹਿ, ਜੇ ਏਸ ਨੋ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਵਿਸਰਿ ਜਾਇ।

ਨਾਨਕ ਨਿਰਗੁਣਿ ਗੁਣੁ ਕਰੇ ਗੁਣਵੰਤਿਆ ਗੁਣ ਦੇ॥ ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:

ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇਹਾ ਹੈ? ਜੈਸੇ ਕੋਇ ਨਿਰਗੁਣੀ ਜੀਉ ਹੈ, ਜੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਕੀਤਾ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ, ਸੁ ਤਿਸ ਨਾਲਿ ਭੀ ਗੁਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਿਰਗੁਣੀ ਮਾਨੁਖ ਸਾਥਿ ਕਿਆ ਕਿਆ ਗੁਣ ਕਰਤਾ ਹੈ? ਜਿ ਰੋਟੀ, ਕਪੜਾ, ਪਾਣੀ, ਸਵਣਾ, ਬਹਣਾ, ਸੁਖੁ ਉਸ ਨੋ ਪਹੁਚਾਇਦਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਅਰੋਗਤਾ ਦੇਹੀ, ਸੋਭਾ, ਬਿਲਾਸੁ, ਧਨੁ ਪਹੁਚਾਇਦਾ ਹੀ ਰਹਦਾ ਹੈ, ਨਿਰਗੁਣਿਆ ਮਾਨੁਖਾਂ ਕਉ। ਅਰੁ ਜੇ ਕੋਇ ਉਸ ਕੀ ਸੈਵਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਗੁਣ ਗਾਤਾ ਹੈ, ਤਾ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਬਹੁਤ ਦਾਤਿ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਤੇਹਾ ਕੋਇ ਨ ਸੁਝਈ ਜਿ ਤਿਸੁ ਗੁਣ ਕੋਇ ਕਰੇ॥ 7॥ ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:-

ਏਹਾ ਮੈ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਸੁਣਦਾ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨਾਲਿ ਗੁਣ ਕਰੇ॥ 7॥

ਨੰ. 2. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਸ਼ਹੀਦ'

ਤਾਂ ਸਿੱਧਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ, "ਜੇ ਤੂੰ ਸਾਡਾ ਚੇਲਾ ਹੋਵੇਂ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਆਰਜਾ ਚਹੁੰ ਜੁੱਗਾਂ ਦੀ ਕਰ ਦੇਈਏ, ਅਤੇ ਐਸੀ ਸਿੱਧ ਦਈਏ ਜੋ ਸਭ ਕੋਈ ਤੇਰਾ ਮੁਖ ਤੇ ਭੀ ਜਸ ਕਹੇ, ਅਰ ਪਿੱਛੇ ਭੀ ਕੀਰਤੀ ਕਰੇ, ਅਰ ਸਭ ਕੋਈ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਭੀ ਉਠ ਚਲੇ।" ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਕਿ, "ਜੋ ਚਾਰ ਜੁਗ ਆਰਜਾ ਹੋਵੇ, ਅਥਵਾ, ਇਸ ਤੋਂ ਦਸ ਭਾਗ ਵਧੀਕ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਜੇਤੀ ਆਰਜਾ ਭਗਵਾਨ ਦੇ ਭਜਨ ਵਿੱਚ ਬਿਤੀਤ ਹੋਵੇ ਸੋ ਓਹ ਥੋੜੀ ਭੀ ਬਹੁਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇ ਅਕਾਰਥੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਚਾਲੀ ਯੁਗ ਭੀ ਕਿਸੇ ਲੇਖੇ ਨਹੀਂ, ਅਰ ਜੇ 'ਨਵਾਂ-ਖੰਡਾਂ' ਵਿਚ ਜਾਤਾ, ਅਤੇ ਗੁਰੂ-ਦੁਆਰੇ ਅਰ ਸਾਧ-ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਨਾ ਜਾਤਾ, ਤਿਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦਾ ਪਛਾਣੂ, ਅਰ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪਛਾਣੂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੈ॥ ਅਰ ਜੇ ਸਭ ਕੋਈ ਆਦਰ ਕਰਕੇ ਨਾਲ ਚਲੇ, ਅਰ ਕਰਤੇ ਦਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਾਮ ਚਿੱਤ ਨਾ ਹੋਵਸ, ਤਾਂ ਹੱਛਾ ਨਹੀਂ, ਕਯੋਂ ਜੋ ਮਰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ 'ਨਾਮ' ਚਲਦਾ ਹੈ ਅਰ ਜੋ 'ਨਾਮ' ਭੀ ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ, ਅਰ ਜੱਸ ਅਤੇ ਕੀਰਤੀ ਭੀ ਹੋਈ; ਪਰ ਜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਨ ਹੋਈ, ਤਾਂ ਇਸਦੀ ਬਾਤ ਅੱਗੇ ਭੀ ਕਿਸੇ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਣੀ। ਅਰ ਓਹ ਕੀਟਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਟ ਕਰੀਐਗਾ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਜੋ ਪਾਪੀ ਦੋਸ ਵਾਲੇ ਹੋਸਨ, ਸੋ ਭੀ ਇਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਦੇਵਨਗੇ॥ ਅਰ ਜੋ ਦੇਹ ਅਰੋਗ ਹੋਦਿਆਂ 'ਨਾਮ' ਨਾ ਜਪਨਗੇ, ਸੋ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਪਛਤਾਵਨਗੋ', ਅਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਹਿਦੇ ਹਨ ਕਿ, ''ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਕੈਸਾ ਹੈ, ਕਿ ਜੋ ਨਿਰਗੁਣ-ਪੁਰਖ , ਜਪਾਂ, ਤਪਾਂ, ਥੀਂ ਹੀਨ ਹੈਨ, ਸੋ ਓਨਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਗੁਣ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਅਰ ਜੋ 'ਗੁਣਵੰਤ, ਦਾਨ, ਪੁੰਨ ਤੇ ਤਪ, ਜਪ ਵਾਲਾ ਹੈਨ, ਓਨਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਗੁਣ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਯੋਂਕਿ ਜੈਸਾ 'ਨਿਰਗੁਣਾ' ਦੇ ਗੁਣ-ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ 'ਨਾਮ' ਹੈ ਐਸਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਅਥਵਾ, ਜੋ ਕੋਈ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ ਸੋ ਆਪਣੇ ਉਧਾਰ ਵਾਸਤੇ ਜਾਪਦਾ ਹੈ॥ ਪਰ ਮਹਾਰਾਜ ਉੱਪਰ ਗੁਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੁੱਝਦਾ, ਅਥਵਾ ਜੈਸਾ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ 'ਨਾਮ' ਪਾਪੀਆਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਐਸਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ॥ 7॥

ਨੰ. 3. ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਜੀ (ਸੇਵਾਪੰਥੀ)

ਬਹੁੜਿ ਕਹੇ ਹੈ॥ ਜੇ ਜੁਗ ਚਾਰੇ ਆਰਜਾ ਹੋਰ ਦਸੂਣੀ ਹੋਇ॥ ਨਵਾ ਖੰਡਾ ਵਿਚਿ ਜਾਣੀਐ ਨਾਲਿ ਚਲੈ ਸਭੁ ਕੋਇ॥ ਚੰਗਾ ਨਾਉ ਰਖਾਇ ਕੈ ਜਸੁ ਕੀਰਤਿ ਜਗਿ ਲੇਇ॥ ਜੇ ਤਿਸੁ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵਈ ਤ ਵਾਤ ਨ ਪੁਛੈ ਕੇ॥ ਕੀਟਾ ਅੰਦਰਿ ਕੀਟੁ ਕਰਿ ਦੋਸੀ ਦੋਸੁ ਧਰੇ॥ ਨਾਨਕ ਨਿਰਗੁਣਿ ਗੁਣੁ ਕਰੇ। ਗੁਣਵੰਤਿਆ ਗੁਣ ਦੇ॥ ਤੇਹਾ ਕੋਇ ਨ ਸੁਝਈ ਜੇ ਤਿਸੁ ਗੁਣ ਕੋਇ ਕਰੇ॥ 7॥

ਇਸ ਕਾ ਅਰਥ॥ ਜੋ ਅਸਟਾਂਗ-ਜੋਗ ਕੇ ਬਲ ਕਰਿਕੇ ਚਾਰੋ ਜੁਗੁ ਕੀ ਆਰਬਨਾ ਹੋਇ। ਅਰੁ ਤਿਸ ਤੇ ਭੀ ਦਸ-ਗੁਣੀ ਔਰ ਹੋਇ। ਅਰੁ ਨਵ-ਖੰਡ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਮਹੁ ਜਾਣੀਐ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਇ। ਅਰੁ, ਨਾਲਿ ਚਲੈ ਸਭੁ ਕੋਇ॥ ਆਗਿਆ ਮੋ ਭੀ ਸਭ ਚਲੇ। ਅਰੁ ਨਾਮ ਭੀ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੋਇ, ਜਸ-ਕੀਰਤਿ ਭੀ ਬਹੁਤ ਜਗਤ ਬਿਖੈ ਹੋਇ। ਜੇ ਤਿਸੁ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵਈ ਤ ਵਾਤ ਨ ਪੁਛੈ ਕੇ॥

ਜੇ ਤਿਸ ਕੋ ਪ੍ਰਭ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨ ਆਵੇ, ਕੈਸਾ ਪ੍ਰਭੁ? ਜਿਸ ਕੀ ਸੱਤਾ ਤੇਂ ਈਸ਼ਵਰ ਜੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੁਆ ਹੈ। ਜੇ, ਸੋ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੇ; ਤਉ ਉਹ ਕਿਸੀ ਕੇ ਪੁਛਨੇ ਜੋਗ ਨਹੀ ਰਹਤਾ। ਬਾਤ ਭੀ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਪੁਛਤਾ॥ ਕਾਹੇ ਤੇ॥ ਭਗਤਿ ਬਿਨਾ, ਬਡਿਆਈਅਹੁ ਕਾ ਅਤਿ ਅਹੰਕਾਰ ਹੀ ਬਢਤਾ ਹੈ। ਦੋਸੀ ਦੋਸੁ ਧਰੇ॥ ਤਿਸ ਅਹੰਕਾਰ ਦੇ ਸਦਕੇ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਿ ਕੇ ਤਿਸ ਦੋਸ਼ਵਾਨ ਕੋ। ਕੀਟਾ ਅੰਦਰਿ ਕੀਟੁ ਕਰਿ, ਕਿਆ ਕਹੀਐ। ਕੀਟ ਜੋਨਿ ਕਉ ਅਪਨੇ ਦੋਸ਼ ਕਰਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਤਿਸ ਕੀਟ ਕੋ ਕੌਣ ਪੂਛਤਾ ਹੈ? ਤਿਸ ਪਰਿ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ। ''ਗੁਰੂ ਕੀਮਤ ਤੂੰ ਨਹਿ ਇਆਨੇ। ਭਗਤਿ ਬਿਨਾ ਬਹੁ ਡੂਬੇ ਸਿਆਨੇ॥ ਨਾਨਕ ਨਿਰਗੁਣਿ ਗੁਣ ਕਰੇ ਗੁਣਵੰਤਿਆ ਗੁਣ ਦੇਇ॥ ਗੁਰੁ ਕਹੈ ਹੈ। ਨਿਰੁਗੁਣ ਗੁਣਾਤੀਤ ਜੋ ਨਾਰਾਯਣ ਹੈ, ਤਿਨ ਸੋ ਉਤਪਤਿ ਜੋ ਗੁਣ ਹੈ, ਪ੍ਰੇਮਾਦਿਕ ਭਗਤ-ਲਖਯਣ, ਸੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੈ ਜਿਨ ਕੌ, ਸੇ ਗੁਣਵੰਤੇ ਕਹੀਅਹਿ। ਤਿਨ ਗੁਣ ਵਡਿਆਹੁ ਕੋਂ ਭਗਵਾਨ ਆਪਣਾ ਗੁਣ ਦੇਤੇ ਹੈ। ਕਿਆ ਗਯਾਨ ਦ੍ਵਾਰਾ ਅਪਨੇ ਸ਼ੁਧ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਰੇ ਹੈ?

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤੇਹਾ ਕੋਇ ਨ ਸੁਝਈ ਜੇ ਤਿਸੁ ਗੁਣ ਕੋਇ ਕਰੇ॥

ਤੇਹਾ ਕਹੀਐ। ਐਸਾ ਕੋਈ ਨਹੀ ਨਜ਼ਰਿ ਆਵਤਾ ਜੋ ਤਿਸ ਭਗਵਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਗੁਣ ਕਰੇ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਸਰਬ ਗੁਣ-ਨਿਧਾਨ ਆਪ ਹੀ ਆਪ ਅਦ੍ਵੈਤ ਸੁਤੇ ਸਿੱਧ ਨਾਰਾਯਣ ਹੈ। ਸੋ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਸ੍ਰਵਣ, ਮਨਨ, ਨਿਧਯਾਸਨ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਹੋਤੇ।

ਨੰ. 4. ਸਾਧੂ ਅਨੰਦਘਨ ਜੀ (ਉਦਾਸੀਨ-ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਵਾਚੀ)

ਨਨੁ:-

ਯੋਗ ਕੇ ਕਰਣੇ ਤੇ ਕਾਲ ਹੀ ਨਹੀ ਇਸ ਕੇ ਨਿਕਟ ਆਵਤਾ॥ ਅਰ ਯੋਗੀਸ਼੍ਵਰ ਸਰਬ ਜਗਤ ਮੋ ਪ੍ਰਸਿਧਿ ਹੋਤੇ ਹੈ॥ ਸਰਬ ਜਗਤ ਤਿਨ ਕੀ ਤਾਬਿਆਦਾਰੀ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਤਾਤੇ ਗੁਰੋ ਤੇ ਯੋਗ ਹੀ ਮਾਗਣਾ ਥਾ॥ ਨਿਰਗੁਣ ਕਿਆ ਮਾਗਾ? ਇਸ ਕਾ ਉਤਰ ਕਹਤੇ ਹੈ॥ ਜੇ ਜੁਗ ਚਾਰੇ ਆਰਜਾ ਹੋਰ ਦਸੂਣੀ ਹੋਇ॥ ਨਵਾ ਖੰਡਾ ਵਿਚਿ ਜਾਣੀਐ ਨਾਲਿ ਚਲੈ ਸਭੁ ਕੋਇ॥ ਚੰਗਾ ਨਾਉ ਰਖਾਇ ਕੈ ਜਸੁ ਕੀਰਤਿ ਜਗਿ ਲੈਇ॥

ਜੇ ਯੋਗ ਕਰ ਕਰ ਚਾਰ ਯੁਗ ਕੀ ਆਰਜਾ ਪਾਈ॥ ਅਥਵਾ ਤਿਸ ਤੇ ਭੀ ਦਸ ਗੁਣ ਅਧਕ ਪਾਈ॥ ਅਰ ਨਵ ਖੰਡ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਵਿਖੇ ਜਾਣਾ ਭੀ ਗਇਆ॥ ਅਮਕਾ ਯੋਗੀਸ਼੍ਵਰ ਹੈ॥ ਅਰ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਭੀ ਲਾਗਾ ਚਰਣੀ॥ ਤਾਬਿਆਦਾਰੀ ਲਾਗਾ ਕਰਣ॥ ਅਰ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਭੀ ਜਗਤ ਮੋ ਚੰਗਾ ਰਖਾਇਆ॥ ਸਰਬ ਲੋਕ ਹਛਾ ਲਾਗੇ ਕਹਣੇ॥ ਅਰ ਯਸ਼, ਕੀਰਤ ਭੀ ਪਾਇਆ॥ ਜੋ ਕਿਸੀ ਕਾ ਖਾਇ ਪੀਅ ਕਰ ਉਪਮਾ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਕੀਰਤ ਹੈ॥ ਤੇਨੇ ਤੋ ਇਨੋ ਬਾਤੋ ਕੋ ਬਡਾ ਮਾਨਾ? ਹਮਾਰੇ ਆਗੇ ਤੋ ਇਹ ਬਾਤੇ ਕਿਸੀ ਕਾਮ ਕੀ ਹੀ ਤੋ ਨਹੀ॥ ਤਿਸੀ ਕਾ ਉਤਰ ਕਹਤੇ ਹੈ॥ ਜੇ ਤਿਸੁ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵਈ ਤ ਵਾਤ ਨ ਪੁਛੈ ਕੇ॥ ਜਿਸ ਕੋ ਸਰਬ ਪੂਰਣ ਨਿਰਗੁਣ-ਬ੍ਰਹਮ ਦ੍ਰਿਸਟ ਆਵੈਗਾ ਤਬ ਤਿਸ ਤੇ ਕੋਈ ਬਾਤ ਭੀ ਨ ਪੂਛੇ ਗਾ॥ ਕਾਹੇ ਤੇ॥ ਕੀਟਾ ਅੰਦਰਿ ਕੀਟੁ ਕਰਿ॥ ਪਰਮੇਸਵਰ ਤਿਸ ਕੋ ਕੀਟੋ ਵਿਖੇ ਕੀਟ ਕਰ ਡਾਰੇ ਗਾ॥ ਕੀਟੋ ਸੋ ਕੋਣ ਬਾਤ ਪੂਛਤਾ ਹੈ।

ਨਨੁ:-ਏਤਾ ਬਡਾ ਯੋਗੀਸ਼੍ਵਰ ਤਿਸ ਕੋ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੀਟੋ ਵਿਖੇ ਕੀਟ ਕਿਉ ਕਰੇਗਾ? ਤਿਸੀ ਕਾ ਉਤਰ ਕਹਤੇ ਹੈ॥ ਦੋਸੀ ਦੋਸੁ ਧਰੇ॥ ਦੋਸ਼ਵਾਨ ਕੋ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਦੋਸ਼ ਹੀ ਦੇਤਾ ਹੈ॥ ਚਿਰ ਜੀਵਣੈ ਕੇ ਨਮਿਤ ਜੋ ਯੋਗ ਕਾ ਕਰਣਾ ਹੈ॥ ਇਹੀ ਬਡਾ ਦੋਸ ਹੈ॥ ਜੋਗ ਦਾ ਫਲ ਅਵਿਨਾਸੀ ਤੋ ਨਹੀ॥ ਜੋ ਫਲ ਭੋਗ ਚੁਕੇਗਾ ਤੇ ਫੇਰ ਚੋਰਾਸੀ ਮੋ ਗਿੜੇਗਾ॥ ਕੀਟ, ਪਤੰਗ, ਗਧਾ, ਕੁਤਾ, ਸਭ ਕਛ ਹੋਣਾ ਪੜੇਗਾ॥

ਨਨੁ:-

ਯੋਗ ਕਾ ਫਲ ਤੋ ਤੁਮਨੇ ਨਾਸ਼ਵੰਤ ਮਾਨਾ, ਅਰ ਜੋ ਤੁਮ ਨਿਰਗੁਣ ਨਿਰਗੁਣ ਹੀ ਪੜੇ ਪੁਕਾਰਤੇ ਹੋ॥ ਤੁਮ ਕੋ ਨਿਰਗੁਣ ਕਾ ਕਿਆ ਫਲ ਹੋਵੇਗਾ? ਤਿਸੀ ਕਾ ਉਤਰ ਕਹਤੇ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਨਿਰਗੁਣਿ ਗੁਣੁ ਕਰੇ ਗੁਣਵੰਤਿਆ ਗੁਣ ਦੇ॥ ਨਿਰਗੁਣ-ਗੁਣ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਕੌਣਸਾ ਗੁਣ? ਗੁਣਵਾਨ ਜੋ ਹੇਨ, ਆਪਣੇ ਉਪਾਸਕ ਤਿਨ ਕੋ ਗੁਣ ਦੇਤਾ ਹੈ॥ ਨਿਰਗੁਣ ਕਾ ਇਹੀ ਗੁਣ ਹੈ॥ ਆਪਣੇ ਉਪਾਸਕ ਕੋ ਭੀ ਨਿਰਗੁਣ ਹੀ ਕਰ ਡਾਰਤਾ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਸਾਂਕਰ ਕੇ ਖੇਤ ਮੇ ਖੜਾ ਹੁਆ ਸਾਂਕਰ ਹੀ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਨੁ:

ਜੈਸੇ ਯੋਗ ਪਦਵੀ ਕੋ ਭੋਗ ਕਰ ਚੋਰਾਸੀ ਮੋ ਗਿੜਾ, ਤੈਸੇ ਹੀ ਨਿਰਗੁਣ ਪਦਵੀ ਕੋ ਭੋਗ ਕਰ ਭੀ ਚੌਰਾਸੀ ਮੋ ਗਿੜੇਗਾ॥ ਫੇਰ ਨਿਰਗੁਣ ਮੋ ਕੋਣ ਸੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੁਈ, ਇਸੀ ਕਾ ਉਤਰ ਕਹਤੇ ਹੈ॥ ਤੇਹਾ ਕੋਇ ਨ ਸੁਝਈ ਜੇ ਤਿਸੁ ਗੁਣ ਕੋਇ ਕਰੇ॥ ਐਸਾ ਮੇਰੇ ਤਾਈ ਕੋਈ ਭੀ ਨਹੀ ਸੂਝਤਾ ਤਿਸ ਨਿਰਗੁਣ ਨੇ ਕੀਆ ਜੋ ਹੈ ਗੁਣ, ਤਿਸ ਕੋ ਕਛ ਔਰ ਕਰ ਡਾਰੈ॥ ਨਿਰਗੁਣ ਕੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਕੇ ਜੋ ਨਿਰਗੁਣ ਹੂਆ, ਸੋ ਹੂਆ ਹੀ ਹੂਆ, ਫੇਰ ਨਿਰਗੁਣ ਪਦ ਤੇ ਨਾ ਗਿੜੇਗਾ॥ ਜੈਸੇ ਜੋ ਬੂੰਦ ਸਮੁੰਦ੍ ਸਾਥ ਮਿਲੀ ਹੀ ਮਿਲੀ॥ ਫੇਰ ਓਸ ਕੋ ਕੋਈ ਸਮੁੰਦ੍ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨ ਕਰ ਸਕੇਗਾ॥ ਇਸ ਪਰ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਕਾ ਹੀ ਵਚਨ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਹਤੇ ਹੈ॥ ਗੀਤਾਯੰ:॥ ਗੀਤਾ ਮੋਂ ਲਿਖਾ ਹੈ "ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਤੇ ਹੈਂ: ਅਰਜਨ ਕੋ॥ ਜਿਸ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ ਕਰ ਫੇਰ ਨਹੀ ਸੰਸਾਰ ਚੱਕ੍ ਮੋ ਗਿਰਤੇ, ਸੋ ਮੇਰਾ ਪਰਮ ਧਾਮ ਨਿਰਗੁਣ ਹੀ ਹੈ॥

ਨੰ. 5. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਵੀ ਚੂੜਾਮਣੀ (ਨਿਰਮਲ-ਗਿਆਨੀ)

(ਪਉੜੀ ਸੱਤਵੀ)

ਅਬ ਸੰਪੂਰਨ ਜਗਤ ਕੇ ਜੋ ਪਦਾਰਥ ਹੈਂ ਤਿਨ ਕੋ ਨਾਸ਼ਵੰਤ ਵਿਖਾਵਨੇ ਕੇ ਹੇਤ, ਗਯਾਨ ਕੋ ਅਬਿਨਾਸ਼ੀ ਬਤਾਵਨ ਕੇ ਹਿਤ ਅਗਲੀ ਪਉੜੀ ਕੋ ਬਰਨਨ ਕਹਤ ਹੈਂ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ- ਇਹਾਂ ਪਦਾਰਥ ਨਾਸ਼ਵਤ ਦਿਖਾਵਨੇ ਕੋ ਕਾਰਨ ਕੌਨ? ਜਬ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਿਖ ਕੋ ਕਰਨ ਲਗੇ ਥੇ ਬੈਰਾਗਵਾਨ ਕਰਨੋ ਤਹਾਂ ਬਨਤ ਹੋਤੋ, ਪਦਾਰਥਨਿ ਕੋ ਅਨਿਤ ਬਤਾਇ ਕਰੋ?

ਉੱਤਰ:- ਇਹਾਂ ਤੀਕ ਮੰਗਲਾਚਰਣ ਜਪੁਜੀ ਕੋ ਜਾਣੀਤਾ ਹੈ। 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ' ਇਹ ਸ਼ਲੋਕ ਸਾਤੋ ਪ੍ਰਥਮ ਮੂਲ ਜੈਸੇ, ਖਟ ਪਉੜੀ ਇਸ ਕੋ ਬਿਸਤਾਰ ਹੈ। 'ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ' ਸਤਿ ਨਾਮ ਪੂਰਬ ਹੁਤੋ, ਸੋ ਪਹਿਲੇ ਵਿਸਤਾਰ ਸੇਂ ਕਹਯੋ। ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪਿਛਾਰੀਹੁਤ। ਸੋ 'ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਦੰ' ਇਹਾਂ ਤੇ ਡੇਢ ਪਉੜੀ ਮੈਂ ਯਾਂਕੋ ਬਿਸਤਾਰ ਕਹਯੋ। ਇਸੀ ਰੀਤਿ ਸਰਬ ਪਹਿਲੇ ਸਲੋਕੁ ਕੇ ਹੀ ਬਿਸਤਾਰ ਹੈ, ਯਾਂਤੇ ਮੰਗਲਾਚਰਨ ਹੀ ਭਯੋ। ਹੈ ਤੋ ਮੰਗਲਾਚਰਨ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਸਿਖ ਕੇ ਉਪੇਦਸ਼ ਪੂਰਬਕ ਕੀਯੋ ਹੈ॥ ਇਹਾਂ ਚਾਤੁਰਤਾ ਕਹਿਨੀ ਏਕ ਵਸਤੁ, ਤਿਸੀ ਮੈਂ ਔਰ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਨਿਕਸ ਆਵੇ। ਅਰੁ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਜੇਤੇ ਬਚਨ ਹੈਂ ਸਰਬ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਨ ਪਰ ਹੀ ਹੈਂ, ਐਸੇ ਨਹੀਂ ਹੈਂ ਜੋ ਮੈ ਬਾਣੀ ਕਰਣ ਕੋ ਏਕ ਹੀ ਕਥਨ ਹੈ: ਜੋ ਲੋਕਨ ਕੋ ਕਲਯਾਣ ਹੋਇ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ- ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬਾਣੀ ਆਪਣੇ ਊਪਰ ਬਹੁਤ ਕਹੀ ਹੈ, ਅਪਨੇ ਮਨ ਸਮਝਾਇਖੇ ਹਿਤ ਸ਼ਬਦ ਕਹੇ ਹੈਂ, ਜੈਸੇ:-ਬਾਬਾ ਮੈ ਕਰਮਹੀਣ ਕੂੜਿਆਰ॥ ਨਾਮੁ ਨ ਪਾਇਆ ਤੇਰਾ ਅੰਧਾ ਭਰਮਿ ਭੂਲਾ ਮਨ ਮੇਰਾ॥ ਸਿਰੁ ਨਾਨਕ ਲੋਕਾ ਪਾਵ ਹੈ॥ ਇਤਯਾਦੀ ਸਬਕ ਔਰ ਬਹੁਤ ਅਪਨੇ ਊਪਰ ਹੀ ਕਹੇ ਹੈਂ?

ਯਾਂਕੋ ਉਤਰ- ਐਸਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਜੋ ਕਰਤ ਹੈਂ ਸੋ ਬਿਨਾ ਸਮਝੇ ਹੀ ਕਰਤ ਹੈਂ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋ ਆਸੇ ਸਮਝਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਸ ਰੀਤਿ ਕੋ ਪੰਥ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨੋ ਹੋਤ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਬਾਣੀ ਕ ਆਚਾਰਜ ਕਰਤ ਹੈਂ। ਭਕਿਤ ਕੇ ਬਿਖ ਨਿਰਹੰਕਾਰ ਰਹਿਨੋ ਇਹੀ ਬਾਤ ਮੁਖਯ ਹੈ। ਯਾਹੀ ਤੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਪਨੇ ਊਪਰ ਕਹਿਤ ਹੈਂ। ਜੋ ਸਿਖ ਐਸੇ ਜਾਣੈ; ਹਮਰੋ ਸੁਆਮੀ ਐਸੀ ਬਿਨੇ ਸਹਤ ਰਹੇ ਹੈਂ, ਤੌ ਹਮ ਕੋ ਹੰਕਾਰ ਕੈਸੇ ਬਨਤ ਹੈ? ਜਿਸ ਕੋ ਸੁਆਮੀ ਤਖਤ ਪਰ ਬੈਠੇ ਤੋ ਸੇਵਕ ਸਤਰੰਜੀ ਆਦਿ ਪਰ ਬੈਠੇ! ਜਿਸ ਕੇ ਸੁਆਮੀ ਸੰਤਰੰਜੀ ਪਰ ਬੈਠੇ, ਸੇਵਕ ਕੋ ਜਿਮੀਨੁ ਪਰ ਬੈਠਯੋ ਚਾਹੀਏ। ਤਾਤੇ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਸਹਿਤ ਬਚਨ ਕਹੇ ਤੇ ਸੇਵਕ ਕੌ ਹੰਕਾਰ ਕਯੋਂਹੂੰ ਨਹੀਂ ਬਨਤ ਹੈ।

ਉਪਦੇਸ਼ ਭੀ ਤੀਨੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੋ ਹੋਤ ਹੈ:- ਜੋ ਅਪਨੇ ਊਪਰ ਕਹਿਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਨੋ ਹੈ ਸੋ ਤੇ ਉੱਤਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ। ਜੋ ਸਿਖ ਪ੍ਰਤਿ ਕਹਨੋ ਹੋਤ ਹੈ ਸੋ ਮਧਯਮ ਹੈ। ਅਰ ਜੋ ਕੈ ਦਿਖਾਇ ਕੇ ਕਰੂਰਤਾ ਸੋਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਤ ਹੈਂ, ਸੋ ਅਧਮ ਹੋਤ ਹੈ। ਜੈਸੋ ਗੁਰੂ ਦਸਵੀਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਆਪਨੇ ਹੀ ਊਪਰ ਕਹਿ ਕਰਿ ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਯੋ: ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਮੈਂ ਸਰੀਰ ਤਯਾਗਨੋ, ਆਪਨੀ ਬਾਨੀ ਮੈਂ ਇਹੀ ਜਾਚਤੇ ਰਹੇ ਹੈਂ। ਕਿਆ ਤਿਨ ਕੋ ਗਯਾਨ ਨਹੀਂ ਥੋ ਅਰੁ ਮੁਕਤਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਔਰ ਬਿਧ ਸੋ ਨਹੀਂ ਹੁਤੀ? ਸੋ ਤੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਅਵਤਾਰ, ਹਜਾਰਨ ਹੈ ਮੁਕਤਿ ਕੇ ਦੇਨਹਾਰੇ, ਅਰੁ ਹਜ਼ਾਰਨ ਕੀ ਮੁਕਤਿ ਕਰੀ; ਜਿਨ ਕੇ ਨਾਮ ਲੈਨੇ ਕਰਿ ਮੁਕਤਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤ ਹੈ। ਐਸੇ ਕਹਨ ਕੇ ਆਸ਼ੇ ਇਹ; ਜੋ ਸਿੰਘ ਜੁੱਧ ਕੇ ਸਨਮੁਖ ਰਹੈਂ, ਮਲੇਛਨ ਕੋ ਹਤ ਕਰਿ ਧਰਮ ਕੀ ਸਥਿਤਿ ਕਰੈਂ, ਮ੍ਰਿਤ ਜੇ ਹੋਇ ਜੁੱਧ ਮੇਂ, ਤਉ ਪ੍ਰਲੋਕ ਮੇਂ ਸੁਭ ਗਤਿ ਹੋਇ। ਜੋ ਬੁਧਿਵਾਨ ਹੈਂ ਸੋ ਤੇ ਆਸ਼ੇ ਕੋ ਇਸੀ ਰੀਤਿ ਸਮਝਤ ਹੈਂ, ਜੋ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤ ਹੈਂ, ਸੋ ਅਨੇਕ ਹੀ ਕਪੋਲ ਕਲਪਨਾ ਕਹਤ ਹੈਂ। ਜੈਸੇ ਅਪਨੇ ਊਪਰ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਅਧਿਕ ਨੂਨਤਾ ਕੇ ਬਚਨ ਕਹੈ ਹੈ, ਸੋ ਕਿਆ ਤੈਸੇ ਹੁਤੋ? ਇਹ ਸੰਪੂਰਨ ਕਹਿਨੋ ਸਿਖਨੁ ਪਰ ਹੈ। ਜੋ ਮਨ ਕੀ ਮਲ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਪਰ ਲਗੇ; ਇਹ ਆਸ਼ੇ ਹੈ ਜੋ ਤੁਕਨ ਕੇ ਅਰਥ ਹਮ ਨੇ ਕਹੇ ਹੈ; ਇਸਤੇ ਔਰ ਰੀਤਿ ਸੋ ਜੇ ਕਰਤ ਹੈਂ ਤਿਨ ਮੈਂ ਦੂਖਨ ਆਵਤ ਹੈ। ਜੋ ਹਮ ਦਿਖਾਵਤੇ ਜਾਇ ਸਭ ਦੂਖਨ, ਤੋ ਗ੍ਰੰਥ ਬਧਤ ਹੈ, ਬੁਧਿਵਾਨ ਆਪ ਹੀ ਜਾਨ ਲੈਹਿਗੇ। ਅਬ ਮੂਲ ਕੋ ਹੀ ਕਹਤ ਹੈਂ:-

ਜੇ ਜੁਗ ਚਾਰੇ ਆਰਜਾ ਹੋਰ ਦਸੂਣੀ ਹੋਇ॥

ਜੇ ਕਰਿ ਚਾਰੋਂ ਹੀ ਜੁਗ: ਸਤਜੁਗ, ਤ੍ਰੇਤਾ, ਦੁਆਪਰ, ਕਲਿਜੁਗ, ਇਨ ਕੇ ਬਿਖੇ ਜੀਵਤੋ ਰਹੇ, ਵਾ ਇਨ ਤੇ ਦਸ ਗੁਣੀ: ਚਾਲੀਸ ਜੁਗ ਪ੍ਰਯੰਤ ਆਰਬਲਾ ਹੋਇ। ਜੀਵਨੈ ਕੇ ਲੋਕ ਬਡੋ ਮਾਨਤ ਹੈਂ, ਪਦਾਰਥ ਸੋਂ ਭੀ ਅਧਿਕ ਤੇ ਅਧਿਕ।

ਨਵਾ ਖੰਡਾ ਵਿਚਿ ਜਾਣੀਐ ਨਾਲਿ ਚਲੈ ਸਭੁ ਕੋਇ॥

ਜੰਬੂ ਦੀਪ ਕੇ ਜੋ ਨੌ ਖੰਡ ਹੈ: 1. ਭਰਥ ਖੰਡ 2. ਕੁਰ ਖੰਡ 3. ਹਿਰਨ ਖੰਡ, 4. ਹਰਵਰਖ ਖੰਡ, 5. ਭਦ੍ਰ ਖੰਡ, 6. ਰੰਮਕ ਖੰਡ, 7. ਕੇਤਮਾਲ ਖੰਡ, 8. ਕਿੰਪੁਰਖ ਖੰਡ, 9. ਇਲਾਬ੍ਰਤ ਖੰਡ। ਇਨ ਸਭ ਖੰਡਨ ਮੇ ਜਾਣੀਐ ਜੋ ਅਮਕੋ ਹੈ, ਇਸ ਕੋ ਭੀ ਲੋਕ ਅਧਿਕ ਤੇ ਅਧਿਕ ਚਾਹਤੇ ਹੈਂ, ਅਪਨੀ ਪ੍ਰਗਟਤਾ ਕੋ, ਜੋ ਲੋਕ ਬਹੁਤੇ ਮੁਝੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੇ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਭੀ ਬਲ ਤੇ, ਧਨ ਤੇ, ਬੁਧਿ ਤੇ ਅਨੇਕ ਜਤਨ ਕਰਤ ਹੈਂ, ਤਿਸੁ ਪਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਹਤ ਹੈਂ; ਜੋ ਏਕ ਖੰਡ ਮੈਂ ਕਿਆ ਨੌਖੰਡ ਬਿਖੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇ, ਅਰੁ ਜਿਸ ਵਖਤੁ ਕਿਤੇ ਕੋ ਪ੍ਰਸਥਾਨ ਕਰਤ ਹੋਇ ਤਬ ਸਰਬ ਹੀ ਖੰਡਨ ਕੇ ਲੋਕ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਇ ਰਹੈਂ, ਭਾਵਾਰਥ ਐਸੇ ਬਡੀ ਬੇਸ ਹੋਇ ਅਰ ਨੌਖੰਡ ਕੋ ਰਾਜੈ ਕੀ ਹੋਇ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਚੰਗਾ ਨਾਉ ਰਖਾਇ ਕੈ ਜਸੁ ਕੀਰਤਿ ਜਗਿ ਲੇਇ॥

ਅਰ ਆਪਨੋ ਬਡੋ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਨਾਮ ਕਹਾਵੈ ਆਛੀ ਬਾਰਤਾ ਕੋ ਕਰਿ ਕਰਿ। 'ਜਸੁ ਕੀਰਤਿ ਜਗਿ ਲੇਇ'- ਜਸ ਕੀਰਤ ਕੇ ਪੁਨਰੁਕਤਿ ਦੋਖ ਤੇ ਐਸੇ ਅਰਥ ਕਰਨੋ: ਜਸੁ ਕੀ ਹੈ ਰਤਿ= ਪ੍ਰੀਤਿ, ਮੇਰੋ ਜਸ ਬਡੇ ਹੋਇ ਇਸ ਰੀਤਿ ਸੋਂ ਪ੍ਰੀਤ ਭੀ ਹੈ ਜਸ ਲੈਨੇ ਕੀ ਅਰ ਲੇਤ ਭੀ ਜਗਤ ਕੇ ਬਿਖੇ ਜਸੁ ਕੋ, ਸਭ ਕੋਈ ਤਿਸ ਕੋ ਭਲੋ ਭਲੋ ਹੀ ਕਹਤ ਹੈ। ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਜਸ ਕਰਯੋ ਚਾਹਤ ਹੈਂ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਹੋਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੋ ਚਾਹਤੇ ਭੀ ਹੋਇ ਅਰ ਲੇਤੋ ਭੀ ਹੋਇ।

ਜੇ ਤਿਸੁ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵਈ ਤ ਵਾਤ ਨ ਪੁਛੈ ਕੇ॥

ਜੇਕਰਿ ਤਿਸ ਕੋ ਆਪਨੇ ਸਰੂਪ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀ ਆਵੈ; 'ਸਰੂਪ' ਕੋ ਅਧਯਾਹਾਰ ਉਪਰ 'ਨਦਰਿ' ਪਦ ਤੇ, ਕਿਆ? ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਕੋ ਲਖੇ ਨਹੀਂ, ਤਿਸਤੇ ਪੀਛੇ ਜੈਸੀ ਉਸ ਕੀ ਦਸ਼ਾ ਹੋਤ ਹੈ ਸੋ ਕਹਤ ਹੈਂ: ਤਿਸ ਕੀ ਬਾਤ ਭੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪੂਛਤ ਹੈ। ਰੰਕ ਤੇ ਮਹਾਂਰੰਕ, ਸੂਖਮ ਤੇ ਮਹਾਂ-ਸੂਖਮ, ਦੁਖੀਅਨ ਤੇ ਮਹਾਂ-ਦੁਖੀ, ਐਸੇ ਕਰ ਦੇਤ ਹੈਂ ਅਰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਜੈਸੇ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਕਿਸੇ ਮਨੁਖ ਕੋ ਦੁਖ ਹੋਤ ਹੈ ਤੋ ਉਸ ਕੇ ਸਨਬੰਧੀ ਅਰੁ ਮੁਲਾਹਜਾ ਕਰਨਵਾਰੇ ਅਰ ਮੈਲੀ ਸਭ ਆਨ ਕਰਿ ਤਿਸ ਕੀ ਬਾਤ ਬੂਝਤ ਹੈਂ, ਜੋ ਕਿਸ ਰੀਤਿ ਸੋਂ ਦੁਖ ਭਯੋ? ਅਬ ਰਾਜ਼ੀ ਸਰੀਰ ਆਪ ਕੋ ਹੈ? ਸੋ ਨੌਖੰਡ ਕੇ ਬਿਖੇ ਜੌਨਜਾਨਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੀ ਤਰਫ ਤੇ ਭੂਲਯੋ ਹੋਯੋ ਜੇ ਹੈ ਤਿਸ ਕੇ ਦੁਖੀ ਹੋਏ ਕੀ ਬਾਤ ਕੋ ਭੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪੂਛਤ ਹੈ। ਮਹਾਂਕੰਗਾਲ ਜੋ ਹੋਤ ਹੈ, ਸੋ ਭੂਖੋ ਰਹੇ ਵਾ ਦੁਖੀ ਹੋਇ ਤਿਸ ਕੋ ਕੌਨ ਬੂਝਤ ਹੈ? ਅਰ ਤਿਸਕੋ ਨੇੜੇ ਤੇ ਭੀ ਆਪ ਕੋ ਬਚਾਵਤ ਹੈਂ? ਜੋ ਸਪਰਸ਼ ਔਰ ਬੋਲਨੇ ਇਸ ਕੇ ਸੰਗ ਹਮਾਰੇ ਨਾ ਹੋਇ। ਜੋ ਨੌ ਖੰਡ ਬਿਖੈ ਜਾਣੀਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਸਮਾ ਪਾਇਕੇ ਐਸੇ ਹੁਇ ਜਾਤ ਹੈ। ਇਤਯਰਥ।

ਇਨ ਚਾਰਨ ਤੁਕਨ ਬਿਖੈ ਬਿਨੋਕਤਿ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ।

ਲਛਨ-ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਬਰਨਨੀਯ ਹੈ ਜੋਇ। ਏਕ ਵਸਤੁ ਬਿਨੁ ਨੂਨ ਜਿ ਹੋਇ।
ਤਾਂਹਿ 'ਬਿਨੋਕਤਿ' ਕਹੈਂ ਬਿਚਾਰ। ਕਵਿ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਕਰਿਹ ਉਚਾਰ।

ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਬਰਨਨੀਯ ਜੋ ਬਡੇ ਐਸਵਰਜ ਵਾਰੋ, ਤਿਸ ਮੈਂ ਗਯਾਨ ਕੀ ਨੂਨਤਾ। ਅਰ ਇਨ ਚਾਰਨਿ ਹੂੰ ਤੁਕੋਂ ਬਿਖੈ ਬਿਸ਼ੇਖੋਕਤਿ ਉਕਤਿਨਿਮਿੰਤਾ ਅਲੰਕਾਰ ਭੀ ਹੈ। ਕਾਰਨ ਇਹਾਂ ਐਸ਼ਵਰਜ ਹੈ, ਕਾਰਜ ਬਾਤ ਬੂਝਨੀ, ਸੋ ਨਹੀਂ ਭਯੋ; ਗਯਾਨ ਕੀ ਨੁਨਤਾ ਤੇ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਭਯੋ, ਯਹ ਕਹਿ ਦੀਓ; ਯਾਂਤੇ ਉਕਤਿਨਿਮਿੰਤਾ ਬਿਸ਼ੇਖੰਕਤਿ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ। 'ਜੇ ਤਿਸੁ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵਈ ਤ ਵਾਤ ਨ ਪੁਛੈ ਕੇ' ਇਸ ਤੁਕ ਮੈਂ ਸੰਭਾਵਨਾਲੰਕਾਰ ਭੀ ਬਤਨ ਹੈ। ਜੇ ਨਜਰਿ ਨਹੀਂ ਆਵੇ ਤੇ ਬਾਤ ਭੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬੂਝੇ, ਯਾਂਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾ। ਇਨ ਤੀਨ ਅਲੰਕਾਰਨ ਕਰਿ ਸੰਸ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਲੰਕਾਰ ਭਯੋ।

ਲੱਛਨ- ਦੋਹਿਰਾ। ਅਲੰਕਾਰ ਇਕ ਥਲ ਬਹੁਤ ਜੁਦੇ ਜੁਦੇ ਲਖਿ ਜਾਹਿ।
ਤਿਲੁ ਤੰਦੂਲ ਕੀ ਰੀਤਿ ਸੋ 'ਸੰਸ੍ਰਿਸ਼ਟ' ਕਹੀਏ ਤਾਂਹਿ।

ਔਰ 'ਜਸੁ ਕੀਰਤਿ' ਇਨ ਬਰਨੋਂ ਮੈਂ ਪੁਨਰੁਕਤਿਦਾਭਾਸ ਅਲੰਕਾਰ। 'ਜਸੁ' 'ਕੀਰਤੀ' ਪੁਨਰੁਕਤਿ ਕੋ ਆਭਾਸ ਹੈ, ਅਰਥ ਕਰੇ ਮਿਟ ਜਾਤ ਹੈ। ਲੱਛਨ ਪੀਛੇ ਕਹਿ ਹੀ ਆਏ ਹੈਂ। ਅਰ ਇਨ ਤੁਕੋਂ ਪੈ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਲੱਛਨ- ਰਚਨਾ ਸੋ ਜਹਿਂ ਬਚਨ ਜੁ ਹੋਇ। 'ਪਰਯਾਯੋਕਤਿ' ਕਹੀਯੇ ਸੋਇ।

ਇਹਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ, ਤਿਸ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕਹਿਨੀ ਹੋਤੀ, ਸੋ ਏਕ ਜੁਗਤਿ ਸੰਗ ਬਰਨਨ ਕਰੀ; ਐਸਵਰਜ ਕੇ ਗਿਨਾਵਨੇ ਸੇ; ਯਾਂਤੇ ਪਰਯਾਯੋਕਤਿ ਅਲੰਕਾਰ। ਪੂਰਬ ਜਿਸ ਕੋ ਐਸ਼੍ਵਰਜ ਗਿਨਯੋ ਹੈ। ਤਿਸ ਕੀ ਔਰ ਮਹਾਂ ਖੋਟੀ-ਦਸ਼ਾ ਕੋ ਕਹਤ ਹੈਂ:- ਕੀਟਾ ਅੰਦਰਿ ਕੀਟੁ ਕਰਿ ਦੋਸੀ ਦੋਸੁ ਧਰੇ॥

ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਜੀਵ ਕੀਟ ਆਦਿ ਐਸੇ ਹੋਤ ਹੈ, ਤਿਨ੍ਹੋਂ ਕੈ ਅੰਦਰਿ ਕੀਟ ਹੋਇ ਜਾਤ ਹੈ। ਸੋ ਪਿਛਲੇ ਐਸ਼੍ਵਰਜ ਵਾਰੋ ਜੋ ਹੈ, ਨੋ ਖੰਡ, ਮੈਂ ਜੋ ਜਾਨਤਾ ਹੈ, ਸੇ ਕੀਟ ਕੇ ਅੰਦਰ ਕੀਟ ਕਰਿ ਦਈਤਾ ਹੈ, ਔਰ ਕੋਈ ਤਿਸ ਕੋ ਕਿਆ ਜਾਣ ਸਕੇਗੇ, ਜਿਸ ਕੇ ਅੰਤਰ ਹੋਤ ਹੈ ਸੋ ਭੀ ਨਹੀਂ ਜਾਨ ਸਕਤ ਹੈਂ। 'ਦੋਸੀ ਦੋਸੁ ਧਰੈ' ਦੋਖਨ ਕੇ ਧਾਰਨਵਾਰੋ ਐਸੋ ਦੋਖੀ ਹੁਇ ਜਾਤ ਹੈ ਵਾ ਦੋਖਵਾਰੇ ਪ੍ਰਾਨੀ, ਸੋ ਭੀ ਤਿਸ ਪਰ ਦੋਖ ਕੋ ਧਰਨਵਾਰੇ ਹੋਇ ਜਾਤ ਹੈਂ, ਅਰਥ ਇਹ ਕਿ ਦੋਖ ਵਾਰਯੋਂ ਤੇ ਭੀ ਹੀਨ ਹੋਇ ਜਾਤ ਹੈ। ਪੂਰਬ ਜਿਸ ਕੋ ਦੀਰਘ ਤੇ ਅਤਿ ਦੀਰਘ ਕਹਯੋ, ਸੋ ਏਕ ਗੁਣ ਸਰੂਪ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਬਿਹੀਨ ਨੀਚ ਤੇ ਅਤਿ ਨੀਚ ਹੁਇ ਗਯੋ। ਕਰਮ ਕੇ ਬੰਧਨੋਂ ਕਰਿ ਕਦੇ ਬਡੇ ਤੇ ਬਡੇ ਹੋਇ ਜਾਤ ਹੈ, ਕਰਮ ਕੇ ਬੰਧਨੋਂ ਤੇ ਨੀਚ ਤੇ ਅਤਿ ਨੀਚ ਬਨ ਜਾਤ ਹੈ। ਸਰਬ ਕਿਸੇ ਤੇ ਭਲੇ ਨਹੀਂ ਹੋਤ ਹੈ, ਸਰਬ ਕਿਸੇ ਤੇ ਬੁਰੋ ਨਹੀਂ ਹੋਤ ਹੈ। ਸ਼ੁਭ ਕਰਮਨ ਤੇ ਸੁਖ, ਜੋ ਨਾਸ਼ਵੰਤ, ਸੋ ਭਗਤ ਹੈ। ਕੁਕਰਮਨ ਤੇ ਦੁੱਖ ਜੋ ਹੈਂ ਤਿਨ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤ ਹੈ। ਨੌਂ ਖੰਡ ਮੈਂ ਜਾਣਿਓ ਸੁਭ ਕਰਮਨ ਕੋ ਫਲ। 'ਕੀਟ ਮੈਂ ਕੀਟ' ਕੁਕਰਮ ਕੇ ਫਲ; ਸੋ ਦੋਊ ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਹੈਂ, ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੇ ਦੈਨਹਾਰੇ, ਇਨ ਤੇ ਛੂਟਨ ਕੋ ਉਪਾਇ ਹੈ: ਸਰੂਪ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ। ਜੋ ਸਰੂਪ ਲਖਤ ਹੈ ਸੋ ਸੰਸਾਰ ਚੱਕ੍ਰ ਕੇ ਭ੍ਰਮਣ ਤੇ ਛੂਟਤ ਹੈ। ਇਤਯਰਥ ।ਇਸ ਤੁਕ ਬਿਖੇ ਅਨਗੁਨਾਲੰਕਾਰ ਹੈ:

ਲੱਛਨ- ਪੂਰਬ ਕੋ ਗੁਨ ਸੰਗਤ ਪਾਇ।ਬੈਜੁ 'ਅਨਗੁਨ' ਤਾਂਹਿ ਬਤਾਇ।ਬਾਤ ਨਾ ਬੁਝਨੀ ਦਰਿਦ੍ਰ ਹੁਤ, ਤਿਸ ਤੇ ਕੀਟ ਕੇ ਅੰਦਰਿ ਕੀਟ ਭਯੋ, ਤਿਸ ਤੇ ਭੀ ਦੋਖ ਧਰਨਹਾਰੋ ਭਯੋ। ਦੁਖ ਤੇ ਮਿਲਕੇ ਦੁਖ ਅਧਿਕ ਹੀ ਅਧਿਕ ਬਧਯੋ, ਯਾਂਤੇ ਅਨਗੁਨਾਲੰਕਾਰ।ਪ੍ਰਥਮੈ ਤੋ ਅਧਿਕ ਤੇ ਅਧਿਕ ਕੋ ਬਿਨਾ ਗਯਾਨ ਤੇ ਨੀਚ ਤੇ ਅਤਿ ਨੀਚ ਬਤਾਯੋ, ਅਬ ਅਗਾਰੀ ਰੰਕ ਤੇ ਜੋ ਅਤਿ ਰੰਕ ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ ਗਯਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਤੇ ਮਹਾਨ ਤੇ ਅਤਿ ਮਹਾਨ ਕਹਤ ਹੈਂ:-ਨਾਨਕ ਨਿਰਗੁਣਿ ਗੁਣੁਕਰੇ ਗੁਣਵੰਤਿਆ ਗੁਣ ਦੇ॥

ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਤ ਹੈਂ: ਨਿਰਗੁਣ ਜੋ ਮਾਨੁਖ ਹੈ; ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਕੇ ਬਿਖੇ ਗੁਣ ਕੋਈ ਸੋ ਨਿਰਗੁਣ; ਸਤਿ, ਸੰਤੋਖਾਦਿ ਗੁਣ ਵਾ ਸੂਰਤਣ ਬਿਦਯਾ ਤੇ ਆਦਿ ਗੁਣ, ਵਾ ਆਸ਼ੈ ਨਿਰਗੁਣ ਕਹਣੋ ਕੋ ਇਹੁ: ਜੋ ਬਲ ਤੇ ਅਰੁ ਬੁਧਿ ਤੇ ਅਰੁ ਧਨ ਤੇ ਅਰੁ ਰੂਪ ਤੇ ਔਰੁ ਐਸ਼੍ਵਰਜ ਸੰਪੂਰਨ ਜਗਤ ਕੀ ਬਡਯਾਈ ਕੇ ਗੁਣ ਜੈਤੇ ਹੈਂ, ਸੋ ਏਕ ਭੀ ਤਿਸ ਕੇ ਬਿਖੇ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਐਸਾ ਜੋ ਨਿਰਗੁਣ ਸੋ ਗੁਣ ਕਰੇ, ਕਿਆ? ਗਯਾਨ ਜੋ ਗੁਣ ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰੈ। 'ਗ੍ਰਹਣ' ਕੋ ਪਦ ਅਧਯਾਹਾਰ ਊਪਰ ਤੇ ਕਰੇ; ਸੋ ਕਿਸਤੇ ਗਯਾਨ ਰੂਪੀ ਗੁਣ ਕੋ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰੈ? ਸੋ ਕਹਤ ਹੈਂ; 'ਗੁਣਵੰਤਿਆ ਗੁਣੁ ਦੇ'। 'ਗੁਣਵਤਿ' ਕੋ ਅਰਥ ਗੁਣਵੰਤੇ। ਤਕਾਰ ਲਘੁ ਤੇ ਦੀਰਘ ਭਯੋ। ਸੋ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਾਮ ਅਨੰਦ ਕੋ ਹੈ, ਜੋ ਅਨੰਦ ਸਰਬ ਓਰ ਤੇ ਹੋਇ ਤਿਸ ਕੋ ਨਾਮ 'ਆਮੋਦ' ਕਹਤ ਹੈਂ; ਤੈਸੇ ਈਹਾਂ 'ਆ' ਕੋ ਅਰਥ ਸਰਬ ਓਰ ਤੈ; ਆਪਣੇ ਗੁਣ ਜੋ ਗਯਾਨ ਤਿਸ ਨਿਰਗੁਣ ਕੋ ਦੇਇ। ਅਰਥ ਇਹ: ਜੋ ਸਤਿਗੁਰ ਕੋ ਗਯਾਨ ਉਪਦੇਸਯੋ ਹੋਇ ਐਸੋ ਨ ਹੋਇ ਜੋ ਆਪ ਤੇ ਹੀ ਪੜਿਕੇ ਗਯਾਨਵਾਨ ਹੋਇ ਬੈਠੇ, ਵਾ ਪੰਡਤੋਂ ਤੇ ਕਥਾ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਗਯਾਨ ਕੀ ਬਾਤਾਂ ਕਹਨਵਾਰ ਹੁਇ ਜਾਇ। ਮੁਖਯ-ਗਯਾਨੀ ਕੋ ਬਰਨਨ ਇਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦ੍ਰਿੜ-ਨਿਸ਼ਚਾ ਜਿਨ ਕੇ ਰਿਦੇ ਬਿਖੇ ਹੋਇਆਵੈ, ਤਿਨ ਕੋ ਕਥਨ ਹੈ; ਔਰ ਤੋ ਸਰਬ ਗੁਣ ਤੇ ਹੀਨ ਹੈਂ, ਏਕ ਸਤਿਗੁਰੋਂ ਤੇ ਗਯਾਨ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੁਇ ਗਈ ਹੈ। ਸੋਈ ਸਰਬੋਤਮ ਹੋਤ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੈ ਕੈਸੋ ਸਰਬੋਤਮ ਹੋਤ ਹੈ? ਸੋਈ ਬਤਾਵਤ ਹੈਂ:-

ਤੇਹਾ ਕੋਇ ਨ ਸੁਝਈ ਜਿ ਤਿਸੁ ਗੁਣ ਕੋਇ ਕਰੇ॥ 7॥

ਬ੍ਰਹਮਾ ਅਰ ਕੀਟੀ ਪ੍ਰਯੰਤ ਇਨ ਕੇ ਬੀਚ ਐਸੋ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦੀਸਤ ਹੈ, ਜੋ ਤਿਸ ਗਯਾਨਵਾਨ ਕੇ, 'ਗੁਣ' ਨਾਮ 'ਤਨ' ਕੋ ਨਾਨਾ ਅਰਥਾਂ ਮੈਂ ਕਹਯੋ ਹੈ, ਉਸ ਕੇ ਸਰੀਰ ਕੀ ਉਤਪਤਿ ਕਰੈ; ਸੋ ਤੋ ਸਮੁੰਦਰ ਮੈਂ ਬੂੰਦ ਜਲ ਕੀ ਮਿਲ ਗਈ। ਐਸੋ ਕੋਣ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਬੂੰਦ ਕੋ ਨਿਰਾਲੀ ਕਰਿ ਸਕੇ, ਐਸੇ ਕਹਨੇ ਕਰਿ ਸਰਬ ਤੇ ਅਧਿਕ ਜਨਾਯੋ। ਜੋ ਕਿਸੀ ਕੋ ਭੀ ਉਪਾਇ ਤਿਸ ਕੇ ਸਰੀਰ ਦੇਨ ਮੈਂ ਭਯੋ, ਐਸੋ ਸਰੂਪ ਹੋਇ ਜਾਤ ਹੈ। ਵਾ ਗੁਣ ਕੋ ਅਰਥ: ਰਜ, ਤਮ, ਸਤ, ਇਹ ਤੀਨੋਂ ਗੁਣ ਕੋ ਤਜ ਕਰਿ ਚੌਥੇ ਪਦੁ ਬਿਖੈ ਲੀਨ ਜੋ ਭਯੋ ਹੈ, ਸੋ ਐਸੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜੋ ਤੀਨ ਗੁਣ ਬਿਖੈ ਉਸ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ਕੋ ਲਿਆਵੇ। ਵਾਰ ਅਪਣੇ ਸਰੂਪ ਕੋ ਗਯਾਨ ਭਯੋ ਜਿਸ ਕੇ, ਸੋ ਫੇਰ ਕਦਾਚਿਤ ਨਹੀਂ ਜਾਤ ਹੈ, ਯਾਂਤੇ ਮਹਾਨ ਤੇ ਮਹਾਨ ਭਯੋ। ਜੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯਮਾਨ ਹੈ: ਨਰੁ, ਸੁਰ, ਅਸੁਰ, ਤਿਸਕੋ ਕੋਈ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਤ ਹੈਂ। ਇਤਯਰਥ।

ਇਨ ਦੋਊ ਤੁਕਨਿ ਮੈਂ ਯਮਕਾਲੰਕਾਰ ਹੈ। ਗੁਣ ਪਦ ਬਹੁਤ ਬੇਰ ਆਯੋ, ਅਰਥ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਭਯੋ। ਲਤਨ ਪੂਰਬ ਕਹਿ ਆਏ ਹੈਂ। ਔਰ ਕਾਵਯਲਿੰਗ ਅਲੰਕਾਰ ਭੀ ਹੈ। ਗਯਾਨਵਾਨ ਨੇ ਸਿਖ ਨਿਰਗੁਣ ਕੇ ਗਯਾਨ ਦੀਓ, ਯਾ ਅਰਥ ਕੋ ਸਮਰਥਨ ਕਰਯੋ। ਤਿਸ ਕੋ ਗੁਣ ਕੋਈ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕਰਿ ਸਕਤ ਹੈ, ਐਸੇ ਹਇ ਜਾਤ ਹੈ। ਐਸੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨੇ ਕਰ ਕਾਵਯਲਿੰਗ ਅਲੰਕਾਰ ਹੋਤ ਹੈ।

॥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਉੜੀਆਂ ਦੀ ਸਮੁਚਯ ਭਾਵ ਅਲੋਚਨਾ॥

ਅਬ ਸੰਪੂਰਨ ਜਗਤ ਕੇ ਪਦਾਰਥ ਨਾਸ਼ਵੰਤ ਦਿਖਾਏ, ਇਸ ਤੇ ਤੋ ਸਿਖ ਕੋ ਬੈਰਾਗਵਾਨ ਕਰਯੋ, ਅਰ ਗਯਾਨ ਕੇ ਅਬਿਨਾਸ਼ੀ ਬਤਾਇ ਕਰਿ ਚਪ ਬਧਾਈ। ਸਿਖ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ਨਿਸ਼ਚਲ ਟਿਕਾਇਕੇ ਅਗਾਰੀ ਸ੍ਰਵਣਾਂਦਿਕ ਕੋ ਕਹਤ ਹੈਂ। ਸਰੂਪ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕੇ ਕਾਰਣ ਭੀ ਏਹੀ ਹੈਂ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ:- ਸ੍ਰਵਣਾਦਿ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਤਬ ਬਨਤ ਹੈ ਜਬ ਚਤੁਸ਼ਟੈ ਸਾਧਨ ਸੰਪੰਨ ਸਿਖ ਕੋ ਕਰ ਲੀਓ ਹੋਇ? ਈਹਾਂ ਬਿਹੀਨ ਚਤੁਸ਼ਟੈ-ਸਾਧਨ ਕੇ ਜੋ ਸ੍ਰਵਣਾਦਿ ਕਹਤ ਹੋ ਇਹ ਬੇ ਮ੍ਰਿਜਾਦ ਬਿਧਿ ਬਨਤ ਹੈਂ? ਸਤਿਗੁਰ ਸਰਬਗਯ ਐਸੇ ਨਹੀਂ ਕਹਿਤੇ।

ਉਤਰ:- ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਇਨ ਸਪਤ ਪੌੜੀ ਮੇਂ ਚਤੁਸ਼ਟੇ ਸਾਧਨ ਭੀ ਕਹਿ ਕਰਿ ਸਿਖ ਕੋ ਸੰਪੰਨ ਕੀਓ ਹੈ। ਸੋਈ ਕਹਤ ਹੈਂ; ਬੈਰਾਗ, ਬਿਬੇਕ, ਖਟਸੰਪਦਾ, ਮੁਮਖਯਾ। (1) 'ਬੈਰਾਗ' [illegible] (2) 'ਬਿਬੇਕ' ਏਹ ਜੋ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਤਿਅਸਤਿ ਕੋ ਬਿਚਾਰਨਾਂ। (3) 'ਖਟ ਸੰਪਦਾ' ਇਹ ਜੇ ਸਮ, ਦਮ, ਉਪ੍ਰਤਿ, ਤਤਿਖਯਾ, ਸ੍ਰਧਾ, ਸਮਾਧਾਨਤਾ। (4) 'ਮੁਮਖਯਾ' ਇਹ ਜੋ ਬੰਧਨ ਤੇ ਛੂਟਨ ਕੀ ਇਛਾ। ਇਹ ਚਤੁਸ਼ਟੇ ਸਾਧਨ ਜਹਾਂ ਜਹਾਂ ਕਹੈ ਹੈਂ ਅਬ ਸੋਹੀ ਪ੍ਰਗਟਾਵਤ ਹੈਂ– ਜੇ ਜੁਗ ਚਾਰੇ ਆਰਜਾ' ਇਨ ਚਾਰ ਤੁਕੋਂ ਬਿਖੈ ਤੋ ਬੈਰਾਗ ਬਰਨਯੇ। ਪਦਾਰਥ ਮਿਥਯਾ ਦਿਖਾਏ, ਜੋ ਇਨ ਤੇ ਕਾਜ ਕਛੁ ਨਹੀ ਸਰਤ ਹੈ, ਇਹ ਤੋ ਅਸਤਿ ਬਿਚਾਰਿਕੇ ਜਾਨੈ। 'ਗਾਵੇ' ਕੀ ਸਰਬ ਪਉੜੀ ਮੈਂ, 'ਥਾਪਿਆ ਨ ਜਾਇ ਕੀਤਾ ਨਾ ਹੋਇ' ਇਤਿਯਾਦਿ ਔਰ ਅਸਥਾਨ ਮੈਂ ਜਹਾਂ ਸਚੁ ਕੋ ਬਰਨਨ ਕਰਯੋ ਹੈ, ਯਾਂ ਸੋ ਬਿਬੇਕ ਸੰਪੰਨ ਸਿਖ ਕੀਓ, ਸਤਿ-ਅਸਤਿ ਕੋ ਬਿਚਾਰ ਬਤਾਯੋ। ਆਗੇ 'ਖਟ ਸੰਪਦਾ' ਕਹਤ ਹੈਂ। 'ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ' ਇਸ ਤੁਕ ਮੈ 'ਸਮ' ਕੋ ਸੰਪੰਨ ਕੀਓ, ਦੁਖ ਸੁਖ ਇਕਸਾਰ ਜਾਨੋ, ਹੁਕਮ ਕੋ ਮਾਨਿਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹੈ, ਦੁਖ-ਸੁਖ ਮੈ ਸਮ ਬੁਧਿ ਕਰੈ। 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸਚੁ ਨਾਉ ਵਡਿਆਈ ਵੀਚਾਰੁ' ਇਸ ਤੁਕ ਮੈਂ 'ਦਮ' ਕੇ ਸੰਪੰਨ ਸਿਖ ਕੀਓ, ਜੋ ਸਰਬ ਓਰ ਤੇ ਇੰਦ੍ਰੀਓਂ ਕੋ ਰੋਕਿ ਕੇ 'ਸਤਿਨਾਮ' ਸਿਮਰੇ। 'ਭੁਖਿਆ ਭੁਖ ਨ ਉਤਰੀ ਜੇ ਬੰਨਾ ਪੁਰੀਆ ਭਾਰ' ਇਸ ਤੁਕ ਮੈਂ 'ਉਪਰਤਿ' ਸੰਪੰਨ ਸਿਖ ਕੀਓ, ਜੋ ਬਿਸ਼ਯਨ ਕੇ ਭੂਖੇ ਹੈਂ ਤਿਨੋਂ ਕੀ ਭੂਖ ਕੈਸੇ ਨਹੀਂ ਜਾਤ ਹੈ, ਤਿਨ ਕੋ ਤਯਾਗ ਕੇ ਹੀ 'ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਮਾਨ'। ਜਿਨ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੇ ਪਾਸ ਆਵਨ ਤੇ ਬੁਹਰ ਭੂਖ ਹੀ ਰਹੇ ਤਿਨ ਕੀ, ਯਾਂ ਤੇ ਤਿਨ੍ਹੋ ਕਾ ਤਯਾਗ ਕਰਿ। 'ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੈ ਜੇ ਬੁਝੈ ਤ ਹਉਮੈ ਕਹੈ ਨ ਕੋਇ' ਇਸ ਮੈਂ 'ਤਤਿਖਯਾ' ਸੰਪੰਨ ਕੀਓ। ਹਉਮੈ ਕੋ ਤਯਾਗ ਕਰਿ ਹੁਕਮ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਜਾਨ ਕਰਿ ਦੁਖ-ਸੁਖ ਮਹਿ ਰਹੈ। 'ਗੁਰੁ ਈਸਰੁ ਗੁਰੁ ਗੋਰਖੁ ਬਰਮਾ ਗੁਰੁ ਪਾਰਬਤੀ ਮਾਈ' ਇਤਯਾਦੀ ਤੁਕਨਿ ਮੈਂ 'ਗੁਰ ਮਹਿਮਾ' ਕੋ ਬਰਨਨ ਕਰਿਕੇ 'ਸ਼ਰਧਾ' ਸੰਪੰਨ ਸਿਖ ਕੀਓ। ਗੁਰੁ ਐਸੇ ਹੈ ਜਿਨ ਕੀ ਬਰੁਬਰ ਕੇ ਔਰ ਕੋਊ ਨਹੀਂ, ਐਸੋ ਸੁਨਿਕਰਿ ਸਿਖ ਗੁਰ ਸ਼ਰਧਾ ਕੋ ਧਾਰਨ ਕਰੇ। ਨਾਨਕ ਨਿਰਗੁਣਿ ਗੁਣੁ ਕਰੇ ਗੁਣਵੰਤਿਆ ਗੁਣ ਦੇ॥ ਤੇਹਾ ਕੋਇ ਨ ਸੁਝਈ ਜਿ ਤਿਸੁ ਗੁਣ ਕੋਇ ਕਰੇ॥ 'ਇਨ ਤੁਕਨਿ ਸੋਂ 'ਸਮਾਧਾਨਤਾ' ਸੰਪੰਨ ਸਿਖ ਕੀਓ। ਜੋ ਉਚ ਤੇ ਉਚ ਸੋ ਨੀਚ ਤੇ ਨੀਚ ਭਯੋ। ਜੋ ਨੀਚੇ ਤੇ ਨੀਚ ਗੁਰੋਂ ਕੇ ਗਯਾਨ ਕਰਿ ਉਚ ਤੇ ਉਚ ਬਨਤ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਨਿ ਸਿਖ ਕੋ ਚਪ ਭਈ; ਜੋ ਨਿਰਗੁਣ ਕੋ ਭੀ ਗੁਰ ਗੁਣਵਾਨ ਕਰ ਦੇਤ ਹੈਂ 'ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ॥' 'ਫੇਰਿ ਕਿ ਅਗੈ ਰਖੀਐ ਜਿਤੁ ਦਿਸੈ ਦਰਬਾਰ॥ ਮੁਹੌ ਕਿ ਬੋਲਣੁ ਬੋਲੀਐ ਜਿਤੁ ਸੁਣਿ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ॥ 'ਇਨ ਤੁਕਨਿ ਮੇਂ 'ਮੁਮਖਯਾ' ਪ੍ਰਗਟ ਹੀ ਹੈ। ਇਨ ਚਤੁਸ਼ਟੈ ਸਾਧਨ ਮੈਂ ਅਗਾਰੀ ਪਿਛਾਰੀ ਕ੍ਰਮ ਕੋ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਬਨਤ ਹੈ। ਸਿਖ ਕੋ ਚਤੁਸ਼ਟੈ ਮੈਂ ਪਹਿਲੇ ਕੋਈ ਉਪਜਿ ਪਰਯਾਂਕੇ ਨੇਮ ਨਹੀਂ ਹੈਂ, ਇਸ ਬਾਤ ਕੇ ਸਿਧ ਕਰਨਿ ਮੇਂ ਗ੍ਰੰਥ ਬਧਤ ਹੈਂ, ਯਾਂਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਓ। ਆਗੇ ਸ੍ਰਵਣ, ਮਨਨ, ਨਿਧਯਾਸਨ, ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ, ਇਨ ਕੋ ਕ੍ਰਮ ਜਥਾ ਜੋਗ ਚਾਹੀਏ ਸੋ ਤਿਸੀ ਰੀਤਿ ਸੋਂ ਅਬ ਕਹੈਂਗੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਪਤ ਪਉੜੀ ਜੋ ਪੁਰਬ ਕਹੀ ਹੈਂ ਤਿਨ੍ਹੋਂ ਕਰਿ ਚਤੁਸ਼ਟ ਸਾਧਨ ਸੰਪੰਨ ਕੀਓ। ਅਬ ਸਰੂਪ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕੇ ਯੋਗ ਸਿਖ ਬਨਯਾ। ਯਾਂਤੇ ਸ੍ਰਵਣਾਦਿ ਕਹਤੇ ਹੈਂ। 'ਨਾਨਕ ਨਿਰਗੁਣਿ ਗੁਣੁ ਕਰੇ ਗੁਣਵੰਤਿਆ ਗੁਣੁ ਦੇ॥' ਇਸ ਤੁਕ ਮੈਂ ਜੋ ਨਿਰਗੁਣ ਅਰਥ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਕਹਤ ਹੈਂ ਤਿਨ ਤੇ ਸੰਗਤਿ ਅਰਥ ਕੀ ਨਹੀਂ ਬੈਠਤ ਹੈ। ਨਿਰਗੁਣ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਰੂਢਿ ਹੋਇ ਰਹਯੋ ਹੈ, ਯਾਂਤੇ ਬਿਨਾ ਸਮਝੇ ਸੋਊ ਅਰਥ ਲੋਕ ਕਰਿ ਦੇਤ ਹੈਂ ਅਰ ਜੀਵ ਬਿਹੀਨ ਗੁਣ ਤੇ ਜੋ ਹੈ, ਸੋ ਭੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਿਰਗੁਣ ਨਾਮ ਗੁਰ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਥਾਨ ਕਹਯੋ ਹੈ; ਸੋ ਪ੍ਰਮਾਨ ਕਹਤ ਹੈਂ:- ਮੈ ਨਾਹੀ ਪ੍ਰਭ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ॥ ਈਘੈ ਨਿਰਗੁਨ ਊਘੈ ਸਰਗੁਨ ਕੇਲ ਕਰਤ ਬਿਚਿ ਸੁਆਮੀ ਮੇਰਾ॥

(ਬਿਲਾਵਲ ਮ: 5-177)

ਇਸ ਤੁਕ ਮੈਂ ਭੀ ਲੋਕ ਜੇ ਅਜਾਨ ਹੈਂ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਹੀ ਅਰਥ ਕਰਿ ਦੇਤ ਹੈਂ।

ਨਿਰਗੁਣ ਸਰਗੁਣ ਦੇਊ ਦੋ ਸਰੂਪ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੇ, ਤੀਸਰੋ ਕੇਲ ਕਰਨਵਾਰੋ ਦੋਊ ਮੈਂ ਕੋਨ ਠਹਿਰਯੋ, ਤਿਨ ਕੋ ਅਰਥ ਕਰਨ ਮੈਂ? ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋ ਅਰਥ ਧਰਯੋ ਹੋਏ ਐਸੇ: ਈਘੈ ਨਿਰਗੁਣ=ਜੀਵ ਅਲਪਗਯ। 'ਈਘ' ਕੇ ਅਰਥ 'ਆਪਣੀ ਦਿਸ਼'। ਊਘੈ ਸਰਗੁਨ= ਈਸ਼ਰ ਸਰਬਗਯ, ਸੋ ਦੋਊਨ ਕੇ ਬਿਖੇ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇਲ ਕਰਤ, ਕਿਆ? ਦੋਊਨ ਕੇ ਬਿਖੇ ਬਸ ਭੀ ਰਹਯੋ ਹੈ ਅਰੁ ਚੇਤੰਨਤਾ ਦੇ ਕਰਿ ਸਰਬ ਕਾਰਜ ਸਿਧ ਕਰਤ ਹੈ। ਅਰੁ ਪ੍ਰਮਾਣ:-

ਸਰਗੁਣ ਨਿਰਗੁਣ ਥਾਪੈ ਨਾਉ॥ ਦੁਖ ਮਿਲਿ ਏਕੈ ਕੀਨੋ ਠਾਉ॥

(ਆਸਾ ਮ: 5-68)

ਈਹਾਂ ਭੀ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਅਰਥ ਕਰਨੇ ਪਰ ਵਹੀ ਦੂਖਨ ਪੁਰਬ ਵਾਹੋ। ਇਨ ਦੋਊ ਤੁਕੋਂ ਬਿਖੈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤਤਵੰਮਸੀ ਮਹਾਂ ਵਾਕ ਕੋ ਬਰਨਯੋ ਹੈ। 'ਤਤ' ਈਸ਼੍ਵਰ ਸਰਬਗਯ 'ਤ੍ਵੰ' ਜੀਵ ਅਲਪਗਯ। ਦੋਨੋਂ ਕੇ ਭਾਗਤਯਾਗ ਲੱਖਣਾ ਸੋਂ 'ਅਸੀ' ਪਦ ਸਥਾਨ ਭਯੋ।

'ਮੈ ਨਿਰਗੁਣਿਆਰੇ ਕੋ ਗੁਣੁ ਨਾਹੀ ਆਪੋ ਤਰਸੁ ਪਇਓਈ॥' (ਸਲੋਕ ਮ: 5) ਇਸਤੇ ਆਦਿ ਅਰ ਸਥਾਨ ਮੈਂ ਭੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 'ਨਿਰਗੁਨ' ਨਾਮ 'ਜੀਵ' ਕੋ ਕਹਯੋ ਹੈ। ਜੋ ਜਾਨਤ ਹੈਂ, ਜਹਾਂ, 'ਜੀਵ' ਕੋ ਅਰਥ ਬਨਤ ਹੈ 'ਜੀਵ' ਕੋ ਕਹਤ ਹੈਂ। ਜਹਾਂ ਨਿਰਗੁਣ 'ਬ੍ਰਹਮ' ਕੋ ਅਰਥ ਧਰਯੋ ਹੈ, ਤਹਾਂ 'ਬ੍ਰਹਮ' ਕੇ ਅਰਥ ਕਰਤ ਹੈਂ। ਜੋ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤ ਹੈਂ, 'ਢਿ' ਨਿਰਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਨਾਮ ਹੋਇ ਰਹਯੋ ਹੈ ਤਿਸੀ ਕੋ ਅਰਥ ਕਰ ਦੇਤ ਹੈਂ, ਅਨਜਾਨਪਨੇ ਸੋਂ।

ਨੰ. 6. ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਨਰੋਤਮ' (ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨੀ)

ਹੇ ਗੁਰੋ ਐਸੇ ਨਿਜ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੇ ਗਯਾਨ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਕੋ ਤਿਸ ਗਯਾਨ ਕਾ ਕਿਆ ਫਲ ਹੋਵੇ ਹੈ।

ਯਹ ਸੁਨ ਅਵਿਦਯਾ ਕੀ ਅਤਯੰਤ ਨਿਬ੍ਰਤਿ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਯਹ ਉਤਰ ਕਹੈ॥ ਜੇ ਜੁਗ ਇਤਿ॥ ਜੁਗ ਪਦ ਕੇ ਮੂਲ ਯੁਗ ਔ ਯੁਕ ਦੋ ਹੈ॥ ਇਸ ਅਰਥ ਮੇ ਯੁਗ ਪਦ ਯੁਕ ਸੇ ਬਨਾ ਹੈ॥ ਅਰਥ ਇਸ ਕਾ ਸੰਯੁਕਤ ਹੈ ਚਾਹੇ ਪਦ ਸੇ ਪ੍ਰਕਰਣ ਤੇ ਚਾਰ ਸਾਧਨ ਲੈਨੇ ਆਗਯਾ ਸੇ ਸੋਠਾ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ॥ ਹੋਰ ਨਾਮ, ਭੇਦ ਕਾ ਹੈ॥ ਤਿਸ ਭੇਦ ਕੋ ਦੋਨੇ ਵਾਲੀ ਅਵਿਦਯਾ ਕਾ ਨਾਮ 'ਹੋਰਦ' ਹੈ॥ ਸੁਣੀ ਰਹਤ ਹੋਨੇ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ, ਜੇ ਪੁਰਖ ਚਾਰੇ ਜੁਗ ਨਾਮ ਬਿਬੇਕਾਦਿ ਚਾਰ ਸਾਧਨੋ ਕੇ ਸੰਯੁਕਤ ਹੋ, ਗੁਰੁ ਕੇ ਸਮੀਪ ਪਹੁਚ ਕਰ ਸ੍ਰਵਣ ਸੇ ਲੇ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਪ੍ਰਯੰਤ ਸਾਧਨ ਕਰ; ਆਰਜਾ ਨਾਸ, ਆਰਯ ਭਾਵ, ਸ੍ਰੇਸਟ ਹੋ ਗਏ ਹੈ; ਵਹੀ ਪੁਰਖ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਗਯਾਨ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਕਰ; 'ਹੋਰਦ' ਨਾਮ, ਅਪਨੇ ਸੈ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਭੇਦ ਦੇਨੇ ਵਾਲੀ ਅਵਿਦਯਾ ਸੇ 'ਸੂਣੀ' ਨਾਮ ਰਹਿਤ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਭਾਵ, ਗਯਾਨ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਅਗਯਾਨ ਕੀ ਅਤਯੰਤ ਨਿਬ੍ਰਿਤਿ ਵਾਲੇ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਅਗਯਾਨ ਕੀ ਅਤਯੰਤ ਨਿਬ੍ਰਿਤ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਕਹਾ ਜਾਣੀਐ ਹੈ॥ ਯਹਿ ਸੁਨ ਸਤੁਢਿ ਕੋ ਮਾਰ ਕਰ ਤਿਨ ਕੇ ਮਧ ਸੇ ਸੂਰਬੀਰੋ ਵਤ ਗਯਾਨੀ ਨਵ-ਨਿਧ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਨਾਸ ਮੇ ਸੋਭੇ ਹੈ॥ ਯਹਿ ਕਹੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਵਾ ਖੰਡਾ ਇਤਿ॥ ਖੰਡਾ ਪਦ ਈਹਾ ਖੰਡਨ ਕਾ ਅਰਥਾਤ ਨਿਬ੍ਰਿਤਿ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ, ਹੈ ਸਿਖ ਨਵਾ ਖੰਡਾ ਵਿਚਿ ਜਾਣੀਐ ਕਹੀਯੇ ਨਉ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਨਿਬ੍ਰਿਤਿ ਮੇ ਥਿਤਿ ਹੂਏ ਸਭ ਕੋ ਵਹੁ ਭਾਨ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਨਵ ਨਿਧ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਬਿਨਾਸ ਕਾਲ ਮੇਂ ਕੋਈ ਵਿਕਾਰ ਰਹ ਭੀ ਜਾਤੇ ਹੋਗੇ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ॥ ਨਾਲਿ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਸਭ ਕਾਮਾਦਿ ਵਿਕਾਰ ਸੰਸਾਰ ਬ੍ਰਿਛ ਕੀ ਸਾਖਾ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਜਹਾ ਬ੍ਰਿਛ ਜਾਵੇ, ਸਾਖਾ ਸਾਥ ਹੀ ਜਾਵੇ ਹੈ, ਪੀਛੇ ਕੋਈ ਨਹੀ ਰਹੇ॥ ਨਵ-ਨਿਧ ਸੰਸਾਰ ਗਯਾਤਾ, ਗਯਾਨ, ਗੈਯ, ਤ੍ਰੈ ਭੋਕਤਾ, ਭੋਗ, ਭੋਗਯ,3॥ ਕਹਤਾ, ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰਣ 3॥ ਯਹ ਹੈ॥ ਵਾ, ਯਹ ਹੈ;-ਪਾਂਚ ਮਹਾਭੂਤ 1, ਪਾਂਚ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰ 2. ਪਾਂਚ ਕਰਮ ਇੰਦ੍ਰ, ਪਾਂਚ ਪ੍ਰਾਣ 4. ਚਾਰ ਅੰਤਹਕਰਣ 5. ਏਕ ਸਥੂਲ ਸਰੀਰ 6. ਤੀਨ ਕਰਮ, 7. ਤੀਨ ਅਵਸਥਾ 8. ਇਨ ਸਭ ਕਾ ਮੂਲ ਅਗਯਾਨ 9॥

ਹੇ ਗੁਰੋ! ਅਗਯਾਨ ਕੀ ਅਤਯੰਤ ਨਿਬ੍ਰਿਤੀ ਕਾਲ ਮੇਂ ਗਯਾਨੀ ਔਰ ਕਿਆ ਲਾਭ ਲੇਵੇ ਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ। ਚੰਗਾ ਇਤਿ॥

ਹੇ ਸਿਖਯ! ਗਯਾਨ ਮੇ ਅਗਯਾਨ ਕੇ ਅਤਯੰਤ ਨਾਸ਼ ਹੋਨੇ ਕਾਲ ਮੇ ਗਯਾਨਵਾਨ ਅਪਨੇ ਪਰਮਾਨੰਦ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਕਰ ਅਪਨਾ 'ਚੰਗਾ ਨਾਮ' ਕਹੀਯੇ ਉਤਮ ਨਾਮ ਧਰਾਵੈ ਹੈ॥ ਔ ਉਤਮ ਨਾਮ ਧਰਾਯ ਕੇ 'ਬ੍ਰਹਮ-ਵੇਤਾ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਹੋਵੇ ਹੈ', ਐਸੇ ਵੇਦ ਸੇ ਅਪਨੇ ਬ੍ਰਹਮ-ਰੂਪ ਹੋਨੇ ਕੇ ਯਸ਼ ਕੀ 'ਕੀਰਤ' ਨਾਮ, ਕਥਨ ਕੋ ਲੈਵੇ ਹੈ॥ ਭਾਵ ਯਹ ਗੀਤਾ-ਸਿੰਮ੍ਰਿਤੀ ਮੇ ਜੋ ਖਰ-ਅਖਰ ਨਾਮੋ ਵਾਲੇ ਮਾਯਾ-ਜੀਵ ਸੇ ਪਰੇ ਉਤਮ ਨਾਮ ਵਾਲਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਹਾ, ਵਿਦਵਾਨ ਉਸ ਨਾਮ ਕੋ ਧਰਾਯ ਕੇ ਵਹੀ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੂਯਾ, ਵੇਦ ਸੇ ਅਪਨੇ ਜਸ ਕਾ ਕਥਨ ਸੁਨੇ ਹੈ॥

ਹੇ ਗੁਰੁ! ਐਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਭਾਵ ਕੋ ਕੋਊ ਬ੍ਰਹਮ ਵੇਤਾ ਹੀ ਪਾਵੇ ਹੈ, ਸਭੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀ ਪਾਵੇ? ਯਹ ਸੁਨ ਅਨਧਿਕਾਰੀ ਜਨੋ ਕੋ ਤਿਸ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਾ ਅਭਾਵ ਕਹੇ॥ ਜੇ ਤਿਸੁ ਇਤਿ॥ 'ਤਿਸਿ' ਪਦ ਈਹਾ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਵਾਲੇ ਪੇ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ, ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜੋ ਪੁਰਖ ਤਿਸ ਨਾਮ ਵਿਖਯੋ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਵਾਲੇ ਹੈਂ, ਤਿਨ ਕੋ ਵਹੁ ਮੁਕਤੀ ਕੀ ਇਛਾ ਹੂਏ ਬਿਨਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕੇ ਅਭਾਵ ਤੇ ਨਦਰ, ਗਯਾਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ 'ਨ ਆਵਈ' ਨਾਮ, ਨਹੀ ਆਇ॥ ਸਕਤੀ ਔ ਗਯਾਨ ਦ੍ਰਿਸਿਟੀ ਆਏ ਬਿਨਾ ਉਨ ਕੀ ਉਤਮ ਜਨੋਂ ਮੇਂ ਕੋਈ ਵਾਰਤਾ ਨਹੀ ਪੂਛਤਾ॥ ਯਾਤੇ ਮਨੁਖ ਸੁਰੀਰ ਲੇ ਇਸ ਕਾ ਫਲ ਨਾ ਲੈਨੇ ਸੈ; ਉਨ ਕੋ ਮਨੁਖ ਮਤ ਜਾਨੇ, ਕਿੰਤੂ 'ਕੀਟਾ ਅੰਦਰ ਕੀਟ' ਜਾਨੋ, ਸੋਈ ਕਹੈ॥ ਕੀਟਾਇਤਿ॥ ਕੀਟ ਜੋ ਤਾਮਸ ਜੂਨੀ ਸਰਪਾਦਿਕ ਹੈ, ਤਿਨਾ ਕੇ ਬੀਚ ਉਨ ਕੋ ਭੀ ਏਕ ਕੀਟ ਹੀ ਜਾਨੋ॥ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸੇ ਵਹੁ ਪੁਰਖ 'ਦੋਸੀ' ਨਾਮ ਦੇਸ ਵਾਲਾ 'ਦੋਸ ਧਰੇਯ', ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਰੂਪ ਮਹਾ-ਦੋਸ ਕੋ ਰਿਦੇ ਮੈ ਧਾਰਨ ਕਰੇ ਹੈ, ਯਾਤੇ ਦੋਸ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ ਉਸ ਕੋ ਆਤਮ ਦ੍ਰਿਸਟੀ ਨਹੀਂ ਆਵੇ॥ ਆਤਮਾ ਦ੍ਰਿਸਟੀ ਉਸ ਕੋ ਆਵੇ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰ ਪੂਛੇ, ਸੋਈ ਕਹੈ॥ ਨਾਨਕ ਇਤਿ॥ ਗੁਰੁ ਕਹੇ ਹੈ, ਜੇ ਮਹਾਤਮਾ ਨਿਰਗੁਣ-ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਗੁਣ ਕਹੀਯੇ, ਬਿਚਾਰ ਕਰੇ ਹੈ, ਉਨ ਕੇ ਪਾਸ ਜਾਯ ਕੇ ਸਿਖ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰੈ॥ ਜੋ ਹੈ 'ਗੁਣ ਵੰਤਿਆ' ਨਾਮ, ਗਯਾਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰੋ, 'ਗੁਣ ਦੇਇ', ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਕੋ ਉਪਦੇਸ ਦ੍ਵਾਰਾ ਗੁਨ ਦੋਵੇ॥ ਐਸੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਤਿਸ ਕੋ ਅਪਨੇ ਤੁਲ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਦੇਵੇ ਹੈ, ਔਰ ਜੋ [illegible] ਕੇਹਾ ਇਤਿ॥ ਹ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਿਖ! 'ਤੇਹਾ' ਨਾਮ ਔਸਾ ਕੋਈ ਸਮਰਥ ਨਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ, ਜੋ 'ਤਿਸ' ਨਾਮ, ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਵਾਲੇ ਅਨਧਿਕਾਰੀ ਕੋ ਭੀ 'ਗੁਣ' ਨਾਮ, ਨਿਰਗੁਣ-ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਗਯਾਨ ਰਿਦੇ ਸੇ ਕਰ ਦੈਵੈ॥ ਯਾਹੀ ਥਾਵ ਸੇ ਬਚਨ ਹੈ 'ਕਬੀਰ ਸਾਧੂ ਕੋ ਮਿਲਨੇ ਜਾਈਐ ਸਾਥਨ ਲੀਜੇ ਕੋਇ॥' ਅਰਥ ਯਹ:-ਜਬ ਗਯਾਨ ਕੀ ਇਛਾ ਕਰ ਗੁਰੁ ਕੇ ਸਮੀਪ ਜਾਈਯੇ ਤਬ ਕੋਈ ਵਾਸਨਾ ਰਿਦ ਮੇਂ ਨਾ ਲੇ ਜਾਈਯੇ, ਅਰ 'ਪਾਛੇ ਪਾਉਨ ਦੀਜੀਯੇ', ਸੰਸਾਰ ਮੇ ਫੈਕਨੇ ਵਾਲੇ 'ਆਮਰ' ਪਦਾਰਥੋ ਮੇ ਫੇਰ ਅਪਨਾ ਚਿਤ ਨਾ ਲਗਾਈਯੇ, ਅਗੇ ਮੋਖ ਕੋ ਸਾਧਨੋ ਮੇ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤ ਹੋਤੇ ਜੋ ਪ੍ਰਾਰਬਧ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ॥

ਨੂਨ- ਅਧਿਕ ਦੇਹ ਦੇ ਬਯ-ਵਹਾਰ ਹੋਵੇ, ਸੋ ਹੋਇ ਨਾਮ, ਹੋਵੇ॥ ਪੁਰਖਾਰਥ ਗਯਾਨ ਹੇਤੁ ਤ੍ਰਿਸਨਾ-ਨਿਬ੍ਰਿਤੀ ਕਾ ਹੀ ਕਰੀਏ ਇਤਯਾਲੰ॥ 7॥

ਦੂਸਰੀ ਇਸ ਪਉੜੀ ਕੀ ਯਹ ਬਯਾਖਯਾ ਹੈ॥ ਔ ਪਉੜੀ ਮਾਤ੍ਰ ਕੇ ਕਹੇ ਅਰਥ ਸੇ ਪੂਰਬ ਪਾਠ ਸਾਥ ਇਸ ਕਾ ਮੇਲ ਐਸੇ ਹੈ॥ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ 'ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਦੰ' ਸੇ ਲੇਕਰ 'ਗੁਰ ਕੀ ਸਿਖ ਸੁਣੀ' ਪ੍ਰਯੰਤ ਪਾਠ ਸੈ॥ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਵਾਸਤ੍ਵ ਰੂਪ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਗੁਰੁ ਕੀ ਈਸ਼੍ਵਰ ਤੁਲਯਤਾ ਰੂਪ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਹ ਕਰ, ਅਬ ਤਾਸੇ ਪੀਛੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਵਾਸਤ੍ਵ ਰੂਪ ਕੋ ਨਾ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਨਰੋ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰੇ ਹੈ ਗੁਰੁ॥ ਜੇ ਜੁਗਇਤਿ॥

'ਜੇ' ਨਾਮ ਜਿਸ ਕਾਹੂੰ ਪੁਰਖ ਕੀ ਆਰਜਾ, ਉਮਰ 'ਜੁਗ ਚਾਰੇ' ਨਾਮ ਚਾਰ ਜੁਗ ਕੀ ਹੋਵੇ, ਅਰ 'ਹੋਰ' ਕਹੀਯੇ, ਚਾਰ ਸੇ ਆਗੇ ਦਸੂਣੀ ਨਾਮ, ਚਾਰ ਦਾਹੇ ਚਾਲੀ॥ ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਸੇ ਦਸ ਗੁਣੀ ਚਾਲੀ ਜੁਗੋ ਕੀ ਹੋਵੇ, ਭਾਵ ਯਹ, ਸਭ ਅਵਸਥਾ ਮਿਲਾ ਕੇ ਚੁਤਾਲੀ ਯੁਗੋ ਕੀ ਹੋਵੇ॥ ਵਡੀ ਅਵਸਥਾ ਵਤ ਪ੍ਰਤਿਸਟਾ ਭੀ ਵਡੀ ਹੋਵੇ, ਸੋਈ ਕਰੇ॥

ਨਵਾਇਤਿ॥ ਨਵਾ-ਖੰਡਾ ਵਿਚਿ ਜਾਣੀਯੇ ਕਹੀਯੇ ਉਤਨੀ ਉਮਰ ਵਾਲਾ ਵਹੀ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕੋ ਨਵੋ-ਖੰਡੋ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੇਸਟ ਕਰ ਕੇ ਲੋਕੋ ਨੇ ਜਾਣੀਦਾ ਹੋਵੇ, ਭਾਵ ਲੋਕ ਉਸ ਕੋ ਨਵੋ-ਖੰਡੋ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੇਸਟ ਜਾਨਤੇ ਹੋਵੇ॥ ਯਾਹੀ ਤੇ ਚਕ੍ਰ-ਵਰਤੀ ਰਾਜਾ ਕੋ ਸਾਥ ਮੰਡਲੇਸ੍ਵਰੋ ਵਤ ਏਕ ਖੰਡ ਸੇ ਅਨਯ-ਖੰਡ ਵਿਖੇ ਜਾਨੇ ਕਾਲ ਮੇ ਰਿਖਿ, ਮੁਨਿ, ਪਿਤਰ, ਦੇਵਤਾ ਸਭੀ ਸਭ ਕੋ ਤ੍ਰਿਪਤ ਕਰਨੇ ਸੇ ਉਸ ਕੇ ਨਾਲ ਚਲੇ ਨਾਮ, ਸਾਬ ਚਲਤੇ ਹੋਵੇ॥ ਉਸੀ ਕੀ ਔਰ ਅਧਿਕਤ ਕਹੇ॥ ਚੰਗਾ ਇਤਿ॥ ਯਹ ਵਡੀ ਉਮਰ ਵਾਲਾ ਅਰ ਨਵਾ ਖੰਡਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਿਧੀ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ ਵਡਾ ਉਤਮ ਵਡਾ ਐਸੇ ਸਭ ਲੋਕੋ ਸੇ ਅਪਨਾ ਚੰਗਾ ਨਾਉ ਕਹੀਯੇ, ਉਤਮ ਨਾਮ ਧਰਵਾਇ ਕ ਜੇ ਵਹੁ ਅਪਨੇ ਜਸ ਕੇ ਕੀਰਤ ਨਾਮ ਔਰੋ ਸੇ ਕਹਨੇ ਨੂ ਜਗਤ ਮੈ ਲੇ ਨਾਮ, ਲੇਵੇ॥ ਕੀਰਤਿ ਪਦ ਕੇ ਜਸ ਅਰ ਕਹਨਾ ਦੋ ਅਰਥ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਈਹਾ ਕੀਰਤਿ ਕਹਨੇ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ॥ ਨਿਚੋੜ ਕ ਬਾਤ ਕਹੈ॥ ਜੇ ਇਤਿ॥ ਜੇ ਤਿਸ ਕਹੀਯੇ ਜਬ ਤਿਸ ਪੂਰਬ ਕਹੀ ਬਹੁਤ ਵਡਿਆਈ ਵਾਲੇ ਕ ਭੀ ਸਾਧਨੋ ਮੇ ਨਦਰ ਨਾਮ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨ ਆਵਈ ਨਾਮ, ਨ ਆਵੇ, ਭਾਵਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ॥ ਤਾਂ ਨਾਮ, ਤਬ ਤਿਸ ਕੀ ਤੂੰ ਕੌਨ ਹੈ? ਕਿਸ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ? ਕਿਆ ਕਾਮ ਕਰਤਾ ਹੈ? ਐਸੀ ਬਾਤ ਨ ਪੁਛੇ, ਕੋਇ ਨਾਮ ਨਹੀ ਪੁਛਦਾ ਮਰਣ ਪਿਛੇ ਸੁਰ, ਨਰਾਦਿ ਕੋਈ ਭੀ॥ ਅਥਵਾ, ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿਖੇ ਨਹੀ ਪੂਛਤਾ ਮੁਮੁਖਯੋ ਮੇ ਸੇ; ਮੁਮੁਖੁ ਕੋਸਈ ਭੀ। ਉਸ ਗੁਨਹੀਨ ਕੀ ਮਰਣ ਪੀਛੇ ਦਸਾ ਕਹੈ॥ ਕੀਟਾਂ ਇਤਿ॥ ਕਾਹੂ ਤਮੋ-ਗੁਣੀ ਕਰਮ ਨੇ ਵ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮ ਕੀੜਾ ਕਰੀਯੇ ਹੈ॥ ਅਰ ਕਾਹੂੰ ਕ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਰਜੋ-ਗੁਣੀ ਕਰਮਨੇ ਵਹੀ ਪੁਰਖ ਰਾਜ ਦੈਵਖਾਦਿਕ ਦੋਖੋ ਵਾਲੇ ਦੋਖੀਯੋ ਕੇ ਮਧਯ ਮੇ ਵਡਾ ਦੋਖ ਧਰੇ ਨਾਮ, ਦੋਖੋ ਕੇ ਧਾਰਨੇ ਵਾਲਾ ਕਹੀਯੇ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਰਹੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਮੋ ਕਾ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਫਲ॥ ਪਰਮੇਸਵਰ ਹੇਤ ਕਰੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮੋ ਕਾ ਫਲ ਕਿਆ ਹੋਵੇ ਹੈ? ਸੋ ਕਹੋ; ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ॥

ਨਾਨਕਇਤਿ॥ ਗੁਰੂ ਕਹੇ ਹੈ ਸਿਖਯ ! ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮੋ ਸੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁਯਾ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਨਿਰਗੁਣ ਕਹੀਯੇ ਵੇਰਾਗ, ਵਿਵੇਕਾਦਿਕ ਗੁਣਹੀਨੋ ਵਿਖੇ 'ਗੁਣ ਕਰੇ' ਨਾਮ, ਤਿਨ ਵਿਵੇਕਾਦਿਕ ਗੁਣੋ ਕੋ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮੋ ਸੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੂਏ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਵਿਵੇਕਾਦਿਕ ਗੁਣਹੀਨੋ ਮੇ ਅੰਤਾਕਰਣ ਕੀ ਸ਼ੁਧੀ ਦ੍ਵਾਰਾ ਤਿਨ ਗੋਣੋ ਕਾ ਮਿਲਨਾ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮੋ ਕਾ ਫਲ ਹੋਵੇ॥ ਅਰ ਜੋ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਮਿਲੇ ਵਿਵੇਕਾਦਿਕ ਗੁਣੋ ਵਾਲੇ ਹੈਂ, ਤਿਨ 'ਗੁਣ ਵੰਤਯਾ' ਨਾਮ, ਗੁਣਾਵਾਲਯਾ ਮੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਅਪਨੀ ਮੂਰਤਿ ਧਾਰੀ, ਗੁਰੁ ਦ੍ਵਾਰਾ ਮੋਖ ਕਾ ਸਾਧਨ ਗਯਾਨ ਗੁਣ ਦੇਵੇ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਵਿਵੇਕਾਦਿਕ ਗੁਣੋ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖੋ ਮੇਂ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮੋ ਕਾ ਫਲ ਗਯਾਨ ਹੋਵੇ ਹੈ॥

ਹੇ ਗੁਰੋ ! ਜੈਸੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖੋਂ ਮੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਈਸ਼ਵਰ ਗੈਯਾਨ ਕੇ ਸਾਧਨ ਵਾ, ਗਯਾਨ ਰੂਪ ਗੁਣ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਤੈਸੇ ਤਿਸ ਮੇ ਭੀ ਕੋਈ ਤਿਸ ਕੇ ਉਪਕਾਰ ਕਾ ਬਦਲਾ ਦੇਨੇ ਹੇਤ ਗੁਣ ਕਰੇ ਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੋ ਕਹੇ। ਤੇਹਾਇਤਿ॥ 'ਤੇਹਾ ਕੋਇ ਨ ਸੁਝਈ' ਕਹੀਯੇ ਤੈਸਾ ਜੀਵ ਰਿਖਿ, ਮੁਨਿ, ·ਪਿਤਰ, ਦੇਵ ਮੈ ਕੋਈ ਨਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ॥ ਜੋ ਤਿਸ ਸਤਯ-ਸੰਕਲਪਾਦਿਕ ਗੁਣੋ ਵਾਲੇ ਸਰਬ ਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਈਸ਼ਵਰ ਮੇ ਗੁਣੋ ਕੋ ਕੋਈ ਕਰੇ॥ ਭਾਵ ਯਹ, ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਉਪਕਾਰ ਕਾ ਬਦਲਾ ਦੇਨੇ ਮੇ ਸਮਰਥ ਨਾ ਹੋਨੇ ਤੇ, ਕੋਈ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕੇ॥ ਅਥਵਾ, ਹੇ ਗੁਰੋ! ਅਧਿਕਾਈ ਮੇ ਵਿਵੇਕਾਦ ਗੁਣੋ ਕੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਔਰ ਦੇਵਤਾ ਹੀ ਕਯੋ ਨਾ ਕਰ ਦੇਵੇ? ਯਹ ਅਸੰਕਾ ਸੁਨ, ਗੁਰੋ ਕਹੇ। ਤੇਹਾਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖ! 'ਤੇਹਾ ਕੋਇ ਨ ਸੁਝਈ' ਕਹੀਯੇ, ਈਸ਼੍ਵਰ ਤੇ ਅੰਨਯ ਐਸਾ ਕੋਈ ਦੇਵਤਾ ਨਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ ਜੋ ਤਿਸ ਨਿਸਕਾਮ-ਕਰਮ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਸੇ ਵਿਵੇਕਾਦਿਕ ਗੁਣੋ ਕੋ ਕਰੇ॥ ਇਸ ਕਾ ਭਾਵ ਯਹ ਹੈ- ਈਸ਼੍ਵਰ ਸੇ ਭਿੰਨ ਸਭੀ ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਦੇਵਤਾ ਜੀਵ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਜੀਵਨ ਕੇ ਕਰਮਾਨੁਸਾਰ ਵਹੁ ਫਲ ਦੇਨੇ ਮੇ ਸਮਰਥ ਨਹੀ॥ ਔਰ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮ ਭੀ ਜੜ ਹੋਨੇ ਤੇ ਅੰਤਾਕਰਣ ਕੀ ਸ਼ੁਧੀ ਦ੍ਵਾਰਾ ਅਪਨਾ ਵਿਵੇਕਾਦਿਕ ਫਲ ਦੇਨੇ ਮੇ ਆਪ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ॥ ਯਾਤੇ, ਈਸ਼੍ਵਰ ਹੀ ਨਿਸ਼ਕਾਮ-ਕਰਮ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫਲ ਦਾਤਾ ਹੋਨੇ ਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੇ ਵਿਵੇਕਾਦਿਕ ਗੁਣ ਕਰੇ ਹੈ, ਔਰ ਕੋਈ ਦੇਵਤਾ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕੇ ਹੈ॥ ਗੋਰੁ! ਜਬ ਈਸ਼ਵਰ ਹੀ ਸਮਰਥ ਹੋਨੇ ਤੇ ਗੁਣ ਕਰੇ ਹੈ, ਤਬ ਪਰਮ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਹੋਨੇ ਤੇ ਨਿਸਕਾਮ-ਕਰਮ ਸੇ ਔਰ ਚਿਤ ਕੀ ਸੁਧਿ ਸੇ ਕਿਆ ਕਾਮ ਹੈ? ਹੈ ਸਿਖ! ਜੇ ਕਰ ਈਸ਼੍ਵਰ ਚਾਹੇ ਤਬ ਉਨ ਸੇ ਬਿਨਾ ਭੀ ਗੁਣ ਕਰ ਦੇਵੇ॥ ਪਰੰਤੂ, ਵਹੁ ਚਾਹਤਾ ਨਹੀ, ਯਾਤੇ ਕਿ ਚਿਤ ਮਾਤ੍ਰ ਵਸਤੁ ਭੀ ਕਰਮ ਸੇ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਕਰੇ॥ ਇਸੀ ਸੇ ਗੁਰ ਲਿਖੇ ਹੈ, ਜਿਨ ਕਉ ਪੂਰਬਿ ਲਿਖਿਆ ਤਿਨ ਕਾ ਸਖਾ ਗੋਬਿੰਦੁ॥ ਜਿਨ ਕਉ ਮਸਤਕਿ ਲਿਖਿਆ ਤਿਨ ਪਾਇਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਇਤਯਾਦ॥ ਇਸ ਬਿਚਾਰ ਮੈ ਸੇਸਨਵ ਲੋਕੋ ਕੇ ਪਰ ਪੇ ਚੋ ਪਮ ਹੈ॥ ਏਕ ਸਹੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤੁਕ-ਕ੍ਰਿਪਾਵਾਦੀ ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਨਿਰਹੇਤੁਕ-ਕ੍ਰਿਪਾਵਾਦੀ ਹੈ॥ ਨਿਰਹੇਤੁਕ ਕ੍ਰਿਪਾਵਾਦੀ ਯਹ ਕਹੇ ਹੈਂ, ਜੈਸੇ ਗਊ ਅਪਨੇ ਬਛਰੇ ਕਾ ਚਾਟਨਾ, ਚੁੰਘਨਾ, ਬਿਨਾ ਕਾਰਨ ਸੇ ਕਰੇ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਈਸ਼ ਭੀ ਇਨ ਜੀਵੋ ਪੇ ਬਿਨਾ ਕਾਰਨ ਸੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਸਹੇਤੁਕ ਕ੍ਰਿਪਾਵਾਦੀ ਯਹ ਕਹੇ ਹੈ, ਬਛਰੇ ਸੇ ਗਊ ਕਾ ਮਾਤਾ ਪਨਹੁ ਹੈ, ਸੋ ਕ੍ਰਿਪਾ ਮੇ ਕਾਰਨ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਬਿਨਾ ਕਾਰਨ ਗਊ ਚਾਟਨਾਦਿਕ ਨਹੀ ਕਰੇ॥ ਕਿੰਤੂ, ਕਹੇ ਹੇਤੁ ਸੇ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਤੈਸੇ ਈਸ਼ਵਰ ਭੀ ਜੀਵੋ ਪੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਸਕਾਮ-ਕਰਮਦਿਕ ਕਾਰਨ ਸੇ ਹੀ ਕਰੇ ਹੈ, ਬਿਨਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀ ਕਰੇ॥ ਇਸੀ ਭਾਵ ਮੈ 'ਜਿਨ ਕਉ ਪੂਰਬਿ ਲਿਖਿਆ ਇਤਯਾਦਿ ਗੁਰੁ ਬਚਨ ਹੈ ਜਹਾ ਕਹੀ ਬਾਲਮੀਕਾਦਿਕੋ ਕੇ ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤ ਥੇ, ਬਿਨਾ ਕਾਰਣ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਹੀ ਹੋਵੇ॥ ਸੋ ਈਸ਼ਵਰ ਕਾਬਲ, ਪ੍ਰਕਾਸ ਕੀਆ ਜਾਨ ਲੈਨਾ॥ ਜੋ ਜੇਕਰ ਵਹੁ ਚਾਹੇ ਬਿਨਾ ਕਾਰਨ ਸੇ ਹੀ ਜੀਵ ਕੀ ਕਲਿਆਨ ਕਰੇ॥ ਰਹੋ ਯਹ ਬਿਚਾਰ॥ ਪੂਰਬ ॥ ਨਾਨਕ ਨਿਰਗੁਣ ਇਤਿਯਾਦਿ ਪਾਠ ਸੇ ਸਾਧਨੋ ਕੇ ਹੇਤੂ ਨਿਸਕਾਮ ਧਰਮ ਸੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁਯਾ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੇ ਸਾਧਨ ਦੇ ਕਰਤਾ ਕੋ ਮੁਕਤੀ ਕਾ ਸਾਧਨ ਗਯਾਨ ਦੇਵੇ ਹੈ॥ ਯਹ ਨਿਰਣੇ ਕੀਆ॥ ਪਰੰਤੂ, ਗਯਾਨ ਕੇ ਉਪਜਣੇ ਕ੍ਰਮ ਨਹੀ ਕਹਯਾ॥ ਕ੍ਰਮ ਪੀਛੇ 'ਗਾਵੀਐ ਸੁਣੀਐ ਮਨ ਰਖੀਐ' ਈਹਾ ਨਿਰਣੇ ਕੀਆ, ਅਰ ਤਹਾ ਹੀ ਨਿਧਿਯਾਸਨ ਗਯਾਨ ਕਾ ਸਾਖਯਾਤ ਸਾਧਨ ਹੈ॥ ਸ੍ਰਵਣਦਿਕ ਤਿਸ ਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ, ਯਹ ਨਿਰਣੇ ਕੀਆ॥

ਨੰ. 7. ਨਿਰਮਲ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ. ਗਿ:ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਫਰੀਦਕੋਟ ਟੀਕਾ

ਜੇ ਜੁਗ ਚਾਰੇ ਆਰਜਾ ਹੋਰ ਦਸੂਣੀ ਹੋਇ॥
ਨਵਾ ਖੰਡਾ ਵਿਚਿ ਜਾਣੀਐ ਨਾਲਿ ਚਲੈ ਸਭੁ ਕੋਇ॥
ਚੰਗਾ ਨਾਉ ਰਖਾਇ ਕੈ ਜਸੁ ਕੀਰਤਿ ਜਗਿ ਲੇਇ॥
ਜੇ ਤਿਸੁ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵਈ ਤ ਵਾਤ ਨ ਪੁਛੈ ਕੇ॥

ਹੇ ਸਿੱਧੋ ਜੇਕਰ ਚਾਰ ਜੁਗ ਪ੍ਰਯੰਤ ਆਰਬਲਾ ਹੋਵੇ ਅਰ ਦਸ ਗੁਣੀ ਔਰ ਭੀ ਹੋਵੇ ਔਰ ਨਵਾਂ ਖੰਡਾਂ[26] ਵਿਚ ਪੁਰਸ਼ ਜਾਣਿਆਂ ਭੀ ਜਾਵੇ ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਵੇ ਔਰ ਸਭ ਕੋਈ ਸਾਥ ਚਲੈ ਭਾਵ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੁਕਮ ਮੇ ਚਲੇ ਔਰ ਨਾਮੁ ਭੀ ਜਗਤ ਮੈ ਅਛਾ ਰਖਾਵੇ ਜਸੁਦੇਸ ਮੈ ਕੀਰਤਿ ਦੇਸਾਂਤਰ ਮੈ ਵਾ ਜਸੁ ਮੁਖ ਪਰ ਕੀਰਤੀ ਪਿਠ ਪਿਛੇ ਸਭ ਕੋਈ ਕਰੇ ਹੇ ਸਿਧੋ ਜੇਕਰ

---

26. ਭਾਰਤ ੧ ਕਿੰਪੁਰਖ ੨ ਹਰਿਵਰਖ ੩ ਭਦ੍ਰਾਸ ੪ ਕੇਤੁਮਾਲ ੫ ਇਲਬ੍ਰਤ ੬ ਰਮਣਕ ੭ ਹਿਰਣਮਯ ੮ ਕੁਰੂ ੯ ਇਨਮੈ ਇਤਨਾ ਜਾਨਨਾ ਜੋ ਸੁਮੇਰ ਕੇ ਦਖਨ ਕੀ ਤਰਫ ਤੀਨ ਪਰਬਤ ਹੈਂ ਹਿਮਾਲਯ ਔਰ ਹੇਮਕੂੰਟ ਤਥਾ ਨਿਖਧ ਇਨ ਤੀਨੋ ਮੈ ਦਖਨ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਔਰ ਹਿਮਾਲਯ ਕੇ ਬੀਚ ਹਮਾਰੇ ਰਹਨੇ ਕਾ ਅਸਥਾਨੁ ਭਾਰਤ ਖੰਡੁ ਹੈ ਅਰ ਹਿਮਾਲਯ ਤਥਾ ਹੇਮਕੂੰਟ ਪਰਬਤ ਕੇ ਬੀਚ ਕਿੰਪੁਰਖ ਖੰਡੁ ਹੈ ਔਰ ਹੇਮਕੂੰਟ ਤਥਾ ਨਿਖਧ ਪਰਬਤ ਕੇ ਮਧਯ ਹਰਿਵਰਖ ਖੰਡੁ ਹੈ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਮੇਰ ਕੇ ਪੁਰਬ ਦਿਸ਼ਾ ਕੀ ਤਰਫ ਏਕ ਮਾਲਯਵਾਨ ਪਰਬਤ ਹੈ ਤਿਸ ਮਾਲਯਵਾਨ ਪਰਬਤ ਕੇ ਔਰ ਲਵਣ ਸਮੁੰਦ ਕੇ ਬੀਚ ਭਦ੍ਰਾਸ ਖੰਡ ਹੈ ਔਰ ਸੁਮੇਰ ਕੇ ਪਸਚਿਮਕੀ ਤਰਫ ਗੰਧਮਾਦਨ ਪਰਬਤ ਹੈ ਤਿਸ ਪਰਬਤੁ ਤਥਾ ਪਸਚਿਮ ਕੇ ਲਵਣ ਸਮੁੰਦ ਕੇ ਬੀਚ ਕੇ ਤੁਮਾਲ ਖੰਡੁ ਹੈ ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਮੇਰ ਕੇ ਉਤਰ ਭੀ ਤੀਨ ਪਰਬਤ ਹੈਂ ਨੀਲ ਪਰਬਤੁ ਅਰ ਸ੍ਵੇਤ ਪਰਬਤੁ ਤਥਾ ਸ੍ਰਿੰਗਵਾਨ ਪਰਬਤ ਨੀਲ ਅਰ ਸ੍ਵੇਤ ਪਰਬਤ ਕੇ ਬੀਚ ਮੈ ਰਮਣਕ ਖੰਡੁ ਹੈ ਅਰ ਸ੍ਵੇਤ ਤਥਾ ਸ੍ਰਿੰਗਵਾਨ ਪਰਬਤ ਕੇ ਬੀਚ ਮੈ ਹਿਰਣਮਯ ਖੰਡੁ ਹੈ। ਅਰ ਉਤਰ ਕਾ ਖਾਰਾ ਸਮੁੰਦ੍ਰ, ਤਥਾ ਸ੍ਰਿੰਗਵਾਨ ਪਰਬਤ ਇਨ ਦੋਨੋ ਕੇ ਮਧਯ ਉਤਰ ਕੁਰੂ ਖੰਡ ਹੈ ਅਰ ਚਾਰੋਂ ਦਿਸਾ ਕੇ ਚਾਰ ਪਰਬਤ ਅਰ ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਬੀਚ ਕਾ ਕੀਲੇ ਕੇ ਤੁਲ ਇਸ ਸੁਮੇਰ ਕੇ ਚਾਰੋਂ ਤਰਫ ਬਿਲਾਬ੍ਰਤ ਖੰਡੁ ਹੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹਰੀ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ (ਨਦਰਿ) ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਮੇ ਪੁਰਸ਼ੁ ਨਹੀਂ ਆਵੇ ਤਬ ਤਿਸ ਕੀ ਕੋਈ ਸੰਸਾਰ ਮੇ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਪੂਛਤਾ ਵਾ (ਕੇ) ਕੋਈ ਮਹਾਤਮਾ ਜਨ ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਕੇ ਪਜਾਰੇ ਹੈਂ ਸੋ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਪੂਛਤੇ ਭਾਵ ਤਿਸ ਕੋ ਤੁਛ ਜਾਨਤੇ ਹੈਂ॥

ਕੀਟਾ ਅੰਦਰਿ ਕੀਟੁ ਕਰਿ ਦੋਸੀ ਦੋਸੁ ਧਰੇ॥

ਕੀਟ ਜੋ ਹੈਂ ਤਿਨ ਕੇ ਅੰਦਰਿ ਵਹੁ ਭੀ ਇਕੁ ਕੀਟ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜਿਸਕੋ (ਦੋਸੀ) ਕੁਸਟੀ ਵਾ ਪਾਪੀ ਭੀ ਦੋਸੁ ਰਖਤੇ ਹੈਂ ਵਾ ਉਸ ਕੇ ਦੋਸੀ ਹੋਣੇ ਤੇ ਪ੍ਰਲੋਕ ਮੈ ਉਸ ਪਰ ਦੋਸ ਧਰੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ॥

ਨਾਨਕ ਨਿਰਗੁਣਿ ਗੁਣੁ ਕਰੇ ਗੁਣਵੰਤਿਆ ਗੁਣ ਦੇ॥

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਹੇ ਸਿਧੋ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰੁ ਨਿਰਗੁਣੋ ਕੋ ਭੀ ਗੁਣੁ ਦੇਤਾ ਹੈ ਅਰ ਗੁਣਵਾਨੋ ਕੋ ਅਧਿਕ ਗੁਣੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਰ ਦੇਤਾ ਹੈ॥

ਤੇਹਾ ਕੋਇ ਨ ਸੁਝਈ ਜਿ ਤਿਸੁ ਗੁਣ ਕੋਇ ਕਰੇ॥੭॥

ਤੈਸਾ ਕੋਈ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦੇਤਾ ਜੋ ਤਿਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੂਰ ਕੋ ਗੁਣ ਦੇਵੈ ਭਾਵ ਉਪਕਾਰੋ ਕਾ ਪ੍ਰਤੀ ਬਦਲਾ ਦੇਵੇ॥੭॥ ਅਬ ਚਾਰ ਪੌੜੀਆਂ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਮ ਦੇ ਸੁਣਨੇ ਦਾ ਮਹਾਤਮੁ ਕਥਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥

ਨੰ. ੪. ਨਿਰਮਲ-ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੀਲੀਭਤਿ (ਵੇਦਾਂਤੀ)

ਅਬ ਸਪਤਮ ਸੋਪਾਨ ਮੇਂ ਵੇਰਾਗਯ ਤਥਾ ਨਿਸ਼ਕਾਮ-ਧਰਮ ਕੋ ਗਿਯਾਨ ਕੀ ਹੇਤੁਤਾ ਨਿਰੁਪਣ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥

ਜੇ ਜੁਗ ਚਾਰੇ ਆਰਜਾ ਹੋਰ ਦਸੂਣੀ ਹੋਇ॥

ਜੇਕਰ ਕਿਸੀ ਸਕਾਮ ਉਪਾਸਕ ਸਿਧ ਯੋਗੀ ਜਨ ਕੀ (ਆਰਜਾ) ਆਯੁ ਚਤਰਯੁਗ ਕੀ ਹੋਵੇ॥ ਔਰ, ਉਸ ਚਤਰੁਯੁਗ ਸੇ (ਹੋਰ) ਔਰ ਦਸੂਣੀ ਦਸ਼-ਗੁਣੀ ਹੋਵੇ॥ ਅਰਥ ਯਹ ਹੈ ਚਾਰ ਕੋ ਦਸ਼ਗੁਣਾ ਕਰਨੇ ਸੇ ਚਾਲੀਸ-ਯੁਗ ਔਰ ਚਾਰ ਯੁਗ ਮਿਲਾਨੇ ਸੇ ਚੌਤਾਲੀਸ ਹੋਏ॥ ਯਾਂਤੇ ਜੇਕਰ ਚੌਤਾਲੀਸ ਯੁਗ ਕੀ ਆਯੁ ਵਾਲਾ ਭੀ ਹੋਵੇ, ਔਰ ਨਵੇ ਖੰਡ ਮੇਂ ਸ੍ਰੁਤੰਤ੍ਰ (ਜਾਣੀਯੈ) ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਏ॥ ਸਰਵ ਨਵਖੰਡ ਨਿਵਾਸੀ ਉਸਕੀ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾ ਵਾਸਤੇ ਸਾਥ ਚਲੇ, ਔਰ ਨਾਮ ਭੀ ਉਸਕਾ ਸਰਵ ਸੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਹੋਵੇ, ਔਰ ਸ੍ਰੁਤੰਤ੍ਰ ਜਗਤ ਮੇਂ ਅਪਨੇ ਯਸ਼ ਕੀਰਤਨ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ॥ ਅਰਥਾਤ, ਜਹਾਂ ਵੋ ਪੁਰਸ਼ ਜਾਵੇ, ਤਹਾਂ ਅਪਨੇ ਯਸ਼ ਕੋ ਸੁਨਾ ਕਰੇ॥

ਅਬ ਪ੍ਰਸੰਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਵਖੰਡ ਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਚਾਤੁਰਮਾਸਯ ਕਾਲ ਮੇਂ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਮੇਂ ਛਤ੍ਰਾਕਾਰ ਉਤਪੰਨ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਜਿਸ ਕੋ ਛਤਰੀ ਤਥਾ ਪਦਬਹੇਡਾ ਲੋਕ ਬੋਲਤੇ ਹੈ॥ ਤੈਸੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਮੰਡਲ ਕੇ ਮਧਿਯ ਸੁਮੇਰੁ ਪਰਵਤ ਹੈ॥ ਚੌਰਾਸੀ ਹਜ਼ਾਰ ਯੋਜਨ ਉੱਚਾ ਹੈ, ਔਰ ਸੋਲਹ ਹਜ਼ਾਰ ਯੋਜਨ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਮੇਂ ਪਰਵਿਸ਼ਟ ਹੈ, ਔਰ ਮੂਲ ਮੇਂ ਸੋਲਹ ਹਜ਼ਾਰ ਯੋਜਨ ਵਿਸਤਾਰ ਹੈ, ਔਰ ਮਸਤਕ ਮੇਂ ਬਤੀਸ ਸਹਸਤ ਯੋਜਨ ਚੌੜਾਪਨ ਹੈ, ਏਸੇ ਸੁਮੇਰੂ ਪਰਵਤ ਕੇ ਉਤਰ ਦਿਸ਼ਾ ਮੇਂ ਨੀਲ ਪਰਵਤ 1. ਸ਼ਵੇਤ ਪਰਵਤ 2. ਸ਼੍ਰਿੰਗਵਾਨ ਪਰਵਤ 3. ਯਹ ਤੀਨੋਂ ਦੋ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਯੋਜਨ ਵਿਸਤਾਰ ਯੁਕਤ ਹੈਂ॥ ਤਿਨ ਤੀਨ ਪਰਵਤ ਕੇ ਅਕਾਸ਼ ਮੇਂ ਨਵ ਨਵ ਸਹਸ੍ਰ ਯੋਜਨ ਵਿਸਤਾਰ ਵਾਲੇ ਤੀਨ ਖੰਡ ਹੈ॥ ਨੀਲ ਪਰਵਤ ਕੇ ਉਤਰ ਸਮਣਕ ਖੰਡ ਹੈ ਔਰ ਸ੍ਵੇਤ ਕੇ ਉਤਰ ਹਿਰਣਮਯਖੰਡ ਹੈ॥ ਸ਼੍ਰਿੰਗਵਾਨ ਪਰਵਤ ਕੇ ਉਤਰ ਸਮਦ ਪਰਯੰਤ ਉਤਰ ਕੁਰਖੰਡ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੈ॥ ਔਰ, ਸੁਮੇਰੁ ਕੇ ਪੂਰਵ ਦਿਸ਼ਾ ਮੇਂ ਮਾਲਯਵਾਨ ਪਰਵਤ ਹੈ, ਤਿਸ ਸੇ ਲੇਕਰ ਸਮੁਦ੍ ਪਰਾਯੰਤ ਭਦ੍ਰਾਸ਼ਵਖੰਡ ਹੈ॥ ਔਰ, ਸੁਮੇਰੁ ਸੇ ਪਛੀਮ ਗੰਧ ਮਾਦਨ ਪਰਵਤ ਹੈ ਤਿਸ ਸੇ ਲੇਕਰ ਸਮੁਦ੍ ਪਰਯੰਤ ਕੇਤੁਮਾਲਖੰਡ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਖਿਸ਼ਣ ਕੀ ਤਰਫ ਤੀਨ ਪਰਵਤ ਹੈਂ ਨਿਸ਼ਧ 1, ਹੇਮ ਕੂੰਟ 2, ਹਿਮਸ਼ੋਨ 3, ਤਿਨ ਤੀਨ ਪਰਵਤੋਂ ਕੇ ਅਵਕਾਸ਼ ਸੇ ਹਰੀ ਵਰਸ਼, ਕਿੰਪੁਰਸ਼, ਭਾਰਤ, ਯਹ ਤੀਨ ਖੰਡ ਹੈਂ॥ ਇਨ ਨਿਸ਼ਧ ਆਦਿਕ ਤੀਨ ਪਰਵਤੋਂ ਕਾ ਦੋ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਯੋਜਨ ਵਿਸਤਾਰ ਹੈ ਔਰ ਕਿੰਪੁਰਸ਼ ਆਦਿਕ ਤੀਨ ਖੰਡੋਂ ਕਾ ਨਵ ਨਵ ਹਜ਼ਾਰ ਯੋਜਨ ਵਿਸਤਾਰ ਹੈ॥ ਔਰ ਸੁਮੇਰੂ ਪਰਵਤ ਕੇ ਚੌਗਿਰਦ ਇਲਾਵਤਖੰਡ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਕੋਹਲੁ ਕੇ ਚੌਗਿਰਦ ਬੈਲ ਕੇ ਫਿਰਕੇ ਕਾ ਸਥਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਮੇਰੁ ਕੇ ਚੌਗਿਰਦ ਇਲਾਵਰਤਖੰਡ ਹੈ ਭਾਰਤ 1. ਕੰਪੁਰਸ਼ 2. ਹਰੀਵਰਸ਼ 3. ਕੇਤੁਮਾਲ 4. ਭਦ੍ਰਾਸ਼ਵ 5. ਸਮਣਕ 6. ਹਿਰਣਮਯ 7. ਉਤਰ ਕੁਰ 8. ਇਲਾਵਰਤ 9. ਯਹ ਸਮਗਨ ਨਵਖੰਡ ਹੈ॥ ਇਸ ਪੂਰਵੋਕਤ ਪੁਰਸ਼ ਕੋ ਜੇਕਰ ਬੋਧਨ ਹੋਵੇ ਤਬ ਤਿਸ ਕੀ ਦਸ਼ਾ ਕਾ ਨਿਰੁਪਣ ਕਰਤੇ ਹੈ॥

ਜੇ ਤਿਸੁ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵਈ ਤ ਵਾਤ ਨ ਪੁਛੈ ਕੇ॥
ਕੀਟਾ ਅੰਦਰਿ ਕੀਟੁ ਕਰਿ ਦੋਸੀ ਦੋਸੁ ਧਰੇ॥

ਯਦਿ ਤਿਸ ਕੋ (ਨਦਰ) ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾ ਯਥਾਵਰਤ ਸਾਕਸ਼ਾਤਕਾਰ (ਨ ਆਵਯੀ) ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ (ਤ) ਤਬ ਉਸਕੀ (ਕੇ) ਕੋਈ ਭੀ ਸੁਮੁਸੁਜਨ ਵਾਤ ਕੋ ਨਹੀਂ ਪੂਛਤਾ॥ ਔਰ, ਮ੍ਰਿਤੁ ਕੇ ਪਸ਼ਚਾਤ ਯਦਿ ਨਿਸ਼ਿਦਕਰਮ ਸ਼ੇਸ਼ ਰਹਾ ਹੁਆ ਹੋਵੇ; ਤਬ (ਕੀਟਾਂ) ਸਰਪ ਆਦਿਕੋਂ ਕੇ (ਅੰਦਰ) ਅਭਿਯੰਤਰ ਕੀਟ ਕਰਾ ਜਾਤਾ ਹੈ ਔਰ ਜਬ ਸਕਾਮ ਕਰਮ ਪਰਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਬ ਰਾਗਦ੍ਵੇਸ਼ ਦੋਸ਼ ਵਾਲੀਯਾਂ ਕੇ ਮਧਿਯ ਮੇਂ ਦੋਸ਼ਧਾਰੀ ਹੋਤਾ ਹੈ॥

ਨਾਨਕ ਨਿਰਗੁਣਿ ਗੁਣੁ ਕਰੇ ਗੁਣਵੰਤਿਆ ਗੁਣ ਦੇ॥
ਤੇਹਾ ਕੋਇ ਨ ਸੁਝਈ ਜਿ ਤਿਸੁ ਗੁਣ ਕੋਇ ਕਰੇ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈ:- ਜੋ ਨਿਸ਼ਕਾਮ-ਧਰਮ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ (ਨਿਰਗੁਣੀ) ਵੈਰਾਗਯ ਆਦਿ ਗੁਣ ਸੁਨਯ ਹੋਵੇ, ਤਬ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਧਰਮ ਸੇ ਆਰਾਧਿਤ ਹੁਆ ਤਿਨ ਪੁਰਸ਼ੋ ਮੇਂ ਵੇਰਾਗਯਾਦਿ ਗੁਣ ਕੋ ਉਤਪੰਨ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਔਰ (ਗੁਣਵੰਤਿਆ) ਵੈਰਾਗਯਾਦਿ ਗੁਣ ਯੁਕਤ ਪੁਰਸ਼ੋ ਸੇਂ (ਗੁਣ) ਸ੍ਵਰੂਪ ਬੋਧ ਕੋ ਉਤਪੰਨ ਕਰ ਦੇਤਾ ਹੈ॥ ਔਰ, (ਤੇਹਾ) ਤੈਸਾ ਆਰੋਪਿਤ ਪਦਾਰਥ (ਕੋਇ ਨ ਸੁਝਈ) ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦੀਖਤਾ (ਜਿ) ਜੋ ਤਿਸ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੋ ਕਿਸੀ ਗੁਣ ਦੋਸ਼ ਯੁਕਤ ਕਰ ਸਕੇ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹ ਹੈ। ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਏਕ ਰਸ ਹੈ ਔਰ ਕਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਵ ਕੋ ਫਲ ਦੇਤਾ ਹੈ॥

ਇਸ ਸੋਪਾਨ ਮੇਂ ਜੇ ਜੁਗ ਸੇ ਲੇਕਰ 'ਤ ਬਾਤਨ ਪੂਛੇ ਕੇ' ਪਰਗੰਤ ਪਾਠ ਸੇ ਦੀਰਘ ਆਯੁ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾ ਆਦਿਕ ਸਰਵ ਪਦਾਰਥੋਂ ਮੇਂ ਵੈਰਾਗਯ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਾ ਹੈ॥ ਔਰ, ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਮੇਂ ਭੀ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਾ ਹੈ, ਤਥਾਹਿ॥

ਅਰਥ॥ ਪੂਰਵ ਪ੍ਰਸੰਗ ਯਹ ਹੈ ਜਬ ਨਚਿਕੇਤਾ ਕੋ ਯਮਰਾਜ ਨੇ ਵਰ ਮਾਂਗਨਾ ਕਹਾ, ਤਬ ਨਚਿਕੇਤਾ ਨੇ ਗਿਯਾਨ ਕਾ ਕਾਰਣ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਰ ਮਾਂਗਾ॥ ਫਿਰ ਯਮਰਾਜ ਨੇ ਪਰੀਖਸ਼ਾ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਦਿਵਯੇਨ੍ਦ੍ਰਿਤਯ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਮਧੁਰ ਗੀਤ ਗਾਨੇ ਵਾਲੀ ਦਿਵਯਧ੍ਵਨੀ ਯੁਕਤ ਬਾਜੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬਾਜਨੇਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਮੁਹ ਦਿਖਲਾਕਰ ਕਹਾ:- ਇਨ ਸੇ ਅਪਨੀ ਸੇਵਾ ਕਰਵਾਵੋਂ ਔਰ ਇਨ ਸੇ ਪ੍ਰਿਥਕ ਦੀਰਘ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦਾ ਰਾਜਯ ਪ੍ਰਭਤ੍ਵ, ਸ਼ੂਰਣ ਆਦਿਕ ਧਨ ਮਾਂਗਲੇ॥ ਆਤਮਗਿਯਾਨ ਮਤ ਮਾਂਗ॥ ਇਤਨੀ ਬਾਤ ਸੁਨ ਕਰ ਨਚਿਕੇਤਾ ਕਹਿਤਾ ਹੈ॥ ਹੇ (ਅਨੰਤਕ) ਭਗਵਾਨ ਯਮ! ਜੋ ਆਪ ਮਨੁਸ਼ਯ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਭੋਗ ਦੇਨੇ ਕੋ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ, ਸੋ ਸੰਪੂਰਣ ਇਸ ਦਿਨ ਸੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਮੇਂ ਰਹੇਂ, ਅਥਵਾ ਨ ਰਹੇਂ, ਇਸ ਸੰਸ਼ਯ ਕਰਕੇ ਗ੍ਰਸਤ ਹੈ। ॥ ਔਰ, ਭੋਗੇ ਹੁਏ ਸਰਵ ਇੰਦ੍ਰਯ ਅੰਤ:ਕਰਣ ਕੇ ਤੇਜ ਕੋ ਨਾਸ਼ ਕਰਤੇ ਹੈ॥ ਔਰ, ਮੈਂ ਤੋਂ ਮਨੁਸ਼ਯ ਸੇ ਲੇਕਰ ਹਿਰਣਯਗਰਭ ਪਰੰਜਤ ਜੀਵਨ ਕੋ (ਅਲਪ) ਤੁਛ ਜਾਨਤਾਹੁ॥ ਇਸ ਸੇ ਯਹ ਰਥ, ਅਸ਼੍ਵ, ਇਸਤ੍ਰੀ, ਇਨਕਾ ਨਿਤਯ ਗਾਯਨ ਤੁਮਹਾਰੇ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ॥ ਔਰ, ਮਨੁਸ਼ਯ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਣਾ ਇਤ ਸੇ ਨਿਰਵ੍ਰਤ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ॥ ਔਰ, ਕਦਾਪਿ ਇਨ ਵਿਤ ਆਦਿਕ ਪਦਾਰਥੋਂ ਸੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ, ਔਰ ਮੈਨੇ ਵਿਚਾਰ ਸੇ ਨਿਸ਼ਚਯ ਕਰਾ ਹੈ, ਜਬ ਤਕ ਆਪ ਇਸ ਯਮਰਾਜ ਅਧਿਕਾਰ ਮੇਂ ਹੈ ਤਬ ਤਕ ਮੇਂ ਵਿਤ ਕੋ, ਤਥਾ ਜੀਵਨ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੁਗਾ॥ ਇਸ ਸੇ ਮੇਰੇ ਕੋ ਸੋਈ ਆਤਮਗਿਯਾਨ ਕਾ ਹੇਤੁ ਉਦਪੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਰ ਪ੍ਰਾਥਨਾ ਕੇ ਯੋਗਯ ਹੈ॥ ਔਰ, (ਕੀਟਾ ਅੰਦਰ) ਯਹਾਂ ਸੇ ਲੇਕਰ ਸੋਪਾਨ ਕੀ ਸਮਾਪਤੀ ਪਰਯੰਤ, ਏਕ ਤੋਂ ਨਿਸ਼ਿਦ ਕਰਮ ਕੇ ਪਰਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੇ ਨਿਸ਼ਿਦ ਯੋਨੀ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਔਰ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਕਰਮ ਕੇ ਪਰਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੇ ਰਾਜਸੀ ਸਾਤ੍ਵਿਕੀ ਯੋਨੀ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਹੀ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਆਰੋਪਿਤ ਪ੍ਰਪੰਚ ਸੇ ਆਤਮਾ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਮੇਂ ਗੁਣ ਦੋਸ਼ ਕਾ ਅਭਾਵ ਕਹਾ ਹੈ, ਯਹ ਸਰਵ ਹੀ ਅਰਥ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਨਿਰਣੀਤ ਹੈ। ਤਥਾਹਿ:- ਅਰਥ॥ ਸ੍ਵਰਗ ਭੋਗ ਸੇ ਪਸਚਾਤ ਜਬ ਇਸ ਲੋਕ ਮੇਂ ਆਨੇ ਕੋ ਹੋਤੇ ਹੈ ਤਬ ਯਦਿ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਮਾਰਗ ਮੇਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਕਰਮਫਲ ਦੇਨੇ ਵਾਲੇ ਜੀਵੋਂ ਕੇ ਪਰਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੋਵੇ, ਤਬ ਉਨ ਸੇ ਸ਼ੀਘਰ ਹੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਸ਼ਤ੍ਰੀਯ, ਵੈਸ਼ਯ ਯੋਨੀ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਔਰ, ਜੇਕਰ ਨਿਸ਼ਿਦ ਕਰਮ ਇਸ ਲੋਕ ਮੇਂ ਫਲ ਦੇਨੇ ਵਾਲੇ ਪਰਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੋਵੇ, ਤਬ ਕੁਕਰ, ਸ਼ੁਕਰ, ਚੰਡਾਲ, ਰੂਪ ਕੁਤਿਸਤ ਯੋਨੀ ਕੋ ਸ਼ੀਘਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇ ਹੈ॥ ਔਰ, ਜੋ ਉਪਾਸਨਾ, ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀਯ-ਕਰਮਮਾਰਗ ਸੇ ਭ੍ਰਸ਼ਟ ਇਨ ਮਾਰਗੋਂ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਵਹ ਪੁਨ: ਪੁਨ: ਕਛੂਦ੍ ਜੰਤੁ ਭਾਵ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਕਰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਜਨਮਤੇ ਮਰਤੇ ਹੈ, ਯਹ ਜੋ ਮਾਰਗ ਹੈ, ਸੋ ਕਰਮਮਾਰਗ ਪ੍ਰਿਤਯਾਨ ਉਪਾਸਨਾ ਮਾਰਗ, ਅਥਵਾ ਉਪਾਸਨਾ ਯੁਕਤ ਕਰਮ ਮਾਰਗ ਦੇਵਯਾਨ, ਇਨ ਸੇ ਤ੍ਰਿਤੀਯ ਸਥਾਨ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ॥ ਇਸ ਮਾਰਗ ਮੇਂ ਵਰਤਮਾਨ ਜੀਵਨ ਕਾ ਮੋਕਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ॥ ਇਸੀ ਪਰਕਾਰ ਕਰਮ ਮਾਰਗ ਮੇਂ ਵਰਤਮਾਨ ਜੀਵਨ ਕਾ ਭੀ ਸਤਸੰਗ, ਭਗਵਤ-ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਵਿਨਾ ਸ਼ੀਘਰ ਉੱਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ॥ ਔਰ, ਭਗਵਤ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਹੀ ਨਿਸ਼ਕਾਮ-ਧਰਮ ਤਥਾ ਵੈਰਾਗਯਾਦਿਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਅਬ ਇਸ ਮੇਂ ਇਤਨਾ ਔਰ ਸ਼੍ਰੁਤੀਪ੍ਰਮਾਣ ਸੇ ਨਿਰਣਤੇਵਯ ਕਹਾ॥ ਜੋਕਿ ਅਰੋਪਿਤ ਪ੍ਰਪੰਚ ਸੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੇਂ ਕੋਈ ਗੁਣ ਅਥਵਾ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਤਾ, ਇਸ ਸੇ ਇਸ ਅਰਥ ਕਾ ਬੋਧਕ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਲਿਖਤੇ ਹੈਂ ਤਥਾਹਿ:॥ :॥ 11 ਕਠ. ਬ. 5॥

ਅਰਥ॥ ਜੈਸੇ ਸੁਰਜ ਸਰਵ ਲੋਕ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੇ ਉਪਕਾਰਕ ਚਕਸ਼ੁ ਰੂਪ ਹੈ, ਸੋ ਚਕਸ਼ੁ ਮੇਂ ਵਰਤਮਾਨ ਦੋਸ਼ ਤਥਾ ਅਸੁਚਿ ਸਪਰਸ਼ ਨਿਮਿਤ ਬ੍ਰਹਮ ਦੋਸ਼ ਇਨ ਕਰਕੇ ਲਿਪਾਯਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਏਕ ਸਰਵ ਭੂਤੋਂ ਕਾ ਅਨੰਤਰਾਤਮਾ ਆਰੋਪਿਤ ਲੋਕ ਕੇ ਦੁਖਾਦਿਰੂਪ ਦੋਸ਼ ਸੇ ਲਿਪਾਯਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ॥ ਕਿਉਂਕਿ, ਸੋ ਪਰਮਾਤਮ ਆਰੋਪਿਤ ਨਾਮ-ਰੂਪ ਕਰਮ,

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪ੍ਰਪੰਚ ਸੇ (ਬ੍ਰਹਮ) ਬਹਿਰਭੂਤ ਹੈ॥ ਆਰੋਪਿਤ ਸੁਰਜ ਕਿਰਣਸਥ ਜਲ ਸੇ ਜੈਸੇ ਮਰੁਸਥਲ ਕਾ ਸਪਰਸ਼ ਨਹੀਂ, ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਰੋਪਿਤ ਵਸਤੁ ਸੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਲਿਪਾਯਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ॥ ਇਸ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਇਤਨਾ ਵਿਚਾਰ ਔਰ ਭੀ ਜਾਨ ਲੇਨਾ॥ ਜੋ ਕਿ, ਇਸ ਸੋਪਾਨ ਮੇਂ 'ਨਾਨਕ ਨਿਰਗੁਣਿ ਗੁਣੁ ਕਰੇ ਗੁਣਵੰਤਿਆ ਗੁਣ ਦੇ' ਇਸ ਵਚਨ ਸੇ ਗੁਣ ਰਹਿਤ ਪੁਰਸ਼ੋ ਮੇਂ ਵੈ ਰਾਗਯਾਦਿਕ ਗੁਣੋਂ ਕੋ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਅਪਨੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਪੈਦਾ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਔਰ, ਵੈਰਾਗਾਯਦਿਕ ਗੁਣ ਸਹਿਤ ਪੁਰਸ਼ੋ ਮੇਂ ਗਿਯਾਨ ਗੁਣ ਕੋ ਉਤਪੰਨ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਯਹ ਕਹਾ ਹੈ॥ ਪਰੰਤੂ ਇਸ ਮੇਂ ਯਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰਤਵਯ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਕਿੰਚਿਤ ਕਾਰਣ ਸੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਅਥਵਾ ਵਿਨਾ ਕਾਰਣ ਨਿੱਮਿਤ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਯਦਿ ਵਿਨਾ ਨਿੱਮਿਤ ਸੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਤਾ ਹੋਵੇ, ਤਬ ਸਰਵ ਜੀਵਨ ਮੇਂ ਮੋਕਸ਼ ਕਾਰਣ ਸਾਮਗਰੀ ਵਿਵੇਕਾਦਿਕ ਅਥਵਾ ਭੋਗਕਾਰਣ ਸਾਮਗਰੀ ਕੇ ਸੰਪਾਦਨ ਮੇਂ ਸਾਮਰਥਯ ਕੋ ਅਪਨੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਇਸ਼ੂਰ ਕੋ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ, ਪਰੰਤੂ ਕਰਤਾ ਨਹੀਂ॥ ਇਸ ਸੇ ਇਸ਼ੂਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਨਿਮਿਤਕ ਹੈ॥ ਜਬ ਇਸ਼ੂਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਨਿਮਿਤਕ ਹੁਈ ਤਬ ਨਿਸ਼ਕਾਮ-ਧਰਮ ਰੂਪ ਨਿਮਿਤ ਕੇ ਦੇਖਕਰ ਨਿਰਗੁਣ ਪੁਰਸ਼ੋਂ ਮੇਂ ਵੈਰਾਗਯਾਦਿ ਗੁਣੋਂ ਕੋ ਉਤਪੰਨ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਔਰ, ਸਕਾਮ ਕਰਮ ਰੂਪ ਨਿਮਿਤ ਕੋ ਦੇਖਕਰ ਭੋਗ ਹੇਤੂ ਸਾਮਰਥਯ ਕੋ ਉਤਪੰਨ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੈਰਾਗਯਾਦਿਕ ਗੁਣ ਰੂਪ ਨਿਮਿਤ ਸੇ ਗੁਰੂ ਮਿਲਾਪ ਉਪਦਸ਼ ਆਦਿਕ ਦ੍ਵਾਰਾ ਗਿਯਾਨ ਕੋ ਉਤਪੰਨ ਕਰਤਾ ਹੈ ਔਰ ਆਪ ਸਰਵਰਥਾ ਨਿਰਲੇਪ ਹੈ। ਯਹ ਸਪਤਮੀ ਸੋਪਾਨ ਕਾ ਭਾਵਅਰਥ ਹੈ॥ 7॥

ਨੰ. 9. ਸਾਧੂ ਪੰ. ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਜੀ ਉਦਾਸੀਨ (ਵੇਦਿਕ ਮੁਨੀ)

(ਈਸ਼ਵਰ ਸ੍ਵਭਾਵ ਪਰਵ ॥ 7॥)

ਜੇ ਜੁਗ ਚਾਰੇ ਆਰਜਾ ਹੋਰ ਦਸੁਣੀ ਹੋਇ॥
ਨਵਾ ਖੰਡਾ ਵਿਚਿ ਜਾਣੀਐ ਨਾਲਿ ਚਲੈ ਸਭੁ ਕੋਇ॥

ਯਦਿ ਚਾਰੋਂ ਯਗੋਂ ਕੀ ਆਯੂ ਹੋ, ਅਥਵਾ ਔਰ ਭੀ ਦਸ਼ਗੁਣਾ ਅਰਥਾਤ ਚਾਲੀਸ ਯੁਗੋਂ ਕੀ ਆਯੂ ਹੋ। ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕੇ ਨਵੋਂ ਖੰਡੋ ਮੇਂ ਅਰਥਾਤ ਭੂਮਿ ਮੰਡਲ ਭਰ ਮੇਂ ਸਬ ਲੋਕ ਜਾਨੇ ਔਰ ਚਲਨੇ ਕੇ ਸਮਯ ਸਬ ਕੋਈ ਸਤਿਕਾਰ ਕੇ ਲਿਯੇ ਸਾਥ ਚਲੇ॥ 1॥ ਜੋ ਨਾਮ ਚੰਗਾ ਅਰਥਾਤ ਸੁੰਦਰ ਹੈ, ਏਸਾ ਕੋਈ ਨਾਮ ਰਖਵਾ-ਕਰ, ਉਸਕੇ ਅਨੁਰੂਪ (ਸਾਂਘਰਸ਼) ਕਰਮੋਂ ਕੇ ਕਰਨੇ ਸੇ, ਦੁਨਿਯਾ ਕੇ ਯਸ਼ ਔਰ ਕੀਰਤੀ ਕੋ ਭੀ ਪਾ ਲੇ। ਪਰ ਯਦਿ ਉਸਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਮੇਂ ਨਹੀਂ ਆਯਾ ਅਰਥਾਤ ਸ਼ਰਧਾ-ਭਕਤਿ ਕੇ ਨ ਹੋਨੇ ਸੇ ਇਸ਼ੂਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਾ ਪਾਤਰ ਨਹੀਂ ਬਨਾ, ਤੋ ਪਰਲੋਕ ਮੇਂ ਉਸ ਕੀ ਬਾਤ-ਤਕ ਭੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪੁਛਤਾ ਅਰਥਾਤ ਵਹ ਕਹੀਂ ਆਦਰ ਨਹੀਂ ਪਾਤਾ॥ 2॥ ਦੇ ਖੋ ਮਨੁਸ਼ਯੋ! ਕੀਟੋਂ ਕੇ ਅੰਦਰ ਕੀਟ ਅਰਥਾਤ ਨਿਰਕ੍ਰਿਸ਼ਟੋਂ ਮੇਂ ਭੀ ਨਿਰਕਸ!ਤਮ ਸਮਝ ਕਰ, ਜਿਨ ਮਨੁਸ਼ਯੋ ਮੇਂ ਲੋਗ ਦੋਸ਼ੋ ਪਰ ਦੋਸ਼ ਧਰਤੇ (ਆਰੋਪਣ ਕਰਤੇ) ਅਰਥਾਤ ਨਿਰਗੁਣ ਮਾਨ ਕਰ ਪਰੇ-ਪਰੇ ਕਰਤੇ ਹੈਂ, ਉਨ ਨਿਰਗੁਣੋਂ ਕੋ ਭੀ ਦਿਯਾਲੂ ਇਸ਼ੂਰ ਗੁਣਵਾਨ ਕਰਤਾ ਅਰਥਾਤ ਉਤਕ੍ਰਿਸ਼ਟ (ਉੰਚਾ) ਬਨਾਤਾ ਹੈ ਔਰ ਜੋ ਉਨ ਮੇਂ ਕੁਛ ਗੁਣਵਾਨ ਹੋਂ, ਉਨਹੇਂ ਔਰ ਗੁਣ ਦੇਤਾ ਅਰਥਾਤ ਉਤਕ੍ਰਸਤਰ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਏਸਾ ਕੋਈ ਮਨੁਸ਼ਯ ਦੇਖਨੇ ਮੇਂ ਨਹੀਂ ਆਤਾ, ਜੋ ਕੋਈ ਉਸ-ਜੈਸੇ ਕਿਸੀ ਏਕ ਨਿਰਗੁਣ ਕੋ ਗੁਣਵਾਨ ਕਰੇ, ਨਿਸ਼ਚਯ ਸੇ ਯਹ ਉਸ ਦਿਯਾਲੂ ਇਸ਼ਵਰ ਕਾ ਹੀ ਕਾਮ ਹੈ, ਏਸਾ ਨਾਨਕ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਅਰਥਾਤ ਏਸੀ ਨਾਨਕ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ। ॥ 3॥ 7॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਭਾਸ਼ਯ- ਜੋ ਕਰਮ ਸ਼ਰਧਾ ਸੇ ਕਿਯਾ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਸਮਝ ਸੇ (ਗਿਯਾਨਪੂਰਵਕ) ਕਿਯਾ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਇਸ਼ੂਰ ਕੋ ਸਾਖਸ਼ੀ ਮਾਨ ਕਰ ਕਿਯਾ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਕਰਮ ਕੋ ਦੇਖ ਕਰ ਇਸ਼ੂਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਔਰ ਉਸਕਾ ਕੋਮਲ ਹ੍ਰਿਦਯ ਦਯਾ ਸੇ ਭਰ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਉਸ ਕਰਮ ਕਾ ਜਿਤਨਾ ਫਲ ਦੇਨਾ ਚਾਹੀਯੇ, ਉਸ ਸੇ ਕਈ ਅਧਿਕ ਫਲ ਦੇਤਾ ਹੈ, ਯਹ ਇਸ਼ੂਰ ਦਾ ਸ੍ਵਭਾਵ ਹੈ, ਨੈਸਰੰਗਿਕ ਨਿਜਧਰਮ ਹੈ। ਹਰ-ਏਕ ਮਨੁਸ਼ਯ ਇਸ਼ੂਰ ਕੇ ਇਸ ਨੈਸਾਰੰਗਿਕ (ਕੁਦਤਰੀ) ਨਿਜਧਰਮ ਕੋ, ਉਸਕੇ ਇਸ ਸ੍ਵਤ:ਸਿਧ ਸ੍ਵਭਾਵ ਕੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰ ਰਖਤਾ ਹੁਆ ਅਪਨਾ ਪ੍ਰਤਯੇਕ ਕਰਮ, ਸ਼ਰਧਾ ਸੇ ਇਸ਼ੂਰ ਕੋ ਸਾਖਸ਼ੀ ਮਾਨ ਕਰ ਕਰੇ, ਯਹ ਅਛੀ ਤਰਹ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਾਨੇ ਕੇ ਲਿਯੇ ਉਸਕੇ ਪਰਮਪਵ੍ਰਿੜ ਤਥਾ ਪਰਮੋਦਾਰ ਸਵਭਾਵ ਕਾ ਵਰਨਣ ਅਬ ਜਪ, ਸੰਹਿਤਾ ਕੇ ਸਾਤਵੇਂ ਪਰਵ ਮੇਂ ਕਿਯਾ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ 'ਇਸ਼ੂਰਸ੍ਵਭਾਵਪਰਵ' ਔਰ ਮੰਤ੍ਰਸੰਖਿਆ ਤੀਨ ਹੈ। ਉਨ ਮੇਂ ਸੇ ਪਹਿਲੇ ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ ਪਾਠ ਹੈ ॥

'ਜੇ ਜੁਗ ਚਾਰੇ ਆਰਜਾ' ਇਤਿਆਦਿ। ਆਯੁਰੂ ਕਾ ਵਿਪਯਯ-ਉਚਾਰਣ ਆਰਜਾ ਔਰ ਕ੍ਰਿਤ, ਤ੍ਰੇਤਾ, ਦੁਆਪਰ ਤਥਾ ਕਲਿ, ਯੇ ਚਾਰੋਂ ਯੁਗੋਂ ਕੇ ਨਾਮ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਤਯੁਗ ਕਾ ਹੀ ਦੂਸਰਾ ਨਾਮ ਸਤਯਯੁਗ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਤਯੁਗ ਕਾ ਆਰੰਭ ਵੈਸ਼ਾਖ- ਸੁਕਲਾ ਤ੍ਰਤੀਯਾ ਸੇ ਔਰ ਆਯੁ ਕਾ ਪਰਿਮਾਣ 17, 28, 000 ਵਰਸ਼ ਮਾਨਾ ਜਾਦਾ ਹੈ। ਤ੍ਰੇਤਾ ਕਾ ਆਯੂ-ਪਰਿਮਾਣ 12,96,000 ਵਰਸ਼, ਦੁਆਪਰ ਕਾ ਆਯੁਪਾਰਮਾਣ 8,64,000 ਵਰਸ਼ ਔਰ ਕਲਿ ਕਾ ਆਯੁਪਰਿਮਾਣ 4,32,000 ਵਰਸ਼ ਮਾਨਾ ਜਾਤਾ ਹੈ।

ਰਿਕਸੰਹਿਤਾ ਕੇ ਅਨੇਕ ਮੰਤ੍ਰੋ ਮੇਂ ਯੁਗ ਕਾ ਨਾਮ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਆਯਾ ਹੈ, ਜਿਨ ਮੇਂ ਸੇ ਬ੍ਰਹਸਪਤਿ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਭਾਰਦ੍ਵਾਜ ਰਿਸ਼ੀ ਕਾ ਮੰਤ੍ਰ (ਰਿ: 66॥3) ਮਾਨ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਅਗਸਤਯ ਰਿਸ਼ੀ ਕਾ ਮੰਤ੍ਰ (ਰਿ: 1, 158,16) ਔਰ ਮਮਤਾ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਦੀਰਘਤਮਾ ਰਿਸ਼ੀ ਕਾ ਮੰਤ੍ਰ (ਰਿ: 1,158,6) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਰੂਪ ਸੇ ਧਿਆਨ ਮੇਂ ਰਖਨੇ ਯੋਗਯ ਹੈ। ਉਨ ਸਬ ਮੰਤ੍ਰੋਂ ਕੋ ਪੜਨੇ ਸੇ ਗਿਯਾਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੇ-ਪਹਿਲ ਪਾਂਚ ਵਰਸ਼ ਕਾ, ਫਿਰ ਦਸ ਵਰਸ਼ ਕਾ, ਏਕ ਯੁਗ ਮਾਨਾ ਜਾਤਾ ਥਾ। ਪੀਛੇ 'ਜਿਯੋਤਸ਼:ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ' ਕੀ ਉਨਤੀ ਕੇ ਸਮਯ ਉਸਕਾ ਪਰਿਮਾਣ ਬੜਾ ਦਿਯਾ ਗਯਾ। ਭਾਰਤੀਯੇ ਜਿਯੋਤਸ਼ੀਯੋਂ ਕਾ ਮਤ ਹੈ ਕਿ ਚਾਰੋਂ ਯੁਗੋਂ ਕਾ ਆਯੁਪਰਿਮਾਣ 43,20,000 ਵਰਸ਼ ਹੈ। ਯਹਾਂ ਭੀ ਯਹੀ ਵਿਵਕ੍ਸ਼ਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਕੋ ਦਸ ਗੁਣਾ ਕਰਨੇ ਸੇ 4,32,00,000 ਵਰਸ਼ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਯਹੀ ਚਾਲੀਸ ਯੁਗੋਂ ਕਾ ਆਯੁਪਰਿਮਾਣ 'ਹੋਰ ਦਸੁਨਿ ਹੋਏ' ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ॥317॥

ਨੰ. 10. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਆਧੁਨਿਕ)

ਪ੍ਰਾਕਥਨ- ਕਰਮ ਮਾਰਗ ਤੇ ਹਠ-ਯੋਗ ਦੇ ਤੀਰਥ ਇਸ਼ਨਾਨ ਆਦਿ ਕਰਮਾਂ ਦੀ, ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਲ ਪ੍ਰੇਰਤ ਕਰ ਲੈਣ ਦੀ ਅਸਮਰਥਾ ਦੱਸਕੇ ਅਤੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਯਾਚਨਾ ਵਰਣਨ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਯੋਗੀਆਂ ਦੇ ਹਠ ਸਾਧਨਾਂ ਤੋਂ ਜੋ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਦੱਸੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਨੂੰ ਆਕਰਖਣ ਕਰ ਲੈਣੇ ਦੀ ਅਸਮਰੱਥਾ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ:-

ਅਰਥ:- (ਹਠ ਯੋਗ ਆਦਿ ਸਾਧਨ ਕਰਕੇ) ਜੇ (ਜੀਵ ਦੀ) ਉਮਰ (ਇੰਨੀ ਲੰਮੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਜਿੰਨੇ ਕਿ) ਚਾਰ ਯਗ (ਹੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਤੋਂ ਬੀ) ਦਸ ਗੁਣੀ ਹੋਰ ਹੋ ਜਾਵੇ (ਫੇਰ ਉਹ)

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਵੇ (ਤੇ ਇੰਨਾਂ ਸਤਿਕਾਰਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ) ਸਭ ਕੋਈ (ਆਦਰ ਲਈ ਉਸ ਦੇ) ਨਾਲ ਹੋ ਟੁਰੇ। ਜਗਤ ਵਿਚ ਜਸ ਤੇ ਕੀਰਤੀ (ਸ਼ੋਭਾ ਐਤਨੀ) ਲਵੇ (ਕਿ ਸਭ ਕੋਈ ਉਸ ਨੂੰ) ਚੰਗਾ ਚੰਗਾ ਆਖੇ। (ਪਰ) ਜੇ (ਉਹ) ਉਸ ਗੁਣੀ ਨਿਧਾਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ) ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੇਠ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਤਾਂ (ਉਸ ਦੀ) ਸਾਰ ਕਿਸੇ ਨਹੀਂ ਲੈਣੀ। (ਸਗੋਂ ਉਸ ਦੇ ਕੀਤੇ) ਦੋਸ਼ ਉਸ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਲਾਕੇ (ਉਹ) ਦੋਸ਼ੀ (ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਏਗਾ ਤੇ ਉਹ ਕੀੜਿਆਂ ਵਿਚ ਕੀੜਾ ਕੀਤਾ ਜਾਏਗਾ।) (ਭਾਵ ਨੀਚ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰੰਤੂ ਐਸੇ) ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਵਿਹੂਣੇ (ਹੋ ਕੇ) ਵਿਚ (ਬੀ ਜੇ ਉਹ ਗੁਣੀ ਨਿਧਾਨ ਚਾਹੇ ਤਾਂ) ਗੁਣ ਭਰ ਦੇਦਾ ਹੈ, (ਉਹ ਚਾਹੇ ਤਾਂ) ਗੁਣਵੰਤਿਆ (ਵਿਚ ਹੋਰ) ਗੁਣ (ਪਾ) ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ (ਗੁਣੀ ਨਿਧਾਨ) ਜੈਸਾ (ਹੋਰ) ਕੋਈ ਨਹੀਂ (ਮੈਨੂੰ) ਦਿੱਸਦਾ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਗੁਣ ਲਾ ਸਕੇ, ਹੇ ਨਾਨਕ॥ 7॥

ਵਯਾਖਯਾ- ਪਿਛਲੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਤੀਰਥ ਇਸ਼ਨਾਨ ਆਦਿ 'ਕਰਮਾਂ' ਤੋ ਨਾਮ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦੱਸੀ ਥੀ ਕਿ: ਨਾਮ ਤੁਲਿ ਕਛੁ ਅਵਰੁ ਨ ਹੋਇ॥

ਹੁਣ ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਹਠ-ਯੋਗ ਸਾਧਨਾ ਦਵਾਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਐਸਵਰਯ ਦੀ ਈਸ਼ਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਨਿਸ਼ਫਲਤਾ ਨੂੰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਠ-ਯੋਗ ਨਾਲ ਉਮਰ ਤਾਂ ਵਡੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਵਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਲਯਾਣ ਕਿੱਥੇ? ਇਹ ਉਮਰ ਜੇ ਚਾਰ ਜੁਗਾਂ ਤੋਂ ਬੀ ਵਧੀਕ ਚਾਲੀ ਜੁਗਾਂ ਦੀ ਹੋ ਜਾਏ ਫੇਰ ਨਾਲ ਹੋਰ ਵਿਭੂਤੀਆਂ ਬੀ ਮਿਲਿ ਜਾਣ, ਐਥੋਂ ਤਾਈ ਕਿ ਜੋ ਜਗਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਿਧਤ ਹੋ ਜਾਏ, ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਨਿਰਾ ਉਮਰਾਂ ਹੀ ਨਾ ਵਧੇ ਉਸ ਵਿਚ ਭੋਗਾਂ ਲਈ ਪੂਰਨ ਐਸਵਰਜ ਬੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਜੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਉਸ ਉਪਰ ਨਹੀਂ ਪਈ ਤਾਂ ਕੀ ਲਾਭ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਉਮਰ ਆਖਰ ਮੁੱਕੇਗੀ, ਓਹ ਭੋਗ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਐਸ਼ਵਰਜ ਨਾਲ ਹੀ ਮੁੱਕ ਜਾਣਗੇ। ਫੇਰ ਵੇਲਾ ਆਵੇਗਾ ਮਾੜੇ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਫਲ ਭੋਗਣ ਦਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਨੀਵੀਂ ਦਸ਼ਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ ਕਰਮ-ਅਭਯਾਸ ਕੀਤੇ ਸਨ ਓਹ ਹਉਂ ਦੇ ਆਸਰੇ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਸਰੀਰ ਦੀ ਅਰੋਗਤਾ ਵਡੀ ਉਮਰ ਤੇ ਐਸਵਰਜ ਲਈ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਕਲਯਾਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਉਹ ਹਉਮੇ ਦੇ ਕਰਮ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਹਉਂ ਕਲਯਾਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਓਹੀ ਹਉਮੇ ਦੇ ਕਰਮ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਹਉਂ ਵਧੀ ਸੀ-

ਕਰਮ ਕਰਤ ਬਧੇ ਅਹੰਮੇਵ॥ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਅਹੰਮੇਵ ਬੰਧਨ ਕਾ ਕਾਰਨ ਹੈ:-ਜੋ ਜੋ ਕਰਮ ਕੀਓ ਲਾਲਚ ਲਗਿ ਤਿਹ ਤਿਹ ਆਪੁ ਬੰਧਾਇਓ॥ ਓਹ ਬੰਧਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇ, ਹੁਣ ਕਰਮ-ਮਾਰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾੜੇ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਫਲ ਭੋਗਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆਇਆ ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ, ਮਹਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵਿਚ ਥਾਂ ਮਿਲੀ। ਸ਼ੁਭ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਪਾ ਚੁਕਾ ਹੈ, ਹਠ-ਯੋਗ ਸਾਧਨਾਂ ਦੇ ਫਲ ਐਸ਼ਵਰਜ ਭੋਗ ਚੁਕਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਫਲ ਭੋਗਣ ਵੇਲੇ ਦੁਖ ਵਧੇਰੇ ਚੁਭਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਵਡੀ ਉਮਰਾਂ ਭੋਗੀਦੀ ਤੇ ਐਸ਼ਵਰਜ ਮਾਣੇ ਦੀ ਨਿਸ਼ਫਲਤਾ ਦਿੱਸ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਕਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਸ ਪੈਦੀ ਤਾਂ ਗੁਰ ਵਾਕ ਹੈ:-

ਅਗੋ ਦੇ ਜੇ ਚੇਤੀਐ ਤਾਂ ਕਾਇਤੁ ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ॥

ਜੇ ਉਹਨਾਂ ਕਰਮਾਂ ਤੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਥਾਵੇਂ ਪ੍ਰੇਮਾਭਗਤੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ, ਨਾਮ ਜਪੇਦਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪਾਉਂਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਮਿਲਦਾ, ਕਰਮ ਦਗਧ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੋ ਜਾਂਦੇ, ਮੋਖ ਦੁਅਰਾ ਅੱਪੜਦਾ ਸਚਿਆਰ ਹੋਕੇ ਸਚਿਆਰ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਹੁਣ ਗਿੜਗਿੜਾਉਨਾ ਨਾ ਮਿਲਦਾ, ਯਥ- *ਜੋ ਜੋ ਜਪੈ ਤਿਸ ਕੀ ਗਤਿ ਹੋਇ॥*

ਹੁਣ ਇਕ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜਾ 'ਨਾਲਿ ਚਲੈ ਸਭੁ ਕੋਇ' ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਬਾਕੀ ਕੌਣ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਬਤ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ 'ਵਾਤ ਨ ਪੁਛੈ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਿਆਂ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ 'ਵਾਤ ਨ ਪੂਛੈ ਕੋ' ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਲ ਹੈ ਕਿ ਓਥੇ ਗਿਆ ਅਵਗੁਣੀਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਵਾਤ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛੇਗਾ; ਕਿਉਂਕਿ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:- ਨਾਨਕ ਅਉਗੁਣ ਜੇਤੜੇ ਤੇਤੇ ਗਲੀ ਜੰਜੀਰ॥ ਜੇ ਗੁਣ ਹੋਨਿ ਤ ਕਟੀਅਨਿ ਸੇ ਭਾਈ ਸੇ ਵੀਰ॥ ਅਗੈ ਗਏ ਨ ਮੰਨੀਅਨਿ ਮਾਰਿ ਕਢਹੁ ਵੇਪੀਰ॥ ਪੁਨਾ:- ਅਗੈ ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਕੋ ਬੇਲੀ ਨਾਹੀ ਬੂਝੈ ਗੁਰ ਬੀਚਾਰੀ ਜੀਉ। ਓਥੇ ਤਾਂ, 'ਗੁਣੀਆਂ ਗੁਣ ਲੇ ਪ੍ਰਭ ਮਿਲੇ॥'

ਓਹ ਗੁਣ ਕੀ ਹਨ ਤੇ ਕੀਕੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ? ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ:

ਵਿਣੁ ਸਤਗੁਰ ਗੁਣ ਨ ਜਾਪਨੀ ਜਿਚਰੁ ਸਬਦਿ ਨ ਕਰੇ ਬੀਚਾਰੁ॥

ਅਰਥਾਤ ਨਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨੇ ਗੁਣਵੰਤ ਬਨਾਉਣਾ ਹੈ ਤੇ ਜਾਚ ਗੁਰੂ ਨੇ ਦੱਸਣੀ ਹੈ, ਮੌਕਿਆ ਹੁਣੇ ਹੀ ਹੈ ਤੇ ਏਥੇ ਹੀ ਹੈ। ਯਥਾ:

ਈਹਾ ਖਾਟਿ ਚਲਹੁ ਹਰਿ ਲਾਹਾ ਆਗੈ ਬਸਨੁ ਸੁਹੇਲਾ॥

ਪੁਨਾ: ਹੁਣਿ ਵਤੈ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਬੀਜਿਓ ਅਗੈ ਭੁਖਾ ਕਿਆ ਖਾਏ॥

ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਜੀਉਣਾ ਤੇ ਚਿਰ ਜੀਉਣਾ ਕੀ ਹੈ?

ਬਿਨੁ ਸਿਮਰਨ ਜੇ ਜੀਵਨੁ ਬਲਨਾ ਸਰਪ ਜੈਸੇ ਅਰਜਾਰੀ॥

ਨਵਖੰਡਾਂ ਦਾ ਐਸ਼ਵਰਜ ਕੀ ਫਲ ਦੇਵੇਗਾ?

ਨਵ ਖੰਡਨ ਕੋ ਰਾਜ ਕਮਾਵੈ ਅੰਤਿ ਚਲੈਗੋ ਹਾਰੀ॥
ਤਾਂ ਤੇ ਹਰਿ ਬਿਸਰਤ ਸਦਾ ਖੁਆਰੀ॥

ਚਾਹੋ ਕਿਤਯ ਚਿਰ ਜੀਵੋ ਹਾਂ ਕਿਤਨੇ ਹਠ-ਯੋਗ ਕਰੋ, ਜੇ ਮਨੋਰਥ, ਈਸ਼ੂਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਿਧੀ ਅਰਥਾਤ ਪਰਮਪਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ:-

ਸਭਿ ਸਤ ਸਭਿ ਤਪ ਸਭਿ ਚੰਗਿਆਈਆ॥
ਸਿਧਾ ਪੁਰਖਾ ਕੀਆ ਵਡਿਆਈਆ॥
ਤੁਧੁ ਵਿਣੁ ਸਿਧੀ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਈਆ॥

ਹੁਣ ਇਕ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਨਿਰਗੁਣੀਆਰਿਆਂ ਦੀ ਬੀ ਕਲਯਾਨ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਓਹ ਸ਼ਦਾ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦੇਕੇ ਮਾਰੇ ਗਏ? ਐਸਾ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੀਵ ਜਨਮ ਘਾਲ ਕੇ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕਰਮ ਦੋਸ਼ਾ ਵਾਲੇ ਹੋਣ, ਓਹ ਗੈਣਤੀ ਵਿਚ ਹੋਣਗੇ। ਗੈਣਤੀ ਦੇ ਕਰਮਾ ਬਦਲੇ ਸਦਾ ਦੀ ਮਾਰ ਨਿਆਇ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਸੇ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਲਈ ਛੇਵੀ ਤੁਕ ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਉਚਰੀ ਹੈ-- 'ਨਾਨਕ ਨਿਰਗੁਣਿ ਗੁਣੁ ਕਰੇ....' ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਭੂ ਨਿਰਗੁਣੀ ਪੁਰਖ ਵਿਚ ਵੀ ਨਾਮ ਦਾ ਗੁਣ ਲਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਯਥਾ:

ਨਿਰਗੁਣ ਰਾਖਿ ਲੀਆ ਸੰਤਨ ਕਾ ਸਦਕਾ॥ ਪੁਨਾ: ਸਤਿਗੁਰ ਬਚਨ ਤੁਮ੍ਹਾਰੇ॥ ਨਿਰਗੁਣ ਨਿਸਤਾਰੇ॥ ਕਿਉਂਕਿ ਅਵਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਦੇਣਾ ਉਸ ਦਾ ਬਿਰਦ ਹੈ:-ਅਵਗਣ ਬਖਸਣਹਾਰਾ ਕਾਮਣਿ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕੰਤੁ ਪਿਆਰਾ ਘਟਿ ਘਟਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ॥ ਉਹ ਗੁਣਹੀਨਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਕੁੰ ਬਖਸ਼ਦ ਹੈ? ਉੱਤਰ:- ਨਿਰਗੁਣ ਜਦ ਆਪ ਨੂੰ ਸਚਮੁਚ ਨਿਰਗੁਣ ਲਖ ਲੈਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਟੋਲ ਕਰਦਾ ਹੈ:

ਨਿਰਗੁਨ ਨੀਚ ਅਨਾਥ ਅਪਰਾਧੀ ਓਟ ਸੰਤਨ ਕੀ ਆਹੀ॥

ਸੰਤਸੰਗਿ ਵਿਚ ਫਿਰ ਉਹ ਨਾਮ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ:

ਨਿਰਗੁਨੀਆਰੇ ਕਉ ਗੁਨੁ ਕੀਜੈ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਜਾਪੈ॥

ਨਾਮ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰਨਹਾਰ ਦੇ ਅਵਗੁਣ ਆਪ ਮੇਟਦਾ ਤੇ ਗੁਣ ਭਰਪੂਰ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਉਸ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਦਾ ਬਿਰਦ ਹੈ: ਅਵਗਣ ਮਾਰਿ ਗੁਣੀ ਘਰੁ ਛਾਇਆ ਪੂਰੈ ਪੁਰਖਿ ਬਿਧਾਤੈ॥

ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਰਚਨਹਾਰ ਅਵਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਮੇਟਕੇ ਹਿਰਦੇ ਨੂੰ ਗੁਣ ਭਰਪੂਰ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸ਼ੇਛੰਦ ਦਾਤਾ ਕਈ ਵਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਰੰਗ ਲਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ:

ਦਾਤੀ ਸਾਹਿਬ ਸੰਦੀਆ ਕਿਆ ਚਲੈ ਤਿਸੁ ਨਾਲਿ॥
ਇਕਿ ਜਾਗੰਦੇ ਨਾ ਲਹੰਨਿ ਇਕਨਾ ਸੁਤਿਆ ਦੇਇ ਉਠਾਲਿ॥

ਨਿਰਗੁਣੀ ਜੀ ਨਿਰਾਸਤਾ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਹੁਣੇ ਗੁਣਵੰਤ ਕੀ ਪਰਮ ਦਸ਼ਾ ਦੀ ਮੰਗਲਮਈ ਸ਼ੁਧ ਦੇਂਦੇ ਹਨ: ਗੁਣਵੰਤਿਆ ਗੁਣ ਦੇ॥

ਅਰਥਾਤ ਜਿਨਾ ਪਾਸ ਨਾਮ ਦਾ ਗੁਣ ਅਗੇ ਹੈ ਤੇ ਓਹ ਗੁਣਵੰਤ ਬਣ ਗਏ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦਾਤਾ ਹੋਰ ਇਕ ਗੁਣ ਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਗੁਣ ਦਾਨ ਇਉਂ ਹੈ:-

ਆਪੇ ਮੇਲਿ ਲਏ ਗੁਣਦਾਤਾ ਹਉਮੈ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਮਾਰੀ॥ 15॥
ਤ੍ਰੈਗੁਣ ਮੇਟੇ ਚਉਥੈ ਵਰਤੈ ਏਹਾ ਭਗਤਿ ਨਿਰਾਰੀ॥

ਅਰਥਾਤ 'ਨਾਮ ਗੁਣ ਦਾਤਾ ਪ੍ਰਭੂ' ਹਉਮੈਂ ਤੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ 'ਨਾਮੀ ਪੁਰਖਾਂ' ਦੀ ਮਾਰਕੇ ਇਕ ਨਿਰਾਰੀ ਭਗਤੀ ਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਤ੍ਰੈ-ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਮਿਟ ਜਾਣਾ ਤੇ ਗੁਣਾਤੀਤ ਹੋਕੇ ਚਉਥੇ ਪਦ, ਤੁਰੀਆ ਵਿਚ ਜਾ ਵਰਤਣਾ। ਹਾਂ, ਤ੍ਰਿਗੁਣਾਤੀਤ ਹੋਕੇ ਤ੍ਰਿਗੁਣਾਤੀਤ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚ ਜਾ ਮਿਲਣਾ:

ਤ੍ਰੈਗੁਣ ਮੇਟੇ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਈ॥ ਸਹਜੇ ਸਾਚਿ ਮਿਲੈ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਈ॥

ਪੁਨਾ: ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ ਮੇਟੇ ਚਉਥੈ ਚਿਤੁ ਲਾਇਆ॥ ਨਾਨਕ ਹਉਮੈ ਮਾਰਿ ਬ੍ਰਹਮ ਮਿਲਾਇਆ॥

ਜੇ ਕਦੇ ਕਰਮ-ਮਾਰਗ ਵਾਲੇ ਯਾ ਹਠ-ਯੋਗ ਵਾਲੇ ਭਗਤੀ-ਮਾਰਗ ਵਿਚ ਆ ਜਾਣ, ਹਉਂਦਾ ਆਸਰਾ ਛੱਡ ਕੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਆਸ੍ਰਿਤ ਹੋਕੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਲਗ ਜਾਣ ਤਾਂ ਉਹ ਬੀ ਕਲਯਾਨ ਦੇ ਭਾਗੀ ਹੋ ਜਾਣਗੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਲਯਾਣ ਤਾਂ ਪਰਮਾਤਮ-ਦੇਵ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਪੈਣ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਤੇ ਸੁਗਮ ਮਾਰਗ ਭਗਤੀ ਹੈ। ਯੋਗੀ ਜੇ ਯੋਗ ਸਾਧਦਾ ਹੋਇਆ ਈਸ਼ਵਰ-ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੇਵਲਯ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੁਗਮ ਹੋ ਜਾਦੀ ਹੈ।

ਛੇਕੜਲੀ ਤੁਕ ਦੇ ਭਾਵ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ:

1. ਐਸਾ ਕੋਈ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਜੋ (ਤਿਸ=) ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਗੁਣ ਲਾ ਸਕੇ। 'ਤਿਸ' ਦਾ ਭਾਵ ਪਰਮਾਤਮ ਦੇਵ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੀਸਰੀ ਸਤਰ ਵਿਚ 'ਪਿਆ' ਪਦ 'ਤਿਸੁ' ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਬੀ ਪਦ 'ਤਿਸੁ ਹੈ'।

2. ਦੂਸਰਾ ਭਾਵ ਇਹ ਸਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ 'ਤਿਸੁ' ਪਦ 'ਨਿਰਗੁਣ' ਦਾ ਸਰਵ ਨਾਮ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਰਗੁਣ ਬੀ ਇਕ ਵਚਨ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ 'ਤਿਸੁ' ਬੀ ਇਕ ਵਚਨ ਵਿਚ ਹੈ ਤੇ 'ਗੁਣ ਕਰੇ' ਕ੍ਰਿਯਾ ਪਦ ਦੀ ਸਮੀਪਤਾ 'ਨਿਰਗੁਣ' ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਿਰੁਕੁ-ਜੁਗ (ਸੰਸ :, ਯੁਗ) ਕਾਲ ਦਾ ਇਕ ਲੰਮਾ ਹਿੱਸਾ। ਯੁਗ ਚਾਰ ਮੰਨੇ ਹਨ: ਸਤਿ, ਤ੍ਰੇਤਾ, ਦੁਆਪਰ, ਕਲਿ। ਸਤਿਯੁਗ ਸਤਾਰਾਂ ਲੱਖ ਅਠਾਈ ਹਜ਼ਾਰ ਵਰ੍ਹੇ ਦਾ, ਤ੍ਰੇਤਾ ਬਾਰਾਂ ਲੱਖ ਛਯਾਨਵੇਂ ਹਜ਼ਾਰ ਦਾ, ਦੁਆਪਰ ਅੱਠ ਲੱਖ ਚੌਂਠ ਹਜਾਰ ਦਾ ਤੇ ਕਲਿ ਚਾਰ ਲੱਖ ਬੱਤੀ ਹਜ਼ਾਰ ਵਰ੍ਹੇ ਦਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

ਆਰਜਾ- (ਸੰਸ :, ਆਯੁਸ, ਸਿੰਧੀ-ਅਰਜਾ)= ਉਮਰ।

ਦਸੂਣੀ- ਪੰਜਾਬੀ, ਦਸ ਗੁਣੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ।

ਨਵਾ ਖੰਡਾ- (ਸੰਸ :,) ਨੌ ਖੰਡ। ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੇ ਨੌ ਖੰਡ ਮੰਨੇ ਹਨ, ਤਾਂਤੇ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਅਰਥ ਹੈ।

ਜਸੁ- (ਸੰਸ :, ਯਸ਼ਸ) ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ। ਯਸ਼।

ਕੀਰਤਿ=- (ਸੰਸ :, ਕੀਰਤ) ਮਹਿਮਾ, ਨਾਮਵਰੀ।

ਯਸ਼ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣਾਂ ਕਰਕੇ ਬੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਭਾਟ ਆਦਿ ਮਾਯਾ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ਬੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੀਰਤੀ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣਾਂ ਕਰਕੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਖੁਦ ਬਖੁਦ ਫੈਲਦੀ ਹੈ ਖੁਸਬੋਈ ਵਾਂਙੂ। ਪਰ ਏਥੇ ਦੋ ਪਦ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਲਈ ਵਰਤੇ ਹਨ।

ਕੀਟੁ- (ਸੰਸ :, ਕੀਟ) ਕੀੜਾ, ਤੁੱਛ। 'ਕਰਿ' ਪਦ ਦੇਹੁਲੀ-ਦੀਪਕ ਹੈ: 'ਕੀਟੁ ਕਰਿ' 'ਕਰਿ ਦੋਸੀ'।

ਸੁਣਿਐ ਸਿਧ ਪੀਰ ਸੁਰਿ ਨਾਥ ॥ ਸੁਣਿਐ ਧਰਤਿ ਧਵਲ ਆਕਾਸ ॥ ਸੁਣਿਐ ਦੀਪ ਲੋਅ ਪਾਤਾਲ ॥ ਸੁਣਿਐ ਪੋਹਿ ਨ ਸਕੈ ਕਾਲੁ ॥ ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ ॥ ਸੁਣਿਐ ਦੂਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ ॥ ੮ ॥

ਨੰ. 1. ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ "ਮੀਣਾ"

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ: ॥ ਸਿਧ, ਪੀਰ, ਸੁਰ, ਦੇਵਤੇ, ਨਾਥ, ਧਰਤੀ, ਧਉਲ, ਅਕਾਸ, ਦੀਪ, ਲੋਅ, ਪਾਤਾਲ ਜਿਤਨੇ ਹੈ, ਸੇ ਸਭਿ ਨਾਉ ਸੁਣਿ ਕੇ ਹੋਏ ਹੈ। ਨਾਉ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਜੇ ਸ੍ਰਵਣੀ ਸੁਣੀਐ, ਤਾਂ ਜਮ ਕਾਲੁ ਪੋਹਿ ਨ ਸਕਤੀ ॥ ਅਰੁ ਜੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਭਗਤ ਹੈਨਿ, ਤਿਨਿ ਕੇ ਆਤਮੇ ਸਦਾ ਸਰਬ ਬਿਗਾਸੁ ਹੈ, ਕਿਉਂਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸੁਣਿ ਕੇ, ਉਨ ਕੇ ਦੂਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ ਹੋਇ ਗਿਆ ਹੈ। ਓਇ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਬਿਗਾਸ ਮਹਿ ਰਹਤੇ ਹੈਂ ॥ ੪ ॥

ਨੰ. 2. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਸ਼ਹੀਦ'

ਤਾਂ ਸਿੱਧਾਂ ਪੁੱਛਿਆ, "ਜਿਨਾਂ ਨਾਮ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਓਨਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਫਲ ਹੋਂਦਾ ਹੈ?" ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਕਿ, "ਜਿਸ ਕਾਮਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਨਾਮ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਸੁਣੀਦਾ ਹੈ ਸੋ ਸਭ ਕਾਮਨਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈਨ; ਕਯੋਂਕਿ ਨਾਮ ਦੇ ਹੀ 'ਸ੍ਰਵਨ' ਕਰ ਸਿੱਧ ਹੋਏ ਹਨ, ਅਰ ਪੀਰ, ਅਤੇ ਸੁਰ ਹੋਏ ਹਨ, ਅਰ ਨਾਥ ਹੋਏ ਹੈਨ ॥ ਅਰ ਸ੍ਰਵਨ ਕਰ ਧਰਤੀ ਜਲਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ, ਅਰ ਧੋਲ ਧਰਤੀ ਦੇ ਭਾਰ ਨੂੰ ਉਠਾਈ ਖਲੋਤਾ ਹੈ, ਅਰ ਅਕਾਸ਼ ਜੋ ਧਰਤੀ ਦੇ ਚੁਫੇਰੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਨਜ਼ਰ ਆਂਵਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਭੀ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣਦਾ ਹੈ, ਅਰ ਹੋਰ ਜਿਤਨੇ ਦੀਪ ਅਤੇ ਲੋਅ ਅਰ ਪਤਾਲ ਹੈਨ ਸੋ ਭੀ ਨਾਮ ਦੇ ਮਹਾਤਮ ਕਰ ਇਸ ਥਿਤ ਹੈਨ ॥ ਅਰ ਜਿਨਾਂ ਮਹਾਤਮ ਸੁਣਿਆ ਹੈ (ਉਨਾਂ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨੂੰ 'ਕਾਲ' ਨਹੀਂ ਪੋਹਿੰਦਾ॥)" ਗੁਰੂ, ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ, "ਸ੍ਰਵਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਏਡੇ ਫਲ ਹੈਨ, ਪਰ ਜੋ 'ਸ੍ਰਵਨ' ਅਰ 'ਮਨਨ' 'ਅਰ' 'ਨਿਧਯਾਸਨ' ਕਰਕੇ ਭਗਤੀ ਕਰਨਗੇ, ਤਿਨਾਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਹੋਵੇਗਾ"॥ 8॥

ਨੰ. 3. ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਜੀ (ਸੇਵਾਪੰਥੀ)

ਤਿਸ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ-ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਕੇ ਪ੍ਰਥਮ 'ਸ੍ਰਵਣ' ਕਾ ਮਹਾਤਮ ਕਹੇ ਹੈ॥

ਇਸਕਾ ਅਰਥੁ॥ ਗੁਰੁ ਪਾਸ ਕੇ ਵਾਕ ਸ੍ਰਵਣ ਦ੍ਵਾਰੈ ਪੁਰਖ ਸਿਧ ਤਥਾ ਪੀਰ ਕਹੀਐ, ਜੋਗੀਅਹੁ ਬਿਖੋ ਮਹੰਤ। ਯੱਗਯਾਦਿਕ ਸ੍ਰਵਣ ਦ੍ਵਾਰੇ ਕੀਏ ਤੇ ਸੁਰ-ਦੇਵਤਾ ਹੋਵੇ ਹੈਂ। ਅਰੁ ਨਾਥ, ਗੋਰਖ ਆਦਿਕਹੁ ਕੀ ਪਦਵੀ ਸ੍ਰਵਣ ਤੇ ਹੀ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਧਰਮੀ ਸੋਂ ਇਹ ਨੇਣਾ। "ਕੋਊ ਖੋਦੈ ਕੋਊ ਚੰਦਨ ਲੇਪ"॥ ਯਹ ਸਮਤਾ ਲਖਣ 'ਸ੍ਰਵਣ' ਹੀ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ 'ਧਵਲ' ਕਹੀਐ ਅਡੋਲ-ਆਸ੍ਰੈ, ਭੂਤ ਸੋ ਭੀ 'ਸ੍ਰਵਣ' ਹੀ ਤੇ ਹੋਵੇ ਹੈ। 'ਆਕਾਸ' ਬਯਾਪਕ ਲਖਣ, ਸੋ ਭੀ 'ਸ੍ਰਵਣ' ਹੀ ਤੇ ਹੋਵੇਂ ਹੈ। ਅਥਵਾ ਪਾਂਚ-ਤੱਤ ਕੀ ਧਾਰਣਾ 'ਸ੍ਰਵਣ' ਦ੍ਵਾਰੇ ਹੀ ਪ੍ਰਿਥਵਿ ਆਦਿ ਪਾਂਚੋ-ਤੱਤ ਕੀ ਗਤਿ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਕਿਆ ਸ੍ਰਵਣ ਦ੍ਵਾਰੇ ਹੀ ਕਰਤਬਯਤਾ ਕੋ ਜੋਗ ਹੋਤਾ ਹੈ? ਅਰੁ

ਦੀਪ ਲੋਅ ਪਾਤਾਲ॥

ਦ੍ਵੀਪ॥ ਜੰਬੂ ਦੀਪ ਤੇ ਆਦਿ ਲੇਕੇ ਸਪਤ-ਨੀਚੇ ਕੇ ਲੋਕ, ਸੋ ਚੌਦਹੁ ਲੋਕ ਕੇ ਗਯਾਤਾ; ਤਥਾ ਪ੍ਰਵੇਂਸਤਾ ਕੋਂ 'ਸ੍ਰਵਣ' ਹੀ ਤੇਂ ਸਮਰਥ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਅਸ੍ਰਾਂਗ-ਜੋਗ 'ਸ੍ਰਵਣ' ਦ੍ਵਾਰੇ ਕਰਤਬਯਤਾ ਸਿੱਧਿ ਤੇਂ 'ਕਾਲ' ਪੋਹ ਸਕਤਾ ਨਹੀ। ਕਿਆ ਚਿਰੰਜੀਵੀ ਹੋਤੇ ਹੈ?

ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ। ਸੁਣਿਐ ਦੁਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ॥ ਗਰੁ ਕਹੇ ਹੈ॥ ਐਸੇ ਹੀ 'ਨਵਧਾ' ਆਦਿ 'ਭਕ੍ਤਿ' ਸ੍ਰਵਣ ਤੇਂ ਭਗਤੋਂ ਕੇ ਦੁਖ-ਪਾਪ ਨਸ਼ਟ ਹੋਤੇ ਹੈ॥ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸ ਕਹੀਐ ਬ੍ਰਹਮਾਨੰਦ ਕੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇ ਹੈਂ। ਕੈਸਾ ਅਨੰਦ ਹੈ ਜਿਸ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਕੇ ਫੇਰ ਨਿਵਰਤ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ? ਸਦਾ ਏਕ ਸੇ ਰਹਿਤਾ ਹੈ। ਤਿਸ ਸੁਖ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇ ਹੈਂ। ਅਥ ਭਕਿਤ ਲਛਣ ਵਰਨਨ।

ਚੌਪਈ॥ ਅਬ ਮੈਂ ਕਹ ਹੌਂ ਭਕਿਤ ਪ੍ਰਸੰਗ। ਉੱਤਮ ਮਧਯ ਕਨਿਸ੍ਠ ਭਿਅੰਗ। ਪ੍ਰਥਮੇ ਨਵਧਾ ਕਹੋ ਬੱਖਾਨ। ਸ੍ਰਵਣ ਕੀਰਤਨ ਸੁਮਿਰਨ ਜਾਨ॥ 1॥ ਪਾਦ-ਸੇਵੇਨਰੁ ਅਰਚਾ ਬੰਦਿਨ। ਦਾਸ ਭਾਉ ਪੁਨਿ ਸਖਾ ਸਮਰਪਣ॥ ਯਹ ਨਵ-ਅੰਗਨ 'ਨਵਧਾ' ਲਹਿਯੇ। ਯਹਾ ਕੋ ਅਰਥ ਯਥਾ ਅਬ ਕਹੀਯੈ॥ 2॥ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਗੁਣ ਸੰਤਨ ਜੋ ਵਰਨਾ। ਚਿਤ ਇਕਾਗਰ ਸੁਨੇ ਯਹ ਸ੍ਰਵਨਾ॥ ਪ੍ਰੇਮ ਸਹਿਤਿ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਗੁਣ ਗਾਵੇ। ਕੀਰਤਨ ਭਕਤਿ ਯਹੀ ਕਹਲਾਵੇ॥ 3॥ ਰਸਨਾ ਚਿਤ ਜਪੈ ਪ੍ਰਭ ਨਾਮ॥ ਸੁਮਿਰਨ ਯਹੀ ਨਹੈ ਸੁਖ ਧਾਮ॥ ਚਰਣ ਅੰਬੁਜ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਨਿਤ ਸੇਵੈ॥ ਭਕਤਿ-ਪਾਦ ਸੇਵਨ ਲਹਿ ਭੇਵੇ॥ 4॥ ਮਨ ਕਰਿ ਭਾਵਨ ਨਿਸ਼ੈ ਕਰੈ॥ ਮੰਦਿਰ ਰੁਚਿ ਰਸਿ ਘਾਸਨ ਧਰੈ॥ ਤਾ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਨਾਰਾਯਣ ਥਾਪਿ। ਪੂਜੈ ਸਨਮੁਖ ਬੈਠੇ ਆਪਿ॥ 5॥ ਸੁੰਦਰ ਸੇਜਾ ਪਾਸਾ ਬਿਧਾਨ। ਸ੍ਰਵਣ ਕਲਸ ਪ੍ਰਭ ਕੋਂ ਇਸ਼ਨਾਨ॥ ਪਹੁਪ ਮਾਨ ਅਰਮੇਦੇ ਧੁਪ। ਭੋਗ ਸਮਗ੍ਰੀ ਉਤਮ ਰੂਪ॥ 6॥ ਅਰਪਣ ਕਰੈ ਪ੍ਰਭੂ ਕੋਂ ਭੋਗ। ਅਤਿ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਸਭ ਹੀ ਜੋਗ॥ 7॥ ਚਿਤ ਅਪਨੋ ਪ੍ਰਭਮਯ ਕਰੈ। ਸ੍ਰਵਣ ਥਾਲ ਹਾਥਹੁ ਮਹੁ ਧਰੈ॥ 8॥ ਦੋਹਿਰਾ॥ ਘ੍ਰਿਤ ਦੀਪਕ ਤਾ ਮਹੁ ਕਰੇ, ਬਾਜੇ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ। ਬਹੁ ਪ੍ਰਕਾਰ ਧੁਨ ਸੋਂ ਕਰੈ, ਪ੍ਰਭੂ ਕੇ ਨਾਮ ਉਚਾਰ॥ 8॥ ਹਾਥ ਜੋਰ ਬਿਨਤੀ ਕਰੇ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਮੈਂ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਗਬਾਨ। ਪੂਜਾ ਬਿਧਿ ਜਾਨੌਂ ਨਹੀ, ਸਰਣ ਰਾਖ ਭਗਵਾਨ॥ 9॥ ਅਰਚਨ ਬਿਧ ਯਹਿ ਕਹੀਅਯ, ਬੰਚਿਨ ਕਹੌਂ ਪ੍ਰਕਾਰ। ਦੰਡ ਨ ਬਾਇ ਹੈ ਨਮਤ ਪ੍ਰਭ ਬੰਦਿਨ ਯਹੀ ਬਿਚਾਰ ॥ 10॥ ਭਯ-ਜੁਤ ਸਦ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਰਹੈ, ਅਗ੍ਰ ਭਾਗ ਯਹਿ ਦਾਸ। ਦਾਸ ਭਾਵ ਯਹ ਭਕ੍ਤਿ ਅਬ, ਕਹੌਂ ਸਖਾਂਪਨ ਜਾਸ॥ 11॥ ਪਲਕ ਪ੍ਰਭੂ ਅੰਤਰੁ ਨਹੀਂ; ਮਨ, ਬਚ, ਕ੍ਰਮ, ਨਿਤ ਮੰਗ। ਮਿਤ੍ਰ ਸੰਗ ਜਮਿ ਮਿਤ੍ਰ ਕੇ, ਯਹੀ ਸਥਾਪਨ ਅੰਗ॥ 12॥ ਮਨ, ਤਨ, ਧਨ ਆਦਿਕ ਸਭੈ; ਪ੍ਰਭੂ ਕੋ ਅਰਪੇ ਚਿੱਤ। ਅਰਪਣ ਲੌ ਨਵ-ਅੰਗ ਯਹਿ 'ਨਵਧਾ-ਭਕਤਿ' ਸੁਮਿੱਤ॥ 13॥

ਅਥ ਕਨਿਸ਼ਟ ਭਕ੍ਤਿ ਕੋ ਅੰਗ:-ਰਮਣ-ਸੀਲ ਪ੍ਰਭੂ ਭਾਵਤਾ, ਜਿ ਮੂਰਤਿ ਹੀ ਹਰਿਮਾਨ। ਮਨ, ਬਚ ਸੋ ਪੂਜਾ ਕਰੈ; ਭਕ੍ਤਿ ਕੰਨਿਟਸਾ ਜਾਨ॥ 14॥

ਅਥ ਮਧਯਮਾਂ ਭਕ੍ਤਿ ਕੋ ਅੰਗ:

ਦੋਹਿਰਾ॥ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਭੂ ਚਿਤ ਲੀਨ ਜਬ, ਭੁਲਿ ਗਯੋ ਸੁਧਿ ਦੇਹ। ਚਿੱਤ ਮਗਨ ਪ੍ਰਭ ਮੋਂ ਰਹਬੋ, ਕਉਨ ਕਰੈ ਬਿਧਿ ਏਹ। 15॥ ਅਟ ਪਟ ਬਾਨੀ ਨਾਂ ਜਨਹਿ; ਰੋਮਾਂਚਨ ਦ੍ਰਿਗ ਨੀਰ। ਗਾਂਨ, ਹਾਸ ਕਬ ਰੁਦਨ ਉਚ, ਭੁਲਯੋ ਪ੍ਰੇਮ ਸਰੀਰ॥ 16॥ ਪ੍ਰੇਮ ਮਗਨ ਅਹਿਨਿਸਿ ਫਿਰੈ, ਹਰਿ ਭਗਤਨ ਪੁਨਿ ਸੰਗ। ਪ੍ਰੇਮ ਲਛਨਾ ਯਹਿ ਕਹੀ, ਮਧਯਮ ਭਕ੍ਤਿ ਸੁ ਅੰਗ॥ 17॥ ਅਥ ਪਰਾ ਭਗਤਿ ਕੋ ਅੰਗ॥

ਦੋਹਿਰਾ॥ ਆਪ ਪ੍ਰਭੂ ਮਹੁਲੀਨਹ੍ਵੈ ਦੇਖੇ ਸਭ ਮਹੁ ਤਾਸ। ਜਿਮਿ ਹਿਮ ਪੁਤਲਾ ਜਲ ਬਿਖੈ, ਤਿਮਿ ਹਰਿ ਮਹੁ ਹਰਿਦਾਸ॥ 18॥ ਸਰਬ ਬਿਸ੍ਵਾ ਹਰਿ ਕੇ ਬਿਖੇ, ਹਰਿ ਹੀ ਦੇਖੈ ਦੱਛਾ। ਬੇਦ ਉਕਿਤ ਨਿਸ਼ਚੈ ਯਹੀ, ਪਰਾ-ਭਕਤਿ ਕੋ ਲੱਛਾ॥ 19॥ ਗੁਰ ਪ੍ਰਮਾਣ॥ 'ਮੈ ਨਾਹੀ ਪ੍ਰਭ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ। ਈਘੈ ਨਿਰਗੁਨ ਊਘੈ ਸਰਗੁਨ ਕੇਲ ਕਰਤ ਵਿਚਿ ਸੁਆਮੀ ਮੇਰਾ॥ ਸੋ ਯਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਪਾਇ ਤ੍ਰਿਬਿਧਿ ਭਕ੍ਤਿ ਲੱਛਨ ਕਹੇ। ਸਹੀ 'ਸ਼੍ਰਵਣ' ਦ੍ਵਾਰੇ, ਭਕਤਿ ਟਕੇ, ਮਨ ਮਹਾ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇ ਹੈ॥

ਨੰ. 4. ਸਾਧੂ ਅਨੰਦਘਨ ਜੀ (ਉਦਾਸੀਨ-ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਵਾਚੀ)

(ਪਉੜੀ ਅੱਠਵੀ)

ਲੈ ਕਰ ਚਲੇ ਉਪਦੇਸ ਕੋ, ਪ੍ਰਸੰਗ ਪਾਇ ਕਰ, ਛੇ ਗੁਰ ਕਹੈ, ਅਰ ਏਤਾ ਇਹ ਭੀ ਕਹਾ॥ ਅਬ ਫੇਰ ਉਪਦੇਸ ਕਾ ਹੀ ਵਰਨਨ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਅਰ ਇਹ ਭੀ ਤੋ ਉਪਦੇਸ ਹੀ ਹੁਆ; ਨਿਰਗੁਣ ਕੀ ਉਪਾਸਨਾ ਬਰਾਬਰ ਤੋਂ ਔਰ ਕੋਈ ਉਪਾਸਨਾ ਨਹੀ॥ ਜੋ ਨਿਰਗੁਣ ਪਰ ਨਹੀ ਠਹਰਤੇ, ਤਿਨ ਕੋ ਸਰਗੁਣ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਹੈ॥ ਅਰ ਛੇ ਗੁਰੁ ਕਾ ਵਰਨਨ ਕਰਨਾ॥ ਇਹ ਭੀ ਤੋ ਉਪਦੇਸ ਹੀ ਹੁਆ॥ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਨੇ ਜਿਨ ਕੋ ਗੁਰੁ ਮਾਨਾ, ਸੋ ਤੋ ਸਿਖੋ ਕੇ ਪਰਮ ਗੁਰੂ ਹੂਏ॥ ਪਰਮ-ਗੁਰੂ ਕਾ ਪੂਜਨ ਕਰਨਾ ਇਸ ਤੇ ਅਧਕ ਲਾਭ ਔਰ ਕਿਯਾ ਹੋਵੇਗਾ? ਇਨ ਕਾ ਨਾਮ ਉਚਾਰਣ ਕਰਣਾ ਇਹੀ ਇਨ ਕੀ ਪਰਮ ਪੂਜਾ ਹੈ॥ ਇਸ ਮੋਂ ਕਿਸੀ ਕਾ ਕਛ ਖਰਚ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ॥ ਪੀਛੇ ਵਰਨਨ ਕੀਆ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਇਸ ਬਾਣੀ ਕਾ ਜੀਵੋ ਕੀ ਕਲਿਆਣ ਕੇ ਨਿਮਿਤ : 'ਦਯਾ', ਅਰ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕੋ ਲਿਖਤਾ ਹੈ 'ਬਿਨਾ ਗਯਾਨ ਮੁਕਤ ਨਹੀ॥' ਸੋ ਗਯਾਨ 'ਚਾਰ' ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ॥ ਸ੍ਰਵਣ 1, ਮਨਨ 2, ਨਿਧਯਾਸਨ 3, ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ 4। ਸਿੱਖ ਮੋਂ ਕੁਛ ਕਚਾਈ ਨ ਰਹਿ ਜਾਏ॥ 'ਦਇਆ' ਕੇ ਪ੍ਰੇਰੇ ਹੂਏ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀਵੋਂ ਕੀ ਕਲਿਆਨ ਕੇ ਨਮਿੱਤ 'ਚਾਰ' ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਗਯਾਨ ਦਿਖਲਾਵਤੇ ਹੈ॥ [illegible]

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੁਣਿਐ ਸਿਧ ਪੀਰ ਸੁਰਿ ਨਾਥ॥

ਗੁਰੁ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੋ ਕੇ ਵਚਨ 'ਸ੍ਰਵਣ' ਕਰਣੈ ਤੇ ਹੀ ਪੁਰਖ 'ਸਿੱਧ' ਭੀ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ 'ਪੀਰ' ਭੀ ਹੋਤਾ ਹੈ 'ਸੁਰ'= ਦੇਵਤਾ ਭੀ ਹੋਤਾ ਹੈ। 'ਨਾਥ' ਰਾਜਾ ਭੀ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਕਾਹੇਤੇ ॥ ਸਿਧਾਦਿਕ ਤਬੀ ਤੋ ਹੂਏ ਜੋ ਸਿਧਾਦਿਕ ਹੋਣੇ ਜੋਗੁ ਕਰਮ ਕੀਏ; ਬਿਨਾ ਕਰਮ ਹੀ ਤੋ ਨਹੀ ਹੂਏ॥ ਕਰਮ ਤਬੀ ਤੋ ਕੀਏ ਹੋਵੇਗੇ ਜੋ ਗੁਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੋ ਕੇ ਵਚਨ ਸ੍ਰਵਣ ਕੀਏ ਹੋਵਹਿਗੇ, ਬਿਨਾ ਸ੍ਰਵਣ ਕੋਈ ਜਾਣ ਨਹੀ ਸਕਤਾ, ਕਰੇਗਾ ਕਿਆ? ਤਾਂਤੇ ਸਿਧਾਦਿਕ ਹੋਣੇ ਕਾ ਬੀਜ 'ਸ੍ਰਵਣ' ਹੀ ਹੈ।

ਸੁਣਿਐ ਧਰਤਿ ਧਵਲ ਆਕਾਸ॥

ਸੰਪੂਰਨ ਜਗਤ ਕਾ ਆਧਾਰ ਜੋ ਧਰਤੀ ਹੈ॥ ਅਰ ਧਰਤੀ ਕਾ ਅਧਾਰ ਜੋ ਧਵਲ ਹੈ॥ ਅਰ ਧਰਤੀ ਸੰਯੁਕਤ ਧਵਲ ਕੋ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸਥਾਨ ਦੀਆ, ਐਸਾ ਜੋ ਅਕਾਸ ਹੈ॥ ਇਹੁ ਐਸੇ ਤਬੀ ਤੋ ਹੂਏ ਜੋ ਐਸੇ ਕਰਮ ਕੀਏ। ਕਰਮ ਤਬੀ ਕੀਏ ਹੋਵੇਗੇ ਜੋ ਗੁਰੂ ਸਾਸਤ੍ਰੋ ਕੇ ਵਚਨ 'ਸ੍ਰਵਣ' ਕੀਏ ਹੋਵਗੈ॥

ਸੁਣਿਐ ਦੀਪ ਲੋਅ ਪਾਤਾਲ॥

ਦ੍ਵੀਪ ਜੋ ਹੈ ਸਪਤ:॥ ਜੰਬੁ ਦ੍ਵੀਪ 1. ਸਾਲਮਲ ਦ੍ਵੀਪ 2. ਪਲਖ ਦ੍ਵੀਪ 3. ਕ੍ਰੋਂਚਦ੍ਵੀਪ 4. ਸਾਕਦ੍ਵੀਪ 5. ਪੁਸ਼ਕਰ ਦ੍ਵੀਪ 6. ਕੁਸਦ੍ਵੀਪ॥ 7. ਅਰ ਲੋਅ ਕਿਆ ਕਹੀਏ, ਲੋਕ ਜੋ ਹੈ ਸਪਤ: ਉਪਰ ਕੇ ਭੂ ਲੋਕ 1. ਭਵਲੋਕ 2. ਸਵਰਗ ਲੋਕ 3. ਮਹਰ ਲੋਕ 4. ਜਨ ਲੋਕ 5. ਤਪ ਲੋਕ 6. ਸਤਿ ਲੋਕ॥ 7. ਅਰ ਪਤਾਲ ਜੋ ਹੈ, ਤਲੇ ਕੇ ਸਪਤ: ਅਤਲ 1. ਵਿਤਲ 2. ਸੁਤਲ 3. ਰਸਾਤਲ 4. ਮਹਾਤਲ 5. ਤਲਾਤਲ 6. ਪਾਤਾਲ, 7. ਇਨ ਕੇ ਅਭਿਮਾਨੀ-ਦੇਵਤਾ; ਇਹ ਐਸੇ ਤਬੀ ਤੋ ਹੂਏ ਜੋ 'ਸੁਣ' ਕਰ ਐਸਾ ਕਰਮ ਕੀਆ॥ ਅਥਵਾ ਇਹ ਅਰਥ ਕਰਣਾ 'ਸੁਣਿ' ਕਰ ਇਨ ਕਾ ਗਿਆਨ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਸੋ ਗਿਯਾਨ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਸਾਸਤ੍ਰ ਸ੍ਰਵਣ ਦਵਾਰਾ 'ਪਰੋਖ ਗਯਾਨ' ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਔਰ ਯੋਗ ਦ੍ਵਾਰਾ ਅਪਰੋਖ-ਗਿਆਨ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਪੰਡਿਤ ਹੈ, ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਾਚ ਕਰ ਹਭੂ ਕਛੁ ਸੁਣਾਇ ਦੈਤ ਹੈ॥ ਜੈਸ ਵਯਾਸਾਦਿਕੋ ਕੋ ਹੈ॥ ਸੰਪੂਰਨ ਜਗਤ ਮੋ ਤਿਨ ਕੋ ਕਛੁ ਭੀ ਅਵਿਦਤ ਨਹੀ॥ ਸੁਣਿਐ ਪੋਹਿ ਨ ਸਕੈ ਕਾਲੁ॥ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਣੇ ਤੇ ਕਾਲ ਨਹੀ ਇਸ ਕੇ ਨਿਕਟ ਆਵਤਾ॥ ਜੈਸੇ ਮਾਰਕੰਡੇ ਤੇ ਲੇਕਰ ਚਿਰੰਜੀਵ ਮੁਨੀਸ਼੍ਵਰ ਹੈ॥

ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ॥ ਸੁਣਿਐ ਦੂਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ॥

ਨਾਮ ਕੀ ਮਹਮਾ ਕੋ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰ ਕਰ ਜੋ ਭਗਤ ਜਨ ਨਾਮ ਵਿਖੇ ਤਤਪਰ ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈ॥ ਤਿਨ ਕੋ ਸਦਾ ਹੀ ਅਨੰਤ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਅਰ ਤਿਨ ਕੇ ਦੂਖ ਪਾਪੋ ਕਾ ਨਾਸ ਭੀ ਹੋਤਾ ਹੈ॥

ਨੰ. 5. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਵੀ ਚੂੜਾਮਣੀ (ਨਿਰਮਲ-ਗਿਆਨੀ)

ਅਬ ਮੂਲ ਕੋ ਹੀ ਕਹਤ ਹੈਂ। ਜਬ ਚਤੁਸ਼ਟੇ ਸਾਧਨ ਸੰਪੰਨ ਸਿਖ ਕੀਓ, ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਜਿਨ ਕੇ ਅੰਤ ਮੈਂ ਹੈ, ਐਸੇ ਜੋ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਗਯਾਨ ਹੈਂ ਸੋ ਉਪਦੇਸ਼ਤ ਹੈਂ। ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੈਂ ਯਥਾ ਕ੍ਰਮ 'ਸ੍ਰਵਣ' ਕੋ ਹੀ ਕਹਤ ਹੈਂ:- ਸੁਣਿਐ ਸਿਧ ਪੀਰ ਸੁਰਿ ਨਾਥ॥

ਅਬ ਸ੍ਰਵਣ ਕੇ ਮਹਾਤਮ ਕੋ ਕਹਤ ਹੈਂ॥ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਣੇ ਤੇ ਹੀ ਸਿਧ ਪਦਵੀ ਕੋ ਸਿਧ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ ਅਰ ਸ੍ਰਵਣ ਤੇ ਹੀ ਤੁਰਕਨ ਮੈਂ ਪੀਰ, ਬਡੇ ਗਯਾਨਵਾਨ, ਭਏ। ਸ੍ਰਵਣ ਤੇ ਹੀ ਸੁਰ ਦੇਵਤਾ ਸੁਰਗ ਬਿਖੇ ਪ੍ਰਪਾਤਿ ਭਏ। ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਨ ਤੇ ਹੀ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਜਗੁ ਸੁਰੰਤਣ ਕਰੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੈਂ, ਤਿਨ ਕੋ ਫਲੁ ਦੇਵਤਾ ਭਏ; ਮੂਲ ਸ੍ਰਵਣ ਹੀ ਹੈ। ਅਰੁ ਨਾਥ ਨਾ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਭੀ ਸ੍ਰਵਣ ਤੇ ਹੀ ਇਸ ਪਦ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ। ਦੁਤਿਯ ਅਰਥ: 'ਸਿਧ ਪੀਰ' ਨਾਮ ਏਕ ਤੋ ਸਮਾਨ ਸਿਧ ਹੋਤੇ ਹੈਂ, ਅਸ਼ਟਦਸ ਜੋ ਸਿਧਿ, ਤਿਨ ਕੀ ਕਰਾਮਾਤ ਅਪਲ ਹੀ ਤਿਨੋਂ ਪਾਸ ਹੋਤ ਹੈ। ਏਕ 'ਸਿਧ ਪੀਰ' ਹੈ, ਪੀਰ ਕੇ ਅਰਥ 'ਬਡੋਂ", ਬਡੇ ਮਹਾਨ ਭਾਵ ਵਾਰੇ ਸਿਧ ਹੈਂ, ਸੋ ਸਭ ਕਰਾਮਾਤ ਸਿਧਨ ਕੀ ਪਾਸ ਭੀ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਤਿਨ ਕੋ ਪਰਚਾ ਛੋਰ ਕਰਿ ਜੋਗ ਹੀ ਕੋ ਰਸ ਲੇਤ ਹੈਂ; ਐਸੇ ਕੋ ਨਾਮ ਸਿਧ ਪੀਰ: ਸੋ ਇਸ ਪਦ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਸ੍ਰਵਣ ਤੋ ਹੀ ਭਏ। 'ਸੁਰਿ ਨਾਥ' ਨਾਮ ਇੰਦ੍ਰ ਕੋ, ਸੋ ਭੀ ਸ੍ਰਵਣ ਤੈ ਹੀ ਸੁਰਗ ਕੇ ਰਾਜਾ ਭਯੋ। ਸੋ ਅਸੁਮੇਧ ਜਗਯ ਕਰਨ ਤੇ ਇੰਦ੍ਰ ਬਨਤ ਹੈ, ਪ੍ਰਥਮ ਇਸ ਬਾਤ ਕੋ ਸੁਣ ਕਰਿ ਹੀ ਜਗਯ ਕੀਏ ਹੋਇਗੇ।

ਤ੍ਰਿਤੀ ਅਰਥ: ਸਿਧ ਕੇ ਅਰਥ ਪੂਰਬਲ ਹੀ, 'ਪੀਰ' ਸੁਰਿ ਨਾਮ ਬ੍ਰਿਹਸਪਤ ਕੋ, ਪਾਰਸੀ ਮੈਂ 'ਗੁਰ' ਕੋ ਨਾਮ 'ਪੀਰ' ਹੀ ਕਹਤ ਹੈਂ, ਸੋ ਜੋ ਸਰਬ ਦੇਵਤਿਓ ਕੋ 'ਗੁਰ' ਬਨਯੋ, ਤਿਸ ਕੇ ਐਸੀ ਪਦਵੀ ਸ੍ਰਵਣ ਤੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੈ। 'ਨਾਥ ਨਾਮ ਰਾਜਨ ਕੇ। ਪ੍ਰਿਥਵੀਪਤਿ ਭੀ ਸ੍ਰਵਣ ਤੇ ਹੀ ਭਏ। ਤਪ ਕੋ ਮਹਾਤਮ ਪ੍ਰਥਮ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਯੋ ਹੋਇਗੋ, ਤਬ ਹੀ ਤੋ ਤਪ ਤਪਯੋ ਹੈ; ਤਿਸ ਕੋ ਫਲ ਰਾਜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਯੋ

ਚਤੁਰਾਰਥ: ਜਬ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰੈਗੋ ਤਬ ਹੀ ਸਿਧ ਪੀਰ, ਸੁਰਿ, ਨਾਥ, ਇਨ ਸਭਨ ਕੋ ਜਾਨੈਗੋ। ਤਿਨ ਕੋ ਸਰੂਪ ਪਰਖਨੋ ਤੇ ਕਿਤੇ ਰਹਯੇ, ਬਿਨ ਸ੍ਰਵਣ ਤੇ ਨਾਮ ਭੀ ਨਹੀਂ ਜਾਨਿ ਸਕੇਗੇ।

ਪੰਚਮ ਅਰਥ:- ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਣੈ ਕਰਿ ਸੁਰ, ਸਿਧ, ਪੀਰ, ਨਾਥ, ਇਨ ਕੇ ਸਦਰਸ਼ ਹੋਤ ਹੈਂ। ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਘਾਲ ਘਾਲਣੇ ਤੇ ਹੋਤ ਹੈਂ, ਇਹ ਕੇਵਲ ਸ੍ਰਵਣ ਤੇ ਹੀ ਐਸੇ ਹੋਇ ਜਾਤ ਹੈ।

ਸੁਣਿਐ ਧਰਤਿ ਧਵਲ ਆਕਾਸ॥ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਅਰ ਧਵਲ ਬ੍ਰਿਖਤ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਤਲੇ ਜੋ ਹੈ, ਅਰੁ ਅਕਾਸ਼, ਇਨ ਕੋ ਭੀ ਭੇਦੁ ਤਬ ਹੀ ਜਾਨੋਗੇ ਜਬ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰੇਗੇ। ਦੁਤਿਯ ਅਰਥ: ਧਰਤੀ ਧਵਲ ਨੇ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਖੇ ਜੋ ਠਹਿਰਾਇ ਰਾਖੀ ਹੈ, ਏਤੀ ਜੋ ਸ਼ਕਤਿ ਹੈ ਸੋ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਣ ਤੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਈ ਹੈ। ਤ੍ਰਿਤੀ ਅਰਥ: ਧਰਤੀ ਕੇ ਭੀ ਸ਼ਕਤਿ ਸਰਬ ਜਗਤ ਧਾਰਣ ਕੀ, ਔ ਧਵਲ ਕੇ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਧਾਰਣ ਕੀ, ਅਕਾਸ਼ ਕੇ ਅਵਕਾਸ਼ ਕਰਣ ਕੀ ਜੋ ਸ਼ਕਤਿ ਹੈ, ਸੋ ਸੰਪੂਰਣ ਸ੍ਰਵਣ ਤੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੈ। ਚਤੁਰਾਰਥ ਧਵਲ ਕੋ ਅਰਥ ਪੂਰਬਲੋ ਹੀ, ਔਰ ਧਰਤੀ ਅਕਾਸ਼ ਤੇ ਪੰਚ ਤੱਤ ਕੋ ਅਰਥ ਉਪਲਛਨਾ ਸੋਂ।

ਉਪਲਛਨਾ ਕੇ ਲੱਛਨ: ਏਕ ਕਹੈ ਬਹੁ ਅਰਥ ਅਨੀਜੈ। ਤਿਹ 'ਉਪਲਛਨਾ' ਨਾਮੁ ਜਨੀਜੇ। 'ਦਹੀ ਕਾਗ ਜਿਨ ਖਾਇ' ਏਕ ਕਾਗੇ ਕੇ ਕਹੇ ਤੇ ਸਰਬ ਦਹੀ ਖਾਨ ਵਾਰਿਓਂ ਤੇ ਰਖਯਾ ਕਰਨੀ, ਐਸੇ ਜਾਨਿਯੈ। ਧਰਤੀ, ਨੀਰ, ਅਗਨਿ, ਪੌਨ, ਅਕਾਸ਼; ਆਦਿ ਅੰਤ ਧਰਨੀ ਅਕਾਸ਼-ਤੁਕ ਮੈਂ ਹੀ ਹੈ, ਮੱਧ ਕੋ ਜੋ ਹੈ ਉਪਰ ਤੇ ਅਰਥ ਆਯੋ। ਇਨ ਪੰਚ ਭੂਤ ਤੇ ਜਗਤ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਪੰਚੀਕਰਣ ਤੇ ਆਦਿ ਔਰ ਸ੍ਰਵਣ ਤੇ ਹੀ ਜਾਣੀਤੀ ਹੈ ਵਾ ਪੰਚ-ਭੂਤਨ ਕੀ ਉਤਪਨੀ ਸ੍ਰਵਣ ਤੇ ਹੀ ਜਾਣੀਤੀ ਹੈ।

ਪੰਚਮ ਅਰਥ: ਜੈਸੇ ਧਰਤੀ ਕੋ ਧੀਰਜ ਧਰਮ ਹੈ, ਕੋਊ ਖੋਦ ਕਰਿ ਟੋਏ ਟਿੱਬੇ ਕਰੈ, ਕਊ ਚੰਦਨ ਸੋਂ ਚਿਤਰਾਮ ਕਰੈ, ਸਰਬ ਕੋ ਧਾਰਣ ਹੈ, ਐਸੀ ਧਰਮਾ ਜਗਾਸੀ ਕੋ ਸ੍ਰਵਣਤੇ ਹੀ ਸਿਧ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੋਤ ਹੈ, ਅਰ 'ਧਵਲ' ਕੋ 'ਅਡੋਲ ਧਰਮ' ਹੈ; ਸੋ ਜਗਯਾਸੀ ਕੋ ਅਡੋਲ ਹੋਨੋ ਸੁਖ-ਦੁਖ ਤੇ ਸ੍ਰਵਣ ਤੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤ ਹੈ।

ਖਸ਼ਟਾਰਥ: ਧਰਤੀ ਅਕਾਸ਼ ਮੱਧ ਜਿਨੋ ਨੇ ਜਨਮ ਧਾਰਯੋ ਹੈ, ਸੋ ਤਿਨੋ ਬਿਖੇ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਯੋ ਜਿਸ ਨੇ, ਤੇਈ, 'ਧਵਲ' ਨਾਮ 'ਉਜਲ' ਕੋ, ਉਜਲ ਕਿਆ? ਨਿਰਮਲ ਸੋਈ ਭਏ ਰਾਗ-ਦ੍ਵੈਖ ਕੀ ਮਲ ਤੇ।

ਸੁਣਿਐ ਦੀਪ ਲੋਅ ਪਾਤਾਲ॥

ਸਪਤ ਦੀਪ, ਜੰਬੂ, ਪਲਖ, ਸ਼ਾਲਮਲੀ, ਕੁਸ਼, ਕ੍ਰੌਂਚ, ਸਾਖ, ਪੁਸ਼ਕਰੁ। 'ਲੋਅ' ਕੋ ਅਰਥ ਸਪਤਲੋਕ: ਭੂਲੋਕ, ਭੁਵਲੋਕ, ਸਵਰਗਲੋਕ, ਮਹਰਲੋਕ, ਜਨਲੋਕ, ਤਪਲੋਕ, ਸਤਿਲੋਕ। ਸਪਤਿ ਪਤਾਲ: ਅਤਲ, ਵਿਤਲ, ਸੁਤਲ, ਰਸਾਤਲ, ਮਹਾਤਲ, ਤਲਾਤਲ, ਪਾਤਾਲ,। ਇਨ ਇਕੀਸ ਅਸਥਾਨੋਂ ਬਿਖੈ ਰਹਿਨ ਵਾਰੇ ਜੋ ਪ੍ਰਾਨੀ ਹੈਂ, ਕਹੂੰ ਸ਼ੁਭ-ਕਰਮ ਕਰਿਕੈ ਪਹੁੰਚਤ ਹੈਂ, ਕਹੂੰ ਕੁਕਰਮ ਕਰਿਕੈ ਪਹੁੰਚਤ ਹੈਂ, ਕਿਸ ਰੀਤਿ ਸੋਂ ਤਿਨ ਕੇ ਬਿਖੇ ਰਹਤ ਹੈਂ, ਸੁਖੀ ਵਾ ਦੁਖੀ, ਇਹ ਜੋ ਸੰਪੂਰਣ ਭੇਦ ਹੈ ਸੋ ਸ੍ਰਵਣ ਤੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੈ।

ਤ੍ਰਿਤੀ ਅਰਥ: ਪੂਰਬ ਜੋ ਇਕੀਸ ਗਿਨੇ ਹੈ; ਸਪਤ ਦੀਪ, ਸਪਤ ਲੋਕ, ਸਪਤ ਪਾਤਾਲ, ਇਨ ਕੀ ਅਹੰਤਾ ਕੇ ਧਾਰਨ ਵਾਰੇ ਜੋ ਦੇਵਤਾ ਹੈਂ ਸੋ ਐਸੇ ਅਧਿਕਾਰ ਕੋ ਸ੍ਰਵਣ ਤੇ ਹੀ ਪਹੁੰਚਤੇ ਹੈਂ।

ਚਤੁਰਾਰਥ; ਸ੍ਰਵਣ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਕਰਣ ਤੇ ਹੀ ਦੀਪ ਨਾਮ 'ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਕੋ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਤ ਹੈ, ਕਿਆ? ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇ ਹੈ, ਸਾਤੋਂ ਲੋਕ, ਸਾਤੋਂ ਪਾਤਾਲ, ਚੌਦਾ ਭਵਨ ਮੈ ਸੋਈ ਜਾਣੀਤਾ ਹੈ।

ਪੰਚਮਾਸ: ਦੀਪ ਨਾਮ ਦੀਵੇ ਕੋ, ਲੋਅ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੋ ਨਾਮ। ਪਾਤਾਲ= 'ਪਾ' ਕੋ ਅਰਥ ਪਰੇ ਹੈ, ਤਾਲ ਨਾਮ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਕੋ, ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਕੇ ਬਿਖੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜੋ ਹੋਤ ਹੈ, ਦੀਪ ਜੈਸੇ, ਜੋਗ ਕਰਣੇ ਤੇ; ਜਬ ਜੋਗ ਕਰਣੇ ਕੀ ਬਿਧੀ ਕੇ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰੈਂਗੇ ਤਬ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਇਗੇ।

ਸੁਣਿਐ ਪੋਹਿ ਨ ਸਕੈ ਕਾਲੁ॥

ਜੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਗੁਣਾਨੁਵਾਦ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਤੋ ਰਹੈ ਤੋ ਕਾਲ ਪੋਹ ਨਹੀਂ ਸਕਤਾ ਹੈ। 'ਕਾਲ' ਕੇ ਅਰਥ 'ਜਮ' ਨਜੀਕ ਨਹੀਂ ਆਵਤ ਹੈ, ਸ੍ਰੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਗੁਣ ਆਨਿਕੇ ਸਹਿਤ ਆਦਰ ਕੇ ਲੈ ਜਾਤ ਹੈਂ।

ਦੁਤੀ ਅਰਥ; ਜਿਸ ਕਰਿ ਕਾਲ ਜਮ ਪੋਹ ਨਹੀਂ ਸਕਤ ਹੈ, ਸੋ ਕੌਨ? ਜੋ ਸਮਾਧਿ ਲਗਾਵਤ ਹੈਂ, ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰਾ ਪੌਨ ਚਢਾਇ ਰਾਖਤ ਹੈਂ, ਤਿਨ ਪਰ ਜਮ ਕੋ ਜੋਰ ਨਹੀਂ ਚਲਤ ਹੈਂ। ਸੋ ਪੌਨ ਕੋ ਰੋਕਨੋ ਸ੍ਰਵਣ ਤੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤ ਹੈ।

ਤ੍ਰਿਤੀ ਅਰਥ: 'ਕਾਲ' ਨਾਮ 'ਸਮੇਂ" ਕੋ, ਜਿਸ ਰੂਪ ਬਿਖੈ ਕਾਲ (ਸਮਾਂ) ਜਾਇਕੇ ਭੀ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਤ ਹੈ ਐਸੇ ਸਰੂਪ ਅਪਨੇ ਆਪ ਕੋ ਲਖਨ, ਚੇਤੰਨਸੱਤਾ ਮਾਤ੍ਰ, ਇਸ ਕੇ ਬਿਖੇ ਕਾਲ ਨਹੀਂ ਪੋਹ ਸਕਤ ਹੈ। ਸੋ ਸਰੂਪ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਸ੍ਰਵਨ ਤੇ ਹੀ ਹੈ।

ਚਤੁਰ ਅਰਥ: 'ਕਾਲ' ਨਾਮ 'ਕਾਲਖ' ਕੋ, ਸੋ, ਲਖਣਾ ਕਰਿ ਅਗਯਾਨ ਕੋ ਅਰਥ। ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਣ ਤੇ ਅਗਯਾਨ ਜੋ ਹੈ ਸੋ 'ਪੋਹ' ਕਿਆ 'ਅਪਨੋਂ' ਬਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਤ ਹੈ। ਜਬ ਗਯਾਨ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸ੍ਰਵਣ ਤੇ ਭਈ ਤਬ ਅਗਯਾਨ ਕਦਾਚਿਤ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੋਤ ਹੈ। ਇਤਯਰਥ।

ਪੂਰਬ ਕੀ ਤੀਨ ਤੁਕਨਿ ਮੈ ਪਹਿਲੀ ਤੁਲਯਯੋਗਤਾਲੰਕਾਰ ਹੈ।

ਲੱਛਣ- ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਮਹਿ ਗੁਨ ਕ੍ਰਿਆ ਕਿ ਰੂਪ। ਕਿਧੌਂ ਧਰਮ ਇਕ ਕਹਿ ਕਵਿ ਭੂਪ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

'ਪਹਿਲੀ ਤੁਲਯ ਯੋਗਤਾ' ਸੋਈ। ਸੁਮਤਿਵਾਨ ਲਖਿ ਹੈ ਸਭ ਕੋਈ।

ਇਹਾਂ ਸ੍ਰਵਣ ਕੇ ਮਹਾਤਮ ਕੋ ਪ੍ਰਸਤੁਤ, ਤਿਸ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਹੀ ਮੈ ਸਿਧ, ਪੀਰ, ਸੁਰ, ਨਾਥ, ਧਰਤਿ, ਧਵਲ, ਅਕਾਸ਼ ਆਦਿ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟਤਾ ਧਰਮ ਏਕਕੰਰ ਕਹਯੋ, ਯਾਂਤ ਪਹਿਲੀ ਤੁਲਯਯੋਗਤਾ। ਦੂਸਰੇ ਉਭਯਾਬ੍ਰਿਤਦੀਪਕ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ:-

ਲੱਛਣ- ਪਦ ਅਰੁ ਅਰਥ ਆਇਂ ਬਹੁ ਬਾਰ। 'ਉਭਯਾਬ੍ਰਿਤਾ ਦੀਪਕ ਅਲੰਕਾਰ'।

ਇਹਾਂ 'ਸੁਣਿਐ' ਪਦ ਬਹੁਤ ਬੇਰ ਆਯੋ, ਅਰਥ ਭੀ ਵਹੀ ਰਹਾਯੋ, ਯਾਂਤੇ ਉਭਯਾਬ੍ਰਿਤ ਦੀਪਕ ਅਰ ਤੀਸਰੋ ਹੇਤਾਲੰਕਾਰ ਭੀ ਹੈ:-

ਲੱਛਨ- ਕਾਰਨ ਕਾਰਜ ਹੈਵ ਇਕ ਥਾਇ। ਅਲੰਕਾਰ ਸੇ 'ਹੇਤ' ਬਤਾਇ।

ਇਹਾਂ ਸ੍ਰਵਣ ਕਾਰਣ ਤਿਸ ਕੋ ਫਲ ਸੰਗ, ਮੈਂ ਕਹਤ ਆਏ, ਯਾਂਤੇ 'ਹੇਤ' ਹੋਤ ਹੈ।

ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ॥

ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਤ ਹੈਂ: ਗੁਣ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਸ੍ਰਵਣ ਜੋ ਕਰਤ ਰਹਤ ਹੈਂ ਭਗਤ, ਸੋ 'ਸਦਾ' ਕਹੀਏ ਨਿਤ, ਬਿਗਾਸ ਨਾਮ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕੋ, ਹਰਖ ਮੈਂ ਹੁਏ ਰਹਤ ਹੈਂ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਸੁਨਤ ਹੈਂ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤ ਹੈਂ; ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਅਪਨੇ ਹਿਤਕਾਰੀ ਕੀ ਅੱਛੀ ਬਾਤ ਸੁਨਿਕੇ ਹਰਖਵਾਨ ਹੋਤ ਹੈ। ਐਸੇ ਜਾਨਿਯੇ। ਦੁਤਿਯਾਰਥ: ਬਿਗਾਸ ਨਾਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੋ, ਸ੍ਰਵਣ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋਸ ਕਰਤ ਰਹਤ ਹੈ, ਤਿਨ ਕੇ ਸਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗਯਾਨ ਕੋ ਹੁਯੋ ਜਾਤ ਹੈ, ਅਗਯਾਨ ਮਿਟਤ ਹੈ, ਅੰਧੇਰੇ ਕੀ ਨਯਾਂਈ। ਤ੍ਰਿਤਿਯ ਅਰਥ; 'ਸਦਾ' ਕੇ ਦਕਾਰ ਕੋ ਤਕਾਰ ਬਨਤ ਹੈ, ਸੋ ਦੀਰਘ ਤੇ ਲਘੁ ਹੋਤ ਹੈ: ਲਘੁ ਗੁਰ ਗੁਰ ਲਘੁ ਹੋਤ ਹੈ ਅਰਥ ਕਰਨ ਅਨੁਸਾਰ। ਯਾਤੇ 'ਸਤ' ਕੋ ਅਰਥਹੋਤ ਹੈ: ਤਿਨ੍ਹੋਂ ਭਗਤੋਂ ਕੇ ਚਿਤ ਮੈਂ 'ਸਤ' ਬਿਗਸਤ ਰਹਤ ਹੈ, ਮਿਥਯਾ ਕੋ ਤਯਾਗਤ ਹੈਂ। ਚਤੁਰਾਰਥ: 'ਭਗਤਾ' ਕੇ ਤਕਾਰ ਤੇ ਅਕਾਰ ਨਿਕਾਸਯੋ ਤਬ 'ਅਸਤ' ਹੋਤ ਹੈ। ਸਦਾ ਕੇ ਦਕਾਰ ਤੇ ਅਕਾਰ ਨਿਕਾਸਯੋ 'ਅਵਿਗਾਸ' ਭਯੋ, ਭਗਤ ਕੋ ਅਸਤਿ ਜੋ ਪ੍ਰਪੰਚ ਮਿਥਯਾ ਹੈ ਇਸਤੇ ਅਬਿਗਾਸ ਰਹਤ ਹੈ। ਅਬਿਗਾਸ ਕੋ ਅਰਥ ਹੰਤਾ-ਮਮਤਾ, ਤਿਸ ਅਸਤਿ ਕੇ ਬਿਖੈ ਧਾਰਿਕੈ ਸੋ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਬਹੂੰ ਨਹੀਂ ਹੋਤ ਹੈਂ, ਅਸਤਿ ਕੇ ਬਿਖੈ ਨਹੀਂ ਬਿਗਸਨੋ, ਇਹ ਸਤਿ ਕੇ ਬਿਗਸਨ; ਉਪ ਲਖਨ ਹੈ, ਕਿਆ? ਸਤਿ ਕੇ ਬਿਖੈ ਬਿਗਸਤ ਹੈ ਸੋ ਕਾਹੇ ਤੇ? ਤਿਸੀ ਕੋ ਕਹਤ ਹੈ:-

ਸੁਣਿਐ ਦੂਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ॥ 8॥

ਨਹੀਂ ਬਿਗਸਨ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਬੰਧਕ ਦੋਊ ਹੈਂ: ਏਤ ਤੋ ਦੁੱਖ, ਜੋ ਤੀਨ ਤਰਹ ਕੇ ਤਾਪ ਕਹੈ ਹੈਂ:- ਅਧਯਾਤਮਕ, ਜੋ ਮਨ ਮੈਂ ਦੁਖ ਹੋਤ ਹੈ। ਅਧਿਭੂਤਕ, ਜੋ ਦੇਹ ਮੈਂ ਦੂਖ ਹੋਤ ਹੈ, ਅਧਿਦੈਵਕ, ਜੋ ਦੈਵਤਨ ਕੋ ਦੀਓ ਦੁਖ ਹੋਇ। ਤੀਨ ਤਰਹ ਕੇ ਤਾਪ ਅਰੁ ਪਾਪ, ਏ ਦੋਊ, ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਨ ਤੇ ਨਾਸ਼ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤ ਹੈਂ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ- ਜਿਨ ਕੋ ਸਤਿ ਬਿਗਸਤ ਹੈ ਸੋ ਤੇ ਸਰੀਰ ਕੇ ਦੁਖ ਸੋਂ ਦੁਖੀ ਨਹੀਂ ਹੋਤ ਹੈਂ, ਗਯਾਨਵਾਨ ਕੇ ਇਹੀ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ? ਉਤਰ- ਈਹਾਂ ਸਿਧ ਅਵਸਥਾ ਗਯਾਨ ਕੀ ਨਹੀਂ, ਸਾਧਕ ਅਵਸਥਾ ਹੈ, ਯਾਂਤੇ ਦੁਖ ਸੋਂ ਰਹਤ ਹੋਇਕੈ ਬਿਸਗਤ ਹੈਂ। ਇਤਯਰਥ। ਇਨ ਦੋਊ ਤੁਕਨਿ ਮੈਂ ਕਾਬਯਲਿੰਗ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ। ਈਹਾਂ ਬਿਗਸਨ ਅਰਥ ਪੂਰਬ ਕੀ ਤੁਕ ਮੈਂ ਉੱਤਰ ਕੀ ਤੁਕ ਮੈਂ ਸ੍ਰਮਰਸਨਿ ਕਹੀਏ ਸ੍ਰਪਸਟ ਕਰਨੇ ਹੈ, ਦੁਖ ਪਾਪ ਕੇ ਨਾਸ਼ ਹੋਨ ਤੇ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨੰ. 6. ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਨਰੋਤਮ' (ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨੀ)

ਅਬ ਗੁਰੂ ਉਨ ਸ੍ਰਵਣਾਦਿਕੋ ਕੀ ਵੇਦ ਕੇ 'ਅਰਥਵਾਦ' ਬਚਨੋ ਵਤ ਅਪਨੇ ਅਰਥਵਾਦ ਬਚਨੋ ਸੇ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਸੁਣਿਐ ਇਤਿ॥ ਉਸਤਤੀ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਬਚਨੋ ਕਾ ਨਾਮ ਅਰਥਵਾਦ ਹੋਵੇ ਹੈ ਸੋ ਭੂਤਾਰਥ 1. ਗੁਣਵਾਦ 2. ਅਨੁਵਾਦ 3. ਭੇਦ ਸੇ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਤੀਨੋ ਮੇ ਅਨਯ ਪ੍ਰਮਾਣੋ ਸਾਥ ਬਿਰੋਧਹੀਨ ਅਰਥ ਕਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਬਚਨ ਭੂਤਾਰਥਵਾਦ ਕਹੀਜੇ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਇੰਦ੍ਰ ਨੇ ਬ੍ਰਿਤਾਂਸੁਰ ਕੇ ਤਾਈ ਬਜਰਮਾਰਿਆ, ਯਹ ਵੇਦ ਬਚਨ ਅਨਯ ਪ੍ਰਮਾਣੋ ਸਾਥ ਬਿਰੋਧ ਹੀਨ ਅਰਥ ਕਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰੇ ਹੈ, ਯਾਤੇ ਭੂਤਾਰਥਵਾਦ ਹੈ॥ ਤੈਸੇ ਈਹਾਂ ਪਹਿਲੀ ਤੁਕ ਹੈ ਤਥਾ- 'ਪੋਹਿ ਨ ਸਕੈ' ਇਤਯਾਦਿਕ॥

ਔਰ ਹੈ ਅਨ ਪ੍ਰਮਾਣੋ ਸੇ ਵਿਰੁਧ ਅਰਥ ਕਾ ਬੋਧਕ ਬਚਨ ਗੁਣਵਾਦ ਕਹੀਜੇ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ, ਵੇਦ ਮੈ 'ਯਗ' ਦੇ ਖੰਭੇ ਕੋ 'ਸੂਰਯ' ਲਿਖਯਾ ਹੈ॥ ~~ਸੋ ਪ੍ਰਤਖ-~~ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੋ ਬਿਰੁਧ ਅਰਥ ਕਾ ਬੋਧਕ ਹੈ, ਯਾਤੇ ਗੁਣਵਾਦ ਹੈ॥ ਈਹਾ ਤੇ ਸੈ ਦੂਸਰੀ ~~ਤੀਸਰੀ~~ ਤੁਕਾਂ, ਤਥਾ ਤਿਨ ਕੇ ਸਮਾਨ ਕਹਨੇ ਵਾਲੀ ਔਰ ਤੁਕਾਂ ਹੈ॥

ਅਨਯ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੇ ਜਾਣੇ ਹੁਯੇ ਅਰਥ ਕਾ ਬੋਧਕ ਬਚਨ ~~ਅਨੁਵਾਦ~~ ਕਹੀਜੈ॥ ~~ਜੈਸੇ, ਵੇਦ~~ ਮੈ ਅਗਨਿ-ਪਾਲੇ ਕੀ ਔਖਧ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਸੋ ਪ੍ਰਤਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੇ ਸਭ ਕੀ ਜਾਣੀ ਹੂਈ ਬਾਤ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ। ਯਾਤੇ ਅਨੁਵਾਦ ਹੈ॥ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇਂ ਤੈਸੇ 'ਅਗੀ, ਪਾਲਾ ਕਿਆ ਕਰੇ' ਇਤਯਾਦਿਕ ਔਰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੇ ਜਾਨੇ ਅਰਥ ਕੋ ਕਹਨ ਵਾਲੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਹੈ॥ ਇਨ ਅਰਥਵਾਦ ਬਚਨੋ ਕਾ ਨਾਮ ਲੋਕੋ ਮੇ 'ਰੋਚਕ' ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ॥ ਮੂਲ-ਪਾਠ ਕਾ ਯਹ ਅਰਥ ਹੈ॥

ਸੁਣਿਐ ਕਹੀਜੇ ਅਦੁਤੀ-ਸਤ ਕੇ ਸ੍ਰਵਣ ਸੇ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਸਿਧ ਨਾਮ ਗਯਾਨ ਕੀ ਸਿੱਧੀ ਵਾਲਾ, ਵਾ ਮੁਕਤੀ ਕੀ ਸਿਧੀ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਸਿੱਧ ਨਾਮ ਸਿਧੀ ਵਾਲੇ ਕਾ ਹੈ॥ ਸਿਧੀ ਈਹਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਗਯਾਨ ਕੀ ਵਾ ਮੁਕਤੀ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਇਸ ਤੇ 'ਪੀਰ' ਕਹੀਜੇ ਸਿਖਯ ਕੋ 'ਸਤਿ' ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਗੁਰੋ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਪਾਰਸੀ ਮੈਂ 'ਪੀਰ' ਨਾਮ ਵਡੇ ਕਾ ਹੈ, ਸੋ ਵਡਾ ਗੁਰੂ ਪਦ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ॥ ਪੂਨਾ, ਇਸੀ ਤੇ 'ਪੀਰ' ਕਹੀਜੇ ਸਿਖਯਨ ਕੋ ਸਤਿ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਤੇ 'ਗਾਹ' ਕਹੀਜੇ ਵੇਦ ਸੰਪਾਦਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਮੁਕਤੀ ਕੇ ਸਾਧਨ ਗਯਾਨ ਮੇ ਵਾ ਤਿਸ ਕੇ ਸਾਧਨੋਂ ਮੇਂ ਲਗਾਵਨੇ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਹੈ॥

ਅਥਵਾ ਸਤਿ ਵਸਤੁ ਕੇ ਸ੍ਰਵਣ ਰੂਪ ਸਰਬ ਪੁਨ ਮੇ ਵਡੇ ਪੁੰਨ ਸੇ ਚਿਤ ਮੈਂ ਭੋਗੋ ਕੀ ਇਛਾ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਸਿਧ ਦੇਵਤਾ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਪੁਨਾ, ਪੀਰ ਨਾਮੀ ਬ੍ਰਿਹਸਪਤੀ ਸਮਾਨ ਦੇਵਨ ਮੈਂ ਉਪਦੇਸ ਗੁਰੁ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਪੁਨਾ, ਸੁਰ ਨਾਥ ਇੰਦ੍ਰ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਸ੍ਰਵਣ ਕੇ ਮਹਾਤਮ ਸੇ ਸਿਧ ਦੇਵਤਾਦਿ ਹੋਨਾ ਗੀਤਾ ਕੇ ਛਟੇ ਅਧਯਾਯ ਕੋ ਏਕਤਾਲੀਸਮੇਂ ਸਲੋਕ ਮੇਂ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕਹਿਆ ਹੈ ਜੋ ਜੇਕਰ ਗਯਾਨ ਉਚੇ ਹੋਨੇ ਸੇ ਪਹਲੇ ਹੀ ਸ੍ਰਵਣ ਵਾਲੇ ਕਾ ਸਰੀਰ ਛੂਟ ਜਾਵੇ ਤਬ ਉਤਮ ਲੋਕੋ ਮੇ ਜਾਵੇ ਹੈ। ਤਹਾਂ ਬਹੁਤ ਕਾਲ ਵਸ ਕੇ ਫੇਰ ਇਸ ਲੋਕ ਮੈ ਉਤਮ ਕੁਲ ਮੇ ਆਵੇ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਅਨਯ ਪ੍ਰਮਾਣੋ ਸਾਥ ਬਿਰੋਧ ਹੀਨ ਸ੍ਰਵਣ ਕਾ ਮਹਾਤਮ ਕਹਨੇ ਸੇ ਯਹ ਤੁਕ ਭੂਤਾਰਥਵਾਦ ਹੈ॥ ਪੁਨਾ ਸਤਿ ਕੇ ਸ੍ਰਵਣ ਸੇ ਸੁਨਣੇ ਵਾਲਾ ਧਰਤਿ ਨਾਮ ਭੂਮੀ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਈਹਾ ਭੂਮੀ ਰੂਪ ਹੋਨਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੁਣਨੇ ਵਾਲੇ ਕੋ ਕਹਨਾ ਪ੍ਰਤਖ ਨਾ ਦੇਖਨੇ ਤੇ ਪ੍ਰਤਖਜ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸਾਥ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ਯਾਤੇ ਭੂਮੀ ਵਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੇ ਖਿਮਾ ਗੁਣ ਕੋ ਯਹ ਪਾਠ ਲਖਾਵੇ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਗੁਣਵਾਦ ਹੈ॥ ਪੁਨਾ ਸੁਣਨੇ ਸੇ 'ਧਵਲ' ਨਾਮ ਧਰਤੀ ਕੇ ਉਠਾਵਨੇ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਿਖਭ ਵਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਆਗੇ ਔਰ ਕੇ ਸੁਨਾਵਨੇ ਯੋਗ ਉਪਦੇਸ ਬੋਝ ਕੋ ਉਠਾਵਨੇ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਪੁਨਾ 'ਅਕਾਸ' ਜੈਸੇ ਸਰਬ ਲੋਕੋ ਕੇ ਵਸਨੇ ਕੀ ਜਗਾ ਹੈ ਸੁਣਨੇ ਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਸੰਪੂਰਣ ਦੇਵੀ-ਗੁਣੋ ਕੇ ਵਸਨੇ ਕੀ ਜਗਾ ਹੋਵੇ ਹੈ॥

ਪੁਨਾ, ਸੁਣਿਐ ਕਹੀਯੇ ਸੁਣਨੇ ਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ 'ਦੀਪ' ਹੋਵੇ ਹੈ ਸਰਬਓਰ ਸੇ ਸਮੁਦ੍ ਕੇ ਪਾਨੀ ਸਾਥ ਆਵਰੇ ਹੂਯੇ ਭੂਮੀ ਕੇ ਟੁਕੜੇ ਦਾ ਨਾਮ ਦੀਪ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਵਹੁ ਦੀਪ ਜੈਸੇ ਸ੍ਵਛ ਜਲ ਮੇ ਆਵਰਿਆ ਸੋਭੰ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਉਤਮ ਗੁਣੋ ਵਾਲੇ ਸ੍ਵਛ ਪੁਰਖੋ ਸੇ ਆਵਰਿਆ ਸ੍ਰਵਣ ਵਾਲਾ ਭੀ ਸੋਭੇ ਹੈ॥ ਪੁਨਾ, ਸੁਣਨੇ ਸੇ 'ਲੋਯ' ਨਾਮ ਸੂਰਯਾਦਿ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਤ ਅਧਿਕਾਰਇਤਰ ਜਨੋ ਮੈ ਉਪਦੇਸ਼ ਰੂਪ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇਨੇ ਵਾਲੇ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ 'ਲੋਯ' ਕਾ ਮੂਲ ਲੋਕ' ਹੈ॥ ਲੋਕ ਨਾਮ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕਾ ਜਨੋ ਕਾ ਭਵਨੋ ਕਾ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ, 'ਦੀਪ ਲੋਯ' ਕਠਾ-ਪਦ ਕਰਨੇ ਮੇਂ ਦੀਪ ਲੋਯ ਪਦ ਅੰਤਰਿਖ ਲੋਕ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ॥ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕੇ ਔ ਨਖਤ੍ਰੋ ਕੇ ਮਧਯ ਸਥਾਨ ਕਾ ਨਾਮ ਅੰਤਰਿਖ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਜੈਸੇ ਸੂਰਯ ਕੀ ਕਿਰਣੋ ਸੈ ਦੀਪਤਿ ਵਾਲਾ ਅੰਤਰਿਖ ਲੋਕ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਸਤਿ ਕੇ ਸ੍ਰਵਣ ਸੇ ਸਤਿ ਕੇ ਸ੍ਰਵਣ ਵਾਲਾ ਭੀ ਸਤਿ ਵਸਤੁ ਕੇ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੀ ਸੂਰਯ ਕੀ ਕਿਰਣੋ ਤੁਲਯ ਬ੍ਰਿਤੀਯੋ ਸੇ ਦੀਪਤਿ ਵਾਲਾ ਹੋਵੈ ਹੈ॥ ਪੁਨਾ, ਸ੍ਰਵਣ ਸੇ 'ਪਾਤਾਲ' ਵਤ ਨਿਉਣੇ ਰੂਪ ਗੁਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਅਪਨੇ ਸੇ ਗਯਾਨੀ ਪਨੇ ਕਾ ਅਭਿਮਾਨ ਨਹੀ ਕਰੇ, ਯਹ ਪਾਤਾਲ ਕਹਨੇ ਮੇ ਲਖਾਯਾ॥ ਸੁਣਿਐ ਕਹੀਯੇ ਸ੍ਰਵਣ ਸੇ ਸ੍ਰਵਣ ਸੰਯੁਕਤ ਪੁਰਖ ਨੂੰ 'ਪੋਹਿ ਨ ਸਕੈ ਕਾਲੁ' ਨਾਮ, ਅਪਨੋ ਆਪ ਕੋ ਅਮਰ ਸ੍ਵਰੂਪ ਜਾਨਨੇ, ਮ੍ਰਿਤਯੁ, ਮਾਰ ਨਹੀ ਸਕੇ॥ ਸਰੀਰ ਸੇ ਪ੍ਰਾਣੋ ਕਾ ਜੁਦਾ ਕਰਨਾ ਮਾਰਨਾ ਹੈ॥ ਸੋ ਸ੍ਰਵਣ ਵਾਲੇ ਕਾ ਹੋ ਨਹੀ ਸਕੇ, ਯਾਹੀ ਤੇ ਵੇਦ ਮੈ 'ਤਾਕੇ ਪ੍ਰਾਣ ਊਪਰ ਨਹੀ ਜਾਵੇ', ਯਹ ਕਹਯਾ ਹੈ॥

ਹੇ ਗੁਰੋ! ਸਮਾਨ ਤੋ ਸੁਣਨੇ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਤੋ ਜਗਤ ਸੇ ਅਨੰਤ ਹੈ॥ ਪਰੰਤੂ, ਸਦਾ ਸ੍ਰਵਣ ਸੇ ਜਿਨ ਕੋ ਮੋਦ ਰਹੇ ਵੇ ਕੋਨ ਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੈ॥ ਨਾਨਕ ਇਤਿ॥ ਗੁਰੂ ਕਹੇ ਹੈ, ਹੇ ਸਿੱਖ ! ਜੋ ਪਰਮੇਸਵਰ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਭਗਤ ਹੈਂ, ਤਿਨ ਭਗਤਾ ਨਾਮ ਭਕਤੀ ਵਾਲੇ ਉਤਮ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਕੋ ਐਸੇ ਗਯਾਨ ਕੇ ਹੇਤੂ ਸ੍ਰਵਣ ਮੇ ਸਦਾ ਨਾਮ ਸਰਬ ਦਾ ਕਾਲ ਵਿਗਾਸ ਨਾਮ, ਮੋਦ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਸੂਰਯ ਸੇ 'ਸਰ' ਮੈ ਕਮਲੋ ਕੋ ਮੋਦ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਭਕਤੀ ਹੀਨੋ ਕੋ ਕੁਮੁਦੋਵਤ ਨਹੀ ਹੋਵੇ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭਕਤੀ ਕੋ ਸ੍ਰਵਣ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤੀ ਕਾ ਹੇਤੂ ਕਹ ਕਰ ਗੁਰੁ ਚੇਲੇ ਬਾਤ ਕਹੈ॥

ਸੁਣਿਐ ਇਤਿ॥ ਦੁਖਕਾ ਕਾਰਯ ਤੇ ਹੈ ਪਾਪ, ਤਿਨ ਕਾ ਕਾਰਣ ਹੈ ਈਹਾ ਕਾਰਯ-ਕਾਰਣ ਦੁਖ॥ ਪਾਪ ਸਬਦ ਕਾਰਯ-ਕਾਰਣ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕੇ ਲਖਾਯਕ ਹੈ॥ ਯਾਂਤੇ ਜੈਸੇ ਦੁਖਾ ਕੇ ਹੇਤੂ ਪਾਪੋ ਕਾ, ਪੁੰਨ ਸੇ ਨਾਸ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਤੈਸੇ ਨਿਖਲ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕੇ ਹੇਤੂ ਅਗਯਾਨ ਰੂਪ ਮਹਾ ਪਾਪ ਕਾ ਸਤਿ ਕੇ ਸ੍ਰਵਣ ਸੇ ਸਤਿ ਕੇ ਪੁਰਣ-ਗਯਾਨ ਦ੍ਵਾਰਾ ਨਾਸ ਹੋਵੇ ਹੈ॥

ਨੰ. 7. ਨਿਰਮਲ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ. ਗਿ:ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਫਰੀਦਕੋਟ ਟੀਕਾ

ਸੁਣਿਐ ਸਿਧ ਪੀਰ ਸੁਰਿ ਨਾਥ॥
ਸੁਣਿਐ ਧਰਤਿ ਧਵਲ ਆਕਾਸ॥
ਸਣਿਐ ਦੀਪ ਲੋਅ ਪਾਤਾਲ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੁਣਿਐ ਪੋਹਿ ਨ ਸਕੈ ਕਾਲੁ॥

ਗੋਰਖ ਆਦੀ ਸਿਖ ਔਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਤ ਕੇ ਪੀਰ ਔਰ ਦੇਵਤਾ ਪੁਨਾ ੯ ਨਾਥ ਵਾ(ਸੁਰਿਨਾਥ) ਇੰਦ੍ਰ ਇਨ ਸਭ ਕੋ ਪਦਵੀ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸੁ ਸਰਵਣ ਸੇ ਹੀ ਪਰਾਪਤਿ ਭਈ ਹੈਆਗੇ ਪਦਵੀ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਹੈ ਸਕਾਮੀਆਂ ਕੋ ਸਿੱਧੀ ਸੂਰਗਾਦਿਕ ਪਦਵੀ ਨਿਸਕਾਮੀਆਂ ਕੋ ਸ੍ਵੈ ਸਰੂਪ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ (ਧਰਤੀ) ਪ੍ਰਿਥਵੀ (ਔਰੁ) (ਧਵਲ) ਧਰਮ ਰੂਪੁ ਔਰੁ ਅਕਾਸੁ ਏਹ ਸਭ ਨਾਮ ਕੋ ਸੁਣ ਕੇ ਹੂਏ ਹੈਂ। ਭਾਵ ਇਨ ਕੇ ਅਭਿਮਾਨੀ ਦੇਵਤਾ ਨਾਮ ਕੋ ਸੁਣ ਕੇ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਭਤਾ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੂਏ ਹੈਂ। ਸਾਤ ਹੀ ਦੀਪ ਅਰ ਸਾਤ ਹੀ (ਲੋਅ) ਲੋਕ ਅਰ ਸਾਤ ਹੀ ਪਾਤਾਲੋਂ ਕੇ ਅਭਿਮਾਨੀ ਦੇਵਤਾ ਨਾਮ ਕੌ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਕੇ ਅਧਿਕਤਾ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੂਏ ਹੈਂ॥

ਸੁਣਨੇ ਕਹਕੇ ਕਾਲੁ (ਪੋਹਿ) ਸਪਰਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਤਾ ਭਾਵ ਮਾਰਕੰਡੇ ਆਦਿਕ ਚਿਰੰਜੀਵੀ ਪਦ ਕੋ ਨਾਮੁ ਸੁਣ ਕੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੂਏ ਹੈਂ॥ [27]

ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ॥
ਸੁਣਿਐ ਦੂਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ॥ ੮॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਹੇ ਸਿੱਧੋ ਜਿਸ ਨਾਮ ਸ੍ਰਵਣ ਕਾ ਐਸਾ ਮਹਾਤਮੁ ਹੈ ਤਿਸ ਨਾਮ ਕੋ ਜਿਨ ਭਗਤੋਂ ਨੇ ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਸ਼੍ਰਵਣ ਕੀਆ ਹੈ ਤਿਨ ਕੇ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਦੁਖ ਔਰੁ ਪਾਪੋਂ ਕਾ ਨਸੁ ਹੋ ਕਰ ਸਦਾ (ਵਿਗਾਸੁ) ਅਨੰਦੁ ਅਰਥਾਤ ਨਿਤਜਾਨੰਦੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੂਆ ਹੈ[28]॥ ੮॥

---

27. ਸਾਤੋ ਦੀਪ ਜੰਬੂ ੧ ਸਾਲਮਲ ੨ ਪਲਾਖਜ ੩ ਕੋਚ ੪ ਸਾਕ ੫ ਕੁਸ ੬ ਪੁਸਕਰ ੭ ਉਪਰ ਕੇ ਸਤ ਲੋਕ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਭੂ ੧ ਭੁਵਰ ੨ ਸ੍ਵਰਗ ੩ ਮਹਰ ੪ ਜਨ ੫ ਤਪ ੬ ਸਤ ੭ ਨੀਚ ਸਤ ਪਤਾਲ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਅਤਲ ੧ ਬਿਤਲ ੨ ਸੁਤਲ ੩ ਤਲਾਤਲ ੪ ਰਸਾਤਲ ੫ ਮਹਾਤਲ ੬ ਪਾਤਾਲ ੭॥

28. ਪ੍ਰਸੰਗਾਨੁਸਾਰ ਨਵਧਾ ਭਗਤਿ ਵਰਨਨ। ਪ੍ਰਭੂਕੇ ਗੁਣ ਜੋ ਸੰਤੋਂ ਨੇ ਵਰਨਨ ਕੀਏ ਹੈਂ ਤਿਨਕਾ ਸੁਣਨਾ ਯੇਹ ਸਰਵਣ ਭਗਤਿ ਹੈ 1 ਪ੍ਰੇਮ ਸਹਿਤ ਪ੍ਰਭੂ ਕੇ ਗੁਣੋਂ ਕਾ ਗਾਇਨ ਕਰਨਾ ਏਹ ਕੀਰਤਨ ਭਗਤਿ ਹੈ ੨ ਪ੍ਰਭੂ ਕੇ ਨਾਮ ਕਾ ਅਸਟਜਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਏਹ ਸਿਮਰਨ ਭਗਤਿ ਹੈ ੩ ਹਰਿ ਅਰ ਗੁਰ ਕੇ ਚਰਨਾਰਬਿੰਦ ਕੀ ਸੈਵਾ ਕਰਨੀ ਏਹ ਪਾਦ ਸੇਵਨ ਭਗਤਿ ਹੈ ੪ ਹਰਿ ਅਰ ਗੁਰੂ ਮੂਰਤਿ ਕੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨੀ ਏਹ ਅਰਚਨ ਭਗਤਿ ਹੈ ੫ ਮਨ ਬਾਣੀ ਸਰੀਰ ਸੇ ਡੰਡਵਤ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨੀ ਏਹ ਬੰਦਨ ਭਗਤਿ ਹੈ ੬ ਰਾਤਿ ਦਿਨ ਪ੍ਰਭੂ ਕੇ ਭੈ ਸੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਏਹ ਦਾਸ ਭਗਤਿ ਹੈ ੭ ਪ੍ਰਭੂ ਕੋ ਮਨ ਬਾਣੀ ਕਰ ਸੰਗੀ ਜਾਨਨਾ ਔਰ ਮਿਤ੍ਰ ਸਮਝਣਾ ਏਹ ਸਖਾ ਭਗਤਿ ਹੈ ੮ ਆਪਾਭਾਵ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਣਾ ਔਰ ਮਨ ਧਨ ਪ੍ਰਭ ਕੋ ਅਰਪਣ ਕਰਨਾ ਏਹ ਆਤਮ ਨਿਵੇਦਨ ਭਗਤਿ ਹੈ ੯ ਸੋ ਏਹੀ ਨਵਧਾ ਕਰ ਕੇਵਲ ਮੂਰਤਿ ਹੀ ਕੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨੀ ਏਹ ਕਨਿਸ਼ਟ ਭਗਤਿ ਹੈ ੧ ਪ੍ਰੇਮ ਮੇਂ ਮਗਨ ਹੋਕਰ ਬੇਸੁਧ ਹੋ ਜਾਨਾ ਰੋਨਾ ਹਸਨਾ ਗਾਨਾ ਰੋਮਾਂਚਾਦਿ ਸਾਤਿਕੋਂ ਕਾ ਹੋਨਾ ਅਟ ਪਟ ਬਚਨ ਨੇਤ੍ਰ ਜਲ ਪੂਰਤ ਹੋਨਾ ਏਹ ਪ੍ਰੇਮ ਲਛਨਾ ਭਗਤਿ ਹੈ ੨ ਔਰ ਅਪਨੇ ਕੋ ਪ੍ਰਭੂ ਮੈਂ ਲੀਨ ਕਰਨਾ ਔਰ ਪ੍ਰਭੂ ਕੋ ਅਪਨੇ ਮੇ ਦੇਖਨਾ ਜੈਸੇ ਜਲ ਮੇਂ ਵਰਫ ਕੀ ਪੁਤਲੀ ਹੋਤੀ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਰਿ ਮੇਂ ਹਰਿਕਾ ਦਾਸ ਹੋਨਾ ਯਥਾ (ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਨ ਦੁਇ ਏਕ ਹੈ ਬਿਬ ਬਿਚਾਰ ਕਛੁ ਨਾਹਿ) ਏਹ ਪਰਾ ਭਗਤਿ ਹੈ ੩ ਔਰ ਦੂਸਰੇ ਪਰਵਾਰ ਕੀ ਨਵਿਧਾ ਏਹ ਹੈ। ਸੰਤੋਂ ਕਾ ਸੰਗੁ ਕਰਨਾ ਪ੍ਰਥਮ ਭਗਤਿ ਹੈ ੧ ਹਰਿ ਕਥਾ ਮੇ ਪ੍ਰੀਤੀ ਹੋਨੀ ਦੂਸਰੀ ੨ ਗੁਰ ਪਦ ਪੰਕਜ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ੩ ਕਪਟ ਛਲ ਰਹਿਤ ਰਾਤ ਦਿਨ ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਨ ਕਰਨਾ ਚੌਥੀ ੪ ਜੋ ਗੁਰੋਂ ਸੇ ਮੰਤ੍ਰ ਮਿਲਾ ਹੈ ਤਿਸ ਪਰ ਦ੍ਰਿੜ ਵਿਸ੍ਵਾਸ ਕਰ ਜਾਪੁ ਕਰਨਾ ਪੰਚਮ ੫ ਦਮਨਸ਼ੀਲ ਹੋਕਰ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮੋਂ ਮੇਂ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਨੀ ਸਜਨੋ ਕਾ ਧਰਸੁ ਰੱਖਨਾ ਯੇਹ ਖਸ਼ਟਮ ੬ ਪ੍ਰਭੂ ਮੇਂ ਜਗਤ ਕੋ ਦੇਖਨਾ ਜਗਤ ਕੋ ਪ੍ਰਭੂ ਕਾ ਰੁਪੁ ਦੇਖਨਾ ਪਰੰਤੂ ਸੰਤੋਂ ਕੋ ਪ੍ਰਭੂ ਸੇ ਭੀ ਅਧਿਕ ਜਾਨਨਾ ਯੇਹ ਸਪਤਮ ੭ ਜਥਾ ਲਾਭ ਸੰਤੋਖ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਪਰਾਏ ਦੋਖੋਂ ਕੀ ਓਰ ਨਾ ਦੇਖਨਾ ਏਹ ਅਸ਼ਟਮ ੮ ਛਲ ਰਹਿਤ ਹੋਕਰ ਪ੍ਰਭੂ ਕਾ ਭਰੋਸਾ ਰਖਨਾ ਅਪਨੇ ਕੋ ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਭੂ ਕੇ ਕਿਸੇ ਕੇ ਦੀਨ ਅਧੀਨ ਨਾ ਸਮਝਨਾ ਐਸੀ ਅਨੰਨਜਤਾ ਸੋਂ ਨੌਵੀ ਭਗਤਿ ਹੈ ਇਨ ਨਵੋਂ ਮੇਂ ਜਿਸਕੇ ਏਕ ਭੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ ਮਹਾਤਮੁ ਕਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾਤਾ ਹੈ ਔਰ ਸਰਵਣ ਕਰਣ ਹਾਰੋਂ ਕੋ ਨਵੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ ਇਸੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਕਿ ਭਗਤੋਂ ਕੋ ਸਦਾ (ਵਿਗਾਸੁ) ਅਨੰਦੁ ਰਹਿਤਾ ਹੈ॥ ੮॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨੰ. ੪. ਨਿਰਮਲ-ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੀਲੀਭਤਿ (ਵੇਦਾਂਤੀ)

ਅਬ ਗਿਯਾਨ ਕਾ ਅਤਿਅੰਤ ਸਮੀਪ ਸਾਧਨ ਜੋ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਤਿਸਕਾ ਸਾਧਨ ਮਨਨ ਔਰ ਮਨਨ ਕਾ ਸਾਧਨ ਸ਼੍ਰਵਣ ਹੈ॥ ਤਿਸ ਸ਼ਰਵਣ, ਮਨਨ ਮੇਂ ਪੁਰਸ਼ ਕੀ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤੀ ਵਾਸਤੇ ਦੋਨੋਂ ਕੀ ਸਤੁਤੀ ਕਰਤੇ ਹੈ॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ। ਸ਼੍ਰਵਣ, ਮਨਨ ਕੀ ਸਤੁਤੀ ਵਰਤ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਕੀ ਸਤੁਤੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰੀ? ਉਤਰ। ਜਬ ਸ਼੍ਰਵਣ ਤਥਾ ਮਨਨ ਪਰਿਪੱਕ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਤਬ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਉਨ ਦੋਨੋਂ ਕਾ ਫਲਰੂਪ ਅਵਸ਼ਯ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ॥ ਪ੍ਰਿਥਕ ਯਤਨ ਕੀ ਅਪੇਕਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾ॥ ਜਬ ਸ਼੍ਰਵਣਾਦਿ ਹੋਵੇਗੇ, ਤਬ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਤਿਨ ਕਾ ਫਲ ਅਵਸ਼ਯ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ॥ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਕੀ ਨਿਯਾਰੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰੀ॥ ਏਕ ਸ਼ਲੋਕ ਮੇਂ ਸਰਵਗਿ ਮੁਨੀ ਨੇ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਹਾ ਹੈ॥ ਤਥਾਹਿ॥

ਅਰਥ॥ ਸ਼੍ਰਵਣ ਤਥਾ ਮਨਨ ਰੂਪ ਬੁਧੀਯੋਂ ਕੇ ਉਤਪੰਨ ਹੁਏ, ਤਿਨ ਕੇ ਫਲ ਕੋ ਦਿਖਾਨੇ ਵਾਸਤੇ ਨਿਪੁਣਮਤੀ ਪੁਰਸ਼ ਕਥਨ ਕਰਤੇ ਹੈ॥ ਵਿਨਾ ਅਨੁਭਵ ਸੇ ਸ਼੍ਰਵਣ, ਮਨਨ ਕੀ ਸਮਾਪਤੀ ਮੇਂ ਯਹ ਵਸਤੂ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਹੈ, ਜੋ ਐਸੀ ਬੁਧੀ ਹੈ, ਸੋ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਹੈ॥ ਇਸ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਸੇ ਪੀਛੇ ਵਸਤੂ ਕਾ ਯਥਾਵਤ ਸਾਕਸ਼ਾਤਕਾਰ ਰੁਪ ਅਨੁਭਵ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਅਬ ਪ੍ਰਥਮ ਸ਼੍ਰਵਣ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਰਤੇ ਹੈ॥

ਸੁਣਿਐ ਸਿਧ ਪੀਰ ਸੁਰਿ ਨਾਥ॥

ਸ਼੍ਰਵਣ ਕਰਨੇ ਸੇ ਸਿੱਧ ਪੁਰਸ਼ੋ ਕਾ (ਪੀਰ) ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਹਠ ਪ੍ਰਦੀਪਿਕਾ ਗ੍ਰੰਥ ਮੇਂ ਯਹ ਲਿਖਾ ਹੈ ਜੋ ਕੀ ਏਕ ਸਮਯ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਕਿਸੀ ਦੀਪ ਮੇਂ ਭਗਵਤੀ ਪਾਰਵਤੀ ਕੋ ਯੋਗਵਿਦਿਆ ਸ਼੍ਰਵਣ ਕਰਾਤੇ ਥੇ ਔਰ ਉਨਕੇ ਸਮੀਪ ਏਕ ਜਲਚਰ ਮਤਸਯ ਭੀ ਸ਼ਰਵਣ ਕਰ ਯੋਗ ਵਿਦਿਆ ਪਾਰਗਾਮੀ ਹੋਕਰ ਸਥਿਰ ਚਿਤ ਹੋ ਜਾਤਾ ਭਯਾ॥ ਤਬ ਭਗਵਤੀ ਨੇ ਉਸਕੀ ਸਥਿਰਤਾ ਦੇਖ ਕਰ ਭਗਵਾਨ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਸੇ ਕਹਾ– "ਹੇ ਭਗਵਾਨ! ਯਹ ਜਲਚਰ ਅਤਿੰਅਤ ਚੰਚਲ ਸਵਭਾਵ ਵਾਲਾ ਸਥਿਰ ਕੈਸੇ ਹੁਆ?" ਤਬ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਨੇ ਕਹਾ– "ਯਹ ਸ਼੍ਰਵਣ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਯੋਗ ਵਿਦਿਆ ਵਾਲਾ ਹੁਆ ਹੈ॥" ਤਬ ਭਗਵਤੀ ਕੇ ਕਹਿਨੇ ਸੇ ਉਸ ਮਤਸਯ ਕੋ ਮਨੁਸ਼ਯ ਰੂਪ ਯੋਗ ਬਲ ਸੇ ਬਨਾਯਾ, ਉਸ ਕਾ ਨਾਮ ਮਤਸਯੇਨੰਦ੍ਰਨਾਥ ਧਰਾ, ਉਸੀ ਕੋ ਮਛਨਦ੍ਰਨਾਥ ਨਾਮ ਸੇ ਭਾਸ਼ਾ ਕੀ ਬੋਲ ਚਾਲ ਸੇ ਕਹਿਤੇ ਹੈ ਸੋ ਮਛੇਨਦ੍ਰਨਾਥ ਗੋਰਖ ਆਦਿਕ ਸਿੱਧਨ ਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਕਰ ਉਨਕਾ ਗੁਰੁ ਹੋਤਾ ਹੁਆ॥ ਯਹ ਸ਼੍ਰਵਣ ਕਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ॥

ਔਰ, ਸ਼੍ਰਵਣ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਹੀ ਇੰਦ੍ਰ (ਸੁਰ) ਦੇਵਨ ਕਾ (ਨਾਥ) ਸ੍ਵਾਮੀ ਹੋਤਾ ਭਯਾ॥ ਜਬ ਤਕ ਇੰਦ੍ਰ ਨੇ ਪ੍ਰਜਾਪਤੀ ਗੁਰੁ ਸੇ ਆਤਮਵਿਦਿਆ ਕੋ ਨ ਸ਼੍ਰਵਣ ਕਰਾ, ਤਬ ਤਕ ਬ੍ਰਹਮਾ ਸ਼੍ਰਤੁ ਵਿਰੋਚਨ ਆਦਿਕ ਔਰ ਅਨੰਤਰ ਸ਼ਤੁ, ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ ਆਦਿਕ ਤਿਸ ਕੋ ਦੁਖ ਦੇਤੇ ਭਯੇ॥ ਜਬ ਪ੍ਰਜਾਪਤੀ ਗੁਰੁ ਸੇ ਸ਼ਰਵਣਕਰ ਆਤਮਬੋਧ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਆ ਤਬ ਬ੍ਰਹਮਾ ਅਨੰਤਰ ਸ਼ਤ੍ਰੂਵੋ ਕੋ ਜੀਤ ਕਰ ਸੁਰਨਾਥ ਭਾਵ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਯਾ॥ ਯਹ ਸ਼੍ਰਵਣ ਕਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ॥ ਯਹ ਵਾਰਤਾ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਮੈਂ ਨਿਰੱਣਨੀਤ ਹੈ।॥ ਤਥਾਹਿ॥ 4॥ ਸ਼੍ਰੁਤੀ॥ 20॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਰਥ॥ ਸੁਪ੍ਰਸਿੱਧ ਇੰਦ੍ਰ ਦੇਵਤਾ ਜਬ ਤਕ ਸਰਵ ਅਨੁਭਵ ਆਤਮਾ ਕੋ ਸ਼੍ਰਵਣਾਦਿ ਸਾਧਨੋਂ ਸੇ ਨ ਜਾਨਤਾ ਭਯਾ, ਤਬ ਤਕ ਇਸ ਇੰਦ੍ਰੋ ਕੋ ਵਿਰੋਚਨਾਦਿਕ ਤਥਾ ਕਾਮਾਦਿਕ ਅਸੁਰ ਤਿਰਸਕ੍ਰਿਤ ਕਰਤੇ ਭਯੇ॥ ਔ, ਸੋ ਜਬ ਆਤਮਾ ਕੋ ਜਾਨ ਜਾਤਾ ਭਯਾ॥ ਤਬ ਅਸੁਰੋ ਕੋ ਮਾਰ ਕਰ ਤਥਾ ਜੀਤ ਕਰ ਸਰਵ ਦੇਵਨ ਕਾ ਤਥਾ ਸਰਵ ਭੂਤਨ ਕਾ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਸਵਤ੍ਰੂ ਅਧਿਪਤੀ ਭਾਵ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਭਯਾ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਦੂਸਰਾ ਭੀ ਜਾਨੇ ਤਬ ਸਰਵ ਪਾਪ ਕੋ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਸਰਵ ਕਾ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਸਵਤ੍ਰੂਤ ਅਧਿਪਤਿਭਾਵ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਇੰਦ੍ਰ ਨੇ ਏਕੋਤਰ-ਸ਼ਤ ਵਰਸ਼ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਅਵਸਥਾਤ੍ਰਯ ਕੇ ਸਾਖਸ਼ੀ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਆਤਮਾ ਕੋ ਸ੍ਰਵਣਾਦਿ ਸਾਧਨੋਂ ਸੇ ਜਾਨਾ॥ ਯਹ ਬਾਤ ਛਾਨਦੋਗਯ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਕੇ ਅਸ਼ਟਮ ਅਧਿਆਏ ਮੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ, ਦੇਖ ਲੇਨਾ। ਇਸ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਮਾਣਨੰਤਰ ਸਿਧ ਮਤਸਯੇਨਦ੍ਰਨਾਥ ਕੋ ਸ਼ਰਵਣ ਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਾ, ਤਥਾ ਇੰਦ ਕੋ ਸ੍ਰਵਣ ਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਾ ਕਥਨ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰਵਣ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰੀ ਹੈ॥ ਜਹਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਨੰਤਰ ਸੇ ਵਿਰੁਧ ਅਰਥ ਕਾ ਕਥਨ ਕਰਕੇ ਕਿਸੀ ਗੁਣ ਕਾ ਬੋਧਨ ਕਰਾ ਜਾਏ, ਸੋ 'ਗੁਣਵਾਦ' ਰੂਪ 'ਅਰਥਵਾਦ' ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਔਰ, ਜਹਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਨੰਤਰ ਨਿਰਣੀਤ ਅਰਥ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਾ ਜਾਏ, ਸੋ 'ਅਨੁਵਾਦ' ਰੂਪ 'ਅਰਥਵਾਦ' ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਔਰ ਜਹਾਂ 'ਗੁਣਵਾਦ' ਤਥਾ 'ਅਨੁਵਾਦ' ਕੀ ਹਾਨੀ ਹੋਵੇ, ਤਹਾਂ ਭੂਤਾਥਾਰਥ ਵਾਦ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ 'ਅਰਥਵਾਦ' ਵਚਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਹੋਤੇ ਹੈ॥

ਸ਼੍ਰਵਣ ਕਰਨੇ ਸੇ ਪੁਰਸ਼ (ਧਰਤੀ) ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕੇ ਕਸ਼ਮਾ ਗੁਣਯੁਕਤ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਇਸ ਸਥਾਨ ਮੇਂ 'ਗਣੁਵਾਦਰੂਪ ਅਰਥਵਾਦ' ਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ, ਸ਼੍ਰਵਣ ਕਰਤਾ ਕੋ ਧਰਤੀ ਰੁਪਤਾ ਪ੍ਰਤਿਯਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੇ ਬਨਤੀ ਨਹੀਂ॥ ਇਸ ਸੇ ਧਰਤੀ ਸ਼ਬਦ ਕੀ ਤਿਸ ਕੇ ਕਸ਼ਮਾ ਗੁਣ ਮੇਂ ਲਖਸ਼ਣ ਕਰਨੇ ਸੇ, ਜੈਸੇ ਧਰਤੀ ਕਿਸੀ ਪਰ ਕਸ਼ੋਭ ਨਹੀਂ ਕਰਤੀ, ਤੈਸੇ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਕੇ ਮੁਕਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਭੀ ਕਿਸੀ ਪਰ ਕਸ਼ੋਭ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾ॥ (ਧਵਲ) ਨਿਰਮਲ ਆਕਾਸ਼ ਜੈਸੇ ਸਰਵ ਕਾ ਆਧਾਰ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਸ਼੍ਰਵਣ ਕਰ ਸੰਪਾਦਿਤ ਗਿਯਾਨਵਾਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬ੍ਰਹਮਰੂਪ ਸੇ ਸਰਵ ਕਾ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ॥ ਔਰ ਜੈਸੇ (ਦੀਪ) ਦੋਨੋਂ ਤਰਫ ਜਲਵਾਲਾ ਦੇਸ਼ ਰੁਪਦੀਪ ਨਿਰਮਲ ਜਲੋਂ ਸੇ ਵੇਸ਼ਿਟਤ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਸ਼੍ਰਵਣ ਸੇ ਨਿਰਮਲ ਚਿਤ ਗਿਯਾਨ ਕੀ ਇਛਾ ਵਾਲੇ ਪੁਰਸ਼ੋਂ ਸੇ ਵੇਸ਼ਿਟਤ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਔਰ (ਲੋਯ) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਯੁਕਤ ਅਨੰਤਰਿਕਸ਼ ਲੋਕ ਜੈਸੇ ਸੂਰਯ ਚੰਦ੍ਰ ਨ੍ਰਸ਼ਤ੍ਰਨ ਕੀ ਕਿਰਣੋਂ ਸੇ ਵਿਆਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਸ਼੍ਰਵਣ ਯੁਕਤ ਪੁਰਸ਼ ਨਿਰਮਲ ਚਿਤ ਵ੍ਰਿਤੀਯੋ ਸੇ ਸਦਾ ਵਿਆਸ ਰਹਿਤਾ ਹੈ॥ ਔਰ, (ਪਾਤਾਲ) ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸੇ ਨੀਚੇ ਸਪਤ ਪਾਤਾਲ ਜੈਸੇ ਨਿਮ੍ਰਿਤਾਗੁਣ ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਸ੍ਰਵਣ ਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤਿਅੰਤ ਨਰਮ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ॥ ਮੈਂ ਬੜਾ ਵਿਦਿਆ ਵਾਲਾ ਸਰਵੋਤਮ ਹੂੰ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਅਹੰਭਾਵ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋਕਰ ਸੰਸਾਰ ਮੇਂ ਵਿਚਰਤਾ ਹੈ॥ ਯਹਾਂ ਸਵਤ੍ਰੰਤ ਗੁਣਵਾਦ ਜਾਨਨਾ॥ ਔਰ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਕੋ ਕਾਲ (ਪੋਹਿ ਨ ਸਕੈ) ਸਪਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ, 'ਕਾਲ' ਨਾਮ ਮ੍ਰਿਤੁ ਕਾ ਹੈ; ਸੋ ਮ੍ਰਿਤੂ ਦੇਹ ਪ੍ਰਾਣ ਕੇ ਵਿਯੋਗ ਕੋ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ॥ ਜਬ ਸ਼੍ਰਵਣ ਯੁਕਤ ਪੁਰਸ਼ਨ ਨੇ ਅਪਨੇ ਆਪ ਕੋ ਅਨਮਯ, ਪ੍ਰਾਣਮਯ, ਮਨੋਮਯ, ਵਿਗਿਆਨਮਯ, ਆਨੰਦਮਯ ਕੋਸ਼ਨ ਸੇ ਪਰੇ ਜਾਨਾ; ਤਬ ਮ੍ਰਿਤੂ ਕਾ ਸਪਰਸ਼ ਉਸ ਕੇ ਆਤਮਾ ਕੋ ਕੈਸੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਸ ਸਥਾਨ ਮੇਂ 'ਅਨੁਵਾਦ ਰੂਪ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਰਥਵਾਦ' ਹੈ॥ ਕਿਉਂਕਿ, ਸ਼ੁਤੀ ਤਥਾ ਯੁਕਤੀ ਸਿੱਧ ਵਿਦਵਾਨ ਕੋ ਮ੍ਰਿਤੁ ਕਾ ਅਸਪਰਸ਼ ਕਥਨ ਕਰਾ ਹੈ॥ ਵਿਦਵਾਨ ਪੰਚ ਕੋਸ਼ਾਤੀਤ ਹੈ॥ ਇਸ ਅਰਥ ਕੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨੇ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ੁਤੀ ਲਿਖਤੇ ਹੈ॥

ਅਰਥ- ਜੋ ਯਹ ਆਨੰਦ ਰੂਪ ਵਸਤੂ ਪੰਚ-ਕੋਸ਼ ਕਾ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਵਿਯਸ਼ਿਟ ਸਰੀਰ ਮੇਂ ਹੈ, ਸੋਈ (ਯਹ ਆਨੰਦ ਰੂਪ ਵਸਤੂ ਆਦਿਤਯ ਉਪਲਸ਼ਿਤ ਸਮਸ਼ਿਟ ਸਰੀਰ ਮੇਂ ਏਕ ਰੂਪ ਹੈ ਸੋ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਜੋ ਏਸੇ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲਾ ਪੁਰਸ਼ ਹੈ ਵਹ ਇਸ ਲੋਕ ਸੇ ਉਤਥਾਨ ਹੋਕਰ ਇਸ ਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਸਮਸ਼ਿਟ ਵਿਯਸ਼ਿਟ ਅਨਮਯ ਕੋਸ਼ ਕੋ ਆਤਮਰੂਪ ਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਕਰ ਫਿਰ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਾਸ਼ਿਟ ਵਿਯਸ਼ਿਟ ਪ੍ਰਾਣਮਯ ਕੋਸ਼ ਕੋ ਤਥਾ ਸਮਾਸ਼ਿਟ ਵਿਯਾਸ਼ਿਟ ਮਨੋਮਯ ਵਿਗਿਆਨਮਯ ਆਨੰਦਮਯ ਕੋਸ਼ ਕੋ (ਉਪਸਕ੍ਰਿਮਯ) ਅਰਥਾਤ ਸਰਵਧਿਸ਼ਠਾਨ ਪੁੰਛ ਸ਼ਬਦ ਬੋਧਯ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੋ ਅਪਨਾ ਆਤਮਾ ਰੂਪ ਜਾਨਕਰ ਇਨ ਭੂਭੂਰਵ: ਸਵਮ੍ਰਹ ਜਰਨ ਤਪ ਸਤਯ ਲੋਕੋ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਰੂਪ ਸੇ ਸੱਚਰਣ ਕਰਤਾ ਹੁਆ ਕਾਮ ਮੇ ਅਨਭੋਕਤਾ ਰੂਪ ਯਥੈਸ਼ਟ ਰੂਪਹਾਰੀ ਇਸ ਵਸ਼ਯਮਾਣ ਸਾਮ ਕੋ ਗਾਯਨ ਕਰਤਾ ਸਥਿਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਇਸ ਸਾਮਮੰਤ੍ਰ ਮੇਂ ਜਿਸ ਵਰਣ ਕੇ ਆਗੇ ਜਿਤਨਾ ਅਡਕ ਹੋਵੇ ਉਸ ਵਰਣ ਕੋ ਉਤਨੀ ਵਾਰ ਉਚਾਰਣ ਸੇ ਗੀਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ ਔਰ ਗਾਨੇ ਵਾਸਤੇ ਦੀਰਘ ਤਥਾ ਵਰਣਾਤੰਤਰ ਯੁਕਤ ਭੀ ਬੋਲੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਜੈਸੇ ਰਿਤ੍ਰਸਯ ਕੋ ਰ੍ਰਿਤਾ 3 ਸਯ ਔਰ ਨਾਭਿਕੋ ਨਾਮਾਯਿ ਗਾਯਾ ਜਾਤਾ ਹੈ ਅਰਥ ਤੋ ਮੂਲ ਭੂਤ ਸ਼ਬਦ ਕਾ ਹੀ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਹਾਵੂ ਸ਼ਬਦ ਅਹੋ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਬੋਧਯ ਆਸ਼ਚ੍ਰਯ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ। ਤੀਨ ਵਾਰ ਕਥਨ ਅਤਿਅੰਤ ਵਿਸਮਯ ਕਾ ਬੋਧਕ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਅਪਨੇ ਵਾਸਤਵ ਰੂਪ ਕਾ ਅਨੁਸੰਧਾਨ ਕਰਤਾ ਹੁਆ ਕਹਿਤਾ ਹੈ ਅਤਿਅੰਤ ਅਦੁਭੂਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ ਮੈਂ ਅਪਨੇ ਆਪ ਹੀ (ਅੰਨ) ਭੋਗਯ ਰੂਪ ਹੂੰ ਔਰ (ਅਨਾਦ) ਭੋਕਤਾ ਭੋਜਯਿਤਾ ਰੂਪਹੂੰ ਤਥਾ (ਸ਼ਲੋਕਕ੍ਰਿਤ) ਭੋਕਤਾ ਭੋਗਯ ਕਾ ਸੰਘਾਤ ਕਰਤਾ ਭੀ ਮੈਂ ਹੂੰ ਔਰ (ਰ੍ਰਿਤ) ਮੂਰਤਾਮੂਰਤ ਪ੍ਰਾਪੰਚ ਕਾ ਕਰਤਾ ਦੇਵਤ ਸੇ ਪ੍ਰਥਮ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ਹਿਰਣਯਗਰਭ ਰੂਪ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਯ) ਅਮ੍ਰਿਤਤਵ ਰੂਪ ਮੋਖਸ਼ ਕੀ (ਨਾਭਿ) ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਰੂਪ ਮੇਂ ਹੂੰ ਅਰਥਾਤ ਮੇਰੇ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇ ਸੇ ਮੋਖਸ਼ ਹੋਤੀ ਹੈ ਜੋ ਮੁਝ ਅੰਨ ਰੂਪ ਕੋ ਦੇਤਾ ਤਿਸਕੋ ਮੈਂ (ਇਦੈਵ) ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਰਖਸ਼ਾ ਕਰਤਾ ਹੂੰ। ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹ ਹੈ ਜੋ ਪੁਰਸ਼ ਮੇਰੇ ਕੋ ਅੰਨ ਰੂਪ ਕਥਨ ਕਰਤਾ ਹੁਆ ਸਰਵ ਕੀ ਰਖਸ਼ਾ ਵਾਸਤੇ ਦੇਤਾ ਹੈ ਸੋ ਪੁਰਸ਼ ਮੇਰੇ ਇਸ਼੍ਵਰ ਰੂਪ ਮੇ ਰਖਿਸ਼ਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਔਰ ਜੋ ਯਥਾ ਯੋਗਯ ਯਥਾਕਾਲ ਅੰਨ ਰੂਪ ਮੂਝ ਕੋ ਨਾ ਦੇਕਰ ਆਪ ਹੀ ਭੋਜਨ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ ਮੈਂ ਕਾਲਾਤਮਾ ਸ਼ੀਘਰ ਭਖਸ਼ਣ ਕਰਨ ਜਾਤਾ ਹੂੰ। ਮੈਂ ਸੂਰਯਵਰਤ ਸਵਯ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰਵ ਵਿਸ਼ਵ ਕੋ ਤਿਰਸਕ੍ਰਿਤ ਕਰ ਵਰਤਮਾਨ ਹੂੰ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਭੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਾਧਨ ਸੰਪਤੀ ਸਹਿਤ ਹੋ ਕਰ ਆਤਮ ਵਸਤੂ ਕੋ ਜਾਨੇਗਾ ਉਸ ਕੋ ਭੀ ਯਥਾਵਰਤ ਵਿਦਿਆ ਕੇ ਸਰਵਾਤਮ ਭਾਵ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਰੂਪ ਫਲ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇ ਗੀ॥ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੇ ਵਾਰਤਾ ਯਹ ਸਿੱਧ ਹੁਈ ਜੋਕਿ ਸ਼ਰਵਣ ਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਗਿਯਾਨ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਕਾਲ ਕਾ ਸਪਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ॥ ਹੇ ਭਗਵਨ ਸਰਵ ਹੀ ਅਧਿਕਾਰੀਜਨ ਸ਼ਰਵਣ ਕਰਤੇ ਰਹਿਤੇ ਹੈ ਔਰ ਫਲ ਤੋ ਕਿਸੀ ਕਿਸੀ ਕੋ ਹੋਤਾ ਹੈ ਇਸ ਮੇਂ ਕਿਯਾ ਕਾਰਣ ਹੈ ਇਸ ਸ਼ੰਕਾ ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਸਰਵ ਸਾਧਨ ਕੀ ਪੁਸ਼ਟੀਕਰ ਭਕਤੀ ਕੋ ਕਹਿਕਰ ਤਿਸ ਕੇ ਫਲ ਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਰੂਪਣ ਕਰਤੇ ਹੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ॥ ਸੁਣਿਐ ਦੂਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ॥ 8॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈ ਸ਼੍ਰਵਣ ਕਰਨੇ ਸੇ ਭਕਤ ਜਨੋਂ ਕੋ (ਦੁਖਪਾਪ) ਸਹਿਤ ਕਾਰਣ ਕੇ ਦੁਖ ਤਥਾ ਪਾਪੋਂ ਕਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਕਰ (ਸਦਾਵਿਗਾਸ) ਸਰਵਦਾ ਆਨੰਦ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਤੀ ਹੈ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹ ਹੈ, ਜੋ ਅਧਿਕਾਰੀ ਭਕਤੀ ਯੁਕਤ ਹੋਕਰ ਸ਼੍ਰਵਣਦਿਕ ਸਾਧਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਵਹ ਦੁਖ ਪਾਪ ਕੇ ਕਾਰਣ ਅਗਿਯਾਨ ਕੀ ਨਿਰਵਿਤੀ ਕਰ ਪਰਮਾਨੰਦ ਕੋ ਸਰਵਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇ ਹੈਂ, ਔਰ, ਜੋ ਭਕਤੀ ਰਹਿਤ ਸ਼੍ਰਵਣਦਿਕ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਵਹ ਸ਼ੀਘਰ ਫਲ ਕੋ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇ॥ ਇਸੀ ਬਾਤ ਕੋ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਮੇਂ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰਾ ਹੈ॥ ਤਥਾਹਿ॥

ਅਰਥ॥ ਯਹ ਸਰਵਨੁਭਵ ਸਿਧ ਆਤਮਾ (ਪ੍ਰਵਚਨ) ਵੇਦ ਕੇ ਪਠਨ ਪਾਠਨ ਕਰ ਲਭੁਯੋ ਨਹੀ॥ ਤਥਾ (ਮੇਘਾ) ਧਾਰਣਾਵਤੀ ਬੁਧੀ ਕਰ ਔਰ ਬਹੁਤ ਸੇ ਸ਼੍ਰਵਣ ਕਰ ਭੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇ ਕੋ ਯੋਗਯ ਨਹੀਂ॥ (ਏਸ਼) ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਸ਼ (ਯਮੇਵਵਿਣੁਤੇ) ਜਿਸ ਧਰਮਾਤਮਾ ਤਤ੍ਵ ਕੋ ਹੀ ਭਜਤਾ ਹੈ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹ ਹੈ, ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸੇ ਅਤਿਰਿਕਤ ਵਸਤੁ ਮੇਂ ਪ੍ਰੇਮ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾ, ਤਿਸ ਕਰਕੇ ਲਭਯ ਹੈ॥ ਅਥਵਾ 'ਯਮ' ਇਸ ਪਦ ਕਾ 'ਯ:' ਅਰਥ ਹੈ॥ ਔਰ (ਏਸ਼) ਯਿ ਪਦ ਕਾ ਏਤਮ, ਯਹ ਅਰਥ ਹੈ॥ ਯਾਂਤੇ ਇਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਜੋ ਭਜਤਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕਰਕੇ ਲਭਯ ਹੈ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਭਜਨ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਯਹ ਭਜਨ ਕਰਾ ਹੁਆ ਆਤਮਾ ਅਪਨੀ ਤਨੁ ਰੁਪ ਸ੍ਵਯੰਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮੂਰਤੀ ਕੋ (ਵਿਣੁਤੇ) ਵਿਸਤਾਰ ਕਰ ਦੇਤਾ ਹੈ॥ ਇਸ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਸ਼ਯ ਮੇਂ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕੇ ਤਿਯਾਗ ਪੂਰਵਕ ਜੋ ਆਤਮਾ ਮੇਂ ਅਤਿਅੰਤ ਉਤਕਟਪ੍ਰੀਤੀ ਹੈ, ਸੋ ਭਕਤੀ ਹੈ, ਯਹ ਭਕਤੀ ਪਾਰੁਰੂਪ ਹੈ।

ਅਰਥ॥ ਨਰਕ ਮੇਂ ਪਚਯਮਾਨ ਜੀਵ ਕੋ ਯਮਰਾਜ ਨੇ ਕਹਾ, "ਜੋ ਤੇਰੇ ਕੋ ਦੁਖ ਨਾਸ਼ ਕਰਨੇ ਕੀ ਇਛਾ ਥੀ, ਤਬ ਖੇਦਨਾਸ਼ਕ ਕੇਸ਼ਵ ਕੋ ਤੋਨੇ ਕਿਯੋ ਨ ਪੂਜਨ ਕਰਾ"। ਏਕ ਸਮਯ ਪਰ ਪਾਸ਼ਹਸਤ ਅਪਨੇ ਪੁਰਸ਼ ਕੋ ਦੇਖ ਕਰ ਯਮਰਾਜ ਅਪਨੇ ਪੁਰਸ਼ ਕੇ ਕਾਨ ਮੇਂ ਨਿਸ਼ਚਯ ਕਰਕੇ ਕਹਿਤਾ ਹੈ, "ਜੋ ਮਧੁਸੂਦਨ ਕੀ ਸ਼ਰਣਾਗਤੀ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਤਿਨ ਕੋ ਦੂਰ ਸੇ ਛੋੜ ਦੇਤਾ; ਕਿਉਂਕਿ, ਮੈਂ ਅਨਯ ਪੁਰਸ਼ੋਂ ਕਾ ਪ੍ਰਭੂ ਹੂੰ ਵੇਸ਼ਣਵੋਂ ਕਾ ਨਹੀਂ॥" ਇਨ ਸ਼ਲੋਕੋਂ ਮੇ ਭਗਵਤ-ਪੂਜਨ ਤਥਾ ਭਗਵਤ-ਸ਼ਰਣਾਗਤੀ ਰੂਪ 'ਅਪਰਾ-ਭਕਤੀ' ਕਹੀ ਹੈ॥ 'ਪਰਾ-ਭਕਤੀ' ਫਲ ਰੂਪ ਹੈ, ਔਰ 'ਅਪਰਾ ਭਕਤੀ' ਸਾਧਨ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਇਸ ਅਸ਼ਟਮੀ ਸੋਪਾਨ ਮੇਂ ਸਕਾਰਣ ਦੁਖ ਕੀ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤੀ ਪੂਰਵਕ ਪਰਮਾਨੰਦ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਾ ਗਿਯਾਨ ਦੁਆਰਾ ਕਾਰਣ ਪਰਾਭਕਤੀ ਹੈ॥ 8॥

ਨੰ. 9. ਸਾਧੂ ਪੰ. ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਜੀ ਉਦਾਸੀਨ (ਵੇਦਿਕ ਮੁਨੀ)

ਇਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਨਾਮ ਸੁਨਨੇ ਸੇ ਸਿਧ ਅਰਥਤਾ ਗਿਯਾਨਰੁਪੀ ਸਿੱਧੀ ਕੋ ਪਾਯਾ ਹੁਆ (ਗਿਯਾਨੀ) ਹੋਤਾ ਹੈ, ਪੀਰ ਅਰਥਾਤ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਸੇ ਪਾਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ਟਾ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਸੁਰ (ਭਸੁਰ) ਅਰਥਾਤ ਭੂਮੀ ਕਾ ਦੇਵਤਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਸੁਰੋਂ ਕਾ ਨਾਥ ਅਰਥਾਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣੋਂ ਕਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਮਹਾਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਇਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਨਾਮ ਸੁਨਨੇ ਸੇ ਧਰਤੀ (ਪ੍ਰਿਥਵੀ) ਕੀ ਨਾਈ ਧੀਰਜ (ਧੈਰਯ) ਵਾਲਾ ਔਰ ਆਕਾਸ਼ ਕਾ ਨਾਈ ਧਵਲ ਅਰਥਾਤ ਨਿਰਮਲ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ 1॥ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਨਾਮ ਸੁਨਨੇ ਸੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕੇ ਸਾਤੋਂ ਦੀਪੋਂ ਮੇਂ ਅਰਥਾਤ ਸੰਪੂਰਣ ਪ੍ਰਿਥਵੀਲੋਕ ਮੇਂ, ਭੂਲੋਕ ਮੇਂ ਔਰ ਪਾਤਾਲ ਮੇਂ ਅਰਥਾਤ ਭੂਲੋਕ ਸੇ ਨਿਚਲੇ ਅੰਤਰਿਖਸ਼ ਲੋਕ ਮੇਂ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੋਤਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੈ। ਇਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਨਾਮ ਸੁਨਨੇ ਸੇ ਕਾਲ ਅਰਥਾਤ ਮ੍ਰਿਤੁ ਬੁਢਾਪੇ ਸੇ ਪਹਿਲੈ ਛੂ ਨਹੀ ਸਕਤਾ॥2॥ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਨਾਮ ਸੁਨਨੇ ਸੇ ਕਰਮਯੋਗੀ ਭਕਤੋਂ ਕੋ ਹਰਸ਼ (ਖੁਸ਼ੀ) ਹੋਤਾ ਹੈ, ਦੁਖੋਂ ਕਾ ਔਰ ਦੁਖੋਂ ਕੇ ਕਾਰਣ ਪਾਪੋਂ ਕਾ ਨਾਸ਼ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਯਹ ਨਾਨਕ ਕਾ ਦਰਸ਼ਨ ਅਰਥਾਤ ਨਾਨਕ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ॥3॥8॥

ਨੰ. 10. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਆਧੁਨਿਕ)

ਪ੍ਰਾਕਥਨ- ਚਉਥੀ ਤੇ ਪੰਜਵੀਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਨਾਮ ਦੀ ਯਾਚਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਹੋ ਵਿਸ਼ਯ ਫੇਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 6 ਤੇ 7 ਵਿਚ ਜੋ ਤੀਰਥ ਤੇ ਹਠ-ਯੋਗ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਇਆ ਹੈ ਉਹ ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉਤਰ ਸਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਹੋ ਪੈਣਾ ਉਸ ਟਿਕਾਣੇ ਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਰਤਾਉ ਮੂਜਬ ਸੁਭਾਵਕ ਸੀ। ਉਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀਹ ਤੀਰਥ ਯਾਤ੍ਰਾ ਆਦਿ ਧਰਮ ਤੇ ਹਠ-ਯੋਗ ਆਦਿ ਸਾਧਨ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪਰਮਾਤਮ ਦੇਵ ਰੀਝ ਕੇ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਵੇ? ਇਸ ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਪਉੜੀ 6 ਤੇ 7 ਵਿਚ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਫੇਰ ਪਉੜੀ ਪੰਜ ਵਾਲੀ ਲੜੀ ਫੜਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਨਾਮ ਦੀ ਸੋਝੀ ਮੰਗੀ ਤਾਂ ਉਹ ਨਾਮ ਦਾਨ ਕਰੇਗਾ, ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ, ਤੇ ਫਲ ਦੱਸੇਗਾ। ਨਾਮ ਨਿਰਵਿਘਨ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਦੈਵੀ ਗੁਣਾ ਦੀ ਸੋਝੀ ਤੇ ਧਾਰਨਾ ਦੱਸੇਗਾ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਉਹ ਕਹੇਗਾ ਤੇ ਜਗਯਾਸੂ ਸੁਣੇਗਾ। ਸੁਣਕੇ ਮਨ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰੇਗਾ, ਉਸ ਪਰ ਅਮਲ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ 'ਸੁਣਿਐ' ਕਰਕੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ।

ਸੁਣ : ਸੁਣਨੇ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦ ਕੰਨੀ ਪੈਕੇ ਨਿਕਲ ਜਾਣ ਮਾਤ੍ਰ ਤੋਂ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਐਸਾ ਸੁਣਨਾ ਜੋ ਸਮਝ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਬੂਝ ਬਣ ਜਾਵੇ। ਪਿਛੇ ਯਾਚਨਾ 'ਬੁਝਾਈ' ਦੀ ਸੀ, ਬੁਝਾਈ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਮਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਣ ਤੋਂ। ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬੁੱਝਣ ਪਰਥਾਇ ਚੌਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਹੁਕਮ ਹੈ? ਯਥਾ-

ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਿਰਮਲਾ ਸੁਣਿਐ ਸੁਖੁ ਹੋਈ॥
ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਮੰਨਿ ਵਸਾਈਐ ਬੂਝੈ ਜਨੁ ਕੋਈ॥

ਇਸ ਸੁਣਿਐ ਦੇ ਫਲ ਕੀਹ ਹਨ? ਇਹ ਗੱਲ ਹੁਣ ਪਉੜੀ 8, 9, 10 ਤੇ 11 ਵਿਚ ਦੱਸਣਗੇ:

ਅਰਥ: ਸੁਣਨੇ ਨਾਲ (ਬਣੇ ਹਨ) ਸਿੱਧ, ਪੀਰ, ਸੁਰਿ ਤੇ ਨਾਥ (ਆਦਿ ਵਡਕੇ)। ਸੁਣਨੇ ਨਾਲ (ਬਣੇ ਹਨ) ਇਸ ਧਰਤੀ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਤੇ (ਉਪਰ) ਅਕਾਸ਼ (ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਵਡਕੇ)। ਸੁਣਨੇ ਨਾਲ (ਬੜੇ ਹਨ) ਦੀਪਾਂ, ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਪਾਤਾਲਾਂ ਦੇ ਵਾਸੀ (ਵਡਕੇ)। ਸੁਣਨੇ ਨਾਲ ਬਣੇ ਹਨ (ਓਹ ਲੋਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਰ) ਕਾਲ ਆਪਣਾ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ (ਭਾਵ ਚਿਰਜੀਵੀ ਯਾ ਕਾਲ-ਬਿਜਈ ਜੋਗੀਆਂ ਤੋਂ ਹੈ)। (ਪਰੰਤੂ) ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨੇ ਨਾਲ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼, ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼ ਤੇ ਸਦਾ ਦਾ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਹੇ ਨਾਨਕ॥9॥

ਪਉੜੀ 9

ਸੁਣਿਐ ਈਸਰੁ ਬਰਮਾ ਇੰਦੁ॥ ਸੁਣਿਐ ਮੁਖਿ ਸਾਲਾਹਣ ਮੰਦੁ॥
ਸੁਣਿਐ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਤਨਿ ਭੇਦ॥ ਸਣਿਐ ਸ਼ਾਸਤ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਵੇਦ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸ॥ ਸੁਣਿਐ ਦੂਖ ਪਾਪਕਾ ਨਾਸੁ ॥੯॥

ਨੰ.1. ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ "ਮੀਣਾ"

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰੁਥ:

ਈਸੁਰ, ਮਹਾਦੇਉ, ਬ੍ਰਹਮਾ, ਇੰਦ੍ਰ ਜਿ ਹੋਏ, ਸੇ ਸਭਿ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹੋਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਉ। ਮੰਤ੍ਰ ਜਿ ਪੜੀਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪੜੀਤਾ ਹੈ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸਾਲਾਹ, ਜੋਗ ਕੀ ਜਿ ਜੁਗਤਿ ਆਵਤੀ ਹੈ ਤਿਨਾ ਦਾ ਭੇਦ ਜਿ ਪਾਇਆ ਸਿ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਾਇਆ। ਸਿੰਮ੍ਰਤ, ਸਾਸਤ੍ਰ, ਵੇਦ ਜੇ ਹੈ, ਸਿ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਹੋਏ ਹੈ॥ 9॥

ਨੰ.2. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਸ਼ਹੀਦ'

ਜਿਨਾਂ ਈਸ਼ਰ ਦੀ ਭਾਵਨੀ ਕਰ ਨਾਮ ਸੁਣਿਆਹੈ, ਸੋ ਈਸ਼ਰ ਹੋਇ ਹੈਨ; ਅਰ ਜਿਨਾਂ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮੇਦੀ ਭਾਵਨੀ ਕਰ ਨਾਮ ਸੁਣਿਆਹੈ ਸੋ ਬ੍ਰਹਮੇ ਹੋਏ ਹੈ; ਅਰ ਜਿਨਾਂ ਇੰਦ੍ਰ ਭਾਵਨੀ ਕਰ ਸੁਣਿਆਹੈ ਸੋ ਇੰਦ੍ਰ ਹੋਏ ਹਨ, ਅਰ ਜਿਨਾਂ ਮਨ ਲਾਇਕੇ ਸੁਣਿਆਹੈ ਸੋ ਮੰਦੇ ਅਜਾਮਲ ਆਦਿਕ ਸਭਸ ਦੇ ਸਲਾਹਨ ਵਿੱਚ ਆਂਵਦੇ ਹੈਨ, ਅਰ ਜਿਨਾਂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁਣਿਆਹੈ ਸੋ ਤਿਨਾਂ ਨੂੰ ਜੋਗ ਦੀ ਜੁਗਤਿ ਭੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਹੈ, ਅਤੇ ਤਨ ਵਿੱਚ ਓਨਾਂ ਨੂੰ ਪਰਮੇਸਰ ਦਾ ਭੇਵ ਆਇਆਹੈ॥ ਅਰ ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਰ ਵੇਦ ਕਾ ਤਾਤਪਰਜ ਮਾਲੂਮ ਹੋਤਾਹੈ ਅਰ ਜਿਤਨੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਰ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤ ਅਰ ਵੇਦ ਹਨ, ਅਰ ਜਿਨਾਂ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਸੋ ਓਹ ਭੀ ਸੁਣਕੇ ਹੀ ਓਨਾਂ ਕੀਤੇ ਹਨ॥ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇਹੜੇ ਉਸ ਨਾਮ ਦੇ ਭਗਤਿ ਹੈਨ, ਸੋ ਓਨਾ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸਦਾ ਹੀ ਵਿਗਾਸ ਹੈ, ਅਰ ਓਹ ਕੈਸਾ ਨਾਮ ਹੈ; ਕਿ, ਜਿਸਦੇ ਸੁਣਨੇ ਕਰ ਦੁੱਖਾਂ ਤੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ॥ 9॥

ਨੰ. 3 ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਜੀ (ਸੇਵਾਪੰਥੀ)

ਇਸਕਾ ਅਰਥ॥ ਭਗਵਾਨ ਕਹੇ ਹੈ। ਜੋ ਜਿਸ ਕਾ ਉਪਾਸਕ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸਕੀ ਗਤਿ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਈਸਰ, ਸਿਵਜੀ ਅਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ, ਅਰੁ ਇੰਦ੍ਰ, ਇਨਕੀ ਉਪਾਸਨਾ 'ਸ੍ਰਵਣੋਤੇ; ਸੋ ਸੋ ਗਤਿ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੇਹੈ। ਮੁਖਿ ਸਾਲਾਹਣ ਮੰਦੁ।

ਪ੍ਰਭਕੇ ਗੁਣਾਨੁ-ਬਾਦ 'ਮੁਖ' ਤੇ ਮੀਠੀ ਤਰਹੁ ਉਚਾਰਣਾ॥ ਅਥਵਾ ਅੰਤਰ-ਮੁਖੀ; ਸੋ ਯਹ 'ਸ੍ਰਵਣ' ਹੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਅਰੁ 'ਜੋਗ-ਦੀ-ਜੁਗਤਿ' 'ਸ੍ਰਵਣ'ਤੇ ਤਿਨ-ਭੇਦ ਕਹੀਐ; ਸਰੀਰ ਲਘੁ 1, ਦੀਰਘ 2 ਅਥਵਾ ਪਰਕਾਯਾ-ਪ੍ਰਵੇਸਕਾ 3 ਸਮਰਥੁ ਹੋਵੇਹੈ॥ ਅਰੁ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ, ਬੇਦਕੇ ਤਾਤਪਰਜ ਕੌ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ 'ਸ੍ਰਵਣ' ਹੀ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਗੁਰੁ ਕਹੇ ਹੈ; ਭਕਤ ਜਨ, ਭਕਿਤ ਲੱਛਨ 'ਸ੍ਰਵਣ' ਤੇ 'ਮਹਾ-ਆਨੰਦਕ' ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੇ ਹੈਂ-- ਦੁਖ ਪਾਪ ਕੌ ਨਾਸ ਕੀਏ ਹੁਏ॥ 9॥

ਨੰ.4. ਸਾਧੂ ਅਨੰਦਘਨ ਜੀ (ਉਦਾਸੀਨ-ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਵਾਚੀ)

ਸੁਣਿਐ ਈਸਰੁ ਬਰਮਾ ਇੰਦੁ॥

ਗੁਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੋ ਕੇ ਵਚਨ 'ਸ੍ਰਵਣ' ਕਰ ਕਰ ਈਸ਼੍ਵਰ ਜੋ ਹੈ ਮਹਾਦੇਵ ਜਬ ਤਿਸਕੈ ਅਰਾਧਨ ਸੋਂ ਤਤਪਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਤਬ ਮਹਾਦੇਵ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਂਦ ਤੇ ਮਹਾਦੇਵ ਕੇ ਹੀ ਸ੍ਵਰੂਪ ਵਿਖੇ ਲੀਨ ਹੋ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਾਵੇਗਾ, ਭਿੰਨ ਨ ਰਹੇਗਾ॥ ਐਸ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਕੇ ਭੀਹੈ॥ ਅਰ ਸੁਣ ਕਰ ਜੋ ਅਸ੍ਵਮੇਧ ਜੱਗ ਕਰੇਗਾ ਤੋ ਇੰਦ੍ਰ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਅਥਵਾ ਇੰਦ੍ਰ ਹੋਣੇ ਯੋਗ ਤਪ ਕਰੇਗਾ,ਤੋ ਭੀ ਇੰਦ੍ਰ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਸੁਣ ਕਰ ਗੋਪੀ ਹੋਣੇ ਯੋਗ ਕਰਮ ਕਰੇਗਾ, ਤੇ ਗੋਪੀ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ॥ ਗੋਬਿੰਦ ਭਜਨ ਮੋ ਤਤਪਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਤੋ ਗੋਵਿੰਦ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਵਿਖੇ ਲੀਣ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਸੁਣਿਐ ਮੁਖਿ ਸਾਲਾਹਣ ਮੰਦੁ॥ ਮੁਖ ਕਰ ਕਰ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਮਹਮਾ ਕਰਣੀ, ਅਰ ਮੰਦ ਕਿਆ ਕਹੀਏ; ਮੀਠਾ ਬਚਨ ਬੋਲਣਾ॥ ਸੁਣਿਐ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਤਨਿ ਭੇਦ॥

ਯੋਗ ਕੀ ਜੋ ਜੁਗਤ ਹੈ, ਤਨ ਜੋ ਹੈ ਸਰੀਰ; ਤਿਸਕਾ ਭੇਦ ਕਰਣਾ। ਚਾਹ ਤੇ ਛੋਟੇ ਤੇ ਛੋਟਾ ਹੋਵੇ; ਬਡੇ ਤੇ ਬਡਾ ਹੋ ਜਾਏ, ਹਲਕੇ ਤੇ ਹਲਕੇ ਹੋ ਜਾਏ, ਭਾਰੀ ਤੇ ਭਾਰੀ ਹੋ ਜਾਏ, ਔਰ ਸਰੀਰ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਵੇਸ ਕਰਣਾ, ਗੁਪਤ ਹੋਣਾ, ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਾ, ਜਹਾ ਚਾਹੇ ਤਹਾ ਚਲਾ ਜਾਏ, ਜੋ ਵਚਨ ਕਹੇ,ਸੋ ਸਿਧ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਯੋਗ ਕੀ ਯੁਗਤਿ ਭੀ ਤੋ 'ਸ੍ਰਵਣ' ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੀਹੈ॥ ਗੁਰੋਂ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਸੁਣ ਕਰ ਜਬ ਯੋਗ ਕਲਾ ਕੋ ਪਾਵੇਗਾ; ਤਬੀ ਤੋ ਯੋਗੀ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਸੁਣਿਐ ਸਾਸਤ ਸਿਮ੍ਰਿਤ ਵੇਦ॥ ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ॥ ਸੁਣਿਐ ਦੂਖ ਪਾਪਕਾ ਨਾਸੁ॥ 9॥

ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਸਿਮ੍ਰਿਤ, ਵੇਦ, ਪੁਰਾਣ ਜੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੇ ਹੈਂ,ਸੋ ਭੀ ਤੋਂ ਸ੍ਰਵਣ ਤੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੇ ਹੈਂ॥ 'ਸ੍ਰਵਣ' ਕਰਣੇ ਤੇ ਭਗਤ ਕੋ ਸਦਾ ਅਨੰਦ ਹੀ ਹੋਤਾਹੈ ਅਰ ਦੂਖ ਪਾਪੋ ਕਾ ਨਾਸ ਹੀ ਹੋਤਾ ਹੈ॥

ਨੰ.5. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਵੀ ਚੂੜਾਮਣੀ(ਨਿਰਮਲ-ਗਿਆਨੀ)

ਪਉੜੀ ਨੌਵੀਂ, ਬਹੁਰ ਸ੍ਰਵਣਕੇ ਮਹਾਤਮ ਕੋ ਕਹਤ ਹੈ:- *ਸੁਣਿਐ ਈਸਰੁ ਬਰਮਾ ਇੰਦੁ॥*

ਈਸਰ ਜੋ ਸ਼ਿਵ ਜੀ, ਸੋ ਕਈ ਵਾਰ ਜਾਲੰਧਰ, ਭਸਮਾਂਗਦ ਇਤਆਦਿ ਜੋ ਅਸੁਰ ਹੈ, ਤਿਨਕੇ ਬਿਘਨ ਤੇ ਬਚੇ ਹੈਂ, ਬਿਸ਼ਨੁ ਜੀ ਕੇ ਉਪਾਇ ਬਤਾਵਨ ਕਰਿਕੇ ਤਿਸ ਸ੍ਰਵਣ ਤੇ ਹੀ ਨਿਸ਼ਚਿੰਤ ਸ਼ਿਵਜੀ ਭਏ; ਅਰੁ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀਕੋ ਜੋ ਸ਼ਕਤਿ ਭਈ ਹੈ ਜਗ ਸਿਰਜਣ ਕੀ, ਸੋਭੀ ਸ੍ਰਵਣ ਤੇ ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਬ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਕਮਲ ਨਾਭਿ ਤੇ ਉਤਪਤਿ ਭਏ; ਤਬ ਸ਼ੇਖ ਸਾਂਈ, ਜੋ ਨਾਰਾਇਣ ਤਿੰਨ੍ਹੋਂ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਯੋ; ਜੋ ਹੈ ਬ੍ਰਹਮਾ ਤੂੰ 'ਤਪ' ਕਰਿ; ਇਸਤੇ ਸ਼ਕਤਿ ਜਗਤ ਰਚਨੇ ਕੀ ਤੇਰੋ ਬਿਖੇ ਹੋਇਗੀ; ਸੋ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਣ ਤੇ ਹੀ ਇਸ ਪਦਕੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਯੋ। 'ਇੰਦੁ' ਨਾਮ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਕੋ, ਸੋਭੀ ਸ੍ਰਵਣ ਦੁਆਰੇ ਹੀ ਐਸੇ ਪਦ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਯੋ, ਜੇ ਸਿਖਯਾ ਬ੍ਰਿਹਸਪਤ ਕੀ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰੀ ਹੈ, ਤਬ ਹੀ ਤੋ ਤਿਸਕੇ ਗੁਰ ਭਯੋ ਹੋਇਗੋ। ਜੋ ਤਿਸਕੋ ਮੰਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਸੁਨਤੋ, ਤੇ ਗੁਰ ਕੇਸ ਚੰਦ੍ਰਮਾਕੋ ਬ੍ਰਿਹਸਪਤਿ ਭਨਤੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ।

ਦੂਤਿਯਰਥ: ਸ਼ਿਵਕੋ ਜੋ ਉਪਾਸ਼ਕੀ ਸੋ ਸ਼ਿਵਕੇ ਗੁਣਾਨੁਵਾਦਕੋ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਤੇ ਕਰਤੇ, ਸ਼ਿਵ ਰੂਪ ਹੋਇ ਜਾਤ ਹੈਂ। ਅਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੇ ਉਪਾਸ਼ਕੀ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੇ ਗੁਣ ਸ੍ਰਵਣ ਤੇ ਅੰਤਮੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਰੂਪ ਹੋਇ ਜਾਤ ਹੈਂ। ਔਰ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਕੇ ਗੁਣ ਸ੍ਰਵਣਤੇ ਸੋਈ ਸਰੂਪ ਹੋਇ ਜਾਤ ਹੈਂ।

ਤ੍ਰਿਤੀ-ਅਰਥ: ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਣੇ ਤੇ ਈਸ਼ਰ ਸ਼ਿਵ ਕੋ ਸਰੂਪ ਔਰ ਗੁਣ ਕ੍ਰਿਆ ਸੁਭਾਵ ਇਹ ਜਾਨੇ ਜਾਤ ਹੈਂ। ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੋ ਸਰੂਪ ਗੁਣ ਕ੍ਰਿਆ ਇਹ ਭੀ ਸ੍ਰਵਣ ਤੇਹੀ ਜਾਣੇ ਜਾਤਹੈਂ। ਤਿਸੀ ਰੀਤਿ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂਤੇ ਜਾਨੀਏ ਹੈਂ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਚਤੁਰਾਰਥ: ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੇ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਣੇ ਤੇ ਹੀ ਤੀਨੋਂ ਜੋ ਦੇਵਤਾ ਗਯਾਨਵਾਨਹੈ, ਤਿਨਕੇ ਸਦਰਸ਼ ਹੋਇ ਜਾਤਹੈਂ। ਇਤਯਰਥ। ਇਸ ਤੁਕ ਮੈਂ ਭੀ ਤੁਲਯ ਯੋਗਤਾਲੰਕਾਰਹੈ। ਲੱਛਨ ਪੂਰਬ ਕਹਿ ਦੀਓ ਹੈ। ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਸ੍ਰਵਣ ਕੋ ਇਸ ਮੈਂ ਸ਼ਿਵ, ਬ੍ਰਹਮਾ, ਚੰਦਕੋ ਇਨਸੋ ਮਿਲਾਇ ਊਚਤਾ ਧਰਮ ਏਕ ਕਹਯੋ, ਯਾਂਤੇ ਤੁਲਯ ਯੋਗਤਾ। ਸੁਣਿਐ ਮੁਖਿ ਸਾਲਾਹਣ ਮੰਦੁ॥ ਜੋ ਮੰਦ ਹੈ, ਕਿਆ? ਨਿੰਦ ਹੈ, ਨਿੰਦਾ ਕਰਨੇ ਜੋਗਹੈ, ਸੋ 'ਮੁਖ' ਹੋਤ ਹੈ; 'ਮੁਖ' ਨਾਮ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੇ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਪੁਰਖੁ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਕੋ ਨਾਮ ਹੈ। ਸੋ ਮੰਦ ਕੈਸੇ ਮੁੱਖ ਹੋਤ ਹੈ? ਜੋ ਸਲਾਹੁਤਾ ਕਰਣੇ ਜੋਗ, ਕਿਆ? ਜਿਨ ਕੀ ਹਰਿ ਕੋਈ ਉਸਤੁਤਿ ਕਰੇ, ਐਸੇ ਹੋਇ ਜਾਤਹੈਂ। ਪ੍ਰਮਾਣ- ਜੈਸੇ ਬਾਲਮੀਕ ਬਟਵਾੜਾ ਮਹਾਂਮੰਦ ਹੁਤੋ, ਉਪਦੇਸ਼ ਕੋ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਿ ਸਰਬੋਤਮ ਹੋਤ ਭਯੋ, ਐਸੇ ਜਾਨਿਯੇ।

ਦੁਤਿਯ ਅਰਥ: ਮੁਖ ਕਰਿਕੇ ਸਲਾਹਨਵੰਤ ਹੋਤਹੈਂ। ਮਕਾਰ ਕੋ ਵਕਾਰ ਬਨਤ ਹੈ, ਦਕਾਰ ਕੋ ਤਕਾਰ ਬਨਯੋ, ਸ੍ਰਵਣ ਜੋ ਕਰਤ ਹੈ, ਸੋ ਸਲਾਹਣਵੰਤ ਹੈ।

ਤ੍ਰਿਤਿਯ ਅਰਥ: ਮੁਖਿ ਜੋ ਹੈ, ਸੋ ਸਲਾਹੁਤਾ ਕਰਣੇ ਜੋਗ, ਔਰ ਮੰਦ ਜੋ ਹੈ ਅਸਲਾਹੁਤ ਕਰਣੇ ਜੋਗ। ਸਲਾਹਨ ਪਦ ਮੁਖ ਸੇ ਭੀ ਲਗਯੋ, ਮੁਖਕੇ ਖਕਾਰ ਤੇ ਅਕਾਰ ਨਿਕਸੇ 'ਅਸਲਾਹਨ' ਭਯੋ, ਸੋ ਮੰਦ ਪਦ ਸੋਂ ਲਗਯੋ ਦੇਹੁਲੀ-ਦੀਪਕ ਨਿਆਂਈ। ਅਰਥ ਏਹ- ਜੋ ਮੁਖਿ ਸਲਾਹਣਕੇ ਜੋਗਹੈ, ਤਿਨ੍ਹੋਂ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਕਰਣੀ; ਅਸਲਾਹਣ ਜੋਗ ਜੋ ਮੰਦ ਹੈਂ ਤਿੰਨ੍ਹੋਂ ਕਾ ਤਯਾਗ ਕਰਣਾ, ਇਹ ਦੋਊ ਬਾਤੇਂ ਭੀ ਸ੍ਰਵਣ ਤੇਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤ ਹੈਂ।

ਚਤੁਰਾਰਥ: ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਿਕੇ ਮੁਖ ਤੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਸਲਾਹਨਵਾਰੇ ਹੋ ਜਾਤ ਹੈਂ। ਮੰਦ=ਮਧੁਰ ਸਹਜ ਸੋ ਬੋਲਨਵਾਰੇ ਬਨ ਜਾਤ ਹੈਂ। ਇਤਯਰਥ। ਇਸ ਤੁਕ ਮੈਂ ਪ੍ਰਯਾਯਲੰਕਾਰ ਹੈ। ਲੱਛਣ- ਹੁਇ ਅਨੇਕ ਕੇ ਆਸਰੇ ਏਕ। ਕਰਮ ਸੋਂ ਕਹੋਂ 'ਪ੍ਰਯਾਯ ਬਿਬੇਕ। ਸ੍ਰਵਣਤੇ ਪਹਿਲੇ ਮੰਦ ਹੋਤੇ, ਮੰਦਤਾ ਨਿੰਦਤਾ ਕੋ ਆਸ੍ਰੋ ਹੁਤੋ, ਬਹੁਰ ਸਲਾਹੁਤਾ ਉਸਤੁਤਿ ਤਿਸਕੋ ਆਸਰੇ ਕ੍ਰਮਸੋਂ ਏਕ ਹੀ ਨਰ ਭਯੋ, ਯਾਂਤੇ ਪ੍ਰਯਾਯ।

ਸੁਣਿਐ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਤਨਿ ਭੇਦ॥

"ਜੋਗ ਕੀ ਜੋ ਜੁਗਤਾਂ ਹੈ"' ਔ 'ਤਨਿ' ਪਦ ਤੇ ਅਜਹਿਤੀ ਲੱਛਣਾਂ ਸੋਂ ਤਨ ਬਿਖੇ ਜੋ ਖਟ-ਚੱਕਰ ਹੈ, ਤਿਨਕੋ ਅਰਥ॥ ਪੌਣ ਤਿਨ ਖਟ-ਚੱਕਰ ਕੋ ਭੇਦਿ ਕੇ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰਕ ਪਹੁੰਚਤ ਹੈ। ਜੋਗ ਕੀ ਜੁਗਤਿ, ਕਿਆ? ਰੀਤਿ, ਖਟ-ਚੱਕਰ ਕੋ ਭੇਦਨੇ ਸੋ ਸ੍ਰਵਣ ਤੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤ ਹੈ।

ਦੁਤਿਯਰਥ: 'ਜੋਗ' ਨਾਮ ਮੇਲ ਕਰਨਕੋ, 'ਜੁਗ' ਨਾਮ ਦੋਇਕੋ, ਸੋ ਕੌਨ? ਈਸ਼ੁਰ ਅਰੁ ਜੀਵ ਦੋਊ ਕੀ ਏਕਤਾ ਜੋ ਕਹਤ ਹੈ 'ਅਸੀ' ਪਦ ਵਿਖੇ, 'ਤਿਤ ਨ ਭੇਦ' ਤਿਤ ਕਹੀਏ, ਤਿਨੋਂ ਵਿਖੇ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਰਾਖਤ ਹੈ, ਅਭੇਦ ਕਰਿ ਦੇਤ ਹੈ, ਸੋ ਐਸੀ ਅਦ੍ਵੈਤਤਾ ਸ੍ਰਵਣ ਤੇਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਹੈ।

ਤ੍ਰਿਤੀਅਰਥ:'ਤਨ ਭੇਦ' ਕਹੀਏ, ਤਿਨਕੇ ਬਿਖੇ ਬਿਕਾਰ ਜੇ ਰੋਗ ਹੁਇ ਆਵਤ ਹੈਂ, ਇਸਕੇ ਭੇਦ ਕੋ ਸਮਝਕੇ ਤਿਸਕੀ, ਜੁਗਤਿ ਕਹੀਏ, ਇਲਾਜ ਕਰਨਵਾਰ' ਹੋਇ ਜਾਤਾਹੈ। ਰੋਗ ਕੇ ਖੈ ਕਰਨ ਕੇ ਜਗ ਕਿਆ ਉਚਿਤ ਹੋਇ ਹੈ, ਐਸੋ ਭੀ ਸ੍ਰਵਣ ਤੇ ਹੀ ਬਨਤਾਹੈ। ਇਤਅਰਥ। ਇਸ ਤੁਕ ਮੇਂ ਮੀਲਤ ਅਲੰਕਾਰਹੈ। ਲੱਛਣ:- 'ਮੀਲਤ ਜੋ ਸਾਦ ਸ਼ਤੈ ਭੇਦ ਪਰੇ ਨ ਲਖਾਯ।'

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬੇਦਾਂਤ ਕੇ ਅਰਥ ਮੈਂ ਜੀਵ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਏਕਤਾ ਕਰੀ, ਭੇਦ ਜਾਨਯੋ ਨਹੀਂ ਪਰਤ ਹੈਂ; ਜੀਵ ਈਸ਼੍ਵਰ ਮੇਂ, ਯਾਂਤੇ ਮੀਲਤ, ਔਰ ਅਰਥ ਮੈਂ ਕਾਵਯਲਿੰਗ ਅਲੰਕਾਰਹੈ। ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਨਤੇ ਜੋਗ ਉਚਿਤ ਬਨਿ ਜਾਤਹੈ, ਯਹਿਤ' ਅਰਥ ਇਸਕੋ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਯ 'ਜੁਗਤਿ' ਔ 'ਤਨਿ ਭੇਦ' ਸੋਂ, ਯਾਂਤੇ ਕਾਬਯਲਿੰਗ।

ਸੁਣਿਐ ਸਾਸਤ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਵੇਦ॥

ਖਟ ਜੋ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਹੈਂ,ਸਰਬ ਜੋ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਹੈਂ, ਚਾਰ ਜੋ ਬੇਦ ਹੈਂ,ਇਨ ਸਭਨ ਕੋ ਜੋ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ, ਸੋ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਣ ਤੇਹੀ ਜਾਨ ਲੇਤ ਹੈਂ; ਵਾ ਸ੍ਰਵਣ ਤੇ ਹੀ ਇਨਕੋ ਪਠ ਲੈਤ ਹੈਂ।

ਦੁਤਿਯਰਥ: ਖਟ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਨਕੇ ਜੋ ਦੇਵਤੇ, ਅਰੁ ਸਿੰਮ੍ਰਤੀਕੇ ਦੇਵਤੇ, ਚਾਰੋਂ ਵੇਦਨਕੇ ਜੋ ਦੇਵਤੇਹੈਂ, ਏ ਸਭ ਆਪਨੇ ਸਰੂਪਕੋ ਧਾਰ ਲੇਤਹੈਂ, ਏਹ ਸਭਨ ਕੋ ਜੋ ਪੂਜਯ ਭਏ ਸੋ ਭੀ ਸ੍ਰਵਣ ਤੋ ਹੀ ਹੋਤ ਭਏ।

ਤ੍ਰਿਤਿਯਰਥ: ਸਾਸਤ੍ਰਕੇ 'ਸਾ' ਕੇ ਸੋ ਬਨਤਹੈ ਅਰਥ ਕਰਤ ਮੇਂ, ਪ੍ਰਮਾਣ:- "ਰੂਪਵੰਤਿ ਸਾ ਸੁਘੜਿ ਬਿਚਖਣਿ ਜੋ ਧਨ ਕੰਤਿ ਪਿਆਰੀ ਜੀਉ"(97:17) ਪੁਨਾ:- "ਨਾਨਕ ਸਾ ਸਭਰਾਈ"

ਐਸੇ ਹੀ ਇਨਕੋ ਭੀ 'ਸੋ' ਕੋ ਅਰਥਹੈ, ਤਿਸੀ ਰੀਤਿ ਸੋਂ ਇਹ 'ਸਾ' ਕੋ 'ਸ' ਅਰਥ; ਸੋ ਸਤਿ ਜੋ ਹੈ, ਸੋ ਪੂਰਬ ਕੋ ਉਦਯੋਤਕ ਹੈ, ਸੋ ਪੂਰਬ ਜੋ ਸਤ ਰੂਪ ਆਪਨੋ ਭੂਲਯੋ ਹੋਯੋ ਹੈ; 'ਸਿੰਮ੍ਰਤਿ' ਕਹੀਏ ਸਿੰਮ੍ਰਤੀਓਂ, 'ਵੇਦ' ਕੋ ਅਰਥ ਗਿਆਤ ਕਿਆ ? ਜਾਨਨਵਾਰ ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਆਪਨੇ ਕੋ ਹੋਇ ਜਾਤ ਹੈ। ਅਰਥ ਕਿ:- ਸਿਮਰਨ ਅਰੁ ਗ਼ਯਾਤ ਸਤ ਕੇ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਣ ਤੇਹੀ ਹੋਤ ਹੈ।

ਚਤੁਰਅਰਥ: "ਸਾਸਤ" ਨਾਮ ਮੁਕਤਿ ਕੋ ਭੀ ਹੈ। ਸ੍ਰਵਣ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਗੁਣ ਕਰਣ ਤੇ ਨਰ ਮੁਕਤਿ ਹੋਤ ਹੈ। ਸਿੰਮ੍ਰਤ ਕੋ ਬੇਦ ਕਿਆ ਜਾਨਤ ਹੈ ? ਕਾਕੁ-ਸੁਰਸੋਂ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤ ਹੈ, ਨਿਰਭੈ ਰਹਤ ਹੈ। ਇਤਯਰਥ।

ਇਸ ਤੁਕ ਮੈਂ ਬ੍ਰਿਤਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸ ਅਲੰਕਾਰਹੈ। ਲੱਛਣ-"ਹੋਇ ਬਰਨ ਸਮਤਾ ਬਹੁ ਬਾਰ। ਤਿਨ 'ਬ੍ਰਿਤਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸ' ਉਚਾਰ" ਇਹਾਂ ਸਕਾਰ ਬਰਨ ਬਹੁਤ ਬੇਰ ਆਯੋ। ਸੁਣਿਐ ਮੇਂ, ਸਾਸਤ ਮੇਂ, ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਮੇਂ ਸਕਾਰ ਹੀ ਪਰਯੋ, ਯਾਂਤੇ ਬ੍ਰਿਤਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸ ਭਯੋ।

ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ॥ ਸੁਣਿਐ ਦੂਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ॥9॥

ਇਨ ਤੁਕਨ ਕੋ ਅਰਥ ਅਰ ਅਲੰਕਾਰ ਪੂਰਬ ਕਹਿਆਏ ਹੈਂ। ਯਾਂਤੇ ਈਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਹੇ॥ ਅਰ ਸਰਬ ਤੁਕਨ ਮੈਂ 'ਸੁਣਿਐ' ਪਦ ਬਾਰ ਬਾਰ ਆਯੋ ਅਰਥ ਭੀ ਵਹੀ ਰਹਯੋ, ਇਸਤੇ ਤੀਸਰੇ ਆਬ੍ਰਿਤਦੀਪਕ ਅਲੰਕਾਰਹੈ। ਦੂਸਰ' ਸਰਬ ਤੁਕਨ ਮੈਂ ਪਹਿਲੇ ਹੇਤੁਾਲੰਕਾਰ ਭੀ ਹੈ।

ਲੱਛਣ- "ਕਾਰਨ ਕਾਰਜ ਇਕ ਸੰਗ ਬਰਨੈ। ਤਬਿ 'ਹੇਤੁਾਲੰਕਾਰ' ਉਚਰਨੈ"।
ਈਹਾਂ ਸ੍ਰਵਣਤੋ ਕਾਰਣ ਤਿਸਕੋ ਫਲ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟਤਾ ਕਾਰਜ ਸੋ ਏਕ ਸੰਗ ਬਰਨਨ ਕਰੇ ਹੈਂ ਯਾਂਤੇ ਹੇਤੁਾਲੰਕਾਰ ਭਯੋ।

ਨੰ.6.ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਨਰੋਤਮ'(ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨੀ)

ਸੁਣਿਐ ਈਸਰੁ ਬਰਮਾ ਇੰਦੁ॥ ਸੁਣਿਐ ਇਤਿ॥ ਈਸ਼੍ਵਰ ਸ਼ਿਵ ਬਿਸ਼ਨੁ ਦੋਨੋ ਕਾ ਨਾਮ ਹੋਨੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਸਬਦ ਸੇ ਈਹ ਦੋਨੋ ਲੈਨ॥ ਯਾਂਤੇ ਜੈਸੇ ਸ਼ਿਵ,ਬਿਸਨ ਇਸ਼੍ਵਰ ਸਰਬ ਜੀਵੋਂ ਕੋ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਪਨੇ ਅਧੀਨ ਕਰ ਕਾਰਯੋ ਸੇ ਲਗਾਵੇਹੈ, ਤੈਸੇ ਸ੍ਰਵਣ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ ਭੀ ਵੇਦਸੇ 'ਗ੍ਰਾਹ' ਅਰ ਅਭਿਗ੍ਰਾਹ ਸਬਦਸੇ ਕਹੇ ਇੰਦ੍ਰਯੋ ਤਿਨਕੇ ਵਿਖਯੋ ਕੇ ਅਪਨੇ ਅਧਿਨ ਕਰ ਯਥਾ ਯੋਗ ਕਾਰਯੋ ਮੇ ਲਗਾਵੈ ਹੈ॥ ਪੁਨਾ, ਸ੍ਰਵਣ ਵਾਲਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਤ ਮਰਯਾਦਾ ਥਾਪਨੇ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਹੈ; ਤਥਾ, ਇੰਦ, ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਵਤ ਸਰਬ ਕੋ ਆਨੰਦ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਸੁਣਿਐ ਕਹੀਯੇ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਨੇ ਸੇ ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਪੁਰਖ ਮੁਖ ਸ੍ਰੇਸਟੋ ਔ ਮੰਦ ਮਾੜਿਯੋ ਕਰ ਸਲਾਹਣ ਨਾਮ ਉਸਤਤੀ ਕੇ ਯੋਗ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਭਾਵ ਯਹ, ਸਰਬ ਹੀ ਤਿਸਕੀ ਉਸਤਤੀ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਅਥਵਾ, ਸ੍ਰਵਣ ਸੇ ਮੁਖਯ ਜਾਨ ਕਰ ਸਲਾਹਣ ਨਾਮ ਸਲਾਘਾ ਕੇ ਯੋਗ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ ॥ ਮੰਦ ਭੀ ਜੈਸੇ ਬਾਲਮੀਕੀ 'ਰਾਮ' ਸ੍ਰਵਣਸੇ ਹੁਯਾ॥ ਅਥਵਾ, ਸ੍ਰਵਣ ਸੇ ਸ੍ਰਵਣ ਵਾਲੇ ਕੋ ਮੁਖ ਨਾਮ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਾਨ ਕਰ ਸਲਾਹਤੇ ਹੈ ਮੰਦ ਭੀ, ਉਤਮੋ ਸੈ ਤਿਸਕੇ ਸਲਾਹਨਕੀ ਕਿਆ ਕਹੈ? ਸੁਣਿਐ ਇਤਿ॥ ਯੋਗ 'ਚਿਤ-ਬ੍ਰਿਤਿਕ' ਨਿਰੋਧੋਕਾ ਨਾਮਹੈ॥ ਤਨ ਪਦ ਈਹਾਂ ਤੀਨੋ-ਸਰੀਰੋ ਪਰ ਹੈ; ਯਾਂਤੇ ਸ੍ਰਵਣ ਮੇਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਚਿਤ-ਬ੍ਰਿਤਿਕੇ ਨਿਰੋਧ ਰੂਪ ਜੋਗ ਕੇ ਸੰਯੁਗਤ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਪੁਨਾ, ਤਨ ਭੇਦ ਕਹੀਯੇ,ਤੀਨੋ-ਸਰੀਰੋਸੇ ਆਤਮਾਕੇ ਭੇਦ ਗਯਾਨ ਸੰਯੁਗਤ ਹੋਵੇਹੈ ॥ 'ਜੁਗਤਿ' ਪਦਕਾ ਦੇਹਲੀ-ਦੀਪਵਤ ਦੋਊ ਓਰ ਮੇਲਹੈ ॥ ਸਿਖਯ ਕਰਣੇ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰੰਥੋਕਾ ਨਾਮ ਸਾਸਤ੍ਰਹੈ; ਵਹੁ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਹੇ:- ਏਕ 'ਧਰਮ'ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ; ਦੂਸਰੇ 'ਬ੍ਰਹਮ'ਕੇ ਪਤਿਪਾਦਕ, ਨਯਾਯ, ਬੈਸੇਖਕ, ਸਾਂਖ, ਪਾਤੰਜਲ (ਯੋਗੀ) ਚਾਰੋ ਮਾਨਸ-ਧਰਮਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕਹੈ॥

1. ਪੂਰਬ ਮੀਮਾਸਾ ਯਾਗਾਦਿਕਾਯਿਕ ਧਰਮੋ ਕੋ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਹੈ॥ 2.ਬੇਦਾਂਤ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਹੈ॥

"ਵੇਦ ਮੇ ਕਹੈ ਅਰਥ ਕੇ 'ਸਮਰਣ' ਕਰਾਵਨੇ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰੰਥੋ ਕਾ ਨਾਮ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਹੈ; ਵਹੁ ਭੀ ਦੋ ਰੂਪਹੈ:- 1.ਮਨੂ ਆਦਿਕੋ ਕੇ ਬਨਾਯੇ 'ਧਰਮ' ਕੋ ਸਮਰਣ ਕਰਾਵਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈ; 'ਗੀਤਾ' ਉਪਦੇਸ਼ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਸਮਰਣ ਕਰਾਵਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈ॥ 'ਵੇਦ' ਨਾਮ 'ਗਯਾਨ' ਕਾ ਹੈ; ਸੋ ਵੇਦਨ ਹੋਵੇ; ਕਰਮ, ਉਪਾਸਨਾ, ਗਯਾਨਕੀ ਜਿਸ ਵਿਖੇ, ਵਾ ਜਿਸਕਰ ਤਿਸਕਾ ਨਾਮ ਵੇਦ ਹੈ, ਵਹੁ ਤੀਨ ਕਾਂਡ ਰੂਪਹੈ॥ ਕਰਮ ਕਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਵੇਦ ਕਾ ਭਾਗ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਹੈ॥ ਉਪਾਸਨਾ ਕਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਉਪਾਸਨਾ-ਕਾਂਡ ਹੈ; ਗਯਾਨ ਕਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਗਯਾਨ-ਕਾਂਡ ਹੈ ॥ ਯਾਤੇ ਸਤਿ ਕੇ ਸ੍ਰਵਣ ਮੇ ਸ੍ਰਵਣ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ ਅਧਿਕਾਰ ਮੂਜਬ ਧਰਮ ਕੀ ਔ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਸਿਖਯਾ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਤਥਾ ਧਰਮ ਕੋ, ਔ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਸਮਰਣ ਕਰਾਵੇ ਹੈ ॥ ਕ੍ਰਮਸੈ: ਕਰਮ ਕਾ, ਉਪਾਸਨਾ ਕਾ, ਬ੍ਰਹਮਗਯਾਨ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ ਹੈ ॥ ਯਾਤੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਦਿ ਤੀਨੋ ਰੂਪਤਾ ਸ੍ਰਵਣ ਵਾਲੇ ਕੋ ਬਨੇ ਹੈ॥ ਅਥਵਾ, ਸ੍ਰਵਣ ਸੇ ਸ੍ਰਵਣ ਵਾਲੇ ਕੋ ਇਨ ਤੀਨੋ ਕੇ ਤਾਤਪਰਯ ਕਾ ਗਯਾਨ ਹੋਵੇ ਹੈ ॥ ਅਗਲੀਆਂ ਦੋ ਤੁਕੋ ਕਾ ਅਰਥ ਪੂਰਬ ਲਿਖਾ ਹੀਹੈ, ਈਹਾਂ ਅਰ ਆਗੇ ਜਾਣ ਲੇਨਾ॥ 9॥

ਨੰ.7. ਨਿਰਮਲ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ.ਗਿ:ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਫਰੀਦਕੋਟ ਟੀਕਾ

ਸੁਣਿਐ ਈਸਰੁ ਬਰਮਾ ਇੰਦੁ॥ ਸੁਣਿਐ ਮੁਖਿ ਸਾਲਾਹਣ ਮੰਦੁ॥
ਸੁਣਿਐ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਤਨਿ ਭੇਦ॥ ਸੁਣਿਐ ਸਾਸਤ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਵੇਦ॥
ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ॥ ਸੁਣਿਐ ਦੂਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ॥ ੯॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਈਸਰੁ ਸਿਵ (ਬਰਮਾ) ਬ੍ਰਹਮਾ (ਇੰਦੁ) ਇੰਦ੍ਰ ਵਾ ਚੰਦ੍ਰ ਇਤਿਆਦਿਕੋਂ ਕੋ ਪਦਵੀ ਨਾਮ ਕੇ ਸ੍ਰਵਣ ਸੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਈ ਹੈ ਜੋ ਮੰਦ ਜਾਤੀ ਮੰਦ ਕਰਮੀ ਬਾਲਮੀਕਾਦਿ ਵਾਣਮਾਰ ਥੇ ਸੋ ਮੁੱਖ (ਸਾਲਾਹਣ) ਉਸਤਿਤੀ ਕੇ ਯੋਗਜ ਆਦਿਕਵਿ ਐਸੀ ਪਦਵੀ ਕੋ ਸ੍ਰਵਣ ਸੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ ਹੈਂ ਅਸਟਾਂਗ ਜੋਗ ਕੀ ਜੁਗਤਿ ਸੇ ਸਰੀਰ ਮੇਂ ਜੋ ਖਟ ਚੱਕ੍ਰ ਹੈਂ ਤਿਨਕਾ ਜਾਨ ਲੇਨਾ ਯੇਹੁ ਤਨ ਕਾ ਭੇਦੁ ਸਭ ਸ੍ਰਵਨ ਸੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੂਆ ਹੈ॥ 6 ਸਾਸਤ੍ਰ॥ 27ਸਿੰਮ੍ਰਿਤੀ॥ 4 ਵੇਦ॥ ਇਨ ਸਭਨੋ ਕਾ ਸਿਧਾਂਤ ਸ੍ਰਵਣ ਸੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੂਆ ਹੈ ਦੋਨੋਂ ਤੁਕੋਂ ਕਾ ਅਰਥੁ ਪੂਰਬ ਵਤ ਜਾਨਨਾ॥ ੯॥

ਨੰ.8. ਨਿਰਮਲ-ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੀਲੀਭਤਿ (ਵੇਦਾਂਤੀ)

ਸੁਣਿਐ ਈਸਰੁ ਬਰਮਾ ਇੰਦੁ॥ ਸੁਣਿਐ ਮੁਖਿ ਸਾਲਾਹਣ ਮੰਦੁ॥

ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਅਧਿਕਾਰੀ (ਇਸ਼ਵਰ) ਸ਼ਿਵ ਤੁਲਯ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਸ਼ਿਵਜੀ ਕਾਮਦੇਵ ਕੀ ਸੇਨਾ ਸੇ ਚਲਾਯਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁਏ, ਤੈਸੇ ਸ੍ਰਵਣ ਕਾ ਸੰਪਨ ਪੁਰਸ਼ ਕੋ ਭੀ ਇੰਦ੍ਰੀਯਗ੍ਰਾਮ ਨਹੀਂ ਕਸ਼ੋਭ ਕਰ ਸਕਤਾ ॥ ਔਰ, ਇਸ਼ਵਰ ਸ਼ਬਦ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਕਾ ਭੀ ਬੋਧਕ ਹੈ, ਯਾਤੇ ਜੈਸੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਕੇ ਨਰ ਨਾਰਾਯਣ ਅਵਤਾਰ ਕੋ ਇੰਦ੍ਰ ਕੀ ਭੇਜੀ ਹੁਈ ਅਪਸਰਾ ਸਤਵ ਗੁਣ ਸੇ ਨਹੀਂ ਚਲਾਯਮਾਨ ਕਰਤੀ ਭਈ, ਤੈਸੇ ਸ੍ਰਵਣ ਯੁਕਤ ਪੁਰਸ਼ ਕੋ ਰਾਜਸੀ ਪਦਾਰਥ ਸ੍ਵਰੂਪ ਸੇ ਨਹੀਂ ਚਲਾਯਮਾਨ ਕਰਤੇ॥ ਔਰ, ਬਰਮਾ ਸ਼ਬਦ ਕਾ ਮੂਲ ਸ਼ਬਦ ਬ੍ਰਹਮਹੈ॥ ਸੋ ਜੈਸੇ ਧਰਮ ਮਰਿਯਾਦਾ ਕੀ ਸੰਸਾਰ ਮੇਂ ਸਥਿਤੀ ਕਰਤਾ ਹੈ; ਤੈਸੇ ਸ੍ਰਵਣ ਯੁਕਤ ਪੁਰਸ਼ ਭੀ ਗਿਯਾਨ ਮਾਰਗ ਕੀ ਸਥਿਤੀ ਕੋ ਅਪਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੇ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਔਰ, ਜੈਸੇ (ਇੰਦੁ) ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਅਪਨੀ ਕਿਰਣੋਂ ਸੇ ਜੀਵੋਂ ਕੇ ਤਾਪ ਕੋ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ੍ਰਵਣ ਯੁਕਤ ਪੁਰਸ਼ ਸ੍ਰਸ਼ਰਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੇ ਅੰਤ:ਕਰਣਗਤ ਸੰਸ਼ਯ ਰੂਪ ਤਾਪ ਕੋ ਅਪਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਰੂਪ ਕਿਰਣੋਂ ਸੇ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਔਰ ਸ੍ਰਵਣ ਯੁਕਤ ਪੁਰਸ਼ ਕੋ ਮੁਖਿਯ ਤਥਾ ਮੱਦਭੀ 'ਸਾਲਾਹਣ' ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਤੇ ਹੈ॥ ਇਸ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਪ੍ਰਥਮ ਪੰਕਤੀ ਮੇਂ 'ਗੁਣਵਾਦ' ਰੂਪ 'ਅਰਥਵਾਦ'ਹੈ ਔਰ ਦਿਤੀਯ ਪੰਕਤੀ ਮੇਂ 'ਅਨੁਵਾਦ' ਰੂਪ 'ਅਰਥਵਾਦ' ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ, ਯਹ ਵਾਰਤਾ ਲੋਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ਜੋਕਿ ਸ੍ਰਵਣ ਯੁਕਤ ਪੁਰਸ਼ ਕੀ ਮੁਖਿਯ ਮੰਦ ਤਥਾ ਮਧਿਯਾਦਿਕ ਸਰਵ ਹੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਤੇ ਹੈ॥

ਸੁਣਿਐ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਤਨਿ ਭੇਦ॥

ਸ੍ਰਵਣ ਯੁਕਤ ਮਹਾਤਮਾ ਯੋਗ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਕੀ ਯੁਕਤੀ ਸੇ ਸਰੀਰ ਕੇ ਭੇਦ ਕੋ ਯਥਾਵਤ ਜਾਨ ਲੇਤਾ ਹੈ ਜੋਕਿ ਇਸ ਸਰੀਰ ਮੇਂ ਇਤਨੀ ਨਾੜੀ ਹੈ, ਔਰ ਇਤਨੇ ਚੱਕਰ ਹੈ; ਔਰ, ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਰੀਰ ਕੇ ਨਿਰਮਾਣ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੋ ਯੋਗ ਯੁਕਤੀ ਸੇ ਜਾਨਤਾਹੈ॥ ਅਬ ਇਸ ਅਰਥ ਕੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਯੋਗ-ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੋ ਲਿਖਤੇ ਹੈ॥

ਅਰਥ॥ ਨਾਭਿਚਕ੍ਰ ਨਾਮ ਉਸਕਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਰੀਰ ਮਧਿਯ ਵਰਤਮਾਨ ਦਸ ਦਲਪੰਘ ਹੈ, ਸੋਈ ਸਰੀਰ ਕਾ ਮੂਲ ਕਾਰਣ ਹੈ॥ ਜਿਸਮੇਂ ਨਾੜੀ ਨਿਕਲਕੇ ਸਰੀਰ ਕੇ ਉਪਰ ਤਥਾ ਨੀਚੇ ਕੋ ਫੈਲੀ ਹੈ, ਤਿਸ ਨਾਭਿ-ਕਮਲ ਮੇਂ ਧਾਰਣਾ, ਧਿਆਨ, ਸਮਾਧੀ ਕਰਨੇ ਸੇ ਸਰੀਰ ਕੇ ਸਨਿੱਵੇਸ਼ ਕਾ ਗਿਯਾਨ ਹੋਤਾਹੈ॥ ਤਿਸ ਸਰੀਰ ਮੇ ਵਾਤ, ਪਿਤ, ਸ਼ਲੇਸਮਾ, ਰੂਪ ਤੀਨ ਦੋਸ਼ ਹੈ, ਔਰ ਰਕਤ; ਰਧਿਰ, ਮਾਂਸ, ਨਾੜੀ ਅਸਥਿ, ਮਜਾ, ਸ਼ੁਕ੍ਰ, ਯਹ ਸਪਤਧਾਤੂ ਹੈ॥ ਇਨ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਪਤਧਾਤੁ ਮੇਂ ਸਰਵ ਕੇ ਅਭਿਯੰਤਰ ਸੁਕ੍ਰ ਹੈ, ਤਿਸਮੇ ਬ੍ਰਹਮ, ਮਜਾ ਔਰ ਮਜਾ ਮੇ ਬ੍ਰਹਮ ਅਸਥਿ ਹੈ॥ ਤਥਾ ਅਸਥਿ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਨਾੜੀ ਸਮੂਹ ਹੈ॥ ਤਿਨਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਮਾਂਸ ਹੈ, ਮਾਸ ਮੇ ਬ੍ਰਹਮ ਰੁਧਿਰ ਹੈ, ਤਿਸ ਮੇ ਬ੍ਰਹਮ ਤਵਕ ਹੈ॥ ਨਾਭਿ-ਕਮਲ ਰੂਪ ਦੇਸ਼ ਮੇਂ ਚਿਤ ਕੀ ਸਥਿਤੀ ਰੂਪ ਧਾਰਣ ਤਥਾ ਧਾਰਣਾ ਕਾ ਜੋ ਆਲੰਬਨ ਨਾਭਿ-ਕਮਲ ਰੂਪ ਦੇਸ਼ ਤਿਸਕੇ ਆਕਾਰ ਗਿਯਾਨ ਪ੍ਰਵਾਹ ਰੂਪ ਧਿਆਨ ਔਰ ਗਿਯਾਨ ਤਥਾ ਸ੍ਵੇਯ ਕੇ ਭੇਦਾਵ ਭਾਸ ਰਹਿਤ ਰੂਪ ਸਮਾਧਿ ਇਨ ਤੀਨੋਂਸੇ ਪੂਰਵੋਕਤ ਸਰੀਰ ਕੇ ਸਨਿਵੇਸ਼ ਕਾ ਯਥਾਵਰਤ ਭਾਨ ਹੋਤਾਹੈ ॥28॥

ਔਰ ਕੰਠ ਰੂਪ ਮੇਂ ਪੂਰਵੋਕਤ ਧਾਰਣਾ, ਧਿਆਨ, ਸਮਾਧਿ ਰੂਪ "ਸੰਯਮ" ਸੇ ਕਸੂਧਾ ਤਥਾ ਪਿਯਾਸ ਕੀ ਨਿਵ੍ਰਿਤੀ ਹੋਈਹੈ। ਜਿਹਾਕੇ ਨੀਚੇ ਤੰਤੁ ਹੋਤੀ ਹੈ ਔਰ ਤੰਤੁ ਕੇ ਨੀਚੇ ਕੰਠ ਹੈ; ਔਰ ਤਿਸ ਕੰਠ ਕੇ ਨੀਚੇ ਛਾਤੀ ਪਯੰਤ ਕੁਪਛਿਦ੍ ਹੈ॥ ਤਿਸ ਮੇਂ ਧਾਰਣਾ, ਧਿਆਨ, ਸਮਾਧੀ ਕਰਨੇ ਵਾਲੋਂ ਕੋ ਭੁਖ ਪਿਯਾਸ ਕੀ ਬਾਧਾ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ॥29॥ ਕੰਡਲਾਕਾਰ ਸੱਪਵਤ ਹ੍ਰਿਦਯ ਕਮਲਰੂਪ ਨਾੜੀ ਚਕਰ ਕਾ ਨਾਮ ਕੁਰਮ ਨਾੜੀ ਹੈ, ਤਿਸ ਮੇਂ ਪੂਰਵੋਕਤ ਧਾਰਣਾ, ਧਿਆਨ, ਸਮਾਧੀ ਰੂਪ ਸੰਯਮ ਕਰਨੇ ਸੇ ਚਿਤਵ੍ਰਿਤ ਸਥਿਰਤਾ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੀ ਹੈ॥30॥

ਅਰਥੁ॥ ਸ਼ਤ ਤਥਾ ਏਕ ਇਤਨੀ ਹ੍ਰਿਦਯ ਕਮਲ ਕੀ ਨਾੜੀਹੈ ਤਿਨਮੇ ਸੇ ਏਕ ਸੁਸੁਮਣਾ ਨਾਮਵਾਲੀ ਨਾੜੀ ਮੁਰਦਾ ਕੋ ਭੇਦਨ ਕਰ ਨਿਕਲੀ ਹੈ॥ ਤਿਸ ਨਾੜੀ ਕਰ ਜੋ ਯੋਗ ਮਾਰਗ ਸੇ 'ਊਰਧਵ' ਉਪਰਕੋ (ਆਯਨ)ਗਮਨ ਕਰਤਾ ਹੈ ਸੋ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੁਆਰਾ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ', ਮੋਕਸ਼ਕ' 'ਏਤੀ' ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾਹੈ; ਔਰ, (ਅਨਯ ਵਿਵਧ) ਦੂਸਰੀ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਨਾੜੀ 'ਉਤਕ੍ਰਮਣੇ' ਦੇਹ ਤਯਾਗ ਮੇਂ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਗਤੀ ਹੋਤੀ ਹੈ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ॥ ਸੁ. 6॥

ਅਰਥ॥ ਹ੍ਰਿਦਯ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਯਹ ਲਿੰਗ-ਸਰੀਰ' ਸਹਿਤ ਜੀਵਾਤਮਾ ਰਹਿਤਾਹੈ; ਤਿਸ ਹ੍ਰਿਦਯ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਮੁਖਿਯ ਨਾੜੀ ਇਕੋਤਰ ਸ਼ਤ ਹੈ (71,00)॥ ਤਿਨ ਏਕੋਤਰ ਸ਼ਤ ਨਾੜੀ ਮੇਂ ਫਿਰ ਏਕਸ਼ਤ(100)ਸ਼ਾਖਾ ਨਾੜੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਨ ਸ਼ਾਖਾ ਨਾੜੀ ਮੇਂ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਾਖਾ ਨਾੜੀ ਬਹੱਤਰ ਹਜਾਰ ਹੈ (72,000)। ਇਨ ਸਰਵ ਨਾੜੀ ਮੇ ਵਿਯਾਨ ਵਿਚਰਤਾ ਹੈ:- ਮੁਖਿਯ 1, ਸ਼ਾਖਾ 2, ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਾਖਾ 3॥ ਇਨ ਸਰਵ ਨਾੜੀਯੋ ਕੀ ਜੇਕਰ ਗਿਨਤੀ ਕਰੀ ਜਾਯ ਤਬ ਬਹਤਰ ਕਰੋੜ ਔਰ ਬਹਤਰ ਲਖਸ਼ ਤਥਾ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਦੋ ਸੌ ਏਕ ਇਤਨੀ ਹੋਤੀ ਹੈ॥ ਯਹ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਮੇਂ ਲਿਖਾ ਹੈ॥ ਔਰ ਤੰਤ੍ਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਮੇਂ ਸ਼ਟ-ਚਕ੍ਰੋ ਕਾ ਨਿਰੁਪਣ ਕਰਕੇ ਸਪਤ ਬਿੰਦੁ ਸਥਾਨ ਪਦਕਾ ਭੀ ਨਿਰੁਪਣ ਕਰਾ ਹੈ॥ ਏਕ ਮੂਲ ਦੁਆਰ ਮੇਂ ਮੁਲਾਧਾਰ ਚਕ੍ ਹੈ॥ ਦੂਸਰਾ ਲਿੰਗ ਕਾ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਸਵਾਧਿਸ਼ਠਾਨ ਚਕ੍ ਹੈ॥ ਤੀਸਰਾ ਨਾਭਿ ਦੇਸ਼ ਮੇਂ ਮਣਿਪੁਰ ਨਾਮਕ ਚਕ੍ ਹੈ॥ ਚਤੁਰਥ ਹ੍ਰਿਦਯ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਅਨਾਹਤ ਚਕ੍ ਹੈ॥ ਪੰਚਮ ਕੰਠ ਦੇਸ਼ ਮੇਂ ਵਿਸ਼ੁਧਿ ਚਕ੍ ਹੈ॥ ਔਰ, ਛੀਵਾਂ ਭ੍ਰੂ ਮਧਿਯ ਵਰਤੀ ਬਿੰਦੁ ਸਥਾਨ ਹੈ, ਇਸ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਅਰਧ ਮਾਤ੍ਰਾ ਸੇ ਬੋਧਨ ਕਰੇ ਸ਼ਾਂਤਾਤਮਾ ਕਾ ਨਾਮ ਬਿੰਦੁ ਹੈ॥ (ਇਸ ਦੇਸ਼ ਮੇਂ ਆਗਿਆ ਚਕ੍ ਹੈ; ਜਿਸਕੇ ਊਪਰ ਸਹਸ੍ਰਾਰ ਅੰਤਿਮ ਚਕ੍ਰਹੈ) ॥ ਅਬ ਇਨ ਚੱਕ੍ਰੋ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਸ਼ਲੋਕੋ ਕੋ ਲਿਖ ਕਰ ਤਿਨਕਾ ਅਰਥ ਲਿਖਤੇ ਹੈ॥ ਤਥਾਹਿ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

1. ਅਰਥ॥ ਤ੍ਰਿਕੋਣ ਸੰਗਕ ਜੋ ਮੁਲਾਧਾਰ ਚਕਰ ਹੈ॥ ਸੋ ਇਛਾ, ਗਿਯਾਨ, ਕ੍ਰਿਯਾ, ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ॥ ਤਿਸਕੇ ਮਧਿਯ ਮੇਂ ਕਰੋੜ ਸੂਰਯ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾ ਤੁਲਯ ਪ੍ਰਭਾਵਾਲਾ ਸ੍ਵਯਭੂੰ ਅਰਥਾਤ ਅਪਨੇਆਪ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ਲਿੰਗਹੈ॥

2. ਅਰਥ॥ ਤਿਸ ਲਿੰਗ ਸੇ ਉਪਰ ਕੀ ਯਹ ਕਾਮ ਬੀਜ ਕਰਣ ਸ਼ਾਂਤੀਨਦੁਨਾ ਯੁਕਤ ਹੈ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹ ਹੈ, ਸ੍ਵਯਭੂੰ ਲਿੰਗ ਕੇ ਉਪਰ ਕੀ ਇਸ ਬੀਜ ਕੀ ਭਾਵਨਾ ਕਰੇ, ਔਰ ਤਿਸਕੇ ਉਚਾਰਣ ਸੇ ਕਰਣ ਸ਼ਾਂਤੀਨਦੁਨਾ ਨਾਮਕ ਨਾਦ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਭਵਨਾ ਕਰੇ,ਤਿਸ ਕਾਮ ਬੀਜ ਸੇ ਉਪਰ ਬ੍ਰਹਮ-ਵਿਗ੍ਰਹ ਸ੍ਵਰੂਪ ਸ਼ਿਖਾਕਾਰ ਕੁੰਡਲੀਨੀ ਹੈ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹ ਹੈ ਪ੍ਰਦੀਪ ਸ਼ਿਖਾਵਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਕੁੰਡਲੀ ਨਾੜੀ ਕੀ ਭਾਵਨਾ ਕਰੇ॥ 2॥

3.ਅਰਥ॥ ਤਿਸ ਕੁੰਡਲਾਕਾਰ ਨਾੜੀ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਚਤੁਰਦਲ ਪੰਖ ਕੀ ਭਾਵਨਾ ਕਰੇ॥ ਸੁ ਚਤੁਦਰਲ ਪੰਖ ਦ੍ਰਵੀ ਭੂਤ ਸ੍ਵਰਣ ਕੀ ਪ੍ਰਖਿਯਾਤਿ ਤਲਯ ਪ੍ਰਖਿਯਾਤਿਵਾਲਾ ਔਰ ਸ੍ਵਰਣਕੇ ਵਰਣਵਰਤ ਪ੍ਰਭਾਵਾਲਾਹੈ॥ ਤਥਾ (ਸ਼ਸ਼ਵਰਂਣ) ਖਰਗੋਸ਼ ਕੇ ਵਰਣ ਵਰਤ ਵਰਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ॥3॥

4.ਅਰਥ॥ ਤਿਸ ਚਤੁਦਰਲ ਪੰਖ ਸੇ ਉਪਰ ਅਗਿਨ ਵਰਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਹੀਰੇ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾ ਤੁਲਯ ਪ੍ਰਭਾਵਾਲਾ ਪਧਦਲ ਪੰਖ ਹੈ, ਔਰ ਬੇ,ਭੀ,ਮ,ਯ,ਰ,ਲ, ਇਨ ਖਟ ਵਰਣੋਂ ਕਰਕੇ ਯੁਕਤ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹ ਹੈ, ਜੋ ਸ਼ਟ-ਦਲ ਪੰਖ ਹੈ ਤਿਸਕੀ ਪੰਖੜੀ ਪੰਖੜੀ ਪਰ ਬਕਾਰ ਆਦਿ ਸ਼ਟ ਵਰਣੋਂ ਕੀ ਭਾਵਨਾ ਕਰੇ 4॥

5.ਅਰਥ॥ ਸੋ ਮੂਲਾਧਾਰ ਚਕਰ ਸ਼ਟ ਆਧਾਰੋਂ ਕਾ ਮੂਲ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਜੜ ਹੈ ਇਸ ਸੇ ਤਿਨ ਕੋ ਮੂਲਾਧਾਰ ਜਾਨਤੇ ਹੈ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹ ਹੈ ਸਵਯੰਭੁਲਿੰਗ 1, ਕਾਮਬੀਜਾਖਰ 2, ਕੁੰਡਲਾਕਾਰ ਨਾੜੀ, 3 ਚਤੁਦਰਲਪੰਘ 4, ਸ਼ਡਦਲਪੰਘ 5, ਬਾਦਿ; ਸ਼ਟ ਵਰਣ 6 , ਇਨ ਸ਼ਟ ਆਧਾਰੋਂ ਕਾ ਮੂਲ ਹੈ॥ ਇਸਸੇ ਮੂਲਾਧਾਰ ਨਾਮਸੇ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ॥

6. ਅਰਥ॥ ਸ੍ਵਸ਼ਬਦ ਕਰ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਸ਼ਟ ਲਿੰਗ ਕੋ ਕਥਨ ਕਰਤੇ ਹੈ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਮੂਲਾਧਾਰ ਚਕਰ ਸੇ ਉਪਰ ਸਵਾਧਿਸ਼ਠਾਨ ਚਕਰ ਕੋ ਆਚਾਰਯ ਲੋਕ ਜਾਨਤੇ ਹੈ॥ 5॥

7.ਅਰਥ॥ ਤਿਸ ਸਵਧਿਸ਼ਠਾਨ ਚਕਰ ਸੇ ਉਪਰ ਨਾਭਿ ਦੇਸ਼ ਮੇ ਮੇਘ ਤੁਲਯ, ਤਥਾ ਬਿਜਲੀ ਤੁਲਯ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਲਾ ਬੜੀ ਪ੍ਰਭਾ ਯੁਕਤ ਮਣਿਪੂਰ ਚਕਰ ਹੈ॥ ਬਹੁਤ ਸੇ ਤੇਜ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਸੇ ਮਣੀਵਰਤ (ਭਿੰਨ) ਪ੍ਰਥਕ ਭੂਤਸੋ ਪੰਖ ਮਣੀਪੂਰ ਨਾਮ ਸੇ ਕਥਨ ਕਰਤੇ ਹੈ॥ ਔਰ, ਵਹ ਪੰਖ ਦਸ਼ ਦਲੋਂ ਕਰਕੇ ਯੁਕਤ ਹੈ॥ ਸੋ ਦਸ ਦਲ ਡ,ਢ,ਣ,ਤ,ਥ,ਦ,ਧ,ਨ,ਪ,ਫ; ਇਨ ਦਸ਼ ਵਰਣੋਂ ਸੇ ਯੁਕਤ ਹੈ॥ ਐਸੇ ਭਾਵਨਾ ਕਰੇ, ਔਰ ਸੋਈ ਪੰਖ ਸਾਕਸ਼ਿਰੂਪ ਸ਼ਿਵ ਕਰਕੇ (ਅਧਿਸ਼ਿਠਤ)ਆਸ੍ਰਿਤ ਹੁਆ ਸਰਵ ਵਿਸ਼ਵ ਰੂਪ ਲੋਕੋਂ ਕਾ ਮੁਖਿਯ ਕਾਰਣ ਹੈ॥ 7॥

ਤਿਸ ਮਣੀਪੁਰ ਚਕਰ ਸੇ ਉਪਰ ਹ੍ਰਿਦਯ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਪ੍ਰਥਮ ਉਦਿਤ ਸੂਰਯ ਸੰਘਰਸ਼ ਅਨਾਹਤ ਪੰਖ ਹੈ; ਔਰ, ਤਿਸ ਪੰਖਕੇ ਸੂਰਯ ਵਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਦ੍ਵੀਸ਼ਟ ਪਤ੍ਰ ਹੈ ਔਰ ਉਨ ਪਤ੍ਰੋਂ ਕੇ ਉਪਰ ਕ,ਖ,ਗ,ਘ,ਙ,ਚ,ਛ,ਜ,ਝ,ਞ,ਟ,ਠ ਇਨ ਕਕਾਰਾਦਿਕ ਵਰਣੋਂ ਕੀ ਭਾਵਨਾ ਕਰੀ ਜਾਤੀ ਹੈ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਦ੍ਵਾਦਸ ਪਤ੍ਰ ਤਥਾ ਦ੍ਵਾਦਸ਼ ਕਕਾਰਾਦਿਕ ਵਰਣੋਂ ਸੇ ਅਧਿਸ਼ਿਠਿਤ ਹੈ, ਏਸੇ ਜਾਨੇ॥ ਔਰ, ਤਿਸ ਪੰਖ ਕੇ ਮਧਿਯ ਮੇਂ ਦਸ-ਹਜ਼ਾਰ ਸੂਰਯ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾ ਤੁਲਯ ਪ੍ਰਭਾਵਾਲਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬਾਣ ਲਿੰਗ ਹੈ॥ ਔਰ, ਵਹ ਲਿੰਗ ਸ਼ਬਦ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਤਿਸਮੇਂ ਅਨਾਹਤ ਸ਼ਬਦ ਲਖਾ ਜਾਤਾ ਹੈ॥ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਤਿਸ ਪੰਖਕੋ ਮੁਨਿਯੋ ਨੇ ਅਨਾਹਤ ਨਾਮ ਸੇ ਕਥਨ ਕਰਾ ਹੈ ॥ ਸੋ ਪੰਖ ਆਨੰਦ ਕਾ ਸਥਾਨ ਹੈ ਔਰ ਕੇਵਲ ਪੁਰਸ਼ ਕਰਕੇ ਅਧਿਸ਼ਿਠਤਹੈ 10॥

8. ਅਰਥ॥ ਤਿਸ ਅਨਾਹਤ ਪੰਖ ਸੇ ਉਪਰ ਕੰਠ ਦੇਸ਼ ਸ਼ੋਡਸ਼ ਦਲ ਯੁਕਤ ਵਿਸੁਦ ਨਾਮਕ ਪੰਖ ਹੈ॥ ਸੋ ਸ਼ੋਡਸ਼ ਅਕਾਰਾਦਿਕ ਵਰਣ ਯੁਕਤ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣ ਲੋਹਿਤ ਵਰਣ ਮਹਾਪ੍ਰਭਾ ਯੁਕਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਸੇ ਸੋ ਆਕਾਸ਼ ਨਾਮਕ ਮਹਾਪ੍ਰਭਾ ਯੁਕਤ ਵਿਸ਼ੁਧ ਚਕਰ ਰਸ ਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਗਿਯਾਨ ਸੇ ਜੀਵਕੀ ਵਿਸ਼ੁਧਿਕੋ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਤਿਸਸੇ ਵਿਸ਼ੁਧ ਨਾਮ ਸੇ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ 12॥

9. ਅਰਥ॥ ਤਿਸ ਵਿਸ਼ੁਧ ਚਕਰ ਸੇ ਉਪਰ ਕੇਵਲ ਆਤਮਾ ਕਰਕੇ ਅਧਿਸ਼ਿਠਤ ਆਗਯਾ ਚਕਰ ਹੈ॥ ਤਿਸ ਚਕਰ ਕੇ ਭ੍ਰੂੰ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਗੁਰੁਕੀ ਆਗਿਯਾ ਕੋ(ਸਕ੍ਰਮਣ)ਨਿਯਮ ਸੇ ਧਾਰਣ ਕਰਾ ਜਾਤਾ ਹੈ॥ ਤਿਸ ਸੇ ਆਗਿਯਾ ਨਾਮ ਸੇ ਸੋ ਚਕਰ ਕਥਨ ਕਰਤੇ ਹੈ॥ ਔਰ, ਤਿਸ ਆਗਿਯਾ ਚਕਰ ਸੇ ਉਪਰ ਦੋ ਦਲੋਂ ਕਰਕੇ ਸੰਪੰਨ(ਬੋਧਨ) ਕਮਲ ਹੈ॥

ਔਰ, ਸੋ ਦੌਨੋਂ ਦਲਹ, ਤਥਾ ਨਵਰਣ ਕਰਕੇ ਸੰਯੁਕਤਹੈ॥ ਇਸ ਰੀਤੀ ਸੇ ਸ਼ਿਵ ਕੇ ਚਿੰਤਨ ਸਥਾਨ ਰੂਪ ਚਕਰ(ਹੇ ਸੁਵਰਤ) ਸ਼ਿਸ਼ਯ ! ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਤੀ ਕਥਨ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਤਿਸ ਆਗਿਯਾ ਚਕਰ ਸੇ ਉਪਰ (ਬਿੰਦੁ) ਤੁਰੀਯ ਸ਼ਾਂਤਾਤਮਾਕਾ ਸਥਾਨ ਸਹਸਰਪਤ੍ਰ ਕਮਲਹੈ॥ 15॥ ਇਸ ਸਥਾਨਮੇਂ ਚਕਰ ਤਥਾ ਪੰਖ ਅੰਬੁਜ ਕਮਲ ਸਹ ਏਕਾਕਯਰ ਸ਼ਬਦ ਹੈ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੇਂ ਜਿਤਨੀ ਚਕਰ ਆਦਿਕ ਕਲਪਨਾ ਹੈ ਸੋ ਸੰਪੂਰਣ ਚਿਤ ਕੇ ਨਿਰੋਧ ਵਾਸਤੇ ਹੈ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਜੇ ਕਰ ਪੰਖ ਤਥਾ ਤਿਨਕੇ ਦਲ ਕਹੀ ਨਿਯੂਨ ਅਥਵਾ ਅਧਿਕ ਭੀ ਹੋਵੇਂ, ਤਬ ਭੀ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕਹੀ ਕਹੀ ਨਿਯੁਨ ਅਧਿਕ ਭੀ ਕਮਲੋਂ ਕੀ ਗਣਨਾ ਕਰੀ ਹੈ; ਔਰ ਗੁਰੁ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੀ ਵਾਣੀ ਮੇਂ:- "ਉਲਟਤ ਪਵਨ ਚਕਰ ਸ਼ਟ ਭੇਦੋ"(333:3), ਏਸੇ ਲਿਖਾ ਹੈ;ਇਸ ਸੇ ਵਿਯਾਖਿਯਾਨ ਮੇਂ ਉਪਯੋਗੀ ਜਾਨ ਕਰ ਸ਼ਟੁ-ਚਕਰ ਨਿਰੁਪਣ ਕਰੇ ਹੈ; ਸਰਵਤ੍ਰ ਜਾਨ ਲੇਨੇ॥ ਯੋਗ ਵਿਦਿਆ ਕੇ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰਹੈ:- 1.ਏਕ ਰਾਜਯੋਗ, 2. ਦੂਸਰਾ ਹਠਯੋਗ ਹੈ॥

1. ਜਿਸ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਪ੍ਰਥਮ ਮਨ ਕੋ ਧਿਆਏਯਾਕਾਰ ਕਰਕੇ, ਫਿਰ ਤਿਸ ਧਿਆਏਕੇ ਆਕਾਰ ਮਨ ਕੀ ਵ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਧਾਰਣਾ, ਧਿਆਨ ਕਰਕੇ, ਫਿਰ ਵ੍ਰਿਤੀ ਤਥਾ ਧਿਆਨ ਕੀ ਏਕਤਾ ਰੂਪ ਚਿਤ ਵ੍ਰਿਤੀ ਕਾ ਨਿਰੋਧ ਰੂਪ ਯੋਗ ਸੇ ਚਿਤ ਕੇ ਮਨਕੀ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤੀ ਕਰਿਯੇ; ਤਿਸਕੋ ਰਾਜਯੋਗ ਕਹਿਤੇਹੈ, ਔਰ:

2. ਜਹਾਂ ਸ਼ਟ-ਕਰਮ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਣਯਾਮ ਸੇ ਚਿਤ ਕੋ ਸ਼ਿਥਿਲ ਕਰੀਯੇ, ਸੋ ਹਠਯੋਗ ਹੈ॥ ਹਠਯੋਗ ਕੀ ਰੀਤੀ ਸੇ ਪੁਰਵੋਉਕਤ ਮੁਲਾਧਾਰ ਆਦਿਕ ਸ਼ਟ-ਚਕਰੋ ਮੇਂ ਪ੍ਰਾਣਯਾਮ ਸੇ ਪ੍ਰਾਣਵਾਯੁ ਕੋ ਲੋਟਾਤੇ ਹੈ॥ ਜਿਤਾਸਨ ਪੁਰਸ਼ ਗੁਦਾਕੋ ਨਿਰੁਧਕਰ ਅਧਾਰ ਚਕਰਸੇ ਵਾਯੁਕੋ ਉਪਰ ਉਠਾਕਰ ਸ੍ਵਾਧਿਸ਼ਠਾਨ ਚੱਕਰ ਕੋ ਤੀਨ ਬਾਰ ਪ੍ਰਦਕਿਸ਼ਣਾ ਕਰਕੇ ਮਣੀਪੂਰਕ ਚਕਰ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਕਰ ਫਿਰ ਅਨਾਹਤ ਚਕਰ ਕੋ ਉਲੰਘ ਕਰ ਵਿਸ਼ੁਧ ਚਕਰ ਮੇਂ ਪ੍ਰਾਣੋਂ ਕੋ ਰੋਕ ਕਰ ਆਗਿਯਾ ਚਕਰ ਕਾ ਧਿਆਨ ਕਰਤਾ; ਤਿਸ ਸੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਰੰਧ੍ਰ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਪ੍ਰਾਣੋਂ ਕੋ ਸਥਿਰ ਕਰੇ॥ ਅਬ ਹਠਯੋਗੀਯੋ ਕੇ ਸ਼ਟ ਕਰਮੋਂ ਕਾ ਨਿਰੁਪਣ ਕਰਤੇ ਹੈ: ਤਥਾਹਿ:-

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

1. ਅਰਥ॥ ਚਾਰ ਉਂਗਲ ਵਿਸਤਾਰ ਯੁਕਤ ਸੁਖਸ਼ਮ ਗੀਲੇ ਵਸਤ੍ਰ ਕੋ ਸ਼ਨੈ ਸ਼ਨੈ ਖਾ ਲੇ ਵੇ॥ ਫਿਰ ਤਿਸੇ ਨਿਕਾਲੇ, ਇਸਕੋ ਧੌਤੀ ਕਰਮ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ 1॥

2. ਅਰਥ॥ ਅਪਨੇ ਮੂਲ ਦ੍ਵਾਰਮੇ ਨਾਲ ਕੋ ਪਾਕਰ ਆਸਨ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਬਾਂਧ ਕਰ ਨਾਭਿ ਪ੍ਰਮਾਣ ਜਲ ਮੇਂ ਮੂਲਾਧਾਰ ਚਕਰ ਕੋ ਸਕੁਚਿਤ ਕਰ ਜਲ ਕੋ ਅਪਨੇ ਅੰਦਰ ਡਾਲ ਕਰ ਧੀਰੇ ਸੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਾਲੇ, ਇਸਕੋ ਵਸਤਿ ਕਰਮ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ 2॥

3. ਅਰਥ॥ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਿਨਗਧ ਗਿੱਠ ਮਾਤ੍ਰ ਸੁਤ੍ਰ ਕੋ ਨਾਸਿਕਾ ਮੇਂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਮੁਖ ਸੇ ਨਿਕਾਲੇ, ਇਸ ਕੋ ਸਿੱਧ ਨੇਤੀ ਕਰਮ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ॥ 3॥

4. ਅਰਥ॥ ਸਮਾਹਿਤ ਹੋ ਕਰ ਨਿਸ਼ਚਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰ ਸੁਖਸ਼ਮ ਲਖਸ਼ ਕੋ ਅਸੁਪਾਤ ਪ੍ਰਯਿਤ ਦੇਖੇ, ਇਸ ਕੋ ਆਚਾਰਯ ਤ੍ਰਿਟਾਕ ਕਰਮ ਕਹਿਤੇ ਹੈ॥ ਇਨ ਕਰਮਨ ਸੇ ਸਰੀਰ ਮਧਿਯ ਵਰਤੀ ਕਫ ਆਦਿਕੋ ਕੀ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤੀ ਹੋਤੀ ਹੈ 4॥

5. ਅਰਥ॥ ਅਪਨੇ ਪੇਟਕੋ ਦਹਨੀ-ਬਾਈ ਤਰਫ ਸ਼ੀਘਰ ਵੇਗ ਕਰ ਘੁਮਾਨੇ ਕੋ ਯੋਗੀਜਨ ਨੌਲੀ ਕਰਮ ਪ੍ਰਸੰਸਨ ਕਰਤੇ ਹੈ; ਪਰੰਤੂ, ਅਪਨੇ (ਹਾਥ-ਜਗ)'ਕਾਂਧੇਕੋ ਨਰਮ'(?) ਕਰਕੇ ਭ੍ਰਮਣ ਕਰਾਵੈ॥ 5॥

6. ਜੈਸੇ ਲੁਹਾਰ ਅਪਨੀ ਖਾਲੋਂ ਕੋ ਅਤਿਅੰਤ ਸ਼ੀਘਰਤਾ ਸੇ ਪੁਰਣ ਕਰ ਕਰਮ ਸੇ ਖਾਲੀ ਕਰਤਾ ਹੈ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਹਨੀ-ਬਾਈ ਨਾਸਿਕਾ ਮੇਂ ਸ਼ੀਘਰ ਪੂਰਕ ਰੇਚਕ ਕਰੇ, ਇਸਕੋ ਕਪਾਲ ਭਾਤੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ॥ ਔਰ, ਸੋ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਫ ਦੋਸ਼ਕੋ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰਤੀ ਹੈ॥

ਗੋਲ ਨਾਮ ਯੋਗੀ ਪੁਰਸ਼ੋ ਕਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ,'ਗੋ' ਨਾਮ ਇੰਦ੍ਰਯ ਗਣਕੋ ਜੋ(ਲਾਨਿੰਤ ਗ੍ਰਹਿਨਤਯੇਤੇ ਗੋਲਾ:),ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰੇ,ਵਹ 'ਗੋਲ' ਹੈ॥ ਏਸਾ ਅਰਥ ਹੋਨੇ ਸੇ; ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਧੌਤੀ 1 ਵਸਤਿ 2 ਨੇਤਿ 3 ਤ੍ਰਿਟਾਕ 4 ਨੌਲੀ 5 ਕਪਾਲ ਭਾਤੀ 6 ਇਨ, ਸ਼ਟ-ਕਰਮਨ ਕਾ ਨਿਰੁਪਣ ਜਾਨ ਲੇਨਾ॥ ਇਸਸੇ ਆਦਿਕ ਅਨਯ ਭੀ ਯੋਗ ਕੇ ਅਨੰਤ ਪ੍ਰਕਾਰਹੈ; ਪਰੰਤੂ,ਗੁਰੂ ਵਾਣੀਮੇਂ ਉਪਯੋਗੀ ਜਾਨਕਰ ਸ਼ਟ-ਕ੍ਰਮਕਾ ਨਿਰੁਪਣ ਕਰਾ ਹੈ॥

ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੇਂ ਯਹ ਵਾਰਤਾ ਨਿਰਣਨੀਤ ਹੋ ਗਈ, ਜੋਕਿ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਪੁਰਸ਼ ਯੋਗ ਕੀ ਯੁਕਤੀ ਸੇ ਪੁਰਵੋਉਕਤ ਸਰੀਰਕਾ(ਭੇਦ)ਵਿਵੇਚਨ ਕੋ ਜਾਨ ਲੇਤਾਹੈ॥

ਸੁਣੀਐ ਸਾਸਤ ਸਿਮ੍ਰਿਤ ਵੇਦ॥

(ਸਾਸਤ) ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ (ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ) ਸਮ੍ਰਿਤੀ ਸ੍ਰਵਣ ਯੁਕਤ ਪੁਰਸ਼ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ ਸਮ੍ਰਿਤੀ ਵੇਦ ਰੂਪ ਹੋਤਾਹੈ ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹ ਹੈ, ਜੇਸੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਸਮ੍ਰਿਤੀ ਵੇਦ ਵਿਹਤ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਤੇ ਹੈ; ਤੈਸੇ ਸ੍ਰਵਣ ਯੁਕਤ ਪੁਰਸ਼ ਭੀ ਸਰਵ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਹਿਤੋਪਦੇਸ਼ ਕਰਤਾਹੈ॥ ਇਸ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਭੀ 'ਗੁਣਵਾਦ' ਰੂਪ ਅਰਥਵਾਦ ਹੈ॥ ਕਿਉਂਕਿ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਕੋ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਸਮ੍ਰਿਤੀ ਵੇਦ ਰੁਪਤਾ ਪ੍ਰਤਿਯਕਸ਼ ਵਿਰੁਦ ਹੈ; ਇਸ ਸੇ ਹਿਤੋਪਦੇਸ਼ ਕਰਤ੍ਰ ਰੂਪ ਗੁਣਕੇ ਬੋਧਨ ਕਰਨੇ ਮੇਂ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਹੈ॥

ਨਿਆਏ 1 ਵੇਸ਼ੇਸ਼ਿਕ 2 ਸ਼ਾਂਖਿਯ 3 ਪਾਤੰਜਲ 4 ਪੂਰਵ ਮੀਮਾਸਾ 5 ਉਤਰ ਮੀਮਾਸਾ 6 ਯਹ ਸ਼ਟ-ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਹੈ॥ ਗੋਤਮ 1., ਕਣਾਦ 2., ਕਪਿਲ 3., ਪਤੰਜਲੀ 4., ਜੈਮਿਨਿ 5., ਵਿਯਾਸ 6., ਯਹ ਸ਼ਟ-ਰਿਸ਼ੀ ਕ੍ਰਮਸੇ ਇਨ ਸ਼ਟ-ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰੋ ਕੇ ਕਰਤਾ ਹੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਮ੍ਰਿਤੀ ਮਨੁ ਆਦਿਕ ਪ੍ਰਣੀਤ 'ਵਿਵਾਹਾਰਿਕ--ਪਾਰਮਾਰਥਿਕ' ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਅਰਥ ਕਾ ਬੋਧਕ ਹੈ॥ ਮਨੂ ਸਮ੍ਰਿਤੀ ਯਾਗਵਲਕਯ ਸਮ੍ਰਿਤੀ ਆਦਿਕ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਸੇ ਵਿਵਹਾਰਿਕ ਬੋਧਕ ਹੈ॥ ਪੁਰਾਣ, ਗੀਤਾਦਿਕ ਸਮ੍ਰਿਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਸੇ ਪਰਮਾਰਥ ਕਾ ਬੋਧਕ ਹੈ॥ ਔਰ ਮੰਤ੍ਰ ਤਥਾ ਬਾਹ੍ਮਣ ਭਾਗਰੁਪ ਵੇਦ ਹੈ; ਜਿਸਮੇਂ ਵੇਦਾਰਥ ਕਾ ਸਮਰਣ ਹੋਵੇ, ਸੋ ਸਾਮ੍ਰਿਤੀ ਹੈ॥

ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ॥ ਸੁਣਿਐ ਦੂਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ॥9॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਕੇ ਭਕਤੋਂ ਕੋ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਨੇ ਸੇ ਸਰਵਦਾ ਆਨੰਦ ਹੋਤਾਹੈ ਔਰ ਦੁਖ ਪਾਪ ਕਾ ਕਾਰਣ ਜੋ ਅਗਿਯਾਨ, ਤਿਸਕਾ ਨਾਸ਼ ਹੋਤਾਹੈ॥ ਇਸ ਵਾਕਯ ਕਾ ਅਰਥ ਪੂਰਵ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੇ ਵਿਸਤਾਰ ਪੂਰਵਕ ਨਿਰਣਨੀਤ ਹੈ, ਸੋ ਜਾਨ ਲੇਨਾ 9॥

ਨੰ.9. ਸਾਧੂ ਪੰ.ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਜੀ ਉਦਾਸੀਨ (ਵੇਦਿਕ ਮੁਨੀ)

ਇਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਨਾਮ ਸੁਨਨੇ ਸੇ ਸ਼ਿਵ ਕੇ ਤੁਲਯ ਮੰਗਲ ਰੂਪ ਹੋਤਾਹੈ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੇ ਤੁਲਯ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਿਸ਼ਟਾ ਔਰ ਇੰਦਰ ਕੇ ਤੁਲਯ ਏਸ਼ਵਰਯਵਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਇਸ਼੍ਵਰਕਾ ਨਾਮ ਸੁਨਨੇਂ ਸੇ ਨੀਚ ਸੇ ਉੱਚ ਔਰ ਸਰਾਹਨੇ ਯੋਗਯ ਹੋਤਾ ਹੈ॥1॥ ਇਸ਼੍ਵਰਕਾ ਨਾਮ ਸੁਨਨੇ ਸੇ ਯੋਗਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੇ, ਯੋਗਕੀ ਯੁਕਤਿ, ਅਰਥਾਤ ਸਿਧੀ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੋ ਔਰ ਤਨੁ ਕੇ ਭੇਦ, ਅਰਥਾਤ ਸ਼ਰੀਰ ਕੇ ਅੰਦਰ ਕੀ ਧਾਤੁ, ਨਾੜੀ ਆਦਿ ਸਭ ਵਸਤੁਵੋਂ ਕੇ ਭੇਦ ਕੋ ਜਾਨ ਲੇਤਾਹੈ। ਇਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਨਾਮ ਸੁਨਨੇ ਸੇ ਵੇਦਾਂਤ ਆਦਿ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ' ਕੇ, ਮਨੁ ਸਮ੍ਰਿਤੀ ਆਦਿ ਸਾਮ੍ਰਿਤੀਯੋਂ ਕੇ ਔਰ ਰਿਗ ਵੇਦ ਆਦਿ ਚਾਰੋਂ ਵੇਦੋਂ ਕੇ ਰਹਿਸਯ ਅਰਥ ਕੋ ਠੀਕ ਠੀਕ ਸਮਝ ਜਾਤਾ ਹੈ॥9॥

ਇਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਨਾਮ ਸੁਨਨੇ ਸੇ ਕਰਮਯੋਗੀ ਭਕਤੋਂ ਕੋ ਸਦਾ ਕਾ ਹਰਸ਼ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਦੁਖੋਂ ਕਾ ਔਰ ਦੁਖੋਂ ਕੇ ਜਨਕ (ਕਾਰਨ)ਪਾਪੋਂ ਕਾ ਨਾਸ਼ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਯਹ ਨਾਨਕ ਕਾ ਦਰਸ਼ਨ ਅਰਥਾਤ ਨਾਨਕ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ॥9॥

ਨੰ.10. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਆਧੁਨਿਕ)

(ਨਾਮ) ਸੁਣਨੇ ਨਾਲ ਸ਼ਿਵ,ਬ੍ਰਹਮਾ ਤੇ ਇੰਦ੍ (ਬਣੇ ਹਨ)॥ (ਨਾਮ) ਸੁਣਨੇ ਨਾਲ ਮੰਦਾ (ਪੁਰਖ ਬੀ) ਸਿਫਤ ਸਲਾਹਾਂ (ਕਰਦਾ ਕਰਦਾ) ਮੁਖੀ'(=ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ)ਹੋ ਜਾਂਦਾਹੈ। (ਨਾਮ) ਸੁਣਨ ਨਾਲ ਜੋਗ ਦੀਆਂ ਜੁਗਤੀਆਂ ਤੇ ਤਨੁ ਅੰਦਰਲੀਆਂ (ਨਾੜੀਆਂ ਆਦਿਕਾਂ ਦੀਆਂ) ਗੁੱਝੀਆਂ ਗੱਲਾਂ (ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾਹੈ); (ਨਾਮ) ਸੁਣਨੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਸਿੰਮ੍ਰਤੀਆਂ ਤੇ ਵੇਦਾਂ (ਵਾਲੀ ਸੋਝੀ ਪੈ ਜਾਂਦੀਹੈ ॥ ਅੰਤ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਪਿਛੇ ਆ ਚੁਕਾਹੈ) ॥9॥

ਸੁਣਿਐ ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਗਿਆਨੁ ॥ ਸੁਣਿਐ ਅਠ ਸਠਿ ਕਾ ਇਸਨਾਨੁ ॥
ਸੁਣਿਐ ਪੜਿ ਪੜਿ ਪਾਵਹਿ ਮਾਨੁ ॥ ਸੁਣਿਐ ਲਾਗੈ ਸਹਜਿ ਧਿਆਨੁ ॥
ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ ॥ ਸੁਣਿਐ ਦੂਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ ॥10॥

ਨੰ.1. ਬਾਬਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ "ਮੀਣਾ"

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:-

ਜਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਉ ਸੁਣਿਐ, ਤਾਂ ਸਤੁ, ਸੰਤੋਖੁ, ਗਿਆਨੁ, ਧਿਆਨੁ ਹੋਇਆ। ਜਾਂ ਪਰਮੇਸਰੁ ਕਾ ਨਾਉ ਸੁਣਿਆ, ਤਾਂ ਅਠਿ-ਸਠਿ ਕਾ ਇਸਨਾਨੁ ਹੋਆ। ਜਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਉ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੁਣਿਆ, ਤਾਂ ਚਾਰੇ ਵੇਦ, ਨਉ ਬਿਆਕਰਨ, ਅਠਾਰਹ ਪੁਰਾਨ, ਛਿਅ ਸਾਸਤ੍ਰ ਸਭਿ ਪੜ੍ਹੇ। ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਦਰਗਾਹ ਮਾਨੁ ਪਾਇਆ। ਜਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਉ ਸੁਣਿਆ, ਤਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨਾਲ ਸਹਜ ਕਾ ਧਿਆਨੁ ਲਾਗਾ ਏਹਾ ਪਰਮੇਸੁਰਕਾ ਨਾਮੁ ਹੈ॥ 10॥

ਨੰ.2. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਸ਼ਹੀਦ'

ਜਿਨਾਂ ਨੇ ਨਾਮ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਸੁਣਿਆਹੈ ਤਿਨਾਂ ਨੂੰ ਸੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਰ ਸੰਤੋਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾਹੈ, ਅਰ ਓਹ ਗਯਾਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾਹੈ, ਬਹੁੜੋ ਸੁਣਕੇ ਅਠ-ਸਠ ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਾ ਫਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ,ਅਰ ਜੋ ਕੋਈ ਸੁਣਕੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਸੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੇ ਦੁਆਰੇ 'ਮਾਨ' ਪਾਂਵਦੇ ਹਨ; ਅਰ ਜੋ ਸੁਣਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਸੋ ਤਿਨਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਲਗਦਾ ਹੈ॥ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ,ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸਦਾਹੀ ਵਿਗਾਸਹੈ ਅਰ ਭਗਵਤ ਕਾ ਕੈਸਾ'ਨਾਮ'ਹੈ, ਜੋ, ਜਿਸਦੇ ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ ਦੁੱਖ ਤੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ॥ 10॥

ਨੰ.3. ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਜੀ (ਸੇਵਾਪੰਥੀ)

ਇਸਕਾ ਅਰਥ:-'ਸਤਿ' ਕਹੀਐ ਜਥਾਰਥਵਾਦ॥ 'ਸੰਤੋਖ' ਕਹੀਐ ਸਰਬ ਪਦਾਰਥ ਤੇ ਅਚਾਰ ਕੇਵਲ ਆਤਮਾ ਨੰਦ ਬਿਖੇ ਤ੍ਰਿਪਤਿ॥ 'ਗਯਾਨ' ਕਹੀਐ ਸਤਿ-ਅਸਤਿ ਕਾ ਨਿਰਨਾ॥ ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥੋ ਕਾ ਇਸਨਾਨ॥

ਪੜਿ ਪੜਿ ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਦਿਯਾ ਅਰੁ ਕਹੀਐ ਗੁਰ-ਭਾਵ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇ ਹੈ। 'ਸਹਜ-ਧਿਆਨ' ਕਹੀਐ ਦੇਹਾਦਿ ਤੇ ਅਭਿਮਾਨ ਨਿਵਿਰਤ ਹੋ ਕੇ ਜਹਾ ਤਹਾ 'ਬ੍ਰਹਮ-ਭਾਵਨੀ' ਹੋਨੀ। ਸੋ ਯਹ ਸਭ 'ਸ੍ਰਵਣ' ਹੀ ਤੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੈ॥

ਨੰ.4. ਸਾਧੂ ਅਨੰਦਘਨ ਜੀ (ਉਦਾਸੀਨ-ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਵਾਚੀ)

ਸੁਣਿਐ ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਗਿਆਨੁ॥ ਸੁਣਿਐ ਅਠ ਸਠਿ ਕਾ ਇਸਨਾਨੁ॥

'ਸ੍ਰਵਣ' ਕਰਣੇ ਤੇ ਸਤ, ਸੰਤੋਖ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀਹੈ॥ 'ਸ੍ਰਵਣ' ਕਰਣੈ ਤੇ ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥੋ ਕਾ ਇਸਨਾਨ ਭੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾਹੈ; ਜੋ ਤੀਰਥੋ ਕੀ ਮਹਮਾ 'ਸ੍ਰਵਣ' ਕਰੇਗਾ ਤਬੀ ਤੋ ਚਲ ਕਰ ਜਾਏਗਾ॥

ਸੁਣਿਐ ਪੜਿ ਪੜਿ ਪਾਵਹਿ ਮਾਨੁ ॥ ਸੁਣਿਐ ਲਾਗੈ ਸਹਜਿ ਧਿਆਨੁ॥
ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ ॥ ਸੁਣਿਐ ਦੂਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ॥ 10॥

ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਣੈ ਤੇ ਪੜ ਪੜ ਮਾਨ ਭੀ ਪਾਵਤੇ ਹੈ ਅਰ ਸਹਜ ਧਿਆਨ ਭੀ ਲਾਗਤਾ ਹੈ॥ ਗੁਰੋਨੇ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆ 'ਸਰਬ ਜਗਤ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੀ ਹੈ॥' 'ਸ੍ਰਬ ਵਿਖੇ ਬ੍ਰਹਮ ਬੁਧਿ ਕਰਣੀ';ਇਸੀ ਕਾ ਨਾਮ ਸਹਜ-ਧਿਆਨ ਹੈ। ਇਸਕੇ ਨਮਿਤ ਆਸਣ ਨਹੀ ਧਾਰਣਾ; ਦਸਮ-ਦੁਆਰ ਪ੍ਰਾਣ ਭੀ ਨਹੀ ਚੜਾਉਣੇ ਪੜਤੇ ॥ ਭਗਤੋ ਕੋ ਸਦਾ ਹੀ ਅਨੰਦ ਹੋਤਾਹੈ,ਅਰ ਦੁਖ, ਪਾਪੋ ਕਾ ਨਾਸ ਹੀ ਹੋਤਾ ਹੈ॥

ਨੰ.5. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘਜੀ ਕਵੀ ਚੂੜਾਮਣੀ(ਨਿਰਮਲ-ਗਿਆਨੀ)

ਅਗਾਰੀ ਸ੍ਰਵਣਕੀ ਮਹਿਮਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਹੁਰ ਬਰਨਤਹੈ:- ਸੁਣਿਐ ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਗਿਆਨੁ॥

ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਣ ਤੇ ਹੀ ਝੂਠ ਕੋ ਤਯਾਗ ਕਰਿ ਸਾਚ ਬੋਲਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤ ਹੈ, ਅਰੁ ਸੰਤੋਖੁ ਕਰਨੇ, ਯਥਾ-ਲਾਭ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਰਹਿਨੇ, ਅਰੁ ਗਯਾਨਵਾਨ ਹੋਵਨੋ, ਜਥਾਰਥੁ ਵਸਤੁ ਕੋ ਜਾਨਨੋਂ,

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਯਾਂਕੇ ਨਾਮ ਗਯਾਨਹੈ; ਹਰੁ ਕੋਈ ਵਸਤੂ ਕੇ ਜਾਨ ਲੈਣੂੰ ਜਥਾਰਥ ਜਗਤ ਕੇ ਬਿਖੈ ਐਸੇ ਸ੍ਰਵਣਤੇ ਹੀ ਹੋਤ ਹੈ।

ਦੁਤਿਯਰਥ: ਸਤਿ ਜੋ ਆਪਨੇ ਸਰੂਪ ਹੈ ਸ੍ਰਵਣ ਹੈ, ਗਯਾਨ ਕਿਆ? ਤਿਸਕੋ ਜਾਣਕੇ, ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਇ ਰਹਤ ਹੈ। ਭ੍ਰਮਣ ਤੇ ਮਿਟ ਜਾਤ ਹੈ॥ ਜਿਸਕੋ ਆਪਣੇ ਘਰ ਮੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਹਾਥ ਆਇ ਜਾਤ ਹੈਂ ਜੋ ਬਾਹਿਰ ਦੌਰਨ ਤੇ ਹਟ ਜਾਤ ਹੈ, ਸੰਤੋਖ ਕਰਿ ਬੈਠਤ ਹੈ। ਇਤਯਰਥ। ਇਸ ਤੁਕ ਮੈਂ ਸਕਾਰਕੀ ਬਰਣ ਮੈਤ੍ਰੀਤੇ ਬ੍ਰਿਤਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ।

ਸੁਣਿਐ ਅਠਸਠਿਕਾ ਇਸਨਾਨੁ॥

ਸ੍ਰਵਣ ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਸਰੂਪ ਕੋ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤਿਸਕੋ 'ਅਠਸਠਿ' ਨਾਮ 'ਸੰਪੂਰਨ ਤੀਰਥਨ' ਕੇ, ਸਰਬ ਤੀਰਥਨ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੋ ਜੈਸੇ ਫਲ ਹੈ, ਤੈਸੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤ ਹੈ।

ਦੁਤਿਯਰਥ: ਸਰਬ ਤੋ ਤੀਰਥ ਹੈਂ ਪਾਪ=ਮਲ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰਿਕੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਿ ਦੇਤ ਹੈਂ। ਐਸੀ ਜੋ ਸਕਤਿ ਤਿਨਕੇ ਸ਼ਨਾਨ ਮੇਂ ਹੈ, ਸੋ ਸ੍ਰਵਣ ਤੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਈ ਹੈ। ਸਰਬ ਤੀਰਥ ਰਿਖਿਨ ਕੇ ਅਰ ਸੁਰਨ ਕੇ ਸਰੂਪ ਹੀ ਹੈ, ਸੋ ਊਚੇ ਪਦਕੋ ਸ੍ਰਵਣਤੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ ਹੈਂ।

ਤ੍ਰਿਤਿਅਰਥ : ਸ੍ਰਵਣ ਜੇ ਕਰਤੂ ਹੈਂ ਤੀਰਥਨ ਕੇ ਮਹਾਤਮਨ ਕੇ ਤਬੀ ਤੇ ਜਾਇਕੇ ਸਰਬ ਤੀਰਥਨ ਕੋ ਸ਼ਨਾਨ ਕਰਤ ਹੈਂ। ਸ਼ਨਾਨ ਤੀਰਥੇ ਕਾ ਭੀ ਸ੍ਰਵਣ ਕੋ ਹੀ ਕਾਰਜਹੈ।

ਚਤੁਰਾਰਥ : ਜਿਨ੍ਹੋਂਨੇ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਸਰੂਪ ਕੋ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਯੋ ਹੈ ਤਿਨਕੋ ਸਰਬ ਤੀਰਥਨ ਕੇ ਸ਼ਨਾਨ 'ਕਾ' ਹੈ=ਕਿਆ ਹੋ, ਸੋ ਤੀਰਥਨ ਕੇ ਭੀ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਨਵ ਹੈ ਹੋ ਜਾਤਹੈ; 'ਕਿਆ' ਕੋ ਬ੍ਰਿਜ ਭਾਖਾਮੈਂ 'ਕਾ' ਕਹਤਹੈਂ। 'ਤੁਮਾ ਰੇ ਪਾਸ ਕਾ ਹੈ' ਐਸੇ ਜਾਨਿਯੇ। ਇਤਯਰਥ। ਇਸ ਤੁਕ ਕੇ ਪੂਰਬ ਕੇ ਅਰਥ ਮੈਂ ਰੂਪਕਾਲੰਕਾਰ ਹੈ।

ਲੱਛਣ- 'ਉਪਮੇਯ ਅਰੁ ਉਪਮਾਨਹਿ ਦੋਊ। ਏਕ ਰੂਪ ਕਰਿ ਬਰਨੇ ਸੋਊ'।

ਉਪਮੇਯ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਸ੍ਰਵਣ, ਉਪਮਾਨ, ਤੀਰਥਨਿ ਕੋ ਸ਼ਨਾਨ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਣ ਤੇ ਹੀ ਤੀਰਥਨ ਕੋ ਸ਼ਨਾਨ ਹੈ; ਜੈਸੇ ਕਹਤ ਹੈਂ; 'ਮੁਖ ਹੀ ਚੰਦ ਹੈ; ਐਸੇ ਜਾਨਿਯੇ। ਸਰਬ ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਅੰਕ ਮੇਂ ਕਾਵਯਾਰਥਾਪਤਿ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ। ਲੱਛਣ= 'ਜਿਸਨੇ ਯਹਿ ਕੀਓ ਤਿਸਕੋ ਯਹਿ ਕਰਨ ਕਿਆ ਹੈ, ਐਸੀ ਕਹਿਨਾਵਤ ਮੈਂ ਕਾਵਯਾਰਥਾਪਤਿ ਅਲੰਕਾਰ ਹੋਤ ਹੈਂ ਇਹਾਂ ਜਿਸਨੇ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਯੋ ਹੈ ਤਿਸਕੋ ਤੀਰਥ ਕਰਨ ਕਹਾਹੈ; ਜਾਤੇ ਕਾਵਯਾਰਥਾਪਤਿ ਅਲੰਕਾਰ। ਸਰਬਜੇ ਅਰਥ ਕਰੇਹੈ ਤਿਨ੍ਹਕੇ ਅਲੰਕਾਰ ਨਿਕਾਸਨੇ ਤੇ ਗ੍ਰੰਥ ਬਧਤ ਹੈਂ; ਯਾਂਤੇ ਏਕ ਅਰਥ ਕੋ ਅਲੰਕਾਰਹੀ ਕਹਤੇ ਆਏਹੈਂ।

ਸੁਣਿਐ ਪੜਿ ਪੜਿ ਪਾਵਹਿ ਮਾਨੁ॥

ਪ੍ਰਥਮੇ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਤਹੈ, ਬਹੁਰ ਪਢਤ ਹੈ, ਪਢ ਕਰਿ ਇਸ ਲੋਕ ਮੇਂ ਰਾਜ ਸਭਾ ਮੈਂ ਜਾਇ ਕਰਿ ਮਾਨ ਆਦਰ ਕੋ ਪਾਵਤ ਹੈ, ਵਾ ਪ੍ਰਲੋਕ, ਸੁਰ ਸਭਾ ਮੈਂ ਜਾਇਕੇ ਮਾਨ ਸਤਿਕਾਰ ਕੋ ਪਾਵਤ ਹੈ। ਆਪਤੇ ਇਸਕੋ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਮਾਨਤ ਹੈ, ਸੇਭੀ ਸ੍ਰਵਣਕੋ ਹੀ ਕਾਰਜਹੈ।

ਦੁਤਿ ਯਰਥ :- ਪ੍ਰਿਥਮ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਿਕੇ 'ਸਤਿ' ਜੇ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈਂ, ਜਿਨੋ ਮੈ ਸਤਿਚਿਤਾਨੰਦ ਕੇ ਨਿਰਨੇ ਕੀਓ ਹੈ, ਤਿਨ੍ਹੋਂ ਕੋ ਪਠਤ ਹੈ, ਪਠ ਕਰਿ,'ਮਾਨ' ਨਾਮ 'ਗਯਾਨ' ਕੇ, ਸੋ ਗਯਾਨ ਕੋ ਪਾਵਤ ਹੈ। ਇਤਯਾਰਥ। ਇਸ ਤੁਕਮੇਂ ਕਾਰਨਮਾਲਾ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ। ਸ੍ਰਵਣਕੋ ਕਾਰਜ ਪਢਨ,ਪਢਾਨਕੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਾਰਜ ਗਯਾਨ ਪੂਰਬ, ਪੂਰਬਕੇ ਕਾਰਨ ਭਏ, ਯਾਂਤੇ ਕਾਰਨ ਮਾਲਾ; ਪੜਿ ਪੜਿ ਪਦ ਦੋ ਬੇਰ ਕਹਿਨੇ ਤੇ ਬੀਪਸਾਲੰਕਾਰ ਹੋਤ ਹੈ।

ਸੁਣਿਐ ਲਾਗੈ ਸਹਜਿ ਧਿਆਨੁ॥

ਸ੍ਰਵਣ ਜਿਸ ਵਸਤੁ ਕੋ ਸਦੀਵ ਹੀ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤਿਸਮੈਂ ਸਹਜ-ਸੁਭਾਵਿਕ ਧਯਾਨ ਲਗ ਜਾਤਹੈ। ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਮੈਂ ਟਿਕ ਜਾਤ ਹੈ ਸੋ ਸ੍ਰਵਣ ਕੋ ਹੀ ਕਾਰਜਹੈ।

ਦੁਤਿਯਰਥ :- 'ਸਹਜ' ਨਾਮ ਸ਼ਾਂਤਿ ਕੋ ਭੀ ਹੈ, ਮਨ ਕੋ ਧਯਾਨ ਸ਼ਾਂਤਿਮਯ ਹੋ ਜਾਤ ਹੈ, ਕਿਆ? ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਹੋ ਜਾਤ ਹੈ, ਬਿਸਿਯਨ ਮੇਂ ਨਹੀਂ ਜਾਤ ਹੈ ਸ੍ਰਵਣ ਭਲੇ ਗੁਣ ਕਰਨ ਤੇ।

ਤ੍ਰਿਤਿਯਰਥ:- 'ਸਹਜ' ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਭੀ ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇਂ ਕਹਯੋ ਹੈ, ਤਿਸੁ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਸ੍ਰਵਣ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਮੇਂ ਹੀ ਧਯਾਨ ਲਗ ਜਾਤ ਹੈ, ਸੰਪੂਰਨ ਜਗਤ ਮੇਂ ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਨੁ ਔਰ ਨਹੀਂ ਦੇਖਤ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਸਰੂਪ ਹੀ ਜਗਤ ਕੋ ਲਖਤ ਹੈ। ਇਤਯਾਰਥ। ਇਸ ਤੁਕ ਮੈਂ ਭੀ ਅਰ ਸਰਬ ਪਉੜੀ ਮੈਂ ਹੇਤਾਲੰਕਾਰ ਹੈ। ਕਾਰਣ ਸ੍ਰਵਣ, ਕਾਰਜ ਧਯਾਨ ਲਗਨ, ਏਕਾ ਸੰਗ ਬਰਨਨ ਹੈ। ਇਸ ਰੀਤਿ ਸੋਂ ਪੂਰਬ ਕੀ ਤੁਕਨ ਮੈਂ ਸ੍ਰਵਣ ਕਾਰਣ ਤਿਸਕੇ ਫਲ ਕਾਰਜ ਏਕ ਸੰਗ ਮੈਂ ਹੀ ਬਰਨਨ ਹੈਂ, ਯਾਂਤੇ ਹੇਤੁਾਲੰਕਾਰ ਭਇਓ। ਅਰ ਸਰਬ ਪਉੜੀਮੇਂ ਉਭਯਾਬ੍ਰਿਤ ਦੀਪਕਾਲੰਕਾਰ ਹੈ। ਸੁਣਿਐ ਪਦ ਬਹੁਤ ਬਾਰ ਆਯੋ, ਅਰਥ ਭੀ ਵਹੀ ਰਹਯੋ, ਐਸੇ ਜਾਨਿਯੇ।

ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ॥ ਸੁਣਿਐ ਦੂਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ॥10॥

ਇਨ ਤੁਕਨ ਕੋ ਅਰਥ ਭੀ ਅਰ ਅਲੰਕਾਰ ਪੂਰਬ ਰੀਤਿ ਸੋਂ ਜਾਨ ਲੈਨੇ।

ਨੰ.6.ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ'ਨਰੋਤਮ'(ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨੀ)

ਸੁਣਿਐ ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਗਿਆਨੁ॥ ਸੁਣਿਐ ਅਠਸਠਿਕਾ ਇਸਨਾਨੁ॥

ਸੁਣਿਐ ਇਤਿ॥ ਸਤਿਨਾਮੁ ਯਥਾਰਥ ਕਥਨ, ਔਰ ਸੰਤੋਖ ਨਾਮ, ਪ੍ਰਾਰਬਧ ਸੇ ਜੋ ਮਿਲੇ ਉਸਮੇ ਤ੍ਰਿਪਤੀ; ਔਰ ਗਯਾਨ, ਸਤਿ, ਸੰਤੋਖ ਧਾਰਣੇ ਯੋਗਯ ਹੈ, ਐਸਾ ਜਾਨਨਾ॥ ਯੇ ਤੀਨੋ ਸ੍ਰੋਤਾਕੋ ਸੁਣਿਐ ਨਾਮ ਸਤਿ ਕੇ ਸ੍ਰਵਣ ਸੇ ਸਿਧ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਪੁਨਾ, ਸੁਣਿਐ ਸ੍ਰਵਣਸੇ ਸ੍ਰੋਤਾਕੋ 'ਅਠਸਠ' ਕਹੀਯੇ ਸਭੀ ਮੁਖਯ ਤੀਰਥੋ ਕਾ ਅਸਨਾਨ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਭਾਵ, ਸਭ ਤੀਰਥੋ ਸਨਾਨਕਾ ਫਲ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਅਥਵਾ, ਸੁਣਨੇ ਸੇ ਸ੍ਰੋਤਾ ਕਾ ਕੀਆ ਕੁਰਖੇਤ੍ਰਾਦਿਕ 'ਅਠਾਹਟ' ਤੀਰਥੋ ਕਾ ਸਨਾਨ ਸਫਲ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਇਸਕਾ ਭਾਵ ਯਹ ਹੈ, ਧਰਮ ਸਾਸਤ੍ਰੋ ਮੇ ਕਹੇ ਤੀਰਥ ਯਾਤ੍ਰਾਦਿ ਸ਼ੁਭ ਕ੍ਰਮ ਵਹੁ ਤਬੀ ਪੂਰਣਤਾ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਜਬ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ ਤਿਨਕੇ ਕਰਨੇ ਸਮੇਂ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਕਾ ਨਾਮ ਲੈਵੇ। ਨਾ ਲੇਵੇ, ਤਬ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਦੋਖੋ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ ਵਹੁ ਪੂਰਣ ਨਹੀ ਹੋਵੇ॥ ਇਸੀ ਭਾਵ ਸੇ ਗੀਤਾ ਮੇਂ ਸਰਬ ਸੁਭ ਕਰਮਾਕੇ ਆਦਿ ਮੇਂ ੴ ਤਤਸਤ(ਗੀ:17:23), ਐਸੇ ਪ੍ਰਮੇਸਵਰ ਕੇ ਨਾਮੋ ਕਾ ਕਥਨ ਕਰਨਾ ਲਿਖਯਾਹੈ॥ ਔ ਨਾਮੋਕਾ ਕਥਨ ਤਬ ਬਨੇਹੈ, ਜਬ ਪ੍ਰਥਮ ਗੁਰੁਸੇ ਸ੍ਰਵਣ

ਕੀਆ ਹੋਵੇ, ਬਿਨਾ ਸ੍ਰਵਣ ਕੀਏ ਬਨੇ ਨਹੀ॥ ਯਾਤੇ ਸ੍ਰਵਣਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀਕੇ ਸਭੀ ਕਰਮ ਸਫਲ ਹੋਵੇਹੈ॥ ਜਿਨਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪਸੇ ਸ਼ੁਭ-ਕਰਮ ਪੂਰਨ ਨਹੀ ਹੋਵੇ, ਵਹੁ ਦੋਖ ਯਗਨਮੇ ਅਵਗਯਾਦਿ ਨਾਮ ਜਾਪਮੇਂ, ਸ੍ਰੋਸਟੋਕੀ ਨਿੰਦਾਦਿ ਯਾਤ੍ਰਾਮੋ, ਜੀਵ ਮਰਦਨਾਦਿ ਹੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੁਣਿਐ ਇਤਿ॥ ਸੁਣਿਐ ਕਹੀਏ ਗੁਰੂ ਕੇ ਮੁਖ ਸੇ ਸੁਣਨੇ ਸੇ ਪੀਛੇ 'ਪੜ ਪੜ' ਨਾਮ ਸਾਸਤ੍ਰਾਂ ਕੇ ਪੁਨਾ ਪੁਨਾ ਪੜਨੇ ਅਰ ਪੜਾਵਨੇ ਸੇ ਜੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ ਮਾਨ ਨਾਮ, ਸਤਕਾਰ, ਸੋ ਸ੍ਰੋਤਾ ਸ੍ਰਵਣ ਕਾ ਫਲ ਪਾਵੇ ਹੈ॥ ਵਾ, ਸੁਣਨੈ ਸੇ ਪੜੇਹੇ ਅਰ ਪੜ ਕੇ ਮਾਨ ਪਾਵੇ ਹੈ॥ ਪੁਨਾ, ਸ੍ਰਵਣ ਸੇ ਸ੍ਰਵਣ ਵਾਲੇ ਕੀ ਲਗੇ ਹੈ 'ਸਹਜ' ਨਾਮ, ਸਵਭਾਵਕ ਹੀ ਧਯਾਨ ਨਾਮ, ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਰੂਪ ਸਮਾਧੀ॥ 'ਸਹਜ-ਪਦ' ਸੇ ਈਹਾ ਯਹੀ ਸਮਾਧੀ ਜਾਨਣੀਨ ਯਤਨ ਸੇ ਸਿਧ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਰੂਪ ਨਹੀ ਜਾਨਨੀ, ਸੇਖ ਬਯਾਖਯਾਤ ਹੈ॥ 10॥

ਨੰ.7.ਨਿਰਮਲ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਈਗਿ:ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਫਰੀਦਕੋਟ ਟੀਕਾ

ਸੁਣਿਐ ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਗਿਆਨੁ॥
ਸੁਣਿਐ ਅਠਸਠਿ ਕਾ ਇਸਨਾਨੁ॥
ਸੁਣਿਐ ਪੜਿ ਪੜਿ ਪਾਵਹਿ ਮਾਨੁ॥
ਸੁਣਿਐ ਲਾਗੈ ਸਹਜਿ ਧਿਆਨੁ॥
ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ॥
ਸੁਣਿਐ ਦੂਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ॥੧੦॥

ਸ੍ਰਵਣ ਸੇ ਹੀ ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਗਜਾਨੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰੁ ਅਠਸਠ ਤੀਰਥੋਂ ਕੇ ਸਨਾਨ ਕਾ ਫਲੁ ਵਾ ਅਠਾਸਠ ਤੀਰਥੋਂ ਮੇਂ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਮ ਸ੍ਰਵਣ ਸੇ ਹੀ ਹੂਈ ਹੈ ਸੋ ਅਠਸਠ ਤੀਰਥ ਐਸੇ ਜਾਨਨੇ ਜੈਸੇ ਕੁਰਖਜੇਤ੍ਰ ਮੇਂ ਬਹੁਤ ਤੀਰਥ ਹੈਂ॥ਪਰੰਤੂ॥ ਗਿਣਤੀ ਮੇਂ ਇਕ ਹੈ ਇਸੀ ਭਾਂਤ ਮੁੱਖ ਤੀਰਥੋਂ ਕੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰਨੇ ਸੇ 68 ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਸਾਸਤ੍ਰ ਵੇਦੋਂ ਕੇ ਪਢ ਪਢ ਮਾਨ ਕਾ ਪਾਵਨਾ ਸੋ ਭੀ ਸ੍ਰਵਣ ਸੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੂਆ (ਸਹਜਿ) ਆਤਮਾ ਮੈਂ ਧਯਾਨੁ ਲਗਨਾ ਸੋ ਭੀ ਸਰਵਣ ਸੇ ਹੀ ਹੂਆ ਹੈ ਔਰ ਦੋਨੋਂ ਤੁਕੋਂ ਕਾ ਅਰਥੁ ਪੂਰਬ ਵਤ ਜਾਨਨਾ ॥੧੦॥

ਨੰ.8. ਨਿਰਮਲ-ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੀਲੀਭੀਤਿ (ਵੇਦਾਂਤੀ)

ਸੁਣਿਐ ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਗਿਆਨੁ॥ ਸੁਣਿਐ ਅਠਸਠਿਕਾ ਇਸਨਾਨੁ॥

ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਨੇ ਸੇ ਸਤਯ ਭਾਸ਼ਣ, ਤਥਾ ਸੰਤੋਸ਼ ਜੋ ਕਿ ਪੂਰਵ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕਾ ਨਾਸ਼ ਰੂਪ ਨਿਰਣਨੀਤ ਹੈ, ਔਰ ਸਤਯ, ਸੰਤੋਸ਼ ਧਾਰਣਾ ਕੇ ਯੋਗਯ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਗਿਯਾਨ ਤਥਾ ਧਰਮ ਗਿਯਾਨ, ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਯਾਨ ਇਸ ਸੇ ਆਦਿ ਲੇਕਰ ਸਰਵ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਗਿਯਾਨ ਸ੍ਰਵਣ ਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਔਰ ਸ੍ਰਵਣ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ (ਅਠਸਠ) ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਪ੍ਰਤਿਪਾਧ ਮੁਖਿਯ ਤੀਰਥੋਂ ਕਾ ਸਨਾਨ ਸਫਲ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹ ਹੈ, ਜਿਤਨੇ ਸਤ-ਕਰਮੋਂ ਮੇਂ ਵਿਘਨ ਹੈ ਵਹ ਸ਼੍ਰਵਣ ਯੁਕਤ ਪੁਰਸ਼ੋਂ ਕੋ ਨਹੀਂ ਹੋਤੇ; ਕਿਉਂਕਿ, ਸ਼੍ਰਵਣ ਯੁਕਤ ਪੁਰਸ਼ ਤੀਰਥ ਫਲ ਕੇ, ਤਥਾ ਨਾਮ ਕੇ ਵਿਘਨੋਂ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰਕੇ-- ਤੀਰਥ ਕਾ ਸਨਾਨ ਸੇਵਨ ਕਰਤੇ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਰਵ ਸਤ-ਕਰਮੋਂ ਕੇ ਵਿਘਨੋ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਰੋਂ ਕੋ ਜਾਨ ਕਰ ਸੇਵਨ ਕਰਤੇ ਹੈ॥ ਤੀਰਥ ਨਾਮ ਸਤ-ਕਰਮਨ ਕੇ ਵਿਘਨ ਨਿਵਰਤਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੋ ਦਿਖਾਤੇ ਹੈ; ਤਥਾਹਿਯ:-

ਅਰਥ॥ ਜਿਸਕੇ ਹਸਤ ਨਿਦਿੰਤ ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਰਹਿ ਸੇ ਨਿਰਵਤ ਹੈ, ਔਰ ਪਾਦ ਗਮਨ ਕੇ ਅਯੋਗਯ ਦੇਸ਼ ਮੇ ਗਮਨ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਤਥਾ ਮਨ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧਾਦਿ ਵਰਜਿਤ ਹੈ; ਔਰ, ਤਿਸ ਤਿਸ ਤੀਰਥ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਾ ਗਿਯਾਨ ਹੋਨਾ ਵਿਦਿਆ ਕਾ ਸੰਯਮ ਹੈ॥ ਅਰਥਾਤ ਤੀਰਥ ਕਾ ਪ੍ਰਭਾਵ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਗਿਯਾਨ ਪੂਰਵਕ ਸੇਵਨ ਕਰਨਾ ਯੋਗਯ ਹੈ॥ ਔਰ, ਮਾਸਾਦਿਕ ਅਭਸ਼ਯ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋਨਾ ਤਪ ਹੈ॥ ਔਰ, ਕੇਵਲ ਦਿਖਾਵੇ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਤੀਰਥ ਯਾਤ੍ਰਾਹੈ, ਤਿਸਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋਨਾ; ਕਿਰਤੀ ਕਾ ਸੰਯਮ ਹੈ॥ ਇਤਯਾਦਿਕ ਨਿਯਮ ਸੇ ਤੀਰਥ ਯਾਤ੍ਰਾ ਕੋ ਸ੍ਰਵਣ ਯੁਕਤ ਪੁਰਸ਼ ਹੀ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸੋਈ ਮੁਖਿਯ ਤੀਰਥੋਂ ਕੇ ਸਨਾਨ ਕਰਨੇ ਕੇ ਫਲ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਯਹ ਸ਼ਲੋਕ ਮਹਾ-ਭਾਰਤ ਮੇਂ ਲਿਖਾ ਹੈ॥ ਨਾਮ ਸਮਰਣ ਕੇ ਵਿਘਨ, ਨਾਮਾਪਰਾਧਹੈ; ਤਥਾਹਿ:-

ਅਰਥ॥ ਜੋ ਸਤ-ਪੁਰਸ਼ੋ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਹੈ,ਸੋ ਨਾਮ ਸਮਰਣ ਕਾ ਪਰਮ-ਅਪਰਾਧ ਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ, ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਆ ਪੁਰਸ਼ ਨਾਮ ਕੀ ਤਥਾ ਸਤ-ਪੁਰਸ਼ੋ ਕੀ ਉਪਹਾਸੀ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਤਥਾ ਨਿੰਦਾ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਕੋ ਇਸ਼ਟ ਜੋ ਗੁਣ ਤਥਾ ਨਾਮਾਦਿਕ ਸੰਪੂਰਣਹੈ ॥ਅਰਥਾਤ ਵਿਸ਼ਨੂ ਭਗਵਾਨ ਕੋ ਸ਼ਿਵ ਕੇ ਨਾਮ ਗੁਣ ਕਰਮ ਇਸ਼ਟਹੈ॥ ਤਿਨਕੋ ਬੁਧਿ ਕਰਕੇ ਜੋ ਭਿੰਨ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਹਰੀ ਨਾਮ ਕਾ "ਅਹਿਤਕਰ" ਅਪਰਾਧੀ ਹੈ ਤਥਾ ਗੁਰੁ ਕੀ ਅਵਗਿਯਾ ਔਰ ਸ਼ਰੁਤੀ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕਾ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨਾ ਔਰ ਹਰੀ ਨਾਮ ਕੇ ਮਹਾਤਮਯ ਮੇਂ 'ਅਰਥਵਾਦ-ਭ੍ਰਮ'; ਯਹ "ਤੀਨ" ਭੀ ਨਾਮਾਪਰਾਧਹੈ ॥ ਔਰ ਜਿਸਕੀ ਨਾਮ ਕੇ ਬਲ ਸੇ ਪਾਪ ਮੇਂ ਬੁਧੀ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਨਾਮ ਕੇ ਆਸ਼ੁਯ ਸੇ ਪਾਪ ਮੇਂ ਪਰਵ੍ਰਿਤ ਹੈ, ਯਹ ਜਾਨਨਾ, ਜੋ ਕਿ ਨਾਮ ਸਰਵ ਪਾਪ ਕਾ ਨਿਰਵਤਕ ਹੈ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਹਮਕੋ ਪਾਪ ਕਿਯਾ ਕਰੇਗਾ? ਯਹ ਭੀ ਨਾਮਾਪਰਾਧ ਹੈ॥ ਇਸ ਨਾਮਾਪਰਾਧੀ ਮੂਰਖ ਕੀ ਕਭੀ ਭੀ ਸ਼ੁਧੀ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ; ਔਰ ਦੇਵਤਾ, ਗੁਰੂ ਬ੍ਰਾਹਮਣੋਂ ਕੀ ਨਿੰਦਾ, ਨਾਮਾਪਰਾਧਹੈ; ਸੋ ਯਹ ਨਾਮਾਪਰਾਧ ਵੈਸ਼ਣਵ ਤਥਾ ਔਰ ਪੁਰਸ਼ੋਂ ਕੋ ਤੁਲਯ ਹੈ, ਔਰ ਹੇ ਨਾਰਦ ! ਗੋ, ਪੀਪਲ, ਤੁਲਸੀ ਆਮਲ ਕੀ ਰਾਜਾ ਲੋਗ ਇਨਕੀ ਜੋ ਨਿੰਦਾ ਕਰਤੇਹੈ, ਤਥਾ ਨਾਮ ਗੋਵਿੰਦ (ਵੈਸ਼ਣਵ) ਸਾਧੁ ਜਨ ਇਨ ਕੀ ਜੋ ਨਿੰਦਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਵਹ ਸਭੀ ਪੁਰਵ ਉਕਤ ਨਾਮਾਪਰਾਧੀ ਹੈ॥

ਅਰਥ॥ ਯਹ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ "ਨਿਰਦੇਸ਼" ਨਾਮ ਹੈ। ਤਿਸ ਨਾਮ ਕਰਕੇ ਪੂਰਵ ਕਾਲ ਮੇਂ ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ ਨੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਆਦਿਕ ਕਰਤਾ ਤਥਾ ਕਰਮ ਸਾਧਨ, ਵੇਦ ਔਰ ਯੱਗਾਦਿਕ ਕਰਮ ਵਿਧਾਨ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯਾਹੈ '੧੐ ਤਤਸਤ' ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਅਕਾਰ ਵਰਤ ਭੀ ਤੀਨ ਅਵਯਵ ਯੁਕਤ ਏਕ ਨਾਮ ਹੈ॥ ਇਸ ਨਾਮ ਸੇ ਯੱਗਾਦਿਕ ਕਰਮ ਰਚਨਾ ਕਰੇ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਏਕ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਕੇ ਨਾਮ ਸੇ ਸਰਵ ਕਰਮ ਕੀ ਵਿਗੁਣਤਾ ਨਿਰਵਿਤ ਹੋਤੀ ਹੈ ॥ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੇਂ ਯਹ ਵਾਰਤਾ ਨਿਸਿਚਤ ਹੁਈ; ਜੋਕਿ ਸ੍ਰਵਣ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸੇ ਹੀ ਮੁਖਿਯ ਤੀਰਥ-ਸਨਾਨ ਉਪਲਖਿਸ਼ਤ ਨਾਲ ਸਮਰਣ, ਯਗ, ਦਾਨ, ਤਪ ਆਦਿਕ ਸਰਵ ਕਰਮਨ ਕੀ ਵਿਗੁਣਤਾ ਨਿਰਵਤ ਹੋਤੀ ਹੈ॥ ਤਥਾ ਸਤਯ, ਸੰਤੋਸ਼, ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ-ਗਿਯਾਨ ਆਦਿਕ ਸਰਵ ਹੀ ਸ੍ਰਵਣ ਯੁਕਤ ਪੁਰਸ਼ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇ ਹੈ॥ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਅਪਨੇ ਕਲਿਯਾਣ ਕੀ ਇਛਾ ਵਾਲੇ ਕੋ ਸ੍ਰਵਣ ਅਵਸ਼ਯ ਕਰਤਯ ਹੈ॥

ਗੁਰੂ ਮੁਖ ਸੇ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਕੇ ਪਸਚਾਤ (ਪਡਿ ਪਡਿ) ਪਠਨ ਪਾਠਨ ਰੂਪ ਵਿਚਾਰ ਸੇ ਸਵਤੰਤ੍ਰ ਦ੍ਵਿਜ ਜਨੋਂ ਕੇ ਸਮਾਗਮਮੇਂ ਸਨਮਾਨਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਔਰ ਸ਼੍ਰਵਣ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਸਹਜ ਧਿਆਨ ਰੂਪ ਸਵਾਭਾਵਿਕ ਸਮਾਧੀ (ਲਾਗੈ) ਲਗਤੀ ਹੈ॥ ਸਮਾਧੀ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਹੋਤੀ ਹੈ॥ "ਏਕ" ਤੋ ਯੋਗਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਕੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਯਾ ਸੇ ਅਨੇਕ ਸਾਧਨ ਸੰਪਤਿ ਸੇ ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਰੂਪ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਸੰਪ੍ਰਗਿਯਾਤ ਸਮਾਧੀ ਹੈ ਔਰ "ਦੂਸਰੀ" ਸਾਖਸ਼ੀ ਮੇ ਜੋ ਕਲਪਿਤ ਸਾਖਸ਼ ਰੂਪ ਪ੍ਰਪੰਚ ਹੈ ਸੋ ਮਿਥਯਾ ਹੋਨੇ ਸੇ ਨਹੀਂ ਕੇਵਲ ਸਾਖਸ਼ੀ ਸਵਰੂਪ ਚਿੰਦਸਤੁ ਸਤਯ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਵਿਚਾਰ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ ਇਸੀ ਕੋ ਸਹਜ ਸਮਾਧਿ ਕਹਿਤੇ ਹੈ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੇ ਭੇਦ ਸੇ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕਾਰਣ ਚਿਤ ਕੇ ਅਦਰਸ਼ਨ ਵਾਸਤੇ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਸ਼ਿਸ਼ਠ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਲਿਖੇ ਹੈ:-

ਦ੍ਵੈ ਕ੍ਰਮੌ ਚਿੱਤ ਨਾਸ਼ਸਯ ਯੋਗੋ ਵਾਨੰਚ ਰਾਘਵ। ਯੋਗੋ ਵ੍ਰਿੱਤਿ ਨਿਰੋਧੋ ਹਿ ਵਾਨੰ ਸਮਯਗ ਵੈਕਸਣੰ॥ 1॥
ਅਸਾਧਯ:ਕਸਯਚਿਦਯੋਗ:ਕਸਯਚਿੱਤ੍ਵਤਨਿਸ੍ਰਯ:। ਪ੍ਰਕਾਰੋ ਦ੍ਵੈ ਤਤੋ ਦੋਵੋ ਜਗਾਦ ਪਰਮ: ਸ਼ਿਵ:॥ 2॥

ਅਰਥ॥ ਸਾਖਸ਼ੀ ਸੇ ਪ੍ਰਥਕ ਚਿਤ ਕੇ ਅਦਰਸ਼ਨ ਕੇ ਦੋ 'ਕ੍ਰਮ' ਉਪਾਯ ਹੈ ਰਾਘਵ । ਏਕ ਤੋ ਚਿਤ ਕੀ ਸਰਵ ਵ੍ਰਿਤੀਯੋ ਕਾ ਨਿਰੋਧ ਰੂਪ ਨਿਵ੍ਰਿਕਲਪ ਸਮਾਧੀ ਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਰੋਧ ਸਮਾਧੀ ਕਾਲ ਮੇ ਚਿਤ ਕੇ ਅਭਾਵ ਹੋਨੇ ਸੇ ਸਾਖਸ਼ੀ ਕਾ ਅਸੰਗ ਬੋਧ ਔਰ ਚਿਤ ਕਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਔਰ 'ਦ੍ਵਿਤੀਯ' ਗਿਯਾਨ ਸਵਰੂਪ ਉਪਾਯ ਹੈ ਵ੍ਰਿਤੀ ਨਿਰੋਧ ਰੂਪ ਯੋਗ ਹੈ ਔਰ ਸਮਯਕ ਦਰਸ਼ਨ ਰੂਪ ਗਿਯਾਨ ਹੈ : ਜਗਤ ਕੇ ਅਸਤਿਯ ਵਗਿਯਾਤਾ ਵਿਚਾਰਵਾਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੋ 'ਯੋਗ ਮਾਰਗ' ਅਸਾਧਯ ਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ, ਸੋ ਪ੍ਰਪੰਚ ਮੇਂ ਮਿਥਯਤ੍ਵਦਰਸ਼ੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਯੋਗ ਮਾਰਗ ਮੇ ਵਿਨਾਹੀ ਅਸੰਗ ਆਤਮਾ ਕਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਸਕਤਾ ਹੈ; ਔਰ ਜਗਤ ਕੋ ਸਤਿਯਤ੍ਵਵਾਦੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੋ ਚਿਤਵ੍ਰਿਤ ਨਿਰੋਧ ਰੂਪ ਯੋਗ ਮੇ ਵਿਨਾ ਅਸੰਗ ਸਾਖਸ਼ੀ ਕਾ ਗਿਯਾਨ ਹੋਨਾ ਦੁਰਲਭਹੈ; ਇਸ ਵਾਸਤੇ, ਤਿਸਕੋ ਸਹਿਜ ਸਮਾਧੀ ਕਾ ਹੇਤੁ ਵਿਚਾਰ ਅਸਾਧਯ ਹੈ; ਇਸੀ ਮੇ ਪਰਮ ਸ਼ਿਵ ਰੂਪ ਇਸ਼੍ਵਰ ਵੇਦ ਸਾਮ੍ਰਿਤੀ ਪੁਰਾਣ ਆਦਿਕੋ ਮੈ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰੋ ਕੋ ਕਥਨ ਕਰਤੇ ਭਯੇ॥ ਇਨ ਪੂਰਵ ਉਕਤ ਸ਼ਰਵਣ ਕੇ ਫਲ' ਕੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਕੇ ਭਕਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਕਰ--ਦੁਖ ਪਾਪਨ ਕੋ ਸਹਿਤ ਕਾਰਣ ਕੇ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਸਦਾ ਆਨੰਦਿਤ ਰਹਿਤੇ ਹੈਂ॥ 10॥

ਨੰ.9. ਸਾਧੂ ਪੰ. ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਜੀ ਉਦਾਸੀਨ (ਵੇਦਿਕ ਮੁਨੀ)

ਇਸ਼੍ਵਰਕਾ ਨਾਮ ਸੁਨਨੇ ਸੇ ਸਤਿਯ ਭਾਸ਼ਣ, ਸੰਤੋਸ਼ ਔਰ ਕਰਤਵਯ-ਅਕਰਤਵਯ ਕਾ ਗਿਯਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਇਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਨਾਮ ਸੁਨਨੇ ਸੇ ਸਿੰਧੂ, ਸਰਯੂ (ਹਰੋ), ਵਿਆਸ, ਸ਼ਤਦ੍ਰੁ, ਗੰਗਾ, ਯਮੁਨਾ ਆਦਿ ਅਠਸਠ 68 ਤੀਰਥੋਂ ਕੇ ਸਨਾਨ ਕਾ ਫਲ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ 1॥ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਨਾਮ ਸੁਨਨੇ ਸੇ ਪ੍ਰਤਿਦਿਨ ਪੁਰਾਣੋਂ ਕੋ ਪੜ੍ਹਨੇ ਕੇ ਔਰ ਵੇਦੋਂ ਕੇ ਪੜਨੇ ਕੇ ਤੁਲਯ ਮਾਨਕੋ ਪਾਤਾ ਹੈ॥ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਨਾਮ ਸੁਨਨੇ ਸੇ ਸਹਿਜ ਹੀ, ਅਰਥਾਤ ਅਪਨੇ ਸੇ ਆਪ ਹੀ ਧਿਆਨ ਲਗਤਾ; ਅਰਥਾਤ ਚਿਤ ਇਕਾਗਰ ਹੋਤਾਹੈ॥ 2॥ ਇਸ਼੍ਵਰਕਾ ਨਾਮ ਸੁਨਨੇ ਸੇ ਕਰਮ-ਯੋਗੀ ਭਕਤੋਂ ਕੋ ਸਦਾ ਕਾ ਹਰਸ਼ ਹੋਤਾਹੈ, ਦੁਖੋਂਕਾ ਔਰ ਦੁਖੋਂ ਕੇ ਜਨਕ (ਕਾਰਣ) ਪਾਪੋਂ ਕਾ ਨਾਸ਼ ਹੋਤਾਹੈ, ਯਹ ਨਾਨਕ ਕਾ ਦਰਸ਼ਨ, ਅਰਥਾਤ ਨਾਨਕ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ॥ 3॥ 10॥

ਨੰ.10. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਆਧੁਨਿਕ)

(ਨਾਮ) ਸੁਣਨੈ ਨਾਲ ਸਤਿ, ਸੰਤੋਖ ਤੇ ਗਯਾਨ (ਪ੍ਰਾਪਤਹੋ,ਜਾਂਦਾ) ਹੈ। (ਨਾਮ) ਸੁਣਨੇ ਨਾਲ ਅਠਾਹਠ ਤੀਰਥਾਂ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ (ਪ੍ਰਾਪਤਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਅਠਾਹਠ ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਾ ਫਲ ਜੋ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਸੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ)। ਸੁਣਨੇ ਨਾਲ (ਵਿਦਯਾ) ਪੜ੍ਹ ਪੜ੍ਹ ਕੇ (ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣੇ ਵਾਲਾ) ਮਾਨ (ਬੀ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, (ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੁਣਨੇ ਵਾਲੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਦਾ) ਸੁਣਨੇ ਨਾਲ ਸਹਜ ਧਿਆਨ ਲਗ ਜਾਂਦਾਹੈ (ਭਾਵ ਬਿਰਤੀਦਾ ਟਿਕਾਉ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਨਿਰਯਤਨ ਟਿਕਿਆ ਰਹਿੰਦਾਹੈ।) ਬਾਕੀ ਦਾ ਅਰਥ ਪਿੱਛੇ ਆ ਚੁਕਾ ਹੈ॥ 10॥

ਸੁਣਿਐ ਸਰਾ ਗੁਣਾ ਕੇ ਗਾਹ ॥ ਸੁਣਿਐ ਸੇਖ ਪੀਰ ਪਾਤਿਸਾਹ ॥
ਸੁਣਿਐ ਅੰਧੇ ਪਾਵਹਿ ਰਾਹੁ ॥ ਸੁਣਿਐ ਹਾਥ ਹੋਵੈ ਅਸਗਾਹੁ ॥
ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ ॥ ਸੁਣਿਐ ਦੂਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ ॥੧੧॥

ਨੰ.1. ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ ਮੀਣਾ

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:-

ਸਰਗੁਣ ਕਹੀਐ ਅਵਤਾਰ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀਏ ਹੈ; ਤਿਨ ਅਵਤਾਰਾਂ ਕੀਆਂ ਕਥਾਂ, ਲੀਲਾ, ਗੁਣ ਏ ਜਿ ਹੈਨਿ, ਸੇ ਭੀ ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਹੀ ਹੋਏ ਹੈ । ਅਰੁ ਸੁਣੇ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਾਈਤੇ ਹੈ।ਅਰੁ ਸੇਖ, ਪੀਰ, ਪਾਤਿਸਾਹ ਜਿ ਹੋਏ, ਸਿ ਓਇ ਭੀ ਸੁਣਿ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਹੋਏ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਉ। ਅਰੁ ਜਿ ਕੋਈ ਮਹਾਂ-ਪਾਪੀ ਜੀਵ ਥੇ,ਜਿਨਾ ਕੋ ਗਿਆਂਨ ਕੀ ਆਖੀ ਨਹੀ, ਤੇ ਸੁਣ ਕਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਉ, ਓਇ ਮਹਾ-ਬਚਿਤ੍ਰ ਭਏ; ਰਾਹਿ ਲਏ ਚਲਣੇ। ਜਿਉ ਉਝੜਿ ਚਲੇ ਜਾਤੇ ਥੇ, ਜਿ ਮਹਾ-ਭਉਜਲ ਸੰਸਾਰ ਮਹਿ ਬੂਡੇ ਜਾਤੇ ਥੇ, ਸੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਉ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਭਵਜਲ ਤੇ ਨਿਕਲਿ ਖਲੇ ਹੂਏ। ਉਨ ਕਉ ਹਾਥ ਨਜਰਿ ਆਇ ਗਈ, ਅਗਾਧਿ,"ਅਥਾਹ ਭੈ-ਜਲ"ਤੇ ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਐਸਾ ਹੈ; ਜੇ ਕੋਈ ਮਨ ਕੇ ਵਿਖੇ, ਅਰੁ ਮੁਖ ਕੇ ਵਿਖੇ ਸੁਣੈ ਅਰੁ ਕਹੈ॥ 11॥

ਨੰ.2. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਸ਼ਹੀਦ'

ਤਾਂ ਫੇਰ ਸਿਧਾਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ,'ਜੇ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁਣਿਆ, ਅਤੇ ਗੁਣ ਕੋਈ ਭੀ ਨਾ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਕੀਹ? ਤਾ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ, 'ਨਾਮ ਸੋਈ ਸੁਣਦੇ ਹਨ ਜਿਨਾਂਦੇ ਗੁਣ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਜਿਨਾਂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ, ਤਾਂ ਹੁਣ ਗੁਣ ਮਿਲਦੇ ਹੈ: ਜਿਨਾਂ ਨੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਸੁਣਿਆਹੈ, ਸੋ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਸਭ ਸਮੁੰਦ੍ ਓਨਾਂ ਗਾਹੇ ਹਨ॥ ਅਰ ਨਾਮ ਦੇ ਸੁਣਨ ਕਰ ਸ਼ੇਖ ਹੋਏ ਹਨ, ਅਰ ਪੀਰ ਹੋਏ ਹਨ, ਅਰ ਪਾਤਿਸਾਹ ਹੋਏ ਹਨ, ਅਰ ਜੋ ਅੰਧੇ ਹਨ,ਤਿਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਕੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਰਾਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਅਰ ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਜੋ ਵੈਤਰਨੀ ਨਦੀ ਹੈ, ਸੈ 'ਗੌ' ਪਾਦ ਦੀ ਨਿਆਈ ਹਾਥ ਹੋ, ਜਾਤੀ ਹੈ, ਅਰ ਅਗਿਆਨ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਭੀ 'ਗੌ' ਪਾਦ ਦੀ ਨਿਆਈ' ਲੰਘ ਜਾਈਤਾ ਹੈ॥ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ; ਕਿ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹੈ ਕਯੋਂ ਜੋ ਨਾਮਦੇ ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ ਦੁੱਖਾਂ ਅਰ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਤਾ ਹੈ॥

ਤਾਂ ਸਿੱਧਾਂ ਪੁੱਛਿਆਂ ਕਿ, ਸੁਣਦੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੈਂ, ਪਰ ਮਰਾਤਬਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਰਲੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾਹੈ॥ ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ, ਸੁਣਨਾ ਭੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਇੱਕ ਤਾਂ 'ਸ੍ਰਵਨ' ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ 'ਮਨ' ਬਾਹਰ ਭਟਕਤਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂਤੇ ਓਹ 'ਸ੍ਰਵਨ' ਐਸਾ ਹੈ ਜੈਸੇ ਭੂਤਾਂਦੀ ਅਗਨਿ ਹੋਦੀ ਹੈ, ਸੋ ਉਸਦੀ ਸੁਣਨ ਕਰਕੇ ਕੁਣਕ ਪੁੰਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਪਰ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ॥ ਅਤੇ ਇੱਕ ਜੋ ਹੈਨ, ਸੋ ਆਪਣੀਆਂ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕਰ ਅਰ ਧਿਆਨ ਲਾਇਕੇ ਸੁਣਦੇ ਹਨ, ਸੋ ਓਨਾਂ ਦਾ ਸੁਣਨਾ ਹਲਵਾਈ ਦੀ ਅਗਨਿ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਹੈ, ਕਯੋਂ ਜੋ ਹਲਵਾਈ ਕੜਾਈ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਲਾਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸੁਝਾਇ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਤੈਸੇ ਹੀ ਜੇ ਆਪਣੇ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿਚ ਪਈਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਫੇਰ ਵੀਚਾਰੀ ਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਅਗਨਿ ਦੀ ਨਿਆਈ, ਫੇਰ ਭੁੱਲਦਾ ਨਹੀਂ, ਜੈਸੇ ਬਿਜਲੀ ਅਨੇਕ ਜਲ ਦਿਆਂ ਬੱਦਲਾਂ ਵਿਚ ਬੁਝਦੀ ਨਹੀਂ, ਤੈਸੇ ਜੈਤੇ ਧਿਆਨ ਲਾਇ ਕੇ ਸੁਣਦੇ ਹਨ, ਸੋ ਅਨੇਕ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿੱਚ ਭੀ ਓਨਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲਦਾ ਨਹੀਂ। ਤੇ ਜੇ ਮੰਨਣਦੇ ਨਾਲ ਨਿਧਯਾਸਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪਹਿਲੇ ਸੁਣਿਆ, ਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਰਲੋ ਦੀ ਅਗਨਿ ਦੀ ਨਿਆਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਜੈਸੇ ਪਰਲੋ ਦੀ ਅਗਨੀ ਸਭ ਬ੍ਰਿਛਾਂ ਨੂੰ ਅਰ ਸਭ ਪਰਬਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਹੀ ਰੂਪ ਕਰ ਲੈਂਤੀ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਉਸਨੂੰ ਸਰਬ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਪ ਹੀ ਭਾਸਦਾ ਹੈ॥ 11॥

ਨੰ.3. ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਜੀ (ਸੇਵਾਪੰਥੀ)॥

ਸੁਣਿਐ ਸਰਾ ਗੁਣਾਕੇ ਗਾਹ॥

ਇਸਕਾ ਅਰਥ:- ਕਹੀਐ, ਧਨਖ-ਬਿਦਯਾ ਮੋ ਪਰਬੀਨਤਾ,ਅਰੁ ਜਨਮ ਜੋ ਅਪਨੇ ਕਰਮ, ਸ੍ਰਵਣ ਤੇ ਸੇਖ ਤਥਾ ਪੀਰ ਪਾਤਿਸਾਹ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਪਦਵੀ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੇ ਹੈ॥ ਅਰੁ ਅੰਧੇ ਕਹੀਐ ਅਵਿਵੇਕੀ, ਬਿਬੇਕ ਰੂਪੀ ਨੇਤ੍ਰ ਕੋ ਸ੍ਰਵਣ ਦ੍ਵਾਰਾ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੇ ਹੈਂ; ਅਰੁ ਊਰਧ-ਤਪ ਕਾ ਕਰਮ 'ਸ੍ਰਵਣ' ਦਵਾਰੈ ਅਸਗਾਹ ਕਹੀਐ, ਸਮੁੰਦ੍ ਭੀ ਅਥਾਹ ਹੋਵੇ ਹੈ; ਹਿਰਣਯਾਕਸ਼ ਆਦਿ ਕੋ ਹੂਆ ਹੀ ਹੈ॥ ਗੁਰੁ ਕਹੇ ਹੈ; ਐਸੇ ਹੀ ਭਕਤਿ ਕੇ ਲੱਗਣ 'ਸ੍ਰਵਣ' ਤੇ ਭਕਤਹੁ ਕੇ ਮਨ ਬਿਖੇ ਮਹਾ-ਬ੍ਰਹੰਮਾਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇ ਹੈ;ਅਰੁ ਦੂਖ-ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ ਹੋਵੇ ਹੈ॥

ਨੰ.4. ਸਾਧੂ ਅਨੰਦਘਨ ਜੀ (ਉਦਾਸੀਨ-ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਵਾਚੀ)

ਸੁਣਿਐ ਸਰਾ ਗੁਣਾਕੇ ਗਾਹ॥ ਸੁਣਿਐ ਸੇਖ ਪੀਰ ਪਾਤਸਾਹ॥

ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਣੈ ਤੇ 'ਸਰ' ਜੋ ਹੈ ਤੀਰਥ; ਅਰ 'ਗੁਣ' ਜੋ ਸਤ-ਕਰਮ; ਜਪ, ਤਪ, ਸੰਯਮਾਦਿਕ ਤਿਨੋ ਵਿਖੇ 'ਗਾਹਿ' ਕਿਆ ਕਹੀਏ, ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਣੇ ਵਾਲੇ ਹੋਤੇ ਹੈ॥

ਨਨੁ:- ਅਠਸਠ ਤੀਰਥ ਤੋ ਪੀਛੇ ਕਹੇਥੇ ਫੇਰ ਈਹਾ ਤੀਰਥ ਕਹਨੇ ਕਾ ਕਿਆ ਪ੍ਰੋਜਨ ਥਾ? ਈਹਾ ਇਹ ਅਰਥ ਹੈ ; ਈਹਾ ਪੁਨਰੁਕਤ ਦੂਖਣ ਆਵੇਗਾ॥ ਤਿਸਕਾ ਉਤਰ:- ਅਠਸਠ ਤੀਰਥ ਕਾ ਈਹਾ ਇਹ ਅਰਥਹੈ; 'ਅਠਸਠ' ਨਾਮ ਹੈ ਰਲੇ ਮਿਲੇ ਕਾ; ਕੇਤੇ ਹੀ ਤੀਰਥ, ਸ੍ਵਰਗਾਦਿ ਵਿਖੇ ਹੈਂ ਕੇਤੇ ਹੀ ਪਤਾਲ ਵਿਖੇ ਹੈਂ, ਕੇਤੇ ਹੀ ਮਰਤ-ਲੋਕ ਵਿਖੇਹੈ। 'ਅਠਸਠ ਤੀਰਥ ਮਜਨ ਕੀਨਾ ਸਾਧੂ ਧੂਰੀ ਨਾਤਾ'(532:9;-1198:11); ਗੁਰੋ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਸੁਣ ਕਰ ਜੋ ਸੰਤ ਸ਼ਰਣ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੂਆ, ਤਿਸਨੇ ਸਰਬ ਤੀਰਥੋਂ ਕਾ ਇਸਨਾਂਨ ਕੀਆ॥ ਅਰ 'ਸਰਾ ਗੁਣਾਕੇ ਗਾਹ' ਈਹਾ ਇਹੁ ਅਰਥ ਹੈ; ਜਲ ਇਸਥੰਭਨੀ ਏਕ ਵਿਦਿਆਹੈ; ਸੋ ਜਿਸਕੋ ਆਵਤੀ ਹੈ,ਜੇ ਉਹੁ ਚਾਹੇ ਤੋ, ਜਲ ਵਿਖੇ ਬੈਠ ਕਰ ਜਪ, ਤਪ, ਸੰਜਮਾਦਿਕ ਕਰੇ; ਤਿਸਕੇ ਸਰੀਰ ਵਿਖੇ ਜਲ ਨਹੀ ਪ੍ਰਵੇਸ ਕਰਤਾ; ਇਨ ਦੋਨੋਂ ਕਾ ਕਾਰਣ 'ਸ੍ਰਵਣ' ਹੀ ਤੋ ਹੈ॥ ਅਰ ਸੁਣ ਕਰ 'ਸੇਖ','ਪੀਰ, ਪਾਤਸਾਹ ਹੋਣੇ ਯੋਗ ਜੋ ਕਰਮ ਕਰਤੇ ਹੈ; ਤੋ ਸੇਖ, ਪੀਰ ਪਾਤਸਾਹ ਹੀ ਹੋਤੇ ਹੈ॥

ਨਨੁ:-'ਸੁਣਿਐ ਸਿਧ ਪੀਰ ਸੁਰਿ ਨਾਥ॥' ਈਹਾ ਤੋ 'ਪੀਰ' ਕਹਾ ਥਾ, ਸ਼ੇਖ਼, ਪੀਰ ਫੇਰ ਈਹਾਂ ਕਹਣੇ ਕਾ ਕਿਆ ਪ੍ਰੋਜਨ ਥਾ?

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤਿਸਕਾ ਉਤਰ:- 'ਪੀਰ' ਨਾਮ ਹੈ ਸ਼ਕਤਿਵਾਨ ਕਾ; ਸੋ ਸ਼ਕਤਿ ਤੋ ਅਨੰਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ, ਸਰਬ-ਸ਼ਕਤਿ ਤੋ ਕਿਸੀ ਮੋ ਨਹੀ । ਕਿਸੀ ਪਾਸ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤਿ ਹੈ; ਕਿਸੀ ਪਾਸ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤਿ ਹੈ; ਦੂਸਰੀ ਵਾਰ 'ਪੀਰ' ਕਹਣੈ ਕਾ ਇਹੁ ਤਾਤਪਰਯ ਹੈ; ਸਰਬ-ਸ਼ਕਤਿ 'ਸ੍ਰਵਣ'ਕਾ ਹੀ ਫਲ ਹੈ॥

ਸੁਣਿਐ ਅੰਧੇ ਪਾਵਹਿ ਰਾਹੁ॥

ਨੇਤ੍ਰੋ ਕਰ ਕਰ ਜੋ ਅੰਧ ਹੈ, ਵਿਵੇਕ ਕਰ ਕਰ ਜੋ ਅੰਧ ਹੈ, ਸੋਭੀ ਤੋ 'ਸ੍ਰਵਣ' ਦ੍ਵਾਰਾ ਹੀ ਮਾਰਗ ਪਾਵਤੇ ਹੈ॥

ਸੁਣਿਐ ਹਾਥ ਹੋਵੈ ਅਸਗਾਹੁ॥

ਸ੍ਰਵਣ ਕਰੇ ਤੇ ਅਥਾਹ ਭੀ ਹਾਥ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਅਥਾਹ ਹੈ; ਹਿਰਨਕੱਸਪ ਕਾ ਏਤਾ ਬਡਾ ਸਰੀਰ ਥਾ, ਜਾਨ ਪ੍ਰਮਾਣ ਜਲ ਸਪਤ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਕੇ ਪਾਰ ਉਤਰ ਜਾਤਾ ਥਾ॥ ਏਤਾ ਬਡਾ ਸਰੀਰ ਤਿਸ ਕਾ ਤਬੀ ਥਾ ਜੋ 'ਸ੍ਰਵਣ' ਕੀਆ ਥਾ; ਕਰਮ ਤਬੀ ਕੀਆ ਹੋਇਗਾ ਜੋ ਗੁਰੋ ਕੇ ਵਚਨ ਸੁਣੇ ਹੋਵਹਿਗੇ॥ ਸੁਣੇ ਬਿਨਾਤ' ਕੋਈ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਤਾ, ਕਰੇਗਾ ਤੋ ਕਿਆਹੀ?॥ ਯਦਵਾ ਸੰਸਾਰ ਅਥਾਹ ਹੈ, ਜਬ ਗੁਰੂ ਦਵਾਰਾ ਸ੍ਰਵਣ ਕੀਆ; ਤੋ ਸਾਰਾ ਹੀ ਇਹ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੀ ਹੈ, ਤਬ ਅਥਾਹ ਹੀ ਅਥਾਹ ਹੂਆ॥

ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ॥ ਸੁਣੀਐ ਦੁਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ॥ 11॥

ਨਾਮ ਸ੍ਰਵਣ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੇ ਭਗਤੋ ਕੋ ਸਦਾ ਹੀ ਅਨੰਦ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਦੁਖ ਪਾਪੋ ਕਾ ਨਾਸ ਹੀ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ 11॥

ਨੰ.5. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਵੀ ਚੂੜਾਮਣੀ(ਨਿਰਮਲ-ਗਿਆਨੀ)

ਅਗਾਰੀ ਸ੍ਰਵਣ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਸਤਿਗੁਰ ਔਰ ਕਹਿਤ ਹੈ:- ਸੁਣਿਐ ਸਰਾ ਗੁਣਾਕੇ ਗਾਹ॥

ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਣੇ ਤੇ, 'ਸਰਾ' ਕੋ ਅਰਥ 'ਸਾਰ', ਜੈਸੇ ਬਾਦਰ ਕੋ ਬਦਰਾ ਕਹਿ ਦੇਤ ਹੈਂ, ਤੈਸੇ ਸਰਾ ਕੋ ਸਾਰ। 'ਸਾਰ' ਗੁਣ ਜੋ ਹੈ ਕੋ 'ਗਾਹ' ਨਾਮ ਗ੍ਰਹਨ ਕਰਨੇ ਕੋ, ਗ੍ਰਾਹਕੋ ਗਾਹ ਪਾਠ ਤੁਕਮੈਂ ਹੈ; ਜੈਸੇ 'ਪ੍ਰੇਮ'ਕੋ ਕਿਤਨੇ ਸਥਾਨ 'ਪੇਮ' ਭੀ ਲਿਖਤਹੈ। ਜਹਾਂ ਸਾਰ ਗੁਣ ਸੁਨਤ ਹੈ ਵਾ ਦੇਖਤ ਹੈ ਤਹਾਂ ਹੀ ਤੇ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਿ ਲੇਤ ਹੈ; ਐਸੇ ਭੀ ਬੁਧਿਮਾਨ ਸ੍ਰਵਣ ਤੈ ਹੋਤ ਹੈ।

ਦੁਤਿਯਰਥ:- 'ਸਰ' ਨਾਮ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੈਂ ਸੁਮੁੰਦ੍ਰ ਕੋ ਭੀ ਕਹਯੋ ਹੈ। ਸਰਾ ਕੇ ਰਕਾਰ ਤੇ ਅਕਾਰ ਨਿਕਸੈ 'ਅਗੁਣ' ਹੋਤ ਹੈ, ਔ ਗੁਣਕੇ ਸਮੁਦ੍ਰ ਮੇਂ ਤੇ ਜੋ ਨਿਕਸ ਨਹੀਂ ਸਕਤ ਹੈਂ ਤਿਨਕੋ ਅਗਾਹ ਸਮੁਦ੍ਰ ਕੀ ਨਯਾਂਈ ਡੁਬੋਇ ਰਖਯੋ ਹੈ। ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਨ ਤੇ ਇਨਕੇ ਗਾਹ ਹੋਇ ਜਾਤਹੈ। ਅਰਥ ਇਹ ਕਿ ਸੁਖੈਨ ਹੀ ਤਿਸਤੇ ਨਿਕਸ ਜਾਤ ਹੈ।

ਤ੍ਰਿਤਿਯਰਥ:- ਸਰ ਨਾਮ ਤੀਰ ਕੇ, ਸ੍ਰਵਣ ਜੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਗੁਣ ਕਰੈਂ, ਸੋਈ ਭਏ ਤੀਰ। ਔ ਗੁਣਕੇ ਗਾਹ ਕਹਾ, ਔਗੁਨ ਕੇ ਗਾਹਨ ਵਾਰੇ ਤੀਰ, ਲੱਛਨਾ ਸੇਂ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਜਾਨੀਏ।

ਚਤੁਰਾਰਥ: ਜਲ ਕੇ ਸਰ ਜੋ ਤਲਾਉ ਹੈਂ, ਤਿਨਕੇ ਬਿਖੇ ਬੈਠ ਰਹਿਨਾ; ਗ੍ਰਾਹ ਨਾਮ, ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਕੋ, ਜਲ ਕੇ ਬੀਚ ਗਮਨ ਕਰਨਾ, ਮੰਤ੍ਰਕੀ ਸ਼ਕਤਿ ਕਰਿ ਐਸੀ ਜਲ ਸਥੰਭਨੀ-ਵਿਦਯਾ, ਸੋਭੀ ਸ੍ਰਵਣਹੈ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤ ਹੈ।

ਪੰਚਮਾਰਥ : ਸਰ ਜੋ ਤੀਰ ਹੈ, ਗੁਣ ਨਾਮ ਧਨੁਖ ਕੇ ਚਿੱਲੇ ਕੋ, ਤਿਸ ਵਿਖੇ ਜੋਰਿਕੈ; ਗਾਹਕੋ ਅਰਥ 'ਗਮਨ' ਕੇ ਅਰਥ ਮੇਂ ਹੈ, ਤਿਸਤੇ ਚਲਾਵਨ ਕੋ ਅਰਥ। ਗਕਾਰ ਤੇ ਅਕਾਰ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਿਕਸੇ 'ਆਹਿ' ਹੋਤ ਹੈ। ਆਹ ਨਾਮ ਅਟਕਰ ਕਰਨੇ ਕੋ। ਅਟਕਰ ਕਾ ਅਰਥ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਕੋ ਲਖਿਕੇ ਬੀਚ ਮਾਰਨੋ। ਤੀਰ ਜੋ ਪਨਰਮੇਂ ਬਗੜਾਇਕੇ ਚਲਾਵਨੇ, ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਮੇਂ ਮਾਰਨੇ, ਐਸੀ ਜੋ ਧਨੁਖ ਬਿਦਯਾ ਹੈ ਸੋ ਸ੍ਰਵਣ ਤੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤ ਹੈ।

ਖਸ਼ਟਮਾਰਥ: 'ਸਰਾ ਗੁਣਾ' ਕੋ ਅਰਥ 'ਸਰ-ਗੁਣ' ਦੋ ਅੱਖਰ ਦੀਰਘੁ ਤੇ ਲਘੁ ਭਏ; ਸੋ ਸਰਗੁਣ ਬ੍ਰਿਸਨੁ ਜੀ, ਤਿਨਕੇ ਅਵਤਾਰ ਕੇ ਜੋ ਗੁਣ ਹੈਂ ਤਿਨਕੋ ਗਾਹ ਕੀਆ, ਬਾਰੰਬਾਰ ਬਿਚਾਰਣਾ, ਸੋ ਭੀ ਸੁਣਿਕੈ ਹੀ ਬਿਚਾਰਤ ਹੈਂ। ਗੁਣਕੋ ਅਧਯਾਹਾਰ ਊਪਰਸੇ। ਇਤਯਾਰਥ॥ ਇਸ ਤੁਕ ਮੇਂ ਰੂਪਕਾਲੰਕਾਰ ਏਕ ਅਰਥ ਮੇਂ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਗੁਣ ਸ੍ਰਵਣ ਸੋਈ ਤੀਰ ਹੈਂ, ਔਗੁਣ ਮਾਰਨਹਾਰੇ। ਉਪਮੇਯ ਗੁਣ ਸ੍ਰਵਣ ਉਪਮਾ ਤੀਰਸੋਂ ਏਕ ਰੂਪ ਕਰਿ ਬਰਨੇ, ਯਾਤੇ ਰੂਪਕ।

ਸੁਣਿਐ ਸੇਖ ਪੀਰ ਪਾਤਿਸਾਹ॥

ਸੇਖ ਜੋ ਫਰੀਦ ਆਦਿ, ਪੀਰ ਜੇ ਸ਼ਮਸ-ਤਬ੍ਰੇਜ਼ ਆਦਿਕ, ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਤਿਮੂਰਲੰਗੇ ਆਦਿ, ਏ ਸਰਬ ਜੋ ਹੈਂ ਬਡੀ ਬਡਿਆਈ ਵਾਰੇ, ਸੋ ਸਰਬ ਹੀ ਸ੍ਰਵਣ ਤੇ ਐਸੇ ਪਦ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ ਹੈ।

ਦੁਤਿਯਰਥ: ਸ਼ੇਖ ਜੋਹੈਂ ਸੱਯਦ, ਮੁਗਲ, ਪਠਾਣ, ਇਨਤੇ ਹੀ ਨ ਹੋਤ ਹੈ, ਸੇਖ ਹੈ ਹੀ ਨ ਭੀ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਜੇ ਸਾਹਿਬਕੇ ਗੁਣ ਸ੍ਮਣ ਕਰੈ ਤੋ ਪੀਰਨ ਕੇ ਭੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਹੋਤ ਹੈ, ਸਰਬ ਤੇ ਊਚ ਬਨਤ ਹੈ, ਵਾ ਪੀਰ ਨਾਮ ਬਡੇ ਕੋ ਬਡੋ ਪਾਤਿਸਾਹ ਹੋਤ ਹੇ। ਪਾਤਸਾਹ ਭੀ ਨਮਤ ਹੈ, ਐਸ ਹੋਤ ਹੈ।

ਤ੍ਰਿਤਿਯਾਰਥ: ਸੇਖਕੋ ਅਰਥ ਸ਼ੇਖਨਾਗ, ਸੋ ਪੀਰ ਕਹੀਏ ਸਰਬ ਤੇ ਭਯੋ, ਜਿਸਕੇ ਸਿਰ ਊਪਰ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਐਸੇ ਹੈ ਜੈਸੇ ਮਾਨੁਖ ਕੀ ਪਾਗਮੇ ਵ ਰਾਈ ਕੋ ਦਾਨੇ ਪਰਯੋ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਇਤੇ ਭੀ ਬੁਝ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤ ਹੈ। ਐਸੋ ਜੋ ਬਡ ਅਰ ਪਾਤਿਸਾਹ ਸਰਬ ਸਰਪਨ ਕੋ ਹੈ ਸੋਭੀ ਸ੍ਰਵਣ ਤੇ ਹੀ ਭਯੋ ਹੈ। ਇਤਯਾਰਥ। ਇਸ ਤੁਕ ਕੇ ਪਹਿਲੇ ਅਰਥ ਮੈਂ ਤੁਲਯਯੋਗਤਾਲੰਕਾਰ ਹੈ। ਸ੍ਰਵਣਕੇ ਪ੍ਰਸਤੁਤਮੈਂ ਸੇਖਨਕੋ, ਪੀਰਨਕੋ, ਪਾਤਿਸਾਹਨ ਕੋ ਊਚਤਾ ਧਰਮ ਏਕ ਕਹਯੋ, ਯਾਂਤੇ ਤੁਲਯੋਗਤਾ ਅਲੰਕਾਰ।

ਸੁਣਿਐ ਅੰਧੇ ਪਾਵਹਿ ਰਾਹੁ॥

ਸੁਣ ਕਰ ਜੋ ਅੰਧੇ, ਸੋ ਰਾਹ ਪਰਤ ਹੈਂ। 'ਅੰਧੇ' ਜੇ ਰਾਹ ਤੇ ਕੁਰਾਹ ਪਰ ਜਾਤ ਹੈਂ; ਤੋ ਆਂਖਨ-ਵਾਰੇ ਲੋਕ ਕਹਤ ਹੈਂ: ਦਾਹਨੇ ਹਾਥ ਕੋ ਜਾਹੇ, ਵਾ ਬਾਏਂ ਹਾਥ ਹੋ ਜਾਹੇ, ਸੋ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਿਕੈ ਹੀ ਰਾਹੁ ਪਰਤ ਹੈਂ।

ਦੁਤਿਯਾਰਥ: ਬੁੱਧਿ ਰੂਪੀ ਨੇਤ੍ਰ ਤੇ ਜੋ ਅੰਧ ਹੈਂ, ਮਹਾਂ-ਮੂਰਖ, ਧਰਮ ਕੈ ਰਾਹ ਕੋ ਛੋਡ ਕਰਿ ਅਧਰਮ ਕੇ ਕੁਰਾਹ ਚਲਤ ਹੈਂ ਸੋ ਭਲੇ ਪੰਡਤ ਤੇ ਸੁਨ ਕਰਿ ਸ਼ੁਭ-ਕਰਮ ਕਰਨ ਕੇ ਰਾਹ ਪਰ ਜਾਤ ਹੈਂ।

ਤ੍ਰਿਤਿਯਾਰਥ: ਤਨ ਹੰਤਾ ਜੋ ਧਾਰ ਰਾਖੀ ਹੈ ਯਹੀ ਭਯੋ ਕੁਰਾਹ। ਹੰਤਾ, ਮਮਤਾ ਮੇਂ ਰਾਗ-ਦਵੈਸ਼, ਕਲਪਨਾ। ਚਲਿਬੇ ਕੋ ਯਹੀ ਭਯੋ ਦੁਖ। ਆਪਨੇ ਸਰੂਪ ਕੋ ਨਹੀਂ ਦੇਖਤ, ਜਾਂਹੀ ਤੇ ਸੋ ਅੰਧਾਹੈ। ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਸੁਨਿ ਕਰ ਆਪਨੋ ਸਰੂਪ ਦੇਖ ਲੇਤ ਹੈ ਸੋ ਰਾਹ ਚਲਨੋ ਹੋਤਹੈ। ਇਤਯਾਰਥ। ਇਸ ਤੁਕਮੇਂ ਲਲਤਾਲੰਕਾਰ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਲਛਣ- 'ਜਹਾਂ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕੋਈ ਹੋਇ ਤਾਂਕੋ ਕਛੁ ਬੁਚਨ ਕਹਯੋ ਚਾਹੀਏ। ਤਾਂਹੀ ਛਾਡ ਵਾਹੀ ਬਾਤ ਕੋ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਕੋਈ ਔਰ ਬਚਨ ਅਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕਹੀਏ, ਤਹਾਂ ਲਲਤ।'

ਇਹਾਂ ਕਹਿਨੋ ਹੁਤੇ ਸੁਨਿ ਕੇ ਆਪਨੋ ਸਰੂਪ ਜੋ ਨਹੀਂ ਦੀਸਤ ਹੈ ਤਿਸ ਕੇ ਦੇਖ ਲੇਤ ਹੈ, ਇਹ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਵੰਡ ਕਰਿ ਤਿਸਕੋ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਲੈ ਕਰਿ ਅਪ੍ਰਸਤੁਤ ਸ੍ਰਵਣ ਤੇ ਅੰਧੇ ਰਾਹ ਪਰ ਜਾਤ ਹੈਂ, ਸੋ ਕਹਿਓ, ਯਾਂਤੇ ਲਲਤਾਲੰਕਾਰ ਹੋਤਹੈ। ਦੂਸਰ ਅਲੰਕਾਰ ਔਰ ਭੀ ਹੈ, ਚੌਥੀ ਬਿਭਾਵਨਾ, ਲੱਛਣ- 'ਜਬਹਿ ਅਕਾਰਨ ਵਸਤੁ ਕੇ ਕਾਰਜ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਤ ਹੈ। ਇਸ ਤੁਕ ਮੇਂ ਸੁਨ ਕੇ ਤੇ ਰਾਹ ਪਰਤ ਹੈਂ, ਅੰਧੇ ਰਾਹ ਪਰਨ ਤੇ ਆਂਖਨੁ ਕੋ ਕਾਰਜੁ ਹੁਤੋ, ਸੋ ਸ੍ਰਵਣ ਕੋ ਭਯੋ, ਜਾਂਤੇ ਚੌਥੀ ਬਿਭਾਵਨਾਲੰਕਾਰ ਹੈ।

ਸੁਣਿਐ ਹਾਥ ਹੋਵੈ ਅਸਗਾਹੁ॥

ਹਾਥ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹੋਂ ਕੀ ਬੁਧੀ॥ ਲੱਛਨਾਂ ਸੋ 'ਥੋਰੀ' ਕੇ ਅਰਥ। ਥੋੜੀ ਹੈ ਜਿਨ ਕੀ ਬੁੱਧੀ, ਸੋ ਜੋ ਬੁਧਿਵਾਨ ਕੇ ਬਚਨ ਸੁਨਤ ਹੈਂ, ਸੋ ਤਿਨ੍ਹ ਕੀ ਬੁਧਿ ਅਸਗਾਹ, ਕਹੀਏ ਬਡੀ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਜਾਤ ਹੈ। ਬੁਧਿ ਕੋ ਅਧਯਾਹਾਰ ਊਪਰ ਸੈ।

ਦੁਤਿਯਾਰਥ: ਅਸਗਾਹ ਜੋ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਹੈ ਸੋ ਥਾਹ ਹੋ ਜਾਤ ਹੈ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਣ ਤੇ। ਜੈਸੇ ਹਿਰਣਕਸ਼ਯਪ ਔ ਰਾਵਣ ਕੇ ਜਾਨੁ ਪ੍ਰਯੰਤ ਹੀ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਆਯੋ ਹੈ। ਸੋ ਸ੍ਰਵਣ ਤੇ ਹੀ ਏਤੇ ਸਰੀਰ ਦੀਰਘ ਭਏ ਹੈਂ। ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਕੋ ਭੀ ਅਸਗਾਹ, ਊਪਰ ਸੇ, ਐਸੇ ਜਾਨਿਯੇ।

ਤ੍ਰਿਤਯਾਰਥ: ਅਸਗਾਹ ਨਾਮ ਸਮੁਦ੍ਰ ਤੇ ਜਗਤ ਕੋ ਅਰਥ ਸਾਧਯਵਸਾਨਾ ਲੱਛਨਾਂਸੀ ।

ਲੱਛਣਾ ਲੱਛਣ- 'ਰੂਪਯਮਾਨ ਜਹ ਤੁਕ ਮੈਂ ਹੋਇ। ਰੋਪਯ ਬਿਖੇ ਊਪਰ ਸੋ ਜੋਇ।
'ਸਾਧਯਵਸਾਨਾ' ਕੋ ਇਹ ਲੱਛਨ। ਇਉਂ ਭਾਖਤ ਹੈਂ ਸੁਕਵਿ ਬਿਚੱਛਨ।

ਅਸਗਾਹ ਸਮੁਦ੍ਰ ਕੀ ਨਯਾਂਈ ਜੋ ਜਗਤ ਹੈ ਸ੍ਰਵਣ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਕਰੇਤੇ ਹਾਥ ਹੋ ਜਾਤ ਹੈ। ਅਰਥ ਇਹ ਕਿ ਸੁਖੈਨ ਹੀ ਤਿਸਤੇ ਨਿਕਸ ਜਾਤ ਹੈ। ਇਸ ਤੁਕਮੇਂ ਰੂਪਕਾਤਿਸਯੋਕਤਿ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ॥

ਲੱਛਣ- "ਜਹ ਤੁਕਮੈਂ ਹੋਵਹਿ ਉਪਮਾਨ। ਹੋਇ ਵਾਹਿ ਤੇ ਉਪਮੇਯ ਗਯਾਨ"
'ਰੂਪਕਾਤਿਸਯੋਕਤਿ ਅਲੰਕਾਰ'। ਕਵਿ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਕਹਯੋ ਬਿਚਾਰ।

ਇਹਾਂ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਉਪਮਾ ਸੋਂ ਉਪਮੇਯ ਜਗਤ ਊਪਰ ਸੇ ਜਾਨਯੋ ਪਰਤ ਹੈ। ਇਸ ਪਉੜੀ ਮੈਂ ਭੀ ਪੂਰਬ ਰੀਤਿ ਸੋਂ ਉਭਯਾਬਿਤਦੀਪਕ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ। ਪੂਰਬ ਰੀਤਿ ਸੋਂਹੀ ਹੇਤੁਾਲੰਕਾਰ ਹੈ, ਦੋਊ ਨਿਕਸਤਹੈਂ।

ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ॥ ਸੁਣਿਐ ਦੂਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ॥ 11॥

ਇਨ ਤੁਕਨ ਕੋ ਅਰਥ, ਅਲੰਕਾਰ, ਪੂਰਬ ਰੀਤਿ ਸੋਂ ਜਾਨ ਲੈਣ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:- ਈਹਾਂ। ਸ੍ਰਵਣਕੋ "ਰੂਪ" ਸੁਣਿਐ ਕੀ ਚਾਰੋਂ ਪਾਉੜੀ ਮੇਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸ੍ਰਵਣ ਕੋ ਮਹਾਤਮ ਸਭਨਮੇਂ ਆਯੋ ਹੈ, ਯਹ ਕੋਨ ਕਾਰਨ?

ਉੱਤਰ:- ਗ੍ਰੰਥਕਾਰ ਕੀ ਯਹ ਰੀਤਿ ਹੈ ਜੋ ਬਨੇ ਹੋਏ ਗ੍ਰੰਥ ਅਗਾਰੀ ਹੋਇੰ, ਤਿਨਮੈ ਜੋ ਬਰਨਨ ਕਰਯੋ ਹੋਤ ਹੈ, ਸੋ ਥੋਰੇ ਕਹਤ ਹੈਂ, ਜੋ ਤਿਨਮੇਂ ਥੋਰ ਹੋਇ ਤਿਸ ਕੋ ਬਿਸਥਾਰ ਸੋ ਕਹਤ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੈਂ। ਸ੍ਵਣ ਕੇ ਰੂਪ ਬੇਦਾਂਤ ਕੇ ਗ੍ਰੰਥਨ ਮੈਂ ਬਰਨੇ ਹੈਂ,ਸ੍ਵਣ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਨਹੀਂ ਕਹੀ ਹੈ, ਯਾਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਵਣ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕੋ ਬਰਨਯੋ ਹੈ।

ਪੁਨਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ:- ਜੋ ਮੁਮੱਖੀ ਹੋਇ, ਸੋ ਸ੍ਵਣ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਤੋ ਸੁਣੀ ਜਪੁਜੀ ਤੇ ਸ੍ਵਣ ਕੋ ਰੂਪ; ਔਰ ਗ੍ਰੰਥਨ ਮੈਂ ਜਾਨਯੋ ਚਾਹੇਗੇ; ਯਾਤੇ ਜਪੁਜੀ ਕੇ ਪਠਨ ਤੇ ਗਯਾਨ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਮੈਂ ਨੂਨਤਾ?

ਉਤਰ:- ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜਪੁਜੀ ਕੇ ਬਿਖੇ ਖਟ-ਸ੍ਵਣ ਭੀ ਕਹੇ ਹੈਂ। ਅਰਥ ਕੇ ਸਮਝਨ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੈਸੇ ਦੁਧਿ ਕੇ ਮਥਨੇ ਤੇ ਘ੍ਰਿਤ ਨਿਕਸਤ ਹੈ, ਐਸੇ ਜਾਨਿਯੈ। ਖਟ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੋ ਸ੍ਵਣ ਹੈ ਸੋ ਟੀਕਾ ਕੇ ਕਰਨਵਾਰੇ ਜਪੁਜੀ ਕੇ ਮਥਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਦਿਖਾਵਤਹੈ।

-:ਅਥ ਖਟ ਸ੍ਵਣ:-

ਸ੍ਵਣ ਨਾਮਿਕੰ:- ਖਟ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿੰਗ ਜੋ ਹੈਂ ਤਿਨ੍ਹੋਂ ਕਰਿ ਸੰਪੂਰਨ ਜੋ ਬੇਦਾਂਤ ਹੈ ਤਿਸ ਕਰਿ ਅਦੁਤੀ ਚੇਤਨ ਬਿਖੇ ਪ੍ਰਪੰਕ ਨਿਸਚੈ ਜੋ ਰਹੈ, ਸੋ ਕਹੀਏ ਸ੍ਵਣ।

ਲਿੰਗਕਿ:- ਉਪਕ੍ਰਮ ਉਪਸੰਘਾਰ 1. ਅਭਯਾਸ 2. ਅਪੂਰਬਤਾ 3. ਫਲ 4. ਅਰਥਵਾਦ 5. ਉਪਪਤਿ 6. ਇਤਿ ਖਟਿ ਲਿੰਗ:-

1. ਪ੍ਰਕਰਣ ਕਰਿਕੈ ਜੋ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਯ ਅਰਥ, ਤਿਸ ਅਰਥ ਕਾ ਆਦਿ ਅੰਤ ਬਿਖੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰਨਾ, ਸੋ 'ਉਪਕ੍ਰਮ ਉਪਸੰਘਾਰ'। ਉਪਕ੍ਰਮ ਕਿਆ? ਆਦਿਮੈ ਬਰਨਨ ਕਰੇ॥ 'ਉਪਸੰਘਾਰ ਕਿਆ? ਤਿਸੀ ਅਰਥ ਮੇਂ ਸਮਾਪਤਿ ਕਰੇ।

ਪ੍ਰਥਮ ਸ੍ਵਣ ਕੋ ਲੱਕਛਣ ਕਹਯੋ, ਇਸਕੋ ਉਦਾਹਰਣ ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਹਯੋ ਹੈ ਸੋਈ ਦਿਖਾਵਤ ਹੈਂ:-

'ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ॥ ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ॥'

ਆਦਿ ਮੈਂ ਸਤਿ ਕੋ ਹੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕੀਯੇ, ਜਗਤ ਕੇ ਅੰਤ ਮੈਂ ਭੀ ਸਤਯ ਕੋ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕੀਓ, ਯਾਕ ਨਾਮ 'ਉਪਕ੍ਰਮ ਉਪਸੰਘਾਰ' ਹੈ।

2. ਦੁਤੀ ਸ੍ਵਣਹੈ 'ਅਭਯਾਸ' ਯਾਕੇ ਲੱਛਣ:- ਪ੍ਰਕਰਣ ਕਰਿਕੇ ਨਿਰੂਪਨ ਕਰਣੇ ਕੇ ਜੋਗ ਜੋ ਅਦੁਤੀ ਵਸਤੁਹੈ, ਤਿਸ ਅਦੁਤੀ ਵਸਤੁਕਾ ਤਿਸ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੇਂ ਪੁਨਹ ਪੁਨਹ ਕਹਿਨੋ ਸੋ ਅਭਯਾਸੋ। ਜੈਸੇ ਜਪੁਜੀਮੇਂ ਬਾਰੰਬਾਰ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆਹੈ 'ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚੁ ਨਾਇ॥' 'ਥਾਪਿਆ ਨ ਜਾਇ ਕੀਤਾ ਨ ਹੋਇ॥ ਆਪੇ ਆਪਿ ਨਿਰੰਜਨੁ ਸੋਇ॥' 'ਗੁਰਮੁਖਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ॥' ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ ਸੋ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ॥' 'ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ॥' ਇਸਤੇ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਔਰ ਸਥਾਨਮੈਂ ਅਦੁਤੀਕੋ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰਯੋਹੈ, ਸੋ ਸ੍ਵਣ 'ਅਭਯਾਸ'ਹੈ।

3. ਤੀਸਰੋ ਸ੍ਵਣ 'ਅਪੂਰਬਤਾ'। ਲੱਛਣ ਪ੍ਰਕਰਣ ਕਰਿਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਯ ਜੋ ਅਦੁਤੀ ਵਸਤੁਹੈ, ਤਿਸ ਅਦੁਤੀ ਵਸਤੁਕੋ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂਤਰ ਕਰਿਕੇ ਅਵਿਸ਼ੈ ਹੋਇ, ਸੋ ਕਹੀਏ 'ਅਪੂਰਬਤਾ'। ਜੈਸੇ ਜਪੁਜੀਮੇਂ 'ਕਥਨਾ ਕਥੀ ਨ ਆਵੈ ਤੋਟਿ॥ ਕਥਿ ਕਥਿ ਕਥੀ ਕੋਟੀ ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ॥' 'ਕਹਣਾ ਕਥਨੁ ਨ ਜਾਈ॥' 'ਵਾਰਿਆ ਨ ਜਾਵਾ ਏਕ ਵਾਰ॥' ਇਸਤੇ ਆਦਿ ਔਰ ਸਥਾਨਮੇਂ ਕਹਯੋਹੈ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਹਾ ਪ੍ਰਤੱਛ ਪ੍ਰਮਾਣ, ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਮਾਣ, ਇਨਤੇ ਆਦਿ ਔਰ ਜੇ ਪ੍ਰਮਾਣਹੈਂ ਤਿਨ੍ਹ ਤੇ ਅਵਿਸ਼ੇਹੈ। ਐਸੇ ਜਹਾ ਕਥਨ ਹੈ ਤਹਾਂ 'ਅਪੂਰਬਤਾ' ਸ੍ਵਣ ਹੈ।

4. ਚੌਥੇ ਸ੍ਵਣ 'ਫਲ' ਹੈ। ਲੱਛਣ:- ਪ੍ਰਕਰਣ ਕਰਿਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰਨੇਕੇ ਯੋਗ ਜੋ ਆਤਮ-ਗਯਾਨਹੈ, ਵਾ ਪ੍ਰਕਰਣ ਕਰਿਕੇ ਤਿਸ ਆਤਮ-ਗਯਾਨਕਾ ਜੋਨਸੋ ਅਨੁਸ਼ਟਾਨ ਸੇਵਣਾ ਜੋਹੈ, ਤਿਸ ਪ੍ਰਕਰਣ ਸ੍ਰਯਮਾਨਸੋ ਕਹੀਏ 'ਪ੍ਰਯੋਜਨ' ਜੈਸੇ ਜਪੁਜੀ ਮੇਂ ਕਹਯੋ ਹੈ: 'ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ'॥ 'ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਦੰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਵੇਦੰ॥' 'ਗੁਰਾ ਇਕ ਦੇਹਿ ਬੁਝਾਈ॥' 'ਜੇ ਇਕ ਗੁਰਕੀ ਸਿਖ ਸੁਣੀ।' ਇਸਤੇ ਆਦਿ ਔਰ ਜਹਾਂ ਕਹਿਓ ਹੈ: ਸਤਿ-ਗੁਰਨ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਣੀ ਸਤਿਗੁਰਨਤੇ ਗਯਾਨਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿਹੈ, ਆਤਮ ਸਰੂਪਕੋ ਬੁਝਾਇ ਦੇਤਹੈ। ਔਰ ਜਹਾਂ ਕਹਯੋਹੈ: ਆਤਮ-ਗਯਾਨਮੇ ਮੁਕਤਹੈ। ਜੈਸੇ ਕਹਯੋਹੈ 'ਦੁਖੁ ਪਰਹਰਿ ਸੁਖੁ ਘਰਿ ਲੈ ਜਾਇ।' ਇਸੀ ਰੀਤਿ ਕੋ ਜਹਾਂ ਸ੍ਵਣ ਕਰਣੋ ਸੋ ਪ੍ਰਯੋਜਨਹੈ, ਐਸੀ ਅਦੁਤੀ-ਗਯਾਨ ਕੀ ਜੋ ਪ੍ਰਾਪਿਤਿ, ਸੋ ਕਹੀਏ 'ਫਲ'।

5. ਪੰਚਮੇ ਸ੍ਵਣ 'ਅਰਥਵਾਦ' ਹੈ, ਲੱਛਣ- ਪ੍ਰਕਰਣ ਕਰਕੇ ਜੋਗ ਜੋ ਵਸਤੂ ਤਿਸ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੇਂ ਤਿਸਕੀ ਉਸਤੁਤੀ ਜੋਹੈ ਸੋ ਅਰਥਵਾਦ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਜਪੁਜੀਮੇਂ ਕਹਯੋਹੈ:- 'ਨਾਨਕ ਨਿਰਗੁਣ ਗੁਣ ਕਰੇ ਗੁਣਵੰਤਿਆ ਗੁਣ ਦੇ॥ ਤੇਹਾ ਕੋਇ ਨ ਸੁਝਈ ਜਿ ਤਿਸੁ ਗੁਣ ਕੋਇ ਕਰੇ॥' ਗਯਾਨਵਾਨਕੋ ਗੁਣ ਕਰੇ, ਐਸੇ ਔਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦੀ'ਸਤਹੈ। ਅਦੁਤੀ-ਗਯਾਨਕੀ ਉਸਤੁਤੀ ਜੋਹੈ, ਸੋਹੈ 'ਅਰਥਵਾਦ'।

6. ਖਸ਼ਟਮ ਸ੍ਵਣ 'ਉਪਪਤਿ'; ਲੱਛਣ:- ਪ੍ਰਕਰਣ ਕਰਿਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨਕੇ ਜੋਗ ਜੋ ਅਰਥਹੈ, ਜਿਤ ਅਰਥਕੇ ਸਿਧ ਕਹਨ ਮੇਂ ਤਿਸੀ ਪ੍ਰਕਰਣ ਬਿਖੇ ਸ੍ਵਣ ਕਰੀਹੈ, ਜੇ ਜੁਗਤਿ,ਤਿਸ ਜੁਗਤਿ ਸ੍ਵਣਕੇ ਨਾਮ 'ਉਪਪਤਿ' ਹੈ। ਜੈਸੇ ਜਪੁਜੀ ਮੇਂ ਕਹਯੋ ਹੈ:- 'ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹਿ ਏਤੀ ਸੁਰਤਿ ਨ ਪਾਈਆ। ਨਦੀਆਂ ਅਤੈ ਵਾਹ ਪਵਹਿ ਸਮੁੰਦਿ ਨ ਜਾਣੀਅਹਿ॥ ਸਮੁੰਦ ਸਾਹ ਸੁਲਤਾਨ'। ਨਦੀ ਔਰ ਵਾਹੇ ਸਭ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਰੂਪਹੈਂ, ਤੈਸੇ ਈ ਏਹ ਸਰਬ ਜੀਵ ਬ੍ਰਹਮ ਏਕ ਰੂਪ ਹੈਂ, ਐਸੀ ਜੁਗਤਿ ਕਰਿ ਜਹਾਂ ਏਕਤਾ ਦਿਖਾਈਏ ਸੋ 'ਉਪਪਤਿ'। ਇਹ ਜੋ ਖਟ-ਸ੍ਵਣ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਛਾਂਦੇਗ ਕੇ ਖਸ਼ਟਮੇ ਧਿਆਇ ਮੇਂ ਕਹੈ ਹੈਂ, ਤਿਸੀ ਰੀਤਿ ਸੋ ਈਹਾਂ ਉਦਾਹਰਣ ਦਿਖਾਏ ਹੈਂ।

ਨੰ. 6.ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਨਰੋਤਮ' (ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨੀ)

ਸੁਣਿਐ: ਸਰਾ ਗੁਣਾਕੇ ਗਾਹ ॥ ਸੁਣਿਐ: ਸੇਖ ਪੀਰ ਪਾਤਿਸਾਹ ॥
ਸੁਣਿਐ:ਅੰਧੇ ਪਾਵਹਿ ਰਾਹੁ ॥ ਸੁਣਿਐ:ਹਾਥਹੋਵੈ ਅਸਗਾਹੁ ॥
ਨਾਨਕ:ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ ॥ ਸੁਣਿਐ: ਦੂਖ ਪਾਪਕਾ ਨਾਸੁ ॥11॥

ਸੁਣਿਐ ਇਤਿ॥ 'ਸਰ' ਸਬਦ ਕਾ ਅਰਥ ਗਯਾਨ ਹੈ॥ ਗੁਣ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਮੈਤ੍ਰੀ ਆਦਿ ਹੈ॥ 'ਗਾਹ' ਨਾਮ ਪਾਰਸੀ ਮੇ ਸਥਾਨ ਕਾ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਸੁਣਿਐ ਨਾਮ ਸ੍ਵਣਮੇਂ ਸ੍ਵਣ ਵਾਲਾ ਮਨਨ, ਨਿਦਿਯਾਸਨ ਆਦਿ ਗਯਾਨੋਕੀ, ਔਰ ਮੇਤ੍ਰੀ ਆਦਿ ਗੁਣਾਕੀ ਗਾਹ ਨਾਮ ਜਗਾ ਹੋਵੇਹੈ॥ ਸਰ ਸਬਦਕੋ ਗਯਾਨਕੀ ਬੋਧਕਤਾ 'ਸਰਸ੍ਵਤੀ' ਸਬਦ ਮੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ॥ ਗਯਾਨ ਵਾਲੀ ਕਾ ਨਾਮ ਸਰਸ੍ਵਤੀ ਹੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੁਣਿਐ ਇਤਿ॥ ਪਾਰਸੀ ਮੇ 'ਸ਼ੇਖ' ਨਾਮ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪੁਰਖ ਕਾ, 'ਪੀਰ' ਨਾਮ ਗੁਰੂ ਕਾ ਹੈ। ਪਾਤਸਾਹ ਨਾਮ 'ਰਾਜਾ' ਕਾ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਸ੍ਰਵਣ ਸੇ ਸ੍ਰਵਣ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਸੇਖ ਨਾਮ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪੁਰਖੋਂ ਕੇ ਜੋ ਪੀਰ ਨਾਮ, ਪੂਜਯ ਗੁਰੂ ਤਿਨਕੇ ਪਾਤਸਾਹ ਨਾਮ, ਰਾਜਾ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਇਸਕਾ ਭਾਵ ਯਹਹੈ॥ ਜਿਸਕਾ ਸ੍ਰਵਣ ਕੀਆਹੈ, ਵਹੁ ਵਿਦਯਾ ਸਰਬ ਵਿਦਯਾਕਾ ਰਾਜਾਹੈ॥ ਯਾਂਤੇ ਤਿਸ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖਭੀ ਸਰਬਕਾ ਰਾਜਾ ਹੋਵੇਹੈ॥ ਪੁਨਾ, ਸੁਣਿਐ ਸੁਣਨੇ ਮੇ ਜੋ ਵਿਚਾਰ ਵਾਲੀ ਬੁਧੀ ਰੂਪ ਨੇਤ੍ਰੋ ਸੇ 'ਅੰਧੋ' ਨਾਮ ਹੀਨ ਹੈ, ਵਹੁ ਅਗਲੇ ਮਨਨਾਦਿ ਸਾਧਨ ਰੂਪ ਨੇਤ੍ਰ ਲੇਕਰ 'ਪਾਵੇ-ਰਾਹ' ਨਾਮ, ਮੁਕਤੀ ਕਾ ਮਾਰਗ ਜੋ ਅਦੁਤੀ ਸਤਿ ਕਾ ਗਯਾਨ, ਤਿਸਕੋ ਪਾਵੈ ਹੈ॥

ਅਬ ਸਤਿ-ਅਦੁਤੀ ਦੇ ਸ੍ਰਵਣ ਕਾ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਦ੍ਵਾਰਾ ਮੁਕਤੀ ਫਲ ਦਿਖਾਵਤੇ ਹੂਯੇ ਤਿਸ ਸ੍ਰਵਣਕੀ ਉਸਤੁਤੀ ਕੀ ਸਮਾਪਤੀ ਕਰੇ ਹੈ॥

ਸੁਣਿਐ ਇਤਿ:- ਬਿਸੇਖ ਬਿਚਾਰਮੇ ਹੀਨ ਪੁਰਖੋਕੋ ਦ੍ਵੈਤ ਕਬਸੇ ਹੈ? ਕਬਲੋ ਰਹੇਗੀ? ਕਹਾ ਸੇ ਲੇ ਕਹਾ ਪ੍ਰਯੰਤ ਹੈ? ਕਿਆ ਕਿਆ ਰੂਪਹੈ? ਐਸੇ ਨਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਨੇਤੇ ਦ੍ਵੈਤਕੀ ਥਾਹ ਨਹੀ ਮਿਲੇ॥ ਅਰ ਜਿਨੋਨੇ ਸ੍ਰਵਣ ਕੀਆਹੈ ਤਿਨਕੋ 'ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ' ਬਚਨੋਮੇਂ 'ਮਰੁ-ਭੂਮਿ' ਮੇਂ 'ਜਲ' ਵਤ ਸੂਖਮ-ਸਥੂਲ ਕਾਰਣ ਦ੍ਵੈਤਕਾ ਨਿਖੇਧਹੈ, ਅਰ ਅਦੁਤੀ-ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਥਾਹ ਮਿਲੇਹੈ॥ ਜੋ ਥਾਹ ਵੇਦਮੇਂ 'ਪੁਰਖਸੇ ਪਰੇ ਕੁਛ ਨਹੀ, ਵਹੀ ਪਰਾ-ਗਤਿਹੈ,ਵਹੀ ਕਾਸਟਾਹੈ॥ ਐਸੇ ਪਰਾ-ਗਤਿ ਔ ਕਾਸਟਾ ਸਬਦਸੇ ਕਹੀਹੈ॥ ਯਾਤੇ, ਸੁਣਿਐ ਕਹੀਯੇ ਅਦੁਤੀ-ਸਤਕੇ ਸ੍ਰਵਣ ਸੇ ਸ੍ਰਵਣ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖਕੋ 'ਅਸਗਾਹ' ਕਹੀਏ, ਜਿਸ ਦ੍ਵੈਤਕੀ ਬਿਸੇਖ ਬਿਚਾਰਹੀਨੋ ਕੋ ਥਾਹ ਨਹੀ,ਵਹੁ ਸਰਬ ਕਾ ਨਿਖੇਧ ਕਰ ਅਦੁਤੀ-ਸਤਕੋ ਸਰਬਕੋ ਨਿਖੇਧਕਾ ਠਿਕਾਨਾ ਰਹਨੇਮੇ, ਵਹੀ ਅਦੁਤੀ-ਸਤ ਰੂਪ ਥਾਹ ਅਧਿਕਾਰੀਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਸ੍ਰਵਣਕਾ ਕਹਾ ਪ੍ਰਯੰਤ ਮਹਾਤਮ ਕਹੇ॥ ਥੋੜਾ ਸਾ ਕਹਕੇ ਭੀ ਅਧਿਕ ਨਹੀ ਕਹ ਸਕਤੇ; ਯਹ ਭਾਵ ਹੈ ॥ ਸੇਖ ਕਾ ਟੀਕਾ ਅਰਥ ਪੂਰਬ ਵਤ ਹੈ॥11॥

ਨੰ.7. ਨਿਰਮਲ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਗਿ:ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਫਰੀਦਕੋਟ ਟੀਕਾ

ਸੁਣਿਐ ਸਰਾ ਗੁਣਾ ਕੇ ਗਾਹ॥ ਸੁਣਿਐ ਸੇਖ ਪੀਰ ਪਾਤਿਸਾਹ॥
ਸੁਣਿਐ ਅੰਧੇ ਪਾਵਹਿ ਰਾਹੁ॥ ਸੁਣਿਐ ਹਾਥ ਹੋਵੈ ਅਸਗਾਹੁ॥
ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ॥ ਸੁਣਿਐ ਦੂਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ॥੧੧॥

ਸਰਵਣ ਕਰਕੇ ਹੀ ਗੁਣਾ ਕੇ (ਸਰ) ਸਮੁੰਦ੍ ਜੋ ਵੇਦ ਸਾਸਤ੍ਰ ਸੋ (ਗਾਹਿ) ਵਿਚਾਰ ਲੀਏ ਹੈਂ॥ ਔਰ ਸੇਖ ਪੀਰ ਅਰੁ ਪਾਤਿਸਾਹ ਸਭ ਨਾਮ ਸੁਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਹੂਏ ਹੈਂ। ਔਰ ਅੰਧੇ ਅੱਗਜਾਨੀ ਖੋਟੇ ਰਸਤੇ ਚਲਨੇ ਹਾਰੇ ਸੁਨਨੇ ਸੇ ਹੀ ਗਜਾਨ ਕਾ ਰਸਤਾ ਪਾਵਤੇ ਹੈਂ (ਅਸਗਾਹੁ) ਅਥਾਹਿ ਜੋ ਹੈ ਅਕਾਲ ਪੁਰੁਖ ਸੇ (ਹਾਥ) ਹਸਤਾਮਲ ਵਤ ਸੁਨਨੇ ਸੇ ਹੀ ਹੂਆ ਹੈ ਵਾ (ਅਸਗਾਹ) ਅਥਾਹੁ ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਥਾ ਸੋ ਹਾਥੁ ਭਰ ਹੋ ਗਜਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਥਾਹ ਹੋ ਗਜਾ ਹੈ ਦੋਨੋ ਤੁਕੋਂ ਕਾ ਅਰਥੁ ਪੂਰਬ ਵਤ ਜਾਨਨਾ ਇਹ ਤੋ[29] ਸ੍ਰਵਣ ਕਹਾ॥੧੧॥ ਅਬ ਪੌੜੀ ਮੇਂ ਮਨਨ ਕਾ ਮਹਾਤਮੁ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥

ਨੰ.8. ਨਿਰਮਲ-ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਸਾਧੁ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੀਲੀਭਤਿ (ਵੇਦਾਂਤੀ)

ਸੁਣਿਐ ਸਰਾ ਗੁਣਾਕੇ ਗਾਹ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸ਼੍ਰਵਣ ਯੁਕਤ ਪੁਰਸ਼(ਸਰਾ ਗੁਣਾਕੇ) ਅਤਿਅੰਤ ਨਿਮਨ ਤਥਾ ਸਿਨਗਧ ਗੁਣਨਕਾ (ਗਾਹ) ਸਥਾਨਹੋ ਜਾਤਾਹੈ; ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ; ਮੇਤ੍ਰੀ ਕਰੂਣਾ ਮੁਦ੍ਰਿਤਾ ਉਪੇਖਸ਼ਾ ਰੂਪ ਨਿਰਮਲ ਗੁਣੋਂਕਾ ਸਥਾਨ ਔਰ ਸ਼੍ਰਵਣ ਰੂਪ ਭਕਤੀਸੇ ਦ੍ਰਵੀਭੂਤ ਚਿਤਵਿਤ੍ਰੀ ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟ ਹੋਕਰ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰਮੇਂ ਪ੍ਰੇਮਕਾ ਆਸ੍ਪਦਹੋ ਜਾਤਾਹੈ॥ [29]

ਸੁਣਿਐ ਸੇਖ ਪੀਰ ਪਾਤਿਸਾਹ॥

ਸ਼ਰਵਣ ਕਰਨੇਮੇਂ (ਸੇਖ) ਪ੍ਰਧਾਨ (ਪੀਰ) ਗੁਰੂ (ਪਾਤਸਾਹੁ) ਰਾਜਾ ਰੂਪਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਫਾਰਸੀ ਮੇ ਸੇਖ ਨਾਮ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਾ ਹੈ ਔਰ ਪੀਰ ਨਾਮ ਗੁਰੂਕਾ ਹੈ ਤਥਾ ਪਾਤਸਾਹ ਨਾਮ ਰਾਜਾ ਕਾ ਹੈ, ਯਾਤੇ ਸ਼ਰਵਣ ਯੁਕਤ ਪੂਰਸ਼ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੁਰੂ ਸਵਰੂਪ ਸਰਵ ਕਾ ਰਾਜਾ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਸਰਵ ਵਿਦਿਆ ਮੇਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤਥਾ ਸਰਵ ਵਿਦਿਆਵ' ਕਾ ਰਾਜਾ ਆਤਮ ਵਿਦਿਆ ਹੈ ਇਸਤੇ ਇਸ ਵਿਦਿਆ ਕੇ ਸ਼ਰਵਣ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਭੀ ਸਰਵ ਮੇਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤਥਾ ਅਪਨੀ ਵਿਦਿਆ ਕੇ ਸ੍ਰੋਤਾਵੋ ਕਾ ਰਾਜਾ ਵਤ ਨਿਯਨਤਾ ਹੋਤ ਹੈ; ਗੀਤਾ ਕੇ ਦਸ਼ਮ ਅਧਿਆਏ ਮੇਂ (ਅਧਿਯਾਤਮ ਵਿਦਯਾ ਵਿਦਯਾਨਾਂ:10:32) ਇਸ ਵਾਕ ਸੇ ਸਰਵ ਵਿਦਿਆਮੇਂ ਪ੍ਰਧਾਨ (ਅਧਿਯਾਤਮ ਵਿਦਿਆ)ਹੈ ਯਹ ਕਹਾਹੈ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਤਿਸਕਾ ਸ਼੍ਰਵਣ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾਭੀ ਸਰਵਮੇਂ ਪ੍ਰਧਾਨਹੈ (ਸਰਵ ਵਿਦਿਆ ਕੇ ਮਧਿਯਮੇ) ਅਧਿਯਾਤਮ ਵਿਦਿਆ ਮੇਰਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ,ਯਹ ਗੀਤਾ ਵਚਨਕਾ ਅਰਥਹੈ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਰਵ ਵਿਦਿਆਵ' ਕਾ ਰਾਜਾਭੀ ਅਧਿਯਾਤਮ ਵਿਦਿਆਕੋ ਗੀਤਾਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ॥ ਤਥਾਹਿ (ਅ.10 ਸਲੋਕ 32):-

ਅਰਥ॥ "ਯਹ ਅਧਿਆਤਮ ਵਿਦਿਆ ਸਰਵ ਵਿਦਿਆਵੋਂ ਕਾ ਰਾਜਾ ਤਥਾ ਸਰਵ ਗੁਰਾਪਦਾਰਥਨ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹੈ" ਕਿਉਂਕਿ,ਅਨਯ ਵਿਦਿਆ ਕੀ ਚਿਕਿਤਸਾ ਅਗਿਯਾਨ ਨਾਸ਼ਕ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਸ਼ਬਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਰੂਪ ਵਿਯਾਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣ; ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ ਰੂਪ ਨਿਆਏ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਔਰ ਧਰਮ ਬੋਧਕ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ ਰੂਪ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਆਦਿਕ ਵਿਦਿਆ, ਯਹ ਸੰਪੂਰਣ ਸ਼ਬਦ ਸੰਸਕਾਰ ਗਿਯਾਨ, ਪ੍ਰਮਾਣ ਗਿਯਾਨ, ਧਰਮ-ਗਿਯਾਨ, ਇਤਯਾਦਿ, ਭੌਤਿਕ- ਚਿਦਗਿਯਾਨ ਕੀ ਨਿਵ੍ਰਿਤਿ ਕਹੀ ਹੈ; ਔਰ, ਯਹ ਆਤਮ-ਵਿਦਿਆ ਮੁਲਾ ਗਿਯਾਨ ਕੀ ਨਿਰਵਿਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪਰਮਾਨੰਦਕਾ ਪ੍ਰਾਪਕ ਹੈ॥ ਇਸਸੇ ਸਰਵ ਨਿਰਵਿਘਨ ਕਾ ਰਾਜਾ ਹੈ॥ ਤਥਾ ਅਨੇਕ ਜਨਮ ਮੇਂ ਕਰੇ ਹੁਏ

---

29. ਸਰਵਣ ਸਰਵਣ ਕੀਆਂ ੪ ਪੌੜੀਆਂ ਕਾ ਅਰਥੁ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕੇ ਬੀਚ ਲਿਖਾ ਗਿਆ ਹੈ ਇਨ ਮੇਂ ਜੋ ਕਿਸੀ ਕਿਸੀ ਪਦ ਕੇ ਔਰ ਅਰਥ ਕਰੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਨੀਚੇ ਲਿਖੇ ਹੈਂ ਵਾ ਇਨਸੇ ਸੁਨਾ ਜਾਤਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵ ਨਾਮ ਕੇ ਮਹਾਤਮ ਕੋ ਏਹ ਸਭੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਵਾ ਇਹ ਸੁਨਤੇ ਹੈਂ ਭਾਵ ਇਹ ਸਭੀ ਸਿਧ ਪੀਰਾਂ ਦੀ ਹੋਕਰ ਭੀ ਨਾਮ ਕੋ ਸੁਨਤੇ ਹੈਂ ਔਰ ਸੁਨ ਕਰਕੇ ਇਨ ਕੋ ਏਹਿ ਪਦੁ ਮਿਲਾ ਹੈ ਸਭ ਅਰਥੋਂ ਵਿਖੇ ਏਹੀ ਅਰਥੁ ਸਮੀਚੀਨ ਹੈ ਵਾ ਧਰਤੀ ਕਾ ਗੁਣੁ ਖਿਮਾ ਧਵਲ ਕਾ ਗੁਣੁ ਧੀਰਜੁ ਅਕਾਸ ਕੀ ਅਸੰਗਤਾ ਅਰਥਾਤ ਖਿਮਾ ਧੀਰਜ ਅਸੰਗਤਾ ਸਰਵਣ ਕਰ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ ਦੀਪਾਂ ਔਰ ਲੋਕਾਂ ਕੇ ਅਭਿਮਾਨੀ ਦੇਵਤੇ ਵਾ ਰਾਜੇ ਸਭ ਨਾਮ ਸਰਵਣ ਕਰਕੇ ਹੀ ਹੂਏ ਹੈਂ ਵਾ ਸਰਵਣ ਕਰਕੇ ਹੀ ਦੀਪੋਂ ਔਰ ਪਤਾਲੋਂ ਮੇਂ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ (ਲੋਅ) ਪ੍ਰਕਾਸੁ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੂਆ ਹੈ ਵਾ ਸਰਵਣ ਕਰਨ ਹਾਰੇ ਕੀ ਦੀਪੋਂ ਪਤਾਲੋਂ ਮੇਂ (ਲੋਅ) ਪ੍ਰਕਾਸਤਾ ਹੈ ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟਤਾ ਹੈ ਵਾ ਈਸ੍ਵਰਵਤ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਤ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣੋਂ ਤੇ ਉਤਪੰਨ ਕਰਤੇ ਚੰਦਰ ਵਤ ਸੀਤਲ ਅਰ ਪ੍ਰਕਾਸ ਰੂਪ ਸਰਵਣ ਸੇ ਹੀ ਹੂਏ ਹੈਂ ਮੁੱਖ ਜਨ ਔਰੁ ਮੰਦ ਸਭ ਤਿਨਕੀ (ਸਾਲਾਹਣ) ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਏਹ ਭੀ ਸ੍ਰਵਣ ਕਾ ਹੀ ਫਲੁ ਹੈ (ਜੀਵ) ਈਸ੍ਵਰ ਕੀ (ਜੋਗ) ਅਭੇ ਦਤਾ ਕੀ ਜੁਗਤਿ ਪੁਨਾ (ਤਨ) ਸਰੀਰਕਾ ਭੇਦ ਅਰਥਾਤ ਪੰਚ ਕੋਸ ਕਾ ਨਿਰਨਾ ਏਹ ਭੀ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਕੇ ਹੀ ਹੂਏ ਹੈਂ ਔਰ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸਾਸਤ੍ਰ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤ ਕੇ ਸਿਧਾਂਤ ਕੋ (ਵੇਦ) ਜਾਣ ਲੀਆ ਹੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪੁਨਯੋਂ ਕਾ ਫਲ ਰੂਪਹੈ, ਔਰ ਬਹੁਤ ਪੁਰਸ਼ੋਂ ਕਰਕੇ ਅਗਿਯਾਤ ਹੈ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸਰਵ ਗੁਪਤ ਵਸਤੁਵੋਂਸੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਹੋਨੇ ਸੇ ਉਨਕਾ ਰਾਜਾ ਹੈ;ਔਰ ਪਵ੍ਰਿਤ ਪਥਾਰਥੋਂ ਸੇ ਯਹ ਉਤਮ ਪਵ੍ਰਿਤ ਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ ਤੀਰਥ ਸਨਾਨ ਪ੍ਰਾਯਸ਼ਿਚਤ ਕਰਮ ਆਦਿਕ ਕਿੰਚਿਤ ਪਾਪਕੇ ਨਿਰਵਰਤਕ ਹੈ॥ ਔਰ ਇਨਸੇ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤ ਹੁਆ ਪਾਪ ਫੇਰ ਉਤਪੰਨ ਹੋਤਾਹੈ, ਔਰ, ਇਸ ਆਤਮ-ਗਿਯਾਨ ਸੇ ਸਰਵਹੀ ਸਥੂਲ, ਸੂਖਮ ਅਵਸਥਾਪਨ ਕੇ ਪਾਪ ਨਾਸ਼ ਹੋਤੇ ਹੈ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਯਹ ਉਤਮ ਪਵ੍ਰਿਤਹੈ; ਔਰ, 'ਥੇਅਓਮ' ਨਾਮ ਗਿਯਾਨ ਤਥਾ ਫਲ ਕਾ ਹੈ; ਸਾਕਸ਼ੀ ਪ੍ਰਤਿਯਕਸ਼ ਰੂਪਹੈ॥ ਪ੍ਰਮਾਣ ਜਿਸਮੇਂ ਔਰ ਸਾਕਸ਼ੀ ਪ੍ਰਤਿਯਕਸ਼ ਸਿਧ ਹੈ॥ ਅਵਿਦਯਾ ਨਿਵ੍ਰਿਤਿ ਰੂਪ ਫਲ ਜਿਸਕਾ ਐਸੀ ਆਤਮ ਗਿਯਾਨ ਰੂਪ ਰਾਜ ਵਿਦਿਆ ਹੈ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹ ਹੈ, ਮੈਨੇ ਯਹ ਵਸਤੂ ਜਾਨੀ ਹੈ, ਇਸਸੇ ਇਸ ਵਸਤੁ ਮੇਂ ਮੇਰਾ ਅਗਿਯਾਨ ਨਾਸ਼ ਹੁਆ ਹੈ; ਯਹ ਸਾਕਸ਼ੀ ਰੂਪ ਅਨੁਭਵ ਸਰਵ ਮੇਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਤਿਯਕਸ਼ ਗਿਯਾਨ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮ-ਵਿਦਿਆ ਮੇਂ ਸਾਕਸ਼ੀ ਸ੍ਵਰੂਪ ਮਾਨ, ਤਥਾ ਤਿਸਕਾ ਫਲ ਅਗਿਯਾਨ ਕਾ ਨਾਸ਼ ਭੀ ਸਾਕਸ਼ੀ ਵੇਧ ਹੈ॥ਯਹ ਦੋ ਵਸਤੁ ਸਿਧ ਹੁਈ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਰਾਜ-ਵਿਦਿਆ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਯਾਨ ਮੇਂ, ਤਥਾ ਤਿਸਕੇ ਫਲਮੇਂ ਸਾਕਸ਼ੀ ਰੂਪ ਪ੍ਰਮਾਣ ਨਿਰਣਨੀਤ ਹੁਆ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ (ਪ੍ਰਤਯਸ਼ਾਵਗਮ) ਹੋਤੇ ਭੀ (ਧਮਯ) ਅਨੇਕ ਜਨਮੇਂ ਸੰਚਿਤ ਪੁਨਯ ਕਰਮਨ ਕਾ ਫਲਰੂਪ ਹੈ॥ਔਰ,ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਜਨਯ ਵਿਚਾਰ ਸਹਕ੍ਰਿਤ ਵੇਦਾਂਤ ਵਾਕਯ ਕਰਕੇ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰਨੇ ਕੋ ਸੁਖ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਅਨਯ ਕਰਮ ਦੇਸ਼, ਕਾਲ ਨਿਮਿਤ ਕੀ ਅਪੇਕਸ਼ਾ ਸੇ ਫਲ ਕੋ ਪੈਦਾ ਕਰਤੇ ਹੈ॥ ਤੈਸੇ ਆਤਮ-ਗਿਯਾਨਕੇ ਸਾਧਨ ਆਤਮ-ਗਿਯਾਨ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਮੇਂ ਦੇਸ਼, ਕਾਲ, ਵਿਯਾਧਾਨ ਕੀ ਅਪੇਕਸ਼ਾ ਸੇ ਵਿਨਾ ਆਤਮ-ਗਿਯਾਨ ਕੋ ਪੈਦਾ ਕਰਤੇ ਹੈ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਗਿਯਾਨ ਕਰਨੇ ਕੋ ਸੁਖ ਰੂਪ ਹੈ, ਔਰ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਮੋਕਸ਼ ਕਾ ਜਨਕ ਹੋਨੇ ਸੇ ਅੱਵਯਯ ਰੂਪਹੈ॥ "ਹੇ(ਪਰੰਤਪ)ਅਰਜੁਨ! ਇਸ ਆਤਮ-ਗਿਯਾਨ ਕੀ ਸ਼ਰਧਾ ਰਹਿਤ ਜੋ ਪੁਰਸ਼ ਹੈ, ਵਹ ਮੇਰੇ ਕੋ ਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਕਰ ਮ੍ਰਿਤੁ ਯੁਕਤ ਸੰਸਾਰ ਮੇਂ ਭ੍ਰਮਣ ਕਰਤੇ ਹੈ" (ਗੀਤਾ:9:3) ॥ ਪ੍ਰਕਰਣਮੇਂ ਵਾਰਤਾ ਯਹ ਸਿਧ ਹੋਈ; ਜੋ ਆਤਮ-ਵਿਦਿਆ ਕੋ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਤਾ ਹੈ ਸੋ ਸਰਵ ਕਾ ਰਾਜਾ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਤਾਹੈ॥ ਇਸ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਭੂਤਾਰਥਵਾਦ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਤ੍ਰੀ ਆਦਿਕ ਗੁਣੋਂ ਕਾ ਸਥਾਨ ਹੋਨਾ ਤਥਾ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਗੁਰੁ ਰੂਪਤਾ, ਰਾਜ ਰੂਪਤਾ, ਸ੍ਰਵਣ ਸੇ ਹੋਨਾ ਪ੍ਰਤਿਕਸ਼ਾਦਿ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੇ ਵਿਰੁਧ ਨਹੀਂ ॥

ਸ਼ਰਵਣ ਕਰਨੇ ਸੇ (ਅੰਧੇ) ਵਿਚਾਰ ਰੂਪ ਨੇਤ੍ਰਹੀਨ ਪੁਰਸ਼ ਭੀ (ਰਾਹੁ) ਮੁਕਤੀ ਕੇ ਮਾਰਗ ਗਿਯਾਨ ਕੋ (ਪਾਵਹਿ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇਹੈ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹ ਹੈ, ਯਦਿ ਵਿਚਾਰ ਸੂਨਯ ਭੀ ਸ੍ਰਵਣ ਰੂਪ ਸਾਧਨ ਮੇਂ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤ ਹੋਵੇ, ਤਬ ਮਨਨਾਦਿ ਸਾਧਨ ਦੁਆਰਾ ਤਤ੍ਵਗਿਯਾਨ ਰੂਪ ਮੁਕਤੀ ਕੇ ਮਾਰਗ ਕੋ ਅਵਸ਼ਯ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ॥

ਸ੍ਰਵਣ ਕਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਚਿੰਤਯ ਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ,ਜੋ ਪਰਮਾਤਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਵਸਤੂ(ਅਸਗਾਹੁ) ਅਤਿਅੰਤ ਗੰਭੀਰ, ਸਰਵ ਇੰਦ੍ਰਯਨ ਕਾ ਅਵਿਸ਼ਯ ਹੈ; ਸੋਭੀ (ਹਾਥ)ਹਸਤਗਤ ਵਸਤੁਵਤ ਆਤਮ-ਸ੍ਵਰੂਪ ਸੇ ਨਿਤਯ ਅਪਰੋਕਸ਼ ਹੋ ਜਾਤੀਹੈ ॥ ਜਬ ਸਰਵ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕੇ ਅਵਿਸ਼ਯ ਵਸਤੁ ਕੋ ਸਾਕਸ਼ਾਤ ਕਰਾ ਦੇਤਾ ਹੈ, ਤਬ ਹਮ ਸ੍ਰਵਣ ਕਾ ਕਹਾਂ ਤਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਰੇਗਾ ? ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸਰਵ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਅਪਨੇ ਮਹਤਵ ਕੀ ਕਾਮਨਾ ਵਾਲਾ ਅਵਸ਼ਯ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰੇ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ੍ਰਵਣ ਮੇਂ ਪ੍ਰਾਵ੍ਰਿਤੀ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰਵਣ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰੀ ਹੈ॥ ਸਰਵਥਾ ਇੰਦ੍ਰੀਯੋ ਕੇ ਅਵਿਸ਼ਯ ਕੋ ਸ੍ਰਵਣ ਸੇ ਹਸਤਗਤ ਵਸਤੂ ਵਤ ਜਾਨਾ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਅਰਥ ਕੀ ਪੁਸ਼ਿਟੀ ਵਾਸਤੇ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਲਿਖਤੇ ਹੈ (ਕੇਨ ਉਪਨਿਸ਼ਦ:ਖੰਡ.1.ਸ਼੍ਰੁਤੀ.3) ਅਰਥ:-

"ਬ੍ਰਹਮ ਮੇਂ ਚਕਸੂ ਨਹੀਂ ਗਮਨ ਕਰਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਚਕਸੂ ਰੁਪਵਤ ਔਰ ਅਪਨੇ ਸੇ ਭਿੰਨ ਮੇਂ ਗਮਨ ਕਰਤਾ ਹੈ॥

ਔਰ, ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪਦਿ ਰਹਿਤ ਤਥਾ ਚਕਸੂਕਾ ਭੀ ਅਨੰਤਰਾਤਮਾਹੈ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਚਕਸੂ ਇੰਦ੍ਰੀਯ ਉਪਲਕਿਸ਼ਤ ਸਰਵ ਇੰਦ੍ਰੀਯਨ ਕਾ ਬ੍ਰਹਮ ਅਵਿਸ਼ਯਹੈ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬ੍ਰਹਮ ਮੇਂ ਵਾਕ ਭੀ ਨਹੀਂ ਗਮਨ ਕਰਤੀ; ਕਿਉਂਕਿ ਜਬ ਉਚਾਰਣ ਕਰਾ ਹੁਆ ਸ਼ਬਦ ਅਪਨੇ ਵਾਚਯ ਕੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤਬ ਤਿਸ ਅਰਥ ਮੇਂ ਵਾਗ੍ ਕਾ ਗਮਨ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ,ਔਰ, ਬ੍ਰਹਮ ਵਾਗਿ ਕਿਯਾ ਤਥਾ ਤਿਸਸੇ ਜਨਯ ਸ਼ਬਦਕਾ ਭੀ ਅਨੰਤਰਾਤਮਾਹੈ ਇਸਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਮੇ ਵਾਗ੍ ਨਹੀਂ ਗਮਨ ਕਰਤੀ ॥ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਨ ਭੀ ਬ੍ਰਹਮ ਮੇਂ ਨਹੀਂ ਗਮਨ ਕਰਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ, ਮਨ ਭੀ ਅਪਨੇ ਸੇ ਪ੍ਰਥਕ ਭੂਤ ਵਸਤੁ ਕਾ ਸੰਕਲਪ ਤਥਾ ਨਿਸ਼ਚਯ ਕਰਤਾਹੈ॥ ਔਰ, ਬ੍ਰਹਮ ਮਨਕਾ ਅਨੰਤਰ-ਆਤਮਾ ਹੈ,ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਮਨਕਾ ਵਿਸ਼ਯ ਨਹੀਂ, ਜੁ ਏਸਾ ਹੈ ਤਬ ਹਮ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤੇ ਜੋਕਿ ਬ੍ਰਹਮ ਏਸਾ ਹੈ 'ਅਥਵਾ ਤੈਸਾ ਹੈ॥ ਇਸ ਸੇ ਜੈਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਇਸ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਸ਼ਿਸ਼ਯ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿ ਅਨੁਸ਼ਾਸ਼ਨ ਕਰੇ,ਐਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਹਮ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤੇ॥"

ਇਤਨੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੇ ਅਤਿਅੰਤ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪਤਾ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਨਿਰਣਨੀਤ ਹੁਆ। ਅਬ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਰੂਪ ਸ੍ਰਵਣ ਸੇ ਜੈਸੇ ਤਿਸਕਾ ਸਾਕਸ਼ਾਤਕਾਰ ਹੋਤਾਹੈ; ਤੈਸੇ ਗੁਰੁ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੋ ਦਿਖਾਤੇ ਹੈ:- ਸੋ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਤ ਪ੍ਰਪੰਚ ਸੇ ਅਨਯ ਹੈ, ਤਥਾ ਅਵਿਦਿਤ ਪ੍ਰਪੰਚ ਸੇ (ਅਧਿ) ਅਨਯਤ ਹੈ; ਯਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਹਮਨੇ ਪੂਰਵ ਆਚਾਰਯਨ ਕਾ ਸੁਨਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹੋ ਨੇ ਹਮਾਰੇ ਪ੍ਰਤਿ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਵਿਖਿਯਾਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਾ ਹੈ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹ ਹੈ, ਪ੍ਰਤਿਕਸ਼ਾਦਿ ਪ੍ਰਮਾਣਕਾ ਵਿਸ਼ਯ ਵਿਦਿਤ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਐਸਾ ਸਥੂਲ ਸੁਖਸ਼ਮ ਪ੍ਰਪੰਚਹੈ ॥ਔਰ, ਜੋ ਪ੍ਰਤਿਕਸ਼ਾਦਿ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਾ ਅਵਿਸ਼ਯ ਹੈ,ਸੋ ਅਵਿਦਿਤ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਐਸਾ ਅਵਿਧਾਤਮਕ ਕਾਰਣ ਪ੍ਰਪੰਚ ਹੈ॥ ਜਬ ਦੋਨੋਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਪ੍ਰਪੰਚਨ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਭਿੰਨ ਕਹਾ, ਤਬ ਸਾਕਸ਼ੀ ਸ੍ਵਰੂਪ ਆਤਮ ਗਿਯਾਤ, ਅਗਿਯਾਤ ਸੇ ਪ੍ਰਥਕ ਨਿਤਯ ਅਪਰੋਖਸ਼ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਸਿਧ ਹੁਆ; ਕਿਉਂਕਿ, ਗਿਯਾਤ, ਅਗਿਯਾਤ ਸੇ ਪ੍ਰਿਥਕ ਨਿਤਯਾ-ਗਿਯਾਤ ਅਪਨਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਬ ਗੁਰੁ ਉਪਦੇਸ਼ ਰੂਪ ਸ੍ਰਵਣ ਸੇ ਜਨਮ ਜਨਮਾਂਤਰ ਕ੍ਰਿਤਕਸ ਉਪਾਸਨਾ ਸੇ ਅਪ੍ਰਾਪਯ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਆਤਮ ਰੂਪ ਸੇ ਸਾਕਸ਼ਾਤਕਾਰ ਹੁਆ, ਤਬ ਸ੍ਰਵਣ ਕੀ ਵਾਸਤਵ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਹੋ ਗਈ ॥ ਇਨ ਪੰਕਤੀਯੋ ਕਾ ਅਰਥ ਪੂਰਵ ਕਹਾ ਸਮਝ ਲੇਨਾ॥

ਇਸ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਯਹ ਭੀ ਸਮਝਨਾ; ਜੋਕਿ ਭਗਵਤ ਭਕਤੀ ਤਥਾ ਦੁਖ ਪਾਪ ਕੀ ਸਹਿਤ ਕਾਰਣ ਕੇ ਨਿਵ੍ਰਿਤੀ ਪੂਰਵਕ ਆਨੰਦ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਰੂਪ ਫਲਕਾ ਅਭਿਯਾਸ ਹੈ॥ ਤਿਸਕਾ ਕਥਨ ਭਕਤੀ ਔਰ ਉਕਤ ਫਲ ਮੇਂ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਕਾ ਗ੍ਰਾਹਯ ਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ (ਅਨਯ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਗ੍ਰਾਹਕ ਨਿਹੰਗੋ ਵਤ ਅਭਿਯਾਸ) ਲਿੰਗ ਭੀ ਪ੍ਰਕਰਣ ਕੇ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਕਾ ਨਿਰਣਨਾਯਕ ਹੈ॥ ਸ਼ਟ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪ੍ਰੇਮ ਨਿਰੰਤਰ ਅਥਵਾ ਏਕ ਏਕ, ਵਾ ਦੋ ਦੋ ਆਦਿਕ ਮਿਲਕਰ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਕੇ ਗ੍ਰਾਹਕ ਹੈ। ਯਹ ਵਿਧਿ ਪੂਰਵ ਛਟ-ਲਿੰਕੋਂ ਕੇ ਨਿਰੂਪਣ ਮੇਂ ਨਿਰਣਨੀਤ ਹੈ, ਸਾਵਧਾਨਤਾ ਸੇ ਜਾਨ ਲੇਨਾ ॥ 11 ॥

੮੭. ਸਾਧੂ ਪੰ. ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਜੀ ਉਦਾਸੀਨ (ਵੇਦਿਕ ਮੁਨੀ)

ਸੁਣਿਐ: ਸਰਾ ਗੁਣਾਕੇ ਗਾਹ ॥ ਸੁਣਿਐ: ਸੇਖ ਪਰਿ ਪਾਤਿਸਾਹ ॥

ਈਸ਼੍ਵਰਕਾ ਨਾਮ ਸੁਨਨੇਸੇ ਸਭ ਵਸਤਵੋਂ ਕੇ ਗੁਣੋਂ ਕਾ ਗ੍ਰਹਿਣ, ਅਰਥਾਤ ਗਿਯਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਨਾਮ ਸੁਨਨੇ ਸੇ ਸ਼ੇਸ਼ਕੀ ਨਾਈ ਆਸਤਿਕ ਔਰ ਰਾਜਾਧਿਰਾਜੋਂ ਕਾ ਗੁਰੁ ਹੋਤਾ ਹੈ ॥ 1 ॥

ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਨਾਮ ਸੁਨਨੇ ਸੇ ਅਗਿਯਾਨੀ ਕਰਮ ਮਾਰਗ ਸੇ ਸੁਮਾਰਗ ਕੋ ਪਾਤਾ ਹੈ। ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਨਾਮ ਸੁਨਨੇ ਸੇ ਅਥਾਹ ਸਸਾਰ-ਸਮੁਦ੍ ਹਾਥ-ਭਰ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ॥ 2 ॥

ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਨਾਮ ਸੁਨਨੇ ਸੇ ਕਰਮ ਯੋਗੀ ਭਕਤੋਂ ਕੋ ਸਦਾ ਕਾ ਹਰਸ਼ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਦੁਖੋਂਕਾ ਔਰ ਦੁਖੋਂਕੇ ਜਨਕ (ਕਾਰਣ) ਪਾਪੋਂਕਾ ਨਾਸ਼ ਹੋਤਾਹੈ, ਯਹ ਨਾਨਕਕਾ ਦਰਸ਼ਨ, ਅਰਥਾਤ ਨਾਨਕ ਕਾ ਦ੍ਰਿਸ੍ਟੀਹੈ ॥ 3 ॥ 11 ॥

ਭਾਸ਼ਯ- ਈਸ਼੍ਵਰਕੇ ਸ੍ਵਭਾਵਕਾ ਵਰਨਣ ਕਿਯਾ ਗਯਾ। ਅਬ ਉਸਕੇ ਨਾਮਕੇ ਸ੍ਮਰਣਕਾ ਮਹਾਤਮਯ ਚਾਰ ਪਰਵੋਂਮੇਂ, ਜਿਨਕੇ ਸਬ ਮੰਤ੍ 12 ਹੈ, ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ। ਯਹਾਂ ਸ਼੍ਰਵਣ, ਉਚ੍ਚਾਰਣਕਾ ਉਪਲਕ੍ਸ਼ਣਹੈ ਔਰ ਨਾਮਸੇ ਵੇ ਸਬ ਨਾਮ ਅਭਿਪ੍ਰੇਤਹੈ, ਜਿਨਕੇ ਉਚਾਰਣ ਕਰਨੇਸੇ ਔਰ ਸੁਨਨੇਸੇ ਈਸ਼੍ਵਰਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ, ਗੁਣ, ਕਰਮ ਤਥਾ ਸ੍ਵਭਾਵ ਆਦਿਕਾ ਯਥਾਰਥ ਗਿਯਾਨ ਹੋਤਾਹੈ। ਅਰਥਾਤ ਨਾਮਕੇ ਉਚਾਰਣ ਕਰਨੇ ਔਰ ਸੁਨਨੇਸੇ, ਯਹਾਂ ਉਸ ਪੁਸਤਕਕਾ ਪ੍ਰਤਿਦਿਨ ਨਿਯਮਸੇ ਪੜ੍ਹਨਾ ਔਰ ਸੁਨਨਾ ਵਿਵਿਕ੍ਸ਼ਿਤਹੈ, ਜਿਸਮੇਂ ਇਸ੍ਵਰਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ, ਗੁਣ, ਕਰਮ, ਸ੍ਵਭਾਵ ਔਰ ਮਾਨੁਸ਼ਯ ਸਿਖਸ਼ਾ-ਸੰਬੰਧੀ ਦੂਸਰੀ ਅਨੇਕ ਬਾਤੋਂਕਾ ਸਵਿਸਤਾਰ ਵਰਨਣਹੈ। ਐਸੀ ਪੁਸਤਕ ਭਗਵਾਨ ਵੇਦ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ, ਔਰ ਸ੍ਰੀਮਦ ਭਾਗਵਤ-ਗੀਤਾਹੈ। ਪ੍ਰਤਿਦਿਨ ਪ੍ਰਾਤ:ਸਮਯ ਸ਼ੁਧ ਹੋ ਕਰ ਯਥ ਅਵਕਾਸ਼ ਨਿਯਮ ਪੂਰਵਕ ਇਨ ਤੀਨੋਂ ਪੁਸਤਕੋਂ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨੇ ਔਰ ਸੁਨਨੇਸੇ ਵਹ ਸਬ ਪੁਨਯ ਔਰ ਪੁਨਯਕਾ ਫਲ,ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾਹੈ, ਜੋ ਇਨ ਸ੍ਵਣਕੇ ਚਾਰੋਂ ਪਰਵੋਂਮੇ ਕਹਾ ਗਯਾਹੈ। ਇਸਤ੍ਰੀਹੋ, ਚਾਹੇ ਪੁਰਸ਼, ਯੁਵਾਹੋ ਅਥਵਾ ਵ੍ਰਿਦਾ, ਗ੍ਰਹਿਸਤਹੋ ਅਥਵਾ ਸਨਿਯਾਸੀ, ਜੋਭੀ ਕੋਈ ਸੂਰਯੋਦਯਸੇ ਪਹਿਲੇ ਸ਼ੁੱਧਾ ਭਕਤਿਕੇ ਸਾਥ ਇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਨਾਮਕਾ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਉਚਾਰਣ ਕਰਤਾ,ਯਾ ਦੂਸਰੇਕਾ ਉਚਾਰਣ ਕਿਯਾ ਹੁਆ ਧਿਆਨ ਪੁਰਵਕ ਸੁਨਤਾਹੈ, ਉਸੇ ਮਹਾਪੁਨਯਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਤੀਹੈ ਯਹ ਅਥਰਵ ਸੰਹਿਤਾ ਕੇ ਮੰਤ੍ ਮੇਂ ਕਹਾ ਹੈ: ਮੰਤ੍ ਯਹ ਹੈ:-

ਅਰਥ- ਜੋ ਮਨੁਸ਼ਯ ਨਾਮੀ ਇਸ਼੍ਵਰਕੋ ਉਸਕੇ ਨਾਮਸੇ ਸੂਰਯੋਦਯਸੇ ਪਹਿਲੇ ਔਰ ਊਸ਼ਾ ਸੇ ਪਹਿਲੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪੁਕਾਰਤਾ, ਅਰਥਾਤ ਉਸਕੇ ਨਾਮਕਾ ਵਾਰਮਵਾਰ ਉਚਾਰਣ ਕਰਤਾਹੈ, ਔਰ ਜੋ ਮਨੁਸ਼ਯ ਇਸ ਨਾਮਕੇ ਉਚਾਰਣ ਕਰਨੇਮੇਂ ਮੁਖਿਯ ਹੋਤਾਹੈ ਅਰਥਾਤ ਮੁਖਿਯਾ ਹੋਕਰ ਦੂਸਰੋਂਕੋ ਸੁਨਾਨੇਕੇ ਲਿਯੇ ਬੜੀ ਮਧੁਰ-ਸ੍ਵਰ ਸੇ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਨਾਮਕਾ ਉਚਾਰਣ ਕਰਤਾਹੈ, ਵਹ(ਉਚਾਰਣ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ)ਨਿਸ਼ਚਯ ਉਸ ਸਵਰਾਮਕੋ ਅਰਥਾਤ ਲੋਕ-ਪਰਲੋਕ ਕੇ ਸੁਖਕੋ ਪਾਤਾਹੈ, ਜਿਸਸੇ ਬਢ ਕਰ ਦੂਸਰੀ ਕੋਈ ਵਸਤੂ ਨਹੀ ਹੈ ॥ 31 ॥

ਮਿਤ੍ਰਾਵਰਣ ਕੇ ਪੁਤ੍ ਵਾਸ਼ਿਸ਼ਠ ਰਿਸ਼ੀ ਨੇ ਅਪਨੇ ਮੰਤ੍ ਮੇਂ ਕਹਾ ਹੈ, ਕਿ ਮੈਂ ਪ੍ਰਤਿਦਿਨ ਨਿਯਮਸੇ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਨਾਮ ਉਚਾਰਣ ਕਰਤਾਹੂੰ। ਉਸਕਾ ਮੰਤ੍ ਯਹਹੈ-

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਰਥ:- "ਹੇ ਇਸ਼੍ਵਰ! ਮੈਂ ਤੁਝ ਦੁਸ਼ਟੋਕੋ ਦੰਡ ਦੇਨੇ ਵਾਲੇਕੇ ਅਗਿਯਾ ਵਚਨੋਂਕੋ ਨਹੀਂ ਤਿਯਾਗਤਾ; ਅਰਥਾਤ ਨਹੀਂ ਉਲੰਘਤਾ। ਔਰ ਨ ਹੀ ਤੁਝ ਬਲਵਾਨ ਕੇ ਬਲ ਕੋ ਜਾਨਤਾ ਹੁਆ ਸੁੰਦਰ ਸਤੁਤਿਕੋ ਤਿਯਾਗਤਾ; ਅਰਥਾਤ ਸਤੁਤਿਕੇ ਕਰਨੇ ਮੇਂ ਪ੍ਰਮਾਦ ਕਰਤਾ ਹੂੰ। ਹੇ ਅਪਨੇ-ਆਪ ਯਸ਼ਵਾਲੇ, ਮੈਂ ਆਪਕਾ ਨਾਮ ਸਦਾ ਉਚਾਰਣ ਕਰਤਾਹੂੰ॥ 5॥

ਇਸ਼੍ਵਰੀਯ ਨਾਮਕੇ ਉਚਾਰਣ ਕਰਨੇ ਔਰ ਸੁਨਨੇ ਕੇ ਮਾਹਾਤਮਯ ਕੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤਲ ਮੇਂ ਰਖਤੇ ਹੁਏਹੀ ਮਮਤਾਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਦੀਰਘ ਤਮਾ ਰਿਸ਼ੀਨੇ ਅਪਨੇ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਸਬਕੋ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ ਯਹ ਕਹਾ ਹੈ:-

ਅਰਥ:- "ਹੇ ਸਤੁਤਿ ਕਰਨ ਵਾਲੋ, ਉਸਹੀ ਸਨਾਤਨ ਇਸ਼੍ਵਰਕੋ ਜੈਸਾਹੈ ਵੈਸਾ ਜਾਨੋ, ਉਸ ਸਤਯਕੇ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ, ਅਰਥਾਤ ਸਤਯਕੇ ਸਦਾ ਪਕਸ਼ਪਾਤੀਕੋ ਵੀਰ ਪ੍ਰਜਾਕੀ ਉਤਪਤਿਸੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰੋ।ਅਰਥਕੋ ਜਾਨਤੇ ਹੁਏ ਇਸਕੇ ਨਾਮਕੋ ਆ-ਮਰਣਾਂਤ, ਅਰਥਾਤ ਸਦਾ, ਸਤਿਕਾਰ ਪੂਰਵਕ ਉਚਾਰਣ ਕਰੋ, ਹੇ ਵਿਆਪਕ ਇਸ਼੍ਵਰ! ਹਮ ਸਬ ਤੁਝ ਮਹਾਨ ਕੀ ਸ਼ਰੇਸ਼ਠ-ਮਤਿ, ਅਰਥਾਤ ਉਤਮ ਸਿਖਸ਼ਾਕਾ ਸੇਵਨ ਕਰੇ॥ 3॥"

ਯਹਾਂ ਨਾਮ-ਉਚਾਰਣਕੇ ਸੰਬੰਧਮੇਂ ਗਾਧੀਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਵਿਸ਼ਵਾਮਿਤ੍ਰ ਰਿਸ਼ੀਕਾ ਮੰਤ੍ਰ ਭੀ ਸਮਰਣ ਰਖਨੇ ਯੋਗਯਹੈ-

" "

ਅਰਥ- "ਹੈ ਅਨੰਤ ਗਿਯਾਨ ! ਹੇ ਪਰਮ ਏਸ਼ਵ੍ਰਯ-ਵਾਨ!ਹਮ ਬਾਹਰ ਤਥਾ ਅੰਦਰਕੇ ਸ਼ਤ੍ਰੁਵੋਂਕੋ ਦਬਾਨੇਕੇ ਲਿਯੇ ਸਾਯੰ-ਪ੍ਰਾਤ: ਆਪਕੇ ਨਾਮੋਂ ਕੇ ਸਬ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਵਾਣਿਯੋਂ ਸੇ ਉਚਾਰਣ ਕਰਤੇ ਹੈ॥ 3॥"

ਨਾਮ ਉਚਾਰਣਕੇ ਸੰਬੰਧਮੇਂ ਕਣ੍ਵਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਵਤਸ ਰਿਸ਼ੀਕਾ ਮੰਤ੍ਰ ਯਹਹੈ:-

ਅਰਥ- ਹਮ ਮਰਣ-ਧਰਮੋਂ ਰਿਸ਼ੀ ਸਬ ਧਨੋਂ ਵਾਲੇ ਹੁਏ ਤੁਝ ਕਭੀ ਨ ਮਰਨੇ ਵਾਲੇਕਾ ਨਾਮ ਬਹੁਤ-ਬਹੁਤ ਉਚਾਰਣ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ॥ 5॥

ਜਪੁ ਸੰਹਿਤਾਕੇ ਚਾਰੋਂ ਪਰਵੋਂਮੇਂ ਜੋ ਇਸ਼੍ਵਰੀਯ ਨਾਮਕੇ ਸ੍ਰਵਣਕਾ ਮਾਹਾਤਮਯ ਕਥਨ ਕਿਯਾਹੈ, ਵਹ ਯਥਾਰਥ ਹੋਨੇਸੇ ਬੜਾ ਮਨੋਹਰ ਸੁਸ਼੍ਵਰ ਔਰ ਸੁਬੋਧ ਹੈ ਔਰ ਅਨੁਵਾਦ ਮਾਤ੍ਰਸੇ ਸਪਸ਼ਟਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਔਰ ਚੌਥੇ ਪਰਵਮੇਂ ਪੇਰੂ ਕਾ ਅਪਭ੍ਰੰਸ਼ "ਪੀਰ" ਔਰ 'ਸ਼ੇਸ਼'ਕਾ ਉਚਾਰਣ "ਸੇਖ"ਹੈ॥ 3॥ 11॥

ਨੰ.10. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਆਧੁਨਿਕ)

ਸੁਣਿਐ: ਸਰਾ ਗੁਣਾਕੇ ਗਾਹ ॥ ਸੁਣਿਐ: ਸੇਖ ਪਰਿ ਪਾਤਿਸਾਹ ॥

ਸੁਣਨੇ ਨਾਲ ਗੁਣਾਦੇ ਸਰਾਂਦੇ ਜਾਣਨਹਾਰਹੋ ਜਾਈਦਾਹੈ। ਸੁਣਨੇ ਨਾਲ ਸ਼ੇਖ,ਪੀਰ ਤੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ(ਭਾਵ ਦੀਨ ਦੁਨੀਦੇ ਵੱਡੇ) ਬਣ ਜਾਈਦਾਹੈ। ਸੁਣਨੇ ਨਾਲ ਅੰਨ੍ਹੇ(ਗਯਾਨ ਹੀਨ ਲੋਕ ਗਯਾਨ ਦਾ) ਮਾਰਗ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਸੁਣਨੇ ਨਾਲ(ਸੁਣਨ ਵਾਲੇਨੂੰ)ਅਥਾਹ(ਭਵ ਸਾਗਰ)ਹਥਾਲੜਾਹੋ ਜਾਂਦਾਹੈ।(ਅੰਤਲੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਤੁਕਾਂਦਾ ਅਰਥ ਪਿੱਛੇ ਆ ਚੁਕਾਹੈ)॥ 11॥

ਵਯਾਖਯਾ:- ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਪਉੜੀਆਂ ਵਿਚ 'ਸੋ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ॥' ਅਰਥਾਤ ਨਾਮ ਸੁਣਨਦੀ ਸਿਖਯਾ ਗੁਰੂਤੋਂ ਸੁਣ,ਬੁੱਝ ਲੈਣਦਾ ਲਾਭ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੁਣੀ, ਉਹਨਾਂਨੂੰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ ? ਐਸੇ ਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਜੀਨੇ ਭਗਤ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:-

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ॥ ਸੁਣਿਐ ਦੂਖ ਪਾਪ ਦਾ ਨਾਸੁ॥

ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਚ ਆ ਗਈ ਆਪਣੇ ਪਾਪ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਲੈਣਦੀ, ਦੁਖ ਦੂਰ ਕਰ ਲੈਣ ਦੀ ਤੇ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਣਦੀ। ਇਹ ਗਲ ਚੌਹਾਂ ਪਉੜੀਆਂ ਵਿਚ ਫੇਰ ਫੇਰ ਆਖੀ ਹੈ; ਪੰਜਸ ਤੋ ਭਾਵ ਇਹਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਆਪਜੀ ਮੁੱਖ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਚੋਹਾਂ ਪਉੜੀਆਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਹੋਰ ਲਾਭਬੀ ਦੱਸੇ ਹਨ। ਏਹ ਲਾਭ ਯਥਾ ਭਾਵਨੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਦੱਸੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂਨੇ ਭਗਤੀ ਭਾਵ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ, ਉਹਤਾਂ ਚਾਰ ਵੇਰ ਕਥਕੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਤੇ। ਦੂਜੇ ਭਾਵਨਾ ਵਾਲਿਆਂਦੇ ਫਲ ਯਥਾ ਭਾਵਨੀ ਦਰਸਾਏ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿਧ ਪੀਰ ਬਣਨੇ ਲਈ ਸ੍ਰਵਣ ਕੀਤਾ, ਓਹ ਸਿਧ ਪੀਰ ਹੋਏ, ਜਿਨ੍ਹਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਲਈ ਸੁਣਿਆਂ, ਓਹ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਬਣੇ, ਆਦਿ।

ਚਹਾਂ ਪਉੜੀਆਂ ਵਿਚ ਗੈਣਤੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਹੈ:- ਸਿਧ, ਸੁਰ, ਨਾਥ, ਈਸ਼ਰ, ਬ੍ਰਹਮਾ, ਇੰਦ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਸ਼ੇਖ, ਪੀਰ। ਏਹੋ ਗੇਣਿਤੀ ਲਗ-ਪਗ ਫੇਰ ਪਉੜੀ 35 ਵਿਚਹੈ, ਯਥਾ- ਸਿਧ, ਦੇਵ, ਨਾਥ, ਮਹੇਸ਼, ਬਰਮੇ, ਇੰਦ, ਨਰਿੰਦ, ਆਦਿ 'ਅੰਤੁ ਨ ਅੰਤੁ'। ਪਉੜੀ 8 ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂਨੂੰ ਸਿਖਯਾ ਸੁਣਕੇ ਯਥਾ ਭਾਵਨੀ ਲਾਭ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਦਰਸਾਇਆਹੈ ਤੇ ਪਉੜੀ 35 ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਨੂੰ ਗਿਆਨ-ਖੰਡ ਵਿਚ ਦਰਸਾਇਆਹੈ। ਪਰ ਪਉੜੀ 37 ਵਿਚ ਭਗਤਦਾ ਨਿਵਾਸ ਕਰਮ-ਖੰਡ ਵਿਚਤੇ ਉਹਨਾਂਨੂੰ 'ਅਨੰਦ' ਵਿਚ ਤੇ 'ਸਚਾ ਮਨਿ' 'ਵਸਿਆ ਸੋਇ' ਦਰਸਾਇਆਹੈ, ਯਥਾ:-

ਤਿਥੈ ਭਗਤ ਵਸਹਿ ਕੇ ਲੋਅ॥ ਕਰਹਿ ਅਨੰਦੁ ਸਚਾ ਮਨਿ ਸੋਇ॥

ਧਰਮ-ਖੰਡ ਤੋਂ ਅਗੇ ਗਿਆਨ ਖੰਡਹੈ, ਇਸਤੋਂ ਅਗੇ ਸ਼੍ਰਮ-ਖੰਡ ਤੇ ਸ਼੍ਰਮ-ਖੰਡਤੋਂ ਅਗੇ ਕਰਮ-ਖੰਡਹੈ। ਕਰਮ-ਖੰਡਕੀ ਇਸ ਵਿਵੇਚਨਾ ਤੋਬੀ ਇਹੀ ਸਹੀ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਪਉੜੀਆਂ ਵਿਚ ਏਕਾਂਕੀ ਪ੍ਰੀਤ ਵਾਲੇਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਚਾਰ ਵੇ ਰ ਦੁਹਰਾਈਹੈ।

ਨਿਰੁਕੁਤਯ- ਸੁਣਿਐ (ਸ੍ਰਵਣ ਇੰਦ੍ਰ (ਕੰਨਾਂ) ਦ੍ਵਾਰਾ ਜੋ ਗਯਾਨ ਹੁੰਦਾਹੈ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਸ੍ਰਵਣ ਹੈ) ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਿਕ ਬੋਲੀ ਵਿਚ, ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਾਕ ਸੁਣਕੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਜ ਕਰਨੇਦਾ ਨਾਮ ਸ੍ਰਵਣਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਸ੍ਰਵਣਦਾ ਰੂਪ 'ਸੁਣਨਾ' ਹੈ। ਸੁਣਿਐ ਦਾ ਅਰਥਹੈ ਸੁਣਨੇ ਨਾਲ, ਸੁਣਨੇ ਕਰਕੇ ਆਇਆਹੈ,ਯਥਾ 'ਸੁਣਿ ਸੁਆਮੀ ਅਰਦਾਸਿ ਹਮਾਰੀ'; ਤੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਅਰਥ ਜੋ ਸ੍ਰਵਣਦੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚਬੀ ਆਇਆਹੈ; ਅਰਥਾਤ ਭਲਿਆਈਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਦਾ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਨਾ। ਯਥਾ:- *"ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਸਿਖ ਹਮਾਰੀ॥ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਰਹਸੀ ਜੀਅੜੈ॥"* ਪਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਸਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਰਥਹੈ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀਦੇ ਨਾਮਦਾ ਸੁਣਨਾ' ਜੈਸਾਕਿ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂਤੋਂ ਸਿਧਹੋ ਜਾਂਦਾਂਹੈ:-

ਸੁਣਿਐ ਸਿਧ ਪੀਰ ਸੁਰਿ ਨਾਥ॥ ਸੁਣਿਐ ਧਰਤਿ ਧਵਲ ਆਕਾਸ॥ ਸੁਣਿਐ ਦੀਪ ਲੋਅ ਪਾਤਾਲ॥ ਸੁਣਿਐ ਪੋਹਿ ਨ ਸਕੈ ਕਾਲੁ॥ ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ॥ ਸੁਣਿਐ ਦੂਖ ਪਾਪ ਦਾ ਨਾਸੁ॥

ਨਾਮ ਸੁਨਤ ਜਮੁ ਦੂਰਹੁ ਭਾਗੈ॥ ਨਾਇ ਸੁਣਿਐ ਸਭ ਸਿਧਿ ਹੈ ਰਿਧ ਪਿਛੇ ਆਵੈ॥

ਪੁਨਾ:- ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਦੁਖੁ ਕਾਲੁ ਸੰਤਾਪੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਭਗਤਾ ਕਉ ਨਾਮ ਅਧਾਰੁ ਹੈ ਨਾਮੇ ਸੁਖੁ ਹੋਈ॥

ਪੁਨਾ:- ਨਾਇ ਸੁਣਿਐ ਮਨੁ ਰਹਸੀਐ ਨਾਮ ਸਾਂਤਿ ਆਈ

ਨਾਇ ਸੁਣਿਐ ਮਨੁ ਤ੍ਰਿਪਤੀਐ ਸਭ ਦੁਖ ਗਵਾਈ॥

ਪੁਨਾ: ਨਾਇ ਸੁਣਿਐ ਪਾਪ ਕਟੀਅਹਿ ਨਿਰਮਲ ਸਚੁ ਪਾਵੈ॥

ਸੁਣਿਐ ਈਸਰੁ ਬਰਮਾ ਇੰਦੁ॥ ਸੁਣਿਐ ਮੁਖਿ ਸਾਲਾਹਣ ਮੰਦੁ॥ ਸੁਣਿਐ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਤਨਿ ਭੇਦ॥ ਸੁਣਿਐ ਸਾਸਤ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਵੇਦ॥ ਸੁਣਿਐ ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਗਿਆਨੁ॥ ਸੁਣਿਐ ਅਠਸਠਿ ਕਾ ਇਸਨਾਨੁ॥ ਸੁਣਿਐ ਲਾਗੈ ਸਹਜਿ ਧਿਆਨੁ॥

ਨਾਨਕ ਨਾਇ ਸੁਣਿਐ ਮੁਖ ਉਜਲੇ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਐ ਨਾਨਕ ਲਿਵ ਲਾਈ॥ ਸੁਣਿਐ ਸਰਾ ਗੁਣਾ ਕੇ ਗਾਹ॥ ਸੁਣਿਐ ਸੇਖ ਪੀਰ ਪਾਤਿਸਾਹ॥ ਸੁਣਿਐ ਅੰਧੇ ਪਾਵਹਿ ਰਾਹੁ॥ ਸੁਣਿਐ ਹਾਥ ਹੋਵੇ ਅਸਗਾਹੁ॥

ਨਾਇ ਸੁਣਿਐ ਸੰਤੋਖੁ ਹਇ ਕਵਲਾ ਚਰਨ ਧਿਆਵੈ॥

ਨਾਇ ਸੁਣਿਐ ਸੁਚ ਸੰਜਮੋ ਜਮੁ ਨੇੜਿ ਨ ਆਵੈ॥

ਨਾਇ ਸੁਣਿਐ ਨਾਉ ਉਪਵੈ ਨਾਮੇ ਵਡਿਆਈ॥

ਨਾਇ ਸੁਣਿਐ ਸਹਜ ਊਪਜੈ ਸਹਜੇ ਸੁਖੁ ਪਾਵੈ॥

ਪੁਨਾ:- ਰਾਗ ਨਾਦ ਸਬਦਿ ਸੋਹਣੇ ਜਾ ਲਾਗਾ ਸਹਜਿ ਧਿਆਨੁ॥

ਨਾਇ ਸੁਣਿਐ ਆਪੁ ਬੁਝੀਐ ਲਾਹਾ ਨਾਉ ਪਾਵੈ॥

ਨਾਮੇ ਹੀ ਸਭਿ ਜਾਤਿ ਪਤਿ ਨਾਮੇ ਰਤਿ ਪਾਈ॥

ਨਾਇ ਸੁਣਿਐ ਘਟਿ ਚਾਨਣਾ ਆਨੇਰੁ ਗਵਾਵੈ॥

ਸਿਧ-(ਸੰਸ:, ਸਿਦੁਧ) 1. ਜੋ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

3. ਜੈਨੀਆ ਦੇ ਵਡਕੇ। 4. ਪਰ ਏਥੇ ਉਸ ਪੁਰਖਤੋਂ ਮੁਰਾਦਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਸਿੱਧੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ।

ਪੀਰ (ਫਾ:,) ਵਡਾ। ਮੁਲਸਮਾਨਾਂ ਵਿਚ ਕਰਾਮਾਤੀ ਤੇ ਸਿਧੀਆਂ ਵਾਲਾ ਆਦਮੀ॥

ਸੁਰਿ- (ਸੰਸ:, ਸੁਰ) ਦੇਵਤਾ। 2. ਵਿਦਵਾਨ ਪੁਰਖ। ਨਾਥਿ (ਸੰਸ :,) ਜੋਗੀਆਂ ਦਾ ਵਡਕਾ।

ਧਰਤਿ-ਪ੍ਰਿਥਵੀ। ਧਵਲ-ਬੈਲ, ਚਿੱਟਾ। ਮੁਰਾਦ ਹੈ ਧਰਤੀ ਦਾ ਹੇਠਲਾ ਪਾਸਾ। ਆਕਾਸ-ਅਸਮਾਨ, ਮੁਰਾਦ ਹੈ ਧਰਤੀ ਦਾ ਉਪਰਲਾ ਪਾਸਾ। ਦੀਪ- ਟਾਪੂ, ਲੋਅ- ਲੋਕ। ਪਾਤਾਲ- ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਹੇਠਲੇ ਤੇ ਅਗੋਂ ਹੋਰ ਹੇਠਲੇ ਟਿਕਾਣੇ। ਇਨਾਂ ਤੁਕਾਂ ਦੇ ਕਈ ਭਾਵ ਅਰਥ ਲੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ:-

1. ਸੁਣਨੇ ਕਰਕੇ ਕਾਇਮ ਹਨ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲਾ ਤੇ ਉਪਰਲਾ (ਭਾਵ ਚੁਫੇਰੇਦਾ) ਆਕਾਸ਼, ਹਾਂ ਧਰਤੀਦੇ ਦੀਪ, ਲੋਅ (ਉਪਰਲੇ ਲੋਕ)ਤੇ ਪਾਤਾਲ(ਹੇਠਲੇ ਲੋਕ)। ਯੁਕਤੀ ਇਹਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ 'ਸੁਦਰੁ' ਵਿਚ ਖੰਡ, ਮੰਡਲ, ਸੁਰਗ, ਪਾਤਾਲ ਆਦਿ ਜਸ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਦੱਸੇ ਹਨ, 'ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ' ਵਿਚ ਧਰਤੀ ਸੂਰਜ ਚੰਦ ਈਸ਼ਵਰਦਾ ਭੈ ਮੰਨਦੇ ਦੱਸੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਬਿਹਾਰੜਾ ਮ: 4 ਵਿਚ ਧਰਤਿ ਪਤਾਲੁ ਅਕਾਸੁ ਹਰਿਨਾਮੁ ਧਿਆਉਂਦੇ ਦੱਸੇ ਹਨ,

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤਿਵੇਂ ਏਥੇ ਧਰਤੀ ਅਕਾਸ ਪਤਾਲ ਆਦਿ ਹਰਿਨਾਮ ਸੁਣਦੇ ਦੱਸੇ ਹਨ, ਜੋ ਨਾਮ ਸੁਣਕੇ ਕਾਇਮ ਹੋਏ ਤੇ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਚਾਹੋ ਇਨ੍ਹਾਂਦਾ ਗਾਇਨ, ਧਿਆਉਣਤੇ ਸੁਣਨਦਾ ਢੰਗ ਵੱਖਰੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਾਈਂਨੇ 'ਕੀਤਾ ਪਸਾਉ ਏਕੋ ਕਵਾਉ।' ਤਦੋਂ ਜੋ 'ਕਵਾਉ' ਕੀਤਾ, ਉਸ ਨਾਲ ਸ੍ਰਵਣਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਗਾ, ਧਿਆ ਤੇ ਕਾਇਮ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ; ਚਾਹੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਗਾਇਨ ਆਦਿਦਾ ਢੰਗ ਵੱਖਰਾਹੈ।

2. ਕਈ ਦਾਨੇ 'ਗੁਣ' ਲੈਕੇ 'ਗੁਣਾਨੁਵਾਦ' ਦੁਆਰਾ, ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਐਉ:- ਈਸ਼ਵਰਦਾ ਨਾਮ ਸੁਣਨੇ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਵਾਂਙੂ ਧੀਰਜਵਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਧਉਲ ਵਾਂਙੂ ਉਜਲ, ਯਾ ਅਡੋਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅਕਾਸ਼ ਵਾਂਙੂ ਅਸੰਗ, ਅਥਵਾ ਦੈਵੀ-ਗੁਣਾਂਦਾ ਅਸਥਾਨ ਆਪਨੂੰ ਵਯਾਪਕ ਵੇਖਣ ਵਾਲਾਹੋ ਜਾਂਦਾਹੈ। ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਪਦਾ ਗੁਣ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਪਾਤਾਲਦਾ ਨੰਮ੍ਰਤਾ; ਏਹ ਗੁਣ ਸੁਣਨੇ ਨਾਲ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

3. ਦੀਪ, ਲੋਅ, ਪਾਤਾਲ ਆਦਿਦੇ ਅਧਿਸ਼ਟਾਤਾ ਦੇਵਤੇ ਸੁਣਨ ਨਾਲ ਇਸ ਪਦਨੂੰ ਪਹੁੰਚੇ ਹਨ।

4. ਸੁਣਨੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਲਈਦਾ ਹੈ ਸਿਧਾਂ, ਪੀਰਾਂ, ਸੁਰਾਂ, ਨਾਥਾਂ, ਧਰਤੀਆ, ਧਉਲਾਂ, ਅਕਾਸ਼ਾਂ, ਦੀਪਾਂ, ਲੋਆਂਤੇ ਪਤਾਲਾਂਦੇ ਭੇਦਾਂਨੂੰ।

5. ਸੁਣਨ ਨਾਲ ਜਾਚ ਆ ਜਾਂਦੀਹੈ,ਸਿਧ ਪੀਰ ਆਦਿ ਬਣਨੇਦੀ ਤੇ ਧਰਤੀ ਅਕਾਸ ਦੀਪ ਲੋਆਂ ਵਿਚ ਗਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਣੇਦੀ।

6. ਅਥਵਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈਣੇਦੀ ਜਾਚ ਆ ਜਾਂਦੀਹੈ।

ਮੰਨੈਕੀ ਗਤਿ ਕਹੀ ਨ ਜਾਇ॥ ਜੇ ਕੋ ਕਹੈ ਪਿਛੈ ਪਛੁਤਾਇ ॥ਕਾਗਦਿ ਕਲਮ ਨ ਲਿਖਣਹਾਰੁ ॥ ਮੰਨੇਕਾ ਬਹਿ ਕਰਨ ਵੀਚਾਰੁ ॥ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੋਇ ॥ ਜੇ ਕੋ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ ਮਨਿ ਕੋਇ॥੧੨॥

ਨੰ.1. ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ "ਮੀਣਾ"

ਏਹੁ ਤਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰਕੇ ਨਾਮ ਸੁਣੈਕਾ ਫਲੁ। ਪਰ ਜਿ ਕੋਈ ਸੁਣਿ ਕਰਿ 'ਮੰਨੇ' ਤਿਸਕੀ ਕਿਆ ਮਹਮਾ?

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਜਿਨਿ ਕਿਨੇ ਸੁਣਿ ਕਰਿ 'ਮੰਨਿਆ' ਪਰਮੇਸੁਰਕਾ ਨਾਉ, ਤਿਸਕੀ ਗਤਿ ਮਿਤਿ ਕਿਛੁ ਮੇਰੇਸੁ ਤੇ ਕਹੀ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦੀ। ਜੇ ਕੋਇ ਪਛਤਾਇਕੇ ਕਹੇ, ਜਿ ਮੈ ਏਸ ਬਾਤਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਓੜਕੁ ਦੇਖਾਂ, ਜਿ ਮੰਨੇਕਾ ਗੁਣੁ ਕਿਤਨਾ-ਕੁ ਹੈ। ਅਰੁ ਜੇ ਕੋਈ ਮੰਨੇਕੇ ਫਲ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਕੀਆ ਚਾਹੈ, ਤਾ ਨ ਹੋਇ। ਇਤਨਾ ਕਿਸੀ ਪਾਸਿ ਕਾਗਦੇ ਨਾਹੀ ਕਿਥਾਊ; ਜਿ ਨਾਮਕੇ ਬੀਚਾਰੁ ਕੀਆ ਚਾਹੈ, ਤਾ ਨ ਹੋਇ। ਇਤਨਾ ਕਿਸੀ ਪਾਸਿ ਕਾਗਦੇ ਨਾਹੀ ਕਿਥਾਊ; ਜਿ ਨਾਮਕੇ ਮੰਨੇਕੇ ਫਲ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਲਿਖਨੇ ਨੋ, ਨ ਕਲਮਹੈ, ਜਿ ਮੰਨੇ ਕੇ ਫਲ ਕਾ ਬੀਚਾਰਸ ਬਹਿ ਕਰ ਕਰੈ। ਐਸਾ ਪਰਮੇਸੁਰਕਾ ਨਾਮੁਹੈ, ਜੇ ਕੋਈ ਮੰਨਿ ਸਕੈ ॥12॥

ਨੰ.2. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਸ਼ਹੀਦ'

ਤਾਂ ਸਿੱਧਾਂ ਕਹਿਆ, "ਜਿਨਾਂ ਨੇ 'ਸੁਣਕਰ' 'ਮੰਨਿਆ' ਹੈ ਓਨਾਂ ਦੀ ਗਤਿ ਅਸਾਂਨੂੰ ਕਹੋ"॥

ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਕਿ, ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂਦੀ ਗਤਿ ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ॥ ਕਯੋਂ ਜੋ ਓਹ ਪਮੇਸ਼ਵਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ, ਅਤੇ, ਜੇ ਕੋਈ ਓਨਾਂਦੀ ਗਤਿ ਕਹੇ, ਤਾਂ ਪਿਛੇ ਪਛੋਤਾਉਂਦਾ ਹੈ,

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਯੋਕਿ ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ॥ ਅਰ 'ਨਾਂ ਇਤਨੇ ਕਾਗਤ ਹਨ, ਅਰ ਨਾ ਇਤਨੀਆਂ ਲਿਖਣਾਂ ਹੀਹੈ, ਅਤੇ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾਭੀ ਕੋਈ ਨਹੀ ਜੋ ਉਸ ਦੀਆਂ ਵਡਿਆਈਆਂ ਲਿਖੇ ਪਰ, ਜੇ ਸੱਤ ਦੀਪਾਂਦਾ ਕਾਗਤਭੀ ਕੀਜੇ, ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਬਨਾਸਪਤੀ ਦੀਆਂ ਲਿੱਖਣਾਂ ਕਰੀਐ, ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰਦੀ ਮਸਵਾਣੀ ਅਤੇ ਪਰਬਤ ਕੁੰਟ ਕੇ ਮਸ ਕਰੀਐ, ਅਰ ਸਰਸ੍ਵਤੀ ਵਕਤਾ ਹੋਵੇ,ਅਤੇ ਗਣੇਸ਼ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ, ਅਰ ਕਈ ਜੁਗ ਬੈਠਕੇ ਲਿਖੇ, ਤਉਭੀ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਤਿ ਲਿਖ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ'। ਸੋਐਸਾ ਮਹਾਰਾਜਦੇ ਨਾਮਦਾ ਮਹਾਤਮਹੈ ਤਾਂਤੇ ਜੋਕੋਈ ਮੰਨਦਾਹੈ ਸੋਈ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਜਾਣਦਾਹੈ॥ 12॥

ਨੰ.3. ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਜੀ (ਸੇਵਾਪੰਥੀ)

ਮਨਨ ਮਹਾਤਮ ਕਹੇਹੈ;ਇਸਕਾ ਅਰਥ:- ਨਿਰਜੰਨ ਕਹੀਐ ਮਾਯਾ-ਅਤੀਤ ਸ਼ੁੱਧ ਨਾਰਾਯਣ ਜੋ ਹੈ, ਤਿਨਕਾ ਗੁਰੁਦਵਾਰੇ ਸ੍ਰਵਣਤੋ ਮਨਨ ਜੋਹੈ, ਤਿਸਕੀ ਗਤਿ, ਕਹੀਐ ਪ੍ਰਾਪਤਿਸੋ,ਕਹੀ ਨਹੀ ਜਾਤੀ॥ ਕਾਹੈਤੇ, ਮਨ ਬਾਣੀਕਾ ਪਰਾ ਹੈ:- ਜੇ ਕੋ ਕਹੈ ਪਿਛੈ ਪਛੁਤਾਇ॥ ਕਹੀ, ਜੋਹਾ ਹਾਥੇ ਕਛੁ, ਅਰੁ ਮਾਨ ਕਛੂ ਰਹੇਥੇ;ਜੋ ਅਬ ਜਾਨਾ,ਜੋ ਏਕ ਸੁਧ ਨਿਰਜੰਨਹੀ ਨਿਰੰਜਨਹੈ;ਵਹਿ ਗਤਿ ਜੋਹੈ ਤਿਸਕੇ ਲਿਖਣੇਕੋ ਕੋਈ ਸਮਰਥੁ ਨਹੀ॥ ਜੋ ਸੰਪੂਰਣ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕਾਗਦ ਹੋਇ॥ ਅਰੁ ਬਨਾਸ ਪਤੀ ਕਲਮ ਹੋਇ॥ ਅਰੁ ਸਪਤ ਸਮੁਦ੍ ਮਸੁ ਹੋਇ॥ ਅਰੁ ਸਰਸਵਤੀ ਬਕਤਾ ਹੋਇ। ਅਰੁ ਗਣੇਸਾ ਲਿਖਾਰੀ ਹੋਇ॥ ਬਯਾਸਾਦਿ ਐਸੇ ਐਸੇ ਵੀਚਾਰ ਕਰਨੇ ਹਾਰੇ ਹੋਹਿ॥ ਤੋ ਭੀ ਮੰਨੇ ਕੀ ਗਤਿ ਕਾ ਜੋ ਮਹਾਤਮ ਹੋ ਸੇ ਬੈਠ ਕੇ ਬੀਚਾਰ ਸਕੇ॥ ਸੋ ਨਹੀ॥ ਕਾਹੇਤੇ ਅਤਿ ਬਿਅੰਤ ਹੈ॥

ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੋਇ ॥ ਜੇ ਕੋ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ ਮਨਿ ਕੋਇ॥ 12॥

ਐਸਾ ਮਹਾਤਮ ਨਿਰੰਜਨ ਨਾਮ ਕਾ ਹੈ, ਜੇ ਕੋਈ ਗੁਰੋਂ ਤੇ ਸ੍ਰਵਣ ਦਵਾਰੇ ਅਪਨੇ ਮਨਾ ਵਿਖੇ ਮਨਨ ਕੋਈ ਕਰਿ ਜਾਣੇ ॥ 12॥

ਨੰ.4. ਸਾਧੂ ਅਨੰਦਘਨ ਜੀ (ਉਦਾਸੀਨ-ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਵਾਚੀ)

ਸ੍ਰਵਣ ਗਿਆਨਕੀ ਮਹਮਾ ਕਹੀ, ਜੋ ਸੁਣਾ ਅਰ ਨਾ ਮਾਨਾ, ਤੋਂ ਸੁਣਨਾਭੀ ਕਿਸੀ ਕਾਮਕਾ ਨਹੀ॥ ਤਾਤੇ ਸ੍ਰਵਣ ਗਯਾਨ ਕੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾਕੇ ਨਮਿੱਤ ਮਨਨ ਗਯਾਨਕੀ ਮਹਮਾ ਕਹਤੇਹੈਂ॥

ਮੰਨੇ ਕੀ ਗਤਿ ਕਹੀ ਨ ਜਾਇ॥ ਜੇ ਕੋ ਕਹੈ ਪਿਛੈ ਪਛੁਤਾਇ॥

'ਗਤਿ'ਨਾਮਹੈ ਪ੍ਰਾਪਤਿਕਾ॥ ਗੁਰੂ-ਉਪਦੇਸ਼ ਦਵਾਰਾ ਜੋ ਨਾਮਕੋ ਸੁਣ ਕਰ ਮਾਨ ਲੇਤੇ ਹੈਂ,ਤਿਸਕੋ ਜੋ ਕਛੁ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾਹੈ, ਸੋ ਕਹਾ ਹੀ ਨਹੀ ਜਾਤਾ॥ ਜੇ ਕੋ ਕਹੇਗਾ ਪੀਛੇਤੇ ਪਸਚਾਤਾਪ ਕਰੇਗਾ, ਕਾਹੇ ਤੇ;

ਕਾਗਦਿ ਕਲਮ ਨ ਲਿਖਣਹਾਰੁ॥ ਮੰਨੇ ਕਾ ਬਹਿ ਕਰਨ ਵੀਚਾਰੁ॥

ਨ ਐਸਾ ਕਾਗਦ ਹੀਹੈ ਨ ਲੇਖਣ ਹੀ ਹੈ ਨ ਲੇਖਕ ਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਮੰਨੋਕਾ ਵੀਚਾਰ ਕਰ ਕਰ ਲੇਖਾ ਲਿਖੇਗਾ। ਕਾਹੇਤੇ, ਨਾਮਕੇ ਮਾਣਨੇਕਾ ਫਲ ਤੋ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿਹੈ, ਸੋ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰਤੋ ਅਨੰਤ; ਜਿਸਕਾ ਅੰਤ ਹੈਹੀ ਨਹੀ, ਤਿਸਕੋ ਲਿਖਣੇ ਵਾਲਾ ਕਿਆ ਲਿਖੇਗਾ;ਅਰ ਜੋ ਕਛੁ ਲਿਖੇਗਾ, ਤੋਭੀਤੋ ਅਨੰਤਕੋ ਲਿਖ ਨ ਤੋ ਨ ਸਕੇਗਾ, ਤਿਸਕੋ ਆਪਹੀ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ ਹੋਵੇਗੀ॥

ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੋਇ॥ ਜੇ ਕੋ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ ਮਨਿ ਕੋਇ॥ 12॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਾਮ ਏਸਾ ਨਿਰੰਜਨਹੈ, ਅਨੰਤਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਸੁਣ ਕਰ ਮਨ ਵਿਖੇ ਮਾਨ ਸਕੇ,ਤੇ ਮਾਨੇ; ਨਿਰੰਜਨ ਪਦਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇਗੀ ਸੋ ਮਾਨਣੇ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀਤੋਹੈ, ਸਭੀਤੋ ਨਹੀਂ॥

ਨੰ.5. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘਜੀ ਕਵੀ ਚੂੜਾਮਣੀ (ਨਿਰਮਲ-ਗਿਆਨੀ)

ਸ੍ਰਵਣ ਗਯਾਨਕੀ ਤੋ ਸਮਾਪਤਿ ਭਈਹੈ। ਅਬ ਅਗਾਰੀ ਦੂਸਰੋ ਮਨਨ ਗਯਾਨਕੋ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰੇਹੈਂ:-

ਮੰਨੇ ਕੀ ਗਤਿ ਕਹੀ ਨ ਜਾਇ॥

ਜਿਨ੍ਹੋਂਨੇ ਪ੍ਰਿਥਮਤੋ ਕੀਓ ਸਤਿਗੁਰਕੇ ਸਬਦ ਆਤਮ ਉਪਦੇਸ਼ਕੋ ਸ੍ਰਵਣ, ਬਹੁਰ ਮੰਨਨ ਕਰਤਹੈਂ, ਤਿਨਕੋ ਨਾਮ 'ਮੰਨਾ', ਤਿਸਕੀ 'ਗਤਿ' ਕਹੀਏ ਪ੍ਰਾਪਤਿ, ਸੋ ਕਿਸੇ ਰੀਤਿਸੋਂ ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਤੀਹੈ; ਐਸੀ ਕੋਨ ਵਸਤੂ ?

ਪਰਮਾਨੰਦਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ, ਸੋਤੋ ਮਨ ਬਾਣੀਕਾ ਪਰਾ ਹੈ, ਮਨ ਬਾਣੀ ਤਹਾਂ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਸਕਤਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਣ ਇਸ ਪਰ ਬੇਦਕੋ: 'ਯਤੋ ਵਾਚਾ ਨਿਵਰਤੰਤੇ ਅਪ੍ਰਾਪ ਮਨਸਾ ਸਹ:'ਇਤਿ ਸ੍ਰਤੇ।

ਜੇ ਕੋ ਕਹੈ ਪਿਛੈ ਪਛੁਤਾਇ॥

ਜੇਕਰਿ ਕੋਈ ਕਹੈ, ਮੰਨੇਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਸੰਪੂਰਨਕੋ ਮੈ ਕਹਿਤਾ ਹੂੰ, ਸੋ ਕਹਤ ਕਹਤ ਪੀਛੇ ਸੇ ਪਛੁਤਾਵੈਂਗੇ, ਜੋ ਕਹਨਿ ਬਿਖੇ ਨਹੀਂ ਆਵਤਹੈ; ਸੰਪੂਰਨਤੋਂ ਕਿਉਂ ਹੂੰ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕੇਗੇ।

ਕਾਗਦਿ ਕਲਮ ਨ ਲਿਖਣਹਾਰੁ॥

ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਆਦਿ ਜੇ ਸਰਬ ਕਾਗਦ ਕਰੀਏ, ਕਲਮ ਜੋ ਲਿਖਣਹੈ ਸੋਸਰਬ ਬਨਾਸਪਤੀ ਕਰੀਏ, ਲਿਖਣਹਾਰ ਲਿਖਾਰੀ ਗਣੇਸ ਜੀ ਕਰੀਏ,ਇਨ ਤੀਨਕੀ ਇਹ ਤੀਨਹੀ ਅਵਧਿਹੈਂ, ਸੋ ਇਨਤੇ ਤੋਂ ਇਹ ਲਿਖੀ ਨਹੀਂ ਜਾਤਹੈ। ਇਨਤੇ ਉਪਰਾਂਤ੍ਰ ਔਰ ਕੌਨ ਗਨੀਏ ? ਯਾਂਹੀਤੇ ਕਹਯੋਹੈ; ਨਾ ਕਾਗਦਹੈ, ਨਾ ਕਲਮਹੈ, ਨਾ ਲਿਖਾਰੀਹੈ।

ਮੰਨੇਕਾ ਬਹਿ ਕਰਨ ਵੀਚਾਰੁ॥

ਮੰਨੇਕੇ ਆਨੰਦਕਾ ਬੈਠ ਕਰਿ ਬੀਚਾਰ ਕਹੀਏ 'ਗਿਨਤੀ' ਜੇ ਕਰੈਂ,ਸੋ ਕਯੋਹੂੰ ਨਹੀਂਹੋ ਸਕਤਹੈ। ਇਤਿਯਰਥ;

ਇਨ ਚਾਰਨਹੂੰ ਤੁਕਤਮੈਂ ਕਾਵਯਲਿੰਗ ਅਲੰਕਾਰ। ਸਮਰਥਨੀਯ ਤੋ ਇਹ ਜੋ ਮੰਨੇਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਤਹੈ। ਸਮਰਥਨ ਪਿਛਲੀ ਤੁਕਨਸੋਂ ਕਰਯੋ। ਨਾ ਕੋਈ ਕਹਿਨਨਵਾਰ ਹੈ, ਨਾ ਕਾਗਦਹੈ, ਨਾ ਕਲਮਹੈ, ਨਾ ਲਿਖਣਹਾਰਹੈ, ਯਾਂਤੇ ਕਾਵਯਲਿੰਗ। ਦੂਸਰੋ ਅਲੰਕਾਰ ਉਕਤ ਨਿਮਿਤਾ ਵਿਸ਼ੇਖੋਕਤਿ ਹੈ। ਕਹਨਵਾਰੇ ਕਾਰਨ ਤਿਨਤੇ 'ਮੰਨੇਕੀ ਗਤਿ ਕਹਿਨੀ'ਸੋ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਭਯੋ, ਨਾ ਕਾਗਦਹੈ,ਨਾ ਕਲਮਹੈ, ਨਾ ਲਿਖਨਵਾਰੋਹੈ, ਯਾਂਤੇ ਨਹੀ ਕਹੀ ਜਾਤਹੈ, ਯਾਂਤੇ ਉਕਤਿ ਨਮਿਤਾਵਿਸ਼ੇਖੋਕਤਿ ਹੋਤਹੈ। ਏਕਤੋ ਅਰਥ ਇਨ ਤੁਕਨਕੋ ਸੁਖੇਨ ਰੀਤਿ ਸੋਂ ਐਸੇ ਹੈ, ਔਰ ਦੂਸਰੇ ਅਰਥ ਗੁਰੂ ਜੀਕੋ ਧਰਯੋ, ਹੋਯੋ ਕਠਨ ਰੀਤਿ ਸੋਂਹੈ, ਅਬ ਸੋਈ ਕਹਤ ਹੈਂ:-

ਮੰਨੇਕੀ ਗਤਿ ਕਹੀ ਨ ਜਾਇ॥

ਇਸ ਅਰਥਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਨਨ ਕੋਰੂਪ ਦਿਖਾਵਤਹੈਂ॥ ਮੰਨੇਕੋ ਨਕਾਰ ਤੇ ਇਕਾਰ ਨਿਕਸੇ 'ਮੰਨ'-'ਏਕੀ' ਗਤਿ ਹੋਤਹੈ। ਏਕਹੀ ਬਿਖੇ 'ਗਤਿ' ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਰੀਹੈ ਰੁਨਕੀ--ਨਾਨਾਤਵਕੋ ਤਯਾਗਕਰਿ,ਸੋ 'ਮੰਨ','ਕਹੀ ਨ ਜਾਇ' ਯਾਕੋ ਅਰਥ:- ਬਹੁਰੋ ਮਨ ਕਹੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਤਹੈ। ਮਾਯਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਰਚਤਜੋ ਜਗਤਮੈ ਅਨੇਕਤਾਹੈ, ਤਿਸਕੇ ਸੰਕਲਪ ਉਠਾਵਨਤੇ ਮਿਟ ਜਾਤਹੈ, ਮਨਤੇ ਅਮਨ ਹੋਤਹੈ। ਮਨਨਕੋ ਅਰਥਭੀ ਯਹੀਹੈ= ਮਨ-ਨਾ ਹੋਇ, ਸੋ ਮਨਨ। ਮਨਸਾ ਸਰਬ ਮਨ ਬਿਖੇ ਹੀ ਸਮਾਏ। ਸੋਹੀ ਤੁਕਨਿਕੋ ਅਰਥ ਭਯੋ। ਮੰਨੇਕੀ ਗਤਿ=ਮੰਨੇ ਨੇ, 'ਕੀ' ਕੋ ਅਰਥ 'ਕਰੀਹੈ'? 'ਗਤਿ'ਕਹੀਏ 'ਨਸ਼ਟ', ਮਨਕੀ ਬ੍ਰਿਤੀ; ਜੋ ਬ੍ਰਿਤਿ ਦ੍ਵੈਤਕੇ ਸੰਕਲਪ ਵਿਕਲਪ ਕਰਤ ਹੁਤੀ,ਤਿਸਕੋ ਕਰਯੋਹੈ ਨਾਸ਼। ਸੋ ਫੇਰ ਕਹੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਤਹੈ। ਜਬ ਐਸੇ ਭਯੋ,ਤਬ ਕਿਆ ਸਮਝਤਹੈ? ਸੋਈ ਬਤਾਵਤਹੈਂ:- ਜੇ ਕੋ ਕਹੈ ਪਿਛੈ ਪਛੁਤਾਇ॥

ਜਕਾਰ ਤੇ ਅਕਾਰ ਨਿਕਸੇ 'ਜ ਏਕੋ' ਹੋਤਹੈ, ਕਕਾਰ ਤੇ ਉਕਾਰ ਨਿਕਸੇ 'ਓਕ='ਭਯੋਹੈ 'ਕੋ' ਅਰਥ ਅਸਤਿ 'ਜ ਏਕ ਓਕ ਅਸਤਿ' ਹੁਤੋ। ਜੀਵ ਈਸ਼ਰਕੋ ਏਕ ਓਕ ਕਹਾਂ, ਏਕ ਸਥਾਨ ਹੁਤੋ ਸਤ। 'ਪਿਛੈ ਪਛੁਤਾਇ'=ਪਿਛਲੀ ਆਰਥਲਾ ਜੋ ਬੀਤ ਗਈ ਹੈ ਤਿਸਕੋ ਪਛੁਤਾਵਤਹੈ; ਜੋ ਅਪਨਾ ਆਪਮੈਂ ਤਨ ਆਦਿਕੋ ਮਾਨਿ ਅਨੇਕ ਦੁਖਕੋ ਭਾਗੀ ਭਯੋ:ਅਰੋ ਮੇਰੇ ਸਰੂਪਤੋ ਔਰ ਹੁਤੋ; ਜੈਸੇ ਬਾਲਕ ਲੀਲਾਮੈਂ ਮ੍ਰਿਤਕਾਕੇ ਦੁਰਗ, ਘੋੜੇ, ਹਾਥੀ, ਤਿਨ੍ਹਕੇ ਮਮੰਤਕੋ ਧਾਰਿ ਦੁਖ ਸੁਖ ਮਾਨਤਹੈ, ਜਬ ਸਿਆਨੇ ਹੋਤਹੈ ਤਬ ਜਾਨਤਹੈ; ਯਹਤੋ ਕੁਛ ਭੀ ਵਸਤੁ ਨਹੀਂ, ਜਿਸਕੇ ਬਿਖੇਮੈਂ ਦੁਖ ਸੁਖ ਮਾਨਤ ਹੁਤੋ; ਐਸੇ ਜਾਨਿਯੇ।

ਕਾਗਦਿ ਕਲਮ ਨ ਲਿਖਣਹਾਰੁ॥

'ਕਾ' ਕੋ ਅਰਥ 'ਕਿਆ', ਬ੍ਰਿਜਭਾਖਾਮੈਂ 'ਕਿਆ' ਕੋ 'ਕਾ' ਕਹਤ ਹੈਂ। ਕਿਸੇਕੋ ਬੁਝਤਹੈਂ; ਕਾ ਤੁਮਾਰੇ ਪਾਸ ਹੈ? 'ਗਦ'ਨਾਮ ਰੋਗਕੇ,ਕਿਆ ਦੁਖਹੈ? ਤਿਨਕੋ ਕਾਕੋਕਤਿ ਸੋਂਕੋਈ ਭੀਨਹੀਂ ਦੁਖ ਰਹਤਹੈਂ,ਤੀਨੋਂ ਤਾਪ ਬਿਖੇਤੇ। ਕਿਆ ਅਨ੍ਹੈ 'ਕਲ' ਸੋਭੀ। ਕਿਆ ਕਲਹੈ, ਤਿਨਕੇ ਮਨ ਕੋ? ਕਾਕੋਕਤਿ ਸੋਂ ਕਲਨਾ ਭੀ ਨਹੀਂ; 'ਕਲਨਾ' ਜੋ ਰਾਗ ਦਵੈਸ਼ ਕੀ ਹੁਤੀ--ਤਿਸਤੇ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤਿ ਹੋਯੋ ਹੈ। ਐਸੇ ਜਬ ਭਯੋ,ਤਬ ਲਿਖਣਹਾਰ ਲਿਖਣ ਪਦੁਤੇ ਲਿਖਣਵਾਰੇਕੋ ਅਧਯਾਹਾਰ ਉਪਰਤੇ। ਲਿਖਣ ਵਾਰੇ ਕ੍ਰਮ ਸ਼ੁਭਾਸ਼ੁਭ ਜੋ ਲਿਖਤ, ਤੋ ਕਰਮਨ ਕਾ ਅਹੰਤਾ ਸਮੇਤ ਹੁਤੋ। ਅਹੰ ਕਰਤਾ, ਅਹੰ ਭੁਗਤਾ, ਸੋ ਅਹੰ ਤਨ ਆਦਿਕੋ ਨਹੀਂ ਮਾਨਤਹੈ, ਯਾਂਤੇ ਲਿਖਣਤੇ ਹਟ ਜਾਤਹੈ।

ਮੰਨੇਕਾ ਬਹਿ ਕਰਨ ਵੀਚਾਰੁ॥

ਮੰਨੇਕੇ ਨਕਾਰ ਤੇ ਇਕਾਰ ਨਿਕਸੇ 'ਮੰਨ ਏਕਾ'। ਕਕਾਰ ਤੇ ਅਕਾਰ ਨਿਕਸੇ 'ਮੰਨ ਏਕ ਅਬਹਿ' ਹੋਤਹੈ। ਮੰਨਕੇ 'ਮਨ'ਕੋ 'ਏਕ'ਕੇ ਬਿਖੇ ਬਹੁਰੋ ਮਨ'ਅਥਹਿ'ਹੋਤਹੈ। ਮਨਕੋ ਪ੍ਰਵਾਹਜੋ ਹੁਤੋ,ਜਗਤ ਦਿਸ਼ ਤਿਸਤੇ 'ਅਬਹਿ' ਹੋਕਰਿ ਠਹਿਰ ਜਾਤਹੈ। 'ਕਰਨਿ ਵੀਚਾਰੁ'= ਫੇਰ ਬੀਚਾਰਨਿ ਲਗ ਪਰਤਹੈ, ਸਜਾਤੀ ਪ੍ਰਵਾਹਸੈ ਪਰਤਹੈ, ਵਿਜਾਤੀ ਪ੍ਰਵਾਹਕੋ ਤਯਾਗਤ ਹੈ। ਇਤਿਯਰਥ; ਇਸ ਅਰਥ ਮੈਂ ਪ੍ਰਯਾਯ ਅਲੰਕਾਰ।

ਲੱਛਣ- "ਇਕਕੇ ਆਸ੍ਰਯ ਹੋਇਂ ਅਨੇਕ। ਕਿਧੌਂ ਬਹੁਤ ਕੋ ਆਸ੍ਰੇ ਏਕ।
ਦੈਵ ਰਿਧਿਕੇ ਭੁਖਨ 'ਪਰਯਾਨ'। ਜਾਨਤ ਹੈ ਯੋ ਕਵਿ ਸਮੁਦਾਇ"

ਇਹਾਂ ਏਕ ਮਨ ਕੇ ਅਨੇਕ ਆਸ੍ਰੇ: ਪ੍ਰਿਥਮ ਦ੍ਵੈਤ ਹੁਤੀ, ਫੇਰ ਆਸ਼ਰੋ ਅਦ੍ਵੈਤ ਭਈ, ਯਾਂਤੇ ਪਰਯਾਯ। ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੋਇ॥ ਐਸਾ ਨਾਮ ਨਿਰੰਜਨ ਕਾਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:- ਇਸ ਤੁਕਮੈਂ 'ਹੋਇ' ਜੋ ਪਦਹੈ ਸੋ ਭਵਿਖਯਤ ਕਾਲਕੋ ਬਾਚੀਹੈ,ਅਰਥ ਜਾਂਕੇ ਬਰਤਮਾਨ ਕਾਲ ਕੋ ਭਯੋ? ਇਤ ਆਸੰਕਾ ? ਜੇ ਕੋ ਇਸਹੀ ਅਰਥ ਪਰ ਹਠ ਕਰੇ, ਤਹਾਂ ਅਵਾਚਕ ਦੋਖ ਆਵਤ ਹੈ।

ਲੱਛਣ- "ਹੇਤ ਅਰਥ ਕੈ ਜੋ ਪਦ ਧਰਿ ਹੀ। ਕਹੈ ਨ ਤਿਹ ਸੁ ਅਵਾਚਕ ਰਹਿ ਹੀ।

ਹੋਇ ਪਦ ਭੂਤ ਕਾਲਕੋ, ਯਾ ਬਰਤਮਾਨ ਕਾਲਕੋ ਨਹੀਂ ਦੋਯਤ ਕਹੈ, ਭਵਿਖਤਕੋ ਯਾਂਤੇ ਅਵਾਚਕ ਦੋਖ। ਇਸੀ ਹੇਤਤੇ ਜਾਣੀਤਾਹੈ ਜੇ ਗੁਰ ਜੀਕੋ ਇਸ ਤੁਕਮੈਂ ਅਰਥ ਔਰ ਧਰਯੋ ਹੋਯੋਹੈ, ਸੋਈ ਪ੍ਰਗਟਾਵਤਹੈਂ:- ਇਸੀ ਦੁਖਨਕੇ ਹਟਾਵਨ ਹਿਤ ਐਸੇ ਮਨਨਹੈ, ਜੈਸੇ ਪੀਛੈ ਕਹਿ ਆਏਹੈਂ; ਪ੍ਰੰਤੂ ਕਬਹੈ 'ਨਾਮ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੋਇ?' 'ਨਾਮ'ਕੋ ਅਰਥ 'ਨਾਮੇ' ਹੈ ਅਹੰਤਾ ਬਿਹੀਨ ਹੋਇ। 'ਨਿਰੰਜਨ'ਕੋ ਅਰਥ ਅੰਜਨ ਜੋ ਮਾਯਾ, ਤਿਸਤੇ ਬਿਨਾ ਹੋਇ। ਹੋਇਕੋ ਅੰਨੇਵੈ ਨਾਮ ਸੋਂ ਭੀ, ਨਿਰੰਜਨ ਸੋਂ ਭੀ; ਵਾ ਐਸਾ ਅਰੁ ਹੋਇਕੇ ਅੰਨੇਵੈ ਐਸਾ ਹੋਇ ਨਾਮੇ,ਔ ਨਿਰੰਜਨ, ਐਸੇ ਜਬ ਮਨ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ਹੋਇ ਤਬ ਜਾਨੀਏ, ਜੋ ਮਨਨ ਅਬ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਯੋ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਐਸੋ ਕਹੈ: ਨਿਰੰਜਨ ਪਦ ਸਿਖਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਹੂੰ ਨਹੀਂ ਕਹਯੋ, ਤਿਸੁ ਪਰ ਪ੍ਰਮਾਣ:- "ਅੰਜਨ ਮਾਹਿ ਨਿਰੰਜਨਿ ਰਹੀਐ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਇਵ ਪਾਈਐ॥" (ਪੰ.730,11,13,15,17, ਆਦਿ)

ਇਸ ਤੁਕ ਮੇਂ ਨਕਾਰ ਕੀ ਬਰਨ ਮੈਤ੍ਰੀ ਤੇ ਬ੍ਰਿਤਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ।

ਜੇ ਕੋ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ ਮਨਿ ਕੋਇ॥ 12॥

ਜੇ ਕੋਈ ਮਨ ਬਿਖੇ ਜਾਣੈ ਅਰ ਮੰਨੋ ਕੋਈ।

ਪ੍ਰਸਨ:- ਈਹਾਂ ਭੀ ਪੁਨਰੁਕਤ ਦੋਸ਼ ਆਵਤ ਹੈ, ਏਕ ਤੋ 'ਕੋ' ਆਦਿਮੇਂ ਹੈ, ਦੂਸਰੋ 'ਕੋਈ'ਅੰਤ ਮੈਂ ਹੈ; ਜੇ ਐਸੇ ਅਰਥ ਕਰੀਏ;'ਕੋਈ ਮਨ ਵਿਖੇ ਜਾਣੇ ਅਰ ਕੋਈ ਮੰਨੇ',ਦੋਨੋਂ ਪਦ ਦੋ ਪੁਰਖ ਪਰ ਲਗਾਈਏ ਤੌਭੀ ਆਛੇ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਬਨਤ ਹ। ਜਿਸਨੇ ਮਨ ਕੇ ਬਿਖੇ ਜਾਣਨੋ ਹੈ, ਤਿਸਨੇ ਹੀ ਮਾਨਣੋ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੇ ਮਾਨਣੋ ਹੈ, ਤਿਸਨੇ ਹੀ ਜਾਨਣੋ ਹੈ, ਜਾਨਣੋ ਅਰ ਮਾਨਣੋ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਗੇ। ਇਸ ਦੋਸ਼ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀਕੋ ਅਰਥ ਧਰਯੋ ਹੋਯੋ ਔਰ ਹੀਹੈ, ਸੋਈ ਕਹਤਹੈਂ:- 'ਜੇ' ਮੇ ਤੇ ਇਕਾਰ ਨਿਕਸੇ 'ਜ ਇਕ' ਬਿਖੇ ਮਨਨ ਕਰੇਤੋ ਮਨਮੈਂ ਜਾਣੇ ਕੋਈ, ਇਸ ਰੀਤਿਕੇ ਅਰਥ ਕਰਣੇਮੈਂ ਸਰਬ ਖਟ ਤੁਕਨਿਮੈਂ ਮਨਨ ਕੇਹੀ ਰੂਪ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਯੋ, ਔਰ ਅਰਥਨ ਮੇਂਨਹੀਂ ਬਨਤਹੈ। ਇਤਯਰਥ। ਇਸ ਤੁਕਮੇਂ ਯਮਕਾਲੰਕਾਰ ਹੈ, ਮਨ ਪਦ ਦੋ ਬੇਰ ਆਯੇ, ਅਰਥ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਭਯੋ; ਏਕ ਮਨਨਕੋ, ਦੂਸਰੇ ਮਨਕੋ। 'ਕੋ, ਕੋਇ' ਪਦਮੈਂ ਪੁਨਰੁਕਤਿਵਦਾਭਾਸ ਅਲੰਕਾਰ ਭੀ ਹੈ।

ਨੰ.6. ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਨਰੋਤਮ' (ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨੀ)

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ 'ਸੁਣੀਐ' ਤੁਕ ਮੇ ਕਹੈ 'ਸ੍ਰਵਣ ਕੀ ਉਸਤਤਿ' ਕਰਕੇ, ਅਬ ਉਸੀ ਤੁਕ ਕੋ ਸੂਚਨ ਕਰੇ 'ਮਨਨ' ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰੇਹੈ॥ ਮੰਨੇ ਕੀ ਇਤਿ॥ ਜਾਣੀਯੇ ਵਸਤੁਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਰੁਚਿਸੇ ਜਿਸ ਕਰ ਤਿਸਕਾ ਨਾਮ'ਗਤਿ'ਹੈ,ਐਸੀ ਉਸਤਤਿ ਵਸਤੁਹੈ॥ ਯਾਤੇ, ਈਹਾਂ 'ਗਤਿ' ਨਾਮ ਉਸਤਤਿਕਾਹੈ॥ ਸੋ ਮੰਨੇਕੀ ਕਹੀਯੇ'ਮਨਨ'ਕੀ ਗਤਿ ਨਾਮ, ਉਸਤਤਿ;ਹਮਸੇ ਏਤੀਹੀ ਮਨਨਕੀ ਉਸਤਤਿਹੈ॥ ਐਸੇ'ਮਾਪ'ਸੇ ਨਹੀ ਕਹੀ ਜਾਵੇ, ਜਿਸਤੇ ਵਹੁ ਅਮਾਪਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਏਕਸੇ ਨਾ ਕਹੀ ਗਈ, ਕੋ ਦੂਸਰਾ ਕਹ ਦੇਵੇਹੈ;ਯਾਤੇ ਕੋਈ ਕਹ ਦੇਵੇਗਾ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਰੇ॥ ਜੇ ਇਤਿ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜੇ ਕੋਈ ਉਸਕੀ ਅਮਾਪਤਾ ਕੋ ਨਾ ਜਾਨਕੇ 'ਮਨਨ'ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਹੇ; ਵਹੀ ਪੀਛੇਸੇ ਜਬ ਸਤ-ਸੰਗ ਸੇ ਮਨਨ ਕੋ ਅਮਾਪ ਜਾਨੇਗਾ, ਤਬ ਆਪ ਹੀ ਮੇ ਜਿਸਕੀ ਕੋਈਭੀ ਉਸਤਤਿ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕੇ,ਉਸਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਨੇਕਾ ਬ੍ਰਿਥਾਹੀ ਉਦਯਮ ਕੀਆ, ਐਸੇ ਪਛੁਤਾਏਗਾ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਮਤ ਕਹੋ ਮੁਖਸੇ, ਕਾਗਦ ਪੈਤੋ ਕੋਈ ਲਿਖ ਦੇਵੇਗਾ॥ ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ:-

ਕਾਗਦਿ ਇਤਿ॥ ਹੋ ਸਿਖਯੋ ਵਸਤੁਕਾ ਲੇਖ ਕਥਨ ਨਾ ਤਾਕੇ ਕਹਨੇ ਵਾਲਾ ਬਲ ਕਰ ਹੋਵੇਹੈ, ਪਹਲੇ ਜਿਸ ਕਿਸੀ ਵਸਤੂਕੋ ਯਹ ਇਤਨੀ ਹੀਹੈ, ਐਸਾ ਜਾਨ ਕਰ ਪੁਰਖ ਕਹੈਹੈ, ਤਬ ਪੀਛੇਸੇ ਲੋਕੋਮੇ ਉਸਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੇਤ ਉਸਕੋ ਲਿਖੇਹੈ, ਅਰ ਇਸ 'ਮਨਨ'ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਰੂਪ ਵਸਤੁਕਾ ਤੋ ਯਹ ਇਤਨੀ ਹੀਹੈ, ਐਸੇ ਜਾਨ ਕਰ ਕਹਨੇ ਵਾਲਾਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀ, ਤਾਤੇ 'ਕਾਗਦ' ਨਾਮ ਪੜ੍ਹੇ ਪੇ, ਕਲਮ ਕਹੀਯੇ ਲਿਖਣ ਸੇ ਨ ਲਿਖਣਹਾਰ ਨਾਮ, ਲਖਣੇ ਵਾਲਾ ਭੀ ਕੋਹੀ ਨਹੀ। 'ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜਿਸ ਮਨਨਕੀ ਉਸਤਤਿ ਨਹੀ,ਤਿਸਮੇ ਉਸਤਤੀ ਸੁਣੇ ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਬਿਰਤੀ ਕੈਸੇ ਹੋਵੇਗੀ? ਯਿਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੇ॥ ਮੰਨੇਕਾ ਇਤਿ॥ ਹੋ ਸਿਖ 'ਇਤਨੀ ਹੀ ਮਨਨ ਕੀ ਉਸਤਤੀ ਹੈ, ਐਸੇ ਮਨਨ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਨਾ ਕਹਤੇ ਭੀ, ਉਤਮ ਲੋਕ ਅਪਨੀ ਅਪਨੀ ਬੁਧੀਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਛ ਕੁਛ ਤਿਸ ਮੈਨੇ ਕਯਾ, ਕਹੀਯੇ, ਮਨਨਕਾ ਭਾਵ, ਮਨਨਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪਕਾ ਅਪਨੇ ਸਿਖਯਨਕੋ ਉਪਦੇਸ ਕਾਲ ਮੇ ਆਸਨਪੈ ਬਹਿ ਨਾਮ, ਬੈਠਕੇ ਕਰਤੇ ਹੈ; ਬਿਚਾਰ॥ ਯਾਤੇ ਉਤਨੀ ਉਸਤਤਿ ਸੁਣਨੇਸੇ ਤਿਸਮੇਂ ਪ੍ਰਿਬਰਤੀ ਬਨੇਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ 'ਜਿਨ ਅਦੁਤੀ-ਸਤਕੇ ਬੋਧਕ ਬਚਨੋਸੇ ਵਹੁ ਮਨਨ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਤਿਨਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕੈਸੀ ਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੋ॥

ਐਸਾ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖ! ਨਿਰੰਜਨ ਕਹੀਯੇ ਤਿਸ ਅਗਯਾਨਸੇ ਰਹਿਤ, ਸੁਧ-ਪਰਮਾਤਮਾਕਾ ਨਾਮ, ਕਹੀਯੇ, ਬੋਧਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਵੇਦ ਔ ਸਤਿਨਾਮਾਦਿ ਮੰਤ੍ਰ ਭੀ ਐਸਾ ਕਹੀਯੇ, ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਕੋ ਬੋਧਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਹੋਨੇ ਤੇ 'ਮਨਨ' ਵਤ 'ਅਮਾਪ' ਉਸਤਤਿ ਵਾਲਾਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਐਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀਯੋ ਕੇ ਮਨਨ ਆਗੇ ਅਨਧਿਕਾਰੀਯੋ ਕਾ ਮਨਨ ਕੈਸਾ ਹੈ? ਯਹ ਸੁਨਕੇ ਗੁਰ ਕਹੇ॥

ਜੇ ਕੋ ਇਤਿ॥ ਜੇ ਕੋ ਨਾਮ, ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਵੇਕਾਦਿਕ ਸਾਧਨੋ ਵਾਲਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮਨ ਜਾਣੇ ਕਹੀਯੇ, ਇਸ ਅਦੁਤੀ-ਸਤ ਕੇ "ਤਰਕੋ"ਸੇ ਚਿੰਤਨ ਰੂਪ "ਮਨਨ"ਕੋ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਜਾਨੇ ਹੈ,ਤਬ ਤਿਸ ਮਨਨਕੇ ਆਗੇ ਮਨ ਕੋਇ ਕਹੀਯੇ ਅਨਧਿਕਾਰੀ ਕਾ ਕੀਯਾ ਦ੍ਵੈਤ ਕਾ ਚਿੰਤਨ ਰੂਪ ਮਨਨ ਕਿਆ ਹੈ? ਭਾਵ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ॥12॥

ਨੰ.7. ਨਿਰਮਲ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਗਿ:ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਫਰੀਦਕੋਟ ਟੀਕਾ

ਮੰਨੈ ਕੀ ਗਤਿ ਕਹੀ ਨ ਜਾਇ॥ ਜੇ ਕੋ ਕਹੈ ਪਿਛੈ ਪਛੁਤਾਇ॥
ਕਾਗਦਿ ਕਲਮ ਨ ਲਿਖਣਹਾਰੁ॥ ਮੰਨੇ ਕਾ ਬਹਿ ਕਰਨ ਵੀਚਾਰੁ॥

ਹੇ ਸਿਧੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੇ ਨਾਮ ਸਰਵਣ ਦ੍ਵਾਰਾ ਜਿਨੋ ਨੇ ਮਨਨ ਕੀਆ ਹੈ ਤਿਨ ਕੇ ਅਨੰਦ ਕੀ (ਗਤਿ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਹਾਂ ਤਕ ਹੈ ਯੇਹੁ ਕਹੀ ਜਾਤੀ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਬਾਣੀ ਕਾ ਅਵਿਸੇ ਹੈ ਔਰ ਜੋ ਕੋਈ ਕਹਿਨੇ ਕਾ ਉੱਦਮ ਕਰੇ ਕਿ ਮੈਂ ਸਮੱਗ੍ਰ ਕਹਾਂਗਾ ਸੋ ਪੀਛੇ ਪਸਚਾਤਾਪੁ ਕਰਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਨਾ ਤੋ ਇਤਨਾ ਕਾਗਜੁ ਹੈ ਔਰ ਨ ਕਲਮ ਹੈ ਔਰੁ ਨ ਕੋਈ ਐਸਾ ਲਿਖਾਰੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੈ ਜੋ ਮਨਨ ਕੇ ਮਹਾਤਮ ਕੋ ਬੈਠ ਕਰ ਵੀਚਾਰੁ ਕਰੇ ਔਰ ਮਨਨ ਕਰਨੇ ਕਾ ਮਹਾਤਮ ਲਿਖ ਦੇਵੈ ਭਾਵ ਬੰਜੁਤ ਹੋਣੇ ਤੇ ਐਸੀ ਸਮਗ੍ਰੀ ਹੈ ਨਹੀਂ॥

ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੋਇ॥
ਜੇ ਕੋ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ ਮਨਿ ਕੋਇ॥ ੧੨॥

(ਨਿਰੰਜਨੁ) ਮਾਇਆ ਸੇ ਰਹਿਤ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੇ ਨਾਮ ਕੇ ਮਨਨ ਕਰਨੇ ਕਾ ਮਹਾਤਮੁ ਪੀਛੇ ਥਾ ਅਬ ਹੈ ਔਰ ਆਗੇ ਭੀ ਐਸਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਔਰੁ ਜੋ ਕੋਈ ਮਨਨ ਕਰਤਾ ਹੈ ਸੋਈ ਕੋਈ ਮਨ ਮੇਂ ਮਹਾਤਮ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ॥੧੨॥

ਨੰ.8. ਨਿਰਮਲ-ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੀਲੀਭਤਿ (ਵੇਦਾਂਤੀ)

ਹੇ ਭਗਵਨ: ਆਪਨੇ ਸ੍ਰਵਣਕਾ ਅਦੁਭੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਹਾਹੈ; ਅਬ ਸ੍ਰਵਣਸੇ ਪਸਚਾਤ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ਜੋ ਮਨਨਹੈ ਤਿਸਕਾ ਭੀ ਫਲ ਕਥਨ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨਕਾ ਉਤਰ ਕਹਿਤੇ ਹੈ॥

ਮੰਨੇਕੀ ਗਤਿ ਕਹੀ ਨ ਜਾਇ॥ ਜੇ ਕੋ ਕਹੈ, ਪਿਛੈ ਪਛੁਤਾਇ॥

ਮਨਨ ਕਰਨੇਕੀ ਜੋ (ਗਤੀ) ਫਲਹੈ ਸੋ ਕਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ ਪਰਮਾਤਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਵਸਤੂਹੈ ਸੋ ਗਿਯਾਨ ਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰਵਣ ਤਥਾ ਮਨਨ, ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਕਾ ਫਲਹੈ॥ ਤਿਸਕੋ ਵਾਣੀਸੇ ਨਹੀਂ ਕਹ ਸਕਤੇ॥ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਕਹੇ, ਤਬ ਪਸਚਾਤਾਪ ਹੀ ਕਰੇਗਾ॥ ਕਿਉਂਕਿ, ਸਰਵ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਅਵਿਸ਼ਧ ਵਸਤੂ ਕੋ ਕਥਨ ਕਰਨੇ ਸੇ ਤਿਸਕੋ ਵਾਚਯਤ੍ਵ ਸ੍ਰਭਿੰਤ੍ਵ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯਤ੍ਵ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਨੇ ਸੇ ਪਸਚਾਤਾਪ ਹੋਤਾਹੈ॥ ਜੋ ਮਨਨਕਾ ਫਲ ਆਨੰਦ ਸ੍ਵਰੂਪ ਵਸਤੂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੈ ਸੋ ਕਲਮ ਸੇ ਕਾਗਜ ਪਰ ਲਿਖਾ ਨਹੀਂ ਜਾਤਾ॥ ਕਿਉਂਕਿ, ਉਸਕਾ ਲੇਸ਼ਰੂਪ ਮਨੁਸ਼ਯਾਨੰਦ ਸੇ ਲੇਕਰ ਹਿਰਣਯਗਰਭ ਕੇ ਆਨੰਦ ਪਰਯੰਤ ਆਨੰਦਹੀ ਕਲਮਸੇ ਲਿਖਾ ਜਾਤਾਹੈ॥ ਅਬ ਇਸ ਅਰਥਕੀ ਪੁਸ਼ਿਟ ਵਾਸਤੇ ਸ਼੍ਰੁਤੀਯ'ਕੋ ਲਿਖਤੇਹੈ॥ ਤਥਾਹਿ॥

ਅਰਥ॥ ਜਿਸ ਬ੍ਰਹਮਸੇ (ਮਨਸਾ) ਵਿਗਿਯਾਨ ਕਰਕੇ ਸਹਿਤ ਵਾਗਿੰਦ੍ਰਿਯ (ਅਪ੍ਰਾਪਯ) ਬ੍ਰਹਮਕੋ ਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤਹੋ ਜਾਤੀਹੈ ਸੋ ਬ੍ਰਹਮਹੈ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਰਵਥਾ ਅਵਿਸ਼ਯ ਬ੍ਰਹਮਕੋ ਸ੍ਵਰੂਪ ਭੂਤ ਆਨੰਦਕੋ ਜੋ ਜਾਨਾਤਾਹੈ ਸੋ ਸਰਵਥਾ ਨਿਰਭਯਤਾ ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟਪਦਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾਹੈ।

ਅਰਥ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਆਨੰਦਕਾ ਜੋ ਲੇਸ਼ਰੂਪ ਵਿਸ਼ਯਾਨੰਦਹੈ ਤਿਸਕੀ ਯਹ (ਮੀਮਾਸਾ) ਵਿਚਾਰਣਾਹੈ॥ ਜੋ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸੰਪੂਰਣਕਾ ਪਤੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠਗੁਣ ਯੁਕਤ ਯੁਵਾਵਸਥਾ ਸੰਪੰਨ ਤਥਾ ਅਧੀਤ ਵਿਦਿਆ ਹੋਵੇ,ਔਰ ਸਰਵਕੋ ਸ਼ਾਸਨਾ ਕਰੇ, ਸਰੀਰਸੇ ਅਤਿਅੰਤ ਦ੍ਰਿੜ ਅਤਿ ਬਲਵਾਨ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਰਾਜਾਕੀ ਯਹ ਸੰਪੂਰਣ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਵਿਤ ਕਰਕੇ ਪੂਰਣ ਹੋਵੇ, ਤਿਸਕੋ ਜੋ ਆਨੰਦਹੈ, ਸੋ ਮਨੁਸ਼ਯਾਨੰਦ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ॥

ਅਰਥ॥ ਔਰ ਜੋ ਸ਼ਤ ਮਨੁਸ਼ਯਾਨੰਦਹੈ, ਸੋ ਏਕ ਮਨੁਸ਼ਯ ਗਠੰਧਰਵਨ ਕਾ ਆਨੰਦਹੈ॥ ਜੋ ਮਨੁਸ਼ਯ ਧਰਮਾਨੁਸ਼ਠਾਨ ਸੇ ਗੰਧਰਵ ਭਾਵਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਏਹੈ ਵਹ ਮਨੁਸ਼ਯਹੀ ਗੰਧਰਵਹੈ॥ ਗੰਧਰਵਨਮੇਂ ਅਨੰਤ ਦਾਨਾਦਿ ਸ਼ਕਤੀ ਤਥਾ ਮਨੁਸ਼ਯਨਕੀ ਅਪੇਖਸ਼ਾਸੇ ਸਰੀਰ ਇੰਦ੍ਰੀਯ ਸ੍ਸ਼ਮਤਾ ਔਰ ਕਸ਼ੁਧਾ(ਭੁਖ) ਪਿਪਾਸਾ ਆਦਿਨ ਕੀ ਸਹਿਨਸ਼ੀਲਤਾਹੈ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਗੰਧਰਵਨਮੇਂ ਮਨੁਸ਼ਯਨੰਦਸੇ ਸ਼ਤ(100)ਗੁਣਾ ਅਧਿਕ ਆਨੰਦ ਹੈ॥ ਔਰ, ਜੋ (ਸ਼ੋਤ੍ਰਿਯ)

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਵੇਦਾਦਿ ਵਿਦਿਆ ਯੁਕਤਹੈ, ਤਥਾ ਮਨੁਸ਼ਯਾਨੰਦਮੇਂ (ਅਕਾਮਹਤ)ਕਾਮਨਾ, ਪ੍ਰਤਿਘਾਤ ਵਰਜਿਤਹੈ, ਤਿਸਕੋ ਭੀ ਮਨੁਸ਼ਯਾਨੰਦਸੇ ਸਤ(100)ਗੁਣਾ ਅਧਿਕ ਆਨੰਦਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਤੀਹੈ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਮਨੁਸ਼ਯਾਨੰਦਕੇ ਸਥਾਨਮੇਂ ਜੋ ਅਕਾਮਹਤਕਾ ਅਗ੍ਰਹਣਹੈ; ਤਿਸਕਾ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਅਕਾਮਹਤ ਸੁਖ ਕੀ ਅਧਿਕਤਾਕਾ ਕਾਰਣਹੈ॥ ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਥਮ ਪਰਯਾਯਮੇਂ ਅਕਾਮਤਹ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਤੇ, ਤਬ ਉਸ ਅਕਮਤਹ ਸ਼ੋਤ੍ਰਿਯਕੋ ਮਨੁਸ਼ਯਕੋ ਸਮਾਨ ਆਨੰਦ ਕਹਿਨੇਸੇ ਅਕਾਮਹਤਕੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਸੁਖਕੀ ਕਾਰਣਤਾਕਾ ਨਿਸਚਯ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਦ੍ਵਿਤੀਯ ਗੰਧਰਵਾਨੰਦਕੇ ਸਥਾਨਮੇਂ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਿਯਾ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਸ਼ਤਗੁਣਾ ਅਧਿਕ ਸੁਖਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਕਾ ਕਾਰਣ ਅਕਾਮਹਤਹੈ॥ ਇਸਸੇ ਯਹ ਨਿਸਚਯ ਹੁਆ, ਸ਼੍ਰੋਤ੍ਰਿਯ ਤਥਾ ਮਨੁਸ਼ਯਨੰਦ ਅਕਾਮਹਤ ਮਨੁਸ਼ਯਕੋ ਮਨੁਸ਼ਯਾਨੰਦਸੇ ਸ਼ਤਗੁਣਾ ਅਧਿਕ ਆਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾਹੈ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਰਵ ਪਰਯਾਯੋ ਮੇਂ ਅਕਾਮਹਤ ਪੂਰਵ ਪ੍ਰਯਾਯ ਪਠਿਤ ਆਨੰਦਸੇ ਸ਼ਤਗੁਣਾ ਅਧਿਕ ਆਨੰਦਕਾ ਕਾਰਣਹੈ, ਏਸਾ ਜਾਨਨਾ॥

ਅਰਥ॥ ਵਹ ਪੂਰਵੋਕਤਜੋ ਮਨੁਸ਼ਯ ਗੰਨਧਵ੍ਵੋਕੇ ਸ਼ਤ ਆਨੰਦਹੈ, ਸੋ ਏਕ ਦੇਵ ਗੰਧਰਵਨ ਕਾ ਆਨੰਦ ਹੈ॥ ਜਨਮ ਸੇ ਗੰਧਰਵ ਜਾਤੀਕੋ ਦੇਵਗੰਧਰਵ ਕਹਿਤੇਹੈ॥ ਔਰ, ਜੋ ਵੇਦਾਦਿ ਵਿਦਿਆ ਯੁਕਤ ਮਨੁਸ਼ਯ ਗੰਧਰਵਨੰਦਮੇਂ ਤੁਸ਼ਣਾ(ਚੁਪ) ਵਰਜਿਤਹੈ, ਤਿਸਕੋ ਭੀ ਦੇਵਗੰਧਰਵਨਕੇ ਸਮਾਨ ਆਨੰਦਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਤੀਹੈ॥

ਅਰਥ॥ ਜੋ ਦੇਵਗੰਧਰਵਨਕੇ ਸ਼ਤਆਨੰਦਹੈ, ਸੋ ਏਕ ਚਿਰਕਾਲ ਸਥਾਯੀ ਲੋਕਵਾਸੀ ਪਿਤਰੋਂਕਾ ਆਨੰਦਹੈ॥ ਔਰ, ਜੋ ਸ਼੍ਰੋਤੀਯ ਦੇਵਗੰਧਰਵਨ ਆਨੰਦਮੇਂ ਕਾਮਨਾ ਵਰਜਿਤਹੈ, ਤਿਸਕੋ ਭੀ ਪਿਤਰਨਕੇ ਸਮਾਨ ਆਨੰਦਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਤੀਹੈ॥ ਜੋ ਬਹੁਕਾਲ ਸਥਾਯੀ ਲੋਕ ਵਾਸੀ ਪਿਤਰਨਕੇ ਸ਼ਤ ਆਨੰਦਹੈ, ਏਕ ਸਮਾਤਕ ਕਰਮਸੇ ਦੇਵ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਆਜਾਨਜ ਦੇਵਨਕਾ ਆਨੰਦਹੈ॥ ਔਰ,ਜੋ ਪਿਤਰਨਕੇ ਆਨੰਦਕੀ ਕਾਮਨਾ ਵਰਜਿਤ ਵਿਦਵਾਨਹੈ, ਤਿਸਕੋ ਭੀ ਆਜਾਨਜ ਦੇਵਨਕੇ ਸਮਾਨ ਆਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾਹੈ॥

ਅਰਥ॥ ਜੋ ਆਜਾਨਜ ਦੇਵਨਕੇ ਸ਼ਤਆਨੰਦਹੈ ਸੋ ਏਕ ਕਰਮ ਦੇਵਤਾ ਰੂਪ ਦੇਵਨਕਾ ਆਨੰਦਹੈ ਜੋ ਵੈਦਿਕ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਦੇਵਨਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹੈਂ॥ ਵਹ ਕਰਮ ਦੇਵਹੈ, ਔਰ ਜੋ ਆਜਾਨਜ ਦੇਵਨਕੇ ਸੁਖਮੇਂ ਕਾਮਨਾ ਵਰਜਿਤਹੈ ਤਥਾ ਵੇਦ ਵਿਦਿਆਕਾ ਗਿਯਾਤਾਹੈ,ਤਿਸਕੋ ਭੀ ਕਰਮ ਦੇਵਨਕੇ ਸਮਾਨ ਆਨੰਦਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਤੀਹੈ ॥

ਅਰਥ॥ ਜੋ ਕਰਮ ਦੇਵਨਕੇ ਸ਼ਤਆਨੰਦਹੈ ਸੋ ਏਕ ਤੇਤੀਸ ਮੁਖਿਯ ਦੇਵਨਕਾ ਆਨੰਦਹੈ॥ ਔਰਜੋ ਕਰਮ ਦੇਵਨਕੇ ਆਨੰਦਕੀ ਕਾਮਨਾ ਰਹਿਤ ਵਿਦਵਾਨਹੈ, ਤਿਸਕੋ ਭੀ ਮੁਖਿਯ ਦੇਵਨਕੇ ਆਨੰਦਕੇ ਸਮਾਨ ਆਨੰਦ ਹੋਤਾ ਹੈ॥

ਅਰਥ॥ ਜੋ ਮੁਖਿਯ ਦੇਵਨਕੇ ਸ਼ਤਆਨੰਦਹੈ ਸੋਏ ਮੁਖਿਯ ਦੇਵਨਕੇ ਸਵਾਮੀ ਇੰਦ੍ਰਕਾ ਆਨੰਦਹੈ॥ ਔਰ, ਜੋ ਮੁਖਿਯ ਦੇਵਨਕੇ ਸੁਖਕੀ ਕਾਮਨਾ ਰਹਿਤ ਵਿਦਵਾਨਹੈ ਤਿਸਕੋ ਭੀ ਇੰਦ੍ਰਕੇ ਸਮਾਨ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾਹੈ॥

ਅਰਥ॥ ਜੋ ਸ਼ਤ(100)ਇੰਦ੍ਰਕੇ ਆਨੰਦਹੈ ਸੋ ਏਕ ਬ੍ਰਹਿਸਪਤਿਕਾ ਆਨੰਦਹੈ॥ ਔਰ,ਜੋ ਇੰਦ੍ਰ ਸੁਖਕੀ ਕਾਮਨਾ ਵਰਜਿਤ ਵਿਦਵਾਨਹ' ਤਿਸਕੋ ਭੀ ਬ੍ਰਹਿਸਪਤੀ ਸਮਾਨ ਆਨੰਦਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਤੀਹੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਰਥ॥ ਜੋ ਬ੍ਰਹਿਸਪਤੀਕੇ ਸ਼ਤ(100)ਆਨੰਦਹੈ ਸੋ ਏਕ(ਪ੍ਰਜਾਪਤੀ)ਵਿਰਾਟ ਕਾ ਆਨੰਦ ਹੈ॥ ਔਰ,ਜੋ ਬ੍ਰਹਿਸਪਤੀ ਕੇ ਆਨੰਦ ਮੇਂ ਕਾਮਨਾ ਰਹਿਤ ਵਿਦਵਾਨਹੈ ਤਿਸਕੋ ਭੀ ਪ੍ਰਜਾਪਤੀਕੇ ਸਮਾਨ ਆਨੰਦਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਤੀਹੈ॥

ਅਰਥ॥ ਜੋ ਸ਼ਤ(100)ਪ੍ਰਜਾਪਤੀਕੇ ਆਨੰਦਹੈ ਸੋ ਏਕ (ਬ੍ਰਹਮ) ਹਿਰਣਯਗਰਭ ਕਾ ਆਨੰਦ ਹੈ॥ ਔਰ,ਜੋ ਪ੍ਰਜਾਪਤੀ ਕੇ ਆਨੰਦ ਮੇਂ ਕਾਮਨਾ ਵਰਜਿਤ ਵਿਦਵਾਨਹੈ ਤਿਸਕੋ ਭੀ ਹਿਰਣਯਗਰਭਕੇ ਸਮਾਨ ਆਨੰਦਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਤੀ ਹੈ ॥

ਅਬ ਇਸ ਲੇਸ਼ਮਾਤ੍ਰ ਆਨੰਦਸੇ ਪਰੇ ਜੋ ਕਾਗਜ਼ ਮੇਂ ਕਲਮ ਸੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖਾ ਜਾਤਾ, ਮਨ ਵਾਣੀਕਾ ਅ-ਵਿਸ਼ਯਹੈ, ਤਿਸਕਾ ਸਦਭਾਵ ਉਪਾਧੀਕੇ ਵਿਲਾਪ ਦੁਆਰਾ ਬੋਧਨ ਕਰਤੇਹੈ ॥ ਜੋ ਯਹ ਪੁਰਸ਼ ਸਰੀਰਮੇਂ ਆਨੰਦਹੈ, ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ, ਮਨੁਸ਼ਯਸੇ ਲੇਕਰ ਹਿਰਣਯਗਰਭ ਸਰੀਰੋਂਮੇਂ ਅਕਾਮਹਤ ਵਿਦਵਾਨ ਕਰਕੇ ਅਨੁਭੂਤ ਆਨੰਦਹੈ; ਔਰ, ਜੋ ਆਦਿਤਯ ਰੂਪ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨਮੇਂ ਆਨੰਦ ਰੂਪ ਵਸਤੁਹੈ, ਸੋ ਏਕ ਅਦ੍ਵੈਵਤ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਜਿਸਕੇ ਜਾਨਨੇਸੇ ਸਰਵ ਪ੍ਰਪੰਚਕਾ ਵਿਲਯ ਹੋਤਾਹੈ॥

ਪ੍ਰਕਰਣਮੇਂ ਵਾਰਤਾ ਯਹ ਨਿਰਣੀਤ ਹੁਈ; ਮਨਨ ਕੀ (ਗਤੀ) ਫਲ ਨਹੀ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਉਸਕੀ ਇਯਤਾ ਅਰਥਾਤ ਇੰਦੰਤਾ ਕਹੇ, ਤਬ ਪਸਚਾਤਾਪ ਕਰੇਗਾ॥ ਕਿਉਂਕਿ, ਉਸਕਾ ਲੇਸ਼ਮਾਤ੍ਰ ਆਨੰਦ ਮਨੁਸ਼ਯਸੇ ਲੇਕਰ ਹਿਰਣਯਗਰਭ ਤਕ ਕਥਨ ਕਰਤੇ ਹੈ; ਪਰੰਤੁ, ਸੋ ਨਿਰਿਭਾਗ ਆਨੰਦ ਵਾਣੀਸੇ ਕਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾਤਾ॥ ਔਰ, ਕਾਗਜਮੇਂ ਕਲਮਸੇ ਲਿਖਾ ਨਹੀਂ ਜਾਤਾ॥

ਹੇ ਗੁਰੋ! ਮਨਨਕੇ ਫਲਕੋ ਯਧਪਿ ਪੂਰਵੋ-ਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਮਨ ਸਹਿਤ ਵਚਨਕੀ ਅਵਿਸ਼ਕਯਤਾਹੈ; ਤਥਾਪਿ, ਮਨਨਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਆਪ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਤਿ ਕਥਨ ਕਰੋ; ਇਸ ਸ਼ੰਕਾਕੇ ਨਿਰਾਸ਼ ਵਾਸਤੇ ਕ਼ਹਿਤੇ ਹੈ॥

ਮੰਨੇਕਾ ਬਹਿ ਕਰਨ ਵੀਚਾਰੁ॥

ਜੋ ਬੈਠਕਰ ਵਿਵੇਕਿਜਨ ਵਿਚਾਰ ਕਰਤੇਹੈ,ਸੋ ਮਨਨਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪਹੈ॥ ਤਤ੍ਵ ਨਿਰਣਯਕੇ ਵਾਸਤੇ ਯੁਕਤੀ ਚਿੰਤਨਕਾ ਨਾਮ ਮਨਨ ਸ੍ਵਰੂਪ ਵਿਚਾਰਹੈ, ਸੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਵਿਚਾਰਕਾ ਬੋਧਕ (ਨਿਰੰਜਨ) ਪਰਮਾਤਮਾਕਾ ਨਾਮਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਮਕੇ ਵਿਚਾਰਸੇ ਪਰਮਾਤਮਾਕੇ ਯਥਾਰਥ ਸ੍ਵਰੂਪਕਾ ਸਾਕਸਾਤਕਾਰ ਹੋਤਾਹੈ॥ ਜੇਕਰ ਕੋਈਭੀ ਪਰਮਾਤਮਾਕੇ ਨਾਮ ਓਂਕਾਰਕਾ, ਤਥਾ ਸਤਿਨਾਮ, ਕਰਤਾ, ਪੁਰਖ ਇਤਯਾਦਿ ਨਾਮਨਕਾ (ਮਨੀ) ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਜਾਨਤਾਹੈ, ਤਿਸਕੇ ਆਗੇ ਕੇਵਲ ਖੁਸ਼ਕ ਤਰਕਕਾ ਚਿੰਤਨਰੂਪ ਮਨਨ (ਕੋਯ) ਕਿਯਾਹੈ ? ਅਰਥਾਤ ਸੋ ਅਨਾਤਮਾਕਾ ਮਨਨ ਤਿਸਕੀ ਅਪੇਕਸ਼ਾਸੇ ਅਤਿ ਤੁੱਛਹੈ॥ ਇਸ ਅਰਥਮੇਂ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੂਰਵ ਹੀ ਨਿਰਣੀਤਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕੇਵਲ ਖੁਸ਼ਕ ਤਰਕ ਸੇ ਆਤਮ-ਵਿਸ਼ਯਕ ਮਤੀਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ॥ ਯਹ ਵਾਰਤਾ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਪ੍ਰਮਾਣਸੇ (ਗਾਵੈ ਕੋ ਵੇਖੈ ਹਾਦਰਾ ਹਦੂਰ) ਇਸ ਪੰਕਤੀਕੇ ਵਿਖਿਯਾਨਮੇਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤਹੈ॥ ਔਰ ਓਕਾਰ ਕਾ ਵਿਖਿਯਾਨ ਤਥਾ ਸਤਿਨਾਮਕਾ ਵਿਖਿਯਾਨ ਪੂਰਵ ਕਰਾਹੈ; ਸੋ ਭੀ ਮਨਨ ਰੂਪਹੈ॥ ਪੰਰਤੂ, ਜਿਗਾਸੂ ਕੀ ਬੁਧੀ ਕੇ ਵਿਸਤਾਰ ਵਾਸਤੇ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਪ੍ਰਮਾਣਸੇ ਨਿਰਜਨ ਕੇ ਨਾਮ ਓਂਕਾਰਕਾ ਪ੍ਰਕਾਰਾਂਤਰਸੇ ਵਿਖਿਯਾਨ ਕਰਤੇਹੈ (ਤਥਾਹਿ):-

ਅਰਥ॥ ਓਂਕਾਰ ਕੀ ਸਰਵ ਅਕਾਰਾਦਿ ਮਾਤ੍ਰਾਕੋ ਪ੍ਰਤਿਮਾਤ੍ਰਾ ਰੂਪਸੇ ਅਨੁਸਨਧਾਨ ਕਰੇ॥ ਮਾਤ੍ਰਾਤ' ਅਕਾਰਹੈ, ਤਿਸਕੀ ਪ੍ਰਤਿਮਾਤ੍ਰਾ ਉਕਾਰਹੈ॥ ਔਰ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਕਾਰ ਮਾਤ੍ਰਾਹੈ,

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤਿਸਕੀ ਪ੍ਰਤਿਮਾਤ੍ਰਾ ਮਕਾਰਹੈ॥ ਔਰ ਮਕਾਰਕੀ ਪ੍ਰਤਿਮਾਤ੍ਰਾ''ਤੁਰੀਯ ਪ੍ਰਣਵਹੈ'',ਜਿਸਮੇਂ ਮਾਤ੍ਰਾਕਾ ਲਯ ਚਿੰਨਤਨ ਕਰਤੇਹੈ॥ ਸੋ ਪ੍ਰਤਿ ਮਾਤ੍ਰਾ ਹੋਤੀ ਹੈ॥ਅਕਾਰ ਵਾਚਯ ਵਿਰਾਟਕੋ, ਉਕਾਰ ਵਾਚਯ ਹਿਰਣਯਗਰਭ ਮਾਤ੍ਰ ਦੇਖੇ, ਹਿਰਣਯਗਰਭ ਕੋ ਮਕਾਰ ਵਾਚਯ ਇਸ਼੍ਵਰ ਰੂਪ ਦੇਖੇ॥ ਫਿਰ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੋ ਅਪਨਾ ਆਤਮਾ ਰੂਪਸੇ ਦੇਖੇ॥ ਇਸਸੇ ਪਸਚਾਤੁ ਤੁਰੀਯ ਕਾ ਅਨੁਸ਼ਨਧਾਨ ਕਰਤਵਯਹੈ, ਸੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਤੇ ਹੈ:-

ਅਰਥ॥ ਅਬ ਤੁਰੀਯਾਤਮਾਕਾ ਨਿਰੁਪਣ ਕਰਤੇ ਹੈ॥ ਸੋ ਤੁਰੀਯ ਵਸਤੁ ਚੇਤਨਯ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੋ ਵੀ ਗ੍ਰਾਸ ਲੇਤਾਹੈ॥ ਇਸਸੇ ਇਸ਼੍ਵਰ ਗ੍ਰਾਸਹੈ॥ ਔਰ, ਤਿਸਕਾ ਕੋਈ ਦੂਸਰਾ ਸੰਹਾਰਕ ਨਹੀਂ,ਇਸਸੇ ਸੋ ਸ੍ਵਰਾਟ ਤਥਾ ਸਵਯੰ ਇਸ਼ਵਰਹੈ॥ ਔਰ ਸ੍ਵ:ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਨੇਸੇ ਅਪਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨੰਤਰ ਕੀ ਅਪੇਕਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾ॥ ਸੋ ਤੁਰੀਯ-ਆਤਮਾ ਭੀ ਔਤ 1, ਅਨੁਗਾਤੁ 2 ਅਨੁਗਿਯਾ 3, ਅਵਿਕਲਪ 4, ਇਨ ਭੇਦਨ ਸੇ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਹੈ॥ ਤਿਸਮੇਂ ਵਿਯਾਪਤ ਸ੍ਵਰੂਪਕਾ ਨਾਮ ਹੋਤ ਹੈ॥ ਇਸਕੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਸੇ ਕਹਿਤੇਹੈ॥ਜੈਸੇ ਅਨੰਤਕਾਲਮੇਂ ਕਾਲਾ-ਗਨਿ ਰੂਪ ਸੂਰਯ(ਅਸਤ੍ਰੇ:) ਕਿਰਣੋਂ ਕਰਕੇ ਸਰਵ ਕੋ ਸੰਹਾਰ ਕਰਨੇ ਵਾਸਤੇ ਸਰਵ ਵਸਤੁ ਮਾਤ੍ਰ ਮੇਂ ਵਿਆਪਕ ਹੋਤਾ ਹੈ; ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤੁਰੀਯ ਆਤਮਾ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੋ ਸੰਹਾਰ ਕਰਨੇ ਵਾਸਤੇ ਸਤ, ਚਿਤ ਰੂਪ ਰਸ਼ਿਮਿ ਕਰਕੇ ਵਿਆਪਤ ਹੋਤਾਹੈ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ, ਕਾਰਣਾਤਮਾ ਮੇ ਸਤ, ਚਿਤ, ਆਨੰਦ, ਰੂਪ ਤੁਰੀਯ ਵਸਤੂਕੋ ''ਅਨੁਸਯੁਤ ਵਿਚਾਰ'' ਕਰਨੇ ਕਾ ਨਾਮ ''ਔਤਯੋਗ'' ਹੈ॥

ਅਰਥ॥ ਅਨੁਗਿਯਾਤਾ(ਹਿ)ਨਿਸਚਿਤ(ਅਯਮ) ਆਤਮਾ (ਯਹ) ਆਤਮਾ ਨਿਸਚਯ ਕਰਕੇ ਅਨੁਗਯਾਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਸੀ ਵਸਤੂਕੋ ਦੇਨੇ ਵਾਸਤੇ ਸੰਕਲਪ ਕਰਤਾਹੈ, ਸੋ ਲੋਕਮੇਂ ਅਨੁਗਾਤਾ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ॥ ਸੋ ਯਹ ਤੁਰੀਯ ਆਤਮਾ ਇਸ ਸਰਵ ਪ੍ਰਪੰਚਕੋ ਅਪਨੇ ਆਤਮਾਕੋ ਦੇਤਾਹੈ, ਜਬ ਸਰਵਕੋ ਅਪਨੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਚੇਤਨਯਸੇ ਦਿਖਾਏ ਦੇਤਾਹੈ, ਤਬ ਅਪਨੇਆਪਕਾ ਦਾਤਾ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ, ਸ੍ਵਤ: ਸਤਾਹੀਨ ਪ੍ਰਪੰਚਕੋ ਅਪਨੇ ਸਤ, ਚਿਤ, ਆਨੰਦ ਰੂਪਸੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਯੋਗਯ ਕਰਤਾਹੈ॥ ਭਾਵ ਯਹਹੈ, ਜੈਸੇ ਰਾਤ੍ਰੀ ਕਾਲਕੇ ਅਧਿਕਾਰਕੋ ਪ੍ਰਾਤ:ਕਾਲ ਸੂਰਯ ਭਗਵਾਨ ਅਪਨਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੀ ਕਰ ਲੇਤਾ ਹੈ, ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਰਵ ਵਸਤੂਕੋ ਤੁਰੀਯ ਆਤਮਾ ਅਪਨਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਰ ਲੇਤਾਹੈ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ, ਪ੍ਰਪੰਚਕੋ ਤੁਰੀਯ ਸ੍ਵਰੂਪਸੇ ਪ੍ਰਥਕ ਨ ਦੇਖਨਾ, ਐਸੇ ਵਿਚਾਰਕਾ ਨਾਮ ਅਨੁਗਾਤਯੋਗਹੈ॥

ਅਰਥ॥ ਯਹ ਆਤਮਾ ਅਨੁਗਾਰੂਪ ਹੈ, ਅਰਥ ਏਕ ਰਸ ਚਿਦ ਰੂਪ ਹੀ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਦਾਹਾ ਰੂਪ ਕਾਸ਼ਠਾਦਿਕਨ ਕੋ ਦਗਧ ਕਰਕੇ ਅਗਨਿ ਸਥਿਤ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਚਿਦ ਰੂਪ ਤੁਰੀਯ ਵਸਤੂ ਅਪਨੇਮੇਂ ਅਧਿਯਸਤ ਕਾਰਣਾਤਮਾਕੋ ਅਪਨਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਮਾਤ੍ਰ ਕਰਕੇ ਕੇਵਲ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਰੂਪਸੇ ਸ਼ੇਸ ਰਹਤਾ ਹੈ॥ ਤਾਤਪਰਯ ਯਹਹੈ, ਦਗੱਧਕ੍ਰਿਤ ਕਾਸ਼ਠਾਦਿਕ ਮਲ ਅਗਿਨਵਰਤ ਕਾਰਣਾਤਮਾਕੋ ਸ੍ਵਰੂਪਮੇਂ ਲੀਨ ਕਰਹੇ ਹੁਏ ਚਿੰਨ੍ਮਾਤ੍ਰਕਾ ਅਨੁਸੰਧਾਨ ਰੂਪ ਵਿਚਾਰਕੋ ਅਨੁਗਾਯੋਗ ਕਹਿਤੇ ਹੈ॥ (ਉਤਰ ਤਾਪਨਿ.ਉਪਨਿਸ਼ਦ.ਖ. 2)

ਅਰਥ॥ ਯਹ ਆਤਮਾ ਅਵਿਕਲਪ ਰੂਪ ਕਿਉਂਕਿ ਮਨਵਾਣੀਕਾ ਅਵਿਸ਼ਯ ਹੋਨੇਸੇ ਕੇਵਲ ਚਿਦਰੂਪਹੈ॥ ਤਾਤ੍ਪਿਯ ਯਹਹੈ, ਜੈਸੇ ਅਪਨੇ ਦਾਹ ਕਾਸ਼ਠਾਦਿਕਨ ਕੋ ਦੱਗਧਕਰ ਨਿਰਧੂਮਰ ਅਗਿਨ ਹੋਤੀਹੈ, ਤੈਸਾ ਅਗਿਯਾਨ ਮਨਕੋ ਦੱਗਧਕਰ ਅਗਿਯਾਨਜਨਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼ੁਨਯ ਅਨੁਗਾਹੈ। ਔਰ ਜੈਸੇ ਸ਼ਾਂਤ ਅਗਿਨ ਉਸ਼ਦਤਾਦਿਕ ਗੁਣ ਰਹਿਤ ਸ੍ਵਰੂਪਾਵਸਥ ਹੋਤੀਹੈ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤੈਸੇ ਸ਼ਾਂਤ ਸ੍ਵਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਰਵ ਕਲਪਨਾ ਵਰਜਿਤ ਅਵਿਕਲਪ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ॥ ਸ਼ਾਂਤਸ੍ਵਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾਕਾ ਅਨੁਸਾਧਾਨ ਰੂਪ ਵਿਚਾਰ ਅਵਿਕਲਪ ਯੋਗਹੈ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਨਿਰੰਜਨ ਕੇ ਨਾਮ ਅਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾਕਾ ਮਨਨਹੈ, ਤਿਸਕੀ ਅਪੇਕਸ਼ਾਸੇ ਅਨਾਤਮ ਪਦਾਰਥਨਕਾ ਮਨਨ ਤੁੱਛਹੈ ॥12॥

ਨੰ.9. ਸਾਧੂ ਪੰ.ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਜੀ ਉਦਾਸੀਨ (ਵੇਦਿਕ ਮੁਨੀ)

ਮਨਨ ਪਰਵ: 12, 13, 14, 15 ਈਸ਼੍ਵਰਕਾ ਨਾਮ ਮਨਨ ਕਰਨੇਸੇ ਅਰਥਾਤ ਨਾਮੀ ਇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਠੀਕ-ਠੀਕ ਸਮਝਨੇਸੇ, ਜੋ ਗਤਿ ਅਰਥਾਤ ਫਲ ਹੋਤਾਹੈ, ਵਹ ਨਹੀ ਕਹਾ ਜਾ ਸਕਤਾ। ਯਦਿ ਕੋਈ ਕਹੇਗਾ, ਪੀਛੇ ਪਛਤਾਯੇਗਾ॥1॥ਨਹੀ ਇਤਨਾ ਕਾਗਜਹੈ, ਨਹੀ ਲੇਖਨੀ ਔਰ ਨਹੀ ਲਿਖਨੇ ਵਾਲਾਹੈ; ਜਿਸਸੇ ਕਹੀ ਬੈਠ ਕਰਭੀ ਮਨਨਕੇ ਫਲ ਕਾ ਵਿਚਾਰ (ਵਿਵੇਚਨ) ਅਰਥਾਤ ਹਿਸਾਬ ਕਿਯਾ ਜਾਏ॥2॥

ਦੇਖੋ ਮਨੁਸ਼ਯੋ! ਏਸਾ ਅਰਥਾਤ ਇਤਨੇ ਮਹਤਵਕਾ ਨਿਰਜਨ ਇਸ਼੍ਵਰਕਾ ਨਾਮਹੈ। ਯਦਿ ਕੋਈ ਮਨਨ ਕਰੇ, ਜਾਨੇ, ਕੌਨ ਮਨਨ ਕਰਤਾਹੈ? ਵਿਰਲਾ ਕੋਈ ਮਨਨ ਕਰਤਾਹੈ॥3॥12॥

ਨੰ.10. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਆਧੁਨਿਕ)

ਪ੍ਰਾਕਥਨ:- 'ਸੋ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ', 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸਚੁ ਨਾਉ', 'ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚੁ ਨਾਇ',

ਅਰਥਾਤ:-'ਨਾਮ'ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਕੇ, ਗੁਰੂਤੋਂ ਇਸਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਯਾਚਨਾ ਕਰਕੇ, ਉਸਤੋਂ ਸੁਣਕੇ, ਪਿਛਲੀਆਂ 4 ਪਉੜੀਆਂ ਵਿਚ ਸੁਣਨ ਦੇ ਲਾਭ ਦੱਸੇ ਸਨ। ਹੁਣ ਅਗਲੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਿਖ ਜੋ ਉਸ ਨਾਮਦਾ ਮੰਨਣ ਕਰੇਗਾ,ਤਾਂ ਉਹ ਨਾਮੀਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਚਾਹੇ ਐਸੇ 'ਮੰਨ ਲੈਣ ਵਾਲੇ'ਦੀ ਗਤੀਤਾਂ ਅਕੱਥਹੈ,ਪਰ ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਬਾਬਤ ਕੁਛਨਾ ਕੁਛ ਕਿਹਾਂ ਤੇਹੀ ਪਤਾ ਲਗੇਗਾ,ਤੇ ਮਨਨ ਸ਼ੀਲ ਹੋਣਦੀ ਰੁਚੀ ਉਪਜੇਗੀ। ਇਸਲਈ ਕੁਛ ਲਾਭ ਦੱਸਦੇ ਹਨ:-

ਅਰਥ:- (ਸਭਨਾ ਜੀਆਦੇ ਇਕ ਦਾਤਾਨੂੰ ਨਾ ਵਿਸਾਰਨ ਵਾਲੇ ਅਰਥਾਤ ਸਚੇ ਨਾਮਨੂੰ)ਮੰਨ ਲੈਣ ਵਾਲੇਦੀ ਅਵਸਥਾ (ਯਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ) ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੇ ਤਾਂ ਪਿਛੋਂ ਪਛੁਤਾਉਂਦਾਹੈ (ਕਿ ਮੈਂ ਥੋੜੀ ਕਹੀਹੈ।ਭਲਾ ਜੋ ਕੋਈ ਦਾਨੇ)ਮੰਨ ਲੈਣ ਵਾਲੇਦਾ ਬੈਠਕੇ ਵੀਚਾਰ ਕਰਨ(ਤੇ ਕਈ ਲਿਖਾਰੀ ਲਿਖੀ ਜਾਣ, ਤਾਂ ਵਰਣਨ ਹੋਏ?

ਉੱਤਰ॥ : ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਪੂਰਨ ਲਿਖ ਲੈਣ ਵਾਲਾ) ਲਿਖਾਰੀ ਨਹੀਂ, ਨਾ (ਅਮੁੱਕ ਲਿਖਣੇਹਾਰ) ਕਲਮਹੈ ਤੇ ਨਾ (ਅਮਿਤ) ਕਾਗਤਹੈ (ਜਿਸ ਪਰ ਲਿਖਿਆ ਜਾਸਕੇ)। (ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਦਾ) ਨਾਮ ਐਸਾ ਮਾਇਆਤੋਂ ਨਿਰ-ਲਿਪਤ(ਪਾਵਨ ਪਦਾਰਥ)ਹੈਂ, (ਪਰ ਇਸ ਗੱਲਨੂੰ) ਕੋਈ ਤਾਂਹੀ ਜਾਣ ਸਕਦਾਹੈ ਜੇਕੋਈ ਮਨ ਵਿਚ(ਨਾਮਨੂੰ) ਮਨਨ ਕਰ ਲਵੇ ॥12॥

ਮੰਨੈ ਸੁਰਤਿ ਹੋਵੈ ਮਨਿ ਬੁਧਿ ॥ ਮੰਨੈ ਸਗਲ ਭਵਣ ਕੀ ਸੁਧਿ ॥
ਮੰਨੈ ਮੁਹਿ ਚੋਟਾ ਨ ਖਾਇ ॥ ਮੰਨੈ ਜਮ ਕੈ ਸਾਥਿ ਨ ਜਾਇ॥
ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੋਇ ॥ਜੇ ਕੋ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ ਮਨਿ ਕੋਇ ॥੧੩॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨੰ.1. ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ "ਮੀਣਾ"

ਜੇ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸਰਕਾ ਨਾਮ 'ਮੰਨੈ' ਮਨਕੇ ਵਿਖੇ ਤਿਸ ਕਉ'ਸੁਰਤਿ'ਉਪਜੈ, ਅਰੁ ਮਨਕੇ ਵਿਖੇ 'ਬੁਧਿ' ਆਵੇ। ਜਿਤਨੇ ਭਵਣ, ਲੋਅ, ਅਕਾਸ, ਪਾਤਾਲ, ਪੁਰੀਆ ਹੈਨਿ, ਇਤਨਿਆ ਹੀ ਕੀ ਸੋਝੀ ਉਸ ਕਉ ਹੋਈ ਆਵੈ। 'ਬੁਧਿ' ਅਰੁ 'ਸੁਰਤਿ'ਕਰਿ ਕਰਿ ਜੇ ਪਰਮੇਸੁਰਕਾ ਨਾਮੁ ਮੰਨਿ ਸਕੇ; ਅਰੁ ਏਹੁ ਜਿ ਪ੍ਰਾਨਿ ਪਰਮੇਸਰਤੇ ਬੇਮੁਖੁ ਹੋਤਾਹੈ, ਸੁ ਏਤੁ ਦੇਖਿ ਕਰਿ, ਕਰਿ ਮੁਹੇ ਮੁਹਿ ਏਸਕੇ ਤਾਈ,ਜਮੁ ਮਾਰਤਾ ਲੈ ਜਾਤਾਹੈ। ਜੇ ਤਉ ਏਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰਕਾ ਨਾਮੁ ਮੰਨੇ, ਤਉ ਜਮੁ ਇਸਕੇ ਨਜੀਕਿ ਨ ਆਇ ਸਕੇ; ਇਸਕੀ ਸੋਇੰ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਜਮੁ ਨਸਿ ਜਾਇ।ਜੇ ਤਉ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰਕਾ ਨਾਮੁ ਲੈ ਸਕੇ,ਤਾਂ ਇਤੁ ਮੰਨੇ ਕਰਿ,ਕਰਿ ਇਸਕਾ ਦੋਖੁ ਮਿਟੈ, ਜਮਕੇ ਸਾਥਿ ਨ ਜਾਈ। ਮੰਨੇਕਾ ਏਹ ਪ੍ਰਤਾਪਹੈ, ਜੇ ਮੰਨਿ ਸਕੈ ॥13॥

ਨੰ.2. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਸ਼ਹੀਦ'

ਤਾਂ ਸਿੱਧਾਂ ਆਂਖਿਆ, ਕਿ "ਓਨਾਂਦੇ ਗੁਣਾਂਦਾ ਤੁਸੀ ਕੁਝ ਤਾਂ ਵਰਨਨ ਕਰੋ"॥ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਕਿ,'ਸੁੰਸਵੇਦ ਗੁਣ' ਕਹੇ ਨਹੀਂ ਜਾਦੇ ਪਰ ਤੁਸਾਂਨੂੰ 'ਸਵੇਦ ਗੁਣ' ਸੁਣਾਂਵਦੇ ਹਾਂ-

ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂਦੇ ਨਾਮਨੂੰ ਸੁਣਕੇ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਤਿਨਾਂਦੀ ਸੁਰਤਿ ਉੱਜਲ ਹੁੰਦੀਹੈ, ਅਰ ਭਲਿਆਈ ਵੱਲ ਹੁੰਦੀਹੈ, ਅਤੇ ਓਨਾਂਦਾ ਮਨ ਨਿਰਮਲ ਜਸ ਸੁਣਨਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੁੰਦਾਹੈ॥ ਅਤੇ ਬੁੱਧ ਓਨਾਂ ਦੀ ਮਨੀਖਾ ਹਨ, ਓਨਾਂਨੂੰ ਸਭਨਾਂ ਭਵਣਾਂਦੀ ਸੁੱਧ ਹੁੰਦੀਹੈ, ਅਰ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਵਿੱਚ ਜੋ ਵਰਤਤੀਹੈ ਤਿਸਕੋ ਜਾਣੇ ਹਨ॥ ਅਥਵਾ ਸੁਪਨੇਦਾ ਭਗਨ ਕਰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ॥ ਅਰ ਜੋ ਨਾਮਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਅਰ ਸਤਗੁਰਾਂਦੇ ਵਚਨ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਸੋ ਭੁੱਲਕੇ ਭੀ ਚੋਟਾਂ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ, ਕਯੋਂਕਿ ਚੋਟਾਂਸੋ ਖਾਂਵਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਵਚਨਾਂਨੂੰ ਭੁਲਾਇ ਦੇਦੇ ਹਨ॥ ਅਤੇ ਜੋ ਨਾਮਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹੈਨ, ਸੋ ਜਮਕੇ ਸਾਥ ਨਹੀ ਜਾਤੇ॥ ਅਰ ਕਰਤਾਰਦਾ ਐਸਾ ਨਾਮਹੈ ਜੋ ਮਾਇਆਦੀ 'ਉਪਾਧ' ਤੇਂ ਰਹਿਤਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਕੋਈ ਇਸਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਸੋ ਆਪਣੇ ਹੀ ਮਨ ਵਿੱਚ ਜਾਣਤੇ ਹੈਨ ॥13॥

ਨੰ.3. ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਜੀ (ਸੇਵਾਪੰਥੀ)

ਬਹੁਰਿ ਕਹੇਹੈਂ:-ਇਸਕਾ ਅਰਥੁ॥ ਗੁਰੁਦਵਾਰੇ ਮਨਨ ਤੋਂ ਸੁਰਤਿ ਕਹੀਐ ਸ਼ੁਭ-ਅਸ਼ੁਭ ਕਾ ਗਯਾਨ ਹੋਤਾਹੈ; ਅਰੁ ਮਨੁ-ਬੁਧਿ ਕਹੀਐ ਮਨਕਾ ਸੰਕਲਪ-ਵਿਕਲਪ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਬੁਧਿਕਾ ਨਿਸਚੈ ਸਰੂਪਹੈ ਸੋ ਹੈ ਏਕ ਹੀ ਬ੍ਰਿਤੀਕਾ ਨਾਮ ਦੋ ਹੈ॥ ਜੋ ਮਨਨ; ਤੋ ਮਨ ਹੀਤੋਂ ਬੁੱਧਿ ਹੋਤੀਹੈ॥

ਮੰਨੈ ਸਗਲ ਭਵਣ ਕੀ ਸੁਧਿ॥

ਭਵਨ ਕਹੀਐ:- ਅਤਿਲ, ਵਿਤਲ, ਸੁਤੁਲ, ਰਸਾਤਲ, ਤਲਾਤਲ, ਮਹਾਤਲ, ਪਾਤਾਲ, ਯਹ ਸਪਤ-ਪਤਾਲ॥ ਭੂ, ਭੁਵਰ, ਸਵਰ, ਮਹਰ, ਜਨ, ਤਪ, ਸਤਿ, ਯਹ ਸਪਤ ਊਪਰ ਕੇ ਲੋਕ ਸੋ ਮਨਨ ਤੋ ਚੌਦਹ-ਭਵਨ ਕੀ ਸੁਧਿ ਕਹੀਐ, ਗਤਿ ਹੋਤੀਹੈ॥

ਮੰਨੈ ਮੁਹਿ ਚੋਟਾ ਨ ਖਾਇ॥

ਮਨਨ ਤੇ ਜਮ ਦੂਤਹੁ ਕੀ ਚੋਟਾ ਮੁਖ ਪਰ ਨਹੀਂ ਖਾਤਾ; ਅਰੁ ਜਮਕੇ ਸਾਥਿ ਭੀ ਨਹੀਂ ਜਾਤਾ॥

ਐਸਾ ਨਾਮ ਨਿਰੰਜਨ ਕਾ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਮਨ ਕਰਿ ਮਨਨ ਕਰਿ ਜਾਣੇ ਕੋਈ॥13॥

ਨੰ.4. ਸਾਧੂ ਅਨੰਦਘਨ ਜੀ (ਉਦਾਸੀਨ ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਵਾਚੀ)

ਮੰਨੈ ਸੁਰਤਿ ਹੋਵੈ ਮਨਿ ਬੁਧਿ॥ ਮੰਨੈ ਸਗਲ ਭਵਣ ਕੀ ਸੁਧਿ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜੋ ਗੁਰ ਸਾਸਤ੍ਰੁ ਕੋ ਵਚਨ ਸੁਣ ਕਰ ਮਾਨੇਗਾ॥ ਤਬੀ ਤੋ ਇਸਕੋ ਮਨ, ਬੁਧ ਵਿਖੇ ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਕਰਮ ਕੀ ਸੁਰਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਬਿਨਾ ਮਾਨੇ ਬਿਸੁਰਤ ਹੀਹੈ॥ ਜਬ ਸੁਰਤ ਹੁਈ,ਤਬ ਭਲੈ ਕਰਮ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰੇਗਾ: ਬੁਰੇ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰੇਗਾ॥ ਇਹੀ ਤੋ ਇਸਕੀ ਕਲਿਆਨ ਕਾ ਸਾਧਨ ਹੈ॥ ਅਰ ਜੋ ਮਾਨੇਗਾ, ਤਬ ਭਵਨ ਕੀ ਇਸਕੋ ਸੁਧਭੀ ਹੋਵੇਗੀ॥ ਸਕਲ ਨਾਮਹੈ 'ਚਤਰ-ਦਸ ਭੁਵਨ' ਕਾ ਸਪਤ ਲੋਕ ਤਲੇ ਕੇ, ਸਪਤ ਉਪਰ ਕੇ, ਨਾਮ ਤਿਸਕੇ ਪੀਛੇ ਕਹੈ ਹੀ ਹੈ॥ 'ਸੁਧਿ' ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ-ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਮਨਨ ਦਵਾਰਾ ਤੋ 'ਪਰੋਖ-ਸੁਧ' ਹੋਤੀ ਹੈ ॥ ਜੈਸੇ ਪੰਡਤੋ ਕੋ ਜੇ ਸਾਸਤ੍ਰ ਵਾਚ ਕਰ ਸਭ ਕਛ ਸੁਣਾਇ ਦੇਤੇਹੈ ॥ ਅਰ 'ਯੋਗ' ਦਵਾਰਾ 'ਅਪ੍ਰੋਖ-ਸੁਧਾ' ਹੋਤੀਹੈ॥ ਚਤਰਦਸ ਭੁਵਨ ਮੋ ਜੋ ਕਛੁਹੈ,'ਹਸਤਾਮਲਕ' ਕੀ ਨਿਆਈ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦ੍ਰਿਸਟ ਆਵਤਾ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਵਯਾਸਾਦਿ ਕੋ ਕੋ ਹੈ॥

ਮੰਨੈ ਮੁਹਿ ਚੋਟਾ ਨਾ ਖਾਇ॥ ਮੰਨੈ ਜਮ ਕੈ ਸਾਥਿ ਨ ਜਾਇ॥
ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੋਇ॥ ਜੋ ਕੋ ਮਨਿ ਜਾਣੈ ਮਨਿ ਕੋਇ॥

ਜੋ ਗੁਰੁ ਉਪਦੇਸ ਦਵਾਰਾ ਨਾਮ ਕੋ ਸੁਣ ਕਰ ਮਾਨੇਗਾ, ਸੋ ਯਮ ਕੀਆ ਚੋਟਾ ਨ ਮੁਖ ਪਰ ਖਾਏਗਾ, ਅਰ ਯਮ ਕੇ ਸਾਥ ਭੀ ਨ ਜਾਇਗਾ॥ ਨਾਮ ਐਸਾ ਨਿਰੰਜਨ ਹੈ॥

ਨੰ.5. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘਜੀ ਕਵੀ ਚੂੜਾਮਣੀ(ਨਿਰਮਲ-ਗਿਆਨੀ)

ਅਬ ਮਨਨਕੇ 'ਫਲ' ਬਤਾਵਤ ਹੈਂ:-

ਮੰਨੈ ਸੁਰਤਿ ਹੋਵੈ ਮਨਿ ਬੁਧਿ॥

ਮੰਨਨ ਕਰਨ ਕੋ ਨਾਉ ਮੰਨੈ, ਮਨਨ ਕਰਨਤੇ ਸੁਰਤ, ਸੁਸ੍ਰਿਤ ਕਹੀਏ, ਪ੍ਰੀਤੀ; ਮਨ ਬਿਖੇ ਅਰ ਬੁਧਿ ਵਿਖੇ ਹੁਇ ਆਵਤਹੈ। ਸੋ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕੌਨ? ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਬਿਚਾਰਕੀ ਆਛੀ ਪ੍ਰੀਤ ਹੁਇ ਆਵਤਹੈ। ਜਿਸ ਦਿਸ਼ ਸੰਕਲਪ ਮਨ ਉਠਾਵਤਹੈ, ਤਹਾਂ ਬ੍ਰਹਮਤੇ ਬਿਨਾ ਔਰ ਨਹੀਂ ਕਛੁ ਜਾਨਤਹੈ॥ ਬੁਧਿ ਜਿਸਕੋ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕਰਤਹੈ, ਸੋ ਬ੍ਰਹਮਤੇ ਬਿਨਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਔਰ ਕਾਹੂੰਕੋ ਨਹੀਂ ਕਰਤਹੈ। ਸੰਤੋਂ ਕੇ ਮਤਿ ਮੇਂ ਯਹੀ ਆਛੀ ਪੀੜਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਮੇਂ ਸੁਖ ਦੇਤ ਹੈ, ਔਰ ਕੋ ਆਛੀ ਨਹੀਂ ਮਾਨਤ ਹੈਂ।

ਦੁਤਿਯਰਥ:- ਸੁਸ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਜੋ ਚਤੁਰਭੁਜ ਸ਼ਯਾਮ ਸੁੰਦਰਹੈ ਤਿਸਕੇ ਵਿਖੇ ਹੋਇ ਜਾਤਹੈ ਮਨਕੀ ਅਰ ਬੁਧਿਕੀ।

ਤ੍ਰਿਤਯਰਥ:- ਸੁਰਤਿ ਨਾਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਬਾਣੀ ਮੇਂ ਸੋਝੀ ਕੋ ਭੀ ਹੈ। ਲੋਕਭੀ ਆਪ ਬੋਲਤੇ ਕਹਤੇਹੈ ਜੋ 'ਤੁਝ ਕੋ ਇਸ ਬਾਤਕੀ ਸੁਰਤਿ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂਹੈ? ਮਨ ਕੋ ਅਰੁ ਬੁਧਿ ਕੋ ਸੋਝੀ, ਅਪਨੇ ਸਰੂਪ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ, ਤਿਸਕੀ ਹੋਇ ਆਵਤਹੈ; ਜੋ ਭੂਲਯੋ ਹੋਯੋ ਹੁਤੋ ਸੋ ਅਬ ਜਾਨਯੋ।

ਚਤੁਰਅਰਥ:- ਮਨਨ ਕਰਨੇ ਤੇ ਮਨ ਕੀ ਅਰ ਬੁਧਿ ਕੀ ਸੋਝੀ ਹੁਇ ਜਾਤ ਹੈ; ਜੋ ਮਨ ਕੋ ਇਹ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਬੁਧਿ ਇਸਕੋ ਕਹਤਹੈਂ। ਜਬ ਅੰਤ੍ਰਮੁਖ ਬ੍ਰਿਤਿਹੈ : ਤਬਹੀ ਜਾਨਤਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੈ ਮਨਕੀ, ਬੁਧਿ ਕੀਹੀ ਸੋਝੀ ਹੋਤ ਹੈ, ਅਪਰਕੀ ਖਬਰਤੇ ਕੁਝ ਤਿਨਕ' ਨਹੀਂ ਹੋਇਗੀ, ਤਿਸ ਪਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਹਤਹੈਂ:-

ਮੰਨੈ ਸਗਲ ਭਵਣਕੀ ਸੁਧਿ॥

ਮਨਨ ਕਰਨ ਤੇ ਸਗਲ ਭਵਣ ਕੋ ਅਰਥ ਚੌਦਹਿ ਲੋਕ, ਤਿਨਕੀ 'ਸੁਧਿ' ਕਹੀਏ 'ਗਯਾਤ' ਹੋਇ ਆਵਤਹੈ। ਜੋ ਐਸੇ ਪ੍ਰਾਨੀ ਤਿਨਕੇ ਬਿਖੇ ਰਹਿਤ ਹੈਂ ਐਸੇ ਕਰਮ ਕਰਿ ਤਹਾਂ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਹੁੰਚਤਹੈਂ,ਇਸ ਰੀਤਿਕੋ ਤਹਾਂ ਬਿਵਹਾਰਹੈ॥ ਵਾ, ਜਿਸ ਰੀਤਿ ਚੌਦਹ ਲੋਕ ਕੀ ਉਤਪਤਿ ਭਈ, ਸੋ ਜਾਨ ਜਾਤ ਹੈਂ।

ਦੁਤਿਯਰਥ:- ਖਟੁ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਨਕੇ ਖਟਹੀ ਭਵਣ ਕਹੀਏ 'ਘਰ' ਹੈਂ। ਪ੍ਰਮਾਣ:- "ਛਿਅ ਘਰ ਛਿਅ ਗੁਰ ਛਿਅ ਉਪਦੇਸ॥"

ਖਟ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਨਕੋ ਜੋ ਮਤਿਹੈ, ਜਿਸ ਪਰ ਸਿਧਾਂਤ ਸਰਬ ਕਰਤਹੈਂ, ਤਿਨ ਸਰਬ ਕੋ ਜਾਨ ਜਾਤਹੈ।

ਤ੍ਰਿਤਿਯਰਥ:- ਸੰਪੂਰਨ ਜੋ ਘਰਹੈਂ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਵਿਖੇ, ਅਗਮ ਵਾ ਸੁਗਮ, ਤਿਨ ਸਰਬਕੀ 'ਸੁਧਿ'ਕਹੀਏ ਅੰਤਰਜਾਮਤਾ ਹੁਇ ਆਵਤ ਹੈ । ਏਕ ਸਥਾਨਮੈਂ ਬੈਠਯੇ ਸਭਨਕੀ ਸੁਧ ਬਤਾਇ ਦੇਤਹੈ।

ਚਤੁਰਥਅਰਥ:- ਭਵਣ ਨਾਮ ਭ੍ਰਮਣਕੋ,ਮਨਕੋ ਅਧਯਾਹਾਰ ਉਪਰਸੋਂ ਭ੍ਰਮਨ ਪਦਤੇ, ਸਗਲ ਕਹੀਏ ਸਰਬਮੇਂ ਜੋ ਭ੍ਰਮਤ ਹੁਤੋ ਮਨ, ਤਹਾਂ ਤਹਾਂਕੀ ਸੁਧਿ ਹੋਇ ਆਈਹੈ, ਕਿਆ ? ਇਹ ਸਰਬ ਅਨਿੱਤਹੈਂ--ਏਕ ਆਤਮਾ ਸਰਬ ਬਯਾਪੀ,ਸੋ ਨਿਤਹੈ ਔਰ ਸਭਨਕੋ ਨਾਸ਼ਵੰਤ ਜਾਣਕਰਿ-- ਭ੍ਰਮਣਤੇ ਮਨ ਮਿਟਗਯੇ। ਮੰਨੈ ਮੁਹਿ ਚੋਟਾ ਨਾ ਖਾਇ॥ ਜੋ ਮਨਨ ਕਰਤਹੈਂ, ਤਿਨ੍ਹੋਂਕੇ ਮੁਖੁ ਪਰ ਚੋਟ ਜੋਹੈ ਜਮਦੂਤਨ ਕੀਸੋ ਨਹੀਂ ਲਾਗਤਹੈ। ਜੋ ਕੋਟਾਨਕੋਟ ਜਨਮ ਧਾਰ ਕਰਿ ਮ੍ਰਿਤ ਸਮੇਂ ਮੇਂ ਮਾਰ ਹੁਤੀ, ਸੋ ਹਟ ਜਾਤਹੈ।

ਦੁਤਿਯਰਥ:- 'ਮੁਹਿ' ਚੋਟਾ ਨਾ' ਨਕਾਰ ਦੋਊ ਪਦਨਸੋਂ ਲਗਯੇ। 'ਮੁਹੇ' ਲੁਟਨ ਕੋ ਨਾਮ। ਪ੍ਰਮਾਣ:- 'ਜੇ ਮੋਹਾਕਾ ਘਰੁ ਮੁਹੈ ਘਰੁ ਮੁਹਿ ਪਿਤਰੀ ਦੇਇ॥' ਨ ਲੂਟਯੋ ਹੀ ਜਾਤ ਹੈ ਨਾ ਚੋਟ ਹੀ ਖਾਤ ਹੈ। ਜਮ ਮਾਰਗ ਮੈਂ ਲੋਕ ਲੁਟੇ ਜਾਤ ਹੈਂ। ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਜੋ ਕਰੇ ਹੁਏ ਹੈਂ ਸੇ ਰਾਹ ਕੇ ਬਿਖੇ ਲੇਤ ਹੈਂ, ਜੋ ਅਮਕੋ ਕਰਮ ਤੈਨੇ ਕਰਿਓ ਹੈ ਸੋ ਦੇਹ, ਤਿਸਕੋ ਮੋਲ ਏਕ ਕਟੋਰਾ ਪਾਨੀਕੋ ਹਾਥ ਆਵੇਗੇ, ਸੋ ਤ੍ਰਿਖਾਤੁਰ ਹੁਏ ਦੇਤਹੈਂ। ਇਸੀ ਰੀਤਿ ਅਹਾਰਕੇ ਹੇਤ ਛੁਧਾਤੁਰ ਹੋਇ ਦੇਤਹੈਂ। ਤਪਤਕੇ ਬਿਖੇ ਛਾਉਂਕੇ ਹੇਤ ਦੇਤਹੈਂ। ਜੇ ਕੋਈ ਬਾਤਕੋ ਨਹੀਂ ਮਾਨੇ--ਤਿਸੁ ਪਰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕੋ:-

ਜਿਹ ਪੈਡੇ ਲੂਟੀ ਪਨਿਹਾਰੀ ॥ ਸੋ ਮਾਰਗੁ ਸੰਤਨ ਦੂਰਾਰੀ॥1॥
ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰੇ ਸਾਚ ਕਹਿਆ॥
ਨਾਮ ਤੇਰੇਕੀ ਮੁਕਤੇ ਬੀਥੀ, ਜਮਕਾ ਮਾਰਗੁ ਦੂਰਿ ਰਹਿਆ॥1॥ ਰਹਾਉ॥
ਜਹ ਲਾਲਚ ਜਾਗਾਤੀ ਘਾਟ ॥ ਦੂਰਿ ਰਹੀ ਉਹ ਜਨਤੇ ਬਾਟ॥2॥"(ਪੰ.393:12)

ਅਰਥ:- ਪਨਿਹਾਰੀ=ਪਾਨ, ਜੋ ਤੰਬੂਲ ਤਿਸਕੀ ਵਣਜੋਟੀ, ਜੇ ਏਕ ਦੇਸ ਤੇ ਲੇਕਰ ਦੂਸਰੇ ਦੇਸ ਜਾਇ ਬੇਚਤ ਹੈ,ਪੰਥਕੇ ਬਿਖੇ ਬਟਵਾਰੇ, ਸੋ ਲੂਟ ਲੇ ਜਾਤ ਹੈਂ,ਤੈਸੇ ਸ਼ੁਭ-ਕਰਮ ਅਹੰਤਾ ਸਮੇਤ ਕਰਨਹਾਰੇ ਜਮ ਮਾਰਗ ਮੇਂ ਲੁਟੇ ਜਾਤ ਹੈਂ, ਜੋ ਮਨਨ ਕਰਨਹਾਰੇਹੈਂ ਇਸੀ ਰੀਤਿਮੈ ਸੋ ਮੁਹੇ ਨਹੀਂ ਜਾਤ ਹੈਂ, ਪੂੰਜੀ ਸਾਬਤ ਲੈਕੇ ਪਹੁੰਚਤ ਹੈਂ। ਸੋ ਚੋਟ ਭੀ ਜਮਦੂਤਨ ਕੀ ਨਹੀਂ ਖਾਤਹੈਂ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੇ ਲੂਟੇ ਨਹੀਂ ਜਾਤਹੈਂ ਅਰ ਚੋਟ ਜਮਦੂਤਨਕੀ ਨਹੀਂ ਖਾਤਹੈਂ, ਸੰਗ ਤੋ ਜਮਾਂ ਕੇ ਜਾਤ ਹੋਇਗੇ? ਤਿਸ ਪਰ ਕਹਤ ਹੈਂ:-

ਮੰਨੈ ਜਮ ਕੈ ਸਾਥਿ ਨ ਜਾਇ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਨਨ ਕੇ ਕਰਨਹਾਰੇ ਜੋ ਹੈਂ, ਸੇ ਜਮ ਕੇ ਸੰਗ ਜਮਪੁਰੀ ਨਹੀਂ ਜਾਤ ਹੈਂ,ਸਨਮਾਨ ਕੇ ਸੰਗ ਬੈਕੁੰਠ ਤੀਕ ਪਹੁੰਚਤਹੈਂ। ਜਮਕੇ ਸੰਗ ਨਹੀਂ ਜਾਨੇ ਕੋ ਉਪਲਖਨ ਇਹੁ ਹੈਂ: ਸੁਰਗ ਲੋਕ, ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ, ਬੈਕੁੰਠ ਤਹਾਂ ਜਾਤਹੈਂ। ਇਤਯਰਥ:- ਇਨ ਚਾਰਨਹੂੰ ਤੁਕਨਮੈਂ ਉਭਯਾਬ੍ਰਿਤਦੀਪਕ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ। ਲੱਛਣ:- ਪਦ ਇਕੁ ਅਰਥ ਆਇ ਬਹੁ ਬਾਰਿ॥ 'ਉਭਯਾਬ੍ਰਿਤ ਦੀਪਕ' ਅਲੰਕਾਰ॥

ਇਹਾਂ 'ਮੰਨ' ਪਦ ਅਨੇਕ ਬਾਰ ਆਯੋ, ਅਰਥ ਵੀ ਵਹੀ ਰਹਯੋ। ਦੂਸਰੇ ਹੇਤਾਲੰਕਾਰ ਭੀਹੈ।ਈਹਾਂ ਕਾਰਨ ਮਨਨ ਕਰਨੋ, ਕਾਰਜ ਤਾਂਕੋ ਫਲ ਜੋ ਕਹਯੋ ਸੁ ਲਖਣੋਸ, ਯਾਂਤੇ ਹੇਤਾਲੰਕਾਰ।

ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੋਇ॥ ਐਸਾ ਮਨਨਹੈ ਜਿਸਕੇ ਕਰਨਤੇ ਏਤ੍ਵਕ ਫਲ ਹੋਤਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਕਬ ਹੋਤਹੈ? ਜਬ ਨਾਮ ਨਿਰਜੰਨ ਹੋਇ= ਹਉਮੈਤੇ ਬਿਹੀਨ ਹੋਇ, ਮਾਯਾਤੇ ਰਹਤ ਹੋਇ।

ਜੇ ਕੋ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ ਮਨਿ ਕੋਇ॥ ਜੇ ਇਕੋ ਬਿਖੇ ਮਨਨ ਕਰੇਤੋ, ਤੋ ਮਨਮੈਂ ਜਾਣੇ ਕੋਈ। ਇਤਯਰਥ॥

ਪਹਿਲੀ ਤੁਕਮੈਂ ਨਕਾਰਕੀ ਵਰਣ ਮੈਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਿਤਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸ, ਦੂਸਰੀ ਤੁਕਮੈਂ 'ਕੋ ਕੋਇ' ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਯਮਕਾਲੰਕਾਰ ਭੀਹੈ। ਮਨ ਮਨ ਦੋ ਵੇਰ ਆਯੋ, ਅਰਥ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਭਯੋ; ਏਕ'ਮਨ'ਕੇ ਅਰਥ ਦੂਸਰੇ'ਮਨਨ'ਕੇ,ਯਾਂਤ ਯਮਕਹੈ।

ਨੰ.6. ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ'ਨਰੋਤਮ'(ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨੀ)

ਮਨਨ ਕੀ ਪੁਨਾ ਉਸਤਤਿ ਕਰੇ ਹੈ ਗੁਰੁ:-

ਮੰਨੈ ਇਤਿ। ਈਹਾਂ ਮਨਨਸੇ ਪੀਛੇ 'ਸੁਰਤਿ' ਲਿਖੀਹੈ, ਸੋ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਰੂਪ ਧਯਾਨ ਪਰ ਹੈ॥ ਸੁਰਤਿ ਸੇ ਪੀਛੇ ਕਹੀ 'ਮਨ ਬੁਧਿ' ਸਾਖਾਤਕਾਰ ਪਰ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਮੰਨੇ ਕਹੀਯੇ ਮਨਨਸੇ ਪੀਛੇ ਮਨਨ ਵਾਲੇਕੋ ਸੁਰਤਿ ਨਾਮ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਰੂਪ ਧਯਾਨ ਹੋਵੇਹੈ॥ ਤਾਸੇ ਪੀਛੇ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਦ੍ਵਾਰਾ ਮਨ ਕਹੀਯੇ ਅੰਤਾਕਰਣ ਵਿਖੇ ਬੁਧਿਨਾਮ ਪਹਲੇ ਪਰੋਖ-ਗਯਾਨ ਹੋਵੇਹੈ, ਪੀਛੇ ਅਪਰੋਖ ਗਯਾਨ ਹੋਵੇਹੈ॥ ਪੁਨਾ, ਮੰਨੇ ਕਹੀਯੇ। ਮਨਨ ਸੇ ਮਨਨ ਵਾਲੇਕੋ ਏਕ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਕੇ ਜਾਨਨੇਸੇ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਏਕ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਕੇ ਜਾਨਨੇਸੇ ਸਭੀ ਤਾਕੇ ਕਾਰਯ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਰੂਪਸੇ ਜਾਨੇ ਜਾਵੇਹੈ, ਤੈਸੇ ਸਗਲ, ਨਾਮ ਚਤੁਰ-ਦਸ ਭਵਨੋ ਕੀ ਏਹ ਜਗਤ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪ ਇਤਯਾਦਿ ਬਚਨੋਸੈ ਅਦੁਤੀ-ਸਤ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਸੁੱਧੀ ਸ੍ਰੇਸਟ ਬੁਧਿ ਹੋਵੇਹੈ॥ ਅਥਵਾ, ਮਾਯਾ ਸਬਲ-ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਜੋ 'ਸਕਲ' ਰੂਪ ਕਰਕੇ 'ਭਵਨ' ਨਾਮ ਹੋਨਾਹੈ, ਤਿਸਕੀ ਸੁਧਿ ਨਾਮ ਸ੍ਰੇਸਟ ਬੁਧੀ ਹੋਵੇਹੈ॥ ਪੁਨਾ, ਮੰਨੈ: ਮਨਨ ਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਜੀਵ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰਸੇ ਭਿੰਨਹੈ, ਵਾ ਅਭਿੰਨ ਹੈ ? ਭਿੰਨ ਹੁਯਾ ਭੀ ਮਰਣ ਜੰਮਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਵਾ ਅਜਰ ਅਮਰ ਹੈ ? ਇਤਯਾਦਿਕ ਸੰਸਾਯ ਰੂਪ ਮੁਹ ਨਾਮ ਮੁਖ ਗਯਾਨ ਸੇ ਚੋਟਾਂ ਕੋ ਨਹੀਂ ਖਾਤਾ॥ ਭਾਵ ਯਹ, ਏਕ ਜਾਨਣੇ ਰੂਪ ਮੁੱਖ ਗਯਾਨਸੇ ਪ੍ਰਤਿਬੰਧ ਜੋ ਸੰਸਯਹੈ, ਤਿਨਸੇ ਨਹੀਂ ਦੁਖੀ ਹੋਵੇ॥ ਅਥਵਾ, ਮਨਨ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਕੇ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਹੋਨੇਸੇ ਪਹਲੇ ਮਾਯਾਭੀ ਮੁਹ ਨਾਮ, ਮੁਖ ਧਰਮ-ਰਾਜਸੇ ਚੋਟਾ ਨਾਮ, ਮੰਦ ਕਰਮੋਕਾ ਫਲ ਭੁਗਾਵਨੇ ਹੇਤ ਗੁਰਜਾਦਿਕੋ ਕੀ ਮਾਰ ਕੋ ਨਹੀ ਖਾਤਾ॥ ਕਹੀ ਬਾਤ ਸੇ ਹੇਤੁ, ਕਹੈ॥ ਮੰਨੇ ਇਤਿ॥ ਜਿਸ ਹੇਤੁਮੈਂ ਮਨਨ ਸੇ ਮਨਨ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ ਯਮਕੇ ਸਾਥ ਨ ਜਾਯ, ਕਹੀਯੇ, ਯਮਕੇ ਦੂਤਕੇ ਸਾਥ ਹੀ 'ਜਹ ਸਾਧੂ ਗੋਬਿੰਦ ਭਜਨ' ਇਤਿਯਾਦਿ ਬਚਨਸੇ ਨਹੀ ਜਾਵੇ॥ ਯਾਤੇ, ਚੋਟਾ ਧਰਮ-ਰਾਜ ਸੇ ਕੈਸੇ ਖਾਵੇ? ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਖਾਵੇ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੇ ਗੁਰੋ' ਸਤ-ਅਦੁਤੀ ਕੇ ਬੋਧਕ ਬਚਨੋ ਸੇ ਮਨਨ ਕੀ ਕਿਆ ਅਧਿਕ ਉਸਤਤੀ ਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰ ਕਹੇ:-

ਐਸਾਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿੱਖ! ਜੈਸੇ ਉਨ ਬਚਨੋਸੇ ਉਪਜਯਾ ਮਨਨ ਸ੍ਰੇਸਟਹੈ, ਤੈਸੇ 'ਅੰਜਨ' ਸਬਦ ਕੇ ਅਰਥ ਅਗਯਾਨ ਅੰਧੇਰੇ ਰਹਿਤ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਕਾ ਬੋਧਕ ਨਾਮ ਭੀ, ਐਸਾ ਨਾਮ, ਉਸੀ ਵਤ ਉਸੀ ਵਸਤੁ ਕਾ ਬੋਧਕ ਹੋਨੇ ਸੇ ਸ੍ਰੇਸਟ ਹੈ।

ਹੇ ਗੁਰੋ ! ਮਨਨ ਸਾਥ ਅਦੁਤੀ-ਸਤ ਰੂਪ ਵਿਖਯਕੀ ਤੁਲਯਤਾ ਸੇ ਜੈਸੇ ਨਾਮ ਸ੍ਰੇਸਟਹੈ ਤੈਸੇ ਮਨਨ ਪਨੇ ਕੀ ਤੁਲਯਤਾ ਸੇ ਅਦੁਤੀ-ਸਤ ਕੇ ਮਨਨ ਸੇ ਔਰ ਮਨਨੋ ਕੋ ਸ੍ਰੇਸਟਤਾ ਕਿਯੁ ਨਾ ਹੋਵੇ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੈ:- ਜੇ ਕੋ ਇਤਿ॥ ਈਹਾਂ 'ਜੇ ਕੋ' ਕਹਨੇ ਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੀ ਦੁਰਲਭਤਾ ਸੂਚਨ ਕਰਤੇ, ਗੁਰੂ ਤਾ ਕੇ ਕੀਯੇ ਮਨਨ ਕੀ ਭੀ ਦੁਰਲਭਤਾ ਸੂਚਨ ਕਰੈ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ, ਜੋ ਕੇ ਕਹੀਯੇ, ਜੇ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮਨ ਜਾਣੇ ਨਾਮ, ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਮਨਨ ਕੋ ਕਰਣੇ ਯੋਗਯ ਜਾਣ ਹੈ, ਤਿਸ ਮਨਨ ਕੇ ਆਂਗੇ ਮਨ ਕੋਇ ਕਹੀਯੇ, ਅਨਯ ਵਸਤੂਆ ਕਾ ਮਨਨ ਕਿਆ ਹੈ? ਭਾਵ ਕੁਛ ਭੀ ਨਹੀਂ; ਜਿਸਸੇ ਤਿਸਕਾ ਵਿਖਯ ਤੁਛ ਹੈ॥ 13॥

ਨੰ.॥ 7.ਨਿਰਮਲ- ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਗਿ:ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਫਰੀਦਕੋਟ ਟੀਕਾ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਕੁਛ ਔਰ ਤੋ ਮਹਾਤਮੁ ਕਹਿਯੇ॥ ਉੱਤਰ:

ਮੰਨੈ ਸੁਰਤਿ ਹੋਵੈ ਮਨਿ ਬੁਧਿ॥
ਮੰਨੈ ਸਗਲ ਭਵਣ ਕੀ ਸੁਧਿ॥
ਮੰਨੈ ਮੁਹਿ ਚੋਟਾ ਨਾ ਖਾਇ॥
ਮੰਨੈ ਜਮ ਕੈ ਸਾਥਿ ਨ ਜਾਇ॥
ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੋਇ॥
ਜੇ ਕੋ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ ਮਨਿ ਕੋਇ ॥੧੩॥

ਮਨਨ ਕਰਨੇ ਸੇ (ਸੁ) ਸੁੰਦ੍ (ਰਤਿ) ਪ੍ਰੀਤੀ ਔਰ ਮਨ ਪੁਨਾ ਬੁਧੀ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ ਮਨਨ ਕਰਨੇ ਸੇ (ਸਗਲਭਵਣ) ਚੌਦਾਂ ਲੋਕ ਕੀ ਸੁਧ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਭਾਵ ਬ੍ਰਹਮਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਗਜ਼ਾਤਿ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ ਵਾ ਅਨਿਤ ਜਨਤਾ ਹੈ ਔਰ ਮਨਨ ਕਰਨੇ ਸੇ ਜਮ ਕੀਆਂ (ਚੋਟਾਂ) ਸੱਟਾਂ ਮੁਖ ਪਰ ਨਹੀਂ ਖਾਤਾ। ਔਰ ਮਨਨ ਕਰਨੇ ਹਾਰਾ ਜਮੋ ਕੇ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਜਾਤਾ ਅਰਥਾਤ ਉਸ ਰਸਤੇ ਮੈ ਨਹੀਂ ਜਾਤਾ ਜਥਾ (ਜਿਹ ਲਾਲਚਿ ਜਾਗਾਤੀ ਘਾਟ। ਦੂਰ ਰਹੀ ਓਹੁ ਜਨਤੇ ਵਾਟ॥) ਦੋਨੋਂ ਤੁਕੋਂ ਕਾ ਅਰਥ ਪੂਰਬ ਵਤ ਜਾਨਣਾ॥ 13॥

ਨੰ.8. ਨਿਰਮਲ-ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੀਲੀਭਤਿ (ਵੇਦਾਂਤੀ)

ਮੰਨੈ ਸੁਰਤਿ ਹੋਵੈ ਮਨਿ ਬੁਧਿ॥

ਅਰਥ॥ ਮਨਨ ਕਰਨੇਸੇ (ਸੁਰੀਤੀ) ਪਰਮਾਤਮਾਮੇਂ ਅਤਿਅੰਤ ਪ੍ਰੇਮਰੂਪ ਭਕਤੀ ਹੋਤੀਹੈ॥ ਅਥਵਾ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਰੂਪ ਅੰਤ:ਕਰਣ ਕੀ ਵ੍ਰਿਤੀ ਹੋਤੀਹੈ, ਜੋ ਵਿਨਾ ਅਨੁਭਵ ਸੇ ਇਤਰ ਭਾਵ ਨਿਸਚਯ ਰੂਪ ਵ੍ਰਿਤੀ ਹੈ ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹ ਹੈ, ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ ਪ੍ਰਤਿਪਾਧ ਅਪਨੇ ਆਤਮਾ ਕਾ ਬ੍ਰਹਮਰੂਪਮੇਂ ਸੰਸ਼ਯ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ,ਯਹਹੀ ਮਨਨਕਾ ਫਲਹੈ॥ ਫਿਰ (ਮਨੀ) ਅੰਤ:ਕਰਣ ਮੇਂ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

(ਬੁਧੀ) ਸਾਕਸ਼ਾਤਕਾਰ ਰੂਪ ਵ੍ਰਿਤੀ ਹੋਤੀਹੈ, ਜਿਸਕੋ ਆਤਮਾ ਅਨੁਭਵ ਕਹਿਤੇ ਹੈ॥ ਪਸਚਾਤ ਮਨਨ ਕੇ ਸਾਕਸ਼ਾਤਕਾਰ ਰੂਪ ਫਲ ਸੇ ਸਰਵ ਪ੍ਰਪੰਚਕੀ (ਸੁਧੀ) ਗਿਯਾਤ ਹੋਤੀ ਹੈ॥ ਤਾਤ੍ਪਿਯ ਯਹਹੈ, ਸਰਵ ਪ੍ਰਪੰਚਕਾ ਉਪਾਦਾਨ ਕਾਰਣ ਬ੍ਰਹਮਹੈ, ਤਿਸਕੇ ਗਿਯਾਨ ਸੇ ਸਰਵ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕਾ ਗਿਯਾਨ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ॥ ਇਸ ਏਕਕੇ ਵਿਗਿਆਨ ਸੇ ਸਰਵ ਕੇ ਵਿਗਿਆਨ ਕੀ ਰੀਤੀ ਵੇਦ ਮੇਂ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰੀ ਹੈ, ਤਥਾਹਿ॥

ਅਰਥ॥ ਇਸ ਛਾਨਦੋਗਯ ਉਪਨਿਸ਼ਦਮੇਂ ਤੀਨ ਭੂਤਨਸੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਹੀਹੈ ਤੇਜ, ਜਲ, ਪ੍ਰਿਥਵੀ, ਇਨ ਕਾਰਣੋਂ ਕੇ ਗਿਯਾਨਸੇ ਸਰਵ ਕਾਰਯਮਾਤ੍ਰਕਾ ਗਿਯਾਨਹੋ ਜਾਤਾਹੈ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਤਿਕਸ਼ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸਿਧ ਅਗਿਨ 1, ਸੂਰਯ 2, ਚੰਦ੍ 3, ਵਿਧ੍ਯੁਤ 4, ਇਨ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥਨ ਮੇਂ ਕਾਰਣਰੂਪ ਭੂਤਤ੍ਰਯ ਕੇ ਗਿਯਾਨ ਸੇ ਇਨ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥਨ ਕੋ ਅਵਸਤੁਤ੍ਵ ਨਿਸਚਯ ਕਰਾਤੇ ਹੈ॥ ਇਸਸੇ ਇਨ ਭੂਤਤ੍ਰਯਸੇ ਭਿਨ ਸਰਵ ਕਾਰਯ ਵਸਤੂ ਮਾਤ੍ਰਮੇਂ ਅਵਸਤੁਤ੍ਵ ਜਾਨਨਾ॥ ਜੋ ਅਗਿਨਕਾ (ਲੋਹਿਤ)ਲਾਲ ਰੂਪ ਹੈ, ਸੋ ਤੇਜ ਕਾ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਤਥਾ, ਜੋ ਸੁਕਲ ਰੂਪਹੈ, ਸੋ ਜਲਕਾ ਰੂਪਹੈ॥ ਜੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣ ਰੂਪਹੈ, ਸੋ (ਅਨ) ਪ੍ਰਿਥਵੀਕਾ ਰੂਪਹੈ॥ ਇਸਸੇ ਅਗਿਨਮੇਂ ਸੇ ਅਗਿਨਤ੍ਵ ਦੂਰ ਹੁਆ॥ ਵਾਚਾਰਸੰਭਵ ਮਾਤ੍ਰ ਵਿਕਾਰਹੈ॥ ਤੀਂਨ ਭੂਤਨਕੇ ਰੂਪਹੀ ਸਤਯਹੈ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ, ਇਸ ਅਗਨਿ ਕੇ ਕਾਰਣ ਰੁਪਨ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਸੇ ਇਨ ਸੇ ਨਿਯਾਰੀ ਅਗਨਿ ਕੁਛ ਵਸਤੂ ਨਹੀਂ, ਏਸਾ ਜਾਨਨਾ ਚਾਹੀਏ॥

ਅਰਥ॥ ਜੋ ਅਦਿਤਯ ਕਾ ਲਾਲ ਰੂਪ ਹੈ ਸੋ ਤੇਜ ਕਾ ਰੂਪਹੈ॥ ਜੋ ਸ਼ੁਕਲ ਹੈ ਸੋ ਜਲ ਕਾ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਜੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣ ਰੂਪ ਹੈ ਸੋ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕਾ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਵਿਚਾਰਸੇ ਅਦਿਤਯਸੇ ਆਦਿਤਯਤ੍ਵ ਦੂਰ ਹੁਆ ਵਾਚਾਰੰਭਣ ਮਾਤ੍ਰ ਵਿਕਾਰਹੈ, ਤੀਨ ਰੂਪਹੀ ਸਤਯਹੈ॥

ਅਰਥ॥ ਜੋ ਚੰਦ੍ਰਮਾਕਾ ਲਾਲ ਰੂਪਹੈ ਸੋ ਤੇਜਕਾ ਰੂਪਹੈ॥ ਜੋ ਸ਼ੁਕਲਹੈ ਸੋ ਜਲਕਾ ਰੂਪਹੈ॥ ਜੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣਹੈ ਸੋ ਪ੍ਰਿਥਵੀਕਾ ਰੂਪਹੈ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੇ ਸੇ ਚੰਦ੍ਰਸੇ ਚੰਦ੍ਰਤ੍ਵ ਦੂਰ ਹੁਆ ਵਾਚਾਰੰਭਣ ਮਾਤ੍ਰ ਵਿਕਾਰ ਹੈ ਤੀਨ ਭੂਤਨਕੇ ਰੂਪਹੀ ਸਤਯਹੈ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ, ਕਾਰਣਸਤਾਸੇ ਕਾਰਯਕੀ ਪ੍ਰਿਥਕ ਸਤਾ ਨਹੀਂ, ਕਿੰਤੂ ਕਾਰਣਹੀ ਸਤਯਹੈ।

ਅਰਥ॥ ਜੋ ਵਿਦਯੁਤਕਾ ਲਾਲਰੂਪਹੈ ਸੋ ਤੇਜਕਾ ਰੂਪਹੈ॥ ਜੋ ਸੁਕਲਹੈ ਸੋ ਜਲਕਾ ਰੂਪਹੈ॥ ਜੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣਹੈ ਸੋ ਪ੍ਰਿਥਵੀਕਾ ਰੂਪਹੈ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਵਿਚਾਰਸੇ ਵਿਦਯੁਤਕਾ ਵਿਦਯੁਤਪਨਾ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤ ਹੁਆ॥ ਵਾਚਾਰੰਸਭਨ ਮਾਤ੍ਰ ਵਿਕਾਰਹੈ॥ ਤੀਨ ਰੂਪਹੀ ਸਤਯਹੈ॥ ਇਸੀ ਬਾਤਕੋ ਅਤਿਅੰਤ ਧਰਮਾਤਮਾ ਵਿਦਾਨ ਕ੍ਰਿਤ ਸਾਕਸ਼ਾਤਕਾਰ ਕਹਿਤੇ ਭਯੇ॥ ਹਮਾਰੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯਮੇਂ ਅਬ ਕੋਈਭੀ ਅਸ਼੍ਰੁਤ, ਅਮਤ, ਅਵਿਗਿਯਾਤਕ' ਨਹੀਂ ਕਥਨ ਕਰੇਗੇ; ਵਹ ਇਨ ਕਾਰਣੋਂਕੇ ਗਿਯਾਨਸੇ ਹੀ ਜਾਨਤੇ ਭਯੇ॥

(ਛਾ. ਉਪ. ਅ.6॥ ਖ.4॥ ...)

ਅਰਥ॥ ਉਦਾਲਕ ਰਿਸ੍ਰੀ ਅਪਨੇ ਪੁਤ੍ਰ ਸ੍ਵੇਤਕੇਤੂ ਸੇ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ॥ 'ਹੇ ਸੋਮਯ ! (ਅਨ) ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਰੂਪ (ਸੁਦ੍ਰੜ) ਵਿਕਾਰ ਕਰਕੇ ਆਪਕੋ ਮੂਲਕਾਰਣ ਜਾਨ॥ ਔਰ ਜਲਰੂਪ ਵਿਕਾਰ ਕਰਕੇ ਤੇਜਕੋ ਮੂਲਕਾਰਣ ਜਾਨ॥ ਤਥਾ, ਤੇਜਰੂਪ ਵਿਕਾਰ ਕਰਕੇ ਸਤਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਮੂਲ ਕਾਰਣ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

(ਅਨਿਵਚਛ) ਜਾਨ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ, ਹੇ ਸੋਮਯ! ਯਹ ਸੰਪੂਰਣ ਪ੍ਰਜਾ ਸਤ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਮੂਲ ਕਾਰਣ ਵਾਲੀਹੈ॥ ਤਥਾ,ਸਤਹੀ ਇਨ ਪ੍ਰਜਾਯੋਕਾ(ਆਯਤਨ ਸਥਿਤੀਕਾ ਔਰ ਸਤਹੀ (ਪ੍ਰਾਤਿਸ਼ਠਾ) ਲਾਯਕ ਆਧਾਰ ਹੈ॥ ਜੋ ਵਸਤੂ ਉਤਪਤਿ ਕਾਲਮੇਂ ਜਿਸਸੇ ਉਤਪੰਨ ਹੋਵੇ, ਤਥਾ ਸਥਿਤੀ ਕਾਲਮੇਂ ਜਿਸਮੇਂ ਸਥਿਤ ਹੋਵੇ, ਔਰ ਪ੍ਰਲਯ ਕਾਲਮੇਂ ਜਿਸਮੇਂ ਲੀਨ ਹੋਵੇ; ਸੋ ਵਸਤੂ ਤਿਸਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੋਤੀਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਮ੍ਰਿਤੀਕਾ ਸੇ ਉਤਪਤਿ, ਤਥਾ ਮ੍ਰਿਤੀਕਾ ਮੇਂ ਸਥਿਤੀ, ਔਰ ਮ੍ਰਿਤਕਾਮੇਂ ਲੀਨਤਾ ਹੋਨੇ ਸੇ ਘਟਾਦਿਕ ਮ੍ਰਿਤਿਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪਹੈ, ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਰਵ ਪ੍ਰਜਾ ਸਤ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਤਿਸ ਸਤਕੇ ਗਿਯਾਨਸੇ ਸਰਵਕਾ ਗਿਯਾਨ ਹੋਤਾਹੈ॥ ਪ੍ਰਕਰਣਮੇਂ ਯਹ ਵਾਰਤਾ ਨਿਰਣਨੀਤਹੋ ਗਈ,ਜੋਕਿ ਮਨਨ ਕਰਨੇਸੇ ਗਿਯਾਨ ਦੁਆਰਾ ਸਕਲ ਭਵਨੋਂਕੀ ਗਿਯਾਤੀ ਹੋਤੀਹੈ॥ ਸੋ ਪੂਰਵੋਕਤ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਜਨਯ ਬੋਧਸੇ ਸਤਕੇ ਗਿਯਾਨ ਦੁਆਰਾ ਸਰਵਕਾ ਗਿਯਾਨ ਹੋਤਾਹੈ॥

ਮਨਨ ਕਰਨੇਸੇ (ਮੁੰਹ)ਮੁਖ ਪਰ ਯਮ-ਦੁਤੋਂ ਕੀ ਤਾੜਨਾ ਰੂਪ ਚੋਟਨਕੋ ਨਹੀਂ ਖਾਤਾ॥ ਕਿਉਂਕਿ, ਮਨਨ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸੇ ਯਮਰਾਜਕੇ ਦੁਤੋਂਕੇ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਜਾਤਾ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਪੂਰਵੋਕਤ (ਨਿਰੰਜਨ) ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕਾ ਨਾਮਹੈ, ਜੇਕਰ ਮਨਨ ਕਰੇ, ਤਿਸ ਮਨਨਕੇ ਸਾਮਨੇ ਖੁਸ਼ਕ ਤਰਕ ਨ ਕਰਕੇ-- ਮਨਨ ਕਰਨਾ ਕਿਆ ਹੈ? ਅਰਥਾਤ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਨਾਮਕਾ ਜੋ ਮਨਨਹੈ ਤਿਸਕੀ ਅਪੇਖਸ਼ਾ-- ਸੇ ਅਨਾਤਮ ਜਾਲ ਕਾ ਮਨਨ ਕਰਨਾ ਅਤਿਅੰਤ ਤੁਛਹੈ॥ ਇਸ ਸਥਾਨਮੇਂ ਇਤਨਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਤਵਯਹੈ॥ ਜੋ ਯਮਰਾਜਕਾ ਹੋਨਾ, ਤਥਾ ਤਿਸਕੇ ਦੂਤਨਕਾ ਹੋਨਾ ਹੈ, ਤਿਸਮੇਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਾ ਨਿਰੁਪਣ ਕਰਤੇਹੈ; ਤਥਾਹਿ:- ਰਿਗ ਵੇਦ:-

ਅਰਥ॥ ਸੁਰਯ ਭਗਵਾਨਕਾ ਪੁਤ੍ਰ ਜੋ ਯਮਰਾਜਹੈ, ਤਿਸਕੇ ਪ੍ਰਤਿ ਪਾਪਾਤਮਾ ਆਦਿ ਸਰਵ ਜਨੋਂਕਾ ਸੰਗਮਨ ਹੋਤਾਹੈ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ, 'ਹੇ ਜਨ'! ਹਵਿ ਕਰਕੇ ਯਮਰਾਜਕੋ (ਦੁਵਸਯਤ) ਤ੍ਰਿਪਤ ਕਰੋ॥' ਇਸ ਰਿਗਵੇਦ ਕੇ ਮੰਤ੍ਰਸੇ ਯਮਰਾਜਕਾ ਹੋਨਾ ਸਿੱਧ ਹੋਤਾਹੈ॥ (ਤਥਾ) ਕਠਉਪਨਿਸ਼ਦ ਮੇਂ ਯਮਰਾਜ ਤਥਾ ਨਚਿਕੇਤਾਕਾ ਸੰਵਾਦ ਪ੍ਰਾਸਿਧਹੈ॥ ਸੰਯਮਨੀ ਨਗਰੀਮੇਂ ਨਚਿਕੇਤਾ ਕਾ ਜਾਨਾ ਭੀ ਉਸੀ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਮੇਂ ਨਿਣਨੀਤਹੈ, ਉਸ ਉਪਨਿਸ਼ਦਮੇਂ ਯਹ ਸ਼੍ਰੁਤੀਹੈ:-

ਅਰਥ॥ ਅੱਗਜਨ ਰੂਪ ਬਾਨ ਕੋ (ਸਾਂਪਰਦਾਯ:) ਪਰਲੋਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਤੀਤ ਹੋਤਾ॥ ਕਿਉਂਕਿ, ਵਿਤਕੇ ਮੋਹਸੇ ਮੂਢ ਤਥਾ ਪ੍ਰਮਾਦੀਹੈ, ਯਹ ਲੋਕਹੈ ਪਰਲੋਕ ਨਹੀਂ। ਐਸੇ ਮਾਨਨੇ ਵਾਲਾ ਪੁਨ: ਪੁਨ: ਮੇਰੇ ਵੰਸ਼ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾਹੈ॥ ਇਸ ਸ੍ਰੁਤੀ ਵਚਨਸੇ ਯਮਰਾਜਾ ਲੋਕ ਸਿੱਧ ਹੋਤਾ ਹੈ॥

ਅਰਥ॥ ਜੋ ਨਿਸ਼ਿਦ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈ ਵਹ ਯਮਕੇ ਸਥਾਨਮੇਂ ਯਮਦੁਤਨਕੀ ਤਾੜਨਾਕੋ ਅਨੁਭਵ ਕਰਕੇ ਨਿਸ਼ਿਦ ਕਰਮਕਾਰੀ ਜੀਵ ਪ੍ਰਿਥਵੀਲੋਕਮੇਂ ਆਤੇਹੈ॥ ਤਿਨ ਜੀਵਨਕਾ ਯਾਤਨਾ ਅਰਥਾਤ ਤਾੜਨਾਕੇ ਭੋਗ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਲੋਕਮੇਂ (ਆਰੋਹ) ਗਮਨ ਹੋਤਾਹੈ ਔਰ ਨਿਸ਼ਿਦ ਯੋਨੀ ਅਥਵਾ ਉਤਮਯੋਨੀਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਲੋਕਮੇਂ (ਅਵਰੋਹ) ਆਗਮਨ ਹੋਤਾਹੈ॥ ਕਿਉਂਕਿ, ਪੂਰਵੋਉਕਤ ਸ਼੍ਰੁਤੀਮੇਂ ਤਿਨ ਜੀਵਨਕੀ ਯਮਕੇ ਵਸ਼ਤਾ ਰੂਪੀ ਗਤੀਕਾ ਦਰਸ਼ਨਹੈ॥ ਇਤਨੇ ਪ੍ਰਬੰਧਸੇ ਯਮਰਾਜਕੀ ਪੁਰੀਕਾ ਨਿਰੁਪਣ ਕਰਤੇਹੈ:-

ਦਖਿਣ ਦਿਸ਼ਾ ਤਥਾ ਦਖਿਣ ਪਛਿਮ ਕੀ ਨੈਰ੍ਰਿਤੀ-ਕੋਣਕੇ ਮਧਿਯ ਸੰਯਮਨੀ ਪੂਰੀਹੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਵਹ ਸਰਵਹੀ ਪੂਰੀ ਵਰਜਮਯਹੈ॥ ਦੇਵਤਾ ਤਥਾ ਦੇਵਯਨ ਸੇ ਨਹੀਂ ਭੇਦਨ ਕਰੀ ਜਾਤੀ॥ ਚਤੁਰ ਕੌਣ ਹੈ, ਚਾਰ ਤਿਸਕੇ ਦੁਆਰ ਹੈ, ਔਰ ਏਕ ਹਜ਼ਾਰ ਯੋਜਨ ਤਿਸਕੇ ਵਿਸਤਾਰਕਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ॥ ਤਿਸ ਪੁਰੀ ਮੇਂ ਚਿਤ੍ਰ-ਗੁਪਤ ਕਾ ਮੰਦਿਰ ਪਚੀਸ ਯੋਜਨ ਵਿਸਤਾਰ ਯੁਕਤ ਹੈ॥ ਔਰ ਦਸ਼ ਯੋਜਨ ਉਚਾਹੈ, ਚਾਰੋਂ ਤਰਫ ਲੋਹੇਕੇ ਕੋਟ ਸੇ ਯੁਕਤਹੈ, ਔਰ ਚਿਤ੍ਰ-ਗੁਪਤ ਸਰਵ ਮਨੁਸ਼ਯਕੀ ਆਯੂ ਤਥਾ ਪੁਨਯ ਪਾਪਕੀ ਗਣਨਾ ਕਰਤਾ ਹੁਆ ਕਦਾਪਿ ਮੋਹਕੋ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ॥ ਤਿਸ ਚਿਤ੍ਰ-ਗੁਪਤਕੇ ਸਥਾਨਸੇ ਬੀਸ ਯੋਜਨ ਫਰਕ ਸੇ ਧਰਮ ਰਾਜ ਕਾ ਮੰਦਿਰ ਅਤਿਅੰਤ ਸ਼ੋਭਾ ਯੁਕਤਹੈ॥ ਤਿਸਕਾ ਦੋ ਸੌ ਯੋਜਨ ਲੰਬਾਪਨ ਤਥਾ ਦੋ ਸੋ ਯੋਜਨ ਚੌੜਾਪਨਹੈ॥ ਤਿਸ ਮੰਦਿਰਮੇਂ ਸੂਰਯ ਵਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਸੌ ਯੋਜਨ ਵਿਸਤਾਰ ਵਾਲੀ ਸਭਾਹੈ॥ ਤਿਸ ਸਭਾਮੇਂ ਧਰਮ ਰਾਜ ਦਸ਼ ਯੋਜਨ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਦਿਵਯ ਆਸਨਮੇਂ ਬੈਠਾਹੈ॥ ਅਪਸਰਾ ਗਣ ਗੰਧਰਵ ਗਣੋਂ ਯੁਕਤ ਅਨੰਤ ਸ਼ੋਭਾ ਯੁਕਤਹੋ ਰਹਾਹੈ॥ ਪਿਤਰ, ਮੁਨੀਜਨ, ਬ੍ਰਹਮਾ, ਰਿਸ਼ੀ ਤਥਾ ਰਾਜਰ੍ਸ਼ੀ ਉਸ ਸਭਾਮੇਂ ਬੈਠਤੇਹੈ॥ ਪਰੰਤੂ ਜੋ ਪਾਪੀ ਜੀਵ ਦਖਿਣਕੇ ਦੁਆਰ ਸੇ ਅਨੇਕ ਕਸ਼ਟਕੋ ਭੋਗਤੇ ਹੁਏ ਸਯੰਮਨੀ ਪੁਰੀਮੇਂ ਗਯੇਹੈ, ਵਹ ਉਸ ਸਭਾਕੋ ਨਹੀਂ ਦੇਖਤੇ॥ ਕਿੰਤੂ, ਕਸ਼ਟਕੋ ਹੀ ਅਨੁਭਵ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ ਜਿਨ੍ਹੋਨੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਕੋ ਹਨਨ ਕਰਾਹੈ, ਔਰ ਸੁਰਾਂਕੋ ਪਾਨ ਕਰਤੇਹੈਂ, ਗੋਵੋਂਕੋ ਮਾਰਤੇ ਹੈਂ, ਤਥਾ ਜੋ ਬਾਲਕਨਕੋ ਮਾਰਤੇਹੈਂ, ਇਸਤ੍ਰੀਕੋ ਹਨਨ ਕਰਤੇਹੈਂ, ਗਰਭਕੋ ਪਤਨ ਕਰਤੇਹੈਂ, ਤਥਾ ਜੋ ਪ੍ਰਚਛਨ ਪਾਪ ਕਰਤੇਹੈਂ, ਔਰ ਜੋ ਗੁਰੂ-ਦੇਵ, ਬ੍ਰਾਹਮਣਕੇ ਦ੍ਰਵਯਕੀ ਚੋਰੀ ਕਰਤੇਹੈ; ਤਥਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਾਲਕਕੇ ਦ੍ਰਵਯਕੋ ਹਰ ਲੇਤੇ ਹੈਂ; ਔਰ ਜੋ ਰ੍ਰਿਣਕੋ ਲੇਕਰ ਨਹੀਂ ਦੇਤੇ,ਤਥਾ ਧਰੋਵਰਕੋ ਨਹੀਂਦੇਤੇ, ਔਰ ਜੋ ਵਿਸ਼ਵਾਸਕਾ ਘਾਤ ਕਰਤੇਹੈਂ, ਤਥਾ ਵਿਸ਼੍ਵਯੁਕਤਅਨ ਸੇ ਮਾਰਤੇਹੈਂ, ਔਰ ਜੋ ਦੋਸ਼ਕੋ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਤੇਹੈਂ, ਤਥਾ ਗੁਣਨਕੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਨਹੀਂ ਕਰਤੇ, ਔਰ ਗੁਣਵਾਨੋਂਮੇਂ ਮਤਸਰ ਕਰਤੇਹੈਂ, ਔਰ ਜੋ ਸਤਸੰਗਕੇ ਪਰਾਙ ਮੁਖਹੋ ਕਰ ਨੀਚਨਮੇਂ ਰਾਗ ਕਰਤੇਹੈਂ, ਤਥਾ ਤੀਰਥ ਜਨ ਸਤਕਰਮ ਗੁਰੁਦੇਵਨਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਤੇਹੈ, ਔਰ ਪੁਰਾਣ,ਵੇਦ,ਮੀਮਾਂਸਾ, ਨਿਆਏ, ਵੇਦਾਂਤ ਇਨਮੇਂ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਨੇ ਵਾਲੇਹੈ, ਔਰ ਦੁਖੀਕੋ ਦੇਖ ਹਰਸ਼ ਕਰਤੇਹੈ, ਤਥਾ ਹਰਸ਼ ਵਾਲੇਕੋ ਦੁਖ ਦੇਤੇਹੈ, ਜੋ ਦੁਸ਼ਟਚਿਤ ਦੁਖ ਦਾਯਕ ਵਚਨ ਕਹਿਤੇ ਹੈ, ਔਰ ਜੋ ਹਿਤਕੋ ਨਹੀਂ ਸੁਨਤੇ, ਤਥਾ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰਕੀ ਬਾਤਕੋ ਨਹੀਂ ਸੁਨਤੇ,ਔਰ ਜੋ ਅਪਨੀਹੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਤੇਹੈਂ, ਅਪਨੇਆਪਕੋ ਪੰਡਿਤ ਮਾਨਨੇ ਵਾਲੇਹੈ, ਇਨ ਪਾਪੋਂ ਵਾਲਿਯੋਕੋ ਤਥਾ ਔਰ ਪਾਪੀਯੋਂਕੋ ਯਮਰਾਜਕੇ ਦੂਤ ਤਾੜਨਾ ਕਰਤੇ ਕਰਤੇ ਲੇਆਤੇਹੈ॥ ਪਰੰਤੂ, ਜਿਨ ਜੀਵਨਕੋ ਤਾੜਨਾ ਕਰਨੀ ਹੋਤੀਹੈ ਉਨਕਾ ਏਕ ਤਾੜਨਾ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ ਸਰੀਰ ਬਨਤਾਹੈ ਜੋ ਸਰਵ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਤਾੜਨਾਸੇ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ॥ ਯਹ ਸਰਵ ਹੀ ਪੂਰਵੋਕਤ ਪਾਪੀ ਜੀਵ ਯਮ ਕੇ ਮਾਰਗ ਮੇਂ ਕਲੇਸ਼ੋਕੋ ਸਹਾਰਤੇ ਹੁਏ ਸੰਯਮਨੀ ਪੁਰੀ ਕੇ ਦਖਿਣਕੇ ਦਰਵਾਜੇਮੇਂ ਜਾਤੇਹੈ॥ ਔਰ ਪੁਨਯ ਆਤਮਾ ਜੀਵ ਪੂਰਵ, ਪਛਮੀ, ਉਤਰਕੇ ਦਰਵਾਜੇਸੇ ਯਮਰਾਜ ਕੀ ਸਭਾਮੇਂ ਸੁਖ ਪੂਰਵਕ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਤੇਹੈ॥ ਉਨਕਾ ਯਮਰਾਜ ਦਿਵਯ ਰੂਪਸੇ ਸਤਕਾਰ ਕਰਤਾਹੈ॥ ਯਹ ਯਮ ਮਾਰਗਕਾ ਅਤਿ-ਸੰਖੇਪਸੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਾਹੈ॥ ਜਿਸਕੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਸਤਾਰ ਦੇਖਨਾ ਹੋਵੇ, ਸੋ ਗਰੂਡ-ਪੁਰਾਣ ਮੇਂ ਸੇ ਦੇਖ ਲੇਵੇ॥ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਕੇ ਨਾਮਕੋ ਮਨਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਇਸ ਦੁਖਦਾਯਕ ਮਾਰਗ ਕੋ ਨਹੀਂ ਦੇਖਤਾ॥ 13॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨੰ.9. ਸਾਧੁ ਪੰ.ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਜੀ ਉਦਾਸੀਨ (ਵੇਦਿਕ ਮੁਨੀ)

ਇਸ਼ਰਕਾ ਨਾਮ ਮਨਨ ਕਰਨੇਸੇ ਮਨਮੇਂ ਅਛੀ ਵਿੜੀਯਾ ਉਤਪੰਨ ਹੋਤੀਹੈ, ਨਿਸ਼ਚਯ ਰੂਪ ਬੁਧਿ ਉਤਪੰਨ ਹੋਤੀਹੈ। ਇਸ਼ੂਰਕਾ ਨਾਮ ਮਨਨ ਕਰਨੇਸੇ ਸੰਪੂਰਣ ਭੁਵਨੋਂਕਾ, ਅਰਥਾਤ ਸਭੀ ਭੁਗੋਲੋਂਕਾ ਯਥਾਰਥ ਗਿਯਾਨ ਉਤਪੰਨ ਹੋਤਾਹੈ॥ 1॥

ਇਸ਼ੂਰਕਾ ਨਾਮ ਮਨਨ ਕਰਨੇਸੇ ਮੁਖ ਪਰ ਲੋਗੋਂਕੇ ਅਪਵਾਦ ਰੂਪੀ ਦੰਡੋ ਕੀ ਚੋਟੇ ਨਹੀਂ ਖਾਤਾ॥ ਇਸ਼ੂਰਕਾ ਨਾਮ ਮਨਨ ਕਰਨੇਸੇ ਯਮਕੇ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਜਾਤਾ, ਅਰਥਾਤ ਬਾਰ ਬਾਰ ਜਨਮ-ਮਰਣ ਨਹੀਂ ਪਾਤਾ ॥2॥ ਦੇਖ' ਮਨੁਸ਼ਯੋ' ਏਸਾ, ਅਰਥਾਤ ਇਤਨੇ ਮਾਹਤ੍ਮਕਾ ਨਿਰੰਜਨ ਇਸ਼ੂਰਕਾ ਨਾਮਹੈ। ਯਦਿ ਕੋਈ ਮਨਨ ਕਰੇ, ਜਾਨੇ, ਕੌਨ ਮਨਨ ਕਰਤਾਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਵਿਰਲਾ ਕੋਈ ਮਨਨ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ 3॥ 12॥

ਨੰ.10. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਆਧੁਨਿਕ)

(ਨਾਮਨੂੰ) ਮੰਨ ਲੈਣ ਨਾਲ (ਜਗਯਾਸੂਦੀ) ਸੁਰਤਿ, ਮੰਨੀਖਾ, (ਤੇ) ਬੁਧਿ (ਨਾਮੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਯ ਕਰਨ ਵਾਲੀ) ਹੋ ਜਾਂਦੀਹੈ। (ਨਾਮਨੂੰ) ਮੰਨ ਲੈਣ ਨਾਲ (ਉਹ ਸੁਧਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀਹੈ ਜੋ) ਸਾਰੇ ਭਵਨਾਂਦੀ ਸੋਝੀ(ਕਹੀਦੀਹੈ, ਭਾਵ ਸੁਤੇ ਗਯਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਲੀ ਬੁੱਧੀ, ਜੋ ਦੇਵਤਿਆਂ ਤੇ ਸਿਧਾਂ ਪੁਰਖਾਂਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀਹੈ)। (ਐਸੀ ਅਨੁਭਵੀ ਸੁਤੇ ਬੁੱਧੀ ਜਿਸਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤਹੋ ਜਾਏ ਉਹ ਮਨਨਸ਼ੀਲ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰਦਾ ਨਾਮ)ਮੰਨ ਲੈਣ ਨਾਲ (ਭ੍ਰਮ ਭ੍ਰਾਂਤੀ ਦੀਆਂ) ਸੱਟਾਂ ਮੂੰਹ ਤੇ (ਫੇਰ) ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ। (ਤੇ ਐਸਾ ਮਨਨਸ਼ੀਲ ਪੁਰਖ) ਮੰਨ ਲੈਣ ਕਰਕੇ ਜਮ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ (ਭਾਵ ਜਨਮ ਮਰਨ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾਹੈ; ਬਾਕੀ ਅੰਤਲੀਆਂ ਦੋ ਸਤਰਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਪਿੱਛੇ ਆ ਚੁਕਾਹੈ) ॥13॥

ਮੰਨੈ ਮਾਰਗਿ ਠਾਕ ਨ ਪਾਇ॥ ਮੰਨੈ ਪਤਿ ਸਿਉ ਪਰਗਟੁ ਜਾਇ॥ ਮੰਨੈ ਮਗੁ ਨ ਚਲੈ ਪੰਥੁ॥ ਮੰਨੈ ਧਰਮ ਸੇਤੀ ਸਨਬੰਧ॥ ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੋਇ॥ ਜੋ ਕੋ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ ਮਨਿ ਕੋਇ॥ ੧੪॥

ਨੰ.1. ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ "ਮੀਣਾ"

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਏਹੁ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰਕਾ ਨਾਮਹੈ, ਜੋ ਕੋਈ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਮੰਨੇ, ਤਉ ਉਸ ਕਉ ਦਰਗਾਹ ਜਾਤੇ ਕਉ ਮਾਰਗ ਮਹਿ ਠਾਕ ਪੜੇ ਨਾਹੀ। ਤਿਸਿ ਮਾਰਗਮਹਿ ਠਾਕ ਜਿਹੈ, ਸੁ ਕਿਆ ਹੈ? ਮਾਰਗ ਮਹਿ ਠਾਕ ਏਹਹੈ। ਜਹਾਂ ਏਸੁਲੇ ਜਾਈਤਾਹੈ, ਤਹਾਂ ਏ ਕੁਮਾਰਗੁ ਐਸਾਹੈ, ਜਹਾਂ ਤ੍ਰਿਖਾ ਲਾਗਤੀਹੈ, ਅਰੁ ਤ੍ਰਿਖਾਵੰਤੁਹੋਇ ਕਰਿ ਢਹਿ ਪੜਤਾਹੈ। ਅਰੁ ਓਇ ਜਮਦੂਤ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਜਿ,'ਰੇ ਬੋਧੇ ਉਠੁ ਚਲ' ਅਰੁ ਏਹੁ ਉਠਿ ਨਾਹੀ ਸਕਤਾ। ਤਬ ਓਇ ਕਢਿ ਪੜਤੇਹੈਂ। ਕਹਤੇ ਹੋ ਜਿ,'ਹਾਂ, ਦਰਹਾਲੁ ਉਠੁ ਚਲੋ ਤਬ ਤਹਾਂ ਏਹੁ ਕਹਤਾਹੈ ਜਿ,'ਜੀ,ਮੈ ਰਲਿ ਨਾਹੀ ਸਕਤਾ। ਤੁਮ ਮੇਰੇ ਤਾਈਂ, ਭਾਵੇ ਤਿਉ ਮਾਰਹੁ ਜੀ; ਮੈਂ ਤ੍ਰਿਖਾ ਆਜ ਜੁ ਕੀਆਹੈ; ਮੈਂ ਉਠਿ ਨਾਹੀ ਸਕਤਾ'। ਤਬ ਓਹਿ ਕਹਤੇਹੈ ਜਿ,''ਰੇ ਈਹਾਂ ਪਾਨੀ ਹੈ,ਪਰੁ ਮੋਲਿ ਹੈ। ਜੇਤਉ ਤੂ ਮੋਲੁ ਦੇਹਿ,ਤਉ ਈਹਾਂ ਤੁਮਕਉ ਪਾਨੀ ਪੀਲਾਈਐ''। ਕਹੈ,''ਜੀ, ਮੇਰੇ ਪਾਸਿ ਅਬ ਈਹਾਂ ਕਿਆ ਹੈ ਦੇਣੇ ਕਉ? ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਮੈਂ ਦੇਉ ਸੁ ਕਿਆ ਦੇਉ?'' 'ਤਬ ਉਨਹੁ ਕਹਿਆ,ਜਿ,'ਰੇ। ਜਿ ਕਿਛੁਤੇ ਜਲਕਾ ਦਾਨੁ ਕੀਆਹੈ, ਜੇ ਤਉਤੂ ਈਹਾਂ ਸਭੁ ਦੇਹਿ, ਤਉ ਤੁਝ ਕਉ ਈਹਾਂ ਪਾਨੀ ਪੀਨੇ ਕਉ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਿਲੇ''। ਤਬ ਓਹੁ ਤ੍ਰਿਖਾ ਬਿਆਖਿਆ ਹੋਇਆ ਕਹਤਾਹੈ ਜਿ, ''ਜੀ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਜਲ ਕਾ ਧਰਮੁ ਮੈ ਕੀਆ ਥਾ, ਸੁ ਸਭੁ ਮੇ ਦੀਆ। ਮੁਝ ਕਉ ਪਾਨੀ ਮਿਲੈ'' ''ਤਬ ਉਸਕਉ ਪਾਨੀ ਪੀਲਾਇਆ। ਬਹੁੜਿ ਆਗੇ ਫੇਰਿ ਭੁਖ ਲਾਗੀ। ਇਤੀ ਜੁਤਿ, ਜੁ ਨਾਜਕਾ ਸਭੁਹੀ ਧਰਮੁ ਲੀਆ। ਫੇਰਿ ਆਗੇ ਜਾਤਾ ਲਾਗਾ, ਤਬ ਇਤੀ ਉਪਾਹਿ ਕਪੜੇ ਵਸਤ੍ਰ ਕਾ ਧਰਮੁ ਥਾ, ਸੋ ਲੀਆ। ਪਰੁ ਜੇ ਪਰਮੇਸੁਰਕਾ ਨਾਮੁ ਮੰਨਿਆ ਹੋਵੇ ਸੁਣਿ ਕਰਿ, ਤਬ ਉਸਕਉ ਊਹਾ, ਉਸਿ ਮਾਰਗ ਮਹਿ ਠਾਕ ਨ ਹੋਇ। ਪਤਿ ਨਾਲਿ, ਵਜਈ ਵਾਜੰਤ੍ਰੀਂ ਪ੍ਰਗਟਿ ਦਰਗਹ ਪਰਮੇਸੁਰਦੀ ਜਾਇ। ਮਾਰਗੁ ਜਿਹੈ ਪੰਥੁ, ਜੁ ਖਰਾ ਕਠਨੁਹੈ। ਉਸ ਉਪਰਿ ਜਾਇ ਨਾਹੀ ਸਕੀਦਾ। ਓਹੁ ਮਾਰਗੁ ਇਤੁ ਮਿਸਲਹੈ, ਜਿਉ ਖੰਜਰ ਉਪਰਿ ਗੋਲੀ ਨਾਹੀ ਟਿਕਦੀ, ਤਿਉ ਮਨੁਖੁ ਉਸ ਉਪਰਿ ਚਲਿ ਨਾਹੀ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਤਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰਕਾ ਨਾਉ ਮੰਨਿਆ ਹੋਇ, ਤਉ ਉਸਿ ਮਾਰਗਿ ਲੇ ਜਾਈਐ ਨਾਹੀ, ਅਰੁ ਰਾਜਾ ਧਰਮੁ ਓਸ ਕਉ ਆਦਰੁ ਦੇਇ॥ 14॥

ਨੰ.2. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਸ਼ਹੀਦ'

ਜਿਨਾਂ ਨੇ ਵਹਿਗੁਰੂਦਾ ਨਾਉਂ ਮੰਨਿਆਹੈ ਸੋ ਧਰਮਦੇ ਮਾਰਗ ਵਿੱਚ ਠਾਕ ਨਹੀਂ ਪਾਵਦੇ, ਕਯੋਂਕਿ ਜੇ ਓਨਾਂਨੂੰ ਕੋਈ ਧਰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਵਰਜਦਾਹੈ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਉਭਾਰਕੇ ਸਵਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਰ ਦਿਲਵਿੱਚ ਏਹ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਰੀਰਤਾਂ ਛਿਨ ਭੰਗਰਹੈ, ਤਾਂਤੇ ਅਸੀ ਜੋ ਭਜਨ, ਸਿਮਰਨ ਅਰ ਦਾਨ-ਪੁੰਨ ਕਰਾਂਗੇ, ਸੋਈ ਅਸਾਡੇ ਨਾਲ ਨਿਭਣਾਹੈ॥ ਅਰ ਧਰਮਦੇ ਮਾਰਗਨੂੰ ਠਾਕਣ ਵਾਲਾ ਸਗੋਂ ਆਪਣਾ ਵੈਰੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ॥ ਅਰ ਜੋ ਨਾਮਨੂੰ ਮੰਨਦੇਹੈਨ ਸੋ ਜਮਦੇ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ; ਕਯੋਂਕਿ ਭਗਤਾਂਦੇ ਰਾਹ ਨਿਰਾਲੇ ਹੈਨ, ਜੋ 'ਜਗਿਆਸੀ ਭਗਤ' ਹੈਨ ਸੋ 'ਚਤੁਰਭੁਜ' ਰੂਪ ਧਾਰਕੇ 'ਵੈਕੁੰਠ' ਨੂੰ ਜਾਇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇਹੈਂ, ਅਤੇ ਜੋ 'ਗਿਆਨੀ-ਭਗਤਿ' ਹਨ ਸੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਇ ਜਾਂਦੇ ਹੈਨ; ਅਰ ਓਹ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹਨ॥ ਅਰ ਜੋ ਅਗਿਆਨੀਭੀ ਸ਼ਬਦਨੂੰ 'ਸੁਣਕੇ' 'ਨਾਮ' ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਸੋਭੀ 'ਪੁਸ਼ਪ-ਬਿਬਾਂਨਾਂ' ਤੇ ਬੈਠਕੇ ਸਵਰਗ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹੈਨ॥ ਤੇ ਜਿਨਾਂਨੇ ਗੁਰਾਂਦੇ ਸ਼ਬਦਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ, ਸੋ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਤਿਨਾਂਦਾ ਪੈਂਡਾ ਨਿਰਾਲਾਹੈ, ਅਰ ਜੋ ਏਕੇ ਗੁਰਾਂਦੇ ਧਰਮਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੈਨ, ਤਾਂ ਧਰਮ ਰਾਇ ਭੀ ਓਨਾਂਦਾ ਮਿਤ੍ਰ ਅਰ ਸਨਬੰਧੀ ਹੋਇ ਵਰਤਤਾਹੈ ਐਸਾ 'ਨਾਮ' ਵਾਹਿਗੁਰੂਦਾ ਹੈ॥ ਪਰ ਜੋ ਕੋਈ ਨਾਮ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਸੋ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਇਸਦੇ ਮਹਾਤਮ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਹੈ॥ 14॥

ਨੰ.3. ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਜੀ (ਸੇਵਾਪੰਥੀ)

'ਮਾਰਗ' ਇਸਕਾ ਅਰਥੁ ਮੰਨੈ ਮਾਰਗਿ ਠਾਕ ਨ ਪਾਇ॥ 'ਠਾਕ ਨ ਪਾਇ' ਕਹੀਐ ਮੋਖ-ਮਾਰਗ ਮੋ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਪਤਿ ਸਹਿਜ ਪਰਗਟ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਮਗੁ ਕਹੀਐ ਫੇਰਿ ਜਨਮ-ਮਰਣ ਕੇ ਮਾਰਗ ਪੰਥ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ। ਬਹੁੜਿ ਧਰਮਹੀ ਸੋ ਸਨਬੰਧ ਨਿਸਚੇ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਕਾ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ 'ਸ੍ਰਵਣ' ਕਰਿ 'ਮਨਨ' ਕਰਿ ਜਾਣੇ, ਮਨ ਬਿਖੇ ਕੋਈ॥ 14॥ ਬਹੁੜਿ ਕਹੇਹੈ।

ਨੰ.4. ਸਾਧੂ ਅਨੰਦਘਨ ਜੀ (ਉਦਾਸੀਨ-ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਵਾਚੀ)

ਮੰਨੈ ਮਾਰਗਿ ਠਾਕ ਨ ਪਾਇ॥ ਮੰਨੈ ਪਤਿ ਸਿਉ ਪਰਗਟੁ ਜਾਇ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੁਰਗਾਦਿਕੋਂ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੇ ਨਮਿਤ ਜੋ ਯਗ,ਤਪ,ਦਾਨਾਦਿਕ ਕਰਤੇ ਹੈ॥ ਤਿਨਕੋ ਮਾਰਗਮੋ ਅਨੇਕ ਵਿਘਨਹੈਂ। ਅਰ ਜਿਨੋਕੇ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਵਾਰਾ ਨਾਮ ਕੋ ਮਨਨ ਕੀਆ; ਤਿਨਕੋ ਮੁਕਤ-ਮਾਰਗ ਵਿਖੇ ਕੋਈ ਠਾਕ ਨਹੀਂ॥ ਜੋ ਮਾਨੇਗਾ ਨਾਮਕੋ ਸੋ ਪਤਿ ਸੰਜੁਗਤ ਪ੍ਰਤੱਖਹੀ ਚਲਾ ਜਾਏਗਾ; ਯਮ ਦੂਤ ਤਿਸਕਾ ਕਛੁ ਭੀ ਨ ਕਰ ਸਕੇਂਗੇ।

ਮੰਨੈ ਮਗ ਨਾ ਚਲੈ ਪੰਥੁ ॥ ਮੰਨੈ ਧਰਮ ਸੇਤੀ ਸਨਬੰਧੁ॥

ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੋਇ॥ ਜੇ ਕੋ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ ਮਨਿ ਕੋਇ॥ ਜੋ ਨਾਮਕੋ ਸੁਣ ਕਰ ਮਾਨੇਗੇ, ਸੋ 'ਮਗੁ', ਕਿਆ ਕਹੀਏ,ਇਸ ਥਾਇ ਹੋਵੇਗਾ। ਪੰਥ ਜੋਹੈ ਆਵਾਗੌਣ ਤਿਸਵਿਖੇ ਨ ਚਲੇਗਾ॥ ਕਾਹੇਤੇ, ਮਾਨਣੇ ਵਾਲੇਕਾ ਤੋ ਧਰਮ ਸਾਥ ਸਨਬੰਧ ਹੂਆ, ਜਬ ਤਕਰ ਪਾਪ ਸਾਥ ਸਨਬੰਧ ਹੈ ਤਬ ਤਕਰ ਹੀ ਆਵਾਗੌਣਹੈ॥ਜੌ ਧਰਮ ਸਾਥ ਸੰਨਬੰਧ ਹੂਆ, ਤੌ ਫੇਰ ਆਵਾਗੌਣ ਕੈਸਾ? ਨਾਮ ਐਸਾ ਨਿਰੰਜਨਹੈ ਜੋ ਕੋਈ ਮਾਨ ਸਕੇ ਤੋ ਮਾਨੇ; ਆਵਾਗੌਣਤੇ ਛੂਟੇਗਾ।

ਨੰ.5.ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘਜੀ ਕਵੀ ਚੂੜਾਮਣੀ(ਨਿਰਮਲ-ਗਿਆਨੀ)

ਮੰਨੈ ਮਾਰਗਿ ਠਾਕ ਨ ਪਾਇ॥

ਮਨਨਕੇ ਕਰਨਹਾਰੇ ਜੋਹੈਂ, ਸੋ 'ਮਾਰਗ' ਜੋ ਬੈਕੁੰਠਾਦਿਕ ਕੇ, ਜਾਣੇ ਬਿਖੇ, 'ਠਾਕਿ' ਜੇਹੈ ਹਟਕਾਰ, ਤਿਸਕੋ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇ। ਵਾ, ਜੇ ਅਗਮ ਥਾਨਹੈਂ: ਸਮੁੰਦਰ, ਪਰਬਤ, ਦੇਵਤੇ, ਦੈਂਤਨਕੇ, ਤਹਾਂ ਜਾਤਯੋਂਕੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹਟਕਤ ਹੈ; ਜਹਾਂ ਜਾਤੇਹੈਂ ਤਹਾਂ ਸਨਮਾਨ ਸਹਤ:-

ਮੰਨੈ ਪਤਿ ਸਿਉ ਪਰਗਟੁ ਜਾਇ॥

ਮਨਨ ਕਰਨਹਾਰੇ ਜੋਹੈਂ ਪਤ ਆਬਰੋ ਕੇ ਸਮੇਤ ਪ੍ਰਗਟਕੀ ਸਰਬ ਦੇਵਤਿਓਂਕੇ ਬਿਖੇ ਪੂਜਾਵਤੇ ਜਾਤਹੈਂ;ਵਾ,ਇਸ ਲੋਕਮੈਂ ਪਤ ਕੇ ਸਮੇਤ ਪ੍ਰਗਟਤਹੈ।ਜਾਇ ਨਾਮ ਜਗਾਕੇ।ਆਪਨੇ ਹੀ ਸਥਾਨਮੈਂ ਬੈਠੇ ਸਰਬਮੈਂ ਪ੍ਰਗਟਹੋ ਜਾਤ ਹੈਂ।ਵਾ, ਸਰਬ ਜਾਇ ਸਥਾਨ ਕੇ ਬਿਖੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਤ ਹੈਂ।

ਮੰਨੈ ਮਗੁ ਨ ਚਲੈ ਪੰਥੁ॥

ਮਨਨ ਕਰਨਹਾਰੇ ਜੋਹੈਂ, ਸੋ ਮਗਨ ਅਨੰਦ ਬਿਖੇ ਚਲਤੇ ਹੈਂ ਪ੍ਰਲੋਕ ਕੇ ਪੰਥ ਕੋ। ਅਰਥ ਇਸ ਤੁਕ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਜੀਕੋ ਧਰਯੋ ਹੋਯੋ 'ਮਗਨ' ਅਨੰਦ ਕੋ ਹੀ ਹੈ॥ਜੋ ਮਗ ਕੇ ਔ ਪੰਥ ਕੋ ਦੋਊ ਪਦਨ ਕੋ ਅਰਥ ਰਾਹੁ ਕੋ ਕਹੀਹੇ ਤੋ ਪੁਨਰੁਕਤ ਦੋਸ਼ ਆਵਤਹੈ। ਅਨੰਦਘਨਨੇ ਅਰਥ ਕਰਯੋ: ਮਗ ਨਾਮ 'ਇਸਥਾਈ' ਕੋ ਹੈ, ਤਿਸਮੈਂ ਭੀ ਸੰਕਾ ਉਠਤ ਹੈ।

ਪੂਰਬ ਕੀ ਦੋਊ ਤੁਕਨ ਮੈਂ ਮਨਨ ਕਰਨਹਾਰੇ ਕੋ 'ਜਾਨੇ' ਲਿਖਯੋ,ਈਹਾਂ ਇਸਥਿਤ ਕਹਯੋ,ਬਿਰੋਧ ਅਰਥ ਹੋਤਹੈ। ਨਹੀਂ ਆਵਨੋ ਜਾਨੋ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਮੈਂ ਬਨਤ ਹੈ, ਜੋ ਮਨਨ ਕਰਤਹੈ ਦੇਹ ਛੂਟ ਜਾਤਹੈਂ ਈਹਾਂ ਤਿਨੋਂਕੀ ਬਾਰਤਾ ਕਹੀਯਤਹੈ। ਯਾਂਤੇ ਪੰਥ ਚਲਨ ਕੋ ਹੀ ਅਰਥਹੈਂ॥ਪ੍ਰੰਤੂ ਮਗਨ ਆਨੰਦ ਮੈਂ ਜਾਂਚੇ ਹੈਂ, ਜੈਸੇ ਇਸ ਲੋਕਮੈਂ ਸਭ ਲੋਕ ਪੰਥ ਚਲਤਹੈਂ, ਏਕੋਤੋ ਸਿਰਪਰ ਭਾਰ ਉਠਾਇਕੇ ਚਲਤਹੈਂ, ਤਿਨਕੋ ਚਲਣੈਮੈਂ ਅਧਿਕ ਦੁਖਹੈ, ਏਕ ਰਾਜੇ ਆਦਿਕ ਪਾਲਕੀਮੇਂ ਜਾਤਹੈਂ,ਸੋ ਮਗਨ ਅਨੰਦਮੇਂ ਜਾਤਹੈਂ। ਵਾ, ਔਰ ਰਾਤਿ ਤੇ ਆਨੰਦ ਸੌਂ ਜਾਤਹੈਂ। ਜੋ ਮਹਾਰਾਜ ਹੋਤਹੈਂ ਤਿਨੋਂਕੇ ਪਾਸ ਏਕਤੋ ਐਸੇ ਜਾਤਹੈਂ--ਬਾਕੀ ਜਿਨੋਂਕੇ ਸਿਰ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਭਾਰੁਹੈ ਤਲਬ-ਚਢਕੇ ਬਾਂਧਿ ਕਰਿਲੈ ਜਾਤਹੈਂ,ਸੋ ਪੰਥਮੈਂ ਦੁਖੀ ਹੋਤੇਹੈਂ ਅਰੁ ਅਗਾਰੀਕੋ ਬਿਚਾਰਤਹੈਂ ਕਿ ਹਮਕੋ ਸਜਾਇ ਮਿਲੇਗੀ। ਔਰ ਏਕ ਐਸੇ ਚਲੇ ਜਾਤਹੈਂ; ਸਵਾਮੀਕੋ ਕਾਰਜ ਸਵਾਰਯਹੈ ਅਰ ਜਾਨਤਹੈਂ ਹਮਕੋ ਰਾਜਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕਰਿ ਮਰਾਤਬਾ ਬਖਸ਼ੈਗੋ, ਐਸੇ ਅਨੰਦ ਸੋਂ ਜਾਤਹੈ। ਐਸੇ ਜਾਨਿਯੇ।

ਮੰਨੈ ਧਰਮ ਸੇਤੀ ਸਨਬੰਧੁ॥ ਮਨਨ ਕਰਨਹਾਰੇ ਜੋਹੈਂ, ਤਿਨਕੋ ਧਰਮ ਰਾਇ ਐਸੇ ਮਿਲਤਹੈ ਜੈਸੇ ਆਪਨੇ ਸਨਬੰਧੀਕੋ ਮਿਲ ਕਰਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤਹੈ, ਅਰ ਸੇਵਾ ਆਦਰ ਕਰਤਹੈ।

ਦੁਤਿਯਰਥ:- ਮਨਨ ਕਰਨਹਾਰੇ ਇਸ ਲੋਕ ਮੈਂ, ਆਪਨੇ ਜੋ ਧਰਮਹੈ, ਤਿਸਕੇ ਸਨਬੰਧ ਸਮੇਤਹੈਂ, ਅਰਥ ਕਿਆ? ਆਪਨ ਧਰਮ ਸੰਗ ਨਿਰਬਾਹਤੇ ਹੈਂ, ਤਯਾਗਤ ਨਹੀਂ ਹੈਂ।

ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੋਇ॥ ਜੇ ਕੋ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ ਮਨਿ ਕੋਇ॥ 14॥

ਇਨ ਤੁਕਨਿਕੇ ਅਰਥ ਅਰ ਅਲੰਕਾਰ ਪੂਰਬ ਰੀਤਿਸੋਂ।

ਨੰ.6. ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਨਰੋਤਮ' (ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨੀ)

ਫਲ ਦਿਖਾਵਤੇ ਹੁਏ ਮਨਨ ਕੀ ਪੁਨਾ ਉਸਤਤਿ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਮੰਨੇ ਇਤਿ॥ ਮਨਨਸੇ ਮਨਨ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ ਮਾਰਗ ਨਾਮ ਗਯਾਨਕੇ ਮਾਰਗ ਗਯਾਨਕੀ ਕਾਹੂ ਪ੍ਰਤਿਬੰਧਸੇ ਰੋਕਕੋ ਨ ਪਾਇ; ਨਹੀ ਪਾਵੇ, ਵੇਦਮੇਂ ਲਿਖਯਾਹੈ, ਤਿਸਕੀ ਮੁਕਤੀ ਹੋਨੇਮੇਂ ਦੇਵਤਾਭੀ ਪ੍ਰਤਿਬੰਧ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਤੇ; ਯਾਤੇ, ਔਰ ਤੋ ਕਿਆ ਕਰ ਸਕੇਗੇ ॥ ਕਹੀ ਬਾਤਮੇਂ ਹੇਤੁ ਕਹੇ:- ਮੰਨੇ ਇਤਿ॥ ਮਨਨ ਕਰਨੇਸੇ ਮਨਨ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ 'ਸਤਿ ਸਿਉ'ਨਾਮ, ਸਤਕਾਰ ਕੇ ਸਾਥ ਪਰਗਟ ਜਾਯ ਨਾਮ, ਪ੍ਰਸਿਧ ਜਾਵੇਹੈ ਗਯਾਨਕੇ ਮਾਰਗ ਸ੍ਰੰਵਣਾਦਿਕੋ ਵਿਖੇ; ਵਾ, ਮੁਕਤਿਕੇ ਮਾਰਗ ਗਯਾਨ ਵਿਖੇ॥ ਯਾਤੇ ਤਿਸਕੋ ਪੁਨਾ ਮਨਨਕੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰੇਹੈ॥

ਮੰਨੇ ਇਤਿ॥ ਈਹਾਂ 'ਮਗ'ਪਦ ਗਯਾਨਕੇ ਮਾਰਗ ਸ੍ਰਵਣਾਦਿਕੋ ਪੇਹੈ॥ 'ਪੰਥ' ਪਦ 'ਮੁਕਤੀ' ਕੇ ਮਾਰਗ ਗਯਾਨ ਪੈਹੈ॥ 'ਨ ਚਲੈ' ਪਦ ਸੁਣਨੇ ਵਾਲਾ ਸ੍ਰਵਣਾਦਿਕੋ ਕੇ ਸਾਧਕੋ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਫਲਕੋ ਅਸਾਧਨ ਅਸ੍ਵਰੂਪ ਅਫਲ ਜਾਨੇ ਨਹੀ, ਇਸ ਬਾਤਕੋ ਬੋਧਨ ਕਰੇਹੈ॥ ਅਰ 'ਮਗਨ' ਚਲੈ, 'ਨ ਚਲੈ ਪੰਥ'; ਐਸੇ 'ਮਗ' ਪੰਥ ਦੋਨੋ ਸਾਥ ਦੇਹਲੀ-ਦੀਪ ਵਤ ਮਿਲੈਹੈ॥ ਯਾਤੇ, ਮੰਨੇ ਕਹੀਯੇ ਮਨਨਮੇ ਮਨਨ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ ਗਯਾਨਕੇ ਮਾਰਗ ਸ੍ਰਵਣਾਦਿਕੋ ਕੇ, ਔ ਮੁਕਤੀਕੇ ਮਾਰਗ ਗਯਾਨਕੇ ਸਾਧਨ ਸ੍ਵਰੂਪ ਫਲਕੋ ਨ ਚਲੈ; ਕਹੀਯੇ, ਉਲਟੇ ਅਸਾਧਨਾਦਿ ਰੂਪ ਜਾਨੇ ਨਹੀ॥ ਈਹਾਂ ਯਹ ਭਾਵਹੈ, ਸ੍ਰਵਣਕੇ ਸਾਧਨ ਵਿਵੇਕਾਦਿ ਸਾਧਨ ਸਹਿਤ ਉਪਦੇਸ ਬਚਨਹੈ॥ ਸ੍ਵਰੂਪ ਅਦੁਤੀ-ਸਤਮੈਂ ਤਾਤਪਰਯਕਾ ਨਿਰਣੈ ਕਰਨਾਹੈ॥ ਫਲ 'ਪ੍ਰਮਾਣ' ਕਾ ਸੰਸ਼ੇ ਦੂਰ ਕਰਨਾਹੈ॥ 'ਪ੍ਰਮਾਣ' ਨਾਮ ਈਹਾਂ ਉਪਦੇਸ ਬਚਨੋਂ ਕਾਹੈ॥ ਤਿਨਮੇ ਸੰਸੇ ਯਹ ਹੋਵੇਹੈ, ਉਪਦੇਸ ਬਚਨ ਅਦੁਤੀ-ਸਤਕੇ ਕਹਨੇ ਵਾਲਾਹੈ, ਵਾ ਸਤ ਵਸਤੁਮੇਂ ਦ੍ਵੈਤਕੇ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈ ? ਜਬ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤਾਤਪਰਯਕਾ ਨਿਰਣੈ ਰੂਪ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰੈਹੈ, ਤਬ ਸਭ ਬਚਨੋਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਅਦੁਤੀ-ਸਤਮੇ ਜਾਨ ਲਵੇਹੈ॥ ਔ ਜਾਨਕੇ ਸੰਸ਼ੇ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਵੇਹੈ॥ ਯਾਤੇ, ਪ੍ਰਮਾਣਕਾ ਸੰਸੇ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਸ੍ਰਵਣਕਾ ਫਲਹੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਨਨਕਾ ਸਾਧਨ ਸ੍ਰਵਣਹੈ॥ ਸ੍ਵਰੂਪ ਯੁਕਤੀਸੇ ਵਸਤੁਕਾ ਚਿੰਤਨ ਕਰਨਾਹੈ; ਫਲ 'ਪ੍ਰਮੇਯ' ਕਾ ਸੰਸ਼ੇ ਦੂਰ ਕਰਨਾਹੈ॥ 'ਪ੍ਰਮੇਯ'ਈਹਾਂ ਜੀਵ-ਈਸ਼ ਕੀ ਏਕ ਰੂਪਤਾਹੈ॥ ਤਿਸਮੇ ਯਹ ਸੰਸਯ ਹੋਵੇਹੈ, ਜੀਵ-ਈਸ ਏਕ ਰੂਪਹੈ, ਵਾ ਜੁਦੇ ਜੁਦੇਹੈ ? ਜਬ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਾਗਰ-ਬੂੰਦਕੀ ਜਲਮੇ ਏਕਤਾ ਵਸ ਜੀਵ-ਈਸ਼ ਕੀ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਸ੍ਵਰੂਪਮੇ ਏਕਤਾਹੈ, ਐਸੇ ਯੁਕਤੀ ਸੇ ਚਿੰਤਨ ਕਰੇ ਹੈ, ਤਬ ਭੇਦਕਾ ਸੰਸ਼ਯ ਦੂਰਹੋ ਜਾਵੇਹੈ॥ ਯਾਤੇ 'ਪ੍ਰਮੇਯ' ਕਾ ਸੰਸ਼ੇ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਮਨਨ ਕਾ ਫਲ ਹੈ॥ ਮਨਨ, ਨਿਧਯਾਸਨ ਕਾ ਸਾਧਨ ਹੈ॥ ਅਨਯ ਕੀ ਓਰਸੇ ਹਟਾ ਕਰ 'ਏਕਾਕਾਰ' ਬ੍ਰਿਤੀ ਕਰਨੀ ਤਿਸਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪਹੈ॥ ਦੇਹਾਦਿਕੋਂ ਕੋਜੋ ਅਪਨਾ-ਆਪ ਮਾਨ ਰਹੇਹੈ ਸੋ 'ਬਿਪਰਯ' ਗਯਾਨਹੈ, ਔਰਕੋ ਔਰ ਰੂਪ ਜਾਨਨਾ, ਬਿਪਰਯ ਕਹਾਵੇਹੈ॥ ਦੇਹਾਦਿਕ ਆਤਮਾ ਨਹੀ, ਤਿਨਕੋ ਆਤਮਾ ਜਾਨਨਾ ਬਿਪਰਯ(ਉਲਟਾ)ਹੈ॥ ਦੇਹਾਦਿਕੋ ਸੇ ਬ੍ਰਿਤੀ ਹਟਾ ਕਰ ਆਤਮਾਕਾਰ ਬ੍ਰਿਤੀਸੇ ਯਹ ਬਿਪਰਯ ਦੂਰਹੋ ਜਾਵੇਹੈ॥ ਯਾਤੇ,ਬਿਪਰਯਕਾ ਨਾਸ ਕਰਨਾ,ਇਸਕਾ ਫਲਹੈ॥ ਗਯਾਨਕਾ ਸਾਧਨ ਸਿੰਸ਼ਯ-ਬਿਪਰਯ ਹੀਨਕੋ ਕੇਵਲ ਸ੍ਰਵਣਹੈ॥ ਸੰਸਯ-ਬਿਪਰਯ ਵਾਲੇਕੋ ਸ੍ਰਵਣ, ਮਨਨ, ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਤੀਨੋਹੈ॥ ਜੀਵ-ਈਸ਼ਕੋ ਏਕ ਰੂਪ ਜਾਨਨਾ ਗਯਾਨਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪਹੈ॥ ਅਗਯਾਨਕੇ ਨਾਸ਼-ਸਹਿਤ--ਪਰਮਾਨੰਦਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਰੂਪ ਮੁਕਤੀ, ਗਯਾਨਕਾ ਫਲਹੈ॥ ਯਹ ਮੁਕਤੀ ਗਯਾਨੀਕੋ ਦੇਹਕੇ ਰਹਨੇ,ਨਾ ਰਹਨੇ, ਦੋਨੋ ਕਾਲੋਮੇ ਹੋਵੇਹੈ॥ ਦੇਹਕੇ ਰਹਨੇ ਕਾਲਕੀ ਮੁਕਤੀਕਾ ਨਾਮ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤੀਹੈ; ਨਾ ਰਹਨੇ ਕਾਲਕੀ ਮੁਕਤੀਕਾ ਨਾਮ ਬਿਦੇਹ-ਮੁਕਤੀਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਯੇ ਸ੍ਰਵਣਾਦਿਕੋ ਕੇ ਸਾਧਨ ਸ੍ਵਰੂਪ ਫਲ ਕਹੇਹੈ, ਇਨਕੋ ਵੈਸੇ ਜਾਨਨਾ'ਮਗ'ਸੇ ਨਾ ਚਲਨਾਹੈ, ਉਲਟਾ ਜਾਨ ਲੈਨਾ 'ਮਗ'ਸੇ ਚਲ ਜਾਨਾਹੈ॥ ਮਨਨ ਵਾਲਾ ਉਲਟੇ ਜਾਨੇ ਨਹੀ, ਯਾਤੇ ਮਗ ਸੇ ਚਲੇ ਨਹੀ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਕਿਸ ਕਾਰਣ ਸੇ ਵਹੁ ਉਲਟੇ ਜਾਨੇ ਨਹੀ? ਯਹ ਪੂਛਨੇਕੀ ਇਛਾਸੇਂ ਗੁਰੁ ਹੇਤੁ ਕਹੇ ਹੈ:- ਮੰਨੇ ਇਤਿ॥ ਵੇਦ ਬਿਚਾਰ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮ-ਚਾਰੀ, ਯਗਯ, ਦਾਨ ਸੇ ਗ੍ਰਿਹਸਥ, ਉਗ੍ਰ ਤਪਸੇ ਬਾਨਪ੍ਰਸਥ, ਤਿਸ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਗਯਾਨ ਕੀ ਇਛਾ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਿਖਲ-ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਦਿਕ ਵਰਣੋਕੇ ਔਰ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ- ਆਦਿਕ ਆਸ੍ਰਮੋ ਕੇ ਧਰਮ ਵੇਦਸੇ ਗਯਾਨਕੀ ਇਛਾਕੇ ਸਾਧਨ ਲਿਖੇਹੈ[30]॥ ਸੋ ਧਰਮ ਗਯਾਨਕੇ ਮਾਰਗ ਸਾਧਨੋ ਕੀ ਅਰ ਮੁਕਤੀਕੇ ਮਾਰਗ ਗਯਾਨਕੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਕਰਤੇ ਹੂਯੇ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਯੰਤ ਰਹੇਹੈ ॥ ਯਾਤੇ ਮੰਨੇ ਕਹੀਯੇ ਮਨਨਸੇ ਮਨਨ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖਕਾ ਕਹੇ ਨਿਸਕਾਮ-ਧਰਮੋਕੇ ਸਾਥ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਯੰਤ ਸੰਬੰਧ ਰਹੇਹੈ॥ ਯਾਤੇ, ਵਹੁ ਗਯਾਨਕੇ ਮਾਰਗ

---

30. ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ:- ਵੇਦਾਇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ; ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ "ਯੁਕ ਧਰਮਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਯੁੱਗਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾਹੈ, ਜਥਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ, ਪੰ. 797:17:

"ਚਹੁ-ਜੁਗਾਕਾ ਹੁਇ ਨਿਬੇੜਾ, ਨਰ ਮਨੁਖਾਨੇ ਏਕੁ ਨਿਧਾਨਾ॥ ਜਤੁ ਸੰਜਮ ਤੀਰਥ ਓਨਾ ਜੁਗਾਕਾ ਧਰਮੁਹੈ, ਕਲਿਮਹਿ ਕੀਰਤਿ ਹਰਿਨਾਮਾ॥2॥ ਜੁਗਿਜੁਗਿ ਆਪੈ-ਆਪਣਾ ਧਰਮੁਹੈ, ਸੋਧਿ ਦੇਖਹੁ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨਾ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਿਨੀ ਧਿਆਇਆ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਗਿ, ਤੇ ਪੂਰੇ ਪਰਵਾਨਾ॥3" ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਛਲੇ ਜੁਗਾਂਦੇ "ਵਰਣ ਆਸ਼੍ਰਮ ਧਰਮ" ਹੁਣ ਕਲਿਯੁਗ ਵਿੱਚ ਬੇਅਰਥ ਹਨ—ਦੇਖਾ ਦੇਖੀ ਸਾਰੇ ਭਰਤ ਵਿੱਚ ਚਲੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿਯੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਵਾਕ ਬਾਰ ਬਾਰ ਹਨ.ਪੰ. 1185:7" ਅਬ ਕਲੂ ਆਇਓ ਰੇ॥ ਇਕੁ ਨਾਮੁ ਬੋਵਹੁ ਬੋਵਹੁ॥ ਅਨ ਰੂਤਿ ਨਾਹੀ ਨਾਹੀ॥ ਮਤੁ ਭਰਮਿ ਭੂਲਹੁ ਭੂਲਹੁ॥ ਗੁਰ ਮਿਲੇ ਹਰਿ ਪਾਏ॥....."ਆਦਿ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸ੍ਵਰਣਾਦਿਕੋਕੇ, ਵਾ ਮੁਕਤੀਦਾ ਮਾਰਗ ਗਯਾਨਕੇ ਸਾਧਨਾਦਿਕੋਕੋ ਉਲਟੇ ਨਹੀ ਜਾਨੇ ॥ ਅਗਲੀ ਤੁਕੋਂਕੀ ਪੂਰਬ ਕਹੀ ਗਈ ਟੀਕਾ ਦੇਖ ਲੈਨੀ ॥14॥

ਨੰ.7.ਨਿਰਮਲ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਗਿ:ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਫਰੀਦਕੋਟ ਟੀਕਾ

ਮੰਨੈ ਮਾਰਗਿ ਠਾਕ ਨਾ ਪਾਇ॥ ਮੰਨੈ ਪਤਿ ਸਿਉ ਪਰਗਟੁ ਜਾਇ॥
ਮੰਨੈ ਮਗੁ ਨ ਚਲੈ ਪੰਥੁ॥ ਮੰਨੈ ਧਰਮ ਸੇਤੀ ਸਨਬੰਧੁ॥
ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੋਇ॥ ਜੇ ਕੋ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ ਮਨਿ ਕੋਇ॥14॥

ਜੋ ਮਨਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਤਿਨ ਕੋ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕੇ ਰਸਤੇ ਮੈ ਕੋਈ ਬਿਘਨੁ ਰੋਕ ਭੇਖੋਂ ਕਾ ਅਭਿਮਾਨੁ ਨਹੀਂ ਕਰਤੇ ਵਾ ਮਨਨ ਕਰਨੇ ਹਾਰੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰਸਤੇ ਮੇ ਅਨੰਦ ਮੇਂ (ਮਗੁਨ) ਮਸਤ ਹੂਏ ਹੂਏ ਚਲਤੇ ਹੈਂ ਔਰ ਮਨਨ ਕਰਨ ਵਾਲਜੋਂ ਕਾ ਧਰਮ ਕੇ ਸਾਥ ਸਨਬੰਧੁ ਹੈ। ਭਾਵ ਧਰਮ ਕੋ ਛੋਡਤੇ ਨਹੀਂ। ਦੋਨੋਂ ਤੁਕੋਂ ਕਾ ਅਰਥੁ ਪੂਰਬਵਤ ਜਾਨਣਾ॥14॥

ਨੰ.8.ਨਿਰਮਲ-ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੀਲੀਭਤਿ (ਵੇਦਾਂਤੀ)

ਮਨਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਪਰਲੋਕ ਕੇ ਮਾਰਗ ਮੇਂ ਠਾਕ (ਰੋਕ) ਕੋ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ, ਜੇਕਰ ਮਨਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇਕੋ ਨਿਦਿਯਾਸਨ ਦੁਆਰਾ ਸ੍ਵਰੂਪਕਾ ਸਾਕਸ਼ਾਤਕਾਰ ਹੋ ਜਾਯ, ਤਬਤੋ ਕਿਸੀ ਲੋਕਕੋ ਉਸਕੇ ਪ੍ਰਾਣ ਗਮਨ ਨਹੀਂ ਕਰਤੇ॥ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਸ਼੍ਰੁਤੀਮੇਂ ਯਹ ਲਿਖਾਹੈ, ਜੋਕਿ ਵਿਦਵਾਨ ਕੇ ਪ੍ਰਾਣ ਕਹੀ ਕੋ ਗਮਨ ਨਹੀਂ ਕਰਤੇ॥ ਕਿੰਤੂ, ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੁਆਹੀ ਵਿਆਪਕ ਬ੍ਰਹਮਭਾਵਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾਹੈ; ਔਰ, ਜੇਕਰ ਸ੍ਵਰੂਪਕਾ ਗਿਯਾਨ ਨ ਹੋਵੇ, ਬੀਚਮੇਂ ਹੀ ਮਰ ਜਾਯ, ਤਬ ਉਤਮ ਲੋਕਨਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾਹੈ॥ ਉਸ ਉਤਮ ਲੋਕਮੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਲੇਕੋ ਮਾਰਗਸੇ ਨਿਰੋਧ ਮਨਨਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸੇ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ॥ ਕਿੰਤੂ, ਮਨਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਪੁਰਸ਼ (ਪਤਿ ਸਿਓ) ਸਤਕਾਰਸੇ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਤ ਗਮਨ ਕਰਤਾਹੈ; ਔਰ, ਸੋਈ ਪੁਰਸ਼ ਮਨਨਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸੇ (ਮਗੁ) ਮਾਰਗ ਕੋ ਪੰਥ ਨ ਚਲੇ, ਪੈਦਲ ਨਹੀਂ ਜਾਤਾ, ਕਿੰਤੂ ਸਤਕਾਰਸੇ ਦਿਵਯ ਯਾਨ ਮੇਂ ਬੈਠਕਰ ਗਮਨ ਕਰਤਾਹੈ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਨਨਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਧਰਮ ਰਾਜਕੇ ਸਾਥ ਸੰਬੰਧ ਹੋਤਾਹੈ॥ ਆਗੇਕੀ ਦੋ ਪੰਕਤੀਕਾ ਅਰਥ ਪੂਰਵ ਨਿਰਣਨੀਤਹੈ; ਪੂਰਵੋਕਤ ਅਰਥ ਮੇਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਾ ਨਿਰੁਪਣ ਕਰਤੇਹੈ॥5॥

ਅਰਥ॥ "ਤਿਸ ਵਿਦਵਾਨਕੇ ਪ੍ਰਾਣ ਤਥਾ ਇੰਦ੍ਰੀਗਣ ਦੇਹਸੇ ਉਤਥਾਨਹੋ ਕਰ ਕਹੀਕੋ ਨਹੀਂ ਜਾਤੇ॥ ਕਿੰਤੂ (ਅਤੈਵ ਸ੍ਰੰਨੀਯੰਤੇ) ਇਸੀ ਸਥਾਨਮੇਂ ਲੀਨ ਹੋਤੇਹੈ॥ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਦਸ਼ਾਮੇਂ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੁਆ ਹੀ (ਬ੍ਰਹਮੋਪਯੋਤੀ) ਬ੍ਰਹਮਮੇਂ ਲੀਨ ਹੋਤਾਹੈ॥"

ਅਰਥ॥ "ਧਰਮਰਾਜ ਕੇ ਪੁਰ ਮੇਂ ਗਮਨ ਕਰਨੇ ਕੋ ਚਾਰ ਮਾਰਗ ਹੈ॥ ਪਾਪੀ ਜੀਵਨ ਕੇ ਗਮਨ ਕਰਨੇ ਵਾਸਤੇ ਦਖਿਣ ਕੀ ਤਰਫ ਕਾ ਮਾਰਗ ਪੂਰਵ ਕਥਨ ਕਰਾ ਹੈ॥ ਜਿਸ ਮਾਰਗਮੇਂ ਅਨੇਕ ਕਲੇਸ਼ ਹੋਤਹੈ ਤਿਸ ਮਾਰਗਕਾ ਸੰਖੇਪ ਯਹਹੈ, ਛਿਯਾਸੀ ਹਜ਼ਾਰ ਯੋਜਨ ਵਿਸਤਾਰਹੈ, ਯਮਕੇ ਮਾਰਗਕਾ॥ ਪਰੰਤੂ, ਵੈਤਰਣੀ ਨਦੀਕੋ ਛੋੜਕੇ ਔਰ ਪਾਕ ਤਥਾ ਰੁਧਰ ਵਤ ਤਪਤ ਤੇਲ ਸਧਸ਼ ਜਲਵਾਲੀ ਵੈਤਰਣੀ ਨਦੀ ਸੌ ਯੋਜਨ ਵਿਸਤਾਰ ਵਾਲੀਹੈ ਅਤੇ ਤਿਸ ਮਾਰਗਮੇਂ ਅਤਿਅੰਤ ਪਾਪੀਯੋਂ ਕੋ ਕਲੇਸ਼ ਦੇਨੇ ਕੇ ਸਥਾਨ ਸ਼ੋਡਸ਼ ਪੁਰ ਆਤੇਹੈ:-

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੌਮਯ 1, ਸੋਰੀਪੁਰ 2, ਨਗੇਨਦ੍ਰਭਵਨ 3, ਗੰਧਵਸ਼ੇਲ 4, ਆਗਮਪੁਰ 5, ਕ੍ਰੌਚਪੁਰ 6, ਤਰਪੁਰ 7, ਵਿਚਿਤ੍ਰਭਵਨ 8, ਬ੍ਰਾਹਮਪਦ 9, ਦੁਖਦ 10, ਨਾਨਾਕ੍ਰੰਦਪੁਰ 11, ਸੁਤਪਤਭਵਨ 12, ਰੌਦ੍ਰਪੁਰ 13, ਪਯੋਵਸ਼ਣ 14, ਸ਼ੀਤਾਡਚ 15, ਬਹੁਭੀਤਿਪੁਰ 16, ਇਨ ਸ਼ੋਡਸ਼ ਪੁਰੋਂਮੇਂ ਪਾਪੀਯੋਕੋ ਯਮਦੂਤ ਅਤਿਅੰਤ ਕਲੇਸ਼ ਦੇਤੇ ਹੁਏ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਤੇਹੈ, ਯਹ ਦਖਿਣ ਮਾਰਗਕਾ ਸੰਖੇਪਸੇ ਨਿਰੁਪਣ ਕਰਾਹੈ ॥ 49 ॥"

ਅਰਥ॥ "ਜੋ ਪੂਰਵ, ਉਤਰ, ਪਛਮਕੇ ਤੀਨ ਮਾਰਗੋਂ ਕਰਕੇ ਧਰਮਰਾਜਕੇ ਮੰਦਿਰਮੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਏਹੈ ਵਹ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਜਨ ਪੁਨਯੋ ਕਰਕੇ ਤਿਸ ਧਰਮ ਰਾਜਕੀ ਸਭਾਮੇਂ ਗਮਨ ਕਰਤੇਹੈ, ਤਿਨਕੋ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰ ॥ 50 ॥

ਅਰਥ॥ ਤਿਸ ਯਮਪੁਰੀਮੇਂ ਏਕ ਪੂਰਵਕੀ ਤਰਫ ਕਾ ਮਾਰਗ ਹੈ॥ ਸਰਵ ਭਗੋਂ ਕਰਕੇ ਸਮਨਿਵਤ ਹੈ॥ ਤਥਾ ਕਲਪ-ਵ੍ਰਿਕਸ਼ ਕੀ ਛਾਯਾ ਕਰਕੇ ਆੱਛਾਦਿਤ ਰਤਨੋ ਕਰਕੇ ਮੰਡਿਤਹੈ ॥ 51 ॥

ਅਰਥ॥ "ਵਿਮਾਨੋਂ ਕੇ ਸਮੂਹੋਂ ਕਰਕੇ ਵਿਆਪਕ ਹੈ,ਤਥਾ ਹੰਸੋਂ ਕੀ ਪੰਕਤੀ ਸੇ ਸ਼ੋਭਾਯਮਾਨ ਹੈ ॥ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਸ਼ਨੂਕੇ ਬਗੀਚੋਂਸੇ ਸੰਕੀਰਣ ਤਥਾ ਅਮ੍ਰਿਤਕੇ ਦ੍ਰਵ ਕਰਕੇ ਸੰਯੁਕਤਹੈ ॥ 52॥

ਅਰਥ॥ "ਬ੍ਰਹਮ ਰਿਸ਼ੀ ਪਵ੍ਰਿਤ ਤਥਾ ਨਿਰਮਲ ਰਾਜ ਰਿਸ਼ੀ ਔਰ ਅਪਸਰਨਕੇ ਤਥਾ ਗੰਧਰਵ ਵਿਦਿਆਧਰਨ ਕੇਗਣ ਤਥਾ ਬੜੇ ਬੜੇ ਦਿਵਯ ਰੂਪਕਾਰੀ ਸਰਪਨਕੇ ਗੁਣ ਉਸ ਧਰਮ ਰਾਜਕੀ ਪੁਰੀਮੇਂ ਤਿਸ ਪੂਰਵਕੇ ਮਾਰਗ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਵੇਸ਼ ਕਰਤੇਹੈ ॥ 53॥

ਅਰਥ॥ "ਦੇਵਤਾਵੋਂਕਾ ਆਰਾਧਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਤਥਾ ਅਨਯ ਸ਼ਿਵ ਭਕਤੀ-ਪਰਾਯਣ ਪੁਰਸ਼ ਔਰ ਗ੍ਰੀਸ਼ਮ ਕਾਲਮੇਂ ਪਿਯਾਓ ਕੇ ਲਗਾਨੇ ਵਾਲੇ, ਤਥਾ ਮਾਘ ਮੇਂ ਕਾਸ਼ਠਨ ਕਾ ਦਾਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ, ਉਸ ਪੂਰਵਕੇ ਮਾਰਗ ਸੇ ਜਾਤੇ ਹੈ ॥ 54॥

ਔਰ ਜੋ ਵਰਸ਼ਾ ਕਾਲਮੇਂ ਰਿਕ੍ਤ ਪੁਰਸ਼ੋਂਕੋ ਦਾਨ, ਮਾਨ,ਸੇ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ਕਰਾਤੇਹੈ, ਤਥਾ ਦੁਖਿਤਕੋ ਦੇਖਕਰ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਸ੍ਵਸਥ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਰੇ, ਏਸੇ ਕਥਨ ਕਰਤੇਹੈਂ, ਔਰ ਜੋ ਦੁਖੀਕੋ ਆਸ੍ਰਮ ਦੇਤੇਹੈ, ਔਰ ਜੋ ਸਤਯ ਸੰਭਾਸ਼ਣਮੇਂ ਪ੍ਰੀਤੀਵਾਲੇਹੈਂ, ਤਥਾ ਜੋ ਕ੍ਰੋਧ ਲੋਭਸੇ ਰਹਿਤਹੈ, ਔਰ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾਕੇ ਭਕਤ ਹੈ, ਗੁਰੁਕੀ ਸੇਵਾਸੇ ਨਹੀਂ ਉਥਾਨ ਹੋਤੇ, ਔਰ ਭੂਮੀ 1, ਗ੍ਰਹਿ 2 ਗੌ 3, ਵਿਦਿਆ 4, ਇਨਕੋ ਦੇਤੇਹੈ, ਔਰ ਪੁਰਾਣਕੇ ਵਕਤਾ ਤਥਾ ਸ੍ਰੋਤਾਹੈ; ਪਾਰਾਯਣਕੇ ਪਰਾਯਣਹੈ, ਯਹ ਪੁਣਯਾਤਮਾ,ਤਥਾ ਇਨਸੇ ਅਨਯ ਭੀ ਪੁਣਯਾਤਮਾਜਨ ਪੂਰਵਕੇ ਮਾਰਗਸੇ ਜਾਤੇਹੈ॥

ਔਰ, ਏਕ ਉਤਰ ਕਾ ਮਾਰਗ ਅਨੰਤ ਮਹਾਰਥੋਂ ਸੇ ਤਥਾ ਨਰਯਾਨੋਂ ਸੇ ਯੁਕਤ ਹਰਿ-ਚੰਦਨ ਸੇ ਮੰਡਿਤ ਹੈ॥ ਅਰਥਾਤ, ਉਸ ਮਾਰਗਮੇਂ ਨਰਯਾਨ ਪਾਲਕੀ ਆਦਿਕ ਤਥਾ ਮਹਾਰਥ ਪੁਰਸ਼ਭੀ ਨਿਵਾਸ ਕਰਤੇਹੈ॥ ਔਰ, ਉਸ ਮਾਰਗਮੇਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦ੍ਰਵਸੇ ਪੁਰਣ ਮਾਨ ਸਰੋਵਰਹੈ॥ ਉਸ ਸਰੋਵਰਮੇਂ ਹੰਸ, ਸਾਰਸ, ਚਕ੍ਰਵਾਕ ਆਦਿਕ ਪਕਿਸ਼ਯੋਂਕੀ ਅਤਯਨਤ ਸ਼ੋਭਾਹੈ॥ ਤਿਸ ਮਾਰਗ ਕਰਕੇ ਯਹ ਵਸ਼ਯ-ਮਾਣ ਮਨੁਸ਼ਯ ਧਰਮਕੀ ਸਭਾਮੇਂ ਗਮਨ ਕਰਤੇਹੈ॥ ਜੋ ਵੈਦਿਕ ਕਰਮ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਤਥਾ ਜੋਅਮ ਯਾਗਤਨ ਕਾ ਪੁਜਨ ਕਰਤੇਹੈ ਔਰ ਜੋ ਦੁਰਗਾ ਤਥਾ ਸੁਰਯਕਾ ਭਜਨ ਕਰਤੇਹੈ ਔਰ ਜੋ ਪਰਵਨਮੇਂ ਤੀਰਥ ਸਨਾਨ ਕਰਤੇਹੈ ਔਰ ਜੋ ਧਰਮ-ਯੁਦ ਮੇਂ ਤਥਾ ਅਨਸ਼ਨ ਵਰਤ ਕਰ ਮ੍ਰਿਤੁ ਹੁਯੇਹੈ, ਔਰ ਜੋ ਕਾਸ਼ੀਮੇਂ ਮਰੇਹੈ ਔਰ ਗੋਵੋਂਕੇ ਸਥਾਨਮੇਂ, ਤਥਾ ਵਿਧੀਸੇ ਤੀਰਥ ਜਲਮੇਂ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਰੇਹੈ, ਔਰ ਜੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣਕੇ ਵਾਸਤੇ ਤਥਾ ਸ੍ਵਾਮੀਕੇ ਕਾਯਕ ਵਾਸਤੇ ਤਥਾ ਤੀਰਥ ਸ਼ੇਤ੍ਰੋਮੇਂ ਮਰੇਹੈ, ਔਰ ਜੋ ਦੇਵ-ਮੰਦਿਰਕੇ ਨਾਸ਼ਮੇਂ ਤਥਾ ਯੋਗਾਭ੍ਯਾਸਮੇਂ ਮਰੇਹੈ ਔਰ ਜੋ ਸਤਪਾਤ੍ਰਕਾ ਪੂਜਨ ਕਰਤੇ ਹੈ ਤਥਾ ਮਹਾਦਾਨਮੇਂ ਰਤਹੈ; ਯਹ ਸੰਪੂਰਣ ਉਤਰ ਮਾਰਗਸੇ ਧਰਮਕੀ ਸਭਾਮੇਂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਤੇਹੈ॥

ਔਰ ਏਕ ਪਛਮਕਾ ਮਾਰਗਹੈ॥ ਅਨੰਤ ਰਤਨੋਂਸੇ ਭੂਸ਼ਿਤਹੈ॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਯੁਕਤ ਜਲ ਪੂਰਣ ਜਲਾਸ਼ਯ ਕਰ ਸ਼ੋਭਤਹੈ॥ ਔਰ, ਏਰਾਵਤਕੇ ਕੁਲਮੇਂ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਮਤਸਿਯੋ ਕਰਕੇਸੋ ਮਾਰਗ ਵਿਆਪਤਹੋ ਰਹਾ ਹੈ॥ ਔਰ ਉਚੈ: ਸ਼੍ਵੇਤ-ਅਸ਼ਵਨਕੇ ਤੁਲਯ ਅਸ਼੍ਵੋ ਕਰਕੇ ਯੁਕਤਹੈ ਇਸ ਮਾਰਗ ਕਰਕੇ ਜੋ ਅਧਿਯਾਤ੍ਮ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰਕੇ ਚਿੰਤਨਸੇ ਆਤਮ-ਪਰਾਯਣਹੈ,ਵਹ ਸਭਾਮੇਂ ਪ੍ਰਾਵੇਸ਼ ਕਰਤੇ ਹੈ॥ ਔਰ,ਜੋ ਵਿਸ਼ਨੂੰਕੇ ਅਨਨਯ-ਭਕਤਹੈ ਤਥਾ ਜੋ ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਜਪ ਕਰਤੇਹੈ ਵਹਭੀ ਧਰਮ ਸਭਾਮੇਂ ਪ੍ਰਾਵੇਸ਼ ਕਰਤੇਹੈ॥ ਇਸੀ ਭਾਵਸੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮਨਨ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰਤੇ ਹੁਏ,

ਮਨੈ ਜਮਕੇ ਸਾਥ ਨ ਜਾਯ॥ ਮਨੈ ਧਰਮ ਸੇਤੀ ਸਨਬੰਧ॥

ਇਤ੍ਯਾਦਿ ਪਾਠਸੇ ਮਨਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੋਂਕੀ ਉਤਮ ਗਤੀ ਕਹਿਤੇਹੈ॥ ਔਰ ਜੋ ਪਰਹਿੰਸਾ, ਪਰਦ੍ਰਵ੍ਯ ਪਰਕੀ ਨਿੰਦਾ, ਇਨਸੇ ਪਰਾਮੁਖਹੈ, ਔਰ ਜੋ ਪਰਇਸਤ੍ਰੀ ਵਿਮੁਖਹੈ, ਤਥਾ ਅਗਨਿ-ਹੋਤ੍ਰ ਕਰਮਕੇ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈ, ਔਰ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਵੇਦਪਾਠ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਮਚਾਰ੍ਯ ਵਰਤਕੇ ਧਾਰਣ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ, ਵਨ ਮੇਂ ਤਪ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਲੋਸ਼ਟ, ਕਾਂਚਨ, ਪਾਸ਼ਾਣ ਕੋ ਸਮ ਦੇਖਨੇ ਵਾਲੇ ਸਨਿਯਾਸੀ ਲੋਗ; ਗਿਯਾਨ, ਵੈਰਾਗ੍ਯ ਸੰਪਨ, ਸਰਵ ਭੂਤਨ ਕੇ ਹਿਤਮੇਂ ਰਤਾ, ਸ਼ਿਵ, ਵਿਸ਼ਨੂਕੇ ਵਰਤ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ, ਬ੍ਰਹਮਮੇ ਸਰਵ ਕਰਮਨਕੋ ਸੰਪੂਰਣ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ, ਤੀਨ-ਰ੍ਰਿਣੋਂ ਸੇ ਵਰਜਿਤ, ਪੰਚ-ਯਮ ਮੇਂ ਪ੍ਰੀਤੀਵਾਲੇ, ਪਿਤਰਨਕੋ ਸ਼੍ਰਾਧ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ, ਵਿਹਿਤਕਾਲਮੇਂ ਸੰਧ੍ਯਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ, ਨੀਚਨਕੇ ਸੰਗਕੋ ਤ੍ਯਾਗ ਕਰ, ਸਤਸੰਗ ਪਰਾਯਣ ਯਹ ਪੁਰਵੋਕਤ ਸੰਪੂਰਣ ਅਪਸਰਨਕੇ ਗਣੋਂ ਸੇ ਯੁਕਤ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਵਿਮਾਨਨ ਪਰ ਬੈਠ ਕਰ ਧਰਮ ਰਾਜਕੀ ਸਭਾਮੇਂ ਪ੍ਰਾਵੇਸ਼ ਕਰਤੇ ਹੈ॥ ਉਸ ਕਾਲਮੇਂ ਧਰਮ ਰਾਜ ਚਤੁਰਭੁਜ ਹੋਕਰ ਬੜੇ ਸਤਕਾਰ ਸੇ ਪੇਸ਼ਵਾਈ ਮੇਂ ਜਾਤਾਹੈ॥ 'ਆਇਯੇ ਬੜਾ ਆਨੰਦ ਹੁਆ';ਏਸੇ ਏਸੇ ਸ਼ਬਦਨਸੇ ਸਤਕਾਰ ਕਰਤਾਹੈ 424,426 ਯਹ ਸਰਵਹੀ ਵਿਸਤਾਰ ਪੂਰ੍ਵਕ ਗਰੂੜ ਪੁਰਾਣਮੇਂ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰਾ ਹੈ ॥ 14॥

ਨੰ.9. ਸਾਧੂ ਪੰ. ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਜੀ ਉਦਾਸੀਨ (ਵੇਦਿਕ ਮੁਨੀ)

ਇਸ਼੍ਵਰਕਾ ਨਾਮ ਮਨਨ ਕਰਨੇਸੇ ਧਰਮਕੇ ਮਾਰਗ ਕਰਮ ਯੋਗਮੇ ਸੰਸ਼ਯ-ਵਿਪ੍ਯ ਰੂਪੀ ਰੋਕ ਕੋ ਨਹੀਂ ਪਾਤਾ। ਇਸ਼੍ਵਰਕਾ ਨਾਮ ਮਨਨ ਕਰਨੇਸੇ, ਪ੍ਰਾਤਿਸ਼ਠਤਾ ਕੇ ਸਾਥ ਲੋਕ ਮੇਂ ਪ੍ਰਕਟ ਹੋਤਾ,ਅਰਥਾਤ ਲੋਕ ਪ੍ਰਸਿਧੀ ਕੋ ਪਾਤਾ ਹੈ ॥ 1॥

ਇਸ਼੍ਵਰਕਾ ਨਾਮ ਮਨਨ ਕਰਨੇਸੇ ਧਰਮਕੇ ਮਾਰਗ ਕਰਮ ਯੋਗਮੇਂ ਮਗਨ ਹੁਆ ਅਰਥਾਤ,ਏਕਾਗ ਚਿਤ ਹੁਆ ਚਲਤਾਹੈ। ਇਸ਼੍ਵਰਕਾ ਨਾਮ ਮਨਨ ਕਰਨੇਸੇ ਧਰਮ-ਭਾਈਯੋਂਕੇ ਸਾਥ ਧਰਮਕਾ ਸੰਬੰਧ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋਤਾਹੈ॥ 2॥ ਦੇਖੋ ਮਨੁਸ਼ਯੋ! ਐਸਾ ਅਰਥਾਤ ਇਤਨੇ ਮਹਾਤ੍ਮ ਕਾ ਨਿਰਜੰਨ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਯਦਿ ਕੋਈ ਮਨਨ ਕਰੇ, ਜਾਨੇ, ਕੌਨ ਮਨਨ ਕਰਤਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਵਿਰਲਾ ਕੋਈ ਮਨਨ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ 3॥ 13॥

ਨੰ.10. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਆਧੁਨਿਕ)

ਮੰਨ ਲੈਣ ਨਾਲ (ਮੰਨ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਫੇਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ) ਰਸਤੇ ਵਿਚ (ਕੋਈ) ਰੋਕ ਨਹੀਂ, ਪਾਉਂਦਾ। ਮੰਨ ਲੈਣ ਨਾਲ (ਮੰਨ ਲੈਣ ਵਾਲਾ) ਪਤ ਆਬਰੋ ਨਾਲ ਪ੍ਰਗਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ॥ ਮੰਨ ਲੈਣ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਾਲ (ਮੰਨ ਲੈਣ ਵਾਲਾ, ਧਰਮ ਰਾਜਦੇ ਦਰਤੋਂ ਜੀਵਾਂਨੂੰ ਨਰਕ ਤੇ ਸੁਰਗ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲੇ) ਰਸਤੇ ਉਤੇ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ, ਮਨਨ ਕਰਕੇ ਧਰਮ ਨਾਲ (ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਮੇੜ੍ਹੀ) ਸਨਬੰਧ ਹੋ ਗਿਆਹੈ। (ਬਾਕੀਦਾ ਅਰਥ ਪਿੱਛੇ 12 ਪਉੜੀਦੇ ਅੰਤ ਆ ਚੁਕਾਹੈ)॥

ਮੰਨੈ ਪਾਵਹਿ ਮੋਖੁ ਦੁਆਰੁ ॥ ਮੰਨੈ ਪਰਵਾਰੈ ਸਾਧਾਰੁ ॥ ਮੰਨੈ ਤਰੈ ਤਾਰੇ ਗੁਰ ਸਿਖ ॥ ਮੰਨੈ ਨਾਨਕ ਭਵਹਿ ਨ ਭਿਖ ॥ ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੋਇ॥ ਜੇ ਕੋ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ ਮਨਿ ਕੋਇ ॥੧੫॥

ਨੰ.1. ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ "ਮੀਣਾ"

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਜੇ ਪਰਮੇਸੁਰਕਾ ਨਾਉ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਮੰਨੇ, ਤਾ ਮੋਖ ਪਦਵੀ ਪਾਵੈ। ਜੇ ਪਰਮੇਸੁਰਕਾ ਨਾਮੁ ਮੰਨੇ, ਤਾਂ ਪਰਵਾਰ ਸੰਧਾਰ, ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਹੋਵੇ, ਸਾਰੇ ਜਗਤ੍ਰਕਾ। ਜੇ ਪਰਮੇਸੁਰਕਾ ਨਾਉ ਮੰਨੇ, ਤਉ ਗੁਰੂ ਪੂਰਾ ਹੋਇ; ਸਿਖਾ ਕਾ ਉਧਾਰੁ ਹੋਇ, ਉਸਕੇ ਪੀਛੇ; ਜੇ ਪਰਮੇਸੁ ਕਾ ਨਾਮ ਮੰਨੇ, ਤਉ ਚਉਰਾਸੀਹ-ਲਖ ਜੀਆ ਕੀ ਜੂਨਿ ਮਹਿ ਭਿਖਿਆ ਮਾਗੈ ਨਾਹੀ, ਅਜੂਨੀ ਹੋਇ। ਏਹ ਪਰਮੇਸੁਰਕੋ ਨਾਵਕੋ 'ਸਿਮਰਨ','ਮੰਨਣ' ਮਹਿ ਹੈ। ਜੇਕੇ ਮੰਨਿ ਸਕੈ, ਮਨ ਕੇ ਵਿਖੇ ॥15॥

ਨੰ.2. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਸ਼ਹੀਦ'

ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹੈਨ, ਸੋ 'ਮੁਕਤ ਦਾ ਦੁਆਰਾ' ਜੋ 'ਸਾਧ-ਸੰਗਤਿ'ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਮਿਲਕਰ 'ਗਿਆਨ'ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ॥ ਅਰ ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਮਨਦੇ ਹਨ, ਸੋ ਆਪਭੀ ਤਰਦੇ ਹੈਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ ਭੀ ਤਾਰਦੇ ਹਨ॥ ਤਾ ਸਿੱਧਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ,"ਪਰਵਾਰ ਤਾਂ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀਆਂਦਾ ਹੋਂਦਾਹੈ, ਅਤੇ ਅਸੀਂਤਾਂ ਸਭ ਪਰਵਾਰਾਂਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਅਤੀਤ ਹੋਏਹਾਂ"॥ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਕਿ, 'ਗ੍ਰਹਸਤੀ ਦਾ ਕੁਟੰਬ ਪਰਵਾਰ ਹੈ, ਅਰ ਅਤੀਤਾਂ ਦੇ ਚੇਲੇ ਪਰਵਾਰ ਹੈਨ', ਸੋ ਓਨਾਂ ਦੇ ਕੁਟੰਬ ਦਾ ਉਧਾਰ ਹੁੰਦਾਹੈ, ਅਤੇ ਓਨਾਂ ਦੇ ਚੇਲਿਆਂ ਦਾ ਉਧਾਰ ਹੁੰਦਾਹੈ, ਅਰ ਸੰਤਾਂਦੇ ਪਾਸ ਬੈਠਣ ਵਾਲੇ ਜੋ ਜਗਿਆਸੀਆਂਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋਦਾਹੈ ਤਾਂਤੇ ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਨਦੇ ਹਨ,ਸੋ ਆਪਭੀ ਤਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰਭੀ ਤਾਰਦੇ ਹਨ॥ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੈਨ ਕਿ, ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਜਨਮਾਂ ਅਰ ਜੂੰਨਾਂਦੇ ਭੇਖਾਂਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ,ਸੋ ਐਸਾ ਨਾਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂਦਾਹੈ,ਤਾਂਤੇ ਜੋਕੋਈ ਮੰਨਦੇ ਹਨ,ਸੋ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਮਰਾਤਬੇ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ॥15॥

ਨੰ.3. ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਜੀ (ਸੇਵਾਪੰਥੀ)

ਇਸਕਾ ਅਰਥ॥ ਮਨਨਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪਤੋਂ ਅਪਨੇ ਪਰਵਾਰ ਸਹਤ ਬੇਕੁੰਠ ਧਾਮਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇਹੈਂ । ਗੁਰੋਕੀ ਸਿਖਯਾ ਮਨਨ ਸੋ 'ਆਪਿ ਤਰੈ ਸਗਲੈ ਕੁਲ ਤਾਰੇ" ਗੁਰ ਕਹੇਹੈ। ਮਨਨਤੇ 'ਭਵਹਿ ਨ ਭਿਖ'; ਕਿਆ ਬਹੁੜਿ ਸੰਸਾਰ ਚਕ੍ਰਮਹੁ ਦੇਵਾ ਕਿ ਕਹੁਕੇ 'ਦੀਨ' ਹੇਵਕੇ ਭ੍ਰਮੇਹੈ ਨਹੀ। ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨ ਕਾ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਮਨਨ ਕਰਿ ਜਾਣੇ ਮਨ ਕਰਿਕੇ ਕੋਈ ॥15॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰਵਣ-ਮਨਨ ਮਹਿਮਾ।

ਨੰ.4. ਸਾਧੂ ਅਨੰਦਘਨ ਜੀ (ਉਦਾਸੀਨ-ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਵਾਚੀ)

ਮੰਨੈ ਪਾਵਹਿ ਮੋਖੁ ਦੁਆਰੁ॥

ਜੋ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ ਦਵਾਰਾ ਨਾਮਕੋ ਮਾਨੇਗਾ, ਤੋ ਮੁਕਤ ਦੁਆਰਾ ਪਾਵੇਗਾ। ਜੋ ਮੁਕਤ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਦਵਾਰਾ ਪਾਇਆ, ਤੋ ਮੁਕਤ ਦਵਾਰ ਕਾ ਮਾਲਕ ਹੂਆ; ਚਾਹੇ, ਤੇ ਔਰ ਕੋਭੀ ਮੁਕਤ ਦ੍ਵਾਰ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਵੇਸ ਕਰਾਵੇ, ਸੋਈ ਕਹਤੇ ਹੈ:- ਮੰਨੈ ਪਰਵਾਰੈ ਸਾਧਾਰੁ॥ ਜੋ ਮੰਨੇਗਾ; ਤੌ ਆਪਣੇ ਪਰਵਾਰ ਸੰਯਕੁਤ ਹੀ ਮੁਕਤ ਦਵਾਰ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰੇਗਾ ॥ ਮੰਨੈ ਤਰੈ ਤਾਰੇ ਗੁਰ ਸਿਖ॥ ਜੋ ਮਾਨੇਗਾ ਤੋ ਆਪ ਭੀ ਤਰੇਗਾ ਅਰ ਔਰ ਭੀ ਤਾਰੇਗਾ ॥ ਕਿਆ ਮਾਨੇਗਾ ? ਸੋਈ ਕਹਤੇਹੈ ॥ ਗੁਰੁ ਸਿਖ ਗੁਰੋਕੀ ਸਿਖ, 'ਸਿਖ' ਨਾਮਹੈ 'ਸਿਖਿਆ'ਕਾ; 'ਸਿਖਿਆ' ਨਾਮਹੈ ਉਪਦੇਸਕਾ ॥ ਮੰਨੈ ਨਾਨਕ ਭਵਹਿ ਨ ਭਿਖ। ਭਿਖ ਭਵਹਿ, ਨਾਮਹੈ ਭੀਖ-ਮਾਂਗਣੇਂਕਾ ॥ ਭੀਖ ਤੋਸੋ ਮਾਗਤਾਹੈ ਜੋ 'ਅਰਥੀ' ਹੋਤਾਹੈ॥ ਜਬ ਤਕਰ ਸਰੀਰਹੈ ਤਬ ਤਕਰ ਥੋੜਾਤੌ, ਜੋ ਬਹੁਤਾਤੌ, ਸੁਭਤੌ, ਅਸ਼ੁਭਤੌ, ਅਰਥਤੋ ਸਭਕੋ ਹੀਹੈ ॥ ਅਰਥ ਬਿਨਾਤੋ ਕੋਈਭੀ ਨਹੀਂ ॥ ਜੋ ਗੁਰੋਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣ ਕਰ ਇਸਨੇ ਮਾਨਾ, ਤੋ ਮਨਨ ਕੋ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੇ ਫੇਰ ਇਸਕੋ ਸਰੀਰ ਸਾਥ ਸਨਬੰਧਹੀ ਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਫੇਰ ਅਰਥ ਕੈਸਾ ਅਰ ਭੀਖ ਕਿਸੀ ਕਹੀ? ਗੁਰੁਜੋ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇਂਗੇ,ਸੋ ਨਾਮਹੀਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇਂਗੇ॥

ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਨਿਰਜੰਨੁ ਹੋਇ॥ ਜੇ ਕੋ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ ਮਨਿ ਕੋਇ॥15॥

ਨਾਮ ਐਸਾਹੈ ਨਿਰੰਜਨ ਪਦਕੇ ਦੇਣੇ ਵਾਲਾਹੈ; ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ ਦ੍ਵਾਰਾ ਮਨ ਵਿਖੇ ਮਾਨ ਸਕੈ ਸੋ ਮਾਨੈ, ਆਪਭੀ ਮੁਕਤ ਹੋਵੇਗਾ, ਆਪਣੇ ਕੁਲ ਕੋਭੀ ਮੁਕਤਿ ਕਰੇਗਾ; ਔਰੋਕੋ ਭੀ ਮੁਕਤ ਕਰੇਗਾ ॥15॥

ਨੰ.5.ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘਜੀ ਕਵੀ ਚੂੜਾਮਣੀ(ਨਿਰਮਲ-ਗਿਆਨੀ)

ਮੰਨੈ ਪਾਵਹਿ ਮੋਖੁ ਦੁਆਰੁ॥

ਜਿਨ੍ਹੋਨੇ ਕਰਯੇਹੈ ਮਨਨ, ਤਿਨਕੋ ਮੋਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਹੈ। ਕੌਨ ਮੋਖ? ਜੋ ਦੁਆਰ ਆਦਿਮੈਂ ਰਹਨਵਾਰੋ ਹੋਤਹੈ। ਅਰਥ ਕਿਆ? ਚਾਰ ਮੁਕਤਿਜੋ ਸਾਮੀਪਾਦਿ ਹੈਂ ਤਿਨਕੋ ਪਾਵਤਹੈਂ; ਵਾ, ਸਾਮੀਪਾਦਿ ਚਾਰਨਹੂੰ ਮੁਕਤਿਕੋ ਪਾਵਤਹੈਂ;ਵਾ,ਆਪਣੇ ਦੁਆਰਹੀ ਮੁਕਤਿਕੋ ਪਾਵਤਹੈਂ।[31] ਜੈਸੇ ਕਹਤਹੈਂ ਅਮਕੇ ਕੇਦਰ ਮੁਕਤ ਖਰੀ ਰਹਿਤਹੈ। ਕੰਵਾ, ਮਨਨ ਕਰਨਹਾਰੇ ਜੋਹੈਂ ਤਿਨਕੋ ਮੋਖ ਦੁਆਰਾ ਗਿਆਨਸੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਹੈ॥

ਮੰਨੈ ਪਰਵਾਰੈ ਸਾਧਾਰੁ॥

ਮਨਨ ਕਰਨਹਾਰੇ ਜੋਹੈਂ ਸੋਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਕੋਭੀ ਉਧਾਰਤੇਹੈਂ। ਜੋ ਸਨਬੰਧੀਹੈਂ ਤਿਨਕੋ ਭੀ ਕਾਲਸਾਨ ਕਰਤਹੈਂ; ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੈ ਅਪਨੇ ਪਰਿਵਾਰਕੋਹੀ ਉਧਾਰਤੇਹੈਂ, ਕਿ ਔਰਕੋ ਭੀ? ਤਿਸ ਪਰ ਕਹਤ ਹੈਂ:-

ਮਨੈ ਤਰੈ ਤਾਰੇ ਗੁਰ ਸਿਖ॥

ਮਨਨ ਕਰਨਹਾਰੇ ਆਪਤੇ ਤਰਤੇਹੈਂ; ਜਗਤ ਰੂਪੀ ਸਮੁੰਦ੍ਰਤੇ,ਤਾਰਨ ਪਦਤੇ ਜਗਤ ਰੂਪੀ ਸਮੁੰਦ੍ਰਕੋ ਅਧਯਾਹਾਰ। 'ਤਾਰੇ ਗੁਰੁ ਸਿਖ' = ਜੋ ਕੋਈ ਆਦਿ ਕਰਿ ਸਿਖ ਹੋਤ ਹੈ ਤਿਸਕੇ ਗੁਰ ਹੋਇ ਕਰਿ ਉਧਾਰਤੇਂ ਹੈ।

ਮੰਨੈ ਨਾਨਕ ਭਵਹਿ ਨ ਭਿਖ॥

---

31. ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ:- ਵੇਦ-ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਸਾਕਾਰ ਮੁਕਤੀਆਂ ਹਨ:-1. ਸਲੋਕ, 2. ਸਮੀਪ, 3, ਸਰੂਪ, 4. ਸਯੁੱਜ; ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਵੈਸ਼ਨਵਾਂ, ਸ਼ੈਵ ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ ਸ਼ਾਕਤਾਂਦੇ ਹਨ; ਅਤੇ 1=ਅਦ੍ਵੈਤ ਨਿਰਗੁਣ ਮੁਕਤੀਆਂ ਦੇ ਹਨ: 1 ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ, 2. ਵਿਦੇਹ ਮੁਕਤੀ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਨਨ ਕਰਨਹਾਰੇ ਭਿਖਯਾ ਕੇ ਲੈਣੇਕੋ ਅਰਥ ਏਹੋ ਕਰਿ ਕ੍ਰਮਤ ਨਹੀਹੈ। ਪਰਾਲਭਧ ਪਰ ਸੰਤੋਖ ਕਰਿ ਬੈਠਤਹੈਂ ਵਾ,ਦੇਵਤੇ ਸੂਰਜ ਚੰਦ੍ਰਾਦਿ ਪਾਸ ਵਰ ਕੀ ਭਿਖਯਾਕੇ ਲੈਣੇ ਹਿਤ ਮਨਕੋ ਨਹੀਂ ਕ੍ਰਮਾਵਤਹੈਂ, ਏਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਪਰ ਨਿਸਚਾ ਰਾਖਤ ਹੈਂ। ਵਾ'ਭਿਖ'ਨਾਮ ਭਵਿਖਤਕਾ ਕਾਲਕੋਂ, ਸੋ ਅਗਾਰੀਕੋਭੀ ਕ੍ਰਮਤ ਨਹੀਂਹੈਂ,ਚੋਰਾਸੀ ਜੂਨ ਮੈਂ; ਇਤਯਰਥ। ਇਨ ਚਾਰਨਿਹੀ ਤੁਕਨਮੇਂ ਉਭਯਾਬ੍ਰਿਤ ਦੀਪਕ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ। ਮੰਨੇ ਪਦ ਬਹੁਤ ਬੇਰ ਆਯੋ, ਅਰਥ ਭੀ ਵਹੀ ਰਹਯੋ। ਦੂਸਰੋ ਹੇਤਾਲੰਕਾਰ ਹੈ। ਮਨਨ ਕਰਨੋ ਕਾਰਨ, ਤਿਸਤੇ ਫਲ ਹੋਨੋਸੋ ਕਾਰਜ ਏਕ ਸੰਗਿਮੈਂ ਬਰਨਨਤੇ ਹੇਤਾ ਹੋਤਹੈ।

ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੋਇ॥ ਜੇ ਕੋ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ ਮਨਿ ਕੋਇ॥15॥

ਐਸਾਹੈ ਮਨਨ ਜੈਸਾ ਪੀਛੇ ਕਹਿ ਆਏ ਹੈਂ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਕਬ ਹੈ ਨਾਮੈ ਹੋਇ ? ਬਿਹੀਨ ਅੰਜਨ ਹੋਇ। ਜਾਂ ਇਕੇ ਬਿਖੇ ਮਨਨ ਕਰੇ; ਤਬ ਮਨਮੈਂ ਜਾਣੇ ਕੋਈ। ਇਤਯਰਥ। ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨ 'ਨਕਾਰ'ਕੀ ਬਰਨ ਮੈਤ੍ਰੀ ਤੇ ਬ੍ਰਿਤਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸ; ਦੂਸਰੀ ਤੁਕਮੈਂ 'ਮਨਿ ਮਨਿ'ਮੈਂ ਯਮਕਕੋ'ਕੋ ਇਮੈਂ ਭੀ ਜਮਕ ਅਲੰਕਾਰਹੈ ॥ ਮਨਨ ਇਹਾਂ ਪੂਰ ਭਯੋ॥

ਨੰ.6.ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ'ਨਰੋਤਮ'(ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨੀ)

ਹੇ ਗੁਰ ਜਬ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਪਰੋਖ ਗਯਾਨਕੋ ਪਾਵੇਹੈ ਤਬ ਤਿਸਕੋ ਪਾਯ ਕਰ ਵਹੁ ਕਿਆ ਕਰੇ ਹੈ ?

ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰ ਦੋ ਤੁਕੋ ਸੇ ਉਤਰ ਕਹੈ॥
ਮੰਨੈ: ਪਾਵਹਿ ਮੋਖੁ ਦੁਆਰੁ॥ ਮੰਨੈ: ਪਰਵਾਰੈ ਸਾਧਾਰੁ॥
ਮੰਨੈ ਤਰੈ, ਤਾਰੇ ਗੁਰੁਸਿਖ॥ ਮੰਨੈਨਾਨਕ ਭਵਹਿ ਨ ਭਿਖ॥

ਮੰਨੈ ਇਤਿ॥ ਏ ਸਿਖ ਜਬ ਮਨਨ ਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪਾਵੇਹੈ, ਮੋਖ ਦ੍ਵਾਰ ਕਹੀਯੇ ਮੁਕਤੀ ਕੇ ਮਾਰਗ ਗਯਾਨ ਕੋ; ਤਬ ਮਨਨਸੇ ਪਾਏ ਗਯਾਨਕੇ ਸਾਥਹੀ 'ਸਾ'ਨਾਮ, ਵਹੁ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਗਯਾਨੀਕਾ ਹੋਕਰ ਪਰੰਪਰਾਸੇ 'ਆਯੀ' ਜੋ ਗਯਾਨਕੇ ਸਪ੍ਰੰਦਾਯਕੋ ਧਾਰੇਹੈ; ਭਾਵ, ਆਪਭੀ ਆਗੇ ਅਧਿਕਾਰੀਯੋਕੋ ਉਪਦੇਸ ਦੇਵੇਹੈ॥ ਇਸੀ ਬਾਤਕੋ ਪੁਨਾ:ਸਪਸਟ ਕਰਤੇ ਹੂਯੇ ਗੁਰੁ ਮਨਨ ਪ੍ਰਸੰਸਾਕੀ ਸਮਾਪਤੀ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਮੰਨੈ ਇਤਿ॥

ਮੰਨੇ ਕਹੀਯੇ ਮਨਨ ਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੁਕਤੀਕੇ ਸਾਧਨ ਗਯਾਨ ਵਾਲਾ ਹੋਕਰ ਅਗਯਾਨਸੇ, ਔ ਅਗਯਾਨਕੇ ਕਾਰਯਸੇ ਧਾਰ ਸਾਗਰ ਰੂਪ ਮਹਾਦੁਖਸੇ ਤਰੇ ਨਾਮ ਪਰਲੇ ਕਿਨਾਰੇ ਪਰਮਾਨੰਦ ਮੋਖਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਹੈ। ਜਿਸ ਮੁਕਤੀਕੋ "ਜਿਉ ਜਲ ਮੈ ਜਲ ਆਇ ਖਟਾਨਾ ਤਿਉ ਜੋਤੀ ਸਗਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਨਾ"(278:4) ਤਥਾ'ਜਿਹਤੇ ਉਪਜਿਆ ਨਾਨਕਾ ਸੋਈ ਫਿਰ ਹੋਯਾ"? ਇਤਯਾਦਿ ਬਚਨ ਕਹੇਹੈ॥ 'ਜਿਹਤੇ ਉਪਜਿਆ' ਜਿਸ ਪਰਮਾਨੰਦਸੇ ਉਪਾਧਿ-ਦ੍ਵਾਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੂਯਾ ਥਾ;ਰੋਗ,ਸੋਗ ਮੇਟਕੇ ਵਹੀ ਸਰਬਦਾ ਪਰਮਾਨੰਦ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੋ ਗਯਾ; ਯਹ ਕਹੈ, ਗੁਰੁ ਬਚਨਕਾ ਭਾਵਹੈ॥ ਪੁਨਾ,'ਤਾਰੇ ਗੁਰ-ਸਿਖ'ਕਹੀਯੇ, ਗਯਾਨਯਸੈ ਆਪ ਗੁਰੂਹੋ, ਹਰ ਅਪਨੇ ਸਮੀਪ ਆਏ ਸਿਖਨਕੋ ਮੋਖਕਾ ਸਾਧਨ'ਭਕਤੀ-ਸਹਿਤ-ਗਯਾਨ'ਦੇਕਰ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰਸੇ ਤਾਰੇਹੈ। ਅਪਨੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਭੂਤ ਪਰਮਾਨੰਦ ਸਤ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪੀਛੇ ਕਿਆ ਹੋਵੇ ਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੇ॥ ਮੰਨੇ ਇਤਿ॥ ਮੰਨੇ ਕਹੀਯੇ; ਮਨਨਸੇ ਪਰਮਾਨੰਦ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਹੋ ਕਰ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਗਯਾਨੀ ਪੁਰਖ ਫੇਰ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਨਗਰਮੈ 'ਭਵੈ ਨ ਭਿਖ' ਕਹੀਐ, ਅਨਾਤਮ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੀ ਬਾਛਾ ਕਰਤਾ ਹੁਯਾ ਨਹੀ ਭ੍ਰਮਣ ਕਰੇ॥

ਯਾਹੀਤੇ ਗੁਰ ਕਹੇਹੈ, "ਤਬ ਹਰਖ ਸੋਗ ਕਹੁ ਕਿਸੇ ਬਯਾਪਤ"(290:19)॥ ਤਬ ਨਾਮ ਜਗਦੀਸਕੇ ਕੇਵਲ ਪਰਮਾਨੰਦ ਸ੍ਵਰੂਪਕੇ ਨਿਸਚੇ ਕਾਲ ਮੇਂ ਕੋਈ ਹਰਖ ਸੋਗਾਦਿ ਨਹੀ ਹੋਵੇ; ਯਹ ਗੁਰੁਬਚਨਕਾ ਭਾਵਹੈ।

ਮੰਨੈ ਨਾਨਕ ਭਵਹਿ ਨ ਭਿਖ॥ ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੋਇ॥

ਜੈਸੇ ਸਤ-ਅਦੁਤੀ ਕੇ ਸ੍ਰਵਣ,ਮਨਨਕੀ ਗੁਰੁ ਜੀਨੇ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਲਿਖੀਹੈ, ਤੇਸੇ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨਕੀ ਭੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਲਿਖੀ ਥੀ ॥ ਪਰੰਤੁ; ਗੁਰ ਪਹਲੇਕੇ ਸਮੇ ਸੇ ਜਬ ਉਸ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਸਹਿਤ 'ਜਪੁ' ਬਾਣੀਕਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੁਯਾ, ਤਬ ਕਿਸੀ ਸਿਖਨੇ ਕਿਸੇ ਮ੍ਰਿਤਹੋ ਗਏ ਪੁਰਖਕੇ ਉਪਰ ਉਸਕੇ ਸੰਬੰਧੀਯੋ ਕੀ ਬੇਨਤੀ ਸੁਨਕੇ 'ਜਪੁ' ਪੜ ਜਲਕੇ ਛਿਟੇ ਦੀਯੇ--ਦੇਨੇਸੇ ਵਹੁ ਜੀਓ ਉਠਾ॥ ਉਠਨੇ ਪੀਛੇ ਉਸਕੇ ਅਰ ਔਰ ਲੋਕੋ ਕੇ ਮੁਖਸੇ 'ਜਪੁ'ਕੇ ਪਾਠਕਾ ਬੜਾ ਆਸਚਰਜ ਰੂਪ ਮਹਾਤਮ ਸਭ ਜਗਾ ਫੈਲਤਾ ਹੁਯਾ ਗੁਰੁ ਜੀਕੇ ਸਮੀਪਭੀ ਪਹੁਚਾ॥ ਤਬ ਗੁਰੁ ਜੀਨੇ ਮ੍ਰਿਤ ਪੁਰਖਕੇ ਜੀਵਾਵਨੇਕੋ ਈਸ਼੍ਵਰਕੀ ਆਗਯਕਾ ਭੰਗ ਕਰਨਾ ਮਾਨਕੇ 'ਮੰਤ੍ਰ'ਕਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂਯਨ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨਕੀ ਪੌੜੀਆ ਕਾ ਲੋਪ ਕਰਦੀਆ॥ ਜੈਸੇ ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਮੰਤ੍ਰਕੀ ਸਮਰਥਨ ਨਯੂਨ ਕਰੀ ਸ੍ਰਾਪਸੇ ਬਸਿਸਟ ਜੀਨੇ; ਯਹ ਗਾਥਾ ਬ੍ਰਿਧੋਸੇ ਸੁਨੀ ਜਾਵੇਹੈ[32] ਅਰ ਆਪਭੀ ਜਾਨ ਪੜੇਹੈ; ਅਵਸਯ ਗੁਰੁ ਜੀਨੇ ਇਸੀ ਸਬਬਸੇ ਲੋਪ ਕਰੀ ਹੋਗੀ,ਲਿਖਿ ਤੀਨੋ ਥੀ॥ ਕਾਹੇਤੇ, ਵੇਦਮੇ ਸਰਬ ਤੀਨੋਕਾ ਨੇਮਸੇ ਸਾਫ ਕਥਨਹੈ, ਅਰ ਗੁਰੁ ਜੀਨੇ ਗਾਵੀਯੇ, ਸੁਣੀਯੈਮੇ ਸਾਥ ਲਿਖੇਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਦੋਕੇ ਮਹਾਤਮ ਦੇਖਨੇ ਸੇ ਏਕ ਕਾ ਨਾ ਦੇਖਨਾ ਲੋਪ ਸੇ ਹੀ ਬਨੇ ਹੈ, ਯਹ ਨਿਸਚਿਤ ਹੈ ॥15॥

ਨੰ.7. ਨਿਰਮਲ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਗਿ:ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਫਰੀਦਕੋਟ ਟੀਕਾ

ਮੰਨੈ ਪਾਵਹਿ ਮੋਖੁ ਦੁਆਰੁ॥
ਮੰਨੈ ਪਰਵਾਰੈ ਸਾਧਾਰੁ॥

---

32. ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ:- ਓ. ਇਹ ਤੁਕ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥਜੀ 'ਚ ਨਹੀਂਹੈ ਪਰਜੋ ਤੁਕਹੈ ਇਸਤਰ੍ਹਾਂਹੈ 1426:15:ਮ:9 "ਪਾਂਚ ਤਤਕੋ ਤਨੁ ਰਚਿਓ, ਜਾਨਹੁ ਚਤੁਰ ਸੁਜਾਨ॥ ਜਿਹਤੇ ਉਪਜਿਓ ਨਾਨਕਾ, ਲੀਨ ਤਾਹਿਮੈ ਮਾਨੁ॥11॥" ਜਿਸਦਾ ਸਿਧਾਂਤਕ ਅਰਥ ਹੈ: "ਜਿਨਾ ਪਾਂਚ ਤਤਕੋ ਤਨੁ ਰਚਿਓ" ਓਨਾਂ 5 ਮੂਲ ਰੂਪ ਤੱਤਾਂ ਤੋਂ ਜੋ 5 ਤਤ ਸ਼ਰੀਰ ਬਣਿਕੇ ਉਪਜਿਆਹੈ ਓਹੀ ਓਨ੍ਹਾਂ ਮੂਲ ਤੱਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤੂ ਪਿੱਛੋ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ - ਪਰ ਜੀਵਾਤਮਾ ਨਾ ਕਦੀ ਜੰਮਿਆ ਹੈ ਨਾ ਮਰਦਾ ਹੈ; ਪੰ. 868:14 "ਇਹੁ ਅਪਰੰਪੁਰ ਹੋਤਾ ਆਇਆ॥ ਪਾਪ ਪੁੰਨਕਾ ਇਸੁ ਲੇਪੁ ਨ ਲਾਗੈ॥ ਘਟ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਸਦਹੀ ਜਾਗੈ॥3॥" ਜੇ ਜੀਵ ਇਕ ਵਾਰ ਪੈਦਾ ਹੋਸਕਦਾਹੈ ਤੇ ਮਰ ਸਕਦਾਹੈ ਤਾਂ ਨਾ ਚੰਗੇ ਮੰਦੇ ਕਰਮ ਫਲ ਤੇ ਕੌਖਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ; ਤੇ ਜੇ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਬਾਰ ਬਾਰ ਕਿਉ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਸਕਦਾ, ਤਾਂਵੀ ਮੁਕਤੀਦਾ ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ, ਆਦਿ ਬੇਅਰਥ ਬਿਬਾਦਹੈ ਜਾਂ ਵਿਤੰਡਾ ਕਰਣਾਹੈ॥ ਸੰਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘਜੀਨੂੰ ਇਹ ਸਭ ਗਿਆਤਸੀ-ਐਥੇ ਕਿਯੂ ਨਹੀਂ ਲਿਖੇ-ਕਰਤਾ ਸੁਤੰਤਰ ਹੈ ! ਓਨ੍ਹਾਂਦੇ 'ਗੁਰਮਤ ਨਿਰਣਯ ਸਾਰਰ" ਵਿੱਚ ਚੰਗੀਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਨਿਖੇੜੇ ਹਨ, ਓਥੇ ਦੇਖ ਲੈਣਾ॥ ਅ. ਇਹ ਲੋਕ ਓਕਤੀ ਹੈ-ਜੋ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ, ਭਾ. ਗੁਰਦਾਸ ਬਾਣੀ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਗਮ ਪ੍ਰਿਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤਹੈ: ਜਥਾ ਪ੍ਰਮਾਣ:- 1. ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਤੇ, 2. ਜਪੁ ਨੀਸਾਨੁ ਦੋਨੋ ਆਦਿ ਬਾਣੀਆਂ "ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ"ਪ੍ਰਦਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀਨੂੰਸੀ ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਮਹਲ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ, ਦੇਖੋ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰਗ੍ਰੰਥਜੀ. ਮ:1, ਪੰ. 1040:19;*763:7;ਤ/ ਭਾ ਗੁਰਦਾਸ ਵਾਰ:1:24.1-8, ਉਥਾਨਕਾ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਆਦਿ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮੰਨੈ ਤਰੈ ਤਾਰੇ ਗੁਰ ਸਿਖ॥
ਮੰਨੈ ਨਾਨਕ ਭਵਹਿ ਨ ਭਿਖ॥
ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੋਇ॥
ਜੇ ਕੋ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ ਮਨਿ ਕੋਇ ॥੧੫॥

ਮਨਨ ਕਰਨ ਹਾਰੇ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਦ੍ਵਾਰ ਗਜਾਨ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਪਾਵਤੇ ਹੈਂ। ਮਨਨ ਕਰਨ ਹਾਰੇ ਆਪਨੇ ਪਰਵਾਰ ਸਿਖ ਪੁਤ੍ਰ ਸੰਬੰਧੀਯੋਂ ਕੋ ਭੀ (ਸਾਧਾਰੁ) ਸੁੱਧੁ ਕਰ ਦੇਤੇ ਹੈਂ। ਵਾ ਸਹਤ ਅਧਾਰ ਕੇ ਕਰ ਦੇਤੇ ਹੈਂ ਭਾਵ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਪਰਾਇਣ ਕਰ ਦੇਤੇ ਹੈਂ। ਔਰ ਜੋ ਮਨਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਆਪ ਤਰਤੇ ਹੈਂ ਔਰ ਗੁਰੂ ਹੋਕੇ ਸਿਖੋਂ ਕੋ ਭੀ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਸੇ ਤਾਰ ਦੇਤੇ ਹੈਂ। ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਮਨਨ ਕਰਨੇ ਹਾਰੇ ਫਿਰ (ਭਿਖ) ਚੌਰਾਸੀ ਮੇਂ ਨਹੀਂ ਭ੍ਰਮਤੇ ਜਥਾ-ਜਜੈ ਜਾਨੁ ਮੰਗਤੁ ਜਨੁ ਜਾਚੈ ਲਖਚੌਰਾਸੀਹ ਭੀਖ ਭਵਿਆ। ਵਾ ਕਿਸੇ ਕੇ ਦੀਨ ਹੋ ਕਰ ਨਹੀਂ ਫਿਰਤੇ। ਔਰ ਦੋਨੋਂ ਤੁਕੋਂ ਕਾ ਅਰਥੁ ਪੂਰ੍ਬ ਵਤ ਜਾਨੋ॥੧੫॥

ਨੰ.੪. ਨਿਰਮਲ-ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੀਲੀਭਤਿ (ਵੇਦਾਂਤੀ)

ਹੇ ਭਗਵਾਨ! ਜੋ ਸ੍ਰਵਣ, ਮਨਨ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਸ੍ਵਰੂਪ ਸਾਖਾਸ਼ਤਕਾਰ ਸੇ ਵਰਤਿਜ ਬੀਚਮੇਂ ਮਰ ਗਯੇਹੈਂ,ਤਿਨਕੀ ਉਤਮ ਗਤੀ ਆਪਨੇ ਕਹੀ;ਔਰ,ਜਿਸਕੋ ਸਾਧਨ ਸੰਪਤਿਸੇ ਗਿਯਾਨ ਹੁਆਹੈ,ਤਿਸਕੀ ਵਿਯਵਸਥਾ ਕਹੋ॥ ਤਿਸ ਪਰ ਕਹਿਤੇਹੈਂ॥15:- 15 ਮਨਨਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸੇ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਦੁਆਰਾ ਮੋਖਸ਼ਕਾ ਦੁਆਰ ਜੋ ਗਿਯਾਨਹੈ ਤਿਸਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾਹੈ ॥ ਫਿਰ (ਸਾ) ਸੋ ਪੁਰਸ਼(ਪਰਵਾਰੇ) ਗਿਯਾਨਕੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯਕੋ (ਧਾਰ) ਧਾਰਣ ਕਰਤਾਹੈ ਤਿਸਕੇ ਪਸਚਾਤ ਅਨਾਤਮ ਜਾਨਸੇ (ਤਰੈ) ਅਰਥਾਤ ਸੰਸਾਰਸੇ ਪਰ ਪਾਰ ਆਨੰਦ ਸ੍ਵਰੂਪ ਆਤਮ ਵਸਤੁਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾਹੈ॥ ਔਰ ਆਪ (ਗੁਰੂ) ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਹੋਕਰ ਸ਼ਿਸ਼ਯਨਕੋ ਸੰਸਾਰਸੇ ਤਾਰੇਹੈ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਤੇਹੈ (ਭਿਖ) ਦੀਨ ਹੋਕਰ ਸੰਸਾਰਮੇਂ (ਭਵੈਨ) ਭ੍ਰਮਣ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ, ਗਿਯਾਨਕੇ ਹੋਨੇਸੇ ਅਗਿਯਾਨਕੇ ਵਸ਼ ਹੁਆ ਪੁਨ:ਪੁਨ: ਜਨਮ ਮਰਣ ਰੂਪ ਵਿਨਾਸ਼ਕੋ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਗਾ॥ ਇਸੀ ਅਰਥਕੋ ਸ੍ਰੁਤੀ ਬੋਧਨ ਕਰਤੀਹੈ ਛਥਾਹਿ:- (ਬ੍ਰ. ਉਪ. ਅ. 4 . 4 ਸ੍ਰੁ. 14)

ਅਰਥ॥ ਇਸ ਅਨੇਕ ਦੁਖ ਸਥਾਨ ਦੇਹਮੇਂ ਵਰਤਮਾਨ ਹੁਏਹੀ ਅਗਿਯਾਨ ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਮੋਹਿਤ ਹੋਨੇਸੇ ਬੜੇ ਭਾਰੀ ਕਲੇਸ਼ਸੇ ਹਮਨੇ ਤਿਸ ਬ੍ਰਹਮਤਤ੍ਵਕੋ ਆਤਮਰੂਪਸੇ ਜਾਨਾਹੈ॥ (ਚੇਤ) ਜੇਕਰ ਨ ਜਾਨਤੇ, ਤਬ ਜਨਮ ਮਰਣ ਪ੍ਰਵਾਹ ਰੂਪ ਬਹੁਤ ਬੜਾ ਵਿਨਾਸ਼ ਹੋਤਾ॥ ਜਿਨ੍ਹੋਨੇ ਬ੍ਰਹਮ ਤਤ੍ਵ ਕੋ ਆਤਮ-ਰੂਪ ਸੇ ਜਾਨਾ, ਵਹ ਜਨਮ-ਮਰਣ ਪ੍ਰਵਾਹਸੇ ਰਹਿਤ ਹੁਏਹੈ॥ ਅਰ ਇਤਰ ਜੀਵ ਕੇਵਲ ਦੁਖਕੋ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਏਹੈ ॥ ਇਸ ਸ਼੍ਰੁਤੀਸੇ ਯਹ ਸਿਧਿ ਹੁਆ; ਜੋਕਿ ਆਤਮ ਗਿਯਾਨਸੇ ਸੰਸਾਰਮੇਂ ਦੀਨ ਵਤ ਭ੍ਰਮਣ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾ;ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਮਨਨ ਅਤਿਅੰਤ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਤਹੈ, ਅਵਸ਼ਯ ਕਰਨਾ ਯੋਗਯ ਹੈ ॥15॥

ਨੰ.੯. ਸਾਧੂ ਪੰ. ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਜੀ ਉਦਾਸੀਨ (ਵੈਦਿਕ ਮੁਨੀ)

ਇਸ਼ਰਕਾ ਨਾਮ ਮਨਨ ਕਰਨਸੇ ਮੋਕਸ਼ਕੇ ਦ੍ਵਾਰ(ਦਰਵਾਜੇ)ਗਿਯਾਨਕੋ ਪਾਤਾਹੈ। ਇਸ਼੍ਵਰਕਾ ਨਾਮ ਮਨਨ ਕਰਨੇਸੇ ਅਪਨੇ ਪਰਿਵਾਰਕੋ ਸਾਸ੍ਰੇਯ (ਸਨਾਥ) ਬਨਾਤਾ, ਅਰਥਾਤ ਅਪਨੇ ਕਟੁੰਭੀਯੋਂਕਾ ਸਹਾਰਾ ਬਨਤਾਹੈ ॥1॥ ਇਸ਼੍ਵਰਕਾ ਨਾਮ ਮਨਨ ਕਰਨੇਸੇ ਆਪ ਸਸਾਰ-ਸਾਗਰਸੇ ਤਰਤਾ,

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਰਥਾਤ ਪਾਰ ਹੋਤਾ ਔਰ ਗੁਰੂ ਹੋ ਕਰ ਸਿਸ਼ੀਯੋਕੋ ਤਾਰਤਾ (ਪਾਰ ਕਰਤਾ)ਹੈ। ਇਸ਼ਵਰਕਾ ਨਾਮ ਮਨਨ ਕਰਨੇਸੇ ਭਿਖਸੂਹੋ ਕਰ ਦਰ-ਦਰ ਨਹੀਂ ਡੋਲਤਾ,ਅਰਥਾਤ ਸਦਾ ਦਾਤਾ ਹੋਤਾਹੈ, ਭਿਖਮੰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ, ਯਹ ਨਾਨਕਕਾ ਦਰਸ਼ਨ ਨਾਨਕਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਹੈ ॥ 2॥ ਦੇਖੋ ਮਨੁਸ਼ਯੋ! ਏਸਾ ਅਰਥਾਤ ਇਤਨੇ ਮਹਿਤਵਕਾ ਨਿਰੰਜਨ ਇਸ਼੍ਵਰਕਾ ਨਾਮਹੈ। ਯਦਿ ਕੋਈ ਮਨਨ ਕਰੇ, ਜਾਨੇ, ਕੌਨ ਮਨਨ ਕਰਤਾਹੈ ? ਅਰਥਾਤ ਵਿਰਲਾ ਕੋਈ ਮਨਨ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ 34॥

ਭਾਸ਼ਯ- ਪਹਿਲੇ ਇਸ਼੍ਵਰ ਨਾਮਕੇ ਸ਼੍ਰਵਣਕਾ ਮਾਹਾਤਮਯ ਕਹਾ ਗਯਾ। ਅਬ ਉਸਕੇ ਮਨਨਕਾ ਮਹਾਤਮੇਯ ਚਾਰ ਪਰਵੋਂ ਮੇਂ, ਜਿਨਕੇ ਸਬ ਮੰਤ੍ਰ 12 ਹੈ, ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ। ਮਨਨ ਸ਼ਬਦਕਾ ਪ੍ਰਯੋਗ, ਜਹਾਂ-ਜਹਾਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਮੇਂ ਆਤਾਹੈ, ਵਹਾਂ ਸ੍ਵਤੰਤ੍ਰ ਉਸਕਾ ਅਰਥ 'ਸਮਝਨਾ' ਹੋਤਾਹੈ। ਯਹਾਂ, ਇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਨਾਮਕੋ ਸੁਨ ਕਰ ਉਸਕੇ ਅਰਥ ਨਾਮੀ ਇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪਕਾ ਅਛੀ ਤਰਹਿ ਸਮਝਨਾ, ਇਸ਼੍ਵਰ ਨਾਮਕੇ ਮਨਨਕਾ ਅਰਥ ਅਭਿਪ੍ਰੇਤ ਹੈ। ਜੋ ਮਨੁਸ਼ਯ ਸਾਵਧਾਨ ਹੁਆ ਅਰਥ ਗਿਯਾਨ ਪੂਰਵਕ ਜਗਤ ਕਰਤਾ ਇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਨਾਮਕਾ ਉਚਾਰਣ ਕਰਤਾ ਅਥਵਾ ਦੂਸਰੇਕਾ ਉਚਾਰਣ ਕਿਯਾ ਹੁਆ ਸੁਨਤਾਹੈ ਔਰ ਫਿਰ ਉਸਕੇ ਅਰਥ ਨਾਮੀ ਇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾ ਮਨਨ ਕਰਤਾ, ਅਰਥਾਤ ਸਾਧਕ-ਬਾਧਕ ਯੁਕਿਤੀਯੋ ਕੋ ਉਪਯੋਗਮੇਂ ਲਾਕਰ ਉਸ (ਇਸ਼੍ਵਰ)ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਅਛੀ ਤਰਹਿ ਸਮਝਤਾਹੈ ਔਰ ਸ਼ਰਧਾ-ਭਕਤਿਕੇ ਸਾਥ ਉਸਮੇਂ ਨਿਮਗਨ ਹੁਆ ਰਾਤਿਨਿਦ੍ਵਾ ਕਰਤਵਯ-ਬੁਧਿ ਸੇ ਕਰਮੋਂਕੋ ਕਰਤਾਹੈ, ਉਸਕੋ ਵਹ ਸਬ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾਹੈ, ਜੋ ਮਨਨਕੇ ਚਾਰੋਂ ਪਰਵੋਂਮੇਂ ਕਥਨ ਕਿਯਾਹੈ। ਚਾਰੋਂ ਪਰਵੋਂਕੇ ਮੰਤ੍ਰੋਕਾ ਅਰਥ ਅਨੁਵਾਦਸੇ ਸਟੁਟਹੈ, ਭਾਸ਼ਯ ਆਵਸ਼ਯਕ ਨਹੀਂ॥ 15॥

ਨੰ.10. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਆਧੁਨਿਕ)

ਮੰਨ ਲੈਣ ਨਾਲ (ਮੰਨ ਲੈਣ ਵਾਲਾ) ਮੁਕਤਿਦਾ ਦੁਆਰ ਪਾ ਲੈਂਦਾਹੈ (ਜਦੋਂ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਉਂਦਾ ਮੁਕਤ ਪਦਤੇ ਅਪੜ ਪੈਦਾਹੈ ਤਾਂ ਅਲੱਗ ਨਹੀਂ ਬੈਠਦਾ,ਉਹ) ਪਰਵਾਰਨੂੰ ਆਧਾਰ ਸਹਿਤ ਕਰਦਾਹੈ,(ਸਾਧਾਰਦਾਹੈ ਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂਨੂੰ ਨਾਮਦਾ ਆਸਰਾ ਦੇਂਦਾਹੈ;(ਪਰਵਾਰਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ) ਮੰਨ ਲੈਣ ਨਾਲ ਤਾਰਦਾਹੈ ਸਿਖਾਂਨੂੰ ਤੇ ਤਰਦਾਹੈ ਗੁਰੂ (ਆਪ)। ਮੰਨ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਭਿੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਮੰਗਦਾ ਫਿਰਦਾ,ਹੇ ਨਾਨਕ। (ਅੰਤਲੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਪਿਛੇ ਆ ਚੁਕਾਹੈ)॥ 15॥

ਵਯਾਖਯਾ:- ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਪਉੜੀਆਂਦੇ ਅਰਥ ਤਾਂ ਆ ਚੁਕੇ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂਦਾ ਭਾਵ ਸਮਝਣ ਲਈ ਕੁਛ ਹੋਰ ਗਲਾਂਦੀ ਵਿਵੇਚਨਾ ਕਰਨੇਦੀ ਲੋੜਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਹੈ:-

1.ਵੇਦਾਂਤ ਵਿਚ ਮੰਨਣਦਾ ਅਰਥਹੈ ਸੁਣੈ ਹੋਏ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਾਕਾਂਦਾ ਵਾਰ ਵਾਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ; ਯਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਤਰ ਕਿ ਸ਼ੰਕਾ ਸਮਾਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਸ਼ਚਯ ਕਰਨਾ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਉੜੀਆਂ ਵਿਚ ਮੰਨੇਦਾ ਭਾਵ ਈਸ਼ਵਰਦੇ ਨਾਮਦਾ ਮਨਨਹੈ। ਇਹ ਗਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਉੜੀਆਂ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚਹੀ ਸਪਸ਼ਟਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਯਥਾ :-

ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੋਇ॥ ਜੇ ਕੋ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ ਮਨਿ ਕੋਇ॥

2. 'ਮੰਨੈ' ਪਦ ਦਾ ਮੂਲ ਹੈ ਮੰਨਣਾ। ਮੰਨਣਾ ਪਦਦੇ ਦੋ ਮੂਲ ਹਨ:-

(ਓ) ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ, ਮਾਨਨ। ਹਿੰਦੀ, ਮਾਨਣਾ। ਪੰਜਾਬੀ ਮੰਨਨਾ=ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨਾ, ਸ੍ਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ। ਯਥਾ:-

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮੰਨੀਐ ਸਤਿਗੁਰ ਪਰਮ ਬੀਚਾਰੀ॥

(ਅ) ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਮੂਲ ਹੈ: ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ, ਮਨਨ। ਹਿੰਦੀ, ਮਨਨ। ਪੰਜਾਬੀ। ਮੰਨਣਾ। ਜਿਸਦਾ ਅਰਥਹੈ ਵੀਚਾਰ ਕਰਨਾ, ਮਨ ਵਿਚ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਪਉੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਦੂਸਰਾ ਅਰਥ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਰਥ ਚੌਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਆਪਹੀ ਦੱਸਿਆਹੈ।

"ਨਾਇ ਮੰਨਿਐ ਦੁਖ ਭੁਖ ਗਈ ਜਿਨ ਨਾਮਿ ਚਿਤੁ ਲਾਇਆ॥" (1241:13)

3. ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਉੜੀਆਂ ਵਿਚ 'ਮੰਨੈ' ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ, ਜੋ ਉਪਰ ਅੰਕ 2 ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆਹੈ। ਹੁਣ ਵੀਚਾਰ ਇਹ ਰਹੀ; ਕਿ ਕੀਹ ਇਹ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਚ ਕਥੇ 'ਮਨਨ' ਮਾਤ੍ਰਦਾ ਲਖਾਇਕਹੈ ਯਾ ਕੁਛ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਦਾ ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਉਂੜੀਆਂਦੀ ਘੋਖਨਾ ਦੱਸ ਦੇਂਦੀਹੈ ਕਿ ਪਿਛੇ ਨਾਮ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਨਾਮ ਧਾਰਨ ਆਗਿਆਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਫਲ (ਵਿਗਾਸ)= ਨਾਮ ਰਸ ਆਗਿਆਹੈ। ਹੁਣ ਮੰਨੇ ਵਿਚ ਨਾਮ ਸੁਣਕੇ, ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਕੇ, ਵਾਰੰਵਾਰ ਅਭਯਾਸ ਕਰਕੇ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾਹੈ। ਇਸ ਮਨਨ ਨੇ 'ਮੰਨੈ ਪਾਵਹਿ ਮੋਖੁ ਦੁਆਰੁ' ਤਕ ਲੈ ਜਾਣਾਹੈ। ਭਾਵ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ 'ਮੰਨੇ' ਪਦ ਵਿਚ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਬੋਲੀਦਾ ਕੇਵਲ ਮਨਨ ਮਾਤ੍ਰ ਨਹੀਂ--ਪਰ 'ਨਿਧਯਾਸਨ' ਵੀ ਸ਼ਾਮਲਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੋਖ ਦੁਆਰਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰਹੈ; ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਨਿਧਯਾਸਨਦੇ ਮਗਰੋਂ ਹੁੰਦਾਹੈ। ਤੀਸਰੇ ਗੁਰਾਂਦਾ ਵਾਕਹੈ:-

ਜਿਨੀ ਸੁਣਿ ਕੇ ਮੰਨਿਆ ਤਿਨਾ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸੁ॥ (27:13)

ਫਿਰ ਚਉਥੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ:- ਨਾਇ ਮੰਨਿਐ ਪਤਿ ਪਾਈਐ ਹਿਰਦੇ ਹਰਿ ਸੋਈ॥ (1241:5)

ਅਰਥਾਤ- ਨਾਮ ਦਾ ਨਾਮੀ 'ਹਰਿ' ਹਿਰਦੈ ਵਿਚ ਦਿੱਸ ਪੈਦਾ ਹੈ। ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਚੌਥੀ ਦਾ ਹੋਰ ਵਾਕ ਹੈ:-

'ਜਿਨੀ ਸੁਣਿ ਮੰਨਿਆ ਹਰਿ ਨਾਉ ਤਿਨਾ ਹਉ ਵਾਰੀਆ॥' (645:18)

4. ਨਾਮਦੇ ਮਨਨਨੇ ਕੀਕੂੰ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਤੱਕਲੈ ਜਾਣਾਹੈ ? ਇਸਦੀ ਵਿਵੇਚਨਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:-

ਨਾਮਦਾ ਜਦ ਜਪ ਕਰੀਦਾਹੈ ਤਾਂ ਮਨ ਜਾਣਦਾਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਈਸ਼ਵਰਦੇ ਨਾਮਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰ ਰਿਹਾਹਾਂ। ਅਰਥਾਤ ਨਾਮ ਜਿਸਦਾਹੈ ਉਸਦਾ ਸਾਧਾਰਨ ਗਯਾਨ ਲੈਕੇ ਨਾਮ ਜਪੀਦਾਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਨਾਮ, ਅਭਯਾਸ ਨਾਲ ਮਨ ਵਿਚ ਸਿਮਰਨ ਬਣ ਜਾਂਦਾਹੈ। ਇਸ਼ਵਰਦਾ ਗੁਣ-ਗਯਾਨਤੇ ਸਰੂਪ-ਗਯਾਨ ਮੰਨ ਵਿਚ ਦੇ ਸਿਮਰਨਦਾ ਵਿਸ਼ਯ ਹੁੰਦਾਹੈ। ਮਾਨੋ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਤੇ ਸਿਮਰਨ, ਤੇ ਜਿਸਨੂੰ ਸਿਮਰਦਾਹੈ ਤ੍ਰੈਂਹਾਂ ਦਾ ਭਾਵ ਅੰਦਰ ਚਲਦਾਹੈ। ਇਹ ਸਿਮਰਨ ਮਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਿੱਸੇਦਾ ਕਰਤਵਯਹੈ। ਫਿਰ ਸੂਖਮ ਹੁੰਦਾ ਨਾਮ ਮਨਦੇ ਹੇਠ ਉਤਰਦਾਹੈ ਤੇ ਉਸਦੇ ਸ਼ੁੱਧ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦਾਹੈ ਤਾਂ ਲਿਵਦੀ ਸ਼ਕਲ ਬਣਦੀਹੈ, ਭਾਵ ਪ੍ਰਵਾਹ ਸੁਤੇ ਚਲਦਾਹੈ, ਆਪਾ ਲੀਨਹੋ ਜਾਂਦਾਹੈ। ਇਸਤੋਂ ਅਗੇ ਨਾਮ ਜਦ ਮਨ ਦੇ ਅੰਤ ਉਸਦੀ ਸੀਮਾ ਤੇ ਜਾ ਅਪੜਦਾਹੈ ਤਾਂ ਮਨ ਅਮਨ (ਅ+ਮਨ) ਹੋ ਜਾਂਦਾਹੈ;'ਮੈਂ ਨਾਹੀ ਪ੍ਰਭ ਸਭ ਕਿਛੁ ਤੂਹੈ'ਵਾਲੀ ਅਵਸਥਾ ਘਟਦੀ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਸਾਈ ਦੀ ਮਿਹਰ ਸਾਈਂ ਵਿਚ ਇੰਜ ਲਿਜਾਂਦੀਹੈ; ਇਹ ਮੋਖ ਦੁਆਰਦੀ ਅੱਪੜਹੈ। ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਬਹੁਤ ਦੁਰਲਭਹੈ, ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਇਥੇ ਅਪੱੜਦਾਹੈ,

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਸ ਕਰਕੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚਹੀ ਕਿਹਾਹੈ, 'ਜੇ ਕੋ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ ਮਨਿ ਕੋਇ॥' ਜੇ ਕੋਈ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸਾਕੇ ਨਾਮਦਾ ਮਨਨ ਕਰਨਾ ਜਾਣੇ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗੇ ਕਿ 'ਨਾਮ' ਆਪ ਹੀ ਨਿਰੰਜਨਹੈ।

5. ਜਦ ਨਾਮ ਨਿਰੰਜਨਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਅਵਸਥਾਤਾਂ ਨਿਰੰਜਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀਦੀ ਹੋਈ,ਕਿਉਂਕਿ ਦੋ ਅੱਡ ਅੱਡ ਨਿਰੰਜਨ ਨਹੀਂਹੋ ਸਕਦੇ, ਨਾਮ ਨਾਮੀ ਦੀ''ਅਭੇਦਤਾ''ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਨਾਮੀ ਦੁਹਿ ਨਿਰੰਜਨ ਹਨ,ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਪਉੜੀਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਫੁਰਮਾਇਆਹੈ:ਕਿ,ਜਿਸਨੂੰ ਅਸੀਂ'ਮੰਨੈ'ਕਰਕੇ ਕਹਿ ਰਹੇਹਾਂ ਉਹ ਬਹਤੁ ਵਡੀ ਵਸਤੂਹੈ। ਜਿਸਨੂੰ ਇਹ ਮੰਨਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾਹੈ ਉਸਦੀ ਗਤੀ ਅਕਾਉ ਪਹੁੰਚ ਵਰਣਨ ਨਹੀਂਹੋ ਸਕਦੀ। ਕਿਉਂ ਨਹੀਂਹੋ ਸਕਦੀ ? ਕਿ ਉਹ ਗਤੀ ਨਿਰੰਜਨ ਵਿਚਲੈ ਜਾਂਦੀਹੈ; ਤੇ ਨਿਰਜੰਨ ਅਕੱਥ ਹੈ;ਸੋ'ਮੰਨੇ'ਦੀ ਗਤੀ ਅਕੱਥਹੈ। ਜੇਕੋ ਹੀ ਕਹੇਗਾ ਤਾਂ ਪਛੁਤਾਏਗਾ; ਕਿਉਂਕਿ ਕਹਿਕੇ ਪਤਾ ਲਗੇਗਾ,ਕਿ ਅਜੇ ਹੋਰ ਕਹਿਣਾ ਬਾਕੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ, ਉਹ ਗਤੀ ਨਿਰੰਜਨ ਦੀਸੀ ਜੋ ਅਨੰਤ ਦੀਸੀ। ਕਾਗਤ, ਕਲਮ, ਲਿਖਣਹਾਰ ਤੇ ਵੀਚਾਰ ਕਰਨਹਾਰ ਸਾਰੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਓਹੰ ਅਨੰਤਦਾ ਵਰਣਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।

6. ਪਰ ਇਹ ਆਖਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਫੇਰ ਆਪ'ਮੰਨੇ'ਦੀ ਬਾਬਤ ਤ੍ਰੈ ਪਉੜੀਆਂ ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ। ਵੀਚਾਰਕੇ ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾਹੈ: ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੰਨੇਦੀ ਸੰਪੂਰਣ ਗਤੀਦਾ ਵਰਣਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਉਸ ਦੀਆਂ 'ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ'ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਜੇ ਜਗਯਾਸੂਆਂਨੂੰ ਇਹਬੀ ਪਤਾਨਾ ਲਗੇ ਕਿ ਮਨਨ ਦੇ ਲਾਭਕੀ ਹਨ, ਤਾ ਉਹਨਾਂਨੂੰ ਲਗਣੇਦੀ ਰੁਚੀ ਕੀਕੁੰ ਹੋਵੇ ? ਉਹਿ ਲਾਭਭੀ ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਏ, ਪਰ ਮੋਟੇ ਮੋਟੇ ਉਹ ਦਰਸਾਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂਨੂੰ ਲੈਕੇ ਜਗਯਾਸੂ ਸੰਸਾਰਤੋਂ ਚਿੱਤ-ਬ੍ਰਿਤੀ ਮੋੜਕੇ ਪਰਮਾਰਥ ਵਿਚ ਲਗਾਹੈ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾਹੈ, ਜਿਹਾਕੁ ਸੁਰਤ ਮਨਤੇ ਬੁੱਧੀਦਾ ਉੱਜਲ ਹੋਕੇ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ੇਣੀ ਹੋ ਜਾਣਾ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਕਟ ਜਾਣਾ, ਮੋਖ ਪ੍ਰਾਪਤਹੋ ਜਾਣਾ। ਸਿੱਖ ਪਾਕੇ ਫੇਰ ਗੁਰਮੁਖ ਪਦ-ਪਰਵਾਰਤੇ ਜਗਤ ਉਧਾਰੋ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਮਿਲ ਜਾਣੀਤੇ ਇਤਨਾ ਕੁਛ ਪਾਕੇ 'ਭਵਹਿ ਨ ਭਿਖ'ਅਰਥਾਤ ਬਿਰਤੀ ਨੇ ਨਿਰਚਾਹ ਰਹਿਣਾ, ਕਿਸੇ ਸੰਗ ਵਿਚ ਨਾ ਜਾਣਾ, ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿਣਾ।

ਨਿਰੁਕਤ:- ਮੰਨੈ ਉਹ ਪੁਰਖ ਜਿਸਨੇ ਮਨਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੰਨੈ:- ਮਨਨ ਕਰਨੇ ਨਾਲ। ਮੰਨੈ ਤੋਂ ਭਾਵ ਨਾਮ ਤੋਂ,ਦਾ ਮੰਨਣਹੈ, ਜੋ 12 ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਤੋਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਦਾ ਹੈ: 'ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਨਿਰਜੰਨੁ ਹੋਇ। ॥ ਜੇ ਕੋ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ ਮਨਿ ਕੋਇ॥

ਇਸ ਅਰਥ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰੋਢਤਾ ਅੱਗੇ ਲਿਖੀਆਂ ਟਾਕਰੇਤੇ ਦਿਤੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਤੋਂ ਹੋ ਜਾਦੀ ਹੈ:-

ਮੰਨੈ ਸੁਰਤਿ ਹੋਵੈ ਮਨਿ ਬੁਧਿ॥ ਨਾਇ ਮੰਨਿਐ ਸੁਰਤਿ ਉਪਜੈ ਨਾਮੇ ਮਤਿ ਹੋਈ॥
ਮੰਨੈ ਸਗਲ ਭਵਣ ਕੀ ਸੁਧਿ॥ ਨਾਇ ਮੰਨਿਐ ਭ੍ਰਮੁ ਕਟੀਐ ਫਿਰਿ ਦੁਖੁ ਨ ਹੋਈ॥
ਮੰਨੈ ਮੁਹਿ ਚੋਟਾ ਨਾ ਖਾਇ॥ ਨਾਇ ਮੰਨਿਐ ਭਵਜਲੁ ਲੰਘੀਐ ਫਿਰਿ ਬਿਘਨੁ ਨ ਹੋਈ॥
ਮੰਨੈ ਜਮ ਕੈ ਸਾਥਿ ਨ ਜਾਇ॥ ਮੰਨੇ ਨਾਉ ਸੋਈ ਜਿਣਿ ਜਾਇ॥ ਹਰਿ ਗੁਣ ਰਮਤ ਨਾਹੀ ਜਮ ਪੰਸ॥

ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੋਇ॥
ਜੇ ਕੋ ਮਨਿ ਜਾਣੈ ਮਨਿ ਕੋਇ॥
ਮੰਨੈ ਮਾਰਗਿ ਠਾਕ ਨ ਪਾਇ॥ ਨਾਇ ਮੰਨਿਐ ਭਵਜਲੁ ਲੰਘੀਐ ਫਿਰ ਬਿਘਨੁ ਨ ਹੋਈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮੰਨੈ ਪਤਿ ਸਿਉ ਪਰਗਟੁ ਜਾਇ॥ ਨਾਇ ਮੰਨਿਐ ਪਤਿ ਪਾਈਐ ਹਿਰਦੇ ਹਰਿ ਸੋਈ॥
ਨਾਮ ਨਿਰੰਜਨ ਉਚਰਾਂ ਪਤਿ ਸਿਉ ਘਰਿ ਜਾਈ॥
ਨਾਨਕ ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਪਤਿ ਹੋਇ॥
ਪੁਨਾ:- ਨਾਇ ਮੰਨਿਐ ਪੰਥੁ ਪਰਗਟਾ ਨਾਮੇ ਸਭ ਲੋਈ॥

ਮੰਨੈ ਮਗੁ ਨ ਚਲੈ ਪੰਥੁ॥
ਮੰਨੈ ਧਰਮ ਸੇਤੀ ਸਨਬੰਧੁ॥
ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੋਇ॥ ਨਾਇ ਮੰਨਿਐ ਸਾਲਾਹੀਐ ਪਾਪਾਂ ਮਤਿ ਧੋਈ
ਜੇ ਕੋ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ ਮਨਿ ਕੋਇ॥
ਮੰਨੈ ਪਾਵਹਿ ਮੋਖੁ ਦੁਆਰੁ॥ ॥ ਗੁਰਮਤਿ ਮਾਨਆ ਮੋਖ ਦੁਆਰੁ॥
ਨਾਇ ਮੰਨਿਐ ਸ਼ਾਂਤਿ ਊਪਜੈ ਹਰਿ ਮੰਨਿ ਵਸਾਇਆ॥
ਮੰਨੈ ਪਰਵਾਰੈ ਸਾਧਾਰੁ॥ ਨਾਇ ਮੰਨਿਐ ਕੁਲੁ ਉਧਰੇ ਸਭੁ ਕੁੰਟਬੁ ਸਬਾਇਆ॥
ਮੰਨੈ ਤਰੈ ਤਾਰੇ ਗੁਰ ਸਿਖ॥ ਨਾਇ ਮੰਨਿਐ ਸੰਗਤਿ ਉਧਰੇ ਜਿਨ ਰਿਦੇ ਵਸਾਇਆ
ਨਾਇ ਮੰਨਿਐ ਸੁਣਿ ਉਧਰੇ ਜਿਨ ਰਸਨ ਰਸਾਇਆ॥
ਮੰਨੈ ਨਾਨਕ ਭਵਹਿ ਨ ਭਿਖ॥ ਨਾਇ ਮੰਨਿਐ ਦੁਖ ਭੁਖ ਗਈ ਜਿਨ ਨਾਮਿ ਚਿਤੁ ਲਾਇਆ॥

ਗਤਿ:-ਹਾਲਤ,ਪਹੁੰਚ,ਪ੍ਰਾਪਤੀ,ਫਲ,ਚਾਲ, ਅਵਸਥਾ, ਰਸਤਾ ਆਦਿ। ਕਾਗਦਿ ਕਲਮ-(ਫਾਰਸੀ, ਕਾਗਜ਼। ਅ:, ਕਲਮ) ਕਾਗਦਿ=ਕਾਗਤ, ਕਾਗਜ਼। ਕਲਮ-ਲਿਖਣ। ਨਿਰੰਜਨੁ-ਨਿਰ+ਅੰਜਨ=ਮਾਯਾ ਤੋਂ ਨਿਰਲਿਪਤ। ਸ਼ੁੱਧ, ਪਵਿਤ੍ਰ। ਵਾਚਕ ਤੇ ਵਾਚਯ ਅਭੇਦ ਰੂਪ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਯਾ ਨਾਮ ਨਾਮੀ ਦੀ ਅਭੇਦਤਾ' ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਮ ਬੀ ਨਿਰੰਜਨ ਹੈ।ਜੈਸੇ ਵਾਕ ਹੈ:- ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਅਤਿ ਅਗਮ ਅਪਾਰਾ॥

ਪੁਨਾ:- ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਅਗਮੁ ਅਗੋਚਰੁ ਸਤਿਗੁਰਿ ਦੀਆ ਸੁਝਾਏ।

(ਅ) ਸੰਪ੍ਰ:ਅਰਥ ਇਹ ਬੀ ਹੈ: ਨਾਮ ਐਸਾ ਨਿਰੰਜਨ ਰੂਪਹੈ ਕਿਜੋ ਉਸਦਾ ਮਨਨ ਕਰੇ ਓਹੀ ਉਸਦੇ ਰਸਨੂੰ ਜਾਣਦਾਹੈ। ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ- ਮਨਨ ਕਰਨਾ ਜਾਣੇ। (ਅ) ਮਨਿ=ਮਨ ਵਿਚ। ਸੁਰਤਿ-'ਸੁਰਤਿ' ਪਦਦਾ ਮੂਲ ਕੋਸ਼ਕਾਰਾਂਨੇ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਮੰਨਿਆਹੈ ਤੇ ਇਸਦੇ ਅਰਥ ਕੀਤੇ ਹਨ:- ਸਮਰਣ, ਚੇਤਨਾਂ, ਸੁਧਿ, ਧਯਾਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਹ ਪਦ ਗਯਾਤ, ਬ੍ਰਿਤੀ, ਚੇਤਨਾ, ਧਯਾਨ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰੀਤ, ਸੁਧਰ ਸਿਮ੍ਰਿਤ, ਸ਼ੁ੍ਰਤੀ ਅਨੇਕਾਂ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਆਇਆਹੈ। ਚੌਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਬੀ ਫੁਰਮਾਯਾਹੈ:-ਨਾਇ ਮੰਨਿਐ ਸੁਰਤਿ ਉਪਜੈ ਨਾਮੇ ਮਤਿ ਹੋਈ"(1242:9) ਫਿਰ ਜਪੁਜੀ (ਪਉੜੀ 36) ਵਿਚ ਲਿਖਿਆਹੈ:-

ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ ਸੁਰਤਿ ਮਤਿ ਮਨਿ ਬੁਧਿ॥ ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ ਸੁਰਾ ਸਿਧਾ ਕੀ ਸੁਧਿ॥

ਇਥੈ 'ਮਨਿ' ਪਦ ਵਿਚ ਸਿਆਹੀ ਇਸਤ੍ਰੀ-ਲਿੰਗਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੋ ਕੇ ਦੱਸਦਾਹੈ ਕਿ 'ਮਨਿ' ਤੋਂ 'ਮਨੀਖਾ' ਮੁਰਾਦਹੈ। ਸੁਰਤਿ=ਕਨਸ਼ਅਸ (concious), ਮਨਿ=ਮਨੀਖਾ=ਇਨਟੈਲੀਜੈਨਸ (intelligence), ਬੁਧਿ=ਰਿਜਨ(region)ਏਹ ਸੁਰਤਿ ਮਨਿ ਬੁਧਿ ਆਦਿ ਸਾਡੀ ਗਯਾਤ'ਸ਼ਕਤੀ' ਦੇ ਅੰਗ,ਯਾ ਦਰਜੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂਦਾ ਕੰਮਹੈ ਗਯਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ। ਕਾਰਜ-ਕਾਰਜ ਕਾਰਣ ਆਦਿ ਚੇਤਨਾ ਨਾਲ, ਯਾ ਤਰਕ 'ਵਿਤ੍ਰੇਕ' ਅਨੁਮਾਨ ਆਦਿ ਨਾਲ ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਅਪੱੜਣਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਾਡੀ ਇਸ ਹਾਲਤ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨੇਦਾ ਤਰੀਕਾਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ; ਨਾਮ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਮਨਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਗਯਾਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅੰਗ ਆਤਮਾਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੈਸੇ ਵਾਕ ਹੈ:-
'ਨਾਇ ਮੰਨਿਐ ਦੁਰਮਤਿ ਗਈ ਮਤਿ ਪਰਗਟੀ ਆਇਆ॥ (1242:2)

ਇਹ ਉਤਮ ਮਤਿ ਫੇਰ 'ਸੁਧਿ' ਬਣ ਜਾਂਦੀਹੈ। 'ਸੁਧਿ' ਉਹ ਗਯਾਤਹੈ ਜੋ ਸਿੱਧੀ ਤੇ ਸੁਤੇ ਹੀ ਸਤਯ ਗਯਾਨ ਤੇ ਅੱਪੜਦੀਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਭ੍ਰਮ ਭ੍ਰਾਂਤੀਦੀ ਅੰਸ਼ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਹ ਸ੍ਵਯੰ 'ਸਤਯ'ਨੂੰ ਲਖ ਲੈਂਦੀਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸਦੀ ਤਾਰੀਫ ਇਹ ਕੀਤੀਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਿਚ,ਯਾ ਪੂਰਨ-ਪੁਰਖਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀਹੈ। 'ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ ਸੁਰਾ ਸਿਧਾ ਕੀ ਸੁਧਿ'ਯੋਗ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਯਦ'ਰਿਤੰਭਰਾ ਤਤ੍ਰ ਪ੍ਰਗਯਾ'[33] ਇਸੇਨੂੰ ਕਿਹਾਹੈ।(ਅ) 1852, 1886 ਬਿ: ਵਿਚ ਟੀਕਾਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਏਹ ਅਰਥ ਬੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ:-

ਮਨ ਵਿਚ ਤੇ ਬੁਧਿ ਵਿਚ (ਸ਼ੇਸ਼ਟ) ਸੁਰਤਿ ਹੋ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਚੋਟਾ- (ਪੰਜਾਬੀ) ਸੱਟਾਂ। ਭ੍ਰਮ ਰੂਪੀ ਸੱਟਾਂ। ਯਥਾ:- ਭਾਗਹੀਨ ਭ੍ਰਮਿ ਚੋਟਾ ਖਾਵਹਿ।ਪੁਨਾ:-"ਜਮ ਦਰਿ ਬਧਾ ਚੋਟਾ ਖਾਏ॥ ਪਰ ਨਾਮ ਮੰਨ ਲੈਣ ਨਾਲ ਜਮ ਦੀਆਂ,ਯਾ,'ਕਾਲ ਦੀਆਂ ਚੋਟਾਂ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ'। ਠਾਕਿ-(ਪੰਜਾਬੀ) ਰੋਕ।ਭਾਵ,ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਅਗੋਂ ਮਿਲਦੀ;ਯਥਾ:-"ਠਾਕਿ ਨ ਹੋਤੀ ਤਿਨਹੁ ਦਰਿ ਜਿਹ ਹੋਵਹੁ ਸੁ ਪ੍ਰਸੰਨ॥ ਪਰਗਟੁ-(ਸੰਸ:, ਪ੍ਰਗਟ) ਜ਼ਾਹਰ, ਪ੍ਰਤੱਖ। ਲੁਕਾ ਛਿਪਾ ਬਿਨਾ॥ ਮਗੁ-(ਸੰਸ:, ਮਾਰਗ 1 ਪ੍ਰਾ:, ਮਗ) ਰਸਤਾ।ਪੰਥੁ-(ਸੰਸ:, ਪੰਥੁ) ਰਸਤਾ, ਮਗ। ਇਕ ਅਰਥਦੇ ਦੋ ਪਦ 'ਪੰਥ' ਤੇ ਮਾਰਗ ਕੱਠੇ ਵਰਤਣੇ ਗੁਰਬਾਣੀਦਾ ਮੁਹਾਵਰਾਹੈ ਤੇ ਦੋ ਪਦ ਵਰਤਕੇ ਕ੍ਰਿਯਾ ਇਕ ਵਚਨ ਵਰਤੀ ਦੀਹੈ,ਯਥਾ:-'ਮਾਰਗੁ ਪੰਥੁ ਨ ਜਾਣਉ ਵਿਖੜਾ॥ ਜਿਵੇਂ ਮੁਹਾਵਰੇ ਵਿਚਬੀ ਕਹੀਦਾਹੈ: ਕੁਛ ਜਲ ਪਾਣੀ ਛਕ ਲਓ ; ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਗ ਤੇ ਪੰਥ ਇਕੋ ਅਰਥ ਵਾਚੀ ਹਨ। ਧਰਮ- (ਸੰਸ:, ਧਰਮ):-

1. ਜੋ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਜਾਏ, ਫਰਜ਼। ਕਰਨੇ ਯੋਗ ਸ਼ੁਭ-ਕਰਮ ਮਜ਼ੂਬ।
2. ਦੇਖੋ ਧਰਮ, ਪਉੜੀ 16ਦੇ ਨਿਰੁਕਤ ਵਿਚ।
3. ਧਰਮ-ਰਾਜ, ਇਸ ਅਰਥ ਵਿਚ ਬੀ ਪਦ ਧਰਮ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ। ਯਥਾ:-

'ਨਾਨਕ ਧਰਮ ਐਸੇ ਚਵਹਿ ਕੀਤੋ ਭਵਨੁ ਪੁਨੀਤ॥ (1425:12)

ਯਮਦੇ ਰਸਤੇ ਧਰਮ ਰਾਜ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦੇਂਦਾ, ਹੋਰਥੇ ਬੀ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ:-

'ਧਰਮ-ਰਾਇ ਤਿਨਕਾ ਮਿਤੁਹੈ ਜਮ ਮਗਿ ਪਾਵੈ॥' (1091:5)

ਇਸ ਲਈ ਵਾਕ ਹੈ:-'ਕਬੀਰ ਸੁਰਗ ਨਰਕ ਤੇ ਮੈ ਰਹਿਓ ਸਤਿਗੁਰਿ ਕੇ ਪਰਸਾਦਿ॥' (1370:17)

ਸਾਧਾਰੁ-ਸ+ਆਧਾਰ=ਸਹਿ ਆਧਾਰ ਦੇ। 'ਨਾਮ' ਦੇ ਆਧਾਰ ਸਹਿਤ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਪਰਵਾਰ ਨੂੰ।

(ਓ) ਸੁਧਾਰਦਾਹੈ ਬੀ ਅਰਥ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਭਿਖ-(ਸੰਸ:, ਭਿਕਸ਼ਾ) ਭੀਖ, ਮੰਗ। ਅਥਵਾ-ਇਹ 'ਪਰਵਾਰ ਉਧਾਰ' ਤੇ 'ਸਿਖ ਉਧਾਰ'ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹ ਦਾਤਾ ਪਦ ਵਿਚ

33. ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ:- ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਤਤਸਮ ਬ੍ਰੈਕਿਟਾਂ 'ਚ ਲਿਖੇ। ਓ. ਅਸਲ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘਦੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀਦੇਹੀ ਤਤਸਮ ਉਲਥੇ ਹਨ-- ਪਰ ਦੇਸੀ-ਪਛਮੀ ਫਿਲੋਸੋਫੀ ਅਨੁਸਾਰ ਠੀਕ ਸ਼ਬਦ ਚੋਣਾਂ ਨਹੀਂ॥ ਅ. ਪਤੰਜਲੀ ਯੋਗ ਦਰਸ਼ਨ ਅਧਿਯਾਯ। ਸੂਤ੍ਰ:48-51 ਸਮਾਧੀ ਪ੍ਰਕਾਰ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਰਹਿੰਦਾਹੈ। ਉਸਦੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕਦੀ ਸੰਗਤ ਭਾਵ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ, ਅਤੇ ਏਹ ਉਪਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ, ਉਹ ਜਨਮ ਮਰਨਥੀਂ ਮੁਕਤ ਪਦਾਤੇ ਟਿਕਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। (ਅ) ਉਹ ਜੁਨਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਫਿਰਦਾ।

ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ ਪੰਚ ਪਰਧਾਨੁ॥ ਪੰਚੇ ਪਾਵਹਿ ਦਰਗਹ ਮਾਨੁ॥ ਪੰਚੇ ਸੋਹਹਿ ਦਰਿ ਰਾਜਾਨੁ॥ ਪੰਚਾਕਾ ਗੁਰੁ ਏਕੁ ਧਿਆਨੁ॥ ਜੇ ਕੋ ਕਹੈ ਕਰੈ ਵੀਚਾਰੁ॥ ਕਰਤੇਕੈ ਕਰਣੈ ਨਾਹੀ ਸੁਮਾਰੁ॥ ਧੌਲੁ ਧਰਮੁ ਦਇਆਕਾਪੂਤੁ॥ ਸੰਤੋਖੁ ਥਾਪਿ ਰਖਿਆ ਜਿਨਿਸੂਤਿ॥ ਜੇਕੋ ਬੁਝੈ ਹੋਵੈ ਸਚਿਆਰੁ॥ ਧਵਲੈ ਉਪਰਿ ਕੇਤਾ ਭਾਰੁ॥ ਧਰਤੀ ਹੋਰੁ ਪਰੈ ਹੋਰੁਹੋਰੁ॥ ਤਿਸਤੇ ਭਾਰੁ ਤਲੈ ਕਵਣ ਜੋਰੁ॥ ਜੀਅ ਜਾਤਿਰੰਗਾਕੇ ਨਾਵ॥ ਸਭਨਾ ਲਿਖਿਆ ਵੁੜੀ ਕਲਾਮ॥ ਏਹੁ ਲੇਖਾ ਲਿਖਿ ਜਾਣੈ ਕੋਇ॥ ਲੇਖਾ ਲਿਖਿਆ ਕੇਤਾ ਹੋਇ॥ ਕੇਤਾ ਤਾਣੁ ਸੁਆਲਿਹੁ ਰੂਪੁ॥ ਕੇਤੀ ਦਾਤਿ ਜਾਣੈ ਕੌਣੁ ਕੂਤੁ॥ ਕੀਤਾ ਪਸਾਉ ਏਕੋ ਕਵਾਉ॥ ਤਿਸਤੇ ਹੋਏ ਲਖ ਦਰੀਆਉ॥ ਕੁਦਰਤਿ ਕਵਣ ਕਹਾਵੀਚਾਰੁ॥ ਵਾਰਿਆਨ ਜਾਵਾ ਏਕਵਾਰ॥ ਜੋਤੁਧੁਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀਕਾਰ॥ ਤੂਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ॥ ੧੬

ਨੰ.1. ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ "ਮੀਣਾ"

ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ ਪੰਚ ਪਰਧਾਨੁ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:-ਪੰਚ ਜਿ ਹੈ,ਸਿ ਕਥਨਹੈ 1॥ ਅਪੁ ॥2॥ ਤੇਜੁ॥ 3॥ ਪ੍ਰਿਥਵੀ॥ 4॥ ਬਾਈ॥ 5॥ ਅਕਾਸੁ:ਏਹ ਪੰਚ 'ਤਤ'ਹੈ। ਸੁ ਏਈ ਪੰਚ ਪਰਵਾਨਹੈ; ਅਰੁ ਏਈ ਪੰਚ ਪਰਧਾਨਹੈ।

ਪੰਚੇ ਪਾਵਹਿ ਦਰਗਹ ਮਾਨੁ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਏਈ ਪੰਚ ਦਰਗਹ ਮਾਨੁ ਪਾਵਤੇਹੈ।

ਪੰਚੇ ਸੋਹਹਿ ਦਰਿ ਰਾਜਾਨੁ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਰਾਜਾ ਰਾਮਕੀ ਦਰਗਹਮਹਿ ਏਈ ਸੋਭਾ ਪਾਵਤੇਹੈ॥

ਪੰਚਾਕਾ ਗੁਰੁ ਏਕੁ ਧਿਆਨੁ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:-ਏਹ ਜਿ ਪੰਜ'ਤਤ'ਹੈ, ਸੁ ਗੁਰੂ ਇਨਕਾ 'ਧਿਆਨੁ'ਹੈ। ਏਹਿ ਜਿਹੈਂ,ਸਿ ਨਿਰੰਜਨਕੇ ਧਿਆਨਤੇ ਉਪਜੇਹੈ। ਅਰੁ ਏਹਿ ਜਿ ਪਰਵਾਨ ਸੋਭਾਮਾਨ ਹੈ, ਸੁ ਇਤੀ ਗੁਣਿ,ਜਿ ਏਹ ਨਿਰੰਜਨਕੇ ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਰਹਤੇਹੈ।

ਜੇਕੋ ਕਹੈ ਕਰੈ ਵੀਚਾਰੁ॥ ਕਰਤੇਕੈ ਕਰਣੈ ਨਾਹੀ ਸੁਮਾਰੁ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:- ਜੇਕੋ ਕਾਹੇ ਜਿ ਹੈਊ ਪਰਮੇਸੁਰਦੀ ਪੈਦਾਇਸ ਗਣੀ, ਜਿ ਇਤਨੀਕੁਹੈ,ਤਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਪੈਦਾਇਸਕਾ ਸੁਮਾਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਉਸਦੀ ਰਚਨਾਕਾ।

ਧੌਲੁ ਧਰਮੁ ਦਇਆ ਕਾ ਪੂਤੁ॥ ਸੰਤੋਖੁ ਥਾਪਿ ਰਖਿਆ ਜਿਨਿ ਸੂਤਿ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:-ਲੋਕ ਜਿ ਕਹਤੇਹੈਂ ਜਿ ਧਰਤੀ 'ਧਉਲ' ਉਪਰਿਹੈ, ਸੁ ਏਹੁ ਧਉਲੁ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਗਊਕਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਇ, ਅਰੁ ਉਸ ਉਪਰਿ ਧਰਤੀ ਹੋਇ ਨਾ। ਉਹੁ ਧਉਲੁ ਕਉਣੁਹੈ ਜਿਸ ਉਪਰਿ ਧਰਤੀਹੈ ? ਸੁ ਓਹੁ ਧਰਮਕਾ ਧਉਲਹੈ, ਅਰੁ ਦੈਆ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰਹੈ। ਉਸ ਸੰਤੋਖਕਾ ਜੁਰੁਹੈ। ਜਿਸਕੇ ਅੰਤਰਿ ਦਇਆ,ਧਰਮ,ਸੰਤੋਖੁਹੈ, ਤਿਸਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਜਿਮੀ ਅਸਮਾਨੁ ਰਹਤਾ ਹੈ।

ਜੇ ਕੋ ਬੁਝੈ ਹੋਵੈ ਸਚਿਆਰੁ । ਧਵਲੈ ਉਪਰਿ ਕੇਤਾ ਭਾਰੁ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:-ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੈ,ਜਿ ਹਉਂ ਜਾਣਦਾਹਾਂ, ਹੈ ਧਉਲ ਗਾਇਦਾ ਪੁੜ੍ਹ ਉਸੇ ਉਤੈ ਧਰਤੀਹੈ, ਅਤੇ ਸਚਿਆਰੁ ਹੋਇਆ ਲੋੜੇ? ਤਾਂ ਅਖੈ ਪਿਸੁ ਵੇਖਾਂ ਧਉਲੇ, ਉਪਰਿ ਜਿ ਧਰਤੀਹੈ, ਸੁ ਏਸਨੋ ਭਾਰੁ ਕਿਤਨਾਕੁ ਹੈ ?

ਧਰਤੀ ਹੋਰੁ ਪਰੈ ਹੋਰੁ ਹੋਰੁ॥ ਤਿਸ ਤੇ ਭਾਰੁ ਤਲੈ ਕਵਣ ਜੋਰੁ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:-ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੈ, ਜਿ ਧਰਤੀ ਧਉਲੈ ਉਪਰਿਹੈ,ਹਉ ਜਾਣਦਾਹਾਂ,ਤਾ ਪਿਸੁ ਏਸੁ ਧਰਤੀਕੇ ਤਲੇ ਹੋਰ ਧਰਤੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਹੈਨਿ। ਉਨੁਕੇ ਤਲੇ ਕਿਨਕਾ ਜੋਰੁ ਹੈ? ਇਸੁ ਧਰਤੀਕਉ ਤਉ ਜਾਣੋ ਧਉਲੈ ਕਾ ਜੋਰੁ ਹੋਇਆ, ਪਰੁ ਉਨਾ ਧਰਤੀਆਂ ਕਉ ਕਿਸੁਕਾ ਜੋਰੁਹੈ ?

ਜੀਅ ਜਾਤਿ ਰੰਗਾਕੇ ਨਾਵ॥ ਸਭਨਾ ਲਿਖਿਆ ਵੁੜੀ ਕਲਾਮ॥
ਏਹੁ ਲੇਖਾ ਲਿਖਿ ਜਾਣੈ ਕੋਇ॥ ਲੇਖਾ ਲਿਖਿਆ ਕੇਤਾ ਹੋਇ।

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:-ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੈ ਜਿ, ਹੰਉ ਜਾਣਦਾਹਾਂ, ਤਾਂ ਜੀਆਂ ਕੀਆਂ ਜਾਤੀ ਅਰੁ ਨਾਵ ਕਿਤਨੇ ਹੈਨਿ ? ਅਰੁ ਰੰਗ ਕਿਤਨੇ ਹੈਨਿ ? ਅਰੁ ਜਿ ਜੀਆਕੇ ਬੜੀ-ਕਲਾਮ ਵਗੀਹੈ, ਰਿਜਕਦੀ, ਦੁਖ ਸੁਖਦੀ, ਨੇਕੀ ਬਦੀਦੀ,ਸੁ ਕਿਤਨੀ ਹੈ? ਜੇ ਕੋਈ ਲਿਖਿ ਪੜਿ ਲੇਖਾ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵੇ,ਤਾਂ ਏਹੁ ਲੇਖਾ ਕਿਤਨਾਕੁ ਹੋਂਦਾ ?

ਕੇਤਾ ਤਾਣੁ ਸੁਆਲਿਹੁ ਰੂਪੁ॥ ਕੇਤੀ ਦਾਤਿ ਜਾਣੈ ਕੌਣੁ ਕੂਤੁ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:-ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੇ ਜਿ, ਹੰਉ ਵੇਦ, ਪਰਕਿਰਤਿ ਲੇਖਾ, ਸੁਰਤਿ, ਸਭ ਕਿਛੁ ਜਾਣਦਾਹਾਂ, ਤਾਂ ਤ੍ਰਾਣੁ ਜੋ ਚਉਰਾਸੀਹ-ਲਖ ਜੀਆਂਕੀ ਜੂਨਿ ਵਿਚਿਹੈ, ਸੁ ਕਿਤਨਾਕੁਹੈ? ਧਰਤੀ, ਅਕਾਸ਼, ਪਉਣ, ਪਾਣੀ ਵਿਚਿ ਜੁ ਤ੍ਰਾਣੁਹੈ, ਸੁ ਕਿਤਨਾ ਕੁਹੈ? ਅਰੁ ਜਿ ਰੂਪੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਪੈਦਾ ਕੀਆਹੈ, ਸੁ ਕਿਤਨਾ ਕੁਹੈ? ਅਰੁ ਜਿ ਜੀਆਨੋ ਦਾਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀਤੀਹੈ, ਸੁ ਕਿਤਨੀ ਕੁਹੈ? ਜਿ ਕੋਈ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਪਰਮੇਸੁਰਕਾ ਹੋਵੇ, ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰਦੀ ਸਾਰ ਕਿ ਜਾਣੇ ?

ਕੀਤਾ ਪਸਾਉ ਏਕੋ ਕਵਾਉ॥ ਤਿਸਤੇ ਹੋਏ ਲਖ ਦਰੀਆਉ॥
ਕੁਦਰਤਿ ਕਵਣ ਕਹਾ ਵੀਚਾਰੁ॥ ਵਾਰਿਆ ਨ ਜਾਵਾ ਏਕ ਵਾਰ॥
ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ। ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ॥16॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:-ਉਸਕੇ ਕਰਣੈਕੇ ਕੀਏਕਾ ਅੰਤੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ। ਪਰੁ ਗੁਰੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਇਤਨਾਕੁ 'ਸੰਜਮੁ' ਪਹਿਲੇਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀਆਹੈ॥1॥ ਮਾਸਾ ਪਉਣ॥ 2॥ ਮਾਸਾ ਪਾਣੀ॥3॥ ਮਾਸਾ ਅਗਨਿ ॥4॥ ਮਾਸਾ ਧਰਤੀ, ਏਹ ਚਾਰੇ ਮਾਸੇ ਕੀਏ। ਤਿਸਕਾ'ਏਕੁ-ਕਵਾਉ'ਹੋਇਆ। ਏਹੁ 'ਏਕੁ-ਕਵਾਉ' ਪੈਦਾ ਕੀਤੋਨੋ,ਇਸਿ ਪੈਦਾਇਸਨੋ ਤਿਸਿ'ਕਵਾਵ'ਥੀ,ਕਈ ਲੋਅ,ਕਈ ਆਕਾਰ,ਆਕਾਸ,ਕਈ ਪਾਤਾਲ,ਕਈ ਲਖ ਦਰੀਆਵ। ਜਿਸਦੇ'ਇਕਸੁ-ਕਵਾਵ'ਦਾ ਬਖਿਆਨੁ ਨਾਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਹੋਰ ਉਸਦੀ ਪੈਦਾਇਸਦਾ ਸੁਮਾਰੁ,ਮੇਰੇ ਬੁਤੇ ਕਿਆ ਕੀਆ ਜਾਇ।ਹਉ ਅਨੇਕ ਵਾਰ ਕੁਰਬਾਨ ਕੀਤਾ ਤੇਹੀ ਕੁਦਰਤ ਵਿਟਹੁ;ਏ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੀ ਓਹੁ ਕੰਮ ਭਲਾ ਜੀ, ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੇ;ਧੰਨੁ ਤੂ ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ;ਜਿਸਦੀ ਏਹ ਕੁਦਰਤਿਹੈ। ਜਿਸਦਾ ਇਤਨਾ ਪਸਾਰਾ,'ਇਕਸੁ-ਕਵਾਵ'ਦਾਹੈ ਬ੍ਰਹਮੰਡਕੇ ਵਿਖੇ। ਅਰੁ ਏਤਨਾਹੀ ਪਸਾਰਾ,ਏਹੁ ਪਿੰਡ ਮਾਨੁਖਦੇ ਵਿਖੇਹੈ। ਇਕਦੂ-ਕਵਵਾਹੁ ਏਤਨਾ ਪਸਾਰਾ ਕੀਤੋਨੁ ਜਿਸਦਾ ਕੋਈ ਸੁਮਾਰੁ ਕਰਿ ਨ ਸਕਈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨੰ.2. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਸ਼ਹੀਦ'

ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਿਧਾਂ ਪੁੱਛਿਆਂ ਕਿ "ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਕੀਹ ਫਲ ਪਾਂਵਦੇ ਹਨ, ਅਰ ਏਸ ਜਗਤਨੂੰ ਜੋ ਮਹਾਰਾਜਨੇ ਕੀਤਾਹੈ ਸੋ ਏਹ ਸਰੀਰ ਜੀਆਂਦੇ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਰਚੇ ਹਨ ?" ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਕਿ, "ਤੁਸਾਂਡਿਆਂ ਦੁਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂਦਾ ਉੱਤਰ ਕਹਿਤੇਹੈ॥"

ਤਿਸਕਾ ਵੀਚਾਰ:-ਜਿਨਾਨੇ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ੍ਰਵਨ, ਮਨਨ,ਨਿਧਿਆਸਣ ਕੀਤਾਹੈ; ਸੋਈ'ਪੰਚ'ਹੈਨ ਅਤੇ 'ਪਰਵਾਣ'ਭੀ ਓਹੋ ਹੀ ਹੈਨ;ਕਯੋਂਕਿ,ਪ੍ਰਿਥਮੇ 'ਸ੍ਰਵਣ' ਕਰਕੇ 'ਪਾਪਾਂ' ਅਰ 'ਪੁੰਨਾਂ'ਦੀ 'ਸੋਝੀ' ਹੁੰਦੀਹੈ॥ ਅਰ ਫਿਰ'ਪਾਪ'ਮਿਟਦੇ ਹਨ,ਅਤੇ'ਪੁੰਨ'ਵਧਦੇ ਹਨ॥ ਅਰ ਬਹੁੜੋ'ਗਿਆਨ'ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾਹੈ॥ ਅਤੇ ਜੇ ਬਾਰਬਾਰ 'ਮੰਨਣ'ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੀਏ,ਤਾਂ 'ਜੀਵ-ਈਸ਼ਰ'ਦੀ'ਏਕਤਾ'ਹੁੰਦੀਹੈ॥ ਤਾਂਤੇ ਜਿਨਾਂਨੇ 'ਸ੍ਰਵਣ' ਅਰ 'ਮਨਨ' ਅਰ 'ਨਿੱਧਯਾਸਨ' ਕੀਤਾਹੈ, ਸੋਈ 'ਪਰਵਾਣ' ਹੈਨ॥ ਅਰ ਸੋਈ 'ਪਰਧਾਨ'ਹੈਨ, ਅਰ ਸੋਈ ਈਸ਼ਰਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ 'ਮਾਨ' ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਅਰ ਸੋਈ ਰਾਜਿਆਂਦੇ ਦੁਆਰੇ ਉੱਪਰ ਸੋਭਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ॥ ਸੋ ਏਨਾਂ 'ਪੰਚਾਂ'ਦਾ ਜੋ 'ਗੁਰਹੈ'; ਸੋ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ'ਦਾ ਇੱਕ ਧਿਆਨਹੈ॥

ਬਹੁੜੋ ਦੂਸਰਾ ਏਹ ਅਰਥਹੈ॥ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂਨੇ ਜੋ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸਾਜੀਹੈ, ਤਾਂ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਮਹਿੱਤਤ ਕੀਤਾਹੈ, ਅਰ ਮਹਿੱਤਤ ਥੀਂ ਅਹੰਕਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸੋ ਅਹੰਕਾਰ 'ਤਿੰਨ' ਪ੍ਰਕਾਰਦਾਹੈ; ਜੋ 'ਤਾਮਸੀ-ਅੰਹਕਾਰ'ਥੋਂ ਪੰਜ ਤੱਤ ਹੋਏ ਹਨ, ਸੋ ਤਿਨਾਂਦਾ ਸਰੀਰ ਰਚਿਆਹੈ, ਅਰ 'ਰਾਜਸੀ-ਅਹੰਕਾਰ' ਥੀਂ ਪੰਜ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹੈਨ; ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ, ਰੂਪ, ਰਸ, ਗੰਧ, ਏਹ ਪੰਜ 'ਵਿਖੇਂ' ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੋਏ ਹਨ॥ ਅਤੇ 'ਸਾਤਕੀ-ਅਹੰਕਾਰ' ਸੋਂ ਪੰਜਾਂ 'ਦੈਵੀ-ਸੰਪਤਾ'ਦੇ ਗੁਣ ਹੋਏ ਹੈਨ; ਸਤ, ਸੰਤੋਖ, ਦਇਆ, ਧਰਮ, ਸੁਚ॥ ਸੋ ਏਹ ਈਸ਼ਰਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਮਾਨ ਪਾਉਂਦੇ ਹੈਨ॥ ਅਤੇ ਪੰਚ ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਹੈਨ ਸੋ ਏਹ, ਹਨ; ਤਤ, ਵਿਤ, ਘਨ, ਸੁਖਰ, ਨਾਦਿ॥ ਸੋ ਤਤ ਕਹੀਏ 'ਤੰਬੁਰੇ' ਆਦਿਕ, ਜੋ ਕਰ ਤਾਰਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਵਿਤ ਕਹੀਏ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਆਦਿਕ ਜੋ ਚਰਮਦੇ ਮੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਰ ਘਨ ਕਹੀਏ ਤਾਲ ਆਦਿਕ ਜੋ ਧਾਤਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੈਨ॥ ਅਰ 'ਸੁਖਰ' ਕਹੀਏ ਸੰਖ ਆਦਿਕ ਜੋ ਫੂਕਾਂ ਨਾਲ ਵਜਾਈਦੇ ਹੈਨ॥ ਅਤੇ 'ਨਾਦ' ਕਹੀਏ ਘਟ ਆਦਿਕ ਜੋ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਪਕਾਈਏ ਹੈਨ॥[34] ਸੋ ਏਹ 'ਪੰਚ ਸ਼ਬਦ' 'ਦਸ-ਦੁਆਰ'ਭੀ ਵਜਦੇ ਹੈਨ; ਅਤੇ 'ਸਾਧ-ਸੰਗਤ' ਵਿੱਚਭੀ ਵਜਦੇ ਹਨ॥ ਸੋ ਰਾਜਾਨਕਾ ਦੁਆਰਾਹੈ॥ ਤਾਂ ਸਿੱਧਾਂ ਪੁੱਛਿਆ, "ਜੇ 'ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ'ਵਜਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸਭ ਕਿਸੇਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀ ਸੁਣੀਦੇ ?" ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ "ਤਿਨਾਂਦਾ ਗੁਰੂ ਧਿਆਨ ਹੈ",ਅਰ ਜੋ ਕੋਈ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀਆਂ ਲੀਲ੍ਹਾਂ ਵੀਚਾਰੇ,ਤਾਂ ਕਰਤੇ ਦੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ"॥

ਤਾਂ ਸਿੱਧਾ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ,"ਕਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹੈਨ,ਜੋ ਸਰਪਦੇ ਸਿਰਤੇ ਧਰਤੀਹੈ,ਅਰ ਕਈ ਕਹਿੰਦੇਹਨ,ਜੋ ਧੌਲ ਹੈ, ਅਰ ਦਇਆਦਾ ਪੁਤ੍ਰਹੈ,ਸੋ ਸਭ ਕੁਛ ਈਸ਼ਰਨੇ ਸੰਤੋਖਦੇ ਉਪਰ ਸੂਤ

---

34. ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ:- ਇਹ ਜ਼ਰਾ ਫਰਕ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆਹੈ, ਵੇਦਦੇ ਨਾਦਬਿੰਦੁ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਤੇ ਭਰਤ ਨਾਟ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਆਦਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਾਦ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂਦਾਹੈ: 1. ਅਨਾਹਤ ਤੇ 2.ਆਹਤ, ਜੋ ਪੰਜ (ਦਸ)ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਣਦੇ ਹਨ, ਓਤੇ ਦੇਖੋ। ਵਾਦ ਵੀ 4-5 ਤਰ੍ਹਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ:1.ਤਤ, 2.ਵਿਤਤ, 3.ਸ਼ਿਸ਼ਰ, 4.ਅਵਨਦ ਤੇ 5.ਘਨ, ਜੋ ਐਥੇ ਬੇ ਤਰਤੀਬੇ ਲਿਖੇ ਹਨ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਥਾਪਿਆਹੈ॥ ਜੋ ਜਲ ਧਰਤੀਥੋਂ ਦਸ ਗੁਣਾਂ ਵਧੀਕਹੈ, ਅਤੇ ਧਰਤੀਨੂੰ ਨਹੀਂ ਗਾਲ ਸਕਦਾ";ਤਾਂਤੇ ਜੋ ਕੋਈ ਸੰਤੋਖ ਕਰਦਾਹੈ, ਸਚਿਆਰ ਓਹੋ ਹੀਹੈ; ਅਰ ਜੋ ਕੋਈ ਕਹੇ ਕਿ ਧਉਲ ਉਪਰ ਧਰਤੀਹੈ, ਤਾਂ ਧਉਲ ਕਿਤਨਾਕੁ ਭਾਰ ਚੁਕਸੀ? ਕਯੋਂ ਜੋ ਧਰਤੀਆਂ ਬਹੁਤ ਹੈਨ,ਸੋ ਓਨਾਂਦੇ ਤਲੇ ਕਉਣਹੈ ? ਅਤੇ ਧਉਲ ਤਲੇ ਕਉਣ ਭਾਰਹੈ, ਤਾਂਤੇ ਧਰਮਤੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਹੈਨ, ਸੋ ਸਭਨਾਂਦੇ ਸਿਰਤੇ ਲਖੇ ਲਿਖਿਆਹੈ ਅਰ ਓਹ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਲੇਖਦੇ ਭੋਗਣਨੂੰ ਸਾਮਰਥਹੈ॥ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਦੇ ਲੇਖੇਨੂੰ ਕੌਣ ਪਹੁੰਚਦਾਹੈ? ਜੈਸੇ ਪੁਤਲੀਆਂ 'ਸੂਤਰਧਾਰ' ਦੇ ਕਰਮਾਂਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਿਵਾਣਦੀਆਂ, ਤੇ 'ਜੀਅ-ਈਸ਼ਰ'ਦੇ ਲੇਖੇਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ; ਕਯੋਂ, ਜੋ ਈਸ਼ਰ ਸਰਬਦੇ ਤਾਣ-ਦੇਣ ਹਾਰਾਹੈ॥ ਅਰ ਸਭਦੇ ਸੁੰਦਰ ਕਰਨ ਹਾਰਾਹੈ, ਤਾਂਤੇ ਉਸਦੇ ਤਾਣ ਅਤੇ ਰੂਪ ਸੁੰਦਰਨੂੰ ਕੌਣ ਲਖ ਸਕਦਾਹੈ ? ਅਰ ਜਿਤਨੀ ਦਾਤਿ ਈਸ਼ਰਨੇ ਜੀਆਂਤੇ ਕੀਤੀਹੈ,ਸੋ'ਇਕ-ਓਅੰਕਾਰ'ਤੇ ਕੀਤਾਹੈ, ਸੋ ਤਿਸਤੇ ਲੱਖ ਨਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂਹੈਨ॥

ਤਾਂ ਸਿੱਧਾਂ ਪੁੱਛਿਆ:-"ਤੁਸਾਂ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਨਦੀਆਂਦੀ ਵਰਨਨ ਕੀਤੀਹੈ॥

ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਕਿ,'ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਮਾਇਆ ਅਸੰਖ ਨਦੀਆਂ ਵਤਹੋ ਚਲੀਹੈ, ਜੋ ਜਿਸਮੈਂ ਕੋਈ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਰੂਪੀ ਬੁਦਬੁਦੇ ਅਤੇ ਜੀਅ ਜੰਤ ਰੂਪੀ ਤਰੰਗ ਭੂਤ-ਕਾਲ ਵਿਖੇ ਚਲੇ ਗਏ ਹੈਨ; ਅਰ ਕਈ ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲ ਵਿਖੇ ਏਕੱਠੇ ਹੋਏ ਹੈਨ,ਸੋ ਏਹਭੀ ਚਲੇ ਜਾਵੇਗੇ; ਅਤੇ ਕਈ ਭਵਿੱਖਤ ਕਾਲਮੋਂ ਆਵਹਿੰਗੇ, ਸੋ ਓਹਭੀ ਚਲੇ ਜਾਵਹਿਗੇ ॥ ਅਰ ਜੇ ਜਲ ਵਿੱਚ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕੀਚੇ ਤਾਂ ਜਲ ਭੀ ਚਲਿਆ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਭੀ ਚਲੇ ਜਾਂਤੇ ਹੈਂ, ਤਾਂਤੇ ਮੇਰੀ ਕਿਆ ਸ਼ਕਤਹੈ ਜੋਮੈਂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਵੀਚਾਰ ਕਹਾਂ॥ ਅਥਵਾ,ਜੋ'ਕੁਦਰਤ'ਮਹਾਰਾਜਦੀ 'ਮਾਇਆ' ਹੈ, ਤਿਸਦਾ ਕਿਆ ਵੀਚਾਰ ਕਰ ਸਕਤਾਹੋਂ;ਕਿਯੋਂਕਿ,ਇਕ ਵਾਰਭੀ ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ ਵਾਰਨੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੋਂ, ਤਾਂਤੇ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਭਾਂਵਦੀਹੈ ਸਾਈ ਕਾਰ ਭਲੀਹੈ; ਅਰ ਓਹ ਸਦਾ ਇਸਥਿਰਹੈ, ਅਰ ਰੂਪ ਰੰਗ ਤੇ ਨਿਆਰਾਹੈ ਅਰ ਉਸਦੇ ਭਾਣੇ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚਹੀ ਕਲਿਆਣਹੈ॥ 16॥

ਨੰ.3. ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਜੀ (ਸੇਵਾਪੰਥੀ)

ਸਿਖਉ ਵਾਚੁ॥ ਦੋਹਿਰਾ॥ ਹੇ ਭਗਵਨ ਮਹਿਮਾ ਸੁਨੀ, ਸ੍ਰਵਣ ਮਨਨ ਤਵ ਪਾਸ।
ਅਥਵਾ ਤਤ੍ਵ ਅਬ ਸਰਬ ਬਿਧਿ, ਕਹਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਦਾਸ॥ 1॥
ਸਿੱਖ ਵਾਕਕੋ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਿ, ਗੁਰ ਬੋਲੇ ਕਰੁਵਾਇ॥
ਪਾਂਚ ਤਤ੍ਵ ਪਰਮਾਣ ਸਭੁ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਹੁ ਠਹਰਾਇ॥ 2॥
ਅਬ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਸ੍ਰਵਣਕੀ ਬਿਧਿ ਕਹੇਹੈ:-

ਇਸਕਾ ਅਰਥੁ। ਪੰਚ-ਪਰਵਾਣ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਆਦਿ ਪਾਂਚਹੁ ਤਤ੍ਵ ਸੋ ਪ੍ਰਮਾਣਹੋ, ਜਿਸਤੇ ਅਰ ਇਨ ਪਾਂਚਹੁ ਤੇਜੋ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪਚੀਸ-ਪ੍ਰਤ੍ਰਿਤਹੈ। ਜਿਸ ਕਰਿਕੇ ਸੰਪੂਰਣ ਬਿਸ੍ਵ ਚਰ-ਅਚਰ ਪ੍ਰਭੂਨੇ ਰਚਾਹੈ ਸੋ,ਆਦਿ ਹੀਸੋ ਉਤਿਪਤਿ ਕਹੇਹੈ। ਆਦਿਹੀ ਬਿਖੇ ਸ਼ੁੱਧ ਚੇਤੰਨ ਸੱਤਾ ਮਾਤ੍ਰਜੋ ਨਾਰਾਯਣਹੈ ਤਿਸਕੀ ਇੱਛਾ ਹੂਈ; 'ਜੋ ਏਕ ਹੀ ਸੇ ਬਹੁਤ ਹੋਵਹੁ',ਸੋ ਯਹ ਇਛਾ ਮਾਤ੍ਰ ਮਾਯਾ ਜਾਵਤ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸ਼ੁੱਧ ਬਿਖੇ ਕਲਪਤ ਹੂਈ॥ ਤਾਵਤ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸ਼ੁੱਧਕੀ ਸੰਗਿਆ ਮਾਯਾ-ਅਵਿਛਿਨ ਤਥਾ ਕੂਟਸਥ ਤਥਾ ਪੁਰਖ ਕਹੀਐਹੈ। ਸੋ ਪੁਰਖ-ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿਓ ਸੰਜੋਗ ਤੇ ਮਹੱਤਤਵ ਹੋਤਾ ਭਯਾ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕੈਸੇ ਜੈਸੇ ਰਵਿ ਦਰਪਨ ਕੇ ਸੰਜੋਗ ਤੋ ਅਗਨਿ ਉਤਿਪਤਿ ਹੋਤਾਹੈ॥ ਐਸੇਹੀ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਸੰਜੋਗਤੋਂ ਮਹੱਤਵ ਹੁਆ। ਸੋ 'ਤ੍ਰਿਧਾ' ਹੋਤ ਭਯਾ:-ਸਾਤਿਵਕ, ਰਾਜਸ, ਤਾਮਸ। ਤਮੋਗੁਣ-ਤਾਮਸ ਅਹੰਕਾਰਤੇ ਅਕਾਸ-'ਸੁਬੱਦ'-ਗੁਣ ਹੁਆ। ਆਕਾਸਤੇ ਵਾਯੁ'ਸਪਰਸ'-ਗੁਣ। ਵਾਯੁਤੋਂ ਅਗਨਿ'ਰੂਪ'- ਗੁਣ। ਅਗਨਿਤੋਂ ਜਲੋਰਸ'-ਗੁਣ। ਜਲਤੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ 'ਗੰਧ'-ਗੁਣ॥ ਐਸੇ ਅਨੁਕ੍ਰਮ ਜੋ ਤੀਨ ਗੁਣ, ਪੰਚ ਤਤ੍ਵ ਤਥਾ ਪੰਚ-ਤਨਮਾਤ੍ਰਾ ਉਤਪਤਿ ਭਏ। ਤਿਨਕੇ ਸਮੁਦਾਯੁ ਬਿਖੇਜੋ ਤਮੋ-ਗੁਣ ਅੰਸ ਪਾਂਚੋ ਤਤ੍ਵ ਬਿਖੇਂਹੈ। ਤਿਸ ਤੇ ਪਚੀਸ-ਪ੍ਰਮਾਣ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਕਹੇਹੈ:- ਏਕ ਏਕ ਤਤ੍ਵ ਦ੍ਵਿਧਾ ਹੋਵਕੇ ਅਰਧ ਭਾਗ ਆਪ ਰਾਖਾ,ਅਰੁ ਅਰਧ ਭਾਗਕੇ ਚਾਰ ਭਾਗ ਕਰਿਕੇ ਚਾਰਿਹੁਕੋਂ ਦੀਏ। ਅਰੁ ਚਾਰਿਹੁਤੇ ਚਾਰਿ ਲੀਏ। ਸੋ ਪ੍ਰਥਮ ਅੰਸ਼ ਅਬ ਕਰੇਹੋ:-

1. ਅਸਤਿ, ਮਾਂਸ, ਨਾੜੀ, ਤ੍ਵਚਾ, ਰੋਮ, ਯਹ ਪੰਚ ਅੰਸ਼ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਹੈ।
2. ਕਛਨ, ਤਾਲ, ਖਣ, ਪੀਤਰੰਗ, ਦਰਬਗੁਣ, ਜੜ ਸੁਭਾਵ ਹੈ।
3. ਰੇਤ, ਮਿੱਤ, ਸਵੇਦ, ਲਾਲਾਰ, ਕੱਤਿ, ਪੰਚ ਅੰਸ਼ 'ਜਲ' ਹੈ।
4. ਦ੍ਵਣ, ਲਖਣ, ਸੁਕਲ ਰੰਗ, ਸੀਤਲ-ਸੁਭਾਵ, ਉਤਪਤਿ, ਗੁਣ ਖਯੁਧਾ, ਤਿਖਾ, ਨਿਦ੍ਰਾ, ਕ੍ਰਾਂਤ, ਆਲਸ, ਯਹ ਪੰਚ ਅੰਸ਼ 'ਤੇਜ'ਹੈ। ਲਾਲ-ਰੰਗ, ਦਾਹਕ, ਪ੍ਰਕਾਸ, ਉਰਧ ਸੁਭਾਵ ਹੈ, ਧਾਵਨ, ਪਸਰਨ, ਉਤਕ੍ਰਮ, ਚਲਨ, ਸੰਕੋਚ, ਯਹਪੰਚ ਅੰਸ਼ 'ਬਾਯੁ' ਹੈ। ਸੋਖਨ-ਸੁਭਾਵ ਹੈ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਕ੍ਰੋਧ, ਕਾਮ, ਭਯ, ਯਹ ਪੰਚ ਅੰਸ਼ 'ਆਕਾਸ਼'ਹੈ; ਸੁੰਨ, ਉਰਧ,ਬਯਾਪਕ, ਅਨਾਹਤ ਸੁਭਾਵ ਹੈ॥

ਅਬ ਕਿਸਕੋ ਕੌਨ ਅੰਸ ਦੀਆ? ਅਰੁ ਕਿਸਤੇ ਕੌਨ ਅੰਸੁ ਲੀਆ? ਅਰੁ ਕਿਆ ਰਾਖਯਾ? ਸੋ ਕਹੇਹੋ:-

ਪ੍ਰਿਥਵੀਕਾ ਅਰਧ ਅੰਸ ਅਰਥ ਮੁੱਖ ਰਹਾ।ਆਸ ਜਲਕੋ ਨਾੜੀ, ਤੇਜਕੋ ਤਵਚਾ ਪੌਨ ਕੇ ਰੋਮ, ਆਕਾਸ਼ਕੋ ਦੀਆ।

ਜਲਕੋ ਅਰਧ ਅੰਸ ਬੀਰਜ ਮੁੱਖ ਰਹਾ। ਪਿਤ ਤੇਜਕੋ ਸ੍ਵੇਦ ਬਾਯੁਕੋ, ਲਾਲਾ ਆਕਾਸਕੋ, ਰਕਤ ਪ੍ਰਿਥਵੀਕੋ ਦੀਆ।

ਤੋਜਕੋ ਅਰਧ ਅੰਸ ਖੁਧਯਾ ਮੁੱਖ ਰਹੀ। ਤ੍ਰਿਖਾ ਬਾਯੁਕੋ,ਨਿਦ੍ਰਾ ਆਕਾਸਕੋ,ਕ੍ਰਾਂਤਿ ਜਲਕੋ, ਆਲਸ ਪ੍ਰਿਥਵੀਕੋ ਦੀਆ।

ਬਾਯੁਕੋ ਅਰਧ ਅੰਸ ਧਾਵਨ ਮੁੱਖ ਰਹਾ। ਪਸਰਨ ਆਕਾਸਕੋ,ਉਤਕ੍ਰਮ ਤੇਜਕੋ,ਚਲਨ ਜਲਕੋ, ਸੰਕੋਚ ਪ੍ਰਿਥਵੀਕੋ ਦੀਆ॥

ਆਕਾਸਕੋ ਅਰਧ ਅੰਸ ਲੋਭ ਮੁੱਖ ਰਹਸ। ਕਾਮ ਬਾਯੁ ਕੋ, ਕ੍ਰੋਧ ਤੇਜ ਕੋ, ਮੋਹ ਜਲ ਕੋ, ਭਯ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕੋ ਦੀਆ।

ਐਸੇ ਪੰਚ-ਤਤ੍ਵ ਪਚੀਸ-ਪ੍ਰਮਾਣ[35] ਸੋ ਕਹੀਐ 'ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ'। (ਤਮੋ)ਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਭੋਗ ਸਥਾਨਸੋ -- ਆਤਮਾਤੇ ਭਿੰਨ ਅਨਾਤਮ ਜਾਨਣਾ ਜੋਗਹੈ।

35. ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ:- ਪ੍ਰਮਾਣ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ, ਵਾਰ:1:2.5 "ਪੰਚ ਤੱਤ ਪਚੀਸ ਗੁਣ ਮਿਤ੍ਰ ਮਿਲ ਦੇਹ ਬਣਾਈ॥"+39:2.3॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪ੍ਰਿਥਵੀ	ਅਪ	ਤੇਜੁ	ਬਾਯੁ	ਅਕਾਸ
ਅਸਥਿ	ਰੇਤਸ	ਖੁਧਾ	ਧਾਵਨ	ਲੋਭ
ਮਾਂਸ	ਪਿਤ	ਤ੍ਰਿਖਾ	ਪ੍ਰਸਾਰਨ	ਕਾਮ
ਨਾੜੀ	ਸ੍ਵੇਦ	ਨਿਦ੍ਰਾ	ਉਤਕ੍ਰਮ	ਕ੍ਰੋਧ
ਤੁਚਾ	ਲਾਲਾ	ਆਲਸ	ਚੰਚਲ	ਮੋਹ
ਰੋਮ	ਰਕ੍ਰ	ਕ੍ਰਾਂਤਿ	ਸੰਕੋਚ	ਭਯ

ਰਜੋ ਗੁਣ:-'ਪੰਚ ਪ੍ਰਧਾਨ'ਕਹੀਐ,ਪਾਂਚੋ ਤਤ੍ਵਕੋ'ਰਜੋ-ਗੁਣ'ਪ੍ਰਧਾਨ-ਅੰਸ਼:-ਦਸ ਇਦ੍ਰਿਯਾ,ਪੰਚ ਗਯਾਨੋ-ਦ੍ਰਿਯ;ਪੰਚ ਕਰਮੇ-ਦ੍ਰਿਯਾ ਤਿਨਕੀ ਉਤਪਤਿ ਕਹੇਹੈਂ:- ਸੋ ਤ੍ਵੈ-ਗਯਾਨੇ ਦ੍ਰਿਯ,ਵਾਕ; ਕਰਮੇਂਦ੍ਰਿਯ, ਦ੍ਵੈ-ਇੰਦ੍ਰਿਯ 'ਆਕਾਸ'ਤੇ ਭਏ। ਤਵਚਾ, ਗਯਾਨੇਂਦ੍ਰਿਯਾ ਪ੍ਰਾਣ, ਕਰਮੋਂਦ੍ਰਿਯ, ਦ੍ਵੇ-ਇੰਦ੍ਰਿਯ 'ਬਾਯੁ' ਤੇਂ ਭਏ। ਨੇਤ੍ਰ ਗਯਾਨੇਦ੍ਰਿਯ,ਪਾਦ ਕਰਮੇ ਦ੍ਰਿਯ, ਦ੍ਵੈਇੰਦ੍ਰਿਯ 'ਅਗਨਿ'ਤੋ ਭਏ। ਨੇਤ੍ਰ ਗਯਾਨੇਦ੍ਰਿਯ, ਪਾਦ ਕਰਮੇਂਦ੍ਰਿਯ, ਦ੍ਵੈਇੰਦ੍ਰੀਯ 'ਅਗਨਿ'ਤੋਂ ਭਏ। ਰਸਨਾ ਗਯਾਨੇਦ੍ਰਿਯ,ਲਿੰਗ ਕਰਮੇਂਦ੍ਰਿਯ, ਦ੍ਵੈਇੰਦ੍ਰਿਯ 'ਪ੍ਰਿਥਵੀ'ਤੇ ਭਏ॥ ਇਤਿ ਦਸ ਇੰਦ੍ਰਿਯ॥

ਪ੍ਰਾਣ, ਅਪਾਨ, ਬਯਾਨ, ਉਦਾਨ, ਸਮਾਨ, ਏ ਤਤ-ਪੰਚ ਪ੍ਰਾਣ ~~ਬਾਯੁ~~ ਬਿਕਾਰ।

ਸਤੋ ਗੁਣ:-ਅਬ ਸੱਤੋ ਗੁਣ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅੰਸ ਕਹੇਹੈਂ। ਏਕਹੀ ਅੰਤਹੁਕਰਣ ਕੀ 'ਚਾਰਿ-ਬ੍ਰਿਤਿ'ਹੈ,ਤਿਸ ਕਰਿ'ਚਤੁ'ਸੇ ਕਹਾਹੈ ॥ ਜੇ ਸੇ ਏਕਹੀ ਪੁਤਖ ਪੂੱਛਨ ਕਰੇ,ਤੋ ਪਾਠਕ ਕਹੀਐ। ਪਕਾਵੇਤੋ ਪਾਚਕ ਕਹੀਐ,ਤੈਸੇਹੀ ਸੰਕਲਪ-ਬਿਕਲਪ ਬ੍ਰਿਤਿਕਾ ਨਾਮ'ਮਨ'ਹੈ। ਨਿਸਚੇਹ ਬ੍ਰਿਤਿਕਾ ਨਾਮੁ'ਬੁੱਧਿ'ਹੈ। ਚਿਤਵਨ ਬ੍ਰਿਤਿਕਾ ਨਾਮੁ'ਚਿਤ'ਹੈ। ਅਹੰਕਾਰਤਾ ਅਹੰ-ਭੁਗਤਾ ਇਸ'ਅਹੁੰ'ਬ੍ਰਿਤਿਕਾ ਨਾਮੁ ਅਹੰਕਾਰਹੈ। ਇਤਿ ਚਤੁਸਟੈ ਅੰਤਹਕਰਣ॥ ਅਥ ਚਤੁਰ-ਦਸ ਦੇਵਤਾ:- ਦਿਸ਼ਾ, ਪੌਨ, ਸੂਰਜ, ਬਰਣ, ਅਸ੍ਵਨੀ-ਕੁਮਾਰ, ਯਹ ਪੰਚ ਦੇਵਤਾ ਗਯਾਨੇ-ਦ੍ਰਿਯਕੇ ਹੈ। ਅਗਨਿ,ਇੰਦ੍ਰ,ਉਪੇਦ੍ਰ,ਪ੍ਰਾਪਤਿ,ਮ੍ਰਿਤਯੁ,ਯਹ ਪੰਚ ਕਰਮੇਂਦ੍ਰਿਕੇ ਦੇਵਤਾਹੈ। ਚੰਦ੍ਰਮਾ, ਬ੍ਰਹਮਾ, ਬਾਸੁਦੇਵ, ਰੁਦ੍ਰ, ਯਹ ਅੰਤਤਕਰਣ ਕੇ ਦੇਵਤਾ। ਇਤਿ ਚਤੁਰ ਦਸ ਦੇਵਤਾ॥ ਸੋ ਯਹ ਦਸੇਂ ਦ੍ਰਿਯ, ਪੰਚ ਪ੍ਰਮਾਣ, ਭੋਗ ਸਾਧਨਹੈ॥ ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ, ਰੂਪ, ਰਸ, ਗੰਧ; ਯਹ ਪੰਚ-ਭੋਗਹੈ, ਅਰੁ ਮਨ, ਬੁਧਿ, ਭੋਗਤਾਹੈ॥ ਸੋ ਭੋਗਤ੍ਰਥਾ ਭੋਗ ਸਥਾਨ;ਤਥਾ ਭੋਗ ਸਾਧਨ, ਤਥਾ ਭੋਗਤਾ; ਯਹ ਚਾਰੋ ਆਤਮਾ ਨਹੀਂ, ਅਨਾਤਮਾਹੈ। ਸੋ ਯਹ ਰਜੋ-ਗੁਣ ਤਥਾ ਸਤੋ-ਗੁਣ ਪ੍ਰਧਾਨ 'ਲਿੰਗ-ਸਰੀਰ'ਸਤ੍ਰਹ-ਤਤਵਕਾ ਦੂਸਰਾਹੈ। ਸੋ'ਪੰਚ ਪ੍ਰਧਾਨ'ਕਹੀਐ ਤੀਸਰਾ 'ਕਾਰਣੁ-ਸਰੀਰ' ਕੇਵਲ ਅਗਯਾਨਕਾ ਨਾਮੁਹੈ। 'ਅਹੰ ਨ ਜਾਨਾਮਿ ਕੋਹੰ'(=ਮੈ ਨਹੀ ਜਾਨਤਾ ਮੈ ਕੌਨ ਹੂੰ); ਸੋ ਯਹ ਸਮਸਤ ਸਹਿਤ ਮਾਯਾ।

ਪੰਚੇ ਪਾਵਹਿ ਦਰਗਹ ਮਾਨੁ॥

ਦਰਗਹ ਕਹੀਐ ਈਸਵਰ ਸਥਾਨ; ਸੱਤਾ ਮਾਤ੍ਰ, ਆਸ਼ੇ ਰੂਪ ਤਿਸੀ ਸੱਤਾ ਬਿਖੇ'ਪਾਵਹਿ ਮਾਨੁ'ਕਹੀਐ, ਲਖਾਇ ਮਾਨੁਹੈਂ।

ਪੰਚੇ ਸੋਹਹਿ ਦਰਿ ਰਾਜਾਨੁ॥

ਰਾਜਾਨ ਕਹੀਐ ਸਰਬ ਉਪਰ ਪਰ ਸ਼ੁੱਧ ਅਚਲ ਬ੍ਰਹਮ ਅਦ੍ਵੈਤ-ਸੱਤਾ-ਮਾਤ੍ਰੰ ਜੋ ਨਾਰਾਯਣਹੈ,

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤਿਸਹੀ ਚੇਤੰਨ ਸੱਤਾ ਆਸ੍ਰਿਤ ਯਹ ਪਾਂਚੋ ਅਪਨੇਂ ਕਾਰਣ ਤਥਾ ਕਾਰਜ ਸਹਿਤ ਸੋਹਤੇਹੈ,ਕਿਆ? ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਸੁਭਾਇਮਾਨਹੈ। ਜੈਸੇ'ਰਜਵ(ਰੱਸੀ)'ਹੀਕੇ ਬਿਖੇ,ਅਰੁ ਰਜਵ ਹੀਕੇ ਆਸ੍ਰੇ,ਭ੍ਰਮ ਰੂਪੀ ਸਰਪ ਪ੍ਰਗਟ ਸੋਭਾਇਮਾਨਹੈ। ਤੇਸੇਹੀ ਸੁੱਧ ਸ੍ਵਰੂਪ ਨਾਰਾਯਣ ਸਭਾ ਬਿਖੇ ਅਰੁ ਤਿਸਹੀ ਆਸ੍ਰੇ 'ਪੰਚੋ-ਸੋਹਤੇ'ਹੈ। ਸੋਹਤੇ ਕਹੀਐ, ਬਿਸਵ-ਅਕਾਰ ਹੇਵਕੋ ਪ੍ਰਵਿਰਤੇਹੈ। ਅਥ ਪ੍ਰਿਥਮ ਮੁਕਤਿ-ਆਸਨ ਜਿਗਆਸੂਕੋ ਗੁਰੁ ਧਯਾਨ ਕਹਤੇਹੈਂ :-

ਪੰਚਾਕਾ ਗੁਰੁ ਏਕੁ ਧਿਆਨੁ।

ਸੋ ਕਿਆ ਕਹੀਐ,ਪੰਚ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੰਪੂਰਣ ਬਿਸਵ ਜੋਹੋ ਸੋ ਏਕ-ਅਦੇਵੈਤ ਈਸ਼ ਰੂਪ ਨਾਰਾਯਣ ਹੀਹੈ। ਯਹ ਜੋ ਧਯਾਨਹੈ, ਜੋ ਗੁਰੁ ਕਹੀਐ, ਸ੍ਰੇਸਟ-ਉੱਤਮਹੈ। ਯਹੀ ਧਯਾਨ ਜਿਗਯਾਸੂਕੋ ਪ੍ਰਥਮ ਭਕਤਿਕਾ ਕਾਰਣਹੈ। ਇਸ ਪਰ ਗ੍ਰੰਥ ਪਰਮਾਣ ਹੈ॥ "ਏ ਨੇਤ੍ਰਹੁ ਮੋਰਿਹੋ" (921:19)"ਏਹੁ ਵਿਸੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੁਮ ਦੇਖਦੇ ਏਹੁ ਹਰਿਕਾ ਰੂਪਹੈ ਹਰਿ ਰੂਪ ਨਦਰੀ ਆਇਆ";ਐਸੇ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਜੀ'ਰਾਮ ਗੀਤਾ'ਬਿਖੇ ਕਹੇਹੈ;'ਯਹ ਸੰਪੂਰਣ ਬਿਸ਼ਵ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਰਸ਼ਨਹੀ ਅਵਧਾਰੇ।ਅਰੁ ਆਤਮੁ ਬਿਖੇਤੇ ਅੰਤਰ ਨਿੰਚਿਤਭੀ ਨ ਜਾਵੈ।ਤਿਸ ਪੁਰਖਕੇ ਸੰਪੂਰਣ ਚਿਦਾਨੰਦਾ ਵਿਸੇਖ ਰਹੇਹੈ।ਅਬ ਕਹੇਹੈਂ,ਜੋ ਭਗਵਾਨ ਅਪਨੀ ਸਤਾ ਕਰਿ ਮਾਯਾ ਦ੍ਵਾਰੇ ਜਗਤਕੀ ਰਚਨਾ ਰਚੀਹੈ,ਸੋ ਅਤਿ ਬੇ-ਸੁਮਾਰਹੈ; ਕਹਿ ਕੌਨ ਸਕੇ ਹੈ? ਤਿਸ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕਹੇਹੈ:-

ਜੇ ਕੋ ਕਹੈ ਕਰੈ ਵੀਚਾਰੁ॥ ਕਰਤੇ ਕੈ ਕਰਣੈ ਨਾਹੀ ਸੁਮਾਰੁ॥

ਅਰਥ॥ ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਪੁਰਖ ਜੀਨੇ ਅਪਨੀ ਮਾਯਾ ਦ੍ਵਾਰੇ ਜੋਰਚਨਾ ਰਚੀਹੈ;ਅਰੁ ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੇ,ਯਹ ਵਿਸ਼੍ਵ ਕਿਸੇ ਕੇ ਆਧਾਰਹੈ? ਸੁਣਨਮੋ ਆਇਆਹੈ ਪੁਰਾਣਹੁ ਬਿਖੇ, ਜੋ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਮਧਯ ਸ਼ੇਸ਼-ਨਾਗ ਪਰਹੈ;ਅਰੁ ਕੋਨੇ ਦਿਗ-ਹਸਤੀਅਹੁ ਕੀ ਪੀਠ ਪਰਹੈ। ਇਉ ਭੀ ਸੁਨਾਹੋ, ਜੋ ਧਵਲ ਬੈਲਕਾ ਸਰੂਪ ਹੈ; ਤਿਸ ਪਰਹੋ। ਸੋ ਹੇ ਭਗਵਾਨ ਜੈਸੇਹੈ, ਤੇਸੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਕਹੋ; ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕਹੇਹੈਂ। :-

ਧੌਲੁ ਧਰਮੁ ਦਇਆ ਕਾ ਪੂਤੁ॥ ਸੰਤੋਖੁ ਥਾਪਿ ਰਖਿਆ ਜਿਨਿ ਸੂਤਿ॥

ਧੌਲੁ ਕਹੀਐ ਵਿਸ਼ਵਕਾ ਆਧਾਰ ਰੂਪ ਸੋ ਕੇਵਲ 'ਧਰਮ' ਹੀਹੈ। 'ਧਰਮ' ਕਹੀਐ ਈਸ਼੍ਵਰ-ਸੱਤਾ ਜਿਸਕੇ ਆਸ੍ਰੇ ਸੰਪੂਰਣ ਵਿਸ਼੍ਵ ਸਿਥਤਿਹੈ; ਸੋਈ'ਧੌਲ'ਰੂਪਹੈ। ਅਥਵਾ:-ਭਕਤਿ, ਉਪਾਸਨਾ, ਧਰਮ; ਅਥਵਾ ਬੇਦਉ ਕ੍ਰਿ ਜੋ ਬਰਨ; ਆਸ੍ਰਮਕਾ'ਧਰਮ'ਹੈ, ਜੋ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਭਕੀ ਦਯਾ ਤੇਹੈ;ਅਰੁ ਪ੍ਰਭੁਕੀ ਦਯਾਤੇ ਉਤਪਤਿ ਜੋ ਸੰਤੋਖਹੈ; ਸੰਤੋਖ ਕਹੀਐ; ਆਨੰਦ, ਤ੍ਰਿਪਤਿ, ਜਿਸ ਕਰਿਕੇ ਵਿਸ਼੍ਵ 'ਥਾਪਿ ਰਖਿਆ' ਕਹੀਐ ਨਿਹਚਲ; ਸੂਤ ਕਹੀਐ, ਏਕ ਰਸ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਯਹਹੈ, ਜੋ ਈਸ਼ਵਰ 'ਧਰਮ' ਅਰੁ ਈਸਵਰ 'ਦਯਾ'ਤੇ ਜੋ ਅਨੰਦਹੈ; ਤਿਸਹੀ ਆਸ੍ਰੇ ਵਿਸ਼ਵਕੀ ਥਿਰਤਾਹੈ॥

ਜੇ ਕੋ ਬੁਝੈ ਹੋਵੈ ਸਚਿਆਰੁ॥ ਧਵਲੈ ਉਪਰਿ ਕੇਤਾ ਭਾਰੁ॥

ਜੇਕੋ ਬੁਧਿਮਾਨੁ ਹੋਆ,ਅਰੁ ਯਹ ਬਾਤਿ ਬੂਝੈ,ਜੋ ਜਗਤ ਕੇਵਲ ਈਸ਼੍ਵਰ ਸੱਤਾਹੀ ਬਿਖੇ, ਤਥਾ ਆਸ੍ਰੇ ਸਿਕਤਿ ਹੈ; ਅਰੁ'ਧੌਲੇ'ਉਪਰਿ ਕੇਤਾ ਭਾਰੁ' ਕਹੀਐ, ਕਿਆ ਭਾਰਹੈ? ਕਾਹੇਤੇ,

ਧਰਤੀ ਹੋਰੁ ਪਰੈ ਹੋਰੁ ਹੋਰੁ॥ ਤਿਸਤੇ ਭਾਰੁ ਤਲੈ ਕਵਣ ਜੋਰੁ॥

ਧੌਲ ਭੀ ਤੋ ਕਿਸੀਕੇ ਊਪਰਿਹੈ; ਤਿਸਕੇ ਪਰੇ ਔਰ ਪ੍ਰਿਥਵੀਹੈ, ਤਿਸਤੇ ਪਰੇ ਔਰਹੈ, ਐਸੇ ਪਰੇ ਹੀਤੇ ਪਰੇਹੈ, ਅੰਤ ਸਭਕੇ ਤਲੇ ਕਿਸਕਾ ਜੋਰਹੈ। ਜੋ ਸਭਕੇ ਭਾਰਕੋ ਥਾਂਭੇਹੈ। ਤਾਂਤੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੰਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ਵ ਕੇਵਲ ਏਕ ਨਾਰਾਯਣ ਸਤਾ ਹੀਕੇ ਬਿਖੇ ਅਰੁ ਤਿਸਹੀ ਆਸ੍ਰੇ ਸਿਥਤਿਹੈ, ਔਰ ਕਲਪਨਾ ਸਭ ਬਯਰਥਹੈ॥ ਤਿਸਮੋ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਬੇ-ਸੁਮਾਰਹੈ।

ਜੀਅ ਜਾਤਿ ਰੰਗਾਕੇ ਨਾਵ॥ ਸਭਨਾ ਲਿਖਿਆ ਵੁੜੀ ਕਲਾਮ॥

ਜੋ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੀਵਹੁਕੀ ਜਾਤਿ ਤਥਾ ਰੰਗ ਤਥਾ ਇੰਦ, ਚੰਦ ਆਦਿਕ ਨਾਮਹੈ, ਸੋ ਸਭਕੋ ਕਰਮਕੇ ਅਨੁਸਾਰ'ਵੁੜੀ-ਕਲਾਮ'ਕਹੀਐ, ਨਿਸਚੇ ਕਰਿਕੇ'ਨੇਤ'ਲਿਖੀਹੈ। ਜੋਐਸੇ ਕਰਮਹੁਕਾ ਫਲੁ ਐਸੇਹੀ ਨਿਸਚੇ ਹੋਇ; ਤਿਸ ਹੀਤੋਂ ਅਨੇਕਤਾ ਹੈ।

ਏਹੁ ਲੇਖਾ ਲਿਖਿ ਜਾਣੈ ਕੋਇ॥ ਲੇਖਾ ਲਿਖਿਆ ਕੇਤਾ ਹੋਇ॥

ਸੋ ਯਹ ਲੇਖਾ ਕੋਣ ਲਿਖਿ ਜਾਵੇ? ਜੇ ਕੋਈ ਲੇਖਾ ਲਿਖਿਆ ਚਾਹੇ,ਤੋ ਜਾਣੇ,ਏ ਲਿਖਿਆ ਕੇਤਾ ਹੋਵੇਗਾ,ਤਾਂਤੇ ਪ੍ਰਭਕੀ ਰਚਨਾ ਅਲੇਖ ਹੈ।

ਕੇਤਾ ਤਾਣੁ ਸੁਆਲਿਹੁ ਰੂਪੁ॥ ਕੇਤੀ ਦਾਤਿ ਜਾਣੈ ਕੌਣੁ ਕੂਤੁ॥

ਕੇਤਾ ਤਾਣ ਕਹੀਐ ਬਲੁ, ਜਿਸ ਬਲ ਕਰਿਕੇ ਪ੍ਰਭੁਕੇ 'ਸੁਆਲਿਹੁ ਰੂਪ' ਕਹੀਐ ਰੂਪ ਰਚੇ ਹੈਂ;ਅਰੁ ਕੇਤੀ ਪ੍ਰਾਰਬਧਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਾਤਿ ਕਹੀਹੈ। ਜਾਣੈ ਕੌਣ ਕੂਤੁ? ਸੋ ਇਸਕੇ ਜਾਣੇਕੋ ਕਉਣ ਕੂਤ ਕਹੀਐ; ਕਉਣ ਸਾਮਰਥਹੋ?

ਕੀਤਾ ਪਸਾਉ ਏਕੋ ਕਵਾਉ॥ ਤਿਸਤੇ ਹੋਇ ਲਖ ਦਰੀਆਉ॥

ਏਕੋ ਕਵਾਉ ਕਹੀਐ, ਏਕ-ਅਨਿਰਵਚਨੀ; ਅਰਥੁ ਯਹ, ਜੋ ਸਤਯ ਯਾ ਅਸਤਯ ਕਹੀ ਨ ਜਾਇ,ਸੋ ਮਾਯਾ ਸੋ ਏਕ ਪ੍ਰਭੁਨੇ ਮਾਯਾ ਦ੍ਵਾਰੇ ਪਸਾਉ ਕਹੀਐ, ਪਸਾਰਾ ਕੀਆਹੈ॥ ਤਿਸਤੇ ਹੋਏ ਲਖ ਦਰੀਆਉ; ਲਾਖਹੁ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਹੁਈ। ਦਰਿਆਉ ਕਹਨੇਕਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਯਹਹੈ, ਜੈਸੇ ਦਰੀਆਉਕਾ ਜਲ ਹਰ ਛਿੰਨ ਬਹਾ-ਪ੍ਰਵਾਹ ਰੂਪ ਜਾਤਾਹੈ, ਅਰੁ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਮਹੁ ਜਿਉਕਾ ਤਿਉਹੀ ਨਦਰਿ ਆਵਤਾਹੈ। ਤੇਸੇਹੀ ਯਹ ਜਗਤ ਛਿਨ-ਭੰਗਰਹੈ ਅਰੁ ਦੇਖਨੇ ਮਹੁ ਜਿਉਂਕਾ ਤਿਉਂ ਹੀਹੈ।

ਕੁਦਰਤਿ ਕਵਣ ਕਹਾ ਵੀਚਾਰੁ॥ ਵਾਰਿਆ ਨ ਜਾਵਾ ਏਕ ਵਾਰ॥
ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ॥ ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ॥16॥

ਸੋ ਹੇ ਪ੍ਰਭੋ! ਤੁਮਾਰੀ ਜੋ ਆਦਿ-ਸ਼ਕਤਿ ਮਾਯਾਹੈ; ਤਿਸਕਾ ਮੈ ਕੌਣ ਵੀਚਾਰ ਕਹਾ, ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਚਕ੍ਰ ਮਹੁ ਭ੍ਰਮਾਇ ਰਹੀਹੈ; ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਬਲਹੈ। ਸੋ ਐਸੀ ਮਾਯਾਤੋ ਏਕ ਵਾਰ ਵਾਰਿਆ ਨਹੀ ਜਾਤਾ; ਵਾਰਿਆ ਕਹੀਐ ਛੂਟਿ ਨਹੀ ਸਕਤਾ; ਬਿਨਾ ਤੁਮਾਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ--ਔਰੁ ਕੋਈ ਉਪਾਵ ਛੂਟਨਕਾ ਨਹੀਂਹੈ;ਤਾਤੇ'ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ'; ਹੇ ਪ੍ਰਭੋ ! ਜੋ ਤੁਮਕੋ ਭਾਵਤਾਹੈ ਸੋਈ ਅਤਿ ਉਤਮ ਕਾਰਿਹੈ; ਅਰੁ ਤੁਮ ਸਦਾ ਜਿਉਕੇ ਤਿਉ ਸਲਾਮਤਿ ਰਹੁ; ਕਿਆ, ਸੱਤਾ ਮਾਤ੍ਰਾ ਅਚਲ ਰਹੁ,ਬਹੁੜ ਕੈਸੇ ਹਹੁ? ਨਿਰਾਕਾਰ ਆਕਾਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹਹੁ, ਅਰ ਨਿਸ਼ਚਾ ਜਗਯਾਸੂਕੇ ਕਲਯਾਨਕੋ ਕਰਤਾਹੈ॥16॥

ਨੰ.4. ਸਾਧੂ ਅਨੰਦਘਨ ਜੀ (ਉਦਾਸੀਨ-ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਵਾਚੀ)

ਨਨੁ:-ਸੋਰਠਾ: ਵਰਨਨ-ਕੀ-ਯੋ ਸੁਜਾਨ, ਮੰਨੇਕੀ ਮਹਮਾ ਕਹੀ॥ ਯਾਮੋ ਕੋਣ ਪ੍ਰਮਾਨ, ਆਪ ਤੇਰ ਕੁਲ ਤਾਰਤਾ ਹੈ॥1॥

ਇਹ ਜੋ ਵਾਦੀਕੀ ਸੰਕਾਹੈ, ਤਿਸੀਕਾ ਉਤਰ ਕਹਤੇ ਹੈ:- ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ॥

ਗੁਰੋਂਕੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦਤੇ ਜੋਸੁਣ ਕਰ ਜੋ ਨਾਮਕੋ ਮਾਨ ਲੇਤੇਹੈਂ,ਸੋ ਆਪਹੀ ਤਰਤੇਹੈ,ਆਪਣੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕੁਲਕੋ ਭੀ ਤਾਰਤੇਹੈਂ ਔਰਕੋ ਭੀ ਤਾਰਤੇਹੈਂ॥ ਇਸ ਪਰ 'ਪਚੰ-ਪ੍ਰਮਾਣ' ਸਾਸਤ੍ਰੋਮੇਂ ਲਿਖੇਹੈ:- ਪ੍ਰਤੱਖਯਾ॥1॥, ਅਨਮਾਨ॥2॥, ਉਪਮਾਨ॥3॥, ਸਬਦ॥4॥, ਅਰਥਾਪਤਾ॥5॥

ਇਹ ਪੰਚ ਪਰਮਾਣ ਤੋਈ ਈਹਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣਤੇ॥ ਕਾਹੇ-ਤੇ:- ਨੇਤ੍ਰੋ ਕਰ ਕਰ ਜੋ ਦੇਖੀਏ ਤਿਸਕਾ ਨਾਮ'ਪ੍ਰਤੱਖਯ'ਹੈ। ਨੇਤ੍ਰੋ ਕਰ ਕਰਜੋ ਜੈਸੇ ਭਜਨ-ਵਾਨ ਦ੍ਰਿਸਟ ਆਵਤੇ ਹੈਂ; ਤੈਸੇਹੀ ਭਜਨ-ਹੀਨਭੀ ਦ੍ਰਿਸਟ ਆਵਤੇਹੈਂ; ਭਜਨ-ਵਾਨ ਕੁਲ ਸੰਯੁਕਤ ਕੈਸੇ ਮੁਕਤ ਹੂਆ? ਭਜਨ-ਹੀਨ ਕੇਸੇ ਨ ਹੂਆ? ਇਸਕਾ ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤ ਤੋਕਛ ਭੀਨਹੀਂ ਦ੍ਰਿਸਟ ਆਵਤਾ॥ ਤਾਤੇ'ਪ੍ਰਤੱਖ'ਤੇ ਈਹ ਨਹੀ ਬਣਤਾ॥ ਐਸੇਹੀ ਅਨੁਮਾਨਾਦਿਕ ਭੀ ਨਹੀ ਬਣਤੇ॥ ਅਰ'ਪੰਚ'ਨਾਮ ਪਾਚੋਂਕਾ ਭੀਹੈ॥ਜੋ ਕਹੀਏ ਹਮ ਔਰ ਪਾਂਚ-ਪਰਮਾਣ' ਦੇਕਰ ਇਸ ਕੋ ਸਿੱਧ ਕਰੇਗੇ, ਤੋਭੀ ਨਹੀਂ ਬਣਤਾ; ਕਾਹੇਤੇ:- ਨਾਮਕੀ ਮਹਮਾ ਪਰ--ਤੋ ਕੇਤੇ ਕੋਟ ਪ੍ਰਮਾਣਭੀ ਥੋੜੇਹੈ; ਪਾਂਚੋਕੀ ਗਿਣਤੀ ਕਿਆਹੈ ॥ਅਰੁ ਪੰਚ ਨਾਮ ਪੰਚਾਇਤਕਾ ਭੀਹੈ; ਅਰਥਤੋ ਈਹਾਂ ਹਛੀ ਤਰਾਸੋ ਬਣੇਗਾ; ਸੋ ਲੋਕ ਹੀ ਕਹਿਤੇਹੈਂ:- ਪੰਚੋਕਾ ਕਹਾ ਹਮਾਰੇ ਸਿਰ ਪਰ, ਜੋ ਪੰਚ ਕਹੇ, ਸੋ 'ਪਰਮਾਣ'॥

ਪੰਚ ਨਾਮ ਯਥਾਰਥ ਵਾਕਤਾਕਾ, ਜੋ ਕਿਸੀ ਕਸੂਰ ਤਭੀ ਨਾ ਕਰੇ,ਯਥਾਰਥ ਕਹੇ, ਸੋ'ਪੰਚ'॥ ਜੋ ਜਥਾਰਥ ਵਕਤਾ, ਤੋ 'ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ'ਹੈ॥ ਅਥਵਾ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰਕੇ'ਸੰਤ'ਹੈ; ਔਰ ਤੋ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਝੂਠ ਮੋ ਹੀ ਪੜਾਹੈ॥ ਤਾਤੇ ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਕਹੇ ਸੋ ਪਰਮਾਣ; ਜੋ ਸੰਤ ਕਹੇ ਸੋ, ਪਰਮਾਣ॥ਨਾਰਦ ਪੰਚਾਰਾਤ੍ਰੇ-ਵਿਸ਼ਨੁ ਵਚਨੰ:-ਵਿਸ੍ਮਯਜਲਜਾ ਯੇਤ ਧੀਤੇ ਮ ਨਾਮਾਨੀ ਨਿਤਰੰ ਕੁਲ ਕੋਟੀ ਸਮਾਯੁਕਤਤੋ ਲਭਤੇ ਮਾਮ ਕੰਪਦੰ॥

ਨਾਰਦ ਪੰਚਰਾਤ੍ਰਮੋ ਲਿਖਾ ਹੈ॥ ਵਿਸਨੁ ਜੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈ॥ ਭਗਤੋਂ ਕੋ ਲਜਾਕੇ ਤਿਯਾਗ ਕਰ, ਜੋ ਮੇਰੇ ਨਾਮੋ ਕੋ ਨਿਰੰਤਰ ਉਚਾਰਣ ਕਰਤੇ ਹੈ॥ ਸੋ ਪੁਰਖ ਕੋਟ ਕੁਲਾ ਸੰਜੁਗਤ ਮੇਰੇ ਪਦ ਕੋ ਆਇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇ ਹੈ॥

ਬ੍ਰਹਮ ਸਰਬੰ ਸੇ। ਤਬਯਬ੍ਰਤੀਮਿਤੇ ਭਾਜਨ ਸਰਤਵ ਈਤ ਦਧਾਰਯਾ॥ ਨਾਮ ਸੰਕੀਰਤਨਾਦ ਨਯਨ ਮੋ ਚਕੋਅਨਯੋ ਬਿਦਯਤੇ।

ਬ੍ਰਹਮ ਹਰਿਬੰਸ ਪੁਰਾਣ ਮੋ ਲਿਖਾਹੈ:- ਬ੍ਰਹਮਾਜੀ ਕਹਿਤੇਹੈਂ"ਰਾਜਾ ਕਰਮ ਧੁਜ ਕੋ; 'ਹੇ ਰਾਜਨ! ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਤਾਈ ਸਾਚ ਕਹਿਤਾਹੋਂ॥ ਤੂੰ ਇਸਕੋ ਸੁਣ ਕਰ ਧਾਰਣ ਕਰ॥ ਨਾਮੁ ਕੀਰਤਤੇ ਭਿੰਨ ਇਸ ਜਗਤਮੋ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਮੁਕਤ ਕਰਣੇ ਵਾਲਾਹੈ ਨਹੀ॥ਨਾਮ, ਜਪ, ਕਰ ਆਪ ਭੀ ਮੁਕਤ ਹੋਤਾਹੈ; ਔਰਕੋ ਮੁਕਤ ਕਰਤਾਹੈ॥ ਐਸਾ ਔਰ ਕਿਆਹੈ; ਗਿਯਾਨ, ਜੋ ਨਿਹਕਾਮਕਾ ਸਿਮਰਣ॥ ਏਹੁਜੋ ਮੁਕੁਤਕੇ ਦਾਤਾ ਕਹੈਹੈ,ਈਹਾ ਭੀ ਮੁਕਤ ਕਰਣੇ ਵਾਲਾ ਨਾਮ ਹੀਹੈ॥" ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ'ਆਰਤੀ'ਕੀ ਟੀਕਾਮੋ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਰਨਨ ਕੀਆਹੈ॥ ਪੁਰਾਣਤਰ ਮੋ ਲਿਖਾਹੈ ਬਿਆਸ ਬਚਨ:- "ਗੋਬਿੰਦ ਤ੍ਰਿਮੁਦਾ ਯੁਕਤੋ ਕੀਰਤਰ ਯੇਤ ਯਸ ਤਵੱਨਯਧੀ॥ਪਾਵਨੇ ਨਚ ਧਨੇ ਨੇਨਯੰ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਧ੍ਰਿਤਾ॥

ਪੁਰਾਣਾਤਰਮੋ ਲਿਖਾਹੈ ਵਿਆਸ ਜੀ ਕਹਤੇਹੈ, ਮੁਨੀਸ੍ਵਰਕੋ; ਗੋਵਿੰਦ ਜੋ ਨਾਮਹੈ ਤਿਸਕੋ ਜੋ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਕਰ ਕਰ ਯੁਕਤ ਹੂਆ ਕੀਰਤਨ ਕਰਤਾਹੈ, ਸੋ ਪਰਮ ਪਾਵਨ ਪੁਰਖਹੈ॥ ਅਰੁ ਓਹੀ ਧੰਨ ਪੁਰਖ ਭੀਹੈ, ਤਿਸੀਨੇ ਤੋ ਇਹ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਧਾਰਣ ਕਰੀਹੈ॥ਨਹੀਤੋ ਪਾਪੀਓਂਕੇ ਭਾਰ ਕਰ ਕਰ ਦਬਾਈ ਹੂਈ ਚਲੀ ਜਾਤੀ ਰਸਾਤਲਕੋ ॥ ਕੁਲ ਕਾ ਉਧਾਰਣਾ ਤਿਸਕੇ ਆਗੇ ਕੋਣ ਸੀ ਬਾਤਹੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਪੁਰਾਣੇ॥ "ਜਪੰਤਿ ਨਾਰਾਇਣਾ ਯੇਤੀ, ਗੀਤ ਗੱਮਤੀ ਚਾਨਿ ਸੰਸਯਧ੍ਰਿਤ॥ ਮਹਾਪਾਪਤ ਤੇਨ ਕੋਟੀ ਕਲੰਨਾਕਿੰ" ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਪੁਰਾਣਮੋ ਲਿਖਾਹੈ:"ਬਾਵਨ ਭਗਵਾਨ ਕਹਤੇਹੈ,ਮੁਨੀਸ੍ਵਰੋਂ ਕੋ॥ "ਨਾਰਾਇਣ ਇਸ ਨਾਮਕੋ ਜਿਸਨੇ ਜਪਾਹੈ, ਅਰ 'ਰਾਮ' ਇਸ ਨਾਮਕੋ ਜਿਸਨੇ ਨਿਰੰਤਰ ਗਾਇਆਹੈ। ਕਿਆ ਤਿਸਨੇ ਨਾਮ ਆਪਣਾ ਕੋਟ ਕੁਲ ਮਹਾਪਾਪੋ ਤੇ ਨਹੀ ਉਧਾਰ ਕੀਆ?

ਸੂਰਯ ਪੁਰਾਣੇ॥ 'ਮਹਾਦੇਵ: ਕਲਯਾਨ ਬਾਣੀ ਯਸਯ ਮੁਖਾਬੁਜੇ॥ ਸੁਧਨਿਆ ਪਾਵਤਾ ਅਨਿਆ ਨਾਸੋ ਦ੍ਰਿਸ੍ਟੀ ਪਸ ਗੋਚਰਾਨ॥

ਮਾਹਾਂ ਪਾਤਕ ਯੁਕਤੋ ਤੋਪੀ ਕੀਰਤਨ ਨਿਸੰਹਰੰ॥ ਸੁਧ ਅੰਤ:ਕਰਣੋ ਭਵ ਤਵਾਜਾਯਤੇ ਪੰਗਤੇ ਪਾਵਨ॥"

ਸੂਰਯ ਪੁਰਾਣਮੋ ਲਿਖਾਹੈ; ਸੂਰਯ ਭਗਵਾਨ ਕਹਤੇਹੈ ਆਪਣੇ ਭਕਤੋਕੋ:"ਮਹਾਦੇਵ ਇਹ ਕਲਯਾਣ ਰੂਪੀ ਬਾਣੀ ਜਿਸਕੇ ਮੁਖ ਕਮਲ ਮੋ ਹੋ ਸੋ ਧੰਨ ਪੁਰਖਹੈ॥ ਸੋ ਤੋ ਸਭਕੋ ਭੀ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰ ਡਾਰਤਾਹੈ॥ ਔਰ ਕਿਨਕੋ ਜੋ ਜੋ ਉਸ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸਟਕੇ ਆਗੇ ਆਵਤੇਹੈ॥ ਤਿਨ ਸਭਕੋ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰ ਡਾਰਤਾਹੈ॥ ਜੋ ਮਹਾਪਾਪੋ ਕਰ ਕਰ ਯੁਕਤਭੀ ਹੈ॥ ਹਰ ਇਸ ਨਾਮੋਕੋ ਨਿਤ ਉਚਾਰਣ ਕਰਤਾਹੈ॥ ਐਸਾ ਪੁਰਖ ਸੁਧ ਅੰਤ:ਕਰਣ ਹੋਇ ਕਰ ਕਰ ਪੰਕਤਕੋ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾਹੈ। ਜਬ ਤਕਰ ਪਾਪਹੈ ਤਬ ਤਕਰਹੀ ਅਪਵਿਤ੍ਰਹੈ॥ ਅਰ ਤਬ ਕਰਹੀ ਆਵਾਂਗੋਣਭੀਹੈ ਸਿ ਯੁਕਤ ਪੁਰਖ ਜਿਸ ਪੰਕਤਮੋ ਬੈਠਾ,ਤਿਸ ਪੰਕਤ ਕੋਹੀ ਪਾਪ ਗਏ॥ ਅਰ ਪੰਕਤਹੀ ਆਵਾਗੌਣਤੇ ਰਹਤ ਭਈ।

ਕੇਦਾਰ ਖੰਡੇ:-ਸਿਵੇਤੀ ਦਿਵਅਖਰੰ ਨਾਮ ਮਹਾਪਾਪ ਪ੍ਰਣਾਸਨੰ॥ ਯੈਸਾ ਮੁਖੋ ਦਗਤਾ ਨ੍ਰੀਣਾਤਈ ਰਿਯੰਧਾ ਰਯਤੇ ਮਹੀ॥

ਕੇਦਾਰ ਖੰਡਮੋ ਲਿਖਾਹੈ॥ "ਸਿੰਕਦ ਕੁਮਾਰ ਕਹਤੇਹੈ"ਅਗਸਤ ਮੁਨਕੋ:'ਸ਼ਿਵ'ਇਹ ਜੋ 'ਦੋ'ਅਖਰ ਨਾਮਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਪਾਪੋਕਾ ਨਾਸ ਕਰਣੇ ਵਾਲਾਹੈ॥ ਜਿਨ ਨਰੋਕੋ ਮੁਖਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਉਚਾਰਣ ਹੋਤਾਹੈ;ਤਿਨੋਨੇਹੀ ਇਹੁ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਧਾਰਣ ਕਰੀਹੈ॥ ਨਹੀਤੋਂ ਪਾਪੀਓਕੇ ਭਾਰ ਕਰ ਦਬਾਈ ਹੁਈ ਚਲੀ ਜਾਤੀ ਰਸਾਤਨ ਕੋ"॥

ਸ਼ਿਵ ਰਹੱਸੇ॥ ਏਤੀ ਈ ਅਸੰਤਤ੍ਰ'ਸਤ'ਈਸ੍ਵਰ ਨਾਮਭਿਸਤੁ ਇਹ ਜਨਮਨਿ॥ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਵਾ ਪੁਜਯੇਤਸੁਭੰ ਕੁਲ ਕੋਟਿੰਸਮੁਧਰੇ॥

ਸਿਵ ਰਹੱਸਮੋ ਲਿਖਾਹੈ, ਇਹਜੋ ਮਹਾਵੇਦਦਾ ਅਸਤੋਤ੍ਰ'ਸਤਨਾਮਹੈ'ਇਨ ਨਾਮੋ ਕਰਕਰ ਏਕ ਵਾਰਭੀਜੋ ਇਸ ਜਨਮਮੋ ਸ਼ਿਵ ਪੂਜਨ ਕਰਤਾਹੈ॥ ਸੋ ਆਪਣੇ ਕੋਟ ਕੁਲਕਾ ਉਧਾਰ ਕਰਤਾਹੈ"ਸੰਕਰ ਸੰਹਿਤਾਯਾਂ:-"ਕਿੰਚਿਤ ਦਲੰ ਵਾਚੁਲਕੋ ਦਕੰਵਾ ਅਮੰਤ੍ਰਕੰ ਪਿਸਮੰਤ੍ਰ ਕੰਵਾ॥ ਯਾਪੂਜਯੇਤ ਸੰਕਰਮੂਰਧ ਨਿਭਕਤਿਆਸ ਵਸੰ ਕੋਟਿ ਆਸਿ ਲੋਕ ਮੇਤੀ"॥

ਸੰਕਰ ਸੰਹਿਤਾਮੋ ਲਿਖਾਹੈ॥ ਕਛ ਏਕ ਬਿਲ ਪੱਤ੍ਰ ਅਥਵਾ ਚੁਲੀ ਜਲਕੀ, ਅੰਮ੍ਰਤ ਕਹੈ ਅਥਵਾ ਸਮੰਤ੍ਰਕਹੈ ਜੋ ਭਕਤ ਕਰ ਕਰ ਪੂਜਨ ਕਰਤਾਹੈ ਸ਼ਿਵਲਿੰਗਕੇ ਉਪਰ॥ ਸੋ ਪੁਰਖ ਕੋਟ ਕੁਲ ਸੰਯਕੁਤ ਸ਼ਿਵਲੋਕਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾਹੈ॥

ਸਿਵ ਰਹੱਸੇ॥ ਦਿਵਤ੍ਰੈਰ ਬਿਲਵਦਲੇ ਰਸੰਜਯਤੀਯ ਪੁਮਾਨ॥ ਸਬੰਸ ਕੋਟੀ ਸੰਯੁਕਤ ਸਿਵਲੋ ਕੰਚ ਯਾਸਯਤੇ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸ਼ਿਵ ਰਹੱਸਮੋ ਲਿਖਾਹੈ॥ ਦੋਤੀਨ ਬਿਲਵ ਪੱਤ੍ਰੋ ਕਰ ਕਰ ਜੋ ਭਗਤਵਾਨ ਨਰ ਸ਼ਿਵ ਪੁਜਨ ਕਰਤਾਹੈ॥ ਸੋ ਕੋਟ ਵੰਸ ਸੰਯੁਕਤ ਸ਼ਿਵਲੋਕਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾਹੈ॥ ਪੂਜਾਮੋ ਭੀ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਕਰਣੇ ਵਾਲਾ ਨਾਮਹੀਹੈ। ਜੋਪੂਜਾ ਕਰੇਗਾਸੋ ਸ਼ਿਵ,ਵਿਸ਼ਨੁ ਨਾਮੁ ਲੇਕਰ ਹੀਤੋ ਪੂਜਾ ਕਰੇਗਾ॥ ਬਿਨਾ ਨਾਮਹੀਤੋ ਨ ਪੂਜਾ ਕਰੇਗਾ? ਅਬ ਦੇਵੀ ਨਾਮਕੀ ਮਹਮਾ ਕਹਤੇ ਹੈ॥ ਸ਼ਕਤਿ ਯਾਮਲ(ਤੰਤ੍ਰੇ):-

"ਸੰਕਟੰਸਗਰੁ ਪ੍ਰਾਪਯਜੋ ਸਿਮਰਤਿ ਮੁਹਰੁਮੁਹੁ॥ ਕੁਲ ਕੋਟਿ ਸਮਸਤਯ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਮਹੀਯਤੇ॥

ਏਕਤਾ ਸਰਬ ਤੀਰਥਨਿ,ਸਨਾਤ੍ਵਾ ਭਵਤੀਯਤਫਲੰ॥ ਤਤਫਲੰ ਕੋਟਿਗੁਣਾਤ ਦੁਰਗਾ ਦੁਰਗੇ ਤਿ ਕੀਰਤਨਾਤ"॥

ਸਕਤਿਯਾਮਲ ਮੋ ਲਿਖਾਹੈ॥ 'ਸੰਕਟਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇ ਕਰ ਕਰ ਜੋ ਦੁਰਗਾ ਨਾਮਕੋ ਵਾਰੰਵਾਰ ਜਪਤਾਹੈ॥ ਸੋ ਪੁਰਖ ਕੋਟ ਕੁਲਕਾ ਉਧਾਰ ਕਰਕਰ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਵਿਖੇ ਪੂਜਾ ਕਰਣੇਕੇ ਯੋਗ ਹੋਤਾਹੈ॥

ਸੰਕਟ ਸਮਨ ਪ੍ਰਾਪਤਾ ਈਹਾ ਸਮ ਅਰ ਅਨੁ ਜੋ ਉਪਸਰਗ ਦੀਏ ਹੈ; ਇਨਕਾ ਇਹ ਅਰਥਹੈ॥

ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰਕੋ ਸੰਕਟ ਮਾਨ ਕਰ ਬੈਰਾਗਕੋ ਧਾਰ ਧਰ ਕਰ ਜੋ ਦੁਰਗਾ ਨਾਮਕੋ ਵਾਰੰਵਾਰ ਜਪਤਾ ਹੈਂ । ਏਕ ਓਰ ਸਰਬ ਤੀਰਥ ਤਿਨਕਾ ਸਨਾਨ ਕਰਣੇਕਾ ਜੋ ਫਲ ਹੋਤਾਹੈ:ਸੋ ਫਲ ਦੁਰਗਾ ਦੁਰਗਾ ਐਸੇ ਕਰਣੇਤੇ ਕੋਟ ਗੁਣ ਅਧਕ ਹੋਤਾਹੈ॥

"ਬ੍ਰਹਮ ਸਰਬੰਮੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ: ਬਚਨਮਨਾਮ ਕੀਰਤਨ ਫਲੰ, ਬਿਧਿ ਧੰਨਿਸਮਯਨ ਸ੍ਮਧਧਾਤਿਮਨੂਚੇਤਨਤਾ ਰਥਬਾਦੰ॥

ਯੋ ਮਾਨਵਾ ਸਤਮਿਹਦੁਖਚਯੋਖਿਆਮਿ ਸੰਸਾਰ ਘੋਰ ਬਿਬਧਾਰ ਤਿਨਿ ਪੀੜਤਰੀ ॥"

ਬ੍ਰਹਮ ਸਬ੍ਸੰਵਮੋ ਲਿਖਾਹੈ॥ "ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਤੇਹੈ॥ ਮੇਰੇ ਨਾਮੋਕਾ ਜੋ ਕੀਰਤਨਹੈ ਤਿਨਕਾ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਫਲ ਸੁਣ ਕਰਕਰ ਜੋ ਇਨਪੈ ਸ਼ਰਧਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆਵਤਾ॥ ਇਹੀ ਮਾਨਤਾਹੈ, ਇਹ ਤੋ ਵਿਅਰਥ ਵੇਦਹੈ: ਝੂਠੀ ਉਪਮਾਹੈ, ਸੋ ਐਸਾ ਯੋ ਮਾਨਸਹੈ ਤਿਸਕੋ ਮੈ ਦੁਖ ਮੋ ਡਾਰਦੇਤਾਹੈ॥ ਸੰਸਾਰ ਜੋਹੈ ਘੋਰ, ਤਿਸ ਵਿਖੇ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਜੋਹੈ ਅੰਤਰ ਰੋਗ: ਤਿਨੋ ਕਰਕਰ ਪੀੜਾ ਇਮਾਨ ਹੁਆ ਅੰਗ ਜਿਸਕੇ, ਤਿਸਕੋ ਮੈ ਐਸਾ ਕਰ ਡਾਰਤਾਹੋਂ॥ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸਨ, ਮਹਾਦੇਵ, ਸਰਸਵਤੀ, ਲਖਮੀ, ਪਾਰਬਤੀ ਇਨਮੋ ਜਿਸ ਪਰ ਜਿਸ ਕੀ ਭਾਵਨਾ ਹੋਇ ਤਿਸਕਾ ਨਾਮ ਉਚਾਰਣ ਕਰੇ॥ ਆਪਭੀ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਹੋਵੇਗਾ,ਆਪਣੇ ਕੁਲਕੋ ਭੀਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਕਰੇਗ। ਔਰਕੋ ਭੀ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਕਰੇਗਾ॥ ਸਾਸਤ੍ਰੀ ਪਰਮਾਣਕਹੇ; ਅਬ ਭਾਖਾਕੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਹਤੇਹੈ॥

"ਤੇਰਾ ਜਨ ਕੁਲ ਉਧਾਰਣ ਆਇਆ" "ਆਪ ਤਰੇ ਸਗਲੇ ਕੁਲ ਤਾਰੇ" "ਸਗਲ ਸਮੂਹਲੈ ਉਧਰੇ ਨਾਨਕ ਜਿਨ ਪੂਰਣ ਬ੍ਰਹਮ ਪਛਾਤਾ"[36] ; ਪ੍ਰਸੰਗ ਪਾਇ ਕਰ ਪੰਚਾਇਤਕੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਹੇ, ਅਬ ਮੂਲਕੋ ਹੀ ਵਰਨਨ ਕਰਤੇ ਹੈ॥

ਪੰਚਪ੍ਰਧਾਨ॥

ਜਿਨ ਪੰਚੋਕੀ ਪ੍ਰਮਾਣਤਾ ਕਹੀ,ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਭੀਤੋ ਤਿਨਕੀਹੀਹੈ॥ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਕਿਸੀ ਔਰਕੀਤੋ ਨ ਹੋਵੇਗੀ॥

36. ਏਹ ਸ਼੍ਰੀਗੁਗ੍ਰੰਜੀ ਦੀਆਂ ਸਹੀ ਤੁਕਾਂ ਨਹੀਂ; ਸਹ ਪੰਨੇ: ਓ, 1123:5; ਅ. 362:10;1297; ਏ. 532:11 ਤੇ ਦੇਖੋ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪੰਚੇ ਪਾਵਹਿ ਦਰਗਹ ਮਾਨੁ॥

ਪੰਚ: ਸੰਤ ਜਨਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰਕੇ ਦਵਾਰੇ ਮਾਨ ਪਾਵਤੇਹੈ॥
ਪੰਚੇ ਸੋਹਹਿ ਦਰਿ ਰਾਜਾਨੁ॥

ਪੰਚ: ਸੰਤ ਜਨਕੀ ਪ੍ਰੇਮਸ੍ਵਰਕੇ ਦਵਾਰੇਕੇ ਰਾਹ ਜਾਤੇ ਹੁਏ ਸੋਭਾ ਪਾਵਤੇਹੈ॥
ਪੰਚਾਕਾ ਗੁਰੁ ਏਕੁ ਧਿਆਨੁ॥

ਪੰਚ ਜੋਹੈ, ਸੰਤ ਜਨ; ਸਰਬ ਜਗਤਕਾ ਗੁਰਜੋ ਏਕ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰਹੈ ਤਿਸੀ ਵਿਖੇ ਤਿਨਕਾ ਧਿਆਨਹੈ॥ ਤਬੀ ਤੋ ਸੰਤੋਨੇ ਪ੍ਰਮਾਣਤਾ ਪਾਈ; ਤਬੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਪਾਈ; ਤਬੀ ਮਾਨ ਪਾਇਆ; ਤਬੀ ਸ਼ੋਭਾ ਪਾਈ॥

ਜੇਕੋ ਕਹੈ ਕਰੈ ਵੀਚਾਰੁ॥ ਕਰਤੇਕੈ ਕਰਣੈ ਨਾਹੀ ਸੁਮਾਰੁ॥

ਜੇ ਕੋਈ ਵੀਚਾਰ ਕਰ ਕਰ ਕਹੇ, ਤੋ'ਕਰਤਾਕੈ ਕਰਣੈ'ਨੇ ਜੋ ਮਨਨਕੀ ਮਹਮਾ ਰਚੀਹੈ, ਤਿਸਕਾ ਕੁਛ ਸੁਮਾਰ ਨਹੀ॥ ਨਾਮਕੋ ਮਨਨ ਕਰ ਕਰ ਆਪਭੀ ਤਰਾ,ਅਰ ਆਪਣੇ ਕੁਲਕੋ ਭੀਤਾਰਾ;ਇਹ ਨਾਮਕੇ ਮਨਨਕੇ ਆਗੇ ਕੌਣਸੀ ਬਡੀ ਬਾਤਹੈ ॥ ਨਾਮਕੇ ਮਨਨਕੀ ਔਰ ਬਡੀ ਬਾਤ ਸ੍ਵਣ ਕਰੋ॥

ਧੌਲੁ ਧਰਮੁ ਦਇਆ ਕਾ ਪੂਤੁ॥ ਸੰਤੋਖੁ ਥਾਪਿ ਰਖਿਆ ਜਿਨਿ ਸੂਤਿ॥

ਪੁਰਾਣਮੋ ਲਿਖਤਾਹੈ 'ਧਰਤੀ' ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗਕੇ ਸਿਰ ਪਰਹੈ। ਕਿਸੀ ਪੁਰਾਣਮੋ ਇਹੁ ਭੀ ਲਿਖਤਾਹੈ 'ਧਰਤੀ' – ਅਸਟ ਹਸਤੀਓ ਕੀ ਪੀਠ ਪਰਹੈ। ਕਿਸੀ ਪੁਰਾਣਮੋ ਇਹੁ ਭੀ ਲਿਖਤਾਹੈ;'ਧਵਲ ਜੋਹੈ ਬੈਲ, ਧਰਤੀ; ਤਿਸਕੇ ਸਿਰਪਰਹੈ'॥ ਈਹਾਂ ਸੁਣਨੇ ਵਾਲੇਕੋ ਸੰਦੇਹ ਹੋਤਾਹੈ-ਸੰਦੇਹਕੋ ਦੂਰ ਕਰਨੇਕੇ ਨਮਿਤ ਇਸਕਾ ਨਿਰਣੈ ਕਰਤੇਹੈ ॥ ਬੀਚ ਸੋ ਤੇ ਧਰਤੀ ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗਕ ਸਿਰ ਪਰਹੈ:ਅਰ ਗਿਰਦੇ ਗਿਰਦੇ'ਦਿਗ ਹਸਤੀ'ਜੋਹੈ ਅਸ਼ਟ, ਤਿਨਕੀ ਪੀਠ ਪਰਹੈ॥ ਕਾਹੇਤੇ, ਧਰਤੀਤੋ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀਹੈ:ਆਪਣੇ ਭਾਰਸੋ ਆਪਨ ਟੂਟ ਪੜੇ॥ ਇਸੀ ਨਮਿਤ ਅਸਟ- ਹਸਤੀਓਕੇ ਅਸਟ ਖੰਭੇ ਲਗਾਇ ਦੀਏਹੈ॥ ਅਰ ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਸੰਯੁਗਤ ਦਿਗ ਹਸਤੀ ਧਵਲਕੇ ਸਿਰ ਪਰਹੈ॥ 'ਧਵਲ'ਜੋਹੈ ਸੋ'ਧਰਮ'ਹੈ॥ ਤਬੀਤੋ ਨਹੀ ਏਤੇ ਭਾਰਸੋ ਡੋਲਤਾ॥ ਅਰ ਦਇਆਦਾ ਪੁਤ੍ਰਹੈ॥ ਜੋ ਦਇਆ ਹੋਵੇ, ਤਬੀਤੋ ਧਰਮ ਉਪਜੈ। ਬਿਨਾ ਦਇਆ ਧਰਮ ਹੋਤਾਤੋ ਨਹੀ: ਜੋ ਧਰਮ ਹੋਵੇ, ਤਬੀਤੋ ਸੰਤੋਖ ਉਪਜੇ॥ ਧਵਲ ਸੰਤੋਖ-ਪਰਹੈ॥ ਸੰਤੋਖ ਨਿਰਾਧਾਰਹੈ॥ ਸੰਤੋਖ ਕਿਸੀਕਾ ਆਸਰਾ ਨਹੀ ਚਾਹਤਾ॥ ਤਬੀਤੋ ਸੂਤੀ ਕਿਆ-ਕਹੀਏ, ਏਤਾ ਭਾਰ ਤਿਸਨੇ ਥਾਪਿ ਰਖਿਆਹੈ॥ ਨਹੀਤੋ ਭਾਰ ਕਿਸਨੇ ਥਾਪਿ ਰਖਿਆਹੈ? ਨਹੀਤੋ ਡੁਲਾਇਮਾਨ ਹੋਤਾ॥ ਅਬ ਇਸਕੋ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਕਰ ਦੇਖਾ ਚਾਹੀਏ॥ ਧਵਲ ਤਬੀਤੋ ਐਸਾ ਹੁਆ, ਜਬ ਐਸਾ ਕਰਮ ਕੀਆ॥ ਕਰਮ ਤਬੀ ਕੀਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਗੁਰੋਕੇ ਵਚਨ ਸੁਣ ਕਰ ਮਾਨੇ ਹੋਵੇਗੇ॥ ਮਾਨੇ ਬਿਨਾ ਤੋ ਕੋਈ ਕਿਛ ਕਰਮ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਤਾ॥ ਇਹੁ ਸਭ ਮਨਨ ਕਾ ਹੀ ਪਰਤਾਪਹੈ॥

ਜੇ ਕੋ ਬੁਝੈ ਹੋਵੈ ਸਚਿਆਰੁ॥

ਜੇ ਕੋਈ ਮਨਨਕੀ ਮਹਮਾਕੋ ਬੂਝਤਾਹੈ: ਸੋ ਸਚਿਆਰ, ਕਿਆ-ਕਹੀਏ, ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਰੂਪੀ ਹੋਤਾਹੈ॥

ਧਵਲੈ ਉਪਰਿ ਕੇਤਾ ਭਾਰੁ॥ ਧਰਤੀ ਹੋਰੁ ਪਰੈ ਹੋਰੁਹੋਰੁ॥ ਤਿਸਤੇ ਭਾਰੁ ਤਲੈ ਕਵਣ ਜੋਰੁ॥
ਧਵਲੈ ਉਪਰਿ ਕੇਤਾ ਭਾਰੁਹੈ:ਧਰਤੀ ਤਿਸਕੇ ਪਰੇ ਔਰ ਧਰਤੀ,ਤਿਸਤੇ ਪਰੇ ਔਰ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਧਰਤੀ॥ ਪ੍ਰਥਮਤੋਂ ਕੁਛ ਧਰਤੀਓਂਕਾ ਹੀਅੰਤ ਨਹੀਂ॥ ਧਰਤੀ ਏਕ ਹੀਹੈ॥ ਧਰਤੀ ਸਬਦ ਕਰ ਕਰ ਈਹਾ ਦੇਸ, ਖੰਡ, ਦਵੀਪ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰੇ॥ ਤਿਸਤੇ ਮੈ ਇਹ ਪੂਛਤਾਹੋ; ਏਤਾਜੋ ਧਰਤੀਓਂਕਾ ਭਾਰਹੈ, ਤਿਸਕੋ ਜਿਸਨੇ ਥਾਪਿ ਰਖਾਹੈ,ਤਿਸ ਕੇ ਤਲੈ ਜੋਰ ਕਿਸਕਾਹੈ?॥ ਏਤਾ ਭਾਰ ਨਹੀਂ ਡੋਲਤਾ, ਅਡੋਲਤੋ ਏਕ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਹੀਹੈ॥ ਤਾਂਤੇ ਈਹਾਂ ਇਹ ਨਿਸਚੇ ਕਰਣਾ; ਧਵਲ, ਮਨਨਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਰੂਪਹੀ ਹੂਆ:ਔਰ ਭੀਜੋ ਕੋਈ ਮਨਨ ਕਰੇਗਾ,ਸੋਭੀ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰਹੀ ਹੋਵੇਗਾ: ਏਤਾ ਕਹਣੇਕਾ ਇਹੀ ਤਾਤਪਰਯ ਥਾ॥

ਨਨੁ॥ ਬਡਾਈ ਈਹਾ ਸੰਤੋਖਕੀ ਦ੍ਰਿਸਟ ਆਵਤੀਹੈ:ਜਿਸਨੇ ਧਵਲਕੋਭੀ ਥਾਪ ਰਖਾ,ਧਵਲਕੀ ਬਡਾਈ ਕਿਉ ਕਹਤੇਹੈ? ਤਿਸਕਾ ਉਤਰ॥ ਤੁਮਾਰਾ ਸੰਤੋਖ ਤੁਮਾਰੇਸੋ ਭਿੰਨਤੋਂ ਨਹੀਂ॥ਜੋ ਤੁਮ ਸੰਤੋਖਕਰੋਗੇ,ਤਬੀਤੋ ਸੰਤੋਖ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਬਾਹਰ ਸੋਤੋ ਨ ਆਣ ਪੜੇਗਾ। ਤੇਸੇਹੀ ਜੋਧ-ਵਲਨੇ ਸੰਤੋਖ ਕੀਆ?ਜੈਸੇ ਲੂਭ-ਜੰਤੁ ਆਪਣੇ ਮੁਖਸੋ ਤਾਰ ਨਿਕਾਸਤਾਹੈ:ਤਿਸਕੇ ਆਸਰੇ ਝੂਲਤਾਹੈ, ਨਹੀਤੋ ਗਿੜ ਪੜਤਾ॥ ਬਡਾਈਤੋ ਈਹਾ ਲੂਭੇ ਕੀਹੈ, ਜਿਸਕੀ ਤਾਰ ਹੈ॥ ਤਾਰ ਕੀ ਬਡਾਈ ਤੋ ਨਹੀਂ: ਤਾਤੇ ਬਡਾਈ ਧਵਲਕੀ ਹੀਹੈ, ਜਿਸਨੇ ਸੰਤੋਖ ਕਿਆ॥

ਕਰਤੇ ਕੈ ਕਰਣੈ ਨਾਹੀ ਸੁਮਾਰੁ॥

ਇਹ ਜੋ ਕਹਾ, ਅਬ ਇਸੀਕੋ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰ ਕਰ ਕਹਤੇ ਹੈ;-

ਜੀਅ ਜਾਤਿ ਰੰਗਾਕੇ ਨਾਵ ॥ ਸਭਨਾ ਲਿਖਿਆ ਵੁੜੀ ਕਲਾਮ॥

ਜੀਵ ਜੋਹੈ ਸਰਬ ਜਗਤਕੋ ਅਰ ਤਿਨ ਕੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਜੋਹੈ: ਮਾਨੁਖਾਦਿਕ, ਅਰ ਤਿਸਕੋ ਰੰਗਾਕੇ ਕਿਆ-ਕਹੀਏ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤਕੇ ਨਾਮਹੈ; ਇੰਦ੍ਰ, ਚੰਦ੍ਰਾਦਿਕ ਤੇ ਸਰਬੋਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰੋਮੋ ਇਹੀ ਲਿਖਾ॥ 'ਕਲਮ ਵੁੜੀ' ਕਿਆ-ਕਹੀਏ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰਕੀ ਨੇਤ ਰਚੀ ਹੂਈ॥ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਆਦਿ ਵਿਖੇ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰਨੇ ਨੇਤ ਰਚੀ ਥੀ; ਜੈਸਾ ਜੈਸਾ ਕਰਮ ਕਰੇ, ਤੈਸਾ ਤੈਸਾਹੀ ਫਲ ਭੀ ਪਾਵੇ, ਸੋ ਸੱਤ ਹੂਆ॥ ਧਵਲ ਐਸਾ:ਤਬੀ ਤੋ ਹੂਆ, ਜੋ ਐਸਾ ਕਰਮ ਕੀਆ॥ ਕਰਮ ਤਬੀ ਕੀਆ,ਜੋ ਗੁਰੋਕੇ ਵਚਨ ਸੁਣ ਕਰ ਮਾਨੇ,ਅਰ ਏਕ ਐਸਾ ਮਨਨ ਹੀਨ ਅਲਪ-ਜੰਤ ਹੋਤਾਹੈ, ਸੋ ਪੈਸਾ ਭਰ ਭਰ ਹੀਸੋ ਮਰ ਜਾਤਾਹੈ॥ ਇਹ ਸਭ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਕਰਮਕਾ ਹੀਤੋ ਫਲਹੈ॥ ਐਸੇ ਅਨੰਤ ਕਰਮ ਅਰ ਅਨੰਤ ਹੀ ਤਿਨਕੇ ਫਲ ਭੀ॥

ਏਹੁ ਲੇਖਾ ਲਿਖਿ ਜਾਣੈ ਕੋਇ॥

ਇਹ ਲੇਖਾ ਕੋਈ ਲਿਖ ਜਾਣਤਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਭੀਤੋ ਨਹੀ ਲਿਖ ਜਾਣਤਾ; ਕਾਹੇਤੇ;-

ਲੇਖਾ ਲਿਖਿਆ ਕੇਤਾ ਹੋਇ॥

ਲੇਖਾ ਲਿਖਿਆ ਹੂਆ ਕੇਤਾ ਹੋਵੇਗਾ? ਪ੍ਰਥਮਤੋ ਜਗਤਹੀ ਅੰਨ; ਤਿਨ ਜਗਤੋਂ ਵਿਖੇ ਕੇਤੇ ਏਕ ਜੀਵਹੈ, ਅਰ ਕੇਤੀਆ ਤਿਨ ਕੀਆਂ ਜਾਤੀਹੈਂ, ਅਰ ਕੇਤੇ ਤਿਨਕੇ ਰੂਪਹੈ, ਕੇਤੇ ਤਿਨਕੇ ਨਾਮ, ਕੇਤੇ ਤਿਨਕੇ ਕਰਮ, ਕੇਤੇ ਕਰਮੋਕੇ ਫਲ: ਸੋ ਲਿਖੇ ਹੂਏ ਕੇਤੇਕੂ ਹੋਵਇਗੇ ? ਕੋਈ ਭੀਤੋ ਨ ਲਿਖ ਸਕੇਗਾ॥

ਕੇਤਾ ਤਾਣੁ ਸੁਆਲਿਹੁ ਰੂਪੁ॥ ਕੇਤੀ ਦਾਤਿ ਜਾਣੈ ਕੋਣੁ ਕੂਤੁ॥

ਕੇਤਾ ਏਕ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰਕੋ'ਬਲ'ਹੈ? ਜਿਸਨੇ ਏਤੇ ਰੂਪ'ਸੁਆਲਿਓ'ਕਿਆ-ਕਹੀਏ ਬਣਾਏ॥ਅਰ ਕੇਤੀ ਏਕ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਦਾਤਹੈ? ਕਿਸ ਕਰਮ ਕਾ ਕੌਣਸਾ ਫਲ? ਕਿਸਨ ਪਾਇਆ? ਇਸਕੋ ਕੌਣ ਜਾਣੇ? ਅਰ 'ਸੂਤ' ਕਿਆ ਕਹੀਏ ਕਿਸਤੇ ਜਾਣੇ?

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕੀਤਾ ਪਸਾਉ ਏਕੋ ਕਵਾਉ॥ ਤਿਸ ਤੇ ਹੋਇ ਲਖ ਦਰੀਆਉ॥

ਕੀਆ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰਨੇ ਪਸਾਉ,ਕਿਆ-ਕਹੀਏ,ਪਸਾਰਾ ਏਕ ਹੀਜੋ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਥਾ, ਸੋ 'ਕਵਾਉ' ਕਿਆ ਕਹੀਏ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸਨ, ਮਹਾਦੇਵ ਰੂਪ ਹੂਆ॥ ਏਕਾਖਰੀ ਕੋਸ਼ਮੋ:- 'ਕ' ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਕਾ ਕਹਾ ਹੈ॥ ਅਰ 'ਵਾ' ਨਾਮ ਵਿਸ਼ਨੁ ਜੀ ਕਾ ਹੈ॥ ਅਰ 'ਓ' ਨਾਮ ਮਹਾਦੇਵ ਕਾ ਹੈ॥ ਤਿਸ 'ਕਵਾਉ' ਬ੍ਰਹਮ, ਵਿਸ਼ਨ, ਮਹਾਦੇਵਤੇ ਲਖ ਦਰੀਆਉ, ਕਿਆ ਕਹੀਏ, ਲਾਖੋਂ ਜਗਤ ਉਪਜੇ॥

ਨਨੁ: ਜਗਤ ਹੀ ਕਹਣੈ ਥੇ, ਦਰੀਆਉ ਕਿਉ ਕਹੇ?

ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਰ॥ ਦਰੀਆਉ ਜੋ ਹੋਤਾਹੈ ਪਰਵਾਹ ਰੂਪ ਹੋਤਾਹੈ॥ ਦ੍ਰਿਸਟਤੋ ਉਹੀ ਜਲ ਆਵਤਾਹੈ॥ ਓਹੁ ਜਲ ਹੋਤਾਤੋ ਨਹੀ? ਖਿਣ ਖਿਣ ਵਿਖੇ ਨੂਤਨ ਨੂਤਨ ਹੀ ਜਲ ਆਵਤਾਹੈ॥ ਤੈਸੇਹੀ ਜਗਤਭੀ ਖਿਣ ਖਿਣ ਵਿਖੇ ਨੂਤਨ ਨੂਤਨਹੀ ਹੋਤਾਹੈ;ਦ੍ਰਿਸਟ ਉਹੀ ਆਵਤਾਹੈ; ਤਬੀ ਤੋ ਦਰੀਆਉ ਕਹਾ॥

ਨਨੁ:- ਆਦਿ ਵਿਖੇਹੀ ਤੁਮਨੇ ਵਰਨਨ ਕੀਆ, ਸਬਦਕਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰਕਰਣਤੋ ਹੋਤਾਹੈ। ਕੇਵਲ ਸਬਦਤੇ ਸਬਦ ਕਾ ਅਰਥ ਹੋਤਾ ਨਹੀ॥ ਪ੍ਰਕਰਣਤੋ ਈਹਾ 'ਨਾਮ'ਕੇ ਪ੍ਰਕਰਣਕਾਖ॥ ਫੇਰ ਏਤ ਕਛ ਕਾਹੇਕੋ ਕਹਾ ? ਇਹਤੋ ਪ੍ਰਕਾਰਣ ਸਾਥ ਮਿਲਤਾ ਨਹੀਂ ? ਤਿਸਕਾ ਉਤਰ:ਤੁਮ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾਹੀ ਕਹਤੇਹੋ:'ਕਰਤੇਕੈ ਕਰਣੈ ਨਾਹੀ ਸੁਮਾਰੁ' ਇਹ ਜੋ ਕਹਾ,ਇਸਕਾ ਇਹੀ ਅਰਥਹੈ॥ ਮਨਨ-ਸ਼ੀਲ ਭੀ ਕਰਤਾਨੇ ਹੀ ਕੀਏ। ਫੇਰ ਕਹਾ 'ਤਿਸਤੇ ਹੋਇ ਲਖ ਦਰੀਆਉ'। ਇਸਕਾ ਇਹੀ ਅਰਥ ਹੈ 'ਜੋ ਮਨਨ ਸਫਲ ਹੋਵੇਗਾ, ਤੋ ਕੁਲ ਸੰਯੁਗਤ ਲਾਖੋ ਦਰੀਆ ਉਤੇ ਪਾਰ ਉਤਰੇਗਾ॥ ਅਰ ਜੋ ਮਨਨਹੀ ਨ ਹੋਵੇਗਾ, ਤੋਂ ਜਗਤ ਰੂਪੀ ਜੋ ਲਾਖੋ ਦਰੀਆਉਹੈ, ਤਿਨਮੋ ਡੂਬੇਗਾ। ਆਵਾਗੋਣ ਤੇਰਾ ਕਬੀ ਛੂਟੇਗਾ ਨਹੀਂ॥

ਮੰਨੈ ਮੁਹਿ ਚੋਟਾ ਨ ਖਾਇ॥ ਮੰਨੈ ਜਮ ਕੈ ਸਾਥਿ ਨ ਜਾਇ॥

ਇਹ ਗੁਰੋ ਕਾ ਸਿਖ ਕੋ ਉਪਦੇਸ ਹੈ॥ ਜਬ ਤਕਰ ਗੁਰੁ ਬੁਰੇ ਕਰਮ ਵਿਖੇ ਭੈ ਨ ਦਿਖਲਾਵਹਿਗੇ॥ ਤਬ ਤਕਰ ਸਿਖਕੋ ਭਲੈ ਕਰਮ ਵਿਖੇ ਰੁਚਿਕਰ ਉਪਜੇਗੀ॥

ਕੁਦਰਤਿ ਕਵਣ ਕਹਾ ਵੀਚਾਰੁ॥

ਅਨੰਤ ਜੀਵ ਤਿਨਕੋ ਅਨੰਤ ਸੁਭਾ-ਸੁਭ ਕਰਮ ਤਿਨਕੇ ਅਨੰਤ ਸੁਖ-ਦੁਖਾਦਿਕ ਫਲ; ਇਸ ਕਰਮਕਾ ਇਹ ਫਲਹੈ,ਅਰ ਇਸ ਕਰਮਕਾ ਇਹ ਫਲਹੈ॥ ਮੇਰੀ ਕਿਆ ਕੁਦਰਤਹੈ, ਮੈ ਤਿਨਕੋ ਵੀਚਾਰ ਕਰ ਕਰ ਕਹੋਗਾ॥ ਨਨੁ: ਜੋ ਨਹੀ ਤੁਮਾਰੀ ਕੁਦਰਤ, ਤੋ ਕਾਹੇ; ਕੋ ਕਹਤ ਹੈ? ਤਿਸਕਾ ਉਤਰ ਕਹਤੇਹੈ:-

ਵਾਰਿਆ ਨ ਜਾਵਾ ਏਕ ਵਾਰ॥

ਜੇਤੂ ਮੇਰੇ ਤਾਈ ਵਾਰੇ, ਕਿਆ ਕਹੀਏ, ਮੰਨੇ ਕਰੇ, ਵੋ ਤੂ ਮਤ ਕਰੁ, ਜੋ ਤੂ ਮਤ ਕਰ, ਤੋਂ ਤੇਰਾ ਮਨੇ ਕੀਆ ਹੂਆ? ਸੇ ਏਕ ਵਾਰ ਭੀ ਨ ਮਾਨੋਗਾ॥ ਕਾਹਤੇ,ਸਰਬਤੋ ਅਨੰਤਹੈ,ਤਿਸਕੇ ਕਹਣੇ ਕੋਤੋ ਕੋਈ ਭੀ ਸਮਰਥਨ ਹੀ; ਜੇਤਾ ਸਮਰਥ ਹੋਵੇ ਤੇਤਾ ਤੋ ਕਹਾ ਚਾਹੀਏ॥ ਭਲੇ ਕਰਮਕਾ ਫਲ ਭਲਾ ਅਰ ਬੁਰੇ ਕਰਮਕਾ ਬੁਰਾ॥ ਤਾਤੇ ਇਸਕਾ ਗ੍ਰਹਣ ਤਿਆਗ ਕੀਆ ਕਰਾਇਆ ਹੀ ਚਾਹੀਏ, ਤਾਤੇ ਮੈ ਇਹੀ ਕਹਤਾਹੋ:-

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜੰ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ॥ ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ॥ 16॥

ਮਹਾਰਾਜ ਕੋ ਜੋ ਬਾਤ ਭਾਵਤੀ ਹੈ, ਸੋਹੀ ਭਲੀ ਬਾਤ ਹੈ॥ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰਕੋ ਭਗਤਿਹੀ ਪਿਆਰੀ, ਜੋਕੋ ਕਰੇ,ਸੋਈ ਅਧਿਕਾਰੀ॥ ਤਾਤੇ ਆਪਕੋ ਭਗਤਿਹੀ ਭਾਵਤੀਹੈ; ਜਾਤੇ ਤੂ ਆਪ ਸੱਤ-ਰੂਪ ਨਿਰਾਕਾਰਹੈ, ਤਾਤੇ ਆਪਣੇ ਭਗਤੋਕੋ ਭੀ ਸੱਤ ਰੂਪ ਨਿਰਾਕਾਰਹੀ ਕਰ ਡਾਰਤਾਹੈ॥ ਏਤਾ ਕਹਣੇਕਾ ਇਹੀ ਤਾਤਪਰਯਹੈ॥ 'ਜੋ ਤੁਧ ਭਾਵੇ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ';ਇਸਕਾ ਅਰਥਤੋ ਅਪਰੋਖ ਸ੍ਵਾਤਮ ਵਿਸ਼ੇਕਾ ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਤਾਹੈ; ਸ੍ਵਾਤਮ ਵਿਸੇਕਾ ਨਹੀ, ਉਪਦੇਸ ਹੀਹੈ। ਕਾਹੇਤੇ, ਜੋ ਗੁਰੋਕਾ ਇਸ਼ਟ ਹੋਤਾਹੈ ਸੋਈਤੇ ਉਪਦੇਸ ਕਰਤੇਹੈ॥ ਜੋ ਸ੍ਵਾਤਮ ਵਿਸ਼ੇ ਕਹੋ, ਤਾਤੇ 'ਤਿਸਤੇ ਹੋਇ ਲਖ ਦਰੀਆਉ' ਕਾਹੇਕੋ ਕਹਤੇ॥ ਇਸਕਾ ਅਰਥਤੋ ਪਰੋਖਪਰ ਵਿਸ਼ੇਕ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਹੋਤਾਹੈ; ਈਹਾ ਤਕਰ ਮਨਨ ਗਯਾਨ ਕੀ ਮਹਮਾ ਕਹੀ॥

ਨੰ.5. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਵੀ ਚੂੜਾਮਣੀ (ਨਿਰਮਲ-ਗਿਆਨੀ)

ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ, ਪੰਚ ਪਰਧਾਨੁ ॥ ਪੰਚੇ ਪਾਵਹਿ, ਦਰਗਹਿ ਮਾਨੁ ॥
ਪੰਚੇ ਸੋਹਹਿ, ਦਰਿ ਰਾਜਾਨੁ ॥ ਪੰਚਾਕਾ ਗੁਰੁ ਏਕੁ, ਧਿਆਨੁ ॥

ਟੀਕਾ:- ਇਨ ਤੁਕਨਕੋ ਅਰਥ ਅਨੇਕਹੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬੁਧਿਵਾਂਨ ਕਰਤਹੇ ॥ ਅਰ ਪੂਰਬ ਸ੍ਵਨ ਮਨਨ ਕਹਯੋਹੈ । ਈਹਾਂ ਅਬਿ ਨਿਧਯਾਸਨ ਕੋਭੀ ਬਰਨਨਹੈ ॥ ਯਾ ਅਰਥ ਇਮ ਤੁਕਨਿਕੇ ਹਮਭੀ ਜੇਤੀਕ ਬੁੱਧ--ਜੈਸੋ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇਤਹੈ॥

ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ:- ਪੰਚਕੋ ਅਰਥ ਪਰਮਾਤਮਾ ਬ੍ਰਹਮਕੋਭੀ ਨਾਮਹੈ। "ਪ੍ਰਪੰਚ ਰਚਿਤੀ ਸੋ ਪੰਚ"॥ ਪੰਚ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮਹੈ ਸੋ ਪ੍ਰਮਾਣੂਹੈ; 'ਵਕਾਰ'ਕੋ'ਮਕਾਰ' ਬਨਤਹੈ। ਤਿਸਤੇ ਅਕਾਰ ਨਿਕਸੇ, 'ਪਰਮਾਣੂ'ਹੋਤਹੈ ॥ ਅਣੁ ਜੋਹੈ,ਸੋ ਇੰਦ੍ਰੀਕੋ ਬਿਸੈ ਨਹੀਂ ਹੋਤਹੈ। ਅਰਥ ਇਹ, ਜੋ ਸੂਖਮ ਤੇਭੀ ਸੂਖਮਹੈ; ਪੰਚ ਪਰਧਾਨ ਹੈ ।ਪੰਚ ਪਰਧਾਨ:-ਸੋਈ ਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਧਾਨਹੈ; ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਾਮ ਮੁਖਯਕੋਹੈ। ਤਨ ਅੰਤਹ:ਕਰਣ ਸਰਬਮੈ ਆਤਮਾ ਮੁਖਯਹੈ ॥ ਪੰਚੇ ਪਾਵਹਿ, ਦਰਗਹਿ ਮਾਨੁ ॥ ਪੰਚਹੀ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮਹੈ, 'ਦਰ' ਇੰਦ੍ਰੀਓ ਕੇ ਹੋ ਕਰ ਗੇਯ, ਮਾਨਕੋ, ਗਾਨ ਪਾਵਤਹੈ। ਗਹਕੋ ਅਰਥ ਗੇਯ ਮਾਨਕੋ ਅਰਥ ਗਯਾਨ॥ ਜਬ ਨੇਤ੍ਰ ਦਵਾਰਾ ਚੇਤਨਕੇ ਅਨਸੂਤਹੋ ਕਰ ਅੰਤਹ:ਕਰਣਕੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ਵਹਿਰਕੋ ਜਾਤਹੈ । ਅਗਾਰੀ ਪਦਾਰਥ ਜੋ ਗੇਯ, ਤਿਸਕੇ ਦਾਤ ਰਹੋ ਇਕੈ ਗਯਾਨ ਪਾਵਤਹੈ ॥ ਬ੍ਰਿਤਿ ਅਵਛਿੰਨ ਚਿੱਤ ਘਟ ਅਵਛਿੰਨ ਚਿਤ ਦੋਨੋ ਅਵਰਨ ਸੰਘਾਰਕੇ ਏਕਤਾ ਹੋਤਹੈ । ਗ਼ਯਾਤਾ ਗਯਾਨ ਗਯਯੇਯ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਜੋਹੈ ਤਿਸਮੇ ਬ੍ਰਹਮ ਮਿਲਯੋ ਹੋਯੋਹੈ ॥ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ: ਜੈਸੇ ਤਲਾਵਕੋ ਪਾਣੀ ਕੂਲ ਦ੍ਵਾਰ ਹੋਕਰ ਕਯਾਰੀ ਰੂਪਹੋ ਜਾਤਾਹੈ। ਆਕਾਸ਼ ਤੀਨੋਮੇ ਏਕ ਰਸਹੈ; ਐਸੇ ਜਾਨਨਾ॥ ਪੰਚੇ ਸੋਹਹਿ, ਦਰਿ ਰਾਜਾਨੁ ॥

ਪੰਚਹੀ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮਹੈ, ਦਰ ਕਹੀਏ ਬੀਚ, ਰਾਜਾਨਰਾਜਾ ਬਨਯੋ ਸੋਹਤਹੈ॥ ਕਿੰਵਾ;ਦਰ, ਇੰਦ੍ਰੀਓਕੇ ਜੋਹੈ ਤਹਾਂ ਰਾਜਾ ਬਨਯੋ ਸੋਹਤਹੈ। ਸਭਨਕੋ ਚੇਤਨ ਸੱਤਾਦੇ ਰਹਯੋਹੈ। ਜੈਸੇ ਰਾਜਾ ਸੈਨਾਕੋ ਦੇਰਕ ਪੋਖਤਹੈ॥ ਪੰਚਾਕਾ ਗੁਰੁ ਏਕੁ, ਧਿਆਨੁ ॥ ਪੰਚ ਜੋ ਪ੍ਰਾਂਨ, ਤਿਨਕੋਭੀ ਚੇਤਨਤਾ ਦੇ ਰਹਯੋਹੈ, ਏਕ ਬ੍ਰਹਮਹੀ; ਹੇ ਸਿਖ ਤਿਸਕੋ ਧਯਾਨ ਕਰ,ਯਾਮੈ ਭੀ ਨਿਦਧਯਾਸਨ ਬਨਯੋ; ਜੋ ਸਰਬਮੈ ਬ੍ਰਹਮਕੋਹੀ ਨਿਰਨੇ ਕਰਯੋ॥

ਦੁਤੀਯ ਅਰਥ:- ਪੰਚ ਨਾਮ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟ ਪੁਰਖਹੁ ਕਾਬੋਹੈ। ਇਹਾਂ ਨਾਮ ਜਗਤਮੇ ਰੂਢੀਹੈ, ਸੋ ਕੌਨ ਸੰਤ ਸਰਬਤੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟਹੈ; ਸੋਇ ਸਰਬ ਜਗਤਮੇ ਪ੍ਰਮਾਣਹੈ, ਕਯਾ;ਮਾਨਨੀਯਹੈ, ਸੋਈ ਪ੍ਰਧਾਨ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮੁਖਜਹੈ॥ ਰਿਖੋ ਮੁਨੋਮੇ ਸੇ ਪੰਚਹੀ ਪ੍ਰਲੋਕਮੇ ਮਾਨ ਪਾਵਤਹੈ; ਆਦਰ ਹੋਤੇਹੈ। ਰਾਜਨ, ਜੋ ਪ੍ਰੇਮੇਸੁਰ,ਤਿਸਕੇ ਦਰ ਪਰ ਸੋ ਸੰਤਹੀ ਸੋਹਤਹੈ; ਅਰਥ ਇਹ,ਜਿਨੋਨੇ ਮਨ ਇੰਦ੍ਰੈ ਵਸਕੀਏਹੈ; ਤਨ ਸੰਤਹੁਕਾ ਗੁਰੁ ਏਕ ਪ੍ਰਮੇਸੁਰਕੋ ਧਜਾਨਹੈ,ਸੋਈ ਸੰਤਹੈ!ਅਪਨੇ ਸਰੂਪਕੀ ਦਿਸਬ੍ਰਿਤ ਕਰੀਹੈ। ਜਿਨਨੋਨੇ, ਯਾ ਅਰਥਮੇ ਨਿਦਧਜਾਸਨ ਕਰਨਵਾਰੇਯੋ ਕੀ ਮਹਿਮਾ; ਜੈਸੇ ਸ੍ਰਵਣ ਮਨਨ ਕਰਨਿ ਵਾਰਯੋਕੀ ਮਹਿਮਾ ਪੂਰਬ ਕਹਿ ਆਏਹੈ ॥

ਤ੍ਰਿਤੀਯ ਅਰਥ:-ਪੰਚ ਪ੍ਰਮਾਣ'ਪੰਚ ਜੋ ਤੱਤਹੈ,ਤਿਨਪਰ ਪ੍ਰਮਾਣਹੈ। ਜਾਂਤੇ ਪੰਚ ਤਤਹੀ ਪੰਚੀ-ਕਰਣ ਹੋਇ ਜਗਤਕੋ ਸਿਰਜਤ ਭਏ;ਔਰ ਗ੍ਰੰਥਨਮੇ ਪੰਚੀ-ਕਰਣਕੋ ਬਿਸਤਾਰਸੋਂ ਕਹਯੋਹੈ;ਤਹਾਂ ਦੇਖ ਲੇਨਾ[37] ਪੰਚ ਪਰਧਾਨ। :-ਗਜਾਨੋਂਦ੍ਰੈ ਪੰਚਸੋ ਸਰੀਰਮੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਹੀਏ ਮੁਖਜਹੈ,ਤਿਨਕਰ ਸਰਬ ਬਿਬਹਾਰ ਸਿੱਧ ਹੋਤਾਹੈ; "ਪੰਚਹਿ ਪਾਵਹਿ ਦਰਗਹਿ ਮਾਨ"॥ ਪੰਚਜੇ: ਸਤ ਸੰਤੋਖਾਦਿਕ ਗੁਣਹੈ;ਸੋ ਦਰਗਾਂਹਮੋ ਮਾਨ ਪਾਵਤੇਹੈ;ਅਰਥਾਤ;ਇਹਜੋ ਇਨੋ ਕਰਹੀ ਸੰਤ ਬਨਤਹੈ। "ਪੰਚੇ ਸੋਹਹਿ, ਦਰਿ ਰਾਜਾਨੁ"॥

ਰਾਜਾਨ ਕਹੀਏ, ਸਰਬ ਸ੍ਰੈਸਟਕੋ ਰਾਜਾ ਤਿਸਕਾ ਦਵਾਰ ਦਸਮ ਸਥਾਂਨ,ਤਹਾਂ ਪੰਚ ਸਬਦ ਸੋਹਤਹੈ ॥ ਦਸਮੈ ਦਵਾਰਕੇ ਬਿਖੇ ਪੰਚ ਸ਼ਬਦ ਬੀ ਕਹਤਹੈ;ਕਹੂੰ'ਦਸ'ਬੀ ਗਿਨਤਹੈ;ਸੋ ਦੋਨੋਹੀ ਬਾਜਤੇ ਰਹਤਹੈ। ਜੇ ਕਹੋ, ਸਭ ਕੋਈ ਕਯੋਂ ਨਹੋਂ ਸੁਨਤੇ ? ਤਿਸ ਪਰ ਕਹਤਹੈ:- "ਪੰਚਾਕਾ ਗੁਰੁ ਏਕੁ, ਧਿਆਨੁ॥"ਜਿਸਕਾ ਮਨ ਇਕ ਗੁਰੁ ਹੋਇ,ਸੋ ਸੁਨਤਾਹੈ;ਇਸਮੇ ਬੀ ਨਿਦਧਜਾਸਨ ਯਾਤੇ ਭਣੋ, ਜੋ ਸਰੂਪਕੋ ਧਜਾਨ ਕਰੇ ਇਕਾਗਰ ਹੋਏਕੇ ॥

ਚਤੁਰਥ ਅਰਥ:-ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ; ਪੰਚ ਪ੍ਰਵਾਣ ਕੌਣ ? ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ਼, ਰੂਪ, ਰਸ, ਗੰਧ,ਇਹ ਪੰਚ ਪਰਵਾਣੁ ਕਹੀਏ; ਅਤਿ ਸੂਖਮ ਤਨਮਾਤ੍ਰ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਭਈ। ਪੰਚ ਪਰਧਾਨ: ਪੰਚ ਮਹਾਂਭੂਤ ਤਿਨਤੇ ਹੋਤ ਭਏ। ਏਕ ਅਕਾਸ਼ ਸ਼ਬਦ ਜਿਸਕੋ ਗੁਣ; ਦੂਸਰੋ ਵਾਯੂ ਤਿਸਮੇ ਦ੍ਵੈ ਗੁਣ। ਏਕ ਅਕਾਸ਼ਕੋ ਸ਼ਬਦ, ਆਪਨੋ ਸਪਰਸ਼। ਤੀਸਰੋ ਤਤ ਅਗਨਿ,ਇਸਮੇ ਤੀਨ ਗੁਣ,ਦ੍ਵੈ ਪੂਰਬਲੇ, ਏਕ ਆਪਨੋ ਗੁਣ ਰੂਪ; ਆਪਣੋ ਗੁਣ ਰੂਪ ॥ ਚੌਥੇ ਤਤ ਜਲ; ਚਾਰ ਇਸਮੇ ਗੁਣ:ਸ਼ਬਦ,ਸਪਰਸ਼,ਰੂਪ,ਰਸ ਰੂਫ ਆਪਨੋ ਗੁਣ ਰਸ॥ ਪੰਚਮੋ ਤਤ ਪ੍ਰਿਥਮੀ: ਪੰਚ ਗੁਣ ਇਸਮੇ; ਚਾਰ ਪੂਰਬਲੇ,ਆਪਨੋ ਗੁਣ ਗੰਧ; ਐਸੇ ਤਨਮਾਤ੍ਰਾਤੇ ਪੰਚ ਮਹਾਭੂਤ ਹੋਤ ਭਏ॥

"ਪੰਚੇ ਪਾਵਹਿ, ਦਰਗਹਿ ਮਾਨੁ"

ਪੰਚਜੋ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੈ :ਸ਼੍ਰਵਣ, ਤ੍ਵਚਾ, ਚੱਖ, ਜਿਹਵਾ, ਘ੍ਰਾਂਣ, ਤਿਨੋਕੇ ਬਿਖੇ'ਗਹ'ਕੋ ਅਰਥ ਗਜੇਯ; ਮਨਨ ਔਰ ਗਜਾਨਕੋ ਬਯਾਕਰਣ ਰੀਤਸੋਂ; ਗਜੇਯਕੋ ਗਜਾਨ ਪਾਵਤਹੈ; ਸਯਾ,ਸੋਈ ਕਹਤਹੈ। ਅਕਾਸ਼ਕੀ ਇੰਦ੍ਰੀ ਸ਼੍ਰਵਣ, ਅਕਾਸ਼ਕੋ ਗੁਣ ਸ਼ਬਦ। ਅਕਾਸ਼ਕੀ ਇੰਦ੍ਰੀ ਅਕਾਸ਼ਕੇ ਗੁਣਕੋ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਤੀਹੈ ॥ ਵਾਉਕੀ ਇੰਦ੍ਰੀ ਤੁਚਾ ਵਾਉਕੇ ਗੁਣ ਸਪਰਸ਼,ਸੋ ਤਿਸ ਗਜੇਯਕੋ ਗਜਾਨ ਪਾਚਤਹੈ। ਅਗਨਿਕੀ ਇੰਦ੍ਰੀ ਚੱਖ, ਅਗਨਿਕੋ ਗੁਣ ਰੂਪ; ਸੋ ਤਿਸ ਕੋ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਤਹੈ। ਜਲਕੀ ਇੰਦ੍ਰੀ ਜਿਹਵਾ, ਰਸ ਗੁਣਸੋ ਤਿਸ ਗਜੇਯਕੋ ਗਜਾਨ ਪਾਵਤਹੈ ॥ ਪ੍ਰਿਥਮੀਕੀ ਇੰਦ੍ਰੀ

37. ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ:- ਓਹ ਸ਼੍ਰੀਗੁਗ੍ਰੰਜੀ ਸੰਕੇਤ 'ਦਸ਼ਨਾਮ ਸੰਨਿਆਸੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਆਦਿ ਸ਼ੰਕਰ ਆਚਾਰਯਕੇ ਇਸਰੀਨਾਮਸੇ ਹੈ॥ ਇਤਨਾ ਭੇਦਹੈ; ਜੋ ਪੰਚ ਤੱਤਵ "ਮੇਰੂ ਖੰਡ" ਗਣਿਤ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ੰਕਰ ਪੰਚੀ-ਕਰਣ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤੇ--ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈਂ "ਪ੍ਰਪੰਚ" ਸ਼ਬਦ ਬਰਤਿਯਾਹੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਘ੍ਰਾਂਣ,ਗੁਣ ਗੰਧਸੋ ਤਿਸਕੋ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰ ਲੇਤਹੈ ॥ ਪੰਚਜੋ ਜੋ ਇੰਦ੍ਰੈ 'ਦਰ'ਕਹਿਯੇ ਸਥਾਨ ਪੰਚ; ਤਿਨਮੇ ਗਸੇਯਕੋ ਗਜਾਨ ਪਾਚਤਹੈ ॥"ਪੰਚੇ ਸੋਹਹਿ, ਦਰਿ ਰਾਜਾਨੁ"॥ ਪੰਚਜੋ ਪ੍ਰਮਾਣਹੈ;ਸੋ ਸੋਹਤਹੈ,ਦਰ ਕਹੀਏ ਬੀਚਿ ਸਥਾਂਨਕੇ। ਫੇਰ ਕੈਸੇਹੈ? ਰਾਜਾਨੁਹੈ। ਪੂਰਬਲੇ ਜੋ ਗਿਨੇਹੈ,ਤਿਨੋਕੇ ਰਾਜਾਹੈ; ਪ੍ਰਾਂਣ ਬਿਨਾ ਇਨੋਂਮੇ ਕੁਛ ਸ਼ਕਤਿ ਨਹੀਹੈ।ਜੇ ਪ੍ਰਾਣ ਸਹਿਤਹੈ, ਤੋ ਸਬ ਇੰਦ੍ਰੀਯਨਕੀ ਚੇਸ਼ਟਾ ਹੋਤਹੈ; ਯਾਤੇ ਪ੍ਰਾਣ ਰਾਜਾਹੈ । ਇਸ ਪਰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਵੇਦਕੋ :-

ਵੇਦਮੇ ਕਥਾਹੈ:- 'ਏਕ ਸਮੇਮੇ ਪ੍ਰਾਣ ਔ ਪੰਚ ਇੰਦ੍ਰੀ ਪਰਸਪਰ ਝਗਰ ਪਰੈਹੈਂ ॥ ਤਿਨਕੋ ਬਾਦ ਅਪਸਮੇ ਤੋ ਨਿਬਰਯੋ ਨਹੀ । ਬ੍ਰਹਾਮਜੀਕੇ ਪਾਸ ਝਗਰਤ ਪਹੁਚੇਹੈ। ਜਾਇਕੈ ਪੂਛਨ ਕੌ ਓਹੈ, ਬ੍ਰਹਮਾਜੀ! ਤੁਮ ਸਰਬਕੇ ਕਰਤਾਹੋ,ਹਮਾਰੇ ਬਿਖੇ ਬਾਦ ਹੋਰ ਹੋਯੋ ਹੈ; ਆਪ ਆਪਕੋ ਸਰਬ ਹਮ ਬਡੋ ਮਾਨਤਹੈ;ਸੋ ਤੁਮ ਕਹੋ, ਜੋ ਹਮਾਰੇਮੇ ਬਡੋ ਕੌਨਹੈ ?॥ ਐਸਾ ਸੁਣਿ ਕਰਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀਨੇ ਕਹਯੋ:-'ਤੁਮਰੇ ਬਿਖੇ ਬਡੋ ਸੋਹੈ, ਜੋ ਅਪਨੀ ਸ਼ਕਤਿ ਕਰਿਕੋ ਥੰਭੇ; ਏਕ ਏਕ ਮੇਰੇ ਪਾਸਿ ਆਵੇ ਤੇ ਜਾਹੋ। ਐਸੇ ਸੁਣਿਕੈ, ਪ੍ਰਥਮੇ ਚਖਿ ਗਏ। ਤੌਭੀ ਸਰੀਰ ਗਿਰਯੋ ਨਹੀ। ਬਹੁਰਿ ਸ਼ਵਣ ਗਏ; ਤੌਭੀ ਸ਼ਰੀਰ ਨਹੀ ਗਿਰਯੋ। ਬਹੁਰਿ ਜਿਹਵਾ ਗਏ, ਤੌਭੀ ਸ਼ਰੀਰ ਨਹੀ ਗਿਰਿਯੋ। ਤੁਚਾਕੇ ਜਾਨ ਤੇ ਬੀ ਨਹੀ ਗਿਰਯੋ। ਘ੍ਰਾਂਣਤੇਭੀ ਨਹੀ ਗਿਰਯੋ॥ ਬਹੁਰੋ ਪ੍ਰਾਣ ਜਬ ਗਏ-ਤਬ ਸਰੀਰ ਸਮੇਤ ਇੰਦ੍ਰੀਓਕੇ ਗਿਰ ਪਰਯੋ। ਐਸੇ ਦੇਖ ਬ੍ਰਹਮਾਜੀਨੇ ਕਹਯੋ, ਤੁਮਾਰੇ ਸਬਨ ਬਿਖੇ ਪ੍ਰਾਣਹੈ ਬਡੋ; ਜਿਸਤੇ ਬਿਨਾ ਤੁਮ ਸਰਬਹੀ ਅਸ਼ਕਤਿ ਹੋ ਗਏਹੋ'। ਯੇ ਬ੍ਰਹਮਾਕੇ ਕਹਨ--ਸੋਬੀ ਅਰੁ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦੇਖੀਤੇਹੈ; ਯਾਤੇ ਪ੍ਰਾਣ ਸਭਨਿਕੋ ਰਾਜਾਨੁ ਹੈ ॥

"ਪੰਚਾਕਾ ਗੁਰੁ ਏਕੁ ਧਿਆਨੁ ॥"

ਸਬਕੇ ਪ੍ਰਾਣਤੋ ਰਾਜਾਨੁ ਹੁਤੋ; ਤਿਨਪਰ ਪੰਚੋ ਪ੍ਰਣੋਕਾ ਗੁਰੁ ਏਕ; ਗੁਰੁਕੋ ਅਰਥ, ਚੇਤਨਤਾ ਦੇਨੇ ਹਾਰੋ ਏਕ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀਹੈ ॥ਇਸ ਅਰਥਮੇ ਨਿਦਧਜ਼ਾਸਨ ਜੋ ਸਬਕੇ ਸੱਤਾ ਦੇਨ ਹਾਰੋ,ਬ੍ਰਹਮ ਤਿਸਕੇ ਵਿਖੇ ਬ੍ਰਿਤ ਕਰਿਹੇ,"ਸਿਖਯਾ:-1.ਧਜ਼ਾਨ, 2.ਅਭਜ਼ਾਸ, 3.ਸਿਮਰਨਿ, 4;ਨਿਦਿਧਜ਼ਾਸਨਿ,ਏ ਚਾਰੋ ਨਾਂਮ ਏਕ ਹੀਕੇਹੈ = ਸਜਾਤੀ ਪ੍ਰਤਯਪ੍ਰਵਾਹਕੇ ॥

ਪੰਚਮ ਅਰਥ:- ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ ਪੰਚ ਪਰਧਾਨੁ ॥ ਟੀਕਾ:-"ਪ੍ਰਮਾਯਾਨੰ ਕਰਣੰ ਪ੍ਰਮਾਣ"ਅਰਥ, ਪ੍ਰਮਾਨੰ ਕਹਿਯੇ ਜਥਾਰਥ ਗਜਾਨ; ਤਿਸਕਾ ਮੁਖਜ ਸਾਧਨ ਹੋਇ, ਸੋ ਪ੍ਰਮਾਣ; ਨਿਦਧਜ਼ਾਸਨਮੇਹਿਨਕਾ ਮਨ ਹੂਆਹੈ; ਪੰਚ ਜੋ 1.ਸਤ 2.ਸੰਤੋਖ 3.ਦਯਾ 4.ਧਰਮ 5.ਸੁਚਹੈ; ਇਨਕਾ ਮਨ ਪ੍ਰਵਾਣ ਹੂਆਹੈ ॥"ਪੰਚੇ ਸੋਹਹਿ, ਦਰਿ ਰਾਜਾਨੁ"॥ ਤੇਈ ਪੰਚ ਕਹੀਏ ਸੰਤ। ਤਿਨੋਮੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਹੀਏ, ਸ੍ਰੇਸਟ; ਅਰਥ, ਇਹ ਜਿਨੋਮੇ ਏਕ ਦੋ ਗੁਣ ਪਾਏ ਜਾਤਹੈ,ਤੇਭੀ ਸੰਤ ਕਹੀਤੇਹੈ।ਜੋ ਪੰਚੋ ਕਰਿ" ਸੰਪੰਨਹੈ ਤੇ ਪਰਮ-ਸ੍ਰੇਸ਼ਟਹੈ॥

"ਪੰਚੇ ਪਾਵਹਿ ਦਰਗਹਿ ਮਾਨੁ"

ਟੀਕਾ:-ਪੰਚ ਕਹੀਏ ਸੰਤ, ਸੋ ਦਰਗਹ "ਪ੍ਰਲੋਕ" ਤਿਸਮੇ ਮਾਨ ਪਾਵੇਤੇਹੈ॥

"ਪੰਚੇ ਸੋਹਹਿ ਦਰਿ ਰਾਜਾਨੁ ॥"

ਰਾਜਾਨੁ ਪਰਮੇਸਰ ਤਿਸਕੇ ਦਰ ਸੋਭਾਕੋ ਬੀ ਸੋਈ ਸੰਤ ਪਾਵਤੇਹੈ ॥ ਸੋ ਕੌਨ ਦਰ 'ਸਤਸੰਗ'ਤਹਾਂ ਸੋਭਤਹੈ? ਜੋ ਕਹੋ, ਨਿਦਧਜ਼ਾਸ ਕਾਰਣ ਜੋਏ ਪੰਚ ਗੁਣਾ, ਤਿਨਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕੈਸੇ ਹੋਤੀਹੈ ?

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

"ਪੰਚਾਕਾ ਗੁਰੁ ਏਕੁ ਧਿਆਨੁ ॥"

ਇਨ ਪੰਚੋਕਾ ਕਹੀਏ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਅਥਵਾ ਉਤਪਤਿ ਕਾਰਣ, ਸੋ ਇਕ ਧਜਾਨ ਕਹੀਏ ਬ੍ਰਿਤਿਕੀ ਏਕਾਗ੍ਰਤਾ; ਅਥਵਾ, ਏਕ ਕਹੀਏ, ਅਦੁਤੀ ਬ੍ਰਹਮ ਤਿਸਕਾ ਧਜਾਵਣਾ ਇਹਹੈ; ਏਹ ਪ੍ਰਪੰਚ ਜੋ ਅਰਥ,ਪੰਚ ਤੁਕਨਿਕੇ ਭਏ, ਇਨ ਸਰਬਮੇ ਨਿਦਧਜਾਸਨ ਕੋ ਸਰੂਪ ਕਹਤਹੈ; ਬਿਜਾਤੀ ਪ੍ਰਤਯਾਨੰਤਰਿਤਸ ਜਾਤੀਯ ਪ੍ਰਤਯ ਪ੍ਰਵਾਹ ਰੂਪ ਬ੍ਰਿਤਿ ਅਰਥ,ਜੋ ਦੇਹਾਦਿਕ ਪ੍ਰਤੀਤੋ ਕਰਿ ਖੰਡੀ ਨ ਜਾਇ; ਐਸੀ ਸਰੂਪ ਅਭਜਾਸਨੀ ਜੋ ਬ੍ਰਿਤਹੈ ਸੋ ਕਹੀਏ ਨਿਦਧਜਾਸਨ। ਤਾਤਪਰਯ ਏਹ ਸਿਧ ਭਯਾ; ਜੋ ਲੋਭ ਮੋਹਾਦਿਕ ਵਿਕਾਰੋ ਸੇ ਰਹਤਹੋ ਕਰ ਸਤ ਸੰਤੋਖਆਦਿ ਸੰਯੁਕਤ ਬ੍ਰਹਮ ਸਰੂਪਕੇ ਅਭਜਾਸਮੇ ਜੋ ਬ੍ਰਿਤਿ ਲਗੀ, ਅਲਖਕੋ ਲਖਨੋ -- ਲਖੇਕੋ ਤਜਨੋ ਕਾਰਨ ਕਾਰਜਕੀ ਏਕਤਾ ਕਰਣੀ; ਜੈਸੇ ਜਲ ਤਰੰਗ, ਇਸਤੇ ਉਪਰਾਂਤ ਬ੍ਰਿਤ ਸਰੂਪਮੇ ਹੋ ਨਿਦਧਜਾਸਨ; ਕਿੰਵਾ; ਤਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂਦਿ ਜੀਵਕੋ ਵਾਚ ਤਯਾਗਿਕੈ --ਏਕ ਅਪਨੋ ਸਰੂਪ ਜਾਂਨਣੋ ; ਜਿਸਕੋ ਕਹਯੋਹੈ ਧਯਾਨ ਕਰ, ਏਹ ਨਿਦਧਜਾਸਨ ਭਣੋ।ਜੇ ਕਰ ਕੋਈ ਕਹੈ, ਈਹਾਂ ਪੰਚੀ-ਕਰਣ ਗੁਰੂਜੀਨੇ ਕੋ ਉਸਹੀ ਕਹਾ?

ਤਿਸਕਾ ਉੱਤਰ:'ਗੁਰੂਜੀਕੋ ਹਿਤ ਏਕ ਲੋਕਨਿਕੇ ਕਲਿਆਂਨ ਕੋਹੈ'। ਅਖਜਰਤੋ ਸੁਗਮ ਅਰੁ ਥੋਰੇ ਕਹਤਹੈ; ਅਰ ਅਰਥ ਅਗਮ ਔ ਬਹੁਤਸੇ ਬਹੁਤ ਨਿਕਸਤਹੈ; ਜਿਤਨੋ ਕੋਈ ਫੈਲਾਵਤਿਹ ਸੁਮਤਿਵਾਂ ਬਤਿਤਨੋਈ ਫੈਲਤਹੈ । ਇਨ ਪਾਂਚੋ ਤੁਕਨਿਮੇ ਪੰਚੀ-ਕਰਣ ਬੀ ਅਰਥ ਕਰਨਿਵਾਰੇ ਕਰਦੇਤਹੈ ॥ ਔਰ ਗ੍ਰੰਥਨਮੇ ਪੰਚੀ-ਕਰਣ ਬਹੁਤੇਰੋ ਕਹਯੋਹੈ। ਗੁਰੁਜੀਨੇ ਸੰਖੇਪਸੋ ਕਹਿ ਸੁਨਯੋਹੈ; ਤਿਸਪਰਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ:-'ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਜੇ ਬਡਹੈ ਤਿਨਕੋ ਪਾਸ ਦ੍ਵੈਵ ਹੀ ਹੋਤ ਹੈ । ਏਕਤੋ ਖਾਤ ਹੋਤ ਹੈ; ਦੂਸਰੀ ਰੋਜਨਾਵਾ ਹੋਤਹੈ। ਖਾਤ ਮੇ ਰਕਮਕਾ ਨਾਮ ਮਾਤ੍ਰ ਲਿਖਤਹੈ, ਸੋ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਬਢੇ ਅਪਨੇ ਗੋਚਰੀ ਰਾਖਤਹੈ। ਰੋਜਨਾਵਾ ਗੁਮਾਸਤੇ ਕੋ ਸੌਪਤਹੈ । ਤਿਸਮੈ ਰੁਪੈਯੇ, ਪੈਸੇ ਕੌਡੀਨਿਕੋ ਲੇਖੋ ਸਬ ਹੋਤਹੈ; ਜੋ ਪੁਖ ਬਡੇ ਸ਼ਹੂਕਾਰਤੇ ਰਕਮਕੇ ਨਾਮ ਕਹਨੇ ਕਰ ਸੰਝਯੋ ਚਾਹੈ; ਤਿਸਕੋ ਤੋ ਸਮਝਈਏਤਹੈ। ਐਸੇ ਪੁਰਖੁ ਮਹਾਂਨ ਹੋਤਹੈ। ਜੋ ਤਿਨਤੇ ਨਹੀ ਸਮਝਤਾ, ਲੇਖੇਕੀ ਚਤੁਰਾਈਮੇ ਬ੍ਰਿਤਿਹੈ; ਸੋ ਗੁਮਾਸਤਯੋ ਕੇ ਅਧੀਨ ਜਾਇ ਹੋਤਹੈ;ਸੋ ਸਮਝਾਵਤਹੈ। ਫੇਰ ਰਕਮਕੋ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰਤੇ ਸਮਝਤਹੈ। ਤੈਸੇਹੀ ਬੇਦ ਅਰੁ ਸਤਿਗੁਰੂਕੀ ਬਾਣੀ ਬਡੇ ਸ਼ਾਹੁ ਹੈ; ਇਨਤੇ ਜੋ ਨਹੀ ਸਮਝਤ, ਔਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਸਦ ਗ੍ਰੰਥ ਜੋ ਤਿਨੋਕੇ ਗੁਮਾਸਤਟਹੈ,ਤਹਾਂਤੇ ਸਮਝਕੈ ਬੇਦ ਔ ਸਤਿਗੁਰਕੀ ਬਾਣੀ ਪਰ ਨਿਸਚਾ ਕਰਤਹੈ। ਯਾਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਨਕਜੀ ਸੰਕੈਪਹੀਸੋਂ ਕਹਯੋਹੈ; ਬੁਧਿਵਾਂਨ ਇਸ ਰੀਤਕੋ ਸਮਝਤੇਹੈ; ਅਰੁ ਜੋ ਕੋਈ ਈਹਾਂ ਨਿਦਧਜਾਸਨ ਬਣਾਵੇ ਤਿਸ ਪਰ ਆਸ਼ੰਕਾ?:-'ਜੋ ਗ੍ਰੰਥਕਾਰਹੈ, ਸ਼੍ਰਵਣ ਮਨਨ ਨਿਦਧਜਾਸਨ ਸਾਖਜਾਤਕਾਰ ਚਯਾਰਹੂੰ ਕੋ ਕਹਤਹੈ। "ਈਹਾਂ ਨਿਦਧਜਾਸਨ ਸਾਖਜਾਤਕਾਰ ਕਹਾਂਹੈ"? ਜੋ ਕੋਈ ਕਹੇ, 'ਤੀਰਥ ਤਪ ਕੀ ਔ ਤਮੋ ਕਹਾਹੈ? ਸੋ ਇਸ ਕਥਨਮੋ ਏਕ ਦੋਸ਼ ਏਹਹੈ, ਜੋ ਅਤਿ ਦੂਰ ਹੋਤਾਹੈ, ਕ੍ਰਮ ਭੰਗ ਹੋਤਹੈ। ਤਿਸਮੈਭੀ ਸਾਂਗੋਪਾਂਗ ਬਿਵਸਥਾ ਨਹੀ ਲਗਤ। ਤਾਂਤੇ ਇਸ ਪੌੜੀਮੇ ਨਿਦਧਜਾਸਨ ਕਹਨੋ ਜੋਗਹੈ; ਇਤਜਰਥ ॥

"ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ, ਪੰਚ ਪਰਧਾਨੁ"ਇਸ ਤੁਕਮੇ'ਪਕਾਰ'ਕੀ ਬਰਤਨਮੈ'ਤ੍ਰਿਤੇ ਚਾਰ ਵੇਰ ਆਯੋ',ਯਾਤੇ ਬ੍ਰਿਤਯ ਅਨੁਪ੍ਰਾਸ; ਪਰਵਾਨ, ਪਰਧਾਨ, ਇਨਮੈ ਛੇਕਾਨੁਪ੍ਰਾਸ।ਲੱਛਨ:"ਜਹਾਂ ਪਦ ਔਰ ਬੀਚ ਪਰਕੇ ਬਰਨਕੀ ਸਮਤਾਹੋਇ ਸੋ ਛੇਕ ਅਨੁਪ੍ਰਾਸ" ਯਾਤੇ ਪੰਚ ਪਦ ਬੀਚਜੈ ਪ੍ਰਵਾਨ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪ੍ਰਦਾਨਮੋ ਯਾਤੇ ਛੇਕਤਨੁਪ੍ਰਾਸ। ਜਹਾਂ ਪਦ ਬੀਚ ਨਹੀ ਪਰੇ ਬਰਨਕੀ ਸਮਤਾ ਆਵੇ, ਤਹਾਂ ਬ੍ਰਿਤਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸ ਹੋਤਹੈ; ਇਤਨੋ ਭੇਦਹੈ ਇਨ ਦੋਅੂਨਕੋ; ਪਦ ਪਦ ਦੋ ਵਾਰ ਆਵਨਤੇ 'ਲਾਟ'ਅਨੁਪ੍ਰਾਸ ਬੀ ਹੋਜਾਤਹੈ॥ ਭਾਵ ਭਿੰਨਹੈ ਪਰਵਾਨ ਪਰਧਾਨਨਮੇ ॥ ਅਗਲੀ ਤੁਕਨਿਮੇ ਉਭਯਾਬ੍ਰਿਤ ਦੀਪਕ ਅਲੰਕਾਰਹੈ;ਪੰਚ ਪਦਤੇ ਅਰਥਭੂ ਵਹੀ ਸ਼ਬਦਵੀ ਵਹੀ,ਔਰ ਪੰਚ ਜੋ ਅਰਥ ਬ੍ਰਹਮਕੋ ਭਣੋਹੈ,ਯਾਮੇ ਜਾਤੀਅਲੰਕਾਰਹੈ। ਸੂਖਮ ਸਥੂਲ ਕੂੰ ਬਰਨਨਮੇ ਤੀਸਰੋ ਬਿਸੇ ਖਾਲੰਕਾਰ। ਲੱਛਨ:ਚੌਪਈ। ਇਕ ਵਸਤੁ ਬਰਨੈ ਬਹਥਾਇ, ਤਾ ਕੋਸੁ ਕਵੀ ਬਿਸੈਖ ਬਤਾਇ ॥ ਏਕ ਬ੍ਰਹਕੋ ਸਰੂਪ ਸਰਬ ਸਥਾਨਯੋ ਯਾਤੇ ਬਿਸੇਖ। ਔਰ ਪੰਚ ਪਰਮਾਤਨ ਪੰਚ ਪਰਧਾਨ ਇਨਕੋ ਅਰਥ 'ਤਨਮਾਤ੍ਰ' ਔ ਤੱਤਨਕੋ ਜੋ ਭਣੋਹੈ, ਪੰਚ ਕਰਮਾਂਣ ਇਹਤੋ ਰੋਪਜਮਾਨ ਰੋਪਜ ਬਿਖੇ ਊਪਰਸੋ ਆਯੋ,ਤਨ ਮਾਤ੍ਰਾ ਸ਼ਬਦ ਸਪਰਸ਼ਾਦਿਕ। ਇਸ ਰੀਤ ਪੰਚ ਪ੍ਰਧਾਨਮੇ: ਅਪ ਤੇਜ ਆਦਿ ਅਗਾਰੀ ਇੰਦ੍ਰੀਪ੍ਰਣਕੋ ਅਰਥ ਤੈਸੇਜੀ ਇਹਾਂ ਕਾਰਨ ਕਾਰਜ ਏਕ ਸੰਗਿਮੇ ਬਰਨਨਤੇ ਹੇਤਾਲੰਕਾਰ ਹੋਤਹੈ ॥ਐਸੇ ਨਿਦਧਜਾਸਨਕੋ ਸੁਣਕਰ ਜੇ ਵਾਦੀ ਆਸ਼ੰਕਾ ਕਰੈ,ਜੋ ਤੁਮਨੇ ਕਹਾਹੈ, ਨਿਦੰਧਜਾਸਨੋਕੇ ਰੂਪ ਏਤਾਹੀਹੈ॥ ਕਿੰਵਾ;

ਔਰਬੀਹੈ, ਅਰੁ ਨਿਦਧਜਾਸਨਕੇ ਕਰਨਿ ਹਾਰੇ ਕੇਤੇ ਕਹੈਂ; ਕਿੰਵਾ; ਔਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਸ਼ੰਕਾ ਕਰੇ ? ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸੁਰਕੋ ਕਰਤਬ ਪੰਚ ਤੱਤਨਿਤੇ ਜਨੀਏ,ਜੋ ਏਤੇਹੀਹੈ,ਕਿ ਔਰਭੀਹੈ? ਅਰੁ ਤ੍ਰਨ ਔ ਸੁੰਦਰਤਾ, ਔ ਦਾਤਿਸਕੋਬੀ ਬਰਨਨ ਕਰਕੈ ਸੁਣਾਈਏ; ਜੋ ਏਤੀ ਕਹੈ। ਕਿੰਵਾ; ਪ੍ਰਮੇਸੁਰਕੇ ਸਰੂਪਕੋ ਪ੍ਰਮਾਣ ਬਤਾਈਏ? ਇਸ ਅਸੰਕਾਕੋਂ ਲੀਏ ਹੂਏ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁਜੀ ਕਹਤ ਭਏ:- "ਜੇਕੋ ਕਹੈ ਕਰੈ ਵੀਚਾਰੁ ॥"

ਜੇ ਕੋਈ ਇਸ ਰੀਤਿਸੋਂ ਕਹਿਕੈ ਬਹੁਰੋ ਬੀਚਾਰੁ, ਕਹੀਏ, ਗਣਨਾ ਕਰਨ ਲਗੇ; ਅਮਤਿ ਲੈਬੇਕੋਂ ਕਿਸੀ ਰੀਤਿਸੋਂ ਤਿਸਕੋ ਜਤਨ ਬਿਅਰਥਹੈ ਕਾਹੇਤੇ; ਸੋ ਕਹਤਹੈ:- "ਕਰਤੇਕੈ ਕਰਣੈ, ਨਾਹੀ ਸੁਮਾਰੁ ॥"

'ਕਰਤਾ ਜੋ ਪਰਮੇਸੁਰਹੈ, ਤਿਸਕੇ ਕਰਣੇਕਾ ਕੁਛ ਅੰਤ ਨਹੀ; ਤਿਸਕੇ ਕਰਤਬਕੇ ਕਿਸੀ ਅੰਸਕੋਭੀ ਅੰਤ ਨਹੀ ਪਾਯੋ ਜਾਤਹੈ; ਔਰ ਸਰਵ ਕਰਤਬਕੋ ਤੋ,ਸੁਮਾਰ,ਕ੍ਰੀਏ, ਅੰਤ ਕਹਾ ਪਾਵਨੋਹੈ ? ਜਿਸਕੇ ਕਰਤਬਕੇ ਕਿਸੀ ਅੰਸਕੋ ਅੰਤ ਨਹੀ ਪਾਯੋ, ਤਿਸ ਕਾਰਣਹਾਰੇਕੋ ਅੰਤ ਕੌਨ ਜਾਨਿਸਕੈ ? ਅਨੇਕ ਹੀ ਨਿਦਧਜਾਸਨ ਕਰਨਿ ਹਾਰੇਹੈ; ਅਨੇਕਹੀ ਸਾਧਨਹੈ ਨਿਦਧਜਾਸਨਕੇ; ਔਰ ਤਿਸਕੇ ਕਰਤਬਕੋ ਤਦਭੀ ਨਹੀ ਜਾਨਯੋ ਜਾਤਹੈ; ਸੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਅਨੰਤ ਸ਼ਕਤਿ ਹੈ; ਅਨੰਤ ਸ਼੍ਰਿਸ਼ਟੀਆਂ ਜਿਸਕੇ ਆਸਰੇ ਹੈਂ; ਅਨੰਤ ਸ਼ਕਤਿਮੇ ਪ੍ਰਥਮਤੋ ਏਕ ਬਲ ਸ਼ਕਤਿ ਧਾਰਤੀ ਹਾਰਿਓਕੇ ਮਿਸਿਕਰਿ ਬਰਨਤਹੈ; ਸੇਖ, ਕੂਰਮ ਬਾਰਾਹ ਧਵਲ ਇਤਯਾਦਿਕ ਲੋਕ ਪ੍ਰਥਵੀਕਾ ਆਧਾਰ ਕਹਤੇਹੈ; ਨਿਦਧਜਾਸਨਕੇ ਕਰਨਹਾਰੇ ਸੰਤਸੋ ਸਰਬਕੋ ਆਸ੍ਰੈ ਪਰਮੇਸੁਰਕੋਹੀ ਲਖਤਹੈ॥ ਇਸੀਕੋ ਨਿਰਨੈ ਕਰਤਹੈ:-

ਧੌਲੁ-ਧਰਮੁ, ਦਇਆਕਾ ਪੂਤੁ ॥

ਸੰਤ ਜੇ ਹੈ ਧੌਲਕੋ ਬੈਲ ਨਹੀਂ ਮਾਨਤੇ; ਧੌਲ ਧਰਮਹੈ; ਅਰ ਦਯਾ ਕਰਿ ਉਤਪਤਿ ਹੋਤਹੈ। ਸੋ ਦਯਾ ਅਰੁ ਧਰਮ ਸਰਬ ਚੇਤਨ ਸੱਤਾਕੇ ਆਸਰੈ ਇਸਕੋ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਤਹੈ:-

"ਸੰਤੋਖੁ ਥਾਪਿ ਰਖਿਆ ਜਿਨਿ ਸੂਤਿ ॥"

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਏਕ ਧੌਲ ਧਰਮਕੀਤੋ ਕਯਾਬਾਤਹੈ; ਜਿਸ ਪ੍ਰਭਨੇ ਏਕ ਸੰਤੋਖਦੇ ਕਰਿ ਸੂਤ, ਕਹੀਏ ਮਿਰਜਾਦਾਸੋ ਇਸਥਿਤ ਸਰਬਕਰ ਰਖੇਹੈ; ਸੋ ਕੌਨ ਮਰਜਾਦਾ ? ਪ੍ਰਿਥਵੀਕੋ ਜਲ ਨਹੀਂ ਗਾਲ ਸਕਤੋ; ਜਮਕੋ ਅਗਨਿ ਸੁਕਾ ਨਹੀ ਸਕਤੀ; ਅਗਨਿਕੋ ਪੂਯ ਨਹੀ ਉਡਾਇ ਸਕਤੀ; ਇਸੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਖਟ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਨਮੇ ਇਸ ਰੀਤਕੇ ਦੋਸ਼ ਲਿਖੇਹੈਂ । ਤਿਨਤੇ ਊਪਰੰਤ ਚੌਥੇ ਪਰ ਅਨਵਸਥਾ ਦੋਸ਼ ਹੋਤਹੈ। ਅਰੁ ਤੀਨ ਪਰਿ ਚੱਕ੍ ਕਾ ਦੋਸ ਹੋਤਹੈ ; ਅਰੁ ਦੋਇ ਪਰਿ ਅਮਨਯੋਅੰਨ ਅਸਰੈ ਦੋਸ਼ ਹੋਤਹੈ। ਜੋ ਐਸੇ ਦੋਸ਼ਨਿਤੇ ਡਰ ਕਰ ਕਹੈ,ਪਰਮੇਸੁਰ ਆਸਰਾਹੈ ਬੈਲਕੋ;ਤੋ ਹਮਾਰਪ ਹੀ ਸਿਧਾਂਤ ਭਯੋ, ਪਰੰਤੂ; ਬੈਲਕੋ ਧਰਤੀਕਾ ਅਸ਼੍ਯਮਾਨਾ; ਤਿਸ ਬੈਲਕੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਆਸ਼ਿਤ ਮਾਨਯੋ; ਐਸਾ ਕਹਨਤੇ ਪਹਿਲੇ ਜੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਆਧਾਰ ਕਯੋਨ ਮਾਨੇ? ਇਨ ਤੁਕਨ ਮੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਬਲ ਸ਼ਕਤਿ ਕਹੀ, ਜੋ ਅਨੇਕ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਦ੍ਰਿਸ਼ਮਾਂਨ ਜੋਕਿਛੁ ਸਰਬਹੈ; ਸੋ ਪਰਮੇਸੁਰਕੇ ਆਸਰੇਹੈ । ਇਤਜਰਥ॥

ਜੇਕੋ ਕਹੈ ਕਰੈ ਵੀਚਾਰੁ ॥ ਕਰਤੇਕੈ ਕਰਣੈ ਨਾਹੀ ਸੁਮਾਰੁ ॥

ਇਨ ਦੋਓ ਤੁਕਨਿਮੇ 'ਕਕਾਰ' ਕੀ ਬਰਣ ਮੈਤ੍ਰੀਤੇ ਬ੍ਰਿਤਜਾਨੁਪ੍ਰਾਸ ਅਲੰਕਾਰਹੈ। ਦੂਸਰੋ, ਉਤ੍ਪ੍ਰੇਕ੍ਸ਼ਾਲੰਕਾਰ ਭੀ ਹੈ। ਤੀਸਰੋ ਕਾਬ ਲਿੰਗ ਪਹਿਲੀ ਤੁਕਮੋ ਸਮਰਥਨੀਯ; ਪਿਛਲੀ ਤੁਕਮੋ ਸਮਰਥਨਿ ਕਰਯੋ ਸੁਮਾਰ ਕਯੋਹੂੰ ਨਹੀ ਆਵਤਹੈ ? ਪੂਛੇਤੇ ਉਤਰ ਦੀਓ:-"ਕਰਤੇਕੈ ਕਰਣੈ ਨਾਹੀ ਸੁਮਾਰੁ॥" ਅਗਾਰੀ:-

"ਧੌਲੁ-ਧਰਮੁ ਦਇਆਕਾ ਪੂਤੁ ॥ ਸੰਤੋਖੁ ਥਾਪਿ ਰਖਿਆ ਜਿਨਿ ਸੂਤਿ ॥"

ਇਨ ਦੋਊ ਤੁਕਨਿਮੇ ਸ਼੍ਰੁਤਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸ ਅਲੰਕਾਰਹੈ । ਏਕ ਹੀ ਵਰਗਕੇ ਜਹਾਂ ਅਖਜਰਹੋ ਇਤਹਾਂ ਸ਼੍ਰੁਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸ ਹੋਤਾਹੈ; 'ਤ੍ਵਰਗ'ਕੇ ਬਰਗ ਇਨ ਤੁਕਨਮੇਹੈ; ਪਹਿਲੇ ਧਕਾਰ ਦਰਾਰ, ਤਕਾਰਾਥ ਕਾਰਨ ਕਾਰ ਪੰਚਹੀ ਬਰਨਹੈ ; ਔਰ ਦੋਨੋ ਇਹ ਤੁਕ, ਚਾਰ ਅਗਲੀ, ਇਕ ਖਟਤੁਕਨਿਮੈ ਉਤਰਾਲੰਕਾਰਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਊਪਰਤੇ ਹੋਤਾਹੈ, ਪਰਮੇਸੁਰਕੋ ਬਲ ਬਰਨਨ ਕਰਨੋ ਹੁਤੋ? ਕੋਏਕ ਪ੍ਰਿਥਵੀਕੀ ਜੁਗਤਿ ਲੇਕਰਿ ਬਰਨਨ ਕਰਯੋ। ਯਾਤੇ ਪਰਯਾਯੋਕਤਿ ਇਨ ਅਲੰਕਾਰਨਿਤੇ ਅਧਿਕਾਲੰਕਾਰ ਨਿਕਸਤਹੈ ॥ ਲੱਛਨ:- ਸੋਰਠਾ:ਜਹ ਅਦੇਯੇ ਅਧਿਕ ਅਧਾਰ, ਕਿਧੌ ਅਧਾਰ ਸੁਅਧਿਕ ਬੀਚਾਰ,ਰਹਨਵਾਰੋ ਅਦੇਯ ਜਾਨੇਰਹੋ" ਸੋ ਅਧਾਰ; ਅਨੇਕਹੀ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਆਧੇਯ; ਤੌਬੀ ਆਧਾਰ ਬਡੋ; ਯਾਤੇ ਅਧਿਕਾਲੰਕਾਰ ਹੋਤਹੈ। ਔਰ ਇਨ ਅਰਥਨਿਮੇ ਪ੍ਰਸੰਖ੍ਯਾਲੰਕਾਰ ਭੀ ਹੈ ॥ ਧਰਨੋਕੀ ਸਥਿਰਤਾ ਔਰਨਿ ਤੇ ਬਰਜਿ ਕਰਿ, ਏਕ ਪਰਮੇਸੁਰਕੀ ਸ਼ਕਤਿਮੇ ਰਾਖੀ; ਯਾਤੇ; ਪ੍ਰੰਖਿਯਾ ਇਨ ਸਰਬ ਤੁਕਨਿਮੇ ਬਲ ਸ਼ਕਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰਕੀਹੈ॥ ਅਬ ਅਗਾਰੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਸ਼ਕਤਿਕੋ ਨਿਰੂਪਨਿ ਕਰੀਤਾਹੈ:-

ਜੀਅ ਜਾਤਿ ਰੰਗਾਕੇ ਨਾਵ ॥

ਅਨੇਕ ਜਾਤਿਨਕੇ ਜੋ ਜੀਵਹੈ, ਰੰਗਕੇ ਕਹੀਏ ਅਨੇਕ ਰੰਗਨਕੇ, ਕਿੰਵਾ; ਕਹਬੇਮੇ ਲੋਕਨਕੀ ਕਹਨਾ ਵਤਿਹੈ; ਸਭਨਕੇ ਕਹਤਹੈ; ਹਰਾ ਰੰਗ: ਕਿੰਵਾ; ਜਰਕੋਈ ਚੋਰਸੀ ਲਕਜਪ ਜੂਨਿਹੈ, ਕਿਵਾ; ਅਨੇਕ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡੋਮੇ ਅਨੇਕਹੀ ਜੂਨਿਕੇ ਧਰਨਿਹਾਰੇ ਜੋ ਜੀਵਹੈ, ਸੋ ਤਿਨੋਕੀ ਗਜਾਨ ਕਿਸੀ ਪਾਸ ਨਹੀ ਹੋਇ ਆਵਤਹੈ, ਜਪ ਏਤੇਕ ਜੀਵਨਿਕੇ ਨਾਂਮਹੈ, ਏਤੀਕ ਜਾਤਿਹੈ, ਏਤੇਕ ਜੀਵਵਹੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਭਨਾ ਲਿਖਿਆ ਵੁੜੀ ਕੋਲਾਮ ॥

ਤਿਨ ਅਨੇਕ ਜੀਵੋਂਤੇ ਅਗਾਰੀ ਉਨੈਕਹੀ ਗੁਨੇ ਤਿਨੋਂਕੇ ਕਰਮਹੈ; ਤਿਨਕੇ ਕਰਮੋਂਮੂ ਜਬ ਅਗਾਰੀ ਪਛਾਰੀਕੇ "ਕਰਮ" ਸੋ:-ਕ੍ਰਿਯੇਮਾਣ,1; ਸੰਚਿਤ,2; ਪ੍ਰਾਰਬਧ, 3; ਇਸ ਕ੍ਰਮਸੋਂ ਸਭੋਨੋਂਕੇ ਮਸਤਕਿ ਬਿਖੇ ਲਿਖਯੋਹੈ'ਵੁੜੀ' ਕਹੀਏ ਵਗੀ ਹੈ ਕਲਮ। ਏਕ ਜੀਵਕੇ ਕ੍ਰਿਜੀਮਾਨਨਮੇ ਸੁੰਸਕਲਾਤਹੈ; ਸੋ ਪ੍ਰੇਮੁਸਰ ਕੋਟਨ-ਕੋਟ ਜੀਵੋਂਕੇ "ਕਰਮ ਫਲਕ" ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਰਖਤਹੈ ॥ ਏਕਕੇ ਦੂਸਰੇ ਸੰਗਿ ਅਭਿੰਨ ਨਹੀਂ ਹੋਨੇ ਦੇਤਹੈ; ਐਸੇ ਸਮਰਥਹੈ। ਸਰਬ ਜੀਵ ਅਪੋਆਪਨੇ ਕਰਮਕੇ ਅਧੀਂਨ ਕਰ ਛੋਰੇਹੈ; ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੈ, ਗਨੇਸ਼ਾਦਿ ਔਰਬੀ ਲਿਖਾਰੀਹੈ ਬਡੇ ਜਗਤਮੇ? ਤਿਸਪਰਿ ਕਹਤਹੈ:-

ਏਹੁ ਲੇਖਾ ਲਿਖਿ ਜਾਣੈ ਕੋਇ ॥

ਇਸ ਲੇਖਬੇ ਕੀ ਸ਼ਕਤਿ ਔਰ ਕਿਸੇਮੇ ਨਹੀਹੈ; ਐਸੇ ਲੇਖੇ ਕੋ ਔਰ ਕੋਈ ਬੀ ਨਹੀ ਲਿਖ ਸਕੇਗੋ॥

ਲੇਖਾ ਲਿਖਿਆ ਕੇਤਾ ਹੋਇ ॥

ਲਿਖਨੋਤੋ ਲੇਖੇਕੋ ਕਿਤੇ ਰਹਯੋ, ਤਿਸ ਲੇਖੇਕੋ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਬੀ ਕਰਨਿ ਵਾਰੋ ਕੋਈ ਨਹੀਹੈ ; ਜੋ ਇਤਨੋ ਲੇਖੋ ਸਾਰੋਹੈ ? ਐਸੋ ਪ੍ਰਮਾਂਣਭੀ ਕਿਸੇ ਪਾਸਹੀ ਨਹੀ ਹੋਸਕਤਿਹੈ ; ਜੈਸੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਤਰਨਕੋ ਕੋਓ ਪੁਰਖ ਸਮਰਥ ਨਹੀ ਹੋਤਹੈ। ਪੈ ਪਰਮਾਨਤੋਂ ਜਾਨਤਹੈ, ਜੋ ਲਾਖ ਯੋਜਨਕੋ ਸਮੁੰਦ੍ਰਹੈ, ਐਸੇ ਜਾਨਿਯੇ; ਇਤਜਰਥ॥ ਇਨ ਚਯਾਰਨਿਹੂੰ ਤੁਕਮੇ ਪ੍ਰਯਾਯੋਕਤਿ ਅਲੰਕਾਰਹੈ ॥ ਲੱਛਨ:-ਚੌਪਈ॥

"ਪਰਯਾਯੋਕਤਿਹੈ ਬਿਧਿ ਸੋਇ। ਰਚਨਾ ਹੋਂ ਜਹ ਬਚਨ ਜੁਹੋਇ॥ ਦੁਤੀਓ ਛਲ ਕਰ ਸਾਧੈ ਕਾਜਾ। ਯੋ ਲੱਛਨ ਭਾਖੈ ਕਵਿ ਰਾਜਾ ॥1॥

ਕ੍ਰਿਯਾਸਕਤ ਉਨੰਤ ਕਹਨੀ ਹੁਤੀ। ਸੋ ਏਕ ਰੀਤਿ ਲਾਲ ਤਯਸੋਂ। ਜੀਣ ਜਾਤਿ ਬਰਨਨ ਕਰ ਕਹੀ ॥2॥ ਯਾਤੇ ਪ੍ਰਯਾਯੋਕਤਿ॥

ਕੇਤਾ ਤਾਣੁ ਸੁਆਲਿਹੁ ਰੂਪੁ ॥

ਤਿਸ ਪਰਮੇਸੁਰਕੇ ਬਿਖੇ ਕਿਤਨੋ ਕਬੂਲਹੈ, ਜੋ ਐਸੇ ਐਸੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਜਿਸਨੇ ਅਨੇਕਹੀ ਧਾਰਿ ਰਾਖੇ;ਔਰ ਕੇਤੇਕ ਰੂਪਕਾ ਸੁਆਲਿਹੁ, ਕਹੀਏ, ਸੌਂਦ੍ਰਜਹੈ ॥ ਕੇਤੀ ਦਾਤਿ, ਜਾਣੈ ਕੌਣੁ ਕੂਤੁ ॥ ਔਰ ਕੇਤੀਕ ਕਰਮਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਾਤਿ, ਕਹੀਏ, ਦਾਨ ਦੇਤਹੈ । ਤਾਣਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਾਤਿ, ਕਹੀਏ, ਦਾਨ ਦੇਤਹੈ। ਤਾਣਕੋ ਅਰੁ ਸੌਂਦਰਜ ਕੋ, ਅਰ ਦਾਨਕੋ ਇਸਤੇ ਆਦਿ ਔਰ ਜੋ ਸ਼ਕਤਿਹੈ, ਸੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਟਕੋ ਕੀਣ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਕਰ ਸਕੈ, ਜੋ ਏਤਨੋਕ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਬਿਖੇਹੈ। ਭੂਤਕੋ ਅਰਥਿਕੁ ਬਤਿ ਬਲਕੋ ਨਾਮ, ਸੋ ਐਸੋ ਬਲ ਬੁਧਿਕੋ; ਕਿੰਵਾ; ਸਰੀਰਕੋ ਕਿਸ ਬਿਖੇਹੈ, ਜੋ ਪ੍ਰਮਾਂਣ ਕਰ ਸਕੇ। ਕਿੰਵਾ;"ਕੂਤ"ਨਾਮ ਪਾਰਸੀਮੇ ਅਹਾਰਕੋ ਕਹਾਹੈ। ਜਿਸਕੇ ਅਹਾਰਕੋ ਕੌਣ ਜਾਣੇ; ਕਿੰਵਾ; "ਕੂਤ"ਨਾਮ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ਮੋ ਕਾਛੂਕੋ ਭੀ ਕਹਤਹੈ। ਜੋ ਅਪਨੀ ਐਕਰਸੋਂ, ਅਨਾਜ ਆਦਿਕੋ ਪ੍ਰਮਾਂਣਾਸੋ ਐਸੋ ਕਾਛੂ ਕੌਨਹੈ ? ਸੁਮਤਿ ਵਾਰੋ ਜੋ ਕਰਿ ਸਕੈ। ਅਰਥ ਇਹ ਪਰਮੇਸੁਰਕੀ ਵਿਭੂਤ ਕੋ ਪਰਮੇਸੁਰਹੀ ਜਾਣੈ-ਔਰ ਕੋਈ ਨਹੀ ਜਾਨਤੋ, ਇਤਜਰਥ ; ਇਨ ਦੋਊ ਤੁਕਨਮੇ ਸਮੁਚਯ ਅਲੰਕਾਰਹੈ ॥ ਲੱਛਨਾ:- ਚੌਪਈ॥ ਮੂਲ ਅਰਥਕੋ ਸਿਧ ਕਰੈ ਏਕ। ਪੁਨ ਪਦ ਪਾਵਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਵਹਿ ਔਰ ਅਨੇਕ ॥ 'ਈਹਾਂ ਬਿਅੰਤ ਕਹਨ' ਮੂਲ ਅਰਥ; ਤਿਸਕੋ ਬਲ ਸ਼ਕਤੀ ਜੋ ਕਹੀ ਹੁਤੀ, ਸੋਈ ਸਿੱਧ ਕਰਤਹੈ; ਤਿਸ ਪਰ ਸੌਂਦਰਜ ਅਰੁ ਦਾਤ''ਦੋ ਔਰ''ਕਹੇ, ਯਾਤੇ ਸਮੁਚਯ। ਸਮੁਚੈ ਅਲੰਕਾਰਕੇ ਭੇਦ ਬਹੁਤਹੈ; ਤਿਨਮੈ ਏਕ ਰੀਤਿਕੋ ਸਮੁਚਯ ਇਹਬੀ ਹੋਤਹੈ; ਅਬ ਤਿਸਕੀ ਆਨੰਤ ਸ਼ਕਤੀਕੋ ਕੈਮੁਤਕ ਨਜਾਯਇ ਕਰਕੇ ਕਹਤੇਹੈ:- ਕੀਤਾ ਪਸਾਉ ਏਕੋ ਕਵਾਉ॥ ਪਸਾਉ,ਕਹੀਯੇ,ਦੇਖਨਕੋ'ਕਵਾਉ',ਕਹੀਏ,ਮਾਯਾ। ਤਿਸ ਨਜਾਯਾ ਪਰਿ ਜਬ ਏਕ ਬੇਰਿ ਦ੍ਰਿਸਤਿ ਕਰੀ,ਅਰਥ ਇਹ: ਤਿਸਕੋ ਯੇਨ ਸੱਤਾ ਜਬ ਦਈ;ਕਿੰਵਾ,ਇਸ ਤੁਕਕੋ ਬਿਸਤਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਬੀ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀਮੋ ਕਹਾਹੈ:-

"ਇਕ ਕਵਾਉ ਪਸਾਉ ਕਰਿ ਓਅੰਕਾਰ ਅਕਾਰ ਪਸਾਰਾ"(6:4.1);ਕਵਾਉ ਨਾਮ ਦੇਸ ਭਾਖਮੇ ਸ਼ਬਦਕੋਭੀ ਕਹਤਹੈ; ਅਰੁ ਪਸਾਉ ਨਾਮ'ਪਹਾਰੇ'ਕੋਹੈ। ਏਕ ਸ਼ਬਦ ਕਹੀਏ, ਓਅੰਕਾਰਿ ਤਿਸਤੇ ਸਕਲ ਪਸਾਰਾ ਕੀਆਹੈ। ਕਿੰਵਾ. ਕੋਸਮੇ'ਕ'ਨਾਮ ਆਮਾਕੋਹੈ; ਸੋ ਆਤਮਾ. ਕਹੀਏ, ਮਾਯਾ ਸਬਲ ਬ੍ਰਹਮ ਤਿਸਕੋ "ਵਾਉ" ਕਹੀਏ "ਪ੍ਰਾਣ" ਓਅੰਕਾਰ ਰੂਪ ਸ਼ਬਦ, ਕਿੰਵਾ, ਪ੍ਰਾਣ ਰੂਪ ਸ਼ਬਦ ਏਹਜੋ ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਨੇ ਕਹਾਹੈ: "ਏਕੋਹੰ ਬਹੁ ਸਯਾਮ:"॥

ਤਿਸਤੇ ਹੋਏ ਲਖ ਦਰੀਆਉ ॥

ਏਕ ਬਾਰਕੇ ਦੇਖਨੇਤੇ,ਕਿੰਵਾ,ਇਛਾਤੇ ਲਾਖੋਹੀ ਦਰਿਆਉ, ਕਹੀਏ ਜਗਤ ਸਾਧਵਸਾਨਾ ਲੱਛਨਾਸੋਂ ਅਰਥ; ਜਗਤ ਅਰੋਪਯ ਵਿਖੇ ਦਰਿਆਉ ਅਰੋਪਯ ਮਾਨ, ਨਿਤ ਨਵੋਹੀ ਹੋਨੋ। ਇਸ ਧਰਮਤੇ ਅਨੇਕਹੀ ਜਗਤ ਹੋਤ ਭਏ। ਇਨ ਦੋਊ ਤੁਕਨਿਕੇ ਏਕ ਸ਼ਬਦਤੇ, ਕਿੰਵਾ; ਏਕ ਇੱਛਾਤੇ, ਕਿੰਵਾ, ਏਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿਤੇ ਅਨੇਕਹੀ ਜਗਤ ਭਏ; ਤਿਨੋਕੋ ਜਾਨਯੋ ਨਹੀ ਜਾਤਹੈ ॥ ਜੈਸੇ ਕੇ ਏਕ ਬੋਲਕੋ ਅੰਤ ਨਹੀ ਜਾਨਯੋ। ਤਿਸ ਬੋਲਨ ਹਾਰੇਕੋ ਅੰਤਿ ਕੋਈ ਕੈਸੇ ਜਾਨਿ ਸਕੈਗੋ ? ਇਤਜਰਥ ॥ ਪਹਿਲੀ ਤੁਕਮੇ 'ਪਸਾਉ' ਕਵਾਉ ਇਨ ਪਦਨਕੀ ਸਮਤਾ ਤੇ ਛੇਕਾਨੁਪ੍ਰਾਸ। ਦੂਸਰ ਤੁਕਨੇ 'ਦਰੀਆਉ' ਉਪਮਾਨ ਤੇ ਉਪਮੇਯ ਜਗਤਕੋ ਅਰਥ ਜਾਨਯੋ ਪਰਯੋ, ਯਾਤੇ ਰੂਪਕਾਤਿਸ਼ਯਕਿਤਿ ਅਲੰਕਾਰ। ਇਨ ਦੋਉ ਤੁਕਮੇ ਚੌਥੀ ਬਿਭਾਵਨਾਲੰਕਾਰਭੀਹੈ ॥ ਲੱਛਨ:-'ਜਬੈ ਅਕਾਰਨ ਵਸਤੁਤੇ ਕਾਰਜ ਪਰਗਟ ਹੋਤ; ਏਕ ਬੋਲਤੇ ਲਾਖੋ ਜਗਤਭੇ; ਬੋਲਬੋ ਕਛੁ ਜਗਤਕੋ ਕਾਰਣ ਨਹੀ। ਜਗਤਤੇ ਜਗਤ ਉਤਪਤਿ ਹੋਤਹੈ। ਬੋਲਬੋ ਅਕਾਰਣ ਨ ਹੁਤੋ; ਤੌਭੀ ਕਾਰਜ ਜਗਤ ਭਯੋ; ਕਾਰਨ-ਕਾਰਜਓਂਕੇ ਸੰਗਮੇ ਕਹਨਤੇ ਹੇਤ ਅਲੰਕਾਰਭੀ ਹੋਤਹੈ। ਪ੍ਰਥਮ ਐਸੇ ਬਯੰਤ ਤਾਈਕੋ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਕੇ ਸਰਬ ਓਰਤੇ; ਅਬਬਯੰਤ ਕਹਤਹੈ ਬ੍ਰਹਮਕੋ:- ਕੁਦਰਤਿ ਕਵਣ ਕਹਾ ਵੀਚਾਰੁ॥

ਜਿਸਕੀ ਕਿਸੀਏਕ ਅਮਸਕਾ ਅਮਤਿ ਨਹੀ ਪਾਯੋ ਜਾਤਿ; ਤਿਸਕੀ ਕੁਦਰਤਿ, ਕਹੀਏ, ਸਮਸ਼ਟਿ ਮਾਯਾ ਤਿਸਕੋ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕੈਸੇ ਕੋਈ ਕਹ ਸਕੇ ? ਕਿੰਵਾ; ਕਵਣ ਕਹਾਨਕੇ ਬਿਖੇ 'ਕੁਦਰਤਿ' ਕਹੀਏ ਸ਼ਕਤਿਹੈ, ਜੋ ਗਜਨਾ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰਕੇ ਅੰਤਕੋ ਜਾਨ ਸਕੇ ? ਇਤਜ਼ਰਥ; ਇਸ ਤੁਕਮੇ; ਕਕਾਰ ਕੀ ਬਰਨ ਮੈਤ੍ਰੀਤੇ ਬ੍ਰਿਤਜਾਨੁਪ੍ਰਾਸਹੈ ॥ ਵਾਰਿਆ ਨ ਜਾਵਾ ਏਕ ਵਾਰ ॥

ਵਾਰਿਆ ਨਾਮ ਬਰਨਕੋ, ਬਜਾਕਰਨ ਰੀਤਸੋਭੀ ਹੋਤਹੈ; ਕਿੰਵਾ; ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ਕੀ ਭਾਖਾਹੈ; ਐਸੇਜੋ ਪਰਮੇਸੁਰਹੈ, ਤਿਸਕੋ ਬਰਨਨ ਨਹੀ ਕਰਯੋ ਜਾਤਾਹੈ, ਏਕ ਵਾਰ, ਏਕ ਰੋਮ ਕੋਬੀ ਨਹੀ ਕੋਈ ਕਰ ਸਕਤਹੈ । ਏਕਹੀ ਰੋਮਮੇ ਅਨੇਕ ਬ੍ਰਹਮੰਡਹੈ। ਏਕ ਬ੍ਰਹਮੰਡਕੀ ਰਚਨਾ ਅਨੇਕ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਰੀਤਕੋ ਤਿਸਕੋ ਅੰਤ ਨਹੀ ਪਾਯੋ ਜਾਤਹੈ । ਅਨੇਕ ਬ੍ਰਮੰਡਕੀ ਕੈਸੇ ਕੋਈ ਜਾਨੈਗੋ। ਕਿੰਵਾ; ਜਹਾਂ ਵੈਰਾਟ ਰੂਪ ਬਰਨਨ ਕਰਤਹੈ; ਤਹਾ ਰੋਂਮ ਤਿਸ ਬ੍ਰੈਜ਼ਾਟ ਰੂਪਕੇ ਬ੍ਰਿਛਹੈ;ਏਕ ਬ੍ਰਿਖਕੀ ਉਤੋਤੀ, ਜੋ ਬਟਕੋ ਬ੍ਰਿਛ ਮੂਲਤਾਂਸੋ ਫੂਲ ਫਲ ਦਲ ਇਤਨੋ ਅਕਾਰ ਏਕ ਤਨਕਸੇ ਬੂਝਮੇ ਕਿਸ ਰੀਤਸੋਂ ਧਾਰ ਰਾਖਯੋਹੈ । ਅਰ,ਕਿਸ ਰੀਤਸੋ ਉਪਜਾਤਹੈ; ਕਿੰਵਾ; ਤਿਸ ਬਟਕੇ ਪਤ੍ਰ ਇਸਤੇ ਆਦਿ ਔਰਜੇ ਸੂਖਮਤਾਈਹੈ, ਤਿਨਕੋ ਕੌਨ ਬਰਨਨ ਕਰੈਗੋ? ਕਿਸਤੇ ਨਹੀ ਹੁਇ ਸਕੇਗੋ ਏਕ ਰੋਮਕੋਭੀ ਭੇਦ ਸਰਬ ਨਹੀ ਜਾਨਤੇਹੈ; ਸਮਸ਼ਟਿ ਸ਼ਕਤਿਕੋ ਕੋਈ ਕੈਸੇ ਜਾਨੈਗੋ? ਇਤਜਰਥ; ਇਸ ਤੁਕਮੇ ਜਮਕ ਅਲੰਕਾਰਹੈ; ਵਾਰ ਵਾਰ ਪਦਮੇ ਅਰਥ ਦੋ ਭਏ; ਪਦ ਏਕਹੀਹੈ, ਦੋ ਬੇਰ ਆਏ; ਔਰ ਇਸ ਤੁਕਕੇ ਕੋਜੋ ਅਰਥ ਕਰਤਹੈ; ਸੋ ਸਰਬਮੇ ਦੂਖਨ ਆਵਤਹੈ॥ ਅਨੰਦਘਨ ਨੇ ਤੋਂ ਅਰਥ ਕਰਯੋਹੈ; ਹਟਾਯੋ ਮੈ, ਏਕ ਵਾਰਭੀ ਨਹੀ ਜਾਤੋ ਕਿਸੀਤੇ। ਸੋ ਬੀਚਾਰ ਕਰ ਦੇਖਾਂ ਚਾਹੀਏ; ਪਰਮੇਸੁਰਕੋ ਬੇਯੰਤ ਕਹਨਮੇ ਬਰਜਨਿ ਕਥਨ ਲਗਯੋ ਨਹੀ ਜਾਤੋ ਏਕ ਵਾਰਬੀ। ਜੋ ਹਟਾਵਨ ਵਾਰੇ ਨਹੀਹੈ? ਤੋ ਗੁਰੁਜੀਨੇ ਇਸ ਤੁਕਕੋ ਬਜਰਥ ਕਯੋ ਕਹਯੋਹੈ? ਐਸੇ ਐਸੇ ਅਰਥ ਕਰਨਿਤੇ ਅਨੰਦਘਨਕੋ ਜਾਨੀਤਾਹੈ; ਗੁਰੁਜੀਕੀ ਬਾਨੀਕੇ ਅਰਥ ਸੁਨਨੇ ਨਹੀ। ਮਨ ਆਵਤੇ ਲਗਾਵ ਤੋ ਗਣੋਹੈ॥ ਏਕ ਔਰ ਰੀਤਿਸੋਂ ਅਰਥ ਕਰਤਹੈ; ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੇਰੇ ਊਪਰਕੋ ਮੈ ਏਕ ਵਾਰਭੀ ਵਾਰਯੋਨਹੀ ਜਾਤ; ਕੋਆ ਬਲਿਹਾਰ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕਤਿ। ਅਗਾਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਜੀਮੇ ਸੌ ਸੌ ਬਾਰੀ ਬਲਿਹਾਰਨੇ ਕਹਯੋਹੈ; ਈਹਾਂ ਏਕ ਤੁਕਕੋ ਅਰਥਸੈ ਕਰੇ ਤੁਕਨਿਸੋਂ ਬਿਰੋਧ। ਇਕ ਔਰ ਅਰਥ ਕਰਤਹੈ॥ ਮੈ ਏਕ ਵਾਰ ਬਲਿਹਾਂਰ ਨਹੀਂਹੌਂ, ਸੈਕਰੇ ਵਾਰ ਬਲਿਹਾਰ ਹੋਤਹੌਂ, ਇਸ ਰੀਤ ਊਪਰਤੇ ਅਰਥ ਲਗਾਇ ਜਾਤਹੈ। ਕਾਹੇਤੇ; ਵਾਸਤਵ ਅਰਥ ਪਾਂਪਤ ਨਹੀ, ਇਸ ਹੇਤ,ਇਹ ਤੀਨੋ ਅਰਥ ਔਰਿਨਿਕੇ ਜੋ ਕਰੇ ਹੋਏ ਹੈ,ਤਿਨਸਭਿਨਿ ਪਰਿ ਏਕਿ ਅਰਥ ਬਢੀ ਪ੍ਰਸਨ; "ਵਾਰਿਆ ਨ ਜਾਵਾ ਏਕ ਬਾਰਿ"; ਤੁਕਕੇ ਅੰਤਕੋ ਜੋ 'ਰੇਫ'ਹੈ, ਇਸਮੈ'ਇਕਾਰ'ਹੈਨਹੀ;'ਵਾਰੀ'ਕੇ ਅਰਥਮੇ ਬਡੀ 'ਇਕਾਰ'ਨਹੀ–ਜੇ ਛੋਟੀ ਹੋਤੀ, ਤੋਂ ਅਰਥ ਬਨਤੋਂ। ਸ਼੍ਰੀ ਅਰਜੁਨ ਜੀਨੇ ਲਗ ਜੋ ਐਸੀਆ ਹੈ, ਸੋ ਨਿਰਨੇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਲਗਵਾਇ ਦਈਹੈ। ਇਸ ਹੇਤਤੇ ਜਾਣੀਤਾਹੈ,ਜੋ ਵਾਰੀਕੋ ਅਰਥ ਬਹੀ; ਜੋ ਰੇਫਮੇ ਇਕਾਰ ਹੁਤੀ,ਤੋਂ ਤੀਨੋ ਅਰਥ ਬਨਤੇ। ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਤੀਨਨੋ ਅਰਥਨ ਪਰਾ,ਔਰ ਹਮਨੇ ਰੋਮਕੋ ਅਰਥ ਜੋ ਕਰਯੋਹੈ; ਸੋਈ ਗੁਰੁਜੀਕੋ ਧਰਯੋਹੈ, ਬੇਯੰਤਤਾਕੇ ਬਰਨਨਕੋ ਪ੍ਰਸੰਗਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗਮੇ ਇਸ ਅਰਥਕੀ ਸੰਗਤ ਬੈਰਤਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਯੰਤ ਕਹਿਕਰ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮੈ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂਕੋ ਮਾਨ ਕਰ ਅਰੁ ਸਰਬ ਬਿਵਹਾਰ ਤਿਸਮੇ ਕਲਪਤਿ ਲਖਨੋ। ਇਹ ਨਿਸਚਾ ਨਿਦਧਜ਼ਾਸਨ ਵਾਨੋ ਕੋ ਕਹਯੋ॥ ਅਬ ਅਗਾਰੀ ਭਗਤਿ ਅਰੁ ਗਜ਼ਾਨ ਦੋਨੋ ਪੱਖੋਕਾ ਸਿਧਾਂਤ ਬਰਨਨ ਕਰਤਹੈ ॥ ਸ੍ਵਾਮੀ ਅਰੁ ਦਾਸ ਜਬਲੌ ਬਨੇ ਰਹੇ; ਤਬਲੌ ਐਸਾ ਲਖੇ;–

ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ ॥

ਜਿਨੋਨੇ ਨਵਧਾ ਪ੍ਰੇਮਾਭਗਤਿ ਆਦਿਕ ਸਾਧਨ ਕਰੇਹੈ; ਤਿਨਕੋ ਨਿਸਚਾ ਇਹ; ਜੋ ਪਰਮੇਸੁਰਕੋ ਕਰਤਬ ਜਾਨਯੋ,ਤੋ ਨਹੀ ਜਾਤਹੈ; ਪਰੰਤੁ, ਕਰੇਕੋ ਆਛੋ ਮਾਨਤਹੈਂ। ਕਰਤਬ ਕਰਨੇਮੇਂ ਤਰਕ ਤੋ ਤਿਸ ਪਰ ਹੋਤਹੈ। ਜਿਸਕੇ ਕਰਤਬ ਕਰਨਿ ਵਾਰੋਕੋ ਅਰ ਕਰਤਾਕੋ ਸਰਬ ਓਰਤੇ ਜਾਨਯੋ ਜਾਇ; ਜਿਸਕੋ ਕਰਤਬ ਨਹੀ ਜਾਨਯੋ ਜਾਹਿ, ਅਰੁ ਕਰਨਿ ਵਾਰੋਗੋ ਜੋ ਆਛਹੀ ਹੋਇਗੀ, ਸੋਈ ਕਰੇਗੋ। ਇਹ ਰੀਤਿ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਰਾਜਨਿ ਮੇ ਭੀ ਹੈ; ਜੋ ਦਾਸ ਹੋਇਕੇ ਤਿਸਕੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਰਤਬਕੋ ਆਛੋ ਮਾਨੇਹੈ; ਤਿਸ ਪਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੋਤਹੈ; ਪ੍ਰਮੇਸੁਰ ਰਾਜਨਿਕੋ ਰਾਜਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਹੈ। ਬਹੁਰ ਅਨਯਾਇ ਨਹੀ ਕਰਤਹੇ। ਤਿਸਕੇ ਕਰਤਬ ਮੇ ਦਾਸ ਕੋ ਕੈਸੇ ਤਰਕ ਬਨਤਹੈ; ਤਾਤੇ ਯਹੀ ਨਿਸਚੋ ਕਰਾਕੇ;ਜੋ ਤੁਝਕੋ ਹੇ ਪ੍ਰਮੇਸੁਰ ਭਾਵਤਹੈ; ਸੋ ਓਅੰਕਾਰ, ਕਹੀਏ ਕਰਤਬ ਭਲੋ ਆਛੋਹੈ। ਜਬਲੌ ਸੁਆਮੀ ਦਾਸ ਭਾਵ ਹੋਇ,ਤਿਨਕੋ ਨਿਸਚੋ ਇਹ ਕਹਯੋ। ਅਰੁ ਜਿਨੋਨੇ ਸ਼੍ਰਵਨ,ਮਨਨ ਆਦਿ ਗਜਾਨਕੇ ਸਾਧਨ ਕਰੇ ਹੁਤੋ; ਤਿਨਕੋ ਗੁਰੋਕੇ ਮੁਖਦ੍ਵਾਰਾ ਜੋਭਯਾ'ਤਤ ਤ੍ਵੰਮਸਿ''ਮਹਾ-ਵਾਕਯਕਾ ਉਪਦੇਸ਼,ਤਿਸ ਕਰ ਪਰਮਾਨੰਦਮਯ ਹੋਏ॥ ਸੋ ਤਿਸ ਮਹਾ-ਵਾਯਕੋ ਅਰਥ ਰੂਪ ਵਾਖਣ ਸਤਿਗੁਰ ਆਪਨੇ ਮੁਖਸੋਂ ਕਹਤਹੈ:- ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ॥

ਇਸ ਤੁਕਮੇ ਮਹਾਵਾਕਯ[38] ਐਸੇ 'ਤ੍ਵੰ' ਪਦਸੇ 'ਤ੍ਵੰ' ਪਦ;'ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ'ਪਦਸੇ 'ਤਤ'ਪਦ। ਨਿਰੰਕਾਰ ਪਦਸੇ 'ਅਸਿ'ਪਦ:'ਤਤ' ਪਦਕਾ ਅਰੁ 'ਤ੍ਵੰ' ਪਦਕਾ ਅੰਨ੍ਹੈ ਹੋਤਹੈ--ਅਗਾਰੀ ਪਿਛਾਰੀ ਕੋ;ਅਰਥ ਐਸੇਜੋ ਸਦਾ ਇਸਥਿਤ ਨਿਰੰਕਾਰ ਸਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਤੂਹੀਹੈ;ਅਗਾਰੀ ਅਸੰਖਕੀ ਪੌੜੀ ਤੀਨੋਮੇ ਆਤਮਾਕੀ ਸਾਤ੍ਵਕੀ-ਤਾਮਸੀ ਸ਼ਕਤਿਕੋ ਬਰਨਨ॥ ਤਿਨਕੇ ਅੰਤਮੋ ਸਰਬਕਾ ਆਸ਼੍ਰਯ ਬ੍ਰਹਮ,ਤਿਸਕੋ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਰੂਪ ਮਹਾ-ਵਾਕਯਕਾ ਅਰਥ ਤੀਨੋ ਸਥਾਨੋਮੇ ਇਸ ਤੁਕ ਰੂਪ ਕਰਿ ਕਹੇਗੇ। ਇਨਤੇ ਸਿੱਧ ਭਯੋ, ਜੋ ਚਾਰੋ ਪੌੜੀਨਿਕੋ ਅੰਤਿਮੇ ਚਾਰ ਜੋ ਮਹਾਂਵਾਕਯ ਬੇਦਮੇਹੈ ; ਤਿਨਕੋ ਅਰਥ ਬਨਯੋ। ਜਦਯਪਿ ਮਹਾਂਵਾਕਯਕੋ ਪਾਠ ਅੰਨਯਹੈ; ਤਦਯਪਿ, ਅਰਥ ਚਾਰਨਿਕੋ ਏਕਹੀਹੈ; ਜੀਵ-ਈਸਵਰਕੀ ਏਕਤਾ ਬ੍ਰਹਮਮੇ,ਐਸੇ ਜਾਨੀਯੇ। ਸੋ ਚਾਰੋ ਮਹਾਂਵਾਕਯੋਕੋ ਬੀਲਿਖ ਦੇਤਹੈ:-1.ਤਤ੍ਵੰਮਸੀ; 2. ਪ੍ਰਗਯਾਨੰਦੰ ਬ੍ਰਹਮ;3.ਅਯੰ ਆਤਮਾ ਬ੍ਰਹਮ, 4. ਅਹੰਬ੍ਰਹਮਾਸਮੀਅ. ਕਿੰਵਾ; ਜੈਸੇ ਬੇਦਮੇ ਸ੍ਵੇਤਕੇਤੁਨੇ'ਤਤ੍ਵੰਮਸੀ' ਕੋ ਉਪਾਸਨ ਨੌ ਵਾਰੀ ਸਿਖਯ ਪਤਿਕੀ ਓਹੈ; ਤੈਸੇ ਗੁਰੁਜੀਨੇ ਉਸੀ ਮਹਾਂਵਾਕਯਕੋ ਉਪਦੇਸ ਚਯਾਰਿ ਵੇਰਿ ਕਹਿਯੋਹੈ,ਐਸੇ ਜਾਨਿਯੈ;ਇਤਜਰਥ; ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ ॥

ਇਸ ਤੁਕਮੇ ਸਮਾਲੰਕਾਰ। ਲਛਨ:ਚੌਪਈ॥ ਜਥਾਜੋਗ ਜਹ ਹੋਵਹਿ ਸੰਗ। ਤਿਹਕੋ ਸਮਕਹਿ ਸੁਮਤਿ ਉਤੰਗ ॥ ਜੈਸੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਕਰ ਨਿਵਾਰੋ। ਕਰਤਬਯ ਤੈਸੋ ਬਜੋ ਤੈਸੇ ਭਯੋ ਦਾਸ ਤਿਸਕੋ ॥ ਆਛੋ ਮਾਨ ਨਵਾਰੋ ਯਾਤੇ ਸਮਾ॥ ਕਾਬਯ ਲਿੰਗਭੀਹੈ; 'ਜੋ ਤੁਧ ਭਾਵੈ' ਪਦਨਿਕੋ, ਸਮਰਥਨਿ ਕਰਯੇ;'ਸਾਈ ਭਲੀਕਾਰ'ਪਦਸੋ: 'ਤੂੰ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ'ਇਸ ਤੁਕਮੇ ਪਰਯਾਯ। ਲੱਛਨਾ:-ਚੌਪਾਈ। ਜਹ ਅਨੇਕਕੋ ਆਸ਼੍ਰੈ ਏਕ; ਸੋ ਪ੍ਰਯਯਕੋ ਕਰਤ ਬਿਬੇਕ। ਈਸ ਜੀਵਕੋ ਏਕ ਬ੍ਰਹਮ ਆਸਰੋ। ਯਾਤੇ ਪਰਯਾਯਾਲੰਕਾਰ ॥ ਪੂਰਬਕੀ ਤੁਕੋਨਮੈਂ ਪ੍ਰਸਨ। ਈਹਾਂ

---

38. ਟਿੱਪਨੀਕਾਰ:ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਅਫਗਾਨ ਸ਼ਾਹ ਐਹਮਦ 'ਦੁਰਾਨੀ' ਦੇ ਕਈ ਸਾਲ ਘਲੂਘਾਰੇ ਕਾਲੀਨ ਪੁਰਾਣੇ ਦਸ ਨਾਮ ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਵੇਦਾਂਤ ਪਰਿਭਾਸ਼ ਪਦ ਓ-ਅ.ਬਰਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂਦੇ ਸਿੱਖਸਿੰਘ ਪੁਰਾਣੇ ਦਸ ਨਾਮ ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਵੇਦਾਂਤ ਪਰਿਭਾਸ਼ ਪਦ ਹਨ--ਜਿਨ੍ਹਾਂਦੇ ਕੁਛ ਨਮੂਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਗ੍ਰੰਥਜੀਦੇ ਇ. ਪੰਨੇਆਂ ਸਜਨ ਕਾਰਣ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰਸਾਯ ਪਦ ਹਨ--ਜਿਨ੍ਹਾਂਦੇ ਕੁਛ ਨਮੂਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਗ੍ਰੰਥਜੀਦੇ ਇ. ਪੰਨੇਆਂ ਤੇ ਦੇਖੋ:-1.ਮੰਤ੍ਰ=ਮੰਤ/ਬਾਣੀ (ਪੰ. 2.ਗੁਰੁਮੰਤ੍ਰ:51:4;686:7; 888:18;/ਵਾਹਿਗੁਰੁ:ਭਾਗ ਦਾਵਾਰ:13:2.5;3. ਮਹਾ-ਮੰਤ੍ਰ (ਪੰ.346:4;814:10; 686:7;888:18)=ਮਹਾਵਾਕ; 4.ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ(ਪੰ.1040:19:ਭਾਗਦਵਾ:6:19.2)=ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ; 5. ਪ੍ਰਪੰਚ (ਪੰ.291:19;337:1+; ਭਾਗਦਵਾ:1:2.5+) =ਪੰਚੀਕਰਣ, 6.ਪੰਚ ਲੋਕ (ਪੰ.1039:16) =ਪੰਚ ਕੋਸ਼,7. ਗੁਰਗਮ:1021:8;344:9;346:18;404:16;'483:16; 974:6;1392:2; 1408:2; 8. ਬੀਜ ਮੰਤ੍ਰ (274:16; 891:4; 974:);9.ਤੁਰਕ ਮੰਤ੍ਰ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਦੇ ਮੰਤ੍ਰ ਵਰਣਿਤ ਹਨ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਿਦਧਯਾਸਨਤੇ ਅਗਾਰੀ ਸਾਧਯਾਤਕਾਰਕੋ ਨੇਰੇਲੋਂ ਭਗਤਿਕੋ ਨਿਰੂਪਨ ਕੈਸੇ? ਸੋ ਕਰਤਬਕੋ ਆਛੈ ਮਾਨੈ ਸ੍ਵਾਮੀ ਅਰੁ ਦਾਸ ਬਨੇਹੋ ਏਹਹੈ। ਈਹਾਂ ਭਗਤਿ ਪਖ ਬਰਨਨਕੋ ਅਜੋਗ ਉੜ੍ਹ:- ਇਸ ਅਸੰਕਾਕੋ ਉਧਾਰ ਅਗਾਰੀ "ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹਿ, ਏਤੀ ਸੁਰਤਿ ਨ ਪਾਈਆ"ਇਸ ਪੌੜੀ(23)ਮੇ ਨਿਰਨੇ ਨੀਕੀ ਰੀਤਿਸੋ ਹੋਇਗੋ; ਤਹਾਤੇ ਸਮਝ ਲੈਨੋ॥ ਸ੍ਰਵਨ ਗਯਾਨਤੋਂ ਦਾਵਾਕੀ ਅਗਨਿਹੈ; ਸੋ ਮਾਯਾ ਰੂਪ ਜਲਤੇ ਬੂਝਿ ਭੀ ਜਾਤਹੈ। ਮਨਨ ਗਜ਼ਾਨ ਬਿਜੁਗੰਕੀ ਅਗਨਿਹੈ; ਕਦੇ ਹਟਿ ਜਾਤਹੈ, ਕਦੇ ਹੋ ਜਾਤਹੈ। ਪਰੰਤੁ, ਵਾਸਤਵ ਤਿਸਕੋ ਨਾਸ ਨਹੀਹੈ। ਨਿਦਧਯਾਂਸਨ ਬੜਵਾ ਅਗਨਿਹੈ ਸੋ ਏਹ ਨਹੀ ਜਾਤੀਹੈ॥ ਅਗਯਾਨ ਰੂਪੀ ਸਮੁੰਦ੍ਰਕੋ ਪਚਾਇ ਦੇਤਹੈ ॥

ਅਬ ਆਗਾਰੀ(ਪੌੜੀਮੇ) ਪ੍ਰਥਮੈ ਸ਼ਾਤਕੀ ਸ਼ਕਤਿਜੋਹੈ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਕੀ,ਤਿਸਕੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜੋਹੈ ਪ੍ਰਮਾਤਮਮਕੀ,ਤਿਸਕੋ ਬਰਨਨ ਕਰਤਹੈ॥

ਨੰ.6. ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ'ਨਰੋਤਮ'(ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨੀ)

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ੍ਰਵਣ, ਮਨਨਮੇਂ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤੀ ਕਰਾਵਨ ਹੇਤ, ਤਿਨਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਕੇ ਅਬ ਵਹੀ ਸ੍ਰਵਣ ਮਨਨਕਾ ਵਿਖਯਹੈ,ਜੋ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨਕਾ ਵਿਖਯਹੈ,ਯਹ ਵਾਰਤਾ ਦਿਖਾਵਨ ਹੇਤ, ਤੇਹਕੋ ਇਨ ਸੁਝਈ ਇਤਿ- ਯਾਦਿ ਪਾਠਮੇ ਕਹਯਾ ਨਿਰਗੁਣੋ ਔ ਗੁਣਵਾਨੋਪੈ ਗੁਣ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨਕਾ[39] ਵਿਖਯ ਦਿਖਾਵੈਹੈ; ਔ, ਨਿਦਿਧਯਾਸਨਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੇਤੁ ਅਧਿਕਾਰੀ ਫਲ ਦਿਖਾਵੈਹੈ॥

ਪੰਚਾਇਤਿ॥ 'ਪੰਚ'ਨਾਮ'ਕੋਸ਼'ਸੇ ਪਾਂਚਕਾਹੈ॥ ਬਯਾਕਰਣਮੇ ਬਿਸਤਾਰਕਾ,ਔ ਬਿਸਤਾਰ ਕਰਤਾ ਕਾ ਹੈ ॥ ਪਰ ਨਾਮ ਸ੍ਰੇਸਟਕਾ ਦੂਰਕਾ ਸਤ੍ਰੂਕਾ ਕੇਵਲਕਾਹੈ॥ 'ਕੇਵਲ'ਨਿਰਣੇ ਕਰੈ ਹੂੰ, ਏ ਕਾ ਏਕ ਕਾ 'ਪੂਰਣ' ਕਾ ਹੈ॥ 'ਵਾਣ'ਨਾਮ ਗਊਕੇ ਥਨਕਾ, ਏਕ ਰਾਖਸਕਾ, ਤਸੀਕਾ, ਕੇ ਵਲਕਾਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਜਿਸਕੇ ਕੋਈ ਗੁਣ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕੇ, ਐਸਾ 'ਪੰਚ'ਕਹੀਯੇ;ਨਿਖਲ-ਜਗਤਕਾ ਬਿਸਤਾਰ ਕਰਨੇ ਵਾਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਸ ਤੁਕਮੇਂ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨਕਾ ਹੇਤੁ ਨਿਰਣੇ ਕੀਆ॥ ਆਗੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਿਰਣੇ ਹੇਤ ਅਧਿਕਾਰੀਕੇ ਸਾਧਨ ਨਿਰਣੈ ਕਰੇਗੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਕਹੇ ਵਿਚਾਰਕਾ ਕਰਤਾਜੋ ਅਧਿਕਾਰੀਹੈ, ਤਿਸਕੇ ਗਯਾਨਕੇ ਸਾਧਨ ਸੁਮਾਰਮੇਂ ਕੇਤੇਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੂ ਕਹੇ॥ ਕਰਤੇ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਕਰਤੇਕੇ ਕਹੀਯੇ, ਬਿਚਾਰਕੇ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੇ ਕਰਦੇਕਾ ਨਾਮ ਕਰਣੋਕਾ ਅਰਥਾਤ, ਗਯਾਨਕੇ ਸਮਾਦਿਕ ਸਾਧਨੋਕੇ ਸੰਗੀ 'ਅਮਾਨਿਤਾਅੰਦਭਿਦਿਕ' ਸਾਧਨਕਾ,ਨਾਹਿ ਸੁਮਾਰ, ਕਹੀਯੇ ਗਿਨਤੀ ਨਹੀ॥ ਭਾਵ ਯਹ,ਅਮਾਨਤਾਅਦੰਭਿਤ੍ਵਾ,ਅਹਿੰਸਾ,ਖਿਮਾ, ਰਿਜੁਤਾ, ਗੁਰੁ ਭਕਤੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾਦਿ ਗੀਤਾ (7:11-13) ਆਦਿਕੋਮੇਂ ਅਨੇਕ ਲਿਖੈਹੈ; ਯਾਤੇ ਤਿਨਕੀ ਗਿਨਤੀ ਨਹੀਂ॥ ਹੇ ਗੁਰੁ! ਤਿਨ ਅਨੇਕੋ ਵਿਖੇ ਆਦਿ ਮੇਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੋ ਕੌਨ ਸਾਧਨ ਕਰਨਾ ਯੋਗਯ ਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ॥ ਧੋਲੁ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖ! ਧੋਲ ਕਹੀਐ ਰਜੋ, ਤਮੋ, ਸੇ ਰਹਿਤ ਜੋ ਕੇਵਲ-ਸਤੋ-ਗੁਣਾ ਰੂਪ ਸ਼ੁਕਲ ਭਾਵ ਸ਼ੁਧ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਧਰਮ ਹੈ, ਆਦਿ ਮੈਂ ਅਧਿਕਾਰੀਕੋ ਵਹੁ ਨਿਸ਼ਕਾਮ-ਧਰਮ ਕਰਨਾ ਯੋਗਯਹੈ॥ ਜੋ ਨਿਸ਼ਕਾਮ-ਧਰਮ'ਕਾਹੂ ਫਲਕੀ ਇਛਾ ਨਹੀ ਬਾਛ'

39. ਟਿੱਪਣੀਕਰਤਾ:-ਪਿਛਲੀ ਪੌੜੀ ਅੰਤ ਟਿੱਪਣੀ : ਵਿੱਚ ਇਸ (ਅਗਲੀ) ਪੌੜੀ ਬਾਰੇ ਕਰਾਮਾਤ ਕਾਰਣ ਪੌੜੀ ਲੋਪ ਹੋਈ ਸੰਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਲਿਖੀ ਹੈ:ਪਰ ਗੁਰਗਮ ਅਨੁਸਾਰ ਠੀਕ ਨਹੀ, ਓਹ ਲੋਕੋਕਤੀਸੀ, ਇਹ ਅਰਥ ਠੀਕ ਗੁਰੁਗਮ ਅਨੁਸਾਰ ਤੁਰੇ ਹਨ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਤਯਾਦਿ ਪਾਠਮੇ ਸੁਖਮਨੀਮੇ ਕਥਨ ਕੀਆਹੈ॥ ਵਹੁ ਧਰਮ'ਦਯਾ'ਕਾ ਪੂਤ,ਨਾਮ,ਪਰਾਯੋ ਦੁਖੋਂਕੇ ਦੂਰ ਕਰਨਕੀ ਇਛਾ ਰੂਪ'ਦਯਾ'ਮੇ ਉਪਜੇਹੈ॥ ਇਸਕਾ ਭਾਵ ਯਹ,'ਦਮ'ਔਂ'ਦਾਨ'ਕੇ ਸਹਿਤ ਜੋ'ਦਯਾ'ਰੂਪ ਨਿਸ਼ਕਾਮ-ਕਰਮ,ਤਿਸਸੇ ਸ਼ੁੱਧ-ਧਰਮਕੀ ਉਤਪਤੀ ਹੋਵੇਹੈ॥ ਜਿਨ ਨਾਮ,ਜਿਸ ਦਯਾਕੇ 'ਪੂਤ''ਸੁਤ'ਧਰਮਨੇ ਯਥਾ-ਲਾਭਮੇਂ ਅਧਿਕ ਵਸਤੁਕੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਰੂਪ'ਸੰਤੋਖ' ਅੰਤਾਕਰਣਮੇ ਥਾਪ ਰਖੀਏਹੈ;ਜਿਸ ਸੰਤੋਖਸੇ ਸੰਪੂਰਣ ਵਿਖਯੋਕੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾਕੋ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਮੁਕਤੀਕੀ ਇਛਾ ਕਰਤਾ ਹੂਯਾ ਪੁਰਖ ਸ੍ਰਵਣਾਦਿਕੋ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਕਹੀ ਰੀਤਿਸੇ ਈਹਾ ਪ੍ਰਯੰਤ ਅਧਿਕਾਰੀਕਾ ਨਿਰਣੇ ਕੀਆ॥ ਆਗੇ ਫਲ ਕਾ ਸਮਝੋ॥ ਕਹੇ ਸ਼ੁਧ-ਧਰਮਮੇਂ ਅੰਤਾਕਰਣਕੀ ਸ਼ੁਧੀ,ਔਂ ਤਾਸੇ ਵਿਵੇਕਾਦਿ, ਔਂ ਤਿਨਮੇਂ ਸ੍ਰਵਣ, ਮਨਨ ਕਰ'ਜੇਕੋਂ' ਕਹੀਯੇ,ਜੇ ਕੋਈ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਸਾਧਨ ਵਾਲਾਹੋ ਕਰ ਅਧਿਕਾਰੀ;'ਬੁਝੇ'ਨਾਮ ਸਮ 'ਅਦੁਤੀ-ਪੁਰਖਕੋ ਨਿਜ ਰੂਪ ਕਰ'ਪ੍ਰਤਖ ਜਾਣੇ,ਤਬ ਵੈਸੇ ਜਾਨਨੇਸੇ ਅਪਨ ਸਾਥ ਏਕ ਰੂਪ ਕਰ ਸਤ ਵਸਤੂਕੇ ਕਹਨੇ ਵਾਲਾ ਸਚਿਆਰ ਹੋਵੇਹੈ॥ ਔਂ ਸਚਿਆਰ ਹੁਯਾ'ਜਿਨ ਜਾਤਾ ਸੋ ਤਿਸ ਹੀ ਜੇਹਾ'(ਪੰ.931:3)ਇਤਯਾਦਿਕ ਗੁਰੂ ਬਚਨੋਸੇ ਸਤ-ਸ੍ਵਰੂਪਹੀ ਹੋਵੇਹੈ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ-ਜਨਯ ਗਯਾਨਸੇ 'ਸਤ-ਅਦੁਤੀ'ਰੂਪ ਹੋਨਾ ਏਕ ਫਲ ਕਹ ਕਰ, ਗੁਰੁਤਾ ਕੇ ਉਕਤਿਸੇ:- ਚਿਦਜਨ-ਗ੍ਰੰਥੀ, ਸੰਸੇ- ਗ੍ਰੰਥੀ, ਕਰਮ-ਗ੍ਰੰਥੀ -- ਨਿਬ੍ਰਿਤਿ ਫਲ ਕਹੇ॥ ਧਵਲੇ ਇਤਿ॥ ਜਿਸ ਵਾਕਯਮੇਂ ਅਰਥ ਔਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਿਧ ਹੋਵੇ,ਤਿਸਕੋ 'ਕਾਕੂ-ਉਕਤੀ' ਕਹਤੇ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਪਾਨਮੇਂ ਰੋਗਨ ਨਹੀ ਜਾਵੇ''; ਇਸ ਵਕਯਮੇਂ'ਜਾਵੇ'ਹੀਹੈ,ਸਿਧ ਹੋਵੇਹੈ॥ ਤੈਸੇ ਈਹਾਭੀ ਕੁਛ ਬੋਝ ਨਹੀ ਰਹੇ,ਯਹ ਸਿਧ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਈਹਾ ਸ਼ੁਕਲਕਾ ਬੋਧਕ'ਧੋਲ'ਪਦ ਸੁਧ ਬ੍ਰਹਮਕੋ ਕਹੇਹੈ; ਔਰ ਉਪਰ ਪਦ ਤ੍ਰਿਗੁਣਾਤੀਤ-ਤੁਰੀਆ-ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਕਹੈ॥ ਜਿਸਕੋ ਅਧਿਕਾਰੀਨੇ ਗਯਾਨੀਹੋ ਕਰ ਅਪਨਾ ਆਪ ਜਾਨਿਆਹੈ॥

ਯਾਤੇ, ਧੋਲੇ ਉਪਰ ਕਹੀਯੇ,ਤ੍ਰਿਗੁਣਤੀਤ ਤੁਰੀਆ ਰੂਪ ਗਯਾਨੀਕੇ ਸ਼ੁਧ-ਸ੍ਵਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮਸੇ ਚਿਦ-ਜੜ੍ਹ-ਗ੍ਰੰਥੀ ਆਦਿਕੋਕਾ ਕੇਤਾ ਭਾਰ ਨਾਮ,ਕਿਤਨਾਕ ਬੋਧ ਰਹੇ ਹੈ? ਭਾਵ ਕੁਛ ਭੀ ਬੋਝ ਨਹੀ ਰਹੇ॥

ਜਿਸ ਹੇਤੁਸੇ ਵੇਦ ਗਯਾਨੀਮੇਂ ਤਿਨ ਸਰਬਕਾ ਅਭਾਵ ਕਹੈਹੈ; ਜਿਸ ਕਾਲਮੇਂ ਗਯਾਨੀਕੋ ਅਪਨਾ ਆਪ ਜਾਨ ਕਰ ਸ਼ੁਧ-ਸ੍ਵਰੂਪਕਾ ਚੌਥੀ-ਭੂਮੀ ਮੇਂ ਪ੍ਰਤਖ ਹੋਵੇਹੈ,ਤਿਸੀ ਕਾਲਮੇਂ ਜੜ-ਚੇਤਨਕਾ ਮੇਲ ਰੂਪ ਚਿੰਦ-ਜੜ-ਗ੍ਰੰਥੀ ਔਰਮੈਂ ਪਰਮਾਤਮਾਸੇ ਭਿੰਨ ਹੋਵਾ,ਤਿਸਤੇ ਅਭਿੰਨਹੋ,ਇਤਯਾਦਿਕ ਸੰਸ਼ਯ-ਗ੍ਰੰਥੀ ਔਰ ਪੁੰਨਯ,ਪਾਪ ਰੂਪ ਕਰਮ-ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਭੀ ਦੂਰ ਹੋਵੇਹੈ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਧਿਕਾਰੀਕੋ ਤਤ੍ਵਕਾ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਰੂਪ ਚੌਥੀ-ਗਯਾਨਕੀ ਭੂਮੀ, ਔਂ ਤਿਸਕਾ ਫਲ ਕਹਕਰ; ਅਬ ਅਨਧਿਕਾਰੀਯੋ ਕੋ ਵਹੁ ਗਯਾਨ ਹੀ ਦੁਰਲਭਹੈ, ਤਿਸਕੇ ਫਲਕੀ ਦੁਰਲਭਤਾਤੋ ਕਿਆਹੈ? ਯਹ ਕਹੈ॥

ਧਰਤੀ ਇਤਿ॥ ਈਹਾ ਪ੍ਰਕਰਣਸੇ ਭੂਮੀ-ਮਾਤ੍ਰਕਾ ਬੋਧਕ'ਧਰਤੀ'ਪਦ ਚੌਥੀ ਗਯਾਨਕੀ ਭੂਮੀ ਪਰਹੈ॥ ਹੋਰ ਪਦ ਤੀਨੋ ਕ੍ਰਮਸੇ "ਪਾਮਰੋਂ" ਕੋ, ਸਾਂਖੀਯੋ ਕੋ,ਪਾਤੰਜਲਾਦਿਕੋ ਕੋ ਬੋਧਨ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਯਾਂਤੇ ਧਰਤੀ ਨਾਮ,ਚੌਥੀ ਗਯਾਨ ਭੂਮੀ"ਹੋਰ"ਕਹੀਯੇ,ਬਹੁਰ ਬੁਧੀ ਵਾਲੇ ਅਨਧਿਕਾਰੀ ਜਨੋਕੋ ਪਰੇ ਨਾਮ,ਦੂਰਹੈ;ਜਿਸ ਕਾਰਣਸੇ ਵਹੁ ਸਥੂਲ ਬੁਧੀ ਹੋਨੇਤੇ ਤਿਸਕੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀ॥ ਹ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਗੁਰੋ! ਸਥੂਲ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖੋਂਕੋ ਮਤ ਵਹੁ ਗ੍ਯਾਨ ਭੂਮੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ; ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਪੁਰਖਕੇ ਤ੍ਰੁਕਾ ਬਿਚਾਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸਾਂਖ-ਵਾਦੀਓਂਕੋ ਤੋ ਵਹੁ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ? ਯਹ ਸੁਨ,ਗੁਰੁ ਤਿਨਕੋਭੀ ਤਿਸਕੀ ਅਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਹੇਹੈ॥

ਹੋਰ ਇਤਿ॥ 'ਪਰ'ਪਦਕਾ ਅਗਲੇ ਦੋਨੋ 'ਹੋਰ'ਪਦੋਸੇ ਮੇਲ ਕਰ ਲੇਨਾ॥ ਯਾਤੇ,'ਹੋਰ' ਕਹੀਯੇ,ਸਥੂਲ ਬੁਧੀ ਵਾਲੇ ਇਤਰ ਲੋਕੋਮੇਂ ਹੋਰ ਜੋ ਸਾਂਖ੍ਯ ਵਾਦੀ ਤਿਨਕੋਭੀ ਵਹੁ ਗ੍ਯਾਨ ਭੂਮੀ'ਪਰੇ'ਨਾਮ ਦੂਰਹੈ;ਜਿਸ ਕਾਰਣਤੇ ਪਹਲੇ ਵਹੁ ਈਸ਼ਵਰ ਹੀ ਨਹੀ ਮਾਨਤੇ[40]॥ ਮਾਨਤੇ ਹੈਤੋ,ਤਿਸਸੇ ਜੀਵਕਾ ਸਦਾ ਭੇਦ ਮਾਨਤੇਹੈ॥ ਯਾਤੇ,ਤਿਨਕੋ ਭੀ ਜੀਵ-ਈਸ਼ ਕਾ ਏਕ ਜ੍ਞਾਨ ਰੂਪ ਗ੍ਯਾਨ ਭੂਮੀ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ॥ ਇਸ ਕਹਨੇਸੇ ਯਹਭੀ ਜ੍ਞਾਨ ਲੇਨਾ; ਜੈਸੇ ਤਿਨਕੋ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ, ਤੈਸੇ ਔਰ ਭੀ ਪਾਤਞ੍ਜਲ, ਬੈਸੇਸ਼ਿਕ ਨੈਯਾਯਿਕਾਦਿਕ ਭੇਦ ਦੇਖਨੇ ਵਾਲਿਓਂ ਕੋ ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ॥ ਯਾਤੇ'ਹੋਰ'ਪਰ ਕਹੀਯੇ,ਇਨ ਸਭ ਸਾਸਤ੍ਰੋ ਵਾਲੇ ਹੋਰਨੋ ਸੇ ਭੀ ਵਹੁ ਪਰੇ; ਨਾਮ, ਦੂਰ ਹੈ॥ ਵੇਦ ਵਾਕ੍ਯਨਾ ਸਤ ਕੋ ਸਤਿਕਾ ਦੂਰ ਹੋਨਾਤੋ 'ਕੇਮੁਤਿਕ ਨ੍ਯਾਯ' ਸੇ ਹੀ ਪ੍ਰਸਿਧਹੈ॥ ਕਹੀ ਰੀਤਿਮੇਂ ਤਿਨਕੋ ਗ੍ਯਾਨ-ਭੂਮੀਕੀ ਦੁਰਲਭਤਾ ਕਹ ਕਰ, ਅਬ ਤਿਸਕੇ ਸੰਪਾਦਨ ਮੇ ਭੀ ਹੋਰੋ ਕੀ ਦੁਰਲਭਤਾ ਸੂਚਨ ਕਰੇ ਹੈ॥

ਤਿਸਤੇ ਇਤਿ॥ ਈਹਾਂ 'ਨੀਚੇ'ਕਾ ਵਾਚਕ'ਤਲੈ'ਪਦ ਰਹਿਤ ਅਰਥਕੋ ਕਹੈਹੈ॥ 'ਭਾਰ'ਪਦ ਵਿਵੇਕ ਆਦਿ ਸਾਧਨੋ ਕੇ ਬੋਧਕੋ ਕਹੇਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਜੋਪੁਰਖ 'ਤਿਸਤੇ' ਨਾਮ, ਤਿਸ ਵਿਵੇਕਾਦਿਕ ਸਾਧਨ ਰੂਪ ਬੋਝ ਵਾਲੀ ਗ੍ਯਾਨ-ਭੂਮੀਕੇ ਭਾਰ ਤਲੇ,ਨਾਮ,ਵਿਵੇਕਾਦਿ ਸਾਧਨ ਰੂਪ ਬੋਝਕੇ ਤਲੇ ਭਾਵ,ਇਸ ਬੋਝਸੇ ਖਾਲੀਹੈ;ਅਰਥਾਤ, ਵਿਵੇਕਾਦਿਕ ਸਾਧਨੋਸੇ ਰਹਿਤਹੈ॥ ਤਿਨਕੋ ਤਿਸਕੇ ਧਾਰਣਕਾ ਕੋਨ ਜੋਰ,ਕਹੀਯੇ,ਕਿਆ ਬਲਹੈ? ਭਾਵ ਯਹ ਕੁਛ ਭੀ ਬਲ ਨਹੀ॥ ਜਿਸ ਹੇਤੁਸੇ ਤਿਨਕੋ ਤਾਮੇ ਯਹ ਗ੍ਯਾਨ-ਭੂਮੀ ਪਰਮ ਪੁਰਖਾਰਥਕਾ ਕਾਰਣਹੈ, ਐਸੀ ਸੰਭਾਵਨਾਹੀ ਨਹੀ ਹੋਵੇ॥

ਹੇ ਗੁਰੋ! ਗ੍ਯਾਨ ਭੂਮੀਮੇਂ ਉਨਕੋ ਸੰਭਾਵਨਾ ਕਾਹੇਤੇ ਨਹੀ ਹੋਵੇ? ਯਹ ਸੁਨ ਰਜੋ,ਤਮੋ ਗੁਨੋਸੇ ਦਬੇ ਹੋਨੇਤੇ ਨਹੀ ਹੋਵੇ, ਯਹ ਗੁਰ ਉਤਰ ਕਹੇ॥

ਜੀਅ ਇਤਿ॥ ਈਹਾਂ'ਜੀਵ ਜਾਤਿ'ਸਬਦ,ਜੀਵ ਮਾਤ੍ਰਪਰਹੈ॥ 'ਰੰਗ'ਸਬਦ,ਲਾਲ,ਚਿੱਟੇ, ਕਾਲੇ ਰੰਗੋਕੋ ਕਹਤਾ ਹੁਯਾ ਈਹਾਂ ਇਨ ਰੰਗੋ ਵਾਲੇ ਰਜੋ,ਸਤੋ,ਤਮੋ ਗੁਣੋਕੋ ਕਹੇਹੈ॥ ਯਾਤੇ, ਤੁਕਕਾ ਯਹ ਅਰਥ ਹੈ:- ਜੀਵ ਜਾਤਿ ਕਹੀਯੇ, ਜੀਵ ਮਾਤ੍ਰਕੋ ਰੰਗਾਕਾ ਨਾਮ ਕਹੀਯੇ, ਰਜੋ, ਸਤੋ, ਤਮੋ, ਗੁਣਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਮ ਹੋਵੇਹੈ ॥ਜੈਸੇ ਰਜੋ-ਗੁਣਮੇ ਰਾਜਸ ਨਾਮ ਹੋਵੇਹੈ, ਸਤੋ ਗੁਣਸੇ ਸਾਤ੍ਵਿਕ ਨਾਮ ਹੋਵੇਹੈ, ਤਮੋ ਗੁਣਮੇਂ ਤਾਮਸ ਨਾਮ ਹੋਵੇਹੈ; ਯਾਤੇ ਰਾਜਸ,ਤਾਮਸ,ਨਾਮੋ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖੋਮੇ ਵਹੁ ਸੰਭਾਵਨਾ ਆਸੁਰੀ ਸੰਪਦ ਮੇਂ ਦਬੀ ਰਹੇ ਹੈ,ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀ ਹੋਵੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਸਭਕੇ ਨਾਮ ਗੁਣੋਕ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਵੇਹੈ; ਇਸ ਕਹਨੇਸੇ ਕਿਆ ਪ੍ਰਮਾਣਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ:-

40. ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ: ਉਪ-ਸ਼੍ਰੀਮਹੰਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜ ਆਸਤਕ ਦਰਸ਼ਨ ਸੰਪ੍ਰਦਾਏ ਉਪਾਸਕਾਂਦਾ ਖੰਡਨ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਨਾਸਤਿਕ, ਜਾਂ ਅਨੀਸ਼ੱਰ ਵਾਦੀ ਕਾਰਣ ਨਹੀ ਕਰ ਰਹੇ, ਕਿਜਕਿ, ਓਹ ਸਾਰੇ ਈਸ਼ੱਰਵਾਦੀ ਵੇਦ ਨੂੰ ਅਧਾਰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ-ਕੋਈ ਅਨੀਸ਼ੱਰ ਵਾਦੀ ਨਹੀਂ. ਪਰ ਓਹਨ੍ਹਾਂਨੂ ਦਾ "ਦੈੱਤ" ਵਾਦੀ ਹੋਂਣ "ਜੀਵ-ਈਸ਼ੱਰ" ਭੇਦ ਕਾਰਣ ਅੱਗੇ ਆਪਹੀ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾਹੈ ਕ੍ਯਜਕਿ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹਹੈ:- ਪੰ.886:4.ਮ:5"ਚਾਰਿ ਪੁਕਾਰਹਿ: ਨਾ ਤੂ ਮਾਨਹਿ ॥ ਖਟੁ-ਭੀ ਏਕਾ ਬਾਤ ਵਖਾਨਹਿ ॥ ਦਸ-ਅਸਟੀ ਮਿਲਿ ਏਕੋ ਕਹਿਆ ॥ ਤਾਭੀ ਜੋਗੀ: ਭੇਦੁ ਨ ਲਹਿਆ ॥1॥"

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਭਨਾ ਇਤਿ॥ 'ਬੁੜੀ' ਬਡੀ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ; 'ਕਲਾਮ' ਪਾਰਸੀ ਮੇ 'ਬਾਣੀ' ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ; ਯਾਤੇ,ਸਭਨਾ ਕਹੀਯੇ ਸੰਪੂਰਣ ਜੀਵੋਕੇ ਰਾਜਸ, ਤਾਮਸਾਦਿਕ ਨਾਮ ਲਿਖਯਾ ਕਹੀਯੇ,ਲਿਖੇਹੈ ਬੁੜੀ ਕਲਾਮ ਕਹੀਯੇ, ਬਡੀ ਬੇਦ ਰੂਪ, ਔ ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ ਰੂਪ ਬਾਣੀਮੇ॥ ਵੇਦਮੇ ਸਾਤਕ-ਪੁਰਖੋ ਨਾਮ'ਦੇਵ'ਲਿਖਿਆਹੈ; ਰਜੋ, ਤਮੋ ਗੁਣ ਵਾਲਿਆਕਾ ਨਾਮ 'ਰਾਖਸ','ਅਸੁਰ'ਲਿਖਿਆਹੈ॥ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬਮੇਂ ਭੀ ਸ਼ੁਭ-ਕਰਮਕਾਰੀ ਪੁਰਖੋਕਾ ਨਾਮ'ਦੇਵ'ਲਿਖਯਾ ਹੈ, ਅਸ਼ੁਭ-ਕਰਮ ਕਾਰੀ ਪੁਰਖੋਕਾ ਨਾਮ'ਅਸੁਰ'ਲਿਖਿਆਹੈ;ਤੈਸੇਹੀ ਦਿਖਾਵੇਹੈ:-'ਸਾਧ ਕਰਮ ਜੇ ਪੁਰਖ ਕਮਾਵੈ॥ ਨਾਮ ਦੇਵਤਾ ਜਗਤ ਕਹਾਵੈ॥ ਕੁਕ੍ਰਿਤ ਕਰਮ ਜੇ ਜਗ ਮੇ ਕਰਹੀ॥ ਨਾਮ ਅਸੁਰ ਤਾ ਕੋ ਸਭ ਧਰਹੀਂ'(ਦ.ਗ੍ਰੰਜੀ.ਬ.ਨ.2:14); ਸਤੋ-ਗੁਣਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸ੍ਰੇਸਟ-ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸਾਤਕੀ-ਲੋਕ 'ਦੇਵਤਾ' ਕਹਾਵੇ;ਰਜੋ, ਤਮੋ ਗੁਣਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਕ੍ਰਿਤ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਕਾ ਨਾਮ'ਅਸੁਰ'ਸਭ ਕਹੇਹੈ॥ਯਹ ਗੁਰੁ ਬਚਨੋਕਾ ਭਾਵਹੈ; ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੇ ਜੀਵਹੈ,ਤਿਨ ਸਭਕੇ ਗੁਣੋਂਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਤ੍ਵਿਕਾਦੀ ਨਾਮਹੈ,ਇਸ ਬਾਤਕੇ ਨਿਰਣੈ ਕਰਣਕਾ ਈਹਾਂ ਫਲ ਕਿਆ ਨਿਕਸਾ? ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੇ॥

ਏਹੁ ਇਤਿ॥ਹੇ ਸਿਖਯ! ਇਨ ਸਾਸਤ੍ਰਿਕਾਦਿ ਨਾਮੋ ਵਾਲੇ ਜੀਵਨਕੇ ਮਧਯਮੇਂ ਕੋਇ ਨਾਮ ਕੋਈ ਸਾਸਤ੍ਰਿਕ ਪੁਰਖਹੀ ਜਨਮ-ਮਰਨਕੇ ਰੋਲੇਕੋ ਅਰ ਅਨੇਕ ਦੇਵ, ਪਿਤਰਾਦਿਕੋਕੇ 'ਰਿਣੋਂ'ਕੋ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਜੋਇਹ ਨਾਮ ਪੀਛੇ ਸਮੀਪ ਕਹਿਆ ਗਯਾਨ-ਭੂਮੀ ਰੂਪ ਲੇਖਾਹੈ,ਇਸਕੋ ਸੁਧ ਹਿਰਦੇ ਰੂਪ ਕਾਗਤਪੇ ਲਿਖ ਨਾਮ, ਲਿਖ ਕਰ ਜਾਣੇ, ਨਾਮ ਪਰਮਾਤਮਾਕੋ ਅਦੁਤੀ-ਸਤ-ਸ੍ਵਰੂਪ ਲਖੇਹੈ॥ਭਾਵ ਯਹ ਤੀਨੋਕੇ ਮਧਯਮੇ ਕੋਈ ਸਾਤ੍ਵਿਕ-ਪੁਰਖ ਹੀ ਦੈਵੀ-ਸੰਪਦਾਸੇ ਪਰਮਾਤਮਾਕੇ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰਕੋ ਆਪਨੇ ਚਿਤਮੇਂ ਪਾਵੇਹੈ॥ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੀਛੇ ਗੁਰਕੇ ਉਪਦੇਸ ਸ੍ਵਰੂਪ'ਮਾਨ'ਦ੍ਵਾਰਾ ਗਯਾਨ-ਭੂਮੀ ਨਾਮਸੇ ਚਿਤਮੇਂ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਗਯਾਨਕੀ ਉਤਪਤੀ ਲੇਖੇ ਸਬਦ- ਮੈਂ ਕਹੀ॥ ਅਬ ਤਿਸ ਗਯਾਨ ਲੇਖੇਕਾ ਚਿਤਮੇਂ ਲਿਖਨਾ ਮੁਕਤੀ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ-ਧਾਮ ਹੋਨੇਕਾ,ਤਥਾ ਜਿਗਯਾਸੁਯੋ ਹੇਤ ਗਯਾਨੀਕੋ ਧ੍ਰੁਜਾਦਿ ਬਨਨੇਕਾਭੀ ਹੇਤੁਹੈ, ਯਹ ਕਹੇ॥

ਲੇਖਾ ਇਤਿ॥ ਗਯਾਨ-ਭੂਮੀ ਰੂਪ ਲੇਖਾ, ਲਿਖਾਕੇ ਜੈਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਤਿਸਕੋ ਜਾਨ ਲੇਵੇਹੈ,ਤੇਸੇ ਲੇਖਾ ਲਿਖਿਆ ਕਹੀਯੈ, ਵਹੁ ਸਾਖਾਤਕਾਰ-ਗਯਾਨ ਰੂਪ ਲੇਖਾ ਚਿਤਮੇਂ ਲਿਖ, ਕਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਗਯਾਨੀ ਹੁਯਾ॥ ਅਯਾਯਨ ਸਬਦਸੇ ਸ੍ਰੁਤੀਮੇਂ,ਅਰ'ਧਾਮ'ਸਬਦਸੇ ਗੀਤਾਮੇਂ,ਔਰ'ਤਿਤ ਘਰ ਜਾਯ ਬਸੇ ਅਬਿਨਾਸੀ' (488;11) ਐਸੇ'ਘਰ'ਸਬਦਸੇ ਗੁਰਬਾਣੀਮੇਂ ਜੋ'ਕੇਤਾ'ਨਾਮ,ਮੁਕਤੀ-ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ-ਧਾਮ ਕਹਯਾ,ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਹੀ ਹੋਵੇਹੈ: ਵਾ,'ਲੇਖਾ ਲਿਖਕੇ' ਜਗਿਯਾਸੁਯੋ ਹੇਤ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਗਯਾਨੀ ਬਨਯਾ ਧ੍ਰੁਜਾ ਹੋਵੇਹੈ॥ ਕੇਤਾ,ਸਬਦ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਮੇਂ ਮੰਦਰਕੀ ਧ੍ਰੁਜਾਕਾ ਚਿੰਨਕਾ ਕ੍ਰਿਤਕ੍ਰਾ ਵਾਚਕਹੈ॥ ਭਾਖਾਮੇਂ'ਕੇਤਾ'ਕ੍ਰਿਤਨੇਕਾ ਵਾਚਕਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਗਯਾਨ-ਭੂਮੀਸੇ ਜੋ ਗਯਾਨੀ ਬ੍ਰਹਮ-ਧਾਮ ਹੁਯਾ,ਤਿਸ ਧਾਮਕਾ ਰੂਪਤੋ ਆਪ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਤਿ ਕਹਨੇ ਹੇਤ ਅਪਨੀ ਬਾਨੀਮੇਂ ਸਮਾਲੋ; ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੇ:-

ਕੇਤਾਇਤਿ॥ ਸੁਆਲਿਹੁ ਸਬਦ ਸਮਾਲਹੁ, ਸਮਾਰਹ ਪ੍ਰਯਾਯਹੈ, ਅਰਥ ਇਨੋਕਾ ਯਾਦ ਕਰਾਵਨਾਹੈ ॥ ਯਾਤੇ,ਹੇ ਸਿਖ! ਜਿਸਮੇਂ ਮਨ ਬਾਣੀਕੀ ਗਮਯ ਨਹੀ, ਤਿਸਕਾ ਰੂਪ ਕਹਨੇਸ ਹਮਾਰੀ ਬਾਣੀਮੇ ਕੇਤਾ ਤਾਣ, ਕਹੀਯੇ,ਕਿਤਨਾਕ ਬਲ ਹੈ? ਜੋ ਸੁਆਲਿਹੁ ਨਾਮ,ਤੇਰੇਕੋ ਸਮਾਲਹ,

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਭਾਵ ਸਿਮਰਹ,ਅਰਥਾਤ ਯਾਦ ਕਰਾਵੇ, ਤਿਸ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਰੂਪ;ਇਸਕਾ ਭਾਵ ਯਹਹੈ ॥ ਹੇ ਸਿਖ! ਲਖਣਾਮੇਂ ਕਰਾਵਤੇਭੀ--ਹਮ ਸ਼ਕਤੀ-ਬ੍ਰਿਤੀ ਦ੍ਵਾਰਾ ਬਾਣੀਮੇ ਕੁਛ ਨਹੀ ਕਰਾਵਤੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਮਤ ਯਾਦ ਕਰਵੋ ਸ਼ਕਤੀ-ਬ੍ਰਿਤੀ ਦ੍ਵਾਰਾ ਬਾਣੀਮੇਂ ਤਿਸਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ॥ ਪਰੰਤੂ, ਤਿਸ ਬ੍ਰਹਮ-ਧਾਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਗਯਾਨੀ ਕੀ 'ਲਿਖਲੈ' ਜਨੋ ਮੇਂ ਕਰੀ ਦਾਤ ਤੋ ਬਤਾਵੇ॥ ਯਹ ਸੁਨਕੇ ਤਾਕੇ ਬਤਾਵਨ ਹੇਤ, ਪ੍ਰਥਮ ਅਗਯਾਨੀਯੋਕੋ ਤਿਸਕਾ ਨਾ ਜਾਨਨਾ ਕਹੇ ਹੈ॥

ਕੇਤੀ ਇਤਿ॥ 'ਕੂਤ' ਨਾਮ ਬੰਗਾਲੇ ਕੀ ਬੋਲੀ ਮੇਂ ਪਰਖਨੇ ਕਾ ਹੈ॥ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਮੇਂ ਭਾਵਕਾ,ਅਰ ਸਬਦਕਾਹੈ॥ ਪਾਰਸੀਮੇਂ'ਛੋਟੇ-ਕਾਫ'ਸੇ 'ਮਾਪ' ਕਾ ਹੈ, 'ਬਡੇ ਕਾਫ'ਸੇ 'ਕੁਬਤ' ਕਾ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਤਿਸ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਵਰੂਪਰਣ ਨੀਕੀ ਜੋ ਕਰਮੀ ਪੁਰਖੋ, ਸੋ ਕਰਮਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪੋਕਾ ਉਪਦੇਸ ਰੂਪ ਦਾਤਹੈ, ਔਰ ਉਪਾਸਕੋਸੇ ਉਪਾਸਨਾਕੇ ਪ੍ਰਕਾਰੋਕਾ ਉਪਦੇਸ ਰੂਪ ਦਾਤਹੈ, ਔ ਜਿਗਯਾਸੂ ਜਨੋਸੇ ਸਾਧਨੋਕੇ ਉਪਦੇਸ ਦ੍ਵਾਰਾ ਗਯਾਨਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪਕਾ ਉਪਦੇਸ ਰੂਪ ਦਾਤਹੈ, ਤਿਸਕੋ'ਜਾਣੇ ਕੌਣ'ਨਾਮ,ਕੌਨ ਪੁਰਖ ਜਾਨੈ? ਕੂਤ ਨਾਮ ਪਰਖ ਸੇਵਾ ਭਾਵਸੇ? ਔ ਸਬਦ ਸੇਂਵਾ ਮਾਪ ਸੇ? ਔ ਕੁਤਬਸੇ? ਇਸਕਾ ਭਾਵ ਯਹ; ਗਯਾਨੀ ਸੇ ਇਤਰ --ਪਾਮਰ,ਵਾ ਵਿਖਯੀ, ਵਾ ਜਿਗਯਾਸੂ, ਤੀਨੋ ਤਿਸ ਗਯਾਨੀਕੀ ਦਾਤਕੋ ਇਤਨੀਕ ਦਾਤਹੈ, ਐਸੇ ਪੁਰਖਸੇ, ਵਾ ਗਯਾਨੀਕਾ ਅਭ੍ਰਿਪ੍ਰਾਯ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨੇ ਰੂਪ ਭਾਵਸੇ,ਅਰ ਕਾਹੂ ਔਰ ਅਗਯਾਨੀਕੇ ਕਹਨੇਮੇਂ,ਵਾ ਬੁਧਿ ਅਨੁਸਾਰੀ'ਮਾਪ'ਸੈ,ਔ ਅਪਨੀ ਬੁਧੀਕੇ ਬਲਸੇ ਨਹੀ ਜਾਨ ਸਕਤੇ॥ ਯਾਤੇ, ਜਬ ਤਿਸਕੀ ਦਾਤ ਕੋਈ ਨਹੀ ਜਾਨ ਸਕਤੇ, ਤਬ ਤਿਸ ਗਯਾਨੀਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋਤੋ ਕਿਆ ਜਾਨ ਸਕੇਗੇ? ਇਸੀ ਭਾਵਸੇ ਗੁਰੁ ਜੀਨੇ 'ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨੀਕੀ ਗਤਿ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨੀ ਜਾਨੈ'(273:16)ਐਸਾ ਕਹਯਾਹੈ; ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਈਸ਼੍ਵਰ ਵਤ, ਗਯਾਨੀਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪਕੇ ਜਾਨਨਕੀ ਇਤਰੋਕੋ ਕਠਨਤਾ'ਸੂਓ ਨ ਕਰਕੇ; ਅਬ ਤਾਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਸਰਬ ਕਾਰਯਕੀ ਅਧਿਸਟਾਨਤਾਸੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਰੂਪਤਾ ਕਹੈਹੈ॥

ਕੀਤਾ ਪਸਾਉ ਏਕੋ ਕਵਾਉ॥ ਤਿਸ ਤੇ ਹੋਇ ਲਖ ਦਰੀਆਉ॥

ਈਹਾਂ'ਪੁਸ਼ਾਕ'ਕੇ ਵਾਚਕ'ਕਵਾਉ'ਪਦਕੀ ਸਥੂਲ,ਸੂਖਮ,ਕਾਰਯ-ਉਪਾਧੀਸੇ ਲਖਣਾਹੈ॥ ਔ ਕਾਰਯ-ਉਪਾਧਿਸੇ ਕਾਰਣ ਰੂਪ ਮਾਯਾ ਲਖੀਯੇਹੈ॥ ਯਾਤੇ, ਈਸ਼੍ਵਰ ਰੁਪਸੇ ਤਿਸ ਗਯਾਨੀਨੇ'ਏਕੋ ਕਵਾਉ'ਕਹੀਯੇ ਮਾਯਾ ਰੂਪ ਏਕ ਉਪਾਧੀਸੇ 'ਕੀਤਾ ਪਸਾਉ'ਕਹੀਯੇ,ਸਥੂਲ,ਸੂਖਮ,ਉਪਾਧੀਆ ਰੂਪ ਨਾਨਾ ਪਸਾਰਾ ਕੀਆ॥ ਪਾਸਾਓ ਨਾਨਾ ਪਸਾਰਾਕਾ ਵਾਚਕਹੈ॥ ਯਾਤੇ 'ਤਿਸਤੇ'ਕਹੀਯੇ, ਤਿਸ ਮਾਯਾ-ਉਪਾਧੀ ਵਾਲੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਰੂਪ ਗਯਾਨੀਸੇ ਹੋਏ 'ਲਖ'ਕਹੀਯੇ ਅਗਿਣਤ ਸ੍ਰਿਸਟੀਆਂ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਦਰੀਆਉ ਕਹੀਯੇ ਨਦੀਮੇਂ ਤ੍ਰਰੰਗ ਹੋਵੇਹੈ;ਇਸੀ ਭਾਵਸੇ ਗੁਰੁ ਅਰਜਨ ਜੀਨੇ ਲਿਖਿਆਹੈ 'ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਯਾਨੀ ਸਭ ਸ੍ਰਿਸਟਿਕਾ ਕਰਤਾ'(273:17) ਇਤਿਯਾਦਿ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੇ ਕਰ ਪਾਮਰਾਦਿਕ ਤੀਨੋ-ਪੁਰਖ ਤਤ੍ਵੇਤਾਕੋ ਨਹੀ ਜਾਨ ਸਕੇ:ਤਬ ਆਪਹੀ ਤਿਸਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਬਿਚਾਰਕੇ ਕਹੋ; ਯਹ ਸੁਨਕੇ ਕਹੇ॥

ਕੁਦਰਤਿ ਇਤਿ॥ ਕੁਦਰਤਿ ਪਾਰਸੀ ਮੇਂ ਮਾਯਾ-ਸ਼ਕਤੀ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ॥ ਈਹਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਮਾਨ ਲੇਨੀ, ਸ਼ਕਤੀ-ਸਮਰਥ ਪ੍ਰਯਾਯਹੈ॥ ਯਾਤੇ,ਹੇ ਸਿਖਯ! ਮਾਰੇਮੇ ਭੀ'ਕੁਦਰਤਿ ਕਵਣ'ਕਹੀਐ,ਕਿਆ ਸਮਰਥਹੈ ਤਿਸ ਕੋ ਸ੍ਵਰੂਪਕੇ ਬਿਚਾਰਣਕੀ ? ਜਿਸ ਸਮਰਥਸੇ ਕ੍ਰਹਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬੀਚਾਰ ਕਹੀਯੇ ਤਤ੍ਵੇਤਾਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ,ਕਥਨ ਕਰੇ ਬਿਚਾਰ ਕੇ॥ ਇਸਕਾ ਭਾਵ ਯਹਹੈ, ਤਤ੍ਵੇਤਾਮੇਂ ਜੋ ਦੇਵੀ-ਸੰਪਦਾਕੇ ਗੁਣਹੈ ਤਿਨਕੋ ਅਨਯ ਪੁਰਖ ਜਾਨ ਲੇਵੇਹੈ,ਇਸ ਸੇ ਵਹ'ਪਰਸੰਬੇਦਯ'ਕਹਾਵੇਹੈ; ਔਰ ਤਤ੍ਵੇਤਾਕੇ ਵਾਸਤ੍ਵ-ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਤਾਸੇ ਬਿਨਾ ਅਨਯ ਕੋਈ ਜਾਨੇ ਨਹੀ॥ ਜੋ ਜਾਨੇਹੈ, ਸੇ ਤਤ੍ਵੇਤਾ ਹੀਹੈ, ਤਤ੍ਵੇਤਾਸੇ ਅਨਯ ਨਹੀ॥ ਇਸਤੇ ਨਿਜ-ਸ੍ਵਰੂਪ 'ਸ੍ਵਸੰਬੇਦਯ ਕਹਾਵੇਹੈ॥ ਯਾਤੇ'ਪਰਸੰਬੇਦਯ'ਗੁਣੋਮੇ ਹਮ ਉਸਕੋ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਨਤੇ ਭੀ'ਸ੍ਵਸੰਬੇਦਯ'ਮਨੋ-ਬਾਣੀ ਅਗੋਚਰ ਸ੍ਵਰੂਪਸੇ ਨਹੀ ਜਾਨੇ॥ "ਮਰਦਾਨੇ" ਜੇਸਾ ਸਿਖਯ ਅਸੰਕਾ ਕਰੇਹੈ;ਹੋ ਗੋਰੋ! ਜਬ ਆਪਭੀ ਸ੍ਵਸੰਬੇਦਯ ਸ੍ਵਰੂਪਸੇ ਨਹੀ ਜਾਨਤੇ, ਤਬ ਇਤਰੋ ਸੇ ਆਪਮੇ ਕਿਆ ਅਧਿਕਤਾ ਮਾਨੇ ਹੈ? ਸਿਖਯ! ਵਹੁ ਉਸਕੋ ਸਰਬਥਾ ਜਾਨ ਲੀਯਾ ਹੀ ਮਾਨਤੇਹੈ--ਹਮ ਵੈਸੇ ਨਹੀ ਮਾਨਤੇ॥ ਯਹੀ ਅਧਿਕਤਾ ਮਾਨ,ਗਯਾਨੀਮੇ ਵੇਦਭੀ ਇਤਰੋਸੇ ਯਹੀ ਅਧਿਕਤਾ ਕਹੇਹੈ 'ਜਿਸਨੇ ਨਹੀ ਜਾਨਿਆ:ਉਸਨੇ ਹੀ ਜਾਨਿਆ' ਗੁਰੁਭੀ ਅਰਥਸੇ ਯਹੀ ਕਹੈਹੈ;"ਸੋਈ ਅਜਾਣੁ ਕਹੇਮੈ ਜਾਨਾ--ਜਾਨਨ ਹਾਰ ਨ ਛਾਨਾਰੇ"(382:2) ਹੇ ਗੁਰੋ! ਆਪ ਪਰਮ-ਕ੍ਰਿਪਾਲੂਹੋ.ਯਾਤੇ,ਆਪ ਉਨਕੋ ਵਰੋ;ਯਹ ਸੁਨਕੇ ਮੂਰਖੋਕੇ ਵਰਜਨਕੋ ਨਿਸਫਲ ਸਮਝਕੇ ਕਹੈ:-

ਵਾਰਿਆ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਵਾਰਿਆ ਕਹੀਯੇ, ਤੁਮ ਐਸੇ ਮਤ ਕਰੋ; ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤਿਨ ਮੂਰਖੋ ਕੋ ਹਟਾਵਨੇ ਕੋ ਹਮ ਏਕ ਵਾਰ ਨਾਮ ਏਕ ਦਫੇ ਭੀ ਨ ਜਾਨਾ ਕਹੀਯੇ, ਨਹੀ ਜਾਤੇ; ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਨਹੀ ਜਾਤੇ॥ਯਹਤੋ ਕਿਆ ਕਹਨਾ ਹੈ ? ਹੇ ਗੁਰੋ ! ਜਬ ਆਪ ਪਾਮਰ, ਵਿਖਾਯੀਯੋ ਕੋ ਨਹੀ ਵਰਜਤੇ, ਤਬਮੈ ਅਧਿਕਾਰੀਭੀ ਕਿਆ ਕਰੋ ? ਯਹ ਸੁਨਕੇ 'ਜੈਸੇ ਚਾਹੇ ਤੈਸੇ ਕਰ' ਯਹ ਗੁਰ ਉਤਰ ਕਹੇ॥

ਜੋ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖ! ਜੋ ਬੁੱਧ ਨਾਮ, ਤੇਰੇਕੋ ਕਰਮ, ਵਾ ਉਪਾਸਨਾ, ਵਾ ਗਯਾਨ ਕੇ ਸਾਧਨ ਸ੍ਰਵਣਾਦਿ ਭਾਵ, ਨਾਮ,ਯਹ ਮੇਰੇਕੋ ਕਰਣੈ ਯੋਗਯਹੈ, ਜੈਸੇ ਰੁਚੇ,'ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ' ਨਾਮ,ਵਹੀ ਕਾਮ ਸ੍ਰੇਸਟ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਤੂ ਸ੍ਵਤੰਤ੍ਰ ਹੁਯਾ ਉਸਕੋ ਕਰ, ਮੇਰੇਕੋ ਕਿਆ ਪੂਛਤਾਹੈ ? ਯਹ ਤੁਕ ਭਰਮੇ ਕਹੇ ਉਤਰਕਾ ਭਾਵਹੈ॥ 'ਹੇ ਗੁਰੋ! ਆਤਮ-ਗਯਾਨਸੇ--ਅਗਯਾਨ-ਤਤਕਾਰਯ ਰੂਪ ਅਨਰਥਕਾ ਨਾਸ ਕਰ,ਆਤਮ-ਵੇਤਾ ਸੋਕ ਕੋ ਤਰੇ? ਐਸੇ ਵੇਦਸੇ, ਔਰ ਆਪ, ਔਰ ਆਪਸੇ ਸੁਨਿਆਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਅਬ ਅਨਰਥ ਨਾਸਕੀ ਇਛਾ ਭਯੋਹੈ, ਮੁਝਕੋ ਆਤਮ-ਗਯਾਨਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰੋ, ਸਰਣ ਆਏ ਕੀ ਉਪੇਖਯਾ ਨਾ ਕਰੋ ॥ ਯਹ ਸੁਨਕੇ ਸਿਖਯਕੋ ਸਾਵਧਾਨ ਕਰ, ਗੁਰ ਕਹੈ॥

ਤੂ ਇਤਿ॥ਹੇ ਸਿਖ! ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਦਾ ਕਹੀਯੇ,ਕਾਲ-ਭੇਦਸੇ ਰਹਿਤਹੋਨੇ ਕਰ ਸਰਬਦਾ ਸਲਾਮਤ ਨਾਮ, ਵਿਦਯਮਾਨਹੈ, ਔਰ ਚਖੁ ਆਦਿਕ ਇੰਦ੍ਰਿਯੋਕਾ ਅਵਿਸ਼ਯ ਹੋਨੇ ਸੇ ਨਿਰਾਕਾਰਹੈ, ਵਹੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਅਸਤ-ਜੜ ਦੁਖ-ਰੂਪ ਦੋਹੈ ਦ੍ਰਿਯਾਦਿਸੇ ਉਲਟਾਹੋ ਕਰ ਤਿਨਮੇ ਬਯਾਪਯਾ ਹੁਯਾ'ਤੂਹੈ';ਅਰ 'ਤੂਹੈ',ਸੋ ਸਦਾ ਸਲਾਤਮੈ ਨਿਰੰਕਾਰਹੈ'॥ ਯਾਤੇ ਇਤਨੇ ਗਯਾਨਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਸੇ ਪੀਛੇ 'ਤੂੰ' ਭੀ ਮੇ ਇਨ ਸਭ ਦੇਹੋਂਦ੍ਰਯੋਦਿਕੋ ਮੇਂ ਭਿੰਨ ਇਨਕਾ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲਾ ਸ਼ੁਧ-ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਤ-ਅਦੁਤੀ-ਸ੍ਵਰੂਪਹੂੰ, ਐਸੇ ਜਾਨਕੇ ਕ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿਤਯ ਹੋਕਰ ਪ੍ਰੰਸਨ ਹੁਯਾ ਬਿਚਰ; ਯਹ ਤੁਕ ਮਾਤ੍ਰਕਾ ਭਾਵਹੈ॥ ਯਹੀ ਭਾਵ ਗੁਰੁ ਬਾਣੀਮੇ ਸਪਸਟਹੈ; "ਨਾਨਕ ਸਤਗੁਰ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਭੇਟਿਆ,ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਜੁਗਤਿ; ਹਸੰਦਿਆ ਖੇਲਦਿਆ ਪੈਨਦਿਆਂ, ਵਿਚੇ ਹੋਵੇ ਮੁਕਤਿ" (ਮ:5.ਪੰ.422:10)[41], ਇਤਿ॥16॥

ਨੰ.7. ਨਿਰਮਲ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਈਗਿ:ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਫਰੀਦਕੋਟ ਟੀਕਾ

ਸੰਖੇਪ ਸੇ ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ ਕੀ ਪੌੜੀ ਕਾ ਅਰਥੁ ਲਿਖਤੇ ਹੈਂ॥ ਪੰਚ ਨਾਮ ਸੰਤੋਂ ਕਾ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਵਾਲਿਓਂ ਕਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਅਧਿਕ ਰੌਨਕ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਤਿਨੋਂ ਮੇਂ ਕਛੂ ਉਤਮ ਗੁਣੋਂ ਕੀ ਗਿਣੜੀ ਭੀ ਕਰੀ ਜਾਵੇ ਤੋ ਅਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ ਪੰਚ ਪਰਧਾਨੁ॥

੧ ਸਤੁ ੨ ਸੰਤੋਖੁ ੩ ਧੀਰਜ ੪ ਧਰਮੁ ੫ ਦਯਾ ਏਹੁ ਗੁਨ ਹੈਂ ਜਿਨ ਮਹਾਤਮੋਂ ਵਿਖੇ ਸੋ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੈਂ॥

ਔਰ ਜਿਨੋਂ ਨੇ ੧ ਸਬਦ ੨ ਸਪਰਸ਼ ੩ ਰੂਪ ੪ ਰਸ ੫ ਗੰਧ ਇਨ ਵਿਖਿਓਂ ਤੇ ਪੰਜ ਗਜ਼ਾਨ ਇੰਦ੍ਰੇ ਰੋਕੇ ਹੈਂ ਸੰਤ (ਪਰਧਾਨ) ਮੁੱਖਜ ਹੈਂ॥

ਪੰਚੇ ਪਾਵਹਿ ਦਰਗਹ ਮਾਨੁ॥

ਪੁਨਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਕਾਸ ਦਾ ਗੁਣੁ ਅਨੇਕ ਬ੍ਰਿਤੀਓਂ ਕੇ ਉਦੇ ਹੋਤੇ ਭੀ ਆਤਮਾਂ ਕੋ ਅਸੰਗ ਜਾਨਣਾ ੨ ਪਵਨ ਕਾ ਗੁਨੁ ਸੁਭ ਅਸੁਭ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਦੇਖਤੇ ਭੀ ਗੁਨ ਔਗੁਨੁ ਨ ਅਰੋਪਨਾ ਔਰ ੩ ਅਗਨੀ ਕਾ ਗੁਨੁਯਥਾ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੀ ਪੋਖਨਾਂ ਮਾਤ੍ਰ ਅਹਾਰੁ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਪੁਨਾ ੪ ਜਲ ਕਾ ਗੁਨੁ ਆਪ ਨਿਰਮਲ ਰਹਨਾਂ ਔਰ ਸੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲਿਓਂ ਕੋ ਪਾਪ ਰੂਪੁ ਮਲ ਤੇ ਰਹਤ ਕਰ ਦੇਣਾ ਔਰ ੫ ਪ੍ਰਿਥ੍ਵੀ ਦਾ ਗੁਨੁ ਧੀਰਜੁਧਾਰੀ ਰਹਨਾ ਇਨ ਪੰਚ ਗੁਨ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਜਨ (ਦਰਗਹਿ) ਸੰਤ ਸਭਾ ਮੈਂ ਆਦਰੁ ਪਾਵਤੇ ਹੈਂ॥

ਪੰਚੇ ਸੋਹਹਿ ਦਰਿ ਰਾਜਾਨੁ॥

ਪੰਚੇ ਜਿਨ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ੧ ਕਾਮੁ ੨ ਕਰੋਧੁ ੩ ਲੋਭੁ ੪ ਮੋਹੁ ੫ ਅਹੰਕਾਰੁ ਇਨ ਪੰਜੋਂ ਕੋ ਜੀਤਾ ਹੈ ਸੋ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਰਾਜਾ ਕੇ (ਦਰ) ਦੁਆਰੇ ਪਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੂਏ ਸੋਭਾ ਪਾਵਤੇ ਹੈਂ।

ਪੰਚਾ ਕਾ ਗੁਰੁ ਏਕੁ ਧਿਆਨੁ॥

ਤਿਨ ਪੰਚਾਂ ਸੰਤਾਂ ਕਾ ਏਕੁ ਜੋ (ਗੁਰੁ) ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰੁ ਹੈ ਤਿਸੀ ਮੋਂ ਧਿਆਨੁ ਲਗ ਰਹਾ ਹੈ॥

ਜੇ ਕੋ ਕਹੈ ਕਰੈ ਵੀਚਾਰੁ॥

ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੇ ਕੇ ਹਮ ਕਰਤੇ ਕਾ ਵੀਚਾਰੁ ਕਰੇਂਗੇ॥

ਕਰਤੇ ਕੈ ਕਰਣੈ ਨਾਹੀ ਸੁਮਾਰੁ॥

ਤਿਸ ਤੇ ਹਮ ਪੂਛਤੇ ਹੈਂ ਕਿ ਜਬ ਕਰਤੇ ਕੇ (ਕਰਣੇ) ਕਰੇ ਹੂਏ ਜਗਤ ਕਾ ਸੁਮਾਰੁ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਵ ਤਬ ਕਰਤੇ ਕਾ ਅੰਤੁ ਕੈਸੇ ਕਹੇਗਾ ਜੇ ਕਹੇ ਧਵਲ ਕੇ ਆਸਰੇ ਹੀ ਪ੍ਰਿਥੀ ਹੈ ਏਹੀ ਸੁਮਾਰੁ ਹੈ ਤਿਸੁ ਪਰ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥

ਧੌਲੁ ਧਰਮੁ ਦਇਆ ਕਾ ਪੂਤੁ॥

---

41. ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ:-ਐਥੇ ਵੀ 5-6ਵੀ ਪਉਵੀਆਂ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਸ 16 ਤੇ 17,18,19 ਪਉੜੀਆਂ ਇਸ ਸ਼੍ਰੀ ਜਪ ਨਿਸਾਣੁ ਗ੍ਰੰਥੀ ਮੱਧ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮਹਾਂਮੰਤ੍ਰ/ਮਹਾਵਾਕ ਦੀ "ਚੋਟੀ" ਉੱਤੇ ਸਿੱਧਾਂਤ "ਅਦ੍ਵੈਤ" ਸਿੱਧ ਨਿਗਮ-ਆਗਮ ਤਰਕ ਲਖਣਾ ਰਾਹੀ ਥਾਪਿਆ ਹੈ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਧੌਲੁ ਤੌ ਧਰਮੁ ਹੀ ਹੈ ਅਰ ਦਜਾ ਕਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਹੈ॥

ਸੰਤੋਖੁ ਥਾਪਿ ਰਖਿਆ ਜਿਨਿ ਸੂਤਿ॥

ਸੰਤੋਖ ਦੇ ਆਸਰੇ ਹੋ ਕਰ ਤਿਸਨੇ ਜਗਤ ਰੂਪੁ (ਸੂਤਿ) ਮਰਜਾਦਾ ਕੋ ਇਸਥਿਤ ਕਰ ਰਖਾ ਹੈ॥ ਜੇ ਕਹੇ ਧਵਲ ਬੈਲ ਕੇ ਆਸਰੇ ਹੀ ਪ੍ਰਿਥ੍ਵੀ ਹੈ ਤਿਸ ਪ੍ਰਿਥ੍ਵੀ ਪਰ ਜਗਤ ਰੂਪ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਇਤਨਾ ਹੀ ਸੁਮਾਰੁ ਹੈ।

ਜੇ ਕੋ ਬੁਝੈ ਹੋਵੈ ਸਚਿਆਰੁ॥

ਜੇ ਕੋਈ ਇਸੀ ਕੋ ਜਾਨ ਕਰ ਸਚਿਆਰੁ ਹੂਆ ਚਾਹੇ॥

ਧਵਲੈ ਉਪਰਿ ਕੇਤਾ ਭਾਰੁ॥

ਤਬ ਹਮ ਪੂਛੇਂਗੇ ਕੇ ਧਵਲ ਪਰ ਕਿਤਨਾ ਕੁ ਭਾਰੁ ਹੈ। ਤਬ ਵਹੁ ਕਹੇਗਾ ਧਰਤੀ ਕਾ ਭਾਰੁ ਸਭ ਧੌਲ ਪਰ ਹੈ ਤਿਸ ਪਰ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥

ਧਰਤੀ ਹੋਰੁ ਪਰੈ ਹੋਰੁ ਹੋਰੁ॥

ਇਸ ਧਰਤੀ ਤੇ ਪਰੇ ਭਾਵ ਹੇਠ ਹੋਰੁ ਧਰਤੀ ਚਾਹੀਏ ਜਿਸ ਪਰ ਧਵਲੁ ਬੈਲੁ ਖੜਾ ਹੋਵੇ ਇਸੀ ਤਰਹ ਉਸ ਹੇਠਲੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਪਰੇ ਹੋਰੁ ਚਾਹੀਏ ਇਸ ਰੀਤੀ ਸੇਂ ਅਨੇਕ ਧਰਤੀਆਂ ਔਰ ਅਨੇਕ ਬੈਲ ਹੋਵੇਂਗੇ॥

ਤਿਸ ਤੇ ਭਾਰੁ ਤਲੈ ਕਵਣ ਜੋਰੁ॥

ਤਿਸੁ ਹੇਠਲੀ ਧਰਤੀ ਪਰ ਜੋ ਧੌਲੁ ਦਾ ਭਾਰੁ ਪਯਾ ਤਬ ਤਿਸਦੇ (ਤਲੇ) ਹੇਠ ਕਿਸ ਦਾ ਜੋਰੁ ਮਾਨੋਂਗੇ ਜਿਸ ਕਰ ਓਹੁ ਠਹਰੀ ਰਹੇ ਅੰਤ ਕੋ ਇਹੀ ਕਹੋਗੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਦੀ ਸੱਤਾ ਦੇ ਆਸਰੇ ਸੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਖੜੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਅਬ ਹੀ ਏਹੀ ਬਾਤ ਮਾਨ ਲੇਵੋ ਜੋ ਇਹ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਰੂਪੁ ਰਚਨਾ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਮਾਤ੍ਰ ਤੇ ਇਸਥਿਤ ਹੈ ਇਸਮੈਂ॥

ਜੀਅ ਜਾਤਿ ਰੰਗਾ ਕੇ ਨਾਵ॥

ਅਨੇਕ ਜਾਤੀ ਔਂ ਅਨੇਕ ਰੰਗਾਂ ਕੇ ਜੀਵ ਹੈਂ ਔਂ ਅਨੇਕ ਹੀ ਤਿਨ ਕੇ ਨਾਮ ਹੈਂ॥

ਸਭਨਾ ਲਿਖਿਆ ਵੁੜੀ ਕਲਾਮ॥

ਸਭਨਾ ਜੀਆਂਕੇ ਮਸਤਕ ਪਰ (ਵੁੜੀ) ਵਗੀ ਹੈ ਵਾ (ਵੁੜੀ) ਵੱਡੀ ਕਲਾਮ ਕਰ ਭਾਵ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਸੇ ਲੇਖੁ ਲਿਖਿਆ ਗਇਆ ਹੈ॥

ਏਹੁ ਲੇਖਾ ਲਿਖਿ ਜਾਣੈ ਕੋਇ॥

ਜੇ ਕੋਈ ਇਸ ਲੇਖੇ ਕੋ ਲਿਖ ਜਾਣੇ ਤਾਂ ਹਮ ਓਸਤੇ ਪੂਛਤੇ ਹਾਂ॥

ਲੇਖਾ ਲਿਖਿਆ ਕੇਤਾ ਹੋਇ॥

ਓਹੁ ਲੇਖਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਕਿਤਨਾ ਹੋਤਾ ਹੈ॥

ਕੇਤਾ ਤਾਣੁ ਸੁਆਲਿਹੁ ਰੂਪੁ॥

ਕਿਤਨਾਕੁ ਉਸ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਾ ਤਾਣੁ ਬਲੁ ਹੈ ਔਰੁ ਕਿਤਨੀਕੁ (ਸੁਆਲਿਹੁ) ਸੁੰਦਰਤਾਈ ਰੂਪ ਦੀ ਹੈ॥

ਕੇਤੀ ਦਾਤਿ ਜਾਣੈ ਕੌਣੁ ਕੂਤੁ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਔਰ ਕਿਤਨੀਕੁ ਓਸਦੀ ਦਾਤ ਹੈ ਜੋ ਇਨ ਸਭ ਕੋ ਜਾਣ ਸਕੈ ਐਸਾ ਕੌਨੁ (ਕੂਤੁ) ਕਾਲ ਹੈ। ਜੇ ਕਹੇ ਆਪ ਹੀ ਕਹੀਏ ਤਿਸੁ ਪਰ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥

ਕੀਤਾ ਪਸਾਉ ਏਕੋ ਕਵਾਉ॥

ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਸਾਰਾ ਇਕ (ਕਵਾਉ) ਇਕ ਵਾਕ ਤੇ ਭਾਵ ਐਸੇ ਸੰਕਲਪੁ ਕੀਆ ਕਿ ਮੈ ਏਕ ਸੇ ਬਹੁਤੁ ਹੋ ਜਾਵਾਂ॥

ਤਿਸ ਤੇ ਹੋਇ ਲਖ ਦਰੀਆਉ॥

ਤਿਸ ਸੰਕਲਪ ਕਰਣੇ ਸੇ (ਲਖ) ਬਹੁਤੇ ਹੀ (ਦਰੀਆਉ) ਭਾਵ ਪਰਵਾਹ ਰੂਪ ਜਗਤ ਹੋਤੇ ਭਏ॥

ਕੁਦਰਤਿ ਕਵਣ ਕਹਾ ਵੀਚਾਰੁ॥

ਮੇਰੀ ਕਜਾ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਵੀਚਾਰ ਕਰ ਮੈਂ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੋ ਕਹ ਸਕਾਂ ਕਿ ਇਤਨਾਕੁ ਹੈ ਵਾ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ (ਕਵਣ) ਕਿਸ ਕਿਸ ਸ਼ਕਤੀ ਕੋ ਵੀਚਾਰ ਕਰ ਮੈਂ ਕਹਾਂ ਭਾਵ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਅਨੰਤ ਸ਼ਕਤੀਓਂ ਵਾਲਾ ਹੈ॥

ਵਾਰਿਆ ਨਾ ਜਾਵਾ ਏਕ ਵਾਰ॥

(ਵਾਰਿਆ) ਵਰਨਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਤਾ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਦਾ ਏਕ (ਵਾਰ) ਰੋਮੁ ਭਾਵ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਏਕ ਏਕ ਰੋਮ ਮੇਂ ਕੋਟਾਨ ਕੋਟ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਹੈਂ ਤਾਂ ਤੇ ਐਸੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨੀ ਯੋਗ ਹੈ॥

ਵਾ (ਵਾਰਿਆ) ਹਟਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਮੈਂ ਜਸੁ ਕਥਨ ਕਰਾਂਹੀਗਾ ਵਾ ਅਨੇਕ ਵਾਰ ਵਾਰਨੇ ਜਾਤਾ ਹਾਂ ਵਾ ਉਤੋਂ ਦੀ ਵਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਤਾ ਅਰਥਾਤ ਬਿਅੰਤ ਹੈ ਇਹ ਤੀਨੋ ਅਰਥ ਗਾਉਣ ਕਿ

ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ॥

ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ॥ ੧੬॥

ਹੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਤੂ ਸਦਾ ਇਸਥਿਤ ਰੂਪੁ ਹੈਂ॥ ਤਾਂ ਤੇ ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਕਾਰ ਭਾਵਦੀ ਹੈ ਸੋਈ ਚੰਗੀ ਹੈ॥ ੧੬॥ ਸਾਤਕੁ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥

ਨੰ.੪. ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਸਾਧੁ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੀਲੀਭਤਿ (ਵੇਦਾਂਤੀ)

ਹੇ ਭਗਵਨ! ਆਪਣੇ ਮਨਨ ਕੋ ਅਵਸ਼ਯ ਕਰਤਵਯ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰਾ॥ ਪਰੰਤੂ,ਅਬ ਤਿਸ ਮਨਨਕਾ ਵਿਸ਼ਯ ਵਸਤੂਭੀ ਕਹੋ, ਜਿਸਕੇ ਜਾਨੇਸੇ ਤਿਸਕਾ ਨਿਤਿਧਯਾਸਨਭੀ ਕਰੋ; ਇਸ ਸ਼ੰਕਾਸੇ ਸੋਲਹਵੀ ਸੋਪਾਨਕਾ ਆਰੰਭ ਕਰਤੇਹੈ॥

ਪੰਚ ਪਰਵਾਨ ਪੰਚ ਪਰਧਾਨੁ॥

ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ! ਜੋ ਵਸਤੂ ਮਨਨਕਾ ਵਿਸ਼ਯਹੈ ਸੋ 1.ਗੰਧਰਵ,2.ਪਿਤਰ,3.ਦੇਵਤਾ, 4. ਅਸੁਰ, 5.ਰਾਖਸ਼ ਜੱਛ[42] , ਇਨ ਪੰਚਨਸੇ (ਪਰ) ਪਰੇਹੈ ॥ ਅਰਥਾਤ ਇਨ ਪੰਚਨ ਕਾ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਹੈ ॥ ਅਥਵਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਕਸ਼ਤ੍ਰਿਯ, ਵੈਸ਼ਯ, ਸੂਦ੍ਰ, ਨਿਸ਼ਾਦ; ਇਨ ਪੰਚਨਕਾ

42. ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ:ਅਸੁਰ=ਰਾਖਸ਼ ਇਕੋਹੀਹੈ;ਹੋਰ ਕਹਿਨਾ/ਲਿਖਨਾ ਥਾ,ਤੋਂ ਜਿਵੇਂ 10 ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਜੀ ਨੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਨਾਮ ਬਰਤੇ ਹਨ,'ਯਕਸ਼' ਠੀਕ ਰਹਿੰਦਾ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਰੂਪ ਪਰਹੈ॥ ਔਰ (ਵਾਣ) ਕੇਵਲਹੈ ॥ ਅਰਥਾਤ ਅਦ੍ਵੈਤ ਰੂਪ ਏਕ ਰਸਹੈ, ਵਾਣ ਨਾਮ ਕੇਵਲ ਕਾ ਭੀ ਕੋਸ਼ ਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ(ਪੰਚ) ਪੂਰਵੋਕਤ ਗੰਧਰਵਾਦਿਕ ਪੰਚ, ਅਥਵਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਦਿਕ ਪੰਚ, ਇਨਸੇ ਪਰੇ ਜੋ ਅਵਯਾਕ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਆਕਾਸ਼, ਤਿਸਕਾ (ਧਾਨ)ਅਧਿਸ਼ਠਾਨਹੈ॥ ਸਥਿਤੀਕੇ ਸਥਾਨਕਾ ਨਾਮ ਧਾਨਹੈ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਪੂਰਵੋਤਕ ਗੰਧਰਵਾਦਿਕ ਪੰਚ ਉਪਨਿਸ਼ਿਤ ਸੰਪੂਰਣ ਪ੍ਰੰਪੰਚਕਾ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਰੂਪ ਪਰ ਜੋ ਅਵਯਾਕ੍ਰਿਤ, ਤਿਸਕੀ ਸਥਿਤੀਕਾ ਸਥਾਨ ਆਤਮ ਵਸਤੂ ਮਨਨਕਾ ਵਿਸ਼ਯਹੈ॥ਇਸਮੇਂ ਇਤਨਾ ਔਰਭੀ ਜਾਨਨਾ, ਜੋਕਿ ਗੰਧਰਵਾਦਿਕ ਪੰਚਕਾ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਆਤਮਾ ਪਰੰਪਰਾ ਸੇ ਹੈ, ਔਰ ਪੰਚ ਪਰਧਾਨ ਸ਼ਬਦਸੇ ਬੋਧਯ ਅਵਯਾਕ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਆਕਾਸ਼ ਕਾ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਆਤਮਾ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਹੈ॥ ਹੇ ਭਗਵਾਨ! ਤਿਸਕਾ ਅਨੁਭਵ ਰੂਪ ਗਿਯਾਨ ਕੈਸੇ ਹੋਤਾਹੈ? ਇਸ ਸ਼ੰਕਾ ਸੇ ਗੁਰੁ ਕਹਿਤੇਹੈ:-

ਪੰਚੇ ਪਾਵਹਿ ਦਰਗਹ ਮਾਨੁ॥

ਪੰਚੇ ਦਰਗਹਿ ਮਾਨੁ ਪਾਵਹਿ ਯਹ ਅਨਵਯ ਹੈ॥ ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ! ਵਾਕ 1, ਮਨ 2, ਚਖਸੂ 3, ਸ੍ਰੋਤ 4, ਘ੍ਰਾਣ 5, ਇਨ ਪੰਚਨਕੋ (ਦਰਗਹਿ) ਦੁਆਰ-ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ (ਮਾਨੁ) ਗਿਯਾਨਕੋ (ਪਾਵਹਿ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇਹੈ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ: ਵਾਗਾਦਿਕ ਇੰਦ੍ਰਿਯ ਜਨਯ ਗਿਯਾਨਮੇ ਸੋਆਤਮ ਵਸਤੁ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ, ਕਿੰਤੂ ਇੰਦ੍ਰਿਯ-ਜਨਯ ਵ੍ਰਿਤਿਗਿਯਾਨਦਿਕ ਤਿਸ ਆਤਮਾਸੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਤੇਹੈ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਜੋ ਸਾਕਸ਼ੀ ਸ੍ਵਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮਹੈ,ਸੋ ਮਨਨਕਾ ਵਿਸ਼ਯਹੈ॥ ਹੇ ਭਗਵਾਨ! ਜੋ ਇੰਦ੍ਰਿਯਜਨ ਗਿਯਾਨਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਰੂਪ ਵਸਤੂ ਜਨਾਯਾਹੈ ਸੋ ਮਨਨਕੇ ਵਿਸ਼ਯ ਆਤਮਾਸੇ ਪ੍ਰਥਕ ਹੋਗਾ? ਇਸ ਸ਼ੰਕਾਕੇ ਹੋਨੇ ਪਰ ਕਹਿਤੇਹੈ:-

ਪੰਚੇ ਸੋਹਹਿ ਦਰਿ ਰਾਜਾਨੁ॥

ਇਸ ਸਥਾਨਮੇਂ ਪੰਚਨਾਮ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਵਸਤੂਕਾਹੈ॥ ਕਿਉਂਕਿ,'ਪੰਚਿ ਵਿਸਤਾਰੇ' ਇਸ ਧਾਤੂਸੇ ਪੰਚ ਸ਼ਬਦ ਬਨਤਾਹੈ; ਤਿਸਮੇਂ ਜੇਕਰ ਭਾਵਮੇਂ ਪ੍ਰਤਿਯਯ ਕਰਾ ਜਾਯ,ਤਬਤੋ ਵਿਸਤਾਰਕਾ ਬੋਧ ਹੋਤਾਹੈ, ਔਰਜੋ ਕਰਮਮੇਂ ਪ੍ਰਤਿਯਯ ਕਰਾ ਜਾਯ,ਤਬ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਵਸਤੂਕਾ ਬੋਧ ਹੋਤਾਹੈ।ਔਰ ਜੇਕਰ ਕਰਤਾਮੇਂ ਪ੍ਰਤਿਯਯ ਕਰਾ ਜਾਯ ਤਬ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰਤਾਕਾ ਬੋਧ ਹੋਤਾਹੈ॥ ਪ੍ਰਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ, ਜੈਸਾ ਬਨ ਪੜੇ, ਤੈਸਾ ਅਰਥ ਜਾਨ ਲੇਨਾ॥ ਔਰ, ਪੰਚ ਸੰਖਿਯਾ ਯੁਕਤ ਵਸਤੂਕਾ ਬੋਧਕ ਪੰਚ ਸ਼ਬਦ ਕੋਸ਼ਸੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤਹੈ॥ ਪ੍ਰਕਰਣਮੇਂ ਯਹ ਨਿਸਚਯ ਹੁਆ, ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ! ਵਹ ਜੋ (ਰਾਜਾਨੁ) ਸਰਵ ਵਿਦਿਆ ਕਾ ਰਾਜਾਰੂਪ ਗਿਯਾਨ ਮੋਖਸ਼ਕਾ (ਦਰ)ਦਰਵਾਜਾਹੈ, ਸੋ (ਪੰਚੇ) ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਵਸਤੂਮੇਂ (ਸੋਹਹਿ) ਸ਼ੋਭਤਾ ਹੈ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ, ਜੋ ਸਰਵ ਵ੍ਰਿਤਿਯੋਕਾ ਸਾਖਸ਼ੀਹੈ, ਤਿਸਕੋ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪਤਾ ਨਿਰਣਨੀਤਿਹੈ॥ ਸੋ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪਤਾ ਵਿਨਾਸੀ ਤਥਾ ਪਰਿੱਛਿਨ ਵਸਤੂਮੇਂ ਬਨਤੀ ਨਹੀਂ॥ ਤਥਾ,ਸਰਵ ਗਿਯਾਨੋਂਕੀ ਰਾਜਾ ਰੂਪਤਾਭੀ ਵਿਯਾਪਕ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਗਿਯਾਤ ਹੋਕਰ ਸਰਵ ਦੁਖ ਨਿਵਰਤਕਤਾ- ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟ ਜੋ ਵਿਸ਼ਯ, ਤਿਸ ਵਿਸ਼ਯਕ ਹੋਨੇਸੇ ਬਨਤੀ ਹੈ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸਰਵ ਗਿਯਾਨਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਵਸਤੂ ਹੀ ਮਨਨਕਾ ਵਿਸ਼ਯਹੈ॥ ਔਰ, ਜੋ ਸੰਸਾਰਕਾ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਆਦਿਕ ਤਥਾ ਇਤਿਹਾਸ, ਪੁਰਾਣ,ਸਾਮ੍ਰਿਤੀ, ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰਕਾ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਵਿਯਾਸ ਆਦਿਕ ਪੰਚਹੈ; ਤਿਨਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਹੋਨੇਸੇ 'ਗੁਰੁ'ਹੈ॥ ਔਰ,ਏਕ ਅਰਥਾਤ ਸਜਾਤਿ, ਵਿਜਾਤੀ,ਆਦਿਕੋਂ ਕੇ ਭੇਦਸੇ ਰਹਿਤਹੈ॥ ਤਿਸਕਾ, ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ! ਧਿਯਾਨ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਰਤਵਯਹੈ॥ ਇਤਨੇ ਪ੍ਰਬੰਧਸੇ ਮਨਨ ਤਥਾ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਕੇ ਵਿਸ਼ਯਕਾ ਨਿਰੁਪਣ ਕਰਕੇ, ਤਿਸਕੇ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸ਼ਿਸ਼ਯਕੇ ਪ੍ਰਤਿ ਕਰਾਹੈ। ਪਰੰਤੁ, ਯਹ ਵਿਯਾਧਿਯਾਨ ਸ਼ਰੁਤੀ ਸੰਮਤਹੈ,ਇਸਸੇ ਇਸ ਸਥਾਨਮੇਂ ਸ਼ਰੁਤੀ ਵਚਨੋਂਕੋ ਲਿਖਕਰ ਤਿਨਕਾ ਵਿਯਾਧਿਯਾਨ ਲਿਖਤੇ ਹੈ। ਤਥਾਹਿ:- (ਬ੍ਰਹ. ਅ. 4 ਬ੍ਰਾ. 4 ਸੂ. 17॥)

ਅਰਥ॥ ਜਿਸ ਵਸਤੂਮੇਂ ਪੂਰਵੋਕਤ ਗੰਧਰਵਾਦਿ ਰੂਪ ਪੰਚਜਨ, ਤਥਾ ਮਾਯਾ ਤਤ੍ਵ ਰੂਪ ਆਕਾਸ਼ ਸਥਿਤਹੈ॥ ਤਿਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਆਤਮਾਕੋ ਮੈਂਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸ੍ਵਰੂਪ ਵਿਦਯਮਾਨ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਮਨਨ ਕਰਕੇ ਜਾਨਤਾਹੂੰ। ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ, ਪੂਰਵ ਕਾਲਮੇਂ ਅਗਿਯਾਨਸੇ ਮ੍ਰਿਤਯੂ ਰੂਪ ਆਤਮਾਕੋ ਮਾਨਤਾ ਥਾ,ਅਬ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਯਾਨਸੇ ਅਪਨੇ ਆਪਕੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਜਾਨਾਹੈ॥

ਅਰਥ॥ ਇਨ ਸ਼ਰੁਤੀ ਵਚਨੋਮੇਂ ਪ੍ਰਤਯਗਾਤਮਾਕੋ ਬ੍ਰਹਮਰੂਪਤਾ ਵਾਕ ਆਦਿਕਨਕੋ ਦੁਆਰ ਮਾਨਕੋ ਬੋਧਨ ਕਰੀਹੈ ਔਰ,ਉਪਾਧੀ ਕਰਕੇ ਭੇਦ ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟ ਇਸ਼੍ਵਰ ਤਥਾ ਪ੍ਰਾਣ ਆਦਿਕ ਉਪਾਸਯਕੋ ਮੁਖਿਯ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪਤਾਕਾ ਨ੍ਯਿਸ਼ੇਧ ਕਰਾਹੈ॥ ਸ਼ੁਤਯ ਅਰਥ ਜਿਸ ਚੇਤਨਯ ਜਯੋਤਿਕੋ ਵਾਗਿਨਿੰਦ੍ਰਯ ਜਨਯ ਸ਼ਬਦ ਕਰਕੇ (ਅਨਸਰੁਦਿਤ) ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰ ਸਕਤੇ, ਔਰ ਜਿਸ ਚੇਤਨਯ ਜਯੋਤੀ ਕਰਕੇ ਵਾਗਿਦ੍ਰਿਯ ਸਹਿਤ ਸ਼ਬਦ (ਅਮੋਘ ਤੇ)ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਤਾਹੈ॥ ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ! ਤਿਸਕੋ ਹੀ ਤੂ ਬ੍ਰਹਮ ਜਾਨ॥ ਔਰ,ਜੋ ਅਪਨੇ ਆਤਮ ਜਯੋਤੀਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਉਪਾਧੀ ਵਿਸ਼ਿਟ ਇਸ਼੍ਵਰ ਸ਼ਬਦ ਆਦਿਕ ਇੰਦ੍ਰਰੂਪਸੇ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰੇ ਜਾਤੇਹੈਂ, ਸੋ-ਬ੍ਰਹਮ ਨਹੀਂ; ਕਿੰਤੁ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯਕੋਟੀ ਪਰਾਵਿਸ਼ਟ ਅਨਾਤਮ ਰੂਪਹੈ, ਮਨਨ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨਕਾ ਵਿਸ਼ਯ ਨਹੀਂਹੈ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਿਸ ਵਾਕ ਵਸਤੂ ਆਤਮਾਕੋ ਅੰਤ:ਕਰਣ ਰੂਪ ਮਨ ਕਰਕੇ (ਮਨੁ ਤੇ) ਨ ਤੋ ਕੋਈ ਸੰਕਲਪ ਕਰਤਾਹੈ,ਔਰ ਨ ਨਿਸਚਯ ਕਰਤਾਹੈ; ਕਿੰਤੁ,ਅਸੰਗ ਉਦਾਸੀਨ ਤਿਸ ਚੇਤਨਯ ਕਰਕੇ ਸੰਸ਼ਯ-ਵ੍ਰਿਤੀ ਤਥਾ ਨਿਸ਼ਚਯ-ਵ੍ਰਿਤੀ ਵਿਸ਼ਿਟ ਅੰਤ:ਕਰਣ ਕੋ (ਮਨ)ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਬ੍ਰਹਮਵੇਤਾ ਪੁਰਸ਼ ਕਥਨ ਕਰਤੇਹੈ॥ ਤਿਸੀਕੋ ਤੂ ਬ੍ਰਹਮ ਜਾਨ ਕਰ ਮਨਨ ਕਰ॥ ਤਿਸਸੇ ਭਿੰਨ ਇੰਦਰ ਕਰਕੇ ਉਪਾਸਯਕੋ ਬ੍ਰਹਮ ਮਤ ਜਾਨ॥ ਤਥਾ'ਚਕਸ਼ੁ'ਜਨਯ ਵ੍ਰਿਤੀ ਕਰਕੇ ਜਿਸ ਚੇਤਨਯਕੋ ਕੋਈ (ਨਿਸ਼ਪੱਤਿ) ਨਹੀਂ ਜਾਨਤਾ, ਔਰ ਜਿਸ ਚੇਤਨਯ ਕਰਕੇ (ਚਖਸੂਰਿਸ਼ੀ ਪਸ਼ਯਤਿ)ਅਨੇਕ ਚਕਸ਼ੁ ਜਨਯ ਇਨਦ੍ਰੀਯੋਕੋ ਲੋਕ ਜਾਨ ਲੇਤਾਹੈ, ਤਿਸਕੋ ਤੂ ਬ੍ਰਹਮ ਜਾਨ॥ ਯਹ ਪੂਰਵਰਤ ਜਾਨ ਲੇਨਾ; ਇਸੀ ਰੀਤੀਸੇ॥ ਜਿਸ ਚੇਤਨਯਕੋ ਸ਼ੋਤ੍ਰ ਜਨਯ ਵ੍ਰਿਤੀ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਵਿਸ਼ਯ ਕਰਤਾ,ਔਰ ਜਿਸ ਚੇਤਨਯ ਕਰਕੇ ਸ਼ੋਤ੍ਰ ਜਨਯ ਵ੍ਰਿਤੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਤੀਹੈ, ਤਿਸਕੋ ਬ੍ਰਹਮਜਾਨ;ਔਰ ਪੁਰਵਰਤ ਜਾਨਨਾ॥ ਔਰ ਜਿਸ ਚੇਤਨਯਕੋ ਕੋਈ ਭੀ (ਘ੍ਰਾਣੇਦ੍ਰੀਨ) ਘ੍ਰਾਣਜਨਯ ਵ੍ਰਿਤੀ ਕਰਕੇ (ਨ ਪ੍ਰਾਣੀਤਿ) ਗੰਧਰਵੰਤ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤਾ, ਔਰ ਜਿਸ ਚੇਤਨਯ ਕਰਕੇ, ਗੰਧ ਵਿਸ਼ਯਮੇਂ ਘਾਣਵ੍ਰਿਤੀਕੋ ਉਤਪੰਨ ਕਰਨੇ ਵਾਸਤੇ(ਪ੍ਰਾਣ:ਪ੍ਰਣੀਯਤੇ) ਘ੍ਰਾਣਪ੍ਰੇਰਣਾ ਕਰਾ ਜਾਤਾਹੈ, ਤਿਸੀਕੋ ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ! ਬ੍ਰਹਮ ਜਾਨ ਕਰ ਮਨਨ ਕਰ॥ ਤਥਾ ਤਿਸਕਾ ਧਿਯਾਨ ਕਰ, ਯਹ ਪੂਰਵ ਵਤ ਜਾਨ ਲੇਨਾ॥ ਇਤਨੇ ਵਿਚਾਰਸੇ ਮਨਨਕੇ ਵਿਸ਼ਯਕਾ ਜੋ ਗਿਯਾਨ, ਤਿਸਕੀ ਉਤਪਤਿਮੇਂ ਦੁਆਰਕਾ ਨਿਰੁਪਣ ਕਰਾ॥ ਔਰ, ਇਸ ਵਿਸ਼ਯਮੇਂ ਗਿਯਾਨਕੋ ਜੈਸੇ ਸਰਵ ਵਿਦਿਆਕੀ ਰਾਜ ਰੂਪਤਾ ਹੈ, ਤੈਸੇ "ਸੁਣਿਯ ਸੇਸ਼ ਪੀਰ ਪਾਤਾਸਾਹੂ" ਇਸ ਪੰਕਤੀਕੇ ਵਿਯਾਧਿਯਾਨਮੇਂ ਨਿਰਣੀਤਹੈ, ਅਬ ਜੋ ਏਕ ਗਿਯਾਨ, ਇਸ ਪਾਠਸੇ ਏਕਕਾ ਧਿਆਨ ਕਰਤਵਯ ਕਹਾ ਹੈ, ਤਿਸਮੇਂ ਪ੍ਰਮਾਣ ਲਿਖਤੇਹੈ:-

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਰਥ॥ ਮਨਨ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨਸੇ ਪਸਚਾਤ ਏਕ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਵਯਹੈ॥ ਸੋ ਯਹ ਆਤਮ ਵਸਤੂ (ਧ੍ਰੁਵ) ਨਿਤਯ (ਅਪਮੇਯ) ਪ੍ਰਮੇਯਤਾਸੇ ਰਹਿਤਹੈ ਔਰ(ਵਿਰਜ:)ਧਰਮਾਧਰਮਸੇ ਰਹਿਤ ਮਾਯਾ ਤਤ੍ਵਸੇ ਪਰ ਜਨਮ ਵਰਜਿਤ ਹੈ। ਤਥਾ, ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਸਰਵਮੇ ਵਿਯਾਪਕ ਆਤਮਾਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪਹੈ॥ ਤਿਸੀਕੋ ਧੀਰ ਪੁਰਸ਼ ਜਾਨਕਰ ਅਪਨੇ ਆਪਕੋ ਬ੍ਰਹਮ ਭਾਵਕੀ ਇਛਾ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਹਮ ਸ਼ਬਦਸੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਿਤ ਜਿਗਾਸੂ (ਪਗਾਂਕੁਰਵੀਤ) ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਕਰੇ;ਔਰ,ਬਾਣੀਕੇ ਧਰਮਕੇ ਕਾਰਣ ਬਹੁਤਸੇ ਅਨਾਤਮ ਜਾਨਕੇ ਕਥਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦਨਕੋ ਨ ਚਿੰਤਨ ਕਰੇ॥ ਇਸ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨਦਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਪਤਾਂਜਲੀ ਰਿਸ਼ੀਨੇ ਅਪਨੇ ਸੁਤ੍ਰਮੇਂ ਲਿਖਾ ਹੈ ਤਥਾਹਿ॥ (ਯੋਗ ਸੂਤ੍ਰ)

ਅਰਥ॥ ਤਿਸ ਲਕਸ਼ਯ ਮੇਂ ਜੋ (ਪ੍ਰਤਯਯੈਕਤਾਨਤਾ) ਵਿਸ਼ਯਾਕਾਰ ਵ੍ਰਿਤੀਕਾ ਪ੍ਰਵਾਹਹੈ ਸੋ ਧਿਯਾਨਹੈ॥ ਔਰ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਆਦਿਕ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕਾ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰਤਾ ਹੈ,ਤਥਾ ਵੇਦ,ਸਮ੍ਰਿਤੀ ਆਦਿਕਨ ਕੇ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰਤਾ ਵਿਯਾਸਾਦਿਕ ਹੈ, ਤਿਨਕਾ ਏਕ ਸ੍ਵਰੂਪ ਇਸ਼੍ਵਰ ਗੁਰੂਹੈ,ਯਹ ਪੂਰਵ ਕਹਾਹੈ; ਇਸਮੇਂ ਪ੍ਰਮਾਣ ਲਿਖਤੇਹੈ:- (ਯੋਗ ਸੂਤ੍ਰ)

ਅਰਥ॥ ਸੋ ਯਹ ਸਰਵਕਾ ਅੰਤਰਯਾਮੀ ਇਸ਼੍ਵਰ(ਪੁਰਵਾਮਾਪਿਗੁਰੁ:) ਜੋ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੇ ਆਦਿ ਕਾਲਮੇਂ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਹਮ,ਪ੍ਰਜਾਪਤੀ,ਮਨੁਆਦਿਕ ਵਿਯਾਸਾਦਿਹੈ,ਤਿਨ ਸਰਵਕਾ ਗੁਰੁਹੈ॥ ਕਿਉਂਕਿ,ਕਾਲਕ੍ਰਿਤ ਗਿਨਤੀ ਰੂਪ ਪਰਿਚਛੇਦਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋਨੇਸੇ ਯਾਵਤ ਗਿਯਾਨਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਆਚਾਰਿਯ ਹੈ॥ ਵਹ ਬਹੁਤਸੇ ਬਹੁਤ ਦ੍ਵਿਪ੍ਰਾਦ੍ਧ ਪਯਨੰਤ ਕਾਲ ਤਕ ਰਹੇਗੇ,ਜਬ ਦ੍ਵਿਪ੍ਰਾਦ੍ਧ ਅਵਸਥਾ ਭੋਗ ਕਰ ਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮਾਤਮਾਮੇਂ ਲੀਨ ਹੋਵੇਗਾ,ਤਿਸਸੇ ਪਸਚਾਤ ਦ੍ਵਿਤੀਯ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੀ ਰਚਨਾਮੇਂ ਕੋਈ ਵਿਦਿਆਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਨਹੀਂ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਕਾਲਮੇਂ ਅੰਤ੍ਰਯਾਮੀ ਕਾਲਕ੍ਰਿਤ ਗਿਨਤੀ ਰਹਿਤਹੀ ਸਰਵਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਤਾਹੈ॥ ਸ਼੍ਰੁਤੀਮੇਭੀ ਬ੍ਰਹਮਾਕੇ ਪ੍ਰਤਿ ਵਿਦਿਆਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਇਸ਼੍ਵਰਕੋ ਕਹਾਹੈ॥

ਅਰਥ॥ ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ(ਅਯੋਨਿਯੋਨਿ)ਕਾਰਣਰਹਿਤ ਮੁਲ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀਕਾ ਸਤਾ ਸਫੁਰਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਤਾ ਏਕਹੀ ਅਧਿਸ਼ਠਤਾਹੈ, ਔਰ ਸਰਵ ਸਰੀਰੋਕਾ ਅਧਿਸ਼ਠਤਾਹੈ,ਤਥਾ ਸਰੀਰਨਕੇ ਕਾਰਣ,ਜੋ ਆਕਾਸ਼ਾਦਿਕਹੈ,ਇਨ ਸਰਵ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀਯੋਕਾ ਅਧਿਸ਼ਠਤਾਹੈ,ਔਰ(ਕਪਿਲ)ਕਨਕਵ੍ਰਿਤ ਵਰਣਵਾਲੇ ਹਿਰਣਯਗਰਭ ਰੂਪ ਅਥਵਾ,ਕਪਿਲ-ਦੇਵ ਰੂਪ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੇ ਆਦਿ ਕਾਲ ਮੇਂ(ਪ੍ਰਸੁਤ)ਉਤਪੰਨ ਰਿਸ਼ੀਕੋ ਵੇਦਾਰਥ ਗਿਯਾਨ ਤਥਾ ਗਿਯਾਨ ਵੇਰਾਗਯਾਦਿਕੋਂ ਕਰਕੇ (ਬਿਭਰਤੀ) ਧਾਰਣ ਪੋਸ਼ਣ ਕਰਤਾਹੈ, ਔਰ ਅਵਾਂਤਰ ਸਰਗਕੀ ਰਚਨਾ ਪਾਲਨਾਕੇ ਵਾਸਤੇ ਜਾਯਮਾਨ ਕੋ ਹੀ (ਪਸੇਯੇਤ)ਦੇਖਤਾ ਭਯਾ; ਔਰ ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ(ਪੂਰਵ)ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੇ ਪ੍ਰਥਮ ਕਾਲਮੇਂ ਬ੍ਰਹਮਾਕੋ (ਵਿਦਧਾਤਿ) ਉਤਪੰਨ ਕਰਤਾ ਭਯਾ,ਤਥਾ ਵੇਦ ਸੰਪ੍ਰਦਯਕੀ ਪਰਾਵ੍ਰਿਤੀਕੇ ਵਾਸਤੇ ਵੇਦਨਕੋ ਉਸਕੇ ਹ੍ਰਿਦਯਮੇਂ ਪ੍ਰਾਦ੍ਭੁਭਾਰਵ ਕਰਤਾ ਭਯਾ; ਤਿਸੀ ਦੇਵ ਸ੍ਵਰੂਪ ਅਪਨੀ ਬੁਧੀਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪਕੇ ਪ੍ਰਤੀਮੇਂ ਮੁਮਕਸੂ ਸ਼ਰਣਗਤਿਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾਹੂੰ॥ ਇਸ ਸਥਾਨਮੇਂ ਪ੍ਰਥਮ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਕਪਿਲ ਸ਼ਬਦ ਕਨਕ ਵਰਣ ਬ੍ਰਾਹਮਾਕਾ ਬੋਧਕਹੈ॥ ਅਥਵਾ, ਪੁਰਾਣ ਵਚਨਾਨੁਸਾਰ ਕਪਿਲਦੇਵ ਜੀਕਾ ਬੋਧਕਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਪੁਰਾਣਮੇਂ ਵਿਸ਼ਨੂੰਕਾ ਅਵਤਾਰ ਕਪਿਲਦੇਵ ਲਿਖਾ ਹੈ॥ ਤਥਾਹਿ॥

ਅਰਥ॥ 'ਸਰਵ ਭੂਤ ਰੂਪ ਭਗਵਾਨ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਕਾ ਨਿਸ਼ਚਯ ਕਰਕੇ ਅੰਸ਼ਰੂਪ ਕਪਿਲਰਿਸ਼ੀ ਜਗਤਕੇ ਮੋਹਨਾਸ਼ ਵਾਸਤੇ ਸਤਯੁਗ ਮੇਂ (ਸਖੁਪਾਗਤ:) ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਕਰ ਪ੍ਰਾਦੁਭਾਵ ਹੁਆ॥ ਤਿਸਸੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਸ਼ਚਾਤ ਸਰਵ ਭੂਤਨਕਾ ਆਤਮਾ ਰੂਪ ਕਪਿਲਾਦਿ ਸ੍ਵਰੂਪਧਾਰੀ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਸਰਵ ਜਗਤਕੇ ਹਿਤ ਰੂਪ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਗਿਯਾਨਕੋ ਦੇਤਾ ਭਯਾ॥ ਪ੍ਰਕਰਣਮੇਂ ਯਹ ਨਿਸ਼ਚਯ ਹੁਆ,ਜੋਕਿ ਜਗਤਕਾ,ਤਥਾ ਵੇਦ,ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਕਾ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਪੰਚਨਕਾ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਗੁਰਹੈ ਯਹ ਅਰਥ ਸ਼੍ਰੁਤੀ, ਸਾਮ੍ਰਿਤੀ, ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੇ ਨਿਰਣਨੀਤ ਹੋ ਗਯਾ॥ ਇਤਨੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੇ ਮਨਨਾਦਿਕਨ ਕੇ ਵਿਸ਼ਯਕਾ ਤਥਾ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਨਿਰੁਪਣ ਕਰਾ ਹੈ॥ ਅਬ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਕੇ ਕ੍ਰਮਕੋ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਨੇ ਵਾਸਤੇ ਤਿਸਕੇ ਕਾਰਣ ਮਨਨਕੀ ਕਰਤਾ ਵਿਯਾਤਾਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਤੇਹੈ॥

ਜੇ ਕੋ ਕਹੈ ਕਰੈ ਵੀਚਾਰੁ॥

ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ ਸੇਵਾਸੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁਆ; ਆਚਾਰਯ ਜੇਕਰ (ਕਹੈ) ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰੇ,ਤਬ ਸ਼ਿਸ਼ਯ(ਬੀਚਾਰ)ਮਨਨਕੋ ਕਰੇ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ,ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਅਨੁਭਵ ਗਿਯਾਨਵਾਨ ਆਨੰਦ ਉਪਦੇਸ਼ਕੋਂ ਮੇਂ ਕੋਈ ਹੀ ਹੋਤਾ ਹੈ; ਜੇਕਰ ਜਿਗਾਸੂਕੇ ਭਾਗਯਸੇ ਪ੍ਰਸੰਨਹੋ ਕਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰੇ,ਤਬ ਜਿਗਾਸੂਕੋ ਤਾਤਪਰ ਹੋਕਰ ਸ਼ਰਧਾਸੇ ਮਨਨ ਕਰਤਵਯ ਹੈ; ਜਿਸ ਮਨਨਸੇ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਦੁਆਰਾ ਸਾਕਸ਼ਾਤਕਾਰ ਹੋਤਾਹੈ॥ ਇਤਨੇਸੇ ਯਹ ਕ੍ਰਮ ਜਨਾਯਾ; ਜੋਕਿ ਪ੍ਰਥਮ ਗੁਰੂਕਾ ਉਪਦੇਸ਼, ਫਿਰ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯਕਾ ਅਵਧਾਰਣ,ਪਸਚਾਤ ਤਰਕਾ ਅਨੁਸਨਧਾਨਸੇ ਮਨਨ,ਫਿਰ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਹੋਤਾਹੈ॥ ਹੇ ਭਗਵਾਨ! ਜਿਨ ਸਾਧਨੋਂਸੇ ਪ੍ਰਸੰਨਹੋ ਕਰ ਗੁਰੂ ਅਧਿਕਾਰੀਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਤੇਹੈਂ; ਸੋ ਸਾਧਨ ਮੇਰੇਕੋ ਕਹੋ, ਜਿਨਕੇ ਸੇਵਨਸੇ ਉਪਦੇਸ਼ਕਾ ਪਾਤ੍ਰਹੋ ਜਾਵੋਂ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਜਿਗਆਸਾਸੇ ਕਹਿਤੇ ਹੈ:-ਕਰਤੇ ਕੈ ਕਰਣੈ ਨਾਹੀ ਸੁਮਾਰੁ॥

ਹੇ ਪਿਯਾਰੇ! ਅਧਿਕਾਰੀ ਰੂਪ ਕਰਤੇ ਕੇ (ਕਰਣੇ)ਸਾਧਕੋਂ ਕੀ(ਸੁਮਾਰ)ਗਿਨਤੀ ਨਹੀਂ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ, ਆਨੰਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ,ਸਾਮ੍ਰਿਤੀ,ਪੁਰਾਣ ਆਦਿਕ ਗ੍ਰੰਥੋਮੇਂ ਆਨੰਤਹੀ ਸਾਧਨ ਕਥਨ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਕੁਛ ਗਣਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰੀ ਜਾਤੀ; ਗੀਤਾਕੇ ਤ੍ਰਿਯੋਦਸ਼ਵੇਂਕੇ ਏਕ ਅਧਿਆਏਮੇਂ ਬੀਸ ਸਾਧਨ ਕਥਨ ਕਹੇਹੈ,ਔਰ ਅਨਯ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰਨਕੇ ਕਹੇ ਸਾਧਨੋਂ ਕੀ ਕਿਯਾ ਗਣਨਾ ਕਰੇ ॥ ਗੀਤਾਮੇਂ ਸਾਧਕੋਂ ਕਾ ਸਵਰੂਪ ਯਹਹੈ; ਤਥਾਹਿ:-

ਅਰਥ॥ ਜੋ ਵਿਦਯਮਾਨ ਤਥਾ ਅਵਿਦਮਾਨ ਗੁਣੋਂ ਕਰਕੇ ਆਪਨੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰੇ,ਸੋ ਮਾਨੀ ਹੋਤਾਹੈ॥ ਤਿਸਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋਨਾ ਅਮਾਨਿਤ੍ਵ ਰੂਪ ਗਿਯਾਨਕਾ ਸਾਧਨਹੈ?1; ਔਰ ਜੋ ਲਾਭ ਪੂਜਾ ਤਥਾ ਖਿਯਾਤਿ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਅਪਨੇ ਧਰਮ ਕੋ ਪ੍ਰਕਟ ਕਰੇ, ਸੋ ਦੰਭਿ ਹੈ ਤਿਸਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋਨਾ ਆਦਿਤ੍ਵ ਰੂਪ ਗਿਯਾਨਕਾ ਸਾਧਨਹੈ 2 ਸਰੀਰ ਵਾਕ੍ ਮਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਣੀਯੋਕੋ ਪੀੜਾ ਕਰਨਾ ਹਿੰਸਾਹੈ ਤਿਸਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋਨਾ ਅਹਿੰਸਾ ਰੂਪ ਗਿਯਾਨ ਕਾ ਸਾਧਨਹੈ 3; ਕਿਸੀਕੇ ਅਪਰਾਧਸੇ ਚਿਤਮੇਂ ਵਿਕਾਰ ਨ ਹੋਨਾ, ਸ਼ਾਂਤੀਹੈ; ਯਹ ਸ਼ਾਂਤੀ ਰੂਪ ਗਿਯਾਨਕਾ ਸਾਧਨਹੈ 4; ਕੁਟਿਲਤਾ ਰਹਿਤ ਹੋਨਾ ਆਜਰਵ ਰੂਪ ਸਾਧਨਹੈ 5,ਮੋਖਸ਼ ਸਾਧਨਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਇਸ ਸਥਾਨਮੇਂ ਆਚਾਰਯਹੈ ਤਿਸਕਾ ਸੇਵਨ ਗਿਯਾਨਕਾ ਸਾਧਨਹੈ 6; ਔਰ ਸਰੀਰ ਮਲ ਤਥਾ ਵਿਸ਼ਯ ਵਾਸਨਾ ਰੂਪ ਚਿਤਮਲਕੀ ਮ੍ਰਿਤਿਕਾ ਜਲਸੇ ਤਥਾ ਵਿਸ਼ਯ ਦੋਸ਼ ਦਰਸ਼ਨਸੇ ਨਿਰ ਵ੍ਰਿਤੀ ਕਰਨੀ,ਯਹ ਸ਼ੌਚਰੂਪ ਗਿਯਾਨਕਾ ਸਾਧਨਹੈ 7;ਔਰ ਮੋਖਸ਼ ਮਾਰਗ ਸੇ ਵਿਘਨ ਕਰਨ ਚਲਾਯਮਾਨ ਹੋਨਾ ਯਹ ਸਥੇਯ ਰੂਪ ਗਿਯਾਨਕਾ ਸਾਧਨਹੈ 8;ਔਰ ਦੇਹ ਇੰਦ੍ਰੀਯੋਂ ਕੀ ਮੋਖਸ਼ ਸਾਧਨਸੇ ਅਨਯ ਪਾਵ੍ਰਿਤਕਾ ਨਿਰੋਧ ਰੂਪ ਆਤਮ ਵਿਨਿਗ੍ਰਹਿ ਗਿਯਾਨਕਾ ਸਾਧਨਹੈ 9; ਔਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਸ਼੍ਰੁਟਾ ਵਿਸ਼ਯੋਕੀ ਇਛਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਰਹਿਤਰੂਪ ਇੰਦ੍ਰੀਯਨਮੇ ਵੈਰਾਗਯ ਸਾਧਨਹੈ 10; ਆਤਮਸ਼ਲਾਘਾਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋਨੇ ਪਰਭੀ ਜੋ ਮਨਮੇਂ ਸੇ ਸਰਵੋਤਕ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੂੰ : ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਅਹੰਕਾਰ --ਤਿਸਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋਨਾ--ਗਿਯਾਨਕਾ ਸਾਧਨਹੈ 11; ਔਰ ਜਨਮ-ਮਰਣ ਜਰਾਵਰ ਆਦਿਕ ਵਿਯਾਧੀ ਤ੍ਰਿਵਿਧ ਦੁਖ ਵਾਤਪਿਤ ਕਫ ਰੂਪ ਦੋਸ਼,ਇਨ ਸਰਵਕੋ ਸਰੀਰਮੇ ਦੇਖਨਾ, ਯਹਭੀ ਵੈਰਾਗਯਕਾ ਕਾਰਣ ਹੋਨੇਸੇ ਗਿਯਾਨਕਾ ਸਾਧਨਹੈ 12; ਔਰ ਪੁਤ੍ਰ ਦਾਰਾਦਿਕ ਤਥਾ ਗ੍ਰਹਿ ਧਨ ਆਦਿਕੋਮੇਂ (ਅੱਸਕਤਿ)ਪ੍ਰੀਤੀ ਨ ਹੋਨਾ ਭੀ ਗਿਯਾਨਕਾ ਸਾਧਨ ਹੈ 13;ਔਰ ਜੁ ਪੁਤ੍ਰਾਦਿਕਨ ਕੇ ਸੁਖੀ ਦੁਖੀ ਹੋਨੇਸੇ ਅਪਨੇ ਆਪਭੀ ਸੁਖੀ ਦੁਖੀ ਹੋਤਾਹੈ;ਤਿਸਕਾ ਪੁਤ੍ਰਾਦਿਕੋਮੇਂ ਅਤਿਯੰਤ ਪ੍ਰੀਤੀ ਰੂਪ ਅਭਿਸ਼ਵੰਸ਼ ਹੋਤਾਹੈ -- ਤਿਸਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋਨਾ -- ਅਨਭਿ ਅੰਗਭੀ ਗਿਯਾਨਦਾ ਸਾਧਨਹੈ 14; ਔਰ ਅਪਨੇ ਇਸ਼ਟਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਸੇ ਹਰਸ਼ ਔਰ ਅਨਿਸ਼ਟਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਮੇ ਸ਼ੋਕ--ਇਨਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋਨਾ ਸਮਚਿਤਤ੍ਵ ਰੂਪ ਗਿਯਾਨਕਾ ਸਾਧਨਹੈ 15; ਔਰ ਜੋ ਸਰਵਨਤਯਾਮੀ ਇਸ਼ਰਮੇਂ ਅਤਿਅੰਤ ਅਚਲ ਪ੍ਰੀਤੀਰੂਪ ਭਕਤੀਹੈ ਸੇਭੀ ਗਿਯਾਨਕਾ ਸਾਧਨਹੈ 16; ਔਰ ਏਕਾਂਤ ਦੇਸ਼ਕਾ ਸੇਵਨ ਕਰਨਾ; ਯਹਭੀ ਗਿਯਾਨਕਾ ਸਾਧਨਹੈ। 17; ਔਰ ਕੁਸੰਗੀ ਬਾ ਮੂਰਖ ਜਨੋਕੀ ਸਭਾਮੇਂ ਪ੍ਰੀਤੀਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋਨਾਭੀ ਗਿਯਾਨਕਾ ਸਾਧਨਹੈ।18; ਔਰ ਅਧਿਯਾਤਮ ਸਾਸਤ੍ਰਕਾ ਨਿਤਯ ਵਿਚਾਰ ਤਥਾ ਸ਼੍ਰਵਣ ਕਰਨਾ ਭੀ ਗਿਯਾਨਕਾ ਸਾਧਨਾਹੈ 19; ਔਰ ਤਤ੍ਵ ਗਿਯਾਨਕਾਜੋ ਸਰਵ ਦੁਖਕੀ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤੀ ਪੂਰਵਕ--ਆਨੰਦਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਰੂਪ ਫਲਹੈ ਤਿਸਕੋ ਦੇਖਨਾ ਭੀ ਗਿਯਾਨਕਾ ਸਾਧਨ ਹੈ 20; ਇਨ ਬੀਸਕੋ ਗਿਯਾਨਕੇ ਸਾਧਨ ਹੋਨੇਸੇ ਗਿਯਾਨ ਕਥਨ ਕਰੇ ਹੈ ਔਰ ਇਨਸੇ ਅਨਯਥਾ; ਅਰਥਾਤ ਇਨਸੇ ਵਿਪਰੀਤ ਮਾਨਿਤ੍ਵ ਦੰਭਿਤ੍ਵ ਆਦਿਕ ਗਿਯਾਨਕੇ ਅਸਾਧਨ ਹੋਨੇਸੇ ਅਗਿਯਾਨਹੈ ਭਾਵ ਤਿਯਾਗਨੇ ਯੋਗਯਹੈ ਇਨਸੇ ਅਨਯ ਅਭਯ ਸਤਵੰਸ਼ ਸੁਧਿ ਆਦਿਕ ਦੈਵੀ ਸ਼ਕਤਿ ਰੂਪ ਅਨੰਤ ਸਾਧਨਹੈ॥ ਹੇ ਭਗਵਨ ਏਸੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ,ਜੋ ਕਿ ਜਿਤਨੇ ਸਾਧਨਹੈ,ਵਹ ਸਰਵਹੀ ਜਿਨਕੇ ਅੰਤਰਗਤ ਹੋ ਜਾਵੇ,ਐਸੇ ਸਖਸ਼ਿਪਤ ਸਾਧਨੋ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰੋ। ਇਸ ਸ਼ਿਸ਼ਯਕੀ ਜਿਗਾਸਾ ਪਰ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਤੇਹੈ:-

ਧੌਲੁ ਧਰਮੁ ਦਇਆ ਕਾ ਪੂਤੁ॥ ਸੰਤੋਖ ਥਾਪਿ ਰਖਿਆ ਜਿਨਿ ਸੂਤਿ॥

ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ ਦਯਾ,ਤਥਾ ਦਯਾਕੇ ਸਹਿਕਾਰੀ; ਦਮ ਦਾਨ ਇਨਸੇ ਜੋਉਤਪੰਨ ਹੁਆਹੈ (ਧੌਲ)ਸ਼ੁਧ ਨਿਰਮਲ ਧਰਮ ਔਰ ਜਿਸ ਦਮਦਾਨ ਦਯਾਕੇ(ਸੂਤ ਨਾਮ)ਪੁਤ੍ਰਨੇ ਸੰਤੋਸ਼ਕੋ(ਥਾਪਿ ਰਖਿਆ)ਸਥਾਪਨ ਕਰ ਰਖਾਹੈ;ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ! ਤਿਨਕੀ ਧਾਰਣਾ ਕਹ ਜਿਨਸੇ ਸਰਵ ਸਾਧਨ ਸੰਪਤੀਹੋ ਜਾਵੇਗੀ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ, ਦਮ ਦਾਨ ਦਯਾ ਇਨ ਤੀਨ ਸਾਧਨੋਸੇ ਨਿਰਮਲ ਧਰਮ ਹੋਤਾਹੈ ਔਰ ਤਿਸਸੇ ਸੰਤੋਸ਼ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਨੇਸੇ: ਸਰਵਹੀ ਸਾਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤਹੋ ਜਾਤੇਹੈ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ; ਹੇ ਮਿਤ੍ਰ ਇਨਕਾ ਸੇਵਨ ਕਰ। ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ, ਯਹ ਦਮ ਦਾਨ ਦਯਾ ਰੂਪ ਤੀਨ ਸਾਧਨਹੀ ਅਸੁਰੀ ਸੰਪਤੀਮੇਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ ਇਨਕੋ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤ ਕਰਤੇਹੈ ਜਬ ਅਸੁਰੀ ਸੰਪਤੀਕੇ ਤੀਨ ਸਰਦਾਰ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤਹੋ ਗਯੇ--ਤਬ ਦੈਵੀ ਸੰਪਤੀਕਾ ਨਿਸ਼ਕੰਟਕ ਰਾਜਹੋ ਗਯਾ॥ ਪੰਸ਼ਚਾਣ ਤ੍ਰਿਸ਼ਣਾ ਸ਼ੇਯਰੂਪ ਪਰਮ ਸੁਖਕਾ ਕਾਰਣ ਸੰਤੋਸ਼ਭੀ ਅਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੋਗਯਾ--ਤਬ ਸਰਵ ਸਾਮਗ੍ਰੀਕੀ ਪੁਸ਼ਕਲਤਾ ਕੇ ਹੋਨੇ ਸੇ ਪਰਮਾਨੰਦ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਤੀ ਹੈ॥ ਯਹ ਦਮ ਦਾਨ ਦਯਾ ਰੂਪ ਸਾਧਨ ਵੇਦਮੇਂ ਨਿਰਨੀਤ ਹੈ; ਤਥਾਹਿ:- "ਤ੍ਰਯਾ: ਪ੍ਰਾਜਾਪਤਯਾ:ਪ੍ਰਜਾਪਤੋ ਪਿਤਰਿ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬ੍ਰਹਮਚਰਯਮੁਖ:ਦੇਵਾ ਮਨੁਖਯਾ ਅਸ਼ਨਾ ਉਖ੍ਖਿਤਾ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰਯੰ ਦੇਵਾ ਊਰੁਰ ਸ੍ਵੀਨੁ ਨੋ ਭਾਵਨਿਤਿ ਤੈਭਯੋ ਹੇ ਤਦਕਸਰਮੁਵਾਚਦ ਇਤਿ॥" (ਵ੍ਰਿ:ਉ: 5॥2॥)

ਅਰਥ॥ ਪ੍ਰਜਾਪਤੀਕੇ ਸੰਤਾਨ ਤੀਨਹੀ ਅਪਨੇ ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਜਾਪਤੀਕੇ ਸਮੀਪ ਬ੍ਰਾਹਮਾਚਾਰਿਯ ਪੂਰਵਕ ਨਿਵਾਸ ਕਰਤੇਭਯੇ। ਦੇਵਤਾ ਮਨੁਸ਼ਯ ਤਥਾ ਅਸੂਰ ਬ੍ਰਾਹਮਚਾਰ੍ਯਿ ਪੂਰਵਕ ਸੇਵਨ ਕਰਕੇ ਦੇਵਤਾ ਕਹਿਤੇ ਭਯੇਹੈ:-'ਭਗਵਨ ਆਪ ਹਮਾਰੇ ਵਾਸਤੇ ਉਤਮ ਸਾਧਨ ਕਥਨ ਕਰੋ, ਤਬ ਪ੍ਰਜਾਪਤੀਨੇ ਤਿਨਕੇ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਅਪਸ਼ਰ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਾ ਔਰ ਕਹਾ:- 'ਇਸਕੋ ਵਿਚਾਰਕਰ ਹਮਕੋ ਸੁਨਾਨਾ ਤੁਮਨੇ,ਇਸ ਦਕਾਰ ਵਰਣਸੇ ਕਿਯਾ ਜਾਨਾਹੈ? ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕ੍ਰਮਸੇ ਤੀਨੋਨੇ ਪੂਛਾ ਔਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਦੇਵ ਮਨੁਸ਼ਯ ਅਸੂਰੋਨੇ ਪ੍ਰਥਕ ਪ੍ਰਥਕ ਕਹਾ:-"ਦੇਵਨਨੇ ਕਹਾ ਹਮਾਰੇ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਨੇ 'ਦਮ' ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਾ ਹੈ। ਮਨੁਸ਼ਯੋ ਨੇ 'ਦਾਨ'ਕਾ ਔਰ ਅਸੂਰੋ ਨੇ'ਦਯਾ'ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਮਝਕਰ ਕਹਾ॥ ਪ੍ਰਜਾਪਤੀਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਕਹਾ;ਇਨ ਤੀਨੋਸੇ ਤੁਮਹਾਰਾ ਕਲਿਯਾਣ ਹੋਵੇਗਾ,ਯਹ ਸਰਵਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਦਮ ਦਾਨ ਦਯਾਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਯੋਗਯਹੈ ਯਹ ਸਰਵ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬ੍ਰਿਹਦਾਰਣਯਕ ਉਪਨਿਸ਼ਾਦਕੇ ਪੰਚਮ ਅਧਿਆਏਮੇ ਨਿਰਨੀਤਹੈ ਔਰ ਗੀਤਾਮੇ ਸਰਵ ਆਸੂਰੀ ਸੰਪਤੀਮੇ ਤੀਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਯੋਧਾਹੈਂ; ਯਹ ਕਹਾ ਹੈ, ਤਥਾਹਿ:-

ਅਰਥ॥ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਆਤਮਾਕੇ ਨਾਸ਼ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਨਰਕਕਾ ਦੁਆਰਹੈ:-ਕਾਮ 1, ਕੋਧ੍ਰ, 2 ਲੋਭ 3.ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਨ ਤੀਨੋਂਕੋ ਤਿਯਾਗ ਕਹੇ॥ ਇਨ ਤੀਨ ਤਮ ਕੇ ਦੁਆਰੋ ਕਰਕੇ ਹੇ ਵੈਨਤ੍ਰੇਂ-ਅਰਜੁਨ! ਜੋ ਮਨੁਸ਼ਯ ਵਿਮੁਕਤਹੈ,ਸੋ ਅਪਨੇ ਕਲਿਯਾਣਕੇ ਸਾਧਨ ਕਰਕੇ ਪਰਮਗਤੀਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾਹੈ॥ ਔਰ,ਜੋ ਪੂਰਵ ਦੇਵ ਤਥਾ ਮਨੁਸ਼ਯ ਔਰ ਅਸੂਰ ਕਥਨ ਕਰੇ ਹੈ, ਵਹ ਮਨੁਸ਼ਯਹੀ ਵਿਸ਼ਯ ਸੇਵਾ ਪਰਾਯਣ ਦੇਵ ਕਹੇ ਜਾਤੇ ਹੈ॥ ਔਰ ਤਮੋਗੁਣੀ ਹਿੰਸਾਪਰਾਯਣ ਅਸੁਰਹੈ,ਔਰ ਜੋ ਲੋਭ ਕਰਕੇ ਕੇਵਲ ਦ੍ਰਵਯ ਸੰਚਯ-ਪਰਾਯਣਹੈ, ਸੋ ਮਨੁਸ਼ਯਹੈ॥ ਯਹ ਤੀਨਹੀ ਜਬ ਪ੍ਰਜਾਪਤੀਕੇ ਪਾਸ ਗਏ;ਤਬ ਇਨਕੋ 'ਦਕਾਰ'ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਾ॥ ਇਸਕਾ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ॥ ਜਬ ਪੁਰਸ਼ ਅਪਨੇ ਦੋਸ਼ ਨਿਵਰਤਕ ਸਾਧਨਕੋ ਅਪਨੇਆਪ ਜਾਨੇ;ਤਬ ਦੋਸ਼ਕੋ ਸ਼ੀਘਰ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤ ਕਰਤਾਹੈ॥ ਤਬ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਮਨੁਸ਼ਯੋਨੇ ਅਪਨੇ-ਅਪਨੇ ਦੋਸ਼ਨਕੋ ਸਮਝਕਰ'ਦਕਾਰ'ਸੇ ਸਾਧਨੋਂ ਕਾ ਨਿਸਚਯ ਕਰਾ॥ ਤਬ ਪ੍ਰਜਾਪਤੀਨੇ ਸਰਵਕੋ ਉਪਕਾਰਕ ਜਾਨਕਰ ਸ੍ਵੀਕਾਰ ਕਰਾ॥ ਦੇਵੋਂਨੇ ਜਾਨਾ ਹਮਾਰੇ ਮੇਂ'ਕਾਮ'ਰੂਪ ਦੋਸ਼ਹੈ, ਤਿਸਕਾ ਨਿਰਵਰਤਕ'ਦਮ'ਹੈ, ਇਸਸੇ 'ਦਕਾਰ'ਸੇ'ਦਮ'ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਾ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਔਰ ਮਨੁਸ਼ਯੋਨੇ ਜਾਨਾ, ਹਮਾਰੇਮੇ 'ਲੋਭ'ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਦੋਸ਼ਹੈ, ਤਿਸਕਾ ਨਿਰਵਰਤਕ ਜੋ'ਦਾਨ'ਹੈ ਤਿਸਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਕਰਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਔਰ,ਅਸੁਰੋਨੇ ਜਾਨਾ ਹਮਾਰੇਮੇਂ'ਕ੍ਰੋਧ'ਬੜਾ ਦੋਸ਼ਹੈ,ਤਿਸਕੀ ਨਿਰਵਰਤਕ'ਦਯਾ'ਹੈ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਹਮਕੋ'ਦਕਾਰ'ਸੇ 'ਦਯਾ'ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਾ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਏਕ ਉਪਦੇਸ਼ਕੋ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਅਰਥਕਾ ਬੋਧਕ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਦੋਸ਼ਨਕੋ ਦੇਖ ਕਰ ਵਰਨਣ ਕਰਾ॥ ਪ੍ਰਜਾਪਤੀਕਾ ਆਸੂਰੀ ਸੰਪਚਿਤਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਾਮ,ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭਕੇ ਨਿਰਵਰਤਕ ਦਮ,ਦਯਾ,ਦਾਨ,ਸਾਧਨੋ ਕੇ ਸੇਵਨ ਕਰਾਨੇਮੇਂ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯਹੈ॥ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਤਿਸ ਆਖਿਯਾਯਿਕਾ ਸੇ ਪੀਛੇ ਯਹ ਕਹਾਹੈ॥ ਜੋ ਕਿ ਯਹ ਤੀਨੋਂ ਮਨੁਸ਼ਯਮਾਤ੍ਰਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਨੇ ਯੋਗਯਹੈ,ਔਰ ਇਸੀ ਭਾਵਸੇ ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ'ਦਯਾ'ਕਰਕੇ ਉਪਲਖ਼ਿਤ'ਦਮ','ਦਾਨ','ਦਿਯਾ',ਸੇ ਜਨਯ ਨਿਰਮਲ ਧਰਮਕੀ ਧਾਰਣਾ ਬੋਧਨ ਕਰੀਹੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਔਰ'ਸੰਤੋਸ਼'ਤਿਸਕਾ ਦੁਆਰਪਾਲਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਬ ਸੰਤੋਸ਼ ਦੁਆਰਪਾਲ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹੇ, ਤਬ ਆਸੁਰੀ ਸੰਪਤਿਕੋ ਦੂਰ ਸੇ ਤਿਰਸਕਾਰ ਕਰਤਾ ਰਹੇਗਾ॥ ਵਿਆਸ ਜੀਨੇ ਤਿਸਕਾ ਵਿਖਿਯਾਨ ਕਰਾਹੈ, ਤਥਾਹਿ:-

ਅਰਥ॥ ਪ੍ਰਾਰਬਧ ਵਸ਼ ਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪਦਾਰਥ ਸੇ ਅਧਿਕ ਕੀ ਅਨਿਛਾ ਕਾ ਨਾਮ ਸੰਤੋਸ਼ ਹੈ॥ ਅਰਥਾਤ,ਤ੍ਰਿਸ਼ਣਾਕੀ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤੀ ਕਾ ਨਾਮ ਸੰਤੋਸ਼ਹੈ॥ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਵਿਯਾਸਜੀ ਸ਼ਲੋਕਰੂਪ ਵਿਖਿਯਾਨ ਨਾਮਮੇਂ ਤ੍ਰਿਸ਼ਣਾਯ ਯਕਾ ਨਾਮ ਸੰਤੋਸ਼ ਕਹਿਤੇਹੈ॥ ਇਸ ਸੰਤੋਸ਼ਸੇ (ਅਨੁਤਮ) ਸਰਵੋਤਮ ਸੁਖਕਾ ਲਾਭ ਹੋਤਾਹੈ ਸ਼ਲੋਕਕਾ ਯਹ ਅਰਥਹੈ:- ਜੋ ਇਸ ਲੋਕਮੇਂ ਕਾਮਕਾ ਸੁਖਹੈ ਔਰ ਜੋ(ਦਿਵਯ)ਸਵਰਗ ਲੋਕਮੇਂ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ਅਤਿਯੰਤ ਬੜਾ ਆਨੰਦਹੈ,ਯਹ ਸੰਪੂਰਣ ਤ੍ਰਿਸ਼ਣਾਸ਼ਯ ਜਨਯ ਸੁਖਕੀ ਸੋਲਹਵੀਂ ਕਲਾਕੋ ਭੀਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਯਹ ਸੰਤੋਸ਼ ਸੰਪੂਰਣ ਆਸੁਰੀ ਸੰਪਦਾਕੋ ਦੂਰਸੇ ਤਿਰਸਕਾਰ ਕਰਤਾਹੈ॥ ਇਤਨੇ ਪ੍ਰਬੰਧਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਹੂਆ॥ ਅਬ ਫਲਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇ ਹੈ:-

ਜੇਕੋ ਬੁਝੈ ਹੋਵੈ ਸਚਿਆਰੁ॥

ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ! ਜੇਕਰ ਪੂਰਵੋਕਤ ਸਾਧਨ ਸੰਪਨ(ਕੋ)ਕੋਈ ਉਤਮ ਮੁਮਕਸ਼ੁ(ਬੂਝੇ)ਅਪਨੇ ਨਿਜ ਰੂਪਕੋ ਜਾਨੇ,ਤਬ (ਸਚਿਆਰ) ਸਤਯਵਾਦੀ ਪਰਮਾਤਮਾਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪਹੋਵੇ,ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ,ਪਰਮਾਤਮਾਕੇ ਗਿਯਾਨ ਸੇ ਵਿਨਾ ਨ ਤੋਂ ਵਿਯਵਹਾਰ ਸੇ ਸਤਯਵਾਦੀ ਹੋ ਸਕਤਾ ਹੈ, ਔਰ ਨ ਪਰਮਾਰਥ ਤਤ੍ਵਰੂਪ ਸਤਯ ਕਾ ਵਕਤਾ ਹੋ ਸਕਤਾ ਹੈ; ਕਿੰਤੁ ਪਰਮਤਤ੍ਵ ਕੋ ਜਾਨੇਸੇ ਪਰਮਾਰਥਕਾ ਵਕਤਾ,ਤਥਾ ਸਤਯ ਸੰਕਲਪ ਸਰਵ ਕਰਕੇ ਪੂਜਨੀਯ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਦਾਸ਼ ਜੀਵਤਾਹੀ ਹੋ ਜਾਤਾਹੈ,ਇਸੀ ਅਰਥਕੋ ਸ੍ਰੁਤਿਭੀ ਬੋਧਨ ਕਰਤੀ ਹੈ; ਤਥਾਹਿ:-

ਅਰਥ॥ ਆਤਮ ਗਿਯਾਨ ਕਰਕੇ (ਵਿਸ਼ੁਧ ਸਤਸ:) ਸੁਧਾਂਤ:ਕਰਣ ਪੁਰਸ਼ ਜਿਸ ਜਿਸ ਲੋਕਕੋ ਮਨ ਕਰਕੇ (ਸ੍ਵਭਾਤੀ) ਸੰਕਲਪ ਕਰਤਾਹੈ, ਜੋਕਿ ਮੁਝਕੋ,ਅਥਵਾ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀਜਨਕੋ,ਯਹ ਲੋਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ,ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਤਾਹੈ, ਔਰ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਹਿ ਸ਼ਰਣ ਕਲੇਸ਼ ਪੁਰਸ਼ ਜਿਸ ਜਿਸ ਭੋਗਕੋ ਅਪਨੇ ਵਾਸਤੇ,ਤਥਾ ਅਨਯਕੇ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਾਥਨਾ ਕਰਤਾਹੈ, ਤਿਸ ਤਿਸਲੋਕਕੋ ਤਥਾ ਤਿਸ ਤਿਸ ਸੰਕਲਿਪਤ ਭੋਗਕੋ(ਜਯਤੇ)ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾਹੈ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਨਮਸਕਾਰ, ਪਾਦਪ੍ਰਸ਼ਾਲਨ,ਆਦਿਕਨਸੇ(ਭੂਤੀਕਾਮ)ਵਿਭੂਤੀਕੀ ਕਾਮਨਾ ਵਾਲਾ ਆਤਮੰਗ ਰੂਪ ਸਚਿਯਾਰਕਾ ਆਚਰਨ ਕਰੇ॥ ਇਸਮੇਂ ਕਾਰਣ ਯਹਹੈ, ਸੋ ਕਸ਼ੀਣ ਕਲੇਸ਼ ਪੁਰਸ਼ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਪਰਮਧਾਮ ਸ਼ੁਧ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਜਾਨਤਾਹੈ; ਔਰ, ਜਿਸ ਬ੍ਰਹਮਮੇਂ ਸਥਿਤ ਸਰਵ ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਤੀਹੈ, ਤਿਸਕੋ ਸੋ ਪੁਰਸ਼ ਪ੍ਰਤਿਯਕਸ਼ ਆਤਮਰੂਪਸੇ ਜਾਨਤਾਹੈ॥ ਇਸਸੇ ਸੋ ਪੂਜਨਕੇ ਯੋਗਯਹੈ॥ ਜੋ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਮੁਮੁਕਸ਼ ਜਨ ਤਿਸਕੋ ਪਰਮਦੇਵ ਰੂਪ ਜਾਨ ਕਰ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਤੇਹੈ, ਵਹ ਧੀਰ ਜਨ, ਸੁਕ੍ ਕੋ ਅਤਿਕ੍ਰਮਣ ਕਰਤੇਹੈ॥ ਭਾਵ ਜਨਮ ਆਦਿਕ ਕਲੇਸ਼ਨਸੇ ਵਿਮੁਕਤ ਹੋਤੇਹੈ॥ ਜੋ ਕੋਈ ਸਾਸਤ੍ਰ ਮੇਂ ਏਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਵੇਕੀ ਬ੍ਰਹਮਕੋ ਜਾਨਤਾਹੈ ਸੋਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੋਤਾਹੈ; ਔਰ ਇਸ ਵਿਦਵਾਨਕੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਰੂਪ ਕੁਲ ਮੇਂ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਨ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ॥ ਔਰ, ਜੀਵਤਾਹੀ ਇਸ਼ਟ ਵਿਯੋਗ ਜਨਯ ਮਾਨਸ ਸੰਤਾਪ ਰੂਪ ਸ਼ੋਕ ਕੋ ਤਰ ਜਾਤਾਹੈ॥ ਤਥਾ ਪੁਨਯ ਪਾਪ ਕਰਮ ਰੂਪ ਪਾਪਕੋ ਤਰ ਜਾਤਾਹੈ॥ ਔਰ,(ਗ੍ਰਹਿਗਾਥੀ ਭਯ:) ਅੰਤ:ਕਰਣ ਆਸ੍ਰਿਤ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਆਨੰਤ ਵਾਸਨਾਸੇ ਵਿਮੁਕਤ ਹੁਆ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸ੍ਵਰੂਪਹੋ ਜਾਤਾਹੈ॥ ਇਸ ਪੂਰਵੋਕਤ ਅਰਥਕੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਗੇਕੀ ਪੰਕਤੀਸੇ ਸਫੁਟ ਕਰਤੇਹੈ:-

ਧਵਲੈ ਉਪਰਿ ਕੇਤਾ ਭਾਰੁ॥

ਇਸ ਸਥਾਨਮੇਂ ਦਮ ਦਾਨ, ਦਿਯਾਕੇ ਸੇਵਨਸੇ ਜੋ ਸ਼ੁਧ ਧਰਮ ਪੂਰਵ ਕਹਾਥਾ, ਤਿਸਸੇ ਜਨਯ ਗਿਯਾਨਕਾ ਨਾਮ ਧਵਲਹੈ॥ ਤਿਸ ਪਰ ਸ਼ੋਕ ਪਾਪ ਵਾਸਨਾ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਕਿਤਨਾ(ਭਾਰ)ਬੋਝਹੈ? ਅਰਥਾਤ ਇਨਕੇ ਦੂਰ ਕਰਨੇਮੇਂ ਤਿਸਕੋ ਕੁਛਭੀ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ, ਜੋ ਜਨਮਾਤਰਮੇਂ ਅਭਯਸਤ ਆਨੰਤ, ਯੋਗ, ਤਪ, ਯਗ, ਆਦਿਕ ਸਾਧਨੋਂ ਨ ਨਾਸ਼ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ਮੂਲਾਗਿਯਾਨਹੈ, ਜਬ ਉਸ ਸੁਧ ਧਰਮ ਜਨਯ ਗਿਯਾਨਨੇ ਉਸੀਕੋ ਐਸਾ ਦੂਰ ਕਰਾ, ਜਿਸਕਾ ਸੁਰ ਖੋਜ ਭੀ ਨਾ ਰਹਾ, ਤਬ ਤਿਸਕੋ ਸ਼ੋਕ, ਮੋਹ, ਪਾਪ-ਵਾਸਨਾਕੇ ਨਾਸ਼ ਕਰਨੇਮੇਂ ਕਿਯਾ ਯਤਨਹੈ? ਇਸ ਤਤ੍ਵ ਗਿਯਾਨਕੀ ਅਵਸਥਾਕੋ ਚਤੁਰਥੀ-ਭੂਮੀਕਾ ਕਹਿਤੇਹੈ; ਔਰ ਇਸੰਸੇ ਪੁਰਵਕੀ ਤੀਨ-ਭੂਮਿਕਾ ਗਿਯਾਨਕੀ ਸਾਧਨ ਰੂਪਹੈ;ਔਰ ਪੰਚਮੀ, ਖਸ਼ਠੀ, ਸਪਤਮੀ ਯਹ ਤੀਨਹੀ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤਕੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਹੈ ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸਵਤੰਤ੍ਰ ਵਿਖਿਯਾਨਮੇਂ ਉਪਯੋਗੀ ਜਾਨ ਕਰ ਸਪਤ ਭੂਮੀਕਾ ਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈ; ਤਥਾਹਿ:-

ਅਰਥ॥ ਮੋਖਸ਼ ਇਛਾ ਰੂਪ ਸੁਭੇਚਛਾਖਿਯਾ ਪ੍ਰਥਮ ਭੂਮੀਕਾ ਹੈ; ਭਾਵ ਸਾਧਨ ਚਤੁਸ਼ਟਯ ਸੰਪਤਿਰੂਪ ਪਹਿਲੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ॥ ਫਿਰ ਗੁਰੂਕੀ ਸ਼ਰਣ ਹੋਕਰ ਵੇਦਾਂਤ ਵਾਕਯਨ ਕਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ, ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹ ਹੈ ਸ੍ਰਵਣ ਤਥਾ ਮਨਨ ਕੀ ਸੰਪਤੀ ਰੂਪ ਵਿਚਾਰਣਾ ਨਾਮਕ ਦਿੱਤੀਯ ਭੂਮੀਕਾ ਹੈ॥ ਔਰ ਸ੍ਰਵਣ, ਮਨਨ ਕਾ ਫਲ ਜੋ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਇਤਿਰਥ ਭਾਵ ਨਿਸਚਯ ਰੂਪਹੈ ਸੋ ਤਨੁਮਾਨਸਾ ਰੂਪ ਤ੍ਰਿਤੀਯ ਭੂਮੀਕਾਹੈ॥

ਅਰਥ॥ ਤਤ੍ਵ ਸਾਖਾਸ਼ਤਕਾਰ ਰੂਪ ਸਤਵਾਪਤੀ ਚਤੁਰਥੀ ਭੂਮੀਕਾਹੈ॥ ਇਸਮੇਂ ਇਤਨਾ ਵਿਚਾਰਹੈ; ਤੀਨ ਭੂਮੀਤੋ ਜਾਗ੍ਰਤ ਰੂਪਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਗ੍ਰਤਮੇਂ ਯਥਾਵਤ ਭੇਦ ਬੁਧੀਸੇ ਪਦਾਰਥਨ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਹੋਤੀਹੈ; ਔਰ ਚਤੁਰਥੀ ਭੂਮੀ ਮੇਂ ਜਗਤ ਕੀ ਸ੍ਰਪ੍ਵਰਤ ਮਿਥਯਾ ਰੂਪਸੇ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਹੋਤੀਹੈ, ਐਸੇ ਵਿਦਵਾਨਕੋ ਬ੍ਰਹਮਵ੍ਵਿਤ ਕਹਿਤੇਹੈ॥ ਔਰ ਸਵਿਕਲਪਕ ਸਮਾਧੀਕੇ ਅਭਿਯਾਸਸੇ ਨ੍ਰਿਵਿਕਲਪ ਸਮਾਧੀ ਦਸ਼ਾ ਅਸੰਸ੍ਰਕਤੀ ਨਾਮਕ ਪੰਚਮੀ ਭੂਮੀਕਾਹੈ॥ ਇਸਕੋ ਸੁਸ਼ੁਪਿਤ ਕਹਿਤੇਹੈ ਔਰ ਚਤੁਰਥੀਕੋ ਸ੍ਵਪਨ ਬੋਲਤੇਹੈ ॥ ਜੈਸੇ ਚਤੁਰਥੀ ਭੂਮੀਕਾ ਵਾਲੇਕੋ ਬ੍ਰਹਮਵ੍ਵਿਤ ਕਹਿੰਤੇਹੈ, ਤੈਸੇ ਸੁਸ਼ੁਪਿਤ ਰੂਪ ਪੰਚਮੀ ਭੂਮੀਕਾਮੇਂ ਬ੍ਰਾਹਮ-ਵਿਦਵਾਨ ਏਸੇ ਬੋਲਤੇਹੈ॥ ਤਿਸ ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਸਮਾਧੀ ਰੂਪ ਪੰਚਮੀ ਭੂਮੀਕਾਸੇ ਅਪਨੇਆਪਹੀ ਉਥਾਨ ਹੋਤਾਹੈ; ਔਰ, ਪਦਾਰਥ ਭਾਵਨੀ ਨਾਮਕ ਗਾੜ ਸੁਸਪਿਤ ਰੂਪ ਚਿਰੰਕਾਲ ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਸਮਾਧੀਕੇ ਅਭਿਯਾਸਸੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਖਸ਼ਠੀ ਭੂਮੀਕਾਹੈ; ਇਸ ਭੂਮੀਕਾ ਵਾਲਾ ਦੂਸਰੇਕੇ ਪ੍ਰਯਤਨਸੇ ਉੱਥਾਨ ਹੋਤਾਹੈ; ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲੇਕੋ ਬ੍ਰਹਮਵਿਦਰੀਯਾਨ ਕਹਿਤੇ ਹੈ; ਇਸਸੇ ਪਰੇ ਸਪਤਮੀ ਭੂਮੀਕਾਹੈ, ਜਿਸਮੇਂ ਦੂਸਰੇਕੇ ਪ੍ਰਯਤਨਸੇਭੀ ਨਹੀਂ ਉੱਥਾਨ ਹੋਤਾ॥ ਇਸਕਾ ਵਿਵਿਹਾਰ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਪ੍ਰਾਣ ਵਾਯੁਸੇ,ਤਥਾ ਅਨਯੋ ਸੇ ਹੋਤਾਹੈ॥ ਇਸ ਦਸ਼ਾ ਵਾਲੇਕੋ ਬ੍ਰਹਮਵਿਦਵਰਿਸ਼ਠ ਕਹਿਤੇ ਹੈ; ਯਹ ਭੂਮੀਕਾਕੇ ਬੋਧਕ ਸ਼ਲੋਕ ਯੋਗਵਾਸ਼ਿਸ਼ਟ ਗ੍ਰੰਥਮੇਂ ਲਿਖੇਹੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪ੍ਰਕਰਣਮੇਂ ਯਹ ਵਾਰਤਾ ਸਿਧ ਹੁਈ; ਜੋ ਪੂਰਵੋ ਯੁਕਤ ਦਮ,ਦਾਨ,ਦਿਯਾਕੇ ਸੇਵਨਸੇ ਨਿਰਮਲ ਧਰਮ ਵਾਲਾ ਸੰਨਤੋਸ਼ੀ ਅਧਿਕਾਰੀਹੈ; ਤਿਸਕੋ ਸਤਵਾਪਤੀ ਰੂਪ ਗਿਯਾਨ ਭੂਮੀਕਾਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਰੂਪ ਫਲਕਾ ਨਿਰੁਪਣ ਕਰਾ॥ ਅਬ ਜੋ ਕੇਵਲ ਰਾਜਸੀ; ਤਾਮਸੀ ਰੂਪ ਅਨਧਿਕਾਰੀਹੈ, ਤਿਨਕੋ ਗਿਯਾਨ ਭੂਮੀਕਾ ਕੀ ਅਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈ॥

ਧਰਤੀ ਹੋਰੁ ਪਰੈ ਹੋਰੁ ਹੋਰੁ ॥ ਤਿਸਤੇ ਭਾਰੁ ਤਲੈ ਕਵਣੁ ਜੋਰੁ॥

ਯਦਪੀ 'ਧਰਤੀ' ਸ਼ਬਦ 'ਭੂਮੀਕਾ' ਮਾਤ੍ਰਕਾ ਬੋਧਕਹੈ॥ ਤਥਾਪਿ ਪ੍ਰਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਸਥਾਨਮੇਂ ਸਤਵਾਪਤੀ ਰੂਪ ਚਤੁਰਥੀ ਗਿਯਾਨ ਭੂਮੀਕਾ ਬੋਧਕਹੈ॥ ਇਸਸੇ ਮੂਲ ਪੰਕਤੀਕਾ ਯਹ ਅਰਥ ਹੁਆ। ਜੋਕਿ (ਹੋਰ) ਤਾਮਸੀ ਹਿੰਸਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀਵਹੈ,ਤਿਨਕੋਸੋ ਧਰਤੀ ਰੂਪ ਗਿਯਾਨ ਭੂਮੀਕਾ (ਪਰੇ)ਅਤਿਅੰਤ ਦੂਰਹੈ। ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰਜੋ (ਹੋਰਹੋਰ) ਉਨ ਤਾਮਸੀ ਜਨੋਂਸੇ ਹੋਰ ਰਾਜਸੀਹੈ, ਤਿਨਕੋ ਭੀਸੋ ਗਿਯਾਨ ਭੂਮੀ ਪਰੇਹੈ, ਪਰੇ ਇਸੇ ਪਦਕਾ ਦੇਹਲੀ ਦੀਪ ਵਤ ਦੋਨੋਂ ਤਰਫ ਸੰਬੰਧਹੈ; ਔਰ 'ਤਲੇ' ਪਦ ਨੀਚੇਕਾ ਬੋਧਕ ਹੋਤਾਹੈ॥ ਪਰੰਤੁ, ਇਸ ਸਥਾਨਮੇਂ ਰਹਿਤ ਇਤਨੇ ਅਰਥਕੋ ਜਨਾਤਾਹੈ॥ ਯਾਂਤੇ,ਜੋ ਤਿਸ ਸਾਧਨ ਰੂਪ ਤੀਨ ਭੂਮੀਕਾਕੇ (ਭਾਰ ਤੇ)ਬੋਝਸੇ (ਤਲੇ) ਰਹਿਤਹੈ, ਤਿਨਕੋ ਗਿਯਾਨ ਭੂਮੀਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਮੇਂ ਕਿਯਾ (ਜ਼ੋਰ) ਬਲਹੈ ? ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ, ਸਾਧਨੋਂਕੇ ਸੇਵਨਸੇ ਵਿਨਾ ਕਿਸੀਕੋ ਫਲਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ॥ ਇਸਸੇ ਗਿਯਾਨਕੀ ਇਛਾ ਵਾਲੇਕੋ ਰਜੋਗੁਣ,ਤਮੋਗੁਣਕੇ ਤਿਯਾਗ ਪੂਰਵਕ ਸਾਧਨ ਭੂਮਿਕਾ ਕਾ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ॥

ਹੇ ਭਗਵਾਨ! ਮਹਾਨੰਦ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਕਾ ਕਾਰਣ ਜੋ ਗਿਯਾਨਹੈ ਤਿਸਕੋ ਸਰਵ ਮਨੁਸ਼ਯ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸਾਧਨ ਸੇ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰਤੇ ? ਇਸ ਪਰ ਕਹਿਤੇ ਹੈ॥

ਜੀਅ ਜਾਤਿ ਰੰਗਾਕੇ ਨਾਵ ॥ ਸਭਨਾ ਲਿਖਿਆ ਵੁੜੀ ਕਲਾਮ ॥

ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ! (ਜੀਯ ਜਾਤ) ਸੰਪੂਰਣ ਮਨੁਸ਼ਯ ਮਾਤ੍ਰਾ, ਰੰਗ ਨਾਮ ਨੀਲ, ਸ਼ੁਕਲਾਦਿਕ ਗੁਣੋਂਕਾਹੈ, ਪ੍ਰਕਰਣਮੇਂ ਤੀਨ ਗੁਣਨਕਾ ਬੋਧਕਹੈ; ਇਸਸੇ ਸੰਪੂਰਣ ਮਨੁਸ਼ਯ ਮਾਤ੍ (ਰੰਗਾਕੇ ਨਾਵ) ਗੁਣੋਂਕੇ ਨਾਮ ਵਾਲੇ ਹੈ॥ ਅਰਥਾਤ, ਤਮੋ ਗੁਣਸੇ ਤਾਮਸੀ, ਔਰ ਰਜੋਗੁਣਸੇ ਰਾਜਸੀ,ਤਥਾ ਸਤਵਗੁਣਸੇ ਸਾਤਿਵਕੀ ਕਹੇ ਜਾਤੇਹੈ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਸਹਸਕੋਮੇਂ ਏਕਹੀ ਨਿਤਯ ਸੁਖਕੀ ਕਾਮਨਾ ਵਾਲਾ ਗਿਯਾਨਕੇ ਸਾਧਨੋਂਮੇਂ ਪ੍ਰਵਤ ਹੋਤਾਹੈ। ਯਹ ਗੁਣ ਕ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਸਰਵ ਆਚਰਯੋਂਨੇ ਲਿਖੇਹੈ॥ ਤਥਾ (ਵੁੜੀ) ਵ੍ਰਿਧ (ਕਲਾਮ) ਵਾਣੀਮੇਂਭੀ ਲਿਖਾਹੈ। ਅਰਥਾਤ ਵੇਦ ਮੇਂਭੀ ਦੇਵ, ਮਨੁਸ਼ਯ,ਅਸੁਰ ਨਾਮ ਗੁਣੋਂਸੇ ਲਿਖੇਹੈ॥ ਸੋ ਵੇਦ ਵਾਕਯ ਲਿਖ ਕਰ ਤਿਸਕਾ ਵਿਖਿਆਨ ਹਮਨੇ ਪੂਰਵਹੀ ਲਿਖ ਦਿਯਾਹੈ। ਔਰ ਸਤ੍ ਆਦਿਕ ਗੁਣੋਂਸੇ ਸਾਤ੍ਵਿਕ ਆਦਿਕ ਨਾਮ,ਤਥਾ ਸਤ੍ਵਆਦਿਕ ਗੁਣਵਾਲੀਯੋਕੀ ਗਤੀਭੀ ਗੀਤਾ(14:18)ਮੇਂ ਲਿਖੀਹੈ; ਤਥਾਹਿ:-

ਜੀਅ ਜਾਤਿ ਰੰਗਾਕੇ ਨਾਵ॥ ਸਭਨਾ ਲਿਖਿਆ ਵੁੜੀ ਕਲਾਮ॥

ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ! (ਜੀਯ ਜਾਤ) ਸੰਪੂਰਣ ਮਨੁਸ਼ਯ ਮਾਤ੍ਰਾ, ਰੰਗ ਨਾਮ ਨੀਲ, ਸ਼ੁਕਲਾਦਿਕ ਗੁਣੋਂਕਾਹੈ, ਪ੍ਰਕਰਣਮੇਂ ਤੀਨ ਗੁਣਨਕਾ ਬੋਧਕਹੈ; ਇਸਸੇ ਸੰਪੂਰਣ ਮਨੁਸ਼ਯ ਮਾਤ੍ (ਰੰਗਾਕੇ ਨਾਵ) ਗੁਣੋਂਕੇ ਨਾਮ ਵਾਲੇ ਹੈ॥ ਅਰਥਾਤ, ਤਮੋ ਗੁਣਸੇ ਤਾਮਸੀ, ਔਰ ਰਜੋਗੁਣਸੇ ਰਾਜਸੀ,ਤਥਾ ਸਤਵਗੁਣਸੇ ਸਾਤਿਵਕੀ ਕਹੇ ਜਾਤੇਹੈ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਸਹਸਕੋਮੇਂ ਏਕਹੀ ਨਿਤਯ ਸੁਖਕੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਾਮਨਾ ਵਾਲਾ ਗਿਯਾਨਕੇ ਸਾਧਨੋਂਮੇਂ ਪ੍ਰਵਤ ਹੋਤਾਹੈ। ਯਹ ਗੁਣ ਕ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਸਰਵ ਆਚਰਯੋਂਨੇ ਲਿਖੇਹੈ॥ ਤਥਾ (ਵੁੜੀ) ਵ੍ਰਿਧ (ਕਲਾਮ) ਵਾਣੀਮੇਂਭੀ ਲਿਖਾਹੈ। ਅਰਥਾਤ ਵੇਦ ਮੇਂਭੀ ਦੇਵ, ਮਨੁਸ਼ਯ,ਅਸੁਰ ਨਾਮ ਗੁਣੋਂਸੇ ਲਿਖੇਹੈ॥ ਸੋ ਵੇਦ ਵਾਕਯ ਲਿਖ ਕਰ ਤਿਸਕਾ ਵਿਖਿਆਨ ਹਮਨੇ ਪੂਰਵਹੀ ਲਿਖ ਦਿਯਾਹੈ। ਔਰ ਸਤ੍ਵ ਆਦਿਕ ਗੁਣੋਂਸੇ ਸਾਤ੍ਵਿਕ ਆਦਿਕ ਨਾਮ,ਤਥਾ ਸਤ੍ਵਆਦਿਕ ਗੁਣਵਾਲੀਯੋਂਕੀ ਗਤੀਭੀ ਗੀਤਾ(14:18)ਮੇਂ ਲਿਖੀਹੈ; ਤਥਾਹਿ:-

ਅਰਥ॥ ਜੋ ਸਤ੍ਵ ਗੁਣਸੇ ਜਨਯਵ੍ਰਿਤੀਰੂਪ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰੀਯ ਗਿਯਾਨ ਤਥਾ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ ਬੋਧਯ ਕਰਮਮੇਂ ਸਥਿਤਹੈ ਵਹ ਉਪਰਕੇ ਲੋਕਨਮੇਂ ਗਮਨ ਕਰਤੇਹੈ।ਔਰ ਜੋ ਰਜੋਗੁਣਕੇ ਕਾਰਯਮੇਂ ਆਸ਼ਕਤਹੈ ਸੋ ਮਧਯ ਲੋਕ ਰੂਪ ਮਨੁਸ਼ਯੋਮੇ ਸਥਿਤ ਹੋਤੇਹੈ॥ ਔਰ ਜੋ(ਜਘਨਯਗੁਣ)ਨ੍ਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਟ ਤਮੋਗੁਣਕੀ (ਵ੍ਰਿਤੀ) ਕਾਰਯਮੇਂ ਸਥਿਤਹੈ ਵਹ ਅਧੋਗਤੀ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇਹੈ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ ਕਿਸੀਭੀ ਕਰਮਸੇ ਉਤਮ ਜਨਮਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਹੋ ਕਰ ਤਾਮਸੀ ਜੀਵ ਫਿਰ ਚੰਡਾਲ ਪਸ਼ੂ, ਪਕਸ਼ੀ, ਵ੍ਰਿਕਸ਼, ਲਤਾ, ਆਦਿ ਭਾਵ ਰੂਪ ਨੀਚੇ ਨੀਚੇ ਯੋਨੀਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਹੋਤਾਹੈ॥ ਇਸ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਸਤ੍ਵ ਗੁਣਸੇ ਸਾਤ੍ਵਿਕ ਔਰ ਰਜੋਗੁਣਸੇ ਰਾਜਸ ਤਥਾ ਤਮੋਗੁਣਸੇ ਤਾਮਸ ਕਹਿਤੇਹੈ: ਔਰ:-"ਸਾਧੁ ਕਰਮਜੇ ਪੁਰਸ਼ ਕਮਾਵੇ।ਨਾਮ ਦੇਵਤਾ ਜਗਤ ਕਹਾਵੇ॥ ਕੁਕ੍ਰਿਤ ਕਰਮ ਜੇ ਜਗ ਮੇਂ ਕਰਹੀ ਨਾਮ ਅਸੁਰਤਾ ਕੋ ਸਬ ਧਰ ਹੀ॥ 15॥ 2॥" ਯਹ ਦਸ਼ਮ ਗੁਰੁ ਜੀਕਾ ਵਚਨ (ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ:2:15) ਵਿੱਚ ਹੈ॥ ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ! ਜੋ ਪੁਰਵ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਦੇਵ ਮਨੁਸ਼ਯ, ਅਸੁਰ; ਸਾਤ੍ਵਿਕ ਰਾਜਸ ਤਾਮਸ ਨਾਮ ਵਾਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਕਹੇਹੈ, ਤਿਨਕੇ ਮਧਿਯਮੇਂ ਕੋਈ ਏਕਹੀ ਇਨ ਗਿਯਾਨਕੇ ਸਾਧਨ, ਤਥਾ ਵਿਸ਼ਯੋਂਕੇ ਫਲਕੇ ਵਿਚਾਰ ਰੁਪ ਲੇਖੇ ਕੋ ਅਪਨੇ ਅੰਤ:ਕਰਣਮੇਂ ਲਿਖਨੇ ਜਾਨਤਾਹੈ;ਔਰ ਜਬ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਸ ਲੇਖੇਕੋ ਲਿਖਤਾਹੈ,ਤਬਸੋ ਆਪਹੀ (ਕੇਤਾ) ਮੁਕਤੀਕਾ ਗ੍ਰਹਿ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਕੋਸ਼ਮੇਂ ਕੇਤਨ ਸ਼ਬਦ ਗ੍ਰਹਿਕਾ ਵਾਚਕ ਲਿਖਾਹੈ,ਤਿਸਕੀ ਬਦਲੇ'ਕੇਤਾ' ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਸਥਾਨਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ॥ ਇਸਸੇ ਯਹ ਅਰਥ ਹੁਆ; ਜੋ ਪੁਰਸ਼ ਸਾਧਨ ਸੰਪਤੀਸੇ ਗਿਯਾਨਕੋ ਅਪਨੇ ਅੰਤ:ਕਰਣਮੇਂ ਸਥਿਰ ਕਰਤਾਹੈ, ਸੋ ਬ੍ਰਹਮ ਭਾਵਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਆ,ਮੁਕਤੀਕਾ ਧਾਮਹੋ ਜਾਤਾਹੈ॥ ਕਿਉਂਕਿ, ਜਬ ਸੋ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਵਰੂਪਹੋ ਗਯਾ, ਤਬ ਸਰਵ ਮੁਮੁਕਸ਼ਵੋਂ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਪਯ ਸਥਾਨ ਹੋਨੇਸੇ 'ਕੇਤਾ' ਨਾਮਸੇ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ॥ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮਕੋ ਜਾਨਤਾਹੈ, ਸੋ ਆਪ ਬ੍ਰਾਹਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੋਤਾਹੈ॥ ਇਸ ਅਰਥਮੇਂ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸ਼ਰੁਤੀ ਵਚਨ (ਜੇਕੋ ਬੂਝੈ ਹੋਵੈ ਸਚਿਆਰੁ)ਇਸ ਪੰਕਤੀਕੇ ਵਿਖਿਯਾਨਮੇਂ ਨਿਰਣਨੀਤਹੈ॥ ਅਬ ਜੋਮੁਕਤ ਪੁਰਸ਼ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਪਯ ਬ੍ਰਹਮਹੈ ਤਿਸਕਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਿਰੁਪਣ ਕਰਤੇ ਹੈ:- ਸ਼ਿਸ਼ਯ ਪ੍ਰਸ਼ਨਕੇ ਵਿਯਾਜਸੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ?॥ ਮੁਕਤੀਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਜੋਆਪਨੇ ਨਿਰੁਪਣ ਕਰਾਹੈ,ਤਿਸਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਸਮਰਣ ਕਰਾਵੋ,ਤਥਾ ਤਿਸਕੀ ਦਾਤਕਾ ਵਰਨਣ ਕਰੋ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨਕੇ ਉਤਰਕੋ ਅਵਾਚਯ ਕਹਿਤੇਹੈ:-

ਕੇਤਾ ਤਾਣੁ ਸੁਆਲਿਹੁ ਰੂਪੁ॥ ਕੇਤੀ ਦਾਤਿ, ਜਾਣੈ ਕੌਣੁ ਕੂਤੁ॥

ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ!ਜੋ ਤੂੰ ਕਹਿਤਾਹੈ(ਸੁਯਾਲਿਹੁ) ਸਮਰਣ ਕਰਾਵੋ ਤਿਸ ਮੁਕਤਕੇ 'ਰੂਪ' ਸ੍ਵਰੂਪ ਭੂਤ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ,ਸੋ ਹਮਾਰੇਮੇਂ ਕਿਤਨਾ (ਤਾਣ)ਬਲਹੈ ? ਜੋ ਉਸਕੋ ਕਥਨ ਕਰਕੇ ਸਮਰਣ ਕਰਾਵੇ? ਭਾਵ ਨ ਤੋ ਤਿਸਕੋ ਇੰਦਤਾ ਸੇ ਜਾਨ ਸਕੇ,ਔਰ ਨ ਅੰਗੁਲੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਸੇ ਕਥਨ ਕਰ ਸਕੇ॥ ਔਰ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

www.archive.org/details/namdhari

ਉਸਕੀ ਸਰਵ ਜੀਵਨਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਕਰੀ ਦਾਤਕੋ ਕੇਤੀਹੈ ? ਔਰ ਕਿਤਨੀ ਉਸਕੀ (ਕੂਤ) ਪਰੀਖਸ਼ਾਹੈ?ਏਸੇ ਕੌਨ ਜਾਣੇ,ਅਰਥਾਤ ਕੋਈ ਨਹੀ ਜਾਣਤਾ ਇਸ ਸਥਾਨਮੇਂ 'ਕੂਤ' ਨਾਮ ਪਰੀਖਸ਼ਾਕਾਹੈ॥ ਬੰਗ ਦੇਸ਼ੀ ਲੋਕ 'ਪਰਖ' ਕਾ ਨਾਮ ਕੋ 'ਕੂਤ' ਬੋਲਤੇ ਹੈ॥

ਕੀਤਾ ਪਸਾਉ ਏਕੋ ਕਵਾਉ॥ ਤਿਸਤੇ ਹੋਏ ਲਖ ਦਰੀਆਉ॥

ਤਿਸਕਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਯਹਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਏਕ (ਕਵਾਉ) ਸੰਕਲਪ ਬੋਧਕ ਸ਼ਬਦਹੈ ਤਿਸਸੇ ਸਮਗ੍ਰ (ਪਸਾਉ) ਪਸਾਰਾ (ਕੀਤਾ) ਕਰਾਹੈ॥ ਕਿਉਂਕਿ, ਤਿਸੀ ਸੰਕਲਪ ਬੋਧਕ ਸ਼ਬਦਸੇ ਲਕਸ਼ ਅਰਥਾਤ ਆਨੰਤ (ਦਰੀਯਾਉ)ਸਮੁਦ੍ਰਕੀ ਲਹਰੀ ਵਤ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀਯਾਂ ਔਰ ਸਹਸ੍ਰਸੇ ਅਧਿਕ ਆਨੰਤ (ਹਰਯ:) ਇੰਦ੍ਰੀਯ ਤਥਾ ਵਿਸ਼ਯਰੂਪਹੈ॥ ਇਤਨੇਸੇ ਪਰਮਾਤਮਾਕੀ (ਕੁਦਰਤੀ) ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਨੰਤ ਸਿੱਧ ਹੋ ਗਈ।

ਅਰਥ॥ ਜੋ ਆਸੁਰੀ ਸੰਪਤੀਮੇਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ,ਲੋਭਕੇ ਵਿਸ਼ਯਵਰਤੀਹੈ ਵਹ ਦੁਰਗਤੀਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇਹੈ॥ ਔਰਜੋ ਮਹਾਤਮਾਪੁਰਸ਼ ਪੂਰਵੋਕਤ ਦਮ, ਦਾਨ, ਦਯਾ ਜਨਯ ਨਿਰਮਲ-ਧਰਮ ਤਥਾ ਸੰਤੋਸ਼ਕੀ ਧਾਰਣਾ ਰੂਪ ਦੈਵੀ-ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਆਸ਼੍ਰਿਤਹੈ, ਵਹ ਆਨੰਨਯ ਮਨ ਕਰਕੇ ਸਰਵ ਭੂਤਨਕਾ ਕਾਰਣ ਨਿਰਵੀਕਾਰ ਜਾਨ ਕਰ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੋ ਭਜਤੇ ਹੈ॥ 13॥ ਔਰ ਭਗਵਾਨ ਕਹਿਤੇ ਹੈ- ਨਿਰੰਤਰ ਮੇਰਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਤਥਾ ਅਹਿੰਸਾ ਆਦਿਕ ਦ੍ਰਿੜ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਸਤ੍ਵਨ ਕਰਤੇ ਔਰ ਗੁਰੁ ਰੂਪ ਮੇਰੇਕੋ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਮੇਰੇਮੇ ਅਤਿੰਅਤ ਪ੍ਰੇਮਰੂਪ ਭਕਤੀ ਕਰਕੇ ਨਿਤਯ ਯੁਕਤ ਆਤਮ-ਨਿਵੇਦਨ ਕਰਨਾ ਰੂਪ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਤੇ ਹੈ॥ 14॥ ਇਸ ਪ੍ਰਮਾਣਸੇ ਸਰਵ ਸਾਧਨ ਸੰਪਤੀਕੇ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਭਕਤੀਕਾ ਨਿਰੁਪਣ ਕਰਾ ਜਾਨਨਾ॥

ਹੇ ਭਗਵਾਨ! ਆਪਨੇ ਗਿਯਾਨੀਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾਕਾ ਤਿਸਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਿਰੁਪਣ ਵਿਯਾਜਸੇ ਨਿਰਨਯ ਕਰਾ; ਪਰੰਤੁ,ਮੇਂ ਪੂਛਤਾਹੂੰ, ਜੋਕਿ ਸੰਸਾਰਮੇਂ ਭਟਕਤਾ ਫਿਰਦਾਹੋਂ; ਮੇਰਾ ਵਾਸਤਵ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਿਯਾਹੈ ? ਔਰ ਮੇਰੇਕੋ ਕਰਤਵਯ ਕਿਯਾਹੈ ? ਇਸ ਸ਼ੰਕਾਕੇ ਨਿਕਾਸ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੁ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ:-

ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ। ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ॥ 16॥

ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ! (ਸਦਾ ਸਲਾਮਤ) ਸਰਵ ਕਾਲਮੇਂ ਏਕ ਰਸ ਰਹਿਨੇ ਵਾਲਾਜੋ ਨਿਰੰਕਾਰ॥ ਅਰਥਾਤ ਸਰਵ ਮਾਯਿਕ ਆਕਾਰ ਵਰਜਿਤ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ॥ 'ਸੋ ਤੂੰ ਹੈ'। ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ,ਸੋ ਤੇਰਾ ਆਰੋਪਿਤ ਰੂਪਨਸੇ ਪ੍ਰਿਥਕ ਭੂਤ ਸ੍ਵਰੂਪਹੈ॥ ਆਗੇ ਜੋਤੇਰੇਕੋ ਕਰਤਵਯ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਪ੍ਰਾਤੀਤ ਹੋਵੇ (ਸਾਈ ਭਲੀਕਾਰ)ਸੋ ਅਛੀਹੈ॥ ਭਾਵ ਗੁਰੁ ਜੀਕਾ ਯਹਹੈ, ਜੈਸੇ ਪੂਰਵੋਕਤ ਪ੍ਰਜਾਪਤੀਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਰੂਪ ਵੇਦ ਵਚਨਮੇਂ ਦੇਵ, ਮਨੁਸ਼ਯ, ਅਸੁਰਨਕੋ 'ਦਕਾਰ'ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਵਿਚਾਰਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਾ॥ ਉਨ ਤੀਨੋਂਨੇ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਵਿਚਾਰਸੇ ਅਪਨੇ ਦੋਸ਼ ਨਿਰਵਰਤਕ ਸਾਧਨਕਾ ਸੇਵਨ ਕਰਾਹੈ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਮਨੇ ਤੋਜੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਨਾਥਾਸੋ ਕਰਾਹੈ; ਤੁਮ ਅਪਨੇ ਗੁਣ-ਦੋਸ਼ਕਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਸਾਧਨਕੋ ਧਾਰਣਾ ਕਰਲੇ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਰਵੋਤਮ ਹੋਤਾਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ:- (ਬ੍ਰਾਹਮਾਵਲੀ॥ ਖੰਡ 6॥)

ਅਰਥ॥ ਜੋ ਗਿਯਾਨਵਾਨਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਭੂਤ ਆਤਮਾਹੈ, ਸੋ (ਅਕਾਮਯਤ) ਸੰਕਲਪ ਕਰਤਾਭਯਾ ਤਿਸ ਸੰਕਲਪਕਾਰਤਾ ਭਯਾ ਤਿਸ ਸੰਕਲਪਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਯਹਹੈ (ਬਹੂਸਯਾਂ ਪ੍ਰਜਾਯੇਯੇਤਿ) ਇਸਮੇਂ 'ਇਤਿ' ਸ਼ਬਦ ਸੰਕਲਪਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪਕਾ ਬੋਧਕਹੈ ਮੈਂ ਅਪਨੇ ਆਪ ਬਹੁਤ ਹੋਕਰ ਪ੍ਰਜਾਯੇਸੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਉਤਪੰਨ ਹੋਵਾ; ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ;ਪ੍ਰਥਮ ਕਾਲ ਮੈਂ ਜੋ ਅਭਿਵਿਯਕਤੀ ਰਹਿਤ ਨਾਮ-ਰੂਪਥੇ ਤਿਨਕੀ ਅਭਿਵਯਕਤੀ ਕਰੋ; ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਸੰਕਲਪ ਕਰਕੇ ਸੋ ਪਰਮਾਤਮਾ (ਤਪੋਤਪਯਤ) ਆਲੋਚਨਕੋ ਕਰਤਾ ਹੁਆ, ਅਰਥਾਤ, ਸਰਿਸ਼ਟੀ ਕੀ ਰਚਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰਕੋ ਦੇਖਾ। ਇਸ ਸਥਾਨਮੇਂ 'ਤਪ'ਨਾਮ ਆਲੋਚਨਕਾਹੈ; ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇਖ ਕਰ (ਇਦੰ ਸਵਰੰ) ਸਰਵ ਪ੍ਰਾਣੀ ਸਮੂਹਕਰ ਸਰਵ ਦੇਸ਼, ਸਰਵ ਕਾਲਮੇਂ, ਰੂਪਸੇ,ਤਥਾ ਨਾਮ ਕਰਕੇ ਅਨੁਭੂਤ ਵਸਤੂ ਮਾਤ੍ਰਕੋ(ਅਸ੍ਰਜਿਤ)ਰਚਤਾ ਭਯਾ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਏਕ ਸੰਕਲਪ ਬੋਧਕ ਸ਼ਬਦਸੇ ਸਰਵ ਪ੍ਰਾਪੰਚਕੇ ਵਿਸਤਾਰਕੋ ਤਿਸਨੇ ਕਰਾਹੈ,ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕਿਯਾ ਤਿਸਕਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰੇ? ਹੇ ਭਗਵਨ! ਜਿਤਨਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਆਪ ਜਾਨਤੇ ਹੋ ਉਤਨਾਤੋ ਕਹੋ,ਇਸ ਪਰ ਕਹਿਤੇਹੈ :- ਕੁਦਰਤਿ ਕਵਣ ਕਹਾ ਵੀਚਾਰੁ॥ ਵਾਰਿਆ ਨ ਜਾਵਾ ਏਕ ਵਾਰ॥

ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ! ਤਿਸਕੀ ਕੌਨਸੀ (ਕੁਦਰਤਿ) ਸ਼ਕਤੀਕੋ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਕਹੋ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ ਤਿਸਕੀ ਆਨੰਤ ਸ਼ਕਤੀਹੈ ਹਮ ਕਹਾਂ ਤਕ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇਗੇ? ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਿਨਾ ਬਨਤਾਹੈ। ਜੋਕਿ,ਸੋ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਆਨੰਤ ਸ਼ਕਤੀਹੈ, ਤਿਸਕੀ ਸ਼ਕਤੀਕੀ ਗਣਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਤੇ, ਔਰ, ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ!ਹਮਨੇਤੋ'ਆਤਮ-ਨਿਵੇਦਨ'ਰੂਪ ਤਿਸਕੀ (ਨਵਧਾ)ਭਕਤੀਮੇਂਹੀ ਕਲਿਯਾਣ ਦੇਖਾਹੈ,ਸੋਈ ਕਹਿਤੇਹੈ;-'ਮੇਂ ਤਿਸ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਪਰ ਏਕਬਾਰ ਨਹੀਂ(ਵਾਰਿਯਾ)ਸਮਾਪਰਣ ਕਰਨਾ ਜਾਨਤਾਹੂੰ:ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ: ਸਰਵ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਪਰਮਾਤਮਾਕੇ ਆਰਾਧਨਮੇਂ ਤਤਪਰ ਰਹਿਨਾ ਹੀ ਕਲਿਯਾਣਕਾ ਰਸਤਾਹੈ॥ ਅਬ ਇਸ ਅਰਥਕੇ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰਨੇ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਲਿਖਤੇ ਹੈ, ਤਥਾਹਿ:-ਇੰਦ੍ਰੋ ਮਾਯਾਭਿ:ਪੁਰੁ ਰੂਪਈਯਤੇ ਯੁਕਤਾ ਹਯਮਯ ਹਰਯ ਸ਼ਤਾ ਦਸ਼ੇਤਿ ਅਯੰਵੇ ਹਰਯੋ। ਅਯੰ ਵੇ ਦਸ਼ਚ ਸਹਸ੍ਰਾਣਿ ਬਹੂਨਿ ਚਾਨੰਤਾਵਿ ਚ॥ (ਵ੍ਰਿ.ਉ:-2॥5॥)

ਅਰਥ॥ (ਇੰਦ੍)ਪਰਮੇਸ਼ਵਰਿਯ ਸਮਪੰਨ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ(ਮਾਯਾਭਿ:)ਅਪਨੀ ਆਨੰਤ ਸ਼ਕਤੀਯੋ ਕਰਕੇ(ਪੁਰੂ ਰੂਪ) ਬਹੂਰੂਪ(ਇਯਤੇ)ਪ੍ਰਾਤੀਤ ਹੋਤਾਹੈ: ਔਰ(ਅਸਯ)ਇਸ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰਕੇ ਰਚਿਤ (ਹਰਯ:) ਇੰਦ੍ਰੀਯ ਸਮੂਹ ਸਮਸ਼ਟਿ-ਵਿਯਾਸ਼ਟਿ ਦੇਹਮੇਂ (ਸ਼ਤਾ) ਆਨੰਤ (ਦਸ਼ਾ) ਦਸ਼ ਸੰਖਿਆ ਵਾਲੇ ਨਿਯੁਕਤਹੈ। ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ ਜੈਸੇ ਰਥਮੈਂ ਬਹੁਤ ਤਥਾ ਥੋੜੇ ਅਸ਼ਵ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋਤੇਹੈ,ਤੈਸੇ ਸਮਸ਼ਟਿ-ਵਿਯਸ਼ਟਿ ਸਰੀਰੋਮੇਂ ਰੂਪ ਰਸ ਆਦਿਕ ਗਿਯਾਨ ਵਾਸਤੇ ਔਰ ਗਮਨਾਦਿਕ੍ਰਿਯਾ ਵਾਸਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਰਚਿਤ ਇੰਦ੍ਰੀਯ ਰੂਪ ਅਰਥ ਨਿਯੁਕਤ ਹੈ ਔਰ ਯਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਆਪਹੀ ਦਸ਼ ਤਥਾ ਸਹਸ੍ਰ ਹੁਈਹੈ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ ਜੈਸੇ ਸਮੁਦ੍ਰਮੇਂ ਲਹਰ ਉਠਕਰ ਅਸਤ ਹੋਤੀਹੈ,ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮੁਦ੍ ਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾਸੇ ਆਨੰਤ ਸ਼੍ਰਿਸ਼ਟੀਯਾਂ ਉਤਥਾਨ ਹੋਕਰ ਲੀਨ ਹੋਤੀਹੈ॥ ਅਬ ਇਸ ਅਰਥਕੇ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰਨੇ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ੁਤੀ ਰੂਪ ਪ੍ਰਮਾਣ ਲਿਖਤੇਹੈ; ਤਥਾਹਿ:-

ਅਰਥ॥ ਅਪਨੇ ਦੋਸ਼ਕੋ ਆਪ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਤਿਸ ਦੋਸ਼ਕੇ ਨਿਰਵਰਤਕ ਸਾਧਨਕੋ ਸੇਵਨ ਕਰਤਾਹੈ; ਸੋ ਅਤਿਯੰਤ ਯਤਨ ਸੇ ਦੋਸ਼ ਦੂਰ ਕਰ ਗੁਣਵਾਨਹੋ ਜਾਤਾਹੈ॥ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਇਸ਼੍ਵਰ ਤਥਾ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾਵਤ ਆਤਮਾ ਕ੍ਰਿਯਾਭੀ ਪਰਮਾਰਥਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਮੇਂ ਕਾਰਣ ਕਹਿਤੇਹੈ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਸ ਸੋਲਵੀ ਸੋਪਾਨਮੇਂ ਮਨਨ, ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਕਾ ਵਿਸ਼ਯ ਤਥਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਔਰ ਫਲਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾਸੇ ਨਿਰੁਪਣ ਹੁਆ ਜਾਨਨਾ ॥16॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨੰ.9. ਸਾਧੂ ਪੰ. ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਜੀ ਉਦਾਸੀਨ (ਵੇਦਿਕ ਮੁਨੀ)

ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ ਪੰਚ ਪਰਧਾਨੁ॥

ਪਾਚੋਂ ਅਰਥਾਤ ਪਾਚਵਾ ਅੰਤਯਜ ਔਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਦਿ ਚਾਰੋਂ ਵਰਣ, "ਇਸ਼੍ਵਰਕਾ ਨਾਮ ਸੁਨਨੇ ਔਰ ਮਨਨ" ਕਰਨੇਕੇ ਸਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪਰਵਾਨ, ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਮਾਣ-ਸਿਧਹੈ, ਪਾਚੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ(ਮੁਖਿਯ),ਅਰਥਾਤ ਕਰਤ੍ਵਯ ਕਰਮਕਾ ਭੇਦ ਹੋਨੇ ਪਰ ਭੀ ਆਪਸ ਮੇਂ ਸਮਾਨ ਹੈ (ਕੋਈ ਉਂਚ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਨੀਂਚ ਨਹੀਂ)। ਪਾਂਚੋਂ ਹੀ ਅਪਨਾ-ਅਪਨਾ ਕਰਤ੍ਵਯ ਕਰਮ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਦਰਸ਼ਨੀਯ ਘਰਮੇਂ ਮਾਨਕੋ ਪਾਤੇ,ਅਰਥਾਤ ਸਤਕਰਣੀਯੇ ਹੋਤੇਹੈ॥1॥ ਪਾਚੋਂ ਹੀ ਰਾਜੋ-ਮਹਾਰਾਜੋਂਕੇ ਦ੍ਵਾਰਮੇਂ ਯਥਾਧਿਕਾਰੀ ਰਾਜਕਾਰਯੋਕੋ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਸੋਹਤੇ, ਅਰਥਾਤ ਸ਼ੋਭਾਕੋ ਪਾਤੇਹੈ॥ ਪਾਚੋਂਕਾ ਏਕ ਜਗਦਗੁਰੂ ਇਸ਼੍ਵਰਕਾ ਧਿਆਨ(ਉਪਾਸਨਾ)ਕਰਨਾ ਸਮਾਨ (ਏਕ-ਸਾ) ਧਰਮ ਹੈ॥2॥ ਯਦਿ ਇਨ ਪਾਚੋਂਮੇਂ ਕੋਈ ਇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਰਚਨਾ-ਕ੍ਰਮ, ਅਰਥਾਤ ਰਚਨਾ-ਸ਼ਕਤਿਕੇ ਸੰਬੰਧਮੇਂ ਕੁਛ ਕਹੇ, ਤੋ ਵਿਚਾਰ ਕਰ, ਅਰਥਾਤ ਸਮਝ-ਸੋਚ ਕਰ ਕੁਛ ਕਹੇ। ਕਿਉਂਕਿ, ਜਗਤ-ਕਰਤਾ ਇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਰਚਨਾ ਕ੍ਰਮਕੀ, ਅਰਥਾਤ ਰਚਨਾ-ਸ਼ਕਤਿਕੀ ਗਿਨਤੀ, ਅਰਥਾਤ ਇਯਤਾ (ਹਦ) ਨਹੀਂਹੈ॥3॥ ਦੇਖੋਂ ਮਨੁਸ਼ਯੋ! ਯਹ ਆਕਰਸ਼ਣ-ਸ਼ਕਤਿ ਰੁਪੀ ਧਰਮ ਵਾਲਾ ਭੁਲੋਕ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ ਵਿਸ਼ਭਰ,ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਿਥਵੀਕਾ ਸੀਚਨੇ ਵਾਲਾ ਧੋਲ ਰੂਪੀ ਸੂਰਯ, ਜਿਸਨੇ ਇਸ ਸੰਪੂਰਣ ਭੂਮੀ ਮੰਡਲਕੋ ਅਪਨੇ ਆਕਰਸ਼ਣ-ਸ਼ਕਤਿ ਰੂਪੀ ਧਰਮ ਨਾਮਕੇ ਸੂਤ੍ਰਸੇ ਬਾਂਧ ਕਰ ਉਸਕੀ ਪਰੀਧੀਕੇ ਅੰਦਰ ਐਸੇ ਠਹਿਰਾਯੇ ਰਖਾ ਹੁਆਹੈ, ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਸਾਧੂ ਯਾ ਸੰਤ-ਜਨ ਸਨਤੋਸ਼ ਰੂਪੀ ਸੂਤ੍ਰਸੇ ਚਿਤ ਰੂਪੀ ਬੰਦਰ ਕੋ ਬਾਧ ਕਰ ਉਸਕੀ ਪਰੀਧੀ ਕੇ ਅੰਦਰ ਠਹਿਰਾਯੇ ਰਖਤਾਹੈ॥4॥ ਯਦਿ ਕੋਈ ਇਸੇ ਸਮਝੇਤੋ ਅਵਸਯ ਸਚਿਯਾਰ, ਅਰਥਾਤ ਇਸ਼੍ਵਰਮੇਂ ਮਨਕੀ ਨਿਸ਼ਟਾ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ। ਜਾਨਤੇਹੋ ਇਸ ਭੂ ਲੋਕ ਪੁਤ੍ਰ ਧੋਲ, ਅਰਥਾਤ ਵ੍ਰਿਸ਼ਭ, ਸੂਰਯਕੇ ਉਪਰ ਸੰਪੂਰਣ ਭੂਮੀ ਮੰਡਲੋਂਕੋ ਧਾਰਣ ਕਰਕੇ ਥਾਮੇ ਰਖਨੇਕਾ ਭਾਰ ਕਿਤਨਾਹੈ ? ॥5॥ ਯਹੀ ਏਕ ਭੂਮੀ ਮੰਡਲ ਨਹੀਂਹੈ, ਇਸਸੇ ਪਰੇ ਔਰ,ਉਸਸੇ ਪਰੇ ਔਰ ਔਰ ਮੰਗਲ, ਬੁਧ ਵ੍ਰਿਹਸਪਤਿ,ਸ਼ਨੈਚਰ,ਸ਼ੁਕਰ ਆਦਿ ਨਾਮਕੇ ਅਨੇਕ ਭੂਮੀ ਮੰਡਲਹੈ;ਜਿਸਕੇ ਉਪਰ ਇਨ ਸਬ ਭੂਮੀ ਮੰਡਲੋਕੋ ਅਪਨੀ-ਅਪਨੀ ਪਰੀਧੀਕੇ ਅੰਦਰ ਠੀਕ ਠੀਕ ਠਹਿਰਾ ਕਰ ਰਖਨੇਕਾ ਭਾਰਹੈ, ਉਸਕੋ,ਔਰ ਉਸਕੇ ਇਸ ਭਾਰਕੋ ਉਠਾਨੇ ਵਾਲੀ ਸ਼ਕਤਿ ਨੀਚੇ ਕੌਨਹੈ? ਉਸ ਏਕ ਮਹਾਸ਼ਕਤਿ ਪ੍ਰਭੂ ਇਸ਼੍ਵਰਦੇ ਸਿਵਾ, ਦੂਸਰੀ ਔਰ ਕੌਨ ਸ਼ਕਤਿਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ॥6॥ ਨਾ ਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਮਨੁਸ਼ਯ ਜਾਤਿਮੇਂ ਅਨੇਕ ਵਰਣੋਂਕੇ ਔਰ ਅਨੇਕ ਨਾਮੋਂਕੇ ਰਿਸ਼ੀ ਹੁਏਹੈ, ਉਨ ਸਬਨੇ ਵੇਦ-ਨਾਮਕੀ ਬੜੀ ਬਾਣੀਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ॥7॥ਕਿ ਇਸ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਰਚਨਾਸ਼ਕਤਿਕੀ ਇਯਤਾਕਾ ਲੇਖਾ, ਅਰਥਾਤ,ਹਿਸਾਬ,ਕੌਨ ਲਿਖਨੇ ਜਾਨਤਾ,ਅਰਥਾਤ, ਕੌਨ ਲਿਖ ਸਕਤਾ ਹੈ। ਔਰ ਲਿਖਾ ਹੁਆ ਲੇਖਾ ਭੀ ਕਿਤਨਾ ਹੋਗਾ॥8॥ ਦੇਖੋ ਮਨੁਸ਼ਯੋ! ਇਸ ਜਗਤਕਾ ਵਿਸਤਾਰ ਕਿਤਨਾਹੈ, ਉਸਮੇਂ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਜੀਵੋਂ, ਅਰਥਾਤ, ਪ੍ਰਾਣੀਯੋਂਕੇ ਸਵਾਰੇ ਹੁਏ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਸ਼ਰੀਰ ਕਿਤਨੇਹੈ। ਔਰ ਉਨਹੇ ਇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਦਿਯੇ ਹੁਏ ਉਪ-ਭੋਗਯ ਪਦਾਰਥ(ਵਸਤੂ)ਕਿਤਨੇਹੈ। ਯਹ ਸਬ ਕੌਨ ਜਾਨਤਾਹੈ? ਔਰ ਕਿਸਮੇਂ ਉਸਕੇ ਜਾਨਨੇਕੀ ਸ਼ਕਤਿਹੈ?॥9॥ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਉਸ ਇਸ਼੍ਵਰਨੇ ਏਕਹੀ ਸਕੰਲਪ-ਸ਼ਕਤਿਸੇ ਯਹ ਸਬ ਪਸਾਰ ਕਿਯਾ,ਅਰਥਾਤ,ਯਹ ਸਬ(ਪਸਾਰ)ਪਸਾਰਾਹੈ,ਔਰ ਉਸਕੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਉਸੀ ਏਕ ਸਾਕੰਲਪ-ਸ਼ਕਤਿਸੇ ਲਾਖੋਂ ਸਮੁਦਾਯ,ਅਰਥਾਤ ਅਸੰਖਿਯਾਤ ਅਨੰਤ'ਰਿਖਸ਼ ਲੋਕ' ਔਰ'ਭੂਲੋਕ'ਉਤਪੰਨ ਹੁਏਹੈ॥ 10॥ ਮੈਂ ਉਸ ਇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਕਿਸ-ਕਿਸ ਮਹਿਮਾਕੋ,ਅਰਥਾਤ,ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਿਰਮਾਣ-ਸ਼ਕਤਿਕੇ ਵਿਸਤਾਰਕੋ ਵਿਚਾਰ ਕਰ,ਅਰਥਾਤ ਸਮਰਣ ਕਰ ਕਹੂ। ਮੈਂਤੋਂ ਉਸ ਮਹਾਮਹਿਮਾ ਵਾਲੇ ਜਗਦਗੁਰੂ ਇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਏਕ ਵਾਲਸੇ ਭੀ ਅਪਨ-ਆਪਕੋ ਵਾਰਨੇਕੇ ਯੋਗਯ ਨਹੀਂਹੂ॥ 11॥ ਇਸ ਲਿਯੇ ਕਹਿਤਾਹੂੰ,ਕਿ ਹੇ ਨਿਰਾਕਾਰ,ਅਰਥਾਤ,ਹੇ ਸਗੁਣ ਹੋਕਰ ਨਿਰਗੁਣ! ਜੋ ਤੁਝੇ ਭਾਤਾ,ਅਰਥਾਤ,ਰੁਚਤਾਹੈ,ਵਹੀ ਭਲੀ ਕਾਰ,ਅਰਥਾਤ,ਭਲੀ ਕ੍ਰਿਯਾਹੈ।ਤੂ ਸਦਾ ਨਿਰਦੋਸ਼ਹੈ॥ 12।16॥

ਭਾਸ਼ਯ- ਇਸ਼੍ਵਰਨਾਮਕੇ ਸ੍ਰਵਣ ਔਰ ਮਨਨਕਾ ਮਾਹਾਤਮਯ, ਚਾਰ-ਚਾਰ ਪਰਵੋਂਮੇਂ ਕਹਾ ਗਿਆ।ਅਬ ਉਸਕਾ ਮਹਾਤਮਯ ਇਤਨਾ ਕਿਯੋਹੈ,ਔਰ ਉਸਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੌਨਹੈ? ਇਨ ਦੋਨੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਕਾ ਉਤਰ ਦੇਨੇਕੇ ਲਿਯੇ ਅਗਲੇ ਚਾਰ ਪਰਵੋਂਕਾ ਆਰੰਭਹੈ। ਇਨ ਚਾਰੋਂਕਾ ਨਾਮ 'ਇਸ਼੍ਵਰ-ਮਹਿਮਾ ਖਿਯਾਨ ਪਰਵ'ਔਰ ਮੰਤ੍ਰੋਕੀ ਸੰਖਿਆ ਯਥਾਕ੍ਰਮ ਬਾਰਹ, ਛੇ, ਪਾਚ ਔਰ ਆਠ; ਅਰਥਾਤ,ਇਕਤੀਸਹੈ।ਜੋ ਇਸ਼੍ਵਰ ਸ੍ਵਰੂਪਸੇ ਅਚਿੰਤਯਹੈ, ਉਸਕੇ ਨਾਮਕੇ ਸ੍ਰਵਣ ਔਰ ਮਨਨਕਾ ਮਾਹਾਤਮਯ ਜਿਤਨਾ-ਕੁਛ ਕਹਾ ਜਾਯੇ,ਉਤਨਾਹੀ ਯੁਕਤਹੈ, ਉਸਮੇਂ ਪਰਿਯਨੁਯੋਗ (ਵਿਪਰੀਤ-ਪ੍ਰਸ਼ਨ)ਕੋ ਯਤਿਕੰਚਿਤਭੀ ਅਵਕਾਸ਼ ਨਹੀਂ।ਇਸ਼੍ਵਰ ਔਰ ਇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਅਚਿੰਤਯ ਮਹਿਮਾਕੇ ਜਾਨਨੇਕੀ ਇਛਾ ਜੈਸੇ ਮਨੁਸ਼ਯ ਮਾਤਰਮੇਂ ਸਮਾਨਹੈ, ਵੇਸੇ ਇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਸ੍ਰਵਣ ਔਰ ਮਨਨਕੀ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾਭੀ ਮਨੁਸ਼ਯ-ਮਾਤਰਮੇਂ ਤੁਲਯਹੈ,ਇਸ ਲਿਯੇ ਇਸ਼੍ਵਰ ਔਰ ਇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਮਹਿਮਾਕੇ ਜਾਨਨੇਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜੈਸੇ ਮਨੁਸ਼ਯ-ਮਾਤਰਹੈ, ਵੈਸੇ ਉਸਕੇ ਨਾਮਕੇ ਸੁਨਨੇ ਔਰ ਮਨਨ ਕਰਨੇਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀਭੀ ਮਨੁਸ਼ਯ-ਮਾਤਰਹੈ। ਮੰਤ੍ਰ ਕਾਲਸੇ ਮਨੁਸ਼ਯ-ਮਾਤਰਕਾ ਵਿਭਾਗ ਪਾਂਚ ਸ਼੍ਰੇਣੀਯੋਂਮੇਂ ਕਿਯਾ ਜਾਤਾਹੈ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਕਸ਼ਤ੍ਰੀਯੇ, ਵੇਸ਼ਯ, ਸ਼ੂਦ੍ਰ ਔਰ ਅੰਤਿਯਜ। ਯੇ ਉਨ ਪਾਚੋਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਯੋਂਕੇ ਨਾਮਹੈ॥ ਜੋ ਵਿਦਵਾਨਹੈ, ਉਨਕਾ ਨਾਮ ਬ੍ਰਾਹਮਣ;ਜੋ ਯੋਧਾਹੈ,ਉਨਕਾ ਨਾਮ ਕਸ਼ਤ੍ਰੀਯ; ਜੋ ਵਿਉਪਾਰੀ, ਕ੍ਰਿਸ਼ੀਕਾਰ ਤਥਾ ਪਸ਼ੁਪਾਲਕਹੈ,ਉਨਕਾ ਨਾਮ ਵੈਸ਼ਯ, ਜੋ ਕਰਮਕਰ ਅਰਥਾਤ ਸੇਵਾ ਤਥਾ ਸ਼ਿਲਪਕੇ ਕਰਮੋਕੇ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈ,ਉਨਕਾ ਨਾਮ ਸ਼ੂਦ੍ਰ;ਔਰ ਜੋ ਮ੍ਰਿਤ ਪਸ਼ੁਵੋਂਕੇ ਚਰਮ ਉਤਾਰਨੇ ਵਾਲੇ,ਰੰਗਨੇ ਵਾਲੇ,ਤਥਾ ਮਲ-ਮੂਤਰਕੇ ਉਠਾਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈ, ਉਨਕਾ ਨਾਮ ਅੰਤਯਜਹੈ॥ ਯੇ ਸਬ ਨਾਮ ਪਾਰਿਭਾਸ਼ਿਕ(ਸਾਂਕੇਤਿਕ)ਹੈਂ,ਔਂ ਤਪਕਿਤਿ ਨਹੀਂ।ਰਿਕ ਸੰਹਿਤਾਕੇ ਮੰਤ੍ਰੋਮੇਂ ਇਨ ਪਾਚੋਂ ਸ਼ਰੇਣੀਯੋਂਕੋ 'ਪੰਚਜਨ' ਸ਼ਬਦਕਾ 'ਚ੍ਵਾਰੋ ਵਰਣ: ਨਿਸ਼ਾਦ: ਪੰਚਮ:' ਅਰਥਾਤ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ,ਕਸ਼ਤ੍ਰੀਯ,ਵੈਸ਼ਯ,ਸ਼ੂਦ੍ਰ ਔਰ ਪਾਚਵੀ ਨਿਸ਼ਾਦ,ਅਰਥਾਤ,ਅੰਤਯਜ(ਨਿਰੁ.3,2),ਯਹੀ ਪਰਮਪਰਾਗਤ ਅਰਥ ਲਿਖਾਹੈ।ਇਸ ਲਿਯੇ ਮਨੁਸ਼ਯ-ਮਾਤ੍ਰਕਾ ਵਿਭਾਗ ਪਾਂਚ ਸ਼ਰੇਣੀਯੋਮੇਂਹੀ ਠੀਕਹੈ,ਔਰ ਯਹ ਕਣ੍ਵ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਸ਼ਸ਼ਕਰਣ ਰਿਸ਼ੀਕੇ ਨਿਮਨ ਮੰਤ੍ਰਸੇ ਸਪਸ਼ਟ ਸਿਧਹੈ-

ਅਰਥ- ਜੋ ਸਰਵਾਸਥਯ-ਧਨ ਅਨੰਤ ਰਿਖਸ਼ ਲੋਕਮੇਂਹੈ, ਜੋ ਭੁਲੋਕ ਮੇਂ ਹੈ, ਜੋ ਪਾਚੋਂ ਮਨੁਸ਼ਯੋਮੇ,ਅਰਥਾਤ ਮਨੁਸ਼ਯੋਕੀ ਪਾਚੋਂ ਸ਼ਾਰੇਣੀਯੋਮੇਂਹੈ, ਵਹ ਧਨਹੈ ਅਸ਼ਿਰਿਵਾਦ ਦਯੋ, ਆਪ ਹਮੇਂ ਦੇ॥ 2॥

ਯਹਾਂ ਮਿਤ੍ਰਾਵਰਣੂ ਕੇ ਪੁਤਰ ਵਾਸ਼ਿਸਠ ਰਿਸ਼ੀਕਾ ਮੰਤ੍ਰਭੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਰੂਪਸੇ ਉਧ੍ਰਿਤ ਕਰਨੇ ਯੋਗਯ ਹੈ-

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਰਥ- ਮਨੁਸ਼ਯ ਮਾਤ੍ਰਕੋ ਮਾਰਗ ਦਿਖਾਨੇ ਵਾਲੀ ਉਸ਼ਾ, ਪਾਚੋਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਯੋਂ ਕੀ ਮਨੁਸ਼ਯ ਪ੍ਰਜਾਕੋ ਜਗਾਤੀ ਹੁਈ ਪ੍ਰਕਟ ਹੋਤੀ ਹੈ॥ 1॥

ਰਿਕ ਸੰਹਿਤਾਮੇਂ ਵਾਸ਼ਿਸ਼ਠ ਰਿਸ਼ੀਕੀ ਨਾਈ ਦੂਸਰੇ ਰਿਸ਼ੀਯੋਕੇ ਭੀ ਐਸੇ ਅਨੇਕ ਮੰਤ੍ਰਹੈ,ਜਿਨਸੇ ਪਾਚ ਸ਼੍ਰੇਣੀਯੋਂ ਮੇਂ ਮਨੁਸ਼ਯ-ਮਾਤਰਕਾ ਵਿਭਾਗ ਨਿਤਾਂਤ ਸਫੁਟਹੈ। ਪਰੰਤੁ ਵਿਸਤਾਰਕੇ ਭਯਸੇ ਉਨ ਸਬ ਮੰਤ੍ਰੋਕਾ ਉਦ੍ਧਤ ਕਰਨਾ ਯਹਾਂ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਸਮਝਾ ਗਯਾ। ਜਹਾਂ ਰ੍ਰਿਕ ਸੰਹਿਤਾਕੇ'ਬ੍ਰਾਹਮਣੋਯਮੁਖਮਾਸੀਦ'(ਰਿਗ.10,90,12) ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਮਨੁਸ਼ਯ ਮਾਤਰਕਾ ਵਿਭਾਗ ਬ੍ਰਾਹਮਣ,ਕਸ਼ਤ੍ਰੀਏ,ਵੈਸ਼ਯ ਔਰ ਸੁਦ੍ ਨਾਮਕੀ ਚਾਰ ਸ਼ਾਰੇਣੀਯੋਂਮੇਂ ਕਿਯਾ ਹੈ,ਵਹਾਂ ਅੰਤਯਜਕਾ ਚਾਰੋਂ ਸ਼ਾਰੇਣੀਯੋਂਮੇਂ ਅੰਨਤਰਭਾਵ ਮਾਨ ਲਿਯਾ ਗਯਾਹੈ,ਇਸ ਲਿਯੇ ਮੰਤ੍ਰੋਕਾ ਆਪਸਮੇਂ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ। ਮੰਤ੍ਰਕਾਲਮੇਂ ਯੱਗੋਂਕੇ ਕਰਨੇਕਾ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਥਾ; ਔਰ ਵੇ ਬੜੇ ਸਮਾਰੋਹਸੇ ਕਿਯੇ ਜਾਤੇ ਥੇ। ਹਰ-ਏਕ ਯੱਗ ਕਰਤਾ ਅਪਨੇ ਯੱਗਮੇਂ ਸਮਿਲਿਤ ਹੋਨੇਕੇ ਲਿਯੇ ਪਾਚੋਂ ਸ਼ਾਰੇਣੀਯੋਕੇ ਮਨੁਸ਼ਯੋਕੋ ਨਿਮੰਤ੍ਰਨ ਦਿਯਾ ਕਰਤਾਥਾ,ਔਰ ਵੇ ਸਬ ਨਿਮੰਤ੍ਰਨਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਤੇ ਔਰ ਮਿਲਕਰ ਯੱਗ ਕਰਮ ਕਿਯਾ ਕਰਤੇਥੇ, ਉਨਮੇਂ ਕੋਈ ਛੋਟਾ ਯਾ ਬੜਾ,ਉਤਮ ਅਥਵਾ ਨੀਚ,ਨਹੀਂ ਸਮਝਾ ਜਾਤਾਥਾ,ਯਹ ਰ੍ਰਿਕ ਸੰਹਿਤਾਕੇ ਮੰਤ੍ਰਸੇ ਸਪਸ਼ਟਹੈ; ਮੰਤ੍ਰ ਯਹਹੈ:-

ਅਰਥ- ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਮਾਤਾਕੇ ਪੁਤ੍ਰ, ਪਾਚੋਂ ਜਨ ਮੇਰੇ ਯੱਗਕਾ ਸੇਵਨ ਕਰੇ,ਅਰਥਾਤ,ਮੇਰੇ ਯਗਮੇਂ ਪਧਾਰੇ ਔਰ ਜੋ ਯੱਗਕੇ ਦੇਵਤਾਹੈਂ,ਵੇਭੀ ਮੇਰੇ ਯੱਗਕਾ ਸੇਵਨ ਕਰੇ। ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਹਮਾਰੀ ਰਖਸ਼ਾ ਕਰੇ,ਪ੍ਰਿਥਵੀਮੇਂ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਅਪਨੇ ਭਾਈਯੋਕੇ ਅਪਮਾਨ ਰੂਪੀ ਪਾਪਸੇ,ਔਰ ਭੁਲੋਕ ਹਮਾਰੀ ਰਖਸ਼ਾ ਕਰੇ ਦੇਵਤਾਵੋਂਕੇ ਅਪਮਾਨ ਰੂਪੀ ਪਾਪਸੇ(ਰਿ. 10/56/5) ਯੱਗ ਕਰਮਦੀ ਸਮਾਪਤਿਮੇਂ'ਪੂਰਣ-ਆਹੁਤੀ'ਨਾਮਕੀ ਏਕ ਆਹੁਤਿ ਦੀਜਾਤੀਹੈ ਔਰ ਉਸੇ ਯਗਮੇਂ ਪਧਾਰੇ ਹੁਏ ਪਾਚੋਂ ਸ਼ਾਰੇਣੀਕੇ ਮਨੁਸ਼ਯ ਮਿਲਕਰ ਦੇਤੇਹੈ। ਦੇਨੇਕਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਯਹਹੈ,ਕਿ,ਪਹਿਲੇ ਹਰ-ਏਕ ਮਨੁਸ਼ਯਕੇ ਹਾਥਮੇਂ ਥੋੜੀ ਥੋੜੀ ਹਵਨ ਸਾਮਗ੍ਰੀਦੀ ਜਾਤੀਹੈ,ਪੀਛੇ ਅਧਵਾਯੁ ਨਾਮਕਾ ਰਿਤਿਵਜ, ਅਥਵਾ,ਯਗਕੇ ਕਰਾਨੇਮੇਂ ਮੁਖਿਯਾ ਪੁਰਸ਼,ਜਿਸ ਸਮਯ'ਸਰਵੰ ਵੇਪੁਰਣੰ ਸਵਾਹਾ'ਮੰਤ੍ਰੋਕੋ ਬੋਲਕਰ ਅਪਨੇਹਾਥਕੇ ਪਾਤਰਕੀ ਸਬ ਸਾਮਗਰੀ ਅਗਿਨ ਕੁੰਡਮੇਂ ਡਾਲਤਾਹੈ,ਉਸੀ ਸਮਯ ਹਰ-ਏਕ ਮਨੁਸ਼ਯਭੀ ਅਪਨੇ-ਅਪਨੇ ਹਾਥ ਕੀ ਸੰਬ ਸਾਮਗਰੀ ਅਗਿਨ ਕੁੰਡਮੇਂ ਡਾਲਤਾਹੈ, ਉਸਸੇ ਅਗਿਨ ਬੜੀ ਪ੍ਰਜਵਲਿਤ ਹੋਤੀਹੈ। ਪ੍ਰਜਵਲਿਤ ਹੁਈ-ਹੁਈ ਅਗਨਿਕੀ ਲੰਬੀ ਤਥਾ ਉਚੀ ਜਵਾਲਾਕੋ ਦੇਖ ਕਰ ਯਗ ਕਰਤਾ ਔਰ ਦੂਸਰੇ ਸਬ ਮਨੁਸ਼ਯ ਬੜੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤੇਹੈ। ਯਹ ਸਬ-ਕੁਛ ਅਪਨੀ ਆਖੋਂਸੇ ਦੇਖਤੇ ਹੁਏਹੀ ਭਲਦਨਕੇ ਪੁਤ੍ ਵਤਸਪਿਨ ਰਿਸ਼ੀਨੇ ਯਹ ਮੰਤ੍ ਪੜ੍ਹਾਹੈ-

“ ”

ਅਰਥ- ਸਬ ਜਗਤਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨੇ ਵਾਲਾ,ਸਬ ਪਦਾਰਥੋਂ(ਵਸਤੁਵੋਂ)ਕੇ ਅੰਦਰ ਵਰਤਮਾਨ ਅਗਿਨ,ਪ੍ਰਗਟ ਹੁਆ, ਅਰਥਾਤ, ਦੀਪਯਮਾਨ ਹੁਆ ਭੁ-ਲੋਕ ਔਰ ਪ੍ਰਿਥਵੀ-ਲੋਕ ਦੋਨੋਕੋ ਭਰ ਦੇਤਾਹੈ ਔਰ ਦੂਰ ਤਕ ਜਾਤਾ ਹੁਆ ਦ੍ਰਿੜ ਪਰਵਤ(ਮੇਘ)ਕੋ ਭੀ ਛਿਨ-ਭਿੰਨ ਕਰ ਦੇਤਾਹੈ,ਜਬ ਪਾਚੋਂ ਜਨ ਪਰਣਾਹੁਤੀਸੇ ਅਗਿਨਕਾ ਪੂਜਨ ਕਰਤੇ ਹੈ॥ (ਰਿ. 10/45/6) ਤੈਤਿਰੀਯ ਸੰਹਿਤਾਕੇ ਸ੍ਰੁਤਿ ਵਾਕਯ(ਮੰਤ੍ਰ)ਮੇਂ ਜੋ ਯਹ ਲਿਖਾਹੈ ਕਿ:- (ਤੈ. ਸੰ. 7, 1, 1)

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਰਥਾਤ: ਸੂਦ੍ਰ ਯਗਮੇਂ ਅਸਮਰਥਹੈ, ਵਹ ਧਨ ਹੀਨਤਾ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਸੇ ਲਿਖਾਹੈ, ਸੁਦ੍ਰਤਾ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਸੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਵੇਦਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਮੇਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਸੇ ਅੰਤਯਜ-ਪ੍ਰਯੰਤ ਸਬ ਮਨੁਸ਼ਯ ਬਰਾਬਰਹੈ,ਸਭੀ ਪ੍ਰਾਮਾਣਿਕ ਹੈ,ਔਰ ਸਭੀ ਅਪਨੇ-ਅਪਨੇ ਕਰਮੋਂਕੋ ਕਰਤਵਿਯ-ਬੁਧਿਸੇ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਦਰਸ਼ਨੀਯ ਘਰਮੇਂ ਵੈਸੇਹੀ ਸਤਿਕਾਰ(ਆਦਰ)ਕੋ ਪਾਤੇਹੈਂ,ਜੈਸੇ ਯਹਾਂ ਰਾਜਾ-ਮਹਾਰਾਜਾਵੋਂਕੇ ਘਰੋਂਮੇਂ ਅਪਨੇ-ਅਪਨੇ ਅਧਿਕ੍ਰਤ ਕਰਮੋਂਕੋ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਆਦਰਕੋ ਲਭਤੇ ਔਰ ਸ਼ੋਭਾਕੋ ਪਾਤੇਹੈ॥ ਨਿਰੰਸਦੇਹ ਵੇ ਸਬ, ਏਕ ਇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਪੁਤ੍ਰਹੈ ਔਰ ਏਕ ਇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਨਾ,ਉਨ ਸਬਕਾ ਏਕ-ਸਾ ਧਰਮਹੈ। ਬਸ ਯਹੀ ਨਿਸ਼ਿਚਤ ਵੇਦ ਸਿਧਾਂਤਹੈ ਔਰ ਯਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ਹੈ: ਉਪਦੇਸ਼ਕਾ ਆਕਾਰਹੈ;-

"ਯਹਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਾ ਉਚਾਰਣ ਪਰਵਾਣਹੈ, ਜੈਸੇ ਪਰਿਮਾਣਕਾ 'ਵਰਿਮਾਣ'(ਰਿ.-8.42.1) ਉਚਾਰਣ ਔਰ ਪੰਚਕਾ ਅਰਥ ਪੰਚਜਨਹੈ॥3"

'ਧੌਲੁ ਧਰਮੁ ਦਇਆ ਕਾ ਪੂਤੁ॥ ਸੰਤੋਖੁ ਥਾਪਿ ਰਖਿਆ ਜਿਨਿ ਸੂਤਿ'॥4॥

ਧੌਲੁਕਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਰੂਪ 'ਧਵਲ', ਅਰਥ 'ਵ੍ਰਿਸ਼ਭ' ਅਰਥਾਤ, ਬਲੀਵਰਦ (ਬਲਦ) ਹੈ। ਬਲੀਵਰਦ,ਵੀਰੇਯਸੇ,ਗੌਕੋ ਔਰ ਸੂਰਯ ਪਾਨੀਸੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀਕੋ ਸੀਚਤਾਹੈ,ਇਸ ਲਿਯੇ ਬਲੀਬਰਦ (ਬਲਦ)ਔਰ ਸੂਰਯ,ਦੋਨੋਂਕੋ ਵ੍ਰਿਸ਼ਭ ਕਹਤੇ ਹੈ। ਯਹਾਂ ਧੌਲਕੇ ਪ੍ਰਯਾਯ ਵ੍ਰਿਸ਼ਭਸੇ ਕੇਵਲ ਸੂਰਯ ਵਿਵਕਿਸ਼ਤਹੈ--ਬਲੀਬਰਦ ਵਿਵਕਿਸ਼ਤ ਨਹੀਂ। ਧਰਮਸੇ ਯਹਾਂ ਸੂਰਯਕਾ ਆਕਰਸ਼ਣ-ਧਰਮ ਅਭਿਪ੍ਰੇਤਹੈ,ਸਾਮਾਨਯ-ਧਰਮ,ਕਿੰਵਾ ਵਰਣਆਸ੍ਰਮ-ਧਰਮ ਅਭਿਪ੍ਰੇਤ ਨਹੀਂ 'ਸੁਪਾਂ ਸੁ-ਲੁਕ ਪੂਰਵਸਵਰਆ ਆਤ-ਸ਼ੇ-ਯਾ-ਡਾ-ਡਜਾ-ਯਾਜ-ਆਲ:' (ਅਥਰ੍ਵ:7.1.39)ਸੂਤ੍ਰਸੇ ਪ੍ਰਥਮਾ ਵਿਭਕਤਿਕੇ ਸਥਾਨਮੇਂ'ਡਾ'(ਆ)ਆਦੇਸ਼ਹੋ ਜਾਨੇਪਰ'ਧੋ:'ਕਾ'ਧ'ਰੂਪ ਬਨਤਾਹੈ,ਜੈਸੇ 'ਅਗਨਿ'ਕਾ'ਅਗਨ' (1. 59.3) ਰੂਪ। ਗੁਰੁਭਾਸ਼ਾਕੀ ਲੇਖ ਸ਼ੈਲੀਮੇ ਯਹਾਂ ਧਾਹੀ'ਦਾਈਆ' (ਦਯਾ)ਲਿਖਾ ਗਯਾਹੈ। ਧਾ ਕਾ ਅਰਥ ਭੂਲੋਕ ਔਰ ਉਸਕਾ ਮੂਲ ਸ਼ਬਦ ਗੋ-ਸ਼ਬਦਕੀ ਨਾਈ'ਘੋ'ਹੈ। ਪੁਤ੍ਰਕਾ ਉਚਾਰਣ ਪੁਤ ਔਰ ਸੁਤ੍ਰਕਾ ਉਚਾਰਣ ਸੂਤਹੈ, ਜੈਸੇ'ਦੱਮਨਾ'ਕਾ ਉਚਾਰਣ'ਦਮੁਨਾ'(54, 5)ਹੈ; ਸੰਤੋਸ਼ ਲਪੋਪਮਾ ਪਦਹੈ। ਜੈਸੇ ਸਾਧੂ,ਸੰਤ,ਮਹਾਤਮਾ, ਸੰਤੋਸ਼ ਰੁਪੀ ਸੁਤ੍ਰ(ਰਸੀ)ਸੇ ਬੰਦਰ-ਰੂਪੀ ਮਨਕੋ ਬਾਧ ਕਰ ਅਪਨੀ ਪਾਰੀਧੀਕੇ ਅੰਦਰ ਠਹਿਰਾਯੇ ਰਖਤੇ ਹੈ, ਵੈਸੇ ਆਕਰਸ਼ਣ-ਸ਼ਕਤਿ ਰੁਪੀ ਧਰਮ-ਵਾਲਾ ਭੂਲੋਕਕਾ ਪੁਤ੍ਰ,ਧੋਲ, ਅਰਥਾਤ, ਵ੍ਰਿਸ਼ਭ(ਸਾਡ) ਸੁਰਯ, ਆਕਰਸ਼ਣ ਸ਼ਕਤਿ ਰੁਪੀ ਸੁਤ੍ਰਸੇ ਸਮਸਤ ਭੂਮੀ ਮੰਡਲਕੋ ਬਾਂਧ ਕਰ ਉਸਕੀ ਅਪਨੀ ਪਾਰੀਧੀਕੇ ਅੰਦਰ ਠਹਿਰਾਯੇ ਹੁਏ ਹੈ,ਯਹ'ਧੋਲ ਧਰਮ'ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਅਰਥਹੈ। ਸੂਰਯਕੋ ਭੂਲੋਕਕਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਰਿਕ ਸੰਹਿਤਾਕੇ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਕਹਾਹੈ-

ਅਰਥ- ਨਮਸਕਾਰਹੈ ਮਿਤ੍ਰ ਔਰ ਵਰੁਣਕੇ ਨੇਤ੍ਰਕੋ,ਅਰਥਾਤ,ਦਿਨ ਔਰ ਰਾਤ੍ਰੀਕੇ ਲਾਨੇ ਵਾਲੋਕੋ,ਸਬਸੇ ਬੜੇ ਦੇਵਕੋ; ਹੇ ਮਨੁਸ਼ਯੋ! ਉਸ ਰਾਤਕੋ, ਅਰਥਾਤ ਅਪਨੇ ਨਿਯਮਮੇ ਅਟਲ,ਜਲਕੇ ਦਾਤਾਕੋ ਪੂਜੋ। ਔਰ ਦੂਰਸੇ ਦੇਖਨੇ ਵਾਲੇ,ਦੇਵਤਾਵੋਂਕੋ ਪ੍ਰਕਟ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ,ਤਥਾ ਸਬਕੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨੇ ਵਾਲੇ ਉਸ ਭੂਲੋਕਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਸੂਰਯਕੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰੋ(ਰਿ.10.37.1)ਨਿਰੁਕਤਕੇ ਕਰਤਾ ਯਾਸਕ ਮੁਨਿਨੇ ਵ੍ਰਿਸ਼ਭਕਾ ਅਰਥ (ਨਿ.4,8) ਅਰਥਾਤ ਜਲਕਾ ਬਰਸਾਨੇ ਵਾਲਾ,ਯਾ ਯੋ ਕਹੋ,ਵਿਸ਼ਿਟ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਲਸੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀਕਾ ਸੀਚਨੇ ਵਾਲਾ ਕੀਯਾਹੈ। ਸੂਰਯ ਵਰਸ਼ਾ ਕਰਤਾਹੈ, ਯਹ ਤੈਤਿਰੀਯ ਸੰਹਿਤਾਕੇ ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਵਾਕਯਮੇਂ ਕਹਾਹੈ। ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਵਾਕਯ ਯਹ ਹੈ:-

ਅਰਥਾਤ: ਜਬਹੀ ਨਿਸ਼ਚਯਸੇ ਵਹ ਸੂਰਯ ਅਪਨੀ ਰਸ਼ਿਮਯੋਕੇ(ਵਿਸ਼ਵੇ ਦੇਵੋਕੇ)ਸਹਿਤ ਨੀਚੇਕੀ ਔਰ, ਅਰਥਾਤ,ਮਧਯ ਰੇਖਾਸੇ ਦਖਿਣਕੀ ਔਰ ਘੁਮਤਾਹੈ,ਤਬ ਬਰਸਤਾਹੈ (ਰਿ. 1.4.10)ਵ੍ਰਿਸ਼ਿਟੀ ਜਲਸੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀਕਾ ਸੀਚਨਾ ਰ੍ਰਿਕ ਸੰਹਿਤਾਕੇ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਭੀ ਕਹਾ; ਮੰਤ੍ਰ ਯਹਹੈ:-

ਅਰਥ- ਉਤਰ ਅਯਨਕੇ ਸਮਯ(ਮਧਯ ਰੇਖਾ)ਉਤਰਕੀ ਔਰ ਸੂਰਯਕੀ ਗਤੀਕੇ ਸਮਯ) ਜਲਕੇ ਹਰਨੇ(ਬਲ ਸੇ ਲੇ ਜਾਨੇ)ਵਾਲੀ ਜੋ ਸੂਰਯਕੀ ਰਸ਼ਿਮਯਾਂ ਜਲਕੋ ਢਾਪ ਕਰ(ਅਪਨੇ ਅੰਦਰ ਛਿਪਾ ਕਰ)ਲੇ ਜਾਤੀ ਹੁਈ, ਭੂ- ਲੋਕਮੇਂ ਜਾਤੀਹੈ। ਵੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣ(ਕਾਲੇ)ਅਰਥਾਤ ਦਖਿਣ ਨਾਮਕੇ ਨਿਚਲੇ ਅਯਨਕੇ ਸਮਯ(ਮਧਯ ਰੇਖਾ)ਸੇ ਦਖਿਣਕੀ ਔਰ ਸੂਰਯਕੀ ਗਤਿਕੇ ਸਮਯ) ਜਲਕੇ ਘਰ ਭੂ-ਲੋਕਸੇ ਜਬ ਲੌਟਤੀ (ਭੂਮੀਕੀ ਔਰ ਆਤੀ) ਹੈ, ਤਬ ਨਿਸ਼ਚਯ ਜਲਸੇ(ਵ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਜਲਸੇ) ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਗੀਲੀ ਹੋਤੀ, ਅਰਥਾਤ ਸੀਚੀ ਜਾਤੀ/ਹੈ (1/164/47)ਯਹਾਂ ਵ੍ਰਿਸ਼ਿਟੀਕੇ ਸੰਬੰਧਮੇਂ ਮਨੁ ਸਮ੍ਰਿਤੀਕਾ ਯਹ ਸ਼ਲੋਕ ਭੀਪੜਨੇ ਯੋਗਯਹੈ:-

ਅਰਥ-ਅਗਿਨਮੇਂ ਅਛੀ ਤਰਹ,ਅਰਥਾਤ,ਯਥਾ ਵਿਧੀ ਡਾਲੀ ਹੁਈ ਆਹੁਤਿ ਸੂਰਯਮੇਂ ਪਹੁੰਚਤੀਹੈ।ਸੂਰਯਸੇ ਵ੍ਰਿਸ਼ੀਟ ਹੋਤੀਹੈ, ਵ੍ਰਿਸ਼ਿਟਸੇ 'ਅੱਨ'ਔਰ ਉਸ(ਅੱਨ)ਸੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਪ੍ਰਜਾ ਹੋਤੀਹੈ;ਵ੍ਰਿਸ਼ਿਟ-ਜਲਸੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀਕਾ ਸੀਚਨੇ ਵਾਲਾ ਹੋਨੇਸੇ,ਸੂਰਯਕਾ ਨਾਮ ਵ੍ਰਿਸ਼ਭਹੈ, ਯਹ ਸਮਝਤੇ ਹੁਏਹੀ ਮੰਤ੍ਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ ਰਿਸ਼ੀਯੋਂਨੇ ਅਪਨੇ ਮੰਤ੍ਰੋਮੇਂ ਸੂਰਯਕੋ ਅਨੇਕ ਬਾਰ ਵ੍ਰਿਸ਼ਭ ਕਹਾਹੈ। ਉਨਮੇਂ ਨੀਚੇਕਾ ਮੰਤ੍ਰ ਧਿਆਨ ਰਖਨੇ ਯੋਗਯਹੈ:-

ਅਰਥ- ਜੋ ਉਦਯ ਹੋਤਾਹੈ ਬੜੇ ਸਮੁਦ੍ਰਮੇ ਖੂਬ ਚਮਕਤਾ ਹੁਆ, ਸਲਿਲ, ਅਰਥਾਤ, ਪਾਨੀ(ਅੱਨਤ੍ਰਿਖਸ਼) ਕੇ ਮਧਯਮੇਂ(ਆਕਾਸ਼ਕੇ ਅੰਦਰ)ਵਹ ਵਿਸ਼ਵਕਾ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲਾ,ਲਾਲ ਆਂਖੋਂ(ਕਿਰਣੋਂ)ਵਾਲਾ ਵ੍ਰਿਸ਼ਭ(ਬਲੀਵਰਦ) ਸੂਰਯ ਮੁਝੇ ਮਨਸੇ ਤਥਾ ਸ਼ਰੀਰਸੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰੇ, ਅਰਥਾਤ ਮੇਰੇ ਮਨ ਔਰ ਸ਼ਰੀਰਕੋ ਸੁਧ ਕਰੇ। (ਤੈ.ਆ.4.42. 33) ਵ੍ਰਿਸ਼ਭਕੇ ਸੰਬੰਧਮੇਂ ਰਿਕ ਸੰਹਿਤਾਕਾ 'ਸੇ ਰੋਸਵਦ੍' (ਰਿਗ.10, 28, 2) ਅਰਥਾਤ "ਵਹ ਸ਼ਬਦ ਕਰਤਾ ਹੁਆ ਤੀਖੇ ਸੀਗੋਂ(ਕਿਰਣੋ)ਵਾਲਾ,ਵ੍ਰਿਸ਼ਭ,ਪ੍ਰਿਥਵੀਸੇ ਬਹੁਤ ਉਚੇ ਵ੍ਰਿਸ਼ਿਟਕੇ ਸਥਾਨ ਭੂਲੋਕਮੇ ਠਹਿਰਾ ਹੁਆਹੈ"। ਯਹ ਮੰਤ੍ਰਭੀ ਸਮਰਣ ਰਖਨੇ ਯੋਗਯਹੈ। ਧਵਲ (ਧੋਲ)ਕੀ ਨਾਈ ਵ੍ਰਿਸ਼ਭਕਾ ਦੂਸਰਾ ਪ੍ਰਯਾਯ ਉਸ਼ਾ ਔਰ ਅਨਡਵਾਨ ਹੈ। ਉਨਕੇ ਸੰਬੰਧ ਮੇਂ ਰਿਕ ਸੰਹਿਤਾ ਔਰ ਅਥਰਵ ਸੰਹਿਤਾ ਕੇ 'ਉਸ਼ਾ' ਸਦਯਾਵਾਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਵਿਭਰਤਿ' (ਰਿਗ. 10॥31॥8) ਅਰਥਾਤ ਵਹ 'ਸਾਡ' 'ਘੋ' ਪ੍ਰਿਥਵੀ,ਦੋਨੋਕੋ ਧਾਰਨ ਕਰਤਾ (ਥਾਮੇ ਰਖਤਾ)ਹੈ'(ਅਥਰਵ.4,11,1)ਅਰਥਾਤ'ਬੈਲਨੇ ਧਾਰਨ ਕਿਯਾ ਹੁਆ(ਥਾਮਾ ਹੁਆ)ਹੈ, ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਔਰ'ਘੋ'ਕੋ। ਯੇ "ਦੋ ਮੰਤ੍ਰ"ਭੀ ਭੂਲਨੇ ਯੋਗਯ ਨਹੀਂਹੈ॥4॥5॥

'ਧਰਤੀ ਹੋਰੁ ਪਰੈ ਹੋਰੁ ਹੋਰੁ॥ ਤਿਸ ਤੇ ਭਾਰੁ ਤਲੈ ਕਵਣ ਜੋਰੁ॥

ਧਾਰਿਤ੍ਰੀ ਕਾ ਉਚਾਰਨ ਧਰਤੀ ਔਰ ਅਰਥ ਪ੍ਰਿਥਵੀਹੈ।ਸੂਰਯ ਕੇਵਲ ਇਸ ਏਕ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਮੰਡਲਕੋ ਹੀ ਅਪਨੇ ਆਕਰਸ਼ਣ ਸ਼ਕਤਿ ਰੂਪੀ ਧਰਮ ਸੇ ਥਾਮੇ ਹੁਏ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿੰਤੂ ਇਸ ਪ੍ਰਿਥਵੀਸੇ ਪਰੇ ਜੋ ਸੁਕਰ,ਸ਼ਨਿਚਰ, ਬ੍ਰਹਸਪਤਿ ਆਦਿ ਨਾਮਕੀ ਦੂਸਰੀ ਪ੍ਰਿਥਵਿਯਾਂਹੈਂ, ਉਨ ਸਬਕੋ ਭੀਅਪਨੇ ਆਕਰਸ਼ਣ ਸ਼ਕਤਿ ਰੂਪੀ ਧਰਮਸੇ ਥਾਮੇ ਹੁਏਹੈ। ਯਹ ਸਬ ਦੇਖਤੇ ਹੁਏਹੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਦੀਰਘਤਮਾ ਰਿਸ਼ੀਨੇ ਕਹਾਹੈ॥ (1, 164, 13) ਅਰਥਾਤ,ਉਸ ਸੂਰਯਕੇ ਸਹਾਰੇਹੀ ਅਪਨੀ ਅਪਨੀ ਪਾਰੀਧੀਕੇ ਅੰਦਰ ਸਬ ਭੂਮੀ ਮੰਡਲ ਠਹਿਰ ਹੁਏਹੈਂ॥ ਸੂਰਯ ਏਕ ਬ੍ਰਹਿਤ ਤੇਜੋ ਮੰਡਲਹੈ ਔਰ ਉਸਕੀ ਆਕਰਸ਼ਣ-ਸ਼ਕਤਿ, ਅਸੀਮਹੈ। ਵਹ ਇਸ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਮੰਡਲਸੇ ਚਾਰ ਕਰੋੜ ਪੈਂਸਠ ਲਾਖ ਕੋਸ ਦੂਰਹੈ। ਉਸਕਾ ਵਿਆਸ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਮੰਡਲਕੇ ਵਿਆਸਸੇ ਆਠ ਗੁਣਾ,ਅਰਥਾਤ, ਚਾਰ ਲਾਖ ਤੈਤੀਸ ਹਜਾਰ ਮੀਲ ਕੋਸ ਹੈ। ਘਨਫਲਕੇ ਹਿਸਾਬ ਸੇ ਦੇਖੇ,ਤੋ ਜਿਤਨਾ ਸਥਾਨ ਸੂਰਯ ਮੰਡਲ ਘੇਰੇ ਹੁਏਹੈ,ਉਤਨੇ ਸਥਾਨਮੇਂ ਇਸ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਮੰਡਲ ਜੈਸੇ ਬਾਰਹ ਲਾਖ ਪਚਾਸ ਹਜਾਰ ਮੰਡਲ ਆਵੇਂਗੇ। ਭਾਰਤੀਯ ਜਯੋਤਿਸ਼ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰਮੇਂ ਸੂਰਯਕੋ ਗ੍ਰਹਿ ਮਾਨਾਹੈ,ਪਰ ਵਹ ਗ੍ਰਹਿ ਨਹੀਂ, ਮੁਖਿਯ ਮੰਡਲਹੈ। ਪ੍ਰਿਥਵੀ, ਮੰਗਲ, ਬੁਧ, ਬ੍ਰਹਿਸਪਤਿ, ਸ਼ੁਕਰ, ਸ਼ਨਿਚਰ ਆਦਿ ਸਬ ਮੰਡਲ ਉਸਕੇ ਅਨੁਚਰ ਗ੍ਰਹਿਹੈਂ ਔਰ ਉਸਕੀ ਅਕਰਸ਼ਣ ਸ਼ਕਤਿ ਸੇ ਅਪਨੀ-ਅਪਨੀ ਪਾਰੀਧੀਕੇ ਅੰਦਰ ਥਾਮੇ ਹੁਏ ਸਦਾ ਉਸਕੇ ਇਰਦ-ਗਿਰਦ ਚਕਰ ਲਗਾਤੇ, ਯਾ ਯੋਂ ਕਹੋ ਕਿ ਸਦਾ ਉਸਕੀ ਪਰਿਕ੍ਰਮਾ ਕਰਤੇਹੈ। ਵਹ ਇਨ ਸਬ ਅਨੁਚਰ ਗ੍ਰਿਹੋਂਕੋ ਅਪਨੀ ਆਕਰਸ਼ਣ ਸ਼ਕਤਿਸੇ ਨਿਯਤ ਪਾਰੀਧੀ ਕੇ ਅੰਦਰ ਠਹਿਰਾਏ ਹੁਏ ਕਿਸੀ ਦੂਸਰੇ ਸੂਰਯਕੀ ਪਰਿਕ੍ਰਮਾ ਕਰਤਾਹੈ। ਯਹ ਅਪਨੇ ਮਨੋਨੇਤ੍ਰ ਸੇ ਦੇਖਤੇ ਹੁਏਹੀ ਸੁਨ: ਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਸ਼ੀ ਨੇ ਯਹ ਮੰਤ੍ਰ ਉਚਾਰਣ ਕਿਯਾ ਹੈ-

ਅਰਥ- ਸਬਕੇ ਰਾਜਾ ਵਰਣੁਨੇ,ਅਰਥਾਤ,ਦੁਖੋਂਕੋ ਨਿਵਾਰਣ(ਦੂਰ)ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਇਸ਼੍ਵਰਨੇ ਨਿਸ਼ਚਾਸੇ ਸੂਰਯਕੇ ਲਿਯੇ ਔਰ ਉਸਕੇ ਪੀਛੇ ਪੀਛੇ ਚਲਨੇ ਵਾਲੇ ਦੂਸਰੇ ਗ੍ਰਹੋਕੇ ਲਿਯੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਮਾਰਗਕੋ ਬਨਾਯਾਹੈ। ਪਾਵ ਜਹਾਂ (ਆਕਾਸ਼ਮੇਂ, ਜਲਮੇਂ) ਨਹੀਂ ਟਿਕਤਾ, ਵਹਾਂ ਪਾਵ,ਟਿਕਾਨੇਕੇ ਲਿਯੇ ਵਿਯੋਮ-ਯਾਨ ਆਦਿ ਸਾਧਨੋਂਕੋ ਬਨਾਯਾਹੈ ਜੋ(ਵਰਣੁ)ਹ੍ਰਿਦਯਕੋ ਬੀਧਨੇ ਵਾਲੇ(ਦਿਲਕੇ ਦੁਖਾਨੇ ਵਾਲੇ) ਅਨ੍ਰਿਤ, ਕਟੁ-ਭਾਸ਼ਣ ਆਦਿ ਕਰਮੋਂਕਾ ਨਿਰੰਸਦੇਹ ਨਿਸ਼ੇਧ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾਹੈ'(ਰਿ. 1/24/18) ਜੈਸਾ ਯਹ ਏਕ ਸੂਰਯਹੈ,ਐਸੇ ਸੂਰਯ ਅਨੰਤਹੈਂ ਔਰ ਅਨੰਤਹੀ ਉਨਕੀ ਪਰਿਕ੍ਰਮਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰਹਿ, ਅਰਥਾਤ, ਭੂਮੀ ਮੰਡਲਹੈ, ਔਰ ਉਨ ਗ੍ਰਿਹੋਕੇ ਇਸ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਜੈਸੇ ਅਨੰਤ ਹੀਉਪਗ੍ਰਹਿ (ਚੰਦ੍ਰਮਾ)ਹੈ। ਵੇ ਸਬ ਏਕ ਸਤਯ ਇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਸ਼ਕਤਿਮੇਂ ਬਧੇ ਹੁਏ ਅਪਨੀ-ਅਪਨੀ ਪਾਰੀਧੀਕੇ ਅੰਦਰ ਠਹਿਰੇ ਹੁਏ ਲਗਾਤਾਰ ਅਪਨੇ-ਅਪਨੇ ਕਾਮਕੋ ਕਰਤੇ ਹੈਂ! ਯਹ ਸਬ ਇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਲੀਲਾਹੈ, ਯਹ ਸਬ ਉਸਕੀ ਮਹਿਮਾਹੈ। ਯਾ ਯੋਂ ਕਹੋ,ਕਿ ਉਸਕੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਿਰਮਾਣ ਸ਼ਕਤੀਕਾ ਯਹ ਥੋੜਾਸਾ ਵਿਸਤਾਰਹੈ। ਜੋ ਮਨੁਸ਼ਯ ਇਸ ਰਹਿਸਯਕੋ ਜਾਨਤਾ ਔਰ ਸਮਝਤਾਹੈ, ਵਹ ਨਿਰੰਸਦੇਹ ਸਚਿਯਾਰ ਹੁਆ, ਅਰਥਾਤ,ਸਬ ਆਧਾਰੋਂਕੋ ਛੋੜ ਕਰ, ਏਕ ਸਤਯ ਇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਆਧਾਰ ਹੁਆ ਸ਼ਰਧਾ ਭਕਤਿਕੇ ਸਾਥ ਸਦਾ ਕਰਤਵਯ ਬੁਧਿਸੇ ਕਰਮੋਂਕੋ ਕਰਤਾ ਔਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹਿਤਾਹੈ,ਬਸ ਯਹੀ"ਜਪ ਸੰਹਿਤਾ"ਕੇ'ਧਰਤੀ ਹੋਰੁ'ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ ਆਸ਼ਯਹੈ॥ 5॥ 6॥

'ਸਭਨਾ ਲਿਖਿਆ ਵੁੜੀ ਕਲਾਮ' ॥ 7॥

"ਬ੍ਰਹਿਤੀ" ਕਾ ਪ੍ਰਯਾਯੇ "ਬੂੜੀ" ਔਰ ਬੁੜੀ ਕਾ ਉਚਾਰਣ 'ਗੁਜਰ-ਦੇਸ਼' ਕੀ ਉਚਾਰਣ-ਪਦਤੀ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ "ਬੁੜੀ" ਹੈ। ਕਲਾਮ ਵਾਣੀਕਾ ਨਾਮਹੈ। ਯਹਾਂ ਵਾਣੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਔਰ ਬ੍ਰਹਿਤੀ ਉਸਕਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਕੇਵਲ ਪਰਿਚਾਯ ਕਹੈ, ਅਥਵਾ ਦੂਸਰੀ ਸਬ ਵਾਣੀਯੋਂਕਾ ਵਿਯਵਰਤਕ ਹੈ ਔਰ ਦੋਨੋਂਸੇ ਅਭਿਪ੍ਰੇਤ ਏਕ ਵੇਦਵਾਣੀਹੈ। ਰਿਕ ਸੰਹਿਤਾਕੇ ਮੰਤ੍ਰੋਮੇਂ ਵਾਣੀ ਸ਼ਬਦਕਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਵੇਦਕੇ ਅਰਥਮੇਂ ਕਿਯਾਹੈ; ਮੰਤ੍ਰ ਯਹਹੈ:-

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

www.archive.org/details/namdhari

ਅਰਥ–'ਏਕ ਵੇਦ ਵਾਣੀਕੋ ਦੇਖਤਾ ਹੁਆਭੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖਤਾਹੈ,ਔਰ ਏਕ ਸੁਨਤਾ ਹੁਆਭੀ ਇਸਕੋ ਨਹੀਂ ਸੁਨਤਾਹੈ। ਔਰ ਏਕਕੇ ਲਿਯੇਤੋ ਯਹ(ਵੇਦਵਾਣੀ)ਅਪਨੇ ਸ਼ਰੀਰ(ਰਹਿਸਯ)ਕੋ ਖੋਲ ਦੇਤੀਹੈ,ਜੈਸੇ ਰਤਿਕੋ ਚਾਹਤੀ ਹੁਈ,ਅਛੇ ਵਸਤ੍ਰੋਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਅਪਨੇ ਪਤਿਕੇ ਲਿਯੇ ਸਰੀਰਕੋ ਖੋਲ ਦੇਤੀਹੈ॥ "(ਰਿ. 10/71/4)

'ਕੀਤਾ ਪਸਾਉ ਏਕੋ ਕਵਾਉ। ਤਿਸ ਤੇ ਹੋਇ ਲਖ ਦਰੀਆਉ' ॥ 10 ॥

ਯਹਾਂ'ਅ'ਔਰ'ਓ',ਦੋਨੋਂ ਨਿਪਾਤੋਂਕਾ ਸਮੁਦਾਯ'ਔ' ਪਦਮ ਪੁਰਾਣਕੇ ਲਿਯੇ ਉਚਾਰਣ ਹੁਆਹੈ। 'ਪ੍ਰਸਾਰ'ਕਾ ਸਖਿਪਤ ਉਚਾਰਣ'ਪਸਾ'ਹੈ। ਜੈਸੇ ਵਾਤਯਾ:ਕਾ ਸਖਿਪਤ ਉਚਾਰਣ'ਵ੍ਰਾ:'(ਰਿਗ.8.2.6) ਵਾਕਕਾ ਵਿਪਰਯਯ ਉਚਾਰਣ'ਕਵਾ'ਹੈ, ਜੈਸੇ 'ਨਦ'ਕਾ ਵਿਪਯਯ ਉਚਾਰਣ 'ਦਨ' (ਰਿਗ.1.174.2) ਔਰ ਅਰਥ 'ਬਹੁ' (ਤੈ.ਉ.2.6) ਰੂਪੀ ਸੰਕਲਪ-ਨਾਮਕੀ ਵਾਣੀਹੈ। ਵਾਸਤਵਮੇਂ 'ਕਵਾ'(ਕਵਜਾ)ਕਾ ਅਰਥ ਸ਼ਕਤਿਹੈ ਔਰ ਯਹਾਂ ਉਸਸੇ ਸੰਕਲਪ ਸ਼ਕਤਿ ਅਭਿਪ੍ਰੇਤਹੈ। ਇਸੀ ਲਿਯੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਔਰ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾਮੇ'ਸੰਕਲਪ'ਨਾਮਕੀ'ਵਾਣੀ' ਅਨੁਵਾਦ ਨ ਕਰਕੇ 'ਸੰਕਲਪ ਸ਼ਕਤਿ' ਅਨੁਵਾਦ ਕਿਯਾ ਹੈ। ਪਾਰਸੀ-ਭਾਸ਼ਾ ਮੇਂ ਸਮੁਦ੍ਰਕਾ ਨਾਮ ਦਰਿਯਾ (ਦਰਯਾ)ਹੈ;ਯਹਾਂ ਦਰਿਆਸੇ 'ਦਰਿਆ-ਏ-ਆਬ' ਵਿਵਿਕਸ਼ਿਤ ਹੈ। ਪਾਰਸੀ ਭਾਸ਼ਾਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਰਿਆਏ-ਆਬ ਕਾ ਅਰਥ'ਆਕਾਸ਼'ਹੋਤਾਹੈ। ਆਕਾਸ਼:-ਦੋ ਭਾਗੋਂਮੇਂ ਵਿਭਕਤਹੈ। ਉਪਰਲੇ ਭਾਗਕੋ ਭੂਲੋਕ ਔਰ ਨਿਚਲੇ ਭਾਗਕੋ ਅੰਨਤਰਿਕਸ਼ਕਿ ਲੋਕ ਕਹਤੇਹੈ। ਸਮੁਦ੍ਰ ਦੋਨੋਂ ਕਾ ਸਾਝਾ ਨਾਮਹੈ। ਰਿਸ਼ੀ ਸ਼ੇਣਕੇ ਪੁਤ੍ਰ'ਦੇਵਾਪਿ'ਰਿਸ਼ੀਨੇ ਅਪਨੇ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਭੂਲੋਕ ਔਰ ਅੰਨਤਰਿਖਸ਼,ਦੋਨੋਂਕਿ ਲਿਯੇ ਸਮੁਦ੍ਰ ਸ਼ਬਦਕਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਿਯਾਹੈ;ਮੰਤ੍ਰ ਯਹਹੈ:-

ਅਰਥ:-ਦੇਵਤਾਵੋਂਕੀ ਅਛੀ ਮਤਿਕੋ,ਅਰਥਾਤ,ਅਨੁਕੂਲ-ਬੁਧਿਕੋ ਜਾਨਤਾ ਹੁਆ ਰਿਸ਼ੀ ਸ਼ੇਣ(ਪ੍ਰਤੀਪ)ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ ਦੇਵਾਪਿ ਰਿਸ਼ੀ,ਯਗਮੇਂ ਪਰੋਹਿਤ ਹੋਕਰ ਬੈਠਾ;ਔਰ ਵਹ ਉਪਰਲੇ ਸਮੁਦ੍ਰਸੇ ਵਰਸ਼ੋਕਾ ਨਿਰਮਲ ਪਾਨੀ ਨਿਚਲੇ ਸਮੁਦ੍ਰਕੀ ਔਰ ਲਾਯਾ" (ਰਿ. 10/98/5) ਭੂਮੀਕੇ ਸਮੁਦ੍ਰ(ਨਿਚਲੇ ਸਮੁਦ੍ਰ)ਕਾ ਪਾਨੀ ਸੂਰਯਕੀ ਕਿਰਣੋਂਕੇ ਦ੍ਵਾਰਾ ਭੂਲੋਕਮੇਂ ਜਾਕਰ ਇਕਠਾ ਹੋਤਾਹੈ ਔਰ ਵਹਾਸੇ ਅੰਨਤਰਿਖਸ਼ ਲੋਕਮੇਂ ਮੇਘ ਬਨ ਕਰ ਬਰਸਤਾਹੈ। ਇਸ ਲਿਯੇ ਭੂਲੋਕ ਔਰ ਅਨੰਤਰਿਖਸ਼ ਲੋਕ,ਦੋਨੋਕਾ ਸਾਝਾ ਨਾਮ ਸਮੁਦ੍ਰਹੈ। ਨਿਘੰਟੂ ਮੇਂ ਕੇਵਲ ਅਨੰਤਰਿਖਸ਼ ਲੋਕਕਾ ਨਾਮ ਸਾਮੁਦ੍ਰ ਪੜਾਹੈ(ਨਿ. 1, 3)। ਯਹਾਂ (ਜਪ ਸੰਹਿਤਾਕੇ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ)ਸਾਮੁਦ੍ਰਕੇ ਵਾਚੀ ਪਾਰਸੀ ਭਾਸ਼ਾਕੇ ਦਰਿਯਾ (ਦਰਿਯਾਏ ਆਬ) ਸ਼ਬਦਸੇ ਅਨੰਤ ਰਿਖਸ਼ ਲੋਕ ਔਰ ਭੂਲੋਕ,ਦੋਨੋ ਅਭਿਪ੍ਰੇਤ ਹੈਂ॥ 10॥

ਕੁਦਰਤਿ ਕਵਣ ਕਹਾ ਵੀਚਾਰੁ। ਵਾਰਿਆ ਨਾ ਜਾਵਾ ਏਕ ਵਾਰ' ॥ 11 ॥

ਵਾਲਾ ਕਾ ਉਚਾਰਣ,ਜਿਸਕਾ ਅਰਥ ਕੇਸ਼,ਅਥਵਾ,'ਰੋਮ'ਹੈ,ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਹੋਤਾਹੈ;ਏਕ 'ਵਾਲ',ਔਰ ਦੂਸਰਾ 'ਵਾਰ'। ਅਨੇਕ ਰਿਸ਼ੀਯੋਨੇ ਅਪਨੇ ਮੰਤ੍ਰੋਮੇਂ 'ਵਾਲ' ਕੀ ਜਗਹ 'ਵਾਰ' ਉਚਾਰਣ ਕਿਯਾ ਹੈ; ਉਨ ਮੇਂ ਸੇ ਅਜੀਗਰਤ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਸੁਨ-ਸੇਸ਼ ਰਿਸ਼ੀਕਾ ਉਚਾਰਣ ਮੰਤ੍ਰ ਯਹਹੈ:-

ਅਰਥ:-'ਘੋੜੇਕੀ ਨਾਈ 'ਵਾਲੋਂ"(ਕਿਰਣੋਂ)ਵਾਲੇ ਔਰ ਯਗੋਂਮੇਂ ਖੂਬ ਚਮਕਨੇ ਵਾਲੇ ਤੁਝ ਅਗਿਨਕੋ ਨਮਸਕਾਰ ਮੰਤ੍ਰੋਸੇ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕਰਤੇਹੈਂ॥ 1॥

ਆਪ ਮਹਾਮਹਿਮਾ ਵਾਲੇ ਕੇ ਏਕ ਵਾਲ-ਬਰਾਬਰ ਭੀ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਹੂੰ, ਅਰਥਾਤ ਆਪ ਸੁਮੇਰੂਹੈਂ,ਮੈਂ ਸੰਘਰਸ਼ਭੀ ਨਹੀਂਹੂੰ, ਏਸਾ ਕਹਿਨਾ ਯਹਾਂ 'ਏਕ ਵਾਰ' ਸੇ ਅਭਿਪ੍ਰੇਤਹੈ, ਏਕ ਬਾਰ ਕਹਿਨਾ ਅਭਿਪ੍ਰੇਤ ਨਹੀਂ॥ 11॥ 16॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨੰ.10. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਆਧੁਨਿਕ)

ਪ੍ਰਾਕਥਨ:- ਪਿਛੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮਨਨ-ਸ਼ੀਲ ਪੁਰਖ ਮੋਖ ਪਾਉਂਦੇ, ਆਪ ਤਰਦੇ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਪਉੜੀ 16 ਵਿਚ ਫੁਮਾਰਉਂਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਉਹਨਾਂਦਾ ਗੁਰੂ 'ਇਕ ਧਿਆਨਾਹੋ ਜਾਂਦਾਹੈ'; ਅਰਥਾਤ, ਸੁਣਕੇ, ਮੰਨਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਧਯਾਨ ਇਕ ਈਸ਼ੂਰ ਵਿਚ ਟਿਕ ਜਾਂਦਾਹੈ। ਧਯਾਨਹੀ ਪਰਮ ਟਿਕਾਉ ਵਿੱਚ ਜਾਕੇ ਸਮਾਧੀ ਕਹਿਲਾਉਂਦਾਹੈ।ਇਹ ਧਯਾਨ 'ਅਭਯਾਸਦਾ ਮੁਥਾਜ ਧਯਾਨ' 'ਪ੍ਰਯਤਨ ਮਈ ਨਿੱਧਯਾਸਨ'ਨਹੀਂ--ਪਰ 'ਪ੍ਰਪੱਕ ਧਯਾਨਹੈ' ਜੋ 'ਸਹਜ-ਸਮਾਧੀ'ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਿਰਯਤਨ ਲਗਾ ਰਹਿੰਦਾਹੈ। ਯਥਾ:-'ਗੁਰਮੁਖਿ ਲਾਗੈ ਸਹਿਜ ਧਿਆਨੁ॥' (ਸਿੱਧ ਗੋਸਟਿ-36)ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ'ਸਹਜ ਧਯਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਪੰਚ'ਪਦ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕੀਤਾਹੈ। ਇਸਤੋਂ ਮੁਹਰੇ ਪਹਿਲੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਵਿਚ ਜੋ ਉਪਾਉ ਆਦਿ ਆਏ ਹਨ,ਉਹਨਾਂਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਚਿਆਰਾਂਤੋਂ ਮੁਰਾਦਹੈ,ਯਥਾ:-1.ਸੁਣਨੇ ਵਾਲੇ, 2.ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ, 3. ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ, 4.ਹੁਕਮ ਰਜਾਈ ਟੁਰਨ ਵਾਲੇ, 5.ਮਨਿ ਰਖਿਐ ਭਾਉ;ਅਰਥਾਤ ਮਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜੋ ਪੰਜੇ ਉਪਾਉ ਕਰਕੇ ਸਚਿਆਰ ਹੋਗਏ ਹਨ,ਉਹਨਾਂਨੂੰ ਇਥੇ ਪੰਚ ਕਿਹਾਹੈ:-

"ਪੰਚਪਰਵਾਣ,ਪੰਚਪਰਧਾਨੁ॥ ਪੰਚੇ ਪਾਵਹਿ, ਦਰਗਹਿ ਮਾਨੁ ॥
ਪੰਚੇ ਸੋਹਹਿ, ਦਰਿ ਰਾਜਾਨੁ॥ ਪੰਚਾਕਾ ਗੁਰੁ ਏਕੁ, ਧਿਆਨੁ ॥"

ਅਰਥ:4.(ਇਨ੍ਹਾਂ) ਪੰਚਾਂ (ਸੰਤਾਂ)ਦਾ ਗੁਰੂ ਇਕ ਧਯਾਨ(ਹੋ ਜਾਂਦਾ)ਹੈ(ਭਾਵ ਇਹਕਿ ਉਹ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਜਪਦੇ ਈਸ਼ਵਰਦੇ ਧਯਾਨ ਵਿਚ ਪਰਪੱਕਹੋ ਜਾਂਦੇਹਨ)। 1. (ਐਸਾਹੋ ਜਾਣੇ ਨਾਲ ਏਹ) ਪੰਚ(ਜੀਉਂਦੇ ਜੀ ਹੀ ਈਸ਼ਵਰ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ)ਮਨਜ਼ੂਰਹੋ ਜਾਂਦੇਹਨ (ਇਧਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਓਹ)ਪੰਚ ਮੁਖੀਏ (ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ)ਹਨ। 2. (ਜਦੋਂ ਸ਼ਰੀਰ ਛੋਡਦੇ ਹਨ,ਤਾਂ ਸਾਈਂਦੀ) ਦਰਗਾਹ ਵਿਚਬੀ(ਏਹ)ਪੰਚ ਮਾਨ ਪਾਉਂਦੇਹਨ। 3. (ਐਸਾ ਕਿ ਉਸ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਰਿ=ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ (ਏਹ) ਪੰਚ ਰਾਜਿਆਂਦੀ ਨਿਆਈਂ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਵਯਾਖਯਾ:- ਇਸ ਪਉਂੜੀ ਦੀਆਂ ਉਪਰਲੀਆਂ ਚਾਰ ਤੁਕਾਂ ਵਿਚ ਸੁਣਨ,ਮੰਨਨ,ਗਯਾਨ ਆਦਿ ਵਾਲੇ ਮੋਖ ਦੁਆਰਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਗੁਰ ਸਿਖਨੂੰ'ਪੰਚ'ਪਦ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕੀਤਾਹੈ। ਵੇਦਾਂਤ ਪਰਿਭਾਖਾ ਵਿਚ ਕਹਿਣਗੇ, ਕਿ ਇਹ ਪੰਚ ਸ਼ਵਣ, ਮਨਨ, ਨਿੱਧਯਾਸਨ ਕਰਕੇ ਸਾਧਯਾਤਕਾਰਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪੁਰਖਹਨ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀਦੇ ਸ੍ਰਵਣ, ਮਨਨ ਤੇ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰਕ ਸ਼ਵਣ ਮਨਨ ਆਦਿ ਵਿਚ ਫਰਕਹੈ। ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਸ੍ਰਵਣ, ਮਨਨ ਵੀਚਾਰਦਾ ਪ੍ਰਯਤਨਹੈ; ਗੁਰੂ ਜੀਦਾ ਸ੍ਰਵਣ ਮਨਨ, ਜੋ ਏਥੇ ਆਇਆਹੈ, ਸੋ ਨਾਮਦਾ ਸ੍ਰਵਣ, ਮਨਨਤੇ ਨਿਧਯਾਸਨਹੈ,ਨਾਮ ਵਿਹੂਣੀ ਵੀਚਾਰ ਮਾਤ੍ਰਦਾ ਨਹੀਂ,ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਮਤੋਂ ਬਿਨਾ ਸਾਧਯਾਤਕਾਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ 439। ਯਥਾ:- "ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਨਾ ਹੀ ਦਰਿ ਢੋਈ॥ ਨਾਮ ਬਿਹੂਨਾ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੋਈ॥(992:8) ਪੁਨਾ:-ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਪਾਵਹਿ ਮੋਖ ਦੁਆਰੁ॥"(941:15) ਵੀਚਾਰਨੇ ਤਾਂ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸਦੇ ਨਾਲ ਆਪੇ ਟੁਰੇ ਰਹਿਣਾਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਭਿਆਸੀ ਕੋਈ ਨਿਰਜਿੰਦ ਯੰਤ੍ਰ ਨਹੀਂਹੈ, ਉਹਤਾਂ ਸਜੀਵਹੈ, ਸਬੁਧਿਹੈ, ਤੇ ਮਨੀਖਾ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖਹੈ। ਵੀਚਾਰ ਨੇਹੀ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਗੁਰੂਕੀ ਸ਼ਰਣ ਆਂਦਾ ਸੀ ਤੇਨਾਮ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕਰਵਾਈਸੀ ਤੇ ਨਾਮਦੇ ਸ੍ਰਵਣ,ਮਨਨਦੇ ਰਸਤੇ ਪਾਇਆਸੀ।ਮੁੱਖਤਾ ਨਾਮ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਭਿਆਸਦੀਹੈ, ਵੀਚਾਰਨੇ ਨਾਲ ਸਹਾਈ ਰਹਿਣਾਹੀਹੈ।[43] ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਜਦੋਂ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਵਿਚ ਤ੍ਰੈ "ਪਦਾਰਥ" ਗਿਣੇ ਨਾਮ, ਸਤਿ, ਸੰਤੋਖ--ਤਾਂ'ਵੀਚਾਰ'ਸੁਤੇ ਹੀ ਨਾਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਥਨ ਵਿਚ ਆ ਗਈ- 'ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਵੀਚਾਰੋ॥' ਮੁੱਖ ਨਾਮਹੈ ਜਿਸਦੇ ਅਭਿਆਸਨੇ'ਵੀਚਾਰਨੂੰ ਸਫਲਤਾਤੇ ਅਪੜਾਉਣਾਹੈ'। ਅਸਫਲ ਵੀਚਾਰ ਤਾਂ ਵੀਚ-ਗਿਆਨੀਆਂ ਤੇ ਕੋਰੜ ਪੰਡਿਤਾਂ ਪਾਸ ਲੋੜ ਤੋਂ ਬੀ ਵਧੀਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਵੀਚ ਗਿਆਨੀ ਬਨਾਉਣੇਦਾ ਨਹੀਂ--ਪਰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬਨਾਉਣੇਦਾਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਵੇਰਵਾ"ਸਿਧ ਗੋਸਿਟ" ਵਿਚ ਕੀਤਾਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਏਥੇ 'ਪੰਚ'ਕਿਹਾਹੈ। ਨਿਰੀ ਵੀਚਾਰ ਹਉਮੈਦੀ ਮੈਲਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕੱਟਦੀ,ਨਾਹੀ ਮਨਦਾ ਵਿਖਯੇਪ ਦੂਰ ਹੋਕੇ ਬ੍ਰਿਤੀਆਂ ਟਿਕਾਉ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ:-ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਜਗੁ ਰੋਗਿ ਬਿਆਪਿਆ ਦੁਬਿਧਾ ਡੁਬਿ ਡੁਬਿ ਮਰੀਐ"(1125;10) ਪੁਨਾ:"ਨਾਮੇ ਰਾਤੇ ਹਉਮੈ ਜਾਇ"(941;15); ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਹਉ ਨਿਖਰਕੇ,ਆਪਾ ਧਯਾਨ ਵਿਚ ਜੁੜਕੇ,ਸਾਈਂ ਵਿਚ ਸਮਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾਸੀ;ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਨਾਮਦੀ ਮੁੱਖਤਾ ਸ਼ਰਵਣ,ਮਨਨ ਵਿਚ ਬੀ ਰੱਖੀਹੈ,ਤੇ ਨਾਮ ਦੁਆਰਾ ਅੱਪੜੇਨੂੰ 'ਪੰਚ' ਆਖਕੇ ਉਸਨੂੰ ਸਦਾ ਸਹਜ ਧਿਆਨੀ ਆਖਿਆਹੈ ॥

ਨਿਰੁਕਤ: ਪੰਚ, ਦੇਖੋ ਇਸੇ ਨਿਰੁਕਤਦੇ ਅੰਤਤੇ। ਪਰਵਾਨ-(ਸੰਸ:ਪ੍ਰਮਾਣ).1.ਸਬੂਤ ਹੋਈ ਹੋਈ ਬਾਤ।ਸਬੂਤ॥ 2.ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ,ਮਨਜੂਰ ਹੋਏ॥ ਪਰਧਾਨ-(ਸੰਸ:ਪ੍ਰਧਾਨ) ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ, ਮੁਖੀਆ॥ 2. ਮੰਤ੍ਰੀ। ਦਰਗਹਿ- (ਫਾ:ਦਰਗਾਹ) ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ॥ ਰਾਜਾਨੁ; (ਰਾਜਾ+ਅਨੁ) ਰਾਜਾ=ਰਾਜ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ। ਅਨ-ਵਾਚੂ,ਨਯਾਈਂ)ਰਾਜਾ ਵਰਗੇ। ਰਾਜਿਆਂਦੀ ਨਿਆਈਂ। ਭਗਤ ਰਾਜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ:-"ਨਾਨਕ ਹੋਰਿ ਪਤਿਸਾਹੀਆ ਕੂੜੀਆਂ ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਪਾਤਸਾਹ॥" (1413;16); ਪੁਨਾ:-"ਪ੍ਰਭ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਸਿ ਸਰਬਕੇ ਰਾਜੇ"(226;6):ਤਥਾ:"ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਭਗਤ ਜਨਾ ਕਉ ਦਿਤੀਅਨੁ,ਸਿਰਿ ਛਤੁ ਸਚਾ ਹਰਿ ਬਣਾਇ"(590;7 ਇਹ 10 ਗੁਰੂਜੀ

---

43. ਟਿੱਪਣੀਕਰਤਾ:-ਓ. ਇਸ ਪਉੜੀਦਾ ਅਰਥ"ਗਰੁਗਮ"ਪੜੇ ਬੁੱਦਿਮਾਨ,ਵਿਦਵਾਨ, ਗਿਆਨੀਆਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ--ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਆਮ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸੰਗਤਾਂਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਰਥ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾਹੈ।ਓਨ੍ਹਾਂ"ਨਾਮ"ਪੜ੍ਹੇ, ਸਿਮਰਨ ਬਾਣੀ ਅਰਥ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾਂ "ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ"ਨੂੰ ਸੁਣੀਐ (ਸ਼੍ਰਵਣ), ਮਨਿਐ (ਮਨਨ), ਮਨਕੀਤਾ ਭਾਉ (ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ)ਤੇ ਉੱਪਰ ਪਦਵੀ ਦਿਤੀਹੈ।ਪਰ ਅਗਲੀ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀਦੀ ਤੁਕਾਂ ਉਤੇ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ: ਪੰ.491:1. ਮ:3 "ਰਾਮਰਾਮ ਸਭੁ ਕੋ ਕਹੈ, ਕਹਿਐ ਰਾਮੁ ਨ ਹੋਇ ॥ ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ ਰਾਮੁ ਮਨਿ ਵਸੈ,ਤਾ ਫਲੁ ਪਾਵੈ ਕੋਇ॥1"ਅਤੇ; ਪੰ.565:16. ਮ:3"ਮੁਖਹੁ ਹਰਿਹਰਿ ਸਭੁਕੋ ਕਰੈ, ਵਿਰਲੈ ਹਿਰਦੈ ਵਸਾਇਆ ॥ ਨਾਨਕ ਜਿਨਕੈ ਹਿਰਦੈ ਵਸਿਆ, ਮੋਖ ਮੁਕਤਿ ਤਿਨ" ਪਾਇਆ॥8॥2"ਸੋ ਬਿਨਾ "ਨਾਮ"ਅਰਥ ਸ਼ਮਝੇ-ਅੰਧ ਵਿਸ਼੍ਵਾਸ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਮੈਨੇ ਰਖਦਾਹੈ ? ਕਦੀ ਨਹੀਂ! ਪਿੱਛੇ ਪਉੜੀ 5'ਚ ਉਪਦੇਸ ਸੀ"ਗਾਵੀਐ, ਸੁਣੀਐ, ਮਨਿ, ਰਖੀਐ ਭਾਉ ॥ ਦੁਖੁ ਪਰਹਰਿ: ਸੁਖੁ ਘਰਿਲੈ ਜਾਇ"ਭਾਵਾਰਥ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਂਮ (ਸ਼ਬਦ) ਗਾਵੇ (ਪੜੇ) ਸੁਣੇ,ਮਨ (ਮਨਨ) ਕਰੇ;ਅੰਤ'ਚ'ਮਨ ਰਖੀਐ ਭਾਉ'(ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ) ਅਨੁਭਵ ਕਰੇ ਤਾਂਹੀ ਫਲ ਮਿਲੇ-ਨਹੀਂ ਕੋਈ'ਫਲ'ਨਹੀ.ਅ.ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਇਹ ਵਿਧਾਨ ਸਮਝੇਹੀ ਨਹੀਂ,ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ"ਨਾਮ' ਸ਼੍ਰਵਣ,ਮਨਨ,ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ(ਭਾਵਾਰਥ)"ਸਮਝ ਕਾਰਣ "ਅਨਭਉ' ਲਕਸ਼ਤੇ ਪਹੁੰਚੇਗਾ--ਨਹੀ ਤੋਤੇ ਤਰਾਂ ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਹਕੇ 'ਮੁਕਤ ਲਕਸ਼ ਕਦੇਵੀ ਨਹੀਂ ਪਾਵੇਗਾ'ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁ ਸਿਖਿਆ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਿਚਾਰੋ:"ਅਨਭਉ ਅਚਰਜ ਰੂਪੁ ਪ੍ਰਭ ਪੇਖਿਆ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਛੋਡਿ ਨ ਕਤਹੂ ਜਾਇਆ ਥਾ ॥1॥ ਮਾਨਕੁ ਪਾਇਓ ਰੇ ਪਾਇਓ! ਹਰਿ ਪੂਰਾ ਪਾਇਆ ਥਾ ॥ ਮੋਲਿ ਅਮੋਲੁ ਨ ਪਾਇਆ ਜਾਈ, ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਗੁਰੂ ਦਿਵਾਇਆ ਥਾ॥1"

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਛਾਂਟ"ਬਰਦਾਨ ਸ਼ਬਦ"ਰਾਜ ਪਟਿਆਲੇਦੇ ਬਜੁਰਗ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ:ਬਾਬਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘਾਂਨੂੰ ਦਮਦਮੇ ਬਿਸਾਖੀ 1706'ਚ ਬਖਸ਼ਿਆ):ਦਰਗਹੇ ਮਾਨ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ,ਯਥਾ:- "ਧੰਨੁ,ਧੰਨੁ ਸਾਬਾਸਿ ਕਹੈ ਪ੍ਰਭੁ ਜਨਕਉ ਜਨ ਨਾਨਕ ਮੇਲਿ ਲਏ ਗਲਿ ਲਾਈ"(493;16)॥

(ਅ)'ਦਰਿ ਰਾਜਾਨੁ'ਦਾ ਐਉਂ ਅਰਥਬੀ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ:- ਰਾਜਿਆਂਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਮਾਨ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਪਉੜੀ 34 ਪੜ੍ਹਕੇ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਕਿ,'ਦਰਿ'ਦਾ ਭਾਵ'ਪਰਮੇ ਸ਼ਰਦਾ ਦਰ' ਹੈ ਜਿਥੇ ਪਰਵਾਨ ਹੋਏ ਪੰਚ ਸ਼ੋਭਦੇ ਹਨ। ਯਥਾ:-"ਸਚਾ ਆਪਿ ਸਚਾ ਦਰਬਾਰੁ॥ ਤਿਥੈ ਸੋਹਨਿ ਪੰਚ ਪਰਵਾਣੁ॥"(7:13)

ਧਿਆਨੁ- (ਸੰਸ:ਧਯਾਨ) ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਦੀ ਬ੍ਰਿਤੀਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਇਕਪਾਸੇ ਲਗੇ ਚਲੇ ਜਾਣਾ। ਬ੍ਰਿਤੀਦੀ ਏਕਾਗ੍ਰਤਾ; ਸੁਰਤਦਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰੀ ਲਗਾਉ।ਪੰਚ-(ਸੰਸ:ਪਵਚ,ਪੰਚ.ਧਾਤੂਹੈਪਚਿ=ਫੈਲਾਉਣਾ) ਹੱਥ ਜਦ ਫੈਲਾਈਏ ਤਾਂ ਪੰਜ ਉਂਗਲਾਂ ਦਿੱਸਦੀਆਂ ਹਨ। ਏਥੋਂ ਪੰਚ ਪਦ ਪੰਜ ਦਾ ਲਖਾਇਕ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਫੇਰ ਇਸਦਾ ਅਰਥ ਹੀ ਪੰਜ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਹਿਲੀ ਜਾਂਗਲੀ ਦਸ਼ਾ ਵਿਚ ਗੇਣਤੀ ਪੰਜਦੀ ਪੰਜ ਉਗਲਾਤੋਂ ਹੀ ਗਿਣਦੇ ਹੋਣਗੇ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਦਾ ਅੰਗ ਅੰਗਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨਹੋ ਗਿਆ। ਜਦ ਬਿਰਾਦਰੀਆਂ ਵਿਚ ਫੈਸਲੇ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਖੀਏ ਥਾਪਦੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਪੰਜ; ਐਉਂ ਪੰਚ ਪਦ ਵਿਚ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟਤਾ ਦਾ ਭਾਵ ਆ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਿੰਡਦੇ ਚੌਧਰੀਨੂੰ ਹੁਣ ਤੋੜੀ ਪੈਂਚ ਤੇ ਪੰਚ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸਦੇ ਅਰਥ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਮੁਖੀਆ ਤੇਅੰਤ'ਸੰਤ'ਹੋ ਗਏ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਆਇਆਹੈ:'ਪੰਚਮਿ ਪੰਚ ਪ੍ਰਧਾਨਤੇ ਜਿਹ ਜਾਨਿਓ ਪਰਪੰਚੁ"(ਸੰਸਾਰ:297:15) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਰਪੰਚ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲਿਆਹੈ (ਕਿ ਇਹ ਸਦਾ ਇਕ ਰਸ ਨਹੀਂ)ਉਹ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਨ,ਉਹ ਪੰਚ('ਸੰਤ' ਕਹੀਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼) ਪੰਜਵੀਂ (ਬ੍ਰਿਤਦਾਹੈ)। ਪੰਚ ਪਦਦਾ ਏਥੇ ਅਰਥ ਸੰਤ,ਯਾ ਗੁਰਮੁਖਹੈ;ਇਹ ਜਪੁਜੀਦੀ ਪਉੜੀ 34 ਤੋਂਬੀ ਸਹੀਹੋ ਜਾਂਦਾਹੈ ਜਿੱਥੇ ਫੁਰਮਾਇਆਹੈ:"ਸਚਾ ਆਪਿ ਸਚਾ ਦਰਬਾਰੁ॥ ਤਿਥੈ ਸੋਹਨਿ ਪੰਚ ਪਰਵਾਣੁ"(7:14) ਜੇ ਇਹ ਭਾਵ ਲਈਏ ਕਿ ਪੰਚਦਾ ਅਰਥ ਏਥੇ ਪੰਚਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹੀਹੈ, ਤੇ ਓਹ ਪੰਜ ਇਸ ਪਉੜੀਤੋਂ ਪਹਿਲੋਂ ਆ ਚੁੱਕੇ ਹਨ--ਤਦ ਬੀ ਭਾਵ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦਾ ਹੀ ਰਹੇਗਾ। ਓਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜ ਗੁਣਾਂਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿਛੇ ਜ਼ਿਕਰ ਆ ਚੁਕਾਹੈ,ਧਾਰਨੀ ਹੋਣਗੇ:-

1. ਨਾ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਨ ਦੇ (ਪਉ: 4-11) 2. ਨਾਮ ਮਨਨ ਕਰਨ ਦੇ (ਪਉ: 12, 15) ਪਾਉੜੀ 4-5 ਵਿਚ 'ਸਚਾ ਨਾਉ' ਤੇ 'ਸੋ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ' ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜਾਉਣ।
3. ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਯਾ ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਜੋ ਪਉੜੀ 4 ਵਿਚ, 'ਵਡਿਆਈ ਵੀਚਾਰੁ' ਤੇ ਪਉੜੀ 5 ਵਿਚ, 'ਗਾਵੀਐ' ਕਰਕੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ।
4. ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਜੋ ਪਉੜੀ 1 ਵਿਚ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ।
5. ਪੰਜਵਾਂ ਗੁਣ ਹੈ ਪ੍ਰੇਮ, ਜੋ 'ਨਾਮ ਦੇ' ਤੇ 'ਵਡਿਆਈ ਦੇ' ਗਾਵਨ ਤੇ ਸੁਣਨ ਨਾਲ ਮਨ ਵਿਚ ਧਾਰੀ ਰਖਣਾ ਹੈ। 'ਗਾਵੀਐ ਸੁਣੀਐ ਮਨਿ ਰਖੀਐ ਭਾਉ'॥ ਪਉੜੀ 5 ਵਿਚ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ। ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰੇਗਾ ਉਹ ਸੰਤ ਯਾ ਗੁਰਮੁਖ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਤੇ 'ਪੰਚ' ਦਾ ਅਰਥ ਉਹੋ 'ਸੰਤ' ਹੀ ਸਹੀ ਰਿਹਾ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪੰਚ ਸ਼ਬਦ ਅਨੇਕਾਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਸੰਖਯਾ ਵਾਚਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਨ ਹੈ,ਜੈਸੇ ਪੰਚ ਤੱਤ,ਪੰਚ ਇੰਦ੍ਰੈ,ਪੰਚ ਗਯਾਨ ਇੰਦ੍ਰੈ, ਪੰਚ ਸ਼ਬਦ,ਪੰਚ ਬਿਕਾਰ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਈ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਵਿਦਵਤਾ ਪੰਚ ਪਦ ਦੀਆਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਈ ਗੈਣਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਢੁਕਾਉਣ ਵਲ ਗਈ ਹੈ; ਨਮੂਨੇ ਮਾਤ੍ਰ ਇਹ ਹਨ:-

(1) ਸਭਤੋਂ ਪੁਰਾਤਣ ਮਿਲੇ ਟੀਕੇ ਵਿਚ"ਪੰਜ ਤਤ"ਅਰਥ ਕੀਤਾਹੈ,ਯਥਾ:-'ਪੰਚ ਜਿਹੈਂ ਸੇ ਕਵਨ ਹਹਿਂ? ਪ੍ਰਿਥੀ, ਅਪ, ਤੇਜ, ਬਾਇ, ਅਕਾਸੁ। ਏਈ ਪੰਚ ਤਤ ਹਹਿਂ,ਸੁ ਏਈ ਪੰਚ ਪਰਵਾਨੁ ਹਹਿਂ। ਏਈ ਪੰਚੇ ਪਾਵਹਿ ਦਰਗਹਿ ਮਾਨੁ। ਏਈ ਪੰਚੇ ਸੋਹਹਿ ਦਰਿ ਰਾਜਾਨੁ। ਰਾਜੇ ਰਾਮ ਕੇ ਦਰਗਹ ਮਹ ਏਈ ਸੋਭ ਪਾਵਤਹੈਂ। ਪੰਚਾ ਕਾ ਗੁਰੁ ਏਕੁ ਧਿਆਨੁ। ਜਬ ਏਈ ਏਕ ਮਨਿ ਰਾਜੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਕਾ ਧਿਆਨ ਕਹਹਿਂ,ਤਬ ਏਈ ਪਰਵਾਨ ਹੋਇਂ। ਪੰਜ ਤਤ ਕਿਵੇ ਪਰਵਾਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਆਦਿਕ ਹਨ ਇਸਨੇ ਵੇਰਵਾ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ।

(2) ਇਕ ਹੋਰ ਵਿਦਵਾਨ ਨੇ ਐਉਂ ਵੇਰਵਾ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹਿਆ ਹੈ:- ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ:- ਪੰਚ ਤਤ (ਜਲ, ਤੇਜ, ਵਾਇ, ਪ੍ਰਿਥਵੀ, ਅਕਾਸ਼) ਹੀ ਪਰਵਾਣਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੰਚੀਕ੍ਰਿਤ ਹੋਣ ਨਾਲ ਦੇਹਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੋਈਹੈ। ਪੰਚ ਪਰਧਾਨ- ਪੰਜ ਹੀ ਮਾਯਕ ਰੂਪ ਹਨ। (ਪ੍ਰਧਾਨ-ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ) ਜੋ ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਕਰਕੇ ਵਿਖਯ ਹੁੰਦੇ ਹਨ:-ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ਼, ਰੂਪ, ਰਸ, ਗੰਧਿ। ਪੰਚੇ ਪਾਵਹਿ ਦਰਗਹਿ ਮਾਨੁ॥ ਪੰਜੇ (ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੋ ਉਪਰ ਕਹੇ ਹਨ) ਮਨ ਵਿਚ ਹੀ ਗ੍ਰਹਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਆਤਮਾ ਕੀ ਦਰਗਾਹ ਮਨਹੈ,ਮਨ ਵਿਚ ਮਾਨ ਪਾਉਣ ਦਾ ਅਰਥਹੈ ਮਨ ਵਿਚ ਗ੍ਰਹਣ ਹੋਣਾ। ਜੈਸੇ ਵਾਕ ਹੈ:-"ਤਨ ਮਹਿ ਮਨੂਆ ਮਨ ਮਹਿ ਸਾਚਾ"॥

ਪੰਚੇ ਸੋਹਹਿ ਦਰਿ ਰਾਜਾਨੁ॥

ਰਾਜੇ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਪੰਜੇ ਸੋਭਦੇ ਹਨ। ਰਾਜਾ ਆਤਮ ਦੇਵਹੈ, ਦ੍ਵਾਰ ਉਸਦੇ ਪੰਜ ਹਨ:- ਤਵਚਾ, ਰਸਨਾ, ਅੱਖਾਂ, ਨੱਕ, ਕੰਨ ਆਦਿ। ਯਾ ਰਾਜਾਨ= ਈਸ਼ਵਰ ਰੂਪੀ ਰਾਜਾਦੇ ਦ੍ਵਾਰੇ ਹੋਕੇ ਪੰਜੇ ਇੰਦ੍ਰੇ ਸ਼ੋਭ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪੰਚਾਕਾ ਗੁਰੁ ਏਕੁ ਧਿਆਨੁ॥

ਪੰਚਾਂ ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਦਾ ਗੁਰੂ(=ਗਯਾਨ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਆਤਮ ਦੇਵਹੈ)ਉਹ ਆਪਣੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਸਦਾਸਥਿਤਹੈ ਯਥਾ"ਦੇਹੀ ਨਗਰੀ ਊਤਮ ਥਾਨਾ॥ ਪੰਚ ਲੋਕ ਵਸਹਿ ਪਰਧਾਨਾ॥ ਊਪਰਿ ਏਕੰਕਾਰ ਨਿਰਾਲਮੁ ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਲਗਾਇਆ"॥

ਭਾਵੇਹ ਕਿ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਇਸਥਿਤ ਤੇ ਬਾਕੀ ਖੇਲ ਪੰਜਾਂ ਤਤਾਂ ਦਾ ਸਮਝਣਾ ਇਸ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਲਈ ਇਹ ਪਉੜੀਹੈ।

(3) ਇਕ ਹੋਰ ਸਜਣ ਜੀ ਕੁਛ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਹਨ:- ਪੰਚ ਤਤਾਂ ਕਰਕੇ ਤਨ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੈ, ਪੰਚ ਗਯਾਨ ਇੰਦ੍ਰੈ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਪਰਧਾਨ(ਮੁੱਖ)ਹਨ,ਪੰਚ: ਸਤਿ ਸੰਤੋਖ ਆਦਿ ਗੁਣ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਮਾਨ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ ਇਨ੍ਹਾਂਦੇ ਧਾਰਨੀ ਮਾਨ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪੰਚ ਸਬਦ ਰਾਜਾਨ(ਸਭਦੇ ਰਾਜਾ)ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਦਸਮ-ਦੁਆਰ ਪਰ ਸ਼ੋਭਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਦਾ ਗੁਰੁ ਧਿਆਨਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

(4) ਇਕ ਵਯਾਖਯਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਹੈ:- ਪ੍ਰਪੰਚ ਨੂੰ ਜੋ ਰਚੇ,ਸੋ 'ਪੰਚ' ਬ੍ਰਹਮ। ਸੋ ਪੰਚਦਾ ਬ੍ਰਹਮ ਅਰਥ ਕਰਕੇ ਐਉਂ ਘਟਾਇਆਹੈ:- (ਪੰਚ=) ਬ੍ਰਹਮ ਪਰਵਾਣ (ਪਰਮਾਣ=ਪਰਮ+ਅਣੁ) ਪਰਮ ਅਣੁ ਹੈ ਭਾਵ ਅਤਿ ਸੂਖਮ ਹੈ (ਜਿਸਤੋ ਵੱਧ ਸੂਖਮ ਕੋਈ ਨਹੀਂ)ਬ੍ਰਹਮਹੀ ਸਭਤੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਡਾਹੈ। ਯਥਾ:-'ਸੂਖਮ ਤੇ ਸੂਖਮ ਕਰਿ ਚੀਨੇ ਬ੍ਰਿਧਨ ਬ੍ਰਿਧ ਬਤਾਏ' ॥ ਪੰਚ(=ਬ੍ਰਹਮ)ਇੰਦ੍ਰੀਆਂਦੇ ਦਰਤੇ ਹੋਕੇ(ਗੇਯ ਦਾ)ਗਯਾਨ ਪਾਉਂਦਾਹੈ। (ਦਰ=ਰਸਤੇ); ਗਹ=ਗੇਯ; ਮਾਨ=ਗਯਾਨ; (ਪੰਚ=)ਬ੍ਰਹਮ (ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੇ) ਦਰ ਰਾਜਾ ਹੋਕੇ ਸ਼ੋਭ ਰਿਹਾਹੈ। ਭਾਵ ਸਭਨੂੰ ਚੇਤਨਾ ਸੱਤਾ ਦਾਨ ਕਰ ਰਿਹਾਹੈ।

(5) ਪੰਚ ਪਦ ਦੇ ਇਕ ਅਰਥ ('ਸੰਤ' ਲਾਕੇ ਦੂਜੇ'ਪੰਚ'ਦਾ ਅਰਥ ਬੰਦਗੀ ਵਿਚੋਂ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ:- ਪੰਚ ਅਰਥਾਤ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਪਰਵਾਣ ਕੀਤੇ ਹਨ ਪੰਜ:- ਸਤਿ, ਸੰਤੋਖ, ਦਇਆ, ਧਰਮ, ਧੀਰਜ। ਪੰਚ ਅਰਥਾਤ ਸੰਤ, ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ ਹੰਕਾਰ ਦੇ ਮਾਰਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਨ। ਪੰਚ ਅਰਥਾਤ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ,ਸਪਰਸ਼,ਰੂਪ,ਰਸ,ਗੰਧਿ ਪੰਜਾਂ ਨੂੰ ਕੀਲਿਆ ਹੈ, ਓਹ ਦਰਗਾਹੇ ਮਾਨ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਜੋ ਗੁਣ ਹਨ ਧੀਰਜ ਆਦਿ,ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਏਹ ਧਾਰੇ ਹਨ;ਓਹ ਰਾਜਾ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ)ਦੇ ਦਰ ਸ਼ੋਭਦੇਹਨ। ਪੰਚ=ਸੰਤਾਂਦਾ ਧਿਆਨ ਇਕ ਗੁਰ=ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿਚ ਜੁੜ ਰਿਹਾਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਰ ਵੀ ਅਰਥ ਢੁਕਾਉਣ ਦਾ ਜਤਨ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾਹੈ।

ਪ੍ਰਾਕਥਨ- ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਇਐ, ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਦ'ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ'ਦਾ ਉੱਤਰ ਦੇਕੇ, ਕਿਵੇਂ ਇਹ ਸਚਯਾਰਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇ, ਤੇ ਹੁਕਮ ਕੀਕੂ ਮਨੀਯੇ? ਇਸਦੇ ਸਾਧਨ ਤੇ ਫਲ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤਕ ਸੁੱਕੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਇਹ ਵਿਸ਼ਯ ਮੁਕਾਕੇ ਉਸਦੇ ਦੂਜੇ ਪੱਖ ਨੂੰ ਆਰੰਭ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਤਕ ਦਾ ਪੱਖ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਅੰਤਰ-ਆਤਮੇ ਲਿਵ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਗੇ? ਵਡਿਆਈ ਵੀਚਾਰ, ਗੁਣ ਗਾਇਨ, ਨਾਮ ਸ੍ਰਵਣ, ਨਾਮ ਧਾਰਨ, ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਵਿਚ ਦਰਸਾਏ ਸਨ। ਜੋ ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਸਾਧਨ ਸਨ,ਹੁਣ ਤਕਦੇ ਦੱਸੇ ਸਾਧਨਾਂਨੂੰ 'ਪਰਮਾਤਮ ਯੋਗ'ਦੇ 'ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ'ਪੱਖ ਦੇ ਸਾਧਨ ਕਹਿ ਲਓ। ਹੁਣ 'ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ'ਤ੍ਰੀਕੇ ਨਾਲ ਬੀ ਇਹ ਲਿਵ ਕੀਕੂੰ ਲਗੀ ਰਹੇ? ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਦਾ ਭਾਵ ਕੀਕੂੰ ਬਾਹਰੋਂ ਬੀ ਜਾਗੇ? ਦੱਸਣ ਲਗੇ ਹਨ। ਬਾਹਰ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਜਿਸਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਲਿਖਿਆਹੈ,ਇਹ ਅਪਣੇ ਵਿਚ ਰਾਗ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਿਤੀਆਂਨੂੰ ਅਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਦਾਹੈ; ਯਾ ਦ੍ਵੈਖ ਉਤਪਤ ਕਰਕੇ ਅੰਦਰੋਂ ਉਖੇੜ ਕੇ ਬਾਹਰ ਮੁਖੀ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਕੀਕੂੰ ਦ੍ਰਿਸਟਮਾਨ ਅਰਥਾਤ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਸਮਾਨਬੀ ਅੰਤਰ ਮੁਖਦਾ ਹੀ ਅਸਰ ਪਾਉਣ ਤੇ ਖਿੰਡਾਉ,ਯਾ ਵਿਖਯੇਪ ਨਾ ਪਵੇ,ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ 'ਨਾਮ-ਯੋਗ' ਅਪਣੇ ਰੰਗ ਅੰਤਰ-ਮੁਖ ਟਿਕਿਆ ਰਹੇ,ਤੇ ਹੁਕਮ ਰਜਾਈ ਟੁਰਨੇ ਦੀ ਸੰਥਾ ਹੀ ਪੜ੍ਹੀਦੀ ਰਹੇ, ਰਾਗ ਦ੍ਵੈਖਦਾ ਅਸਰ ਨਾ ਲੈਣਾ, ਕੁਦਰਤਤੋਂ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਦਾ ਅਸਰ ਲੈਣਾ, ਇਹ ਵਿਸਮਾਦਹੈ। ਇਹ ਵਿਸ਼ਯ ਹੁਣ ਦੱਸਣ ਲੱਗੇ ਹਨ:-

ਜੇ ਕੋ ਕਹੈ ਕਰੈ ਵੀਚਾਰੁ॥ ਕਰਤੇ ਕੈ ਕਰਣੈ ਨਾਹੀ ਸੁਮਾਰੁ॥

ਅਰਥ:-(ਇਹ ਤਾਂ ਰਿਹਾ ਕਰਤਾ ਕਾਦਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਯ, ਹੁਣ) ਜੇ ਕੋਈ (ਕਰਤੇ ਦੇ ਕਰਨਿਆਂ,ਅਰਥਾਤ ਕੁਦਰਤਦਾ ਹਿਸਾਬ ਪੁਛੇ,ਯਾ)ਕਹੇ,ਤਾਂ(ਉਹ ਆਪ,ਯਾ,ਸੁਣਨ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਵਾਲਾ)ਵੀਚਾਰ ਕਰੇ(ਕਿ)ਕਰਤੇ ਦੇ ਕਰਣਿਆਂ ਦਾ ਤਾਂ ਹਿਸਾਬ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। (ਜਿਵੇਂ 'ਕੁਦਰਤ ਦਾ,ਯਾ 'ਕਰਨਿਆ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਧਰਤੀ ਹੈ,ਇਸਦੇ ਹੇਠਾਂ 'ਬੈਲਦਹੈ',ਕੋਈ ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ,ਕੱਛੂ,ਤੇ ਸੂਰ ਆਦਿਕ ਹੇਠਾਂ ਦੱਸਦੇ ਹਨ,ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ,ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਹਡ ਚੰਮ,ਯਾ ਮਿੱਟੀ ਪੱਥਰ ਦਾ ਬੈਲਦ ਨਹੀਂ,ਰਚਨਾਨੂੰ ਕਾਯਮ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ) 'ਬੈਲਦ'ਧਰਮ(=ਕਰਤਾਰਦਾ ਬੱਧਾ ਕਾਨੂੰਨ,ਯਾ ਨੇਮ)ਹੈ,(ਜੋ ਉਸਦੀ)ਦਇਆਤੋਂ ਉਪਜਿਆਹੈ; ਜਿਸ(ਧਰਮ) ਨੇ(ਕਿ ਹਰ ਪਦਾਰਥਨੂੰ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿਚ ਬੱਝੇ ਰਹਿਣ ਦਾ)ਸੰਤੋਖ(ਦੇਕੇ ਜਗਤਦਾ)ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਥਾਪਨ ਕਰ ਰਖਿਆਹੈ ਜੇ ਕੋਈ(ਐਉਂ)ਬੁੱਝ ਲਵੇ,ਤਾਂ ਉਹ ਸਚਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਪਰ ਜੇ ਕੋਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀਚਾਰ ਨਾ ਕਰੇ,ਤਾਂ ਦੱਸੇ ਕਿ ਸਰੀਰ ਵਾਲੇ)ਬਲਦ ਉੱਤੇ ਕਿੰਨਾਕੁ ਭਾਰਹੈ? (ਭਾਵ ਕੋਈ ਬਲਦ ਧਰਤੀ ਦਾ ਭਾਰ ਨਹੀਂ ਸਹਿ ਸਕਦਾ,ਕਿਉਂ ਕਿ)ਧਰਤੀ ਹੋਰਹੈ,ਉਸਤੋਂ ਪਰੇ ਹੋਰ(ਫੇਰ)ਹੋਰ(ਧਰਤੀ)ਹੈ। ਉਸਦੇ ਭਾਰ ਹੇਠਾਂ ਕਿਹੜਾ ਜ਼ੋਰ ਹੈ? (ਭਾਵ ਹੋਰ ਕੋਣ ਬਲ ਵਾਲਾ ਸਰੀਰ ਧਾਰੀ ਆਸਰਾ ਹੈ?)। (ਜਿਸਨੇ ਕਿਹਾ ਇਕ ਧਰਤੀ ਹੈ ਤੇ ਹੇਠਾਂ ਬਲਦ ਹੈ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਵਲੋਂ ਸ਼ੁਮਾਰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ,ਜਿਸਦੀ ਭੁੱਲ ਉਪਰ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ,ਹੁਣ ਆਪ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ,ਕਿ ਧਰਤੀ ਹੇਠਦਾ ਤਾਂ ਬਲਦ ਕਹਿਕੇ ਸ਼ੁਮਾਰ ਕਹਿ ਲਿਆ,ਧਰਤੀਦੇ ਉੱਤੇ ਜੋ ਅਣਗਿਣਤ ਜੀਵ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂਦਾ ਸਮਾਚਾਰ ਬੀ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰਹੈ। ਆਪ ਦੱਸਦੇ ਹਨਕਿ ਧਰਤੀਉੱਤੇ)ਜੀਵ(ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ) ਜਾਤਾਂ,ਰੰਗਾਂ ਤੇ ਨਾਵਾਂ ਦੇ ਹਨ(ਇਨ੍ਹਾਂ)ਸਭਨਾਨੂੰ(ਇਕ ਸਦਾ)ਚਲ ਰਹੀ ਕਲਮਨੇ ਹੀ ਲਿਖਿਆਹੈ(ਭਾਵ ਇਨ੍ਹਾਂਦਾ ਲੇਖਾ ਕਰਤਾਰ ਆਪਹੀ ਜਾਣਦਾਹੈ,ਹੋਰ)ਕੌਣ ਇਹ ਲੇਖਾ ਲਿਖਣਾ ਜਾਣਦਾਹੈ। (ਜੇ ਮਾਨੁੱਖ ਤੋਂ)ਲੇਖਾ ਲਿਖਿਆ ਬੀ ਜਾਵੇ (ਤਾਂ ਉਹ)ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਹੋ ਜਾਏਗਾ?(ਭਾਵ ਅਧੂਰਾ ਹੀ ਰਹੇਗਾ)। ਕਿਤਨਾ ਬਲ ਹੈ,ਕਿਤਨਾ ਸੁਹਣਾ ਰੂਪ ਹੈ, ਕਿੰਨੀ ਦਾਤ ਹੈ,ਕੌਣ'(ਇਸ ਬੇ ਅੰਤਤਾਈ ਦੀ)ਗੇਣਤੀ ਮੇਣਤੀ ਕਰ ਸਕਦਾਹੈ। (ਹਾਂ ਉਹ ਸਰਬ ਸਮਰਥ ਆਪਹੀ ਜਾਣਦਾਹੈ ਜਿਸਨੇ)ਇਕ ਵਾਕ ਨਾਲ ਸਾਰਾ(ਜਗਤ)ਪਸਾਰਾ ਪਸਾਰ ਦਿੱਤਾਹੈ। ਉਸਤੋਂ (ਫੇਰ ਜਗਤ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੇ) ਲੱਖਾਂ ਪ੍ਰਵਾਹ ਤੁਰ ਪਏ। (ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਐਤਨਾ)ਬਲ ਕਿੱਥੇ ਕਿ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰ ਸਕਾਂ,(ਜਦ ਵਰਣਨ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ,ਤਾਂ)ਕਿਉਂ ਨਾ ਮੈਂ ਇਕੋ ਵੇਰੀ(ਰਚਨਾਹਰ ਤੋਂ)ਸਦਕੇ ਹੋ ਜਾਵਾਂ? (ਭਾਵ ਸੋਚਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪੈਣ ਨਾਲੋਂ ਕੁਦਰਤ ਵੇਖਕੇ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਵਿਚ ਜਾਕੇ ਵਾਹ ਵਾਹ ਵਾਹ,ਕਿ ਬਲਿਹਾਰ ਬਲਿਹਾਰ ਕਹਿਣ ਲਗ ਪਵਾਂ, ਤੇ ਉਸ ਰੰਗ ਵਿਚ ਆਖਾਂ):ਹੇ ਨਿਰੰਕਾਰ! ਤੂੰ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤ ਹੈ; ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹੋ ਭਲਾ ਕੰਮ ਹੈ ॥15॥

ਵਯਾਖਯਾ: ਐਉਂ ਜਾਪਦਾਹੈ, 'ਪੰਚਾਕਾ ਗੁਰੁ ਏਕੁ ਧਿਆਨੁ' ਸੁਣ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ,ਕਿ ਇਹ ਆਪਨੇ ਇਥੋਂ ਤਾਈ ਸਿਖ ਨੂੰ 'ਕਰਤਾ ਕਾਦਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਜੁਗਤ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀਹੈ,ਪਰ ਅਸੀਂ ਕੁਦਰਤ ਵਿਚ ਹਾਂ,ਮਾਨੋਂ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਾਂ,ਇਸ ਪਰ ਹੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਆਸਰਾ ਹੈ, ਇਹੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨੀ ਕੁਦਰਤ ਹੀ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਦੀ,ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਕਰਤਾ ਕਾਦਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣ ਦੇਂਦੀ, ਕੁਛ ਵੀਚਾਰ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਬੀ ਦੱਸੋ? ਤਾਂ ਉੱਤਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ:

'ਕੁਦਰਤਿ ਕਵਣ ਕਹਾ ਵੀਚਾਰੁ॥'

'ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਤਾਕਤ ਕਿੱਥੇ, ਕਿ ਮੈਂ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਵੀਚਾਰ ਕਹਾਂ, ਤੇ ਕਿੱਤਨਾ ਕੁ ਕਹਾਂ,

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਉਹਤਾਂ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਹੈ। ਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਹੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਬੀ ਕਰੇ ਵੀਚਾਰ, ਵੀਚਾਰ ਕੇ ਦੇਖ ਲਵੇਗਾ, ਕਿ ਕਰਤੇ ਦੇ ਕਰਣਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ੁਮਾਰ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ॥ ਨਮੂਨੇ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਗੱਲ ਲੈ ਲਓ;ਕਿ,ਪੰਡਤ ਲੋਕ ਦੱਸਦੇ ਹਨ,ਧਰਤੀ ਹੇਠਾਂ ਬੋਲਦ ਹੈ ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਚੁੱਕੀ ਖੜਾਹੈ। ਪਰ ਸੋਚਕੇ ਤੱਕੇ ਧਰਤੀ ਇਡੀ ਭਾਰੀਹੈ,ਕਿਸ ਬਲਦ ਦੀ ਕੀ ਪਾਇਆਹੈ ਕਿ ਇਸਦਾ ਭਾਰ ਝੱਲ ਸਕੇ। ਧਰਤੀ ਪਰੇਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ,ਭਾਵ ਇਸਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾਹੈ। ਜੇ ਮੰਨੋ,ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਬੋਲਦ ਐਡਾ ਵੱਡਾਹੈ ਜੇਡੀ ਧਰਤੀ,ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਸ ਪਰ ਖੜਾ ਹੈ ? ਜੋ ਅੱਗੋਂ ਹੋਰ ਆਸਰਾ ਮੰਨੋਂ,ਤਾਂ ਅਖੀਰਲੇ ਨੂੰ ਨਿਰ-ਆਸਰਾ ਮੰਨਣਾ ਪਊ,ਤਾਂ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨੋਂ,ਕਿ ਉਸੇ ਕਰਤਾ-ਪੁਰਖ ਦਾ ਬੱਧਾ ਧਰਮ (ਇਕ ਨੇਮ,ਯਾ ਕਾਨੂੰਨ)ਹੈ,ਉਹ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਰਿਹਾਹੈ। ਉਹ ਨਿਯਮ ਰੂਪੀ ਧਰਮ ਈਸ਼ਵਰ ਇੱਛਾ (ਹੁਕਮ)ਤੋਂ ਉਪਜਿਆ ਹੈ,ਉਸਨੇ ਰਚਨਾ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧੀ ਸਾਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਵਿਰੋਧੀ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆਹੈ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ'ਸੰਤੋਖ'ਹੈ। ਤ੍ਰੈਏ ਪਦ ਧਰਮ, ਦਇਆ ਤੇ ਸੰਤੋਖ ਏਸੇ ਦੋ ਭਾਵਾਂ ਵਿਚ ਘਟਦੇ ਹਨ:-

1. ਪਹਿਲੇ 'ਜਗਤ ਪ੍ਰਬੰਧ'ਤੇ ਘਟਦੇ ਹਨ,ਐਉਂ ਕਿ ਈਸ਼ਵਰੀਯ ਨਿਯਮ ਜਗਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਟੋਰ ਰਿਹਾਹੈ। ਬੋਲਦ ਆਦਿ ਆਸ੍ਰੇ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਚਲਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮ ਵਿਚ ਦਇਆ 'ਈਸ਼ਵਰੇਛਾ' ਵਿਚ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਣੂਆਂ ਯਾ ਵੱਡੇ ਆਕਾਰ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ(ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ)ਜੋ ਨਿਯਮ ਬੱਧੇ ਹਨ,ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪਰਸਪਰ ਮਿਲਨੇ ਦਾ ਬੀ ਇਕ ਨਿਯਮਹੈ। ਸੰਤੋਖ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ, ਜਿਤਨੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ,ਉਸਤੇ ਸੁਖੀ ਰਹਿਣਾ। ਰਚਨਾ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਟਿਕੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਸੁਭਾਵ ਸੰਤੋਖ ਹੈ। ਦੇਖੋ ਵਿਰੋਧੀ ਤੱਤ ਮਿਰਯਾਦਾ ਬੱਧੇ ਅਵਿਰੋਧੀ ਬੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।
2. ਦੂਸਰਾ ਭਾਵ- ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਗੇ ਚੱਲਕੇ ਇਸ ਧਰਤੀ ਪਰ ਵੱਸ ਰਹੇ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰਹੈ- ਜੀਅ ਜਾਤਿ ਰੰਗਾਕੇ ਨਾਵ॥

ਸੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾਹੈ; ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਜਗਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਧਰਮ ਦਇਆ ਤੇ ਸੰਤੋਖ ਦੀ ਥਾਂ ਹੈ; ਤਿਵੇਂ ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਦਾ 'ਜੀਵ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ' ਵਿਚ ਕੀ ਟਿਕਾਣਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ: ਜੀਵ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਵਰਤਾਉ ਪਰਸਪਰ ਧਰਮ(ਨਿਆਂ)ਦਇਆ ਦੇ ਆਸ੍ਰਿਤ ਹੋਵੇ ਤੇ,'ਯਥਾ ਲਾਭ ਸੰਤੋਖ ਹੋਵੇ',ਹਰ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰ,ਤਾਂ ਜੀਵ ਸ੍ਰੇਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬੀ ਸੂਤ ਟੁਰਦਾ ਹੈ, ਕੁਸੂਤ ਤਾਈ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ। ਭਾਵ ਮਨੁੱਖ ਸ੍ਰੇਣੀ ਦੀ ਭਾਈਚਾਰਕ ਤੇ ਨੈਤਕ ਅਵਸਥਾ ਸੁਖ ਵਾਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਧਰਤੀ ਦਾ ਆਕਾਰ ਤੇ ਭਾਰ ਤੱਕ ਕੇ,ਇਸ ਉਤੇ ਦਿੱਸ ਰਹੀ ਇਸਦੀ ਉਪਜਾਊ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਦਾਤ ਸ਼ਕਤੀ, ਇਸ ਪਰ ਇਸਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਆਦਿ ਤੱਕ ਕੇ ਇਸਨੂੰ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਪਾਓਗੇ,ਤਾਂਤੇ ਕਰਤਾ-ਪੁਰਖ ਵਲਹੀ ਆ ਜਾਓ ਕਿ, ਜਿਸਦੇ 'ਸੰਕਲਪ-ਮਾਤ੍ਰ' ਕਰਨੇ ਕਰਕੇ ਤੇ ਇਕ'ਵਾਕ'ਕਹਿਣੇ ਤੇ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨੀ ਰਚਨਾਹੋ ਗਈਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਅਗੇ ਫੇਰ ਲੱਖਾਂ ਪ੍ਰਵਾਹ ਟੁਰ ਪਏ,ਤੇ ਧਰਤੀਆਂ ਚੰਦਾਂ ਸੂਰਾਂ ਦੇਤੇ ਉਪਰਦੇ ਸਮਾਨ ਉਪਜ ਪਏ, ਉਸਦੀ ਇਸ ਸਾਰੀ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਵੀਚਾਰ ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕੁਦਰਤ(ਤਾਕਤ)ਕਿਸ ਵਿਚ ਹੈ,ਜੋ ਵੀਚਾਰ ਕਹਿ ਸਕੇ।

ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਪੱਖ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ, ਐਸਾ ਪੱਖ [illegible] ਤੇ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ!ਤੇਰੇ ਬੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸ਼ੁਮਾਰ ਕਰਨਿਆਂ, ਦਾਤਾਂ, ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਸੁੰਦਰਤਾਈਆਂ ਤੇ ਰੂਪ ਰੰਗ ਵੇਖਕੇ ਮੈਂ ਤੈਥੋਂ ਬਲਿਹਾਰ ਪਿਆ ਹੋਵਾਂ, ਭਾਵ ਤੇਰੀ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਵਿਚ ਚਲਾ ਜਾਵਾ, ਤੇ ਉਸ ਰੰਗ ਰੰਗਿਆ ਪਿਆ ਉਚਾਰਾਂ: 'ਹੇ ਨਿਰੰਕਾਰ! ਇਹ ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤ ਆਪਣੇ ਰੰਗ ਪਲਟ ਪਲਟ ਕੇ ਬਦਲਣਹਾਰ ਰੂਪ ਦਿਖਾ ਰਹੀ ਹੈ,ਪਰ ਤੂੰ ਹੈਂ ਜੋ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤ ਇਕ ਰੰਗ ਇਕ ਰਸ ਹੈਂ। ਹੇ ਦਾਤਾ! ਮੈਨੂੰ ਬਖਸ਼,ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਰੰਗ ਵਿਚ ਸਦਾ ਰਹਾਂ। ਦੇਖੋ ਪਾਉੜੀ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੇ ਆਕੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਮਾਨੀ ਵਰਣਨ ਕਰਕੇ ਵਾਰਨੇ ਜਾਣ ਦਾ ਭਾਵ ਦਰਸਾਕੇ ਕੀਕੂੰ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਵਿਚ ਲੈ ਗਏ ਹਨ; ਕਿ, ਲਿਵ ਦੀ ਤਾਰ ਬਹਿਰੰਗ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨਾਲ ਬੀ ਟੁਰੀ ਰਹੇ,ਤੇ ਫੇਰ ਓਹੋ'ਆਦਿ ਸਚੁ'ਵਾਲੀ ਸਿਫਤ ਉਦਾਰੀ-ਤੂੰ ਸਦਾ ਹੈਂ ਨਿਰੰਕਾਰ,ਸਲਾਮਤ ਹੈਂ,ਇਸ ਵਿਚ'ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ'ਵਾਲਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੀਦ੍ਰਿੜ ਕਰਾਇਆ ਹੈ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਤਰ ਮੁਖ ਸਾਧਨਾਂ ਨਾਲ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਾਇਆ ਸੀ''ਅੰਤਰਿ ਬਸੇ ਬਾਹਰਿ ਭੀ ਓਹੀ॥ ਨਾਨਕ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਿ ਸਭ ਮੋਹੀ''(295:8)

ਕਿਉਂਕਿ:''ਅੰਤਰਗਤਿ ਜਿਸੁ ਆਪਿ ਜਨਾਏ''(294;11)ਉਸਨੂੰ ਬਾਹਰੋਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਤੋਂ ਬੀ''ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਜਨ ਆਪਿ ਬੁਝਾਏ''(294;12): ਕੀ ਬੁਝਾਏ?ਕਿ''ਸਰਬ ਭੂਤ ਆਪਿ ਵਰਤਾਰਾ॥ ਸਰਬ ਨੈਨ ਆਪਿ ਪੇਖਨਹਾਰਾ''(294;13);ਹਾਂ ਜੀ, ਓਹੋ-''ਸਰਬ ਕਲਾ ਕਰਿ ਖੇਲੇ ਖੇਲ॥ ਆਪਿ ਅਡੋਲੁ ਨ ਕਬਹੂ ਡੋਲੈ'' (294;4) ਓਹੋ ਗਲ ਆਖੀ ਹੈ ਪੰਚਮ ਗੁਰੁ ਜੀ ਨੇ-'ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ'- ਵਾਲੀ, ਜੋ ਕਹੀ ਹੈ, ਏਥੇ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨੇ।

ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਬੀ ਹੈ,ਕਿ ਜਦ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਫੋਲਾ ਫਾਲੀ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤਕ ਵਿਗਯਾਨ ਨਾਲ ਕਰੋ ਤਦ ਕਰਤਾ-ਪੁਰਖ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਨਾ ਹੋ ਜਾਓ,ਉਸਦੀ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਆਓ। 'ਅੰਤਰਿ ਬਸੇ'ਨੂੰ 'ਬਾਹਰਿ ਭੀ ਓਹੀ'ਕਰਕੇ ਵੇਖੋ,ਤੇ ਵਿਸਮਯ ਹੋਵੋ।

ਨਿਰੁਕਤ-ਧਰਮੁ (ਸੰਸ:ਧਰਮ=ਆਈਨ,ਕਾਨੂੰਨ,ਨੇਮ)ਕਿਸੇ ਵਸਤ ਦੀ ਯਾ ਵਯਕਤੀ ਦੀ ਓਹ ਬ੍ਰਿਤੀ,ਜੋ ਉਸ ਵਿਚ ਸਦਾ ਰਹੇ,ਤੇ ਉਸਤੋਂ ਵੱਖ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਕਰਤੱਵਯ,ਨੇਕੀ,ਫਰਜ਼ ਆਦਿ। (ਸੰਸਕੋ:)ਨਿਯਮ। (ਹੋਰ ਦੇਖੋ ਪਿਛੇ ਪੰਨਾ 83 ਪਉੜੀ 12-15ਦੇ ਨਿਰੁਕਤ ਵਿਚ)। ਦਇਆ ਕਾ ਪੂਤੁ-ਦਇਆ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਭਾਵ ਹੈ:ਈਸ਼ਵਰ ਦੀ ਦਇਆ ਤੋਂ ਉਪਜਿਆ ਹੈ। ਸੰਤੋਖੁ-ਯਥਾ ਲਾਭ ਖੁਸ਼ ਰਹਿਣਾ,ਹੋਰ ਨਾ ਮੰਗਣਾ। ਇਥੇ ਇਹ ਬੀ ਭਾਵ ਹੈ:- ਆਪਣੇ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿਚ ਸੁਖ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪੂਰਬਕ ਟੁਰੇ ਰਹਿਣਾ,ਤੇ ਉਹਨਾਂਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਾ ਕਰਨਾ। ਸੂਤ-ਧਾਗਾ, ਧਾਗੇ ਵਿਚ ਪਰੋਤਿਆਂ ਜਿਵੇਂ ਮਣਕੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੂਤ ਥਾਪਣਾ=ਪ੍ਰਬੰਧ ਬੰਨ੍ਹਣਾ। ਵੁੜੀ ਕਲਾਮ- (ਵੁੜਨਾ=ਵਹਿਣਾ,ਚਲਣਾ)ਚਲ ਰਹੀ ਕਲਮ। (ਅ) ਸੰਪ੍ਰ:ਵਿਚ,'ਹੁਕਮ ਰੂਪ ਕਲਮ'ਬੀ ਭਾਵ ਕਰਦੇ ਹਨ। (ਏ)'ਮੱਥੇ ਉਤੇ ਵਹਿ ਚੁਕੀ ਕਲਮ'ਬੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਮਾਣ-ਜੈਸੀ ਕਲਮ ਵੁੜੀ ਹੈ ਮਸਤਕਿ ਤੈਸੀ ਜੀਅੜੇ ਪਾਸਿ॥ ਤਾਣੁ-ਬਲ। (ਅ) ਵਿਸਥਾਰ। ਸੁਆਲਿਹੁ-(ਪੰਜਾ; ਸੁਆਲਿਓ,ਪ੍ਰਾ;ਸੁਅਲੰਕਿਯ। ਸੰਸ:, ਸਵਲੰਕ੍ਰਿਤ) ਸਜਿਆ ਫਬਿਆ ਸੁਹਣਾ। ਕੁਤੁ-(ਅ:, ਕੂਤ-=ਖੁਰਾਕ। ਪੰਜਾਬੀ, ਕੂਤ=ਅੰਦਾਜ਼ਾ)ਖੜੇ ਫਸਲਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਮਿਣਕੇ ਦਾਣੇ ਦਾ ਤੋਲ ਤੇ ਮੁੱਲ ਜਾਚ ਲੈਣਾ। ਦਰੀਆਉ- ਫਾ:ਦਰਯਾ ਨਦ,ਸਮੁੰਦਰ,ਭਾਵਹੈ ਜਗਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ । ਲੋਕ, ਸੂਰਜ, ਚੰਦ, ਤਾਰੇ, ਰਾਸ਼ੀਆਂ, ਨਛੱਤਰ, ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਦੇ ਸਾਮਾਨ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ 'ਵਾਰਿਆ ਨ ਜਾਵਾ ਏਕ ਵਾਰ' ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਾਚੀ ਵਾਕਯ ਹੈ ਕਿਉਂ ਨਾ ਵਾਰਿਆ ਜਾਵਾਂ, 'ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀਚਾਰ ਕਰਨੋਂ ਅਸਮਰਥ ਹਾਂ; ਤਾਂਤੇ ਮੈ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਬਲਿਹਾਰ ਬਲਿਹਾਰ ਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। (ਅ) ਵਾਰ ਦਾ ਅਰਥ ਦਾਨੇ ਲੋਕ ਵਾਲ ਤੇ ਦਿਹਾੜੀ ਬੀ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਤੇਰੇ ਸਾਜੇ 'ਇਕ ਵਾਲ'ਦੀ ਬਨਾਵਟ ਵਿਚ ਜੋ ਤੇਰੀ ਕਾਰੀਗਰੀ ਦਿਸਦੀ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਮੈਂ ਸਦਕੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ (ਸਾਰੀ ਦਾਤ ਦਾਤਾਂ ਕਿਆ ਹੀ ਕਹਿਣਾਹੈ)।

(ਏ) ਇਕ ਦਿਹਾੜੀ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਹਰ ਦਿਉਹਾੜੀ ਤੈਥੋਂ ਵਾਰਨੇ ਹਾਂ। (ਸ) ਮੈਂ ਤੈਥੋਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਵੀ ਵਾਰਨੇ ਹੋਣ ਲਾਇਕ ਨਹੀਂ, ਇਉਂ 7 ਅਰਥ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਅਸੰਖ ਜਪ ਅਸੰਖ ਭਾਉ॥ ਅਸੰਖ ਪੂਜਾ ਅਸੰਖ ਤਪਤਾਉ॥ ਅਸੰਖ ਗਰੰਥ ਮੁਖਿ ਵੇਦ ਪਾਠ॥ ਅਸੰਖ ਜੋਗ ਮਨਿ ਰਹਹਿ ਉਦਾਸ॥ ਅਸੰਖ ਭਗਤ ਗੁਣਗਿਆਨ ਵੀਚਾਰੁ॥ ਅਸੰਖ ਸਤੀ ਅਸੰਖ ਦਾਤਾਰ॥ ਅਸੰਖ ਸੂਰ ਮੁਹ ਭਖ ਸਾਰ॥ ਅਸੰਖ ਮੋਨਿ ਲਿਵ ਲਾਇ ਤਾਰ॥

ਕੁਦਰਤਿ ਕਵਣ ਕਹਾ ਵੀਚਾਰੁ॥ ਵਾਰਿਆ ਨ ਜਾਵਾ ਏਕ ਵਾਰ॥ ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ॥ ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ ॥੧੭॥

ਨੰ.1. ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ "ਮੀਣਾ"

ਤਿਸ ਵਿਚ ਕਿਆ ਕਿਆ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ: ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:-

ਕਈ ਅਸੰਖ ਉਸਕੇ ਜਪ ਹੈਂ, ਜਿਨੀ ਭਾਈ ਉਸਕਉ ਜਪਤੇ ਹੈਂ। ਕਈ ਅਸੰਖ ਪੂਜਾ,ਜਿਸਕਉ ਜਗਤ ਸੰਸਾਰ ਮਹਿ,ਕਰਣਹਾਰੇ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਕਈ ਅਸੰਖ ਅਗਨਿ ਤਪੁ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਕਈ ਅਸੰਖ ਗ੍ਰੰਥ ਮੁਖਸੋਂ ਵੇਦ ਪਾਠ ਪੜਤੇ ਹੈਂ। ਕਈ ਜੋਗੀ ਹੈਂ, ਜਿ ਉਦਾਸੁ ਹੋਏ ਫਿਰਤੇ ਹੈਂ। ਅਰ ਕਈ ਅਨੇਕ ਭਗਤ ਹੈਂ, ਜਿ ਉਸਕੀ ਉਸਤਤਿ ਗੁਣਾ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਅਰੁ ਕਈ ਅਸੰਖ ਸਤੀਹੈਂ,ਕਈ ਦਾਤਾਰਹੈਂ। ਕਈ ਸੂਰਮੇ, ਮੁਖਿ ਸਾਰੁ ਭਖਤੇਂ ਹੈ। ਕਈ ਮੁਨੀਸ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਲਿਵ ਸਾਥਿ 'ਤਾਰਿ' ਲਾਇ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੁ ਏਹ ਸਭ, ਓਸੇ 'ਇਕਸੇ-ਕਵਾਵ'ਕੇ ਬੀਚਾਰਤੇ ਸਭ ਰਚਨਾ ਹੋਈਹੈ। ॥17॥

ਨੰ.2. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਸ਼ਹੀਦ'

ਤਾਂ ਓਨਾਂ ਸਿੱਧਾਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ, "ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਕਿਸ 'ਜਪ' ਕਰ, ਅਰ ਕੇਤੂ 'ਭਾਉ' ਕਰ ਜਪੈ?" ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਕਿ: "ਅਸੰਖ ਉਸਦੇ'ਜਪ'ਹੈਨ, ਅਰ ਅਸੰਖ'ਭਾਉ'ਹੈਨ,ਅਰ ਅਸੰਖ'ਪੂਜਾ'ਹੈਨ,ਅਰ ਅਸੰਖ'ਤਪ-ਤਾਉਂਦੇ'ਹੈਨ ਅਰ ਕਈ'ਮੌਨ'ਧਾਰਕੇ ਜਪਦੇ ਹਨ, ਅਰ ਕਈ ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ ਦੁਆਰੇ ਜਪਦੇ ਹਨ, ਅਰ ਕਈ ਸਾਧ-ਸੰਗਤ ਨਾਲ 'ਭਾਉ' ਕਰਦੇ ਹਨ,ਅਰ ਕਈ ਪ੍ਰਿਤਮਾਂ ਨਾਲ 'ਭਾਉ' ਕਰਦੇ ਹੈਨ, ਅਰ ਕਈ 'ਭਾਉ' ਕਰਕੇ ਈਸ਼ਰ ਦੀ 'ਪੂਜਾ'ਕਰਦੇ ਹਨ॥ ਅਰ ਕਈ ਰਖੀਸ਼ਰਾਂ ਦੀ 'ਪੂਜਾ' ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਰ ਕਈ 'ਠਾਕਰਾਂ'ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹੈਨ॥ ਅਰ ਕਈ 'ਤਾਮਸੀ-ਤਪ'ਤਾਂਵਦੇ ਹੈਨ,ਜੋ ਜਲਾਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠਣਾ,ਅਰ ਅਗਨਿ ਤਪਾਵਣੀ॥ ਅਤੇ ਕਈ 'ਰਾਜਸੀ-ਤਪ' ਕਰਦੇ ਹਨ,ਜੋ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਦੇ ਹਨ,ਅਰ ਕਈ 'ਸਾਤਕੀ -ਤਪ' ਕਰਦੇ ਹੈਨ॥ ਜੋ'ਵਾਸ਼ਨਾਂ'ਨੂੰ ਰੋਕਦੇ ਹਨ॥ ਅਰ ਕਈ ਅਰ ਕਈ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਗਤ ਵਿੱਚੋ ਉਦਾਸ ਹੋਇਕੇ ਜੋਗਦੀ ਤਾੜੀ ਲਾਇ ਬੈਠਤੇ ਹਨ; ਤਾਂਤੇ 'ਅਸੰਖ ਭਗਤ' ਹਨ,ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਂਵਦੇ ਹੈਨ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਨ॥ ਅਰ ਅਸੰਖ ਜਤੀ ਹੈਨ ਜੋ ਸੱਤ ਬੋਲਦੇ ਹਨ, ਅਰ ਅਸੰਖ ਦਾਤੇ ਹੈਨ ਜੋ ਦਾਨ ਕਰਤੇ ਹੈਨ॥ ਅਰ ਅਸੰਖ ਸੂਰਮੇ ਹੈਨ ਜੋ ਧਰਮ ਦਾ ਜੁੱਧ ਕਰਦੇ ਹੈਨ, ਅਰ ਤਲਵਾਰਾਂ ਅਤੇ ਤੀਰ ਅਰ ਗੋਲੀਆਂ ਦੇ 'ਸਾਰ' ਝੱਲਦੇ ਹਨ॥ ਅਰ ਅਸੰਖ ਮੁਨੀਸ਼ਰ ਹੈਨ ਜੋ ਮੌਨ ਹੋਇ ਕਰ ਲਿਵਦੀ ਤਾਰ ਲਾਇਦੇ ਹੈਨ॥ ਤਾਂਤੇ ਮੈਂ ਉਸ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਮਾਇਆ ਦਾ ਕੀ ਵੀਚਾਰ ਕਰ ਸਕਨਾਂ ਹਾਂ? ਕਯੋਂਕਿ ਮੈਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਭੀ ਉਸਤੋਂ ਨਹੀਂ ਵਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ; ਤਾਂਤੇ ਜੋ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਭਾਣਾ ਹੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ ਹੈ,ਸੋ ਹੇ ਸ਼੍ਰੀਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੂੰ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤ ਹੈ,ਅਤੇ ਰੂਪ ਰੰਗਿ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ॥17॥

ਨੰ.3. ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਜੀ (ਸੇਵਾਪੰਥੀ)

ਅਰੁ 'ਜੋਗ' ਕਰਕੇ ਮਨ ਉਦਾਸੀਨ ਪੁਰਖ ਅਰੁ ਭਗਤ--ਜਨ ਅਰ ਪ੍ਰਭੁ ਕੇ ਗੁਣਾ ਬਾਦਕੇ ਵੀਚਾਰ ਕਰਤਾ ਤਥਾ ਗਯਾਨ ਵਾਨ॥ ਤਥਾ ਸਭੀ ਧਰਮ-ਲੀਨ, ਅਰੁ ਦਾਨ-ਸ਼ੀਲ। ਅਰੁ ਸੂਰ ਕੈਸੇ? ਜੋ ਸਾਰ ਕੀ ਧਾਰ ਮੁਖ ਪਰ ਲੈਨੇ ਹਾਰੇ। ਅਰੁ ਸਮਾਧਿ ਸਿਥਤਿ ਮੌਨਿ ਕੈਸੇ? ਤੇਲ ਧਾਰਾ ਵਤ ਇਕਾਗ੍ਰ ਪ੍ਰਭ ਸੋ ਲਿਵ ਲਗਾਵਨਿ ਹਾਰੇ। ਸੋ ਏ ਸਭ ਅਸੰਖ ਸੰਖਯਾ ਤੇ ਰਹਤ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਹੀ ਹੈ। ਸੋ ਹੇ ਭਗਵਾਨ! ਤੁਮਾਰੀ ਜੋ ਕੁਦਰਤਿ ਮਾਯਾਹੈ ਤਿਸਕਾ ਮੈ ਕਹਾਂ ਤਕ ਵੀਚਾਰ ਕਹਾ; ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਭ-ਅਸੁਭ ਹੋਇ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਹੈ। ਬਿਨਾ ਤੁਮਾਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਏਕਵਾਰ ਮਾਯਾ ਤੋਂ ਨਿਸਤਾਰ ਹੋਨਾ ਅਤਿ ਕਠਿਨਹੈ। ਤਾਤੇ ਹੇ ਪ੍ਰਭੋ! ਜੋ ਤੁਮਕੋ ਭਾਵੇ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ; ਤੁਮ ਸਦਾ ਸੱਤਾ ਮਾਤ੍ਰ ਮਾਯਾ ਅਤੀਤ ਜਿਉਕੇ ਤਿਉ ਇਸਿਥਤਿ ਹਹੁ॥ ਯਹ ਕਲਯਾਣ ਅਰਥ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕੇ ਸਾਧਨ ਕਰਤਾ ਅਸੰਖ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਕਹੈ॥ ਇਸਦਾ ਅਰਥ॥ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਇਛਾ ਸਕਿਤੀ ਜੋ ਮਾਯਾ ਹੈ,ਤਿਸ ਦਵਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਜੋ ਚਕ੍ਰ ਪ੍ਰਵਰਤਿਆ ਹੈ ਸੋ ਬੇਸੁਮਾਰ ਕਰਿਕੇ ਕਹੇ ਹੈਂ।

ਅਸੰਖ ਜਪ ਅਸੰਖ ਭਾਉ।

'ਜਪ' ਕਹੀਐ ਮੰਤ੍ਰ। 'ਭਾਉ' ਕਹੀਐ ਜਪਨੇ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਰ। ਅਰ ਪੂਜਾ ਪ੍ਰਤਮਾਂ ਤੇ ਆਦਿ ਲੇਕਰਿ; ਅਰੁ 'ਤਪ' ਕ੍ਰਿਛਿ ਚੰਦ੍ਰਾਯਣਤੋਂ ਆਦਿ; ਤਿਨਿ ਤਪਹੁਕਾ ਤੇਜ; ਅਰ ਗ੍ਰੰਥ ਤਥਾ ਗ੍ਰੰਥਹੋਂ ਕੇ ਬਕਤਾ, ਅਰੁ 'ਬੇਦ' ਕੇ ਮੁਖਾਗਰ-ਪਾਠ ਕਰਨੇ ਹਾਰੇ।

ਨੰ.4. ਸਾਧੂ ਅਨੰਦਘਨ ਜੀ (ਉਦਾਸੀਨ-ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਵਾਚੀ)

ਜੋ ਸੁਣ ਕਰ ਮਾਨਾ ਅਰ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਤਿਸਕਾ ਨਹੀ ਕੀਆ,ਤੋ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਬਿਨਾ ਸੁਣਾ, ਮਾਨਾ ਹੂਆ ਭੀ ਭੂਲ ਜਾਏਗਾ ॥ ਤਾਤੇ ਸ੍ਰਵਣ, ਮਨਨਕੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾਕੇ ਨਮਿਤ ਨਿਧਯਾਸਨ ਗਯਾਨ ਕਹਤੇ ਹੈ:-

ਅਸੰਖ ਜਪ ਅਸੰਖ ਭਾਉ। ਅਸੰਖ ਪੂਜਾ ਅਸੰਖ ਤਪਤਾਉ॥

ਇਸਕੀ ਕਲਯਾਨਕਾ ਸਾਧਨ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਨੇ ਅਸੰਖ ਹੀ 'ਜਪੁ' ਰਚੇ ਹੈ, ਤਿਨਕੀ ਕਛ ਗਣਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ॥ 'ਜਪ'ਜੋ ਹੋਤੇਹੈ ਸੋ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਹੋਤੇ ਹੈ; ਤਿਨ ਮੰਤ੍ਰੋਂ ਕੇ ਜਪਣੇ ਕੇ ਅਸੰਖ ਹੀ 'ਭਾਵ' ਕਿਆ ਕਹੀਏ, ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ; ਖੜਾ ਹੋਇ ਕਰ, ਬੈਠ ਕਰ.ਨਦੀ ਤੀਰ.ਨਦੀ ਬੀਚ,ਪਰਬਤ ਕੀ ਕੰਦ੍ਰਾ ਬਿਖੇ, ਤੁਲਸੀ ਬਨ॥ ਇਹ ਜੋ ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ ਅਖਰ ਹੈ ਤਿਸਕੇ ਨੇਤ੍ਰੋ ਵਿਖੇ ਇਸਥਾਪਨ ਕਰਣਾ॥ ਇਸਕੋ ਮਸਤਕ ਵਿਖੇ ਇਸਤੇ ਲੈਕਰ ਅਸੰਖ ਹੀ ਜਪਣੇ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਰਹੈ। ਗੁਰੋ ਕੇ ਬਚਨ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਾਨ ਕਰ ਜਿਸ ਜਪੁਕਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੇਗਾ,ਸੋ ਅਭਿਆਸ ਇਸਕੋ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਹੀ ਕਰੇਗਾ। ਨਿਹਕਾਮ ਹੋਇ ਕਰ ਜਪੇਗਾ, ਸੋ ਮੁਕਤਿ ਪਾਵੇਗਾ॥ ਸਹਕਾਮ ਹੋਇ ਕਰ ਜਪੇਗਾ, ਸੋ ਫਲ ਪਾਵੇਗਾ॥ ਗੁਰੁ ਉਪਦੇਸ ਬਿਨਾ ਜੋ ਜਪੇਗਾ,ਸੋ ਪਾਪੀ ਹੋਵੇਗਾ; ਪ੍ਰਮਾਣ ਇਸ ਪਰ ਮਹਾ ਵੇਦ ਕਾ ਬਚਨ ਪੀਛੇ ਕਹਾ ਹੀ ਹੈ। ਅਸੰਖ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਪੂਜਾ ਇਸਕਾ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਪੀਛੇ ਕਹੇ ਜੋ ਹੈ ਛੇ ਰੂਪ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ, ਇਨਮੋ ਜਿਸਪਰ ਜਿਸਕੀ ਸ਼ਰਧਾ ਹੋਇ, ਤਿਸੀ ਕੀ ਪੂਜਾ ਕਰੇ॥ ਇਨਕੀ ਪ੍ਰਿਤਮਾਦਿਕੋ ਕਾ ਪੂਜਨ ਕਰੇ॥ ਅਥਵਾ,ਇਨਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਨਮਿੱਤ ਬ੍ਰਹਮਾ ਆਦਿਕੋ ਕਾ ਪੂਜਨ ਕਰੇ॥ ਜਿਸ ਪੂਜਾ ਕਾ ਜੋ ਅਭਿਆਸ ਕਰੇਗਾ ਸੋ ਅਭਿਆਸ ਇਸਕੋ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਹੀ ਕਰੇਗਾ। ਅਸੰਖ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ 'ਤਪ' ਇਸ ਕੀ ਕਲਿਆਣ ਕਾ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਤਪ ਕਾ ਹੀਅਭਿਆਸ ਕਰੋ, ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਹੋਵੋਗੇ॥ ਨਿਹਕਾਮ ਪੂਜਾ ਕਾ ਫਲ,ਮੁਕਤ, ਸਹਕਾਮ ਕਾ ਫਲ ਭੋਗਾ॥

ਅਸੰਖ ਗਰੰਥ ਮੁਖਿ ਵੇਦ ਪਾਠ॥ ਅਸੰਖ ਜੋਗ ਮਨਿ ਰਹਹਿ ਉਦਾਸ॥

ਜਿਸ ਗ੍ਰੰਥਮੋ ਜੋ ਕਛ ਲਿਖਾ ਹੈ ਤਿਸੀ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ ਦਵਾਰਾ ਤਿਸਕਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੇ, ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਕੰਠਾਗ੍ਰ ਵੇਦ ਕਾ ਹੀ ਪਾਠ ਕਰੋ, ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਹੋਵੋਗੇ॥ ਅਸੰਖ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ 'ਯੋਗ' ਇਸਕੀ ਕਲਿਆਣ ਸਾਧਨ ਹੈ; ਯੋਗ ਕਾ ਹੀ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ॥ ਮਨ ਵਿਖੇ ਕਿਸੀ ਪਦਾਰਥ ਸਾਥ ਪ੍ਰਬਿਰਤ ਹੋਵੇ, ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਹੋਵੇਗਾ॥

ਅਸੰਖ ਭਗਤ ਗੁਣ ਗਿਆਨ ਵੀਚਾਰੁ॥ ਅਸੰਖ ਸਤੀ ਅਸੰਖ ਦਾਤਾਰ॥

ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ 'ਭਗਤ' ਭੀ ਅਸੰਖ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਹੈ; ਅਰ ਗੁਣ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਭੀ ਅਸੰਖ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਹੈ॥ 'ਗਯਾਨ- ਵੀਚਾਰ' ਭੀ ਅਸੰਖ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਹੀ ਹੈ;ਇਹ ਸਭ ਇਸਦੀ ਕਲਿਯਾਨ ਕਾ ਸਾਧਨ ਹੀ ਹੈ; ਇਨਮੋ ਜਿਸਕਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੇਗਾ,ਸੋ ਅਭਿਆਸ ਇਸਕੋ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਹੀ ਕਰੇਗਾ॥ 'ਸਤਿਨਾਮ'ਹੈ ਦ੍ਰਿੜ ਪਰਤੱਗਯਾ ਕਾ;ਪ੍ਰਤਿਗਯਾ ਕੋ ਪਾਲਣ ਕਰਣਾ, ਜੋ ਕਛੁ ਮੁਖਤੇ ਕਹਣਾ,ਤਿਸਤੇ ਨ ਚਲਾਇਮਾਨ ਹੋਣਾ; 'ਸਤੀ'ਹੋਣਾ; ਇਹ ਭੀ ਅਸੰਖ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੀ ਹੈ॥ ਅਸੰਖ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਦਾਨ ਹੈ; ਦਾਨ ਕਰਣੇ ਦਾਤਾ ਹੋਣਾ। ਜੇ ਕੋਈ ਮਾਗਣੇ ਆਵੇ,ਤਿਸਤੇ ਨਹੀ ਫਿਰਣਾ; ਦਾਤਾ ਸਿਫਤਕਾਰ ਸੇ ਨਹੀ ਫਿਰਤੇ; ਇਹ ਸਭ ਇਸਕੀ ਕਲਿਆਣ ਕਾ ਸਾਧਨ ਹੈ॥ ਇਨਮੋ ਜਿਸਕਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੇ,ਸੋ ਇਸਕੋ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਹੀ ਕਰੇਗਾ॥

ਅਸੰਖ ਸੂਰ ਮੁਹਭਖ ਸਾਰ ॥ ਅਸੰਖ ਮੋਨਿ ਲਿਵ ਲਾਇ ਤਾਰ॥

ਅਸੰਖ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਹੀ ਸੂਰਹੈ, ਲੋਹੇ ਕੀ ਆਂਚ ਆਪਣੇ ਮੁਖ ਪਰ ਸਹਾਰਤੇ ਹੈ: ਨਹੀ ਪੀਠ ਕੋ ਦਿਖਲਾਵਤੇ॥ ਸੂਰਾ ਹੋਣੇਕਾ ਹੀ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ, ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਹੋਵੋਗੇ ॥ ਅਸੰਖ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਹੀ ਮੋਨੀ ਹੈ, ਸੋ ਮੋਨੀ ਕੈਸੇ ਹੈ? ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ-ਦੇਵ ਵਿਖੇ ਤਾਰ ਬਾਧ ਕਰ ਤੇਲਧਾਰਾ ਕੀ ਨਿਆਈ ਲਿਵ ਲਾਇ ਰਹੇ ਹੈ॥ ਨ ਮਨ ਕੋਹੀ ਡੋਲਣੈ ਦੇਤੇ ਹੈ,ਨ ਜਿਹਵਾ ਕੋ ਬੋਲਣੇ ਦੇਤੇ ਹੈ॥ ਇਸਕਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ, ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਹੋਵੇਗੇ॥ ਅਭਿਆਸ ਕਾ ਇਹੀ ਅਰਥ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇਮ ਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਣਾ ਮਰਣ ਪ੍ਰਯੰਤ ਤਿਸਕਾ ਤਿਆਗ ਨਹੀ ਕਰਣਾ॥

ਕੁਦਰਤਿ ਕਵਣ ਕਹਾ ਵੀਚਾਰੁ॥ ਵਾਰਿਆ ਨ ਜਾਵਾ ਏਕ ਵਾਰ॥ ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ॥ ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ॥ 17॥

ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਨੇ ਐਸੇ ਜਿਹਾਨੀ [illegible] ਜਿਨ ਕਾ ਅੰਤ ਹੈ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੀ ਨਹੀਂ। ਤਿਨਕੋ ਮੇਰੀ ਕਿਆ ਕੁਦਰਤ ਹੈ, ਸੇ ਵੀਚਾਰ ਕਰ ਕਰ ਕਹੋਗਾ। ਅਰ ਜੋ ਕੋਈ ਮੇਰੇ ਤਾਈ ਨਿਵਾਰਣ ਕਰੇ, ਤਿਸਕਾ ਮਨੇ ਕੀਆ ਹੂਆ, ਮੈ ਏਕ ਵਾਰਭੀ ਨ ਮਾਨੋਗਾ;ਕਾਹੇ ਤੇ, ਸਰਬ ਤੋ ਅਨੰਤ ਹੈ;ਤਿਸਕੇ ਕਹਣੇ ਕੋ ਕੌਣ ਸਮਰਥ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਤਬੀ ਤੋ ਏਤੀ ਵਾਰ ਅਸੰਖ,ਅਸੰਖ ਕਹਾਹੈ॥ ਜੇਤਾ ਮੇਰਾ ਸਮਰਥ ਥਾ ਤੇਤਾ ਕਹੀ,ਆਗੇ ਜੇਤਾ ਸਮਰਥ ਹੋਵੇਗਾ, ਤੇਤਾ ਕਹੋਗਾ ॥ ਜੋ ਬਾਤ ਆਪਕੋ ਭਾਵਤੀ ਹੈ ਸੋ ਭਲੀ ਬਾਤ ਹੈ ॥ ਜਿਨ ਬਾਤੋ ਕਾ ਮੇਨੇ ਵਰਨਨ ਕੀਆ ਹੈ, ਇਹ ਬਾਤ ਤਬੀ ਤੋ ਆਪਣੇ ਸਾਸਤ੍ਰ ਪੁਰਾਣਮੋਂ ਲਿਖੀਆ, ਜੋ ਆਪਕੋ ਭਾਵਤੀਆਂ ਥੀ ॥ ਆਪ ਸਦਾ ਸਤ ਰੂਪ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੋ, ਜੋ ਆਪਕਾ ਭਾਣਾ ਮਾਨਣੇ ਵਾਲੇ ਹੈ ਤਿਨਕੋ ਸਭੀ ਸਤ ਰੂਪ ਨਿਰਾਕਾਰ ਹੀ ਕਰ ਡਾਰਤੇ ਹੈ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣਕੇ ਗ੍ਰਹਣ ਕਾ ਅਭਿਆਸ ਇਸਕੀ ਸਾਧਨ ਕਲਿਆਣ ਕੀਹੈ॥

ਨੰ.5. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘਜੀ ਕਵੀ ਚੂੜਾਮਣੀ(ਨਿਰਮਲ-ਗਿਆਨੀ)

ਅਬ ਅਗਾਰੀ ਪ੍ਰਥਮੈ ਸਾਂਤਿਕੀ-ਸ਼ਕਤਿ ਜੋਹੈ ਪਰਮਾਤਮਾਕੀ, ਤਿਸਕੋ ਬਰਨਨ ਕਰਤਹੈ:-

ਅਸੰਖ ਜਪ ਅਸੰਖ ਭਾਉ॥

ਸੰਖਯਾ ਨਾਮੁ ਗਿਨਤੀ ਕੋ, ਗਿਨਤੀ ਮੇਂ ਜੋ ਨਹੀਂ ਗਿਨਯੋ ਜਾਇ,ਤਿਸਕੋ ਨਾਮ'ਅਸੰਖ'। ਅਸੰਖ ਰੀਤਿ ਕੇ ਜਪੁਹੈਂ ਤਿਨੋਂ ਕੇ 'ਜਾਪ' ਸੋਭੀ ਅਨੇਕ ਹੈਂ, ਜਿਨਕੋ ਜਪ ਕਰੀਤਾ ਹੈ ਸੋਭੀ ਅਨੇਕ ਹੈਂ। ਅਸੰਖ ਹੀ ਭਾਉਂ ਹੈਂ,ਅਸੰਖ ਹੀ ਭਾਉ ਕੇ ਕਰਨਹਾਰੇ ਹੈਂ, ਜਿਨਕੋ ਭਾਉ ਕਰੀਤਾ ਹੈ ਸੋਭੀ ਅਸੰਖ ਹੈਂ।

ਅਸੰਖ ਪੂਜਾ ਅਸੰਖ ਤਪਤਾਉ॥

ਅਸੰਖ ਹੀ ਪੂਜਾ ਹੈ, ਪੂਜਾ ਕੇ, ਅਰਥ ਤੇ ਪੂਜਕ ਕੋ ਭੀ ਅਧਯਾਹਾਰ, ਅਰ ਪੂਜਯ ਕੋ ਭੀ, ਜੋਨ ਪੂਜਾਵਤੇ ਹੈਂ; ਅਸੰਖ ਹੀ ਰੀਤਿਕੀ ਪੂਜਾ ਹੈ, ਅਸੰਖ ਹੀ ਪੂਜਯਹੈਂ,ਅਸੰਖ ਹੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨਵਾਲੇ ਹੈਂ। ਪੂਜਾ ਤਬਹੀ ਹੋਇਗੀ,ਜਬ ਪੂਜਯ ਔ ਪੂਜਕ ਹੋਇਗੋ, ਯਾਂਤੇ ਏਕ ਪੂਜਾ ਮੈਂ ਦੋਊ ਕਾ ਅਧਯਾਹਾਰ;ਵਾ'ਅਜਹਤੀ ਲੱਛਣਾ'-ਪੂਜਾ ਕੇ ਸੰਗ ਪੂਜਯ ਅਰ ਪੂਜਕ ਕੋ ਲੈਕੇ ਅਰਥ ਭਯੋ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਅਖਯਰ ਥੋਰੇ ਕਹਤਹੈਂ--ਅਰਥ ਅਧਿਕ ਤੇ ਅਧਿਕ ਰਾਖਤ ਹੈ। ਇਹ ਉਤਮ ਕਾਵਯ ਕੀ ਰੀਤਿਹੈ। ਅਸੰਖ ਹੀ ਤਪਕੇ ਤਾਉ ਹੈਂ;ਕਿਆ? ਸੰਕਟ ਹੈਂ;ਇਹਾਂ ਭੀ ਤੇਸੇ ਹੀ ਅਰਥ:ਅਸੰਖ ਹੀ ਤਪਕੇ ਤਾਉ ਹੈਂ,ਅਸੰਖ ਤਪ ਕਰਨਵਾਲੇ ਹੈਂ, ਅਸੰਖ ਹੀ ਜਿਨਕੇ ਹੇਤ ਤਪ ਕਰੀਤਾ ਹੈ, ਸੋਹੈਂ; ਇਤਯਰਥ। ਇਨ ਦਊ ਤੁਕਨਮੈਂ ਅਸੰਖ ਪਦ ਚਾਰ ਵੇਰ ਆਵਨਤੇ ਉਭਯਾਬ੍ਰਿਤੁਦੀਪਕ ਅਲੰਕਾਰਹੈ।

ਅਸੰਖ ਗਰੰਥ ਮੁਖਿ ਵੇਦ ਪਾਠ॥

ਅਸੰਖ ਹੀ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈਂ,ਅਸੰਖ ਹੀ ਗ੍ਰਿੰਥਨ ਕੇ ਕਰਤਾ,ਅਸੰਖ ਹੀ ਪਠ-ਨਿਹਾਰੇ ਹੈਂ;ਕੈਸੇ ਹੈਂ ਗ੍ਰਿੰਥ?ਜਿਨੋਂ ਮੈਂ ਮੁਖਯ ਵੇਦਕੋ ਪਾਠ ਧਰਯੋ ਹੈ,ਅਰਥ ਏਹ: ਜੋ ਵੇਦ ਕੀ ਸੁਤਿਨ ਕੇ ਊਪਰ ਗ੍ਰਿੰਥ ਬਨੇ ਹੈਂ ਸੋਭੀ ਅੰਸਖ ਹੀ ਹੈਂ;ਵਾ,ਗ੍ਰਿੰਥ ਕੋ ਅਰਥ ਜੁਦੋ, ਅਗਾਰੀ ਕੋ ਅਰਥ ਜੁਦੋ; ਅਸੰਖ ਹੀ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈਂ,ਅਸੰਖ ਮੁਖਾਗਰ ਜਿਨਕੇ ਵੇਦਕੋ ਪਾਠ ਹੈ, ਕਿਆ? ਕੰਠਹੀ ਕਰ ਰਾਖਤੇ ਹੈਂ, ਐਸੇ ਪੁਰਖ ਹੈਂ। ਇਤਯਰਥ। ਇਸ ਤੁਕਕੇ ਪਹਿਲੇ ਅਰਥ ਮੇ ਕਾਵਯਲਿੰਗ ਅਲੰਕਾਰਹੈ। ਸਮਰਥਨੀਯ ਤੇ 'ਗਰੰਥ' ਪਦ ਸਮਰਥਨ ਕਰਯੋ 'ਮੁਖਿ ਵੇਦ ਪਾਠ' ਸੋਂ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਸੰਖ ਜੋਗ ਮਨਿ ਰਹਹਿ ਉਦਾਸ॥

ਅਸੰਖ ਹੀ ਜੋਗੀ ਜੋਗ ਕਰਤ ਹੈਂ, ਕੈਸੇ ਜੋਗੀ ਹੈਂ? ਜੋ ਸਦੀਵ ਹੀ ਮੁਨਿ ਜਿਨ੍ਹੋਂ ਕਾ ਜਗਤ ਤੇ ਬੈਰਾਗਵਾਨ ਰਹਤ ਹੈ। ਜੋਗ ਪਦਤੇ ਜੋਗੀਕੋ ਅਰਥ ਜੁਦੋ, ਅਸੰਖ ਹੀ ਜੋਗੀਹੈ, ਕਯਾ? ਧਯਾਨ ਮੇਂ ਜੁਟੇ ਰਹਤ ਹੈਂ,ਸੋ ਜੋਗੀ। ਅਸੰਖ ਹੀ ਪੁਰਖ ਹੈ ਬੈਰਾਗਵਾਨ ਜੋ ਬਿਸ਼ਯਨ ਤੇ ਉਦਾਸ ਰਹਤ ਹੈ; ਇਤਯਰਥ। ਇਹ ਤੁਕ ਭੀ ਕਾਵਯਲਿੰਗ ਅਲੰਕਾਰਹੈ। ਜੋਗ ਪਦਕੇ ਸਮਰਥਨ ਕਰਯੋ ਉਦਾਸ ਰਹਨਕੇ ਅਰਥਸੋਂ। ਪਹਿਲੇ ਜੋ ਅਰਥ ਭਯਹੈ, ਤਿਸਮੈਂ ਇਹ ਅਲੰਕਾਰ ਬਨਤਹੈ।ਅਸੰਖ ਭਗਤ ਗੁਣ ਗਿਆਨ ਵੀਚਾਰੁ॥ਅਸੰਖ ਹੀ ਭਗਤ ਹੈਂ, ਕੈਸੇ ਹੈਂ ? ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੇ ਗੁਣ ਗਾਵਨਹਾਰੇ; ਗਾਵਨ ਕੋ ਅਧਯਾਹਾਰ ਗੁਣ ਪਦ ਸੇ। ਅਸੰਖ ਹੀ ਗਯਾਨੀ ਹੈਂ, ਗਯਾਨਵਾਰੇ ਸਦਾ ਹੀ ਬਿਚਾਰਤੇ ਰਹਤੇ ਹੈਂ: ਸੱਤਿਅ ਸੱਤਿ ਵਸਤੂਕੇ; ਇਤਯਰਥ। ਇਸ ਤੁਕਮੇਂ 'ਗਕਾਰ' ਕੀ ਬਰਣ ਮੈਤ੍ਰੀ ਤੋ ਬ੍ਰਿਤਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸਹੈ।

ਅਸੰਖ ਸਤੀ ਅਸੰਖ ਦਾਤਾਰ॥

ਅਸੰਖ ਹੀ ਸਤੀ ਹੈਂ,ਕੌਨ? ਸਤਿ ਬੋਲਨਵਾਰੇ:ਜੋ ਝੂਠਕੋ ਬੋਲਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੰਖ ਹੀ ਦਾਤਾਰੁ ਹੈਂ,ਕੈਸੇ?ਮਹਾਂ ਦਾਨੀ ਹੈ,ਸੀਸ ਆਦਿਕੇ ਦੇਨਵਾਰੇ ਹੈਂ;ਇਤਯਰਥ।ਇਸ ਤੁਕਮੇਂ'ਸਤੀ ਦਾਤਾਰੁ'ਮੈਂ ਤਰਕ ਆਵਨਤੇ ਛੇਕ ਆਨੁਪ੍ਰਾਸ ਹੈ 'ਅਸੰਖ'ਪਦੁ ਬੀਚ ਆਵਨਤੇ।

ਅਸੰਖ ਸੂਰ ਮੁਹ ਭਖਸਾਰ॥

ਅਸੰਖ ਹੀ ਜੋਧਾ ਹੈਂ; ਸੋ ਕੈਸੇ ਹੈਂ?'ਸਾਰ'ਨਾਮ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨ ਕੋ ਸਾਮੁਹੇ ਹੋਕਰਿ ਅਪਨੇ ਸਰੀਰ ਸੇਂਖਤ ਹੈਂ, ਪੀਠ ਨਹੀਂ ਫੇਰਤਾ--ਇਸ ਧਰਮ ਕੋ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰਿ ਰਾਖਤ ਹੈਂ;ਇਤਯਰਥ॥ ਇਸ ਤੁਕ ਮੈਂ ਭੀ ਕਾਵਯ ਲਿੰਗ ਅਲੰਕਾਰਹੈ। 'ਸੂਰ' ਪਦ ਕੋ ਸਮਰਥਨ ਕਰਯ 'ਮੁਹ ਭਖ ਸਾਰ' ਸੋਂ।

ਅਸੰਖ ਮੋਨਿ ਲਿਵ ਲਾਇ ਤਾਰ॥

ਅਸੰਖ ਹੀ ਮੋਨੀ ਹੈਂ,ਕਿਆ? ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਬੋਲਤ, ਤੂਸ਼ਨ ਹੀ ਰਹਤ ਹੈਂ। ਅਸੰਖ ਹੀ ਲਿਵ ਲਾਇ ਤਾਰ,ਸੋ ਸਮਾਧੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੇ ਅਰਥ। ਕੈਸੀ ਸਮਾਧਿ ਕੇ ਬਿਖੇ ਲਿਵ ਲਗਾਵਤ ਹੈਂ? ਏਕ ਤਾਰ, ਕਬਹੁੰ ਉਥਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਨ ਦੇਤ ਹੈ, ਵਹਿਰ ਮੁਖੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰਤ ਹੈਂ; ਵਾ ਮੋਨ ਧਾਰਿਕੇ ਸੋਈ ਸਮਾਧਿ ਲਗਾਵਤ ਹੈਂ; ਏਕ ਤਾਰ। ਇਸ ਤੁਕ ਕੇ ਪਿਛਲੇ ਅਰਥ ਮੇਂ ਕਾਵਯ ਲਿੰਗਹੈ। 'ਮੋਨ'ਪਦਕੋ 'ਲਿਵ ਲਾਇ ਤਾਰ' ਸੋ ਸਮਰਥਨ ਕਰਯੋ।ਔਰ ਸਰਬ ਪਉੜੀ ਮੈਂ ਉਭਯਾਬ੍ਰਿਤ ਦੀਪਕ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ, ਅਸੰਖ ਪਦ ਸਰਬ ਤੁਕਨਿ ਮੈਂ ਆਯੋ, ਅਰਥ ਭੀ ਵਹੀ ਰਹਯੋ; ਅਰ ਪਹਿਲੀ ਤੁਲਯ ਯੋਗਤਾ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ।

ਲੱਛਣ:-ਚੌਪਈ: ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਸਹਿ ਗੁਣ-ਕ੍ਰਿਆ ਕਿ ਰੂਪ।ਕਿਥੋਂ ਧਾਮ ਇਕ ਕਹਿ ਕਵਿ ਭੂਪ।'ਪਹਿਲੀ ਤੁੱਲਯ ਯੋਗਤਾ ਸੋਈ। ਕਵਿ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਇਹ ਬਿਧ ਹੋਈ।

ਇਸ ਪਉਂੜੀ ਮੇਂ ਪ੍ਰਸਤੁਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਸਤਿ ਕੀ ਸ਼ਕਤਿ ਕੋ ਬਰਨਨ।ਅਸੰਖਤਾ ਧਰਮ ਜੇਤੇ ਗਿਨੇਹੈਂ ਸੋ ਸਭਨਿ ਏਕ ਭਯੋ, ਯਾਂਤੇ ਤੁਲਯ ਯੋਗਤਾ ਅਲੰਕਾਰਹੈ। ਕੁਦਰਤਿ ਕਵਣ ਕਹਾ ਵੀਚਾਰੁ॥ਕੁਦਰਤਿ ਕਹੀਏ,ਸਮਸ਼ਟ ਮਾਯਾ, ਐਸੇ ਕੌਨਹੈਂ ਜੋ ਕਹਿ ਸਕੈ? 'ਵੀਚਾਰੁ',

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਹੀਏ ਗਨਣਾ ਕਰਿ ਸਕੇ? ਵਾ 'ਕੁਦਰਤਿ' ਕਹੀਏ ਕਿਸਕੇ ਬਿਖੇ ਸ਼ਕਤਿ ਹੈ, ਜੋ ਪਰਮਸ਼ੇਰ ਕੀ ਗਨਣਾ ਕਹਿ ਸਕੇ ?ਵਾਰਿਆ ਨ ਜਾਵਾ ਏਕ ਵਾਰ॥

'ਵਾਰਿਆ' ਕਹੀਏ ਬਰਨਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਤਾ ਏਕ ਵਾਰ ਭੀ, ਕਿਆ? ਏਕ ਰੋਮ ਭੀ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤਿ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਬਿਅੰਤਹੈ॥ ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ॥ ਯਾਂਤੇ ਭਗਤ ਜਨ ਕੋ ਨਿਸ਼ਚਾ ਐਸੇ ਹੈ:ਜਿਸਕੋ ਕਿਸੀ ਸ਼ਕਤਿ ਕੋ ਅੰਤੁ ਨਹੀਂ ਪਾਯੋ ਜਾਤ ਹੈ,ਤਾਂਤੇ ਜੋ ਤੁਝਕੋ ਭਾਵਤ ਹੈ; ਸੋਈ ਭਲੀ ਕਾਰ ਹੈ,ਕਿਆ? ਸੋਈ ਕਰਤਬ ਆਛੇ ਹੈਂ। ਬਯੰਤਤਾਕੇ ਬਰਨਨ ਮੇਂ ਭਗਤਨਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ਤੋ ਭਲਾ ਆਛੋ ਮਾਨਣੋ ਬਨਤ ਹੈ। ਗਯਾਨਵਾਨ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼'ਤਤ੍ਵੈਮਸੀ'ਕੋ ਬਨਤ ਹੈਂ, ਜੋ ਐਸੋ ਸਰੂਪ ਸਰਬ ਮੇਂ ਏਕ ਜਾਣਿਕੈ ਦ੍ਵੈਤ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰੈ; ਦ੍ਵੈਤ ਮੇਂ ਖੋਜਨ ਤੇ ਅੰਤ ਕਾਹੂੰਕੋ ਭੀ ਨਹੀਂਹੈ, ਸੋਈ ਕਹਤ ਹੈਂ:- ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ॥ 17॥ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਪਦਮੈਂਤੇ 'ਤਤ'ਕੋ ਅੰਨਵੈ ਹੋਨਤੇ:'ਤਤ''ਤੂ' ਨਿਰਾਕਾਰ ਬ੍ਰਹਮੁ ਤਤੁ; ਈਸ਼ਵਰ 'ਤੰਵ' ਜੀਵ-ਬ੍ਰਹਮੁ ਰੂਪਹੀ ਹੈ; ਇਤਯਰਥ। ਅਲੰਕਾਰ ਇਨ ਤੁਕਨਕੇ ਕਹਿ ਆਏਹੈਂ।

ਨੰ.6.ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ'ਨਰੋਤਮ'(ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨੀ)

ਪੂਰਬ ਤਿਸਕੇ ਹੋਏ ਲਖ ਦਰੀਆਉ ਪਾਠ ਸੇ ਈਸ਼ਵਰ ਸੇ ਅਨੰਤ ਸ੍ਰਿਸਟੀਆਂ ਕਹ ਕਰ; ਪੁਨਾ,ਤਿਸਕੇ ਸਾਥ ਜੀਵ ਕਾ 'ਅਭੇਦ' ਕਹ ਕਰ, ਅਬ ਤ੍ਰਿਗੁਣ-ਮਾਯਾ ਮੇਲ ਸੇ ਤਾਸੇ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਸੁਭਾਸ਼ੁਭ ਕਰਮੋਂ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਪਜੇ ਦੇਵ-ਅਸੁਰੋ ਕੇ ਸ਼ੁਭ-ਅਸ਼ੁਭ ਆਚਾਰੋ ਕੋ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇ ਹੂਯੇ 'ਉਪਾਧੀ' ਦੂਰ ਕਰਕੇ -- ਪੁਨਾਭੀ ਤੀਨ ਪਉੜੀਯੋ ਮੇ 'ਅਭੇਦ' ਕਹੈ ਹੈ ॥ ਤਿਨ ਤੀਨ ਮੋ ਭੀ ਪਹਲੀ ਪਉੜੀ ਮੇਂ ਪਰੰਪਰਾ ਸੇਂ ਅਭੇਦ- ਗਯਾਨ ਕੇ ਹੇਤੂ ਸੁਭਾਚਾਰੋ ਕੋ; ਵਾ,ਤਿਨ ਆਚਾਰੋ ਵਾਲਿਯੋ ਕੋ ਕਹਤੇ ਹੂਯੇ ਗੁਰੂ 'ਅਭੇਦ' ਹੀ ਕਹੇ ਹੈ॥

ਅਸੰਖ ਇਤਿ॥ ਈਹਾਂ ਜਪਾਦਿਕ ਪਦ ਜਪੀ ਆਦਿਕੋ ਪੇ ਜਾਨ ਲੇਨੇ, ਵਾ,ਜਪੀ ਆਦਿਕ ਊਪਰ ਸੇਂ ਮੇਲ ਲੇਨੇ॥ ਯਾਤੇ ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਆਦਿਕ ਮੰਤ੍ਰੋ ਕੇ ਜਪ ਰੂਪ ਕਰਮ ਵਾਲੇ ਅਸੰਖ ਕਹੀਯੇ ਗਿਨਤੀ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਯਹ ਅਖਰਾਰਥ ਹੈ, ਭਾਵ ਯਹ ਹੈ,'ਕਰ ਕੀਰਤਿ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਣੀਸੇ ਸਗਲ ਪ੍ਰਾਛਤ ਦੁਖ ਹਰੇ'(454:19) ਯਹ ਗੁਰੁ ਕਹੇ ਹੈ॥ ਅਰ,'ਸੰਪੂਰਣ ਯਗਨੋ ਮੈਂ "ਜਪ ਯਗ" ਹੋਂ, ਜਿਸਮੇਂ ਕੋਈ ਹਿੰਸਾਦਿਕ ਦੋਖ ਨਹੀਂ' ਐਸੇ ਗੀਤਾ(10:25)ਮੇਂ ਕ੍ਰਿਸਨ ਕਹੇ ਹੈਂ; ਯਾਤੇ ਜੈਸੇ ਔਰ ਅਨੇਕ ਉਤਮ ਇਸ ਜਪ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕੋ ਕਰੇ ਹੈ,ਤੈਸੇ ਮੇਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਭੀ ਗਯਾਨ ਕੀ ਸਿੱਧੀ ਹੇਤ ਇਸਕੋ ਕਰੋ;ਐਸੇ ਜਾਨਕੇ ਅਧਿਕਾਰੀ'ਜਪ'ਕਰੇ, ਯਹੀ ਅਭਿਪ੍ਰਾਯ ਪੂਰਣ ਅਗਲੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਮੇਂ ਜਾਨ ਲੇਨਾ॥ ਅਸੰਖ ਭਾਉ॥ ਈਹਾਂ 'ਭਾਉ' ਨਾਮ 'ਪ੍ਰੇਮ' ਕਾ ਹੈ, ਔਂ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਮ ਅਪਨੇ ਕੋ ਭਾਵਤੀ ਵਸਤੁ ਮੈਂ ਚਿਤ-ਬ੍ਰਿਤੀ ਕੇ ਪ੍ਰਵਾਹਕਾ ਹੈ। ਯਾਤੇ ਅਗਿਣਤ ਪੁਰਖ ਭਾਉ ਨਾਮ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਸੇ ਚਿਤ-ਬ੍ਰਿਤੀ ਕੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਰੂਪ ਪ੍ਰੇਮ ਵਾਲੇ ਹੈ॥ ਅਸੰਖ ਨਾਮ ਅਗਿਣਤ ਪੁਰਖ ਪੂਜਾ ਕਹੀਯੇ, ਸ਼ਿਵ, ਬਿਸ਼ਨੁਕਾ ਪੁਸਪ, ਪਤ੍ਰਾਦਿਕੋ ਲੈ ਅਰਚਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੈ॥ ਔਰ ਅਗਿਣਤ ਪੁਰਖ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਦਿਕ-ਤਪੋਕੇ ਕਰਨੇ ਮੇ ਉਪਜਿਆ ਸ੍ਰੋਤਪੀ, ਲੋਕੋ ਮੇਂ 'ਤਾਉ' ਨਾਮ, ਤੇਜ ਤਿਸ ਤੇਜ ਵਾਲੇ ਹੈ॥ ਅਸੰਖ ਨਾਮ ਅਗਿਣਤ ਪੁਰਖ 'ਸੂਤ੍ਰ,ਭਾਸਯ' ਆਦਿਕ ਗ੍ਰੰਥੋ ਕਾ,ਔਂ ਤਿਨੋਮੇ 'ਮੁਖ' ਨਾਮ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੋ ਗਯਾਨ ਕਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ 'ਵੇਦ', ਤਿਸਕਾ ਪਾਠ ਕਰੇ ਹੈ॥

ਅਸੰਖਾ ਇਤਿ॥ ਇਸ ਤੁਕਮੇ 'ਮਨਿ ਰਹਹਿ ਉਦਾਸ' ਪਾਠ ਦੇਹਲੀ ਦੀਪ ਵਤ ਦੋਊ ਓਰ ਮਿਲੇ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ 'ਅਸੰਖ ਜੋਗ ਮਨਿ ਰਹਹਿ' ਨਾਮ, ਮਨਕੋ ਵਿਖਯੋ ਸੇ ਰੋਕਨੇ ਹੇਤ ਅਗਿਣਤ ਪੁਰਖ 'ਚਿਤ-ਬ੍ਰਿਤੀ ਕੇ ਨਿਰੋਧ ਰੂਪ' ਯੋਗ ਮੇ ਹੀ ਸਦਾ ਮਨ ਕੀਯੇ ਰਹਤ ਹੈ ਜਿਸਤੇ ਤਿਨਕਾ ਮਨ ਸਮਾਧੀ ਕਾਲ ਮੇ ਹੀ ਵਿਖਯੋ ਕੀ ਓਰਸੇ ਰੁਕੇ ਹੈ। ਬਿਨਾ ਸਮਾਧੀ ਮੇਂ ਨਹੀਂ ਰੁਕੇ॥ ਔਰ ਅਸੰਖ ਪੁਰਖ 'ਮਨ ਰਹਹ ਉਦਾਸ' ਨਾਮ,ਇਸ ਲੋਕ ਕੇ ਔ ਪਰਲੋਕ ਕੇ ਵਿਖਯੋ ਮੈ ਮਨ ਮੇਂ ਰਹੇ ਹੈ ਉਦਾਸ,ਨਾਮ, ਵਿਰਾਗ ਯੁਤ ਹੂਯੇ ਇਸਸੇ ਇਨਕਾ ਮਨ ਸਦਾ ਵਿਖਯੋ ਕੀ ਓਰਸੇ ਰੁਕਾ ਹੈ; ਯਾਤੇ ਯੇ ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਚਿਤ-ਬ੍ਰਿਤੀ ਨਿਰੋਧ ਸੇ ਮਨਕੋ ਰੋਕਨੇ ਵਾਲਿਯੋ ਸੇ ਅਧਿਕ ਹੈ॥

ਅਸੰਖ ਨਾਮ॥ ਅਗਿਣਤ ਪੁਰਖ ਭਗਤ ਨਾਮ, ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਕੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈ ਜਿਨਕੋ ਗੀਤਾ(7:16) ਮੇ ਏਕ ਦੁਖੀ,ਦੂਜੇ ਜਿਗਯਾਸੂ, ਤੀਜੇ ਧਨਾਰਥੀ, ਚੌਥੇ ਗਯਾਨੀ-ਐਸੇ ਚਾਰ ਭਗਤ ਭੇਦ ਲਿਖੇ ਹੈ॥ ਪੁਨਾ ਅਗਿਣਤ ਅਧਿਕਾਰੀ-ਪੁਰਖ ਗੁਣ ਨਾਮ, ਤਤ੍ਵ ਕੇ "ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ" ਯੋਗਯ ਸਮ, ਦਮਾਦਿ ਸਾਧਨੋ ਸੇ ਗਯਾਨ ਬੀਚਾਰ ਨਾਮ, ਗਯਾਨ ਕੇ ਹੇਤ ਬੀਚਾਰ ਵਾਲੇ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਯਦਯਪਿ "ਕੋਟਿ ਮਧੇ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਸੇਵਕ"(1289:12)ਔਰ, "ਜਗਮੇ ਉਤਮ ਕਾਢੀਐ ਵਿਰਲੇ ਕੇਈ ਕੋਇ"(517:16) ਇਤਯਾਦਿਕ ਗੁਰ ਬਚਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੋ ਦੁਰਲਭ ਕਹੇ ਹੈ, ਯਾਤੇ ਅਗਿਣਤ ਕਹਨਾ ਨਹੀ ਬਨੇ? ਯਹ ਅਸੰਕਾ ਹੋਵੇ ਹੈ;ਤੋ ਭੀ ਅਨੰਤ ਬਹਮਾਂਡੋ ਮੇ ਅਨੰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ॥ ਇਸ ਭਾਵਸੇ ਗੁਰ ਅਸੰਖ ਲਿਖੇ ਹੈ॥

ਅਸੰਖ ਨਾਮ॥ ਅਗਿਣਤ ਪੁਰਖ ਸਤੀ ਨਾਮ,ਅਨਰਥ ਕੋ ਨਾ ਉਤਪੰਨ ਕਰਣੇ ਵਾਲਾ ਜੋ ਯਥਾਰਥ ਕਹਨਾ ਰੂਪ ਸਤ, ਤਿਸ ਕਹਨੇ ਕੇ ਸ੍ਵਭਾਵ ਵਾਲੇ ਹੈ॥ ਅਸੰਖ ਦਾਤਾਰ ਕਹੀਯੇ ਅਨਗਿਣਤ ਪੁਰਖ ਸਾਸਤ੍ਰਮੇ ਕਹੀ ਬਿਧਿ ਸੇ ਅਪਨਾ ਸ੍ਵਤਵ ਛੋਡਕੇ, ਪਰਕਾ ਸ੍ਵਤਵ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਰੂਪ ਜੋ ਦਾਨ ਹੈ,ਤਿਸਕੇ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈ॥ ਸ੍ਵਤਵ ਨਾਮ ਮੇਰੇ ਕਾ ਹੈ॥ ਅਸੰਖ ਨਾਮ ਅਗਿਣਤ ਸੂਰਮਿਯੋ ਮੇ ਮੁਹ ਨਾਮ, ਮੁਖ ਸੂਰਮੇ ਇਸ ਲੋਕ ਮੇ ਅਰ ਪਰਲੋਕ ਮੇ ਭਖਹ ਨਾਮ, ਖਾਵੇ ਹੈ ਭਾਵ ਭੋਗੀ ਹੈ; ਸਾਰ ਨਾਮ, ਸੁਖ ਕੋ॥ ਅਥਵਾ, ਅਗਿਣਤ ਸੂਰਬੀਰ ਮੁਖ ਪੇ ਖਾਤੇ ਹੈ ਸਾਰ ਨਾਮ, ਸਸਤ੍ਰ ਰੂਪ ਲੋਹੇ ਕੋ॥ ਭਾਵ ਯਹ ਉਤਮ ਗਤਿ ਔਰ ਯਸ ਕੇ ਲਾਭ ਹੇਤ ਸ਼ਸਤ੍ਰੋ ਕੇ ਸਾਮਨੇ ਹੋ ਕੇ 'ਮਰੇ' ਹੈ॥ ਇਸੀ ਭਾਵਸੇ ਗੁਰੁ ਕਹੇਹੈਂ 'ਧੰਨਯ ਜੀਯੋ ਤਿਹਕੋ'(ਦਗੁਗ੍ਰੰਜੀ. ਕ੍ਰਿਸਨ ਅਵਤਾਰ:..)ਇਤਿਯਾਦਿ॥ ਅਸੰਖ ਮੋਨਿ ਕਹੀਯੇ, ਅਗਿਣਤ ਪੁਰਖ ਜਿਹਵਾ ਰੋਕ ਕੇ ਚੁਪ ਹੋਨੇ ਕਾ ਬ੍ਰਤ ਰੱਖਤੇ ਹੈਂ॥ ਪੁਨਾ,ਜੋ ਪੁਰਖ ਲਿਵ ਨਾਮ ਸਮਾਧੀ, ਤਾਰ ਨਾਮ ਤੇਲ ਧਾਰਾ ਵਤ ਏਕ ਰਸ ਲਗਾਵੇ ਹੈ, ਵੋ ਭੀ ਅਗਿਣਤ ਹੈ॥ ਸਮਾਧੀ ਈਹਾਂ ਬ੍ਰਹਮਕਾਰ-ਬ੍ਰਿਤੀ ਕਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਜਾਨ ਲੈਨਾ; ਜੋਗ ਸਮਾਧੀ ਪੀਛੇ ਅਸੰਖ ਜੋਗ ਮੇਂ ਲਿਖ ਚੁਕੇ ਹੈਂ॥ ਅਭੇਦ ਕੇ ਬੋਧਨ ਵਾਲੀ 'ਕੁਦਰਤਿ ਕਵਣ' ਇਤਯਾਦਿ ਦੋਨੋ ਤੁਕੋ ਕੀ ਟੀਕਾ ਪੂਰਬ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਜਾਨ ਲੈਨੀ॥ 17॥

ਨੰ.7.ਨਿਰਮਲ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਗਿ: ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਫਰੀਦਕੋਟ ਟੀਕਾ

ਅਸੰਖ ਜਪ ਅਸੰਖ ਭਾਉ॥

ਅਸੰਖ ਪੂਜਾ ਅਸੰਖ ਤਪ ਤਾਉ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

(ਅਸੰਖ) ਅਗਿਣਤ ਹੀ ਜਪੁ ਅਰਥਾਤ ਜਪਣੇ ਜੋਗ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈਂ॥ ਔਰ (ਅਸੰਖ) ਅਗਿਣਤ ਹੀ ਤਿਨ ਮੰਤ੍ਰੋਂ ਮੇਂ (ਭਾਉ) ਪ੍ਰੇਮੁ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈਂ। ਅਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਪੂਜਾ ਹੈ॥ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਤਪੁ ਹੈ[44]॥ ਔਰ ਅਨੇਕ ਹੀ ਤਿਸ ਤਪ ਕੇ ਤਾਉ ਸਹਾਰਨੇ ਵਾਲੇ ਤਪੀ ਹੈਂ॥

ਅਸੰਖ ਗਰੰਥ ਮੁਖਿ ਵੇਦ ਪਾਠੁ॥
ਅਸੰਖ ਜੋਗ ਮਨਿ ਰਹਹਿ ਉਦਾਸ॥
ਅਸੰਖ ਭਗਤ ਗੁਣ ਗਿਆਨ ਵੀਚਾਰ॥
ਅਸੰਖ ਸਤ ਅਸੰਖ ਦਾਤਾਰ॥
ਅਸੰਖ ਸੂਰ ਮੁਹ ਭਖ ਸਾਰ॥
ਅਸੰਖ ਮੋਨਿ ਲਿਵ ਲਾਇ ਤਾਰ॥

ਅਗਿਣਤ ਹੀ ਗ੍ਰੰਥ ਅਰ ਵੇਦ ਹੈਂ ਔਰ ਅਗਿਣਤ ਹੀ (ਮੁਖ) ਭਾਵ ਕੰਠੋਂ ਹੀ ਪਾਠੁ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈਂ ਐਸੇ ਅਨੇਕ ਹੀ (ਜੋਗ) ਜੋਗ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਾ ਜੋਗ ਕੇ ਕਮਾਵਨੇ ਵਾਲੇ ਜੋਗੀ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਤਰਫੋਂ ਮਨ ਸੇ ਉਦਾਸੀਨ ਰਹਿਤੇ ਹੈਂ ਅਗਿਣਤ ਹੀ (ਸਤੀ) ਸਤ ਬੋਲਨੇ ਹਾਰੇ ਹੈਂ ਅਗਿਣਤ ਹੀ (ਦਾਤਾਰ) ਦਾਨੁ ਕਰਨੇ ਹਾਰੇ ਹੈਂ ਸੁਰੰਕ ਬਲੀ ਆਦਿਕ ਜਿਨੋ ਨੇ ਸੀਸ ਪ੍ਰਯੰਤ ਦਾਨੁ ਦੀਆ ਹੈ ਅਗਿਣਤ ਹੀ ਸੂਰਮੇ ਹੈਂ ਜੋ ਜੁਧ ਕੇ ਸਨਮੁਖ ਹੋ ਕਰ ਸਤ੍ਰੂਓਂ ਕੇ ਸਸਤ੍ਰੋਂ ਰੂਪੁ (ਸਾਰ) ਲੋਹਾ ਅਪਨੇ ਮੁਖ ਪਰ ਸਹਾਰਤੇ ਹੈਂ ਔਰ ਪੀਠ ਨਹੀਂ ਦੇਤੇ ਅਗਿਣਤ ਹੀ ਮੋਨੀ ਹੈਂ ਜੋ ਏਕ ਰਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੇਂ (ਲਿਵ) ਬ੍ਰਿਤੀ ਕੋ ਲਗਾਇ ਰਹਿਤੇ ਹੈਂ ਅਰਥਾਤ ਸਮਾਧਿ ਮੈ ਇਸਥਿਤਿ ਰਹਿਤੇ ਹੈਂ॥

---

44. ਤਪੁ ਮਨ ਬਾਣੀ ਸਰੀਰ ਕੇ ਭੇਦ ਸੇ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੈ ਦੇਵਤਾ ਬ੍ਰਹਮਣ ਗੁਰੂ ਬੁਧਿਵਾਨ ਗੁਨੀ ਇਨਕਾ ਪੂਜਨ ਕਰਨਾ ਸੌਚ ਜਲ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਕਰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਰਹਿਣਾ ਆਰਜਵਤਾ ਏਹੁ ਹੈਂ ਸੂਧਾ ਸਭਾਉ ਰਖਣਾ ਕੁਟਲਪਨਾ ਨ ਰਖਣਾ ਬ੍ਰਹਮਚਰਜ ਰਖਣਾ ਕਜਾ ਆਠ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਕਾਮ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋਣਾ ਸੋ ਕਹਤੇ ਹੈਂ। ਸ੍ਰਵਣ ਇਸਤ੍ਰੀਓਂ ਕੀ ਬਾਤ ਸੁਣਨੀ ੧ ਸਿਮਰਨ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੋ ਯਾਦ ਕਰਨਾ ੨ ਕੀਰਤਨ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਾ ਜਸੁ ਕਰਨਾ ਸਰੂਪ ਕਾ ਵਰਨਨ ਕਰਨਾ ੩ ਚਿਤਵਨ ਏਹੀ ਚਿਤਵਨੀ ਰੈਹਨੀ ਕਿ ਅਮਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਿਲੇ ੪ ਇਕੰਤ ਹੋਕਰ ਵਿਖੇ ਕੀ ਬਾਰਤਾ ਕਰਨੀ ੫ ਦਿਢ ਸੰਕਲਪ ਇਹ ਕੇ ਮੈਂ ਅਵਸ਼ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੇ ਮਿਲੂੰਗਾ ੬ ਪ੍ਰਯਤਨ ਮਿਲਨੇ ਵਾਸਤੇ ਦੂਤੀ ਕੋ ਭੇਜਨਾ ੭ ਤਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਸਰੀਰ ਸੋ ਮਿਲਕਰ ਕਾਮਕ੍ਰੀੜਾ ਕਰਨਾ ੮ ਯੇਹ ਅਸਟ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਕਾਮ (ਮੈਥਨ) ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੋਏ ਸੋ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਹੈ ਔਰ ਜੀਵੋਂ ਕਾ ਘਾਤੁ ਕਰਨ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋਨਾ ਏਹੁ ਅਹਿੰਸਾ ਏਹ ਸਾਰੀਰਕ ਤਪੁ ਹੈ ੧ ਬਚਨੁ ਐਸਾ ਬੋਲਨਾ ਜੋ ਸੁਨਨੇਹਾਰੇ ਕਾ ਮਨ ਦੁਖੀ ਨ ਹੋਇ ਫੇਰ ਸਚਾ ਹੋ ਪ੍ਰਿਜ ਹੋ ਜਿਸਮੇ ਸੁਨਨੇ ਹਾਰੇ ਕਾ ਬਿਵਹਾਰਕ ਪ੍ਰਮਾਰਥਕ ਕੁਛ ਭਲਾ ਹੋ ਨੇਮ ਸੇ ਬੇਦ ਆਦਿ ਬਾਨੀ ਕਾ ਪਾਠੁ ਕਰਨਾ ਏਹੁ ਬਾਨੀ ਕਾ ਤਪ ਹੈ॥੨॥ ਹਮੇਸ਼ ਪ੍ਰਸਿੰਨ ਰਹਿਨਾ ਸੋਮਜ ਕੋਮਲ ਸੁਭਾਉ ਹੋਨਾ ਬਿਵਹਾਰ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਸੇ ਬ੍ਰਿਥਾ ਬਕਵਾਦ ਸੇ ਮੌਨ ਰਹਿਨਾ ਉਸਤਤਿ ਨਿੰਦਜਾ ਨਾ ਕਰਨੀ ਭਾਵ ਸੁਧੀ ਸਭ ਕਾ ਭਲਾ ਚਿਤਵਨਾ ਏਹ ਮਨ ਕਾ ਤਾਪ ਹੈ॥੩॥ ਆਗੇ ਸਰਧਾ ਪੂਰਬਕ ਸਤ ਰਜ ਤਮ ਪ੍ਰਦਾਨ ਤਪ ਸੁਨੋ। ਫਲ ਕੀ ਇਛਾ ਸੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਹੋਕਰ ਕਰਮ ਕਰਨਾ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਸੇ ਪ੍ਰੇਮ ਸੰਜੁਗਤ ਰਹਿਨਾ ਤਦ ਅਰਪਣ ਕਰਮ ਕਰਨਾ ਇਹ ਸਾਂਤਿਕ ਤਪ ਹੈ ੧ ਮਾਨ ਕੇ ਹੇਤ ਪੂਜਾ ਕੇ ਹੇਤ ਦੰਭ ਹੰਕਾਰ ਕਰਕੇ ਜੋ ਕਰਨਾ ਸੋ ਰਾਜਸ ਤਪ ਹੈ ਸੋ ਨਾਸਵੰਤ ਹੈ ਔਰ ਕਾ ਔਰ ਫਲ ਦੇਨੇ ਹਾਰਾ ਹੈ ੨ ਸਾਸਤ੍ਰ ਬਿਧਿ ਸੇ ਹਿਤ ਲੋਕੋਂ ਕੋ ਦੁਖ ਦੇਨੇ ਕੇ ਵਾਸਤੇ ਦੰਭ ਹੰਕਾਰ ਪੂਰਬਕ ਤਾਪ ਕਰਨਾ ਸੋ ਤਾਮਸ ਤਪ ਹੈ ॥੩॥ ਕਾਮਨਾ ਰਾਗ ਪ੍ਰੀਤ ਇਨਕੇ ਬਲ ਕੇ ਸਹਿਤ ਜੋ ਜਨ ਹੈਂ ਸੋ ਐਸੇ ਘੋਰ ਤਪ ਕੋ ਤਪਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਤਮੋ ਗੁਨੀ ਮਾਨੁਖ ਹੈਂ ਇਹੁ ਦੈਤੋਂ ਕਾ ਤਪ ਹੈ ਸੋ ਭਸਮਾਸੁਰ ਰਾਵਣਾਦਿ ਅਨੰਤ ਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂਤ ਹੈਂ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕੁਦਰਤਿ ਕਵਣ ਕਹਾ ਵੀਚਾਰੁ॥
ਵਾਰਿਆ ਨ ਜਾਵਾ ਏਕ ਵਾਰ॥
ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ॥
ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ॥ ੧੭॥

ਏਹ 4 ਤੁਕਾਂ ਪੂਰਬਵਤ ॥੧੭॥ ਅਬ ਤਮੋ ਗੁਨੀ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ।

ਨੰ.8. ਨਿਰਮਲ-ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੀਲੀਭਤਿ (ਵੇਦਾਂਤੀ)

ਜੇਕਰ ਸ਼ਿਸ਼ਯ ਅਪਨੇ ਮਨਮੇਂ ਯਹ ਕਹੇ, ਜੋਕਿ ਵੈਸੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੇਰੇ ਕੋ ਟਾਲਤੇ ਹੈਂ ਕਿਸੀ ਧਾਰਣ- ਯੋਗਯ ਸਾਧਨ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਤੇ; ਯਹ ਸ਼ਿਸ਼ਯ ਕਾ ਭਾਵ ਮਨ ਮੇਂ ਸਮਝ ਕਰ ਸਰਵ ਕਲਿਯਾਣ ਕੇ ਸਾਧਨੋਂ ਕੋ ਨਿਰੁਪਣ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੀ ਪੂਰਵਤ ਮਹਿਮਾ ਕਹਿ ਕਰ, ਪੂਰਵੋਕਤ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੋ ਫਿਰ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਰ ਬਾਰ ਕਥਨ ਸੇ ਸ਼ਿਸ਼ ਕੋ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਹੋਤੀ ਹੈ ॥ ਅਸੰਖ ਜਪ ਅਸੰਖ ਭਾਉ॥

ਇਹ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਕੀ ਪੂਰਵ ਕਥਿਤ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਮੇਂ (ਅਸੰਖ) ਆਨੰਤ ਜਪ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈ ਔਰ ਆਨੰਤ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਪ੍ਰਾਣੀਯੋ ਕੇ ਭੇਦ ਸੇ ਜਪ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ(ਭਾਉ) ਪ੍ਰੇਮ ਆਨੰਤ ਹੈ ਔਰ ਪ੍ਰੇਮ ਭਕਤੀ ਭੀ ਆਨੰਤਤਾ ਹੈ॥ ਅਨੰਤ ਹੀ ਪੂਜਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈ ਔਰ ਉਨਕੀ ਪੂਜਾ ਭੀ ਆਨੰਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਹੈ॥ ਔਰ,ਤਪਕਾ ਜੋ ਤਾਓ ਨਾਮ ਤੇਜ਼, ਤਿਸ ਤੇਜ ਵਾਲੇ ਭੀ ਆਨੰਤ ਹੈ॥ ਇਸ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਕਸੁਧਾ-ਪਿਪਾਸਾ, ਸ਼ੀਤ ਉਸ਼ਣਕਾ ਸਹਿਨਾ, ਉਠਕਰ ਖੜੇ ਰਹਿਨਾ, ਅਥਵਾ ਸਥਿਰ ਬੈਠੇ ਰਹਿਨਾ,ਕਾਸ਼ਠ-ਮੌਨ,ਅਰਥਾਤ ਕਾਸ਼ਠ ਵਰਤ ਚੇਸ਼ਠਾ ਸੇਭੀ ਅਪਨੇ ਭਾਵ ਕਾ ਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨਾ, ਔਰ ਆਕਾਰ ਮੌਨ, ਅਰਥਾਤ ਵਾਣੀ ਕਾ ਨਿਰੋਧ ਮਾਤ੍ਰ; ਯਹ ਸਰਵ ਹੀ ਤਪ ਹੈ॥ ਔਰ ਇਸ ਤਪ ਕਾ ਜੋ ਫਲ ਹੈ ਸੋ ਤਾਓ ਸ਼ਬਦ ਸੇ ਬੋਧਨ ਕਰਾ ਹੈ; ਤਪਕਾ ਫਲ ਪੰਤਜਲੀ ਰਿਸ਼ੀ ਨੇ ਏਕ ਸੁਤ੍ਰ ਮੇਂ ਲਿਖਾ ਹੈ; ਤਥਾਹਿ॥ “ ”

ਅਰਥ॥ ਤਪਕਾ ਸੇਵਨ ਕਰਨੇ ਸੇ ਚਿਤ ਕੀ ਅਸੁਧੀ ਕਾ ਕਸ਼ਯ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਅਰਥਾਤ ਪਾਪ ਰੂਪ ਮਨ ਕੀ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤੀ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਔਰ ਤਿਸਕੀ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤੀ ਹੋਨੇ ਸੇ ਕਾਰਯ ਸਿੱਧ, ਤਥਾ ਇੰਦ੍ਰੀਯਾ ਸਿੱਧੀ ਹੋਤੀ ਹੈ:-ਅਣਿਮਾ 1, ਲਘਿਮਾ 2, ਮਹਿਮਾ 3, ਪ੍ਰਾਪਤੀ 4, ਪ੍ਰਾਕਮਯ 5, ਵਸ਼ਿਤਵ 6, ਇਸ਼ਤਿਤ੍ਵ, 7, ਯਤ੍ਰਕਾਮਾਵਸਿਤਵ 8, ਯਹ ਅਸ਼ਟ ਸਿੱਧੀ ਰੂਪ ਕਾਰਯ-ਸਿੱਧੀ ਹੈ॥ ਔਰ ਦੂਰ ਸੇ ਸ਼ਰਵਣ, ਮਨਨ, ਦਰਸ਼ਨਾਦਿਕ ਕੀ ਸਾਮਰਥਯ ਇੰਦ੍ਰੀਯ-ਸਿੱਧੀ ਹੈ॥ ਅਣਿਮਾ ਸਿਧੀ ਸੇ ਅਤਿੰਅਤ ਸੂਖਮ ਹੋਨੇ ਕੀ ਸਾਮਰਥਯ ਹੋਤੀ ਹੈ॥ ਔਰ,ਮਹਿਮਾ ਸੇ ਮਹਾਨ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਔਰ,ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸਿੱਧੀ ਵਾਲਾ ਅੰਗੁਲੀ ਕੇ ਅਗ੍ਰ ਸੇ ਚੰਦ੍ਰ ਕੋ ਸਪਰਸ਼ ਕਰ ਸਕਤਾ ਹੈ॥ ਔਰ ਪ੍ਰਾਕਮਯ ਸਿੱਧੀ ਸੇ ਇੱਛਾਕਾ ਅਪ੍ਰਾਤਿਘਾਤ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਅਰਥਾਤ ਜੈਸੇ ਇਛਾ ਕਰੇ ਤੈਸੇ ਹੀ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਜਲ ਮੇਂ ਗੁਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਇਛਾ ਕਰੇ ਤਬ ਜਲ ਵਤ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਮੇਂ ਗੁਪਤ ਹੋ ਕਰ ਨਿਕਲ ਆਵਤਾ ਹੈ॥ ਔਰ ਵਸ਼ਿਤਵ ਸਿਧੀ ਵਾਲੇ ਕੇ ਭੂਤ ਤਥਾ ਭੂਤਨਿ ਕੇ ਕਾਰਯ ਵਸ਼ ਹੋਤੇ ਹੈ ਔਰ ਆਪ ਕਿਸੀ ਕੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ॥ ਔਰ, ਇਸ਼ਤਤ੍ਵਸਿਧੀ ਸੇ ਭੂਤ, ਭੌਤਿਕ ਕੇ ਮੂਲਭੂਤ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਕੋ ਵਸ਼ ਕਰ ਭੂਤ ਤਥਾ ਭੌਤਿਕ ਪ੍ਰਪੰਚਕਾ ਉੱਤਪਤੀ, ਨਾਸ਼

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤਥਾ ਤਿਨਕੋ ਅਪਨੀ ਇਛਾ ਸੇ ਸਥਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਔਰ ਯਤ੍ਨਕਾਮਾਵਸਿਤਵ ਸਿੱਧੀ ਸੇ ਸਤਯ ਸੰਕਲਪ ਹੋ ਜਾਤਾਹੈ॥

ਅਨੰਤ ਪੁਰਸ਼ ਸਰਵ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਮੇਂ ਮੁਖ ਨਾਮ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੋ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਵਿਦਿਆ ਰੂਪ ਵੇਦ ਤਿਸਕਾ ਪਾਠ ਹੀ ਕਰਤੇਹੈਂ॥ ਔਰ,ਆਨੰਤ ਮਨੁਸ਼ਯ ਚਿਤਵ੍ਰਿਤੀਕਾ ਨਿਰੋਧ ਰੂਪ ਜੋ ਯੋਗ ਹੈ ਤਿਸ ਮੇਂ ਮਨ ਵਾਲੇ ਸੰਸਾਰ ਸੇ ਉਦਾਸ ਰਹਿਤੇ ਹੈਂ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹ ਹੈ, ਯੋਗ ਕੇ ਸਾਧਨੋਂ ਕਾ ਅਨੁਸ਼ਠਾਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ ਇਸ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਸਰਵ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਮੇਂ ਮੁਖਿਯ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਰੂਪ ਵੇਦ ਹੈ; ਇਸਮੇਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਾ ਨਿਰਨੀਯ ਕਰਤਵਯ ਹੈ॥ ਤਥਾ, ਯੋਗਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਤਥਾ ਸਾਧਨ ਕਾ ਭੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਰ ਸੰਖੇਪ ਸੇ ਨਿਰਣਨੀਯ ਕਰਤਵਯ ਹੈ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਨ ਦੋਨੋਂ ਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਪ੍ਰਥਮ ਸਰਵ ਵਿਦਿਆ ਸੇ ਪਰਾਵਿਧਾ ਨਾਮ ਸੇ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਕਥਨ ਕਰੀ ਹੈ; ਤਿਸਕਾ ਨਿਰੁਪਣ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਤਥਾਹਿ:-“ ”

ਅਰਥ॥ ਬ੍ਰਹਮਾ ਸਰਵ ਦੇਵਨ ਮੇਂ (ਪ੍ਰਥਮ) ਮੁਖਿਯ ਹੋਤਾ ਭਯਾ। ਔਰ,ਸਰੱਵ ਵਿਸ਼ਵਕਾ ਕਰਤਾ ਤਥਾ ਭੁਵਨ ਕੀ ਰਖਸ਼ਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ॥ ਸੋ ਸਰਵ ਵਿਧਨਕੀ ਪ੍ਰਾਤਿਸ਼ਠਾ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ-ਵਿਦਿਆ ਹੈ, ਤਿਸਕੋ ਅਪਨੇ ਜਯੇਸ਼ਠ ਪੁਤ੍ਰ ਅਥਰਵਾ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿ ਕਥਨ ਕਰਤਾ ਭਯਾ। ਰਿਸ਼ੀ ਬ੍ਰਹਮਾਕੀ ਸੁਰਿਸ਼ਟੀ ਮੇਂ ਪ੍ਰਥਮ ਅਥਰਵਾ ਹੁਆਥਾ,ਇਸ ਸੇ ਸੋ ਜਯੇਸ਼ਠ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ, ਔਰ ਜਿਸ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਅਥਰਵਾ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿ ਕਥਨ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਤਿਸਕੋ ਅਥਰਵਾ ਅੰਗਿਰਸ਼ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿ ਪੂਰਵ ਕਾਲ ਮੇਂ ਕਥਨ ਕਰਤਾ ਭਯਾ;ਸੋ ਅੰਗਿਰਸ਼ ਭਾਰਦਵਾਜ ਗੋਤ੍ਰ ਵਾਲੇ ਸਤਯ ਵਹ ਨਾਮਕ ਰ੍ਰਿਸ਼ੀਕੇ ਪ੍ਰਤਿ ਕਥਨ ਕਰਤਾ ਭਯਾ॥ ਔਰ ਤਿਸਤੇ ਪਸਚਾਤ,ਸੋ ਭਰਦਵਾਜ ਗੋਤ੍ਰ ਵਾਲਾ ਸਤਯ ਵਹ ਅਪਨੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ ਅਥਰਵਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅੰਗਰਿਸ਼ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿ ਤਿਸ ਪਰਾਵਰ ਬ੍ਰਹਮ-ਵਿਦਿਆ ਕੋ ਕਹਿਤਾ ਭਯਾ॥ (ਪਰਸਮਾਤਪਰਸਮਾਤ ਅਵਰੇਣ ਪ੍ਰਾਪਤਾ ਪਰਵਰਾ) ਪਰਪਰਗੁਰੁ ਸੇ ਅਵਰ ਅਵਰ ਸ਼ਿਸ਼ਯ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਈਹੈ, ਇਸਸੇ ਪਰਾਵਰ ਨਾਮਕ ਵਿਦਿਆਹੈ॥2।

ਸ਼ੌਨਕ ਨਾਮਕ ਰਿਸ਼ੀ(ਮਹਾਸ਼ਾਲ)ਅਤਿਅੰਤ ਧਰਮ ਕੇ ਸੇਵਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਅੰਗਿਰਿਡਰਸ ਨਾਮਕ ਗੁਰੂਕੀ ਸ਼ਰਣ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਕਰ ਵਿਧਿਵਤ ਪ੍ਰਸਨ ਕਰਤਾ ਹੁਆ “ਹੇ ਭਗਵਾਨ! ਕਿਸ ਵਸਤੁ ਕੇ ਜਾਨਨੇ ਸੇ ਯਹ ਸਰਵ ਵਸਤੁ ਵਿਗਿਯਾਤ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ?” ਜਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਾ,ਤਬ ਸ਼ੌਨਕ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿ ਕਹਾ। ‘ਹੇ ਸ਼ੌਨਕ! ਦੋ ਵਿਦਿਆ ਜਾਨਨੇ ਕੇ ਯੋਗਯ ਹੈ; ਯਹ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਗਿਯਾਤਾ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ; “ਪਰਾ” ਤਥਾ “ਅਪਰਾ”॥ ਤਿਨ ਦੋਨੋਂ ਮੇਂ ‘ਅਪਰਾ’ਤੋ ਯਹ ਹੈ:-‘ਜੋਕਿ ਰਿਗਵੇਦ, ਯਜੁਰਵੇਦ, ਸਾਮਵੇਦ, ਅਰਥਰਵੇਦ: ਯਹ ਚਾਰਵੇਦ ਔਰ ਸ਼ਿਕਸ਼ਾ 1, ਕਲਪ 2, ਵਿਆਕਰਣ 3, ਨਿਰੂਕ੍ਤਿ 4, ਛੰਦ 5, ਜਯੋਤਿਸ਼ 6, ਯਹ ਸ਼ਟ ਵੇਦ ਕੇ ਅੰਗ ਹੈਂ॥ ਔਰ ‘ਪਰਾ’ ਵਿਦਿਆ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਤਿਸ ਨਾਸ਼ ਰਹਿਤ ਰੂਪ ਅਕਸ਼ਰ ਕਾ ਗਿਯਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਯਹ ਵਿਦਿਆ ਹੀ ਮੋਖਸ਼ ਕਾ ਮਾਰਗ, ਸਰਵ ਸੇ ਮੁਖਿਯ ਹੈ; ਇਸੀ ਕਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਠ ਬੋਧਨ ਕਰਤੇ ਹੈ॥ ਇਸ ‘ਪਰਾ’ ਵਿਦਿਆ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਤਿਪਾਧਯ ਅਕਸ਼ਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਗਿਯਾਨ ਸੇ ਸਰਵ ਕਾ ਵਿਗਿਆਨ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਔਰ ਗੁਰੁ ਵਾਣੀ ਮੇਂ ਜੇਕਰ ਕਿਸੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਵੇਦ ਮੇਂ ਅਕਸ਼ੇ ਪਹੈ--ਤਬ ਭੀ 'ਪਰਾ' ਵਿਦਿਆ ਸੇ ਪ੍ਰਿਥਕ ਭੂਤ ਜੋ 'ਅਪਰਾ' ਵਿਦਿਆ ਹੈ, ਤਿਸਕੋ ਚਿਤਕਾ ਵਿਸ਼ੇਪਕ ਜਾਨ ਕਰ, ਆਕਸ਼ੇਪ ਕਰਾ ਹੈ; ਔਰ, ਅਕਸ਼ਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੀ ਬੋਧਕ ਵਿਦਿਆਕੀ ਸਤੁਤੀ ਹੈ: "ਵੇਦ ਪਾਠ ਮਤਿ ਪਾਪਾ ਖਾਯ" (791:3) ਇਤਯਾਦਿਕ ਵਚਨੋਂ ਸੇ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਯਹ ਵਿਦਿਆ ਹੀ ਮੁਮੁਕਸੁ ਕੋ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨੇ ਕੇ ਯੋਗਯ ਹੈ॥ ਅਬ ਯੋਗ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਕੀ ਰੀਤੀ ਸੇ ਯੋਗ ਕਾ ਲਖਸ਼ਣ ਲਿਖਤੇ ਹੈਂ:- "ਯੋਗ ਸਚ ਚਿੱਤ ਵ੍ਰਿਤਿ ਨਿਰੋਧ:"

ਅਰਥ॥ ਚਿਤਕੀ ਵ੍ਰਿਤੀ ਸਮੂਹ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੋਤਾ ਹੈ; ਏਕ ਤੋ ਕਲੇਸ਼ ਕਾ ਕਾਰਣ ਹੋਤਾ ਹੈ,ਜੋ ਰਾਜਸੀ ਤਥਾ ਤਾਮਸੀ ਵ੍ਰਿਤੀ ਸਮੂਹ ਹੈ; ਸੋ ਜਨਮ ਮਰਣ ਆਦਿਕ ਕਲੇਸ਼ ਕੋ ਦੇਤਾ ਹੈ॥ ਔਰ,ਦੂਸਰਾ ਜੋ ਆਤਮਾਕਾ ਪੰਚ-ਕੋਸ਼ ਤਥਾ ਤੀਨ-ਅਵਸਥਾ ਸੇ ਵਿਵੇਚਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਸਾਤ੍ਵਿਕੀ ਸਮੂਹ ਹੈ,ਸੋ ਸੁਖਕਾ ਕਾਰਣ ਹੈ, ਉਸ ਕੋ ਅਕ੍ਲਿਸ਼ਟ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ॥ ਕਿਉਂਕਿ ਤਿਸ ਵ੍ਰਿਤੀ ਸਮੂਹ ਸੇ ਕਲੇਸ਼ ਕੀ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤੀ ਹੋਤੀ ਹੈ॥ ਸੋ ਚਿੱਤ-ਵ੍ਰਿਤੀ-ਨਿਰੋਧ ਰੂਪ ਯੋਗ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ, ਏਕ ਸੰਪ੍ਰਗਿਯਾਤ ਤਥਾ ਏਕ ਅਸੰਪ੍ਰਗਾਤ॥ ਜਿਸਮੇਂ ਰਾਜਸ, ਤਾਮਸ ਵ੍ਰਿਤੀ ਸਮੂਹ ਕਾ ਨਿਰੋਧ ਹੋਵੇ, ਸੇ ਸੰਪ੍ਰਗਾਤ ਯੋਗ ਹੈ; ਔਰ ਜਿਸਮੇਂ ਸਰਵ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਵ੍ਰਿਤੀ ਸਮੂਹ ਕਾ ਅਭਾਵ ਹੋਵੇ,ਸੋ ਅਸੰਪ੍ਰਗਾਤ ਯੋਗ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਇਸ ਸੁਤ੍ਰ ਮੇਂ ਦੋਨੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਯੋਗ ਕਾ ਕਲਿਯਾਣ ਹੈ॥ ਕਿਉਂਕਿ,ਜਬ ਰਾਜਸੀ, ਤਾਮਸੀ ਵ੍ਰਿਤੀਯੋ ਕਾ ਨਿਰੋਧ ਸਾਤ੍ਵਿਕ-ਵ੍ਰਿਤੀ ਸੇ ਹੁਆ, ਤਬ ਭੀ ਚਿੱਤਵ੍ਰਿਤੀ ਕੇ ਨਿਰੋਧ ਰੂਪ ਲਖਸ਼ਣ ਕਾ ਸਦਭਾਵ ਹੈ॥ ਔਰ,ਜਬ ਸਰਵ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਵ੍ਰਿਤੀ ਕਾ ਨਿਰੋਧ ਹੁਆ, ਤਬ ਭੀ ਚਿਤ ਵ੍ਰਿਤੀ ਕਾ ਨਿਰੋਧ ਰੂਪ ਲਖਸ਼ਣ ਹੈ॥ ਇਸਸੇ ਯਹ ਏਕਹੀ ਸੁਤ੍ਰ ਦੋਨੋਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਯੋਗਕਾ ਲਖਸ਼ਣ ਹੈ॥ਅਬ ਇਨ ਵ੍ਰਿਤੀਯੋ ਕੇ ਨਿਰੋਧ ਕੇ ਸਾਧਨ ਕਹਿਤੇ ਹੈ॥

ਅਰਥ॥ ਅਭਿਯਾਸ ਤਥਾ ਵੈਰਾਗਯ ਕਰਕੇ ਸਰਵ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਵ੍ਰਿਤੀਯੋ ਕਾ ਨਿਰੋਧ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਭਾਵ ਯਹ ਹੈ, ਚਿੱਤ ਰੂਪੀ ਨਦੀ 'ਦੋ' ਤਰਫ ਕੋ ਚਲਦੀ ਹੈ; ਏਕ ਤੋ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਤਰਫ ਕੋ ਚਲਤੀ ਹੈ, ਔਰ ਏਕ ਮੋਖਸ਼ ਕੀ ਤਰਫ ਕੋ ਚਲਤੀ ਹੈ॥ ਜੋ ਵਿਵੇਕ ਮਾਰਗ ਸੇ ਰਹਿਤ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਰਾਗ-ਦ੍ਵੇਸ਼ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੇ ਪਾਪ ਕਰਮ ਮੇਂ ਪਰਵ੍ਰਿਤ ਹੈ, ਸੋ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਤਰਫ ਚਲਤੀ ਹੈ; ਸੋ ਯਹ ਪ੍ਰਾਵ੍ਰਿਤੀ ਤੋ ਅਨਾਦਿਕਾਲ ਸੇ ਸਵਤ:ਸਿੰਧ,ਤਥਾ ਕੁਸੰਗ ਸੇ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ॥ ਔਰ, ਜੋ ਮੋਕਸ਼ ਮਾਰਗ ਮੇਂ ਵਿਵੇਕ ਵਿਚਾਰ ਆਦਿਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਮੇਂ ਅਤਿਅੰਤ ਯਤਨ ਸਤਸੰਗ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤ ਹੈ, ਸੋ ਮੋਖਸ਼ਕੀ ਤਰਫ ਕੋ ਚਲਦੀ ਹੈ॥ ਇਸਮੇਂ ਇਤਨਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰਫ ਕੋ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਿੱਤ ਰੂਪ ਨਦੀਕਾ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਉਧਰ ਕੋ ਹੀ ਝੁਕ ਪੜਤੀ ਹੈ॥ ਅਬ ਮੁਮੁਕਸ਼ ਕੋ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਪਾਪ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੋ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੈ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਵੈਰਾਗਯ ਸੇ ਸੰਸਾਰਿਕ ਵਿਸ਼ਯ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੋ ਅਲਪ ਕਰਾ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਔਰ ਅਭਿਯਾਸ ਕਰਕੇ ਵਿਵੇਕ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕੋ ਅਲਪ ਕਰਾ ਜਾਤਾ ਹੈ॥ ਅਭਿਯਾਸ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਯਹ ਹੈ- ਜੋ ਕਿ ਪਰਮਾਰਥ ਮਾਰਗਕਾ ਅਤਿਅੰਤ ਯਤਨ ਸੇ ਦੀਰਘ ਕਾਲ,ਔਰ ਨਿਰੰਤਰ ਸਤਕਾਰ ਸੇ ਸੇਵਨ ਕਰਨਾ ਔਰ ਵੈਰਾਗਯ ਉਪਰ; ਤਥਾ ਪਰਭੇਦ ਸੇ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਉਪਰ ਵੈਰਾਗਯ ਕੇ ਚਾਰ ਭੇਦ ਹੈਂ- ਯਤਮਾਨ 1, ਵਿਯਤਿਰੇਕ 2, ਏਕਨਿਦ੍ਰਯ 3, ਵਸ਼ੀਕਾਰ 4, ਯਹ ਤਿਨਕੇ ਨਾਮ ਹੈ॥ ਰਾਗ-ਦ੍ਵੇਸ਼ ਆਦਿਕ ਦੋਸ਼ਨ ਕੋ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤ ਕਰਨੇ ਮੇਂ ਯਤਨ ਕਰਨੇ ਕੀ ਉਤਕਟ ਇਛਾ ਸੇ ਉਨਕੀ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤੀ ਮੇਂ ਯਤਨ ਕਾ ਨਾਮ ਯਤਮਾਨ ਵੈ ਰਾਗਯ ਹੈ॥ 1॥ ਫਿਰ, ਅਪਨੇ ਮਨ ਮੇਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ,ਜੋਕਿ ਇਤਨੇ ਦੋਸ਼ ਦੂਰ ਹੁਏ ਔਰ ਇਤਨੇ ਪਰਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਹਿਤੇ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਕਾ ਨਾਮ ਵਿਯਤਿਰੇਕ ਨਾਮ ਵੈਰਾਗਯ ਹੈ॥ 2॥ ਪਸ਼ਚਾਤ,ਯਤਨ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਉਪਰ ਸੇ ਇੰਦ੍ਰੀਯਨ ਕੀ ਪਾਵ੍ਰਿਤੀ ਮੇਂ ਅਸਮਰਥ ਹੋਨੇ ਪਰ ਭੀ ਮਨ ਮੇਂ ਵਿਸ਼ਯ ਭੋਗ ਮਾਤ੍ਰ ਕਾ ਕਿਚਿੰਤ ਉਤਸਾਹ ਹੋਨੇ ਕਾ ਨਾਮ "ਏਕਨਿਦ੍ਰਯ ਵੈਰਾਗਯ" ਹੈ॥ 3॥ ਪਸ਼ਚਾਤ, ਯਤਨ ਕਰਤੇ ਕਰਤੇ ਦੇਵ ਯੋਗ ਸੇ ਵਿਸ਼ਯ ਕੀ ਸਮੀਪਤਾ ਮੇਂ ਉਸਕੀ ਉਪੇਕਸ਼ਾ ਕਾ ਨਾਮ ਵਸੀਕਾਰ ਵੈਰਾਗਯ ਹੈ॥ 4॥ ਪਰੰਤੁ,ਯਹ ਵਸੀਕਾਰ ਵੈਰਾਗਯ ਵਿਸ਼ਯੋ ਮੇਂ ਦੋਸ਼ ਦਰਸ਼ਨ ਕੇ ਪੁਨ:ਪੁਨ: ਅਭਿਆਸ ਸੇ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਔਰ ਯਾਵਤ ਗੁਣਨ ਕੇ ਕਾਰਯ ਅਣਿਮਾ ਆਦਿਕ ਸਿਧੀ ਹੈ ਇਨਮੇਂ ਭੀ ਇਨਕੋ ਇੰਦ੍ਰਜਾਲ ਵਤ ਮਿਥਯਾ ਮਾਨ ਕਰ ਤ੍ਰਿਸ਼ਣਾ ਰਹਿਤ ਹੋਨੇ ਕਾ ਨਾਮ ਪਰਵੈਰਾਗਯ ਹੈ॥ ਪਰੰਤੁ, ਯਹ ਵੈਰਾਗਯ ਅਪਨੇ ਅਸੰਗਤ ਉਦਾਸੀਨ ਆਨੰਦ ਸ੍ਵਰੂਪ ਆਤਮਾ ਕੇ ਗਿਯਾਨ ਸੇ ਪੀਛੇ ਹੋਤਾ ਹੈ; ਇਸਸੇ ਯਹ ਫਲ ਰੂਪ ਵੈਰਾਗਯ॥

ਗਿਯਾਨ ਕੀ ਪਰਅਵਸਥਾ ਹੈ ਔਰ ਪੂਰਵੋਕਤ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਵੈਰਾਗਯ ਯੋਗਕਾ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੇਂ ਯਹ ਨਿਸਚਯ ਹੁਆ; ਜੋਕਿ ਅਸੰਖਿਯਾਤ ਪੁਰਸ਼ ਯੋਗ ਮੇਂ ਮਨ ਕਰਕੇ ਤਿਸਕੇ ਸਾਧਨ ਵੈਰਾਗਯ ਮੇਂ ਲਗੇ ਹੁਏ ਉਦਾਸੀਨ ਰਹਿਤੇ ਹੈਂ॥ ਅਸੰਖਿਯਾਂਤ ਹੀ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਮੇਂ ਪ੍ਰੀਤੀ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਭਕਤ ਜਨ ਹੈਂ॥

"ਚਤੁਰਵਿਦਾ ਭਜੰਤੇ ਮਾਮ ਜਨਾ: ਸੁਕ੍ਰਿਤਨੋ ਅਰਜੁਨ। ਆਰਤ ਜਿਗਯਾਸੁਗਿਯਨੀ ਅਰਥਾਰਥੀ, ਗਿਯਾਨੀ ਚ ਭਰਤਰਿਸ਼ਭ:"(ਗੀਤਾ:ਅ.7 ਸ਼ਲੋ.16)

ਅਰਥ॥ "ਹੇ ਅਰਜੁਨ! ਪੂਰਵ ਜਨਮ ਮੇਂ ਜਿਨੋਂ ਨੇ ਪੁਨਯ ਕਰਮ ਕਾ ਸੰਚਯ ਕਰਾ ਹੈ, ਵਹ ਸੁਕ੍ਰਿਤਿ ਜਨ ਸਫਲ ਜਨ ਵਾਲੇ ਮੇਰੇ ਕੋ (ਭਜਨਤੇ) ਸੇਵਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ,ਉਨ ਮੇਂ ਤੀਨ ਤੋ ਸਕਾਮ ਹੈਂ ਔਰ ਏਕ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਹੈ ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ(ਚਤੁਰਵਰਧਾ)ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਹੈਂ॥ ਜੋ ਸ਼ਤ੍ਰੂਵਿਯਾਧੀ ਆਦਿਕ ਆਪਾਧੀ ਸੇ ਗ੍ਰਸਤ ਹੁਆ ਤਿਸਕੀ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤੀਕੇ ਵਾਸਤੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਸ਼ਰਣਾਗਤੀ ਸੇ ਤਿਸਕਾ ਭਜਨ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਆਰਤ ਭਕਤ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਜਬ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਇੰਦ੍ਰਕਾ ਯਗ ਭੰਗ ਕਰਾ,ਤਬ ਆਪਦਾ ਸੇ ਗ੍ਰਸਤ ਵ੍ਰਜਵਾਸੀ ਜਨ ਇੰਦ੍ਰ ਕੇ ਕੋਪ ਸੇ ਅਤਿਵ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕੇ ਕਲੇਸ਼ ਕੀ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤੀ ਵਾਸਤੇ ਤ੍ਰਾਹਿ ਤ੍ਰਾਹਿ ਕਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣ ਭਗਵਾਨ ਕਾ ਭਜਨ ਕਰਤੇ ਭਯੇ ॥ 1॥ ਔਰ ਜਰਾਸੰਧ ਕੀ ਕੈਦਮੇਂ ਪੜੇ ਰਾਜਾ ਸਮੂਹ, ਔਰ ਰਾਜ ਸਭਾ ਮੇਂ ਗ੍ਰਹੀਤ ਵਸਤ੍ਰ ਦ੍ਰੌਪਦੀ, ਤਥਾ ਗ੍ਰਾਹ ਗ੍ਰਸਤ ਗਜੇਨਦ੍ਰ, ਯਹ ਸਰਵਹੀ ਆਰਤ-ਭਕਤ ਹੈ॥ ਔਰ ਗਿਯਾਨਕੀ ਇਛਾ ਵਾਨ ਜਿਗਾਸੁ ਭਕਤ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਰਾਜਾ ਮੁਚੁਕੁੰਦ, ਜਨਕ, ਉਧਵ, ਯਹ ਜਿਗਾਸੁ ਭਕਤ ਹੈ; ਔਰ ਜੋ ਇਸ ਲੋਕ ਮੇਂ ਭੋਗੋਂ ਕੀ ਇਛਾ ਵਾਲਾ ਅਥਵਾ ਪਰਲੋਕ ਮੇਂ ਭੋਗੋਂ ਕੀ ਇਛਾ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਸੋ ਅਰਥਾਰਥੀ ਹੈ॥ ਇਸ ਲੋਕ ਮੇਂ ਭੋਗਨ ਕੀ ਇਛਾ ਵਾਲਾ ਜੈਸੇ ਸੁਗਰੀਵ ਔਰ ਵਿਭੀਸ਼ਣ ਹੈ, ਔਰ ਪਰਲੋਕ ਮੇਂ ਭੋਗਕੀ ਵਾਨਛਾ ਵਾਲੇ ਜੈਸੇ ਧ੍ਰਵ ਆਦਿਕ ਭਕਤ ਹੈ, ਵਹ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਰਵ ਹੀ ਅਰਥਾਰਥੀ ਭਕਤ ਹੈ॥ ਔਰ ਭਗਵਤ ਧ੍ਰੁਵਕੇ ਸਾਕਸ਼ਾਤਾਕਾਰ ਵਾਲਾ ਗਿਯਾਨੀ-ਭਕਤ ਹੈ॥ ਐਰ, ਗਿਯਾਨੀ 'ਚ' ਇਸ ਚਕਾਰ ਸੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਪ੍ਰੇਮੀ ਭਕਤਨ ਕਾ ਗਿਯਾਨੀ ਮੇਂ ਅੰਤਰਭਾਵ ਜਾਨਨਾ॥ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਭਕਤ ਗਿਯਾਨੀ ਜੈਸੇ ਸਨਕਾਦਿਕ, ਨਾਰਦ, ਪ੍ਰਹਲਾਦ, ਪ੍ਰਥੁਰਾਜਾ, ਸੁਕਦੇਵ ਆਦਿਕ ਹੈ॥ ਸੁਧ ਪ੍ਰੇਮ ਭਕਤ ਜੈਸੇ ਗੋਪੀ ਕਾ ਗੁਣ ਔਰ ਅਕ੍ਰੂਰ, ਯੁਧੀਸ਼ਟਰ, ਆਦਿਕ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ॥

ਯਦਪੀ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਭਕਤ ਹੈ, ਤਥਾਪੀ ਆਨੰਤ ਬ੍ਰਾਹਮੰਡ ਕੀ ਆਨੰਤ ਸੁਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ। ਔਰ ਭੂਤ ਭਵਿਸ਼ਯ ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲ ਭੇਦ ਸੇ ਭੀ ਭਕਤ ਆਦਿਕੋ ਕੀ ਗਣਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰੀ ਜਾਤੀ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਅਸੰਖਯਾਤ ਭਕਤ ਕਹੇ ਹੈ॥ ਫਿਰ ਵਹ ਭਕਤ(ਗੁਣ)ਸ਼ਮ, ਦਮ, ਆਦਿਕ ਗੁਣ ਯੁਕਤ ਹੈਂ॥ ਤਥਾ ਗਿਯਾਨ ਕਾ ਕਾਰਣ ਜੋ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਤਿਸ ਕਰਕੇ ਯੁਕਤ ਹੈ। ਔਰ ਅਸੰਖਿਯਾਤ ਹੀ ਅਨਰਥ ਕੇ ਅਕਾਰਣ ਸਤਯਵਚਨ ਕੇ ਬੋਲਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈਂ॥ ਭਾਵ ਯਹ ਹੈ,ਜਿਸ ਸਤਯ ਵਚਨ ਸੇ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਾਣੀ ਕੋ ਦੁਖ ਹੋਵੇ,ਸੋ ਨੰਹੀਂ ਕਹਿਨਾ ਚਾਹੀਏ॥ ਕਿਉਂਕਿ, ਤਿਸ ਸਤਯ ਵਚਨ ਕਾ ਅਧਰਮ ਮੇਂ ਪਰਾਯਸਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ;ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਪਰੀਕਸ਼ਾ ਕਰਕੇ ਸਰਵ ਭੂਤਕਕਾ ਹਿਤ ਰੂਪ ਸਤਯਵਚਨ ਕਹਿਨੇ ਵਾਲੇ ਆਨੰਤ ਹੈਂ। ਔਰ ਅਸੰਖਿਯਾਤ ਹੀ ਇਸ ਸ੍ਰਸ਼ਟੀਮੇਂ (ਦਾਤਾਰ)ਦਾਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈਂ; ਅਪਨੀ ਮਮਤਾ ਛੋੜ ਕਰ ਦੂਸਰੇ ਕੀ ਮਮਤਾ ਕਰਵਾਯ ਦੇਨੇ ਕਾ ਨਾਮ ਦਾਨ ਹੈ;ਔਰ ਅਸੰਖਿਯਾਤ ਹੀ ਯੁੱਧ ਭੂਮੀਕਾ ਮੇਂ ਉਤਮ ਗਤੀਕੀ ਵਾਂਛਾ ਕਰਕੇ(ਮੂੰਹ)ਮੁਖ ਪਰ(ਸਾਰ)ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ ਕੀ ਵਰਸ਼ਾ ਕੇ (ਭਖ) ਸਹਾਰਤੇ ਹੈਂ॥ ਯੁੱਧ ਮੇਂ ਸਨਮੁਖ ਮਰਣੇ ਸੇ ਅਤਿੰਅਤ ਉਤਮ ਗਤੀਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀਮੇਂ ਕਹੀ ਹੈ; ਤਥਾਹਿ:- " "

ਅਰਥ॥ ਇਸ ਲੋਕ ਮੇਂ ਦੋ ਪੁਰਸ਼ ਸੁਰਯ ਮੰਡਲ ਕਾ ਭੇਦਨ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਮੇਂ ਗਮਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਏਕ ਤੋਂ ਵਸ਼ੀਕਾਰ ਵੈਰਾਗਯ ਕਰ ਯੋਗ ਮੇਂ ਜੁੜਨੇ ਵਾਲਾ,ਔਰ ਰਣ ਮੇਂ ਸਨਮੁਖ ਹੋਕਰ ਮਰਾ ਹੁਆ; ਔਰ, ਅਸੰਖਿਆਤ ਹੀ ਪੂਰਵੋਕਤ ਕਾਸ਼ਠ ਮੋਨ,ਤਥਾ ਆਕਾਰ ਮੋਨ ਕੋ ਧਾਰਣ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈ। ਔਰ,ਆਨੰਤ ਹੀ (ਲਿਵਲਾਇ ਤਾਰ) ਬ੍ਰਹਮਾਕਾਰ ਮਨਕੀ (ਲਿਵ) ਵ੍ਰਿਤੀਕੋ (ਤਾਰ) ਤੇਲਧਾਰਾ ਵਾਤ (ਲਾਯ) ਲਗਾਤੇ ਹੈਂ॥ ਆਗੇ ਕੋ ਤੀਨ ਪੰਕਤੀ ਕਾ ਅਰਥ ਪੂਰਵ ਹੀ ਨਿਰਣਨੀਤ ਹੈ,ਜਾਨ ਲੇਨਾ॥ 17॥ ਇਸ ਰੀਤੀ ਸੇ ਇਸ ਸਤਾਰਵੀ ਸੋਪਾਨ ਮੇਂ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੇ ਯੋਗਯ ਪੁਰਸ਼ ਕਥਨ ਕਰੇ॥

ਨੰ.9. ਸਾਧੂ ਪੰ. ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਜੀ ਉਦਾਸੀਨ (ਵੇਦਿਕ ਮੁਨੀ)

ਅਸੰਖ ਜਪ ਅਸੰਖ ਭਾਉ ॥ ਅਸੰਖ ਪੂਜਾ, ਅਸੰਖ ਤਪ ਤਾਉ ॥

ਅਨੇਕ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਜਪ ਕੋ,ਅਨੇਕ ਦੇਸ਼ ਤਥਾ ਜਾਤੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਰੂਪੀ ਭਕਤਿ ਕੋ ਕਰਤੇ ਹੈ। ਅਨੇਕ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੋ ਪੁਜਤੇ ਔਰ ਅਨੇਕ ਤਪ ਤਪਤੇ ਹੈ॥ 1॥ ਅਨੇਕ ਪੁਸਤਕ ਸੇ ਔਰ ਅਨੇਕ ਮੁਖਸੇ ਵੇਦੋਂ ਕਾ ਪਾਠ ਕਰਤੇ ਹੈ। ਅਨੇਕ ਯੋਗ ਸੇ ਮਨ ਕੋ ਰੋਕਤੇ(ਵਸ਼ਮੇਂ ਕਰਤੇ)ਔਰ ਅਨੇਕ ਉਦਾਸੀਨ (ਵ੍ਰਿਤ) ਹੁਏ ਵਿਚਰਤੇ ਹੈ॥ 2॥ ਅਨੇਕ ਭਕਤੋਂ ਕੇ ਗੁਣੋਂ ਕਾ ਔਰ ਅਨੇਕ ਉਨਕੇ ਗਿਯਾਨ ਕਾ ਵਿਚਾਰ (ਵਿਵੇਚਨ) ਕਰਤੇ ਹੈ। ਅਨੇਕ ਸਚੀ ਪ੍ਰਾਤਿਗਯਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਔਰ ਅਨੇਕ ਜਾਤਿ ਤਥਾ ਦੇਸ਼ਕੇ ਲਿਯੇ ਧਨ ਔਰ ਤਨ (ਸਰੀਰ) ਕੇ ਦੇਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈ॥ 3॥ ਅਨੇਕ ਸ਼ੂਰ ਮੇਂ ਯੁਦੋਂ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮੇ ਮੁਖ ਕੋ ਤਲਵਾਰ ਕਾ ਭਕਸ਼ਯ ਬਨਾਤੇ, ਅਰਥਾਤ ਮੁਖ ਪਰ ਤਲਵਾਰ ਕੇ ਘਾਵ ਖਾਤੇ ਹੈ॥ ਅਨੇਕ ਮੋਨੀ ਆਯੁ-ਭਰ ਲਗਾਤਾਰ ਮੋਨ ਵ੍ਰਿਤੀ ਕੋ ਲਾਏ ਰਖਤੇ, ਅਰਥਾਤ ਆਲਮਬਨ ਕਿਯੇ ਰਹਿਤੇ ਹੈ ॥4॥ ਮੈਂ ਕਿਸ-ਕਿਸ, ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕੋ ਵਿਚਾਰ-ਵਿਚਾਰ ਕਰ,ਅਰਥਾਤ ਸਮਰਣ ਕਰ-ਕਰ ਕਹੂ। ਮੈਂਤੋ ਉਸ ਮਹਾਮਹਿਮਾ ਵਾਲੇ ਕੇ ਏਕ ਵਾਲ ਸੇ ਭੀ ਅਪਨੇ-ਆਪ ਕੋ ਵਾਰਨੇ ਯੋਗਯ ਨਹੀਂ ਹੂੰ॥5॥ਇਸ ਲਿਯੇ ਕਹਿਤਾ ਹੂੰ ਕਿ ਹੇ ਨਿਰਾਕਾਰ! ਜੋ ਤੁਝੇ ਭਾਤਾ,ਅਰਥਾਤ,ਰੁਚਤਾ ਹੈ,ਵਹੀ ਭਲੀ ਕਾਰ(ਕ੍ਰਿਯਾ)ਹੈ। ਤੂ ਸਦਾ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਹੈ॥6॥7॥

ਭਾਸ਼ਯ- 'ਅਸੰਖ ਗ੍ਰੰਥ ਮੁਖਿ ਵੇਦਿ ਪਾਠ' ॥ ਨਿਰੁਕਤ ਕੇ ਕਰਤਾ ਯਾਸਕ ਮੁਨਿ ਕਾ ਕਥਨ ਹੈ;ਕਿ ਜੋ ਮਨੁਸ਼ਯ ਗ੍ਰੰਥ ਸੇ ਅਥਵਾ ਮੁਖ ਸੇ ਵੇਦਕਾ ਪਾਠ ਕਰਤਾ ਹੈ ਔਰ ਉਸਕੇ ਅਰਥ ਕੋ ਭਲੀ-ਭਾਂਤੀ ਜਾਨਤਾ ਹੈ,ਉਸਕਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਸੁਫਲ ਹੈ; ਔਰ ਜੋ ਉਸਕੇ ਅਰਥ ਕੋ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤਾ ਹੈ, ਵਹ ਚਾਹੇ ਮੁਖ ਸੇ, ਚਾਹੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸੇ, ਵੇਦ ਕਾ ਪਾਠ ਕਰੇ, ਉਸਕਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਨ ਕਰਨੇ ਕੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ, ਪਰਿਸ਼੍ਰਮ-ਮਾਤਰ ਹੈ, ਨਿਸ਼ਫਲ ਹੈ। ਯਾਸਕ ਮੁਨਿ ਨੇ ਅਪਨੇ ਇਸ ਕਥਨ ਕੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੇ ਲਿਯੇ, ਜੋ ਮੰਤ੍ਰ ਉਦਧ੍ਰਿਤ ਕਿਯਾ ਹੈ, ਉਸਕਾ ਆਕਾਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:-" "

ਅਰਥ- ਗਾਰਦਭ ਹੈ ਯਹ ਭਾਰ ਉਠਾਨੇ ਵਾਲਾ ਨਿਸ਼ਚਯ, ਜੋ ਵੇਦ ਕੋ ਪੰਤ੍ਰੁ ਕਰ ਅਰਥ ਕੋ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤਾ ਹੈ। ਜੋ ਅਰਥ ਕਾ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ ਵਹ ਨਿਰੰਸਦੇਹ ਪੂਰੇ ਕਲਿਯਾਣ (ਲੋਕਮੁਖ) ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ,ਵਹ ਗਿਯਾਨ ਸੇ ਪਰੇ ਫੇਕੇ ਹੁਏ, ਪਾਪੋ ਵਾਲਾ, ਦੁਖ ਰਹਿਤ ਸੁਖ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਵਸ਼ਿਸਠ ਸਮ੍ਰਿਤੀ ਮੇਂ ਲਿਖਾ ਹੈ:- ਜੋ ਮਨੁਸ਼ਯ, ਵੇਦ ਦੇ ਅਰਥ ਕੋ ਭਲੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਨਤਾ ਹੈ,ਔਰ ਉਸ ਪਰ ਚਲਤਾ ਨਹੀਂ,ਅਰਥਾਤ,ਆਚਾਰਹੀਨ ਹੈ,ਉਸਕੋ ਵੇਦ ਕੇ ਪੜਾਨੇ ਕਾ ਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ। ਵਾਸ਼ਿਸ਼ਟ ਸਾਮ੍ਰਿਤੀਕਾ ਲੇਖ ਯਹ ਹੈ॥

ਅਰਥ- ਵੇਦ ਆਚਾਰਹੀਨ ਮਨੁਸ਼ਯ ਕੋ ਨਹੀਂ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਤੇ,ਅਰਥਾਤ,ਨਹੀਂ ਅਪਨਾ ਫਲ ਦੇਤੇ ਹੈ,ਚਾਹੇ ਸਿਖਸ਼ਾ, ਕਲਪ, ਵਿਆਕਰਣ, ਨਿਰੁਕਤ, ਛੰਦ, ਜਯੋਤਿਸ਼ ਨਾਮੀ ਛ: ਅੰਗੋਕੇ ਸਾਥ ਪੜੇ ਹੋ। ਵੇਦ ਮ੍ਰਿਤੁਕੇ ਸਮਯ,ਅਰਥਾਤ,ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਕੀ ਨਾਈ ਮਰਨੇ ਕਾਲ ਮੇਂ ਭੀ ਇਸੇ ਛੋੜੇ ਦੇਤੇ ਹੈ,ਜੈਸੇ ਪਕਸ਼ੀਓਂ ਕੇ ਉਤਪੰਨ ਹੋਨੇ ਪਰ ਪੰਛੀ ਘੋਸਲੇ ਕੋ ਛੋੜ ਦੇਤੇ ਹੈਂ। ਯਹਾਂ ਅਤ੍ਰਿ ਸੰਹਿਤਾ ਕੇ ਦੋ ਸ਼ਿਲੋਕ ਭੀ ਅਦ੍ਭੁਤ ਕਰਨੇ ਯੋਗਯ ਹੈ:- " "

ਅਰਥ- ਵੇਦ ਸੇ ਉੰਚਾ(ਬੜਿਯਾ)ਕੋਈ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਸੇ ਉੰਚਾ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂਹੈ। ਦਾਨਸੇ ਉੰਚਾ ਕੋਈ ਮਿਤ੍ਰ ਨਹੀਹੈ,ਇਸ ਲੋਕਮੇਂ ਔਰ ਅਗਲੇ ਲੋਕਮੇਂ।

ਅਰਥ-ਵੇਦ ਸੇ ਹੀਨ(ਰਹਿਤ)ਅਰਥਾਤ,ਜੋ ਵੇਦ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹ ਸਕਤੇ,ਵੇ ਨਿਸ਼ਚਯ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ (ਸਾਮ੍ਰਿਤੀ) ਕੋ ਪੜ੍ਹਤੇ ਹੈਂ, ਧਰਮ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ ਸੇ ਹੀਨ ਨਿਸ਼ਚਯ ਪੁਰਾਣੀ ਪਾਠੀ ਹੋਤੇ ਹੈਂ।ਪੁਰਾਣੋਂ ਸੇ ਹੀਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਕ ਹੋਤੇ ਹੈਂ,ਜੋ ਉਸ ਸੇ ਭੀ ਕ੍ਸ਼ਿਟ (ਗਿਰੇ ਹੁਏ) ਅਰਥਾਤ, ਜੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ੀ (ਖੇਤੀ) ਭੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਤੇ,ਵੇ ਭਗਵਾਨ ਕੇ ਸੇਵਕ ਅਰਥਾਤ ਸਾਧੂ ਹੋਤੇ ਹੈਂ।

ਅਸੰਖ ਜੋਗ ਮਨਿ ਰਹਹਿ ਉਦਾਸ॥

ਯਹਾਂ ਯੋਗ ਕੇ ਉਚਾਰਣ 'ਜੋਗ' ਹੈ। ਜਿਸ ਏਕ ਵਸਤੁ ਮੇਂ ਚਿਤ ਲਗਾ ਹੁਆ ਹੈ, ਉਸਕੋ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਛੋੜ ਕਰ ਭੀ ਦੂਸਰੀ ਵਸਤੂ ਮੇਂ ਚਿਤ ਕੇ ਨ ਜਾਨੇ ਕਾ, ਅਥਵਾ ਕਿਸੀ ਭੀ ਵਸਤੂ ਮੇਂ ਨ ਲਗਾ ਕਰ ਸਰਵਥਾ ਅਫੁਰ ਹੋ ਜਾਨੇ ਕਾ ਨਾਮ 'ਯੋਗ' ਹੈ। ਦੂਸਰੀ ਕਿਸੀ ਵਸਤੂ ਮੇਂ ਨ ਜਾਕਰ ਏਕ ਹੀ ਵਸਤੂ ਮੇਂ ਲਗੇ ਹੁਏ ਚਿਤ ਕੋ 'ਏਕ੍ਾਗ' ਔਰ ਕਿਸੀ ਭੀ ਵਸਤੂ ਮੇ ਨ ਲਗ ਕਰ ਸਰਵਥਾ ਅਫੁਰ ਹੋਏ ਚਿਤਕੋ 'ਨਿਰੁਦ' ਕਹਿ ਤੈ ਹੈ। ਯੋਗਿਯੋਂ ਕੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਮੇਂ ਚਿਤਕੀ ਨਿਰੋਧ ਅਵਸਥਾ ਕਾ 'ਅਸਮਪ੍ਰਗਾਤ ਯੋਗ' ਨਾਮ ਹੈ। ਭਤੰਜਲਿ ਮੁਨੀ ਨੇ ਯੋਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕੇ ਪ੍ਥਮ ਪਾਦ ਮੇਂ ਦੋਨੋ ਪ੍ਕਾਰ ਕੇ ਯੋਗੋਂ ਕਾ ਸਾਂਝਾ ਲਖਸ਼ਣ ਯਹ ਕਿਯਾ ਹੈ:- "ਯੋਗਤਿਵ੍ਨੁੰਤਿ ਨਿਰੋਧ"

ਅਰਥ-ਚਿਤ(ਮਨ)ਕੀ ਵਿਤ੍ੀਯੋਂ ਕੇ, ਉਤਪੰਨ ਹੋਨੇ ਸੇ, ਰੁਕ ਜਾਨੇ ਕਾ ਨਾਮ, ਅਰਥਾਤ, ਚਿਤ ਮੇਂ ਵਿਤ੍ੀਯੋ ਕੇ ਉਤਪੰਨ ਨ ਹੋਨੇ ਕਾ ਨਾਮ ਯੋਗ ਹੈ॥ 2॥

ਇਦ੍ਰੀਯੋ ਕੇ ਦੁਆਰਾ,ਅਥਵਾ ਸੰਸਕਾਰੋਂ ਸੇ (ਚਿਤਮੇਂ ਬਨੇ ਹੁਏ ਪਹਿਲੇ ਗਿਯਾਨੋ ਕੇ ਸੁਖਸ਼ਮ ਆਕਾਰੋਂ ਸੇ) ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਵਸਤੁਵੋਂ ਕੇ ਆਕਾਰ ਚਿਤਮੇਂ ਬਨਤੇ ਹੈ,ਅਰਥਾਤ,ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਵਸਤੁਵੋਂ ਕੇ ਆਕਾਰ ਮੇਂ ਜੋ ਚਿਤ(ਮਨ)ਕਾ ਪਰਿਮਾਣ (ਬਦਲਨਾ) ਹੋਤਾ ਹੈ, ਦਾਰਸ਼ੀਨੋ ਕੋ ਕੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਮੇਂ ਚਿਤ ਕੇ ਉਨ ਆਕਾਰੋਂ ਕੋ ਚਿਤਵ੍ਿਤ,ਯਾ ਵ੍ਿਤੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈ। ਚਿੱਤ: ਸਤਯ,ਰਜ ਔਰ ਤਮ ਇਨ ਤੀਨ ਗੁਣੋਂ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਬਨਾ ਹੁਆ ਹੋਨੇ ਸੇ ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਹੈ:ਇਸ ਲਿਯੇ ਉਸਕੀ ਵ੍ਿਤੀਯਾਂ ਭੀ ਸਾਤ੍ਵਿਕ,ਰਾਜਸ ਔਰ ਤਾਮਸ ਭੇਦ ਸੇ ਤੀਨ ਪ੍ਕਾਰ ਕੀ ਹੋਤੀ ਹੈ॥ ਸਤ੍ਵਗੁਣ ਕੀ ਪ੍ਧਾਨਤਾ ਸੇ ਜੋ ਵ੍ਿਤੀਆਂ ਚਿੱਤਮੇਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਤੀ ਹੈ,ਉਨਕਾ ਨਾਮ ਸਾਤ੍ਵਿਕ, ਰਜੋ ਗੁਣ ਕੀ ਪ੍ਧਾਨਤਾ ਸੇ ਚਿਤਮੇਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਵ੍ਿਤੀਯੋ ਕਾ ਨਾਮ ਤਾਮਸ ਹੈ। ਸਾਤ੍ਵਿਕ ਵਿਤ੍ਤਯੋ ਕੇ ਹੋਨੇ ਸੇ ਸੁਖ, ਰਾਜਸ ਵਿਤ੍ਤਯੋ ਕੇ ਹੋਨੇ ਸੇ ਦੁਖ ਔਰ ਤਾਮਸ ਵ੍ਿਤੀਯੋਂ ਕੇ ਹੋਨੇ ਸੇ ਮੋਹ,ਭੈ ਆਦਿ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਿਯੇ ਸਾਂਖਯ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਾਲੇ ਸਾਤ੍ਵਿਕ੍ਿਤਿਯੋਂ ਕੇ 'ਸ਼ਾਂਤ' ਨਾਮ ਸੇ, ਰਾਜਸ ਵ੍ਿਤੀਯੋ ਕੋ ਘ੍ਰਿ ਨਾਮਸੇ, ਔਰ ਤਾਮਸ ਵ੍ਿਤੀਯੋ ਕੋ 'ਮੂੜ' ਨਾਮ ਸੇ ਕਹਿਤੇ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਮੇਂ ਰਾਜਸ ਔਰ ਤਾਮਸ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਪ੍ਕਾਰ ਕੀ ਵ੍ਿਤੀਯੋਂ ਕੀ ਦੁਖਕਾ ਮੂਲ ਹੈ,ਇਸ ਲਿਯੇ ਯੋਗਿਯੋ ਕੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਸੇ ਰਾਜਸ-ਤਾਮਸ ਵ੍ਿਤੀਯੋਂ ਕੀ ਸਂਗਿਯਾ 'ਕਿਲਸਟ' ਔਰ ਸਾਤ੍ਵਿਕ ਵ੍ਿਤੀਯੋ ਕੀ ਸੰਗਿਯਾ 'ਅਕਿਲਸ਼ਟ' ਹੈ। ਇਸ ਤਰਹਿ ਅਵਾਨੰਤਰ ਭੇਦ ਸੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਕਾਰ ਕੀ ਹੁਈ ਭੀ ਯੇ ਸਬ ਵ੍ਿਤੀਯਾਂ ਮੂਲ ਮੇਂ ਪਾਂਚ ਹੈ:-ਪ੍ਮਾਣ,ਵਿਪਰਯੇ, ਵਿਕਲਪ,ਨਿਦ੍ਰਾ ਔਰ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ। ਚਖਸੁ ਆਦਿ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੀਯੋਂ ਸੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਵਸਤੂ ਕੇ ਸਤਾਰਥ ਗਿਯਾਨ ਕਾ ਨਾਮ ਪ੍ਮਾਣ ਵ੍ਿਤਿ: ਝੂਠੇ(ਮਿਥਯਾ) ਗਿਯਾਨ ਕਾ ਨਾਮ ਵਿਪਰਯ ਵ੍ਿਤਿ;ਬਿਨਾ ਵਸਤੂ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਮਾਤ੍ਰ ਸੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਗਿਯਾਨ ਕਾ ਨਾਮ ਵਿਕਲਪ ਵ੍ਿਤੀ, ਸੁਸੁਸ਼ਪਤਿ ਮੇਂ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਸੁਸਵਾਦਿ ਗੋਚਰ ਅਤੀ ਨਿਦ੍ਰਯ ਗਿਯਾਨ ਕਾ ਨਾਮ ਨਿਦ੍ਰਾ ਵ੍ਿਤਿ ਔਰ ਇਦ੍ਰੀਯੋਂਕੀ ਸਹਾਯਤਾ ਕੇ ਬਿਨਾ : ਕੇਵਲ ਸੰਸਕਾਰੋ ਸੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ, ਕਾਲਾਂਤਰ ਮੇਂ ਦੇਖੀ ਅਥਵਾ ਸੁਨੀ ਵਸਤੂ ਕੇ ਗਿਯਾਨ ਕਾ ਨਾਮ ਸਾਮ੍ਰਿਤੀ ਵ੍ਿਤੀ ਹੈ। ਚਿਤਕੀ ਜਿਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੇਂ ਇਕੇਲੀ ਪ੍ਮਾਣ ਵ੍ਿਤੀਕੋ ਛੋੜ ਕਰ ਦੂਸਰੀ ਕੋਈ ਵ੍ਿਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ, ਉਸੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਕਾ ਨਾਮ ਸਮਪ੍ਰਗਾਤ ਯੋਗ ਔਰ ਚਿਤਕੀ ਜਿਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੇਂ ਉਸ ਏਕਮਾਤ੍ਰ ਪ੍ਮਾਣ ਵ੍ਿਤੀਕਾ ਭੀ ਅਭਾਵ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾ ਨਾਮ ਅਸਮਪ੍ਰਗਾਤ ਯੋਗ ਹੈ। ਸੰਪ੍ਰਗਾਤ-ਯੋਗ ਕਾ ਹੀ ਦੂਸਰਾ ਨਾਮ ਸੰਪ੍ਰਗਾਤ-ਸਮਾਧਿ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੈ। ਯੋਗਿਯੋਂ ਕਾ ਮਤ ਹੈ ਕਿ ਸੰਪ੍ਰਗਾਤ ਸਮਾਧਿਕੀ ਪਰਿਪਕ ਅਵਸਥਾ ਮੇਂ ਹੀ, ਜਿਸੇ 'ਨਿਵਿਚਾਰ ਸਮਾਧੀਂ ਕਹਿਤੇ ਹੈ, ਪੁਰਸ਼ਕਾ(ਆਤਮਾਕਾ) ਸਾਖਸ਼ਾਤਕਾਰ (ਅਪਰੋਖਸ਼ ਗਿਯਾਨ)ਹੋਤਾ ਹੈ। ਯਹ ਸਾਕਸ਼ਾਤਕਾਰ ਚਿੱਤ (ਬੁਧਿ) ਕੀ ਵਿਤ੍ਰੀ ਰੂਪ ਹੋਨੇ ਸੇ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਕਾ ਏਕ ਅੰਸ਼ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੈ, ਇਸ ਲਿਯੇ ਸੰਪ੍ਰਗਾਤ ਸਮਾਧੀ ਮੇਂ ਭੀ ਪੁਰਸ਼ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਕੇ ਸਬੰਧ ਸੇ ਅਤਿਯੰਤ ਛੂਟਾ ਹੁਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਿਯੇ ਯੋਗਿਯੋਂ ਕੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਮੇਂ ਇਸ ਸੰਪ੍ਰਗਾਤ ਸਮਾਧੀਕੋ "ਸਬੀਜ ਸਮਾਧਿ" ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ। ਅਭਿਯਾਸ ਕੇ ਪਰਿਪੱਕ ਸੇ ਜਬ ਉਸ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਰੂਪੀ ਚਿਤ ਵ੍ਰਿਤੀਕਾ ਭੀ ਅਭਾਵ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ,ਤਬ ਅਸੰਪ੍ਰਗਾਤ ਸਮਾਧੀ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਯਹੀ ਸਮਾਧੀ, ਯੋਗ ਕੀ ਪਰਾਕਾਸ਼ਟਾ ਅਰਥਾਤ,ਅੰਤਿਮ ਸੀਮਾ ਹੈ। ਯੋਗਿਯੋਂ ਕੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਮੇਂ ਇਸੀ ਕਾ ਨਾਮ ਨਿਬੀਜ ਸਮਾਧਿ ਹੈ। ਇਸੀ ਸਮਾਧਿ ਮੇਂ ਪੁਰਸ਼ ਆਤਮਾ ਪਾਕ੍ਰਿਤੀ ਕੇ ਸੰਬੰਧ ਸੇ ਅਤਿਯਤ ਛੂਅ ਕਰ ਕੇਵਲ(ਏਕਾਕੀ)ਹੁਆ ਅਪਨੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਮੇਂ ਸਥਿਤ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਯੋਗਿਯੋਂ ਕੇ ਮਤ ਮੇਂ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਕੇ ਸੰਬੰਧ ਸੇ ਛੁਟਕਰ ਕੇਵਲ ਹੁਏ ਪੁਰਸ਼ (ਆਤਮਾ) ਕਾ ਅਪਨੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਮੇਂ ਸਥਿਤ ਹੋਨਾ ਹੀ ਕੇਵਲਯ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨਾ ਹੈ। ਬਸ ਯਹੀ (ਕੇਵਲਯ ਹੀ) ਯੋਗ ਕਾ ਅੰਤਿਮ ਧਿਯੇਯ, ਯਹੀ ਅੰਤਿਮ ਫਲ ਔਰ ਯਹੀ ਉਸਕਾ ਮੋਖਸ਼ ਹੈ ॥

ਅਸੰਖ ਸੂਰ ਮੁਹ ਭਖਸਾਰ॥

ਯਹਾਂ ਸੂਰ ਕਾ ਉਚਾਰਣ "ਸੂਰ" ਔਰ ਅਰਥ ਸੂਰਮਾ ਵਿਵਿਕਸ਼ਿਤ ਹੈ। ਜੋ ਮਨੁਸ਼ਯ ਯੁੱਧ ਮੇ ਪਰਾਂਗ ਮੁਖ ਹੋਨੇ ਸ੍ਵਪਨ ਮੇਂ ਭੀ ਨਹੀ ਜਾਨਤਾ ਜਿਸਕੋ ਅਪਨੀ ਅਪਨੀ ਜਾਤਿ ਕੀ ਔਰ ਅਪਨੇ ਦੇਸ਼ ਕੀ ਪ੍ਰਾਤਿਸ਼ਠਾ ਪ੍ਰਾਣੋਂ ਸੇ ਭੀ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਿਯ ਹੈ; ਜੋ ਉਸਕੀ ਰਖਸ਼ਾ ਕੇ ਲਿਯੇ ਸ਼ਤ੍ਰੁਵੋਂ ਕੋ ਧਰਾਸ਼ਾਯੀ ਕਰਤਾ ਹੁਆ ਆਗੇਹੀ ਪਾਵ ਰੱਖਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਯੁਦ ਮੇਂ ਵੀਰ ਗਤੀ ਸੇ ਮਰਨਾ ਹੀ ਏਕ ਮਰਨਾ ਸਮਝਤਾ ਹੈ ਸੂਰਵੀਰ ਉਸਕੋ "ਸੂਰਮਾ" ਕਹਿਤੇ ਹੈ। ਯੁੱਧ ਕੇ ਲਿਯੇ ਜਾਤੇ ਹੁਏ ਸੂਰਮਾ ਕੇ ਮਸਤਿਕ ਪਰ ਵਿਜਯ-ਤਿਲਕ ਕਰਨੇ ਕੇ ਸਮਯ ਜੋਮੰਤ੍ਰ ਪੜਾ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਉਸਕਾ ਅਕਾਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ। " "

ਅਰਥ: ਇਸ ਉਪਸਥਿਤ ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਮੇਂ ਨਿਸ਼ਚਯ ਤੂ ਨ ਮਰੇਗਾ ਨ ਮਰਨੇ ਕਾ ਦੁਖ ਪਾਯੇਗਾ। ਤੂ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਦੇਵਤਾਵੋਂ ਕੇ ਚਲਨੇ ਕੇ ਮਾਰਗੋ ਸੇ ਦੇਵਤਾਵੋਂ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਗਾ। ਤੇਰੇ ਰਥ ਮੇਂ ਜੁੜੇ ਹੁਏ ਘੋੜੇ ਹਰਿਣੋਂ ਕੀ ਨਾਈ ਤੇਜ ਰਫਤਾਰ ਹੋਗੇ ਔਰ ਰਿਸ਼ਭ ਕੀ ਜਗਹ ਘੋੜਾ ਤੇਰੇ ਸਾਮਨੇ ਉਪਸਥਿਤ ਹੋਗਾ। ਜੋ ਸੂਰਮੇ ਧਰਮ ਯੁਧ ਮੇਂ ਵੀਰਗਤਿ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਔਰ ਜੋ ਮਹਾਧਨੀ ਦਾਨੀ ਉਨ ਵੀਰੋਂ ਕੇ ਪਰਿਵਾਰੋਂ ਕੀ ਰਖਸ਼ਾ ਤਥਾ ਦੇਸ਼ ਕੇ ਵਿਦਿਯਾ ਵ੍ਰਿਧਿ ਕੇ ਲਿਯੇ ਹਜਾਰੋਂ ਔਰ ਲਾਖੋਂ ਕਾ ਦਾਨ ਦੇਤੇ ਹੈਂ, ਉਨ ਦੋਨੋ ਕੀ ਗਤਿ(ਫਲ)ਏਕਸੀ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਿਯੇ ਦੇਸ਼ ਜਾਤਿ ਔਰ ਅਪਨੀ ਆਤਮਾ ਕੇ ਸ਼ੁਭ ਚਿੰਤਕੋ ਕੋਉਨ ਦੋਨੋਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਪੁਰਸ਼-ਸ਼ਰਧਾਲੂਕਾ ਅਨੁਕਰਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਯੇ; ਯਹ ਰਿਕ ਸੰਹਿਤਾ ਕੇ ਮੰਤ੍ਰ ਮੇਂ ਕਹਾ ਹੈ; ਮੰਤ੍ਰ ਯਹ ਹੈ:-" "

ਅਰਥ- ਜੋ ਸੂਰਮੇਂ ਯੁਦੋਂ ਮੇਂ ਲੜਤੇ ਹੈਂ, ਜੋ ਸ਼ਰੀਰੋ ਕੋ ਛੋੜਤੇ,ਅਰਥਾਤ,ਵੀਰ ਗਤਿ ਕੋ ਪਾਤੇ ਹੈਂ। ਅਥਵਾ,ਜੋ ਹਜ਼ਾਰੋਂ ਔਰ ਲਾਖੋਂ ਕਾ ਦਾਨ ਦੇਤੇ ਹੈਂ, ਪ੍ਰਤੇਕ ਮਨੁਸ਼ਯ, ਨਿਸ਼ਠ ਉਨਕੇ ਹੀ ਪੀਛੇ ਚਲੇ,ਅਰਥਾਤ ਉਨ ਦੋਨੋਂ ਕਾ ਅਨੁਕਰਣ ਕਰੇ॥ 3॥ ਯਹਾਂ ਪਰ ਯਹ ਪਰਮਪਰਾਗਤ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸ਼ਲੋਕ ਭੀ ਅਦੁਭੁਤ ਕਰਨੇ ਯੋਗਯ ਹੈ- " "

ਅਰਥ-ਯੁਧ ਕੇ ਜੀਤਨੇ ਵਾਲੇ ਕੋ ਲਖਸ਼ਮੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਯੁਧ ਮੇਂ ਮਰਨੇ ਵਾਲੇ ਕੋ ਸ੍ਵਰਗਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀਯਾ (ਅਫਸਰਾਏ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੀ ਹੈਂ। ਇਸ ਲਿਯੇ ਸੂਰਮੇ ਹਿੰਦੂ ਕੋ ਯੁਦ ਮੇਂ ਮਰਨੇ ਕੀ ਕੌਨ ਚਿੰਤਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ॥ 1॥ 4॥ 17॥

ਨੰ.10. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਆਧੁਨਿਕ)

ਪ੍ਰਾਕਥਨ:- ਪਉੜੀ 16 ਵਿਚ ਕਰਤੇ ਦੇ ਕਰਣਿਆਂ ਵਲ ਨਜ਼ਰ ਪੁਆ ਕੇ ਇਸ ਧਰਤੀ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਉਪਰ ਨਜ਼ਰ ਭੁਆਕੇ: ਸੁੰਦਰਤਾ, ਦਾਤ ਤੇ ਵਰਤ ਰਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਖਾਕੇ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਵਲ ਧਿਆਨ ਨੂੰ ਲੈ ਗਏ ਸਨ। ਹੁਣ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਵੱਸ ਰਹੇ ਮਨੁਖਾਂ ਨੂੰ ਲੈਂਦ ਹਨ:-

ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਉੜੀ 17 ਵਿਚ ਨੇਕੀ ਵਲ ਲਗੇ ਬੰਦਿਆਂਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਕਰਣਿਆਂ ਦੇ ਕਰਤਾ ਜੀ ਵਲ ਹੀ ਧਿਆਨ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਖੜਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਉੜੀ 18 ਵਿਚ ਬਦੀ ਵਿੱਚ ਖਚਿਤ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਵਿਚ ਲੈ ਚਲ੍ਹਦੇ ਹਨ।

ਅਸੰਖ ਜਪ ਅਸੰਖ ਭਾਉ ॥ ਅਸੰਖ ਪੂਜਾ, ਅਸੰਖ ਤਪ ਤਾਉ ॥

ਅਰਥ:- ਨੇਕੀ ਵਲ ਲੱਗਿਆਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ:- ਹੇ ਨਿਰੰਕਾਰ! ਅਣਗਿਣਤ(ਤੇਰਾ) ਜਪ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ,ਅਣਗਿਣਤ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਅਣਗਿਣਤ ਪੂਜਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਅਨੇਕ ਤਪ ਤਾਪ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਣਗਿਣਤ ਪਾਠ ਵੇਦਾਂ (ਤੇ ਹੋਰ ਧਰਮ) ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਣਗਿਣਤ ਜੋਗੀ ਹਨ,ਜੋ ਮਨ ਵਿਚ(ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ) ਉਦਾਸ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਣਗਿਣਤ ਭਗਤ ਹਨ,(ਜੋ ਤੇਰੇ) ਗੁਣਾਂ (ਨੂੰ ਗਾਉਂਦੇ ਤੇ ਤੇਰੇ) ਗਿਆਨ ਦੇ ਵੀਚਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਣਗਿਣਤ ਸਤੀ ਹਨ, ਅਣਗਿਣਤ ਦਾਤੇ ਹ਼ਨ; ਅਣਗਿਣਤ ਸੂਰਮੇ ਹਨ ਜੋ ਮੂੰਹਾਂਤੇ ਲੋਹਾਂ ਚੱਖਦੇ ਹਨ (ਭਾਵ ਸਨਮੁਖ ਹੋਕੇ ਜੂਝਦੇ ਤੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂਦਾ ਵਾਰ ਸਹਿੰਦੇ ਹਨ)। ਅਣਗਿਣਤ ਮੁਨੀ ਹਨ ਜੋ ਲਿਵਦੀ ਤਾਰ ਲਾਈ ਰਖਦੇ ਹਨ (ਭਾਵ ਬ੍ਰਿਤੀਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨੂੰ ਰੋਕੀ ਰੱਖਣਦਾ ਜਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ)। (ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂਦਾ ਅਰਥ ਪਿਛੇ ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਪਉੜੀਦੇ ਅਖੀਰ ਤੇ ਆ ਚੁਕਾਹੈ)॥ 17॥

ਅਸੰਖ ਮੂਰਖ ਅੰਧਘੋਰ॥ ਅਸੰਖ ਚੋਰ ਹਰਾਮਖੋਰ ॥ਅਸੰਖ ਅਮਰ ਕਰਿ ਜਾਹਿ ਜੋਰ॥ ਅਸੰਖ ਗਲਵਢ ਹਤਿਆ ਕਮਾਹਿ॥ਅਸੰਖ ਪਾਪੀਪਾਪੁ ਕਰਿ ਜਾਹਿ ॥ ਅਸੰਖ ਕੂੜਿਆਰ ਕੂੜੇ ਫਿਰਾਹਿ ॥ਅਸੰਖ ਮਲੇਛ ਮਲੁ ਭਖਿ ਖਾਹਿ ॥ਅਸੰਖ ਨਿੰਦਕ ਸਿਰਿ ਕਰਹਿ ਭਾਰੁ ॥ਨਾਨਕੁ ਨੀਚੁ ਕਹੈ ਵੀਚਾਰੁ ॥ ਵਾਰਿਆ ਨ ਜਾਵਾ ਏਕ ਵਾਰ॥ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ॥ ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ ॥੧੮॥

ਨੰ.1. ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ "ਮੀਣਾ"

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:- ਅਸੰਖ ਮੂਰਖ ਅੰਧ ਘੋਰ ਕੀਏ। ਅਸੰਖ ਚੋਰ ਕੀਏ। ਅਸੰਖ ਹਰਾਮਖੋਰ ਕੀਏ। ਅਸੰਖ ਅਮਰ ਕੀਏ ਨਾਹਕਿ ਜੋਰ ਕਰਣਹਾਰੇ। ਅਸੰਖ ਗਲ ਵਢਣਹਾਰੇ ਕੀਏ, ਜੋ ਹਤਿਆ ਕਮਾਵਤੇ ਹੈਨ। ਅਸੰਖ ਪਾਪੀ ਕੀਏ, ਪਾਪ ਕਮਾਵਣਹਾਰੇ। ਅਸੰਖ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕੂੜਿਆਰ ਕੀਏ, ਕੂੜੁ ਬੋਲਣਹਾਰੇ। ਅਸੰਖ ਮਲੇਛ ਮਲੁ ਭਖਣਹਾਰੇ ਕੀਏ। ਅਸੰਖ ਨਿੰਦਕ ਸਿਰਿ ਭਾਰੁ ਲੈਣ ਹਾਰੇ ਕੀਏ। ਤਿਨਕੀ ਗਣਤੀ ਕਿਛੁ ਗਣੀ ਨਹੀ ਜਾਂਦੀ॥ ਨਾਨਕੁ ਨੀਚੁ ਕਿਆ ਵੀਚਾਰੁ ਕਰੈ ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤ ਕੀ? ਗੁਰੁਜੀ, ਏਹੁ ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤ ਨੋ ਵੇਖਿ ਵੇਖਿ ਅਨੇਕ-ਵਾਰ ਤੁਧ ਉਪਰੁ ਕੁਰਬਾਨੁ ਕੁਰਬਾਨੁ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ॥18॥

ਨੰ.2. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਸ਼ਹੀਦ'

ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਆਖਿਆ,ਕਿ, ਅਸੰਖ ਹੀ ਮੂਰਖ ਹੈਨ, ਅਰ ਅਸੰਖ ਘੋਰ ਅੰਧੇ ਹੈਨ, ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਭੀ ਨਹੀਂ; ਸੋ ਘੋਰ ਅੰਧੇ ਉਸਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹੈਨ ਜਿ, ਜੋ ਆਪਭੀ ਨ ਜਾਨਣ ਅਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਭੀ ਨਾ ਮੰਨਣ॥ ਅਰ ਅਸੰਖ ਚੋਰ ਹੈਨ, ਜੋ ਹਰਾਮ ਹੀ ਖਾਂਦੇ ਹੈਨ, ਅਰ ਅਸੰਖ ਰਾਜੇ ਹਨ, ਜੋ ਪਰਜਾ ਤੇ ਜੋਰ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹੈਨ॥ ਅਥਵਾ,ਅਸੰਖ ਦੈਤ ਹੈਨ, ਜੋ ਅਮਰ ਆਦਿਕ ਦੇਵਤੇ ਹੈਨ ਤਿਨਾਂਤੇ ਜੋਰ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹੈਨ॥ ਅਰ ਅਸੰਖ ਠੱਗ ਆਦਿਕ ਅਤੇ ਬੱਧਿਕ ਆਦਿਕ ਹੈਨ, ਜੋ ਜੀਆਂ ਦੇ ਗਲ ਵੱਢਦੇ ਹਨ,ਅਤੇ ਹੱਤਿਆ ਕਮਾਂਵਦੇ ਹੈਨ॥ ਅਰ ਅਸੰਖ ਪਾਪੀ ਹੈਨ, ਜੋ ਪਾਪ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹੈਨ॥ ਅਰ ਅਸੰਖ ਕੂੜਿਆਰ ਹੈਨ,ਜੋ ਜਿਨਾਂ ਦੀਆਂ ਆਰਬਲਾਂ ਕੂੜ ਬੋਲਦਿਆਂ ਹੀ ਬੀਤ ਗਈਆਂ ਹੈਨ॥ ਅਰ ਅਸੰਖ ਮਲੇਛ ਹਨ ਜੋ ਨਿੰਦਿਆ ਅਰ ਕਪਟ ਕਰਕੇ 'ਮਲ-ਦਾ-ਅਹਾਰ' ਕਰਦੇ ਹਨ॥ ਅਰ ਅਸੰਖ ਨਿੰਦਕ ਹੈਨ ਜੋ ਪਰਾਈ ਨਿੰਦਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਭਾਰ ਉਠਾਂਵਦੇ ਹਨ॥ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ; ਮੈਂ ਸਭਨਾਂਤੋਂ ਨੀਚ ਹਾਂ; ਪਰ ਮੈਂ ਨੀਚ ਕਰਮ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਕਰਨਾ ਹਾਂ ਅਰ ਮੈਂ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਮਾਇਆਤੋਂ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਭੀ ਨਹੀਂ ਵਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ,ਕਯੋਂਕਿ,ਜੋ ਇਜੇਹਿਆਂ ਨੀਚਾਂ ਦੀ ਭੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂਤੇ ਹੇ ਕਰਤਾਰ! ਸੋ ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਭਾਂਵਦੀ ਹੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰਹੈ, ਅਰ ਤੂੰ ਸਦਾ ਇਸਥਿਰ ਹੈਂ, ਅਤੇ ਅਕਾਰ ਥੀਂ ਰਹਿਤ ਹੈਂ॥18॥

ਨੰ. 3. ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਜੀ (ਸੇਵਾਪੰਥੀ)

ਅਬ ਨੀਚ ਕ੍ਰਿਆਕੇ ਕਰਤਾ ਸੋਭੀ ਅਸੰਖ ਹੀ ਕਹੇ ਹੈ:-

ਅਸੰਖ ਮੂਰਖ ਅੰਧਘੋਰ॥ ਅਸੰਖ ਚੋਰ ਹਰਾਮਖੋਰ॥

ਇਸਕਾ ਅਰਥੁ॥ ਅੰਧਘੋਰ ਨਰਕ ਕੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੂਰਖ 'ਸੁਭ-ਅਸੁਭ ਕ੍ਰਿਯਾਕੇ ਗਯਾਨ ਤੇ ਰਹਿਤ; ਤਥਾ ਹਰਾਮ ਕੇ ਖਾਣ ਹਾਰੇ ਚੋਰ; ਤਥਾ ਜੁਲਮ ਦ੍ਵਾਰੇ ਹੁਕਮ ਜੋਰ ਕਰਤਾ, ਤਥਾ ਗਲਾ ਕਾਟਿ ਹੱਤਯਾ ਕਮਾਵਨੇ ਹਾਰੇ; ਤਥਾ ਪਾਪ ਕਮਾਵਨੇ ਹਾਰੇ। ਤਥਾ ਮਹਾ-ਝੂਠੇ ਝੂਠ ਹੀ ਮਹੁ ਸਦਾ ਫਿਰਤੇ ਜੋ ਹੈਂ; ਤਥਾ ਮਲੇਛ ਮਲ ਸਦਾ ਭੱਖਨ ਕਰਤੇ ਜੋ ਹੈ; ਤਥਾ ਨਿੰਦਕ ਜੋ ਪਰਾਇਆ ਭਾਰ ਅਪਨੇ ਸਿਰ ਧਰਤੇ ਹੈ। ਸੋ ਐਸੇ ਯਹ ਭੀ ਸਭ ਅਸੰਖ ਸੰਖਯਾ ਤੇ ਰਹਤ ਅਨੇਕ ਹੀ ਹੈਂ। ਗੁਰ ਕਹੇ ਹੈ, ਜੋ ਹੇ ਭਗਵਾਨ! ਯਹ ਨੀਚ ਕ੍ਰਿਆ ਕੇ ਐਸਾ ਵੀਚਾਰ ਹੈ; ਤਾਂਤੇ ਸੋ ਤੁਮ ਅਪਨੀ ਮਾਯਾ ਕਰਿਕੇ "ਸੁਭ ਅਸ਼ੁਭ" ਕ੍ਰਿਆ ਦਵਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਚਕ੍ਰ "ਅਧੋ ਉਰਧ" ਪ੍ਰਵਿਰਤਿ ਕੀਆ ਹੈ।

ਜੋ ਇਸ ਚਕ੍ਰ ਤੇ ਬਿਨਾ ਤੁਮਾਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਏਕ ਵਾਰ ਨਿਵਾਰਿਆ ਨਹੀ ਜਾਤਾ। ਤਾਂਤੇ ਜੋ ਤੁਮਕੋ ਭਾਵੇ "ਸਾਈ-ਦਾਸ" ਕੋ ਭਲੀ ਉਤਮ ਕਾਰ ਹੈ॥ਤੁਮ ਸਦਾ ਸੱਤਾ ਮਾਤ੍ਰਾ ਮਾਯਾਤੀਤ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਹਚਲ ਜਿਉਂਕੇ ਤਿਉਂ ਹਹੁ ॥18॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨੰ.4. ਸਾਧੂ ਅਨੰਦਘਨ ਜੀ (ਉਦਾਸੀਨ-ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਵਾਚੀ)

ਅਬ ਅਸੁਭ ਕੇ ਤਿਆਗ ਕਾ ਅਭਿਆਸ ਕਾ ਸਾਧਨ ਭੀ ਇਸ ਕੀ ਕਲਿਆਣ ਕਾ ਸਾਧਨ ਕਹਤੇ ਹੈਂ:-

ਅਸੰਖ ਮੂਰਖ ਅੰਧ ਘੋਰ॥ ਅਸੰਖ ਚੋਰ ਹਰਾਮਖੋਰ॥

ਅਸੰਖ ਹੀ ਇਸ ਜਗਤ ਮੋ ਮੂਰਖਹੈ; ਸੋ ਮੂਰਖ ਕੈਸੇ ਹੈ? ਘੋਰ ਅੰਧੇ ਤਿਨਕੋ ਲੋਕ-ਪ੍ਰਲੋਕ, ਭਲਾ-ਬੁਰਾ ਕੁਛ ਭੀ ਨਹੀ ਸੂਝਤਾ ॥ ਜੋ ਖੁਸ਼ੀ ਆਵਤੀ ਹੈ ਸੋਈ ਕਰਤੇ ਹੈ ॥ ਅਸੰਖ ਹੀ ਇਸ ਜਗਤ ਮੋਂ ਚੋਰ ਹੈਂ; ਸੋ ਚੋਰ ਕੈਸੇ ਹੈ? ਹਰਾਮ ਕੇ ਖਾਣੇ ਵਾਲੇ ਹੈ; ਇਸਕੇ ਕਹਣੇ ਕਾ ਇਹੀ ਤਾਤਪਰਜ ਹੈ; ਇਹ ਬੁਰੇ ਕਰਮ ਹੈ, ਤੁਮਕੋ ਦੁਖਦਾਈ ਹੋਵਹਿਗੇ; ਇਨਕੇ ਤਿਆਗ ਕਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ। ਇਸਕਾ ਗ੍ਰਹਣ ਕਬੀ ਨ ਹੋਣਾ ਪਾਵੇ; ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਤੁਮਕੋ ਕਲਿਆਣ ਦਾਤਾ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਅਸੰਖ ਅਮਰ ਕਰਿ ਜਾਹਿ ਜੋਰ॥ ਅਮਰ ਨਾਮ ਹੈ ਹੁਕਮ ਕਾ। ਅਸੰਖ ਹੀ ਜਗਤ ਮੋ ਕੈਸੇ ਹੈ? ਹਕਮ ਦ੍ਵਾਰਾ ਗਰੀਬੋ ਪਰ ਜੋਰ ਕਰ ਜਾਤੇ ਹੈ ॥ ਅਸੰਖ ਗਲਵਢ ਹਤਿਆ ਕਮਾਹਿ॥ ਅਸੰਖ ਪਾਪੀ ਪਾਪੁ ਕਰਿ ਜਾਹਿ॥

ਅਸੰਖ ਹੀ ਜਗਤਮੋ ਕੈਸੇ ਦੂਸਟਹੈ? ਦੂਸਰੇ ਕਾ ਗਲਾ ਕਾਟ ਕਰ ਹੱਤਯਾ ਕਮਾਵਤੇ ਹੈ। ਅਸੰਖ ਹੀ ਪਾਪੀ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਪਾਪ ਕਰ ਜਾਤੇ ਹੈਂ॥ ਅਸੰਖ ਕੂੜਿਆਰ ਕੂੜੈ ਫਿਰਾਹਿ॥ ਅਸੰਖ ਮਲੇਛ ਮਲੁ ਭਖਿ ਖਾਹਿ॥ ਅਸੰਖ ਹੀ ਜਗਤਮੋ ਝੂਠੇ ਹੈ;ਸੋ ਠਗੀਆਂ,ਵਗੀਆਂ,ਝੂਠੀਆ ਬਾਤਾ ਕਰਤੇ ਫਿਰਤੇ ਹੈਂ।ਅਸੰਖ ਹੀ ਜਗਤਮੋ ਮਲੀਨ ਭੋਜਨ ਕੇ ਖਾਣੇ ਵਾਲੇ ਮਲੇਛ ਹੈਂ ॥ ਅਸੰਖ ਨਿੰਦਕ ਸਿਰਿ ਕਰਹਿ ਭਾਰੁ॥ ਅਸੰਖ ਹੀ ਨਿੰਦਕ ਜਗਤਮੋ ਕੈਸੇ ਹੈ ? ਦੂਸਰੇ ਕੇ ਪਾਪ ਕਾ ਭਾਰ ਆਪਣੇ ਸਿਰਪਰ ਧਾਰਤੇ ਹੈ॥ ਜੋ ਜਿਸਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤਿਸਕੇ ਪਾਪ ਕਾ ਭਾਰ ਤਿਸੀ ਕੇ ਸਿਰ ਪੜਤਾ ਹੈ॥ ਜਿਨ ਬਾਤੋ ਕਾ ਮੈਨੇ ਵਰਨਨ ਕੀਆ ਹੈ; ਇਨਕੇ ਤਯਾਗ ਕਾ ਅਭਿਆਸ ਤੁਮਕੋ ਕਲਿਆਨ ਕਾ ਦਾਤਾ ਹੋਵੇਗਾ॥ਨਾਨਕੁ ਨੀਚੁ ਕਹੈ ਵੀਚਾਰੁ॥ ਨਾਨਕ ਨੀਚੋ ਕਾ ਵੀਚਾਰ ਕਹਾ ਹੈ; ਏਹੁ ਕਰਮ ਨੀਚ ਕਰਤੇ ਹੈ। ਅਰਥ, ਨਾਨਕ ਸੂਖਮ ਵੀਚਾਰ ਕਰਤੇ ਹੈ: ਊਚਾ, ਬਡਾ-ਛੋਟਾ, ਨੀਚ; ਸੋ ਸੂਖਮ ॥

ਨਨੁ: ਮੂਰਖ,ਅੰਧ,ਘੋਰ,ਚੋਰ,ਹਰਾਮਖੋਰ;ਇਨ ਬਾਤੋ ਕੇ ਕਹਣੇ ਮੋ ਕਿਆ ਸੂਖਮਤਾਈ ਹੁਈ? ਤਿਸਕਾ ਉਤਰ:- ਜੋ ਫਲ ਭਲੇ ਕਰਮ ਕੇ ਗ੍ਰਹਣਕਾ, ਸੋ ਫਲ ਬੁਰੇ ਕਰਮ ਕੇ ਤਿਆਗ ਕਾ। ਇਹਤੋ ਬਹੁਤ ਮਹੀਨ ਬਾਤ ਹੈ;ਇਸਕੋ ਕੋਈ ਜਾਣੋਤੇ ਨਾਹੀ ਸਕਤਾ,ਇਹੀ ਇਸਮੋ ਸੂਖਮਤਾ॥

ਨਨੁ॥ ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਕਰਮ ਕੇ ਗ੍ਰਹਣ-ਤਿਆਗ ਕਾ ਏਕ ਫਲ, ਇਸ ਪਰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕੌਣਸਾ? ਤਿਸਕਾ ਉਤਰ:- ਗੀਤਾ, 16/21 "ਤ੍ਰਿਵਿਧੰ ਨਰਕ ਸਯੇਦੰ ਦਵਾਰੰ ਨਾਸ ਨ ਮਾਤਮਨ॥ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਸਤ ਥਾਲੋਭ ਭਸਮਾਤ ਦੇਤ ਤ੍ਰਯ ਤਯ ਜੇਤ॥ 16/21॥"

ਗੀਤਾ ਮੋ ਲਿਖਾ ਹੈ: ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਅਰਜਨਕੋ "ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਨਰਕ ਦਵਾਰ ਹੈ ਇਸਕੇ ਨਾਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ॥ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੌਣ ਸੇ? ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ ਤੈਸੇ ਹੀ ਲੋਭ।" ਜੇਤਾ ਪਾਪ ਹੈ,ਸੋ ਇਨ ਤੀਨੋ ਹੀ ਤੇ ਪ੍ਰਾਦੁਰਭਾਵ ਹੋਤਾ ਹੈ;ਤਾਤੇ ਇਨ ਤੀਨੋ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰੇ॥ ਜਿਸਨੇ ਕਾਮ,ਕ੍ਰੋਧ,ਲੋਭ ਇਨ ਤੀਨੋ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕੀਆ; ਜਿਸਨੇ ਪਾਪੋ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕੀਆ,ਸੋ ਨਿਹ-ਪਾਪ ਹੁਆ॥ ਸੋ ਨਿਹ-ਪਾਪਤੋ ਏਕ ਮੈਂ ਹੀ ਹੈ; ਜਿਸਨੇ ਪਾਪੋ ਕਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤਿਆਗ ਕੀਆ,ਸੋ ਮੇਰਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੀ ਹੂਆ। ਭਜਨ,ਗਯਾਨ,ਜਪ,ਤਪ,ਸੰਜਮਾਦਿਕ ਜੇਤੇ ਉਤਮ ਕਰਮ ਹੈ ਤਿਨਕਾ ਫਲ ਜੋ ਬਹੁਤ ਹੋਵੇਗਾ; ਤੋ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸਤੇ ਉਪਰ ਔਰ ਕਛੁ ਭੀ ਨਹੀ॥ ਪਾਪੋ ਕੇ ਤਯਾਗ ਕਾ ਫਲ ਭੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੂਰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ,"ਦੋਨੋਂ ਕਾ ਏਕ ਹੀ ਤੋ ਫਲ ਹੂਆ"॥ਨਾਨਕ ਇਹੀ ਸੂਖਮ ਵੀਚਾਰ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ;ਕੇਤੇ ਹੀ ਲੋਕ ਜਗਮੋ ਕਹਤੇ ਦ੍ਰਿਸਟ ਆਵਤੇ ਹੈ;ਨਾਮ ਤੂ ਇਸਕਾ'ਜਪੁ'। ਜਪੁ ਜੋ ਹੋਤੇ ਹੈ,ਸੋ ਤੋ ਮੰਤ੍ਰੋ ਕੇ ਹੋਤੇ ਹੈ; ਈਹਾ ਤੋ ਕੈਸੀ ਕੈਸੀ ਬਾਤੇ ਲਿਖਤੇ ਹੈ ॥ ਮੂਰਖ, ਅੰਧ-ਘੋਰ, ਚੋਰ, ਹਰਾਮ ਖੋਰ; ਕਿਆ ਇਹੀ ਮੰਤ੍ਰ ਠਹਰੇ ? ਇਹੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਨੇ ਕਿਆ ਕਹਾ ? ਅਰ ਪੜਨੇ ਵਾਲੇ ਕਿਆ ਸਮਝ ਕਰ ਪੜਤੇ ਹੈਂ ? ਤਿਨ ਮੂਰਖੋ ਕੋ ਹਮ ਕਹਤੇ ਹੈ; ਜਿਨਕੋ ਤੁਮਨੇ ਮੰਤ੍ਰ ਮਾਨਾ ਹੈ; ਸੋ ਮੰਤ੍ਰ ਕਿਆ ਵਸਤੁ ਹੈ? ਮੰਤ੍ਰੋਕਾ ਰੂਪ ਕਹੋ। ਜੋ ਬਹੁਤ ਕਹੋਗੇ ਤੋ ਏਤਾ ਹੀ ਕਹੋਗੇ: ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਹੈ,ਇਨ ਮੰਤ੍ਰੋਕਾ ਜਾਪ ਕਰੋ, ਤੁਮਰੀ ਕਲਯਾਨ ਹੈ--ਔਰਤੋ ਕਛ ਭੀਤੋ ਨ ਕਹਿ ਸਕੋਗੇ। ਹਮ ਭੀ ਤੁਮਕੋ ਕਹਤੇ ਹੈ; ਜੈਸੇ ਮੰਤ੍ਰੋਕਾ ਜਪ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਹੈ; ਤੈਸੇ ਪਾਪੋਂ ਕਾ ਤਿਆਗ ਭੀ ਤੋ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਹੈ॥ ਤਾਤੇ ਈਹਾ ਇਹ ਨਿਸਚੇ ਕਰਣਾ; ਜੇਤੀ ਪ੍ਰਮੇਸਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਹੈ,ਸਭ ਮੰਤ੍ਰ ਰੂਪ ਹੀ ਹੈ; ਮੰਤ੍ਰ ਰੂਪ ਮਾਨ ਕਰ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਨੇ ਐਸੇ ਵਚਨ 'ਜਪੁ' ਜੀ ਮੋ ਲਿਖੇ ਹੈ॥

ਵਾਰਿਆ ਨ ਜਾਵਾ ਏਕ ਵਾਰ॥ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ ॥ ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ॥

ਮੂਰਖ, ਅੰਧ-ਘੋਰ, ਚੋਰ, ਹਰਾਮ-ਖੋਰ; ਐਸੀ ਬਾਤੋ ਕਾ ਕਿਆ ਕਹਣਾ? ਜੋ ਇਨ ਬਾਤੋ ਤੇ ਮੇਰੇ ਤਾਈ ਕੋਈ ਨਿਵਾਰਣ ਕਰੇ; 'ਮਨੇ ਕਰੇ',ਤਿਸਕਾ ਮਨੈ ਕੀਆ ਹੂਆ ਮੈਂ ਏਕ ਵਾਰ ਭੀ ਨ ਮਾਨੋਗਾ ॥ ਪਾਪੋਂ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰਣਾ ਤੋ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਕੀ ਆ ਗਿਆ ਹੈ; ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਆਪ ਸਤਿ ਰੂਪ ਨਿਰਾਕਾਰ ਹੈ;ਆਪਣੀ ਆਗਿਆ ਕੇ ਮਾਣਨੇ ਵਾਲੇ ਕੋ ਸ ਤ ਰੂਪ ਨਿਰਾਕਾਰ ਹੀ ਕਰ ਡਾਰਤਾ ਹੈ ॥

ਨਨੁ॥ ਅਸੰਖ ਜਪੁ, ਅਸੰਖ ਮੂਰਖ, ਇਨ ਵਚਨੋ ਕਾ ਅਰਥ ਗ੍ਰਹਣ-ਤਿਆਗਣ ਕਾ ਅਭਿਆਸ ਤੋ ਨਹੀਂ ਮੂਲ ਮੋ ਵਰਨਨ ਕੀਆ, ਤੁਮਨੇ ਕਹਾ ਤੇ ਪਾਇਆ ? ਤਿਸਕਾ ਉਤਰ:- ਪੁੰਨ-ਪਾਪਾ ਕੇ ਗ੍ਰਹਣ-ਤਿਆਗ ਕਾ ਅਭਿਆਸ ਵਰਨਨ ਕਰੀਏਗਾ ਤੋ ਇਹ ਵਚਨਹੀ ਨਿਸ਼ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਠਹਰੇਗਾ, ਅਰ ਸਰਬ ਸਾਸਤ੍ਰ, ਪੁਰਾਣ ਮੋ ਵਰਨਨ ਕੀਆ ਹੈ, ਔਰ ਕਛ ਅਰਥ ਹੀ ਨਾ ਸਿਧ ਹੋਵੇਗਾ ॥ ਸੁਭ ਕਰਮ ਕਾ ਗ੍ਰਹਣ ਅਰ ਅਸੁਭ ਕਾ ਤਯਾਗ, ਇਸਕੀ ਕਲਿਆਣ ਕਾ ਸਾਧਨ ਕਹਾ॥

ਨੰ.5. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਵੀ ਚੂੜਾਮਣੀ(ਨਿਰਮਲ-ਗਿਆਨੀ)

ਅਬ ਅਗਾਰੀ ਤਮੋ ਗੁਣੀ ਜੋ ਸ਼ਕਤਿ ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ ਬਰਨਨ ਕਰਤ ਹੈਂ:- ਅਸੰਖ ਮੂਰਖ ਅੰਧ ਘੋਰ॥

ਅਸੰਖ ਹੀ ਮੂਰਖ ਹੈਂ, ਮਤਿ ਕੇ ਅੰਧੇ,ਘੋਰ ਭਯਾਨਕ, ਵਾ ਮੂਰਖ ਅਸੰਖ ਹੈਂ; ਕੈਸੇ ਹੈਂ? ਜੈਸੇ ਅੰਧਕੋ ਅਰਥ ਅੰਧੇਰੋ ਕੋ,ਘੋਰ ਕਹੀਏ ਸਘਨ,ਭਯਾਨਕ। ਜੈਸੇ ਅੰਧੇਰੇ ਸਘਨ ਮੇਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਲਖੀਤਾ; ਤੇਸੇ ਹੀ ਤਿਨ ਮੂਰਖੋਂ ਕੋ ਭਲੋ ਬੁਰੇ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਲਖਤ ਹੈਂ। ਜੋ ਬੁਰੋ ਕਰਮ ਹੋਤ ਹੈਂ ਸੁ ਸਭੁ ਮੂਰਖਤਾਈ ਤੇ ਹੋਤ ਹੈ। ਇਸੀ ਹੇਤ ਤੇ ਤਾਮਸੀ ਜੀਵਨ ਮੇਂ ਮੁੱਖਯ ਪਹਿਲੇ ਮੂਰਖਤਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਹੀ, ਇਤਯਰਥ॥ ਪਹਿਲੇ ਅਰਥ ਮੇਂ ਕਾਵਯਲਿੰਗ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ। ਮੂਰਖ ਪਦੁ ਕੋ ਸਮਰਥਨ ਕਰਯੋ ਅੰਧਘੋਰ ਸੋਂ। ਦੂਸਰੇ ਅਰਥ ਮੇਂ ਰੂਪਕ ਹੈ ਮੂਰਖ: ਉਪਮੇਯ ਉਪਮਾਨ ਅੰਧੇਰਾ ਘਰ॥ ਅਸੰਖ ਚੋਰ ਹਰਾਮਖੋਰ॥

ਅਸੰਖ ਹੀ ਚੋਰ ਹੈਂ। ਅਰ ਹਰਾਮਖੋਰ ਕੋ ਅਰਥ ਚੋਰ ਪਰ ਲਗਾਈਏ: ਤੋਂ ਦੂਖਨ ਆਵਤ ਹੈ। ਚੋਰ ਕਰਨ ਤੇ ਹੀ ਹਰਾਮਖੋਰ ਜਾਨਯੋ ਜਾਤ ਹੈ। ਅਧਿਕ ਪਦ ਦੂਖਨ ਹੋਤ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਕਹੈਂ: ਸੰਖ ਸੁਪੇਦ ਲੈ ਆਵੋ। ਸੰਖ ਤੇ ਸੁਪੇਦ ਹੈ ਹੀ, ਤੈਸੇ ਹੀ ਚੋਰ ਜੋ ਹੋਇਗੋ, ਸੋ ਹਰਾਮਖੋਰ ਹੀ ਹੋਇਗੋ। ਬਹੁਰ ਹਰਾਮਖੋਰ ਕਹਿਨੇ ਅਧਿਕ ਪਦ,ਯਾਂਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਅਰਥ ਧਰਯੋ ਹੋਯੇ ਔਰ ਹੋਇਗੇ,ਸੋਈ ਕਹਤ ਹੈਂ:- 'ਹਰਾਮਖੋਰ'ਨਾਮ ਬਾਟਪਾਰ ਕੋ ਧਰਯੋ ਹੈ । ਜੋ ਬਾਟਪਾਰ ਹੈਂ, ਸੋ ਭੀ ਅਸੰਖ ਹੀ ਹੈਂ। ਇਤਯਰਥ। ਚੋਰ ਹਰਾਮਖੋਰ:'ਰਕਾਰ'ਕੀ ਬਰਨ ਮੈਤ੍ਰੀ ਤੇ ਬ੍ਰਿਤਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸ ਅਲੰਕਾਰਹੈ। ਅਸੰਖ ਅਮਰ ਕਰਿ ਜਾਹਿ ਜੋਰ॥

ਅਸੰਖ ਹੀ'ਅਮਰ'ਕਹੀਏ'ਹੁਕਮ'ਕੋ ਕਰਿਕੇ ਜੋਰਕੇ ਸੰਗ ਜੁਲਮ ਕਰਨਹਾਰੇ ਹੈਂ।ਜੁਲਮ ਕੋ ਅਧਯਾਹਾਰ ਜੋਰ ਪਦ ਤੇ। ਇਤਯਰਥ॥ ਇਸ ਤੁਕਮੈਂ ਕਾਵਯਲਿੰਗ ਅਮਰ ਕਰਨੋ ਅਰਥ 'ਜੋਰ' ਪਦ ਸੋਂ ਸਮਰਥਨਿ ਕਰਯੋ।

ਅਸੰਖ ਗਲ ਵਢ ਹਤਿਆ ਕਮਾਹਿ॥

ਅਸੰਖ ਹੀ ਜੀਵਨਕੇ ਗਰੇ ਕਾਟ ਕਰਿ ਹਤਯਾਕੋ ਸੰਚਤ ਹੈਂ।ਗਰੇ ਕਾਟਨੇ ਤੋ ਜੁੱਧ ਮੇਂ ਭੀ ਹੋਤ ਹੈਂ, ਪ੍ਰੰਤੂ 'ਹਤਿਆ ਕਮਾਹਿ' ਇਨ ਪਦਨ ਤੇ ਜੋ ਬਿਸਾਵਾਸਘਾਤੀ ਆਦਿ ਲੋਭ ਤੇ ਅਚਾਨਕ ਆਇ ਮਾਰੇ ਤਿਨਕੋ ਅਰਥ ਹੈ।ਇਸ ਰੀਤਿਸੋਂ ਪੂਰਬ ਕੀ ਤੁਕ ਕੋ ਅਰਥ ਭਯੋਹੈ। ਅਮਰ ਤੇ ਧਰਮਾਤਮਾ ਭੀ ਕਰਤ ਹੈਂ,ਪ੍ਰੰਤੂ ਜੋਰ ਪਦ ਤੇ ਜ਼ੁਲਮੀ ਕਰਨ ਵਾਰੇ। ਇਤਯਰਥ;ਇਸ ਤੁਕਮੈ ਭੀ ਕਾਵਯਲਿੰਗ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ। 'ਗਲ ਵਢ' ਪਦ ਕੋ ਸਮਰਥਨਿ ਕਰਯੋ 'ਹਤਿਆ ਕਮਾਹਿ' ਇਸ ਪਦ ਸੇ॥

ਅਸੰਖ ਪਾਪੀ ਪਾਪੁ ਕਰਿ ਜਾਹਿ॥

ਅਸੰਖ ਹੀ ਪਾਪੀ ਹੈਂ,ਅਸੰਖ ਹੀ ਪਾਪ ਹੈਂ, ਤਿਨਕੋ ਕਰਿ ਕਰਿ ਚਲੇ ਜਾਤ ਹੈਂ, ਕਿਆ? ਮਰਤੇ ਚਲੇ ਜਾਤ ਹੈਂ। ਇਤਯਰਥ। ਇਸ ਤੁਕ ਮੇਂ ਬਿਧਿ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ।

ਲੱਛਣ:- ਚਪਈ: 'ਸਿਧ ਅਰਥ ਕੋ ਸਾਧੈ ਫੇਰਿ। ਭੂਖਨ 'ਬਿਧਿ' ਤਾਕੋ ਹਿਯ ਹੇਰਿ।'

ਇਹਾਂ ਅਰਥ 'ਪਾਪੀ' ਨਾਮ ਸਿ ਹੁਯੋਸ ਹੁਤੋ,'ਪਾਪੁ ਕਰਿ ਜਾਹਿ' ਪੁਨਹ ਸਿਧ ਕਰਯੋ,ਜੋ ਪਾਪ ਕਰਿ ਮਰ ਕਰਿ ਚਲੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ। ਜੇ ਇਸ ਅਲੰਕਾਰਕੋ ਨਹੀਂ ਮਾਨੈਂ, ਤੋ ਵਹੀ ਕਾਵਯਲਿੰਗ ਅਲੰਕਾਰਹੈ। 'ਪਾਪੀ' ਪਦਕੋ ਸਮਰਥਨਿ ਕਰਯੋ 'ਪਾਪੁ ਕਰਿ ਜਾਹਿ' ਇਸ ਪਦਸੋਂ।

ਅਸੰਖ ਕੂੜਿਆਰ ਕੂੜੈ ਫਿਰਾਹਿ॥

ਅਸੰਖ ਹੀ ਨਰ ਕੂੜ, ਝੂਠ ਕੋ, 'ਆਰ' ਨਾਮ 'ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕੋ, ਝੂਠ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੂਏ ਝੂਠੇ ਫਿਰਤ ਹੈਂ; ਇਤਯਰਥ। ਇਸ ਤੁਕਮੇਂ ਭੀ ਬਿਧਿ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ। ਕੂੜੇ ਪਦ ਸਿੱਧ ਭੀ ਹੁਤੋ, ਫੇਰ ਤਿਸਕੋ ਸਿਧ ਕਰਯੋ ਕੂੜ ਕੇ ਬਿਖੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੂਏ । ਵਾ ਵਹੀ ਕਾਵਯਲਿੰਗ, ਕੂੜਿਆਰ ਪਦਕੋ ਸਮਰਥਨ ਕਰਯੋ ਕੂੜੇ ਪਦਤੇ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਸੰਖ ਮਲੇਛ ਮਲੁ ਭਖਿ ਖਾਹਿ॥

ਅਸੰਖ ਹੀ ਮਲੇਛ ਹੈਂ,ਜਨਮ ਮਲੇਛ ਕੋ ਹੈ, ਅਰਥ: ਮਲੁਕੀ ਇਛਾ ਜਿਨਕੋ ਹੋਇ,ਸੋ ਮਲੇਛ; ਸੋ ਕੈਸੇ ਮਲੇਛ ਹੈਂ? ਸਦੀਵ ਹੀ ਮਲਕੋ ਹੀ ਭਖਤ ਹੈਂ। ਮਲਿ ਕੋ ਅਰਥ ਸਰਬ ਕੋ ਮਲ ਪਾਸ ਸੋ ਖਾਤੇ ਹੈਂ, ਕਾਹੂੰ ਕੋ ਮਾਸ ਨਹੀਂ ਛਾਡਤ ਹੈਂ। ਇਤਯਰਥ। ਇਸ ਤੁਕ ਮੈਂ ਭੀ ਬਿਧਿ ਅੰਲਕਾਰ ਹੈ। ਮਲੇਛ ਪਦ ਕੋ ਫੇਰ ਸਾਧਯੋ,ਮਲੁ ਸਦਾ ਖਾਤੇ ਰਹਤ ਹੈਂ ਇਨ ਪਦਨ ਸੋਂ। ਇਸ ਮੈਂ ਕਾਵਯਲਿੰਗ ਭੀ ਹੈ। ਮਲੇਛ ਪਦ ਕੋ ਸਮਰਥਨ ਕਰਯੋ 'ਮਲੁ ਖਾਹਿ' ਇਸ ਪਦ ਸੋਂ।

ਅਸੰਖ ਨਿੰਦਕ ਸਿਰਿ ਕਰਹਿ ਭਾਰੁ॥

ਅੰਸਖ ਹੀ ਨਿੰਦਕ ਹੈਂ ਜੋ ਪਰਾਈ ਨਿੰਦਾ ਕਰਤੇ ਹੈਂ,ਆਪਨੇ ਸਿਰ ਪਰ ਪਰਾਏ ਪਾਪੋਂ ਕਾ ਭਾਰ ਧਰਤੇ ਹੈਂ। ਜਿਸਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਤ ਹੈਂ, ਤਿਸਕੇ ਪਾਪ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨਵਾਰੇ ਕੋ ਲਾਗਤ ਹੈਂ। ਸਰਬ ਤੇ ਪਾਪ ਇਹ ਭੀ ਅਧਿਕ ਹੈ, ਔਰ ਜੇ ਪਾਪ ਹੈਂ,ਕਿਸੀ ਲਾਲਚ ਪੀਛੇ ਹੀ ਕਰਤ ਹੈਂ, ਨਿੰਦਾ ਕਰਨੇ ਮੇਂ ਹਾਥ ਭੀ ਕਛੁ ਨਹੀਂ ਆਵਤ ਹੈ, ਬਯਰਥਹੀ ਪਾਪ ਹੋਤ ਹੈ। ਇਸ ਤੁਕ ਮੇਂ ਕਾਵਯਲਿੰਗ। ਨਿੰਦਾ ਪਦਕੋ ਸਮਰਥਨਿ ਕਰਯ 'ਸਿਰਿ ਕਰਹਿ ਭਾਰੁ' ਇਨ ਪਦਨ ਸੇਂ। ਅਰ ਅਸੰਖ ਪਦ ਬਹੁਤੇ ਬੇਰ ਆਵਨਤੇ ਅਰਥ ਭੀ ਵਹੀ ਰਹਯੋ,ਯਾਂਤੇ ਉਭਯਾਬ੍ਰਿਤੁ ਦੀਪਕੁ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ। ਔਰ ਸਰਬ ਪਉੜੀ ਮੇਂ ਪਹਿਲੀ ਤੁੱਲਯ ਯੋਗਤਾਲੰਕਾਰ ਭੀ ਹੈ। ਲੱਛਣ ਪੀਛੇ ਕਹਿ ਆਏ ਹੈਂ। ਆਤਮਾਕੀ ਸ਼ਕਤਿ ਤਾਮਸੀ ਬਰਨਨ ਕੋ ਪ੍ਰਸਤੁਤ। ਅਸੰਖਤਾ ਧਰਮ ਜੇਤੇ ਕਹੇ ਹੈਂ,ਤਿਨ੍ਹੋਂ ਸਭਨੋ ਮੈਂ ਆਯੋ ਹੈ ਇਸੁ ਰੀਤਿ ਤੁਲਯੋਯਗਤਾ ਹੋਤ ਹੈ। ਨਾਨਕੁ ਨੀਚੁ ਕਹੈ ਵੀਚਾਰੁ॥

ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ:ਇਸਤੇ ਅਦਿ ਨੀਚੁਜੇ ਪ੍ਰਾਨੀ ਤੋਂ ਤਿੰਨੋਂ ਕਾ ਬਿਚਾਰਨਾ ਅਸੰਖ ਹੀ ਹੈ, ਕੁਛ ਗਨਨਿ ਮੇਂ ਨਹੀਂ ਆਵਤ ਹੈ। ਇਸ ਤੁਕਮੇਂ 'ਨਕਾਰ' ਕੀ ਬਰਨ ਮੈਤ੍ਰੀ ਤੇ ਬ੍ਰਿਤਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸ ਹੈ; ਨੀਚੁ ਵੀਚਾਰੁ 'ਚਕਾਰ' ਤੇ ਛੇਕਾਨੁਪ੍ਰਾਸ ਹੈ। ਵਾਰਿਆ ਨ ਜਾਵਾ ਏਕ ਵਾਰ॥

ਵਾਰਿਆ ਕਹੀਏ ਬਰਨਿਆਂ ਨਹੀਂ ਜਾਤਾ ਏਕ ਵਾਰ:ਏਕ ਰੋਮ ਭੀ। ਬਸਸ਼ਟ ਜੇ ਬੁਧਿ ਹੈ ਸੋ ਸਪਸ਼ਟ ਬੁਧਿ ਕੇ ਅੰਤਰਭੂਤ ਹੀ ਰਹਤ ਹੈ, ਤਿਸ ਸਪਸ਼ਟ ਤੇ ਵਹਿਣ ਨਿਕਸੇ ਤੋ ਬਰਨਨ ਕਰਯੋ ਜਾਇ। ਜੇਸੇ ਪੰਚ ਤੱਤ ਹੈਂ ਇਨਮੈਂ ਹੀ ਜੁਕਤਿ ਉਕਤਿ ਸਭਨਿਕੀ ਹੋਤ ਹੈ। ਪੰਚਤੇ ਉਪਰੰਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਹਤ ਹੈ, ਜੋ ਅਮਕੋ ਤਤ ਛਠਵੇਂ ਇਸੁ ਰੀਤਿਕੋ ਔਰ ਚਾਹੀਤ ਹੁਤੋ; ਐਸੇ ਜਾਨਿਯੇ। ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ॥

ਤਾਂਤੇ ਭਗਤ ਜਨ ਜਾਨ ਤੇ ਹੈਂ; ਜਿਸ ਈਸ਼ਰ ਕੋ ਅੰਤ ਕਿਸੀ ਅੰਸ਼ ਕੋ ਨਹੀਂ ਪਾਯੋ ਜਾਤ ਹੈ, ਤੋ ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰੋਗੇ,ਅਰ ਜੋ ਕਿਛੁ ਤਿਸਕੋ ਭਾਵੇ ਗੋ, ਸੋਈ ਭਲੀ ਕਾਰ ਹੈ। ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ॥ 18॥

ਸਦਾ ਸਲਾਮਤੁ 'ਤਤੁ' ਅਰ 'ਤੂੰ' ਦੋਊਨ ਕੀ ਏਕਤਾ ਨਿਰੰਕਾਰ-ਬ੍ਰਹਮ ਮੇਂ। ਅਲੰਕਾਰ ਪੂਰਬ ਕਹਿ ਆਏ ਹੈਂ ਇਨ ਤੁਕਨਿ ਕੇ।

ਨੰ.6. ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ'ਨਰੋਤਮ'(ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨੀ)

ਪੀਛੇ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ ਮੇ ਕਹੈ ਸ੍ਰੇਸਟ-ਆਚਾਰ ਵਾਲੇ ਔ ਸਤੋ-ਗੁਣੀ ਸੁਭਾਵ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਕੋ ਮੁਕਤੀ-ਮਾਰਗ ਮੈ ਗ੍ਰਹਣ ਯੋਗਯ ਕਹ ਕਰ; ਅਬ ਰਜੋ ਤਮੋਂ ਗੁਣੀ ਸ੍ਵਭਾਵ ਵਾਲੇ ਔ ਸਾਸਤ੍ਰ ਸੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਿਖੇਧ ਬਿੰਧ ਕਰੀ ਬਾਤੋ ਕੇ ਗ੍ਰਹਣ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਮੁਕਤੀ ਮਾਰਗ ਸੇ ਤਯਾਗ ਯੋਗਯ ਕਹੇ ਹੈ ਗੁਰ ਦੂਸਰੀ ਪੌੜੀ ਮੇ॥

ਅਸੰਖਇਤਿ॥ 'ਮੂਰਖ' ਪਦ ਸਾਸਤ੍ਰ ਗਯਾਨ ਹੀਨ ਰਜੋ, ਤਮੋ, ਗੁਣੀ ਤਿਨ ਦੋਨੋ ਪਰ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਅਸੰਖ ਨਾਮ ਅਗਿਣਤ ਲੋਕ ਮੂਰਖ ਨਾਮ ਰਜੋ,ਤਮੋ-ਗੁਣੀ ਹੋਨੇ ਤੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਜਨ-ਗਯਾਨ ਸੇ ਹੀਨ ਹੈ; ਮੂਰਖੋ ਮੇ ਬਿਸੇਖ ਕਹੇ॥

ਅੰਧ ਇਤਿ॥ ਅੰਧ ਪਦ ਘੋਰ ਕੇ ਆਗੇ ਜੋੜਕੇ 'ਘੋਰ--ਅੰਧ' ਕਹੀਯੇ ਭਯੰਕਰ ਤਮੋ-ਗੁਣੀ ਜੋ ਮੂਰਖ, ਸੋ ਭੀ ਅਗਿਣਤਹੈ॥ ਇਨਹੀ ਕੇ ਔਰ ਬਿਸੇਖਣ ਕਹਤੇ ਹੈ॥

ਅਸੰਖਇਤਿ॥ ਅਗਿਣਤ ਚੋਰੀ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਚੋਰ ਹੈਂ, ਚੋਰ ਕਾ ਬਿਸੇਖਣ ਕਹੈ; 'ਹਰਾਮ' ਇਤਿ॥ ਹਰਾਮ ਪਾਰਸੀ ਬੋਲੀ ਮੇ ਜੋ ਸਾਸਤ੍ਰ(4 ਕਤੇਬ)ਮੇ ਨਿਖੇਧ ਕਰੀ ਹੁਈ ਨਾ ਭੋਗਨੈ ਯੋਗਯ ਵਸਤ੍ਰ ਹੈ,ਤਿਨਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ,ਜਿਨਕਾ ਨਾਮ ਸਾਸਤ੍ਰ ਮੇ 'ਨਿਖੀਧ' ਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਕੈਸਾ ਵੀ ਚੋਰ ਹੈਂ? ਹਰਾਮ ਕਹੀਯੇ,ਨਾ ਭੋਗਨੇ ਯੋਗਯ ਪਰ ਨਾਰੀ,ਪਰ ਧਨ ਆਦਿਕ ਵਸਤੁਯੋ ਕੋ ਚੁਰਾਕਰ 'ਖੋਰ' ਨਾਮ,ਖਾਵੇ ਭਾਵ ਭੋਗੇ ਹੈ॥ ਅਸੰਖ ਨਾਮ ਅਗਿਣਤ ਰਾਜਾ ਲੋਕ ਜੋਰ ਨਾਮ, ਅਨਯਾਯਕੇ ਹੇਤੂ-ਬਲਸੇ 'ਅਮਲ' ਕਰ ਨਾਮ,ਪ੍ਰਜਾ ਵਿਖੇ ਕੇਵਲ ਦੁਖ ਦੇਨੇ ਵਾਲੇ ਹੁਕਮੋ ਕੋ ਕਰਕੇ ਜਾਹਿ ਨਾਮ, ਮਰਕੇ ਤਿਸਕਾ ਨਰਕ ਰੂਪ ਫਲ ਭੋਗਨੇ ਹੇਤ ਯਮਕੇ ਧਾਮ ਕੋ ਜਾਂਵੇ ਹੈ॥ ਅਸੰਖ ਨਾਮ ਅਗਿਣਤ ਪੁਰਖ ਜੀਵ ਮਾਰਨੇ ਵਾਲੇ ਗਲ-ਵਢ, ਨਾਮ, ਜੀਵੋ ਕੇ ਗਲੋ ਕੋ ਕਾਟ ਕੇ ਹਤਯਾ ਕਮਾਹ,ਨਾਮ,ਮਾਰਨੇ ਸੇ ਪਾਪ ਕੋ ਕਮਾਵੇ ਹੈ, ਔਰ ਕਮਾ ਕਰ ਦੁਖ ਰੂਪ ਫਲ ਭੋਗਨੇ ਹੇਤ ਜਮ-ਪੁਰ ਜਾਵੇ ਹੈ॥ ਅਸੰਖ ਨਾਮ ਅਗਿਣਤ ਪੁਰਖ ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਕੇ ਪਾਪੀ ਈਹਾਂ ਜਨਮ ਧਾਰਕੇ ਪੁਨ-ਪਾਪ ਕਰਕੇ ਜਾਹ,ਨਾਮ,ਜੂਨੋ ਵਿਖੇ ਹੀ ਦੁਖੋ ਕਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਜਾਵੇ ਹੈ। ਅਸੰਖ ਨਾਮ ਅਗਿਣਤ ਕੂੜਿਆਰ,ਕਹੀਯੇ ਝੂਠ ਬੋਲਨੇ ਵਾਲੇ, ਔ ਠਗੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ,ਕੂੜੇ ਫਿਰਾਹ, ਨਾਮ,ਸਰਬਦਾ ਕਾਲ ਇਸ ਝੂਠੇ ਪ੍ਰਪੰਚਮੇ ਹੀ ਕੂਕਰ,ਸੂਕਰ ਜੋਨੀਯੇ ਵਿਖੇ ਪਰਤੇ ਫਿਰੇ ਹੈ, ਅਧਮ ਜੋਨੀ ਵਾਲੇ ਪਾਪੀਯੋ ਕਾ ਔਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਹੈ॥

ਅਸੰਖ ਇਤਿ॥ ਅਗਿਣਤ ਪਾਪ ਜੂਨੋ ਵਾਲੇ 'ਮਲੇਛ' ਨਾਮ ਚੰਡਾਲਾਦਿਕ 'ਮਲ ਭਖ ਖਾਹ' ਨਾਮ,ਮਲ ਕੋ ਖਾਨੇ ਵਾਲੇ ਜੋ ਕੂਕਰਾਦਿਕ ਤਿਨਕੋ ਖਾਵੇ ਹੈ। ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਚੰਡਾਲੋ ਕਾ ਨਾਮ ਸ੍ਵਪਾਕ ਔਰ ਸ੍ਵਪਚ ਹੈ॥ 'ਸ੍ਵ'ਨਾਮ 'ਕੁਤੇ' ਕਾਹੈ;ਗੁਰ ਬਚਨ ਭੀ ਹੈ 'ਸਆਨ ਸਤ੍ਰ ਅਜਾਤ ਸਭਤੇ' (1124:16) ਇਤਿਯਾਦਿ॥' ਅਧਮੋ ਸੇ ਭੀ ਅਤਯੰਤ ਅਧਮ ਕਹੈ॥

ਅਸੰਖ ਇਤਿ॥ ਅਗਿਣਤ ਨਿੰਦਕ ਪੁਰਖ ਗੁਣ ਮੇ ਦੋਖੋ ਕਾ ਉਠਾਨਾ ਰੂਪ ਜੋ ਨਿੰਦਾ ਤਿਸਕੋ ਕਰਕੇ ਜੈਸੇ ਬਾਲਕ ਕਬੀ ਖੇਲਮੇ ਸਿਰ ਪੈ ਬੋਝ ਉਠਾਵੇ ਹੈ,ਤੈਸੇ ਬ੍ਰਿਥਾ ਹੀ ਅਪਨੇ ਸਿਰਪੇ 'ਕਰਹ ਭਾਰ' ਨਾਮ,ਕਰਤੇ ਹੈ ਬੋਝ ਪਾਪੋ ਕਾ॥ ਅਥਵਾ, ਗਿਣਤ ਨਿੰਦਕ ਨਿੰਦਾ ਕੇ ਕਰਨੇ ਸੇ ਆਪ ਪਾਪੋ ਕੇ ਭਾਰ ਯੁਤ ਹੁਯੇ ਔਰੋ ਕੋ ਭੀ ਨਿੰਦਾ ਸੁਨਾ ਕਰ ਪੁਨਾ ਤਿਨਸੇ ਕਰਵਾ ਕਰ ਤਿਨੋ ਕੇ ਸਿਰ ਸੇ,ਕਰਹ ਨਾਮ,ਕਰਤੇ ਹੈ ਬੋਝ ਪਾਪੋ ਕਾ; ਯਾਤੇ ਵੇ ਅਤਯੰਤ ਮੰਦ ਭਾਗੀਹੈ॥ "ਹੇ ਗੁਰੋ!ਇਨ ਪੂਰਬ ਕਹਯੋ ਮੇਂ ਕੋਈ ਉਤਮ ਭੀ ਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਰ ਉਤਰ ਕਹਤੇ ਗੁਰੁ ਸਮਾਪਤੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕ੍ਰਰੇ ਹੈ:- ਨਾਨਕ ਇਤਿ॥ ਗੁਰੁ ਕਹੇ ਹੈਂ: ਮੈਨੇ ਪੂਰਬ ਜੈਸੇ ਸਤੋ-ਗੁਣੀ ਸ੍ਵਭਾਵ ਵਾਲੇ ਉਤਮ ਦੇਵ ਕਹੇ, ਤੇਸੇ ਈਹਾ ਰਜੋ,ਤਮੋ ਗੁਣੀ ਸ੍ਵਭਾਵ ਵਾਲੇ ਨੀਚ ਨਾਮ ਅੁਸੁਰ ਕਹੈ ਹੈ॥ ਇਸ ਬ੍ਰਾਤ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿ ਪਾਦਕ ਸ਼ੁਤੀ, ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਬਿਚਾਰਕੇ ਵੇਦ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਮੇਂ ਸਤੋ ਗੁਣੀ ਦੇਵੀ-ਸੰਧਦ ਵਾਲ 'ਦੇਵ'ਲਿਖੋ ਹੈ, ਰਜੋ, ਤਮੋ ਗੁਣੀ ਆਸੁਰੀ ਸੰਪਦ ਵਾਲੇ ਅਸੁਰ ਲਿਖੇ ਹੈ। ਸੇਖ ਰਹੇ ਕੀ ਬ੍ਰਯਾਖਾ ਪੀਛੇ ਕਹੀ ਦੇਖ ਲੇਨੀ॥ 18॥

ਨੰ.7.ਨਿਰਮਲ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਗਿ: ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਫਰੀਦਕੋਟ ਟੀਕਾ

ਅਸੰਖ ਮੂਰਖ ਅੰਧ ਘੋਰ॥ ਅਸੰਖ ਚੋਰ ਹਰਾਮਖੋਰ॥
ਅਸੰਖ ਅਮਰ ਕਰਿ ਜਾਹਿ ਜੋਰ॥ ਅਸੰਖ ਗਲਵਢ ਹਤਿਆ ਕਮਾਹਿ॥
ਅਸੰਖ ਪਾਪੀ ਪਾਪੁ ਕਰਿ ਜਾਹਿ॥ ਅਸੰਖ ਕੂੜਿਆਰ ਕੂੜੈ ਫਿਰਾਹਿ॥
ਅਸੰਖ ਮਲੇਛ ਮਲੁ ਭਖਿ ਖਾਹਿ॥ ਅਸੰਖ ਨਿੰਦਕ ਸਿਰਿ ਕਰਹਿ ਭਾਰੁ॥
ਨਾਨਕੁ ਨੀਚੁ ਕਹੈ ਵੀਚਾਰੁ॥

ਅਗਿਣਤ ਹੀ (ਅੰਧ) ਅਗਜ਼ਾਨੀ (ਘੋਰ) ਭਯਾਨਕ ਕ੍ਰਿਯਾ ਵਾਲੇ ਮੂਰਖ ਹੈਂ ਔਰ ਅਗਿਣਤ ਹੀ ਚੋਰ ਔਰ (ਹਰਾਮਖੋਰ) ਹਰਾਮ ਕੇ ਖਾਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈਂ ਅਗਿਣਤ ਹੀ (ਜੋਰ) ਜ਼ੁਲਮ ਕਾ (ਅਮਰ) ਹੁਕਮੁ ਕਰਕੇ ਚਲੇ ਜਾਤੇ ਭਾਵ ਮਰ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਅਗਿਣਤ ਹੀ ਜੋ ਗਲ ਕੋ ਕਾਟ ਕਰ ਹੱਤਜਾ ਹੀ ਕਮਾਵਤੇ ਹੈਂ ਅਗਿਣਤ ਹੀ ਪਾਪੀ ਹੈਂ ਜੋ ਅਗਿਣਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਸਾਮਾਨ ਪਾਪ ਕਰ ਕਰ ਮਰ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਅਗਿਣਤ ਹੀ ਝੂਠੇ ਪੁਰਸ਼ ਹੈਂ ਜੋ ਝੂਠ ਬੋਲਤੇ ਫਿਰਤੇ ਹੈਂ ਅਗਿਣਤ ਹੀ ਮਲੇਛਜ ਹੈਂ ਜੋ ਮਲਕੇ (ਭਖ) ਖਾਣੇ ਵਾਲੇ ਜੀਵੋਂ ਕੋ ਖਾਤੇ ਹੈਂ ਅਗਿਣਤ ਹੀ ਨਿੰਦਕ ਹੈਂ ਜੋ ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਜੋਜਨ ਪਰਾਈ ਨਿੰਦਾ ਕਾ ਭਾਰੁ ਆਪਨੇ ਸਿਰ ਪਰ ਕਰ ਲੇਤੇ ਹੈਂ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਮੈ (ਨੀਚੁ)[45] ਦਾਸ ਨੇ ਵੀਚਾਰ ਕੇ ਕਹਾ ਹੈ ਵਾ ਏਹੁ ਨੀਚੋਂ ਕਾ ਵੀਚਾਰੁ ਕਹਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਸਤਾਰਵੀਂ ਪੌੜੀ ਮੇ ਸਾਤ੍ਵਕੀ ਜੀਵ ਕਹੇ ਹੈ ਉਨਕੇ ਸੁਭਾਵ ਕੌ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ ਇਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਦੈਵੀ ਸੰਪਦਾ ਹੈ ਔਰ ਅਠਾਰਵੀਂ ਪੌੜੀ ਮੇਂ ਰਾਜਸੀ ਤਾਮਸੀ ਕਹੇ ਇਨਕਾ ਸੁਭਾਵ ਤਿਆਗਨਾ ਚਾਹੀਏ ਇਸਕੋ ਆਸੁਰੀ ਸੰਪਦਾ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਔਰੁ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਐਸਾ ਹੈ ਜੋ ਸਰਬ ਕੇ ਗੁਣ ਦੋਸੋਂ ਕੋ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ਔਰ ਸਰਬ ਕੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਤਾ ਹੈ ਇਸ ਸੇ ਬਿਅੰਤ ਲੀਲਾ ਵਾਲਾ ਹੈ॥

ਵਾਰਿਆ ਨ ਜਾਵਾ ਏਕ ਵਾਰ॥
ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ॥
ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ॥ ੧੮॥

ਏਹੁ ਤਿਨ ਤੁਕਾਂ ਪੂਰਬ ਵਤ॥ ੧੮॥ ਅਬ ਏਹ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਨਾਮ ਔਰ ਅਸਥਾਨ ਅਨੰਤ ਹੈਂ॥

---

45. ਜੋ ਨੀਚ ਪਦਕਾ ਅਰਥੁ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਤਰਫ ਲਾਵਨਾ ਹੋਵੇ ਤੋਂ ਏਹ ਪਦੁ ਨਿਮ੍ਰਤਾ ਅਰਥਾਤ ਦਾਸਾ ਭਾਵ ਕਾ ਸੁਚੁਕੁ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨੰ.8. ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੀਲੀਭਤਿ (ਵੇਦਾਂਤੀ)

ਅਬ ਆਗੇ ਕੀ ਸੋਪਾਨ ਮੇਂ ਸੰਸਾਰ ਚਕਰ ਮੇਂ ਭ੍ਰਹਣ ਕੇ ਯੋਗਯ ਰਾਜਸੀ ਤਾਮਸੀ ਪੁਰਸ਼ਨ ਕਾ ਨਿਰੁਪਣ ਕਰਤੇ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ, ਜਬ ਤਕ ਤਿਯਾਗਨੇ ਯੋਗਯ ਔਰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨੇ ਯੋਗਯ ਅਰਥਕਾ ਨਿਰੁਪਣ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੇ;ਤਬ ਤਕ ਜਿਗਾਸੂਕੀ ਦੋਸ਼ ਕੇ ਤਿਯਾਗ ਮੇਂ ਔਰ ਗੁਣ ਕੇ ਗ੍ਰਹਿਣ ਮੇਂ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਪੂਰਵੋਕਤ ਸਤਾਰਵੀ ਸੋਪਾਨ ਮੇਂ ਗੁਣਨ ਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਕੇ, ਅਬ ਦੋਸ਼ਨ ਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇ ਹੈ॥

ਅਸੰਖ ਮੂਰਖ ਅੰਧ ਘੋਰ॥ 18॥ ਇਸ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਮੇਂ ਅਸੰਖਿਯਾਤ ਹੀ (ਅੰਧਘੋਰ)ਅੰਤਿਅਤ ਤਮੋਗੁਣੀ(ਮੂਰਖ) ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰਕੇ ਸ੍ਰਵਣ ਆਦਿ ਸੁਨਯ ਹੈ। ਔਰ ਅਸੰਖਿਯਾਤ ਹੀ (ਹਰਾਮ) ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ ਕਰ ਨਿਸ਼ਿਦ ਪਦਾਰਥਨ ਕੋ (ਖੋਰ) ਭੋਗਨੇ ਵਾਲੇ ਚੋਰ ਹੈ। ਔਰ ਅਸੰਖਿਯਾਤ ਹੀ (ਜ਼ੋਰ)ਅਨਯਾਯਕਾਰੀ ਬਲ ਸੇ(ਅਮਰ) ਪ੍ਰਜਾ ਪਰ ਸ਼ਾਸਨਾ ਕੋ ਕਰਕੇ ਯਮਕੇ ਦੁਆਰ ਮੇਂ ਜਾਤੇ ਹੈਂ। ਯਹ ਵਾਰਤਾ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ ਮੇਂ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ॥ ਜੋਕਿ ਵਿਨਾ ਵਿਚਾਰ ਸੇ ਰਾਜਾ ਲੋਕ ਪ੍ਰਜਾ ਕੋ ਦੁਖਿਤ ਕਰਤੇ ਹੈਂ,ਵਹ ਰਾਜਾ ਲੋਕ ਯਮ ਕੀ ਤਾੜਨਾ ਕੋ ਅਵਸ਼ਯ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇ ਹੈ; ਤਥਾਹਿ (ਵਿਸ਼ਣੁ ਪੁਰਾਣੇ:2:6:1-9):- “ ”

ਅਰਥ॥ ਯਮਰਾਜ ਅਪਨੇ ਭ੍ਰਿਤਯਨ ਸ ਕਹਿਤਾ ਹੈ:-“ਸੋ ਯਹ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕੇ ਪਾਲਕ ਰਾਜਾ ਲੋਕ ਮੇਰੇ ਸਮੀਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਏ ਹੈ,ਸੋ ਯਹ ਅਪਨੇ ਘੋਰ ਕਰਮੋਂ ਕਰਕੇ ਦੁਸ਼ਟਬੁਧੀ ਔਰ ਦੁਸ਼ਟ ਬਲਸੇ ਅਹੰਕਾਰ ਕਰਕੇ ਮੰਦਮਤ ਥੇ”॥ 1॥

ਅਰਥ॥ ਹੇ ਨ੍ਰਿਪਾ:ਦੁਰਾਚਾਰ,ਤਥਾ ਪ੍ਰਜਾਕੇ ਵਿਧ੍ਵੰਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲੋ! ਅਤਿੰਅਤ ਅਲਪਕਾਲ ਰਾਜਯਕੇ ਵਾਸਤੇ ਤੁਮਨੇ ਕਿਉਂ ਦੁਸ਼ਕ੍ਰਿਤ ਕਰਮ ਕਰੇ ਥੇ ?॥ 2॥ “ ”

ਅਰਥ॥ ਰਾਜਯ ਕੇ ਲੋਭ ਕਰਕੇ, ਤਥਾ (ਮੋਹ) ਅਗਿਯਾਨਤਾ ਕਰਕੇ,ਔਰ ਬਲਸੇ, ਤਥਾ ਅਨਿਯਾਯੇ ਸੇ ਪ੍ਰਜਾ ਵਿਧਵੰਸ ਕਰੀ; ਇਸਸੇ ਅਬ ਤਿਸਕੇ ਫਲ ਕੋ, ਹੇ ਨ੍ਰਿਪ! ਭੋਗੋ ॥ 3॥ “ ”

ਅਰਥ॥ ਕਹਾ ਸੋਰਾਜਯ ਔਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਦਿਕ ਪਦਾਰਥ ਹੈ, ਜਿਨਕੇ ਵਾਸਤੇ ਅਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਕਰੇ ਥੇ?

ਤਿਨ ਸਰਵ ਕੋ ਪਰਿਤਿਯਾਗ ਕਰਕੇ ਤੁਮ ਏਕਲੇ ਸਥਿਤਹੋ॥ 4॥ “ ”

ਅਰਥ॥ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਤੁਮਨੇ ਹਮਾਰੀ ਪ੍ਰਜਾ ਕੋ ਦੰਡ ਕਰਾ ਹੈ,ਤਿਸ ਬਲਕੋ ਹਮ ਦੇਖੇਗੇ ॥ ਸੋ ਤੁਮ ਆਜ ਯਮ-ਦੂਤੋਂ ਕਰਕੇ ਤਾੜਨ ਕਰੇ ਜਾਤੇ ਹੋ, ਦੇਖੇਂ ਕੈਸਾ ਹੋਤਾ ਹੈ ॥ 5॥ “ ”

ਅਰਥ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਵਾਕਯੋ ਕਰਕੇ ਯਮ ਰਾਜ ਨੇ ਲਜਿਤ ਕਰੇ ਅਪਨੇ ਕਰਮੋਂ ਕੋ ਸ਼ੋਚ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਤੁਸ਼ਣੀ(ਚੁਪ)ਭਾਵ ਸੇ ਸਥਿਤ ਹੋਤੇ ਹੈ ॥ 6॥ “ ”

ਅਰਥ॥ ਇਸ ਰੀਤੀਸੇ ਧਰਮਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਕੇ,ਫਿਰ ਧਰਮ ਰਾਜ ਨ੍ਰਿਪੋਂ ਕੇ ਪਾਪ ਰੂਪ ਮਲਕੋ ਸ਼ੋਧਨ ਵਾਸਤੇ ਯਹ ਵਚਨ ਕਹਿਤਾ ਹੈ ॥ 7॥ “ ”॥ ਅਰਥ॥ ਹੇ ਚੰਡਾ! ਹੇ ਮਹਾਚੰਡਾ! ਇਨ ਨ੍ਰਿਪਤਿਯੋ ਕੋ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਪਾਪੋਂ ਸੇ ਸ਼ੋਧਨ ਕਰੋ,ਫਿਰ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਨਰਕ ਕੀ ਅਗਿਨ ਕਰਕੇ ਸ਼ੋਧਨ ਕਰਨਾ ॥ 8॥

“ ” ਅਰਥ॥ ਤਿਸ ਧਰਮ ਰਾਜ ਕੀ ਆਗਿਯਾ ਸੇ ਪੀਛੇ ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਉਠਾ ਕਰ ਨ੍ਰਿਪੋਂਕੋ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਾਦੰ ਮੇਂ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਅਤਿੰਅਤ ਵੇਗ ਕਰਕੇ ਭ੍ਰਮਣ ਕਰਾਕਰ ਫੇਂਕਾ, ਫਿਰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਾ ॥ 9 ॥

“ ” (ਵਿਸ਼ਣੁ ਪੁਰਾਣੇ:2:6:1-9)

ਅਰਥ॥ ਫਿਰ ਸਰਵ ਬਲ ਕਰਕੇ ਔਰ ਬੜੇ ਯਤਨ ਸੇ ਪ੍ਰਤਪਤ ਸ਼ਿਲਾਤਲ ਮੇਂ ਵੇਗ ਕਰਕੇ ਤਾੜਨ ਕਰਤੇ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਵੱਜਰ ਕਰਕੇ ਮਹਾਨ ਵ੍ਰਿਖਸ਼ ਕੋ ਤਾੜਨ ਕਰਤੇ ਹੈ;ਤਿਸ ਤਾੜਨਾ ਸੇ ਰਾਜੋਂ ਕੇ ਦੇਹ ਮੇਂ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਸ਼ਟ ਜੀਵਾਤਮਾ ਜੀਰਣ ਹੋਕਰ ਨ੍ਰਿਸੰਗਿਯਾ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਕਰ ਚੇਸ਼ਟਾ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਤ ਹੈ। ਫਿਰ ਵਾਯੂ ਕਰਕੇ ਸਪੂਸ਼ਟ ਹੁਆ ਸ਼ਨੇ : ਸ਼ਨੈ: ਜੀਵਨ ਕੋ ਫਿਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਤਾੜਨਾ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਪਾਪੋਂ ਕੇ ਸ਼ੋਧਨੇ ਵਾਸਤੇ ਨਰਕ ਸਮੁਦ੍ ਮੇਂ ਡਾਲੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ॥ ਯਹ ਸ਼ਲੋਕ ਵਿਸ਼ਣੁ ਪੁਰਾਣ ਕੇ ਦ੍ਵਿਤੀਯ ਅੰਸ਼ਕੇ ਖਸ਼ਠਾਧਿਆਏਂ ਮੇਂ ਲਿਖੇ ਹੈ। (ਵਿਸ਼ਣੁ ਪੁਰਾਣੇ: 2:6:1-9) ਇਸ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯਸੇ ਰਾਜਾ ਲੋਗੋਂਕੇ ਪ੍ਰਬੋਧ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਲਿਖਤੇ ਹੈਂ:

ਅਸੰਖ ਅਮਰ ਕਰਿ ਜਾਹਿ ਜੋਰ॥

ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹ ਹੈ,ਆਨੰਤ ਹੀ ਰਾਜਾ ਲੋਕ ਪ੍ਰਜਾ ਪਰ ਜੋਰ ਕਾ ਅਮਰ (ਹੁਕਮ) ਕਰਕੇ ਯਮ ਕੀ ਤਾੜਨਾ ਕੋ ਪਾਤੇ ਹੈਂ। ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਦੂਸਰ ਵਚਨ ਹੈ “ਰਾਜੇ ਚੁਲੀ ਨਿਆਵਕੀ”(1240:6) ਰਾਜਾ ਕੋ ਕੇਵਲ ਧਰਮ ਨਿਆਏ ਕਰਨਾ ਹੀ ਚੁਲੀ ਅਰਥਾਤ ਪਰਮਦਾਨ ਹੈ; ਔਰਭੀ ਗੁਰੁਵਚਨ ਹੈ।

“ ” (1156:6ਪੰ.)

ਅਰਥ॥ ਪੂਰਵਕੇ ਦਾਨਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਰਾਜ ਲੋਗ ਸੁਖ ਭੋਗਤੇਹੈਂ--ਔਰ ਵਿਪਰੀਤ ਬੁਧੀ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਜਾ ਕਾ ਵਿਧਵੰਸ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ, ਵਿਪਰੀਤ ਬੁਧੀ ਵਾਲੇ ਰਾਜਾ ਲੋਗ ਬਹੁਤ ਕਾਲ ਦੁਖਕੋ ਭੋਗਤੇ ਹੈ। ਇਸ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹ ਹੈ:-ਜਿਨਕੋ ਪੂਰਵ ਕਰਮ ਸੇ ਰਾਜਯ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ; ਵਹ ਧਰਮ ਸੇ ਰਾਜਯ ਪਾਲਨਾ ਕਰੇ ਨਹੀਂ; ਤੋ ਅਵਸ਼ਯ ਪੂਰਵੋਕਤ ਯਮਕੀ ਤਾੜਨਾ ਕੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਵੇਗੇ॥ ਔਰ, ਅਸੰਖਿਯਾਤ ਹੀ ਜੀਵਨ ਕੇ ਗਲੇ ਕਾਟ ਕਰ(ਹਤਿਆ ਕਮਾਹਿ)ਹਿੰਸਾ ਜਨ ਪਾਪ ਕੋ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰਤੇ ਹੈ॥ ਔਰ, ਅਸੰਖਿਯਾਤਹੀ ਪੂਰਵ ਜਨਮ ਕੇ ਪਾਪੀ ਜੀਵ ਫਿਰ ਪਾਪ ਕੋ ਕਰਤੇ ਹੀ ਨਿਸ਼ਿਦ ਯੋਨੀਯਾਂ ਮੇਂ ਜਾਤੇ ਹੈ; ਔਰ, ਅਸੰਖਿਯਾਤ ਹੀ (ਕੁੜਿਯਾਰ) ਮਿਥਯਾ ਬੋਲਨੇ ਵਾਲੇ ਤਥਾ ਕਪਟੀ,ਠਗੀ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ(ਕੂੜੇ ਫਿਰਾਹਿ)ਸੂਕਰ, ਕੂਕਰ ਯੋਨੀਯੋ ਮੇਂ ਭ੍ਰਮਣ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ ਔਰ,ਆਨੰਤ ਹੀ(ਮਲੇਛ)ਚੰਡਾਲਾਦਿਕ ਮਲਕੇ ਭਕਸ਼ਣ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਜੀਵਨ ਕੋ ਖਾਤੇ ਹੈ॥ ਔਰ ਅਸੰਖਿਆਤ ਹੀ ਨਿੰਦਕ ਆਪ ਪਾਪ ਕਾ ਭਾਰ ਉਠਾਕਰ ਜਿਨਕੋ ਸੁਨਾਤੇ ਹੈਂ,ਤਿਨਕੇ ਸਿਰਪਰ ਭਾਰ ਕਰਤੇ ਹੈ; ਯਹ ਨਿੰਦਕ ਸਰਵ ਸੇ ਨਿਸ਼ਿਦ ਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਨਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਤਿਨਕੇ ਪਾਪ ਕੋ ਭੀ ਅਪਨੇ ਸਿਰਪਰ ਉਠਾ ਲੇਤੇ ਹੈਂ, ਦੋਸ਼ ਕਥਨਕਾ ਨਾਮ ਨਿੰਦਾ ਹੈ॥ ਯਹ ਭਾਰਤ ਮੇਂ ਸ਼ਲੋਕ ਲਿਖਾ ਹੈ:- “ ”

ਅਰਥ॥ ਸਤਪਰਿਵਾਦ ਅਥਵਾ ਅਸਤਯਪਰਿਵਾਦ,ਅਰਥਾਤ,ਵਿਦਮਾਨ ਦੋਸ਼ਨ ਕਾ ਕਥਨ ਰੂਪ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਮ ਨਿੰਦਾ, ਔਰ ਅਵਿਧਮਾਨ ਦੋਸ਼ਨਕਾ ਕਥਨ, ਅਰਥਾਤ ਕਿਸੀ ਮੇਂ ਦੋਸ਼ੋ ਕਾ ਆਰੋਪ ਕਰਕੇ ਕਥਨ ਕਰਨਾ ਰੂਪ ਪਰਿਵਾਦ ਨਾਮ ਨਿੰਦਾ;ਯਹ ਕਿਸੀ ਕੋਭੀ (ਨਸ਼ਨਿਯਤੇ) ਪ੍ਰਸ਼ਸ਼ਤ ਨਹੀਂ॥ ਔਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕੋ ਤੋ ਸਰਵਥਾ ਪ੍ਰਸ਼ਸਤ ਨਹੀਂ॥ ਜੋ ਜਨ ਐਸੇ ਨਿੰਦਾ ਕਰਤੇ ਹੈ,ਵਹ (ਨਰਕ-ਪ੍ਰਾਤਿਸ਼ਠਾ:) ਨਰਕ ਮੇਂ ਸਥਿਤੀ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇ ਹੈ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈ,ਯਹ ਵਿਚਾਰ ਕੋ ਨੀਚ ਕਹੇ ਹੈਂ; ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਦੋਸ਼ ਜਿਗਾਸੂਕੋ ਤਿਯਾਗਨੇ ਯੋਗਯ ਹੈ ਇਸ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਸੇ 'ਨੀਚਨ' ਕਾ ਨਿਰੁਪਣ ਕਰਾ ਹੈ॥ ਇਸ ਸੋਪਾਨ ਮੇਂ (ਕੁਦਰਤਿ ਕਵਣ ਕਹਾ ਵੀਚਾਰੁ) ਇਸ ਪੰਕਤੀਕਾ ਪਾਠ ਨਹੀਂ ਹੈ--ਪਰੰਤੂ ਤਿਸਕੇ ਅਰਥ ਕੀ ਸੰਗਤੀ ਹੈ--ਯਾਂਤੇ ਪੂਰਵ ਕੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੇ ਸਮਾਨ ਇਸ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਭੀ ਵਿਖਿਯਾਨ ਜਾਨਨਾ॥

ਅਥਵਾ:- ਜੇਕਰ ਸ਼ਿਸ਼ਯ ਕਹੇ ਕਿ,'ਹੇ ਭਗਵਨ! ਆਪ ਉਨਕੋ ਨੀਚ ਕਰਮਨਸੇ ਨਿਵਾਰਨ ਕਰੋ॥

ਤਿਸ ਪਰ ਕਹਿਤੇਹੈ:'ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ! ਹਮਤੋ ਏਕ ਬਾਰਭੀ ਤਿਨਕੋ(ਵਾਰਿਆ ਨ ਜਾਵਾ) ਵਾਰਣ ਕਰਨੇਕੇ ਵਾਸਤੇ ਉਨਕੇ ਸਮੀਪ ਨਹੀਂ ਜਾਤੇ; ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ,ਵਹਤੋ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰਕੇ ਮਾਰਗ ਸੇ ਅਪਨੇ ਪੂਰਵ ਕਰਮਸੇ ਭ੍ਰਸ਼ਟਹੈ, ਕਭੀ ਸਤਸੰਗ ਆਦਿਕਮੇਂ ਆਤੇਹੀ ਨਹੀਂ,ਤਬ ਦੂਸਰੇ ਨਿਰਪੇਕਸ਼ ਵਿਦਵਾਨਕੋ ਕਿਯਾ ਜ਼ਰੂਰਤਹੈ ਜੋਉਨ ਬਹਿਰ ਮੂਰਖੋਂਕੋ ਜਾਕਰ ਨਿਵਾਰਣ ਕਰੇ। ਅਰਥਾਤ ਏਸੇ ਪਾਪਾਤਮਾਵੋਂਕੀ ਉਪੇਕਸ਼ਾਹੀ ਕਰਨੀ ਉਚਿਤ ਹੈ॥ ਜੇਕਰ ਸ਼ਿਸ਼ਯ ਕਹੇ, ਮੇਰਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਤਥਾ ਮੁਝਕੋ ਕਰਤਵਯ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰੋ ? ਤਿਸ ਪਰ ਕਹਿਤੇਹੈਂ ਜੋ ਤੁਧ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ॥ ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ॥ ਇਨ ਦੋ ਪੰਕਤੀਕਾ ਅਰਥ ਪੁਰਵ ਕਰਾਹੀ ਜਾਨ ਲੇਨਾ ॥18॥

ਨੰ.9. ਸਾਧੂ ਪੰ. ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਜੀ ਉਦਾਸੀਨ (ਵੇਦਿਕ ਮੁਨੀ)

ਅਸੰਖ ਮੂਰਖ ਅੰਧ ਘੋਰ॥

ਅਨੇਕ ਮੂਰਖ ਘੋਰ ਅੰਧਕਾਰ(ਅਗਿਯਾਨ)ਮੇਂ ਪੜੇਹੈ। ਅਨੇਕ ਚੋਰ ਚੋਰੀਕਾ ਧਨ ਖਾਨੇ ਵਾਲੇ, ਅਰਥਾਤ ਨਿਸ਼ਿਦ ਧਨਕੋ ਖਾਤੇਹੈ। ਅਨੇਕ ਸ਼ਾਸ਼ਕ ਬਲਕਾ ਸ਼ਾਸ਼ਨ ਕਰ ਨੀਚ ਗਤਿ ਕੋ ਜਾਤੇ,ਅਰਥਾਤ,ਨੀਚ ਗਤਿਕੋ ਪਾਤੇਹੈ॥1॥ ਅਨੇਕ ਧਰਮਾਨਧ ਭਿੰਨ ਧਰਮੋਂ ਮਨੁਸ਼ਯੋਕੇ ਗਲੇ, ਕੇਵਲ ਧਰਮਭੇਦਕੇ ਕਾਰਣ ਕਾਟ ਕਰ ਘੋਰ-ਸੇ ਘੋਰ ਹਤਯਾ ਪਾਪਕੋ ਕਮਾਤੇਹੈ॥ ਅਨੇਕ ਪਾਪੀ ਪਾਪ ਪਰ ਪਾਪ ਕਰਤੇ ਜਾਤੇਹੈ॥2॥

ਅਨੇਕ ਝੂਠੇ, ਝੂਠ ਬੋਲਨੇਕੇ ਲਿਯੇ ਇਧਰ-ਓਧਰ ਫਿਰਤੇਹੈ। ਅਨੇਕ ਮਾਲੇਛ ਮਲੇ ਭਕਸ਼ਯਕੋ, ਅਰਥਾਤ ਨਿਸ਼ਿਦਿ ਗੋ(ਕੂਕਰ)ਮਾਂਸਕੋ ਖਾਤੇਹੈ॥3॥ ਅਨੇਕ ਨਿੰਦਕ ਨਿੰਦਾ ਰੂਪੀ ਪਾਪ ਕਰਮਕਾ ਬੋਝ ਸਿਰਪਰ ਕਰਤੇ(ਸਿਰਪਰ ਓਠਾਤੇ)ਹੈ। ਵਿਚਾਰ-ਵਿਚਾਰ ਕਰ, ਅਰਥਾਤ, ਸਮਰਣ ਕਰ-ਕਰ, ਜਿਤਨੇਯੇ ਕਹੇਹੈ,ਵੇ ਸਬ ਨੀਚ,ਅਰਥਾਤ,ਨੀਚ ਕਰਮੋਂਕੇ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈ, ਯਹ ਨਾਨਕ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ, ਅਰਥਾਤ, ਨਾਨਕ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ॥4॥ ਜਿਸ ਇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਯਹ ਸਬ ਮਹਿਮਾ ਹੈ, ਉਸ ਮਹਾਮਹਿਮਾ ਵਾਲੇਕੇ ਏਕ ਵਾਲਸੇਭੀ ਮੈਂ ਅਪਨੇ ਆਪਕੋ ਵਾਰਨੇ ਯੋਗਯ ਨਹੀਂਹੂੰ ॥ ਇਸ ਲਿਯੇ ਕਹਿਤੇਹੂੰ ਕਿ, 'ਹੇ ਨਿਰਾਕਾਰ! ਜੋ ਤੁਝੇ ਭਾਤਾ, ਅਰਥਾਤ ਰੁਚਤਾਹੈ,ਵਹੀ ਭਲੀ ਕਾਰਹੈ, ਤੂ ਸਦਾ ਨਿਰਦੋਸ਼ਹੈ॥5॥18॥"

ਭਾਸ਼ਯ- 'ਅਸੰਖਿ'ਪਾਪੀ ਪਾਪ ਕਰ ਜਾਹ' ॥2॥ ਪਾਪ, ਉਸ ਕਰਮ, ਯਾ ਆਚਰਣਕਾ ਨਾਮਹੈ, ਜਿਸਕਾ ਫਲ,'ਲੋਕ ਤਥਾ ਪਰਲੋਕ'ਦੋਨੋਂਮੇਂ ਅਸ਼ੁਭਹੈ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਕਰਤਵਯ(ਨ ਕਰਨੇ ਯੋਗਯ)ਕਰਮਕਾ ਕਰਨਾ ਪਾਪਹੈ, ਉਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਵਸ਼ਯ ਕਰਤਵਯ ਕਰਮਕਾ ਨਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਰਨਾਭੀ ਪਾਪਹੈ; ਜੋ ਕਰਮ ਲੋਕ ਤਥਾ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ ਦੋਨੋਸੇ ਨਿਸ਼ਿਦਹੈ, ਵਹ, ਅਕਰਤ੍ਵਯ; ਔਰ ਜੋ ਲੋਕ ਤਥਾ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਦੋਨੋ ਸੇ ਨਿਸ਼ਿਦ ਨਹੀਂ,ਵਿਹਿਤਹੈ,ਵਹ ਅਵਸ਼ਯ ਕਰਤ੍ਵਯਹੈ। ਜੈਸੇ ਅਕਰਤ੍ਵਯ ਕਰਮਕਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਔਰ ਅਵਸ਼ਯ ਕਰਤ੍ਵਯ ਕਰਮਕਾ ਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਪਾਪੀ ਹੋਤਾਹੈ, ਵੈਸੇ ਉਸਸੇ ਸੰਬੰਧ ਰਖਨੇ ਵਾਲਾਭੀ ਪਾਪੀ ਮਾਨਾ ਜਾਤਾਹੈ। ਛਾਨਦੋਗਯੋਪਨਿਸ਼ਦਮੇਂ ਏਕ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਤ੍ਰਿਲੋਕਕੋ ਅਦੂਭੂਤ ਕਰਕੇ ਕਹਾਹੈ ਕਿ, ਅਕਰਤਵਯ ਕਰਮਕਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਜੈਸੇ ਪਾਪੀਹੈ,ਵੈਸੇ ਉਸਕਾ ਸੰਬੰਧੀਭੀ ਪਾਪੀਹੈ। ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਲੋਕ ਕਾ ਆਕਾਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:- “ ”

ਅਰਥ- ਸੋਨੇਕਾ ਚੁਰਾਨੇ ਵਾਲਾ,ਮਦਿਰਾ ਪੀਨੇ ਵਾਲਾ ਔਰ ਗੁਰੂਕੀ (ਗੁਰੂ,ਪਿਤਾ,ਮਿਤ੍ਰ ਆਦਿਕੀ)ਇਸਤ੍ਰੀਕੇ ਸਾਥ ਸਹਿਵਾਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ;ਤਥਾ ਵੇਦੀ ਵੇਦਾਂਤੀ ਕੋ ਮਾਰਨੇ ਵਾਲਾ,ਏ “ਚਾਰੋਂ ਪਤਿਤ”ਅਰਥਾਤ,ਪਾਪੀਹੈਂ;ਔਰ ਪਾਂਚਵਾ ਅਨੇਕ ਸਾਥ ਸੰਬੰਧ ਰਖਣੇ ਵਾਲਾਭੀ ਪਾਪੀਹੈ॥ 9 ॥ ਰਿਕ ਸੰਹਿਤਾਕੇ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਬਹਿਨ ਕੇ ਵਿਯਭਿਚਾਰੀ ਭਾਈ ਕੋ ਭੀ ਪਾਪੀ ਕਹਾ ਹੈ:-‘ਪਾਪਮਾਹੁ: ਯ: ਸ੍ਵਾਸਰੰ ਨਿਗਚਰਾਤ’ (ਰਿਗ. 10, 10, 12) ਅਰਥਾਤ ਉਸੇ ਪਾਪੀ ਕਹਿਤੇਹੈ, ਜੋ ਬਹਿਨ ਕੇ ਸਾਥ ਵਿਯਾਭਿਚਾਰ ਕਰਤਾਹੈ। ਰਿਕਸੰਹਿਤਾ ਕੇ“”(ਰਿ:10.5.6)ਸਾਤ ਮਰਿਯਾਦਾ ਸੀਮਾਏ ਰਿਸ਼ੀਯੋ ਨੇ ਘੜੀ ਅਰਥਾਤ, ਨ ਤੋੜਨੇ ਯੋਗਯ ਠਹਿਰਾਈਹੈਂ,ਜੋ ਉਨਮੇਸੇ ਏਕਕੋ ਭੀ ਤੋੜਤਾ ਹੈ,ਵਹ ਪਾਪੀ ਹੋਤਾਹੈ;ਮੰਤ੍ਰਕੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਨਿਰੁਕਤ ਕੇ ਕਰਤਾ ਯਾਸਕ ਮੁਨਿ ਨੇ ਸਾਤ ਮਰਿਯਾਦਾ ਯੇ ਲਿਖੀ ਹੈ-

ਅਰਥਾਤ,ਚੋਰੀ,ਪਰਇਸਤ੍ਰੀ ਗਮਨ,ਵੇਦਵੇਤਾ ਕਾ ਵਧ,ਗਰਭਪਾਤ,ਮਦਿਰਾਪਾਨ,ਲੋਕ ਤਥਾ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਸੇ ਨਿਸ਼ਿਦ ਕਰਮਕਾ ਬਾਰ ਬਾਰ ਕਰਨਾ, ਪਾਪਕੋ ਛਿਪਾਨੇਕੇ ਲਿਯੇ ਝੂਠ ਬੋਲਨਾ(ਨਿਰੁ. 6,27) ਉਨਮੇਂਸੇ ਕਿਸੀ ਏਕਕੋ ਅਥਵਾ;ਸਬਕੋ ਜੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾਹੈ,ਵਹ ਪਾਪੀਹੈ।ਪਾਪਕੀ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤੀ,ਪ੍ਰਾਯਸ਼ਿਤ ਔਰ ਭੋਗ,ਦੋਨੋਸੇ ਮਾਨੀ ਗਈਹੈ।ਯਦਿ ਉਨ ਦੋਨੋਂਸੇ ਉਸਕੀ ਨਿਰਵਿਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁਈ,ਤੋ ਵਹ ਮਰਣੋਪਰਾਂਤ ਕਰਤਾਕੋ ਨਰਕਮੇਂ ਡਾਲੇਗਾ ਔਰ ਜਨਮਾਤ੍ਰਮੇਂ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਰੋਗ,ਸ਼ੋਕ ਆਦਿਸੇ ਪੀੜਾ ਪਹੁਚਾਯੇਗਾ।ਪਾਪਕਾ ਫਲ ਦੁਖ ਔਰ ਪਤਨ ਨਿਸ਼ਿਚਤਹੈ॥

ਅਸੰਖ ਕੂੜਿਆਰ ਕੂੜੈ ਫਿਰਾਹਿ॥

ਯਹਾਂ ਕੁਟਕਾ ਉਚਾਰਣ‘ਕੂੜ’ਔਰ ਕੁਟਵਦਿਤਾਰ ਕਾ ਉਚਾਰਣ‘ਕੁੜਿਆਰ’ਹੈ, ਜੈਸੇ ਰਿਕ ਸੰਹਿਤਾਮੇ ਦ੍ਵਿਯੇਕਨਾਟ ਕਾ ਉਚਾਰਣ ‘ਬੇਕਨਾਟ’(ਰਿਗ. 8, 55-66, 10)ਹੈ। ਕੂਟ ਝੂਠਕੋ ਕਹਿਤੇਹੈ।ਵਸਤੁਤ: ਕੁਟਕਾ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ(ਅਪਭ੍ਰੰਸ਼)ਉਚਾਰਣ“ਝੂਠ”ਹੈ; ਅਸਿਤਯ ਔਰ ਅਨ੍ਰਿਤ ਦੋਨੋਂ ਝੂਠਕੇ ਪ੍ਰਯਾਯ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਦੇਖਾ,ਜੈਸਾ ਸੁਨਾ; ਵੈਸਾ ਕਹਿਨੇਕਾ ਨਾਮ ਸਤਿਯ;ਔਰ ਦੇਖੇ ਤਥਾ ਸੁਨੇਸੇ ਵਿਪਰੀਤ; ਅਰਥਾਤ, ਉਲਟਾ ਕਹਿਨੇਕਾ ਨਾਮ “ਝੂਠ”ਹੈ। ਜੋ ਮਨੁਸ਼ਯ ਸਤਿਯ ਬੋਲਤਾਹੈ,ਵਹ ਏਸ਼ਵਯਵਾਨ ਯਸ਼ਸਵੀ ਔਰ ਪ੍ਰਾਤਿਸ਼ਿਟਤ ਹੋਤਾਹੈ--ਜੋ ਝੂਠ ਬੋਲਤਾਹੈ,ਵਹ ਅਪਨੇ ਨੀਚ ਕਰਮਸੇ(ਝੂਠ ਬੋਲਨੇਸੇ)ਨਾਸ਼ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਹੋਤਾਹੈ,ਯਹ ਐਤਰੇਯਾਰਣਯਕਕੇ ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਵਾਕਯਮੇਂ ਕਹਾਹੈ, ਸ਼੍ਰੁਤਿਵਾਕਯ ਯਹ ਹੈ:- “ ”

ਅਰਥ- “ਵਹ ਯਹ ਫੂਲ ਔਰ ਫਲਹੈ,ਵਾਣੀਕਾ,ਜੋ ਸਤਿਯਹੈ;ਵਹ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਐਸ਼ਵਰਯਵਾਲਾ,ਯਸ਼ ਵਾਲਾ ਭਲੀ ਕੀਰਤੀ ਅਰਥਾਤ, ਉੱਚੀ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾ ਵਾਲਾ ਹੋਤਾਹੈ, ਜੋ ਨਿਸ਼ਚਯ ਵਾਣੀਕੇ ਫੂਲ ਫਲ ਰੂਪੀ ਸਤਿਯਕੋ ਬੋਲਤਾਹੈ। ਔਰ ਯਹ ਮੂਲ(ਜੜ)ਹੈ ਵਾਣੀਕਾ, ਜੋ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਝੂਠਹੈ। ਵਹ ਜੈਸੇ ਨੰਗੇ ਮੂਲ ਵਾਲਾ(ਮਟੀਸੇ ਨ ਢਕੀ ਹੁਈ ਜੜੋਂ ਵਾਲਾ)ਵਿਕਸ਼ ਸੂਖ ਜਾਤਾਹੈ, ਵਹ ਉਖੜ ਜਾਤਾ (ਨਸ਼ਟਹੋ ਜਾਤਾ)ਹੈ,ਏਸੇਹੀ ਝੂਠ ਬੋਲਤਾ ਹੁਆ ਮਨੁਸ਼ਯ ਅਪਨੇ ਆਪਕੋ ਨੰਗੇ ਮੂਲ-ਵਾਲਾ ਕਰਤਾਹੈ, ਵਹ ਸੂਖ ਜਾਤਾ,ਅਰਥਾਤ ਵੰਸ਼ਹੀਨਹੋ ਜਾਤਾਹੈ, ਵਹ ਉਖੜ ਜਾਤਾ,ਅਰਥਾਤ ਹਮੇਸ਼ਾਕੇ ਲਿਯੇ ਦੁਨੀਯਾ ਸੇ ਅਪਨਾ ਨਾਮੋ-ਨਿਸ਼ਾਂ ਮਿਟਾ ਦੇਤਾਹੈ॥ 6॥

ਯਹਾਂ ਰਿਕਸੰਹਿਤਾਕਾ ਮੰਤ੍ਰਭੀ ਅਦ੍ਭੁਤ ਕਰਨੇ ਯੋਗਯ ਹੈ:-

ਅਰਥ- ਗਿਯਾਨਵਾਨ ਮਨੁਸ਼ਯਕੇ ਲਿਯੇ ਯਹ ਜਾਨਨਾ ਆਸਾਨਹੈ ਕਿ ਸਤਿਯ ਔਰ ਝੂਠ,ਦੋਨੋ ਵਚਨ ਆਪਸਮੇ ਸਪਰਧਾ ਕਰਤੇਹੈ। ਉਨ ਦੋਨੋਂਮੇਂ ਜੋ ਸਤਿਯਹੈ, ਅਧਿਕ ਰਿਜু,ਅਰਥਾਤ ਲਾਗ-ਲਪੇਟ ਸੇ ਰਹਿਤਹੈ, ਉਸਕੀ ਨਿਸ਼ਚਯ ਇਸ਼੍ਵਰ ਰਖਸ਼ਾ ਕਰਤਾ,ਅਰਥਾਤ,ਉਸਕੇ ਬੋਲਨੇ ਵਾਲੇ ਕੋ ਲੋਕ ਮੇਂ ਸਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਪ੍ਰਫੁਲਿਤ ਕਰਤਾ ਹੈ ਔਰ ਜੋ ਝੂਠ ਹੈ,ਅਰਥਾਤ,ਝੂਠ ਕਾ ਬੋਲਨੈ ਵਾਲਾਹੈ, ਉਸਕੋ ਮਾਰਤਾ, ਅਰਥਾਤ ਵੰਸ ਸਹਿਤ ਨਸ਼ਟ ਕਰਤਾਹੈ।

ਅਸੰਖ ਮਲੇਛ ਮਲੁ ਭਖਿ ਖਾਹਿ॥

ਜਿਸਕੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹਿੰਦੀ ਨਹੀਂ ਔਰ ਜੋ ਗੋਮਾਂਸ ਖਾਤਾਹੈ, ਉਸਕਾ ਪਾਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਨਾਮ ਮਲੇਛ ਹੈ। 'ਭਕਸ਼ਯ'ਕਾ ਉਚਾਰਣ'ਭਖ'ਔਰ"ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਨਿਸ਼ਿਦ"ਭਕਸ਼ਯਕਾ ਨਾਮ"ਮਲ ਭਕਸ਼ਯ"(ਮੈਲਾ ਭਕਸ਼ਯ)ਹੈ। ਪਾਪਕੋ ਮਲ ਕਹਿਤੇਹੈਂ। ਜੋ ਲੋਕ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ ਨਿਸ਼ਿਦਹੈਂ, ਵਹ ਮਲ(ਪਾਪ)ਹੈ। ਯਹਾਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਨਿਸ਼ਿਦ ਹੋਨੇਸੇ ਗੋਮਾਂਸਕੋ ਮਲ ਕਹਾਹੈ। ਸ਼ਤਪਥ-ਬ੍ਰਾਹਮਣਕੇ ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਵਾਕਯਮੇਂ ਗੌਮਾਂਸਕੇ ਖਾਨੇਕਾ ਸਪਸ਼ਟ ਨਿਸ਼ੇਧ ਕਿਯਾਹੈ;ਵੇਦਸ਼੍ਰੁਤਿ ਵਾਕਯ ਯੇ ਹੈ(ਸ਼ਤ.3:1:2।21)[46] ਗੌ ਕੇ ਸੰਬੰਧ ਮੇਂ ਯੇ ਦੋ ਮੰਤ੍ਰ ਭੀ ਸਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਨੇ ਯੋਗਯਹੈ-

ਅਰਥ- ਕਾਤ੍ਰਿਯੋਂ ਕੀ ਜਨਨੀ, ਵੈਸ਼ਯੋਂ ਕੀ ਪੂਤ੍ਰੀ, ਬ੍ਰਾਹਮਣੋਂ ਕੀ ਬਹਿਨ ਔਰ ਦੁਧ ਕਾ ਝਰਾ ਯਹ ਗੌ ਹੈ। ਮੈਂ ਨਿਸ਼ਚਯ ਤੁਝ ਸਮਝਦਾਰ ਮਨੁਸ਼ਯ ਸੇ ਕਹਿਤਾ ਹੂ, ਇਸ ਨਿਸ਼ਪਾਪ ਮਾਤਾ ਗੋ ਕੋ ਨ ਮਾਰ॥ 15॥

ਅਰਥ-ਵਾਣੀਕੋ(ਅਪਨੇ ਸਵਾਮੀ=ਮਾਲਿਕਕੀ ਵਾਣੀਕੋ) ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੀ ਵਾਣੀਕੋ(ਸਵਾਮੀਕੀ ਵਾਣੀਕੋ ਸੁਨ ਕਰ ਉਤਰਮੇਂ ਵਾਣੀਕੋ)ਬੋਲਨੇ ਵਾਲੀ,ਸਬ ਸਮਝੋਂਕੇ ਸਾਥ ਪਾਸ ਆਕਰ ਖੜੀ ਹੋਨੇ

---

46. ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ:-ਰ੍ਰਿਗ ਵੇਦਾਦਿ ਤੇ ਸ਼ਥਪਥ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕ ਭੁੱਖ-ਪਿਆਸ ਮਿਟੌਂਣਦੇ ਅੰਨ,ਅੱਨਾਦਯੰ,ਪਰਮਾੱਨੰ(ਮਹਾਅੰਨ:'ਮਾਂਸ' ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਵਿਸਤਾਰ ਲਿਖੇ ਮੰਤ੍ਰ ਨੈਤਿਕ ਵਿਵਹਾਰ ਅਤੇ ਵੇਦ ਯੱਗਜ ਅਨੇਕ ਵਿਧਾਨ ਹਨ:-1.ਸ਼ਾਕ ਯਗਜ ਬਲੀ, 2.ਅੱਨ ਯਗਜ ਬਲੀ (ਚਰੁ),3.ਅੱਨਾਦਯੰ (ਪਯ: ਦੁਧ,ਦਹੀ,ਘੀ)ਦੀ ਬਲੀ, 4.ਪਰਮਾੱਨਾਦਯੰ (ਮਹਾਅੰਨ:ਮਾਸ) ਯੱਗ ਬਲੀਆਂਦਾ ਵਰਣਨ ਅਨੇਕ ਵੀਹਤ ਯਗਜ:-1.ਨਿੱਤ, 2. ਨੈਮਿਤ, 3. ਪ੍ਰਾਚਿਤ, 4. ਆਦਿ ਤਥਾ ਸਮੂਹ=ਰਾਜਕੀਯ:-5.ਰਾਜਸੂਯਗਜ, 6.ਬਾਜ/ਅਸ਼ੱਮੇਧ ਯਗਜ ਵਿੱਚ 405 ਵਿਭਿੰਨ ਬਲੀਯਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, 7. ਗੋਮੇਧ, 8.ਨਰਮੇਧ ਆਦਿ ਬਹੁਤ ਵਿਸਤਾਰ ਹੈ, ਐਥੇ ਤਕ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਬਚਨਹੈ.ਪੰ. 1289:16.ਮਃ1"ਗੈਂਡਾ ਮਾਰਿ ਹੋਮ ਜਗ ਕੀਏ, ਦੇਵਤਿਆਕੀ ਬਾਣੇ"॥ਸਾਧੂ ਉਦਾਸੀ ਹਰਪ੍ਰਸਾਦ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੱਧਯਾਯ ਸੰਹਿਤਾ ਪੰਨੇ 129-132 ਵਿੱਚ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ" ਮਾਂਸ ਝਟਕਾ, ਕੀ ਖਾਣਾ-ਨਾ ਖਾਣ ਦੇ ਵੇਦ ਮੰਤ੍ਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ,ਜੋ ਸੰਖੇਪ ਨਾਲ ਇਹ ਹਨ:-"ਵਜ੍ਰੋਵੈ ਅਸਿਃ। ਅਸਿਨਾ ਅਭਿਨਿਦਧਾਤਿ"(ਸ਼ਤਪਥ:3.3.2.12)'ਈਸੱਰਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ (ਇਕ ਝਟਕੇ ਨਾਲ ਜਾਨਵਰਦਾ) ਸਿਰ ਕੱਟਕੇ ਧਰਤੀਤੇ ਰੱਖੇ'॥ਹੋਰ:"ਗਯੋ ਹ ਵਾਵ ਪਸ਼ਵੋ ਅਮੇਜਯਾ:ਦੁਵਰਾਹ: ਓਡਕ: ੱਵਾ"(ਸ਼ਤਪਥ:12.4.1.4)'ਤਿੰਨੋਹੀ ਪਸ਼ੂ ਨਹੀਂ ਖਾਣੇ:-1.ਪਿੰਡਦੇ ਸੂਰ, 2.ਭੇਡ, ਤੇ 3.ਕੁਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਪਿੰਡਦਾ ਗੰਦ ਖਾਦੇ ਹਨ'।ਅਤੇ'ਧੇਯ੍ਵੈ ਚ ਅਨਡ੍ਵਹਯੋ ਨ ਅੱਨਯਾਤੱ ਧੇਯ੍ਵਹਹੋ ਵੈ ਏਦਂ ਸਵ ਵਿਭ੍ਰੁਤ:'(ਸ਼ਤਪਥ:3.1.2.21) 'ਨਿਸਚੈ ਦੋ ਪਸ਼ੂ ਗਊ ਤੇ ਸਾਂਡ/ਬੈਲ ਦੇ ਮਾਸ ਨਾ ਖਾਏ, ਕਯੁੰਕਿ ਇਹ ਦੋਨੋ ਗਊ,ਬੈਲ ਮਨੁਖਾਂਦਾ ਪਾਲਨ ਪੋਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਨ"॥ ਇਹ ਸਿੱਧ ਨਜਾਯ ਜੁਕਤੀ ਕਾਰਣਹੈ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਵਾਲੀ,ਵਿਦਵਾਨ ਅਵਿਦਵਾਨ ਸਬਕੇ ਲਿਯੇ ਅਪਨੇ-ਆਪਕੋ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੀ,ਦੇਵੀ ਗੌਕੋ ਛੋਟੀ ਸਮਝ ਵਾਲਾ ਮਨੁਸ਼ ਨ ਮਾਰੇ(ਰਿ.4.10.16) ॥5॥18॥

ਨੰ.10. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਆਧੁਨਿਕ)

2. ਬਦੀ ਵਲ ਲੱਗਿਆਂਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਅਣਗਿਣਤ ਮੂਰਖ,ਤੇ ਅੰਨ੍ਹੇ(ਮੂਰਖ)ਤੇ ਘੋਰ(ਮੂਰਖ)ਹਨ। ਭਾਵ, ਅਗਯਾਨੀ ਹਨ। ਅਣਗਿਣਤ ਚੋਰ ਹਨ (ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਧਰਮ ਵਿੱਰੁਧ ਤ੍ਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਪੈਸਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ) ਹਰਾਮ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਅਣਗਿਣਤ ਜੋਰ (ਜੁਲਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ ਜੋ ਜਬਰੀ) ਹਕੂਮਤਾਂ ਕਰ ਕਰਕੇ (ਅੰਤ ਮਰ) ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਣਗਿਣਤ ਗਲੇ ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ (ਹਤਯਾਰੇ ਹਨ ਜੋ) ਹੱਤਯਾ ਹੀ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਣਗਿਣਤ (ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂਦੇ) ਪਾਪੀ ਹਨ ਜੋ ਪਾਪ (ਗੁਨਾਹ) ਕਰਦੇ ਹੀ(ਮਰ)ਜਾਂਦੇ ਹਨ।ਅਣਗਿਣਤ(ਝੂਠ ਵਿਚ ਰਚੇ ਹੋਏ)ਝੂਠੇ ਲੋਕ ਹਨਜੋ ਝੂਠ(ਦੇ ਫੇਰਾਂ) ਵਿਚਹੀ ਪਏ ਘੁਮਘਾਟੇ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਣਗਿਣਤ ਮਲੇਛ ਹਨ ਜੋ ਗੰਦ ਬਕਦੇ(ਤੇ ਗੰਦ)ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਣਗਿਣਤ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ (ਜੋ ਨਿੰਦਿਆਦਾ)ਭਾਰ (ਅਪਣੇ) ਸਿਰਤੇ ਚੁਕਦੇ ਹਨ। (ਇਹ ਨੀਚ ਕਰਮਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ) ਵੀਚਾਰ ਨੀਵਾਂ ਨਾਨਕ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ।(ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂਦਾ ਅਰਥ ਪਿਛੇ ਆ ਚੁੱਕਾ ਹੈ)।

ਵਯਾਖਯਾ:- ਕਿਤਨੀ ਬ੍ਰੀਕ ਆਲੋਚਨਾਹੈ,ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਨਸਾਨਦੀ ਇਕ ਬੁਝਾਰਤੀ ਦਸ਼ਾਨੂੰ ਟਾਕਰੇ ਵਿਚ ਰੱਖਕੇ ਦਿਖਲਾਇਆਹੈ। ਦੇਖੋ ਇਕ ਪਾਸੇਤਾਂ ਇਨਸਾਨ ਜਪ,ਤਪ,ਪੂਜਾ,ਯੋਗ,ਭਗਤੀ,ਦਾਨ,ਬੀਰਤਾ,ਅਰਥਾਤ,ਆਪਾ-ਤਯਾਗ ਵਿਚ ਲਗ ਰਿਹਾਹੈ; ਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂਦਾ ਭਲਾ ਕਰ ਰਿਹਾਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਹ ਇਨਸਾਨ ਇੰਨਾ ਖੁਦਗਰਜ਼ਹੋ ਗਿਆਹੈ ਕਿ ਨਿਰਦਈ,ਜਰਵਾਣਾ,ਹਤਯਾਰਾ,ਤੇ ਪਾਪੀਹੋ ਰਿਹਾਹੈ। ਇਹ ਦੋ ਵਿਰੋਧੀ ਅਤਿਦੇ ਸਿਰਿਆਂਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਅਤਿ ਹੈਰਾਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾਹੈ। ਇਕੋ ਹੀ ਹੈਨ ਜ਼ਾਤ-ਇਨਸਾਨ, ਪਰ ਦੋਖੇ ਕਿਤੇ ਤਾਂ ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਮਾਤ ਕਰ ਰਿਹਾਹੈ ਤੇ ਕਿਤੇ ਦੈਤਬੀ ਇਸਦੀ ਬਦੀਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਉਂਗਲਾਂ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾ ਬੁਝਾਰਤੀ ਤੇ ਸਮਝੇ ਨਾ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਸਿਆਣਿਆਂ ਨੂੰ ਅਤਿ ਹਰਿਆਨੀ ਵਿਚ ਸੁੱਟਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਵੀਚਾਰ ਕੀਤਿਆਂ ਏਹ ਕਈ ਵੇਰ ਬੇਮੁਖਤਾ ਵਲ ਰੁਖ ਫੇਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਹ 'ਗੁਣ ਦੋਖ ਨਿਰੂਪਣ' ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਿਖਾਕੇ ਸਿੱਖਨੂੰ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਵੱਲ ਹੀਲੈ ਚਲਦੇ ਹਨ ਤੇ 'ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ'ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਯਨ ਵਿਚ ਪਾਕੇ 'ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ'ਦੇ ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਯੋਗ ਵਿਚੋਂ ਹਿੱਲਣ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੇ। ਜਗਤ ਵਿਚ ਬਦੀ ਤੇ ਬਦਕਾਰਾਂ ਦੇ ਕਰਤੱਵ ਦੇਖਕੇ ਘਬਰਾ ਜਾਈਦਾਹੈ। ਬੰਦਗੀ ਵਾਲੇ ਬੀ ਸੋਚ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਉਂ ਜਗਤ ਵਿਚ ਬਦੀਹੈ ਤੇ ਸਾਂਈਂ ਇਕ ਦਮ ਦੂਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਇਸ ਇਨਸਾਨੀ ਦਿਲਤੇ ਘਬਰਾਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਪਉੜੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਣ, ਤਾਂ ਅਚਰਜ ਨਹੀਂ; ਕਿ ਭਾਈ। ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਜੋ ਵਰਤ ਰਿਹਾਹੈ ਦੇਖ, ਤੇ ਘਬਰਾ ਨਾ, ਤੇ ਇਸ ਨਿਸਚੈ ਵਿਚ ਰਹੁ,ਕਿ,ਹੇ ਮੇਰੇ ਮਾਲਕ! ਤੂੰ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿਹੈ, ਤੇ ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਭਾਉਂਦਾਹੈ ਉਸ ਉਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿੰਤੂ ਨਾ ਫੁਰੇ, ਮੈਂ ਅਡੋਲ ਤੇਰੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਲਗਾ ਰਹਾਂ। ਜੇ ਨਾ ਸਮਝ ਆਵੇ, ਤਾ ਸਾਰੇ ਕੁਛ ਹੋ ਰਹੇਨੂੰ ਇਕ ਲੀਲਾ, ਇਕ ਖੇਲ ਸਮਝਾਂ॥ 'ਹਉ ਗੋਸਾਂਈ ਦਾ ਪਹਿਲਵਾਨੜਾ' ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜੀਨੇ ਇਕ ਘੋਲ ਤੇ ਫਤਹਯਾਬੀ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਦੱਸਿਆਹੈ। ਅਰਥਾਤ ਜੀਵ ਨੇ 'ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ' 'ਕਹੋ' ਯਾਂ 'ਮਾਇਆ', ਇਸ ਉਤੇ ਫਤਹ ਪਾਉਣੀਹੈ।

ਨਿਰੁਕ:- ਅਸੰਖ= (ਸੰਸ:, ਅ+ਸੰਖ) ਸੰਖਯਾ ਰਹਿਤ, ਅਣਗਿਣਤ, ਭਾਵ ਬਹੁਤੇ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅਸੰਖਹੈ, ਉਸਦੀ ਗੈਣਤੀ ਹੈਹੀ ਨਹੀਂ, ਕੁਦਰਤ ਬੀ ਇੰਨੀ ਬਹੁਤ ਹੈ ਕਿ ਇਨਸਾਨ ਉਸਦੀਬੀ ਗੈਣਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ,ਪਰ ਕੁਦਰਤ ਕਾਦਰ ਵਾਙੂ ਗੈਣਤੀ ਗਣਨਾ ਤੋਂ ਉੱਪਰ, ਯਾਂ ਪਰੇ ਨਹੀਂਹੈ। ਜਪ, ਤਪ, ਚਉਥੀ ਪੰਜਵੀਂ ਤੁਕ ਵਿਚ 'ਅਸੰਖ ਜੋਗ' ਤੇ 'ਅਸੰਖ ਭਗਤ'ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾਹੈ ਕਿ 'ਜਪ, ਤਪ, ਪੂਜਾ' ਆਦਿਤੋਂ ਬੀ ਓਹ ਭਾਗਹੈ= ਜਪ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਤਪ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਵਿਚ ਬਾਜ਼ੇ ਵੇਲੇ 'ਜਪ' ਤੇ 'ਜਪ ਵਾਲੇ' ਦੁਇ ਭਾਵ ਲੈਕੇ ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਤੀ-(ਸੰਸ:,) ਸਚ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ। (2) ਦਾਨੇ। ਮੋਨਿ-ਮੋਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਰਥ ਚੁਪ ਸਾਧਣ ਵਾਲੇਹੈ, ਪਰ ਇਸਦਾ ਅਰਥ'ਮੁਨੀ ਬੀਹੈ (1758-1825) ਸੰਸ:, ਮੌਨ-ਚੁਪ। ਮੌਨਿਨ=ਮੁਨੀ, ਸਾਧੂ)। ਜੋਗ-(ਸੰਸ:, ਯੋਗੀ)।ਜੋਗੀਦਾ ਏਥੇ ਬਹੁਵਚਨਹੈ'ਜੋਗ'। ਮੁਹ ਭਖ ਸਾਰ-ਮੁੰਹਾਂ ਉਤੇ ਭਖਦੇ ਹਨ ਲੋਹਾ। ਭਾਵ ਸ਼ਸ਼ਤ੍ਰਾਂਦੇ ਵਾਰ ਸਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੂਰਖ ਅੰਧ ਘੋਰ-ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਵਿਚ ਐਉਂ ਫਰਕ ਕਰਦੇ ਹਨ:-ਮੂਰਖ- ਬੇਸਮਝ, ਪਰ ਜੋ ਸਮਝਾਇਆ ਕੁਛ ਸਮਝ ਜਾਏ। ਅੰਧ ਮੂਰਖ-ਜੋ ਸਮਝਾਇਆ ਮੂਲੋਂ ਨਾ ਸਮਝੇ। ਘੋਰ ਮੂਰਖ- ਜੋ ਸਮਝਾਇਆ ਉਲਟਾ ਸਿਰ ਨੂੰ ਆਵੇ।ਅਮਰ- (ਅਰਬੀ,) ਹੁਕਮ। ਹਕੂਮਤ। ਹਤਿਆ-(ਸੰਸ:, ਹਤਯਾ) ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਯਾ ਕਰਮ। ਬੇਦੋਸਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣਾ। ਜਾਨੋਂ ਮਾਰ ਦੇਣਾ। ਕੂੜੈ ਫਿਰਾਹਿ- ਕੂੜੇ ਵਿਹਾਰਾਂ ਯਾਂ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਲਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। (ਅ) ਯਾ ਬੇਫਾਇਦਾ ਜੰਮਦੇ ਮਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮਲੇਛ- (ਪੁਰਾਤਨ ਸਮਯੇਂ ਯਵਨੀ ਆਦਿ ਬਦੇਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਮਲੇਛ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਹਿੰਦ ਸਭਯਤਾ ਯਾ ਧਰਮ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲੇ ਲੋਕ, ਅਨਾਰਯੋ 'ਮਲੇਛ' ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਸਦਾ ਪਾਪ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਬੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ।ਬੋਧਾਯਨ ਨੇ ਇਸ ਪਦ ਦੇ ਏਹ ਅਰਥ ਕੀਤੇ ਹਨ-ਮਾਸ ਭੱਖੀ, ਸਰਬ ਅਚਾਰ ਤੋਂ ਵਿਹੀਨ, ਵਿਰੁੱਧ ਬਕਣ ਵਾਲਾ।

(ਸੰਸ:, ਧਾਤ ਹੈ ਮਲੇਚਛੁ=ਅਸਪਸ਼ਟ ਬੋਲਣਾ) ਏਥੇ ਮੁਰਾਦ ਭੈੜੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਹਾਰ ਵਿਹਾਰ, ਬੋਲ ਚਾਲ ਧਰਮ ਭਾਵ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੁਦੇ ਹਨ। (2) ਮੁਸਲਮਾਨ ਜਦ ਆਏ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਬਦੇਸ਼ੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਤੇ ਅਤਯਾਚਾਰਾਂ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੀ ਮਲੇਛ ਸੱਦਣ ਲਗ ਪਏ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ 'ਮੁਸਲਮਾਨ' ਅਰਥ ਪਰਥਾਇ ਬੀ ਇਹ ਪਦ ਹੈ:-

ਮਲੇਛ ਧਾਨੁ ਲੇ ਪੂਜਹਿ ਪੁਰਾਣੁ॥

ਭਖਿ- ਬੋਲਦੇ ਹਨ (ਸੰਸ:, ਧਾਤੂ, ਭਾਖ-ਬੋਲਣਾ; ਭਖ=ਭੌਂਕਣਾ, ਬਕਣਾ। ਖਾਹਿ=ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਮਲ ਭਖਿ=ਗੰਦ ਬਕਦੇ ਹਨ। ਮਲ ਖਾਹਿ=ਗੰਦ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਹਾਰ ਵਿਹਾਰ ਤੇ ਬੋਲ ਚਾਲ ਗੰਦੇ ਹਨ। ਚਾਹੋ ਭਾਵ ਹੈ= ਜੁਆਰੀਏ, ਵੱਢੀ ਖੋਰ ਆਦਿ, ਚਾਹੋ ਅਘੋਰੀ ਆਦਿ। 'ਭਖਿ'=ਖਾਣਾ। 'ਖਾਹਿ'=ਖਾਣਾ। ਇਉਂ ਦੋਹਾਂਨੂੰ ਇਕ ਅਰਥੀ ਸਮਝ ਕੇ ਖਾਂਦੇ ਹਨ ਯਾ ਖਾਂਦੇ ਹੀ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਰਥ ਬੀ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸਿਰਿ ਕਰਿਹ ਭਾਰੁ॥ ਅਪਣੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਭਾਰ ਚੁਕਦੇ ਹਨ।ਭਾਵ ਨਿੰਦਾ ਕਰਕੇ ਨਿੰਦੇ ਗਏਦੇ ਪਾਪਾਂਦੀ ਮੈਲਦਾ ਭਾਰ ਅਪਣੇਤੇ ਲੈਦੇ ਹਨ, ਯਥਾ:-"ਨਿੰਦਾ ਕਰਹਿ ਸਿਰਿ ਭਾਰ ਓਹਾਤੇ"॥ "ਜਿਨੈ ਪਾਪ ਕਉ ਨਿੰਦਾ ਹੋਇ॥ ਹਮਰੇ ਕਪਰੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਿੰਦਕੁ ਧੋਇ" ॥

ਇਸਦੇ ਹੋਰ ਕਈ ਅਰਥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:-

(1) ਸਿਰਤੇ ਨਾ ਚੁਕੇ ਜਾ ਸਕਣ ਜੋਗੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਭਾਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

(2) ਸਿਰ ਨਿਵਾਕੇ (ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਨਾਲ) ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। (1925 ਬਿ.)

(3) ਨਾਸਤਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ: ਨਹੀਂਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ, ਆਸਤਕ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ, ਦੁਹਾਂਦੇ ਸਿਰ ਪਾਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। (1852)

(4) ਕਪਾਲੀ ਆਸ ਕਰਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। (1877) ਬਿ:।

(5) ਅਸੰਖ, ਭਾਣੇ ਮੈਂ ਤਰਕ ਕਰਤੇ ਹੈ ਸੋ ਔਗੁਨ ਕੋ ਭਾਰ ਸਿਰ ਲੇਤੇ ਹੈ। (1886 ਬਿ:)

(6) ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਤੁਸੀ ਅਸੰਖ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਨ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ 14 ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਰੁੱਧ ਜਾਣੇ ਤੇ ਸਿਰ ਤੇ ਭਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਇਸਦਾ ਉਤਰ ਹੈ॥ (1898 ਬਿ.)

(7) 'ਅਸੰਖ' ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਭੀ ਸਿਰਤੇ ਭਾਰ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ। (1941 ਬਿ:)।

ਅਸੰਖ ਨਾਵ ਅਸੰਖ ਥਾਵ॥ ਅਗੰਮ ਅਗੰਮ ਅਸੰਖ ਲੋਅ॥ ਅਸੰਖ ਕਹਹਿ ਸਿਰਿ ਭਾਰੁ ਹੋਇ॥ ਅਖਰੀ ਨਾਮੁ ਅਖਰੀ ਸਾਲਾਹ॥ ਅਖਰੀ ਗਿਆਨੁ ਗੀਤ ਗੁਣਗਾਹ॥ ਅਖਰੀ ਲਿਖਣੁ ਬੋਲਣੁ ਬਾਣਿ ॥ ਅਖਰਾ ਸਿਰਿ ਸੰਜੋਗੁ ਵਖਾਣਿ॥ ਜਿਨਿ ਏਹਿ ਲਿਖੇ ਤਿਸੁ ਸਿਰਿ ਨਾਹਿ॥ ਜਿਵ ਫੁਰਮਾਏ ਤਿਵ ਤਿਵ ਪਾਹਿ॥ ਜੇਤਾ ਕੀਤਾ ਤੇਤਾ ਨਾਉ ॥ ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਨਾਹੀ ਕੋ ਥਾਉ॥ ਕੁਦਰਤਿ ਕਵਣ ਕਹਾ ਵੀਚਾਰੁ ॥ ਵਾਰਿਆ ਨ ਜਾਵਾ ਏਕ ਵਾਰ ॥ ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ॥ ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ॥ ੧੯॥

ਨੰ.1. ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ "ਮੀਣਾ"-19

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:- ਅਸੰਖ ਨਾਵ ਕੀਏ। ਅਸੰਖ ਥਾਵ ਕੀਏ। ਅਰੁ ਅਗੰਮ ਲੋਅ ਕੀਏ, ਕਈ ਅਸੰਖ, ਤਿਨ ਕੀ ਗਣਤੀ ਨਾਹੀ। ਅਰੁ ਕਈ ਅਸੰਖ ਸਿਰਭਾਰਿ ਹੋਇ, ਸਿਰ ਤਲਵਾਏ ਪਏ ਕਹਦੇ ਹੈਨਿ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਨਾਵ ਪੇ। ਅਰੁ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਵ ਦੀ ਸਲਾਹ ਜਿ ਕੋਈ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਅਖਰਾਂ ਹੀ ਵਿਚਿ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਰੁ ਗਿਯਾਨੁ ਗੀਤ, ਗੁਣ-ਗਾਵਣਾ, ਹਰਿ-ਕਥਾ ਕਰਣੀ, ਏਹ ਭਿ ਅਖਰਾਂ ਹੀ ਵਿਚਿ ਹੋਏ। ਲਿਖਣੁ, ਪੜਨੁ, ਸੁਨਣੋ ਜਿ ਹੋਇਆ, ਸੁ ਸਭ ਅਖਰਾ ਹੀ ਵਿਚਿ ਹੋਇਆ। ਬੋਲਣੁ ਬਾਣੀ ਅਖਰਾ ਹੀ ਵਿਚਿ ਹੋਈ। ਸੰਜੋਗੁ ਵਿਜੋਗੁ ਜਿ ਲਿਖਿਆ, ਸਿ ਅਖਰਾ ਹੀ ਵਿਚਿ ਲਿਖਿਆ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਰਚਨਾ ਕਾ, ਤਿਸੁ ਸਭਸ ਕੇ ਸਿਰਿ ਲੇਖ ਹੋਇਆ। ਅਰੁ ਸਭੁ ਲੇਖੇ ਵਿਚਿ ਹੁਆ। ਪਰੁ ਜਿਨਿ ਏਹ ਰਚਨਾ ਰਚੀ ਹੈ, ਉਸ ਕੇ ਸਿਰਿ ਲੇਖੁ ਨਾਹੀ। ਹੋਰਸ ਸਭਯ ਨੂੰ ਸਿਰਿ ਲੇਖੁ ਪੈਆ ਹੈ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਉਸਿ 'ਅਲੇਖ' ਪੁਰਖ ਕਾ 'ਹੁਕਮ' ਹੂਆ ਹੈ, ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਸਭਸ ਦੇ ਸਿਰਿ ਲੇਖ ਪੈਆ ਹੈ। 'ਜੇਤਾ ਕੀਤਾ ਤੇਤਾ ਨਾਉ'॥ ਜਿ ਕਿਛੁ ਕੀਤਾ ਹੈ 'ਸੁ ਤਿਸੁ ਸਭਸ ਕਾ 'ਨਾਉ' ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਸੁ ਜਿ ਨਹੀ 'ਥਾਉ', ਉਸ ਹੀ ਕਾ ਨਾਹੀ ਨਾਉ। ਹੋਰੁ ਜਿ ਕਿਛੁ ਰਚਿਆ ਹੈ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਸਭਸ ਕਾ ਨਾਉ ਨਾਲੇ ਥਾਪਿਆ ਹੈਨ। ਹਉ ਕੁਰੁਬਾਨੁ ਜਾਉ, ਇਸ ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤਿ ਵਿਟਹੁ, ਜਿ ਤੇ ਏਹੁ ਕੁਦਰਿਤ ਸਾਜੀ ਹੈ ਜੀ। ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਕਰਣਹਾਰਾ ਏਹਾਂ ਕੋਈ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਾਹੀ, ਜਿ ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਕਰਿ ਸਕੇ। ਨਾ, ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤ ਬੇ-ਸੁਮਾਰੁ ਹੈ। ਹੋਰੁ ਮੈ ਤੇਰੀ ਸਿਫਤਿ ਕਿਆ ਕਹਾਂ? ਇਸੁ ਤੇਰੇ 'ਇਕਸੁ ਕਵਾਵ' ਦਾ ਬਿਸਥਾਰੁ ਨਾਹੀ ਗਣਿਆ ਜਾਂਦਾ॥ 19॥

ਨੰ.2. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਸ਼ਹੀਦ'-19

ਤਾਂ ਸਿੱਧਾਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ, 'ਉਸਦਾ ਨਾਉ ਕੇਹੜਾ ਹੈ, ਅਰ ਉਸਦਾ ਥਾਉਂ ਕੇਹੜਾ ਹੈ, ਜੋ ਜਿਸ ਥਾਉਂ ਉਪਰ ਬੈਠਕੇ ਉਸਦਾ ਨਾਉਂ ਜਪੀਏ? ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ-

ਅਸੰਖ ਉਸਦੇ ਨਾਉਂ ਹੈਨ, ਜੈਸੇ ਨਦੀ ਉਪਰ ਨਾਉਕਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੈਨ, ਸੋ ਜਿਸ ਤੇ ਕੋਈ ਚੜ੍ਹਤਾ ਹੈ, ਸਾਈ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਰ ਉਤਾਰਦੀ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਜੋ 'ਨਾਮ' ਹੈ, ਸੋ ਜੇਤਾ ਕੋਈ ਜਪਦਾ ਹੈ, ਤਿਸੇ ਕਰ ਉਧਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ॥ ਅਰ ਜਿਸ ਥਾਉਂ ਤੇ ਬੈਠਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ 'ਨਾਮ' ਨੂੰ 'ਜਪੇ', ਤਿੱਥੇ ਹੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸੁਣਦਾ ਹੈ, ਅਰ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ 'ਮਾਇਆ' ਦੇ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਵਿੱਚ ਕਈ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਧਾਰੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਅਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੋ ਹੈ, ਅਸੰਖ ਲੋਆਂ ਥੀਂ ਭੀ ਅਗੰਮ ਹੈ, ਅਰ ਅਸੰਖ ਹੀ ਤਪਸੀ, ਹੈਨ ਜੋ ਸਿਰ ਪਰਨੇ ਹੋਇਕੇ ਉਸਨੂੰ ਅਰਾਧਤੇ ਹਨ, ਪਰ ਜਿਸਕੇ ਮਸਤਕ ਪਰ ਅੱਖਰਾਂ ਕਾ ਲੇਖ ਲਿਖਿਐ ਹੋਇਆ ਹੈ 'ਨਾਮ' ਭੀ ਉਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ॥ ਅਰ 'ਸਲਾਹ' ਭੀ ਉਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਰ 'ਗਿਆਨ' ਭੀ ਉਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਰ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਗੀਤ ਭੀ ਓਹੋ ਗਾਵਤਾ ਹੈ, ਅਰ ਅਖਰ ਲਿਖਣ ਭੀ ਓਹ ਸਿਖਦਾ ਹੈ, ਅਰ ਬਾਣੀਆਂ ਪੜ੍ਹਨ ਭੀ ਓਹੋ ਸਿਖਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਜਿਸਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਸੰਜੋਗ ਦੇ ਅੱਖਰ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹੈਨ॥ ਪਰ ਜਿਸ ਈਸ਼ਰ ਨੇ ਲਿਖੇ ਹਨ ਤਿਸਦੇ ਸਿਰ ਏਹ ਲੇਖ ਨਹੀਂ॥ ਤਾਂ ਸਿਧਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ, 'ਲੇਖ ਤਾ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਨੇ ਲਿਖੇ ਹਨ?' ਤਾ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ॥ ਜੈਸੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਲਿਖਾਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਰ ਓਹ ਆਪਣੇ, ਸੁਆਮੀ ਦੇ ਕਹੇ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਜੀਆਂ ਕੇ ਕਰਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਸੋਈ ਸੋਈ ਈਸ਼ਵਰ ਦੀ ਆਗਿਆ ਪਾਇ ਕਰ ਬ੍ਰਹਮੇ ਨੇ ਲਿਖੇ ਹੈਨ, ਸੋ ਈਸ਼ਰ ਦੇ ਮਸਤਕ ਤੇ ਲੇਖ ਨਹੀਂ, ਕਯੋਂਜੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਭੀ ਆਪਣੇ ਲੇਖ ਨੂੰ ਭੋਗਦਾ ਹੈ, ਅਰ ਈਸ਼ਰ ਨੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਸਤੇ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਬਿਨਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਥਾਉਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪਾਂਵਦਾ॥ ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਮਾਇਆ ਦਾ ਮੈਂ ਕੀ ਵੀਚਾਰੁ ਕਰ ਸਕਨਾਂ ਹਾਂ॥ ਅਥਵਾ ਮੇਰੀ ਕੀਹ ਸ਼ਕਤ ਹੈ, ਜੋ ਈਸ਼ਰ ਦਾ ਵਖਿਆਨ ਕਰਾਂ, ਕਯੋ ਜੋ ਮੈਂ ਇਕ ਵਾਰੀ ਭੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਕੋਂ ਵਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਜਿਨਾਂ ਐਸੇ ਈਸ਼ਰ ਨੂੰ ਘਟ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਜੋ ਤਿਸਨੋਂ ਭਾਵਦੀ ਹੈ, ਸਾਈ ਭਲੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਅਰ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਤੂੰ ਸਦਾ ਸਥਿਰ ਹੈਂ, ਅਰ ਅਕਾਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈਂ॥ 19॥

ਨੰ.3. ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਜੀ (ਸੇਵਾਪੰਥੀ)-19

ਇਸਕਾ ਅਰਥਯ- ਅਸੰਖ ਕਹੀਐ ਪ੍ਰਭਕੇ ਨਾਮਹੈ,ਤਿਸਕੇ ਸਾਖੀ ਸੇਖ ਨਾਗਹੈ[47] ; ਜੋ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਸਹੰਸਰ ਨੂਤਨ ਨਾਮ ਉਚਾਰ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਅਰੁ ਅੰਤ ਨਹੀ ਪਾਵਤੇ ਹੈ। ਅਰੁ ਅਸੰਖ ਹੀ ਥਾਵ, ਸਥਾਨ ਉਤਮ ਹੈ; ਕਾਂਸੀ, ਕਾਂਤੀ, ਅਵੰਤ, ਮਥੁਰਾ, ਮਾਯਾ, ਅਯੋਧਯਾ ਤੇ ਆਦਿ ਲੈ ਕੇ, ਉਤਮ ਮੋਖ ਸਥਾਨ ਹੈ।

ਅਗੰਮ ਅਗੰਮ ਅਸੰਖ ਲੋਅ॥

---

47. ਸ਼੍ਰੀਗੁਗ੍ਰੰਜੀ, ਮ:4;ਪੰ. 1390:2; ਦਗੁਗ੍ਰੰਜੀ. ਬਚਿਤਰ ਨਾਟਕ:2:6; ਆਦਿ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਰੁ ਅਸੰਖ ਹੀ ਲੋਕ ਅੰਗਮਤੋਂ ਭੀ ਅਗੰਮਹੈ;ਕਿਆ ਗੁਪਤਤੇ ਭੀ ਗੁਪਤਹੈ;ਸੋ ਕਿਆ ਕਹੀਯੇ, ਜੋ ਯਹ ਮਾਯਾ ਦ੍ਵਾਰੇ ਪ੍ਰਭੁ ਰਚਨਾ ਰਚੀਹੈ; ਸੋਤੋ ਪ੍ਰਸਿਧ ਅਸੰਖ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀਹੈ। ਅਰੁ ਏਕ-ਮਾਯਾਕੋ ਆਗਯਾ ਹੂਈਹੈ,ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀ ਹੂਈ। ਸੋ ਅਗੰਮ ਭਵਨ ਅਸੰਖਹੈਂ;ਅਰੁ ਅਸੰਖ ਪ੍ਰਭਕੀ ਇਛਾਹੀ ਬਿਖੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨਹੈ;ਐਸੇ ਗੁਪਤਤੋਂ ਭੀ ਗੁਪਤ ਅਸੰਖ ਹੀ ਭਵਨਹੈ। ਅਸੰਖ ਕਹਹਿ ਸਿਰਿ ਭਾਰੁ ਹੋਇ॥ ਅਰੁ ਅਸੰਖ ਅਨੀਸ੍ਵਰ ਬਾਦੀ ਬਿਪਰ ਜੋ ਕਹਤੇਹੈ,ਤਿਨਿਕੇ ਸਿਰਿ ਕੇਵਲ ਭਾਰਹੀ ਹੋਤਾਹੈ;ਤਾਤੇ ਜੋ ਨਾਰਾਯਾਣ ਕੀ ਲੀਲਾ ਦ੍ਵਾਰੇ ਨਾਮ ਤਥਾ ਸਥਾਨ ਜੋ ਭਗਵਤਕੋਹੈ,ਸੋ ਬਿਨਾ ਪੂਰਬ ਸੰਸਾਕਾਰ ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇਹੈ,ਸੋਈ ਕਹੇਹੈ। ਅਖਰੀ ਨਾਮੁ ਅਖਰੀ ਸਾਲਾਹ॥ ਅਖਰੀ ਗਿਆਨੁ ਗੀਤ ਗੁਣਗਾਹ॥ ਜੋ ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਸੁਭ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰੇਹੈ,ਤਿਸਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਲਖਹੁ ਅੱਖਰ ਲਿਖੇਹੈਂ,ਤਿਸਹੀ ਕਰਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕਾ ਨਾਮੁ ਤਥਾ ਸਲਾਹ ਸੂਤਿ, ਤਥਾ ਗਯਾਨ, ਬਯਾਪਨ ਵੋ ਰਮਣ ਸ਼ੀਲ। ਤਥਾ ਨਾਰਾਯਣਕੇ ਗੀਤ ਗੁਣਾ ਬਾਦਹੁ ਕੇ ਜਿਨਹੁ ਗੁਣੁਹ ਕਰਿ ਭਕਤਿ ਆਦਿ ਦ੍ਵਾਰਾ ਨਾਰਾਯਣ; ਗਾਹ ਕਹੀਐ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਹੈ।

ਅਖਰੀ ਲਿਖਣੁ ਬੋਲਣੁ ਬਾਣਿ॥ ਅਖਰਾ ਸਿਰਿ ਸੰਜੋਗੁ ਵਖਾਣਿ॥

ਤਥਾ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕਾ ਜਸੁ ਲਿਖਣ ਅਰੁ ਬੋਲਣਕੀ ਬਾਣਿ,ਕਹੀਏ ਅਭਯਾਗ ਹੋਣਾ,ਸੋ ਯਹ ਸਭ,ਸਿਰ ਸਜੋਗ, ਕਹੀਐ, ਮਸਤਕ ਸਾਥਿ ਜੋ ਅੱਖਰ ਲਿਖੇਹੈ, ਤਿਨ ਹੀ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ, ਵਖਾਣ ਕਹੀਐ, ਕਹਾਹੈ ॥

ਜਿਨਿ ਏਹਿ ਲਿਖੇ ਤਿਸੁ ਸਿਰਿ ਨਾਹਿ॥ ਜਿਵ ਫੁਰਮਾਏ ਤਿਵ ਤਿਵ ਪਾਹਿ।

ਅਰੁਥੁ:- ਜਿਸਨੇ ਸਭਕੇ ਸਿਰਿ ਲੇਖੁ ਲਿਖਾਹੈ, ਤਿਸੀਕੇ ਸਿਰਿ ਲੇਖੁ ਨਹੀ,ਸੋ ਅਲੇਖਹੈ;ਕਾਹੇਤੋਂ,ਤਿਸ ਪ੍ਰਭਕੇ ਉਪਰ ਹੁਕਮ ਕਰਤਾ ਔਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ; ਅਰੁ ਉਹ ਜੈਸੇ ਜੈਸੇ ਆਗਯਾ ਕਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਤੇਹੈ, ਤੈਸੇਹੀ ਤੈਸੇ ਭੋਗਹੁ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੇ ਹੈ ।

ਜੇਤਾ ਕੀਤਾ ਤੇਤਾ ਨਾਉ॥ ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਨਾਹੀ ਕੋ ਥਾਉ॥

ਜੇਤਾ ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਨਾਮ ਜਪਨੇਕਾ ਅਭਯਾਸ ਕੀਤਾਹੈ, ਤੇਤਾ ਹੀ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾਹੈ। ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਭ ਨਾਮ ਇਸ ਕੋ ਇਸ ਲੋਕ ਤਥਾ ਪਰਲੋਕ ਕੋਈ ਥਾਉ ਨਹੀਂ। ਕਿਆ ਕਹੀ, ਥਿਰ ਨਹੀ ਰਹਿ ਸਕਤਾ। ਬਾਰੰ ਬਾਰ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਬਿਖੇ ਭ੍ਰਮੋ ਹੈ।

ਕੁਦਰਤਿ ਕਵਣ ਕਹਾ ਵੀਚਾਰੁ ॥ ਵਾਰਿਆ ਨਾ ਜਾਵਾ ਏਕ ਵਾਰ॥
ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ ॥ ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ॥

ਤਾਂਤੇ,ਹੇ ਪ੍ਰਭੋ! ਤੁਮਰੀ ਇਛਾ-ਸ਼ਕਤਿ ਮਾਯਾਕਾ ਕਉਣ ਵੀਚਾਰਸੋ ਕਹਾ, ਅਤਿ ਪ੍ਰਬਲਹੈ। ਬਿਨਾ ਤੁਮਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਏਕ ਵਾਰ ਮੁਕਤਿ ਨਹੀ ਹੋਤਾ । ਤਾਂਤੇ ਜੋ ਤੁਮਾਰੀ ਆਗਯਾਹੈ ਸੋਈ ਦਾਸਕੋ ਉਤਮ ਕਾਰਹੈ,ਅਰ ਤੁਮ ਸਦਾ ਅਦ੍ਵੈਤ ਸਤਾ ਮਾਂਤ੍ਰ ਮਾਯਾਤੀਤ ਨਿਰਾਕਾਰ ਹਹੁ ॥19॥

ਨੰ.4. ਸਾਧੂ ਅਨੰਦਘਨ ਜੀ (ਉਦਾਸੀਨ-ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਵਾਚੀ)-19

ਅਬ ਨਾਸਤਿਕ ਮਤ ਨਿਖੇਧ ਪੂਰਬਕ, ਨਾਮਕਾ ਜਪਣਾ,ਉਤਮ ਇਸ ਸਥਾਨੋਕਾ ਵਾਸਸਤ ਕਰਮੋਕਾ ਕਰਣਾ, ਇਹਭੀ ਇਸਕੀ ਕਲਿਆਣਕਾ ਸਾਧਨਹੈ।

ਅਸੰਖ ਨਾਵ ਅਸੰਖ ਥਾਵ॥

ਜਿਸ ਨਾਮਕਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੇਗਾ, ਸੋ ਨਾਮ ਇਸਕੋ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਕਰੇਗਾ। ਅਸੰਖ ਹੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਉਤਮ ਇਸਥਾਨ ਇਸਕੀ ਕਲਿਆਣਕਾ ਸਾਧਨਹੈ:-ਕਾਂਸੀ,ਕਾਂਚੀ,ਅਜੁਧਯਾ, ਮਥੁਰਾ, ਗਇਆ, ਅਵੰਤੀ, ਦਵਾਰਕਾ, ਵਤੀ; ਇਸਤੇ ਲੈਕਰ ਜਿਸ ਅਸਥਾਨਕਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੇਗਾ,ਸੋ ਅਭਯਾਸ ਇਸਕੋ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥਹੀ ਕਰੇਗਾ। ਤੀਰਥਕਾ ਅਭਯਾਸ ਇਹੀਹੈ; ਜੈਸੀ ਜਿਸ ਤੀਰਥਕੀ ਵਿਧਿ ਸਾਸਤ੍ਰਮੋ ਲਿਖੀਹੈ,ਤਿਸੀ ਵਿਧਿ ਵਾਸ ਕਰਨਾ॥

ਅਗੰਮ ਅਗੰਮ ਅਸੰਖ ਲੋਅ॥

ਅਸੰਖ ਹੀ ਕੈਸੇ ਨਾਸਤਕ (ਅਨੀਸ੍ਵਰ ਵਾਦੀ) ਲੋਕਹੈਂ, ਸੋ ਕਹਤੇਹੈਂ:-ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਅਗੰਮ ਅੰਗਮਹੈ; ਨ ਨਾਮੋ ਕਰ ਕਰ ਹੀ ਪਾਇਆ ਜਾਤਾਹੈ; ਨ ਇਸ ਸਥਾਨੋ ਕਰ ਕਰ ਹੀ ਪਾਇਆ ਜਾਤਾਹੈ ॥

ਅਸੰਖ ਕਹਹਿ ਸਿਰਿ ਭਾਰੁ ਹੋਇ॥

ਅਸੰਖ ਹੀ ਆਸਤਕ(ਈਸ੍ਵਰ ਵਾਦੀ)ਲੋਕ ਕਹਤੇਹੈ,ਜਿਨਕੀ ਨਾਮੋਪਰ ਅਰ ਉਤਮ ਇਸਥਾਨੋਪਰ ਭਾਵਨਾ ਨਹੀ--ਇਹੁ ਪਾਪੀਹੈਂ,ਇਨਕੇ ਸਿਰ ਪਾਪੋਕਾ ਭਾਰ ਚੜਤਾਹੈ ॥ ਅਬ ਮਤਤੋ ਠਹਰੇ ਈਹਾ "ਦੋ" :-ਏਕ ਨਾਸਤਕ; ਏਕ ਆਸਤਕ। ਇਨਮੋ ਤਿਆਗ ਕਿਸਕਾ ਕਰੇ? ਅਰ, ਗ੍ਰਹਣ ਕਿਸਕਾ ਕਰੇ? ਤਿਸੀ ਨਿਰਣੈਕੋ ਕਹਤੇਹੈਂ॥ ਅਖਰੀ ਨਾਮੁ ਅਖਰੀ ਸਾਲਾਹ॥ ਅਖਰੀ ਗਿਆਨੁ ਗੀਤ ਗੁਣਗਾਹ॥

ਅੱਖਰ ਜੋਹੈਂ ਵੇਦ ਸਾਸਤ੍ਰ ਪੁਰਾਣ,ਕੇ; ਸੋ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰਕੇ ਵਚਨਹੈਂ॥ ਜੋ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰਕੇ ਵਚਨ ਨਾਮੋ ਕੋ ਪ੍ਰਤਪਾਦਨ ਕਰੇ, ਤੋਨਾਮ ਹੀ ਇਸਕੀ ਕਲਿਆਣਕਾ ਸਾਧਨਹੈ। ਜੋ ਉਤਮ ਇਸਥਾਨੋਕੀ ਸਲਾਹਤਾ ਕਰੇ ; ਤੋ ਉਤਮ ਇਸਥਾਨਹੀ ਇਸਕੀ ਕਲਿਯਾਣਕਾ ਸਾਧਨਹੈਂ ॥ ਗਯਾਨ ਜੋਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਜਾਨਣਾ। ਅਰ ਗੀਤ ਜੋਹੈ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰਕੇ ਗੁਣਾਬਾਦ ਤਿਨਕਾ ਗਾਵਣਾ॥ ਅਰ ਗੁਣ ਜੋਹੈ ਸਤ-ਕਰਮ ਤਿਨ ਵਿਖੇ'ਗਾਹ'ਕਿਆ-ਕਹੀਏ, ਪ੍ਰਵੇਸ ਕਰਣਾ, ਸਤ-ਕਰਮ ਵਾਨ ਹੋਣਾ॥ ਇਨਮੋ ਜਿਸਕੋ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰਕੇ ਵਚਨ ਪ੍ਰਤਪਾਦਨ ਕਰੇ,ਸੋਈ ਇਸਕੀ ਕਲਿਆਨਕਾ ਸਾਧਨਹੈ; ਤਿਸਕਾ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਣਾ॥ ਅਰ ਜਿਸਕਾ ਨਖੇਧ ਕਰੇ, ਤਿਸਕੋ ਨਿਖਿਧ ਜਾਨਣਾ, ਤਿਆਗ ਕਰਣਾ ॥ ਪ੍ਰਥਮਤੋ ਨਾਮੋ ਪਰਹੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਹਤੇ ਹੈਂ:- ਕਾਂਸੀ ਖੰਡੇ:-

'ਸੁਲ ਨਗਰੀ ਸਰ ਜਨੀਤ ਕਲਾਵੰਤ ਸਕੰਸ ਪ੍ਰਣਾਸਨ ਸਨਾਤਨ ਕੇ ਸਨਾਸ॥'

ਭਰ ਗਤ੍ਰਨੇ ਤ੍ਰਭਵ ਭੂਤ ਪਤੇ ਪੁਰਾਰੇ ਤਿਆ ਗਿਆ ਭਟਾਇਤੀ ਸੰਤਤ ਮਾਮਾ ਨੰਤੀ"

ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਵਿਖੇ ਆਵਣੈ ਵਾਲੇ ਜੋਹੈਂ ਯਮਦੂਤ, ਤਿਨਕੋ ਧਰਮ ਰਾਜਾ ਕਹਤਾਹੈ:-

"ਹੇ ਸੂਲਨ, ਹੇ ਗਿਰੀਸ਼, ਹੇ ਰਜਨੀ-ਕੁਲਾਵੰਤ,

ਹੇ ਕੰਸ ਪ੍ਰਣਾਸਨ, ਹੇ ਸਨਾਤਨ, ਹੇ ਕੇਸ਼ਿ ਨਾਮ;

ਹੇ ਭਾਰਗਵੇ ਤ੍ਰਿਨੇ ਤ੍ਰਹੇ, ਭਵ ਭੂਤ ਪਤੇ,ਹੈ ਪੁਰਾਚੇ; ਐਸੇ ਜੋ ਸ਼ਿਵ, ਵਿਸ਼ਨੁ ਨਾਮੋਕੋ ਨਿਰੰਤਰ ਉਚਾਰਣ ਕਰਤੇਹੈਂ, ਤਿਨਕਾ ਤੁਮਨੇ ਤਿਆਗ ਕਰਣਾ, ਤਿਨਕੇ ਨਿਕਟ ਨਹੀ ਜਾਣਾ"॥

ਇਹ ਪੁਰਾਣਕੋ ਵੀਰੋਂ ਨੇ ਪ੍ਰਤਪਾਦਨ ਕੀਆ॥ ਸ਼ਿਵ, ਵਿਸ਼ਨੁ ਨਾਮੋਕੋ ਉਚਾਰਣ ਕਰਣੇ ਵਾਲ ਯਮ-ਕੀ ਫਾਂਸੀ'ਤੇ ਮੁਕਤ ਹੋਤਾਹੈ, ਇਸਤੇ ਪਰੇ ਉਤਮ-ਪਦਾਰਥ ਔਰ ਕਿਆ ਹੋਵੇਗਾ? ਤਾਤੇ ਇਸੀਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਣਾ, ਅਰ ਜੋ ਇਸਕੋ ਨਹੀ ਮਾਨਤੇ, ਉਹੀ ਨਿਖਿੱਧਹੈ;ਤਿਨੀਕਾ ਹੀ ਤਿਆਗ ਕਰਣਾ; ਨਾਮੋਪਰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਹਾ। ਅਬ ਇਸਥਾਨੋ ਪਰ ਪਰਮਾਣ ਕਹਤੇਹੈਂ:- ਕੂਰਮ ਪੁਰਾਣੇ:-

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

"ਮੋਖ ਸਦੁਰਲਭੰ ਮਤਵਾ ਸੰਸਾਰੰਚਾਤਿ ਭੀ ਸਣੰ॥ ਅਸਮਨ ਚਰਣ ਉਹ ਤਵਾ ਬਾਰਣ ਸਯਾਬਸੇਤਨਗਾ"

ਕੂਰਮ ਪੁਰਾਣਮੋ ਲਿਖਾਹੈ, ਵਿਆਸ ਜੀ ਕਹਤੇ ਹੈ ਅਰਜਨ ਕੋ "ਮੁਕਤ ਕੋ ਅਤਯੰਤ ਦੁਰਲਭ ਮਾਨ ਕਰ ਅਰ ਸੰਸਾਰਕੋ ਅਤਯੰਤ ਭੈਦਾਯਕ ਮਾਨ ਕਰ ਪੱਥਰ ਸਾਥ ਆਪਨੇ ਚਰਨ ਦੋਨੋ ਤੋੜ-ਵਾਰੇ ਮੁਕਤ ਹੋਣੇ ਕੀ ਜਿਸਕੋ ਕਾਮਨਾਹੈ,ਐਸਾ ਨਰ ਕਾਂਸ਼ੀ ਵਿਖੇ ਵਾਸ ਕਰੇ"। ਪਗ ਤੋੜਨੇ ਕਾ ਈਹਾ ਇਹ ਅਰਥਹੈ; ਕਾਂਸ਼ੀ ਤੇ ਬਾਹਰ ਕਹੀ ਜਾਵੇ ਨਾਹੀਂ॥ਕਾਂਸ਼ੀਮੋ ਮਹਾਦੇਵਕਾ ਸਦਾਬ੍ਰਤਹੈ ॥ ਜੋ ਜੀਵ ਕਾਂਸ਼ੀ ਮੋ ਮਰੇ; ਤਿਸਕੋ 'ਰਾਮ' ਤਾਰਕ-ਮੰਤ੍ਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਣਾ । ਜਬ ਮਹਾਦੇਵ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਣੇ ਆਵਤੇਹੈਂ,ਤਬ ਮਹਾਦੇਵਕਾ ਦਰਸਨ ਕਰਣੇਤੇ ਹੀ ਇਸਕੇ ਪਾਪ ਨਾਸ਼ਹੋ ਜਾਤੇਹੈ ; ਅਰ ਮਹਾਦੇਵਕੇ ਮੁਖਤੇ ਜੋ "ਰਾਮ ਤਾਰਕ" ਉਪਦੇਸ਼ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਤਾਹੈ, ਤਾਤਕਾਲ ਇਸਕਾ ਅਗਯਾਨ ਨਾਸ਼ਹੋ ਜਾਤਾਹੈ[48],ਔਰ ਜੋ ਕਾਂਸ਼ੀਮੋ ਅਧਕ ਪਾਪੀ ਮਰਤੇਹੈ, ਤਿਸ ਪਾਪੋਂਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਲ-ਭੈਰਵ ਕੀ ਤਾੜਨਾ ਹੋਤੀਹੈ; ਤਾੜਨਾਕੇ ਉਪਰਾਂਤ, ਮਹਾਦੇਵ ਉਪਦੇਸ ਕਰਤੇ ਹੈ॥ਕਾਂਸੀ ਖੰਡੇ:-

"ਅਨਿਆਨਿਯਾਨੀ ਤੀਰਥਾਨੀ ਕਾਂਸੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਰਣੀਹੀ॥ ਕਾਂਸੀਯਾਂ ਪ੍ਰਾਪਵਿਮੁਚਤੇ ਨਾਨ ਥਾਤੀਰਥ ਕੋਟੀਭੀ"

ਕਾਂਸੀ ਖੰਡਮੋਂ ਲਿਖਾਹੈ, ਸਿਕੰਦ ਕੁਮਾਰ ਕਹਤੇਹੈ ਅਗਸਤ ਮੁਨਿਕੋ:-

"ਜੈਤੇ ਤੀਰਥ ਹੈ,ਤੇ ਕਾਂਸੀ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਣੇ ਵਾਲੇਹੈ ॥ ਜੋ ਔਰ ਤੀਰਥ ਭਰਮੇ ਹੈ;ਤਿਸਕਾ ਫਲ ਕਾਂਸੀਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ॥ ਕਾਂਸ਼ੀਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇ ਕਰ ਮੁਕਤ ਹੋਤੀ ਹੈ--ਅਨੱਥਾ ਕੋਟ ਤੀਰਥੋ ਕਰ, ਕਰ ਭੀ ਨਹੀਂ ਮੁਕਤ ਹੋਤਾ" ਔਰ ਤੀਰਥੋਤੇ ਕਾਸ਼ੀਕੀ ਏਤੀਹੀ ਵਿਸ਼ੇ ਸ਼ਤਾਹੈ; ਔਰ ਤੀਰਥ ਵਿਖੇ ਮਰਣੇ ਵਾਲੇ ਕੋ ਏਕ ਜਨਮ ਔਰ ਹੋਤਾਹੈ। ਕਾਂਸੀ ਵਿਖੇ ਮਰਣੇ ਵਾਲੇ ਕੋ ਫੇਰ ਜਨਮ ਨਹੀ; "ਤਤ੍ਰੈਵ ਮਹਾਦੇਵ ਵਚਨੰ:-

"ਸਸਕਾਮਸ ਕਾ ਬਕਾਸੁਕਾਕਲੰ ਬਿੰਕਮ੍ਰਿਗ ਜਿਬੁਕਾ ਖਰਾ ਉਰਗ ਬਾਨਰਾ ਨਰ ਗਿਰਜ ਕਾਂਸ਼ਿ ਮ੍ਰਿਤਾਯੇਪ ਰਮ੍ਰਿਤੰ"

ਕਾਸੀ ਖੰਡਮੋ ਲਿਖਾਹੈ:"ਮਹਾਦੇਵ ਕਹਤੇਹੈ ਪਾਰਬਤੀ ਕੋ:

"ਹੇ ਗਿਰਜੇ ਸਸਕ(ਸਹੇ), ਮਸਕ (ਮੱਛਰ), ਬਕ (ਬਗੁਲੇ), ਸੁਕ (ਤੋਤੇ), ਕਲਿਬਿੰਕ (ਚਿੜੇ),ਮ੍ਰਿਗ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ, ਜੰਬਕ(ਗਿਦੜ), ਗਰਧਪ(ਗਧੇ),ਸਰਪ,ਵਾਨਰ,ਮਾਨੁਖ,ਇਸ ਤੇ ਲੇਕਰ ਜੇਤੇ ਜੀਵਹੈ ਤੇ ਸਰਬ ਕਾਂਸ਼ੀ ਵਿਖੇ ਮੂਏ ਹੁਏ ਪਰਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੋਤੇਹੈ। ਫੇਰ ਤਿਨਕੋ ਜਨਮ ਮਰਣ ਨਹੀ ਹੋਤਾ--ਏਕ ਹੀ ਨਹੀ ਮੁਕਤ ਹੋਤਾ"॥

ਕੂਰਮ ਪੁਰਾਣੇ:-

"ਮੁਰਖੰ ਵਾ ਪੰਡਿਤ ਵਾ ਪਿ ਬ੍ਰਹਮਣੰਬਾ ਬਹੁਸਤਤੰ । ਮੋਚਯਮਿ ਸੁਪਾ ਕੰਬਾਨ ਚ ਨਾਰਇਣ ਨਿੰਦਕੁ"

ਕੂਰਮ ਪੁਰਾਣਮੋ ਲਿਖਾਹੈ,ਮਹਾਦੇਵ ਕਹਤੇਹੈ ਸਨਕਾਦਿਕਾਂਕੋ:-

"ਮੂਰਖ ਹੈ, ਅਥਵਾ ਪੰਡਿਤ ਹੈ॥ ਸਰਬ ਸਾਸਤ੍ਰ, ਪੁਰਾਣ ਕਾ ਵਕਤਾ ਬ੍ਰਹਮਣ ਹੈ,

48. ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਜੀ, ਪੰ:326:10-11; 335:11; ਮ:4. 491:13., ਆਦਿ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਥਵਾ ਚੰਡਾਲ ਹੈ॥ ਇਨ ਸਰਬ ਕੋ ਹੀ ਮੁਕਤ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਨਾਰਾਇਣ ਕਾ ਜੋ ਨਿੰਦਕ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੋ ਨਹੀ ਮੁਕਤ ਕਰਤਾ॥ ਨਾਰਾਇਣ ਕਾ ਹੀ ਵਚਨ ਹੈ ਸੁਤ, ਸਿੰਮ੍ਰਤਿ ਮੇਰੀ ਆਗਿਆ ਹੈ॥ ਸ਼੍ਰੁਤਿ, ਸਿਮ੍ਰਤਿ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਣੀ ਇਹੀ ਨਾਰਾਇਣ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਹੈ॥ 'ਸਲਾਹ'ਜੋਹੈ ਉਤਮ ਇਸਥਾਨੋਕੀ ਮਹਮਾ ਤਿਸ ਪਰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਹ''ਅਬ ਗਯਾਨ ਪਰਮਾਣ ਕਹਤੇਹੈਂ;ਗੀਤਾਯੰ:4:"ਨਹਿ ਗਿਆਨੇਨ ਸਦ੍ਰਿਸੰ ਪਵਿਤ੍ਰਮਿਹ ਬਿਦਯਤੇ"(4:38) ॥

ਗੀਤਾਮੋ ਲਿਖਾਹੈ 'ਗਯਾਨਕੇ ਸਦ੍ਰਿਸ ਕਛ ਪਵਿਤ੍ਰ ਨਹੀ'। ਸਾਸਤ੍ਰ ਬਚਨੰ:-

"ਕੁਲੰ ਪਵਿਤ੍ਰੰ ਜਨਨੀ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥਾਥ ਸੁੰਧਰਾ ਪੁੰਨਯ ਵਤੀ ਚੇਤਨਾ॥ ਅਪਾਰ ਸੰਬਤ ਸੁਖ ਸਾਗਰੋ ਅਸਿ ਮਿਨਲੀਨੰ ਪਰੇ ਬ੍ਰਮਣਿਯ ਸਯਚੇਤ" ॥

ਸਾਸਤ੍ਰਮੋ ਲਿਖਾਹੈ,ਤਿਸਕਾ ਕੁਲ ਭੀ ਪਵਿਤ੍ਰ ਭਇਆ ਕਰ ਤਿਸਕੀ ਜਨਨੀਭੀ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਭਈ;ਅਰ ਵਸੁਧਗ ਜੋ ਪ੍ਰਿਥਵੀਹੈ, ਸੋਭੀ ਤਿਸੀਕਰ, ਕਰਪੁੰਨ ਵਾਨਹੈ,ਤਿਸ ਕਿਸ ਕਰ, ਕਰ ਅਪਾਰ, ਕਿਆ-ਕਹੀਏ, ਅਵਿਨਾਸੀ ਹੈ, ਮੁਕਤ ਰੂਪ ਸੁਖਕਾ ਸਮੁੰਦ੍ਰਹੈ; ਸਵਿਤ ਗਯਾਨ ਜਿਸਕਾ, ਐਸਾ ਜੋਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ, ਤਿਸ ਵਿਖੇ ਲੀਨ ਹੁਆਹੈ ਚਿਤ ਜਿਸਕਾ; ਗਯਾਨ ਪਰਪ੍ਰਮਾਣ ਕਹੇ ॥

ਗੀਤਾਪਰ ਪ੍ਰਮਾਣਪੀਛੇ ਕਹਾ ਹੀਹੈ। 'ਨਾਰਾਇਨ'ਇਸ ਨਾਮਕੋ ਜਿਸਨੇ ਜਪਾਹੈ ਅਰ'ਰਾਮ'ਇਸ ਨਾਮਕੋ ਜਿਸ ਨੇ ਨਿਰੰਤ੍ਰ ਗਾਇਆਹੈ; ਤਿਸਨੇ ਆਪਣਾ "ਕੋਟ ਕੁਲ" ਮਹਾਪਾਪ ਤੇ ਉਧਾਰ ਕੀਆ ॥

ਅਬ'ਗੁਣ-ਗਾਹ'ਪਰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਹਤੇਹੈਂ:-'ਗੁਣ' ਨਾਮਹੈ ਸਤ-ਕਰਮੋਕਾ ਅਰ 'ਗਾਹ' ਨਾਮਹੈ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਾ॥ ਅਪਣੀ ਬੁਧਿਕਾ ਸਤ-ਕਰਮੋ ਵਿਖੇ ਪਰਵੇਸ਼ ਕਰਣਾ, ਸਤ ਕਰ ਅਨਥਾ ਨ ਹੋਣਾ ਪਾਵੇ ॥ ਸਤ-ਕਰਮ ਤੋ ਅਨੰਤਹੈ, ਹਮ ਤਿਨਕਾ ਕਹਾ ਤਕਰ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰੇਗੇ ?

ਹਮਾਰੇ ਪੱਖਕੇ ਲੋਕ ਸ਼੍ਰਾਧ ਤਰਪਣਕੋ ਨਹੀਂ ਮਾਨਤੇ;ਤਾਤੇ ਯਥਾ-ਸ਼ਕਤਿ ਥੋੜਾਸਾ ਸ਼੍ਰਾਧ,ਤਰਪਣਕਾ ਵਰਨਨ ਕਰਤੇਹੈ ॥ ਅਨੀਸ਼੍ਵਰ ਵਾਦੀ ਨਾਸਤਕ-ਲੋਕ ਸ਼੍ਰਾਧ ਤਰਪਣ ਕੋ ਨਹੀ ਮਾਨਤੇ॥ ਪ੍ਰਥਮਤੋ ਤਿਨਕੇ ਮੁਖ ਪਰ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕੀ ਚਪੇਟਕਾ ਪੜਤੀਹੈ; ਮਾਝ ਵਾਰ:-

"ਓਨਾ ਪਿੰਡ ਨ ਪਤਲ ਕ੍ਰਿਆ ਨ ਦੀਵਾ, ਮੂਏ ਕਿਥਾਹੂ ਪਾਹੀ ॥...." (149:17)

ਓਹ ਜੋ ਨਾਸਤਕ-ਸਿਰਖੁਥੇ, ਸਰੈਵੜੈ(ਆਮ ਜੈਨ) ਤਿਨਕੇ ਪਿੰਡ,ਕਿਆ-ਕਹੀਯੇ,'ਸ਼੍ਰਾਧ'ਭੀ ਨਹੀ॥ ਅਰ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾਕੇ ਮੂਏ ਪਿਛੇ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮਣੋਂਕੋ ਬਰਸ਼ ਦਿਨ ਭੋਜਨ ਦੀਜੀਤਾ ਹੈ,ਤਿਸਕਾ ਨਾਮ'ਪੱਤਲ'ਹੈ,ਸੋਭੀ ਨਹੀ। ਨ ਤਿਨਕੇ ਮੂਏਕੀ ਕ੍ਰਿਆ ਹੀਹੈ॥ ਅਰ, ਔਰ ਜੇਤੇ ਵਰਣਾਸ਼੍ਰਮ ਕੇ ਯੋਗ ਕਰਮਹੈ, ਤਿਨਕਾ ਜੋ ਕਰਣਾਹੈ,ਤਿਸਕਾ ਨਾਮਭੀ'ਕ੍ਰਿਆ'ਹੀਹੈ,ਸੋਭੀ ਤਿਨਕੇ ਨਹੀ। ਨ ਤਿਨਕੇ ਦੀਵਾ ਹੀਹੈ, ਮੂਏ ਪਿਛੇ ਓਹੁ ਦੀਵਾਭੀ ਨਹੀ ਜਲਾਵਤੇ। ਓਹੁ ਨੀਚ,"ਮੂਏ ਹੂਏ ਕਿਥਾਹੂ ਪਾਈ"(143:17),ਕਿਆ-ਕਹੀਏ,ਕਿਆ ਜਾਣੀਏ,ਕਿਸ ਨੀਚ ਗਤਿਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੇਹੈਂ॥ ਇਸ ਬਾਤਕਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀਨੇ ਤਿਨਕਾ ਨ੍ਰਿਧੋਖ--ਕੀਆ ਨਖੇਧ ਤਬੀਤੋ ਕੀਆ--ਜੋ ਆਪਣਾ ਮਤ ਕਰਣਕਾ ਥਾ;ਸੋ ਆਪਣਾ ਮਤਭੀ ਕਰਣੇਕਾ ਨ ਹੋਤਾ, ਤੋ ਉਨਕਾ ਨਖੇਧ ਕੇਸੇ ਕਰਤੇ॥ ਅਰ ਇਸੀ ਪੰਥ ਕੋ ਏਕ ਨਾਸਤਕੋਂ ਕੇ ਭਾਈ ਭਤੀਜੇਹੈਂ,ਸੋ ਕਹਤੇ ਹੈਂ:-'ਸ਼੍ਰਾਧ ਕੀਆ ਹੂਆ ਪਿਤ੍ਰੋਕੋ ਨਹੀ ਪਹੁੰਚਤਾ'; ਹਮਰਾ ਪਿਤਾ ਅਮਕੀ ਜਾਗਾ ਬੈਠਾਹੈ॥ ਹਮ ਉਸਕੇ ਨਮਿੱਤ ਸ਼੍ਰਾਧ ਕਰਤੇ ਹੈ,ਉਸਕੋ ਕੈਸੇ ਪਹੁਚੇਗਾ ? ਜੋ ਈਹਾਹੀ ਨਹੀ ਪਹੁਚਤਾ,ਤੋ ਪਰਲੋਕ ਵਿਖੇ ਕੈਸੇ ਪਹੁਚਣਹੈ ?

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਸ ਬਾਤਕੋ ਮਾਨ ਕਰ ਸ੍ਰਾਧ ਨਹੀ ਕਰਤੇ॥ ਤਿੰਨਕੇ ਮੁਖ ਪਰ ਦੂਸਰੀ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕੀਹੀ ਚਪੇਟਕਾ ਪੜਤੀਹੈ; ਆਸਾ ਵਾਰੇ:-

"ਜੇ ਮੁਹਾਕਾ ਘਰ ਮੁਹੇ ਘਰਮੁਹ ਪਿਤਰੀ ਦੇਇ ॥ ਅਗੇ ਵਸਤ ਸਿਆਣੀਏ ਪਿਤਰੀ ਚੋਰ ਕਰੇਇ" (472:7)

'ਮੁਹਾਕਾ' ਨਾਮਹੈ 'ਚੋਰ'ਕਾ। ਜੋ ਚੋਰ ਨੇ ਕਿਸੀ ਕਾ ਘਰ ਲੂਟਾ, ਘਰ ਲੂਟ ਕਰ ਪਿਤਰੋਕੇ ਨਮਿਤ ਦੀਆ, ਸ੍ਰਾਧ ਕੀਆ। ਸ੍ਰਾਧ ਦਵਾਰਾ ਹੀ ਤੋ ਪਿੜ੍ਹੋਕੋ ਪਹੁਚਤਾਹੈ। ਆਗੇ ਉਹੁ ਵਸਤੁ ਪਛਾਣੀ ਗਈ,ਤੋ ਇਸਕੇ ਪਿਤਰੋਕੋ ਚੋਰ ਕਰ ਕਰ ਪਕੜਾਇਆ॥ ਪਿਤਰ ਚੋਰ ਕਰ ਕਰ ਤਬੀ ਤੋ ਪਕੜੇ ਗਏ,ਜੋ ਪਿਤਰੋਕੋ ਪਹੁਤਾ॥ ਜੋ ਪਿਤਰੋਕੋ ਨ ਪਹੁਚਤਾ,ਤੋ ਪਿਤਰ ਚੋਰ ਕਰ ਕਰ ਕੈਸੇ ਪਕੜੇ ਜਾਤੇ? ਪਿਤਰੋ ਨੇ ਕਿਸੀ ਕੀ ਚੋਰੀ ਨਹੀ ਥੀ ਕਰੀ।

"ਵਢੀਅਨ ਹਥ ਦਲਾਲ ਕੇ ਮੁਨਸਫੀ ਏਹ ਕਰੇ।" (472:8)

ਦਲਾਲ ਜੋਹੈ 'ਸ੍ਰਾਧ ਕਰਾਵਣੇ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਹਮਣ', ਤਿਸਕੇ ਹਾਥਭੀ 'ਧਰਮ ਰਾਜ'ਕੇ ਦਰਬਾਰਮੋ ਕਾਟੇ ਜਾਤੇ॥ ਕਾਹੇਤੇ, ਤਿਸਨੇ ਮੁਨਸਫੀ ਕਰੀ॥ ਦਲਾਲੀ ਤੋ ਲੇ ਖਾਈ; ਅਰ ਯਜਮਾਨਕਾ ਕਾਮ ਤੋ ਨ ਕੀਆ॥ ਸ੍ਰਾਧਕਾ ਭੋਜਨ ਦੱਖਣਾ,ਇਹੀ ਦਲਾਲੀ; ਬ੍ਰਹਮਣ ਕੋ ਕਹਣਾ ਯੋਗ ਹੈ। ਯਜਮਾਨਕੋ ਕਹੇ'ਸ੍ਰਾਧ ਵਿਖੇ ਧਰਮ ਦੀ ਕਮਾਈਦਾ ਦ੍ਰਬ ਲਗਾਈਓ--ਜੈਸਾ ਕੈਸਾ ਨ ਲਗਾਈਓ'। ਐਸੇ ਕਿਉ ਨ ਕਹਾ? ਭੋਜਨ, ਦੱਖਣਾਕੇ ਲੋਭ ਕਰ ਕਰ ਸ੍ਰਾਧ ਕਰਾਇ ਦੀਆ; ਤਾਤੇ ਲੋਭੀ ਹਾਥ ਹੀ ਕਟਾਵਣੇ ਯੋਗ ਹੋਤੇ ਹੈ॥

"ਨਾਨਕ ਆਗੇ ਸੋ ਮਿਲੇ ਜੋ ਖਟੇ ਘਾਲੇ ਦੇਇ॥" (472:8)

ਆਗੇ ਪਿਤਰੋਕੋ ਓਹੀ ਮਿਲਤਾਹੈ,ਤਿਸੀ ਸੋ ਪਿਤਰ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹਤੇਹੈ॥ ਅਰ ਪੁੜ੍ਹੋਕੋ ਭੀ ਤਿਸੀਕਾ ਫਲ ਹੋਤਾਹੈ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਧਰਮਕੀ ਕਮਾਈਕਾ ਦੇਤਾਹੈ॥ ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਨੇ ਆਪਹੀ ਨਹੀ ਕਹਾ;ਜੋ ਛੇ ਗੁਰੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕੇ ਹੇ, ਤਿਨਕੇ ਵਚਨੋਕੋ ਮਾਨ ਕਰ ਕਹਾਹੈ; ਤੰਤ੍ਰ ਸਾਸਤ੍ਰੇ:-

"ਮਿਤ੍ਰਾਹਨਪਿਤ੍ਰਯਸਤੁਨ,ਕੁਤ ਸ੍ਰਾਧ ਮਾਦਰਾਤ॥ਮਾਤ ਸਦੈ ਵਰਾਰੋਹੋ,ਬਤ ਸਗਤੇ ਮ੍ਰਿਤਾਹਨ॥ਨਹਿਤਸਯ ਮਹਾਦੇਵੀ,ਪਜਾ ਗ੍ਰਿਹ ਨਾਮਿਨੋ ਹਰਿ"

ਤੰਤ੍ਰ ਸਾਸਤ੍ਰਮੋ ਲਿਖਾਹੈ,ਮਹਾਦੇਵ ਕਹਤੇਹੈ ਪਾਰਬਤੀ ਕੋ:"ਹੇ ਵਰਾਰੋ,ਹੇ ਮਹਾਦੇਵੀ,ਸੰਵਤ ਸਰਕੇ ਅੰਤਕੇ ਵਿਖੇ ਪਿਤਾਕੇ ਮਰਣਕਾ ਦਿਵਸ ਜੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਇਆਹੈ। ਤੇਸੇਹੀ ਮਾਤਾਕੇ ਤਿਸ ਦਿਵਸ ਵਿਖੇ ਜੋ ਪੁਤ੍ਰ ਆਦਰ ਪੂਰਬਕ ਸ੍ਰਾਧ ਨਹੀ ਕਰਤਾ--ਤਿਸਕੀ ਪੂਜਾ:ਮੈ ਗ੍ਰਹਣ ਨਹੀ ਕਰਤਾ॥ ਅਰ ਹਰਿ,ਵਿਸ਼ਨੁ ਜੀਭੀ ਤਿਸਕੀ ਪੂਜਾ ਗ੍ਰਹਣ ਨਹੀ ਕਰਤੇ ॥ ਹਮ ਦੋਨੋਨੇ ਜਿਸਕਾ ਤਿਆਗ ਕੀਆ, ਸੋ'ਸਤਿਆਨਾਸੀ',ਕਿਸੀ ਕਾਮ ਕਾ ਹੀ ਤੋ ਨ ਰਹਾ। ਤਾਂਤੇ ਜਿਸਕੋ ਆਪਣੀ ਕਲਯਾਣ ਚਾਹੀਏ,ਸੋ ਆਦਰ ਪੂਰਬਕ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾਕਾ ਸ੍ਰਾਧ ਕਰੇ॥ ਸ੍ਰਾਧਕੇ ਨ ਕਰਣੇ ਕਾ ਪਾਪ ਮਹਾਦੇਵ ਨੇ ਕਹਾ॥ ਸ੍ਰਾਧ ਕੇ ਕਰਣੇ ਕਾ ਪੁੰਨ ਵਿਸ਼ਨੁ ਜੀ ਕਹਤੇਹੈਂ; ਵਿਸਨ ਪੁਰਾਣੇ:- "ਸ੍ਰਧਾ ਸਮਨਤਈ ਰਚੰਤੰ, ਪਿਤ੍ਰੀਣਾਂ ਨਾਮ ਗੋਤ੍ਰਾਣਤ। ਯਦਾ ਹਾਰਾ ਸਤਤੇ ਜਾਤਾ,ਸਦ ਦਾਹਾਰ ਤਵੇਵਮੇ"॥

ਤਿਸ ਵਿਸਨ ਪੁਰਾਣਮੋਂ ਲਿਖਾਹੈ,ਵਿਸਨਜੀ ਕਹਤੇਹੈ:"ਸ੍ਰਾਧ ਕਰ ਕਰ ਮੁਕਤਜੋ ਪੁਤ੍ਰਹੈ;ਤਿਨੋਨੇ ਮੰਤ ਉਚਾਰਣ ਪਰਬਕ ਪਿਤ੍ਰੋਕੋ ਸ੍ਰਾਧ ਦੀਆ। ਜਿਸ ਅਹਾਰਕੋ ਇਸਕੇ ਪਿਤ੍ਰ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਹੈ;ਜੋ ਪ੍ਰਿਤ ਇਸਕੇ ਉਤਮ ਕਰਮ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵਤੇ ਦੇਵਤਾ ਭਏ;ਤੋ ਸ੍ਰਾਧ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕਰਿ ਤਿਨਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾਹੈ॥ ਜੋ ਰਾਖਸ ਹੂਏ,ਤੋ ਸ਼੍ਰਾਧ ਪਿਤ੍ਰੋਕੋ ਰੁਧਰ, ਮਾਂਸ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕਰ ਤਿਨਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾਹੈ॥ ਜੋ ਮਾਨੁਖ ਹੂਏ,ਤੋ ਅਨਾਜ ਰੂਪਜੋ ਪਸ਼ੁ, ਪੰਖੀ ਹੂਏਤੋ ਤ੍ਰਿਣਾਦਿ, ਫਲ, ਫੁਲ,ਰੂਪ ਜੋ ਪਿਤਰ ਇਸਕੇ ਗਯਾਨੀ ਥੇ,ਅਥਵਾ ਭਗਤਥੇ,ਸੋਤੋ ਗਯਾਨਿ-ਭਗਤ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪਤੇ ਮੁਕਤਿ ਹੂਏ, ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੂਏ" ; ਅਥਵਾ:-ਪੁਤ੍ਰੋਨੇ'ਗਇਆ'ਵਿਖੇ ਵਿਧਿਸੋ ਸ੍ਰਾਧ ਕੀਆ॥ ਅਥਵਾ'ਕਾਸ਼ੀ'ਮੋ ਮਰਣਾ ਪਾਇਆ॥ ਤਿਸਕੇ ਪਿਤਰ ਭੀ'ਬ੍ਰਹਮ'ਰੂਪ ਹੂਏ॥ 'ਬ੍ਰਹਮ ਤੋ ਸ੍ਰਬ ਬਿਆਪਕਹੈ';ਐਸੇ ਪਿਤ੍ਰੋਕੋ ਜੋ ਸ੍ਰਾਧ ਦੇਤਾਹੈ;ਤਿਸ ਪੁਤ੍ਰ ਕੋ ਸੰਪੂਰਣ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਤ੍ਰਿਪਤ ਕੀਏ ਕਾ ਫਲ ਹੋਤਾਹੈ; ਗਰੜ ਪੁਰਾਣੇ:- "ਭੂਮਿਸਥੰ ਪਿਤਰੇ ਦ੍ਰਿਸਟਵਾ ਅਰਧੋਨਿਮੀਤ ਲੋਚਨੰ॥ ਸਮਿਨ ਕਾਲੇ ਸੁਤੋਯ ਸਤੂ, ਸਰਬ ਦਾਨਾਦਿਦਾਪਯਤੇ॥ ਗਯਾ ਸ੍ਰਾਧ ਦਿਸਿਸ ਯੇਤਿ,ਸਪੁਤ੍ਰੋ ਕੁਲ ਨੰਦਨਾ। ਸ੍ਵਸਥਾਨਤਚਲੇਤੇ ਸੁਆਸੇ,ਤ ਤ੍ਰਦਾਨੰ ਤੂ ਨੰਤਕੰ॥ ਕਿੰਦਤੇ ਈਰਬਹੁ ਭਿਰਦਾ ਨਬੀਰ ਪਿਤ੍ਰੇਚੇਸਿਰ ਸੰਚਾਰੇਤਾ। ਅੱਸਵਮੇਧੋ ਮਹਾਯੱ ਗਯਾ,ਕਲਾਨਾਰ ਹੰਤੀ ਸੋਤ੍ਰਸੀ"॥

ਗਰੜ ਪੁਰਾਣਮੋ ਲਿਖਾਹੈ,ਵਿਸਨ ਜੀ ਕਹਤੇਹੈ ਗਰੜਕੋ:-"ਕਛੁਏਕ ਨੇਤ੍ਰ ਖੁਲੇਹੈ, ਕਛੁਏਕ ਨੇਤ੍ਰ ਮੂੰਦੇਹੈ॥ ਐਸੇ ਪਿਤਾਕੋ ਅੰਤ ਸਮੈ ਭੂਮ ਪਰ ਪਡਾ ਹੂਆ ਦੇਖ ਕਰ ਤਿਸ ਕਾਲ ਵਿਖੇ ਜੋਪੁਤ੍ਰ ਪਿਤਾਤੇ ਸਰਬ ਦਾਨ ਕਰਾਵਤਾਹੈ,ਅਰ ਇਹ ਮਨ ਵਿਖੇ ਧਾਰਣਾ ਕਰਤਾਹੈ॥ ਗਯਾ ਤੇ ਲੇਕਰ ਜੋ ਸ੍ਰਾਧ ਹੈ,ਤਿਨਕੋ ਮੈ ਕਰੋਗਾ;ਐਸਾਜੋ ਪੁਤ੍ਰਹੈ,ਸੋ ਸਪੂੰਰਣ ਕੁਲਕੋ ਅਨੰਤ ਸੁਖ ਦੇਣੇ ਵਾਲਾਹੈ॥ ਜਬ ਸ੍ਵਾਸਕੇ ਇਸਥਾਨਤੇ ਪਿਤਾਕਾ ਸਵਾਸ ਚਲਾਇ ਮਾਨ ਹੂਆ॥ ਤਿਸ ਸਮੇਂ ਜੋ ਪਿਤਾਮੋ ਦਾਨ ਕਰਾਵਤਾਹੈ;ਸੋ ਦਾਨ ਅਨੰਤਹੈ;ਤਿਸ ਦਾਨਕੇ ਫਲਕਾ ਕਛ ਅੰਤ ਨਹੀ,ਔਰ ਬਹੁਰ ਜੇਤੇ ਦਾਨਹੈ ਤਿਸਕੇ ਕਰਣੇ ਕਰ, ਕਰ ਕਿਆਹੈ? ਅੰਤਕਾ ਦਾਨ ਪਿਤਾ ਕੀ ਅੰਤੇਸ਼ਟੀ ਹੈ॥ ਤਾਤੇ ਪਿਤਾਕੀ ਐਨੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰੇ॥ ਅਸ਼੍ਵਮੇਧ ਜੋ ਮਹਾਯੱਗਹੈ,ਇਨ ਦਾਨਕੋ ਸੋਲਵੇ ਭਾਗਕੋਭੀ ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ; ਸਾਸਤ੍ਰ ਵਚਨੰ:- "ਅਤਰ ਪਿਤ੍ਰ ਦੇਹਾ ਰੁਧਰੰ ਪੀਵੰਤੀ"॥

ਜੋਣਸੇ ਸਰੀਰ: ਦੇਵ ਪਿਤਰ ਤਰਪਣ ਕੀਏ ਬਿਨਾ ਹੀ ਜਲ ਪੀਤੇ ਹੈ। ਤੇ ਜਲ ਨਹੀ ਪੀਤੇ, ਰੁਧਰ ਹੀ ਪੀਤੇਹੈ" ਤਾਤੇ ਦੇਵ,ਪਿਤਰ ਤਰਪਣ ਸਭ ਕੋ ਹੀ ਕਰਣਾ ਯੋਗਹੈ॥ ਏਕ ਏਕ ਅੰਜਲੀ ਪੁਰਬ ਮੁਖ ਹੋਇ ਕਰ ਦੇਵਤਿਓਕੋ ਦੇਣੀ ॥ ਦੋ ਦੋ ਅੰਜਲੀਆਂ ਉਤਰ ਮੁਖ ਹੋਇ ਕਰ ਸਨਕਾਦਿਕੋ ਕੋ ਦੇਣੀਆਂ। ਏਕ ਅੰਜਲੀ ਪਸਚਮ ਮੁਖ ਹੋਇ ਕਰ ਸਪਤ-ਰਿਖਕੋ। ਤਿਨ ਤੀਨ ਅੰਜਲੀਆਂ 'ਤਿਲੋਂ' ਸੰਯੁਕਤ ਦਖਣ ਮੁਖ ਹੋਇ ਕਰ ਪਿਤਰੋਕੋ; ਏਕ ਏਕ ਅੰਜਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀਓਕੋ: ਮਾਤਾ, ਪਿਤਾ, ਮਹੀ ਪਿਤਾ ਮਹੀ ਪਰਮ ਪਿਤ੍ਰ ਇਨਕੋ ਤੀਨ ਤੀਨਹੀ ਇਹ ਤਰਪਣੀ ਕੀ ਵਿਧਹੈ॥ ਐਸੇ ਜਿਸਤੇ ਨ ਹੋਇ ਸਕੇ,ਸੋ ਸਖੇਪ ਤਰਪਣਹੀ ਕਰੋ:'ਅਬ੍ਰਹਮ ਤ੍ਰਿਣ ਪ੍ਰਯੰਤੰਜਗਤ ਤ੍ਰਿਪਤੰ' ॥ ਬ੍ਰਹਮਾਤੇ ਲੇਕਰ ਤ੍ਰਿਣ ਪ੍ਰਯੰਤ ਜਗਤ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਵੇ;ਐਸੇ ਪੜ ਕਰ ਤੀਨ ਅੰਜਲੀਆ ਜਲ ਕੀਆ ਭਗਤਿ-ਪੂਰਬਕ ਪੂਰਬ ਮੁਖ ਹੋਇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਪਰ ਛੋਡ ਦੇਣੀਆਂ॥ ਜੋ ਆਪ ਜਲ ਵਿਖੇ ਹੋਇ,ਤੇ ਜਲ ਵਿਖੇ ਹੀ ਇਸਮੋ ਤੋ ਕਛ ਖਰਚ ਨਹੀ ਹੋਤਾ,ਅਰ ਕਛ ਯਤਨਭੀ ਨਹੀ॥ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੁ, ਮਹਾਦੇਵ, ਸਰਸ੍ਵਤੀ, ਲਖਮੀ, ਪਾਰਬਤੀ ਔਰ ਜੇਤੇ ਦੇਵਤਾ ਰਿਖਿਹੈਂ,ਇਸ ਭਾਗਮੋ ਇਨਕੋ ਅਨੰਤ ਵਚਨ ਪਾਇਹੈ। ਹਮ ਕਹਾ ਤਕਰ ਲਿਖੇਗੇ ?॥ ਨਾਮ,ਸਲਾਹ, ਗਿਆਨ,

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਗੀਤ, ਗੁਣ, ਗਾਹ;ਇਹੀ ਉਤਮ ਇਨਕਾਹੀ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਣ॥ ਜੋ ਇਨਕੋ ਨਹੀ ਮਾਨਤੇ,ਉਹੀ ਨਖਿਧਹੈ,ਤਿਨਕਾਹੀ ਤਿਆਗ ਕਰਣਾ॥ ਪ੍ਰਸੰਗ ਪਾਇ ਕਰ ਏਤਾ ਕਹਾ॥ ਅਬ ਮੂਲਕੋ ਹੀ ਕਹਤੇਹੈ:-

ਅਖਰੀ ਲਿਖਣੁ ਬੋਲਣੁ ਬਾਣਿ॥ ਅਖਰਾ ਸਿਰਿ ਸੰਜੋਗੁ ਵਖਾਣਿ॥

ਲਿਖਣਾ ਅਰ ਬੋਲਣਾ ਇਹੁ ਅਖਰੋ ਕਾ ਸੁਭਾਵ ਹੀਹੈ ॥ ਤਾਂਤੇ ਸੁਤ੍ਰਿ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤ ਜੋ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰਕੀ ਆਗਿਆਹੈ, ਤਿਸਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀਲਿਖੇ ਬੋਲੋ॥ਅਰ ਅਖਰੋਕਾ 'ਸਿਰ' ਸਾਥ ਸੰਯੋਗ ਭੀ ਸਾਸ਼ਤ੍ਰੋ ਮੋ ਵਰਨਨ ਕੀਆਹੈ॥ ਸਭਕੇ ਮਸਤਕ ਪਰ ਵਿਧਾਤਾਨੇ ਅਖਰ ਲਿਖ ਦੀਏ ਹੈਂ। ਜੋ ਸ਼ੁਤ੍ਰਿ ਸਿੰਮਿਰਤ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੋਵੇਗਾ,ਤੋ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰਤੇ ਪਾਰ ਉਤਰੇਗਾ;ਅਰਜੋ ਸੁਤਿ ਸਿੰਮ੍ਰਤਤੇ ਬਾਹਰ ਹੋਵੇਗਾ,ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰਮੋਂ ਡੂਬੇਗਾ; ਤੇਰਾ ਆਵਾਗੋਣ ਕਬੀ ਛੂਟੇਗਾ ਨਹੀ॥

ਜਿਨਿ ਏਹਿ ਲਿਖੇ ਤਿਸੁ ਸਿਰਿ ਨਾਹਿ ॥ ਜਿਵ ਫੁਰਮਾਏ ਤਿਵ ਤਿਵ ਪਾਹਿ॥

ਜਿਸਨੇ ਇਹੁ ਅਖਰ ਲਿਖੇਹੈ, ਤਿਸਕੇ ਸਿਰ ਪਰ ਅਖਰ ਨਹੀ, ਕਾਹੇਤੇ, ਤਿਸਤੇ ਪਰੇ ਔਰ ਕੋਈ ਲਿਖਣੇ ਵਾਲਾਹੈ ਤੋਨਹੀ ॥ ਜਿਸ ਜਿਸ ਪਰਕਾਰ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰਕੀ ਆਗਿਆ ਹੋਤੀਹੈ, ਤਿਸੀ ਤਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਖਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇਹੈ ॥ ਜੈਸਾ ਜੈਸਾ ਜਿਸਕਾ ਕਰਮਹੈ ਤੈਸੀ ਤੈਸੀਹੀ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆਭੀ ਹੋਤੀਹੈ;ਤਿਸਕੇ ਅਨੁਸਾਰਹੀ ਲੇਖਭੀ ਲਿਖਾ ਜਾਤਾਹੈ ॥ ਏਤਾ ਕਹਣੇ ਕਾ ਇਹੀ ਤਾਤਾਪਰਯਹੈ ॥ ਭਲੇ ਕਰਮਕਾਹੀ ਅਭਿਆਸ ਕਰੇ,ਬੁਰੇ ਕਾ ਨਾ ਕਰੇ। ਏਕ ਵਾਰਭੀ ਤੋਦੋਨੋ ਕਰਮੋਕਾ ਤਿਆਗ ਬਹੁਤ ਕਰਤਹੈ॥

ਜੇਤਾ ਕੀਤਾ ਤੇਤਾ ਨਾਉ ॥ ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਨਾਹੀ ਕੋ ਥਾਉ॥

ਜੇਤਾ ਵਿਧਾਤਾਨੇ ਲੇਖ ਲਿਖਾ,ਤੇਤਾਹੀ ਨਾਮਭੀ ਲਿਖਾਇ ਸਕਾ, ਇਹੀ ਅਰਥਹੈ। ਤਬ ਤਕਰ ਭੀ ਆਵਾ ਗੋਣ ਭੀਹੈ; ਭਲੇ ਕਰਮ ਕਾ ਲੇਖ ਸੋਨੇ ਕੀ ਬੇੜੀ --ਬੁਰੇ ਕਰਮਕਾ ਲੇਖ ਲੋਹੇ ਕੀ ਬੇੜੀ, ਦੋਨੋ ਬੰਧਨ ਹੀ ਤੋ ਹੈਂ॥ਜੋ ਨਾਮ ਜਪੇਗਾ,ਤਬੀ ਤੇਰਾ,ਲੇਖ ਮਿਟੇਗਾ--ਬਿਨਾ ਨਾਮ ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਟਿਕਾਣਾ ਨਹੀ ॥ ਘਟੀ ਯੰਤ੍ਰਕੀ ਨਿਆਈ ਚੋਰਾਸੀਮੋ ਹੀ ਭਟਕੇਗਾ॥

ਕੁਦਰਤਿ ਕਵਣ ਕਹਾ ਵੀਚਾਰੁ ॥ ਵਾਰਿਆ ਨਾ ਜਾਵਾ ਏਕ ਵਾਰ॥
ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ॥ ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ॥19॥

ਕਿਸ ਕਰਮ ਕਾ ਫਲ ਕੋਣ ਲੇਖ ਲਿਖਾ ਜਾਤਾਹੈ॥ਮੇਰੀ ਕਿਆ ਕੁਦਰਤ ਹੈ ਜੋਮੈ ਵੀਚਾਰ ਕਰ ਕਰ ਕਹੇਗਾ॥ ਔਰ ਅਰਥ ਪੂਰਬ ਕੀ ਨਿਆਈ॥

ਨੰ.5. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਵੀ ਚੂੜਾਮਣੀ(ਨਿਰਮਲ-ਗਿਆਨੀ)-19

ਅਬ ਆਗਾਰੀ ਸ਼ਾਂਤਿ ਕੀ, ਸ਼ਕਤਿ ਅਰ ਤਾਮਸੀ ਦਊਨ ਕੋ ਕੁਛਕ ਮਿਸ਼੍ਰਤ ਕਹਤਹੈਂ:-

ਅਸੰਖ ਨਾਵ ਅਸੰਖ ਥਾਵ॥

ਅਸੰਖ ਕਹੀਏ ਅਨਗਿਨਤ ਹੀ ਨਾਮ ਹੈਂ। ਇਹ ਅਰਥ ਸਾਤਕੀ ਅਰੁ ਤਾਮਸੀ ਦੋਊਨ ਮੈਂ; ਨੀਚਨ ਕੇ ਭੀ ਨਾਮ ਅਨੇਕਹੈਂ, ਗਨਿਬੇਮੈਂ ਨਹੀਂ ਆਵਤੇ;ਔਰ ਊਚਨਕੇ ਨਾਮ ਭੀ ਅਨੇਕ ਹੈਂ, ਗਨਿਬੇਮੇਂ ਨਹੀ ਆਵਤੇ। ਦੋ ਪਉੜੀ ਮੇਂ ਦੋਊਨਕੋ ਜਤਾਇ ਦਇਓਹੈ। ਕੁਛ ਸਰਬ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਦੀਏ ਹੈਂ। ਇਸ ਅਰਥ ਕੋ ਪੋਖਿਬੇ ਹਿਤ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਹਤਹੈਂ:-ਊਚਨਕੇ ਅਰੁ ਨੀਚਨਕੇ ਨਾਮੁ ਅਨੇਕ ਹੀਹੈਂ,ਕੁਛ ਕਹਿਨੇਮੇਂ ਨਹੀਂ ਆਵਤ।ਅਨਗਿਨਤਹੀ ਥਾਵ,ਕਯਾ? ਸਥਾਨਹੈਂ ਰਹਿਨਕੇ, ਊਂਚਨਕੇ ਅਰੁ ਨੀਚਨਕੇ। ਕਿੰਵਾ ਬ੍ਰਹਮ-ਲੋਕਤੇ ਆਦਿ ਜਹਾਂ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਕਰਿਕੇ ਪਹੁੰਚਤਹੈਂ। ਅਰੁ ਬੁਰੇ ਕਰਮ ਕਰਿ ਜਹਾਂ ਪਹੁੰਚਤਹੈਂ, ਰੋਰਵ ਨਰਕ ਤੇ ਆਦੀ; ਸੋ ਦੋਊਨ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕੇ ਨਾਮ ਅਰੁ ਥਾਂਵ ਅਨੇਕ ਹੀਹੈਂ, ਗਨਨਮੇਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਆਵਤਾ, ਇਤਅਰਥ॥ ਇਸ ਤੁਕਮੇਂ 'ਨਾਵ ਥਾਵ' ਬਰਨ ਕੀ ਸਮਤਾ ਹੈ ਨੀਚ ਪਦ'ਅਸੰਖ' ਪਰਿਕੇ;ਯਾਂਤ ਛੇਕਾਨੁ ਪ੍ਰਯਾਯਹੈ ॥

ਅਗੰਮ ਅਗੰਮ ਅਸੰਖ ਲੋਅ॥

ਅਗਮ ਤੇ ਭੀ ਅਗਮ,ਕਯਾ? ਕਠਨਤੇ ਭੀ ਕਠਨ,ਅਨਗਿਨਨ ਹੀ ਲੋਕਹੈਂ। ਇਸ ਤੁਕ ਕੋਭੀ ਅਰਥ ਦੋਉ ਸ਼ਾਂਤਿਕੀ ਤਾਮਸੀ ਜੀਵਨ ਪਰ। ਆਛੇ ਸੁਖਦਾਇਕ ਲੋਕਮੇਂ ਭੀ ਪਹੁੰਚਨ ਕਠਨਹੈ,ਐਸੇਹੀ ਦੁਖਦਾਇਕ ਸਥਾਨੋਂ ਮੇਂਭੀ ਪਹੁੰਚਨੋ ਕਠਨਹੈ। ਜੋ ਪਚਾਸ ਕ੍ਰੋੜ ਧਰਤੀ ਹੈ, ਉਸਮੇਂ ਏਕ ਕ੍ਰੋੜ ਤਾਮੇਕੀ ਹੈ; ਜੇ ਮਹਾਂ-ਪਾਪੀ ਹੈਂ, ਨਾਮ ਤੇ ਬੇਮੁਖ, ਸੋ ਸਰਪ ਕੀ ਦੇਹ ਧਾਰ ਤਹਾਂ ਰਹਤਹੈ। ਉਪਰਸੇ ਸੂਰਜ ਤਪਤਾਹੈ, ਨੀਚੇਸੇ ਧਰਤੀ ਤਪਤੀ ਹੋਤੀਹੈ, ਤਿਸਮੇਂ ਪਰੇ ਵਿਆਕੁਲ ਹੋਤਹੈ, ਇਸ ਬਾਤਮੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕੋ:-

"ਤੇ ਤਸਕਰ ਜੋ ਨਾਮੁ ਨ ਲੇਵਹਿ ॥ ਵਾਸਹਿ ਕੋਟ-ਪੰਚਾਸਾ॥" (1128:6)

ਇਸਤੇ ਆਦਿ ਅਗੰਮਤੇ ਅਗੰਮ ਲੋਕ, ਕੁਛ ਤਿਨ੍ਹੋਂ ਕੀ ਗਿਨਤੀ ਕਰਯੋ ਚਾਹੇ ਤੋ ਨਹੀਂ ਹੋਤਹੈ; ਇਤਯਰਥ। ਇਸ ਤੁਕਮੇਂ ਬੀਪਸਾ ਅਲੰਕਾਰ,'ਅਗੰਮ ਅਗੰਮ' ਪਦ ਦੋ ਬਾਰ ਆਵਨ ਤੇ। ਅਰੁ ਅਕਾਰ ਸਰਬ ਪਦਮੇਂ ਆਯੋ, ਯਾਂਤੇ ਬ੍ਰਿਤਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸ ਹੈ।

ਅਸੰਖ ਕਹਹਿ ਸਿਰਿ ਭਾਰੁ ਹੋਇ॥

ਇਹਾਂ ਨਿੰਦਾ ਕਹਿਨੇਕੋ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਬਨਤਹੈ। ਪੂਰਬ ਕਹਿਆਏਹੈਂ,ਯਾਂਤੇ ਔਰ ਅਰਥ! ਅਸੰਖ ਹੀ ਪ੍ਰਾਨੀ ਐਸੇਹੈ,ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਭਾਣੇਮੇਂ ਤਰਕ ਕਰਤਹੈਂ,ਸੋ ਬਹੁਤ ਔਗੁਨਕੋ ਭਾਰੁ;ਕਿੰਵਾ ਪਾਪਨਕੋ ਭਾਰ ਆਪਨੈ ਸਿਰ ਚੜਾਤੇਹੈਂ। ਜੇ ਕਰਿ ਸਾਂਤਕੀ ਤਾਮਸੀ ਦੋਊਨਕੋ ਅਰਥ ਕਰਨੋ ਹੋਇ:ਤੋ ਐਸੇ ਕਰੀਏ-ਕਹਹਿਕੋ ਅਰਥ ਸੁਖਕੋ, ਸੁਖਤੇ ਸੁਖੀ ਲੋਕ ਲੈਨੇ,ਅਜਹਿਤੀ ਲਛਨਾਂਸੋ। ਅਸੰਖ ਸੁਖੀਹੈਂ,ਅਸੰਖਨਕੇ ਸਿਰ ਭਾਰ ਹੋਤਹੈ ਪਾਪਨਕੋ; ਯਾਂਤ ਦੁਖੀਕੋ ਅਰਥ॥ ਅਨਗਿਨਤਹੀ ਸੁਖੀ ਅਰੁ ਦੁਖੀ ਜੀਵਹੈਂ। ਐਸੋ ਕੌਨਹੈ ਜੋ ਗਨਨਾ ਕਰਿ ਸਕੈ? ਇਤਯਰਥ॥ ਪਹਿਲੇ ਅਰਥਮੈ ਕਾਵਯਲਿੰਗ ਹੈ। "ਕਹਹਿ"ਪਦਕੋ ਸਮਰਥਨ ਕਰਯੋ ਸਿਰਿ ਭਾਰੁ ਹੋਇ,ਇਨਿ ਪਦਨ ਸੋਂ। ਇਨ ਸਰਬ ਤੁਕਨਮੇਂ ਭੀ ਉਭਯਾਬ੍ਰਿਤ ਦੀਪਕ ਅਲੰਕਾਰਹੈ ਅਸੰਖ ਪਦ ਆਵਨਤੇ। ਐਸੇ ਅਸੰਖ ਕੇ ਕੰਠਤੇ ਜੋ ਕੋਊ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੇ, ਜੋ ਅਖਯਰ ਬਨਾਏਹੈ, ਇਨਕੇ ਬਨਾਵਨਕੋ ਕਾਰਨ ਕੌਨ? ਇਨਕੋ ਮੁੱਖ ਕਾਰਜਤੇ ਯਹੀ ਹੁਤ,ਜੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਕੁਦਰਿਤ ਅਰੁ ਪਮਰੇਸੁਰਕੇ ਸਰੂਪ ਸਰਬਕੋ ਜਾਨਨੋ। ਔਰ ਕਾਰਜ ਜੇ ਅਖਯਰ ਮੇ ਕਰਤਹੈ ਸੋ ਕੌਨਹੈ? ਤਾਂਤੇ ਮੁੱਖ ਕਾਰਜਤੋ ਤਿਨਤੇ ਭਇਓ ਹੀਨਹੀਂ,ਯਾਂਤੇ ਨਿਸਫਲ ਭਏ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਅਰੁ ਕੁਦਰਤਿ ਅਸੰਖ ਹੀਰਹੇ, ਬੀਚਾਰਨੇਮੇਂ ਨਹੀਂ ਆਏ ? ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨਕੋ ਲੀਏ ਹੂਏ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਤਹੈਂ:-

ਅਖਰੀ ਨਾਮੁ ਅਖਰੀ ਸਾਲਾਹ॥

ਅਖਯਰ ਤੋ ਸਫਲ ਹੀ ਬਨੇ ਹੈਂ; ਜਿਨ ਕਰਿ ਪਰਮੇਸਰ ਕੋ ਨਾਮ ਚਿਤ ਆਵਤਹੈ। ਅਨੇਕ ਬਿਧਨਸੋ ਅਖਯਰਕੋ ਸੰਗ 'ਸਤਿਨਾਮੁ' ਕੋ ਉਪਦੇਸਤ ਹੈਂ। ਪਰਮੇਸਰਕੀ ਸਾਲਾਹ ਕਰੀਏ ਉਸਤੁਤਿ ਅਨੇਕ ਰੀਤਿ ਅਖਯਰਨੀਮੇਂ ਲਿਖਤ ਹੈ, ਪਠਤ ਹੈ।

ਅਖਰੀ ਗਿਆਨੁ ਗੀਤ ਗੁਣਗਾਹ॥

ਅਖਰੋਂ ਤੇ ਗਯਾਨ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਤ ਹੈ। ਅਨੇਕ ਬਿਧਿਨ ਸੋਂ ਸਤਿਗੁਰ ਅਖਰੋਂ ਮੇ ਲਿਖ ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ਤਹੈਂ। ਅਪਨੋਂ ਸਰੂਪ ਪਠਿ ਪਠਿ ਲਿਖਤਹੈਂ। ਅਰੁ ਗੋਬਿੰਦਕੇ ਗੁਣ ਬਿਸਨਪਦੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬਨਾਇ ਸੁਨਾਇ ਰਾਗਮੇਂ ਗਾਵਤ ਹੈਂ। ਅਖਰੋਂਮੇ ਲਿਖਿ ਬੀਚਾਰਤੁਹੈਂ;ਰਾਮ ਨਾਮ ਬੀਚਾਰਨਕੋ। ਇਸ ਤੁਕਮੇਂ'ਰਕਾਰ'ਕੀ ਬਰਣ ਮੈਤ੍ਰੀਤੇ ਬ੍ਰਿਤਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸ ਅਲੰਕਾਰਹੈ॥

ਅਖਰੀ ਲਿਖਣੁ ਬੋਲਣੁ ਬਾਣਿ॥

ਅਖਰੋਂਕੇ ਲਿਖਣਤੇ ਬਾਣੀ ਜੋ ਬੇਦਕੀਹੈ ਸੋ ਬੋਲਨੇਮੇ ਆਵਤਹੈ॥ ਜੋ ਅਖਯਰ ਨਾ ਹੋਤੇ ਤੇ ਕੌਨ ਲਿਖਤੇ, ਪਠਤੇ? ਮਹਾਂ ਅੰਧ ਧੁੰਦ ਜਗਤਮੈਂ ਹੋ ਜਾਤੇ। ਕਿੰਵਾ; ਸਤਿਗੁਰਨਕੀ ਬਾਣੀ ਲਿਖਨਿਤੇ ਬੋਲਨਿ ਕਹੀਏ,ਪਠਨਮੇਂ ਆਵਤ ਹੈ। ਅਖਯਰ ਬਿਨਾਤੋ ਜਗਤਹੀ ਗਰਕ ਹੋ ਜਾਤੇ। ਸਰਬ ਬਾਤ ਕੀ ਮਿਰਜਾਦ ਅਖਯਰੋਂ ਤੇਹੀ ਬਨੀ ਰਹੀਹੈ। ਅਰ: ਹੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਕੇ ਕਰਤਾ! ਇਸਤੇ ਤੂੰ ਬਿਚਾਰਕੇ ਦੇਖ, ਅਖਯਰ ਸਫਲ ਲੋਕਨ ਕੇ ਕਲਿਆਨ ਕਰਨਮੇਂ ਹੈ, ਕਿ ਪਰਮੇਸਰ ਕੌ ਅੰਤ ਲੰਬੇ ਮੇਂ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਕੀਟੀ ਕੋ ਮਿਸਰੀ ਕੇ ਪਰਬਤ ਕੇ ਨਿਕਟ ਪਹੁੰਚਬੋ ਆਪਨੋ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਹੋਨੋ ਸਫਲ ਹੈ, ਕਿ ਪਰਬਤ ਕੇ ਉਚਾਰਨ ਮੇਂ ਸਫਲ ਹੈ। ਸੋ ਲੋਕਨਕੇ ਕਲਯਾਨ ਹੇਤ ਪਰਮੇਸੁਰਨੇ ਰਚੇਹੈ। ਅਖਸ਼ਰ ਦਵਾਰਾਹੀ ਕੋਟਾਨ ਕੋਟਿ ਜੀਵੋਂਕੇ ਉਧਾਰ ਹੋਯੋਹੈ, ਇਤਯਰਥ। ਇਸ ਤੁਕਮੇਂ 'ਣਕਾਰ'ਪਦਾਂਤਕੇ ਆਵਨਮੇ ਬ੍ਰਿਤਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸ ਹੈ;ਅਗਾਰੀ ਅਖਰਨ ਕੋ ਕਰਨ ਔਰ ਕਹਤ ਹੈਂ:-

ਅਖਰਾ ਸਿਰਿ ਸੰਜੋਗੁ ਵਖਾਣਿ॥

ਅਖਰੁ ਜੋਹੈ ਸਿਰ ਕਹੀਏ ਮਸਤਕਿ ਬਿਖੇ ਲਿਖੇ ਹੈਂ, ਤਿਨ ਅਖਯਰਨ ਕੇ ਮੂਜਬ ਜਗਤਮੇਂ ਸਭਕਾਹੇਕੋ ਸੰਜੋਗ ਵਿਜੋਗ ਸਨਬੰਧਨਿਕੋ ਅਰ ਪਦਾਰਥਨਕੋ ਹੋਤਹੈ। 'ਵਖਾਣਿ'=ਬਰਨਨ ਕਰਤਹੈਂ ਸਰਬਹੀ; ਇਤਯਰਥ॥ ਇਨ ਚਾਰਨਹੂੰ ਤੁਕਨਮੇਂ ਉਭਯਾਬ੍ਰਿਤ ਦੀਪਕ ਅਲੰਕਾਰਹੈ। ਅਖਯਰ ਪਦ ਬਹੁਤ ਬੇਰ ਆਵਨਤੇ ਅਰਥਭੀ ਵਹੀ ਰਹਯੋ; ਦੂਸਰੋ ਪ੍ਰਯਾਯਾਲੰਕਾਰ ਹੈ। ਲੱਛਣ- "ਹੁਇ ਅਨੇਕਕੋ ਆਸ਼ਰੇ ਏਕ। ਸੋ ਪ੍ਰਯਾਯਕੋ ਕਰਤ ਬਿਬੇਕ"

ਇਹਾਂ ਏਕ ਅਖਯਰਨਮੇਂ ਨਾਮ ਔਰ ਸਲਾਹ, ਗਯਾਨ ਅਰੁ ਗੁਣ ਅਰ ਲਿਖਨੋ ਬੋਲਣੋਂ ਸਭਨਕੋ ਆਸਰੋ ਅਖਯਰ ਭਏ, ਯਾਂਤੇ ਪ੍ਰਯਾਯ ਅਲੰਕਾਰ।

ਜਿਨਿ ਏਹਿ ਲਿਖੇ ਤਿਸੁ ਸਿਰਿ ਨਾਹਿ॥

ਜਿਸਨੇ ਏਹੁ ਅਖਰ ਲਿਖਿਕੇ ਬਨਾਏਹੈਂ,ਵਾਜੋ ਸਰਬਕੇ ਸਿਰ ਊਪਰ ਲਿਖਤਹੈਂ,ਤਿਸਕੇ ਸਿਰ ਪਰ ਅਖਯਰਕੀ ਲਖਤਿ ਨਹੀਂਹੈ;ਤਿਸਤੇ ਊਪਜ ਔਰ ਕੋਈ ਕਰਤ ਹੋਇਤੇ ਲਿਖਤੋ। ਸਰਬਤੇ ਊਪਰਤੋ ਸੋਈਹੈ:-

ਜਿਵ ਫੁਰਮਾਏ ਤਿਵ ਤਿਵ ਪਾਹਿ॥

ਜਿਸ ਰੀਤਿ ਫੁਰਮਾਨ ਹੋਆਹੈ ਨੇਤਿ ਮੈਂ, ਸੋ ਤਿਸ ਰੀਤਿ ਸਰਬ ਪ੍ਰਾਨੀਓਂ ਕੇ ਮਸਤਕ ਬਿਖੈ ਪਰਤਿ ਜਾਤਹੈਂ; ਸੁਕਰਮਨ ਤੇ ਸੁਖ, ਕੁਕਰਮਨ ਤੇ ਦੁਖ ਲਿਖਯ ਜਾਤਿਹੈ; ਇਹ ਰੀਤਿ ਬਿਪਰਜ ਕਬਹੂੰ ਨਹੀਂ ਹੋਤਹੈ; ਇਤਯਰਥ।

'ਤਿਵ ਤਿਵ' ਪਦ ਮੈਂ ਬੀਪਸਾ ਹੋਤਹੈ; ਔਰ ਫੁਰਮਾਨ ਕਾਰਨਹੈ, ਸਿਰ ਪਰ ਲਿਖਨੋ ਕਾਰਜ ਏਕ ਸੰਗਮੈਂ ਲਿਖਨ ਤੇ ਹੇਤਾਲੰਕਾਰ ਹੋਤਹੈ। ਅਸ ਅਗਾਰੀ'ਕੀਤਾ ਪਸਾਉ ਏਕੋ ਕਵਾਉ'(16)ਇਸ ਤੁਕਕੇ ਅਰਥਕੋ ਸਮਾਪਤਿ ਕਰਤੇ ਹੂਏ ਦੇਇ ਤੁਕ ਔਰ ਕਹਤ ਹੈ। ਜੇਤਾ ਕੀਤਾ ਤੇਤਾ ਨਾਉ॥ ਏਹ ਜਿਤਨੀ ਅਸੰਖ ਸਾਤ੍ਵਕੀ, ਤਾਮਸੀ ਜੋ ਬਰਨਨ ਕਰੀਹੈ, ਜਿਸਕੋ ਅੰਤ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਿਸੀ ਰੀਤਿਸੋਂ ਨਹੀਂ ਪਾਯੋ ਗਯੋ, ਸੋ ਸੰਪੂਰਨ ਏਕ ਨਾਉ ਰੂਪਹੈ, ਸੋ ਕੌਨ ਨਾਮ? ਓਅੰਕਾਰ ਨਾਮ। ਸੋ ਏਕ ਜੁ ਓਅੰਕਾਰਹੈ ਤਿਸ ਕਰਿ ਸਰਬ ਕੀ ਉਤਪਤਿਹੈ। ਅਰਥ ਇਹ ਏਕ ਨਾਮਕੇ ਬੋਲਨ ਤੇ ਏਤਨੀ ਅਸੰਖਤਾ ਭਈਹੈ,ਜੇ ਕਿਸੀਤੇ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾਯੋ ਜਾਤਹੈ, ਔਰ ਤਿਸਕੋ ਅੰਤ ਕੋਈ ਜਾਨੇਗੋ ? ਤਿਸ ਨਾਉਕੀ ਬਾਤ ਫੇਰ ਕਹਤ ਹੈਂ:-ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਨਾਹੀ ਕੋਥਾਉ॥ ਬਿਨਾ ਓਅੰਕਾਰ ਤੇ ਕਹੂੰ ਔਰ ਸਥਾਨ ਨਹੀਂ ਦੀਸਤਹੈ,ਜੋ ਇਹ ਓਅੰਕਾਰ ਤੇ ਵਹਰ ਕੋ ਬਨਾਯੋ ਹੋਯੋਹੈ। ਜਿਸ ਰੀਤਸੋ ਪ੍ਰਥਮ ਉਤਪਤਿ ਭਈ; ਓਅੰਕਾਰਤੇ; ਤੀਨ ਗੁਣ,ਤੀਨ ਦੇਵਤਾ,ਤੀਨ ਕਾਲ,ਤੀਨ ਅਵਸਥਾ,ਪੰਚ ਤਤ, ਪਚੀਸ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ,ਇਸਤੇ ਆਦਿ ਔਰੁ ਜੋਕੁਛ ਇਨਤੇ ਉਤਪਤਿਹੈ ਯਹੀ ਸਰਬਮੇਂ ਦੀਸਤ ਹੈ। ਇਸ ਓਅੰਕਾਰਕੀ ਉਤਪਤਿਤੇ ਬਿਨਾ ਔਰ ਰੀਤਿ ਕਹੂੰ ਸਥਾਨ ਦੇਖਨੇਮੇਂ ਨਹੀਂ ਆਵਤਹੈ, ਯਾਂਤੇ ਜੋਕਛੁ ਬਨਯ ਸੋ ਓਅੰਕਾਰ ਏਕ ਨਾਮਤੇ ਬਨਯੋਹੈ। ਤਿਸ ਬਨਾਉਮੇ ਕੋਟਾਨਕੋਟ ਰੀਤਿ ਬਨੀਹੈ। ਸੋ ਸਰਬਹੀ ਅਸੰਖ ਹੀਹੈਂ ਤਿਨਕੇ ਨਾਮ, ਸੁਭਾਉ, ਜਾਤਿ, ਇਸਤੇ ਆਦਿ ਔਰ ਜੇਤੇਹੈਂ, ਸੋ ਸਰਬਹੀ ਅਸੰਖਹੈਂ; ਇਤਯਰਥ॥ 'ਜੇਤਾ ਕੀਤਾ ਤੇਤਾ ਨਾਉ'ਇਸ ਤੁਕਮੇਂ''ਤਕਾਰ'ਕੀ ਬਰਨ ਮੈਂਤ੍ਰੀ ਤੇ ਬ੍ਰਿਤਾਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸਹੈ। ਇਨ ਦਊ ਤੁਕਨਮੇਂ ਨਾਉ ਪਦ ਦੋ ਬੇਰ ਆਵਨਤੇ ਲਾਟਾਨੁਪ੍ਰਾਸ ਅਲੰਕਾਰਹੈ, ਭਾਉ ਭਿੰਨਹੈ। ਤੇਤਾ ਨਾਉ ਬਿਨਾ ਨਾਵਤੇ ਥਾਨ ਔਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਔਰ ਪ੍ਰਥਯਾਲੰਕਾਰ ਭੀਹੈ ਲਛਨ ਪੂਰਬ ਕਹਯੋਈਹੈ। ਏਕ ਨਾਉ ਆਸਰੋ ਸਰਬ ਜੋ ਬਣਾਉਹੈ ਤਿਸਕੋ। ਔਰ ਕਾਵਯਲਿੰਗ ਭੀਹੈ। 'ਜੇਤਾ'ਕੀਤਾ ਤੇਤਾ ਨਾਉ'ਇਸ ਤੁਕਕੋ ਪਿਛਲੀ ਤੁਕਸੋਂ ਸਮਰਥਨ ਕਰ,ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਯੋ, ਯਾਂਤੇ ਕਾਵਯਲਿੰਗਹੈ। ਬਹੁਤ ਅਲੰਕਾਰ ਮਿਲਨੇਤੇ ਸੰਸ੍ਰਿਸ਼ਟ ਅਲੰਕਾਰ ਬਨਤਹੈ। ਏਕਹੀ ਵਾਕਯਮੇਂ ਇਤਨੀ ਅਸੰਖਤਾ ਕਹਿ ਕਰਿ ਬਯੰਤਤਾਈ ਲਖਾਈ। ਤਿਸ ਬਯੰਤਤਾਕੋ ਸਮਾਪਤਿ ਕਰਤੇ ਹੂਏ ਕਹਤੇ ਹੈਂ:- ਕੁਦਰਤਿ ਕਵਣ ਕਹਾ ਵੀਚਾਰੁ॥ 'ਕੁਦਰਿਤ'ਤੇਰੀ'ਸਮਸ਼ਟਿ-ਮਾਯਾ'ਕੋ ਐਸੇ ਕੌਨਹੈ?'ਵੀਚਾਰ'ਕਹੀਏ ਰਚਨਾ ਕਰਿ ਸਕੈ ? ਵਾ ਕੌਨਕੀ 'ਕੁਦਰਤਿ' ਕਹੀਏ ਸ਼ਕਤਿ ਹੈ ਜੋ ਤੇਰੀ ਗਨਣਾ ਕਰਿ ਸਕੈ ?॥ ਵਾਰਿਆ ਨ ਜਾਵਾ ਏਕ ਵਾਰ॥

ਬਰਨਿਆ ਨਹੀ ਜਾਤੋ ਤੇਰਾ ਇਕ ਰੋਮ ਭੀ।

ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ॥

ਜਾਤੇ ਤੂ ਬਯੰਤਹੈ ਤਾਂਤੇ ਤੁਝਕੋ ਜੋ ਭਾਵਤਹੈ, ਸੋਈ ਭਲੀ ਕਾਰਹੈ।

ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ॥ 19॥

ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ 'ਤਤੁ' ਅਰ 'ਤੂੰ' ਨਿਰਾਕਾਰ-ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਹੈਂ। ਇਹਜੋ 'ਤਤਵੰਮਸੀ' ਉਪਦੇਸ਼ ਕੋ ਮਹਾਂਵਾਕਯ ਹੈ ਯਾਂਕੋ ਅਰਥ ਬਹੁਤ ਵਿਸਤਾਰਸੋ ਹੈ,ਜੇ ਸਰਬ ਕਰੀਏ ਤੋਂ ਗ੍ਰਿੰਥ ਵਧਤਹੈ। ਤਥਾਪਿ ਸੰਖੇਪ ਸੋਂ ਕਹਤ ਹੈਂ:-

ਯਾਂਕੇ ਤੀਨ ਪਦ ਹੈ 'ਤਤੁ' ਈਸ਼ਵਰ: ਤੂੰ=ਜੀਵ ਨਿਰਾਕਾਰ ਬ੍ਰਹਮੁ। ਇਸ ਵਾਕਯਕੋ ਅਰਥ ਜਾਨਣੇ ਕਰਿ ਜੀਵ ਈਸ਼ਰ ਕੀ ਏਕਤਾ ਭਾਸਤੀ ਹੈ; ਸੋਈ ਕਹਤਹੈ:- ਜੀਵ ਈਸ਼ਰ ਪਰਸਪਰ ਬਿਰੋਧੀ ਹੈਂ, ਵਾਚਯ ਕਰ ਜੀਵ ਅਲਪੱਗ ਹੈ॥ ਖਟ ਉਰਮੀ ਕੇ ਸੰਜੁਗਤਿ ਹੈ:- ਦੋ ਉਰਮੀ ਦੇਹਕੀ: ਜਨਮ ਔ ਮ੍ਰਿਤੁ; ਦੋ ਪ੍ਰਾਣੋਂਕੀ: ਭੁਖਾ ਔ ਤ੍ਰਿਖਾ; ਦੋ ਮਨਕੀ: ਹਰਖ ਅ ਸ਼ੋਕ॥ ਅਰ,ਈਸ਼ਰ ਸਰਬੱਗਯਹੈ,ਖਟ ਗੁਣ ਕਰਿ ਸੰਪੰਨਹੈ:- ਗਯਾਨ, ਵੈਰਾਗ, ਉਦਾਰ,

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਐਸਵਰਜ਼, ਬਲ, ਲੱਛਮੀ; ਖਟ ਹੀ ਜਿਸਕੇ ਸੰਪੂਰਣਹੈਂ। ਹੋਰ ਜੀਵੋਂਕੇ ਬਿਖੇ ਇਨ ਖਟਨਕੋ ਅੰਸ਼-ਮਾਤ੍ਰ ਕਹੁੰਹੈ। ਅਰ ਈਸ਼੍ਵਰਕੇ ਬਿਖੇ ਇਨਕੀ ਸਮਸ਼ਟਿਤਾ ਹੈ, ਯਾਂਤੇ ਸੋ ਈਸ਼੍ਵਰਹੈ; ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿਕੋ ਉਪਜਾਵਨ, ਪਾਲਨ,ਸੰਘਾਰਨ,ਇਸਤੇ ਆਦ ਸ਼ਕਤਿ ਸੰਪੰਨਹੈ॥ ਜੀਵ ਪਰਤੰਤ੍ਰ ਔ ਦੁਖੀਹੈ, ਇਨਕੀ ਏਕਤਾ ਕੈਸੇ ਹੋਵੇਹੈ? ਤਾਂਤੇ ਇਨਕੀ ਵਾਚਯ-ਕਰਿ ਏਕਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ,ਲੱਖਣਾ ਕਰ ਲਖਯ ਕੇ ਵਿਖੇ ਹੋਤੀ ਹੈ॥

ਸੋ ਲੱਖਣਾ ਤੀਨਹੈਂ; ਏਕ ਤੋ ਜਹਤਿ ਹੈ, ਇਸਤੇ ਏਕਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ,ਕਾਹੇਤੇ? ਜੋ ਆਤਮਾ ਸਤਿ ਸਰੂਪਹੈ, ਤਿਸਕਾ ਸਰਬਸਾ ਸਰਬਪ੍ਰਕਾਰ ਤਯਾਗ ਕਿਉਂ ਕਰਿ ਹੋਵੇ। ਜੈਸੇ ਕਹੀਏ ਗੰਗਾ ਵਿਖੇ ਗ੍ਰਾਮ ਹੈ, ਗੰਗਾ ਵਿਖੇ ਤੋ ਗ੍ਰਾਮ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ। ਜੈਸੇ ਏਹ ਸ਼ਬਦ ਆਪਣੋ ਅਰਥਕੋ ਤਯਾਗ ਦੇਤਾਹੈ, ਪ੍ਰਵਾਹਕੋ ਛੋਰ ਕਰਿ ਤੀਰ ਵਿਖੇ ਲੱਖਨਾ ਕਰਿ ਅਰਥ ਹੋਤਹੈ॥ ਅਰ ਅਜਹਿਤੀ ਭੀ ਨਹੀਂ ਬਨਤਹੈ, ਜੈਸੇ ਕਹੀਏ;'ਮੰਚਾਯਾ ਘੋਸ਼ਤੀ:'ਸੋ ਮੰਚਤੋ ਕਬਹੀਨਹੀਂ ਬੋਲਤ, ਮੰਚਕੇ ਊਪਰ ਬੈਠਨਵਾਰੋ ਬੋਲਤਹੈਂ।ਇਸਮੇਂ ਸਰਬਕਾ ਗ੍ਰਹਨਹੀਹੈ॥ ਜੀਵ ਈਸ਼ਰਕੋ ਸਰਬ ਕੁਛ ਗ੍ਰਹਨ ਕਰੀਏ,ਤੋ ਏਕਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀਹੈ; ਤਾਂਤੇ 'ਭਾਗ ਤਯਾਗ' ਜੋ ਜਹਿਤਾ ਜਹਿਤੀ ਕਹਤਹੈ,ਤਿਸ ਲੱਖਣਾਤੇ ਏਕਤਾ ਹੋਤਹੈ॥ ਵਾਚਯਾ ਈਸ਼ਰਕੀ ਅਰ ਜੀਵਕੀ ਤਯਾਗ ਕਰੀਏ, ਕਿਆ? ਸਰਬੱਗਤਾ, ਖਟ-ਗੁਣ, ਸਮਸ਼ਟਤਾ, ਸੁਖੀ, ਇਹਤੋ ਵਾਚਯ ਈਸ਼੍ਵਰਕੀ ਤਯਾਗੇ॥ ਖਟੁ ਊਰਮੀ, ਅਲਪੱਗਯਤਾ, ਦੁਖੀ, ਇਹ ਵਾਚਯ ਜੀਵਕੀ ਤਯਾਗੇ॥ ਇਸਮੇਂ ਤੋ ਜਹਤੀਕੋ ਅੰਸ਼, ਲਖਯ ਦੋਊਨ ਕੀ ਗ੍ਰਹਨ ਕਰੇ। ਸਤਿੰਚਦਾਨੰਦ ਸੋਈ ਜੀਵਮੇਂਹੈ:ਸੋਈ ਈਸ਼ਵਰਮੇਹੈ,ਇਸਮੇਂ ਅਜਹਿਤੀ ਕੋ ਅੰਸ਼॥ ਜੈਸੇ ਏਕ ਅਗਨਮੇਂ ਤੀਨ ਗੁਣਹੈ: ਦਾਹਕ, ਉਸ਼ਨ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼। ਤਿਸ ਅਗਨਿਕੇ ਤੀਨ ਰੂਪ; ਏਕ ਬਲਨ ਕੋ, ਦੂਜੇ ਮਸਾਲ, ਤੀਸਰੇ ਦੀਵਾ: ਸੋ ਤੀਨੋਂ ਸਰੂਪਮੇਂ ਤੀਨੋਂਹੀ ਗੁਣ ਪਾਏ ਜਾਤੇਹੈਂ।ਜੈਸੇ ਅਕਾਸ਼ ਏਕ;ਘਟ, ਮਠ, ਮਹਾਂਕਾਸ਼, ਉਪਾਧਿਤੇ ਛੋਟੇ ਬਡੇਹੈਂ, ਉਪਾਧਿ ਕੇ ਨਸ਼ਟ ਤੇ ਏਕਹੀ ਰੂਪ ਹੋਤਹੈ।ਇਨ ਦੇਊਨਕੀ ਏਕਤਾ ਐਸੇ ਹੋਤਹੈ; ਸੰਖੇਪਸੋਂ ਕਹੀਹੈ॥

ਔਰ ਸਰਬ ਗ੍ਰੰਥ ਜੇਹੈਂ ਬੇਦਾਂਤਿਕੋ ਤਿੰਨ੍ਹੋਮੇਂ ਬਿਸਤਾਰਸੋਂ ਕਹਯੋਹੈ,ਤਹਾਂਤੇ ਜਾਨ ਲੈਨੋ,ਇਤਯਰਥ। ਇਨਕੋ ਅਲੰਕਾਰ ਪੂਰਥ ਕਹਿ ਆਏਹੈਂ।

ਨੰ.6. ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਨਰੋਤਮ' (ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨੀ)-19

ਅਬ ਪੂਰਥ ਕਹੇ ਦੇਵਾਸੁਰ ਦੋਨੋਕੋ ਮਿਲਾਕੇ ਤਿਨਕੇ ਨਾਮੋਕਾ ਔਰ ਤਿਨਕੇ ਸਥਾਨੋਕੋ ਅਸੰਖ ਪਨਾ ਕਹੇ ਹੈ ॥

ਅਸੰਖ ਇਤਿ॥ ਅਸੰਖ ਅਗਿਣਤ ਤਿਨ ਪੂਰਥ ਕਹੇ ਸਤੋ ਗੁਣੀ ਸ੍ਵਭਾਵ ਵਾਲੇ ਦੇਵੋਕੇ, ਔਰ ਰਜੋ, ਤਮੋ ਗੁਣੀ ਸ੍ਵਭਾਵ ਵਾਲੇ ਅਸੁਰੋਕੇ ਕਰਮੋਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਪੀ, ਤਪੀ ਆਦਿਔ ਮੂਰਖ, ਹਰਾਮਖੋਰਾਦਿ ਨਾਮ ਕਹੇਹੈ; ਔ ਅਗਿਣਤਹੀ ਤਿਨੋਂਕੇ ਰਹਨੇ ਹੇਤ ਸਥਾਨ ਕਹੇਹੈ॥

ਅਗੰਮ ਇਤਿ॥ ਗਮਨਕੇ ਅਯੋਗਯ ਵਸਤੁਕਾ ਨਾਮ 'ਅਗਮਯ' ਹੈ॥ ਗਮਨਕੇ ਅਰਥ:- ਚਲਨਾ, ਗਯਾਨ, ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਤੀਨ ਹੈ॥ ਈਹਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਰਥਹੈ॥ ਯਾਤੇ 'ਅਗੰਮ'ਕਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇਕੋ ਅਯੋਗਯਹੈ ਲੋਯ ਨਾਮ, ਵਿਖਯਕਾ ਹੈ;ਸੋ ਵਿਹਿਤ, ਨਿਖਿਧ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇਹੈ ॥ ਦੋਨੋਮੇ'ਵਿਹਿਤ'ਵਿਖੇ ਅਸੁਰੋਕੋ ਅਗੰਮਹੈ,ਔ 'ਨਿਖਿਧ'ਵਿਖੇ ਦੇਵਨਕੋ ਅਗੰਮਹੈ ॥ ਅਗੰਮ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇ ਕੋ ਅਗੋਯ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ, ਅਸੰਖ ਲੋਯ ਕਹੀਯੇ ਅਗਿਣਤ ਵਿਹਿਤ-ਨਿਖਿਧ ਵਿਖਯੋ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮੋ ਵਿਹਿਤ ਵਿਖਯ ਰਜੋ, ਤਮੋ-ਗੁਣੀ ਸ੍ਵਭਾਵ ਵਾਲੇ ਅਸੁਰੋਕੋ ਅਗੰਮ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇਕੇ ਅਯੋਗਯ ਹੈ॥ ਔਰ ਨਿਖਿਧ-ਵਿਖਯ ਸਤੋ-ਗੁਣੀ ਸ੍ਵਭਾਵ ਵਾਲੇ ਦੇਵਨਕੋ ਅਗੰਮਯ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇਕੋ ਅਯੋਗਯਹੈ॥ ਇਸਕਾ ਭਾਵ ਯਹਹੈ; ਜੈਸੇ ਪੁਰਖੋ ਕੀ ਚੇਸਟਾ ਗੁਣੋਕੇ ਔ ਕਰਮੋ ਕੇ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਤਿਨਕੋ ਵਿਹਿਤ-ਨਿਖਿਧ ਵਿਖਯੋਂਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਭੀ ਉਨਕੇ ਅਧੀਨ ਹੈ॥ ਯਾਂਤੇ, ਅਸੁਰੋਕੋ ਵਿਹਿਤ-ਵਿਖਯ ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ, ਔ ਦੇਵਨਕੋ ਅਗੰਮਯ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇ ਕੋ ਅਯੋਗਯ ਹੈ। ਯਾਤੇ ਅਸੁਰੋਕੋ ਵਿਹਿਤ-ਵਿਖਯ ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ,ਔ ਦੇਵਨਕੇ ਨਿਖਿਧ-ਵਿਖੇ ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ॥ ਯਾਤੇ,ਅਗਮਯ ਕਹੇਹੈ॥

ਅਥਵਾ ਲੋਯ ਪਦ ਪ੍ਰਸਿਧ ਸ੍ਵਰਗ ਨਰਕਾਦਿਕੋ ਕਾ ਹੀ ਵਾਚਕ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਤਿਨ ਪੀਛੇ ਕਹੇ ਦੇਵ-ਅਸੁਰੋਕੋ ਸ੍ਵਰਗਾਦਿਕ ਲੋਕ ਅਸੰਖ ਨਾਮ ਅਗਿਣਤਹੈ ਜਿਨਮੇਂ ਦੁਖਦਾਇ ਨਰਕ ਸਤੋ ਗੁਣੀ ਦੇਵ ਪੁਰਖੋਕੋ ਅਗੰਮ ਨਾਮ ਈਸ਼੍ਵਰਨੇ ਨਾ ਦੇਨੇਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤਹੋਨੇ ਯੋਗਯਨਹੀਂ,ਔਰ ਸੁਖਦਾਈ ਸ੍ਵਰਗਾਦਿ ਰਜੋ,ਤਮੋ-ਗੁਣੀ ਅਸੁਰੋਕੋ ਈਸ਼੍ਵਰਨੇ ਨਾ ਦੇਨੇਸੇ ਅਗੰਮ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇ ਯੋਗਯ ਨਹੀਂ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਪੁਰਾਣੋ ਮੇ ਲੋਕ ਚੌਦਾ ਕਹੇਹੈ, ਆਪ ਉਨਕੋ ਅਗਿਣਤ ਕਹਤੇਹੋ;ਯਾਤੇ ਉਨਕੇ ਵਿਰੋਧਕਾ ਆਪਕੇ ਸਿਰ ਬੋਝ ਹੋਵੇਹੈ ? ਯਹ ਅਸੰਕਾ ਕਰੇ ਸਿਖ॥

ਅਸੰਖ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਅਸੰਖ ਕਹੇ ਕਹੀਯੇ ਲੋਕੋਕੋ ਅਗਿਣਤ ਮਾਨਿਆ ਚੌਦਾ ਲੋਕ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇ ਪੁਰਾਣਾਦਿਕੋਕੇ ਬਿਰੋਧਕਾ ਸਿਰ ਭਾਰ ਹੋਯ,ਨਾਮ ਆਪਕੋ ਬੋਝ ਹੋਵੇਹੈ॥ ਹੇਸਿਖ। ਜੈਸੇ ਅਗਨਿ ਮੇ ਵਿਸਫੁਲਿੰਗ (ਚੰਗਾਰੀਆਂ) ਹੋਵੇ ਹੈ, ਸਮੁਦ੍ ਮੇ ਤਰੰਗ ਹੋਵੇਹੈ, ਐਸੇ ਅਖਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੇ ਅਗਿਣਤ ਲੋਕ ਹੋਵੇਹੈ॥ ਐਸੇ ਵੇਦ ਮੇ ਔ ਬਸਿਸਟ ਰਿਖਿਕੇ ਪੁਰਾਣ(ਯੋਗ ਵਿਸਿਸ਼ਟ)ਮੇ ਲਿਖਯਾਹੈ ਯਾਤੇ ਪੁਰਾਣਾਦਿਕੋ ਸਾਥ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀ ਯਹ ਕਹੇ॥

ਅਖਰੀ ਇਤਿ॥ ਬਿਨਾਸਕੋ ਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇ ਸੇ ਪਰਮਾਤਮਾਕਾ ਨਾਮ ਅਖਰ ਹੈ॥ ਅਖਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰਨੇ ਮੇ ਵੇਦ ਕਾ ਨਾਉ ਅਖਰੀ ਹੈ॥ ਸੋ ਅਖਰੀ ਵੇਦ ਨਾਮ ਕਹੀਯੇ ਲੋਕੋਕੋ ਅਸੰਖ ਪਨਾ ਕਹਨੇ ਵਾਲਾ ਸਬਦਹੈ॥ ਅਰਥਾਤ, ਵੇਦ ਰੂਪ ਸ਼ਬਦ ਲੋਕੋ ਕੋ ਅਸੰਖਯਾਤਤਾ ਕਹੇਹੈ, ਔ ਬੇਦਮੇ ਕਹੀ ਅਸੰਖਯਾਤਤਾਕੇ ਸਪਸਟ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਬਾਸਿਸਟ-ਪੁਰਾਣਹੈ; ਯਾਤੇ ਕਾਹੂਕੇ ਬਿਰੋਧਕਾ ਭਾਰ ਨਹੀ ਹੋਵੇ॥

ਹੇ ਗੁਰੋ! ਅਗਿਨ ਵਿਸਫੁਲਿੰਗਾਦਿਕ(ਚੰਗਾਰੀਆਂ) ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤੋ ਸੇ ਵੇਦ ਮੇ ਅਸੰਖ ਲੋਕਹੀ ਲਿਖੇਹੈਂ,ਕੁਛ ਔਰਭੀ ਲਿਖਾਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਰ ਕਹੇ:-

ਅਖਰੀ ਇਤਿ॥ 'ਸਾਲਾਹ' ਪਾਰਸੀ ਮੇ ਉਸਤਤਿ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਜੈਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਜੀ ਮੈ"ਸਹਸ ਤਵ ਨੈਨ, ਨਨ ਨੈਨ ਹਹਿ ਤੋਹਿ ਕਉ"(13:3;633:8) ਇਤਿਯਾਦਿ ਬਚਨੋਸੇ ਉਸਤਤਿ ਕਰੀਹੈ॥ ਤੈਸੇ,ਅਖਰੀ ਕਹੀਯੇ ਵੇਦ'ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਸਹਸ੍ਰ ਸਿਰੋ ਵਾਲਾਹੈ, ਸਹਸ੍ਰ ਨੇਤ੍ਰੋ ਵਾਲਾਹੈ', ਐਸੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਸਾਲਾਹ,ਉਸਤਤਿ ਭੀਹੈ। ਪੁਨਾ ਵੇਦਿਮੇ ਅਸੰਖ ਲੋਕ ਔਰ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਭੀ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਪੁਨਾ ਵੇਦਮੇ ਅਸੰਖ ਲੋਕ ਔਰ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਉਸਤਤੀ ਮਾਤ੍ਰਹੀ ਨਹੀ ਕਹੀ; ਕਿੰਤੁ ਮੁਕਤੀਕਾ ਸਾਧਨ ਗਯਾਨ,ਔ ਤਿਸ ਗਯਾਨਕੇ ਸਾਧਨੇ ਵਾਲੇ ਭੀ ਕਹੇ ਹੈ,ਯਹ ਕਹੇ ॥

ਅਖਰੀ ਇਤਿ॥ ਅਖਰੀ ਕਹੀਯੇ ਵੇਦਮੇਂ ਜੀਵ-ਈਸ਼ਕੀ ਏਕਤਾਕਾ ਗਯਾਨਭੀ 'ਤੂੰ''ਸੋਹੰ' ਐਸੇ'ਤਤ੍ਵਮਸਿ' ਆਦਿ ਵਾਕਯਨ ਨੇ 'ਗੀਤ' ਕਹੀਯੇ ਗਾਯਾ ਹੈ; ਔ ਵੇਦਮੇ ਗੁਣ,ਕਹੀਯੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਗਯਾਨਕੇ ਸਾਧਨ ਔਰ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤੀਕੇ ਸਾਧਨੋਕੀ'ਗਾਹ'ਨਾਮ, ਜਾਗਾ ਰੂਪ ਮੁਮੁਖੂ ਔਰ ਮਨੋ-ਨਾਸ, ਵਾਸਨਾ-ਖਯ ਵਾਲੇ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤਭੀ ਅਨੇਕ ਬਚਨੋਮੇਂ ਕਹੇਹੈ॥ ਵਾਸਤਵਤੇ ਬਹੁਤ ਕਿਆ ਕਹੇ ਜੋਕੁਛਹੈ ਸੋ ਸਭੀ ਵੇਦ ਮੇ ਕਥਨ ਕੀਆਹੈ; ਯਾ ਭਾਵਸੇ ਗੁਰੁ ਕਹੇ॥

ਅਖਰੀ ਇਤਿ॥ ਦੇਵਤਾ ਮਨੁਖ ਜਿਸ ਕਿਸੀ'ਬਾਣ'ਨਾਮ ਬਾਣੀਨੂੰ ਬੋਲਣ ਨਾਮ,ਬੋਲਤੇ ਹੈ;ਅਰ ਬੋਲਕੇ ਲਿਖਣ,ਨਾਮ ਲਿਖਤੇਹੈ;ਸੋ ਸਭ ਅਖਰੀ ਨਾਮ ਵੇਦ-ਪ੍ਰਮਾਣ ਮੇ ਹੀ ਸਿਖਯਾ ਕਰ ਕਹੇ॥ ਤਾਸੇ ਬਾਹਰਲੇ ਵਾਕਯਨ ਕੋ ਪ੍ਰਮਾਣ ਨਾ ਹੋਨੇ ਸੇ ਹੀ ਸਿਧ ਕਰ ਕਹੇਹੈ॥ ਤਾਂ ਬਾਹਰਲੇ ਵਾਕਯਨਕੋ ਪ੍ਰਮਾਣ ਨਾ ਹੋਨੇ ਸੇ ਤਿਨਮੇਂ 'ਆਸਤਿਕ' ਕੁਛ ਨਹੀ ਸਿੱਧ ਕਰੇ॥ ਪੁਨਾ, ਕੈਸਾ ਵਹੁ ਵੇਦਹੈ ? ਜਿਸਮੇ ਅਖਰਾ ਸਿਰ ਕਹੀਯੇ, ਸੰਪੂਰਣ ਅਖਰੋਕਾ ਸਿਰ ਰੂਪ, ਜੋ ਓ ਅਖਰ ਤਿਸਕੇ ਸੰਜੋਗ ਨਾਮ, ਪਰ-ਪੁਰਖਕੇ ਸਾਥ ਵਾਚਯ-ਵਾਚਕਤਾ ਸੰਬੰਧਕਾ ਵਾ ਬੋਧਯ-ਬੋਧਕ ਭਾਵ ਸੰਬੰਧਕਾ ਬਖਾਣ ਨਾਮ ਕਥਨਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ੧੐ ਕੋ ਆਪਨੇ ਅਖਰੋਂਕਾ ਸਿਰ ਕਹਯਾ, ਔ ਅਖਰ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਭੀਹੈ; ਯਾਂਤੇ, ਤਿਸਕਾ ਭੀ ੧੐ ਸਿਰ ਸਿਧ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਯਹ ਸੁਨ ਪਰਿਹਾਰ ਕਰੇ:-

ਜਿਨਿ ਇਤਿ॥ 'ਜਿਨ' ਕਹੀਯੇ,ਜਿਸ ਪੁਰਖਨੇ ਇਹ ਨਾਮ ਇਸ ਜਗਤਮੇਂ ਹਿਰਨਗਰਭ ਦ੍ਵਾਰਾ ਵੇਦੋਕੇ ਜਾਹਰ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਸਭ ਅਖਰ ਲਿਖੇਹੈ ਤਿਸ ਸਿਰ ਨਾਹਿ ਕਹੀਯੇ, ਤਿਸਕਾ ਯਹ ੧੐ ਕਾਰ ਅਖਰ ਸਿਰ ਨਹੀ ਬਨ ਸਕੇ, ਜਿਸਤੇ ਨਿਖਲ-ਵੇਦ ਵਤ ਯਹ ਭੀ ਤਿਸਕਾ ਕਾਰਯਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਨਿਖਲਕੇ ਕਾਰਣ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕੈਸੇ ਹੋਵੇਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇਯ-

ਜਿਵ ਇਤਿ॥ 'ਫੁਰਮਾਹ' ਪਾਰਸੀ ਮੇਂ ਆਗਯਾ ਕਰਤੇ ਹੂਯੇਕਾ ਨਾਮਹੈ। ਯਾਤੇ, ਜਿਵ,ਕਹੀਯੇ,ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੇਦਮੇਂ ਗਯਾਨਕੇ ਸਾਧਨੋਕੇ ਕਥਨਕੀ ਰੀਤਿਸੇ,ਔ ਮੁਕਤੀਕੇ ਸਾਧਨ ਗਯਾਨਕੇ ਕਥਨਕੀ ਰੀਤਿਸੇ, ਅਧਿਕਾਰੀਯੋਕੋ ਈਸ਼੍ਵਰ ਵੇਦਮੇ ਫੁਰਮਾਹ,ਨਾਮ,ਆਗਯਾ ਕਰੇਹੈ; 'ਤਿਵੈ ਤਿਵ ਪਾਹ' ਕਹੀਯੇ,ਤਿਸ ਰੀਤਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬ੍ਰਹਮਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਹੈ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੀਵਸੇ ਅਭਿੰਨ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਗਯਾਨਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨਾ ਕਹ ਕਰ ਪੁਨਾ ਅਭੇਦਹੀ ਤਿਸਕੇ ਗਯਾਨ ਹੇਤ ਸੂਚਨ ਕਰੇਹੈ॥

ਜੇਤਾਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖ! ਜੀਵ ਭਿੰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਅਧਿਸਨਾਨ ਵਿਖੇ ਜੇਤਾ ਕੀਤਾ ਕਹੀਯੇ, ਜਿਤਨਾ ਅਗਯਾਨ ਕਾ ਰਚਯਾ ਜਗਤਹੈ, ਤੇਤਾ ਨਾਉ ਕਹੀਯੇ, ਵਹੁ ਸਮਗ੍ਰ ਨਾਮ ਮਾਤ੍ਰਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਸਿੱਪੀ ਮੇ ਰੁੱਪਾ, ਰਸੀ ਮੇ ਸਰਪ, ਨਾਮ ਮਾਤ੍ਰਹੈ; ਵਾ ਮਟੀ ਮੇਂ ਘਟਾਦੀ ਨਾਮ ਮਾਤ੍ਰਹੈ; ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਲਪਿਤ ਕਾਰਯੋਕੀ ਅਧਿਸਟਾਨਮੇ ਨਾਮ ਮਾਤ੍ਰ ਸਤਾ ਬਤਾਯ ਕਰ, ਅਬ ਨਾਮ ਸੇ ਬਿਨਾ ਤਿਨਕੀ ਅਨਯ ਸਤਾਕਾ ਅਭਾਵ ਦਿਖਾਵੇਹੈ॥

ਵਿਣੁ ਇਤਿ॥ ਥਾਉ ਠਹਰਨੇਕੇ ਠਿਕਾਨੇਕੋ ਕਹਤੇਹੈ॥ ਈਹਾਂ ਥਾਉ ਉਪਦੇਸ ਆਰੋਪਤ ਪ੍ਰਪੰਚ ਲੇਨਾ॥ ਯਾਤੇ ਬਿਨ ਨਾਵੇ ਕਹੀਯੇ ਨਾਮ-ਮਾਤ੍ਰ ਸੇ ਬਿਨਾ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਮੇ ਨਾਹੀ ਕੋ ਥਾਉ ਕਹੀਯੇ, ਕੋਈਭੀ ਆਰੋਪਿਤ ਵਸਤੁ ਨਹੀਹੈ॥ ਜਿਸ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨਸੇ ਕੋਈ ਵਸਤੁ ਨਹੀਂ,ਸੋ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ-ਬ੍ਰਹਮ ਤੂਹੈ; ਯਹ ਗੁਰੂ ਜੀਕਾ ਭਾਵ ਹੈ॥ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨਸੇ ਆਰੋਪਿਤ ਵਸਤੁ ਨਾਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਸੇ ਭਿੰਨ ਕੁਛ ਨਹੀ ਇਸਮੇਂ ਪ੍ਰਮਾਣ 'ਜਲਤੇ ਤਰੰਗ ਤਰੰਗ ਤੇ ਹੈ ਜਲ, ਕਹਨ ਸੁਨਨ ਕਉ ਬੀਆ'[49] (ਉਤਾਰਾ ਗਲਤਹੈ) ਇਤਯਾਦਿਕ ਗੁਰਬਚਨਹੈ; ਔਰ ਘਟਾਦਿ

49. ਸ਼੍ਰੀਗੁਗ੍ਰੰਜੀ, ਪੰ:1252:17 ਭ. ਨਾਮਦੇਵ "ਜਲਤੇ ਤਰੰਗ ਤਰੰਗ ਤੇ ਹੈ ਜਲੁ, ਕਹਨ ਸੁਨਨ ਕਉ ਦੂਜਾ॥ । ॥"

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਾਰਜ ਮਣੀ ਸੇ ਭਿੰਨ ਕਰ ਘਟ ਹੈ; ਐਸੇ ਨਾਮ ਲੇਨੇਕੋ ਹੀਹੈ--ਵਾਸਤਵਮੇ ਤੇ ਮਣੀ ਰੂਪਹੈ; ਇਤਯਾਦਿ ਵੇਦ ਵਚਨਹੈ॥ ਸੇਖ ਬਚਨ ਪੂਰਬ ਵਤ ਜਾਣ ਲੇਨੇ॥ 19॥

ਦੋਹਰਾ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਨਿਖਿਲ ਨਿਧਾਨ ਵਪੁ, ਨਿਖਿਲ ਨਿਬ੍ਰਿਤਿ ਸ੍ਵਰੂਪ। ਕਰ ਕਰੁਣਾ ਕਰਣਾ ਕਰਾ, ਹਰੇ ਮੋਹ ਤਮ ਕੂਪ॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਸਰਬੇਸ੍ਵਰ ਸ੍ਰੀ ਪਰਮਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰੋਕਤ 'ਜਪੁ' ਬਾਣੀ ਤਤਪਰਯ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕਾਯਾ ਸ੍ਰੀ ਮਤ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਚਰਣ ਸਿਖਿਤ ਤਾਰਾ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਤਾਯਾ ਗੁਰਭਾਵ ਦੀਪਕਾਯਾ 'ਪੂਰਬਾਰਧ ਸਮਾਪਤ' ; ਮਘਰਬਦੀ 14 ਸੰਬਤ 1936

ਨੰ.7. ਨਿਰਮਲ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਗਿ:ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਫਰੀਦਕੋਟ ਟੀਕਾ-19

ਅਸੰਖ ਨਾਵ ਅਸੰਖ ਥਾਵ॥
ਅਗੰਮ ਅਗੰਮ ਅਸੰਖ ਲੋਅ॥
ਅਸੰਖ ਕਹਹਿ ਸਿਰਿ ਭਾਰੁ ਹੋਇ॥

ਅਗਿਣਤ ਹੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੇ ਨਾਮੁ ਹੈਂ ਅਗਿਣਤ ਹੀ ਕਾਂਸੀ ਕਾਂਚੀ ਬੈਕੁੰਠਾਦਿ ਅਸਥਾਨ ਹੈਂ ਅਸਮਦਾਦਿਕੋਂ ਸੇ ਅਗਮ ਬ੍ਰਹਮਾਦਿ ਤਿਨ ਸੇ ਭੀ ਅਗਮੁ ਪਰੇ ਹੈ ਔਰੁ ਪਰਮਾਤਮਾ ਅਗਿਣਤ ਜੀਵੋਂ ਕੋ ਸਤਾ ਦੇਕਰ (ਲੋਅ) ਪ੍ਰਕਾਸ ਰਹਾ ਹੈ ਅਗਿਣਤ ਹੀ (ਸਿਰਭਾਰੁ) ਕਪਾਲੀ ਆਸਨ ਕਰ ਤਿਸ ਕੇ ਨਾਮ ਕੋ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਐਸੇ ਪ੍ਰਭੁ ਕੋ ਸਭੀ ਜੀਵ ਕਯੋਂ ਨਹੀਂ ਜਪਤੇ॥ ਉੱਤਰ:

ਅਖਰੀ ਨਾਮੁ ਅਖਰੀ ਸਾਲਾਹ॥
ਅਖਰੀ ਗਿਆਨੁ ਗੀਤ ਗੁਣ ਗਾਹ॥
ਅਖਰੀ ਲਿਖਣੁ ਬੋਲਣੁ ਬਾਣਿ॥

(ਅਖਰੀ) ਲੇਖ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਨਾਮੁ ਜਪੀਤਾ ਹੈ ਅਰ ਲੇਖ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਉਸਤੁਤਿ ਗੁਨ ਕੀਰਤਨ ਕੀਆ ਜਾਤਾ ਹੈ॥ ਅਰੁ ਲੇਖ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਗਜਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਥਾ ਭਗਵੰਤ ਗੁਨ ਸਬੰਧੀ ਗੀਤ (ਗਾਹ) ਗਾਯਾ ਜਾਤਾ ਹੈ ਵਾ ਗੁਨੋ ਕਾ (ਗਾਹ) ਵੀਚਾਰੁ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਤਾ ਹੈ ਪੁਨਾ ਲੇਖ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਲਿਖਣਾ ਬੋਲਣਾ ਬਾਣੀ ਕਾ ਹੋਤਾ ਹੈ॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਵਹੁ ਅਖਰ ਕੌਨ ਹੈਂ॥ ਉੱਤਰ:

ਅਖਰਾ ਸਿਰਿ ਸੰਜੋਗੁ ਵਖਾਣਿ॥

ਜਿਨ ਅੱਖਰੋਂ ਕਾ ਸਿਰ ਪਰ ਕਰਮਾਨੁਸਾਰ ਸੰਜੋਗੁ (ਵਖਾਣਿ) ਕਥਨ ਕੀਆ ਹੈ॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਲਿਖਨੇ ਵਾਲੇ ਕੀ ਸੀਸ ਪਰ ਭੀ ਕਰਮਰੇਖ ਹੋਵੈਗੀ॥ ਉੱਤਰ:

ਜਿਨਿ ਏਹਿ ਲਿਖੇ ਤਿਸੁ ਸਿਰਿ ਨਾਹਿ॥
ਜਿਵ ਫੁਰਮਾਏ ਤਿਵ ਤਿਵ ਪਾਹਿ॥
ਜੇਤਾ ਕੀਤਾ ਤੇਤਾ ਨਾਉ॥
ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਨਾਹੀ ਕੋ ਥਾਉ॥

ਜਿਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਏਹ ਅੱਖਰ ਲਿਖੇ ਹੈਂ ਤਿਸ ਕੇ ਸਿਰ ਪਰ ਅਖਰ ਨਹੀ ਹੈਂ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਜੋਂ ਜਜੋਂ ਹੁਕਮ ਕਰਤਾ ਭਾਵ ਜੈਸੇ ਕਰਮਾਨੁਸਾਰ ਸੰਕਲਪੁ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਤਜੋਂ ਤਜੋਂ ਲੇਖ ਰੂਪ ਅਖਰ ਪੜ ਜਾਤੇ ਹੈਂ। ਵਾ ਜਿਸ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਏਹੁ ਲੇਖੁ ਲਿਖਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕੇ ਸਿਰ ਪਰ (ਨਾਹਿ) ਸ੍ਵਾਮੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਹੈ ਸੋ ਜਿਸ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁਕਮ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤਿਸ ਤਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਤਾ ਹੈ ਭਾਵ ਏਹਿ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਭੀ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਨਹੀਂ। ਜੋ ਕੁਛ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਕੀਆ ਹੈ ਸਭ ਨਾਮੁ ਰੂਪੁ ਹੀ ਕੀਆ ਹੈ। ਬਿਨਾ ਨਾਮੁ ਰੂਪ ਕੇ ਕੋਈ ਸਥਾਨੁ ਨਹੀਂ ਵਾ (ਜੇਤਾ) ਜਿਤਨਾ ਕੋਈ ਉਤਮ ਪਦ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕੀਆ ਹੈ ਤਿਤਨਾ ਨਾਮੁ ਨੇ ਹੀ ਕੀਆ ਹੈ। ਭਾਵ ਨਾਮੁ ਜਪਕੇ ਹੀ ਸਭ ਮੋਖ ਹੋਏ ਹੈਂ ਔਰੁ ਪ੍ਰਭੂ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਜੀਵੋਂ ਕੋ ਕੋਈ ਭੀ ਸੁਖ ਕਾ ਸਥਾਨੁ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭਾਵ ਚੌਰਾਸੀ ਲਾਖ ਜੋਨ ਮੇ ਘਟੀ ਜੰਤ੍ਰ ਕੀ ਨਜਾਈ ਭ੍ਰਮਤੇ ਰਹਿਤੇ ਹੈਂ। ਕਿਸੀ ਸਥਾਨ ਮੈ ਠਹਿਰਨੇ ਨਹੀਂ ਪਾਵਤੇ॥

ਕੁਦਰਿਤ ਕਵਣ ਕਹਾ ਵੀਚਾਰੁ॥
ਵਾਰਿਆ ਨ ਜਾਵਾ ਏਕ ਵਾਰ॥
ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ॥
ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ ॥1੯॥
ਏਹ 4 ਤੁਕ ਕਾ ਅਰਥੁ ਪੂਰਬ ਵਤ॥1੯॥

ਨੰ.8. ਨਿਰਮਲ-ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੀਲੀਭਤਿ (ਵੇਦਾਂਤੀ)-19

ਜੋ ਪੂਰਵ(ਅਸੰਖ ਜਪ)ਇਤਯਾਦਿ ਸੋਪਾਨ ਮੇਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਪ੍ਰਤਿਪਾਧ ਸਾਧਨੋਂਕਾ ਸੇਵਨ ਕਰਤੇਹੈ,ਵਹ ਸਾਤ੍ਵਿਕੀ ਹੋਨੇ ਸੇ ਦੇਵਤਾ ਕਹੇ ਜਾਤੇ ਹੈ; ਔਰ ਜੋ (ਅਸੰਖ ਮੂਰਖ) ਇਤਯਾਦਿਕ ਸੋਪਾਨਮੇਂ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ ਵਿਮੁਖ ਕਥਨ ਕਰੇਹੈ,ਵਹ ਰਾਜਸੀ,ਤਾਮਸੀ ਹੋਨੇਸੇ ਅਸੁਰ ਕਹੇ ਜਾਤੇਹੈ॥ ਇਨਮੇਂਹੀ ਰਾਖਸ਼ੋਕਾ ਅੰਤਰਭਾਵਹੈ॥ ਅਬ ਇਨ ਸਰਵਕੇ ਨਾਮਨਕੋ ਤਥਾ ਇਨਕੇ ਰਹਿਨੇ ਵਾਲੇ ਸਥਾਨੋਂਕੋ ਆਨੰਤ ਬੋਧਨ ਕਰਤੇਹੈ।

ਅਸੰਖ ਨਾਵ ਅਸੰਖ ਥਾਵ॥ ਅਗੰਮ ਅਗੰਮ ਅਸੰਖ ਲੋਅ॥

ਪੂਰਵ ਕਹੇ ਦੇਵਨ ਕੇ ਤਥਾ ਅਸੁਰਨ ਕੇ ਆਨੰਤਹੀ ਨਾਮਹੈ ਔਰ ਇਨਕੇ ਰਹਿਨੇਕੇ ਸਥਾਨ ਭੀ ਆਨੰਤਹੈ ਔਰ ਇਨਕੇ (ਲੋਯ) ਲੋਕ ਭੀ ਆਨੰਤਹੈ॥ ਵਹ ਲੋਕ ਇਨਕੀ ਪਰਸਪਰ ਅਗਮਯਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ,ਸਾਤ੍ਵਿਕੀ ਪੁਰਸ਼ੋਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇਕੋ ਯੋਗਯ ਲੋਕ ਸ੍ਵਰਗਦਿਕ; ਤਾਮਸੀ ਆਦਿਕਨਕੋ ਅਗਮਯਹੈ॥ ਔਰ ਤਾਮਸੀ ਆਦਿਕੋਂ ਕਰਕੇ ਗਮਯ ਨਰਕ ਰੂਪ ਤਾਮਸੀ ਸਥਾਨ, ਸਾਤ੍ਵਿਕੀ ਪੁਰਸ਼ੋਕੋ ਅਗਮਯਹੈ॥ ਆਪਨੇ ਜੇਕਰ ਇਨ ਜੀਵਨਕੇ ਸਥਾਨ ਤਥਾ ਲੋਕ ਆਨੰਤ ਕਥਨ ਕਰੇ,ਤਬ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ ਕਾਰਨ ਕੇ ਚਤੁਰ ਵਸ਼ ਲੋਕਨਕੇ ਜੋ ਪ੍ਰਾਤੀਪਾਦਕ ਵਚਨਹੈ, ਤਿਨਕਾ ਵਿਰੋਧ ਰੂਪ ਭਾਰ ਆਪਕੇ ਸਿਰ ਪਰ ਰਹੇਗਾ ? ਯਹ ਸ਼ੰਕਾ ॥

ਅਸੰਖ ਕਹਹਿ ਸਿਰਿ ਭਾਰੁ ਹੋਇ॥

ਇਸ ਪੰਕਤੀ ਕਰਕੇ ਇਸਕਾ ਉਤਰ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ॥

ਅਖਰੀ ਨਾਮੁ ਅਖਰੀ ਸਾਲਾਹ॥

ਅਰਥ ਯਹਹੈ; ਅਕਸ਼ਰ ਨਾਮ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕਾਹੈ। ਤਿਸਕਾ ਸਾਕਸ਼ਾਤ,ਅਥਵਾ ਪਰੰਪਰਾ ਸੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬੋਧਕ ਹੋਨੇਸੇ ਅਕਸ਼ਰੀ ਨਾਮ, ਵੇਦਕਾਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਵੇਦ ਔਰ ਵੇਦਾਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਗ੍ਰੰਥਨ ਸੇ ਅਸੰਖਿਯਾਤ ਨਾਮ ਤਥਾ, ਸਥਾਨ ਔਰ ਲੋਕਨਕੋ ਕਥਨ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਔਰ ਉਨ ਨਾਮ ਔਰ ਸਥਾਨ ਤਥਾ ਲੋਕਨਕੀ ਵੇਦਾਦਿਕ ਸੇ (ਸਾਲਾਹ) ਸਤੁਤੀ ਕਰਤੇਹੈਂ, ਔਰ, ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਿੰਦਾਭੀ ਕਰਤੇਹੈ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ,ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਮਾਰਗਮੇਂ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤੀ ਵਾਲੋਂ ਕੇ ਨਾਮ, ਸਥਾਨ ਲੋਕਨਕੀ ਸਤੁਤੀ ਕਰਤੇਹੈ, ਔਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਕੇ ਮਾਰਗਸੇ ਭ੍ਰਸ਼ਟਨ ਕੀ ਵੇਦਾਦਿਕ ਸੇ ਨਿੰਦਾ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ ਸਥਾਨ ਕਾ ਅਰ ਲੋਕ ਕਾ ਯਹ ਭੇਦ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਕਿਸੀ ਏਕਕੇ ਨਿਵਾਸ ਕਰਨੇ ਯੋਗਯ ਹੋਵੇ, ਸੋ ਸਥਾਨ॥ ਔਰ, ਜਹਾ ਆਨੰਤ ਸਥਾਨ ਹੋਵੇ, ਉਸਕੋ ਲੋਕ ਕਹਿਤੇਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਅਨੇਕ ਗ੍ਰਹੋਕੇ ਸਮੁਦਾਯਕਾ ਨਾਮ ਗ੍ਰਾਮ ਹੈ, ਔਰ ਤਿਸ ਗ੍ਰਾਮ ਕੇ ਏਕ ਅਵਯਵ ਕਾ ਨਾਮ ਗ੍ਰਹਿ ਹੈ॥ ਅਬ ਇਸਮੇਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਾ ਨਿਰੁਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ; ਤਥਾਹਿ:- ਮਹਾਤਲ 1, ਰਸਾਤਲ 2, ਅਤਲ 3, ਸੁਤਲ 4, ਵਿਤਲ 5, ਤਲਾਤਲ 6, ਪਾਤਾਲ 7 ਭੂਲੋਕ 8, ਭਵਲੋਕ 9, ਸਵਲੋਕ 10, ਮਹਲੋਕ 11, ਜਨਲੋਕ 12, ਤਪੋਲੋਕ 13, ਸਤਯਲੋਕ 14॥ ਯੋਗ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਕੇ ਤ੍ਰੁਤੀਯਪਾਦਕੇ ਪਚੀਸਵੇਂ ਸੂਤ੍ਰਕੇ ਵਿਖਿਯਾਨਮੇਂ ਵਿਯਾਸ ਜੀਨੇ ਯਦਪੀ ਯਹ ਚਤੁਦਰਸ਼ ਭੁਵਨ ਕਹੇਹੈਂ;ਤਥਾਪਿ,ਵਿਯਾਸ ਜੀ ਏਕ ਬ੍ਰਹੰਮਡਕੇ ਨਿਰੁਪਣਕੋ ਕਰਤੇਹੈ;ਔਰ, ਸ਼੍ਰੁਤੀਪੁਰਾਣ ਵਚਨਸੇ ਆਨੰਤ ਬ੍ਰਹਮੰਡਨਕਾ ਨਿਸ਼ਚਯ ਹੋਤਾਹੈ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਅਨੇਕ ਬ੍ਰਹਮੰਡੋਕੋ ਜਾਨਕਰ ਨਾਮ ਤਥਾ ਸਥਾਨ ਔਰ ਲੋਕੋਂਕੋ ਅਸੰਖਿਆਤ ਕਥਨ ਕਰਾਹੈ॥ ਤਥਾਹਿ "ਜੈਸੇ ਏਕ ਆਗਤੇ ਕਨੂਕਾ ਕੋਟ ਆਗ ਉਠੇ, ਨਿਆਰੇ ਨਿਆਰੇ ਹੁਏ ਕੇ ਫਿਰ ਆਗ ਮੈ ਸਮਾਹਗੇ"[50]

ਅਰਥ॥ ਜੈਸੇ ਅਤਿੰਅਤ ਪ੍ਰਜਵਲਿਤ ਅਗਿਨਸੇ ਸਮਾਨ ਰੂਪ ਵਾਲੇ(ਸਹਸ੍ਰਸ਼:) ਆਨੰਤ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ (ਵਿਸਫੁਲਿੰਗ) ਚੰਗਾਰੇ ਹੋਤੇਹੈ, ਤੈਸੇ ਅਕਸ਼ਰ ਪਰਮਾਤਮਾਸੇ ਹੇ ਸੋਮਯ:(ਵਿਵਿਧਾ:)ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ (ਭਾਵਾ:) ਪਦਾਰਥ ਰੂਪ ਨਾਮ ਸਥਾਨ ਲੋਕ ਉਤਪੰਨ ਹੋਤੇਹੈ ਔਰ ਉਸੀ ਅਕਸ਼ਰਮੇਂ ਲੀਨ ਹੋਤੇਹੈ॥

ਅਰਥ॥ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰਕੀ ਸ਼ਕਤੀਮੇਂ ਬ੍ਰਹਮੰਡੋਕੇ ਸਹਸ੍ਰੈ ਉਨ ਸਹਸ੍ਰੋਕੇ ਫਿਰ ਸਹਸ੍ਰ ਅਯੁਤ ਹੈਂ॥ ਫਿਰ ਉਨ ਅਯੁਤੋਂ ਕੇ ਕਰੋੜ ਹੈ,ਔਰ ਫਿਰ ਉਨ ਕਰੋੜੋਕੇ ਸੌ ਕਰੋੜਹੈ॥ ਭਾਵ,ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰਕੀ ਸ਼ਕਤੀਮੇਂ ਬ੍ਰਹਮੰਡਹੈ ਉਨਕੀ ਗਿਨਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਤੇ॥ ਇਸ ਬਾਤਕੋ ਸਮਝ ਕਰ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਅਸੰਖਿਯਾਤ ਨਾਮ ਆਦਿਕ ਕਹੇ ਹੈ॥ ਇਸ ਸਥਾਨਮੇਂ ਅਨੇਕ ਨਾਮ ਔਰ ਅਨੇਕ ਸਥਾਨ, ਤਥਾ ਅਨੇਕ ਲੋਕਨਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਦਿਖਾਨੇ ਵਾਸਤੇ ਸੰਕੇਸ਼ਪਸੇ ਏਕ ਬ੍ਰਹਮੰਡਕਾ ਨਿਰੁਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ: ਤਥਾਹਿ:- " "

ਇਸ ਪ੍ਰਥਵੀਮੰਡਲਕੇ ਭੂਲਮੇਂ ਏਕ "ਆਵੀਦਿ"ਨਾਮਕ ਨਰਕਹੈ; ਤਿਸਸੇ ਲੇਕਰ ਸੁਮੇਰੁ ਪਰਵਤਕੀ ਪੀਠ ਪ੍ਰਯੰਤ 'ਭੁ' ਲੋਕ' ਹੈ॥ ਪਰੰਤੁ,'ਆਵੀਚਿ ਨਰਕ'ਸੇ ਉਪਰ ਉਪਰ ਸ਼ਟ ਮਹਾ ਨਰਕ ਸਥਾਨਹੈ; ਮਹਾਕਾਲ1, ਅੰਬਰੀਸ਼ 2, ਰੋਰਵ 3, ਮਹਾਰੋਰਵ 4, ਕਾਲਸੂਤ੍ਰ 5, ਅੰਧਤਾਮਿਸਤ੍ਰ

50. ਟਿੱਪਣੀ:- ਐਥੇ ਕੀ ਸ਼ਬਦ ਸੀ ਟਯਣੀਪਿਸਿਟ ਨੇ ਨਹੀ ਉਤਾਰਿਆ, ਇਸ ਕਾਰਣ ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ ਇਹ ਸ਼੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਅਕਾਲ ਉਸਤੁਤੀ ॥17।87॥ ਦਾ ਦਿਤਾਹੈ ਜੋ ਪਰਾਤਨ ਯਜੁਰ ਵੇਦ ਕਠ ਉਪਨਿਸ਼ਦ:2:2:9 ਪਾਠ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ ਪਾਠਕ ਦੇਖ ਲੈਣ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

6, ਯਹ ਇਨਕੇ ਨਾਮਹੈ॥ 'ਮਹਾਕਾਲ ਨਰਕ' ਸ਼ਿਲਾਕੇ ਟੁਕੜਿਯੋਕੇ ਮਧਿਯਮੇਂ ਸਥਿਤਹੈ;ਔਰ,ਅੰਬਰੀਸ਼ ਨਰਕ ਜਲਕੇ ਮਾਧਿਯਮੇਂ ਸਥਿਤਹੈ, ਔਰ ਰੋਰਵ ਨਰਕ ਅਗਿਨਕੇ ਮਧਿਯਮੇਂ ਸਥਿਤਹੈ। ਔਰ ਮਹਾਰੋਰਵ ਵਾਯੂਕੇ ਮਾਧਿਯਮੇਂ ਸਥਿਤਹੈ। ਔਰ, ਕਾਲਸੂਤ੍ਰ ਨਰਕ' ਆਕਾਸ਼ਕੇ ਮਧਿਯਮੇਂ ਸਥਿਤਹੈ। ਔਰ, ਅੰਧਤਾਮਿਸਤ੍ਰ ਨਰਕ ਅੰਧਕਾਰਕੇ ਮਾਧਿਯਮੇਂ ਸਥਿਤਹੈ॥ ਯਹ ਮਹਾ-ਨਰਕ ਹੈ॥ ਔਰ ਕੁੰਭੀ-ਪਾਕ ਆਦਿਕ ਉਪ-ਨਰਕ ਆਨੰਤਹੈ, ਵਹਭੀ ਉਸੀ ਸਥਾਨਮੇਂ ਸਥਿਤਹੈ। ਇਨ ਨਰਕੋਂਮੇਂ ਕਲੇਸ਼ ਭੋਗਨੇ ਵਾਸਤੇ ਨਿਸ਼ਿਦ ਕਰਮਕੇ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਦੀਰਘ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲੇ ਸ਼ਰੀਰੋਕੋ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਤੇਹੈ॥ ਔਰ, ਤਿਸ ਆਵੀਚਿ ਨਰਕਸੇ ਨੀਚੇ ਸਰਵ ਪਾਤਾਲੋਂਕੇ "ਹੇਠ":- ਮਹਾਤਲ 1 ਹੈ; ਤਿਸਸੇ ਉਪਰ ਰਸਾਤਲ 2 ਹੈ,ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਪਰ ਅਤਲ 3,ਸੁਤਲ 4, ਵਿਤਲ 5, ਤਲਾਤਲ 6, ਪਾਤਾਲ 7,ਹੈ॥ ਔਰ ਭੂਮੀਯਹ ਅਸ਼ਟਮੀ ਹੈ। ਇਸ ਭੂਮੀਕੇ ਸਪਤਦੀਪਹੈ॥ ਔਰ,ਇਸ ਭੂਮੀਕੇ ਮਧਿਯਮੇਂ ਸਰਵ ਪਰਵਤਨਕਾ ਰਾਜਾ ਸੁਮੇਰੂ-ਸੁਵਰਣਕਾ ਪਰਵਤਹੈ॥ ਤਿਸਕੇ ਦਖਿਣਕੇ ਪਾਸਮੇਂ ਜੰਬੂਕਾ ਵ੍ਰਿਖਸ਼ਹੈ,ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਲਵਣਕੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਕਰ ਵੇਸ਼ਿਟਤ "ਜੰਬੂ" ਨਾਮਕ ਦੀਪਹੈ;ਤਿਸਕੇ ਨਵ ਖੰਡਹੈਂ। ਤਿਨਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ 'ਨਵਾਖੰਡਾ ਵਿਚ ਜਾਣਿਯੇ', ਇਸ ਪੰਕਤੀਕੇ ਵਿਖਿਯਾਨਮੇਂ ਪੂਰਵ ਨਿਰਣਨੀਤਹੈ॥ ਯਹ ਸੌ-ਹਜਾਰ ਯੋਜਨ ਜੰਬੂ ਦੀਪ ਇਸਸੇ ਦੁਨੇ ਲਵਣ ਸਮੁਦ੍ਰਸੇ ਲਪੇਟਾਹੈ॥ ਤਿਸਸੇ ਉਤਰ ਉਤਰ ਦੁਨੇ ਦੁਨੇ ਸ਼ਾਕ ਦੀਪ 2, ਕਸ਼ ਦੀਪ 3, ਕ੍ਰੌਂਚ ਦੀਪ 4, ਸ਼ਾਲਮਲਿ ਦੀਪ 5, ਗੋਮੇਧ ਦੀਪ 6, ਪੁਸ਼ਕਰ ਦੀਪ 7, ਯਹ ਦੀਪਹੈ॥ ਜਿਸਕੇ ਚਾਰੋਂ ਤਰਫ ਜਲ ਹੋਤਾਹੈ ਤਿਸਕਾ ਨਾਮ ਦੀਪਹੈ॥ ਇਨ ਦੀਪਨਕੇ ਵਿਭਾਗ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸਪਤ ਸਮੁਦ੍ਰ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਪਰਵਤੋਂਸੇ ਯੁਕਤਹੈ। ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ, ਇਨ ਸਪਤ ਸਮੁਦ੍ਰੋਕੇ ਕਿਨਾਰੇਪਰ ਅਨੰਤ ਸ੍ਰਿੰਗ ਯੁਕਤ ਪਰਵਤਹੈ ਔਰ ਇਨਕੇ ਜਲ ਕ੍ਰਮਸੇ:- ਲਵਣ 1, ਇਖ ਰਸ 2, ਸੁਰਾ 3, ਘ੍ਰਿਤ 4, ਦਧਿਮੰਡ 5, ਕਸ਼ੀਰ 6, ਸਵਾਦੁਦਕ 7, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇਹੈ। ਇਨ ਸਪਤ ਸਮੁਦ੍ਰੋਕਾ ਲੋਕਾਲੋਕ ਪਰਵਤ ਕੋਟਹੈ;ਜਿਸਕੇ ਏਕ ਤਰਫ ਸੂਰੀਯਕਾ ਲੋਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਹੈ, ਔਰ ਦੂਸਰੀ ਤਰਫ ਅਲੋਕ ਅਪ੍ਰਕਾਸ਼ਹੈ;ਤਿਸਕੋ ਲੋਕਾਲੋਕ ਕਹਿਤੇਹੈਂ॥ ਸੋ ਯਹ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਮੰਡਲ ਪੰਚਾਸ਼ਤ ਕਰੋੜ ਯੋਜਨਕਾਹੈ। ਸੋ ਅੰਡਕੇ ਮਧਿਯਮੇਂ ਰਚਨਾਸੇ ਸਥਿਤਹੈ। ਔਰ,ਸੋ ਅੰਡ ਕਟਾਹ ਪ੍ਰਧਾਨਕਾ ਅਤਿਯੰਤ ਸ਼ੁਕਸ਼ਮ ਅਵਯਵਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਆਕਾਸ਼ਮੇਂ ਖਲੋਤ ਹੋਤਾਹੈ ਤੈਸੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰੂਪ ਮਾਯਾ ਤਤ੍ਵ ਮੇਂ ਅੰਡ-ਕਟਾਹਹੈ॥ ਔਰ ਪਾਤਾਲ, ਸਮੁੰਦ੍ਰ, ਪਰਵਤੋਂਮੇਂ ਦੇਵਨਕਾ, ਅਸ਼ੁਰ, ਗੰਧਰਵ, ਕਿਨਰ ਰੂਪਕਿ ਪੁਰਸ਼, ਯਕਸ਼,ਰਾਖਸ਼, ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ, ਪਿਸ਼ਾਚ, ਅਪਸ-ਮਾਰਕ, ਅਪਸਰਾ, ਬ੍ਰਹਮ-ਰਾਕਸ਼, ਕੁਸ਼ਮਾਂਡ, ਵਿਨਾਯਕ; ਇਨ ਨਾਮੋਂ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਨਿਵਾਸ ਕਰਤੇਹੈਂ॥ ਔਰ, ਸਰਵਦੀਪੋਂਮੇਂ ਦੇਵਤਾ ਤਥਾ ਪੁੰਣਯਾਤਮਾ ਮਨੁਸ਼ਯ ਨਿਵਾਸ ਕਰਤੇਹੈਂ॥ ਔਰ, ਸੁਮੇਰੁ ਪਰਵਤ ਤ੍ਰਿਦਸ਼ ਨਾਮ ਵਾਲੇ ਦੇਵਨਕੀ ਸੈਲ ਕਰਨੇਕੀ ਭੂਮੀਹੈ॥ ਤਿਸ ਸੁਮੇਰੁ ਪਰਵਤ ਪਰ: ਮਿਸ਼ਵਨ, ਨੰਦਨ, ਚੇਤ੍ਰਰਥ, ਸੁਮਾਨਸ, ਯਹ ਉਧਾਨਹੈ;ਔਰ ਸੁਧ ਮਾਨਾਮਦ ਕੇਵਲਕੀ ਸਭਾਹੈ॥ ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਪੁਰਹੈ, ਵੈ ਜਯੰਤ ਨਾਮਕ ਪ੍ਰਸਾਦਹੈ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਭੁਲੋਕਹੈ॥ ਇਸਸੇ ਲੇਕਰ ਧ੍ਰਵ ਪਯੰਤ ਗ੍ਰਹ, ਨਕਸ਼ਤ੍ਰ, ਗਣਨਸੇ ਸੰਕੀਰਣ ਭੁਵ ਲੋਕਹੈ 2॥ ਇਸਸੇ ਪਾਰ ਮਾਹੇਂਦ੍ਰ ਲੋਕਹੈ, ਇਸੀਕੋ ਸ੍ਵਰਗ ਕਹਿਤੇਹੈਂ॥ ਕੇਚਿਤ੍ ਇਸਸੇ ਲੇਕਰ ਉਪਰਲੇ ਸਰਵ ਲੋਕਨਕੋ ਸਵਰਗ ਹੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ॥ ਇਸ ਮਾਹੇਂਦ੍ਰ ਲੋਕਮੇਂ ਸ਼ਟ ਦੇਵਨਿਕਾ ਅਰਥਾਤ ਦੇਵਜਾਤੀਹੈ। ਤ੍ਰਿਦਸ਼,

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਗਿਨਸ਼ਵਾਤ, ਯਾਮਯ, ਤੁਸ਼ਿਤ, ਅਪਰਿਨਿਭਿਤ, ਵਸ਼ਵਵਰਤੀ, ਪਰਿਨਿਮਿਭਤ, ਵਸਵਤੀ, ਯਹ ਸਰਵਹੀ ਸਤਯ ਸਕੰਲਪਹੈ। ਔਰ, ਅਣਿਮਾ ਆਦਿਕ ਅਸ਼ਟ ਸਿਧੀਸੇ ਸੰਪਨਹੈ;ਕਲਪ ਪ੍ਰਯਨੰਤ ਆਯੂ ਵਾਲੇ ਹੈਂ॥ ਵ੍ਰਿੰਦਾਰਕ ਇਸ ਨਾਮਸੇ ਕਹੇ ਜਾਤੇਹੈ॥ ਔਰ,ਯਹ ਸੁਰਗ ਲੋਕ ਨਿਵਾਸੀ ਦੇਵਗਣ ਕਾਮ-ਭੋਗ ਪ੍ਰਧਾਨਹੈ। ਔਰ ਮਾਤਾ, ਪਿਤਾਕੇ ਸੰਜੋਗਸੇ ਵਿਨਾ ਦੇਹਨਕੇ ਅਪਨੇ ਸੰਕਲ੍ਪਸੇ ਉਤਪੰਨ ਕਰ, ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦੇਤੇਹੈ॥ ਔਰ, ਵਹ ਦੇਵ ਉਤਮ ਅਨੁਕੂਲ ਅਪਸਰਾ ਗਣੋਂਸੇ ਪਰਿਵਾਰਿਤ ਰਹਿਤੇਹੈਂ॥ ਔਰ ਮਹਲੋਕ ਮੇਂ ਪੰਚ-ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਦੇਵ ਨਿਕਾਯ,ਅਰਥਾਤ ਦੇਵ ਜਾਤੀਹੈ॥ 'ਨਿਕਾਯ'ਸ਼ਬਦ ਜਾਤੀਕਾ ਵਾਚਕਹੈ;ਸਰਵਤ੍ਰ ਜਾਨ ਲੇਨਾ॥ ਕੁਮੁਦ 1, ਰ੍ਰਿਸ਼ਭੁ 2, ਪ੍ਰਤਦਨ 3, ਅਨਜਨਾਭ 4, ਪ੍ਰਚਿਤਾਭ 5, ਯਹ ਸਰਵਹੀ ਮਹਾ-ਭੂਤਨਕੇ ਵੰਸ਼ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇਹੈ॥ ਭਾਵ, ਇਨਕੀ ਇਛਾਸੇ ਮਹਾ-ਭੂਤ ਪਰਿਣਾਮਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇਹੈਂ, ਔਰ ਧਿਆਨ ਮਾਤ੍ਰਸੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਰਹਿਤੇਹੈਂ॥ ਸਹਸ੍ਰਵ ਕਲਪ ਪਰਯੰਤ ਆਯੂ ਵਾਲੇਹੈ। ਔਰ, ਜਨ-ਲੋਕ ਮੇਂ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਦੇਵ ਜਾਤੀ ਹੈ:- ਬ੍ਰਹਮ-ਪੌਰੋਹਿਤ 1, ਬ੍ਰਹਮ-ਕਾਯਿਕ 2, ਬ੍ਰਹਮ-ਮਹਾਕਾਯਿਕ 3, ਅਜਰਾਮਰ 4, ਯਹ ਸਰਵਹੀ ਭੂਤ ਤਥਾ ਇੰਦ੍ਰੀਯਨਕੋ ਵਸ਼ ਕਰੇ ਹੁਏਹੈ॥ ਅਰਥਾਤ ਇਨਕੀ ਇਛਾਸੇ ਭੂਤ ਤਥਾ ਇੰਦ੍ਰੀਯ ਪਰਿਮਾਣਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇਹੈਂ॥ ਔਰ ਇਨਕੀ ਭੀ ਸ਼ਹਸ੍ ਕਲਪ ਕੀ ਸਾਧਾਰਣ ਆਯੂਹੈ॥ ਪਰੰਤੂ, ਪੂਰਵ ਪੂਰਵਕੀ ਅਪੇਕਸ਼ਾਸੇ--ਉਤਰ ਉਤਰਕੀ ਦੂਨੀ ਆਯੁ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਪਰੋਹਿਤ ਦੇਵਨਕੀ ਸਹਸ ਕਲਪਕੀ ਅਵਸਥਾਹੈ, ਔਰ ਉਨਸੇ ਦੂਨੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਾਯਿਕਨ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ॥ ਇਨਸੇ ਦੂਨੀ ਦੂਨੀ ਉਤਰ ਉਤਰ ਕੀ ਜਾਨ ਲੇਨੀ॥8॥"

ਔਰ, ਤਪੋਲੋਕਮੇਂ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਦੇਵ ਜਾਤੀਹੈ:- ਆਭਾਸਵਰ 1, ਮਹਾਭਾਸਵਰ 2, ਸਤਯ-ਮਹਾਭਾਸਵਰ 3, ਯਹ ਸਰਵਹੀ ਭੂਤ ਇੰਦ੍ਰੀਯ ਅਹੰਕਾਰ ਰੂਪ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਇਨਕੇ ਵੰਸ਼ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇਹੈ; ਅਰਥਾਤ, ਇਨਕੀ ਇਛਾਸੇ ਭੂਤਾਦਿਕ ਪਰਿਣਾਮਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇਹੈਂ॥ ਯਹ ਤੀਨ ਦੇਵਭੀ ਪੂਰਵ ਪੂਰਵਕੀ ਅਪੇਖਸ਼ਾਸੇ ਆਗੇਕੇ ਦੂਨੀ ਦੂਨੀ ਆਯੂ ਵਾਲੇਹੈ॥ ਪਹਿਲੇ ਆਭਾਸ੍ਵਰ ਸਹਸ੍ ਕਲਪਕੀ ਆਯੂ ਵਾਲੇਹੈਂ॥ ਦੂਸਰੇ ਦੋ ਸਹਸ੍ ਕਲਪਕੀ, ਤੀਸਰੇ,ਤੀਨ ਸਹਸ੍ ਕਲਪਕੀ ਆਯੂ ਵਾਲੇਹੈਂ;ਧਿਆਨਸੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਰਹਿਤਹੈ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀਯ ਸੰਪਨਹੈ ॥ ਔਰ, ਸਤਯ ਲੋਕਮੇਂ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਦੇਵ ਜਾਤੀਹੈ:- ਅਚਯੁਤ 1, ਸੁਧ ਨਿਵਾਸ 2, ਸਤਯਾਭ 3, ਸੰਗਾਸੰਗੀ 4॥ ਇਨੇ ਦੇਵਨਨੇ ਅਪਨੇ ਰਹਿਨੇ ਵਾਸਤੇ ਭੂਵਨਕੀ ਰਚਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰੀ॥ ਕੇਵਲ ਅਪਨੇ ਆਪਮੇਂ ਸਥਿਤਨੈ, ਔਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਇਨਕੇ ਵੰਸ਼ਹੈ; ਯਹਭੀ ਸਮਾ ਧਿਜਨਯ ਸੁਖਸੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਰਹਿਤੇ ਹੈ॥ ਬ੍ਰਹਮਾਕੀ ਆਯੂਕੇ ਸਮਾਨ ਇਨਕੀ ਆਯੂਹੈ॥ ਯਹ ਸਰਵ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਯਾਸ ਜਾਨੇ ਯੋਗ-ਭਾਸ਼ਯਕੇ ਤ੍ਰਿਤੀਯ ਪਾਦਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ॥ ਪ੍ਰਕਰਣਮੇਂ ਯਹ ਵਾਰਤਾ ਨਿਰਣਨੀਤ ਹੁਈ; ਜੋਕਿ 'ਅਖਰੀ ਨਾਮ' ਵੇਦ ਤਥਾ ਸ਼ਾਸਤ੍ ਔਰ ਸਿਮ੍ਰਤੀ, ਪੁਰਾਣ ਸੇ ਅਸੰਖਿਯਾਤ ਨਾਮਨਕੀ ਪ੍ਰਾਤੀਤੀ ਹੋਤੀਹੈ। ਔਰ ਇਨਕੀ(ਸਾਲਾਹ)ਸਤੁਤੀ ਹੋਤੀਹੈ ਔਰ ਸਤੁਤੀਕੋ ਉਪਲਖਸ਼ਣ ਮਾਨ ਕਰ ਨਿੰਦਾਭੀ ਜਾਨ ਲੇਨੀ॥ ਸੋ ਜੈਸੇ ਵੇਦਮੇਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠਨਕੀ ਸਤੁਤੀ ਔਰ ਨੀਚਨਕੀ ਨਿੰਦਾ ਲਿਖੀਹੈ, ਸੋ ਦਿਖਾਤੇਹ; ਤਥਾਹਿ:- " "

ਅਰਥ॥ ਧਰਮਕੇ(ਸਕੰਧ)ਵਿਭਾਗ ਤੀਨਹੈਂ:-ਅਗਨਿ ਹੋਤ੍ਰ ਆਦਿਕ ਯਗ ਵੇਦਕਾ ਅਧਿਯਨ ਦਾਨ ਯਹ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਆਸ੍ਰਮ ਰੂਪ ਪ੍ਰਥਮ ਸਕੰਧਹੈ॥ ਅਰਥਾਤ ਧਰਮਕਾ ਏਕ ਸਕੰਧਹੈ ਔਰ 'ਦ੍ਵਦ' ਸਹਨ ਰੂਪ ਤਪ ਉਪ-ਲਖਿਸ਼ਤ ਵਾਨਪ੍ਰਸਥ ਧਰਮ ਧਰਮਕਾ ਦੂਸਰਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਕੰਧਹੈ॥ ਔਰ,ਬ੍ਰਹਮਚਰੀਯ ਰੂਪ ਧਰਮ, ਧਰਮਕਾ ਤੀਸਰਾ ਸਕੰਧਹੈ,ਸੋ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ"ਦੋ"ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਹੋਤਾਹੈ:- ਏਕ ਤੋ ਵੇਦਦੇ ਪਠਨ ਪਯਨੰਤ ਆਚਾਰੀਯ ਕੁਲਮੇਂ ਵਾਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ; ਔਰ ਦੂਸਰੀ ਅਤਿਅੰਤ ਆਚਾਰੀਯਕੇ ਕੁਲਮੇਂ ਸਰੀਰਕੋ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਨੈਸ਼ਿਠਕ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀਹੈ॥ ਜੋ ਜਨਮ ਪਯੰਨਤ ਗੁਰੂਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਸੋ ਨੈਸ਼ਿਠਕ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ॥ ਯਹ ਸਰਵਹੀ ਧਰਮਾਤਮਾ ਪੁਰਸ਼ ਪੁਨਯ ਸਥਾਨ ਸ੍ਵਰਗ-ਲੋਕ,ਜਨ ਲੋਕ,ਮਹ-ਲੋਕ,ਤਪੋਲੋਕ,ਸਤਯ ਲੋਕੋ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾਹੈ॥ ਔਰ, ਜੋ ਇਨਮੇਂਸੇ ਕੋਈ ਬ੍ਰਹਮਮੇਂ ਸਥਿਤਹੈ, ਸੋ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ) ਮੋਕਸ਼ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾਹੈ;ਯਹ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਤੋ ਉਤਮ ਪੁਰਸ਼ੋਕੋ ਉਤਮ ਫਲ ਬੋਧਨ ਕਰਤੀ ਹੁਈ ਪੁਨਯਵਾਨ ਪੁਰਸ਼ੋਕੀ ਸਤੁਤੀ ਕਰਤੀਹੈ॥ ਔਰ, ਏਕ ਮੰਤ੍ਰ ਨਿਸ਼ਿਦ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਵਾਲੋਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਤਾ ਹੁਆ ਉਨ ਦੁਰਾਚਾਰੀਯੋਂਕੋ ਨਿਸ਼ਿਦ ਲੋਕਨਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਹਤਾ ਹੈ, ਤਥਾਹਿ:- " "

ਅਰਥ॥ "(ਤੇ)ਜੋ ਲੋਕ ਸਮੂਰਿਦੀ ਵਰਜਿਤ ਅੰਧ-ਤਮ ਕਰਕੇ (ਆਵ੍ਰਿਤ) ਆਛਾਦਿਤਹੈ, ਵਹ ਪੁਰਸ਼ ਮਰਕੇ ਤਿਨ ਲੋਕੋਂਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇਹੈ॥ ਜੋ ਜਨ ਸਾਮਾਨਯਸੇ ਅਗਿਯਾਤਹੈਂ, ਔਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਆਤਮ ਗਿਯਾਨ ਵਰਜਿਤ ਹੈਂ; ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਅੱਗਜਨੋਂਕੀ ਨਿੰਦਾ,ਔਰ ਤਿਨਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਲੋਕਨਕੀ ਨਿੰਦਾਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਕਸ਼ਰੀ ਨਾਮਕ ਵੇਦ ਹੀ ਸਤਕਰਮ ਸਤਗਿਯਾਨਵਾਨੋਂ ਕੀ ਸਤੁਤੀ ਔਰ ਤਿਨਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਯੋਗਯ ਸਥਾਨੋਂਕੀ ਸਤੁਤੀ ਕਰਤਾਹੈ॥ ਔਰ, ਅਗਨਕੀ ਤਥਾ ਤਿਨ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਯ ਸਥਾਨੋਂ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਤਾਹੈ॥ ਔਰ ਅਕਸ਼ਰੀ ਪਦ ਬੋਧਯ ਵੇਦਨੇਹੀ ਅਦ੍ਵੈਤ ਗਿਯਾਨਕੋ (ਗੀਤ) ਗਾਯਨ ਕਹਾਹੈ;ਔਰ"ਗੁਣਗਾਹ"ਗੁਣਨਕੋ ਗਾਹਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਸੁਮੁਖ-ਸੁਜਨ ਤਥਾ ਮੁਕਤ-ਜਨਭੀ ਗਾਯਨ ਕਹਾਹੈ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ,ਅਦ੍ਵੈਤ ਗਿਯਾਨਕਾ ਬੋਧਕ ਤਥਾ ਮੁਕੁਤ-ਮੁਮੁਕਸੁਕਾ ਬੋਧਕ ਭੀ ਵੇਦਹੈ:- " "

ਅਰਥ॥ "ਜਿਸ ਗਿਯਾਨਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਾਲਮੇਂ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਸਾਕਸ਼ਾਤਕਾਰ ਵਾਲੇ ਮੁਕਤਕੇ ਸਰਵ ਭੂਤ ਆਤਮ ਸ੍ਵਰੂਪਹੋ ਗਯੇ;ਕਿਉਂਕਿ,ਪਰਮਾਰਥ ਸ੍ਵਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਗਿਯਾਨਸੇ ਅਗਿਯਾਨਕੀ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤੀ ਹੋਨੇ ਪਰ ਅਗਿਯਾਨ ਕਲਿਪਤ ਪ੍ਰਪਚੰਨਕਾ ਤ੍ਰਿਕਾਲਾ-ਭਾਵ ਨਿਸਚਯ ਹੋਨੇਸੇ ਕੇਵਲ ਆਤਮਾ ਹੀ ਪਰਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਹਿਤਾਹੈ" ਤਿਸ ਗਿਯਾਨ ਦਸ਼ਾਮੇਂ ਏਕ ਤਤ੍ਵ ਦਰਸ਼ੀ ਵਿੱਦਵਾਨ ਕੋ ਕਿਯਾ ਮੋਹ,ਤਥਾ ਕਿਯਾ ਸ਼ੋਕ ਹੈ? ਦੇਹ ਮੇ ਆਤਮਤ੍ਵ ਭ੍ਰਮਕਾ ਨਾਮ ਮੋਹਹੈ॥ ਜਿਸਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸੇ ਯੋਹ ਕਹਿਤਾਹੈ:-"ਮੈਂ ਮਰ ਗਯਾ,ਮੇਰੇ ਪੁਤ੍ਰ,ਵਿਤ; ਆਦਿਕ ਨਹੀਂ"।ਔਰ, ਇਸ਼ਟਕੇ ਵਿਯੋਗ ਜਨਯ"ਦੁਖ"ਰੂਪ "ਵ੍ਰਿਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਕਾ"ਨਾਮ"ਸ਼ੋਕ"ਹੈ॥ ਇਨ ਦੋਨੋਂਕਾ ਗਿਯਾਨ ਕਾਲਮੇਂ"ਸਦਾ ਅਭਾਵ'ਹੋਤਾਹੈ॥ ਜਬ ਅਗਿਯਾਨ ਦੂਰ ਹੁਆ ਤਬ ਇਨਕੀ ਸਹਤ ਮੂਲਕੇ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤੀ ਹੋਨੇਸੇ ਫਿਰ ਹੋਨੇਕੀ ਅਤਿੰਅਤ ਅਸੰਭਵਤਾਹੈ।

ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ(ਕੇ ਮੋਹ:ਕੇ: ਸ਼ੋਕ:)ਇਸ ਕ੍ਰਿਮ ਸ਼ਬਦਸੇ ਆਕਸ਼ੇਪ ਕਰਾਹੈ॥ ਕ੍ਰਿਮ ਸ਼ਬਦਕੀ ਆਕਸ਼ੇਪ ਅਰਥਮੇਂਭੀ ਸ਼ਕਤੀਹੈ॥ ਇਸ ਵੇਦ ਵਚਨਮੈਂ ਅਦ੍ਵੈਤ ਗਿਯਾਨਕਾ,ਤਥਾ ਜੀਵਨ-ਮ੍ਰਿਤੁਕਾ ਕਥਨ ਹੈ॥ ਇਸ ਵੇਦਸੇ ਦੋਨੋਂਮੇਂ ਪ੍ਰਮਾਣਹੈ;ਔਰ, ਮੁਮੁਖਸੂਕਾ ਨਿਰੂਪਣ(ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ)ਇਸ ਸੋਪਾਨਮੇਂ ਅਧਿਕਾਰੀਕੇ ਨਿਰੁਪਣ ਪ੍ਰਸੰਗਮੇਂ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਰ, ਕਰਾਹੈ, ਜਾਨ ਲੇਨਾ ॥

ਅਖਰੀ ਲਿਖਣੁ ਬੋਲਣੁ ਬਾਣਿ॥

ਜੋ ਕੁਧਰਮ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਵਾਣੀਕਾ (ਬੋਲਣ) ਉਚਾਰਣ ਕਰਕੇ ਦੇਵ,ਮਨੁਸ਼ਯ ਤਥਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਵਿਯਾਸਾਦਿਕ ਰ੍ਰਿਸ਼ੀ ਲੋਕ ਲਿਖਤੇਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ, ਵੇਦ ਮੂਲਕਹੀ ਧਰਮ ਆਸਿਤਕਨਕੋ ਆਸੁਮ ਕਰਨਾ ਯੋਗਯਹੈ;ਇਸਮੇਂ ਪ੍ਰਮਾਣ ਮਨੁ ਵਚਨਹੈ, ਤਥਾਹਿ:-" "

ਅਰਥ॥ ਸੰਪੂਰਣ ਵੇਦ ਧਰਮਮੇਂ ਮੁਲ, ਅਰਥਾਤ, ਪ੍ਰਮਾਣਹੈ; ਔਰ, ਵੇਦਾਰਥ ਗਿਯਾਤਾ ਪੁਰਸ਼ੋਕੇ ਵਚਨ,ਰੂਪ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀਭੀ ਧਰਮਮੇਂ ਪ੍ਰਮਾਣਹੈ;ਔਰ, ਰਾਗ ਦ੍ਵੈਸ਼ ਰਹਿਤ ਤਤ੍ਵ,ਰੁਪਜੋ ਸ਼ੀਲਹੈ,ਸੋਭੀ ਧਰਮਮੇਂ ਪ੍ਰਮਾਣਹੈ॥ ਭਾਵ ਯਹ, ਰਾਗ ਦ੍ਵੇਸ਼ ਵਰਜਿਤ ਪੁਰਸ਼ਕਾ ਵਾਕਯਭੀ ਧਰਮਮੇਂ ਪ੍ਰਮਾਣਹੈ, ਬ੍ਰਾਹਮਯਤਾ 1, ਦੇਵਪ੍ਰਿਤਭਕਤਾ 2, ਸੋਮਯਤਾ 3, ਅਪਰੋਪਤਾ ਪਿਤਾ 4, ਅਨਸੁਯਤਾ 5, ਮੁਨਤਾ 6, ਅਪਾਰੁਸ਼ਯ 7, ਮੈਤ੍ਰਤਾ 8, ਪ੍ਰਿਯਵਾਦਿਤਾ 9, ਕ੍ਰਿਤੱਗਿਯਤਾ 10, ਸ਼ਰਣਯਤਾ 11, ਕਾਰੁਣਯ 12, ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਨਿਤੀ 13, ਇਨ ਤ੍ਰਿਯੋਦਸ਼-ਗੁਣੋਂਕੋ ਕੋਈ "ਸ਼ੀਲ" ਕਹਿਤੇਹੈ। ਇਸਸੇ ਇਨ ਤ੍ਰਿਯੋਦਸ਼-ਗੁਣ ਯੁਕਤਕਾ ਵਚਨਭੀ ਧਰਮਮੇਂ ਪ੍ਰਮਾਣਹੈ॥ ਔਰ, ਸਾਧੂ ਪੁਰਸ਼ਨਕਾ ਜੋ ਆਚਾਰਹੈ,ਸੋਭੀ ਧਰਮਮੇਂ ਪ੍ਰਮਾਣਹੈ। ਔਰ, ਜੇਕਰ ਧਰਮਮੇਂ ਵਿਕਲਪ ਹੋਵੇ,ਤਬ ਆਪਨੀ ਤੁਸ਼ਟੀਭੀ ਪ੍ਰਮਾਣਹੈ॥ ਜਿਸ ਪਕਸ਼ਕੋ ਅੰਤਰਾਤਮਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰੋ, ਸੋਭੀ ਧਰਮਹੈ"॥

ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਕਰਣਮੇਂ ਯਹ ਵਾਰਤਾ ਸਿਧ ਹੁਈ;ਜੋਂਕਿ ਧਰਮ ਸੰਬੰਧੀ ਲੇਖ ਵੇਦਾਦਿਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਮੂਲਕਹੀ ਸ੍ਵੀਕਾਰ ਕਰਨੇਕੋ ਯੋਗਯਹੈ, ਤਿਸਸੇ ਪ੍ਰਥਕ ਤਿਯਾਗ ਕੇ ਯੋਗਯ ਹੈ॥ ਔਰ, ਤਿਸ ਵੇਦ ਮੇਂ ਸਰਵ ਅਕਸ਼ਰਨ ਕਾ ਸ਼ਿਖਤ-ਸ਼ਰ; ਅਰਥਾਤ, ਕਾਰਣ ਜੋ ਅੰਧਕਾਰਹੈ, ਤਿਸਕਾ ਸ਼ਬਲ, ਤਥਾ ਸੁਧਕੇ ਸਾਥ ਜੋ(ਸੰਯੋਗ)ਵਾਚਯ- ਵਾਚਕ ਭਾਵ,ਤਥਾ ਲਕਸ਼ਯ-ਲਖਸ਼ਕ ਭਾਵ ਸਬੰਧਹੈ, ਤਿਸਕਾ(ਵਖਾਣ)ਕਥਨਹੈ॥ ਔਰ ਜਿਸ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਨੇ (ਏਹ)ਜਗਤਮੇਂ ਧਰਮ ਮਾਰਗਕੀ ਪਰਵ੍ਰਿਤੀ ਵਾਸਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੁਆਰਾ ਵੇਦ ਰੂਪ ਅਕਸ਼ਰ ਲਿਖੇਹੈਂ, ਤਿਸਕਾ ਯਹ ਅੰਧਕਾਰ ਸ਼ਿਰ ਸ਼ਬਦ ਬੋਧਯ ਕਾਰਣ ਨਹੀਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ,ਸੋ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਅਧਿਕਾਰ ਸਹਿਤ ਸਰਵ ਵੇਦ ਕਾ ਕਾਰਣਹੈ॥ ਅਬ ਇਸ ਸਥਾਨਮੇਂ ਅਧਿਕਾਰ ਸਹਿਤ ਸਰਵ ਵੇਦਕੀ ਕਾਰਣਤਾਮੇਂ ਪ੍ਰਮਾਣਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤ੍ਵਯਹੈ, ਸੋ ਕਰਤੇਹੈ; ਤਥਾਹਿ:- " "

ਅਰਥ॥ "ੴ ਕੋਂਕਾਰ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰਨੇ ਵਾਸਤੇ ਏਕ ਵਿਵਸਥਾ ਕਹਿਤੇ ਹੈ:-'ਪ੍ਰਜਾਪਤੀ ਵਿਰਾਟਰੂਪ ਵਾ ਕਸ਼ਯਪ, ਇਨ ਸਰਵ ਲੋਕਨਕੋ ਉਦੇਸ਼ ਕਰਕੇ(ਅਤਯੰਤ ਤਪਤ)ਧਿਯਾਨ ਕਰਤਾ ਭਯਾ॥ ਤਿਨ ਧਿਆਨ ਕਰੇ ਹੁਏ ਲੋਕਨ ਸੇ ਰਿਗਵੇਦ, ਸਾਮਵੇਦ, ਯਜੁਰਵੇਦ,ਰੂਪ ਤ੍ਰਿਯੀ ਵਿਦਿਆ (ਸੰਪਾਸਵਰਤ) ਪ੍ਰਜਾਪਤੀਕੇ ਮਨਮੇਂ ਅੰਤਰਯਾਮੀ ਕੀ ਪ੍ਯਾਰੇਨਾਸੇ ਪ੍ਰਾਦੁਭਾਵਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਈ॥ ਫਿਰ ਤਿਸ ਵਿਦਿਆਕੋ ਉਦੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਪੂਰਵ ਵਤ ਧਿਆਨ ਕਰਤਾ ਭਯਾ॥ ਤਿਸ ਧਿਆਨ ਕਰੀ ਹੁਈ ਵੇਦ ਵਿਦਿਆਸੇ 'ਭੂ ਭੁਵ: ਸਵ:'ਯਹ ਅਕਸ਼ਰ ਪ੍ਰਾਦੁਭਾਵ ਹੁਏ॥ ਫਿਰ ਉਨ ਅਕਸ਼ਰਨਕੋ ਉਦੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਪੂਰਵਤ ਧਿਆਨ ਕਰਤਾ ਭਯਾ॥ ਫਿਰ ਤਿਨ ਧਿਯਾਨ ਅਕਸ਼ਰਨਸੇ ਅੰਧਕਾਰ ਪ੍ਰਾਦਭਾਵ ਹੁਆ॥ ਜੈਸੇ ਪੀਪਲਕੇ ਪਤ੍ਰਕੀ ਸੂਕਸ਼ਮ ਸੂਕਸ਼ਮ ਧਾਰੀ ਕਰਕੇ ਸਰਵਹੀ ਪਤ੍ਰ ਵਿਯਾਪਤ ਹੋਤੇਹੈ,ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅੰਧਕਾਰ ਕਰਕੇ ਸਰਵ'ਵਾਂਝ'ਮਾਤ੍ਰ ਵਿਯਾਪਤਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਯਹ ਸਰਵਹੀ ਪ੍ਰਪੰਚ ਅੰਧਕਾਰ ਰੂਪਹੈ"॥

ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ:- ਅੰਧਕਾਰ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਪਰਾ ਵਾਣੀ ਰੂਪਹੈ; ਔਰ ਅਰਥ ਸ੍ਵਰੂਪ ਰੂਪ ਪ੍ਰਪੰਚ ਨਾਮਸੇ ਪ੍ਰਥਕ ਨਹੀਂ॥ ਔਰ, ਨਾਮ ਸੰਪੂਰਣ ਵੈਖਰੀ, ਮਧਿਯਮਾ, ਪਸ਼ਯਨਤੀ, ਪਰਾ ਵਾਣੀਸੇ ਪ੍ਰਥਕ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਅੰਧਕਾਰ ਸ੍ਵਰੂਪਹੈ ॥ ਔਰ ਯਹ ਅੰਧਕਾਰ ਸ਼ਬਲਕਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਵਾਚਕਹੈ;ਔਰ ਸ਼ੁਧ ਚੇਤਨਯਕਾ ਲਖਸ਼ਕਹੈ॥ ਪਰੰਤੁ,ਜੋ ਵੇਖਰੀ ਵਾਣੀ ਰੂਪ ਅੰਧਕਾਰਹੈ, ਸੋਭੀ ਸਰਵ ਵੇਦਕੇ ਅੰਨਤਰਗਤ ਹੋਨੇਸੇ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰਕਾ ਕਾਰਯਹੈ; ਤਥਾਹਿ:- “ ”

ਅਰਥ॥ ਉਤਪਤੀ ਕਾਲਸੇ ਪੂਰਵ ਕਾਲਮੇਂ ਏਕ ਅਦ੍ਵੈਤ ਤਤ੍ਵਕਾ ਨਿਸਚਯ ਕਰਾਤੇਹੈ॥ ਪਰਮਾਤਮਾਸੇ ਸਰਵ ਵੇਦਕੀ ਉਤਪਤੀਮੇਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਕਹਿਤੇਹੈਂ:- “ਜੈਸੇ(ਆਦ੍)ਕਿੰਚਤਗੀਨੇ (ਏਧ) ਇੰਨਧਨਸੇ ਪ੍ਰਜਵਲਿਤਜੋ‘ਅਗਨਿ’,ਤਿਸਸੇ ਪ੍ਰਥਕ‘ਧੁਮ’ਪ੍ਰਾਦੁਰਭਾਵ ਹੋਤਾਹੈ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ;‘ਧੁਮ’ਕੀ ਉਤਪਤੀਸੇ ਪੂਰਵ ਕੇਵਲ ਸ਼ਾਂਤ ਅਗਿਨਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪਹੀ‘ਧੁਮ’ਥਾ॥ ਪਸ਼ਚਾਤ ਉਤਪੰਨ ਹੋਕਰ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਤਾਹੈ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ(ਅਰੇ)ਮੈਤ੍ਰੇਯੀ,ਇਸ ਮਹਤ ਸ੍ਵਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾਕਾ ਯਹ ਸਬ ਵੇਦ ਰੂਪ ਪ੍ਰੰਪਚ (ਨਿਸਵਸਿਤ) ਵਿਨਾ ਪ੍ਰਯਤਨਸੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾਹੈ;ਜੋ ਰਿਗ, ਯਜੂ, ਸਾਮ, ਅਰਥਵਰਣ, ਚਾਰ ਮੰਤ੍ਰ ਰੂਪ ਵੇਦਹੈ॥ ਅਰ ਇਤਹਾਸ 1, ਪੁਰਾਣ 2, ਵਿਦਿਆ 3, ਉਪਨਿਸ਼ਦ 4, ਸ਼ਲੋਕ 5, ਸੂਤ੍ਰ 6, ਅਨੁਵਿਯਾਖਿਯਾਨ 7, ਵਿਖਿਯਾਨ 8, ਯਹ ਅਸ਼ਟ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਭਾਗਹੈ; ਸੋਭੀ ਸ੍ਵਾਸ ਵਤ, ਵਿਨਾ ਯਤਨ ਸੇ ਪਰਮਾਤਮਾਸੇ ਪਾਦੁਰਭਾਵ ਹੋਤਾਹੈ”

ਇਸ ਸ਼੍ਰੁਤੀਮੇਂ ਸਰਵ ਵੇਦਕੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾਰਯ ਕਹਿਨੇਸੇ ਅੰਧਕਾਰਕੋਭੀ ਕਾਰਯਤਾ ਸਿਧ ਹੋਤੀਹੈ:-

1. ਜਿਸਮੇਂ ਕਿਸੀਕੀ ਕਥਾ ਹੋਤੀਹੈ, ਸੋ ਇਤਿਹਾਸ ਰੂਪ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਭਾਗ ਵੇਦ ਹੋਤਾਹੈ॥ ਔਰ:-
2. ਜਿਸਮੇਂ ਜਗਤਕੀ ਉਤਪਤੀਸੇ ਪੂਰਵ ਅਵਸਥਾਕਾ ਨਿਰੁਪਣਹੋਤਾਹੈ,ਸੋ ਪੁਰਾਣ ਰੂਪ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਭਾਗ ਵੇਦਹੈ;ਔਰ:-
3. ਜੋ ਨ੍ਰਿਤਯ, ਗੀਤ, ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ, ਤਥਾ ਸ਼ਿਲਪਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ ਹੈ ਸੋ ਵਿਦਿਆ ਰੂਪ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਭਾਗ ਹੈ॥ ਔਰ,
4. ਜਿਸਮੇਂ ਅਤਯੰਤ ਗ੍ਰਹਯ ਵਸਤੂਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ਹੈ,ਸੋ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਰੂਪ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਭਾਗਹੈ॥ ਔਰ,
5. ਜੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਭਾਗ ਆਨੰਤ੍ਰਗਤ ਮੰਤ੍ਰਹੈ,ਸੋ ਸਲੋਕ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮਭਾਗਹੈ॥ ਔਰ,
6. ਜੋ ਅਤਯੰਤ ਸੰਕਿਸ਼ਪਤ ਅਰਥਕੇ ਬੋਧਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਭਾਗਕੇ ਅੰਤ੍ਰਗਤ ਵਚਨਹੈ, ਸੋ ਸੁਤ੍ਰਹੈ, ਔਰ;
7. ਜੋ ਬਾਹਮਣ ਭਾਗਕੇ ਅੰਤ੍ਰਗਤ ਮੰਤ੍ਰਨ ਕੇ ਵਿਵਰਣ ਹੈ, ਸੋ ਅਨੁ-ਵਿਯਾਖਿਯਾਨ ਹੈ,ਔਰ,
8. ਜੋ ਅਰਥਵਾਦ ਰੂਪ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਭਾਗ ਹੈ, ਸੋ ਵਿਖਿਯਾਨਹੈ ॥

ਜਬ ਉਤਪਤੀ ਸੇ ਪ੍ਰਥਮ ਕਾਲਮੇਂ ਰੂਪ ਪ੍ਰੰਪਚਸੇ ਅਭਿਨ ਨਾਮ ਪ੍ਰੰਪਚ ਰੂਪ ਵੇਦ ਬ੍ਰਹਮ ਸੇ ਤਾਦਾਤਮਯਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਥਾ, ਤਬ ਏਕ ਅਦ੍ਵੈਤ ਬ੍ਰਹਮ ਤਿਸ ਕਾਲ ਮੇਂ ਸਿੱਧ ਹੁਆ”॥

ਹੇ ਭਗਵਾਨ! ਤਿਸ ਅਕਸ਼ਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੈਸੇ ਹੋਤੀਹੈ? ਇਸ ਸ਼ੰਕਾ ਕਾ ਸਮਾਧਾਨ ਗੁਰੂਜੀ ਕਹਿਤੇਹੈਂ:-

ਜਿਵ ਫੁਰਮਾਏ, ਤਿਵ ਤਿਵ ਪਾਹਿ ॥ ਜੇਤਾ ਕੀਤਾ, ਤੇਤਾ ਨਾਉ ॥ ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ, ਨਾਹੀ ਕੋ ਥਾਉ ॥

ਫੁਰਮਾਯਾ ਸ਼ਬਦ ਫਾਰਸੀਮੇਂ ਆਗਿਆਕਾ ਵਾਚਕਹੈ;ਯਾਤੇ ਜੈਸੇ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਧਰਮ ਬੋਧਕ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਰੂਪ ਆਗਿਯਾਸੇ ਜੀਵਕੋ ਸਾਧਨ ਸਮਗ੍ਰੀਕੀ ਆਗਿਆ ਕਰਤਾਹੈ;ਤਿਸ ਤਿਸ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਾਧਨੋਕੇ ਸੇਵਨ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਪਰਮਾਤਮਾਕੋ (ਪਾਹਿ)ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇਹੈ,ਸੋ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀਕੇ ਸਾਧਨ(ਪੰਚ ਪਰਵਾਣੁ)ਇਤਯਾਦਿ ਸੋਪਾਨਮੇਂ ਵਿਸਤਾਰਸੇ ਨਿਰਣਨੀਤਹੈ॥ ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ! ਪੁਰਵੋਕਤ ਅਕਸ਼ਰ ਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾਨੇ ਜੋਕੁਛ ਕਰਾਹੈ ਸੋ ਸਰਵਹੀ ਨਾਮ-ਰੂਪਹੈ;ਕਿਉਂਕਿ, (ਥਾਓ) ਪਦਾਰਥ ਮਾਤ੍ਰ ਨਾਮਸੇ ਵਿਨਾ ਨਹੀਂ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ,ਨਾਮ ਜੋ ਵਾਚਕ ਸ਼ਬਦਹੈ ਔਰ ਤਿਨਕੇ ਵਾਚਯ ਜ ਅਰਥਹੈ, ਇਨ ਦੋਨੋਕਾ ਆਪਸਮੇ ਤਾਦਾਤਮਯ ਸਬੰਧਹੈ;ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਸਥੂਲ ਰੂਪਸੇ ਅਰਥਕੇ ਅਭਾਵ ਹੋਨੇਸੇ--ਸੁਕਸ਼ਮ ਅਰਥਕੇ ਸਾਥ ਨਾਮਕਾ ਸਬੰਧਹੈ;ਕਿਉਂਕਿ,ਜਬ ਨਾਮਕਾ ਉਚਾਰਣ ਹੋਤਾਹੈ, ਤਬ ਅਰਥਕਾ ਬੋਧਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ,ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਨਾਮਸੇ ਪ੍ਰਥਕ ਅਰਥ ਨਹੀਂ;ਪ੍ਰਕਰਣਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਕਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਸ ਰੀਤੀਕਾ ਕਹਾ ਜੋ ਕਿ ਪਦਾਰਥ ਮਾਤ੍ਰ ਪ੍ਰਪੰਚਕੋ ਨਾਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਚਿੰਤਨ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਮਾਤ੍ਰਕਾ ਅੰਧਕਾਰਮੇਂ ਲਯ ਚਿੰਤਨ ਕਰੇ॥ ਫਿਰ ਅੰਧਕਾਰਕੀ ਮਾਤ੍ਰਾਵੋਂਕੇ ਪੂਰਵੋਕਤ ਜੋ ਅਰਥ ਵਿਰਾਟ, ਹਿਰਣਯਗਰਭ, ਇਸ਼੍ਵਰ, 'ਤਤਪਦ' ਲਕਸ਼ਯ; ਵਿਸ਼ਵ, ਤੈਜਸ, ਪ੍ਰਾਗ, 'ਤਵੰਪਦ' ਲਕਸ਼ਯ ਸਾਕਸ਼ੀਹੈ; ਇਨਕਾ ਅਨੁਸੰਧਾਨ ਕਰੇ, ਤਬ ਆਪਣੇ ਆਪਹੀ ਅਕਸ਼ਰ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾਹੈ ॥

ਹੇ ਸਿਸ਼ਯ! ਜਿਸ ਪਰਮੇਸ਼ਰਨੇ ਯਹ ਸਰਿਸ਼ਟੀ ਅਪਨੇ ਸੰਕਲਪਸੇ ਕਰੀਹੈ, ਤਿਸਕੀ (ਕੁਦਰਤੀ) ਸ਼ਕਤੀ ਕੌਨਸੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਕਥਨ ਕਰੇ? ਔਰ, ਹਮਤੋ ਤਿਸ ਪਰ ਅਤਿ ਬਾਰ ਅਪਨੇ ਆਪਕੋ ਨਿਵੇਦਨ ਕਰਤੇ ਹੈ? ਔਰ, ਹੇ ਸ਼ਿਸਯ! ਤੇਰੇਕੋ ਗਿਯਾਨ ਅਥਵਾ ਵੈਰਾਗਯ, ਵਾ ਭਕਤੀ, ਇਨਮੇਂ ਜੋਕੁਛ (ਭਾਵੈ) ਰੁਚੇ, ਸੋ ਕਰਨਾ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠਹੈ; ਵਾਸਤਵ ਮੇ ਤੋ ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ ਸਵਰੂਪਹੈ, ਭਾਵ ਵਿਨਾਸ ਰਹਿਤ ਨਿਰਾਕਾਰ ਬ੍ਰਹਮ ਔਰ ਤੇਰਾ ਸਰਵਦਾ ਅਭੇਦ ਹੈ ॥19॥

ਸ੍ਰੀ ਨਿਰਮਲ ਸ੍ਰੇਣੀ ਪ੍ਰਵਿਖ੍ਰੇ ਸਾਧੂ ਸਿੰਹ ਵਿਭਚਿਤ ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਸੰਵਲਿਤ
ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ ਪ੍ਰਦੀਪ ਵਯਾਖਯਾਨੇ "ਜਪੁ ਪੂਰਵਾਰਧੰ" ਸਮਾਪਿਤਮਗਾਤ।
ਓ ਤਤ ਸਤ ਸ੍ਰੀ ਗਣੇਸ਼ਾਯ ਨਮ: ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁਭਯੋ ਨਮ:॥

ਨੰ.9.ਸਾਧੂ ਪੰ.ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਜੀ ਉਦਾਸੀਨ(ਵੇਦਿਕਮੁਨੀ)-19

ਅਨੇਕ ਨਾਮਹੈ,ਅਨੇਕਹੀ ਨਾਮਕੇ ਸਥਾਨ ਪਦਾਰਥ, ਅਰਥਾਤ, ਨਾਮ ਵਾਲੀ ਵਸਤੂਹੈ॥1॥

ਅਨੇਕ ਅਗਮਯ-ਸੇ ਅਗਮਯ, ਅਰਥਾਤ, ਮਨੁਸ਼ਯਕੀ ਪਹੁੰਚ ਸੇਭੀ ਪਰੇਸੇ ਭੀਪਰੇ, ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਲੋਕ, ਅਰਥਾਤ ਵਸਤੂਵੋਂਕੇ ਆਧਾਰ ਭੂਮੀ ਮੰਡਲਹੈਂ। ਅਨੇਕ ਕਹਿਨੇਮੇਂਭੀ ਅੰਧਿਕਾਰ ਚੇਸ਼ਟਾ ਕਰਨਾ-ਰੂਪੀ ਭਾਰ ਸਿਰਪਰ ਹੋਤਾਹੈ ॥2॥ ਅਕਸ਼ਰੋ ਸੇ (ਸ਼ਬਦੋ ਸੇ) ਉਨ ਸਬ ਵਸਤੁਵੋਂਕੇ ਨਾਮਹੈ,ਅਖਸ਼ਰੋਂਸੇ (ਸ਼ਬਦੋ ਸੇ)ਉਨ ਸਬ ਵਸਤੁਵੋਂਕੀ ਸਰਾਹਨਾ, ਅਰਥਾਤ, ਉਨ ਸਬ ਵਸਤੁਵੋਂਕੇ ਲਖਸ਼ਣਹੈਂ। ਅਖਸ਼ਰੋਸੇ (ਸ਼ਬਦੋ ਸੇ)ਹੀ ਉਨ ਸਬ ਵਸਤੁਵੋਂ (ਪਦਾਰਥੋਂ)ਕਾ ਗਿਯਾਨ ਦੀਯਾ ਜਾਤਾਹੈ, ਅਖਸ਼ਰੋਸੇ ਹੀ ਆਚਾਰ੍ਯਯੋਕੇ ਕਹੇ ਹੁਏ ਉਨ ਸਬ ਵਸਤੁਵੋਂਕੇ ਗੁਣ, ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਿਯੇ ਜਾਤੇ, ਅਰਥਾਤ, ਜਾਨੇ ਜਾਤੇਹੈ॥3॥ ਅਖਸ਼ਰੋਂਸੇ (ਸ਼ਬਦੋ ਸੇ) ਉਚਾਰਣਕੀ ਹੁਈ ਵਾਣੀਯੋਂ ਲਿਖੀ ਜਾਤੀਹੈਂ। ਅਖਸ਼ਰੋਕਾ ਉਚਾਰਣ ਸਿਰ ਮੇਂ (ਮੁਰਧਾ ਮੇ) ਕੰਠ-ਤਾਲਵਾਦਿਕੇ ਸੰਯੋਗਸੇ ਹੋਤਾਹੈ ॥4॥

ਜਿਸ ਅਨੰਤ੍ਰਯਾਮੀ ਜਗਤ-ਕਰਤਾ ਇਸ਼੍ਵਰਨੇ ਆਰੰਭਮੇਂ ਯੇ ਸਬ ਅਖਸ਼ਰ(ਵਰਣ)

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮੰਤ੍ਰਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ ਰਿਸ਼ੀਯੋਂਕੇ ਹਿਦ੍ਰਯ ਰੂਪੀ ਪਟਪਰ ਲਿਖੇਹੈ,ਅਰਥਾਤ,ਹਿਦ੍ਰਯ(ਮਨ)ਮੇਂ ਸ੍ਫੁਰਣ ਕਿਯੇ ਹੈ,ਉਸਕਾ ਸਿਰ ਨਹੀਂਹੈ, ਕੰਠ, ਤਾਲਵਾਦਿ-ਸੰਯੋਗ ਕਹਾਂਸੇ ਹੋਗਾ? ਜੈਸੇ-ਜੈਸੇ ਵਹ ਆਗਿਯਾ ਕਰਤਾ, ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰੇਰਤਾਹੈ, ਵੈਸੇ-ਵੈਸੇ ਵੇ (ਰਿਸ਼ੀ) ਪਾਨੇ, ਅਰਥਾਤ, ਹਿਦ੍ਰਯਮੇਂ ਸਫੁਰਣ ਹੁਏ ਕੋ ਦੇਖਤੇਹੈ॥ 5॥ ਜਿਤਨੇ ਲੋਕ, ਅਰਥਾਤ ਭੂਮੀ ਮੰਡਲਹੈ ਔਰ ਜਿਤਨੇ ਉਨਮੇਂ ਉਪ-ਭੋਗਯ ਪਦਾਰਥ,ਅਰਥਾਤ, ਉਪਭੋਗਯ ਵਸਤੂ ਇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਕਿਯੇ ਹੁਏ,ਅਰਥਾਤ,ਬਨਾਏ ਹੁਏਹੈ, ਉਤਨੇ ਹੀ ਨਾਮ ਹੈ। ਨਾਮਕੇ ਬਿਨਾ ਨ ਕੋਈ ਉਪ-ਭੋਗਯ ਪਦਾਰਥ ਵਸਤੂ ਹੈ, ਔਰ ਨ ਕੋਈ ਲੋਕ ਹੈ॥ 6॥

ਮੈਂਤੋ ਉਸ ਮਹਾਤਹਿਮਾ ਵਾਲੇਕੇ ਏਕ ਵਾਲਸੇਭੀ ਅਪਨੇ-ਆਪਕੋ ਵਾਰਨੇ ਯੋਗਯ ਨਹੀਂਹੂੰ॥ 7॥ ਇਸਲਿਯੇ ਕਹਿਤਾ ਹੂੰ ਕਿ,ਹੇ ਨਿਰਾਕਾਰ! ਜੋ ਤੁਝੇ ਭਾਤਾਹੈ, ਵਹੀ ਭਲੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਹੈ।ਤੂ ਸਦਾ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਹੈ॥ 8॥ 19॥

ਭਾਸ਼ਯ:- ਜੈਸੇ ਗਿਯਾਨੀ ਔਰ ਅਗਿਯਾਨੀ, ਭਲੇ ਔਰ ਬੁਰੇ ਉਪਭੋਕਤਾ ਜੀਵ ਅਸੰਖਿਯਹੈਂ,ਵੈਸੇ ਉਨਕੇ ਉਪਭੋਗਯ ਪਦਾਰਥ ਅਰਥਾਤ ਭੋਗਨੇ ਯੋਗਯ ਵਸਤੁਵੋਂ ਭੀ ਅਸੰਖਿਯਹੈਂ, ਉਨ ਵਸਤੁਵੋਂਕੇ ਨਾਮਭੀ ਅਸੰਖਿਅ ਹੈਂ। ਨਾਮ ਅਕਸ਼ਰੋਸੇ ਬਨਤੇਹੈਂ, ਉਪਭੋਗਯ ਵਸਤੁਵੋਂਕੇ ਗੁਣ ਤਥਾ ਲਖਸ਼ਣ ਭੀ ਅਕਸ਼ਰੋਸੇ ਲਿਖੇ ਜਾਤੇ ਔਰ ਕਹੇ ਜਾਤੇਹੈਂ। ਅਕਸ਼ਰੋਕਾ ਉਚਾਰਣ(ਬੋਲਨਾ) ਕੰਠ-ਤਾਲੁ ਆਦਿਕੇ ਸੰਯੋਗ ਸੇ ਸਿਰ ਮੇਂ (ਮਸਿਤਕਮੇਂ)ਹੋਤਾ ਹੈ। ਸਬ ਸੇ ਪਹਿਲੇ ਵੇ (ਅਖਸ਼ਰ) ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਅਪਾਰ ਦਯਾਸੇ ਮੰਤ੍ਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ ਰਿਸ਼ੀਯੋਕੇ ਮਨਮੇਂ ਸਫੁਰਣ ਹੁਏ, ਪੀਛੇ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਆਕਾਰੋਂਮੇਂ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀਯੋਂਕੇ ਦੁਆਰਾ ਸਬ ਜਗਹ ਫੈਲੇ, ਯਹ ਸਬ ਕਹਿਨੇਕੇ ਲਿਯੇ ਅਗਲੇ ਉਨੀਸਵੇਂ ਪਰਵਕਾ ਆਰੰਭਹੈ। ਇਸ ਪਰਵਕੇ ਸਬ ਮੰਤ੍ਰ ਆਠਹੈ। ਉਨਮੇਂਸੇ ਦੂਸਰਾ ਮੰਤ੍ਰਹੈ:-

'ਅਖਰੀ ਨਾਮੁ, ਅਖਰੀ ਸਾਲਾਹ॥ ਅਖਰੀ ਗਿਆਨੁ ਗੀਤ ਗੁਣਗਾਹ'॥ 2॥

ਅਕਸ਼ਰਕਾ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਰੂਪ'ਅਕਖਰ'ਔਰ'ਅੱਖਸ਼ਰੈ'ਕਾ ਉਚਾਰਣ ਸਵਤੰਤ੍ਰ ਅਕਖਰੀਹੈ। ਅਖਸ਼ਰ ਵਰਣਕੋ ਕਹਿਤੇ ਹੈ। ਯਹਾਂ ਅਖਸ਼ਰ ਸੇ 'ਵਰਣ' 'ਪਦ' ਔਰ 'ਵਾਕਯ',ਤੀਨੋਂ ਯਥਾ ਸਥਾਨ ਵਿਵਕਿਸ਼ਤਹੈ। ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਅਰਥ ਅਨੁਵਾਦਸੇ ਸਫੁਟਹੈ ॥ 2॥

'ਅਖਰੀ ਲਿਖਣੁ ਬੋਲਣੁ ਬਾਣਿ'।

ਯਹਾਂ 'ਵਾਣੀ'ਕਾ ਉਚਾਰਣ ਬਾਣ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਵੀਣਾ ਕਾ ਉਚਾਰਣ 'ਵਾਣ' (ਰਿਗ.1:85:10) ਏਕ ਅਖਸ਼ਰਕੀ ਵਰਣ, ਅਨੇਕ ਵਰਣੋਂ ਕੇ ਸਮੁਦਾਯਕੋ ਪਦ, ਅਨੇਕ ਪਦੋਂਕੇ ਸਮੁਦਾਯਕੋ ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਆਦਿ ਨਾਮਕੇ "ਸਾਤ"ਛੰਦੋ ਵਾਲੀ ਵੇਦ-ਵਾਣੀ ਅਖਸ਼ਰੋਂ ਸੇਹੀ ਬਨਤੀ ਔਰ ਜਾਨੀ ਜਾਤੀਹੈ- 'ਅਕਸ਼ਰੇਣ ਮਿਮਤੇ ਸਪਤ ਵਾਣੀ' (ਰਿਗ:1:64:24)

ਅਰਥਾਤ ਵਰਣੋਂਸੇ ਬਨਾਤੇ(ਲਿਖਤੇ) ਔਰ ਜਾਨਤੇ (ਜਾਨਕਰ ਬੋਲਤੇ)ਹੈਂ ਸਾਤ ਛੰਦੋ ਵਾਲੀ ਵਾਣੀਕੋ॥ ਵੇਦ ਵਾਣੀ ਯਹਾਂ ਵਾਣੀ ਮਾਤ੍ਰਕਾ ਉਪਲਖਸ਼ਣਹੈ,ਜਿਸਕੇ ਸੰਬੰਧਮੇਂ ਸਵਯੰ ਦੀਰਘਤਮਾ ਰਿਸ਼ੀਨੇ ਯਹ ਕਹਾਹੈ-'ਤੁਰੀਯ ਵਾਚੋ ਮਨੁਸ਼ਯ:ਵਦੰਤਿ' (ਰਿਗ.1:164:45)ਅਰਥਾਤ ਅਖਸ਼ਰੋਸੇ ਲਿਖੀ ਜਾਨੇ ਵਾਲੀ ਚੌਥੀ ਵੈਖਰੀ ਨਾਮਕੀ ਵਾਣੀਹੈ ਜਿਸੇ ਮਨੁਸ਼ਯ ਬੋਲਤੇਹੈ। ਲੋਕਮੇਂ ਉਨ ਸਬ ਕਲਪਿਤ ਰੇਖਾਵੋਂ(ਲਕੀਰੋਂ) ਯਾ ਆਕ੍ਰਿਤਿਯੋਂਕੋ ਵਰਣ,ਅਥਵਾ,ਅਖਸ਼ਰ ਕਹਤੇਹੈ, ਜਿਨਕੇ ਦੇਖਨੇ ਅਥਵਾ ਛੂਨੇਸੇ ਵਰਣ, ਪਦ,ਅਥਵਾ, ਵਾਕਯ ਰੂਪੀ ਸ਼ਬਦਕੀ ਮਨਮੇਂ ਉਤਪਤਿ, ਅਭਿਵਿਆਕਤਿ ਯਾ ਸਫੁਰਤ੍ਰੀ ਹੋਤੀਹੈ। ਮਾਲਾਕਾਰ ਹੋਨੇਸੇ ਉਨ੍ਹੀਕੋ ਵਰਣ ਮਾਲਾ ਯਾ ਅਕਸ਼ਰ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਾਲਾਭੀ ਕਹਿਤੇਹੈ। ਸਬਸੇ ਪਹਿਲੇ ਬ੍ਰਹਮਾਂਨੇ ਵਰਣ-ਮਾਲਾਕੀ ਕਲਪਨਾਕੀ, ਪੀਛੇ ਸ਼ਾਰਦਾਨੇ ਕੁਛ ਸ਼ੰਸ਼ੋਧਨ ਕਰਕੇ ਆਕਾਰਮੇਂ ਭੇਦ ਕਿਯਾ। ਪਹਿਲੀ ਵਰਣ ਮਾਲਾਕਾ ਨਾਮ ਬ੍ਰਾਹਮੀ ਔਰ ਦੂਸਰੀ ਕਾ ਨਾਮ ਸ਼ਾਰਦੀ ਵਰਣ ਮਾਲਾ ਯਾ ਸ਼ਾਰਦੀ ਲਿਪੀਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਜਿਸ ਵਰਣ ਮਾਲਾ ਯਾਂ ਜਿਸ ਲਿਪੀਮੇਂ ਵੇਦ ਆਦਿ ਸਬ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖੇ ਯਾ ਛਾਪੇ ਜਾਤੇਹੈ, ਉਸਕੋ ਨਾਗਰੀ ਵਰਣ ਮਾਲਾ ਯਾ ਨਾਗਰੀ ਲਿਪੀ ਕਹਿਤੇਹੈ, ਯਹ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਨਹੀਂ--ਅਰਵਾਚੀਨਹੈ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜਿਸ ਵਰਣ ਮਾਲਾ,ਯਾ ਜਿਸ ਲਿਪੀਮੇ ਲਿਖਾ ਜਾਤਾਹੈ,ਉਸਕਾ ਨਾਮ ਗੁਰਮੁਖੀ[51] ਲਿਪੀਹੈ। ਇਸਕੇ ਆਵਿਸ਼ਕਰਤਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਔਰ ਪ੍ਰਵਰਤਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਹੈਂ ॥8॥19॥

ਨੰ.10. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਆਧੁਨਿਕ) -19

ਪ੍ਰਾਕਥਨ- ਹੁਣ ਧਰਮੀਦੇ ਉੱਪਰ ਵਰਤ ਰਹੀ ਸ਼ਕਤੀ(ਤਾਣੁ),ਪਸਰ ਰਹੀ ਸੁੰਦਰਤਾ(=ਸੁਆਲਿਹੁ ਰੂਪੁ)ਤੇ ਮਿਲ ਰਹੀ ਦਾਤ(=ਦਾਤਿ)ਜੋ ਪਉੜੀ 16 ਵਿਚ ਦਰਸਾਈਸੀ ਉਸਤੋਂ ਨਜ਼ਰ ਚੁੱਕਕੇ,ਫੇਰ ਧਰਤੀਤੇ ਵੱਸ ਰਹੇ ਮਹਾਨ ਪੁੰਨੀਆਂ ਤੇ ਮਹਾਨ ਪਾਪੀਆਂ(ਪਉੜੀ 17-18)ਤੋਂ ਬੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਉਠਾਕੇ ਧਰਤੀਤੋਂ ਦੂਰ ਸੂਰਜਾਂ, ਚੰਦਾਂ, ਗ੍ਰੈਹਾਂਤੇ ਆਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਵਲ ਧਿਆਨਨੂੰ ਲੈ ਚੱਲੇਹਨ। ਇਸ 19ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਦੱਸਦੇ ਹਨ,ਕਿ ਸਾਡੀ ਪਹੁੰਚਤੋ ਬੀ ਪਰੇ ਅਨੇਕਾਂ ਲੋਕਹਨ। ਉਹਨਾਂਦੇ ਟਿਕਾਣੇ,ਜਿਥੇ ਕੁ ਓਹ ਹੈਨ,ਤੇ ਉਹਨਾਂਦੇ ਨਾਉਂ, ਸਾਡੇ ਗਯਾਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਗੋਯਾ ਧਰਤੀਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਦੱਸਕੇ ਹੁਣ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਵਿਚ ਚਲਦੀ ਨਜ਼ਰ ਪੁਆਉਂਦੇ ਹਨ; ਮੂਲ:-ਅਸੰਖ ਨਾਵ ਅਸੰਖ ਥਾਵ॥ (2)

ਅਣਗਿਣਤ ਹਨ ਲੋਕ(ਜੋ ਸਾਡੀ)ਪਹੁੰਚਤੋ(ਬੀ)ਪਰੇ ਹਨ(ਤੇ ਅਸੰਖ ਹਨ ਲੋਕ ਜੋ ਸਾਡੀ)ਗਯਾਤ ਤੋਂ ਬੀ ਪਰੇ ਹਨ। (1) ਅਣਗਿਣਤ ਹਨ (ਉਨ੍ਹਾਂਦੇ) ਨਾਮ ਤੇ ਅਣਗਿਣਤ ਹਨ ਥਾਉਂ (ਕਿ ਜਿਥੇ ਕੁ ਵਾਰ ਓਹ ਹੈਨ)। ਅਣਗਿਣਤ ਹਨ (ਜੀਵ ਜੋ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ,ਅਰਥਾਤ)ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਹਨ(ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂਦੇ)ਸਿਰਤੇ ਭਾਰ (ਹੀ) ਚੜ੍ਹਦਾਹੈ।

ਵਯਾਖਯਾ:- ਭਾਵ ਇਹਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤਦੇ ਰੰਗ ਦੇਖਕੇ ਵਿਸਮਾਦ ਵਿਚ ਗਿਆਂ ਸਰੂਰ ਆਉਂਦਾ,ਰਸ ਭਰਦਾਹੈ, ਲਿਵ ਲਗਦੀਹੈ, ਪਰ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨਿਰੇ ਵੇਰਵੇ ਗਿਣਦੇ ਗਿਣਦੇ ਸਿਰ ਥੱਕ ਜਾਂਦਾਹੈ। ਗਿਣਨਾਤੇ ਦੱਸਣਾ ਹਉਂਦਾ ਕੰਮਹੈ। ਫੇਰ ਗਿਣਨ ਨਾਲ ਹਉਂ ਵਧਦੀਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਬੜਾ ਜਾਣਕਾਰਹਾਂ, ਇਉਂ ਹਉਂਦਾ ਭਾਰ ਬੀ ਸਿਰਤੇ ਚੜ੍ਹਦਾ ਵਧਦਾਹੈ।ਕੀਹ ਇਸਦਾ ਇਹ ਤਾਤਪਰਜਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੀ ਮਨ੍ਹੈ ਹੈ? ਨਹੀਂ।

"ਤੂ ਅਚਰਜੁ ਕੁਦਰਤਿ ਤੇਰੀ ਬਿਸਮਾ"(563:19);ਅਚਰਜ ਰੂਪ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਅਚਰਜ ਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਹੈ,

"ਕਰਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਮੁਸਤਾਕੁ॥"(724:10); ਸੋ ਕੁਦਰਤਤੋਂ ਬਿਸਮਾਦੀ ਛੁਹ ਲੈਣੀਹੈ। ਕਰਤੇਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਬਣਨਾਹੈ।ਉਹ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀਹੈ, ਸਿਫਤ ਸਲਾਹਬੀ ਅਕਸਰ

---

51. ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ:-'ਗੁਰਮੁਖੀ' ਸ਼ਬਦ ਨਵੀਨ ਨਹੀਂ, ਦੇਖੋ: ਭਾਗਵਤ ਮਹਾਪੁਰਾਣ: 7:5:29 "ਨ ਚੇਦ ਗੁਮੁਖੀਯਂ ਤੇ ਕੁਤੋ..."॥ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਕਾਰਾ ਨੇ :- ਕੰਠ, ਤਾਲੂ, ਮੂਰਧਾ, ਦੰਤਾ, ਹੋਠ, ਪੰਚ ਅਸਥਾਨਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂਤੋਂ ਮੁੱਖ 35 ਅੱਖਰ ਹੋਏ; ਜਥਾ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁ ਬਾਣੀ: ਪੰ.658:15;1106:17:-"ਨਾਨਾਖਿਆਨ ਪੁਰਾਨ ਬੇਦ ਬਿਧਿ ਚਉਤੀਸ ਅਖਰਮਾਂਹੀ..."35 ਵਾਂ 'ੜ' ਦ੍ਰਾਵੜੀ ਭਾਸ਼ਾਹੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਹਿਕੇ ਕਰੀਦੀਹੈ। ਸੋ ਐਸੇ ਕਹਿਣੇ ਨਾਲ ਸਿਰ ਭਾਰ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਦਾ। ਫੇਰ ਤਾਂ "ਗੁਨ ਗਾਵਤ ਤੇਰੀ ਉਤਰਸਿ ਮੈਲੁ॥" (289:2)ਵਾਲਾ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾਹੈ। ਤਦੋਂ ਐਸੇ ਵਾਕ ਕਹਿਣੇ:- "ਤੂੰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਬੇਅੰਤੁ ਸੁਆਮੀ ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤਿ ਕਹਣੁ ਨ ਜਾਈ॥"(442:2); ਸਤੁਤੀ ਰੂਪ ਹਨ। ਸਤੁਤੀ ਵਾਕ 'ਅੰਤ ਲੈਣਦੇ ਅਹੰਕਾਰ' ਯਾ 'ਨਾ ਲੈ ਸਕਣ ਦੀ ਨਿਰਾਸਤਾ' ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਓਹਤਾਂ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖਦੀ ਚਰਣ ਸ਼ਰਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਸਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹੈਨ। ਸੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾਹੈ: ਕਿ ਕੋਈ ਕਹਿਣਾ ਸਿਰ ਭਾਰ ਨਹੀਂ--ਤੇ ਕੋਈ ਪੁੰਨ ਰੂਪ ਬੀਹੈ?

ਸੋ ਅਗਲੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਵਿਚ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਨਾਮ,ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ, ਗਯਾਨ ਕਥਨ, ਗੁਣ-ਗਾਯਨ ਕਹਿਣਾਹੈ, ਕਹਿਣਾ ਲਿਖੇ ਯਾ ਬੋਲੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦੁਆਰੇ ਹੁੰਦਾਹੈ, ਇਸਕਾ ਕੁਛ ਵੇਰਵਾ ਦੱਸਕੇ ਪਉੜੀਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਫੇਰ 'ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ'ਦੀ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਣਗੇ।

ਅਖਰੀ ਨਾਮੁ ਅਖਰੀ ਸਾਲਾਹ ॥ ਅਖਰੀ ਗਿਆਨੁ ਗੀਤ ਗੁਣਗਾਹ॥

ਅਰਥ:- ਅੱਖਰਾਂ ਦੁਆਰੇ (ਅਰਥਾਤ ਆਖਕੇ ਹੀ,ਪਰਮੇਸਰਦਾ) ਨਾਮ ਲੀਤਾ ਜਾਂਦਾਹੈ,ਅੱਖਰਾਂ ਦੁਆਰੇ (ਹੀ ਉਸਦੀ) ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅੱਖਰਾਂ ਦੁਆਰੇਹੀ ਗਯਾਨ(ਕਥਨ ਕਰੀਦਾਹੈ, ਅੱਖਰਾਂ ਦੁਆਰੇਹੀ ਪਰਮਾਤਮ ਦੇਵਦੇ)ਗੁਣਾਂਦੇ ਜਾਣਨਹਾਰਹੋ ਜਾਈਦਾਹੈ। (ਅੱਖਰਾਂ ਦੁਆਰੇਹੀ ਉਸਦੇ ਗੁਣਾਂਨੂੰ ਦੱਸਣ ਵਾਲੇ) ਗੀਤਾਂ ਦਾ(ਗਾਯਨ ਕਰੀਦਾ)ਹੈ। (ਗਲ ਕੀਹ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰਦੀ)ਬੋਲੀਦਾ ਬੋਲਣਾਤੇ ਲਿਖਣਾ ਅੱਖਰਾਂ ਦੁਆਰੇ ਹੀ ਹੁੰਦਾਹੈ। (ਇਥੋਂ ਤਾਈਂ ਕਿ) ਸੰਜੋਗ (ਵਿਜੋਗ)ਜੋ ਸਿਰਤੇ(ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆਹੈ)ਅੱਖਰਾਂ ਦੁਆਰੇਹੀ (ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ)ਹੈ। (ਪਰ) ਜਿਸ(ਵਾਹਿਗੁਰੂ)ਨੇ(ਜੀਵਾਂਦੇ ਸਿਰਤੇ)ਏਹ(ਲੇਖ)ਲਿਖੇ ਹਨ ਉਸਦੇ (ਆਪਣੇ) ਸਿਰਤੇ ਕੋਈ(ਅੱਖਰ) ਨਹੀਂ (ਲਿਖੇ) ਹੋਏ;(ਭਾਵ ਉਹ ਕਿਸੇ ਕਲਮ,ਕਿਸੇ ਅੱਖਰ,ਕਿਸੇ ਕਹਿਣੇ ਹੇਠ ਨਹੀਂ,ਉਸ ਉਪਰ ਕਿਸੇਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਨਹੀਂ,ਉਸਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਸਭ ਪਰਹੈ)। ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਫੁਰਮਾਉਂਦਾਹੈ ਤਿਵੇਂ ਤਿਵੇਂਹੀ(ਜੀਵ)ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇਹਨ। (ਗਲ ਕੀਹ) ਜਿਤਨਾ ਕੁਛ ਉਸਦਾ ਰਚਿਆ ਹੋਇਆਹੈ ਉਨਾ ਨਾਮ (ਆਸ਼ਿਤ੍ਰ)ਹੈ। ਨਾਮਤੋਂ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਥਾਉਂ ਨਹੀਂਹੈ। (ਅੰਤਲੀਆਂ ਚਾਰ ਤੁਕਾਂਦਾ ਅਰਥ ਪਿਛੇ ਆ ਚੁਕਾ ਹੈ)॥

ਵਯਾਖਯਾ:- ਇਸ ਪਉੜੀ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਤ੍ਰੈ ਤੁਕਾਂ ਵਿਚ ਧਰਤੀਤੋਂ ਪਰੇ ਅਰਥਾਤ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡੀ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਪਰ ਇਕ ਸਰਸਰੀ ਨਜ਼ਰ ਪੁਆਈਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਕੁਛ ਵੇਰਵੇ ਅੱਗੇ ਚੱਲਕੇ ਫੇਰ ਖੋਹਲਣਗੇ। ਚੌਥੀ ਤੁਕ(ਅਖਰੀ ਨਾਮੁ)ਤੋਂ ਵਿਸ਼ਯ ਕੁਛ ਬਦਲਦਾ ਭਾਸਦਾਹੈ,ਪਰ ਉਹਹੈ;ਪਹਿਲੇ ਕਥੇਦੀ ਵਯਾਖਯਾ। 'ਕਰਹਿ' ਪਦਦੀ ਮਾਨੋ ਵਯਾਖਯਾ ਕਰਦੇਹਨ। 'ਕਹਿਣਾ'ਜੁਹੈ ਸੋ ਅੱਖਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੁੰਦਾਹੈ: 'ਅਖਰੀ ਲਿਖਣੁ ਬੋਲਣੁ ਬਾਣਿ॥' ਅਰਥਾਤ ਲਿਖਣਤੇ ਬੋਲਣ ਵਿਚ ਜੋ ਆਉਂਦਾਹੈ ਉਹ ਅਖਰ ਹੀਹੈ,ਤੇ ਬਾਣੀ ਅੱਖਰਾਂ ਦੁਆਰਾਹੀ ਲਿਖੀ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੀਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਰਮੇਸਰਦਾ ਨਾਮ ਉਚਾਰੀ ਤੇ ਸਿਮਰੀਂਦਾਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਰਾਂ ਦੁਆਰਾਹੀ ਸਾਈਂਦੀ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਲਿਖਕੇ ਯਾ ਬੋਲਕੇ ਕਰੀਦੀਹੈ। ਕੀਰਤਨਦਾ ਗਾਯਨ, ਗਿਆਨਦਾ ਕਥਨ,ਤੇ ਗੁਣਾਂਦੀ ਵਯਾਖਯਾ ਅੱਖਰਾਂ ਦੁਆਰਾਹੀ ਹੁੰਦੀਹੈ। ਭਾਵ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ, ਸਾਰਾ ਕਾਰਜ ਅੱਖਰਾਂ ਦੁਆਰੇ,ਯਾ ਇਉਂ ਕਹੋ ਕਿ, ਕਹਿਣ ਕਹਾਉਣ ਦੁਆਰਾਹੋ ਰਿਹਾਹੈ, ਤੇ'ਨਾਮ'ਸਿਫਤ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਲਾਹ ਸਭ ਪਰਮਾਰਥ ਬੀ ਇਸੇ ਰਾਹੇਹੋ ਰਿਹਾਹੈ;ਇਥੋਂ ਤਾਈਂ ਕਿ ਜੀਵਾਂਦੇ ਸਿਰਜੋ ਪਰਾਰਬਧ ਰੂਪੀ ਲੇਖ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂਦਾ ਵਖਾਣ ਅਰਥਾਤ ਵਰਣਨ ਬੀ ਅੱਖਰਾਂ ਦੁਆਰੇਹੀ ਹੁੰਦਾਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਸੰਜੋਗ ਜਿਸਨੇ ਲਿਖੇ ਹਨ--ਉਸਦੇ ਸਿਰਤੇ ਕੋਈ ਲੇਖ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਸੁਤੰਤਰ ਸੁਛੰਦਤੇ ਅਲੇਪ ਹੈ:- "ਦ੍ਰਿਸਟਿਮਾਨ ਅਖਰ ਹੈ ਜੇਤਾ॥ ਨਾਨਕ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਨਿਰਲੇਪਾ॥" (261:14) ਪਰ ਨਿਰਲੇਪ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਉਦਾਸ ਹੋਕੇ ਪਰੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ--ਉਹ ਹੁਕਮਦਾ ਹੁਕਮੀਹੈ ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਹੁਕਮ ਕਰਦਾਹੈ ਜੀਵਾਂਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾਹੈ, ਪਰ ਜੋ ਕੁਛ ਉਸਦਾ'ਕੀਤਾ',ਅਰਥਾਤ ਰਚਿਆ ਹੋਇਆਹੈ, ਉਹ ਸੁਤੰਤਰ ਯਾ ਆਪਣੇ ਆਸਰੇ ਨਹੀਂਹੈ, ਉਹ ਉਸਦੇ 'ਨਾਮ ਆਸ੍ਰਿਤ'ਹੈ--ਨਾਮਤੋਂ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਸ਼ੈ ਦਾ ਕੋਈ ਠਿਕਾਣਾ ਨਹੀਂਹੈ। ਉਹ ਕੀਤੀ ਹੋਈਦਾ'ਆਸਰਾ ਰੂਪ ਨਾਮ''ਅੱਖਰਾਂ ਵਾਲੇ'ਨਾਮ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਪਤਾ ਉਪਰ ਦੱਸ ਆਏ ਹਨ: ਅਖਰੀ ਨਾਮ ਅਖਰੀ ਸਾਲਾਹ॥

ਉਸ ਆਸਰਾ ਰੂਪ ਨਾਮਦਾ, ਜਿਸਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਨਾਮ ਦੱਸਿਆਨੇ, 'ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਨਾਹੀ ਕੋ ਥਾਉ' ਆਖਕੇ ਪਤਾ ਦਿਤਾਨੇ, ਫਿਰ ਇਸਦਾ ਪਤਾ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਐਉਂ ਦਿਤਾਹੈ:-

'ਆਪੀਨੈ ਆਪੁ ਸਾਜਿਓ ਆਪੀਨੈ ਰਚਿਓ ਨਾਉ॥ ਦੁਯੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਾਜੀਐ ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ॥ (463:4)

ਅਰਥਾਤ- ਆਪੀ(ਨਿਰੰਕਾਰ)ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪਨੂੰ ਸਾਜਿਆ,ਤੇ ਆਪੀਨੇ ਹੀ ਨਾਮ ਰਚਿਆ। ਇਥੋ ਤਾਈਂ ਤਾਂ ਏਕੇਦੀ ਗਿਣਤੀਹੈ, ਅਗੇ ਜੋ ਰਚਿਆ ਉਹ ਦੂਯੀ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਆਇਆ। ਇਹ (ਦੂਯੀ ਜਿਸਨੂੰ ਕੁਦਰਤਿ ਕਿਹਾਹੈ ਤੇ ਏਥੇ ਜੇਤਾ ਕੀਤਾ ਕਿਹਾਹੈ, ਕਿਸਦੇ ਆਸਰੇ ਤੇਹੈ? ਉੱਤਰ ਉਸ ਨਾਮਦੇ ਆਸਰੇਹੈ ਜੋ ਆਪੀਨੇ ਰਚਿਆਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਪੰਚਮ ਪਤਸ਼ਾਹ ਜੀਨੇ ਇਹੋ ਗੱਲ ਖੋਹਲਕੇ ਲਿਖੀਹੈ:-

ਨਾਮਕੇ ਧਾਰੇ ਆਗਾਸ ਪਾਤਾਲ॥ ਨਾਮਕੇ ਧਾਰੇ ਸਗਲ ਆਕਾਰ॥ ਨਾਮਕੇ ਧਾਰੇ ਪੁਰੀਆ ਸਭ ਭਵਨ॥ (284:13)

ਆਪੇ ਪਿੰਡੁ ਸਵਾਰਿਓਨੁ ਵਿਚਿ ਨਵ ਨਿਧਿ ਨਾਮੁ॥" (1090:17); "ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭਕਾ ਨਾਮੁ॥ ਦੇਹੀਮਹਿ ਇਸਕਾ ਬਿਸ੍ਰਾਮ॥ ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ॥ ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ॥ ..."(293:16-18)

ਇਸ ਨਾਮ ਦੀ ਸੋਝੀ ਕਿਵੇ ਪੈਂਦੀਹੈ?

ਉੱਤਰ:- ਇਸ 19ਵੀਂ ਪਉੜੀਵਿਚ ਜੋ ਕਿਹਾਹੈ'ਅਖਰੀ ਨਾਮੁ ਅਖਰੀ ਸਾਲਾਹ'ਇਸ ਅਖਰਾਂ ਵਾਲੇ ਨਾਮ ਦਾ ਅਭਯਾਸ ਕਰੀਦਾਹੈ,ਤਾਂ ਉਸ ਨਾਮਨੂੰ ਅਪੱੜੀਦਾਹੈ,ਯਥਾ:'ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਜਿਸੁ ਆਪਣੇ ਨਾਮਿ ਲਾਏ'(984:14) ਇਸ ਅਭਯਾਸ ਨਾਲ 'ਨਾਨਕ ਚਉਥੇ ਪਦ ਮਹਿ ਸੋ ਜਨੁ ਗਤਿ ਪਾਏ॥'(984:14)ਉਹ ਚਉਥੇ ਪਦ ਵਿਚ ਅੱਪੜਦਾ ਹੈ, ਨਿਤ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਆਸ੍ਰਾ ਰੂਪ ਵਯਾਪਕ ਨਾਮ ਦੀ ਸੋਝੀ ਪੈਂਦੀਹੈ ਤੇ ਉਹ ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਮੀ ਅਰਥਾਤ 'ਆਪੀ'ਵਿਚ ਜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾਹੈ;ਓਹ ਫੇਰ ਕੀਹ ਦੇਖਦਾ ਹੈ:- ਸਭ ਘਟ ਤਿਸਕੇ ਸਭ ਤਿਸਕੇ ਨਾਉ॥ ਜਪਿ ਜਪਿ ਜੀਵੈ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਨਾਉ॥"(284:11)

2.'ਜੇਤਾ ਕੀਤਾ ਤੇਤਾ ਨਾਉ॥' ਤੁਕਾਂਕੇ ਐਉਂ ਬੀ ਅਰਥ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ:- ਜੋ ਕੁਛ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਰਚਿਆ ਹੋਇਆਹੈ ਸਭ ਨਾਮ ਰੂਪਹੈ,ਕੋਈ ਟਿਕਾਣਾ ਨਾਮ ਰੂਪਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ। ਭਾਵ ਜਗਤ ਮਿਥਯਾਹੈ। ਇਸਦੀ ਸ਼ਕਲ ਕੇਵਲ'ਨਾਮ'ਤੇ 'ਰੂਪ'ਹੈ ਜੋ ਨਾਸ਼ਮਾਨਹੈ।ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਸਦਾ ਥਿਰ ਇਕ ਬ੍ਰਹਮਹੈ। ਜਿਵੇਂ'ਕੜਾ'ਵੇਖੋ:-ਇਕ ਤਾਂ ਨਾਮਹੈ 'ਕੜਾ', ਦੂਸਰੇ ਉਸਦਾ ਰੂਪਹੈ ਗੋਲ ਗੋਲ,--ਪਰ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚਤਾਂ ਉਹ'ਸੋਨਾ'ਹੈ। ਨਾਮ ਤੇ ਰੂਪ ਤਾਂ ਕਲਪਿਤ ਹਨ, ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਚਾਹੋ ਬਦਲ ਦਿਓ, ਪਰ ਨਾਮ ਰੂਪ ਦੀ ਬਦਲੀ ਨਾਲ "ਸੋਨੇਦਾ ਸੋਨਾ"ਹੀ ਰਹਿਦਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਰੂਪ ਮਾਤ੍ਰਹੈ, ਅਸਲੀਅਤ ਤਾਂ ਸਦਾ ਥਿਰ ਬ੍ਰਹਮਹੈ। ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੀ ਦਾਨੇ ਭਾਵ ਲੈਂਦੇ ਹਨ:-

3. ਜਗਤ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਸਤੇ ਰਚਿਆਹੈ; ਨਾਮ ਵਿਹੂਣਿਆਂ ਲਈ ਕੋਈ ਟਿਕਾਣਾ ਨਹੀਂ।

4.ਜਿਤਨਾ ਕੀਤਾਹੈ, ਸੋ ੧ਓਂ ਉਚਾਰਕੇ ਇਸ ਆਪਣੇ ੧ਓਂ'ਨਾਮਤੋ ਰਚਿਆਹੈ, ਇਸ ੧ਓਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ, ਏਹ ੧ਓਂ ਸਾਰੇ ਵਯਾਪਕ ਹੈ।

5. ਜੋ ਕੁਛ ਰਚਿਆਹੈ ਉਸ ਸਭਨੂੰ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾਹੈ। ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ,ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ। ਰਚਨਾ ਬੇਅੰਤਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਥਾਂ ਤੇ ਨਾ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਹਨ।

ਨਿਰੁਕਤ:-ਨਾਵ-ਨਾਮ। ਨਾਵ, ਨਾਉ, ਨਾਇ। ਸਭ 'ਨਾਮ'ਦੇ ਰੂਪ ਹੈਨ। ਭਾਵ ਟਿਕਾਣੇ, ਕਿ ਅਸਮਾਨੀ ਖਲਾ ਵਿਚ ਕਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਓਹ ਹੈਨ;ਉਨ੍ਹਾਂਦੇ ਥਹੁ ਟਿਕਾਨੇ ਅਗੰਮ-ਗੰਮਤਾ ਤੋਂ ਪਰੇ:-

1. ਇੰਨੇ ਦੂਰ ਹਨ ਓਹ ਲੋਕ ਕਿ ਸਾਡੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹਨ;

2. ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਉਂ ਤੇ ਟਿਕਾਣੇ (ਅਗੰਮ'=)ਸਾਡੀ ਗਯਾਤ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹਨ।ਅਗੰਮਦੇ ਅਰਥ ਹਨ:ਗਤੀ, ਗਯਾਨ, ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋ ਪਰੇ॥

ਸਿਰਿ ਭਾਰੁ- ਸਿਰਤੇ ਭਾਰ॥ ਸਿਰ ਤੇ ਭਾਰ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:-

1.ਸਿਰ ਵਿਚ ਭਾਰ ਭਾਵ ਕਹਿਣਾ ਕਠਨਹੈ,ਸਿਰ ਮਾਨੋਂ ਦੁਖਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾਹੈ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲਈ ਦੇਖੋ ਪਿਛੇ, ਪਿਛਲੀ ਪਾਉੜੀ ਦੀ ਨਿਰੁਕਤ ॥ ਗਾਹ, ਗਾਹ ਲੈਣ ਵਾਲਾ, ਜਾਣਨਹਾਰ। ਬਾਣਿ-(ਬਾਣੀ ਪਦਦਾ ਸੰਖੇਪਹੈ, ਤੁਕਾਂਤ ਮੇਲਣ ਲਈ) ਬਾਣੀ। ਸੰਜੋਗ- (ਸੰਸ:, ਸੰਯੋਗ=ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੁੜਨਾ)॥ 1. ਮੇਲ। ਮਿਲਾਪ। 2. ਗ੍ਰਹਿ ਰਾਸ਼ਿ ਤੇ ਯੋਗ ਆਦਿ ਦਾ ਮੇਲ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀਚਾਰੇ ਸਿਧਾਂਤ। 3. ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਦੇ ਫਲ।ਪਰਾਰਬਧ।

ਅੱਖਰ-1. ਜੀਭ, ਤਾਲੂ, ਦੰਦ, ਬੁੱਲ੍ਹ ਆਦਿ ਸਿਰ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਸੰਜੋਗ ਕਰਕੇ ਅੱਖਰ ਬਣਦੇ ਹਨ। 2. ਅਖਰ= ਨਾ ਖਰਨੇ ਵਾਲਾ ਜੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੈ ਅਰ ਸਿਰਿ'ਸ੍ਰਿਰੋਮਣੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ (ਅਖਰਾਂ ਦੁਆਰੇ) ਵਰਣਨ ਕਰੀਏ (ਤਾਂ ਉਸਦਾ) ਸੰਜੋਗ (ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ) 3. ਅਖਰਾਂ ਦੇ ਸ੍ਰਿਰੋਮਣੀ '੧ਓਂ' ਅਖਰ ਦਾ ਸੰਜੋਗ (ਅਪਣੇ ਲਕਸ਼-ਪਰਮਾਤਮਾ) ਨਾਲ ਅਖਰਾਂ ਦੁਆਰੇ ਹੀ ਵਰਣਨ ਕਰੀਦਾ ਹੈ।

ਸੂਚਨਾ- ਇਥੋਂ ਤਾਈ ਜਪੁਜੀ ਦਾ ਅੱਧ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਵਰਣਨ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਰਿ ਦਰਸਨੁ ਪਾਵੈ ਵਡਭਾਗਿ॥ ਗੁਰਕੈ ਸਬਦਿ,ਸਚੈ ਬੈਰਾਗਿ॥ ਖਟੁ ਦਰਸਨੁ,ਵਰਤੈ ਵਰਤਾਰਾ॥ ਗੁਰਕਾ ਦਰਸਨੁ,ਅਗਮ ਅਪਾਰਾ॥ ਗਾਵੀਐ,ਸੁਣੀਐ,ਮਨਿ ਰਖੀਐ ਭਾਉ॥ ਦੁਖੁ ਪਰਹਰਿ:ਸੁਖੁ ਘਰਿਲੈ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਾਇ...ਗੁਰਾ ਇਕਦੇਹਿ ਬੁਝਾਈ॥ ਸਭਨਾ ਜੀਆਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ:ਸੋ-ਮੈ:ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ॥ 5/6"ਇਸੇ ਕ੍ਰਮ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਪੂਰਣ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨਦੀ ਦਿਵਜ ਵਿਦਜਾ ਪ੍ਰਤੀਪਾਦਨ ਕਰੀ,ਤੇ ਸਤਵੀ ਪੌੜੀ ਦੇ ਆਦਿ-ਅੰਤ ਐਥੈ ਤਕ ਸਾਰੇ 1.ਆਧਿਭੋਤਕ ਧਰਮ(ਸ਼ਰੀਯਤ) 2.ਆਧਿਯਗਜਕ ਧਰਮ, 3.ਆਧਿਦੈਵਕ ਭਗਤੀ(ਤਰੀਕਤ), 4.ਅਧਿਆਤਮ ਗਜਾਨ(ਮਾਰਫਤ) ਤੇ, 5.ਬ੍ਰਹਮ ਸਾਕਸ਼ੀ (ਹਕੀਕਤ)ਪੂਰਵਲੀ 6 ਪਉੜੀਆਂਦਾ ਪੰਜ ਸਮਨੇ ਅਰਥਹੈ। ਇਸ ਪਿਛੋ ਚਾਰ ਚਾਰ ਦੀਆਂ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਪਉੜੀਆਂ 8-11 ਸੁਣੀਐ ਮਹਾਤਮ, 12-15 ਮਨੈ ਮਹਾਤਮ,ਤੇ ਅੰਤ 16-19 'ਰਖੀਐ' ਅਨਭਵ ਬ੍ਰਹਮਦਾ "ਭਾਉ" ਸਾਕਸ਼ਾਤ" ਮਹਾਤਮ ਨਾਲ ਪੂਰਵਾਰਧ ਸਮਾਪਤ ਹੁੰਦਾਹੈ ॥

ਐਥੋ ਅੱਗੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣਦਾ ਉਤ੍ਰ-ਅਰਧ 19 ਪਉੜੀਆ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਸ਼ਲੋਕ ਭਾਗ ਆਰੰਭ ਹੁੰਦਾਹੈ "ਸ਼੍ਰੀ ਜਪੁ ਨੀਸਾਣ ਟੀਕਾ-ਭਾਸ਼ਜ ਸੰਗ੍ਰਹ"ਦੀ ਅਲੋਚਨਾਤੋਂ ਪਤਾ ਚਲੇਗਾ,ਇਹ ਦਿੱਯ ਗ੍ਰੰਥੀ ਦਾ ਭਾਗ; ਜਿਵੇਂ ਮਹਲ ਨੀਵ ਤੋਂ ਉਸਾਰਿਆ ਸਿਖਰ ਤਕ ਬਣਦਾ ਹੈ-ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥੀ ਦਾ ਪਿਛਲਾ ਭਾਗਹੈ। ਜਿਵੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਨਾ ਕਾਰੀਗਰ, ਨਾ ਉਸਦਾ ਮਾਲ, ਔਜ਼ਾਰ, ਪੌੜੀਆਂ ਅਦਿ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦਿਖਦੇ-ਇਸ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਓਹ ਸਾਰੇ ਧਰਮਦੇ ਪਦਾਰਥ, ਅਤੇ ਮੁਕਾਬਲੇਦੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਵੇਦ-ਕਤੇਬ-ਨਾਸਤਿਕ-ਆਸਤਿਕ ਧਰਮਾਂਦੇ ਵੇਰਵੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਮਹਲ ਦੀ ਨੀਵ - ਪਹਿਲਾਂ ਨੀਚੇ ਖੋਦਕੇ ਰਖਕੇ ਉਪਰਨੂੰ ਉਸਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੁੰਦੀਹੈ;ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ"ਭਰੀਐ ਹਥੁ ਪੈਰੁ ਤਨੁ ਦੇਹ ॥ ਪਾਣੀ ਧੋਤੈ ਉਤਰਸੁ ਖੇਹ ॥ ਮੂਤ ਪਲੀਤੀ ਕਪੜੁ ਹੋਇ ॥ ਦੇ ਸਾਬੂਣੁ ਲਈਐ ਓਹੁ ਧੋਇ ॥ ਭਰੀਐ ਮਤਿ ਪਾਪਾਕੈ ਸੰਗਿ ॥ ਓਹੁ ਧੋਪੈ ਨਾਵੈਕੈ ਰੰਗਿ" ਉਤ੍ਰਾਰਧ ਭਾਗ ਆਰੰਭ ਹੁੰਦਾਹੈ; ਅਤੇ ਵੇਦ-ਕਤੇਬ-ਨਾਸਤਿਕ-ਆਸਤਿਕ ਜੋਗੀਆਂਦੇ ਮਿਲਵੇਂ ਵੇਰਵੇ ਦਿੰਦੇ ਅੰਤਦੀ 38 ਪਉੜੀ"ਜਤੁ ਪਾਹਾਰਾ ਧੀਰਜੁ ਸੁਨਿਆਰੁ॥ ਅਹਰਣਿ ਮਤਿ ਵੇਦੁ ਹਥੀਆਰੁ"ਨਾਲ ਸਮਾਪਤ ਹੋਕਿ ਫੇਰ ਸਲੋਕ॥ ਪਵਣੁ ਗੁਰੂ... ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਗਏ ਮਸਕਤਿ ਘਾਲਿ॥ ਨਾਨਕ ਤੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਕੇਤੀ ਛੁਟੀ ਨਾਲਿ ॥ 1"ਰਾਹੀ"ਹਲਤਿ ਸੁਖੁ, ਪਲਤਿ ਸੁਖੁ, ਨਿਤ ਸੁਖੁ"ਅ. ਆਥ ਇਸ"ਅੰਤਮ ਮੰਗਲਾਚਰਣ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੀਜਪੁ ਨੀਸਾਣ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਮਾਪਤਹੈ॥

ਭਰੀਐ ਹਥੁ ਪੈਰੁ ਤਨੁ ਦੇਹ ॥ ਪਾਣੀ ਧੋਤੈ ਉਤਰਸੁ ਖੇਹ॥ ਮੂਤ ਪਲੀਤੀ ਕਪੜੁ ਹੋਇ ॥ ਦੇ ਸਾਬੂਣੁ ਲਈਐ ਓਹੁ ਧੋਇ॥ਭਰੀਐ ਮਤਿ ਪਾਪਾ ਕੈ ਸੰਗਿ ॥ ਓਹੁ ਧੋਪੈ ਨਾਵੈ ਕੈ ਰੰਗਿ॥ ਪੁੰਨੀ ਪਾਪੀ ਆਖਣੁ ਨਾਹਿ ॥ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਰਣਾ ਲਿਖਿ ਲੈ ਜਾਹੁ॥ ਆਪੇ ਬੀਜਿ ਆਪੇ ਹੀ ਖਾਹੁ ॥ ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੀ ਆਵਹੁ ਜਾਹੁ ॥20॥

ਨੰ.1. ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ "ਮੀਣਾ"-20

ਭਰੀਐ ਹਥੁ ਪੈਰੁ ਤਨੁ ਦੇਹ॥ ਪਾਣੀ ਧੋਤੈ ਉਤਰਸੁ ਖੇਹ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:-ਹਥ,ਪੈਰ,ਤਨ,ਦੇਹੀ ਜਿ ਖੇਹ ਸਾਥਿ ਭਰੀਤੇਹੈਂ,ਸਿ ਸਭਿ ਪਾਣੀ ਸਾਥਿ ਹਛੇ ਹੋਦੇ ਹੈਨਿ।

ਮੂਤ ਪਲੀਤੀ ਕਪੜੁ ਹੋਇ॥ ਦੇ ਸਾਬੂਣੁ ਲਈਐ ਓਹੁ ਧੋਇ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:-ਅਰੁ ਮੂਤ ਪਲੀਤੀ ਸਾਥਿ, ਜਿ ਕਪੜਾ ਕਰੀਤਾਹੋ, ਸੁ ਪਾਣੀ ਅਰੁ ਸਬੂਣ ਸਾਥਿ ਹਛਾ ਧੋਇ ਲੀਜਤਾਹੈ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਭਰੀਐ ਮਤਿ ਪਾਪਾਕੈ ਸੰਗਿ॥ ਓਹੁ ਧੋਪੈ ਨਾਵੈਕੈ ਰੰਗਿ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਅਰੁ ਮਤਿ ਜਿ ਪਾਪਾ ਸਾਥਿ, ਅਰੁ ਬਿਕਰਮਾਂਤੇ ਸਾਥਿ ਮਾਨੁਮੋ ਕੀ ਭਰੀਤੀਹੈ,ਤਾਂ ਓਹ ਪਰਮੇਸੁਰਕੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨਕੇ ਸੰਗਿ ਧੋਪੈ। ਏਹ ਹੋਰਤੁ ਵਸਤੁ, ਤਟ ਤੀਰਥ ਨਾਤੇ, ਤਪਸਿਆ ਕੀਤੀ, ਹਛੀ ਨਾਹੀ ਹੋਣੀ, ਬਿਨਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰਕੇ ਨਾਮ ਸਿਰਮਨ ਥੀ।

ਪੁੰਨੀ ਪਾਪੀ ਆਖਣੁ ਨਾਹਿ॥ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਰਣਾ ਲਿਖਿਲੈ ਜਾਹੁ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਇਹਿ ਜਿ ਪੁੰਨ ਅਰੁ ਪਾਪ ਪ੍ਰਾਨੀ ਕਮਾਵਦਾਹੈ, ਸੁ ਨਾਹੀ ਲਿਖਦਾ। ਕਿਉ ? ਜਿ ਇਨਾ ਪੁੰਨਾ ਅਤੇ ਪਾਪਾ ਦਾ ਓਹ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਲਿਖੋ ਜਾਹਿ। ਪਰੁ ਜਿਤਨਾ ਏਹੁ ਪ੍ਰਾਨੀ ਕਰਮ ਕਰਦਾਹੈ, ਸੁ ਏਤਨੇ ਸਭਿ ਆਪਣੀ ਹਥੀ ਆਪਿ ਲਿਖਿ ਕਰਿਲੈ ਜਾਤਾਹੈ। ਅਰੁ ਆਪਣੇ ਲਿਖੇਕਉ ਆਪੇ ਵਾਚਤਾਹੈ। ਲਿਖਿ ਕਰਿ ਰਾਜੇ ਧਰਮ ਕਉ ਕਾਗਦੁ ਹਥਿ ਲੈ ਜਾਇ ਦੇਂਦਾਹੈ। ਅਰੁ ਕਹਤਾ ਹੈਜਿ, ਜੀਮੈਂ ਏਹ ਕਰਮ ਕੀਏ ਕਮਾਏਹੈ;ਸੁ ਏਹੁ ਮਾਨੁਖੁ ਆਪੇ ਕਰਮ ਕਰਦਾਹੈ,ਅਰੁ ਆਪੇਹੀ ਲਿਖਿ ਕਰਿ ਕਾਗਦੁ ਲਿਜਾਇ ਰਾਜੇ ਧਰਮ ਕੇ ਹਥਿ ਦੇਤਾਹੈ; ਤਬ ਏਸੁ ਦੇਹੀ ਲਿਖੇ ਉਪਰਿ ਹਿਸਾਬੁ ਹੋਣਾਹੈ॥

ਆਪੇ ਬੀਜਿ ਆਪੇਹੀ ਖਾਹੁ॥ ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੀ ਆਵਹੁ ਜਾਹੁ॥20॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਜੇਹਾ ਏਹਿ ਮਾਨੁਖਿ ਬੀਜਿਆ, ਤੇਹੋਹੀ ਖਾਇਆ। ਓਸੇ ਲਿਖੇ ਏਸ ਉਪਰਿ ਹਿਸਾਬੁ ਹੋਇਆ। ਤਬ ਦਰਗਾਹਹੁ ਹੁਕਮ ਹੋਆਸੁ, ਕਿਆ ਹੁਕਮ ਹੋਆ? ਕਿ ਜੇ ਤਾਂ ਭਲਾ ਕਮਾਣਾ ਥਾ, ਤਾਂ ਭਲਾ ਹੁਕਮ ਹੋਆ, ਜਿ ਏਸਕਉ ਮੁਕਤਿ ਕਰੁਹੁ; ਅਰੁ ਜੇ ਬਦ ਕਰਮ ਕੀਏ ਥੇ, ਤਾਂ ਹੁਕਮੁ ਸਾਹਿਬੁਕਾ ਹੋਆ, ਜਿ ਏਸਕਉ ਜੂਨੀਮਹਿ ਡਾਰਿਦੇਹੁ। ਲਾਗਾ ਜੂਨੀਮਹਿ ਆਵਣ ਜਾਣ ॥20॥

ਨੰ.2. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਸ਼ਹੀਦ'-20

ਤਾਂ ਸਿੱਧਾ ਪੁਛਿਆ,"ਮਨਨੂੰ ਜੋ ਪਾਪਾਂਦੀ ਮੈਲ ਲੱਗੀ ਹੋਈਹੈ ਸੋ ਕਿਉਂਕਰ ਧੋਪੇ? ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ॥ ਦੇਹ ਦਾ ਅੰਗ ਜੋ ਹੱਥ ਪੈਰ ਆਦਿਕ ਭਰੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਧੋਕੇ ਮੈਲ ਉਤਾਰੀਦੀ ਹੈ, ਅਥਵਾ, ਪਾਣੀ ਤੇ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰੀਦਾ ਹੈ, ਅਰ ਜੇ ਵਸਤਰ ਉਪਰ ਮੂਤਰ ਆਦਿਕ ਕੀ ਛਿੱਟ ਪਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜਲ ਅਤੇ ਸਬੂਣ ਨਾਲ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰੀਦਾ ਹੈ॥ ਪਰ, ਮੱਤ ਜੋ ਪਾਪਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਹੈ ਸੋ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਧੋਪੀਦੀ ਹੈ, ਕਯੋਂ ਜੋ ਬਸਤਰ ਦੇ ਅੰਗ ਸਥੂਲ ਹੈਨ ਅਤੇ ਜਲ ਤੇ ਸਾਬੂਣ ਭੀ ਸਥੂਲ ਹਨ, ਅਰ ਮਤਿ ਤੇ ਪਾਪ ਸੂਖਮ ਹਨ ਸੋ ਨਾਮ ਭੀ ਸੂਖਮ ਹੈ॥ ਤਾਂ ਸਿੱਧਾਂ ਕਹਿਆ, "ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਪਾਪ ਕਰਦੇ ਹਨ; ਉਸਦੇ ਪਰਾਸ਼ਚਿਤ ਵਾਸਤੇ ਪੁੰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਚੰਦ੍ਰਾਇਣ-ਵਰਤ, ਅਰ ਤਪ, ਅਤੇ ਗਾਇੱਤ੍ਰੀ ਆਦਿਕ ਪਾਠ, ਅਰ ਜੱਗ, ਇਤਿਯਾਦਿਕ ਪੁੰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਓਨਾਂ ਦੇ ਪਾਪ ਧੋਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹੈਨ॥ ਅਤੇ ਤੁਸਾਂ 'ਇਕ-ਨਾਮ' ਦੀ ਹੀ ਮਹਿਮਾਂ ਕਹੀ ਹੈ॥" ਤਾ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਕਿ; ਪੁੰਨੀਆ ਅਤੇ ਪਾਪੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਆਂਖਣ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਂਵਦੀ, ਕਯੋਂਕਿ ਜੇਹੀਆਂ ਕਰਣੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹੈਨ ਤੇਹੀਆਂ ਚਿਤ੍ਰ ਗੁਪਤ ਲਿਖ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ; ਸੋ ਜੇ ਪੁੰਨ ਕਰਦੇ ਹੈਨ ਤਾਂ ਸੁਖ ਭੋਗਦੇ ਹਨ, ਅਰ ਜੇ ਪਾਪ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਨਰਕ ਭੋਗਦੇ ਹਨ; ਸੋ ਆਪਣਾ ਬੀਜਿਆ ਆਪ ਹੀ ਖਾਂਦੇ ਹੈਨ॥ ਪਰ ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਜਪਦੇ ਹਨ ਸੋ ਆਪ ਭੀ ਤਰਦੇ ਹੈਨ ਅਤੇ ਸੰਗੀਆਂ ਦਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਉਧਾਰ ਭੀ ਕਰਦੇ ਹੈਨ॥ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹੈਨ ਕਿ ਪੁੰਨਾਂ ਅਤੇ ਪਾਪਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਆਵਣਾ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਮਿਟਦਾ॥ 20॥

ਨੰ.3. ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਜੀ (ਸੇਵਾਪੰਥੀ)-20

ਭਰੀਐ ਹਥੁ ਪੈਰੁ ਤਨੁ ਦੇਹ ॥ ਪਾਣੀ ਧੋਤੈ ਉਤਰਸੁ ਖੇਹ॥ ਮੂਤ ਪਲੀਤੀ ਕਪੜੁ ਹੋਇ ॥ ਦੇ ਸਾਬੂਣੁ ਲਈਐ ਓਹੁ ਧੋਇ॥ ਭਰੀਐ ਮਤਿ ਪਾਪਾ ਕੈ ਸੰਗਿ ॥ ਓਹੁ ਧੋਪੈ ਨਾਵੈ ਕੈ ਰੰਗਿ॥

ਅਬ ਕਹੇਹੈ॥ ਜੋ ਕੇਵਲ ਤੁਮਾਰੇ ਨਾਮਹੀ ਕਰਿ ਮਾਯਾਸੋ ਉਧਾਰ ਹੋਵੇਹੈ ਔਰ ਕੋਈ ਉਪਾਵ ਨਹੀ, ਸੋ ਸਹਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਕਹੇਹੈਂ:-

ਇਸਕਾ ਅਰਥੁ॥ ਜੈਸੇ ਹਾਥ, ਪਾਵ, ਤਨੁ, ਦੇਹ ਮਲੀਨ ਹੋਇ; ਤੋ ਜਲ, ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਕਰਿ ਸੁਧ ਹੋਤਾਹੈ। ਅਰੁ ਬਸਤ ਜੋ ਮੂਤ੍ਰ ਆਦਿਸੋ ਮਲੀਨ ਹੋਇ, ਜੈਸੇ ਸਾਬਣ ਲਗਾਇਕੇ ਧੋਇ, ਤੋ ਕੇਵਲ 'ਨਾਰਾਯਣਕੇ-ਨਾਮ' ਕਾ ਜੋ'ਰੰਗ'ਹੈ,ਤਿਸਹੀ ਕਰਿਕੇ ਸੁਧ ਹੋਤੀਹੈ। ਕਿਆ, ਰਾਗ-ਦ੍ਵੈਖ ਜੋ ਮਲੁਹੈ ਤਿਸਤੇ ਸੁੱਧ ਹੋਤੀਹੈ, ਔਰ ਕੋਈ ਸੁਧਕਾ ਉਪਾਵਨ ਨਹੀਂ! ਅਰੁ ਨਾਮਕਾ ਉਚਾਰ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰੇਮ-ਭਕਤਿਸੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇਹੈ।

ਪੁੰਨੀ ਪਾਪੀ ਆਖਣੁ ਨਾਹਿ॥

ਫਲ ਸੰਜੁਗਤਿ ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਅਥਵਾ ਪਾਪ ਕਰਮ; ਅਥਵਾ ਪੁੰਨ ਪਾਪ ਮਿਸ਼੍ਰਤ ਕਰਮ ਜੋਹੈਂ; ਜੋ ਤਿਨ ਕਰਿਕੇ ਪ੍ਰਭੁਕਾ ਨਾਮ ਉੱਚਾਰਨ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ॥ ਕਾਹੇਤੇ?

ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਰਣਾ ਲਿਖਿ ਲੈ ਜਾਹੁ॥

ਕਰਣਾ ਕਹੀਐ ਪੁਨ-ਪਾਪ ਦ੍ਵਾਰੇ ਜੋ ਕਰਣੀਹੈ,ਤਿਸਕੋ ਧਰਮ-ਰਾਇ ਕੇ ਗਣ ਲਿਖਕੇ ਹਾਥ ਮਹੁ ਲੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਆਗੇ ਬੀਚਾਰਕੇ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ; ਜੋ:-

ਆਪੇ ਬੀਜ ਆਪੇ ਹੀ ਖਾਹੁ॥

ਆਪਣਾ ਬੀਜਿਆਹੈ, ਸੋ ਆਪਹੀ ਭੋਗਹੁ।

ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੀ ਆਵਹੁ ਜਾਹੁ॥

ਗੁਰੁ ਕਹੇਹੈਂ, ਹੁਕਮੀ ਕਹੀਐ ਪ੍ਰਾਰਬਧਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਵਤੇ ਅਰੁ ਜਾਵੇਹੈਂ,ਕਦੀ ਪੁੰਨ ਕਰਮਕੇ ਫਲ ਕਰਿ ਦੇਵ ਜੋਨਿ ਕੋ ਗਏ, ਕਦੀ ਪਾਪ ਕਰਮ ਕੇ ਫਲ ਕਰਿ ਨੀਚ ਲੋਕ ਨਿਖੇਧ ਜੋਨਿਕੋ ਗਏ, ਕਦੀ ਪੁੰਨ-ਪਾਪ ਮਿਸ਼ਤ੍ਰ ਕਰਮਕੇ ਫਲ ਕਰਿਕੇ ਮਾਨੁਖ ਜੋਨਮਹੁ ਭਏ। ਐਸੇ ਬਾਰੰਬਾਰੰ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਚਕ੍ਰਮਹੁ ਭ੍ਰਮਤੇਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਬਿਨਾ ਪ੍ਰੇਮ-ਭਕਤਿ 'ਨਾਮ'ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਦੁਰਲਭ ਹੈ॥ 20॥

ਨੰ.4. ਸਾਧੂ ਅਨੰਦਘਨ ਜੀ (ਉਦਾਸੀਨ-ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਵਾਚੀ)-20

ਅਬ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪੂਰਬਕ ਨਾਮਕੀ ਮਹਿਮਾਕੋ ਕਹਤੇਹੈਂ:-

ਭਰੀਐ ਹਥੁ ਪੈਰੁ ਤਨੁ ਦੇਹ॥ ਪਾਣੀ ਧੋਤੈ ਉਤਰਸੁ ਖੇਹ॥

ਜੈਸੇ ਹਾਥ ਅਥਵਾ ਪਗ, ਤਨ, ਕਿਆ ਕਹੀਏ, ਵਿਸਤਾਰ ਕਰ ਕਰ ਦੇਹੀ ਹੀ ਮਲੀਨਤਾ ਸਾਥ ਲਿਪਾਇਮਾਨ ਹੁਆ; ਸੋ ਜਲ ਸਾਥ ਧੋਵਣੇਤੇ ਸੁਧ ਹੋਤਾਹੈ;

ਮੂਤ ਪਲੀਤੀ ... ਦੇ ... ਓਹੁ ਧੋਇ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜੈਸੇ ਮੂਤ੍ਰਾਦਿਕੋ ਕਰ ਕਰ ਵਸਤ੍ਰ ਮਲੀਨ ਭਇਆ; ਸੋ ਸਾਬਣ ਦੇ ਕਰ ਧੋਵਣੇ ਤੇ ਸ਼ੁਧ ਹੋਤਾਹੈ; ਤੈਸਾ ਹੀ:-

ਭਰੀਐ ਮਤਿ ਪਾਪਾ ਕੈ ਸੰਗਿ॥ ਓਹੁ ਧੋਪੈ ਨਾਵੈ ਕੈ ਰੰਗਿ॥

ਜਬ ਬੁਧਿ ਪਾਪੋ ਸਾਥ ਲਿਪਾਇਮਾਨ ਭਈ, ਸੋ ਨਾਮ ਜਪਣੇਕਾ ਜੋ ਰੰਗ ਹੈ; ਤਿਸੀ ਸਾਥ ਸ਼ੁਧ ਹੋਵੇਗੀ। ਤਾਂਤੇ ਨਾਮ ਜਪਣੇ ਕਾ ਹੀ ਅਭਿਆਸ ਕਰੇ, ਭਵਿਖ ਪੁਰਾਣੇ:- ਕਾਯੇਨ ਮਨਸਾ ਵਾਚਾ ਮੁਹਦੁਕ੍ਰਿਤੰ ਕ੍ਰਿਪਤੰ ॥ ਕੋਟਿ ਪਾਪਾ ਨਿਸ਼ੰਤ ਯੇਵਸੁ ਅਲ ਪਾਠਿ ਬਹੁੰਨਿਚ॥ ਨਤਾਨਿ ਭੂਯੋ ਬਾਧਯੋਤੇ ਹਰੇ ਬ੍ਰਹਮਾਨਕੀਰਤਨਾਤ॥

ਭਵਿਖ ਪੁਰਾਣਮੋ ਲਿਖਾਹੈ:ਸਰੀਰ ਕਰ,ਕਰ ਮਨ ਕਰ ਕਰ ਬਾਣੀ ਕਰ ਕਰ ਬਡੇ ਤੇ ਬਡੇ ਭੀ ਜੋ ਪਾਪ ਕੀਏਹੈ ਜਗਤਮੋ ਕੋਟਿ ਕੋਟ ਪਾਪਹੈ, ਕੇਤੇਹੀ ਛੋਟੇਹੈ, ਕੇਤੇਹੀ ਬਡੇਹੈ, ਹਰਿ ਨਾਮ ਕੀਰਤਨ ਕਰਣੇਤੇ ਸਭੀ ਪਾਪ ਫੇਰ ਨਹੀ ਇਸਕੋ ਪੀੜਾ ਦੇ ਸਕਤੇ। ਲਿੰਗ ਪੁਰਾਣੇ:- ਸਮਰੇਣਦੇ ਵ ਰੁਦ੍ਰਸਯ; ਪਾਪ ਸੰਘਾਤ ਪੰਜਰੰ ॥ਸਤਧਾ ਭੇਦ ਜਪਨੇਤਿ, ਗਿਰਿ ਰਬੱ ਜ੍ਰਹਤੋ ਯਥਾ॥

ਲਿੰਗ ਪੁਰਾਣਮੋ ਲਿਖਾਹੈ:"ਰੁਦ੍ਰਕੇ ਸਿਮਰਣ ਕਰਣੇਤੇ ਪਾਪੋਕਾ ਜੋਹੈ ਸਮੂਹ,ਤਿਸਕਾ ਬਣਾ ਜੋਹੈ ਪਿੰਜਰ, ਤਿਸ ਵਿਖੇ ਜੀਵ ਰੂਪੀ ਪੰਖੀ ਫਸਾਹੈ। ਸੋ ਪਿੰਜਰ ਸੋਂ ਟੂਕ ਹੋ ਜਾਤਾਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਬੱਜ੍ਰਕਾ ਹਤਾ ਹੂਆ ਪਰਬਤ ਸੋਂ ਟੂਕ ਹੋ ਜਾਏ॥ ਤਾਤੇ ਵਿਸ਼ਨੁ ਨਾਮ ਪਰ ਜਿਸਕੀ ਰੁਚਿ ਹੋਇ,ਸੇ ਵਿਸਨ ਨਾਮ ਜਪੇ॥ ਸ਼ਿਵ ਨਾਮ ਪਰ ਰੁਚਿਹੋ, ਏਸੋ ਸ਼ਿਵ ਨਾਮ ਜਪੇ॥ ਬਿਨਾਂ ਨਾਮ ਪਾਪੋ ਕਾ ਪਿੰਜਰਾ ਨ ਟੂਟੇਗਾ; ਤਾਤੇ ਪੁਨ: ਜੋਹੈ ਸੋ ਨਾਮ ਹੀਹੈ; ਅਰ ਨਾਮਤੇ ਇਤਰ ਜੋ ਪੁੰਨਹੈ, ਸੋ ਭੀ ਪਾਪੋਕੇ ਭਾਈ ਭਤੀਜੇਹੈ; ਅਬ ਇਸਕਾ ਵਰਨਨ ਹੋਤਾਹੈ:-

ਪੁੰਨੀ ਪਾਪੀ ਆਖਣੁ ਨਾਹਿ॥

ਕਿਆ? ਜੈਸੇ ਪੁੰਨ ਨਾਮ ਕਹਾ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਪਾਪ ਨਾਮ ਕਹਾ, ਦੋਨੋ ਬਰਾਬਰ ਕੇ ਹੀਤੋ ਹੈਂ (?)

ਨਨੁ? ਕਹਣੇਮੋ ਤੋਸਭ ਕਛ ਆਵਤਾ ਹੈ॥ ਧਨਵਾਨ ਭੀ ਕਹਾ, ਨਿਰਧਨ ਭੀਕਹਾ, ਦੋਨੇ ਬਰਾਬਰਕੇ ਕੈਸੇ ਮਾਨਤੇਹੋ ? ਤਿਸਕਾ ਉਤਰ ਕਹਤੇਹੈ।

ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਰਣਾ, ਲਿਖਿਲੈ ਜਾਹੁ॥

ਜੋ ਕਛ ਪੁੰਨ ਪਾਪ ਕੀਆ ਜੀਵੋਨੇ, ਤਿਸਕੋ ਚਿਤ੍ਰ-ਗੁਪਨ ਲਿਖਤੇ ਗਏ;ਸੋ ਚਿਤ੍ਰ ਗੁਪਤਕਾ ਲਿਖਾ ਹੂਆ ਪੁੰਨੀ ਪਾਪੀ ਆਪਣੇ ਸਾਥ ਲੈਗਏ:-

ਆਪੇ ਬੀਜਿ ਆਪੇ ਹੀ ਖਾਹੁ॥ ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੀ ਆਵਹੁ ਜਾਹੁ॥20॥

ਆਪਹੀ ਜੋ ਪੁੰਨ ਪਾਪ ਰੂਪ ਬੀਜ ਬੋਇਆ ਥਾ, ਤਿਸਕਾ ਫਲ ਭੀ ਸੁਖ,ਦੁਖ ਆਪਹੀ ਭੋਗਣਾ ਪੜਾ। ਕੇਵਲ ਪੁੰਨ-ਵਾਨ ਭੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਕੇਵਲ ਪਾਪੀ ਭੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ॥ ਸਭਕੋ ਪੁੰਨ ਪਾਪ ਮਿਸ੍ਰਤ ਹੀ ਤੋ ਕਰਮ ਹੋਤੇਹੈਂ॥ ਜੋ ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਕੀਆ ਥਾ,ਤਿਸਕਾ ਫਲ ਧਨ ਪਾਇਆ; ਸਾਥ ਪਾਪਭੀ ਜੋ ਕੀਆਥਾ,ਤਿਸਕਾ ਫਲ ਰੋਗ ਲਾਗਾ॥ ਛਿਟਾਂਕ ਭਰ ਅਨਾਜਭੀ ਨਹੀ ਖਾ ਸਕਤਾ;ਜੋ ਪਾਪ ਕਰਮ ਕੀਆ ਥਾ,ਤਿਸਕਾ ਫਲ ਚੰਡਾਲਕਾ ਜਨਮ ਪਾਇਆ॥ ਅਰ ਸਾਥ ਪੁੰਨਭੀ ਜੋ ਕੀਆਥਾ,ਤਿਸਕਾ ਫਲ ਧਨ ਮਿਲਾ॥ ਹਛੀ ਤਰਾ ਸੋ ਖਾਤਾ ਪੀਤਾ ਹੈ॥ ਅਬ ਇਸਕੋ ਵੀਚਾਰ ਕਰ ਕਰ ਦੇਖਾ ਚਾਹੀਏ,ਦੋਨੋ ਬਰਾਬਰਕੇ ਹੀਤੋ ਹੁਏ॥ ਅਰ ਹੁਕਮਤੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਕਾ ਇਹੀਹੈ। ਆਵਾਗੌਣ ਦੋਨੋਕਾ ਨ ਛਟੇਗਾ॥ ਜੋ ਆਵਾਗੌਣ ਨਾ ਛੁਟਾ,ਤੋ ਦੋਨੋ ਬਰਾਬਰਕੇ ਹੀਤੋ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਠਹਿਰੇ॥ ਆਵਾਗੌਣਤੋ ਮੁਕਤ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ 'ਨਾਮ' ਹੀ ਹੈ॥ ਤਾ ਤੇ 'ਨਾਮ' ਕਾ ਹੀ ਅਭਯਾਸ ਕਰੇ॥ ਏਤਾ ਕਹਣੇ ਕਾ ਇਹੀ ਤਾਤਪਰਯ ਹੈ ॥20॥

ਨੰ.5. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਵੀ ਚੂੜਾਮਣੀ (ਨਿਰਮਲ-ਗਿਆਨੀ)-20

ਇਹਾਂ ਅਬ ਏਕਤਾ ਕਰ ਦਿਖਾਈ, ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਜੋ ਗਯਾਨ,ਸੋ ਬਰਨਨੁ ਕਰ ਦੀਓਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਬਹੁਰ'ਤਤੰਵਮਸੀ'ਉਪਦੇਸ਼ਕੇ ਜੋਗ ਬਨਨਕੋ ਉਪਾਇ ਬੂਝੈ;ਕਿ ਨਾਮਕੋ ਸ਼ਿਰਮਨਹੈ;ਵਾ,ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਮੁਖਯਹੈ? ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨਕੋ ਲੀਏ ਹੂਏ ਅਬ ਅਗਾਰੀ ਨਾਮਕੋ ਮਹਾਤਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਪੂਰਕ ਕਹਿਕੇ ਬਹੁਰ ਬਯੰਤਤਾ ਲਖਾਇ ਕਰਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਸਮੇਤ ਜਗਯਾਸੀਕੋ ਅਨੁਭਵ ਕਹੈਂਗੇ:-ਭਰੀਐ ਹਥੁ ਪੈਰੁ ਤਨੁ ਦੇਹ॥

ਮ੍ਰਿਤਕਾ (ਮਿੱਟੀ), ਆਦਿ ਔਰ ਮਲਿਨਤਾ ਸੋਂ ਹਾਥ ਔਰ ਪੈਰ;'ਤਨ'ਨਾਮ'ਸਾਥ'ਕੋ,ਸਾਥਿ ਦੇਹ ਕੇ ਲਗੈ। ਵਾ, ਤਨ ਨਾਮ 'ਵਿਸਤਾਰ'ਕੋ ਤਿਸਤੇ ਸੰਪੂਰਣ ਦੇਹਕੋ ਅਰਥ,ਸਰਬ ਦੇਹਕੋ ਜੋ ਕਿਛੁ ਲਗ ਜਾਇ। ਵਾ,ਤਨ ਨਾਮ'ਤਨਕ'ਕੋ, ਤਨਕ ਭਰ ਦੇਹਕੇ ਸੰਗ ਲਗ ਜਾਇ; ਇਤਯਰਥ। 'ਤਨੁ ਦੇਹ' ਪਦਮੇਂ ਪੁਨਰੁਕਤਿਵਦਾਭਾਸ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ। ਪੁਨਿੰਰੁਕਤਕੋ ਅਭਾਸ ਅਰਥ ਕਰੇ ਮਿਟ ਜਾਤਹੈ। ਪਾਣੀ ਧੋਤੈ ਉਤਰਸੁ ਖੇਹ॥

ਸੋ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਆਦਿ ਜੋਕਿਛੁ ਲਗਯੋ ਹੋਇਕੇ ਜਲ ਸੰਗ ਧੋਵਨਤੇ ਉਤਰ ਜਾਤਹੈ,ਨਿਰਮਲ ਬਨਤਹੈ। ਏਕਤੋਂ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਕਹਯੋ, ਦੂਸਰੋ ਔਰ ਕਹਤ ਹੈਂ:-ਮੂਤ ਪਲੀਤੀ ਕਪੜੁ ਹੋਇ॥

ਮਲ-ਮੂਤ੍ਰ ਕੇ ਲਗਨ ਤੇ ਬਸਤ੍ਰ ਮਹਾਂ-ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋ ਜਾਤਹੈ; ਊਪਰ ਲੈਬੇਕੇ ਕਾਮਕੋ ਨਹੀਂ ਰਹਤਹੈ। ਦੇ ਸਾਬੂਣੁ ਲਈਐ ਓਹੁ ਧੋਇ॥ ਜੇ ਉਸ ਬਸਤ੍ਰਕੋ ਸਵਾਰਨੋ ਹੋਇ,ਤੋ ਸਾਬੂਣਕੇ ਸੰਗਿ ਮਲਨੇਤੇ ਪਵਿਤ੍ਰਹੋ ਜਾਤਹੈ,ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਜਲਤਾਕੋ ਧਾਰਤਹੈ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਤੇ ਕਹਯੋ; ਅਬ ਦ੍ਰਾਸ਼ਟਾਂਤ ਕਹਤੇਹੈਂ:- ਭਰੀਐ ਮਤਿ ਪਾਪਾ ਕੈ ਸੰਗਿ॥ ਤਿਸੀ ਰੀਤਿਸੋਂ ਮਤਿਤੇ ਆਦਿ,ਸਰਬ ਅੰਤਹਕਰਣ ਮਲੀਨਜੋ ਭਯੋਹੈ,ਪੁੰਜ ਪਾਪਨਸੋਂ;ਜਿਸਤੇ ਅਪਨੇ ਸਰੂਪਕੋ ਨਹੀਂ ਲਖੁ ਸਕਤਿਹੈ,ਜੋ'ਮੈਂ'ਕੌਨਹੈ । ਓਹੁ ਧੋਪੈ ਨਾਵੈਕੈ ਰੰਗਿ॥

ਸੋਈ ਜੇ ਮਤਿ ਮਲੀਨ ਉਜਲ ਕਰਨੀ ਹੋਇ,ਤੋ'ਨਾਮ'ਕੋ ਰੰਗ,ਕਹੀਏ'ਸਤਿਨਾਮ'ਮੇਂ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਣੇ ਕਰਿ ਨਿਰਮਲ ਹੋਇ ਆਵਤਹੈ। ਪੂਰਬਕੇ ਕਰੇ ਹੋਏ ਪਾਪਸੋਂ ਤੇ'ਸਤਿਨਾਮ'ਸਿਮਰਨਕੇ ਮਹਾਤਮਸੋਂ ਨਸ਼ਟਹੋ ਜਾਤ ਹੈਂ। ਅਗਾਰੀ ਪਰਮੇਸ਼ਰਕੋ ਭਾਣੋ ਆਛੋ ਲਾਗਯੋ,ਹਉਮੈਂ ਨਿਵਰਤ ਭਈ,ਫੇਰ ਪਾਪ ਨਹੀਂ ਕਰਤੋ,ਮਨ ਸਥਿਰਤਾਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਯੋ,'ਸਤਿਨਾਮ'ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿਸੋ। ਐਸੇ ਮਤਿਤੇ ਆਦਿ ਅਹੰਕਰਨ ਕੋ ਧੋਵਨਹੋ ਜਾਤਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਰੂਪਕੋ ਤਤਕਾਲਹੀ ਲਖਤਹੈਂ; ਇਤਯਰਥ। ਇਨ ਤੁਕਨਿਮੇਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਾਲੰਕਾਰਹੈ।

ਲੱਛਣ:-ਚੌਪਈ:"ਬਿੰਬ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਵਾਕਯ ਦੁਹ ਮਾਂਹੀ । ਉਪਮੇਓ ਉਪਮਾ ਦੇਵ ਜਾਂਹੀ। ਧਰਮ ਜੁਦੋ ਦੋਊਨ ਕੋ ਆਹੀ। ਲਖਹੁ 'ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ' ਨਾਮਹਿ ਤਾਹੀ"'।

ਵਾਕਯ ਉਪਮਾਨ ਅਰ ਵਾਕਯ ਉਪਮੇਯ ਜਹਾਂ ਦੋਊਨਕੋ ਧਰਮ ਜੁਦੋ, ਜੁਦੋ ਹੋਇ, ਪਰੰਤੁ ਬਿੰਬ-ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਕਾ ਭਾਵ ਦਿਖਾਯੋ ਹੋਇ, ਏਕ ਬਾਤਕੀ ਛਾਯਾ ਦੂਸਰੀ ਬਾਤਮੇਂ ਪਰੇ, ਸੋਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ। ਈਹਾਂ ਹਾਥ ਪੈਰ ਦੇਹ ਅਰ ਬਸਤਰ ਪਾਨੀ ਅਰ ਸਾਬੂਨਕੇ ਸੰਗ ਉਜਲ ਹੋਨੇ, ਯਹ ਧਰਮ ਜੁਦੋ; 'ਸਤਿਨਾਮ'ਕੇ ਸੰਗ ਉਜਲ ਯਹ ਧਰਮ ਜੁਦੋਪੈ;ਬਿੰਬ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਭਾਵ ਮਿਲਯੋ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੋਯਹੈ। ਇਸ ਰੀਤਿ'ਸਤਿਨਾਮ' ਤੇ ਹੀ ਗਯਾਨਕੋ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਤਹੈ। ਅਗਾਰੀ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਕੀ ਬਾਤ ਕਰ ਕਹਤ ਹੈਂ:- ਪੁੰਨੀ ਪਾਪੀ ਆਖਣੁ ਨਾਹਿ॥ ਸੰਤੋਂਕੇ ਮਤਮੇਂ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਮੁਖਯ ਨਹੀਂਹੈਂ;ਇਹਤੋ ਬੰਧਨਹੈ। ਬੰਧਨਤੇ ਛੁਟਣੇਂ ਇਹ ਮਤ ਹਮਾਰੋ। ਪੁੰਨ ਕਰਕੇ ਅਨੇਕਾਨ ਅਨੇਕ ਇਸ ਲੋਕਕੇ ਸੁੱਖ,ਵਾ ਸੁਰਗ-ਲੋਕਕੇ ਸੁਖ ਭੋਗਤਾਹੈ;ਅਪਨੋ ਪੁੰਨ ਭੋਗ ਕਰਿ ਬਹੁਰ ਜਨਮ, ਮਰਨ, ਚੌਰਾਸੀ ਮੇਂ ਪਰੋ ਭਰਮਤ ਹੈ; ਇਹਤੋ ਸੁਇਨੇਕੀ ਬੇੜੀਕੋ ਬੰਧਨਹੈ। ਅਨੇਕਾਨਅਨੇਕ ਪਾਪਨਕੋ ਕਰਿਕੇ ਨਰਕਕੋ ਜਾਤੇਹੈਂ,ਫੇਰ ਚੋਰਾਸੀਮੇਂ ਜਨਮਤ,ਮਰਤਹੈ, ਇਹਹੈ ਲੋਹੇਕੀ ਬੇੜੀਕੋ ਬੰਧਨ। ਇਨਕੋ'ਆਖਣੁ ਨਾਹਿ' ਕਿਆ?'ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਨਹੀਂਹੈ'। ਜੋ ਸੰਤਨਕੋ ਮਤਹੈ;ਸੋ ਪੀਛੇ ਕਹਯੋ ਹੈ; 'ਸਤਿਨਾਮ' ਕੋ ਸਿਮਰਨ। ਅਬ ਜੋ ਪੁੰਨੀ, ਪਾਪੀ ਹੈਂ, ਤਿਨਕੀ ਦਸ਼ਾਕੋ ਕਹਤਹੈਂ:- ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਰਣਾ ਲਿਖਿਲੈ ਜਾਹੁ॥ ਕਰਿ ਕਰਿ ਆਪੁਨੇ ਕਰਤਬਕੋ,ਤਿਸਕੋ ਫਲ ਸੁਖ,ਦੁਖ ਲਿਖਾਇ ਕਰਿ ਲੈ ਜਾਤਹੈਂ; ਇਤਯਰਥ। ਪੂਰਬਕੀ ਤੁਕਮੈਂ ਪਰਕਰਾਲੰਕਾਰਹੈ।

ਲੱਛਣ- "ਸਭਿ ਪ੍ਰਾਯ ਬਿਸ਼ੇਖਨ ਜਹਾਂ। 'ਪਰਕਰ ਅਲੰਕਾਰ' ਕਹਿ ਤਹਾਂ"

ਈਹਾਂ ਪੁੰਨੀ, ਪਾਪੀ ਬਿਸ਼ੇਖਨ ਸਹਿਤ ਅਭਿਪ੍ਰਾਯਕੇਹੈਂ, ਯਾਂਤੇ ਪਰਕਰਹੈ। ਦੂਸਰੀ ਤੁਕਮੈਂ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਦਮੈਂ ਵੀਪਸਾ ਔਰ ਹੇਤ੍ਵਾਲੰਕਾਰਹੈ। ਪੁੰਨ, ਪਾਪ ਕਰਨੇ ਕਾਰਨ, ਲਿਖਿ ਲੈ ਜਾਨੇ ਕਾਰਜ ਏਕ ਸੰਗਮੈਂ ਬਰਨਨਹੈ।

ਆਪੇ ਬੀਜਿ ਆਪੇਹੀ ਖਾਹੁ ॥ਆਪਨੇ ਆਪਹੀ ਪੁੰਨ ਅਰ ਪਾਪ 'ਅਹੰਤਾ'ਕੇ ਸਮੇਤ ਕਰਨੋ: ਇਸ ਬੀਜਕੋ ਬੀਜਤੇਹੈਂ। ਬਹੁਰ ਤਿਨਕੋ ਫਲ ਸੁਖ ਅਰ ਦੁਖ ਭੋਗਤਹੈਂ। ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੀ ਆਵਹੁ ਜਾਹੁ॥ 20॥

ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਹਤਹੈਂ:ਹੁਕਮਕੇ ਬਾਧੇ ਹੁਏ ਆਵਤੇਹੈਂ ਅਰ ਜਾਤੇਹੈਂ। ਸਦੀਵ ਜੈਸੇ ਹਰਹਟਕੀ ਕੋਊ ਘਟ ਊਪਰ ਕੋ ਜਾਤਹੈ, ਬਹੁਤ ਤਰੇ ਜੋ ਜਾਤਹੈ,ਤਿਸ ਰੀਤਿ ਜਗਤਮੈਂ"ਆਵਹੁ' ਕਿਆ? ਜਨਮਤਹੈਂ,ਅਰੁ'ਜਾਹੁ' ਮ੍ਰਿਤ ਹੋਤਹੈਂ। ਬਾਯੰ: ਇਸ ਤੁਕਕੋ ਇਹ ਕਰਮਕਾਂਡਕੇ ਕਰਨਤੇ ਸੰਸਾਰ ਚਕ੍ਰਤੇ ਕਬਹੀ ਨਹੀਂ ਛੂਟਤਹੈਂ। ਪਰੇ ਜਨਮਤੇ-ਮਰਤੇ ਰਹਿਤੇਹੈਂ। ਇਤਯਰਥ। ਦੁਊ ਤੁਕਨਮੇਂ ਕਾਰਕਦੀਪਕੁ ਅਲੰਕਾਰਹੈ।

ਲੱਛਣ- ਚੌਪਈ: ॥ ਕ੍ਰਿਆ ਅਨੇਕਲ ਏਕਮਹਿ ਜਹਾਂ। ਕ੍ਰਮਤੇ 'ਕਾਰਕ ਦੀਪਕੁ' ਤਹਾਂ।

ਇਹਾਂ ਏਕ ਪ੍ਰਾਨੀਮੈਂ ਬੀਜਨੋ ਅਰ ਖਾਨੋ, ਆਵਨੋ ਅਰੁ ਜਾਨੋ, ਕ੍ਰਮਤੇ ਕ੍ਰਿਆ ਉਪਜੀ, ਯਾਂਤੇ ਕਾਰਕਦੀਪਕ 'ਸਮੁਚਯ' ਮੇਂ ਕ੍ਰਿਆ ਏਕਠੀ ਹੋਤਹੈ, ਇਤਨੇ ਭੇਦਹੈ ॥

ਨੰ.6. ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ'ਨਰੋਤਮ'(ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨੀ)20

ੴ ਸਤਿਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਦੋਹਰਾ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਚਰਨ ਸਰੋਜਵਰ, ਬਾਰ ਬਾਰ ਤਿਨ ਬੰਦ॥
ਉਤਰਾਰਧ ਜਪ ਅਰਥ ਕਹੁ, ਦਾਯਕ ਪਰਮਾਨੰਤ॥ 1॥

ਇਸ ਬਾਣੀਕੇ 'ਪੂਰਬਾਰਧ' ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ'ਸੋਚੈ ਸੋਚ ਨ ਹੋਵਈ' ਇਤਯਾਦਿਕ ਪਾਠਕੇ ਸਹਿਤ ਭਗਤੀਕੇ ਵੈਰਾਗਯਾਦਿਕ ਸਾਧਨ ਨਿਰਣੇ ਕੀਯੇ॥ ਅਰ'ਗਾਵੀਯੇ ਸੁਣੀਯੇ' ਇਤਯਾਦਿਕ ਪਾਠਸੇ'ਸ੍ਰਵਣਾਦਿਕ'ਨਿਰਣੈ ਕੀਯੇ। 'ਸੁਣਿਐ ਸਿਧ ਪੀਰ'ਇਤਯਾਦਿ ਪਾਠਸੇ ਤਿਨਮੇ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤਿ ਹੋਤ ਤਿਨਕੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰੀ॥ 'ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ' ਇਤਿਯਾਦਿ ਪਾਠਸੇ ਵਿਖਯ-ਸ੍ਵਰੂਪ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੇਤੁ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੰਖੇਪਸੇ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨਕੇ ਕਹੇ॥ ਜਿਸਮੇ ਉਤਮ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪ੍ਰਤਿ ਸਭ ਸਾਧਨੇ ਕਾ ਫਲ ਰੂਪ ਜੀਵ-ਈਸ਼ ਕੀ ਏਕਤਾ ਕੀ॥ ਔਂ'ਅਸੰਖ ਜਪ' ਇਤਯਾਦਿ ਪਾਠਸੇ ਮੋਖ ਮਾਰਗਮੇ ਗ੍ਰਹਣ ਯੋਗ ਦੇਵੀ-ਸੰਪਦਾ ਵਾਲੇ ਸਤੋ-ਗੁਣੀ ਦੇਵ-ਜੀਵ ਨਿਰਣੈ ਕੀਯੇ॥ ਅਰ 'ਅਸੰਖ ਮੂਰਖ' ਇਤਯਾਦਿ ਪਾਠਸੇ ਮੋਖ ਮਾਰਗਮੇ ਰਜੋ,ਤਮੋ-ਗੁਣੀ ਅਸੁਰ-ਜੀਵ ਨਿਰਣੇ ਕੀਯੇ॥ ਔਂ'ਅਸੰਖ ਨਾਵ' ਇਤਯਾਦੀ ਪਾਠਮੇ ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਜੀਵੋਂਕੇ ਨਾਵ, ਥਾਵ ਸੂਚਨ ਕੀਯੇਹੈ॥ ਔਂ'ਅਸੰਖ'ਕਹਨੇ ਸੇ ਵੇਦ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੂਚਨ ਕੀਯਾ ਅਰ ਅਦ੍ਵੈਤ ਬਤਾਵਨ ਹੇਤ ਸਰਬ ਪ੍ਰਪੰਚਕੀ ਪਰ ਪੁਰਖਮੇ ਨਾਮ ਮਾਤ੍ਰ ਸਤਾ, ਨਾਮ ਮਾਤ੍ਰ ਬਿਨਾ ਅੰਨ ਸਤਾਕਾ ਅਭਾਵ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰ, ਜੀਵ-ਈਸ਼ਕਾ ਅਭੇਦ ਬੋਧਨ ਕੀਆ॥ ਏਤਾ ਅਰਥ'ਪੂਰਬਾਰਧ'ਮੇ ਨਿਰਣੈ ਕੀਆ।

(ਪਉੜੀ 20) ॥ ਅਬ ਈਹਾਂ ਅਨਾਧਿਕਾਰੀ-ਜਨੋਂ ਪ੍ਰਤਿ ਅਧਿਕਾਰੀਪਨ ਕੀ ਸਿਧੀ ਹੇਤ ਜਿਨਕੋਂ ਕਾਹੂ ਕ ਉਤਮ-ਕਰਮ ਸੇ ਕਿੰਚਿਤ ਮਾਤ੍ਰ ਜਾਨਨੇਕੀ ਇਛਾ ਹੁਯੀਹੈ,ਅਰ ਅੰਤ:ਕਰਣਮੇ ਲੇਹੈ;ਜੀਵ-ਈਸਕਾਸ੍ਵਰੂਪ ਨਿਰਣੈ ਕਰਨਮੇ ਅਸਮਰਥ ਹੈ, ਤਿਨ ਮੰਦ ਬੁਧਿ ਪੁਰਖੋਂਕੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਮੇ ਸ਼ੁਧ ਬੁਧੀਕਾ ਉਪਾਯ ਸ੍ਰੀਗੁਰੁ ਨਿਰਣੈਕਰੇਹੈ॥

ਭਰੀਯੇ ਇਤਿ॥ ਈਹਾ, ਹਥ, ਪੈਰ, ਪਾਠ ਸੇ ਸਿਰਾਦਿਕ ਅੰਗਭੀ ਲੈਨੇ॥ 'ਦੇਹ'ਪਦ ਈਹਾਂ ਗ੍ਰੀਵਾਸੇ ਲੇ ਮੂਲ-ਦ੍ਵਾਰ ਪ੍ਰਯੰਤ ਧੜੇਕਾ ਬੋਧਕਹੈ॥ 'ਤਨੁ'ਪਦ ਸਮਗ੍ਰ ਸਰੀਰਪਰਹੈ॥ ਯਾਤੇ 'ਤਨੁ'ਕਹੀਯੇ, ਇਸ ਸਥੂਲ- ਸ਼ਰੀਰਸੇ ਹਥ ਪੈਰਾਦਿਕ ਅੰਗ,ਔਂ ਦੇਹ ਕਹੀਯੇ,ਤਿਨ ਅੰਗੋਂਕਾ ਮਧਯ ਭਾਗ ਧੜ,ਜਬ 'ਖੇਹ' ਕਹੀਯੇ ਚਿਕੜ, ਵਾ'ਧੂੜ'ਕੇ ਸਾਥ ਭਰੀਯੇ ਨਾਮ ਭਰ ਜਾਵੇ,ਤਬ ਪਾਣੀ ਧੋਤੇ ਉਤਰਸ ਕਹੀਯੇ,ਤਿਸਕੋਂ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸ੍ਵਛ ਜਲਕੇ ਸਾਥ ਹੋਨੇਸੇ ਵਹੁ ਖੇਹ ਉਤਰ ਜਾਵੇਹੈ, ਔਰ ਉਤਰ ਕਰ ਸਰੀਰ ਸ਼ੁਧਹੋ ਜਾਵੇਹੈ ॥ ਦੂਸਰਾ ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤ ਕਹੇ:-

ਮੂਤ ਇਤਿ॥ ਜਬ ਮੂਤ੍ਰਾਦਿਕ ਅਸ਼ੁਧ ਵਸਤੁਯੋਂਕੋ ਸਾਥ'ਪਲੀਤੀ'ਨਾਮ,ਅਸ਼ੁਧ ਕਪੜ ਹੋਯ ਬਸਤ੍ਰਾਦਿਕਹੋ ਜਾਵੇ,ਤਬ,'ਦੇ'ਨਾਮ,ਦੇ ਕਰ ਸਾਬੂਣਾਦਿਕ ਖਾਰ ਵਸਤੁਆਂ ਵਹੁ ਬਸਤ੍ਰਾਦਿਕ ਧੋ ਲਈਦੇਹੈਂ;ਔਂ ਧੋਇ ਕਰ ਸ਼ੁਧ ਕੀਯੇ ਗ੍ਰਹਣ ਕੀਯੇ ਜਾਵੇਹੈਂ॥ ਦੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਕਹ ਕਰ ਦ੍ਰਾਂਸਟਾਂਤ ਕਹੇ ॥

ਭਰੀਐ ਇਤਿ॥ ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤੋਂ ਵਤ ਜਬ ਮਤਿ ਕਹੀਯੇ ਇਸ ਜੀਵਕੀ ਬੁਧਿ ਅਪਨੇਕੋਂ ਅਸ਼ੁਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਾਪ'ਮੈਲ'ਕੇ ਸਾਥ ਭਰੀਯੇ, ਨਾਮ ਭਰੀ ਜਾਵੇ; ਭਾਵ ਪਾਪ ਰੂਪ ਮੈਲ ਸਾਥ ਆਵਰੀ ਜਾਵੇ। ਤਬ ਓਹ ਕਹੀਯੇ ਪਾਪ-ਮੈਲ ਸਾਥ ਭਰੀ ਬੁਧੀ ਧੋਪੇ ਨਾਮ ਧੋਯੰ ਜਾਵੇਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਸੁਧਹੋ ਜਾਵੇਹੈ, 'ਨਾਵੇਕੇ ਰੰਗ' ਕਹੀਯੇ ਬਾਣੀਕੇ ਪ੍ਰੇਮਕੇ॥ ਇਸਕਾ ਭਾਵ ਯਹਹੈ;'ਜਿਸ ਮਨਿ ਬਸੇ ਸੁਨੇ ਲਾਇ ਪ੍ਰੀਤ॥ ਤਿਸੁ ਜਨ ਆਵੇ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੂ ਚੀਤ॥ ਜਨਮ ਮਰਨ ਤਾਕਾ ਦੁਖ ਨਿਵਾਰੈ॥ ਦੁਰਲਭ ਦੇਹ ਤਤਕਾਲ ਉਧਾਰੇ''(296:6) ਇਤਿਯਾਦਿ ਪਾਠ ਸੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਚਿਤ ਆਵਨੇਕਾ, ਔਰ ਜਨਮਾਦਿ ਦੁਖ-ਨਿਬ੍ਰਿਤੀਕਾ ਹੇਤੁ ਰੂਪ ਕਹਯਾ ਜੋ ਬਾਣੀਕਾ ਪੜਣਾ ਸੁਨਨਾ; ਤਿਸ ਬਾਣੀ ਕ੍ਰਮ ਨਾਮਕੇ ਪ੍ਰੇਮਸੇ ਬੁਧੀ ਪਾਪ ਰੂਪ ਮਲਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕਰ ਸ਼ੁਧ ਹੋ ਜਾਵੇਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਕਹੀ ਰੀਤਿਸੇ ਨਾਮਕੇ ਸਾਥ ਮਲ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਬੁਧੀ ਸ਼ੁਧਿ ਕਰਨੇਸੇ ਕਿਆ ਹੋਵੇਹੈ ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ॥

ਪੁੰਨੀ ਇਤਿ॥ ਨਾਮ ਸਾਥ ਮਲ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰੀ ਤਿਸ ਸੁਧ ਬੁਧੀ ਵਾਲੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪੁਰਖਹੀ ਯਹ ਪੁੰਨੀ ਕਹੀਏ ਪੁੰਨ ਵਾਲਾਹੈ, ਔਰ ਪਾਪੀ ਨਾਮ ਪਾਪ ਵਾਲਾਹੈ॥ ਪੁਨਾ, ਪੁੰਨ ਪਾਪ ਦੋਨੋ ਵਾਲਾਹੈ॥ ਐਸੇ ਆਖਣ ਕਹੀਯੇ ਆਖਯ, ਭਾਵ ਨਾਮ ਕੁ ਨਾਹ ਕਹੀਯੇ: ਨਹੀ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਇਸਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਯਹਹੈ॥ ਪਤੰਜਲਿ ਰਿਖੀਨੇ ਇਤਰ ਜੀਵੋਕੋ ਕਰਮ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਕਹੇ ਹੈ(ਯੋ.ਸੂ:4:18-20);ਅਰ ਯੋਗੀਕੋ ਕਰਮ ਕੇਵਲ ਈਸ਼੍ਵਰਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾਕੇ ਹੇਤੂ ਤਿਨ"ਤੀਨੋ"ਸੇ ਵਿਖਲਖਣ ਕਹੇਹੈ;ਯਾਤੇ ਪੁੰਨ-ਕਰਮ ਵਾਲਾ ਨਾ ਹੋਨੇਤੇ ਯੋਗੀ ਪੁੰਨੀ ਨਾਮ ਵਾਲਾ ਨਹੀ ਹੋਵੇ, ਪਾਪ-ਕਰਮ ਵਾਲਾ ਨਾ ਹੋਨੇਤੇ ਯੋਗੀ ਪਾਪੀ ਨਹੀ ਕਹਾਵੇ॥ ਪੁੰਨ-ਪਾਪ ਉਭਯ ਵਾਲਾ ਨਾ ਹੋਨੇਤੇ ਯੋਗੀ 'ਪੁੰਨੀ ਪਾਪੀ'ਉਭਯ ਨਾਮ ਵਾਲਾ ਨਹੀ ਹੋਵੇ॥ ਕਿੰਤੂ, ਜੀਵ-ਈਸ਼ ਕੇ ਏਕ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਵਿਖਯ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਯੋਗ ਰੂਪ'ਚਿਤ ਬ੍ਰਿਤੀ'ਯੁਕਤ ਹੋਨੇਤੇ ਯੋਗੀ ਕ੍ਰਿਤਕ੍ਰਿਤ(ਮੁਕਤ)ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਯੋਗੀ ਈਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਕਾ ਨਾਮਹੈ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੁੰਨੀ ਪਾਪੀ ਨਾਮੋਕੇ ਹੇਤੂ ਰੂਪ ਤ੍ਰਿਬਿਧ ਕਰਮੋਸੇ ਵਿਲਖਣ ਈਸ਼੍ਵਰ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਕੇ ਹੇਤੁ ਕਰਮੋਸੇ ਬੁਧੀਕੀ ਪਾਪ-ਮਲ ਦੂਰ ਹੋਨੇਸੇ ਸੁਧੀ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਔ ਸ਼ੁਧ ਬੁਧੀਮੇ ਗੁਰੁਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ਸੇ ਸਤ-ਅਦੁਤੀ-ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀਕੋ ਗਯਾਨਹੋ ਕਰ ਕ੍ਰਿਤਕ੍ਰਿਤ ਹੋਵੇਹੈ॥ ਯਾਤੇ, ਤ੍ਰਿਬਿਧਿ-ਕਰਮੋਸੇ ਹੀਨ ਹੋਨੇਤੇ ਤਿਨੋ ਦ੍ਵਰਾ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਪੁੰਨੀ ਆਦਿਕ ਤ੍ਰਿਬਿਧ ਸੰਗਯਾਸੇ"ਰਹਿਤ"ਹੋਵੇਹੈ॥ ਪਿਛਲੀ ਮੂਲਕੀ ਤੁਕਮੇ ਇਤਨੀ ਬਾਤ ਕਹੀ॥ ਅਬ ਆਗੇ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਕਰਮ ਵਾਲੇ ਜੀਵੋਕੋ ਸਰਬਦਾ ਸੰਸਾਰਮੇ ਫਿਰਨਾ,ਔਰ ਪੁੰਨੀਆਦਿਕ"ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਨਾਮਸੇ"ਔਰ ਤ੍ਰਿਬਿਧ ਕਰਮੋਸੇ ਸ੍ਵਰਗ, ਨਰਕ, ਮਧਯ-ਭਾਵ ਯੇ ਤ੍ਰਿਬਿਧ ਫਲਭੀ ਹੋਵੇਹੈ॥ ਯਹ ਕਰ ਕਰ ਈਹਾਂਸੇ ਲੇ 'ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੀ' ਪ੍ਰਯੰਤ ਪਾਠਸੇ ਗੁਰੁ ਕਹੇ ਹੈ॥ ਕਰਿ ਕਰਿ ਇਤਿ॥ ਜੋ ਪੁਰਖ ਬੁਧੀਕੋ ਸ਼ੁਧ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਕਰਮੋਂਸੇ ਰਹਿਤਹੈਂ,ਔਰ ਪੁੰਨ-ਪਾਪ ਮਿਸ੍ਰਿਤ ਕਰਮੋਕੋ ਕਰਤੇਹੈ,ਵੇ ਪੁਰਖ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਹੀਯੇ,ਪੁਨਾ ਪੁਨਾ ਤ੍ਰਿਬਿਧ ਕਰਮੋਕੋ ਕਰਕੇ ਤਿਨਸੇ ਜਨਯ ਤਿਨਕੇ ਧਰਮਾਧਰਮ ਔ ਉਭਯ ਰੂਪ ਤੀਨ ਪਰਕਾਰਕੇ'ਕਰਣਾਂ'ਨਾਮ ਸੁਖ-ਦੁਖਕੋ ਔ ਮਿਸ਼ਿਤ੍ਰ ਫਲੋਕੇ ਹੇਤੂ ਸੰਸਕਾਰੋਂ ਕੋ ਮਨ ਰੂਪ ਕਾਗ਼ਜਪੇ ਲਿਖ ਕਰ ਫਲ ਭੋਗਨੇ ਹੇਤ ਪਰਲੋਕਕੋ'ਲੇ ਜਾਹ',ਨਾਮ,ਲੈ ਜਾਵੇਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਪਰਲੋਕਮੇਂ ਦੂਸਰੇਕੇ ਕੀਯੇਕਾ ਦੂਸਰਾ ਭੋਗਨ ਵਾਲਾ ਹੈ,ਵਾ ਅਪਨੇ ਕੀਯੇਕੇ ਆਪਹੀ ਭੋਗੇਹੈ,ਯਹ ਸੁਨ ਕਰ, ਗੁਰੁ ਦੂਸਰ ਪਖ ਕਹੇ:-

ਆਪੇ ਇਤਿ॥ ਜਿਸ ਕਾਰਜਮੇ ਅਪਨੇ ਕਰਮਕੇ ਫਲਮੇ'ਆਪੇ ਬੀਜ',ਕਹੀਯੇ,ਯਹ ਜੀਵ ਆਪਹੀ ਕਾਰਣਹੈ ਤਿਸ ਕਾਰਣਮੇਂ 'ਆਪੇਹੀ ਖਾਹ'ਕਹੀਯੇ,ਆਪਹੀ ਤਿਨ ਕਰਮੋਕੇ ਸੁਖ-ਦੁਖਾਦਿਕ ਫਲ ਭੋਗੇਹੈ॥ ਦੂਸਰੇਕੇ ਕਰਮਮੇ ਕਾਰਣ ਨਾ ਹੋਨੇਸੇ ਦੂਸਰੇਕੇ ਕਰਮ ਫਲੋਕੋ ਨਹੀ ਭੋਗੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ!ਇਸ ਸੰਸਾਰਮੇਂ ਆਵਨੇ ਜਾਵਨੇ ਵਿਖੇ;ਪੁਨਾ,ਕਰਮ ਔ ਤਿਨੋਕੇ ਫਲੋਕੇ ਭੋਗ ਵਿਖੇ ਜੀਵ ਸ੍ਵਤੰਤ੍ਰ ਕਾਰਣਹੈ ਵਾ,ਕਰਾਵਨੇ ਵਾਲੇ ਈਸ਼੍ਵਰਕੇ ਅਧੀਨ ਕਾਰਣਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ, ਗੁਰੁ ਈਸ਼੍ਵਰਾਧੀਨ ਕਾਰਣਹੈ॥ ਨਾਨਕ ਇਤਿ॥ ਗੁਰੁ ਕਹੇ,ਸੰਪੂਰਣ ਕਰਮੋਕੋ ਕਰਾਵਨੇ ਵਾਲੇ ਔਰ ਤਿਨ ਕਰਮੋਕੇ ਫਲੋਕੋ ਦੇਨੇ ਵਾਲੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਅਧੀਨ ਹੁਯੇ ਜੀਵ ਪਰਲੋਕਸੇ ਲੋਕਮੇਂ ਆਵਹੁ ਨਾਮ ਆਵਤੇਹੈਂ ਔਰ ਲੋਕਸੇ ਪਰਲੋਕਕੋ ਜਾਹੁ ਨਾਮ ਜਾਤੇਹੈਂ ਸ੍ਵਤੰਤ੍ਰ ਨਹੀ ਆਵੇ-ਜਾਵੇ॥ ਯਾਂਤੇ ਜੈਸੇ ਆਵਨੇ ਜਾਵਨੇਮੇ ਜੀਵ ਸ੍ਵਤੰਤ੍ਰ ਨਹੀ, ਤੇਸੇ ਕਰਮਕੇ ਕਰਨੇਮੇ ਔ ਤਿਨ ਕਰਮੋਕੇ ਫਲ ਭੋਗਨੇਮੇ ਬੀ ਸ੍ਵਤੰਤ੍ਰ ਨਹੀ;ਈਸ਼੍ਵਰਕੇ ਅਧੀਨਹੈ॥ ਇਸੀ ਭਾਵਸੇ ਗੁਰੁ ਲਿਖੇਹੈ'ਕਰਨ ਕਰਾਵਨ ਆਪੇ ਆਪਿ'(279:3),ਇਤਿ,ਤਥਾ'ਆਪੇ ਔਝੜ ਪਾਇਦਾ ਪਿਆਰਾ ਆਪ ਵਿਖਾਲੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਰਾਹੁ'(604:14)ਇਤਿ,ਕਹੇਹੈਂ॥ ਕਰਮ ਫਲੋਕਾ ਦੇਨਾ ਆਪ,ਔ ਕੀਹੈ;ਜੀਵੋਮੇਂ ਫਲੋਕੇ ਹੇਤੁ ਕਰਮ ਆਪ, ਯਹ ਪਹਲੀ ਤੁਕਕਾ ਅਰਥਹੈ ॥

ਨੰ.7.ਨਿਰਮਲ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਗਿ:ਬਦਨਸਿੰਘ ਫਰੀਦ ਕੋਟ ਟੀਕਾ-20

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਮਲ ਵਿਖੇਪਕੀ ਨਿਵਿਰਤੀ ਕਾ ਆਪਨੇ ਏਕ ਨਾਮੁ ਹੀ ਉਪਾਉ ਕਹਾ ਤਿਸ ਪਰ ਕੋਈ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤੁ ਕਹੋ॥ ਉੱਤਰ:

ਭਰੀਐ ਹਥੁ ਪੈਰੁ ਤਨੁ ਦੇਹ॥
ਪਾਣੀ ਧੋਤੈ ਉਤਰਸੁ ਖੇਹ॥
ਮੂਤ ਪਲੀਤੀ ਕਪੜੁ ਹੋਇ॥
ਦੇ ਸਾਬਣੁ ਲਈਐ ਓਹੁ ਧੋਇ॥
ਭਰੀਐ ਮਤਿ ਪਾਪਾ ਕੈ ਸੰਗਿ॥
ਓਹੁ ਧੋਪੈ ਨਾਵੈ ਕੈ ਰੰਗਿ॥

(ਭਰੀਐ ਇਤੀ) ਜੋ ਹਾਥ ਅਰੁ ਪੈਰ ਔਰੁ ਸਰੀਰੁ ਖੇਹ ਸੇ ਭਰ ਜਾਤਾ ਹੈ ਤੌ ਓਹੁ ਪਾਣੀ ਸਾਥ ਧੋਣੇ ਕਰ ਤਨ ਸੇ ਉਤਰ ਜਾਤੀ ਹੈ ਪੁਨਾ ਜੈਸੇ (ਮੂਤ) ਪਸ਼ਾਬ ਸੇਂ ਕਪੜੇ ਮੈ (ਪਲੀਤੀ) ਅਸੁਧਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਓਹੁ ਜਬ ਸਾਬੁਣ (ਦੇ) ਲਗਾਕੇ ਕਪੜਾ ਧੋਇ ਲਈਦਾ ਹੈ ਤਬ ਸੁਧੁ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਤਿਸੀ ਭਾਂਤਿ ਜੋ ਬੁਧੀ ਪਾਪੋਂ ਸੇ ਭਰੀ ਜਾਵੇ ਵਹੁ ਨਾਮ ਕੇ (ਰੰਗਿ) ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਧੋਈ ਜਾਤੀ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਨਾਮ ਸੇ ਹੀ ਮਲ ਵਿਖੇਪ ਸੇ ਰਹਿਤ ਸੁਧੁ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਨਾਮੁ ਜਪਕੇ ਕੋਈ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਭੀ ਹੋਏ ਹੈਂ॥ ਉੱਤਰ:

ਪੁੰਨੀ ਪਾਪੀ ਆਖਣੁ ਨਾਹਿ॥
ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਰਣਾ ਲਿਖਿ ਲੈ ਜਾਹੁ॥
ਆਪੇ ਬੀਜਿ ਆਪੇ ਹੀ ਖਾਹੁ॥
ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੀ ਆਵਹੁ ਜਾਹੁ॥੨੦॥

ਨਾਮ ਜਪਕੇ ਜੋ ਪਾਪੀਆਂ ਸੇ ਪੁੰਨੀ ਹੋਏ ਹੈਂ ਸੋ (ਆਖਣੁ) ਕਹਿਣੇ ਮੈ ਨਹੀ ਆਵਤੇ ਭਾਵ ਬਹੁਤੇ ਹੋਏ ਹੈਂ। ਪੁੰਨੀ ਔਰ ਪਾਪੀ ਕੋਈ ਕਰਿਣੇ ਸੇ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੈਸਾ (ਕਰਣਾ) ਕਰਮੁ (ਕਰਿ) ਹਾਥੋਂ ਸੇ (ਕਰਿ) ਹਾਥੋਂ ਸੇ (ਕਰਿ) ਕਰਿਤਾ ਹੈ ਤੈਸਾ ਚਿਤ੍ਰ ਗੁਪਤ ਲਿਖ ਲੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਉਸ ਅਪਨੇ (ਬੀਜ) ਕੀਏ ਹੂਏ ਕਰਮਾ ਕਾ ਫਲੁ ਫੇਰ ਪ੍ਰਲੋਕ ਮੈ ਆਪ ਹੀ ਜੀਵ ਖਾਤਾ ਹੈ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਹੁਕਮੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੇ ਹੁਕਮ ਸੇ ਕਰਮ ਫਲਾਨੁਸਾਰ ਜੀਵ ਜਨਮਤਾ ਮਰਤਾ ਰਹਿਤਾ ਹੈ॥੨੦॥

ਨੰ.8. ਨਿਰਮਲ-ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੀਲੀਭਤਿ(ਵੇਦਾਂਤੀ)-20

ਨਮ:॥ ਪੂਰਵ ਸੋਪਾਨਮੇਂ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰਕੀ ਮਹਿਮਾਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਉਤਮ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪ੍ਰਤੀ(ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ)ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਰਮਾਤਮਾਕੇ ਅਭੇਦਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਾਹੈ॥

ਔਰ ਅਬ, ਧਰਮਾਧਰਮਕੇ ਪ੍ਰਬੰਧਮੇਂ ਜੋ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤਿੰਅਤ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਵਿਸ਼ਟਹੈ, ਤਿਸਕੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਕਥਨ ਪੂਰਵਕ ਤਿਨਕੇ ਨਿਰਵਤਕ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਤੇਹੈ॥

ਜਬ (ਤਨ) ਸਰੀਰਕੇ ਹਸਤ ਤਥਾ ਪਾਦ ਔਰ(ਦੇਹ)ਮਧਯ ਭਾਗ(ਖੇਹ)ਧੁਲੀਸੇ ਭਰ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਾਵੇ,ਤਬ ਜਲਸੇ ਧੋਨੇ ਕਰ ਸੋਧੁਲੀ ਉਤਰ ਜਾਤੀਹੈ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਬ ਵਸਤ੍ਰ ਮੁੜ੍ਹਾਦਿ ਕਰ(ਪਲੀਤੀ)ਅਪਵਿਤ੍ਰਹੋ ਜਾਯ, ਤਬ ਸਾਬਨ ਲਗਾਕਰਸੋ ਵਸਤ੍ਰ ਧੋ ਲੇਤੇਹੈਂ॥ ਇਨ ਪੂਰਵ ਉਕਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤੋ ਤਵ ਮਤਿਭੀ ਜਬ ਪਾਪਨਕੇ ਸੰਗ ਭਰ ਜਾਤੀਹੈ,ਤਬ ਉਸਕਾ ਧੋਨਾ(ਨਾਵੈਕੈ ਰੰਗ)ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਨਾਮਨਕੇ ਅਭਿਯਾਸਮੇਂ ਰੰਗ ਜਾਨੇਸੇ ਹੋਤਾਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਹਰਿੰਦ੍ਰ(ਹਲਦੀ)ਆਦਿਕਨਕੇ ਰੰਗਸੇ ਵਸਤ੍ਰ ਰੰਜਿਤਹੋ ਜਾਤਾਹੈ, ਤੈਸੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਨਾਮ ਕਰ ਬੁਧੀਕੇ ਰੰਜਿਤ ਹੋਨੇਸੇ,ਤਿਸਕੀ ਸ਼ੁਧੀ ਹੋਤੀਹੈ॥ ਫਿਰ ਬੁਧੀਕੇ ਸ਼ੁਧੀ ਹੋਨੇ ਪਰ,ਪੁਨੀ ਤਥਾ ਪਾਪੀ, ਨਾਮ ਸੇ ਨਹੀਂ(ਆਖਣ) ਕਥਨ ਹੋਤਾ ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ, ਨਾਮਕੇ ਅਭਿਯਾਸ ਕਰਤੇ ਕਰਤੇ ਕ੍ਰਮਸੇ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਸ੍ਵਰੂਪਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇਸੇ ਸਰਵ ਪੁਨਰ-ਪਾਪਰੂਪ ਬੰਧਨਕੀ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤੀਹੋ ਜਾਤੀਹੈ॥ ਇਸ ਅਰਥਕਾ ਸ਼੍ਰੁਤੀਮੇਂ ਨਿਰੁਪਣ ਕਿਯਾ ਹੈ; ਤਥਾਹਿ:- “ ” (ਰਾਮ ਉਪਨਿਸ਼ਦ: ਖੰਡ: 2)

ਯਹ ਸ੍ਰੁਤੀ ਪਰਮਭਕਤ ਹਨੁਮਾਨ ਕਰਕੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਰਾਮੋਪਨਿਸ਼ਦਮੇਂ ਲਿਖੀਹੈ;ਵਹਾਂ ਵਿਭੀਸ਼ਣਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਭਗਵਾਨਨੇ ਅਪਨੇ ਨਾਮਕਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਹਾਹੈ;

“ਵਿਭੀਸ਼ਣ! ਜੋ ਮੇਰੇ ਚਾਰਕਮ ਸ਼ਤਕੋਟਿਨਾਮਨਕਾ ਜਪ ਕਰਤਾਹੈ, ਸੋ ਜੇਕਰ ਜਨਮ ਜਨਮਾਤਰਮੇਂ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾਕੇ ਮਾਰਨੇ ਵਾਲਾਹੋ, ਤਥਾ ਗੁਰੂਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀਕੇ ਸਾਥ ਰਮਣ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾਹੋ,ਔਰ ਗੁਰਕੇ ਮਾਰਨੇ ਵਾਲਾਹੋ,ਅਨੇਕ ਕਰੋੜ ਸਨਿਯਾਸੀਯੋਂਕੇ ਮਾਰਨੇ ਵਾਲਾਹੋ॥ ਇਨਸੇ ਆਦਿ ਲੇਕਰ ਅਨੇਕ ਪਾਪਨਕੇ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾਭੀ ਹੋਵੇ,ਤਬਭੀ ਇਨ ਪਾਪਨਸੇ ਮੁਕਤਹੋ ਕਰ ਕਿਯਾ ਅਪਨੇ ਆਪ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਸ੍ਵਰੂਪ ਨ ਹੋਵੇਗਾ ? ਕਿੰਤੁ ਅਵਸ਼ਯਹੀ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਸਵਰੂਪਹੋ ਜਾਯਗਾ” ॥

ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ,ਜਬ ਬ੍ਰਹਮ ਭਾਵਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਆ,ਤਬ ਪੁਣਯੀ-ਪਾਪੀ ਨਾਮਸੇ ਤਿਸਕਾ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ॥ ਔਰ ਜੋ ਨਾਮਕੇ ਰੰਗਸੇ ਵਰਜਿਤ ਰਾਗ ਦ੍ਵੇਸ਼ਕੇ ਪ੍ਰਬੰਧਮੇਂ ਆਰੁੜ ਵਿਹਿਤ ਤਥਾ ਨਿਸ਼ਿਦ ਕਰਮਕੋ ਕਰਤੇਹੈਂ, ਤਿਨਕੀ ਦਸ਼ਾ ਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ॥ 20॥

ਜੋ ਪੁਰਸ਼ ਪਰਮਾਤਮਾਕੇ ਨਾਮਕੋ ਅਭਿਆਸਸੇ ਰਹਿਤ ਹੈ,ਵਹ ਸੁਖ ਭੋਗਕੇ ਔਰ ਦੁਖ ਭੋਗਕੇ,ਤਥਾ ਸੁਖ-ਦੁਖ ਮਿਸ੍ਰਿਤ ਭੋਗਕੇ ਹੇਤੁ ਕਰਮਨਕੋ (ਕਰਿ ਕਰਿ) ਬਾਰ ਬਾਰ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰਕੇ(ਕਰਣਾ)ਤਿਨ ਕਰਮਨਕੇ ਸੰਸਕਾਰਨਕੋ ਅਪਨੇ ਅੰਤ:ਕਰਣ ਰੂਪ ਕਾਗਜਮੇਂ ਲਿਖ ਕਰਕੇ ਕਰਮਕੇ ਫਲ ਭੋਗਨੇ ਵਾਸਤੇ ਜਨਮਨਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇਹੈ॥ ਕਿਉਂਕਿ, ਅਪਨੇਆਪ ਕਰਮ ਰੂਪ ਬੀਜ ਬੋਤੇਹੈਂ ਔਰ ਆਪਹੀ ਤਿਸਕੇ ਫਲ ਖਾਤੇਹੈਂ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀ ਕਹਿਤੇਹੈਂ (ਹੁਕਮੀ) ਪਰਮਾਤਮਾਕਰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੁਏ ਪਰਲੋਕਸੇ ਇਸ ਲੋਕ ਵਿਖੇ ਆਤੇਹੈ,ਔਰ ਇਸ ਲੋਕਸੇ ਪਰਲੋਕਮੇਂ ਜਾਤੇਹੈਂ ॥ ਇਸ ਸਥਾਨਮੇਂ ਇਤਨਾ ਔਰ ਭੀ ਜਾਨਨਾ; ਜੈਸੇ ਜੀਵ ਆਵਨੇ ਤਥਾ ਜਾਨੇਮੇਂ ਸਵਤੰਤ੍ਰ ਨਹੀਂ; ਤੈਸੇ ਕਰਮਕੇ ਕਰਨੇਮੇਂ ਤਥਾ ਤਿਸਕੇ ਫਲ ਭੋਗਨੇਮੇਂ ਭੀ ਸਵਤੰਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ॥ ਕਿੰਤੁ, ਇਸ਼੍ਵਰ ਪਰਮਾਤਮਾਕੇ ਅਧੀਨਹੈ॥ ਅਬ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਲਿਖਤੇਹੈ; ਤਥਾਹਿ:- “ ”(ਬ੍ਰ.ਉ.ਬ੍ਰਾ. 04)

ਅਰਥ॥ ਦੇਹ ਤਯਾਗ ਕਰ--ਦ੍ਵਿਤੀਯ ਦੇਹ ਗ੍ਰਹਿਣਕੇ ਵਾਸਤੇ ਗਮਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਜੀਵਕੇ ਪ੍ਰਤੀ (ਵਿਦਿਆ) ਉਪਾਸਨਾ ਤਥਾ ਕਰਮ(ਸਮਨਵਾਰ ਭੇਤੇ)ਸਾਥ ਚਲਤੇਹੈਂ;ਔਰ(ਪੂਰਵ ਪ੍ਰਗਾ)ਪੂਰਵ ਸਰੀਰ ਕਰ ਸੰਪਾਦਿਤ ਸੰਸਕਾਰਭੀ ਸਾਥ ਜਾਤੇਹੈਂ। ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ, ਜਿਸ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਜੀਵਨੇ ਪੂਰਵ ਸਰੀਰਮੇਂ ਉਪਾਸਨਾ ਸੇਵਨ ਕਰੀਹੈ, ਤਥਾ ਸੁਭਾਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਕਰੇਹੈਂ॥ ਔਰ,ਜੈਸੇ ਉਸਕੇ ਉਤਮ, ਮਧਿਯਮ, ਕਨਿਸ਼ਠ ਸੰਸਕਾਰਹੈ, ਤਿਨ ਸਰਵਕੋ ਸਾਥ ਲੇਕਰ ਸਰੀਰ ਗ੍ਰਹਿਣਕੇ ਵਾਸਤੇ ਜਾਤਾਹੈ॥ “ ”

ਅਰਥ॥ ਯਹ ਸਰਵਕਾ ਪ੍ਰੇਰਕ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਹੀ ਨਿਸਚਯ ਕਰਕੇ ਤਿਸਸੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਕਰਮਨਕੋ ਕਰਾਤਾਹੈ, ਜਿਸਕੋ ਇਨ ਲੋਕਨਸੇ ਉਪਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੇਕੀ ਇਛਾ ਕਰਤਾਹੈ॥ ਔਰ, ਯਹੀ ਨਿਸਚਯ ਕਰਕੇ ਤਿਸਸੇ ਅਸਾਧੁ ਕਰਮ ਕਰਾਤਾਹੈ; ਜਿਸਕੋ ਅਧੋਗਤੀਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੇਕੀ ਇਛਾ ਕਰਤਾਹੈ॥ ਔਰ,ਸੋ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰਹੀ ਲੋਕਨਕਾ ਪਾਲਕਹੈ ਤਥਾ ਸਰਵ ਲੋਕਨਕਾ ਅਧਿਪਤੀਹੈ,ਔਰ ਲੋਕੇਸ਼ ਅਰਥਾਤ ਸਰਵ ਲੋਕਨਕਾ ਨਿਯੰਤਾਹੈ, ਸੋ ਮੇਰਾ ਆਤਮਾਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਨੇ॥ 20॥

ਨੰ.9. ਸਾਧੂ ਪੰ. ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦਜੀ ਉਦਾਸੀਨ (ਵੇਦਿਕ ਮੁਨੀ)-20

ਸ਼ਰੀਰਕੇ ਦੋਨੋਂ ਹਾਥ,ਅਥਵਾ ਸ਼ਰੀਰਕੇ ਦੋਨੋਂ ਪਾਵੋਂ,ਮਿਟੀਸੇ ਭਰ ਜਾਯੇ,ਅਰਥਾਤ ਲਥ-ਪਥ ਹ ਜਾਯੇ, ਤੋ ਪਾਨੀ ਸੇ ਧੋਏ ਹੁਏ ਮਿਟੀਕੇ ਉਤਰ ਜਾਨੇ(ਨਿਰਵਿਤਹੋ ਜਾਨੇ)ਸੇ ਸ਼ੁੱਧ,ਅਰਥਾਤ ਨਿਰਮਲਹੋ ਜਾਤੇਹੈਂ॥ 1॥ ਮੁਤ੍ਰਸੇ ਅਥਵਾ ਕਿਸੀ ਦੂਸਰੀ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਵਸਤੂਕੇ ਸੰਬੰਧਸੇ ਵਸਤ੍ਰ ਅਪਵਿਤ੍ਰਹੋ ਜਾਯੇ, ਤੋ ਵਹ ਸਾਬੂਨ ਲਗਾ ਕਰ ਧੋਨੇਸੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰ ਲਿਯਾ ਜਾਤਾ, ਅਰਥਾਤ: ਨਿਸ਼ਿਦ ਕਰਮੋਂਕੇ ਕਰਨੇਸੇ,ਉਤਪੰਨ ਹੁਏ ਪਾਪਰੂਪੀ ਮਲ ਕੇ ਸੰਸਗ੍ਰਸੇ ਭਰ ਜਾਤੀ, ਅਰਥਾਤ ਮਲਿਨ(ਅਪਵਿਤ੍ਰ) ਹੋਤੀਹੈ--ਅਰਥਾਤ ਪਵਿਤ੍ਰਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ॥ 2॥ ਬੁਧਿ ਪਾਪੋ ਕਰਮੋਂਕੇ ਸੰਬੰਧਸੇ ਵਹ ਇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਨਾਮਕੇ ਰੰਗਮੇ,ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰੇਮ ਪੂਰਵਕ ਵਾਰਵਾਰਕੇ ਉਚਾਰਣਸੇ ਉਤਪੰਨ ਹੁਏ ਪੁਨਯ ਰੂਪੀ ਜਲਸੇ ਧੋਈ ਹੋਈ ਨਿਰਮਲ, ਅਰਥਾਤ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋਤੀਹੈ ॥ 3॥ ਦੇਖੋ ਮਨੁਸ਼ਯੋ, ਕਹਿਨੇ ਸੇ, ਅਰਥਾਤ ਕਥਨ ਮਾਤ੍ਰਸੇ ਕੋਈ ਮਨੁਸ਼ਯ ਪੁਨਯ ਅਥਵਾ ਪਾਪੀ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ। ਹਰ ਏਕ ਮਨੁਸ਼ਯ ਪੁਨਯ ਕਰਮਕਾ ਅਨੁਸ਼ਠਾਨ ਕਰਕੇ ਔਰ ਪਾਪਕਰਮਕਾ ਅਨੁਸ਼ਠਾਨ ਕਰਕੇ, ਕਰਮਕੀ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪੀ ਲੇਖਨੀਸੇ ਲਿਖੇ ਹੁਏ ਵਿਧਾਤਾਕੇ ਲੇਖਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਨਜੀ ਅਥਵਾ ਪਾਪੀ ਸੰਗਿਯਾ (ਨਾਮ) ਕੋ ਲਭਤਾ, ਅਰਥਤਾ ਪੁਣਜੀ ਪਾਪਰੂਪੀ ਬੀਜਕੋ ਜਗਤਰੂਪੀ ਕਸ਼ੇਤ੍ਰਮੇਂ ਬੋਤੇ ਹੈ ਅਪਨੇ-ਆਪਸੇ ਹੀ ਸਬ ਮਨੁਸ਼ਯ ਪੁਨਯ-ਪਾਪ ਰੂਪੀ ਬੀਜਕੋ ਜਗਤ ਰੂਪੀ ਕਸ਼ੇਤ੍ਰਮੇਂ ਬੋਤੇਹੈਂ ਔਰ ਅਪਨੇ ਆਪਹੀ ਉਸਕੇ ਸੁਖ-ਦੁਖ ਰੂਪੀ ਫਲ ਕੋ ਖਾਤੇਹੈਂ॥ ਫਲ ਖਾਨੇਕੇ ਲਿਯੇ ਉਸਕੀ ਆਗਿਯਾਸੇ ਯਹਾਂ ਆਤੇ ਔਰ ਫਲ ਖਾ ਲੇਨੇ ਪਰ ਯਹਾਂ ਸੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ, ਯਹ ਨਾਨਕਦਾ ਦਰਸ਼ਨ, ਅਰਥਾਤ ਨਾਨਕਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਹੈ ॥ 5॥ 20॥

ਭਾਸ਼ਯ:- ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਅਕਥਯ, ਅਚਿਨਤਯ ਤਥਾ ਅਪਾਰ ਮਹਿਮਾਕਾ ਯਤਿਕਚਿਤ੍ ਬਖਾਨ ਪੀਛੇਕੇ ਚਾਰ ਪਰਵੋਂਮੇਂ ਕਿਯਾ ਗਿਆ। ਅਬ ਇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਜਿਨ ਸਾਧਨੋਂਸੇ ਹੋਤੀਹੈ, ਉਨ ਸਬਕਾ ਬਖਾਨ ਆਗੇਕੇ ਦੋ ਪਰਵੋਂਮੇਂ ਕਿਯਾ ਜਾਤਾਹੈ। ਇਨ ਦੋਨੋਂ ਪਰਵੋਂ ਕੀ ਮੰਤ੍ਰ ਸ਼ੰਖਿਯਾ ਤਥਾ ਕ੍ਰਮ ਪਾਂਚ, ਨੌ ਅਰਥਾਤ ਚੌਦਹ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਪਰਵਕੇ ਪਾਚੋਂ ਮੰਤ੍ਰੋਂਕਾ ਅਰਥ ਅਨੁਵਾਦਸੇ ਸਫੁਟਹੈ ॥ 5॥ 20॥

ਨੰ.10. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਆਧੁਨਿਕ)-20

ਪ੍ਰਾਕਥਨ:-ਹੁਣ ਤਾਈਂ ਨਿਰੰਕਾਰ, ਉਸਦਾ ਰੂਪ, ਪ੍ਰਾਪਤੀਦਾ ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਸਾਧਨ, ਭਗਤੀ,

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਗੁਣ ਗਾਯਨ, ਨਾਮ ਸ੍ਰਵਣਤੇ ਮਨਨ(ਸਿਮਰਣ), ਗਯਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪੂਰਨਪਦ ਆਦਿ ਵਰਣਨਹੋ ਚੁਕੇ;ਤੇ ਸਦਾ ਸਾਈਦੇ ਧਯਾਨ ਨਿਮਗਨ ਰਹਿਣੇਦੀ (ਸਹਿਜ ਸਮਾਧੀ ਦੀ) ਜਾਚ (ਅੰਤ੍ਰੰਗ ਤ੍ਰੀਕੇ ਦੀ) ਦੱਸੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀਹੈ । ਫਿਰ ਸੰਸਾਰ ਰਚਨਾਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ, ਇਸਵਿਚ ਚਲ ਰਹੀ ਅਨੇਕਤਾ ਵਿਚ 'ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ'ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ, ਇਸਦੇ ਵਟਾਉ ਸਟਾਉ, ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਨਜ਼ਾਰੇ ਸਭ ਕੁਛ ਤੱਕਕੇ 'ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੇ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ'ਦੇ ਚਾਉ ਵਿਚ ਰਹਿਕੇ ਬਹਿ ਰੰਗੰ ਤ੍ਰੀਕੇ ਨਾਲਭੀ ਸਾਂਈਂਦੇ ਧਯਾਨ ਵਿਚ ਸਹਿਜੇ ਲਗੇ ਰਹਿਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂਦੀ ਨਦਰ ਹੋਣ ਨਾਲ ਪੰਚ ਬਣੇ ਰਹਿਣਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਆ ਚੁਕਾਹੈ, ਇਹ ਸਾਰਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਇਕ ਉੱਤਮ ਜਗਯਾਸੂ ਪ੍ਰਤੀਹੈ।

ਇਥੇ ਆਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਪਜਦਾਹੈ, ਕਿ ਜੇਕੋਈ ਪਾਪੀ ਹੋਵੇ, ਜਿਸਦੀ ਮਤਿਹੀ ਪਾਪਾਂ ਵਿਚ ਖਚਤ ਹੋਵੇ, ਜੈਸਾਕਿ'ਅਸੰਖ ਚੋਰ ਹਰਾਮ ਖੋਰ'ਵਾਲੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਆਪਨੇ ਦਸਿਆਹੈ, ਕਿਆ ਜੋਉਹ ਚਾਹੇ ਕਿ ਮੈਂਬੀ ਸਚਿਆਰ ਬਣਾਂ;ਤਾਂ ਕੋਈ ਰਾਹਹੈ ? ਯਾ ਕਿ ਓਹ ਸਤਿ ਮਾਰਗਤੋਂ ਖੁੰਝਿਆ ਸਦਾਲਈ ਗਿਆ ਗੁਜ਼ਰਿਆਹੋ ਗਿਆ। ਉਸਦੀ ਕਲਿਯਾਣ ਨਮਿਤ ਸਾਹਿਬਜੀ ਅਗਲੀ ਪਉੜੀ ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ:-

ਭਰੀਐ ਹਥੁ ਪੈਰੁ ਤਨੁ ਦੇਹ॥ ਪਾਣੀ ਧੋਤੈ ਉਤਰਸੁ ਖੇਹ॥ ਮੂਤ ਪਲੀਤੀ ਕਪੜੁ ਹੋਇ ॥ ਦੇ ਸਾਬੂਣੁ ਲਈਐ ਓਹੁ ਧੋਇ ॥ ਭਰੀਐ ਮਤਿ ਪਾਪਾ ਕੈ ਸੰਗਿ॥ ਓਹੁ ਧੋਪੈ ਨਾਵੈ ਕੈ ਰੰਗਿ॥

ਅਰਥ:- ਜਿਵੇ ਸਰੀਰ (ਯਾ) ਸਰੀਰਦੇ (ਅੰਗ) ਹੱਥਤੇ ਪੈਰ(ਆਦਿ ਜੇ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ) ਭਰ ਜਾਣ,ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਧੋਤਿਆਂ (ਉਹ) ਮਿੱਟੀ ਉਤਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। (ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ) ਕਪੜਾ ਮੂਤ੍ਰਦੀ ਪਲੀਤੀ ਵਾਲਾਹੋ ਜਾਵੇ, (ਤਾਂ) ਓਹ ਸਾਬੂਣ (ਦੀ ਚਸ) ਦੇਕੇ ਧੋ ਲਈਦਾਹੈ (ਤਿਵੇਂ ਜੋ) ਬੁੱਧੀ ਪਾਪਾਂ ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਏ (ਤਾਂ) ਉਹ ਨਾਮਦੇ ਰੰਗ(ਪ੍ਰੇਮ) ਨਾਲ ਧੋਤੀ ਜਾਂਦੀਹੈ। (ਹੇ ਜੀਵ) ਪੁੰਨੀ ਜਾਂ ਪਾਪੀ (ਨਿਰਾ) ਕਹਿਣ ਮਾਤ੍ਰਹੀ ਨਹੀਂਹੈ (ਇਹ ਸਚਮੁਚ ਨਿਰਮਲਤਾ ਯਾ ਮੈਲਹੈ,ਇਉਂ ਕਿ)ਕਰਮ ਕਰ ਕਰਕੇ (ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂਦੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨੋ) ਲਿਖਕੇ ਲੇ ਜਾਏਗਾ, (ਭਾਵ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਕਰਮ ਸੰਸਕਾਰ ਹੋਕੇ ਜੀਵਦੇ ਅੰਦਰ ਚਿੰਤ੍ਰਤਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ)। (ਤੇਰੇ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਨਾਲਤੂੰ) ਆਪੇ ਬੀਜ ਬੀਜਦਾਹੈ (ਉਸਦਾ ਫਲ ਬੀਤੂੰ) ਆਪਹੀ ਖਾਏਗਾ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ--ਇਉਂ,ਹੁਕਮ ਮੂਜਬ (ਤੂੰ) ਆਉਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਰਹੇਂਗਾ। (ਭਾਵ-ਆਵਾਗਵਨ ਵਿਚ ਰਹੇਂਗਾ--ਮੁਕਤਹੋਕੇ ਟਿਕੇਂਗਾ ਨਹੀਂ) ਕਰਮ ਤੇਰੇ ਹਨ, ਫਲ ਪ੍ਰਦਾਤਾ'ਹੁਕਮੁ'ਹੈ- "ਹੁਕਮਿ ਚਲਾਏ ਆਪਣੇ ਕਰਮੀ ਵਹੈ ਕਲਾਮ" (1241:4)॥

ਵਯਾਖਯਾ:- ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਏਥੇ ਪਾਪਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਬੁੱਧੀ, ਯਾ ਮਤਿ ਤੇ ਮੁੜ ਨਿਰਮਲ ਕਰ ਲੈਣਦਾ ਉਪਾਉ ਪਰਮੇਸੁਰਦੇ ਨਾਮਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਦੱਸੀਹੈ;(ਰੰਗ=ਪ੍ਰੀਤਿ)। ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਸਰੀਰਤੇ ਕਪੜੇਦੇ ਮੈਲੇ ਹੋਣਦਾ ਦੇਕੇ ਇਹ ਲਖਾਇਆਹੈ; ਕਿ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਮਨਨੂੰ ਚੰਬੜੇ ਦੇ ਮਤ ਵਿਚ ਸੰਸਕਾਰਹੋਕੇ ਬਹਿ ਗਏ ਪਾਪਾਂ ਦੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ ਭਾਵੇਂ ਦ੍ਰਿੜਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ,ਪਰ ਅਹਿੱਲ ਨਹੀਂਹੋ ਗਈਆਂ;ਤੇ ਨਾ ਆਤਮਾ ਨਾਲ ਤਦਰੂਪਤਾ ਲੈ ਗਈਆਂ; ਉਹ ਸੰਸਕਾਰ ਉਥੋਂ ਕੱਢੇ ਬੀ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ,ਜਿਵੇਂ ਕੱਪੜੇ ਵਿਚੋਂ ਉਸਦੀ ਤਾਰ ਤਾਰ ਨੂੰ ਚੰਬੜੀ ਮੈਲ ਸਾਬਨ ਨਾਲ ਕੱਢੀ ਜਾ ਸਕਦੀਹੈ। ਸਿੱਟਾ ਇਹ, ਕਿ ਪਾਪੀਆਂ ਲਈ ਸਦਾ ਦੀ ਨਿਰਾਸਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਉਦਮ ਕਰਨਤੇ ਨਾਮਨੂੰ ਲਗ ਪੈਣ ਨਾਲ ਅੰਤਹ-ਕਰਣ ਪਾਪ ਮਲਤੋਂ ਸੱਵਛ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਪਾਪਮਈ ਅੰਤਹ-ਕਰਣਾਂਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰਣੇਦਾ ਉਪਾਉਬੀ ਓਹੋ ਦੱਸਿਆ,ਜੋ ਜਗਯਾਸਾ ਭਰੇ ਉਤਮ ਅੰਤਹ- ਕਰਣ ਵਾਲੇਨੂੰ ਹਉਮੈ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਲਈ ਦੱਸਿਆਸੀ। ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਬੀ ਦੱਸਿਆਸੀ ਕਿ ਨਾਮ ਮੈਲੇ ਮਨਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਲ ਕੱਟਦਾਹੈ, ਫੇਰ ਓਹੋ ਨਾਮ ਰਸ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾਹੈ:-

"ਪ੍ਰਭੂਕੇ ਸਿਮਰਨਿ ਮਨਕੀ ਮਲੁ ਜਾਇ॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਰਿਦ ਮਾਹਿ ਸਮਾਇ॥"(263:3)

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਰਮ ਪਵਿਤ੍ਰਹੈ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਸਿਰਮਣ ਮਨਨੂੰ ਉਸਦੇ ਧਯਾਨ ਵਿਚਲੈ ਜਾਂਦਾਹੈ। ਅੰਤਹਕਰਣ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਮ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮੀਦੀ ਛੁਹ ਵਿਚ ਜਾਕੇ ਉਸਦੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਨਾਲ ਸ਼ੁੱਧਹੋ ਜਾਂਦਾਹੈ। ਹਾਂ, ਨਾਮ-ਸਿਮਰਣ ਹੋਰ ਰੁਚੀਆਂਤੋਂ ਉਖੇੜਦਾਹੈ ਤੇ ਐਉਂ ਹੁਕਮਤੇ ਹੁਕਮੀਦੇ ਨੇੜੇ ਲਈ ਆਉਂਦਾਹੈ,ਇਉਂ ਸਹਿਜੇ ਸਹਿਜੇ ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਕੱਟਦਾਹੈ:-"ਮਨੁ ਮੇਰੋ ਗਜੁ ਜਿਹਵਾ ਮੇਰੀ ਕਾਤੀ॥ ਮਪਿ ਮਪਿ ਕਾਟਉ ਜਮ ਕੀ ਫਾਸੀ"(ਭ:ਨਾਮਦੇਵ:485:13); ਫੇਰ: "ਹਉਮੈ ਬੁਝੈ--ਤਾ ਦਰੁ ਸੂਝੈ"(466:15)ਸੋ ਮਾਰਗਹੋ ਰਿਹਾ ਜਿਸਦਾ ਵੇਰਵਾ ਪਿਛੇ 19 ਪਾਉੜੀਆਂ ਵਿਚ ਆ ਚੁਕਾਹੈ। ਇਹੋ ਗੱਲ ਜੋ 19 ਪਉੜੀਆਂ ਵਿਚ ਦੱਸੀਹੈ 21 ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਫੇਰ ਦੁਹਰਾਈਹੈ:-

ਸੁਣਿਆ ਮੰਨਿਆ ਮਨਿ ਕੀਤਾ ਭਾਉ॥ ਅੰਤਰਗਤਿ ਤੀਰਥਿ ਮਲਿ ਨਾਉ॥

ਪਰ ਏਥੇ ਹੁਣ ਇਕ ਹੋਰ ਖਬਰਦਾਰੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ,ਕਿ'ਹੇ ਜੀਵ! ਪਾਪਤੇ ਪੁੰਨ ਯਾ ਪਾਪੀਤੇ ਪੁੰਨੀ,ਏਹ ਪਦ ਕਥਨੀ ਮਾਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਏਕ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਆਪਦੇ ਕਰਨੇ ਹਨ ਜੋ ਤੂੰ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਕਰ ਰਿਹਾਹੈਂ;ਤੇ ਜਦ ਤਕ ਹਉਂਮੈਹੈ, ਕਰਦੇ ਰਹਿਣੇ ਹਨ, ਚਾਹੋ ਪੁੰਨ, ਚਾਹੋ ਪਾਪ ਕਰ;ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂਨੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣਾ ਹੀ ਤੇ ਮੁੱਕ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ; ਤੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਕੀਤਿਆਂਨੇ ਲਿਖੇ ਜਾਣਾਹੈ। ਹਾਂ,ਲਿਖੇ ਜਾਣਾਹੈ ਸੰਸਕਾਰ ਰੂਪ ਹੋਕੇ। ਜਿਸ ਸ਼ੈ ਦਾ ਅਭਯਾਸ ਕਰੋਗੇ, ਉਹ ਸੰਸਕਾਰ ਹੋਕੇ ਅੰਦਰ ਵੜ ਜਾਏਗੀ,ਤੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਕਰਨੇਤੇ ਓਥੇ ਬੈਠਕੇ ਸਭਾਵ ਬਣਾਇਗੀ। ਜਿਸਦੀ ਮਿਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਪ ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਏਗੀ, ਉਸਦਾ ਸੁਭਾਵ ਹੀ ਪਾਪ ਕਰਨੇ ਦਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ; ਮਾਨੋ ਅੰਤਹ-ਕਰਨ ਇਕ ਭੂਮੀਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਰਮਾਂਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਬੀਜ ਰੂਪ ਹੋਕੇ ਪੈਂਦੇ ਤੇ ਫੇਰ ਬ੍ਰਿਛ ਵਾਂਗੂ ਉੱਗਕੇ ਭੈੜਾ ਸੁਭਾਵ, ਮੰਦ ਵਾਸ਼ਨਾ ਤੇ ਦੁਖ ਸੁਖ ਰੂਪੀ ਫਲ ਲੈ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੇਹ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਏ, ਜੋ ਦੇਹਦੇ ਮਿਟਣ ਨਾਲ ਮਿਟ ਜਾਣਗੇ, ਇਹ ਅੰਤਹ-ਕਰਣ ਵਿਚ ਗਏ ਹਨ, ਸੋ ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ ਤੂੰ ਜਾਏਂਗਾ 'ਲੈ ਜਾਹੁ'ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਏਂਗਾ,ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਬੀ ਤੇ ਮੁੜ ਲੋਕ ਵਿਚ ਬੀ ਫਿਰ ਇਹ ਬੀ ਸਮਝਲੈ ਕਿ ਤੇਰੇ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂਦੀ ਜੁਮੇਵਾਰੀ ਤੇਰੀ ਆਪਣੀਹੈ। ਏਹ ਕ੍ਰਿਸਾਨ ਵਾਂਙੂ ਤੂੰ ਆਪੇ ਬੀਜਣੇ, ਤੇ ਆਪਣੇ ਫਲ ਭੋਗਣੇ ਹਨ। ਭਾਵ ਕਿਸੇਦੇ ਕੀਤੇਦਾ ਫਲ ਕਿਸੇ ਹੋਰਨੇ ਨਹੀਂ ਭੋਗਣਾ। ਸੋ ਆਪ ਪਾਪ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਆਸ ਨਾ ਰੱਖ ਕਿ ਕਿਸੇਦੇ ਕੀਤੇ ਪੁੰਨ ਕਰਮਾਂ ਨਾਲ ਤੂੰ ਸਵੱਛਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਹੁਣ ਇਕ ਹੋਰ ਪ੍ਰਸਨ ਹੁੰਦਾਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕਰਮ ਪਾਪਦੇ ਫਲ ਪ੍ਰਦਾਤਾਹੈ? ਗੁਰੂ ਜੀਦਾ ਮਤ ਇਹ ਨਹੀਂਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਭਾਵੇ ਬੀਜੇ ਤੇਰੇ ਹਨ, ਫਲ ਲੱਗੇ ਤੇਰੇ ਹਨ, ਪਰ ਮਿਲਨੇ ਹਨ ਹਕਮੀਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ। ਜਿਨਾਂਦਾ ਤਾਂ ਤੇ ਤਾਂ ਪਾਪ-ਦੁਖ ਆਦਿਹੈ ਤੈਨੂੰ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਿਲਨਾਹੈ, ਪਰ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਮਿਲਨਾਹੈ। ਇਸ ਕਰਮ ਵਿਚ ਇਕ ਕਣਖਯ ਇਹ ਰੱਖਿਆਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਨਿਰਾਸ ਨਾਹੋ ਕਿ ਕਰਮ ਆਪੇ ਤੈਨੂੰ ਮਾਰੀ ਜਾਣਗੇ, ਇਨ੍ਹਾਂਦਾ ਫਲ ਪ੍ਰਦਾਤਾਹੈ, ਤੂੰ ਉਸ ਵਲ ਹੁਣ ਧਿਆਨ ਕਰ,ਹਾਂ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾਦੇ ਪੁੰਜ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ 'ਨਾਮ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ' ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਹੋਰ ਅੰਦਰ ਜਾਣਗੇ ਪਾਪ' ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਅੰਦਰੋਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਜਾਣਗੇ, ਅੰਤ ਪਾਪ ਸੰਸਕਾਰ ਮੁੱਕ ਜਾਣਗੇ, ਅੰਤਹਕਰਣ ਸੁਧ ਹੋਕੇ ਨਾਮਦੇ ਰੰਗ ਨਾਲ ਰੱਤਾ ਨਾਮੀ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਪਾਵੇਗਾ। ਇਉਂ ਸੱਚੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸਚਿਆਰ ਹੋ ਜਾਏਂਗਾ, ਹੁਕਮੀ ਕਰਮਾਂਦਾ ਫਲ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਬੀਹੈ, ਉਹ ਮਿਹਰਾਂਦਾ ਸਾਈਂ ਬੀਹੈ, ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਇਹੋ ਨਿਰਾਸ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਆਸਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਮਰਮ ਹੈ ਪਰ ਅਟੂਟ ਨਹੀਂ, ਕਰਮ ਹੈ ਪਰ ਸੁਤੰਤਰ ਫਲ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਨਹੀਂ। ਹੁਕਮੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕਰਮ ਦਾ ਤੋਲਣਹਾਰ ਹੈ ਮੇਟਣਹਾਰ ਬੀਹੈ।

ਨਿਰੁਕਤ:-ਤਨੁ-(ਫਾ:, ਤਨ=ਸਰੀਰ। ਸੰਸ:, ਦੇਹ=ਸਰੀਰ, ਭਾਵ ਅੰਗ)।

ਪਦ 'ਤਨੁ' ਪੁਲਿੰਗ ਹੈ ਤੇ 'ਦੇਹ' ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ, ਦੁਇ ਵਰਤਣ ਤੋਂ ਕਿ ਪੁਰਖ ਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰਾਂ ਵਲ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। (2) ਉਵ ਦੋ ਪਦ ਵਰਤਣੇ ਮੁਹਾਵਰਾ ਬੀ ਹੈ। ਤਨੁ ਦਾ ਅਰਥ ਤਨੁਕ=ਰਤਾ ਕੁ ਬੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। (4) ਤਨੁ=ਨਾਲ। (5) ਤਨੁ=ਸਾਰੀ ਦੇਹ। ਦੇਹ= 'ਧੜ' ਬੀ ਕਹਲਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਲੀਤੀ (ਫਾ:, ਪਲੀਦ=ਅਪਵਿਤ੍ਰ) ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾਈ। ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਵਾਲਾ। ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਨਾਲ। ਨਾਵੈ ਕੇ-ਨਾਮ ਦੇ। ਆਖਣੁ ਨਾਹਿ-ਕਹਿਣ ਮਾਤ੍ਰ ਨਹੀਂ।

ਤੀਰਥੁ ਤਪੁ ਦਇਆ ਦਤੁ ਦਾਨੁ ॥ ਜੇ ਕੋ ਪਾਵੈ ਤਿਲਕਾ ਮਾਨੁ ॥
ਸੁਣਿਆ ਮੰਨਿਆ ਮਨਿ ਕੀਤਾ ਭਾਉ ॥ ਅੰਤਰਗਤਿ ਤੀਰਥਿ ਮਲਿ ਨਾਉ ॥
ਸਭਿ ਗੁਣ ਤੇਰੇਮੈ ਨਾਹੀ ਕੋਇ ॥ ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ ॥
ਸੁਅਸਤਿ ਆਥਿ ਬਾਣੀ ਬਰਮਾਉ ॥ ਸਤਿ ਸੁਹਾਣੁ ਸਦਾ ਮਨਿ ਚਾਉ ॥
ਕਵਣੁ ਸੁ ਵੇਲਾ ਵਖਤੁ ਕਵਣੁ, ਕਵਣ ਥਿਤਿ ਕਵਣੁ ਵਾਰੁ ॥
ਕਵਣਿ ਸਿ ਰੁਤੀ, ਮਾਹੁ ਕਵਣੁ, ਜਿਤੁ ਹੋਆ ਆਕਾਰੁ ॥
ਵੇਲ ਨ ਪਾਈਆ ਪੰਡਤੀ, ਜਿ ਹੋਵੈ ਲੇਖੁ ਪੁਰਾਣੁ ॥
ਵਖਤੁ ਨ ਪਾਇਓ ਕਾਦੀਆ, ਜਿ ਲਿਖਨਿ ਲੇਖੁ ਕੁਰਾਣੁ ॥
ਥਿਤਿ ਵਾਰੁ ਨਾ ਜੋਗੀ ਜਾਣੈ, ਰੁਤਿ ਮਾਹੁ ਨਾ ਕੋਈ ॥
ਜਾ ਕਰਤਾ ਸਿਰਠੀਕਉ ਸਾਜੇ, ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਸੋਈ ॥
ਕਿਵ ਕਰਿ ਆਖਾ, ਕਿਵ ਸਾਲਾਹੀ ਕਿਉ ਵਰਨੀ ਕਿਵ ਜਾਣਾ ॥
ਨਾਨਕ ਆਖਣਿ ਸਭੁਕੋ ਆਖੈ ਇਕ ਦੂ ਇਕੁ ਸਿਆਣਾ ॥
ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਵਡੀ ਨਾਈ ਕੀਤਾ ਜਾਕਾ ਹੋਵੈ॥
ਨਾਨਕ ਜੇ ਕੋ ਆਪੌ ਜਾਣੈ, ਅਗੈ ਗਇਆ ਨ ਸੋਹੈ ॥੨੧॥

ਨੰ.1. ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ "ਮੀਣਾ"-21

ਤੀਰਥੁ ਤਪੁ ਦਇਆ ਦਤੁ ਦਾਨੁ॥ ਜੇ ਕੋ ਪਾਵੈ ਤਿਲ ਕਾ ਮਾਨੁ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਤੀਰਥੀ ਜਿ ਨਾਵਣੁਹੈ,ਅਰੁ ਤਪਸਿਆ ਕਰਣੀ ਤੀਰਥੀ,ਸੁ ਏਹ ਥਾਇ ਤਾਂਪਵੈ ਜਾਂ ਦੇਆ ਵਿਚਿ ਦਾਨੁ ਕਰੈ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਇਕਿ ਤਿਲੁ ਭਰਿ ਸੋਭਾ ਪਾਏ ਦਰਗਹ ਵਿਚ, ਜੇ ਏਹ ਕਰਮ ਕਰੇ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੁਣਿਆ ਮੰਨਿਆ ਮਨਿ ਕੀਤਾ ਭਾਉ ॥ ਅੰਤਰਗਤਿ ਤੀਰਥਿ ਮਲਿ ਨਾਉ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:-ਜੇ ਕੋਈ ਗਾਵੈ ਅਰੁ ਸੁਣੇ, ਅਰੁ ਸੁਣਿ ਕਰਿ,ਅਰੁ ਭਾਉ ਮੰਨਿ ਵਸਾਏ,ਤਾਂ ਤਿਸਨੋ ਕਉਣੁ ਫਲੁ ਹੋਆ ? ਤਾਂ ਤਿਸਨੇ ਅਠਿ-ਸਠਿ ਤੀਰਥਕਾ ਇਸਨਾਨਕਾ ਫਲੁ ਹੋਆ,ਮਨ ਕੇ ਵਿਖੇ। ਤਉ ਉਸਕੇ ਦੂਖਾਕਾ ਨਾਸੁ ਹੋਇਆ ਅਰੁ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਹਿ। ਦਰਗਹ ਪੈਧਾ ਜਾਇ,ਆਪਣੇ ਘਰਿ ਜਾਇ ਵਸੇ।

ਸਭਿ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਮੈ ਨਾਹੀ ਕੋਇ ॥ ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ। ਜਿਤਨੇ ਗੁਣ ਹੈਨਿ,ਸੇ ਸਭਿ ਤੇਰੇਹੈ । ਮੈ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਅਤੇ ਨ ਕੋਈ ਮੇਰਾ ਗੁਣਹੈ । ਪਰੁ ਜੀ, ਬਿਨਾ ਗੁਣਤੇ ਭਗਤਿ ਨਾਹੀ ਹੋਂਦੀ । ਏਸਦਾ ਨਾਉ ਭਗਤੁ ਤਾਹੀ ਪੜੇ, ਜਾਂ ਏਸ ਵਿਚਿ ਕਿਛੁ ਗੁਣ ਹੋਇ । ਸੁ ਏਸੁ ਵਿਚਿ ਜਿ ਗੁਣ ਹੋਹਿ, ਸਿ ਕਿਆ ਹੋਇ ?

ਸੁਅਸਤਿ ਆਥਿ ਬਾਣੀ ਬਰਮਾਉ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਹੋਰੁ ਤਾਂ ਏਸਤੇ ਗੁਣੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਹੋਇ ਆਂਵਦਾ, ਪਰੁ ਜਾਚਕਾਈਂ ਉਸਤਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰਕੀ ਕਰੇ, ਏਹੁ ਇਸਨੋ ਗੁਣੁ ਚਾਹੀਤਾਹੈ। ਏਹੁ ਗੁਣ ਪਰਮੇਸੁਰਨੋ ਭਾਂਵਦਾਹੈ। ਸੁਅਸਤਿ ਜਾਚਕੀ ਹੋਰਸ ਜਾਤਿਤੇ ਨਾਹੀ ਹੋਂਦੀ; ਜਾਚਦੀ "ਦੁਹ" ਜਾਤੀਤੇ ਹੋਂਦੀਹੈ। ਸੁ ਦੁਇ ਜਾਤੀ ਕਵਨ ਕਵਨਹੈ ?॥1॥ ਇਕ ਬ੍ਰਹਮਨੁ: 1; ਇਕੁ ਡੁਮੁ॥ ਸੁਅਸਤਿ ਆਦਿ ਬੇਹ ਜਿ, ਸੁਅਸਤਿ ਅਸੀਰਵਾਦੁ। ਜਿ ਤੇਰਾ ਕਲਯਾਣੁ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਆਦਿ ਨਾਉ ਪਰਮੇਸੁਰਕਾ । ਸੁ ਏ ਪਰਮੇਸੁਰਜੀ ! ਹਉ ਤੇਰਾ ਬ੍ਰਹਮਨੁਹੈ, ਮੇਰਾ ਤੁਝ ਕਉ ਅਸੀਰਬਾਦੁ ਹੈ। ਅਰੁ ਬਾਣੀ ਬ੍ਰਹਮਾਉ, ਏਹੁਜਿ ਜੀ, ਤੇਰੀ ਬਾਣੀਹੈ, ਸੁਏਹ ਮੇਰਾ ਬ੍ਰਹਮਾਉਹੈ; ਬ੍ਰਹਮਾਉ ਕਿਆ ਕਹੀਐ? ਉਸਤਤਿ, ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ ਜੀ! ਹੰਊ ਤੇਰਾ ਡੁਮੁ ਹਾਂ।

ਸਤਿ ਸੁਹਾਣੁ ਸਦਾ ਮਨਿ ਚਾਉ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:-ਡੁਮ ਤਾਂ ਸਤ-ਸੁਹਾਣੁ ਪ੍ਰਭ ਨੋ ਦੇਂਦੇ ਹੈਨਿ,ਹਰਖਮਾਨ ਹੋਇਕੇ। ਜੀ,ਤਿਉ ਹਉ ਤੇਰਾ ਡੁਮੁ ਹਾਂ, ਤੁਧਨੋ ਮੇਰਾ ਸਹਾਣ ਹੈ;ਹਉ ਤੁਧਨੋ ਸਦਾ ਸੁਹਾਣੁ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜੀ, ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ,ਹਉ ਤੇਰਾ ਡੁਮੁਹਾਂ ਜੀ, ਤੂ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਭੂਹੈਂ।

ਕਵਣੁ ਸੁ ਵੇਲਾ ਵਖਤੁ ਕਵਣੁ,ਕਵਣ ਥਿਤਿ ਕਵਣੁ ਵਾਰੁ॥
ਕਵਣਿ ਸਿ ਰੁਤੀ,ਮਾਹੁ ਕਵਣੁ ਜਿਤੁ ਹੋਆ ਆਕਾਰੁ॥

ਤਿਸਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:-ਏ ਪਰਮੇਸੁਰ। ਤੈਂ ਜਿ ਅਕਾਰ ਥਾਪਿਆਹੈ,ਸੁ ਕਿਤੁ ਵੇਲੇ? ਕਿਤੁ ਵਖਤਿ? ਕਿਤੁ ਥਿਤਿ? ਕਿਤੁ ਰੁਤ? ਕਿਤੁ ਵਾਰਿ? ਕਿਤੁ ਮਾਹਿ ਤੈਂ ਆਕਾਰੁ ਕੀਆਹੈ? ਸੁ ਏਹੁ ਵਖਤੁ,ਕਉਣੁ ਕੋਈ ਏਸੁ ਵਖਤਨੋ ਜਾਣਦਾਹੈ, ਏਹੁ ਵੇਲਾ, ਏਹੁ ਵਖਤੁ, ਕਿਨੇ ਨਾਹੀ ਪਾਇਆ, ਜਿ ਲਿਖਿ ਸੁਣਾਏ। ਵੇਲ ਨ ਪਾਈਆ ਪੰਡਤੀ ਜਿ ਹੋਵੈ ਲੇਖੁ ਪੁਰਾਣੁ॥ ਵਖਤੁ ਨ ਪਾਇਓ ਕਾਦੀਆ ਜਿ ਲਿਖਨਿ ਲੇਖੁ ਕੁਰਾਣੁ॥

ਤਿਸਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਨਾ ਓਹੁ ਵੇਲਾ ਪੰਡਿਤੀ, ਨ ਕਾਜੀਏ, ਨ ਮੁਲਾਂ, ਕਿਨੇ ਪਾਇ ਸਕਿਆ ਨਾਹੀ। ਏਹਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਜਿ ਜਿਤੁ ਵਖਤਿ,ਜਿਤੁ ਆਹਿ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਰਚੀਹੈ, ਸੁ ਆਖਿ ਲਿਖਿ ਸੁਣਾਏ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਥਿਤਿ ਵਾਰੁ ਨਾ ਜੋਗੀ ਜਾਣੈ ਰੁਤਿ ਮਾਹੁ ਨ ਕੋਈ॥ ਜਾ ਕਰਤਾ ਸਿਰਠੀ ਕਉ ਸਾਜੇ, ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਸੋਈ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:-ਥਿਤਿ ਵਾਰੁ ਕੋਈ ਜੋਗੀ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ ਅਤੇ ਰੁਤਿ ਮਾਹੁਭੀ ਕੋਈ ਨਹੀ ਜਾਣਦਾ। ਏਹਭਿ ਸੋਝੀ ਕਿਸੇਨੂ ਨਾਹੀ। ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਵਿਚ ਏਹਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰਿ ਰਚਿਆ,ਜਿ ਏਹ ਵਿਧਿ ਜਾਣੇ । ਜਿਨਿ ਏਹ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸਾਜੀਹੈ, ਸੁ ਓਸੁ ਵੇਲੇ, ਵਖਤਨੋ ਓਹੋ ਜਾਣੈ।

ਕਿਵ ਕਰਿ ਆਖਾ ਕਿਵ ਸਾਲਾਹੀ, ਕਿਉ ਵਰਨੀ ਕਿਵ ਜਾਣਾ॥
ਨਾਨਕ ਆਖਣਿ ਸਭੁ ਕੋ ਆਖੈ ਇਕਦੂ ਇਕੁ ਸਿਆਣਾ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਮੇਰੇ ਤੁ ਤੇ ਅਖਿਆ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦਾ, ਵਰਨਿਆ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦਾ, ਜਿ ਜਿਤਨੇ ਤੁਧਨੋ ਸਲਾਹਦੇ ਹੈਨਿ,ਅਤੇ ਵਰਨਦੇ ਹੈਨਿ। ਸਿ ਮੇਰੇ ਤੁ ਤੇ ਕਿਵ ਕਹਿਆ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦਾ,ਜਿ ਇਤਨੇ ਹੈਨਿ,ਇਤਨੇ ਨਾਹੀ। ਅਰੁ ਇਕਦੂ ਇਕਿ ਚੜਦੇ ਹੈਨਿ, ਤੇਰੀ ਸਾਲਾਹ ਕਰਣਹਾਰੇ। ਇਕਦੂ ਇਕਿ ਚੜਦੇ।

ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਵਡੀ ਨਾਈ ਕੀਤਾ ਜਾਕਾ ਹੋਵੇ॥
ਨਾਨਕ ਜੇਕੋ ਆਪੌ ਜਾਣੈ, ਅਗੈ ਗਇਆ ਨ ਸੋਹੈ॥ 21॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁਹੈ। ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਸਮਰਥੁਹੈ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਹੋਂਦਾਹੈ, ਸੁ ਕੀਤਾ ਪਰਮੇਸੁਰਦਾ ਹੋਦਾਹੈ,ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਕਰਣੇਹਾਰੁ ਨਾਹੀ। ਅਤੇ ਜੇ ਏਹੁ ਕੋਈ ਜਾਣੇ,ਜਿਮੈ ਥੀਂ ਤਿਲੁ ਭਰਿ ਹੋਂਦਾਹੈ, ਜੋ ਦਰਗਹ ਵਿਚਿ ਬੇਮੁਖ, ਪਸੇਮਾਨੁ ਹੋਦਾ ਹੈ। ਦਰਗਾਹ ਪਰਮੇਸੁਰਦੀ ਵਿਚਿ, ਸੋਭਾ ਨਾਹੀ ਪਾਇੰਦਾ॥ 21॥

ਨੰ.2. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਸ਼ਹੀਦ'-21

ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ, ਤੀਰਥਾਂਤੇ ਵੱਸਣਾ, ਤੇ ਤਪ ਕਰਨਾ, ਤੇ ਦਇਆ ਕਰਨੀ,ਅਰ ਦਾਨ ਦੇਣਾ,ਸੋ ਇਤਯਾਦਿਕ ਜੋ ਪੁੰਨਹੈ, ਤੇ ਜੋਕੋਈ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਿਨਾਂ ਨੂੰ ਤਿਲ ਤਿਲਦਾ ਮਣ ਮਣ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾਹੈ॥ ਅਥਵਾ, ਓਨਾਂਦਾ ਤਿਲ ਫਲਹੈ, ਕਯੋਂ ਜੋ ਓਨਾਂਦਾ ਸੁਖ ਭੋਗਕੇ ਗਿਡਾਇ ਮਿਲਦਾਹੈ॥ ਅਤੇ ਜਿਨਾਂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮਨੂੰ ਸੁਣਿਆਹੈ, ਅਤੇ ਮੰਨਿਆਹੈ,ਅਤੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਭਾਉ ਕੀਤਾਹੈ, ਓਨਾਂਦੇ ਅੰਦਰਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆਹੈ,ਅਰ ਓਹ ਸ਼ਬਦਦੇ ਤੀਰਥ ਵਿੱਚ ਮਲਕੇ ਨ੍ਹਾਤੇ ਹਨ;ਮਲਕੇ ਨ੍ਹਾਵਣ ਕਹੀਏ,ਜੋ ਬਾਰੰਬਾਰ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ,ਅਰ ਸੱਭੇ ਗੁਣ ਵਾਹਿਗੁਰੂਦੇ ਜਾਣੀਦੇ, ਅਰ ਆਪਨੂੰ ਨਿਰਗੁਣ ਜਾਣੀਦੇ, ਅਰ ਸਦਾ ਸੁਭ ਕਰਮ ਕਰੀਏ, ਅਰ 'ਨਾਮ' ਜਪੀਏ; ਕਯੋਂ ਜੋ ਗੁਣ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾ ਭਗਤਿ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ॥

ਤਾਂ ਸਿੱਧਾਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ:-"ਮਾਇਆ ਦੁਖ ਰੂਪਹੈ, ਅਰ ਇਸਦਾ ਉਤਪਤ ਦੁਖਤੇ ਪਾਪਾਂ ਕਰ ਹੁੰਦਾਹੈ, ਅਰ ਇਸਦਾ ਵੇਖਣਾਭੀ ਕਸ਼ਟਹੈ, ਤੇ ਖਰਚਨਾਭੀ ਕਸ਼ਟਹੈ; ਕਯੋਂਕਿ ਜਾਂਦੀਹੈ, ਤਾਂਭੀ ਬਡਾ ਦੁਖਦੇ ਜਾਂਦੀਹੈ,ਸੋ ਓਹ ਮਾਇਆ ਕੇਹੜੀਹੈ ਜੋ ਸੁੱਖ ਰੂਪ ਹੋਇ ਵਰਤਤੀ ਹੈ?" ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ:- ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰਦੀ ਮਾਇਆਹੈ, ਜੋ ਇੱਕ ਅਵਿਯਕਤ ਮਾਇਆਹੈ, ਸੋ ਵਿੱਦਯਾਹੈ, ਅਰ ਦੂਜੀ ਵਿਯਕਤ ਮਾਇਆਹੈ, ਸੋ ਪਦਾਰਥਹੈ; ਤਾਂਤੇ ਪਦਾਰਥਾਂਦਾ 'ਸੰਚਣ' ਦੁਖ ਰੂਪਹੈ;ਅਤੇ ਜੋ ਵਿਦਯਾਹੈ, ਸੋ ਤਿਸਦਾ ਸੰਚਣਾ ਭੀ ਪੁੰਨਹੈ; ਅਤੇ ਰੱਖਣਾ ਭੀ ਪੁੰਨਹੈ; ਅਰ ਖਰਚਨਾ ਭੀ ਪੁਨਹੈ॥ ਅਰ ਕਲਿਆਣ ਰੂਪੀ ਮਾਇਆ ਬ੍ਰਹਮ ਬਾਣੀਹੈ, ਜੋ ਸਰਬ ਵਿੱਚ ਭਗਵਾਨ ਜਾਣਨਾ, ਸੋ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕੈਸਾ ਭਗਵਾਨਹੈ, ਕਿ ਸੱਤਹੈ, ਅਰ ਉਪਮਾਂ ਕਰਨੇ ਜੋਗਹੈ, ਅਰ ਸਦਾ ਸੰਤਾਂਦੇ ਮਨ ਵਿਖੇ ਭਾਉਹੈ॥ ਤਾ ਸਿੱਧਾਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ,''ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਜਗਤ ਉਤਪਤ ਕੀਤਾਸੀ, ਸੋ ਓਹ ਵੇਲਾ ਕਉਣ ਸੀ, ਅਰ ਵਖਤ ਕਉਣ ਸੀ, ਅਰ ਥਿੱਤ ਕਉਣ ਸੀ, ਵਾਰ ਕਉਣ ਸੀ, ਅਰ ਰੁੱਤ ਕੌਣ ਸੀ, ਅਤੇ ਮਹੀਨਾ ਕਉਣ ਸੀ?, ਜੋ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਜਗਤਦਾ ਆਕਾਰ ਰਚਿਆ?'' ਤਾਂ ਬਾਬ ਕਹਿਆ ਕਿ:''ਪੰਡਤ ਅਤੇ ਕਾਜ਼ੀ ਜਗਤਥੋਂ ਅਗੇ ਨਹੀਂ ਸੇ,ਜੋ ਬੇਂਦਾਂ ਅਰ ਪੁਰਾਨਾਂ,ਅਰ ਕੁਰਾਣਾਂ ਮੇਂ ਲਿਖ ਦੇਤੇ; ਅਤੇ ਜੋਗੀਸ਼ਰ ਭੀਜੋ ਤ੍ਰਿਕਾਲਗਿ ਹੈਂ, ਸੈਭੀ, ਰੁੱਤ ਮਾਹਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ; ਕਯੋਂਕਿ ਰੁੱਤਾਂਤੇ ਮਹੀਨੇ ਸਭ ਸੂਰਜਤੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਕਰ ਹੋਏਹੈਂ, ਅਰ ਸੂਰਜਤੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ'ਓਅੰਕਾਰ'ਥੀਂ,ਜੋ ਜਦ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਉਤਪਤਿ ਹੋਈਹੈ,ਤਦ ਹੋਏਹੈਂ, ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਰੁੱਤ, ਮਾਹ ਕੋਈ ਨਹੀਂਸੀ, ਤਾਂਤੇ ਜਿਸ ਕਰਤੇਨੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਸਾਜੀਹੈ ਸੋ ਆਪਣੀ ਲੀਲ੍ਹਾ ਆਪਹੀ ਜਾਣਦਾਹੈ॥ ਸੋ ਮੈਂ ਕਿਉਂਕਰ ਆਖਾਂ? ਅਰ ਕਿਆ ਉਸਦਾ ਵਰਨਨ ਕਰਾਂ? ਅਤੇ ਕਿਆ ਜਾਣਾਂ? ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ, ਈਸ਼ਰ ਨੇ ਵੇਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਹਿਆਹੈ, ਅਤੇ ਸੋਈ ਸਭ ਕੋਈ ਆਖਦਾਹੈ, ਅਰ ਇੱਕ ਨਾਲੋਂ ਇੱਕ ਸਿਆਣਾ ਹੋਇਆਹੈ;ਪਰ ਓਹ ਸਾਹਿਬ ਵੱਡਾਹੈ,ਅਰ ਵੱਡਾਹੀ ਉਸਦਾ ਨਾਮਹੈ; ਜੋ ਜਿਸਦਾ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾਹੈ॥ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੈਨ ਕਿ ਜੋ ਕੋਈ ਗੁਰਾਂ ਬੀ ਬਿਨਾਂ ਕਹੇ, ਕਿ ਮੈਂ ਪਰਮੇਸ਼ਰਨੂੰ ਜਾਣਨਾਂਹਾਂ, ਸੋ ਅਗੇ ਸ਼ੋਭਾ ਨਹੀਂ ਪਾਂਵਦਾ ॥21॥

ਨੰ.3. ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਜੀ (ਸੇਵਾਪੰਥੀ) –21

ਇਸਕਾ ਅਰਥੁ। ਤੀਰਥਕਾ ਇਸਨਾਨੁ, ਅਥਵਾ ਤੀਰਥੋਂ ਬਿਖੇ ਤਪਹੁਕਾ ਕਰਣਾ,ਤਥਾ ਦਯਾਕਾ ਪਾਲਨਾ, ਅਰੁ 'ਦਤ' ਕਹੀਯੇ ਜਥਾ ਸੁ ਬਿਧਿ ਸੁ-ਸੁਪ੍ਰਾਤ੍ਰ ਕੋ ਦਾਨ ਦੇਣਾ; ਸੋ ਸਭ ਈਸ਼੍ਵਰ ਅਰਪਣ ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਜੋ ਕੀਏ ਹੂਏਹੈਂ, ਤਿਨ ਕਹੀਦੇ:- ਜੇ ਕੋ ਪਾਵੈ ਤਿਲਕਾ ਮਾਨੁ॥ਕਿਆ, ਜੋ ਪੂਰਬ ਜਨਮਕੇ ਸੰਸਕਾਰਕੋ ਜੇ ਕੋਈ ਨਿੰਚਿਤਭੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇ,ਤਿਸਤੇ ਕਿਆ ਹੋਤਾਹੈ ? ਸੁਣਿਆ ਮੰਨਿਆ ਮਨਿ ਕੀਤਾ ਭਾਉ॥ ਨਾਰਾਯਣਜੋ ਏਕ ਅਦ੍ਵੈਤ ਬਯਾਪਕ ਸਰੂਪਹੈ, ਤਿਨਕਾ ਬੇਦਾਂਤ ਦ੍ਵਾਰੇ ਸ੍ਰਵਣ ਅਰੁ ਮਨਨ ਅਰੁ ਨਿਧਯਾਸਨ ਕਿਆ ਪ੍ਰਪੱਕ ਨਿਸਚਾ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇਹੈ; ਜਬ ਯਹਿ ਨਿਸਚਾ ਪ੍ਰਪੱਨ ਹੂਆ, ਤਬ:- ਅੰਤਰ ਗਤਿ ਤੀਰਥਿ ਮਲਿ ਨਾਉ॥ਅੰਤਰ ਕਹੀਐ 'ਆਪਣੈ-ਆਪ' ਸਤ-ਸਰੂਪ ਬਿਖੇ ਗਤਿ, ਕਹੀਐ, ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵਕੇ ਤਿਸ ਆਤਮ-ਤੀਰਥ ਬਿਖੇ ਮਲਕੇ ਨਾਉ ਕਿਆ,ਸਰਬ ਸੰਸ਼ਯ,ਤਥਾ ਭ੍ਰਮੈ ਨਬ੍ਰਿਤਿ ਹੋਹੁ॥ਅਥਵਾ॥ ਅੰਤਰ ਗਤ ਕਹੀਐ, ਈਸ੍ਵਰ ਅਰੁ ਜੀਵ ਯਹ'ਅੰਤਰ'ਦੂਰਿ ਹੋਣਾ, ਸਦਾ'ਅਭੇਦ'ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਏਕ-ਰਸ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨਾ, ਯਹੀ 'ਪਰਮ ਤੀਰਥ' ਸ਼ੁਧ ਕਰਤਾਹੈ। ਇਸ ਪਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਪਰਮਾਣ ਹੈ:- ਆਤਮ ਤੀਰਥ ਸਨਾਤਯਨ ਅਨਯ ਤੀਰਥ ਅਪੇਕਛੁਯਾ॥

ਅਰਥੁ ਯਹ॥ਜੋ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਆਤਮ ਤੀਰਥ ਬਿਖੇ ਸਨਾਨ ਕੀਆਹੈ ਤਿਸਕੋ ਔਰ ਤੀਰਥਕੀ ਅਪੇਛਯਾ ਨਹੀ;ਕਾਹੇਤੇ,ਔਰ ਸਰਬ ਆਤਮਕੇ ਅਵੰਤਰ ਭੂਤਹੀਹੈ,ਐਸੇ ਅਨੁਭਵ ਜੁਗਤ ਜੋ ਪਰਮ ਭਗਤਹੈਂ ਸੋ ਪ੍ਰਭੁਕੋ ਸਰਬਾਤਮ ਜਾਣ ਕਰ ਆਪਣਾ-ਆਪਿ ਤਿਸਹੀ ਬਿਖੇ ਅਨਭਵ ਕੀਯੇ ਬਹੁੜਿ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਤੇਹੈਂ, ਕਿਆ ?

ਸਭਿ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਮੈ ਨਾਹੀ ਕੋਇ॥ ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ॥

ਅਰਥੁ। ਹੇ ਭਗਵਾਨ! ਸਭ ਗੁਣ ਜੋਹੈਂ ਭਕਤਿਤੇ ਆਦਿ ਲੈਕੇ, ਸੋ ਤੁਮਾਰੇਹੀਹੈ।ਕਿਆ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬ੍ਰੇ ਸੇਵਕ ਤੁਮ ਹੀ ਤਹੁਮੇਂ ਭਿੰਨ ਕੋਈ ਨਹੀ,ਕਿਉ? ਤੁਮ ਸਥਾਪਤਮ ਹਹੁ। ਅਰੁ ਤੁਮਾਰੇ ਜੋ ਗੁਣਹੈਂ ਸੋ ਬਿਨਾ ਤੁਮਾਰੇ ਬਿਖੇ ਅਰਪਣ ਕੀਏ ਤੁਮਾਰੇ ਅਭੇਦ ਸਰੂਪਕੀ ਭਕਤਿ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀ।

ਅਥਵਾ॥ ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ ਕਹੀਐ,ਬਿਨਾ ਤੁਮਾਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਰੂਪ ਗੁਣ ਕੀਏ ਭਕਤਿ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ। ਸੋ ਤੁਮ ਕੈਸੇ ਹਹੁ ?

ਸੁਅਸਤਿ ਆਥਿ ਬਾਣੀ ਬਰਮਾਉ॥ ਸਤਿ ਸੁਹਾਣੁ ਸਦਾ ਮਨਿ ਚਾਉ॥

ਅਰਥੁ॥ ਸੁਅਸਤਿ,ਸੁ ਕਹੀਐ'ਅਤਿ-ਮੰਗਲ'। ਅਸਤਿ ਕਹੀਐ 'ਹੈ' ਆਥਿ ਕਹੀਐ ਬੇਦ ਬਾਣੀ ਦਵਾਰਾ, ਸੋ ਬੇਦ ਤੁਮਾਰੀਹੀ ਬਾਣੀਹੈ।ਅਰਥ ਯਹ;ਜੋ ਬੇਦ ਬਾਣੀ ਦ੍ਵਾਰਾ ਤੁਮਹੀ ਆਤਮਾ ਅਤਿ ਮੰਗਲ ਸਰੂਪਕਾਰਹੈ ਬਹੁੜਿ ਕਹਾਹੈ:-

ਸਤਿ ਸੁਹਾਣੁ ਸਦਾ ਮਨਿ ਚਾਉ॥

ਸਤ ਤਥਾ ਸੁਹਾਣਾ ਕਹੀਐ ਚੇਤੰਨ, ਚਾਉ ਕਹੀਐ ਆਨੰਦ। ਸੇ ਕਿਆ? ਸਦਾ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਸ੍ਵਰੂਪ,ਸੋ ਯਹ ਬੇਦ ਦਵਾਰਾ ਤੁਮਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪਕੋ ਕਹਾਹੈ ਅਰੁ ਅਪਨੀ ਸੱਤਾ ਆਸ੍ਰੇ ਮਾਯਾ ਦ੍ਵਾਰੇ ਆਕਾਰ ਜੋ ਰਚਾਹੈ ਤਿਸਕੋ ਤੁਮਸੋ ਭਿੰਨ ਔਰ ਜਾਨਣੇਕੋ ਕੋਈ ਸਮਰਥੁ ਨਹੀ, ਇਸ ਪਰ ਕਹੇਹੋ:-

ਕਵਣੁ ਸੁ ਵੇਲਾ ਵਖਤੁ ਕਵਣੁ, ਕਵਣ ਥਿਤਿ ਕਵਣੁ ਵਾਰੁ ॥ ਕਵਣਿ ਸਿ ਰੁਤੀ, ਮਾਹੁ ਕਵਣੁ, ਜਿਤੁ ਹੋਆ ਆਕਾਰੁ ॥ ਵੇਲ ਨ ਪਾਈਆ ਪੰਡਤੀ ਜਿ ਹੋਵੈ ਲੇਖੁ ਪੁਰਾਣੁ ॥

ਅਰਥੁ। ਜਿਸ ਕਾਲ ਬਿਖੇ ਪ੍ਰਭੁਨੇ ਆਕਾਰ ਰਚਾਹੈ,ਸੋ ਕਹੋ? ਵਹ ਕੌਣ ਵੇਲਾ? ਅਰ ਵਖਤ? ਅਰੁ ਥਿਤਿ? ਅਰੁ ਵਾਰ? ਅਰ ਰੁਤਿ? ਅਰੁ ਮਹੀਨਾ ਕੌਣ ਥਾ? ਤਾਂਤੇ ਉਸ ਵੇਲਾਨੋ ਪੰਡਿਤ ਜੋ ਪੁਰਾਣਹੁਕੇ ਲਿਖਨੇ ਅਰੁ ਪਢਨੇ ਹਾਰੇਹੈਂ, ਸੋਭੀ ਕਹੀ ਨ ਪਾਵਤੇ ਭਏ॥ ਅਰੁ ਕਾਜੀ, ਕੁਰਾਨਕੇ ਲਿਖਨੇ ਅਰੁ ਪਢਨੇ ਹਾਰੇ, ਸੋਭੀ ਵਖਤੁ ਨ ਪਾਵਤੇ ਭੱਏ।

ਅਰੁ ਜੋਗੀ ਜੋੜ੍ਰਿਕਾਲ ਦਰਸੀਹੈ ਸੋਭੀ ਤਿਥੀ,ਤਥਾ ਵਾਰ,ਯਾ ਰੁਤਿ,ਅਥਵਾ ਮਹੀਨਾ,ਸੋ ਨ ਜਾਣੇਹੈਂ।ਤਾਤੇ ਜਿਸ ਕਾਲ ਬਿਖੇ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸ੍ਰਿਸਟਿਕੋ ਰਚੇਹੈ, ਸੋ ਆਪਣੇ ਕੀਏਕੋ ਆਪਹੀ ਜਾਣਹੈ।

ਜੋ ਤਿਸਕੋ ਮੈ ਕਿਉ ਕਰਿ ਆਖਾ? ਤਥਾ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਲਾਹੀ? ਕਿਆ ਸ੍ਤੁਤਿ ਕਰੀ? ਤਥਾ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਰਨਨ ਨਹੀ? ਕਾਹੇ ਤੇ, ਕਿਸਕੋ ਪੰਡਿਤ ਆਦਿ ਜੁਗਸ੍ਵਰਹੁੰਤੋਂ ਲੈਕੇ ਕੋਈ ਨ ਜਾਣਤੇ ਭਏ। ਸੋ ਮੈਂ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਣਾ? ਗੁਰੁ ਕਹੇਹੈਂ;ਜੋ ਆਖਣ ਮਾਤ੍ਰਤੋ ਸਭ ਏਕਸੋ ਏਕ ਸਯਾਣੇ ਕਹਤੇਹੈਂ;ਪਰੰਤੂ,ਓਹ ਬਿਅੰਤੁਹੈ, ਕਹਾ ਕਿਸੀਤੇਂ ਨਹੀ ਜਾਤਾ; ਕਾਹੇ ਤੇ:- ਵਡਾ ਸਾਹਿਬ ਵਡੀ ਨਾਈ ਕੀਤਾ ਜਾ ਕਾ ਹੋਵੇ॥

ਸੋ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਅਤਿ ਬਡਾ ਹੈ,ਕੈਸਾ ਹੈ? ਜਿਸਕੇ ਅਵੰਤਰ-ਭੂਤ ਸਰਬਾਦਿਕ ਬਿਰਾਜਮਾਨਹੈਂ।ਤਥਾ ਨਾਮ ਜੋ ਰਾਮ, ਕ੍ਰਿਸਨ,ਵਾਸਦੇਵ ਇਤਯਾਦਿਕਹੈ,ਤਿਨ ਨਾਮਹੁ ਕਰਿਕੇ ਭੀ ਅਤਿ ਬਡੇਹੈਂ।ਅਰ ਨਾਮਕੀ ਤੁਲ ਹੀਹੋ;ਨਾਮ ਕੈਸੇ ਪ੍ਰਭੁਕੇਹੈ?ਜਿਨਕੇ ਸਿਮਰਨ ਮਾਤ੍ਰਹੀ ਜਾਪਨ ਮੋਖ ਪਦਵੀਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇਹੋ'ਕੀਤਾ ਜਾਕਾ ਹੋਵੈ'ਕੈਸੇ ਪ੍ਰਭੁਹੈ? ਜਿਨਕੀ ਇੱਛਾ ਮਾਤ੍ਰਹੀ ਸੰਪੂਰਣ ਹੋਵੇ, ਜੋਗ ਹੋਵੈਹੈ। ਗੁਰੁ ਕਹੇਹੈ;ਐਸੇ ਜੋ ਅਦ੍ਵੈਤ ਨਾਰਾਯਣਹੋਂ,ਤਿਨਤੇ ਭਿੰਨ ਜੋ ਅਗਯਾਨ ਕਰਿ ਆਪਨੋ ਮਾਨਤੇਹੈਂ;ਸੋ ਭਗਤਹੁਕੇ ਅਗੇ ਗਏ ਸੋਭਾ ਨਹੀ ਪਾਵਤੇ ॥21॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨੰ.4. ਸਾਧੂ ਅਨੰਦਘਨ ਜੀ (ਉਦਾਸੀਨ-ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਵਾਚੀ)-21

ਨਨੁ॥ ਜਹਾ ਕਹਾ ਸਾਸਤ੍ਰ ਪੁਰਾਣ ਮੋ ਪੁੰਨ ਕਰਮੋ ਕਾ ਹੀ ਤੋ ਪ੍ਰਤਪਾਦਨ ਕੀਆ ਹੈ॥ ਪਾਪ ਕਰਮੋਕਾਹੀਤੋ ਨਿਖੇਧ ਕੀਆਹੈ। ਤੁਮਨੇ ਪੁੰਨ ਪਾਪਕੋ ਬਰਾਬਰਕਾਹੀ ਮਾਨਾ, ਇਹ ਅਨਰਥ ਵਚਨ ਤੁਮਾਰਾ ਹਮ ਕੈਸੇ ਮਾਨੇਗੇ; ਉਤਰ ਕਹਤੇ ਹੈਂ:- ਤੀਰਥੁ ਤਪੁ ਦਇਆ ਦਤੁ ਦਾਨ॥ ਜੇ ਕੋ ਪਾਵੈ ਤਿਲਕਾ ਮਾਨੁ॥

ਤੀਰਥੋਕਾ ਸਨਾਨ ਕੀਆ,ਅਥਵਾ ਤਪੁ ਕੀਆ, ਅਥਵਾ ਦਇਆ ਕਰੀ, ਅਥਵਾ ਦਤ-ਦਾਨ ਕਿਆ ਕਹੀਏ, ਤਿਸ ਤਿਸ ਕਾਲ ਵਿਖੇ ਉਚਤ ਜੋ ਦਾਨਹੈ,ਸੋ ਦੀਆ॥ ਇਹੀਤੋ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਪੁਰਾਣਮੋ ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਕਹਤੇਹੈਂ;ਇਨ ਕਾ ਫਲਜੋ ਪਾਇਆ; ਕਿਸੀਨੇ ਤਿਲ ਭਰ ਮਾਨ,ਤੋ ਕਿਆ ਹੂਆ? ਜੈਸੇ ਮਜੂਰ ਨੇ ਦਿਨ ਭਰ ਮਾਟੀ ਢੋਈ; ਤਿਸਕਾ ਫਲ ਪਾਏ ਰਾਤ੍ਰਕੋ ਚਾਰ ਪੈਸੇ ਸੋਈ ਖਾਇ ਲੀਏ॥ ਕਲਕੋ ਫੇਰ ਕੰਗਾਲਕਾ ਕੰਗਾਲ॥ ਤੈਸੇਹੀ ਜੋ ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਕੀਆ,ਤਿਸਕਾ ਫਲ ਮਿਲਾ,ਕਛੁ ਭੋਗ ਐਸ਼੍ਵਰਯ,ਸੋਈ ਭੋਗ ਲੀਆ, ਫੇਰ ਆਵਾਗੌਣਤੋ ਉਨਕਾ ਤੈਸਾ ਹੀ ਬਣਾ ਰਹਾ॥ ਈਹਾ ਪੁੰਨ-ਪਾਪੋਕੋ ਬਰਾਬਰ ਕਹਣੇਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਨਹੀ;'ਨਾਮ'ਕੋ ਸਰਬੋਤਮ ਕਹਣੇਕਾ ਤਾਤਪਰਯਹੈ॥ ਜੇਤੇ ਪੁੰਨ ਕਰਮਹੈਂ ਤਿਨਕੇ ਕਹਣੇਮੋਂ ਧਨਭੀ ਖਰਚ ਹੋਤਾਹੈ;ਅਰ ਯਤਨ ਭੀ ਬਡਾ ਹੋਤਾਹੈ; ਅਰ ਫਲਤੋ ਤਿਨਕਾ ਨਾਸ਼ਵੰਤ॥ ਨਾਮਦੇ ਜਪਣੇਮੋ ਕਛ ਖਰਚਭੀ ਨਹੀ ਹੋਤਾ,ਅਰ ਯਤਨ ਭੀ ਕਛੁ ਨਹੀ। ਫਲਤੋ ਤਿਸਕਾ, ਅਵਿਨਾਸ਼ੀਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ,ਸੋਈ ਕਹਤੇਹੈਂ:-ਸੁਣਿਆ ਮੰਨਿਆ ਮਨਿ ਕੀਤਾ ਭਾਉ॥ ਜਬ ਗੁਰੁ ਉਪੇਦਸ ਦਵਾਰਾ ਨਾਮਕੋ ਸੁਣਾ,ਅਰ ਮਾਨ ਲੀਆ,ਤਿਸੀਕਾ ਮਨ ਵਿਖੇ ਭਾਵ ਕਿਆ,ਕਹੀਏ, ਅਭਿਆਸ ਕੀਆ, ਤਬ:- ਅੰਤਰਗਤਿ ਤੀਰਥਿ ਮਲਿ ਨਾਉ॥

ਜਬ ਸ੍ਰਵਣਾਦਿਕ ਕੀਏ ਤਬ ਤੇਰੇ ਅੰਤਰਵਿਖੇ ਪਰਮ-ਤੀਰਥ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਇਆ॥ ਤਿਸੀਵਿਖੇ ਅਨੰਤ ਜਨਮੋਕੀ ਮਲੀਨਤਾਕੇ ਨਾਸ਼ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਸਨਾਨ ਕਰ ਜੋ ਫੇਰ ਤੋਕੋ ਨ ਸਨਾਨ ਕਰਨਾ ਪੜੇ ਆਵਾਗੌਣ ਤੇ ਛੂਟੈ? ਵਿੰਸ਼ਨੁ ਧਰਮੋਤਮੇ "ਨਰੀਗਾਨ ਗਾਇਆ ਸੇ ਤੁਰਨ ਕਾਂਸੀ ਨਚ ਪੁਸਕਰੰ॥ ਜਿਹ ਵਾਗ੍ਰੇ ਬਤੇ ਯੱਸਰਿ ਰਿਤੀ ਅਖਰ ਦਵਯੈ॥ ਅਸਮੇਧਾਦਿ ਭਿਰ ਯਗਦੀ ਰਨ ਰਮੇ ਧਾਈ ਸਦਖਣਈ॥ ਯਸੰਤੋਯੋ ਨੋ ਕਤੰ ਹਰਿ ਰਿਤ ਅਖਰ ਦਵਯ॥ ਜਿਤੰਤੇ ਨਜਿਤੰਤੇ ਨਜਿਤੰਤੇ ਨਬਿਨ ਸਤਤ ॥ ਜਿਹ ਵਾਗ੍ਰੇ ਬਸਤੇ ਯੱਸ਼ ਯਹ 'ਹਰਿ' ਰਅਖਰ ਦ੍ਵਯੰ"॥

ਵਿਸ਼ਨੁ ਧਰਮੋਤਮੋਂ ਲਿਖਾਹੈ, "ਵਿਸ਼ਨੁ ਜੀ ਕਹਤੇਹੈ ਭਕਤੋਂਕੋ:ਨਾ ਤਿਸਕੋ ਗੰਗਾਹੀ ਚਾਹੀਤੀਹੈ, ਨ ਗਇਆਹੀ ਚਾਹੀਤੀਹੈ, ਨ ਸੇਤੁਹੀ ਚਾਹੀਦਾਹੈ, ਨਾ ਕਾਂਸੀਹੀ ਚਾਹੀਤੀਹੈ, ਨ ਪੁਸਕਰਹੀ ਚਾਹੀਤਾਹੈ, ਤਿਸ ਕਿਸਕੋ? ਜਿਸਕੀ ਜਿਹ੍ਵਾਕੇ ਅੰਗ੍ਰ ਵਿਖੇ'ਹਰਿ'ਇਹੁ ਅਖਰੋਕਾ ਯੁਗਮ ਸਦਾ ਵਸਤਾਹੈ,ਸੋਤੋ ਸਭੀ ਤੀਰਥ ਕਰ ਚੁਕਾ॥ ਅਸ਼ਵਮੇਧ ਅਰ ਨਰਮੇਧਤੇ ਲੇ ਕਰ,ਜੋ ਦਖਣਾ-ਸੰਯੁਕਤ ਜੱਗਹੈ, ਤਿਨੋ ਕਰ,ਕਰ ਤਿਸਨੇ ਸਭੀ ਦੇਵਤਿਓਕਾ ਪੂਜਨ ਕੀਆ॥ ਜਿਸਕੀ ਜਿਹ੍ਵਾਕੇ ਅੱਗ੍ਰ ਵਿਖੇ'ਹਰਿ'ਇਹੁ ਅਖਰੋਕਾ ਯੁਗਮ ਵਸਤਾਹੈ, ਤਿਸਨੇ ਆਵਾਗੌਣਕੋ ਜੀਤਾਹੈ, ਤਿਸਨੇ ਜੀਤਾਹ॥ ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਨਿਸਚੇ ਭਈ, ਜਿਸਦੀ ਜਿਹ੍ਵਾਕੇ ਅੱਗ੍ਰ ਵਿਖੇ ਹਰਿ ਇਹੁ ਅਖਰੋਕਾ ਯੁਗਮ ਵਸਤਾਹੈ"ਆਵਾਗੌਣਤੇ ਰਹਤ ਹੋਣੇਕਾ ਕਾਰਨ'ਨਾਮ'ਕਹਾ। ਅਬ'ਨਾਮ'ਕੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਭੂਖਣੋਂਕੋ ਕਹਤੇਹੈ॥

ਸਭਿ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਮੈ ਨਾਹੀ ਕੋਇ॥ ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ॥

ਮਹਾਰਾਜ! ਸਰਬ'ਗੁਣ'ਤੇਰੇਹੀਹੈ,ਮੇਰੇ ਵਿਖੇ ਗੁਣ ਕੋਈਭੀ ਨਹੀ,ਕਾਹੇਤੇ, ਗੁਣਜੋਹੈ'ਨਾਮ'ਕਾ'ਭੂਖਨ'ਨਿਮ੍ਰਿਤਾ ਖਿਮਾ, ਦਇਆ,ਇਸ ਬਿਨਾ'ਭਗਤੀ'ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੀ॥ ਸੋ ਇਹ ਗੁਣ ਤੇਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇਹੈਂ ਔਰ 'ਭੂਖਣ' ਕਹਤੇਹੈਂ॥

ਸੁਅਸਤਿ ਆਥਿ ਬਾਣੀ ਬਰਮਾਉ॥

ਸ੍ਵਸਤਿ ਚਿਤ ਹੋਣਾ,ਚਿਤਕਾ ਨਾਉ ਦ੍ਵੈਗੀ ਹੋਣਾ ਪਾਵੈ,ਅਥਿ ਨਾਮਹੈ'ਧਨ'ਕਾ,ਇਹੀ ਜਿਸਕਾ ਧਨਹੈ,ਐਸਾ ਹੋਵੇ ਅਰ'ਬਾਣੀ'ਜੋ ਬੋਲਣੀ'ਬ੍ਰਹਮਾਉ' ਕਿਆ ਕਹੀਏ,ਬ੍ਰਹਮ ਜੋਹੈ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਤਦ-ਸੰਬੰਧਨੀ ਬੋਲਣੀ॥ ਆਈਏ ਰਾਜਨ ਜੀ, ਆਈਏ ਠਾਕੁਰ ਜੀ, ਆਈਯੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ, ਆਈਯੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ॥ ਸਭਕੋ ਐਸੇ ਕਹਣਾ॥

ਸਤਿ ਸੁਹਾਣੁ ਸਦਾ ਮਨਿ ਚਾਉ॥

ਸਤਿ ਜੋਹੈ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ,ਤਿਸੀਕੇ ਗੁਣਾਬਾਦ ਕਹਣੇ,ਸੁਣਨੇ,ਸੁਹਾਣ,ਕਿਆ-ਕਹੀਏ, 'ਸੁਹਾਵੇ' ,ਇਹੀ ਰੁਚਿ ਆਵੇ, ਦੂਸਰੀ ਬਾਤ ਨ ਸੁਹਾਵੇ॥ ਸਦਾ ਗੁਣਬਾਨੋ ਕਾ ਹੀ ਮਨ ਵਿਖੇ ਚਾਉ,ਕਿਆ-ਕਹੀ,ਉਤਸਾਹ ਰਹੇ,ਦੂਸਰਾ ਉਤਸਾਹ ਨ ਹੋਣਾ ਪਾਵੇ; ਸਦਾ ਇਸਕਾ ਹੀ ਅਭਿਆਸ ਰਹੇ ॥

ਨਨੁ॥ ਗੁਣ ਬਾਨੋ ਕਾ ਹੀ ਜੋ ਅਭਿਆਸ ਵਰਨਨ ਕਰਤੇਹੋ,ਇਸਤੇ ਸਾਸਤ੍ਰਕਾ ਹੀ ਅਭਿਆਸ ਕਿਉਂ ਨ ਕਰੇ? ਜਿਸਤੇ ਸਭ ਕੁਛ ਜਾਣਿਆ ਜਾਏ॥ ਯੋਗਕੀ ਹੀ ਅਭਿਆਸ ਕਿਉਂ ਨ ਕਰੇ? ਜਿਸਤੇ ਸਭ ਹਕੀਕਤਿ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ॥

ਤਿਸਕਾ ਉਤਰ॥ ਹਮਨੇ ਜੋ ਕਛ ਕਹਾਹੈ ਸੋ ਸਾਸਤ੍ਰਕੋ ਮਾਨ ਕਰ ਹੀਤੋ ਕਹਾਹੈ॥ ਸਾਸਤ੍ਰਤੇ ਭਿੰਨਤੋ ਨਹੀ ਕਹਾ॥ ਸਾਸਤ੍ਰਕੇ ਪੜਨੇਤੇ ਅਰ ਯੋਗਕੇ ਕਰਣੇਤੇ ਸਭ ਕੁਛ ਜਾਣਿਆ ਜਾਤਾਹੈ॥ਅਰ ਕਛੁਭੀ ਨਹੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਤਾ, ਸੋਈ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਕੋਣ ਵੇਲਾਸੀ? ਅਰ ਕੋਣ ਵਖਤਥਾ? ਕੌਣ ਤਿਥਥੀ? ਕੌਣ ਵਾਰਥਾ? ਕੋਣ ਰੁਤਥੀ? ਅਰ ਕੌਣ ਮਾਸਥਾ? ਜਿਸ ਵਿਖੇ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਨੇ ਅਕਾਰ ਕਿਆ,ਕਹੀਏ,ਸਾਕਾਰ ਪਰਪੰਚ ਰਚਾਥਾ॥ ਤਿਸਕੋ ਪੰਡਤੋਨੇ ਅਰ ਕਾਜੀਓ ਨੇ ਨਹੀ ਪਛਾਣਾ॥

ਨਨੁ॥ ਪੰਡਤ ਅਰ ਕਾਜ਼ੀ ਪੁਰਾਣ ਕੁਰਾਨ ਪੜ ਕਰ ਸਭ ਕੁਛ ਸੁਨਾਇ ਦੇਤੇਹੈਂ॥ ਜੋ ਤਿਨਾਂਨੇ ਪਛਾਣਾ ਹੋਤਾ, ਤੋ ਕਹਤੇ ਕੈਸੇ? ਤਿਸੀਕਾ ਉਤਰ ਕਹਤੇਹੈਂ:- ਵੇਲ ਨ ਪਾਈਆ ਪੰਡਤੀ, ਜਿ ਹੋਵੈ ਲੇਖੁ ਪੁਰਾਣੁ॥

ਜਬ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰਨੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟ ਰਚੀ,ਤਬ ਸ੍ਰਿਸਟਕੇ ਸਾਥਹੀ'ਨੇਤ'ਭੀ ਰਚੀ। 'ਨੇਤ'ਕਾ ਇਹੀ ਅਰਥਹੈ,'ਜੇਸਾ ਕਰੇਗਾ ਤੇਸਾਹੀ ਮਸਤਕ ਪਰ ਚਿਤ੍ਰ-ਗੁਪਤਕਾ ਲੇਖ ਭੀ ਲਿਖਾ ਜਾਏਗਾ, ਲੇਖਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਫਲ ਭੀ ਪਾਵੇਗਾ॥ ਬਿਨਾ ਹਰਿ-ਭਜਨ ਆਵਾਗੌਣਤੇ ਨ ਛੂਟੇਗਾ॥ ਸੋ ਸ੍ਰਿਸਟਤੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰਕੀ ਅਨਾਦਕਾਲ ਕੀ। ਤਿਸ ਵਿਖੇ ਜੀਵੋਨੇ ਅਨੰਤ ਜਨਮੁ ਪਾਏ,ਅਰ ਅਨੰਤਹੀ ਕਰਮਭੀ ਕੀਏ। ਕਰਮੋਕੇ ਅਨੁਸਾਰਹੀ ਅਨੰਤਹੀ ਲੇਖਭੀ ਲਿਖੇ ਗਏ, ਲੇਖੋਕੇ ਅਨੁਸਾਰਹੀ ਸੁਖ, ਦੁਖਾਦਿਕ ਅਨੰਤਹੀ ਫਲਭੀ ਪਾਏ॥ ਅਬ ਜੋ ਵਰਤਮਾਨ-ਜਨਮੁਹੈ ਤਿਸ ਵਿਖੇਭੀ ਤੋ ਜੈਸਾ ਕਰੰਮ ਕਰੇਗਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤੇਸਾਹੀ ਤੋ ਲੇਖਭੀ ਲਿਖਾ ਜਾਏਗਾ॥ ਜਿਸ ਵੇਲਾਮੇਂ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰਨੇ ਸ੍ਰਿਸਟ ਰਚੀਥੀ,ਤਿਸ ਵੇਲਾਕੋ ਪੰਡਤੋਨੇ ਨ ਜਾਣਾ,ਜੋ ਜਾਣਾ ਹੋਤਾ,ਤੋ'ਨੇਤ'ਪਛਾਣੀ ਹੋਤੀ। ਜੋ'ਨੇਤ'ਪਛਾਣੀ ਹੋਤੀ,ਤੋ ਇਹ ਬੁਧਿ ਉਪਜਤੀ,ਜੈਸਾ ਕਰਮ ਕਰੇਗੇ,ਤੈਸਾਹੀ ਚਿਤ੍ਰ-ਗੁਪਤੋਕਾ ਹਮਾਰੇ ਮਸਤਕ ਪਰ ਲੇਖਾਭੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਲੇਖਕੇ ਹੋਤੇ ਕੋਈ ਆਵਾਗੋਣਤੇ ਛੂਟਤਾਤੋ ਨਹੀ। ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਪੁਰਾਣਮੋਂ ਲਿਖੀਹੈ। ਐਸੇ ਹੀ ਪੰਡਿਤਕੀ ਨਿਆਈ ਕਾਜੀਓਨੇਭੀ ਉਸ ਵਕਤਕੋ ਨ ਪਾਇਆ; ਜੋ ਲਿਖੇਂਗੇ ਚਿਤ੍ਰ-ਗੁਪਤ ਲੇਖ 'ਕੁਰਾਨ';ਇਹ ਵਾਰਤਾ ਕੁਰਾਨਮੋਂ ਲਿਖੀਹੈ;ਇਹਭੀਤੋ ਪੁਰਾਣ, ਕੁਰਾਨ ਮੋਹੀ ਲਿਖਾਹੈ। ਬਿਨਾ'ਹਰਿ-ਭਜਨ' ਆਵਾਗੋਣ ਨ ਛੂਟੇਗਾ॥ ਜੈਸੇ ਕਰਮ ਕਰਤੇ ਜਗਤਕੇ ਲੋਕ ਦ੍ਰਿਸਟ ਆਵਤੇਹੈ, ਤੈਸੇ ਹੀ ਪੰਡਤ ਅਰ ਕਾਜ਼ੀਭੀ ਕਰਤੇ ਦ੍ਰਿਸਟ ਆਵਤੇਹੈ: ਜੋ ਇਨੋਨੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕਾਲ ਪਛਾਣ ਹੋਤਾ, ਤੋ'ਨੇਤ'ਪਛਾਣੀ ਹੋਤੀ--ਤੋ ਸਰਬ ਜੰਜਾਲ ਕਉ ਛੋਡ ਕਰ ਹਰਿ-ਭਜਨ ਵਿਖੇ ਹੀ ਤਤਪਰ ਹੋਇ ਜਾਤੇ॥ ਜਾਤੇ ਹਰਿ-ਭਜਨ ਵਿਖੇ ਨਹੀ ਤਤਪਰ ਹੋਤੇ, ਤਾਤੇ ਇਨੋਨੇ ਕੁਛਭੀ ਨਹੀ ਪਛਾਣਾ॥ ਰੋਟੀਓਕੇ ਨਮਿਤ ਹੁੰਨਰ ਸਿਖ ਲੀਆਹੈ। ਕਿਸੀ ਮੂਰਖਕੇ ਮਨਮੋ ਇਹ ਨ ਉਪਜੇ, ਬਾਬਾ ਨਾਨਕਨੇ ਪੰਡਤੋ ਅਰ ਕਾਜ਼ੀਓਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰੀਹੈ;"ਨਿੰਦਾ ਨਹੀ ਕਰੀ"। ਪੁਰਾਣਕੇ ਵਚਨਕੋ ਕਹਾਹੈ:ਵਿਸਨ ਪੁਰਾਣੇ:-

"ਤਤ ਕਰਮ ਯਤਨ ਬੰਧਾ ਯਸਾਂਵਿਦਯਾਪਿ ਮੁਕਤਯੇ: ਪ੍ਰਯਾਸਾਯਾ ਅਨਿਤ ਕਰਮ ਵਿਦਯਾ ਸਿਲਿਪਾਦੀਨੇ ਪੁੰਨ:"॥

ਵਿਸ਼ਨੁ ਪੁਰਾਣਮੋਂ ਲਿਖਾਹੈ॥ 'ਕਰਮ'ਉਹੀ, ਜੋ ਬੰਧਨਕੇ ਨਮਿੱਤ ਨਹੀਂ॥ ਬੰਧਨਕੇ ਨਮਿੱਤ ਉਹੀ ਕਰਮ ਨਹੀ, ਜਿਸਕਾ ਫਲ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਵਿਖੇ ਅਰਪਣ ਕੀਆ॥ 'ਵਿਦਯਾ'ਭੀ ਓਹੀਹੈ ਜੋ ਮੁਕਤਕੇ ਨਮਿੱਤਹੈ,ਮੁਕਤਕੇ ਨਮਿਤ ਉਹੀ ਵਿਦਯਾਹੈ ਜਿਸਕੋ ਪੜ ਕਰ ਹਰਿ ਭਜਨ ਵਿਖੇ ਤਤਪਰਹੋ ਜਾਏ। ਔਰ ਜੇਤਾ ਕਰਮਹੈ ਸੋ ਪ੍ਰਯਾਸਕੇ ਹੀ ਨਮਿਤਹੈ, ਪ੍ਰਯਾਸ ਨਾਮਹੈ 'ਖੇਦ' ਕਾ ॥ ਪ੍ਰਥਮਤੋ ਕਰਮਕੇ ਕਰਣੇ ਵਿਖੇ ਬਡੇ ਖੇਦ; ਧਨ, ਖਰਚ ਹੋਵੇਗਾ;ਇਹ ਸਭ ਖੇਦਹੀ ਤੋਹੈ ॥ ਅਰ ਫਲ ਜੋ ਤਿਸਕਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ ਧਨ, ਸੰਤਾਨ, ਰਾਜ, ਸ੍ਵਰਗ, ਸੋ ਸਭ ਨਾਸ਼ਵੰਤਹੀ ਤੋਹੈ॥ ਜੋ ਪਦਾਰਥ ਜਿਸਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇ ਕਰ ਨਾਸ ਹੋਤਾਹੈ;ਤਿਸਕਾ ਬਡਾਹੀਤੋ ਦੁਖ ਹੋਤਾਹੈ ਅਰ ਮੁਕਤ ਨਮਿੱਤਤੇ ਅਤਰਿਕਤ ਜੋ ਵਿਦੱਯਾਹੈ, ਸੋ ਕੈਸੀਹੈ? ਜੈਸੇ ਕਾਰੀਗਰੀਤੇ ਲੇਕਰ ਰੁਜਗਾਰਕੇ ਨਮਿੱਤ ਚਤੁਰਾਈ ਸਿਖ ਲਈ--ਤੇਸੇਹੀ ਪੰਡਤੋਨੇ ਅਰ ਕਾਜੀਓਨੇ ਪੁਰਾਣ,ਕੁਰਾਣ ਭੀ ਸਿਖਲੀਆ॥

ਨਨੁ॥ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕਾ ਵਚਨ ਤੋ ਏਤਾ ਹੀ ਹੈ:- ਜਿਤੁ ਹੋਆ ਆਕਾਰੁ॥

'ਨੇਤ' ਕਾ ਅਰਥ ਤੁਮਨੇ ਕਹਾ, ਸੋ ਪਾਇਆ ? ਤਿਸਕਾ ਉਤਰ:-

ਪੀਛੇ ਕਹਾ ਹੀਹੈ; ਪ੍ਰੋਜਨ ਇਸ ਬਾਣੀਕਾ ਜੀਵਕੀ ਕਲਿਆਣਕੇ ਨਮਿਤ 'ਦਇਆ':'ਜਿਤੁ ਹੋਆ ਆਕਾਰੁ', ਜੋ ਇਸਕੋ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਿਸੀਨੇ ਸਮਝਾ, ਅਮੁਕ ਕਾਲ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰਨੇ ਸ੍ਰਿਸਟ ਰਚੀ ਥੀ ॥ ਇਸਕੇ ਸਮਝੇ ਤੇ ਜੀਵੋ ਕੀ ਕਲਿਆਣ ਕੈਸੇ ਹੋਵੇਗੀ ? ਇਸ ਪਰਤੋ ਕੋਈ ਭੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਨਹੀਂ ਪਾਈਤਾ-ਸ੍ਰਿਸਟਕੇ ਸਾਥ ਹੀਤੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰਨੇ 'ਨੇਤਿ'ਭੀ ਰਚੀ॥ ਜੋ ਨੇਤਿਕੋ ਪਛਾਣੇਗਾ ਤੈ ਹਰਿ-ਨਾਮ ਜਪ ਕਰ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਪਰ ਮੇਂ ਸਾਸਤ੍ਰ ਪੁਰਾਣਕੇ ਕੋਟੋ ਕੋਟਿ ਵਚਨ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪਾਈਤੇ ਹੈਂ॥ ਜੈਸੇ ਕਾਰੀਗਰ ਜੋ ਹਵੇਲੀ ਉਠਾਵਤਾਹੈ, ਸੋਜਿਸ ਸੂਤ੍ਰ ਪਰ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨੀਵ ਧਰਤਾਹੈ,ਤਿਸੀ ਸੂੜ੍ਪਰ ਸਿਰਤਾ ਕਰ ਹਵੇਲੀ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀਹੈ॥ ਸੋਈ ਹਵੇਲੀਤੋ ਕਾਮ ਕੀ ਹੋਤੀਹੈ, ਅਰ ਜੋ ਨੀਵਕੇ ਸੂੜ੍ਕੋ ਛੋਡ ਕਰ ਬਾਕੀ ਟੇਢੀ ਉਠਾਵੇਗਾ--ਤੋ ਉਹ ਹਵੇਲੀ ਠਹਰੇਗੀ ਨਹੀ, ਗਿਰ ਪੜੇਗੀ ॥ ਤੈਸੇਹੀ ਜੋਗ੍ਰੰਥ ਰਚਤਾਹੈ;ਜਿਸ ਪ੍ਰਸੰਗਕਾ ਅਰੰਭ ਕਰਤਾਹੈ,ਸੋਈ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅੰਤ ਤਕਰ ਚਲਾ ਜਾਤਾਹੈ,ਪਰਸੰਗ ਨਹੀ ਟੂਟਤਾ;ਸੋਈ ਗ੍ਰੰਥਤੋ ਕਾਮਕਾ ਹੋਤਾਹੈ। ਅਰ ਜਹਾਂ ਪ੍ਰਸੰਗ ਛੂਟਾ, ਸੋ ਗ੍ਰੰਥ ਗਇਆ ਸਤਯਾਨਾਸਮੋ, ਤਿਸਕੋ ਕੋਈ ਮਾਨਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ॥ ਕਾਰੀਗਰਤੋ ਈਹਾਂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਤਿਸਨੇ ਜਪੁ ਰੂਪੀ ਮੰਦਰ ਉਠਾਇਆ, ਆਦਿ ਵਿਖੇ .ਨੀਵ ਕੌਣ ਸੀ ਧਰੀਹੈ? 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ'। ਅੰਤ ਵਿਖੇ ਜਾਇ ਕਰ ਮੁਡੇਰਾ ਕੋਣਸਾ ਬਾਧਾ? 'ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਗਏ ਮਸਕਤਿ ਘਾਲਿ' ॥ ਦੇਖੋ 'ਨਾਮ' ਕਾ ਹੀ ਅਰੰਭ ਕੀਆ ਅਰ 'ਨਾਮ' ਪਰ ਹੀ ਸਮਾਪਤ ਭੀ ਕੀਆ; ਬੀਚ ਭੀ ਇਸਕੇ 'ਨਾਮ' ਹੀਹੈ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕਕੇ ਵਚਨੋ ਵਿਖੇ ਦੂਸਰੀ ਬਾਤਕਾ ਕੁਛ ਕਾਮਹੀ ਨਹੀ॥ ਈਹਾ ਇਹ ਨਿਸਚੇ ਕਰਣਾ, ਸਬਦ ਜੋਹੈ ਸੋ ਦੂਧਹੈ, ਅਰ ਅਰਥ ਤਿਸ ਵਿਖੇ ਘ੍ਰਿਤਹੈ॥ ਜਿਸ ਖਿਣ ਵਿਖੇ ਗਊਕੇ ਇਸ ਥਨੋਤੇ ਦੂਧ ਨਿਕਸਾ,ਤਿਸੀ ਖਿਣ ਵਿਖੇ ਘ੍ਰਿੱਤ ਭੀ ਨਿਕਸਾ,ਦੂਧ ਵਿਖੇ ਘ੍ਰਿਤ ਦ੍ਰਿਸਟਤੋ ਨਹੀ ਆਵਤਾ। ਜਿਸਕੇ ਹਾਥਮੋ ਯੁਕਤਿ ਹੋਤੀਹੈ:ਸੇ ਪਾੜ੍ ਮਥਾਨਕ ਸੰਯੋਗ ਕਰਤਾਹੈ,ਤਬ ਘ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਤਾਹੈ॥ ਤੈਸੇਹੀ ਵਿਦਯਾ ਰੂਪੀ ਅਰ ਵਿਵੇਕ ਰੂਪੀ ਮਥਾਨਿ ਜਬ ਇਨ ਦੋਨੋਕਾ ਸੰਯੋਗ ਹੋਤਾਹੈ; ਤਬ'ਸਬਦ'ਰੂਪੀ ਜੋ'ਦੂਧ'ਹੈ, ਤਿਸਕੇ ਬੀਚਸੋਹੀ'ਅਰਥ'ਰੂਪੀ'ਘ੍ਰਿਤ'ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਤਾਹੈ ਅਬ ਇਸਕੋ ਵੀਚਾਰ ਕਰ, ਕਰ ਦੇਖੋ, ਜੇਤਾ ਕੁਛ ਮੇਨੇ ਲਿਖਾਹੈ ਇਹ ਅਰਥ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕਕੇ ਵਚਨੋਕੇ ਬੀਚ ਸੋਹੀ ਤੋ ਨਿਕਸਾਹੈ, ਬਾਹਰਸੇ ਤੋ ਨਹੀ ਆਇਆ॥ ਇਸਕਾ ਨਿਰਣੈ ਪੀਛੇ ਕਹਾ ਹੀਹੈ। ਜੋ ਸੁਗਮ ਵਚਨ ਹੋਤਾਹੈ, ਤਿਸਕੋ ਸਭ ਕੋਈ ਆਪਹੀ ਸਮਝ ਲੇਤਾਹੈ॥ ਜੋ ਵਚਨ ਕਠਿਨ ਹੋਤਾਹੈ, ਸੋਤੋ ਆਪ ਕਿਸੀਕੋ ਭੀ ਨਹੀਂ ਆਵਤਾ, ਗੁਰੋਸੋ ਪੂਛਣਾ ਪੜਤਾਹੈ; ਗੁਰੋਕੇ ਮੁਖਤੇ ਜੋ ਗਯਾਨ ਪਾਇਆਹੈ, ਸੋਈ ਗਯਾਨ ਸੁਫਲਹੈ॥ ਬਿਨਾ ਗੁਰੋ ਜੋ ਗਯਾਨ ਪਾਇਆਹੈ,ਸੋ ਗਿਆਨ ਨਿਖਫਲ ਹੈ। ਸਫਲ-ਗਯਾਨਕੇ ਨਮਿੱਤ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕਨੇ ਆਪਣੇ 'ਕਠਨ-ਵਚਨ' ਰਚੇਹੈ; ਇਤਿ ਨਿਰ-ਵਿਵਾਦ ਪ੍ਰਸੰਗ॥ ਸ਼ਾਸਤ੍ ਜੋ ਅਭਮਾਨੀਥੇ ਤਿਨਕੋ ਨਿਰਾਸਤ ਕੀਆ॥ ਅਰ ਯੋਗਕੇ ਜੋ ਅਭਮਾਨੀਹੈ ਤਿਨਕੋ ਨਿਰਾਸਤ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਥਿਤਿ ਵਾਰੁ ਨਾ ਜੋਗੀ ਜਾਣੈ ਰੁਤਿ ਮਾਹੁ ਨਾ ਕੋਈ॥

ਜਿਸ ਥਿਤ, ਵਾਰ, ਰੁਤ, ਮਾਸ ਵਿਖੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰਨੇ ਸ੍ਰਿਸਟ ਰਚੀਥੀ, ਤਿਸਕੋ ਜੋਗੀ ਨਹੀ ਜਾਣਤਾ॥ ਕਾਹੇਤੇ, ਜੋ ਸ੍ਰਿਸਟ ਕਾਲ ਪਛਾਣਾ ਹੋਤਾ,ਤੋ'ਨੇਤ'ਪਛਾਣੀ ਹੋਤੀ, ਜੋ'ਨੇਤ'ਪਛਾਣੀ ਹੋਤੀ,ਤੋ ਹਰਿ-ਭਜਨਮੋ ਤਤਪਰ ਹੋਤਾ -- ਰਿਧੋਂ ਸਿਧੋਂਕੇ ਜੰਜਾਲਮੋਂ ਨ ਫਸਤਾ ॥ਇਹ ਨਖੇਧ ਕੀਆਹੈ,ਸੋ ਸਹਕਾਮ-ਯੋਗੀਹੈ॥ ਜੋ ਨਿਹਕਾਮ ਯੋਗੀਹੈ ਤਿਸਕੀ ਮਹਮਾ ਕੋ ਕਹਤੇਹੈਂ:-

ਜਾ ਕਰਤਾ ਸਿਰਠੀ ਕਉ ਸਾਜੇ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਸੋਈ॥

ਨਿਹਕਾਮ ਯੋਗੀ ਥਿਤ, ਵਾਰ, ਰੁਤ, ਮਾਸ ਕੁਛਭੀ ਨਹੀ ਜਾਣਤਾ,ਤਿਸਕੀ ਇਹੀ ਨਿਸਚਾਹੈ; ਜਬ ਕਰਤਾਨੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰਚੀ, ਇਸ(ਬਾਤ)ਕੋ ਆਪ ਕਰਤਾਹੀ ਜਾਣੇ॥ ਇਸਕੇ ਜਾਨਣੇ ਸਾਥ ਹਮਕੋ ਕਿਆ ਕਾਮਹੈ। ਪਰਮੇਸ੍ਵਰਕੀ ਆਗਿਆਹੈ ਜੋ ਹਰਿ-ਭਜਨ ਕਰੇਗਾ,ਤਬੀ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਗੁਰੋਨੇ ਇਹੀ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆਹੈ, ਤਾਤੇ ਹਮਕੋ ਭਜਨ ਕੀਆ ਚਾਹੀਏ। ਜਿਸਕੀ ਇਹ ਨਿਸ਼ਚੇਹੈ,ਤਿਸਨੇ ਜਾਣੇ ਬਿਨਾਹੀ ਸਭ ਕੁਛ ਜਾਣਾ,ਅਰ ਸਭੀ ਦਾਨ ਦੀਏ;ਵਿਸ਼ਨੂ ਧਰਮੇ:-

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

"ਰਿਗਵੇਦੋ ਅਥ ਯੁਜਰ ਵੇਦਾ ਵੇਦਾ ਅਪੀ ਅਥਰਬਣ ਅਧੀਤਾ ਤੇ ਨਯੇਨੋ ਕਤਾ'ਹਰਿ'ਇਤੀ ਅੱਖਰ ਦ੍ਵੈਯੰ॥ ਗਾਵਾ ਕੋਟੀ ਸਹਸ੍ਰਾਣੀ ਕੰਨਿਆ ਦਾਨ ਅਯੁਨਾਨੀ ਚ: ਦੱਤਾਨੀ ਤਿਨਯੇ ਨੋਕਤ 'ਹਰਿ' ਇਤੀ ਅੱਖਰ ਦ੍ਵਯੰ॥

ਵਿਸ਼ਨੁ ਧਰਮਮੋ ਲਿਖਾਹੈ:'ਰਿਗ ਵੇਦ,ਯੁਜਰਵੇਦ, ਸਾਮੁ ਵੇਦ, ਅਥਰਬੁਣ ਵੇਦ ਚਾਰੋਵੇਦ ਤਿਸਨੇ ਪੜੇ ਜਿਸਨੇ, 'ਹਰਿ'ਇਹ ਅਖਰੋਕਾ ਯੁਗਮ ਨਿਰੰਤਰ ਉਚਾਰਣ ਕੀਆ;ਹਜਾਰੋ ਕਰੋੜੋ ਗਊਓਕੇ ਤੁਲ ਦਾਨ ਦੀਏ,ਅਰ ਅਨੇਕ ਆਯੁਤ-ਕੰਠਯਾ ਤਿਸਨੇ ਦਾਨ ਕੀਏ। ਜਿਸਨੇ 'ਹਰਿ' ਇਹ ਅਖਰੋਕਾ ਯੁਗਮ ਉਚਾਰਣ ਕੀਆ॥

ਨਨੁ॥ ਜਹਾ ਕਹਾ ਵੇਦ,ਸਾਸਤ੍ਰਕੀ ਹੀਤੋ ਮਹਿਮਾ ਕਹੀਹੈ। ਤੁਮਨੇ ਏਕ'ਨਾਮ'ਕੋ ਹੀ ਸਾਰਾ ਮਾਨਾ,ਵੇਦ, ਸਾਸਤ੍ਰਕੋ ਉਡਾਇ ਦੀਆ--ਭਲੇ ਤੁਮ ਸੰਤ ਹੂਏ ? ਤਿਸਕਾ ਉਤਰ:- ਵੇਦ, ਸਾਸਤ੍ਰਤੋ ਕਿਸੀਕਾ ਉਡਾਇਆ ਊਡਣੇ ਯੋਗ ਨਹੀ। ਅਰ ਜੋ ਭਜਨ ਹੀਨ ਵੇਦ,ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਕੇ ਅਭਮਾਨੀਹੈਂ, ਸੋਤੋ ਉਡੇ ਹੁਏ ਹੀਹੈਂ, ਤਿਨਕਾ ਔਰ ਕਿਆ ਊਡੇਗਾ, ਸੋਈ ਕਹਤੇ ਹੈਂ:-

ਕਿਵ ਕਰਿ ਆਖਾ ਕਿਵ ਸਾਲਾਹੀ। ਕਿਉ ਵਰਨੀ ਕਿਵ ਜਾਣਾ॥
ਨਾਨਕ ਆਖਣਿ ਸਭੁ ਕੋ ਆਖੈ। ਇਕ ਦੂ ਇਕੁ ਸਿਆਣਾ॥

ਮੈਂਕਿਉ ਕਰ ਕਹੋ, ਸੋ ਸਾਸਤ੍ਰੀ ਲੋਕ ਬੁਰੇਹੈ ? ਅਰ ਜੋ ਨਾਮਕੋ ਛੋੜ ਕਰ ਦੂਸਰੇ ਕਰਮੋ ਮੋਂ ਲਗੇਹੈ, ਤਿਨਕੋ ਸਲਾਹੋ ਭੀ ਕੈਸੇ? ਅਰ ਭਲਾ, ਬੁਰਾ ਮਾਨ ਕਰ ਤਿਨਕਾ ਵਰਨਨਭੀ ਕੈਸੇ ਕਰੋ? ਅਰ ਤਿਨਕੀ ਭਲਾਈ, ਬੁਰਾਈਕੋ ਜਾਣੋਭੀ ਕੈਸੇ ? ਕਾਹੇਤੇ, ਕਹਣੇਂ ਕੀਆਂ ਬਾਤਾਂਤੋ ਸਭੀ ਕਹਤੇਹੈਂ, ਅਰ ਏਕਤੇ ਏਕ ਸਿਆਣਾ ਦ੍ਰਿਸਟ ਆਵਤਾਹੈ; ਏਕ ਪੰਡਤ ਯੁਕਤਿ ਬਾਂਧ ਕਰ ਹਛਾ ਕਹਿਤਾਹੈ--ਦੂਸਰਾ ਤਿਸਕੀ ਯੁਕਤਿਕੋ ਖੰਡ ਕਰ ਤਿਸਤੇ ਭੀ ਹਛਾ ਕਹਤਾਹੈ, ਤੀਸਰਾ ਉਸਕੋ ਖੰਡਨ ਕਰਤਾਹੈ, ਚੌਥਾ ਉਸਕੋ ਖੰਡਨ ਕਰਤਾਹੈ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਭੀ ਪਰਸਪਰ ਖੰਡੇ ਹੂਏ ਹੀ ਤੋਹੈ; ਆਪਸਮੋ ਇਨਕਾ ਇਹ ਹਵਾਲਹੈ॥ ਅਰ ਔਰ ਜਾਗਾਭੀ ਅਭਾਮਾਨੀ ਕਾ ਬੁਰਾਹੀ ਹਵਾਲ ਹੋਤਾਹੈ; ਸੋਈ ਦਿਖਾਲਵਤੇਹੈਂ :- ਏਕ 'ਕਾਸੀ' ਕਾ ਪੰਡਤ ਗਇਆ ਥਾ 'ਕਾਬਲਾ', ਆਗੇ ਊਹਾਂ ਅਲਪ ਵਿਦਿਆ ਵਾਲਾ ਏਕ ਬ੍ਰਹਮਣ ਕਥਾ ਵਾਚਤਾ ਥਾ; ਓਹ ਬ੍ਰਹਮਜੋ ਅਸਤਾਬਿਅਸਤ ਅਰਥ ਲਾਗਾ ਕਰਣੈ; ਤਿਸਕੋ ਪੰਡਤਨੇ ਕਹਾ:-

"ਅਰੇ ਮੂਰਖ! ਤੂੰ ਕਿਆ ਬਕਤਾਹੈਂ;ਕੌਣ ਪਦ ਕਾ, ਕੌਣ ਅਰਥ ਕਰਤਾਹੈਂ॥ ਪ੍ਰਥਮ'ਪਦ-ਛੇਦ'ਤੋ ਕਰ, ਪੀਛੇ ਅਰਥ ਕਰੀਓ"॥ ਉਸ ਬ੍ਰਹਮਣ ਨੇ ਦੇਖਾ ਇਸਨੇ ਮੇਰੀ ਬਾਤ ਉਡਾਈ। ਬ੍ਰਹਮਣਨੇ ਕਹਾ:-

'ਦੇਖੋ ਭਾਈ,ਸਸਤ੍ਰਕੇ ਪਦ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰਕੇ ਵਚਨਹੈਂ। ਇਹ ਹਤਿਆਰਾ ਹਮਾਰੇਸੋ ਸਾਸਤ੍ਰਕੇ ਪਦੋਕਾ ਛੇਦਨ ਕਰਾਵਣੇ ਆਇਆਹੈ; ਹਮਤੋ ਇਸ ਹਤਿਆਰੇ ਕਾ ਮੁਖ ਨ ਦੇਖੇਂਗੇ'॥

ਪੋਥੀ ਬਾਧਕਰ ਉਠਿ ਚਲਿਆ; ਕਥਾਕੇ ਸੁਣਨੇ ਵਾਲੇ ਸਭੀ ਮੂਰਖਥੇ; ਤਿਨੋਂ ਨੇ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾਹੀ ਕਹਾ:- 'ਉਠ, ਹੇ ਹਤਿਆਰ! ਤੂ ਕੈਸਾ ਹਤਿਆਰਾ ਆਇਆਹੈਂ, ਤੈਨੇ ਤੋ ਹਮਾਰੀ ਕਥਾ ਮੋ ਹੀ ਵਿਘਨ ਕੀਆ'॥

ਸਭਨੇ'ਹਤਿਆਰਾ','ਹਤਿਆਰਾ'ਹੀ ਜੋ ਕਹਾ, ਪੰਡਿਤਕੋ ਏਕ ਦਿਨਭੀ ਕਾਬਲ ਮੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਠਹਰਨਾ ਕਠਨ ਹੂਆ। ਏਤੋਮੋ ਹੀ ਤਿਸਕੀ ਪੰਡਤਾਈ ਉਠਿ ਗਈ। ਅਭੀਮਾਨਕਾ ਇਹ ਹਵਾਲ ਹੋਤਾਹੈ॥ ਤਾਂਤੇ ਨਿਰ ਅਭਿਮਾਨ ਹੋਇ ਕਰ ਹਰਿ-ਭਜਨ ਕਰਣਾ ਇਹੀ ਸ੍ਰੇਸਟਹੈ, ਸੋਈ (ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ) ਕਹਤੇਹੈ:-

ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਵਡੀ ਨਾਈ ਕੀਤਾ ਜਾਕਾ ਹੋਵੈ॥
ਨਾਨਕ ਜੇ ਕੋ ਆਪੌ ਜਾਣੈ, ਅਗੈ ਗਇਆ ਨ ਸੋਹੈ॥੨੧॥

ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਜੋ ਬਡਾਹੈ ਸੋ ਬਡਿਓ ਨਾਮੋ ਕਰ ਕਰ ਬਡਾ ਹੈਂ॥ ਕਾਹੇਤੇ,'ਨਾਮ' ਜਪੁ ਕਰ ਅਨੇਕ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਹੂਏ। ਇਸ ਪਰਤੋ ਸਾਸਤ੍ਰੋਕੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪਾਈਤੇਹੈਂ।ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਨੇ ਕਿਸਕੋ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਕੀਆ? ਇਸ ਪਰਤੋ ਕੋਈਭੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਨ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਨ ਨਾਮੋਕਾ ਕੀਆ ਹੂਆਹੀ ਸਭ ਕਛ ਹੋਤਾਹੈ। 'ਸਹਕਾਮ' ਹੋਇ ਕਰ ਜਪੇਗਾ, ਸੇ ਭੋਗ, ਭੋਗ ਕਰ ਮੁਕਤ ਪਵੇਗਾ॥ 'ਨਿਹਕਾਮ' ਹੋਇ ਕਰ ਜਪੇਗਾ, ਸੋ ਸੀਘ੍ਰਹੀ ਮੁਕਤ ਪਾਵੇਗਾ; ਤਾਤੇ ਨਾਮਹੀ ਬਡਾਹੈ; 'ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਗਲੇ ਜੰਤ॥ ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਅਕਾਸ ਬ੍ਰਹਮੰਡ'(284:11)'ਨਾਮ'ਕੋ ਛੋਡ ਕਰ ਜੋ ਆਪਕੋ ਜਾਣੇਗਾ, ਮੈ ਪੰਡਤਹੋ;ਸੋ ਆਗੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਦ੍ਵਾਰੇ ਗਯਾ ਹੂਆ ਨ ਸੋਭਾ ਪਾਵੇਗਾ;ਜਿਸ ਕੋ ਈਹਾ ਮੂਰਖੋਨੇ ਉਡਾਇ ਦੀਆ--ਤਿਸਨੇ ਆਗੇ ਕਿਆ ਸੋਭਾ ਪਾਵਣੀਹੈ ?

ਨੰ.5. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਵੀ ਚੂੜਾਮਣੀ(ਨਿਰਮਲ-ਗਿਆਨੀ)-21

ਅਬ ਅਗਾਰੀ ਜੇ ਕੋਈ ਐਸੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੇ: ਜੋ ਸ਼ੁਭ-ਕਰਮਹੈ ਤਿਨਕੋ ਕੁਕਰਮਨਕੇ ਸਮਾਨ ਕਹਯੋਹੈ ਇਹ ਬਾਤ ਕੈਸੇ ਬਨੇ? ਵਾ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮਨਤੇ ਤੋ ਮਹਾਂ-ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਹੈ, ਤੁਮ ਤਿਸਕੋ ਆਖਣੁ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਤੇ? ਜੇ ਐਸੇ ਕੋਈ ਸ਼ੰਕਾ ਕਰੇ, ਤਿਸ ਪਰ ਕਹਤਹੈਂ:-

ਤੀਰਥੁ ਤਪੁ ਦਇਆ ਦਤੁ ਦਾਨੁ447॥

ਤੀਰਥਨਿ ਮੈਂ ਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨੋ, ਜੇਸ਼ਠਮੇ ਅਗਨਿ ਤਾਪਨੋ, ਸੀਤ-ਕਾਲ ਜਲੁ ਮੈਂ ਬੈਠਨੋ,ਉਰਧ ਬਾਹੂ ਖਰੋ ਰਹਨਤੇ ਆਦਿ ਔਰ ਜੇ ਤਪਹੈਂ, ਔਰ ਦਇਆ ਕਰਨੀ। 'ਦਤੁ ਦਾਨੁ'ਦੇਨੋ ਦਾਨਕੋ; ਵਾ, ਦਇਆ ਕਰਕੇ ਦਾਨ ਦੇਨੋ, ਇਸਤੇ ਆਦਿ ਔਰ ਜੇ ਸ਼ੁਭ-ਕਰਮ ਕਰਨੇਹੈ,ਕਾਮਨਾਕੇ ਸਹਿਤ ਅਹੰਤਾਕੋ ਲੀਏ ਹੂਏ;ਤਿਨਤੇ ਜੋ ਕਿਛੁ ਹੋਤਹੈ ਕਹਤਹੈਂ:-

ਜੇ ਕੋ ਪਾਵੈ ਤਿਲਕਾ ਮਾਨੁ॥

ਜੇ ਕੋਈ ਕਰਤਹੈ, ਤਿਨਕੋ ਤਿਲੁ ਭਰਿ ਮਾਨ; ਕਹੀਏ ਲੱਛਨਾਸੇ ਥੋਰੋ ਸਨਮਾਨ। 'ਕਾ'ਕੋ ਅਰਥ ਕਿਆ ਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਹੈ? ਕਾਕੋਕਤਿ ਸੋਂ ਕੁਛਭੀ ਨਹੀਂ। ਜੇਤੋ ਕਰਯੋ ਸ਼ੁਭ-ਕਰਮ ਅਹੰਤਾਕੋ ਧਾਰਿ ਕਰਿ, ਤਿਸਕੋ ਫਲੁ ਭੋਗੁ ਕਰਿ ਫੇਰ ਚੋਰਾਸੀਮੇਂ ਪਰਯੋ, ਜਿਸੁ ਕਰਨੇਤੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਨਹੀਂ ਛੂਟੇ। ਸੋ ਸਰਬਹੀ ਤਿਲ ਭਰੁ ਮਾਨਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ,ਫੇਰ ਦੁਖਮੇਂ ਪਰਤਹੈ। ਸੋ ਸੰਤਨਕੇ ਮਤਮੇਂ ਆਛੋ ਨਹੀਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੈ,ਤਿਲੁ ਭਰੁ ਸਨਮਾਨ ਕੈਸੇ ਹੈ? ਜਿਸਮੇਂ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਨਹੀਂ ਹੋਇ! ਸੇ ਥੋਰੋ ਈ ਹੈ; ਕੋਟਿ ਬਰਖ ਸੁਰਗਮੇਂ ਰਹਯੋ,ਸੋ ਕਿਸੇਹੀ ਬਿਸ਼ੇ ਸੋਂ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਨਹੀਂ ਹੋਤੇਹੈਂ, ਜਨਮ-ਮਰਨਕੋ ਦੁਖ ਜਬ ਆਨ ਪਰਯੋ;ਸੋ ਸੰਪੂਰਨ ਬਿਸਰ ਜਾਤਹੈ,ਐਸੇ ਜਾਨਤਹੈਂ: ਜੋ ਸਦੀਵਕੋ ਮੈਂ ਦੁਖੀਹੋਂ,ਤਿਸ ਸਬਨੇ ਕੁਛ ਭੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰੀ। ਬਹੁਰ ਦੁਖੀਕੋ ਦੁਖੀ। ਇਤਯਰਥ॥

ਪੂਰਬਕੀ ਤੁਕਮੇਂ ਸ਼੍ਰੁਤਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸ ਅਲੰਕਾਰਹੈ; ਲੱਛਣ-"ਏਕ ਬਰਗ ਕੇ ਅਖਯਰ ਜਹਾਂ। 'ਸ੍ਰੁਤਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸ' ਹੋਤਹੈ ਤਹਾਂ"॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਹਾਂ ਤਵਰਗਹੈ:'ਤ ਥ ਦ ਨ'ਚਾਰ[52] ਅਖਯਰ ਏਕਹੀ ਬਰਗਕੇਹੈਂ,ਯਾਤੇ ਸ੍ਰੁਤਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸਹੈ।ਔਰੁ ਦੋਊ ਤੁਕਮੇਂ ਹੇਤਾਲੰਕਾਰੁਹੈ । ਸੁਭ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਕਾਰਨ,ਤਿਲ ਭਰ ਮਾਨ ਪਾਵਨੋ ਕਾਰਜ,ਏਕਸੰਗਿਮੈਂ ਬਰਨੇ ਯਾਂਤੇ 'ਹੇਤ';ਐਸੇ ਕਰਮਨ ਕੋ ਫਲੁ ਅਨਿਤ ਬਤਾਇ ਕਰਿ ਬਹੁਰ ਜਿਸਕੋ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨਤੇ ਚਿਤੁ ਥਿਰੁ ਭਯੋ। ਅਬ ਤਿਸਕੋ ਜੋ ਕਰਤਬ ਕਰਨੇ, ਸੋ ਕਹਤਹੈਂ, ਫਲ ਅਬਿਨਾਸ਼ੀ ਬਤਾਇ ਕਰਿ:-

ਸੁਣਿਆ ਮੰਨਿਆ ਮਨਿ ਕੀਤਾ ਭਾਉ॥

ਸੋਈ ਜੋ ਪ੍ਰਾਨੀਹੈ,ਜਿਸਨੇ ਨਾਮ ਸੋਂ ਕਰਿਹੈ ਮਤਿ ਉੱਜਲ,ਸ੍ਰੋਤਬਯ,ਆਤਮਾਕੋ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰੇ;ਬਹੁਰ ਮਨਤਬਯ ਬ੍ਰਹਮਕੋ ਮਨਨ ਕਰੇ। 'ਮਨਿ ਕੀਤਾ ਭਾਉ' ਬਹੁਰਿ ਮਨਕੀ ਬ੍ਰਿਤਿਸੋਂ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਕਰੇ।

ਅੰਤਰਗਤਿ ਤੀਰਥਿ ਮਲਿ ਨਾਉ॥

ਨਿਦਿਧਯਾਸਨਤੇ ਉਪ੍ਰੰਤ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਹੋਤਹੈ। 'ਅੰਤਰਿ ਗਤਿ' ਆਪਨੇ ਅੰਤਰਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਯੋ ਤੀਰਥ, ਕੌਨ? ਬ੍ਰਹਮ, ਤਿਸਮੇਂ ਦ੍ਵੈਤ ਰੂਪੀ ਮਲਕੋ ਨਿਵਰਤੁ ਕਰੇ। 'ਨਾਉ' ਅਰਥ ਤਿਸਮੇਂ ਬ੍ਰਿਤਿਕੋ ਮਿਲਾਇ ਦੇਇ। ਵਾ,'ਅੰਤਰਿ'ਨਾਮ,ਫਰਕਕੋ ਭੀਹੈ,ਭੇਦਕੋ,ਜੋ ਸਰੂਪਮੈਂ ਹੁਤੋ ਫਰਕ, ਸੋ ਭਯੋ'ਗਤਿ'ਕਯਾ?'ਨਾਸ਼',ਅਰੁ ਅਰਥ ਵੈਸੇਹੀ; ਇਤਯਰਥ॥ ਇਨ ਦੋਊ ਤੁਕਨਿਮੇਂ ਕਾਰਨਮਾਲਾਲੰਕਾਰਹੈ। ਇਹਾਂ'ਸ੍ਰਵਨ'ਕਾਰਨ'ਮਨਨ'ਕੋ, 'ਮਨਨ' ਕਾਰਨ 'ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ' ਕੋ, 'ਨਿਦਧਯਾਸਨ' 'ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ'ਕੋ; ਇਨਕੇ ਇਕਤ੍ਰ ਕਹਨਤੇ ਕਾਵਨਮਾਨਾਲੰਕਾਰ ਹੋਤਹੈ; ਜਬ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਭਯਾ, ਤਬ ਜੋ ਸਮਝਤਹੈ ਸੋ ਕਹਿਯਤੁਹੈ:-

ਸਭਿ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਮੈ ਨਾਹੀ ਕੋਇ॥

ਸਰਬ ਜੋ ਗੁਨਹੈਂ, ਤੇਰੇਮੇਂ ਕਹੀਏ, ਹੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ! ਤੇਰੇ ਬਿਖੇ ਪਾਏ ਜਾਤਹੈਂ ਕਲਪਨਾ ਕਰਿਕੇ, ਅਰਥ ਇਹ, ਜੋ ਤੀਨੋਂ ਗੁਣ ਕਲਪਤ ਤੇਰੇ ਬਿਖੇਹੈਂ, ਜੈਸੇ ਰੱਸੀਮੇਂ ਸਰਪ, ਅਰੁ ਫੂਲ-ਮਾਲ ਅਰ ਭੂਮ-ਦਰਾਰ ਕਲਪਤ (ਮਿਥਿਆ)ਹੈਂ;ਇਨ ਸਬਨਕੋ ਆਸਰੇ ਏਕ ਰੱਸੀਹੈ, ਜੋ ਨੀਕੀ ਭਾਂਤਿ ਤਿਸਕੋ ਦੇਖਿਯੇ; ਤੇ ਰੱਸੀ ਤੇ ਬਿਨਾ ਔਰ ਕਛੁ ਭੀ ਨਹੀਂ;ਨਾਹੀ ਕੋਇ:ਵਾਸਤਵਤੇ ਬੀਚਾਰੀਏਤੇ 'ਤੇਰੇ'ਮੇਂ ਕੋਈਭੀ ਨਹੀਂ।ਜੇ ਕੋਈ ਬੂਝੇ ਬ੍ਰਹਮਮੈਂ ਤੋ ਗੁਣ ਕੋਈਭੀ ਨਹੀਂਹੈ ਕਲਪਤੇ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਇਸ ਪਰ ਕਹਤ ਹੈਂ:-ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ॥

ਕਲਪਨੇਕੇ ਕਾਰਨ ਕਹਤਹੈ:-ਇਨਾ ਬ੍ਰਹਮਮੇਂ ਗੁਣ ਆਰੋਪੇ,ਭਗਤਿ ਸੇਵਕਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋਇ ਆਵੰਤਹੈ। ਗੁਨਵਾਨ ਈਸ਼ਰ ਬਨੇ,ਤਿਸਪਰ ਚਿਤਕੋ ਠਹਿਰਾਇ ਕਰਿ ਭਗਤਿਨੋ ਯਾਤੇ ਆਦਿਕੋ ਕਹਤਹੈ ਭਰ । ਬਿਨਾ ਗੁਨਵਾਨ ਈਸ਼ਰਕੇ ਬਨੇਕੇ ਭਗਤ ਚਿਤ ਕੋ ਕਹਾਂ ਠਹਿਰਾਵੇ? ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚਾਰਮੇਂਤੇ ਠਹਿਰਨੋ ਪ੍ਰਥਮਹੀ ਮੁਸ਼ਕਲਹੈ। ਮੂਰਤਿ ਈਸ਼ਰਕੀ ਪਰ ਮਨਕੋ ਠਹਿਰਾਇ ਕਰਿ ਕਹ ਬ੍ਰਹਮ ਬੀਚਾਰ ਪਰਿ ਲੁਖਾਰੋ ਲਗ ਜਾਤਹੈ। ਇਤਯਰਥ। ਇਨ ਦੋਊ ਤੁਕਨਮੇਂ ਲਾਟਾਨੁਪ੍ਰਾਸਹੈ, ਗੁਣ ਪਦ ਦੋ ਵਾਰੀ ਆਇਓ,ਭਾਵ ਭਿੰਨਹੈਂ,ਗੁਨ ਤੇਰੇਮੇਂ ਕਲਪਤਿਹੈਂ,ਬਿਨਾ ਗੁਣ ਕਲਪੇ ਭਗਤਿ ਨਹੀਂ ਹੋਤਹੈ,ਯਹ ਭਾਵ ਭਿੰਨ,ਯਹ ਸਿਧ ਅਵਸਥਾਕੀ ਬਾਤ ਕਹੀ,ਤੁਰੀਆ

52. ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ:-ਪਾਣੀਨੀਯ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅਸਟਾਧਯਾਯੀ ਸੂਤ੍ਰ:"ਤੁਲਾਸਮਪ੍ਰਯਤੱਨੰਸੱਰਣੰ" ॥1।1।9॥ ਅਨੁਸਾਰ "ਜਾਤ ਨਹੀਂ"

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਦ ਜਿਸ ਕੋ ਕਹਤਹੈਂ। ਇਨ ਦੋਊ ਤੁਕਨਿਕੇ ਅਰਥ ਔਰ ਲੋਕ ਐਸੇ ਕਹਤਹੈ:-ਸਭੁ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਵਿਚਹੈ,'ਮੈ'ਮੇਰੇ ਬਿਖੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਿਨਾ ਤੇਰੇ ਗੁਣ ਕਰੇਤੇ--ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਭਗਤਿ ਨਹੀਂ ਹੋਤਿ ਆਵਤਹੈ। ਇਸ ਅਰਥਮੇਂ ਦੂਖਨ ਆਵਤਹੈ। ਸਾਖਯਾਤਕਾਰੇ ਕਹਿਕੇ ਫੇਰ ਕਹਤਹੈਂ:ਮੇਰੇਮੈਂ ਗੁਣਭੀ ਨਹੀਂ,ਜੋ ਭਗਤਿ ਕਰੋ;ਪ੍ਰਸੰਗਤੇ ਬਿਰੁੱਧ ਬਾਤ ਹੋਤਹੈ। ਇਸੀ ਹੇਤਤੇ ਹਮਾਰੋਂ ਕੀਓ ਅਰਥ ਆਛੋ, ਗੁਰਜੀ ਕੋ ਧਰਯੋ ਹੋਯੋ ਭੀ ਯਹੀਹੈ। ਅਬ ਅਗਾਰੀ ਅਦਿਯਾਰੋਪ (postulates) ਕਰਿਕੈ, ਜਗਤਕੀ ਉਤਪਤਿਮੇਂ ਭੀ ਬਯੰਤਤਾ ਲਗਾਵਤ ਹੈਂ। ਸੁਅਸਤਿ ਆਥਿ ਬਾਣੀ ਬਰਮਾਉ॥

ਸੋ ਜੋ ਅਖਯਰਹੈਂ ਪੂਰਬਕੇ ਅਰਥਕੋ ਲਖਾਵਤ ਹੈਂ। ਜਿਸ ਗੁਣ ਕਲਪਤਿ ਕਹਿ ਆਏਹੈਂ ਸੋਈਜੋ ਬ੍ਰਹਮ 'ਸੁਸਤਿ'ਸਚੁ ਜੋ'ਹੈ'ਅਰ'ਅਥਿ':ਮਾਯਾ:ਦੋਊਨਕੇ ਮਿਲਨਤੇ'ਬਾਣੀ ਬਰਮਾਉ';'ਬਾਣੀ'ਸ਼ਬਦ, ਬ੍ਰਹਮ ਨਾਮ ਓਅੰਕਾਰਕੋ;ਮਾਯਾ ਸਵਲਕੋ ਕਰਿ ਓਅੰਕਾਰੁ ਸ਼ਬਦ ਕਹਤ ਭਯੋ। ਵਾ,'ਬਰ'ਨਾਮ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟਕੋ;ਵਹ ਬਲਕੋ,ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਬਾਣੀਕੋ ਉਚਾਰ ਕਿਯੋ; ਵਾ, ਜੋਰਮੇਂ ਜੋਪੂਰਬ ਬਾਣੀਹੈ ਸੋ ਕਹੀ,ਕੈਸੀਹੈ ਬਾਣੀ?'ਮਾਉ' ਇਸਮੇਂ ਤੀਨ ਅਖਯਰ: ਮਕਾਰ, ਕੰਨੇਕੋ ਅਕਾਰ, ਅਰ ਉਕਾਰ, ਅਗਾਰੀ ਪਿਛਾਰੀਕੋ ਅੰਨ੍ਹੈ ਹੋਨਤੇ ਇਨ ਤੀਨ ਅਖਰੋਕੋਹੀ ਓਅੰਕਾਰ ਹੋਤਹੈ। ਤੀਨਹੀ ਗੁਨ, ਤੀਨਹੀ ਦੇਵਤਾ ਜਿਸਤੇ ਉਤਪੰਨ ਭਏ। ਅਗਾਰੀ ਓਅੰਕਾਰਕੋ ਅਰਥ ਬਿਸਤਾਰਸੇਂ ਕਹਿ ਆਏਹੈਂ,ਸੋ ਤਿਸਤੇ ਸੰਪੂਰਨ ਜਗਤਿਕੀ ਉਤਪਤੀ ਹੋਤ ਭਈ। ਇਸੀ ਆਰੋਪ (ਬਰਤਵਚ;ਵਕਤ) ਮੇਂਹੀ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਤੀਨ ਅੰਸ਼ ਕਲਪਤਿਹੈਂ, ਸੋ ਕਹਤਹੈ:-

ਸਤਿ ਸੁਹਾਣੁ ਸਦਾ ਮਨਿ ਚਾਉ ॥

ਮੁਮੋਖੀਕੇ ਦ੍ਵੈਤ ਮਿਟਾਵਨਕੇ ਹੇਤਹੀ ਤੀਨ ਅੰਸ਼ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਬਨਾਵਨਿਮੇਂ ਆਵਤਹੈਂ, ਵਾਸਤਵ ਨਹੀਂਹੈ। 'ਸਤਿ' ਕਿਆ? 'ਅਸਤੀ' ਬ੍ਰਹਮਹੈ, ਦ੍ਵੈਤਕੇ ਝੂਠ ਲਖਾਵਨਕੇ ਹੇਤ ਜਗਤ ਝੂਠੋ,ਹੈ--ਬ੍ਰਹਮ ਸਤਿਹੈ,'ਸੁਹਾਣੁ' ਕਿਆ? 'ਪ੍ਰਿਯ'ਹੈ; ਚੇਤਨਹੈ; ਜਗਤ ਜੜਹੈ, ਬ੍ਰਹਮ ਚੇਤਨਹੈ। 'ਸਦਾ ਮਨਿ ਚਾਉ' ਸਦਾਹੀ ਬ੍ਰਹਮ-ਅਨੰਦ ਰੂਪਹੈ--ਜਗਤ ਦੁਖ ਰੂਪਹੈ। ਮੁਮੋਖੁਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੇਤ ਤੀਨ ਅੰਸ਼ ਬਨਾਵਤਹੈਂ: ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਵਾਸਤਵ ਏਕਬੀ ਕਹਨੇ ਨਹੀ ਬਨਤਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੈ;ਪੂਰਬਕੀ ਤੁਕਮੈਂ ਉਤਪਤਿ ਕਹੀ,ਇਸਮੇਂ ਫੇਰ ਕਿਮ ਬ੍ਰਹਮਕੋ ਬਰਨਨ ਕੀਯੋ?

ਉੱਤਰ:- ਪੂਰਬਕੀ ਤੁਕਮੇਂਭੀ ਬਯੰਤ ਕਹਨੇਕੋ ਕਾਰਜਹੈ,ਇਸਮੇਂ ਭੀਹੈ,ਔਰ ਉਤਪਤਿਕੇ ਅਰਥਮੇਂਭੀ। ਔਰ, ਦੂਸਰਾ ਅਰਥ ਇਸ ਤੁਕਕੋ ਬਣਤਹੈ, ਸੋਈ ਕਹਤਹੈਂ:-

ਮਾਯਾ-ਸਵਲਹੋ ਕਰੇ ਓਅੰਕਾਰ ਕਹਿਨੇਤੇ ਜੋ ਜਗਤਿ ਉਤਪਤਿ ਭਯੋ, ਸੋ ਸਭੀਹੀ ਅਸਤਿ, ਭਾਂਤਿ, ਪ੍ਰਿਯਹੈ। ਇਸਤੇ ਭਿੰਨ ਔਰ ਕਛੁ ਨਹੀਂਹੈ; ਤਿਸੀਕੋ ਸਿਧ ਕਰਤਹੈਂ।

ਅਸਤਿਕੋ ਨਾਮਹੈ,'ਹੋਤ ਹੈ';ਸੋ ਜੇਕੁਛ ਬਨਾਉ-ਬਨਿਓਹੈ,ਸੋ ਸਰਬਮੇਂ 'ਹੈ'ਪਦਹੈ;ਯਹਤੋ'ਅਸਤਿ'ਸਰਬਮੇਂ ਭਯੋ। ਕਾਰੇ ਪੀਰੇ ਰੰਗ ਆਦਿ ਔਰ ਜੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਹੈ,ਸਰਬਮੇਂ ਸੇ ਯੇਹ'ਭਾਂਤਿ'।ਅਰ ਜੋ ਕਿਵੁ ਦੇਖਿਕੇ ਚਿਤੁ ਅਨੰਦੁ ਪਾਵਤਹੈ,ਯਹ 'ਪ੍ਰਿਯ'ਹੈ। ਯਹ ਤੀਨ ਵਸਤੂ ਸਰਬਮੇਹੈ; ਯਾਂਤੇ ਸਰਬ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀਹੈ। ਅਸਤਿ, ਭਾਂਤਿ, ਪ੍ਰਿਯਮੇਂ ਹੀ ਜਗਤ ਆਰੋਪਤ(ਬਰਤਵਚ;ਵਕਤ)ਹੈ॥ ਨਾਮ ਰੂਪ ਸਰਬ ਜਗਤਮੇਂ ਪੰਚ ਵਸਤੂਹੈਂ;

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਸਤਿ,ਭਾਂਤਿ,ਪ੍ਰਿਯ,ਨਾਮ,ਰੂਪ। ਪੂਰਬਕੇ ਤੀਨ, ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪਹੈਂ। ਅਗਲੇ ਦੋ'ਨਾਮ','ਰੂਪ',ਸੋ ਝੂਠੇਹੈਂ। ਸੋ ਨਾਮ ਰੂਪ ਕਲਪਤਿਹੈਂ, ਯਾਂਤੇ ਨਾਸ਼ਵਿੰਤ। ਇਤਯਰਥ॥ ਪੂਰਬਕੀ ਤੁਕਮੇਂ ਹੇਤਾਅਲੰਕਾਰ। ਮਾਯਾ-ਸਵਲ ਹੋਨੇ ਕਾਰਨ 'ਓਅੰ'ਤੇ ਜਗਤ ਹੋਨ ਕਾਰਜ, ਏਕ ਸੱਦਸੇਂ ਬਰਨਨਤੇ ਹੇਤਹੈ। ਦੂਸਰੀ ਤੁਕਮੇਂ;'ਸਤਿ ਸੁਹਾਣੁ ਸਦਾ' ਸਕਰਕੀ ਬਰਨ ਮੈਤ੍ਰੀਤੇ ਬ੍ਰਿਤਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸਹੈ। ਵਾ ਬ੍ਰਹਮੁਕੋ 'ਸਤਿਚਿਦਾਨੰਦ' ਸਰੂਪ ਕਥਨਤੇ 'ਜਾਤਿ ਸੁਭਾਵਕਤਿ ਅਲੰਕਾਰ ਹੋਤਹੈ। ਵਾ, ਸਰਬਮੇਂ 'ਅਸਤਿ, ਭਾਂਤਿ, ਪ੍ਰਿਯ' ਹੀ ਹੈ, ਯਾਤੇ ਬਿਸ਼ੇਖਾਲੰਕਾਰ ਹੋਤਹੈ। ਏਕ ਵਸਤੁ ਕੋ ਅਨੇਕ ਠੋਰ ਬਰਨੇ ਇਹ ਲੱਛਨਹੈ । ਸਰਬਮੇਂ ਬ੍ਰਹਮਹੀ ਨਿਰੂਪਨ ਕੀਓ।

ਅਬ ਅਗਾਰੀ ਕਹਤਹੈਂ; ਇਸ ਰੀਤਿਕੋ ਜੇ ਬ੍ਰਹਮਕੋ ਨਿਰੂਪਣ ਔਰ ਮਾਯਾ-ਸਵਲਹੈ ਕਰਿ'ਓਅੰ'ਤੇ ਜਗਤਿ ਉਤਪਤਿ, ਇਸਤੇ ਆਦਿ ਔਰ ਜੇਤੋ ਬ੍ਰਹਮਕੋ ਬਰਨਨਹੈ ਸੋ ਆਪਹੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਨੇ ਲਖਾਯੋਹੈ। ਅਰ ਜੀਵ ਸਮਰਥ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਨਿਰੂਪਨਮੇਂ ਕਿਸੀ ਰੀਤਿਸੇਭੀ ਨਹੀਂ,ਜੇਤੋ ਕੁਛ ਬੇਦੁ-ਮਹਾਂਵਾਕਮੇਂ ਕਹਯੋਹੈ, ਸੋਈ ਪ੍ਰਾਨੀ ਆਦਿਤੇ ਤਿਸੀ ਰੀਤਿਸੋਂ ਕਹਿਤੇ ਰਹੇਹੈਂ--ਨਹੀਂਤੇ ਸਮੋਂ, ਤਿਥਿ, ਵਾਰ, ਰੁਤਿ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹੀਹੈ, ਯਾਂਤੇ ਲੋਕਭੀ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤਹੈ, ਤਿਸਪਰ ਕਹਤਹੈਂ:- ਕਵਣੁ ਸੁ ਵੇਲਾ ਵਖਤੁ ਕਵਣੁ ਕਵਣ ਥਿਤਿ ਕਵਣੁ ਵਾਰੁ॥

ਸੋ ਪੂਰਬਕੇ ਅਰਥਕੋ ਜਨਾਵਾਤਹੈਂ: ਮਾਯਾਸੋ ਮਿਇ ਜਗਤਿਕੀ ਉਤਪਤਿ, ਔਰ'ਸਤਿ-ਸੁਹਾਣਿ ਚਾਉ'ਜਿਸਕੋ ਕਰਿ ਆਏਹੈਂ,ਤਿਸੀਕੋ ਬੂਝਤਹੈਂ, ਜੇਕੋਈ ਜਾਨਤਹੈ ਸੋਬਤਾਵੋ? ਕਵਣੁ ਵੇਲਾ ਹੁਤੋ ਤਬ? ਪ੍ਰਭਾਤ, ਦੁਪਹਿਰੀ, ਪਿਛਲੇ ਪਹਿਰ: ਇਹਤੋ ਹਿੰਦੂਅਨ ਪ੍ਰਤਿ ਪੂਛਨ। ਆਗੇ ਤੁਰਕਨਸੋਂ ਬੂਝਤਹੈਂ: ਤੁਮਕਹੋ ਕੌਨ ਵਖਤ ਹੁਤੋ? ਸੰਧਯਾ, ਰਾਤਿ, ਅਰਧਰਾਤਿ, ਕਿਯੋਂ ਰਾਤਿਕੇ ਪਿਛਲੇ ਪਹਿਰ? ਕੌਨ ਤਿਥ: ਏਕਮ, ਦੂਜ ਤੇ ਆਦਿ, ਇਹਾਂ ਤੁਰਕਨਿਕੋ'ਤਰੀਕ'ਬੂਝਨੇ ਕੋ ਅਦਯਾਹਾਰ(ਬਰਤਵਚ;ਵਕਤ)। ਅਰੁ ਵਾਰ ਕੌਨ ਰੁਤੋ, ਸੋ ਬਤਾਵ? ਵੇਲਾ, ਵਖਤੁਮੇਂ ਪੁਨਰੁਕਤਿ ਨਹੀਂ, ਦੋਊ ਪਾਯਨਕੇ ਨਾਮਸੋਂ ਬੂਝਤ ਭਏ।ਅਗਲੀ ਤੁਕਨਿਮੇਂ ਸੋਈ ਰੀਤਿ ਕਹਿਨੀਹੈ, ਵੇਲਾ ਵਖਤੁ ਕੀ। ਇਤਯਰਥ॥ ਵੇਲਾ ਵਖਤਮੇਂ ਅਰਥਾਪ੍ਰਿਤਦੀਪਕ ਅੰਲਕਾਰਹੈ।

ਲੱਛਣ- "ਦੋਇ ਪਦ ਏਕ ਅਰਥਕੋ ਕਹੈਂ। 'ਅਰਥਾਬ੍ਰਿਤ ਦੀਪਕੁ' ਸੋ ਅਹੈ"।

ਵੇਲਾ ਵਖਤ ਇਕ ਸਮੇਂਕੋ ਅਰਥ ਕਹਤਹੈ, ਯਾਂਤੇ ਅਰਥਾਬ੍ਰਿਤ ਦੀਪਕ ਕਵਣੁ ਕਵਣੁ ਪਦਮੇਂ ਉਭਯਾਬ੍ਰਿਤ ਦੀਪਕੁ ਅੰਲਕਾਰਹੈ। ਅਰਥ ਭੀ ਵਹੀਂ, ਪਦਭੀ ਵਹੀ।

ਕਵਣਿ ਸਿ ਰੁਤੀ ਮਾਹੁ ਕਵਣੁ ਜਿਤੁ ਹੋਆ ਆਕਾਰੁ॥

ਬਸੰਤ,ਗ੍ਰੀਖਮ,ਪਾਵਸ,ਸ਼ਰਦ,ਹਿਮ,ਸ਼ਿਸ਼ਰ, ਇਨ ਖਟ-ਰੁਤਿਨਮੇਂ ਰੁਤਿ ਕਉਣ ਹੁਤੀ? ਅਰੁ ਮਾਹੁ-ਮਹੀਨੇ ਦੁਆਦਸ਼ਮੇਂ ਮਹੀਨਾ ਕੌਣ ਹੁਤੋ? ਜਿਸਮੇਂ ਮਾਯਾ-ਸਵਲ ਹੋਕਰਿ ਨਿਰਾਕਰ ਤੇ ਸਾਕਾਰ ਭਯੋ,ਤਬ ਕਯਾ ਹੁਤੋ? ਵਾ, ਜਗਤ ਕੇ ਆਕਾਰ ਜਬ ਨਯੇਹੈ ਸੋਭੀ ਨਹੀਂ ਕਿਸੀਤੇ ਜਾਨਯੋ ਜਾਤਿਹੈ। ਇਤਯਰਥ। ਇਸ ਤੁਕਮੇਂ ਲਾਟਾਨੁਪ੍ਰਾਸਲੰਕਾਰਹੈ। ਕਵਣੁ ਕਵਣੁ ਪਦੁ ਦੋਵਾਰੀ ਆਵਨਤੇ। ਵਾ ਸਮੁੱਚੇ ਅਲੰਕਾਰਹੈਂ ਦੋਊ ਤੁਕਨਿਮੇਂ।

ਲੱਛਣ- "ਮੂਲ ਅਰਥ ਯਹਿ ਇਕ ਪਦ ਕਰਿਹੀ। ਪੋਖਕ ਹੁਰ ਔਰ ਤਹਿਂ ਪਰਿ ਹੀ।
ਪ੍ਰਥਮ 'ਸਮੁੱਚੇ' ਭੇਦ ਪਛਾਨ । ਕਵਿ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਕਹਯੋ ਪ੍ਰਮਾਨ"।

ਈਹਾਂ ਏਕ ਵੇਲਾ ਬੂਝਤੇਹੈਂ ਜੋ ਅਕਾਰ ਕਿਸ ਵੇਲਾ ਭਯੋ? ਸੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਨਣੋਕੋ ਸਿਧ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਰਤਹੈਂ। ਤਿਸਕੋ ਪੋ ਬਿਖੇ ਹਿਤ ਤਿਥਿ, ਵਾਰੁ ਰੁਤਿ, ਮਾਂਹ ਬੂਝੇ; ਯਾਂਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਹੋਤਹੈਂ। ਵੇਲ ਨ ਪਾਈਆ ਪੰਡਤੀ ਜਿ ਹੋਵੈ ਲੇਖੁ ਪੁਰਾਣੁ ॥

ਅਕਾਰ ਬਨਿਨਿਕੇ 'ਵੇਲਾ' ਜੋ 'ਸਮੋਂ'ਹੈ ਤਿਸਕੇ ਪੰਡਤ ਭੀਨਹੀਂ ਜਾਨਤਹੈਂ,ਕੈਸੇ ਪੰਡਤ ਹੈ? ਜੇ ਲਿਖਣ ਵਾਰੇ ਹੈਂ ਪੁਰਾਣੋਕੇ ਬਯਾਸ ਤੇ ਆਦਿ ਪੁਰਾਣੋਂਕੇ ਲਿਖਣਤੇ ਬਯਾਸ ਜੀਕੇ ਨਾਮ ਜਾਨਣੋ।

ਵਖਤੁ ਨ ਪਾਇਓ ਕਾਦੀਆ ਜਿ ਲਿਖਨਿ ਲੇਖੁ ਕੁਰਾਣੁ॥

ਸਾਕਾਰ ਹੋਨੇਕੋ ਵਖਤੁ ਕਾਜ਼ੀਭੀ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤਹੈ। ਕਾਜ਼ੀਕੇ ਕਹਨਤੇ ਮੁੱਲਾਂ ਆਦਿ ਸਰਬਕੋ ਅਰਥ । 'ਜਿ ਲਿਖਨਿ ਲੇਖ ਕੁਰਾਣੁ' ਜੋ ਲਿਖਤਹੈਂ ਲੇਖ ਕਹੀਏ ਕਲਮਸੋਂ ਕੁਰਾਨਕੇ। ਕੁਰਾਨਕੇ ਲਿਖਨੇਤੇ ਮੁਹੰਮਦਕੋ ਅਰਥ। ਇਨਮੇਂ ਤੇ ਕੋਈਭੀ ਵਖਤੁਕੋਂ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤਹੈ ਜੋ ਕਿਸ ਵਖਤ ਸਾਕਾਰ ਭਯੇਹੈ। ਇਤਯਰਥ। ਇਨ ਦੋਊ ਤੁਕਨਮੈਂ ਵਿਸ਼ੇਚਖੋਕਤਿ ਅਨੁਕਤਿ ਨਿਮਿਤਾਲੰਕਾਰ ਹੇਤਹੈ।

ਲੱਛਣ- "ਕਾਰਨ ਤੇ ਜਹਿਂ ਕਾਜ ਨ ਹੋਇ। ਕਹੈਂ 'ਵਿਸ਼ੋਖੋਕਤਿ ਬੁਧਿ ਸੋਇ"।

ਇਹਾਂ ਪੁਰਾਣ,ਕੁਰਾਨੁ ਲਿਖਣੋਂ ਕਾਰਣ ਵੇਲਾ ਵਖਤੁ ਜਾਨਣੇਕੋ, ਸੋ ਤਿਨਤੇ ਕਾਰਜ ਵੇਲਾ ਵਖਤੁ ਬੂਝਣਕੋ ਨਹੀਂ ਭਯੋ,ਅਰ ਯਹ ਨਹੀਂ ਕਹਯੋ ਕਾਹੇਤੇ? ਨਹੀਂ ਜਾਂਨਯੋ ਗਯੋ, ਯਾਂਤੇ ਅਨੁਕਤਿ ਨਮਿਤਾ ਵਿਸ਼ੇਖੋਕਤਿ ਹੋਤਹੈ।

ਥਿਤਿ ਵਾਰੁ ਨਾ ਜੋਗੀ ਜਾਣੈ ਰੁਤਿ ਮਾਹੁ ਨ ਕੋਈ।

ਹਿੰਦੂ, ਤੁਰਕਨਸੋਂ ਕਹਿ ਕਰਿ, ਜੋਗੀਸੋ ਸਮਾਧਿ ਜੋਗ ਕਰਿ ਲਗਾਵਤਹੈਂ, ਸੋਭੀ ਭੂਤ, ਭਵਿਖਯਕੀ ਬਾਤ ਜਾਨ ਲੇਤਹੈਂ, ਤਿਨਸੋਂ ਕਹਤਹੈਂ। ਸਾਕਾਰ ਹੋਨੋ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਤਿਸ ਤਿਥਿ, ਵਾਰ, ਮਾਹੁ, ਇਨਕੋ ਜੋਗੀਭੀ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤੇ ਹੈ ਸੋਕਿਸ ਵਖਤ ਭਯੇਹੈਂ। ਨ ਕੋਈ ਪਦਤੇ ਔਰੁ ਸਰਬ ਬੁਧਿਵਾਰੇਤੇ ਬਿਦਯਵਾਰੇ ਆਦਿ ਜੋ ਕਈਹੈਂ ਜਗਤ ਮੇਂ ਸੋਕੋਈ ਭੀਨਹੀਂ ਜਾਨਤੇਹੈਂ। ਇਤਨੇ ਕਹਨਸੋਂ ਸਿਧ ਕਯਾ ਭਇਓ? ਜੋ ਜਿਤਨੇ ਪਰਮੇਸਰਨੇ ਇਨ ਪ੍ਰਾਨੀਅਨਕੋ ਲਖਾਯੋਹੈ ਤਿਤਨੋਂਹੀ ਜਾਨਤਹੈਂ,ਪਰਮੇਸਰਕੇ ਬਿਨਾ ਲਖਾਵਨੇਤੇ ਇਤਨੀ ਬਾਤ:ਰੁਤਿ,ਮਾਹ ਆਦਿ ਹੈਂ, ਇਸਕੋ ਭੀਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਨ ਸਕਤਹੈ। ਇਤਯਰਥ॥ ਇਸ ਤੁਕਮੈਂਭੀ ਪੂਰਬ ਰੀਤਿਸੋਂ ਸਮੁੱਚੇਹੈ । ਤਿਥਿ, ਵਾਰ, ਰੁਤਿ, ਮਾਂਹ,ਏ ਬਹੁਤ ਬੂਝੇ,ਇਨਮੇਂਤੇ ਏਕ ਬੂਝਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਨਣੋ ਸੋਭੀ ਸਿੱਧ ਕਹਤਹੈਂ,ਯਾਂਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਅਲੰਕਾਰ।

ਜਾ ਕਰਤਾ ਸਿਰਠੀ ਕਉ ਸਾਜੇ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਸੋਈ॥

ਜਬ ਕਰਤਾ-ਪੁਰਖ-ਮਾਯਾ-ਸਵਲ ਹੋਕਰ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿਕੋ ਉਤਪਤਿ ਕਰਤਹੈ,ਤਿਸ ਵੇਲਾ, ਰੁਤਿ,ਤਿਥਿ,ਮਾਹੁਕੋ ਆਪ ਹੀ ਕਰਤਾ-ਪੁਰਖ ਜਾਨਤਹੈਂ; ਔਰੁਜੁ ਪ੍ਰਾਨੀਹੈਂ,ਸੋ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤਹੈਂ। ਜੇ ਆਪਿਹੀ ਵੇਲਾਤੇ ਆਦਿ ਔਰੁ ਲਖਾਵਤੇ, ਤੋ ਲਖਤੋ। ਇਤਯਰਥ। ਇਸ ਤੁਕਮੇਂ ਕਰਤਾ ਬਿਸ਼ੇਖਯ ਸਾਭਿਪ੍ਰਾਯਹੈ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਉਤਪਤਿਕੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਮੈਂ,ਯਾਂਤੇ ਪਰਕਰਾਕੁਰ ਅਲੰਕਾਰਹੈ। ਔਰ ਸਰਬਤੇ ਜਾਨਣੋਂ ਹਟਾਇ ਕਰ ਏਕ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖਮੈਂ ਰਖਯੇ, ਯਾਂਤੇ ਪ੍ਰਸੰਖਲੰਕਾਰ ਹੋ ਜਾਤਹੈ।

ਕਿਵ ਕਰਿ ਆਖਾ ਕਿਵ ਸਾਲਾਹੀ ਕਿਉ ਵਰਨੀ ਕਿਵ ਜਾਣਾ॥

ਜਿਸਕੋ ਕਰਤਬ ਨਹੀਂ ਜਾਨਯੋ ਜਾਇ,ਔਰ ਸਮੋਂ ਰੁਤਿ, ਥਿਤ, ਵਾਰ ਆਦਿ ਨਹੀਂ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਾਨੇ ਜਾਇੰ,ਸ਼ਕਤਿ ਨਹੀਂ ਜਾਨੀ ਜਾਇ, ਤਿਸਕੋ ਕਿਸ ਰੀਤਿ'ਆਖਾ'ਕਹੀਏ,ਕਥਨ ਕਰੀਏ; ਜੋਸੋ ਰੰਗ, ਰੂਪਹੈ;ਅਰ ਕਿਸ ਰੀਤਿ ਸਲਾਹੀਏ, ਉਸਤਤਿ ਕਰੀਏ,ਜੋ ਇਸੁ ਜੈਸਾਹੈ;ਤਿਸਕੇ ਸਮ ਕੋਈ ਨਹੀਂਹੈ।ਔਰ ਕਿਸ ਰੀਤਿ ਬਰਨਨ ਕਰੀਏ ਜੋ ਏਤਾ ਕੁ ਬਿਸਤਾਰਹੈ ਤਿਸਕੋ, ਇਤਨੀ ਤਿਸਮੈਂ ਸ਼ਕਤੀਹੈ,ਕੁਛ ਬਰਨਨਮੈਂ ਨਹੀਂ ਆਵਤਹੈ।ਅਰੁ ਜਾਣੀਏ ਕਿਸ ਰੀਤਿ ਤਿਸਕੇ ਕਰਤਬਕੋ,ਵਾ,ਸਰੂਪਕੋ; ਵਾ, ਬਲਕੋ; ਕੁਛਭੀ ਲਖਨਮੈਂ ਨਹੀਂ ਆਵਤੁਹੈ। ਜਿਸਕੋ ਕਿਸੀ ਰੀਤਿਸੋਂ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਜਾਨਯੋ ਜਾਇ, ਤੋਂ ਬਰਨਨਮੈਂ ਕੈਸੇ ਆਵਤਹੈਂ। ਮਨ,ਬਾਣੀਤੇ ਪਰੇਹੈ,ਕੇ ਕੋਈ ਕਹੇ ਬੇਦੁ। ਅਰ ਬਹੁਤੇ ਗ੍ਰੰਥ ਕਹੇਹੈਂ,ਰਿਖੀ ਮੁਨੋਂਨੇ, ਤਿਸਮੋਂ ਪਰਮੇਸੁਰਕੋ ਕਰਤਬ, ਸਰੂਪ, ਸ਼ਕਤਿ, ਸਰਬ ਬਰਨਨ ਕਰੇਹੈਂ, ਤੁਮ ਕੈਸੇ ਕਹਤਹੋ--ਜੋ ਨਹੀਂ ਜਾਨ ਸਕੀਤਾ ? ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨਕੋ ਲੀਏ ਹੂਏ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਤਹੈਂ:-

ਨਾਨਕ ਆਖਣਿ ਸਭੁ ਕੋ ਆਖੈ ਇਕ ਦੂ ਇਕੁ ਸਿਆਣਾ॥

ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬਜੀ ਕਹਤ ਹੈਂ:'ਆਖਣਿ ਸਭੁ ਕੋ ਆਖੈ' ਜੋਕੁਛ ਬੇਦਮੈਂ ਪ੍ਰਥਮਹੀ ਕਰਤਾ-ਪੁਰਖਨੇ ਕਹਯੋ ਹੈ ਤਿਸ ਕਹੇ ਹੂਏ ਹੀਕੋ ਅਗਾਰੀ ਕਹਤਹੈਂ। ਪ੍ਰਿਥਮ ਦ੍ਵਾਦਸ਼ ਮਹਾਂਵਾਕਯ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ਨ ਕਰੇ, ਤਿਸਤੇ ਤਿੰਨ੍ਹੋ ਨੇ ਚਾਰ ਬੇਦ ਬਿਸਤਾਰੇ। ਸੁਰ ਤਿਨ੍ਹੋਂ ਬੰਦੋਂ ਕੋ ਦੇਖ-ਦੇਖ ਰਿਖੋਂ, ਮੁਨੋਂ ਨੇ ਸਿਮਰਤੇਂ ਬਨਾਈ। ਬਹੋਰੁ ਤਿਨਕੇ ਅਨੁਸਾਰਹੀ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਰ ਪੁਰਾਣ ਔਰ ਹਾਜਾਰੋਂਹੀ ਗ੍ਰੰਥ ਬਨੇ। ਐਸੇ ਸਬਹੀ ਪਹਿਲੋ ਦੇਖਿ ਬਨਾਵਤੇ ਗਏਹੈਂ। ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ: ਜੋਪ੍ਰਥਮ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਨੇ ਜੇਤੋ ਕੁਛ ਕਹਯੋਹੈ ਸੋਈ ਅਗਾਰੀ ਗ੍ਰੰਥਨਮੈਂ ਕਹਤਹੈਂ।ਜੋ ਪੂਰਬ ਹੁਕਮ ਕਹਿ ਆਏਹੈਂ; ਗੁਨ ਕਲਪਤੁਹੈਂ:'ਅਸਤਿ-ਆਇ'ਮਿਲ ਕਰਿ ਓਅੰਕਾਰ ਕਹਯੋਹੈ,ਇਸਤੇ ਆਦਿ ਅਰੁ ਜੇਤੀ ਪਰਮੇਸੁਰਕੀ ਬਾਰਤਾਹੈ ਸੋ ਤਿਸਕੀ ਬੁਝਾਈ ਹੋਈ ਬੂਝੀਹੈ। ਨਹੀਂਤੋ ਤਿਥ, ਵਾਰ, ਰੁਤਿ, ਮਾਂਹੁ ਨਾਹੀ ਕਹੇ। ਜੇ ਕੋਈ ਬਤਾਵੇ,ਜੋ ਇਸਮੈਂ ਆਕਾਰ ਬਨਯੋ,ਸੋ ਕਿਸੀਨੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਬਤਾਏ, ਯਾਤੇ ਪਰਮੇਸੁਰਕੇ ਆਖੇ ਹੂਏਕੋ ਬਿਸਤਾਰ ਆਪਨੀ ਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਬ ਆਖਤੇ ਹੈਂ,'ਇਕਦੂ ਇਕ ਸਿਆਣਾ' ਏਕ ਸਿਆਣੇਕੋ ਮਿਲ ਕਰਿ ਜੋ ਅਗਲੇ ਅਨਜਾਨਹੈਂ ਸੋ ਸਿਆਣੇ ਬਨਤੇ ਆਵਤੇਹੈਂ,ਆਪਤੇ ਕਿਸੀਮੈਂ ਸ਼ਕਤਿ ਨਹੀਂਹੈ ਜੇ ਸਿਆਨੇ ਹੋਇ ਬੈਠੇ, ਇਸ ਰੀਤਿਸੋ ਪਰੰਪਰਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਆਖਣੇ,ਔਰ ਗਯਾਨਵਾਨਕੋ ਮਿਲ ਕਰਿ ਗਯਾਨਵਾਨ ਹੋਨੋ ਚਲਯੋ ਆਵਤਹੈਂ। ਇਤਯਰਥ। ਪੂਰਬਕੀ ਤੁਕਮੇਂ'ਕਿਵ ਕਿਵ'ਪਦਤੇ ਉਭਯਾਬ੍ਰਿਤਦੀਪਕ ਅਲੰਕਾਰ। ਦੂਸਰੀ ਤੁਕਮੇਂ ਆਖੇ ਹੂਏਕੋ ਸਭੁ ਆਖਤਹੈਂ,ਇਸਮੈਂ ਐਤਿਹਯ ਅਲੰਕਾਰਹੈ।

ਲੱਛਣ- ਪਰੰਪਰਾ ਕਹਿਨਾਵਤਿ ਜੋਈ। ਤਿਹ 'ਐਤਿਹਯ' ਕਹਤ ਸਭ ਕੋਈ।

ਇਹਾਂ ਆਖੇ ਹੂਏਕੋ ਸਭ ਆਖਤਹੈਂ। ਪ੍ਰਥਮ ਬਕਤਾ ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਤੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪਾਈਅਤਹੈ, ਯਾਤੇ ਐਤਿਹਯ। ਵਾ ਦੋਊ ਤੁਕਨਮੈਂ ਕਾਵਯਲਿੰਗ। 'ਕਿਵ ਕਰਿ ਆਖਾ ਕਿਵ ਸਾਲਾਹੀ'ਇਸ ਤੁਕਕੋ ਅਰਥਤੋ ਸਮਰਥਨੀਯ। 'ਨਾਨਕ ਆਖਣਿ ਸਭੁਕੋ ਆਖੈ' ਇਸ ਤੁਕਮੈਂ ਜੁਗਤਸੋ ਸਮਰਥਨਿ ਕਰਯੋ: ਜੋ ਆਖੇ ਹੂਏਕੋ ਆਖਤਹੈਂ, ਔਰ ਨਵੀਂ ਬਾਤ ਪਰਮੇਸੁਰਕੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਨ ਸਕਤਿਹੈ।ਜੇ ਕੋਈ ਜਾਨੇ ਤੋ ਆਖੇ, ਔਰੁ ਸਲਾਹੈ, ਔਰ ਬਰਨਨ ਕਰੈ, ਅਰੁ ਜਾਣੈ, ਐਸੇ ਕਾਵਯਲਿੰਗ ਹੋਤਹੈ। ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਵਡੀ ਨਾਈ ਕੀਤਾ ਜਾਕਾ ਹੋਵੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਸੀ ਬਾਤਤੇ ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁਹੈ ਔਰ ਤਿਸਤੇ ਸਰਬ ਲਘੁਹੈਂ। ਜਿਸਕੋ ਰੂਪ,ਰੰਗ, ਕ੍ਰਿਆ, ਕਰਤਬ ਕਛੁ ਕਿਸੀ ਪਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਨਯੋ ਜਾਤਿਹੈ ਬੁਧਿਸੋਂ, ਨ ਬਲਸੋਂ। 'ਵਡੀ ਨਾਈ' ਵਡਯੋ ਨਾਮੋਂ ਕਰਿਭੀ ਵਡਾਹੈ। ਜਿਸਕੇ ਨਾਮਕੀ ਸਮਤਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਤਿਹੈ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਨਿਰੰਕਾਰ ਸਤਿਚਿਦਾਨੰਦ ਇਸਤੇ ਆਦਿਜੋ ਨਾਮਹੈਂ ਤਿੰਨ੍ਹੋਂ ਕਰਿ ਬਡਾਹੈ। ਵਾ, ਤਿਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰਕੋ ਨਾਮੁ ਇਸ ਕਰਕੇ ਬਡਾਹੈ ਜੋ ਸਤਯ-ਨਾਮਕੋ ਸਿਮਰਨ ਕਰਤਹੈ ਤਿਨਕੋ ਸਤਿ-ਪਦਕੋ ਪਹੁੰਚਾਇ ਦੇਤਿਹੈ। ਇਸ ਰੀਤਿਸੋ ਅਪਨੇ ਨਾਮੋਂ ਕਰਿ ਬਡਾਹੈ। ਬਹੁਰ ਕੈਸਾਹੈ ? 'ਕੀਤਾ ਜਾਕਾ ਹੋਵੈ' ਜੜ, ਜੰਗਮ, ਕੀਟੀ ਅਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਪ੍ਰਯੰਤ ਇਨ ਸਰਬਮੇਂ ਜਿਸਕੋ ਕਰਯੋ ਹੋਤਹੈ। ਤਿਸਕੇ ਹੁਕਮਤੇ ਬਿਨਾ ਪਤ੍ਰਭੀ ਚੰਚਲੁ ਨਹੀਂਹੋ ਸਕਤਿਹੈ;ਔਰੁ ਕਰਨੋ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨੋ ਤਿਸਕੀ ਤੋ ਕਯਾ ਬਾਤਹੈ ਜੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਬਿਨਾ ਹੋਇ ਸਕੈ। ਇਤਯਰਥ। ਇਸ ਤੁਕਮੇਂ'ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ'ਤੇ ਹੁਤ ਤਿਸਕੋ ਬਹੁਰ ਸਿਧ ਕਰਯੋ 'ਵਡੀ ਨਾਈ' ਪਦਸੋਂ,ਯਾਂਤੇ ਬਿਧ ਅਲੰਕਾਰ ਹੋਤਹੈ। ਲੱਛਨ ਪੂਰਬ ਕਹਿਆਏ ਹੈ। ਵਾ'ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਵਡੇ ਨਾਈ' ਇਸ ਅਰਥਕੋ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਯੋ 'ਕੀਤਾ ਜਾ ਕਾ ਹੋਵੈ' ਇਸ ਵਾਕਸੋਂ; ਯਾਂਤੇ ਕਾਵਯ ਲਿੰਗ ਭੀਹੈ। ਨਾਨਕ ਜੇ ਕੋ ਆਪੋ ਜਾਣੈ ਅਗੈ ਗਇਆ ਨ ਸੋਹੈ॥ 21॥

ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਹਤਹੈਂ,ਜੋ ਪ੍ਰਾਨੀ ਜਾਨਤੇਹੈਂ,ਜੋ ਅਮੁਕੋ ਕਾਰਜ ਮੈਨੇ ਕਰਯੋਹੈ ਕਿਸੇਕੋ ਬਖਸ਼ਯੋ, ਮਾਰਿਓ;ਵਾ,ਪਦਾਰਥ ਮੈਨੇ ਬੁਧਿਸੋਂ;ਵਾ,ਬਡੇ ਬਲਸੋਂ ਰਾਜਮੇਂ ਲੀਓ,ਇਤਯਾਦਿ ਔਰ ਸਰਬ ਕਾਰਜ ਹਾਨ,ਲਾਭ ਕੇ ਜੋਹੈਂ,ਆਪਦਾਕੇ; ਵਾ, ਸੰਪਦਾਕੇ,ਜੋ ਮਾਨੁਖ ਜੇ'ਆਪੋ ਜਾਣੈ'ਕਿ ਆਪਨੇ ਆਪਤੇ ਜਾਨੈ,ਜੋ ਕਰਨਵਾਰਮੈਂ ਹੋ, ਇਹ ਸਰਬ ਕਾਰਜ ਮੇਰੇਤੇ ਹੋਤਹੈਂ, ਐਸੇਜੋ ਪੁਰਖਹੈਂ 'ਅਗੈ ਗਇਆ ਨ ਸੋਹੈ' ਪ੍ਰਲੋਕਮੇਂ ਸੋਜੋ ਪੁਰਖਹੈਂ ਸ਼ੋਭਾ ਕੋ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:- ਇਹਾਂ ਪਰਮੇਸ਼ਰਕੇ ਕਰੇ ਹੂਏਕੋ ਜੋ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤਹੈਂ,ਤਿਨਕੋ ਸ਼ੋਭਾ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਹੈ, ਯਹ ਕਿਉਂ ਕਹਯੋ ? ਤਿਨਕੋ ਨਰਕ ਜਾਨੋ ਕਿਉਂ ਨ ਲਿਖਯੋ ?

ਉੱਤਰ:- ਈਹਾਂ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਕਰਨਿਹਾਰੇ ਔ ਕੁਕਰਮ ਕਰਨਿਹਾਰੇ ਸਰਬ ਪਰ ਕਹਿਨਹੈ। ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਕਰਨਹਾਰੇ ਜੋਹੈਂ ਸੋ ਨਰਕਤੋ ਨਹੀਂ ਜਾਤੇਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਪਰਮੇਸ਼ੁਵਰਕੋ ਕਰਯੋ ਜੋ ਜਾਨਤਹੈ ਸੰਤ, ਸੋ ਸਮੇਤ ਸ਼ੋਭਾਕੇ ਜਾਤਹੈਂ॥ ਔਰ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਜੇ ਕਰਤਹੈਂ, ਸ਼ੋਭਾ ਤਿਨਕੀ ਨਹੀਂ ਹੋਤਹੈਂ--ਕਿਤਨੇ ਸਥਾਨਮੇਂ ਤਿਨਕੋ ਨਿਰਾਦਰੁ ਹੋ ਜਾਤਹੈ, ਜੈਸੇ ਬਡੇ ਸ਼ਾਹੁਹੈਂ, ਜਹਾਂ ਜਗਾਤ ਲਾਗਤਿਹੈ ਤਹਾਂ ਅਟਕੇ ਜਾਤਹੈਂ। ਜਗਾਤੀਓਂਕੇ ਅਧੀਨ ਹੋਕਰਿ ਛੁਟਤਹੈਂ,ਐਸੇ ਸ਼ੋਭਾ ਨਹੀਂ ਪਾਵਤੁਹੈ। ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕਰਯੋ ਜਾਨਤਹੈ ਸੰਤ,ਸੋ ਐਸੇ ਜਾਤਹੈਂ ਜੈਸੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਕੋ ਖਜ਼ਾਨਚੀ ਜਾਤਿਹੈ। ਤਿਸਕੋ ਜਗਾਤੀਏ ਭੀ ਭੇਟ ਮੇ ਮਿਲਤਹੈ, ਸੋ ਸ਼ੋਭਾਕੇ ਸੰਯੁਕਤਿ ਜਾਤੇਹੈਂ ਦਰਬਾਰਮੇਂ। ਜੋ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮੀਹੈ ਆਪਨੇ ਕਰਮਕੋ ਸੁਖ ਭੋਗ ਬਹੁਰ ਆਵਾਗੌਨਮੇਂ ਪਰਤ ਹੈ। ਇਤਯਰਥ। ਇਸ ਤੁਕਮੇਂ ਬਿਕਸਰਵ ਅਲੰਕਾਰਹੈ।

ਲੱਛਣ- "ਜਹਿ ਬਿਸ਼ੇਖ ਪਦ ਪਰ ਸਾਮਾਨਯ। ਬਹੁਰ ਬਿਸ਼ੇਖ ਸੁ ਪਦ ਕੋ ਆਨਯ।
ਇਸ ਬੰਧਿ ਤੀਨ ਸੁਪਦ ਜਹਿਂ ਆਵਹਿ। 'ਬਿਕਸਵਰ' ਸੋ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਗਾਵਹਿ।

'ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਵਡੀ ਨਾਈ ਕੀਤਾ ਜਾਕਾ ਹੋਵੈ॥' ਯਹ ਬਿਸ਼ੇਖ ਪਦ,ਜੋ ਲੋਕ ਬਾਤ ਥੋਰੀ ਜਾਨਤ ਹੋਇ ਸੋ ਵਿਸ਼ੇਖ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਲੇਨ ਦੇਨ,ਮਾਰਨ ਜੀਵਾਵਨਹਾਰਹੈ ਇਸ ਬਾਤਕੋ ਸੰਤਹੀ ਜਾਨਤਹੈ ਔਰ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤ, ਯਾਂਤੇ ਬਿਸ਼ੇਖ। 'ਨਾਨਕ ਜੇ ਕੋ ਆਪੋ ਜਾਣੈ' ਯਹ ਵਾਕਯ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਾਮਾਨਯ। ਜੋ ਅਪਨੇ ਆਪਕੋ ਹੀ ਸਰਬ ਜਾਨਤ ਹੈਂ: ਮੈਂ ਅਮੁਕੋ ਆਛੇ ਕਰਮ ਕਰਯੋ, ਅਮੁਕੋ ਮੈਂ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰਯੋ, ਅਮਕੋ ਮੈਨੇ ਮਾਰਯੋ, ਯਹ ਸਭ ਕਹਤਹੈ, ਯਾਂਤੇ ਸਾਮਾਨਯ। 'ਅਗੈ ਗਇਆ ਨ ਸੋਹੈ' ਯਹ ਵਾਕ ਬਹੁਰ ਬਿਸ਼ੇਖ। ਜੋ ਹਮ ਆਪਨੇ ਆਪਕੋ ਦੇਨ ਹਾਰੇ ਮਨਤਹੈਂ, ਅਗਾਰੀ ਹਮ ਸਭਾ ਸਹਤ ਹੋਹਿੰਗੇ ਕਿ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਗੇ, ਯਹ ਕੋਈ ਜਾਨਤ ਹੈ, ਯਾਂਤੇ ਬਿਸ਼ੇਖ। ਇਸ ਰੀਤਿ ਸੋ ਬਿਕਸਵਰ ਅਲੰਕਾਰ ਹੋਤ ਹੈ।

ਨੰ.6. ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਨਰੋਤਮ'(ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨੀ) 21

ਤੀਰਥੁ ਤਪੁ ਦਇਆ ਦਤੁ ਦਾਨੁ॥ ਜੇ ਕੋ ਪਾਵੈ ਤਿਲ ਕਾ ਮਾਨੁ॥

ਹੇ ਗੁਰੋ! ਆਵਨੇ-ਜਾਵਨੇ ਔਰ ਕਰਨੇ-ਭੋਗਨੇ ਵਾਲੇ ਜੀਵਕਾ ਸੰਸਾਰਸੇ ਕੈਸੇ ਛੂਟਨਾ ਹੋਵ ? ਯਹ ਸੁਨ ਸਾਸਤ੍ਰੋਂ ਕਹੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮੋਂਸੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੂਏ ਈਸ਼੍ਵਰਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾਸੇ ਗਯਾਨ ਪਾਇ ਕਰ ਛੂਟੈਹੈ; ਯਹ ਅਨੇਕ ਵਾਰ ਕਹਿਆ। ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਗੁਰੁ ਪੁਨਾ ਕਹੇ:-

ਤੀਰਥ ਇਤਿ॥ ਈਹਾਂ ਤੀਰਥ ਤਪ ਪਦ ਬਾਨ-ਪ੍ਰਸਥ ਆਸ੍ਰਮਕੇ ਧਰਮੋਂਕੋ ਕਹਤੇ ਹੂਯੇ ਔਰ ਆਸ੍ਰਮੋਂਕੋ ਧਰਮੋਂਕੋ ਬੋਧਨ ਕਰੇਹੈ ॥ ਦਯਾ, ਦਤ, ਦਾਨ[448] ਪਾਠ ਨਿਖਲ ਵਰਣਾਸ੍ਰਮੋਂਕੇ ਧਰਮੋਂਕੋ ਲਖਾਵੇਹੈ ॥ ਯਾਤੇਜੋ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਸੰਪੂਰਣ ਅਨਾਤਮ-ਪਦਾਰਥੋਂਕੇ ਮਧਯਮੇਂ 'ਮਾਨ'ਨਾਮ, ਗੁਰਕੇ ਉਪਦੇਸ ਰੂਪ ਪ੍ਰਮਾਣਸੇ 'ਤਿਲ ਕਾ' ਨਾਮ ਤਿਲਕ ਰੂਪ ਆਤਮ ਗਯਾਨ, ਵੇ ਨਾਮ ਪਾਇਆ ਚਾਹੇ;ਸੋ ਤੀਰਥ, ਤਪ, ਕਹੀਯੇ, ਆਸ੍ਰਮੋਂਕੇ ਧਰਮੋਂਸੇ; ਪੁਨਾ ਦਯਾ, ਦਤ, ਦਾਨ ਕਹੀਯੇ ਵਰਣਾਸ੍ਰਮੋਂਕੇ"ਸਾਂਝੇ"ਧਰਮੋਂਮੇ ਪਹਲੇ ਈਸ਼੍ਵਰਕੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰੇ ॥ ਪੀਛੇਸੇ ਤਿਸਕੋ ਤਿਲਕ ਰੂਪ ਗਯਾਨ ਮਿਲੇਗਾ ॥ ਮੁਕਤੀਕੇ ਹੇਤੁ ਗਯਾਨਕੋ "ਤਿਲਕ" ਰੂਪਤਾ "ਰਾਜ-ਵਿਦਯਾ" ਕਹਨੇਸੇ "ਗੀਤਾ"(9:2-3)[53] ਮੇਂ ਸਪਸਟ ਲਿਖੀਹੈ॥ 'ਤੀਰਥ'ਰਿਖੀਯੋਂਕੇ

---

53. ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ:-ਉ.ਇਹ ਤਿੰਨ ਦ ਦ ਦ ਮਨੁਖ 'ਧਾਰਮਿਕ' ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀਦੇ ਅਧਾਰ ਤਤ੍ਵ ਰ੍ਰਿਗ ਵੇਦੀ ਵ੍ਰਿਹਦਾਰਣ੍ਯਕ ਉਪਨਿਸ਼ਦ:5।2 1-2।"...ੴ ਤੇਨਯ੍ਰਿਨੁਦਸ਼ਸਦ ਦ ਇਤਿ 'ਦੰਯਤ ਦਤ' ਦਯਜਵਮਿਤਿ,,,॥3।2।5॥" ਦਾ ਭਾਵਾਰਥਹੈ: ਦ=ਦਮ, ਦ=ਦੱਤ(ਸੰ)ਦਮ; ਦ=ਦਾਨਹੈ।10 ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਜੀਨੇ "ਦਤ"ਦੀਥਾਂ"ਦਮ" ਅਰਥਹੀ ਲਿਖਦਿਤਾ। ਇਹ ਦੋਨੋ ਵਿਕਲਪ 'ਦੱਤ'ਦੇ ਰੂਪ ਪ੍ਰਾਰੰਭਤੋਂ ਹੀ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀਆਂ॥ ਗ੍ਰੰਥਾ ਵਿੱਚ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ:"ਜਯ(ਜੈ)=ਮਹਾਭਾਰਤ 'ਚ ਹੈ; ਤੇ ਪੁਰਾਣ, ਤੰਤ੍ਰਆਂ ਵਿੱਚ ਵਰਣਨਹੈ॥ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੁ ਨਾਨਕ-ਤੇ ਜਗਦਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕਾਲ ਤਕ ਇਸ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਸੂਤ੍ਰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਮਹਾਤਮੈ ਰਿਹਾ ਹੈ,ਜੋ ਸ਼੍ਰੀ'ਜਪੁ ਨੀਸਾਣ'ਗ੍ਰੰਥੀ (ਪਉੜੀ 21)ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸੇ ਮਹੱਤਾ ਕਾਰਣ ਬਰਤਿਆਹੈ: "ਤੀਰਥ ਨਾਨ: ਦਇਆ,ਦਮ',ਦਾਨ ਸੁਸੰਜਮ ਨੇਮ ਅਨੇਕ ਬਿਸੇਖੈ।...॥4।24" ਏਹੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿ ਅਰਥ ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ ਨੇ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚ"ਤਿੰਨ:ਦ ਦ ਦ" (ਦਦੇ)ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਸਿਖਿਆਦੇ ਧਿਆਨ ਲਈਂ ਦਿਤਾਹੈ,ਕਿ ਮਨੁਖਾਂਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਸੁਭਾਵਾਂਦੇ 'ਪਰਥਾਇ'ਕਰਣ, ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁ ਅਵਤਾਰ ਬਚਿਤਰ ਨਾਟਕ ਅਧਿਆਇ:2:ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀਦੀ ਸਿਖਿਆਹੈ'ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਕਰਮ ਜੇ ਪੁਰਖ ਕਮਾਵੇ।ਨਾਮ ਦੇਵਤਾ ਜਗਤ ਕਹਾਵੇ ॥ ਕੁਕ੍ਰਿਤ ਕਰਮਜੇ ਜਗਮੈ ਕਰਹੀ।ਨਾਮ ਅਸੁਰ ਤਿਨਕ-ਸਭ ਧਰਹੀ ॥5 115 ਪੰਜ ਸੱਰਣੀ ਹਨ:- 'ਤ ਥ ਦ' ਧ 'ਨ' ॥'ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੋਨੋਂ, ਦੇਵ-ਦੈਤ ਸੁਭਾਵਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਮਿਸ਼੍ "ਸ਼ੁਭਾਸ਼ੁਭ ਕਰਮ" ਕਰਤਾ ਕੇਵਲ "ਮਨੁਖ"ਹੀ ਹਨ,ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹ ਮੁਖ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵੇਦ ਤੋਂ ਲੈ ਦਸ਼ਮ ਸ਼ੀਗੁਰੁਜੀ ਨੇ ਇਸੇ'ਜਪੁ'ਪਰਥਾਇ ਅਕਾਲ ਉਸਤੁਤ 10'ਸੁਦਾ ਸ੍ਵਯਾ'ਚ ਫੇਰ ਉਪਦੇਸ਼ੇ ਹਨ॥

ਅ. ਰਾਜਯੋਗ ਦੇਖੋ ਰਿਗਵੇਦੀ ਵ੍ਰਿਹਦਾਰਣ੍ਯਕ ਉਪਨਿਸ਼ਦ:1॥4॥11॥ ਵਿੱਚ ਚਾਰੇ ਵਰਣਾਂ ਵਿੱਚ "ਕਸ਼ਤ੍ਰੀ"ਉਤੇ ਰਾਜ ਕਰਤਾ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾਹੈ॥ ਸਾਮਵੇਦੀ ਛਾਂਦੋਗਜ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ॥5॥3॥7:-ਵਿੱਚ ਤਤ੍ਰੀਮਸਿ ਨੌਂ ਵਾਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ:"ਤੂੰ ਪਹਿਲਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਇਹ" "ਬ੍ਰਹਮ"ਗਿਆਨਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾਹੈ-ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਓਹ ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ "ਰਾਜ" ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੇਵਨ ਕਰੇ ਜਲੋਕਾ,ਔਂ ਅਵਤਾਰੋਕੇ ਸਥਾਨੋਕਾ ਨਾਮਹੈ॥ 'ਤਪ' ਚਾਂਦ੍ਰਾਯਣਾਦਿ ਬ੍ਰਤੋ ਕਾ ਨਾਮਹੈ॥ 'ਦਯਾ'ਦੂਸਰੇਕਾ ਦੁਖ ਦੂਰ ਕਰਣੇਕੀ ਇਛਾਕਾ ਨਾਮਹੈ॥ 'ਦਤ' ਈਹਾਂ ਯਾਵਦੇਂਦ੍ਰਿਯੋ ਕੋ "ਦਮਨ" ਕਾ ਨਾਮਹੈ॥ 'ਦਾਨ' ਸਾਸਤ੍ਰਕੀ ਬਿਧਿਸੇ ਅਪਨਾ ਸ੍ਵਤਵ੍ਵ ਛੋਡਕੇ ਦੂਸਰੇਕਾ ਸ੍ਵਤ੍ਵ ਕਰਨਕਾ ਨਾਮਹੈ॥ ਯੇ ਤੀਰਥਾਦਿਕ ਗਯਾਨਕੇ ਬਹਿਰੰਗ ਸਾਧਨਹੈ ॥ ਇਨ ਸਾਧਨੋਸੇ ਸ਼ੁਧ-ਮਨ ਵਾਲੇਕੋ ਗਯਾਨਕੀ ਇਛਾ ਉਪਜੇਹੈ ॥ ਯਾਂਤੇ, ਗਯਾਨਕੀ ਇਛਾਕੋ ਪੈਦਾ ਕਰਨੇਸੇ ਯੇ ਗਯਾਨਕੇ ਸਾਧਨ ਕਹਾਵੇਹੈ;ਅਰ ਪਰੰਪਰਾ ਗਯਾਨਕੇ ਸਾਧਨਹੈ--ਯਾਤੇ ਬਹਿਰੰਗ ਕਹਾਵੇਹੈ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੂਰਬ ਪਾਠਸੇ ਬਹਿਰੰਗ-ਸਾਧਨ ਕਹ ਕਰ--ਅਬ ਗਯਾਨਕੇ ਮੁਖ ਅੰਤਰੰਗ ਸਾਧਨ ਸ੍ਰਵਣਾਦਿਕ ਕਹੈਹੈ ॥

ਸੁਣਿਆ ਇਤਿ॥ 'ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪਹੈ'(441:3 ਤੋਂ 9 ਤਕ ਵਿਚਾਰੋ)ਇਤਯਾਦਿਕ ਗੁਰੁ ਬਚਨੋਮੇ ਅੰਤਰ ਗਤਿ' ਕਹੀਯੇ,ਰਿਦੇਕੇ ਭੀਤਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਯੇ ਅਪਨੇ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਬਿਚਾਰਕੇ, ਪੁਨਾ"ਪ੍ਰਭ ਤੂਹੈ'(354:5) ਇਤਯਾਦਿਕ ਗੁਰੁ ਉਪਦੇਸ ਸੇ ਜਿਨ ਅਧਿਕਾਰੀਯੋਨੇ 'ਸੁਣਿਆ'ਹੈ;ਪੁਨਾ,'ਮੰਨਿਆ'ਕਹੀਯੇ ਯੁਕਤੀਯੋਸੇ ਜਿਨੋਨੇ ਸੁਣੇ ਉਪਦੇਸਕਾ ਚਿੰਤਨ ਕੀਆਹੈ। ਤਥਾ'ਮਨ ਕੀਤਾ ਭਾਓ'ਅਨਾਤਮਾਕਾਰ-ਬ੍ਰਿਤੀਕੋ ਨ੍ਰਿਬ੍ਰਿਤ ਕਰਕੇ ਜਿਨੋਨੇ ਕੇਵਲ ਆਤਮਾਕਾਰ-ਬ੍ਰਿਤਿਕਾ ਕਰਨਾ ਰੂਪ,ਮਨਮੇ ਭਾਉ,ਨਾਮ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਕੀਆਹੈ;ਤਿਨ ਪੁਰਖੋਕੋ ਤਹਾ ਰਿਦੇਮੇ ਸ੍ਵੈ-ਆਤਮਾਕਾ ਸਖਾਤਕਾਰ ਰੂਪ ਤੀਰਥ ਉਦੇ ਹੋਵੇਹੈ॥ ਤਿਸ ਤੀਰਥਮੈ ਅਗਯਾਨ-ਤਤਕਾਰਯ ਰੂਪ ਮਲ ਕਾ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਹੀ, ਮਲਕੇ ਨਾਉ, ਨਾਮ ਸਨਾਨ ਕਰਨਾਹੈ ॥ ਈਹਾਂ ਗਯਾਨਮੈ ਤੀਰਥਤਾ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਹੈ ॥ ਸੋ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਗੀਤਾਮੇ ਸਪਸਟ ਲਿਖੀਹੈ: 'ਹੇ ਗੁਰੋ! ਮੁਕਤੀ ਗਯਾਨਸੇ ਹੋਵੇਹੈ'(4:19,27,33-37-39),ਅਰ ਗਯਾਨ ਸ੍ਰਵਣਾਦਿਕੋਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ,ਔਂ ਸ੍ਰਵਣਾਦਿ ਸਾਧਨ ਵਿਵੇਕ, ਵੈਰਾਗਯ, ਸਮ, ਦਮ, ਉਪਰਤਿ, ਤੰਤਿਖਾਦਿਕ ਗੁਣਾ ਵਾਲੇ ਕੋ ਹੋਵੇਹੈ--ਸੋ ਗੁਣ ਮੇਰੇ ਵਿਖੇ ਕੋਇ ਭੀ ਨਹੀ--ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਣਾਕੇ ਹੋਤੇ--ਗੁਣ ਹੀਨਤਾ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇ ਨਿਰਹੰਕਾਰ ਕਾਹੂ ਸਿਖ ਕੋ ਦੇਖ ਕਰ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਆਪਹੀ ਤਿਸਕੇ ਗੁਣੋਕੋ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੇਹੈ :-

ਭਗਤਿ ਇਤਿ॥ ਭਕਤੀ, ਨਾਮ ਸੇਵਨਕਾਹੈ॥ ਈਹਾਂ ਸੇਵਨ ਸ੍ਰਵਣਾਦਿਕੋਕਾ ਜਾਨ ਲੇਨਾ॥ ਯਾਂਤੇ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਤੈਨੇ ਜੋ ਕਥਨ ਕੀਆ,ਮੇਰੇਮੇਂ ਸ੍ਰਵਣਾਦਿਕੋਕੇ ਯੋਗਯ ਗੁਣ ਨਹੀ,ਔਂ'ਵਿਣਗੁਣ ਕੀਤੇ',ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਬਿਬੇਕਾਦਿਕ ਗੁਣੋਕੇ ਭਕਤਿ ਨ ਹੋਇ,ਨਾਮ,ਸ੍ਰਵਣਾਦਿਕੋਕਾ ਸੇਵਨ ਨਹੀਹੋ ਸਕੇ;ਸੋ ਸਚਹੈ।ਪਰੰਤੂ; ਸਭ ਨਾਹੀ, ਕੋਯ ਕਹੀਯੇ? ਕੌਣ ਗੁਣ ਨਹੀ ਯਹ ਕਹੁ ? ਅਥਵਾ ਮਾਯਾ ਭਾਵਸੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ਸਰਬੱਗਤਾ, ਸਤਯ-ਸੰਕਲਪਤਾਦਿ ਕੋਈ ਗੁਣ ਤੇਰੇਮੇਂ ਨਹੀ ਔਰ ਵਿਵੇਕਾਦਿਕ ਤੁਝ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੇਂ ਸਭੀਹੈ ॥ਅਥਵਾ, ਬਯਵਾਹਾਰ ਦ੍ਰਿਸਿਟ ਕਰ, ਸਭੀ ਗੁਣ ਤੁਝ ਵਿਖੇਹੈ॥ ਪਰਮਾਰਥ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਮੇਂ ਨਾਹੀ, ਕੋਇ ਕੇਹੀਯੇ ਕੋਈ ਭੀ ਤੇਰੇ ਵਿਖੇ ਨਹੀ॥ ਸੁਨ ਕਰ ਸਿਖ ਕਹੇਹੈ॥

ਸੁਅਸਤਿ ਇਤਿ। 'ਆਥ' ਅਰਥਕਾ ਬਦਲਹੈ, ਵਾ'ਆਥ'ਕਹੋ ਇਸ ਅਰਥਕਾ ਬੋਧਕ ਕ੍ਰਿਯਾ ਪਦਹੈ॥ ਬਰਮਾਉ , ਨਾਮ, ਬ੍ਰਹਮਕੀ: ਬ੍ਰਹਮ, ਨਾਮ ਈਹਾਂ ਵੇਦ ਕਾ ਹੈ॥ ਯਾਂਤੇ ਸਿਖਯ ਕਹੇਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੇ ਕਰ ਮੇਰੇ ਮੇਂ ਆਪਨੇ ਅਧਿਕਾਰੀਪਦਕਾ ਨਿਸਚੇ ਕਰ ਲੀਆਹੈ, ਤਬ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

'ਸਵਅਸਤਿ ਆਥ' ਕਹੀਯੇ, 'ਮੇਰੀ ਕਲਯਾਣ ਅਰਥ' ਭਾਵ, ਮੇਰੀ ਕਲਯਾਣ ਹੇਤ ਈਸ਼੍ਵਰਕੀ ਆਗਯਾ ਰੂਪ ਅਦੁਤੀ-ਸਤਕੀ ਬੋਧਕ ਬਾਣੀ:'ਬਰਮਾਉ' ਕਹੀਯੇ ਬੇਦਕੀ ਬਾਣੀਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰੋ॥ ਅਥਵਾ, ਮੇਰੀ ਸੁਅਸਤਿ, ਨਾਮ, ਕਲਯਾਣਕੋ ਆਥ ਕਹੋ, ਬਾਣੀ ਬਰਮਾਉ, ਕਹੀਯੇ ਬਾਣੀ ਬ੍ਰਹਮ ਸੰਬੰਧੀਮੇ ; ਇਸਕਾ ਭਾਵ ਯਹ; ਜਿਸ ਬਾਣੀ ਬ੍ਰਹਮ ਸਾਥ ਬੋਧਯ-ਬੋਧਕ ਭਾਵ ਸੰਬੰਧਹੈ, ਲਖਣਾਸੇ ਤਿਸ ਬਾਣੀ ਦ੍ਵਾਰਾ ਮੇਰੀ ਕਲਯਾਣਕੋ ਕਹੋ॥ ਸਿਖਯਕਾ ਕਥਨ ਸੁਨ ਕਰ ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਤੇਰਾ ਕਿਸ ਬਾਣੀਮੇਂ ਉਤਸਾਹਹੈ? ਯਹ ਪੂਛਤੇ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਤਿ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਸੰਪੂਰਣਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਕੂੜੈ ਕਚਰੇ ਕੇ ਚਿਤ ਮੇਂ ਸੰਬਰਨੇ ਮੇਂ ਹੈ, ਯਹ ਕਹੇ ਸਿਖ॥

ਸ਼ਤਿਇਤਿ॥ 'ਸੋਹਣ' ਝਾੜੂਕਾ ਨਾਮਹੈ॥ ਸੁਹਾਣ ਸਾਥ ਸੰਬਰਨੇ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਸਰਬ ਕਲਪਨਾ ਕਾ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਜੋ'ਸਤਿ'ਹੈ ਤਿਸ ਸਤਿਨਾਮ, ਸਤ-ਸ੍ਵਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਖੇ ਕਲਪਿਤ ਜੋ ਦ੍ਰਿਸਯ ਤਿਸਕੇ ਸੁਹਾਣ ਨਾਮ ਉਪਦੇਸਸੇ ਸੰਬਰਨੇਸੇ ਸਦਾ'ਰੂ'ਸ੍ਵਪਨੇ ਜਾਗ੍ਰਤ ਕਾਲੋਂਮੇਂ ਮੇਰੇ ਮਨਮੋ ਚਾਉ, ਨਾਮ ਉਤਸਾਹ ਰਹੇਹੈ॥ ਅਥਵਾ, ਸੁਹਾਣੁ ਸਬਦ ਸੁਹਾਨਿ ਕੀ ਬਦਲ ਹੈ, ਯਾਂਤੇ ਸਤਿਮੇ ਸਰਬ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯਕੀ ਸੁਹਾਨ ਨਾਮ ਅਤਯੰਤ ਨਿਬ੍ਰਿੰਤ ਕਰਨੇਕਾ ਮੇਰੇ ਮਨਮੇਂ ਅਤਯੰਤ ਉਤਸਾਹਹੈ॥ ਕਿੰਚ, ਜਿਸ ਦ੍ਰਿਯਕੇ ਨਾਸ ਕਰਨੇਕਾ ਉਤਸਾਹਹੈ,ਪਹਲੇ ਤਿਸਕੀ ਉਤਪਤੀਕਾ ਸਮਾਨ ਬਿਸੇਖ ਕਾਲ 'ਪੁਰਾਣੋ'ਵਾਲੇ ਪੰਡਿਤ ਜਾਨੇਹੈਂ? ਵਾ'ਕੁਰਾਨ' ਵਾਲੇ ਕਾਜੀ ਜਾਨੇਹੈਂ? ਵਾ ਅਸਟਾਂਗ ਯੋਗ ਸਾਧਨੈ ਵਾਲੇ ਜੋਗੀ ਜਾਨੇਹੈਂ? ਯਹ ਭੀ ਪੂਛਨੇਕਾ ਉਤਸ਼ਾਹਹੈ, ਸੋ ਬਤਾਵੋ ? ਯਹ ਪੂਛੈ।

ਕਵਣੁ ਇਤਿ॥ ਦੂਸਰੀ ਤੁਕਮੇਂ ਕਹਿਆ ਆਕਾਰ ਈਹਾਂ ਭੂਤ, ਭੌਤਕ ਨਿਖਲ ਪ੍ਰਪੰਚਕਾ ਨਾਮਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਆਕਾਰ ਕਹੀਯੇ, ਭੂਤ ਭੌਤਕ ਪ੍ਰਪੰਚ ਜਿਤ ਹੋਆ ਨਾਮ ਜਿਸ ਸਮੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਸੇ ਉਪਜਿਆ,ਕਵਣੁ ਸੁਵੇਲਾ, ਕਹੀਯੇ, ਵਹੁ ਵਖਤ ਕੌਨਹੈ ? ਬੇਲਾ ਪਦਕੀ ਪਾਰਸੀਮੇਂ ਟੀਕਾ ਕਰੇ; ਵਖਤ ਇਤਿ॥ ਜਗਤਕੀ ਉਤਪਤੀਕਾ ਸਾਮਾਨਯ ਕਾਲ ਪੂਛ ਕਰ, ਬਿਸੇਖ ਕਾਲ ਪੂਛੇ:- ਕਵਣ ਥਿਤ ਇਤਿ॥ ਬਿਤਿਕਾ ਮੂਲ ਤਿਥਿਹੈ। ਅਮਾਵਸ ਔ ਪੂਰਣ-ਮਾਸੀ ਕੇ ਮਧਯ-ਵਰਤੀ ਏਕਮਾਦਿ ਤਿਥੀਯੋਮੇ ਤਿਥਿ ਕੌਨ ਥੀ? ਤਥਾ ਆਇਤਵਾਰ ਸੇ ਲੇ ਸਾਤ ਵਾਰੋਂਕੇ ਮਧਯਮੇਂ ਵਾਰ ਕੌਨਥਾ?ਤਥਾ'ਕਵਣ ਸਿ' ਨਾਮ, ਕੌਨ ਬਸੰਤਾਦਿਕ ਖਟ ਰਿਤੁਯੋਮੇ ਰੁਤਿ ਥੀ? ਤਥਾ ਮਾਹੁ ਕਵਣ ਕਹੀਯੇ ਚੇਤਸੇ ਆਦਿ ਲੇਕਰ ਬਾਰਾਮਾਸੋ ਮੇ ਮਹੀਨਾ ਕਵਣਥਾ? ਸੁਕਲ-ਕ੍ਰਿਸਨ ਦੋ ਪਖੋਂਮੇਂ ਸੇ ਪਖ ਕੌਨਥਾ? ਯਹ ਭੀ ਜਾਨ ਲੇਨਾ॥ ਅਰ ਨਾ ਕਿਸੇ ਕਹੇ ਵਾਰ, ਤਿਥ, ਪਖ, ਮਾਹ, ਰਿਤੁ, ਪਦਾਰਥੋਕਾ ਕ੍ਰਮਭੀ ਅਪਨੀ ਬੁਧੀਸੇ ਜਾਨ ਲੇਨਾ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਿਖਯਕਾ ਪ੍ਰਸਨ ਸੁਨਕੇ ਗੁਰੁ ਈਸ਼੍ਵਰ ਬਿਨਾ ਸਭਕੋ ਸਾਮਾਨਯ-ਬਿਸੇਖ ਕਾਲਕਾ ਨਾ ਜਾਨਨਾ ਕਹੇਹੈ॥

ਵੇਲ ਇਤਿ॥ ਕਰਤਾਪਨ ਵਾਲੇਕਾ ਨਾਮ ਕਰਤਾਹੈ॥ ਕਰਤਾਪਨਾ ਕਰਤਾਮੇਂ ਗਯਾਨ,ਇਛਾ ਉਤਮ ਰੂਪਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਜਿਸ ਬੇਲਾਮੇਂ ਲਿਖਨ ਭੂਤ, ਭੌਤਕ ਜਗਤਕੇ ਰਚਨੇ ਯੋਗਯ ਗਯਾਨ ਇਛਾ ਉਦਮ ਵਾਲੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕਰਤਾਨੇ ਏਕਸੇ ਬਹੁਤ ਹੋਵੇ[54], ਐਸੀ ਇਛਾ ਕਰ ਤਿਸਕੀ ਰਚਨਾ

54. ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ: ਤਿਲਾਚੀ ਫ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਵਹੁ ਵੇਲਾ'ਪੰਡਤੀ'ਨਾਮ, ਸੁਤਿਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਨਾ ਜਾਨਕੇ ਕੇਵਲ ਯੁਕਤੀਯੋਮੇ ਬਿਚਾਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਪੰਡਿਤ ਮਨਯੋਨ ਨ ਪਾਈਆ,ਕਹੀਯੇ ਨਹੀ ਜਾਣੀ। ਨਾ ਪੰਡਿਤਹੋ ਕਰ ਅਪਨੇ ਆਪਕੋ ਪੰਡਿਤ ਮਾਨਣੇ ਵਾਲੇਕਾ ਨਾਮ, ਪੰਡਿਤ ਮਨਯ ਹੋਵੇਹੈ॥ ਈਹਾਂ ਗੁਰੁ ਜੀਨੇ ਵੋਹੀ ਪੰਡਿਤ ਕਹੇਹੈ; ਵੇਦਕਾ ਤਾਤਪਰਯ "ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇਸੋ ਪੰਡਿਤ, ਜੋ ਮਨੁ ਪਰਬੋਧ ਇਤਿਯਾਦਿ ਪਾਠਕੇ ਕਹੇ ਨਹੀਂ" ਕਹੇ। ਹੇ ਗੁਰੋ!ਉਨ ਪੰਡਿਤਕੋ ਪੁਰਾਣੋਦਿਕੋ ਸੇ ਵਹੁ ਵੇਲਾ ਗਯਾਤ ਹੋਜਾਵੇਗਾ?ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ ਜਿ ਇਤਿ॥ ਜਿ ਨਾਮ ਜੇਕਰ ਜਿਨਕੇ ਪਾਸ ਪੁਰਾਣਭੀ ਲਿਖੇ ਹੂਯੇ ਹੋਵੇ,ਤੋਭੀ ਉਸ ਵੇਲਾਕੋ ਵਹੁ ਪੰਡਿਤ ਨਹੀ ਜਾਨੇ, ਜਿਸ ਹੇਤੂਸੇ ਵੇ ਅਪਨੀ ਬੁਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕਲਪੀਆਂ ਯੁਕਤੀਆਂ ਯਾਕੇ ਵਸ ਹੁਯੇ ਪੁਰਾਣਕੇ ਤਾਤਪਰਯ ਕੋ ਨਹੀ ਜਾਨਤੇ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਤਿਕਾ ਤਤਪਰਯ ਜਾਨੇ ਬਿਨਾ ਕੇਵਲ ਯੁਕਤੀਸੇ ਬੇਕਾਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਲੋਕੋ ਕਾ ਖੰਡਨ ਕਰਕੇ;ਅਬ ਚਾਰ ਵਾਕੋਕੇ ਤੁਲਯ,ਚਾਰ ਤੱਤੋਂਸੇ ਉਤਪਤੀ ਮਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਯਵਨੱਕਾ ਖੰਡਨ ਕਰੇ॥ ਵਖਤੁਇਤਿ। ਕਾਦੀਕਾ ਮੂਲ ਕਾਜ਼ੀਹੈ। ਮਤਕੀ ਬਯਵਸਥਾ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇਕਾ ਨਾਮ ਕਾਜ਼ੀਹੈ; ਸਾਤੋ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਸੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਨੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਿਟ ਰਚੀ,ਵਹ'ਵਖਤ'ਨਾਮ,ਸਮਾ ਨ ਪਾਯੋ ਕਾਦੀਆਂ,ਕਹੀਯੇ ਯਵਨ ਮਤਕੀ ਸਭ ਬਯਵਸਥਾਕਾ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾਜੀਯੋਂਨੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਜਾਨਿਆ॥ ਜਿਸ ਹੇਤੁਸੇ ਵੇ ਅੰਨਮਯ ਪ੍ਰਣਾਮਯ, ਮਨੋਮਯਾ, ਵਿਗਯਾਨਮਯ ਕੋਸ਼ੋਂ ਮੇਂ ਹੀ ਫਸੇ ਹੁਯੇਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਅਤੀ ਸਥੂਲ ਬੁਧੀ ਵਾਲੇ ਹੋਨੇਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜਿਨਨੇ ਸਭਕੋ ਬਯਵਸਥਾ ਦੇਨੇ ਹੇਤ ਲਿਖੀਹੈ,ਲਿਖਤ ਕੁਰਾਨਕੀ,ਵਹੁ ਕਯੂ ਨਹੀਂ ਜਾਨੇ ਲੇਵੇਂਗੇ ? ਯਹ ਸੁਨ, ਉਤਰ ਕਹੇ:- ਜਿਤੁ ਇਤੀ॥ ਜਿਤੁ, ਨਾਮ ਅਜੋਨ ਸੇ ਕਾਜੀ'ਲਿਖਨਿ'ਨਾਮ ਲਿਖਹੈ॥ ਔਰੋ ਕੋ ਸਮਝਾਵਨ ਹੋ ਤੇ ਲੇਖ ਨਾਮ ਲਿਖਿਤ ਕੁਰਾਨਕੀ ਵਹੁਭੀ ਕੁਰਾਨਕੇ ਅਸਲ ਭਾਵਕੋ ਨਾ ਜਾਨੇਨੇਮੇ, ਨਹੀਂ ਜਾਨਤੇ॥ ਅਥਵਾ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਮੇਂ ਪਦ-ਸਿੰਧੀ ਕੀਰੀ;ਤਿਸੇ ਕੁਰਾਨ ਨਾਮਕੇ ਅਰਥਮੇਂ ਹੀ ਨਾ ਜਨਨਾ ਸਿਧ ਹੋਵੇਹੈ;ਸੋਈ ਦਿਖਾਵੇ ਹੈ। ਕੁਰਾਨ ਬਯਾਕਰਣਕੀ ਰੀਤਿਸੇ ਕੁਰਾਅਨ'ਤੀਨ'ਪਦ ਮਿਲਕੇ ਬਨੇਹੈ;ਅਰ ਉਨ ਪਦੋਕੇ ਅਰਥ ਸੇਹੈ। 'ਕੁ'ਕਾ ਕੁਤਸਿਤ, 'ਰ'ਕਾ ਦੇਨਾ, 'ਅਨ'ਕਾ ਦੇਨਾ, ਯਾਤੇ'ਕੁ'ਨਾਮ, ਕੁਤਸਿਤ ਨਰਕੁ ਰੂਪ ਫਲਕੋ 'ਰ' ਨਾਮ, ਦੇਵੇ; ਸੋ ਕਹਾਵੇ:'ਕੁਰ' ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਨਿ ਦਿਤਾਹੈ॥ ਸਦਿਕ, ਕਰਮ ਤਿਸ ਕਰੁ ਵਾਖਿਆਨ ਨਾਮ ਸੇ ਸਾਵਰੇ ਪੁਰਖ ਜਿ ਗ੍ਰੰਥਮੇ, ਤਿਸਕਾ ਨਾਮ 'ਕੁਰਾਨ'ਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਨਾਮਮੇਂ ਹੀ ਨਿਖਿਧ ਵਸਤੂਕੇ ਸੋਧਕ ਕੁਰਾਨਕੀ ਜੋ ਲੇਖ, ਨਾਮੀ ਲਿਖਤਕੋ ਲਿਖਨ,ਨਾਮ ਲਿਖੇਹੈਂ, ਵਹੁ ਵਖਤਕੋ ਕੈਸੇ ਪਾਵੇ ? ਭਾਵ ਯਹ,ਕਾਫਰ ਮਰਨੇ "ਬੁਤ ਤੋੜ" ਆਸਿਤ ਵਿਚਾਰੋਮੇਂ ਫਸਨੇ ਵਾਲੇ ਸੂਖਮ ਪਰਮਾਤਮ ਰੂਪ ਵਸਤੂਮੇ ਜਗਤ ਕਹਨੇ ਕੇ ਸਮੇਕੋ ਕਹੂ ਰੀਤਿਸੇਂ ਨਹੀ ਜਾਨ ਸਕੇਹੈਂ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਚਾਰਵਾਕੋ ਕੋ ਭਈ 'ਯਵਨੋ'ਕੋ ਤਿਸ ਸਮੇਕਾ ਨਾ ਜਾਨਨਾ ਕਹ ਕਰ ਅਬ ਯੋਗੀਯੋਂਕੋ ਭੀ ਯੋਗ ਬਿਨਾ ਐਸੇ ਅਸੰਮੇ ਅਯੋਗਯ ਬਤਾਵੇ॥ ਥਿਤਿ ਵਾਰੁ ਨਾ ਜੋਗੀ ਜਾਣੈ ਰੁਤਿ ਮਾਹੁ ਨਾ ਕੋਈ॥

ਥਿਤਿ ਇਤਿ॥ ਨਾਮਦਾ ਥਿਤਿ ਵਾਰ ਦੋਨੋ ਸਾਥ ਮੇਲ ਲੇਨਾ॥ ਯਾਂਤੇ ਜੋਗੀ ਕਹੀਯੇ ਪਤੰਜਲ ਸਾਸਤ੍ਰਕੇ ਮਾਨਣਨੇ ਲੋਕਭੀ ਯੋਗਦੇ ਅੰਗੋਕੋ ਬਿਚਾਰਮੇਹੀ ਆਸਕਤ ਰਹਨੇਤੇ ਤਿਸ ਸ਼੍ਰੁਤਿਮੇਂ ਕਹੀ ਹੁਯੀ ਜਗਤਕੀ ਉਤਪਤੀਕੀ ਵੇਲਾਕੋ ਨਹੀ ਜਾਨਤੇ; ਜੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤੇ, ਤੇਸੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਾਖੀਭੀ ਨਹੀ ਜਾਨਤੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਵਹੁ ਵੇਲਾ ਕਿਆ ਵਸਤੁਹੈ ਜਿਸਕੇ ਯੇਹੀ ਪੁਰਬ ਕੇਹੇ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤੇ? ਅਰ ਕਾਹੇਤੇ ਨਹੀ ਜਾਤੇ ?

ਹੇ ਸਿਖ! ਜੈਸੇ ਮਕੜੀ ਅਪਨੇ ਜਾਲੇਕਾ ਆਪਹੀ ਉਪਾਦਾਨਹੈ, ਅਰ ਆਪਹੀ ਨਿਮਿਤ ਕਾਰਣਹੈ, ਤੈਸੇ ਲਿਖਨਾ ਸੰਸਾਰਕਾ ਈਸ਼੍ਵਰ ਭੀ ਦੋਨੋ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਆਪਹੀ ਕਾਰਣਹੈ; ਅਰ ਉਸ ਈਸ਼੍ਵਰਕੀ ਰਚੀ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਸਭੀ ਮਾਯਾ ਸ੍ਵਰੂਪਹੈ॥ ਇਸ ਬਾਤਕੋ ਵਹੁ ਸਭੀ ਬਾਦੀ ਨਹੀ ਮਾਨਤੇ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਵਹੁ ਨਹੀ ਜਾਨਤੇ ॥ ਅਰ ਵੇਲ ਵਹੁ ਮਾਯਾਸਬਲ ਚੇਤਨਕਾ ਸੰਬੰਧ ਰੂਪਹੈ, ਜਿਸਕਾ ਨਾਮ ਨਯਾਯ ਮਤਮੇ'ਕਾਲ-ਦ੍ਰਬਯ'ਹੈ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ'ਕਵਣੁ ਸੁ ਵੇਲਾ'ਪਾਠਸੇ ਸਾਮਾਨਯਸੇ ਪੂਛੇ ਵਤਕਾ ਮਾਯਾਕਾ ਸੰਬੰਧ ਰੂਪਹੈ॥ ਯਹ ਉਤਰ ਕਹ ਕਰ, ਅਬ ਕਵਣ ਥਿਤ ਕਵਣ ਵਾਰਿ ਇਤਯਾਦਿਕ ਪਾਠਸੇ ਕਿਆ; ਭੂਤ-ਭੌਤਕ ਪ੍ਰਪੰਚਕੀ ਰਚਨਾ ਕਾਲਮੇਂ ਕੋਈ ਤਿਥੀ ਆਦਿਕ ਕਾਲ ਬਿਸੇਖਹੈ, ਵਾ ਨਹੀਂਹੈ? ਤਬ ਕਹੇ:- 'ਕੌਨਹੈ ਇਸ ਅਭਿਪ੍ਰੇ ਪੂਛੇ ਪ੍ਰਸਨ ਕਾ? ਕੋਈਭੀ ਕਾਲ ਬਿਸੇਖ ਨਹੀਂਸਹ॥ ਗੁਰੂ ਉਤਰ ਕਹਤੇਹੈਂ॥ ਰੁਤਿ ਮਾਹ ਇਤਿ॥ ਤਹਾਂ ਈਸ਼੍ਵਰਕੇ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਰਚਨਾ ਕਾਲਮੇ ਏਕਮਾਦਿ ਥਿਤਿ, ਅਇਤਾਦਿਵਾਰ, ਬਸੰਤਾਦਿ ਰੁਤਿ, ਚੇਤ੍ਰਾਦਿ ਮਹੀਨਾ, ਯਹ ਕੋਈ ਕਾਲ ਬਿਸੇਖ ਨਹੀ; ਤਾਤੇ ਯਹ ਸਿਧ ਹੂਆ :-

ਜਾ ਕਰਤਾ ਸਿਰਠੀ ਕਉ ਸਾਜੇ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਸੋਈ॥

ਕਹੀਯੇ, ਜਿਸ ਕਾਲ ਵਿਖੇ ਨਿਖਲਕਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਸ੍ਰਿਸਿਟੀਕੋ ਕਰੇਹੈ ਤਿਸ ਉਤਪਤਿਕੇ ਸਮੇ ਵਿਖੇ ਇਸ ਤਿਥਿ ਕਾਲਮੇ ਭਾਨ ਹੋਤੇ, ਤਿਥਿ, ਬਾਸਰ, ਪਖ ਮਾਸਾਦਿ ਰੁਪ ਕਾਲਕੇ ਆਕਾਰ ਬਿਸੇਖ ਕੋਈ ਨਹੀ ਹੋਵੇ॥ ਕੇਵਲ ਮਾਯਾ-ਚੇਤਨਕਾ ਸਬੰਧ ਰੂਪ ਸਾਮਾਨਯ ਕਾਲਹੀ ਹੋਵੇਹੈ;ਔ ਤਿਸਕੋ ਈਸ ਆਪਹੀ ਜਾਨੇਹੈ॥ ਪਰਮ ਭਾਵ, ਪੁਰਬ ਕਹੇਕਾ ਯਹਹੈ। ਜੀਵੋਕੋ ਗਯਾਨ ਸ਼ਰੀਰਾਦਿਕ ਸਾਮਗ੍ਰੀਸੇ ਹੋਵੇਹੈ;ਔ ਪ੍ਰਲਯ ਕਾਲਮੇ ਸ਼ਰੀਰਾਦਿ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ॥ ਯਾਂਤੇ ਗਯਾਨਕੀ ਸਰੀਰਾਦੀ ਰੂਪ ਸਮਗ੍ਰੀ ਬਿਨਾ ਕਾਹੁ ਜੀਵ ਤਿਸ ਕਾਲਕਾ ਗਯਾਨ ਬਨੇ ਨਹੀ॥ ਕੇਵਲ ਈਸ਼੍ਵਰਕੋ ਹੀ ਸ੍ਵਰੂਪ ਗਯਾਨਸੇ ਭਿੰਨ ਮਾਯਾ-ਬ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਗਯਾਨਸੇ ਤਿਸ ਕਾਲ ਕਾ ਜਾਨਨਾ ਸੰਭਵ ਹੈ॥ ਅਰ ਮਾਯਾ-ਬ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਗਯਾਨਸੇ ਹੀ ਈਸ਼੍ਵਰ ਸੰਪੂਰਣ ਜਗਤਕੋ, ਔ ਸਰਬ ਵਿਦਯਾਕੀ ਮੂਲ ਵੇਦ-ਵਿਦਯਾਕੋ ਰਚੇਹੈ॥ਤਿਸ ਈਸ਼੍ਵਰਕੀ ਰਚੀ ਵੇਦ-ਵਿਦਯਾਕੇ ਤਾਤਪਰਯ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਸਰੇਸਟੋ ਕੋ ਭੀ ਉਤਰ ਕਾਲਮੇਂ ਈਸ਼੍ਵਰਵਤ ਤਿਸ ਕਾਲ ਕਾ ਗਯਾਨ ਹੋਵੇਹੈ॥ ਨਾ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਪੰਡਿਤ,ਕਾਜੀ, ਯੋਗੀਯੋਕੋ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇ; ਯਾ ਭਾਵਸੇ ਆਗੇ'ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਸੋਈ'ਕਹੇਗੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੇਕਰ ਵੇਦ ਬਚਨੋਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਨਾ ਜਾਨਨੇਸੇ ਵਹੁ ਸਭੀ ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਤਿਸ ਵੇਲਾ ਕੋ ਨਹੀ ਜਾਨੇ, ਤਬ ਜਾਨੇ ਕੌਨਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਉਤਰ ਕਹੇ:- ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਸੋਈ॥ਆਪੇ ਇਤਿ॥ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਸੋਈ ਕਹੀਯੇ, ਸਰਬੱਗ ਹੋਨੇਤੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਆਪਹੀ ਤਿਸ ਵੇਲਾ ਨੂੰ ਜਾਨੇਹੈ॥ ਸਾਮਾਨਯ-ਬਿਸੇਖ ਰੂਪਸੇ ਸਰਬਕਾ ਜਾਨਨਾ ਰੂਪ ਸਰਬੱਗਤਾ ਈਸ਼੍ਵਰਮੇਂ ਵੇਦ ਕਹੇ ਹੈਂ॥ ਯਾਂਤੇ ਸੰਪੂਰਣ ਕਾਰਯੋਂ ਕੇ ਰਚਨੇਕਾ ਹੇਤੂ ਜੋ ਏਕਮੇਂ ਬਹੁਤ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਇਛਾਸੇ ਮਾਯਾਕੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਗਯਾਨ,ਤਿਸ ਗਯਾਨ ਵਾਲਾ ਹੋਨੇਤੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਤਿਸ ਮਾਯਾਕੇ ਸੰਬੰਧ ਰੂਪ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਜਾਣੇਹੈ॥ ਤਿਸ ਗਯਾਨਸੇ ਹੀਨ ਹੋਨੇਸੇ--ਔਰ ਕੋਈ ਜੀਵ ਤਿਸ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਨੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ!

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜੋ ਈਸ਼ਵਰ ਤਿਸ ਸਮੇਂਕੋ ਜਾਨੇਹੈ, ਤਿਸ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਈਸ਼ਵਰਕਾ ਆਪ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਤਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯਕੇ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਵਾਸਤਵ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਹੋ; ਯਹ ਸੁਨਕੇ ਕਹੇ:-

ਕਿਵ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ!'ਕਿਵ ਕਰ ਆਖਾ'ਨਾਮ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਤਿ ਤਿਸਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਥਨ ਕਰੋ? ਭਾਵ ਯਹ,ਕਿਆ ਸਾਮਾਨਯ ਰੂਪਸੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਹੈ; ਐਸੇ ਕਹੇ?।ਵਾ,ਬਿਸੇਖ ਰੂਪਸੇ ਉਸਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਕੇ ਉਪਾਯਨ ਸਹਿਤ ਕਹੋ? ਇਨਮੇ ਸੇ; ਜੇ ਕਰ ਪ੍ਰਥਮ ਕਹੇ;ਤਬ,ਸਾਮਾਨਯ ਰੂਪਸੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਹੈ॥ ਇਸ ਬਾਤਕੋ ਬਾਲਕਭੀ'ਰਬ'ਕਹਾਂ? ਪੂਛੇ: ਉਪਰਕੋ ਅੰਗਲੀ ਕਰ,ਬਤਾਵਤੇ ਹੂਯੇ ਜਾਨੇਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਤਿਸ ਜਾਨੇ ਹੂਯੇਕੇ ਜਨਾਵਨਕੋ ਪਿਸ਼ਟਪੇਸ਼ਣ-ਨਯਾਯਸੇ ਨਿਸਫਲ ਜਾਨਕੇ ਹਮ ਤੇਰੇ ਤਾਈ ਤਿਸ ਸਾਮਾਨਯ ਰੂਪਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਿਸੀ ਤਰਹ ਨਹੀ ਕਰਤੇ॥ ਯਾ ਭਾਵਮੇ, ਮੂਲਮੇ 'ਕਿਵ ਕਰ ਆਖਾ' ਕਹਯਾਹੈ।ਕਹੀ ਰੀਤਿਸੇ ਪਹਲਾ ਨਾ ਬਨੇ; ਪ੍ਰਾਪਤੀਕੇ ਉਪਾਯਨ ਸਹਿਤ'ਬਿਸੇਖ-ਰੂਪ'ਸੇ ਕਹੋ॥ ਯਹ ਕਹੇ॥

ਤਬ ਸਗੁਣ ਰੂਪਕੀ ਉਪਾਸਨਾ ਉਪਾਯ ਸਹਿਤ ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਸਲਾਘਾ ਕਰੇ; ਵਾ ਗਯਾਨ ਰੂਪ ਉਪਾਯ ਸਹਿਤ ਨਿਰਗੁਣ ਸ੍ਵਰੂਪਕਾ ਵਰਨਨ ਕਰੇ॥ ਇਨਮੇ ਪ੍ਰਥਮ ਕਹੋ॥ ਕਹਤੇ ਪ੍ਰਤਿ, ਗੁਰੁ ਕਹੇ:- ਕਿਵ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜਿਸਕੋ ਅੰਦਰ-ਬਾਹਰਕੇ ਸਭੀ ਇੰਦ੍ਰਯ ਨਹੀ ਜਾਨੇ,ਅਰ ਜੋਇਨ ਸਭਕੋ ਜਾਨੇਹੈ; ਵਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਉਤਮ ਅਧਿਕਾਰੀਯੋਕੋ ਜਾਨਨੇ ਯੋਗਯਹੈ॥ ਜਿਨ ਮੂਰਤੀ ਵਾਲੇ ਬਿਸਨੁ ਆਦਿਕੋਕੋ ਲੋਕ ਲੋਕ ਉਪਾਸੇਹੈ--ਯਹ ਨਹੀ ਜਾਨੇਨੇ ਯੋਗਯ; ਐਸੇ ਉਤਮ ਅਧਿਕਾਰੀਯੋ ਪ੍ਰਤਿ ਜਾਨਨੇਕੋ ਵੇਦ ਜਿਸਕੋ ਅਯੋਗਯ ਕਹੇਹੈ, ਅਰੁ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਬਿਸਨੁ ਮਹਾਦੇਵ ਰੋਗੀ;"ਰੋਗੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨ ਸਰੁਦ੍ਰਾ ਰੋਗੀ ਸਗਲ ਸੰਸਾਰਾ' (1153:12) ਐਸੇ ਜਿਸਕੋ ਰੋਗ ਯੁਕਤ ਹਮ ਕਹੇਹੈ,ਤਿਸ ਸਗੁਣ ਕੋ ਮੈ ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਤਿ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਲਾਹੀ;ਨਾਮ ਦ੍ਰਿਸਯਕੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਕਰਨਾਰਥ ਸਲਾਘ ਕਰਾਂ?ਭਾਵ ਯਹ,ਜਿਸਮੇ ਵੇਦਕਾ ਔ ਅਪਨਾ ਤਾਤਪਰਯ ਨਹੀ, ਤਿਸਕੋ ਦ੍ਰਿਸਯਕੇ ਦੂਰ ਕਰਨੇਕੀ ਇਛਾ ਵਾਲੇ ਪਾਸ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਲਾਹ ਨਹੀ ਸਕਤਾ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੋ ਨਿਰਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ ਯਥਾਰਥ ਗਯਾਨਮੇ ਮਿਲੇਹੈ, ਉਸਕੋ ਉਸਕੇ ਗਯਾਨ ਰੂਪ ਉਪਾਯ ਸਹਿਤ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਤਿ ਕਹੋ; ਯਹ ਸੁਨਕੇ ਕਹਾ॥

ਹੇ ਸਿਖ! ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਤਿ ਹਮ ਲੌਕਿਕ ਬਚਨੋਸੇ ਕਹੇ, ਵਾ ਬੇਦ ਬਚਨ ਸੋ ਕਹੇ? ਸੁਨ ਕਰ ਲੌਕਿਕ ਬਚਨੋ ਮੇ ਕਹੋ? ਕਹਤੇ ਸਿਖਯ ਪ੍ਰਤਿ ਕਹੇ॥

ਕਿਵ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਲੌਕਿਕ ਬਚਨ ਅਨਾਤਮ ਵਸਤੁਕੋ ਵਿਖਯ ਕਰੇਹੈ,ਯਾਤੇ ਤਿਨਸੇ ਮੈ ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਤਿ ਤਿਸ ਆਤਮਾ ਈਸ਼੍ਵਰਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪਕਾ ਕਿਆ ਵਰਨੀ, ਨਾਮ, ਕਿਆ ਵਰਨਨ ਕਰੋ? ਦੂਸਰੇ ਵੇਦ ਵਚਨੋ ਸੇ ਭੀ ਸ਼ਕਤੀ-ਬ੍ਰਿਤੀਸੇ ਕਹੋ, ਵਾ ਲਖਣਾਸੇ ਕਹੋ? ਇਨਮੇ ਸ਼ਕਤੀ ਸੇ ਕਹੋ ਕਹਤੇ ਪ੍ਰਤਿ ਗੁਰੁ ਕਹੇ:-

ਕਿਵ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਤਿਸਕੋ ਸ਼ਕਤੀ-ਬ੍ਰਿਤੀਸੇ ਕਿਸਨੇ ਕਿਵ, ਨਾਮ, ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਣਾ, ਨਾਮ ਜਾਣਿਆਹੈ? ਭਾਵਯਹ ''ਮਹਿਮਾ ਨ ਜਾਨੇ ਵੇਦ'' ਇਤਯਾਦਿਕ ਬਚਨੋਸੇ ਸ਼ਕਤੀ-ਦ੍ਵਾਰਾ ਜਾਨਨੇਕਾ ਨਿਖੇਧ ਕੀਆਹੈ ॥ ਯਾਤੇ ਕਾਹੂ ਸ੍ਰੇਸਟ ਪੁਰਖਨੇ ਸ਼ਕਤੀ-ਬ੍ਰਿਤਿ ਦ੍ਵਾਰਾ ਨਹੀ ਜਾਨਿਆਹੈ--ਕਿੰਤੂ ਲਖਣਾ-ਬ੍ਰਿਤੀਸੇ ਜਾਨਿਆਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੇਕਰ ਸ੍ਰੇਸਟੋਂ ਨੇ ਲਖਣਾਸੇ ਜਾਨਿਆਹੈ, ਤਬ ਉਸੀਸੇ ਮੇਰੇਕੋ ਉਸਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰੋ॥ ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਾਨਕ ਇਤਿ॥ ਆਖਣ ਈਹਾਂ ਲਖਣਾ-ਬ੍ਰਿਤੀ ਵਾਲੇ ਸਬਦ ਕਾ ਨਾਮਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਗੁਰੁ ਕਹੇਹੈ, ਆਖਣ ਨਾਮ ਲਖਣਾ-ਬ੍ਰਿਤੀ ਵਾਲੇ ਸਬਦਸੇ ਸਭਕੋ ਆਖੇ, ਕਹੀਯੇ ਸਭੀ ਉਤਰ-ਕਾਂਡ ਵੇਦਕੇ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਕਹੇਹੈਂ॥ ਲਖਣਾ-ਬ੍ਰਿਤੀ ਵਾਲੇ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਨਹੀ ਕਹੈ॥ ਸਭਕੋ ਸਬਦਮੇ ਈਹਾਂ ਵਹੁ ਸਭ ਲੇਨੇ, ਜੋ ਸਬਦਕੀ ਸ਼ਕਤੀ-ਬ੍ਰਿਤੀਕਾ ਬ੍ਰਹਮਕੋ ਅਵਿਖਯ ਮਾਨਤੇਹੈ॥ਜੋ ਸਬਦਮੇਂ ਅਚਿੰਤਯ-ਸ਼ਕਤੀ ਮਾਨਤੇਹੈਂ,ਵਹੁ ਸ਼ਕਤੀ-ਬ੍ਰਿਤੀ ਸੇ ਭੀ ਤਿਸਕਾ ਜਾਨਨਾ ਮਾਨਤੇ ਹੈ;ਯਾਤੇ ਉਨਕਾ ਗ੍ਰਹਣ ਨਹੀਂ॥ ਹੇ ਗੁਰ, ਇਨ ਸਭਕੇ ਬੀਚਮੇ ਕੁਛ ਨਯੂਨਤਾ ਅਧਿਕਤਾ ਹੋਤੀ ਹੋਗੀ, ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੇ:-

ਨੰ.7. ਨਿਰਮਲ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਗਿ:ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਫਰੀਦਕੋਟ ਟੀਕਾ-21

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਤੀਰਥ ਤਪਾਦਿਕ ਕਰਮੋਂ ਸੇ ਤੋ ਆਵਾਗਵਨ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋਤਾ ਹੋਵੈਗਾ॥

ਉੱਤਰ॥ ਕਰਮ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੈ ਸਕਾਮ 1 ਨਿਸਕਾਮ 2 ਤੀਰਥੁ ਇਤਜ਼ਾਦਿ ਪਹਿਲੀ ਦੋ ਤੁਕ ਮੈ ਸਕਾਮ ਪੁੰਨ ਕਾ ਫਲੁ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ ਪਿਛਲੀ ਦੋ ਤੁਕ ਮੇਂ ਨਿਸਕਾਮ ਕਾ ਫਲੁ ਹੈ॥

ਤੀਰਥੁ ਤਪੁ ਦਇਆ ਦਤੁ ਦਾਨੁ॥
ਜੇ ਕੋ ਪਾਵੈ ਤਿਲ ਕਾ ਮਾਨੁ॥
ਸੁਣਿਆ ਮੰਨਿਆ ਮਨਿ ਕੀਤਾ ਭਾਉ॥
ਅੰਤਰਗਤਿ ਤੀਰਥਿ ਮਲਿ ਨਾਉ॥

ਦੁਖੀ ਦੇਖਕਰ ਤਿਸ ਕੇ ਦੁਖ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਕੀ ਇਛਾ ਕਾ ਨਾਮੁ ਦਇਆ ਹੈ ਸੋ ਤੀਰਥ ਕਰਨਾ ਦਯਾ ਕਰਨੀ ਤਪੁ ਕਰਨਾ (ਦਤੁਦਾਨੁ) ਦਾਨੁ ਦੇਣਾ ਵਾ ਜੋ ਯੱਗ ਵੇਦੀ ਕੇ ਅੰਤਰ ਦਾਨੁ ਦੇਤੇ ਹੈਂ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਦਤੁ ਦਾਨੁ ਹੈ ਇਨ ਸਭ ਕਰਮੋਂ ਕੋ ਜੋ ਕੋਈ ਹੰਕਾਰ ਪੂਰਬਕ ਸਕਾਮ ਕਰਤਾ ਹੈ ਸੋ (ਤਿਲਕਾਮਾਨੁ) ਖਿਸਕ ਜਾਨੇ ਵਾਲਾ ਮਾਨੁ ਪਾਵਤਾ ਹੈ ਭਾਵ ਏਹ ਕਿ ਇਨ ਕਰਮੋਂ ਕਾ ਫਲੁ ਸ੍ਵਰਗ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਪੁੰਨੋਂ ਕੇ ਖੀਣ ਹੋਨੇ ਸੇ ਫੇਰ ਮਿਰਤੁ ਲੋਕਮੇ ਗਿਰਾਇਆ ਜਾਤਾ ਹੈ ਪਿਛਲਾ ਸੁਖੁ ਭੂਲ ਕਰ ਫਿਰ ਵਹੁ ਦੁਖ ਕਾ ਹੀ ਅਨੁਭਵ ਕਰਤਾ ਹੈ[55] ਔਰ ਜੋ ਕੋਈ ਨਾਮ ਕਾ (ਸੁਣਿਆ) ਸ੍ਰਵਣੁ (ਮੰਨਿਆ) ਮਨਨਿ (ਮਨਿਕੀਤਾ) ਨਿਦਿਧਜ਼ਾਸਨੁ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ (ਭਾਉ) ਤਤੁਗ਼ਜ਼ਾਨੁ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ ਫਲੁ ਤਬ ਓਹੁ ਅਪਨੇ ਅੰਤਰ ਅਰਥਾਤ ਰਿਦੇ ਮੈ (ਗਾਤਿ) ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਆਤਮ ਅਨੰਦ ਰੂਪ ਜੋ ਤੀਰਥ ਹੈ ਤਿਸ ਮੈ ਮਲੁ ਮਲਕੇ (ਨਾਉ) ਨਾਉਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਆਤਮ ਅਨੰਦ ਮੈ ਮਗਨੁ ਰਹਤਾ ਹੈ ਵਾ (ਅੰਤਰਗਤਿ) ਜੀਵ ਈਸ ਕਾ ਭੇਦੁ ਨਸਟ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਅਰ ਮਲਿਰੂਪੁ ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੁ ਨਦੀ ਹੈ ਇਸਸੇ ਸਰਣ ਆਏ ਜਨੋ ਕੇਪਾਰ ਕਰਨੇ ਕੋ (ਨਾਉ) ਨੌਕਾਰੂਪੁ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ[56]॥

---

55. ਵਾ ਤਿਲ ਭਰੁ ਮਾਨ ਪਾਵੇ ਭੀ ਤੋ ਵਹੁ (ਕਾ) ਕਜ਼ਾ ਮਾਨ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਨਾਸਵੰਤ ਹੈ। ਵਾ ਜੋ ਨਿਸਕਾਮ ਹੋਕਰ ਕਰਤਾ ਹੈ ਸੋ ਤਿਲ ਕਾ ਮਣੁ ਭਰੁ ਪਾਵਤਾ ਹੈ।

56. ਵਾ ਅੰਤਸ ਕਰਣ ਮੇ ਹੀ (ਗਤਿ) ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਜੋ ਆਤਮ ਤੀਰਥੁ ਹੈ ਤਿਸਕੇ ਸਨਾਨੁ ਸੇ ਮਲ ਵਖੇਪ ਅਵਰਣ (ਨਾਉ) ਨਹੀਂ ਰਹਤਾ ਵਾ ਤਿਸ ਤੀਰਥ ਮੇ ਨਾਉਨੇ ਸੇ ਮਲ ਆਦਿ ਦੋਸ਼ (ਗਤਿ) ਨਾਸੁ ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਐਸੇ ਅਭੇਦ ਗਜਾਨ ਕਾ ਸਾਧਨੁ ਕਿਆ ਹੈ ਜਿਸਕਾ ਆਪਨੇ ਐਸਾ ਫਲੁ ਕਹਾ। ਉੱਤਰ॥ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਆਗੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨੀ ਸੇ ਦਿਖਾਵਤੇ ਹੈਂ॥

ਸਭਿ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਮੈ ਨਾਹੀ ਕੋਇ॥
ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ॥

ਕਿ ਹੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਸਭ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਮੈਂ ਹੈਂ ਮੁਝਮੈ ਕੋਈ ਭੀ ਗੁਣੁ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੇ ਸਿਧੋ ਇਸ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਰੂਪੁ ਗੁਨੁ ਧਾਰਨ ਕੀਏ ਬਿਨਾ ਭਗਤੀ ਨਹੀ ਹੋਤੀ॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਜਗਤ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਸਰਗੁਣ ਤੇ ਹੋਈ ਵਾ ਨਿਰਗੁਣ ਤੇ॥ ਉੱਤਰ:

ਸੁਅਸਤਿ ਆਥਿ ਬਾਣੀ ਬਰਮਾਉ॥
ਸਤਿ ਸੁਹਾਣੁ ਸਦਾ ਮਨਿ ਚਾਉ॥

(ਸੁਅਸਤਿ) ਕਲਜਾਣ ਸਨ੍ਮੁਪੁ ਜੋ ਮਾਯਾ ਸਬਲੁ ਈਸਰੁ (ਆਥਿ) ਹੈ ਤਿਸਤੇ ਸੰਕਲਪ ਰੂਪੁ ਬਾਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜੋ ਮੈ ਏਕਸੇ ਬਹੁਤ ਹੋਊਂ ਤਿਸਤੇ (ਬਰਮਾਉ) ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸ਼ਨੁ ਮਹੇਸਾਦਿ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਪੰਚੁ ਹੋਇਆ ਸੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਾਸਤਵ ਤੇ ਸਤ ਹੈ ਔਰ (ਸੁਹਾਣੁ) ਚੇਤਨ ਰੂਪੁ ਹੈ ਸਦਾ ਮਨਿ ਚਾਉ ਸਦਾ ਹੀ (ਮਨਿ) ਸਿਰੋਮਣੀ (ਚਾਉ) ਅਨੰਦ ਸਰੂਪੁ ਹੈ॥ ਪ੍ਰਸ਼ਨ:

ਕਵਣੁ ਸੁ ਵੇਲਾ ਵਖਤੁ ਕਵਣੁ ਕਵਣ ਥਿਤਿ ਕਵਣੁ ਵਾਰੁ॥
ਕਵਣਿ ਸਿ ਰੁਤੀ ਮਾਹੁ ਕਵਣ ਜਿਤੁ ਹੋਆ ਆਕਾਰੁ॥

ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਏਹ (ਆਕਾਰੁ) ਪ੍ਰਪੰਚ ਹੂਆ ਹੈ ਤਬ ਕਵਣੁ (ਵੇਲਾ) ਸਮਾ ਥਾਂ ਔਰੁ ਕੌਣੁ ਸਾਵਕਤੁ ਥਾ। ਵੇਲਾ ਹਿੰਦੂ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਵਕਤੁ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਤਬ ਕਵਨੁ ਤਿੱਥਿ ਥੀ ਕਵਨੁ ਦਿਨ ਥਾ ਕਵਨ ਰੁੱਤਿ ਥੀ ਕਵਨ ਮਹੀਨਾ ਥਾ॥ ਉੱਤਰ:

ਵੇਲ ਨ ਪਾਈਆ ਪੰਡਿਤੀ ਜਿ ਹੋਵੈ ਲੇਖੁ ਪੁਰਾਣੁ॥
ਵਖਤੁ ਨ ਪਾਇਓ ਕਾਦੀਆ ਜਿ ਲਿਖਨਿ ਲੇਖੁ ਕੁਰਾਣੁ॥
ਥਿਤਿ ਵਾਰੁ ਨਾ ਜੋਗੀ ਜਾਣੈ ਰੁਤਿ ਮਾਹੁ ਨਾ ਕੋਈ॥
ਜਾ ਕਰਤਾ ਸਿਰਠੀ ਕਉ ਸਾਜੇ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਸੋਈ॥

ਹੇ ਸਿਧੋ ਤਿਸ ਸਮੇ ਕੋ ਨਾਂ ਤੋ ਬਿਜਾਸਾਦਿ ਪੰਡਤੋਂ ਨੇ ਪਾਇਆ ਹੈ ਜੋ ਪਾਯਾ ਹੋਤਾ ਤੌਂ ਪੁਰਾਣ ਮੇ ਲਿਖਾ ਹੋਤਾ। ਕਾਦੀਆ ਮਹੰਮਦਾਦੀ ਪੈਕੰਬਰੋ ਨੇ ਭੀ (ਵਖਤੁ) ਸਮਾ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜੌ ਪਾਯਾ ਹੋਤਾ ਤੌ ਲਿਖਣ ਸਾਥ ਕੁਰਾਨ ਮੇਂ ਲਿਖਾ ਹੋਤਾ (ਜੋਗੀ) ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮੀ ਭੀ ਤਿਥਿ ਦਿਨ ਰੁਤਿ ਅਰ ਮਹੀਨਾ ਨਹੀਂ ਜਾਨ ਸਕਤੇ ਔਰ ਭੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਨ ਸਕਤਾ ਹੇ ਸਿਧੋ (ਜਾ) ਜੋ ਵਾ ਜਬ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਕੀ ਰਚਨਾ ਕੋ ਰਚਤਾ ਹੈ ਤਬ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੋ ਸੋਈ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਜਾਨਤਾ ਹੈ॥

ਕਿਵ ਕਰਿ ਆਖਾ ਕਿਵ ਸਾਲਾਹੀ
ਕਿਉ ਵਰਨੀ ਕਿਵ ਜਾਣਾ॥
ਨਾਨਕ ਆਖਣਿ ਸਭੁ ਕੋ ਆਖੈ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਵੱਡੀ ਨਾਈ ਕੀਤਾ ਜਾ ਕਾ ਹੋਵੈ॥
ਨਾਨਕ ਜੇ ਕੋ ਆਪੌ ਜਾਣੈ ਅਗੈ ਗਇਆ ਨ ਸੋਹੈ॥21॥

ਤਿਸ ਪ੍ਰਭੂ ਕੇ ਉਤਪਤੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੋ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਕਥਨ ਕਰੂੰ। ਪੁਨਾ ਤਿਸ ਕੇ ਪਾਲਨਾ ਕਰਨੇ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੋ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਬਰਨਨ ਕਰੂੰ ਅਰੁ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਣਾ ਕੇ ਇਸ ਤਰਾਂ ਸੰਘਾਰੁ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਮੈ ਤਿਸ ਕੀ (ਸਾਲਾਹੀ) ਉਪਮਾ ਕੈਸੇ ਕਰੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਹੇ ਸਿਧੋ (ਆਖਣਿ) ਅਖਜਾਨ ਅਰਥਾਤ ਕਥਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕਰਨੇ ਕੋ ਸਭ ਏਕ ਸੇ ਏਕ ਵਡਾ ਬਣ ਕਰ ਕਹਿਤਾ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਅੰਤੁ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪਾਵਤਾ ਹੈ॥

ਤਾਂਤੇ ਏਹੀ ਜਾਨੋ ਜੈਸਾ ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਹੈ ਤੈਸੀ ਵਡੀ ਉਸ ਕੀ (ਨਾਈ) ਵਡਾਈ ਹੈ ਕਯੋਂਕਿ ਜਿਸ ਕਾ ਕੀਆ ਹੋ ਸਕਤਾ ਹੈ॥ ਭਾਵ ਸੱਤ ਸੰਕਲਪ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਕੋਈ (ਆਪੌ ਜਾਣੈ) ਅਪਣੇ ਕੋ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਏਹੁ ਸਮਝਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਹਿ ਸਕਤਾ ਹੂੰ ਵਾ ਸਭ ਕਾਮ ਕਰ ਸਕਤਾ ਹੂੰ। ਐਸਾ ਹੰਕਾਰੀ ਆਗੇ ਪ੍ਰਲੋਕ ਮੈਂ ਜਾਇਕਰ ਸੋਭਾ ਨਹੀਂ ਪਾਵਤਾ। ਭਾਵ ਏਹੁ ਕਿ ਨੀਰਗਤਿ ਕੋ ਪਾਵਤਾ ਹੈ॥21॥

ਨੰ.8. ਨਿਰਮਲ-ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੀਲੀਭਤਿ(ਵੇਦਾਂਤੀ)21

ਹੇ ਭਗਵਾਨ! ਇਸ ਸੰਸਾਰਸੇ ਛੁਟਨੇ ਦਾ ਉਪਾਏ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰੋ, ਜਿਸਕੋ ਸੇਵਨ ਕਰਕੇ ਪਰਮਾਨੰਦਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵਾਂ ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਸ਼ਿਸ਼ਯ ਕੀ ਪ੍ਰਾਥਨਾ ਸੇ ਪਿਛਲੇ ਸੋਪਾਨ ਸੇ, ਸੋਪਾਨ ਕਾ ਆਰੰਭ ਕਰਤੇਹੈਂ॥

ਤੀਰਥੁ ਤਪੁ ਦਇਆ ਦਤੁ ਦਾਨੁ॥ ਜੇ ਕੋ ਪਾਵੈ ਤਿਲ ਕਾ ਮਾਨ ॥

ਜੋ ਕੋਈਭੀ ਮੁਮੁਕਸ਼ੂ ਪੁਰਸ਼(ਤਿਲ ਕਾ ਮਾਨ)ਸਰਵ ਵਿਦਿਆਵੋਂਕਾ ਤਿਲਕ,ਅਰਥਾਤ ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਸ੍ਵਰੂਪ (ਮਾਨ) ਗਿਯਾਨਕੋ ਪਾਵਨਾ ਚਾਹਤਾਹੈ, ਸੋ ਵਿਧਿ ਪੂਰਵਕ ਤੀਰਥ ਸੇਵਨ ਕਰੇ; ਔਰ, ਦ੍ਵਿਵਦ ਸਹਨ ਰੂਪ, ਤਪ ਕਰੇ; ਔਰ ਸਰਵ ਜੀਵ ਮਾਤ੍ਰਪਰ ਦਯਾ ਕਰੇ; ਤਥਾ (ਦਤ) ਇੰਦ੍ਰੀਯ ਨਿਰੋਧ ਕਰੇ, ਔਰ, ਯਥਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾਨ ਕਰੇ; ਇਨ ਸਾਧਨੋਂਸੇ ਜਬ ਗਿਯਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤਹੋ ਜਾਯ, ਤਬ ਸਰਵ ਬੰਧਕੀ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤੀ ਹੋਤੀਹੈ॥

ਸੁਣਿਆ, ਮੰਨਿਆ, ਮਨਿ ਕੀਤਾ ਭਾਉ ॥ ਅੰਤਰਗਤਿ ਤੀਰਥਿ, ਮਲਿ ਨਾਉ ॥

ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ! ਤੂ ਸ੍ਰਵਣ, ਮਨਨ ਔਰ 'ਮਨ ਕੀਤਾ ਭਾਓ'(ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ)ਕੋ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰਕੇ 'ਅੰਤਰਗਤਿ' ਪਰਮਤਤ੍ਵਕੇ'ਤੀਰਥ'ਗਿਯਾਨਮੇਂ 'ਮਲ ਨਾਉ' ਮਨਕੀ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤੀ ਵਾਸਤੇ ਸਨਾਨ ਕਰ॥ ਇਸ ਸਥਾਨਮੇਂ ਯਹ ਸਮਝਨਾ:- ਤੀਰਥ ਸੇਵਨ 1, ਤਪ, 2 ਦਯਾ, 3 ਇੰਦ੍ਰੀਯ-ਦਮਨ, 4 ਦਾਨ, 5 ਇਤਯਾਦਿਕ ਗਿਯਾਨਕੇ ਬਹਿਰੰਗ ਸਾਧਨਹੈ--ਔਰ ਸ਼੍ਰਵਣਾਦਿਕ ਅੰਤ੍ਰਰੰਗ ਸਾਧਨਹੈ॥ ਸਭਿ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਮੈ, ਨਾਹੀ ਕੋਇ॥ ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ, ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ ॥

ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ! ਤੇਰੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਭੂਤ ਪਰਮ ਤਤ੍ਵਮੇ ਸੰਪੂਰਣ ਗੁਣਹੈ, ਔਰ ਕੋਈ ਭੀ ਨਹੀਂਹੈ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ (ਗੁਣ) ਗਿਯਾਨਕੇ ਵਿਨਾ ਕਰੇ(ਭਕਤੀ)ਏਕਾਕਾਰ ਵ੍ਰਿਤੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ। ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੇ, ਵਿਚਾਰਵਾਨ ਪੁਰਸ਼ਕੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਨਨਾ ਯੋਗਯਹੈ। ਜੋਕਿ ਮੇਰੇ ਸ੍ਵਰੂਪਮੇਂ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਗੁਣਕਾਰਥ ਪ੍ਰਪੰਚਕੇ, ਤਥਾ ਗੁਣਨਕੇ ਹੋਤੇ ਹੀ ਇਨਕਾ ਅਤਿਅੰਤਾਭਾਵਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ, ਵਿਨਾ ਗਿਯਾਨ ਰੂਪ ਦੀਪਕਸੇ ਅੰਧਕਾਰ ਸੰਘਰਸ਼ ਗੁਣ,ਤਥਾ ਤਿਨਕੇ ਕਾਰਯਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਹੋਤੀਹੈ;ਔਰ ਗਿਯਾਨਰੂਪ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕੇ ਹੋਨੇ ਪਰ ਸਰਵ ਕਾਰਣ-ਕਾਰਯ ਪ੍ਰਪੰਚਕੀ ਗੰਧਭੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਤੀ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਗੁਣਨਕੇ ਹੋਤੇਹੀ--ਮੇਰੇ ਸ੍ਵਰੂਪਮੇਂ ਇਨਕਾ ਲੇਸ਼ਭੀ ਨਹੀਂ; ਕਿੰਤੁ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਿਸ਼ਪ੍ਰਪੰਚਹੈ, ਸੋ ਮੇਰਾ ਸ੍ਵਰੂਪਹੈ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗਿਯਾਨਕੇ ਹੁਏ ਪੀਛੇ ਨਿਰਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਚੇਤਨਯ ਗੋਚਰ ਭਕਤੀ ਰੂਪ ਵ੍ਰਿਤੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੋਤਾਹੈ॥ ਔਰ ਜਬ ਤਕ ਨਿਰਵਿਸ਼ੇਸ਼ਕ ਬੋਧ ਨ ਹੋਵੇ, ਤਬ ਤਕ ਨਿਰਵਿਸ਼ੇਸ਼ਾਕਾਰ ਵ੍ਰਿਤੀਪ੍ਰਵਾਹਰੂਪ ਭਕਤੀ ਹੋਤੀ ਨਹੀਂ॥

ਸੁਅਸਤਿ ਆਥਿ, ਬਾਣੀ ਬਰਮਾਉ ॥ ਸਤਿ ਸੁਹਾਣੁ ਸਦਾ ਮਨਿ ਚਾਉ ॥

ਹੇ ਗੁਰੋਂ (ਸੁਅਸਤਿ) ਮੇਰੀ ਕਲਿਯਾਣਕੇ ਵਾਸਤੇ (ਬਰਮਾਓ) ਬ੍ਰਹਮ ਸੰਬੰਧੀ ਬਾਣੀਕੋ (ਆਥ) ਕਹੋ॥ ਕਿਉਂਕਿ, ਮੇਰੇ ਮਨਮੇਂ ਸਦਾਹੀ ਸਤਸ੍ਵਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾਮੇਂ (ਸੁਹਾਣ)ਜੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯਕੀ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤੀ, ਤਿਸਕਾ (ਚਾਓ)ਉਤਸਾਹ ਰਹਿਤਾਹੈ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨਕਾ ਉਤਰ ਦੇਨੇ ਵਾਸਤੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰਕੀ ਆਸ਼ਚਰਯ ਮਹਿਮਾ ਕਹਿਤੇਹੈਂ:-ਕਵਣੁ ਸੁ ਵੇਲਾ, ਵਖਤੁ ਕਵਣੁ, ਕਵਣ ਥਿਤਿ, ਕਵਣੁ ਵਾਰੁ ॥ਕਵਣਿ ਸਿ ਰੁਤੀ, ਮਾਹੁ ਕਵਣੁ, ਜਿਤੁ ਹੋਆ ਆਕਾਰੁ॥

ਜਿਸਕੋ ਫਾਰਸੀਮੇਂ 'ਵਖਤ' ਕਹਿਤੇ ਹੈ, ਐਸਾ ਸੋ ਵੇਲਾ ਕੌਨਹੈ ? ਔਰ (ਥਿਤੀ)ਤਿਥੀ ਕੌਨ? ਤਥਾ ਵਾਰ, ਰਿੱਤੁ, ਮਾਸ, ਕੌਨਹੈ,(ਜਿਤ)ਜਿਸਮੇ ਪਰਮਾਤਮਾਸੇ(ਆਕਾਰ)ਯਹ ਭੂਤ ਔਰ ਭੌਤਿਕ ਪ੍ਰਪੰਚਨ ਹੁਆਹੈ?ਭਾਵ, ਉਸਕਾ ਨਿਸਚਯ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ॥1

ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੇ ਵੇਲੇਕੋ ਪੰਡਿਤੋਨੇ ਨਹੀਂ ਪਾਯਾ; ਜੇਕਰ ਸੋਪਾਤੇ, ਪੁਰਾਣੋਂਮੇਂ ਲੇਖ ਹੋਤਾ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾਜੀ ਲੋਕੋਨੇ ਭੀ ਉਸ ਵਖਤਕੋ ਨਹੀ ਪਾਯਾ, ਜੇ ਕਰ ਪਾਤੇ, ਤਬ ਕੁਰਾਨਮੇਂ ਲੇਖਕੋ ਲਿਖਤੇ;ਔਰ ਯੋਗਿਜਨ ਭੀ ਸੁਰਿਸ਼ਟ ਰਚਨਾਕੇ ਤਿਥਿ ਵਾਰਕੋ ਤਥਾ ਰਿਤੁਮਾਸਕੋ ਨਹੀ ਜਾਨਤੇ॥

ਜਾ ਕਰਤਾ ਸਿਰਠੀ ਕਉ ਸਾਜੇ, ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਸੋਈ॥

ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਸੁਰਿਸ਼ਟੀਕੋ (ਸਾਜੇ) ਰਚਤਾਹੈ; ਸੋ ਅਪਨੇ ਆਪਹੀ ਤਿਸ ਸੁਰਿਸ਼ਟੀਕੇ ਕਾਲਕੋ ਜਾਨਤਾਹੈ; ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ,ਜਬ ਸਾਧਾਰਣ ਜੀਵ ਤਿਸਕੀ ਰਚਨਾਕੇ ਕਾਲਕੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤੇ--ਤਬ ਤਿਸਕੀ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤੀ ਕੈਸੇ ਕਰ ਸਕਤੇਹੈ? ਹੇ ਭਗਵਨ ਜੇਕਰ ਸਰਿਸ਼ਟੀਕੇ ਰਚਨਾ ਕਾਲਕੋ ਸੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਅਪਨੇਆਪ ਜਾਨਤਾਹੈ, ਤਬ ਜਾਨੋ;ਪਰੰਤੂ ਆਪ ਤਿਸਕਾ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਤਿ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰੋ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ਼ਿਸ਼ਯਕੀ ਜਿਗਿਆਸਾ ਕੇ ਹੋਨੇ ਪਰ, ਗੁਰੂ ਕਹਿਤੇਹੈਂ:-

ਕਿਵ ਕਰਿ ਆਖਾ ਕਿਵ ਸਾਲਾਹੀ। ਕਿਉ ਵਰਨੀ ਕਿਵ ਜਾਣਾ॥

ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ! ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਵਸਤੂਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੋਤਾਹੈ:- ਜਾਤਿ 1 ਗੁਣ 2 ਕ੍ਰਿਯਾ 3 ਸੰਕੇਤ 4 ਰੂਪ ਸੇ, ਜੈਸੇ ਯਹ ਮਨੁਸ਼ਯਹੈ ਔਰ ਯਹ ਸ਼ ੍ਵੇਤਹੋ ਔਰ ਯਹ ਪਾਠਕ ਹੈ ਔਰ ਯਹ ਦੇਵਦੱਤ ਹੈ, ਇਸ ਸਥਾਨਮੇ ਮਨੁਸ਼ੱਤ੍ਵ ਜਾਤੀ ਸ਼ ੍ਵੇਤ ਗੁਣ ਪਠਨ ਕ੍ਰਿਸਾ ਔਰ ਦੇਵਦਤ ਨਾਮ ਜੋਕਿ ਪਿਤਾ ਆਦਿਕੋ ਨੇ ਸੰਕੇਤ ਕਰਾਹੈ,ਸੋ ਸ਼ਬਦਦੀ ਪ੍ਰਾਵ੍ਰਿਤੀਕੇ ਚਾਰੋ ਕਾਰਣਹੈ; ਤੈਸੇ ਪਰਮਾਤਮਾਕੇ ਵਾਸਤਵ ਸਵਰੂਪਮੇ ਚਾਰੋ ਨਹੀ; ਤਬ ਜਾਤੀਕੇ ਨ ਹੋਨੇਸੇ ਕੈਸੇ ਕਥਨ ਕਰੋ ? ਔਰ ਗੁਣਕੇ ਨ ਹੋਨੇਸੇ ਕੈਸੇ ਤਿਸਕੀ ਸਤੂਤੀ ਕਰੋ ? ਔਰ ਕ੍ਰਿਯਾ ਰਹਿਤ ਹੋਨੇਸੇ (ਕਿਓ ਵਰਨੀ) ਕੈਸੇ ਨਿਰੂਪਣ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਰੇ? ਔਰ ਸੰਕੇਤਸੇ ਸੁਨਯ ਹੋਨੇਸੇ ਕੈਸੇ ਜਾਨ ਸਕਤੇਹੈ? ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੇਕਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਅਯੋਗਯਹੈ, ਤਬ ਤਿਸਕਾ ਗਿਯਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਨਾ ਚਾਹੀਏ? ਇਸ ਸ਼ਿਸ਼ਯ ਕੀ ਜਿਗਿਆਸਾ ਤੇ ਕਹਿਤੇ ਹੈ:-

ਨਾਨਕ ਆਖਣਿ ਸਭੁ ਕੋ ਆਖੈ। ਇਕ ਦੂ ਇਕੁ ਸਿਆਣਾ॥

ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਤੇਹੈ, ਜੋ ਏਕਸੇ ਏਕ (ਸਿਆਣਾਂ) ਚਤੁਰ ਹੈ, ਸੋ ਸੰਪੂਰਣ(ਆਖਣ) ਉਪਦੇਸ਼ਕੋ(ਆਖੇ)ਕਰਤੇਹੈ, ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ; ਜਾਤਿ ਆਦਿਕ ਸੁਨਯਕਾਙ੍ਗੀ ਲਖਸ਼ਣਾ ਦ੍ਵਿਤੀਸੇ ਬੋਧ ਕਰਾਤੇਹੈ॥ ਇਸ ਕਥਨਸੇ ਜੋ ਪੂਰਵ ਸ਼ਿਸ਼ਯਨੇ ਪ੍ਰਸਨ ਕਰਾ ਥਾ; ਜੋਕਿ ਸਤ ਬ੍ਰਹਮ ਮੇ ਸੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯਕੀ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤੀਕੋ ਚਾਹਤਾਹੂੰ;ਇਸਕਾ ਉਤਰ ਯਹ ਕਹਾ;ਕਿ ਲਖਸਣਾ ਦ੍ਵਿਤੀਸੇ ਤਤ ਪਦ ਕੇ ਲਖਸ਼ਯਸੇ ਤਵਪਦਕੇ ਲਖਸ਼ਯਕਾ ਅਭੇਦ ਜਾਨਕਰ ਅਖੰਡ ਵਸਤੂ ਕੇ ਅਨੁਭਵਸੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯਕੀ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤੀ ਹੋਤੀਹੈ। ਪਰੰਤੂ, ਸੋ ਅਖੰਡ ਵਸਤੂਕਾ ਸਾਖਾਸ਼ਤਕਾਰ ਬ੍ਰਹਮਸ੍ਫੋੜੀਯ ਤਥਾ ਬ੍ਰਹਮਨਿਸ਼ਠ ਗੁਰੂਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ਸੇ ਹੋਤਾਹੈ; ਔਰ ਬਿਨਾ ਉਪਦੇਸ਼ਸੇ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਆਤਮ ਸਵਰੂਪਸੇ ਗਿਯਾਨ ਸ਼ੋਭਾ ਨਹੀ ਪਾਤਾ; ਇਸ ਬਾਤ ਕਾ ਨਿਰੁਪਣ ਕਰਤੇ ਹੈ:-

ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਵਡੀ ਨਾਈ ਕੀਤਾ ਜਾਕਾ ਹੋਵੈ॥
ਨਾਨਕ ਜੇਕੋ ਆਪੌ ਜਾਣੈ, ਅਗੈ ਗਇਆ ਨ ਸੋਹੈ ॥21॥

ਜੋ (ਸਾਹਿਬ) ਸਰਵਕਾ ਸਵਾਮੀਹੈ (ਬੜਾ)ਸਰਵਵਿਆਪੀਹੈ ਔਰ (ਨਾਈ)ਜੋ ਵੇਦਵਾਣੀ ਰੂਪ ਆਵਾਜਹੈ,ਸੋਭੀ ਜਿਸਕੀ ਬੜੀਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਤੱਖਸ਼ ਆਦਿਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਰ ਅਗਮਯ ਅਰਥੋਕੀ ਬੋਧਕ ਹੋਨੇਸੇ ਸਰਵਸੇ ਅਧਿਕਹੇ, ਔਰ ਜਿਸਕਾ (ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ) ਸਰਵ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕਾਰਯਹੈ, ਐਸੇ ਨਾਨਕ ਪਦ ਬੋਧਯ ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ ਕੋ ਜੋ (ਆਪੋ ਜਾਣੈ) ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ਸੇ ਵਿਨਾ ਅਪਨੇ ਆਪ ਜਾਨਤਾਹੈ--ਸੋ(ਅਗੇ ਗਯਾ)ਵਿਦਵਾਨ ਪੂਰਸ਼ੋਕੇ ਸਨਮੁਖ ਹੋਕਰ ਸ਼ੋਭਾ ਨਹੀਂ ਪਾਤਾ; ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ, ਲਖਸ਼ਣਾਕੇ ਆਸ਼ਰਣਸੇ ਵਿਨਾ ਵਿਰੋਧ ਨ ਦੂਰ ਹੋਨੇਸੇ,ਔਰ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰਕੀ ਸ਼ਰਣਾਗਤੀਕੇ ਤਿਯਾਗਸੇ--ਸੋ ਸ੍ਵਯ ਸਿਧ ਪੁਰਸ਼ ਮਹਾਤਮਾਕੀ ਸਭਾਮੇਂ "ਤਿਰਸਕਾਰਕੋ" ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾਹੈ; ਔਰ ਜਿਸਕੋ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ਸੇ ਲਖਸ਼ਣਾਸੇ ਬੋਧ ਹੋਤਾ, ਸੋ ਏਸਾ ਜਾਨਤਾਹੈ; ਜੋਕਿ ਤਰੰਗਕਾ ਵਾਸਤਵ ਰੂਪ ਸਮੁਦ੍ਰਵਤ ਮੇਰਾ ਵਾਸਤਵਸ੍ਵਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮਹੈ; ਤਥਾਪਿ ਮੈਂ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਕਾ ਹੂੰ--ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਮੈ ਨਹੀਂ; ਇਸੀ ਵਾਰਤਾਕੋ ਆਪਤ ਵਾਕਯਮੇਂ ਬੋਧਨ ਕਰਾਹੈ; ਤਥਾਹਿ:-

"ਸਤਯਪਿ ਭੇਦਾਪਿਮੇ ਨਾਵ ਤਵਾਹੰ ਨ ਮਾਮਕੀਨਸਤਵ॥ ਸਾਮੁਦ੍ਰੋਹਿ ਤਰੰਗ: ਕਵਚਨ ਨ ਸਮੁਦ੍ਰੋ ਨ ਤਾਰੰਗ:[57]"

ਅਰਥ॥ ਹੇ ਭਗਵਨ: ਵਿਚਾਰਮੇ ਹਮਾਰਾ ਤਥਾ ਆਪਕਾ ਭੇਦਤੋ ਸਰਵਥਾ ਨ ਰਹਾ--ਤਬ ਭੀਹੇ:-ਨਾਥ! ਮੈਂ ਤੁਮਹਾਰਾ ਹੂੰ, ਔਰ ਆਪ ਮੇਰੇ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਮੁਦ੍ਰਕਾ ਨਿਸ਼ਚਯ ਕਰਕੇ ਤਰੰਗਹੈ, ਤਰੰਗ ਕਾ ਸਮੁਦ੍ਰ ਨਹੀਂਹੈ" ॥21॥

ਨੰ.9. ਸਾਧੂ ਪੰ. ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਜੀ ਉਦਾਸੀਨ(ਵੇਦਿਕ ਮੁਨੀ)-21

ਤੀਰਥੁ ਤਪੁ ਦਇਆ ਦਤੁ ਦਾਨੁ॥ ਜੇ ਕੋ ਪਾਵੈ ਤਿਲਕਾ ਮਾਨ ॥

---

57. ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ:ਇਹ ਸਲੋਕ ਮਾਂਡੂਕ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਗੌੜਪਾਦ ਅਚਾਰਜ ਕਾਰਕਾ ਦਾ ਹੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤੀਰਥਯਾਤ੍ਰਾ, ਤਪਸਯਾ, ਜੀਵ-ਦਯਾ, ਲੋਕੋਪਕਾਰਕ ਕਰਮ, ਵਿਦਤਸੇਵਾ ਇਨ ਪਾਚੋਂ ਕਰਮੋਮੇਂ ਸੇ ਤਿਨਕੇ ਪਰਿਮਾਣ ਭੀ, ਅਰਥਾਤ ਥੋੜ੍ਹਾਸਾ ਭੀ ਕੋਈ ਏਕ ਕਰਮ ਜੋ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਤਾ, ਅਰਥਾਤ, ਧਰਮਬੁਧਿਸੇ ਅਨੁਸ਼ਾਠਨਮੇਂ ਲਾਤਾਹੈ, ਵਹ ਪੁਣਯੀ ਹੋਤਾਹੈ॥ 1॥

ਸੁਣਿਆ, ਮੰਨਿਆ, ਮਨਿ ਕੀਤਾ ਭਾਉ ॥ ਅੰਤਰਗਤਿ ਤੀਰਥਿ, ਮਲਿ ਨਾਉ ॥

ਇਸ਼੍ਵਰਕਾ ਨਾਮ ਸੁਨਨਾ, ਨਾਮੀ ਇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪਕਾ ਮਨਨ ਕਰਨਾ(ਠੀਕ-ਠੀਕ ਸਮਝਨਾ), ਮਨਨ ਕਰਕੇ ਭਾਵਨ, ਅਰਥਾਤ ਪੁਨ:,ਪੁਨ.ਚਿੰਤਨ(ਸਮਰਣ)ਕਰਨਾ ਸ਼ਰੀਰਦੇ ਅੰਦਰ ਤੀਰਥੋਂਕੇ ਤੀਰਥ ਜਗਦਗੁਰੂ ਇਸ਼੍ਵਰਮੇਂ ਅਛੀ ਤਰਹ ਸਨਾਨ ਕਰਨਾ, ਅਰਥਾਤ ਏਕਾਗ੍ਰ ਚਿਤਸੇ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਧਿਆਨਮੇ ਨਿਮਗਨ ਹੋਨਾ॥ 2॥

ਸਭਿ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਮੈ, ਨਾਹੀ ਕੋਇ ॥ ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ, ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ ॥

ਹੇ ਇਸ਼੍ਵਰ! ਭਕਤਿਕੇ ਸਾਧਨ ਸਬ ਗੁਣ ਤੇਰੇ(ਆਪਕੇ)ਪਾਸਹੈ--ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਕੋਈ ਗੁਣ ਨਹੀਂ।ਜਬ ਤਕ ਆਪ ਮੁਝਮੇਂ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਉਤਪੰਨ ਕਰਤੇ,ਅਰਥਾਤ ਮੁਝੇ ਵੇ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਦੇਤੇ, ਤਬ ਤਕ ਮੁਝਸੇ ਭਕਤਿ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਤੀ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭਕਤਿ ਕੇ ਸਾਧਨ ਗੁਣੋਂ ਕੀ ਪ੍ਰਾਥਨਾ ਕਰਨਾ॥ 3॥

ਸੁਅਸਤਿ ਆਥਿ, ਬਾਣੀ ਬਰਮਾਉ ॥ ਸਤਿ ਸੁਹਾਣੁ ਸਦਾ ਮਨਿ ਚਾਉ॥

ਸ੍ਵਿਤਵਾਦਨ ਔਰ ਬ੍ਰਹਮਰੂਪ, ਅਰਥਾਤ ਮੰਤ੍ਰਰੂਪ ਵੇਦ-ਵਾਣੀਕਾ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਤੀਦਿਨ ਸ੍ਵਾਧਿਯਾਯੇ ਕਰਨਾ। ਉਸ ਸੁਹਾਵਨੇ(ਪਰਮ ਸੁੰਦਰ)'ਸਤ' ਇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਦਰਸ਼ਨਕਾ, ਅਰਥਾਤ,ਨਿਜਰੂਪਸੇ ਸਾਕਸ਼ਤਕਾਰਕਾ ਸਦਾ ਮਨਮੇਂ ਉਤਸਾਹ, ਅਰਥਾਤ ਤੀਬ੍ਰ ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ, ਯੇ ਸਬ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ(ਪੁਨ-ਕਰਮ)ਹੈ,ਇਨ੍ਹੇ ਯਥਾਸ਼ਕਤਿ ਸਬਕੋ ਸਦਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ॥ 4॥

ਕਵਣੁ ਸੁ ਵੇਲਾ, ਵਖਤੁ ਕਵਣੁ, ਕਵਣ ਥਿਤਿ, ਕਵਣੁ ਵਾਰੁ ॥
ਕਵਣਿ ਸਿ ਰੁਤੀ, ਮਾਹੁ ਕਵਣੁ, ਜਿਤੁ ਹੋਆ ਆਕਾਰੁ ॥

ਵਹ ਕਾਲ ਕੌਨ ਥਾ? ਦਿਨ ਅਥਵਾ ਰਾਤ, ਵਹ ਸਮਯ ਕੌਨਥਾ? ਪ੍ਰਾਤ: ਅਥਵਾ ਸਾਯ,ਵਹ ਤਿਥੀ ਕੌਨਥੀ? ਪ੍ਰਤਿਪਦ ਅਥਵਾ ਦ੍ਵਿਤੀਯਾ, ਵਹ ਦਿਨ ਕੌਨਥਾ? ਰਵਿ (ਆਦਿਤਯ) ਅਥਵਾ ਸੋਮ, ਵਹ ਰਿਤੂ ਕੌਨਥੀ? ਬਸੰਤ ਅਥਵਾ ਗ੍ਰੀਸ਼ਮ, ਵਹ ਮਹੀਨਾ ਕੌਨਥਾ? ਚੇਤ੍ਰ ਅਥਵਾ ਵੈਸ਼ਾਖ?, ਜਿਸਮੇਂ, ਅਰਥਾਤ ਜਿਸ ਕਾਲਮੇਂ, ਸਮਯਮੇਂ, ਜਿਸ ਤਿਥੀਮੇਂ ਜਿਸ ਦਿਨਮੇਂ ਰਿਤੁਮੇਂ, ਜਿਸ ਮਹੀਨੇਮੇਂ,ਯਹ ਆਕਾਰ ਅਰਥਾਤ ਵਿਸ਼ਾਲਾਕ੍ਰਿਤ ਸੰਸਾਰ, ਉਤਪੰਨ ਹੁਆ॥ 5॥

ਵਹ ਕਾਲ ਪੁਰਾਣਕੇ ਪੰਡਿਤੋਨੇ ਨਹੀਂ ਪਾਯਾ,ਅਰਥਾਤ ਨਹੀਂ ਜਾਨਾ,ਯਦਿ ਪੁਰਾਣੋਂਮੇਂ ਉਸਕਾ ਲੇਖ ਹੋਤਾ,ਤੋ ਵੇ ਜਾਨਤੇ।ਕੁਰਾਣਕੇ ਪਡਿੰਤੋਨੇ ਭੀ ਵਹ ਸਮਯ ਨਹੀਂ ਪਾਯਾ,ਅਰਥਾਤ ਨਹੀਂ ਜਾਨਾ,ਯਦਿ ਕੁਰਾਣਕੇ ਲਿਖਨੇਵਾਲੇ ਕੁਰਾਣਮੇਂ ਉਸਕਾ ਲੇਖ ਲਿਖਤੇ, ਤੋਵੇ ਜਾਨਤੇ॥ 6॥

ਅਧਿਕ ਕਿਯਾ,ਕੋਈ ਹਠਯੋਗੀ ਭੀ ਉਸ ਕਾਲਕੋ, ਉਸ ਸਮਯਕੋ, ਉਸ ਤਿਥੀਕੋ, ਉਸ ਦਿਨਕੋ,ਉਹ ਰਿਤੂਕੋ, ਉਸ ਮਹੀਨੇਕੋ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤਾ,ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤਾ,ਯਹ ਕਹਿਨਾਹੀ ਕਿਯਾਹੈ।ਜੋ ਕਰਤਾ ਸੁਰਿਸ਼ਟੀਕੋ, ਅਰਥਾਤ ਇਸ ਵਿਸ਼ਾਲਾਕ੍ਰਿਤ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰਕੋ ਉਤਪੰਨ ਕਰਤਾ,ਅਰਥਾਤ ਬਨਾਤਾਹੈ,ਵਹੀ ਆਪ ਜਾਨਤਾਹੈ ॥ 7॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮੈਂ ਕਿਸਕੀ ਨਾਈ ਕਰਕੇ ਉਸੇ ਕਹੂ ਕਿਸਕੀ ਨਾਈ ਕਰਕੇ ਉਸਕੀ ਸ਼ਲਾਘਾ(ਤਾਰੀਫ)ਕਰੂ, ਕਿਸ ਕੀ ਨਾਈ ਉਸਕਾ ਵਰਨਣ ਕਰੂ, ਕਿਸ ਕੀ ਨਾਈ ਉਸੇ ਜਨਾਊ ? ਜੋ ਕੋਈ ਕਹਿਨੇ ਵਾਲੇ ਏਕ ਸੇ ਏਕ ਬੜ ਕਰ ਸਿਆਨੇ, ਅਰਥਾਤ ਪੰਡਿਤਹੈਂ, ਵੇ ਸਬ ਗੁਣੋਂਕੋ ਕਹ ਕਰਹੀ ਉਸੇ ਕਹਿਤੇ ਹੈ, ਸਾਕਸ਼ਾਤ ਕੋਈ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕਹੀ ਕਹਿਤਾ, ਯਹ ਨਾਨਕਦਾ ਦਰਸ਼ਨ, ਅਰਥਾਤ ਨਾਨਕਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ॥ 8 ॥

ਦੇਖੋ ਮਨੁਸ਼ਯੋ! ਜਿਸਕੀ ਆਗਿਯਾਮਾਤ੍ਰਸੇ, ਅਰਥਾਤ ਕੇਵਲ ਸੰਕਲਪ-ਸ਼ਕਤਿਸੇ ਯਹ ਸਬ ਉਤਪੰਨ ਹੁਆਹੈ, ਜੋ ਬੜੇਸੇ ਬੜਾ,ਮਹਾਨ-ਸੇ-ਮਹਾਨ ਸ੍ਵਾਮੀਹੈ,ਜਿਸਕਾ ਬੜੇਸੇ ਬੜਾ ਨਾਮਹੈ। ਉਸਕੋ ਮੈਂ ਸਾਕਸ਼ਾਤ ਜਾਨਤਾਹੂੰ। ਏਸਾ ਜੋ ਕੋਈ ਅਪਨੇ-ਆਪਕੋ ਜਾਨਤਾ, ਅਰਥਾਤ ਮਾਨਤਾਹੈ, ਵਹ ਲੋਕਮੇਂ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਗ੍ਰ ਸਥਾਨਮੇਂ ਪਹੁਚਾ ਹੁਆਭੀ, ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪਦ ਪਾਯਾ ਹੁਆਭੀ, ਸ੍ਵਰਗ ਇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਘਰਮੇਂ ਸ਼ੋਭਾਕੋ ਨਹੀ ਪਾਤਾ, ਅਰਥਾਤ ਅਗ੍ਰਸਥਾਨਮੇਂ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਵਹ ਮਨੁਸ਼ਯਕੀ ਪਹੁੰਚਸੇ ਪਰੇਕਾ ਕਹਿਨੇ ਵਾਲਾਹੈ, ਯਹ ਨਾਨਕਕਾ ਦਰਸ਼ਨ, ਅਰਥਾਤ ਨਾਨਕਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਹੈ ॥ 9 ॥ 21 ॥

ਭਾਸ਼ਯ- ਤੀਰਥ ਤਪ ਦਯਾ ਦਤ ਦਾਨ ॥ ਤੀਰਥ ਬੁਧਿਸੇ ਸ਼ਰਧਾ-ਭਕਤਿਕੇ ਸਾਥ ਬ੍ਰਹਮਚਰਯ ਵ੍ਰਤਕਾ ਪਾਲਨ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਔਰ ਤਪ ਤਪਤੇ ਹੋਏ ਤੀਰਥ ਯਾਤ੍ਰਾ ਕਰਨਾ,ਯਹਾਂ ਤੀਰਥ ਸ਼ਬਦਕਾ ਅਰਥਹੈ। ਤੀਰਥਸੇ ਰਿਸ਼ੀ-ਤੀਰਥ ਔਰ ਗੁਰੁ-ਤੀਰਥ, ਦੋਨੋਂ ਵਿਵਕਸ਼ਿਤਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ:- ਗੁਰੁ-ਤੀਰਥ ਔਰ ਰਿਸ਼ੀ-ਤੀਰਥ ਦੋਨੋਂਹੈ। ਹਿੰਦੂ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰਮੇਂ ਤੀਰਥਕੇ ਦੋ ਭੇਦ ਮਾਨੇਹੈ:- ਏਕ ਸਥਾਵਰ ਔਰ ਦੂਸਰਾ ਜੰਗਮ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਹਰਿਦ੍ਵਾਰ, ਰਿਸ਼ੀਕੇਸ਼, ਕਾਸ਼ੀ, ਪ੍ਰਯਾਗ ਆਦਿ ਸਥਾਵਰ; ਔਰ ਸਾਧੂ, ਸੰਤ, ਮਹਾਤਮਾ, ਜੰਗਮ ਤੀਰਥ ਹੈ। ਆਰਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੋਮੇਂ ਵਿਦਿਆ ਪੀਠੋਂ (ਵਿਦਿਆਲਯੋ) ਔਰ ਵੇਦਾਦਿਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰੋਕੋ ਭੀ ਤੀਰਥ ਮਾਨਾਹੈ। ਇਸ ਲਿਯੇ ਵਿਦਿਆ ਪੀਠੋਂਮੇਂ ਜਾਨਾ ਔਰ ਵੇਦ ਆਦਿ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰੋਕੇ ਪੜ੍ਹਨੇ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਹਮ-ਚਾਰੀਯੋਕੋ ਅੰਨ, ਵਸਤ੍ਰ ਤਥਾ ਵੇਦ ਆਦਿ ਪਾਠਯ ਪੁਸਤਕੋਂਕਾ ਦਾਨ ਦੇਨਾ ਭੀ ਤੀਰਥ ਯਾਤ੍ਰਾਹੈ। ਤਪ: ਸਕੰਦਪੁਰਾਣਮੇਂ ਕ੍ਰਿਚ੍ਛ ਚਾਦ੍ਰਾਯਣ ਆਦਿ ਵਰਤੋਂਸੇ ਸਰੀਰਕੋ ਸੁਖਾਨੇਕਾ ਨਹੀ(ਮ:ਸ਼:79:18) ਮਨੁ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਅ:11 ਮੇ ਤਪਕੇ ਸੰਬੰਧਮੇ ਲਿਖਾਹੈ- ॥ 234 ॥

ਅਰਥ:- ਇਸ ਸਬ ਸੁਖਕਾ ਮੁਲ(ਆਦਿ)ਕਾਰਣ ਤਪਹੈ,ਜੋ ਦੇਵ ਲੋਕ ਔਰ ਮਨੁਸ਼ਯ ਲੋਕਮੇਂਹੈ। ਇਸ ਸਬਕੇ ਅੰਤਮੇਂ ਭੀ ਤਪ ਔਰ ਮਧਿਯਮੇਂ ਭੀ ਤਪ ਕਾਰਣ ਰੂਪਸੇ ਭਰਪੂਰਹੈ, ਯਹ ਵੇਦਕੇ ਪਾਰਗਾਮੀ ਪੰਡਿਤੋਂਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ॥ 234 ॥ “ ”

ਅਰਥ:- ਸ਼ਰੀਰ, ਇੰਦ੍ਰੀਯਾ ਔਰ ਮਨਕੋ ਵਸ਼ ਮੇਂ ਕਿਯੇ ਹੁਏ, ਫਲ, ਮੂਲ ਔਰ ਵਸਤੂਕੇ ਖਾਨੇ ਵਾਲੇ ਰਿਸ਼ੀ, ਤਪਸੇ ਹੀ ਚਰਾਚਰ ਕੇ ਸਹਿਤ ਤ੍ਰਿਲੋਕੀ ਕੋ ਸਾਕਸ਼ਾਤ ਦੇਖਤੇ ਹੈ ॥ “ ॥ 236 ॥ ”

ਅਰਥ- ਜਿਸ (ਵਿਪਦ) ਕਾ ਤਰਨਾ (ਪਾਰ ਕਰਨਾ) ਬਹੁਤ ਕਠਿਨ ਹੈ, ਜਿਸ (ਸ੍ਵਤੰਤ੍ਰਤਾ-ਸੁਖ) ਕਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਕਠਿਨ ਹੈ, ਜਹਾਂ (ਸਾਮਾਰਜਯ ਕੇ ਸ਼ਿਖਰ ਪਰ) ਪਹੁੰਚਨਾ ਬਹੁਤ ਕਠਿਨ ਹੈ, ਔਰ ਜਿਸਕਾ ਕਹਨਾ (ਜਿਸ ਵਸਤੂਕਾ ਬਨਾਨਾ) ਬਹੁਤ ਕਠਿਨ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਵਹ ਸਬ ਤਪਸੇ ਸਿੱਧ ਹੋਨੇ ਯੋਗਯਹੈ, ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਤਪਕੋ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਉਲਾਂਘ ਸਕਤਾ, ਅਰਥਾਤ ਤਪ (practice) ਸਬ ਸਾਧਨੋਂਕਾ ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਸਾਧਨ ਹੈ॥ 238॥

ਅਰਥਾਤ:-ਵੇਦਵਾਦਿਯੋਕੀ ਕਹੀ ਹੁਈ ਰੀਤੀਕੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਕ੍ਰਿਚਛ੍ਰ,ਚਾਦ੍ਰਾਯਣ ਆਦਿ ਵਰਤ੍ਰੋਸੇ,ਜੋ ਸਰੀਰਕੋ ਸੁਖਾ ਦੇਨਾਹੈ, ਉਸਕੋ ਸਮਝਦਾਰ ਤਪ ਏਸਾ ਕਹਿਤੇਹੈ॥ 1॥

ਮਹਾਭਾਰਤਕੇ ਸ਼ਾਂਤਿਪਰਵਮੇਂ ਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਤਪਕਾ ਨਿਸ਼ੇਦ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਤਪਕਾ ਲਖਸ਼ਣ ਯਹ ਕਿਯਾਹੈ"॥ 236॥"

ਅਰਥਾਤ:- ਅਹਿੰਸਾ (ਨ ਸਤਾਨਾ, ਨ ਮਾਰਨਾ) ਸਤਿਯ ਭਾਸ਼ਣ, ਅਕ੍ਰਰਤਾ (ਕੋਮਲਤਾ), ਇੰਦ੍ਰੀਯੋਕੋ ਵਸ਼ ਮੇਂ ਰਖਨਾ, ਭੂਤ-ਦਯਾ,ਇਸਕੋ ਬੁਧਿਮਾਨ ਤਪ ਜਾਨਤੇ, ਅਰਥਾਤ ਸਮਝਤੇ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਚਛ੍ਰ ਚਾਦ੍ਰਾਯਣ ਆਦਿ ਵਰਤ੍ਰੋਸੇ ਸਰੀਰਕੇ ਸੁਖਾਨੇਕੋ ਨਹੀ'(ਮਹਾ.ਸ.79॥ 8)ਮਨੁਸਮ੍ਰਿਤੀਕੇ ਗਿਯਾਰਵੇਂ ਅਧਿਆਏਮੇਂ ਤਪਕੇ ਸੰਬੰਧਮੇਂ ਯੇਹ ਸ਼ਲੋਕ ਪੜ੍ਹੈ- " ॥ 235॥"

ਅਰਥ:- ਇਸ ਸਬ ਸੁਖਕਾ ਮੂਲ(ਆਦਿ)ਕਾਰਣ ਤਪਹੈ,ਜੋ ਦੇਵ ਲੋਕ ਔਰ ਮਨੁਸ਼ਯ ਲੋਕਮੇਂਹੈ। ਇਸ ਸਬਕੇ ਅੰਤਮੇਂ ਭੀ ਤਪ ਔਰ ਮਧਿਯਮੇਂ ਭੀ ਤਪ ਕਾਰਣ ਰੂਪ ਸੇ ਭਰਪੂਰਹੈ, ਯਹ ਵੇਦਕੇ ਪਾਰਗਾਮੀ ਪੰਡਿਤੋਂਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ॥ 234॥

ਦਯਾ- ਦਯਾਕਾ ਦੂਸਰਾ ਪ੍ਰਯਾਯ ਕ੍ਰਿਪਾ ਔਰ ਕਰੁਣਾਹੈ। ਜੋ ਵਿਪਦਗ੍ਰਾਸਤ ਹੈ,ਜੋ ਭੂਖ,ਪਿਆਸ ਔਰ ਵਸਤ੍ਰਸੇ ਆਰਤਿ(ਦੁਖੀ)ਹੈ,ਜੋ ਰੁਗਣਹੈ,ਜੋ ਨਿਰਬਲਹੈ, ਜੋ ਅਸਹਾਯਹੈ,ਜੋ ਸ਼ਰਣਾਗਤਹੈ,ਇਸਤ੍ਰੀ,ਬਾਲ ਅਥਵਾ ਬ੍ਰਿਦ ਹੈ, ਵੇ ਸਬ ਦਯਾਕੇ ਪਾਤਰਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਦੀਨਹੈ। ਐਸੇ ਦੀਨੋਂ ਪਰ ਦਯਾ ਕਰਨੇਸੇ ਨ ਕੇਵਲ ਨਿਰਮਲ ਪੁਨਯਕਾ ਉਦਯ ਹੋਤਾਹੈ, ਕਿੰਤੁ ਅਪਨਾ ਮਨੁਸ਼ ਜਨਮਭੀ ਸਫਲ ਹੋਤਾਹੈ। ਜੋ ਮਨੁਸ਼ਯਹੋ ਕਰ ਸਮਰਥਹੈ ਔਰ ਦੀਨੋਂ ਪਰ ਦਯਾ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾ, ਉਸਕਾ ਮਨੁਸ਼ਯ ਜਨਮ ਨਿਸ਼ਫਲ ਹੈ, ਉਸਕਾ ਜੀਨਾ,ਨ ਜੀਨੇਕੇ ਬਰਾਬਰਹੈ।

ਤੈਤਿਰੀਯ ਸੰਹਿਤਾਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਔਰ ਜਾਤੀਕੇ ਲਿਯੇ ਸ੍ਵਸਤ੍ਰ ਕੇ ਦਾਨਕਾ ਨਾਮ ਤਪ ਹੈ:-

'ਏਤਤ ਖਲੁਵਾਵ ਤਪ ਇਤਿ ਆਹੁ:ਯਤ ਸ੍ਵੰ ਦਾਦਤਿ'(6,1,6,)

ਅਰਥਾਤ:-ਇਸਕੋਹੀ ਨਿਸ਼ਚਯ ਤਪ ਐਸਾ ਕਹਿਤੇਹੈ, ਜੋ ਸ੍ਵ-ਵਸਤ੍ਰਕੋ ਦੇਤਾ,ਅਰਥਾਤ ਸ੍ਵਵਸਤ੍ਰਕਾ ਦੇਨਾਹੈ। ਵਾਸਤਵਮੇਂ ਸ਼ਰੀਰ, ਇੰਦ੍ਰੀਯਾਂ ਔਰ ਮਨਕੋ ਵਸ਼ ਮੇਂ ਰਖਨਾ, ਬ੍ਰਹਮਚਾਰਯਕਾ ਪਾਲਨ ਕਰਨਾ, ਭੁਖ-ਪਿਆਸ,ਹਾਨੀ-ਲਾਭ,ਸੁਖ, ਦੁਖ ਆਦਿ ਦ੍ਵੰਦੋਕਾ ਸਹਿਨਾ, ਸਾਦਾ ਖਾਨਾ, ਸਾਦਾ ਪਹਿਨਨਾ, ਦੇਸ਼, ਜਾਤੀ ਔਰ ਧਰਮਕੀ ਰਖਸ਼ਾਕੇ ਲਿਯੇ ਧਨ,ਮਨ ਤਥਾ ਤਨਕਾ ਦੇਨਾ ਅਪਨੇ ਵਚਨ ਔਰ ਨਿਯਮਕਾ ਪਕਾ ਹੋਨਾ,ਸਤਿਯ ਅਰ ਮਧੁਰ ਬੋਲਨਾ,ਤਪਹੈ। ਮੰਤ੍ਰਕਾਲਮੇ ਸਬ ਰਿਸ਼ੀ-ਮੁਨੀ ਪ੍ਰਾਯ:ਇਸੀ ਤਪਕੋ ਤਪਤੇ, ਔਰ ਇਸੀਕਾ ਤਪਨਾ ਅਪਨਾ ਕਰਤਵਯ ਸਮਝਤੇ ਹੈ। ਇਸਕਾ ਵਰਨਣ ਅਥਰਵ ਸੰਹਿਤਾਕੇ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਿਯਾਹੈ॥ "(19।41।1)"

ਅਰਥ- ਦੇਸ਼ਕਾ ਕਲਿਆਣ(ਸੁਖ)ਚਾਹਤੇ ਹੁਏ,ਸੁਖ ਔਰ ਸੁਖਕੇ ਸਾਧਨੋਂਕੋ ਜਾਨਤੇ ਹੁਏ ਰਿਸ਼ੀਯੋਂਨੇ ਪੂਰਵਕਾਲ ਮੇਂ ਤਪ ਔਰ ਤਪਕੇ ਨਿਯਮੋਂਕੋ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਿਯਾ;ਅਰਥਾਤ ਤਪਕੇ ਨਿਯਮੋਂਕੋ ਪਾਲਤੇ ਹੁਏ ਤਪ, ਤਥਾ ਉਸਸੇ ਰਾਜਯ ਔਰ ਉਸਕਾ ਸਾਧਨ ਬਲ ਤਥਾ ਤੇਜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਆ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਸਲਿਯੇ ਦੇਸ਼ ਔਰ ਜਾਤੀਕਾ ਕਲਿਆਣ ਚਾਹਨੇ ਵਾਲੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਇਸ ਤਪਕੀ ਔਰ ਉਸਕੇ ਨਿਯਮੋਂਕੀ ਔਰ ਝੁਕੇ,ਅਰਥਾਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨਦੇ (ਅਥਰਵ. 19॥41)। ਇਸ ਤਪਕੇ ਸੰਬੰਧਮੇਂ ਰ੍ਰਿਕ ਸੰਹਿਤਾ ਔਰ ਸ਼ਤਪਥ ਬ੍ਰਾਹਮਣਮੇਂ ਯਹ ਲਿਖਾਹੈ:- 'ਤਪਸਾ ਯੁਜਾ ਵਿਜਹਿ ਸ਼ਤ੍ਰੂਨ'(ਰਿ:ਗ:10,83,3)ਅਰਥਾਤ ਤਪ ਰੂਪੀ ਸਾਥੀਸੇ ਸ਼ਤੁਵੋਂ(ਬਾਹਰੀ, ਭੀਤਰੀ ਸ਼ਤੁਵੋ)ਕੋ ਮਾਰ; ਤਪਾਤੇ ਲੋਕੋ ਜਯੰਤਿ''(ਸਤ. 3,4,4,27)ਅਰਥਾਤ ਤਪਸੇ ਹੀ ਮਨੁਸ਼ਯ ਇਸ ਲੋਕ ਔਰ ਉਸ ਲੋਕ ਜੀਤਤੇਹੈ। ਤੈਤਿਰੀਯਾਰਣਯਕ ਮੇਂ ਤਪਕਾ ਮਹਾਤਮਯ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਥਨ ਕਿਯਾਹੈ- "॥6।1।6॥"

ਅਰਥ- ਆਰੰਭਮੇਂ ਦੇਵਤਾਵੋਂਨੇ ਤਪਸੇ ਦੇਵਤਾਪਨਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਿਯਾ, ਰਿਸ਼ੀਯੋਨੇ ਤਪਸੇ ਸ੍ਵਰਗ ਸੁਖਕੋ ਲਭਾ (ਪਾਯਾ), ਹਮ ਉਸ ਤਪਸੇ ਸ਼ਤੁਵੋਂਕੋ--ਜੋ ਸੁਖਕੇ ਦਾਤਾ ਨਹੀਂ, ਅਰਥਾਤ, ਦੁਖਕੇ ਦਾਤਾਹੈ, ਦੂਰ ਕਰੇ ਤਾ, ਜਿਸ ਤਪਸੇ ਯਹ ਸਬ ਦਬ ਜਾਤਹੈ, ਜੋਹੈ। (3।12।3)

ਦਤ- ਜੋ ਕਰਮ ਸਬ ਕੇ ਹਿਤਕੇ ਲਿਯੇ ਕਿਯੇ ਜਾਤੇਹੈ, ਉਨ ਸਬਕਾ ਪਰਭਾਸ਼ਿਕ ਨਾਮ ਯਹਾਂ'ਦਤ'ਹੈ, ਯੋਗਿਕ ਅਰਥ ਦਾਨ ਵਿਵਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ-ਸਿਕਸ਼ਾਕੇ ਲਿਯੇ ਵਿਦਿਆਲੇਯ, ਪਠਨ ਪਾਠਨ ਕੇ ਲਿਯੇ ਪੁਸਤਕਾਲਯ, ਅਨਾਥੋਂਕੀ ਰਕਸ਼ਾਕੇ ਲਿਯੇ ਅਨਾਥਾਲਯ, ਰੋਗੀਯੋਕੀ ਔਸ਼ੀਧਿਕੇ ਲਿਯੇ ਔਸ਼ਧਾਲਯ ਸਥਾਪਨ ਕਰਨਾ, ਦੇਵ ਦਰਸ਼ਕੋ ਕੇ ਲਿਯੇ ਦੇਵਾਲਯ, ਪਥਿਕੋਂਕੇ ਸੁਖਾਵਾਸਕੇ ਲਿਯੇ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ, ਸ਼ੁਧ ਵਾਯੁਕੇ ਭਖਸ਼ਾਰਥ ਉਧਯਨ (ਬਾਗ, ਬਗੀਚੇ), ਨਹਾਨੇ ਧੋਨੇ ਔਰ ਪੀਨੇਕੇ ਲਿਯੇ ਸਰੋਵਰ, ਬਾਵੜੀ ਤਥਾ ਕੁਪਾਦਿਕਾ ਬਨਾਨਾ ਔਰ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਸਨਿਆਸੀਯੋਕੇ ਲਿਯੇ ਬਸਤੀ(ਨਗਰ ਆਦਿ)ਸੇ ਦੂਰ ਸਨਿਯਾਸ ਆਸ੍ਰਮੋਕਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਨਾ,ਯੇ ਸਬ'ਦਤ'ਕਰਮਕੇ ਅਵਾਨੰਤਰ ਭੇਦਹੈ। ਔਪਨਿਸ਼ਦੋ ਕੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਮੇਂ ਇਨ ਸਬ ਕਰਮੋਂ ਕੋ "ਪੂਰਵਤ" ਕਹਿਤੇਹੈ। ਇਨ ਦਤ (ਪੂਰਵਤ)ਨਾਮਕੇ ਕਰਮੋਂਕੇਮੇ ਜੋਕੋਈ ਭੀ ਕਰਮ ਯਥਾ ਸ਼ਕਤਿ ਸ਼ਰਧਾ ਭਕਤਿਸੇ ਕਿਯਾ ਜਾਤਾਹੈ, ਉਸਸੇ ਮਹਾਨ ਪੁਨਯ ਹੋਤਾਹੈ।

ਦਾਨ- ਜੋ ਵਿਦਵਾਨਹੈ, ਗ੍ਰਹਿਸਥਹੈ,ਅਥਵਾ ਸਾਧੂਹੈ,ਧਰਮ-ਉਪਦੇਸ਼ਕਹੈ, ਸਦਾਚਾਰੀਹੈ, ਉਸੇ ਅੰਨ, ਵਸਤ੍ਰ ਔਰ ਆਵਸ਼ਯਕਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਯਥਾ ਸਮਯ ਯਥਾ ਸ਼ਕਤਿ:ਧਨ ਦੇਨਾ, ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰੀਯ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਮੇਂ ਦਾਨ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ। ਆਸ੍ਰ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਔਰ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਗ੍ਰੰਥੋਂਮੇਂ ਯਗ, ਦਾਨ ਔਰ ਤਪਕੋ ਸਬ ਕਰਮੋਂ ਸੇ ਮੁਖਿਯ ਕਰਮ ਮਾਨਾਹੈ। ਵ੍ਰਿਹਦਾਰਣਯਕੋਪਨਿਸ਼ਦਕੇ ਸੂਤਿਵਾਕਯਮੇਂ ਕਹਾਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਆਦਿ ਸਬ ਸ਼੍ਰੇਣੀਕੇ ਮਨੁਸ਼ਣ ਯਗ, ਦਾਨ ਔਰ ਤਪਸੇ ਆਤਮਾਕੇ ਜਾਨਨੇਕੀ ਇਛਾ ਕਰਤੇਹੈਂ; ਸ਼ੁਤਿ ਵਾਕਯ ਯਹ ਹੈ- " "

ਅਰਥਾਤ ਉਸ ਇਸ ਸਰਵੰਤਰਾਤਮਾ ਇਸ਼੍ਵਰਕੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਅਰਥਾਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਦਿ ਸਬ ਸ਼੍ਰੇਣੀਕੇ ਮਨੁਸ਼ਯ ਵੇਦਕੇ ਪੜ੍ਹਨੇਸੇ,ਯਗਕੇ ਕਰਨੇਸੇ, ਦਾਨਕੇ ਦੇਨੇਸੇ ਔਰ ਸ਼ੀਰਕਾ ਨਾਸ਼ ਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ (ਨ ਸੁਖਾਨੇ ਵਾਲੇ)ਤਪਸੇ ਜਾਨਨੇ, ਅਰਥਾਤ ਪਾਨੇਕੀ ਇਛਾ ਕਰਤੇਹੈ(ਵ.ਉ.)। ਯਗ, ਦਾਨ, ਔਰ ਤਪ ਤੀਨੋਂਮੇਸੇ ਤਪਕਾ ਵਰਨਣ ਪੀਛੇ ਕਿਯਾਹੈ; ਯਗਕਾ ਵਰਨਣ ਆਗੇ ਕਿਯਾ ਜਾਏਗਾ। "ਦਾਨਕਾ"ਮਾਹਾਤਮਯ,ਯਗ ਔਰ ਤਪ,ਦੋਨੋਂਸੇ ਬਹੁਤ ਅਧਿਕਹੈ। ਤੈਤਿਰੀਯਾਰਣਯਕਕੇ ਦਸਵੇਂ ਪ੍ਰਪੰਨਕਮੇਂ ਇਸ ਦਾਨਕੇ ਸੰਬੰਧਮੇਂ ਯਹ ਵਾਕਯ ਪਤਾਹੈ- " "

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਰਥ- ਦਾਨ ਯਗੋਂ (ਸ਼ੁਭ ਕਰਮੋ)ਕੀ ਤੂਟੀਯੋਕਾ ਨਿਵਾਰਣ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾਹੈ, ਲੋਕਮੇਂ ਦਾਤਾਕਾ ਸਬ ਪ੍ਰਾਣੀ ਆਸ਼ਯ ਲੇਤੇਹੈਂ। ਦਾਨਸੇ ਸੁਖਕੇ ਅਦਾਤਾ ਸ਼ਤ੍ਰੁ ਦਬ ਜਾਤੇਹੈ, ਦਾਨਸੇ-- ਦੋਸ਼ੀ ਮਿਤ੍ਰਹੋ ਜਾਤੇਹੈ। ਦਾਨਸੇ ਸਬ ਕੁਛ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਿਠਾ, ਅਰਥਾਤ ਵਿਦਮਾਨਹੈ। ਇਸਲਿਯੇ ਦਾਨਕੋ ਸਬਸੇ ਸ਼ਾਰੇਸ਼ਠ ਕਹਿਤੇ ਹੈ॥ 63॥

ਮੰਤ੍ਰਦਿਸ਼ਟਾ ਰਿਸ਼ੀਯੋਕੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਮੇਂ ਦਾਨਕਾ ਦੂਸਰਾ ਨਾਮ ਦਕਸ਼ਣਾਹੈ। ਉਸਕੇ ਸੰਬੰਧਮੇਂ ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ 'ਦਿਵਜ'ਰਿਸ਼ੀਨੇ ਯਹ ਮੰਤ੍ਰ (ਰ੍ਰਿ.10॥07॥12) ਉਚਾਰਣ ਕਿਯਾਹੈ:- " "

ਅਰਥ- ਦਾਨਕੇ ਦੇਨੇ ਵਾਲੇ ਸਬਸੇ ਉਚੇ ਲੋਕ(ਸਵਰਗ)ਮੇਂ ਸਥਿਤ ਹੋਤੇ,ਅਰਥਾਤ ਰਹਿਤੇਹੈ, ਜੋ ਘੋੜੋਂਕਾ ਦਾਨ ਦੇਤੇਹੈ, ਵੇ ਇਸ ਲੋਕਮੇਂ ਸੂਰਯਕੇ ਤੁਲਯ ਜਿਯੋਤੀਕੇ ਸਾਥ ਸਥਿਤ ਹੋਤੇਹੈ। ਸੋਨੇਕੇ ਦੇਨੇ ਵਾਲੇ ਪੂਰਣ ਆਯੁਕੋ ਪਾਤੇਹੈ, ਵਸਤ੍ਰੋਂਕੇ ਦੇਨੇ ਵਾਲੇ ਹੇ ਪਿਯਾਰੇ! ਆਯੁਕੋ ਬੜਾਤੇਹੈ॥ 12॥ " "

ਅਰਥ- ਜੋ ਮਨ ਖੋਲ ਕਰ ਦਾਨ ਦੇਤਾਹੈ, ਵਹ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਪੁਨਯਕਾ ਆਸ਼ਯ ਲਿਯੇ ਹੁਏ ਲੋਕ(ਸਵਰਗ)ਕੇ ਸ਼ਿਖਰ ਪਰ ਪ੍ਰਾਤਿਸ਼ਠਾ ਪੂਰਵਕ ਰਹਿਤਾਹੈ ਔਰ ਯਹਾਂ ਵਿਦਵਾਨੋਮੇ ਮਾਨਕੋ ਪਾਤਾਹੈ। ਹੇ ਸਿੰਧਵੋਂ!(ਹਿੰਦੁਵੋ), ਉਸਕੇ ਲਿਯੇ ਅੰਤਰਿਕਸ਼(ਆਕਾਸ਼) ਜਲਕੋ ਬਹਾਤਾਹੈ, ਉਸਕੇ ਲਿਯੇ ਉਤਸਾਹ ਵਾਲੀ ਹੁਈ ਯਹ ਭੂਮੀ ਸਦਾ ਅੰਨੋ ਔਰ ਫਲੋਂਕੋ ਪੁਸ਼ਟ ਕਰਤੀ, ਅਰਥਾਤ ਪੁਸ਼ਟ ਅੰਨ, ਫਲ ਉਤਪੰਨ ਕਰਤੀਹੈ(ਰਿ.10॥12॥5) ਮਨੁ ਸਮ੍ਰਿਤੀਕੇ ਚੌਥੇ ਅਧਿਆਏਮੇਂ ਦਾਨਕੇ ਸੰਬੰਧਮੇਂ ਯੇ ਸ਼ਲੋਕ ਪੜ੍ਹੇਹੈ- " "

ਅਰਥ- ਪਾਤ੍ਰਕੋ ਪਾਕਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਮਨਸੇ ਨਿਤਯ ਔਰ ਨੈਮਿਤਿਕ ਨਾਮਕੇ ਦਾਨ ਰੂਪੀ ਧਰਮਕਾ ਯੰਤ੍ਰਸੇ ਸੇਵਨ (ਅਨੁਸ਼ਾਠਨ)ਕਰੇ॥ " "

ਅਰਥ- ਭੂਮੀਕਾ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ ਭੂਮੀਕੋ, ਸੋਨੇਕਾ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ ਦੀਰਘ, ਅਰਥਾਤ ਪੂਰੀ ਆਯੁਕੋ, ਘਰਕਾ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ ਅਛੇ ਘਰੋਂਕੋ, ਔਰ ਚਾਂਦੀਕਾ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ, ਉਤਮ(ਸੌਂਦਰਯ)ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾਹੈ॥ " "

ਅਰਥ ਜਲ,ਅੰਨ,ਗੌ, ਭੂਮੀ, ਵਸਤ੍ਰ, ਤਿਲ, ਸੁਵਰਣ(ਸੋਨਾ)ਔਰ ਘ੍ਰਿਤ,ਸਬਕੇ ਦੇਨੇਸੇ ਨਿਸ਼ਚਯ ਵਿਦਿਆਕਾ ਦਾਨ ਬੜ ਕਰਹੈ॥

ਸਭਿ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਮੈ ਨਾਹੀ ਕੋਇ ॥ ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ॥3॥

ਗੀਤਾਕੇ ਬਾਰ੍ਹਵੇ ਅਧਿਆਏ ਮੇਂ ਇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਭਕਤ ਜੋ ਲਖਸ਼ਣ ਕਿਯਾਹੈ ਔਰ ਉਸ ਲਖਸ਼ਣਮੇਂ ਜੋ ਆਦੇਸ਼, ਮੇਤ੍ਰੀ, ਕਰੁਣਾ ਆਦਿ ਗੁਣ ਕਥਨ ਕਿਯੇਹੈ, ਵੇਹੀ ਸਬ ਯਹਾਂ ਭਕਤਿਕੇ ਸਾਧਨ ਗੁਣ ਵਿਵਸ਼ਿਤਹੈ, ਉਨ੍ਹੀਕੀ ਸਾਂਝ-ਸਵੇਰੇ ਪ੍ਰਾਥਨਾਕਾ ਯਹ ਉਪਦੇਸ਼ਹੈ; ਲਖਸ਼ਣ ਸ਼ਲੋਕ ਯੇਹੈ॥

ਅਰਥ- ਸਬ ਪ੍ਰਾਣੀਯੋਮੇਂ ਦ੍ਵੇਸ਼ਸੇ ਰਹਿਤ, ਮਿਤ੍ਰਤਾਵਾਲਾ ਔਰ ਨਿਸ਼ਚਯ ਕਰੁਣਾ(ਦਯਾ) ਵਾਲਾ; ਮਮਤਾਸੇ ਰਹਿਤ, ਅਹੰਕਾਰਸੇ ਰਹਿਤ, ਸੁਖ, ਦੁਖਮੇਂ ਏਕ ਜੈਸਾ ਸੰਤਾਂਵਾਲਾ॥13॥

ਅਰਥ- ਸੰਤੋਸ਼ੀ, ਸਦਾ ਕਰਮ ਯੋਗਮੇਂ ਯੁਕਤ, ਵਸ਼ ਮੇ ਕਿਯੇ ਹੁਏ ਮਨ ਵਾਲਾ, ਦ੍ਰਿੜ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਿਸ਼ਚਯ ਵਾਲਾ,ਮੁਝਮੇਂ ਅਰਪਣ ਕਿਯੇ ਹੁਏ(ਲਗਾਯੇ ਹੁਏ)ਮਨ ਔਰ ਬੁਧਿਵਾਲਾ, ਜੋ ਮੇਰਾ ਭਕਤਹੈ, ਵਹ ਮੁਝੇ ਪਿਆਰਾ ਹੈ॥ 14॥

ਅਰਥ- ਜਿਸਸੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਣੀ ਉਦਵੇਗ(ਆਸ਼ਾਂਤਿ)ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾਹੈ,ਔਰ ਜੋ ਆਪ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਾਣੀਸੇ ਉਦਵੇਗਕੋ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾਹੈ। ਜੋ ਹਰਸ਼ ਅਮਰਸ (ਅਸਹਿਸ਼ਣੁਤਾ) ਭੈ ਔਰ ਉਦਵੇਗ (ਆਸ਼ਾਂਤਿ) ਸੇ ਛੁਟਾ ਹੁਆ, ਮੇਰਾ ਭਕਤਹੈ, ਵਹ ਨਿਸ਼ਚਯ ਮੁਝੇ ਪਿਆਰਾਹੈ॥ 15॥

ਅਰਥ:- ਨਿਰਸੰਦੇਹ(ਬੇਪਰਵਾਹ)ਪਵਿਤ੍ਰ, ਕੁਸ਼ਲ (ਹੁਸਿਆਰ)ਪੱਖਸ਼ਪਾਤ ਸ਼ੂਨਯ,ਦੂਰ ਹੁਏ ਕਲੇਸ਼ੋਂ(ਵਿਯਥਾ) ਵਾਲਾ;ਸਬ ਕਾਮਯ ਕਰਮੋਂਕਾ ਪਰਿਤਯਾਗੀ, ਜੋ ਮੇਰਾ ਭਕਤਹੈ, ਵਹ ਮੁਝੇ ਪਿਆਰਾਹੈ॥ 16॥

ਅਰਥ- ਜੋ ਨ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇ ਪਰ ਹਰਸ਼ ਕਰਤਾਹੈ, ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਏ ਦੁਖਸੇ ਦ੍ਵੇਸ਼ ਕਰਤਾਹੈ,ਨ ਸ਼ੋਕ ਕਰਤਾ ਹੈ।ਨ ਇਛਾ ਕਰਤਾਹੈ। ਜੋ ਸ਼ੁਭ-ਅਸ਼ੁਭ(ਅਛੇ,ਬੂਰੇ)ਦੋਨੋਂ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਕਰਮ ਫਲਕਾ ਤਿਯਾਗੀ ਭਕਤਿਮਾਨਹੈ, ਵਹ ਮੁਝੇ ਪਿਆਰਾ ਹੈ॥ 17॥

ਅਰਥ- ਜੋ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਔਰ ਮਿਤ੍ਰ ਦੋਨੋਮੇ, ਤਥਾ ਮਾਨ ਔਰ ਅਪਮਾਨਮੇਂ ਸਮਹੈ। ਸਰਦੀ,ਗਰਮੀ,ਸੁਖ ਔਰ ਦੁਖਮੇਂ ਸਮਹੈ, ਆਸਕਤਿਸੇ ਰਹਿਤਹੈ।

ਅਰਥ- ਜਿਸਕੋ ਨਿੰਦਾ ਔਰ ਸਤੁਤੀ ਤੁਲਯਹੈ,ਮਿਤ੍ਰ ਭਾਸ਼ੀਹੈ, ਜਿਸ-ਕਿਸੀਭੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਏ ਫਲਸੇ ਸੰਨਤੋਸ਼ਹੈ। ਘਰਮੇਂ ਆਸਕਿਤਸੇ ਰਹਿਤਹੈ,ਅਚਲ ਮਤਿ ਹੈ, ਭਕਤੀਮਾਨਹੈ, ਵਹ ਮਨੁਸ਼ਯ ਮੁਝੇ ਪਿਆਰਾਹੈ॥ 19॥ 13॥

ਸੁਅਸਤਿ ਆਥਿ ਬਾਣੀ ਬਰਮਾਉ॥ ਸਤਿ ਸੁਹਾਣੁ ਸਦਾ ਮਨਿ ਚਾਉ॥ 4॥

ਕਲਿਯਾਣ, ਮੰਗਲ, ਸ਼ੁਭ ਯਾ ਸੁਖਕਾ ਨਾਮ ਸ੍ਵਸਿਤ ਹੈ।ਜਿਨ ਵੇਦਮੰਤ੍ਰੋਮੇਂ ਸ੍ਵਸਿਤ ਪਦਸੇ ਅਪਨੇ ਲਿਯੇ ਕਲਿਯਾਣਕੀ ਪ੍ਰਾਥਨਾ ਕੀ ਗਈਹੈ, ਉਨ ਸ੍ਵਸਿਤ ਪਦਵਾਲੇ ਮੰਤ੍ਰੋਂਕੋ ਔਰ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਮੰਗਲਮਯ ਸਭੀ ਸ਼ਬਦੋਂ ਕੋ ਮੰਗਲ ਕਾਰਯੋਂਕੇ ਆਰੰਭਮੇਂ ਉਂਚੀ ਸ੍ਵਰਸੇ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸ੍ਵਸਿਤ ਵਾਚਨ ਸ਼ਬਦਕਾ ਅਰਥਹੈ। ਯਹਾਂ ਅਰਥਕਾ 'ਆਥ' ਉਚਾਰਣ ਛਾਂਦਸ ਹੈ। ਜੈਸੇ 'ਅਸਤ'ਕਾ ਛਾਨਦਸ ਉਚਾਰਣ'ਆਸਤ੍'(ਰਿਗ.7,104,13)ਹੈ, ਤਥਾ 'ਨੁਚਿਤ'ਕਾ ਛਾਨੰਦਸ ਉਚਾਰਣ 'ਨੁਚਿਤ' (ਰਿਗ.1,58,1) ਹੈ। ਬ੍ਰਾਹਮਣਕਾ ਉਚਾਰਣ ਬਰਮਾ,ਔਰ ਔ ਨਿਪਾਤ ਹੈ। 'ਚਾਵ'ਕਾ ਉਚਾਰਣ ਚਾਵੋ ਔਰ ਅਰਥ ਉਤਸਾਹਹੈ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮੰਤ੍ਰਕੋ ਕਹਿਤੇਹੈ,ਜੈਸਾਕਿ ਸ਼ਤਪਥ ਬ੍ਰਾਹਮਣਮੇਂ ਕਹਾਹੈ'ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵੈ ਮੰਤ੍ਰ' (ਸਤ.7,1,1,5) ਅਰਥਾਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨਿਸ਼ਚਯ ਮੰਤ੍ਰਹੈ। ਮੰਤ੍ਰਰੂਪ ਵਾਣੀ ਸੇ ਯਹਾਂ ਵੇਦਵਾਣੀ ਅਭਿਪ੍ਰੇਤਹੈ। ਰਿਕ ਸੰਹਿਤਾਕਾ ਔਰ ਗੁਰੂ ਸੰਹਿਤਾ (ਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥ) ਕਾ ਪ੍ਰਤਿਦਿਨ ਸ਼ਰਧਾ ਭਕਤਿ ਕੇ ਸਾਥ ਨਿਯਮਸੇ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਅਰਥਾਤ ਸਵਾਧਿਯੇਯ ਕਰਨਾ ਮਹਾ-ਪੂਨਯ ਕਰਮਹੈ। ਸ਼ਤਪਥ ਬ੍ਰਾਹਮਣਮੇਂ ਸ੍ਰਧਿਯਾਯੇ ਕਰਮਕੇ ਸੰਬੰਧਮੇਂ ਯਹ ਲਿਖਾਹੈ- " "

ਅਰਥ- ਸਵਾਧਿਆਏ ਨਿਸ਼ਚਯਸੇ ਬ੍ਰਹਮ-ਯਗਹੈ।ਪ੍ਰਿਯ ਅਰਥਾਤ ਆਨੰਦਕੇ ਦੇਨੇਵਾਲੇ ਹੈ,ਯੇ ਦੋਨੋ,ਜੋ ਸਵਾਧਿਆਏ (ਪੜ੍ਹਨਾ) ਔਰ ਪ੍ਰਾਵਚਨ (ਪੜਾਨਾ)ਹੈ।ਇਨ ਦੋਨੋਂਸੇ ਮਨੁਸ਼ਯ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਏਕਾਗ੍ਰਾਚਿਤ ਹੋਤਾਹੈ ਔਰ ਸਵਤੰਤ੍ਰ ਹੁਆ ਪ੍ਰਤਿਦਿਨ ਧਨ ਧਾਨਯ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਪਦਾਰਥੋਂਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਤਾਹੈ। ਸੁਖਸੇ ਸੋਤਾਹੈ, ਅਪਨਾ ਉਤਮ ਚਿਕਿਤਸਕ (ਵੈਦਯ) ਹੋਤਾਹੈ ਔਰ ਇੰਦ੍ਰੀਯੋਂਕਾ ਸੰਯਮ ਸਦਾ ਚਿਤਕੀ ਏਕਸਾਰਤਾ, ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ, ਬੁਧਿ (ਗਿਯਾਨ)ਕੀ ਵ੍ਰਿਧੀ, ਯਸ਼ ਔਰ ਲੋਗੋਂਕੀ ਅਤਿਸ਼ਰਧਾ, ਸਵਾਧਿਆਏ ਔਰ ਪ੍ਰਵਾਚਨਸੇ ਹੋਤੀਹੈ। “ ”

ਅਰਥ- ਵਹ ਨਿਸ਼ਚਯ ਧਨਸੇ ਪੂਰਣ ਇਸ ਪ੍ਰਿਥਵੀਦਾ ਦਾਨ ਦੇਤਾਹੁਆ ਜਿਤਨੇਹੀ ਲੋਕ(ਫਲ)ਕੋ ਜੀਤਤਾ (ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਤਾ)ਹੈ, ਤੀਨ ਬਾਰ ਉਤਨੇ ਲੋਕਕੋ, ਅਰਥਾਤ ਉਸਸੇ ਤਿਗੁਣੇ ਲੋਕਕੋ ਜੀਤਤਾਹੈ, ਉਸਸੇ ਭੀ ਬਹੁਤ ਅਧਿਕ ਔਰ ਆਸ਼ਯ ਲੋਕਕੋ ਜੀਤਤਾਹੈ,ਜੋ ਸਵਾਧਿਆਏ ਕਰਤਾਹੈ। ਇਸ ਲਿਯੇ ਸਵਾਧਿਆਏ ਕਰੇ ॥2॥ “ ”

ਸਵਾਧਿਆਏ, ਏਕ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਹਾਯਗਹੈ ਔਰ ਦੂਸਰੇ ਚਾਰ ਮਹਾਯਗੋਂਕਾ ਉਪ-ਲਖਸ਼ਣ ਹੈ। ਦੇਵਯਗ, ਪਿਤ੍ਰਯਗ, ਮਨੁਸ਼ਯ ਯਗ ਔਰ ਭੂਤ ਯਗ, ਯੇ ਉਨ ਚਾਰੋਂ ਮਹਾ-ਯਗੋਂ ਕੇ ਨਾਮਹੈ। ਯੇ ਪਾਂਚੋਂ ਮਹਾਯਗ ਪ੍ਰਤਿਦਿਨ ਨਿਯਮਸੇ ਕਿਯੇ ਜਾਤੇਹੈ ਔਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣਸੇ ਅੰਤਯਜ ਤਕ ਹਰ ਏਕ ਗ੍ਰਹਿਸਥਕੋ ਉਨਕੇ ਕਰਨੇਕਾ ਅਧਿਕਾਰਹੈ। ਰੁਹਾ-ਭਾਸ਼ਯਕੇ ਕਰਤਾ ਪੰਤਜਲਿ ਮੁਨੀਨੇ ‘ ’(ਅਸ਼ਠਾ. 4॥1॥33) ਸ਼ੂਤ੍ਰਕੇ ਭਾਸ਼ਯਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ ਅਰਥਾਤ ਅੰਤਯਜਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤਕ ਸਬ (ਹਰ ਏਕ) ਗ੍ਰਹਿਸਥਕੋ ਪਾਚ ਮਹਾਂਯਗ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਏ॥33॥ ਨਿਘੰਟੂਕੇ ਵ੍ਰਿਤੀਕਾਰ ਦੇ ਵਰਾਜ ਯਜਵਾਨੇ ਪੰਚਜਨਾ: ਸ਼ਬਦਕੀ ਵਿਆਖਿਆਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ। ਕਿ (2,3,23)। “ ”

ਅਰਥਾਤ:ਸੁਦ੍ਰਭੀ ਯਗਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀਹੈ। ਤੈਤਿਰੀਯਾਰਣਯਕ ਮੇਂ ਇਨ ਪਾਚੋਂ ਮਹਾਂਯਗੋਂਕੇ ਸੰਬੰਧਮੇਂ ਯਹ ਲਿਖਾਹੈ “ ”॥

ਅਰਥ- ਪਾਂਚ ਨਿਸ਼ਚਯ ਯੇ ਮਹਾਂਯਗਹੈ,ਜੋ ਸਦਾ(ਹਰ ਦਿਨ)ਆਰੰਭ ਕਿਯੇ ਜਾਤੇ ਔਰ ਸਦਾ ਸਮਾਪਤ ਕਿਯੇ ਜਾਤੇ ਹੈ। ਦੇਵਯਗ, ਪਿਤ੍ਰਯਗ, ਭੂਤਯਗ, ਮਨੁਸ਼ਯ ਯਗ ਔਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਯਗ, ਯੇ ਉਨ ਪਾਂਚੋ ਮਹਾਂਯਗੋਂਕੇ ਨਾਮ ਹੈ॥10॥ ਸਾ ਏ-ਪ੍ਰਾਤ:,ਦੋਨੋ ਸਮਯ ਚਿਤਕੋ ਏਗਾਗ੍ਰਾਕਰਕ ਇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਨੇਕਾ ਨਾਮ ਦੇਵ ਯਗ, ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾਕੀ ਸੇਵਾ ਔਰ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਕੇ ਅਛੀ ਸਨਤਾਨ ਉਤਪੰਨ ਕਰਨੇ ਕਾ ਨਾਮ ਪਿਤ੍ਰਿ ਯਗ, ਘਰਕੇ ਪਸ਼ੁਵੋਂਕੋ ਅਛੀ ਤਰਹ ਰਖਨੇਦਾ ਨਾਮ ਭੂਤ ਯਗ, ਘਰਮੇਂ ਆਏ ਹੁਏ ਆਥਿਤੀਯੋਂਕੇ ਅਨ-ਪਾਨ ਆਦਿਸੇ ਸਤਿਕਾਰ ਕਥਨੇਕਾ ਨਾਮ ਮਨੁਸ਼ਯ ਯਗ ਔਰ ਅਪਨੀ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕਕੇ ਪ੍ਰਤਿਦਿਨ ਨਿਯਮਸੇ ਪੜ੍ਹਨੇਕਾ ਨਾਮ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਯਗ, ਅਰਥਾਤ ਸਵਾਧਿਯਾਯ ਯਗ ਅਥਵਾ ਰਿਸ਼ੀ ਯਗਹੈ। ਇਸ਼ਰਕੇ ਸਾਖਾਸ਼ਤ ਦਰਸ਼ਨਕੀ ਮਨ ਮੇਂ ਤੀਵਰ ਇਛਾਕਾ ਨਾਮ ਉਤਸਾਹਹੈ। ਉਸਕੇ ਸਦਾ ਮਨਮੇਂ ਹੋਨੇਸੇ ਇਸ਼੍ਵਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤਾ ਔਰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਤਾ ਹੈ॥4॥ ਇਸ਼੍ਵਰ ਮਹਾਨ-ਸੇ-ਮਹਾਨਹੈ, ਉਸਕੀ ਰਚਨਾ ਸ਼ਕਤੀ ਔਰ ਲੋਕ ਰਚਨਾ ਭੀ ਮਹਾਨ-ਸੇ-ਮਹਾਨਹੈ। ਜੋ ਉਸ ਇਸ਼੍ਵਰਕਾ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਤਾਹੈ, ਵਹ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਨਿਹਾਲਹੋ ਜਾਤਾਹੈ ਔਰ ਉਸੇ ਇਸ਼੍ਵਰ ਮਿਲ ਜਾਤਾਹੈ, ਇਸ ਲਿਯੇ ਇਸ਼੍ਵਰ ਦਾਰਸ਼ਨੀਏ ਹੈ, ਯਹ ਕਹਿਨੇਕੇ ਲਿਯੇ ਅਬ ਭੂਮਿਕਾਕੇ ਤੌਰ ਪਰ‘ਕਵਣੁ ਸੁ ਵੇਲਾ’ ਆਦਿ ਅਗਲੇ ਮੰਤ੍ਰੋਂਕਾ ਆਰੰਭਹੈ ਔਰ ਅਰਥ ਪ੍ਰਾਯ: ਅਨੁਵਾਦਸੇ ਸਪਸ਼ਟਹੈ॥5॥

ਵਖਤੁ ਨ ਪਾਇਓ ਕਾਦੀਆ ਜਿ ਲਿਖਨਿ ਲੇਖੁ ਕੁਰਾਣੁ॥6॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਾਦੀ(ਕਾਜੀ)ਕਾ ਬਹੁਵਚਨ ਕਾਦਿਯਾ,ਔਰ ਅਰਥ ਕੁਰਾਣ ਪੰਡਿਤ ਅਭਿਪ੍ਰੇਤਹੈ। ਮੁਸਲਮਾਨੋਂਕੀ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕਕਾ ਨਾਮ'ਕੁਰਾਣ'ਹੈ। ਕੁਰਾਣਕਾ ਅਕਸ਼ਰਾਥ ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਥਵਾ ਸੰਹਿਤਾ(ਸਗ੍ਰਹਿ)ਔਰ ਅਭਿਪ੍ਰੇਤ ਅਰਥ ਪ੍ਰਤਿਦਿਨ ਪੜ੍ਹਨੇਕੀ ਪੁਸਤਕਹੈ। ਕੁਰਾਣਕਾ ਅਵਾਂਤਰ ਵਿਭਾਗ ਮੰਜ਼ਲ, ਸੂਰਤ ਔਰ ਆਯਤੋਂ(ਆਯਾਤ)ਮੇਂ ਕਿਯਾਹੈ,। ਆਜਕਲ ਪ੍ਰਾਯ: ਰੋਕ ਔਰ ਪਾਰਾ, ਯੇ ਦੋ ਵਿਭਾਗ ਔਰ ਭੀ ਕਿਯੇ ਜਾਤੇਹੈ,ਔਰ ਵੇ ਆਧੁਨਿਕਹੈ, ਕੁਰਾਣ ਕਾਲਕੇ ਨਹੀਂ। ਕੁਰਾਣਮੇਂ ਆਯਤੇ 6666, ਸੂਰਤੇ 114 ਔਰ ਮੰਜ਼ਲ 7 ਸਾਤ ਹੈ। ਰੋਕ 558 ਔਰ ਪਾਰਾ 30 ਤੀਸਹੈ। ਆਯਤੋਂਕੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ ਮਹਾ ਮੁਨੀ ਮੁਹੰਮਦ, ਪੁਸਤਕਾਕਾਰ ਸੰਗ੍ਰਹਿਕਰਤਾ ਅਬੂ ਬਕਰ ਔਰ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਉਮਰਹੈ। ਕੁਰਾਣ, ਪੜ੍ਹਨੇਕੇ ਲਿਯੇ 'ਯਅਰਨਲ-ਕੁਰਾਣ' ਨਾਮਕੀ ਪੁਸਤਕ, ਪਹਿਲੇ ਪੜ੍ਹਨੀ ਚਾਹੀਏ ॥6॥

ਜਾ ਕਰਤਾ ਸਿਰਠੀ ਕਉ ਸਾਜੇ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਸੋਈ॥

ਜਿਸ ਇਸ਼੍ਵਰ ਨੇ ਇਸ ਸਰਿਸ਼ਟੀ ਕੋ ਬਨਾਯਾ, ਅਰਥਾਤ ਇਸ ਜਗਦ ਰਚਨਾ ਕੋ ਰਚਾ ਹੈ, ਵਹੀ ਉਸੇ ਜਾਨਤਾ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤਾ, ਯਹ ਰਿਕ ਸੰਹਿਤਾਕੇ ਮੰਤ੍ਰੋ ਮੇਂ ਕਹਾ ਹੈ-॥

ਅਰਥ- ਕੌਨ ਠੀਕ- ਠੀਕ ਜਾਨਤਾਹੈ, ਕੌਨ ਇਸਕੇ ਸੰਬੰਧਮੇਂ ਠੀਕ-ਠੀਕ ਕਹੇ ਗਾ,ਅਰਥਾਤ ਕਹਿ ਸਕਤਾਹੈ, ਕਹਾਸੇ ਆ ਵਿਦਯਮਾਨ(ਮੌਜੂਦ)ਹੁਈ,ਯਹ ਵਿਵਿਧ(ਅਨੇਕ)ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਸਰਿਸ਼ਟੀ(ਜਗਦ ਰਚਨਾ)ਕਿਸਸੇ ਹੁਈ, ਅਰਥਾਤ ਕਿਸਨੇ ਕੀ? ਵਿਦਵਾਨ (ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ) ਇਸਕੀ ਰਚਨਾਸੇ (ਸਰਿਸ਼ਟੀਕੇ ਹੋਨੇਸੇ) ਪੀਛੇਕੇਹੈ, ਤਬ ਕੌਨ ਜਾਨਤਾਹੈ, ਜਹਾਂਸੇ ਆ ਵਿਦਮਾਨ ਹੁਈ॥6॥

ਅਰਥ- ਯਹ ਵਿਵਿਧ ਸਰਿਸ਼ਟੀ, ਅਰਥਾਤ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਜਗਦ ਰਚਨਾ, ਜਿਸਸੇ ਆਵਿਨ ਮਾਨ ਹੁਈ, ਚਾਹੇ ਉਸਨੇ ਉਤਪੰਨਕੀ(ਰਚੀ)ਹੈ--ਚਾਹੇ ਨਹੀਂ ਉਤਪੰਨਕੀ,ਅਰਥਾਤ ਅਨਾਦਿਹੈ। ਜੋ ਇਸ ਜਗਤਕਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਸਬਸੇ ਉਚੇ ਆਕਾਸ਼ਮੇਂ ਰਹਿਤਾਹੈ, ਹੇ ਪਿਆਰੇ! ਵਹੀ ਇਸਕੋ ਜਾਨਤਾਹੈ, ਚਾਹੇ ਅਲਗ ਨ ਹੋਨੇਸੇ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤਾਹੈ, ਕੌਨ ਕਹ ਸਕੇ? ॥21॥ (ਰਿ. 10॥12॥7)

ਨੰ.10. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਆਧੁਨਿਕ) -21

ਪ੍ਰਾਕਥਨ:-ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਤੀਰਥ ਇਸ਼ਨਾਨ,ਤਪ,ਦਾਨ,ਆਦਿ ਪੁੰਨ ਕਰਮ,ਅਰ 'ਕਰਮ- ਕਾਂਡੀ ਕਰਮ' ਪਾਪ ਨਵਿਰਤੀਦੇ ਸਾਧਨ ਮੰਨੇ ਗਏ ਹਨ;ਇਸ ਲਈ ਜਾਪਦਾਹੈ;ਕਿ ਆਪਜੀ ਉਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੋਇਆਹੈਕਿ,ਕੀਇਹ ਕਰਮ ਪਾਪਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਧੋ ਨਹੀਂ ਕੱਢਦੇ?ਇਸਦਾ ਉੱਤਰ ਅਗਲੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਦੇਂਦੇ ਹਨ:-

ਤੀਰਥੁ ਤਪੁ ਦਇਆ ਦਤੁ ਦਾਨੁ॥ ਜੇ ਕੋ ਪਾਵੈ ਤਿਲਕਾ ਮਾਨੁ ॥ ਸੁਣਿਆ ਮੰਨਿਆ ਮਨਿ ਕੀਤਾ ਭਾਉ ॥ ਅੰਤਰਗਤਿ ਤੀਰਥਿ ਮਲਿ ਨਾਉ ॥

ਅਰਥ: ਤੀਰਥੁ(ਯਾਤ੍ਰਾ), ਤਪ(ਸਾਧਣੇ), ਦਇਆ(ਧਾਰਨੀ),ਦਾਨ ਦੇਣਾ,ਜੇ ਕਿਸੇਨੂੰ(ਇਹ ਕੁਛ)ਪ੍ਰਾਪਤਹੋ ਜਾਵੇ, (ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਫਲ ਉਸਨੂੰ) ਥੋੜੇ (ਸਮੇਂ)ਦਾ ਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾਹੈ। (ਪਰ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਿਸਨੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰਦਾ ਨਾਮ) ਸੁਣਿਆ,ਮੰਨਿਆ ਤੇ ਮਨਵਿਚ(ਦਾਤੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਤਾ,ਉਸਨੇ ਅਪਣੇ)'ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਤੀਰਥ'ਉਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ਼ਨਾਨ (ਕਰ ਲਿਆਹੈ) (ਭਾਵ ਉਸਨੂੰ ਭਗਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਐਸੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਦਾਤ ਕਰਤੇਦੇ ਹੱਥਹੈ।ਇਸ ਲੁਈ ਪ੍ਰਾਥਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਲਾਇਕਿ, ਹੇ ਨਿਰੰਕਾਰ! ਸੁਣਨ, ਮੰਨਣ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨਤੇ ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਸੁੱਧਤਾਦੀ ਲੱਖਤਾਦੇ) ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਤੇਰੇ(ਦਿਤੇ ਮਿਲਦੇ) ਹਨ, (ਪਰ) ਮੇਰੇ ਵਿਚ(ਆਪ੍ਹੂੰ)ਕੋਈ(ਗੁਣ)ਨਹੀਂਹੈ,(ਇਹਬੀ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ) (ਗੁਣਾਂਨੂੰ(ਧਾਰਣ)ਕੀਤੇ ਬਿਨਾ (ਤੇਰੀ) ਭਗਤੀ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ,(ਤਾਂਤੇ ਹੇ ਕਰਤਾ! ਮਿਹਰ ਕਰ,ਤੇ ਆਪਣੇ ਗੁਣ ਮੈਨੂੰ ਦਾਨ ਵਿਚ ਦੇਹ,ਤੇਮੈਂ)ਯਾਚਕ ਬ੍ਰਹਮਣਕੀ ਸੁਅਸਤੀ ਵਾਚਕ ਬਾਣੀ (ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰ,ਜੋ ਇਹਹੈ)ਤੂੰ ਸਤਿਹੈ,ਤੂੰ ਦਰਯਾਹੈਂ,(ਤੂੰ ਚੇਤਨਹੈਂ, ਤੇ ਅਪਣੀ) ਚੇਤਨਤਾ ਵਿਚ ਸਦਾ ਅਨੰਦਹੈਂ।

ਵਯਾਖਯਾ:- ਜਪੁਜੀ ਦੀ ਪਉੜੀ 1 ਵਿਚ ਦੱਸਿਆਸੀ ਕਿ, ਸੋਚ ਆਦਿ ਕਰਮਾਂ ਨਾਲ ਸਚਿਆਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕੀਦਾ। ਪਉੜੀ 6 ਵਿਚ ਦੱਸਿਆਸੀ ਕਿ, ਤੀਰਥ ਨ੍ਹਾ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪਿਆਰੇ ਨਹੀਂ ਲਗ ਸਕੀਦੇ। ਉਸਨੂੰ ਪਯਾਰੇ ਲੱਗ ਸਕੀਦਾਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਕਦੇ ਨਾ ਵਿਸਾਰਣ ਨਾਲ। ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਦੱਸਦੇ ਹਨਕਿ ਤੀਰਥ ਇਸ਼ਨਾਨ ਆਦਿ ਕਰਮਾਂ ਨਾਲ ਥੋੜਾ ਜੇਹਾ ਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾਹੈ, ਪਰ ਮਨਦੀ ਮੈਲ ਨਹੀਂ ਕਟੀਦੀ । ਪਰ ਨਾਮ 'ਸੁਣਕੇ','ਮਨਨ ਕਰਕੇ'ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਸਿਮਰਕੇ ਮਨਦੀ ਮੈਲਤੇ ਬੁੱਧੀਦੀ ਅਪਵਿੱਤ੍ਰਤਾਈ ਕੱਟੀ ਜਾਂਦੀਹੈ:

'ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਇਸਨਾਨੁ (942:4)" ਇਹ ਤੁਕ ਫੁਰਮਾਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਨੇ ਦੱਸਿਆਹੈ ਕਿ ਦਾਨਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨੇ ਜੋਗਤੇ ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਹਨ, ਪਰ ਜੇ ਨਾਲ ਨਾਮ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਨਾਮਦੇ ਸਹਾਈ ਹੋਕੇ ਉਹ ਸੁਖਦਾਈ ਹਨ। ਪਰ ਜੇ ਨਾਮਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ--ਤਾਂ ਉਹ'ਹਉ ਨਿਵਰਤੀ'ਤੇ'ਆਤਮ ਸੁਖ'ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਯਥਾ,"ਤੀਰਥ ਵਰਤ ਨੇਮ ਕਰਹਿ ਉਦਿਆਨਾ॥ ਜਤੁ ਸਤੁ ਸੰਜਮੁ ਕਥਹਿ ਗਿਆਨਾ॥ ਰਾਮ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਕਿਉ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ, ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਭਰਮੁ ਨ ਜਾਇਆ॥ 13॥ (1043:11)॥

ਨਾਮੀ ਪੁਰਖਨੂੰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਸੁਖਦਾਈਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰ ਸਵਸਥ ਹੋਕੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਜੁੜਦਾ ਚੰਗਾਹੈ। ਦਾਨ ਨਾਮੀ ਪੁਰਖਨੂੰ ਸੁਖਦਾਈਹੈ, ਕਿ ਦਾਨ ਉਸਨੂੰ'ਦਾਤ'ਨਾਲ 'ਦਾਤਾ ਵਧੀਕ ਪਿਆਰਾ ਲੱਗਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ, ਉਹ ਦਾਨਨੂੰ ਉਸਦੀ ਆਗਿਆ ਸਮਝਕੇ 'ਦੇਕੇ' ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾਹੈ।ਕਿਰਤਿ ਵਿਰਤਿ ਕਰਿ ਧਰਮਦੀ ਹਥਹੁ ਦੇਕੇ ਭਲਾ ਮਨਾਵੈ॥ ਨਾਮੀ ਪੁਰਖ ਦਾਨ ਦੇਕੇ ਅਪਣੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਅਸਲੀ ਰੌ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾਹੈ ਕਿ ਹਉਮੈਦਾ ਤਿਆਗ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਕੀਕੂੰ ਆਉਂਦਾਹੈ। ਦਾਨ ਨਾਲ ਸਵਾਰਥ ਪਰਤਾ (ਖੁਦਗਰਜ਼ੀ) ਘਟਦੀਹੈ, ਜੋ ਹਉਮੈਂਦੀ ਅਮਲੀ ਸੂਰਤਹੈ। ਜੇ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਟੂਰ ਰਿਹਾਹੈ,ਤੇ 'ਮਨੁ ਮੇਰੋ ਗਜੁ ਜਿਹਵਾ ਮੇਰੀ ਕਾਤੀ ॥ ਮਪਿ ਮਪਿ ਕਾਟਉ ਜਮਕੀ ਫਾਸੀ'(485:13, ਭ. ਕਬੀਰ) ਵਾਲਾ ਕਾਰਜਹੋ ਰਿਹਾਹੈ,ਤਾਂ ਦਾਨਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਨਾਮ ਦਾਰੂਕੇ ਨਾਲ ਅਨੁਪਾਨ ਹਨ।ਪਰ ਜੇਸ ਨਾਲ ਨਾਮ ਹਉਨੂੰ ਕੱਟਣਦੀ ਕੈਂਚੀ ਨਹੀਂ ਟੂਰ ਰਹੀ--ਤਾ ਗੁਰੂਜੀ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ, ਨਾਮ ਵਿਹੂਨ ਦਾਨ ਤੇ ਤੀਰਥ ਇਸ਼ਨਾਨ ਆਦਿ ਕਰਮ ਹਉਮੈਦਾ ਕਾਰਜ ਹਨ--ਤੇ ਫਲ ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਾਨਹੈ। ਯਥਾ:"ਤੀਰਥ ਨਾਇ ਨ ਉਤਰਸਿ ਮੈਲੁ॥ ਕਰਮ ਧਰਮ ਸਭ ਹਉਮੈ ਫੈਲੁ"(890:7):ਹਉਮੈ ਰੂਪੀ ਜਮਦੀ ਫਾਸੀ ਨਾਮ ਅਰਾਧਣ ਨਾਲ ਕਟੀਂਦੀਹੈ। ਫੇਰ:-

"ਤੀਰਥ ਨਾਵਣ ਜਾਉ ਤੀਰਥੁ ਨਾਮੁ ਹੈ॥ ਤੀਰਥੁ ਸਬਦ ਬੀਚਾਰੁ ਅੰਤਰਿ ਗਿਆਨੁ ਹੈ। ਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ਸਾਚਾ ਬਾਨੁ ਤੀਰਥੁ ਦਸ ਪੁਰਖ ਸਦਾ ਦਸਾ ਹਰਾ॥ ਹਉ ਨਾਮੁ ਹਰਿਕਾ ਸਦਾ ਜਾ ਚਉ ਦੇਹੁ ਪ੍ਰਭ ਧਰਣੀਧਰਾ"(687:15)

ਇਥੇ ਕੁ ਆਕੇ ਆਪ ਜੀ ਆਪਣੀ ਸੁਤੇ ਹਉ ਅਭਾਵਤਾ ਤੇ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾਦੇ ਸੁਭਾਵਦੀ ਰੌਂ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ,ਤੇ ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ ਕਿ,

ਸਭਿ ਗੁਣ ਤੇਰੇ, ਮੈ ਨਾਹੀ ਕੋਇ; ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ, ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ ॥
ਸੁਅਸਤਿ ਆਥਿ, ਬਾਣੀ ਬਰਮਾਉ ॥ ਸਤਿ ਸੁਹਾਣੁ ਸਦਾ ਮਨਿ ਚਾਉ ॥

ਹੇ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ! ਆਪ ਸਰਬ ਗੁਣਾਂਦੇ ਮਾਲਕਹੋ, ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗੁਣ ਨਹੀਂਹੈ, ਤੇ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਭਗਤੀਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਆਪਣੇ ਨਾਮਦੇ 'ਸ੍ਰਵਣ ਮਨਨ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ' ਆਦਿ ਗੁਣ ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਦਾਨ ਕਰੋ ਜੋ ਮੈਂ ਯਾਚਕ ਦਾਨ ਲੈਕੇ "ਸਵਸਤਿ" ਵਾਚਕ ਵਾਕ ਆਖਾ। ਯਾਚਕ ਕੋਲ ਸਿਵਾ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦਤੇ ਸਵਸਤੀਦੇ ਵਾਕਾਂਦੇ--ਹੋਰ ਕੀਹ ਹੁੰਦਾਹੈ, ਮੈ ਤੇਰੇ ਦਰ ਅੱਗੇ ਇਕ ਯਾਚਕ ਬਰਮਾਉ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵਾਙੂ ਖੜਾ ਦਾਨ ਮੰਗਦਾਹਾਂ, ਦਾਨ ਦੇਹਿ, ਤੇ ਮੇਰੇ-ਯਾਚਕ ਬ੍ਰਹਮਣਦੇ ਸਵਸਤੀ ਵਾਚਕਦੇ ਵਾਕਲੈ- ਜੋ ਏਹ ਹਨ:"ਤੂੰ ਸੱਤਯ ਸਰੂਪਹੈ, ਤੂੰ ਸੋਂਦਰਯਾ ਸਰੂਪਹੈ, ਤੂੰ ਸਦਾਹੈ; ਤੂੰ ਚੇਤਨਹੈਂ ਤੇ ਆਪਣੀ ਚੇਤਨਤਾ ਵਿਚ ਆਨੰਦਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਬੀ ਆਪ ਨੂੰ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰੋਹਿਤ (ਬ੍ਰਾਹਮਣ) ਮੰਨਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀਹੈ:-

"ਕਰਤਾ ਤੂ ਮੇਰਾ ਜਜਮਾਨੁ॥ ਇਕ ਦਖਿਣਾ ਹਉ ਤੋ ਪਹਿ ਮਾਗਉ ਦੇਹਿ ਆਪਣਾ ਨਾਮੁ॥"(1329:6)

ਭਾਵ ਇਹਹੈ ਕਿ, ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਕਰਨਦੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂਹੈ,ਤੂੰ ਗੁਣਾਂਦਾ ਮਾਲਕਹੈ, ਆਪਣੇ ਭੰਡਾਰਿਓ ਗੁਣ ਦਾਨ ਕਰ, ਤੇ ਮੈਂ ਪ੍ਰੋਹਿਤ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਵਸਤਿ ਵਾਕ ਕਹਾਂ। ਮੈਂ ਕਲਯਾਨਾਂ ਆਖਦਾ ਤੇਰੇ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦਾ ਰਹਾ, ਤੇ ਤੂੰ ਦਾਤਾਂ ਦੇਂਦਾ ਰਹੇ। ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਬੀ ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀਪ੍ਰਤਿ'ਸੁਅਸਤਿ'ਵਾਕ ਆਖਿਆ ਹੈ, ਯਥਾ:- "ਤਿਸੁ ਜੋਹਾਰੀ ਸੁਅਸਤਿ ਤਿਸੁ ਤਿਸੁ ਦੀਬਾਣੁ ਅਭੱਗੁ॥"

ਨਿਰੁਕ.. ਤੀਰਥੁ- ਦਤੁ- (ਸੰਸ:, ਦਤਤ=ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਧਾਤੂ, ਦਾ=ਦੇਣਾ) ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਦੇਣ, ਦੇਣਾ; ਦਾਨੁ- (ਸੰਸ:, ਧਾਤੂ, ਦਾ=ਦੇਣਾ,ਪੁੰਨ ਅਰਥੀ ਦੇਣਾ।

ਦਤੁ ਦਾਨੁ 'ਦਾਤ (ਦਾ ਦੇਣ ਤੇ) ਦਾਨ (ਕਰਨਾ), ਦਾਨ ਦੇਣਾ॥ ਤਿਲ- (ਸੰਸ: ਇਕ ਛੋਟਾ ਬੀਜ,ਤਿਲ। ਤਿਲ ਜਿੰਨਾ, ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਥਹੁੜਾ॥ ਭਾਉ- (ਸੰਸ:, ਭਾਵ=ਪ੍ਰੇਮ) ਪ੍ਰੇਮ॥ ਅੰਤਰ ਗਤਿ- (ਸੰਸ:,) ਜੋ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਾਪਤਹੈ। ਜੋ ਅੰਤਹਕਰਣ ਵਿਚਹੈ॥ ਸੁਅਸਤਿ (ਸੰਸ: ਸਰਸਿਵ) ਇਹ ਇਕ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦੀ ਪਦਹੈ,ਅਰਥ ਹੈ ਕਲਯਾਨ ਹੋ, ਖੇਮ ਕੁਸ਼ਲ ਰਹੇ, ਜੈ ਹੋ, ਆਦਿ। ਬ੍ਰਹਮਣ ਦਾਨ ਲੈਕੇ ਯਜਮਾਨ ਪ੍ਰਤਿ ਸ੍ਰਿਸਿਤਿ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਆਥਿ-(ਪ੍ਰਾ: ਅਤਿਥ, ਸੰਸ:ਅਰਥਿਨ) ਲੋੜਵੰਦ। ਯਾਚਕ,ਮੰਗਣ ਵਾਲਾ॥ ਬਾਣੀ ਬਰਮਾਉ-ਬ੍ਰਹਮਣ ਵਾਲੀ ਬਾਣੀ ਓਹ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਵਾਕ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮਣ (ਦਾਨ ਲੈਕੇ) ਆਖਦਾਹੈ॥ ਸੁਹਾਣੁ(ਸੰਸ਼:ਸਸਿ)ਇਹ ਇਕ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦੀ ਪਦਹੈ, ਅਰਥਹੈ: ਕਲਯਾਨ ਹੋ, ਖੇਮ ਕੁਸ਼ਲ ਰਹੇ, ਜੈ ਹੋ ਆਦਿ। ਬ੍ਰਹਮਣ ਦਾਨ ਲੈਕੇ 'ਜਜਮਾਨ ਪ੍ਰਤਿ ਅਸੀਸ ਆਖਦੇ ਹਨ॥ ਆਥੇ- (ਪ੍ਰਾ: ਅਤਿਥ, ਸੰਸ:ਅਰਥਿਨ) ਲੋੜਵੰਦ ਯਾਚਕ, ਮੰਗਣ ਵਾਲਾ॥ ਬਾਣੀ ਬਰਮਾ-ਬ੍ਰਹਮਣ ਵਾਲੀ ਬਾਣੀ। ਓਹ ਵਾਕ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮਣ (ਦਾਨ ਲੈਕੇ) ਆਖਦਾ ਹੈ॥ ਸੁਹਾਣੁ- (ਸੰਸ:ਸੁਭ। ਪ੍ਰਾ:ਸੁਹਯ। ਧੰਨ:। ਸੁਹਜ, ਸੁਹਾਓ। ਅਰਬੀ, ਸੁਬਹਾਨ=ਸਲਾਘਾ ਯੋਗ। ਧੰਨਯਤਾ ਯੋਗ। (ਚਲਾਣ ਵਾਲਾ) ਸੋਂਦਰਯ। ਸੁੰਦਰਤਾ। 1899 ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪਾਵਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਕਰਕੇ ਅਬੁ ਅਰਥ ਲਾਏ ਗਏ ਹਨ:- ਤੂ ਕਲਯਾਣ ਸਰੂਪਹੈ, ਤੂੰ (ਆਧਿ) ਮਾਇਆ ਸਰੂਪਹੈ, ਤੂੰ ਬਾਣੀ ਸਰੂਪਹੈ, ਤੈ ਬ੍ਰਹਮਹੈ, ਤੂੰ ਸਤਿਹੈਂ, ਤੂੰ ਸੁਭਾਇਮਾਨਹੈ, ਤੂੰ ਸਦੀਵ ਆਨੰਦ ਮਨਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਖੋਜ ਜਾਰੀ ਰਹੀਤੇ ਅੰਤ ਓਹ ਅਰਥ,ਜੋ ਉਪਰ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਸਹੀ ਮਾਲੂਮ ਹੋਏ ਹਨ, ਜੋ ਪਿੱਛੇ ਟੁਰੇ ਆਏ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸੰਗਕ ਤੇ ਢੁੱਕਵੇਂ ਹੈਨ। ਸਭਤੋਂ ਸਨਾਤਨ ਅਰਥ ਬੀ ਇਹੀ ਮਿਲੇ ਹੈਨ॥ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਦਾਨੇ ਐਉਂ ਅਰਥ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ- ਸਦਿ ਚਿਤ ਆਨੰਦ ਤੇ ਸੁਅਸਤਿ (ਕਲਯਾਣ ਰੂਪ) ਤੋਂ (ਆਥਿ) ਮਾਇਆ ਹੋਈ, ਤਿਸਤੇ ਬਾਣੀ, ਤਿਸਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਹੋਏ॥ ਪੰਡਿਤ ਟੀਕਾਕਾਰ ਕੁਛ ਐਉਂ ਦਾ ਅਰਥ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ:-

1. ਸਿੱਖ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਹੇ ਗੁਰੋ! ਸੁਅਸਤਿ ਅਥਿ-ਮੇਰੇ ਕਲਯਾਣ ਅਰਥ(ਬਾਣੀ ਬਰਮਾਉ=)ਬ੍ਰਹਮਦੀ ਬਾਣੀ ਅਰਥਾਤ ਵੇਦ ਬਾਣੀਦਾ ਮੈਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰੋ।
2. ਗੁਣ ਕੋਣ ਹਨ ਜੋ ਧਾਰਦੇ ਹਨ? ਉੱਤਰ:- ਸਸਤਿਵਾਚਨ,ਬਾਣੀਦਾ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਸਦਾ ਸਚਿ ਸੁਹਾਉਦੇ ਈਸ਼ਵਰ ਦੇ ਦਰਸਨਦਾ ਮਨ ਵਿਚ ਚਾਉ ਰੱਖਣਾ।
3. ਸੰਸਿ= ਕਿ ਚਿਤ ਰਹੇਨੂੰ ਆਪ(ਆਇ=)ਧਨ ਬਨਾਉਣ, ਬਾਣੀ ਬ੍ਰਹਮ ਸਨਬੰਧੀ ਬੋਲਣਾ; ਸਤਿ (ਪਰਮਾਤਾਤਾ) ਤੇ ਗੁਣਾਨੂੰ ਵਾਦ ਸੁਹੋ ਲਗਣਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਚਾਉ ਰੁਹੇ।
4. ਹੇ ਈਸ਼ਵਰ ਵੇਦ ਰੂਪ ਬਾਣੀਨੂੰ (ਬਿਰਮਾਇ=)ਰੋਕਕੇ ਤੁਸੀ ਸਚਿ ਆਥਿ ਕਲਯਾਣ ਰੂਪਸੇ ਪਰ ਏਕ ਸਾਰਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨਾਲ ਢੁਕਦੇ ਘੱਟ ਹਨ।

ਪ੍ਰਾਕਥਨ:- ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਨ ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ, ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਬੀ ਹੈ। ਉਹੁ ਕਵਿ ਮਨ ਬੀ ਹੈ ਤੇ ਪਰਮ ਸ੍ਵਛ ਤੇ ਉੱਚਾ ਕਵਿ ਮਨਹੈ। ਉਹ ਰਸੀਆ ਮਨਹੈ, ਰਹਸੱਯਮਈ ਬੀਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਪ ਜੀਦਾ ਮਨ ਪਰਮਾਤਮ ਦੇਵ ਨੂੰ 'ਸੋਂਦਰਯ' ਬੀ ਦੇਖਦਾਹੈ। ਉੱਚਾ ਕਾਵਿ-ਮਨ ਸਾਈਂ ਨਾਲ ਇਕਸੁਰ ਹੋਇਆ ਦਿੱਸ ਰਹੇ ਸੋਂਦਰਯ ਨੂੰ ਰੱਬ ਜੀਦੇ ਅਦ੍ਰਿਸਯ ਸੋਂਦਰਯਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋਂਦਰਯ ਵਲ ਪ੍ਰੇਮ ਨੂੰ ਸ੍ਵਤੇ ਹੀ ਖਿਚ ਹੈ। ਸੋਂਦਰਯ ਆਨੰਦ ਦਾਤਾ ਹੈ- ਸਰਮ ਖੰਡ ਕੀ ਬਾਣੀ ਰੂਪ ਸਿਰਫ ਸਲਾਹ ਸੋਂਦਰਯ ਦਾਹੀ ਸੰਗੀਤਹੈ। ਸੋਂਦਰਯ ਵਿਸਮਾਦ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਂਦਾਹੈ। ਵਿਸਮਾਦ 'ਅਸਚਰਜ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲੀਨ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ।'ਸੋ ਜਾਪਦਾਹੈ ਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ਰਦੇ ਸਰੂਪਨੂੰ ਸਸਿ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਉਚਾਰਦਿਆਂ ਉਚਾਰਦਿਆਂ ਆਪਦਾ ਕੋਮਲ ਪ੍ਰੇਮੀਤੇ ਵਿਸਮਾਦ ਰੈਨੀ ਮਨ ਸਾਈ ਸੁੰਦਰਤਾਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਾ ਰਸ ਮਾਣਦਾ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ ਲੀਨਹੋ ਗਿਆਹੈ। ਜਦ ਉਸ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੀ ਲੀਨਤਾ ਵਿਚੋਂ ਉੱਠਕੇ ਅਸਚਰਜਤਾਦੇ ਮੰਡਲ ਵਿਚੋਂ ਆਕਾਰ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਉਤੇ ਨਜਰ ਪਈ,ਤਾਂ ਉਥੇ ਪ੍ਰਸਨ ਉਪਜਿਆ:ਕਿ ਇਹ ਸੁਹਣਾ ਸਾਮਾਨ ਕਦੋਂ ਬਣਿਆ? ਇਹ ਗੱਲ ਕੌਣ ਜਾਣੇ? ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਉਹੋ ਸੁੰਦਰਾਂਦਾ ਸੁੰਦਰ ਰਚਣਹਾਰ ਕੇਵਲ ਉਹੋ ਜਾਣਦਾਹੈ। ਇਹ ਭਾਵ ਅਗਲੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂਦੀ ਸਰਵੱਗਤਾ, ਸਾਡੀ, ਅਪਹੁੰਚਤਾਤੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਹਉਮੈ ਰਹਿਤਹੋ ਸੁੰਦਰ ਸਾਈ ਨਾਲ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸਮਾਦਦੇ ਰਸਤੇ, ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੋਏ ਰਹਿਦੀ ਸੇਨਤ ਹੈ।

ਕਵਣੁ ਸੁਵੇਲਾ,ਵਖਤੁ ਕਵਣੁ,ਕਵਣ ਥਿਤਿ,ਕਵਣੁ ਵਾਰੁ॥ ਕਵਣਿ ਸਿ ਰੁਤੀ,ਮਾਹੁ ਕਵਣੁ, ਜਿਤੁ ਹੋਆ ਆਕਾਰੁ? ਵੇਲ ਨ ਪਾਈਆ ਪੰਡਤੀ,ਜਿ ਹੋਵੈ ਲੇਖੁ ਪੁਰਾਣੁ॥ ਵਖਤੁ ਨ ਪਾਇਓ ਕਾਦੀਆ,ਜਿ ਲਿਖਨਿ ਲੇਖੁ ਕੁਰਾਣੁ॥ ਥਿਤਿ,ਵਾਰੁ,ਨਾ ਜੋਗੀ ਜਾਣੈ;ਰੁਤਿ,ਮਾਹੁ ਨਾ ਕੋਈ ॥

ਅਰਥ:ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਵੇਲਾਸੀ, ਕਿਹੜਾਸੀ ਵਕਤ, ਕਿਹੜੀ ਥਿਤਿਸੀ,ਤੇ ਕਿਹੜਾ ਵਾਰਸੀ; ਉਹ ਰੁਤ ਕਿਹੜੀਸੀ, ਮਹੀਨਾ ਕਿਹੜਾਸੀ ਜਿਸ ਵੇਲੇ(ਨਿਰੰਕਾਰ ਤੋਂਏਹ)ਆਕਾਰ ਰਚਿਆ ਗਿਆਸੀ। ਵੇਲਾ ਨਹੀਂ ਲੱਭਾ ਪੰਡਿਤਾਨੇ ਜੋ (ਕੋਈ) ਪੁਰਾਣ (ਸਰੰਚ:ਮੁਸਤਨਿਦ) ਲੇਖ (ਇਸਗੱਲਦਾ) ਹੋਵੇ (ਤਾਂ ਲੱਭ ਲੈਣ)। ਵਕਤ ਨਹੀਂ ਲੱਭਾ ਕਾਜ਼ੀਆਂਨੇ ਜੇ (ਲੱਭਾਂਨੇ ਤਾਂ ਕੋਈ)ਕੁਰਾਣ(ਸਰੀਫ ਮੁਸਤਨਿਦ)ਲੇਖ ਲਿਖਣ(ਭਾਵ ਲਿਖ ਦਿਖਲਾਣ)।(ਉਹ) ਥਿਤ ਵਾਰ (ਯੋਗ ਧਯਾਨ ਜੋੜ ਜੋੜਕੇ) ਜੋਗੀ ਬੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ,(ਉਹ)ਰੁਤ ਤੇ ਮਹੀਨਾ (ਹੋਰ) ਕੋਈ (ਬੀ) ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਸਕਿਆ) ਜਦੋਂ ਕਰਤਾਰ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਸਾਜਦਾਹੈ (ਉਸਨੂੰ) ਉਹ ਆਪਹੀ ਜਾਣਦਾਹੈ(ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀ ਜਾਣਦਾ। ਜਦ ਆਪੇਨੂੰ ਤੇਆਪਣੇ ਕਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕਰਤਾ ਆਪਹੀ ਜਾਣਦਾਹੈ ਤਾਂ) ਮੈ (ਉਸਦੇ ਕਾਰਨਿਆਂਨੂੰ) ਕੀਕੂੰ ਕਹਿ ਸਕਾਂ, ਉਸ ਕਰਤੇਦੀ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਕੀਕੂੰ ਕਹਾਂ), (ਹਾਂ ਉਸਦਾ ਸਾਰਾ)ਵਰਣਨ ਕੀਕੂੰ ਕਹਾਂ ਤੇ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਕਹਿਣ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਕੀਕੂੰ ਜਾਣਾ ਸਕਾਂ (ਉਂਝ) ਕਹਿਣਨੂੰ ਤਾਂ, ਹੇ ਨਾਨਕ! ਸਭ ਕੋਈ ਪਿਆ ਕਹਿੰਦਾਹੈ;ਤੇ ਇਕਤੋਂ ਇਕ ਸਿਆਣਾ(ਬਣ ਬਣ ਬਹਿਦਾਹੈ; (ਪਰੰਤੂ ਉਹ) ਸਾਹਿਬ ਜਿਸਦਾ ਕੀਤਾ ਪਿਆ ਹੁੰਦਾਹੈ(ਸਭਤੋਂ ਵੱਡਾਹੈ, ਉਸਦੇ ਵਡੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸਦੀ ਵਡਿਆਈਬੀ ਵੱਡੀਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਆਪਦੇ ਆਪਨੂੰ (ਵੱਡਾ ਜਾ ਜਾਣਨਹਾਰ)ਸਮਝਦਾਹੈ ਉਹ--ਅੱਗੇ ਜਾਣੈਤੇ ਸੋਭਾ ਨਹੀਂ ਪਾਏਗਾ--ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਹਉ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆਹੈ, ਇਸ ਲਈ, ਹੇ ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹਵਿਚ ਰਹੁ-ਵਡਾ ਸਾਹਿਬਹੈ ਵਡੀ ਵਡਿਆਈ ਹੈ ਕੀਤਾ ਉਸੇਦਾ ਹੁੰਦਾਹੈ) ॥21॥

ਵਯਾਖਯਾ:-ਪਉੜੀ 16 ਤੋਂ 17 ਤੇ 18, 19 ਵਿਚ ਕਰਤੇਦੇ ਕਰਨਿਆਂਦੀ ਅਰਥਾਤ ਕੁਦਰਤਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਦਰਸਾਈ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ 'ਅਸੰਖ ਚੋਰ ਹਰਾਮਖੋਰ' ਵਾਲੀ ਹੀ ਛਤੀਤੇ ਗੇਣਤੀਤੇ ਸੁਤੇ ਪ੍ਰਸਨ ਹੋ ਗਿਆ;ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਪੀਆਂਦੇ ਉਧਾਰਦਾ ਬੀ ਕੋਈ ਉਪਰਾਲਾ ਹੈ ? ਉਸਦਾ ਉੱਤਰ 20, 21 ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਦੇਕੇ; ਇਥੋਂਹੀ ਹੁਣ ਫੇਰ ਉਹੋ ਲੜੀ ਫੜ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਪਹਿਲੋਂ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖਦੀ ਸਰਵਗਤਾ ਤੇ ਜੀਵਦੀ ਅਲਪੱਗਤਾ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ,ਇਹ ਆਖਦੇ; ਕਿ ਕਰਤੇਦੇ ਕਰਨਿਆਂ ਦਾ ਸੁਮਾਰ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਗਿਆ--ਉਸਦੇ ਰਚਨਾ ਰਚਦੇ ਸਮੇਂ ਥਿਤ ਵਾਰਦਾ ਥਹੁਬੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ; ਕਿਉਂ ਨਹੀ ਜਾਣਦਾ? ਮੋਟੀ ਵੀਚਾਰ ਕਰੋ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰਚਨਾਤੋਂ ਪਹਲੇ ਕੇਵਲ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਆਪ ਹੀਸੀ, ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਸੀਹੀ ਨਹੀ ; ਸੋ ਉਸ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕੋਣ ਹੋ ਸਕਦਾਹੈ ਜੋ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ?। ਭਲਾ ਜੇ ਪੰਡਿਤ, ਕਾਜ਼ੀਤੇ ਯੋਗੀ ਆਦਿ ਕੋਈ ਕੁਛ ਨ ਕੁਛ ਦੱਸਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ? ਉਤਰ ਪੌਰਾਣ ਵਾਕ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਰਚਨਾਤੋਂ ਪਹਿਲੋਂ ਓਹ ਸਨ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਨਹ ਹੀ ਪੋਰਾਣ ਲਿਖਣੇ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਮੌਜੂਦ ਸੀ, ਨਾ ਕਾਜ਼ੀ ਕੋਈ ਪਹਿਲੋਂ ਸੀ, ਨਾ ਰਚਨਾ ਕਾਲ ਤੋਂ ਪਹਿਲੋਂ ਕੁਰਾਨ ਹੀਸੀ। ਨਾ ਉਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਐਸਾ ਲੇਖਹੀ ਮੌਜੂਦਹੈ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਯੋਗੀਨੇ ਆਪਣੇ ਯੋਗ ਦੱਸਦੇਤੇ ਦਾਅਵੇ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਕੋਈ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਪੰਡਿਤ,ਕਿ ਕਾਜ਼ੀ,ਕਿ ਜੋਗੀ,ਕਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕੁਛ ਕਹੇਗਾ--ਤਾਂ ਅਟੇ ਸੱਟੇ ਤੇ ਟੋਹ ਲਾਏਗਾ:ਪਰ ਨਿਸਿਚਤ ਠੀਕ ਠੀਕ ਆਪ ਡਿੱਠੇ ਵਾਂਙੂ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕੇਗਾ। ਹਾਂਜੀ: ਕਰਤਾ ਬੀ ਉਹੋਸੀ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਬੀ ਓਹੋ ਸੀ,ਤੇ ਸਰਬੱਗਯ ਬੀ ਉਹੋ ਸੀ, ਤੇਹੈ। ਫਿਰ ਜੀ, ਜੋ ਜਾਣਨਹਾਰਤਾ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਬੰਨਦੇ ਤੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂਦਾ ਕੀਹਾਲ? ਆਪ ਫੁਰਮਾਉਦੇ ਹਨ; ਕਿ ਸਿਆਣੇ ਬਣੇ ਬਣ ਬੈਠੇ ਵਾਲੇ ਏਕ ਤਾਂ ਆਪਣਿਆਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਜਾਣਨਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ੋਭਾ ਪਾ ਜਾਣਗੇ--ਪਰ ਅੱਗੇ ਜਾਕੇ ਜਿੱਥੇ ਕਿ'ਯਥਾਰਥ'ਪ੍ਰਧਾਨਹੈ, ਓਹ ਸੁਹੇਹੀ ਲਗਣਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਣਨਦੇ ਯਤਨਦੇ ਵਰਣਨ ਕਰਨਦੇ ਅਭਿਮਾਨ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂਨੇ ਹਉਮੇ ਨਿਵਿਰਤੀ ਦੀ ਜਾਚ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖੀ, ਜਿਸ ਨਾਲਕਿ ਹਉ ਅਤੀਤਾਦੀ ਰੂਹਾਨੀ ਸੁੰਦਰਤਾਨੇ ਨਿਖਰ ਆਉਂਣਾ ਸੀ ਓਹ ਅਭਿਮਾਨੀ ਤਾਂ ਹਉ ਦੇ ਚੱਕ੍ਰਾਂ ਫੇਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹੇ ।

ਪੰਡਿਤ, ਕਾਜ਼ੀ ਤੇ ਯੋਗੀ ਅਸਲ ਵਿਚ ਪਰਮਾਰਥ ਦੇ ਆਗੂ ਹਨ। ਇਨਾਂਦਾ ਕੰਮਸੀ ਕਲਯਾਣਦਾ ਰਹਿਸ ਦੱਸਣਾ, ਇਸ ਜਦ ਰਚੀ ਹੋਈਦੇ ਜਾਣਹਾਰ ਹੋਣਦਾ ਦਾਅਵਾ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਹਨ--ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਰਾਹਤੋਂ ਘੁੱਸਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਦਾਅਵੇ ਬੰਨਣੇ ਕੰਮਹੈ ਹਉ ਆਸ਼੍ਰਿਤ ਹੋਣ ਵਾਲਾ। ਕਲਯਾਣ ਮਾਰਗਹੈ ਹਉਂ ਨਵਿਰਤੀਦਾ ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂਜੀ ਆਪ ਦੱਸਦੇ ਹਨ,ਕਿ ਆਪਦੇ ਆਪਨੂੰ ਵੱਡਾ ਜਾਣਨ ਵਾਲੇ ਮਾਨ,ਹੰਕਾਰ ਛੱਡਕੇ--ਕਰਤਾ-ਪੁਰਖਨੂੰ ਵੱਡਾ ਜਾਣਨਦਾ ਰਾਹ ਫੜਨ, ਸੋ ਉਸਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਨ ਵਿਚ --ਹਉਂ ਲੋਪ ਹੋ ਜਾਵੇ --ਤੇ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਨਿਰੁਕਤ:-ਵੇਲ- ਵੇਲਾ, ਸਮਾਂ॥ ਵਖਤੁ-ਵਕ਼ਤ=ਸਮਾਂ। ਵੇਲ ਪਦ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਹੈ, ਵਕ਼ਤ ਪਦ ਅ਼ਰਬੀ ਹੈ। ਵੇਲ ਪਦ ਪੰਡਿਤਾਂ ਲਈ ਤੇ ਵਕਤ ਕਾਜ਼ੀਆਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਦੋਹਾਂ ਪਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸਾਂਝਾਹੈ ॥ ਤਿਥਿ-(ਸੰਸ:, ਤਿਥਿ) ਚੰਦਰਮਾਂ ਦੀ ਚਾਲ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਬੱਧੀ ਤ੍ਰੀਕ॥ ਵਾਰੁ-ਦਿਨ। ਰੁਤੀ-(ਸੰਸ:, ਰਿਤੁ) ਮੌਸਮ। ਰੁਤਾਂ ਛੇ ਹਨ॥ ਮਾਹੁ-(ਸੰਸ:ਮਾਸ।ਫਾ:ਮਾਹ) ਮਹੀਨਾ॥ ਪੁਰਾਣੁ-ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕ, ਵੇਦਾਂ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ॥ ਕੁਰਾਣੁ-(ਅ਼ਰਬੀ, ਕੁਰਾਨ) ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕ॥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ:-

1. ਪੰਡਿਤਾਂ ਨੂੰ ਵੇਲਾ ਨਹੀਂ ਲੱਭਾ, ਤਾਂ ਲਭਦਾ, ਜੇ ਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਲੇਖ ਹੁੰਦਾ, ਵਕਤ ਨਹੀਂ ਲੱਭਾ ਕਾਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ, ਤਾਂ ਲੱਭਦਾ ਜੇ ਵਕਤਦੇ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਕੋਈ ਲੇਖ (ਕੁਰਾਨ ਵਿਚ) ਲਿਖ ਜਾਂਦੇ।
2. ਪੁਰਾਣਾਂ ਦੇ ਲੇਖਕ ਪੰਡਿਤਾਂ ਨੇ ਬੀ ਲੇਖਾ ਨਹੀਂਪਾਇਆ, ਨਾਹੀ ਕੁਰਾਨ ਦੇ ਲੇਖਕ ਕਾਜ਼ੀਆਂ ਨੇ ਉਹ ਵਕਤ ਪਾਇਆ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਾਤਾਲਾਪਾਤਾਲ ਲਖ ਆਗਾਸਾਆਗਾਸ॥ ਓੜਕ ਓਡਕਭਾਲਿ ਥਕੇ ਵੇਦ ਕਹਨਿ ਇਕ ਵਾਤ॥ ਸਹਸ ਅਠਾਰਹ ਕਹਨਿ ਕਤੇਬਾ ਅਸੁਲੂ ਇਕੁ ਧਾਤੁ॥ ਲੇਖਾ ਹੋਇ ਤ ਲਿਖੀਐ ਲੇ ਪੈ ਹੋਇ ਵਿਣਾਸੁ॥ ਨਾਨਕ ਵਡਾ ਆਖੀਐ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪੁ॥ ੨੨॥

ਨੰ.1. ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ "ਮੀਣਾ"-22

ਪਾਤਾਲਾਪਾਤਾਲ ਲਖ ਆਗਾਸਾਆਗਾਸ॥ ਓੜਕਓੜਕ ਭਾਲਿ ਥਕੇ ਵੇਦ ਕਹਨਿ ਇਕ ਵਾਤ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:-ਜੇ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰਦੇ ਕੀਤੇਦਾ ਅੰਤੁ ਲੀਆ, ਕੀਆ ਚਾਹੇ, ਤੇ ਨਾਹੀ ਹੋਂਦਾ। ਕਈ ਪਾਤਾਲਹੈਂ। ਕਈ ਲਖ ਅਕਾਸਹੈਂ। ਕਈ ਲੋਅਹੈਂ, ਕਈ ਆਕਾਰਹੈਂ। ਤਿਨਕੀ ਮਿਤਿ ਆਖੀ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦੀਹੈ ਅਰੁ ਵੇਦ ਜੋ ਇਕ ਬਾਤ ਕਹਦਾਹੈ, ਸੁ ਤ੍ਰਿਹੁ ਲੋਆਂ ਕੀ ਕਹਦਾ ਹੈ। ਹੋਰੁ ਜਿਹੈ, ਸੁ ਪਰੇ ਤੇ ਪਰੇ ਹੈ।

ਸਹਸ ਅਠਾਰਹ ਕਹਨਿ ਕਤੇਬਾ ਅਸੁਲੂ ਇਕੁ ਧਾਤੁ॥

ਸੁ ਸਹਸ ਅਠਾਰਹ ਆਲਮਾਂਦੇ ਕਤੇਬਾਂ ਪੜ੍ਹਹਿ, ਤਾਂ ਅਸੁਲੂ 'ਰੋਮ' ਇਕ ਧਾਤੁ। ਸੁ ਅਸੁ ਕਹੀਐ ਘੋੜਾ, ਰੋਮ'ਲੂ' ਕਹੀਐ ਘੋੜੇਦਾ ਇਕੁ 'ਲੁਉ'; ਤਿਸੁ ਇਕਸੁ ਰੋਮ ਕੇ ਕਰੋੜਵੇਂ ਭਾਉਕੀ ਮਿਤ ਕਹਿ ਨ ਸਕਨੀ,ਤਾਂ ਹੋਰਨਾਂ ਰੋਮਾਂ, ਅਸੁ ਦੇ ਦੀ ਮਹੀਅਤਿ ਕਿਨਿ ਵਰਨੀਐ। ਜਾਂ ਇਕਸੁ ਰੋਮ ਕੇ ਕਰੋੜਵੇ ਭਾਉ ਨੋ ਵਰਨਿ ਨ ਸਕਨੀ।

ਲੇਖਾ ਹੋਇ ਤ ਲਿਖੀਐ,ਲੇਖੈ ਹੋਇ ਵਿਣਾਸੁ॥
ਨਾਨਕ ਵਡਾ ਆਖੀਐ,ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪੁ॥ ੨੨॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:- ਏਹ ਜਿ ਗਲਹੈ ਪਰਮੇਸੁਰਦੀ, ਸੁ ਅਲੇਖੇ ਹੈ। ਲੇਖੇ ਵਿਚਿ ਨਾਹੀ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੈ, ਜਿ ਹਉ ਲੇਖੇ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸੁਮਾਰੁ ਕਰੀਗਾ,ਤਾਂ ਲੇਖੇ ਵਿਚਿ ਜੁ ਵਸਤੁ ਆਂਵਦੀਹੈ, ਸੁ ਤਿਸੁ ਤਿਸੁ ਕਾ ਬਿਨਾਸੁ ਹੁੰਦਾਹੈ। ਓਸ ਵਸਤੂ ਦਾ ਓੜਕੁ ਹੈ। ਸੁ ਓਹੁ ਅਲੇਖੁ ਪੁਰਖੁ ਹੈ, ਅਰੁ ਅਬਿਨਾਸੀ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਕੀਤਾ ਸਭ ਕਿਛੁ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ਏਹਾ ਸਮ੍ਰਥ ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ, ਸੁ ਕੀਤਾ, ਜਿ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੇ ਕੀਤੇਦਾ ਅੰਤੁ ਜਾਣੇ। ਓਹੁ ਬੇਸੁਮਾਰਹੈ। ਸੁ ਬੇਸੁਮਾਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਨਾਉ ਕਿਉਹੈ ਪੈਆ, ਜਿ ਸੁਮਾਰ ਵਿਚਿ ਨਾਹੀ ?॥ 22॥

ਨੰ.2. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਸ਼ਹੀਦ'-22

ਪਾਤਾਲਾਪਾਤਾਲ ਲਖ ਆਗਾਸਾਆਗਾਸ॥ ਓੜਕਓੜਕ ਭਾਲਿ ਥਕੇ ਵੇਦ ਕਹਨਿ ਇਕ ਵਾਤ॥

ਤਾ ਸਿੱਧਾ ਪੁੱਛਿਆ:-'ਜੇ ਕੋਈ ਲੋਕ ਕਹਿਦੇ ਹਨ ਕਿ, ਆਕਾਸ਼ ਅਰ ਧਰਤੀਤੇ ਪਤਾਲ ਤਿੰਨ ਲੋਕ ਹੈਨ,ਅਰ ਕਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ,ਜੋ ਸਪਤ ਹੈਨ ਅਰ ਸਪਤ ਪਤਾਲ ਹੈਨ--ਸੋ ਤੁਸੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਕਹੋ, ਜੋ ਅਕਾਸ਼ ਅਰ ਪਤਾਲ ਕਿਤਨੇ ਹਨ? ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ॥ ਕਈ ਪਤਾਲ ਹੈਨ,ਅਰ ਕਈ ਅਕਾਸ਼ ਹੈਨ, ਅਰ ਉਸਦੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡਾਂਦਾ ਓਡਕ ਛਾਨ ਕੇ ਥੱਕ ਪਏ ਹੈਨ। ਤਾਂ ਫਿਰ ਵੇਦਾਂਨੇ ਇਕ ਬ੍ਰਹਮੰਡਦੀ ਕਥਾ; ਚੌਦਾਂ ਪੁਰੀਆਂ, ਤੇ ਚੌਰਾਸੀਹ ਲੱਖ ਜੂਨ ਕਹੀਹੈ; ਅਤੇ ਕਤੇਬਾਂ ਵਾਲਿਆਂਨੇ ਅਠਾਰਹ ਹਜ਼ਾਰ ਆਲਮ ਕਹਿਆਹੈ; ਪਰ ਮਹਾਰਾਜਦੀ ਮਾਇਆਦੇ ਰੋਮ ਰੋਮ ਵਿਚ ਅਜੇਹੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਧਾਰੇ ਹੋਏ ਹਨ ॥ ਅਥਵਾ: ਅਠਾਰਹ ਹਜ਼ਾਰ ਸਲੋਕ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਤ ਦਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੈ ਸੋ ਓਹਭੀ ਮਹਾਰਾਜਦੀ ਲੀਲ੍ਹਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੈਨ ਕਿ, ਵੱਡਾ ਓਸਨੂੰ ਆਂਖੀਦਾਹੈ ਜੋ ਆਪਣੀ ਲੀਲ੍ਹਾ ਆਪਹੀ ਜਾਣਦਾਹੈ ਕਿਵੈ ਸੂਤ੍ਰਧਾਰ ਨੂੰ ਪੁਤਲੀਆਂ ਨਹੀ ਜਾਣ ਸਕਦੀਆਂ॥ 22॥

ਨੰ.3 ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਜੀ (ਸੇਵਾਪੰਥੀ)-22

ਪਾਤਾਲਾ ਪਾਤਾਲ ਲਖ ਆਗਾਸਾ ਆਗਾਸ ॥

ਅਬ ਬਿਅੰਤਤਾ ਬਹੁੜਿ ਕਹੇ ਹੈ:- ਪਾਤਾਲਾ ਪਾਤਾਲ ਲਖ ਆਗਾਸਾ ਆਗਾਸ॥

ਇਸਕਾ ਅਰਥੁ:- ਨਾਰਾਯਣਕੀ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤਿ ਮਾਯਾ ਵਿਖੇ ਐਸੇ ਸਪਤਾਕਰਨ ਕੋਟਿ ਅੰਡਹੈਂ,ਤਿਨਕੇ ਲਾਖਹੁ ਦਰ ਲਾਖਹੀ ਪਾਤਾਲ ਤਥਾ ਅਕਾਸ਼ਹੈਂ,

ਓੜਕ ਓੜਕ ਭਾਲਿ ਥਕੇ, ਵੇਦ ਕਹਨਿ ਇਕ ਵਾਤ॥

ਪੰਡਿਤ ਤਥਾ ਤ੍ਰਿਕਾਲ ਦਰਸ਼ੀ ਜੋਗੀਸ੍ਵਰਸੋ ਓੜਕ ਕਹੀਐ ਅੰਤ ਭਾਲਿ ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਓੜਕ ਥਕੇ ਕਿਆ? ਅੰਤ ਥਕਤ ਹੂਏ, ਪਰੰਤੂ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਇਆ। ਐਸਾ ਕਹੋ, ਜੋ ਬੇਦ ਸਭ ਕਹੈ ਹੈ॥

ਵੇਦ ਕਹਨਿ ਇਕ ਵਾਤ॥

ਬੇਦਭੀ ਇਕ ਬਾਤ ਕਹੇਹੋ ਕਿਆ ? ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ ਕਹਿਕੇ:- 'ਸਰਬੰ ਖਲਿਵਦੰ ਬ੍ਰਹਮ' ਦੋਹਿਰਾ। ਯਹ ਨਹਿ, ਯਹਿ ਨਹਿ, ਪੁਨਿ ਕਹਯੋ, ਸਰਬ ਇੰਦ ਦ੍ਰਿਢ ਬ੍ਰਹਮ॥
ਬੇਦਨਿ ਨਿਜ ਮਤ ਮਥਿ ਕਹਯੋ, ਏਕ ਬਾਤ ਯਹ ਧਰਮ॥ 1॥
ਐਸੇ ਏਕ ਬਾਤ ਅਦ੍ਵੈਤ ਸਿੱਧ ਕਰੇ ਹੈ।

ਸਹਸ ਅਠਾਰਹ ਕਹਨਿ ਕਤੇਬਾ ਅਸੁਲੂ ਇਕੁ ਧਾਤੁ॥

ਅਰੁ ਏਕ ਅਠਾਰਹ ਪੁਰਾਣਹੁਕੀ ਕਿਆ, ਹਜਾਰਹੁ ਪੁਰਾਣ, ਤਥਾ ਕਤੇਬਾ, ਸੋ ਸਭ ਮਿਲਿ ਭਗਵਤ ਉਸਤਤਿ ਕਰਨੇਕੋ ਕੇਵਲ ਸਮਰਥਹੈ, ਜੈਸੇ:-

ਅਸੁਲੂ ਇਕੁ ਧਾਤੁ।

'ਅਸੁ' ਕਹੀਐ ਘੋੜਾਨੂੰ ਕਹੀਐ,ਜੋਤੇ ਘੋੜੇਕੋ ਰੋਮਾਵਲਿਹੈ,ਤਿਨ ਸਭ ਰੋਮਹੁ ਬਿਖੇ ਏਕ ਰੋਮਕਾ ਧਾਤੁ ਕਹੀਐ ਅਗ੍ਰ ਭਾਗ, ਕਿਆ ਕਨਿਕਾ ਯਾਤ੍ਰ; ਤਾਤਪਰਜੁ ਯਹ, ਜੋ ਸਭ ਮਿਲਿਕੋ ਏਤਾਵਨ ਮਾਤ੍ਰ ਕਹੇਹੈ; ਕਾਹੇਤੋਂ:-

ਲੇਖਾ ਹੋਇ ਤ ਲਿਖੀਐ ਲੇਖੈ ਹੋਇ ਵਿਣਾਸੁ॥

ਜਿਸਕਾ ਲੇਖਾ ਹੋਇ,ਸੋ ਲਿਖਾ ਜਾਇ; ਜੋ ਸਦਾ ਅਲੇਖਹੈ, ਤਿਸਕੋ ਕੌਣ ਲਿਖੇ। ਅਰੁ ਜੋ ਮੂਰਖ ਭਜਨ ਛੋਡਕੋ ਕਹੇ, ਜੋ ਮੈਂ ਅੰਤੁ ਪਾਵਹੁੰ, ਤੌ ਅੰਤਤੋ ਕਿਆ ਪਾਵੇਗਾ, ਲੇਖੇ ਹੀ ਮਹਿ ਨਾਸਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇਗਾ।

ਨਾਨਕ ਵਡਾ ਆਖੀਐ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪੁ॥

ਗੁਰ ਕਹੇਹੈ, ਜੋ ਜੇਤੇ ਬੁਧਿਮਾਨਹੈ,ਸੋ ਨਾਰਾਯਣਕੋ ਬਡਾ ਅਪਾਰ ਕਹੇਹੈ। ਤਾਤੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਅਪਨੀ ਬਡਿਆਈ ਕੋ ਆਪਹੀ ਜਾਣੇਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਕੌਣਹੈ ਜੋ ਜਾਣੇ? ॥ 22॥

ਨੰ.4. ਸਾਧੂ ਅਨੰਦਘਨਜੀ(ਉਦਾਸੀਨ-ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਵਾਚੀ)-22

(ਪਉੜੀ 22) ਅਬੀ ਵਿਦਿਆ ਅਰ ਯਗਕੇ ਅਭਿਮਾਨੀਓ ਕੋ ਤੋੜ ਕਰ ਸਾਰ ਦਿਖਲਾਤੇਹੈਂ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਾਤਾਲਾ ਪਾਤਾਲ ਲਖ ਆਗਾਸਾ ਆਗਾਸ ॥ ਓੜਕ ਓੜਕ ਭਾਲਿ ਥਕੇ ॥

ਵਿਦਿਆ ਦ੍ਵਾਰਾ ਪੰਡਤ, ਅਰ ਯੋਗ ਦ੍ਵਾਰਾ ਯੋਗੀ, ਢੂਢਤੇ ਢੂਢਤੇ ਥਕ ਪੜੇ; ਅੰਤ ਕਿਸੀਨੇ ਨ ਪਾਇਆ। ਕਾਹੇਤੇ: ਜੇਤੇ ਅਕਾਸ-ਪਤਾਲ ਹੈ,ਤੇ ਸਭ ਅਵਿੱਦਤ ਕਹਤੇਹੈ॥ ਜੇਤਾ ਸੰਕਲਪ ਬਢਾਵੇਗਾ ਤੇਤੀ ਅਵਿੱਦਯਾ ਬਢਤੀਹੀ ਤੋ ਚਲੀ ਜਾਵੇਗੀ; ਵਾਂਨਰ ਕੇ ਘਾਵ ਕੀ ਨਿਆਈ॥ ਜਬ ਸੰਕਲਪਕੋ ਛੋਡੇਗਾ,ਤਬੀ ਅਵਿਦਯਾ ਸਾਂਤਿ ਹੋਵੇਗੀ। ਸੋ ਸੰਕਲਪ ਬਿਨਾ ਭਜਨ, ਅਗਯਾਨ ਕਿਸੀਕਾ ਹੀ ਨਹੀ ਛੂਟਤਾ॥ ਵਿਪਸਚਿਤ ਰਾਜਾਨੇ ਪਵਨ ਭਗਵਾਨਕਾ ਅਰਾਧਨ ਕਰ ਕਰ, ਪਵਨ ਨਯਾਈਹੈ ਵੇਗ ਜਿਨਕਾ, ਐਸੇ ਅਵੱਯਾਹਤ ਗਤਿ ਚਾਰ-ਸ਼ਰੀਰ ਪਾਏ। ਸੋ ਚਾਰੋ-ਸਰੀਰ ਚਾਰੋ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਖੇ ਹਜਾਰੋ ਬਰਸ ਪਵਨ ਕੀ ਨਯਾਈ ਉਡਤੇ ਹੂਏ ਚਲੇ ਗਏ॥ ਤਿੰਨੋਨੇ ਭੀ ਅੰਤ ਨ ਪਾਇਆ॥ ਅਰ ਥੱਕ ਕਰ ਕਰ, ਮਰ ਹੀ ਗਏ॥ ਇਹੁ ਕਥਾ ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ ਜੀ ਮੋ ਲਿਖੀਹੈ॥ ਨਿਹੁ ਸੰਕਲਪ ਹੋਣਾ,ਇਹੀ ਅਵਿਦੱਯਾ ਕਾ ਅੰਤ ਹੈ, ਸੋਈ ਕਹਤੇ ਹੈ:-

ਵੇਦ ਕਹਨਿ ਇਕ ਵਾਤ॥ ਸਹਸ ਅਠਾਰਹ ਕਹਨਿ ਕਤੇਬਾ ਅਸੁਲੂ ਇਕੁ ਧਾਤੁ॥

ਵੇਦ ਇਹੀ ਕਹਤੇਹੈ-ਏਕ ਅਦ੍ਵਤੀਯ ਪਰਮਾਤਮਾਹੈ--ਦੂਸਰਾ ਕੋਈਭੀ ਨਹੀ॥ ਅਠਾਰਾ ਹਜਾਰ, ਕਿਆ- ਕਹੀਏ, ਅਨੇਕ ਕਿਤਾਬਾਂ ਭੀ ਇਹ ਕਹਤੀਆਹੈ- ਅਸਲੀ ਏਕ ਧਾਤਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਏਕ ਸ੍ਵਰਨਕੇ ਅਨੇਕ ਭੂਖਣ ਬਣੇ, ਸੋ ਸਵਰਨਤੇ ਅਤਰਿਕਤ ਕਛੂਭੀ ਤੋ ਨਹੀ ਬਣੇ; ਸ੍ਵਰਨ ਰੂਪਹੀ ਤੋਹੈ। ਤੈਸੇਹੀ ਇਹੁ ਗ੍ਰੰਥ,ਪ੍ਰਪੰਚ'ਬ੍ਰਹਮ' ਰੂਪ ਹੀਹੈ। ਜਬ ਇਸਕੋ ਸਮਝੇਗਾ,ਤਬੀ ਅਵਿੱਦਯਾ ਸਾਂਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਰ ਜੋ ਅਵਿਵੇਕ-ਪਦਾਰਥੋ ਵਿਖੇ ਸੰਕਲਪ ਬਢਾਵੇਗਾ, ਸੋ ਖਰਾਬ ਹੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ:-

ਲੇਖਾ ਹੋਇ ਤ ਲਿਖੀਐ ਲੇਖੈ ਹੋਇ ਵਿਣਾਸੁ॥

ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਆਪਭੀ ਅਨੰਤ,ਤਿਸਕੀ ਰਚਨਾਭੀ ਅਨੰਤ। ਜਿਸਕਾ ਅੰਤਹੈ ਹੀਨਹੀ,ਤਿਸਕੋ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਕਿਆ ਲਿਖੇਗਾ ? ਅਰ ਜੋ ਮੂਰਖ-ਪੁਣੇ ਸੋ ਲਿਖੇਗਾ, ਵਹੀਤੋ ਵਿਪਸਚਿਤ ਕੀ ਨਯਾਈ ਖਰਾਬਹੋ ਕਰ ਨਾਸਹੀ ਤੋ ਹੋਜਾਇਗਾ। ਅਬ ਸਾਰ ਕੋ ਹੀ ਕਹਤੇਹੈ:-

ਨਾਨਕ ਵਡਾ ਆਖੀਐ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪੁ॥੨੨॥

'ਆਪੁ' ਨਾਮਹੈ ਜਲ ਕਾ। ਵਡਾ ਸੋਈਹੈ, ਜੋ ਜਲ ਕੋ ਜਲ ਹੀ ਜਾਣਤਾਹੈ; ਬੂੰਦਭੀ ਜਲ; ਨਦੀ, ਨਾਲਾ ਭੀ ਜਲ, ਸਮੁੰਦ੍ਰਭੀ ਜਲ। ਐਸੇਹੀ ਜੋਸਰਬ'ਬ੍ਰਹਮ'ਜਾਣਤਾਹੈ; ਸੋਈ ਬਡਾਹੈ। ਯਦਵਾ,ਜੋ ਆਪਣੇ ਬੀਚਾਰ ਦ੍ਵਾਰਾ ਆਪਣੇ-ਆਪਕਉ ਜਾਣਤਾ ਭੀਹੈ, ਸੋ ਬਡਾਹੈ॥ ਜੋ ਵੀਚਾਰ ਕਰੇਗਾ,ਤੋ'ਆਪਣਾ-ਆਪ''ਬ੍ਰਹਮ' ਰੂਪਹੀ ਠਹਰੇਗਾ: ਸੋ 'ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ' ਕੇ ਅਰਥਮੋਂ ਨਿਰਣੇ ਕੀਆ ਹੀਹੈ॥

ਨੰ.5. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਵੀ ਚੂੜਾਮਣੀ(ਨਿਰਮਲ-ਗਿਆਨੀ)22

ਅਬ ਅਗਾਰੀ ਜੋ ਕਥਤਹੈ; ਹਿੰਦੁ ਔ ਤੁਰਕ: ਸਪਤ-ਆਕਾਸ਼ ਹੈ, ਸਪਤ-ਪਤਾਲ ਹੈ, ਇਤਨੋ ਹੀ ਕਤੇਬਮੇਂ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰਕੋ ਅੰਤ ਜਾਨਤਹੈਂ; ਤਿੰਨੋਂ ਪ੍ਰਤਿ ਕਹਤ ਹੈ:-

ਪਾਤਾਲਾ ਪਾਤਾਲ ਲਖ ਆਗਾਸਾ ਆਗਾਸ॥

ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਇਸ ਰੀਤਿਸੋ ਭੀ ਸਯੰਤ ਹੈ। ਪਾਤਲੋਂਕੇ ਤਰੇ ਪਾਤਾਲਭੀ ਲਾਖੋਂਹੈਂ, ਆਕਾਸ਼ੋਂਦੇ ਊਪਰ ਅਕਾਸ਼ਭੀ ਲਾਖੋਂਹੈ। 'ਲਖ'ਜੋ ਪਦਹੈ ਸੋ ਦੇਹੁਲੀ-ਦੀਪਕਹੈ,ਦੋਊ ਤਰਫ ਲਗਜੋ,

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਤਯਰਥ। ਇਸ ਤੁਕ ਮੇਂ ਪਾਤਾਲ ਆਕਾਸ਼ ਦੋ ਦੋ ਬੇਰ ਆਵਨਤੇ ਬੀਪਸਾਲੰਕਾਰਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੈ ਲਾਖ ਹੀਹੈ ਤੋ ਭੀ ਅੰਤ ਆਯੋ, ਤਿਹ ਪਰ ਕਹਤਹੈਂ:-

ਓੜਕ ਓੜਕ ਭਾਲਿ ਥਕੇ, ਵੇਦ ਕਹਨਿ ਇਕ ਵਾਤ॥

ਲਾਖਤੇ ਭੀ ਪਰੇ ਜੇ ਓੜਕਿ'ਅੰਤ'ਦੇਖਯੋ ਚਾਹੇ ਤੋਭੀ ਅੰਤ ਨਹੀਂਹੈ। ਭਾਲਿ ਕਹੀਏ ਖੋਜਿ ਖੋਜਿਕੇ ਥਕਿ ਪਰੇਹੈਂ ਅਨੇਕਹੀ ਸ਼ਕਤਿ ਵਾਰੇ; ਪਰੇ ਤੇ ਪਰੇ ਬਯੰਤ ਹੀਹੈ। ਇਹ ਬਾਕਯ ਕੇਵਲ ਕਹਿਨ ਪਰਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬਨੇ ਬਗਦਾਦਕੇ ਪੀਰਕੋ ਦਿਖਾਏ ਭੀਹੈਂ (ਭਾਗਦਵਾ:1:36:4-8) ਹਮਾਰੋ ਕੀਓ ਸ੍ਰੀਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ ਤਿਸਮੇਂ ਸਰਬ ਕਥਾਹੈ ਬਿਸਥਾਰ ਸੋ, ਈਹਾਂ ਸੰਖੇਪ ਸੇ ਕਹਤਹੈ:-

ਏਕ ਸਮੇਂ ਬਗਦਾਦਿ ਗਏ, ਤਹਾਂ ਇਹ ਤੁਕ ਪਢੀ, ਸੋ ਸੁਣਿਕੇ ਦਸਤਗੀਰਨੇ ਸੰਗਸਾਰ ਕਾਬੇਕੋ ਹੁਕਮ, ਸ਼ਹਿਰਮੇਂ ਜਿਤਨੇ ਤੁਰਕਥੇ, ਤਿਨਕੋ ਦੀਓ। ਜਬ ਸਰਬ ਤੁਰਕ ਆਏ, ਗੁਰੂ ਜੀਕੇ ਚਾਰੋਂ ਓਰ,ਏਕ ਏਕ ਪਾਹਨ ਹਾਥਮੇਂ ਲੀਓ, ਜਬ ਮਾਰਬੇ ਕੋ ਲਗੇ ਤਬਹੁੰਕਾਰ ਗੁਰ ਜੀਨੇ ਕਹਯੋ, ਤਿਸਤੇ ਸਭੁਕੀ ਬਾਂਹੇਂ ਉਪਰਕੋ ਕਾਸ਼ਟਕੇ ਸਮ ਕਰ ਦਈਹੈਂ, ਤਰੇ ਕੋ ਉਤਰੋਂ ਨਹੀਂ। ਐਸੀ ਕਰਾਮਾਤ ਦੇਖੀ, ਪੀਰਨੇ ਆਨ ਬੂਝੈ; 'ਤੁਮ ਕੁਫਰ ਕਿਉਂ ਕਹਤਹੋ?'ਚੌਦਾਂ ਲੋਕ ਸਰਬ ਕਹੇਹੈ, ਚੌਦਾਂਹੀ ਤਬਕ ਕੁਰਾਨਮੇਂ ਲਿਖੇਹੈਂ। ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਕਹਯੋ; ਜੇਤੀ ਜਿਕੋ ਖਬਰਹੈ, ਤੇਤੀਹੀ ਬਤਾਵਤਹੈ।ਕੁਰਾਨਨੇ ਕਰਨਹਾਰੇ ਕੋਲ ਚੋਦਹਿਕੀ ਸੁਧਿਹੈ,ਹਮਕੋ ਲਾਖੋਂ ਕੀਹੈ, ਕੁਫਰ ਨਹੀਂ ਬੋਲਤੇਹੈਂ" ਸੁਨਿਕੈ ਤਿਸਨੇ ਮਾਨੇ ਨਹੀਂ। ਕਹਿਨ ਲਗਯੋ:'ਜੋ ਤੁਮਕੋ ਸੁਧਹੈ ਤੋ ਹਮਕੋ ਦਿਖਾਇ ਦੇਹੁ'। ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਜੀਨੇ ਤਿਸਕੇ ਪੁੜ੍ਕੀ ਬਾਂਹ ਪਕਰਿਕੇ ਕਹਯੋ:'ਨੇਤ੍ਰ ਮੂੰਦਲੇਹੁ'ਤਿਸ ਛਿਨਮੈ ਲਾਖਹੀ ਪਾਤਾਲ ਅਰ ਲਾਖਹੀ ਅਕਾਸ਼ ਤਿਸਕੋ ਦਿਖਾਏਹੈ; ਏਕ ਏਕ ਬਰਖ ਅਕਾਸ਼ਮੇਂ ਅਰ ਪਾਤਾਲਮੇਂ ਬਿਤਾਯੋ, ਜਬ ਅਸੰਖਹੀ ਬਰਖ ਬੀਤ ਗਏ,ਤਬ ਥਕਿ ਪਰਯੋ, ਕਹਨੇ ਲਗਯੋ;"ਮੁਝਕੋ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਾਈਏ"ਤਬ ਕਹਾਂਸੋ ਆਏ;ਅਪਨੇ ਪਿਤਾਕੋ ਕਹਿਨ ਲਗਯੋ;"ਏਹਤੋ ਖੁਦਾਇਕੋ ਸਰੁਪਹੈ:ਅਸੰਖਹੀ ਬਰਖ ਬੀਤ ਗਏਹੈ, ਮੁਝਕੋ ਅਕਾਸ਼,ਪਤਾਲ ਦੇਖਤੇ,ਤੁਮ ਕਹਤਹੋ "ਏਕ ਮਹੂਰਤ ਭਯੋ" ਇਨਕੋ ਅੰਤੁ ਨਹੀਂ ਜਾਨਯੋ ਜਾਤਹੈ, ਇਨਸੋ ਬੰਦਗੀਹੀ ਬਨਤਹੈ" ਐਸੇ ਤਹਾਂ ਲਾਖ ਪਾਤਾਲਾ, ਆਕਾਸ਼ ਪੀਰਕੋ ਦਿਖਾਏ ਹੈਂ,ਤੋਭੀ ਓੜਕੁ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਜਾਨਯੋ।

ਵੇਦ ਕਹਿਨ ਇਕ ਵਾਤ

ਬੇਦ ਕਹਤੇਹੈਂ ਏਕ ਬਾਤ, 'ਏਕ-ਵਾਕ'ੴ ਅੰਕਾਰ। 'ਏਕ-ਵਾਕਯ''ਓਅੰਕਾਰ ਓਅੰਕਾਰ'ਕਹਨਮੇਂ ਏਤ ਹੋਤ ਭਯੋ; ਸੋ 'ਏਕ-ਵਾਕ'ਕੋ ਭੀ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾਯੋ ਜਾਤਹੈ॥ ਵਾ, ਵੇਦ ਕਹਿਨ ਇਕ ਵਾਤ, ਵਾਤ ਨਾਮ ਪੌਨ ਕੋ, ਏਤੋ ਜੋ ਬਿਸਥਾਰਹੈ ਸੋ ਏਕ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀਹੈ। ਜੈਸੇ ਪੌਨ ਏਕ ਹੀਹੈ ਤਿਸਕੇ ਨਾਮ ਅਨੇਕਹੈਂ: ਪਰਵਾ, ਪਛੁੰਵਾ, ਅੰਧੇਰੀ, ਬਘੂਰਾ ਇਤਯਾਦੀ; ਸੋ ਏਕ ਪੌਨ ਹੀਹੈ, ਇਹ ਨਾਮ ਲੋਕੋਂਨੇ ਭ੍ਰਮ ਕਰਿ ਕਲਪ ਲੀਏਹੋ। ਤਿਸੀ ਰੀਤਿ ਬ੍ਰਹਮਮੇ ਪਾਤਾਲ ਅਕਾਸ਼ ਕਲਪ ਰਾਖੇਹੈਂ, ਜਿਸਕੋ ਅੰਤ ਨਹੀਂਹੈ॥ ਵਾ, ਵੇਦ ਕਹਿਨ ਇਕ ਵਾਤ, ਕਯਾ? ਬਿਅੰਤਹੈ,ਇਹੀ ਏਕ ਬਾਤ ਕਹਤਹੈ। ਵਾ'ਵੇਦ'ਨਾਮ ਜਾਨਣੇਕੋ, ਜੋ'ਓੜਕ'ਖੋਜਿ ਭਾਲਿ ਸਕ, ਬਹੁਰ ਜਾਨਿਕੈ ਬਿਅੰਤ ਕਹਤਹੈ;ਇਤਯਰਥ। ਓੜਕ ਓੜਕ ਪਦ ਮੇਂ ਬੀਪਸਾ,

ਔਰ ਦੋਊ ਤੁਕਨਮੇਂ ਬਿਸ਼ੇਖਕਤਿ ਅਲੰਕਾਰਹੈ, ਅੰਤਿ ਖੋਜਨ ਵਾਰੇ ਕਾਰਨ ਅੰਤਿ ਖੋਜਨੋ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਭਯੋ।

ਸਹਸ ਅਠਾਰਹ ਕਹਨਿ ਕਤੇਬਾ ਅਸੁਲੂ ਇਕੁ ਧਾਤੁ॥

ਹਿੰਦੂਓਂ ਕੇ ਪੁਰਾਣੋਂ ਮੇਂ ਚੁਰਾਸੀ ਲਾਖ ਜੋਨਿ ਲਿਖਤਹੈ, ਤੁਰਕਨਕੇ ਅਠਾਰਹ-ਹਜ਼ਾਰ 'ਆਲਮ' ਕਤੇਬਨ ਮੇਂ ਲਿਖਤ ਹੈ। ਤਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਸਾਹਿਬੁ ਜੀ ਕਹਤਹੈ:'ਅਸੁਲੂ'ਕਾ 'ਅਸਲੂ' ਪਾਠਹੈ: ਅਸੁਲੋ ਨਾਮ ਲੋਕੋਂਕੀ ਕਹਿਨਾਵਤਮੇਂ ਵਾਸਤਵ ਕੋਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਜੋ ਬਿਚਾਰੀਏ 'ਇਕ-ਧਾਤ'ਹੈ ਕਿਆ? 'ਇਕ-ਮਾਯਾ'ਕੀ ਬਚਿਤ੍ਰਤਾ ਸਰਬਹੈ; ਇਕ ਮਾਯਾਹੀ ਸਰਬ ਰੂਪਹੋ ਰਹੀ ਹੈ॥ ਵਾ, 'ਇਕ ਧਾਤੁ' ਕੰਚਨ ਆਦਿਜੇ ਧਾਤਹੈਂ ਤਿਨਤੇ ਅਨੇਕ ਭੂਖਨ ਬਨਤਹੈਂ, ਨਾਮ, ਰੂਪ ਕਲਪਤਿਹੋ ਜਾਤਹੈ,ਵਾਸਤਵ ਜੇ ਬੀਚਾਰੀਏ,ਸਵਰਨ ਰੂਪਹੀ ਸਰਬਹੈ;ਔਰ ਜੇ ਕਲਪੇਹੈਂ ਸਰਬ ਮਿਥਯਾਹੈ। ਤੈਸੇਹੀ ਏਕ ਬ੍ਰਹਮਮੇਂ ਅਨੇਕ ਹੀ ਜੂਨਿ ਕਲਪਤਹੈ;ਵਾਸਤਵ ਜੇ ਬੀਚਾਰੀਏ ਏਕ-ਬ੍ਰਹਮ ਹੀਹੈ, ਕਲਪਤਿ ਤਿਸਮੈ ਸਰਬ ਮਿਥਿਆਹੈ। ਜੈਸੇ ਏਕ ਰੱਸੀਮੇਂ ਭੁਜੰਗ, ਫੂਲ-ਮਾਲ, ਭੂਮ-ਦਰਾਰ ਆਦਿ ਕਲਪਤਿ ਮਿਥਯਾਹੈਂ,ਵਸਤਵ ਕੋ ਏਕ ਰੱਸੀ ਹੀਹੈ। ਸੋ ਰੱਸੀ ਕਛੂਭੀ ਨਹੀਂ ਬਨੀ, ਅਰ ਜੇ ਕਲਪੇਹੈ ਤਿਸਮੇਂ ਤਿਨਕੋ ਭੀ ਰੱਸੀ ਆਸਰੋ ਹੈ, ਸਰਬਕੋ ਸੋਹੀ ਜਨਾਵਤਹੈ। ਇਤਯਰਥ। ਇਸ ਤੁਕ ਮੇਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ੍ਾਂਤਾਲੰਕਾਰਹੈ।

ਲੱਛਣ- ਬਿੰਬ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਵਾਕਯ ਦੁਹ ਮਾਂਹੀ। ਉਪਮੇਯੋ ਉਪਮਵਵੈ ਜਾਂਹੀ।
ਧਰਮ ਜੁਦੋ ਦੋਊਨਕੋ ਆਹੀ । ਲਖਹੁ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਨਾਮ ਹਹਿ ਤਾਹੀ।

ਇਸ ਤੁਕਮੇਂ ਅਠਾਰਹ ਹਜ਼ਾਰ ਜੂਨਿ ਜੇ ਕਹਤਹੈ ਸੋਵਾਸਤਵਕੋ ਏਕ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀਹੈ; ਜੂਨਿਕੋ ਅਰੁ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਅਧਯਾਹਾਰਹੈ। ਇਹਤੋ ਵਾਕ ਉਪਮੇਵ ਦ੍ਰਾਸ਼ਟਾਂਤ ਭਯੋ,'ਅਸਲੁ ਇਕੁ ਧਾਤੁ'ਜੈਸੇ ਭੂਖਨ ਸਰਬ,ਭੂਖਨਕੋਹੀ ਅਧਯਾਹਾਰ, ਵਾਸਤਵਸੋਂ ਸਰਬ ਕੰਚਨਹੀਹੈ, ਇਹ ਵਾਕਯ ਉਪਮਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ। ਧਰਮ ਜੁਦੋ ਜੁਦੋਹੈ ਧਾਮ ਕੋ ਔਰ ਬ੍ਰਹਮਕੋ, ਯਾਂਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਾਲੰਕਾਰ ਹੈ। ਪੂਰਬਕੀ ਤੁਕਮੈਂ ਜੋ ਪੌਨ ਕੋ ਅਰਥ ਕਰਿਓਹੇ ਤਿਸਮੈਂ ਭੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਲੰਕਾਰ ਹੈ।

ਇਸ ਪਉੜੀਕੀ ਜੇ ਤੀਨ ਤੁਕ ਆਈਹੈਂ ਅਰਥ ਤੋ ਤਿਨਕੋ ਕਹਿ ਦੀਓਹੈ ਅਰ ਸਰਬਕੋ ਬਿਅੰਗ ਇਹ: ਅਗਯਾਨ-ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਰਿ ਬਚਿਤ੍ਰਤਾਕੋ ਅੰਤਿ ਲੀਓ ਚਾਹੈ,ਤੋ ਕਯੋਹੂੰ ਨਹੀਂ ਆਵਤਹੈ? ਜੋ ਗਯਾਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕਰਿ ਦੇਖੀਏ, ਤਬ ਏਕ-ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਨਾ ਕੁਛਭੀ ਨਹੀਂ ਭਾਸਤਹੈ। ਇਸੀ ਬਯੰਗਤੇ ਧੁਨਿਭੀ ਹੇਤਹੈ। ਜਿਸ ਬਯੰਗਮੇਂ ਚਮਤਕਾਰ ਨਿਕਸੇ, ਤਾਕੋ ਨਾਮ 'ਧੁਨਿ' ਹੋਇ ਜਾਤਹੈ। ਇਸਮੇਂ ਚਮਤਕਾਰ ਇਹੁ: ਜੋ ਮੁਮੋਖੀ ਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਿਕਸਤਹੈ;ਸਰਬ ਨਾਨਤਵ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿਕੋ ਤਿਆਗੇ,ਸਰਬਮੇਂ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਏਕ ਕਰਿ ਜਾਣ। ਇਸੀਮੇਂ ਆਵਾਗੌਨਤੇ ਬਚਤਹੈ। ਅਗਾਰੀ ਇਸੀ ਬਾਤਕੋ ਬਹੁਰ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰਤਹੈ:

ਲੇਖਾ ਹੋਇ ਤ ਲਿਖੀਐ ਲੇਖੈ ਹੋਇ ਵਿਣਾਸੁ॥

ਜੋ ਤਿਸਕੋ ਲੇਖਾ ਲਿਖਬੇਮੇ ਆਵੇ, ਤੋ ਲਿਖੇ। ਸੋ ਕਿਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂਸੋ ਲੇਖਾ ਨਹੀਂਹੋ ਸਕਤਹੈ ਤਿਸਕੇ ਕਰਤੁਤਕੋ; ਕਿੰਵਾ,ਤਿਸਕੇ ਸਰੂਪਕੋ;ਕਿੰਵਾ,ਤਿਸਕੇ ਬਲਕੋ;ਵਾ ਸੋਦਰਯ ਕੋ; ਵਾ, ਤਿਸਕੀ ਦਾਤਕੋ;ਇਨਤੇ ਆਦਿ ਔਰ ਜੇਤੀ ਕਿਛ ਵਸਤੂਹੈ ਪ੍ਰਮਾਣ ਗੋਚਰੀਸੋ ਕਯੋਹੂੰ ਨਹੀਂ ਤਿਨਕੋਆਤ ਆਵਤਹੈ। ਜੇ ਲੇਖਾ ਲਿਖਬੇਮੇਂ ਆਵੇਤੋ ਲਿਖੀਏ। ਸੋਤੋ ਮਨ, ਬਾਣੀਕੇ ਪਰੇ ਹੈ। ਤਿਸਕੋ ਕੈਸੇ ਲਖਿਕੇ ਲਿਖਿ ਸਕੈ? ਜੋ ਲੇਖੇਮੈਂ ਆਵੇਗੋ ਸੋਤੇ ਅਨਿਤ ਹੋ ਜਾਇਗੋ; ਪਰਮੇਸਰ ਨਿਤ ਹੈ;

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਤਯਰਥ। ਇਸ ਤੁਕਮੇਂ ਲਾਟਾਨੁਪ੍ਰਾਸ ਅਲੰਕਾਰਹੈ, 'ਲੇਖਾ ਹੋਇ'ਪਦਨਕੇ ਦੋ ਬੇਰ ਆਵਨਤੇ, ਭਾਉ ਭਿੰਨਹੈ। ਲੇਖਾ ਹੋਤਾ,ਤੋ ਲਿਖਤੇ,ਜੇ ਲੇਖਾ ਹੋਤਾਤੋ ਅਨਿਤਯ ਹੋ ਜਾਤੋ। ਯੇ ਭਾਵ ਭਿੰਨ ਹੈ। ਅਗੇ ਅਗਾਰੀ ਇਸ ਕਥਨਕੋ ਸਮਾਪਤ ਕਰਤ ਹੁਏ ਕਹਿਤਹੈ:-

ਨਾਨਕ ਵਡਾ ਆਖੀਐ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪੁ॥ ੨੨॥

ਸ਼੍ਰੀਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਤਹੈ; ਸੋ ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼ਰਹੈ ਤਿਸਕੋ ਵਡਾ ਆਖੀਦਾਹੈ,ਪ੍ਰੰਤੂ;ਜਾਨਤੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ,ਜੋ ਏਤੋ ਬਡੇ ਹੈ;ਕਹਿਦੇਤੇਹੈ ਸਰਬਹੀ ਪਰਮੇਸਰ ਵਡੇਹੈ। ਏਕਤੇ ਸੁਣਿਕੇ ਦੂਸਰੋ ਕਹਿ ਦੇਤੇਹੈਂ ਜੋ ਬਡੇਹੈ। ਔਰ ਅਸਥਾਨਮੇਂ ਭੀ ਗੁਰ ਜੀਨੇ ਐਸ ਕਹਿਓ ਹੈ, ਪ੍ਰਮਾਣ:-ਸੁਣਿ ਵਡਾ ਆਖੇ ਸਭੁ ਕੋਇ॥ ਕੇਵਡੁ ਵਡਾ ਡੀਠਾ ਹੋਇ॥

ਇਸੀ ਹੇਤ ਤੇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਹਤਹੈਂ; ਪਰਮਾਤਮਾ ਅਪਨੇ-ਆਪਕੋ ਆਪਹੀ ਜਾਣਤਾਹੈ,ਜੋ ਮੈਂ ਏਤੋ ਹੋਂ। ਇਸ ਕਹਨਮੇਂ ਸਰਬ ਰੀਤਿਸੋਂ ਬਡੋ ਲਖਨੋ ਕਰ ਤਤ ਆਦਿਜੋ ਪੂਰਬ ਗਿਨੇ ਹੈਂ,ਇਨਤੇ ਆਦਿ ਔਰ ਜੇਤੀ ਬਹੁਲਤਾ ਹੈ,ਸੋ ਆਪਕੋ ਆਪਹੀ ਜਾਨਤਹੈ,ਔਰ ਕਿਸੀਮੇਂ ਸ਼ਕਤਿ ਨਹੀਹੈ ਲੇਖਨੇਕੀ। ਕਿੰਵ; **ਔਰ ਅਰਥ: ਵਡਾ ਸਰਬ ਮੈਂ ਸੋਈ** ਕਹੀਅਤਹੈ,ਜੋ ਆਪ ਜਲ ਤਿਸਕੇ ਤਰੰਗਭੀ ਆਪ ਜਲਹੀ ਜਾਨੈ। ਸੋ ਵਡਾ ਕੌਨ? ਗਯਾਨੀ। ਇਤਯਰਥ। ਇਸ ਤੁਕਮੇਂ ਬ੍ਰਿਤਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸ ਅਲੰਕਾਰਹੈ'ਅਕਾਰ'ਅਨੇਕ ਵਾਰੀ ਆਵਨਤੇ। ਕਿੰਵਾ ਪ੍ਰਸੰਖਯਾਲੰਕਾਰਹੈ। ਈਹਾਂ ਔਰਨਤੇ ਜਾਨਣੇ ਹਟਾਇ ਕਰਿ ਏਕ ਈਸ਼ਵਰਮੇਂ ਠਹਿਰਾਯੋ, ਯਾਂਤੇ ਪ੍ਰਸੰਖਯਾ ਹੈ।

ਨੰ.6. ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ'ਨਰੋਤਮ'(ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨੀ)22

ਹੇ ਗੁਰੋ! ਲਖਣਾਸੇ ਜੋ 'ਲਖ' ਸਿਧ ਹੋਵੈਹੈ, ਸੋ ਕਹੋ। ਯਹ ਸੁਨੋ ਕਹੈ:-

ਪਾਤਾਲਾ ਪਾਤਾਲ ਲਖ ਆਗਾਸਾ ਆਗਾਸ ॥

ਪਾਤਾਲਾ ਇਤਿ ॥ ਇਸ ਤੁਕਮੇਂ 'ਲਖ'ਪਦ ਸੰਖਾਕਾ ਬੋਧਕ ਨਹੀ। ਲਖਣਾਸੇ ਸਿਧ ਹੂਯੈ'ਲਖ'ਸ੍ਵਰੂਪਕਾ ਬੋਧਕਹੈ॥ ਯਾਤੇ, ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜੋ ਪਰਮਾਤਮ ਤਲ, ਬਿਤਲਾਦਿਕ, ਪਤਾਲਾ ਨਾਮ ਸਾਤ-ਪਤਾਲੋਕਾ'ਪਤਾਲ' ਨਾਮ ਕਲਪਤ ਸਰਪ ਭੂਮੀ ਦਰਾਰਾਦਿਕੋਕਾ ਰਜੂ ਵਤ'ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ'ਰੂਪਹੈ,ਅਰ ਯੇ ਕਲਪਿਤ ਵਾਸਤਵਸੇ ਜਿਸਮੇ ਕੋਈ ਨਹੀ,ਸੋ 'ਲਖ' ਸ੍ਵਰੂਪਹੈ॥ ਪੁਨਾ:- ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮਰੂ ਭੂਮਿ ਵਿਖੇ ਸੂਰਜਕੀ ਕਿਰਣੋਮੇਂ ਜਲ ਵਤ ਕਲਪਤ ਸਪਤ ਭੂ ਆਦਿਕ ਆਗਾਸ ਨਾਮ ਅਕਾਸ਼ੋਕਾ ਆਕਾਸ਼ ਨਾਲ ਸਰਬ ਓਰਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸਨੇ ਵਾਲਾਹੈ, ਸੋ 'ਲਖਹੈ' [58]॥

ਪੁਨਾ:- ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਿਖਲ ਆਨੰਦਕੇ ਸਥਾਨੋਕੀ'ਓਡਕ'ਨਾਮ ਔਧਿ ਜੋ ਹਿਰਨਗਰਭਕਾ ਸਥਾਨ, ਤਿਸ ਕਾਭੀ 'ਓੜਕ' ਨਾਮ ਔਧਿਹੈ; ਸੋ'ਲਖ' ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਐਸੇ'ਲਖ'ਸ੍ਵਰੂਪਕਾ

58. ਟਿੱਪਣਕਾਰ:-"ਲਖ"ਦਾ ਅਰਥ'ਜਾਣ','ਸਮਝ'ਹੈ। ਗੁਰੂਬਾਣੀ ਤੁਕ 'ਪਾਤਾਲਾਪਾਤਾਲ' ਤੇ 'ਆਕਾਸਾਆਕਾਸ'ਹਨ;ਅਰਥਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂਦੇ ਅਧਾਰ= ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ' ਤੋਂ ਭਾਵਹੈ-ਨਾ ਇਕ,ਨਾ ਬਹੁਤ ਪਤਾਲ,ਆਕਸ਼ਾਂ ਤੋਂ--ਜੋ ਵੈਸੇ ਭੀ ਤਰਕ ਅਸਿੱਧ ਹੈ, ਜਥਾ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪਰਧਾਨ ਪਰਿਭਾਖਾ ਵਿਧਿ ਇਹਹੈ:-ਮ:3"ਅਗਮ ਨਿਗਮੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਿਖਾਇਆ"(1016:12)ਤਰਕ ਅਤੇ'ਸਾਰੇ'ਜੀਵ ਮਨੁਖਾਂਦੇ 'ਅਨੁਭਵੀ' ਤੈਤਰਕ (scientific) ਵਿਦਿਆ ਅਨੁਸਾਰ "ਅਕਾਸ਼ ਇੱਕ ਹੈ" ਜਿਸਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਮ:5"ਸਹਸ ਘਟਾਮਹਿ ਏਕੁ ਆਕਾਸੁ ॥ ਘਟ ਫੂਟੇਤੇ ਓਹੀ ਪ੍ਰਗਾਸੁ" ਹੈ (736:12) ਇਹ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੱਧਾਤਹੈ। ਪਿਛੇ ਗਿਆਨੀ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ'ਖਟ ਦਰਸ਼ਨ ਸਮੀਖਕ'ਸਨ-ਵਿਦਵਾਨ/ਪੰਡਿਤ ਨਹੀ। ਉਨ੍ਹਾਂਨੇ ਇਤਹਾਸਕਾਰ ਦੀ ਨਿਗਾ ਨਾਲ ਇਸ ਪੋਥੀਦੇ ਅਰਥ ਕੀਤੇ ਸਨ-ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਦਰਸ਼ਨ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀ-ਜੋ ਐਥੇ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ ਜਨਮੇ ਉਪ-ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਨਿਰਮਲ ਪੰ: ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਕੀਤਾਹੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਗਯਾਨ ਕਿਸ ਪ੍ਰਮਾਣਸੇ ਹੋਵੇਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ:- ਵੇਦ ਬਿਨਾ ਔਰ ਸੇ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇ, ਵੇਦਸੇ ਹੀ ਹੋਵੇ, ਯਹ ਕਹੇ ਗੁਰੂ॥

ਓੜਕ ਓੜਕ ਭਾਲਿ ਥਕੇ, ਵੇਦ ਕਹਨਿ ਇਕ ਵਾਤ ॥

ਭਾਲਿ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਵੇਦ ਬਿਨਾ ਔਰ ਕੋਈ ਯਥਾਰਥ ਗਯਾਨਕਾ ਸਾਧਨ ਖੋਜਤੇ ਹੁਯੇ ਅਨੇਕ ਪੁਰਖ ਥਕੇ ਨਾਮ ਥਕ ਗਏਹੈਂ;ਪਰੰਤੁ,ਕੋਈ ਅਨੁਮਾਨਾਦਿ ਪਾਯਾ ਨਹੀ॥ ਯਾਤੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕਾ ਰਚਿਆ ਵੇਦਹੀ ਤਿਸਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਜਨਾਵੇਹੈ--ਔਰ ਕੋਈ ਨਹੀ ਜਨਾਵੇ॥ ਜੋ ਔਰ ਜਨਾਵੇ,ਸੋਭੀ ਪੁਰਾਣਦਿਕੋ ਵੇਦ ਵੇਦਕੀ ਛਾਯਾ ਰੂਪ 'ਵਾਸਤਵ'ਨਾਮ ਮੰਤ੍ਰ ਵਤ ਵੇਦਕੇ ਤੁਲਯ ਅਰਥ ਕਹਨੇ ਵਾਲਾ ਵੇਦਹੀਹੈ। ਯਾਤੇ ਵੇਦਹੀ ਤਿਸਕਾ ਬੋਧਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ,ਔਰ ਕੋਈ ਅਨੁਮਾਨਾਦਿ ਨਹੀ॥ ਯਾਹੀ ਭਾਵਸੇ ਬੇਦਮੇ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਨਾਮ 'ਔਪਨਿਖਦ'ਕਹਿਆਹੈ॥ ਉਪਨਿਖਦ ਨਾਮ ਉਤਰ ਕਾਂਡ ਵੇਦਕਾਹੈ, ਤਿਸਸੇ ਜਾਨਿਆ ਜਾਵੇ ਤਿਸਕਾ ਨਾਮ ਔਪਨਿਖਦਹੈ॥ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਮੇ ਭੀ 'ਦੀਵਾ ਬਲੇ ਅਧੇਰਾ ਜਾਇ। ਵੇਦ ਪਾਠ ਮਤ ਪਾਪਾ ਖਾਇ'(791:2)ਐਸੇ ਵੇਦਸੇਹੀ ਜਾਨਣਾ ਲਿਖਿਆਹੈ। ਜੈਸੇ ਦੀਪਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸਸੇ ਅੰਧਕਾਰ ਦੂਰ ਹੋਵੇਹੈ, ਤੈਸੇ ਵੇਦ-ਪਾਠ ਨਾਮ ਵੇਦ-ਬਾਣੀ ਅਪਨੇ ਅਰਥ ਬਿਚਾਰ ਦ੍ਵਾਰਾ ਆਤਮ-ਗਯਾਨਕੋ ਉਤਪੰਨ ਕਰ ਬੁਧੀਗਤ-ਅਗਯਾਨ ਰੂਪ ਮਹਾਪਾਪਕੋ ਦੂਰ ਕਰੇਹੈ। ਯਹ ਗੁਰੂ ਬਚਨਕਾ ਅਰਥਹੈ॥ ਇਸ ਕਹਨੇਸੇ ਵੇਦਹੀ ਤਿਸ ਲਛ-ਸ੍ਵਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮਕੋ ਕਹੇਹੈ,ਯਹ ਸਿਧ ਹੁਆਹੈ।

ਗੁਰੋ! ਵੇਦਮੇਂ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਵਾਕਯਹੈਂ,ਤਿਨਮੇਂ ਕੌਨ ਵਾਕਯਨਸੇ ਵੇਦ ਲਖ-ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਕਹੇਹੈ? ਕੇਵਲ ਵੇਦ ਹੀ ਨਹੀ ਕਹੇ ਵੇਦਾਨੁਸਾਰੀ ਪੁਰਾਣ ਔ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਆਦਿ ਕਹੈਹੈਂ? ਯਹ ਕਹੈ॥

ਸਹਸ ਇਤਿ।। 'ਅਠਾਰਹ' ਪਦਸੇ ਅਠਾਰਾ-ਪੁਰਾਣੋਕਾ ਗ੍ਰਹਣਹੈ॥ 'ਕਤੇਬਾ' ਪਦਮੇ ਈਹਾਂ ਪੁਰਾਣੋਕੇ ਮੇਲਸੇ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਗ੍ਰੰਥੋਂਕਾ ਗ੍ਰਹਣਹੈ॥ 'ਅਸਲੂ'ਪਦ ਵਾਸਤਵਕਾ ਵਾਚਕਹੈ॥ 'ਧਾਤੁ'ਪਦ ਈਹਾਂ ਯਥਾਰਥ ਤਤ੍ਵ ਪਰਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਸਹਸ ਨਾਮ, ਹਜ਼ਾਰੋ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਭਾਵ,ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰੋਸੇ ਅਠਾਰਾ ਕਹਨ ਨਾਮ, ਅਠਾਰਾ ਪੁਰਾਣ ਕਹਤੇਹੈਂ,ਔਰ ਕਿਤੇਬਾ ਨਾਮ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀਆਂ ਕਹਤੀਹੈਂ, ਜੋ ਅਸਲੁ ਕਹੀਯੇ ਵਾਸਤਵ'ਏਕ-ਧਾਤੁ'ਨਾਮ ਯਥਾਰਥ ਤਤ੍ਵਹੈ॥ ਯਦਵਾ,'ਕਿਤੇਬ'ਪਦ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਮੇਂ'ਕੁਰਾਨਾਦਿ'ਯਵਨ ਪੁਸਤਕੋ ਪਰਹੈ,ਸੋ ਈਹਾਂਭੀ ਉਸੀ ਪਰਹੈ॥ ਯਾਂਤੇ ਸਹਸ-ਅਠਾਰਹ ਕਹੀਯੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰਸੇ ਵੇਦਮੇਂ ਚੌਰਾਸੀ-ਲਖ-ਜੂਨੋ ਵਤ ਕੁਲਸ੍ਰਿਸਟੀਕੇ ਭੇਦੋਕੋ ਸੰਖੇਪਸੇ ਅਠਾਰਹ-ਹਜ਼ਾਰ ਕਹਨ ਨਾਮ ਕਹਤੀ ਹੁਈਆਂ ਕੁਰਾਨਾਦਿਕ ਕਿਤੇਬਾ ਅਸਲੂ ਕਹੀਯੇ ਵਾਸਤਵਤੇ ਵੇਦ ਵਤ'ਇਕ ਧਾਤੁ'ਏਕ ਅਦੁਤੀ-ਤਤ੍ਵਕੋ ਹੀ ਕਹੈਹੈ॥ ਯਾਂਤੇ ਨਿਖਲ ਸ੍ਮਤ ਪਰਮਤਕੀ ਈਸ਼੍ਵਰ ਰਹਿਤ ਬਾਣੀ'ਏਕੋ'ਕੋਹੀ ਕਹੇਹੈ,ਅਰ ਵਹੀ ਤਿਸਮੇਂ ਪ੍ਰਮਾਣਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੈਸੇ 'ਸ੍ਵਰਗਹੈ' ਵਾਕਯ ਸ੍ਵਰਗਕੋ ਪਰੋਖ ਜਨਾਵੇਹੈ॥ ਤੈਸੇ ਕੋਸੋਂ ਔ ਬਰਖੋਂਕੇ ਹਿਸਾਬਸੇ ਤਿਸ ਏਕ ਵਾਸਤੁਕੋ ਵੇਦਭੀ ਪਰੋਖਹੀ ਕਹੇਹੈਂ? ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੂ ਕਹੇ॥

ਲੇਖਾ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜੇ ਕਰ ਤਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾਕਾ ਏਤੇ ਕੋਸੋ ਪੇਹੈ,ਪੁਨਾ ਏਤੇ ਬਰਖੋਸੇਹੈ,ਐਸੇ ਸ੍ਵਰਗ -ਦਿਕੋ ਵਤ ਮੂਰਤੀ ਵਾਲਾ ਜਾਨਕੇ ਦੇਸ਼ੋ,ਕਾਲੋਮੇਂ ਲੇਖਾਹੋ ਸਕੇ,ਤਬ ਲਿਖੀਯੇ ਨਾਮ, ਵੇਦਮੇਂ ਭੀ ਪਰੋਖ ਜਾਨ ਕਰ ਜਿਗਯਾਸ਼ੁਯੋਕੇ ਕਹਨੇ ਹੇਤ ਲਿਖੀਯੇ॥ ਪੁਨਾ ਤਿਸਕੋਤੇ ਵੇਦ ਦੇਸ, ਕਾਲਕੇ ਪਰਿਛੇਦ ਹੀਨ ਕਹੇਹੈ॥ ਯਾਂਤੇ ਕੈਸੇ ਤਿਸਮੇਂ ਲਿਖਯਾ ਜਾਵੇ? ਅਰ;

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਦੇਸੋ,ਕਾਲੋਸੇ ਸ੍ਵਰਗ ਵਤ ਵੇਦ ਤਿਸਕੋ ਹਿਸਾਬ ਕਰ ਕਹੇ,ਤਬ ਜੈਸੇ ਕੋਸੋ ਬਰਖੋਕੇ ਹਿਸਾਬ ਵਾਲਾ ਸ੍ਵਵਰਗ ਨਾਸ਼ੀ ਵਸਤੁਹੈ,ਤੈਸੇ ਲੇਖੇ ਆਉਰਨਮੇਂ ਤਿਸਕਾ ਭੀ ਹੋਯ ਬਿਨਾਸ ਨਾਮ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ:ਸੋ ਆਤਮਾਕਾ ਸੰਭਵੇ ਨਹੀ;ਕਾਹੇਤੇ,ਜੈਸਾ ਪਾਛੇ ਕੀਆ ਵੈਸਾ ਅਬ ਭੋਗੇਹੈ,ਇਸ ਲੋਕੋਕੇ ਅਨੁਭਵ ਸੇ ਅਬਿਨਾਸੀਹੈਂ॥ ਪੁਨਾ ਅਨੇਕ ਬਚਨ ਆਤਮਾਕੋ ਅਬਿਨਾਸੀ ਕਹੇਹੈਂ,ਅਰ ਅਪਰੋਖ ਕਹੇਹੈਂ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ!ਜਿਸਕੋ ਅਨੇਕ ਬਚਨ ਅਬਿਨਾਸੀ ਅਰ ਅਪਰੋਖ ਕਹੇਹੈ,ਤਿਸਕਾ ਆਪ ਭੀ ਵਾਸਤਵ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਹੋ; ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ॥

ਨਾਨਕ ਇਤਿ॥ ਗੁਰੁ ਕਹੇਹੈ,ਹੇ ਸਿਖਯ! ਵਹੁ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਡਾ ਕਹੀਯੇ ਅਕਾਸ਼ ਵਤ'ਬਿੰਦੁ'ਵੇਦਨੇ ਆਖੀਯੇ ਨਾਮ ਕਹੀਦਾਹੈ॥ ਅਰਥਾਤ, ਵੇਦ ਤਿਸਕੋ ਅਕਾਸ਼ ਵਤ ਬਯਾਪਕ ਕਹੇਹੈ।ਅਰ'ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪੁ॥'ਨਾਮ ਅਪਨੇ ਆਪਕੋ ਆਪਹੀ ਜਾਨੇਹੈ, ਦੂਸਰੇਸੇ ਅਪਨੇ ਆਪਕੋ ਨਹੀਂ ਜਾਨੇ॥ ਐਸੇ ਵੇਦ ਤਿਸਕੋ ਸ੍ਵਤੇਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਹੇਹੈ॥ਜੋ ਕਾਹੂਸੇ ਨਾ ਜਾਨਿਆ ਜਾਵੇ, ਅਰ ਆਪ ਸਭਕੋ ਜਾਨੇ,ਉਸਕਾ ਨਾਮ ਸ੍ਵਤੇ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਹੈ॥ ਇਸੀ ਸ੍ਵਤੇ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਾਕੇ ਬੋਧਕ'ਤਿਸਦੇ ਚਾਨਣ ਸਬਮੇਂ ਚਾਨਣ ਹੋਯ'(13:5) ਇਤਯਾਦਿਕ ਬਚਨਹੈ॥ 22॥

ਨੰ.7. ਨਿਰਮਲ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਗਿ:ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਫਰੀਦਕੋਟ ਟੀਕਾ-22

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਇਸ ਰਚਨਾ ਮੇ ਤੋ ੭ ਪਤਾਲ ਔਰ ੭ ਅਕਾਸ ਐਸਾ ਨਿਜਮੁ ਕੀਆ ਹੈ ਫਿਰ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕਾ ਉਣੰਜਾ ਕ੍ਰੋੜ ਜੋਜਨ ਤਥਾ ਪਰਬਤਾਦਿਕੋਂ ਕਾ ਭੀ ਪ੍ਰਮਾਣੁ ਕੀਆ ਹੈ ਆਪ ਕਹਤੇ ਹੋ ਕਿ ਕੋਈ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਤਾ ਏਹਿ ਕੈਸੇ ਜਾਨਾ ਜਾਵੇ॥ ਉੱਤਰ:

ਪਾਤਾਲਾ ਪਾਤਾਲ ਲਖ ਆਗਾਸਾ ਆਗਾਸ॥
ਓੜਕ ਓੜਕ ਭਾਲਿ ਥਕੇ ਵੇਦ ਕਹਨਿ ਇਕ ਵਾਤ॥
ਸਹਸ ਅਠਾਰਹ ਕਹਨਿ ਕਤੇਬਾ ਅਸੁਲੂ ਇਕੁ ਧਾਤੁ॥

ਹੇ ਸਿਧੋ ਲਾਖੋਂ ਹੀ ਪਾਤਾਲੋਂ ਕੇ ਨੀਚੇ ਪਾਤਾਲ ਹੈਂ ਲਾਖੋਂ ਹੀ ਅਕਾਸੋਂ ਸੇ ਊਚੇ ਅਕਾਸ਼ ਹੈਂ ਲਖ ਪਦ ਦੇਹਲੀ ਦੀਪ ਨਿਆਇ ਸੋ ਦੋਨੋ ਸਾਥ ਜੁੜ ਜਾਤਾ ਹੈ ਅਕਾਸ ਉਪਲੱਖਤਿ ਅਕਾਸ ਵਾਸੀ ਲੋਕ ਮਹਰਜਨ ਆਦਿਕ ਜਾਨ ਲੇਨੇ ਹੋਰੁ ਪੁਲਾੜ ਪਰ ਪੁਲਾੜ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਤਾ ਅਕਾਸ ਨਾਮੁ ਪੋਲ ਕਾ ਹੀ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਇਹੁ ਪ੍ਰਕਾਰੁ ਹੈ। ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਏਕ ਏਕ ਰੋਮ ਵਿਖੇ ਕੋਟਾਨ ਕੋਟ ਬ੍ਰਹਮੰਡੁ ਹੈਂ ਇਸ ਰੀਤਿ ਸੇ ਤੋ ਅਸੰਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਤੀ (ਓੜਕ ਇਤੀ) ਓੜਕ ਨਾਮੁ ਅੰਤ ਨ ਤੋ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕਾ (ਓੜਕ) ਅੰਤੁ ਹੈ ਅਰੁ ਨ ਕਰਤੇਕਾ (ਓੜਕ) ਅੰਤੁ ਹੈ (ਵਾ ਓੜਕ) ਬਿਲੁਲਾਕੇ ਭਾਲਕੇ ਥਕ ਚੁਕੇ ਹੈਂ ਤੋਂ ਭੀ ਹਰੀ ਦਾ ਅੰਤੁ ਨ ਮਿਲਾ ੪ ਬੇਦ ਅਰੁ ਸਹੰਸ੍ਰ ਰਿਖੀ ਮੁਨੀ ਅਰੁ ੧੮ ਪੁਰਾਨ ਔਰੁ ਕਤਾਬਾਂ। ੧ ਤੁਰੇਤ ੨ ਅੰਜੀਲ ੩ ਕੁਰਾਨ ੪ ਜੰਬੂਰ ਇਹ ਸਭੀ ਮਿਲ ਕੇ ਏਕ ਬਾਤ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਅਸਲੂ ਕਹੀਏ ਵਾਸਤਵ ਤੇ ਇਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸੱਤ ਹੈ। ਹੋਰੁ ਨਾਮੁ ਰੂਪੁ ਸਭੁ (ਧਾਤੁ) ਧਾ ਜਾਣੇ ਵਾਲਾ ਮਾਯਾ ਰੂਪੁ ਹੈ ਭਾਵ ਮਿਥਯਾ ਹੈ॥

ਲੇਖਾ ਹੋਇ ਤ ਲਿਖੀਐ ਲੇਖੈ ਹੋਇ ਵਿਣਾਸੁ॥
ਨਾਨਕ ਵਡਾ ਆਖੀਐ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪੁ ॥੨੨॥

ਹੇ ਸਿਧੋ ਜੇਕਰ (ਲੇਖਾ) ਗਿਣਤੀ ਹੋਵੈ ਤਬ (ਲਿਖੀਐ) ਲਿਖਾ ਜਾਵੈ। ਭਾਵ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਤੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਤੋ ਅਲੇਖ ਹੈ ਅਰ ਜੋ ਵਸਤੂ ਲੇਖੇ ਮੈ ਹੋਤੀ ਹੈ ਉਸ ਕਾ ਨਾਸੁ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੋਤਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਵਹੁ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਡਾ ਕਹੀਤਾ ਹੈ ਸੋ ਅਪਨੇ ਕੋ ਆਪ ਹੀ ਜਾਨਤਾ ਹੈ॥੨੨॥

ਨੰ.8. ਨਿਰਮਲ-ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੀਲੀਭਤਿ(ਵੇਦਾਂਤੀ)22

ਜੋ ਪੂਰਵ ਸੋਪਾਨ ਮੇਂ ਲਖਸ਼ਣਾ ਵ੍ਰਿਤ ਜੋ ਲਖਸ਼ਯ ਬੋਧਨ ਕਰਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇ ਹੈ॥

ਪਾਤਾਲਾਪਾਤਾਲ ਲਖ ਆਗਾਸਾਆਗਾਸ॥
ਓੜਕ ਓੜਕ ਭਾਲਿ ਥਕੇ ਵੇਦ ਕਹਨਿ ਇਕ ਵਾਤ॥
ਸਹਸ ਅਠਾਰਹ ਕਹਨਿ ਕਤੇਬਾ ਅਸੁਲੂ ਇਕੁ ਧਾਤੁ॥
ਲੇਖਾ ਹੋਇ ਤ ਲਿਖੀਐ ਲੇਖੈ ਹੋਇ ਵਿਣਾਸੁ॥
ਨਾਨਕ ਵਡਾ ਆਖੀਐ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪੁ॥੨੨॥

ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ! ਜੋ ਲਖਸ਼ਯ ਵਸਤੂਹੈ,ਸੋ ਪਾਤਾਲੋਕਾ ਪਾਤਾਲਹੈ ਔਰ ਲਖਸ਼ਯਹੀ ਆਕਾਸ਼ੋਕਾ ਆਕਾਸ਼ਹੈ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ,ਪਾਤਾਲ ਤਥਾ ਅਕਾਸ਼ਨਕਾ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੁਆ,ਤਿਨਕੋ ਅਸਿਤ ਭਾਤਿ ਪ੍ਰਿਯ ਰੂਪਸੇ ਪ੍ਰਾਤੀਤੀ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾਹੈ,ਅਰਥਾਤ ਜਬ ਲਖਸ਼ਯ ਵਸਤੂਕਾ ਵਿਵੇਚਨ ਕਰਾ ਜਾਏ,ਤਬ ਪਾਤਾਲ ਔਰ ਆਕਾਸ਼ ਕੁਛ ਦੀਖਤੇ ਨਹੀਂ,ਇਸੀ ਵਾਤਸੇ ਸ੍ਰੁਤੀਮੇ ਲਖਸ਼ਯ ਵਸਤੂ ਭੂਮਾਕੋ ਸ੍ਵਤੰਤਰ ਵਿਦਮਾਨਤਾ ਕਹਾਹੈ, ਤਥਾਹਿ:- ਸ ਏਵਾਧਸਤਾਤ ਸ ਉਪਰਿਖਣਾਤ ਸਪਸਚਾਤ ਸਪੁਰਤਸਾਤ ਸਦਸ਼ਿਣਤ: ਸ ਉੱਤਰਤ : ਸ ਏਵੇਦੈ ਸਰਵਾਮਿਤਯਥਾਤੋ ਅਹੰਕਾਰਾ। ਤੇਸ਼ ਏਵਾਹ ਮੇਵਾਧਤਸਾਦਹਮੁਪਰਿਖਟਾਦਹੰ ਪਸਾਚਦਹੰ ਪੁਰਸਤਾਦਹੰ ਦਸ਼ਿਣਤੋ ਅਹਮੁੱਤ ਰਤੋ ਅਹਮੇਵੰਦ ਸਰਵਮਿਤਿ॥1॥ ਅਥਾਤ ਆਤਮਾ ਦੇਸ਼ ਏਵਾਤਮੇਵਾ ਅਧਤਸਾਦਾਤਨੋਪਰਿਟਖਾਦਾਤਮਾਪਸਾਦਾਤਮਾ ਪੁਰਸਤਾਦਾਤਮਾ ਦਕਿਸਣਕ ਆਤਨੋਤਰਤ ਆਤਨੇ ਵੇਦੰ ਸਰਵਮਿਤਿ (ਛਾਂ ਉ:7॥1॥ 200 ॥

ਅਰਥ॥ ਜੋ ਸ਼ੁਕਰਮ ਭੂਤੋਮੇ ਅਪਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨੇ ਵਾਸਤੇ ਇੰਦ੍ਰੀਯ ਆਰੰਭ ਕਰੇਹੈ॥ ਤਿਨ ਇੰਦ੍ਰੀਯੋਸੇ ਪਰੇਸੋ ਸ਼ੁਕਸ਼ਮ ਭੂਤ ਰੂਪ ਅਰਥਹੈ;ਔਰ, ਇੰਦ੍ਰੀਯ ਤਥਾ ਅਰਥੋ ਕਾ ਵਿਵਹਾਰ ਮਨਕੇ ਅਧੀਨਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਅਰਥੋਂਸੇ ਪਰੇ ਮਨਹੈ,ਔਰ ਮਨਸੇ ਪਰੇ ਬੁਧੀ, ਔਰ ਬੁਧੀਸੇ ਪਰੇ ਮਹਤ੍ਵਹੈ: ਤਿਨ ਮਤਵ੍ਵ;-" "

ਅਰਥ॥ ਭੂਮਾ ਛਪ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਹੀ (ਅਧਯਸਤਤਾ)ਨੀਚੇ ਪਾਤਾਲੋਕਾ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨਹੈ, ਔਰ ਸੋਈ (ਉਪਰਿਸ਼ਟਾਤ) ਉਪਰ ਸਰਵ ਆਕਾਸ਼ੋਕਾ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨਹੈ; ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੀਛੇ ਆਗੇ ਔਰ ਦਖਿਣ ਉਤਰਮੇਂ ਭੀ ਸਰਵਕਾ ਆਧਾਰਹੈ; ਬਹੁਤ ਕਿਯਾ ਕਹੇ, ਸਰਵ ਪ੍ਰਾਪੰਚ ਤਿਸਕਾਹੀ ਸ੍ਵਰੂਪਹੈ, ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਹਿੰਕਾਰ ਕਰਕੇ, ਤਥਾ ਆਤਮਾ ਕਰਕੇ ਜੋ ਆਦੇਸ਼, ਨਾਮ, ਉਪਦੇਸ਼ਹੈ, ਸੋਭੀ ਐਸੇਹੀ ਜਾਨਨਾ। ਇਸ ਸਥਾਨਮੇਂ ਭੂਮਾ ਸ਼ਬਦ, ਤਥਾ ਅਹ ਸ਼ਬਦ ਔਰ ਆਤਮਾ ਸ਼ਬਦ ਕਰਕੇ ਲਖਸ਼ਯ ਵਸਤੂਕੋ ਸਰਵ ਰੂਪਤਾ ਬੋਧਨ ਕਰਾਹੈ॥ ਔਰ ਸੋ ਲਖਸ਼ਯ ਵਸਤੂ(ਓੜਕ)ਜੋ ਸਰਵ ਪ੍ਰਾਪੰਚਕੀ ਅਵਧਿਹੈ,ਤਿਸਕਾ ਭੀ(ਓੜਕ)ਅਵਧਿ ਰੂਪਹੈ,ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੁਤੀ (ਕਠ:ਉ)ਮੇਂ ਪਰਮ-ਤਤ੍ਵ ਰੂਪ ਪੂਰਸ਼ਕੋ ਪਰੇ ਸੇ ਪਰੇ ਬੋਧਨ ਕਰਾਹੈ। ਤਥਾਹਿ:-

ਇੰਦ੍ਰਿਯੇਭਯ;ਪਰਾਹਯਾਰਥਾ ਅਰਥੇਭਯ ਸਚ ਪਰੇ ਮਨ:॥ਮਨਸਸਤ ਪਰਾ ਬੁਦਿਧਰ ਬੁਦੇਧ:ਆਤਮਾ ਮਹਾਨ ਪਰ: ॥10॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਹਤ: ਪਰਮਵਯਕਤੰ ਅਵਗਤਕਾਤ ਪੁਰੁਖ: ਪਰ:॥ਪੁਰੁਖਾਤ ਨ ਪਰੰ ਕਿਚਿੰਤ ਸਾ ਕਾਖਾ ਸਾ ਪਰਾ ਗਤਿ:॥ 11॥

(ਕਠੋਪਨਿਖਦ:-1॥3॥11॥ਅਤੇ ਦੇਖੋ ਗੀਤਾ:3॥40)

ਅਰਥ:- 'ਜੋ ਸ਼ੁਕਸ਼ਮ ਭੂਤੋਮੇਂ ਅਪਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨੇ ਵਾਸਤੇ ਇੰਦ੍ਰੀਯ ਆਰੰਭ ਕਰੇਹੈ; ਤਿਨ ਇੰਦ੍ਰੀਯੋਸੇ ਪਰੇ ਸੋ ਸ਼ੁਕਸ਼ਮ ਭੂਤ ਰੂਪ ਅਰਥਹੈ;ਔਰ,ਇੰਦ੍ਰੀਯ ਤਥਾ ਅਰਥੋਕਾ ਵਿਵਹਾਰ ਮਨਕੇ ਅਧੀਨਹੈ;ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਅਰਥੋਂਸੇ ਪਰੇ ਮਨਹੈ,ਔਰ ਮਨਸੇ ਪਰੇ ਬੁਧੀ,ਔਰ ਬੁਧੀਸੇ ਪਰੇ ਮਹਤਤ੍ਵਹੈ॥ ਤਿਨ ਮਤਵਸੇ ਪਰੇ ਅਵਯਕਤ ਨਾਮਕ ਮਾਯਾ-ਤਤ੍ਵਹੈ।ਔਰ ਅਵਯਕਤਸੇ ਪੁਰੁਸ਼ ਪਰੇਹੈ;ਔਰ ਪੁਰਸ਼ਸੇ ਪਰੇ--ਕੁਛ ਨਹੀ।ਸੋ ਪੁਰਸ਼'ਕਾਸ਼ਠਾ'ਨਾਮ ਸਰਵਪ੍ਰੰਚਕੀ ਅਵਧੀਹੈ;ਔਰ ਸੋਬੀ ਪਰਮ ਗਤੀ ਰੂਪਹੈ।ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਪੁਰਸ਼ ਰੂਪ ਲਕਸ਼ ਵਸਤੂਹੀ, ਓੜਕ ਓੜਕ, ਨਾਮਸੇ ਕਥਨ ਕਰੀਹੈ॥ ਤਿਸ ਲਕਸ਼ਯ ਰੂਪ ਵਸਤੁਕੋ ਕੇਵਲ ਤਰਕ ਕਰਕੇ(ਭਾਲ ਥਕੇ)ਖੋਜਤੇ ਖੋਜਤੇ ਥਕਿਤਹੋ ਗਏ--ਮਿਲਾ ਨਹੀਂ॥ ਪਰੰਤੂ (ਇਕ ਬਾਤ) ਏਕਤਾ-ਬੋਧਕ ਵਚਨ ਰੂਪ ਵੇਦ ਤਿਸਕੋ ਲਕਸ਼ਣਾਸੇ ਕਥਨ ਕਰਤੇਹੈ--ਸ਼ਕਤੀਸੇ ਨਹੀ। ਔਰ ਜਿਨ ਚੌਰਾਸੀ ਲਾਖ ਯੋਨੀਕੋ (ਕਤੇਬਾ) ਕੁਰਾਨਸੇ ਲੇਕਰ ਸਰਵ ਕਤੇਬਾ ਅਠਾਰਹ-ਸਹਸ ਗਿਨਤੀ ਕਰਤੇਹੈ,ਵਹ ਸਰਵਹੀ (ਅਸੁਲ) ਵਾਸਤਵਮੇ (ਇਕ ਧਾਤ)ਏਕ ਪਰਮਾਰਥ ਤਤ੍ਵ ਲਕਸ਼ਾ ਰੂਪਹੈ; ਸੋ ਲਕਸ਼ਯ ਆਪ ਕਿਤਨੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਰ ਯੁਕਤਹੈ? ਇਸ ਸ਼ੰਕਾਕੇ ਹੋਨੇਸੇ ਕਹਿਤੇਹੈ:- ਲੇਖਾ ਹੋਇ ਤ ਲਿਖੀਐ, ਜੇਕਰ ਉਸਕਾ ਕੁਛ ਲੇਖਾ, ਮਾਪ, ਤੋਲ, ਪ੍ਰਮਾਣ, ਹੋਵੇ; ਤਬ ਲਿਖਾ ਜਾਯ; ਪਰੰਤੂ ਸੋ ਲਕਸ਼ਯ ਵਸਤੂ ਸਰਵ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਮਾਪ ਤੋਲਤੇ ਰਹਿਤਹੈ;ਔਰ ਜੇਕਰ ਉਸਕਾ ਮਾਪ,ਤੋਲ, ਆਦਿਕ ਕਾ ਲੇਖਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਤਬ(ਵਿਣਾਸ) ਵਿਨਾਸ਼ਤ੍ਵਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇਗੀ।ਕਿਉਂਕਿ,ਜੋ ਜੋਵਸਤੁ ਮਾਪ,ਤੋਲ ਆਦਿਕਕੇ ਲੇਖੇ ਸਹਿਤਹੈ;ਸੋ ਸੋਵਿਨਾਸ਼ੀਹੈ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀ ਕਹਿਤੇਹੈ:- ਲਕਸ਼ਯ ਰੂਪ ਪਰਮ-ਤਤ੍ਵਕੋ ਸਰਵਸੇ ਬੜਾ(ਆਖੀਯੇ)ਕਥਨ ਕਰਿਯੇ; ਪਰੰਤੂ,ਸੋ ਅਪਨੇਆਪ ਹੀ ਅਪਨੀ ਵਡਿਯਾਈਕੋ ਜਾਨਤਾਹੈ ॥22॥

ਨੰ.9. ਸਾਧੂ ਪੰ.ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਜੀ ਉਦਾਸੀਨ(ਵੇਦਿਕ ਮੁਨੀ)-22

ਭਾਸ਼ਯ:- ਈਸ਼੍ਵਰਕੀ ਰਚਨਾ,ਅਰਥਾਤ ਲੋਕਸਿਸ੍ਰਟੀਕੋ ਈਸ਼੍ਵਰਹੀ ਜਾਨਤਾਹੈ--ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤਾ, ਯਹ ਇਕੀਸਵੇਂ ਪਰਵਕੇ ਅੰਤਮੇਂ ਕਹਾਹੈ। ਅਬ ਉਸਕੀ ਰਚਨਾ,ਅਰਥਾਤ ਲੋਕਸਿਸ੍ਰਟੀ ਅਪਾਰਹੈ, ਅਨੰਤਹੈ, ਯਹ ਕਹਿਨੇਕੇ ਲਿਯੇ ਅਗਲਾ ਪਰਵ ਆਰੰਭ ਹੋਤਾਹੈ।ਇਸਕਾ ਨਾਮ ਔਰ ਮੰਤ੍ਰ ਸੰਖਿਆ ਤੀਨਹੈ। ਉਨਮੇਂਸੇ ਪਹਿਲੇ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਪੂਰਵਾਧਹੈ

ਪਾਤਾਲਾ ਪਾਤਾਲ ਲਖ ਆਗਾਸਾ ਆਗਾਸ॥

ਪਾਤਾਲਕਾ ਅਰਥ ਅਧੋ ਲੋਕ,ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਿਥਵੀਕੇ ਨੀਚੇਕਾ ਲੋਕ ਹੋਤਾਹੈ। ਯਹਾਂ ਪ੍ਰਿਥਵੀਕੇ ਨੀਚੇਕੇ ਲੋਕਸੇ ਦਯੂ ਲੋਕਕੇ ਨੀਚੇਕਾ ਲੋਕ ਅੰਤਰਿਖਸ਼ ਅਭਿਪ੍ਰੇਤਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ(ਵੇਦਿਯੋ)ਕੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਮੇਂ ਜੈਸੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਲੋਕਕਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਿਥਵੀਹੈ, ਵੈਸੇ ਦਯੁਲੋਕ ਔਰ ਅੰਤਰਿਖਸ਼ਕਾ ਨਾਮਭੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀਹੈ। ਇਸ ਲਿਯੇ ਵੈਦਿਕ ਨਿਘੰਟੁਮੇਂ ਦਯੂ ਲੋਕ ਔਰ ਅੰਤਰਿਖਸ਼ ਲੋਕ ਦੋਨੋਕੇ ਨਾਮੋਂਮੇਂ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਔਰ ਪ੍ਰਿਥਵੀਕੇ ਪ੍ਰਯਾਯ ਭੂ ਔਰ ਗੌ ਸ਼ਬਦੋ ਕੋਭੀ ਪੜ੍ਹਾਹੈ (ਨਿਘੰਟੁ:1,3)ਇਸਕੇ ਸਿਵਾ ਰ੍ਰਿਕ ਸੰਹਿਤਾ ਔਰ ਤੈਤਿਰੀਯ ਸੰਹਿਤਾਕੇ:1,108,10:- " "

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਰਥਾਤ"ਹੇ ਇੰਦ੍ਰ ਔਰ ਅਗਿਨ, ਯਦਿ ਆਪ ਸਬਸੇ ਉਪਰਲੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ (ਦਯੂ ਲੋਕ)ਕੇਂ ਮਧਯਕੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ (ਅੰਤਰਿਖਸ਼ ਲੋਕ)ਮੇਂ ਅਥਵਾ ਸਬਸੇ ਨਿਚਲੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ(ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਲੋਕ)ਮੇਹੈ(ਜਹਾਂਹੈ ਵਹਾਂਸੇਹੀ ਹਮਾਰੇ ਯਗਮੇਂ ਪਧਾਰੇ) (ਤੇ. ਸ. 1,2,12) " "

ਅਰਥਾਤ ਦੂਸਰੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ(ਅੰਤਰਿਖਸ਼ ਲੋਕਮੇਂ) ਤੀਸਰੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ(ਦਯੂ ਲੋਕ)ਮੇਂ ਜਹਾਹੈ,ਵਹਾਂਸੇ ਇਤਆਦਿ ਅਨੇਕ ਮਤ੍ਰੋਂਮੇਂ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਲੋਕਕੀ ਨਾਈ ਦਯੁਲੋਕ ਔਰ ਅੰਤਰਿਖਸ਼ ਲੋਕਕੋਭੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕਹਾਹੈ। ਪੁਰਾਣੋਂਮੇਂ ਪ੍ਰਾਯ:ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸ਼ਬਦਦਾ ਅਰਥ ਕੇਵਲ ਯਹੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਲੋਕ ਮਾਨ ਕਰ ਇਸਸੇ (ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਲੋਕਸੇ)ਨਿਚਲੇ ਲੋਕ ਕੋ ਪਾਤਾਲ ਕਹਾਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਯਹ ਅਰਥ ਯਹਾਂ ਵਿਵਕਿਸ਼ਤ ਨਹੀਂ; ਯਹਾਂ ਵੇਦ ਸੰਮੱਤ ਦਯੂ ਲੋਕ ਨਾਮੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀਸੇ ਨਿਚਲਾ ਅੰਤਰਿਖਸ਼ਲੋਕਹੀ ਪਾਤਾਲ ਸ਼ਬਦਕਾ ਅਰਥ ਵਿਵਕਿਸ਼ਤਹੈ। ਜੈਸੇ ਪਦਕਾ ਉਚਾਰਣ 'ਪਡ'(ਰਿਗ: 4,2,14)ਹੈ। ਅਥਵਾ ਅਰਥਕਾ ਉਚਾਰਣ'ਅਧ'(ਰ੍ਗ:5,46,2)ਹੈ, ਵੈਸੇ ਆਕਾਸ਼ਕਾ ਉਚਾਰਣ ਯਹਾਂ ਆਗਾਸਹੈ ਔਰ ਅਰਥ ਦਯੂ ਲੋਕ ਅਭਿਪ੍ਰੇਤਹੈ। ਆਕਾਸ਼ਕੇ ਜਿਸ ਭਾਗ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਮੇਂ ਸੂਰਯ ਮੰਡਲ ਔਰ ਉਸਕੀ ਰਸ਼ਿਮਯੋ ਕਾ ਪ੍ਰਾਚੰਡ ਬਲਹੈ, ਉਸਕੋ ਦਯੂ ਲੋਕ ਔਰ ਆਕਾਸ਼ਕੇ ਜਿਸ ਭਾਗ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਮੇਂ ਸੁਰਯ ਮੰਡਲਸੇ ਸੰਬੰਧ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਮੰਡਲਹੈ,ਉਸਕੋ ਅੰਤਰਿਖਸ਼ ਲੋਕ ਕਹਿਤੇਹੈ। ਯੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਮੰਡਲੋਂਸੇ ਭਰੇ ਹੁਏ ਅੰਤਰਿਖਸ਼ ਲੋਕ ਔਰ ਸੂਰਯ ਮੰਡਲੋਂਸੇ ਭਰੇ ਹੂਏ ਦਯੂ ਲੋਕ ਲਾਖੋਂ,ਅਰਥਾਤ ਅਨਗਿਨਤ ਹੈ, ਇਸਕਾ ਵਰਨਣ ਰਿਕ ਸੰਹਿਤਾਕੇ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਇੰਦ੍ਰਕੀ ਸਤੁਤੀਕੇ ਵਿਯਾਜਸੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਿਯਾਹੈ-" "

ਅਰਥ: 'ਨ ਦਯੁ ਲੋਕ, ਨ ਅੰਤਰਿਖਸ਼ ਲੋਕ, ਨ ਉਨਕੇ ਸੂਰਯ ਮੰਡਲ,ਤਥਾ ਭੂਮੀ ਮੰਡਲ, ਅਪਨੀ ਅਸੰਖਿਯਤਾ, ਅਰਥਾਤ ਅਨਗਿਨਤਾਕੇ ਬਲਸੇ,ਉਸ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਯਾਨਕੋ, ਉਸ ਵਜਰ ਵਾਲੇ,ਅਰਥਾਤ ਹਾਥਮੇਂ ਤਲਵਾਰ ਵਾਲੇਕੋ ਵਿਯਾਪ ਸਕਤੇ, ਅਰਥਾਤ, ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਤੇਹੈਂ ॥ 15॥

ਪੁਰਾਣੋਂਕੇ ਮਤਸੇ ਪਾਤਾਲ ਸਾਤਹੈ:-ਅਤਲ, ਵਿਤਲ, ਸੁਤਲ, ਤਲਾਤਲ, ਮਹਾਤਲ, ਰਸਾਤਲ ਔਰ ਪਾਤਾਲ,ਯੇ ਉਨ ਸਾਤੋਂਕੇ ਨਾਮਹੈਂ। ਪ੍ਰਾਯ;ਪੁਰਾਣੋਂਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ ਕਿ ਹਰ ਪਾਤਾਲਕੀ ਲੰਬਾਈ ਔਰ ਚੋੜਾਈ ਦਸ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਯੋਜਨਹੈ। ਸਭੀ ਪਾਤਾਲ ਧਨ,ਸੁਖ ਔਰ ਸ਼ੋਭਾਸੇ ਪਰਿਪੂਰਣਹੈਂ,ਔਰ ਇਨ ਬਾਤੋਂਮੇਂਵੇ ਸ੍ਵਰਗਸੇ ਭੀ ਬੜਕਰਹੈਂ। ਸੂਰਯ ਔਰ ਚੰਦਰਮਾਂ ਇਨਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼-ਮਾਤਰ ਦੇਤੇਹੈ,ਗਰਮੀ ਔਰ ਸਰਦੀ,ਨਹੀਂ ਦੇਨੇ ਪਾਤੇ। ਪ੍ਰਥਵੀ ਲੋਕ ਯਾ ਭੂ ਲੋਕ ਕੇ ਨੀਚੇਹੀ ਜੋ ਪਾਤਾਲ ਪੜਤਾ ਹੈ,ਉਸਕਾ ਨਾਮ ਅਤਲਹੈ। ਬਸ ਇਸੀ ਤਰਹ ਨੀਚੇ ਨੀਚੇ ਜਾਤੇ ਹੁਏ ਜੋ ਸਬਸੇ ਨਿਚਲਾਹੈ ਉਸਕਾ ਨਾਮ ਪਾਤਾਲਹੈ। ਓੜਕ ਓੜਕ ਭਾਲਿ ਥਕੇ ਵੇਦ ਕਹਨਿ ਇਕ ਵਾਤ॥ ਯਹਾਂ ਵੇਦਸੇ ਅਭਿਪ੍ਰੇਤ ਵਾਸ਼ਿਸ਼ਟ ਰਿਸ਼ੀਕੇ ਮੰਤ੍ਰਹੈ; ਵੇ ਮਤ੍ਰ ਯੇਹੈਂ:- (ਰਿ: 7,99,1)

ਅਰਥ - "ਹੇ ਮਾਪਸੇ ਪਰੇ,ਅਰਥਾਤ ਮਾਪਮੇਂ ਨ ਜਾਨੇ, ਸ਼ਰੀਰਕੇ(ਸ੍ਵਰੂਪ ਸੇ)ਬੜੇ ਹੁਏ, ਅਰਥਾਤ ਹੇ ਅਪਰਿਮਿਤ ਸ੍ਵਰੂਪ,ਤੇਰੇ ਮਹਤਵਕੋ,ਅਰਥਾਤ ਤੇਰੀ ਮਹਿਮਾਕੋ ਮਨੁਸ਼ਯ ਨਹੀਂ ਪਾਤੇ(ਨਹੀਂ ਜਾਨਤੇ)ਹੈਂ। ਹੇ ਸਰਵ-ਵਿਆਪਕ,ਹੇ ਦੇਵੋਂਕੇ ਦੇਵ,ਹਮ ਤੇਰੀ ਇਸ ਏਕ ਪ੍ਰਿਥਵੀਕੋ ਔਰ ਉਪਰਲੇ ਦੋਨੋ ਲੋਕੋਂਕੋਹੀ ਜਾਨਤੇਹੈਂ ਤੂ ਇਸ ਤ੍ਰਿਲੋਕੀਕੋ ਔਰ ਜੋ-ਕੁਛ ਇਸ ਤ੍ਰਿਲੋਕੀਸੇ ਪਰੇਹੈ, ਉਸ ਸਬਕੋ ਜਾਨਤਾਹੈਂ" ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਰਥ- ਹੇ ਸਰਵ-ਵਿਆਪਕ,ਹੇ ਦੇਵੋਂਕੇ ਦੇਵ,ਤੇਰੀ ਮਹਿਮਾਕੇ ਪਰਲੇ ਪਾਰਕੋ ਨ ਕੋਈ ਉਤਪੰਨ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ, ਔਰ ਨ ਕੋਈ ਉਤਪੰਨ ਹੁਆ ਪਾਯਾਹੈ। ਤੂ ਦਾਰਸ਼ਨੀਯ ਬੜੇ ਦਯੂ ਲੋਕਕੋ ਉਪਰ ਉਠਾਏ ਹੁਏਹੈਂ, ਤੂ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਲੋਕਕੋ ਔਰ ਉਸਕੀ ਪੂਰਵਾਦੀ ਦਿਸ਼ਾਵੋਂ ਅਰਥਾਤ ਉਸਕੇ ਚਾਰੋਂ ਔਰਕੇ ਸਭੀ'ਭੂ'ਪ੍ਰਦੇਸ਼ੋਕੋ ਧਾਰਨ ਕਿਯੇ ਹੁਏ ਹੈਂ ॥2॥ ਵਾਮਦੇਵਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਬ੍ਰਹਿਦੁਰਥ ਰਿਸ਼ੀਕਾ ਮੰਤ੍ਰਭੀ ਯਹਾਂ ਧਿਆਨਮੇਂ ਰੱਖਨੇ ਯੋਗਯ ਹੈ-

ਅਰਥ- 'ਹੇ ਪਰਮੇਸ਼ਵਯਵਾਨ,ਹਮਸੇ ਪਹਿਲੇ ਕਿਨ ਰਿਸ਼ੀਯੋਨੇ ਨਿਸ਼ਚਯਸੇ ਕਭੀ ਤੇਰੀ ਸਬ ਮਹਿਮਾ (ਮਹਤਵ) ਕੇ ਪਾਰਕੋ ਪਾਯਾਹੈ ? ਜਿਸੇ ਤੁਨੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਲੋਕ ਔਰ ਦਯੁ ਲੋਕ ਦੋਨੋਕੋ ਅਪਨੇ ਸ਼ਰੀਰ, ਅਰਥਾਤ ਸ੍ਵਰੂਪਕੀ ਨਿਜ ਮਹਿਮਾਸੇ ਏਕ ਸਾਥ ਉਤਪੰਨ ਕਿਯਾਹੈ। (ਰਿ. 10,54,3)

ਸਹਸ ਅਠਾਰਹ ਕਹਨਿ ਕਤੇਬਾ ਅਸੁਲੁ ਇਕੁ ਧਾਤੁ॥

'ਸਹਸ੍ਰ'ਕਾ ਉਚਾਰਣ'ਸਹਸ'ਔਰ ਅਰਥ ਉਸਕਾ ਹਜਾਰੋਂ ਅਰਥਾਤ,ਅਨੇਕਹੈ। ਅਠਾਰਹ ਕਿਤਾਬੋਂ ਸੇ ਅਭਿਪ੍ਰੇਤ ਯਹਾਂ ਅਠਾਰਹ ਪੁਰਾਣਹੈਂ। 'ਅਸਲ'ਕਾ ਉਚਾਰਣ'ਅਸਲੂ'ਔਰ ਅਰਥ ਠੀਕ ਅਥਵਾ ਸਤਿਯ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਜੋਸ਼ਯਿਤਵਯਕਾ ਸੰਖੇਪ''ਜੋਸ਼''(ਰ੍ਗ:6,59,4)ਅਥਵਾ''ਦਾਤਵਯ''ਕਾ ਸੰਖੇਪ''ਦਾਤਾ''ਹੈ,ਵੈਸੇ ਧਾਤ੍ਵਯ ਕਾ ਸੰਖੇਪ ਯਹਾਂ''ਧਾਤ''ਹੈ ਔਰ ਅਰਥ ਧਾਰਯਿਤਵਯ(ਧਾਰਨੇ ਯੋਗਯ)ਅਰਥਾਤ,ਮਨਮੇਂ ਰੱਖਨੇ ਯੋਗਯਹੈ। ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਸ਼ੇਸ਼ ਪੁਰਾਣੋਂਕੇ ਕਥਨਕਾ ਅਨੁਵਾਦਹੈ:-ਵਿਸ਼ਨੁੰ 1, ਭਾਗਵਤ2, ਸ਼ਿਵ 3, ਨਾਰਦੀਯ 4, ਗਰੂੜ 5, ਪਦਮ 6, ਵਾਰਾਹ 7, ਬਾਹ 8, ਬ੍ਰਾਹਮੰਡ 9, ਬ੍ਰਾਹਮ ਵਿਵਰਤ 10,ਮਾਰਕੰਡਿਯ 11, ਭਵਿਸ਼ਯ 12, ਵਾਮਨ 13,ਲਿੰਗ 14,ਸਕੰਦ 15,ਅਗਿਨ 16,ਮਤਸਯ 17,ਔਰ ਕੁਰਮ 18 ਯੇ ਅਠਾਰਹ ਪੁਰਾਣਹੈਂ। ਇਨਕੇ ਸਿਵਾ ਉਪ-ਪੁਰਾਣਭੀ ਅਨੇਕਹੈਂ, ਜਿਨਕਾ ਉਲੇਖ ਯਹਾਂ ਅਪੇਕਿਸ਼ਤ ਨਹੀਂ। ਅਮਰ ਕੋਸ਼ ਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ ਕਿ ਜਿਸਮੇਂ ਪਾਂਚ ਬਾਤੇਹੈਂ, ਉਸੇ ਪੁਰਾਣ ਕਹਿਤੇਹੈਂ।ਪਾਂਚ ਬਾਤੋਂਕਾ ਨਾਮਹੀ ਪਾਂਚ ਲਕਸ਼ਣਹੈ,ਵੇ ਪਾਂਚ ਬਾਤੇਂ ਯੇਹੈਂ:-

ਅਰਥ- ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਔਰ ਪ੍ਰਲਯ ਦੋਨੋਂ, ਰਾਜਵੰਸ਼ੋ ਔਰ ਏਕ-ਦੂਸਰੇਕੀ ਪੀਛੇ ਕ੍ਰਮਸੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਮਾਨੁਵੋਂ ਕਾ ਔਰ ਨਿਸ਼ਚਯ ਵੰਸ਼ ਘਰੋਂਕਾ ਜੀਵਨ ਵਰਤਾਂਤ, ਇਨ ਪਾਂਚ ਲਖਸ਼ਣੋ ਵਾਲਾ ਪੁਰਾਣ ਹੋਤਾਹੈ॥1॥

ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ:- ਭਾਗਵਤ ਪੁਰਾਣ:12:7:8-10 ਵਿੱਚ ਏਹ ਦਸ਼ ਲੱਖਨ ਲਿਖੇ ਹਨਂ:-

ਅਰਥ:'ਓ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ! ਪੁਰਾਣਦੇ ਦਸ ਲੱਛਣ ਹਨ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਰਿਸ਼ੀਆਂਨੇ ਕਹੇ ਹਨ; ਇਹ ਸਭ ਬੁਧਿਮਾਨ ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਨੇ: 1.ਸਰਗ, 2.ਵਿਸਰਗ, 3.ਵ੍ਰਿਤੀ, 4.ਰਖਿਸਾ,5.ਮਨ੍ਵੰਤਰ, 6,ਵੰਸ਼(ਰਾਜ), 7.ਵੰਸ਼ਚਰਿਤ, 8.ਸੰਸਥਾ, 9.ਹੇਤੁ, 10.ਅਪਾਸ੍ਰਯ; ਦਸ਼ ਲੱਖਣ ਪੁਰਾਣਾਦੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਨੇ ਕਹੇ ਹਨ। ਕਈ ਪੰਜ ਲੱਛਨ ਘਟ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ:1.ਸਰਗ, 2.ਪ੍ਰਤੀਸਰਗ, 3.ਵੰਸ਼, 4. ਮਨਵੰਤਰ , 5.ਵਾਮਸਨੁ ਚਰਿਤ ਹਨ. ਇਤਿ ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ॥ ਸਾਧੂ ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਦੀ ਚਲਦੀ ਟੀਕਾ ਇਹਹੈ:-

ਸਾਮਯਿਕ ਪ੍ਰਸਿਧੀ ਯਹਹੈ:-ਕਿ ਅਠਾਰਹ ਪੁਰਾਣ ਔਰ ਸਮਗਨ ਮਹਾਂਭਾਰਤ, ਮਹਾਂਮੁਨੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣ -ਦ੍ਵੈਪਾਯਨ'ਵਿਆਸ'ਕਾ ਬਨਾਯਾ ਹੁਆਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਰਚਨਾ ਭੇਦ ਔਰ ਮਤਾ ਮਤੋਂ ਕੇ ਪਾਰਥਕੇਯਕੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਤਲ ਮੇਂ ਰੱਖਤੇ ਹੁਏ ਯਹ ਕਹਿਨਾ ਪੜਤਾਹੈ,ਕਿ ਅਠਾਰਹ ਪੁਰਾਣ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਾਲ ਮੇਂ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀਯੋਂ ਕੇ ਬਨਾਏ ਹੁਏ, ਅਰਥਾਤ,ਰਚੇ ਹੁਏਹੈਂ। ਵੇ ਕਿਸੀ ਏਕ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੀ ਰਚਨਾ ਨਹੀਂਹੈ। ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਪੁਰਾਣਮੇਂ ਲਿਖਾ ਹੈ- “ ”

ਅਰਥਾਤ ਪੁਰਾਤਨ ਅਰਥੋਂਕੇ ਪੰਡਿਤ ਵਿਆਸਨੇ ਆਖਿਯਾਨ(ਦੇਖੇ ਹੁਏ ਅਰਥੋਂ ਕਾ ਕਹਿਨਾ)ਤਥਾ ਉਪਾਖਿਯਾਨ (ਸੁਨੇ ਹੁਏ ਅਰਥੋਂ ਕਾ ਕਹਿਨਾ), ਗਾਥਾ (ਪਿਤਾ, ਪਿਤਾਮਹ ਆਦਿ ਤਥਾ ਦੇਸ਼, ਉਪਦੇਸ਼ ਆਦਿਕੇ ਸਬੰਧਮੇਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਗੀਤ) ਔਰ ਕਲਪ ਸ਼ੁਧਿ (ਕਲਪ ਸਬੰਧੀ ਨਿਰਨੇ) ਕੋ ਲੇਕਰ“ਪੁਰਾਣ”ਨਾਮਕੀ ਸੰਹਿਤਾਕੋ ਬਨਾਯਾ (ਵਿ.ਪੁ.3:6:6) ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਪੁਰਾਣ ਵਰਤਮਾਨ ਸਮਯਮੇਂ ਸਬ ਪੁਰਾਣੋਂਸੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਔਰ ਪ੍ਰਾਮਾਣੀਕ ਮਾਨਾਜਾਤਾਹੈ ਉਸਕੇ ਇਸ ਲੇਖਸੇ ਸੁਵਿਅਕਤਹੈ ਕਿ ਮਹਾਂਮੁਨੀ ਵਿਆਸਨੇ ਪਹਿਲੇ ਏਕਹੀ ਪੁਰਾਣ ਸੰਹਿਤਾ ਬਨਾਈਥੀ, ਪੀਛੇ ਮਤ ਮਤਾਂਤਰੋਂਕੇ ਪ੍ਰਾਦੁਭਾਵ ਕਾਲਮੇਂ ਵਿਆਸਕੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ ਲੋਮ ਹਰਸ਼ਣ ਸ਼ੁਤ ਨੇ ਔਰ ਉਸਕੇ ਸੁਮਤਿ, ਸਾਵਣੀ ਸ਼ਾਸ਼ਪਾਯਨ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਸ਼ਿਸ਼ਯੋਨੇ ਸਨੈ: ਸਨੈ ਉਸੀ ਏਕ ਪੁਰਾਣ ਸੰਹਿਤਾਕੇ ਆਧਾਰ ਪਰ ਅਠਾਰਹ ਪੁਰਾਣੋਂਕੀ ਰਚਨਾਕੀ(ਵਿ.ਪੁ. 6,17,18,19)। ਬਾਲ ਗੰਗਾਧਰ ਤਿਲਕਨੇ ਲਿਖਾਹੈ ਕਿ ਬਿਕ੍ਰਮਕੀ ਤੀਸਰੀ ਸ਼ਤਾਬਤੀਸੇ ਪੁਰਾਣੋਂਕਾ ਬਨਨਾ ਆਰੰਭ ਹੁਆਹੈ[59]। ਸ਼੍ਰੀਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਕੇ ਸਮਯਮੇਂ ਅਠਾਰਹ ਪੁਰਾਣ ਪ੍ਰਚਲਿਤਥੇ ਔਰ ਜਨਤਾ ਉਨ੍ਹੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਸੇ ਦੇਖਤੀ ਤਥਾ ਮਾਨਤੀਥੀ। ਇਸ ਲਿਯੇ ਆਪਨੇ ਅਪਨੇ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ “ਸਹਸ ਅਠਾਰਹ ਕਹਨਿ ਕਤੇਬਾ” ਉਚਾਰਣ ਕਿਯਾਹੈ ॥22॥

---

59. ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ:-ਓ. ਆਦ ਵਿੱਚ ਇਕ(1) ਵੇਦ,ਤੇ ਤਿੰਨ ਵਿਦਿਆ:1. ਰ੍ਰਿਕ(ਪਦ),2. ਯਜੁ(ਗਦ),3.ਸ਼ਾਮ (ਗੀਤ) ਤ੍ਰਿਵਿਦਿਆ ਸਨ (ਸਾ.ਵੇ.ਛਾਂ,2:2:21,23;ਗੀਤਾ:9:23)। ਫੇਰ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀਆਂ, ਰਾਮਾਯਣ;ਮਹਾ-ਭਾਰਤ (ਜੈ)ਤੇ 18+18 ਪਰਾਣ-ਉਪ-ਪੁਰਣੂਭਾਈ ਗੁਰ ਦਾਸ,ਵਾਰ:25:9:1-4ਗ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿੰਨ(3)ਵਿਆਸ ਹੋਇ ਹਨ:ਤ੍ਰੈਤਾ'ਚ:1.ਬਾਲਮੀਕ, ਦ੍ਵਾਪੁਰ ਅੰਤ'ਚ 2.ਮਹਾਰਿਸ਼ੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ-ਦ੍ਵਾਪਾਯਨ;ਜੋ ਕੌਰਵ-ਪਾਂਡਵਾਂਦੇ ਅਸਲ ਦਾਦਾ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂਦੇ ਤਿੰਨ ਪੁਤ੍ਰ:1.ਧਿਰਤ੍ਰਾਸਟ,2.ਪਾਂਡੂ,3.ਵਿਦੁਰ 'ਭਗਤ'ਸਨ,ਜਿਸੇ ਕਾਰਣ ਭਾਰਤ ਸਮਰਾਟ ਰਾਜਗੁਰੁ ਸੰਨ.ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇਹੀ ਮਹਾਭਾਰਤ ਵੰਸ਼ ਅਤੇ ਯੁਧਦੀ ਕਥਾ ਲਿਖੀ।ਇਨ੍ਹਾਂਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਰਿਸਿ ਸ਼ੁਕ ਦੇਵ ਸੀ ਜਿੰਨ੍ਹਾ ਅਮਤਮ ਭਾਗਵਦ ਪੁਰਾਣ ਰਚਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂਦਾ ਆਸ਼੍ਰਮ ਕੁਰੁਕਸੇਤ੍ਰ ਸਰਸ੍ਵਤੀ ਨਦੀਤੇ ਸੀ,ਜਿਸ ਵਿੱਚੇ 63 ਹਜ਼ਾਰ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਪੀਠ(ਮਹਾ-ਵਿਦਿਆਲੇ)ਵਿੱਚ ਸਨ(ਭਾ.ਪੁ:1:7:2)॥ ਇਹ ਦੂਜੇ ਵਿਆਸਨੇ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਤੇ ਮੱਧ ਏਸ਼ੀਆ ਬਲਖ-ਬੁਖਾਰੇ ਤਕਦੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀਦਾ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਉਥਾਣ ਕੀਤਾਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀਦਾ ਬਚਨਹੈ,ਪੰ.470:7,ਮ:1“ਕਲਿਮਹਿ ਬੇਦੁ ਅਥਰਬਣੁ ਹੂਆ, ਨਾਉ ਖੁਦਾਈ ਅਲਹੁ ਭਇਆ ॥ ਨੀਲ ਬਸਤ੍ਰਲੇ ਕਪੜੇ ਪਹਿਰੇ, ਤੁਰਕ ਪਠਾਣੀ ਅਮਲੁ ਕੀਆ”।ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਆਸਨੇ ਵੇਦਾਂਦੀਆਂ ਹਜ਼ਾਰ ਉਤੇ ਸ਼ਾਖਾਂ ਇਕਠੀਆਂ ਕਰ ਲਿਖਵਾ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀਕਰਣ (canonized) ਕੀਤੀਆਂ। ਓਨ੍ਹਾਂਨੇ ਖਾਸ ਕਰ ਦੋ (2)“ਅਥਰਵ”ਨਾਮ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਸੰਪੂਰਣ ਭਰਤੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਗ੍ਰੰਥ ਖੋਜਨ ਲਈਂ ਚੁਣੇ: 1.ਰਿਖੀ ਵ੍ਰਿਹਸਪਤੀ ਵੰਸ਼ੀ ਅਥਰਵ ਜਿਨ੍ਹਾਂਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਵੇਦ“ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਂ ਇਕਠੀਆਂ ਕਰ”ਭਾਰਤੀ ਅੰਗਰਿਖਾ ਅਥਰਵ ਵੇਦ“ਥਾਪਿਆ,ਤੇ 2.ਰਿਖੀ ਭ੍ਰਿਗੂ ਵੰਸ਼ੀ ਅਥਰਵਨੇ ਆਪਣੇ ਵੰਸ਼”ਭਾਰਗਵੀ ਅਥਰਵ ਵੇਦ “ਸ਼ਾਖਾਂਵਾਂ”ਉੱਤਰ ਭਾਰਤ-ਮਧ ਏਸ਼ੀਆ 'ਬਲਖ'(Bactria) ਦਰਯਾ ਪੰਦੇਜ਼/ਯਕਸ਼ੂ (oxus) ਅਮੂ ਦਰਯਾ ਤਕ ਸੰਗ੍ਰਹ ਕੀਤੀਆਂ॥ ਦੇਖੋ ਭਾਗਵਦ ਪੁਰਾਣ 12 ਸਕੰਦ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੰ.1309 :7:ਮ:4:“ਬ੍ਰਹਮ ਕਮਲ, ਪੁਤੁ ਮੀਨ ਬਿਆਸਾ ਤਪੁ ਤਾਪਨ ਪੂਜ ਕਰਾਵੈਗੋ॥ ਜੋਜੋ ਭਗਤੁ ਹੋਇ ਸੋ ਪੂਜਹੁ:ਭਰਮਨ ਭਰਮੁ ਚੁਕਾਵੈਗੋ॥6”ਮਾਛੀਪੁਤ੍ਰ ਵੇਦਵਜਾ ਦੇ ਹੀਨ ਜਨਮ ਕਾਰਣ ਅੱਜ ਵੀ ਵਿਆਸ ਸ਼ੂਦ੍ਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ“ਮਲਿਨ ਦਾਨ”ਲੈਂਣਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੀ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ॥ 3.'ਵਿਆਸ' ਬਾਦਰਾਂਯਣਹੈ ਜੋ 'ਉੱਤਰ ਮਿਮਾਂਮਸਾ' ਵੇਦਾਂਤ ਦਰਸ਼ਨ ਸੂਤ੍ਰ ਕਰਤਾਹੈ॥ ਅ.ਬਾਲ ਗੰਗਾਧਰ ਤਿਲਕ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪੰਡਿਤ;ਰਾਜਨੀਤੀ ਕੁਸ਼ਲਥੇ,ਬੇਸ਼ਕ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਭਾਰਤਮੇ ਰਾਜਕੇ ਵਿਰੁਧਥੇ, ਪਰ ਉਨਾਂਦੀ ਭਾਰਤੀ ਵੇਦਾਦਿ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਬਾਰੇ ਕਹੀ ਸੰਮਤਾਰੰਭ 3,100 ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਪਹਿਲਾਂਸੀ--ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਗਲਤ ਖੋਜਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਥੇ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨੰ.10. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਆਧੁਨਿਕ)-22

ਪ੍ਰਾਕਥਨ- ਪਉੜੀ 19 ਵਿਚ 'ਅਗੰਮ ਅਗੰਮ ਅਸੰਖ ਲੋਅ' ਆਖਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਇਕ ਸੂਤੇ ਉਪਜ ਪਏ,ਪ੍ਰਸ਼ਨਦਾ ਉੱਤਰ ਵੀਹਵੀਂ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਦੇਕੇ ਕਿ ਪਾਪੀਆਂਦਾ ਉਧਾਰ ਐਉਹੋ ਸਕਦਾਹੈ,ਓਹੋ ਫੇਰ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰਤਾ ਵਾਲੀ ਲੜੀ ਫੜ ਲਈਸੀ ਤੇ ਜੀਵਦੀ ਅਲਪੱਗਤਾਤੇ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਰਬੱਗਤਾ ਦਰਸਾਕੇ ਉਸਦੀ ਵਡਿਆਈ(ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ)ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀਸੀ। ਹੁਣ 22ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਧਰਤੀਦੇ ਹੇਠ ਉਪਰ ਦੂਰ ਅਕਾਸ਼ਾਂ ਵਿਚਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ'ਅਗੰਮ ਅਗੰਮ ਅਸੰਖ ਲੋਅ' ਵਾਲੀਨੂੰ ਫੇਰ ਫੜ ਲੈਂਦੇਹਨ:-

ਪਾਤਾਲਾ ਪਾਤਾਲ ਲਖ ਆਗਾਸਾ ਆਗਾਸ॥
ਓੜਕ ਓੜਕ ਭਾਲਿ ਥਕੇ, ਵੇਦ ਕਹਨਿ ਇਕ ਵਾਤ॥

ਅਰਥ;-(ਹੇਠਾਂ) ਪਾਤਾਲਾਂ (ਤੋ ਪਰੇ ਹੋਰ) ਪਾਤਾਲ ਹਨ, (ਉਪਰ) ਅਕਾਸ਼ਾ (ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੋਰ) ਅਕਾਸ਼ ਹਨ (ਤੇ ਇਹ ਆਕਾਸ਼ ਪੰਤਾਲ) ਲੱਖਾਂ ਹਨ। (ਇਨ੍ਹਾਂਦੇ ਓੜਕ,ਅਰਥਾਤ) ਅੰਤਦੀ ਭਾਲ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਓੜਕਨੂੰ ਥਕ ਗਏ (ਭਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ) (ਤਾਂ) ਵੇਦਾਂਨੇ ਇਕ ਗਲ ਆਖੀ (ਜੋ ਚੌਥੀ ਸਤਰ ਵਿਚ ਦੱਸੀਹੈ) ਹਜ਼ਾਰਾਂ (ਰਿਖੀ, ਮੁਨੀ, ਉਲਮਾਵ), ਅਠਾਰਾਂ (ਪੁਰਾਣ, ਤੇ ਚਾਰ) ਕਿਤਾਬਾਂ (ਬੀ) ਇਕੋ ਮੂਲਕ ਗਲ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ: (ਕਿ ਜੇ) ਲੇਖਾ ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ (ਲੇਖਾ) ਲਿਖ ਦੇਈਏ, ਲੇਖੇ ਕਰਦਿਆਂ(ਤਾਂ) ਨਾਸ਼ਹੋ ਜਾਂਦਾਹੈ। (ਗੁਰੂ) ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹਹੈ ਕਿ ਕਰਤਹ ਕੀਤੀ ਹੋਈਤੋ ਵੱਡਾਹੈ ਓਹ ਆਪਨੂੰ (ਤੇ ਆਪਣੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈਨੂੰ) ਆਪਹੀ ਜਾਣਦਾਹੈ,(ਤਾਂਤੇ ਉਸਨੂੰ)ਵੱਡਾ ਕਹੋ (ਜੋ ਤੁਸੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਤੋਉਂਚੇ ਹੋਕੇ ਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕੋ) ॥22॥

ਵਯਾਖਯਾ- ਪਿਛਲੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀਦੇ 'ਕਾਲ'(ਟਾਇਮ)ਨੂੰ ਲਿਆਸੀ ਕਿ ਇਸ ਰਚੀ ਹੋਈਦੇ ਰਚੇ ਜਾਣਦੇ 'ਆਦਿ ਕਾਲਦਾ' ਕਿਸੇਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਜਿਸਕੇ ਆਦਿਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀ, ਜੀਵਾਂਨੂੰ ਉਸਦੇ ਅੰਤਦਾ ਪਤਾ ਕੀਕੂੰ ਲਗ ਸਕਦਾਹੈ। 'ਮਧ ਕਾਲ' ਵਿਚ ਜੀਵ ਉਸੇ ਕਾਲ ਦੇ ਤਮਾਸ਼ੇ ਵਾਂਙ ਖਲ ਰਹੇ ਹਨ,ਰਚੀ ਹੋਈ 'ਦੇਸ਼, ਕਾਲ'ਵਿਚਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਆਪ ਹੁਣ ਦੇਸ਼ਦਾ ਵਿਸ਼ਯ ਲੈਕੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਦੇਸ਼ਵਿਚ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਰਚਨਾ ਇਤਨੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਾਲੀਹੈ ਕਿ ਇਸਦਾ ਸਾਰਾ ਅੰਤਲੈ ਸਕਣਾਬੀ ਅਨਹੋਏ ਤੁੱਲਹੈ। ਚਾਹੇ:-

'ਨਾਲਿ ਕੁਟੰਬੁ ਸਾਥਿ ਵਰ ਦਾਤਾ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਭਾਲਣ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਗਇਆ॥' (ਆਸਾ ਮ: 1-7)

ਪਰ ਭਾਲ ਭਾਲਕੇ ਕੀ ਹੋਇਆ? 'ਆਗੇ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਇਓ ਤਾਕਾ, ਕੰਸੁ ਛੇਦਿ ਕਿਆ ਵਡਾ ਭਇਆ॥' (ਆਸਾ ਮ: 1-7)

ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿੰਦ ਤੇ ਅਰਬ ਦੇ ਦਾਨਿਆਂਨੇ ਅੰਤ ਲੈਣਦਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ, ਤਾ ਇਕੋ ਟਿਕਾਣੇ ਅੱਪੜੇ ਕਿ, ਲੇਖਾ ਹੋ ਨਹੀ ਸਕਦਾ। ਲੇਖਾ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪ ਮੁੱਕ ਜਾਈਦਾਹੈ, ਯਾ ਲੇਖਾ ਅਟਕ ਖੜੋ ਜਾਂਦਾਹੈ। ਇਸ ਅੰਤ ਲੈਣਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਪਿਆ ਰਹਿਕੇ ਜੀਵਨਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ, ਰਚਣਹਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਲਾਂਭੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੇਖੋਹੀ ਕਰਦਿਆਂ ਰਹਿਣ ਵਿਚ ਜੀਵਨਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਐਉ ਬੀ ਲੇਖਾ ਵਿਣਾਸਹੋ ਜਾਂਦਾਹੈ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਗੁਰੂਜੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਲਾਹ ਦੇਂਦੇ ਹਨ,ਕਿ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਆਪਨੂੰ ਜਾਣਦਾਹੈ,ਆਪਣੀ ਰਚੀ ਹੋਈਦਾ ਵਿਚ ਖਿੰਡਾਉਹੈ, ਸੁਰਤ ਰਚਨਹਾਰਕੇ ਗੁਣਾਨੁਵਾਦ ਵਿਚ ਏਕਾਗਰਤਾ ਵਿਚ ਜਾਏਗੀ, ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਵਿਚ ਟਿਕੇਗੀ। ਕੁਦਰਤ ਦੇਖੋ,ਦੇਖਕੇ ਆਖੋ:ਕਰਤਾਰ ਤੂੰ ਸਮਰਥ ਤੇ ਵੱਡਾਹੈ। ਉਸਦੀ ਸਲਾਹੁਤ ਕਰੋ,ਉਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੋ। 'ਕਰਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਮੁਸਤਾਕੁ'(ਤਿਲੰਗ ਮ: 4-5) ਕੁਦਰਤ ਤੋ ਕਰਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਬਣ ਜਾਓ। ਸੋ ਐਊ ਗੁਰੂਜੀ 'ਦੇਸ਼' ਵਿਚ 'ਰਚੀ ਹੋਈ'ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਦਿਖਾਕੇ ਫੇਰ ਰਚਣਹਾਰਦੇ ਪ੍ਰੇਮਤੇ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਵਿਚਲੈ ਆਏ ਹਨ।

ਨਿਰੁਕਤ- ਪਾਤਾਲ- (ਸੰਸ:ਪਤ੍=ਉਤਰਨਾ) ਧਰਤੀ ਤੋ ਹੇਠਲਾ ਪਾਸਾ। ਧਰਤੀਤੋ ਹੇਠ ਸਤ ਪਤਾਲ ਮੰਨੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਮੁਰਾਦ ਖ-ਗੋਲ ਵਿਦਯਾ ਵਿਚ ਇਹਹੈ ਕਿ ਇਕ ਖਾਸ ਦੇ ਸਿਤਾਰੇਸ ਇਕ ਤਬਕ ਮੰਨੇ ਹਨ। ਮੁਰਾਦ ਖ-ਗੋਲ ਵਿਦਯਾ ਵਿਚ ਇਹ ਕਿ, ਕਿ ਖਸਾਤਿਰਦੇ ਸਿਤਾਰੇ ਇਕ ਖਾਸ ਆਕਾਸ਼ੀ ਮੰਡਲਾਂ ਵਿਚ ਨੇੜੇਤੋ ਕਿਆਸ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂਨੂੰ ਇਕ ਖਾਸ ਆਕਾਸ਼, ਯਾ ਤਬਕ ਆਖੀਦਾਹੈ। ਜੋ ਸੇ ਹੁਣ ਅਕਾਸ਼ਹੈ ਉਪਰਨੂੰ ਹੈ। ਜਦ ਧਰਤੀ ਆਪਣੀ ਚਾਲ ਵਿਖੇ ਘੁੰਮੇਗੀ ਤਾਂ ਉਹੋ ਪਾਸਾ ਹੇਠਾਨੂੰ ਸਾਡੇ ਪੈਰਾਂ ਤਲੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇਹੋ ਭਾਸੇਗਾ। ਸੋ ਆਕਾਸ ਪਾਤਾਲਦਾ ਫਰਕ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਸਿਤਾਰਿਆਂ ਤੇ ਤਬਕਾਂਦਾ ਨਾਮਹੈ, ਓਹ ਗੁਰੂਜੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲੱਖਾਂਹੀ ਹਨ। ਭਾਵ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਹਨ, ਅਸੰਖ ਹਨ।

(2) ਲਖ- ਇਸਦਾ ਅਰਥ'ਲਖ ਲੈ'='ਜਾਣ ਲੈ'ਕਰਕੇ ਕਈ ਦਾਨੇ ਤੁਕਦਾ ਅਰਥ ਐਊਂ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ:-

ਪਾਤਾਲਾਂਦਾ ਪਾਤਾਲ=ਅਖੀਰਲਾ ਆਸਰਾ- ਪਰਮਾਤਮਾਹੈ- ਉਸਨੂੰ ਲਖਲੈ-ਜਾਣਲੈ। ਆਕਾਸ਼ਾਂਦਾ (ਆਕਾਸ਼=) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਕ ਓਹੋ ਪਰਮਾਤਮਾਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਜਾਣਲੈ। ਇਸਤੋਂ ਪਰੇ ਭਾਲ ਕਰਕੇ ਥੱਕਕੇ ਵੇਦਨੇ ਕਿਹਾ-ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ। ਇਕ ਵਾਤ-ਇਕ ਗਲ, ਇਕ ਬਾਤ। ਅਸੁਲੂ-(ਅਰਬੀ,ਅਸੁਲਨ=ਬਿਲਕੁਲ)।ਮੂਲੋਂ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਈ ਥਾਂ'ਅਸਲੋ ਤੇ ਕਈ ਥਾਂ 'ਅਸਲੂ' ਪਦ 'ਮੂਲੋ' ਯਾ ਬਿਲਕੁਲ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਬੋਲਦੇ ਹਨ।

ਧਾਤੁ- (ਸੰਸ:, ਧਾ=ਧਾਰਨਾ) ਧਾਤੁ=ਕੋਈ ਮੁੱਢਲੀ ਵਸਤੂ। ਸ਼ਬਦਾਂਦਾ ਮੂਲ) ਮੂਲਕ ਵਸਤੂ। ਮੂਲਕ ਗਲ।

(ਅ)ਸਹਸ ਅਠਾਰਹ=ਤੁਕਦਾ ਅਰਥ ਐਊਂ ਬੀ ਕਰਦੇ ਹਨ:ਕਿਤਾਬਾਂ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ 18 ਹਜ਼ਾਰ ਆਲਮਹੈ ਐਸਾ ਕਹਿਣਾ ਬੀ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਕ ਧਾਤੁ(ਮੂਲਕ ਗੱਲ)ਕਹਿਣੀ ਹੈ। ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀਹੈ ਤੇ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਲਿਖਿਆ ਭੀ ਮਿਲਦਾਹੈ। ਜੈਸੇ ਕੀਏ ਕੁਨ ਸੇ ਆਲਮ ਅਠਾਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ। ਪਰ ਚਾਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਇਹ ਆਮ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਇਸਲਾਮੀ ਗੱਲ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਨੇ ਬੀ ਲਿਖਿ ਹੈ:- ਹਯਦਹ ਹਜ਼ਾਰ ਸਜਦਾ ਬਸੂਏ ਤੋ ਮੇ ਕੁਨੰਦ।

ਪਰ ਇਹ ਅਰਥ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ 18 ਹਜ਼ਾਰ ਕਹਿਣਾ ਤਾਂ ਅੰਤ ਦੱਸ ਦੇਣਾਹੈ।

(ਏ) 'ਅਸੂ'ਨੂੰ ਔਕੁੜ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਸੁ+ਲੂ = ਘੋੜੇਦਾ ਇਕ ਵਾਲ ਕਰਕੇ ਬੀ ਅਰਥ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ:- ਕਿਤਾਬਾਂ 18 ਹਜ਼ਾਰ ਕਹਿੰਦੀਆਂ (ਮਾਨੋ) ਘੋੜੇ (ਦੇ ਵਾਲਾਂ ਵਿਚੋਂ) ਇਕ ਵਾਲ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਵ ਬਹਤ ਥੋੜਾ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹਿ ਏਤੀ ਸੁਰਤਿ ਨ ਪਾਈਆ॥ ਨਦੀਆ ਅਤੈ ਵਾਹ ਪਵਹਿ ਸਮੁੰਦਿ ਨ ਜਾਣੀਅਹਿ॥ ਸਮੁੰਦਸਾਹਸੁਲਤਾਨ ਗਿਰਹਾ ਸੇਤੀ ਮਾਲੁ ਧਨੁ॥ ਕੀੜੀ ਤੁਲਿ ਨ ਹੋਵਨੀ ਜੇ ਤਿਸ ਮਨਹੁ ਨ ਵੀਸਰਹਿ॥੨੩॥

ਨੰ.1. ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ "ਮੀਣਾ"-23

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਏ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ: ਮੇ ਤੇਰੀ ਸਲਾਹ ਕਿਆ ਸਾਲਾਹੀ। ਮੇ ਏਨਾ ਨਦੀਆਦੀ ਭੀ ਸੁਰਤਿ ਨਾਹੀ ਜਾਤੀ। ਏਹ ਜਿ ਨਦੀਆ ਅਤੇ ਵਾਹ ਸਮੁੰਦ੍ ਵਿਚਿ ਪਵਦੇ ਹੈਨਿ,ਸਿ ਏਹਿ ਕਿਤਨੇਕਿ ਹੈਨੀ ਜਿ,ਤੂਜਿਹੈ ਸਿ ਸੁਮੁੰਦ੍ਰਹੈ, ਸਾਹੁ ਹੈ। ਤੂ ਜੀ, ਸੁਲਤਾਨੁਹੈ। ਪਰੁ ਜੀ,ਏਹਿ ਜਿ ਤੇਰੇ ਵਾਹੜੇ ਭਗਤ ਹੈਨਿ,ਸਿਧਤਿ ਕਰਦੇ ਹੈਨਿ, ਸੁ ਮੈਂ ਏਨਾਦੀ ਸਲਾਹਨੋ ਨਾਹੀ ਪਹੁਚਿ ਸਕਦਾ, ਜੀ; ਤੇਰੀ ਮਿਤਿਮੇ ਕਿਆ ਕਹਿ ਸਕਾਜੀ। ਅਰੁਜੀ, ਜਿਸੋ ਸਾਹਕਾ ਸਾਹੁ, ਸਾਹੁ ਹੋਇ, ਅਰੁ ਕਹੈ, ਜਿ ਹੁਏ ਸਾਹੁ ਹਾਂ, ਅਕੈ ਕਹੈ, ਜਿ ਹੈਉ ਪਾਤਿਸਾਹੁਹਾਂ, ਅਕੈ ਕਹੈ, ਜਿਉ ਘਨ ਪਾਤ੍ਰ ਹਾਂ, ਅਰੁ ਕਹੈ, ਜਿਹਉ ਸੋਭਾਵੰਤੁਹਾਂ,ਅਰੁ ਉਸਨੂ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਹੀ,ਤਾਂ ਓਹੁ ਕੀੜੀਦੀ ਬਰਾਬਰਿਭੀ ਨ ਹੋਇ। ਜੀ,ਮੈਂ ਏਨਾ ਤੇਰਿਆ ਕੀਤੀਆਂਦਾ ਅੰਤੁ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ,ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਸਿਫਤਿਦਾ ਅੰਤੁ ਮੈਂ ਕਿਆ ਜਾਣਾ ॥23॥

ਨੰ.2. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਸ਼ਹੀਦ'-23

ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ:- ਅੱਠ ਪਹਿਰ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂਨੂੰ ਸਲਾਹੇ,ਕਯੋਂਕਿ ਜੇਕਰ ਨਦੀਆਂ ਤੇ ਵਾਹੁੜਿਆਂਦੀ ਸਿਫਤ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀਐਗੀ ਤਾਂ ਜਿਸ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਸਮਾਂਵਦੇ ਹੈਨ, ਉਸਦੀ ਕੀਮਤਕੀ ਪਾਈਐਗੀ? ਤੈਸੇ ਜੋ ਮਹਾਰਾਜਦੀ ਮਾਇਆਦੀ ਅਤੇ ਰਖੀਸਰਾਂ ਮੁਨੀਸ਼ਰਾ ਦੀ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗੀ,ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ,ਜੋ ਸ਼ਾਹਾਂਦਾ ਸੁਲਤਾਨਹੈ, ਉਸਦਾ ਅੰਤਕੀ ਪਾਂਵਣਾਹੈ? ਅਰ ਜਿਨਾਂਦੇ ਸੁਇਨੇ ਅਰ ਰੁੱਪੇਦੇ ਪਹਾੜ ਸਨ, ਤੇ ਓਨਾਂਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਗਰਬ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਜਿਨਾਂ ਕੀੜਿਆਂ ਨਿਮਾਣਿਆਂ'ਨਾਮ'ਜਪਿਆ, ਓਨਾਂਨੇ ਸੁਲੇਮਾਨ ਦੀ ਮੁਦ੍ਰਾ ਲੇ ਲਇਆ,ਅਤੇ ਓਹ ਭੱਠ ਝੋਕਦਾ ਰਹਿਆ। ਅਰ ਜੇ ਫੇਰ ਨਿਮਾਣਾ ਹੋਇਆ,ਤੇ ਗੁਰੂ ਜਪਿਆ,ਤਾਂ ਮੁਦ੍ਰਾ ਉਸਨੂੰ ਫਿਰ ਮਿਲਿਆ, ਤਾਂਤੇ, ਜਿਨਾਂਦੇ ਪਰਬਤ ਧਨ ਮਾਲਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੈਨ ਅਰ ਗੁਰੂ ਚਿੱਤ ਨਹੀਂ ਕੀਆ;ਤਾਂ ਜਿਨਾਂ ਕੀੜਿਆਂਨੂੰ ਗੁਰੂ ਚਿੱਤ ਆਂਵਦਾਹੈ,ਸੋ ਓਹ,ਉਸ ਕੀੜੇਦੇ ਸਮਾਨ ਨਹੀਂ,ਜੋ ਜਿਸਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਵਿਸਰਦਾ ॥23॥

ਨੰ.3. ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਜੀ (ਸੇਵਾਪੰਥੀ)-23

ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹਿ, ਏਤੀ ਸੁਰਤਿ ਨ ਪਾਈਆ ॥

ਇਸਕਾ ਅਰਥੁ:- ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹਿ ਕਹੀਐ, ਜੋ ਅਪਾਰ ਬਡਿਆਇਆਂ ਦਵਾਰੇ ਸ੍ਤਿ ਕਰਨੇਹਾਰੇ ਭਕਤ, ਸੋ ਅਨੇਕਹੀ ਅਭੇਦ ਪ੍ਰਭੁ ਬਿਖੇ ਲੀਨਤਾਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏਹੈ। ਏਤੀ ਸੁਰਤਿ ਨ ਪਾਈਆ॥ ਏਤੀ ਸੁਰਤਿ ਨਹੀ, ਜੋਕੇ ਦੈਨਿਕ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏਹੈ। ਅਰ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਜਿਉਂਕਾ ਤਿਉ ਪੂਰਣ ਆਨੰਦ ਸਰੂਪਹੈ। ਭਕਤ ਜਨ ਐਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੇਹੈ; ਸੋ ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤ ਕਰਿਕੇ ਕਹੇਹੈ:- ਨਦੀਆ ਅਤੈ ਵਾਹ, ਸੋ ਕਿਆ ਕਹੀਐ; ਜੈਸੇ ਨਦੀਆਕੇ ਬੇਗ ਸੋ ਪ੍ਰਵਾਹ; ਪਵਹਿ ਸਮੁੰਦ ਨ ਜਾਣੀਅਹਿ।

ਸਮੁੰਦ੍ ਬਿਖੇ ਪਰਵਾਹੇ, ਅਰੁ ਨਦੀ ਭਾਵ ਭਿੰਨ ਕਛੁ ਨਹੀਂ ਰਹਤੀਆਂ। ਸਮੁੰਦ ਸਾਹ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੁਲਤਾਨ। ਅਰੁ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਜੋ ਨਦੀਨਾਥ ਹਮਾਰੀ ਭੀ ਰਹੈ,ਸੋ ਜਿਉਂਕਾ ਤਿਉਂ ਅਚਲਹੈ ਅਰੁ ਤਿਸੀ ਅਭੇਦ ਸਰੂਪਕੋ ਸਰਬ ਨਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀਹੈ, ਤੈਸੇ ਅਨੇਕ ਭਕਤ ਨਾਮ ਜਪਨ ਦ੍ਵਾਰੇ ਪ੍ਰਭਕੇ ਸਰੂਪਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏਹੈ।

ਗਿਰਹਾ ਸੇਤੀ ਮਾਲੁ ਧਨੁ ॥ ਕੀੜੀ ਤੁਲਿਨ ਹੋਵਨੀ ਜੇ ਤਿਸੁ ਮਨਹੁ ਨ ਵੀਸਰਹਿ॥

ਗਿਰਹਾ ਸੇਤੀ ਕਹੀਐ, ਬਾਨੀ ਦਵਾਰੇ, ਮਾਲ ਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇਹੈ, ਮਾਲ ਧਨ ਕਹੀਐ ਰੂਹ, ਅਨੰਦ ਜਿਸਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੂਏ ਜਗਤਕੇ ਆਨੰਦ -- ਕੀੜੀ ਤੁਲਿਭੀ ਭਾਸੁਨਹੀਂ ਹੋਤੇ। ਪਰੰਤੂ :-ਜੇ ਤਿਸੁ ਮਨਹੁ ਨ ਵੀਸਰਹਿ ॥23॥

ਸੋ ਮਹਾਂ-ਅਨੰਦ ਤਬ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇਹੈ; ਜੇ ਤਿਸੁ ਪ੍ਰਭੁਕੋ ਕਦੀ ਮਨਸੋ ਵਿਸਰੇ ਨਹੀਂ। ਸਰਬਕਾ ਕਾਲ ਏਕਾਗ੍ਰ ਬੁੱਧਿ ਪ੍ਰਭੂ ਬਿਖੇ ਅਭੇਦ ਕਰੇਹੈ। ਯਹੀ ਪਰਮ ਪੁਰਖਾਰਥਹੈ॥

ਨੰ.4. ਸਾਧੂ ਅਨੰਦਘਨ ਜੀ (ਉਦਾਸੀਨ-ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਵਾਚੀ)-23

ਨਨੁ:-ਇਹ ਨਿਸਚੇ ਕੈਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇਆ ਤਿਸੀ ਕੇ ਉਤਰ ਕੋ ਕਹਤੇ ਹੈ॥

ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹਿ ਏਤੀ ਸੁਰਤਿ ਨ ਪਾਈਆ॥ ਨਦੀਆ ਅਤੈ ਵਾਹ ਪਵਹਿ ਸਮੁੰਦਿ ਨ ਜਾਣੀਅਹਿ ॥

ਸਲਾਹਿ ਜੋ ਹੈ ਨਾਂਨਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ, ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਗੁਣਾਬਾਦ ਤਿਨੋ ਕਰ ਕਰ ਪਰਮੇਸਵਰਕੀ ਉਪਮਾ ਕਰ, ਸਰਬਤ੍ਰ ਪੂਰਣ ਸਮਝੇ ਕਾ, ਇਹੀ ਸਾਧਨ ਹੈ; ਏਤੀ ਸਰਤ ਭੀ ਤੇਨੇ ਪਾਈ ਨਦੀਆਂ ਅਰ ਨਾਲੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਮੋ ਪੜਤੇ ਹੈ, ਸੋ ਨਦੀਆ ਨਾਲੇ ਨਹੀ ਰਹਿਤੇ, ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਰੂਪ ਹੀ ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈ॥ ਤੈਸੇ ਹੀ ਜੋ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਗੁਣਾਬਾਦ ਗਾਵਣੇ ਵਾਲੇ ਹੈ॥ ਸੋ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਰੂਪ ਹੀ ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈ।

ਸਮੁੰਦ ਸਾਹਸੁਲਤਾਨ ਗਿਰਹਾ ਸੇਤੀ ਮਾਲੁਧਨੁ॥ ਕੀੜੀ ਤੁਲਿ ਨ ਹੋਵਨੀ,ਜੇ ਤਿਸੁ ਮਨਹੁ ਨ ਵੀਸਰਹਿ॥੨੩॥

ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਸਾਹ ਸੁਲਤਾਨ, ਜੋ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰਹੈ; ਜਬ ਤਿਸਕੋ ਮਨਤੇ ਨ ਵਿਸਾਰੇਗਾ, ਤਬ ਜਿਸ ਮਾਲ ਧਨਕੋ ਇਹੁ ਖਰਾਬ ਪੜਾ ਹੋਤਾਹੈ, ਸੋ ਮਾਲ ਧਨ ਪਤੋਂ ਕੇ ਤੁਲ ਭੀਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ॥ ਤਿਸਕੋ ਚੀਟੀਕੇ ਤੁਲਭੀ ਨ ਜਾਣੇਗਾ॥ 'ਮਾਲ' ਨਾਮ ਜਿਨਸ ਕਾਹੈ; 'ਧਨ' ਨਾਮ ਨਗਦ ਕਾਹੈ ॥ ਜਬ ਤਕਰ ਅਗਯਾਨਹੈ, ਤਬ ਤਕਰਹੀ ਧਨ ਵਿਖੇ ਧਨ-ਬੁਧਿ ਕਰਤਾਹੈ॥ ਜਬ ਭਜਨਮੋ ਤਤਪਰ ਹੂਯਾ, ਤਬ ਗਯਾਨੀ ਹੂਆ, ਫੇਰ ਧਨ ਵਿਖੇ ਧਨ-ਬੁਧ ਨ ਕਰੇਗਾ ॥ ਐਸੇ ਜਿਸਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਪਾਨ ਕੀਆ, ਸੋ 'ਮਦ ਪਾਨ'ਕੀ ਇਛਾ ਕਬੀਹੀ ਨਹੀ ਕਰਤਾ॥

ਨੰ.5. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਕਵੀ'ਚੂੜਾਮਣੀ'(ਨਿਰਮਲ-ਗਿਆਨੀ)23

ਅਬ ਅਗਾਰੀ ਜੇ ਕੋਈ ਬੂਝਨ ਕਰੇ: ਇਸ ਜੀਵ ਕੀ ਕਲਿਆਨ ਕੈਸੇ ਹੈ? ਅਰ ਗਿਆਨ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੈਸੇ ਹੈ? ਤਿਸੀ ਪਰਿਪਾਟੀ ਕੋ ਫੇਰ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ:- ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹਿ ਏਤੀ ਸੁਰਤਿ ਨ ਪਾਈਆ॥ ਸਾਲਾਹੀ ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼ਰਕੇਹੈਂ,ਤਿਨਕੋ ਸਲਾਹਿ। ਜਿਨਸੋਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਤੇ ਆਦਿ ਏਕਾਕੀ ਹੋਇ ਕਰਿ ਸਾਲਾਹਿ, ਕਿਆ,ਮਸਲਤ ਕਰਤਹੈ, ਸੋ ਸਲਾਹੀ ਕਹਾਵਤਹੈਂ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰਕੇ ਸਾਲਾਹੀ ਕੌਨ? ਸੰਤ ਜਨ; ਸੋਂ ਹਰ ਵਖਤਹੀ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਮਿਲਿਯੋ ਰਹਿਤਹੈ, ਤਿਨ ਸੰਤੋਂਕੀ ਸਾਲਾਹ ਕਿਆ? ਉਸਤੁਤਿ ਸਦੀਵਹੀ ਕਰਤਾ ਰਹੁ। ਕਿੰਵਾ, ਤਿਨ ਸੰਤੋਂਕੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਾਲਾਹਿ, ਕਿਆ? ਤਿਨਕੋ ਮੰਤ੍ਰ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਿ॥ ਕਿੰਵਾ ਸਾਲਾਹੀ ਕਹੀਏ, ਪਰਮੇਸ਼ਵਰਕੀ ਸਿਫਤੀਕੋ ਸੰਬੂਹ,ਤਿਸਕੀ ਸਾਲਾਹੁਤਾ ਕਰਤਿ ਰਹੁ, ਉਸਤੁਤਿ ਆਛੀ ਮਾਨਤੀ ਰਹੁ; ਕਿੰਵਾ, ਪਰਮੇਸ਼ਵਰਕੇ ਨਾਮ ਲੇ ਕਰਿ ਸਾਲਾਹੁਤਾ ਹੀ ਸਾਲਾਹੁਤਾ ਰਹੁ; ਕਦਾਚਿਤ ਭੀ ਤਿਸਕੋ ਤ੍ਯਾਗਨਾ ਨਹੀਂ॥ ਜੇ ਕਰ ਸਿਖ ਬੂਝੈ: ਕਬ ਤੀਕ ਸਾਲਾਹੋ? ਤਿਸ ਪਰ ਕਹਤ ਹੈਂ:- ਏਤੀ ਸੁਰਤਿ ਨ ਪਾਈਆ॥

'ਇਕਾਰ'ਕੋ'ਯਕਾਰ' ਬਨਤਹੈ। ਜੈਸੇ ਨੈਨ ਹੈਂ 'ਨਕਾਰ'ਮੇਂ 'ਇਕਾਰ'ਹੈ; ਤਿਸਕੋ'ਨਯਨ'ਕਹਿਤਹੈਂ। ਇਕਾਰ ਜੋ ਨਕਾਰਕੇ ਊਪਰਕੀ ਸੋ'ਯਕਾਰ'ਹੋ ਗਈਹੈ। ਤਿਸ'ਯਕਾਰ'ਕੋ 'ਜਕਾਰ'ਬਨਤਹੈ। ਜੈਸੇ'ਯਗਯ'ਕੋ 'ਜੱਗਯ'ਕਹਿਤਹੈ। 'ਜੋਧਾ'ਕੋ 'ਯੋਧਾ' ਕਹਿਤਹੈਂ;'ਯਕਾਰ','ਜਕਾਰ'ਸਵਰਣੀਹੈਂ।ਯਿਹਤੋ ਬਹੁਤ ਅਸਥਾਨੋਂ ਮੇਂ ਪ੍ਰਸਿਧਹੈ। ਤੈਸੇ ਇਹਾਂ 'ਇਕਾਰ' ਤੇ 'ਜਕਾਰ' ਕੋ ਅਰਥ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਤਹੈਂ; ਤਬਲੋਂ ਸਾਲਾਹਿ'ਜੇਤੀ' ਕਹੀਏ, ਜਦ ਤੀਕ ਸੁਰਤ ਨ ਪਾਈਆ: ਜਬਲੋਂ ਸੁਰਤ ਕਹੀਏ, ਹੇ ਸਿੱਖ ਸੋਝੀ ਤੇਰੀ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਨਾ ਹੋਇ, ਜਬਲੋਂ ਬ੍ਰਿਤੀ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਨਾ ਹੋਇ, ਤਬਲੋਂ ਸਾਲਾਹੁਤਾ ਰਹੁ। ਸਥੂਲ ਲਿੰਗ ਕਾਰਨ ਤੀਨ ਦੇਹਕੀ ਹੰਗਤਾ ਜਬ ਲੋਂ ਨਹੀਂ ਮਿਟੇ,ਜਾਗ੍ਰਤ, ਸੁਪਨ, ਸੁਖੋਪਤ ਇਨ ਤੀਨ ਅਵਸਥਾਕੋ ਛੋਰ ਕਰਿ ਜਬਲੋ ਤੁਰੀਆਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਬ੍ਰਿਤਿ ਨ ਹੋਇ॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਈਹਾਂਯ:- ਜਬਲੋਂ ਏਕ ਰੂਪ ਅਹੰ-ਬ੍ਰਹਮਾਸਮੀ ਕਹਨਿ ਉਚਿਤ ਨਾ ਹੋਇ, ਤਬਲੋਂ 'ਸਤਿਨਾਮੁ' ਸਿਮਰੇ। ਏਹੁ ਬਾਤ ਕੈਸੇ ਬਨਤਹੈ ? ਸ਼ੁਭ-ਕਰਮਕੇ ਪੁੰਨਯਤੇ ਤੋ ਅੰਤਹਕਰਣ ਸ਼ੁਧ ਹੋਤਾਹੈ। ਨਾਮ ਸਿਮਰਣ ਤੇ ਚਿਤ ਥਿਰਤਾਕੋ ਪਾਵਤਾਹੈ, ਤਿਸਤੇ ਉਪਰੰਤ ਗਿਆਨ ਕਹਿਓਹੈ ਸਰਬ ਗ੍ਰੰਥਨਮੇਂ ਸ੍ਰਵਣ, ਮਨਨ, ਨਿਦਯਾਸਨ, ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ। ਤੁਮ ਕਹਿਤੇਹੋ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਲੋਂ ਸਿਮਰਨ ਕਰੇ? ਇਤਯਾਸ਼ੰਕਾ।

ਉਤਰ:- ਜੋਨਸੇ ਗ੍ਰੰਥਮੇਂ ਪਖਯਕੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂਹੈ, ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਾਣੀਕੋ ਕਲਯਾਨ ਕਹਿਤਹੈਂ, ਤਿਨੋਂਕੀ ਰੀਤਿ ਐਸੇਹੀਹੈ; ਜੈਸੇ ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਕਥਿਯੋਹੈ"ਸ਼ੁਭ-ਕਰਮ"ਕਰਨਤੇ ਆਦਿ ਸ੍ਰਵਣ, ਮਨਨ, ਨਿਦਯਾਸਨਕੇ ਅੰਤਲੋਂ, ਸਾਖਾਯਾਤਕਾਰਕੇ ਹੋਵਤਲੋਂ, ਨਾਮਕੋ ਸਿਮਰਨ ਕਦਾਚਿਤਭੀ ਨਹੀਂ ਤਿਯਾਗੇ। ਜਬਲੋਂ ਗਯਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ,ਤਬਲੋਂ ਅਨੇਕ ਬਿਘਨਹੈ, ਤਿਨੋਂ ਕਰਿ ਮਾਰਯੋ ਜਾਤਹੈ,ਬਿਨਾਂ ਸਹਾਇਤਾਤੇ।ਯਾਂਤੇ'ਸਤਿਨਾਮ' ਸਹਾਇਕਹੈ, ਸਰਬਤੇ ਬਚਾਵਤਹੈ, ਬਿਘਨ ਨਹੀਂ ਹੋਨ ਦੇਤੋ। ਇਸ ਪਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਹੈ:-

ਜੈਸੇ ਏਕ ਜੋਧਾਰਥੀ ਹੋਤਹੈ, ਜੋ ਏਕ ਸੰਗ ਏਕਲੋ ਜੁੱਧ ਕਰੇ,ਸੋ 'ਰਥੀ'। ਏਕ'ਮਹਾਂਰਥੀ' ਹੋਤਾਹੈ,ਜੋ ਦਸ-ਹਜ਼ਾਰਕੇ ਸੰਗ ਜੁੱਧ ਕਰੇ ਏਕਲੋ ਹੀ, ਸੋ'ਮਹਾਰਥੀ'। ਤੀਸਰੋ'ਅਤਿਰਥੀ' ਜੈਸੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਜੀ ਬਿਨਾਂ ਸਹਾਇਤਾਤੇ ਅਸੰਖਹੀ ਜੋਧਯੋਂਕੇ ਸੰਗ ਜੁੱਧ ਕਰਤੇ ਰਹੇਹੈਂ। ਤੈਸੇ'ਰਥੀ'ਕੇ ਸਥਾਨ'ਸ਼੍ਰਵਨ-ਗਿਯਾਨਹੈ, ਸੋ ਭੀ'ਸਤਿਨਾਮ'ਕੇ ਸਿਮਰਨਕੀ ਸਹਾਇਤਾ ਚਾਹਤਹੈ। ਅਗਯਾਨ ਕੀ ਅਨੇਕ ਜੋ ਸੈਨਾਹੈ ਤਿਸਕੋ ਏਕਲੋ ਨਹੀਂ ਜੀਤ ਸਕਤਾਹੈ। ਅਗਾਰੀ ਮਨਨ ਔ ਨਿਦਧਯਾਸਨ, ਇਹ 'ਮਹਾਂਰਥੀ' ਜੈਸੇਹੈਂ, ਇਹਭੀ ਸਹਾਇਤਾ ਚਾਹਤਹੈਂ,ਬਿਨਾਂ ਸਹਾਇਤਾਤੇ ਅਗਯਾਨਕੋ ਨਹੀਂ ਜੀਤ ਸਕਤ ਹੈਂ। ਅਰ ਜਬ ਨਿਦਧਯਾਸਨ ਅਭ੍ਯਾਸ-ਗਿਯਾਨ ਦੁਆਰਾ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਭਯੋ, ਤਬ ਤਿਸ ਅਤਿਰਥੀ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਯਾਨਕੋ ਕਿਸੀਕੀ ਸਹਾਇਤਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਤੀ। ਸੋਈ ਬਿਧਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਪਨੀ ਬਾਨੀਮੈਂ ਕਥਤ ਹੈਂ। ਇਸਮੈਂ ਸ਼ੰਕਾ ਨਹੀਂ ਬਨਤਹੈ। ਪੂਰਬਭੀ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰਕੀ ਜੋਤੁਕ ਕਹੀ ਹੈ:'ਤਵਮਸੀ'ਉਪਦੇਸ਼ ਪਰਿ, ਤਿਸਤੇ ਪੂਰਬ ਨਿਕਟਹੀ ਕਹਿਤੇ ਆਏਹੈਂ: 'ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ' ਨਿਦਧਯਾਸਨਤੇ ਪਿਛਾਰੀ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰਕੇ ਪੂਰਬ, ਐਸੇ ਜਾਣੀਏ। ਯਾਂਤੇ ਮੁਮਖੀ ਤਬ ਲੌ ਸਤਿਨਾਮ ਸਿਮਰੋ, ਜਬ ਲੌ ਸੁਰਤਿ, ਕਿਆ; ਬ੍ਰਿਤਿ ਬ੍ਰਹਮਾਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੈ। ਕੈਸੇ ਨਹੀਂ ਹੋਵੈ? ਤਿਸ ਪਰ ਅਗਾਰੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਕਹਤਹੈ:- ਨਦੀਆ ਅਤੈ ਵਾਹ ਪਵਹਿ ਸਮੁੰਦਿ ਨ ਜਾਣੀਅਹਿ। ਜੈਸੇ ਨਦੀ'ਅਤੇ' ਕਹੀਐ 'ਔਰ' ਵਾਹੇ ਪਰਿਕੈ ਸਮੁੰਦਰਮੈਂ ਸਮੁੰਦਰ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਹੋਇ, ਐਸੇ ਜਬਲੌ ਨਹੀਂ ਹੋਇ, ਤਬਲੌ ਸਾਲਾਹੇ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ:- ਇਹਾਂ ਨਦੀ ਔਰ ਵਾਹ; ਦੋ ਕੈਸੇ ਕਹਨੇ ਬਨਤਹੈਂ ?

ਜੀਵਕੀ ਬ੍ਰਿਤਿਤੋ ਏਕਹੈ, ਅਗਾਰੀ ਸਮੁੰਦਰ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮਸੇ ਏਕਹੈ,'ਨਦੀ'ਕਹਿਤੇ ਤੌਭੀ ਅਰਥ ਬਨਤ ਹੈ। 'ਵਾਹ'ਕਹਿਤੇ ਤੌਭੀ ਬਨਤਹੈ। ਇਹਾਂ ਨਦੀ ਅਰ ਵਾਹੇ ਦੋ ਕਹਿਨੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਮੈ ਅਸਮੰਜਸ ਹੋਤਹੈ? ਇਤਯਾਸ਼ੰਕਾ ?

ਉਤਰ:- ਈਹਾਂ ਭੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਤੀਨ ਪਦ ਕੋ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਯੋ ਹੈ। ਜੈਸੇ 'ਤਤੰਵਮਸੀ' ਕੇ ਤੀਨ ਪਦ ਹੈਂ। ਨਦੀ ਬਡੀ ਹੋਤ ਹੈ ਗੰਗਾ, ਜਮਨਾ ਆਦਿ, ਵਾਹਤੋ ਛੋਟ ਹੋਤ ਹੈ। 'ਆ' ਜੋ ਨਦੀ ਪਦ ਤੇ ਅਗਾਰੀ ਹੈ ਤਿਸਕੋ ਅਰਥ 'ਆਇਕੈ ਪਵਹਿ' ਜੋ ਦੋਊ ਸਮੁੰਦਰ ਰੂਪਹੋ ਜਾਤਹੈਂ। ਨਦੀਤੋ ਈਸੁਰ ਸਰਬਗਯ ਸਮਸ਼ਟਤਾ ਕੋ ਅਭਿਮਾਨੀ; ਜੋ'ਵਾਹ'ਤੋ ਲਘੁਹੈ। ਜੀਵ ਅਲਪਗਯ ਬਯਸ਼ਟਤਾਕੋ ਅਭਿਮਾਨੀ; ਜਬ ਲੌ ਇਨ'ਦੋਊਨ'ਕੀ ਏਕਤਾ'ਸਮੁੰਦਰ'ਰੂਪਜੋ'ਬ੍ਰਹਮ'ਹੈ ਤਿਸਕੇ ਬਿਖੇ ਨਹੀਂ ਹੋਇ--ਤਬਲੌ'ਸਤਿਨਾਮ'ਕੋ ਸਿਮਰੋ; ਇਤਯਰਥ।

ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹਿਮੈਂ ਯਮਕ ਅਲੰਕਾਰਹੈ। ਸਾਲਾਹੀ-ਸੰਤ,ਸਾਲਾਹਿ-ਉਸਤੁਤਿ,ਅਰਥ ਦੋ ਭਏ,ਪਦੁ ਏਕਹੀ ਰਹਯੋ। ਵਾ ਵੀਪਸਾਲੰਕਾਰਹੈ ਦੋ ਬੇਰਮੈਂ। ਸਾਲਾਹੀ ਬਿਸ਼ੇਖਨ ਸੰਤ ਅਭਿਪ੍ਰਾਯਕੋਹੈ, ਯਾਤੇ ਪਰਕਰ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ। ਅਗਾਰੀ ਦੋਊ ਤੁਕਨਮੈਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਤਾਲੰਕਾਰਹੈ,ਲੱਛਣ ਪੂਰਬ ਕਹਿ ਆਏਹੈਂ। ਬੁਧਿ ਬਲਸੋ ਤਿਸੀ ਰੀਤਿ ਸਮਝਨੋ।ਜੀਵ ਈਸ਼ਰ ਬ੍ਰਹਮ ਇਹਤੋ ਦ੍ਰਾਸ਼ਟਾਂਤ, ਨਦੀ ਵਾਹ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਹੈ।ਆਗੇ ਜਬ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਭਯੋ। ਬਹੁਰੋ ਗਯਾਨਵਾਨਕੋ ਅਨੁਭਵ ਕਹਤਹੈਂ:-ਸਮੁੰਦ ਸਾਹ ਸੁਲਤਾਨ, ਜਬ ਬ੍ਰਹਮਾਕਾਰ ਬ੍ਰਿਤਿ ਭਈ, ਤਬ 'ਅਹੰਬ੍ਰਹਮਾਸਮੀ'ਗਯਾਨਵਾਨ ਕਹੈ। ਜੈਸੇ ਨਦੀ ਔਰ ਵਾਹੇ ਸਮੁੰਦਰ ਰੂਪ ਹੋਇ ਰਹਤਹੈਂ,ਆਪਨੇ ਆਪਕੋ ਸਮੁੰਦਰਹੀ ਮਾਨਤਹੈਂ। ਕੈਸੋਹੈ ਸਮੁੰਦਰ? ਸ਼ਾਹ ਸੁਲਤਾਨਹੈ। ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੋਂਕਾ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਹੈ। ਲਘੂ ਕਿਓਂਕੇ ? ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਬੜੇਹੈਂ ਤਿਨਕੋ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਸਮੁੰਦਰਹੈ॥ ਬ੍ਰਹਮਗਯਾਨੀ ਬ੍ਰਹਮਹੀ ਬਨਿਜਾਤਹੈ; ਕੈਸੋ ਬ੍ਰਹਮਹੈ? ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੋਂਕਾ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਹੈ॥ ਜਗਤਪਤਿ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਬਿਸ਼ਨੁ, ਸ਼ਿਵਹੈਂ,ਤਿਨਕੋਭੀ ਸੱਤਾ ਦੇਨਹਾਰੋ'ਬ੍ਰਹਮ'ਹੀਹੈ,ਸਚਿਦਾਨੰਦ; ਇਤਯਰਥ॥ 'ਸਮੁੰਦ ਸਾਹ ਸੁਲਤਾਨ'ਇਨ ਅਖਰਨਿਮੈਂ ਸਕਾਰਕੀ ਬਰਨ ਮੈਤ੍ਰੀ ਤੇ ਬ੍ਰਿਤਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸ ਅਲੰਕਾਰ ਹੋਤਹੈ; ਔਰ ਮੀਲਤ ਅਲੰਕਾਰ ਭੀ ਹੋਤਹੈ।

ਲੱਛਣ- "ਦੋਇ ਵਸਤੁ ਮਿਲਿ ਭੇਦ ਨ ਫੁਰੇ। 'ਮੀਲਤ'ਅਲੰਕਾਰ ਸੋ ਉਚਰੈ।

ਈਹਾਂ ਜੀਵ ਬਹਮਕੀ ਏਕਤਾਮੈਂ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਫੁਰੇ।ਨਦੀ ਵਾਹੜੇ,ਤੇ ਸਮੁੰਦਰਮੈਂ ਭੇਦੁ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਹੀਂ ਫੁਰੇ;ਯਾਂਤੇ ਮੀਲਤ। ਸਮੁੰਦ ਸਾਹ ਸੁਲਤਾਨ ਇਤਨੇ ਅਖਯਰਮੇਂ ਰੂਪਕਾਤਿਸ਼ਯੋਕਤਿ ਅਲੰਕਾਰਭੀ ਹੋਤਹੈ। ਉਪਮੇਯ'ਬ੍ਰਹਮ'ਊਪਰਿ ਤੇ ਜਾਨੇ ਜਾਤਿ, ਉਪਮਾਨ 'ਸਮੁੰਦ' ਪਾਠਮੇਂਹੈ। ਜਬ ਐਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਪ੍ਰਪੱਕ ਭਯੋ,ਤਿਸ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨੀ ਕੀ ਨਿਰਲੇਪਤਾ ਬਰਨਨ ਕਰਤਹੈਂ:- ਗਿਰਹਾ ਸੇਤੀ ਮਾਲੁ ਧਨੁ॥ਕੀੜੀ ਤੁਲਿ ਨ ਹੋਵਨੀ ਜੇ ਤਿਸੁ ਮਨਹੁ ਨ ਵੀਸਰਹਿ॥23॥ ਜਿਸਕੋ ਭਯੋ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਯਾਨ, ਬਹੁਰ ਗਯਾਨੀ 'ਗਿਰਹਾ ਸੇਤੀ'-ਘਰਿਨਕੇ ਸਮੇਤਿ ਭੀਹੈ। 'ਗਿਰਹਾ'ਪਦ ਤੇ ਬਹੁਤ ਘਰ: ਸਹੁਰੇ ਘਰ, ਭਾਈ ਬੰਧਪ ਔਰ ਸਰਬ ਸਨਬੰਧੀਕੇ ਘਰ ਕਹੀਏ,ਇਨਕੇ ਬਿਵਹਾਰ ਸਮੇਤਭੀਹੈ। ਵਾ,ਗਿਰਹਾ ਨਾਮ, ਇਸਤ੍ਰੀਕੋ ਭੀਹੈ, ਮਹਲਾ, ਹਰਮਾ, ਏਹ ਨਾਮਾ ਦੇਊਹੈ; ਤੈਸੇ ਗਿਰਹਾਭੀ ਇਸਤ੍ਰੀਕੋ ਨਾਮ ਹੋਤਹੈ, ਸੋਈ ਅਰਥ ਮਹਲਾ, ਹਰਮਾ, 'ਗਿਰਹਾ' ਕੋ ਹੋਤਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੈ ਔਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਮ ਕਯੋਂ ਨਹੀਂ ਕਹਯੋ? ਤਿਸਕੋ ਉਤਰ ਸੇ ਤੀ ਨਾਮਤੇ ਗ੍ਰਿਹਕੋ ਭੀ ਨਾਮ ਆਯੋ, ਇਸੀ ਹੇਤਤੇ ਗਿਰਹਾ ਨਾਮ ਧਰਯੋ, ਦੋਊ ਕੋ ਅਰਥ ਬਨਤਹੈ। ਗ੍ਰਿਹ ਭੀ ਅਰੁ ਗਿਰਹਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਭੀ। ਏਕ ਐਸੇ ਭੀਹੈ ਅਗਸਤ ਆਦਿ ਜੋ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਨਮੇਂ ਹੀ ਰਾਖਤਹੈਂ, ਤਹਾਂ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਯਾਨ ਪਾਈ ਰਹਤਹੈਂ, ਸੋ ਨਹੀਂ ਹੈਂ, ਘਰਕੇ ਬਿਖੇ ਭੀਹੈਂ, ਇਸਤ੍ਰੀਭੀ ਸੰਗਹੈ, ਸੋਈ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਯਾਨੀ; ਵਹਿਰਕੇ ਬੇਸਮੈਂ,ਵਾ ਬਿਵਹਾਰਮੈਂ ਬੈਰਾਗੀ ਆਦਿ ਨਹੀਂਭੀ ਬਨਯੋ। ਗ੍ਰਿਹ ਅਰੁ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੇ'ਸੇਤੀ'ਕਹੀਏ ਸਮੇਤ ਭੀਹੈਂ। ਮਾਲ:-ਘੋਰਾ, ਗਉ, ਮਹਿੰ ਆਦਿ ਸੋਭੀ ਪਾਸ ਰਾਖਤਹੈਂ। ਧਨ ਦਰਬਭੀ ਲਾਖਨਤੇ ਆਦਿ ਪਾਸਹੈ, ਸਭ ਬਿਵਹਾਰ ਜੈਸੇ ਅਗਯਾਨੀ ਬਰਤਤਹੈ ਤੈਸੇਹੀ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਯਾਨ ਵਾਰੋਭੀ ਕਰਮ ਕਰਤਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ 'ਕੀੜੀ ਤੁਲਿ ਨ ਹੋਵਨੀ', ਕੀੜੀਕੋ ਅਰਥ ਜਹਿਤੀ ਲਛਨਾਸੋਂ ਥੋਰੋ ਜੈਸੇ ਪੂਰਬ ਕਹਿ ਆਏਹੈਂ 'ਜੇਕੋ ਪਾਵੈ ਤਿਲ ਕਾ ਮਾਨੁ' ਤਿਲਕਾ ਕਯਾ? ਤਿਲਕੋ ਮਾਨ ਥੋਰ ਪਾਵਤਹੈ, ਯਾਂਤੇ ਜਹਿਤੀ ਲਛਨਾਸੋਂ 'ਥੋਰੇ' ਕੋ ਅਰਥੁ। ਤੈਸੇਹੀ ਕੀਟੀ ਜੋ ਛੋਟੀਹੈ ਤਿਸਤੇ ਥੋਰੇਕੋ ਅਰਥ ਕਹਤਹੈਂ ਰੰਚ,ਤਿਲੁ,ਕੀਟੀ ਇਤਯਾਦੀ ਪਦਕੋ'ਥੋਰੇ'ਕੋ ਅਰਥ। ਜਹਿਤੀ ਲਛਨਾ ਕੋ ਲੱਛਣ:- ਤੁਕ ਕੇ ਬਿਖੇ ਜੋਇ ਪਦ ਹੋਇ। ਅਰਥ ਕਰਤ ਸੋ ਦੀਜੈ ਖੋਇ।ਔਰ ਅਰਥ ਜਹਿ ਮੁਖਤਾ ਪਾਵੈ। 'ਜਤੀ ਲਖਨਾ' ਸੋਇ ਕਹਾ ਵੈ।

ਇਸੀਤੇ ਕੀੜੀਕੋ ਅਰਥ ਥੋਰ,ਬੰਧਨਕੋ ਅਧਯਾਹਾਰ, ਥੋਰਭੀ ਬੰਧਨ ਬੁਰੇ ਭਲੇ ਕਰਮਕੋ ਬਹੁਰ ਬ੍ਰਹਮ- ਗਯਾਨੀਕੋ ਨਹੀਂ ਹੋਤਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ :-ਜੇ ਤਿਸੁ ਮਨਹੁ ਨ ਵੀਸਰਹਿ ॥23॥ ਜੋ ਨਿਦਯਾਸਨੁ ਅਭਯਾਸ ਦਵਾਰਾ ਬ੍ਰਿਤੀ ਬ੍ਰਹਮਾਕਾਰ ਭਈਹੈ, ਸੋਈ ਰਹੇ,ਕਯਾ? ਤਿਸਤੇ ਬ੍ਰਿਤਿ ਗਿਰੈ ਨਹੀਂ, ਸਿਥਿਤ ਰਹੇ। ਜੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੇ: ਅਗਯਾਨੀਕੇ ਤੁੱਲਹੀ ਕਰਮ ਕਰਤਹੈ ਗਯਾਨੀ, ਤਿਸਕੋ ਕਰਮਕਾ ਬੰਧਨ ਕਯੋਂ ਨਹੀਂ ਹੋਤਹੈ ? ਅਗਯਾਨੀਕੋ ਬੰਧਨ ਕੈਸੇ ਕਰਤਹੈ ? ਇਸ ਉਤਰ ਕੋ ਭੀ ਸੰਖੇਪਤੇ ਕਹਤਹੈਂ। ਕਰਮ ਜੋਹੈਂ,ਸੋ"ਤੀਨ"ਪ੍ਰਕਾਰਕੇਹੈਂ। ਏਕ ਸੰਚਿਤ, ਦੂਸਰੋ ਪ੍ਰਾਰਬਧ, ਤੀਸਰੈ ਕ੍ਰਿਯਮਾਣ। ਏਹ ਤੀਨੋਂ ਕਰਮ ਰੂਪੀਜੋ ਬਾਣਹੈਂ, ਅੰਤਹਕਰਣ ਰੂਪੀਜੋ ਤਰਕਸ਼ਹੈ, ਤਿਸਕੇ ਬਿਖੇ ਰਹਣਹਾਰੇਹੈਂ। ਸੋ ਅੰਤਹਕਰਣ ਭੀ ਕੈਸੋਹੈ? ਜੋ ਚੈਤੰਨ ਆਤਮਾਕੀ ਛਾਯਾ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਕਰਿ ਯੁਕਤਿਹੈ। ਅਰੁ ਅਗਯਾਨ ਅੰਸ਼ ਕਰਿ ਯੁਕਤਿਹੈ। ਤਿਸ ਅੰਤਹਕਰਣਮੇਂ ਕਰਮ ਰੂਪੀ ਬੀਜ ਰਹਤਹੈ। ਆਪਤੋ ਅੰਤਹਕਰਣ ਜੜਹੈ, ਬਿਨਾ ਚੇਤਨਕੀ ਸੱਤਾ ਕਰਮ ਧਾਰਨਕੋ ਅਸਮਰਥਹੈ।ਜਬ ਚੇਤਨਕੀ ਛਾਯਾ ਕਰਿ ਯੁਕਤਿ ਹੋਇਹੈ।ਤਬ ਕਰਮ ਬੀਜ ਧਾਰਣੇਕੋ ਸਮਰਥਹੈ। ਅਰੁ ਮਨ ਜੋਹੈ ਅੰਤਹਕਰਣ: ਜਬ ਅਗਯਾਨ ਕਰਿ ਜੁਕਤਿ ਹੋਤਾਹੈ; ਤਬ ਕਰਮਕੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਧਾਰਣੇਕੋ ਸਮਰਥਹੈ। ਜੇ ਅਗਯਾਨ ਜੁਕਤਿ ਨਹੀਂ ਹੋਵੈ, ਤਬਭੀ ਕਰਮੋਂਕੋ ਨਹੀਂ ਧਾਰ ਸਕਤਾ। ਅੰਤਹਕਰਣ ਅਰੁ ਆਤਮਾ, ਚੇਤਨ ਅਰੁ ਅਗਯਾਨ ਇਨਕੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਪੂਰਬਕ ਕਹਤ ਹੈਂ,ਜਿਸਤੇ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਹੋਇ, ਸੁਨਨਿਵਾਰੋ ॥

ਅੰਤਹਕਰਣਤੋ ਏਕ ਸਤੋ ਗੁਣ ਰੂਪ ਮ੍ਰਿਤਕਾਕੋ ਪਿੰਡੁ ਮਾੜ੍ਹੈ, ਆਤਮਾ ਚੇਤਨ ਰੂਪ ਅਕਾਸ਼ਹੈ,ਅਰ ਅਗਯਾਨ ਰੂਪ ਜਲਹੈ, ਜਬ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਪਿੰਡੁ ਜਲ ਕਰਿ ਘਟ ਰੂਪ ਹੋਤਾਹੈ, ਅਕਾਸ਼ਕੋ ਅੰਤਰ ਲੀਏ ਹੂਏ, ਤਬ ਕਰਮ ਰੂਪ ਅਨਾਜ ਆਦਿਕੇ ਧਾਰਨਕੋ ਸਮਰਥ ਹੋਇਹੈ। ਕੇਵਲ ਅਕਾਸ਼ ਪਦਾਰਥਕੋ ਨਹੀਂ ਧਾਰ ਸਕਤੇ।ਅਰੁ ਕੇਵਲ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਪਿੰਡੁਭੀ ਨਹੀਂ ਧਾਰ ਸਕਤੋ॥ ਜਬ ਤੀਨੋਂਕੋ ਸੰਜੁਗ ਹੋਤਹੈ,ਤਬ ਪਦਾਰਥਕੇ ਧਾਰਨਕੋ ਸਮਰਥ ਹੋਤਹੈਂ॥ ਤਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇਵਲ ਆਤਮਾਭੀ ਕਰਮੋਂਕੋ ਨਹੀਂ ਧਾਰ ਸਕਤੋ; ਅੰਤਹਕਰਣਭੀ ਇਕਲੋ ਨਹੀਂ ਧਾਰਤੋ, ਅਰ ਕੇਵਲ ਅਗਯਾਨ ਭੀਨਹੀਂ ਧਾਰਤੋ। ਜਬ ਤੀਨੋਂ ਇਕਤ੍ਰ ਹੋਤਹੈਂ,ਤਬ ਕਰਮੋਂਕੇ ਧਾਰਣਕੋ ਸਮਰਥ ਹੋਤਹੈਂ।ਸੋ ਇਹ ਕਰਮ ਰੂਪੀ ਬ੍ਰਾਣ ਅੰਤਹਕਰਣ ਤਰਕਸ਼ ਬਿਖੇ ਇਸਥਿਤਹੈ,ਜੋਨਸੋ ਬਾਨ ਕਮਾਨਕੇ ਗੁਨਤੇ ਛੁਟਿ ਕਰਿ ਚਲਾਹੈ,ਸੋਤੋ ਆਪਨੋ ਬੇਗ ਕਰਕੇਹੀ ਗਿਰੇਗਾ; ਇਸਕੋ ਨਾਮਹੈ'ਪ੍ਰਾਰਬਧ' ਅਰੁ ਜੋ ਤਰਕਸ਼ਮੇ ਹੈ ਬਾਣ, ਤਿਸਕੋ ਨਾਮ'ਕ੍ਰਿਆਮਾਨ'ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹੋਂ ਕਰਮੋਂਨੇ ਸਰੀਰ ਦੀਓਹੈ ਸੋਤੋ ਪ੍ਰਾਰਬਧ।ਜੋ ਅਨੇਕ ਜਨਮਕੇ ਇਕਤ੍ਰ ਕੀਏ ਹੂਏਹੈਂ,ਸੋ ਸੰਚਿਤ। ਜੋ ਬਰਤਮਾਨ ਸਰੀਰਮੇਂ ਅਭਿਮਾਨ ਪੂਰਬਕ ਕ੍ਰਿਆ ਹੋਤੀਹੈ,ਸੋ ਕ੍ਰਿਯਮਾਨ॥ ਇਹ ਜੋ ਕ੍ਰਿਯਮਾਨਹੈਂ,ਸੋਈ ਤੀਨ ਸੰਗਯਾਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਹੋ ਜਾਤਹੈ। ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਥਮ ਅਵਸਥਾਮੇਂ ਕ੍ਰਿਯਮਾਨ ਸੰਗਯਾ ਹੋਤੀਹੈ। ਦੁਤਿਯਮੇਂ ਸੰਚਿਤ ਕਰਮ ਰੂਪ ਉਸਕੀ ਸੰਗਯਾ ਹੋਤੀਹੈ। ਤ੍ਰਿਤਿਯ ਅਵਸਥਾਮੇਂ ਪ੍ਰਾਰਬਧ ਉਸਕੀ ਸੰਗਯਾ ਹੋਤੀਹੈ। ਜੈਸੇ ਏਕ ਕਾਲਹੀ ਪ੍ਰਥਮ ਭਵਿਖਯਤ ਰੂਪ ਹੋਤਾਹੈ;ਸੋਈ ਬਰਤਮਾਨ ਹੋਤਹੈ;ਫਿਰ ਸੋਈ ਭੂਤਹੋ ਜਾਤਹੈ;ਐਸੇ ਜਾਨਿਯੈ। ਪ੍ਰਾਰਬਧ ਜੋਹੈ ਤਿਸਕੇ ਫਲ ਤੀਨੋਂ: ਜਾਤਿ,ਆਰਬਲ,ਭੋਗ।

1 ਜਾਤਿ ਕਹੀਏ ਸੁਰ, ਨਰ ਆਦਿ ਜੜ ਜੰਗਮ ਸਰੀਰ,ਸੋ ਸਭਨਮੇਂ ਉਤਮ, ਮਧਮ, ਅਧਮਹੈਂ, ਔਰ;

2 ਆਰਬਲ ਜੋਹੈ ਨਿਮੇਖਤੇ ਆਦਿ ਜੀਵਣਕੀ, ਔਰ;

3 ਭੋਗ ਜੋਹੈਂ ਸੁਖ,ਦੁਖਕਾ ਅਨੁਭਵ ਰੂਪ॥

ਸੋ ਇਹ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਜੋ ਕਰਮਹੈਂ ਤਿਨਕੇ ਮਧ ਵਿਖੇ 'ਸੰਚਤ' ਅਰ 'ਕ੍ਰਿਯਾਮਾਨ' ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਕਰਮਤੋ ਗਯਾਨਵਾਨਕੇ ਨਸ਼ਟਹੋ ਜਾਤਹੈਂ,ਅਰੁ ਪ੍ਰਾਰਬਧ ਕਰਮ ਰਹਿਤਾਹੈ। ਜੈਸੇ ਤਰਕਸ਼ਕੇ ਸਮੇਤ ਬਾਣ ਤਿਨਕੋ ਭੀ ਸੂਰਮਾ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦੇਤਹੈ; ਅਰ ਜੋ ਚਿਲੇਮੇਂ ਜੋਰਯੋਹੈ, ਤਿਸਕੋਭੀ ਨਾਸ਼ ਕਰਨੇਕੋ ਸਮਰਥਹੈ। ਅਰੁ; ਜੋ ਬਾਣ ਪ੍ਰਾਰਬਧ ਰੂਪ ਜੁਟਾਹੈ ਤਿਸਕੋ ਨਾਸ਼ ਕਰਨਕੋ ਸਮਰਥ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ॥ ਉਹ ਜਬ ਆਪਣਾ ਬੇਗ ਕਰਿ ਰਹਿਤਾਹੈ, ਤਬਹੀ ਨਾਸ਼ ਹੋਤਾਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਪ੍ਰਾਰਬਧ ਕਰਮ ਗਿਆਨਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਯਾਭੀ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾਹੈ। ਸੋ ਗਿਆਨੀਕੋ ਭੀ ਅਰੁ ਅਗਯਾਨੀਕੋ ਭੀ ਏਕ ਸਮਾਨਹੈ॥ ਗਿਰਹਾ ਸੇਤੀ ਮਾਲੁ ਧਨੁ।

ਜੈਸੇ ਕਹਿ ਆਏਹੈਂ, ਸੋ ਦੋਨੋਂਕੋ ਤੁੱਲ ਹੈਂ, ਅਗਾਰੀਦੇ ਜੋ ਕਰਮ ਹੈਯ ਸੰਚਤ ਕੋਤੋਂ ਗਯਾਨਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸੋ ਨਾਸ਼ ਕਰਿ ਕਰਤਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਸੰਚਿਤ ਅੰਨ ਕੇ ਮੰਦਰਕੋ ਅਗਨਿ ਕਰਿ ਜਲਾਇ ਡਾਰੇਹੈ, ਕੋਊ ਪੁਰਖ ਸਮਰਥ; ਤਬ ਮੰਦਰਕੋ ਸੰਜੁਕਤਿਹੀ ਅੰਨ ਜੋ ਬੀਜਭੀ ਜਲ ਜਾਤਹੈ; ਫੇਰ ਜਲੇ ਹੋਏ ਬੀਜ ਅੰਕੁਰਕੋ ਸਮਰਥ ਨਹੀਂ ਹੋਤੇ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤੈਸਹੀ ਅੰਤਹਕਰਣ ਰੂਪ ਮੰਦਰ ਸੰਚਿਤ ਕਰਮੋਂ ਸੰਜੁਕਤਿ ਗਯਾਨ ਅਗਨਿਸੋਂ ਨਾਸ਼ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਹੈ; ਫੇਰ ਕਰਮ ਜਨਮ ਲਾਇਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿਤੇ; ਅਰ ਅੰਤਹਕਰਣਕਾ ਨਾਮ'ਚਿਤੁਸਤਿ'ਹੋ ਜਾਤਾਹੈ।

'ਚਿਤੁਸਤਿ'ਕੋ ਅਰਥ ਕਹਤਹੈ:-ਅੰਤਹਕਰਣਕਾ ਰੂਪ ਇਹ,ਜਿਸ ਕਰਿ ਅਸੰਮਕ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਵੇ, ਅਨਾਤਮ ਵਿਖੇ ਆਤਮ ਬੁਧਿ ਹੋਵੈ। ਜਿਸ ਕਰਿਕੇ'ਅਸਤਿ'ਰੂਪ ਜਗਤ ਵਿਖੇ'ਸਤਿ'ਬੁਧ ਹੋਵੈ ਅਰ 'ਸਤਿ' ਰੂਪ ਆਤਮਾਮੋਂ ਅਸਤਿ ਬੁਧਿ ਹੋਵੇ,ਇਸ ਕਰਿਕੇ ਮਨ ਕਹੀਤਾਹੈ;ਇਸਕਾ ਨਾਮ,ਮਨਹੈ। ਜਬ ਗਯਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾਹੈ -- ਤਬ ਇਹ ਭਾਵ ਨਸ਼ਟਹੋ ਜਾਤਹੈ, ਜਿਉਂਕਾ ਤਿਉਂ ਪਦਾਰਥ ਭਾਸਤਾਹੈ;ਸੋ'ਚਿਤੁਸਤਿ'ਕਹੀਤਾਹੈ। 'ਜਬ' ਚਿਤ 'ਸਤ' ਹੋਯਾ; 'ਤਬ' ਮਨ ਸੰਚਿਤ ਕਰਮੋਂ ਸੰਜੁਕਤਿ ਨਾਸ਼ਹੋ ਜਾਤਾਹੈ। ਅਰੁ; ਜੋ ਕ੍ਰਿਯਮਾਨ ਕਰਮਹੈਂ, ਸੋ ਉਪਜਤੇ ਨਹੀਂ, ਪ੍ਰਾਰਬਧ ਕਰਕੇ ਜੋ ਕ੍ਰਿਆ ਹੋਤੀਹੈ;ਜੋ ਓਹੀ ਕ੍ਰਿਆ'ਅਨਾਤਮ ਅਭਿਮਾਨ'ਪੂਰਬਕ ਹੋਤੀਹੈ--ਤਬ ਓਹੀ ਕ੍ਰਿਆ "ਕ੍ਰੀਯਮਾਨ ਕਰਮ"ਹੋ ਕਰਿ ਪ੍ਰਣਮਤੀਹੈ। ਅਰ ਜੇ ਅਭਿਮਾਨ ਪੂਰਬਕ ਕ੍ਰਿਯਾ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ ਤਬ ਕ੍ਰਿਯਮਾਨ ਉਪਜਤੇ ਨਹੀਂ। ਪ੍ਰਾਰਬਧਤੇ ਹੀ ਕ੍ਰਿਯਮਾਨ ਭੀ ਉਪਜਤੇਹੈਂ॥ ਜੈਸੇ ਭੋਜਨ ਰੂਪਜੋ ਕ੍ਰਿਯਾਹੈ ਸੋਪ੍ਰਾਰਬਧ ਰੂਪਹੈ;ਅਰ ਤਿਸ ਭੋਜਨਤੇ ਜੋ ਪੁਸ਼ਟਤਾ ਉਪਜਤੀਹੈ, ਸੋਕ੍ਰਿਯਮਾਨ ਰੂਪਹੈ। ਜੇ ਦੇਹ ਰੋਗ ਕਰਿ ਜੁਕਤਿ ਹੋਤੀਹੈ ਤਬ ਪੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ। ਅਰੁ ਜੇ ਰੋਗਤੇ ਰਹਤ ਹੋਤੀਹੈ ਤਬ ਪੁਸ਼ਟਤਾ ਹੋਤੀਹੈ। ਤਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਬ ਦੇਹ ਅਭਿਮਾਨ ਯੁਕਤਿ ਹੋਤਾਹੈ ਤਬ ਕ੍ਰਿਯਮਾਨ ਉਪਜਤੇਹੈਂ। ਅਰ ਗਯਾਨਵਾਨ ਜੋ ਅਭਿਮਾਨਤੇ ਰਹਤ ਹੋਤਾਹੈ ਤਿਸ ਕਰਿ ਤਿਸਕੇ ਕ੍ਰੀਯਮਾਨ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਉਪਜਤੇ। ਗਯਾਨੀਕੋ ਕਰਮਕੇ ਬੰਧਨ ਨਹੀਂ, ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਭੀਹੋ; ਅਗਯਾਨੀਕੀ ਰੀਤਿ ਸਰਬ ਬਿਵਹਾਰ ਕਰਤਭੀਹੈ।ਪ੍ਰੰਤੂਅਲੇਪ ਰਹਤ ਹੈ। ਇਸ ਅਰਥਕੇ ਸਿਧ ਕਰਬੇ ਹਿਤ ਕਰਮਨਿਕੋ ਭੀ ਨਿਰਨੇ ਭਯੋ॥ ਗਿਰਹਾ ਸੇਤੀ ਮਾਲੁ ਧਨੁ॥ ਇਸ ਤੁਕਕੋ ਔਰ ਜੋ ਅਰਥ ਕਰਤਹੈਂ ਤਿਨ ਸਰਬਮੇਂ ਦੂਸ਼ਨ ਆਵਤਹੈ। ਕੋਈਕ ਅਰਥ ਕਰਤਹੈਂ:-ਕੀਟੀ ਕੋ ਮਨਤੇ ਨਹੀਂ ਬਿਸਰੇ,ਤੌ ਇੰਦ੍ਰਭੀ ਤਿਸਕੇ ਤੁੱਲ ਨਹੀਂਹੈ। ਸੋ ਬੀਚਾਰ ਕਰਿ ਦੇਖਾ ਚਾਹੀਏ:ਪ੍ਰਸੰਗ ਕੌਨਹੈ? ਈਹਾਂ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰਕੇ ਉਪ੍ਰਾਂਤ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕੈਸੇ ਬਨਤਹੈ? ਬਹੁਰੋ ਏਕ ਪਉੜੀਮੇਂ ਇਹ ਬਿਧਿ ਨਹੀਂ ਬਨਤਹੈ, ਦੂਸਰੀ ਪਉੜੀਕੋ ਪ੍ਰਸੰਗ ਚਲੇ ਤੋ ਭੀ ਸਹੀ। ਈਹਾਂ ਏਕ ਰੂਪ ਕਰਿਕੇ ਬਹੁਰ ਦ੍ਵੈਤ ਕੈਸੇ?ਇਸਤੇ ਆਦਿ ਔਰਭੀ ਜੋ ਅਰਥਹੈਂ ਸਰਬਮੇਂ ਦੂਸ਼ਨ ਆਵਤਹੈਂ। ਗ੍ਰੰਥ ਬਢਨਤੇ ਨਹੀਂ ਕਹੇ, ਬੁਧਿਵਾਨ ਆਪਹੀ ਬੀਚਾਰ ਲੈਂਹਿਗੇ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀਕੋ ਧਰਯੋ ਹੋਯੋ ਅਰਥ ਕੌਨਸੋਹੈ। ਇਤਯਰਥ। ਇਸ ਤੁਕ ਮੇ ਬਿਸ਼ੇਖੋਕਤਿ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ।

ਲੱਛਣ: ਕਾਰਨਹੈ ਜਹਿਂ ਕਾਰਜ ਨਾਹੀ । ਕਹੈ ਬਿਸ਼ੇਖੋਕਤਿ ਬੁਧਿ ਤਾਂਹੀ।

ਗਯਾਨੀ ਕਰਮ ਕਰਤਹੈ--ਇਹੀ ਕਾਰਨਹੈ, ਬੰਧਨਤ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਭਯੋ। ਜੇ ਤਿਸੁ ਮਨਹੁ ਨ ਵੀਸਰਹਿ ॥23॥

ਇਸ ਕਹਨਤੇ ਉਕਤਿ ਨਮਿਤਾ ਵਿਸ਼ੇਖੋਕਤਿ ਹੋਤਹੈ। ਜਹਾਂ ਕਹਿ ਦੇਈਏ ਇਸ ਬਾਤਤੇ ਕਾਰਨਤੇ ਕਾਰਜ ਨਹੀ ਹੋਇ, ਤਹਾਂਤੋ ਉਕਤਿ ਨਮਿਤਾ, ਜਹਾਂ ਨਾਮ ਕਹੀਏ ਤਹਾਂ ਅਨੁਕਤਿ ਨਿਮਿਤਾ। ਜਹਾਂ ਜਾਨਯੋ ਨਹੀਂ ਪਰੇ ਤਹਾਂ ਅੰਚਿਤ ਨਿਮਿਤਾ। ਇਹ ਤੀਨ ਭੇਦ ਵਿਸ਼ੇਖੋਕਤਿਕੇ ਹੈ। ਵਾ ਬਿਭਾਵਨਾਲੰਕਾਰ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਲੱਛਣ: ਪ੍ਰਤਿਬੰਧਕ ਕੇ ਹੋਤ ਹੀ, ਕਾਰਜ ਪੂਰਨ ਮਾਨ । ਕਰਮ ਜੋਹੈਂ ਮੁਕਤਿਕੇ, ਪ੍ਰਤਿਬੰਧਕਹੈਂ ਤੋਭੀ ਮੁਕਤਿ ਜਾਨ।

ਨੰ.6. ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ'ਨਰੋਤਮ'(ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨੀ)23

ਹੇ ਗੁਰੋ! ਪੀਛੇ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਜੋ ਅਪਨਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਹਿਆ, ਤਿਸ ਕੋ 'ਅਪਨਾ-ਆਪ' ਰੂਪ ਕਰ ਯਹ ਪੂਜਾ ਕਿਉ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤੀਆਂ? ਯਹ ਪੂਛਤੇ ਪ੍ਰਤਿ ਗੁਰੁ ਕਰ॥ ਸਾਲਾਹੀ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਸਾਲਾਹੀ ਕਹੀਯੈ ਸਾਲਾਹਣੇ ਕੇ ਯੋਗਯ ਹੈ (ਸਾਲਾਹ ਨਾਮ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਉਸਤਤੀਯੋ ਸੇ)। ਤਿਸ ਕਾ ਏਤੀ ਕਹੀਯੇ ਇਨ ਉਤਮ ਕੁਲੋ ਮੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਇਆ ਭੀ ਪ੍ਰਜਾ ਵਿਖੇ ਅਪਨਾ ਆਪ ਰੂਪ ਕਰ 'ਸੁਰਤਿ' ਨਾਮ ਅਤਯੰਤ ਪ੍ਰੇਮ ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਤੇ ਨ ਪਾਈਆ ਨਾਮ ਨਹੀ ਪਾਈਯੇ ਹੈ, ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਉਸ ਈਸ਼ਵਰ ਕੋ ਯਹ ਜੀਵ ਰੂਪ ਪ੍ਰਜਾ ਉਤਮ ਕੁਲੋ ਮੈ ਜਨਮ ਕੇ ਭੀ ਪੁਨਾ ਜਾਨਣੇ ਕੇ ਸਾਧਨ ਪ੍ਰਮਾਣਾਦਿਕ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਕੋ ਪਾਇ ਕਰ ਭੀ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਪਰਮ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਸਥਾਨ ਪਰਮਾਨੰਦ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੇ ਤਿਨ ਕਾ ਸਨੇਹ ਕਿਉ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇ? ਯਹ ਭੂਛਤੇ ਪ੍ਰਤਿ। ਹੇ ਸਿਖਯ!। ਤਿਨ ਕੋ ਵਿਖਯੋ ਮੇ ਆਨੰਦ ਕਾ ਭਰਮ ਹੋ ਰਹਿਆ ਹੈ, ਯਾਤੇ ਜੈਸੇ ਵਰਖਾ ਰੁਤਿ ਮੇਂ ਸਮੁੰਦਰ ਮੇ ਨਦੀ, ਨਾਲੇ ਪੜੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਯੇ ਭੀ ਨਿਜ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੇ ਨਾ ਜਾਨਨੇ ਕਰ ਸਬਦਾਦਿ ਵਿਖਯ ਰੂਪ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਮੇ ਹੀ ਪੜੇ ਹੈ॥ ਯਹ ਪੜਨੇ ਮਾਤ੍ਰ ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤ ਕਹੇ॥

ਨਦੀਆ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਵਰਖਾ ਰੁਤਿ ਮੇਂ ਨਦੀਆ ਅਤੇ ਕਹੀਯੇ, ਔਰ ਜਹਾ ਕਹਾ ਊਮੀ ਮੇ ਚਲਨੇ ਵਾਲੇ ਵਾਹ ਨਾਮ ਨਾਲੇ ਰੂਪ ਜਲ ਕੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਜੈਸੇ ਸੰਪੂਰਣ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਮੇ ਪੜੇ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਯੇ ਪ੍ਰਜਾ ਭੀ 'ਪਵਹ ਸਮੁੰਦਰ' ਕਹੀਯੇ ਸਬਦਾਦਿ ਵਿਖਯ ਰੂਪ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਮੇ ਹੀ ਪੜੇ ਹੈ, ਨਜਾਣੀਅਹ ਕਹੀਏ ਨਿਜ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੇ ਨਾ ਜਾਨਨੇ ਰੂਪ ਅਗਯਾਨ ਕਰ॥ ਭਾਵ ਯਹ, ਨਿਜ ਰੂਪ ਕੇ ਅਗਯਾਨ ਕਰ ਵਿਖਯੋ ਮੇਂ ਸੁਖ ਕੇ ਭ੍ਰਮ ਮੇਂ ਤਿਨ ਮੇ ਹੀ ਯੈ ਜੀਵ ਸੁਖ ਕੇ ਲਾਭ ਹੇਤ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰੈ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਮੇਂ, ਨਿਜ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ ਪਰਮਾਨਿੰਦ ਨਾ ਜਾਨਨੇ ਸੇ ਤਾ ਮੈਂ ਪ੍ਰਵੇਸ ਨਹੀ ਕਰੇ। ਯਾਤੇ, ਗਯਾਨ ਕੀ ਪ੍ਰਮਾਣਾਦੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਕੇ ਹੋਤੇ ਭੀ ਪਰਮ-ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਥਾਨ ਨਿਜ-ਰੂਪ ਮੇ ਤਿਨ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮ ਨਹੀ ਹੋਵੇ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਭ ਕੀ ਦਸਾ ਕਹ ਕਰ ਅਬ ਜੋ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਮਾਣਾਦਿ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਕੇ ਹੋਤੇ ਭੀ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਗਯਾਨ ਸੇ ਹੀਨ ਹੂਯੇ, ਵਿਖਯ ਰੂਪ ਸਮੁੰਦਰ ਮੇ ਪੜੇ ਵਡੇਧਨੀ ਹੈ, ਤਿਨ ਕੀ ਬੈਰਾਗਯ ਹੇਤ ਗੁਰੂ ਨਿੰਦਾ ਕਰੇਹੇ॥ ਸਮੁੰਦਇਤਿ। 'ਸਾਹ' ਪਾਰਸੀ ਮੇਂ ਧਨੀ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ॥ 'ਸੁਲਤਾਨ' ਚਕ੍ਰ-ਵਰਤੀ ਰਾਜਾ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ॥ ਸਮੁੰਦ ਉਪਮਾ ਬੋਧਕ ਪਦ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਜੈਸੇ ਸਮੁੰਦਰ ਸਰਬ ਨਦੀਓ ਕਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਜੋ ਸਾਹ ਨਾਮ ਛੋਟੇ ਰਾਜਾ ਅਰ ਸੁਲਤਾਨ ਨਾਮ ਚਕ੍ਰ-ਵਰਤੀ ਰਾਜਾ ਬਹੁਤ ਜਨੋ ਕੇ ਸਵਾਮੀ ਹੈ॥ ਪੁਨਾ ਕੈਸੇ ਸਹੈ। ਜਿਨ ਕੀ ਗਿਰਹਾ ਸੈਤੀ ਨਾਮ ਬਖਸਨੇ ਹੈਤ ਜੈਵਾਦਿਕੋ ਮੇਂ ਗਾਠੋ ਸਾਥ ਮਾਲ ਨਾਮ ਮੋਤੀ ਆਦਿਕੋ ਕੀ ਮਾਲਾ ਔ ਧਨ ਨਾਮ ਰੁਪਯੋ ਮੋਹਰਾਦਿਕ ਹੈ॥ ਭਾਵ ਯਾਤ੍ਰਾ ਸਮੇ ਬਹੁਤ ਅਮੋਲਕ ਵਸਤੂ ਖਰਚਨੇ ਔ ਬਖਸਨੋ ਹੇਤ ਆਪਨੀ ਗਿਰਾ ਮੈ ਰਹੇ ਹੈ।। ਖਜਾਨੇ ਮੈ ਧਨ ਕਾ ਅਧਿਕ ਹੋਨਾ ਤੋ ਕਿਆ ਕਹੈ।

ਯਦਵਾ, ਕੈਸੇ ਵਹੁ ਹੈ? ਜਿਨ ਕੀ ਗਿਰਹਾ ਨਾਮ ਗਿਰਾ ਅਰਥਾਤ ਹੁਕਮ ਰੂਪ ਬਾਣੀ ਕੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਾਥ ਹੀ ਪਸੁ ਆਦਿ ਮਾਲ ਔ ਸੁਵਰਣਾਦਿ ਧਨ ਹਾਜਰ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਵਹੁ ਵੈਸੇ ਭੀ ਜੇਕਰ ਵਿਖਯ ਰੂਪ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁਦ੍ਰ ਕੇ ਗਿਰਨੇ ਕੇ ਸੁਭਾਵ ਵਾਲੇ ਹੈ, ਤਬ 'ਕੀੜੀ ਤੁਲਯ' ਕਹੀਯੇ ਤੁਛ ਜੀਵੋ ਕੇ ਤੁਲਯ ਹੈ॥ ਇਸ ਕਾ ਭਾਵ ਯਹ ਹੈ; ਯਦਯਪਿ, ਵੇ ਇਸ ਕਾਲ ਮੇ ਸਰਬ ਮੇਂ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਬੜੇ ਹੈ, ਤੋ ਭੀ ਆਗੇ ਕੋ ਉਨ ਕੋ ਕੀਟਾਦਿ ਨਿਖਿਧ ਜੂਨਾ ਹੀ ਮਿਲੇਗੀ॥ ਯਾਤੇ, ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲ ਮੇ ਭੀ ਵਹੁ ਕੀਟੋ ਕੇ ਹੀ ਤੁਲਯ ਹੈ॥ ਅਰ ਜੇ ਕਰ ਤਿਨ ਸਾਹੋ ਔਰ ਸੁਲਤਾਨੋ ਕੋ ਵਹੁ ਅਪਨਾ ਆਪ ਪਰਮਸ਼ੈਰ 'ਮਨਹੁ ਨ ਵੀਸਰਹਿ' ਨਾਮ ਮੈ ਨਾ ਭੁਲੇ ਤਬ 'ਨ ਹੋਵਨੀ' ਵਹੁ ਕੀਟੋ ਕੇ ਤੁਲਯ ਨਹੀ ਹੋਵੇਗੀ॥ 26॥

ਜੋ ਪੁਰਖ ਸਰਬ-ਬਿਆਪੀ-ਅਨੰਤ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਅਪਨਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਜਾਨ ਕਰ ਤਿਸ ਕੀ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਵਾਲੇ ਹੈ, ਵਹੀ ਵਡੇ ਧਨੀ ਭੀ ਸਰਬ ਪ੍ਰਜਾ ਮੇਂ ਕੀਟ ਤੁਲਯ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇ, ਔਰ ਸਭ ਕੀਟ ਤੁਲਯ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਇਸ ਕਰਨੇ ਮੈ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਮੇਂ ਕੋਈ ਜਾਤਿ, ਬਰਣ, ਰਾਜ-ਪਣ ਕੀ ਚਾਹਨ ਨਹੀਂ; ਕੇਵਲ ਵਿਖਯੋ ਮੇਂ ਵੈਰਾਗਯ ਕੀ ਚਾਹ ਹੈ॥ ਯਹ ਪੂਰਬ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰ, ਅਬ ਜਿਸ ਅਪਨੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਨਾਨਕ ਵਡਾ ਆਖੀਯੇ ਪਾਠ ਸੇ ਅਕਾਸ ਵਤ ਬਯਾਪਕ ਅਰ ਅਨੰਤ ਕਹਯਾ॥

ਵੈਰਾਗ- ਵਾਨੋ ਕੋ ਤਿਸ ਅਨੰਤ ਕੇ ਗਯਾਨ ਹੇਤ ਤਾਮੇ ਸਿਫਤਿ ਕਹਣਾ, ਕਰਣ, ਦੇਵ, ਵੇਖਣ, ਸੁਣਨਾਦਿਕ ਮੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਅਤੇ ਕੋ ਦੁਰ ਕਹਤੇ ਹੂਯੇ ਗੁਰੁ ਤਾਕੋ ਅਨੰਤਤਾ ਸਿਧ ਕਰੇ ਹੈ॥

ਅੰਤੁਇਤਿ॥ ਈਹਾ ਅਤੇ ਨਾਮ ਭੇਦ, ਪਰਿਛੇਦ ਦੋਨੋ ਕਾ ਹੈ॥ ਭੇਦ ਜੁਦਾਪਨ ਹੈ, ਪਰਿਛੇਦ ਅਲਪ ਪਨ ਹੈ॥ ਸਿਫਤਿ ਨਾਮ ਉਸਤਤੀ ਕਾ ਹੈ॥ ਗੁਣ ਕਥਨ ਕੋ ਉਸਤਤਿ ਕਹੇ ਹੈ, ਔ ਨਿਜ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਰਗੁਣ ਹੈ। ਯਾਤੇ,ਨਿਰਗੁਣ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੇ ਗੁਣੋ ਕੇ ਨਾ ਰਹਨੇ ਮੇ ਗੁਣ ਕਥਨ ਰੂਪ ਉਸਤਤਿ ਕੋ ਤਾਮੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਮੇ ਨਾ ਬਣਨੇ ਸੇ ਤਿਸ ਸਿਫਤੀ ਕਹੀਯੇ ਉਸਤਤੀ ਸੇ ਤਾਮੇ ਕੋਈ ਦੇਸ, ਕਾਲਾਦਿ ਰੂਪ ਅੰਤ ਨਾਮ ਪਰਿਛੇਦ ਭਾਵ ਅਲਪ ਪਨਾ ਨਹੀਂ ਸਿਧ ਹੋਵੇ॥ ਯਾਦਵਾ, ਪੂਰਬ ਇਕ ਵਾਤ ਪਦ ਮੇ ਬੋਧਲ ਕੀਯੇ ਅਭੇਦ ਬੋਧਕ ਵਾਕਯਨ ਕੇ ਅਰਥ ਨਿਜ ਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਦੇਸ ਮੇਂ, ਕਾਲ ਮੇਂ, ਵਸਤੁ ਮੇਂ, ਅੰਤ ਕਹੀਯੇ, ਪਰਿਛੇਦਨ ਸਿਫਤੀ ਕਹੀਯੇ ਉਸਤਤਿ ਸੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇ॥ ਯਾਮੇ ਯਹ ਬੀਜ ਹੈ॥ ਦੇਸ, ਕਾਲ, ਵਸਤੁ-ਪਰਿਛੇਦ ਵਾਲੀ ਵਸਤੂ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਪਰਿਛੇਦਕ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਦੇਸਾਦਿ ਪਰਿਛੇਦ ਹੀਨ ਵਸਤੂ ਕੀ ਉਸਤਿਤ ਪਰਿਛੇਦਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇ॥ ਯਾਤੇ, ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਥ੍ਵਿਤੀ ਕੇ ਹੇਤੂ ਗੁਣ ਕਹਨੇ ਰੂਪ ਉਸਤਿਤ ਮੇਂ ਦੇਸਾਦਿ ਪਰਿਛੇਦ ਵਾਲੀ ਵਸਤੂ ਮੇ ਪੁਰਖੋ ਕੀ ਪ੍ਰਥ੍ਵਿਤੀ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਦੇਸਾਦਿ ਪਰਿਛੇਦ ਹੀਨ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੇ ਕਾਹੂ ਰੀਤਿ ਮੇ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਥ੍ਵਿਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇ॥ ਯਾਤੇ, ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਥ੍ਵਿਤੀ ਕੇ ਨਾ ਕਰਾਵਨੇ ਸੇ ਉਸਤਤ ਸੇ ਪੂਰਣ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇਸਾਦਿ ਪਰਿਛੇਦ ਨਹੀਂ ਸਿਧ ਹੋਵੇ॥ ਈਹਾ ਯਹ ਭਾਵ ਹੈ:- ਜਬ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਕਾਹੁ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰੇ ਹੈ, ਤਬ ਤਿਸ ਗੁਣ ਕਹਨੇ ਰੂਪ ਉਸਤਤਿ ਕੋ ਸੁਨ ਕੇ ਗ੍ਰਹਣ ਕੀ ਇਛਾ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਕੀ ਤਿਸ ਵਸਤੂ ਮੇਂ ਪ੍ਰਥ੍ਵਿਤੀ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਸੋ ਪ੍ਰਥਿਰਤੀ ਉਸਤਤਿ ਸੇ ਬਨੇ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਉਸਤਤਿ ਤਿਸ ਪ੍ਰਥਿਰਤੀ ਕਾ ਕਾਰਣ ਹੋਵੇ ਹੈ ਔ ਪ੍ਰਥਿਰਤੀ ਤਿਸ ਕੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਾਰਯ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਸੋ ਪ੍ਰਥ੍ਵੀ ਰੂਪ ਕਾਰਯ ਉਸਤਤਿ ਸੇ ਜਿਸ ਵਸਤੁ ਕੀ ਦੇਸਾਦਿਕੋ ਮੇ ਅਵਧਿ ਮਲੂਮ ਹੋਵੇ, ਤਿਸੀ ਮੇਂ ਕਰਾਯਾ ਜਾਵੇ ਹੈ॥ ਜਿਸ ਕੀ ਅਵਧੀ ਨਾ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ, ਤਿਸ ਮੇ ਨਹੀ ਕਰਾਯਾ ਜਾਵੇ॥ ਔਂ ਨਿਜ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਸਰਬ ਦੇਸੋ ਮੇ ਹੈ; ਯਾਤੇ, ਕਾਹੂ ਦੇਸ ਮੇ ਨਾ ਹੋਨੇ ਕਰ ਤਾਂ ਦੇਸ ਮੇ ਤਿਸ ਕੀ ਅਵਧਿ ਨਹੀਂ ਭਾਨ ਹੋਵੇ॥ ਪੁਨਾ, ਸਰਬ ਕਾਲੋ ਮੇ ਹੈ, ਯਾਤੇ ਕਾਹੂ ਕਾਲ ਮੇਂ ਨਾ ਹੋਨੇ ਕਰ, ਤਾਂ ਕਾਲ ਮੇ ਤਿਸ ਕੀ ਅਵਧਿ ਨਹੀਂ ਭਾਨ ਹੋਵੇ॥ ਤਥਾ, ਸਰਬ ਵਸਤੁਯੋ ਕਾ ਅਪਨਾ ਆਪ ਹੈ, ਯਾਤੇ ਕਾਹੂ ਵਸਤੁ ਮੈ ਤਾਕਾ ਭੇਦ ਨਾ ਰਹਨੇ ਕਰ ਤਾ ਵਸਤੁ ਮੇ ਤਿਸ ਕੀ ਅਵਧਿ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ॥ ਔਂ ਅਵਧਿ ਭਾਨ ਹੂਏ ਬਿਨਾ ਅਵਧਿ ਕੇ ਭਾਨ ਸੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਪੁਰਖੋ ਕੀ ਪ੍ਰਥ੍ਵੀ ਤਾ ਮੇ ਨਹੀਂ ਬਨੈ॥ ਯਾਤੇ, ਪੁਰਖੋ ਕੀ ਪ੍ਰਥ੍ਵੀ ਕਰਨਾ ਰੂਪ ਪਰਿਛੇਦ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੇ ਉਸਤਤਿ ਮੇ ਨਾ ਸਿਧ ਹੋਨੇ ਕਰ ਉਸਤਤਿ ਮੇ ਤਿਸ ਕਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਸਿਧ ਹੋਵੇ॥ ਪਰਮ ਸਾਰ ਪੂਰਬ ਕਥਨ ਕਾ ਯਹ ਹੈ- ਪੂਰਣ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੇ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਥ੍ਵੀ ਰੂਪ ਕਾਰਯ ਕੇ ਦੂਰ ਹੋਨੇ ਸੇ ਉਸਤਤਿ ਮੇ ਅਲਪ-ਦੇਸ ਮੇ ਹੋਨਾ ਅਲਪ ਕਾਲ ਮੇ ਹੋਨਾ, ਆਨ ਵਸਤੁਯੋ ਸੇ ਜੁਦਾ ਹੋਨਾ ਰੂਪ ਦੇਸਾਂਦਿ ਪਰਿਛੇਦ ਰੂਪ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਸਿਧ ਹੋਵੇ॥ ਯਾਤੇ ਨਿਜ ਰੂਪ ਅਨੰਤ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਮਤ ਹੋਵੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਬਿਭੁ, ਨਿਤਯ, ਸਰਬਾਤਮਾ ਹੋਨੇ ਸੇ ਤਿਸ ਕਾ ਉਸਤਤਿ ਮੇ ਪਰਿਛੇਦ, ਤੋ ਭੀ ਤਿਸ ਕੋ ਪਰਮਾਤਮਾਦਿ ਪਦੋ ਕਾ ਵਾਚਯ ਹੋਨੇ ਸੇ ਤਿਸ ਮੇ ਵਾਚਯ-ਪਨਾ ਪਰਿਛੇਦ ਹੀ ਰਹੋ॥ ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੇ॥

ਕਹਣਿ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਵਾਚਯ ਪਨਾ ਉਨ ਵਸਤੁਯੋ ਮੇ ਰਹੇ ਹੈ ਜਿਨ ਮੈ ਸਬਦੋ ਕੀ ਪ੍ਰਥ੍ਵੀ ਗੁਣ, ਕ੍ਰਿਯਾ, ਜਾਤਿ, ਸੰਬੰਧ, ਰੂਪ ਚਾਰੋ ਨਿਮਿਤੋ ਕੋ ਲੈਕਰ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਜਿਨ ਮੇ ਇਨ ਕੋ ਲੈ ਕੇ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇ, ਤਿਨ ਮੇ ਵਾਚਯ ਪਨਾ ਨਹੀ ਰਹੇ॥ ਔਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੈ ਇਨ ਚਾਰੋ ਮੇ ਕੋਈ ਰਹੈ ਨਹੀ, ਯਾਂਤੇ ਸ਼ਕਤੀ-ਬ੍ਰਿਤੀ ਦ੍ਵਾਰਾ ਕਹਣ ਨਾਮ ਪਦੋ ਕੇ ਵਾਚਯ ਸੇ ਭੀ ਤਿਸ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਪਰਿਛੇਦ ਨਹੀਂ ਸਿਧ ਹੋਵੇ।

ਨੰ.7. ਨਿਰਮਲ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਗਿ:ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਫਰੀਦਕੋਟ ਟੀਕਾ-23

ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹਿ ਏਤੀ ਸੁਰਤਿ ਨ ਪਾਈਆ॥
ਨਦੀਆ ਅਤੈ ਵਾਹ ਪਵਹਿ ਸਮੁੰਦਿ ਨ ਜਾਣੀਅਹਿ

ਹੇ ਸਿਧੋ (ਸਾਲਾਹੀ) ਉਸਤੁਤਿ ਕਰਨੇ ਕੇ ਜੋਗ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੀ ਉਸਤੁਤੀ ਤੋ ਸਭਨੇ ਕਰੀ ਹੈ ਵਾ ਸਾਲਾਹਨੇ ਵਾਲੇ ਜੋ ਸੰਤ ਹੈਂ ਤਿਨੋ ਨੇ ਉਸਤਤੀ ਤੋ ਕਰੀ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਉਸ ਕੀ (ਏਤੀ) ਇਤਨੀ ਮਹਿਮਾ ਹੈ ਏਹ (ਸੁਰਤਿ) ਗਜਾਤ ਉਨ ਕੋ ਭੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨਹੀਂ ਭਈ ਅਰਥਾਤ ਇਦੰਤਾਕਾ ਵਿਖੇ ਨਹੀ ਹੂਆ ਜੈਸੇ ਨਦੀਆਂ ਔਰ (ਵਾਹ) ਨਾਲੇ ਸਭ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਮੇਂ ਪੜਿਤੇ ਹੈਂ ਪਰੁ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਕੇ ਅੰਤ ਕੋ (ਨ ਜਾਣੀਅਹਿ) ਨਹੀ ਜਾਣਤੇ ਜੋ ਕੌਨ ਨਦੀਯੋ ਕਾ ਜਲੁ ਹੈ ਔਰ ਕੌਨ ਨਾਲਯੋਕਾ ਜਲ ਹੈ ਸਭ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਹੀ ਹੈ ਜਥਾ-ਸੁਖਮਨੀ (ਜਿਉ ਜਲ ਮਹਿ ਜਲੁ ਆਇ ਖਟਾਨਾ। ਤਿਉ ਜੋਤੀ ਸੰਗ ਜੋਤਿ ਸਮਾਨਾ) ਤਿਸੀ ਭਾਂਤਿ ਸੰਤ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ॥

ਸਮੁੰਦ ਸਾਹ ਸੁਲਤਾਨ ਗਿਰਹਾ ਸੇਤੀ ਮਾਲੁ ਧਨੁ॥
ਕੀੜੀ ਤੁਲਿ ਨ ਹੋਵਨੀ ਜੇ ਤਿਸੁ ਮਨਹੁ ਨ ਵੀਸਰਹਿ॥੨੩॥

ਹੇ ਸਿਧੋ ਸੋ ਸਮੁਦ੍ਰਵਤ (ਸਾਹ ਸੁਲਤਾਨ) ਪਾਤਸ਼ਾਹੋਂ ਕਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹੁ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੈ ਜੋ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤਿਸ ਕੋ ਮਨੋ ਨਹੀ ਵਿਸਾਰਤੇ ਸੋ ਤੋ (ਸਮੁੰਦ੍ਰ) ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੀ ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਔਰ ਜੋ (ਗਿਰਹਾ) ਇੰਦ੍ਰ (ਸੇਤੀ) ਸਮਾਨ ਮਾਲਧਨ ਹੋਵੈ ਵਾ (ਗਿਰਹਾ)[60] ਪਰਬਤੋਂ ਸ੍ਰੀਖਾ ਹੋਵੈ ਸੋ ਕੀੜੀ ਕੇ ਤੁਲ ਉਨ ਨਿਹਕੰਚਨ ਸੰਤੋਂ ਕੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੋ ਸੰਤ ਤਿਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੋ ਮਨ ਸੇ ਨਹੀ ਵਿਸਾਰਤੇ ਵਾ ਤਿਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੇ ਮਨ ਸੇ ਨਹੀ ਵਿਸਰਤੇ ਹੈਂ॥੨੩॥ ਪੁਨਾਂ-ਥੁੰਣੀ ਖਨਨ ਨਸ਼ਾਇ ਸੇ ਬਸੰਤਤਾ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥

ਨੰ.8. ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਪੰ. ਤਾਰਾ ਸਿੰਘਜੀ 'ਨਰੋਤਮ'(ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨੀ)-23

ਹੇ ਭਗਵਨ! ਜੋ ਆਪਨੇ ਏਕ ਪਰਮਾਰਥ ਵਸਤੂ ਲਕਸ਼ਜਰੂਪ ਕਹਾਹੈ,ਸੋ ਜੇਕਰ ਸਰਵਕਾ ਵਾਸਤਵ ਸ੍ਵਰੂਪਹੈ,ਤਬ ਜੀਵਨਕੇ ਸੁਖਕੇ ਵਾਸਤੇ ਵਿਸ਼ੀਯੋਮੇਂ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਨੀ ਚਾਹੀਏ; ਕਿਉਂਕਿ,ਸੁਖ ਸ੍ਵਰੂਪ ਏਕ ਤਤ੍ਵ ਉਨਕਾ ਵਾਸਤ੍ਵ ਸ੍ਵਰੂਪ ਤਿਨਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਹੈ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ਼ਿਸ਼ਯਕੀ ਸ਼ੰਕਾਕੇ ਨਿਵਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ:- ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹਿ, ਏਤੀ ਸੁਰਤਿ ਨ ਪਾਈਆ ॥ ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ! (ਸਾਲਾਹੀ) ਸੁਖ ਰੂਪ ਸੇ ਸ਼ਲਾਘਾਕੇ ਯੋਗਯ ਪਰਮਾਤਮਾਕੀ ਆਨੰਦਰੂਪਸੇ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰ॥ ਕਿਉਂਕਿ, ਸੋ ਪਰਮਾਤਮਾਹੀ ਸੁਖ ਰੂਪਹੈ॥ ਤਿਸਤੇ ਜੋ ਭਿੰਨ ਵਸਤੂਹੈ, ਸੋ ਦੁਖ ਰੂਪਹੈ॥ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਸੁਰਤਿ ਮੇਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸੇ ਭਿੰਨ, ਕੋ ਸੁਖ ਰੂਪ ਤਾਕਾ ਨਿਸ਼ੇਧ ਕਰਾਹੈ; ਤਥਾਹਿ॥ " " ਛਾ. ਉ. ਅ.7 ਖੰਡ 23॥

ਅਰਥ॥ ਜੋ (ਭੂਮਾ) ਸਰਵਮੇ ਬਹੁਤ ਬ੍ਰਹਮ ਤਤ੍ਵ ਰੂਪ ਵਸਤੂਹੈ,ਸੋਈ ਸੁਖ ਰੂਪਹੈ; ਔਰ, ਅਲਪ ਪਰਿਛਿਨ ਵਸਤੂਮੇਂ ਸੁਖ ਨਹੀਂਹੈ। (ਕਿੰਤੂ) ਅਲਪਵਸਤੂ ਦੁਖ ਸੇ ਵਿਯਾਪਤਹੈ। ਅਰ ਜੋ(ਏਤੀ)ਸਰਵ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀਹੈ, ਇਨਕੋ (ਸੁਰਤੀ)ਗਿਯਾਨ (ਨ ਪਾਇਯਾ) ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਈ; ਯਦਪਿ ਸਰਵ ਜੀਵ ਮਾਤ੍ਰਕੋ ਸੁਖੁਪਤਿ ਕਾਲਮੇਂ ਆਨੰਦ ਰੂਪਤਾ ਅਨੁਭੂਤਹੈ॥ ਤਥਾਪਿ, ਅਗਿਯਾਨਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸੇ ਉਨਕੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਬੋਧ ਨਹੀਂ॥ ਜੋਕਿ ਹਮ ਪ੍ਰਤਿਦਿਨ ਆਨੰਦ ਰੂਪ ਵਸਤੂਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਕਰ ਉਸਤੇ ਉਥਾਨ ਹੋਤੀਹੈ॥ ਸੰਸਕਾਰਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸੇ ਹਮਾਰਾ ਪੁਨ: ਪੁਨ: ਉੱਥਾਨਹੈ,

---

60. ਬਹੁਤ ਬਭੂਤੀ ਵਾਲਾ ਏਕ ਗ੍ਰਿਹਾ ਨਾਮੁ ਅਹੰਕਾਰੀ ਪਾਤਸਾਹੁ ਥਾ ਸੋ ਦਿਗਵਿਜੇ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਚਲਾ ਤਿਸਕਾ ਹੰਕਾਰੁ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਕੋ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਨੇ ਚਮਤਕਾਰੁ ਦਿਖਾਜਾ ਜਹਾਂ ਜਾਕਰ ਓਸਨੇ ਡੇਰਾ ਕੀਆ ਏਕ ਕੀੜੀ ਤਹਾਂ ਆਕਰ ਕਹਨੇ ਲਗੀ ਕਿ ਹੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਮੇਰਾ ਨਿਉਤਾ ਮਾਨ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਤਿਸਕੋ ਕਹਾ ਕੇ ਤੂੰ ਤੁਛ ਹੈ ਮੈਂਨੂੰ ਨਿਉਤਾ ਤੂੰ ਕੈਸੇ ਕਰ ਸਕਤੀ ਹੈਂ ਭਾਵ ਉਸਦਾ ਨਰਾਦਰ ਕੀਆ। ਤਿਸਨੇ ਅਪਨੇ ਅਨਸਾਰੀ ਕੀੜੀਓਂ ਸੇ ਬਿਨਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਹੋਰ ਸਭਕੋ ਜ਼ਹਰੀਲੀ ਵਸਤੁ ਸੁੰਘਾਇਕਰ ਮੂਰਛਾ ਕਰ ਦੀਆ ਤਬ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਦੀਨ ਹੋਕਰ ਨਿਉਂਦਾ ਮਾਨ ਲੀਆ ਫਿਰ ਕੀੜੀ ਨੇ ਸਭਕੋ ਸੰਜੀਵਨੀ ਬੂਟੀ ਸੁੰਘਾਇਕਰ ਚੇਤੰਨ ਕਰ ਦੀਆ ਅਰੁ ਕਹਾ ਕੇ ਇਸ ਜਗਾ ਕੋ ਖੋਦੋ ਖੋਦਨੇ ਸੇ ਤਹਾ ਤੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਭੋਜਨ ਅਰੁ ਘਾਸ ਦਾਣੇ ਲੇਕਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੂਏ ਔਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਹਾ ਕਿ ਭੋਜਨ ਤੋ ਬਹੁਤ ਉਤਮ ਥੇ ਪਰੰਤੂ ਬੇਹੇ ਮਾਲੂਮ ਹੋਤੇ ਥੇ ਤਬ ਕੀੜੀ ਨੇ ਕਹਾ ਕਿ ਏਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਆਗੇ ਆਇਆ ਥਾ ਉਸ ਦਾ ਬਚਾ ਹੂਆ ਭੋਜਨੁ ਪਿਆ ਰਹਾ ਥਾ ਸੋ ਹੁਣ ਆਪਕੋ ਦੀਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਮਾਰੇ ਥੋੜੇ ਸਮਾਜ ਵਾਸਤੇ ਨਵਾਂ ਭੋਜਨ ਕਜਾ ਤਜਾਰੁ ਕਰਨਾ ਥਾ ਇਸ ਬਾਤ ਕੋ ਸੁਨਾਕਰ ਗ੍ਰਿਹਾਨੇ ਅਭਿਮਾਨੁ ਦੂਰ ਕੀਆ ਔਰ ਕਹਾ ਕਿ ਅਹੋ ਐਸੇ ਪੁਰਸ਼ ਭੀ ਆਗੇ ਹੋ ਗਏ ਹੈਂ ਜਿਨਕੀ ਜੂਠ ਬਚੀ ਹੋਈ ਸੇਂ ਮੈਨੇ ਝਿਪਤੀ ਮਾਨੀ ਹੈ ਐਸੇ ਸਮਝਕਰ ਨਿਰਅਹੰਕਾਰ ਹੋਕਰ ਅਪਨੇ ਘਰ ਕੋ ਮੁੜ ਜਾਤਾ ਭਯਾ ਭਾਵ ਏਹੁ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰਸ਼ ਕੋ ਕਿਸੀ ਪਦਾਰਥ ਕਾ ਹੰਕਾਰੁ ਨਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ ਔਰ ਹਰੀ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰਨੇ ਤੇ ਵਡਿਆਈ ਮਿਲਤੀ ਹੈ ਸੋ ਭਜਨ ਮੈ ਤਤਪਰੁ ਰਹੇ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਭੀ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤੀ॥ ਜੈਸੇ ਨਦੀਆਂ ਔਰ ਵਾਹ ਨਾਮ, ਨਾਲੇ ਸਮੁਦ੍ਰਮੇ ਮੇਘ ਨਿਮਿਤਸੇ ਉੱਥਾਨ ਹੋਕਰ ਸਮੁਦ੍ਰਮੇਂ ਹੀ ਜਾਕਰ ਮਿਲਤੇਹੈ॥ ਪਰੰਤੂ ਉਨਕੋ ਬੋਧ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਹਮਾਰਾ ਸਮੁਦ੍ਰਮੇਂ ਪ੍ਰਵੇਸ਼, ਤਥਾ ਸਮੁਦ੍ਰਸੇ ਉੱਥਾਨਹੈ ॥

ਸਮੁੰਦ ਸਾਹ-ਸੁਲਤਾਨ, ਗਿਰਹਾ ਸੇਤੀ ਮਾਲੁ ਧਨੁ ॥

ਸਾਹ, ਮੰਡਲੇਸ਼ੂਰ, ਸੁਲਤਾਨ, ਚਕ੍ਵਰਤੀ ਰਾਜਾ ਜਿਨਕੇ (ਗਿਰਹੀਸੇਤੀ) ਵਾਣੀ ਮਾਤ੍ਰਸੇ (ਮਾਲ ਧਨ) ਪਸ਼ੂ ਆਦਿਕ ਧਨ, ਤਥਾ ਰਤਨ ਸੁਵਰਣ ਆਦਿਕ ਧਨ ਏਕਦ੍ਹੋ ਸਕਦਾਹੈ॥ ਯਹ ਸੰਪੂਰਣ ਕੀਨ॥

ਕੀੜੀ ਤੁਲਿ ਨ ਹੋਵਨੀ, ਜੇ ਤਿਸੁ ਮਨਹੁ ਨ ਵੀਸਰਹਿ ॥23॥

ਤੁਲ ਅਰਥਾਤ ਚੀਟੀ ਕੀ ਨਾਈ ਸਮੁਦ੍ਰ ਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾਸੇ ਜਾਗ੍ਰਤ ਤਥਾ ਸ੍ਵਪਨਮੇਂ ਉਤਥਾਨ ਹੋਕਰ ਫਿਰ ਸੁਸੁਪਤਿਮੇਂ ਸਮੁਦ੍ਰ ਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾਮੇ ਲੀਨ ਹੋਤੇਹੈ;ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਪਰਮ ਤਤ੍ਵਕੇ ਅਬੋਧਸੇ ਇਨਕੋ ਚੀਂਟੀ ਤੁਲਯਤਾਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਨੋਂਕੀ ਜਨਮ ਜਨਮਾਤਰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਮੇਂ ਏਕਤਾਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਜੇਕਰ ਤਿਨਕੋ ਮਨਸੇ ਪਰਮ ਤਤ੍ਵਕੀ ਵਿਸਮ੍ਰਿਤੀ ਨਹੀਂ--ਤਬ(ਨ ਹੋਵਨੀ ਚੀਟੀ ਕੀ ਤੁਲਯਤਾਕੋ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇ; ਕਿੰਤੂ ਬਹੁਤ ਅਨੰਤਰਾਯਹੈ) ਕਿਉਂਕਿ ਕੇਵਲ ਅਗਿਯਾਨਸੇ ਜਨਮੋਮੇ ਭ੍ਰਮਹੈ; ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਸੁਸੁਪਤਿ ਅਵਸਥਾਮੇਂ ਸਰਵ ਜੀਵਨਕੀ ਬ੍ਰਾਹਮ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਔਰ ਬ੍ਰਾਹਮਕਾ ਅਗਿਯਾਨ ਸ੍ਰੁਤੀਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ; ਤਥਾਹਿ:-

"ਸੋਮਯੇਮਾ: ਸਰਵਾ: ਪ੍ਰਜਾ: ਸਤਿ ਸੰਪਦਯਨ ਵਿਦੁ: ਸਤਿ ਸੰਪਦਯਾਮਹ ਇਤਿ॥ਤ ਇਹ ਵਯਾਘ੍ਰੋ ਵਾ ਸਿੰਹੋ ਵਾ ਵ੍ਰਿਕੋ ਵਾ ਵਰਾਹੋ

ਵਾ ਕੀਟੋ ਵਾ ਪਤੰਗੋ ਵਾ ਦਸ਼ੋ ਵਾ ਮਸ਼ਕੋਕਾਯਦਗਦਭਵੰਤਿਤਦਾ ਭਵੰਤਿ॥"॥ਛਾਂਦ : 6॥9॥11॥

ਅਰਥ॥ ਹੇ ਸੋਮਯ ਪ੍ਰਿਯ ਸ੍ਵੇਤਕੇਤੋ! ਜੋ ਯਹ ਸਰਵ ਪ੍ਰਜਾਹੈ, ਸੋ ਸਤ ਬ੍ਰਾਹਮਮੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤਹੋ ਕਰ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤੀ -- ਜੋਕਿ ਹਮ ਸਤ ਬ੍ਰਾਹਮਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੀ ਹੁਈ, ਵੇ ਸਰਵ ਜੀਵ ਇਸ ਜਾਗ੍ਰਤ ਕਾਲਮੇਂ ਵਿਯਾਘ੍ਰ,ਸਿੰਹ, ਵ੍ਰਿਕ, ਵਰਾਹ, ਕੀਟ ਪਤੰਗ, ਦੰਸ਼, ਮਸ਼ਕ, ਇਨਸੇ ਆਦਿ ਲੇਕਰ ਜਿਸ 2 ਸੰਸਕਾਰ ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟ ਹੋਤੇਹੈ;ਸੋਈ ਸੋਈ ਸੁਸੁਪਤਿ ਕਾਲਮੇ ਬ੍ਰਾਹਮ ਰੂਪ ਹੋਕਰ ਫਿਰ ਜਾਗ੍ਰਿਤਮੇਂ ਹੋਤੇਹੈ॥ ਪ੍ਰਕਰਣਮੇਂ ਯਹ ਵਾਰਤਾ ਨਿਰਣਨੀਤ ਹੋਈ,ਜੋਕਿ ਸਰਵ ਜੀਵ ਮਾਤ੍ਰਕੋ ਬ੍ਰਾਹਮਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਤੀਹੈ--ਪਰੰਤੂ ਸੋ ਜਾਨਤੇ ਨਹੀਂ,ਜੋਕਿ ਸੁਸੁਪਤਿ ਕਾਲਮੇਂ ਬ੍ਰਹਮ ਸਵਰੂਪਥੇ, ਅਬ ਬ੍ਰਹਮਸੇ ਉਥਿਤਥ ਹੁਏਹੈ। ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਸੁਖ ਰੂਪ ਆਤਮਾਕੇ ਅਗਿਯਾਨਸੇ ਅਥਵਾ ਆਤਮ ਰੂਪ ਸੁਖਕੇ ਅਭਿ-ਵਿਯਜਨਕ ਹੋਨੇਸੇ ਵਿਸ਼ਯਮੇਂ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤ ਭੀ ਬਨਤੀਹੈ ॥23॥

ਨੰ.9. ਸਾਧੂ ਪੰ.ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਜੀ ਉਦਾਸੀਨ(ਵੇਦਿਕ ਮੁਨੀ)-23

(ਈਸ਼੍ਵਰ ਭਗਤ ਅਨੁਪਮ-ਪਰਵ-23)

ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹਿ,ਏਤੀ ਸੁਰਤਿ ਨ ਪਾਈਆ॥ ਨਦੀਆ ਅਤੈ ਵਾਹ,ਪਵਹਿ ਸਮੁੰਦਿ ਨ ਜਾਣੀਅਹਿ॥ ਸਮੁੰਦ ਸਾਹ-ਸੁਲਤਾਨ,ਗਿਰਹਾ ਸੇਤੀ ਮਾਲੁਧਨੁ॥ ਕੀੜੀ ਤੁਲਿਨ ਹੋਵਨੀ,ਜੇ ਤਿਸੁ ਮਨਹੁ ਨ ਵੀਸਰਹਿ ॥23॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਵਹ ਸਰਾਹਨੀਯੋਸੇ ਸਰਾਹਨੀਯ ਇਸ਼੍ਵਰ,ਸਦਾ ਸਮਰਣ ਰਖਨੇ ਯੋਗਯਹੈ,ਏਸੀ, ਸੁਵੀੜ੍ਹੀ(ਅਛੀ ਵ੍ਰਿਤੀ),ਅਰਥਾਤ ਅਛਾ ਭਾਵ ਖਿਆਲ ਸਬਮੇਂ ਕਿਯੋਂ ਨਹੀਂ ਪਾਯਾ ਜਾਤਾ? ਗੰਗਾਦਿ ਨਦੀਯਾ ਔਰ ਸ਼ੋਣਾਦਿ ਪ੍ਰਵਾਹ,ਅਪਨਾ ਅਪਨਾ ਬਲ ਦਿਖਾ ਕਰ ਜਬ ਸਬ ਸਮੁਦ੍ਰਮੇਂ ਮਿਲ ਜਾਤੇ,ਅਰਥਾਤ ਅਪਨੇ-ਅਪਨੇ ਸ਼ਰੀਰਕੋ ਤਿਆਗ ਦੇਤੇਹੈ,ਤਬ ਉਨਕਾ ਨਾਮਭੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤਾ;ਨਿਰੰਸਦੇਹ ਅੰਤਮੇਂ ਐਸੀਹੀ ਸਬਕੀ ਗਤਿ ਹੈ ॥1॥ ਦੇਖੋ ਮਨੁਸ਼ਯੋ! ਕੋਈ ਸ਼ਾਸਕੋਕੇ ਸ਼ਾਸ਼ਕ, ਸਮੁਦ੍ਰ,ਅਰਥਾਤ 'ਸਮੁਦ੍ ਗੁਪਤ'ਕੇ ਤੁਲਯ ਸਮਰਾਟਹੋ, ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਖਨਿਜ ਪਦਾਰਥੋਂਸੇ ਭਰੇ ਹੁਏ ਗਿਰਿਯੋਂ(ਪਰਵੋਤੋਂ)ਕੇ ਸਹਿਤ ਮੁਲਯਵਾਨ ਪਦਾਰਥ ਔਰ ਸੋਨੇ ਚਾਂਦੀ ਆਦਿਸੇ ਭਰੇ ਹੁਏ ਅਨੇਕਹੀ ਖਜਾਨੇ ਉਸਕੇ ਪਾਸਹੈ। ਇਤਨਾ ਬੜਾ ਵਹ, ਕੀਟ,ਅਰਥਾਤ ਦਰਿਦ੍ਰ-ਸੇ-ਦਰਿਦ੍ਰਕੇ ਤੁਲਯ ਭੀ ਨਹੀਂਹੈ--ਜੋ ਉਸ ਸਰਾਹਨੀਯੋਕੇ ਸਰਾਹਨੀਯ ਇਸ਼੍ਵਰਕੋ ਕਭੀ ਮਨਸੇ ਨਹੀਂ ਵਿਸਾਰਤਾ, ਅਰਥਾਤ ਨਹੀਂ ਭੁਲਤਾਹੈ ॥2॥23॥

ਭਾਸ਼ਯ- ਇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਰਚਨਾਕਾ,ਅਰਥਾਤ ਲੋਕ ਸਰਿਸ਼ਟੀਕਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਨਹੀਂਹੈ,ਯਹ ਨਿਰੁਪਣ ਕੀਯਾ ਗਯਾ। ਅਬ ਇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਭਕਤੋਂਕੀ ਕੋਈ ਉਪਮਾ ਨਹੀਂਹੈ, ਯਹ ਨਿਰੁਪਣ ਕਰਨੇ ਕੇ ਲਿਯੇ ਅਗਲੇ ਪਰਵ ਕਾ ਅਰੰਭਹੈ। ਇਸਕਾ ਨਾਮ 'ਇਸ਼੍ਵਰ ਭਕਤਾਨੁਪਮਾ ਪਰਵ' ਔਰ ਮੰਤ੍ਰ ਸੰਖਿਆ ਦੋ ਹੈ। ਉਨਮੇਂਸੇ ਦੂਸਰੇ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਪੁਰਵਾਰਧਹੈ 'ਸਮੁਦ ਸਾਹਿ ਸੁਲਤਾਨ,ਗਿਰਹਾ ਸੇਤੀ ਮਾਲ ਧਨ'। ਸਮੁਦ੍ਰਕਾ ਅਪਭ੍ਰੰਸ਼ ਉਚਾਰਣ ਸਮੁੰਦ, ਸ਼ਾਸਕਕਾ ਸ਼ਾਹ (ਸਾਹ), ਸਮਰਾਟ ਕਾ ਸੁਲਤਾਨ ਔਰ ਅਰਥ ਸਬਸੇ ਬੜਾ ਧਨਾਢਯ,ਅਰਥਾਤ ਸਮ੍ਰਾਟ ਹੈ। ਯਹਾਂ ਸ਼ਾਸਕ, ਸਮਰਾਟ ਕਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਔਰ ਉਸਕਾ ਅਰਥ ਸਾਸਕੋਂ ਕਾ ਸ਼ਾਸਕ ਅਭਿਪ੍ਰੇਤਹੈ। ਸਮੁਦ੍ਰਸੇ ਆਗੇ ਉਪਮਾ ਵਾਚੀ ਏਵ (ਨਾਹੀ)ਕਾ ਲੋਪਹੈ,ਔਰ ਸਮੁਦ੍ਰਸੇ ਸਮੁਦ੍ਰ-ਗੁਪਤ ਵਿਵਿਸ਼ਿਤਹੇ। ਮੌਰਯ ਵੰਸ਼ਕੇ ਸਾਮਾਰਜਯਕਾ ਪਤਨ ਹੋ ਜਾਨੇ ਪਰ, ਵਿਕ੍ਰਮਕੀ ਦੂਸਰੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀਮੇਂ ਮਹਾਰਾਜ'ਗੁਪਤ'ਕੇ ਬੁਧਿ ਵੈਭਵ ਔਰ ਬਾਹੁਬਲ ਸੇ ਗੁਪਤ ਸਾਮਾਰਜਯਕਾ ਉਦਯ ਹੁਆ। ਗੁਪਤ-ਸਮਰਾਟੋਮੇਂ ਸਮੁਦ੍ ਨਾਮਕਾ ਸਮਰਾਟ ਸਬਸੇ ਬੜਾ ਪ੍ਰਤਾਪੀਥਾ। ਸਿੰਹਾਸਨ ਆਰੁੜ ਹੋਨੇ ਪਰ ਉਸਕਾ ਉਪਨਾਮ ਵਿਕ੍ਰਮ-ਦਿਤਯ ਰਖਾ ਗਯਾ,ਔਰ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਪਤਕੇ ਵੰਸ਼ਮੇ ਹੋਨੇ ਸੇ ਸ੍ਵਤੰਤਰ 'ਸਮੁਦ ਗੁਪਤ' ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੁਆ। ਉਸਕਾ ਸ਼ਾਸ਼ਨ,ਮੁਗਲ ਸਮਰਾਟ ਅਕਬਰਦੇ ਸਮਾਨ ਪ੍ਰਾਯ: ਸਮਸਤ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਪਰਥਾ। ਉਸੀ ਮਹਾ-ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੋਕੇ ਸ਼ਾਸਤਾ ਸਮਰਾਟ ਸਮੁਦ੍ਰ (ਸਮੁਦ੍ਰਗੁਪਤ)ਕਾ ਨਾਮ ਉਪਮਾਕੇ ਤੌਰ ਪਰ ਯਹਾਂ ਉਚਾਰਣ ਹੁਆਹੈ,ਜੈਸੇ ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟ ਰਿਸ਼ੀਕੇ ਮੰਤ੍ਰੋ (7, 23, 7) ਮੇਂ ਵਿਜਯੀ ਯੋਧਾਕੇ ਤੌਰ ਪਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸੁਦਾਸ ਕਾ ਨਾਮ। ਪਰਵਕੇ ਦੋਨੋ ਮੰਤ੍ਰੋਕਾ ਅਰਥ ਅਨੁਵਾਦਸੇ ਸਫੁਟਹੈ ॥23॥

ਨੰ.10. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਆਧੁਨਿਕ)-23

ਪ੍ਰਾਕਥਨ- ਪਿਛਲੀ ਪਉੜੀ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆਸੀ ਕਿ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਰਚਨਾਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਅਣਗਿਣਤਹੈ ਇਉਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਹੋਈ। ਹੁਣ ਵੀਚਾਰ ਕਰੋ,ਕਿ ਜਿਸਨੇ ਇਹ ਰਚੀਹੈ ਅਸਲ ਵੱਡਾ ਤਾਂ ਉਹ ਹੋਇਆ, ਕਿ ਜਿਸਨੇ ਇਹ ਸਾਜੀਹੈ, ਜੋ ਇਸਨੂੰ ਜਾਣਦਾਹੈ ਤੇ ਸੰਭਾਲਦਾਹੈ, ਤਾਂਤੇ ਸਭਤੋਂ ਵੱਡਾ ਉਸਨੂੰ ਆਖੋ। ਐਸਾ ਕਹਿਣੇਤੇ 'ਸੁਰਤ' ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨਤੋਂ ਉਠਕੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ ਵਿਚ ਚਲੀ ਜਾਏਗੀ, ਜਿਸਦਾ ਅਭਿਆਸ ਥਾਈ-ਲੀਨਤਾ ਵਿਚਲੈ ਜਾਏਗਾ। ਜਿਵੇਂ ਨਦੀਆਂਨੂੰ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਮੁੰਦਰ ਵਲ ਰੁੱਕ ਰੱਕਕੇ ਟੁਰਦਿਆਂ ਸਮੁੰਦਰ-ਲੀਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀਹੈ। ਇਹ ਗਲ ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਵਰਣਿਤਹੈ।

ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹਿ,ਏਤੀ ਸੁਰਤਿ ਨ ਪਾਈਆ॥ ਨਦੀਆ ਅਤੈ ਵਾਹ,ਪਵਹਿ ਸਮੁੰਦਿ ਨ ਜਾਣੀਅਹਿ॥

ਸਮੁੰਦ ਸਾਹ-ਸੁਲਤਾਨ,ਗਿਰਹਾ ਸੇਤੀ ਮਾਲੁਧਨੁ॥ ਕੀੜੀ ਤੁਲਿਨ ਹੋਵਨੀ, ਜੇ ਤਿਸੁ ਮਨਹੁਨ ਵੀਸਰਹਿ ॥

ਅਰਥ:- ਸਲਾਹੁਣ ਵਾਲਿਆਂ (ਉਸਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ)ਨੇ(ਉਸ ਪਰਮ ਪੁਰਖਨੂੰ ਸਲਾਹਿਆ ਹੀ)ਸਲਾਹਿਆ ਹੈ(ਪਰ ਉਹਨਾਂਨੇ)ਏਤੀਦੀ ਗਯਾਤ ਨਹੀਂ ਪਾਈ। (ਜਿਵੇਂ) ਨਦੀਆਂ ਅਤੇ ਵਾਹਿੜੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਜਾ ਪੈਂਦੇ ਹਨ(ਫੇਰ ਓਹ ਵੱਖਰੇ)ਨਹੀਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ(ਭਾਵ ਸਮੁੰਦਰ ਰੂਪਹੋ ਜਾਂਦੇਹਨ,ਤਿਵੇਂ ਸਲਾਹੁਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਲਾਹੁਤ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਕੇ ਉਸਦਾ ਰੂਪਹੋ ਜਾਂਦੇਹਨ,ਹੁਣ ਨਾ ਓਹ ਵੱਖਰੇ ਸਿਆਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ,ਨਾ ਓਹ ਆਪਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਸਿਆਣਦੇ ਹਨ)। ਹੇ ਸ਼ਾਹ, ਹੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ:ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਨਾਲ ਉਪਮਾ ਦਿਤੀਹੈ,ਪਰ ਸਾਰੇ)ਸਮੁੰਦਰ(ਜਿਨ੍ਹਾ ਵਿਚ ਕਿ) ਪਹਾੜਾਂ ਸਰੀਖੇ ਮਾਲ ਧਨ(ਪਏ ਹਨ ਉਸ)ਕੀਤੀਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਜਿਸਦੇ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਕਿ, ਤੂੰ ਨਾ ਵਿਸਰੇਂ।

ਵਯਾਖਯਾ- ਪਉੜੀ 22 ਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਇਆਸੀ'ਨਾਨਕ ਵਡਾ ਆਖੀਐ'ਉਸ ਭਾਵਨੂੰ ਖੋਹਲਕੇ ਹੁਣ 23 ਵਿਚ ਦੱਸਦੇ ਹਨ;ਕਿ'ਵਡਾ ਆਖੀਐ'ਦਾ ਭਾਵ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਕਰਨੀਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼ਨਹੋ ਸਕਦਾਹੈ,ਕਿ ਕਿਆ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵੇਗੀ ?

ਉੱਤਰ: ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦੁਆਰਾ ਸੇਧ ਦੇਂਦੇ ਹਨ,ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਨਦੀਆਂ ਸਮੁੰਦਰ ਵੱਲ ਰੁਖ ਲਾਕੇ ਟੁਰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਅੰਤ ਸਮੁੰਦਰਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ,ਤਦ ਉਨ੍ਹਾਂਨੂੰ 'ਏਤੀ ਸੁਰਤਿ ਨ ਪਾਈਆ॥' ਸਮੁੰਦਰਦੇ ਪਾਰਾਵਾਰਦਾ ਗਯਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੱਖ ਖੜੇ ਦੇਖਣਹਾਰ ਨੂੰ ਦਿਸ ਰਹੀ ਸ਼ੈ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾਹੈ। ਓਹ ਤਾਂ ਪਰਵੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਨਦੀ ਨਾਲੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ--ਸਮੁੰਦਰਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਨਾ ਹੀ ਓਹ ਨਦੀ ਨਾਲੇ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ,ਜੋ ਉਹ ਵੱਖਰੇ ਰਹਿਕੇ'ਗਯਾਤਾ'ਹੋਕੇ 'ਗੇਯ'ਦਾ ਗਯਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਣ ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹੋਣ। ਓਹਤਾਂ ਸ਼ਰਨ ਆਏ, ਸ਼ਰਨ ਸਮਾਏ ਤਦ-ਰੂਪਹੋ ਗਏ ਹਨ।ਹਾਂ ਉਹ ਤਾਂ 'ਗੁਣ ਕਹਿ ਗੁਣੀ ਸਮਾਵਣਿਆ'(110:13) ਹੋ ਗਏ ਹਨ। 'ਸੁਰਤਿ ਨ ਪਾਈਆ' ਤੋਂ ਮਤਲਬ,ਉਸ ਸੁਰਤਿ ਯਾ ਗਯਾਨ ਤੋਂਹੈ ਜੋ ਤ੍ਰਿਪਟੀ-ਗਿਆਤਾ, ਗਿਆਨ, ਗੇਯ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾਹੈ। 'ਗੇਯ'ਦੀ ਆਪਣੀ ਗਿਆਨ ਸਰੂਪਤਾ ਸੁਤੇ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਜੋ ਲੀਨਹੋ ਗਏ, ਉਹ ਸਰਵੱਗਤਾ ਵਿਚ ਤਦਰੂਪ ਹੋਗਏ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਏ ਕਿ ਉਹ ਅਗਯਾਨ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ। 'ਸੁਰਤਿ ਨ ਪਾਈਆ'ਦਾ ਭਾਵ ਅਗਯਾਨ ਨਹੀਹੈ, ਪਰ ਚੇਤਨ ਸਰੂਪਦੀ ਚੇਤਨਤਾ ਵਿਚ ਅਭੇਦਹੋ ਜਾਣਾਹੈ।

ਇਕ ਵੀਚਾਰ ਹੋਰਹੈ- ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਨਾਲ ਉਪਮਾ ਦਿੱਤੀਹੈ, ਫੇਰ ਇਸਨੂੰ ਢੁਕਵੀਂ ਉਪਮਾ ਨਾ ਸਮਝਿਆ ਤੇ ਸਮੁੰਦਰਨੂੰ ਉਸ ਕਿਣਕੇ ਤੋਂ ਬੀ ਛੋਟਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਦੱਸਿਆਹੈ ਜੋ 'ਕਿਣਕਾ'ਕਿ ਇਕ ਨਿੱਕੀ ਕੀੜੀਦੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵੱਸ ਸਕਦਾਹੈ। ਕਿਣਕੇਤੋਂ ਮਤਲਬ ਏਥੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰਦੀ ਉਤਨੀ ਅੰਸ਼ ਮਾਤ੍ਰਤੋਂਹੈ ਜੋ ਕੀੜੀਦਾ ਮਨ ਧਾਰਨ ਕਰ ਸਕਦਾਹੈ। ਕੀੜੀ ਕਿੰਨੀ ਨਿੱਕੀਹੈ, ਉਸਦਾ ਮਨ ਫੇਰ ਕੈਡਾਕੁ ਹੋਇਆ? ਉਸ ਮਨ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਿੰਨਾਕੁ ਵੱਸੇਗਾ? ਸੋ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂਦੀ ਨਿੱਕੀ ਜੇਹੀ ਅੰਸ਼,ਜੋ ਕੀੜੀਦੇ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵੱਸਦੀਹੈ, ਇੰਨੀ ਮਹੱਤਤਾ ਰਖਦੀਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸਮੁੰਦਰ ਅਪਣੇ ਮਾਲ ਧਨ ਸਮੇਤ-- ਉਸ ਅੱਗੇ ਤੁੱਛ ਹਨ, ਯਥਾ:-

ਕਿਨਕਾ ਏਕ ਜਿਸੁ ਜੀਅ ਬਸਾਵੈ॥ ਤਾਕੀ ਮਹਿਮਾ ਗਨੀ ਨ ਆਵੈ॥(262:12)

ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀਪ ਅਲੰਕਾਰਦਾ ਪੰਜਵਾਂ ਰੂਪਹੈ ਜਿਥੇ ਉਪਮਾਨਨੂੰ ਉਪਮੇਯਦੇ ਟਾਕਰੇਤੇ ਤੁੱਛ ਮੰਨਕੇ ਉਸਦੀ ਸਮਤਾ ਦੇਣੀ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਈ ਗਈਹੈ। ਪ੍ਰਤੀਪ ਅਲੰਕਾਰਦਾ ਫਾਰਸੀ ਨਾਮਹੈ-ਤਸ਼ਬੀਅ ਮਅਕੂਸ।

ਪੰਜਵੀਂ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਜੋ 'ਸੋ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ' ਮੰਗਿਆਸੀ, ਉਸਦੀ ਮਹਿਮਾ'ਜੇ ਤਿਸੁ ਮਨਹੁ ਨ ਵੀਸਰਹਿ'ਆਖਕੇ ਏਥੇ ਦਰਸਾਈਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਪਿਛਲੀਆਂ ਪਾਉੜੀਆਂ ਵਿਚ'ਦੇਸ਼ ਕਾਲ'ਵਿਚ ਦਿੱਸ ਰਹੀ ਰਚਨਾਦੀ ਬਾਹੁਲਤਾ ਦਿਖਾਕੇ ਉਸਤੋਂ ਉਪਰ'ਰਚਣਹਾਰ'ਦੀ ਅਪਾਰਤਾਤੇ ਅਪਾਰਤਾ ਵਾਲੀ ਉੱਚਤਾ ਦਰਸਾਕੇ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀਸੀ 'ਨਾਨਕ ਵਡਾ ਆਖੀਐ';ਉਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁਣ ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ,ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਚੁੱਕੇਹਾਂ ਕਿ ਅਪਾਰ ਵਡਾ ਤਾਂ'ਕਰਤਾਰ'ਹੈ,ਤੇ 'ਕੀਤੀ ਹੋਈ''ਦੇਸ਼ ਕਾਲ'ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਾਲਹੈ। ਪਰ ਇਸ 'ਕੀਤੀ ਹੋਈ' ਤੇ ਕਰਤਾਰਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਇਕ ਹੋਰ'ਵੱਡਾ'ਹੈ, ਜਿਸਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਇਸ ਕੀਤੇ ਹੋਈ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਉਹ'ਕੀਤੀ ਹੋਈ'ਦਾ 'ਹਿਸਾਬੀਆ' ਨਹੀਂਹੈ, ਪਰ ਕਰਤਾਨੂੰ ਸਲਾਹੁਣ ਵਾਲਾ 'ਮਨੋ ਕਦੀ ਨਾ ਵਿਸਾਰਨ ਵਾਲਾ' ਪ੍ਰੇਮੀਹੈ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਜਗਤ ਵਿਚ ਕੀੜੀ ਵਾਂਗੂ ਇਕ ਨੀਵੀਂਤੋਂ ਨੀਵੀਂ ਹੈਸੀਅਤ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ,ਪਰ,ਉਹ ਜਗਤਦੇ ਮਾਲ ਧਨ ਵਾਲਿਆਂਦੇ ਵੱਡੇਤੋਂ ਬੀ ਵੱਡਾਹੈ 'ਅਪਾਰ'। 'ਵੱਡੇ' ਤੇ 'ਮਨੋ ਨ ਵੀਸਰਹਿ'ਦੀ ਵਡਿੱਤ ਵਾਲੇ ਬਾਬਤ ਗੁਰਬਾਣੀ ਐਉਂ ਆਖਦੀਹੈ ਅਪਾਰ, ਵੱਡਾ:-

ਸਭ ਸਾਹਾ ਸਿਰਿ ਸਾਚਾ ਸਾਹੁ॥ ਵੇਮੁਹਤਾਜੁ ਪੂਰਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ।(ਪੰ:893:3)

ਨਾਮ ਵਾਲਾ ਵੱਡਾ:- ਜਿਸ ਨੋ ਬਖਸੇ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ॥ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਿਸਾਹੁ॥(ਪੰ:5:15)

ਇਹ 'ਮਨਹੁ ਨ ਵੀਸਰਹਿ'ਵਾਲਾ ਕਿਉਂ ਜਗਤਦੇ ਸਭ ਧਨੀਆਂਤੋਂ ਵੱਡਾਹੈ? ਇਸ ਲਈਕਿ, ਜਗਤਦੇ ਧਨ ਅਮੁੱਕ ਤੇ ਅਤੁੱਟ ਨਹੀਂ,ਪਰ ਇਸ ਪਾਸਜੋ ਨਾਮ ਧਨ ਹੈ,ਉਹ ਅਮੁਲ ਧਨਹੈ,ਉਹ ਅਤੁੱਟ ਧਨਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੱਸਦੀਹੈ:- ਹਰਿ ਧਨੁ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲਕੁ ਦੇਵੇਹਰਿ ਜਸੁ ਦਰਗਹ ਪਿਆਰਾ ਹੈ॥ਜਨ ਨਾਨਕਿ ਅਤੁਟ ਧਨੁ ਪਾਇਆ ਹੈ ਨਾਮਾ ਹਰਿ ਧਨੁ ਮਾਲੁ॥(ਪੰ:1315:2-3)॥ਸੰਸਾਰਦੇ ਰਤਨ ਜਵਾਹਰ ਮਾਲ ਖਜ਼ਾਨੇ ਸਭ ਏਥੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ:ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ,ਤਾਂਤੇ ਅਤੁਟ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਪਰ ਹਰਿਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਂਦਾਹੈ,ਜੇ ਸਰੀਰ ਤੁੱਟ ਜਾਣਤੇ ਬੀ ਆਪਣਾ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਤੋੜਦਾ:-

ਜਿਹ ਮਾਰਗੁ ਇਹੁ ਜਾਤ ਇਕੇਲਾ॥ ਤਹ ਹਰਿਨਾਮੁ ਸੰਗਿ ਹੋਤ ਸੁਹੇਲਾ॥(ਪੰ:264:7)

ਨਿਰੁਕੁ- ਸਾਲਾਹੀ-(ਅਰਬੀ,ਸ਼ਲਾਹ=ਨੇਕੀ,ਦਯਾਨਤਦਾਰੀ,ਪੁੰਨ ਧਰਮ ਆਦਿ)। ਪੰਜਾਬੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਵਿਚ ਸਲਾਹੁਣਾ ਤੇ ਸਲਾਹੁਤ ਕਰਨੀਦੇ ਅਰਥ ਹਨ,ਕਿਸੇਦੀ ਯੋਗ ਉਪਮਾ ਕਰਨੀ। ਇਸਤੋਂ ਬਣਦਾਹੈ ਪਦ ਸਾਲਾਹੀ=ਮਹਿੰਮਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ। ਏਸੇ ਤੁਕ ਵਿਚ'ਸਾਲਾਹੀ'ਪਦੁ ਬਹੁਵਚਨ ਵਿਚਹੈ, ਤੇ'ਸਾਲਾਹਿ'ਪਦ ਕ੍ਰਿਯਾ ਵਿਚਹੈ ਸਲਾਹਿਆ ਹੈ। ਸਾਲਾਹੀ ਦਾ ਭਾਵਹੈ ਹਰੀ ਦੀ ਕੀਰਤੀ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਭਗਤ,ਸੰਤ,ਗੁਰਮੁਖ।

(2) ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹਿ ਦਾ ਅਰਥ ਐਉਂਬੀ ਕਰਦੇ ਹਨ- ਸਲਾਹੁਤ ਦੀ ਸਲਾਹੁਤ ਕਰਣੀ

(3) ਸਾਲਾਹੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ (ਰਬ) ਦੀ ਸਲਾਹੁਤ ਕਰ। ਯਾ ਕਰਕੇ।

(4) ਸਲਾਹੁਣੇ ਯੋਗਾਂ ਤੋ ਸਲਾਹੇ ਜਾਣ ਵਾਲਾ।

(5) ਸਲਾਹੁਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਭਾਵ ਸੰਤ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹੁਤ ਕਰ।

(6) ਇਤਨਾ ਚਿਰ ਸਲਾਹੁਤ ਕਰ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਤੇਰੀ ਸੋਝੀ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਨਾ ਹੋ ਜਾਏ।

ਏਤੀ- (ਹਿੰਦੀ, ਇਤਨੀ ਤੇ ਏਤੀ) ਐਤਨੀ, ਏਨੀ। ਏਤੀ ਦਾ ਭਾਵ ਏਤਨੀ ਦੀ। ਸੁਰਤਿ ਨ ਪਾਇਆ-ਗਯਾਤ ਨਹੀਂ ਪਾਈ। ਨਦੀਆ- (ਸੰਸ:, ਨਦੀ) ਦਰਯਾ। ਪਾਣੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਵਾਹ। ਵਾਹ-- (ਸੰਸ:, ਵਾਹਾ) ਛੋਟੀ ਨਦੀ। ਨਾਲਾ। ਸਮੁੰਦਿ- (ਸੰਸ:, ਸਮੁੰਦ੍ਰ) ਸਾਗਰ। ਨ ਜਾਣੀਅਹਿ, ਨਹੀ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ, ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੈਦੇ।

(2) ਐਉਂ ਬੀ ਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ- ਨਦੀਆਂਤੇ ਵਾਹੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਪਰ ਜਾਣੀਅਹਿਦਾ ਅਰਥਹੈ- ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ। ਸ਼ਾਹ(ਫਾ.,ਸ਼ਾਹ) ਰਾਜਾ। ਸੁਲਤਾਨ- (ਅ:, ਸੁਲਤਾਨ) ਮਹਾਰਾਜਾ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਅਧਿਰਾਜ।

(2) ਐਉਂ ਬੀ ਅਰਥ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ- ਸ਼ਾਹਤੇ ਸ਼ਾਹਿਨਸ਼ਾਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਮਾਲ ਧਨਦੇ ਪਹਾੜ ਹਨ।

(3) ਸਮੁੰਦਰਾਂਦੇ ਸ਼ਾਹਤੇ ਸੁਲਤਾਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਧਨਦੇ ਪਹਾੜ ਹਨ। ਪਰ ਚਲ ਰਹੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨਾਲ ਏਹੁ ਦੋਏ ਘੱਟ ਢੁਕਦੇ ਹਨ।

ਗਿਰਹਾ- (ਸੰਸ:, ਗਿਰ=ਪਹਾੜ) ਪਹਾੜਾਂ, ਗਿਰ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ। ਇੰਦਰ ਬੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਗਿਰ=ਪਹਾੜ ਤੋੜਨ ਵਾਲਾ। ਸੇਤੀ- (ਪੰਜਾਬੀ) ਪਾਸ, ਜੋਗਾ। 2. ਜਿੰਨਾ, ਜਿਤਨਾ। 1. ਕੀੜੀ-(ਸੰਸ:, ਕੀਟ) ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਜੰਤੁ, ਜੋ ਤੁੱਛਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 2. ਕੀੜੀ ਇਕ ਖਾਸ ਕੀੜਾ ਹੈ ਜੋ ਮਕੋੜੇ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਿੱਠੇ ਆਦਿਕਾਂ ਨੂੰ ਚੱਟਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। 3. ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਜਨਾਉਣ ਲਈ ਬੀ ਵਰਤਦੇ ਹਨ। ਪੰਚਮ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੀ ਨੇ ਨਿੰਮ੍ਰੀ ਭੂਤ ਭਗਤ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਹੈ:-"ਹੇ ਪਪੀਲਕਾ ਗ੍ਰਸਟੇ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿਮਰਣ ਤੁਯੇ ਧਨੇ॥ ਨਾਨਕ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਨਮੋ ਨਮਹ॥"(ਪੰ:1359:19)

ਇਨ੍ਹਾਂਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਨੇ ਇਹਪਦ ਏਥੇ ਵਰਤਿਆਹੈ। ਕਬੀਰ ਜੀਨੇ ਬੀ ਲਿਖਿਆਹੈ "ਹਰਿਹੈ ਖਾਂਡੁ ਰੇਤੁ ਮਹਿ ਬਿਖਰੀ ਹਾਥੀ ਚੁਨੀ ਨ ਜਾਇ। ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਗੁਰਿ ਭਲੀ ਬੁਝਾਈ ਕੀਟੀ ਹੋਇਕੈ ਖਾਇ"(ਪੰ:1377:8)

ਅੰਤੁ ਨ ਸਿਫਤੀ ਕਹਣਿ ਨ ਅੰਤੁ ॥ ਅੰਤੁ ਨ ਕਰਣੈ ਦੇਣਿ ਨ ਅੰਤੁ॥ ਅੰਤੁ ਨ ਵੇਖਣਿ ਸੁਣਣਿ ਨ ਅੰਤੁ ॥ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਕਿਆ ਮਨਿ ਮੰਤੁ॥ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਕੀਤਾ ਆਕਾਰੁ॥ ਅੰਤੁ ਨ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਾਪੈ ਪਾਰਾਵਾਰੁ॥ ਅੰਤ ਕਾਰਣਿ ਕੇਤੇ ਬਿਲਲਾਹਿ॥ ਤਾ ਕੇ ਅੰਤ ਨ ਪਾਏ ਜਾਹਿ॥ ਏਹੁ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਣੈ ਕੋਇ॥ ਬਹੁਤਾ ਕਹੀਐ ਬਹੁਤਾ ਹੋਇ॥ ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਊਚਾ ਥਾਉ॥ ਊਚੇ ਉਪਰਿ ਊਚਾ ਨਾਉ॥ ਏਵਡੁ ਊਚਾ ਹੋਵੈ ਕੋਇ॥ ਤਿਸੁ ਊਚੇ ਕਉ ਜਾਣੈ ਸੋਇ॥ ਜੇਵਡੁ ਆਪਿ ਜਾਣੈ ਆਪਿ ਆਪਿ॥ ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਕਰਮੀ ਦਾਤਿ॥ ੨੪॥

ਨੰ.1. ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ "ਮੀਣਾ"-24

ਅੰਤੁ ਨ ਸਿਫਤੀ ਕਹਣਿ ਨ ਅੰਤੁ ॥ ਅੰਤੁ ਨ ਕਰਣੈ ਦੇਣਿ ਨ ਅੰਤੁ॥
ਅੰਤੁ ਨ ਵੇਖਣਿ ਸੁਣਣਿ ਨ ਅੰਤੁ॥ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਕਿਆ ਮਨਿ ਮੰਤੁ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਪਰਮੇਸੁਰਦੀ ਸਿਫਤਿ ਦਾ ਭੀ ਅੰਤੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਵੇਖਣ ਸੁਨਣਦਾ ਭੀ ਅੰਤੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਅਰੁ ਏਹ ਭੀ ਕਿਛੁ ਜਾਣੀ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦੀ,ਜਿ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖਦੇ ਮਨਦਾ ਮੰਤੁ ਕਿਹੈ। ਓਸਦੇ ਮਨਦੇ ਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਓਹ ਜਾਣੈ, ਅਰੁ ਏਹ ਜੀ ਮਨਕੇ ਵਿਖੇ ਮੰਤ੍ਰ ਉਪਜਦੇ ਹੈਨਿ, ਸੁ ਏਨਾ ਮੰਤ੍ਰਾਦਾਭੀ ਓੜਕ ਕੋਈ ਨਾਹੀ।

ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਕੀਤਾ ਆਕਾਰੁ॥ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਪਾਰਾਵਾਰੁ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:-ਪਰਮੇਸੁਰਕੇ ਅਕਾਰਕਾ ਭੀ ਅੰਤੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ,ਜਿ ਕੇਤਾਕੁਹੈ। ਅੰਤੁ ਪਾਰਾਵਾਰੁ ਓਸਕਾ ਕਿਨੇ ਨਾਹੀ ਪਾਇਆ।

ਅੰਤ ਕਾਰਣਿ ਕੇਤੇ ਬਿਲਲਾਹਿ॥ ਤਾ ਕੇ ਅੰਤ ਨ ਪਾਏ ਜਾਹਿ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਪਰਮੇਸੁਰਦੇ ਖੋਜਣਤੇ,ਅੰਤੁ ਢੁਢਣਦੇ,ਕਈ ਅਸੰਖ ਢੂਢਦੇ ਹੈਨਿ,ਤਿਨਾਦਾ ਭੀਅੰਤੁ ਕਿਨੇ ਨਾਹੀ ਪਾਇ ਸਕਿਆ; ਏਸ ਅੰਤਨੋ ਕਈ ਪਏ ਬਿਲਲਾਂਦੇ ਹੈਨਿ, ਤਿਨਾਂਦਾ ਭੀ ਅੰਤੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ।

ਏਹੁ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਣੈ ਕੋਇ॥ ਬਹੁਤਾ ਕਹੀਐ ਬਹੁਤਾ ਹੋਇ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:-ਏਸੁ ਅੰਤ ਪਰਮੇਸੁਰਦੇ ਨੂ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ,ਜਿਤਨਾ ਕੋਈ ਕਹੈ,ਤਿਸਤੇ ਬਹੁਤੁਹੀ ਬਹੁਤੁਹੈ।

ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਊਚਾ ਥਾਉ॥ ਊਚੇ ਉਪਰਿ ਊਚਾ ਨਾਉ॥ ਏਵਡੁ ਊਚਾ ਹੋਵੈ ਕੋਇ॥ ਤਿਸੁ ਊਚੇ ਕਉ ਜਾਣੈ ਸੋਇ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਪਰਮੇਸੁਰ ਜਿਹੈ,ਜਿ ਸਭਤੇ ਊਚਾਹੈ। ਤਿਸੁ ਸਭਸ ਉਚੈਤੇ, ਉਸਕਾ ਨਾਊ ਊਚਾਹੈ। ਜੇ ਏਵਡੁ ਊਚਾ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਊਸਿ ਊਚੇ ਨਾਉਕਉ ਜਾਇ ਪਹੁਚੇ। ਤਾਂ ਉਸਿ ਉਚੇ ਸਾਹਿਬਕਉ ਕੋਈ ਜਾਣੇ। ਏਹੁ ਜਾਣਣਕਾ ਰਾਹੁਭੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਬਤਾਇਆ। ਜੇ ਏਵ ਕਰਿ ਕਰਿ ਐਸਾ ਹੋਇ,ਤਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰਕੀ ਮਿਤਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ--ਨਾਤਰ ਕਿਵਹੀ ਨ ਹੋਇ।

ਜੇਵਡੁ ਆਪਿ ਜਾਣੈ ਆਪਿ ਆਪਿ॥ ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਕਰਮੀ ਦਾਤਿ॥ ੨੪॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਜੇਵਡੁ ਓਹੁਹੈ ਪਰਮੇਸੁਰ,ਸੁ ਓਹਹੀ ਜਾਣੇ--ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ। ਜਿਸਨੋ ਆਪਣੀ ਨਜਰਿ ਕਰਦਾਹੈ, ਤਿਸਨੋ ਦਾਤਿ ਹੋਤੀਹੈ ॥24॥

ਨੰ.2. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਸ਼ਹੀਦ'-24

ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ:- ਅਕਾਲ-ਪੁਰਖ ਦੀ ਸਿਫਤਦਾ ਭੀਅੰਤ ਨਹੀਂ,ਅਰ ਕਹਿਣਦਾ ਭੀਅੰਤ ਨਹੀਂ,ਅਰ ਉਸਦੇ ਕਰਣੇਦਾ ਭੀਅੰਤ ਨਹੀ,ਅਰ ਉਸਦੀ ਦਾਤਦੇ ਦੇਣੇਦਾ ਭੀ ਅੰਤਨਹੀ;ਕਯੋਂਕਿ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਿਸੇਨੂੰ ਧਨਦੀ ਦਾਤ ਦਿੱਤੀਹੈ, ਅਰ ਕਿਸੇਨੂੰ ਬਿਖਿਆ ਭੋਗਾਂਦੀ ਦਾਤਹੈ,ਅਰ ਕਿਸੇਨੂੰ ਜਪਾਂਦੀ,ਅਰ ਕਿਸੀਕੋ ਤਪਾਂਦੀ,ਅਰ ਕਿਸੇਨੂੰ ਨਾਮਦੀ, ਅਰ ਕਿਸੀਕੋ ਵਿਦਯਾ ਦੀ; ਸੋ ਉਸਦੀ ਦਾਤਦਾ ਭੀਕਿਸੇ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ॥ ਅਰ ਉਸਦੇ ਵੇਖਣਦਾ ਅਰ ਸੁਣਨਦਾ ਭੀਅੰਤ ਨਹੀਂ; ਕੌਜੋ ਅੱਖੀਂ ਵਿੱਚ ਸੱਤਿਆ ਦੇਕੇ ਦੇਖਦਾਹੈ,ਅਰ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੱਤਿਆਂ ਦੇਕੇ ਸੁਣਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਦੇਖ ਨਹੀ ਸਕਦਾ,ਅਰ ਏਹਭੀ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ ਜੋਉਸਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚਕੀ ਮੰਤ੍ਰਹੈ,ਅਰ ਏਹ ਭੀਅੰਤ ਨਹੀ,ਜੋ ਜੀਆਂਦੇ ਅਕਾਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਚੇ ਹੈਨ ਤਾਂਤੇ ਮਹਾਰਾਜਦੇ ਅੰਤਦਾ ਪਾਰਾਵਾਰ ਪਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ॥ ਅਰ ਉਸਦੇ ਅੰਤ ਵਾਸਤੇ ਕਿਤਨੇ ਵਿਲਲਾਂਵਦੇ ਹਨ,ਸੋ ਓਨਾਂਦੇ ਭੀਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ॥ ਤਾਂਤੇ ਇਸ ਅੰਤਨੂੰ ਕੌਣ ਜਾਣ ਸਕਦਾਹੈ? ਅਤੇ ਜੇ ਸਹੀ ਰਚਨਾਂ ਕਰਭੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੀਏ,ਤਾਂਭੀ ਓਹ ਬਹੁਤੇ ਥੀਂ ਬਹੁਤ ਹੋਂਦਾਹੈ॥ ਅਰ ਓਹ ਵੱਡਾ ਸਾਹਿਬਹੈ,ਅਰ ਉੱਚਾ ਉਸਦਾ ਅਸਥਾਨਹੈ,ਅਰ ਉਚੇਤੇ ਉਚਾ ਉਸਦਾ 'ਨਾਮ'ਹੈ, ਪਰ,ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਦੇਂਦਾਹੈ,ਸੋਈ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਜਿੱਡਾ ਉੱਚਾ ਹੁੰਦਾਹੈ, ਕਯੋਂਕਿ,ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਉਚੇ ਨਾਮਦੀ ਮਹਿਮਾਂ ਜਾਣਦਾਹੈ; ਅਰ ਜੇ ਵਡਾ ਗੁਰੂ ਆਪਹੈ, ਤਾਂ ਆਪਨੂੰ ਆਪਹੀ ਜਾਣਦਾਹੈ॥ ਤਾਂਤੇ ਜਿਨਾਂਦੇ ਉੱਤੇ ਸਤਗੁਰਾਂਦੀ ਕਿਰਪਾ ਹੋਂਦੀਹੈ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੈਨ,ਕਿ,ਓਨਾਂਨੂੰਹੀ ਮਹਾਰਾਜਦੀ ਮਹਿਮਾਂਦੀ ਦਾਤ ਹੋਂਦੀਹੈ॥ ਜੈਸੇ "ਸੂਤ੍ਰਧਾਰਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਸੂਤ੍ਰਧਾਰ"ਆਪ ਜਾਣਦਾਹੈ,ਇਕੇ ਉਦਾ ਚੇਲਾ ਜਾਣਦਾਹੈ, ਤੈਸੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਾਣਦਾਹੈ, ਇਕੇ ਗੁਰੂਕੇ ਸਿੱਖ ਜਾਣਦੇਹੈ ॥24॥

ਨੰ.3. ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਜੀ (ਸੇਵਾਪੰਥੀ)-24

ਅਰੁ ਬਿਅੰਤ ਜੋ ਤਿਨਕਾ ਅੰਤੁ ਕੌਨੁ ਪਾਇ ਸਕੇਹੈ? ਸੋਈ ਕਹੇਹੈ:-

ਅੰਤੁ ਨ ਸਿਫਤੀ ਕਹਣਿ ਨ ਅੰਤੁ॥

ਇਸਕਾ ਅਰਥੁ:-ਸਿਫਤ ਪ੍ਰਭਕੇ ਨਾਮਕੀ ਮਹਿਮਾ; ਤਥਾ ਕਹਣੇਕਾ ਪ੍ਰਕਾਰ,ਤਿਨਕਾ ਅੰਤ ਨਹੀ।

ਅੰਤੁ ਨ ਕਰਣੈ ਦੇਣਿ ਨ ਅੰਤੁ॥

ਪ੍ਰਭੁਨੇ ਸਗੁਣ ਸਰੂਪ ਧਾਰਿਕੇ ਜੋਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰੀਹੈ,ਤਥਾ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿਕੇ ਜੋਦੇਤੇਹੈ,ਤਿਸਕਾ ਭੀਅੰਤੁ ਨਹੀਂ।

ਅੰਤੁ ਨ ਵੇਖਣਿ ਸੁਣਣਿ ਨ ਅੰਤੁ॥

ਪ੍ਰਮੇਸਵਰਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਸ੍ਰੀਜਗੰਨਾਥ ਜੀਸੋ ਆਦਿ ਤਿਨਕੋ ਦਰਸਨਹੁਕਾ,ਤਥਾ ਗੁਣਾ-ਬਾਦ ਸ੍ਰਵਣਕਾ ਤਿਸਕਾਭੀ ਅੰਤ ਨਹੀਂ।

ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਕਿਆ ਮਨਿ ਮੰਤੁ॥

ਅਰੁ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਮਨ ਕਾ ਆਧਾ ਕਿਆ ਹੈ? ਸੋ ਤਿਸ ਕਾ ਭੀ ਅੰਤੁ ਨਹੀ। ਜਾਪੇ, ਕਹੀਐ ਜਾਣੀਤਾ।

ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਕੀਤਾ ਆਕਾਰੁ॥ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਪਾਰਾਵਾਰੁ॥

ਅਰ ਪ੍ਰਭੁਨੇ ਜੇਤੇ ਮਾਯਾ ਦਵਾਰੇ ਆਕਾਰ ਕੀਏਹੈ,ਤਿਨਕਾ ਭੀਅੰਤ ਨਹੀਂ ਜਾਣੀਤਾ।

ਅੰਤ ਕਾਰਣਿ ਕੇਤੇ ਬਿਲਲਾਹਿ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੋ ਗੁਣਾਤੀਤ ਹੀਪ੍ਰਭ ਜੋ ਬਿਸ਼੍ਵਅਕਾਰਹੈ ਤਿਨਕੇ ਅੰਤ ਨਮਿਤ ਕੇਤੇ ਮਾਰਕੰਡੇਤੇ ਆਦਿਤ ਰਹਤੇਹੈਂ।

ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਨ ਪਾਏ ਜਾਹਿ॥

ਤਿਸ ਪ੍ਰਭਕੇ ਅੰਤ ਕਛੁ ਪਾਏ ਨਹੀ ਜਾਤੇ।

ਏਹੁ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਣੈ ਕੋਇ॥

ਜੋਪ੍ਰਭਨੇ ਯਹ ਸ੍ਰਿਸਟਿ'ਕਥ-ਸਿਉ'ਅਰ'ਕਰ-ਸਿਉ'ਕੈਸੇ ਅਰੁ ਕੇਤੀ ਰਚੀਹੈ?ਅਰ ਕਿਆ ਇਸਕਾ ਕਾਰਣ? ਤਥਾ ਕਿਆ ਰਚਨੇਕਾ ਪਰਯੋਜਨਹੈ ? ਸੋ ਅਹ ਅੰਤ ਕੋਈਭੀ ਨਹੀ ਜਾਨਤਾ,ਕਾਹੇਤੇ:-

ਬਹੁਤਾ ਕਹੀਐ ਬਹੁਤਾ ਹੋਇ॥

ਤੋ ਅਧਿਕਤੇ ਅਧਿਕ ਫੇਰਸੇ ਸਹੀ ਰਹਿਤਾਹੈ, ਤਾਂਤੇ:-

ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਊਚਾ ਥਾਉ॥

ਸੋ ਪ੍ਰਭ ਸਭਕੇ ਊਪਰ ਸਵਾਮੀਹੈ। ਉਸਕਾ ਧਾਮ ਭੀ ਸਭਕੇ ਪਰੇ ਉਤਮਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਕਹੇਹੈਂ; ਭ:ਗੀਤਾ:8:-

"ਯੰ ਪ੍ਰਾਪਯਨ ਨਿਵਰਤੰਤੇ ਤੱਧਾਮ ਪਰਮੰ ਮਮ॥21॥8"(ਭ:ਗੀਤਾ:8॥21)

ਜਿਸਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੇਵਕੇ ਬਹੁੜ ਨਿਵਰਤਿ ਨਹੀ ਹੋਤ, ਸੋ ਪਰਮ ਧਾਮ ਮੇਰਾਹੈ।

ਊਚੇ ਊਪਰਿ ਊਚਾ ਨਾਉ॥

ਬਹੁੜਿ ਊਚੇਸੋ ਊਚਾ ਸਰਬ ਉਪਰਿ ਪ੍ਰਭਕਾ ਨਾਮਹੈ। ਕਾਹੇਤੇ, ਜਿਸ ਨਾਮਕੇ ਜਪਨ ਦਵਾਰਾ ਨਾਰਾਯਣਕੇ ਅਭੇਦ-ਸਰੂਪਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਈਐਹੈ।

ਏਵਡੁ ਊਚਾ ਹੋਵੈ ਕੋਇ ॥ ਤਿਸੁ ਊਚੇ ਕਉ ਜਾਣੈ ਸੋਇ॥

ਜੋ ਨਾਰਾਯਣਕੋ ਏਕ ਅਦ੍ਵੈਤ ਸਰਬਾਤਮ-ਸਰੂਪ ਬਿਗਯਾਨ ਅਨੁਭਵ ਕਰਿ ਜੋ ਅਨਭਵੀਵਨਹੈ,ਸੋ ਤਤ ਸਰੂਪ ਹੁਏ। ਤਿਸ ਊਚੇ ਪ੍ਰਭਿਕੋ ਅਨਭਵ ਦ੍ਵਾਰੇ ਜਾਨਤੇਹੈ; ਐਸੇਹੀ ਭਗਵਾਨ ਕਹੇਹੈ:-

"ਵੀਰ ਰਾਗ ਭਯ ਕ੍ਰੋਧਾ ਮਨਮਯਾ ਮਾਮੁਪ੍ਰਾਸ੍ਰਿਤਾ:।ਬਹਵੋ ਗਯਾਨ ਤਪਸਾ ਪੂਤਾ ਮਦਭਾਵਮਾਗਤਾ:॥10 (ਭ:ਗੀਤਾ:4:10)

ਜੋ ਹਰਖ-ਸੋਕ ਤਥਾ ਭਯ ਅਰ ਕ੍ਰੋਧਤੇ ਰਹਿਤਹੈ,ਅਰ ਮੇਰੇ ਪਰਯਾਣ ਤਥਾ ਮੇਰੀਹੀ ਆਸ੍ਰਿਤ ਜੋਹੈ। ਸੋ ਬਹੁਤ ਗਯਾਨ,ਤਪ ਕਰਿਕੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੁਏ ਮੇਰੇ ਸਰੂਪਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏਹੈ; ਬਹੁਤ ਕਹੈਹੈ।

'ਸਮੰ ਸਰਵੇਖੁ ਭੂਤੇਖੁਤਿ ਤਿਸ਼ਟੰਤੰ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰੰ।ਵਿਨਸਯਤੰਸ੍ਵਵਿਨਸਯਤੰ ਯ:ਪਸ਼ਯਤਿ ਸਪਸ਼ਯਤਿ॥27"(ਭ:ਗੀਤਾ:13:27)

'ਜੋ ਸਰਬ ਭੂਤੋਕੇ ਬਿਖੇ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਸਮ ਸਿਥਤਿ ਦੇਖੇਹੈ;ਅਰ ਸਰਬ ਭੂਤਹੁਕੇ ਨਾਸ ਵਿਖੇ ਅਬਨਾਸੀ ਜੋ ਦੇਖੇਹੇ; ਸੋਈ ਪੁਰਖ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੁਝਕੋ ਜਾਣੈਹੈ॥

ਜੇਵਡੁ ਆਪਿ ਜਾਣੈ ਆਪਿ ਆਪਿ॥ ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਕਰਮੀ ਦਾਤਿ॥24॥

ਜੇਤੇ ਬੱਡੇ ਨਾਰਾਯਣ ਆਪਹੈ, ਸੋ ਤਿਸ ਸਰੂਪ ਸਤਾ ਆਪਣੇਕੋ ਆਪਹੀ ਜਾਣਤੇਹੈ। ਅੱਰ ਪੀਛੇ ਜੇ ਕਹਾਹੈ, ਜੋ ਸਰਬ ਬਿਖੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਸਮ-ਸਿਥਤੀ ਦੇਖਤੇਹੈ, ਸੋਈ ਦੇਖੇਹੈ। ਸੋ ਵਹੁ ਅਭੇਦ-

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਰੂਪ ਦ੍ਰਿਸਟੀ ਪ੍ਰਭਕਾ ਆਪਣਾ ਆਪ ਹੀਹੈ; ਐਸੇਭੀ ਆਪਣੇ ਆਪਕੋ ਆਪਹੀ ਜਾਣਤੇਹੈ। ਗੁਰ ਕਹੇਹੈ। ਯਹਿ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਤਿਸਕੋ ਹੋਤੀਹੈ ਜਿਸਕੇ ਸੰਪੂਰਣ ਕਰਮ ਈਸ਼ੁਰ ਅਰਪਣਹੈ; ਅਰ ਫਲਿਕੀ ਕਿੰਚਿਤ ਇਛਾ ਨਹੀਂ। ਤਿਸਕੋ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸਿਟਿ ਦ੍ਵਾਰੇ ਦਾਤ ਹੋਵੇਹੈ; ਦਾਤ ਕਹੀਐ,"ਪ੍ਰਭੂ ਏਕ-ਅਦ੍ਵੈਤ"ਅਨਭਵ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਹੈ,ਤਾਤੇ ਯਹਿ ਪ੍ਰਭੂ ਸਨਬੰਧੀ ਕਰਮਸੇ ਗੁਣਾਂਤੀਤ"ਅਕਰਮ"ਹੀ ਕਹੇਹੈ ॥24॥

ਨੰ.4. ਸਾਧੂ ਅਨੰਦਘਨ ਜੀ (ਉਦਾਸੀਨ-ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਵਾਚੀ)-24

ਨਨੁ॥ ਕੌਣਸਾ ਭਜਨ ਕਰੇ ? ਤਿਸਕਾ ਉਤਰ:-ਅੰਤੁ ਨ ਸਿਫਤੀ ਕਹਣਿ ਨ ਅੰਤੁ ॥ ਅੰਤੁ ਨ ਕਰਣੈ ਦੇਣਿ ਨ ਅੰਤੁ॥ ਅੰਤੁ ਨ ਵੇਖਣਿ ਸੁਣਣਿ ਨ ਅੰਤੁ॥

ਸਿਫਤ ਜੋਹੈ, ਹੇ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰਕੀ, ਮਹਮਾ, ਸੋ ਅਨੰਤ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀਹੈ॥ ਅਰ ਮਹਮਾਕਾ ਜੋ ਕਹਰਾਹੈ, ਸੋਭੀ ਅਨੰਤ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਹੀਹੈ॥ ਕਹਣੇਕਾ ਤੋ ਸਭਕਾ ਆਪਣਾ ਅਪਣਾਹੀ ਛਬਹੈ,ਅਰ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ-ਪ੍ਰੀਤ-ਅਰਥ ਕਰਮੋਕਾ ਜੋ ਕਰਣਾਹੈ, ਦਾਨੇਕਾ ਜੋ ਦੇਣਾਹੈ,ਸੋਭੀ ਅਨੰਤ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਹੀਹੈ॥ ਅਰ ਦੇਖਣੇ ਜੋਹੈ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰਕੇ ਦਰਸਨ; ਇਹ ਭੀ ਅਨੰਤ ਹੀਹੈ॥ ਜਗਨ ਨਾਥ, ਬੱਦ੍ਰੀਨਾਥ, ਕਿਦਾਰ ਨਾਥ, ਮੁਕਤਿ ਨਾਥ, ਲੋਕ ਨਾਥ, ਭਗਤ ਪੂਰਬਕ ਜਿਸ ਦਰਸਨਕਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੇਗਾ, ਸੋ ਅਭਯਾਸ ਇਸਕੋ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਹੀ ਕਰੇਗਾ;ਰਾਮ ਨਾਥ,ਵਿਸ੍ਨਾਥ;ਇਹ ਤੀਨੋ ਅਨੰਤ ਹੀਹੈ॥ ਅਰ ਸੁਣਨੇ ਜੋਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰਕੇ ਗੁਣਾਬਾਦ,ਇਹਭੀ ਅਨੰਤ ਹੀਹੈ॥ ਇਹ ਸਭਹੀ ਇਸਕੀ ਕਲਿਆਨਕੇ ਸਾਧਨਹੈ॥ ਇਨਮੋ ਜਿਸਕਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੇ ਸੋਈ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥਹੀ ਕਰੇਗਾ॥

ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਕਿਆ ਮਨਿ ਮੰਤੁ॥

ਪਰਮੇਸ੍ਵਰਕੇ ਮਨਕਾ ਕਿਆ ਮੰਤ੍ਰਹੈ? ਇਹ ਭੀਤੋ ਅਨੰਤ ਹੀਹੈ; ਨਹੀਤੋ ਜਾਣਾ ਜਾਤਾ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰਨੇ ਜਗਤ ਕਾਹੇਕਾ ਬਣਾਇਆਹੈ, ਕਹਾ ਤਕਰਹੈ, ਕਬ ਤਕਰ ਠਹਰੇਗਾ ਜੋ ਵੀਚਾਰ ਬਿਨਾਭੀ ਐਸੇ ਕਹਾ,ਤੋਭੀ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰਕੋ ਤੋ ਚਿਤ ਕੀਆ। ਯੇਨ-ਕੇਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰਕੋ ਚਿਤ ਕਰਣਾ, ਇਸਕੀ ਕਲਆਨਕਾ ਸਾਧਨਹੀਹੈ॥ ਜੋ ਵੀਚਾਰ ਕਰ ਕਰ ਕਹੇਗਾ,ਤੋ ਵੀਚਾਰ ਦ੍ਵਾਰਾ ਜਗਤ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਰੂਪਹੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਜੈਸੇ ਸ੍ਵਪਨਮੋ ਆਪਣਾ ਸੰਕਲਪਹੀ ਤੋ ਜਗਤ ਰੂਪ ਹੋਤਾਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਕਛ ਭੀਤੋ ਨਹੀ ਹੋਤਾ॥ ਤੈਸੇਹੀ ਇਹ ਜਗਤ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰਕਾ ਸੰਕਲਪਹੈ॥ ਅਰਜੋ ਸਵਪਨ ਸ੍ਰਿਸਟਕੋ ਮਿਥਯਾ ਮਾਨੀਏ,ਤੋ ਹੋਵੇ ਸਵਪਨ ਸ੍ਰਿਸਟ ਮਿੱਥਯਾ; ਜੋ ਸਵਪਨ ਸ੍ਰਿਸਟਕੇ ਦੇਖਣੇ ਵਾਲਾਹੈ, ਸੋਤੋ ਮਿਥਿਆ ਨਹੀ॥ ਤਾਤੇ ਜਗਤ ਮਿਥਯਾ ਰੂਪ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ'ਸਤਿ'ਰੂਪ'ਆਪਣਾ ਆਪ'ਹੀਹੈ। 'ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ' ਇਸਕੇ ਅਰਥਮੋ ਇਸਕਾ ਨਿਰਣੈ ਕੀਆ ਹੀਹੈ। ਇਹਜੋ ਨਿਸਚੇਹੈ, ਸੋ ਪਰਮ-ਕਲਿਆਣਕਾ ਸਾਧਨਹੈ॥

ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਕੀਤਾ ਆਕਾਰੁ॥ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਪਾਰਾਵਾਰੁ॥

ਪਰਮੇਸ੍ਵਰਨੇ ਜੋ ਸਾਕਾਰ ਪ੍ਰਪੰਚ ਰਚਾਹੈ, ਤਿਸਕਾ ਭੀਤੋ ਕਛ ਅੰਤ ਨਹੀ ॥ ਕਾਹੇਤੇ, ਪਰਮੇਸ਼ੁਰਤੋ ਪਾਰਾਵਾਰ, ਕਿਆਕਹੀਏ ਸਮੁੰਦ੍ਰਹੈ। ਸੁਮੰਦ੍ਰਕਾ ਅੰਤ ਕੋਈ ਕੈਸੇ ਪਾਵੇਗਾ? ਸਮੁੰਦ੍ਰਮੋ ਕਿਆ ਕਿਆ ਕਛਹੈ, ਇਸਕੋ ਕੋਈ ਕੈਸੇ ਜਾਣੇਗਾ? ਤੈਸੇਹੀ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰਕੇ ਸੰਕਲਪ ਮੋਤੋ ਅਨੰਤ-ਬ੍ਰਹਮੰਡਹੈ ਤਿਨਕੋ ਕੈਸੇ ਜਾਣੇਗਾ ?

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅੰਤ ਕਾਰਣਿ ਕੇਤੇ ਬਿਲਲਾਹਿ ॥ ਤਾ ਕੇ ਅੰਤ ਨ ਪਾਏ ਜਾਹਿ॥

ਇਨ ਬਾਤੋਕਾ ਅੰਤ ਪਾਵਣੇਕੇ ਨਮਿਤ ਕੇਤੇਹੀ ਬਿਲਲਾਹਿ,ਕਿਆ ਕਹੀਏ,ਤਰਸਤੇਹੈ। ਸੋ ਤਰਸਣ ਵਾਲੇ ਕੇਤੇਹੈ; ਤਿਨਕੇ ਅੰਤਤੋ ਪਾਏਹੀ ਨਹੀ ਜਾਤੇ॥ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰਤੋ ਅਨੰਤ,ਤਿਸਕੀ ਰਚਨਾਭੀ ਅਨੰਤ,ਜਿਸਕਾ ਅੰਤ ਹੈਹੀ ਨਹੀ ਤਾਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸਵਰ ਤੋ ਅਨੰਤ, ਤਿਸਕਾ ਅੰਤ ਕਿਆ ਪਾਵੇਗਾ?

ਏਹੁ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਣੈ ਕੋਇ॥ ਬਹੁਤਾ ਕਹੀਐ ਬਹੁਤਾ ਹੋਇ॥

ਇਸ ਅੰਤਕੋ ਕੋਈ ਜਾਣੈਹੀ ਨਹੀ ਸਕਤਾ॥ ਕਾਹੇਤੇ; ਜੋ ਬਹੁਤ ਕਹੇਗਾ,ਤੋ ਬਹੁਤ ਹੋਤਾ ਚਲਾ ਜਾਏਗਾ। ਜਾਤੇ ਸੰਕਲਪ ਮਾਤ੍ਰਹੈ। ਏਤਾ ਕਹਣੇਕਾ ਇਹੀ ਤਾਤਪਰਯਹੈ। ਏਤਾ ਕਹਣੇਮੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੂਰਕਾ ਨਾਮ ਤੋ ਲੀਆ ॥ ਯੇਨ-ਕੇਨ-ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਾਮ ਉਚਾਰਣ ਕਰੇ,ਕ੍ਰਿਤਾਰਥਹੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਬ ਔਰਭੀ ਨਾਮਕੀ ਸਰਵੋਤਮਤੇ ਸਰਬੋਤਮ ਮਹਮਾ ਕਹਤੇਹੈ:-

ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਊਚਾ ਥਾਉ॥ ਊਚੇ ਉਪਰਿ ਊਚਾ ਨਾਉ॥

ਵਡਾ ਸਾਹਿਬਜੋ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰਹੈ,ਸੋਊਚਲ-ਥਾਉ,ਕਿਆ ਕਹੀਏ,ਸਰਬੋਤਮਹੈ;ਕਾਸੀਖੰਡੇ, ਸ਼੍ਰੀਰਾਮਰਾਘਵ ਰਮੇਸ਼ੂਰਾਣ ਵਾਰੇ "ਭਤੇ ਸਮਨਮਥਰਿ ਪੋਪ੍ਰਮਥਾਨੀ ਨਾਥ ਚਾਡੂ ਰਮ ਰਦਨ ਰਿਸੀ ਕਪਤ ਮੁਰਾਰੇ;ਤਿਆ ਜਿਆ ਭਟਾਇਤਿ ਸੰਤਤ ਮਾਯਨੰਤੀ॥"

ਕਾਂਸੀ ਖੰਡਮੋ ਲਿਖਾਹੈ,ਧਰਮ ਰਾਜਾ ਕਹਤੇਹੈ ਯਮ ਦੂਤੋਕੋ "ਹੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ! ਹੇ ਰਾਘਵ! ਹੇ ਰਮੇਸ਼ੂਰ! ਹੇਰਾਵ ਣਾਰੇ! ਹੇ ਭੂਤੇਸ! ਹੇ ਮਨਮਥਰਿਪੋ! ਹੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਧਾਨਹੈ! ਹੇ ਚਾਡੂਰ ਮਰਦਨਾ! ਹੇ ਰਸ਼ੀਕਪਤੇ! ਐਸੇ,ਐਸੇ ਜੋ ਵਿਸ਼ਨ,ਸ਼ਿਵ ਨਾਮੋਕਾ ਨਿਰੰਤਰ ਉਚਾਰਣ ਕਰਤੇਹੈ,ਤਿਨਕੋ ਤੁਮਨੇ ਤਿਆਗਣਾ॥ ਤਿਨਕੇ ਨਿਕਟ ਨਹੀ ਜਾਣਾ॥ ਨਾਮੋ ਉਚਾਰਣ ਕਰਣੇ ਵਾਲਾਤੋ ਜਮਕੀ ਫਾਸੀਤੇ ਛੂਟਾ" ਇਸ ਪਰ ਤੋ ਸਾਸਤ੍ਰੋਕੋ ਕੋਟੋਕੋਟ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪਾਈਤੇਹੈ। ਨਾਮ ਬਿਨਾਂ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰਨੇ ਕਿਸਕੋ ਯਮ ਫਾਂਸੀਤੇ ਛਡਾਇਆ॥ ਇਸ ਪਰਤੋ ਕੋਈ ਭੀ ਪਰਮਾਣ ਨ ਹੋਵੇਗਾ, ਤਾਤੇ ਨਾਮ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰਕੇ ਸਰਬੋਤਮਤੇ ਸਰਬੋਤਮਹੈ ॥ ਅਬ ਨਾਮ ਜਪਣੇ ਵਾਲੇਕੋ ਫਲ ਹੋਤਾਹੈ, ਸੋਈ ਕਹਤੇਹੈ:-

ਏਵਡੁ ਊਚਾ ਹੋਵੈ ਕੋਇ॥ ਤਿਸੁ ਊਚੇ ਕਉ ਜਾਣੈ ਸੋਇ॥

ਏਤਾ ਬਡਾ ਊਚਾ ਜੋ ਕੋਈ ਹੋਵੇਗਾ, ਸੋ ਤਿਸ ਊਚ ਨਾਮਕੋ ਜਾਣੇਗਾ॥ ਇਹ ਇਸਕਾ ਅਰਥ ਨਹੀ, ਜੋ ਨਾਮ ਏਤਾ ਬਡਾ ਊਚਾ ਜਾਣ ਕਰ ਨਾਮ ਵਿਖੇ ਹੀ ਤਤਪਰ ਹੋਤਾਹੈ, ਸੋ ਨਾਮਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਤੇ ਤੇਤਾ ਹੀ ਬਡਾ ਊਚਾਹੋ ਜਾਤਾਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਨਾਮ ਕੋ ਜਪ ਕਰ ਲੋਕ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਹੋਤੇਹੈ; ਤੈਸੇਹੀ ਤਿਸਕੋ ਭੀ 'ਜਪੁ'ਕਰ ਸੇਵਾ ਕਰ ਕਰ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਕਰਤਾਹੈ॥

ਨਨੁ॥ ਜੋ ਨਾਮਹੈ ਤੋ ਸਰਬ ਲੋਕ'ਜਪੁ'ਕਰ,ਨਾਮ ਰੂਪ ਹੀ ਕਿਉ ਨਹੀ ਹੋ ਜਾਤੇ?

ਤਿਸੀਕਾ ਉਤਰ (ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ) ਕਹਤੇ ਹੈ॥

ਜੇਵਡੁ ਆਪਿ ਜਾਣੈ ਆਪਿ ਆਪਿ ॥ ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਕਰਮੀ ਦਾਤਿ॥੨੪॥

ਜੇਤਾ ਬਡਾ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰਕਾ ਨਾਮਹੈ,ਤਿਸਕੋ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਆਪਹੀ ਆਪ ਜਾਣਤਾਹੈ॥ ਆਪ,ਆਪ ਦੋ ਵਾਰ ਕਹਣੇ ਕਾ ਇਹੀ ਅਰਥਹੈ; ਦੂਸਰਾ ਜਾਣਹੀ ਨਹੀ ਸਕਤਾ। ਅਰ ਜਾਣਭੀ ਓਹੀ ਸਕਤਾਹੈ, ਜਿਸ ਪਰ ਨਦਰੀ ਜੋਹੈ; ਨਦਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ,ਤਿਸਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਦ੍ਰਿਸਟਹੋਤੀਹੈ;ਅਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸਟਭੀ ਤਿਸੀਪਰ ਹੋਤੀ,ਜਿਸ ਅਨੇਕ ਜਨਮੋ ਵਿਖੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਪ੍ਰੀਤਅਰਥ ਉਤਮ-ਕਰਮ ਕੀਏ ਹੋਤੇਹੈ;ਨਦਰਕਾ ਹੋਣਾ ਕਰਮੋਕੀ ਦਾਤਹੈ; ਗੀਤਾਯੰ: 6:- "ਅਨੇਕ ਜਨਮ ਸੰਸਿਧਿ ਤਤੋ ਯਾਂਤਿ ਪਰਾਮਾਂਗਤਿੰ॥ 54॥" (ਗੀਤਾ:6:54) ਅਨੇਕ ਜਨਮੋ ਕਰ ਕਰ ਸੰਸਿਧ ਹੂਆ ਹੂਆ ਤਿਸਤੇ ਉਪਰਾਂਤ ਪਰਮ ਗਤਿਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾਹੈ; ਇਹੁ ਵਿਰੋਧੀ ਵਚਨ ਤੁਮਾਰੇ ਕੈਸੇ ਮਾਨੇਗਾ ?

ਤਿਸਕਾ ਉਤਰ। ਆਦਿ ਵਿਖੇਹੀ ਵਰਨਨ ਕੀਆਹੈ;ਜਹਾ ਅਰਥਮੋ ਵਿਰੋਧ ਪੜਤਾਹੈ,ਤਹਾ ਟੀਕਾਕਾਰ ਬਿਵਸਥਾ ਕਰ, ਕਰ ਵਿਰੋਧ ਮਿਟਾਵਤਾਹੈ। ਅਬ ਬਿਵਸਥਾ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰੋ:-

ਸਾਸਤ੍ਰ ਵਚਨੰ:- "ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਉਚਾਰਤੰ ਯੈਨ ਹਰੀਰਤਿ ਅੱਖਰ ਦ੍ਵਯੰ॥ ਬਧਾ ਪਰੀਕਰਾ ਤੇ ਨਮੋਖਿਆ ਗਮਨੰ ਪ੍ਰਤੀ"

'ਹਰਿ' ਇਹੁ ਅਖਰੋਕਾ ਜੋ ਯੁਗਮਹੈ, ਇਸਕੋ ਏਕ ਵਾਰਭੀ ਜਿਸਨੇ ਉਪਚਾਰਣ ਕੀਆਹੈ, ਤਿਸਨੇ ਮੁਕਤਿ ਹੋਣੇਕੇ ਨਮਿਤ ਪਟਕਾ ਬਾਧਿਆਹੈ; ਇਸਕਾ ਇਹੀ ਅਰਥਹੈ॥ ਔਰ ਜੇਤੇ ਬੀਜਹੈ ਤਿਨਕਾ ਨਾਸ ਹੋਤਾਹੈ॥ ਅਰ ਮੁਕਤਕਾ ਬੀਜ ਜੋ ਨਾਮਹੈ, ਤਿਸਕਾ ਨਾਸ ਕਬੀ ਹੋਤਾ ਨਹੀ। ਜਿਸਨੇ ਏਕ ਵਾਰ ਨਾਮੋ-ਉਚਾਰਣ ਕੀਆ, ਤਿਸਕੇ ਅੰਤਰ ਵਿਖੇ ਮੁਕਤਕਾ ਬੀਜ ਪੜਾ॥ ਸੋ ਨਾਮ ਇਸਕੋ ਮੁਕਤ ਕੀਏ ਬਿਨਾ ਛੋਡੇਗਾ ਨਹੀ॥ ਜੇਤੋ ਇਸਮੋ ਭਜਨਕੀ ਤੀਬ੍ਰਤਾ ਹੋਵੇਗੀ; ਤੋ ਇਸੀ ਜਨਮਮੋ ਆਪਭੀ ਮੁਕਤ ਹੋਵੇਗਾ ਅਰ ਆਪਣੇ ਪਰਵਾਰਕੋ ਭੀਮੁਕਤ ਕਰੇਗਾ। ਔਰਕੋ ਭੀ ਮੁਕਤ ਕਰੇਗਾ॥ ਅਰਜੋ ਭਜਨਕੀ ਸ਼ਿਥਲਤਾ ਹੋਵੇਗੀ--ਤੋ ਦੂਸਰੇ ਜਨਮ,ਤੀਸਰੇ ਜਨਮ, ਚੌਥੇ ਵਿਖੇ, ਦਸਮੇ, ਬੀਸਮੇ, ਪਚਾਸਵੇ ਵਿਖੇ ਮੁਕਤ ਹੋਇ ਰਹੇਗਾ,ਨਾਮ ਇਸਕੋ ਮੁਕਤ ਕੀਏ ਬਿਨਾ ਛੋਡੇਗਾ ਨਹੀ॥ ਜਿਨਮੋ ਭਜਨਕੀ ਤੀਬ੍ਰਤਾ ਦ੍ਰਿਸਟ ਆਵਤੀਹੈ,ਤਹਾ ਇਹੀ ਨਿਸਚੇ ਕਰਣਾ; ਇਹ ਅਨੇਕ ਜਨਮੋ ਵਿਖੇ ਭਜਨ ਕਰ ਆਏਹੈ, ਅਬ ਇਨਕੋ ਅੰਤਕਾ ਜਨਮੁਹੈ॥ ਜਿਨਮੋ ਜਿਨਮੋ ਭਜਨਕੀ ਸਿਥਲਤਾਹੋ; ਸੋ ਅਬ ਨਏ ਹੀ ਲਗੇਹੈ। ਇਹਤੋ ਸਰਬ ਸਾਸਤ੍ਰ ਪੁਰਾਣਮੋ ਨਿਰਣੇ ਕੀਆਹੈ ॥24॥

ਨੰ.5. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਚੂੜਾਮਣੀ' (ਨਿਰਮਲ-ਗਿਆਨੀ)-24

ਅਬ ਅਗਾਰੀ'ਸਰਬ ਰੀਤਿਸੋਂ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰਕੋ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾਈਯਤਹੈ',ਯਾਂਕੋ ਬਰਨਨ ਕਰਤਹੈ:-

ਅੰਤੁ ਨ ਸਿਫਤੀ, ਕਹਣਿ ਨ ਅੰਤੁ ॥

ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਜੋ'ਸਿਫਤ',ਕਿਆ? ਉਸਤਤਿ। ਉਸਤਤਿ ਨਾਮੋਂਕੇ ਸੰਜੁਕਤਿ,ਤਿਸਕੋ ਭੀਅੰਤੁ ਨਹੀਂ,ਜੋ ਏਤੀਕਹੈ। ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਤੇ ਆਦਿ ਕਹਿਤ ਕਹਿਤ ਹਾਰ ਰਹੇਹੈਂ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਅੰਤੁ ਨਹੀਂ ਪਾਈਯਤਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੇ:ਸਿਫਤਕੇ ਕਹਿਨਹਾਰੇ ਥੋਰੇਹੈ, ਯਾਂਤੇ ਅੰਤ ਨਹੀਂ? ਤਿਸ ਪਰ ਕਹਤਹੈਂ। 'ਕਹਣਿ ਨ ਅੰਤ'। ਕਹਣ ਪਦਤੇ ਅਜਿਹਤੀ ਲੱਛਣਾਮੋਂ ਕਹਨਿ ਵਾਰੇ, ਤਿਸਕੇ ਭੀਅੰਤੁ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਕੇਤੇ ਪਰਮੇਸੁਰਕੇ ਗੁਣ ਕਹਨ ਵਾਰੇਹੈ, ਸੋਭੀ ਥੋਰੇ ਨਹੀਂ, ਓਹਭੀ ਸਯੰਤੁ ਹੀਹੈ;ਇਤਯਰਥ। ਇਸ ਤੁਕਮੈਂ ਭੀ ਵਿਸ਼ਖੋਕਤਿ ਕਹਿਨਵਾਰੇ ਜੇ ਬਯੰਤਹੈਂ ਸੋਕਾਰਨ ਸਿਫਤਿਕੋ ਅੰਤ ਲੰਬੋ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਭਯੋ।

ਅੰਤੁ ਨ ਕਰਣੈ, ਦੇਣਿ ਨ ਅੰਤ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਰਮੇਸੁਰਕੋ ਜੋ ਕਰਤਬਹੈ ਤਿਸਕੋਭੀ ਅੰਤੁ ਨਹੀਂਹੈ, ਜੋ ਕੇਤੋ ਕੀਓਹੈ। ਸੋ ਜੇਤੋ ਕੁਛ ਸਕਾਰ ਕੀਓਹੈ ਸੋ ਸਰਬਹੀ ਲੈਨ ਵਾਰੋਹੈ, ਕੋਈ ਕੁਛ ਚਾਹਤਹੈ, ਕੋਈ ਕੁਛ ਚਾਹਤਹੈ, ਅਪਨੇ ਨਿਰਬਾਹਕੇ ਹੇਤ। ਸੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹਰ ਤਰਹਕੇ ਕਰਿ, ਸਰਬਕੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਤਾਹੈ। ਤਿਸ ਦੇਬੇਕੋ ਭੀ ਅੰਤੁ ਨਹੀਂਹੈ। ਇਤਯਰਥ। ਇਸ ਤੁਕ ਮੇਂ "ਣਕਾਰ" "ਨਕਾਰ"ਕੀ ਬਰਨ ਮੈਤ੍ਰੀ ਤੇ ਬ੍ਰਿਤਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸ ਹੋਤਹੈ॥

ਅੰਤੁ ਨ ਵੇਖਣਿ ਸੁਣਣਿ ਨ ਅੰਤੁ॥

ਪਰਮੇਸੁਰਕੀ ਸ਼ਕਤਿਕੀ ਜੋ ਚਿੱਤ੍ਰਤਾਹੈ ਤਿਸਕੇ ਦੇਖਿਬੇਕੋ ਭੀ ਅੰਤੁ ਨਹੀਂ ਆਵਤਹੈ, ਜੋ ਏਤੀਕ ਚਿੱਤ੍ਰਤਾਹੈ, ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰਕੋ ਰਹਿਤ ਜੇ ਸ਼ਬਦਹੈ ਤਿਸਮੈਂ ਅਨੇਕਾਨੇਕ ਜੁਗਤਿ ਜੋਹੈਂ ਤਿਨਕੋ ਅੰਤੁਭੀ ਨਹੀਂਹੈ, ਸੁਣਿਤੇ ਸੁਣਿਤੇ ਅਨੇਕਾਨੇਕ ਸੁਮਤਿ ਚਲੇ ਗਏਹੈਂ,ਪ੍ਰੰਤੂ ਅੰਤੁ ਨਹੀਂ ਪਾਯੋ ਗਯੋ॥ਵਾ ਪਰਮੇਸਰਕੋ ਸਰੂਪ ਨਾਨੱਤਵ, ਵਾ ਸ਼ਕਤਿ,ਇਸਤੇ ਆਦਿ ਔਰ ਜੇਤੀ ਪਰਮੇਸਰਕੀ ਬਾਰਤਾਹੈਂ ਸੁਣਿਤੇ ਸੁਣਿਤੇ ਸਰਬਹੀ ਹਾਰਿ ਕਰਿ ਚਲੇ ਗਏਹੈਂ ਅੰਤੁ ਨਹੀ ਪਾਯੋ,ਇਤਯਰਥ। ਇਸ ਤੁਕਮੇਂ ਭੀ 'ਟਕਾਰ' 'ਨਕਾਰ' ਦੀ ਬਰਨ ਮੈਤ੍ਰੀ ਤੇ ਬ੍ਰਿਤਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸਹੈ; ਵਾ ਵਿਸ਼ੇਖੋਕਤਿਹੈ; ਕਾਰਜ ਵੇਖਣ ਅਰ ਸੁਨਨ ਸਰਬਸੋ ਨਹੀਂ ਭਏ।

ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਕਿਆ ਮਨਿ ਮੰਤੁ॥

ਪਰਮੇਸਰਕੇ ਮਨਮੇ ਕਿਆ ਮੰਤਹੈ ? ਜੈਸੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਆਦਿ ਸਲਾਹ ਮਿਲਿਕੇ ਕਰਤਹੈ ਤਿਸਕੋ ਨਾਮ'ਮੰਤ੍ਰ'ਹੈ ਮੰਤ੍ਰ ਬਤਾਵਨਤੇ, ਤਿਸਕੋ ਨਾਮ'ਮੰਤ੍ਰੀ'ਹੋਤਹੈ। ਸੋ ਪਰਮੇਸੁਰਨੇ ਜੋ ਅਗਾਰੀ ਕਰਤਬ ਕਰਨੋਹੈ,ਸੋਈ ਮੰਤ੍ਰ, ਤਿਸਕੋ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਨ ਸਕਤਿਹੈ, ਜੋ ਕਯਾ ਕਰੇਗੋ।

ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਕੀਤਾ ਆਕਾਰੁ॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਪੂਰਬ ਕਰਣੋਤੇ ਕਹਿ ਆਏਹੈ ਅਕਾਰਵਾਨਹੀ ਸਭ ਕਹੈਹੈ, ਬਹੁਤ ਅਕਾਰ ਕਰਨੋ ਕੈਸੇ ਕਹਯੋਹੈ ? ਉੱਤਰ: ਪਰਬ ਜੋਕਰਨੋ ਕਹਯੋ,ਸੋ ਜੜ,ਜੰਗਮ,ਜੀਵਕੋ ਬਰਨਯੋ। ਦੇਣ ਪਦਤੇ ਜਾਨਯੋ ਪਰੇਹੈ; ਈਹਾਂ ਆਪਨੇ ਜੋ ਅਕਾਰ ਆਪਹੀ ਕਰਯੋ, ਤਿਸਕੇ ਅਰਥਹੈ; ਤਿਸਕੋ ਭੀਅੰਤੁ ਨਹੀਂ ਜਾਨਯੋ ਜਾਤਹੈ,ਜੋ ਕੈਸੇ ਕਰਯੋਹੈ,ਰੂਪ ਰੰਗਸੇ ਬਿਹੀਨ; ਇੰਦ੍ਰੀਨ ਤੇ ਅਗੋਚੁਰੁ; ਮਨ, ਬਾਣੀ ਤੇ ਪਰੇ ?

ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਪਾਰਾਵਾਰੁ॥

ਆਪਨੋ ਜੋ ਸਰੂਪ ਕਰਯੋ ਤਿਸਕੋ 'ਪਾਰ-',ਪਰਲੋ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਜਾਨ ਪਰਤਹੈ,ਜੋ ਕਹਾਂ ਤਕਹੈ। '-ਵਾਰ' ਉਰਾਰ ਭੀਨਹੀਂ ਜਾਨਯੋ ਪਰਤਹੈਜੋ। ਈਹਾਂਤੇ ਯਾਕੋ ਸਰੂਪ ਅਗਾਰੀਕੋ ਪ੍ਰਮਾਨ ਚਲਯੋਹੈ;ਵਾ'ਪਾਰਾਵਾਰ'ਨਾਮ ਸਮੁੰਦਰਕੋ ਭੀਹੈ, ਜੈਸੇ ਸਮੁੰਦਰਕੋ ਅੰਤੁ ਨਹੀਂਹੈ, ਤੈਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਸਰੂਪ ਬਿਅੰਤਹੈ; ਇਤਯਰਥ। ਇਸ ਅਰਥ ਮੇਂ ਰੂਪਕਾਤਿਸ਼ਯੋਕਤਿ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੇ ਅੰਤਤੇ ਆਇ ਜਾਤ ਕੋਈ ਲੰਬੇਕੋ ਜਤਨ ਨਹੀਂ ਕਰਤਹੈ। ਤਿਸ ਪਰ ਕਹਤਹੈ:- ਅੰਤ ਕਾਰਣਿ ਕੇਤੇ ਬਿਲਲਾਹਿ॥

ਤਿਸ ਪਰਮੇਸੁਰਕੇ ਅੰਤ ਲੈਬੇ ਹਿਤ ਅਨੇਕਹੀ ਤਰਲੇ ਲੇਤਹੈ। ਜੋਗੀ'ਜੋਗ'ਕਰਿਕੇ, ਬਿਦਯਾਵਾਨ ਬਿਦਯਾ ਕਰਿਕੇ,ਇਸਦੇ ਆਦਿ ਔਰੁ ਸਰਬਹੀ ਰੀਤਿਸੋਂ ਅਨੇਕ ਜਤਨ ਕਰਤਹੈਂ,ਪ੍ਰੰਤੂ,ਅੰਤੁ ਨਹੀਂ ਪਾਯੋ ਜਾਤਹੈ; ਸੋਈ ਕਹਤ ਹੈ:- ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਨ ਪਾਏ ਜਾਹਿ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤਿਸ ਪਰਮੇਸੁਰਕੇ ਅੰਤੁ ਪਾਏ ਨਾਹੀ ਜਾਤਿਹੈ। 'ਤਾਕੇ'ਅਰੁ'ਪਾਏ'ਦੋਊ ਜੋ ਪਦਹੈ,'ਬਹੁ-ਬਾਚੀ'ਸ਼ਬਦਹੈ; ਤਾਂਤੇ ਅੰਤਭੀ ਬਹੁਤਹੈ। ਸ਼ਕਤਿਕੋ ਅੰਤੁ ਨਹੀਂ, ਆਕਾਰਕੋ ਅੰਤੁ ਕੋਈਭੀ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤਹੈ, ਹਰ ਤਰਹਕੋ ਅੰਤਿ ਲੈਬੇ ਵਾਰੇ ਅਨੇਕ ਜਤਨ ਕਰਤੇ ਹਾਰ ਗਏਹੈ,ਸੋ ਕਿਉਹੂੰ ਕਿਸੀ ਵਸਤੁਕੋ ਅੰਤੁ ਨਹੀਂ ਜਾਨ ਸਕੇਹੈਂ; ਇਤਯਰਥ।

ਇਸ ਸਰਬ ਪਉੜੀ ਮੇਂ ਉਭਯਾਬ੍ਰਿਤ ਦੀਪਕ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ। 'ਅੰਤ' ਪਦੁ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਆਵਨਤੇ ਪਦਭੀ ਵਹੀ ਅਰਥ ਭੀਵਹੀ। ਔਰ ਅਲੰਕਾਰ ਬਿਸ਼ੇਖੋਕਤਿਹੈ:ਅੰਤ ਲੈਨ ਵਾਰੋ ਸਰਬਸੋ ਕਾਰਨ,ਅੰਤ ਲੈਬੇ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂਭਯੋ

ਏਹੁ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਣੈ ਕੋਇ॥

'ਏਹੁ'ਕਹੀਏ 'ਇਸੁ' ਅੰਤੁਕੋ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਨ ਸਕਤਹੈ। 'ਜਾਤਿ'ਮੈਂ ਏਕ ਸ਼ਬਦੁਹੋ ਜਾਤਹੈ ਅੰਤ, ਜੋ ਸਰਬ ਰੀਤਿਕੋ ਕਿਸੇਤੇ ਨਹੀਂ ਪਾਯੋ ਜਾਤਿਹੈ। ਜਾਤਿਮੈਂ ਏਕ ਸ਼ਬਦਕੋ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਕਰੋ,ਤੇ ਪੂਰਬਕੀ ਤੁਕਸੋ ਬਿਰੋਧ ਆਵਤਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਬਹੁਤੇ ਅੰਤੁ ਕਹੇਹੈ,ਬਹੁਰ ਕਹਯੋ 'ਏਹੁ ਅੰਤੁ',ਏਕ ਅੰਤਕੋ ਅਰਥ ਐਸੇ ਜਾਨਿਯੇ। ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਅੰਤੁ ਆਵਤਹੈ ? ਸੋ ਕਹਤਹੈ:-ਬਹੁਤਾ ਕਹੀਐ ਬਹੁਤਾ ਹੋਇ॥

ਜੇ ਬਹੁਤਾ ਕਹੀਏ, ਅਸੰਖਹੀ ਕਾਗਦੁ ਲਿਖ ਕਰਿ ਬਹੁਤਾ ਕਹਯੋ, ਤਿਸਥੀਂ ਫੇਰ ਜਿਸਕੋ ਗਿਨਯੋ ਸੋਬਹੁਤਹੀ ਹੋਤਹੈ, ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਪਾਯੋ ਜਾਤਹੈ, ਸਹਸਹੀ ਰਹਤਹੈ; ਇਤਯਰਥ। ਇਨ ਦੋਊ ਤੁਕਨਮੈਂ ਉਕਤਿਨਮਿਤਾ ਵਿਸ਼ੇਖੋਕਤਿ ਅਲੰਕਾਰ ਹੋਤਹੈ। ਬਹੁਤ ਗਿਨਨਤੇ ਬਹੁਤ ਬਹੁਰ ਹੋਤਹੈ,ਯਾਂਤੇ ਅੰਤੁ ਨਹੀਂ ਪਾਯੋ ਜਾਤਹੈ,ਜਿਸ ਹੋਤਨੇ ਕਾਰਨਤੇ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਹੋਇ, ਸੋ ਜਹਾਂ ਐਸੇ ਕਹਿ ਦੇਈਏ ਤਹਾਂ ਉਕਤਿ ਨਮਿਤਾ ਹੋਤਹੈ।

ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਊਚਾ ਥਾਉ॥

ਇਸੀ ਹੇਤਤੇ ਬਡਾ ਸਾਹਿਬੁਹੈ,ਜਿਸਕੋ ਕਿਸੀ ਰੀਤਿਸੋਂ ਅੰਤ ਕਿਸੀ ਪਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਪਾਯੋ ਗਯੋ। ਊਚਾ ਸਰਬਤੇ ਸਥਾਨਹੈ ਜਿਸਕੋ,ਜੋ ਦੇਹਮੇਂ ਲਖੀਏ ਤੋਂ ਅੰਤਹਕਰਣਕੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ਜਹਾਂ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੇ,ਤਹਾਂਤੇ ਉਚੋ ਸਥਾਨਹੈ। ਵਹਿਰ ਦੇਖੀਹੇਤੋ ਇੰਦ੍ਰੀਓਂਸੇ ਅਗੋਚਰਹੈ, ਐਸੇ ਸਰਬ ਤਰਹਸੋ ਊਚੇ ਸਥਾਨਹੈ ਤਿਸ ਕੋ।

ਊਚੇ ਉਪਰਿ ਊਚਾ ਨਾਉ॥

ਸਰਬਜੇ ਜਗਤਮੇਂ ਊਚੇ ਗਿਨੇ ਜਾਤਹੈ ਤਿਨ ਊਚਯੋਂਤੇ ਊਚਾ 'ਸਤਿਨਾਮ' ਹੈ।ਕੈਸਾ 'ਸਤਿਨਾਮ' ਹੈ? ਜੋ ਆਪਨੇ ਜਾਪਕ-ਕੋ ਅਭੇਦ-ਸਰੂਪਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਰਤੁਹੈ,ਜਿਸਤੇ ਬਹੁਤ ਆਵਾਗੋਨ ਨਹੀਂ ਹੋਤਹੈ,ਇਤਯਾਦੀਜੇ ਬਡਾਈਹੈ ਤਿਨ੍ਹੋ ਕਰਿ 'ਸਤਿਨਾਮ' ਸਰਬਤੇ ਊਚਾਹੈ। ਵਾ ਔਰ ਅਰਥ ਭਗਤਿ ਪੱਖਯਮੈਂ:ਨਾਮੀ ਸੇ ਨਾਮਮੇਂ ਅਧਿਕਤਾ ਰਾਖਤਹੈ, ਸੋਈ ਕਹਤਹੈ। ਵਡਾ ਸਾਹਿਬ ਜੋਹੈ ਸਰਬਤੇ ਊਚੇ,'ਸਤਿਨਾਮ'ਤਿਸ ਊਚੇ ਨਾਮੀ ਤੇਭੀ ਊਚੋਹੈ। ਕਿਸ ਰੀਤਿ ਊਚੋਹੈ ? ਊਚੋ ਐਸੇਹੈ: ਜੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਰਬ ਥਾਨਮੇਂ ਸਰਬ ਦੇਹਨਮੇਂ ਬਸਤਹੈ; ਜੀਵ ਤਿਸਕੋ ਲਖਿ ਨਹੀਂ ਸਕਤਿਹੈ। ਜੋ ਅਤਿ ਸਮੀਪਤੇ ਅਤਿ ਸਮੀਪ ਭੀਹੈ, ਤੋਭੀ ਸਰਬ ਦੁਖੀਹੈ ਸੰਸਾਰਮੇਂ। ਜੋ 'ਸਤਿਨਾਮ'ਕੋ ਸਿਮਰਨ ਕਰੇ,ਤਿਸਮੇ ਸਰੂਪਕੀ ਲੱਖਤਾਹੋ ਆਵਤਹੈ; ਇਤਯਾਦੀ ਰੀਤਿਤੇ ਨਿਰਗੁਨ-ਸਰਗੁਣ ਦੋਊਨਿਤੇ 'ਨਾਮ'ਕੋ ਉਚਾ 'ਨਾਮ'ਸੇ ਕਹਤੇਹੈ: ਇਤਯਰਥ। ਇਨ ਤੁਕਨਮੇਂ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਾਵ੍ਯਲਿੰਗ ਅਲੰਕਾਰਹੈ। ਵਡਾ ਸਾਹਿਬਤੋ ਸਮਰਥਨੀਯ ਉਚੇ ਪਦਸੇ ਸਮਰਥਨ ਕਰਯ।

ਏਵਡੁ ਊਚਾ ਹੋਵੈ ਕੋਇ॥

ਜੈਸੇ ਸਰਬ ਓਹਤੋ ਊਚਾ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕਹਯੋ;ਤੈਸੇ ਊਚਾ ਔਰ ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਇ ਸ਼ਕਤਿਮੇਂ; ਵਾ ਅਕਾਰਮੇਂ,ਇਸਤੇ ਆਦਿ ਔਰਜੋ ਉਚਾਈਹੈ, ਤਿਸ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਜੈਸੀ ਔਰਮੇਂ ਹੋਇ।

ਤਿਸੁ ਊਚੇ ਕਉ ਜਾਣੈ ਸੋਇ॥

ਤਬ ਕੋਈ ਤਿਸੁ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰਕੋ ਜਾਣ ਸਕੇ ਆਛੀ ਰੀਤਿਸੋਂ। ਜੇ ਕੋਈ ਬਡੋ ਹੋਇ,ਸੋ ਜਾਣੈ। ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਕੀ ਤੋ ਬਰਾਬਰ ਕੋ ਕੋਈਭੀ ਨਹੀਹੇ, ਤੇਅੰਤ ਤਿਸਕੋ ਕੋਈ ਕੈਸੇ ਜਾਣੈ ? ਇਤਯਰਥ। ਇਨ ਦੋਊ ਤੁਕਨਮੈਂ ਲਾਟਾਨੁਪ੍ਰਾਸ ਅਲੰਕਾਰਹੈ। ਊਚੋ ਪਦ ਦੋ ਬੇਰ ਆਵਨਤੇ, ਭਾਵ ਭਿੰਨਹੈ; ਏਵਡ ਊਚੋ ਹੋਇ ਤੇ, ਤਿਸ ਊਚੇ ਕਉ ਜਾਣੇ, ਯਹ ਭਾਵ ਭਿੰਨ।

ਜੇਵਡੁ ਆਪਿ ਜਾਣੈ ਆਪਿ ਆਪਿ॥

ਜੇਤੋ ਬਡ ਆਪਹੈ,ਤਿਸ ਆਪਣੇ ਵੱਡਤਕੋ ਆਪਹੀ ਜਾਨਤਹੈ:ਔਰ ਕੋਈਭੀ ਨਹੀਂ ਜਾਨ ਸਕਤਿਹੈ,ਜੋ ਏਤੇਕੁਹੈ ਔਰਨਤੇ ਬਡੋ ਸੁਨਿਕੇ ਆਪਭੀ ਲੋਕ ਬਡਾ ਕਹਿ ਦੇਤਹੈ,ਪ੍ਰੰਤੂ ਜਾਨਤੋ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਏਤੋ ਪ੍ਰਮਾਣਹੈ।

ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਕਰਮੀ ਦਾਤਿ॥੨੪॥

ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬਜੀ ਕਹਤਹੈ: ਅਪਨੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕਰਿ,ਅਰ ਕਰਮਨਕੋ ਦੇਖ ਕਰਿ, ਦਾਤਿ ਦੇਤਹੈ। ਜਹਾਂ ਕੁਛ ਦੇਨੋ ਕਰਤਹੈ, ਕਰਤਕੋ ਦੇਖ ਕਰਿ, ਅਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕਰਿ ਸੁਖ, ਦੁਖ ਦੇਤਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:- ਕ੍ਰਿਪਾ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕੋ ਦੇਖ ਕਰਿ ਦੇਤਹੈ;ਤਬ ਕਰਮਨਕੋ ਕਹਿਨ ਨਹੀਂ ਬਨਤਹੈ; ਜੇ ਕਰਮਨਕੋ ਪਛਾਨ ਕਰਿ ਦੇਤਹੈ, ਤੋ ਕ੍ਰਿਪਾ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕਹਿਨ ਨਹੀਂ ਬਨਤਹੈ ?

ਉੱਤਰ:- ਅਗਲੀ ਜੋ ਪਉੜੀਹੈ ਤਿਸੇਮੇਂ ਦੋਊ ਰੀਤਿਕੀ ਦਾਤਿ ਬਰਨਨ ਕਰਨੀਹੈ; ਯਾਂਤੇ ਨਦਰਿ ਕਰਨਵਾਰ ਜੋ ਨਦਰੀਹੈ,'ਕ੍ਰਿਪਾ'ਕੋ (ਅਧਯਾਹਾਰ)'ਨਦਰਿ'ਪਦਸੇ; ਜਹਾਂ ਕ੍ਰਿਪਾਸੋ ਦੇਖਨੋ ਹੋਇਗੋ,ਤਹਾਂ ਨਦਰਿ ਪਦੁ ਬਨਤਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਆਪਨੇ ਸੇਵਕਕੋ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇਖ ਕਰਿ ਸਤਿ, ਸੰਤੋਖੁ ਆਦਿ ਗੁਣ ਬਖਸ਼ਤੇਹੈ, ਸਮੇਤ ਸਤਿਨਾਮਕੇ; ਸੇਵਕ ਜੋ ਭਾਣੋ ਮਨਨ ਵਾਲੇ। ਅਰੁ ਕਰਮਨਕੋ ਦੇਖ ਕਰਿ ਸੁਖ, ਦੁਖ ਦੇਤਹੈ। ਇਸੀ ਹੇਤਤੇ ਸਤਿਗੁਰੋਂਨੇ ਦੋਊ ਪਦ ਧਰੇਹੈ: ਨਦਰੀ ਅਰ ਕਰਮੀ, ਐਸੇ ਜਾਨੀਐ; ਇਤਯਰਥ।

ਪੂਰਬਕੀ ਤੁਕਮੇਂ ਪਰਸੰਖਯਾਲੰਕਾਰ ਹੈ,ਔਰਨਤੇ ਜਾਨਣੋ ਸਰਜਿ ਕਰਿ ਏਕ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਮੇਂ ਠਹਿਰਾਯੋ ; ਦੂਸਰੀ ਤੁਕਮੇਂ'ਨਦਰਿ','ਕਰਮੀ' ਏ ਦੋਊ ਕਾਰਣਹੈ,ਦਾਤਿ ਕਾਰਜਹੈ, ਏਕ ਸੰਗਮੇਂ ਕਹਨਤੇ ਹੇਤਾਲੰਕਾਰ।

ਨੰ.6. ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ'ਨਰੋਤਮ'(ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨੀ)-24

ਹੇ ਗੁਰੋ! ਮਤ ਹੋਵੇ ਕਹਨੇ ਮੇ ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਿਛੇਦ, ਤੋ ਭੀ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਜੀਵ ਮੇ ਅਭੇਦ ਮਾਨਤੇ ਹੋ, ਔ ਜੀਵ ਕੀ ਵੇਦ ਸੇ ਅਗਨਿ ਸੇ ਵਿਸਫੁਲਿੰਗੋ ਵਤ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸੇ ਉਤਪਤੀ ਮਾਨੀ ਹੈ; ਯਾਤੇ, ਜੀਵ ਸੇ ਅਭੇਦ ਮਾਨਣੇ ਕਰ ਜੀਵ ਵਤ ਤਾਕੀ ਭੀ ਉਤਪਤੀ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇਗੀ॥ ਐਸੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਭਯੇ ਘਟਾਦਿਕੋ ਵਤ ਪੁਨਾ ਭੀ ਤਿਸ ਮੇ ਕਾਹੂ ਕਾਲ ਮੇ ਉਪਜਣ ਰੂਪ ਕਾਲ ਪਰਿਛੇਦ ਸਿਧ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਉਤਰ ਕਹੇ॥

ਅੰਤੁ ਨ ਸਿਫਤੀ, ਕਹਣਿ ਨ ਅੰਤੁ ॥ ਅੰਤੁ ਨ ਕਰਣੈ, ਦੇਣਿ ਨ ਅੰਤੁ ॥

ਅੰਤੁ ਇਤਿ॥ ਈਹਾਂ ਕਰਣ ਪਦ ਉਤਪਤੀ ਬੋਧਕ ਹੈ। ਯਾਤੇ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਜੀਵਕੇ ਸਾਥ ਅਭੇਦ ਮਾਨਨੇ ਕਰ ਕਰਣੇ,ਨਾਮ ਉਤਪਤੀਸੇ ਘਟਾਦਿਕੋ ਵਤ ਬ੍ਰਹਮਮੇ ਕਾਲ ਪਰਿਛੇਦ ਨਹੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇ;ਯਹ ਅਖਰਾਰਥਹੈ॥

ਭਾਵ ਯਹ:- ਜੋ ਬਚਨ ਜੀਵਕੀ ਉਤਪਤੀਕੇ ਬੋਧਕ ਬਤਾਏਹੈ, ਸੋ ਉਤਪਤੀ ਨਹੀ ਕਹੇ; ਕੇਵਲ ਉਪਾਧੀਸੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਨਾ ਕਹੇਹੈ॥ ਐਸੇ ਨਾ ਮਾਨੇ, ਤਬ ਜੀਵਕੋ 'ਅਜ' ਕਹਨੇ ਵਾਲਾ ਬਚਨ ਬਯਰਥ ਹੋਵੇਗੇ॥ ਔ ਅਜ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇ ਬਚਨ ਬਯਰਥ ਨਹੀਂ,ਯਾਤੇ,ਜੀਵਕੀ ਉਤਪਤੀ ਨਾ ਸਿਧ ਹੋਨੇਸੇ ਤਿਸਕੇ ਸਾਥ ਅਭੇਦ ਮਾਤ੍ਰਮੇ ਕਹੀ ਬ੍ਰਹਮਕੀ ਭੀਨਹੀ ਬਨੇ॥ ਯਾਤੇ ਬ੍ਰਹਮਮੇ ਉਪਜਨਾ ਰੂਪ ਕਾਲ-ਪਰਿਛੇਦ ਨਹੀ ਬਨੇ, ਯਹ ਭਾਵਹੈ॥

ਹੇ ਗੁਰੋ! ਮਤ ਬਨੋ ਤਿਸਮੇਂ ਕਾਹੂ ਕਾਲਮੇਂ ਉਪਜਣਾ ਰੂਪ ਕਾਲ ਪਰਿਛੇਦ,ਤੋਭੀ ਏਕ ਦਾਨ ਦੇਵੇਹੈ,ਏਕ ਲੇਵੇਹੈ ਔ ਈਸ਼ਵਰ ਸਭ ਦਾਨੀਯੋਕੋ ਦੇਵੇਹੈ,ਐਸੇ ਵੇਦਮੇ ਕਹਨੇਸੇ ਪੁਨਾ ਇਕ ਦਾਤੇ--ਇਕ ਭੇਖਾਰੀਜੀ(384:5) ਤਥਾ,'ਇਕ ਦਾਤਾ ਸਭਹੈ ਮੰਗਾ'(1082:11;437:5) ਐਸੇ ਆਗੇਕੋ ਨਿਜ ਬਾਨੀਮੇ ਕਹਨੇਸੇ ਵਸਤੁ-ਭੇਦ ਬਹ੍ਮਮੇ ਕਾਹੂ ਰੀਤਿਸੇ ਨਹੀ ਦੂਰ ਹੋਵੇ। ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੇ:-

ਦੇਣਿ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖ! ਏਕ ਪੁਰਖਕੇ ਦੇਨੇ ਰੂਪ, ਔ ਏਕਕੇ ਲੈਨੇ ਰੂਪ ਕ੍ਰਿਯਾਸੇ; ਵਾ, ਸਰਬ ਪੁਰਖੋਕੋ ਲੈਨੇ ਰੂਪ,ਔ ਈਸ਼੍ਵਰਕੇ ਦੇਨੇ ਰੂਪ ਕ੍ਰਿਯਾਸੇ, ਨਿਜ-ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਅੰਤ,ਨਾਮ ਵਸਤੁ ਪਰਿਛੇਦ ਨਹੀ ਸਿਧ ਹੋਵੈ॥ ਜਿਸ ਕਾਰਣਸੇ ਵੇਦ ਸਰਬ ਭੂਤੋਮੇ ਏਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਬਯਾਪਕ ਕਹੇਹੈ॥ ਪੁਨਾ,"ਤੂੰ ਘਟ ਘਟ ਅੰਤਰ ਸਰਬ ਨਿਰੰਤਰ ਜੀ ਹਰਿ ਏਕੋ ਪੁਰਖ ਸਮਾਣਾ॥"(11:1;384:4;448:6)ਐਸੇ ਗੁਰੁ ਬਚਨ ਕਹੇਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਮਾਯਾ ਰਚਿਤ ਦੇਹ ਉਪਾਧੀਯੋਸੇ ਪਰਸਪਰ ਜੀਵੋਂਕਾ ਔ ਜੀਵ ਈਸ਼੍ਵਰਕਾ ਭੇਦ ਰਹੇ ਭੀ--ਵਾਸਤਵਮੇ ਭੇਦ ਨਹੀ॥ ਯਹੀ ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਭੇਦ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਬਚਨੋਕਾ ਤਾਤਪਰਯਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਤਿਨਕਾ ਭੀ ਕਹੀ ਰੀਤਿਸੇ ਨਿਰਬਾਹ ਹੋਨੇਤੇ ਅਭੇਦ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਬਚਨੋ ਸਾਥ ਬਿਰੋਧ ਨਹੀ, ਯਹ ਸਾਰਹੈ॥

ਹੇ ਗੁਰੋ! ਪੂਰਬ ਆਤਮਾਕੇ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਰੂਪ ਦੇਖਨੈ ਹੇਤ ਗਾਵੀਯੇ ਸੁਣੀਐ ਮਨ ਰਖੀਯੈ ਭਾਉ'ਐਸੇ ਕਹਿਆ;ਪੁਨਾ ਵੇਦਭੀ 'ਆਤਮਾ' ਦ੍ਰਸਟਬਯਹੈ, ਸ੍ਰੋਤਬਯਹੈ, ਸਤਬ੍ਯਧਹੈ ਐਸੇ ਕਹੈਹੈ॥

ਯਾਤੇ ਦ੍ਰਸਟਾ-ਦ੍ਰਸਟਬਯ, ਸ੍ਰੋਤਾ-ਸ੍ਰੋਤਬਯ, ਮੰਤਾ-ਮੰਤਬਯ ਰੂਪਸੇ ਜੀਵ ਪਰਮਾਤਮਾਕਾ ਸਚਾ ਵਸਤੁ-ਭੇਦ ਸਿਧ ਹੋਨੇਸੇ, ਵਸਤੁ ਭੇਦਕੀ ਹੀਨਤਾ ਰੂਪ ਅਨੰਤਤਾ ਨਹੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇ; ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੇ:-

ਅੰਤੁ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਹਮਾਰੇ ਬਚਨ,ਅਰ ਵੇਦ ਬਚਨ ਦ੍ਰਸਟਾ-ਦ੍ਰਿਸਟਬਯ ਰਪ ਵਸਤ ਭੇਦ ਨਹੀ ਸਿਧ ਕਰੇ; ਕਿੰਤੁ, ਜੀਵ-ਪਰਮਾਤਮਾਕੀ ਏਕਤਾਕੇ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਹੇਤ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸ਼੍ਰਵਣਾਦਿਕ ਸਾਧਨੋਕਾ ਵਿਧਾਨ ਕਰੇਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਦ੍ਰਸਟਬਯ-ਪਦਸੇ ਕਹੇ ਏਕਤਾਕੇ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਰੂਪ ਵੇਖਣਸੇ ਜੀਵ ਵੇਖਣ ਵਾਲਾਹੈ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਵੇਖਣ ਯੋਗਯਹੈ॥ ਐਸੇ ਜੀਵ ਪਰਮਾਤਮ ਵਸਤੁਯੋਕਾ ਦ੍ਰਸਟਾ-ਦ੍ਰਸਟਬ ਰੂਪਸੇ ਭੇਦ ਨਹੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇ; ਉਲਟਾ ਭੇਦਕਾ ਹੇਤੁ ਅਗਯਾਨ ਵੇਖਣਸੇ ਦੂਰ ਹੋਨੇ ਕਰ, ਤਿਸ ਅਗਯਾਨ ਜਨਯ ਉਪਾਧੀਯੋਸੇ ਸਿਧ ਹੁਆ ਕਲਪਤ ਰੂਪ ਭੇਦਭੀ ਸਾਥਹੀ ਦੂਰ ਹੋਵੇਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਅਭੇਦਕੇ ਵੇਖਣਸੇ ਅੰਤ ਨਹੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇ, ਤੈਸੇ ਤਿਸ ਅਭੇਦਕੇ ਸੁਣਨ ਨਾਮ ਸ਼੍ਰਵਣਸੇ ਭੀ ਅੰਤ ਨਾਮ ਵਸਤੁ ਭੇਦ ਨਹੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇ॥ ਯਾਤੇ'ਮੰਤ ਨਾਮ ਮਨਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀਕੇ ਮਨ' ਨਾਮ, ਮਨਨ ਸਾਧਨਸੇ 'ਅੰਤ ਨ ਜਾਪੇ' ਨਾਮ, ਮੰਤਾਮੰਤਬਯ ਭਾਵਸੇ ਵਸਤੁ ਭੇਦ ਨਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ, ਯਹਤੋ ਕਿਆ ਨਾਮ ਕੈਸੇ ਕਹੈ?॥ ਭਾਵ ਯਹ,ਅਭੇਦਕੇ ਮਨਨ ਸੇ ਵਸਤੁ-ਭੇਦ ਸਿਧ ਹੋਵੇਹੈ, ਯਹ ਕਾਹੂ ਰੀਤਿਮੇ ਨਹੀ ਕਹਿ ਸਕਤੇ॥

ਹੇ ਗੁਰੋ! ਮੈ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰਕੋ ਜਾਨਤਾਹੋ, ਇਸ ਕਹਨੇ ਸੇ ਮੈ ਗਯਾਤਾ ਜਾਨਨਾ, ਗਯਾਨ, ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਗੇਯ, ਐਸੇ ਮੇਰੇ ਗਯਾਨਕਾ ਸਿਧ ਕੀਤਾ ਮੇਰੇਕੋ ਮਹਾ-ਵਸਤੁ ਭੇਦ ਵਾਲਾ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀਕਾ ਆਕਾਰ ਭਾਸੇਹੈ॥ ਯਾਤੇ,ਆਪ ਕੈਸੇ ਕਹਤੇਹੈ, ਵਸਤੁ ਭੇਦ ਨਹੀ ? ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੇ:-

ਅੰਤੁ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖ! ਜਿਸ ਤੇਰੇ ਗਯਾਨਕਾ ਕੀਤਾ ਨਾਮ ਕੀਆ ਹੁਯਾ ਗਯਾਤਾ, ਗਯਾਨ, ਗੇਯ ਰੂਪ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀਕਾ ਆਕਾਰ ਤੇਰੇਕੋ ਭਾਸੇਹੈ, ਸੋ ਅਦੁਤੀ ਵਸਤੁਕਾ ਯਥਾਰਥ ਗਯਾਨ ਨਾ ਹੋਨੇਸੇ, ਤੇਰੇਕੋ ਹੀ ਭਾਸੋ; ਹਮਕੋ ਤੋ"ਨਾਨਕ ਏਵੈ ਜਾਣੀਐ ਸਭੁ ਆਪੇ ਸਚਿਆਰੁ"ਰੂਪ ਜਾਨ ਕਰ'ਅਦੁਤੀ ਵਸਤੁਕੇ ਗਯਾਨ ਯੁਕਤ ਹੋਨੇਸੇ 'ਅੰਤ ਨ ਜਾਪੈ' ਕਹੀਯੇ ਕਿੰਚਿਤ ਮਾਤ੍ਰਭੀ ਭੇਦ ਨਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ॥ ਯਾਤੇ, ਜੋ ਤੇਰੇਕੋ ਹੋਵੇਹੈ, ਸੋਭੀ ਉਪਾਧਿ-ਭੇਦਸੇ ਹੋਵੇਹੈ;ਯਾਤੇ, ਯਥਾਰਥ ਨਹੀ, ਭ੍ਰਮ ਰੂਪਹੈ॥ ਐਸੇ ਸਿਖਯਕੋ ਭਾਵ ਹੋਤੇ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ-ਭੇਦ ਕੋ ਭ੍ਰਮ ਰੂਪ ਕਰ ਕਰ 'ਥੂਨੀ-ਖ਼ਨਨ-ਨਯਾਯ' ਸੇ ਪੁਨਾ ਅਪਨੈਮੇ ਭੇਦਕਾ ਸਰਬਥਾ ਨਾ ਭਾਨ ਹੋਨਾ ਕਹੇ॥

ਅੰਤੁ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਵਹੁ ਪਰਮਾਤਮਾ ਪਾਰਾਵਾਰ ਨਾਮ ਪਰਮਾਨੰਦ ਰੂਪ ਮਹਾ-ਸਾਗਰਹੈ, ਔ ਹਮਾਰੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਤਿਸਕੇ ਆਕਾਰਹੋ ਰਹੀਹੈ॥ ਯਾਤੇ, ਸਮੁੰਦਰਕੀ ਥਾਹ 'ਲੇਨੇ ਗਈ ਲਵਣ ਕੀ ਪੁਤਰੀ ਵਗ', ਤਤ-ਸ੍ਵਰੂਪਹੋ ਜਾਨੇਸੇ ਹਮਕੋ ਵਹੁ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀਕਾ ਭੇਦ ਨਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ॥ ਯਾਤੇ'ਅੰਤ ਨ ਜਾਪੈ'ਨਾਮ,ਵਹੁ ਤੇਰੇਕੋ ਦਿਖਾਈ ਦੇਤਾ ਭੇਦ--ਹਮਕੋ ਸਰਬਥਾ ਨਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ॥

ਹੇ ਗੁਰੋ! ਸਰਬਗਯ ਪਰਮਾਤਮਾਸੇ ਜੀਵ ਭਿੰਨ ਹੋਨੇਕੇ ਯੋਗਯਹੈ॥ ਅਲਪਗ ਹੋਨੇਸੇ ਐਸੇ ਅਨੇਕ-ਵਾਦੀ ਭੇਦ ਸਿਧ ਕਰੇਹੈ। ਯਾਤੇ ਆਪ ਕੈਸੇ ਕਹਤੇਹੈ, ਹਮਕੋ ਭੇਦ ਨਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ? ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰ ਕਹੇ:-

ਅੰਤੁ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! 'ਅੰਤ ਕਾਰਨ' ਨਾਮ ਜੀਵਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾਸੇ ਭੇਦ ਜਾਨਨੇ ਹੇਤ 'ਅਨੇਕ-ਵਾਦੀ' ਬਿਲਲਾਹ ਨਾਮ ਭੇਦ ਦੇ ਸਿਧ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਅਨੇਕ ਯੁਕਤੀਯੋਕਾ ਬਾਣੀਸੇ ਬਿਸਤਾਰਨਾ ਰੂਪ ਬਿਰਲਾਪ ਕਰੇਹੈ ਪਰੰਤੁ,ਤਿਨ ਯੁਕਤੀਯੋਸੇ ਜੀਵਕਾ ਪਰਮਾਤਮਾਸੇ'ਅੰਤ'ਤਿਨਕੋ ਨ'ਪਾਏ ਜਾਹ'ਨਾਮ ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ॥ ਜੋ ਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਯੇਕੋ ਮਾਨੇਗਾ,ਤਿਸਕੋ ਦੰਡਹੈ:-'ਜਬ ਇਨਿ ਕਿਛੁ ਕਰਿ ਮਾਨੇ ਭੇਦਾ॥ ਤਬ ਤੇ ਦੁਖ ਡੰਡ ਅਰੁ ਖੇਦਾ" (235:16) ਇਤਯਾਦਿ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੋ ਜੀਵ-ਬਰ੍ਹਮ ਕਾ ਆਪ ਸਮੇ-ਭੇਦ ਨਾ ਜਾਨ--ਏਕ ਜਾਨੇ, ਤਿਸਕੋ ਬੇਦਾਦਿਕ ਬਚਨ ਕਿਆ ਫਲ ਮਿਲਨਾ ਕਹੇਹੈ ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ:-

ਏਹੁ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਵਾਸਤਵਤੇ ਅਦੁਤੀ-ਰੂਪਜੋ'ਅਪਨਾ-ਆਪ'ਹੈ, ਤਿਸਮੇ ਅਨੇਕ-ਵਾਦੀਯੋ ਕਾ ਮਿਥਯਾ ਮਾਨਾ ਹੂਯਾ ਜੋ ਏਹ 'ਅੰਤ' ਨਾਮ ਭੇਦ; ਤਿਸਕੋ, ਜੋ ਗੁਰੁਕੇ ਉਪਦੇਸ ਦੁਆਰਾ ਏਕ ਜਾਨ ਕਰ ਨਾ ਜਾਨੇ, ਤਿਸ ਪੁਰਖਕੋ ਬੇਦ-ਗੁਰ ਬਚਨੋਸੇ 'ਬਹੁਤਾ ਕਹੀਯੇ' ਨਾਮ, ਸਰਬ ਬਯਾਪੀ ਬ੍ਰਹਮਹੀ ਕਹੀਯੇਹੈ॥ ਅਰਥਾਤ ਤਿਸਕੋ ਸਰਬ ਬਯਾਪੀ-ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਕਹੇਹੈ॥ ਕੌਨ ਬਚਨ ਕਹੇਹੈ ? ਇਸ ਇਛਾਮੇ ਬ੍ਰਹਮਕੋ ਜਾਨ ਕਰ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨੀ ਬ੍ਰਹਮਹੀ ਹੋਵੈਹੈ; ਅਰਥਸੇ ਯਹ ਬੇਦ ਬਚਨ ਪੜੇ ਗੁਰ ॥

ਬਹੁਤਾ ਇਤਿ॥ ਬਹੁਤਾ ਅਰ ਬ੍ਰਹਮ ਸਬਦ ਏਕ ਅਰਥ ਵਾਲੇਹੈ॥ ਯਾਤੇ'ਬਹੁਤਾ ਹੋਇ'ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪਹੀ ਹੋਵੈਹੈ;ਯਹ ਬੇਦ ਬਚਨ ਕਹੇਹੈ॥ ਤਥਾ,'ਹਰਿ ਹਰਿਜਨ ਦੋਇ ਏਕ' (6:60)"ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨੀ ਆਪ ਪਰਮੇਸਰ"(274:1) "ਜਬ ਇਸਤੇ ਸਭ ਬਿਨਸੇ ਭਰਮਾ॥ ਭੇਦ ਨਹੀਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਾ"(235:15)'ਇਤਯਾਦਿ ਨਿਜ ਬਚਨ ਕਹੇਹੈ। ਯਾਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੋਨਾਹੀ, ਭੇਦ ਨਾ ਦੇਖਨੇ ਕਾ ਫਲ ਮਿਲੇ ਹੈ॥

ਹੇ ਗੁਰੋ! ਕਹੀ ਗਯਾਨੀ ਕੀ ਬ੍ਰਹਮ-ਸ੍ਵਰੂਪਤਾ ਕਿਆ, ਜਾਗ੍ਰਤ ਸਥਾਨ ਹੈ, ਵਾ ਸੁਪਨ, ਸੁਖੁਪਤੀ ਮੇ ਕੋਊ ਏਕ ਸਥਾਨ ਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੇ।

ਵਡਾ ਇਤਿ॥ ਵਡਾ ਸਾਹਿਬ ਨਾਮ,ਬਯਾਪਕ ਬ੍ਰਹਮ ਸਵਾਮੀ-ਗਯਾਨੀਕਾ ਨਿਜ ਰੂਪ,ਊਚਾ ਥਾਉ,ਨਾਮ ਤੁਰੀਆ ਚੈਤਨਯ ਰੂਪ ਚੌਥਾ ਸਥਾਨਹੈ॥ ਅਸਤ-ਜੜ ਦੁੱਖ ਰੂਪ ਹੋਨੇਸੇ ਬਿਨਾਸੀ ਔ ਤੁਛ ਰੂਪ ਜਾਗ੍ਰਤਸ੍ਵਪਨਨਿੰਦ੍ਰਾ ਤੀਨੋਮੇ ਕੋਈ ਨਹੀ॥

ਹੇ ਗੁਰੋ! ਉਸ ਤੁਰੀਆ ਪਦ ਚੌਥੇ ਸਥਾਨਕਾ ਗਯਾਨ ਕੈਸੇ ਹੋਵੇ? ਯਹ ਸੁਨ,ਵੈਸੇ ਨਾਮਸੇ ਹੋਵੈਹੈ ਯਹ ਕਹੇ:-

ਊਚੇ ਉਪਰਿ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਸਰਬਸੇ ਊਚਾ ਸਥਾਨਜੋ ਤੁਰੀਆਪਦਹੈ,ਤਿਸ ਊਚੇ ਉਪਰ ਕਹੀਯੇ ਤਿਸ ਅਸਥਾਨਪਰ,ਭਾਵ ਤਿਸ ਸਥਾਨਕਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਜੋਇਹ ਜਗਤ'ਹਰਿਕਾ ਰੂਪਹੈ ਹਰਿ ਰੂਪ ਨਦਰੀ ਆਇਆ' (722:2) ਇਤਯਾਦਿ ਬਿਧਿ ਬਚਨ ਰੂਪ ਨਾਮਹੈ; ਸੋਭੀ ਊਚਾ ਹੋਇ ਸਰਬ ਨਾਮੋਸੇ ਊਚੇਹੈ, ਯਾਤੇ ਉਤਮ ਤੁਰੀਆ-ਪਦਕੇ ਬੋਧਕ ਬਚਨੋਸੇ ਉਸ ਤੁਰੀਆ ਅਸਥਾਨੋਕੋ ਜਾਨੋ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਗਯਾਨਕਾ ਹੋਨਾ, ਗੁਰਕੇ ਉਪਦੇਸ ਰੂਪ ਨਾਮੋਸੇ ਕਹ ਕਰ, ਅਬ ਮੁਕਤੀ ਗਯਾਨਸੇ ਹੋਵੈਹੈ, ਯਹ ਕਹੇਹੈ॥

ਏਵਡੁ ਇਤਿ। 'ਏਵਡ ਊਚਾ'ਕਹੀਯੇ ਜਿਤਨਾ ਵਡਾ ਊਚਾ ਪੀਛੇ ਤੁਰੀਆਪਦ ਕਹਿਆਹੈ,ਇਤਨਾ ਊਚਾ ਭਾਵ ਤੁਰੀਆ ਸ੍ਵਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਹੋਵੇ ਕੋਇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਹੋਵੈਹੈ; ਜੋ ਕੋਈ ਹੋਵੇ ਸੋਗਯਾਨਸੇ ਹੀਹੋਵੈਹੈ,ਯਹ ਕਹੇ॥

ਤਿਸੁ ਇਤਿ॥ ਤਿਸ ਊਚੇਕੋ,ਤੁਰੀਆ ਪਦ ਪਰਮਾਤਮਾਕੋ ਜੋ ਗੁਰਕੇ ਉਪਦੇਸਸੇ ਜਾਨੇ, ਸੋਇ ਨਾਮ ਵਹੀ ਤੁਰੀਆਪਦਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਹੋਵੇ, ਇਸੀ ਭਾਵਪੇ'ਗੁਰੁ ਸਬਦ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ਪਰਮਪਦੁ ਪਾਇਆ ਦੁਤੀਯਾ ਗਏ ਸੁਖਹੋਊ"(535:2) ਇਤਯਾਦਿਕ ਗੁਰੁ ਬਚਨਹੈ:ਅਬ ਜਿਸਕੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਮ ਭਗਤੀਹੈ,ਅਰ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਸਮਾਨ ਗੁਰੂਮੇ ਭਕਤੀਹੈ, ਤਿਸਕੋ ਯਹ ਗਯਾਨ ਰੂਪ ਦਾਤ, ਤਿਨ ਦੋਨੋਸੇ ਮਿਲੈਹੈ, ਯਹ ਕਹੈ।

ਜੇ ਇਤਿ॥ 'ਆਪੇ'ਪਦ ਆਤਮਾਕਾ ਵਾਚਕਹੈ,ਆਤਮਾ-ਈਸ਼ਵਰਕਾ,ਜੀਵਕਾ ਅੰਤਕਰਣਕਾ''ਸਭਕਾ ਨਾਮ'' ਯਾਤੇ'ਜੇਵਡ ਆਪ'ਕਹੀਯੇ ਜਿਤਨਾ ਵਡਾ ਸ਼ੁਧ ਕੀਆ ਹੁਯਾ ਈਸ਼੍ਵਰ ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਪਰਮਾਤਮਾਹੈ, ਤਿਸਕੋ ਜੋ ਪੁਰਖ'ਆਪ'ਨਾਮ ਅਪਨਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਰ ਜਾਣੇ, 'ਆਪ'ਨਾਮ ਅੰਤਾਕਰਣਮੇ ਜਾਣੇਹੈ,ਤਿਨਕੇ ਪ੍ਰਤਿ ਗੁਰੁ ਕਹੇਹੈ ਇਸ ਅਪਣੇ ਰੂਪ ਗਯਾਨਕੀ ਦਾਤ ਨਾਮ ਦੇਨਾ ਪ੍ਰਸੰਨਹੋ ਕਰ'ਨਦਰੀ'ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਗੁਰੁ ਕਰੇਹੈ॥ ਪੁਨਾ, ਕਰਮੀ ਕਹੀਯੇ ਭਗਤੀਸੇ ਪ੍ਰਸੰਨਹੋ ਕਰ ਜਗਤ ਰੂਪ ਕਰਮ ਵਾਲਾ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕਰੇਹੈ--ਔਰ ਕੋਈ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕੇ ॥24॥

ਨੰ.7. ਨਿਰਮਲ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਗਿ:ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਫਰੀਦਕੋਟ ਟੀਕਾ-24

ਅੰਤੁ ਨ ਸਿਫਤੀ ਕਹਣਿ ਨ ਅੰਤੁ॥
ਅੰਤੁ ਨ ਕਰਣੈ ਦੇਣਿ ਨ ਅੰਤੁ॥

ਹੇ ਸਿਧੋ ਨ ਤੋ ਤਿਸ (ਸਿਫਤੀ) ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕਾ ਅੰਤੁ ਹੈ ਔਰ ਨ ਤਿਸ ਕੀ (ਕਹਣਿ) ਉਸਤੁਤੀ ਵਾ ਉਸਤੁਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਜੋ ਕਾ ਅੰਤੁ ਹੈ (ਕਰਣੈ) ਕਰਿਣੇ ਵਾਲਜੋ ਕ੍ਰਤੱਬੋਂ ਕਾ ਭਾਵ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕੀ ਰਚਨਾ ਆਦਿਕ ਕਾ ਭੀ ਅੰਤੁ ਨਹੀਂ ਹੈ ਵਾ ਜਪ ਤਪ ਆਦਿਕ ਜੋ ਕਰਨੇ ਮੈ ਆਵਤੇ ਹੈਂ ਤਿਨਕਾ ਭੀ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਜੋ ਜੀਵਾਂ ਕੋ ਦਾਨੁ ਦੇਤਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ ਭੀ ਅੰਤੁ ਨਹੀ ਹੈ ਵਾ ਦਾਤਜੋ ਕਾ ਭੀ ਅੰਤੁ ਨਹੀਂ ਹੈ॥

ਅੰਤੁ ਨ ਵੇਖਣਿ ਸੁਣਣਿ ਨ ਅੰਤੁ॥
ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਕਿਆ ਮਨਿ ਮੰਤੁ॥

ਉਸਕੇ ਦੇਖਨੇ ਹਾਰੇ ਗਯਾਨੀਜੋਂ ਕਾ ਭੀ ਅੰਤੁ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਨ ਹਾਰੇ ਜਗਜ਼ਾਸੀਯੋਂ ਕਾ ਭੀ ਅੰਤੁ ਨਹੀਂ ਜਾਨਾ ਜਾਤਾ ਜੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੇ ਮਨ ਮੇ ਕਜਾ (ਮੰਤੁ) ਮੰਤ੍ਰ ਭਾਵ ਸਲਾਹ ਹੈ॥

ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਕੀਤਾ ਆਕਾਰੁ॥
ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਪਾਰਾਵਾਰੁ॥

ਜੜ ਜੰਗਮ ਰੂਪੁ ਜੋ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਾ ਅਕਾਰੁ ਕੀਆ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ ਭੀ ਅੰਤੁ ਨਹੀਂ ਜਾਨਾ ਜਾਤਾ ਔਰ ਉਰਾਰ ਪਾਰ ਕਾ ਭੀ ਅੰਤੁ ਨਹੀਂ ਜਾਨਾ ਜਾਤਾ॥

ਅੰਤ ਕਾਰਣਿ ਕੇਤੇ ਬਿਲਲਾਹਿ॥
ਤਾ ਕੇ ਅੰਤ ਨ ਪਾਏ ਜਾਹਿ॥

ਹੇ ਸਿਧੋ ਤਿਸ ਕਾ ਅੰਤੁ ਲੇਨੇ ਵਾਸਤੇ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਜੀਵ (ਬਿਲਲਾਹਿ) ਰੁਦਨੁ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਤਿਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੇ ਗੁਣੋਂ ਕੇ ਅੰਤ ਤਿਨਸੇਂ ਨਹੀਂ ਪਾਏ ਜਾਤੇ ਹੈਂ॥

ਏਹੁ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਣੈ ਕੋਇ॥
ਬਹੁਤਾ ਕਹੀਐ ਬਹੁਤਾ ਹੋਇ॥

ਏਹੋ ਹੀ ਅੰਤੁ ਹੈ ਐਸੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ਜਿਤਨਾਂ ਬਹੁਤੁ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਇਤਨਾ ਹੀ ਕਹਿਣੇ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤੁ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਭਾਵ ਸਾਰਾ ਕਹਿਣੇ ਮੈ ਨਹੀਂ ਆਵਤਾ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਊਚਾ ਥਾਉ॥
ਊਚੇ ਉਪਰਿ ਊਚਾ ਨਾਉ॥

ਇਸ ਕਰਕੇ ਵਹੁ ਸਾਹਿਬੁ ਭੀ ਵਡਾ ਊਚਾ ਹੈ ਔਰ ਉਸ ਕਾ (ਥਾਉ) ਸਚਖੰਡੁ ਬੈਕੁੰਠ ਧਾਮੁ ਭੀ ਵਡਾ ਊਚਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਸਭ ਤੇ ਪਰੇ ਹੈ ਗੀਤਾ ਮੈ ਭੀ ਲਿਖਾ ਹੈ ਕਿ ਜਹਾਂ ਪਹੁਚ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਗਿਰਤਾ ਨਹੀਂ ਸੋ ਮੇਰਾ ਪਰਮ ਧਾਮੁਹੈ ਜੋ ਊਪਰਿ ਕਹਿ ਆਏ ਹੈਂ ਤਿਨ ਸਭ ਊਚੋ ਸੇ ਊਚਾ ਪ੍ਰਭੂ ਕਾ ਨਾਮੁ ਹੈ॥

ਏਵਡੁ ਊਚਾ ਹੋਵੈ ਕੋਇ॥
ਤਿਸੁ ਊਚੇ ਕਉ ਜਾਣੈ ਸੋਇ॥

ਜੋ ਊਪਰ ਵਡਿਆਈ ਕਹਿ ਆਏ ਹੈਂ ਜਬ (ਏਵਡੁ) ਇਤਨਾਂ ਵਡਾ ਊਚਾ ਕੋਈ ਹੋਵੈ॥ ਤਬ ਤਿਸੁ ਊਚੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੇ ਭੇਦ ਕੋ ਜਾਣੈ॥ ਭਾਵ ਏਹਿ ਕਿ ਨ ਕੋਈ ਉਸ ਕੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਔਰੁ ਨ ਕੋਈ ਉਸ ਕੇ ਭੇਦ ਕੋ ਇਦੰਤਾ ਕਰਕੇ ਜਾਨ ਸਕਤਾ ਹੈ॥

ਜੇਵਡੁ ਆਪਿ ਜਾਣੈ ਆਪਿ ਆਪਿ॥

ਹੇ ਸਿਧੋ ਜਿਤਨਾ ਵਡਾ ਵਹੁ ਆਪ ਹੈ ਸੋ ਆਪਨੇ ਆਪ ਕੋ ਆਪ ਹੀ ਜਾਨਤਾ ਹੈ॥

ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਕਰਮੀ ਦਾਤਿ॥ ੨੪॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਹੇ ਸਿਧੋ (ਨਦਰੀ) ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀਵੋਂ ਕੇ (ਕਰਮੀ) ਕਰਮਾਂਨੁਸਾਰ ਦਾਤ ਦੇਤਾ ਹੈ॥ ੨4॥

ਨੰ.8. ਨਿਰਮਲ-ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੀਲੀਭਤਿ(ਵੇਦਾਂਤੀ)24

ਹੇ ਭਗਵਨ ਜਿਸ ਨਾਮ ਪਰ ਤਤ੍ਵ ਕੇ ਗਿਯਾਨਸੇ ਕੀਟ ਪਤੰਗਕੀ ਤੁਲਿਯਤਾ ਨਹੀ ਹੋਤੀ,ਕਿੰਤੁ ਬ੍ਰਹਮ ਭਾਵਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਤੀਹੈ ਸੋ ਪਰਮਤਤ੍ਵ ਸਰਵਸੇ ਬੜਾ ਆਪਨੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਾਹੈ; ਅਰਥਾਤ ਸਰਵ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਭੇਦਸੇ ਵਰਜਿਤਹੈ,ਯਹ ਕਹਾਹੈ;ਪਰੰਤੁ,ਸੋ ਸਰਵ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਭੇਦਮੇ ਰਹਿਤ ਸੰਭਵੇ ਨਹੀਂ; ਕਿਉਂਕਿ,ਆਪ ਤਿਸ ਕੀ ਸਤੁਤਿ ਕਰਤੇਹੈ,ਔਰ ਜਹਾਂ ਸਤੁਤੀ ਹੋਤੀਹੈ,ਤਹਾਂ ਏਕ ਸਤੁਤੀ ਕਰਤਾ ਔਰ ਏਕ ਸਤੁਤੀ ਤਥਾ,ਏਕ ਸਤੁਤੀਕੇ ਯੋਗਯ ਵਸਤੁ,ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਹੋਤੀਹੈ।ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਬ ਤਿਸਕਾ ਕਥਨਹੈ ਤਬ ਕਥਨ ਕਰਤਾ,ਔਰ ਕਥਨ ਕ੍ਰਿਯਾ,ਤਥਾ ਕਥਨ ਯੋਗਯ ਵਸਤੁ ਰੂਪ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀਹੈ,ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੀਵਕੀ ਉਤਪਤੀਮੇ ਔਰ ਦੋਨੋਮੇਂ ਦੇਖਨੇਮੇ ਸ਼ਰਵਣ ਆਦਿਕੋਮੇਂ ਸ੍ਵਤੰਤਰ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀਹੈ;ਜਬ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਹੁਈ,ਤਬ ਸਰਵ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਭੇਦ ਸੇ ਰਹਿਤ ਕੈਸੇ ਹੋ ਸਕਤਾਹੈ ? ਇਸ ਸ਼ੰਕਾਕੇ ਨਿਕਾਸ ਵਾਸਤੇ, ਸੋਪਾਨ ਕਾ ਆਰੰਭ ਕਰਤੇਹੈ:-

ਅੰਤੁ ਨ ਸਿਫਤੀ ਕਹਣਿ ਨ ਅੰਤੁ ॥ ਅੰਤੁ ਨ ਕਰਣੈ ਦੇਣਿ ਨ ਅੰਤੁ॥
ਅੰਤੁ ਨ ਵੇਖਣਿ ਸੁਣਣਿ ਨ ਅੰਤੁ॥

ਔਪਾਧਿਕ ਭੇਦ ਵਾਸਤਵ ਭੇਦਕਾ ਸਾਧਨ ਨਹੀ। ਜੈਸੇ ਦੀਪਕ ਔਰ ਵਰਤੀਕਾ ਤਥਾ ਤੇਲ ਰੂਪ ਉਪਾਧਿਕੇ ਭੇਦਸੇ ਅਗਨਿਕਾ ਭੇਦ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਤੇ ਭੀ -- ਅਗਨਿ ਏਕ ਅਦ੍ਵੈਤ ਰੂਪਹੈ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ (ਸਿਫਤੀ) ਸਤੁਤੀ ਤਥਾ ਕਥਨਸੇ ਜੋ ਭੇਦ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਤਾਹੈ, ਸੋ ਦੇਹਾਦਿਕ ਉਪਾਧੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੇਹੈ; ਪਰੰਤੂ,ਸੋ ਔਪਾਧਿਕ ਭੇਦ ਵਾਸਤਵ ਅਭੇਦਕਾ ਬਾਧਕ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਅਰਥਕੋ ਸ੍ਰੁਤੀ ਪੁਸ਼ਟ ਕਰਤੀਹੈ, ਤਥਾਹਿ:- " "

ਅਰਥ॥ ਜੈਸੇ ਏਕਹੀ ਅਗਨਿ(ਭੁਵਨ)ਅਪਨੇ ਸਥਾਨ ਕਾਸ਼ਟ ਵਰਤੀ ਕਾ ਆਦਿਕ ਮੇ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੁਆ (ਰੂਪਾਰੁਪ)ਤਿਸ ਤਿਸ ਉਪਾਧੀਕੇ ਅਨੁਸਾਰਸੇ(ਪ੍ਰਤਿਰੂਪ)ਤਿਨਕੇ ਸੰਪਰਸ਼ ਹੋਤਾਹੈ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਏਕਹੀ ਸਰਵ ਭੂਤੋਂਕਾ ਅੰਤਰਾਤਮਾ ਤਿਸ ਤਿਸ ਉਪਾਧੀਕੇ ਅਨੁਸਾਰਤੇ ਤਿਨਕੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੋਤਾ ਹੁਆਭੀ(ਬਹਿਸ਼ਚ) ਸਰਵਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਭੇਦ ਵਰਜਿਤ ਏਕ ਰੂਪਹੈ॥ਕਰਣ ਨਾਮ ਉਤਪਤਿਕਾਹੈ। ਪ੍ਰਕਰਣਮੇ ਜੀਵਕੀ ਉਤਪਤੀ ਲੇਨੀ। ਯਾਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾਮੇ ਉਪਾਧੀਕੀ ਉਤਪਤੀਸੇ ਜੀਵਕੀ ਉਤਪਤੀ ਹੁਏਭੀ ਕਾਰਣ-ਕਾਰਯ ਰੂਪਸੇ ਭੇਦ ਨਹੀਂ॥ ਕਿਉਂਕਿ, ਪਰਮ ਤਤ੍ਵ ਰੂਪ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨਮੇ ਮਾਯਿਕ ਚਿਤਕੀ ਉਤਪਤੀ ਹੋਨੇਸੇ ਚਿਤੋਪਾਧਿਕ ਜੀਵਕੀ ਉਤਪਤੀ ਕਾ ਵਿਵਹਾਰ ਹੋਤਾਹੈ; ਵਾਸਤਵਤੇ ਜੀਵਕੀ ਉਤਪਤੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਅਰਥਕੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੁਤੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਲਿਖਤੇਹੈ, ਤਥਾਹਿ:- " "

ਅਰਥ॥ ਜੈਸੇ ਅਛੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਜਵਲਿਤ ਪਾਵਕ ਸੇ(ਸਹਸਸ਼:) ਆਨੰਤ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ (ਵਿਸਫੁਲਿੰਗ) ਚਿੰਗਾਰੇ (ਸਰੁਪਾ:) ਸਮਾਨਰੂਪ ਵਾਲੇ 'ਪ੍ਰਭਵੰਤੇ) ਉਤਪੰਨ ਹੋਤੇਹੈ॥ ਤੈਸੇ ਜਿਸ ਅਕਸ਼ਰ ਰੂਪ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਸੇ (ਵਿਵਿਧ)ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਪਦਾਰਥ ਉਤਪੰਨ ਹੋਤੇਹੈ,ਔਰ ਉਸੀਮੇ ਲੀਨਹੋ ਜਾਤੇਹੈ;ਸੋ ਯਹ ਵਸਤੁ ਸਤਯਹੈ। ਇਸ ਸਥਾਨਮੇਂ ਜੈਸੇ ਕਾਸ਼ਠ ਰੂਪ ਉਪਾਧੀਕਾ ਨਾਨਤ੍ਵ ਭਾਵ ਹੋਨੇਸੇ ਅਗਨਿਮੇ ਨਾਨਾਤ੍ਵ ਭਾਵ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਮਾਤ੍ਰਹੈ, ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਰਮਤਤ੍ਵਕੀ ਮਾਯਾ ਉਪਾਧੀਕੇ ਨਾਨਾਤਤ੍ਵ ਭਾਵ ਹੋਨੇਸੇ ਪਰਮ ਤਤ੍ਵਮੇਂ ਨਾਨਾਤ੍ਵ ਭਾਵ ਪ੍ਰਾਤੀਤ ਹੋਤਾਹੈ--ਵਾਸਤਵ ਨਹੀਂ॥ ਔਰ, ਮਾਯਾ ਉਪਾਧੀਭੀ ਵਾਸਤ੍ਵ ਭੇਦਕਾ ਸਾਧਕ ਨਹੀਂ,ਕਿਉਂਕਿ; ਮਾਯਾ ਔਰ 'ਬ੍ਰਹਮ'ਕਾ ਤਾਦਾਤਮਯ ਸੰਬੰਧਹੈ॥ ਜਿਨਕਾ ਤਾਦਾਤਮਯ ਸੰਬੰਧ ਹੋਤਾਹੈ, ਉਨਕਾ ਭੇਦ ਹੋਤਾ ਨਹੀਂ॥ ਔਰ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੀਵੋਂਕੇ ਪ੍ਰਤਿ ਦਾਨ ਕਰਨੇਸੇ, ਤਥਾ ਪਰਮਾਤਮਾਕੇ ਗਿਯਾਨ ਰੂਪ ਦੇਖਨੇਸੇ,ਤਥਾ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਨੇ ਸੇ ਭੀ ਪਰਮਾਤਮਾਮੇਂ ਵਾਸਤਵ ਭੇਦ ਕਾ ਅਸੰਭਵ ਜਾਨਨਾ॥

ਜੋ ਮਨਨ ਕਰਤਾ ਪੁਰਸ਼ਹੈ, ਸੋ ਸੰਤਹੈ,ਤਿਸਕਾ ਕਰਾ ਹੁਆ ਜੋ(ਮਨ)ਮਨਨਹੈ,ਸੋ(ਕਿਯਾ) ਅਰਥਾਤ ਭੇਦਕੇ ਸਿਧ ਕਰਨੇਮੇਂ ਅਸਮਰਥਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ'ਅੰਤ ਨ ਜਾਪੇ'ਮੰਤ ਮੰਤ੍ਰਯ ਭਾਵ ਰੂਪ ਵਾਸਤ੍ਵ ਭੇਦ ਨਹੀਂ॥ ਔਰ ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾਨੇ ਅਪਨੇ ਮਾਯਿਕ ਸੰਕਲਪਸੇ ਅਵਤਾਰ-ਆਕਾਰ ਕਰਾਹੈ; ਤਿਸਮੇਭੀ ਵਾਸਤਵ ਭੇਦ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ॥ ਔਰ ਜੋ ਪਾਰਾਵਾਰ ਨਾਮ ਸੰਸਾਰਹੈ, ਤਿਸ ਤੇਭੀ ਵਾਸਤਵ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ॥ ਬਹੁਤਸੇ ਤਰਕ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਭੇਦਕੇ ਸਿਧ ਕਰਨੇ (ਕਾਰਣ) ਨਿਮਿਤਸੇ (ਬਿਲਲਾਹਿ) ਬਿਲਾਪ ਕਰਤੇਹੈ। ਪਰੰਤੂ,ਤਿਸ ਕਾ ਵਾਸਤਵ ਭੇਦ ਤਿਨਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਨਹੀ। ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਭੇਦ ਯੁਕਤ:- "ਸਰਵ ਮੰਨਤ੍ਰ ਮੰਨਤਵਿਯਾਦਿ ਵਿਧ ਵਹਾਰ ਵਿਸ਼ਯਤਵਾਤ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ ਪ੍ਰਤਿਪਾਧ ਭਾਵਾਦਿ ਪਦਾਤਥ ਵਤ" ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਭੇਦ ਯੁਕਤ ਹੋਨਾ ਯੋਗਕ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ, ਸਰਵ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਮੰਤ੍ਰ ਮੰਤ ਵਿਯਆਦਿਕ ਵਿਯਵਾਰ ਕਾ ਵਿਸ਼ਯ ਹੋਨੇ ਸੇ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਧ ਭਾਵਾਦਿ ਪਦਾਰਥਵਤ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਬ ਤਾਰਕਿਕ ਲੋਕ ਭੇਦ ਸਿਧ ਕਰਤੇ ਹੈ,ਤਬ ਤਿਸ ਭੇਦ ਕਾ ਔਪਾਧਿਕ ਭੇਦ ਮੇਂ ਪਰਯਵਸਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ,

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਵਾਸਤਵ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਬਨਤਾ ਹੋਯ॥ ਜੇ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਪ੍ਰਾਤੀਤੀ ਹੋਤੇ ਭੇਦਕੋ ਅਨੁਭਵਮੇ ਸਥਿਤ ਹੋਕਰ ਅਖੰਡ ਬੋਧਸੇ (ਨ ਜਾਨੇ) ਤਬ ਤਿਸਕੋ (ਬਹੁਤਾ ਕਹੀਯੇ) ਸਰਵ ਬ੍ਰਿਹਤ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮਹੈ, ਸੋਈ ਕਹਿਨਾ ਚਾਹੀਏ॥ ਕਿਉਂਕਿ,ਸੋ ਅਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਆਪਹੀ (ਬਹੁਤਾ) ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੋਤਾਹੈ॥ ਇਸ ਸਥਾਨਮੇ ਗੁਰ ਜੀਨੇ ਸ੍ਰੁਤੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕੋ ਸੂਚਨ ਕਰਾਹੈ, ਤਥਾਚ ਸ਼੍ਰੁਤੀ:- “ ”

ਅਰਥ॥ (ਹਵੈ) ਨਿਸਚਯ ਕਰਕੇ ਜੋ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੁਰਸ਼ ਤਿਸ ਪਰਮ-ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਜਾਨਤਾਹੈ, ਸੋ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀਹੈ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ, ਅਖੰਡ ਸਾਕਸ਼ਾਤਕਾਰ ਵਾਲੇਕੋ ਕਾਲਾਂਤਰਮੇਂ ਬ੍ਰਹਮਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ;ਕਿੰਤੁ ਤਤਕਾਲ ਹੀਨਿਤਯ ਮੁਕਤ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਅਪਨੇ ਆਪਕੋ ਜਾਨਤਾਹੈ।ਹੇ ਭਗਵਾਨ! ਜੋ ਸਰਵ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਭੇਦ ਵਰਜਿਤ ਬ੍ਰਹਮਹੈ ਸੋਜਾਗ੍ਰਤ ਸ੍ਵਪਨ ਤਥਾ ਸੁਸੁਪਿਤ ਸਥਾਨ ਵਾਲਾਹੈ,ਅਥਵਾ ਨਹੀਂ? ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨਕਾ ਉਤਰ ਲਿਖਤੇਹੈਂ।

ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ ਯਦਪਿ ਸੋਬ੍ਰਹਮ ਸਰਵ ਸਥਾਨੋਂਮੇਂ ਵਾਸਤਵ ਭੇਦ ਵਰਜਿਤਹੈ।ਤਥਾਪਿ,ਉਸਕਾ ਤੁਰੀਯ ਅਵਸਥਾ ਰੂਪ ਸਰਵ ਜਾਗ੍ਰਤ,ਸ੍ਵਪਨ,ਸੁਖੁਪਿਤ ਸਥਾਨੋਂਸੇ ਉਂਚਾ(ਥਾਓ)ਸਥਾਨਹੈ॥ ਏਸੇ ਉਚੇ ਸਥਾਨ ਵਾਲਾ(ਸਾਹਿਬ) ਸਰਵਕਾ ਸਵਾਮੀ (ਵਡਾ) ਵਿਯਾਪਕਹੈ। ਤੁਰੀਯ ਅਵਸਥਾਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਸ਼੍ਰੁਤੀਮੇ ਕਰਾਹੈ; ਤਥਾਹਿ:- “ ”

ਅਰਥ;- ਜਿਸ ਕਾਲ ਮੇਂ ਅਵਸਥਾ-ਤ੍ਰਿਯਕੇ ਅਭਾਵ ਹੋਨੇਸੇ ਭਾਵੋਂਕਾ ਸਾਕਸ਼ੀ(ਸ੍ਵੈ)ਅਪਨੇ ਆਪ ਨਿਰਲੇਪ ਹੋਨੇਸੇ ਸਰਵ ਭਾਵੋਂਸੇ ਰਹਿਤ(ਨਿਰੰਤ੍ਰਯ)ਨਿਰੰਤ੍ਰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਤਾਹੈ;ਤਬ ਤਿਸ ਚੇਤਨਯਕੋ ਤੁਰੀਯ ਕਹਿਤੇਹੈਂ। ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ,ਜਿਸ ਕਾਲਮੇਂ ਕੇਵਲ ਚੇਤਨਯ ਭਾਨ ਹੋਤਾਹੈ, ਉਸਕੋ ਤੁਰੀਯ ਅਵਸਥਾ ਕਹਿਤੇਹੈਂ॥ ਸਰਵਸੇ ਉਚੇ ਤੁਰੀਯ ਚੇਤਨਯਕੇ (ਉਪਰਿ) ਤਿਸਕਾ ਬੋਧਕ ਨਾਮਭੀ ਉਂਚਾਹੈ। ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ, ਤਿਸ ਚੇਤਨਯਕੇ: ਔਂਤ 1, ਅਨੁਗਿਯਾਤ 2, ਅਨੁਗਿਯਾ 3, ਅਵਿਕਲਪ 4, ਯਹ ਨਾਮਹੈ। ਇਨ ਚਾਰੋਂ ਨਾਮੋਂਕਾ ਨਿਰੂਪਣ “ਏਸਾ ਨਾਮ ਨਿਰਜੰਨ ਹੋਯ”ਇਸ ਪੰਕਤੀਕੇ ਵਿਖਿਯਾਨਮੇਂ ਨਿਰਣਨੀਤਹੈ;ਤਿਸਕਾ ਅਨੁਸੰਨਧਾਨ ਕਰ ਲੇਨਾ। ਜੋ ਕੋਈ ਇਤਨਾ ਬੜਾ ਉਚਾ ਹੋਤਾਹੈ, ਸੋ ਤਿਸ ਉਚੇ ਕੋ ਜਾਨਤਾਹੈ। ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹ ਹੈ “ਤਿਸ ਉਚੇਕੋ ਜਾਨੇ” ਵਿਨਾ ਇਤਨਾ ਉਂਚਾ ਹੋਤਾ ਨਹੀਂ,ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਜਿਤਨਾ ਬੜਾ(ਆਪ)ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਹੈ,ਉਤਨਾ ਵਿਯਾਪਕ (ਆਪਿ) ਅੰਤ:ਕਰਣਮੇਂ (ਆਪਿ) ਅਪਨੇ ਸਾਕਿਸ਼ੀਸ੍ਵਰੂਪ ਆਤਮਾਕੋ (ਜਾਣੇ) ਅਨੁਭਵਕਰੇ॥ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਤੇਹੈਂ ਜਿਸਕੋ (ਨਦਰੀ) ਗੁਰੂਕੀ (ਕਰਮੀ) ਜਗਤ ਰੂਪ ਕਰਮਵਾਲੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾਸੇ ਸਾਧਨ ਸਾਮਗ੍ਰੀਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਰੂਪ ਦਾਤ ਹੋਤੀਹੈ,ਸੋ ਤੁਰੀਯ ਵਸਤੂਕੋ ਅਨੁਭਵ ਕਰਤਾਹੈ।ਇਸ ਕਥਨਸੇ ਇਸ਼੍ਵਰ ਗੁਰੂ ਤਥਾ ਅਪਨੀ ਸਾਵਧਾਨਤਾ ਰੂਪ ਆਤਮ ਕ੍ਰਿਪਾ,ਗਿਯਾਨਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਮੇਂ ਪੁਸ਼ਕਲ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਬੋਧਨ ਕਹੀ ਜਾਨਨੀ ॥24॥

ਨੰ.9. ਸਾਧੂ ਪੰ. ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਜੀ ਉਦਾਸੀਨ(ਵੇਦਿਕ ਮੁਨੀ)-24

ਈਸ਼ਵਰ ਅਨੰਤ ਗੁਣ-ਪਰਵ-24

ਅੰਤੁ ਨ ਸਿਫਤੀ ਕਹਣਿ ਨ ਅੰਤੁ

ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਗੁਣੋਂਕਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ। ਉਸਕੇ ਕਥਨੋਂ,ਅਰਥਾਤ ਵਾਣੀਯੋਂ(ਭਾਸ਼ਾਵੋ)ਕਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ। ਉਸਕੇ ਕਰਨੇ,ਅਰਥਾਤ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਾਦੀ [illegible] ਅੰਤ ਨਹੀਂ,ਉਸਕੇ ਦਾਨੋਂਕਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅੰਤ ਨਹੀਂ॥ 1॥ ਉਸਕੇ ਦੇਖਨੇ,ਅਰਥਾਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ, ਉਸਕੇ ਸੁਨਨੇ,ਅਰਥਾਤ ਸ਼ਰੁਤੀਕਾ ਅੰਤ ਨਹੀ,ਅੰਤਭੀ ਨਹੀਂ ਜਾਨ ਪੜਤਾ,ਅਰਥਾਤ ਉਸਕਾ ਸਰਿਸ਼ਟੀ ਰਚਨਾਸੇ ਪਹਿਲੇ, ਜੋ ਉਸਨੇ ਸੁਰਿਸ਼ਟੀ ਸੰਕਲਪ ਰੂਪੀ ਮੰਤ੍ਰਣਾ, ਅਰਥਾਤ ਵਿਚਾਰਨਾ; ਮਨਮੇਂ ਕੀ, ਉਸਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਨਿਸ਼ਚਯ ਰੂਪਸੇ ਨਹੀਂ ਜਾਨਾ ਜਾਤਾ॥ 2॥ ਜੋ ਅਨੇਕ ਆਕਾਰੋਂ,ਅਰਥਾਤ ਨਾਨਾ ਵਿਧ ਆਕ੍ਰਤਿਯੋਕੇ ਪਦਾਰਥ ਉਸਨੇ ਕਿਯੇ,ਅਰਥਾਤ ਬਨਾਯੇਹੈ, ਉਨਕਾ ਅੰਤਭੀ ਨਹੀਂ ਜਾਨ ਪੜਤਾ। ਉਸਕੇ ਕਿਯ, ਹੁਏ (ਬਨਾਏ ਹੁਏ)ਜਗਤਕਾ ਪਾਰਾਵਾਰ ਰੂਪੀ ਅੰਤਭੀ ਨਹੀਂ ਜਾਨਾ ਜਾਤਾ॥ 3॥ ਇਸ ਜਗਤਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਇਸ਼੍ਵਰਕਾ ਅੰਤ ਪਾਨੇਕੇ ਲਿਯੇ ਕਿਤਨੇਹੀ ਬੁਧਿਮਾਨ ਵਿਲਾਪ ਕਰ ਰਹੇ, ਅਰਥਾਤ ਬੁਧੀਯਾਂ ਦੌੜਾਤੇ ਦੌੜਾਤੇ ਥਕ ਗਏਹੈ, ਪਰ ਉਸਕਾ ਅੰਤ ਕੋਈਪਾ ਨਹੀਂ ਸਕਾ॥ 4॥ ਅਧਿਕ ਕਯਾ, ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਭੀ ਉਸਕਾ ਅੰਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤਾ। ਜਿਤਨਾ ਬਹੁਤ ਉਸੇ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ, ਵਹ ਉਸਸੇ ਔਰ ਬਹੁਤ ਹੋਤਾਹੈ॥ 5॥ ਵਹ ਬੜੇ-ਸੇ-ਬੇੜਾ ਸ੍ਵਾਮੀਹੈ, ਉਚੇ-ਸੇ-ਉਚਾ ਉਸਕਾ ਸਥਾਨਹੈ, ਉਚੇਸੇ ਭੀਉਚਾ ਉਸਕਾ ਨਾਮਹੈ॥ 6॥

ਜੋ ਕੋਈ ਇਤਨਾ ਉਚਾਹੋ। ਵਹ ਉਸ ਉਚੇਕੋ ਜਾਨੇ॥ 7॥ ਵਹ ਅਪਨੇ ਸ੍ਵਰੂਪਸੇ ਜਿਤਨਾ ਬੜੇਸੇ ਬੜਾ, ਅਰਥਾਤ ਮਹਾਨਹੈ, ਉਤਨੇ ਬੜੇ(ਮਹਾਨ) ਅਪਨੇ ਆਪਕੋ ਆਪ ਹੀ ਜਾਨਤਾਹੈ; ਔਰ ਸਬਕੋ ਕਰਮੋਂਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪਨੀ ਅਨੁਗ੍ਰਹਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਸੇ ਯਥਾਯੋਗਯ ਦਾਨ ਦੇਤਾਹੈ, ਯਹ ਨਾਨਕਕਾ ਦਰਸ਼ਨ, ਅਰਥਾਤ ਨਾਨਕਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਹੈ॥ 8॥

ਭਾਸ਼ਯ- ਇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਭਕਤੋਂਕੀ ਕੋਈ ਉਪਮਾ ਨਹੀਂ, ਯਹ ਕਹਾ ਗਯਾ। ਅਬ ਇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਗੁਣੋਂਕਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ, ਯਹ ਅਗਲੇ ਪਰਵਮੇਂ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ। ਇਸ ਪਰਵਕਾ ਨਾਮ 'ਇਸ਼੍ਵਰ ਅਨੰਤ ਗੁਣ ਪਰਵ' ਔਰ ਮੰਤ੍ਰ ਸੰਖਿਆ ਆਠਹੈ, ਅਰਥ ਅਨੁਵਾਦਸੇ ਸਪਸ਼ਟਹੈ ॥ 24॥

ਨੰ.10. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਆਧੁਨਿਕ)-24

ਪ੍ਰਾਕਥਨ:- ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾਹੈ:-ਕਿ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖਦੀ ਜਾਤ ਯਾ ਸਿਫਤਾਂ,ਯਾ ਕਰਨਿਆ, ਯਾ ਦਾਤਾਂ ਬਾਬਤ ਏਤੀਦੀ ਸੁਰਤ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪੈਦੀ?

ਉੱਤਰ:- ਉਹ ਬੇਅੰਤਹੈ, ਉਸਦਾ ਤੇ ਉਸ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਰੇ ਕੁਛਦਾ ਅੰਤ ਮਿਤ ਵਾਲੇ ਜੀਵਤੋਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਗੱਲ ਅਗਲੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਦੱਸੀਹੈ।

ਅੰਤੁ ਨ ਸਿਫਤੀ ਕਹਣਿ ਨ ਅੰਤੁ

ਅਰਥ:- (ਕਰਤਾਰ ਕੀਆਂ) ਸਿਫਤਾਂਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ, ਨਾਹੀ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਫਤਾਂਦੇ) ਕਹਿਣੇ ਦਾ ਅੰਤਹੈ। (ਕਰਤਾਰ ਦੇ)ਕਰਣਿਆਂਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ, ਨਾਹੀ (ਉਸ ਦੀਆਂ ਦਾਤਾਂ) ਦੇਣੇਦਾ (ਕੋਈ) ਅੰਤਹੈ। (ਕਰਤਾਰ ਦਾ) ਦੇਖਣਾ ਅਨੰਤਹੈ (ਉਸਦਾ) ਸੁਣਨਾ ਅਨੰਤਹੈ। (ਕਰਤਾਰਦੇ) ਮਨ ਵਿਚਕੀ ਸਲਾਹਹੈ? (ਇਸਦਾ ਬੀ) ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ (ਕਦੋਂ) ਕੀਤਾਸੀ ਆਕਾਰ(ਕਰਤਾਰਨੇ ਇਸ ਰਚੀ ਹੋਈ ਰਚਨਾਦਾ, ਤੇ) ਨਾਂਹੀ (ਇਸ ਦੇ) ਪਾਰ ਉਰਾਰਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾਹੈ। ਅੰਤ(ਨੂੰ ਪਾਉਣ) ਲਈ ਕਈ ਤਰਲੇ ਪਏ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, (ਪਰ) ਉਸਦੇ ਅੰਤ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦੇ। ਇਸ ਅੰਤਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। (ਜਿੰਨਾ) ਬਹੁਤਾ ਕਹੀਦਾਹੈ (ਉੱਨਾ ਹੀ) ਬਹੁਤਾ (ਕਹਿਣੇ ਜੋਗ ਅਜੇ ਹੋਰ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ (ਅਮਿਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ,ਉਹ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਾਲਕ (ਹੈ, ਸਭਤੋਂ) ਵੱਡਾਹੈ, (ਉਸਦਾ) ਸਥਾਨ (ਸਭਤੋਂ) ਉੱਚਾਹੈ; (ਉਸ) ਉੱਚੇ (ਸਥਾਨ) ਪੁਰ(ਪਹੁੰਚਣੇ ਲਈ) ਉੱਚਾਹੈ (ਉਸ)ਦਾ ਨਾਉਂਹੈ। ਏਡਾ ਵੱਡਾ ਉੱਚਾ(ਜੇ)ਕੋਈ ਹੋਵੇ(ਜੇਡਾ ਉੱਚਾ ਕਿ ਉਹਹੈ,ਤਾਂ)ਉਸ ਉੱਚੇਨੂੰ ਉਹ ਜਾਣ ਸਕੇ। (ਪਰ) ਜਿੱਡਾ ਵਡਾ ਉਹ ਆਪਹੈ (ਉਹ) ਆਪਹੀ (ਅਪਣੇ) ਆਪ ਜਾਣਦਾਹੈ ਹਾਂ ਆਪਹੀ ਆਪ(ਭਾਵ ਨਿਰਾ ਆਪਹੀ) ਜਾਣਦਾਹੈ। (ਪਰ ਹੇ ਨਾਨਕ! (ਇਹ ਗੱਲ ਨਿਸ਼ਚਿਤਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੁਛ ਮਿਲਦਾਹੈ ਉਸਦੀ ਦਾਤਹੈ ਤੇ) ਦਾਤ (ਉਸਦੀ) ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਤੋਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ(ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ)ਹੈ ॥

ਵਯਾਖਯਾ:- "ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਨ ਪਾਏ ਜਾਹਿ"। 'ਅੰਤ' ਪਦ ਬਹੁ-ਵਚਨਹੈ- ਉਸਕੇ ਅੰਤ। ਅੰਤਤੋਂ ਮੁਰਾਦਹੈ ਉਸਦੀ ਜ਼ਾਤਦਾ ਅੰਤ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ, ਕਰਣੇ, ਵੀਚਾਰ ਆਦਿਦੇ ਅੰਤ। ਉਹ ਸੁਚਾਹੈ ਤੇ ਉਸਦੇ ਕਰਣੇ ਵੀਚਾਰ ਉਸਦੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸੱਚੇ ਹਨ, "ਸਚੇ ਤੇਰੇ ਕਰਣੇ ਸਰਬ ਬੀਚਾਰ"(463:7);ਜਿਵੇਂ ਉਸਦੇ ਕਰਣੇ ਉਸ ਵਾਂਙ ਸੱਚੇ ਹਨ ਤਿਵੇਂ ਉਸ ਵਾਂਙ ਅਨੰਤ ਹਨ।ਏਥੇ ਕਾਰਣ ਇਉਂ ਦੱਸਦੇ ਹਨ,ਕਿ"ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਊਚਾ ਥਾਉਂ"(5:9)ਹੈ;ਅਰਥਾਤ,ਨਾ ਉਸ ਜੇਡਾ ਕੋਈ ਵੱਡਾਹੈ,ਨਾ ਕੋਈ ਉੱਚਾਹੈ,ਇਸ ਕਰਕੇ ਅੰਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂਪਾ ਸਕਦਾ; ਜਿਸਦੀ ਜ਼ਾਤ ਅਨੰਤਹੈ, ਸਫਾਤ ਬੀ ਅਨੰਤ ਹੋਣਗੀਆਂ:"ਆਖਣ ਵਾਲਾ ਕਿਆ ਵੇਚਾਰਾ॥ ਸਿਫਤੀ ਭਰੇ ਤੇਰੇ ਭੰਡਾਰਾ"(9;14);ਉਸਤਤਿ ਕਰਹਿ ਸੇਵਕ ਮੁਨਿ ਕੇਤੇ ਤੇਰਾ ਅੰਤੁ ਨ ਕਤਹੂ ਪਾਈਐ"(528;15)ਉਸਦੇ ਕਰਨੇਤੇ ਵੀਚਾਰਬੀ ਅਨੰਤ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਵਰਗੇ ਜੋ ਹੋਏ "ਸਚੇ ਤੇਰੇ ਕਰਣੇ ਸਰਬ ਬੀਚਾਰ"(463:7);ਜਿਵੇਂ ਕਰਣੇਤੇ ਬੀਚਾਰ ਸਚੇਦੇ ਹੋਣ ਕਰਨੇ ਸਚੇ ਹੋਣ, ਤਿਵੇਂ ਅਨੰਤਦੇ ਕਰਣੇਤੇ ਬੀਚਾਰ ਅਨੰਤਦੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅੰਨਤ ਹੋਏ। ਤਿਵੇਂ ਉਸਦੀ ਦਾਤ ਬੇਅੰਤਹੈ, ਐਨੀ ਕਿ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਲੈਂਦੇ ਲੈਂਦੇ ਥੱਕ ਪੈਦੇ ਹਨ,ਤੇ ਦੇਂਦਾ ਦੇਂਦਾ ਦੇਣ ਹਾਰ ਨਹੀਂ ਥੱਕਦਾ; ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਫੁਰਮਾਇਆਹੈ:"ਜੇਵਡੁ ਆਪਿ ਤੇਵਡ ਤੇਰੀ ਦਾਤਿ"(9:19),ਜਿਵੇਂ ਕਰਣੇਤੇ ਬੀਚਾਰ ਅਨੰਤ ਹਨ ਤਿਵੇਂ ਵੇਖਣਤੇ ਸੁਣਨਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ, ਬੇਅੰਤਦੇ ਜੁਹੋਏ। ਉਹ ਰਚਨਾ ਰਚਕੇ ਰਚੀ ਹੋਈ ਵਿਚ ਬਹਕੇ ਵੇਖਦਾਹੈ, ਸੰਭਾਲਦਾਹੈ, ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾਹੈ:"ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ"(463:6) ॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਉਹ ਸਰੂਪ,ਅਰੇਖ,ਅਰੰਗ ਕੀਕੂੰ ਦੇਖਦਾਹੈ?

ਉੱਤਰ:- 'ਸਹਸ ਤਵ ਨੈਨ ਨਨ ਨੈਨ ਹਹਿ ਤੋਹਿ ਕਉ'(13:3; 663:8)[61]

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:- ਕੀਕੂੰ ? ਉਹ 'ਸਰਬ ਨੈਨ ਆਪ ਪੇਖਨਹਾਰਾ'(294:13)॥

ਉੱਤਰ:- 'ਸਭਮਹਿ ਜੋਤਿ ਜੋਤਿਹੈ ਸੋਇ'(13:5)॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:- ਓਹ ਅਨੰਤ ਵੇਖਣ ਵਾਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵੇਖ ਵੇਖਕੇ ਕੀ ਕਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ?

ਉੱਤਰ:- 'ਸਚਖੰਡਿ ਵਸੈ ਨਿਰੰਕਾਰ॥ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ'(8:5)ਜੀਕੂੰ ਵੇਖਦਾਹੈ ਤੀਕੂੰ ਸੁਣਦਾ ਬੀਹੈ। ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ:-'ਸੁਣੀ ਪੁਕਾਰ ਸਮਰਥ ਸੁਆਮੀ ਬੰਧਨ ਕਾਟਿ ਸਵਾਰੇ'(631:7)

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:-ਕੀਕੂੰ ਸੁਣਦਾ ਹੈ? ਉਤਰ:-ਸਭਦੇ ਅੰਤਰ ਬੈਠਾਹੈ- ਅੰਤਰਯਾਮੀ ਅੰਦਰ ਫੁਰਨੇ

---

61. 'ਸਹਸ ਤਵ ਨੈਨਨ ਨ ਨੈਨ ਹਹਿ ਤੋਹਿਕਉ, ਸਹਸ ਮਰਤਿਨ ਨਨਾ ਏਕ ਤੁਹੀ॥ ਸਹਸ ਪਦ ਬਿਮਲਨਨ ਏਕ ਪਦ ਗੰ...

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਫੁਰਦਿਆਂ, ਅਰਜ਼ ਕਰਦਿਆਂ, ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਜਾਣ ਜਾਂਦਾਹੈ, ਇਉਂ ਸੁਣਦਾਹੈ ਤੇ ਉਸਦੇ ਸੁਣਨੇ ਅਨੰਤ ਤਰ੍ਹਾਂਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:- ਫਿਰ-'ਬੀਓ ਪੂਛਿ ਨ ਮਸਲਤਿ ਧਰੇ॥ ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰੇ ਸੁ ਆਪਹਿ ਕਰੇ' (863:11) ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਸਦੇ ਮਨਦੇ ਮੰਤਨੂੰ ਕੌਣ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਫਿਰ ਉਹ ਅਨੰਤਹੈ,ਉਹ ਮੰਤ ਕੀਕੂੰ ਅੰਤ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾ ਸਕਦੇਹਨ। ਇਥੋਂ ਤਾਈਂ ਕਰਤਾ-ਪੁਰਖ ਦੀ ਜ਼ਾਤਦੇ ਜ਼ਾਤ ਸੰਬੰਧੀ ਸਿਫਾਤ ਤੇ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾਹੈ। ਗੋਯਾ ਐਥੋਂ ਤਾਂਈ'ਕਰਤਾ'ਪੱਖਦਾ ਜ਼ਿਕਰਸੀ॥

ਹੁਣ ਦੂਸਰਾ ਪੱਖ ਉਸਦੀ, 'ਕੀਤੀ ਹੋਈ' ਦਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ॥ ਇਸ ਜ਼ਿਕਰ ਵਿਚ ਤ੍ਰੈ ਵੰਡਾਂ ਬੇਮਲੂਮੇ ਪਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ:-ਕਾਲ, ਵਸਤੁ ਤੇ ਦੇਸ਼। ਤੇ ਫੇਰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ: ਦੋ ਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਮੁਕਾ ਦਿਤੀਹੈ।

ਪਉੜੀ 21 ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਆਏ ਹਨ,ਕਿ ਪੰਡਿਤ, ਕਾਜ਼ੀ, ਜੋਗੀ, ਪੁਰਾਣ, ਕੁਰਾਣ, ਥਹੁ ਨਾ ਦੱਸ ਸਕੇ ਕਿ ਕਾਲ ਕਦੋਂ ਬਣਿਆ,ਯਾ ਕਾਲ ਵਿਚ ਰਚਨਾ ਕਦੋਂ ਬਣੀਸੀ।

ਫੇਰ ਪਉੜੀ 22 ਵਿਚ ਦੱਸਿਆਸੀ ਕਿ ਵੇਦ, ਕਤੇਬ, ਪੁਰਾਣ, ਰਿਸੀ, ਮੁਨੀ, ਉਲਮਾਵ ਆਦਿ ਨਾ ਦੱਸ ਸਕੇ ਕਿ ਲੱਖਾਂ ਅਕਾਸ਼ਾਂ, ਪਾਤਾਲਾਂ ਅਰਥਾਤ ਦੇਸ਼ਦਾ ਤੇ ਦੇਸ਼(ਸਪੇਸ)ਵਿਚ ਰਚੀ ਰਚਨਾਦਾ ਲੇਖਾ ਕਿਤਨਾਕੁਹੈ,ਤੇ ਦੱਸੋ ਕਿ ਕੇਤਾਕੁ ਵਿਸਥਾਰਹੈ ਇਸਦਾ। ਇਸ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ਤੇ ਵਸਤੂ ਦੱਸੇ ਸਨ। ਸੋ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਹੁਣ ਅਨੰਤਤਾਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਵਿਚ ਕਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ-

ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਕੀਤਾ ਆਕਾਰੁ ॥ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਪਾਰਾਵਾਰੁ ॥

'ਕੀਤਾ' ਪਦ ਕਾਲ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾਹੈ:- ਕਦੋਂ ਕੀਤਾ? 'ਪਾਰਾਵਾਰੁ'ਪਦ ਦੱਸਦਾਹੈ ਕਿ'ਦੇਸ਼'ਵੱਲ ਸੈਨਤ ਸੁਟ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਰ ਪਾਰ ਆਰਥਾਤ ਵਿਸਥਾਰ 'ਦੇਸ਼'ਦਾ ਲਖਾਯਕ ਹੁੰਦਾਹੈ। 'ਆਕਾਰ'ਪਦ ਵਸਤੂ ਵੱਲ ਸੈਨਤ ਸੱਟਦਾਹੈ। ਕਿ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਦੇਸ਼(ਸਪੇਸ)ਵਿਚ ਜੋ ਅਕਾਰ(ਸੂਰਤਾਂ ਵਾਲੇ)ਸਾਮਾਨ ਹਨ ਲੋਕ,ਖੰਡ, ਬ੍ਰਹਮੰਡ, ਸੂਰਜ, ਤਾਰੇ, ਚੰਦ, ਪੁਰੀਆਂ ਆਦਿ। ਹੋਰ ਅਨੰਤਤਾਈਦਾ ਜ਼ਿਕਰ 'ਕੇਤੇ' ਵਿਚ ਕਰ ਦਿਤੇਨੇ:-

ਅੰਤ ਕਾਰਣਿ ਕੇਤੇ ਬਿਲਲਾਹਿ॥

ਇਸ ਕਥਨਦੀ ਹੋਰਥੇ ਤਸਵੀਰ ਖਿੱਚ ਦਿਤੀਨੇ,ਯਥਾ:-ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਮਹੇਸੁ ਦੁਆਰੇ॥ ਊਭੇ ਸੇਵਹਿ ਅਲਖ ਅਪਾਰੇ॥ਹੋਰ ਕੇਤੀ ਦਰਿ ਦੀਸੈ ਬਲਲਾਦੀ, ਮੈ ਗਣਤਨ ਆਵੈ ਕਾਈਹੇ॥ 14॥" (1022:7) ਹੁਣ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ:-

ਅੰਤ ਕਿਉਂ ਨਹੀ ਪੈਦਾ? ਤਾਂ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ-

ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਊਚਾ ਥਾਉ॥

ਸਾਹਿਬ ਸਭਤੋ ਵੱਡਾਹੈ,ਉਸ ਜੇਡਾ,ਯਾ ਉਸਤੋਂ ਵਡੇਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਉਸਤੋਂ ਛੋਟੇ,ਉਸ ਵਡੇਦਾ ਅੰਤਪਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ।

ਫਿਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾਹੈ,ਉਸ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ? ਤਾਂ ਦੱਸਦੇ ਹਨ,ਕਿ ਉਸਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਉੱਚਾਹੈ, ਮਨ ਬਾਣੀਦੀ ਪਹੁੰਚਤੋਂ ਉੱਚਾਹੈ। ਹਾਂ,ਓਹ ਆਪੇਨੂੰ ਜਾਣਦਾਹੈ--ਪਰ ਉਸਦਾ ਜਾਣਨਾ ਸਾਡੇ ਆਪੇਕਸ਼ਕ ਜਾਣਨ ਵਰਗਾ ਨਹੀਂ। ਉਸਦਾ'ਜਾਣਨਾਂ'ਆਪਣੇ ਆਪਹੀਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

'ਜੇਵਡੁ ਆਪਿ ਜਾਣੈ ਆਪਿ ਆਪਿ॥

ਜੇਡਾ ਵਡਾ ਆਪਹੀ ਆਪਣੇਆਪਹੀ ਜਾਣਦਾਹੈ। ਆਪਣੇਆਪ ਜਾਣਨਾ'ਸੁਤੇ ਗਯਾਨਦਾ ਲਖਾਯਕਹੈ।ਉਸਦਾ ਗਯਾਨ ਸੁਤੇ ਗਯਾਨ, ਸੁਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਹੈ। ਹੁਣ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾਹੈ ਕਿ ਅਗੰਮ ਅਪਹੁੰਚ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਤਾਂ ਨਾ ਹੋਈ?

ਉਤਰ: ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਪਹੁੰਚ ਸੰਬੰਧੀ:- 1. ਨਾਮ। 2. ਬਖਸ਼ਿਸ਼।

1. ਨਾਮ:- ਊਚੇ ਊਪਰਿ ਊਚਾ ਨਾਉ॥
2. ਬਖਸ਼ਿਸ਼:- ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਕਰਮੀ ਦਾਤਿ॥

1. ਉਸਦੀ ਉਚਾਈ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਉਸੇਦੇ ਨਾਮਦੀਹੈ,ਜੋ ਮਾਨੋ ਪਉੜੀਹੋ, ਉਸ ਊਚਾਈ ਉਪਰਲੈ ਜਾਣਦੀ।

ਇਕ ਥਾਂ ਹੋਰ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆਹੈ:- ਡੂੰਗਰੁ ਦੇਖਿ ਡਰਾਵਣੋ ਪੇਈਅੜੈ ਡਰੀਆਸੁ॥ ਊਚਉ ਪਰਬਤੁ ਗਾਖੜੋ ਨਾ ਪਉੜੀ ਤਿਤੁ ਤਾਸੁ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਅੰਤਰਿ ਜਾਣਿਆ ਗੁਰਿ ਮੇਲੀ ਤਰੀਆਸੁ॥1॥ ਭਾਈ ਰੇ ਭਵਜਲੁ ਬਿਖਮੁ ਡਰਾਉ॥ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਰਸਿ ਮਿਲੈ ਗੁਰੁ ਤਾਰੇ ਹਰਿ ਨਾਉ॥1॥ ਰਹਾਉ॥(63:10)

ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ:- "ਸਭ ਤੇ ਊਚਾ ਜਾਕਾ ਨਾਉ"(1148:8)

ਤੀਸਰੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂਨੇ ਫੁਰਮਾਯਾਹੈਕਿ ਨਾਮ ਊਚਾਹੈ,ਇਸ ਉਚੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਸਿਮਰਣ ਵਾਲਾ ਉੱਚਾਹੋ ਜਾਂਦਾਹੈ:-

"ਊਚੀ ਬਾਣੀ ਊਚਾ ਹੋਇ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਬਦਿ ਵਖਾਣੇ ਕੋਇ"(361:15)

ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰਾਂਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆਹੈ:-"ਊਚੇ ਤੇ ਊਚਾ ਪ੍ਰਭ ਥਾਨੁ॥ ਹਰਿ ਜਨ ਲਾਵਹਿ ਸਹਜਿ ਧਿਆਨੁ"(1349:2)

ਭਾਵ ਨਾਮ ਸਹਿਜ ਵਿਚਲੈ ਜਾਂਦਾਹੈ, ਸਹਿਜ ਧਯਾਨ ਦੁਆਰਾ ਤੁਰੀਆ ਪਦ ਵਿਚ ਸਿਖ ਅਪੜ ਜਾਦਾਹੈ ਤੇ ਤੁਰੀਆ ਸਭ ਅਵਸਥਾਤੋ ਉਚਾਹੈ। ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਕੇ ਅਨੰਤ ਪ੍ਰਭੂ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਸਮਾ ਲੈਦਾਹੈ।

2. ਬਖਸ਼ਿਸ਼:- ਜਿਵੇਂ ਨਦੀਆਂ ਨਾਲੇ, ਪਹਾੜ, ਖੱਡਾਂ, ਰੇਤੇ, ਰੜੇ ਸਭ ਥਾਵਾਂ ਝਾਗਦੇ ਅੰਤ ਸਮੁੰਦਰ ਲਾਗ ਜਾ ਅਪੱੜਦੇ ਹਨ; ਤਿਵੇਂ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸੀ ਮੁਮੂਕਸ਼ਤਾ ਘਾਲਦੇ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖਦੇ ਨੇੜੇਜਾ ਅੱਪੜਦੇ ਹਨ। ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਤਦ ਰੂਪ ਹੋਣੇ ਲੇਈ ਫੇਰ ਇਕ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀਹੈ। ਮਿਹਰਾਂਦੇ ਸਾਈਂ'ਨਦਰੀ ਨਦਰ ਨਿਹਾਲ'(8:10)ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖਜੀ 'ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਕਰਮੀ ਦਾਤਿ'(5:10)ਕਰਕੇ ਦੂਰੋਂ ਚੱਲਕੇ ਆਏ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਆਪ ਖਿੱਚਕੇ ਨਾਲ ਲੈਕੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਸਮਾਈ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਲਾਗੇ ਆ ਪਹੁੰਚੀਆਂ ਨਦੀਆਂਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਅਗੋਂ ਆਪ ਆਕੇ ਮਿਲਦਾਹੈ ਤੇਆਪ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲਿਜਾਕੇ ਅਪਣੇ ਵਿਚ ਸਮੁੰਦਰ ਰੂਪ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ- ਨਿਰਮਲ ਤੇ ਅਸਗਾਹ। ਇਹ ਭਾਵ 'ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਕਰਮੀ ਦਾਤਿ'(5:10) ਦਾਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ'ਊਚਾ ਨਾਉ'ਤੇ 'ਕਰਮੀ ਦਾਤਿ' ਦੁਇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹਨ। 'ਊਚਾ ਨਾਉ ਲਗਨ ਲੱਗਣੀ'ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੱਕਦੀ ਅਵਸਥਾਹੈ। 'ਕਰਮੀ ਦਾਤਿ'ਪ੍ਰਾਪਤੀਹੈ। 'ਲਗ'ਦੀ ਮਿਹਰ ਇਸ ਤੁਕ ਵਿਚ ਦੱਸੀਹੈ: ਜਿਨਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰਮ ਤਿਨ ਕਾਰ, ਜਦ ਪੱਕਣਦਾ ਸਮਾਂ ਆਉਂਦਾਹੈ ਤਾਂ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਿਹਰਾਂਦਾ ਸਾਈਂ'ਬਾਂਹ ਪਕੜਿ ਠਾਕੁਰਿ ਹਵੁ ਘਿਧੀ'(704:1)ਦੇ ਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਸਮਾਂ ਲੈਂਦਾਹੈ,ਇਹਹੈ'ਪ੍ਰਾਪਤੀ'ਦੀ ਮਿਹਰ-'ਨਾਲ ਨਦਰੀ ਕਰਮੀ ਦਾਤਿ'(5:10)ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ 'ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਦੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ' ਕਰਦੀਹੈ;ਹਾਂ ਮੇਹਿਰਾਂਦੇ ਸਾਈਂਦੀ ਮੇਹਰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੀਹੈ;'ਜਿਸਨੋ ਨਦਰਿ ਕਰੇ ਤਿਸੁ ਮੇਲੇ'ਮੇਲਿ ਮਿਲੇ ਮਿਲਦਾਹੈ॥ ਦੋ ਵਸੀਲੇ ਜੋ ਦੱਸੇ ਹਨ 'ਨਾਮ' ਤੇ 'ਨਦਰਿ'ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਕਟਾਖਯਹੈ,ਉਹ ਇਹਹੈ ਕਿ'ਜਾਣਨ'ਨਾਲਤਾਂ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕੀਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਤ ਵਾਲਾ ਅਨੰਤਨੂੰ ਆਪ ਅੰਤ ਵਾਲੇ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਲਿਆ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ,ਇਹ ਸਿੱਧੀ ਗੱਲਹੈ। ਪਰ ਅਨੰਤ, ਅੰਤ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਆਪਾ ਲਖਾ ਸਕਦਾਹੈ। ਅਰਥਾਤ ਉਸਦੇ ਤਜਰਬੇ ਵਿਚ ਆਪਨੂੰ ਲਿਆ ਸਕਦਾਹੈ। ਉਸਦਾ ਤ੍ਰੀਕਾਹੈ ਨਾਮ ਸਿਮਰਣ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਿਮਰਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅੰਤਦੇ ਅੰਤ ਤੇ ਅੱਪੜ ਜਾਂਦਾਹੈ? ਓਥੇ ਜਾਕੇ ਅਨੰਤਦੀ ਮਿਹਰ ਨਦਰ ਨਾਲ ਅਨੰਤਦੀ ਛੁਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ,ਇਹ ਛੁਹ ਮਾਨੋ ਉਸਦੇ ਤਜਰਬੇ ਵਿਚ, ਉਸਦੀ ਲੱਖਤਾ ਵਿਚ, ਉਸਦੇ ਅਨੁਭਵ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੀਹੈ ਤੇ, ਉਸਦੇ ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਆਨੰਤ ਸਰੂਪਤਾਦੀ ਰਸਮਯ ਪ੍ਰਤੀਤ(ਫੀਲਿੰਗ)ਛੋੜ ਜਾਂਦੀਹੈ। ਚਾਹੇ ਉਸ ਛਿਨ ਵਿਚ ਮਨ,ਬਾਣੀ ਆਦਿ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ,ਪਰ ਆਤਮਾ ਪਰਮਾਤਮਾਦੀ ਛੁਹ ਲੈ ਲੈਂਦੀਹੈ। ਸੋ 'ਨਾਮ'ਕਣਿ ਵਿਚ ਅੰਤਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਅਪੱੜਨ ਦੀ ਜਾਚ ਦੱਸੀ। 'ਨਦਰੀ' ਕਹਿਣ ਵਿਚ ਅਨੰਤਦੇ ਬਿਰਦਦਾ ਪਤਾ ਦਿੱਤਾ,ਜੋ ਅੰਤਦੇ ਅੰਤਤੇ ਅੱਪੜਿਆਂ ਨੂੰ 'ਬਾਂਹ' ਪਕੜਿ ਠਾਕੁਰਿ ਹਉ ਘਿਧੀ'ਦੇ ਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੀ ਅਨੰਤਤਾਈ ਵਿਚਲੈ ਲੈਂਦਾਹੈ। 'ਨਦਰੀ' ਕਹਿਕੇ ਫੇਰ'ਕਰਮੀ'ਤੇ 'ਦਾਤਿ'ਕਿਹਾ। ਇਸ ਦੁਹਾਰਾਉਣਦਾ ਤਾਤਪਰਯ ਇਹ ਜਾਪਦਾਹੈ,ਕਿ ਨਾਮ ਵਿਚ ਲਗ ਪੈਣਾਤੇ ਅੰਤ ਤਕ ਸਿਮਰਣ ਦੁਆਰਾ ਅੱਪੜ ਪੈਣਾ ਇਹਬੀ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂਦੀ ਦਾਤਹੈ। ਹਾਂ ਦਾਤੇਦਾ ਕਰਮ 'ਬਖਸ਼ਿਸ਼' ਹੈ।

ਅਗਲੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਆਪਹੀ ਫੁਰਮਾਉਣਗੇ,ਕਿ'ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ'ਬੀ ਦਾਤਹੈ ਤੇ ਦਾਤਾ ਬਖਸ਼ਦਾਹੈ। ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਤੇ ਨਾਮ ਓਤਪ੍ਰੋਤ ਰਲਵੇਂ 'ਹਜੂਰੀ' ਵਿਚ ਰੱਖਣਦੇ ਉਪਾਉ ਹਨ। ਇਸ ਪਉੜੀਦੀ ਤੁਕ ਵਾਰ ਵਿਵੇਚਨਾ ਇਹਹੈ:-

ਅੰਤੁ ਨ ਸਿਫਤੀ ਕਹਣਿ ਨ ਅੰਤੁ ॥ਅੰਤੁ ਨ ਕਰਣੈ ਦੇਣਿ ਨ ਅੰਤੁ॥ਅੰਤੁ ਨ ਵੇਖਣਿ ਸੁਣਣਿ ਨ ਅੰਤੁ॥ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਕਿਆ ਮਨਿ ਮੰਤੁ॥ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਕੀਤਾ ਆਕਾਰ॥ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਪਾਰਾਵਾਰੁ॥ਅੰਤ ਕਾਰਣਿ ਕੇਤੇ ਬਿਲਲਾਹਿ॥ ਤਾ ਕੇ ਅੰਤ ਨ ਪਾਏ ਜਾਹਿ॥ ਏਹੁ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਣੈ ਕੋਇ॥ ਬਹੁਤਾ ਕਹੀਐ ਬਹੁਤਾ ਹੋਇ॥

'ਕਰਤਾ'ਦੇ ਪੱਖਦੀ ਅਨੰਤਤਾ ਸਾਹਿਬ ਅਨੰਤਹੈ ਤੇ ਉਸਦੀ ਕਿਸੇ ਗੱਲਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਿਤ ਵਾਲਾ ਉਸ ਕੀਤੀ ਹੋਈਦੇ ਪੱਖਦੀ ਬੇਸੁਮਾਰਤਾਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀ ਲੈ ਸਕਦਾ ਯਾ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਉਸਦੇ ਆਪਣੇਤੇ ਉਸਦੇਸੰਬੰਧਤ ਪੱਖਾਂਦੀ ਅਨੰਤਤਾ ਜਾਣੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਨਾਜਾਣ ਸਕਣੇਦਾ ਕਾਰਣ,

ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਊਚਾ ਥਾਉ॥ਊਚੇ ਉਪਰਿ ਊਚਾ ਨਾਉ॥ਏਵਡੁ ਊਚਾ ਹੋਵੈ ਕੋਇ॥ ਤਿਸੁ ਊਚੇ ਕਉ ਜਾਣੈ ਸੋਇ॥ ਜੇਵਡੁ ਆਪਿ ਜਾਣੈ ਆਪਿ ਆਪਿ॥

ਪਰ ਉਸਦੀ 'ਪ੍ਰਾਪਤੀ' ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਸਾਧਨ ਹੈਨ 'ਨਾਮ' ਇਕ ਉਪਾਉਹੈ। ਪਰ ਉਸਦੇ ਉਚ ਤੱਕ ਅਪੱੜਨਦਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਉਪਾਉ ਹੈ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

2.'ਨਦਰ;ਜੋ ਆਪ ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਕਰਮੀ ਦਾਤਿ॥੨੪॥ਨਦਰ ਜੋਉਹ ਆਪ ਕਰਦਾਹੈ।ਅਨੰਤਨੇ ਕਰਨੀਹੈ।

ਨਿਰੁਕਤ:-ਅੰਤ-(ਸੰਸ, ਅੰਤ) ਹੱਦ, ਹੱਦ ਬੰਦੀ, ਓੜਕ।ਅੰਤ ਨ ਭਾਵ ਜੋ ਸ਼ੈ ਬੇਹੱਦ ਹੋਵੇ, ਓਹ 'ਬੇਅੰਤ', 'ਅਨੰਤ' ਯਾ 'ਅੰਤੁ ਨਾ' ਆਖੀਦਾਹੈ। ਕਹਿਣ-(ਪੰਜਾ:ਕਹਿਣਤੋਂ) ਕਹਿਣੇ ਦਾ (2) ਕਹਿਣੇ ਨਾਲ।

(3)'ਕਹਿਣ' ਪਦ ਵਿਚ ਕਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂਦੀ ਮੁਰਾਦ ਆਪੇ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।ਕਰਣੇ-(ਪੰਜਾਬੀ, ਕਰਨਾ ਤੋਂ) ਜੋ ਕੁਛ ਕੀਤਾ ਜਾਏ। ਪਰ ਓਹ ਕੰਮ ਜੋ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਦੇਣਿ- (ਪੰਜਾਬੀ, ਦੇਣਾ ਤੇ) ਜੋ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏ ਯਾ ਦੇਣਾ ਹੋਵੇ। ਦਾਤ। ਸੰਤੁ-(ਸੰਸ:ਮੰਤ੍ਰ) ਸਲਾਹ, ਮਸ਼ਵਰਾ। ਨਦਰ- (ਅਰ:ਨਜਰ) ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ।

2. ਮਿਹਰਾਂਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ। ਨਦਰੀ-ਮੇਹਰਦੀ ਨਜ਼ਰ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ। ਦਿਆਲੂ, ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ।

ਕਰਮੀ-(ਅਰਬੀ, ਕਰਮ) ਕਰਮ=ਮੇਹਰ। ਕਰਮੀ, ਮੇਹਰ ਦੁਆਰਾ।

(ਅ) ਏਥੇ ਕਰਮੀਕਾ ਅਰਥ'ਕਰਮਾਂ'ਅਰਥਾਤ'ਫੇਅਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਰਨਾ ਅਪ੍ਰਸੰਗਕਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਗਲੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਇਹੋ ਪ੍ਰਸੰਗ ਮੇਹਰਦਾ ਚਲ ਰਿਹਾਹੈ।

ਬਹੁਤਾ ਕਰਮੁ ਲਿਖਿਆ ਨ ਜਾਇ॥ ਵਡਾ ਦਾਤਾ ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ॥ ਕੇਤੇ ਮੰਗਹਿ ਜੋਧ ਅਪਾਰ॥ ਕੇਤਿਆ ਗਣਤ ਨਹੀ ਵੀਚਾਰੁ॥ ਕੇਤੇ ਖਪਿ ਤੁਟਹਿ ਵੇਕਾਰ॥ ਕੇਤੇ ਲੈ ਲੈ ਮੁਕਰੁ ਪਾਹਿ॥ ਕੇਤੇ ਮੂਰਖ ਖਾਹੀ ਖਾਹਿ॥ ਕੇਤਿਆ ਦੂਖ ਭੂਖ ਸਦ ਮਾਰ॥ ਏਹਿ ਭਿ ਦਾਤਿ ਤੇਰੀ ਦਾਤਾਰ॥ ਬੰਦਿ ਖਲਾਸੀ ਭਾਣੈ ਹੋਇ॥ ਹੋਰੁ ਆਖਿ ਨ ਸਕੈ ਕੋਇ॥ ਜੇ ਕੋ ਖਾਇਕੁ ਆਖਣਿ ਪਾਇ॥ ਓਹੁ ਜਾਣੈ ਜੇਤੀਆ ਮੁਹਿ ਖਾਇ॥ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪੇ ਦੇਇ॥ ਆਖਹਿ ਸਿ ਭਿ ਕੇਈ ਕੇਇ॥ ਜਿਸ ਨੋ ਬਖਸੇ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ॥ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ॥੨੫॥

ਨੰ.1. ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ "ਮੀਣਾ"-25

ਬਹੁਤਾ ਕਰਮੁ ਲਿਖਿਆ ਨ ਜਾਇ॥ ਵਡਾ ਦਾਤਾ ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:-ਜਿਸ ਉਪਰਿ ਆਪਣਾ ਕਰਮੁ ਕਰਦਾਹੈ, ਤਿਸਦੀਭੀ ਮਿਤਿ ਕਿਛੁ ਪਵਦੀ ਨਾਹੀ,ਜਿ ਕਿਤਨੀ ਦਾਤਿ ਏਸਨੋ ਹੋਈ। ਓਹੁ ਜਿਹੈ,ਸਿ ਵਡਾ ਦਾਤਾਹੈ।ਦਿਤੇ ਲਏ, ਓਸਨੋ ਤਮਾਇ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਜਿ ਕੋਈ ਕਹੈ,ਜਿਮੈਂ ਬਹੁਤਾ ਦੇਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਥੋੜਾ ਦੇਦਾ ਹਾਂ, ਏਹੀ ਜੇਹੀ ਤਮਾਇਹੀ ਨਾਹੀ॥ ਅਰੁਜੇ ਓਹੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡਹੀ ਬਖਸਿ ਦੇਇ ਕਿਸੀ ਜੀਅਨੋ; ਤਾਂ ਕਿਛੁ ਕਮੀ ਪਰਵਾਹ ਭੀ ਨਾਹੀ। ਅਤੇ ਜੇਖੁਸਿ ਲਏ, ਤਾਂ ਕਿਛੁ ਪਛੋਤਾਵਾ ਭਿਨਾਹ ਜਿਮੈ ਕਿਉਂ ਏਸ ਪਾਵਹੁ ਖੁਸਿ ਲਏ; ਏਹਾ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ।

ਕੇਤੇ ਮੰਗਹਿ ਜੋਧ ਅਪਾਰ॥ ਕੇਤਿਆ ਗਣਤ ਨਹੀ ਵੀਚਾਰੁ॥ ਕੇਤੇ ਖਪਿ ਤੁਟਹਿ ਵੇਕਾਰ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:-ਕਈ ਜੋਧੇ ਪਏ ਮੰਗਤੇ ਹੈਨਿ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਪਾਸਹੁ, ਤਿਨਾ ਕੀ ਗਣਤੀ ਕਾ ਵੀਚਾਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਅਰੁ ਕੇਤੇ ਖਪਿ, ਤ੍ਰੁਟਿ ਤ੍ਰੁਟਿ ਜਾਂਦੇ ਹੈਨਿ, ਤਿਨਾਂ ਦੀ ਭੀ ਗਣਤੀ ਕਾਈ ਨਾਹੀ।

ਕੇਤੇ ਲੈ ਲੈ ਮੁਕਰੁ ਪਾਹਿ॥ ਕੇਤੇ ਮੂਰਖ ਖਾਹੀ ਖਾਹਿ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:-ਏਸੁ ਪਰਮੇਸਰਕੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚਿ ਲੈ ਕਰਿ ਦਾਤਿ ਪਰਮੇਸਰਦੀ, ਅਰੁ ਮੁਕਰਿਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹੈਨਿ, ਜਿ ਕਵਨੁ ਪਰਮੇਸਰ? ਐਸੀ ਕਦਹੁ ਉਸਿ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀਏ? ਅਸੀ ਆਪੇਹਾਂ,ਜਿ ਕਿਛੁਹਾਂ,ਸਿ ਅਸੀ ਹੀਹਾਂ। ਅਰੁ ਇਕਿ ਮਹਾਂ-ਮੂਰਖ ਹਹਿ, ਜਿਨਾ ਨਾਵਨਿ ਨਾ ਧੋਵਨਿ, ਨਾ ਵੇਦੁ ਨਾ ਸਾਸਤ੍ਰ,ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦੇ। ਉਨਕੀ ਸਾਰੀ ਆਰਜਾ ਬੇ-ਖਬਰਹੀ ਵਿਹਾਣੀ। ਨ ਗਿਆਨੁ,ਨ ਧਿਆਨੁ ਨ ਪੁਰਾਨੁ,ਨ ਕੁਰਾਨੁ,ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਸਮਝਦੇ, ਅਗੇ ਉਨਕਉ ਏਤਨੀ ਦਾਤਿ ਕੀਤੀਸੁ, ਜਿ ਏਹੁ ਧਨੁ ਥੋੜਾ, ਉਨਕੇ ਕਦੇ ਤ੍ਰੋਟਿ ਨਾਹੀ। ਜਿਤੁ ਵਲਿ ਨਦਰਿ ਕਰਦੇ ਹੈਨਿ,ਤਿ ਥਲਿ ਸੁਇਨੇਦੇ ਢੇਰ ਹੋਇ ਜਾਂਦੇ ਹੈਨਿ। ਓਨਾਨੇ ਥੋੜਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਅਰੁ ਓਹਿ ਮਹਾਂ ਮੂਰਖ ਬੇ-ਖਬਰਹੈ,ਕਿਛੁ ਜਾਣਦਿਆਂਹੀ ਨਾਹੀ। ਓਇ ਸਰੁ,ਅਪਸਰੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦੇ,ਸੇ ਪਏ ਬਿਨਾਸ, ਸੁਖ ਭੋਗ ਕਰਦੇ ਹੈਨਿ।

ਕੇਤਿਆ ਦੂਖ ਭੂਖ ਸਦ ਮਾਰ॥ ਏਹਿ ਭਿ ਦਾਤਿ ਤੇਰੀ ਦਾਤਾਰ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਇਕਿ ਜਿ ਜੀਅ ਪਰਮੇਸੁਰਕੇ ਕੀਏ ਹੈਨ,ਸਿ ਓਇ ਜਦ ਕੇ ਜੰਮੇ ਪੈਦਾ ਹੋਏਹੈ, ਤਟਿ ਯਾ ਓਨੀ ਸੁਖੁ ਕਦੇ ਦੇਖਿਆ ਨਾਹੀ, ਦੁਖੀ ਹੀ ਰਹੈ। ਦੁਖ ਅਰੁ ਭੂਖਕੀ ਪੀੜਾ ਸਿਉ,ਓਇ ਸਦਾ ਮਤਾਹਿਤ ਹੀ ਰਹੇ। ਓਇਭੀ ਜੀਉ ਉਸਹੀ ਸਾਹਿਬਕੇਹੈ, ਉਨੁਕਉ ਐਸੀਹੀ ਦਾਤਿ ਸਾਹਿਬ ਕੀਨੀ,ਜਿ ਤੁਮ ਮਰਤੇ ਹੀ ਰਹੁਗੇ, ਭੂਖੇ ਪਿਆਸੇ।

ਬੰਦਿ ਖਲਾਸੀ ਭਾਣੈ ਹੋਇ॥ ਹੋਰੁ ਆਖਿ ਨ ਸਕੈ ਕੋਇ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਜੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਭਾਵੇ,ਤਾਂ ਬੰਦੀ-ਖਾਨੇ ਵਿਚਿ ਜਿ ਹੋਨਿ, ਤਿਨਾਨੋ ਖਲਾਸੁ ਕਰੇ। ਜੇ ਭਾਵੇ ਸੁਤਾਂ ਇਕਨਾ ਜੀਆਨੋ ਫੇਰਿ ਬੰਦੀ-ਖਾਨੇ ਮਹਿ ਦੇਇ,ਤਾਂ ਏਹਾ ਸਮਰਥੁ ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ,ਜਿ ਫੇਰਿ ਜਬਾਬੁ ਕਰੇ। ਆਖੇਜਿ ਜੀ,ਏਹਿ ਛੁਟੇਸਿ,ਕਿਤੁ ਗੁਣਿ ਛੁਟੇ? ਅਤੇ ਏਹਿ ਬਧੇਸਿ, ਕਿਤੁ ਗੁਨਾਹਿ ਬਧੇ? ਹੋਰੁ ਏਹਾ ਸਮਰਥੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀਸੁ ਕੀਤਾ। ਆਪੇ ਬੰਨ੍ਹੇ, ਆਪੇ ਛੋਡੇ, ਜਿਵ ਭਾਵੇ ਸੁ ਤਿਵੇ ਕਰੇ।

ਜੇ ਕੋ ਖਾਇਕੁ ਆਖਣਿ ਪਾਇ॥ ਓਹੁ ਜਾਣੈ ਜੇਤੀਆ ਮੁਹਿ ਖਾਇ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਜੇ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰਕੀ ਬਖਸੰਸਿ;ਬੰਨਾ ਖਾਤਾ ਹੋਇ,ਔਰੁ ਕੋਈ ਉਸਕੀ ਬਖੀਲੀ ਕਰੈ, ਤਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਉਸ ਉਪਰਿ ਖਿਝੈ। ਕਈ ਜਨਮ ਉਹੁ ਜਨਮਹਿ ਫੇਰੀਐ, ਅਰੁ ਮੁਹੇਮੁਹਿ ਮਾ ਮਾਰੀਏ।

ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪੇ ਦੇਇ॥ ਆਖਹਿ ਸਿ ਭਿ ਕੇਈ ਕੇਇ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:-ਪਰਮੇਸੁਰਕੀ ਗਹਨ ਗਤਿ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ ਜਿ ਆਖਿ ਕਰਿ ਸੁਣਾਵੈ। ਓਹੁ ਅਭੁਲ ਪਰਮੇਸੁਰਹੈ,ਉਸਕੀ ਗਤਿ ਓਹੀ ਜਾਣੈ। ਜਿਉ ਜਿਉ ਜਾਣਦਾਹੈ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਦੇਂਦਾ ਜਾਂਦਾਹੈ। ਇਕਿ ਕਈ ਪਏ ਆਖਦੇ ਮੰਗਦੇ ਹੈਨਿ, ਓਹੁ ਆਪਣੇ ਭਾਣੇ ਦੇਇ, ਆਪਣੇ ਭਾਣੈ ਨ ਦੇਈ।

ਜਿਸਨੋ ਬਖਸੇ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ॥ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ॥੨੫॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਇਕਨਾਨੋ ਧਨੁ ਦਿਤਾਸੁ।ਇਕਨਾਨੋ ਜੋਬਨੁ, ਬਲੁ, ਬਾਹ, ਦਿਤੀਆਂਸੁ। ਇਕਿ ਸਾਹ, ਪਾਤਿਸਾਹਿ, ਸਿਧ, ਸਾਧਿਕ ਕੀਤਿਆਸੁ। ਇਕਿ ਭੂਮੀਏ,ਕਰੋੜੀਏ ਕੀਤਿਆਸੁ। ਉਮਰਾਵ,ਰਈਅਤਿ, ਕੀਤਿਆਸੁ;ਜਗਤ੍ਰਕਉ ਏਹਾ ਦਾਤਿ ਕੀਤੀਸੁ। ਪਰੁ ਜਿਨਾਨੋ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਆਪਣੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਕਰਣੀ ਦਿਤੀਆਸੁ, ਸੋ ਪਾਤਿਸਾਹਕੇ ਸਿਰਿ ਪਾਤਸਾਹ ਕੀਤੋਸੁ। ਏਹ ਜਿਏਹ ਦੁਨੀਆਦੀ ਪਾਤਿਸਾਹੀਹੈ, ਸਾ ਬਾਦੀ ਹੈ। ਨਿਹਚਲੁ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਕੀਹੈ? ਜਿਨਿ ਕਉ ਆਪਣੀ ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹ ਦਿਤੀਅਸੁ, ਓਨਾਕਾ ਪਰਾਵਾਹੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਉਨਾਕਾ ਆਪਿ ਅਧੀਨੁਹੈ॥25॥

ਨੰ.2. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਸ਼ਹੀਦ'-25

ਸਿਧਾਂ ਪੁਛਿਆ:- 'ਮਹਾਰਾਜ ਵਿਚ ਸਮਾਤਾਹੈ, ਕਿ ਨਹੀਂ।ਕਯੋਂਜੋ ਕਿਸੇਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਦਾਹੈ,ਅਰ ਕਿਸੇਤੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ?'

ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ:- ਉਸਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਜੀਆਂ ਉੱਪਰ ਬਹੁਤਹੈ ਜੋ ਲਿਖੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ;ਅਥਵਾ, ਜੀਆਂ ਦੇ ਕਰਮ ਬਹੁਤਿਆਂ ਪ੍ਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਹਨ, ਅਰ ਓਹ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਭੋਗਤੇ ਹਨ, ਤਾਂਤੇ ਓਹ ਲਿਖੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ॥ ਅਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਡਾ ਦਾਤਾ ਹੈ; ਕਯੋਂਕਿ ਉਸਨੂੰ ਤਿਲਦੀ ਭੀ ਤਮਾਂ ਨਹੀ। ਅਰ ਕੇਤੇ ਜੋਧੇ ਜੋ ਅਪਾਰਹੈ, ਸੋਭੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂਦੇ ਦੁਆਰੇ ਮੰਗਤੇਹੈ; ਜੋਧੇ ਕਹੀਏ,ਜੋ ਵੈਰੀਆਂਨੂੰ ਜੀਤੇ, ਅਤੇ ਅਪਾਰ ਜੋਧਾ ਓਹਹੈ, ਜੋ ਮਨਦੇ ਸੂਖਮ ਵੈਰੀਆਂਨੂੰ ਜੀਤੇ; ਤਾਤੇ ਸਭ ਵਾਹਿਗੁਰੂਦੇ ਦੁਆਰੇ ਪਰ ਜੀਤਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤ ਮੰਗਦੇ ਹਨ॥ ਅਰ ਹੋਰ ਕਈ ਜੀਵ ਹਨ ਜੋ ਜਿਨਾਂਦੀ ਗਣਤ ਨਹੀਂ ਵੀਚਾਰੀ ਜਾਂਦੀ,ਸੋ ਉਸਦੇ ਦੁਆਰੇ ਪਰ ਮੰਗਤੇਹਨ। ਅਰ ਕਿਤਨੇ ਵਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਖਪ ਜਾਂਦੇ ਹਨ,ਅਰ ਕਈ ਤੁੱਟ ਪੈਦੇ ਹਨ,ਅਰ ਕਿਤਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂਦੀ ਦਾਤ ਲੈਂਦੇ ਹਨ,ਅਰ ਜੇ ਕਾਈ ਵਸਤ ਪਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਂਦੀ,ਤਾਂ ਮੁਕਰ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਅਸਾਨੂੰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ॥ ਅਰ ਕਿਤਨੇ ਮੂਰਖ ਹੈਨ, ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂਦੀ ਦਾਤਨੂੰ ਮਿੱਠੀ ਕਰਕੇ ਨਹੀ ਭੋਗਦੇ, ਸੋ ਓਨਾਂਨੂੰ ਦੁੱਖਾਂ ਭੁੱਖਾਂਦੀ ਸਦਾ ਮਾਰ ਰਹਿੰਦੀਹੈ॥ ਤਾਂਤੇ ਓਨਾਂਨੂੰ ਏਹਾ ਦਾਤ ਕੀਤੀਹੈ। ਅਰ ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਵਿਚੋ ਜੋ ਖਲਾਸੀ ਹੋਦੀ ਹੈ, ਸੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂਦੇ ਭਾਣੇ ਮੰਨਣ ਵਿਚ ਹੋਂਦੀਹੈ, ਅਤੇ ਭਾਣੇ ਮੰਨੇ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਇਸਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਛੁਡਾ ਸਕਦਾ; ਅਰ ਜੋਕੋਈ ਮੂਰਖ ਆਖੇ ਕਿਮੈਂ ਭਾਣੇ ਮੰਨੇ ਬਿਨਾਂ ਛੁਡਾਵਦਾਂਹੈ,ਤਾਂ ਫਿਰ ਓਹੋਹੀ ਜਾਣਦਾਹੈ, ਜੋ ਜਿਤਨੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਉਸਦੇ ਮੂੰਹਤੇ ਪਉਂਦੀਆਂਹੈਨ, ਸੋ ਭਾਣੈ ਮੰਨੇ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਛੁਟਣਦਾ॥ ਅਤੇ ਜੇ ਗੁਰੂਦਾ ਭਾਣਾ ਮੰਨਣਾਹੈ ਤਾਂ ਚਿੰਤਾ ਤੇ ਸ਼ੋਕ ਸਭ ਮਿਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ॥ ਅਰ ਜੋਆਖਦੇ ਹੈਨਕਿ,ਜੇਹਾ ਜੀਆਂਦਾ ਕਰਮਹੈ ਤੇਹੇ ਫਲ ਪਾਂਵਦੇ ਹੈਨ,ਸੋ ਐਸੇ ਆਖਣ ਵਾਲੇਭੀ ਕੋਈ ਵਿਰਲੇ ਹੈਨ,ਤਾਂਤੇ ਜਿਸਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਮਦੀ ਸਿਫਤ ਅਰ ਸਲਾਹ ਬਖਸ਼ੀਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਦੇ ਹੈਨ ਕਿ, ਸਭਨਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂਦੇ ਸਿਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਓਹੀਹੈਂ,ਕਯੋਂ,ਜੋ ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂਦਾ ਹੁਕਮ ਆਪਣੇ ਦਾਸਾਂਤੇ ਚਲਦਾਹੈ,ਅਰ ਗੁਰਮੁਖਾਂਦਾ ਤ੍ਰਿਲੋਕੀਤੇ ਚਲਦਾਹੈ,ਅਰ ਰਹਿਤ[62] ਦੀ ਰੱਤੀ ਰਿਦੇ ਵਿੱਚ ਚਾਹੀਦੀਹੈ ॥25॥

ਨੰ.3. ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਜੀ (ਸੇਵਾਪੰਥੀ)-25

ਬਹੁਤਾ ਕਰਮੁ ਲਿਖਿਆ ਨਾ ਜਾਇ ॥

---

62. ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ:- ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਸ਼ੋਗੁਗੁੰਜੀ'ਚ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀਦੀ "ਰਹਿਤ"ਪੰ.831:13ਮ:1"ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਸਭੁ ਗੁਰਤੇ ਹੋਈ ॥ ਸਾਚੀ ਰਹਤ, ਸਾਚਾ ਮਨਿ ਸੋਈ ॥ ਮਨਮੁਖ ਕਥਨੀਹੈ ਪਰੁ ਰਹਤ ਨ ਹੋਈ ॥ ਨਾਵਹੁ ਭੁਲੇ: ਥਾਉ ਨ ਕੋਈ ॥3" ਇਸ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆਹੈ--200 ਸਾਲ ਮਗਰੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ 1931-33

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤਿਸਕਾ ਅਰਥ॥ ਸੋ ਕੌਣ ਕਰਮ ਹੈ, ਜੋ ਗਯਾਨ ਅਗਨਿ ਕਰਕੇ ਦਗਧ ਕਰਮ ਹੈ? ਭਗਵਾਨ ਕਹੇ।

ਦੋਹਰਾ॥ "ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਖੇ ਫਲ ਸੰਗਤਯ, ਜਿ ਕਰਮ ਕਰਤੇ ਹੈ ਜੋਇ॥ ਲਿਪਤਿਨ ਹ੍ਵੈ ਜੋ ਪਾਪ ਕਰਿ, ਪਚਮ ਪੜ੍ ਜਿਨਿ ਹੋਇ"॥ ਤਾਤਪਰਜੁ ਯਹ॥ ਗਿਯਾਨਵਾਨਕੇ ਕਰਮ ਤਥਾ ਕਾਮਨਾ ਵਰਜਤ ਈਸ਼੍ਵਰ ਅਰਪਣ ਜੋ ਕਰਮਹੈ,ਸੋ ਐਸੇ ਬਹੁਤ ਕਰਮ ਲਿਖੇ ਨਹੀਂ ਜਾਤੇ। ਕਾਹੇ ਤੇ,ਮੁਕਤਿ ਫਲਿਹੈ,ਤਿਨ ਕੀਤਾ ਕਰਮ ਸੰਗਿਆਹੈ,ਅਥਵਾ;'ਬਹੁਤਾ ਕਰਮ' ਲਿਖਨੇ ਸੋ'ਕਿਰਪਾ'ਪ੍ਰਜੋਜਨਹੈ। ਸਿੰਛੇਪ ਮਾਤ੍ ਜਨਾਵੇਹੈ।

ਵਡਾ ਦਾਤਾ ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ॥

ਅਰਥ॥ ਅਨਸਾਰ ਜੋ ਫਲ ਦਾਤਾਹੈ,ਸੋ ਬੜਾ ਬੇ-ਪਰਵਾਹੁਹੈ; ਜਿਸਕੋ ਏਕ ਤਿਲ ਮਾਤ੍ਭੀ ਤਮਾ ਨਹੀਂ। ਭਗਵਾਨ ਗੀਤਾ ਮੇ ਕਹਾ ਹੈ, "ਨਾਦ੍ਤੇ ਕਸਯਚਿਤਪਾਪੰ ਨ ਚੈਵ ਸੁਕ੍ਰਿਤੰਵਿਭੁ:। ਅਗਯਾਨੇਨਾਬ੍ਰਿਤੰਗਯਾਨੰ ਤੇਨਮੋਹਯੰਤਿ ਜੰਤਵਾ"(5:15)

ਈਸ਼ਵਰ ਨ ਕਿਸੀਕੇ ਪਾਪਕੋ ਨ ਬਹੁੜ ਪੁੰਨਕੋ ਸਾਰੇਹੈ। ਕੇਵਲ ਅਗਯਾਨ ਕਰ ਗਯਾਨ ਅਬ੍ਰਿਤਹੈ। ਤਿਸ ਕਰਕੇ ਜੰਤ ਸਭ ਸਹਤਹੈ। ਤਾਤੇ ਦੇਹ ਅਭਿਮਾਨ ਯਹਿ ਅਗਯਾਨ ਜੋਹੈ ਸੋਈ ਕਾਮਨਾ ਦ੍ਵਾਰੇ ਸ੍ਰਬ ਕਰਮਕਾ ਕਾਰਣਹੈ ਜੈਸੇ ਜੈਸੀ ਗੁਣ ਅਨਸਾਰਣੀ ਬੁਧਹੈ,ਤੈਸੇਹੀ ਤੇਸੇ ਕਾਮਨਾ-ਅਰਥ ਕਰਮਹੁ ਬਿਖੇ ਸ੍ਰਧਾ ਉਪਜਤੀਹੈ, ਸੋ ਕਹਿਤੇਹੈ,

ਕੇਤੇ ਮੰਗਹਿ ਜੋਧ ਅਪਾਰ॥

ਕੇਤੇ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਮੰਗਤੇਹੈ: ਜੋ ਹੇ ਪ੍ਰਮੇਸਵਰ! ਜੋ ਹਮ ਅਪਾਰ ਜੋਧੇ ਹੋਹਿ, ਜੋ ਸਭ ਕਹੇ ਜੀ ਤਹਾਂ।

ਕੇਤਿਆ ਗਣਤ ਨਹੀ ਵੀਚਾਰੁ॥

ਦੇਤੇ ਪ੍ਰਭਕੋ ਗੁਣੋ ਬਾਦੋਹੁ ਕਾ ਬੀਚਾਰ ਕਰਤੇਹੈ,ਪਾਰ ਨਹੀ ਪਾਵਤੇ,ਤੋਭੀ ਪ੍ਰਭੁ ਸਨਬੰਧੀ ਥੋੜਾਭੀ ਧਰਮ ਮੁਕਤਿ ਕਰਤਾਹੈ।

ਕੇਤੇ ਖਪਿ ਤੁਟਹਿ ਵੇਕਾਰ॥

ਕੇਤੇ ਸੁਭ ਕਰਮਹੁ ਬਿਖ ਖਪਕੇ ਭੀ, ਬਿਕਾਰ ਮਾਗਤੇਹੈ; ਜਿਨ ਬਿਕਾਰਹੁ ਕਰ ਨਾਸ ਹੋਇ।

ਕੇਤੇ ਲੈ ਲੈ ਮੁਕਰੁ ਪਾਹਿ॥

ਕੇਤੇ ਪਰਾਇਆ ਦਰਬ ਲੇਤੇ ਹੈ, ਲੇ ਕਰ ਬਹੁੜ ਮੁਕਰ ਪੜਤੇ ਹੈ।

ਕੇਤੇ ਮੂਰਖ ਖਾਹੀ ਖਾਹਿ॥

ਕੇਤੇ ਸੁਭ-ਅਸ਼ੁਭ ਗਯਾਨਤੇ ਹੀਨ ਮੂਰਖ ਕੇਵਲ ਖਾਇ ਹੀ ਜਾਨਤੇ ਹੈ।

ਕੇਤਿਆ ਦੂਖ ਭੂਖ ਸਦ ਮਾਰ॥ ਏਹਿ ਭਿ ਦਾਤਿ ਤੇਰੀ ਦਾਤਾਰ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭ! ਏਹ ਸਭ ਕੇਵਲ ਤੁਮਾਰੀਹੀ ਦਾਤਿਹੈ। ਕਾਹੇਤੋਂ,ਮਾਯਾ ਕੇਵਲ ਤੁਮਾਰੇਹੀ ਆਸ੍ਰੇ, ਤਥਾ ਤੁਮਾਰੇਹੀ ਬਿਖੇ ਅਰ ਤੁਮਾਰੀ ਆਗਯਾ ਅਧੀਨਹੈ। ਤਾਤੇ ਤੁਮ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਸਮਰਥ ਹਹੁ, ਦੂਸਰ ਨਾਹੀ ਕੋਇ।

ਬੰਦਿ ਖਲਾਸੀ ਭਾਣੈ ਹੋਇ॥ ਹੋਰੁ ਆਖਿ ਨ ਸਕੈ ਕੋਇ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੇ ਪ੍ਰਭ! ਬੰਧ ਤਥਾ ਮੁਕਤਿ, ਜਨ ਕੇਵਲ ਤੁਮਾਰੀ ਆਗਯਾ ਹੀ ਸੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਰ ਤੁਮਾਰੀ ਆਗਯਾਤੇ ਅਨਯਥਾ ਹੋਰ ਆਖ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸਕਤ।

ਜੇ ਕੋ ਖਾਇ ਕੁ ਆਖਣਿ ਪਾਇ॥

ਅਰਥ॥ ਜੇਕੋ 'ਖਾਇਕ' ਕਹੀਐ:'ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸਭ ਭੋਗੇਭੋਗ। ਤਿਸਹਿ ਛਾਡਿ ਮਾਂਡੇ ਹਉ ਰੋਗ'(267:3) 'ਕੁ-ਆਖੁਨ' ਕਹੀਐ ਕੁਬੋਲ,ਸੋ ਕਿਆ? ਪ੍ਰਭਤੇ ਭਿੰਨ ਆਪਕੋ ਮਾਨ। 'ਕੁ-ਆਖਨ' ਪਾਇ,ਵਸਿ ਅਗਯਾਨ; ਸੋ ਕਿਆ? ਹਉ ਪੰਡਿਤ, ਹਉ ਚਤੁਰ, ਗਿਆਨੀ,"ਹਉ ਹਉ ਕਰਤੇ ਅਉਧ ਬਿਹਾਨੀ"(261:1)ਅਥਵਾ ਜੇ ਕੁ-ਖਾਇਕੁ ਆਖਣ ਪਾਇ। ਜੇ ਕੋ ਖਾਇਕੁ, ਕਹੀਐ ਸ਼ੰਕਾ, ਕਿਆ? ਜੇ ਕੋਈ ਦਾਸ ਹੋਇਕੇ ਭਾਗਵਤਿ ਆਗਯਾ ਬਿਖੇ ਅਨਯਥਾ ਕਹਿਤਾ ਹੈ।

ਓਹੁ ਜਾਣੈ ਜੇਤੀਆ ਮੁਹਿ ਖਾਇ॥

ਜੇਤੀਆਂ ਜਮ ਦੂਤਹੁ ਦੀਆਂ ਚੋਟਾ ਮੁਖਪਰ ਖਾਤਾਹੈ। ਸੋ ਓਹੀ ਜਾਨਤਾਹੈ, ਤਾਤਪਰਜੁ ਯਹਿ ਹੈ। ਆਗਯਾ ਪ੍ਰਭਕੀ ਬੇਦ ਤਥਾ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਪ੍ਰਸਿਧਹੈ। ਸੋ ਬੇਦੋਕਿ ਕਿਸ ਕਾਮ ਜਗਯਾਦਿਕ ਜੋਕਰਮਹੈ? ਸੋ ਬੰਧਨੀਯ ਹੀਹੈ। ਕਾਹੇਤੇ, ਸਵਰਨ ਤਥਾ ਲੋਹੇਕੀ ਬੇੜੀ,ਦੋਨੋ ਬੰਧਨਹੈ। ਤੈਸੇਹੀ ਸੁਭ-ਕਰਮਕਾ ਫਲਿ ਸੁਵਰਗ,ਅਸ਼ੁਭ ਕਰਮਕਾ ਫਲ ਨੀਚੇਕੇ ਲੋਕ, ਪੁੰਨ ਪਾਪਾ ਮਿਸ੍ਰਿਤ-ਕਰਮ ਕਾ ਫਲਿ ਇਹ ਲੋਕ। ਸੋ ਯਹਿ ਭੋਗ ਸਭਹੀ ਅੰਤਵਾਨਹੈ। ਭੋਗਕੇ ਅੰਤਮਹੁ ਵਿਪਰ ਜੇ ਦੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾਹੈ। ਅਰ ਜੋ ਫਲ ਵਰਜਿਤ ਈਸ਼੍ਵਰ ਅਰਪਣ ਨਿਤ-ਨੈਮਿਤਕ ਸੰਧਿਯਾਦਿਕ ਕਰਮਹੈ, ਤਿਨਤੇ ਮੋਖ ਪਦ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੈਹੈ। ਐਸੇ ਜਥਾਰਥ ਆਗਯਾ ਬਿਖੇ ਜੇਕੋਈ ਦਾਸਹ੍ਵੈਕੇ ਅਨਯਥਾ ਕਹਨੇ ਲਾਗੇ, ਕਿਆ? ਬੇਦ ਸਾਸਤ੍ਰਕੋ ਲੰਘ ਵਰਤਹਿਗ,ਸੋ ਓਹੀ ਜਾਣਹਿਗੇ। ਜੈਸੀਆ ਚੋਟਾਂ ਜਗ ਕੀਆਂ ਮੁਖਪਰ ਖਾਹਿਗੇ। ਇਸਪਰ ਭਗਵਾਨ ਕਹੇਹੈ,

"ਸਾਸਿ ਵਿਧਮੁਤਸ੍ਰਿਜਯ ਵਰਤਤੇ ਕਾਮ ਕਾਰਤ। ਨਸ ਸਿਧਿਮਵਾ ਪ੍ਰਾਂਪਨੋਤਿਨ ਸੁਖਨੰ ਪਰਾਂਗਾਤਿ"॥

ਜੋ ਜਨ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਬਿਧਿਕੋ ਤਿਆਗਕੇ ਕਾਮਨਾਕੇ ਕਿੰਕਰ ਹੂਏ ਅਨਯਥਾ ਵਰਤਤਹੈ। ਸੇ ਜਨ ਕਰਮਕੀ ਸਿਧਿ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੇਹੈ। ਨ ਸੁਖਕੋ ਨ ਪਰਮ-ਗਤਿ ਸਤਿ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੇਹੈ, ਸਦਾ ਜਮਕੇ ਅਧੀਨਹੈਂ।

ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪੇ ਦੇਇ॥ ਆਖਹਿ ਸਿ ਭਿ ਕੇਈ ਕੇਇ॥

ਅਰਥ। ਜੇ ਬੇਦ ਦੁਵਾਰਾ ਆਪਹੀ ਨ ਜਾਣੇਹੈ, ਅਰ ਫਲਭੀ ਆਪਹੀ ਦੇਇਹੈ। ਸੇ ਐਸੇ ਭੀ ਕੋਈ ਕੋਈ ਵਸਿ ਸਰਦਿਕ ਆਖਤੇਹੈ। ਯਹਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ 'ਸ੍ਰਵਣ', 'ਮਨਨ', 'ਨਿਧਯਾਸਨ ਸੰਪੂਰਨ ਕਹਾ॥ ਅਬ ਏਕ ਤੁਕ ਕਰ 'ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ' ਕਹੇਹੈ:-

ਜਿਸ ਨੋ ਬਖਸੇ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ॥ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ॥੨੫॥

ਅਰਥ॥ ਜਿਸਕੋ ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹ ਬਖਸਤੇ ਹਹੁ,ਸਿਫਤਿ ਕਹੀਐ ਨਾਮ ਬਾਣਿਕੇ ਗੁਣ, ਬਯਾਪਕ ਤਥਾ ਰਮਣਸੀਲ॥ ਸਾਲਾਹ ਕਹੀਐ ਤਿਨ ਗੁਣਹੁ ਦ੍ਵਾਰੇ ਸ੍ਰੁਤਿ:- ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜਿਸਨੋ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਰਹੁ ਹਉ, ਕਿਆ? ਸਾਖਯਾਤ ਬ੍ਰਹਮਾਕਾਰ ਅੰਤਹਿ-ਕਰਣਿ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਾਪਤਿਵਾਨ ਜੋ ਪੁਰਖਹੈ, ਗੁਰ ਕਹੈਹੈ; ਐਸਾ ਪੁਰਖ ਪਾਤਸਾਹੁ ਕਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁਹੈ। ਭਾਤਪ੍ਰਜ,ਬਹਿ ਜੋ,ਨਾਰਾਯਣ-ਜਪ ਦ੍ਵਾਰਾ ਨਾਰਾਯਣਹੀ ਸਰੂਪਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਇਆ। ਇਸ ਪਰ ਭਗਵਾਨ (ਗੀਤਾ) ਵਾਕਹੈ:- "ਯਾਤਿਮਦਯਾਜਨੋਪਿਮਾ" ॥ (9:25) ॥

ਅਰਥ॥ 'ਮੇਰੇ ਪੂਜਨਹਾਰੇ ਮੇਰੇਹੀ ਸਰੂਪਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੇਹੈ। ਬੇਦ,ਪ੍ਰਮਾਣ,'ਬ੍ਰਹਮਾਵਿਤੁ ਬ੍ਰਹਮੇ ਭਵਤਿ' ਰਾਮ ਗੀਤਾ ਬਿਖੇ ਰਾਮ ਜੀ ਕਹੇਹੈ:'ਜੋ ਮੁਝਿਕੋ ਦੇਹ ਤੇ ਪਰੇ ਗੁਣਾਤੀਤ ਸੇਵਤੇ ਹੈ'; ਅਥਵਾ,ਸਗੁਣ ਰਾਮ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਵਤਾਰ ਕਦੀ ਹ੍ਰਿਦੇ ਕਰਿ ਸੇਵਤੇਹੈ, ਸੋਅਹਿ ਕਿਆ ਮੇਰਾ ਸਰੂੱਪ ਹੁਏ ਆਪਨੇ ਚਰਨ ਧੂਲੀਸੇ ਪਰਸ ਕਰਕੇ ਤੀਨ ਲੋਕਕੋ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰੇਹੈ। ਜੈਸੇ ਸੂਰਜ ਕਿਰਨਹੁ ਕਰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰੇਹੈ। ਗ੍ਰੰਥ ਪ੍ਰਮਾਣ:-'ਨਾਨਕੁ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪ ਪ੍ਰਮੇਸਰ'(273:13); ਤਾਂਤੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਅਭੇਦ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਭਜਨ ਦ੍ਵਾਰੇ ਈਸਵਰਹੀ ਸਰੂਪਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੂਆ, ਯਹਿ ਸਿਧਾਂਤਿ ਨਿਸਚੈ ਕੀਆ।

ਨੰ.4. ਸਾਧੂ ਅਨੰਦਘਨ ਜੀ(ਉਦਾਸੀਨ-ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਵਾਚੀ)-25

ਜਿਸਕੇ ਪੂਰਬ ਜਨਮੋਂ ਕੋ ਕਰਮ ਹੋਤਹੈ,ਤਿਨ ਪਰਹੀ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਨਦਰ ਹੋਤੀਹੈ, ਏਤਾ ਕਹਾ। ਸੋ ਕਰਮਤੋ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਹੈ,ਤਾਤੇ ਜੈਸੇ ਜੈਸੇ ਜਿਸਕੇ ਕਰਮ ਹੋਤੇਹੇ, ਤੈਸੀ ਤੈਸੀ ਹੀ ਬੁਧੀ ਭੀ ਉਪਜਦੀਹੈ। ਤੈਸੀ ਤੈਸੀਹੀ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਨਦਰ ਭੀ ਹੋਤੀਹੈ। ਅਬ ਇਸੀਕਾ ਵਰਨਨ ਹੋਤਾਹੈ:-

ਬਹੁਤਾ ਕਰਮੁ ਲਿਖਿਆ ਨ ਜਾਇ॥ ਵਡਾ ਦਾਤਾ ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ॥

ਬਹੁਤਾ ਕਰਮ ਜਿਸਨੇ ਕੀਆ ਹੋਤਾ,ਤਿਸੀ ਪਰ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਨਦਰ ਹੋਤੀਹੈ;ਥੋੜੇ ਕਰਮ ਵਾਲੇ ਪਰ ਨਹੀ ਹੋਤੀ, ਇਹਤੋ ਹਮਾਰੇ ਸੋ ਲਿਖਾ ਨਹੀ ਜਾਤਾ, ਕਾਹੇਤੇ, ਸਾਸਤ੍ਰ ਵਚਨ:-

'ਕੁਪੁਤ੍ਰਈਵ ਦਸਭਿ ਸਹਭੰ ਭਰਿ ਵਹਤੀ ਗਰਧ ਭੀ॥ ਏਕੇਨੈ ਵ ਸੁਪੁਤ੍ਰੇਣ ਸਿੰਘੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ ਨਿਰਭਯਾ' ॥

ਗਧੀ ਕੇ ਦਸ਼ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ, ਦਸ ਹੀ ਜੋ ਕੁਪੁਤ੍ਰ ਹੈ,ਤਾਤੇ ਦਸਹੀ ਕੁਪੁਤ੍ਰੋਂਕੀ ਮਾਤਾ ਕੁਪੁਤ੍ਰੋ ਸੰਯੁਗਤ ਭਾਰਹੀਹੋ ਉਠਾਵਤੀਹੈ॥ ਦਸ ਕੁਪੁਤ੍ਰ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾਕੋ ਭਾਰਤੇ ਬਚਾਇਤੋ ਨਹੀ ਸਕਤੇ॥ ਅਰ ਸਿੰਘ ਕਾ ਏਕਹੀ ਪੁਤ੍ਰਹੈ, ਏਕਹੀ ਜੋ ਸੁਪੁਤ੍ਰ,ਤਾਤੇ ਸੁਪੁਤ੍ਰਕੀ ਮਾਤਾ ਬਨ ਵਿਖੈ ਨਿਰਭੈਹੈ। ਇਕਰ ਸੋਤੀਹੈ, ਕਿਸੀ ਕੀ ਸਕਤਿਹੈ ਨਹੀ, ਕੋਈ ਸਿੰਘਕੀ ਮਾਤਾ ਪਰ ਭਾਰ ਲਾਦੇ। ਤੈਸੇਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਪ੍ਰੀਤ ਰਹਤ ਬਹੁਤ ਕਰਮ ਕੀਆ ਹੂਆਭੀ ਕੁਪੁਤ੍ਰ ਹੀਹੈ। ਇਸਕੀ ਰਖਿਆ ਨ ਕਰੇਗਾ; ਇਸ ਪਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕਾਹੀ ਵਚਨਹੈ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਹਤੇਹੈ; ਗੀਤਾਯ:- 'ਸਵਲਪਮਪਿ ਧਰਮਸਯਾਏ ਤੇ ਮਹਤੋ ਭਯਨ' ॥ (2:40)

ਗੀਤਾਮੋਂ ਲਿਖਾਹੈ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ-ਪ੍ਰੀਤਅਰਥ ਜੋਕਰਮ ਕਰਣਾਹੈ,ਇਹਜੋ ਧਰਮਹੈ,ਇਸਕਾ ਅੰਸ ਮਾਤ੍ਰਭੀ ਬਡੇ ਭੈਤੇ ਰਖਿਆ ਕਰਤਾਹੈ,ਜੋ ਨਿਹਕਾਮਹੈ,ਤਿਨ ਪ੍ਰਤਿਤੋ ਇਹ ਅਰਥ ਕੀਆ;ਅਰਜੋ ਸਹਕਾਮਹੈ,ਤਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਦੂਸਰਾ ਅਰਥ ਕਹਤੇਹੈ:- ਬਹੁਤਾ ਕਰਮ ਜਿਸਨੇ ਕੀਆਹੈ ਤਿਸਕਾ ਫਲਭੀ ਵਿਧਾਤਾਨੇ ਤਿਸਕੇ ਮਸਤਕਪਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਲਿਖਾਹੈ, ਸੋ ਜਾਤਾ ਨਹੀ, ਕਾਹੇਤੇ ਵਡਾ ਦਾਤਾ ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਹੈ, ਥੋੜੇ ਤਿਲ ਕਰਕੀ ਤਮਾ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾ॥ ਜੇਤਾ ਜਿਸਕਾ ਕਰਮ ਹੋਤਾਹੈ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤਿਸਕੋ ਤੇਤਾਹੀ ਫਲ ਭੀ ਦੇਤਾਹੈ। ਫਲ ਦੇਣ ਮੋ ਕਛ ਕਸਰ ਤੋਂ ਨਹੀ ਕਰਤਾ ਪ੍ਰਭ। 'ਤਿਲ ਨਹੀ ਭਾਨੇ ਘਾਲਿਆ' (1122:9) ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਤੋ ਰਾਜਾਕੀ ਨਿਆਈ ਕਰਮ ਫਲ ਦੇਤਾਹੈ,ਸੋਈ ਕਹਤੇਹੈ:-

ਕੇਤੇ ਮੰਗਹਿ ਜੋਧ ਅਪਾਰ॥ ਕੇਤਿਆ ਗਣਤ ਨਹੀ ਵੀਚਾਰੁ॥ ਕੇਤੇ ਖਪਿ ਤੁਟਹਿ ਵੇਕਾਰ॥

ਕੇਤੇਹੀ ਤੋ ਕਰਮ ਕਰ ਕਰ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰਤੇ ਇਹੀ ਮਾਗਤੇਹੈ; ਹਮ ਅਪਾਰ ਯੋਧਾ ਹੋਵਹਿ, ਹਮਾਰੇ ਯੁਧਕਾ ਕੋਈ ਪਾਰ ਨ ਪਾਵੇ। ਹਮ ਯੁਧਤੇ ਕਬੀ ਬੇਮੁਖ ਨ ਹੋਵਹਿ॥ ਅਰ ਕੇਤਿਆ, ਕੋਈ ਚਾਹੀਤਾਹੈ ਹਮ ਅਗਿਣਤ ਵੀਚਾਰਵਾਨ ਹੋਵਹਿ। ਸਦਾ ਵੀਚਾਰ ਵਿਖੇ ਹੀ ਮਗਨ ਰਹੇ; ਸੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੂਰ ਤੇ ਇਹੀ ਮਾਗਤੇ ਹੈ। ਅਰ ਕੇਤੇ ਹੀ ਵੇਕਾਰ ਮੋ ਹੀ ਖਪ ਖਪ ਟੂਟ ਮਰਤੇਹੈ; ਕਰਤੇ ਤੋਹੈ ਸ਼ੁਭ-ਕਰਮ: ਦਾਨ, ਪੂਜਾ ਭਜਨ--ਅਰ ਫਲ ਤਿਸਕਾ ਚੋਰੀ, ਜਾਰੀ ਹੀ ਮਾਗਤੇਹੈ॥ ਕਰਮਤੋ ਤੀਨੋਨੇ ਹੀਕੀਏ, ਕਰਮ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਤੋ ਤੀਨੋਕੋ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਬੁਧਿ ਉਪਜਤੀਹੈ। ਜਿਨਕਾ 'ਰਾਜਸੀ ਕਰਮ' ਥਾ ਤਿਨਕੋ ਕਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਜਸੀ ਹੀਤੋ ਬੁਧ ਉਪਜੀ। ਤਿਨੇਨੇ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰਤੇ ਯੁਧਹੀ ਮਾਗਾ।ਜੋ ਯੁਧਤੇ ਨਹੀ ਫਿਰਤਾ, ਤਿਸਕਾ ਫਲ ਤਿਨਕੋ ਸ੍ਵਰਗ ਹੀ ਤੋ ਹੋਵੇਗਾ।ਅਰ ਜਿਨਕਾ ਸਾਤਕੀ ਕਰਮ ਥਾ, ਤਿਨਕੋ ਸਾਤਕੀ ਹੀ ਬੁਧ ਉਪਜੀ। ਤਿਨੋਨੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰਤੇ ਵੀਚਾਰ ਮਾਗਾ;ਸੋ ਸਦਾਹੀ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਮਗਨ ਰਹਤੇਹੈ। ਤਿਸਕਾ ਫਲ ਤਿਨੋਕੋ ਮੁਕਤ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਰ ਜਿਨਕਾ ਤਾਮਸੀ ਕਰਮ ਥਾ ਤਿਨਕੋ ਤਾਮਸੀ ਹੀ ਬੁਧ ਉਪਜੀ: ਤਿਨਨੇ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰਤੇ ਵੇਕਾਰ ਹੀ ਮਾਗਾ॥ ਤਿਸਕਾ ਫਲ ਤਿਨਕੋ ਨਰਕਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਜੈਸਾ ਜਿਸਕਾ ਕਰਮ, ਤੈਸੀ ਤਿਸਕੀ ਬੁਧ, ਤਿਸੀਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰਕੀ ਨਦਰਭੀ॥ ਤਿਸੀਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫਲ ਭੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ; ਕੁਛ ਔਰਭੀ ਤਾਮਸੀ ਕਰਮ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥

ਕੇਤੇ ਲੈ, ਲੈ ਮੁਕਰ ਪਾਹਿ॥ ਕੇਤੇ ਮੂਰਖ ਖਾਹੀ, ਖਾਹਿ॥

ਕੇਤੇ ਹੀਤੋ ਜਗਤਮੋ, ਕੈਸੇ ਤਾਮਸੀ ਹੈ? ਲੇਤੇਹੈ ਪਰਾਇਆ ਧਨ, ਅਰ ਮੁਖਤੇ ਪੜਤੇ ਹੈ:'ਹਮਨੇ ਨਹੀ ਲੀਆ' ਅਰ ਕੇਤੇਹੀ ਮੂਰਖਹੈ,ਜੋ ਕਛ ਪਾਵਤੇਹੈ,ਸ ਖਾਇਹੀ ਜਾਤੇਹੈ; ਭੱਖ-ਅਭੱਖ, ਸੁੱਧ-ਅਸੁੱਧ,ਪੁੰਨ-ਪਾਪ, ਕੁਛ ਭੀ ਨਹੀ ਵਿਚਾਰਤੇ। ਅਬ ਤਿਨਕੇ ਫਲਕੋ ਕਹਤੇ ਹੈ:-

ਕੇਤਿਆ ਦੂਖ ਭੂਖ ਸਦ ਮਾਰ॥ ਏਹਿ ਭਿ ਦਾਤਿ ਤੇਰੀ ਦਾਤਾਰ॥

ਕੇਤੇ ਜੋ ਲੋਕ ਲੇ ਲੇ ਕਰ ਮੁਕਰ ਪੜਤੇਹੈ, ਤਿਨਕੋ ਤੋ ਦੂਸਰੇ ਜਨਮ ਵਿਖੇ ਸਦਾ ਦੁਖਹੀ ਹੋਤੇਹੈ--ਸੁਖ ਕਭੀ ਨਹੀ ਹੋਤਾ ॥ ਤੀਨੋ ਕਰਮੋਕਾ ਵਰਨਨ ਕੀਆ; ਅਬ ਜੋ ਅਭੱਖ ਭੱਖ; ਪੁੰਨ-ਪਾਪਕਾ ਜੋ ਕਛ ਪਾਵਤੇਹੈ, ਸੋ ਖਾਇਹੀ ਜਾਤੇਹੈ, ਕੁਛ ਵੀਚਾਰ ਨਹੀ ਕਰਤੇ। ਤਿਨਕੋ ਦੂਸਰੇ ਜਨਮ ਵਿਖੇ ਸਦਾ ਭੂਖਕੀ ਹੀ ਮਾਰ ਹੋਤੀਹੈ, ਪੇਟ ਭਰ ਖਾਣੇਕੋ ਕੋਈਹੀ ਨਹੀ ਮਿਲਤਾ। ਕਰਮ ਫਲਕੋ ਦਾਤਾ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ! ਇਹ ਤੇਰੀ ਸਭਹੀਤੋ ਦਾਤਹੈ॥ ਜੈਸਾ ਜਿਸਕਾ ਕਰਮ ਹੋਤਾਹੈ, ਤੈਸੀਹੀ ਤਿਸਪਰ ਤੇਰੀ ਨਦਰਭੀ ਹੋਤੀਹੈ॥ ਤੈਸੀਹੀ ਤਿਸਕੋ ਬੁਧਿ ਉਪਜਤੀਹੈ, ਫੇਰ ਤੈਸਾਹੀ ਆਗੇ ਕਰਮਭੀ ਕਰਤਾਹੈ,ਤਿਸੀਕੇ ਅਨਸਾਰ ਤੇਰੇਤੇ ਫਲ ਪਾਵਤਾਹੈ; ਔਰ ਜਾਗਾ ਜੋ ਨੁਖਸਾ ਹੋਤਾਹੈ,ਤਿਸਕਾ ਦੁਖ ਥੋੜਾ ਹੋਤਾਹੈ। ਅਰ ਜੋ ਲੇਕਰ ਮੁਕਰਤਾਹੈ ਤਿਸਕਾ ਦੁਖ ਬਡਾ ਹੋਤਾਹੈ॥ ਜਿਸਨੋ ਬੜਾ ਦੁਖ ਦੀਆਹੈ; ਤਿਸਕਾ ਫਲ ਭੀ ਪਾਵੇਗਾ, ਕੁਛ ਔਰ ਭੀ ਸ਼ਾਂਤੀਕੇ ਕਰਮ ਕਹਤੇਹੈ:-

ਬੰਦਿ ਖਲਾਸੀ [illegible]

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਭਲੇ ਕਰਮ ਕਾ ਫਲ ਸੋਨੇ ਕੀ ਬੇੜੀ, ਬੁਰੇ ਕਰਮ ਕਾ ਫਲ ਲੋਹੇ ਕੀ ਬੇੜੀ; ਦੋਨੋ ਬੰਧਨ ਹੀ ਤੋ ਹੈ॥ ਅਰ ਤੇਰਾ ਭਾਣਾ ਜੋ ਹੈ ਤੇਰਾ ਸ਼ੁਧ-ਸਾਤਕੀ ਨਾਮ॥ ਜਬ ਅਨੰਨ ਮਨ ਹੋਇ ਕਰ ਨਾਮ ਜਪੇਗਾ, ਤਬੀ ਸੁਭਾਸ਼ੁਭ ਬੰਧਨੋ ਤੇ ਛੂਟੇਗਾ॥ ਔਰ ਦੂਸਰੀ ਬਾਤ ਕੋਈ ਇਸ ਪਰ ਕਹਿ ਨਹੀ ਸਕਤਾ॥ ਕੇਤੇ ਹੀ ਤਾਮਸੀ ਲੋਕ ਈਹਾਂ ਬੁਰਾ ਕਰਮ ਕਰ ਕਰ ਮੁਕਰ ਪੜਤੇ ਹੈ॥ ਤਿਨ ਕੋ ਇਹੀ ਭਰੋਸਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਆਗੇ ਭੀ ਮੁਕਰ ਪੜੇਗੇ॥ ਅਬ ਤਿਨ ਕੇ ਹੀ ਨਿਖੇਧ ਕੋ ਕਹਤੇ ਹੈ॥

ਜੇ ਕੋ ਖਾਇਕੁ ਆਖਣਿ ਪਾਇ॥ ਓਹੁ ਜਾਣੈ ਜੇਤੀਆ ਮੁਹਿ ਖਾਇ॥

ਜੇ ਕੋਈ ਖਾਇਕ, ਕਿਆ-ਕਹੀਏ, ਬੁਰਾ ਕਰਮ ਕਰ ਕਰ 'ਕੁ ਆਖਣ-ਪਾਹਿ', ਕਿਆ ਕਹੀਏ, ਮੁਕਰ ਪੜੇਗਾ, ਓਹੁ ਜਾਣੇਗਾ, ਜੇਤੀਆ 'ਜਮ' ਕੀਆ ਪੈਜਾਰਾ ਮੁਖ ਪਰ ਖਾਇਗਾ॥ ਕਿਸ ਕਰਮ ਕਾ ਫਲ ਕੌਣ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਕੋ ਆਪ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਹੀ ਜਾਣਤਾ ਹੈ। ਅਰ ਜਿਨ ਪਰ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਹੈ, ਸੋ ਭੀ ਜਾਨਤੇ ਹੈ, ਸੋਈ (ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ) ਕਹਤੇ ਹੈ॥

ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪੇ ਦੇਇ॥ ਆਖਹਿ ਸਿ ਭਿ ਕੇਈ ਕੇਇ॥

ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਆਪਹੀ ਕਰਮਕੋ ਜਾਣਤਾਹੈ ਅਰ ਆਪਹੀ ਤਿਸਕਾ ਫਲਭੀ ਦੇਤਾਹੈ;'ਇਸ ਕਰਮਕਾ ਇਹ ਫਲ ਹੋਤਾਹੈ',ਐਸ ਯਥਾਰਥ ਜਾਨਣੇ ਵਾਲੇਭੀ ਹੈਕੋਈ, ਕੋਈ ਜਗਤਮੋ ਵਿਰਲੇ ਯਾਗਵਲਕ ਜੈਸੇ ਮਹਾਨਭਾਵ॥ ਯਾਗਵਲਕਕੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਮੋ ਕਰਮ ਫਲ ਲਿਖਾਹੀ ਤੋਹੈ। 'ਅਸੰਖ ਜਪੁ ਅਸੰਖ ਭਾਵ' ਇਸਤੇ ਲੇਕਰ ਈਹਾ ਤਕਰ ਨਿਧਯਾਸਨ ਕਹਾ। ਏਤਾ ਕਹਣੇ ਕਾ ਇਹੀ ਤਾਤਪਰਯਹੈ॥ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰਕਾ ਵਚਨਹੈ:'ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ" ਇਹ ਤੀਨੋ ਨਰਕਕੇ ਦਵਾਰਹੈ(ਗੀਤਾ:16:21)ਇਸਕਾ ਨਾਸ ਕਰਣੇ ਵਾਲੇਹੈ। ਸਰਬ ਪਾਪ:ਕਾਮ,ਕ੍ਰੋਧ,ਲੋਭ ਤੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਦੁਰਭਾਵ ਹੋਤਾਹੈ। ਇਨਕੇ ਗਯਾਨਕਾ ਫਲ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੈ, ਤਾਂਤੇ ਮੈਂ ਇਨਕੋ ਕਬੀਹੀ ਨਹੀ ਕਰਣਾ। ਅਭਯਾਸ ਬਿਨਾ ਸ੍ਰਵਣ,ਮਨਨ ਕੀਆ ਹੁਆ ਭੂਲ ਜਾਤਾਹੈ,ਤਾਤੇ ਇਸਕਾ ਸਦਾ ਹੀ ਅਭਯਾਸ ਰਹੇ; ਅਰ ਨਾਮ ਅਰਾਧਣ:ਸਤਿ-ਵਚਨ, ਖਿਮਾ, ਦਇਆ, ਆਹਿੰਸਾ, ਪਰ-ਉਪਕਾਰ,ਇਨਕਾਮੋ ਸੇ ਕਬੀਹੀ ਨਹੀ ਤਿਆਗ ਕਰਣਾ;ਇਸਕਾ ਭੀ ਸਦਾਹੀ ਅਭਿਆਸ ਰਹੇ, ਅਰ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰਕਾਹੀ ਵਚਨਹੈ "ਸੁਤ,ਸ੍ਮਿਤ ਮੇਰੀ ਆਗਿਆਹੈ, ਇਨਕੋ ਜੋ ਉਲੰਘ ਕਰ ਵਰਤਤਾਹੈ,ਸੋ ਮੇਰੀ ਆਗਿਆਕੇ ਉਲੰਘਣੇ ਵਾਲਾ--ਮੇਰਾ ਸਤਰੂ ਹੈ। ਯੱਦਪਿ ਓਹ ਭਕਤ ਭੀ ਹੈ, ਤਉ ਭੀ ਉਹ ਮੇਰਾ ਨਹੀ"। ਇਸ ਪਰ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਵਚਨਕੋ ਮਾਨ ਕਰ ਸ੍ਰੁਤਿ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਅਪਨੇ ਵਰਣਾਸ੍ਰਮਕੇ ਯੋਗ ਕਰਮਹੈ, ਤਿਸਕੇ ਕਰਣੇਕਾ ਭੀ ਸਦਾਹੀ ਅਭਯਾਸਹੈ। ਅਰ ਮਹਾਦੇਵਕਾ ਵਚਨਹੈ-"ਜਿਸ ਮਾਸ, ਪੱਖ, ਤਿਥ ਵਿਖੇ ਇਕੇ ਪਿਤਾ-ਮਾਤਾ ਕਾ ਮਰਣ ਹੂਆ--ਤਿਸ ਮਾਸ, ਪੱਖ, ਤਿਥ ਵਿਖੇ ਪਿਤਾ-ਮਾਤਾ ਕਾ ਭਕਤਿ ਪੂਰਬਕ ਸ੍ਰਾਧ ਕਰੇ। ਜੋ ਨਹੀ ਕਰਤਾ,ਤਿਸਕੀ ਪੂਜਾ ਮੈਂ ਗ੍ਰਹਣ ਨਹੀ ਕਰਤਾ ਅਰ ਵਿਸ਼ਨੁ ਜੀਭੀ ਗ੍ਰਹਣ ਨਹੀਂ ਕਰਤੇ। ਤਾਤੇ ਉਹ ਸਤਯਾਨਾਸ਼ੀ ਲੋਕ-ਪ੍ਰਲੋਕ ਦੋਨੋਤੇ ਗਯਾ॥ ਅਰ ਜੋ ਦੇਵ, ਪਿਤ੍ਰਿ ਤਰਪਣ ਨਹੀ ਕਰਤੇ,ਓਹੁ ਜਲ ਨਹੀ ਪੀਤੇ, ਰੁਧਰ ਹੀ ਪੀਤੇਹੈ"ਇਸਕੋ ਸਮਝ ਕਰ ਸ੍ਰਾਧ ਤਰਪਣ ਕਬੀਹੀ ਨਹੀ ਛੂਟਣ ਪਾਵੇ;ਇਸਕਾਭੀ ਸਦਾਹੀ ਅਭਿਯਾਸ ਰਹੇ। ਇਸਤੇ ਲੇਕਰ ਸਤਿ-ਕਰਮਕੇ ਗ੍ਰਹਣਕਾ ਅਪ-ਕਰਮ ਕੇ ਤਿਆਗ ਕਾ ਸਦਾਹੀ ਅਭਯਾਸ ਰਹੇ। ਅਬ ਸ੍ਰਵਣ,ਮਨਨ,ਨਿਧਿਯਾਸਨਕਾ ਫਲਹੈ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ.ਤਿਸੀਕੋ ਕਹਤੇਹੈ:-

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਿਸਨੋ ਬਖਸੇ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ॥ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ॥੨੫॥

ਸ੍ਰਵਣ, ਮਨਨ, ਨਿਧਯਾਸਨ ਪਰ ਰੀਝਿਆ ਹੂਆ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਜਿਸਕੋ ਦਾਨ ਕਰਤਾਹੈ 'ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਸਿਫਤਿ', ਕਿਆ ਕਹੀਏ, ਆਪਣੇ ਨਾਮਕੀ ਮਹਮਾ ਅਰ ਸਲਾਹ;'ਸਲਾਹ'ਨਾਮਹੈ ਮਸਲਤਕਾ ਅਰ ਮਸਲਤ ਨਾਮਹੈ 'ਵਿਵੇਕ'ਕਾ॥ 'ਵਿਵੇਕ' ਨਾਮਹੈ ਸੱਤ-ਅਸੱਤ ਕੇ ਨਿਰਣੇ ਕਾ,'ਸੱਤ'ਕਿਆਹੈ ? ਅਰ ਅਸੱਤ ਕਿਆਹੈ ? ਸੰਤ ਕਾ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਣਾ, ਸੰਤ ਸਭਾਮੇ ਬੈਠ ਕਰ ਜੋ ਸੱਤ-ਅਸੱਤਕਾ ਨਿਰਣੈ ਕਰਤਾਹੈ, ਐਸਾਜੋ ਪੁਰਖਹੈ, ਸੋ ਪਾਤਸ਼ਾਹੁ ਕਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੈ॥ ਪਾਤਸ਼ਾਹੋ ਕਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੋ ਏਕ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਹੀਹੈ--ਦੂਸਰਾਤੋ ਕੋਈਭੀ ਨਹੀ, ਤਾਤੇ ਓਹੁ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਰੂਪਹੀ ਹੋਤਾਹੈ ਕਾਹੇਤੇ, ਜਬ ਸੱਤ-ਅਸੱਤਕਾ ਨਿਰਣੇ ਕਰੇਗਾ,ਤੋ, ਸੱਤ ਰੂਪ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਆਪਣਾ-ਆਪਹੀ ਠਹਰੇਗਾ। ਇਹੁ ਨਿਰਣੇ 'ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ' ਕੇ ਅਰਥ ਵਿਖੇ ਕੀਆ ਹੀ ਹੈ। ਅਬ ਇਸ ਪਰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਹਤੇਹੈ; ਅੰਗਿਰਸ ਪੁਰਾਣੇ:-

'ਵਾਸਦੇਵੈਤ ਮਨੁਸ਼, ਉਚਾਰ ਭਵ ਭੀਤ ਭਾਊ । ਨ ਮੁਕਤ ਫਲ ਮਾਪਨੋਤੀ, ਬਿਸਨੋਰੇਵ ਨ ਸੰਸਯਾ॥

ਅੰਗਰਸ ਪੁਰਾਣਮੋ ਲਿਖਾਹੈ; ਜਬ ਮਨੁਖ ਵਾਸਦੇਵ ਇਨ ਨਾਮੋਕੋ ਨਿਰੰਤ੍ਰ ਉਚਾਰਣ ਕਰਤਾਹੈ। ਤਬ ਸੰਸਾਰਭੈ ਤੇ ਮੁਕਤ ਹੂਆ ਹੂਆ ਵਿਸ਼ਨੁ ਫਲ, ਕਿਆ ਕਹੀਏ, ਵਿਸ਼ਨੁਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾਹੈ। ਇਸਮੋ ਕਛ ਸੰਦੇਹ ਨਹੀ";'ਸਿਫਤ'ਪਰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਹਾ। ਅਬ 'ਸਲਾਹ' ਪਰ ਪੁਰਾਣਾਂਤਕ ਕੀ ਕਥਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਹਤੇਹੈ:-

ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ ਜੀਸਾਥ ਵਿਸ਼੍ਵਾਮਿਤ੍ਰਕਾ ਵਿਰੋਧ ਹੂਆ। ਰਾਖਸ਼ਮ ਦ੍ਵਾਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਮਿਤ੍ਰਨੇ ਵਸ਼ਿਸ਼ਟਕਾ'ਸੌ'ਪੁਤ੍ਰ ਮਾਰ ਡਾਰਾ;ਅਰ ਰਾਤ੍ਰਕੇ ਸਮੇ ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟ ਜੀਕੇ ਮਾਰਣੇਕੋ ਆਇਆ॥ ਇਹੀ ਮਨਸਾ ਕਹੀ,ਜਾਗਤਾਤੋ ਇਹ ਮਾਰਣਾ ਕਠਨਹੈ, ਸੋਏ ਪੜੇਕੋ ਆਇਆ; ਸੋਏ ਪੜੇਕੋ ਮਾਰੋਗਾ। ਆਸ਼੍ਰਮਕੇ ਪੀਛੇ ਛਪ ਕਰ ਬੈਠ ਕਰ ਰਹਾ॥ ਤਬ ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ ਜੀਨੇ ਕਹਾ:-"ਦੇਖੋ ਤੋ ਅਰੁੰਧਤੀ! ਚੰਦ੍ਰਮਾਕੀ ਚਾਦਨੀ ਕੈਸੇ ਨਿਰਮਲ ਹੂਈਹੈ,ਜੈਸੇ ਵਿਸ਼੍ਵਾਮਿੱਤ੍ਰਕਾ ਤਪ ਨਿਰਮਲਹੈ"॥ ਇਹ ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ ਜੀਕਾ ਵਚਨ ਵਿਸ਼ਵਾਮਿਤ੍ਰ ਨੇ ਸੁਣਾ, ਅਰ ਕਹਾ:-

"ਧਿਕਾਰਹੈ ਮੇਰੇ ਤਾਈ। ਮੈਨੇ ਇਸਕਾ ਸੌ ਪੁਤ੍ਰ ਮਾਰਾ, ਅਰ ਇਸਕੇ ਮਾਰਣੇਕੋ ਆਇਆਹੋ॥ ਇਹਤੋ ਮੇਰੀ ਉਪਮਾ ਕਰਤਾਹੈ"॥

ਤਬ ਵਿਸਵਾਮਿੱਤ੍ਰਨੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਡਾਰ ਦੀਏ। ਸ਼ਰਣ ਸ਼ਰਣ ਕਹ ਕਰ, ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ ਜੀਕੇ ਚਰਨੋ ਪਰ ਗਿਤ੍ਰਾ॥ ਤਬ, ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ ਜੀਨੇ ਕਹਾ,'ਆਉ ਬ੍ਰਹਮ-ਰਿਖੀ'! ਤਬ ਵਿਸਵਾਮਿੱਤਨੇ ਕਹਾ"ਮਹਾਰਾਜ! ਬ੍ਰਹਮ ਰਿਖੀ ਹੋਣੇਕੇ ਨਮਿਤ ਮੈਨੇ ਤਪਾਦਿਕੋਂਕਾ ਯਤਨ ਕੀਆ;ਤਬ ਸਰਬ ਰਿਖ-ਦੇਵਤਿਓਨੇ ਕਹਾ। ਜਬ ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ ਜੀ ਤੋਕੋ ਬ੍ਰਹਮ-ਰਿਖੀ ਕਹੇਗੇ,ਤਬੀ ਤੂ ਬ੍ਰਹਮ ਰਿਖੀ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਆਪ ਮੇਰੇ ਤਾਈ ਰਾਜ-ਰਿਖੀ ਹੀਕਹਤੇ ਰਹੇ,ਬ੍ਰਹਮ ਰਿਖ ਨਹੀ ਕਹਾ। ਤਬੀਤੋ ਆਪ ਸਾਥ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਕਰ ਆਪਕਾ ਸੌ ਪੁਤ੍ਰ ਮੈਨੇ ਮਾਰਾ, ਜੋ ਆਪ ਤਬੀ ਮੇਰੇ ਤਾਈ ਬ੍ਰਹਮ-ਰਿਖੀ ਕਹਤੇ; ਤੋ ਏਹ ਉਪੱਦ੍ਵ ਮੈਂ ਕਹੇਕੋ ਕਰਤਾ"। ਤਬ ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ ਜੀਨੇ ਕਹਾ,'ਤਬ ਤੂ ਸਸ਼ਤ੍ਰ ਬਾਧ ਕਰ ਯੁਧ ਕਰਣੇਕੋ ਆਵਤਾਥਾ॥ ਤੂ ਬ੍ਰਹਮ ਰਿਖੀ ਤੋ ਨਹੀ ਥਾ,ਮੈਂ ਝੂਠ ਕੇਸੇ ਕਹਤਾ? ਅਬ ਤੈਨੇ ਸਾਸਤ੍ਰ ਡਾਰੇ,ਅਰ ਸਰਣ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰੀ ਅਬ ਤੂੰ [illegible]-ਰਿਖੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਹਾ''ਤਬ ਵਿਸ਼ਵਾਮਿੱਤ੍ਰਨੇ ਕਹਾ''ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੇ ਤਾਈ ਆਪਣਾ ਸਿਖ ਕਰੀਏ''ਤਬ ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ ਜੀਨੇ ਕਹਾ, ਭਲਾ, ਅਰ 'ਸਾਸਤ੍ਰਕੀ ਬਿਧਸੋ ਵਿਸਵਾਮਿਤ੍ਰਕੋ ਆਪਣਾ ਸਿਖ ਕੀਆ' ਤਬ ਵਿਸ਼ਵਾਮਿੱਤ੍ਰਨੇ ਕਹਾ''ਮਹਾਰਾਜ! ਏਤੇ ਮੇਨੇ ਚੰਦ੍ਰਾਯਨ-ਬਰਤ ਕੀਏ ਹੈ, ਏਤੇ ਸਾਂਤਿਪਨ ਕੀਏ ਹੈ, ਏਤੇ ਪਰ-ਕਰਮ ਕੀਏ ਹੈ, ਏਤੋ ਮਾਸੋ-ਉਪਵਾਸ ਕੀਏ ਹੈ ਅਮਕਾ ਯੱਗ ਕੀਆ, ਅਮੁਕਾ ਤਪ ਕੀਆ। ਇਨ ਬ੍ਰਤ,ਯਗ,ਤਪੋਕਾ ਫਲ ਮੈਨੇ ਆਪਕੇ ਚਰਨੋ ਆਗੇ ਅਰਪਣ ਕੀਆ''। ਤਬ ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ ਜੀਨੇ ਕਹਾ, ਤੈਨੇਤੋ ਗੁਰੁ-ਪੂਜਨ ਕੀਆ ਹਮ ਭੀ ਤੋਕੋ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦੇਤੇਹੈ:-ਜਹਾ ਸੰਤ ਜਨ ਕੋ ਘੜੀ ਬੈਠ ਕਰ ਸੱਤ-ਅਸੱਤ ਕਾ ਨਿਰਣੈ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਤਿਸ ਨਿਰਣੈ ਕਾ ਫਲ ਹਮ ਤੇਰੇ ਤਾਈ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦੀਆ। ਇਹੁ ਵਿਸ਼ਸ਼ਟ ਜੀਕਾ ਵਚਨ ਸੁਣ ਕਰ ਵਿਸਵਾਮ੍ਰਿਤਕੋ ਕ੍ਰੋਧਕੀ ਜ੍ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਗਟ ਭਈ। ਊਹਾਤੋ ਨਹੀ ਠਹਰ ਸਕਾ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀਕੇ ਆਗੇ ਜਾਇ ਪੁਕਾਰਾ:'ਦੇਖੋ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੇ ਸਾਥ ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ ਜੀਨੇ ਕਪਟ ਕੀਆਹੈ। ਮੇਨੇਤੋ ਤਿਸਕਾ ਏਤਾ ਪੂਜਨ ਕੀਆ; ਤਿਸਕਾ ਬਦਲਾ ਤਿਸਨੇ ਮੇਰੇ ਤਾਈ ਕਿਆ ਦੀਆਹੈ''ਜਹਾ ਸੰਤ ਜਨ ਬੈਠ ਕਰ ਦੋ ਘੜੀ ਸਤ-ਅਸਤਕਾ ਨਿਰਣੈ ਕਰਤੇਹੈ ਤਿਸਕਾ ਫਲ। ਮੇਰਾ ਨਿਆਉ ਕਰੋ!" ਤਬ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀਨੇ ਦੇਖਾ'ਤਪੋਕਾ ਅਭਿਮਾਨ ਇਸਕੋ ਬਡਾਹੈ'ਅਰ ਅਗਯਾਨ ਬੀ ਇਸਕਾ ਗਇਆ ਨਹੀ,ਇਸਕਾ ਅਭਿਮਾਨ ਤੋੜਾ ਚਾਹੀਏ'। ਤਬ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀਨੇ ਕਹਾ,''ਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਗ ਬਰਾਬਰ ਔਰ ਕੋਈ ਜਗਤਮੋ ਪੰਡਤਹੈ ਨਹੀ,ਤੂੰ ਸ਼ੈਸ਼ਨਾਗਕੋ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਬੁਲਾਇ ਲੈਆਓ, ਤਿਸਕੇ ਸਾਥ ਮਿਲਿ ਕਰ ਹਮ ਤੇਰਾ ਨਿਆਉ ਕਰੇਗੇ''। ਤਬ ਵਿਸ਼ਵਾਮਿੱਤ੍ਰ ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਪਾਸ ਆਏ,ਕਹਾ'ਮਹਾਰਾਜ! ਆਪਕੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਬੁਲਾਵਤੈਹੈ' ਤਬ ਸ਼ੇਸ਼ ਜੀਨੇ ਕਹਾ,'ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਿਥਵੀਕਾ ਭਾਰ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਿਰਪਰ ਲੀਏ ਬੈਠਾਹੋ,ਜੋ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਸਾਥ ਜਾਉ, ਤੋ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕਿਸਕੇ ਆਸਰੇ ਠਹਰੇਗੀ? ਅਰ ਤੂ ਬਡਾ ਤਪਵਾਨ ਸੁਣੀਤਾਹੈ,ਜੋ ਤੇਰੇਮੋ ਕੋਈ 'ਤਪ'ਕੀ ਸ਼ਕਤਿ ਹੋਵੇ,ਤੋ, ਤੂੰ ਪ੍ਰਿਥਵੀਕੋ ਧਾਰਣ ਕਰ,ਮੈ ਤੇਰੇ ਸਾਥ ਚਲੋਗਾ। ਤਬ ਵਿਸ਼ਵਾਮ੍ਰਿਤਨੇ ਜੇਤੇ'ਤਪ' ਕੀਏ ਥੇ ਤਿਨਕਾ ਫਲ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕੇ ਤਲੇ ਦੀਆ। ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਨ ਠਹਰੀ॥ ਤਬ ਸ਼ੇਸ਼ ਜੀਨੇ ਕਹਾ,ਇਨ ਤਪੋਕਾ ਹੀਤੂ ਅਭਮਾਨ ਕਰਤੇਹੈ,ਤੂੰ ਪ੍ਰਿਥਵੀਕੇ ਧਾਰਣੇਕੋ ਸਮਰਥ ਨਹੀ॥ ਅਉਰ ਤੇਰੇਸੋ ਕਿਆ ਹੋਵੇਗਾ,ਇਹੀ ਕੁਛ ਮੇਰੇ ਪਾਸਥਾ,ਕੁਛ ਔਰਭੀਹੈ,ਜੋ ਕੁਛਹੈ,ਤੋ ਨਿਕਾਸ?" ਤਬ ਵਿਸ਼ਵਾਮਿਤ੍ਰਕਾ ਅਭਮਾਨ ਟੂਟਾ ॥ ਵਿਸਵਾਮ੍ਰਿਤਨੇ ਕਹਾ, ''ਮਹਾਰਾਜ! ਆਪਣਾਤੋ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਔਰ ਕਛਭੀ ਨਹੀ,ਜੋ ਗੁਰੋਨੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦੀਆਥਾ, ਸੋਹੈ। ਤਬ ਸ਼ੇਸ਼ ਜੀਨੇ ਕਹਾ, ਉਸਕੋ ਭੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀਕੇ ਤਲੇਦੇ, ਦੇਖ ਓਹੁ ਕੈਸਾਹੈ''।ਜਬ ਵਿਸਵਮ੍ਰਿਤਨੇ ਸੱਤ-ਅਸੱਤਕੇ ਨਿਰਣੈਕਾ ਫਲ ਪ੍ਰਿਥਵੀਕੇ ਤਲੇ ਦੀਆ,ਤੋ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਠਹਿਰ ਰਹੀ। ਤਬ ਸ਼ੇਸ਼ ਜੀਨੇ ਕਹਾ:- ''ਚਲੋ ਅਬ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀਕੇ ਪਾਸ ਚਲਤੇਹੈ''॥ ਤਬ ਵਿਸ਼ਵਾਮਿਤ੍ਰਨੇ ਸ਼ੇਸ਼ ਜੀਕੋ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਆ ਅਰ ਕਹਾ,''ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰਾ ਨਿਆਉ ਹੂਆ॥ ਮੈਨੇ ਤੋ ਗੁਰੋਕੋ ਕੁਛ ਭੀ ਨਹੀ ਥਾ ਦੀਆ। ਗੁਰੋਨੇ ਤੋ ਮੇਰੇ ਤਾਈ ਬਹੁਤ ਸੋ ਬਹੁਤ ਦੀਆ। ਅਬ ਆਪ ਅਨੰਦ ਸੋ ਬੈਠੀਏ" ॥

'ਸਲਾਹ' ਕਾ ਫਲਹੈ : ਦੋ ਘੜੀ ਸਲਾਹਕਾ ਫਲਤੋ ਸੰਪੂਰਣ ਪ੍ਰਿਥਵੀਕੇ ਧਾਰਣਕੋ ਸਮਰਥ ਹੂਆ; ਅਰ ਜੋ ਸਦਾਹੀ ਸੱਤ-ਅਸੱਤ ਕੇ ਨਿਰਣੈਮੋ ਮਗਨ ਰਹਤੇਹੈ, ਤਿਨਕੀਤੋ ਕਿਆਹੀ ਮਹਮਾਹੈ--ਔਰ ਭੀਤੋ ਕੁਛ ਨ ਕਹਿ ਸਕਹਿਗੇ; ਏਤਾਹੀ ਕਹੇਗੇ, ਵਿਵੇਕਵਾਨ ਪੁਰਖ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਰੂਪਹੀਹੈ;ਇਸਮੋ ਕੁਛ ਸੰਦੇਹ ਨਹੀ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਪੁਜੀ ਏਤਾ ਹੀਹੈ, ਕਾਹੇਤੇ, ਗੁਰ-ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਬੀਜ ਹੈ, ਸ੍ਰਵਣ ਤਿਸਤੇ ਬ੍ਰਿਖ ਪ੍ਰਾਦੁਰਭਾਵ ਭਇਆਹੈ॥ ਮਨਨ ਤਿਸ ਕੀਆ 'ਸਾਖਾ' ਹੇਨ, ਨਿਧਯਾਸਨ ਤਿਸਕੇ 'ਫੂਲ'ਹੈ; ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਤਿਸਕਾ'ਫਲ'ਹੈ॥ ਫਲਤੇ ਆਗੇਤੋ ਔਰ ਕਛ ਨਹੀ। ਜੋ ਪਾਤਸ਼ਾਹੋਕਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੂਆ,ਸੋਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਹੂਆ॥ ਜੇਤਾ ਕਛੁ ਯਤਨਹੈ, ਸੋਤੋ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਹੂਆ॥ ਜੇਤਾ ਕਛੁ ਯਤਨਹੈ, ਸੋਤੋ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਕੇ ਨਮਿਤਹੈ॥ ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਈ,ਤੇ ਫੇਰ ਯਤਨ ਕਾਹੇਕੋ ਚਾਹੀਏ ?॥ ਜੈਸੇ ਕੂਪ ਜੋ ਖੋਦੀਤਾਹੈ, ਜੋ ਜਲਕੇ ਨਮਿਤ ਖੋਦੀਤਾਹੈ, ਜੋ ਜਲ ਨਿਕਸਾ--ਤੋ ਫੇਰ ਕਾਹੇਕੋ ਖੋਦਣਾ ?॥ ਤਾਤੇ ਅਰਥ ਦਵਾਰਾਤੋ'ਜਪੁ ਜੀ' ਏਤਾਹੀ ਸਿਧ ਹੋਤਾਹੈ, ਅਰ ਹਮਾਰੀ ਕੁਲ ਪਰੰਪਰਾ ਦਵਾਰਾਭੀ 'ਜਪੁ ਜੀ' ਇਸੀਕਾ ਨਾਮਹੈ॥ ਜੈਸੀ ਕੁਲ ਪਰੰਪਰਾ ਹਮਾਰੀਹੈ, ਐਸੀ ਔਰ ਕਿਸੀਕੀ ਭੀਨਹੀ॥

ਕਾਹੇਤੇ, ਬਾਬਾ ਨਾਨਕਕੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦਤੇ ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀਨੇ ਸ੍ਰਵਣ ਕੀਆ। ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀਕੇ ਮੁਖਪਦਮ ਤੇ ਬਾਬਾ ਧਰਮ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੇ ਸਵਣ ਕੀਆ॥ ਬਾਬਾ ਧਰਮ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀਕੇ ਮੁਖ ਪਦਮਤੇ ਬਾਬਾ ਮਾਣਕ ਚੰਦ ਤੇ ਬਾਬਾ ਮਿਹਰ ਚੰਦ ਜੀਨੇ ਸ੍ਰਵਣ ਕੀਆ, ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੁਲ ਪਰੰਪਰਾ ਚਲੀਆਈ॥ 'ਦੇਹੁਰੇ' ਸੋ ਸਰਬ ਸਹਿਬਦਾਦਿਓ ਸੋ ਪੂਛ ਦੇਖੋ:- ਜਪੁ ਜੀ ਇਸੀਕੋ ਕਹਤਹੈ॥ ਆਗੇ'ਅਮੁਲ ਗੁਣ'ਕੋ ਅਮੁਲ ਗੁਣਹੀ ਕਹਤੇਹੈ। 'ਸੋ-ਦਰਕੋ ਸੁ-ਦਰ'ਹੀ ਕਤਹਤੇ ਹੈ। 'ਮੁੰਦ੍ਰਾ'ਕੋ ਮੁੰਦ੍ਰਾਹੀ ਕਹਤੇਹੈ;ਤਾਤੇ'ਜਪੁ ਜੀ'ਏਤਾ ਹੀਹੈ ॥25॥

"ਸਤਿਗੁਰਨੋ ਸਭੁਕੋ ਵੇਖਦਾ,ਜੇਤਾ ਜਗਤੁ ਸੰਸਾਰੁ॥ ਡਿਠੈ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੋਵਈ:ਜਿਚਰੁ ਸਬਦਿ ਨ ਕਰੇ ਵੀਚਾਰੁ ॥ ਹਉਮੈ ਮੈਲੁ ਨ ਚੁਕਈ...." ਮ:3॥ ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੰਸਦੀ ਹੌਮੈ ਹੈ-ਪਰ ਓਹ "ਬਾਲਜਤੀ ਹੈ ਸਿਰੀਚੰਦੁ ਬਾਬਾਣਾ ਦੇਹੁਰਾ ਬਣਾਇਆ॥ ਲਖਮੀਦਾਸਹੁ ਧਰਮਚੰਦ ਪੋਤਾ ਹੁਇ ਕੈ ਆਪੁ ਗਣਾਇਆ॥ ਮੰਜੀ ਦਾਸੁ ਬਹਾਲਿਆ ਦਾਤਾ ਸਿਧਾਸਣ ਸਿਖਿ ਆਇਆ॥ ਮੋਹਣ ਕਮਲਾ ਹੋਇਆ ਚਉਬਾਰਾ ਮੋਹਰੀ ਮਨਾਇਆ॥ ਮੀਣਾ ਹੋਆ ਪਿਰਥੀਆ ਕਰਿ ਕਰਿ ਤੌਫਕ ਬਰਲੁ ਚਲਾਇਆ ॥ ਮਹਾਦੇਉ ਅਹੰਮੇਉ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬੇਮੁਖੁ ਪੁਤਾਂ ਭਉਕਾਇਆ॥ ਚੰਦਨ ਵਾਸੁ ਨ ਵਾਸ ਬੋਹਾਇਆ॥ ੩੩॥ ਅਤੇ ਵਾਰ 36:8.5:-"ਕਿਆ ਨੀਸਾਣੀ ਮੀਣਿਆ ਖੋਟੁ-ਸਾਲੀ ਸਿਕੈ"॥

ਨੰ.5. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘਜੀ'ਚੂੜਾਮਣੀ'(ਨਿਰਮਲ-ਗਿਆਨੀ)-25

ਬਹੁਤਾ ਕਰਮੁ ਲਿਖਿਆ ਨ ਜਾਇ॥

ਕਰਮ ਜੋਹੈ ਪਰਮੇਸ਼ਰਕੋ,ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿਕੋ ਦੇਖਨੇ ਸੋ ਬਹੁਤਹੈ, ਲਿਖਯੋ ਕਿਉਂਹੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਤਿਹੈ। ਬੇਸ਼ੁਮਾਰਹੀ ਲੇਨਵਾਰੇਹੈਂ, ਤਿਨਕੋ ਅਨੇਕਹੀ ਰੀਤਿਕੀ ਦਾਤ ਦੇਤਹੈ।

ਵਡਾ ਦਾਤਾ ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ॥

ਸਭਨਿਸੇ ਬਡੋ ਦਾਤਾਹੈ,ਤਿਸ ਜੈਸੋ ਔਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦੇਤਹੈ; ਬਹੁਤ ਕੈਸੋਹੈ? ਤਿਲਕੋ ਅਰਥ ਜਹਿਤੀ ਲਛਣਾਮੋਂ ਥੋਰੀ, ਥੋਰੀਭੀ ਚਾਹਿ ਕਿਸੇਕੇ ਪਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਰਾਖਤਹੈ, ਜੋਮੈਂ ਇਨਕੋ ਸਭ ਕੁਛ ਦੇਤਹੈ ਇਹੁ ਮੇਰੇ ਕੁਛ ਕਾਜ ਸਵਾਰੈਗੋ; ਇਸਤੇ ਆਦਿ ਔਰਜੇ ਚਾਹਿਹੈ, ਸੋ ਥੋਰੀਭੀ ਨਹੀਂ ਰਾਖਤਹੈ; ਇਤਯਰਥ।ਪਹਿਲੀ ਤੁਕਮੇਂ ਬਿਸੇਖਕਤਿ ਅਲੰਕਾਰ,ਕਰਮ ਬਹੁਤਹੈ,ਯਾਤੇ ਕਾਰਨਜੋਹੈ ਲੇਖਕ ਤਿਨੋਂਤੇ ਲਿਖਨੇਕੋ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਰਾਖੋ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਦੂਸਰੇ'ਦਾਤਾ'ਬਿਸ਼ੇਖਨ ਸਾਭਿਪ੍ਰਾਯਕੇਹੈ,ਯਾਂਤੇ ਪਰਕਰਾਲੰਕਾਰ। ਜੇ ਦਾਤਾ ਨਾਮ ਬਿਸ਼ੇਖਯਹੋ ਤੁ ਪਰਕਰਾ ਅਲੰਕਾਰ ਹੋ ਜਾਤਹੈ;ਔਰ ਤਿਲੁਭੀ ਤਮਾਇ ਨਹੀ,ਐਸੇ ਦਾਤਾਹੈ,ਯਾਂਤੇ ਦੂਸਰੀ ਬਿਨੋਕਤਿ ਭੀ ਹੋਤਹੈ।

ਲਛਣ- ਕਿਸੀਕੁ ਬਾਤ ਬਿਨਾ ਆਤੋ ਹੋਇ, ਤਹਾਂ ਦੂਸਰੀ ਬਿਨੋਕਤਿ ਹੋ ਜਾਤਹੈ।

ਆਨੰਦਘਨ ਨੇ ਇਸ ਤੁਕਕੋ ਅਰਥ ਕਰਮਨਕੇ ਊਪਰ ਲਗਾਯੋਹੈ !

ਤਿਸੁਪਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ:- ਜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਰਮਨ ਕਾ ਅਰਥ ਰਾਖਤੇ ਹੈ,ਤੋ ਐਸੇ ਲਿਖਤੇ;

'ਬਹੁਤੇ ਕਰਮ ਲਿਖਿਆ ਨ ਜਾਇ॥'

ਕਰਮ ਤੋ ਬਹੁਤਹੈਂ, ਤਿਨੋਂ ਪਰ ਬਹੁ ਬਾਚੀ ਪਦ ਰਾਖਤੇ। ਕਰਮੁ ਪਾਰਸੀ ਪਦ 'ਕ੍ਰਿਪਾ' ਸੋ ਏਕ ਬਚਨ; ਯਾਂਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਏਕ ਬਾਚੀ ਪਦ ਰਾਖਯੋ।

ਬਹੁ ਬਾਚੀ ਔ ਏਕ ਬਾਚੀ ਜੋ ਪਦ ਹੈਂ,ਐਸੀ ਬਾਤ ਭੀ ਨਹੀਂ ਬੁਧਿਮੈਂ ਆਈ ਆਨੰਦ ਘਨ ਕੇ--ਔਰ ਅਰਥ ਤੋ ਕਹਾਂ ਸਮਝਨੇ ਥੇ। ਜੇ ਕੋਈ ਹਠ ਕਰੇ,ਕਰਮਨਿ ਕੋ ਹੀ ਅਰਥ ਲਗਾਵੇ, ਤਿਸ ਅਰਥ ਪਰ 'ਗਤਿ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ' ਦੋਖ ਹੋਤਹੈ।

ਲੱਛਣ- ਸ਼ਬਦ ਸ਼ੁੱਧਿ ਨਹਿ ਕਵਿਤਾ ਮਾਂਹੀ । 'ਗਤਿ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ' ਕਹਤ ਹੈ ਤਾਂਹੀ॥

ਬਹੁ ਬਾਚੀ ਅਰਥਪਰ ਏਕ ਬਾਚੀ ਪਦ ਹੋਤਹੈ।

ਕੇਤੇ ਮੰਗਹਿ ਜੋਧ ਅਪਾਰ॥

ਅਬ ਕਰਮਨਿਕੋ ਦੇਖ ਕਰਿ ਜੋ ਦੇਤਹੈ, ਸੋ ਕਹਤਹੈ। ਅਨੇਕਾ ਅਨੇਕਜੇ ਜੋਧਾ ਹੈ, ਸੋ ਸਰਬਹੀ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਅਧੀਨ ਹੋਏ ਮਾਗਤੇ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:- ਕੇਤੇ ਔ ਅਪਾਰ ਪੁਨਰੁਕਤਿ 'ਕੇਤੇ'ਕਰਨੋਤੋ 'ਅਪਾਰ' ਨਹੀਂ ਕਹਨੋਥੋ। 'ਆਪਾਰ'ਕਹਨਤੇ 'ਕੇਤੇ' ਨਹੀਂ ਕਹਨੋ ਥੋ; ਏਕ ਪਦਸੋਂ ਅਰਥ ਬਨਤਹੈ, ਦੂਸਰ ਕੈਸੇ ਕਹਯੋ ?

ਉੱਤਰ:-ਤਾਂਤੇ ਐਸੇ ਅਰਥ ਕਰਨੋ: ਪਦਾਰਥੁ ਆਪਰਹੀ ਕਹੀਏ,ਅਸੰਖਹੀ, ਜੋਧਾ ਅਧੀਨ ਹੋ ਕਰਿ ਕੇਤੇ ਮਾਂਗਤੇਹੈ। 'ਪਦਾਰਥ'ਕੋ ਅਧਯਾਹਾਰ 'ਮੰਗਹਿ'ਪਦਸੋਂ;ਇਤਯਰਥ। ਇਸ ਤੁਕਮੇਂ'ਕੇਤੇ'ਔ'ਅਪਾਰ' ਪਦਨਿਮੈਂ ਅਰਥਾਬ੍ਰਿਤਦੀਪਕ ਅਲੰਕਾਰਹੈ; 'ਕੇਤੇ' ਔ 'ਅਪਾਰ' ਦੋਊ ਪਦ ਅਰਥ ਏਕ।

ਕੇਤਿਆ ਗਣਤ ਨਹੀ ਵੀਚਾਰੁ॥

ਜੋਧਿਆ ਤੇ ਆਦਿ ਔਰ ਜੇਤੇ ਬਰਨ ਆਸ਼੍ਰਮਹੈ, ਸੋ ਸਰਬਹੀ ਸਦੀਵ ਮਾਂਗਤੇ ਰਹਿਤੇ ਹੈ,ਕੋਈ ਕੁਛ ਜਾਚਤੁਹੈ, ਕੋਈ ਕਛੁ ਜਾਚਤਹੈ; ਤਿਨਕੀ ਗਣਨਾਕੋ ਬੀਚਾਰਜੇ ਕਰੀਏ, ਤੋ ਨਹੀਂ ਦੋਇ ਆਵਤ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:- ਈਹਾਂ ਜੋਧਾਂ ਕਹਿ ਕਹਿ ਬਹੁਰ ਸਮੁੱਚੇ ਕਹਿ ਦੀਓ;ਔਰ ਸਰਬ ਧਰਮ ਵਾਰੇਭੀ ਮਾਂਗਤਹੈ;ਆਦਿਤੋ ਬ੍ਰਹਮਣ ਜਾਤਿ ਕਹੀ ਹੁਤੀ, ਜੋਧਯੋਂਤੇ ਆਦਿ ਕੈਸੇ ਕਹਯੋ? ਜੈਸੇ ਕਹਤਹੈਂ 'ਮੇਰੁ' ਤੇ ਆਦਿ ਔਰ ਪਰਬਤ, 'ਇੰਦ੍ਰ' ਆਦਿ ਔਰ ਦੇਵਤੇ। ਜੋ ਸਭਸੇ ਮੁੱਖ ਹੋਤਹੈ, ਤਿਸਤੇ ਆਦਿ ਕਹਤਹੈ। ਸੋ ਈਹਾਂ ਬਰਨੋਂਤੇ ਆਦਿ ਦ੍ਵਿਜ ਕਯੋਂ ਨਹੀਂ ਕਹਯੋ ?

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਉੱਤਰ:- ਗੁਰੂ ਜੀਕੇ ਅਭਿਪ੍ਰਾਯ ਜੋਧਿਓਂ ਤੇ ਆਦਿ ਕਹਨੇ ਕੋ ਐਸੇ: ਦਿਜ ਜੇਹੈਂ ਸੋਤੋ ਸਦੀਵਹੀ ਜਾਚਕ ਹੈਂ, ਤਿਨਕੇ ਕਹਨਤੇ ਅਰਥਕੀ ਅਧਿਕਤਾ ਨਹੀਂ ਨਿਕਸਤਹੈ॥ ਛੱਤ੍ਰੀਕੋ ਧਰਮ ਜਾਚਨ ਕੋ ਨਹੀਂਹੈ, ਜੋ ਕਰਿਕੈ ਪਦਾਰਥ ਭੋਗਤਹੈ, ਜੋ ਨਹੀਂ ਜਾਚਤੇਹੈ, ਅਜਾਚ ਹੈ ਜਿਨਕੇ ਧਰਮ। ਐਸੇ ਐਸੇ ਜੋਧਾ ਜਿਸੁ ਪਰਮੇਸਰਤੇ ਅਨੇਕਹੀ ਸਰਬ ਕਿਛੁ ਮਾਂਗਤਹੋ, ਔਰਨੋਨੇ ਤੋ ਮਾਂਗਨੋਹੀ ਹੁਤੋ; ਇਸ ਅਧਿਕਤਾਕੇ ਹੇਤਕਰਿ ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਜੋਧਿਓਂ ਤੇ ਆਦਿ ਸਰਬ ਕਹੇ।

ਕੇਤੇ ਖਪਿ ਤੁਟਹਿ ਵੇਕਾਰ॥

ਕੇਤੇਜੋ ਪ੍ਰਾਨੀਹੈ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰਕੇ ਦੀਏ ਹੂਏ ਬਿਸ਼ਯੋਕੇ ਸੰਗ ਖਪਿਕੇ ਟੂਟ ਰਹਤ ਹੈ, ਬਿਕਾਰਨ ਪਰ ਤ੍ਰਿਪਤਹੋਨੇਮੇਂ ਨਹੀਂ ਆਵਤਹੈ, ਸਦੀਵਹੀ ਬਿਕਾਰਨਕੋ ਜਾਚਤੇ ਰਹਤਹੈ।

ਕੇਤੇ ਲੈ ਲੈ ਮੁਕਰੁ ਪਾਹਿ॥

ਔਰ ਕਿਤਨੇ ਐਸੇ ਪ੍ਰਾਨੀ ਭੀਹੈਂ, ਸਰਬ ਕੁਛਤੋ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰਨੇ ਤਿਨਕੋ ਦੀਓਹੈ, ਬਹੁਰ ਕਹਤਹੈ; ਹਮਕੋ ਕਿਆ ਦੀਓਹੈ, ਔਰ ਜੋ ਕਿਛੁ ਹਮਾਰੇ ਪਾਸਹੈ ਤਿਸਕੋ ਹਮਨੇ ਪੁਰਸ਼ਾਰਥ ਕਰਿਕੇ ਲੀਓਹੈਂ; ਆਪਨੇ ਅਹੰਮਤ ਆਰੋਪਤੇਹੈਂ, ਨਹੀਂ ਜਾਨਤੇ ਜੋ ਪਰਮੇਸੁਰਨੇ ਤਨ ਆਦਿ ਸਰਬ ਕਛੁ ਦੀਓਹੈ॥ ਇਸ ਤੁਕਮੇਂ ਬੀਪਸਾਲੰਕਾਰ ਹੈ,'ਲੈ''ਲੈ'ਪਦ ਦੋ ਬੇਰ ਕਹਨ ਤੇ।

ਕੇਤੇ ਮੂਰਖ ਖਾਹੀ ਖਾਹਿ॥

'ਕੇਤੇ' ਕਹੀਏ ਅਨੇਕਹੀ ਸੋਮੂਰਖਹੈ ਸੇ ਖਾਤੇ ਹੀ ਖਾਤੇ ਰਹਤ ਹੈ। ਈਹਾਂ ਮੂਰਖ ਤਿਸਕੋ ਕਹਯੋਹੈ ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼ਰਕੇ ਭਾਣੇ ਪਰ ਤਰਕ ਕਰਤਹੈ:ਇਹ ਬਾਤ ਪਰਮੇਸਰਨੇ ਆਛੀ ਨਹੀਂ ਕਰੀਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਮਤਿਮੇਂ ਜੋ ਭਾਣੇਕੋ ਆਛ ਨਹੀਂ ਮਾਨਤਹੈ ਸੋ ਮਹਾਂਅਧਮ ਗਿਨੇ ਜਾਤਹੈ॥

ਜੇ ਕੋਈ ਪੂਛੇ ਮੂਰਖ ਜੋ ਭਾਣਾ ਆਛੋ ਨਹੀਂ ਮਾਨਤੇ, ਅਰ ਖਾਤੇ ਹੀ ਖਾਤੇ ਰਹਤ ਹੈ, ਤੋ ਭਾਣਾ ਨਹੀਂ ਆਛੋ ਮਾਨਣੇਕਾ ਫਲ ਤਿਨਕੋ ਕਿਆ ਭਯੋ ? ਤਿਸ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਤ ਹੈ:-

ਕੇਤਿਆ ਦੂਖ ਭੂਖ ਸਦ ਮਾਰ॥

ਪ੍ਰਿਥਮ ਤੇ ਸੋ ਪ੍ਰਾਨੀ ਨਰਕ ਭੋਗਤਹੈ ਅਸੰਖ ਹੀ ਬਰਖ, ਬਹੁਰੋ ਜਨਮ ਐਸੇ ਸਥਾਨਮੇਂ ਹੋਤਹੈ ਜਹਾਂ ਸਦੀਵਹੀ ਦਰਿਦ੍ਰੀ ਰਹੇਂ। ਬਹੁਰ ਸਰੀਰਕੋ ਸਦਾਹੀ ਦੁਖ,ਰੋਗ,ਲਗਯੋ ਹੀ ਰਹਤਹੈ, ਕਿਸੇ ਰੀਤਿ ਸੋਂ ਭੀ ਸੁਖ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤੁ ਹੋਤਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:- ਇਹਾਂ ਤੁਕਮੈਂ ਨਰਕ ਜਾਨੇਕੋ ਪਦਤੋ ਨਹੀਂ ਕਹਯੋ, ਅਰਥ ਨਰਕ ਪਰਨ ਕੋ ਕੈਸੇ ਕੀਯੋ ?

ਉੱਤਰ:- ਇਹ ਰੀਤਿ ਪਰਮੇਸਰ ਨੇ ਆਪਨੀ ਨੇਤਸੈ ਆਦਿਤੇ ਰਚੀਹੈ:ਭਲੇ ਕਰਮ ਕਰ ਸੁਖ ਸਥਾਨਮੇਂ ਪਹੁੰਚਤਹੈ, ਸੁਰਗ ਆਦਿ; ਬੁਰੇ ਕਰਮ ਕਰ ਕਰਨ ਸੈਂ ਨਰਕ ਪਹੁੰਚਤਹੈ; ਤਹਾਂ ਦੋਊ ਸਥਾਨਮੇਂ ਆਪਨੇ ਸੁਖ ਦੁਖ ਭੋਗਤੇਹੈ; ਜਬ ਤਿਨ ਕਰਮਨਿ ਕਾ'ਦਸਵਾਂ-ਭਾਗ'ਰਹਿ ਜਾਤਹੈ,ਤਬ ਭਾਰਤ ਖੰਡਮੇਂ ਬਹੁਰ ਜਨਮ ਧਾਰਤਹੈ। ਸੋ ਦਸਵਾਂ ਈਹਾਂ ਜਨਮ ਧਾਰਿਕੈ ਭੋਗਤਹੈ। ਜੋ ਭਾਣੋ ਆਛੋ ਨਹੀਂ ਮਾਨਤਹੈਂ ਤਿਨਕੀ ਐਸੀ ਦਸ਼ਾ ਹੋਤੀਹੈ, ਨਰਕ ਭੋਗਕੇ ਬਹੁਤ ਦੁਖ ਭੂਖਮੇਂ ਬੈਸ ਬਿਤਾਵਤਹੈਂ। ਇਤਯਰਥ। ਇਨ ਦੋਊ ਤੁਕਨਮੇਂ ਖਕਾਰਕੀ ਬਰਨ ਮੰਤ੍ਰੀਤੇ ਬ੍ਰਿਤਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸ ਅਲੰਕਾਰ। ਔਰ ਮੂਰਖ ਹੋਨੇ, ਭਾਣੇਕੇ ਨਹੀਂ ਮਾਨੇਤੇ, ਸੋ ਕਾਰਜ ਦੋਨੋਂਕੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਏਕ ਸੰਗ ਕਹਿਨਤੇ ਹੇਤਾਲੰਕਾਰ ਹੋਤਹੈ। ਔਰ 'ਕੇਤੇ' ਪਦ ਸਰਬਮੇਂ ਆਵਨਤੇ ਉਭਯਾ ਬ੍ਰਿਤ ਦੀਪਕ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ। ਔਰ ਪਹਿਲੀ ਤੁਲਯ ਯੋਗਤਾ ਅਲੰਕਾਰ ਕੀ ਹੈ ਦਾਤਿ ਕੋ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਰਨਨ, ਤਿਸਮੇਂ ਅਪ੍ਰਸੰਗ ਲੇਬੇ ਕੀ ਕ੍ਰਿਆ ਸਬਨਿ ਮੇਂ ਭਈ, ਯਾਂਤੇ ਤੁਲਯਯੋਗਤਾ ਹੋਤਹੈ।

ਏਹਿ ਭਿ ਦਾਤਿ ਤੇਰੀ ਦਾਤਾਰ॥

ਏਹਿ ਜੋ'ਦਾਤਿ'ਕਹੀਏ ਦੈਨੋਂ, ਸੋਭੀਹੈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੇਰੋ ਹੀ ਹੈ? ਜੋ ਪੀਛੇ ਦੁਖ,ਭੂਖ ਔਰ ਸਰਬ ਕਹਯੋਹੈ ਇਸ ਤੁਕਕੇ ਅਰਥਤੇ ਐਸੇ ਜਾਨਣੋ: ਸੰਪੂਰਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਨੀਓਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਹੈ ਸੁਖ,ਦੁਖ ਸਰਬ;ਸੋ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰਹੀ ਦੇਨਹਾਰੋਹੈ,ਸਭਕਾ ਏਕੋ ਦਾਤਾ ਸੋਈਹੈ,ਔਰ ਦੂਸਰੋ ਕੋਈ ਨਹੀ। ਅਗਯਾਨੀ ਜੋ ਨਰ,ਤਿਨਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ਨ ਕਹਯੋ, ਜੋ ਜਾਨਤੇਹੈ ਅਮਕੋ ਪ੍ਰਾਨੀ ਹਮਕੋ ਸੁਖ ਦੇਤਹੈ, ਅਮਕੋ ਦੁਖ ਦੇਤਹੈ,ਪ੍ਰਭਕੋ ਦੇਨਹਾਰੋ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤਹੈ, ਤਿਨ ਪ੍ਰਾਨੀਓਕੇ ਦੇਨਹਾਰੇ ਜਾਣ ਕਰਿ ਆਪਨੇ ਇਸ਼ਟ ਅਨਿਸ਼ਟ ਕਲਪ ਕਰਿ ਰਾਗ ਦਵੈਖ ਮੇਂ ਪਚਿਤਹੈ। ਸੋ ਏਕ ਪ੍ਰਭੂਕੋ ਦਾਤਾ ਜਾਨੋ,ਜੇ ਕਲਯਾਨਕੋ ਚਾਹਤਹੈ। ਇਤਯਰਥ। ਦਾਤਾਰੁ ਪਦਸੇ ਬਿਸ਼ੇਖਨ ਪ੍ਰਭਕੋ ਸਾਭਿਪ੍ਰਾਯ ਕੇ ਹੈ, ਦਾਤਿਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਮੇਹੈ ਯਾਤੇ ਪਰਕਰਾਲੰਕਾਰ। ਤਕਾਰ ਬਹੁਤ ਬੇਰਿ ਆਵਨਤੇ ਬ੍ਰਿਤਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸਹੈ। ਦਾਤਿ ਕਾਰਜ ਦਾਤਾ ਕਾਰਨ, ਇਕਤ੍ਰ ਕਹਿਨਤੇ ਹੇਤਾਲੰਕਾਰ।

ਪਿਛਾਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾਸੋ ਦੇਨੋ ਨਹੀਂ ਕਹਯੋ, ਸੋ ਦੋ ਤੁਕਮੇਂ ਐਸੇ ਕਹੀਯੋ ਹੋਤ:-

ਬਹੁਤਾ ਕਰਮੁ ਲਿਖਿਆ ਨ ਜਾਇ॥ ਵਡਾ ਦਾਤਾ ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ॥

'ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿਕੇ ਕਿਆ ਦੇਤਹੈ ਸੋ ਨਹੀਂ ਕਹਯੋਥੋ,ਬਹੁਤ ਕਰਮ ਜੈਸੇ ਕਰੇਹੈ ਤੈਸੀ ਦਾਤਿ ਦੇਤਹੈ; ਯਹ ਬਰਨਨ ਸਰਬ ਤੁਕਨਮੇਂ ਭਯੋ। ਅਗਾਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿਸੇ ਜੋ ਦੇਤਹੈ ਸੋ ਕਹੀਅਤੁਹੈ। ਪੂਰਬਕੇ ਅਰਥਨਿ ਪਰ ਜੇਕੋਊ ਅਸ਼ੰਕਾ ਕਰੇ:-ਜੇ ਸਰਬ ਮਾਂਗਤੇਹੈ ਤੋ ਦੇਤਹੈ, ਇਸਮੈਂ ਕਰਮਨਿ ਕੋ ਅਰਥ ਕੈਸੇ ਜਾਨਿਯੇ ?

ਤਿਸ ਪਰ ਉੱਤਰ:- ਜੈਸੇ ਪੂਰਬਲੇ ਜਨਮਕੇ ਕਰਮ ਕਰੇਹੈ ਤਿਨ੍ਹੋਨੇ ਤੈਸੇਹੀ ਫਲ ਦੇਨੋ ਹੈ। ਸੇਈ ਕਰਮ ਆਪਨੇ ਫਲਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਬ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰਾਵਤਹੈ ਪ੍ਰਾਨੀਓਂ ਤੇ। ਤੈਸੇਹੀ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਤੇ ਮੰਗਵਾਵਤਹੈ, ਯਾਂਤੇ ਮੂਲ ਕਰਮ ਹੀਹੈ ਤਿਸ ਦਾਤਕੇ॥ ਅਬ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਿਟਕੀ ਦਾਤਕੋ ਕਹਤਹੈ:-

ਬੰਦਿ ਖਲਾਸੀ ਭਾਣੈ ਹੋਇ॥

ਕਰਮ ਕੋ ਜੋ ਬੰਧਨਹੈ ਤਿਸ ਬੰਧਤੇ 'ਖਲਾਸੀ' ਕਹੀਏ 'ਛੁਟਨੇ' ਸੋ ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਕਿਕਰ ਹੋਤਹੈ। ਜਿਸ ਪਰ ਅਪਨੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕਰਤ ਹੈ ਤਿਸਕੋ ਕਰਮ ਕੀ ਅਹੰਤਾ ਤੇ ਨਿਵਿਰਤ ਕਰ ਦੇਤ ਹੈ। ਜਬ ਅਹੰਤਾ ਕਰਮ ਕਰਨੇਕੀ ਹਟੀ; ਤਬ ਬੰਧਨ,ਜੋ ਜਨਮ ਮਰਨਕੇ ਦੇਨਹਾਰੇ, ਸੋ ਮਿਟ ਜਾਤਹੈ। ਬੰਧਨਕੋ ਮੂਲ ਅਹੰਤਾ ਹੀਹੈ। ਇਹ ਬਾਤ ਜਬੁ ਤੁਝਕੋ ਭਾਵਤੀ ਹੈ ਤਬ ਬੰਦਤੇ ਖਲਾਸ ਹੋਤਾਹੈ।

ਹੋਰੁ ਆਖਿ ਨ ਸਕੈ ਕੋਇ॥

ਜੇ ਤੁਝਕੋ ਬੰਦਤੇ ਖਲਾਸ ਕਰਨ ਕਿਸੀਕੋ ਨਹੀਂ ਭਾਵੇ,ਤੋਂ ਦੂਸਰੇ ਐਸੇ ਔਰ ਕੋਈ ਨਹੀਹੈ ਜੋ ਕਹੈ:ਹੇ ਪ੍ਰਭਜਿ! ਇਸਕੀ ਬੰਦ ਖਲਾਸੀ ਕਰਦੇ। ਐਸੇਤੋ ਸੋਈ ਕਹੇਂਗੋ ਜੋ ਸਮਾਨ ਹੋਇਗੋ,ਕੇ ਅਧਿਕ ਹੋਇਗੋ;ਸੋ ਅਧਿਕ ਅਰ ਬਰੋਬਰਕੋ ਔਰ ਕੋਈ ਨਹੀ॥ ਵਾ ਔਰ ਅਰਥ ਇਨ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤੁਕਨਕੋ:'ਬੰਦਿ ਖਲਾਸੀ ਭਾਣੈ ਹੋਇ' ਬੰਧਨ ਕਿਸੇ ਕੋ ਕਰਨੋ, ਕਿਸੇ ਕੋ ਖਲਾਸ ਕਰਨੋ? ਸੋ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਸੋ ਕਰਤਹੈ ਜਾ ਭਾਵਤਹੈ। 'ਹੋਰ ਆਖਿ ਨ ਸਕੈ ਕੋਇ' ਬੰਧਨ ਕਰਨ ਵਾ ਖਲਾਸ ਕਰਨ ਇਸਕੋ ਔਰ ਕੋਈ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕਰਿ ਸਕਤਿ ਹੈ।

ਵਾ ਔਰ ਅਰਥ:- ਬੰਦਤੇ ਖਲਾਸ ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਆਛੋ ਮਾਨੇ ਤੇ ਹੋਤਹੈ। 'ਹੋਰੁ ਆਖਿ ਨ ਸਕੈ ਕੋਇ' ਭਾਣੇ ਆਛੇ ਮਾਨਣੇਤੇ ਕਿਉਂ ਖਲਾਸ ਕਰਤਹੈ? ਔਰਤੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਤ? ਇਸ ਬਾਤਕੋ ਕੋਈਭੀ ਨਹੀ ਕਹਿ ਸਕਤਹੈ। ਇਤਯਰਥ। ਇਨ ਦੋਊ ਤੁਕਨਮੇਂ ਕਾਵਯਲਿੰਗ ਅਲੰਕਾਰ। ਬੰਦ ਔ ਖਲਾਸੀ ਤੇਰੇ ਭਾਣੇਮੇਂ ਹੈ, ਇਹਤੋ ਅਰਥ ਸਮਰਥਨੀਯ, ਇਹ ਬਾਤ ਹੋਰ ਕੋਈ ਆਖਿ ਨਹੀਂ ਸਕਤਹੈ: ਜੋ ਇਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰੇ,ਪੂਰਬਲੇ ਭਾਣੇਕੋ ਅਰਥ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਯੋ, ਯਾਂਤ ਕਾਵਯਲਿੰਗ। ਔਰ ਸਰਬਤੇ ਬਰਜ ਕਰਿ ਭਾਣੇਤੇ ਬੰਦ ਖਲਾਸ ਹੋਨ ਠਹਿਰਾਯੇ, ਯਾਤੇ ਪ੍ਰਸੰਖਯਾਲੰਕਾਰ ਭੀਹੈ।

ਜੇ ਕੋ ਖਾਇਕੁ ਆਖਣਿ ਪਾਇ॥

'ਖਾਇਕੁ'ਨਾਮ ਤਿਨਕੋ ਜੋ ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਭਾਣੈਂ ਪਰ ਤਰਕ ਕਰੇਹੈ; ਸ੍ਰੀਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮੇਂ ਯਹ ਨਾਮ ਏਕ ਸਥਾਨ ਔਰਭੀਹੈ: 'ਥਾਉ ਨਾਹੀ ਖਾਇਕਾ।'(83:12),ਤਹਾਂ ਭੀ ਯਹੀ ਅਰਥ। ਜੋ ਜੇ ਕਹਿਨ ਕੇ ਪਰੇ,ਕਿਆ? ਜੇ ਪਰਮੇਸਰ ਯਹ ਬਾਤ ਆਛੀ ਨਹੀਂ ਕਰਤ, ਇਸਤੇ ਆਦਿ ਆਪਨੇ ਦੁਖ,ਸੁਖ ਦੇਖ ਕਰਿ;ਵਾ ਪਰਕੇ ਦੁਖ ਸੁਖ ਦੇਖ ਕਰਿ;ਵਾ ਬੰਧਨ,ਮੁਕਤਿ ਕਰਨਮੇਂ ਆਪਿ ਔਰ ਪਰ ਕੋ ਦੋਸ਼ ਅਰੋਪਤਿਹੈ ਈਸ਼੍ਵਰਮੇਂ; ਸੋ ਤਿਸਕੇ ਕਹੇਤੇ ਹੋਤਾ ਤੋ ਕੁਛਭੀ ਨਹੀਂ,ਪਰੰਤੂ ਜੋ ਤਿਸਕੀ ਦਸ਼ਾ ਹੋਤਹੈ ਸੋ ਕਹਿਤਹੈ:-

ਓਹੁ ਜਾਣੈ ਜੇਤੀਆ ਮੁਹਿ ਖਾਇ॥

ਜਿਤਨੀ ਸਜਾਇ ਇਸਕੇ ਮੁਖ ਪਰ ਮਿਲਤੀਹੈ,ਤਿਸ ਸਜਾਇਕੋ ਸੋਈ ਜਾਨਤਹੈ,ਕੁਛ ਕਹਿਨਮੇਂ ਨਹੀ ਆਵਤ, ਜੋ ਏਤੀਕ ਦੇਤਾਹੈ। ਜੋ ਅਤਿ ਅਧਿਕ ਦੁਖਵਾ ਅਤਿ ਅਧਿਕ ਸੁਖ,ਤਿਸਕੋ ਸੋਈ ਜਾਨਤਹੈ,ਜਿਸਕੋ ਹੋਤਹੈ; ਔਰ ਨਹੀਂ ਲਖ ਸਕਤਿਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ- ਮੁਹਪਰ ਸਜਾਇ ਹੋਤਹੈ ਯਹ ਕੌਨ ਕਾਰਨ ?

ਉੱਤਰ- ਪਰਮੇਸੁਰਕੇ ਦਰਬਾਰ ਨਯਾਂਇ ਹੋਤਹੈ, ਜਿਸ ਇੰਦ੍ਰੀਸੋਂ ਜੈਸੋ ਪਾਪ ਕਰਤਹੈ ਤਿਸ ਇੰਦ੍ਰੀ ਦਵਾਰਾ ਤਿਸਕੇ ਤੈਸੋਈ ਦੁਖ ਭੋਗਾਈਤਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਣੀ ਜੇ ਅਸਮਰਥਹੈ--ਸੋ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਸਮਰਥ ਕੋ ਕਾਰਜ ਕੁਛਭੀ ਨਹੀਂ ਬਿਗਾਰ ਸਕਤਹੈ, ਇਕ ਜੁਬਾਨਸੇ ਨਿੰਦਾ ਪਰੇ ਕਰੇ, ਸੇ ਮੁਖ ਕਰਿਕੇ ਨਿੰਦਾ ਕਰੀ ਹੁਤੀ,ਤਿਸ ਮੁਖ ਪਰ ਹੀ ਸਜਾਇ ਅਨੇਕ ਤਰਹ ਕੀ ਮਿਲਤ ਹੈ; ਇਤਯਰਥ। 'ਹੋਰੁ ਆਖਿ ਨ ਸਕੈ ਕੋਇ॥ ਜੇ ਕੋ ਖਾਇਕੁ ਆਖਣਿ ਪਾਇ॥' ਇਨ ਦੋਊ ਤੁਕਨਮੇਂ 'ਆਖਿ ਨਾ ਆਖਿਣਿ' ਪਦਤੇ ਲਾਟਾਨੁਪ੍ਰਾਸ ਅਲੰਕਾਰ ਭਾਵ ਭਿੰਨਹੈ: 'ਆਖਿ ਨ ਸਕੇ' 'ਆਖਣਿ ਪਾਹਿ'। ਔਰ ਖਾਇਕ ਜੇ ਕਹਤਹੈ ਪਰਮੇਸੁਰਕੋ ਦੋਸ਼, ਸੋਤੋ ਕਾਰਨ, ਅਗਲੀ ਤੁਕਮੇਂ ਸਜਾਇ ਤਿਨਕੋ, ਸੋ ਕਾਰਜ, ਦੋਊ ਸੰਗਮੇਂ ਕਹਨਿ ਤੇ ਹੇਤਾਲੰਕਾਰ।

ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪੇ ਦੇਇ॥

ਪ੍ਰਾਨੀਕੇ ਕਰਮਕੋ ਆਪਹੀ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਜਾਨਤਾ ਹੈ, ਤਿਨ ਕਰਮਨ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿਨਕੋ ਸੁਖ,ਦੁਖ ਦੇਤਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਰਬਗਯ ਈਸ਼ਰ ਕੇ ਭਾਣੇ ਕੋ ਜਾਣਿਕੈ ਪ੍ਰਾਨੀ ਸਦਾਹੀ ਆਛੋ

v Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਾਨੇ, ਤਨਕ ਭੀ ਤਰਕ ਨਾ ਕਰੇ; ਬਿਚਾਰੇ; ਮੈਂ ਅਲਪਗ ਹੌਂ ਕਿਸੀ ਬਾਤ ਕੀ ਭੂਤ, ਭਵਿਖਜ ਕੀ ਮੋਕੋ ਗਯਾਤਾ ਨਹੀਂ, ਕਰਨਵਾਰੋ ਸਰਬ ਗਯਾਤਾਵਾਨਹੈ, ਸਰਬਕੋ ਈਸ਼ਰਹੈ, ਫੇਰ ਸਰਬਕੋ ਸ਼ਾਮਾਨਹੈ, ਬਹੁਰ ਅਨਯਾਇ ਨਹੀਂ ਕਰਤਹੈ, ਜੋ ਕਰਤ ਹੈ ਸੋ ਭਲੀਹੀ ਕਰੇਂਗੋ। ਐਸੇ ਜਾਨਿਕੈ ਸਦਹੀ ਆਨੰਦ ਰਹੇ, ਪਰਮੇਸੁਰਕੀ ਤਰਫ ਤੇ ਕਬਹੀ ਦੁਖਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇ॥ ਜੇ ਕੋਈ ਪੂਛੈ: ਭਾਣੇ ਕੋ ਮਾਨਿ, ਕੋ ਆਛੋ ਭੀ ਕਹਤਹੈ ਕੋਈ ? ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੋ ਲੀਏ ਹੂਏ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਤਹੈ:-

ਆਖਹਿ ਸਿ ਭਿ ਕੇਈ ਕੇਇ॥

ਪਰਮੇਸਰਕਾ ਕਰਤਬਕੋ 'ਆਖਹਿ ਸਿ' ਕਹੀਏ ਕਹਤਹੈ 'ਭਿ ਕੇਈ ਕੇਇ' ਅਰਥ ਇਹ ਕਿ,ਬਿਰਲੇ ਹੀ ਪੁਰਖ ਐਸੇਹੈਂ ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼ਰਕੇ ਭਾਣੇਕੋ ਅਛੋ ਕਹਤਹੈ। ਵਾ, ਜੋ ਕੋਈ ਕਹੈ ਇਸ ਰੀਤਿ: ਸੋਤੇ ਬਹੁਤ ਕਹਤਹੈ; ਜੋ ਆਪਹੀ ਜਾਨਤਾਹੈ ਸਰਬਕੋ, ਆਪਹੀ ਦੇਤਾਹੈ; ਤਿਸ ਪਰ ਸਾਹਿਬਜੀ ਕਹਤਹੈਂ: 'ਭਿ ਕੇਈ ਕੇਇ' ਤਿਨ ਕਹਿਨ ਵਾਰਯੋਮੇਂ ਭੀ ਕੋਈ ਕੋਈ ਭਾਣੇਕੋ ਆਛੋ ਮਾਨਤਹੈ। ਅਰਥ ਇਹਕਿ ਕਹਿਨਵਾਰੇਤੋ ਅਨੇਕਹੋ ਜਾਤਹੈ, ਤਿਨਮੈਂ ਕਮਾਵਨ ਵਾਰੋ ਕੋਈ ਕੋਈ ਹੋਤਹੈ। ਏਕ ਤੋ ਕਰਨਿ ਵਾਰੇ ਤਿੰਨ੍ਹੋਮੈਂ ਬਿਸ਼ੇਖ ਕਮਾਵਨਹਾਰੇ। ਤਿੰਨ੍ਹੋਂਕੇ ਬੀਚਭੀ ਔਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਵਾਰੇਜੋਹੈ ਤਿਨਕੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਤਹੈਂ:- ਜਿਸ ਨੋ ਬਖਸੇ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ॥

ਤਿਨ ਭਾਣਾ ਮਾਨਨਿ ਵਾਰਯੋਂਮੇਂਤੇ ਜਿਸਕੋ ਆਪਣੀ ਸਿਫਤਿ ਬਖਸ਼ਤਹੈ ਸੋ ਆਛੇਹੈ। ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰਕੀ ਜੋ ਸਿਫਤਹੈ, ਤਿਸਕੋ ਸਾਲਾਹਤ ਰਹਤਹੈ। ਅਰਥ ਇਹਕਿ ਪਰਮੇਸੁਰਕੋ ਜੋ ਜਸਹੈ ਤਿਸਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਤੇ ਰਹਤਹੈ। ਸੋ ਕੈਸੇ ਜਸੁਹੈ? ਅਨੇਕ ਬ੍ਰਹਮੰਡੋਂਮੇਂ ਪੂਰਨ ਹੋਇ ਰਹਯੋਹੈ; ਜੀਵਜੇ ਨਿਰਗੁਨਹੈ ਤਿਨਕੋ ਸਰਬ ਕੁਛ ਦੇਤਹੈ, ਤਮਾਇਤੇ ਬਿਨਾ: ਐਸੋ ਜਾਨ ਕਰਿ ਗੁਨ ਬਰਨਨ ਸਦਾ ਕਰਤਹੈ 'ਸਤਿਨਾਮ'ਕੇ ਸਿਮਰਨਸੋ ਲਗੇਹੈ॥ ਐਸੇ ਸੁਨ ਕਰਿ,ਜੇਸਿਖ ਬੂਝੈ: ਪ੍ਰਥਮਤੋ ਤੁਮਨੇ ਕਹਯੋ; ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪੇ ਦੇਇ; ਇਸ ਬਾਤਕੇ ਕੋਈ ਕਹਤਹੈ,ਬਹੁਰ ਕਹਯੋ:ਤਿਨਮੇਂ ਭਾਣਾ ਮਾਨ ਕਰਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਬਿਰਲੇਹੀ ਰਹਤਹੈ; ਪੁਨਾ ਕਹਯੋ। ਤਿਨਮੇਂ ਭੀ ਜਿਸਕੀ ਸਿਫਤਿ'ਸਤਿਨਾਮੁ'ਕੀ ਬਖਸ਼ਤਹੈ,ਇਤਨੀ ਦੁਰਲੱਭਤਾ ਸਰਬਮੇਂ ਜਤਾਈ;ਪੁਨਾ:ਜਿਸਕੋ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਯੋ ਤਿਸਕੋ ਲਾਭ ਕੌਨ?

ਸੋਈ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਤਹੈ:- ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ॥੨੫॥

ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬਜੀ ਕਹਤਹੈ: ਤਿਸਕੋ ਸਰਬ ਕੁਛਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਹੈ, ਐਸੀ ਵਸਤੁ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜੋ ਤਿਸਕੋ ਅਲਭੁ ਹੋਇ, ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਅਨੇਕ ਜੋ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜਗਤਕੇਹੈ। ਕਿੰਵਾ ਅਨੇਕ ਬ੍ਰਹਮੰਡੋਕੇ ਜੋ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਹੈ,ਤਿਨ ਸਭਕੋ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੋਤਹੈ। 'ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ'ਪਦਮੇਂ ਜੋ'ਹੀ'ਹੈ ਤਿਸ ਕੇ ਦੀਰਘ ਇਕਾਰਮੇਂ'ਬਹੁ'ਸ਼ਬਦ ਹੋਤਹੈ। ਬਿੰਦੁਕੇ ਸਮੇਤ,ਸੋ ਬਿੰਦਾ ਔਰ ਅਧਕ ਉਪਰਲੀ,ਇਨ ਦੋਊਕੋ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਮੇਂ ਅਭਾਵਹੈ--ਪਠਨਿਮੇਂ ਆਵਤਹੈ,ਜੇ ਨਾ ਪੜੇਤੇ ਅਰਥਤੇ ਅਨਰਥ ਹੋਤਹੈ।

ਪ੍ਰਮਾਣ:- 'ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਵਡੀ ਨਾਈਂ॥' ਇਸਮੇਂ 'ਨਾਈ' ਪਠਨਮੇਂ ਅਰਥ ਆਛੇ ਹੋਤਹੈ। ਤੇ 'ਨਾਈ'ਕੋ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਬਨਤਹੈ। ਐਸੇਹੈ ਅਨੇਕ ਸਥਾਨੋਂਮੇਂ ਯਹਿ ਰੀਤਿਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀਕੋਭੀ ਬਚਨਹੈ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪੂਰੇ ਲਿਖਯੋ ਗਯੋਹੈ, ਤਬ ਕਿਸੀ ਸਿਖਨੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਰਦਾਸ ਕਰੀ,ਹਜ਼ੂਰਸੇ :- ਬਿੰਦਾ ਔਰ ਅਧਕ ਇਨਕੋ ਘਾਟੋ ਰਹਯੋ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਮੇਂ? ਸਾਹਿਬ ਜੀਨੇ ਕਹਯੋ:'ਅਬ ਨਹੀਂ ਲਗਤਹੈ,ਸਿਖਯ ਬੁਧਿਵਾਨ ਅਗਾਰੀ ਆਪਹੀ ਤਿਸੀ ਰੀਤਿ ਪਠਿ ਕਰਿ ਅਰਥਕੋ ਕਰੇਗੇ'ਯਾਤੇ ਈਹਾ'ਪਾਤਿਸਾਹੀ'ਕੋ ਅਰਥ ਹੋਤਹੈ।

ਕਿੰਵਾ ਪਾਤਿਸਾਹੀ: ਨਾਮ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿਤਕੋ; ਸਬ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿਤਕੋ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਹੋਤਹੈ। ਅਰਥ ਇਹ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਸਰਬਕੋ ਪ੍ਰੇਰਕ ਨਾਇਕਹੈ;ਜੋ ਸਰੁਪਹੈ ਦਾਤਹੈ;ਜੋ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਪੂਰਬ ਕਹੀ ਹੋਈ ਹੋਈ ਬਨਤਹੈ, ਸੋ ਐਸੋ ਹੋਇ ਜਾਤਹੈ,ਅਰੁ ਕਰਮਨਕੀ ਦਾਤਿ ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਕਹੇਹੈ ਤੈਸੀ ਬਨਤਹੈ ਤਹਾਂ,ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਹਿਨਮੇਂ ਨਹੀਂ ਆਵਤਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਕਿਸੇਕੀ ਮਜੂਰੀ ਜੇਤੀਹੈ ਤੇਤੀ ਹੀ ਦੇ ਦਈ ਜਾਤਿ ਤੋਸੋਂ ਭੀ ਹੈ,ਪਰੰਤੂ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਨਹੀਂ। ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਯਾਕਿ ਨਾਮ: ਜੋ ਏਕ ਗੁਨ ਕਿਸੀਕੇ ਦੇਖ ਕਰਿ ਰਾਜਾ ਜੋਹੈ ਕੋਟਿਤੇ ਆਦਿ ਰਤਨ ਧਨ, ਸਿਰੋਪਾਉ ਬਖਸ਼ੇ; ਯਾਕੇ ਨਾਮ ਬਖਸ਼ੀਸ਼। ਤੈਸੇ ਈਹਾਂਭੀ ਕਰਮਨਿਕੇ ਕਰਨਵਾਰੇ ਮਜੂਰ ਜੋਹੈ,ਜਿਸਕੀ ਜੇਤੇ ਮਿਹਨਤ ਦੇਖਤਹੈ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਰਬਰਯ,ਤੇਤੋਹੀ ਸੁਖਤੇ ਆਦਿ ਦੇਤਹੈ। ਜਹਾਂ ਭਾਣਾ ਆਛੋ ਮਾਨਣ,ਇਹ ਗੁਣ ਜਸਮੇਂ ਦੇਖਤਹੈ ਤਿਸਕੋ ਬਖਸ਼ੀਸ਼'ਸਤਿਨਾਮ'ਜੋ ਰਤਨਹੈ, ਤਿਸਕੀ ਹੋਤਹੈ। ਕੈਸਾ ਇਹ ਰਤਨਹੈ? ਜਿਸਕੇ ਪਾਇ ਕਰਿ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੋਕਾ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਹੋਤਹੈ; ਅਰਥ: ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪਹੀ ਹੋਜਾਤਹੈ,ਇਤਯਰਥ। ਇਨ ਤੁਕਨ ਚਾਰੋਂਮੇਂ ਸਾਰਾਲੰਕਾਰ ਹੋਤਹੈ।

ਲੱਛਣ- ਜਹ ਉਤਰੋਤਰ ਹੁਇ ਅਧਿਕਾਏ। ਅਲੰਕਾਰਸੇ 'ਸਾਰ' ਕਹਾਏ।

ਇਹਾਂ ਕਹਨ ਵਾਰਯੋਮੇਂ ਤੇ ਕਮਾਵਨਵਾਰੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼, ਭਾਣੇ ਮੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹਿਣ ਤਿਨਮੇਂ ਜਿਸਕੋ ਸਿਫਤਿ ਕੀ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਹੋਇ, ਸੋ ਬਿਸ਼ੇਸ਼, ਇਸ ਰੀਤ ਸਾਰ ਹੋਤਹੈ;'ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪੇ ਦੇਇ';ਇਸ ਤੁਕਮੇਂ ਪਰਸੰਖਯਾਲੰਕਾਰ। ਔਰਨਤੇ 'ਜਾਨਣੋਂ' ਅਰ 'ਦੇਨ' ਬਰ ਜਿਕੀ ਏਕ ਪਰਮੇਸੁਰਮੇਂ ਠਹਿਰਾਯੋ। 'ਆਖਹਿ ਸਿ ਭਿ ਕੇਈ ਕੇਇ॥'ਇਸ ਤੁਕਮੇਂ'ਕੇਈ ਕੇਇ'ਤੇ ਬੀਪਸਾਲੰਕਾਰਹੈ। 'ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ'ਮੇਂ ਪੁਨਰੁਕਤਿਵਦਾਭਾਸ ਅਲੰਕਾਰ। ਅਰੁ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿਫਤਕੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ ਬੁਨਨੋ ਕਾਰਜ ਏਕ ਸੰਗਮੋਂ ਕਹਿਨਤੇ ਹੇਤਾਲੰਕਾਰ।

'ਸਭਨਾ ਜੀਆਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ ਸੋ-ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ';'ਤੂੰ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ'; 'ਸੰਮੁਦ ਸਾਹ ਸੁਲਤਾਨ ਗਿਰਹਾ ਸੇਤੀ ਮਾਲੁ ਧਨੁ॥ ਕੀੜੀ ਤੁਲ ਨ ਹੋਵਨੀ ਜੇ ਤਿਸੁ ਮਨਹੁ ਨ ਵੀਸਰਿਹ'; 'ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਿਸਾਹੁ':- ਇਨਤੇ ਆਦਿ ਔਰਭੀ ਪਉੜੀਨ ਕੇ ਅੰਤਮੇ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਕਹਯੋਹੈ। ਬਾਰਤਾ ਅਬ ਸਮਾਪਤਿ ਭਈ॥

ਨੰ.6. ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ'ਨਰੋਤਮ'(ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨੀ)-25

ਜਿਸ ਕਰਮ ਸੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਨਾਮ ਕਰਮੀ ਹੈ, ਉਸ ਜਗਤ ਰੂਪ ਕਰਮ ਕੀ ਬਯਾਖਿਯਾ ਕਰੇ ਗੁਰੁ॥

ਬਹੁਤਾ ਕਰਮੁ ਲਿਖਿਆ ਨਾ ਜਾਇ॥

ਬਹੁਤਾ ਇਤਿ॥ ਜੋ ਮਦਾਰੀਕੀ ਮਾਯਾ ਵਤ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਮਾਯਾਸੇ ਰਚਿਆ'ਬਹੁਤਾ'ਨਾਮ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਜਗਤ ਰੂਪ ਕਰਮਹੈ, ਵਹੁ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾਹੈ; ਯਾਤੇ 'ਲਿਖਿਆ' ਨਹੀ ਜਾਵੈ॥'

ਵਾ:- ਜੈਸੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਮਾਯਾਕਾ ਸਤ ਰੂਪ ਸੇ,ਵਾ,ਅਸਤ ਰੂਪਸੇ,ਵਾ,ਉਭਯ ਰੂਪਸੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਲਿਖਿਆ ਨਹੀ ਜਾਵੈਹੈ; ਤੈਸੇ, ਤਿਸ ਮਾਯਾਕੇ ਕਾਰਯ-ਜਗਤਕਾਭੀ ਸਤ ਆਦਿਕ ਰੂਪੋਸੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸ੍ਵਰੂਪ ਲਿਖਿਆ ਨਹੀ ਜਾਵੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੋ ਜੋ ਕਰਮ ਕੋਈ ਕਰੇਹੈ, ਤਿਸਮੇ ਫਲਕੀ ਇਛਾ ਕਰ ਕਰੇਹੈ, ਯਾਤੇ ਜਗਤ ਰੂਪ ਕਰਮਕੋ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੌਨ ਫਲਕੀ ਇਛਾਮੇਂ ਰਚੇਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ:- ਵਡਾ ਦਾਤਾ ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ॥

ਵਡਾ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖ! ਉਪਾਸਕੋ ਕੀ ਇਛਾਨੁਸਾਰ ਫਲ ਦੇਨੇ ਵਾਲੇ ਹਿਰਨਯਗਰਭਕੋ ਭੀ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਬੇਦਾਦਿ ਬਿਦਯਾ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਵੇਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਨਿਖਲ ਦਾਨੀਯੋ ਸੇ 'ਵਡਾ ਦਾਤਾ' ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੋ 'ਤਿਲ' ਨਾਮ ਤਨਕ ਮਾਤ੍ਰਾ ਭੀ ਨ 'ਤਮਾਇ' ਨਾਮ ਮੇਰੇ ਕੋਇ-ਸ ਰਚਨਾਸੇ ਯਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ--ਐਸੀ ਇਛਾ ਨਹੀ ਹੋਵੇ॥ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਵੇਦ ਈਸ਼੍ਵਰਨੇ ਆਪਤ-ਕਾਮ ਲਿਖੇ ਹੈ॥ ਅਰ'ਨਾਨਕ ਵਿਗਸੈ ਵੇਪ੍ਰਵਾਹ' ਐਸੇ ਗੁਰੁ ਤਿਸਕੋ ਵੇਪ੍ਰਵਾਹ ਲਿਖੇ ਹੈ॥ ਜਗਤ ਈਸ਼ਵਰਕਾ ਕਰਮਹੈ, ਅਰ ਇਸਕੀ ਰਚਨਾਸੇ ਈਸ਼੍ਵਰਕੋ ਕੁਛ ਪ੍ਰਯੋਜਨਕੀ ਇਛਾ ਨਹੀ। ਯਹ ਕਹ ਕਰ ਅਬ ਕਈ ਕਾਰਯੋਕਾ ਨਾਮ ਲੇ ਈਸ਼੍ਵਰਕੋ 'ਵਡਾ ਦਾਤਾ' ਪਾਰਮੇ ਕਹਯਾ'ਦਾਤ'ਪਨ ਸਿਧਕਰੇਹੈ॥

ਕੇਤੇ ਇਤਿ॥ 'ਜੋਧ' ਨਾਮ ਈਹਾ ਭਾਰੀ ਤਪਕਾਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਕੇਤੇ ਨਾਮ ਅਨੇਕ ਸਕਾਮੀ ਪੁਰਖ ਅਪਨੀ ਕਾਮਨਾ ਸਿਧੀ ਹੇਤ ਜੋਧ ਅਪਾਰ ਨਾਮ ਭਾਰੀ ਤਪ ਕਰ ਮੰਗਹ ਨਾਮ ਅਪਨੇ ਬਾਛਿਤ ਫਲੋਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੇਤ ਈਸ਼੍ਵਰਪੈ ਯਾਚਨਾ ਕਰੇਹੈ॥ ਅਨੇਕ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਪੁਰਖੋਕੋ ਇਸ ਦੁਖਕੀ ਨਿਬ੍ਰਿਤੀ ਹੇਤ ਗਯਾਨਕਾ ਹੇਤੁ ਰੂਪ ਬਿਚ ਦੇਵੇਹੈ, ਜਿਨਕੀ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀ ਆਵੇ,ਯਹ ਕਹੇ॥

ਕੇਤਿਆ ਇਤਿ॥ ਕੇਤਿਆ ਅਨੇਕ ਪੁਰਖੋਕੋ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਣੇਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨਕਾ ਹੇਤੂ ਰੂਪ ਬੀਚਾਰ ਦੇਵੇਹੈ। ਇਸ ਜਨਮਮੇ ਅਧਿਕਾਰੀਯੋਕੀ ਭੂਤ, ਭਵਿਖਯਤ, ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲਮੇ ਹੋਨੇਤੇ ਗਣਤ ਨਹੀ,ਨਾਮ ਸੰਖਯਾ ਨਹੀਹੋ ਸਕੇ॥ ਯਦਯਪਿ,'ਕੋਟਿ ਮਧੇਕੋ ਵਿਰਲਾ ਸੇਵਕੁ' (1269:11)ਪੁਨਾ'ਜਗਮੇਂ ਉਤਮ ਕਾਢੀਯੇ ਵਿਰਲੇ ਕੇਈ ਕੇਇ'(517:16)ਇਤਯਾਦਿ ਵਚਨੋਸੇ ਵਹੁ ਥੋੜੇਹੈ;ਐਸੇ ਤਿਨਕੀ ਗਿਣਤੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇਹੈ। ਤਥਾਪਿ,ਤਿਨ ਤੁਕੋਂਮੇਂ ਗੁਰੁ ਜੀਨੇ ਗਯਾਨੀ ਲਿਖੇਹੈਂ,ਅਰ ਈਹਾਂ ਗਯਾਨਕੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਲਿਖੇਹੈ;ਸੋ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਨੇਕ ਹੋਵੇਹੈ; ਗਯਾਨੀ ਤਿਨਮੇਂ'ਕੋਈ'ਹੋਵੇਹੈ। ਜੈਸੇ ਅਨੇਕ ਪੁਸ਼ਪੋਮੇ ਫਲ ਸਿਧੀ ਥੋੜੀਓ ਮੇ ਹੋਵੇ ਹੈ; ਯਾਤੇ, ਗੁਰੁਕੇ ਪਾਠੋਕਾ ਬਿਰੋਧ ਨਹੀ॥ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਸਤੋ-ਗੁਨੀ ਬਿਚਾਰਵਾਨੋ ਪ੍ਰਤੀ ਈਸ਼੍ਵਰਕੋ ਸੁਭ ਫਲੋਕਾ ਦਾਤਾ-ਪਨ ਕਹ ਕਰ, ਅਬ ਰਜੋ, ਤਮੋ-ਗੁਣੀ ਬਿਚਾਰ ਹੀਨੋ ਪ੍ਰਤਿ ਅਸ਼ੁਭ-ਫਲੋ ਕਾ ਦਾਤਾ-ਪਨ ਕਹੈਹੈ॥

ਕੇਤੇ ਇਤਿ॥ 'ਖਪ' ਖਚਿਤ ਹੋਨੇਕਾ ਨਾਮਹੈ॥ ਬੇਕਾਰ ਪਦ ਈਹਾਂ ਖਪ-ਬਿਕਾਰੋਮੇ:ਮਰਣ ਰੂਪ ਬਿਕਾਰ ਪਰਹੈ। ਯਾਤੇ,ਕੇਤੇ ਨਾਮ ਕਈ ਰਜੋ, ਤਮੋ-ਗੁਣੀ ਬਿਚਾਰਮੇ ਰਹਿਤ ਜਨ'ਖਪ'ਨਾਮ ਅਪਨੇਕੋ ਬੰਧਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਵਿਖਯੋਮੇ ਖਚਿਤਹੋ ਕਰ ਜਬ ਵਰਤਮਾਨ ਸ਼ਰੀਰਮੇ ਭੋਗ ਦੇਨੇ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਾਰਬਧ ਦੂਰਹੋ ਜਾਵੇਹੈ,ਤਬ ਦੇਹਕੇ ਮਰਣ ਵਿਕਾਰਸੇ ਅਨੰਯ ਜੋਨੀਮੇਂ ਜਾਣੈ ਹੇਤ ਇਸ ਜਨਮਮੇਂ ਤੁਟਹ, ਨਾਮ ਟੂਟ ਜਾਵੇਹੈ;ਭਾਵ,ਪੂਰਬ ਸ਼ਰੀਰਕੋ ਛੋਡਕੇ ਔਰ ਸ਼ਰੀਰਮੇਂ ਜਾਵੈਹੈ; ਯਾਤੇ, ਤਿਨਕੇ ਮੰਦ-ਕਰਮੋਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਈਸ਼੍ਵਰ ਤਿਨਕੋ ਨਿਖਿਧ-ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਨਿਖਿਧ-ਸ਼ਰੀਰ ਹੋਵੇ॥ ਨਿਖਿਧ-ਸਰੀਰ ਲੇ ਰਜੋ,ਤਮੋ-ਗੁਣੋਸੇ ਅਸੁਰ-ਸ੍ਵਭਾਵ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਜੋ ਨਿਖਿਧ-ਕਰਮ ਕਰੇਹੈ, ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਮਾਤ੍ਰ ਜੋਕਹੇ॥

ਕੇਤੇ ਇਤਿ॥ ਕੇਤੇ ਨਾਮ ਕਿਤਨੇ ਪੁਰਖ ਧਨੀ-ਲੋਕੋ ਸੇ ਰਿਣ ਲੇ ਲੇਕਰ ਜਬ ਵਹੁ ਮਾਗੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੈ, ਤਬ 'ਹਮਨੇ ਤੁਮਾਰਾ ਕੁਛ ਨਹੀ ਲੀਆ', ਐਸੇ ਮੁਕਰ ਪੜੇ ਹੈ॥ ਭਾਵ,ਲੇ ਕਰ--ਨਹੀ ਲੀਆ--ਐਸੇ ਮਿਥਯਾ-ਭਾਖਨ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ, ਮੰਦ-ਕਰਮ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਈਸ਼ੂਰ ਤਿਨ ਦੋ ਗੁਣੋਸੇ ਅਸੁਰ-ਸੁਭਾਵ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖੋਕੋ ਮਿਥਯਾ-ਭਾਖਣ ਪਰ ਬਚਨਾਦਿ ਅਸੁਰ-ਸੰਪਦਾ ਕਹੀ ਦਾਤ ਕਰੇਹੈ॥ ਦੋ ਗੁਣ ਵਾਲੇ ਅਸੁਰੋਕੀ ਦਸ਼ਾ ਕਹ ਕਰ,ਅਬ ਕੇਵਲ ਤਮੋ-ਗੁਣਮੇ ਪਸੁਯੋ-ਤੁਲਯ ਆਚਾਰ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖੋ ਕੀ ਦਸ਼ਾ ਕਹੇ ਹੈ। ਕੇਤੇ ਇਤਿ॥ ਸਾਸਤ੍ਰ-ਜਨੁਯ-ਗਯਾਨਸੇਂ ਹੀਨ ਹੋਨਾ,ਵਾ,ਲੋਕਿਕ-ਬਯਵਹਾਰ ਖਾਨ,ਪਾਨ ਬੈਠਨਾ,ਬੋਲਨਾਦਿਕੋ ਕੀ ਬੁਧੀਸੇ ਹੀਨ ਹੋਨਾ, ਮੂਰਖਤਾਹੈ[63]॥ ਤਿਸ ਮੂਰਖਤਾ ਵਾਲੇ ਕਈ ਮੂਰਖ-ਪੁਰਖ ਸ੍ਰੇਸਟ ਮਾਰਗਸੇ ਗਿਰਾ ਦੇਨੇ ਸੇ, ਪੁਰਖੋਕੋ ਖਾਨੇ ਵਾਲੇ ਜੋ'ਖਾਹੀ'ਨਾਮ ਵਿਖਯਹੈ, ਤਿਨਕੋ ਅਤਯੰਤ ਚਾਉਸੇ 'ਖਾ' ਨਾਮ ਭੋਗੇਹੈ॥ ਅਰ ਯਹ ਨਹੀ ਜਾਨੇ, ਜੋ ਹਮਕੋ ਹੀਯੇ ਵਿਖੇ ਖਾਤੇਹੈ॥ ਅਥਵਾ, ਕਿਤਨੇ ਮੂਰਖ ਵਾਰੰਵਾਰ ਅਨੇਕ ਪਦਾਰਥੋ ਕੇ ਖਾਨੇ ਮੇਂ ਹੀ ਫਸੇ ਰਹਤੇਹੈ॥ ਇਸ ਲੋਕ ਔ ਪਰਲੋਕਮੇ ਜੋ ਲਾਭ ਦੇਨੇ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁਹੈ ਤਿਸਕੋ ਨਹੀ ਸੰਗ੍ਰਹ ਕਰਤੇ॥

ਵਰਤਮਾਨ ਜਨਮਮੇਂ ਆਸੁਰ ਸੰਪਤ ਵਾਲੇ ਅਸੁਰੋ ਕੀ ਦਸ਼ਾ ਕਹ ਕਰ,ਅਬ ਵੈਰਾਗਯ ਹੇਤ ਪੂਰਬ-ਜਨਮੋ ਵਿਖੇ ਜਿਨੋਨੇ ਖੋਟੇ ਕਾਮ ਕੀਯੇਹੈ, ਤਿਨਕੋ ਫਲ ਕਹੇਹੈ॥

ਕੇਤਿਆ ਦੂਖ ਭੂਖ ਸਦ ਮਾਰ ॥

ਕੇਤਿਆ ਇਤਿ॥ ਕੇਤਿਆ ਨਾਮ ਕਿਤਨੀਆਂ ਪੂਰਬ-ਜਨਮ ਵਿਖੇ ਪਾਪ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਪਾਪੀ ਪੁਰਖੋਕੋ ਇਸ ਜਨਮ ਵਿਖੇ ਦੂਖ, ਨਾਮ ਮਨਮੇ ਦੁਖ ਹੋਵੇਹੈ॥ ਪੁਨਾ, ਉਨਹੀ ਕਰਮੋਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸੇ ਬਾਲਕ ਅਵਸਥਾਮੇ ਮਾਤਾ ਕ੍ਰਿਤ ਤਾੜਨ ਸਹਾਰੇਹੈ॥ ਯੁਵਾ ਅਵਸਥਾ ਵਿਖੇ ਚੋਰੀ ਆਦਿ ਕੁਕਰਮ ਕਰਨੇਸੇ ਰਾਜਾਦਿ ਕ੍ਰਿਤ ਤਾੜਨ ਸਹਾਰੇਹੈ। ਬ੍ਰਿਧ ਅਵਸਥਾਮੇਂ ਕਾਹੂ ਕਾਮਕੇ ਲਾਇਕ ਨਾ ਰਹਨੇਮੇ ਪੁਤ੍ਰਾਦਿਕੋ ਮੇ ਝਿੜਕਨ ਰੂਪ ਤਾੜਨਾ ਸਹਾਰੇਹੈ। ਮਰਣ ਕਾਲਮੇ ਫਾਹੀਆ ਗੁਰਜਾਸੇ ਯਮਕੀ ਤਾੜਨਾਕੋ ਸਹਾਰੇਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤਿਨ ਮੰਦ-ਕਰਮੋ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖੋਕੋ ਸਦਾ ਮਾਰ ਹੋਵੇਹੈ। ਇਸੀ ਭਾਵਸੇ ਗੁਰੁ ਜੀਨੇ 'ਸਦ ਮਾਰ' ਲਿਖੀਹੈ। ਅਥਵਾ, ਯਹ ਤੁਕ ਅਤਯੰਤ ਤਮੋ ਗੁਣੀ ਪਸ਼ੂ-ਜੂਨੀ ਪਰਹੈ। ਯਾਤੇ ਕੇਤੇ ਪਸ਼ੁਆਂਕੋ ਦੁਖ ਔ ਭੂਖ ਔ ਸਰਬਦਾ ਮਾਰ ਹੋਵੇਹੈ॥ ਯਾਤੇ, ਹੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ! ਜੈਸੇ ਸ਼ੁਭ-ਕਰਮਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ੁਭਗਤੀ ਤੂੰ ਦੇਵੇਹੈ,ਤੇਸੇ ਅਸ਼ੁਭ-ਕਰਮੋਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸ਼ੁਭ-ਗਤੀਭੀ ਤੂੰਹੀ ਦੇਵੇ ਹੈ, ਯਹ ਕਹੇ॥

ਏਹਿ ਭਿ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ! ਜੈਸੇ ਸ਼ੁਭ-ਕਰਮੋ ਕਾ ਫਲ ਦੇਵ-ਜੋਨਿ ਮੇ ਸੁਖ,ਔ

---

63. ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ:- ਪੁਰਾਤਨ ਨੀਤੀ ਮਹਾਂਭਾਰਤਾਦਿ ਨੀਤੀ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮੂਰਖਦੇ ਪ.ਏ ਲੱਖਨ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਤਥਾ ਪੰਜ ਲੱਛਨ:- "ਮੂਰਖਦੇ ਪੰਜ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹਨ: ੧. ਗ ਰਵੀ, ੨. ਦੁਰਬਚਨੀ, ੩. ਜਠੀ, ੪. ਅਪਨਾ/ਪਰਾਏਦਾ ਪ੍ਰੇਯ=ਅਹਿਤ/ਵਾਦੀ ਅਤੇ ਕਿਨਾਹੀ ਪ. ਸਮਝੌਂਣ ਉਤੇ ਕਿਸੇਦੀ ਨਾ ਸੁਨਣੀ ਲੱਛਨ ਹਨ"; ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਏ ਲੱਖਨ ਵੀ ਕਹੇ ਹਨ:-"ਮੂਰਖਦੇ ਛੇ ਚਿਨ੍ਹ ਹਨ, ਓਹ: ੧. ਗਰਵੀ/ਹੰਕਾਰੀ, ੨. ਦੁਬਚਨੀ(ਗਾਲ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂਬੋਲਦਾ), ੩. ਹਰੇਕ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ ਕਰੇ, ੪. ਹਰ ਵਿਸ਼ੇ 'ਚ ਵਿਰੋਧ ਕਰੇ, ਨਾ ਪ. ਯੋਂਗਯ/ਠਕਿਤੇ ਨਾ ਏ. ਅਗਜੋ, ਗਲਤ ਨਤੀਜੇ ਸਮਝਦਾ" ਅਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਦੇ ਭਗਤ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਓਨ੍ਹਾਂ ਲੱਖਣ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰ. ੧੧੫੯:੨ ਤੇ ਭਗਤ ਕਬੀਰਜੀ ਇਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:- "ਲੰਕਾ ਗਢੁ ਸੋਨੇਕਾ ਭਇਆ ॥ ਮੂਰਖੁ ਰਾਵਨੁ ਲੈ ਗਇਆ॥3" ਹੋਰ ਦੇਖੋ "ਸੁਭਾਸ਼ਿਤ ਰਤਨ ਭਾਂਡਗਾਰ" ਆਦਿ "ਨਿਰਣੈ ਸਾਗਰ ਪ੍ਰੈਸ", ਮੁੰਬਈ, 1952.

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਿਸ੍ਰਿਤ-ਕਰਮੋ ਕਾ ਫਲ ਮਨੁਖ ਜੂਨੋਮੇ ਸੁਖ, ਦੁਖ; ਔ ਨਿਸ਼ਕਾਮ-ਕਰਮੋਕਾ ਫਲ ਸ਼ੁਭ-ਬਿਚਾਰ ਤੂ ਦੇਵੇਹੈ॥ ਤੈਸੇ, ਨਿਖਿਧ ਕਰਮੋਕਾ ਫਲ ਪਸੁ ਆਦਿਕ ਜੂਨੋਸੇ ਦੁਖ, ਭੂਖਾਦਿਕ ਭੀ ਤੁਹੀ ਦੇਵੇਹੈ,ਤੇਰੇ ਬਿਨਾ ਔਰ ਕੋਈ ਨਹੀ ਦੇਵੇ॥ ਏਹਭੀ ਤੇਰੀ ਦਾਤਹੈ, ਐਸੇ ਸਨਮੁਖ ਕਰ ਕਹਤੇ ਗੁਰੁਜੀ ਪ੍ਰਤਿ॥ ਜੇ ਕਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕਹੇ, ਮੈਂਤੋ ਸੰਪੂਰਣ ਸੰਸਾਰਮੇਂ ਮੁਕਤੀ ਹੀ ਦੇਤਾਹੋ, ਕਰਮ ਔ ਤਿਨਕੇ ਫਲੋਸੇ ਕਰਤਾ, ਭੋਕਤਾ-ਪਨਕਾ ਅਭਿਮਾਨ ਰੂਪ ਬੰਧਨ ਨਹੀ ਦੇਤਾ॥ ਯਾਤੇ, 'ਏਹ ਭੀ ਦਾਤ ਤੇਰੀ' ਐਸੇ ਮੇਰੇ ਕੋ ਤਿਨਕਾ ਦਾਤਾ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਕਹੋਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ॥

ਬੰਦਿ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ! ਬੰਦ ਨਾਮ ਅਗਯਾਨਕਾ ਕੀਆ'ਬੰਧਿ',ਔ'ਖਲਾਸੀ'ਨਾਮ ਅਗਯਾਨਕੇ ਅਭਾਵ ਸੇ ਸੰਸਾਰ ਬੰਧਸੇ ਛੂਟਨਾ ਰੂਪ'ਮੁਕਤੀ'ਭਾਣੈ ਹੋਯ, ਕਹੀਯੇ ਤੇਰੀ ਇਛਾਸੇ ਹੋਵੇਹੈ,ਤੇਰੀ ਇਛਾਸੇ ਬਿਨਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇ। ਅਥਵਾ, ਇਛਾ, ਗਯਾਨਸੇ ਪੀਛੇ ਹੋਵੇਹੈ। ਯਾਤੇ, ਭਾਣੇ ਪਦ ਮੇ ਈਹਾਂ ਗਯਾਨ ਲੇਨਾ॥ ਯਾਤੇ, ਜੀਵੋਕੋ ਬੰਧ ਔ ਮੁਕਤੀ ਤੇਰੇ ਮਾਯਾ-ਬ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਗਯਾਨ ਸੋ ਹੋਵੇਹੈ,ਬਿਨਾ ਗਯਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇ। ਰੀਤੀ ਗਯਾਨਸੇ ਹੋਨੇਕੀ ਯਹਹੈ॥

ਚੇਤਨਮੇ ਮਾਯਾ ਅਪਨੇ ਮੇਲਸੇ ਸਕਲ ਕਾਰਯੋਮੇ ਪਹਲੇ ਅਪਨੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਗਯਾਨਕੋ ਰਚੇਹੈ,ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਮਹੱਤਵ੍ਵਹੈ॥ ਤਾਸੇ ਉਤਰ,ਏਕ ਸੇ ਬਹੁਤ ਹੋਵੇਹੈ ਐਸੀ ਇਛਾਕੋ ਰਚੇ ਹੈ॥ ਸਾਂਖ ਸਾਸਤ੍ਰ ਵਾਲੇ ਮਹੱਤ੍ਵ ਇਸਕੋ ਮਾਨੇਹੈ॥ ਇਸ ਇਛਾਮੇ ਉਤਰ, ਮਾਯਾ, ਤ੍ਰਿਧਾ-ਹੰਕਾਰ ਸੇ ਲੇ ਕਰਮ-ਫਲੋਕੇ ਭੋਗ ਹੇਤ ਸੰਪੂਰਣ ਸਥੂਲ ਜਗਤਕੋ ਰਚੇਹੈ। ਜਗਤਕੋ ਰਚੇਕੇ ਗਯਾਨ ਹੀਨ ਜੀਵਕੋ ਅਪਨੇ ਅਧੀਨ ਕਰ ਦੇਹਾਦਿਕੋਮੇ ਅਪਨਾ ਆਪ ਮਾਨਨਾ ਰੂਪ ਮਿਥਯਾ-ਗਯਾਨ ਉਪਜਾਵੇਹੈ॥ ਔ ਮਿਥਯਾ ਗਯਾਨ ਉਪਜਾਯਕੇ ਤਾਸੇ ਉਤਰ-ਕਾਲਮੋ,'ਮੈ ਕਰਤਾ,ਭੁਕਤਾਹੈ', ਐਸਾ ਅਪਨੇ ਸ੍ਵਰੂਪਮੇ ਕਰਤਾ-ਭੋਕਤਾ-ਪਨੇ ਕਾ ਮਾਨਨਾ ਰੂਪ'ਬੰਧ'ਉਪਜਾਵੇਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਜਿਸ ਗਯਾਨ ਦ੍ਵਾਰਾ ਇਛਾਦਿਕੋਕੋ ਉਪਜਾ ਕਰ ਬੰਧ ਉਪਜਾਵੇਹੈ,ਵਹੁ ਗਯਾਨ ਹੀ ਬੰਧਕਾ ਕਾਰਣਹੈ॥ 'ਏ ਵੀ' ਜੀਵੋਨੇ ਜੋ ਈਸ਼੍ਵਰਕੀ ਪ੍ਰਸੰਨਾਹੇਤ ਨਿਸ਼ਕਾਮ-ਕਰਮ ਕਰੇ,ਤਿਨੋਕੀ ਸਹਾਯਤਾ ਸੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਜੀਵਕੇ ਰਿਦੇਮੇ ਤਤ੍ਵ-ਗਯਾਨ ਕੋ ਉਤਪਨ ਕਰਕੇ ਮੁਕਤੀਭੀ ਈਸ਼੍ਵਰਕਾ ਗਯਾਨ ਕਰੇ ਹੈ। ਔ, ਮਾਯਾਕੀ ਲਹਰ ਰੂਪ ਈਸ਼੍ਵਰਕਾ ਗਯਾਨ'ਜਲਕੀ ਲਹਰਕੋ ਜਲ ਸ੍ਵਰੂਪਤ ਵਤ ਮਾਯਾ ਸ੍ਵਰੂਪਹੈ, ਯਾਤੇ, ਮਾਯਾ ਬੰਧ ਕਾ ਕਾਰਣਹੈ॥ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥੋਕੇ ਲਿਖਨ ਸਾਥਭੀ ਗਯਾਨਕੋ ਬੰਧ ਹੇਤੂ ਮਾਨਨੇਸੇ ਬਿਰੋਧ ਨਹੀਂ॥ ਮਾਯਾ ਅਗਯਾਨ ਨਾਮ ਹੈ, ਯਾਤੇ ਅਗਯਾਨ ਬੰਧ ਕਾ ਕਾਰਣ ਹੈ; ਅਰ ਤਿਸ ਅਗਯਾਨ ਕਾ ਕਾਰਯ ਅੰਤਾਕਰਣਕੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਉਪਦੇਸ਼-ਜਨ ਗਯਾਨ'ਮੁਕਤੀ'ਕਾ ਕਾਰਣਹੈ; ਤਾਸੇ ਬਿਨਾ ਕੇਵਲ ਕਰਮ; ਵਾ, ਕੇਵਲ ਉਪਾਸਨਾ, ਵਾ, ਕਰਮ ਉਪਾਸਨਾ ਮਿਲੇ 'ਮੁਕਤੀ'ਕੇ ਹੇਤੂ ਨਹੀਂ; ਨਾ ਉਨਕੋ ਕੋਈ ਕਹ ਸਕੇਹੈ, ਯਹ ਕਹੇ॥

ਹੋਰੁ ਇਤਿ॥ ਮੁਕਤੀਕੇ ਪ੍ਰਤਿ ਗਯਾਨ ਰੂਪ ਸਾਧਨਸੇ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਨਾਮ, ਕਰਮਕੋ; ਵਾ,ਉਪਾਸਨਾਕੋ;ਵਾ,ਦੋਨੋ ਮਿਲਕੋ ਸਾਧਨਤਾ ਸ੍ਰੁਤਿਯੋ ਕੇ, ਔਰ ਯੁਕਤੀਯੋ ਕੇ ਬਿਰੋਧ'ਹੋਰੁ ਆਖਿ ਨ ਸਕੈ ਕੋਇ॥' ਨਾਮ,ਕਹ ਨਹੀ ਸਕੇ ਕੋਈ ਭੀ ਵਾਦੀ। ਇਸਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਐਸੇਹੈ,ਅਗਯਾਨ ਔ ਤਿਸਕੇ ਕਾਰਯ ਪ੍ਰਪੰਚਕਾ ਅਤਯੰਤ ਨਾਸ਼, ਬਿਨਾ ਗਯਾਨਸੇ; ਕੇਵਲ ਕਰਮਸੇ; ਵਾ, ਕੇਵਲ ਉਪਾਸਨਾਸੇ; ਵਾ; ਕਰਮ-ਉਪਾਸਨਾ ਦੋਨੋ ਸੇ ਹੋ ਨਹੀ ਸਕੇ॥ ਕਾਹੇਤੇ, ਯਹ ਵਾਰਤਾ ਸਭਕੇ ਅਨੁਭਵਮੇ ਆਵੇਹੈ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਿਸ ਰਜੂਕੇ ਨਾਸ਼ਾਨਨੇ ਸੇ ਤਿਸਮੇ ਸਰਪਾਦਿਕ ਭ੍ਰਾਤੀ ਉਪਜੇਹੈ,ਕਾਹੂੰ ਗਰੁੜੋ ਉਪਨਿਖਦਕੇ ਜਪ ਪਾਨ ਰੂਪ ਕਰਮਸੇ; ਵਾ; ਏਕਾਂਤਮੇ ਬੈਠ ਕਰ ਗੁਰੁਤਾਕੇ ਧਯਾਨ ਰੂਪ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਨੇਸੇ, ਕਬੀ ਰੱਸੀਕਾ ਨਾ ਜਾਨਨਾ ਦੂਰ ਨਹੀ ਹੋਵੇ। ਕੇਵਲ'ਦੀਪਕ'ਲੇਕਰ ਨੇੜ੍ਸੇ ਰਜੁਕੇ ਜਾਨਨੇਸੇ ਤਿਸਕਾ ਨਾ ਜਾਨਨਾ ਸਰਪਾਦੀ ਕਾਰਯੋਕੇ ਸਹਿਤ ਦੂਰ ਹੋਵੇਹੈ। ਔਰ ਰਸੀ ਕੇ ਵਾਸਤ੍ਵ ਰੂਪਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਭੀ ਗਯਾਨਸੇ ਹੋਵੇਹੈ॥ ਕਰਮਾਦਿਕੋਮੇ ਤਿਸਕੇ ਵਾਸਤਵ ਰੂਪਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਹੀ ਹੋਵੇ॥ ਜੈਸੇ ਯਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਵਿਖੇ ਅਗਯਾਨ ਤਤਕਾਰਯਕਾ ਨਾਸ਼ ਹੋਨਾ ਔਰ ਰਜੁਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਹੋਨਾ, ਗਯਾਨਸੇ ਅਨੁਭਵਮੇ ਆਵੇਹੈ। ਤੈਸੇ ਦ੍ਰਾਸਟਾਂਤਮੇਂ ਭੀ ਅਦੁਤੀ-ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਪਰਮਾਨੰਦ ਸ੍ਵਰੂਪਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਔਂ ਅਗਯਾਨ ਤਤਕਾਰਯਕਾ ਨਾਸ਼--ਗਯਾਨਸੇ ਹੋਵੇਹੈ॥ ਯਹ ਗਯਾਨਸੇ ਮੁਕਤੀ ਕੇ ਹੋਨੇ ਸੇ ਮੁਕਤੀਹੈ ਔਂ ਗਿਯਾਨ ਸੇ ਹੀ ਕੇਵਲਯ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਕਰਮਾਦਿਕੋਂ ਸੇ ਨਹੀ ਹੋਏ, ਯਹ ਸ੍ਰੁਤੀ ਹੈ॥

ਪੁਨਾ 'ਸਾਧ ਸੰਗ ਭ੍ਰਮ ਭਯ ਮਿਟੇ ਕਥੇ ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ'॥ ਇਤਯਾਦਿਕ ਗੁਰੁ ਬਚਨਹੈ॥ ਇਸ ਕਹਨੇ ਸੇ ਯਹਹੀ ਜਾਨ ਲੇਨਾ, ਜੈਸੇ ਕਰਮ, ਉਪਾਸਨਾਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀ ਹੋਵੇ, ਤੈਸੇ ਕਰਮ-ਗਯਾਨਕੇ: ਵਾ ਉਪਾਸਨਾ-ਗਯਾਨਕੇ ਮੇਲਸੇਭੀ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀ ਹੋਵੇ; ਨਾ ਹੋਨੇ ਮੇ ਯਹ ਬੀਜਹੈ:- ਸਾਸਤ੍ਰਮੇ ਮੇਲਸੇ ਮੁਕਤੀ ਮਾਨਨੇਕਾ ਨਾਮ'ਸਮੁੱਚਯ-ਵਾਦ'ਹੈ॥ ਸੋ ਸਮੁਚਯ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਹੋਵੇਹੈ:1.ਏਕ'ਕ੍ਰਮ-ਸਮੂਚਯ',2.ਦੂਸਰਾ 'ਸਮ-ਸਮੁਚਯ'। ਦੋਨੋਮੇ'ਸਮ-ਸਮੁਚ'ਨਹੀ ਬਨੇ--ਕ੍ਰਮ ਸਮੁਚੇ ਬਨੇਹੈ। ਤਥਾਹੀ,ਜਿਸ ਅੰਤਾਕਹਣਮੇ ਉਤਰ ਕਾਲਮੇ ਗਯਾਨ ਹੋਵੇਹੈ, ਉਸੀਮੇ ਪ੍ਰਥਮ ਨਿਸ਼ਕਾਮ-ਕਰਮ-ਉਪਾਸਨਾ ਹੋਵੇਹੈ। 'ਕਰਮਾਦਿਨੰਤਰ ਉਪਾਸਨਾ, ਤਦਨੰਤਰ ਗਯਾਨ: ਐਸੇ ਪਹਲੇ ਪੀਛੇ ਏਕ ਜਗਾ ਹੋਨਾ ਰੂਪ ਕ੍ਰਮ ਸਮੁਚਯ ਇਨਕਾ ਮੁਕਤੀ ਹੇਤ ਬੁਨੇਹੈ;ਔਂ 'ਸਮ-ਸਮੁਚਯ'ਨਹੀ ਬਨੇ॥ ਕਾਹੇਤੇ,ਏਕ ਕਾਲਮੇ ਏਕ ਜਗਹ ਹੋਨ 'ਸਮ-ਸਮੁਚਯ' ਕਹੀਯੇ ਹੈ; ਸੋ ਕਰਮ, ਉਪਾਸਨਾ, ਗਯਾਨ ਕਾ ਬਨੇ ਨਹੀ। ਯਾਮੇ ਯਹਬੀ ਮੇਰੇ ਕਰਮ, ਤੋ ਯਹ ਮੇਰੀ ਜਾਤਿਹੈ, ਯਹ ਗੋਤਹੈ,ਯਹ ਨਾਮਹੈ ਐਸੇ ਅਪਨੇਮੇ ਜਾਤਿ,ਗੋਤ,ਨਾਮਾਦਿਕੋਕਾ ਅਭਿਮਾਨ ਧਾਰਕੇ ਹੋਵੇਹੈ। ਉਪਾਸਨਾ:- ਭੇਖ ਅਪਨੇਸੇ ਸੇਬਯ-ਸੇਵਕ ਭਾਵ ਭੇਦ ਜਾਨਨੇਸੇ ਹੋਵੇਹੈ॥ ਗਯਾਨ ਅਪਨੇਮੇ ਜਾਤ, ਗੋਤ, ਨਾਮਾਦਿਕੋ ਕਾ ਅਭਿਮਾਨ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਪੁਨਾ ਸੇਬਯ-ਸੇਵਕਾਦਿਕ ਭੇਦ ਗਯਾਨਕੋ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਹੋਵੇਹੈ। ਯਾਤੇ ਤੇਜ-ਤਿਮਿਰ ਵਤ ਪੁਨਾ ਸੀਤ-ਊਸਨ ਵਤ, ਤਿਨਕਾ ਸਮ-ਸਮੁਚਯਾ ਬਿਰੋਧੀ ਹੋਨੇਸੇ ਬਨੇ ਨਹੀ। ਇਸਤੇ ਕਰਮਕੋ; ਵਾ, ਉਪਾਸਨਾਕੋ; ਵਾ ਦੋਨੋਕੋ; ਵਾ, ਕਰਮ-ਗਯਾਨਕੋ, ਵਾ ਗਯਾਨ-ਉਪਾਸਨਾਕੋ ਮੁਕਤੀਮੇਂ ਕਾਰਣ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ॥ ਇਸ ਭਾਵਸੇ ਗੁਰੁ ਜੀ ਲਿਖੇਹੈ॥

ਹੋਰੁ ਆਖਿ ਨ ਸਕੈ ਕੋਇ॥ ਜੇਕੋ ਖਾਇ ਕੁ ਆਖਣਿ ਪਾਇ॥
ਓਹੁ ਜਾਣੈ ਜੇਤੀਆ ਮੁਹਿ ਖਾਇ॥

ਹੋਰ ਇਤਯਾਦਿ॥ ਹੇ ਗੁਰੁ! ਜੋ ਪੁਰਖ ਵੇਦਕੋ ਮਾਨਨੇਵਾਲੇਹੈ,ਵਹੁ ਅਨਯਥਾ ਕਿਯੁ ਕਹੇ ਹੈ? ਪੁਨਾ,ਆਪ ਤਿਨਕੇ ਕਥਨਕਾ ਖੰਡਨ ਕਿਯੁ ਕਰਤੇਹੋ? ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੇ:- ਜੇਕੋ ਇਤਿ॥ ਖਾਇ'ਪਦ ਈਹਾਂ ਅੰਗੀਕਾਰਕਾ ਬੋਧਕਹੈ। ਸੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਸਮੁਚਯ-ਵਾਦਕਾ ਲੇਨਾ॥ ਯਾਤੇ, 'ਜੇ ਕੋ ਖਾਇ' ਨਾਮ ਜੋ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਮੁਕਤੀ ਹੇਤ ਕਰਮਾਦਿਕੋਕੇ ਸਮੁਚਯਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੇ;

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪੁਨਾ,ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਅਪਨੇਕੋ ਸ਼ਰੁਤੀਕਾ ਅਨੁਸਾਰੀ ਮਾਨਕੇ 'ਕੁਆਖਣ ਪਾਇ' ਨਾਮ,ਕੁਤਸਿਤ ਜੋ ਸ਼ਰੁਤੀਕੇ ਤਾਤਪਰਯਸੇ ਹੀਨ ਕਰਮਾਦਿ ਕਰਮੋਕਾ ਸਮੁਚਯ ਵਾਦ--ਤਿਸਕੇ ਕਹਣੇ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੈਹੈ। ਤਬ'ਓਹ ਜਾਣੈ'ਨਾਮ ਵਹੁ ਸਮੁਚਯ ਵਾਦਿਹੀ ਜਾਨਤਾਹੈ 'ਜੇਤੀਆ ਮੁਹ' ਨਾਮ ਮੁਖਯਨਸੇ ਔਰ ਯਾਤ ਵੇਦਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਧਾਨਸੇ ਸਮੁੱਚਯਮੇਂ ਖੰਡਨਕੀ ਯੁਕਤੀਯਾਂਕੋ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰੇਹੈ ਕਾਨੋਸੇ। ਭਾਵ ਯਹ, ਜੇਤੀਆਂ ਯੁਕਤੀਆਂ ਵਹੁ ਅਪਨੀ ਕੰਨੋ ਸੁਣੇਹੋ,ਵਹੀ ਜਾਨੇ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਤਿਨ ਵੇਦਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਨਾ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਮੂਰਖੋ ਕੀ ਵਾਰਤਾ ਕਹਨੀ ਤਯਾਗਕੇ, ਜੋ ਵੇਦ ਤਾਤਪਰਯ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇਹੈ, ਵਹੁ ਕੈਸੇ ਹੋਵੈਹੈ? ਪੁਨਾ, ਕੈਸੇ ਵਰਤੇਹੈ? ਯਹ ਕਹੋ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਛਨ ਕੀ ਇਛਾ ਲੇ ਕਹੇ:- ਆਪੇ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਵਹੁ ਤਾਤਪਰਯ ਵੇਤਾ ਪੁਰਖ ਅਪਨੇ ਗੁਰੋਸੇ ਉਪਦੇਸ ਸ੍ਰਵਣ,ਨਿਦਿਧਯਾਸਨਾਦਿ ਕ੍ਰਮਸੇ ਬ੍ਰਹਮਕੋ 'ਆਪੇ ਜਾਣੇ'ਨਾਮ ਅਪਨਾ ਆਪ ਕਰ ਪ੍ਰਗਟਦੇ ਹੈ; ਔਂ ਆਪ ਪ੍ਰਗਟ ਦੇਖਕੇ ਪੀਛੇਸੇ ਜੋ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਨ ਉਨਕੀ ਸਰਣ ਆਵੈਹੈ, ਤਿਨਕੋ ਭੀ ਉਪਦੇਸ ਦ੍ਵਾਰਾ'ਆਪੇ ਦੇਇ'ਨਾਮ ਅਪਨੇ-ਆਪਕਾ ਪ੍ਰਤਖ ਦਿਖਾ ਦੇਨਾ ਰੂਪ ਦਾਨ ਕਰੇਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜਿਨ ਸਿਖਨਕੋ ਅਪਨਾ'ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਵਰੂਪ'ਦੇਨੇ ਹੇਤ ਵਹੁ ਉਪਦੇਸ ਕਹੇ ਹੈ ਵਹਭੀ ਆਗੇ ਅਪਨੇ ਸਿਖਯਨਕੋ ਉਪਦੇਸ ਦੇਵੈਹੈ,ਵਾ ਨਹੀ? ਯਹ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯਕਾ ਪ੍ਰਸਨ ਸੁਨ ਉਤਰ ਕਹੇ॥ ਆਖਹਿ ਸਿਭਿ ਕੇਈ ਕੇਇ॥ ਆਖਹਿ ਇਤਿ॥ ਆਖਹ ਨਾਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰੇ ਹੈ 'ਸਿ ਭਿ' ਨਾਮ ਵਹੁ ਸਿਖਭੀ ਗਯਾਨੀਹੋ ਕਰ 'ਕੇਈ ਕੇਇ' ਨਾਮ ਕੋਈ ਕੋਈ, ਸਭੀ ਨਹੀ ਕਰੇ। ਇਸ ਕਹਨੇਕਾ ਭਾਵ ਯਹਹੈ,ਕੋਈਤੋ ਸ੍ਵਰੂਪਕਾ ਵਾਸਤਵ ਗਯਾਨ ਹੋਨੇ ਕਾਲਮੇ ਸਮਾਧੀ ਗਤਹੋ ਜਾਵੈਹੈ॥ ਕੋਈ ਅੰਤਕਰਣਕੇ ਦੁਖਤੇ ਮੁਖ ਹੂਯੇ ਬੱਧ ਗਯਾਨੀਹੋ ਜਾਵੈਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਇਨ ਦੋਨੋਸੇ ਉਪਦੇਸ ਨਹੀ ਹੋਵੇ॥ ਉਪਦੇਸ ਉਨਸੇ ਹੋਵੈਹੈ,ਜੋ ਉਤਮ ਮਰਯਾਦਾਸੇ ਥਿਤ ਹੋ ਕਰ ਸਿਖਯਨ ਕੋ ਭੀ ਉਤਮ ਮਰਯਾਦਾਸੇ ਥਿਤ ਰਖੈਹੈ। ਯਾਤੇ, ਕੋਈ ਕੋਈ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇਹੈ, ਯਹ ਕਹਿਆ। ਇਸ ਕਹਨੇਸੇ ਯਹ ਸੂਚਨ ਕੀਆ;ਜੋ ਅਧਿਕਾਰੀ ਉਪਦੇਸ ਲੇ,ਉਤਮ ਮਰਯਾਦਾਮੇ ਥਿਤ ਰਹੇ ਹੈ,ਸੋਈ ਉਪਦੇਸ-ਜਨਯ-ਗਯਾਨਸੇ ਸਰਬ ਪਾਤਸਾਹੋਕੇ ਪਾਤਸਾਹ ਹੋਵੈਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਸਾਧਨ ਚਤੁਸ਼ਟੇ ਸਹਿਤ ਕੋ ਕਰ ਆਯੇ ਪੁਰਖੋਕੋ ਜੈਸੇ ਮਰਯਾਦਿ ਵਾਲੇ ਗੁਰੁ ਉਪਦੇਸਸੇ ਗਯਾਨਦੇ ਸਰਬਕਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਬ੍ਰਹਮ ਕਰੇਹੈ। ਤੇਸੇ ਸਰਣ ਆਯੇ ਸਾਧਨ ਹੀਨ ਬਹਿਰਕਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਬ੍ਰਹਮ ਕਹੇ ਹੈ। ਤੇਸੇ ਸਰਣ ਆਯੇ ਸਾਧਨ-ਹੀਨ ਬਹਰਿ ਮੁਖ ਪੁਰਖੋਸੇ ਗੁਰੁ ਕਿਸਨੂੰ ਕਿਆ ਬਖਸ ਕਰ, ਸਰਬਕਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਕਹੇਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੇਯ-

ਜਿਸਨੋ ਬਖਸੇ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ॥ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਿਸਾਹੁ॥ 25॥

ਜਿਸਨੋ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ ਇਸ ਜਨਮਮੇ; ਵਾ ਪੂਰਬ ਜਨਮਮੇ, ਨਿਸ਼ਕਾਮ-ਕਰਮ ਕਰ ਉਨਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸੇ ਗੁਰੂਕੇ ਸਮੀਪ ਆ,ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੂਯੇ ਜਿਸ ਪੁਰਖਕੋ ਵਹੁ ਗੁਰ ਬਖਸੇ, ਨਾਮ ਦੇਵੈਹੈ, ਸਿਫਤਿ ਨਾਮ ਸਮਾਨਤੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਧੰਨਹੈ! ਐਸੇ ਪਰਮੇਸਵਰਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਨੀ,ਪੁਨਾ, ਸਲਾਹ, ਨਾਮ ਮੁਖਸੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਨਾਮੋਕਾ ਉਚਾਰਣ ਰੂਪ ਤਿਸਕੀ ਬਿਸੇਖ ਕਰ ਉਸਤਤਿ ਕਰਨੀ। ਅਥਵਾ 'ਸਿਫਤਿ'ਮੇਜੋ ਸਿਆਰੀਹੈ,ਸੋ ਸਿਫਤਾਂ ਵਾਲੇ ਕੀ ਬੋਧਕ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ, ਜਿਸਕੋ ਵਹੁ ਗੁਰੁ ਦੇਵੇ ਸਿਫਤਿ ਨਾਮ ਸਿਫਤਾਂ ਵਾਲੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਸਲਾਹ, ਨਾਮ ਗੁਣ ਕਹਨਾ ਰੂਪ ਸਤੁਤਿ ਕਰਨੀ, ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਗੁਰ ਕਹੇਹੈ ਉਪਾਸਨਾਕੇ ਬਲ ਸੇ ਕ੍ਰਮ-ਕ੍ਰਮ ਸੇ ਸਭ ਲੋਕੋਕੋ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਉਲੰਘ ਕਰ ਹਿਰਨਗਰਭਕੇ ਲੋਕਸੇ ਪਹੁਚ ਕਰ ਹਿਰਨਯਗਰਭਕੇ ਤੁਲਯ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੂਆ, ਸੰਪੂਰਣ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਆਦਿਕ ਲੋਕੋਕਾ ਪਾਤਸਾਹੋਕਾ ਪਾਤਸਾਹ ਹੋਵੇਹੈ॥ ਅਥਵਾ, ਜਿਸ ਸ਼ਰਣ ਆਏ ਪੁਰਖਕੋ ਗੁਰੂ ਸਿਫਤ ਨਾਮ ਸਿਫਤੋਸੇ ਸਲਾਹ, ਨਾਮ ਸਲਾਹਨੇ ਸੋਗਯ ਤਤ੍ਵ-ਗਯਾਨਕੋ ਬਖਸੇ ਹੈ,ਵਹੁ ਸਰਬ ਐਸ੍ਵਰਯੋਂਸੇ ਵਡਾ ਜੋ ਗਯਾਨ ਰੂਪ ਐਸ੍ਵਰਯ, ਤਿਸਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੋਵੇਹੈ,ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਸਰਬ ਪਾਤਸਾਹੋਕੋ ਪਾਤਸਾਹ ਹਿਰਨਯਗਰਭਕਾ ਭੀ ਪਾਤਸਾਹਹੈ॥ ਵੇਦ ਭੀ ਲਿਖੇਹੈ 'ਬ੍ਰਹਮ ਵੇਤਾ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੋਵੇ ਹੈ' ਸਰਬਕਾ ਰਾਜਾ ਹੋਵੇਹੈ॥25॥

ਨੰ.7. ਨਿਰਮਲ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਗਿ:ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਫਰੀਦਕੋਟ ਟੀਕਾ -25

ਬਹੁਤਾ ਕਰਮੁ ਲਿਖਿਆ ਨ ਜਾਇ॥

ਹਰੀ ਦਾ (ਕਰਮੁ) ਕਰਤਬੁ ਬਹੁਤੁ ਹੈ ਇਸੀ ਤੇ ਲਿਖਾ ਨਹੀਂ ਜਾਤਾ ਹੈ॥

ਵਡਾ ਦਾਤਾ ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ॥

ਵਹੁ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ (ਵਡਾ) ਦਾਤਾ ਹੈ ਔਰ ਤਿਲ ਮਾਤ੍ਰ ਭੀ (ਤਮਾਇ) ਇਛਾ ਨਹੀਂ ਰਖਤਾ॥

ਕੇਤੇ ਮੰਗਹਿ ਜੋਧ ਅਪਾਰ॥
ਕੇਤਿਆ ਗਣਤ ਨਹੀ ਵੀਚਾਰੁ॥

ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਸਕਾਮੀ ਪ੍ਰਭੂ ਸੇ (ਜੋਧ) ਸੂਰਮਤਤਾਅਪਾਰ ਮਾਂਗਤੇ ਹੈਂ ਕਿ ਮੇਰੀ ਰਣ ਮੈਂ ਕਬੀ ਹਾਰ ਨ ਹੋਵੈ ਔਰ ਕਿਤਨੇ ਨਿਸਕਾਮੀ ਜਿਸ ਬ੍ਰਹਮ ਵੀਚਾਰ ਕੀ ਗਿਨਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਵਹੁ ਬ੍ਰਹਮ ਵੀਚਾਰੁ ਮਾਂਗਤੇ ਹੈਂ।

ਕੇਤੇ ਖਪਿ ਤੁਟਹਿ ਵੇਕਾਰ॥

ਕੇਤੇ ਵਿਖੇ ਵਿਕਾਰੋਂ ਮੇ ਖਪ ਖਪ ਕਰਕੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਸੇ ਟੂਟ ਜਾਤੇ ਹੈਂ॥ ਭਾਵ ਬਿਮੁਖ ਹੀ ਰਹਤੇ ਹੈਂ।

ਕੇਤੇ ਲੈ ਲੈ ਮੁਕਰੁ ਪਾਹਿ॥
ਕੇਤੇ ਮੂਰਖ ਖਾਹੀ ਖਾਹਿ॥

ਕਿਤਨੇ ਮੂਰਖ ਪ੍ਰਭੂ ਕੀ ਦਾਤ ਕੋ ਲੇ ਲੇ ਕਰਕੇ ਮੁਕਰ ਪੜਤੇ ਹੈਂ ਭਾਵ ਤਿਸ ਦਾਤੇ ਨੂੰ ਭੁਲਾਇ ਦੇਤੇ ਹੈਂ। ਕਿਤਨੇ ਮੂਰਖ (ਖਾਹੀ) ਪਦਾਰਥੋਂ ਕਾ ਖਾਨਾ ਹੀ ਖਾਨਾ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਭਾਵ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਨਹੀਂ ਹੋਤੇ।

ਕੇਤਿਆ ਦੂਖ ਭੂਖ ਸਦ ਮਾਰ॥
ਏਹਿ ਭਿ ਦਾਤਿ ਤੇਰੀ ਦਾਤਾਰ॥

ਕਿਤਨਯੋਂ ਕੋ ਭੂਖ ਕੇ ਦੁਖ ਕੀ ਸਦਾ ਹੀ ਮਾਰ ਰਹਤੀ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਸਰਬਦਾ ਦੁਖੀ ਰਹਿਤੇ ਹੈਂ। ਤਾਂ ਤੇ ਐਸੇ ਕਲੇਸ਼ ਦੀ ਨਿਵਿਰਤੀ ਵਾਸਤੇ ਐਸੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀਏ। ਹੇ (ਦਾਤਾਰ) ਏ ਭੀ ਤੇਰੀ ਦਾਤ ਹੈ ਭਾਵ ਦੁਖ ਮੈ ਭੀ ਹੁਕਮ ਹੀ ਮੰਨੀਏ॥

ਬੰਦਿ ਖਲਾਸੀ ਭਾਣੈ ਹੋਇ॥
ਹੋਰੁ ਆਖਿ ਨ ਸਕੈ ਕੋਇ॥

(ਬੰਦ) ਕੈਦ ਹੋਨਾ ਔਰ ਚੌਰਾਸੀ ਸੇ (ਖਲਾਸੀ) ਮੁਕਤਿ ਹੋਣਾ ਏਹਿ ਸਭ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕੇ (ਭਾਣੈ) ਹੁਕਮਮੇ ਹੋਤਾ ਹੈ ਔਰ ਏਹਿ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਉਂ ਕਿਉਂ ਕੀਆ, ਐਸਾ ਕਰਨਾ ਥਾ॥

ਜੇ ਕੋ ਖਾਇਕੁ ਆਖਣਿ ਪਾਇ॥
ਓਹੁ ਜਾਣੈ ਜੇਤੀਆ ਮੁਹਿ ਖਾਇ॥

ਜੇ ਕੋਈ (ਖਾਇਕੁ) ਮੂਰਖ ਉਸ ਕੇ ਅੰਤ ਕੋ (ਆਖਣਿ ਪਾਇ) ਕਹਨੇ ਲਗੇ ਓਹੀ ਜਾਨੇਗਾ ਜਿਤਨੀਆਂ ਪ੍ਰਲੋਕ ਮੈ ਜਮਦੁਤੋਂ ਸੇ ਮੁਹ ਪਰ ਸੱਟਾਂ ਖਾਵੇਗਾ ਜਥਾ (ਥਾਉ ਨਾਹੀ ਪਾਇਗਾ) ਤਾਤਪਰਯੁ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਗੁਰਵਾਕੋਂ ਸੇ ਵਿਰੁਧ ਕਹਨੇ ਵਾਲਯੋਂ ਕੋ ਧਰਮੁ ਰਾਇ ਕੀ ਸਜਾਇ ਅਵੱਸ ਹੋਤੀ ਹੈ॥

ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪੇ ਦੇਇ॥
ਆਖਹਿ ਸਿ ਭਿ ਕੇਈ ਕੇਇ॥

ਔਰ ਕੋਈ ਕੋਈ ਐਸੇ ਭੀ ਹੈਂ ਜੋ ਏਹਿ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਅਰੁ ਏਹੀ ਤਿਨ ਕੇ ਨਿਸਚੇ ਹੈਂ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪ ਹੀ ਜੀਵੋਂ ਕੀ ਬਿਵਸਥਾ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ਔਰੁ ਆਪ ਹੀ ਖਾਨ ਪਾਨ ਪਹਿਰਾਨ ਮਕਾਨਾਦਿ ਸਭ ਸਾਮਾਨੁ ਦੇਤਾ ਹੈ॥

ਜਿਸ ਨੋ ਬਖਸੇ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ॥
ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਿਸਾਹੁ॥੨੫॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਹੇ ਸਿਧੋ ਜਿਸਕੋ (ਸਿਫਤਿ) ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਅਪਨੀ (ਸਾਲਾਹਿ) ਉਸਤੁਤੀ ਕਰਨੀ ਬਖਸ਼ਤਾ ਹੈ ਸੋ ਉਸਤੁਤਿ ਕਰਨੇ ਹਾਰਾ ਗੁਰਮੁਖ ਪਾਤਸ਼ਾਹੋਂ ਕਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹੁ ਹੈ। ਜਥਾ (ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸਰੁ) ਇਹਾਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀ ਸਬਦੁ ਹੈ ਔਰ ਉੱਚਾਰਨ ਸੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੀਂ ਬਿੰਦੀ ਸੰਜੁਗਤ ਹੈ ਤਹਾਂ ਐਸੇ ਜਾਨਨਾ ਕਿ ਜਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੀ ਬੀੜ ਬਾਧੀ ਹੈ ਤਬ ਸਿੱਖੋਂ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀ ਕਿ ਹੇ ਦੀਨ ਦਇਆਲ ਜੀ ਆਪਨੇ ਅਧਿਕ ਔਰ ਬਿੰਦੀ ਸਬਦੋਂ ਮੇਂ ਕਹੀਂ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਹੈ ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਬਚਨੁ ਹੂਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਸਿਖ ਉਚਿਤ ਜਾਨ ਕਰ ਉਚਾਰਣ ਕਰ ਲੇਵੇਂਗੇ॥੨੫॥

ਅਬ ਤਿਨ ਸੰਤੋਂ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥

ਨੰ.੪. ਨਿਰਮਲ-ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘਜੀ ਪੀਲੀਭਤਿ(ਵੇਦਾਂਤੀ) -25

ਹੇ ਗੁਰੋ! ਪੂਰਵ ਸੋਪਾਨਮੇਂ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰਕੋ ਆਪਣੇ ਕਰਮੀ ਨਾਮਸੇ ਕਹਾਹੈ ਤਬ ਤਿਸਕੇ ਕਰਮਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰੀਜੇ, ਔਰ ਤਿਸਕੀ ਦਾਤਦਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਨਾ ਯੋਗਯਹੈ॥ ਕਿਯਾ ਉਸਕੀ ਦਾਤ ਜੀਵਕੇ ਸੰਸਾਰਕੀ ਨਿਰਵਰਤ ਕਹੀਹੈ, ਅਥਵਾ ਸੰਸਾਰਮੇਂ ਭ੍ਰਮਣਕਾ ਹੇਤੁ ਭੀ ਤਿਸਕੀ ਦਾਤਹੈ? ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਜਿਗਾਸਾਸੇ ਉਤਰ ਸੋਪਾਨਕਾ ਆਰੰਭ ਕਰਤੇਹੈ॥

ਬਹੁਤਾ ਕਰਮੁ ਲਿਖਿਆ ਨਾ ਜਾਇ॥ ਵਡਾ ਦਾਤਾ ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ॥

ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ! ਤਿਸ ਕਿਸਕਾ ਜੋ ਜਗਤ ਰੂਪ ਕਰਮਹੈ ਸੋ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀਯੋਕੋ ਆਨੰਤ ਹੋਨੇਸੇ ਲਿਖਾ ਨਹੀ ਜਾਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਏਕ ਬ੍ਰਹਮੰਡਕੀ ਰਚਨਾਹੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਅਚਿੰਤਯਹੈ; ਔਰ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਸੰਕਲਪਮੇਂ ਕੋਟਾਨਕੋਟ ਬ੍ਰਹਮਖੰਡਹੈਂ, ਕਹਾਂ ਤਕ ਨਿਰੂਪਣਕਰਿਯੇ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਲਿਖੇ ਨਹੀਂ ਜਾਤੇ। ਔਰ, ਸੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਰਵਸੇ ਬੜਾ ਦਾਤਾਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ, ਹਿਰਣਯਗਰਭ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਆਦਿਕਨ ਕੋ ਭੀ ਸਰਵ ਵਿਦਿਆਵੋਂਕੀ ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਵੇਦ ਵਿਦਿਆਕੋ ਦੇਤਾਹੈ॥ ਇਤਨਾ ਬੜਾ ਦਾਨ ਦੇਕਰਭੀ(ਤਿਲ)ਕਿੰਚਿਤਮਾਤ੍ਰ ਭੀ(ਤਮਾਯਨ)ਇਛਾ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾ॥ ਕਿਉਂਕਿ 'ਅਪੂਰਣਕਾਮ'ਕੋ ਦੇਕਰ ਇਛਾ ਹੋਤੀਹੈ,ਔਰ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ'ਪੂਰਣਕਾਮ'ਹੈ;ਤਿਸਕੋ ਇਛਾਕਾ ਲੇਸ਼ ਭੀ ਨਹੀਂਹੈ। ਅਬ ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਕੀ ਸਰਵ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਦਾਤਹੈ ਤਿਸਕਾ ਕਿਸੀ ਕਿਸੀ ਕਾਰਯਕਾ ਨਾਮ ਲੇਕਰ ਨਿਰੁਪਣ ਕਰਤੇ ਹੈ। *ਕੇਤੇ ਮੰਗਹਿ ਜੋਧ ਅਪਾਰ॥ ਕੇਤਿਆ ਗਣਤ ਨਹੀ ਵੀਚਾਰੁ॥ ਕੇਤੇ ਖਪਿ ਤੁਟਹਿ ਵੇਕਾਰ॥*

ਜੋਧ ਨਾਮ ਤਪਕਾਹੈ:-ਯਾਤੇ(ਕੇਤੇ)ਅਨੇਕ ਪੁਰਸ਼ ਅਪਾਰ ਤਪ ਕਰਕੇ ਸਕਾਮ ਹੋਨੇਸੇ ਤਿਸਕੇ ਫਲਕੋ ਮਾਂਗਤੇਹੈ, ਔਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇਤਾਹੈ;ਔਰ ਜਿਨਕੀ ਗਣਤ ਨਹੀਂ,ਐਸੇ ਕਿਤਨੇਹੀ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਧਰਮ ਕਰਕੇ ਵਿਚਾਰਕੋ ਮਾਗਤੇਹੈ,ਔਰ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਉਨਕੋ ਵਿਚਾਰਕੀ ਦਾਤ ਕਰਤਾਹੈ।ਔਰ(ਕੇਤੇ)ਅਨੇਕਹੀ ਰਜੋਗੁਣ ਤਥਾ ਤਮੋਗੁਣ ਸੇ ਯੁਕਤ ਪੁਰਸ਼ ਵਿਸੀਯੋਂਮੇਂ(ਖਪ)ਖਚਿਤ ਹੋਕਰ(ਵੇਕਾਰ)ਮਰਣ ਰੂਪ ਵਿਕਾਰਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਏ(ਤੁਟਹਿ)ਏਕ ਸਰੀਰਕੋ ਛੋੜਕਰ ਦੂਸਰੇ ਸਰੀਰਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇਹੈ, ਜੈਸੇ ਜੈਸੇ ਜੀਵਨਕੇ ਕਰਮਹੈ,ਤੈਸੇ ਤੈਸੇ ਫਲਕੀ ਦਾਤ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਕਰਤਾਹੈ॥

ਕੇਤੇ ਲੈ ਲੈ ਮੁਕਰੁ ਪਾਹਿ॥ ਕੇਤੇ ਮੂਰਖ ਖਾਹੀ ਖਾਹਿ ॥
ਕੇਤਿਆ ਦੂਖ ਭੂਖ ਸਦ ਮਾਰ ॥ ਏਹਿ ਭਿ ਦਾਤਿ ਤੇਰੀ ਦਾਤਾਰ ॥

ਅਨੇਕਹੀ ਰਜੋਗੁਣ ਔਰ ਤਮੋਗੁਣ ਕਰ ਯੁਕਤ ਕਰਜ ਲੇ ਲੇ ਕਰ; ਹਮਨੇ ਨਹੀਂ ਲੀਨਾ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ (ਮੁਕਰ ਪਾਹਿ)ਫਿਰ ਜਾਤੇਹੈ। ਅਨੇਕ (ਮੂਰਖ) ਵਿਵਹਾਰ,ਪਰਮਾਰਥ-ਗਿਯਾਨਸੇ ਰਹਿਤ ਜੀਵ(ਖਾਹੀਖਾਹ) ਵਿਸ਼ਯ ਭੋਗਕੋ ਹੀਪਰਮ ਪੁਰਸ਼ਾਰਥ ਮਾਨਤੇਹੈ। ਅਨੇਕ ਜੀਵਨਕੋ(ਦੁਖ)ਮਨਮੇਂ ਦੁਖ ਹੋਤਾਹੈ; ਪ੍ਰਾਣੋਂਸੇਂ ਭੂਖ, ਪਿਯਾਸ ਹੋਤੀਹੈ; ਔਰ(ਸਦ ਮਾਰ)ਬਾਲਕ ਪਨਸੇਂ ਮਾਤਾ, ਪਿਤਾਕੀ ਤਾੜਨਾ; ਤਰੁਣਪਨਮੇਂ ਚੋਰੀ ਆਦਿ ਕਰ ਰਾਜਾਕੀ ਤਾੜਨਾ,ਔਰ ਵ੍ਰਿਧ ਅਵਸਥਾਮੇਂ ਪੁਤ੍ਰਆਦਿਕਕੀ ਝਿੜਕਨਾ ਰੁਪੀ ਤਾੜਨਾ,ਔਰ ਮਰਣ ਕਾਲਮੇਂ ਯਮ ਕੀ ਤਾੜਨਾਹੈ। ਹੇ ਦਾਤਾਰ! ਯਹਭੀ ਆਪਕੀ ਦਾਤਹੈ। ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ, ਸੁਭ ਫਲ ਵਤ ਅਸ਼ੁਭ ਫਲਭੀ ਜੀਵਨਕੋ ਕਰਮਾਨੁਸਾਰ, ਹੇ ਭਗਵਨ! ਆਪਸੇ ਹੀ ਮਿਲੇਹੈ, ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਸੂਤੀਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ:- " " (ਅ. 6ਬ੍ਰਾ. 4)

ਅਰਥ॥ ਜੈਸੇ ਕਰਤਵਯ ਔਰ ਜੈਸੇ ਆਚਾਰ ਕਰਕੇ ਯੁਕਤ ਹੋਤਾਹੈ, ਤੈਸਾਹੀ ਹੋਤਾਹੈ। ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਹੋਤਾਹੈ; ਔਰ ਪਾਪ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਪਾਪ ਯੋਨੀਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਪੁਨਯਕਰਮ ਕਰਕੇ ਪਵ੍ਰਿਤ ਯੋਨੀਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾਹੈ ਔਰ ਪਾਪ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਪਾਪਾਤਮਾ ਹੋਤਾਹੈ।ਹੇ ਗੁਰੋ! ਸੰਸਾਰ ਬੰਧ ਕੀ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤੀਕਾ ਜੋ ਉਪਾਯਹੈ ਤਿਸਕਾ ਨਿਰੁਪਣ ਕਰੋ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਸ਼ਿਸ਼ਯਕੀ ਜਿਗਾਸਾਸੇ ਕਹਿਤੇਹੈ॥

ਬੰਦਿ ਖਲਾਸੀ ਭਾਣੈ ਹੋਇ॥ ਹੋਰੁ ਆਖਿ ਨ ਸਕੈ ਕੋਇ॥
ਜੇ ਕੋ ਖਾਇਕੁ ਆਖਣਿ ਪਾਇ॥ ਓਹੁ ਜਾਣੈ ਜੇਤੀਆ ਮੁਹਿ ਖਾਇ ॥

ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ! (ਬੰਧ ਖਲਾਸੀ) ਜੋ ਬੰਧ ਕੀ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤੀ ਹੈ ਸੋ ਕੇਵਲ (ਭਾਣੇ ਹੋਯ) ਸ੍ਵਰੂਪ ਭੂਤ'ਬ੍ਰਹਮ'ਕੇ ਭਾਨ ਹੋਨੇਸੇ ਹੋਤੀਹੈ।(ਹੋਰ) ਤਿਸਸੇ ਭਿੰਨ ਕਰਮਕੋ, ਅਥਵਾ ਦੇਵਤਾ ਧਿਆਨਕੋ ਕੋਈਭੀ ਨਹੀਂ ਕਹ ਸਕਤਾ॥ ਤੋਤਾ ਤੋਤੀ ਨ(ਮਾਤਾ)ਸ੍ਵੀਕਾਰ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਰੇ;ਤਬਸੋ ਪੁਰਸ਼(ਕੁਆਖਣ) ਕੁਤਿਸਤ ਕਥਨਕੋ(ਪਾਹਿ)ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਅਰਥਾਤ, ਤਿਸਕੇ ਕਥਨਕੋ ਯੁਕਤੀ ਪ੍ਰਮਾਣਹੀਨ ਹੋਨੇਸੇ ਖੋਟਾ ਕਹੇਗੇ॥ ਔਰ (ਜੇਤੀਯਾ ਮੁਹਿ) ਜਿਤਨੀਯਾਂ ਮੁਖ ਪਰ ਸਤ-ਪੁਰਸ਼ੋ ਕਰ ਕਥਿਤ ਤਰਕੋਂਕੋ(ਖਾਯ)ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੇਗਾ; ਉਨਕੋ (ਉਹੁ ਜਾਣੈ) ਸੋਈ ਜਾਣੇਗਾ, ਦੂਸਰਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣੇਗਾ। ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ, ਬੰਧ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤੀਕਾ ਕਾਰਣ ਕੇਵਲ ਗਿਯਾਨਹੈ--ਦੂਸਰਾ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਆਰੋਪਿਤ ਬੰਧਕੀ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤੀ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨਕੇ ਸਾਕਸ਼ਾਤਕਾਰਸੇ ਹੋਤੀਹੈ॥ ਪ੍ਰਕਾਰਾਂਤਰਸੇ ਹੋਤੀ ਨਹੀਂ। ਜੈਸੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੇ ਹੀ ਤਮ ਕੀ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤੀ ਹੋਤੀਹੈ,ਆਨੰਤ ਹੀ ਦੂਸਰੇ ਉਪਾਯ ਸੇਵਨ ਕਰਿਯੇ,ਪਰੰਤੂ,ਵਿਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਸੇ ਤਮ ਕੀ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤੀ ਹੋਤੀ ਨਹੀ। ਤੈਸੇ ਗਿਯਾਨ ਰੂਪ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਸੇ ਹੀ ਆਰੋਪਿਤ ਬੰਧ ਰੂਪ ਤਮ ਕੀ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤੀ ਹੋਤੀਹੈ। ਗਿਯਾਨਸੇ ਹੀ ਬੰਧਕੀ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤੀ ਹੋਤੀਹੈ, ਇਸ ਅਰਥਕੋ ਬੋਧਕ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਵਚਨ ਭੀਹੈ; ਤਥਾਹਿ:- " "

ਅਰਥ॥ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਬੰਧਨਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾਹੈ ਔਰ ਵਿਦਿਆ ਕਰਕੇ ਵਿਮੁਕਤ ਹੋਤਾਹੈ॥ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਸੰਸਾਰਮੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਕੇ ਦੇਖਨੇ ਵਾਲੇ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਪੁਰਸ਼ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਕਹਤੇ; ਕਿਉਂਕਿ, ਅਗਿਯਾਨ ਮਲ ਸੇ ਪੂਰਣ ਹੋਨੇਸੇ(ਪੂਰਾਣ)ਪਰਮਾਤਮਾ ਮਲਿਨ ਚਿੰਤਨ ਕਰਾ ਜਾਤਹੈ;ਔਰ ਤਿਸ ਅਗਿਯਾਨ ਮਲਕੇ ਨਾਸ਼ਸੇ ਮੁਕਤੀ ਹੋਤੀਹੈ--ਔਰ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਚਾਹੇ ਕੋਟਾਨਕੋਟ ਕਰਮ ਕਰੇ--ਮੁਕਤੀ ਹੋਤੀ ਨਹੀ। ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੇ, ਅਗਿਯਾਨ ਔਰ ਗਿਯਾਨਕਾ ਹੀ ਪਰਸਪਰ ਵਿਰੋਧਹੈ। ਕਰਮਸੇ ਅਗਿਯਾਨਕਾ ਵਿਰੋਧਹੀ ਨਹੀਂ।ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕੇਵਲ ਗਿਯਾਨਸੇ ਅਗਿਯਾਨ ਰੂਪ ਬੰਧਕੀ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤੀ ਹੋਤੀਹੈ। ਇਸੀਸੇ ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ "ਹੋਰ ਆਖ ਨ ਸਕੈ ਕੋਇ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਬੰਧਕਾ ਨਿਰਵਰਤਕ ਜੋ ਗਿਯਾਨ, ਤਿਸਸੇ ਭਿੰਨ ਸਾਧਨਕਾ ਨਿਸ਼ੇਧ ਕਰਾਹੈ॥ ਹੇ ਭਗਵਾਨ! ਜਿਸ ਗਿਯਾਨਸੇ ਬੰਧਕੀ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤੀ ਹੋਤੀਹੈ,ਸੋ ਗਿਯਾਨ ਗੁਰੂ ਕੈਸੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯਕੋ ਦੇਤੇ ਹੈ? ਇਸ ਸੰਕਾ ਸੇ ਕਹਿਤੇਹੈ॥

ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪੇ ਦੇਇ॥ ਆਖਹਿ ਸਿ ਭਿ ਕੇਈ ਕੇਇ॥

ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ! ਸੋ ਗਿਯਾਨੀ ਪੁਰਸ਼ (ਆਪੇ ਜਾਣੈ)ਗੁਰੂਕੀ ਸ਼ਰਣ ਹੋਕਰ ਅਪਨੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਭੂਤ ਸਾਕਸ਼ਿਕੋ ਸਰਵਕਾ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਜਾਨਤੇਹੈ;ਔਰ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ(ਆਪੇ ਦੇਈ) ਅਪਨੇ ਆਪਕੋ ਸ਼ਿਸ਼ਯਕੇ ਪ੍ਰਤਿ ਦੇਤੇਹੈ। ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ, ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹੋਨੇ ਗੁਰੋਂਕੀ ਸ਼ਰਣ ਲੇਕਰ ਸ੍ਵਰੂਪਕਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਾਹੈ,ਤਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਪਨੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯਕੋ ਅਨੁਭਵ ਕਰਾਤੇਹੈ॥ ਜਬ ਅਪਨੇ ਆਪਕੋ ਅਨੁਭਵ ਕਰਾਤੇਹੈ, ਤਬ ਅਪਨੇ ਆਪਕੋ ਦੇਨੇ ਵਾਲੇ ਕਹਾਤੇਹੈ। ਪਰੰਤੂ,ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਪਨੇ ਆਪਕੋ ਸ਼ਿਸ਼ਯਕੇ ਪ੍ਰਤਿ (ਆਖਹਿ) ਕਥਨ ਕਰਕੇ ਸੰਪੂਰਣ ਕਰਤੇਹੈ, (ਸਿ ਭਿ ਕੇਇ ਕੇਇ) ਸੋਭੀ ਕੋਈ ਕੋਈਹੈ; ਅਰਥਾਤ, ਬਹੁਤ ਬਿਰਲੇ ਦੁਰਲਭਹੈ। ਇਸੀਕੋ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਤੇਹੈ:- ਜਿਸ ਕਿਸੀਕੋ (ਸਿਫਤਿ) ਸਿਫਤੋਂਸੇ (ਸਾਲਾਹਿਹ) ਸਲਾਹਨ ਯੋਗਯ ਗਿਆਨ (ਬਖਸੇ) ਦੇਤਹੈ; ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀ ਕਹਿਤੇਹੈ,ਸੋ ਪਾਤਸ਼ਾਹੋਕਾ ਭੀ ਪਾਤਸਾਹਹੈ। ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ, ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪਸੇ ਸਰਵਕਾ ਅਧਿਪਤਿਹੈ॥ ਅਬ ਇਸ ਅਰਥਮੇਂ (ਭਗਤ ਗੀਤਾ:7:3)ਪ੍ਰਮਾਣਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈ:-

ਅਰਥ॥ ਸਹਸੇਸ਼ੁ ਅਨੰਤ ਮਨੁਸ਼ਯੋਕੇ ਮਧਿਯ ਕੋਈ ਏਕ ਮਨੁਸ਼ਯ ਚਿੱਤ ਸੁੱਧੀ ਦੁਆਰਾ ਗਿਯਾਨਕੀ ਉਤਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਯਤਨ ਕਰਤਾਹੈ, ਔਰ ਯਤਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸਾਧਕੋਕੇ ਮਧਿਯ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾਹੀ(ਤਤਵਤ)ਅਪਨੇ ਸਾਖਸ਼ੀ ਰੂਪ ਆਤਮਾਕੋ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਜਾਨਤਾਹੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਰਥ॥ ਸੋ ਯਹ ਆਤਮਾ ਮਹਾਨ ਔਰ ਅਜ ਹੈ, ਜੋ ਪ੍ਰਾਣੋਂਕੇ ਮਧਿਯਮੇਂ ਯਹ ਬੁਧੀ ਉਪਾਧਿਕਹੈ॥ ਜੋ ਯਹ ਅਤਿ ਹ੍ਰਿਦਯ ਆਕਾਸ਼ਹੈ, ਤਿਸਮੇਂ ਸ਼ਯਨ ਕਰਤਾਹੈ, ਸੋ ਵਾਸਤਵਮੇ ਸਰਵਕੋ ਵੱਸ਼ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾਹੈ, ਔਰ ਸਰਵਕਾ (ਇਨਸਾਨ) ਨਿਯਨਤਹੈ, ਔਰ ਸਰਵਕਾ ਅਧਿਪਤਿਹੈ॥ ਤਥਾ ਸਾਧੁ-ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਬੜਾ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ, ਔਰ ਅਸਾਧੁ ਕਰਮਸੇ ਛੋਟਾ ਨਹੀਂਹੋਤਾ। ਯਹ ਸਰਬਕਾ ਇਸ਼੍ਵਰਹੈ,ਔਰ ਯਹਹੀ ਭੂਤਨਕਾ ਅਧਿਪਤਿਹੈ,ਔਰ ਯਹੀ ਭੂਤਨਕਾ ਪਾਲਕਹੈ। ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ,ਗਿਯਾਨਕੇ ਹੋਨੇਸੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਆਤਮਾਕੋ ਬ੍ਰਹਮਭਾਵਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਤੀਹੈ। ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂਜੀ ਕਹਿਤੇਹੈ:-

ਜਿਸਨੋ ਬਖਸੇ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ॥ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ॥ 25॥

ਅਬ ਜਿਸ ਗਿਯਾਨਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਰਾਜਰਾਜੇਸ਼੍ਵਰ ਕਹਾਤਾਹੈ, ਤਿਸ ਗਿਯਾਨਕੋ,ਤਥਾ ਗਿਯਾਨਕੀ ਜਨਕ ਸਾਮਗ੍ਰੀਕੋ,ਤਥਾ ਤਿਸ ਗਿਯਾਨਕੇ ਫਲਕੋ,ਔਰ ਤਿਸਕੇ ਵਿਸ਼ਯਕੋ 'ਅਪੂਰਵਾਤਾ' ਰੂਪ ਅਮੋਲਕਤਾ ਕਹਿਤੇਹੈ॥

ਨੰ.9. ਸਾਧੂ ਪੰ.ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਜੀ ਉਦਾਸੀਨ(ਵੇਦਿਕ ਮੁਨੀ)-25

ਈਸ਼੍ਵਰ ਅਨੰਤ ਦਾਨ ਪਰਵ-25

ਬਹੁਤਾ ਕਰਮੁ ਲਿਖਿਆ ਨਾ ਜਾਇ ॥ ਵਡਾ ਦਾਤਾ ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ ॥

ਉਸਕਾ ਦਾਨ ਕਰਮ ਬਹੁਤ-ਸੇ-ਬਹੁਤ ਅਰਥਾਤ ਅਨੰਤਹੈ,ਉਸੇ ਲਿਖ ਨਹੀਂ ਸਕਤੇ, ਅਰਥਾਤ ਉਸਕੀ ਇਯਤਾਨ ਨਹੀਂ ਕਹ ਸਕਤੇ। ਵਹ ਬੜੇ-ਸੇ-ਬੜਾ ਦਾਤਾਹੈ,ਉਸੇ ਤਿਲਕੇ ਬਰਾਬਰ ਭੀ ਅਪਨਾ ਲੋਭ (ਲਾਲਚ) ਨਹੀਂ ਹੈ॥ 1॥

ਕੇਤੇ ਮੰਗਹਿ ਜੋਧ ਅਪਾਰ ॥ ਕੇਤਿਆ ਗਣਤ ਨਹੀ ਵੀਚਾਰੁ ॥

ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਯੋਧਾ ਅਪਾਰ ਲਾਭੋ ਵਾਲੇ ਯੁਧੋਂਕੋ ਉਸਸੇ ਮਾਂਗਤੇਹੈ। ਕਿਤਨੇਹੀ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਦੂਸਰੇ ਮਾਂਗਨੇ ਵਾਲੇਹੈ, ਜਿਨ੍ਹੇ ਬਹੁਤ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੇ ਪਰਭੀ ਨਹੀਂ ਗਿਨ ਸਕਤੇ। ਕਿਤਨੇ ਦਾਨ ਲੇਨੇ ਵਾਲੇ ਵਿਸ਼ਯ ਵਿਕਾਰੋਂ ਮੇਂ,ਅਰਥਾਤ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਨਰ-ਵਯਸਨੋਂਮੇਂ ਅਪਨੇ-ਆਪਕੋ ਫੈਂਕ ਕਰ(ਡਾਲ ਕਰ)ਪੁਰਸ਼ਾਰਥਸੇ ਟੂਟਤੇ, ਅਰਥਾਤ ਭ੍ਰਸ਼ਟ ਹੋਤੇਹੈ॥ 2॥

ਕੇਤੇ ਖਪਿ ਤੁਟਹਿ ਵੇਕਾਰ॥ ਕੇਤੇ ਲੈ,ਲੈ ਮੁਕਰੁ ਪਾਹਿ॥ ਕੇਤੇ ਮੂਰਖ, ਖਾਹੀ ਖਾਹਿ॥

ਕਿਤਨੇਹੀ ਦਾਨ ਲੇ-ਲੇ ਕਰ: ਨ ਲੇਨਾ ਪ੍ਰਕਟ ਕਰਤੇ,ਅਰਥਾਤ ਕ੍ਰਿਤਘਨ ਹੋਤੇਹੈ॥ ਕਿਤਨੇ ਦਾਨ ਲੇਨੇ ਵਾਲੇ ਮੂਰਖ (ਅਗਯਾਨੀ) ਖਾ ਖਾ ਕਰ ਵਿਅਰਥ ਬਕਵਾਦ ਕਰਤੇਹੈ॥ 3॥

ਕੇਤਿਆ ਦੂਖ ਭੂਖ ਸਦਮਾਰ ॥

ਕਿਤਨੇਹੀ ਅਨਾਥ ਭੂਖਕੇ ਦੂਖ ਸੇ ਸਦਾ (ਰਾਤ-ਦਿਨ) ਮਰਣ ਕੋ ਪਾਤੇ, ਅਰਥਾਤ ਮਰਤੇ ਹੈ॥

ਏਹਿ ਭਿ ਦਾਤਿ ਤੇਰੀ ਦਾਤਾਰ॥

ਹੇ ਦਾਤਾ! ਯਹਭੀ ਏਕ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਤੇਰੀ ਦਾਤਹੈ,ਏਸਾ ਭਕਤਜਨ ਨਿਸ਼ਚਯ ਕਰਤੇ, ਅਰਥਾਤ ਮਾਨਤੇ ਹੈ॥ 4॥

ਬੰਦਿ ਖਲਾਸੀ ਭਾਣੈ ਹੋਇ ॥ ਹੋਰੁ ਆਖਿ ਨ ਸਕੈ ਕੋਇ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬੰਧ ਸੇ ਖਲਾਸੀ, ਅਰਥਾਤ ਮੁਕਤੀਭੀ ਇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਭਾਣੇ (ਇਛਾ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼) ਸੇ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਕੋਈ, ਉਸਕਾ ਦੂਸਰਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਹ ਸਕਤਾ॥ 5॥

ਜੇ ਕੋ ਖਾਇਕੁ ਆਖਣਿ ਪਾਇ ॥ ਓਹੁ ਜਾਣੈ ਜੇਤੀਆ ਮੁਹਿ ਖਾਇ ॥

ਯਦਿ ਕੋਈ ਕਾਸ਼ਾਯਿਕ,ਅਰਥਾਤ ਭਗਵੇ ਵਸਤ੍ਰੋ ਵਾਲਾ, ਸ਼ੁਸ਼ਕ ਵੇਦਾਂਨਤੀ, ਕੋਈ ਦੂਸਰਾ ਮੁਕਤੀ ਕਾ ਕਾਰਣ ਕਹਿਨੇ ਕਾ ਅਵਸਰ ਪਾਯੇ,ਅਰਥਾਤ ਕਹਿਨੇਕੇ ਲਿਯੇ ਉਦਤਹੋ,ਤੋ ਵਹ ਜਤਨੀ ਮਿਥਯਾ ਵਾਦਕੇ ਉਪਾਲੰਭਕੀ ਚਪੇਟਿਕਾ ਮੁਖਪਰ ਖਾਯੇਗਾ,ਉਨ੍ਹੇ ਵਹੀ ਜਾਨੇ॥ 6॥

ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪੇ ਦੇਇ ॥ ਆਖਹਿ ਸਿ ਭਿ ਕੇਈ ਕੇਇ ॥

ਦੇਖੇ ਮਨੁਸ਼ਯੋ! ਵਹ ਜਗਦਗੁਰੂ ਇਸ਼੍ਵਰ ਆਪਹੀ ਮੁਕਤੀਕੇ ਅਧਿਕਾਰੀਕੋ ਜਾਨਤਾਹੈ ਔਰ ਜਿਸੇ ਚਾਹਤਾਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਮਝਤਾਹੈ,ਉਸੇ ਆਪਹੀ ਮੁਕਤੀ ਦੇਤਾਹੈ॥ ਜੋ ਕੋਈ ਕਰਮਵਾਦੀ ਔਰ ਜੋਕੋਈ ਗਿਯਾਨ ਵਾਦੀਹੈ ਵੇ ਸਬ ਅਪਨੇ-ਅਪਨੇ ਵਾਦਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਮ ਔਰ ਗਿਯਾਨਕੋ ਮੁਕਤੀਕਾ ਕਾਰਨ ਕਹਿਤੇ ਹੈ॥ 7॥

ਜਿਸਨੋ ਬਖਸੇ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ॥ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਿਸਾਹੁ॥ 25॥

ਵਹ ਸਮਰਾਟੋਂਕਾ ਸਮਰਾਟ ਅਪਨੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਸੇ ਜਿਸਕੋ ਆਤਮਗਿਯਾਨ ਤਕਕੇ ਸਭੀ ਸਰਾਹਨੀਯ ਗੁਣ ਦੇਤਾਹੈ,ਮੁਕਤੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹਹੈ,ਦੂਸਰਾ ਨਹੀਂ,ਯਹ ਨਾਨਕਕਾ ਦਰਸ਼ਨ,ਅਰਥਾਤ ਨਾਨਕਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਹੈ॥ 8॥ 25॥

ਭਾਸ਼ਯ:-ਪਿਛਲੇ ਪਰਵਕੇ ਅੰਤਮੇਂ'ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਕਰਮੀ ਦਾਤ'ਕਹਾਹੈ। ਅਬ ਅਗਲੇ ਪਰਵਮੇਂ ਜੈਸੇ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਗੁਣ ਗਤ ਅਨੰਤਹੈ,ਵੈਸੇ ਉਸਕੀ ਦਾਤ ਅਰਥਾਤ ਉਸਕਾ ਦਾਨ ਰੂਪਭੀ ਅਨੰਤਹੈ,ਯਹ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ। ਇਸ ਪਰਵਕਾ ਨਾਮ 'ਇਸ਼੍ਵਰਾਨੰਤ ਦਾਨ ਪਰਵ'ਔਰ ਮੰਤ੍ਰ ਸੰਖਿਆ ਆਠਹੈ। ਉਨਮੇਂਸੇ ਪਾਚਵਾ ਮੰਤ੍ਰਹੈ'ਬੰਧ ਖਲਾਸੀ ਭਾਣੇ ਹੋਏ। ਹੋਰੁ ਆਖਿ ਨ ਸਕੈ ਕੋਇ'ਬੰਧਕਾ ਉਚਾਰਣ ਬੰਧ,ਖਲਾਸੀਕਾ ਅਰਥ ਮੁਕਤੀ ਔਰ ਇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਇਛਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਕਾ ਨਾਮ ਭਾਣਾਹੈ। ਯਹਾਂ ਇਛਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਸੇ ਇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਅਨੁਗ੍ਰਹਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਵਕਸ਼ਿਤ ਹੈ। ਜਬ ਮਨੁਸ਼ਯ ਇਸ਼੍ਵਰਕਾ ਅਨੰਯ ਭਕਤ ਹੁਆ ਕਰਤਵਯ ਬੁਧਿਸੇ ਕਰਮੋਕੋ ਕਰਤਾਹੈ ਔਰ ਉਸਕੇ ਭਾਣੇ ਮੇਂ ਸਦਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹਤਾਹੈ, ਤਬ ਇਸ਼੍ਵਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁਆ,ਉਸੇ ਅਪਨਾ ਲੇਤਾਹੈ, ਉਸਪਰ ਅਨੁਗ੍ਰਹਿ ਕਰਤਾਹੈ ਔਰ ਅਪਨਾ ਦਰਸ਼ਨ ਉਸੇ ਦੇਤਾਹੈ। ਇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਦਰਸ਼ਨਸੇ ਮਨੁਸ਼ਯ ਹਮੇਸ਼ਾਕੇ ਲਿਯੇ ਜਨਮ-ਮਰਣਕੇ ਚਕਰ ਸੇ ਛੁਟ ਜਾਤਾਹੈ ਇਸੀਕਾ ਨਾਮ ਮੁਕਤੀਹੈ, ਇਸੀਕਾ ਨਾਮ ਬੰਧਸੇ ਖਲਾਸੀਹੈ। ਮੁੰਡਕੋਪਨਿਸ਼ਦਿਕੇ ਸ਼ੁਤਿਵਾਕਯ ਮੇਂ ਇਸਕਾ ਵਰਨਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਿਯਾਹੈ:- " "

ਅਰਥ- ਯਹ ਆਤਮਾ (ਸਰਵੰਤਰਾਤਮਾ ਇਸ਼੍ਵਰ) ਪੜ੍ਹਨੇ-ਪੜ੍ਹਾਨੇਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇ ਯੋਗਯ ਨਹੀਂ, ਨ ਬੁਧਿਸੇ (ਬੁਧਿਕੇ ਤਰਕਸੇ),ਨ ਬਹੁਤ ਸੁਨਨੇਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇ ਯੋਗਯਹੈ। ਜਿਸਕੋ ਨਿਸ਼ਚਯ ਯਹ ਆਤਮਾ ਚੁਨ ਲੇਤਾ, ਅਰਥਾਤ ਅਪਨਾ ਬਨਾ ਲੇਤਾਹੈ, ਉਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇ ਯੋਗਯ ਹੋਤਾ,ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾਹੈ, ਉਸਕੇ ਲਿਯੇ ਯਹ ਆਤਮਾ ਅਪਨੇ ਸ਼ਰੀਰ (ਸ੍ਵਰੂਪ) ਕੋ ਖੋਲ ਦੇਤਾ, ਅਰਥਾਤ ਮਾਯਾਰੂਪੀ ਪਰਦੇ ਕੋ ਉਠਾ ਕਰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਤਾਹੈ। ਯਹਾਂ ਪਰ ਰੇਭ ਰਿਸ਼ੀ ਕਾ ਪ੍ਰਾਥਨਾਪਤ੍ਰ ਭੀ ਉਦ੍ਧਿਤ ਕਰਨੇ ਯੋਗਯ ਹੈ:- " "

ਅਰਥ- ਹੇ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰਵਾਨ! ਤੁ ਹਮੇ ਨ ਛੋੜਨਾ (ਨ ਤਿਆਗਨਾ) ਹਮ ਸਬ ਕੋ ਏਕ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਾਥ ਆਨੰਦ ਕਾ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ ਹੋਨਾ। ਤੂ ਹਮਾਰੀ ਰਕਸ਼ਾ ਔਰ ਤੂ ਹੀ ਹਮਾਰੀ ਪ੍ਰਾਥਨਾ ਕੀ ਜਗਹ ਹੈ। ਹੇ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰਵਾਨ! ਹਮੇਂ ਅਯੋਗਯ ਹੋਨੇ ਪਰ ਭੀ ਨ ਤਿਆਗਨਾ, ਅਰਥਾਤ ਹਮ ਪਰ ਅਨੁਗ੍ਰਹਿ ਕਰਨਾ॥ 7॥ 15॥

ਜੇ ਕੋ ਖਾਇਕੁ ਆਖਣਿ ਪਾਇ॥ ਓਹੁ ਜਾਣੈ ਜੇਤੀਆ ਮੁਹਿ ਖਾਇ॥ 6॥

ਯਹਾਂ ਕਾਸ਼ਾਯਿਕ ਕਾ ਛਾਂਦਯ ਉਚਾਰਣ ਸ਼ਾਯਿਕ (ਖਾਂਯਿਕ) ਹੈ, ਜੈਸੇ ਦਧਿਰੇ; ਕਾ ਛਾਨੰਸ ਉਚਾਰਣ 'ਧਿਰੇ' (ਰਿਗ 8।28।5) ਔਰ ਵਾਯੂ ਕਾ ਛਾਨੰਦਸ ਉਚਾਰਣ 'ਆਯੂ' (ਰਿਗ. 10, 17, 4) ਹੈ। ਕਸ਼ਾਯ ਸੇ ਕਸ਼ਾਯੀ ਔਰ ਕਸ਼ਾਯੀ ਸੇ ਕਾਸ਼ਾਯਿਕ ਸ਼ਬਦ ਬਨਤਾ ਹੈ। ਕਾਸ਼ਾਯੀ ਔਰ ਕਾਸ਼ਾਯਿਕ, ਦੋਨੋਂ ਕਾ ਅਰਥ ਏਕ ਹੈ। ਕਕਾਰ (ਕ) ਕੇ ਜੋੜਨੇ ਸੇ ਕੇਵਲ ਸ਼ਬਦ ਭੇਦ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਅਰਥ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ। ਇਸੀ ਲਿਏ ਵਿਆਕਰਣ ਏਸੇ ਕਕਾਰ (ਕ) ਕੋ ਸਵਾਰਥ ਪ੍ਰਤਿਯਯ ਕਹਿਤੇ ਹੈ। ਕਿਸੀ ਰੰਗਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੇ ਰੰਗੇ ਹੁਏ ਵਸਤ੍ਰੋਂ ਕਾ ਪਹਿਨਨੇ ਵਾਲਾ, ਕਾਸ਼ਾਯੀ ਸ਼ਬਦ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ, ਕਾਸ਼ਾਯਿਕ ਸ਼ਬਦ ਕਾ ਅਰਥ ਭੀ ਯਹੀ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਜੀ ਕੇ ਸਮਯ ਮੇਂ ਨਾਥਪੰਥੀ ਯੋਗੀ ਸਾਧੁਵੋਂ ਕੀ ਨਾਈ ਦਤਪੰਥੀ ਸਨਿਯਾਸੀ ਸਾਧੁਵੋਂ ਕਾ ਭੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਬਲਯ ਥਾ। ਵੇ ਸਬ 'ਅਹੰ ਬ੍ਰਾਹਮਸਿਮ' ਕੋ ਮੁਕਤੀ ਕਾ ਸਾਧਨ ਮਾਨਤੇ ਔਰ ਜਹਾਂ-ਤਹਾਂ ਜਨਤਾ ਮੇਂ ਭੀ ਕਹਿਤੇ ਫਿਰਤੇ ਥੇ। ਉਨ੍ਹੀ ਕੋ ਯਹਾਂ ਕਾਸ਼ਾਯਿਕ ਔਰ ਉਨ ਕੇ ਮਾਨੇ ਹੁਏ 'ਅਹੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣਸਿਮ' ਕੋ ਮੁਕਤੀ ਕਾ ਸਾਧਨ ਕਹਾ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਭਗਵਾਨ ਸ਼੍ਰੀਕਿਸ਼ਣ ਨੇ ਗੀਤਾ ਮੇਂ ਕਰਮਸੰਨਿਯਾਸ ਕਾ ਖੰਡਨ ਕਿਯਾ ਹੈ, ਵੇਸੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਯਹਾਂ 'ਅਹੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣਸਿਮ' ਕਾ ਨਿਰਾਦਰਣ ਕਿਯਾ ਹੈ। ਆਪਕਾ ਨਿਸ਼ਿਚਤ ਮਤ ਯਹ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਮਨੁਸ਼ਯ ਸਬ ਆਸ੍ਰਯੋ (ਸਹਾਰੋ) ਕੋ ਛੋੜ ਕਰ ਏਕ ਸਤਿਯ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਆਸ੍ਰਯ (ਸਹਾਰਾ) ਲਿਯੇ ਹੁਏ ਸਦਾ ਕਰਤਵਯਬੁਧਿ ਸੇ ਕਰਮੋਂ ਕੋ ਕਰਤਾ ਹੈ ਔਰ ਸਬ ਪ੍ਰਾਣੀਯੋਂ ਮੇ ਸਰਵਨੰਤਰਾਤਮਾ-ਰੂਪ ਸੇ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੋ ਦੇਖਤਾ ਹੂਆ ਉਸਕਾ ਭਕਤ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਪਰ ਇਸ਼੍ਵਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਔਰ ਉਸੇ ਅਪਨਾ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਵਹ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਸੇ ਕ੍ਰਿਤਕ੍ਰਿਤਯ ਹੁਆ ਯਹਾਂ ਜੀਵਨਮ੍ਰਿਤੁ ਕੋ ਔਰ ਮਰਨੇ ਪਰ ਵਿਦੇਹਮੁਕਤੀ ਕੋ ਪਾਤਾ ਹੈ। ਵੇਦਮੰਤ੍ਰੋਂ ਕੇ ਦ੍ਰਸ਼ਟਾ ਰਿਸ਼ੀਯੋ ਕਾ ਔਰ ਭਗਵਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣ ਕਾ ਮਤ ਭੀ ਯਹੀ ਹੈ ਔਰ ਯਹੀ ਠੀਕ ਹੈ॥ 7॥

ਜਿਸ ਨੋ ਬਖਸੇ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ॥ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ॥8॥

ਯਹਾਂ ਗੁਣ ਨਾਮ ਸਿਫਤ ਔਰ ਸਾਲਾਹ ਕਾ ਸ਼ਲਾਘਨੀਯ ਅਰਥ ਹੈ॥ ਸਿਫਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਯ ਔਰ ਸਾਲਾਹ ਉਸਕਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਹੈ। ਦੋਨੋਂ ਬਹੁਵਚਨਤਿ ਹੈ। ਸ਼ਲਾਘਨੀਯਗੁਣੋ ਸੇ ਯਹਾਂ ਆਤਮਦਰਸ਼ਨ (ਇਸ਼੍ਵਰਦਰਸ਼ਨ) ਕੇ ਸਾਧਨ ਅਮਾਨਿਤਵ ਆਦਿ ਬੀਸ ਗੁਣ ਅਭਿਪ੍ਰੇਤ ਹੈ। ਭਗਵਤਗੀਤਾ ਕੇ ਤੇਰਹਵੇਂ ਅਧਿਆਏਂ ਮੇਂ ਉਨਕੀ ਗਿਨਤੀ ਕੇ ਸ਼ਲੋਕ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੜ੍ਹੇ ਹੈ- " "

ਅਰਥ- ਮਾਨਰਹਿਤਤਾ, ਦੰਭਰਹਿਤਤਾ, ਅਹਿੰਸਾ, ਸ਼ਮਾ, ਸਰਲਤਾ, ਗੁਰੁਸੇਵਾ, ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ, ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ, ਮਨ ਕਾ ਨਿਗ੍ਰਹਿ॥ 7॥

ਅਰਥ- ਇੰਦ੍ਰੀਯੋ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ਿਓ ਮੇਂ ਰਾਗ ਕਾ ਨ ਹੋਨਾ ਔਰ ਨਿਸ਼ਚਯ ਅਹਿੰਕਾਰ ਕਾ ਨ ਹੋਨਾ॥ ਜਨਮ, ਮਰਣ, ਜਰਾ, ਰੋਗ ਔਰ ਦੁਖੋਂ ਮੇਂ ਉਨਕੇ ਕਾਰਨ ਦੋਸ਼ੋ ਕਾ ਅਨੁਸਨਧਾਨ॥ 8॥ ""

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਰਥ- ਕਰਮੋਂ ਮੇ ਅਨਾਸਕਿਤ, ਪੁਤ੍ਰ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਘਰ ਆਦਿ ਮੇਂ ਨ ਲੰਪਟਤਾ। ਔਰ ਇਸ਼ਟ, ਅਨਿਸ਼ਟ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਮੇਂ ਸਦਾ ਏਕ ਸੀ ਚਿਤ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤੀ॥ 9॥ “ ”

ਅਰਥ- ਔਰ ਮੁਝ ਮੇਂ ਅਭੇਦਭਾਵ ਸੇ ਨ ਕਭੀ ਬਦਲਨੇ ਵਾਲੀ ਭਕਤਿ। ਏਕਾਂਤ ਦੇਸ਼ ਕਾ ਸੇਵਨ, ਲੋਗੋਂ ਕੇ ਜਮਘਟ ਮੇਂ ਅਪ੍ਰਤੀਤ॥ 10॥ “ “

ਅਰਥ- ਆਤਮਾ ਕੇ ਗਯਾਨ ਮੇਂ ਨਿਯਮ ਮੇਂ ਤਤਪਰਤਾ ਔਰ ਹਰ ਏਕ ਵਸਤੁ ਕੇ ਤਤਵਗਯਾਨ ਕੇ ਲਿਯੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੋ ਕਾ ਪਯਾਲੋਚਨ (ਸਵਾਧਿਆਏ), ਯਹ ਸਬ ਗਯਾਨ (ਗਯਾਨ ਕਾ ਸਾਧਨ) ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਸੇ ਉਲਟਾ (ਮਾਨਿਤਵ, ਆਦਿ) ਹੈ, ਵਹ ਸਬ ਅਗਿਯਾਨ ਹੈ, ਏਸਾ ਰਿਸ਼ੀਯੋਂ ਨੇ ਕਹਾ ਹੈ॥ 11॥ 25॥

ਨੰ.10. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਆਧੁਨਿਕ)-25

ਪ੍ਰਾਕਥਨ- ਪਉੜੀ 24 ਵਿਚ‘ਊਚੇ’ਤਕ ਅਪੱੜਨ ਲਈ‘ਊਚਾਂ ਨਾਉ’ਤੇ‘ਕਰਮੀ ਦਾਤਿ’ਦੋ ਗਲ਼ਾਂ ਦੱਸੀਆਂ ਸਨ। ਇੱਥੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਹੋ ਸਕਦਾਹੈ, ਕਿ ਨਾਮਤਾਂ ਹੋਇਆ ਜੀਵਦਾ ਕੰਮ, ਚਾਹੋ ਉਹਬੀ ਦਾਤਿ ਹੀਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਜਪਣਾ, ਸਿਮਰਨਾ ਆਦਿ ਜੀਵਦੇ ਕਰਤੱਵਯ ਹਨ। ਦਾਤਿ ਪ੍ਰਭੂਦਾ ਕਰਮਹੈ, ਜੋ ਜੀਵਦੇ ਵੱਸਦੀ ਗੱਲਨਾ ਹੋਈ,ਸੋ ਕੋਇ ਇਹ ਨਿਰਾਸਤਾਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ? ਖਬਰੈ ਨਦਰ ਹੋਵੇ, ਕਿ ਨਾਂ? ਇਸ ਲਈ ਅਗਲੀ ਪਉੜੀ ਉਚਾਰਕੇ ਆਸ ਬਨ੍ਹਾਉਂਦੇ ਹਨ,ਕਿ ਉਸਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਬਹੁਤੀਹੈ,ਉਹ ਵੱਡਾ ਦਾਤਾਹੈ,ਸੋ ਵੱਡੇ ਦਾਤੇਤੋਂ,ਜੋ ਬਹੁਤ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਦਾ ਮਾਲਕਹੈ,ਨਿਰਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਈਦਾ। ਉਸਦਾ ਤਾਂ ਬਿਰਦਹੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਹੈ। ਨਿਰਾਸ ਉਸਤੋਂ ਹੋਈਦਾਹੈ ਜੋ ਨਿਸ਼ਪ੍ਰੀਹ ਨਹੀਂ, ਭਾਵ ਜਿਸਨੂੰ ਜੀਵਾਂਤੋਂ ਕੁਛ ਲੈਣੇਦੀ ਲਾਲਸਾ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਦਾਤੇਤੇ। ਵਡੇ ਦਾਤੇ ਤੋਂ ਕਿਉਂ ਨਿਰਾਸਤਾ ? ਮੁਰਾਦ ਇਹਹੈ ਕਿ ਜਦ ਪ੍ਰੇਮੀਦਾ ਨਾਮ ਪੁੱਗ ਖੜੋਂਦਾਹੈ ਉਹ ਅਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਸ਼ੁੱਧ ਹੋਇਆ ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਇਸਥਿਤ ਪਰਮਾਤਮ ਦੇਵ ਵੱਲ ਨਜ਼ਰ ਟਿਕਾਏ ਖੜਾ ਹੁੰਦਾਹੈ, ਤਾ ਅਨੰਤ ਦਾਤੇਦਾ ਬਿਰਦ ਉਸਨੂੰ ਅਨੰਤਤਾਈ ਵਿਚ ਖਿੱਚ ਲੈਂਦਾਹੈ। ਹੋਰਬੀ ਤਸੱਲੀ ਵਾਲੀ ਗਲ ਇਹਹੈ,ਕਿ ਇਹ ਨਾਮ ਮਾਰਗ ਈਸ਼ਵਰ ਪ੍ਰੇਮਦਾ ਮਾਰਗਹੈ,ਜਿਸਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰੋ, ਉਸਨੂੰ ਬੀ ਪਿਆਰਦੀ ਖਿੱਚ ਪੈਦੀਹੈ। ਪ੍ਰੇਮ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਭੂ ਅਪਣੇ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਨਾਮ ਅਭਯਾਸੀਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਆਏ ਅਨੰਤ ਵਲ ਤੱਕ ਰਹੇ ਪਿਆਰੇਨੂੰ ਅਪਣੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਸਮਾਈ ਬਖ਼ਸਦਾਹੈ। ਨਾਮ ਬਾਬਤ ਪਿਛੇ ਚੋਖੇ ਜ਼ਿਕਰ ਆਚੁਕੇ ਹਨ। ਹੁਣ‘ਕਰਮੀ ਦਾਤਿ’ਬਾਬਤ ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਕੁਛ ਫੁਰਮਾਉਣ ਲਗੇ ਹਨ:-

ਬਹੁਤਾ ਕਰਮੁ ਲਿਖਿਆ ਨਾ ਜਾਇ॥ ਵਡਾ ਦਾਤਾ ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ॥

ਕਰਮ ਬਹੁਤਾਹੈ, ਲਿਖਣਤੋਂ ਪਰੇਹੈ, ਭਾਵ ਅਮਿਤਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਮਿਤ ਕਰਤੇਦਾ ਕਰਮ (ਫਜ਼ਲ) ਜੁ ਹੋਇਆ। ਪਰ ਦਾਤਾ ਆਪ ਲਾਲਸਾਤੋਂ ਮੂਲੋਂ ਖਾਲੀਹੈ। ਹੋਇਆ ਜੁ‘ਪ੍ਰੇਮ’ਸਰੂਪ। ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਸੁਤੇ ਸੁਭਾਵ‘ਦੇਣ’ਹੈ-- ‘ਲੈਣ’ਨਹੀਂ। ‘ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ’ਦੱਸਕੇ ਤੇ ਮੰਗਣਹਾਰਾਂਦੀ ਕੁਛ ਗੇਣਤੀ ਦੱਸਕੇ ਧ੍ਵਨੀ ਵਿਚ ਦੱਸਦੇ ਹਨ,ਕਿ ਦਾਤਾ ਦੇਖ ਲਓ ਮੰਗਣਹਾਰਾਂਦੇ ਸੁਕਰੀਏ--ਕਿ ਨਾਸ਼ੁਕਰੀ ਤੋ ਬੇਪਰਵਾਹ ਉਹਨਾਂਦੇ ਵਰਤਾਉਤੋ ਬੇ-ਅਸਰ ਰਹਿਕੇ ਦਾਤਾਂਦੇ ਰਿਹਾਹੈ,ਇਸ ਕਰਕੇ ਵਡਾ ਦਾਤਾਹੈ। ਦਾਤਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇਬੀ ਵੱਡਾਹੈ। ਉਸ ਵਡੇ ਦਾਤੇ ਪਾਸ ਇਕ ਦਾਤ‘ਮੁਕਤੀ’ਹੈ--ਪਰ ਉਹ ਭਾਣੇ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀਹੈ;ਤੇ ਭਾਣੇਤੇ ਅੱਪੜਨ ਲਈ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਿਫਤ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਾਲਾਹ ਆਤਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਹੈ, ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦਾਤਾਰਦੀਹੈ ਅਰਥਾਤ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾਤਾ ਹੁੰਦਾਹੈ। ਪਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਬੀ ਉਸਦੀ ਦਾਤਿਹੈ। ਇਹ ਵਿਸ਼ਯ ਇਸ 25ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਹੈ; ਅਰਥ:- (ਨਦਰੀਦਾ ਕਰਮ ਅਰਥਾਤ)ਬਖਸ਼ਿਸ਼(ਇੰਨੀ) ਬਹੁਤੀਹੈ, ਕਿ ਲਿਖੀ ਨਹੀਂਜਾ ਸਕਦੀ। (ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ) ਦਾਤਾ(ਸਭ ਤੋਂ)ਵਡਾਹੈ। (ਹਾਂ ਇਸ ਕਰਕੇਬੀ ਵੱਡਾ ਦਾਤਾਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਆਪ ਦਾਤਾਂਦੇਕੇ)ਤਿਲ ਜਿੰਨੀਬੀ ਲਾਲਸਾ(ਲੈਣ ਮਾਤ੍ਰ ਹੁੰਦੀ)ਨਹੀਂ(ਉਸਤੋਂ ਮੰਗਣ ਵਾਲੇ)ਕੇਈ (ਲੋਕ)ਹਨ;(ਪ੍ਰਤੱਖ ਦੇਖੋਕਿ)ਅਣਗਿਣਤ ਜੋਧੇ (ਉਸਤੋਂ ਦਾਤਾਂ)ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਕਿੰਨੇ (ਹੀ ਹੋਰ ਭਾਂਤਾਂਦੇ ਮੰਗਣਹਾਰੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂਦੀ)ਗੇਣਤੀਦਾ ਵੀਚਾਰੁ(ਬੀ)ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ,(ਪਰ ਓਹ ਕਿਸੇਤੋਂ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ)। ਕਿਤਨੇ (ਕੁ ਹੀ ਮੰਗਣ ਵਾਲੇ ਦਾਤਾਂ ਲੈਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ) ਵਿਕਾਰਾਂ(ਵਿਚ ਪੈਜਾਂਦੇ,ਤੇ ਉਹਨਾਂ) ਨਾਲ ਖਪਕੇ(ਅੰਤ ਹੁੰਦਾ)ਹਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਿੰਨੇ(ਦਾਤਾਂ)ਲੈ ਲੈਕੇ (ਸ਼ੁਕਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ--ਸਗੋ ਦਾਤੇਤੋਂ ਹੀ)ਮੁਨਕਿਰਹੋ ਜਾਂਦੇਹਨ। ਕਿੰਨੇ ਮੂਰਖ ਹਨ(ਜੋ ਇਹ ਗਲ ਸਮਝੇ ਬਿਨਾਂ, ਕਿ ਕੋਈ ਦੇਣਹਾਰ ਦਾਤਾਹੈ) ਖਾਈਹੀ ਖਾਈ ਜਾਂਦੇਹਨ। ਪਰ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਉਦਾਸ ਖਫਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ) ਕਿੰਨਿਆਂਨੂੰ ਸਦਾ ਦੁੱਖ(ਤੇ)ਭੁੱਖਦੀ ਮਾਰ ਹੀ ਵਗੀ ਰਹਿੰਦੀਹੈ; ਹੇ ਦਾਤਾਰ! (ਇਹ ਭੁਖ ਦੁਖਦੀ ਮਾਰ ਤੇਰੇ ਹੱਥ ਜਾ ਸੰਕੋਚਣੇ ਨਹੀਂ)ਇਹਬੀ, ਤੇਰੀ(ਇਕ)ਦਾਤਹੈ। ਬੰਦਤੋਂ ਖਲਾਸੇ(ਤੇਰੇ)ਭਾਣੈ ਦੁਆਰਾ ਹੁੰਦੀਹੈ। ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ(ਕਿ ਕਿਸੇ)ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ(ਬੀਹੋ ਸਕਦੀਹੈ, ਜੇ ਕੋਈ ਮੂਰਖ(ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ) ਦੱਸਣਦੀ ਦਲੇਰੀ ਕਰੇ--ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਏਗਾ,ਕਿ ਓਹ ਕਿਤਨੀਆਂਕੁ ਮੂੰਹ ਉਤੇ ਖਾਂਦਾਹੈ,(ਯਾ ਮੂੰਹ ਦੀਆਂ ਖਾਂਦਾਹੈ),(ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ)ਆਪ(ਸਭ ਕੁਛ)ਜਾਣਦਾ ਹੈ(ਤੇ)ਆਪ ਹੀ(ਇਹ ਦਾਤ)ਦੇਂਦਾ ਹੈ। (ਇਹ ਗਲ) ਕਹਿਣੇ ਵਾਲੇ ਹੈਨ(ਤਾਂ ਸਹੀ:ਪਰ)ਓਹਬੀ ਵਿਰਲੇ ਹੈਨ;(ਭਾਵ ਭਾਣੇ ਵਾਲੇ ਵਿਰਲੇ ਹਨ)। (ਭਾਣੈਤੇ ਆਉਣ ਲਈ ਦਾਤਾ) ਜਿਸਨੂੰ(ਆਪਣੀ)ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ(ਦੀ ਦਾਤ)ਬਖਸ਼ਦਾਹੈ,(ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਗੁਰੂ)ਨਾਨਕ,(ਉਹ) ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂਦਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹਹੋ ਜਾਂਦਾਹੈ (ਭਾਵ ਉਹ ਆਪ ਜਗਤਦਾ ਦਾਤਾਹੋ ਜਾਂਦਾਹੈ--ਯਾਚਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ)।

ਵਯਾਖਯਾ:- ਉਪਰ ਪ੍ਰਾਕਥਨ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆਹੈ,ਕਿ ਇਸ ਪਉੜੀਦੀ ਧ੍ਵਨੀ ਇਹਹੈ,ਕਿ ਨਾਮ ਵਿਚ ਲਗ ਪਓ,ਇਹ ਤੁਸਾਡਾ ਕਰਤਵਯਹੈ। ਦਾਤਾ ਵਡਾ ਦਾਤਾਹੈ ਤੇ ਲੈਣ ਹਾਰਿਆਂਤੋਂ ਕੁਛਬੀ ਲੈਣਤੋਂ ਉਪਰ ਹੈ, ਓਹ ਦੇਂਦਾਹੀ ਦੇਂਦਾਹੈ। ਓਹ ਦਾਤਾ ਨਾਮ ਵਿਚ ਪੁੱਗੇਨੂੰ ਮੁਕਤੀ ਦਾਨ,ਯਾਂ ਅਪਣੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਸਮਾਈ ਅਪਣੇ 'ਦਾਤਾ-ਬਿਰਦ' ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੇਵੇਗਾ। ਬਾਕੀ ਪਉੜੀਦਾ ਵੀਚਾਰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਹੈ:-

ਪਉੜੀ 24 ਵਿਚ- 'ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਕਰਮੀ ਦਾਤਿ' ਕਹਿਕੇ ਪਤਾ ਦਿਤਾਸੀ ਕਿ ਦਾਤ'ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ'ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀਹੈ। ਹੁਣ ਦੱਸਦੇ ਹਨ,ਕਿ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਅਮਿਤਹੈ;ਅਮਿਤ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਦਾ ਦਾਤਾ ਆਪੇ ਸਭਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੋਇਆ;ਯਾ ਵਡਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਦਾਤੇ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਵਡੀ(ਅਮਿਤ)ਹੋਈ। ਇਕ ਹੋਰ ਕਾਰਣ ਵਡੇ ਹੋਣਦਾ ਇਹ ਦੱਸਦੇ ਹਨ,ਕਿ ਉਸ ਦਾਤੇਨੂੰ ਦੇਣ ਤਾਂ ਆਉਂਦਾਹੈ;ਪਰ ਓਹ ਲੈਣਦੀ ਲਾਲਸਾ ਤਿਲ ਜਿੰਨੀਵੀ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ। ਇਹ ਨਿਰ-ਇੱਛਤਾ ਉਸਦੀ ਸੁਤੇਹੈ,ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਕਾਮਨਾ ਰਹਿਤਬੀ ਸੁਤੇ ਸਿੱਧਹੈ। ਐਉਂ ਕਿ ਉਹ ਸੁਹਣਾ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਸਦਾ ਸਤਯਹੈ,ਚੇਤਨਤਾਹੈ,ਤੇ ਓਹ ਪਿਆਰ ਸਰੂਪਹੈ,ਅਰਥਾਤ ਆਪ'ਪ੍ਰੇਮ'

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੈ: ਆਪੇ ਪ੍ਰੀਤ ਪ੍ਰੇਮ ਪਰਮੇਸੁਰੁ''(1313:12);'ਪ੍ਰੇਮ'ਦਾ ਸੁਤੇ ਸੁਭਾਵਹੈ 'ਦੇਣ';ਪ੍ਰੇਮ ਸਰੂਪ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਦਾ 'ਦੇਣ'ਵਿਚਹੈ। ਦਾਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਬੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ,ਕਿ ਆਤਮਾਦਾ ਸੁਭਾਵ,ਯਾ ਇਕ ਲੱਛਣਹੈ:'ਦੇਣ': ਮਾਇਆਦਾ ਸੁਭਾਵਹੈ 'ਲੈਣ'। ਪਰਮਾਤਮਾ ਅਪਣੇ'ਦੇਣ'ਸੁਭਾਵ ਵਿਚ ਮਾਨੋ ਅਪਨੀ ਅੰਸ਼'ਦਾ ਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ,ਜਿਸਨੂੰ ਕਬੀਰ ਜੀਨੇ ਕਿਹਾਹੈ:- ''ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਇਹੁ ਰਾਮ ਕੀ ਅੰਸੁ''(871:10)। ਹੁਣ ਦੇਖੋ ਇਸ ਇਨਸਾਨ ਵਿਚ ਪਰਮ-ਆਤਮ ਅੰਸ਼ ਬੀਹੈ ਤੇ ਮਾਯਾ ਬੀ; ਸੋ ਇਨਸਾਨਦੇ ਸੁਭਾਵ ਵਿਚ ਦੇਣਤੇ ਲੈਣ ਦੁਇ ਲੱਛਣ ਹੈਨ। ਜੋ ਜੋ ਜੀਵ ਪਰਮ-ਆਤਮਾਦੇ ਨੇੜੇ ਹੁੰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ'ਦੇਣ'ਦਾ ਲੱਛਣ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾਹੈ; ਜੋ ਜੋ ਵਧੀਕ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ;ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ 'ਲੈਣ'ਦਾ ਲੱਛਣ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾਹੈ; ਪਰਮਾਤਮਾ ਸੁਧਹੈ, ਪੂਰਨਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਲੈਣਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਮੂਲੋਂ ਨਹੀਂਹੈ;ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀਨੇ ਫੁਰਮਾਯਾ ਹੈ:- ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ॥

'ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ'ਆਖਕੇ ਗੁਰੂਜੀ ਕੁਛ ਯਾਚਕਾਂਦੀ ਗੇਣਤੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ;ਪਰ ਇਸ ਗੇਣਤੀ ਵਿਚ ਇਕ ਧੁਨ ਤਮਕ ਅਰਥ ਭਾਵ ਰਖਦੇ ਹਨ,ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਦਾਹੈ;ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦੇਖ ਲਓ,ਕਿ'ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ' ਵਾਲਾ ਦਾਤਾ ਦੇ ਰਿਹਾਹੈ, ਦੀਨ ਦੁਨੀਦੇ ਜੋਧੇਤੇ ਨਾ ਨਾਂ ਭਾਂਤਦੇ ਹੋਰ ਯਾਚਕ ਲੈਰਹੇ ਹਨ, ਉਹਦੇ ਰਿਹਾਹੈ ਪਰ ਕਿਸੇਤੋਂ ਕਿਸੇ ਗਲਦਾ ਲੋੜਕੂ ਨਹੀਂ। ਫਿਰ ਦੇਖੋ ਕਈ ਲੈਕੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਲਗ ਪੈਂਦੇਹਨਤੇ:''ਭੋਗੀਕਉ ਦੁਖੁ ਰੋਗ ਵਿਆਪੈ''(1189:13);''ਭੋਗਹੁ ਰੋਗ ਸੁਅੰਤਿ ਵਿਗੋਵੈ''(1134:16)ਦੇ ਅਸੂਲ ਮੂਜਬ ਖਪ ਖਪਕੇ ਭੋਗਾਂ ਨਾਲਹੀ ਥੱਕਕੇ ਤਬਾਹਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ--ਪਰ ਦਾਤਾ ਦਾਤ ਨਹੀਂ ਹਟਾਉਂਦਾ। ਸੋ ਪਤਾ ਲੱਗਾ,ਕਿ ਉਹਨਾਂਦੇ ਨਾਸ਼ ਕਰੇਤੇ ਦੂਰਹੋ ਜਾਣਤੇ ਓਹ ਰੱਜੇ ਨਹੀਂ। ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੂਰਖ ਲੈਂਦੇ--ਤੇ ਦਾਤਾਰਨੂੰ ਦਾਤਾ ਸਮਝਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਕਈ ਦਾਤਾਂਤੋਂਹੀ ਮੁਨਕਿਰ ਹਨ। ਪਰ ਦੇਖੋ ਕਿਸੇਦੀਬੀ ਰੋਜੀ ਬੰਦਨਾ ਕਰਨਾ,ਉਸਦੀ ਬੇਪਰਵਾਹੀ ਤੇ ਨਿਰਇੱਛਤਾ ਦੀ ਦਲੀਲਹੈ। ਏਥੇਕੁ ਪਹੁੰਚਕੇ ਇਕ ਘਟਨਾ ਦੇਖਕੇ ਕਿ, ਜਗਤ ਵਿਚ ਲੋਕ ਦੁਖੀ ਹਨ,ਭੁੱਖੇ ਹਨ,ਦਰਦ ਰਵਾਣੇ ਹਨ। ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਪਜਦਾਹੈ,ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਕਰਤਾ-ਪੁਰਖਦੀ ਰਿੰਜਗੀ ਨਹੀਂ? ਕਿ ਇਹ ਇਸ ਗੱਲਦੀ ਦਲੀਲ ਨਹੀਂ,ਕਿ ਕਰਤਾ ਉਹਨਾਂਤੋਂ ਕੋਈ ਆਸ ਰਖਦਾਸੀ--ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂਨੇ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ--ਤਾ ਦੰਡੇ ਗਏ ਹਨ?

ਏਹਿ ਭਿ ਦਾਤਿ, ਤੇਰੀ ਦਾਤਾਰ ॥ਇਸਦਾ ਉੱਤਰ ਦੇਦੇ ਹਨ;ਕਿ ਨਹੀਂ:ਇਹ ਉਸਦੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਹੈ,ਉਹਬੀ ਦਾਤਹੈ,ਜੋ ਉਸਨੇ ਬਖਸ਼ੀਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਵਾਰ ਆਸਾ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਇਆਹੈ:''ਦੁਖੁ ਦਾਰੂ ਸੁਖੁ ਰੋਗੁ ਭਇਆ''(469:9)ਇਹ ਦਾਤਹੈ ਕਿ, ਦੁੱਖ ਭੁੱਖਨੇ ਕਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂਨੂੰ ਭਲੇ ਪਾਸੇ ਵਲ ਪ੍ਰੇਰ ਲੈਣਾਹੈ। ਇਹ'ਸੁਧਾਰ'ਰੂਪੀ ਦਾਤਹੈ। ਕਰਤਾ ਪੁਰਖਦੇ ਅਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਰੰਜ ਯਾ ਉਹਨਾਂਤੋਂ ਕੋਈ ਰਖੀ ਹੋਈ ਆਸਦੇ ਟੁੱਟਣਦਾ ਦੰਡ ਦੇਣਦਾ ਫੁਰਨਾ ਨਹੀਂਹੈ। 'ਦਾਤਾ', 'ਦਾਤ'ਤੇ'ਯਾਚਕਾਂ'ਦਾ ਇਉਂ ਕੁਛ ਹਾਲ ਕਹਿਕੇ ਅਗੋਂ ਹੁਣ ਸਭਤੋਂ ਉੱਚੀ ਦਾਤ'ਮੁਕਤੀ' ਦਾ ਕੁਛ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਹਨ:- 'ਬੰਦਿ ਖਲਾਸੀ ਭਾਣੈ ਹੋਇ'

ਬੰਦਿ ਦਾ ਅਰਥਹੈ ਬੰਦੀ, ਬੰਦੀ ਬੰਦਸ਼, ਰੋਕਾਂ, ਕੈਦ। ਹਉਮੈਦੀ ਰੋਕ, ਜਨਮ ਮਰਨਦੀ ਕੈਦ,ਮੋਹ ਮਾਯਾਦੀ ਬੰਦਸ਼, ਪੂਰਨ'ਆਤਮ-ਸੁਤੰਤ੍ਰਤਾਤੋਂ ਰੋਕ। 'ਖਲਾਸੀ'ਦਾ ਅਰਥਹੈ,ਛੁਟਕਾਰਾ, ਮੁਕਤੀ। 'ਭਾਣਾ'ਦਾ ਅਰਥਹੈ ਜੋ'ਭਾ'ਜਾਏ। ਜੋ ਗੱਲ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖਨੂੰ'ਭਾ'ਰਹੀਹੈ,ਚੰਗੀ ਲਗ ਰਹੀਹੈ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੈ: ਆਪੇ ਪ੍ਰੀਤ ਪ੍ਰੇਮ ਪਰਮੇਸੁਰੁ''(1313:12);'ਪ੍ਰੇਮ'ਦਾ ਸੁਤੇ ਸੁਭਾਵਹੈ 'ਦੇਣ';ਪ੍ਰੇਮ ਸਰੂਪ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਦਾ 'ਦੇਣ'ਵਿਚਹੈ। ਦਾਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਬੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ,ਕਿ ਆਤਮਾਦਾ ਸੁਭਾਵ,ਯਾ ਇਕ ਲੱਛਣਹੈ:'ਦੇਣ': ਮਾਇਆਦਾ ਸੁਭਾਵਹੈ 'ਲੈਣ'। ਪਰਮਾਤਮਾ ਅਪਣੇ'ਦੇਣ'ਸੁਭਾਵ ਵਿਚ ਮਾਨੋ ਅਪਨੀ ਅੰਸ਼'ਦਾ ਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ,ਜਿਸਨੂੰ ਕਬੀਰ ਜੀਨੇ ਕਿਹਾਹੈ:- ''ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਇਹੁ ਰਾਮ ਕੀ ਅੰਸੁ''(871:10)। ਹੁਣ ਦੇਖੋ ਇਸ ਇਨਸਾਨ ਵਿਚ ਪਰਮ-ਆਤਮ ਅੰਸ਼ ਬੀਹੈ ਤੇ ਮਾਯਾ ਬੀ; ਸੋ ਇਨਸਾਨਦੇ ਸੁਭਾਵ ਵਿਚ ਦੇਣਤੇ ਲੈਣ ਦੁਇ ਲੱਛਣ ਹੈਨ। ਜੋ ਜੋ ਜੀਵ ਪਰਮ-ਆਤਮਾਦੇ ਨੇੜੇ ਹੁੰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ'ਦੇਣ'ਦਾ ਲੱਛਣ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾਹੈ; ਜੋ ਜੋ ਵਧੀਕ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ;ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ 'ਲੈਣ'ਦਾ ਲੱਛਣ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾਹੈ; ਪਰਮਾਤਮਾ ਸੁਧਹੈ, ਪੂਰਨਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਲੈਣਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਮੂਲੋਂ ਨਹੀਂਹੈ;ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀਨੇ ਫੁਰਮਾਯਾ ਹੈ:- ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ॥

'ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ'ਆਖਕੇ ਗੁਰੂਜੀ ਕੁਛ ਯਾਚਕਾਂਦੀ ਗੇਣਤੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ;ਪਰ ਇਸ ਗੇਣਤੀ ਵਿਚ ਇਕ ਧੁਨ ਤਮਕ ਅਰਥ ਭਾਵ ਰਖਦੇ ਹਨ,ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਦਾਹੈ;ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦੇਖ ਲਓ,ਕਿ'ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ' ਵਾਲਾ ਦਾਤਾ ਦੇ ਰਿਹਾਹੈ, ਦੀਨ ਦੁਨੀਦੇ ਜੋਧੇਤੇ ਨਾ ਨਾਂ ਭਾਂਤਦੇ ਹੋਰ ਯਾਚਕ ਲੈਰਹੇ ਹਨ, ਉਹਦੇ ਰਿਹਾਹੈ ਪਰ ਕਿਸੇਤੋਂ ਕਿਸੇ ਗਲਦਾ ਲੋੜਕੂ ਨਹੀਂ। ਫਿਰ ਦੇਖੋ ਕਈ ਲੈਕੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਲਗ ਪੈਂਦੇਹਨਤੇ:''ਭੋਗੀਕਉ ਦੁਖੁ ਰੋਗ ਵਿਆਪੈ''(1189:13);''ਭੋਗਹੁ ਰੋਗ ਸੁਅੰਤਿ ਵਿਗੋਵੈ''(1134:16)ਦੇ ਅਸੂਲ ਮੂਜਬ ਖਪ ਖਪਕੇ ਭੋਗਾਂ ਨਾਲਹੀ ਥੱਕਕੇ ਤਬਾਹਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ--ਪਰ ਦਾਤਾ ਦਾਤ ਨਹੀਂ ਹਟਾਉਂਦਾ। ਸੋ ਪਤਾ ਲੱਗਾ,ਕਿ ਉਹਨਾਂਦੇ ਨਾਸ਼ ਕਰੇਤੇ ਦੂਰਹੋ ਜਾਣਤੇ ਓਹ ਰੱਜੇ ਨਹੀਂ। ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੂਰਖ ਲੈਂਦੇ--ਤੇ ਦਾਤਾਰਨੂੰ ਦਾਤਾ ਸਮਝਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਕਈ ਦਾਤਾਂਤੋਂਹੀ ਮੁਨਕਿਰ ਹਨ। ਪਰ ਦੇਖੋ ਕਿਸੇਦੀਬੀ ਰੋਜੀ ਬੰਦਨਾ ਕਰਨਾ,ਉਸਦੀ ਬੇਪਰਵਾਹੀ ਤੇ ਨਿਰਇੱਛਤਾ ਦੀ ਦਲੀਲਹੈ। ਏਥੇਕੁ ਪਹੁੰਚਕੇ ਇਕ ਘਟਨਾ ਦੇਖਕੇ ਕਿ, ਜਗਤ ਵਿਚ ਲੋਕ ਦੁਖੀ ਹਨ,ਭੁੱਖੇ ਹਨ,ਦਰਦ ਰਵਾਣੇ ਹਨ। ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਪਜਦਾਹੈ,ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਕਰਤਾ-ਪੁਰਖਦੀ ਰਿੰਜਗੀ ਨਹੀਂ? ਕਿ ਇਹ ਇਸ ਗੱਲਦੀ ਦਲੀਲ ਨਹੀਂ,ਕਿ ਕਰਤਾ ਉਹਨਾਂਤੋਂ ਕੋਈ ਆਸ ਰਖਦਾਸੀ--ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂਨੇ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ--ਤਾ ਦੰਡੇ ਗਏ ਹਨ?

ਏਹਿ ਭਿ ਦਾਤਿ, ਤੇਰੀ ਦਾਤਾਰ ॥ ਇਸਦਾ ਉੱਤਰ ਦੇਦੇ ਹਨ;ਕਿ ਨਹੀਂ:ਇਹ ਉਸਦੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਹੈ,ਉਹਬੀ ਦਾਤਹੈ,ਜੋ ਉਸਨੇ ਬਖਸ਼ੀਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਵਾਰ ਆਸਾ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਇਆਹੈ:''ਦੁਖੁ ਦਾਰੂ ਸੁਖੁ ਰੋਗੁ ਭਇਆ''(469:9)ਇਹ ਦਾਤਹੈ ਕਿ, ਦੁੱਖ ਭੁੱਖਨੇ ਕਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂਨੂੰ ਭਲੇ ਪਾਸੇ ਵਲ ਪ੍ਰੇਰ ਲੈਣਾਹੈ। ਇਹ'ਸੁਧਾਰ'ਰੂਪੀ ਦਾਤਹੈ। ਕਰਤਾ ਪੁਰਖਦੇ ਅਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਰੰਜ ਯਾ ਉਹਨਾਂਤੋਂ ਕੋਈ ਰਖੀ ਹੋਈ ਆਸਦੇ ਟੁੱਟਣਦਾ ਦੰਡ ਦੇਣਦਾ ਫੁਰਨਾ ਨਹੀਂਹੈ। 'ਦਾਤਾ','ਦਾਤ'ਤੇ'ਯਾਚਕਾਂ'ਦਾ ਇਉਂ ਕੁਛ ਹਾਲ ਕਹਿਕੇ ਅਗੋਂ ਹੁਣ ਸਭਤੋਂ ਉੱਚੀ ਦਾਤ'ਮੁਕਤੀ' ਦਾ ਕੁਛ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਹਨ:- 'ਬੰਦਿ ਖਲਾਸੀ ਭਾਣੈ ਹੋਇ'

ਬੰਦਿ ਦਾ ਅਰਥਹੈ ਬੰਦੀ, ਬੰਦੀ ਬੰਦਸ਼, ਰੋਕਾਂ, ਕੈਦ। ਹਉਮੈਦੀ ਰੋਕ, ਜਨਮ ਮਰਨਦੀ ਕੈਦ,ਮੋਹ ਮਾਯਾਦੀ ਬੰਦਸ਼, ਪੂਰਨ'ਆਤਮ-ਸੁਤੰਤ੍ਰਤਾਤੋਂ ਰੋਕ। 'ਖਲਾਸੀ'ਦਾ ਅਰਥਹੈ,ਛੁਟਕਾਰਾ, ਮੁਕਤੀ। 'ਭਾਣਾ'ਦਾ ਅਰਥਹੈ ਜੋ'ਭਾ'ਜਾਏ। ਜੋ ਗੱਲ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖਨੂੰ'ਭਾ'ਰਹੀਹੈ,ਚੰਗੀ ਲਗ ਰਹੀਹੈ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਉਹਹੈ ਭਾਣਾ। ਸੋ ਆਪ ਮੁਕਤੀ ਰੂਪੀ ਦਾਤਦੇ ਲਈ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇਹਨ:'ਬੰਦਿ ਖਲਾਸੀ ਭਾਣੈ ਹੋਇ';ਹਾਂ,ਇਹ ਹੁਕਮ ਰਜਾਈ ਚੱਲਣਾਹੈ;ਕੋਈ ਨਹੀ ਦੱਸ ਸਕਦਾ,ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂਬੀ ਇਹ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤਹੋ ਸਕਦੀਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਆਖੇ ਕਿ,ਹੋਰ ਤ੍ਰੀਕਾਬੀਹੈ, ਤਾਂ ਤਜਰਬਾ ਉਸਨੂੰ ਮੁੰਹ ਦੀਆਂ ਖਾ ਖਾਕੇ ਮੂੰਹ ਪਰਨੇ ਡੇਗੇਗਾ,ਤੇ ਪਛੁਤਾ ਪਛੁਤਾਕੇ ਉਸਨੂੰ ਸਮਝ ਆਏਗੀ, ਕਿ ਮੈਂ ਮੂਰਖਸਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਹੋਰ ਤ੍ਰੀਕਿਆ ਵਿਚ ਜੀਵ ਦਾਤਾਂ ਤਾਂ ਲੈਂਦਾਤੇ ਭੋਗਦਾ ਰਹਿੰਦਾਹੈ,ਪਰ ਉਸਦੀ ਚਿਤ-ਬ੍ਰਿਤੀ ਦਾਤਾਂ ਨਾਲਹੀ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀਹੈ--ਦੇਣਹਾਰ ਦਾਤਾਰ ਨਾਲ ਚਿਤ ਬ੍ਰਿਤੀ ਪਕੜ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੀ: "ਦਾਤਿ ਪਿਆਰੀ ਵਿਸਰਿਆ ਦਾਤਾਰ"(676:9);ਜਦੋ ਚਿਤ-ਬ੍ਰਿਤੀ ਦਾਤਾਂਦੇ ਪਿਆਰਤੋਂ ਉਠਕੇ'ਦਾਤਾ'ਦੇ ਵਿਚ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀਹੈ,ਤਾਂ ਦਾਤਾਦਾ ਭਾਣਾ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾਹੈ। ਸਾਡੇ ਅਗੇਤੇ ਦਾਤਾਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਦੇ ਵਿਚਕਾਰੇ ਕੂੜੇਦੀ ਪਾਲਹੈ-ਹਉਮੈਦੀ ਰੋਕ, ਜੋ ਦਾਤਾਂਵਿਚ ਫਸਾਈ ਰਖਦੀ ਰਹੀਹੈ।ਜਦੋਂ ਦਾਤਾਂਤੋਂ ਉਠ;ਆਪਣੇ ਭਾਣੈਤੋਂ ਉੱਠੀ। ਜਦੋਂ ਦਾਤਾਦੇ ਭਾਣੇਤੇ ਗਈ; ਤਾਂ ਭਾਣਾ ਮਿੱਠਾ ਲੱਗਾ, ਤਦ ਕੂੜੈਦੀ ਪਾਲ ਗਈ:-"ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੈ ਜੇ ਬੂਝੈ,ਤ ਹਉਮੈ ਕਹੈ ਨ ਕੋਇ"(1:8); ਫੁਰਮਾਨਹੈ:"ਤੇਰਾ ਭਾਣਾ ਮੰਨੇ ਸ ਮਿਲੈ ਤੁਧੁ ਆਏ"(1063:18);"ਜਿਸੁ ਭਾਣਾ ਭਾਵੈ ਸੋ ਤੁਝਹਿ ਸਮਾਏ" (1063:19); ਕਈ ਵਿਰਲੇ ਹੈਨ ਜੋ ਇਹ ਗੱਲ ਆਖਦੇ ਹਨ,ਕਿ ਕਰਤਾ-ਪੁਰਖ ਆਪ ਸਭ ਕੁੱਛ ਜਾਣਦਾਹੈਤੇ ਆਪੇਹੀ ਦੇਂਦਾਹੈ। ਇਹ ਆਖਣਾ ਭਾਣੇ ਪਰ ਚੱਲਣੇਦਾ ਯਤਨਹੈ। ਆਖਣ ਵਾਲੇਦੀ ਨਜ਼ਰ ਦਾਤ ਤੋਂ ਉਠਕੇ ਦਾਤੇ ਵੱਲ ਗਈਹੈ ਤੇਉਚਾਰ ਹੋਇਆਹੈ,'ਆਪੇ ਦੇਇ':ਸੋ ਬੰਦਿਤੋਂ ਖਲਾਸੀਬੀ ਦਾਤਹੈ,ਭਾਣੇ ਨਾਲ ਇਹ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀਹੈ।ਹਾਂ,ਉਹ ਆਪੇ ਦੇਂਦਾਹੈ ਪਰ ਭਾਣੇਤੇ ਸਾਗੋਪਾਂਗ ਅਪੱੜਨ ਲਈ ਉਹ ਇਕ ਹੋਰ ਦਾਤ ਦੇਂਦਾਹੈ, ਉਹਹੈ 'ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ', ਉਹ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਭਗਤ ਬਣਾ ਦੇਂਦੀਹੈ,ਯਥਾ:-"ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹਣੁ ਭਗਤਿ ਵਿਰਲੇ ਦਿਤੀਅਨ"॥ ਇਸ ਨਾਲ ਭਗਤ ਦੀ ਸਚੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਗੰਢ ਬੱਝ ਜਾਂਦੀ ਹੈ:-"ਸਿਫਤੀ ਗੰਢੁ ਪਵੈ ਦਰਬਾਰਿ"॥ ਜਿਸਨੂੰ 'ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ' ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਕਰਦਾਹੈ--ਉਹ ਕੋਈ ਨਿਕਾਰਾ, ਨਿਕੰਮਾ,ਉਦਾਸੀ ਵਿਚ ਢੱਠਾ ਇਨਸਾਂਨ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ;ਉਹ ਕੋਈ ਲਾਲਚੀ ਭਾਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ--ਉਹ ਤਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂ ਦਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੋ ਜਾਦਾਹੈ; ਜਿਸਨੂੰ ਸੋਝੀਹੋ ਆਈਹੈ ਕਿ ਕਰਤਾ-ਪੁਰਖ ਜਾਣੀਜਾਣਹੈ,ਆਪ ਹੀ ਬੰਦਿ ਤੋਂ ਖਲਾਸੀ ਬਖਸ਼ੇਗਾ। ਉਹ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹੇ ਉਸਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਵੇਗੀ,ਓਹ ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂਦਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਪਾਤਸ਼ਾਹਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੁਣ'ਦਾਤਾ'ਹੋਣਦਾ ਹੁੰਦਾਹੈ।ਸੋ ਓਹ ਯਾਚਕ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਉਸਨੇ ਸਿਫਤ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ "ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ" ਨੂੰ ਪਾ ਲਿਆਤੇ ਪਛਾਨ ਲਿਆ ਹੈ: "ਸਿਫਤਿ ਸਹਜ ਘਰਿ ਗੁਰੂ ਕਰਤਾਰੁ" (413:18);"ਸੋ, ਜਿਨਿ ਜਨਿ ਅਪਨਾ ਪ੍ਰਭੂ ਪਛਾਤਾ॥ ਸੋ ਜਨੁ ਸਰਬ ਥੋਕਕਾ ਦਾਤਾ"(286:10);ਉਹ ਜ਼ਾਤਾ ਹੁਣ ਜਗਤਦਾ ਦੁਖ ਕਟਣ ਹਾਰਹੈ: "ਓਇ ਦਾਤੇ ਦੁਖ ਕਾਟਨਹਾਰ॥ ਜਾਕੇ ਸੰਗਿ ਤਰੈ ਸੰਸਾਰ"(285:2)॥ ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ'ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ'ਕਹੀਹੈ,ਇਹ ਨਾਮਦਾਹੀ ਇਕ ਰੂਪਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਸਮਝਣਾ ਇਹ'ਨਾਮ ਪ੍ਰਯਤਨ'ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰਾ ਹਜੂਰ ਸਮਝਕੇ ਉਸਦੇ ਗੁਣਾਨੁਵਾਦ ਕਰਨੇ,ਕੀਰਤੀ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ,ਇਹ'ਸਿਫਤ ਸਲਾਹੀ ਪ੍ਰਯਤਨ'ਹੈ।ਪਿਛਲੀ ਪਉੜੀਵਿਚ ਜੋ'ਉਚੇ ਉਪਰਿ ਉਚਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਾਉ'ਫੁਰਮਾਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ'ਸਿਫਤ ਸਾਲਾਹ'ਨੂੰ ਉਸ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆਹੈ। ਨਾਮ ਸ਼ਿਮਰਨ ਤੇ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਕਰਨਾ ਦੁਇ ਜੀਵਦੇ ਕਰਤੱਵਯ ਹਨ।

ਨਿਰੁਕਤ:-ਕਰਮੁ (ਅਰਬੀ, ਕਰਮ)ਬਖਸ਼ਿਸ਼,ਮੇਹਰ,ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ;ਏਥੇ ਕਰਮਦਾ ਅਰਥ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ,ਕਰਮ= ਕ੍ਰਿਯਾ, ਕੰਮ, ਕਰਨਾ ਅਪ੍ਰਸੰਗਕਹੈ। ਪਿਛਲੀ ਪਉੜੀਤੋਂ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕਰਮ 'ਮੇਹਰ' ਦਾ ਚਲ ਰਿਹਾਹੈ। ਤਮਾਇ= (ਅ:ਤਮਅ=ਲੋਭ)ਲੈਣਦੀ ਇੱਛਾ; ਇੱਛਾ:-ਅਸਲ ਵਿਚ ਪਦ 'ਨ ਤਮਾਇ' ਦਾ ਉਹੀ ਭਾਵਹੈ ਜੋ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਪਦ'ਨਿਖਪ੍ਰੇਹ' (ਨਿਸ਼ਪ੍ਰੇਹ) ਦਾਹੈ, ਸੰਪੂਰਨ ਤੌਰਤੇ ਇਛਾ ਰਹਿਤ॥ ਜੋਧ-(ਸੰਸ:ਯੋਧਾ)ਜੁੱਧ ਕਰਨ ਵਾਲਾ,ਸੂਰਮਾ ਬਹਾਦਰ॥ ਅਪਾਰ (ਸੰਸ:ਅਪਾਰ) ਜਿਸਦਾ ਪਾਰ ਨਹੀਂ॥ ਅਣਗਿਣਤ:-ਕੇਤੇ+ਆਪਾਰ=ਬਹੁਤੇ,ਅਣਗਿਣਤ, ਅਪਾਰਤੇ ਕੇਤੇ ਪ੍ਰਯਾਯ ਵਾਚੀ ਹਨ।ਇਸ ਕਰਕੇ ਐਉਂ ਅਰਥ ਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ: (ਓ) ਅਪਰਮਿਤ (ਬਲ ਵਾਲੇ) ਜੋਧ। (ਅ) ਅਪਾਰ ਪਦਾਰਥ ਮੰਗਦੇ ਹਨ। (ਏ) ਅਪਾਰ ਪੁਰਖ ਜੁਧ ਮੰਗਦੇ ਹਨ। (ਸ)'ਜੋਧ'ਦਾ ਅਰਥ ਤਪ ਲਾਕੇ, ਤਪੀ; ਐਉਂ ਕਰਦੇ ਹਨ:- ਕਿਤਨੇ ਤਪੀ ਲੋਕ (ਤਪਦਾ ਫਲ)ਮੰਗਦੇ ਹਨ।

ਵੀਚਾਰੁ= ਸੰਸ:, ਵਿਚਾਰ) ਸੋਚ, ਵਿਚਾਰ;(ਅ) ਕਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ 'ਵੀਚਾਰ' ਮੰਗਦੇ ਹਨ। ਵੇਕਾਰ:(ਸੰਸ:ਵਿਕਾਰ=ਖੋਟੇ ਕਰਮ;ਪਾਪ ਕਰਮ)ਵਿਸ਼ੇ ਭੋਗਾਂ ਵਿਚ।(ਅ)'ਵਿਕਾਰੀ'ਬੀ ਅਰਥ ਲਾਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਮੁਕਰ-(ਅ:ਮੁਨਕਿਰ=ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਵਾਲਾ)ਮੁਨਕਿਰਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਕ੍ਰਿਯ- ਮੁਕਰਨਾ ਤੇ ਮੁੱਕਰ ਪੈਣਾ ਬਾਣੀ ਹੈ; ਭਾਵਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਹੋਂਦਤੋਂ ਇਨਕਾਰ। ਚਾਰ ਵਾਕੀਆਂ ਆਦਿ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਸਹੀ ਹੁੰਦਾਹੈ।

ਮੂਰਖ- (ਸੰਸ: ਮੂਰਖ) ਬੇਵਕੂਫ। ਅਜਾਣ। ਸਾਈਂ ਰਸਤੇ ਵਲੋਂ ਬੇਪਰਵਾਹਤੇ ਐਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਰੱਤੇ ਹੋਏ।

ਬੰਦਿ- (ਫਾ: ਬੰਦ=ਰੋਕ)ਕੈਦ। ਹਉਂਦੀ ਰੋਕ। ਜਨਮ ਮਰਨਦੀ ਫਾਹੀ; ਮੋਹ ਮਾਯਾਦੀ ਕੈਦ।ਆਤਮ ਸੁਤੰਤਰਤਾਦੀ ਰੋਕ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ'ਬੰਦ'ਪਦ ਪੁਲਿੰਗ ਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ ਦੁਇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤੀਦਾਹੈ। ਪਾਣੀਦਾ ਬੰਦ ਟੁਟ ਗਿਆ, ਬਾਗ ਵਿਚ ਆਵਾਜਾਈ ਦੀ ਬੰਦ ਖੁਲ੍ਹ ਗਈਹੈ। ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀਵਿਚ ਲਿਖਿਆਹੈ, 'ਤਬ ਬਾਬਾ ਅਤੇ ਮਰਾਦਾਨਾ ਬੰਦਿ ਵਿਚ ਆਏ ਸੈਦਪੁਰਕੀ'।ਇਸ ਕਰਕੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ'ਬੰਦ ਅਤੇ ਖਲਾਸੀ' ਅਰਥ ਬੀ ਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਭਾਣੇ-ਭਾਣੇ ਦੁਆਰਾ।ਵਾਹਿਗੁਰੂਦੀ ਰਜ਼ਾ ਨਾਲ। (ਅ) ਭਾਣੈਦਾ ਅਰਥ ਈਸ਼ਵਰਦੇ ਭਾਨ=ਅਨੁਭਵ ਹੋਣਤੋਂ ਬੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਵਿਸ਼ਯ ਈਸ਼ਵਰਦੀ ਦਾਤਦਾ ਚਲ ਰਿਹਾਹੈ, ਜੋ ਉਸਦੀ ਰਜ਼ਾ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀਹੈ।

ਖਾਇਕੁ- (ਸੰਸ:ਖਾਦੁਕ=ਸ਼ਰਾਰਤੀ)ਮੂਰਖ,ਹੁੱਜਤੀ। ਜੇ ਇਹ ਪਦ ਸੰਸ:ਪਦ 'ਆਖਯਾਯਕ' ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਰਥ'ਗੱਪੀ'ਹੋਵੇਗਾ। (ਅ) ਐਉਂਬੀ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ-'ਜੇਕੋ ਖਾਇਕੁ ਆਖਣਿ ਪਾਇ॥' ਜੇ ਕੋਈ ਖਾਕੇ ਕੁਵਾਕ ਆਖੇ। ਪਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ'ਖਾਇਕ'ਪਦ ਹੋਰਥੇਬੀ ਆਇਆਹੈ:-"ਦੀਦਾਰੁ ਪੂਰੇ ਪਾਇਸਾ ਥਾਉ ਨਾਹੀ ਖਾਇਕਾ"(83:11); ਸਿਭਿ ਸੇ ਭੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪਹੈ; ਸੇ ਭੀ= ਓਹ ਭੀ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪ੍ਰਾਕਥਨ:- ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜਗਤਦੇ ਹਿਸਾਬ ਹਸਤੀਹੈ ਅਰ ਜਗਤਵਿਚ ਸਭ ਜੀਆਂਤੋਂ ਵਧੀਕ ਉਸਦੀ ਕੀਮਤਤੇ ਕਦਰਹੈ; ਅਤੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂਦਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂ ਤੋਂਬੀ ਉਪਰ ਹੋਇਆ। ਪਰ ਅਕਾਲ-ਪੁਰਖ ਸਭ ਕੀਮਤਾਂ ਕੂਤਾਂ ਤੋਂ ਬੀ ਉਪਰ਼ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਅਗਲੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ'ਅਮੁਲੋ ਅਮੁਲੁ'ਆਖਿਆਹੈ। ਤੀਸਰੇ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦਾ ਫੁਰਮਾਣਹੈ: "ਹਰਿ ਆਪਿ ਅਮੋਲਕੁ ਹੈ ਮੁਲਿ ਨ ਪਾਇਆ ਜਾਇ॥ ਮੁਲਿ ਨ ਪਾਇਆ ਜਾਇ ਕਿਸੇ ਵਿਟਹੁ ਰਹੇ ਲੋਕ ਵਿਲਲਾਇ"; ਫੇਰ ਫੁਰਮਾਯਾ 'ਹਰਿ ਆਪਿ ਅਮੁਲਕੁਹੈ ਭਾਗ ਤਿਨਾਕੇ ਨਾਨਕਾ ਜਿਨ ਹਰਿ ਪਲੈ ਭਾਇ"॥ 'ਅਮੁਲ'ਦਾ ਅਰਥ'ਮੁੱਲ ਰਹਿਤ'ਨਹੀਂ,ਨਾ ਨਿਕਾਰਾ'ਬੇਕੀਮਤ ਅਰਥਹੈ--ਪਰ'ਮੁੱਲਥੀਂ ਉੱਪਰ',ਜੋ ਆਮ ਮੁੱਲ ਵਾਲੀਆਂ ਪਦਵੀਆਂਥੀਂ ਉਪਰਹੈ, ਉਸਦੇ ਗੁਣਬੀ ਮੁੱਲਥੀਂ ਉਪਰਹੈਨ,ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੇ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਨਹੀਂ,ਸਗੋਂ ਉਸਦਾ ਸਰੂਪ ਹਨ,ਯਥਾ:-"ਮੋਲਿ ਨ ਪਾਈਐ ਗੁਣਹ ਅਮੋਲ"(294:4),ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਉਸ ਥੀ ਚਲਦੇ ਹਨ,ਯਥਾ:- "ਸਭਿ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਮੈ ਨਾਹੀ ਕੋਇ"(4:15)॥ ਪਿਛਲੀ ਪਉੜੀਦੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਯਾਸੀ, ਕਿ ਜਿਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਨੁਵਾਦ(ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ)ਦੀ ਦਾਤ ਬਖਸ਼ਦਾਹੈ, ਉਹ ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂਦਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹਹੈ; ਅਰਥਾਤ ਗੁਣਾਂਦੇ ਮਾਲਕ ਵਾਂਙੂ ਆਪ ਅਮੁੱਲਹੈ,ਜੈਸੇ ਫੁਰਮਾਯਾ ਹੈ:- "ਜੈਸਾ ਸੇਵੈ ਤੈਸੋ ਹੋਇ"(224:1); ਪੁਨਾ: "ਜਿਨਿ ਜਾਤਾ ਸੋ ਤਿਸਹੀ ਜੇਹਾ"(931:3); ਤਥਾ "ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮੂਲਿ ਸਾਂਈ ਜੇਹਿਆ" (397:17); ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ "ਗੁਣ ਕਹਿ ਗੁਣੀ ਸਮਾਵਣਿਆ"(110:13) ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ॥

ਅਮੁਲ ਗੁਣ ਅਮੁਲ ਵਾਪਾਰ॥ ਅਮੁਲ ਵਾਪਾਰੀਏ ਅਮੁਲ ਭੰਡਾਰ॥ ਅਮੁਲ ਆਵਹਿ ਅਮੁਲ ਲੈ ਜਾਹਿ॥ ਅਮੁਲ ਭਾਇ ਅਮੁਲਾ ਸਮਾਹਿ॥ ਅਮੁਲੁ ਧਰਮੁ ਅਮੁਲੁ ਦੀਬਾਣੁ॥ ਅਮੁਲੁ ਤੁਲੁ ਅਮੁਲੁ ਪਰਵਾਣੁ॥ ਅਮੁਲੁ ਬਖਸੀਸ ਅਮੁਲੁ ਨੀਸਾਣੁ॥ ਅਮੁਲੁ ਕਰਮੁ ਅਮੁਲੁ ਫੁਰਮਾਣੁ॥ ਅਮੁਲੋ ਅਮੁਲੁ ਆਖਿਆ ਨ ਜਾਇ॥ ਆਖਿ ਆਖਿ ਰਹੇ ਲਿਵ ਲਾਇ॥ ਆਖਹਿ ਵੇਦ ਪਾਠ ਪੁਰਾਣ॥ ਆਖਹਿ ਪੜੇ ਕਰਹਿ ਵਖਿਆਣਿ॥ ਆਖਹਿ ਬਰਮੇ ਆਖਹਿ ਇੰਦ॥ ਆਖਹਿ ਗੋਪੀ ਤੈ ਗੋਵਿੰਦ॥ ਆਖਹਿ ਈਸਰ ਆਖਹਿ ਸਿਧ॥ ਆਖਹਿ ਕੇਤੇ ਕੀਤੇ ਬੁਧ॥ ਆਖਹਿ ਦਾਨਵ ਆਖਹਿ ਦੇਵ॥ ਆਖਹਿ ਸੁਰਿ ਨਰ ਮੁਨਿ ਜਨ ਸੇਵ॥ ਕੇਤੇ ਆਖਹਿ ਆਖਣਿ ਪਾਹਿ॥ ਕੇਤੇ ਕਹਿ ਕਹਿ ਉਠਿ ਉਠਿ ਜਾਹਿ॥ ਏਤੇ ਕੀਤੇ ਹੋਰਿ ਕਰੇਹਿ॥ ਤਾ ਆਖਿ ਨ ਸਕਹਿ ਕੇਈ ਕੇਇ॥ ਜੇਵਡੁ ਭਾਵੈ ਤੇਵਡੁ ਹੋਇ॥ ਨਾਨਕ ਜਾਣੈ ਸਾਚਾ ਸੋਇ॥ ਜੇ ਕੋ ਆਖੈ ਬੋਲੁ ਵਿਗਾੜੁ ॥ ਤਾ ਲਿਖੀਐ ਸਿਰਿ ਗਵਾਰਾ ਗਾਵਾਰੁ ॥੨੬॥

ਨੰ.1. ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ "ਮੀਣਾ"-26

ਅਮੁਲ ਗੁਣ ਅਮੁਲ ਵਾਪਾਰ॥ ਅਮੁਲ ਵਾਪਾਰੀਏ ਅਮੁਲ ਭੰਡਾਰ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:-ਇਕਿ ਕਈ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਬਾਤਾਂ ਕੀਤੀਆ ਹੈਨਿ,ਸਿ ਏਹਭਿ ਅਮੁਲ ਵਸਤੁਹੈਨਿ। ਤਿਨਾਂ ਕੀਮਤਿ ਕਹੀ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜਾਂਦੀ। ਏਹਜਿ ਪਰਮੇਸਰਕੇ ਗੁਣ ਗਾਵਣੇਹੈਨਿ,ਸਿ ਏਹਭਿ ਅਮੁਲਹੈਨਿ। ਅਰੁ ਜਿ ਗੁਣਾਂ ਕੇ ਵਾਪਾਰੀ ਵਾਪਾਰੁ ਕਰਦੇਹੈਨਿ,ਸਿ ਏਹਭਿ ਏਹਭਿ ਅਮੁਲ ਗੁਣਹੈਨਿ। ਅਰੁ ਮਾਇਆਕੇ ਵਪਾਰੀ ਜਿ ਵਾਪਾਰੁ ਕਰਦੇਹੈਨਿ,ਸਿ ਏਹਭਿ ਅਮੁਲ ਗੁਣਹੈਨਿ। ਅਰ ਮਾਇਆ ਜਿਸਦੇ ਹੋਦੀਹੈ,ਸਿ ਏਹਭਿ ਅਮੁਲ ਗੁਣ ਹੈ;ਤਿਸਕੀ ਕੀਮਿਤਿ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਅਰੁ ਏਹਿਜਿ ਜੀਅ ਆਵਦੇਹੈਨਿ,ਸਿ ਏਹਭਿ ਅਮੁਲਹੈ,ਇਨਾਕਾਭੀ ਮੁਲ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਇਨਾਂ ਜੀਆਂਨੋ ਲੈ ਜਿ ਜਾਂਦੇ ਹੈਨਿ,ਤਿਨਾਂਦਾ ਭੀ ਮੁਲੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਅਰ ਏਹੁਜਿ ਕਿਸ ਸਾਥਿ ਭਾਉ ਕਰਿ ਮਿਲਣਾਹੈ,ਸਿ ਏਹਭੀ ਅਮੁਲਹੈ। ਅਰ ਏਹੁ, ਜਿ ਹੋਂਦਾ ਤ੍ਰਾਣੁ ਆਪਸਮਹਿ ਸਮਾਇਲੈਣਾ,ਸੁ ਏਹੁ ਭਿ ਅਮੁਲਹੈ। ਅਰੁ ਏਹੁਜਿ ਧਰੁਮੁ ਕਮਾਵਣਾਂ, ਧਰਮਦੇ ਮਾਰਗਿ ਚਲਣਾ,ਸਿ ਏਹੁਭਿ ਅਮੁਲਹੈ। ਏਸ ਬਾਤ ਉਪਰਿ ਕਿਛੁ ਮੁਲੁ ਨਾਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਅਰੁ ਦੀਬਾਣੁ,ਜਿ ਧਰਮ ਨਿਆਉ ਕਰਦਾਹੈ, ਸੁਏਹੁ ਭਿ ਅਮੁਲੁ ਵਸਤੂ ਹੈ। ਤੋਲੁ ਜਿ ਹੈ, ਸੁ ਏਹਭਿ ਅਮੁਲਹੈ। ਅਰੁ ਬਖਸੀਸ, ਜਿ ਪਰਮੇਸਰਕੀਹੈ, ਸੁ ਏਹਭਿ ਅਮੁਲਹੈ। ਇਸਕਾਭੀ ਮੁਲੁ ਕਿਛੋ ਨਾਹੀ। ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰਕੀ ਦਰਗਾਹ,ਜਿ ਨੀਸਾਨੁ ਪਵਦਾਹੈ ਲੇਖੁ, ਮਾਨੁਖਦੇ ਸਿਰਿ,ਸੁ ਏਹਭਿ ਅਮੁਲਹੈ। ਅਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰਕੀ ਜਿ ਮਿਹਰਹੈ,ਏਹਭਿ ਅਮੁਲਹੈ। ਏਸਕਾਭਿ ਮੁਲੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ॥ ਅਰੁ ਪਰਮੇਸਰਕਾ ਜਿ ਹੁਕਮੁਹੈ,ਫੁਰਮਾਨੁ, ਸੁ ਏਹਭਿ ਅਮੁਲਹੈ। ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਿਦਾਤੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀਤੀਆਂ ਹੈਨਿ,ਤਿਨਾਕਾਭੀ ਕਿਛੁ ਮੁਲ ਨਾਹੀ। ਸੇ ਕਵਨ ਕਵਨ ਬਾਤਾਂ,ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀਤੀਆਂ ਹੈਨਿ? ਪਉਣੁ ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰਕੀਆ, ਸੀਤਲੁ ਲਾਗਤਾਹੈ। ਅਰੁ ਪਾਣੀ ਸੀਤਲ ਪੀਣੇਕਉ, ਅਰੁ ਧਰਤੀ ਬੈਸਣੇ ਕਉ, ਅਕਾਸੁ, ਚਾਨਣੁ,ਅਨੇਰ ਏਹ ਜਿਹੈ, ਸਿਸਭਿ ਅਮੁਲਹੈ। ਏਹਜਿ ਸੁਖਹੈ,ਸਿ ਸਭ ਅਮੁਲਹੈ,ਏਸਕਾ ਮੁਲ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਦੇਹੀ ਜਿ ਅਰੋਗਹੈ,ਸੁ ਏਹੁ ਪਰਮੇਸੁਰਕਾ ਅਮੁਲ ਗੁਣਹੈ। ਦੀਬਾਨੁ ਜਿਹੈ, ਅਮਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰਕਾ, ਸੁ ਏਹਭੀ ਅਮੁਲੁਹੈ;ਕਿਉਜਿ ਜੇਦੀਬਾਨ ਕਾ ਅਮਰੁ ਨ ਹੋਵੀ,ਤਾ ਸੰਸਾਰਵਿਚਿ ਗਰੀਬਾਂ ਲੋਕਾਂਨੂੰ ਸਖਤੇ ਮਾਰਿ ਖਾਨਿ। ਸੁ ਏਤੁ ਵਾਸਤੇ ਏਹਭੀ ਅਮੁਲ ਦਾਤਿਹੈ ਪਰਮੇਸੁਰਕੀ। ਗਰੀਬਾਂਕੇ ਰਖਵਾਲੇ ਬਹਾਲੇਸੁ,ਸੁ ਕਈ,ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਅਮੁਲ ਗਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹੈਨਿ, ਸਿ ਤਿਨਾਂਕੀ ਗਣਤੀ ਕਰਿ ਸਕੀਤੀ ਨਾਹੀ,ਅਰੁ ਕਛੁ ਆਖੀ ਜਾਂਦੀ ਨਾਹੀ। ਕਈ ਜਿ ਪਏ ਆਖਦੇ ਹੈਨਿ, ਸੁ ਤਿਨਾਕੀ ਲਿਵ ਓਸੇ ਆਖਣ ਨਾਲਿ ਲਗ ਰਹੀਹੈ;ਆਖਦੇ ਆਖਦੇ, ਵਿਸਮਾਦਿ ਹੋਇ ਰਹੇ ਹੈਨਿ; ਆਖਦੇ ਜਿ ਹੈਨਿ,ਸਿ ਕਵਣਿ ਕਵਣਿ ਹੈਨਿ ? ਜਿ ਓਸਕੇ ਗਣ ਆਖਦੇ ਹੈਨਿ ?

ਆਖਹਿ ਵੇਦ ਪਾਠ ਪੁਰਾਣ॥ ਆਖਹਿ ਪੜੇ ਕਰਹਿ ਵਖਿਆਣਿ॥
ਆਖਹਿ ਬਰਮੇ ਆਖਹਿ ਇੰਦ॥ ਆਖਹਿ ਗੋਪੀ ਤੈ ਗੋਵਿੰਦ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:- ਵੇਦ ਆਖਦੇ ਹੈਨਿ,ਪਰਮੇਸੁਰਕੇ ਗੁਣਾਨਵਾਦ। ਅਰੁ ਪਠ ਪੁਰਾਣ ਕਹਦੇਹੈਨਿ,ਪਰਮੇਸੁਰਕੇ ਗੁਣ। ਵੇਦਜਿ ਪੜੇਹੈ,ਸੁ ਆਖਿ ਆਖਿ ਸੁਣਾਇਦੇਹੈਨਿ,ਪਰਮੇਸੁਰਕੇ ਗੁਣ। ਬ੍ਰਹਮਾ ਅਰੁ ਇੰਦ੍ ਗਾਂਵਦੇ ਹੈਨਿ ਪਰਮੇਸੁਰਕੇ ਗੁਣ। ਅਰੁ ਗੋਪੀਆਂ ਜਿ ਹੈਂ, ਜਿ ਸਦਾ ਗੋਵਿੰਦ ਜੀਕੇ ਗੁਣ ਕਹੀਦੀਆਂ ਹੈਨਿ।

ਆਖਹਿ ਈਸਰ ਆਖਹਿ ਸਿਧ॥ ਆਖਹਿ ਕੇਤੇ ਕੀਤੇ ਬੁਧ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਕਈ ਈਸੁਰ,ਕਈ ਸਿਧ ਕਹਦੇ ਹੈਨਿ,ਉਸਕਾ ਨਾਉ। ਕਈ ਬੁਧਵੰਤ ਅਰੁ ਸੁਧਵੰਤ ਆਖਦੇ ਹੈਨਿ ਪਰਮੇਸੁਰਕਾ ਨਾਮੁ। ਆਖਹਿ ਦਾਨਵ ਆਖਹਿ ਦੇਵ॥ ਆਖਹਿ ਸੁਰਿ ਨਰ ਮੁਨਿ ਜਨ ਸੇਵ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:-ਦਾਨਵ ਜੀ ਹੈਸਿ ਕਹਤੇਹੈ, ਪਰਮੇਸੁਰਕੇ ਗੁਣ। ਸੁਰਿ,ਨਰ, ਦੇਵਤੇ ਜਿਹੇ,ਸੇ ਕਹਤੇਹੈ, ਪਰਮੇਸੁਰਕੇ ਗੁਣ। ਮੁਨਿ ਹਨ ਜਿਦੇ, ਸਿ ਕਹਤੇਹੈ, ਪਰਮੇਸੁਰਦੇ ਗੁਣ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੁਰਿ ਨਰ, ਮੁਨਿ ਜਨਨ ਜਿਹੈ ਸਿ ਸਦਾ ਸੇਵਾ ਕਰਤੇਹੈ ਅਰੁ ਗੁਣ ਕਹਤੇਹੈ। ਕੇਤੇ ਆਖਹਿ ਆਖਣਿ ਪਾਹਿ॥ ਕੇਤੇ ਕਹਿ ਕਹਿ ਉਠਿ ਉਠਿ ਜਾਹਿ॥

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਕਈ ਪਰਮੇਸੁਰਕਾ ਨਾਉ ਆਖਦੇ ਹੈਨਿ,ਅਰੁ ਕਈ ਪਰਮੇਸੁਰਦੇ ਨਾਉਨੂੰ ਆਖਿਆ ਲੋੜਦੇ ਹੈਨਿ। ਕੇਤੇ ਕਹਦੇ ਹੈਨਿ,ਜਸੁ ਪਰਮੇਸਰੁਕਾ,ਅਰੁ ਕਈ ਕਹਿ ਕਹਿ, ਉਠਿ ਉਠਿ ਗਏ।

ਏਤੇ ਕੀਤੇ ਹੋਰਿ ਕਰੇਹਿ॥ ਤਾ ਆਖਿ ਨ ਸਕਹਿ ਕੇਈ ਕੇਇ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:-ਏਹਤਾਂ ਦੇਵ, ਦਾਨਵ, ਇੰਦ੍ਰ, ਬ੍ਰਹਮੇ, ਸੁਰ, ਦੇਵਤੇ, ਤੇਤੀਸ ਕਰੋੜੀ ਏਤੇ ਕਹਤੇਹੈ। ਪਰੁਜੇ ਏਹੋ ਹੋਰ ਕਈ ਕਰੋੜੀ,ਲਖ ਹੋਰਭਿ ਹੋਵਨਿ,ਤਾਂਭੀ ਪਰਮੇਸੁਰਕੇ ਗੁਣਾਂਕੀ ਕੀਮਤ ਮਿਰਜਾਦਾ ਵਰਨਿ ਨ ਸਕਨੀ, ਆਖਿਦਿਆਂ ਆਖਨਿ ਪਰੁ ਪਹੁਚਿ ਨ ਸਕਨੀ। ਜੇਵਡੁ ਭਾਵੈ ਤੇਵਡੁ ਹੋਇ॥ ਨਾਨਕ ਜਾਣੈ ਸਾਚਾ ਸੋਇ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:-ਜੇਵਡੁਹੈ, ਤੇਵਡੁ ਆਖੇਹੀ ਜਾਣੇ ਆਪਣੀ ਮਿਰਜਾਦਾ; ਹੋਰ ਕਉਣ ਜਾਣੇ? ਓਸ ਬਿਨਾ ਏਹਾ ਕੋਈ ਨਾਹੀ,ਜੁ ਉਸਿ ਪਰਮੇਸੁਰਕਾ ਅੰਤੁ ਜਾਣੈ। ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪਣੀ ਕੀਮਤਿ,ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਸਮਰਥੁ ਨਾਹੀ।

ਜੇ ਕੋ ਆਖੈ ਬੋਲੁ ਵਿਗਾੜੁ ॥ ਤਾ ਲਿਖੀਐ ਸਿਰਿ ਗਵਾਰਾ ਗਾਵਾਰੁ ॥੨੬॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਜੇ ਕੋਈ ਆਖੇ, ਜੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਦੀ ਮਿਤਿ ਹਉ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਓਹੁ ਗਾਵਾਰਾ ਦੇ ਸਿਰਿ ਗਾਵਾਰੁ ਲਿਖੀਐ ॥26॥

ਨੰ.2. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਸ਼ਹੀਦ'-26

ਸਿਧਾਂ ਪੁਛਿਆ॥ 'ਓਹ ਕਰਮ ਕੇਹੜਾਹੈ ਜੋ ਜਿਸਦੇ ਕੀਤੀਆ ਹੋਰ ਕਰਮ ਕਰਨਾ ਇਸਨੂੰ ਨਾ ਰਹੇ,ਤੇ ਇਸਦਾ ਉਧਾਰ ਹੋਵੇ ?' । ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ:- ਅਮੁਲ ਗੁਣ ਅਮੁਲ ਵਾਪਾਰ॥

ਮਹਾਰਾਜਦੇ ਗੁਣਾਨਵਾਦ'ਗਾਵਣ'ਜੇਹਾ ਅਰ'ਸੁਣਨ'ਜੇਹਾ ਹੋਰ ਕਰਮ ਕੋਈ ਨਹੀ; ਕਯੋਂਕਿ, ਗੁਣ ਗਾਵਣੇਭੀ ਅਮੁਲਹੈ, ਅਰ ਏਹਜੋ ਵਾਪਾਰ ਗੁਣਾਂਦੇ ਗਾਵਣ ਅਰ ਸੁਣਨਦਾਹੈ,ਸੋਭੀ ਅਮੋਲਕਹੈ; ਕਯੋਂਕਿ ਜਗਤਦੇ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰਦੇ ਵਾਪਾਰਾ ਵਿਚ ਆਰਜਾ ਬੀਤਦੀ ਜਾਂਦੀਹੈ,ਸੋ ਬਿਰਥੀ ਜਾਂਦੀਹੈ;ਅਤੇ ਜਿਨਾਂਨੂੰ ਆਠ ਪਹਿਰ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨਦਾ ਵਾਪਾਰਹੈ, ਦੀ ਆਰਜਾ ਸੁਫਲਹੈ, ਤਾਤੇ, ਜੋ ਨਾਮਕੇ ਵਾਪਾਰੀਹੈ ਸੋਭੀ ਅਮੁਲਹੈ॥ ਅਰ ਜਿਸ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਰੂਪੀ ਭੰਡਾਰੇ ਵਿਚੋਂ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਂਦਾਹੈ ਸੋ ਭੰਡਾਰਾਭੀ ਅਮੋਲਕਹੈ, ਅਰ ਜੋ ਸ਼ਰਧਾ ਸੁਣਕੇ ਰਿਦੇ ਵਿੱਚ ਧਾਰਦੇ ਹਨ,ਸੋਭੀ ਅਮੋਲਕਹੈ; ਅਰ ਜੋ ਗੁਣਾਂਕੇ ਕਮਾਵਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਭਾਉ ਕਰਦੇ ਹਨ,ਸੋ ਭੀ ਅਮੋਲਕਹੈ; ਅਰ ਜੋ ਓਨਾਂਦੀ ਰੀਸ ਕਰਕੇ, ਆਪ ਸਾਧ ਸੰਗਤਵਿਚ ਸਮਾਂਵਦੇਹੈਂ,ਸੋਭੀ ਅਮੋਲਕਹੈ॥ ਅਰ ਜੋ ਮਨ ਕਰਕੇ ਇਸ ਧਰਮਨੂੰ ਤੋਲ ਦੇਖਦੇ ਹਨ, ਸੋਭੀ ਅਮੋਲਕਹੈ॥ ਅਰ ਓਹ ਮਨਹੀ ਤੋਲਾ ਤੱਕੜੀ ਹੈ, ਅਰ ਜੋੜੀ ਬੁਧ ਬਚਨਾਂਨੂੰ ਪਰਵਾਨ ਕਰਕੇ ਮੰਨਦੀਹੈ,ਕਿ ਜੋਸਮਾਂ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਨਾਮ ਵਿੱਚ ਬੀਤਦਾਹੈ,ਸੋਈ ਸੁਫਲਾਹੈ, ਤਾਤੇ ਓਹ ਮਨਹੀ ਤੋਲਾ ਤੱਕੜੀਹੈ, ਅਤੇ ਨਾਮਵਿੱਚ ਬੀਤਦਾਹੈ, ਸੋਈ ਸੁਫਲਾਹੈ। ਤਾਤੇ ਓਸ ਬੁੱਧਭੀ ਅਮੋਲਕਹੈ ਅਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂਦੇ ਉਤੇ ਏਨਾ ਬਚਨਾਂਦੀ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਹੋਈਹੈ, ਸੋਭੀ ਅਮੋਲਕਹੈ; ਅਰ ਜਿਨਾਦੇ ਰਿਦੇ ਵਿਖੇ ਗੁਰਾਂਦੇ ਵਚਨਾਂਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਪਈ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੋਈਹੈ, ਸੋਭੀ ਅਮੋਲਕਹੈ; ਅਰ ਜਿਨਾਂਦੇ ਨਿਹਕਾਮ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਹਨ,ਸੋ ਭੀ ਅਮੋਲਕਹੈ, ਅਰ ਜਿਨਾਂਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਬਦਦਾ ਫਰਮਾਨ ਹੋਇਆਹੈ,ਸੋਭੀ ਅਮੋਲਕਹੈ॥ ਤਾਂ ਸਿੱਧਾ ਕਹਿਆ:- 'ਅਮੋਲਕ ਵਸਤਦਾ ਭੀਕੁਛ ਮੁੱਲ ਹੋਦਾਹੈ? ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ:-'ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਅਮੋਲਕਤੇ ਅਮੋਲਕਹੈ,ਸੋ ਇਸਦਾ ਮੁੱਲ ਨਹੀਪਾ ਸਕਦਾ; ਕਯੋਂਕਿ ਅਗੇ ਜੋਸਿਧ ਮੁੱਨ ਹੋਏਹੈ, ਸੋਭੀ ਮਹਾਰਾਜਦਾ ਨਾਮ ਜਪਕੇ ਉਸਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਸਮਾ ਰਹੇਹੈਂ॥ ਅਰ ਵੇਦਭੀ ਮਹਾਰਾਜਦੇ ਨਾਮਦੀ ਮਹਿਮਾਂ ਕਹਿੰਦੇਹਨ, ਅਰ ਪਾਠ ਕਰਨ ਵਾਲੇਭੀ ਨਾਮਦੀ ਮਹਿਮਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਅਰ ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚਭੀ ਨਾਮਦੀ ਮਹਿਮਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਰ ਜਿਤਨੇ ਬ੍ਰਹਮੇ ਹੋਏ ਹਨ,ਸੋਭੀ ਨਾਮਦੀ ਮਹਿਮਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਅਰ ਜਿਤਨੇ ਇੰਦ੍ਰ ਹੋਏ ਹਨ,ਸੋਭੀ ਨਾਮਦੀ ਮਹਿਮਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਅਰ ਗੋਪੀਆਂਦੇ ਕਾਨ੍ਹਭੀ ਨਾਮਦੀ ਮਹਿਮਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਅਰ ਸ਼ਿਵਤੇ ਸਿਧਭੀ ਨਾਮਦੀ ਮਹਿਮਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ;ਅਰ ਜਿਤਨੇ ਬੁੱਧਵਾਨਹੈ ਸੋ ਸਭ ਨਾਮਦੀ ਮਹਿਮਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ,ਅਰ ਜਿਤਨੇ ਦੇਵ ਅਰ ਦਾਨਵਹੈ,ਸੋਭੀ ਨਾਮਦੀ ਮਹਿਮਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਅਰ ਜਿਤਨੇ ਸੁਰ ਨਰ ਅਤੇ ਮੁਨੀਸ਼ਰਹੈਂ ਸਭ ਸਾਧਾਂਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਨਾਮਦੀ ਮਹਿਮਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਰ ਕਿਤਨੇ ਕਹਿ ਕਹਿ ਉਠ ਉਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ॥ ਅਰ ਜਿਤਨੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿਹੈ ਜੋ ਇਤਨੇ ਹੋਰਭੀ ਹੋਵੇ,ਤਾਂਭੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਮਹਿਮਾਂ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਤਾਂਤੇ ਜੋਉਸ ਵੱਡੇਨੂੰ ਭਾਂਵਦਾਹੈ ਸੋਈ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾਹੈ॥ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੈਨ,ਕਿ,ਜੋ ਨਾਮ ਜਪਦੇਹੈ ਸੋਈ ਸੱਚੇਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ॥ ਅਰ ਜੋਕੋਈ ਬੋਲ ਵਿਗਾੜ ਕਹਿੰਦਾਹੈ, ਜੋ ਸੰਤੁ ਦੀ ਅਰ ਨਾਮ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਣੀ, ਅਰ ਗਰਬ ਕਰਨਾ, ਸੋ ਸਿਰ ਗਾਵਾਰਾਂ ਦੇ ਗਵਾਰ ਲਿਖੀਦਾਹੈ॥26॥

ਨੰ.3. ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਜੀ (ਸੇਵਾਪੰਥੀ)-26

ਅਬ ਇਸ ਬ੍ਰਿਤਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿਵਾਨ ਜੋ ਪੁਰਖਹੈਂ;ਤਿਨਕੀ ਉਸਤਤ ਕਰੇਹੈਂ:- ਅਮੁਲ ਗੁਣ ਅਮੁਲ ਵਾਪਾਰ॥

ਇਸਕਾ ਅਰਥੁ॥ ਜਿਸ ਸ੍ਰਵਣ, ਮਨਨ, ਨਿਧਯਾਸਨ ਗੁਣ ਦ੍ਵਾਰੇ ਪ੍ਰਮੇਸਵਰ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਸਚਦਾਨੰਦਿ ਸ੍ਵਰੂਪ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੁਆ,ਸੋ ਗੁਣ ਅਮੁਲਹੈ।ਅਮੁਲ ਵਪਾਰ ਕਹੀਐ, ਬਿਉਹਾਰਸੋ ਕਿਆ? ਮਨ ਬਿਖੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਜੇ ਸ੍ਰਬ ਕਾਮਨਾਹੋ, ਤਿਨਕਾ ਤਿਆਗ, ਕੇਵਲ ਆਤਮ-ਅਨੰਦ ਬਿਖੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਬਹਿ ਬਿਵਹਾਰ,ਸੋ ਅਮੋਲਕਹੈ॥ ਅਮੁਲ ਆਵਹਿ ਅਮੁਲ ਲੈ ਜਾਹਿ॥ ਤਿਨਕਾ ਜਗਤਿਮਹੁ ਆਵਨਾ ਅਮੋਲਕਹੈ, ਕਾਹੇ-ਤੇ, ਅਮੁਲ ਪਦਿ ਨਾਰਾਯਣ-ਪਦ ਬੋਲੇ ਜਾਤੇਹੈਂ। ਅਮੁਲ ਭਾਇ ਅਮੁਲਾ ਸਮਾਹਿ॥ ਅਮੋਲ ਨਿਸਚੇ ਦ੍ਵਾਰੇ ਅਮੋਲ ਅਦ੍ਵੈਤ-ਪਦ ਵਿਖੇ ਲੀਨ ਹੋਤੇਹੈ।ਅਮੁਲੁ ਧਰਮੁ ਅਮੁਲੁ ਦੀਬਾਣੁ॥ ਜਿਨ ਧਰਮਹੁ ਕਰ ਪ੍ਰਭੁਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀਹੈ ਸੋ ਸਾਧ ਦੀਬਾਨ,ਸੋ ਅਮੋਲਕਹੈ;ਕਾਹੇ-ਤੇ,ਪ੍ਰਭਕਾ ਨਿਜ ਸਥਾਨਹੈ। ਅਮੁਲੁ ਤੁਲੁ ਅਮੁਲੁ ਪਰਵਾਣੁ॥ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਅਮੋਲਹੈ। ਤਥਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਭਕਤਿ ਜੋਹੈ ਸੋਭੀ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰਕੇ ਤੁਲਿਈ ਅਮੋਲਕਹੈ॥ ਅਮੁਲੁ ਬਖਸੀਸ ਅਮੁਲੁ ਨੀਸਾਣੁ॥ ਬਖਸੀਸ ਅਪਨੇ ਸਰੂਪਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ,ਅਰ ਭਕਤਿ ਨੀਸਾਣ;ਜਿਸ ਦ੍ਵਾਰੇ ਬਖਸੀਸਹੈ, ਸੋ ਅਮੋਲਕੁਹੈ॥ ਅਮੁਲੁ ਕਰਮੁ ਅਮੁਲੁ ਫੁਰਮਾਣੁ॥ ਈਸਵਰ ਅਰਥ ਜੋ ਕਰਮਹੈ ਸੋਅਮੋਲਹੈ। ਜਿਨ ਕਰਮਹੁਤੇ ਅੰਤ-ਕਰਣ ਸ਼ੁੱਧ ਦ੍ਵਾਰਾ ਮੋਖਕੀ ਆਗਯਾ ਹੋਵੇਹੈ, ਸੋ ਅਮੋਲਹੈ।

ਅਮੁਲੋ ਅਮੁਲੁ ਆਖਿਆ ਨ ਜਾਇ॥ ਆਖਿ ਆਖਿ ਰਹੇ ਲਿਵ ਲਾਇ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਮੁਲੋ-ਅਮੁਲ ਕਹੈ,ਜੋ ਏਕੁ ਅਦ੍ਵੈਤ ਨਾਰਾਯਣਹੀ ਨਾਰਾਯਣਹੈ। ਇਸ ਪਰ ਬੇਦ ਪ੍ਰਮਾਣਹੈ;"ਜਿਸ ਕਹਿਣੇਕੋ ਵਾਕ ਨਿਵ੍ਰਿਤਹੈ ਅਰ ਮਨ ਸਹਿਤ ਬੁੱਧ ਅਪ੍ਰਾਪਤਿਹੈ"ਕੋ ਕੈਸੇ ਕਹਾ ਜਾਇ? ਅਰ ਕਹਿਣੇ ਹਾਰੇ ਕਹਿ ਕਹਿ ਲਾਇ ਰਹੇ;ਕਿਰਪਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਮਹੁ ਲੀਨ ਹੋਵ ਗਏ--ਜੈਸੇ ਲੋਨ ਕੀ ਪੁਤਲੀ ਸਮੁੰਦਰ ਕੀ ਥਾਹ ਕੋ ਗਈ, ਸੋ ਸਮੁੰਦ੍ ਹੀ ਹੋਤੀ ਭਈ। ਤੈਸੇਹੀ ਕਹਿਨੇ ਹਾਰੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰਹੀ ਭਏ। ਆਖਹਿ ਵੇਦ ਪਾਠ ਪੁਰਾਣ॥ ਆਖਹਿ ਪੜੇ ਕਰਹਿ ਵਖਿਆਣਿ॥

ਅਰਥ॥ ਬੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਪੁਰਾਣਹੁ ਕਾ ਜੋ ਪਾਠਹੈ ਸੋ ਪ੍ਰਭਕਾ ਗੁਣਾਬਾਦ ਹੈ। ਅਰ ਤਿਸਕੇ ਪੜਨੇ ਹਾਰੇ 'ਵਖਿਆਨ'ਵਿਸਤਾਰ ਕਰ ਕਹਿਤੇਹੈ। ਆਖਹਿ ਬਰਮੇ ਆਖਹਿ ਇੰਦ॥ ਆਖਹਿ ਗੋਪੀਤੈ ਗੋਵਿੰਦ॥

ਤਥਾ ਅਨੇਕ ਸ੍ਰਿਸਟੋ ਬਿਖੇ ਜੋ ਅਨੇਕ ਬ੍ਰਹਮਾ,ਤਥਾ ਇੰਦ੍, ਤਥਾ ਗੋਪੀ ਸੰਜੁਕਤਿ ਗੋਬਿੰਦ,ਸਭ ਕਹੇ।

ਆਖਹਿ ਈਸਰ ਆਖਹਿ ਸਿਧ॥ ਆਖਹਿ ਕੇਤੇ ਕੀਤੇ ਬੁਧ॥

ਈਸਵਰ ਸ਼ਿਵਜੀ,ਸਿੱਧ ਕਪਲਾਦਿਸੋ ਕਹੇਹੈ। ਕੇਤੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕ੍ਰਿਪਾਤੇ,ਕੇਤੇ ਬੁਧ ਕਹੀਅਹਿ ਬਿਬੇਕੀਸੋ ਕਹੇਹੈ।

ਆਖਹਿ ਦਾਨਵ ਆਖਹਿ ਦੇਵ॥ ਆਖਹਿ ਸੁਰਿ ਨਰ ਮੁਨਿ ਜਨ ਸੇਵ॥

ਦਾਨਵ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦਿ ਤੇ ਆਦਿ,ਤਥਾ ਦੇਵ ਕੁਬੇਰ ਆਦਿਕੁ ਜਖਯਾ,ਅਰੁ ਸੁਰ,ਇੰਦ੍ਰਾਦਿ ਦੇਵਾ,ਤਥਾ ਨਰ ਉਧਵ ਆਦਿ, ਮਨਿ ਬਯਾਸ ਆਦਿ, ਜਨ(ਭਗਤ) ਅਕ੍ਰੂਰ ਆਦਿ;ਯਹਿ ਸਭ ਸੇਵਾ ਜੁਕਤਿ ਹ੍ਵੈਕੇ ਕਹੇਹੈ॥

ਕੇਤੇ ਆਖਹਿ ਆਖਣਿ ਪਾਹਿ॥ ਕੇਤੇ ਕਹਿ ਕਹਿ ਉਠਿ ਉਠਿ ਜਾਹਿ॥

ਕੇਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਸਤਤਿ ਯਥਾ ਬਿਧ ਕਹਿਤੇਹੈ, ਅਰ ਕੇਤੇ ਆਖਣੁਕਾ ਅਭਿਯਾਸ ਕਰਤੇਹੈ, ਅਰ ਕੇਤੇ ਕਹਿ ਕਹਿ ਕਰ ਉਠਿ ਉਠਿ ਜਾਤਹੈ, ਕਿਆ ? ਸੰਸਾਰ ਚਕ੍ਰਤੇ ਮੁਕਤਿਹੋ ਜਾਤੇਹੈ।

ਏਤੇ ਕੀਤੇ ਹੋਰਿ ਕਰੇਹਿ॥ ਤਾ ਆਖਿ ਨ ਸਕਹਿ ਕੇਈ ਕੇਇ॥

ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਆਪਣੀ ਮਹਿਮਾ ਕਹਿਣੇਕੋ ਏਤੇ ਕੀਤੇਹੈ,ਜੇਤੇ ਪੂਰਬ ਕਹੇਹੈ,ਔਰ ਬਹੁਤ ਕਹੇਗੇ, ਤੋਭੀ ਮਹਿਮਾਕਾ ਪਾਰਾਵਾਰ ਕੋਈ ਆਖ ਨ ਸਕਹਿਗੇ। ਕਾਹੇਤੇ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਆਪ ਸੁਦਾ ਬਿਅੰਤਹੈ,ਅਰ ਨਾਮ ਤਥਾ ਜਾਪ,ਤਥਾ ਤਿਸਕੇ ਫਲਿਸੋ ਸਭ ਅਨੰਤ ਹੀਹੈ; ਤਾਂਤੇ ਅਨੰਤਕਾ ਅੰਤ ਮਿਲੇ ਕਹਾ ?

ਜੇਵਡੁ ਭਾਵੈ ਤੇਵਡੁ ਹੋਇ॥ ਨਾਨਕ ਜਾਣੈ ਸਾਚਾ ਸੋਇ॥

ਦੋਹਰਾ:-'ਜੇਵਡ ਇਛਾ ਹੋਵਈ,ਤੇਵਡ, ਵਰਤੇ ਸੋਇ। ਆਪੇ ਆਪਸੁ ਜਾਣਈ, ਅਵਰ ਨ ਜਾਣੈ ਕੋਇ' ॥ 11 ॥

ਅਥਵਾ ਯੋਹੈ: ਨਿਸਚੈ ਅਨੁਸਾਰ ਜੈਸੇ ਸਰੂਪਕੀ ਭਾਵਨਾ ਭਾਵੇਹੈ; ਤੇਵਡਹੀ ਹੋਵੇਹੈ। ਗੁਰ ਕਹੇਹੈ;ਸਤਿ ਸ੍ਵਰੂਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਭਾਵਨਾ ਕਰੇਹੈ,ਸੋ ਪ੍ਰਮੇਸਵਰ ਸਰੂਪਹੀ ਹੋਵੇਹੈ,ਤਾਤੇ ਸ੍ਰਬਦਾ ਕਾਲਿ,ਸਭਿ ਸਰੂਪ,ਏਕ-ਨਾਰਾਯਣ ਕੀ ਭਾਵਨਾ ਜੋਗਹੈ। ਇਸ ਪਰ ਗੀਤਾ:- 7:23 ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣਹੈ:-

"ਦੇਵਹੁਕੇ ਪੂਜਹੁ ਦੇਵਹੁਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੇਹੈ। ਮੇਰੇ ਪਜਨ ਹਾਰੇ ਮੁਝਿਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੇਹੈ"

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

(ਦੇਖੋ:ਸ਼੍ਰੀਗੁਰਗ੍ਰੰਜੀ.ਭਗਤ ਨਾਮ ਦੇਵ.ਪੰ.874:15"ਭੈਰਉ ਭੂਤ ਸੀਤਲਾ ਧਾਵੈ...ਮੁਕਤਿਕੀ ਬਰੀਆ ਕਹਾ ਛਪਾਨੀ ॥4॥ ਗੁਰਮਤਿ ਰਾਮ ਨਾਮ ਗਹੁ ਮੀਤਾ ॥ ਪ੍ਰਣਵੈ ਨਾਮਾ ਇਉ ਕਹੈ ਗੀਤਾ ॥5॥2॥6॥"

"ਦ੍ਵੇਵਾਨ੍ਦੇਵਯਜੋ **यान्ति मद्भक्ता यान्ति मामपि ॥२३।७।**'ਦੇਵਾਂਦੇਵਯਜੋਯਾਂਤਿ ਮਦਭਕਤਾਯਾਂਤਿ ਮਾਮਪਿ'

"ਦੇਵਹੁਕੇ ਪੂਜਹੁ ਦੇਵਹੁਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੇਹੈ। ਮੇਰੇ ਪੂਜਨ ਹਾਰੇ ਮੁਝਿਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੇਹੈ" (ਦੇਖੋ:ਸ਼੍ਰੀਗੁਰਗ੍ਰੰਜੀ.ਭਗਤ ਨਾਮ ਦੇਵ. ਪੰ. 874:15 "ਭੈਰਉ ਭੂਤ ਸੀਤਲਾ ਧਾਵੈ...ਮੁਕਤਿਕੀ ਬਰੀਆ ਕਹਾ ਛਪਾਨੀ॥4॥ ਗੁਰਮਤਿ ਰਾਮ ਨਾਮ ਗਹੁ ਮੀਤਾ॥ ਪ੍ਰਣਵੈ ਨਾਮਾ ਇਉ ਕਹੈ ਗੀਤਾ॥5॥2॥6॥"

ਜੇ ਕੋ ਆਖੈ ਬੋਲੁ ਵਿਗਾੜੁ ॥ ਤਾ ਲਿਖੀਐ ਸਿਰਿ ਗਵਾਰਾ ਗਾਵਾਰੁ ॥੨੬॥

ਬੋਲ ਕਹੀਐ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕਾ ਬੋਲ,ਬੇਦ ਜੋਹੈ,ਤਿਸਕੋ ਜੋ ਵਿਗਾੜਕੇ ਕਹੇ,ਕਿਆ? ਆਸਾ ਬੇਦ ਕਾ ਕੁਝਹੈ,ਅਰ ਸਮਝਤੇ ਕੁਛਹੈ;ਪ੍ਰਜੋਜਨ ਯਹਿਹੈ,ਬੇਦਨਕੇ ਕਰਮਕਾ ਫਲਿ ਸੁਵਰਗ ਜੋ ਕਹਾਹੈ, ਸੋ ਕੇਵਲ ਕਰਾਵਨੇ ਅਰਥ ਲਾਲਚ ਸੁਵਰਗ...।ਜੋ ਲਾਲਚ ਹੀਤੇ ਸਭ ਕਰਹਿਗੇ ਜੈਸੇ ...ਕੇ ਬਾਲਿਕੁ ਕੋ ਬਿਯਾਧ ਹੈ। ਅਰ ਵੈਦਯਨੇ ਅਉਖਧ'ਨੀਮ'ਬਤਾਈਹੈ,ਓਹ ਬਾਲਿਕੁ ਕੜਵੀ ਜਾਨਕੇ ਪੀਵਤਾ ਨਹੀਂ;ਤੋ ਉਸਦਾ ਪਿਤਾ ਕਹੈ ਹੈ।'ਹੇ ਪੁਤ੍ਰ!ਨੀਮ ਪੀਵਹੁਤੋ ਬਹਿ-ਲਡੂਆ ਤੁਮਕੋ ਦੇਵਉ;ਤਬ ਵਹੁ ਪੀਵੇਹੈ। ਤੈਸੇ ਬੇਦਭੀ ਸੁਵਰਗਿ ਲਾਲਚ ਕਰਮ ਕਰਾਵਨੇ ਅਰਥ ਜਨਾਵੇਹੈ। ਪਾਛੇ ਸੁਵਰਗਾਦਿਨੁ ਮਿਥਯਾ ਜਨਾਇਕੋ ਬੈਰਾਗ ਉਤਪਤਿ ਕਰਾਵੇਹੈ।ਤਾਤੇ ਕ੍ਰਿਆ ਕੇਵਲ ਅੰਤਹਿ:ਕਰਣ ਸ਼ੁਧੀ ਅਰਥ ਕਹੀਹੈ। ਕਾਹੇਤੇ, ਅੰਤਹਿ:ਕਰਣ ਸ਼ੁਧੀ ਬਿਨਾ ਮੋਖ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ। ਤਾਤੇ ਬੇਦ ਕਾਹਿਤ ਪੁਨ-ਕਰਮ ਕੇਵਲ ਮੋਖਹੀ ਅਰਥਹੈ।ਸੋ ਐਸੇ ਵੇਦਦੇ ਤਾਤਪਰਜਕੋ ਜੋ ਵਿਗਾੜਕੇ ਕਹਿਤੇਹੈ ਕਿਆ? "ਜੋ ਬੇਦ ਮਹੁ ਕਰਮ ਕੇਵਲ ਕਾਮ ਨਾਹੀ ਅਰਥ ਕਹੇਹੈ" ਐਸੇ ਜੋ ਬੋਲ ਵਿਗਾੜਹੈ। ਸੋ ਬਿਬੇਕੀ ਸੰਤਹੁ ਬਿਖੇਤਾ ਵਹੁ ਸਿਰ ਗਾਵਾਰ ਲਿਖੀਤੇਹੈ, ਕਿਆ? ਉਨਕੋ ਬਿਬੇਕੀ ਸੰਤ ਮੂਰਖ ਕਹਿਤੇਹੈ॥26॥

ਨੰ.4. ਸਾਧੂ ਅਨੰਦਘਨ ਜੀ(ਉਦਾਸੀਨ-ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਵਾਚੀ)-26

ਆਗੇ ਅਮੁਲ ਗੁਣ ਜੋਹੈ ਸੋ'ਜਪੁਜੀ'ਕਾ'ਖਿਲ'ਹੈ। 'ਖਿਲ'ਕਿਆ ਕਹੀਏ,ਜੇਤਾ ਅਰਥ'ਜਪ ਜੀ'ਮੋ ਕਹਾ,ਅਰ ਜੋ'ਜਪੁ ਜੀ'ਮੋ ਨਹੀਂ ਕਹਾ,ਸੋਭੀ ਕਹਾ॥ਜੈਸੇ ਮਹਾਭਾਰਥ ਕਾ'ਖਿਲ''ਹਰਵੰਸ਼'ਹੈ॥ਜੈਸੇ ਵਸਿਸ਼ਟ ਜੀਕਾ 'ਖਿਲ' ਪ੍ਰਕਰਣ ਹੈ, ਐਸੇਹੀ ਔਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਪੁਰਾਣੋਕੇ 'ਖਿਲ'ਹੋਤੇਹੈ॥ਤੈਸੇਹੀ'ਜਪੁ ਜੀ'ਕਾ'ਖਿਲ'ਅਮੁਲ ਗੁਣਹੈ; ਜੋ ਪਾਤਸ਼ਾਹੋਕਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੂਆ, ਸੋ ਕੈਸੇ ਹੂਆ? ਤਿਸੀਕੇ ਲੱਖਣਕੋ ਕਹਤੇਹੈ॥

ਅਮੁਲ ਗੁਣ, ਅਮੁਲ ਵਾਪਾਰ ॥

'ਅਮੁਲ ਗੁਣ': ਗੁਣ ਜੋਹੈ ਤਿਸਕਾ ਸ੍ਰਵਣ, ਮਨਨ, ਨਿਧਯਾਸਨ ਜਿਸ ਗੁਣਕਰ ਕਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹਕਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੂਆ;ਸੋ ਅਮੋਲਕਹੈ॥ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕੋਜੋ ਮੁਖਾਰਵਿੰਦ ਕੇ ਅਖਰ ਹੈ ਤਿਨਮੋ ਇਹ ਸਮਰਥਤਾਹੈ: ਏਕਹੀ ਪਦ ਸੋ ਸੰਪੂਰਨ 'ਜਪੁਜੀ' ਕਾ ਅਰਥ ਕਹ ਡਾਰਾ॥ ਸ੍ਰਵਣ,

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਨਨ, ਨਿਧਯਾਸਨ, ਸਾਖਿਯਾਤਕਾਰ,ਤੇ ਆਤਰਿਕਤ ਔਰ'ਜਪੁਜੀ'ਮੋ ਕਿਆਹੈ? ਕੁਛ ਭੀਤੋ ਨਹੀ॥ ਤਾਤੇ ਏਕਹੀ ਪਦਮੋ ਸੰਪੂਰਨ 'ਜਪ ਜੀ' ਕਹਾ॥

ਨਨੁ॥ ਜੋ ਪਾਤਸਾਹੁਕਾ ਪਾਤਸਾਹ ਹੂਆ ਤਿਸਕਾ ਗੁਣਹੀ ਅਮੋਲਕਹੈ,ਵਾਕੰਛ ਔਰ ਅਛੀ॥ ਤਿਸਕਾ ਉਤਰ ਕਹਤੇਹੈਂ॥ ਅਮੁਲ ਗੁਣ ਅਮੁਲ ਵਾਪਾਰ॥ ਅਮੁਲ ਵਾਪਾਰੀਏ ਅਮੁਲ ਭੰਡਾਰ॥

ਬੇਪਾਰ ਜੋਹੈ ਤਿਸਕੀ ਚੇਸਟਾ ਸੋਭੀ ਅਮੋਲ ਕਹੀਏਹੈ। ਅਰ ਜੋ ਬੇਪਾਰਹੈ ਤਿਸਕਾ ਤਿਸਤੇ ਭੀ ਉਪਦੇਸ ਕਰਣੇ ਵਾਲਾ ਸੋਭੀ ਅਮੋਲਕਹੈ। ਅਰ ਭੰਡਾਰਜੋਹੈ ਤਿਸਕੀ ਬੁਧ ਜਿਸ ਬੁਧਤੇ ਉਪਦੇਸ ਕਰਤਾਹੈ,ਸੋਬੁਧਭੀ ਅਮੋਲਕਹੈ ਅਮੁਲ ਆਵਹਿ ਅਮੁਲ ਲੈ ਜਾਹਿ॥ ਅਮੁਲ ਭਾਇ ਅਮੁਲਾ ਸਮਾਹਿ॥

ਐਸੋ ਜੋ ਉਤਮ-ਪੁਰਖਹੈ ਇਸ ਜਗਤਮੋ ਤਿਨਕਾ ਪਾਵਣਾਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹੀਹੈ;ਅਰ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ ਦਵਾਰਾ ਅਮੋਲਕ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਕੇ ਗਿਆਨ ਕੋ ਲੈ ਹੀ ਜਾਤੇਹੈ। ਅਮੋਲਕਹੀ ਤਿਨਕਾ'ਭਾਵਣਾ'ਹੈ;ਅਰ ਅਮੋਲਕਹੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਿਖੇਹੀ ਸਮਾਵਤੇ ਭੀਹੈ;ਜੇਸੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਵਿਖੇ ਬੂੰਦ ਸਮਾਵੇਸੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਰੂਪ ਹੀਹੋ ਜਾਵੇ॥

ਅਮੁਲੁ ਧਰਮੁ ਅਮੁਲੁ ਦੀਬਾਣੁ॥

ਜਿਸ'ਧਰਮ'ਕੋ ਤਿਨ ਸੱਤ-ਪੁਰਖੋਨੇ ਪ੍ਰਿਤਪਾਦਨ ਕੀਆਹੈ,ਸੋ'ਧਰਮ'ਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹੀਹੈ॥ ਅਰ'ਦੀਬਾਨ'ਜੋਹੈ ਤਿਨ ਸੱਤ-ਪੁਰਖੋ ਕਾ ਦਰਬਾਰ; ਜਿਸ ਦਰਬਾਰਮੋ ਬੈਠ ਕਰ'ਧਰਮ'ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰਤੇਹੈ, ਸੋ ਦਰਬਾਰਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹੀਹੈ॥

ਨਨੁ॥ ਸਭ ਕੁਛ ਤਿਸਕਾ ਅਮੋਲਕਹੀ ਜੋ ਕਹਤੇਹੋ,ਸੋ ਇਸ ਪਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕੌਣ ਸਾ? ਤਿਸਕਾ ਉਤਰ ਕਹਤੇਹੈ:- ਅਮੁਲੁ ਤੁਲੁ ਅਮੁਲੁ ਪਰਵਾਣੁ॥

ਅਮੋਲ ਕਹੀ ਇਸ ਪਰ'ਭੁਲ',ਕਿਆ-ਕਹੀਏ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਹੈ,ਅਰ ਮੋਲ ਕਾ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਣਹੈ;ਕਾਹੇ ਤੇ, ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਪਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਪਰਮਾਣ'ਸਮੁੰਦ੍ਰ'ਹੀ ਤੋ ਬਣੇਗਾ। ਨਦੀ, ਨਾਲਾ, ਕੂਪ, ਤੜਾਗ, ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਬਣਤਾ। ਪਾਤਸਾਹੋਕਾ ਪਾਤਸਾਹਤੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰਹੈ;ਤਿਸ ਪਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਪ੍ਰਮਾਣਭੀਤੋ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਹੀ ਬਣੇਗਾ;ਵਾਯੂ ਪੁਰਾਣੇ ਵਿਸ਼ਨੁ ਬਚਨੰ:-

"ਮਦੁਕ ਤੰਸਤਵਾ ਮੇ ਤਤੁ ਵਾਕੰਵ ਮੇ ਸ੍ਰਿਣਗਤੋ ਧੁਨਾ॥ ਸਕ੍ਰਿਦੁਚਾਰਨ ਨਾਮ ਤਤੁਲਯੋ ਜਾ ਤੇ ਨਰ"॥

ਵਾਯੂ ਪੁਰਾਣਮੋ ਲਿਖਾਹੈ,ਵਿਸ਼ਨੁਜੀ ਕਹਤੇਹੈ,ਭਗਤੋਕੋ"ਮੈਨੇ ਜੋਕਛੁ ਪੀਛੇ ਕਹਾਹੈ,ਸੋ ਸੱਤਹੀ ਕਹਾਹੈ। ਅਬ ਫੇਰ ਮੇਰਾ ਵਚਨ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰੋ","ਨਰ ਏਕ ਵਾਰਭੀ'ਮੇਰਾ ਨਾਮ'ਉਚਾਰਣ ਕਰਤਾ ਹੂਆ ਮੇਰੇ ਤੁਲਹੀਹੋ ਜਾਤਾਹੈ" ਏਤਾ ਕਹਿਣੇਕਾ ਭਗਵਾਨਕਾ ਇਹੀ ਤਾਤਪਰਯਹੈ;'ਮੇਰੇ 'ਨਾਮ'ਕਾ'ਬੀਜ'ਕਬੀ ਨਾਸ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਦਿਨ ਦਿਨ ਬਢਤਾਹੀ ਜਾਇਗਾ'ਤਿਸੀ ਆਸ਼੍ਰੇਕੋ ਲੇਕਰ ਤੋ ਗੀਤਾ ਮੋ ਕਹਾਹੈ, 'ਅਨੇਕ ਜਨਮੋ ਕਰ ਕਰ ਸਵਯੰ ਸਿੱਧ ਹੂਆ ਹੂਆ ਤਿਸਤੇ ਉਪਰਾਂਤ ਪਰਮ-ਗਤਿਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾਹੈ'॥ ਅਬ ਜੋ ਪਾਤਸਾਹੋਕਾ ਪਾਤਸਾਹੁ ਹੂਆ,ਸੋ ਸਵਯੰ ਸਿੱਧ ਹੋਇ ਚੁਕਾ; ਅਬ ਤਿਸਕੋ ਅੰਤਕਾ ਜਨਮਹੈ॥

ਅਮੁਲੁ ਬਖਸੀਸ ਅਮੁਲੁ ਨੀਸਾਣੁ॥

ਤਿਸਕੋ ਕਰੀ ਜੋਹੈ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰਨੇ ਬਖਸ਼ੀਸ਼,ਇਹ ਸੱਤ-ਪੁਰਖ ਆਵਾਗੌਣਤੇ ਛੂਟੇ,ਮੇਰਾ ਸ੍ਵਰੂਪਹੀ ਹੋਵੇ;ਸੋਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹੀਹੈ॥ ਅਥਵਾ:ਸੋ ਸਤ-ਪੁਰਖ ਜਿਸਕੋ ਬਖਸ਼ੀਸ ਕਰਤਾਹੈ, ਸੋ ਅਮੋਲਕਹੈ। ਅਰ'ਨੀਸਾਣ'ਜੋਹੈ ਤਿਸ ਸਤ-ਪੁਰਖਦਾ ਮਰਾਤਬਾ, ਸੋਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹੀਹੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਮੁਲੁ ਕਰਮੁ ਅਮੁਲੁ ਫੁਰਮਾਣੁ॥

ਅਨੇਕ ਜਨਮੋ ਵਿਖੇ ਤਿਸਨੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੂਰ ਪ੍ਰਤੀ-ਅਰਥ-ਕਰਮ ਜੋ ਕੀਏਹੈ, ਤਿਨ ਕਰਮੋਕਾ ਫਲ ਪਾਤਸਾਹੋਕਾ ਪਾਤਸਾਹ ਹੂਆ। ਸੋ ਕਰਮਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹੀਹੈ,ਅਰ ਤਿਨ ਸੱਤ-ਕਰਮੋ ਦ੍ਵਾਰਾ ਕਰੀ ਜੋਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੂਰਨੇ ਫੁਰਮਾਨ, ਆਗਿਆ,ਇਹ ਸਤ-ਪੁਰਖ ਮੇਰਾਹੀ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੋਵੇ,ਸੇਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹੀਹੈ। ਅਥਵਾ ਤਿਸ ਸਤ-ਪੁਰਖਨੇ ਜੋ ਜਗਤ ਵਿਖੇ ਆਗਿਆ ਕਰੀਹੈ, ਸੋ ਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹੀਹੈ।

ਅਮੁਲੋ ਅਮੁਲੁ ਆਖਿਆ ਨ ਜਾਇ॥ ਆਖਿ ਆਖਿ ਰਹੇ ਲਿਵ ਲਾਇ॥

ਜੋ ਕਿਛ ਇਸ ਸੱਤ-ਪੁਰਖ ਕਹਾ ਭੀਹੈ, ਸੋਭੀ ਅਮੋਲਕਹੀ ਅਮੋਲਕਹੈ। ਹਮ ਕਹਾ ਤਕਰ ਕਹੇਗੇ, ਕਹਾ ਨਹੀ ਜਾਤਾ;ਅਰ ਕਹਣੇ ਵਾਲੇ ਕਹ ਕਹ ਲਿਵ ਲਾਇ ਰਹੇ, ਕਿਆ ਕਹੀਏ, ਉਹੀ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੋਇ ਗਏ॥

ਸੋਰਠਾ॥ ਰਾਹ ਸਿੰਧ ਕੀ ਲੈਣ, ਮਿਸਰੀ ਕੀ ਪੁਤਲੀ ਚਲੀ॥ ਉਲਟ ਕਹੇ ਕੋ ਬੈਨ,ਸੋ ਸੁਮੰਦ੍ ਆਪੇ ਭਈ॥

ਆਖਹਿ ਵੇਦ ਪਾਠ ਪੁਰਾਣ॥ ਆਖਹਿ ਪੜੇ ਕਰਹਿ ਵਖਿਆਣਿ॥

ਵੇਦ, ਪੁਰਾਣ, ਸਾਸਤ੍ਰ, ਪਾਠ, ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਅਸਤੋਤ੍ਰ, ਇਹ ਭੀਤੋ ਤਿਸ ਸੱਤ-ਪੁਰਖੋਕੀਹੀ ਮਹਮਾਕੋ ਕਰਤੇਹੈ; ਅਰ ਪੜੇ ਹੂਏ ਜੋ ਵਖਿਆਨ ਕਰਤੇ ਹੈ॥ ਆਖਹਿ ਬਰਮੇ ਆਖਹਿ ਇੰਦ॥ ਆਖਹਿ ਗੋਪੀ ਤੈ ਗੋਵਿੰਦ॥

ਅਨੇਕ ਸ੍ਰਿਸਟੋ ਵਿਖੇਜੋ ਬ੍ਰਹਮੇ ਅਰ ਇੰਦ੍ਰ, ਅਰ ਗੋਪੀਓ ਸੰਯੁਕਤਜੋ ਗੋਵਿੰਦਹੈ,ਇਹੁ ਸਭ ਤਿਨ ਸੱਤ-ਪੁਰਖੋ ਕੀ ਹੀਤੋ ਮਹਿਮਾਂਕੋ ਕਹਤੇਹੈ॥ ਆਖਹਿ ਦਾਨਵ ਆਖਹਿ ਦੇਵ॥ ਆਖਹਿ ਸੁਰਿ ਨਰ ਮੁਨਿ ਜਨ ਸੇਵ॥

ਦਾਨਵ ਅਸੁਰ, ਦੇਵ ਯੱਖ ਆਦਿਕ, ਸੁਰ ਦੇਵਤਾ, ਨਰ ਮਨੁਖ, ਮੁਨਿ-ਜਨ ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ ਆਦਿਕ ਅਨੇਕ ਜਾਤੀ-ਜੀਵਾ, ਇਹ ਭੀਤੋ ਸਭ ਤਿਨ ਸੱਤ-ਪੁਰਖੋਕੀ ਮਹਮਾ ਕਹਤੇਹੈਂ॥

ਕੇਤੇ ਆਖਹਿ ਆਖਣਿ ਪਾਹਿ॥ ਕੇਤੇ ਕਹਿ ਕਹਿ ਉਠਿ ਉਠਿ ਜਾਹਿ॥

ਕੇਤੀ ਹੀਤੋ ਤਿਨ ਸਤ-ਪੁਰਖੋਕੀ ਮਹਮਾਕੋ ਕਹਤੇਹੈ;ਅਰ ਕੇਤੇ ਆਖਣ ਪਾਹਿ,ਕਿਆ-ਕਹੀਏ, ਕਹਣੇ ਸਿਖਤੇ ਹੈ, ਅਰ ਕੇਤੇਹੀ ਕਹਿ ਕਹਿ ਉਤਮ ਗਤਿਕੋ ਚਲੇ ਜਾਤੇਹੈ॥

ਏਤੇ ਕੀਤੇ ਹੋਰਿ ਕਰੇਹਿ॥ ਤਾ ਆਖਿ ਨ ਸਕਹਿ ਕੇਈ ਕੇਇ॥

ਮਹਮਾਕੇ ਕਹਣੇ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੂਰਨੇ ਏਤੇ ਕੀਤੇ। ਅਰਜੋ ਔਰਭੀ ਕਰੇਗਾ ਤੋ ਭੀ ਤੋ ਮਹਮਾਕੋ ਕੋਈ ਭੀ ਤੋ ਨ ਕਹਿ ਸਕੇਗੇ। ਕਾਹੇਤੇ, ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ'ਆਪ'ਅਨੰਤ,ਤਿਸਕੇ'ਨਾਮ'ਭੀ ਅਨੰਤ,ਅਰ ਨਾਮੋਕੇ'ਜਾਪਕ'ਭੀ ਅਨੰਤ,ਅਰ ਜਾਪਕੋਂਕੋ'ਫਲ'ਭੀ ਅਨੰਤ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਮਿਲਤੀਤੋ,ਸੋ ਵਸਤੁਹੈ ਜੋ ਹੋਤੀਹੈ;ਅਰਜੋ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀ,ਸੋ ਮਿਲੇਗੀ ਕਹਾਸੋ? ਸੱਤ-ਪੁਰਖਤੋ ਅਨੰਤਕੋ ਜਪੁ ਕਰ ਅਨੰਤ ਰੂਪਹੀ ਹੋਇ ਗਏ। ਕਹਣੇ ਵਾਲੇ ਤਿਨਕੀ ਮਹਮਾ ਕਹਾਂ ਤਕਰ ਕਹੇਗੇ। ਅਬ ਹਰਿ ਭਜਨਕੀ ਤਾਰਤਾਮਤਾ ਕੋ ਕਹਿਤੇਹੈ:-

ਜੇਵਡੁ ਭਾਵੈ ਤੇਵਡੁ ਹੋਇ॥ ਨਾਨਕ ਜਾਣੈ ਸਾਚਾ ਸੋਇ॥
ਜੇ ਕੋ ਆਖੈ ਬੋਲੁ ਵਿਗਾੜੁ ॥ ਤਾ ਲਿਖੀਐ ਸਿਰਿ ਗਵਾਰਾ ਗਾਵਾਰੁ ॥੨੬॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕੋ ਅਰ ਕਿਆ ਕਰੇਗੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰਕੋ? ਜੋ ਕੁਛਹੈ ਸੋ ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਹੀਹੈ॥ ਇਸੀ ਕਾ ਨਾਮ'ਬੋਲ ਵਿਗਾੜ'ਹੈ। ਸੋ ਇਸਕਾ ਨਿਰਣੇ ਪੀਛੇ ਕੀਆ ਹੀਹੈ;ਨ ਸਦਾ ਲੋਕੋਂ ਸਾਥ ਸਬੰਧ ਰਹਤਾਹੈ,ਨ ਸਦਾ ਭੋਗ ਸਾਥਹੀ ਰਹਤਾਹੈ, ਤਾਤੇ ਝੂਠੀ ਬਾਤਕੇ ਨਮਿਤ ਜੋ ਯਤਨ ਕਰਤਾਹੈ, ਤਿਸਤੇ ਪਰੇ ਬਡਾ ਗਵਾਰ ਕੌਣ ਹੋਵੇਗਾ ॥26॥

ਨੰ.5. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘਜੀ'ਚੂੜਾਮਣੀ'(ਨਿਰਮਲ-ਗਿਆਨੀ)-26

ਅਬ ਅਗਾਰੀ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰਕੇ ਮਹਾਤਮਕੋ; ਕਿੰਵਾ ਸ੍ਵਨ, ਮਨਨ, ਨਿਦਧਯਾਸਨ, ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਸਰਬਕੇ ਮਹਾਤਮਕੋ ਬਰਨਨ ਕਰਤਹੈ:- ਅਮੁਲ ਗੁਣ ਅਮੁਲ ਵਾਪਾਰ॥

ਇਹਾ ਸ਼ਾਹੁ ਜੇ ਰਤਨ ਜਵਾਹਰਕੇ ਪਾਰਖੂ ਲੈਣ ਦੇਣ ਵਾਲੇਹੈ,ਤਿਨਕੇ ਮਿਲਕਰਿ ਸਰੂਪਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ,ਤਿਸਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕਹਤਹੈਂ। ਮੋਲ ਜਿਸਕੋ ਕਰਨ ਅਰ ਕਰਾਨਮੇਂ ਨਹੀਂ ਆਵਤ, ਸੁ ਵਸਤੂ'ਅਮੋਲਕ'ਹੋਤਹੈ। ਕਿੰਵਾ, ਮੋਲ ਤਿਸਕੋ ਕਹਨਿਮੇਂ ਆਵਤਹੈ, ਜਿਸਕੇ ਸਦਰਸ਼ ਔਰ ਭੀਹੈ, ਜੋ ਏਕਹੀ ਵਸਤੁ ਹੋਇ, ਸੋ ਅਮੋਲ ਹੋਤਹੈ। ਐਸਾ ਜੋ ਕੋਈ ਜਵਾਹਰ,ਜਿਸਕੇ ਸਮਾਨ ਔਰ ਕੋਈ ਨਹੀ, ਤਿਸਕੇ ਗੁਣ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਆਦਿਸੋ ਭੀ ਅਮੋਲਕਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ,ਔਰ ਵਸਤੁ ਜੈਸੇ ਤਿਸਮੇਂਹੈ ਨਹੀਂ। ਅਰੁ ਵਾਪਾਰੁ ਤਿਸੁ ਜਵਾਹਰੁਕੋ ਸੋਭੀ ਅਮੋਲਕਹੈ,ਕਾਹੇਤੇ ? ਦੇਨਵਾਰੇਕੇਤੋ ਅਨੰਦ-ਮਹਾਂ ਹੋਤਹੈ,ਬਹੁਤ ਦਰਬ ਲੈਕੇ। ਜਵਾਹਰਕੋ ਗਾਹਕ ਤਿਸਕੇ ਗੁਣ ਦੇਖਿਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤਹੈ; ਐਸੇ ਔਰ ਸਥਾਨਮੇਂ ਨਹੀਂ, ਇਹਤੋ ਅਰਥ ਬਿਵਹਾਰਕ।

ਦੂਸਰੋ ਅਰਥ ਪਰਮਾਰਥ ਪੱਖ:- ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਜੋ ਮੁਮੋਖੀਕੋ ਭਯੋਹੈ, ਤਿਸਮੇਂ ਜੋਗੁਣ,ਸੋ ਅਮੋਲ ਗੁਣਕੋ ਲੱਛਣ ਦਰਬਤੇ ਨਯਾਰੇ ਨਹੀਂ ਹੋਇ, ਇੰਦ੍ਰੀ ਗ੍ਰਾਹਯ ਸੇਇ, ਐਸੇ ਹੋਇ,ਸੋ ਗੁਣ॥ ਸੋ ਗੁਣ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੋ:- ਏਕਤੋ ਸਹਜ ਗੁਣ। ਦੂਸਰ ਅਚਾਰਜ ਗੁਣ, ਤੀਸਰੋ ਅਵਸਥਾ ਗੁਣ (1)। ਸਹਜ ਗੁਣ ਕੇ ਸਰੂਪ ਏਹ:- ਜੈਸੇ ਖੱਤ੍ਰੀ ਮੇਂ ਸੂਰਤਾ, ਹੰਸ ਮੇਂ ਉੱਜਲਤਾ॥ (2) ਅਚਾਰਜ ਕੋ ਰੂਪ ਏਹ: ਅਭਯਾਸ ਤੇ ਜੋ ਹੋਇ, ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਔ ਬਿਦਯਾ ਪਠਨਿ॥ (3) ਅਵਸਥਾ ਇਹ; ਜੋ ਅਵਸਥਾ ਕਰਕੇ ਹੋਇ, ਜਰਾ ਆਦਿ,ਔ ਫਲ ਲਾਲ ਹੋਤਹੈ॥ ਈਹਾਂ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਤੇ ਸਹਜ ਗੁਨ ਕੋ ਅਰਥ ਬਨਤ ਹੈ। ਜੋ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਭਯੋ:ਤਬ ਰਾਗ ਦ੍ਵੈਖਕੋ ਤਜ ਕਰਿ ਮਨ ਜੋ ਭਯੋ ਸ਼ਾਂਤਿ, ਤਿਸਤੇ ਜੋ ਭਯੋ ਅਨੰਦੁ--ਖੇਦਤੇ ਰਹਤ ਹੋਨੇ,ਸੋਈ ਭਏ ਗੁਨ,ਸੋ ਅਮੋਲ ਹੀਹੈ॥ ਤਿਨ ਗੁਨੋਂਕੇ ਸਮ ਜਗਤਮੇਂ ਔਰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀਤਾਹੈ, ਯਾਂਤੇ ਅਮੋਲਹੈ। 'ਅਮੁਲ ਵਾਪਾਰ',ਵਪਾਰ ਤਿਸਕੋ ਕਹਤਹੈ: ਕੁਛ ਦੈਨ ਕੁਛ ਲੈਨ। ਈਹਾਂ ਮੁਮੋਖੀ ਅਹੰਤਾ ਅੰਤਹਕਰਣ ਆਦਿਕੀ,ਔ ਮਮਤਾ,ਸਤਿਗੁਰੋਂਕੋਦੇ ਕਰਿ ਸਰੂਪਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਲੇਨੀ,ਐਸੇ ਜੋ ਵਾਪਾਰ ਭਯੋਹੈ,ਸੋਭੀ ਅਮੋਲਹੈ। ਮੁਮਖੀ ਭੀ ਅਨੰਦ ਹੋਤਹੈ, ਸਤਿਗੁਰ ਭੀ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਿਖਕੋ ਦੇਖ ਅਨੰਦ ਹੋਤਹੈ। ਇਸ ਵਾਪਾਰਕੇ ਸਮ ਜਗਤਮੈਂ ਔਰੁ ਵਪਾਰ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ, ਯਾਂਤੇ ਅਮੋਲ। ਅਮੁਲ ਵਾਪਾਰੀਏ ਅਮੁਲ ਭੰਡਾਰ॥ ਜੋ ਜਵਾਹਰਕੋ ਖਰੀਦਤੇਹੈਂ ਸੋਭੀ ਅਮੋਲਹੈ, ਕਾਹੇਤੇ ? ਜੋ ਐਸ ਜਵਾਹਰੁ ਖਰੀਦੇਗੋ, ਜਿਸਕੇ ਸਦ੍ਰਿਸ਼ ਔਰ ਨਹੀਂ, ਸੋ ਖਰੀਦਨ ਵਾਰੋ ਭੀ ਧਨ ਦੇਨਕੋ ਸਮਰਥ ਏਕਹੀ ਹੋਇਗੋ। ਪ੍ਰਥਮਤੇ ਏਤ'ਧਨ ਬੀ ਬਢੇ ਸ਼ਾਹੁਕੇ ਪਾਸ ਹੀ ਹੋਇਗੋ, ਜੇ ਔਰਪੈ ਏਤੋ ਧਨ ਹੋਇਗੋ--ਸੋ ਖਰੀਦੁ ਨਹੀਂ ਸਕੈਗੋ ਯਾਂਤੇ ਕੋਈ [illegible] ਤੇਤਕੇ ਸੋਅਮੋਲ ਭਯੋ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

'ਅਮੁਲ ਭੰਡਾਰ= ਅਰੁ ਜਹਾਂ ਖਜ਼ਾਨੇਮੇਂ ਜਵਾਹਰ ਧਰਯੋਹੈ ਸੋ ਭੀ ਬਿਕੀਮਤਿਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜਹਾਂ ਜੈਸੀ ਵਸਤੂ ਧਰੀਤੀਹੈ, ਤੈਸੋਹੀ ਸਥਾਨ ਬਨਨਮੇਂ ਆਵਤਹੈ।

ਦੁਤੀ ਅਰਥ:-'ਅਮੁਲ ਵਾਪਾਰੀਏ'ਕੌਨ? ਮੁਮਖੀ,ਸੋਭੀ ਅਮੋਲਹੈ, ਜਿਨ੍ਹੋਂਨੇ ਬ੍ਰਹਮਲੋਕਤੇ ਆਦਿ ਸੰਪੂਰਨ ਬਿਸ਼ੇ ਸੁਖ--'ਕਾਕ-ਵਿਸ਼ਟਾ'ਕੀ ਨਯਾਈ ਜਾਨਿਓਸ,ਐਸੋ ਨੇਭੀ ਦੁਰਲਭੁਹੈ,ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਜਗਤਕੇ 'ਇਸ੍ਤੀ' ਆਦਿਕੇ ਸੁਖ ਤਿਨ੍ਹੋਂ ਹੀ ਮੇਂ ਫਸ ਜਾਤਿਹੈ। ਇਨ੍ਹੋਂਤੇ ਬਚੇ ਪਰਮ-ਸੁਖ ਸੁਰਗਕੇ,'ਅਪਸਰਾਂ'ਆਦਿ,ਤਿਨ੍ਹੋਂਕੋ ਦੇਖਿਕੇ ਫਸ ਜਾਤਹੈ। ਤਹਾਂਤੇ ਬਚੇ ਬ੍ਰਹਮੁਲੋਕਕੇ ਸੁਖ ਫਸਾਇਂ। ਜੋ ਇਨ ਸਰਬ ਸੁਖੋਂਕਾ ਪਰੀਤਯਾਗ ਕਰੇ, ਸੋ 'ਵਪਾਰੀ' ਕਹੀਏ 'ਮੁਮਖੀ' ਬਨਤਹੈ, ਐਸੋ ਜੋ ਹੋਤਹੈ, ਸੋਭੀ ਅਮੋਲਹੈ।

'ਅਮੁਲ ਭੰਡਾਰ' ਸਤਿਗੁਰਕਾਜੋ ਰਿਦਾਹੈ,'ਭੰਡਾਰਾ'ਕਹੀਏ ਖਜ਼ਾਨੋਂ,ਸੋ ਭੀ ਅਮੋਲਹੈ। ਜਹਾਂ ਸਮਤਾਤੇ ਆਦਿ ਸਰਬ ਗੁਣ ਸੰਜੁਗਤਹੈ ਤੇਹਾਂ ਜਵਾਹਰ ਰੂਪ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਸਥਿਤਹੈ, ਤਿਸਕੇ ਸਮ ਔਰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ,ਯਾਂਤੇ ਬਿਕੀਮਤਹੈ।

ਅਮੁਲ ਆਵਹਿ ਅਮੁਲ ਲੈ ਜਾਹਿ॥

ਤਿਸ ਜਵਾਹਰੁਕੇ ਗਾਹਕ ਜੋਹੈ ਬਡੇ ਸ਼ਾਹੁ, ਤਿਨਕੋ ਆਪਨੋਭੀ ਸ਼ਾਹੁਨੇ ਪਾਸ ਔਰ ਜਵਾਹਰਕੋ ਲੈਜਾਨੋ, ਸੋਭੀ ਅਮੋਲ ਹੀਹੈ। ਕਾਹੇਤੇ? ਜੋ ਅਦਭੁਤ ਵਸਤੁ ਹਾਥ ਆਵਤਹੈ ਤਹਾਂਕੋ ਜਾਨੋ ਆਵਨੋ ਮਹਾਂਸਫਲ ਗਿਨਤੇਹੈਂ, ਯਾਂਤੇ ਅਮੋਲ।

ਦੁਤੀ ਅਰਥ:- ਸਤਿਗੁਰੋਂਕੇ ਪਾਸ ਸ਼ਰਧਾ ਧਾਰ ਕਰਿ ਮੁਮੋਖੀਜੋ ਗਯੋਹੈ, ਬਹੁਰ ਆਤਮ ਉਪਦੇਸ਼ਕੋ ਗ੍ਰਹਨ ਕਰਿ ਆਯੋਹੈ,ਇਸ ਜੈਸੋ ਆਵਨੋ ਜਾਨੋ, ਔਰ ਵਸਤੁਕੇ ਹੇਤ ਕਰੇਤੇ ਇਸਕੇ ਸਮ ਨਹੀਹੈਂ ਯਾਂਤੇ ਅਮੋਲਹੈ। ਕਿੰਵਾ, ਮੁਮੋਖੀਕੋ ਜੋਜਨਮ,ਜਗਤਮੇਂ ਆਵਨੇ ਭਯੋਹੈ, ਸੋਆਤਮ ਰੂਪ ਜਾਨਿਕੈ ਲੀਨ ਭਏਹੈ; ਸੋ ਤਿਨਕੋ ਜਨਮ ਭੀ ਅਮੋਲਹੈ,ਕਿਉਂਕਿ,ਅਨੇਕਹੀ ਜਨਮ ਅਨੇਕ ਤਰਹਕੇ ਧਾਰੇਹੈ, ਤਿਨਤੇ ਆਵਾਗੌਨ ਨਹੀਂ ਮਿਟਯੋ;ਇਸ ਜਨਮਮੇਂ ਸਥਿਰ ਪਦ ਪ੍ਰਾਪਤੁ ਭਯੋ, ਯਾਂਤੇ, ਬਿਕੀਮਤਹੈ।

ਅਮੁਲ ਭਾਇ ਅਮੁਲਾ ਸਮਾਹਿ॥

ਤਿਸ ਜਵਾਹਰਕੇ ਹੇਤ,ਜੋ ਪਹੁੰਚਕੇ ਮਿਲੇਹੈ, ਸੋ ਪਰਸਪਰ'ਭਾਉ'ਜੋ ਕਰਤਹੈ,ਸਨਮਾਨ,ਸੋਭੀ ਅਮੋਲਹੈ। ਔਰ ਜੋ ਦੋਊ ਦਿਸ਼'ਸਮਾਹਿ'ਕਹੀਏ ਮਿਲਨੋ ਭਯੋ, ਸੋਭੀ ਬਿਕੀਮਤਿਹੈ। 'ਸਮਾਹਿ'ਨਾਮ ਮਿਲਨਕੋਹੈ,ਜੈਸੇ ਕਹਤਹੈਂ; 'ਜਲਮੇਂ ਜਲੁ ਸਮਾਇ ਗਯੋਹੈ।'

ਦੁਤੀ ਅਰਥ: ਜਬ ਮੁਮੋਖੀਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਤਿਗੁਰਕੋ ਭਯੋ,ਤਬ ਤਿਸ ਉਪਦੇਸ਼ਕੋ ਠਹਿਰਾਵਨੋ,ਬ੍ਰਿਤਿਕੋ ਉਥਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਨ ਦੇਨੋ,ਯਾਂਕੇ ਨਾਮੁ'ਭਾਇ'। ਸੋ ਨਿਦਧਯਾਸਨ ਬਿਕੀਮਤਹੈ। 'ਅਮੁਲਾ ਸਮਾਹਿ' ਬ੍ਰਹਮਾਕਾਰ ਬ੍ਰਿਤਿਜੋ ਮਿਲਾਇ ਦਈ, ਸੋਭੀ ਅਮੋਲਹੈ; ਕਾਹੇਤੇ? ਜੋ ਅਗਾਰੀ ਅਨੇਕ ਬਿਵਹਾਰੋਂਮੇਂ ਬ੍ਰਿਤਿ ਮਿਲਤ ਹੁਤੀ, ਜਬ ਬ੍ਰਹਮਮੇਂ ਮਿਲੀ, ਇਸਕੇ ਸਮ ਔਰ ਕਹੂੰਭੀ ਨਹੀਂ ਭਈ, ਯਾਂਤੇ ਬਿਕੀਮਤ।

ਅਮੁਲੁ ਧਰਮੁ ਅਮੁਲੁ ਦੀਬਾਣੁ॥

ਸ਼ਾਹੁ ਜੌਹਰੀਹੈ, ਤਿਨਕੋ ਧਰਮਭੀ ਬਿਕੀਮਤਹੈ,ਕਿਆ? ਸਾਚੁ ਬੋਲਤਹੈ। ਕਿੰਵਾ, ਜਿਸ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਿਸ ਬਵਹਾਰਮੇਂ ਜੋ ਕੋਈਹੈ ਸੋਬਿਵਹਾਰਹੀ ਤਿਸਕੋ ਧਰਮਹੈ।ਜੈਸੇ ਛਤ੍ਰੀਕੋ ਧਰਮ ਸ਼ਸ਼ਤ੍ਰ ਬਾਂਧਨਕੋਹੈ;ਵੈਸ਼ਕੋ ਧਰਮ ਬਨਜ ਕਰਨਕੋ ਹੈ; ਤੈਸੇ ਜਵਾਹਰ ਦੇਨੇ ਲੈਨੇ ਤਿਨ ਜੌਹਰੀਨ ਕੋ ਧਰਮਹੈ;ਤਿਸ ਧਰਮਤੇ ਬਿਕੀਮਤਹੀ ਪੈਦਾਇਸ਼ ਤਿਨਕੋ ਹੋਤੀਹੈ ਯਾਂਤੇ ਸੋਅਮੋਲ॥ ਅਮੁਲ ਤਿਨਕੋ ਦੀਵਾਨਹੈ, ਕਿਆ? ਸਭਾ ਲਗਾਇ ਕਰਿ ਜਵਾਹਰਕੋ ਜੋਪਰਖ ਕਰਤਹੈਂ ਖੋਟੇ ਖਰੇਕੀ, ਤਹਾਂ ਜੇਕੋਈ ਔਰ ਆਇ ਬੈਠੇ,ਸੋਭੀ ਪਰਖਨੋ ਜਾਨ ਜਾਤਹੈ,ਯਾਂਤੇ ਦੀਬਾਣੁਭੀ ਬਿਕੀਮਤਹੈ॥ ਕਿੰਵਾ, ਅਮੋਲ'ਦੀ'ਤਿਨਕੀ(ਬਾਣ ਹੈ,ਕਯਾ? ਤਿਨਕੋ ਜੋ ਸੁਭਾਵਹੈਸੋ ਬਿਕੀਮਤਹੈ;ਮਧੁਰ ਬੋਲਬੇ ਤੇ,ਸਰਬਕੋ ਸਨਮਾਨ ਕਰਬੇਤੇ।

ਦੁਤੀ ਅਰਥ:- ਸਤਿਗੁਰ ਜੋਹੈਂ ਤਿਨਕੋ ਧਰਮ ਸਿਖਯਨੋ ਉਧਾਰ ਕਰਬੇਕੋ। ਕਿੰਵਾ,ਸਤਿਕੋ ਗ੍ਰਹਨ ਕਰਬੋ, ਅਸਤਿਕੋ ਤਿਆਗਬੋ, ਸੋਭੀ ਬਿਕੀਮਤਹੈ,ਕਾਹੇਤੇ? ਇਸ ਧਰਮਕੀ ਸਮਤਾ ਔਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਤਹੈਂ। ਜੈਸੇ ਜਵਾਹਰਕੇ ਰਾਖਨਹਾਰੇ ਤਿਨਕੀ ਸਮਤਾ ਕੋਈ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਤਹੈ। 'ਅਮੁਲ ਦੀਬਾਣੁ'ਤਿਨ ਸਤਿਗੁਰੋਂ ਪਾਸਜੋ ਸੰਤਨਕੀ ਸਭਾਹੈ ਸੋਭੀ ਅਮੋਲਹੈ,ਜਹਾਂ 'ਕੇਵਲ-ਸਰੂਪਕੀਹੀ ਬੀਚਾਰ ਹੋਤਹੈ',ਕਿੰਵਾ,ਸੁਭਾਵ ਤਿਨ ਸਤਿਗੁਰੋਂਕਾ ਬਿਕੀਮਤਹੈ।

ਅਮੁਲੁ ਤੁਲੁ ਅਮੁਲੁ ਪਰਵਾਣੁ॥

'ਤੁਲ' ਨਾਮ ਕੰਡੇਕੋ,ਜਿਸਮੇਂ ਜਵਾਹਰਕੋ ਧਰਿਕੇ ਤੋਲਬੇ ਕਰੇਹੈਂ,ਸੋਭੀ'ਬਿਕੀਮਤ'ਹੈ। ਅਨੇਕਜੋ ਮਾਣਿਕੁ ਤਿਨ੍ਹੈਂ ਕਰ ਜਰਯੋ ਹੋਯੋ ਹੈ।

'ਅਮੁਲੁ ਪਰਵਾਣੁ';-'ਪਰਵਾਣੁ'ਨਾਮ ਬੱਟੇ ਕੋ ਹੈ; ਜਿਸਕੀ ਬਰੋਬਰ ਤੋਲਤਹੈ,ਘਾਟਾ, ਬਾਧਾ ਜਾਨ ਲੇਤਹੈ, ਸੋਭੀ ਬਿਕੀਮਤ ਹੈ,ਕਾਹੇਤੇ? ਅਨੇਕ ਉੱਤਮ ਰਤਨਮੇਂ ਜਟਯੋ ਹੋਯੋਹੈ ਬਡੇ ਜੋ ਧਨਾਢਿ ਲੋਕਹੈਂ ਸੋ ਆਪਣੇ ਨਜੀਕ ਵਸਤੂ ਸਭਹੀ ਅਤਿ ਉੱਤਮ ਸੁੰਦਰ ਕਰਿ ਰਾਖਤਹੈਂ,ਜੋ ਔਰ ਕਿਸੀਕੇ ਪਾਸ ਐਸੀ ਹੋਵੇ ਨਹੀਂ,ਯਾਂਤੇ ਅਮੋਲਹੈ।

ਦੁਤੀ ਅਰਥ:- ਸਤਿਗੁਰਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਜੋਹੈ ਸੋਤੋ ਕੰਡੋਹੈ, ਸਤਿਗੁਰੁਕੇ ਰਿਦਾ, ਸੋ ਬੱਟਾਹੈ, ਤਿਸਕੇ ਸੰਗ ਜਬ ਮੁਮੋਖੀ ਅਪਨੇ ਮਨਕੋ ਤੋਲ ਕਰਿ ਪੂਰੋ ਉਤਾਰਤਾਹੈ,ਤਬ ਸਰੂਪਕੋ ਜਾਨਤਹੈ। ਜੈਸੇ,ਰਾਗ ਦ੍ਵੇਸ਼ਤੇ,ਹੰਤਾ,ਮਮਤਾ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰਕੋ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤਿ ਭਯੋਹੈ। ਤਿਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਬਹੁਰ ਅਪਨੇ ਮਨਕੋ ਮੁਨਸੁਬ ਹੋਇ ਕਰਿ ਲਖਤ ਹੈ। ਉਪਦੇਸ਼ ਰੂਪੀ ਕੰਡੇਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰਕੇ ਰਿਦੇ ਸਮ ਜਬ ਪੂਰੋ ਉਤਰਯੋ, ਫੇਰ ਅਬਿਨਾਸੀ ਪਦੁਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਹੈ; ਯਾਤੇ ਤੁਲ ਔ ਪਰਵਾਣ ਦੋਊ ਬਿਕੀਮਤ ਹੈਂ ਦੋਊ ਅਰਥਨਮੇਂ।

ਅਮੁਲੁ ਬਖਸੀਸ ਅਮੁਲੁ ਨੀਸਾਣੁ॥

ਤਿਸ ਜਵਾਹਰ ਹਰਿ ਕੇ ਖਰੀਦਨਿ ਪਰ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਜੋਭਈ ਪਾਤਿਸਾਹਿਕੀ, ਸੋਭੀ ਬਿਕੀਮਤਹੈ। ਕਾਹਤੇਹੈ? ਜੋ ਐਸੋ ਜਵਾਹਰੁ ਖਰੀਦਕੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਲਯਾਯੋ,ਜੈਸੋ ਔਰ ਦੂਸਰੋਂ ਨਹੀਂਹੈ ਕਹੂੰ। ਇਸ ਹੇਤਤੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਪ੍ਰਸੰਨਹੋ ਕਰਿ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਬਹੁਤ ਕਰੀ। ਔਰ'ਅਮੁਲੁ ਨੀਸਾਣੁ'ਅਮੁਲ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਤਿਸ ਜੌਹਰੀਪਰ ਪਾਈ, ਜੇ ਕਹੀਂਭੀ ਜਗਤ ਹਿਤ ਜਗਾਤੀਏ ਅਟਕਾਵੇਂ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਤਿਸ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਜੈਸੀ ਔਰ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਨਹੀਂ,ਯਾਤੇ ਬਿਕੀਮਤ। ਦੁਤੀ ਅਰਥ:- ਜਬ ਮੁਮੋਖੀ ਅਪਨੇ ਸਰੂਪਮੇਂ ਸ਼ਾਤਿ ਭਯੋ ਸਤਿਗੁਰਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਪਾਇ ਕਰਿ, ਤਬ ਤਿਸਕੋ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਹੋਤ ਹੈ, ਕਯਾ? ਅਬਿਚਲ-ਪਦ ਤਿਸ ਪਦਕੇ ਸਮ ਔਰ ਪਦਵੀਂ ਨਹੀਂ:-

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਯਾਂਤੇ ਬਿਕੀਮਤ॥ ਬਹੁਰ ਨਿਸ਼ਾਨੀਜੋ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨਕੀਹੈ ਤਿਸਤੇ ਕਰਮਨਕੋ ਲੇਖਾ ਦੇਨੋ ਧਰਮਰਾਇਕੋ, ਤਿਸ ਨਿਸ਼ਾਨੀਕੋ ਦੇਖ ਕਰਿ ਕਛੁ ਨਹੀਂ ਕਹਤਹੈ, ਇਸ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਜੈਸੀ ਔਰ ਨਹੀਂ, ਯਾਂਤੇ ਬਿਕੀਮਤ। ਅਮੁਲੁ ਕਰਮੁ ਅਮੁਲੁ ਫੁਰਮਾਨੁ॥ ਤਿਸੀ ਜੌਹਰੀ ਪਰ 'ਕਰਮੁ' ਕਹੀਏ 'ਕ੍ਰਿਪਾ' ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਕੀ, ਬਿਕੀਮਤਹੀ ਹੋਤਹੈ, ਜਵਾਹਰਕੋ ਦੇਖ ਕਰਿ,ਜਿਸ ਕ੍ਰਿਪਾ ਜੈਸੀ ਔਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਹੀਂਹੈ। ਔਰ 'ਫੁਰਮਾਨ' ਕਹਿਨੋਸੋ ਭੀ ਬਿਕੀਮਤਹੈ; ਜੋ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਕਹਤ ਹੈ॥

ਦੁਤੀ ਅਰਥ:- ਮੁਮਖੀ ਜੋਹੈ,ਤਿਸਪਰ'ਕਰਮੁ'ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਤਿਗੁਰਕੀ ਅਮੋਲਹੈ, ਉਪਦੇਸ਼ਕੋ ਫੁਰਮਾਵਨੋ,ਸੋਭੀ ਬਿਕੀਮਤਹੈ; ਜਿਸਤੇ ਐਸੋ ਪਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਯੋਹੈ। ਇਤਯਰਥ। ਇਨ ਆਠਨਹੂੰ ਤੁਕਨਮੇਂ ਰੂਪਕਾਤਿਸ਼ਯੋਕਤਿ ਅਲੰਕਾਰ। ਵਪਾਰੀਤੇ ਆਦਿ ਉਪਮਾਨਹੈ, ਉਪਮੇਯ ਮੁਮਖੀ,ਅਰੁ ਸਤਿਗੁਰ ਊਪਰਸੇ ਜਾਨਯੇ ਪਰਤਹੈ, ਕਿੰਵਾ, ਸ਼ਲੇਖਾਲੰਕਾਰ ਹੈ।

ਲੱਛਨ- "ਇਕ ਪਦਕੇ ਦ੍ਵੈ ਅਰਬ ਲਖੀਜੈ। ਸੋ 'ਸ਼ਲੇਖ' ਭੂਖਨ ਕਹਿ ਦੀਜੇ"॥

ਗੁਣਤੇ ਆਦਿਜੋ ਪਦ ਹੈਂ ਸੋ ਜਵਾਹਰੁਮੇਂ ਭੀ ਲਗਤ ਆਏਹੈਂ, ਅਰੁ ਸਤਿਗੁਰੋਂਕੇ ਪਖਮੇਂਭੀ ਲਗਤ ਆਏਹੈਂ, ਯਾਂਤੇ ਸ਼ਲੇਖ। ਕਿੰਵਾ ਆਠਨਹੂੰ ਤੁਕਨਮੇਂ'ਅਮੁਲ'ਪਦ ਖੋੜਸ ਬੇਰ ਆਯੋਹੈ,ਅਰਥਭੀ ਵਹੀ ਕਹਯੇਹੈ,ਯਾਂਤੇ ਉਭਯਾਬ੍ਰਿਤ ਦੀਪਕ ਅਲੰਕਾਰਹੈ। ਅਮੁਲੋ ਅਮੁਲੁ ਆਖਿਆ ਨ ਜਾਇ॥ ਤਿਨ ਸਤਿਗੁਰੋਂਕੋ ਅਰ ਮੁਮੋਖੀਕੋ ਜੋ ਸਰਬਹੀ ਬਿਵਹਾਰਹੈ ਸੋ ਅਮੋਲਹੀ ਅਮੋਲਹੈ,ਕੁਛ ਕਹਿਬੇਮੇਂ ਨਹੀਂ ਆਵੇ ਹੈ, ਜੋ ਤਿਨਕੇ ਸਦਰਸ਼ ਔਰ ਕਹਿ ਦੇਈਏ। ਕਿੰਵਾ, ਬ੍ਰਹਮ ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਰੂਪ,ਤਿਸਮੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਨੇ ਸਰਬ ਰੀਤਿਸੋ ਅਮੁਲਹੀ ਅਮੋਲਹੈ, ਕੁਛ ਕਹਿਬੇਮੋਂ ਨਹੀਂ ਆਵਤਹੈ॥ ਐਸੇ ਸੁਨ ਕਰਿ ਜੇ ਕਈ ਕਹੈ:- ਜੋ ਕਹਿਬੇਮੇਂ ਨਹੀਂ ਆਵਤਹੈ ਤਿਸਕੋ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਮਤਿਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਉਂ ਕਹਿਤੇ ਰਹੇਹੈਂ? ਅਗਾਰੀ ਔਰ ਕਿਉਂ ਕਹੇ ? ਸੰਪੂਰਨ ਕਹਿਬੇਮੇਂ ਤੇਆਵਤ ਨਹੀਂ? ਯਾਤੇ ਤਿਨਕੋ ਕਹਿਨੋ ਨਿਸ਼ਫਲ ਭਯੋ। ਤਿਸ ਪਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਹਤਹੈਂ:- ਆਖਿ ਆਖਿ ਰਹੇ ਲਿਵ ਲਾਇ॥

ਅਗਾਰੀ ਜੋਕਹਿਤ ਰਹੇਹੈਂ ਔਰ ਕਹੇਂਗੇ, ਸੋ ਕਹਿਤ ਤਿਸ ਸਰੂਪਮੇਂ'ਲਿਵ'ਕਹੀਏ ਧਯਾਨ ਲਗਾਇ ਰਹਤਹੈਂ, ਤਿਨਕੋ ਕਹਿਨੋ ਸਫਲ ਹੋਇ ਜਾਤਹੈ। ਕਹਿਨੇਕੋ ਅੰਤਤੋ ਨਹੀਂ ਆਵਤਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਆਵਾਗੌਨ ਤਿਨਕੋ ਮਿਟ ਜਾਤ ਹੈ: ਇਤਯਰਥ। ਇਨ ਦੋਯੂ ਤੁਕਨਮੇਂ 'ਅਮੁਲੋ ਅਮੁਲ' ਔਰ 'ਆਖਿ ਆਖਿ' ਪਦਤੇ ਬੀਪਸਾਲੰਕਾਰ ਹੋਤ ਹੈ। ਕਿੰਵਾ 'ਆਖਿਆ ਨ ਜਾਇ'; 'ਆਖਿ ਆਖਿ ਰਹੇ ਲਿਵ ਲਾਇ' ਦੋਊ ਤੁਕਨਿਮੇਂ'ਆਖਿ'ਪਦਤੇ ਲਾਟਾਨੁਪ੍ਰਾਸ ਅਲੰਕਾਰਹੈ। ਭਾਉ ਭਿੰਨ ਹੀਹੈ; ਔਰ ਆਖਨਵਾਰੇ ਕਰਨ ਤਿਨਤੇ ਆਖਨੋ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਭਯੋ, ਯਾਂਤੇ ਬਿਸ਼ੇਖੋਕਤ ਔਰ ਪ੍ਰਹਰਖਨਾਲੰਕਾਰਹੈ।

ਲੱਛਣ- ਜਹਿ ਇਛਾ ਤੇ ਫਲੁ ਅਧਿਕਾਈ। ਕੋ ਪਾਵਹਿ 'ਪਰਹਰਖਨ' ਗਾਈ॥

ਈਹਾਂ ਆਖਨਦੀ ਇੱਛਾ ਹੁਤੀ, ਲਿਵ ਲਗੀ, ਤਿਸਤੇ ਅਧਿਕ ਫਲ ਪਾਯੋ, ਯਾਂਤੇ ਪ੍ਰਹਰਖਨ। ਅਬ ਅਗਾਰੀ ਜੇ ਕੋਈ ਬੂਝੈ,ਪਰਮਾਤਮਾਕੇ ਸਰੂਪਕੋ ਕਹਿ ਲੇਤੋ ਜੇ ਕੋਈ ਕਹਿਨਵਾਰੋ ਹੁਤੋ,ਪ੍ਰੰਤੂ ਕੋਈ ਕਹਿਬੇਕੋ ਨਹੀਂ ਲਾਗਯੋ ਹੋਇਗੋ ? ਇਸ ਰੀਤਿ ਕੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲੀਏ ਹੂਏ 'ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਹਤਹੈਂ':-

ਆਖਹਿ ਵੇਦ ਪਾਠ ਪੁਰਾਣ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਸਰੂਪਕੋ ਪੂਰਬਭੀ ਕਹਿਤੇ ਰਹੇਹੈਂ, ਅਬਭੀ ਕਹਿਤੇਹੈ, ਅਗਾਰੀਭੀ ਕਹੈਗੇ,ਮੋ ਕੌਨ ਹੈ? ਤਿਨਕੋ ਬਤਾਵਤਹੈ:- ਵੇਦ ਚਾਰੋਂਹੀ, ਅਠਾਰਹ ਪੁਰਾਣ,ਔਰ ਪਾਠ ਕਰਣਹਾਰ ਸਰਬਹੀ ਬਿਚਾਰਤਹੈ,ਔਰ ਬਯੰਤ ਕਹਤਹੈ। ਕਿੰਵਾ ਵੇਦ ਅਰੁ ਪੁਰਾਣੋਕੋ ਪਠਨਵਾਰੇ ਅੰਤੁ ਨਹੀਂ ਪਾਵਤਹੈ, ਬਯੰਤਹੀ ਕਹਤਹੈ। ਆਖਹਿ ਪੜੇ ਕਰਹਿ ਵਖਿਆਣਿ॥ ਤਿੰਨ੍ਹਾਂ ਵੇਦ, ਪੁਰਾਣੋਂਕੋ ਪੜ ਕਰਿ ਅਗਾਰੀ ਟੀਕਾਕਾਰ'ਸਾਰੀਰਕ-ਭਾਸ਼'ਤੇ ਆਦਿ ਜਿਨ੍ਹੋਂਨੇ ਕਰੇਹੈਂ? ਸੋਭੀ ਬਯੰਤਹੀ ਕਹਿਤੇ ਰਹੇ ਹੈ। 'ਵਖਿਆਣ' ਨਾਮ ਬਿਸਤਾਰ ਕਰਕੇ ਕਹਨਕੋਹੈ, ਜੈਸੇ ਟੀਕਾ ਕਰਤਹੈਂ।

ਆਖਹਿ ਬਰਮੇ ਆਖਹਿ ਇੰਦ॥

ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੋਹੈ ਸਰਬ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿਕੋ ਰਚਨਵਾਰੋ,ਔ ਇੰਦ ਜੋਹੈ ਇੰਦਰ, ਕਿੰਵਾ ਇੰਦ ਨਾਮ ਚੰਦ੍ਰਮਾਕੋ ਭੀਹੈ, ਸੋਏ ਸਰਬਹੀ ਕਹਿਤੇ ਰਹਤਹੈ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਸਰੂਪਕੋ।

ਆਖਹਿ ਗੋਪੀ ਤੈ ਗੋਵਿੰਦ॥

ਸਰਬਜੇ ਗੋਪੀਆਂਹੈਂ, ਜਿਨਕੋ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਯੋਹੈ;ਅਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਜੋਹੈ,ਸ੍ਰੀ ਬਿਸ਼ਨੁਕੇ ਅਵਤਾਰ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਸੋਭੀ ਬ੍ਰਹਮਕੋ ਨਿਰਨੇ ਗੀਤਾ ਆਦਿਕਮੇਂ ਕਰਤੇ ਰਹੇਹੈਂ।

ਆਖਹਿ ਈਸਰ ਆਖਹਿ ਸਿਧ॥

'ਈਸਰ'ਜੋਹੈ ਸ਼ਿਵਜੀ,ਔਰ'ਸਿਧ'ਜੋਹੈਂ ਗੋਰਖਤੇ ਆਦਿ,ਜੋਗ ਸਾਧਨਾਕੇ ਕਰਨਵਾਰੇ,ਸੋ ਸਰਬਹੀ ਪਰਮੇਸਰਕੇ ਪਾਰਕੋ ਨਹੀਂ ਪਾਵਤਹੈਂ। ਆਖਹਿ ਕੇਤੇ ਕੀਤੇ ਬੁਧ॥ 'ਬੁਧ'ਨਾਮ ਕਵੀਅਨਕੋਹੈ,ਸੋ ਜੇਤੇ ਪਰਮੇਸੁਰਨੇ ਕਵਿ ਕਹੈ,ਸੋਭੀ ਬ੍ਰਹਮਕੋ ਬਰਨਨ ਕਰਤੇਹੈਂ; ਪ੍ਰੰਤੂ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾਯੋਹੈ। ਆਖਹਿ ਦਾਨਵ ਆਖਹਿ ਦੇਵ॥ ਦਾਨਵ ਜੋਹੈ,ਇਨਤੇ ਆਦਿ ਦੈਤਨਕੋ ਭੀਅਰਥ,ਸਰਬਕੋ;ਔ ਦੇਵ ਉੱਤਮੁ ਜੋਦੇਵਤਾ ਸੂਰਜ ਆਦਿ,ਸੋ ਸਰਬ ਹੀ ਕਹਿਤੇਹੈਂ। ਦਾਨਵ,ਦੈਤ,ਰਾਖਸ,ਇਨਕੇ ਪਰਸਪਰ ਭੇਦਹੈ। ਕੱਸਯਪ ਰਿਖਿ ਤੇ ਦਨੁ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੇ ਜੋ ਭਏ ਸੋ ਦਾਨਵ। ਦਿਤੀ ਅਰ ਕਸੱਯਪਤੇ ਜੋਭੀ ਸੋ ਦੈਤ ਹਰਨਾਖਸ਼ ਆਦਿ,ਰਾਖਸ਼ ਰਾਵਨ ਆਦਿਕੀ ਸੰਗਯਾਹੈ, ਇਹ ਦੇਵਤਯੋਂਮੇਂ ਭੀ ਗਿਨ ਜਾਤਹੈ।

ਆਖਹਿ ਸੁਰਿ ਨਰ ਮੁਨਿ ਜਨ ਸੇਵ॥

'ਸੁਰ'ਜੇ ਦੇਵਤਾ ਸਰਬ'ਨਰ'ਮਾਨੁਖ ਸਰਬ,ਅਰ'ਮੁਨਿ'ਸਰਬਜੇ ਤਪੀਸੁਰ,'ਜਨ'ਜੇ ਭਗਤ,'ਸੇਵ'ਕੋ ਅਰਥ ਸੇਵਾਕੇ ਕਰਨਹਾਰੇ, ਸੋ ਸਰਬ ਬ੍ਰਹਮਕੋ ਨਿਰਨੈ ਕਰਤੇ ਰਹੇਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:- ਪਹਿਲੋ'ਦੇਵ'ਫੇਰ ਸੁਰ ਪੁਨਰੁਕਤ ਹੋਤਹੈ,ਏਕਹੀ ਅਰਥਕੇ ਬਾਚਕਹੈ ਦੋਨੋ?

ਉੱਤਰ: ਦੇਵ ਨਾਮ ਦੈਤਨਕੋ ਭੀਹੈ, ਲੋਕੋਂਕੀ ਕਹਿਨਾਵਤਮੇਂ ਕਹਤਹੈ:'ਬਡੋ ਦੇਵਹੈ'। ਕਿੰਵਾ,ਪੂਰਬ ਦੇਵਭੀ ਦੈਤਨਕੋ ਨਾਮਹੈ, ਪੂਰਬਕੋ ਅਧਯਾਹਾਰ ਦੇਵ ਪਦ ਤੁਕਮੇਂਹੈਹੀ; ਯਾਂਤੇ ਪੂਰਬ ਦੇਵਕੋ ਅਰਥ ਦੈਤਨਿਕੋ। ਕਿੰਵਾ, ਦੇਵ ਨਾਮ ਉੱਤਮ ਦੇਵਤਾਜੇ ਬਿਸ਼ੇਸ਼ਹੈ,ਅਰ ਸੁਰ ਨਾਮ ਸਮਾਮਯ ਸਰਬ ਦੇਵਦਾਨ ਕੋ,ਐਸੇ ਪੁਨਰੁਕਤਿ ਮਿਟ ਜਾਤਹੈ: ਇਤਯਰਥ। ਇਨ ਆਠਨਹੂੰ ਤੁਕਨਮੋਂ ਉਭਯਾਬ੍ਰਿਤ ਦੀਪਕ ਅਲੰਕਾਰਹੈ। ਆਖਹਿ ਪਦ ਬਹੁਤ ਬੇਰ ਆਯੋ, ਅਰਥਭੀ ਵਹੀ ਰਹਯੋ। ਔਰ ਪਹਿਲੀ ਤੁੱਲਯ ਯੋਗਤਾ ਅਲੰਕਾਰਹੈ। ਲਛਣ ਕਹਿ ਆਏ ਹੈ। ਪ੍ਰਸਤੁਤਿ ਬ੍ਰਹਮਕੋ ਬਯੰਤ ਕਹਿਨਕੋ, ਤਿਨਮੇਂ ਆਖਨੋਂ ਕ੍ਰਿਯਾ ਅਪ੍ਰਸਤੁਤਿ ਈਸ਼ੁਰ ਦੇਵ ਦੈਤ ਆਦਿਮੇਂ ਏਕ ਹੋਈ, ਯਾਮੇਂ ਤੁਲਯ ਯੋਗਤਾ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

केते आखहि आखणि पाहि॥

केते आखहि ਯਹਿਤੋ ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲ ਕਹਯੋ, ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਅਬ ਕਹਤਹੈ। ਅਰੁ'ਆਖਣਿ ਪਾਹਿ'ਇਹ ਭਵਿਖਯਤ ਕਹਯਾ: ਕੇਤੇ ਹੀ ਆਖਣਿਕੋ ਤਯਾਰ ਹੋਤੇਹੈਂ। ਕਿੰਵਾ ਆਖਣਿਕੋ ਚਾਹਤੇ ਹੈ,ਬਿਦਯਾ ਔ ਬੁਧਿਕੇ ਬਲ ਕਰਿ। ਕੇਤੇ ਕਹਿ ਕਹਿ ਉਠਿ ਉਠਿ ਜਾਹਿ॥

ਕੇਈਕ ਜੋਹੈ ਕਹਿ ਕਹਿ ਅਨੇਕ ਰੀਤਿਸੋਂ,ਬਹੁਰ ਬਯੰਤ ਜਾਨਿਕੇ,ਜਗਤਤੇ ਉਠਿ ਉਠਿ ਗਏਹੈ,ਕਿਆ ? ਬਹੁਰਿ ਜਗਤਮੇਂ ਜਨਮ ਤਿਨਕੋ ਨਹੀਂ, ਜਗਤਤੇ ਉਠਿ ਜਾਤਹੈਂ, ਅਵਿਚਲ ਪਦਮੇਂ ਜਾਇ ਬਸਤੇਹੈ॥ ਕਿੰਵਾ ਕਹਿੰਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਮਰ ਗਏਹੈਂ, ਸੰਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇਤੇ ਕਹਯੋ ਗਯੋਹੈ।ਇਸ ਤੁਕਮੇਂ ਭੂਤ ਕਾਲ ਕਹਯੋ। ਇਤਯਰਥ। ਇਸਮੇਂ ਤੀਨ ਕਾਲ ਕਹਿਨੇਤੇ ਭਾਵਕ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ।

एते कीते होरि करेहि॥

ਜੇਤੇ ਪੂਰਬ ਗਿਨ ਆਏਹੈਂ:ਬ੍ਰਹਮਾ,ਬਿਸ਼ਨੁ,ਸ਼ਿਵਤੇ ਆਦਿਜੇ ਇਤੰਨੇ ਔਰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਰਚੇ,ਬਡੇ ਸਮਰਥ ਸਰਬ ਰੀਤਿਸੋ। ਤਾ ਆਖਿ ਨ ਸਕਹਿ ਕੇਈ ਕੇਇ॥

ਤੋਭੀ ਸਰਬ ਬ੍ਰਹਮਕੋ ਕੋਈਭੀ'ਕੋਇ'ਕਿਸੀ ਰੀਤਸੋਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕੇਗੋ,ਸਰਬਹੀ ਕਹਿਤੇ ਹਾਰ ਪਰੈਂਗੇ; ਇਤਯਰਥ।ਇਨ ਤੁਕਨਮੇਂ ਬਿਸ਼ੇਖੋਕਤਿ ਅਲੰਕਾਰਹੈ।ਆਖਨਵਾਰੇ ਕਾਰਨਹੈਂ,ਪ੍ਰੰਤੁ ਕਹਿਨੋ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਭਯੋ।ਜੇਵਡੁ ਭਾਵੈ ਤੇਵਡੁ ਹੋਇ॥ ਜੇਤੋਕ ਆਪਣਾ ਆਪ ਪਰਮੇਸਰਕੋ ਭਾਵੈ ਤੋਤੇ ਹੀਹੋਇ ਜਾਤਹੈ, ਜਿਸਕੇ ਬਧਣੇਕੋ ਪ੍ਰਮਾਣਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇ ਆਵਤਹੈ, ਤਿਸਕੋ ਕੋਈ ਕਿਸੁ ਰੀਤਿਸੋਂ ਜਾਨੈਗੋ ਅਰੁ ਕਹੈਗੇ॥

नानक जाणै साचा सोइ॥

ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬਜੀ ਕਹਤਹੈ:ਇਸੀ ਹੇਤਤੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਕੋ, ਸਾਚਾ ਜੋਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ, ਸੋ ਜਾਨਤਹੈ: ਜੋਮੈ ਏਤਾਕੁਹੋਂ, ਔਰ ਕਿਸੀਮੇਂ ਜਾਨਣੇਕੀ ਸ਼ਕਤਿ ਨਹੀਂਹੈ; ਇਤਯਰਥ। ਇਨ ਦੋਊ ਤੁਕਨਮੇਂ ਪ੍ਰਸੰਖਯਾਲੰਕਾਰਹੈ। ਔਰਨਤੇ ਜਾਣਨੇ ਸਹਜ ਕਰਿ ਏਕ ਈਸ਼ਰਮੇਂ ਠਹਿਰਾਯੋ, ਯਾਂਤੇ ਪ੍ਰਸੰਖਯਾ। ਇਨ ਸਰਬ ਤੁਕਨਸੋ ਸਿੱਧਾਂਤ ਇਹ ਭਯੋ:-ਪਰਮਾਤਮਾਕੇ ਸਰੂਪਕੋ ਬਰਨਨਿ ਕਰੇ; ਪ੍ਰੰਤੂ ਆਪਣੇ ਕਲਯਾਣੁ ਹੇਤੁ, ਅੰਤੁਲੈਬੇਕੋ ਹਠ ਨਹੀਂ ਕਰੇ।ਜੇ ਅੰਤ ਲੈਬੇਕੋ ਹਠਿ ਕਰਿਕੈ ਕਹੇ;ਮੈਂ ਅੰਤਿ ਜਾਨ ਲੈਉਂਗੋ ਕਹਿਤੋ ਹੋਯੇ;ਸੋ ਤਿਸਕੀ ਬਾਤ ਅਗਾਰੀ ਕਹਤਹੈਂ।

जे कोॅ आखै बोलु विगाड़ु ॥

ਜੇ ਕੋਈ'ਬੋਲੁ'ਕਿਆ ਬਾਕ ਬਿਗਾੜਵਾਰੋ ਕਹੈ,ਜਿਸ ਕਹੈਤੇ ਕੁਛ ਬਿਗੜ ਜਾਇ;ਸੋ ਬੋਲ ਬਿਗਾੜਕੋ ਹੋਤਹੋ, ਜੋ ਕਹੈ ਮੈਂ ਲੈਲੇਊਗਾ, ਬਹੁਰ ਅੰਤੁ ਨਹੀਂ ਪਾਵਤੁਹੈ,ਇਸ ਬੋਲਤੇ ਝੂਠੋ ਭੀਹੋ ਜਾਤਹੈ, ਪਤਿਭੀ ਥੋਰੀਹੋ ਜਾਤਹੈ, ਤਿਸ ਬੋਲਕੇ ਕਹਿਨੇਤੇ ਸਾਚ ਕਹਨ ਆਦਿ ਬਿਗੜ ਜਾਤਹੈ, ਯਾਂਤੇ ਸੋ ਬੋਲ ਬਿਗਾੜ ਕੋ ਹੋ ਜਾਤਹੈ।

ता लिखीऐ सिरि गवारा गावारु ॥२६॥

ਸੋ ਪੁਰਖ ਗਵਾਰਾਕੈ ਸਿਰ ਗਵਾਰ ਲਿਖਯੋ ਜਾਤਹੈ, ਕਯਾ? ਗਵਾਰਨਮੈਂ ਬਡੋ ਗਵਾਰ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਹਯੋ ਜਾਤਹੈ। ਅਰਥ ਕਿਆ? ਤਿਸ ਜੈਸੋ ਮੂਰਖੁ ਔਰ ਕੋਊ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਬਿਨਾ ਬਿਚਾਰਤੇ ਐਸੇ ਕਹਿ ਦੇਤਹੈ। ਇਤਯਰਥ। ਇਨ ਦੋਊ ਤੁਕਨਮੇਂ ਸੰਭਾਵਨਾਲੰਕਾਰਹੈ। ਇਨ ਤੁਕਨਮੇ: ਜੋ ਇਉ ਕਹੇ,ਤੋ ਗਵਾਰਾ ਬਡੋ ਲਿਖੀਏ ਯਾਂਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੋਤ ਹੈ।

ਨੰ.6. ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਨਰੋਤਮ'(ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨੀ)-26

ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜਿਸ ਗਯਾਨ-ਰੂਪ ਗੁਣੋ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਸਾਹੋ ਕਾ ਸਾਹ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਵਹੁ ਗਯਾਨ ਕੇਤੇ ਮੋਲ ਕੀ ਵਸਤੁ ਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ ਤਾਕੋ ਅਮੋਲਕਤਾ ਕਹੇ॥

ਅਮੁਲ ਗੁਣ, ਅਮੁਲ ਵਾਪਾਰ ॥

ਅਮੁਲ ਇਤਿ॥ ਗੁਰਕੇ ਉਪਦੇਸ ਦ੍ਵਾਰਾ ਸਾਸਤ੍ਰਕਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ,ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਕਾ ਵਾਪਾਰ ਕਹੀਯੇਹੈ॥ ਸੋ ਯਦਯਪਿ ਬਹੁਤ ਕਰ ਗੁਰੁਕੀ ਸੇਵਾ ਰੂਪ ਮੋਲਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਹੈ,ਯਾਤੇ ਤਿਸਕੋ ਅਮੋਲਕ ਕਹਨਾ ਨਹੀ ਬਨੇ, ਤੋਭੀ ਗੁਰੁ ਕਾਹੂ ਕਾਹੂ ਐਸੇ ਚਤੁਰ ਸਿਖਯਨਕੋ ਭੀਉਪਦੇਸ ਕਰ ਦੇਵੇਹੈ;ਜਿਨੋਨੇ ਕਬੀ ਉਨਕੀ ਸੇਵਾ ਨਹੀ ਕਰੀ,ਯਾਤੇ,ਸੇਵਾਸੇ ਮੋਲਕਾ ਨੇਮ ਨਹੀ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੈਸੇ ਯੱਗਾਦਿ ਕਰਮੋ ਹੇਤ ਯਜਮਾਨ ਲੋਕ ਅਪਨੇ ਕਾਮਕੀ ਸਮਾਪਤੀ ਪ੍ਰਯੰਤ ਯਗ ਆਦਿ ਕਰਵਨੇ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਕੋ ਮੋਲ ਲੀਯਾ ਜਾਨੇਹੈ; ਤੈਸੇ ਗਯਾਨਕੇ ਹੇਤੂ ਰੂਪ ਸਾਸਤ੍ਰਕੇ ਬਯਾਪਾਰ ਵਾਲੇ ਸਭ ਗੁਰੋਕਾ ਭੀ ਪ੍ਰੇਮੀ ਧਨੀ-ਸੇਵਕੋ ਮੇ ਮੋਲ ਬਨੇਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਏਕ ਯਾਗਯ ਬਲਕ ਕਾ ਜਾਨਕ ਪ੍ਰੇਮੀਸੇ ਹੂਯਾ; ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰ ਕਹੇ:-

ਅਮੁਲ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ ! ਕਾਹੂ ਏਕ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤੀ ਵਾਲੇ ਗਯਾਨੀ ਪੁਰਖਕਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਧਨੀਸੇ ਹੋਨੇ ਕਰਭੀ ਬਿਰਕਤ ਗਯਾਨੀ-ਪੁਰਖਕਾ ਕਾਹੂਸੇ ਨਾ ਹੋਨੇ ਕਰ ਮੋਲ ਹੋਨੇਕਾ ਨੇਮ ਨਹੀ ਸੰਭਵੇ॥ ਯਾਤੇ,ਅਮੁਲ ਬਾਪਾਰੀ ਏਕਹੀ ਯੇ ਗਯਾਨਕਾ ਸਾਧਨ, ਜੋ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਕਾ ਬਯਾਪਾਰ ਤਿਸ ਬਯਾਪਾਰ ਵਾਲੇ ਗੁਰੁਭੀ ਅਮੋਲ ਕਹੇ॥

ਹੇ ਗੁਰੋ! ਮਤ ਹੋਵੇ ਤਿਨੁਕਾ ਮੋਲ, ਤੋਭੀ ਇਸ ਵਸਤੁਨੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਮੋਲ ਲੈਆਹੈ, ਇਸ ਲੋਕ ਪ੍ਰਸਿਧੀ ਸੇ ਗਯਾਨ ਰੂਪ ਰਤਨਕੇ ਟਿਕਣੈ ਕੀ ਜਗਾ ਗੁਰੁ ਕੇ ਚਿਤ ਰੂਪ ਭੰਡਾਰ ਕੋ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿਖ ਕਾਹੂ ਪ੍ਰਿਯ ਵਸਤੁਕੋ ਸਮਰਪਣ ਪਰ ਕਰ ਮੋਲਲੇ ਸਕੇਹੈ; ਯਹਿ ਸੁਨ ਪਰਿਹਾਰ ਕਰੇ:-

ਅਮੁਲ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜਿਸ ਸਮੇ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਥਮ ਅਵਸਥਾਮੇਂ ਵੈਰਾਗਯਾਦਿਕ ਸਾਧਨੋਸੇ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਜਾਨਨ ਦੀ ਇਛਾ ਕਰੇਹੈ, ਤਿਸੀ ਸਮੇ ਅੰਤਾਕਰਣਸੋ ਲੋਕ,ਪ੍ਰਲੋਕਕੇ ਨਿਖਲ-ਪਦਾਰਥੋਕੀ ਚਾਹ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਵੇਹੈ॥ ਗਯਾਨਸੇ ਉਤਰ-ਕਾਲਮੇ ਭੀ ਚਾਹ ਕਰੇਹੈ, ਤਬ ਜੀਵਕੀ ਮੁਕਤੀਕੀ ਸਿਧੀ ਹੇਤ ਵੈਰਾਗਯਾਦਿਕ ਸਾਧਨੋਕੀ ਹੀ ਕਰੇਹੈ। ਯਾਤੇ ਵੈਰਾਗਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸੋ ਕੋਈ ਵਸਤੁ ਤਿਸਕੇ ਚਿਤਕੋ ਮੋਹਨ ਕਰ ਮੋਲ ਨਹੀ ਲੇ ਸਕੇ॥

ਪੁਨਾ:- ਵੁਹ ਕਾਹੂ ਵਿਖਯਕੀ ਬ੍ਰਹਮ ਭਿੰਨ ਸਤਾ ਨ ਜਾਨੇ॥ ਯਾਤੇ,ਭੀ ਸ੍ਵਤੰਤ੍ਰ ਸਤਾ-ਹੀਨ ਕੋਈ ਵਸਤੁ ਤਿਨਕੇ ਚਿਤਕੋ ਨਹੀ ਮੋਹ ਸਕੇ;ਯਾਤੇ, ਗਯਾਨ ਰੂਪ ਰਤਨ ਟਿਕਣੇਕੀ ਜਗਾ ਗੁਰੁਕਾ ਅੰਤਾਕਰਣ ਰੂਪ ਭੰਡਾਰਭੀ ਅਮੋਲਕਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜਿਸਕੋ ਗਯਾਨਕੀ ਇਛਾ ਹੋਵੇ,ਸੋ ਗੁਰੁਕੇ ਸਮੀਪ ਜਾਵੇ,ਐਸੇ ਵੇਦ ਔ ਗੁਰੁ ਬਚਨ ਕਹੇ ਹੈ। ਯਾਤੇ,ਕਹੇ ਬਚਨੋਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਿਗਯਾ ਜਨ ਆ ਕਰ ਗੁਰੁਕੀ ਸਮੀਪਤਾ ਕਰੇਹੈ, ਉਨਕਾ ਤੋਮੋਲ ਨਿਸਚੇ ਕਰ ਬਨੇਹੈ। ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੇ:-

ਅਮੁਲ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜੋ ਗਯਾਨਕੀ ਇਛਾ ਕਰ ਗੁਰੁਕੇ ਸਮੀਪ ਸਿਖਯ ਆਵੇਹੈ, ਵੇਭੀ ਅਮੁਲ ਕਹੀਯੇ, ਮੋਲ ਰਹਿਤਹੈ। ਇਸਕਾ ਭਾਵ ਯਹਹੈ;ਆਤਮ-ਗਯਾਨੀ ਗੁਰੁਤੋ ਪਰਮਾਨੰਦ ਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾਕੇ ਲਾਭ ਸੇ ਪੂਰਣ-ਕਾਮਹੈ। ਯਾਤੇ,ਤਿਨਕੋ ਸਿਖਯਕੇ ਮੋਲ ਲੇਨੇਕੀ ਕਾਮਨਾ ਨਹੀ,ਔ ਅਪਨੇ ਆਪਕੋ ਆਪ ਸਿਖ ਮੋਲ ਲੈ ਨਹੀ ਸਕੇ, ਯਾਤੇ ਵਹੁ ਅਮੋਲਕਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੇ ਕਰ ਗੁਰੁ ਪੂਰਣ-ਕਾਮਹੈ, ਤਬ ਵਹੁ ਸਿਖਯਕੋ ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨਸੇ ਉਪਦੇਸ ਨਹੀ ਕਰੇਗਾ ? ਯਾਤੇ ਸਿਖਯਕੋ ਗਯਾਨਕੀ, ਪੁਨਾ ਤਿਸ ਗਯਾਨਕੇ ਸਾਧਨ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਬਯਾਪਾਰਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੈਸੇ ਹੋਵੇਗੀ ? ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੇ:- ਅਮੁਲ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਪੀਛੇ ਜੋ ਗੁਰਕੀ ਸਮੀਪਤਾ ਕਹੀਹੈ, ਤਿਸਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਹੋ ਕਰ ਪੂਰਣ-ਕਾਮਭੀ ਗੁਰੂਸੇ ਮੋਲਸੇ ਬਿਨਾਹੀ ਸੁਭਾਵਕ ਉਪਦੇਸ ਦ੍ਵਾਰਾ ਯਥਾਰਥ ਗਯਾਨਕੋ,ਔ ਤਿਸਕੇ ਸਾਧਨ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਬਯਾਪਾਰਕੋ ਲੈ ਕਰ ਸਿਖਯ ਤਿਸਕੋ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਜਹਾ ਇਛਾ ਹੋਵੇ ਤਹਾ ਬਿਚਰੇਹੈ॥ ਈਹਾਂ ਆਵਨਾ ਔ ਲੇਜਾਨਾ ਕ੍ਰਿਯਾਹੈ,ਤਿਨਕਾ ਕਰਤਾ ਸਿਖਯਹੈ॥ ਆਵਨ ਕ੍ਰਿਯਾਕਾ ਕਰਮ ਗੁਰੁਹੈ,ਲੇ ਜਾਵਨ ਕ੍ਰਿਯਾਕਾ ਕਰਮ ਗਯਾਨਹੈ॥ ਤਿਸ ਗਯਾਨਕਾ ਕਰਣ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਬਯਾਪਾਰ ਹੈ,ਗੁਰੁ ਜੀਨੇ ਇਨ ਸਭਕੋ ਅਮੋਲਕਤਾ ਕਹੀਹੈ;ਯਾਤੇ,ਸਭੀ ਅਮੋਲਕ ਜਾਨੇਨੇ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਮ, ਕ੍ਰਿਯਾਦਿਕੋ ਕੋ ਅਮੋਲਕਤਾ ਕਹ ਕਰ ਅਬ ਜਿਸਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ ਨਿਖਲੋਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ ਹੋਵੇਹੈ ਤਿਸ ਪਰਮਾਤਮ-ਸ੍ਵਰੂਪ ਗਯਾਨਕੋ ਕਹੇ:- ਅਮੁਲ ਇਤਿ॥ 'ਭਾਇ'ਨਾਮ ਦੀਪਤਿ ਰੂਪ ਗਯਾਨਕਾਹੈ ਸੋ ਗਯਾਨ ਈਹਾ ਅੰਤਾਕਰਣਕੀ ਬ੍ਰਿਤੀਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਹੋਨਾ, ਜਿਸਕੇ ਚਾਨਣੇਸੇ ਸੂਰਯਾਦਿਕੋਮੇ ਚਾਨਣਾ ਹੋਵੇਹੈ;ਯਾਤੇ ਅਮੁਲ ਭਾਇ,ਕਹੀਯੇ ਸਰਬਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ ਰੂਪ ਜੋ ਗੁਰੁਕੇ ਉਪਦੇਸ ਦ੍ਵਾਰਾ ਜਿਗਯਾਸੁਕੇ ਚਿਤਮੇ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਯਾ ਸ਼ੁਧ-ਚੇਤਨਯ ਰੂਪ ਗਯਾਨ, ਵਹੁ ਗਯਤਾ, ਗਮਨਾਦਿਕ 'ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ' ਰਹਿਤ ਹੋਨੇਤੇ ਅਮੋਲਕਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੇਕਰ ਤਿਸ ਸ੍ਵਰੂਪਮੇ ਗਯਤਾ ਗਮਨਾਦਿਕ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਨਹੀ, ਤਬ ਬ੍ਰਹਮਮੇ ਮੁਕਤ ਪੁਰਖੋਕਾ ਗਮਨ ਹੀ ਬਨੇਗਾ ? ਗਮਨ ਮਾਨੇ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇਗੀ; ਯਾਤੇ ਸ਼ੁਧ-ਚੇਤਨ ਨਹੀ ਬਨੇਗਾ? ਯਹ ਸ਼ੰਕਾ ਸੁਨਕੇ ਕਹੇ:- ਅਮੁਲ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ ! ਜੋ ਸ਼ੁਧ ਪਰਮਾਤਮਾਕੇ ਜਾਨਨੇਮੇ ਤਿਸਮੇ ਗਯਾਨੀ-ਪੁਰਖ ਦੇਹਕੇ ਅਭਾਵ ਕਾਲਮੇਂ 'ਜਲਮੇ ਜਲ ਵਤ ਸਮਾਇ' ਨਾਮ ਲੀਨ ਹੋਵੇਹੈ। ਵਹੁਭੀ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀਕੇ ਭੇਦਕਾ ਹੇਤੁ ਜੋ ਉਪਾਧੀਆਂ, ਤਿਨਸੇ ਰਹਿਤਹੋ ਕਰ ਏਕ ਰਸ ਸ੍ਵਰੂਪਮੇ ਸਮਾਵਨੇਸੇ ਅਮੋਲਕਹੈ॥ ਭਾਵ ਇਸਕਾ ਯਹਹੈ, ਜੈਸੇ ਗੰਤਾ ਨਾਮ ਗਯਾਨ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ, ਗਮਨ ਕ੍ਰਿਯਾ ਸੇ ਗਾਮ ਮੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਗਯਾਨ, ਗਮਨ, ਗਮਯ ਰੂਪ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇਹੈ; ਤੈਸੇ ਜੇਕਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖਕਾ ਅਪਨੇਸੇ ਭਿੰਨਮੇ ਗਮਨ ਹੋਵੇ, ਤਬ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇ॥ ਈਹਾਤੋ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਪੁਰਖੋਕੋ ਉਪਾਧੀਕਾ ਦੂਰ ਕਰਨਾਹੀ ਨਿਤ-ਪ੍ਰਾਪਤ ਬ੍ਰਹਮਮੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨਾਹੈ,ਔ ਉਪਾਧੀ ਦੂਰ ਭਯਾ: ਵਹੁ ਚੈਤਨਯ ਅਤਯੰਤ ਸ਼ੁਧ ਰੂਪਹੈ;ਤਾਮੇ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਮੈਲ ਕਾ ਕਬੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀ। ਯਾਤੇ ਪੂਰਬ ਕਹਿਆ ਕੋਈ ਦੋਖ ਨਹੀ ਆਵੇ,ਪੂਰਬ ਮੁਕਤ ਪੁਰਖਨੇ ਜਿਸ ਮੁਕਤਿ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮਮੇ ਮਿਲਨਾਹੈ ਤਿਸ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਅਮੋਲਕਤਾ ਕਹੀ। ਅਬ ਮੁਕਤੀਕਾ ਜਨਕ ਜੋ ਆਤਮ-ਗਯਾਨ ਤਿਸਕੇ ਜਨਕ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਧਰਮਕੋ ਅਮੋਲਕਤਾ ਕਹੇ ਹੈ ਗੁਰ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਮੁਲ ਇਤਿ॥ ਧਰਮਕਾ ਮੀਮਾਂਸਾ-ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਾਲੇ ਯਹ ਲਖਣ ਲਿਖੇਹੈ: ਵੇਦਸੇ, ਜਿਸਕਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਹੋਵੇ॥ ਪ੍ਰਯੋਜਨਕੀ ਸਿਧੀ ਕਰੇ; ਅਨਰਥ ਰੂਪ ਫਲਕੋ ਨਾ ਉਤਪਨ ਕਰੇ, ਤਿਸਕਾ ਨਾਮ ਧਰਮਹੈ, ਸੋ'ਦੋ'ਪ੍ਰਕਾਰਕਾਹੈ "ਏਕ ਨਿਸ਼ਕਾਮ, ਦੂਸਰਾ ਸਕਾਮ"। ਧਨ,ਪੁੱਤ੍ਰ,ਬਿੱਤ,ਸ੍ਵਰਗਾਦਿਕ ਅਨਿਤਯ ਫਲੋਕੇ ਹੇਤ ਕਰੇ,ਯਾਗਾਦਿ ਸਤਯ ਧਰਮਕਾ ਨਾਮ ਸਕਾਮਹੈ॥ ਮੁਕਤੀ-ਰੂਪ ਨਿਤਯ ਫਲ ਹੇਤੁ, ਸ੍ਵਰਗਾਰਪਨ ਕਰੇ ਕਰਮੇਸੇ ਜਨਯ ਧਰਮਕਾ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਕਾਮਹੈ। ਇਨ ਦੋਨੋਮੇ: ਨਿਸ਼ਕਾਮ-ਧਰਮਕੋ ਅਮੋਲਕਤਾ ਕਹੇਹੈ; ਔ ਤਾਕੀ ਸਿਧੀ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਯਹ ਅਨੁਮਾਨ ਪ੍ਰਮਾਣਹੈ॥ ਵੇਰਾਗਯਾਦਿਕ ਸਾਧਨੋਕਾ ਜਨਮ ਨਿਸ਼ਕਾਮ-ਧਰਮ ਅਮੋਲਕ ਹੋਨੇਕੋ ਯੋਗਯ ਹੈ॥ ਅਮੋਲਕ ਫਲਕਾ ਜਨਕ ਹੋਨੇਤੇ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਯਾਨ ਵਤ ਜੈਸੇ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਯਾਨ ਅਮੋਲਕ ਮੁਕਤੀ ਰੂਪ ਫਲਕਾ ਜਨਕਹੈ; ਯਾਤੇ,ਅਮੋਲਕਹੈ। ਤੈਸੇ,ਯਹ ਭੀ ਪਰੰਪਰਾਸੇ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਯਾਨ ਰੂਪ ਅਮੋਲਕ ਫਲਕੋ ਜਨੇਹੈ,ਯਾਤੇ ਅਮੋਲਕ ਹੋਨੇਕੋ ਯੋਗਯਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੋ ਪੁਰਖ ਧਰਮਾਧਰਮਕਾ ਨਿਰਣਯ ਕਰੇਹੈ, ਤਿਨਕੀ ਸਭਾਤੋ ਮੋਲ ਵਾਲੀ ਹੋਗੀ ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ:-

ਅਮੁਲੁ ਇਤਿ॥ ਈਹਾਂ 'ਦੀਵਾਨ' ਪਦ ਸਕਾਮ-ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਧਰਮੋਕੇ ਸਮਯਕ ਬਿਚਾਰਨੇ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖੋਕੀ ਸਭਾ ਪਰਹੈ। ਯਾਤੇ,ਐਸੇ ਬਿਚਾਰ ਵਾਲੇ ਉਤਮ ਪੁਰਖੋਕੀ ਦੀਵਾਨ ਨਾਮ ਸਭਾ ਅਮੋਲਕ ਨਾਮ ਅਤਯੰਤ ਦੁਰਲਭਹੈ॥ ਕਹੀ ਸਭਾਕੀ ਅਮੋਲਕਤਾਮੇ ਗੁਰੁ ਹੇਤੁ ਕਹੇਹੈ:-

ਅਮੁਲੁ ਇਤਿ॥ 'ਤੁੱਲ' ਸਬਦਸੇ ਧਰਮਕੇ ਬਿਚਾਰਸੇ ਸਮਾਨਤਾ ਲੇਨੀ। ਯਾਤੇ, ਜਿਸ ਹੇਤੁਸੇ ਤਿਨ ਉਤਮ ਪੁਰਖੋਕੀ ਤੁਲ ਨਾਮ, ਤੁਲਯਤਾ ਭਾਵ ਪਰਸਪਰ ਬਿਬਾਦਸੇ ਬਿਨਾ ਧਰਮ ਕੇ ਬਿਚਾਰਮੇਂ ਸਮਾਨਤਾ ਅਮੋਲਕ ਹੈ, ਤਾਤੇ ਤਿਨਕੀ ਸਭਾ ਦੁਰਲਭਹੈ। ਬਿਚਾਰ ਸਭਾਕੀ ਅਮੋਲਕਤਾਮੇ ਸਮਾਨਤਾਕੀ ਅਮੋਲਕਤਾ ਹੇਤੁ ਕਹ ਕਰ ਅਬ ਸਮਾਨਤਾਕੀ ਅਮੋਲਕਤਾ ਮੇ ਹੇਤੁ ਕਹੈ:-

ਅਮੁਲੁ ਇਤਿ॥ ਪਰਮਾਣ ਪਦ ਈਹਾ ਧਰਮ ਬੋਧਕ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਰੂਪ ਵੇਦਕਾ ਬੋਧਕਹੈ॥ ਯਾਤੇ,ਜਿਸ ਕਾਰਣਤੇ ਤਿਨ ਉਤਮ ਪੁਰਖੋਂਮੇਂ ਧਰਮਕਾ ਨਿਰਣੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪੁਰਬ ਕਾਂਡ ਰੂਪ ਵੇਦ ਅਮੁਲ ਨਾਮ ਅਮੋਲਕ ਭਾਵ ਦੁਰਲਭਹੈ; ਇਸਤੇ ਬਿਚਾਰਮੇ ਉਨਕੀ ਸਮਾਨਤਾਭੀ ਦੁਰਲਭਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਪਰਮੇਸਵਰਕੀ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ਸੇ ਧਰਮ ਔ ਬ੍ਰਹਮਕੋ ਯਥਾਰਥ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਏਕਸੇਹੀ ਸਕਾਮ, ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਧਰਮੋਕਾ ਨਿਰਣਯ ਬਨ ਜਾਵੇਗਾ॥ ਯਾਤੇ, ਬਹੁਤ ਪੁਰਖੋਕੀ ਅਤਿ ਦੁਰਲਭ ਸਭਾਸੇ ਕਿਆ ਕਾਮਹੈ ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ:-

ਅਮੁਲ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਤਿਸ ਐਸੇ ਬਿਬੇਕਕੀ ਪਹਚਾਨ ਹੇਤ ਜੋ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰਕੀ ਕਰੀ ਹੂਈ ਬਖਸੀਸ ਨਾਮ ਕਿਰਪਾ ਰੂਪ ਦਾਤਹੈ, ਵਹੁਭੀ ਅਮੁਲ ਕਹੀਜੇ; ਅਤਿ ਅਮੋਲਕਹੈ, ਭਾਵ ਮਹਾ-ਦੁਰਲਭਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਕਹੋ ਬਖਸੀਸਕੋ ਦੁਲਰਭਤਾ--ਹਮ ਤਾਮੇ ਬਿਨਾਹੀ ਬਿਬੇਕੀ ਪਹਚਾਨ--ਤਾਕੇ ਚਿੰਨ੍ਹਸੇ ਕਰ ਲੇਵੇਗੇ ॥ ਯਹ ਸੁਨ, ਚਿੰਨ੍ਹੋਕੇ ਹੀ ਜਾਨਨੇਕੋ ਹੀ ਦੁਰਲਭ ਕਹੇ:- ਅਮੁਲੁ ਇਤਿ॥ 'ਨੀਸਾਣ' ਨਾਮ ਚਿੰਨ੍ਹਕਾਹੈ; ਯਾਤੋ,ਤਿਸ ਗਯਾਨੀ ਪੁਰਖਕਾ ਵਹੁ ਚਿੰਨ੍ਹਭੀ ਅਮੋਲਕਹੈ, ਭਾਵ ਦੁਰਲਭ੍ਹੈ,ਜਿਸ ਚਿੰਨ੍ਹਕੋ ਜਾਨਕੇ, ਹੇ ਸਿਖਯ! ਤੂੰ ਤਿਸਕੋ ਜਾਨੇਹੈ॥ ਗੁਰੋ!

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤਿਸ ਗਯਾਨੀਮੇ ਕਰਣਾ, ਮੁਦਤਾ, ਮੇਤ੍ਰੀ ਉਪੇਖਯਾਦਿ ਕਰਮ ਰੂਪ ਬਹੁਤਸੇ ਪਹਚਾਨਕੇ ਯੋਗਯ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੋਵੇਹੈ ? ਯਾਤੇ, ਚਿੰਨ੍ਹੋਕੋ ਦੁਰਲਭ ਨਹੀ ਬਨੇ ? ਯਹਸੁਨ ਕਹੇ:- ਅਮੁਲ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯੇ! ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਜਿਗਯਾਸੂਸੇ ਭੀ ਰਹੇਹੇ;ਯਾਤੇ,ਜਿਨ ਚਿੰਨ੍ਹੋਸੇ ਤੂ ਗਯਾਨੀ ਕਾ ਹੀ ਨਿਸਚੇ ਕਰੇ, ਵਹੁ ਚਿੰਨ੍ਹ ਰੂਪ ਕਰਮਭੀ ਅਮੋਲਕਹੈ, ਭਾਵ ਦੁਰਲਭਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਹਮ ਗਯਾਨੀਮੇ ਸ਼ੋਕ ਮੋਹਕਾ ਅਭਾਵ ਕਹਨੇ ਵਾਲੀ ਸ੍ਰੁਤਿ ਰੂਪ ਆਗਯਾਸੋ ਕਾ ਭਾਵਾਦਿ ਰੂਪ ਗਯਾਨਕੇ ਚਿੰਨ੍ਹੋਕੋ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਾਥ ਜਾਨ ਲੇਵੇਂਗੇ; ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ:- ਅਮੁਲੁ ਇਤਿ॥ 'ਫੁਰਮਾਣੁ' ਕਹੀਯੇ ਚਿੰਨ੍ਹੋਕੇ ਬੋਧਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਯਦਯਪਿ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੋਨੇਸੇ ਸੁਨਨੇ ਸੁਨਾਵਨੇਕੋ ਅਤਯੰਤ ਸੁਲਭਹੈ--ਤੋਭੀ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਹਿਤ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਆਗਯਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੀ,ਅਮੁਲ ਨਾਮ ਅਤਯੰਤ ਦੁਰਲਭਹੈ। ਯਾਤੇ, ਚਿੰਨ੍ਹ ਜਾਨਨੇ ਅਤਯੰਤ ਦੁਰਲਭਹੈ,ਯਹ ਭਾਵ ਹੈ, ਪੀਛੇ 'ਪਰਵਾਣ' ਲਿਖਾ, ਸੋ ਨਿਖਲ-ਪ੍ਰਮਾਣੋਕਾ ਬੋਧਕਹੈ।ਫੁਰਮਾਨ ਕੇਵਲ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਪ੍ਰਮਾਣਕਾ ਬੋਧਕਹੈ। ਯਾਤੇ, ਕਹੇ ਕਾਹੇਨਾ, ਕਾਹੇਨਾ ਰੂਪ ਪੁਨਰੁਕਤੀ ਨਹੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਹਿਤ ਸ਼੍ਰੁਤਿ,ਸਿਮ੍ਰਿਤੀਕੋ ਦੁਰਲਭ ਕਹੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾਕੋਹੀ ਦੁਰਲਭਤਾ ਸਿਧ ਹੋਵੇਹੈ। ਸੋ ਦੁਰਲਭ ਰੂਪ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੈਸੇ ਪੁਰਖ ਪੇ ਹੋਵੇਹੈ ? ਹੇ ਸਿਖਯ! ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਧਰਮਸੇ ਹੋਵੇਹੈ,ਯਹ ਹਮਨੇ ਅਨੇਕ ਵਾਰ ਕਹਯਾਹੈ॥

ਹੇ ਗੁਰੋ! ਰਹੋ ਨਿਸਕਾਮ ਧਰਮਸੇ ਉਪਜਨੇ ਵਾਲੀ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾਕੋ ਦੁਰਲਭਤਾ। ਤੋਭੀ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਤੋ 'ਅਪਨਾ ਆਪ' ਹੋਨੇ ਤੇ ਅਤੀ ਸੁਲਭਹੈ;ਤਿਸਕੋ ਦੁਰਲਭਤਾ ਰੂਪ ਅਮੋਲਕਤਾ ਨਹੀ ਬਨੇ।ਯਹ ਸੁਨ,ਗੁਰੁ ਕਹੈ:-

ਅਮੁਲੋ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਵਹੁ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਅਮੋਲ ਕਹੀਯੇ ਬਹੁਤ ਦੁਰਲਭ,ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤਾਸੇ ਭੀ ਅਮੁਲ ਨਾਮ ਦੁਰਲਭਹੈ। ਜਿਸਤੇ ਵਹੁ ਜਾਨਨੇਕੋ ਅਤਯੰਤ ਕਠਨ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਅਪਨੀ ਕ੍ਰਿਪਾਸੇ ਪੀਛੇ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਹੈ।ਯਾਹੀਤੇ ਗੁਰੁ ਲਿਖੇਹੈ,"ਤਿਸਹਿ ਬੁਝਾਏ ਨਾਨਕਾ ਜਿਸ ਹੋਵੇ ਸੁਪ੍ਰਸੰਨ"(283:17)ਜਿਸਪੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇਹੈ,ਤਿਸਕੋ ਅਪਨੇ ਨਿਜ ਸ੍ਵਰੂਪਕਾ ਗਯਾਨ ਦੇਵੇਹੈ। ਜਿਸ ਗਯਾਨ ਬਿਨਾ ਸਰਬਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਿਜ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੂਯਾ ਸਮਝਕੇ ਜੀਵ ਅਤਯੰਤ ਦੁਖ ਪਾਵੇਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਘਰਮੇਂ ਪੜੇ ਧਨਕੋ ਨਾ ਜਾਨਨੇ ਸੇ ਜੀਵ ਦੁਖ ਪਾਵੇਹੈ। ਯਾਤੇ,ਯਦਯਪਿ ਨਾ ਜਾਨਿਆ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੁਰਲਭ ਨਹੀ,ਤੋ ਭੀ ਸਾਧੇਨੇਸੇ ਤਿਸਕਾ ਜਾਨਨਾ ਅਤਯੰਤ ਦੁਰਲਭਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜਬ ਤਿਸਕਾ ਜਾਨਨਾਹੀ ਦੁਰਲਭਹੈ,ਤਬ ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ,ਤਿਸਕੇ ਜਨਾਵਨ ਹੇਤ ਮੇਰੇਕੋ ਉਪਦੇਸ ਕਰੋ; ਸੁਨਕੇ ਕਹੇ:-

ਆਖਿਆ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਵਹੁ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜਾਤਿ, ਗੁਣ, ਕ੍ਰਿਯਾਦਿਕ ਜੋ ਸਬਦੋਕੇ ਅਰਥੋਮੇ ਵਰਤਨੋਕੇ ਨਿਮਿਤ, ਤਿਨੋਸੇ ਰਹਿਤਹੈ। ਯਾਤੇ,ਸਬਦਕੀ ਸ਼ਕਤੀ-ਬ੍ਰਿਤੀਸੇ'ਆਖਯਾ'ਨ ਜਾਯ'ਕਹੀਯੇ ਵਹੁ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਕਹਿਆ ਨਹੀ ਜਾਵੇ। ਇਸੀ ਭਾਵਸੇ ਗੁਰੋ ਕਹੇਹੈ'ਮਹਿਮਾ ਨ ਜਾਨੇ ਵੇਦ'(894:4)ਵੇਦਭੀ ਤਾਮੇ ਮਨ ਬਾਣੀਕੀ ਅਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤੀ ਕਹੇਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਸ਼ਕਤੀ-ਬ੍ਰਿਤੀਸੇ ਤਿਸਕੋ ਮਤ ਕਹੋ;ਲਖਨਾਸੇ ਕਹੋ;ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ:-

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਆਖਿ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ!ਸਿਖਯਨਕੇ ਤਾਈ ਲਖਣਾ-ਬ੍ਰਿਤੀਸੇ ਤਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾਕੇ ਜੀਵ ਸਾਥ ਏਕ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਆਖ, ਆਖ ਨਾਮ,ਬਾਰੰਬਾਰ ਉਪਦੇਸ ਕਰਕੇ ਹਮ ਤਿਸ ਅਖੰਡ-ਸ੍ਵਰੂਪਸੇ ਰਹੇ ਲਿਵਲਾਇ ਨਾਮ, ਤਿਸਕੇ ਆਕਾਰ-ਬ੍ਰਿਤੀ ਕਰਕੇ ਥਿਤਹੋ ਰਹੇਹੈ; ਔ ਸ੍ਵਰੂਪਾਕਾਰ-ਬ੍ਰਿਤੀ ਕਰਨੀਹੀ ਸਮਾਧਿਹੈ॥ ਸੋ ਸਮਧਿ ਸ੍ਰਵਣ, ਮਨਨ, ਨਿਦਧਯਾਸਨੋ ਸੇ 'ਪੀਛੇ' ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਰੂਪਹੈ॥ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ:ਸਵਿਕਲਪਕ,ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਭੇਦਸੇ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਹੋਵੇਹੈ; ਦੋਨੋ ਮੇਂ ਜਹਾਂ ਗਯਾਤਾ,ਗਯਾਨਦਿ ਰੂਪ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਭਾਸੇ,ਵਹੁ ਸਵਿਕਲਪ- ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਭੇਦਸੇ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਹੋਵੇਹੈ। ਜਹਾ ਨਾ ਭਾਸੇ, ਵਹੁ ਨਿਰ-ਵਿਕਲਪਕ-ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਹੋਵੇਹੈ॥ ਚੌਥੀਮੇ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਭਾਸੇ ਹੈ। ਯਾਤੇ,ਵਹੁ ਸਵਿਕਲਪਕ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਰੂਪ ਹੈ। ਉਤਰ ਤੀਨਮੇ ਨਹੀ ਭਾਸੇ; ਯਾਤੇ, ਵਹੁ ਨਿਰ-ਵਿਕਲਪਕ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਰੂਪਹੈ॥ ਗਯਾਨਕੀ ਸਭੀ ਸਾਤ-ਭੂਮਿਕਾਹੈ। 'ਭੂਮਿਕਾ'ਨਾਮ ਚਿਤ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਬਿਸੇਖੋਕਾਹੈ। ਜਿਨਕੋ ਯਵਨ 'ਦਰਜੇ' ਕਹੇ ਹੈ। ਸਾਤੋਂਮੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ-ਕਰਮ ਦ੍ਵਾਰਾ''ਨਿਤਯ ਔ ਅਨਿਤਯ''ਵਤਕੇ ਬਿਬੇਕ ਸੇ ਲੇ ਮੁਕਤੀਕੀ ਇਛਾ ਪ੍ਰਯੰਤ ਪਹਲੀ ਭੂਮਿਕਾਹੈ॥ ਗੁਰਕੇ ਸਮੀਪ ਜਾਕਰ ਉਪਦੇਸ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰ ਸ੍ਰਵਣ, ਮਨਨ ਕਰਨਾ ਦੂਸਰੀ ਭੂਮਿਕਾਹੈ। ਨਿਦਧਯਾਸਨ ਸੇ ਸੂਖਮ ਵਸਤੁਕੇ ਗ੍ਰਹਣ ਯੋਗਯ ਚਿਤ ਕਰ ਲੇਨਾ ਤੀਸਰੀਹੈ। ਏਹ ਤੀਨੋ ਭੂਮਿਕਾ ਸਾਧਨ ਰੂਪਹੈ,ਇਨਕਾ ਨਾਮ ਯੋਗੀਯੋਕੇ ਮਤਮੇ ਜਾਗ੍ਰਤ ਅਵਸਥਾਹੈ, ਇਨਮੇ ਜਗਤ ਜੁਦਾ ਜੁਦਾ ਭਾਸੇਹੈ,ਯਾਤੇ ਜਾਗ੍ਰਤ ਕਹੀਯੇਹੈ॥ ਇਨਸੇ ਪੀਛੇ ਚੌਥੀਮੇ ਸੇਕੇਵਲ ਬ੍ਰਹਮ-ਸ੍ਵਰੂਪਹੋ, ਮੇਰੇਸੇ ਅਨਯ ਵਸਤੁ ਕਾ ਲੇਸ਼ ਨਹੀ--ਐਸੇ ਜੀਵ-ਈਸ਼ਕੇ ਅਭੇਦਕਾ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਹੋਵੇਹੈ। ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸ੍ਵਰੂਪ ਪਦਾਰਥੋ ਵਤ: ਮਿਥਯਾ ਭਾਸੇਹੈ। ਯਾਤੇ,ਇਸ ਅਵਸਥਾਕਾ ਨਾਮ ਸ੍ਵਪਨਹੈ॥ ਇਸ ਚੌਥੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਾਲਾ ਗਯਾਨੀ'ਬ੍ਰਹਮਵਿਤ'ਕਹੀਯੇਹੈ॥ ਅਗਲੀ ਤੀਨ ਭੂਮੀਆ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤੀਕੇ ਭੇਦਹੈ॥ ਚੌਥੀਮੇ ਸਵਿਕਲਪਕ-ਸਮਾਧੀਕੇ ਅਭਯਾਸਸੇ,ਮਨਕਾ ਨਿਰੋਧ ਹੋ ਕਰ,ਜੋ ਮਨਕੀ ਨਿਰਵਿਕਲਪਕ ਸਮਾਧਿ ਅਵਸਥਾ ਹੋਵੇਹੈ,ਸੋ ਪਾਚਵੀ ਭੂਮਿਕਾਹੈ;ਅਸੰਸਕਿਤ ਇਸਕਾ ਨਾਮ॥ ਇਸਮੇ ਗਯਾਨੀ ਪੁਰਖ ਖਾਨ,ਪਾਨਾਦਿਕ ਬਯਵਹਾਰ ਹੇਤ ਆਪਹੀ ਉਠੇਹੈ, ਇਸ ਹੇਤਸੇ ਇਸਕਾ ਨਾਮ ਸੁਖਪਤੀਹੈ। ਇਸ ਭੂਮਿਕਾ ਵਾਲੇ ਗਯਾਨੀਕਾ ਨਾਮ'ਬ੍ਰਹਮ-ਵਿਦਵਰ'ਹੈ। ਇਸ ਪੰਚਮੀਕੇ ਬਹੁਤ ਅਭਯਾਸਸੇ ਛਠੀ ਹੋਵੇਹੈ'ਪਦਾਰਥਭਾਵਨੀ',ਇਸਕਾ ਨਾਮ ਹੈ; ਇਸਕੋ ਗਾਢ-ਸੁਖੁਪਤੀ ਕਹੇਹੈ। ਇਸ ਵਾਲਾ ਗਯਾਨੀ 'ਬ੍ਰਹਮ-ਵਿਤ-ਵਰੀਆਨ' ਕਹੀਯੇ। ਇਸ ਭੂਮਿਕਾਕੇ ਅਧਿਕ ਅਭਯਾਸਸੇ ਸਪਤਮੀ ਹੋਵੇਹੈ, 'ਤੁਰੀਆ' ਇਸਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਇਸਮੇ ਕਾਹੂ ਰੀਤਿਕਾ ਭੇਦ ਨਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇਹੈ;ਅਰ ਇਸ ਵਾਲੇ ਗਯਾਨੀ ਅਨੁਸਾਰ ਅਰ ਲੋਕ ਇਸਕੋ ਖਲਾ ਪਿਲਾ ਦੇਵੇਹੈ। ਇਸ ਵਾਲੇ ਗਯਾਨੀਕਾ ਨਾਮ'ਬ੍ਰਹਮ-ਵਿਤ-ਬਰਿਸਟ'ਪੁਰਖਕਾ ਆਪਸੇ ਵਾ ਪਰਸੇ ਕਬੀ ਸਮਾਧਿਸੇ ਉਥਾਨ ਨਹੀ ਹੋਵੇ,ਕੇਵਲ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰਕੀ ਇਛਾਹੈ। ਨਾਮ ਇਨ ਸਾਤੇ ਭੂਮੀਯੋਕੇ ਯੇਹੈ:- ਸੁਭੇਛਾ ।ਸੁਵਿਚਾਰਣਾ 2. ਤਨੁਮਾਨਸਾ 3. ਸਤਵਾਪਤਿ 4.ਅਸਸੰਕਤੀ 5. ਪਦਾਰਥਾਭਾਵਨੀ 6.ਤੁਰੀਆ ਨਾਮ,ਨਾਮਾਰਥ ਯੇਹੈ॥ ਬਿਬੇਕ ਸੇ ਲੇ ਮੁਕਤੀ ਕੀ ਇਛਾ ਪ੍ਰਯੰਤ ਸਾਧਨੋਸੇ'ਸ਼ੁਭ ਇਛਾ'ਹੋਨੀ ਇਸਕਾ ਨਾਮ'ਸੁਭੇਛਾ'ਹੈ॥ ਤਿਸਸੇ ਪੀਛੇ ਗੁਰੁ ਸਮੀਪ ਜਾ ਕਰ ਸ੍ਰਵਣ, ਮਨਨ ਰੂਪ'ਸੁਨਾਮ' ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ,ਇਸਕਾ ਨਾਮ ਸੁਵਿਚਾਰਣਾ ਹੈ। ਇਸੇਸੇ ਪੀਛੇ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਸਾਧਨਕੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪ੍ਰਭਾਵਸੇ ਅਤੀ-ਸੂਖਮ ਵਸਤੁਕੇ ਗ੍ਰਹਣ ਯੋਗਯ'ਤਨੁ'ਨਾਮ,ਸੂਖਮ'ਮਾਨਸ'ਨਾਮ ਮਨ ਕਰ ਲੇ ਨਾ, ਇਸਕਾ ਨਾਮ 'ਤਨੁਮਾਨਸਾ' ਹੈ। ਇਸਸੇ ਪੀਛੇ ਸਤ੍ਵਨਾਮ ਸ਼ੁਧ ਸ੍ਵਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾਕੀ'ਅਪਤਿ' ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਨੀ 'ਸਤ੍ਵਾਪਤਿ' ਕਹੀਯੇ ਹੈ। ਸੰਗਕਾ ਨਾਮ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਹੈ; ਗਯਾਨਕੇ ਉਤਰ-ਕਾਲਮੇ ਸਾਧਨੋਂਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸੇ ਤਿਸਕਾ ਅਭਾਵ ਹੋਨਾ 'ਅਸੰਸਕਤੀ' ਕਹੀਯੇਹੈ। ਨਾ ਨਾ ਰੂਪਸੇ ਪਦਾਰਥੋਂਕਾ ਭਾਨ ਨਾ ਰਹਨਾ, 'ਪਦਾਰਥਾਭਾਵਨੀ'ਕਹੀਯੇਹੈ। ਜਾਗ੍ਰਤਾਦਿ ਅਵਸਥਾ-ਤ੍ਰਯ ਸੇ ਅਤੀਤ ਚਤੁਰਥ ਸ੍ਵਰੂਪ ਤੁਰੀਆਮੇ ਥਿਤੀ ਹੋਨੀ ਤੁਰੀਆ ਅਵਸਥਾਹੈ॥ ਸ੍ਵਰੂਪਾਕਾਰ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕਰਨੀ,ਸਮਾਧੀਹੈ;ਸੋ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਹੋਵੇਹੈ:- ਏਕ ਲਯ-ਚਿੰਤਨ ਸੇ, ਦੂਸਰੀ ਬਾਧ-ਚਿੰਤਨ ਸੇ। ਲਯ ਚਿੰਤਨਸੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀਕਾ ਨਾਮ'ਲਯ-ਪੂਰਬਕ'ਹੈ॥ ਬਾਧ ਚਿੰਤਨਸੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀਕਾ ਨਾਮ 'ਬਾਧ-ਪੂਰਬਕ'ਹੈ; ਦੋਨੋਮੇ, ਲਯ ਚਿੰਤਨ ਇਸ ਰੀਤਿਸੇ ਹੋਵੇਹੈ:- ਜੈਸੇ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਬਿਨਾ ਘਟ ਕੁਛ ਵਸਤੁ ਨਹੀ,ਐਸੇ ਸਰਬ ਕਾਰਣ ਬਿਨਾ ਕਾਰਜ ਕੁਛ ਵਸਤੁ ਨਹੀ ਹੋਵੇ॥ ਯਾਤੇ,'ਬਯਸਟੀ-ਪ੍ਰਪੰਚ', ਸਮਸਟੀ ਰੂਪ 'ਬਿਰਾਟ' ਕਾ ਕਾਰਯ ਹੋਨੇ ਤੇ, ਤਾ ਸੇ ਬਿਨਾ ਕੁਛ ਵਸਤੁ ਨਹੀ॥ ਸਮਸਟੀ ਬਿਰਾਟ: ਪੰਚੀ-ਕ੍ਰਿਤ ਪੰਚ ਮਹਾਭੂਤੋਮੇ,ਪਾਚ-ਗੁਣੋਂ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ,ਚਾਰ-ਗੁਣਾ ਵਾਲੇ ਜਲਕਾ ਕਾਰਯ ਹੋਨੇਤੇ, ਤਾਸੇ ਭਿੰਨ ਕੁਛ ਵਸਤ ਨਹੀ। ਚਾਰ ਗੁਣੋ ਵਾਲਾ ਜਲ, ਤੀਨ ਗੁਣ ਵਾਲੀ ਅਗਨਿਕਾ ਕਾਰਯ ਹੋਨੇ ਤੇ,ਤਾਸੇ ਭਿੰਨ ਕੁਛ ਵਸਤੁ ਨਹੀ।ਦੋ-ਗੁਣ ਵਾਲਾ ਪਵਨ ਸਵਚ ਰੂਪ ਏਕ ਗੁਣ ਵਾਲੇ ਆਕਾਸ਼ਕਾ ਕਾਰਯ ਹੋਨੇ ਤੇ,ਤਾਸੇ ਭਿੰਨ ਕੁਛ ਵਸਤੁ ਨਹੀ।ਵਹੁ ਆਕਾਸ ਤ੍ਰਿਧਾ-ਹੰਕਾਰਕਾ ਕਾਰਯ ਹੋਨੇਤੇ ਤਿਸ ਅਹੰਕਾਰਸੇ ਭਿੰਨ ਕੁਛ ਵਸਤੂ ਨਹੀ। ਅਹੰਕਾਰ ਮਾਯਾਕੀ ਇਛਾ ਰੂਪ ਮਹੱਤਤ੍ਵਕਾ ਕਰਯ ਹੋਨੇਤੇ ਤਾਸੇ ਭਿੰਨ ਕੁਛ ਵਸਤੁ ਨਹੀ। 'ਇਛਾ' ਮਾਯਾ ਕਾ ਕਾਰਯ ਹੋਨੇ ਤੇ, ਤਾਸੇ ਭਿੰਨ ਕੁਛ ਵਸਤ ਨਹੀ। ਵਹੁ ਮਾਯਾ ਚੇਤਨਯਮੇ ਕਲਪਿਤਹੈ, ਯਾਤੇ ਤਾਸੇ ਭਿੰਨ ਕੁਛ ਵਸਤੁ ਨਹੀ।ਐਸੇ ਅਨੁਸੰਧਾਨਮੇ ਕਾਰਯ-ਕਾਰਣ ਰੂਪ ਪ੍ਰਪੰਚਕੇ ਵਿਦਯਮਾਨ ਰਹਿਆਭੀ ਚੇਤਨਯ ਮਾਤ੍ਰਮੇ ਜੋ ਚਿਤਕੀ ਬਿਰਤੀ ਹੋਨੀ,ਸੋ 'ਲਯ'ਪੂਰਬਕ ਸਮਾਧਿ ਹੋਵੇਹੈ॥ ਪਰੰਤੂ ਇਸਮੇ ਏਤੀ ਨਯੂਨਤਾਹੈ:- ਇਸਮੇ ਗੁਰਕੇ ਉਪਦੇਸ ਦ੍ਵਾਰਾ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਮਾਤ੍ਰਕੇ ਸਾਕਾਰ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨਾ ਹੋਨੇਸੇ--ਅਵਿਦਯਾ ਤਤਕਾਰਯ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕਥੇ ਨਹੀ ਹੋਵੇ,ਯਾਤੇ ਵੈਸੇ ਚਿੰਤਨ ਕੀਯੇ ਭੀ ਕਾਰਣੋਂਕੋ ਬਨੇ ਰਹਨੇਸੇ ਫੇਰਭੀ ਸਭ ਪ੍ਰਪੰਚਕਾ ਉਠਨਾ ਬਨਿਆ ਰਹੇਹੈ। ਯਾਤੇ,ਜੈਸੇ ਸੁਖਪਤੀਮੇਂ ਸਭ ਵਸਤੁ ਦੂਰ ਹੂਈ; ਭੀ ਕਾਰਣਕੇ ਰਹਨੇਸੇ ਫੇਰ ਭਾਨ ਹੋਵੇਹੈ,ਤੋ ਯੇ ਲਯ ਪੂਰਬਕ ਸਮਾਧਿਮੇ ਹੋਵੇਹੈ: ਯਾਤੇ ਯਹ ਮੁਖ-ਸਮਾਧੀ ਨਹੀ॥

ਮੁਖ-ਸਮਾਧੀ ਬਾਧ-ਪੂਰਬ ਹੋਵੇਹੈ;ਤਿਸਕਾ ਯਹ ਸ੍ਵਰੂਪਹੈ:- ਗੁਰੁ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਦ੍ਵਾਰਾ ਬਹ੍ਮਕੇ ਸਾਖਾਯਤਕਾਰਸੇ ਅਵਿਦਯਾਕੀ, ਔ ਅਵਿਦਯਾਕੇ ਕਾਰਯੋ ਕੀ ਨਿਬ੍ਰਤੀ ਭਯਾ॥ ਪੁਨਾ, ਅਨਾਦਿ ਅਵਿਦਯਾਕਾ ਔ ਤਿਸਕੇ ਕਾਰਯੋਕਾ ਉੱਥਾਨ ਨਹੀ ਹੋਵੇ, ਯਾਤੇ ਯਹ ਬਾਧ-ਪੂਰਬਕ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਸਮਾਧੀ ਮੁਖਯ ਹੋਵੇਹੈ, ਸੋਈ ਨਿਜ-ਰੂਪਮੇ ਹਮਨੇ ਕਰੀਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜਿਸ ਸ੍ਵਰੂਪਕਾ ਸਿਖਯਨਕੋ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆ, ਪੁਨਾ, ਜਿਸਮੇ ਆਪਨੇ ਸਮਾਧੀ ਕਰੀ, ਤਿਸਮੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਿਆਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ;- ਆਖਹਿ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਰਿਗ ਆਦਿਕ ਵੇਦੋਂਕੇ ਜੋ ਉਪਨਿਖਦ ਰੂਪ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਾਠਹੈ,ਵਹੁ ਤਿਸ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ 'ਆਖਹ' ਨਾਮ ਕਹਤੇਹੈ॥ ਪੁਨਾ: ਪੁਰਾਣ ਕਹੇਹੈ। ਈਹਾ ਪੁਰਾਣ ਪਦਸੇ ਇਤਿਹਾਸ ਔਂ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤੀਆਕਾ ਭੀ ਗ੍ਰਹਣਹੈ,ਅਰ ਜੇ ਵੇਦਕੇ ਅਰਥਕੋ ਬਿਸਤਾਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇਹੈ॥ ਯਾਤੇ,ਬੇਦਾਰਥਕੇ ਬਿਸਤਾਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਪੁਰਾਣਾਦਿਕ ਸਭੀ ਤਿਸ ਤਤ੍ਵਕੋ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰੇਹੈ; ਕਿੰਚ, ਜੋ ਪਰਖ ਤਿਨ ਵੇਦਾਦਿਕੋਕੇ ਅਰਥ ਜਾਨਨੇਕੀ ਇਛਾ ਕਰ, ਗੁਰੋ ਮੇ ਅਰਥੋ ਕੋ ਪੜੇਹੈ; ਵਹੁ ਤਿਸ ਤਤ੍ਵਕੋ ਕਹੇਹੈ। ਪੁਨਾ: ਜੋ ਕਰਹਿ ਵਖਿਆਨ ਨਾਮ ਤਿਨ ਵੇਦਾਦਿਕੋ ਕੇ ਤਾਤਪਰਯ ਕੋ ਜਾਨਕੇ ਤਿਨਕੇ ਊਪਰ ਬਯਾਖਯਾ ਕਰੇਹੈ, ਵਹੁਭੀ ਤਿਸ ਤਤ੍ਵਕੋ ਕਹੇਹੈ। ਬਯਾਖਯਾਕਾ ਅਰਥ'ਗੁਰਮਤ ਨਿਰਣੇ'ਮੇ ਦੇਖ ਲੈਨਾ। ਇਸ ਬ੍ਰਹਮ-ਤਤ੍ਵਕੋ ਅਪਨੇ-ਅਪਨੇ ਕਲਪੋਮੇਂ ਬ੍ਰਹਮਭੀ ਕਹੇਹੈ,ਯਹ ਕਹੇ।

ਆਖਹਿ ਇਤਿ॥ ਆਖਹ ਬਰੁਣਨੇ ਨਾਮ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਕਲਪਮੇ ਸਿਖਯਨ ਪੁਤ੍ਰਨਕੋ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇਹੈ ਬ੍ਰਹਮਾ॥ ਬ੍ਰਹਮਾਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰਨ ਇੰਦ੍ਰ ਬਿਰੋਚਨਾਦਿਕੋ ਪ੍ਰਤਿ ਵੇਦਮੇ ਸਪਸਟ ਲਿਖਯਹੈ। ਪੁਨਾ: ਇਸ ਬ੍ਰਹਮਾਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇਹੈ ਦੇਵ ਪੁਰੀਕੇ ਸਵਾਮੀ ਇੰਦ੍ਰ, ਇੰਦ੍ਰਵਤ ਬਸਿਸ਼ਟ,ਪੁਰਾਣਮੇ ਕਹੇ ਬਰੁਣਾਦਿਕ ਭੀ ਬ੍ਰਹਮ ਤਤ੍ਵਕੇ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇ ਜਾਨ ਲੇਨੇ॥ ਇੰਦ੍ਰਨੇ ਬ੍ਰਹਮ-ਤਤ੍ਵਕਾ ਉਪਦੇਸ'ਪ੍ਰਤਰਦਨ'ਕੋ ਕੀਆਹੈ। ਯਹ'ਕਖੀਤਕੀ-ਉਪਨਿਖਦ'ਮੇ ਪ੍ਰਸਿਧਹੈ। ਗੋਪੀਯੋਕੇ ਪ੍ਰਤਿ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀਨੇ ਇਸੀ ਤਤ੍ਵਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆਹੈ ਯਹ ਕਹੇ।

ਆਖਹਿ ਇਤਿ॥ ਆਖਹ ਨਾਮ ਇਸੀ ਤਤ੍ਵਕੋ ਕਹਤਾ ਹੂਯਾ'ਗੋਪੀਤੇ'ਨਾਮ ਗੋਪੀਯੇ ਪਾਸ ਗੋਬਿੰਦ ਨਾਮ ਕ੍ਰਿਸਨ ਭਾਗਵਤ ਕੇ 'ਦਸ਼ਮ' ਮੇ ਸੁਕਦੇਵ ਬਚਨਹੈ।ਜਬ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀਨੇ ਗੋਪੀਯੋਕੋ ਵਾਸਤਵ ਰੂਪਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਯਾ,ਤਬ ਵਹੁ ਗੋਪੋਆ ਇਨ ਪੰਚੋਕੋਸ਼ੋਕੋ ਤਯਾਗਕੇ ਤਿਸ ਸ੍ਵਰੂਪਕਾ ਸਮਰਣ ਕਰ ਤਿਸੀਮੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੂਈਆ।ਆਖਹ ਨਾਮ ਕਹਤੇਹੈ ਤਿਸ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਈਸ਼੍ਵਰ ਨਾਮ ਪਾਰਬਤੀਕੇ ਪਤਿ'ਸ਼ਿਵ ਸਿਵ'ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰਨਾ ਵੇਦ ਪੁਰਾਣਾਦਿਕੋ ਮੇ ਅਤਿ ਪ੍ਰਸਿਧਹੈ॥ ਪੁਨਾ: ਆਖਹ ਨਾਮ ਕਹਤੇ ਹੂਏ ਤਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਅਪਨੇ ਸਿਖਯਨ ਪ੍ਰਤਿ ਕਪਲਾਦਿਕ ਸਿਧ ਦੇਵਹੂਤੀ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਕਪਲ ਰਿਖੀਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰਨਾ ਭਾਗਵਤਮੇ ਪ੍ਰਸਿਧਹੈ॥

ਯਾਤੇ ਈਸ਼੍ਵਰਨਾ ਮਾਨਨੇ ਵਾਲਾ ਕਪਲ ਔਰ ਹੈ, ਉਸ ਕਾ ਈਹਾ ਸਿੱਧ ਸਬਦ ਸੇ ਗ੍ਰਹਣ ਨਹੀ॥

ਆਖਹ ਨਾਮ ਕਹਤੇਹੈ ਉਸਤਤ੍ਵਕੋ ਵਹੁ ਗਯਾਨੀ ਪੁਰਖ,ਜਿਨੋਨੇ'ਕੇਤੇ ਕੀਤੇ'ਨਾਮ ਅਨੇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੀਯੇ ਉਪਦੇਸਕੇ ਦਰ ਬੁਧ ਨਾਮ ਗਯਾਨੀ ਇਸ ਕਹਨੇਸੇ ਜੋ ਕੋਈ ਗਯਾਨੀ ਇਸ ਸ੍ਵਰੂਪਕੇ ਉਪਦੇਸਕੋ ਜਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪ੍ਰਤਿ ਕਰੇਗਾ, ਵਹੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਿਯਮ ਸੇ ਸ੍ਵਰੂਪਕੇ ਲਾਭ ਵਾਲਾ ਹੋਗਾ। ਯਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਿਸ਼ਫਲ ਨਹੀ, ਯਹ ਸੂਚਨ ਕੀਆ।

ਆਖਹ ਨਾਮ ਕਹੇਹੈ ਇਸ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਦਾਨਵ, ਰਾਖਸ'ਪ੍ਰਹਲਾਦਿਕ॥ ਪੁਨਾ,'ਆਖਹ ਦੇਵ' ਕਥਨ ਕਰੋ ਇਸ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਸੂਰਯ,ਚੰਦ੍ਰਾਦਿਕ ਨਿਖਲ ਦੇਵਤਾ। ਪੁਨਾ ਆਖਹ ਨਾਮ ਕਹਨੇ ਹੇ 'ਸੁਰਿ ਨਰ' ਨਾਮ ਕਿੰਨਰ,ਦੇਵਤਾ ਤਿਸ ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਤਤ੍ਵਕੋ ਕਿੰਨਰ ਦੇਵਤਾ ਸੁਰ ਹੋਵੇਹੈ,ਕਿੰਚਿਤ ਨਰ ਹੋਵੇਹੈ! ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਤਿਨਕੋ ਕਿੰਨਰ ਕਹਤੇਹੈ ਈਹਾ ਤਿਨਕਾ ਗ੍ਰਹਣ ਪੁਨਰੁਕਤੀ ਪਰਿਹਾਰ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੇਤ ਕੀਆ। ਕਿੰਨਰੋ ਵਤ ਗੰਧਰਬਾਦਿਕ ਭੀ ਤਿਸ ਸ੍ਵਰੂਪਕੇ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇ ਜਾਨ ਲੇਨੇ। ਪੁਨਾ:'ਸੋ ਮੁਨਿ ਜੋ ਮਨ ਕੀ ਦੁਬਿਧਾ ਮਾਰੇ'(1128:19)ਇਤਯਾਦਿਕ ਗੁਰੁ ਬਚਨੋਮੇ ਕਹੇ ਮਨਸੇ ਨਿਖਲ ਦੈਵੱਤਕੇ ਨਾਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤ ਮੁਨਿ-ਪੁਰਖਭੀ ਤਿਸ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਕਥਨ ਕਰੇਹੈ।ਪੁਨਾ, ਤਿਸ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਵੇਦਾਦਿ ਵਿਦਯਾ ਦ੍ਵਾਰਾ ਜਨ ਨਾਮ ਚਾਰੋ-ਵਰਣੋਕੇ ਪੁਰਖ ਕਹੇਹੈ ॥ ਵੇਦਮੇ ਲਿਖੇਹੈ, ਜੋ ਜੋ ਇਨ ਮਨੁਖਯਨਮੇ ਤਿਸ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਜਾਨਤਾ ਹੂਯਾ ਵਹੀ ਵਹੀ ਤਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੂਯਾ ॥ ਗੁਰੁਭੀ ਕਹੇਹੈ, 'ਜੋ ਜੋ ਸਰਨ ਪਰੇ ਸੋ ਉਧਰੇ'(610:9)॥ ਇਤਯਾਦਿ,'ਸੇਵ' ਪਦਕਾ ਸਭੀ ਸੁਰ ਨਰਾਦਿਕ ਸਾਥ ਸੰਬੰਧ ਕਰ ਲੈਨਾ;ਭਾਵ ਯਹ ਤਿਸ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਉਪਾਸਨਾਸੇ ਸੇਵ, ਨਾਮ ਸੇਵਨ ਕਰ ਸਭੀ ਜਾਨਕੇ ਕਹੇਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਸਭੀ ਵਿਦਵਾਨ ਦੇਹ ਨਾ ਗਿਰਨੇ ਪ੍ਰਯੰਤ ਬ੍ਰਹਮ-ਤਤ੍ਵਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰੇਹੈ॥ ਵਾ,ਕੋਈ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਮਾਨਕੇ ਉਪਰਾਮ ਭੀਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇਯ- ਕੇਤੇ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਕੇ ਤੇ ਨਾਮ ਕਈਕ ਗਯਾਨੀ ਪੁਰਖ ਆਖਹ ਨਾਮ ਪਹਲੇ ਸਮੀਪ ਆਏ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਿਖਯਨਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰੇਹੈ।ਪੁਨਾ,ਔਰਭੀ ਜੋਅਧਿਕਾਰੀ ਪੀਛੇਸੇ ਸਰਣ ਆਵੇਹੈ,ਤਬ ਤਿਨਕੇ ਪ੍ਰਤਿਭੀ 'ਆਖਣ ਪਾਹਿ' ਨਾਮ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸਟੀਸੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਨੇਕੋ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤ ਹੋਵੇਹੈ। ਵਿਖੇਪ ਮਾਨਕੇ ਉਪਰਾਮ ਨਹੀ ਹੋਵੇ।ਔਰ'ਕੇਤੇ ਕਹਿ ਕਹਿ'ਨਾਮ ਬਾਰੰਬਾਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਪੀਛੇਸੇ ਸ੍ਮਮਤ ਸਥਾਪਨ,ਪਰਮਤ ਖੰਡਨਾਦਿਕੋਮੇ ਅਨੇਕ-ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਦਿਕੋਕੇ ਖੋਜਨੇਮੇ ਵਿਖੇਪਮਾਨਕੇ ਉਠ ਉਠ ਜਾਹ,ਨਾਮ ਕਹਨਾ, ਸੁਨਨਾ ਛੋਡਕੇ ਵਿਰਕਤਹੋ ਕਰ, ਭਿਖਯਾ ਮਾਂਗਤੇ ਹੂਯੇ ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਬਿਚਰੇਹੈ । ਇਨ ਹੀਕੀ ਦਸ਼ਾ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਮੇਂ ਕਹੀਹੈ:-

'ਕਬੀਰ ਭਲੀ ਮਧੂਕਰੀ, ਨਾਨਾ ਬਿਧਕੋ ਨਾਜ, ਦਾਵਾ ਕਾਹੂ ਸਿਉ ਨਹੀ, ਬਡੋ ਦੇਸ ਬਡਾ ਰਾਜ'(1373:10)।ਹੇ ਗੁਰੋ! ਅਧਿਕਾਰੀਯੋ ਪ੍ਰਤਿ ਸਭੀ ਬ੍ਰਹਮ-ਵੇਤਾ ਪੂਰਬਕਹੀ ਰੀਤਿਮੇ ਲਖਣਾਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰ ਸਕੇਹੈ ? ਵਾ, ਕੋਈ ਬਿਨਾ ਲਖਣਾਸੇ ਭੀ ਕਰ ਸਕੇਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ:- ਨੇਮਸੇ ਕਰਨਾਦੀ ਸ੍ਵਭਾਵ ਵਾਲੇ ਰਚੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਆਦਿਕੋਕਾ ਈਸ਼੍ਵਰਕੋ ਮਲਾਦੀ ਸ੍ਵਭਾਵ ਫੇਰ ਦੇਵਤੋ, ਫੇਰ ਦੇਵੇ।ਪਰੰਤੁ ਬ੍ਰਹਮ-ਉਪਦੇਸ ਲਖਣਾ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕੇ; ਯਹ ਕਹੇ।

ਏਤੇ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜੋ ਇਤਨੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ, ਜਲ, ਅਗਨਿ, ਆਦਿਕ ਕਾਰਨ ਸੀਤ, ਉਸਨ ਸ੍ਵਭਾਵ ਵਾਲੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਨੇ ਕੀਤੇ ਪੂਰਬ ਕਾਲਮੇ ਬਨਾਏਹੈ। ਜੇ ਕਰ ਇਨਕੋ ਹੋਰ ਕਰੇਇ ਅਪਨੇ ਕਰਿਨਾਦਿਕ ਸ੍ਵਭਾਵੋਸੇ ਉਲਟੇ ਕੋਮਲ ਉਸ਼ਨ,ਸੀਤ ਕਰ ਦੇਵੇ,ਨਾਮ,ਤਬਭੀ ਅਪਨੇ ਆਪ ਬ੍ਰਹਮ-ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਬਿਨਾ ਲਖਣਾਮੈ ਕਹ ਨਹੀ ਸਕਤਾ ਕੋਈਭੀ ਗਯਾਨੀ ਪੁਰਖ। ਜਿਸ ਹੇਤੁਤੇ ਸ਼ਕਤੀਸੇ ਬਾਣੀਕੀ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤੀਕਾ'ਮਹਿਮਾ ਨ ਜਾਨੇ ਵੇਦ'(894:4) ਐਸੇ ਗੁਰੁ ਨਿਖੇਧ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜਬ ਕਹੀ ਰੀਤਿਸੇ ਜੀਵਕੇ ਸਾਥ ਇਕ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਲਖਣਾਸੇ ਗੁਰੁ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇਹੈ, ਤਬ ਸਿਖਯ ਸੋੜ੍ਹਾਕੋ ਕਿਆ ਲਾਭ ਹੋਵੇਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ:-

ਜੇਵਡੁ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਜੇਵਡ ਨਾਮ ਜਿਤਨੇ ਵਡੇ ਦੇਸ, ਕਾਲ,ਵਸਤੁ-ਭੇਦਸੇ ਹੀਨ ਬ੍ਰਹਮਕੋ ਸ੍ਵਣ,ਮਨਨਸੇ ਪੀਛੇ ਭਾਵੇ ਨਾਮ ਤਿਸਮੇ ਚਿਤ-ਬ੍ਰਿਤੀਕੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

'ਏਕ ਤਾਰਤਾ ਰੂਪ ਧਯਾਨਸੇਮੇ ਵਹੁ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੋ,ਐਸੇ ਭਾਵਨਾ ਕਰੇਹੈ। 'ਤੇਵਡ ਹੋਇ'ਨਾਮ ਵਹੁ ਤਿਤਨਾਹੀ ਵਡਾ ਸਰਬ ਭੇਦ ਰਹਿਤ ਬਿਭੁ-ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੋਵੇਹੈ॥

ਹੇ ਗੁਰੋ! 'ਗੁਰਮੁਖ ਗਯਾਨ ਤਤੁ ਬੀਚਾਰ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲਾਏ' (1131:17) ਇਤਿਯਾਦਿਕ ਬਚਨੋਸੇ ਜੋਤਿਮੇ ਜੋਤਿਕੇ ਮਿਲਨੇ ਰੂਪਕੇ ਵਲ ਮੁਕਤਿਕਾ ਸਾਧਨ ਗਯਾਨ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇਹੈ। ਯਾਤੇ ਪੀਛੇ ਜੋ ਪਰਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੋਨੇਸੇ ਧਯਾਨਕੋ ਸਾਧਨਤਾ ਕਹੀ, ਸੋ ਨਹੀ ਬਨੇ; ਅਹ ਸੁਨ ਕਹੇ:- ਨਾਨਕ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਸਤਯਹੈ ਵਹੁ ਮੁਕਤਿ ਗਯਾਨਸੇਹੀ ਹੋਵੇਹੈ,ਪਰੰਤੂ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨਸੇ ਜਬ ਪ੍ਰਯੰਤ ਦੇਹਕੋ ਆਤਮ ਮਾਨਨਾ ਰੂਪ ਬਿਪਰਯ ਨਹੀ ਦੂਰ ਹੋਵੇ, ਤਬ ਪ੍ਰਯੰਤ ਦੇਸ਼ਾਦਿਕ ਭੇਦ ਸੇ ਹੀਨ ਪਰਮਾਤਮਾਕਾ ਗਯਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇ। ਯਾਤੇ, ਜਬ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨਸੇ ਬਿਪਰਯ ਗਯਾਨ ਰੂਪ ਪ੍ਰਤਿਬੰਧਕੋ ਦੂਰ ਕਰ ਲੇਵੇ; ਤਬ ਗੁਰੁ ਕਹੇ ਹੈ॥ ਸੋਇ ਨਾਮ ਵਹੁ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਵਾਲੇ ਸਿਖ ਅਪਨੇਕੋ ਸਾਚਾ ਨਾਮ 'ਅਬਾਧਿਤ-ਸ੍ਵਰੂਪ' ਜਾਣੇ, ਨਾਮ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਦ੍ਵਾਰਾ ਪ੍ਰਤਖ ਕਹੇਹੈ ਜਿਸਕੇ ਪ੍ਰਤਖ ਹੋਨੇਸੇ ਮੋਖ ਹੋਵੇਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਸੋਈ ਤੋਰੀ ਇਤਯਾਦਿਕ ਬਚਨ ਜੇ ਕਰ ਵਾਸਤਵ ਤੇ ਅਭੇਦਕੋ ਕਹੇ, ਤਬ ਤਿਨਸੇ ਉਪਜੇ ਏਕਤਾਕੋ ਗਯਾਨਕੋ ਮੁਕਤੀਕਾ ਹੇਤੁ ਕਹੋ। ਪੰਰਤੂ,ਵਹੁ ਬਚਨਤੋ ਜੈਸੇ ਮੰਤ੍ਰੀਕੋ ਰਾਜਾ ਕਹੇਹੈ? ਤੈਸੇ ਜਿਸਨੇ ਭਕਤਿ ਪੂਰਬਕ ਗਯਾਨਮੇ ਅਪਨੇ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਸਮਯਕ ਜਾਨਿਆਹੈ, ਤਿਸਕੋ ਈਸ਼੍ਵਰਕੇ ਤੁਲਯ ਕਹੇਹੈ॥ ਜੈਸੇ:-'ਜਿਨ ਜਾਤਾ ਸੋ ਤਿਸਹੀ ਜੇਹਾ'(931:3)॥ ਯਾਤੇ, ਜੇ ਕਰ ਕੋਈ ਪੁਰਖ'ਅਭੇਦ'ਬੋਧਕ ਬਚਨ ਤੁਲਤਾ ਬੋਧਨ ਪਰਹੈ॥ ਐਸੇ ਤਿਨ ਬਚਨੋਕਾ 'ਬਿਗਾੜ' ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰੇ, ਤਬ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਅਗਯਾਨੀ ਲੋਕੋਕੀ ਦ੍ਰਿਸਿਟਮੇ ਚਾਹੇ ਬਹੁਤ ਗ੍ਰੰਥ ਪੜਨੇ,ਪੜਾਵਨੇਸੇ ਪੰਡਿਤ ਭੀ ਹੈ, ਪਰੰਤੁ ਬਿਚਾਰ-ਦ੍ਰਿਸਿਟੀਸੇ ਜਹਾ ਗਵਾਰੋਕੇ ਲਿਖਣਕੀ ਜਗਾਹੋਵੇ,ਤਹਾਂ ਵਹੁ ਪੁਰਖ'ਸਿਰ'ਨਾਮ ਸਭ ਸੇ ਪਹਲੇ, ਵਾ, ਸਿਰ ਨਾਮ ਮੁਖਯ ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗਵਾਰ ਨਾਮ ਮੂਰਖ ਲਿਖੀਯੇ, ਲਿਖੀਦਾਹੈ॥ ਖਟ-ਬਿਧ ਲਿੰਗੋਸੇ ਤਾਤਪਰਯ ਨਿਰਣੇ ਕਰਣੇ ਵਾਲੇ ਬਿਬੇਕੀ ਪੁਰਖੋਨੇ ਤਾਤੇ ਮਹਾਂਵਾਕਯ ਲਖਣਾਸੇ ਜੀਵ-ਈਸ਼ਕੇ ਅਭੇਦ ਬੋਧਨ ਪੈਹੈ। ਯਹ ਵੇਦਕੇ ਖਟ-ਚਿਨ੍ਹੋਸੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤਹੈ। ਯਾਤੇ, ਮੁਕਤੀ ਕੇ ਦ੍ਵਾਰ ਭੂਤ ਅਭੇਦ ਗਯਾਨਸੇ ਹੀ ਮੁਕਤੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇਹੈ; ਯਹ ਨਿਰ-ਵਿਵਾਦਹੈ॥ 26॥

ਨੰ.7. ਨਿਰਮਲ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਗਿ: ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਫਰੀਦਕੋਟ ਟੀਕਾ-26

ਅਮੁਲ ਗੁਣ ਅਮੁਲ ਵਾਪਾਰ॥ ਅਮੁਲ ਵਾਪਾਰੀਏ ਅਮੁਲ ਭੰਡਾਰ॥
ਅਮੁਲ ਆਵਹਿ ਅਮੁਲ ਲੈ ਜਾਹਿ॥ ਅਮੁਲ ਭਾਇ ਅਮੁਲਾ ਸਮਾਹਿ॥
ਅਮੁਲੁ ਧਰਮੁ ਅਮੁਲੁ ਦੀਬਾਣੁ॥ ਅਮੁਲੁ ਤੁਲੁ ਅਮੁਲੁ ਪਰਵਾਣੁ॥
ਅਮੁਲੁ ਬਖਸੀਸ ਅਮੁਲੁ ਨੀਸਾਣੁ॥ ਅਮੁਲੁ ਕਰਮੁ ਅਮੁਲੁ ਫੁਰਮਾਣੁ॥
ਅਮੁਲੋ ਅਮੁਲੁ ਆਖਿਆ ਨ ਜਾਇ॥

ਜਿਨ ਗੁਣੋ ਕੀ ਕੀਮਤ ਨ ਕਹੀ ਜਾਇ ਉਨ ਕਾ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲਕ ਹੈ ਸੋ ਐਸੇ ਗਜਾਨ ਆਦਿ ਅਮੋਲਕ ਗੁਣ ਸੰਤੋ ਮੈਹੈਂ ਔਰੁ ਹੰਤਾ ਮਮਤਾ ਤੇ ਜਗਜਾਸੂਆਂ ਕੋ ਰਹਤ ਕਰ ਜੋ ਸਰੂਪ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਨੀ ਏਹੁ ਬਜਾਪਾਰੁ ਭੀ ਉਨ ਕਾ ਅਮੋਲੁ ਹੈ ਜੋ ਮੁਕਤਿ ਕੀ ਇਛਾ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪ੍ਰਯੰਤ ਸੁਖ ਕੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਕੇ ਤਜਾਗੀ ਮੁਮੋਖੂ ਇਸ ਧਨ ਕੇ ਵਾਪਾਰੀ ਹੈਂ ਸੋ ਭੀ ਅਮੋਲੁ ਹੈਂ ਔਰੁ ਸਤਗੁਰੋਂ ਕਾ ਰਿਦੇ ਜਿਸ ਮੇ ਸਰਬ ਗੁਨ ਸੰਯੁਗਤ ਸਾਖਜਾਤਕਾਰ ਭਗਤਿ ਭੰਡਾਰੁ ਇਸਥਿਤ ਹੈ ਸੋ ਭੀ ਅਮੋਲੁ ਹੈ। ਜੋ ਇਸ ਧਨ ਲੇਨੇ ਕੇ ਨਮਿਤ ਮੁਮੋਖੂ ਕਾ ਸੰਤਾਂ ਕੇ ਪਾਸ ਆਵਨਾ ਹੈ ਸੋ ਭੀ ਅਮੋਲੁ ਹੈ। ਔਰ ਜੋ ਗੁਣ ਸੰਤੋਂ ਸੇ ਲੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਭੀ ਅਮੋਲੁ ਹੈਂ। ਔਰ ਪਰਸਪਰ ਗੁਰੂ ਸਿਖ ਕਾ ਜੋ (ਭਾਇ) ਪ੍ਰੇਮੁ ਹੈ ਸੋ ਭੀ ਅਮੋਲੁ ਹੈ। ਔਰ ਗੁਰੋਂ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ (ਸਮਾਹਿ) ਆਤਮਾਨੰਦ ਹੋਨਾ ਏਹ ਭੀ ਅਮੋਲੁ ਹੈ (ਧਰਮੁ) ਭਗਤੀ ਭੀ ਅਮੋਲੁ ਹੈ। ਜੋ (ਦੀਬਾਣੁ) ਸੰਤ ਸਭਾ ਹੈ ਸੋ ਬੀ ਅਮੋਲੁ ਹੈ। ਸੰਤ ਜਨੋਂ ਕੀ ਬੁਧੀ ਰੂਪੁ (ਤਲ) ਤਕੜੀ ਭੀ ਅਮੋਲੁ ਹੈ। ਵਿਚਾਰ ਰੂਪੀ (ਪਰਵਾਣੁ) ਵਟਾ ਭੀ ਅਮੋਲੁ ਹੈ। ਜਿਸਕੇ ਸਾਥ ਮੁਮੋਖੂ ਅਪਨੇ ਆਤਮਾ ਕੋ ਤੋਲਤੇ ਭਾਵ ਨਿਸਚੇ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਗੁਰਾਂ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਰੂਪੁ ਜੋ ਬਖਸੀਸ ਹੈ ਸੋ ਭੀ ਅਮੋਲੁ ਹੈ। ਤਿਸ ਕਰ ਜੋ ਆਤਮਾ ਕਾ (ਨੀਸਾਣੁ) ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਾ ਸੋ ਬੀ ਅਮੋਲੁ ਹੈ। ਵਾ ਭਗਤੀ ਕਾ (ਨੀਸਾਣੁ) ਚਿੰਨ੍ਹ ਜੋ ਸਤਗੁਰੋਂ ਨੇ ਦੀਆ ਹੈ ਸੋ ਭੀ ਅਮੋਲੁ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਭੀ ਸਤਗੁਰੋਂ ਕੀ ਅਮੋਲੁ ਹੈ। ਔਰ ਜੋ ਸਤਗੁਰੋਂ ਕਾ ਫੁਰਮਾਂਣੁ ਹੁਕਮ ਕਹਿਨਾ ਹੈ ਸੋ ਭੀ ਅਮੋਲੁ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਜਿਸ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਭਗਤੀ ਕਰ ਸੰਤ ਜਨ ਅਮੋਲੁਕ ਹੈਂ ਵਹੁ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੈਸਾ ਹੈ।

ਉੱਤਰ॥ ਅਮੋਲਕ ਤੇ ਅਮੋਲੁ ਹੈ। ਤਿਸ ਕਾ ਇਦੰਤਾ ਕਰਕੇ ਮਹਾਤਮੁ ਕੁਛੁ ਕਹਾ ਨਹੀਂ ਜਾਤਾ ਕਿ ਇਤਨਾ ਹੈ॥

ਆਖਿ ਆਖਿ ਰਹੇ ਲਿਵ ਲਾਇ॥

ਤੌ ਭੀ ਕਹਿ ਕਹਿ ਕਰਕੇ ਭੂਤ ਭਵਿਖਤ ਕਾਲ ਮੇ ਔਰ ਅਬ ਵਰਤਮਾਨ ਮੇ ਭੀ ਸੰਤ ਜਨ ਤਿਸ ਮੈ ਬ੍ਰਿਤੀ ਲਗਾਇ ਰਹੇ ਹੈਂ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਤਿਸ ਕੇ ਜਸ ਕੋ ਸੰਤ ਹੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਵਾ ਔਰ ਭੀ ਕੋਈ ਕਹਿਤਾ ਹੈ॥ ਉੱਤਰ :

ਆਖਹਿ ਵੇਦ ਪਾਠ ਪੁਰਾਣ॥ ਆਖਹਿ ਪੜੇ ਕਰਹਿ ਵਖਿਆਣਿ॥
ਆਖਹਿ ਬਰਮੇ ਆਖਹਿ ਇੰਦ॥ ਆਖਹਿ ਗੋਪੀ ਤੈ ਗੋਵਿੰਦ॥
ਆਖਹਿ ਈਸਰ ਆਖਹਿ ਸਿਧ॥ ਆਖਹਿ ਕੇਤੇ ਕੀਤੇ ਬੁਧ॥
ਆਖਹਿ ਦਾਨਵ ਆਖਹਿ ਦੇਵ॥ ਆਖਹਿ ਸੁਰਿ ਨਰ ਮੁਨਿ ਜਨ ਸੇਵ॥

੪ ਵੇਦ ਭੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ੧੮ ਪੁਰਾਣ ਭੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਔਰੁ ਤਿਨ ਕੇ ਪਢਨੇ ਹਾਰੇ ਭੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਔਰੁ ਤਿਸ ਪਾਠ ਕੋ ਪਢ ਕਰ ਵਖਜਾਨ ਕਥਾ ਕਰਨੇ ਹਾਰੇ ਵਾ ਵਖਜਾਨ ਟੀਕਾ ਕਰਨੇ ਹਾਰੇ ਭੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਬ੍ਰਹਮੇਂ ਜੀ ਭੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ (ਇੰਦੁ) ਚੰਦ੍ਰਮੇ ਵਾ ਇੰਦ੍ਰ ਭੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਗੋਪੀਆਂ ਭੀ ਕਹਿਤੀਆਂ ਹੈਂ ਔਰੁ (ਗੋਵਿੰਦ) ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਭੀ ਗੀਤਾ ਆਦਿਕੋਂ ਮੈ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਵਾ ਤਿਸ ਗੋਵਿੰਦ ਕੋ ਗੋਪੀਆਂ ਭੀ ਕਹਿਤੀਆਂ ਹੈਂ ਔਰ (ਈਸਰ) ਮਹਾਦੇਵ ਜੀ ਭੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਔਰ ਗੋਰਖਾਦਿ ਸਿਧ ਭੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਔਰ ਕਿਤਨੇ ਹੀ (ਜੋ ਬੁਧਿਵਾਨ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਨੇ ਕੀਏ ਹੈਂ ਵਾ ਬੁਧਿ ਆਦਿਕ ਗ੍ਰਹ ਸੋ ਭੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਦਨੂ ਕੀ ਸੰਤਾਨ ਦਾਨਵ ਪ੍ਰਹਲਾਦਾ (ਦਿਭੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ) ਜੋ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਕੇ ਆਦਿ ਮ੍ਰਯਾਦਕ ਦੇਵਤਾ ਰਚੇ ਗਏ ਹੈਂ ਜਿਨ ਕੀ ਅਜਾਂਨ ਸੰਗਿਆ ਭੀ ਹੈ॥ ਸੋ ਭੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥ (ਮੁਨਿ) ਨਾਰਦਾਦੀ ਭੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਔਰੁ ਸਮਾਨ ਸੇ ਸਭ ਸੁਰ ਔ ਨਰ ਔ ਮੁਨਿ (ਜਨ) ਭਗਤ ਔਰੁ (ਸੇਵ) ਸਿਵਜੀ ਕੇ ਜੋ ਉਪਾਸਕ ਹੈਂ ਸਭੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕੇਤੇ ਆਖਹਿ ਆਖਣਿ ਪਾਹਿ॥
ਕੇਤੇ ਕਹਿ ਕਹਿ ਉਠਿ ਉਠਿ ਜਾਹਿ॥

ਸੋ ਕਿਤਨੇ ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲ ਮੈਂ ਕੇਤੇ ਕਹਿਨੇ ਲਗੇ ਹੈਂ ਅਰਥਾਤ ਭਵਿੱਖਤ ਮੇਂ ਕਹੇਂਗੇ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਭੂਤ ਕਾਲ ਮੈ ਕਹਿ ਕਹਿ ਕਰਕੇ ਉਠ ਗਏ ਹੈਂ।

ਏਤੇ ਕੀਤੇ ਹੋਰਿ ਕਰੇਹਿ॥
ਤਾ ਆਖਿ ਨ ਸਕਹਿ ਕੇਈ ਕੇਇ॥

ਇਤਨੇ ਜੋ ਗਿਣਨੇ ਕੀਏ ਹੈਂ ਇਤਨੇ ਔਰੁ ਭੀ ਕਰੇਂ ਭਾਵ ਪਿਛਲਿਓਂ ਕੇ ਸਾਥ ਮਿਲਾਈਏ ਤੋ ਭੀ (ਕੋਈ) ਕਿਸੀ ਰੀਤ ਸੇਂ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕੇਂਗੇ।

ਜੇਵਡੁ ਭਾਵੈ ਤੇਵਡੁ ਹੋਇ॥
ਨਾਨਕ ਜਾਣੈ ਸਾਚਾ ਸੋਇ॥

ਜਿਤਨਾ ਵਡਾ ਬਿਸੰਥਾਰੁ ਕਰਿਆ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਤਨਾ ਹੀ ਵਡਾ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ॥ ਭਾਵ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਤ ਸੰਕਲਪੁ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਸੋਈ ਸਚਾ ਸਭ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ॥

ਜੇ ਕੋ ਆਖੈ ਬੋਲੁ ਵਿਗਾੜੁ॥
ਤਾ ਲਿਖੀਐ ਸਿਰਿ ਗਾਵਾਰਾ ਗਾਵਾਰੁ॥੨੬॥

ਜੋ ਕੋਈ (ਬੋਲੁ ਵਿਗਾੜੁ) ਬਿਜਰਥ ਬੋਲਨੇ ਵਾਲਾ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਦਾ ਅੰਤ ਕਹੇ ਕਿ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰੁ ਇਤਨਾ ਹੈ ਸੋ ਗਵਾਰੋਂ ਕੇ ਸਿਰ ਗਵਾਰੁ ਅਰਥਾਤ ਮਹਾ ਮੂਰਖੋਂ ਮੇ ਲਿਖਾ ਜਾਤਾ ਹੈ॥੨੬॥

ਨੰ.੪.ਨਿਰਮਲ-ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੀਲੀਭਤਿ(ਵੇਦਾਂਤੀ)-26

ਅਮੁਲ ਗੁਣ, ਅਮੁਲ ਵਾਪਾਰ ॥ ਅਮੁਲ ਵਾਪਾਰੀਏ, ਅਮੁਲ ਭੰਡਾਰ ॥...

ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ ! ਜੋ ਪੂਰਵੋਕਤ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਯਾਨ ਅੰਤ:ਕਰਣ ਕੀ ਵ੍ਰਿਤੀ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਹਾਹੈ,ਸੋ ਗੁਣ ਨਾਮਸੇ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ; ਇਸਸੇ ਵਹ ਗੁਣ (ਅਮੁਲ) ਅਮੋਲਕਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਅਤਿਅੰਤ ਅਪੂਰਵਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ,ਸੋ ਵ੍ਰਿਤੀ ਗਿਯਾਨ ਅਪਨੇਆਪ ਮਿਥਯਾ ਭੀਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਸਤਯ ਵਸਤੁਕਾ ਬੋਧਕਹੈ, ਔਰ ਅਵਿਦਿਆਕਾ ਕਾਰਯ ਹੁਆ ਭੀ ਅਵਿਦਿਯਾਕਾ ਨਾਸ਼ਕਹੈ, ਔਰ ਅਵਿਦਿਯਾਕਾ ਨਾਸ਼ਕ ਹੁਆ ਭੀ ਅਵਿਦਿਯਾਕਾ ਕਾਰਯ ਹੋਨੇਸੇ ਅਪਨੇ ਆਪਕੋਭੀ ਨਾਸ਼ ਕਰਤਾਹੈ। ਜੈਸੇ ਕਤਕਰਜ ਜਲਕੇ ਮਲਕੋ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤ ਕਰਤੀ ਹੁਈ ਅਪਨੇ ਆਪਕੋ ਭੀ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤ ਕਰ ਦੇਤੀਹੈ, ਇਸ ਵਾਸਤੇਸੋ ਗਿਯਾਨ ਅਪੂਰਵਹੈ॥ ਔਰ, ਵਾਪਾਰ ਨਾਮ ਗਿਯਾਨਕੇ ਜਨਕ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ਕਾ, ਔਰ ਸ਼ਿਸ਼ਯਕੇ ਸ਼ਰਵਣਕਾਹੈ; ਸੋ ਦੋਨੋਂ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਵਿਓਪਾਰ (ਅਮੁਲ) ਅਤਿਅੰਤ ਅਪੂਰਵਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੁਕਾ ਕਥਨ ਰੂਪ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਵਾਚਯ ਵਸਤੁਕਾ ਕਥਨਹੈ,ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਅਪੂਰਵਹੈ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਤੀ,ਗੁਣ,ਕ੍ਰਿਯਾ,ਵਰਜਿਤਕਾ ਜੋ ਸ੍ਰਵਣਹੈ, ਸੋਭੀ ਅਮੋਲਕਹੈ। ਔਰ (ਵਾਪਾਰੀਯੇ) ਕਥਨ, ਤਥਾ ਸ੍ਰਵਣ ਰੂਪ ਵਿਓਪਾਰ ਵਾਲੇ ਵਕਤਾ ਔਰ ਸ੍ਰੋਤਾਭੀ (ਅਮੁਲ) ਅਤਿਅੰਤ ਅਪੂਰਵਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੋ ਵਿਦਵਾਨ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਵਕਤਾ ਅਵਿਧਯਾ ਰਹਿਤ ਭੀ ਪ੍ਰਾਰਬਧ ਕਰਮਕੀ ਵਿਚਿਤ੍ਰਤਾਸੇ ਅਵਿਦਿਯਾ ਯੁਕਤ ਅਵਗਤ ਸਰਵ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਾ ਕਰਤਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਤਾਹੈ; ਔਰ ਦੁਰਲਭ ਹੋਨੇਸੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸ਼੍ਰਵਣ ਰੂਪ ਵਿਯਪਾਰ ਵਾਲਾਭੀ ਅਤਿੰਅਤ ਅਪੂਰਵਹੈ॥ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨਨੇ ਸਹਸ੍ਰ ਮਨੁਸ਼ਯੋਕੇ ਮਧਿਯਮੇਂ ਬਿਰਲਾਹੀ ਗਿਯਾਨਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਯਤਨ ਕਰਤਾਹੈ, ਯਹ ਕਹਾਹੈ॥ ਔਰ (ਭੰਡਾਰ) ਗਿਯਾਨਕੇ ਰਹਿਨੇਕਾ ਸਥਾਨ ਜੋ ਅੰਤ:ਕਰਣਹੈ, ਸੋਭੀ (ਅਮੁਲ) ਅਤਿਅੰਤ ਅਪੁਰਵਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਰਵਾਸਨ ਵੈਰਾਗਯਾਦਿ ਸੰਪਨ ਸੰਸ਼ਯ,ਵਿਪਰਯਯ ਰਹਿਤ ਅੰਤ:ਕਰਣ ਦੁਰਲਭਹੈ, ਇਸ ਸੇ ਅਮੋਲਕਹੈ॥ ਔਰ ਜੋ ਗੁਰੂਕੀ ਸ਼ਰਣਮੇਂ ਆਤੇਹੈ, ਵਹਭੀ (ਅਮੁਲ)ਅਪੂਰਵਹੈ॥ ਇਸਸੇ (ਅਮੁਲ)ਅਪੂਰਵ ਵਸਤੁ ਰੂਪ ਗਿਯਾਨਕੋ ਲੇ ਜਾਤੇਹੈ, ਔਰ ਜੋ ਗਿਯਾਨ ਰੂਪ ਦ੍ਵਿਤੀਸੇ ਨਿਰਾਵਰਣ ਬ੍ਰਹਮਭਾਨ ਹੋਤਾਹੈ, ਸੋ ਭਾਯਹੈ; ਇਸਸੇ ਤਿਸ ਅਤਿਅੰਤ ਅਪੂਰਵ ਵਸਤੁਮੇਂ ਜੋ ਵਿਦਵਾਨੋਂਕਾ (ਸਮਾਹ) ਜਲਮੇਂ ਜਲ ਵਤ ਸਮਾਨਾਹੈ, ਸੋਭੀ ਸਰਵ ਦੁਖ ਵਰਜਿਤ ਹੋਨੇਸੇ ਅਤਿਅੰਤ ਅਪੂਰਵਹੈ॥ ਔਰ, ਜੋ ਚਿਤਕੀ ਸ਼ੁੱਧੀ ਦੁਆਰਾ ਗਿਯਾਨਕਾ ਜਨਕ ਧਰਮਹੈ, ਸੋਭੀ ਦੁਸਮ ਪਾਧ ਹੋਨੇਸੇ ਅਪੂਰਵਹੈ। ਔਰ,ਜੋ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਧਰਮਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੇਕੀ ਵਿਦ੍ਵਤ ਜਨੋਂਕੀ ਸਭਾ ਰੂਪ ਦੀਬਾਣਹੈ, ਸੋਭੀ (ਅਮੁਲ) ਅਮੋਲਕਹੈ॥ ਪ੍ਰਮਾਣਕੇ ਅਪੂਰਵ ਹੋਨੇਸੇ ਤੁਲਯਤਾਂਕੀ ਅਪੂਰਵਤਾ, ਔਰ ਤੁਲਯਤਾਕੇ ਅਪੂਰਵਹੋਨੇ ਸੇ ਸਭਾਕੀ ਅਪੂਰਵਤਾ ਜਾਨਨੀ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਪੂਰਵ ਪੂਰਵਕੀ ਸਿੱਧੀਮੇਂ ਉਤਰ ਉਤਰ ਹੇਤੁਹੈ॥

ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ! ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਧਰਮਕਾ ਪ੍ਰਮਾਣਸੇ ਨਿਸਚਯ ਕਰਕੇ, ਜਬ ਪੁਰਸ਼ ਸੇਵਨ ਕਰਤਾਹੈ,ਤਬ ਪਰਮਾਤਮਾਕੀ ਕਰੀ ਹੁਈ ਜੋ ਚਿੱਤ ਸੁਧੀ ਰੂਪੀ ਬਖਸੀਸਹੈ, ਸੋਭੀ (ਅਮੂਲ) ਬਹੁਤ ਅਪੁਰਵਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ, ਬਹੁਤਸੇ ਪੁਰਸ਼ ਪ੍ਰਤਿਬੰਧੋਕੀ ਬਹੁਲਤਾਸੇ ਚਿੱਤ ਸੁਧੀਕੋ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇ। ਔਰ, ਜੋ ਚਿਤਕੀ ਸੁਧੀਕਾ(ਨੀਸਾਣ)ਚਿਨ੍ਹਹੈ ਸੋਭੀ ਅਪੂਰਵਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ, ਜਬ ਨਿਤਯਾਨਿਤਯ-ਵਿਵੇਕ ਅਤਿਅੰਤ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋਤਾਹੈ, ਤਬ ਚਿੱਤ ਸੁਧੀ ਜਾਨੀ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਸੋ ਵਿਵੇਕ ਸ੍ਵਸੰਵੇਧ ਹੋਨੇਸੇ ਅਤਿਅੰਤ ਅਪੂਰਵਹੈ॥ ਔਰ ਸ਼ੁਧ ਚਿੱਤ ਕਰਕੇ ਜੋ(ਕਰਮ) ਕਰਤਵਯ ਸ੍ਰਵਣ, ਮਨਨਾਦਿਹੈ, ਵਹਭੀ ਅਪੂਰਵਹੈ॥ ਔਰ, ਜੋ ਸ੍ਰਵਣਆਦਿਕੋਂ ਕੀ ਕਰਤ੍ਵਯਤਾ ਬੋਧਕ (ਫੁਰਮਾਣ) ਵੇਦ ਵਚਨਹੈ, ਵਹਭੀ ਅਪੂਰਵਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ, ਦ੍ਰਵਯ ਆਦਿਕੋਂਕੀ ਕਾਮਨਾਕੇ ਤਿਯਾਗਸੇ ਵਿਨਾ--ਅਪ੍ਰਾਪਯ ਹੋਨੇ ਸੇ, ਜੈਸੇ ਬ੍ਰਹਿਦਾਰਣਯਕ ਕੇ ਚਤੁਰਥ ਅਧਿਆਏਮੇਂ ਯਾਗਵਲਕਯ ਰ੍ਰਿਸ਼ੀਨੇ ਸਰਵਥਾ ਦ੍ਰਵਯ ਕੀ ਕਾਮਨਾ ਰਹਿਤ, ਔਰ ਆਤਮਾ ਕੀ ਕਾਮਨਾ ਸਹਿਤ,ਅਪਨੀ ਮੈਤ੍ਰੇਯੀ ਇਸਤ੍ਰੀਕੋ ਜਾਨ ਕਰ, ਸ੍ਰਵਣ ਆਦਿਕੋਂਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਾਹੈ॥ ਤਹਾਂ ਯਹ ਪ੍ਰਸੰਗਹੈ:- ਜਬ ਯਾਗਵਲਕਯ ਰ੍ਰਿਸ਼ੀਨੇ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਆਸ਼੍ਰਮਕਾ ਤਿਯਾਗ ਕਰਨੇਕਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਾ,ਤਬ ਅਪਨੀ ਬੜੀ ਮੈਤ੍ਰੇਯੀ ਇਸਤ੍ਰੀਸੇ ਕਹਾ, ਜੋਕਿ: "ਹੇ ਮੈਤ੍ਰੇਯਿ! ਮੈਂ ਇਸ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਆਸ਼੍ਰਮ ਸੇ ਦੂਸਰੇ ਸਨਿਯਾਸ ਆਸ੍ਰਮਕੋ ਜਾਨੇਕੀ ਇਛਾ ਕਰਤਾਹੂੰ। ਔਰ ਮੇਰਾ ਯਹ ਸਕੰਲਪਹੈ, ਜੋਕਿ, ਤੇਰਾ ਇਸ ਕਾਤਯਾਯਨੀ ਸੇ ਧਨਕਾ ਵਿਭਾਗ ਕਰ ਦੇਵੋਂ; ਕਿਉਂਕਿ, ਮੇਰੇ ਪੀਛੇ ਤੁਮਾਹਾਰਾ ਦੋਨੋਂਕਾ ਵਿਵਾਦ ਨ ਹੋਵੇ"॥ ਜਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਯਾਗਵਲਕਯਨੇ ਕਹਾ; ਤਬ ਮੈਤ੍ਰੇਯੀ ਨੇ ਕਹਾ:'ਹੇ ਭਗਵਨ! ਜੇਕਰ ਯਹ ਸਰਵਹੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਵਿਤ ਕਰਕੇ ਪਰਿਪੂਰਣ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਹੋਵੇਗੀ, ਤਬਮੈਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿਯਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਤ੍ਵ ਰੂਪ ਮੋਕਸ਼ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਓਗੀ, ਅਥਵਾ ਨ ਹੋਓਗੀ ?' ਫਿਰ ਯਾਗਵਲਕਯਨੇ ਕਹਾ:'ਜੈਸੇ ਭੋਗਕੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀਸੇ ਸੰਪੰਨ ਪੁਰਸ਼ੋਕਾ ਜੀਵਨ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੋਤਾਹੈ, ਤੈਸੇ ਤੇਰਾਭੀ ਸੁਖ ਪੁਰਵਕ ਜੀਵਨ ਹੋਵੇਗਾ ਔਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਤ੍ਵ ਕੀ ਤੋ ਵਿਤ ਕਰਕੇ ਆਸ਼ਾ ਨਹੀਂਹੈ"॥ ਤਬ ਮੈਤ੍ਰੇਯੀਨੇ ਕਹਾ:'ਜਬ ਇਸ ਵਿਤਸੇ ਅਮ੍ਰਿਤ ਤਤ੍ਵਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ,ਤੋ ਮੇਂ ਇਸ ਧਨਕੋ ਕਿਯਾ ਕਰੋ? ਜੋ ਆਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਤ੍ਵਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਕਾ ਸਾਧਨ ਜਾਨਤੇਹੋ, ਸੋਈ ਮੇਰੇਕੋ ਕਹੋ'॥ ਤਬ ਯਾਗਵਲਕਯ ਨੇ ਸ੍ਰਵਣ, ਮਨਨ ਤਥਾ ਨਿਦਿਧਾਸਨ ਕੇ ਬੋਧਕ ਵੇਦ ਵਚਨਕੋ ਕਹਾਹੈ॥ ਔਰ ਤਿਸ ਵੇਦ ਵਚਨਕੋ ਲਿਖ ਕਰ ਤਿਸਕਾ ਵਿਖਿਯਾਨਭੀ "ਨਾਨਕ ਏਵੈ ਜਾਣੀਐ ਸਭੁ ਆਪੇ ਸਚਿਆਰੁ"ਇਸ ਪੰਕਤੀ ਕੇ ਵਿਖਿਯਾਣਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ, ਜਾਨ ਲੇਨਾ॥ ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ! ਪੂਰਵੋਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਜਿਸ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਗਿਯਾਨਕੇ ਸਾਧਨ ਅਤਿਅੰਤ ਅਪੁਰਵਹੈ, ਤਿਨ ਅਪੁਰਵੋਸੇਭੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਅਤਿੰਅਤ ਅਪੂਰਵਹੈ, ਇੰਦਤਾਸੇ ਨਹੀਂ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ॥ ਕਿੰਤੂ, ਸਰਵਾਧਿਸ਼ਠਾਨ ਸਰਵਕਾ ਨਿਯੰਤਾ,ਔਰ ਸਰਵਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ,ਅਪਨੇਮੇਂ ਆਰੋਪਿਤ ਸਰਵ ਸ੍ਵਰੂਪ ਰੂਪਸੇ ਕਥਨ ਕਰਾ ਜਾਤਾਹੈ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਥਨ ਕਰ ਕਰ ਬਹੁਤ ਸੇ ਮਹਾਤਮਾ ਜਨ ਤਿਸਮੇਂ (ਲਿਵ) ਚਿਤਕੀ ਵ੍ਰਿਤੀ ਪ੍ਰਵਾਹਕੋ ਲਗਾਯ ਰਹੇਹੈ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ, ਸੰਸਾਰਕੋ ਅਸਾਰ ਜਾਨ ਕਰ ਸਹਜ ਸਮਾਧੀਮੇਂ ਸਥਿਤ ਹੋਕਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੁਨਯਹੋ ਗਏਹੈ॥ ਹੇ ਭਗਵਾਨ ! ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਿਸਮੇਂ ਵਿਦਵਾਨ ਲੋਕੋਂਕੀ ਸਥਿਤੀਹੈ,ਔਰ ਸ਼ਰਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਿਗਾਸ਼ੂ ਜਨੋਂਕੋ ਜਿਸਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਤੇਹੈ,ਤਿਸਮੇਂ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਿਯਾਹੈ? ਇਸ ਸ਼ੰਕਾਕੇ ਹੋਨੇ ਪਰ ਕਹਿਤੇ ਹੈ॥

ਆਖਹਿ ਵੇਦ ਪਾਠ ਪੁਰਾਣ ॥ ਆਖਹਿ ਪੜੇ ਕਰਹਿ ਵਖਿਆਣ ॥
ਆਖਹਿ ਬਰਮੇ, ਆਖਹਿ ਇੰਦ ॥ ਆਖਹਿ ਗੋਪੀ, ਤੈ ਗੋਵਿੰਦ ॥
ਆਖਹਿ ਈਸਰ, ਆਖਹਿ ਸਿਧ ॥ ਆਖਹਿ ਕੇਤੇ ਕੀਤੇ ਬੁਧ ॥....

ਉਸ ਪਰਮਾਤਮਾਕੋ (ਵੇਦਪਾਠ) ਉਪਨਿਸ਼ਦੁਵਿਦਿਯਾ ਔਰ ਪੁਰਾਣੁ, ਯਹ ਸਰਵਹੀ ਕਥਨ ਕਰਤੇਹੈ।ਔਰ, ਜੋ ਵੇਦਕੋ ਪਠਨ ਕਰ ਤਿਨਕੇ ਵਿਖਿਯਾਨ ਕਰਤੇਹੈ,ਵਹ ਸਰਵਹੀ ਅਪਨੇ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਆਦਿਕ ਗ੍ਰੰਥਨਸੇ ਪਰਮ-ਤਤ੍ਵਕੋ ਕਥਨ ਕਰਤੇਹੈ; ਔਰ ਬ੍ਰਮਾਂਡੋਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਜੋ ਅਨੇਕ (ਬਰਮੇ) ਬ੍ਰਹਮਾਹੈ, ਵਹ ਸਰਵਹੀ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯੋਕੇ ਪ੍ਰਤਿ ਕਥਨ ਕਰਤੇਹੈ। ਔਰ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇੰਦ੍ਰਭੀ ਕਥਨ ਕਰਤੇਹੈ,ਔਰ(ਗੋਪੀਤੇ)ਗੋਪਨਕੀ ਕਲਿਯਾਨੋਕੇ ਪ੍ਰਤਿ ਗੋਵਿੰਦਭੀ ਪਰਮਤਤ੍ਵਕੋ ਕਥਨ ਕਰਤੇਹੈ।ਔਰ (ਈਸਰ)ਸ਼ਿਵਜੀ, ਭਗਵਤੀ ਪਾਰਬਤੀਕੇ ਪ੍ਰਤਿ ਪਰਮਤਤ੍ਵਕੋ ਕਥਨ ਕਰਤੇਹੈ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਪਿਲਆਦਿਕ ਸਿੱਧਭੀ ਦੇਵਹੁਤਿ ਅਪਨੀ ਮਾਤਾਕੇ ਪ੍ਰਤਿ,ਤਥਾ ਅਨਿਯ ਸ਼ਿਸ਼ਯੋਕੇ ਪ੍ਰਤਿ ਪਰਮਾਤਮਾਕੋ ਕਥਨ ਕਰਤੇ ਹੈ।ਔਰ ਜਿਨ ਗਿਯਾਨੀ ਪੁਰਸ਼ੋਨੇ (ਕੇਤੇ) ਕਿਤਨੇਹੀ (ਕੀਤੇ) ਕਰੇਹੈ (ਬੁਧ) ਵਿਵੇਕ ਯੁਕਤ; ਵਹਭੀ ਪਰਮਾਤਮਾਕੋ ਕਥਨ ਕਰਤੇਹੈ। ਔਰ ਦਾਨਵਜੋ ਪ੍ਰਹਲਾਦਾਦਿਕਹੈ; ਔਰ, ਸੂਰਯ, ਚੰਦ੍ਰ, ਆਦਿਕ ਦੇਵਤਾ ਔਰ ਸੁਰ ਨਰ ਕਿਨਰ ਜੋ ਦੇਵਤਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਕਿਨਰ ਉਸਕੋ ਕਹਿਤੇਹੈ ਜਿਸਕਾ ਅਸ਼ਵ ਕਾ ਮੁਖ ਔਰ ਨਰ ਵਤ ਸ਼ਰੀਰਹੈ-ਅਥਵਾ,ਨਰ ਕਾ ਮੁਖਹੈ, ਔਰ ਅਸ਼ਵਕਾ ਸਰੀਰਹੈ-ਔਰ(ਮੁਨੀ) ਮਨਨਸ਼ੀਲ ਪੁਰਸ਼,ਔਰ (ਜਨ) ਚਾਰੋਂ-ਵਰਣੋਕੇ ਮਨੁਸ਼ਯ, ਪਰੰਤੁ, ਯਹ ਸਰਵ ਹੀ ਤਿਸ ਪਰਮਤਤ੍ਵ ਕੋ ਧਿਯਾਨ ਆਦਿਕਨਸੇ ਸੇਵਨ ਕਰਤੇ ਕਥਨ ਕਰਤੇਹੈ। ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਸ਼੍ਰੁਤੀਮੇਂ ਦੇਵਤਾ ਰਿਸ਼ੀ ਤਥਾ ਮਨੁਸ਼ਯੋਕੋ ਸਰਵਾਤਮ ਭਾਵਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਬ੍ਰਹਮ ਬੋਧਸੇ ਲਿਖੀਹੈ॥ " " ਉਪ. ਅ. ਤਕਾ. 10 ਬ੍ਰਾ. 4॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਰਥ॥ "ਜੋ ਜੋ ਦੇਵਤਾ ਤਥਾ ਰ੍ਰਿਸ਼ੀ ਔਰ ਮਨੁਸ਼ਯ ਔਰ ਇਨਕੇ ਮਧਿਯਮੇਂ ਤਿਸ ਪਰਮਾਤਤ੍ਵਕੋ ਜਾਨਤਾ ਹੁਆ, ਸੋ ਸੋ ਸਰਵਾਤਮ ਭਾਵਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਭਯਾ"॥

ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ! (ਕੇਤੇ) ਬਹੁਤ ਸੇ ਵਿਦਵਾਨ (ਆਖਹਿ) ਤਿਸ ਬ੍ਰਹਮਕੋ ਜਿਗਾਸੁ ਜਨੋਕੇ ਪ੍ਰਤਿ ਕਥਨ ਕਰਤੇਹੈ॥ ਔਰ, (ਆਖਣਿ ਪਾਹਿ) ਪੁਨ: ਪੁਨ: ਕਥਨਮੇਂ ਹੀ ਪੜੇ ਰਹਿਤੇਹੈ। ਔਰ ਕਿਤਨੇਹੀ ਕਥਨ ਕਰ ਕਰਕੇ ਤਿਸ ਮੇਂ ਵਿਕਸ਼ੇਪਮਾਨ ਕਰ ਤਿਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਨੇਕੋ ਤਿਯਾਗ ਕਰਕੇ ਚਲੇ ਜਾਤੇਹੈ। ਪਰੰਤੁ,ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ਕੋ ਕਹਤੇਹੈ, ਵਹ ਨਿਯਮਸੇ ਲਖਸ਼ਣਾਸੇ ਕਥਨ ਕਰਤੇਹੈ॥ ਕਿਉਂਕਿ, ਜੇਕਰ(ਏਤੇ) ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਆਦਿਕ ਤਤ੍ਵ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਤੇ ਕਠਿਨਾਦਿ ਸ੍ਵਭਾਵਸੇ ਕਰੇ ਹੁਏ(ਹੋਰਿ ਕਰੇਹਿ) ਅਨਯਥਾ ਕੋਮਲ ਆਦਿ ਸਵਭਾਵ ਵਾਲੇ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਤਬਭੀ (ਕੇਈ ਕੇਇ) ਕੋਈਭੀ ਗੁਣਕ੍ਰਿਯਾ, ਜਾਤੀ ਰਹਿਤ ਕਾ ਸ਼ਕਤੀ-ਵ੍ਰਿਤ ਸੇ ਨਹੀਂ ਕਥਨ ਕਰ ਸਕਤਾ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਉਪਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਆਤਮ ਤਤ੍ਵਕੋ ਜਿਤਨਾ ਬੜਾ ਭਾਵਨਾ ਕਰੇ, ਤਿਤਨਾ ਬੜਾਸੋ ਪੁਰਸ਼ ਆਪ ਹੋਤਾਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ,ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀ ਕਹਿਤੇਹੈ; (ਸੋਧ)ਸੋ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਅਪਨੇ ਆਪਕੋ (ਸਾਲਾਹ ਜਾਣੈ) ਸਤਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜਾਨਤਾਹੈ। ਔਰ, ਜੋ ਪੁਰਸ਼ ਅਭੇਦ ਬੋਧਕ (ਬੋਲ), ਵਚਨਕੋ (ਵਿਗਾੜ) ਕਿਸੀ ਤਰਹ ਖੈਂਚਸੇ ਨਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਅਨਯਥਾ ਕਥਨ ਕਰੇ, ਤਬ ਉਸਕੋ ਗਾਵਾਰਾਂਕੇ ਮਧਿਯ (ਵਿਚ) ਸ਼ਿਰਮੋਣੀ (ਗਾਵਾਰ) ਮੂਰਖ ਲਿਖਨਾ ਯੋਗਯਹੈ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ, ਬਹੁਤਸੇ ਸ਼੍ਰੁਤੀਕੇ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਕੋ ਨ ਜਾਨਕਰ (ਤਤ੍ਵਮਸਿ) ਇਤਯਾਦਿ ਅਭੇਦ ਬੋਧਕ ਵਾਕਯੋਂਮੇ 'ਤਸਯ ਤਵ' ਅਰਥਾਤ 'ਤਿਸ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕਾ ਤੁ ਦਾਸਹੈ', ਇਤਯਾਦਿ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਭੇਦਕੋ ਸਿਧ ਕਰਤੇਹੈ। ਪਰੰਤੁ ਉਨਕਾ ਕਥਨ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਕੋ ਅਗਿਯਾਨ ਮੂਲਕ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼੍ਰੁਤੀਕੇ ਪੂਰਵਾਪਰਕੇ ਦੇਖਨੇਸੇ ਤਿਸਮੇਂ ਅਖੰਡ ਚੇਤਨਯਕੀ ਪ੍ਰਾਤੀਤੀ ਹੋਤੀ ਹੈ॥

ਤਥਾਹਿ:- " " (ਛ:ਉ:5: :)

ਅਰਥ॥ "ਯਹ ਜੋ ਸਪਸ਼ਟ ਨਾਮ ਰੂਪ ਸ੍ਵਰੂਪ ਪ੍ਰਪੰਚਹੈ,ਸੋ (ਏਤ ਦਾਤਮਯੰ) ਸਰਵ ਜਗਤਕਾ ਜੋ ਸਦ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਆਤਮਾਹੈ, ਤਿਸਸੇ ਅਭਿੰਨਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਜਲਮੇਂ ਕਲਿਪਤ ਬਰਫ ਆਦਿਕ ਜਲਸੇ ਅਭਿੰਨਹੈ,ਤੈਸੇ ਸਤ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮਮੇ ਆਰੋਪਿਤ ਨਾਮ-ਰੂਪ ਪ੍ਰਾਪੰਚ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਵਰੂਪਹੈ। ਔਰ,ਸੋ ਸਤ ਵਸਤੁ ਸਤਯ ਅਰਥਾਤ ਨਾਸ਼ ਵਰਜਿਤ:'ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ'ਹੈ;ਔਰ,ਸੋਈ ਸਰਵ ਜਗਤਕਾ ਅਨੰਤਰਾਤਮਾਹੈ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ,ਜੋ ਸਮਸ਼ਿਟੀ- ਵਿਯਸ਼ਿਟੀ ਰੂਪ ਪਿੰਡ-ਬ੍ਰਾਹਮੰਡਹੈ, ਤਿਸ ਸਰਵਕਾ ਅੰਤਰਾਤਮਾ ਸਦ ਬ੍ਰਹਮਾਹੈ;ਔਰ'ਹੇ ਸ੍ਵੇਤਕੇਤੋ! ਸੋਈ ਤੂੰ ਹੈ'; ਅਬ ਇਸ ਸਥਾਨਮੇ ਯਹ ਵਿਚਾਰਣੀਯਹੈ,ਜੇਕਰ'ਤਤ੍ਵਮਸਿ'ਇਸ ਵਾਕਯਮੇਂ ਭੇਦਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਵਾਸਤੇ (ਤਸਯ ਤਤ੍ਵੰ) ਇਤਯਾਦਿ ਕੁਤਿਸਤ ਕਲਪਨਾ ਕਰੇਗੇ, ਤਬ (ਸ-ਆਤਮਾ)ਇਸ ਵਾਕਯਕਾ ਅਰਥ ਭੇਦਮੇਂ ਸਰਵਥਾ ਅਸੰਗਤ ਹੋਗਾ॥ ਕਿਉਂਕਿ, ਇਸ ਵਾਕਯ ਮੇਂ ਸਮਾਸ ਕੀ ਗੰਧਭੀ ਨਹੀਂ। ਔਰ,ਸਰਵ ਜਗਤਕਾ ਆਨੰਤਰਾਤਮਾ ਜੋ ਸਮਸ਼ਿਟੀ-ਵਿਯਸ਼ਿਟੀ ਜੀਵਹੈ, ਤਿਨਕਾ ਸਰਬਸੇ ਅਤਿਯੰਤ ਅਭੇਦ ਬੋਧਨ ਕਰਾਹੈ,ਸੋ ਭੇਦ ਵਾਦਮੇਂ ਅਸੰਗਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ,ਜੋ ਅਭੇਦਕੇ ਬੋਧਕ ਵਾਕਯੋਮੇਂ ਕੁਤਿਸਤ ਕਲਪਨਾ ਕਰਤਾਹੈ ਸੋ ਮਹਾਮੂਰਖ ਜਾਨਨਾ ਯੋਗਯਹੈ, ਔਰ ਜੋ ਮਹਾਵਾਕਯੋ ਮੇਂ ਆਧੁਨਿਕ ਬਾਹਰ ਮੁਖੀ ਦਯਾਨੰਦਕੀ ਕਲਪਨਾਹੈ, ਸੋ ਸਤਯਾਰਥ ਵਿਵੇਕ ਕੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਦ੍ਵਿਤੀਯ ਪ੍ਰਕਰਣਮੇਂ ਵਿਸਤਾਰਸੇ ਨਿਰਸਤ ਹੈ ਇਛਾ ਹੋਵੇ ਦੇਖ ਲੇਨਾ॥ ਪ੍ਰਕਰਣਮੇਂ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇਕੋ ਹੀਯ:-'ਗਵਾਰਾ ਸਿਰਿ ਗਾਵਾਰ' ਰੂਪਸੇ ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਲਿਖਾਹੈ॥ 26॥

ਨੰ.9. ਸਾਧੂ ਪੰ.ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਜੀ ਉਦਾਸੀਨ(ਵੇਦਿਕ ਮੁਨੀ)-26

ਅਮੁਲ ਗੁਣ, ਅਮੁਲ ਵਾਪਾਰ ॥ ਅਮੁਲ ਵਾਪਾਰੀਏ, ਅਮੁਲ ਭੰਡਾਰ ॥...

ਉਸ ਜਗਤਕਰਤਾ ਇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਦਾਨ ਦੇਨੇ ਯੋਗਯ ਗੁਣ ਅਮੁਲਯ, ਅਰਥਾਤ ਅਦਭੂਤਹੈ,ਉਸਕਾ ਦਾਨ ਦੇਨਾ-ਰੂਪੀ ਵਿਉਪਾਰ(ਕ੍ਰਿਯਾ) ਅਮੁਲਯ,ਅਰਥਾਤ ਅਦੁਭੂਤਹੈ। ਵਹ ਦਾਨ ਦੇਨੇਕੇ ਵਿਓਪਾਰ ਵਾਲਾ (ਵਿਓਪਾਰੀ) ਆਪ ਅਮੁਲਯ, ਅਰਥਾਤ ਅਦੁਭੂਤਹੈ, ਉਸਕੇ ਗੁਣੋਂਕਾ ਭੰਡਾਰ (ਰਖਨੇ ਕਾ ਸਥਾਨ) ਅਮੁਲਯ, ਅਰਥਾਤ ਅਦੁਭੂਤ ਹੈ॥ 1॥

ਜੋ ਗੁਣੋਂਕਾ ਦਾਨ ਲੇਨੇਕੇ ਲਿਯੇ ਆਤੇਹੈ, ਵੇ ਅਮੁਲਯ, ਅਰਥਾਤ ਅਦੁਭੂਤਹੈ, ਓਹ ਜੋ ਲੇਕਰ ਜਾਤੇਹੈ, ਵੇ ਅਮੁਲਯ, ਅਰਥਾਤ ਅਦੁਭੂਤਹੈ। ਉਸਕੀ ਭਕਤਿ ਅਮੁਲਯ,ਅਰਥਾਤ ਅਦੁਭੂਤਹੈ,ਜੋ ਉਸਮੇਂ ਭਕਤੀ ਭਾਵਸੇ ਨਿਮਗਨ ਹੋਏਹੈ, ਵੇ ਅਮੁਲਯ, ਅਰਥਾਤ ਅਦੁਭੂਤਹੈ॥ 2॥ ਉਸਕਾ ਨਿਯਾਏ ਧਰਮ ਅਮੁਲਯ,ਅਰਥਾਤ ਅਦੁਭੂਤਹੈ,ਉਸਕਾ ਨਿਆਏਲਯ ਅਮੁਲਯ, ਅਰਥਾਤ ਅਦੁਭੂਤਹੈ। ਉਸਕੀ ਤੁਲਾ (ਪੁਨਯ ਪਾਪ ਕਰਮੋਂਕੇ ਤੋਲਨੇਕੀ ਤਰਾਜੂ) ਅਮੁਲਯ, ਅਰਥਾਤ ਅਦੁਭੂਤਹੈ, ਉਸਕੇ ਤੋਲਨੇਕੇ ਮਾਪ (ਵਟੇ) ਅਮੁਲਯ, ਅਰਥਾਤ ਅਦੁਭੂਤਹੈ॥ 3॥ ਉਸਕਾ ਫਲਪ੍ਰਦਾਨ ਅਮੁਲਯ, ਅਰਥਾਤ ਅਦੁਭੂਤਹੈ,ਉਸਕੇ ਫਲਪ੍ਰਦਾਨਕਾ ਅਵਸਾਨ(ਹਦ)ਸੇ ਰਹਿਤ (ਅਨੰਤ) ਹੋਨਾਭੀ ਅਮੁਲਯ, ਅਰਥਾਤ ਅਦੁਭੂਤਹੈ। ਉਸਕਾ ਹਰ ਏਕ ਕਰਮ ਅਮੁਲਯ,ਅਰਥਾਤ ਅਦੁਭੂਤਹੈ। ਉਸਕਾ ਅਨੁਸ਼ਾਸ਼ਨ,ਅਰਥਾਤ ਆਗਿਯ ਪ੍ਰਦਾਨ ਅਮੁਲਯ, ਅਰਥਾਤ ਅਦੁਭੂਤਹੈ॥ 4॥

ਅਧਿਕ ਕਿਯਾ,ਵਹ ਜੈਸੇ ਗੁਣ ਆਦਿਸੇ ਅਮੁਲਯ(ਅਦੁਭੂਤ)ਹੈ ਵੈਸੇ ਸ੍ਵਰੂਪਸੇ ਭੀ ਅਮੁਲਯਹੈ, ਇਸ ਲਿਯੇ ਕੋਈ ਭੀ ਉਸਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ ਨਹੀਂ ਕਹ ਸਕਤਾ। ਅਨੇਕ ਉਸਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਕਹ ਕਹ ਕਰ,ਅੰਤਮੇਂ ਵਾਣੀਕੀ ਵ੍ਰਿਤੀਕੋ (ਬਾਣੀਕੇ ਬੋਲਨੇ-ਰੂਪੀ ਵਿਉਪਾਰਕੋ) ਲਯ ਕਰਕੇ ਅਰਥਾਤ ਕਹਨਾ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਬੈਠ ਰਹੇ (ਚੁਪਹੋ ਗਏ)ਹੈ॥ 5॥ ਵੇਦੋਂਕੇ ਪੜ੍ਹਨੇ ਵਾਲੇ, ਉਸਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਕਹਿਤੇਹੈ, ਪੁਰਾਣੋਂਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਉਸਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਕਹਿਤੇਹੈ। ਵੇਦੋਂਕੋ ਪੜ੍ਹ ਕਰ ਵਿਧਿਯਾਨਕੇ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ,ਅਰਥਾਤ ਵੇਦੋਂਕੇ ਭਾਸ਼ਯਕਾਰ ਉਸਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਕਹਿਤੇ ਹੈ॥ 6॥ ਬ੍ਰਹਮਾ ਉਸਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਕਹਿਤਾਹੈ, ਇੰਦ੍ਰ ਉਸਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਕਹਿਤੇਹੈ, ਤਥਾ ਗੋਪਿਯੋਂਕਾ ਪਿਯਾਰਾ ਗੋਵਿੰਦ, ਅਰਥਾਤ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਉਸਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਕਹਿਤਾਹੈ॥ 7॥

ਇਸ਼੍ਵਰ, ਅਰਥਾਤ ਸ਼ਿਵ ਉਸਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਕਹਿਤਾਹੈ, ਸਿਧ, ਅਰਥਾਤ ਯੋਗਕੋ ਸਿਧ ਕਿਯੇ ਹੁਏ ਯੁਜਾਨ-ਯੋਗੀ ਉਸਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਕਹਿਤੇਹੈ॥ ਕਿਤਨੇ ਕੀਤੇ (ਕਿਯੇ) ਹੁਏ ਕਰਤ੍ਵੋ ਵਾਲੇ, ਅਰਥਾਤ ਕ੍ਰਿਤਕਾਰਯੋ ਆਤਮਗਯਾਨੀ (ਬੁਧ) ਉਸਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਕਹਿਤੇਹੈ॥ 8॥ ਦਾਨਵ(ਦਸਯੂ) ਉਸਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਕਹਿਤੇਹੈ, ਦੇਵ (ਆਰੀਯ) ਉਸਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਕਹਿਤੇਹੈ। ਸੁਰ-ਮੁਨੀ ਨਾਰਦ ਆਦਿ, ਨਰ-ਮੁਨੀ ਵਿਆਸ ਆਦਿ, ਤਥਾ ਭਕਤ-ਜਨ ਵੈਸ਼ਣਵ ਔਰ ਸ਼ੈਵ ਉਸਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਕਹਿਤੇ ਹੈ॥ 9॥ ਕਿਤਨੇਹੀ ਕਰ ਰਹੇਹੈ, ਕਿਤਨੇਹੀ ਕਹਿਨੇਕਾ ਅਵਸਰ ਪਾ ਰਹੇ, ਅਰਥਾਤ ਕਹਿਨੇਕੇ ਲਿਯੇ ਉਦਤਹੋ ਰਹੇਹੈ। ਕਿਤਨੇਹੀ ਕਹ-ਕਹ ਕਰ ਉਠ-ਉਠ ਚਲੇ ਗਏ,

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਰਥਾਤ ਮਰ ਗਏ। ਹੈ॥ 10॥ ਇਨ ਜਿਤਨੋਂਨੇ ਕਹਾਹੈ,ਉਤਨੇ ਔਰਭੀ ਕਹੇ ਔਰ ਵੇ ਕਿਤਨੇਹੀ ਹੋ, ਕੋਈਭੀ ਹੋ, ਤੋਭੀ ਉਸਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਨਹੀਂ ਕਹ ਸਕਤੇ॥ 11॥ ਵਹ ਜਿਤਨਾ ਬੜਾ ਹੋਨਾ ਚਾਹੇ, ਉਤਨਾ ਬੜਾ ਹੋਤਾ, ਅਰਥਾਤ ਜਿਤਨਾ ਮਹਾਨ ਉਸੇ ਸਮਝਾ ਜਾਯੇ,ਵਹ ਉਸਸੇ ਭੀ ਮਹਾਨ ਹੋਤਾਹੈ॥ ਇਸ ਲਿਯੇ ਵਹ ਸਚਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਆਪਹੀ ਅਪਨੇ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਜਾਨਤਾਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤਾ॥ ਯਹ ਨਾਨਕ ਕਾ ਦਰਸ਼ਨ, ਅਰਥਾਤ ਨਾਨਕ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ॥ 12॥ ਯਦਿ ਕੋਈ ਰਿਸ਼ੀਯੋ ਮੁਨੀਯੋਂਕੇ ਵਾਕਯੋਂਕਾ ਵਿਗਾੜਨੇ ਵਾਲਾ,ਅਰਥਾਤ ਉਲਟਾ ਅਰਥ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਕਹੇ, ਕਿ ਮੈਂ ਉਸਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਜਾਨਤਾ ਹੂੰ, ਤੋ ਵਹ ਗ੍ਰਾਮੀਣੋਂਕਾ ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਲਿਖਨੇ ਯੋਗਯ ਹੈ॥ 13॥ 26॥ ਭਾਸ਼ਯ:- ਇਸ਼੍ਵਰਕਾ ਦਾਨਕਰਮ ਅਨੰਤਹੈ,ਯਹ ਕਹਾ ਗਯਾ। ਅਬ ਉਸਕੇ ਦੇਯ ਗੁਣਾਦਿ ਪਦਾਰਥਭੀ ਅਮੁਲਯ, ਅਰਥਾਤ ਅਦੁਭੂਤਹੈ,ਯਹ ਅਗਲੇ ਪਰਵਮੇਂ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ। ਇਸ ਪਰਵਕਾ ਨਾਮ 'ਇਸ਼੍ਵਰ ਆਮੁਲਯਦੇਯ ਗੁਣ ਪਰਵ' ਔਰ ਮੰਤ੍ਰ ਸੰਖਿਯਾ ਤੇਰਹ(13)ਹੈ। ਅਰਥ ਅਨੁਵਾਦ ਸੇ ਸਫੁਟਹੈ॥ 26॥

ਨੰ.10. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਆਧੁਨਿਕ)-26

ਇਸ ਅਮੁੱਲ ਦਾਤਦਾ ਲੈਣ ਦੇਣ ਬੀ ਅਮੁਲਹੈ। ਇਹ ਸਾਰ ਸਿਧਾਂਤ ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਹੈ।

ਅਮੁਲ ਗੁਣ, ਅਮੁਲ ਵਾਪਾਰ ॥ ਅਮੁਲ ਵਾਪਾਰੀਏ, ਅਮੁਲ ਭੰਡਾਰ ॥...

ਅਰਥ (ਉਹ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨਹੀਂਹੋ ਜਾਂਦੇ, ਓਹ ਵਪਾਰੀ ਹੋ ਜਾਦੇ ਹਨ। ਓਹ ਵਪਾਰੀ ਮਾਲ ਮਿਲਖ ਦੇ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਗੁਣਾਂਦੇ ਵਪਾਰੀਹੋ ਜਾਦੇ ਹਨ। ਉਹੇ ਮਾਯਕ ਗੁਣਾਂਤੇ ਸੰਸਾਰਿਕ ਖੂਬੀਆਂਦੇ ਵਪਾਰੀ ਨਹੀਂਹੋ ਜਾਂਦੇ ਪਰ ਓਹ) ਅਮੁਲ (ਪਦਦੇ) ਗੁਣਾਂਦੇ (ਵਪਾਰੀਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ 'ਮਨੁ ਤਨੁ ਸਾਚਿ ਵਿਗਸਿਆ ਕੀਮਤਿ ਕਹਿਣੁ ਨ ਜਾਇ'(58:16)ਵਾਲੀ ਅਮੁੱਲਤਾਹੈ, ਓਹ ਫੇਰ ਇਨ੍ਹਾਂ) ਅਮੁਲ (ਗੁਣਾਂਦਾ) ਵਪਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਮੁਲਦੇ ਭੰਡਾਰ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਭਰੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਓਹ ਫੇਰ ਅਮੁਲ ਵਪਾਰੀ (ਸਦੀਂਦੇ ਹਨ)। (ਫੇਰ ਮਾਨ ਦਾਅਵੇਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇਮੈਂ ਮੇਰੀਤੋ ਸੱਖਣੇ ਹੋਏ) ਮੁੱਲ ਰਹਿਤ (ਵਣਜਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਵਣਜ ਲਈ) ਆਉਂਦੇ ਹਨ (ਤੇ) ਅਮੁਲ (ਪਦ ਦਾ ਵੱਖਰ-ਸੌਦਾ ਖਰੀਦਕੇ) ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। (ਅਮੁਲ ਦਾ ਮਾਰਗ ਧਰਮਰਾਜਦੇ ਮਾਰਗਤੋਂ ਵੱਖਰਾਹੈ, ਇਸਤੇ ਟੁਰਨ ਵਾਲਿਆਂਦਾ ਲੇਖਾ ਧਰਮਰਾਜ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ,ਸੋ ਅਮੁਲ ਲੋਅ ਦਾ) ਅਮੁਲ ਧਰਮਰਾਜ (ਜਿਸਦਾ) ਦੀਵਾਨ (ਹੀ) ਅਮੁਲਦਾਹੈ (ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂਨੂੰ ਤੋਲਦਾ,ਪਰਖਦਾਹੈ, ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਧਰਮਰਾਜ ਉਨ੍ਹਾਨੂੰ ਕਰਮਾਂਤੋਂ ਨਹੀਂ ਤੋਲਦਾ,ਸਗੋਂ ਅਮੁਲਦੀ ਤਕੜੀਤੇ ਅਮੁਲ ਦੇ ਵੱਟੇ ਨਾਲ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਰਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ)। (ਗਲ ਕੀਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ) ਅਮੁੱਲਤਾ(ਦਾ)ਨਿਸ਼ਾਨ(ਹੀ ਦੇਖ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾਹੈ)ਤੇ ਅਮੁੱਲ ਦੀਹੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ (ਹੋ ਜਾਂਦੀਹੈ)। (ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਮੁਲ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਇਆ ਦੀ) ਬਖਸ਼ਿਸ਼(ਬੀ) ਅਮੁਲਹੋ ਜਾਂਦੀਹੈ (ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂਦਾ) ਹੁਕਮ(ਬੀ) ਅਮੁਲਹੋ ਜਾਂਦਾਹੈ। (ਅਥਵਾ ਇਹ ਅਮੁਲਹੈ। 'ਇਸ ਅਮੁਲਦੇ ਸਦਾ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ)ਅਮੁਲਹੀ ਅਮੁਲ'ਸਦਾਉਂਦਾ'ਹੈ,ਪਰ ਉਸਦਾ ਸੰਪੂਰਨ ਵਰਣਨ(ਕਿਸੇਤੋਂ) ਨਹੀਂਹੋ ਸਕਦਾ। 'ਹਾਂ ਅਮੁਲਦੇ ਵਪਾਰੀ ਉਸਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ:ਪਰ ਆਖਦੇ ਆਖਦੇ(ਉਸਦਾ ਅੰਤ ਲੈਂਦੇ, ਹਾਂ ਆਖਦੇ ਉਸ ਵਿਚ) ਲਿਵਧਾਰੀਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।(ਯਥਾ:-'ਕੀਮਤਿ ਪਾਇ ਨ ਕਹਿਆ ਜਾਇ।ਕਹਣੇ ਵਲੇ ਤੇਰੇ ਰਹੇ ਸਮਾਇ'(ਆਸਾ ਮ:1:ਪੰ:9:9)

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪੁਨਾ : 'ਧਿਆਇ ਧਿਆਇ ਭਗਤਹ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ॥
ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਪੁਰਖ ਕਾ ਕਿਨੈ ਅੰਤ ਨ ਪਾਇਆ'(284:4)

ਵਯਾਖਯਾ:-ਪਹਾੜ ਵਿਚ ਪੱਥਰਦੇ ਗੀਟਿਆਂਦਾ ਕੋਈ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ,ਉਥੇ ਓਹ ਬੇ ਮੁੱਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ,ਸੋ ਇਕ ਅਰਥ ਅਮੁੱਲ ਦਾ ਹੋਇਆ 'ਬੇਕੀਮਤ' ਹੋਣਾ। ਇਕ'ਹੀਰਾ'ਹੈ, ਉਸਦਾ ਸੋਨੇ ਚਾਂਦੀ ਹਰ ਸ਼ੈਤੋਂ ਵਧੀਕ ਮੁੱਲ ਪੈਂਦਾਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਬੀ ਆਖਦੇਹਨ ਇਹ'ਅਮੁਲ'ਹੈ। ਅਰਥਾਤ ਬਹੁਤ ਬੇਸ਼-ਕੀਮਤੀਹੈ, ਸੋ ਅਮੁੱਲਦਾ ਦੂਜਾ ਅਰਥਹੈ 'ਬਹੁ-ਮੁੱਲਾ'ਹੋਣਾ। ਲਗ ਪਗ ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਇਹ ਦੋਏ ਅਰਥ-'ਅਮੁਲ' ਪਦਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਪਰ ਦੋਹਾਂਤੋਂ ਆਮ ਤੌਰਤੇ ਵੱਖਰਾ ਤੇ ਸੰਮਿਲਵਾ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭਾਵਹੈ। ਆਮ ਤੌਰਤੇ ਹਰ ਸ਼ੈ ਦੀ ਕੀਮਤ ਮੁੱਲ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਲੋੜਤੋਂ ਪੈਦੀਹੈ। ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਗੁਲਾਬ ਖਿੜਦਾਹੈ,ਮੁਸ਼ਕਦਾਹੈ,ਕਿਰ ਕਿਰਕੇ ਸੁੱਕ ਜਾਂਦਾਹੈ। ਇਉਂ ਕੋਈ ਕੀਮਤ ਨਾ ਪਈ। ਪਰ ਲੋੜ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਲੋੜਤੋਂ ਉਸਦਾ ਮੁੱਲ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਉਹੋ ਗੁਲਾਬ ਮਾਲੀ ਲਾਉਂਦਾਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਲੋੜਹੈ ਅੰਨ ਬਸਤ੍ਰਦੀ, ਉਹ ਅੱਤਾਰ ਪਾਸ ਵੇਚ ਦੇਂਦਾਹੈ,ਸੋ ਮਾਲੀਦੀ ਲੋੜ ਮੁਜਬ ਗੁਲਾਬਦਾ ਮੁੱਲਪੈ ਗਿਆ। ਅੱਤਾਰ ਉਸਦਾ ਅਤਰ ਕੱਢਦਾਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਵੇਚ ਲੈਂਦਾਹੈ;ਮੁੜ ਮੁੱਲਪੈ ਗਿਆ ਗੁਲਾਬ, ਇਹ ਮੁੱਲ ਬੀ ਖਰੀਦਦਾਰ ਤੇ ਵੇ ਚਣ ਵਾਲੇਦੀ ਲੋੜਤੇ ਇੱਛਾਤੋਂ ਪਿਆ।

ਇਕ ਦਿਨ ਇਕ ਆਦਮੀ ਜੰਗਲਦੀ ਸੈਰ ਕਰਦਾ ਖਿੜੇ ਤੇ ਮੁਸ਼ਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਗੁਲਾਬਨੂੰ ਦੇ ਖਦਾਹੈ,ਉਸ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਸੁਗੰਧਿ ਸਿਰਨੂੰ ਚੜ੍ਹਦੀਹੈ। ਉਸਤੇ ਵਿਸਮਯ ਭਾਵ ਛਾਂ ਜਾਂਦਾਹੈ। ਉਹ ਜਦ ਵਿਸਮਯ ਭਾਵਤੋਂ ਉਥਾਨ ਹੁੰਦਾਹੈ ਤਾਂ'ਵਾਹ ਵਾਹ'ਕਹਿ ਉਠਦਾਹੈ। ਗੁਲਾਬਦਾ ਜੋਮੁੱਲ ਅਸਲੀਸੀ ਉਹ ਹੁਣਪੈ ਗਿਆ। ਨਾ ਪੈਸਿਆਂ ਰੁਪਿਆਂ ਵਿਚ, ਨ ਕਿਸੇ ਵਟਾਂਦਰੇ ਵਿਚ,ਪਰ ਇਕ ਭਾਵ ਵਿਚ,ਕਿ ਸੁਗੰਧੀਤੇ ਸੁੰਦਰਤਾ ਉਸਨੂੰ ਵਿਸਮਯ ਲੀਨ ਕਰ ਗਈ। ਕੁਛ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਦਾ 'ਅਮੁਲ' ਦਾ ਅਰਥਹੈ ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ। ਗੁਲਾਬਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਉਸਦੀ ਮਾਨੋ ਰੂਹ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਰੂਪਨੂੰ ਉਸਦੇ ਅਸਲੇ ਵਿਚ ਲੀਨਤਾ ਦਾ ਰੰਗ ਦੇ ਗਈ। ਇਸਦੀ ਕੀਮਤ ਕੁਛ ਪੈਸਿਆਂ ਰੁਪੀਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਮੁੱਲਤਾਂਹੈ,ਪਰ ਇਹ 'ਅਮੁੱਲ' ਮੁੱਲਹੈ।

ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਕਥਾਹੈ ਕਿ,ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਇਕ ਵੇਰ ਇਕ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਇਕ ਲਾਲ ਵੇਚਣ ਲਈ ਦਿੱਤਾ। ਜਦ ਮਰਦਾਨਾ ਵੇਚਣ ਗਿਆ,ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਅਨਜਾਣ ਨੇ ਮੁੱਲ ਦੋ ਤ੍ਰੈ ਪੈਸੇ ਪਾਇਆ, ਕਿਸੇ ਹੋਰਨੇ ਕੁਛ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਮੁੱਲ ਪਾਇਆ, ਪਰ ਜਦ ਇਕ ਲਾਲਾਂ ਦੇ ਜੋਹਰੀ ਸਾਲਸ ਰਾਇ ਪਾਸ ਲੈ ਗਿਆਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਸਾਰ ਸੁੰਦਰਤਾਦੀ ਐਸੀ ਝਲਕ ਵੱਜੀ,ਕਿ ਜੋਹਰੀਦੀ ਪਰਖ ਸ਼ਕਤੀ ਖੜੋ ਗਈ,ਤੇ ਉਸ ਉਤੇ ਵਿਸਮਾਦ ਦਾ ਭਾਵ ਛਾ ਗਿਆ। ਜਦ ਉਸਦੀ ਹੋਸ਼ ਪਰਤੀ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਵੱਲ ਤੱਕਿਆ,ਫੇਰ ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਅੱਗੇ ਰੱਖਿਆ, ਤੇ ਕਿਹਾ: ਭਾਈ,ਇਸ ਲਾਲਦੀ ਕੀਮਤ ਰੁਪੱਯਾ, ਵਿਚ ਨਹੀਂਪੈ ਸਕਦੀ, ਇਹ ਅਮੁੱਲਹੈ। ਇਸਦੀ ਦਰਸ਼ਨ ਭੇਟ ਵਜੋਂ ਮੈਂ 100 ਰੁਪਿਆ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦਾਹਾਂ। ਮਰਦਾਨਾ ਜਦ 100 ਲੈਕੇ ਗੁਰੂਜੀ ਪਾਸ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਇਹ ਦਰਸ਼ਨ ਭੇਟਾ ਲੈਣੋਂ ਨਾਂਹ ਕੀਤੀ। ਮਰਦਾਨਾ ਦੋ ਇਕ ਵਾਰ ਮੋੜ ਘੋੜ ਵਿਚ ਗਿਆ। ਇੰਨੇ ਵਿਚ ਜੋਹਰੀ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਆ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਇਆ;ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ: ਜੀਓ! ਇਹ ਲਾਲ ਇਤਨਾ ਬੇਕੀਮਤੀਹੈ ਕਿ ਕੀਮਤ ਦੀ ਹੱਦਤੋਂ ਪਰੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੋ ਗਿਆਹੈ। ਇਹ ਵਿਸਮਾਦਹੈ, ਵਿਸਮਾਦ ਦਾਤਾਹੈ। ਹਾਂ, ਇਹ ਤੁਹਾਡਾ ਲਾਲ ਵਿਸਮਾਦਹੈ, ਜੀਓ ਜੀ, ਵਿਸਮਾਦਹੈ : ਵਿਸਮਾਦਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਵਿਸਮਾਦ ਹੋ, ਅਮੁੱਲ ਹੋ, ਅਮੁੱਲ ਹੋ, ਸਭ ਕੀਮਤਾਂਤੋਂ ਪਰੇਹੈ। ਇਹ ਜੋ ਜੋਹਰੀ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਮਾਤ੍ਰਤੋ ਵਿਸਮਾਦਹੋ ਗਿਆ, ਲਾਲ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਿਜ ਸਰੂਪਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾਦੀ ਚੱਸ ਲਾ ਦਿੱਤੀ, ਇਹ ਮੁੱਲਹੈ ਜਿਸਦਾ ਮੁੱਲ ਪੈ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਦਾ ਭਾਵ ਇਸ 'ਅਮੁੱਲ' ਵਾਲੀ ਪਉੜੀ ਦਾ ਹੈ।

ਪਾਣੀਨੂੰ ਨਿਰਮਲ ਕਰੀ ਚਲੋ,ਜਦੋਂ ਮੂਲੋਂ ਨਿਰਮਲਹੋ ਜਾਏਗਾ,ਤਾ ਪੂਰਨ ਨਿਰਮਲ ਜਲਦੇ ਸਰਵੋਰ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਵਿਖਮਤਾ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਏਗਾ,ਤਦ ਰੂਪਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਸੋ ਨਿਰਮਲ ਹੋਏ ਜਲਦਾ ਮੁੱਲ ਨਿਰਮਲ ਜਲਹੈ,ਇਹ ਅਮੁੱਲਤਾਹੈ। ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵ ਤੱਤ ਜਦ ਨਾਮ, ਬਾਣੀ, ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ, ਕੀਰਤਨ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਮੂਲੋਂ ਨਿਰਮਲ ਹੋ ਚਮਕੇਗਾ, ਨਿਰੋਲ'ਸੱਚ'ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਮੁੱਲ ਪਵੇਗਾ'ਸੱਚ',ਅਰਥਾਤ ਉਹੋ 'ਸਤਯ ਸਰੂਪ' ਪਰਮਾਤਮ ਦੇਵ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਤਦ ਰੂਪ ਕਰ ਲਏਗਾ। ਨਿਰੋਲ'ਸਚ'ਹੋ ਗਏਦਾ ਮੁੱਲ'ਸੱਚ'ਪੈ ਗਿਆ। 'ਸੱਚਦਾ ਮੁੱਲ ਸੱਚ'ਜੋ ਸੱਚ ਵਿੱਚ ਲੀਨਹੋ ਗਿਆ। ਯਥਾ:'ਨਾਨਕ ਸਚੁ ਧਿਆਇ ਸਚੁ' ॥ ਇਹਹੈ ਮੁੱਲ, ਜੋ ਅਮੁੱਲਹੈ॥ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਤ੍ਰੈਕਾਲ-ਅਬਾਧ 'ਸੱਚ' (=ਪਰਮਾਤਮ ਦੇਵ) ਆਪ ਅਮੁੱਲ ਹੈ। ਯਥਾ:-'ਹਰਿ ਆਪਿ ਅਮੁਲਕੁਹੈ ਮੁਲਿ ਨ ਪਾਇਆ ਜਾਇ'(921:6)। ਉਸ ਅਮੁਲਦੇ ਗੁਣਬੀ ਅਮੁੱਲ ਹਨ ਯਥਾ:- 'ਮੋਲਿ ਨ ਪਾਈਐ ਗੁਣਹ ਅਸਲ'(294:4)ਪੁਨਾ:-'ਮੋਲਿ ਅਮੋਲੁ ਨ ਪਾਈਐ ਵਣਜਿ ਨ ਲੀਜੈ ਖਾਟਿ'(294:4); ਕੀ ਕੂੰ ਮਿਲਦਾਹੈ?:-'ਗੁਣਤੇ ਗੁਣ ਮਿਲਿ ਪਾਈਐ ਜੇ ਸਤਿਗੁਰਮਾਹਿ ਸਮਾਇ'(1087:1)ਸੋ ਗੁਣ ਅਮੁੱਲ ਹੈਨ, ਇਸਦਾ ਵਪਾਰ ਆਪੇ ਅਮੁੱਲਹੋ ਗਿਆ; ਇਸਦੇ ਵਪਾਰੀ ਬੀ ਅਮੁੱਲ ਹੋਏਤੇ ਗੁਣ ਭੰਡਾਰਬੀ ਅਮੁੱਲ ਹੀਹੋਏ। ਹੁਣ ਇਸ ਅਮੁੱਲਦੇ ਖਰੀਦਾਰ ਹੋਕੇ ਜੋ ਆਉਂਦੇ ਹਨ,ਉਹਬੀ ਅਮੁੱਲਹੋਕੇ ਆਉਣ;ਉਹ ਅਮੁੱਲ ਕੀਕੂੰ ਹੋਣ?

ਉੱਤਰ:- ਸ਼ਰਧਾ, ਭਗਤੀਤੇ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਵਿਚ ਆਪੇਨੂੰ ਨਿਵਾਰ ਨਵਾਰਕੇ ਆਉਣ, ਮਾਨ ਅਭਿਮਾਨ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਛੱਡਕੇ ਆਉਣ। ਤਪਕਿ ਸੇਵਾ,ਭੇਟਾ ਕਿ ਪੂਜਾ, ਕਿਸੇ ਸ਼ੈ ਦੇ ਭਾਵਨੂੰ ਮੁੱਲ ਸਮਝਕੇ ਅਰਪਣ ਨਾ ਕਰਨ। ਨਾਮ, ਬਾਣੀ, ਭਜਨ, ਕੀਰਤਨ, ਸਭ ਇਕ ਝੋਲੀ'ਅੱਡਣ'ਵਾਂਙੂ'ਅਮੁਲੋ ਅਮੁਲੁ'ਦੇ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ। ਕਿਸੇ ਗੱਲਦਾ ਮਾਨ ਨਾ ਧਾਰਨ ਕਰਨ; ਇਹ ਅਮੁੱਲ ਆਉਣਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ:- ਉਹ ਅਮੁੱਲ ਆਏ, ਲੈ ਕੀਹ ਜਾਦੈਹਨ?

ਓਹ ਗੁਰੂ ਪਾਸੋਂ ਅਮੁੱਲ ਗੁਣਜੋ'ਸਚ'ਹੈ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ:'ਗੁਣ ਤੇ ਗੁਣ ਮਿਲਿ ਪਾਈਐ ਜੇ ਸਤਿਗੁਰ ਮਾਹਿ ਸਮਾਇ' ॥

ਸਤਿਗੁਰਤੋਂ ਸੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤਹੋ ਗਿਆ,ਅਰਥਾਤ ਆਪਾ ਨਿਰਮਲਤੇ ਸੁੱਧਹੋਕੇ ਸਤਯ ਸਰੂਪਹੋ ਲਿਸ਼ਕਿਆ, ਤਦ 'ਅਮੁੱਲ' ਅਰਥਾਤ ਸਤਯ ਸਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮ ਦੇਵਨੂੰ ਭਾ ਗਿਆ,ਤੇ ਉਸ ਅਮੁੱਲ ਸਾਈਨੇ ਅਮੁੱਲ ਆਏਨੂੰ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਤਾਂ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ- ਅਮੁਲੋ ਅਮੁਲੁ ਆਖਿਆ ਨ ਜਾਇ॥

ਅਰਥਾਤ, ਇਹ ਅਮੁੱਲ ਅਮੁੱਲ ਹੀਹੈ, ਇਹ ਵਰਣਨ ਨਹੀਂਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸਦੀ ਦੁਕਾਨ ਅਮੁੱਲਹੈ,ਇਸਦੇ ਤੱਕੜੀ, ਵਟੇ ਅਮੁੱਲ ਹਨ। ਨਹੀਂ, ਇਹ ਦਕਾਨ ਨਹੀਂ ਇਹ ਇਕ ਅਮੁੱਲ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਦਾ ਦਰਬਾਰਹੈ, ਜਿਥੋਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਧਰਮਹੈ, ਉਸਦਾ ਦਰਬਾਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਦਾਹੈ, ਉਥੋਂਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਅਮੁੱਲਹੈ,ਤੇ ਉਸ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਲਈ ਨਿਸ਼ਾਨਬੀ ਅਮੁੱਲਹੀ ਪੈਂਦਾਹੈ। ਇਹ 'ਅਮੁੱਲਦਾ ਅਮੁੱਲ ਸਾਈਂ'ਆਪ ਅਕਥਨੀਯਹੈ, ਪਰ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨਤੇ ਯਸ ਕਥਨਹੀ ਮਾਰਗਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸ ਵਿਚ ਲਿਵ ਲਗਦੀਹੈ? ਕੂੜੈ ਦੀ ਪਾਲ ਟੁੱਟਦੀਹੈਤੇ 'ਸੱਚ' ਨਿਤਰਕੇ 'ਸੱਚ' ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾਹੈ।

ਆਖਿਆ ਨ ਜਾਇ ; ਕਹਿਕੇ ਫੇਰ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ 'ਆਖਿ ਆਖਿ ਰਹੇ ਲਿਵ ਲਾਇ॥' ਮਾਨੋ ਉਸਦਾ ਵੇਰਵਾ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਜਿਸਦਾ ਤਾਤਪਰਯ ਇਹਹੈ ਕਿ ਆਖਣ ਵਾਲੇ ਤੁਂ ਕਈ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਸੰਪੂਰਨ ਰੂਪ ਤੇ ਨਹੀਂ ਆਖ ਸਕਦੇ, ਆਖ ਆਖਕੇ ਉਸਦੀ ਕੀਮਤ ਕੂ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦੇ। ਯਥਾ:- ਆਖਿ ਥਕੇ ਕੀਮਤਿ ਨਹੀਂ ਪਾਈ॥

ਜੇ ਕੋਈ ਐਸਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰੇ,ਤਾਂ ਉਹ ਗਵਾਰ ਗਿਣਿਆ ਜਾਏਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਾਂਈ ਅਮਿਤਹੈ, ਆਖਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਮਿਤ ਵਿਚਹੈ। ਯਥਾ:-'ਬਾਬਾ ਅਲਹੁ ਅਗਮ ਅਪਾਰੁ'(53:9); ਤਥਾ-'ਆਖਣ ਵਾਲਾ ਕਿਆ ਵੇਚਾਰਾ॥ ਸਿਫਤੀ ਭਰੇ ਤੇਰੇ ਭੰਡਾਰਾ' (9:14;349:5); ਸੋ ਜੋ ਆਖਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦੇ, ਪਰ ਜੋ ਸ਼ਰਧਾ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਕਰਦੇ ਹਨ,ਓਹ ਆਖਦੇ ਲਿਵਧਾਰੀਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਮੁਲ ਗੁਣ, ਤੋਂ, ਲਿਵ ਲਾਇ, ਤੱਕ ਦੇ ਅਰਥ ਐਉਂ ਬੀ ਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ:-ਇਸ ਪਉੜੀਦੀ ਮੁੱਖ ਸਤਰ 9 ਹੈ,ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆਹੈ- (ਉਹ ਦਾਤਾ ਆਪ) ਅਮੁੱਲਹੀ ਅਮੁੱਲਹੈ,(ਸੋ ਉਸ ਅਮੁੱਲਦੇ) ਗੁਣ(ਬੀ)ਅਮੁੱਲ(ਹੈਨ,ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂਦੇ)ਵਾਪਾਰਬੀ ਅਮੁੱਲਹੀ ਹਨ। (ਜੋ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ,ਭਾਵ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰਦਾ ਗੁਣਾਨੁਵਾਦ,ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ, ਲਿਖ ਬੋਲ,ਪੜ੍ਹ ਗਾਉਂ,ਸਮਝ ਸਮਝਾ ਆਦਿ ਤ੍ਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਗੁਣ ਵੱਖਰਦਾ ਲੈਣ ਦੇਣ ਕਰਦੇਹਨ) ਓਹ ਵਪਾਰੀਬੀ ਅਮੁਲ ਹਨ,(ਜਿਸ ਵੱਖਰ ਅਰਥਾਤ,ਸਾਹਿਬਦੀ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹਦਾ ਓਹ ਵਪਾਰ ਕਰਦੇਹਨ,ਉਸ ਦੇ) ਭੰਡਾਰਬੀ ਅਮੁਲਹੈਨ। (ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਪਾਸੋਂ ਇਹ ਵੱਖਰ ਲੈਣ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ,ਓਹਬੀ ਅਮੁੱਲ(ਹੋ ਜਾਂਦੇ)ਹੈਨ। ਉਹਨਾਂਨੇ ਇਸ ਵੱਖਰ ਨਾਲ ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨਾ ਆਦਿ) ਪਯਾਰ ਕੀਤੇ ਹਨ,ਤੇ(ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂਦੀ ਅਪਣੇ ਵਿਚ)ਸਮਾਈ ਕੀਤੀਹੈ,(ਸੋ)ਅਮੁੱਲ(ਹੋ ਗਏ) ਹਨ। (ਇਹ ਵਪਾਰਦੀ ਹੱਟੀ ਨਹੀਂ,ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵਪਾਰ ਕਿਸੇ ਮੁੱਲ ਕੀਮਤਦੇ ਬਦਲੇ ਵੱਖਰ ਲੈਣ ਦੇਣਦੀ ਖ੍ਰੀਦ ਫਰੋਖਤ ਨਹੀਂ, ਇਸਦਾ ਤਾਂ)ਦਰਬਾਰ (ਸਤਿਸੰਗਦਾ ਦੀਵਾਨ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅਮੁੱਲ (ਦੇਣ ਲੈਣ ਕਰਨਾ ਇਹ ਉਸ ਦੀਵਾਨਦਾ ਧਰਮ(ਹੁੰਦਾਹੈ ਸੋ ਅਮੁੱਲ ਵਪਾਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸਦਾ ਦੀਵਾਨਤੇ ਧਰਮਬੀ)ਅਮੁੱਲਹੈ। (ਓਥੇ ਤੁਲ=ਤੱਕੜੀ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣ=ਵੱਟੇ ਬੀ ਓਹ ਹਨ ਜੋ) ਮੁੱਲ ਬੀ ਉਪਰ ਹੈਨ (ਕਿਉਂਕਿ ਅਮੁੱਲ ਵੱਖਰਦਾ ਤੋਲ ਮਾਪ ਮੁੱਲ ਵਾਲੇ ਤੱਕੜੀ ਵਿਚਤਾਂ ਮੁੱਲ ਮੁੱਖ ਵਸਤੂਹੈ, ਇਥੇ ਮੁੱਲਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ,ਸੋ ਇਸਨੂੰ ਤਾਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਏ, ਸੋ ਇਸ ਵਪਾਰਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਤਾਂ--ਜ਼ੈਹੀ ਮੁੱਲਤੋਂ ਪਰੇ ਦੀ ਹੋਈ;ਤੇ ਇਹ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਹੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਨਿਸ਼ਾਨ ਆਪੇ ਅਮੁਲ ਹੋ ਗਿਆ)। (ਜਿਸਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੁੰਦੀਹੈ ਉਹ ਆਪ ਅਮੁੱਲ ਹੈ ਉਸਦਾ) ਫੁਰਮਾਣ ਬੀ ਅਮੁੱਲਹੈ ਤੇ ਜੋ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੁੰਦੀਹੈ ਉਹਬੀ ਅਮੁੱਲ ਹੋਈ। (ਉਹ ਦਾਤਾ ਸੱਚਾ ਸਾਹੁ(ਆਪ)ਅਮੁੱਲਹੀ ਅਮੁੱਲਹੈ(ਸਭਨਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਕੂ ਤਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰਹੈ)ਵਰਣਨ ਨਹੀਂ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਾਵਯਲਿੰਗ ਅਲੰਕਾਰਹੈ। ਵਡਾ ਸਾਹਿਬਤੋ ਸਮਰਥਨੀਯ ਉਚੇ ਪਦਸੇ ਸਮਰਥਨ ਕਰਯ।

ਏਵਡੁ ਊਚਾ ਹੋਵੈ ਕੋਇ॥

ਜੈਸੇ ਸਰਬ ਓਹਤੋ ਊਚਾ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕਹਯੋ;ਤੈਸੇ ਊਚਾ ਔਰ ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਇ ਸ਼ਕਤਿਮੇਂ; ਵਾ ਅਕਾਰਮੇਂ,ਇਸਤੇ ਆਦਿ ਔਰਜੋ ਉਚਾਈਹੈ, ਤਿਸ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਜੈਸੀ ਔਰਮੇਂ ਹੋਇ।

ਤਿਸੁ ਊਚੇ ਕਉ ਜਾਣੈ ਸੋਇ॥

ਤਬ ਕੋਈ ਤਿਸੁ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰਕੋ ਜਾਣ ਸਕੇ ਆਛੀ ਰੀਤਿਸੋਂ। ਜੇ ਕੋਈ ਬਡੋ ਹੋਇ,ਸੋ ਜਾਣੈ। ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਕੀ ਤੋ ਬਰਾਬਰ ਕੋ ਕੋਈਭੀ ਨਹੀਹੇ, ਤੇਅੰਤ ਤਿਸਕੋ ਕੋਈ ਕੈਸੇ ਜਾਣੈ ? ਇਤਯਰਥ। ਇਨ ਦੋਊ ਤੁਕਨਮੇਂ ਲਾਟਾਨੁਪ੍ਰਾਸ ਅਲੰਕਾਰਹੈ। ਊਚੋ ਪਦ ਦੋ ਬੇਰ ਆਵਨਤੇ, ਭਾਵ ਭਿੰਨਹੈ; ਏਵਡ ਊਚੋ ਹੋਇ ਤੇ, ਤਿਸ ਊਚੇ ਕਉ ਜਾਣੇ, ਯਹ ਭਾਵ ਭਿੰਨ।

ਜੇਵਡੁ ਆਪਿ ਜਾਣੈ ਆਪਿ ਆਪਿ॥

ਜੇਤੋ ਬਡ ਆਪਹੈ,ਤਿਸ ਆਪਣੇ ਵੱਡਤਕੋ ਆਪਹੀ ਜਾਨਤਹੈ:ਔਰ ਕੋਈਭੀ ਨਹੀਂ ਜਾਨ ਸਕਤਿਹੈ,ਜੋ ਏਤੇਕੁਹੈ ਔਰਨਤੇ ਬਡੋ ਸੁਨਿਕੇ ਆਪਭੀ ਲੋਕ ਬਡਾ ਕਹਿ ਦੇਤਹੈ,ਪ੍ਰੰਤੂ ਜਾਨਤੋ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਏਤੋ ਪ੍ਰਮਾਣਹੈ।

ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਕਰਮੀ ਦਾਤਿ॥੨੪॥

ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬਜੀ ਕਹਤਹੈ: ਅਪਨੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕਰਿ,ਅਰ ਕਰਮਨਕੋ ਦੇਖ ਕਰਿ, ਦਾਤਿ ਦੇਤਹੈ। ਜਹਾਂ ਕੁਛ ਦੇਨੋ ਕਰਤਹੈ, ਕਰਤਕੋ ਦੇਖ ਕਰਿ, ਅਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕਰਿ ਸੁਖ, ਦੁਖ ਦੇਤਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:- ਕ੍ਰਿਪਾ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕੋ ਦੇਖ ਕਰਿ ਦੇਤਹੈ;ਤਬ ਕਰਮਨਕੋ ਕਹਿਨ ਨਹੀਂ ਬਨਤਹੈ; ਜੇ ਕਰਮਨਕੋ ਪਛਾਨ ਕਰਿ ਦੇਤਹੈ, ਤੋ ਕ੍ਰਿਪਾ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕਹਿਨ ਨਹੀਂ ਬਨਤਹੈ ?

ਉੱਤਰ:- ਅਗਲੀ ਜੋ ਪਉੜੀਹੈ ਤਿਸੇਮੇਂ ਦੋਊ ਰੀਤਿਕੀ ਦਾਤਿ ਬਰਨਨ ਕਰਨੀਹੈ; ਯਾਂਤੇ ਨਦਰਿ ਕਰਨਵਾਰ ਜੋ ਨਦਰੀਹੈ,'ਕ੍ਰਿਪਾ'ਕੋ (ਅਧਯਾਹਾਰ)'ਨਦਰਿ'ਪਦਸੇ; ਜਹਾਂ ਕ੍ਰਿਪਾਸੋ ਦੇਖਨੋ ਹੋਇਗੋ,ਤਹਾਂ ਨਦਰਿ ਪਦੁ ਬਨਤਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਆਪਨੇ ਸੇਵਕਕੋ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇਖ ਕਰਿ ਸਤਿ, ਸੰਤੋਖੁ ਆਦਿ ਗੁਣ ਬਖਸ਼ਤੇਹੈ, ਸਮੇਤ ਸਤਿਨਾਮਕੇ; ਸੇਵਕ ਜੋ ਭਾਣੋ ਮਨਨ ਵਾਲੇ। ਅਰੁ ਕਰਮਨਕੋ ਦੇਖ ਕਰਿ ਸੁਖ, ਦੁਖ ਦੇਤਹੈ। ਇਸੀ ਹੇਤਤੇ ਸਤਿਗੁਰੋਂਨੇ ਦੋਊ ਪਦ ਧਰੇਹੈ: ਨਦਰੀ ਅਰ ਕਰਮੀ, ਐਸੇ ਜਾਨੀਐ; ਇਤਯਰਥ।

ਪੂਰਬਕੀ ਤੁਕਮੇਂ ਪਰਸੰਖਯਾਲੰਕਾਰ ਹੈ,ਔਰਨਤੇ ਜਾਨਣੋ ਸਰਜਿ ਕਰਿ ਏਕ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਮੇਂ ਠਹਿਰਾਯੋ ; ਦੂਸਰੀ ਤੁਕਮੇਂ'ਨਦਰਿ','ਕਰਮੀ' ਏ ਦੋਊ ਕਾਰਣਹੈ,ਦਾਤਿ ਕਾਰਜਹੈ, ਏਕ ਸੰਗਮੇਂ ਕਹਨਤੇ ਹੇਤਾਲੰਕਾਰ।

ਨੰ.6. ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ'ਨਰੋਤਮ'(ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨੀ)-24

ਹੇ ਗੁਰੋ! ਮਤ ਹੋਵੇ ਕਹਨੇ ਮੇ ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਿਛੇਦ, ਤੋ ਭੀ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਜੀਵ ਮੇ ਅਭੇਦ ਮਾਨਤੇ ਹੋ, ਔ ਜੀਵ ਕੀ ਵੇਦ ਸੇ ਅਗਨਿ ਸੇ ਵਿਸਫੁਲਿੰਗੋ ਵਤ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸੇ ਉਤਪਤੀ ਮਾਨੀ ਹੈ; ਯਾਤੇ, ਜੀਵ ਸੇ ਅਭੇਦ ਮਾਨਣੇ ਕਰ ਜੀਵ ਵਤ ਤਾਕੀ ਭੀ ਉਤਪਤੀ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇਗੀ॥ ਐਸੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਭਯੇ ਘਟਾਦਿਕੋ ਵਤ ਪੁਨਾ ਭੀ ਤਿਸ ਮੇ ਕਾਹੂ ਕਾਲ ਮੇ ਉਪਜਣ ਰੂਪ ਕਾਲ ਪਰਿਛੇਦ ਸਿਧ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਉਤਰ ਕਹੇ॥

ਅੰਤੁ ਨ ਸਿਫਤੀ, ਕਹਣਿ ਨ ਅੰਤੁ ॥ ਅੰਤੁ ਨ ਕਰਣੈ, ਦੇਣਿ ਨ ਅੰਤੁ ॥

ਅੰਤੁ ਇਤਿ॥ ਈਹਾਂ ਕਰਣ ਪਦ ਉਤਪਤੀ ਬੋਧਕ ਹੈ। ਯਾਤੇ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਜੀਵਕੇ ਸਾਥ ਅਭੇਦ ਮਾਨਨੇ ਕਰ ਕਰਣੇ,ਨਾਮ ਉਤਪਤੀਸੇ ਘਟਾਦਿਕੋ ਵਤ ਬ੍ਰਹਮਮੇ ਕਾਲ ਪਰਿਛੇਦ ਨਹੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇ;ਯਹ ਅਖਰਾਰਥਹੈ॥

ਭਾਵ ਯਹ:- ਜੋ ਬਚਨ ਜੀਵਕੀ ਉਤਪਤੀਕੇ ਬੋਧਕ ਬਤਾਏਹੈ, ਸੋ ਉਤਪਤੀ ਨਹੀ ਕਹੇ; ਕੇਵਲ ਉਪਾਧੀਸੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਨਾ ਕਹੇਹੈ॥ ਐਸੇ ਨਾ ਮਾਨੇ, ਤਬ ਜੀਵਕੋ 'ਅਜ' ਕਹਨੇ ਵਾਲਾ ਬਚਨ ਬਯਰਥ ਹੋਵੇਗੇ॥ ਔ ਅਜ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇ ਬਚਨ ਬਯਰਥ ਨਹੀਂ,ਯਾਤੇ,ਜੀਵਕੀ ਉਤਪਤੀ ਨਾ ਸਿਧ ਹੋਨੇਸੇ ਤਿਸਕੇ ਸਾਥ ਅਭੇਦ ਮਾਤ੍ਰਮੇ ਕਹੀ ਬ੍ਰਹਮਕੀ ਭੀਨਹੀ ਬਨੇ॥ ਯਾਤੇ ਬ੍ਰਹਮਮੇ ਉਪਜਨਾ ਰੂਪ ਕਾਲ-ਪਰਿਛੇਦ ਨਹੀ ਬਨੇ, ਯਹ ਭਾਵਹੈ॥

ਹੇ ਗੁਰੋ! ਮਤ ਬਨੋ ਤਿਸਮੇਂ ਕਾਹੂ ਕਾਲਮੇਂ ਉਪਜਣਾ ਰੂਪ ਕਾਲ ਪਰਿਛੇਦ,ਤੋਭੀ ਏਕ ਦਾਨ ਦੇਵੇਹੈ,ਏਕ ਲੇਵੇਹੈ ਔ ਈਸ਼ਵਰ ਸਭ ਦਾਨੀਯੋਕੋ ਦੇਵੇਹੈ,ਐਸੇ ਵੇਦਮੇ ਕਹਨੇਸੇ ਪੁਨਾ ਇਕ ਦਾਤੇ--ਇਕ ਭੇਖਾਰੀਜੀ(384:5) ਤਥਾ,'ਇਕ ਦਾਤਾ ਸਭਹੈ ਮੰਗਾ'(1082:11;437:5) ਐਸੇ ਆਗੇਕੋ ਨਿਜ ਬਾਨੀਮੇ ਕਹਨੇਸੇ ਵਸਤੁ-ਭੇਦ ਬਹ੍ਮਮੇ ਕਾਹੂ ਰੀਤਿਸੇ ਨਹੀ ਦੂਰ ਹੋਵੇ। ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੇ:-

ਦੇਣਿ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖ! ਏਕ ਪੁਰਖਕੇ ਦੇਨੇ ਰੂਪ, ਔ ਏਕਕੇ ਲੈਨੇ ਰੂਪ ਕ੍ਰਿਯਾਸੇ; ਵਾ, ਸਰਬ ਪੁਰਖੋਕੋ ਲੈਨੇ ਰੂਪ,ਔ ਈਸ਼੍ਵਰਕੇ ਦੇਨੇ ਰੂਪ ਕ੍ਰਿਯਾਸੇ, ਨਿਜ-ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਅੰਤ,ਨਾਮ ਵਸਤੁ ਪਰਿਛੇਦ ਨਹੀ ਸਿਧ ਹੋਵੈ॥ ਜਿਸ ਕਾਰਣਸੇ ਵੇਦ ਸਰਬ ਭੂਤੋਮੇ ਏਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਬਯਾਪਕ ਕਹੇਹੈ॥ ਪੁਨਾ,"ਤੂੰ ਘਟ ਘਟ ਅੰਤਰ ਸਰਬ ਨਿਰੰਤਰ ਜੀ ਹਰਿ ਏਕੋ ਪੁਰਖ ਸਮਾਣਾ॥"(11:1;384:4;448:6)ਐਸੇ ਗੁਰੁ ਬਚਨ ਕਹੇਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਮਾਯਾ ਰਚਿਤ ਦੇਹ ਉਪਾਧੀਯੋਸੇ ਪਰਸਪਰ ਜੀਵੋਂਕਾ ਔ ਜੀਵ ਈਸ਼੍ਵਰਕਾ ਭੇਦ ਰਹੇ ਭੀ--ਵਾਸਤਵਮੇ ਭੇਦ ਨਹੀ॥ ਯਹੀ ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਭੇਦ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਬਚਨੋਕਾ ਤਾਤਪਰਯਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਤਿਨਕਾ ਭੀ ਕਹੀ ਰੀਤਿਸੇ ਨਿਰਬਾਹ ਹੋਨੇਤੇ ਅਭੇਦ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਬਚਨੋ ਸਾਥ ਬਿਰੋਧ ਨਹੀ, ਯਹ ਸਾਰਹੈ॥

ਹੇ ਗੁਰੋ! ਪੂਰਬ ਆਤਮਾਕੇ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਰੂਪ ਦੇਖਨੈ ਹੇਤ ਗਾਵੀਯੇ ਸੁਣੀਐ ਮਨ ਰਖੀਯੈ ਭਾਉ'ਐਸੇ ਕਹਿਆ;ਪੁਨਾ ਵੇਦਭੀ 'ਆਤਮਾ' ਦ੍ਰਸਟਬਯਹੈ, ਸ੍ਰੋਤਬਯਹੈ, ਸਤਬ੍ਯਹੈ ਐਸੇ ਕਹੈਹੈ॥

ਯਾਤੇ ਦ੍ਰਸਟਾ-ਦ੍ਰਸਟਬਯ, ਸ੍ਰੋਤਾ-ਸ੍ਰੋਤਬਯ, ਮੰਤਾ-ਮੰਤਬਯ ਰੂਪਸੇ ਜੀਵ ਪਰਮਾਤਮਾਕਾ ਸਚਾ ਵਸਤੁ-ਭੇਦ ਸਿਧ ਹੋਨੇਸੇ, ਵਸਤੁ ਭੇਦਕੀ ਹੀਨਤਾ ਰੂਪ ਅਨੰਤਤਾ ਨਹੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇ; ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੇ:-

ਅੰਤੁ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਹਮਾਰੇ ਬਚਨ,ਅਰ ਵੇਦ ਬਚਨ ਦ੍ਰਸਟਾ-ਦ੍ਰਿਸਟਬਯ ਰੂਪ ਵਸਤੁ ਭੇਦ ਨਹੀ ਸਿਧ ਕਰੇ; ਕਿੰਤੂ, ਜੀਵ-ਪਰਮਾਤਮਾਕੀ ਏਕਤਾਕੇ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਹੇਤ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸ੍ਰਵਣਾਦਿਕ ਸਾਧਨੋਕਾ ਵਿਧਾਨ ਕਰੇਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਦ੍ਰਸਟਬਯ-ਪਦਸੇ ਕਹੇ ਏਕਤਾਕੇ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਰੂਪ ਵੇਖਣਸੇ ਜੀਵ ਵੇਖਣ ਵਾਲਾਹੈ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਵੇਖਣ ਯੋਗਯਹੈ॥ ਐਸੇ ਜੀਵ ਪਰਮਾਤਮ ਵਸਤੁਯੋਕਾ ਦ੍ਰਸਟਾ-ਦ੍ਰਸਟਬ ਰੂਪਸੇ ਭੇਦ ਨਹੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇ; ਉਲਟਾ ਭੇਦਕਾ ਹੇਤੁ ਅਗਯਾਨ ਵੇਖਣਸੇ ਦੂਰ ਹੋਨੇ ਕਰ, ਤਿਸ ਅਗਯਾਨ ਜਨਯ ਉਪਾਧੀਯੋਸੇ ਸਿਧ ਹੂਆ ਕਲਪਤ ਰੂਪ ਭੇਦਭੀ ਸਾਥਹੀ ਦੂਰ ਹੋਵੇਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਅਭੇਦਕੇ ਵੇਖਣਸੇ ਅੰਤ ਨਹੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇ, ਤੈਸੇ ਤਿਸ ਅਭੇਦਕੇ ਸੁਣਨ ਨਾਮ ਸ੍ਰਵਣਸੇ ਭੀ ਅੰਤ ਨਾਮ ਵਸਤੂ ਭੇਦ ਨਹੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇ॥ ਯਾਤੇ'ਮੰਤ ਨਾਮ ਮਨਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀਕੇ ਮਨ' ਨਾਮ, ਮਨਨ ਸਾਧਨਸੇ 'ਅੰਤ ਨ ਜਾਪੇ' ਨਾਮ, ਮੰਤਾਮੰਤਬਯ ਭਾਵਸੇ ਵਸਤੁ ਭੇਦ ਨਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ, ਯਹਤੋ ਕਿਆ ਨਾਮ ਕੈਸੇ ਕਹੈ?॥ਭਾਵ ਯਹ,ਅਭੇਦਕੇ ਮਨਨ ਸੇ ਵਸਤੂ-ਭੇਦ ਸਿਧ ਹੋਵੇਹੈ, ਯਹ ਕਾਹੂ ਰੀਤਿਮੇ ਨਹੀ ਕਹਿ ਸਕਤੇ॥

ਹੇ ਗੁਰੋ! ਮੈ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੋ ਜਾਨਤਾਹੋ, ਇਸ ਕਹਨੇ ਸੇ ਮੈ ਗਯਾਤਾ ਜਾਨਨਾ, ਗਯਾਨ, ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਗੇਯ, ਐਸੇ ਮੇਰੇ ਗਯਾਨਕਾ ਸਿਧ ਕੀਤਾ ਮੇਰੇਕੋ ਮਹਾ-ਵਸਤੁ ਭੇਦ ਵਾਲਾ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀਕਾ ਆਕਾਰ ਭਾਸੇਹੈ॥ ਯਾਤੇ,ਆਪ ਕੈਸੇ ਕਹਤੇਹੈ, ਵਸਤੁ ਭੇਦ ਨਹੀ ? ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੇ:-

ਅੰਤੁ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖ! ਜਿਸ ਤੇਰੇ ਗਯਾਨਕਾ ਕੀਤਾ ਨਾਮ ਕੀਆ ਹੁਯਾ ਗਯਾਤਾ, ਗਯਾਨ, ਗੇਯ ਰੂਪ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀਕਾ ਆਕਾਰ ਤੇਰੇਕੋ ਭਾਸੇਹੈ, ਸੋ ਅਦੁਤੀ ਵਸਤੁਕਾ ਯਥਾਰਥ ਗਯਾਨ ਨਾ ਹੋਨੇਸੇ, ਤੇਰੇਕੋ ਹੀ ਭਾਸੋ; ਹਮਕੋ ਤੋ''ਨਾਨਕ ਏਵੈ ਜਾਣੀਐ ਸਭੁ ਆਪੇ ਸਚਿਆਰੁ''ਰੂਪ ਜਾਨ ਕਰ'ਅਦੁਤੀ ਵਸਤੁਕੇ ਗਯਾਨ ਯੁਕਤ ਹੋਨੇਸੇ 'ਅੰਤ ਨ ਜਾਪੈ' ਕਹੀਯੇ ਕਿੰਚਿਤ ਮਾਤ੍ਰਭੀ ਭੇਦ ਨਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ॥ ਯਾਤੇ, ਜੋ ਤੇਰੇਕੋ ਹੋਵੇਹੈ, ਸੋਭੀ ਉਪਾਧਿ-ਭੇਦਸੇ ਹੋਵੇਹੈ;ਯਾਤੇ, ਯਥਾਰਥ ਨਹੀ, ਭ੍ਰਮ ਰੂਪਹੈ॥ ਐਸੇ ਸਿਖਯਕੋ ਭਾਵ ਹੋਤੇ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ-ਭੇਦ ਕੋ ਭ੍ਰਮ ਰੂਪ ਕਰ ਕਰ 'ਥੂਨੀ-ਖ਼ਨਨ-ਨਯਾਯ' ਸੇ ਪੁਨਾ ਅਪਨੈਮੇ ਭੇਦਕਾ ਸਰਬਥਾ ਨਾ ਭਾਨ ਹੋਨਾ ਕਹੇ॥

ਅੰਤੁ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਵਹੁ ਪਰਮਾਤਮਾ ਪਾਰਾਵਾਰ ਨਾਮ ਪਰਮਾਨੰਦ ਰੂਪ ਮਹਾ-ਸਾਗਰਹੈ, ਔ ਹਮਾਰੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਤਿਸਕੇ ਆਕਾਰਹੋ ਰਹੀਹੈ॥ ਯਾਤੇ, ਸਮੁੰਦਰਕੀ ਥਾਹ 'ਲੇਨੇ ਗਈ ਲਵਣ ਕੀ ਪੁਤਰੀ ਵਗ', ਤਤ-ਸ੍ਵਰੂਪਹੋ ਜਾਨੇਸੇ ਹਮਕੋ ਵਹੁ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀਕਾ ਭੇਦ ਨਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ॥ਯਾਤੇ'ਅੰਤ ਨ ਜਾਪੈ'ਨਾਮ,ਵਹੁ ਤੇਰੇਕੋ ਦਿਖਾਈ ਦੇਤਾ ਭੇਦ--ਹਮਕੋ ਸਰਬਥਾ ਨਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ॥

ਹੇ ਗੁਰੋ! ਸਰਬਗਯ ਪਰਮਾਤਮਾਸੇ ਜੀਵ ਭਿੰਨ ਹੋਨੇਕੇ ਯੋਗਯਹੈ॥ ਅਲਪਗ ਹੋਨੇਸੇ ਐਸੇ ਅਨੇਕ-ਵਾਦੀ ਭੇਦ ਸਿਧ ਕਰੇਹੈ। ਯਾਤੇ ਆਪ ਕੈਸੇ ਕਹਤੇਹੈ, ਹਮਕੋ ਭੇਦ ਨਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ? ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰ ਕਹੇ:-

ਅੰਤੁ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! 'ਅੰਤ ਕਾਰਨ' ਨਾਮ ਜੀਵਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾਸੇ ਭੇਦ ਜਾਨਨੇ ਹੇਤ 'ਅਨੇਕ-ਵਾਦੀ' ਬਿਲਲਾਹ ਨਾਮ ਭੇਦ ਦੇ ਸਿਧ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਅਨੇਕ ਯੁਕਤੀਯੋਕਾ ਬਾਣੀਸੇ ਬਿਸਤਾਰਨਾ ਰੂਪ ਬਿਰਲਾਪ ਕਰੇਹੈ ਪਰੰਤੂ,ਤਿਨ ਯੁਕਤੀਯੋਸੇ ਜੀਵਕਾ ਪਰਮਾਤਮਾਸੇ'ਅੰਤ'ਤਿਨਕੋ ਨ'ਪਾਏ ਜਾਹ'ਨਾਮ ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ॥ਜੋ ਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੂਯੇਕੋ ਮਾਨੇਗਾ,ਤਿਸਕੋ ਦੰਡਹੈ:-'ਜਬ ਇਨਿ ਕਿਛੁ ਕਰਿ ਮਾਨੇ ਭੇਦਾ॥ ਤਬ ਤੇ ਦੂਖ ਡੰਡ ਅਰੁ ਖੇਦਾ'' (235:16) ਇਤਯਾਦਿ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੋ ਜੀਵ-ਬਰ੍ਹਮ ਕਾ ਆਪ ਸਮੇ-ਭੇਦ ਨਾ ਜਾਨ--ਏਕ ਜਾਨੇ, ਤਿਸਕੋ ਬੇਦਾਦਿਕ ਬਚਨ ਕਿਆ ਫਲ ਮਿਲਨਾ ਕਹੇਹੈ ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ:-

ਏਹੁ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਵਾਸਤਵਤੇ ਅਦੁਤੀ-ਰੂਪਜੋ'ਅਪਨਾ-ਆਪ'ਹੈ, ਤਿਸਮੇ ਅਨੇਕ-ਵਾਦੀਯੋ ਕਾ ਮਿਥਯਾ ਮਾਨਾ ਹੂਯਾ ਜੋ ਏਹ 'ਅੰਤ' ਨਾਮ ਭੇਦ; ਤਿਸਕੋ, ਜੋ ਗੁਰੁਕੇ ਉਪਦੇਸ ਦੁਆਰਾ ਏਕ ਜਾਨ ਕਰ ਨਾ ਜਾਣੇ, ਤਿਸ ਪੁਰਖਕੋ ਬੇਦ-ਗੁਰ ਬਚਨੋਸੇ 'ਬਹੁਤਾ ਕਹੀਯੇ' ਨਾਮ, ਸਰਬ ਬਯਾਪੀ ਬ੍ਰਹਮਹੀ ਕਹੀਯੇਹੈ॥ ਅਰਥਾਤ ਤਿਸਕੋ ਸਰਬ ਬਯਾਪੀ-ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਕਹੇਹੈ॥ ਕੌਨ ਬਚਨ ਕਹੇਹੈ ? ਇਸ ਇਛਾਮੇ ਬ੍ਰਹਮਕੋ ਜਾਨ ਕਰ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨੀ ਬ੍ਰਹਮਹੀ ਹੋਵੇਹੈ; ਅਰਥਸੇ ਯਹ ਬੇਦ ਬਚਨ ਪੜੇ ਗੁਰ ॥

ਬਹੁਤਾ ਇਤਿ॥ ਬਹੁਤਾ ਅਰ ਬ੍ਰਹਮ ਸਬਦ ਏਕ ਅਰਥ ਵਾਲੇਹੈ॥ ਯਾਤੇ'ਬਹੁਤਾ ਹੋਇ'ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪਹੀ ਹੋਵੇਹੈ;ਯਹ ਬੇਦ ਬਚਨ ਕਹੇਹੈ॥ ਤਥਾ,'ਹਰਿ ਹਰਿਜਨ ਦੋਇ ਏਕ' (6:60)"ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨੀ ਆਪ ਪਰਮੇਸਰ"(274:1) "ਜਬ ਇਸਤੇ ਸਭ ਬਿਨਸੇ ਭਰਮਾ॥ ਭੇਦ ਨਹੀਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਾ"(235:15)'ਇਤਯਾਦਿ ਨਿਜ ਬਚਨ ਕਹੇਹੈ। ਯਾਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੋਨਾਹੀ, ਭੇਦ ਨਾ ਦੇਖਨੇ ਕਾ ਫਲ ਮਿਲੇ ਹੈ॥

ਹੇ ਗੁਰੋ! ਕਹੀ ਗਯਾਨੀ ਕੀ ਬ੍ਰਹਮ-ਸ੍ਵਰੂਪਤਾ ਕਿਆ, ਜਾਗ੍ਰਤ ਸਥਾਨ ਹੈ, ਵਾ ਸੁਪਨ, ਸੁਖੁਪਤੀ ਮੇ ਕੋਊ ਏਕ ਸਥਾਨ ਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੇ।

ਵਡਾ ਇਤਿ॥ ਵਡਾ ਸਾਹਿਬ ਨਾਮ,ਬਯਾਪਕ ਬ੍ਰਹਮ ਸਵਾਮੀ-ਗਯਾਨੀਕਾ ਨਿਜ ਰੂਪ,ਊਚਾ ਥਾਉ,ਨਾਮ ਤੁਰੀਆ ਚੈਤਨਯ ਰੂਪ ਚੌਥਾ ਸਥਾਨਹੈ॥ ਅਸਤ-ਜੜ ਦੁੱਖ ਰੂਪ ਹੋਨੇਸੇ ਬਿਨਾਸੀ ਔ ਤੁਛ ਰੂਪ ਜਾਗ੍ਰਤਸ੍ਵਪਨਨਿੰਦ੍ਰਾ ਤੀਨੋਮੇ ਕੋਈ ਨਹੀ॥

ਹੇ ਗੁਰੋ! ਉਸ ਤੁਰੀਆ ਪਦ ਚੌਥੇ ਸਥਾਨਕਾ ਗਯਾਨ ਕੈਸੇ ਹੋਵੇ? ਯਹ ਸੁਨ,ਵੈਸੇ ਨਾਮਸੇ ਹੋਵੇਹੈ ਯਹ ਕਹੇ:-

ਊਚੇ ਉਪਰਿ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਸਰਬਸੇ ਊਚਾ ਸਥਾਨਜੋ ਤੁਰੀਆਪਦਹੈ,ਤਿਸ ਊਚੇ ਉਪਰ ਕਹੀਯੇ ਤਿਸ ਅਸਥਾਨਪਰ,ਭਾਵ ਤਿਸ ਸਥਾਨਕਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਜੋਇਹ ਜਗਤ'ਹਰਿਕਾ ਰੂਪਹੈ ਹਰਿ ਰੂਪ ਨਦਰੀ ਆਇਆ' (722:2) ਇਤਯਾਦਿ ਬਿਧਿ ਬਚਨ ਰੂਪ ਨਾਮਹੈ; ਸੋਭੀ ਊਚਾ ਹੋਇ ਸਰਬ ਨਾਮੋਸੇ ਊਚੇਹੈ, ਯਾਤੇ ਉਤਮ ਤੁਰੀਆ-ਪਦਕੇ ਬੋਧਕ ਬਚਨੋਸੇ ਉਸ ਤੁਰੀਆ ਅਸਥਾਨੋਕੋ ਜਾਨੋ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਗਯਾਨਕਾ ਹੋਨਾ, ਗੁਰਕੇ ਉਪਦੇਸ ਰੂਪ ਨਾਮੋਸੇ ਕਹ ਕਰ, ਅਬ ਮੁਕਤੀ ਗਯਾਨਸੇ ਹੋਵੇਹੈ, ਯਹ ਕਹੇਹੈ॥

ਏਵਡੁ ਇਤਿ। 'ਏਵਡ ਊਚਾ'ਕਹੀਯੇ ਜਿਤਨਾ ਵਡਾ ਊਚਾ ਪੀਛੇ ਤੁਰੀਆਪਦ ਕਹਿਆਹੈ,ਇਤਨਾ ਊਚਾ ਭਾਵ ਤੁਰੀਆ ਸ੍ਵਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਹੋਵੇ ਕੋਇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਹੋਵੇਹੈ; ਜੋ ਕੋਈ ਹੋਵੇ ਸੋਗਯਾਨਸੇ ਹੀਹੋਵੇਹੈ,ਯਹ ਕਹੇ॥

ਤਿਸੁ ਇਤਿ॥ ਤਿਸ ਊਚੇਕੋ,ਤੁਰੀਆ ਪਦ ਪਰਮਾਤਮਾਕੋ ਜੋ ਗੁਰਕੇ ਉਪਦੇਸਸੇ ਜਾਨੇ, ਸੋਇ ਨਾਮ ਵਹੀ ਤੁਰੀਆਪਦਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਹੋਵੇ, ਇਸੀ ਭਾਵਪੇ'ਗੁਰੁ ਸਬਦ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ਪਰਮਪਦੁ ਪਾਇਆ ਦੁਤੀਯਾ ਗਏ ਸੁਖਹੋਊ"(535:2) ਇਤਯਾਦਿਕ ਗੁਰੁ ਬਚਨਹੈ:ਅਬ ਜਿਸਕੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਮ ਭਗਤੀਹੈ,ਅਰ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਸਮਾਨ ਗੁਰੂਮੇ ਭਕਤੀਹੈ, ਤਿਸਕੋ ਯਹ ਗਯਾਨ ਰੂਪ ਦਾਤ, ਤਿਨ ਦੋਨੋਸੇ ਮਿਲੈਹੈ, ਯਹ ਕਹੈ।

ਜੇ ਇਤਿ॥ 'ਆਪੇ'ਪਦ ਆਤਮਾਕਾ ਵਾਚਕਹੈ,ਆਤਮਾ-ਈਸ਼ਵਰਕਾ,ਜੀਵਕਾ ਅੰਤਕਰਣਕਾ''ਸਭਕਾ ਨਾਮ'' ਯਾਤੇ'ਜੇਵਡ ਆਪ'ਕਹੀਯੇ ਜਿਤਨਾ ਵਡਾ ਸ਼ੁਧ ਕੀਆ ਹੁਯਾ ਈਸ਼੍ਵਰ ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਪਰਮਾਤਮਾਹੈ, ਤਿਸਕੋ ਜੋ ਪੁਰਖ'ਆਪ'ਨਾਮ ਅਪਨਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਰ ਜਾਣੇ, 'ਆਪ'ਨਾਮ ਅੰਤਾਕਰਣਮੇ ਜਾਣੇਹੈ,ਤਿਨਕੇ ਪ੍ਰਤਿ ਗੁਰੁ ਕਹੇਹੈ ਇਸ ਅਪਣੇ ਰੂਪ ਗਯਾਨਕੀ ਦਾਤ ਨਾਮ ਦੇਨਾ ਪ੍ਰਸੰਨਹੋ ਕਰ'ਨਦਰੀ'ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਗੁਰੁ ਕਰੇਹੈ॥ ਪੁਨਾ, ਕਰਮੀ ਕਹੀਯੇ ਭਗਤੀਸੇ ਪ੍ਰਸੰਨਹੋ ਕਰ ਜਗਤ ਰੂਪ ਕਰਮ ਵਾਲਾ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕਰੇਹੈ--ਔਰ ਕੋਈ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕੇ ॥24॥

ਨੰ.7. ਨਿਰਮਲ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਗਿ:ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਫਰੀਦਕੋਟ ਟੀਕਾ-24

ਅੰਤੁ ਨ ਸਿਫਤੀ ਕਹਣਿ ਨ ਅੰਤੁ॥
ਅੰਤੁ ਨ ਕਰਣੈ ਦੇਣਿ ਨ ਅੰਤੁ॥

ਹੇ ਸਿਧੋ ਨ ਤੋ ਤਿਸ (ਸਿਫਤੀ) ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕਾ ਅੰਤੁ ਹੈ ਔਰ ਨ ਤਿਸ ਕੀ (ਕਹਣਿ) ਉਸਤੁਤੀ ਵਾ ਉਸਤੁਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਜੋ ਕਾ ਅੰਤੁ ਹੈ (ਕਰਣੈ) ਕਰਿਣੇ ਵਾਲਜੋ ਕ੍ਰਤੱਬੋਂ ਕਾ ਭਾਵ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕੀ ਰਚਨਾ ਆਦਿਕ ਕਾ ਭੀ ਅੰਤੁ ਨਹੀਂ ਹੈ ਵਾ ਜਪ ਤਪ ਆਦਿਕ ਜੋ ਕਰਨੇ ਮੈ ਆਵਤੇ ਹੈਂ ਤਿਨਕਾ ਭੀ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਜੋ ਜੀਵਾਂ ਕੋ ਦਾਨੁ ਦੇਤਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ ਭੀ ਅੰਤੁ ਨਹੀ ਹੈ ਵਾ ਦਾਤਜੋ ਕਾ ਭੀ ਅੰਤੁ ਨਹੀਂ ਹੈ॥

ਅੰਤੁ ਨ ਵੇਖਣਿ ਸੁਣਣਿ ਨ ਅੰਤੁ॥
ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਕਿਆ ਮਨਿ ਮੰਤੁ॥

ਉਸਕੇ ਦੇਖਨੇ ਹਾਰੇ ਗਯਾਨੀਜੋਂ ਕਾ ਭੀ ਅੰਤੁ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਨ ਹਾਰੇ ਜਗਜਾਸੀਯੋਂ ਕਾ ਭੀ ਅੰਤੁ ਨਹੀਂ ਜਾਨਾ ਜਾਤਾ ਜੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੇ ਮਨ ਮੇ ਕਯਾ (ਮੰਤੁ) ਮੰਤ੍ਰ ਭਾਵ ਸਲਾਹ ਹੈ॥

ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਕੀਤਾ ਆਕਾਰੁ॥
ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਪਾਰਾਵਾਰੁ॥

ਜੜ ਜੰਗਮ ਰੂਪੁ ਜੋ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਾ ਅਕਾਰੁ ਕੀਆ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ ਭੀ ਅੰਤੁ ਨਹੀਂ ਜਾਨਾ ਜਾਤਾ ਔਰ ਉਰਾਰ ਪਾਰ ਕਾ ਭੀ ਅੰਤੁ ਨਹੀਂ ਜਾਨਾ ਜਾਤਾ॥

ਅੰਤ ਕਾਰਣਿ ਕੇਤੇ ਬਿਲਲਾਹਿ॥
ਤਾ ਕੇ ਅੰਤ ਨ ਪਾਏ ਜਾਹਿ॥

ਹੇ ਸਿਧੋ ਤਿਸ ਕਾ ਅੰਤੁ ਲੇਨੇ ਵਾਸਤੇ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਜੀਵ (ਬਿਲਲਾਹਿ) ਰੁਦਨੁ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਤਿਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੇ ਗੁਣੋਂ ਕੇ ਅੰਤ ਤਿਨਸੇਂ ਨਹੀਂ ਪਾਏ ਜਾਤੇ ਹੈਂ॥

ਏਹੁ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਣੈ ਕੋਇ॥
ਬਹੁਤਾ ਕਹੀਐ ਬਹੁਤਾ ਹੋਇ॥

ਏਹੋ ਹੀ ਅੰਤੁ ਹੈ ਐਸੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ਜਿਤਨਾਂ ਬਹੁਤੁ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਇਤਨਾ ਹੀ ਕਹਿਣੇ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤੁ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਭਾਵ ਸਾਰਾ ਕਹਿਣੇ ਮੈ ਨਹੀਂ ਆਵਤਾ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਊਚਾ ਥਾਉ॥
ਊਚੇ ਉਪਰਿ ਊਚਾ ਨਾਉ॥

ਇਸ ਕਰਕੇ ਵਹੁ ਸਾਹਿਬੁ ਭੀ ਵਡਾ ਊਚਾ ਹੈ ਔਰ ਉਸ ਕਾ (ਥਾਉ) ਸਚਖੰਡੁ ਬੈਕੁੰਠ ਧਾਮੁ ਭੀ ਵਡਾ ਊਚਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਸਭ ਤੇ ਪਰੇ ਹੈ ਗੀਤਾ ਮੈ ਭੀ ਲਿਖਾ ਹੈ ਕਿ ਜਹਾਂ ਪਹੁਚ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਗਿਰਤਾ ਨਹੀਂ ਸੋ ਮੇਰਾ ਪਰਮ ਧਾਮੁਹੈ ਜੋ ਊਪਰਿ ਕਹਿ ਆਏ ਹੈਂ ਤਿਨ ਸਭ ਊਚੋ ਸੇ ਊਚਾ ਪ੍ਰਭੂ ਕਾ ਨਾਮੁ ਹੈ॥

ਏਵਡੁ ਊਚਾ ਹੋਵੈ ਕੋਇ॥
ਤਿਸੁ ਊਚੇ ਕਉ ਜਾਣੈ ਸੋਇ॥

ਜੋ ਊਪਰ ਵਡਿਆਈ ਕਹਿ ਆਏ ਹੈਂ ਜਬ (ਏਵਡੁ) ਇਤਨਾਂ ਵਡਾ ਊਚਾ ਕੋਈ ਹੋਵੈ॥ ਤਬ ਤਿਸੁ ਊਚੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੇ ਭੇਦ ਕੋ ਜਾਣੈ॥ ਭਾਵ ਏਹਿ ਕਿ ਨ ਕੋਈ ਉਸ ਕੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਔਰੁ ਨ ਕੋਈ ਉਸ ਕੇ ਭੇਦ ਕੋ ਇਦੰਤਾ ਕਰਕੇ ਜਾਨ ਸਕਤਾ ਹੈ॥

ਜੇਵਡੁ ਆਪਿ ਜਾਣੈ ਆਪਿ ਆਪਿ॥

ਹੇ ਸਿਧੋ ਜਿਤਨਾ ਵਡਾ ਵਹੁ ਆਪ ਹੈ ਸੋ ਆਪਨੇ ਆਪ ਕੋ ਆਪ ਹੀ ਜਾਨਤਾ ਹੈ॥

ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਕਰਮੀ ਦਾਤਿ॥੨੪॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਹੇ ਸਿਧੋ (ਨਦਰੀ) ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀਵੋਂ ਕੇ (ਕਰਮੀ) ਕਰਮਾਂਨੁਸਾਰ ਦਾਤ ਦੇਤਾ ਹੈ॥੨4॥

ਨੰ.8. ਨਿਰਮਲ-ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੀਲੀਭਤਿ(ਵੇਦਾਂਤੀ)24

ਹੇ ਭਗਵਨ ਜਿਸ ਨਾਮ ਪਰ ਤਤ੍ਵ ਕੇ ਗਿਯਾਨਸੇ ਕੀਟ ਪਤੰਗਕੀ ਤੁਲਿਯਤਾ ਨਹੀ ਹੋਤੀ,ਕਿੰਤੁ ਬ੍ਰਹਮ ਭਾਵਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਤੀਹੈ ਸੋ ਪਰਮਤਤ੍ਵ ਸਰਵਸੇ ਬੜਾ ਆਪਨੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਾਹੈ; ਅਰਥਾਤ ਸਰਵ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਭੇਦਸੇ ਵਰਜਿਤਹੈ,ਯਹ ਕਹਾਹੈ;ਪਰੰਤੁ,ਸੋ ਸਰਵ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਭੇਦਮੇ ਰਹਿਤ ਸੰਭਵੇ ਨਹੀਂ; ਕਿਉਂਕਿ,ਆਪ ਤਿਸ ਕੀ ਸਤੁਤਿ ਕਰਤੇਹੈ,ਔਰ ਜਹਾਂ ਸਤੁਤੀ ਹੋਤੀਹੈ,ਤਹਾਂ ਏਕ ਸਤੁਤੀ ਕਰਤਾ ਔਰ ਏਕ ਸਤੁਤੀ ਤਥਾ,ਏਕ ਸਤੁਤੀਕੇ ਯੋਗਯ ਵਸਤੁ,ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਹੋਤੀਹੈ।ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਬ ਤਿਸਕਾ ਕਥਨਹੈ ਤਬ ਕਥਨ ਕਰਤਾ,ਔਰ ਕਥਨ ਕ੍ਰਿਯਾ,ਤਥਾ ਕਥਨ ਯੋਗਯ ਵਸਤੁ ਰੂਪ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀਹੈ,ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੀਵਕੀ ਉਤਪਤੀਮੇ ਔਰ ਦੋਨੋਮੇਂ ਦੇਖਨੇਮੇ ਸ਼ਰਵਣ ਆਦਿਕੋਮੇਂ ਸ੍ਵਤੰਤਰ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀਹੈ;ਜਬ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਹੁਈ,ਤਬ ਸਰਵ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਭੇਦ ਸੇ ਰਹਿਤ ਕੈਸੇ ਹੋ ਸਕਤਾਹੈ ? ਇਸ ਸ਼ੰਕਾਕੇ ਨਿਕਾਸ ਵਾਸਤੇ, ਸੋਪਾਨ ਕਾ ਆਰੰਭ ਕਰਤੇਹੈ:-

ਅੰਤੁ ਨ ਸਿਫਤੀ ਕਹਣਿ ਨ ਅੰਤੁ ॥ ਅੰਤੁ ਨ ਕਰਣੈ ਦੇਣਿ ਨ ਅੰਤੁ॥
ਅੰਤੁ ਨ ਵੇਖਣਿ ਸੁਣਣਿ ਨ ਅੰਤੁ॥

ਔਪਾਧਿਕ ਭੇਦ ਵਾਸਤਵ ਭੇਦਕਾ ਸਾਧਨ ਨਹੀ। ਜੈਸੇ ਦੀਪਕ ਔਰ ਵਰਤੀਕਾ ਤਥਾ ਤੇਲ ਰੂਪ ਉਪਾਧਿਕੇ ਭੇਦਸੇ ਅਗਨਿਕਾ ਭੇਦ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਤੇ ਭੀ -- ਅਗਨਿ ਏਕ ਅਦ੍ਵੈਤ ਰੂਪਹੈ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ (ਸਿਫਤੀ) ਸਤੁਤੀ ਤਥਾ ਕਥਨਸੇ ਜੋ ਭੇਦ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਤਾਹੈ, ਸੋ ਦੇਹਾਦਿਕ ਉਪਾਧੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੇਹੈ; ਪਰੰਤੂ,ਸੋ ਔਪਾਧਿਕ ਭੇਦ ਵਾਸਤਵ ਅਭੇਦਕਾ ਬਾਧਕ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਅਰਥਕੋ ਸ੍ਰੁਤੀ ਪੁਸ਼ਟ ਕਰਤੀਹੈ, ਤਥਾਹਿ:- " "

ਅਰਥ॥ ਜੈਸੇ ਏਕਹੀ ਅਗਨਿ(ਭੁਵਨ)ਅਪਨੇ ਸਥਾਨ ਕਾਸ਼ਟ ਵਰਤੀ ਕਾ ਆਦਿਕ ਮੇ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੁਆ (ਰੂਪਾਰੁਪ)ਤਿਸ ਤਿਸ ਉਪਾਧੀਕੇ ਅਨੁਸਾਰਸੇ(ਪ੍ਰਤਿਰੂਪ)ਤਿਨਕੇ ਸੰਪਰਸ਼ ਹੋਤਾਹੈ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਏਕਹੀ ਸਰਵ ਭੂਤੋਂਕਾ ਅੰਤਰਾਤਮਾ ਤਿਸ ਤਿਸ ਉਪਾਧੀਕੇ ਅਨੁਸਾਰਤੇ ਤਿਨਕੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੋਤਾ ਹੁਆਭੀ(ਬਹਿਸ਼ਚ) ਸਰਵਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਭੇਦ ਵਰਜਿਤ ਏਕ ਰੂਪਹੈ॥ਕਰਣ ਨਾਮ ਉਤਪਤਿਕਾਹੈ। ਪ੍ਰਕਰਣਮੇ ਜੀਵਕੀ ਉਤਪਤੀ ਲੇਨੀ। ਯਾਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾਮੇ ਉਪਾਧੀਕੀ ਉਤਪਤੀਸੇ ਜੀਵਕੀ ਉਤਪਤੀ ਹੁਏਭੀ ਕਾਰਣ-ਕਾਰਯ ਰੂਪਸੇ ਭੇਦ ਨਹੀਂ॥ ਕਿਉਂਕਿ, ਪਰਮ ਤਤ੍ਵ ਰੂਪ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨਮੇ ਮਾਯਿਕ ਚਿਤਕੀ ਉਤਪਤੀ ਹੋਨੇਸੇ ਚਿਤੋਪਾਧਿਕ ਜੀਵਕੀ ਉਤਪਤੀ ਕਾ ਵਿਵਹਾਰ ਹੋਤਾਹੈ; ਵਾਸਤਵਤੇ ਜੀਵਕੀ ਉਤਪਤੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਅਰਥਕੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੁਤੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਲਿਖਤੇਹੈ, ਤਥਾਹਿ:- " "

ਅਰਥ॥ ਜੈਸੇ ਅਛੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਜਵਲਿਤ ਪਾਵਕ ਸੇ(ਸਹਸਸ਼:) ਆਨੰਤ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ (ਵਿਸਫੁਲਿੰਗ) ਚਿੰਗਾਰੇ (ਸਰੁਪਾ:) ਸਮਾਨਰੂਪ ਵਾਲੇ 'ਪ੍ਰਭਵੰਤੇ) ਉਤਪੰਨ ਹੋਤੇਹੈ॥ ਤੈਸੇ ਜਿਸ ਅਕਸ਼ਰ ਰੂਪ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਸੇ (ਵਿਵਿਧ)ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਪਦਾਰਥ ਉਤਪੰਨ ਹੋਤੇਹੈ,ਔਰ ਉਸੀਮੇ ਲੀਨਹੋ ਜਾਤੇਹੈ;ਸੋ ਯਹ ਵਸਤੁ ਸਤਯਹੈ। ਇਸ ਸਥਾਨਮੇਂ ਜੈਸੇ ਕਾਸ਼ਠ ਰੂਪ ਉਪਾਧੀਕਾ ਨਾਨਤ੍ਵ ਭਾਵ ਹੋਨੇਸੇ ਅਗਨਿਮੇ ਨਾਨਾਤ੍ਵ ਭਾਵ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਮਾਤ੍ਰਹੈ, ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਰਮਤਤ੍ਵਕੀ ਮਾਯਾ ਉਪਾਧੀਕੇ ਨਾਨਾਤਤ੍ਵ ਭਾਵ ਹੋਨੇਸੇ ਪਰਮ ਤਤ੍ਵਮੇਂ ਨਾਨਾਤ੍ਵ ਭਾਵ ਪ੍ਰਾਤੀਤ ਹੋਤਾਹੈ--ਵਾਸਤਵ ਨਹੀਂ॥ ਔਰ, ਮਾਯਾ ਉਪਾਧੀਭੀ ਵਾਸਤ੍ਵ ਭੇਦਕਾ ਸਾਧਕ ਨਹੀਂ,ਕਿਉਂਕਿ; ਮਾਯਾ ਔਰ 'ਬ੍ਰਹਮ'ਕਾ ਤਾਦਾਤਮਯ ਸੰਬੰਧਹੈ॥ ਜਿਨਕਾ ਤਾਦਾਤਮਯ ਸੰਬੰਧ ਹੋਤਾਹੈ, ਉਨਕਾ ਭੇਦ ਹੋਤਾ ਨਹੀਂ॥ ਔਰ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੀਵੋਂਕੇ ਪ੍ਰਤਿ ਦਾਨ ਕਰਨੇਸੇ, ਤਥਾ ਪਰਮਾਤਮਾਕੇ ਗਿਯਾਨ ਰੂਪ ਦੇਖਨੇਸੇ,ਤਥਾ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਨੇ ਸੇ ਭੀ ਪਰਮਾਤਮਾਮੇਂ ਵਾਸਤਵ ਭੇਦ ਕਾ ਅਸੰਭਵ ਜਾਨਨਾ॥

ਜੋ ਮਨਨ ਕਰਤਾ ਪੁਰਸ਼ਹੈ, ਸੋ ਸੰਤਹੈ,ਤਿਸਕਾ ਕਰਾ ਹੁਆ ਜੋ(ਮਨ)ਮਨਨਹੈ,ਸੋ(ਕਿਯਾ) ਅਰਥਾਤ ਭੇਦਕੇ ਸਿਧ ਕਰਨੇਮੇਂ ਅਸਮਰਥਹੈ।ਇਸ ਵਾਸਤੇ'ਅੰਤ ਨ ਜਾਪੇ'ਮੰਤ ਮੰਤ੍ਰਯ ਭਾਵ ਰੂਪ ਵਾਸਤ੍ਵ ਭੇਦ ਨਹੀਂ॥ ਔਰ ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾਨੇ ਅਪਨੇ ਮਾਯਿਕ ਸੰਕਲਪਸੇ ਅਵਤਾਰ-ਆਕਾਰ ਕਰਾਹੈ; ਤਿਸਮੇਭੀ ਵਾਸਤਵ ਭੇਦ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ॥ ਔਰ ਜੋ ਪਾਰਾਵਾਰ ਨਾਮ ਸੰਸਾਰਹੈ, ਤਿਸ ਤੇਭੀ ਵਾਸਤਵ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ॥ ਬਹੁਤਸੇ ਤਰਕ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਭੇਦਕੇ ਸਿਧ ਕਰਨੇ (ਕਾਰਣ) ਨਿਮਿਤਸੇ (ਬਿਲਲਾਹਿ) ਬਿਲਾਪ ਕਰਤੇਹੈ। ਪਰੰਤੂ,ਤਿਸ ਕਾ ਵਾਸਤਵ ਭੇਦ ਤਿਨਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ਨਹੀ। ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਭੇਦ ਯੁਕਤ:- "ਸਰਵ ਮੰਨਤ੍ਰ ਮੰਨਤਵਿਯਾਦਿ ਵਿਧ ਵਹਾਰ ਵਿਸ਼ਯਤਵਾਤ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ ਪ੍ਰਤਿਪਾਧ ਭਾਵਾਦਿ ਪਦਾਤਥ ਵਤ" ਪਰਮੇਸ਼ਵਰ ਭੇਦ ਯੁਕਤ ਹੋਨਾ ਯੋਗਕ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ, ਸਰਵ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਮੰਤ੍ਰ ਮੰਤ ਵਿਯਆਦਿਕ ਵਿਯਵਾਰ ਕਾ ਵਿਸ਼ਯ ਹੋਨੇ ਸੇ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਧ ਭਾਵਾਦਿ ਪਦਾਰਥਵਤ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਬ ਤਾਰਕਿਕ ਲੋਕ ਭੇਦ ਸਿਧ ਕਰਤੇ ਹੈ,ਤਬ ਤਿਸ ਭੇਦ ਕਾ ਔਪਾਧਿਕ ਭੇਦ ਮੇਂ ਪਰਯਵਸਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ,

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਵਾਸਤਵ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਬਨਤਾ ਹੋਯ॥ ਜੇ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਪ੍ਰਾਤੀਤੀ ਹੋਤੇ ਭੇਦਕੋ ਅਨੁਭਵਮੇ ਸਥਿਤ ਹੋਕਰ ਅਖੰਡ ਬੋਧਸੇ (ਨ ਜਾਨੇ) ਤਬ ਤਿਸਕੋ (ਬਹੁਤਾ ਕਹੀਯੇ) ਸਰਵ ਬ੍ਰਿਹਤ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮਹੈ, ਸੋਈ ਕਹਿਨਾ ਚਾਹੀਏ॥ ਕਿਉਂਕਿ,ਸੋ ਅਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਆਪਹੀ (ਬਹੁਤਾ) ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੋਤਾਹੈ॥ ਇਸ ਸਥਾਨਮੇ ਗੁਰ ਜੀਨੇ ਸ੍ਰੁਤੀ ਪ੍ਰਮਾਣਕੋ ਸੂਚਨ ਕਰਾਹੈ, ਤਥਾਚ ਸ਼੍ਰੁਤੀ:- “ ”

ਅਰਥ॥ (ਹਵੈ) ਨਿਸਚਯ ਕਰਕੇ ਜੋ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੁਰਸ਼ ਤਿਸ ਪਰਮ-ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਜਾਨਤਾਹੈ, ਸੋ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀਹੈ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ, ਅਖੰਡ ਸਾਕਸ਼ਾਤਕਾਰ ਵਾਲੇਕੋ ਕਾਲਾਂਤਰਮੇਂ ਬ੍ਰਹਮਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ;ਕਿੰਤੂ ਤਤਕਾਲ ਹੀਨਿਤਯ ਮੁਕਤ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਅਪਨੇ ਆਪਕੋ ਜਾਨਤਾਹੈ।ਹੇ ਭਗਵਾਨ! ਜੋ ਸਰਵ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਭੇਦ ਵਰਜਿਤ ਬ੍ਰਹਮਹੈ ਸੋਜਾਗ੍ਰਤ ਸ੍ਵਪਨ ਤਥਾ ਸੁਸੁਪਿਤ ਸਥਾਨ ਵਾਲਾਹੈ,ਅਥਵਾ ਨਹੀਂ? ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨਕਾ ਉਤਰ ਲਿਖਤੇਹੈਂ।

ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ ਯਦਪਿ ਸੋਬ੍ਰਹਮ ਸਰਵ ਸਥਾਨੋਂਮੇਂ ਵਾਸਤਵ ਭੇਦ ਵਰਜਿਤਹੈ।ਤਥਾਪਿ,ਉਸਕਾ ਤੁਰੀਯ ਅਵਸਥਾ ਰੂਪ ਸਰਵ ਜਾਗ੍ਰਤ,ਸ੍ਵਪਨ,ਸੁਖੁਪਿਤ ਸਥਾਨੋਂਸੇ ਉਂਚਾ(ਥਾਓ)ਸਥਾਨਹੈ॥ ਏਸੇ ਉਚੇ ਸਥਾਨ ਵਾਲਾ(ਸਾਹਿਬ) ਸਰਵਕਾ ਸਵਾਮੀ (ਵਡਾ) ਵਿਯਾਪਕਹੈ। ਤੁਰੀਯ ਅਵਸਥਾਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਸ਼੍ਰੁਤੀਮੇ ਕਰਾਹੈ; ਤਥਾਹਿ:- “ ”

ਅਰਥ;- ਜਿਸ ਕਾਲ ਮੇਂ ਅਵਸਥਾ-ਤ੍ਰਿਯਕੇ ਅਭਾਵ ਹੋਨੇਸੇ ਭਾਵੋਂਕਾ ਸਾਕਸ਼ੀ(ਸ੍ਵੈ)ਅਪਨੇ ਆਪ ਨਿਰਲੇਪ ਹੋਨੇਸੇ ਸਰਵ ਭਾਵੋਂਸੇ ਰਹਿਤ(ਨਿਰੰਤ੍ਰਯ)ਨਿਰੰਤ੍ਰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਤਾਹੈ;ਤਬ ਤਿਸ ਚੇਤਨਯਕੋ ਤੁਰੀਯ ਕਹਿਤੇਹੈਂ। ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ,ਜਿਸ ਕਾਲਮੇਂ ਕੇਵਲ ਚੇਤਨਯ ਭਾਨ ਹੋਤਾਹੈ, ਉਸਕੋ ਤੁਰੀਯ ਅਵਸਥਾ ਕਹਿਤੇਹੈਂ॥ ਸਰਵਸੇ ਉਚੇ ਤੁਰੀਯ ਚੇਤਨਯਕੇ (ਉਪਰਿ) ਤਿਸਕਾ ਬੋਧਕ ਨਾਮਭੀ ਉਂਚਾਹੈ। ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ, ਤਿਸ ਚੇਤਨਯਕੇ: ਔਤ 1, ਅਨੁਗਿਯਾਤ 2, ਅਨੁਗਿਯਾ 3, ਅਵਿਕਲਪ 4, ਯਹ ਨਾਮਹੈ। ਇਨ ਚਾਰੋਂ ਨਾਮੋਂਕਾ ਨਿਰੂਪਣ “ਏਸਾ ਨਾਮ ਨਿਰਜੰਨ ਹੋਯ”ਇਸ ਪੰਕਤੀਕੇ ਵਿਖਿਯਾਨਮੇਂ ਨਿਰਣਨੀਤਹੈ;ਤਿਸਕਾ ਅਨੁਸੰਨਧਾਨ ਕਰ ਲੇਨਾ। ਜੋ ਕੋਈ ਇਤਨਾ ਬੜਾ ਉਚਾ ਹੋਤਾਹੈ, ਸੋ ਤਿਸ ਉਚੇ ਕੋ ਜਾਨਤਾਹੈ। ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹ ਹੈ “ਤਿਸ ਉਚੇਕੋ ਜਾਨੇ” ਵਿਨਾ ਇਤਨਾ ਉਂਚਾ ਹੋਤਾ ਨਹੀਂ,ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਜਿਤਨਾ ਬੜਾ(ਆਪ)ਪਰਮੇਸ੍ਵਰਹੈ,ਉਤਨਾ ਵਿਯਾਪਕ (ਆਪਿ) ਅੰਤ:ਕਰਣਮੇਂ (ਆਪਿ) ਅਪਨੇ ਸਾਕਿਸ਼ੀਸ੍ਵਰੂਪ ਆਤਮਾਕੋ (ਜਾਣੇ) ਅਨੁਭਵਕਰੇ॥ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਤੇਹੈਂ ਜਿਸਕੋ (ਨਦਰੀ) ਗੁਰੂਕੀ (ਕਰਮੀ) ਜਗਤ ਰੂਪ ਕਰਮਵਾਲੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾਸੇ ਸਾਧਨ ਸਾਮਗ੍ਰੀਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਰੂਪ ਦਾਤ ਹੋਤੀਹੈ,ਸੋ ਤੁਰੀਯ ਵਸਤੂਕੋ ਅਨੁਭਵ ਕਰਤਾਹੈ।ਇਸ ਕਥਨਸੇ ਇਸ੍ਵਰ ਗੁਰੂ ਤਥਾ ਅਪਨੀ ਸਾਵਧਾਨਤਾ ਰੂਪ ਆਤਮ ਕ੍ਰਿਪਾ,ਗਿਯਾਨਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਮੇਂ ਪੁਸ਼ਕਲ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਬੋਧਨ ਕਹੀ ਜਾਨਨੀ ॥24॥

ਨੰ.9. ਸਾਧੂ ਪੰ. ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਜੀ ਉਦਾਸੀਨ(ਵੇਦਿਕ ਮੁਨੀ)-24

ਈਸ਼ਵਰ ਅਨੰਤ ਗੁਣ-ਪਰਵ-24

ਅੰਤੁ ਨ ਸਿਫਤੀ ਕਹਣਿ ਨ ਅੰਤੁ

ਇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਗੁਣੋਂਕਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ। ਉਸਕੇ ਕਥਨੋਂ,ਅਰਥਾਤ ਵਾਣੀਯੋਂ(ਭਾਸ਼ਾਵੋਂ)ਕਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ। ਉਸਕੇ ਦਾਨੋਂਕਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅੰਤ ਨਹੀਂ॥ 1॥ ਉਸਕੇ ਦੇਖਨੇ,ਅਰਥਾਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ, ਉਸਕੇ ਸੁਨਨੇ,ਅਰਥਾਤ ਸ਼ਰੁਤੀਕਾ ਅੰਤ ਨਹੀ,ਅੰਤਭੀ ਨਹੀਂ ਜਾਨ ਪੜਤਾ,ਅਰਥਾਤ ਉਸਕਾ ਸਰਿਸ਼ਟੀ ਰਚਨਾਸੇ ਪਹਿਲੇ, ਜੋ ਉਸਨੇ ਸੁਰਿਸ਼ਟੀ ਸੰਕਲਪ ਰੂਪੀ ਮੰਤ੍ਰਣਾ, ਅਰਥਾਤ ਵਿਚਾਰਨਾ; ਮਨਮੇਂ ਕੀ, ਉਸਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਨਿਸ਼ਚਯ ਰੂਪਸੇ ਨਹੀਂ ਜਾਨਾ ਜਾਤਾ॥ 2॥ ਜੋ ਅਨੇਕ ਆਕਾਰੋਂ,ਅਰਥਾਤ ਨਾਨਾ ਵਿਧ ਆਕ੍ਰਤਿਯੋਕੇ ਪਦਾਰਥ ਉਸਨੇ ਕਿਯੇ,ਅਰਥਾਤ ਬਨਾਯੇਹੈ, ਉਨਕਾ ਅੰਤਭੀ ਨਹੀਂ ਜਾਨ ਪੜਤਾ। ਉਸਕੇ ਕਿਯ, ਹੁਏ (ਬਨਾਏ ਹੁਏ)ਜਗਤਕਾ ਪਾਰਾਵਾਰ ਰੂਪੀ ਅੰਤਭੀ ਨਹੀਂ ਜਾਨਾ ਜਾਤਾ॥ 3॥ ਇਸ ਜਗਤਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਇਸ਼੍ਵਰਕਾ ਅੰਤ ਪਾਨੇਕੇ ਲਿਯੇ ਕਿਤਨੇਹੀ ਬੁਧਿਮਾਨ ਵਿਲਾਪ ਕਰ ਰਹੇ, ਅਰਥਾਤ ਬੁਧੀਯਾਂ ਦੌੜਾਤੇ ਦੌੜਾਤੇ ਥਕ ਗਏਹੈ, ਪਰ ਉਸਕਾ ਅੰਤ ਕੋਈਪਾ ਨਹੀਂ ਸਕਾ॥ 4॥ ਅਧਿਕ ਕਯਾ, ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਭੀ ਉਸਕਾ ਅੰਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤਾ। ਜਿਤਨਾ ਬਹੁਤ ਉਸੇ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ, ਵਹ ਉਸਸੇ ਔਰ ਬਹੁਤ ਹੋਤਾਹੈ॥ 5॥ ਵਹ ਬੜੇ-ਸੇ-ਬੇੜਾ ਸ੍ਵਾਮੀਹੈ, ਉਚੇ-ਸੇ-ਉਚਾ ਉਸਕਾ ਸਥਾਨਹੈ, ਉਚੇਸੇ ਭੀਉਚਾ ਉਸਕਾ ਨਾਮਹੈ॥ 6॥

ਜੋ ਕੋਈ ਇਤਨਾ ਉਚਾਹੋ। ਵਹ ਉਸ ਉਚੇਕੋ ਜਾਨੇ॥ 7॥ ਵਹ ਅਪਨੇ ਸ੍ਵਰੂਪਸੇ ਜਿਤਨਾ ਬੜੇਸੇ ਬੜਾ, ਅਰਥਾਤ ਮਹਾਨਹੈ, ਉਤਨੇ ਬੜੇ(ਮਹਾਨ) ਅਪਨੇ ਆਪਕੋ ਆਪ ਹੀ ਜਾਨਤਾਹੈ; ਔਰ ਸਬਕੋ ਕਰਮੋਂਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪਨੀ ਅਨੁਗ੍ਰਹਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਸੇ ਯਥਾਯੋਗਯ ਦਾਨ ਦੇਤਾਹੈ, ਯਹ ਨਾਨਕਕਾ ਦਰਸ਼ਨ, ਅਰਥਾਤ ਨਾਨਕਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਹੈ॥ 8॥

ਭਾਸ਼ਯ- ਇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਭਕਤੋਂਕੀ ਕੋਈ ਉਪਮਾ ਨਹੀਂ, ਯਹ ਕਹਾ ਗਯਾ। ਅਬ ਇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਗੁਣੋਂਕਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ, ਯਹ ਅਗਲੇ ਪਰਵਮੇਂ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ। ਇਸ ਪਰਵਕਾ ਨਾਮ 'ਇਸ਼੍ਵਰ ਅਨੰਤ ਗੁਣ ਪਰਵ' ਔਰ ਮੰਤ੍ਰ ਸੰਖਿਆ ਆਠਹੈ, ਅਰਥ ਅਨੁਵਾਦਸੇ ਸਪਸ਼ਟਹੈ ॥ 24॥

ਨੰ.10. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਆਧੁਨਿਕ)-24

ਪ੍ਰਾਕਥਨ:- ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾਹੈ:-ਕਿ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖਦੀ ਜਾਤ ਯਾ ਸਿਫਤਾਂ,ਯਾ ਕਰਨਿਆ, ਯਾ ਦਾਤਾਂ ਬਾਬਤ ਏਤੀਦੀ ਸੁਰਤ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪੈਦੀ?

ਉੱਤਰ:- ਉਹ ਬੇਅੰਤਹੈ, ਉਸਦਾ ਤੇ ਉਸ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਰੇ ਕੁਛਦਾ ਅੰਤ ਮਿਤ ਵਾਲੇ ਜੀਵਤੋਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਗੱਲ ਅਗਲੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਦੱਸੀਹੈ।

ਅੰਤੁ ਨ ਸਿਫਤੀ ਕਹਣਿ ਨ ਅੰਤੁ

ਅਰਥ:- (ਕਰਤਾਰ ਕੀਆਂ) ਸਿਫਤਾਂਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ, ਨਾਹੀ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਫਤਾਂਦੇ) ਕਹਿਣੇ ਦਾ ਅੰਤਹੈ। (ਕਰਤਾਰ ਦੇ)ਕਰਣਿਆਂਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ, ਨਾਹੀ (ਉਸ ਦੀਆਂ ਦਾਤਾਂ) ਦੇਣੇਦਾ (ਕੋਈ) ਅੰਤਹੈ। (ਕਰਤਾਰ ਦਾ) ਦੇਖਣਾ ਅਨੰਤਹੈ (ਉਸਦਾ) ਸੁਣਨਾ ਅਨੰਤਹੈ। (ਕਰਤਾਰਦੇ) ਮਨ ਵਿਚਕੀ ਸਲਾਹਹੈ? (ਇਸਦਾ ਬੀ) ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ (ਕਦੋਂ) ਕੀਤਾਸੀ ਆਕਾਰ(ਕਰਤਾਰਨੇ ਇਸ ਰਚੀ ਹੋਈ ਰਚਨਾਦਾ, ਤੇ) ਨਾਂਹੀ (ਇਸ ਦੇ) ਪਾਰ ਉਰਾਰਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾਹੈ। ਅੰਤ(ਨੂੰ ਪਾਉਣ) ਲਈ ਕਈ ਤਰਲੇ ਪਏ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, (ਪਰ) ਉਸਦੇ ਅੰਤ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦੇ। ਇਸ ਅੰਤਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। (ਜਿੰਨਾ) ਬਹੁਤਾ ਕਹੀਦਾਹੈ (ਉੱਨਾ ਹੀ) ਬਹੁਤਾ (ਕਹਿਣੇ ਜੋਗ ਅਜੇ ਹੋਰ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ (ਅਮਿਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ,ਉਹ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਾਲਕ (ਹੈ, ਸਭਤੋਂ) ਵੱਡਾਹੈ, (ਉਸਦਾ) ਸਥਾਨ (ਸਭਤੋਂ) ਉੱਚਾਹੈ; (ਉਸ) ਉੱਚੇ (ਸਥਾਨ) ਪੁਰ(ਪਹੁੰਚਣੇ ਲਈ) ਉੱਚਾਹੈ (ਉਸ)ਦਾ ਨਾਉਂਹੈ। ਏਡਾ ਵੱਡਾ ਉੱਚਾ(ਜੇ)ਕੋਈ ਹੋਵੇ(ਜੇਡਾ ਉੱਚਾ ਕਿ ਉਹਹੈ,ਤਾਂ)ਉਸ ਉੱਚੇਨੂੰ ਉਹ ਜਾਣ ਸਕੇ। (ਪਰ) ਜਿੱਡਾ ਵਡਾ ਉਹ ਆਪਹੈ (ਉਹ) ਆਪਹੀ (ਅਪਣੇ) ਆਪ ਜਾਣਦਾਹੈ ਹਾਂ ਆਪਹੀ ਆਪ(ਭਾਵ ਨਿਰਾ ਆਪਹੀ) ਜਾਣਦਾਹੈ।(ਪਰ ਹੇ ਨਾਨਕ! (ਇਹ ਗੱਲ ਨਿਸ਼ਚਿਤਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੁਛ ਮਿਲਦਾਹੈ ਉਸਦੀ ਦਾਤਹੈ ਤੇ) ਦਾਤ (ਉਸਦੀ) ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਤੋਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ(ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ)ਹੈ ॥

ਵਯਾਖਯਾ:- "ਤਾਕੇ ਅੰਤ ਨ ਪਾਏ ਜਾਹਿ"। 'ਅੰਤ' ਪਦ ਬਹੁ-ਵਚਨਹੈ- ਉਸਕੇ ਅੰਤ। ਅੰਤਤੋਂ ਮੁਰਾਦਹੈ ਉਸਦੀ ਜ਼ਾਤਦਾ ਅੰਤ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ, ਕਰਣੇ, ਵੀਚਾਰ ਆਦਿਦੇ ਅੰਤ। ਉਹ ਸੁਚਾਹੈ ਤੇ ਉਸਦੇ ਕਰਣੇ ਵੀਚਾਰ ਉਸਦੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸੱਚੇ ਹਨ, "ਸਚੇ ਤੇਰੇ ਕਰਣੇ ਸਰਬ ਬੀਚਾਰ"(463:7);ਜਿਵੇਂ ਉਸਦੇ ਕਰਣੇ ਉਸ ਵਾਂਙ ਸੱਚੇ ਹਨ ਤਿਵੇਂ ਉਸ ਵਾਂਙ ਅਨੰਤ ਹਨ।ਏਥੇ ਕਾਰਣ ਇਉਂ ਦੱਸਦੇ ਹਨ,ਕਿ"ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਊਚਾ ਥਾਉਂ"(5:9)ਹੈ;ਅਰਥਾਤ,ਨਾ ਉਸ ਜੇਡਾ ਕੋਈ ਵੱਡਾਹੈ,ਨਾ ਕੋਈ ਉੱਚਾਹੈ,ਇਸ ਕਰਕੇ ਅੰਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂਪਾ ਸਕਦਾ; ਜਿਸਦੀ ਜ਼ਾਤ ਅਨੰਤਹੈ, ਸਫਾਤ ਬੀ ਅਨੰਤ ਹੋਣਗੀਆਂ:"ਆਖਣ ਵਾਲਾ ਕਿਆ ਵੇਚਾਰਾ॥ ਸਿਫਤੀ ਭਰੇ ਤੇਰੇ ਭੰਡਾਰਾ"(9;14);ਉਸਤਤਿ ਕਰਹਿ ਸੇਵਕ ਮੁਨਿ ਕੇਤੇ ਤੇਰਾ ਅੰਤੁ ਨ ਕਤਹੂ ਪਾਈਐ"(528;15)ਉਸਦੇ ਕਰਨੇਤੇ ਵੀਚਾਰਬੀ ਅਨੰਤ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਵਰਗੇ ਜੋ ਹੋਏ "ਸਚੇ ਤੇਰੇ ਕਰਣੇ ਸਰਬ ਬੀਚਾਰ"(463:7);ਜਿਵੇਂ ਕਰਣੇਤੇ ਬੀਚਾਰ ਸਚੇਦੇ ਹੋਣ ਕਰਨੇ ਸਚੇ ਹੋਣ, ਤਿਵੇਂ ਅਨੰਤਦੇ ਕਰਣੇਤੇ ਬੀਚਾਰ ਅਨੰਤਦੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅੰਨਤ ਹੋਏ। ਤਿਵੇਂ ਉਸਦੀ ਦਾਤ ਬੇਅੰਤਹੈ, ਐਨੀ ਕਿ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਲੈਂਦੇ ਲੈਂਦੇ ਥੱਕ ਪੈਦੇ ਹਨ,ਤੇ ਦੇਂਦਾ ਦੇਂਦਾ ਦੇਣ ਹਾਰ ਨਹੀਂ ਥੱਕਦਾ; ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਫੁਰਮਾਇਆਹੈ:"ਜੇਵਡੁ ਆਪਿ ਤੇਵਡ ਤੇਰੀ ਦਾਤਿ"(9:19),ਜਿਵੇਂ ਕਰਣੇਤੇ ਬੀਚਾਰ ਅਨੰਤ ਹਨ ਤਿਵੇਂ ਵੇਖਣਤੇ ਸੁਣਨਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ, ਬੇਅੰਤਦੇ ਜੁਹੋਏ। ਉਹ ਰਚਨਾ ਰਚਕੇ ਰਚੀ ਹੋਈ ਵਿਚ ਬਹਕੇ ਵੇਖਦਾਹੈ, ਸੰਭਾਲਦਾਹੈ, ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾਹੈ:"ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ"(463:6) ॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਉਹ ਸਰੂਪ,ਅਰੇਖ,ਅਰੰਗ ਕੀਕੂੰ ਦੇਖਦਾਹੈ?

ਉੱਤਰ:- 'ਸਹਸ ਤਵ ਨੈਨ ਨਨ ਨੈਨ ਹਹਿ ਤੋਹਿ ਕਉ'(13:3; 663:8)[61]

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:- ਕੀਕੂੰ ? ਉਹ 'ਸਰਬ ਨੈਨ ਆਪ ਪੇਖਨਹਾਰਾ'(294:13)॥

ਉੱਤਰ:- 'ਸਭਮਹਿ ਜੋਤਿ ਜੋਤਿਹੈ ਸੋਇ'(13:5)॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:- ਓਹ ਅਨੰਤ ਵੇਖਣ ਵਾਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵੇਖ ਵੇਖਕੇ ਕੀ ਕਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ?

ਉੱਤਰ:- 'ਸਚਖੰਡਿ ਵਸੈ ਨਿਰੰਕਾਰ॥ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ'(8:5)ਜੀਕੂੰ ਵੇਖਦਾਹੈ ਤੀਕੂੰ ਸੁਣਦਾ ਬੀਹੈ। ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ:-'ਸੁਣੀ ਪੁਕਾਰ ਸਮਰਥ ਸੁਆਮੀ ਬੰਧਨ ਕਾਟਿ ਸਵਾਰੇ'(631:7)

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:-ਕੀਕੂੰ ਸੁਣਦਾ ਹੈ? ਉਤਰ:-ਸਭਦੇ ਅੰਤਰ ਬੈਠਾਹੈ- ਅੰਤਰਯਾਮੀ ਅੰਦਰ ਫੁਰਨੇ

---

61. 'ਸਹਸ ਤਵ ਨੈਨਨ ਨ ਨੈਨ ਹਹਿ ਤੋਹਿਕਉ, ਸਹਸ ਮੂਰਤਿਨ ਨਨਾ ਏਕ ਤੁੋਹੀ॥ ਸਹਸ ਪਦ ਬਿਮਲਨਨ ਏਕ ਪਦ ਗੰਧ....'॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਫੁਰਦਿਆਂ, ਅਰਜ਼ ਕਰਦਿਆਂ, ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਜਾਣ ਜਾਂਦਾਹੈ, ਇਉਂ ਸੁਣਦਾਹੈ ਤੇ ਉਸਦੇ ਸੁਣਨੇ ਅਨੰਤ ਤਰ੍ਹਾਂਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:- ਫਿਰ-'ਬੀਓ ਪੂਛਿ ਨ ਮਸਲਤਿ ਧਰੇ॥ ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰੇ ਸੁ ਆਪਹਿ ਕਰੇ' (863:11) ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਸਦੇ ਮਨਦੇ ਮੰਤਨੂੰ ਕੌਣ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਫਿਰ ਉਹ ਅਨੰਤਹੈ,ਉਹ ਮੰਤ ਕੀਕੂੰ ਅੰਤ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾ ਸਕਦੇਹਨ। ਇਥੋਂ ਤਾਈਂ ਕਰਤਾ-ਪੁਰਖ ਦੀ ਜ਼ਾਤਦੇ ਜ਼ਾਤ ਸੰਬੰਧੀ ਸਿਫਾਤ ਤੇ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾਹੈ। ਗੋਯਾ ਐਥੋਂ ਤਾਂਈ'ਕਰਤਾ'ਪੱਖਦਾ ਜ਼ਿਕਰਸੀ॥

ਹੁਣ ਦੂਸਰਾ ਪੱਖ ਉਸਦੀ, 'ਕੀਤੀ ਹੋਈ' ਦਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ॥ ਇਸ ਜ਼ਿਕਰ ਵਿਚ ਤ੍ਰੈ ਵੰਡਾਂ ਬੇਮਲੂਮੇ ਪਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ:-ਕਾਲ, ਵਸਤੁ ਤੇ ਦੇਸ਼। ਤੇ ਫੇਰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ: ਦੋ ਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਮੁਕਾ ਦਿਤੀਹੈ।

ਪਉੜੀ 21 ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਆਏ ਹਨ,ਕਿ ਪੰਡਿਤ, ਕਾਜ਼ੀ, ਜੋਗੀ, ਪੁਰਾਣ, ਕੁਰਾਣ, ਥਹੁ ਨਾ ਦੱਸ ਸਕੇ ਕਿ ਕਾਲ ਕਦੋਂ ਬਣਿਆ,ਯਾ ਕਾਲ ਵਿਚ ਰਚਨਾ ਕਦੋਂ ਬਣੀਸੀ।

ਫੇਰ ਪਉੜੀ 22 ਵਿਚ ਦੱਸਿਆਸੀ ਕਿ ਵੇਦ, ਕਤੇਬ, ਪੁਰਾਣ, ਰਿਸੀ, ਮੁਨੀ, ਉਲਮਾਵ ਆਦਿ ਨਾ ਦੱਸ ਸਕੇ ਕਿ ਲੱਖਾਂ ਅਕਾਸ਼ਾਂ, ਪਾਤਾਲਾਂ ਅਰਥਾਤ ਦੇਸ਼ਦਾ ਤੇ ਦੇਸ਼(ਸਪੇਸ)ਵਿਚ ਰਚੀ ਰਚਨਾਦਾ ਲੇਖਾ ਕਿਤਨਾਕੁਹੈ,ਤੇ ਦੱਸੋ ਕਿ ਕੇਤਾਕੁ ਵਿਸਥਾਰਹੈ ਇਸਦਾ। ਇਸ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ਤੇ ਵਸਤੂ ਦੱਸੇ ਸਨ। ਸੋ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਹੁਣ ਅਨੰਤਤਾਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਵਿਚ ਕਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ-

ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਕੀਤਾ ਆਕਾਰੁ ॥ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਪਾਰਾਵਾਰੁ ॥

'ਕੀਤਾ' ਪਦ ਕਾਲ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾਹੈ:- ਕਦੋਂ ਕੀਤਾ? 'ਪਾਰਾਵਾਰੁ'ਪਦ ਦੱਸਦਾਹੈ ਕਿ'ਦੇਸ਼'ਵੱਲ ਸੈਨਤ ਸੁਟ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਰ ਪਾਰ ਆਰਥਾਤ ਵਿਸਥਾਰ 'ਦੇਸ਼'ਦਾ ਲਖਾਯਕ ਹੁੰਦਾਹੈ। 'ਆਕਾਰ'ਪਦ ਵਸਤੂ ਵੱਲ ਸੈਨਤ ਸੱਟਦਾਹੈ। ਕਿ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਦੇਸ਼(ਸਪੇਸ)ਵਿਚ ਜੋ ਅਕਾਰ(ਸੂਰਤਾਂ ਵਾਲੇ)ਸਾਮਾਨ ਹਨ ਲੋਕ,ਖੰਡ, ਬ੍ਰਹਮੰਡ, ਸੂਰਜ, ਤਾਰੇ, ਚੰਦ, ਪੁਰੀਆਂ ਆਦਿ। ਹੋਰ ਅਨੰਤਤਾਈਦਾ ਜ਼ਿਕਰ 'ਕੇਤੇ' ਵਿਚ ਕਰ ਦਿਤੇਨੇ:-

ਅੰਤ ਕਾਰਣਿ ਕੇਤੇ ਬਿਲਲਾਹਿ॥

ਇਸ ਕਥਨਦੀ ਹੋਰਥੇ ਤਸਵੀਰ ਖਿੱਚ ਦਿਤੀਨੇ,ਯਥਾ:-ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਮਹੇਸੁ ਦੁਆਰੇ॥ ਊਭੇ ਸੇਵਹਿ ਅਲਖ ਅਪਾਰੇ॥ਹੋਰ ਕੇਤੀ ਦਰਿ ਦੀਸੈ ਬਲਲਾਦੀ, ਮੈ ਗਣਤਨ ਆਵੈ ਕਾਈਹੇ॥ 14॥" (1022:7) ਹੁਣ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ:-

ਅੰਤ ਕਿਉਂ ਨਹੀ ਪੈਦਾ? ਤਾਂ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ-

ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਊਚਾ ਥਾਉ॥

ਸਾਹਿਬ ਸਭਤੋ ਵੱਡਾਹੈ,ਉਸ ਜੇਡਾ,ਯਾ ਉਸਤੋਂ ਵਡੇਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਉਸਤੋਂ ਛੋਟੇ,ਉਸ ਵਡੇਦਾ ਅੰਤਪਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ।

ਫਿਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾਹੈ,ਉਸ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ? ਤਾਂ ਦੱਸਦੇ ਹਨ,ਕਿ ਉਸਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਉੱਚਾਹੈ, ਮਨ ਬਾਣੀਦੀ ਪਹੁੰਚਤੋਂ ਉੱਚਾਹੈ। ਹਾਂ,ਓਹ ਆਪੇਨੂੰ ਜਾਣਦਾਹੈ--ਪਰ ਉਸਦਾ ਜਾਣਨਾ ਸਾਡੇ ਆਪੇਕਸ਼ਕ ਜਾਣਨ ਵਰਗਾ ਨਹੀਂ। ਉਸਦਾ'ਜਾਣਨਾਂ'ਆਪਣੇ ਆਪਹੀਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

'ਜੇਵਡੁ ਆਪਿ ਜਾਣੇ ਆਪਿ ਆਪਿ॥

ਜੇਡਾ ਵਡਾ ਆਪਹੀ ਆਪਣੇਆਪਹੀ ਜਾਣਦਾਹੈ। ਆਪਣੇਆਪ ਜਾਣਨਾ'ਸੁਤੇ ਗਯਾਨਦਾ ਲਖਾਯਕਹੈ।ਉਸਦਾ ਗਯਾਨ ਸੁਤੇ ਗਯਾਨ, ਸੁਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਹੈ। ਹੁਣ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾਹੈ ਕਿ ਅਗੰਮ ਅਪਹੁੰਚ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਤਾਂ ਨਾ ਹੋਈ?

ਉਤਰ: ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਪਹੁੰਚ ਸੰਬੰਧੀ:- 1. ਨਾਮ। 2. ਬਖਸ਼ਿਸ਼।

1. ਨਾਮ:- ਊਚੇ ਉਪਰਿ ਊਚਾ ਨਾਉ॥
2. ਬਖਸ਼ਿਸ਼:- ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਕਰਮੀ ਦਾਤਿ॥

1. ਉਸਦੀ ਉਚਾਈ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਉਸੇਦੇ ਨਾਮਦੀਹੈ,ਜੋ ਮਾਨੋ ਪਉੜੀਹੋ, ਉਸ ਊਚਾਈ ਉਪਰਲੈ ਜਾਣਦੀ।

ਇਕ ਥਾਂ ਹੋਰ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆਹੈ:- ਡੂੰਗਰੁ ਦੇਖਿ ਡਰਾਵਣੋ ਪੇਈਅੜੈ ਡਰੀਆਸੁ॥ ਊਚਉ ਪਰਬਤੁ ਗਾਖੜੋ ਨਾ ਪਉੜੀ ਤਿਤੁ ਤਾਸੁ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਅੰਤਰਿ ਜਾਣਿਆ ਗੁਰਿ ਮੇਲੀ ਤਰੀਆਸੁ॥ 1॥ ਭਾਈ ਰੇ ਭਵਜਲੁ ਬਿਖਮੁ ਡਰਾਉ॥ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਰਸਿ ਮਿਲੈ ਗੁਰੁ ਤਾਰੇ ਹਰਿ ਨਾਉ॥ 1॥ ਰਹਾਉ॥ (63:10)

ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ:- "ਸਭ ਤੇ ਊਚਾ ਜਾਕਾ ਨਾਉ"(1148:8)

ਤੀਸਰੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂਨੇ ਫੁਰਮਾਯਾਹੈਕਿ ਨਾਮ ਊਚਾਹੈ,ਇਸ ਉਚੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਸਿਮਰਣ ਵਾਲਾ ਉੱਚਾਹੋ ਜਾਂਦਾਹੈ:-

"ਊਚੀ ਬਾਣੀ ਊਚਾ ਹੋਇ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਬਦਿ ਵਖਾਣੇ ਕੋਇ"(361:15)

ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰਾਂਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆਹੈ:-"ਊਚੇ ਤੇ ਊਚਾ ਪ੍ਰਭ ਥਾਨੁ॥ ਹਰਿ ਜਨ ਲਾਵਹਿ ਸਹਜਿ ਧਿਆਨੁ"(1349:2)

ਭਾਵ ਨਾਮ ਸਹਿਜ ਵਿਚਲੈ ਜਾਂਦਾਹੈ, ਸਹਿਜ ਧਯਾਨ ਦੁਆਰਾ ਤੁਰੀਆ ਪਦ ਵਿਚ ਸਿਖ ਅਪੜ ਜਾਦਾਹੈ ਤੇ ਤੁਰੀਆ ਸਭ ਅਵਸਥਾਤੋ ਉਚਾਹੈ। ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਕੇ ਅਨੰਤ ਪ੍ਰਭੂ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਸਮਾ ਲੈਦਾਹੈ।

2. ਬਖਸ਼ਿਸ਼:- ਜਿਵੇਂ ਨਦੀਆਂ ਨਾਲੇ, ਪਹਾੜ, ਖੱਡਾਂ, ਰੇਤੇ, ਰੜੇ ਸਭ ਥਾਵਾਂ ਝਾਗਦੇ ਅੰਤ ਸਮੁੰਦਰ ਲਾਗ ਜਾ ਅਪੱੜਦੇ ਹਨ; ਤਿਵੇਂ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸੀ ਮੁਮੂਕਸ਼ਤਾ ਘਾਲਦੇ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖਦੇ ਨੇੜੇਜਾ ਅੱਪੜਦੇ ਹਨ। ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਤਦ ਰੂਪ ਹੋਣੇ ਲੇਈ ਫੇਰ ਇਕ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀਹੈ। ਮਿਹਰਾਂਦੇ ਸਾਈਂ"ਨਦਰੀ ਨਦਰ ਨਿਹਾਲ'(8:10)ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖਜੀ 'ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਕਰਮੀ ਦਾਤਿ'(5:10)ਕਰਕੇ ਦੂਰੋਂ ਚੱਲਕੇ ਆਏ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਆਪ ਖਿੱਚਕੇ ਨਾਲ ਲੈਕੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਸਮਾਈ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਲਾਗੇ ਆ ਪਹੁੰਚੀਆਂ ਨਦੀਆਂਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਅਗੋਂ ਆਪ ਆਕੇ ਮਿਲਦਾਹੈ ਤੇਆਪ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲਿਜਾਕੇ ਅਪਣੇ ਵਿਚ ਸਮੁੰਦਰ ਰੂਪ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ- ਨਿਰਮਲ ਤੇ ਅਸਗਾਹ। ਇਹ ਭਾਵ 'ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਕਰਮੀ ਦਾਤਿ'(5:10) ਦਾਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ'ਊਚਾ ਨਾਉ'ਤੇ 'ਕਰਮੀ ਦਾਤਿ' ਦੁਇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹਨ। 'ਊਚਾ ਨਾਉ ਲਗਨ ਲੱਗਣੀ'ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੱਕਦੀ ਅਵਸਥਾਹੈ। 'ਕਰਮੀ ਦਾਤਿ'ਪ੍ਰਾਪਤੀਹੈ। 'ਲਗ'ਦੀ ਮਿਹਰ ਇਸ ਤਕ ਵਿਚ ਦੱਸੀਹੈ: ਜਿਨਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰਮੁ ਤਿਨ ਕਾਰ, ਜਦ ਪੁੱਗਣਦਾ ਸਮਾਂ ਆਉਂਦਾਹੈ ਤਾਂ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਿਹਰਾਂਦਾ ਸਾਈਂ'ਬਾਂਹ ਪਕੜਿ ਠਾਕੁਰਿ ਹਵੁ ਘਿਧੀ'(704:1)ਦੇ ਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਸਮਾਂ ਲੈਂਦਾਹੈ,ਇਹਹੈ'ਪ੍ਰਾਪਤੀ'ਦੀ ਮਿਹਰ-'ਨਾਲ ਨਦਰੀ ਕਰਮੀ ਦਾਤਿ'(5:10)ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ 'ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਦੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ' ਕਰਦੀਹੈ;ਹਾਂ ਮੇਹਿਰਾਂਦੇ ਸਾਈਂਦੀ ਮੇਹਰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੀਹੈ;'ਜਿਸਨੋ ਨਦਰਿ ਕਰੇ ਤਿਸੁ ਮੇਲੇ'ਮੇਲਿ ਮਿਲੇ ਮਿਲਦਾਹੈ॥ ਦੋ ਵਸੀਲੇ ਜੋ ਦੱਸੇ ਹਨ 'ਨਾਮ' ਤੇ 'ਨਦਰਿ'ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਕਟਾਖਯਹੈ,ਉਹ ਇਹਹੈ ਕਿ'ਜਾਣਨ'ਨਾਲਤਾਂ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕੀਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਤ ਵਾਲਾ ਅਨੰਤਨੂੰ ਆਪ ਅੰਤ ਵਾਲੇ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਲਿਆ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ,ਇਹ ਸਿੱਧੀ ਗੱਲਹੈ। ਪਰ ਅਨੰਤ, ਅੰਤ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਆਪਾ ਲਖਾ ਸਕਦਾਹੈ। ਅਰਥਾਤ ਉਸਦੇ ਤਜਰਬੇ ਵਿਚ ਆਪਨੂੰ ਲਿਆ ਸਕਦਾਹੈ। ਉਸਦਾ ਤ੍ਰੀਕਾਹੈ ਨਾਮ ਸਿਮਰਣ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਿਮਰਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅੰਤਦੇ ਅੰਤ ਤੇ ਅੱਪੜ ਜਾਂਦਾਹੈ? ਓਥੇ ਜਾਕੇ ਅਨੰਤਦੀ ਮਿਹਰ ਨਦਰ ਨਾਲ ਅਨੰਤਦੀ ਛੁਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ,ਇਹ ਛੁਹ ਮਾਨੋ ਉਸਦੇ ਤਜਰਬੇ ਵਿਚ, ਉਸਦੀ ਲੱਖਤਾ ਵਿਚ, ਉਸਦੇ ਅਨੁਭਵ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੀਹੈ ਤੇ, ਉਸਦੇ ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਆਨੰਤ ਸਰੂਪਤਾਦੀ ਰਸਮਯ ਪ੍ਰਤੀਤ(ਫੀਲਿੰਗ)ਛੋੜ ਜਾਂਦੀਹੈ। ਚਾਹੇ ਉਸ ਛਿਨ ਵਿਚ ਮਨ,ਬਾਣੀ ਆਦਿ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ,ਪਰ ਆਤਮਾ ਪਰਮਾਤਮਾਦੀ ਛੁਹ ਲੈ ਲੈਂਦੀਹੈ। ਸੋ 'ਨਾਮ'ਕਣਿ ਵਿਚ ਅੰਤਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਅਪੱਜਨ ਦੀ ਜਾਚ ਦੱਸੀ। 'ਨਦਰੀ' ਕਹਿਣ ਵਿਚ ਅਨੰਤਦੇ ਬਿਰਦਦਾ ਪਤਾ ਦਿੱਤਾ,ਜੋ ਅੰਤਦੇ ਅੰਤਤੇ ਅੱਪੜਿਆਂ ਨੂੰ 'ਬਾਂਹ' ਪਕੜਿ ਠਾਕੁਰਿ ਹਉ ਘਿਧੀ'ਦੇ ਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੀ ਅਨੰਤਤਾਈ ਵਿਚਲੈ ਲੈਂਦਾਹੈ। 'ਨਦਰੀ' ਕਹਿਕੇ ਫੇਰ'ਕਰਮੀ'ਤੇ 'ਦਾਤਿ'ਕਿਹਾ। ਇਸ ਦੁਹਾਰਾਉਣਦਾ ਤਾਤਪਰਯ ਇਹ ਜਾਪਦਾਹੈ,ਕਿ ਨਾਮ ਵਿਚ ਲਗ ਪੈਣਾਤੇ ਅੰਤ ਤਕ ਸਿਮਰਣ ਦੁਆਰਾ ਅੱਪੜ ਪੈਣਾ ਇਹਬੀ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂਦੀ ਦਾਤਹੈ। ਹਾਂ ਦਾਤੇਦਾ ਕਰਮ 'ਬਖਸ਼ਿਸ਼' ਹੈ।

ਅਗਲੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਆਪਹੀ ਫੁਰਮਾਉਣਗੇ,ਕਿ'ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ'ਬੀ ਦਾਤਹੈ ਤੇ ਦਾਤਾ ਬਖਸ਼ਦਾਹੈ। ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਤੇ ਨਾਮ ਓਤਪ੍ਰੋਤ ਰਲਵੇਂ 'ਹਜ਼ੂਰੀ' ਵਿਚ ਰੱਖਣਦੇ ਉਪਾਉ ਹਨ। ਇਸ ਪਉੜੀਦੀ ਤੁਕ ਵਾਰ ਵਿਵੇਚਨਾ ਇਹਹੈ:-

ਅੰਤੁ ਨ ਸਿਫਤੀ ਕਹਣਿ ਨ ਅੰਤੁ ॥ ਅੰਤੁ ਨ ਕਰਣੈ ਦੇਣਿ ਨ ਅੰਤੁ॥ ਅੰਤੁ ਨ ਵੇਖਣਿ ਸੁਣਣਿ ਨ ਅੰਤੁ॥ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਕਿਆ ਮਨਿ ਮੰਤੁ॥ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਕੀਤਾ ਆਕਾਰ॥ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਪਾਰਾਵਾਰੁ॥ ਅੰਤ ਕਾਰਣਿ ਕੇਤੇ ਬਿਲਲਾਹਿ॥ ਤਾ ਕੇ ਅੰਤ ਨ ਪਾਏ ਜਾਹਿ॥ ਏਹੁ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਣੈ ਕੋਇ॥ ਬਹੁਤਾ ਕਹੀਐ ਬਹੁਤਾ ਹੋਇ॥

'ਕਰਤਾ'ਦੇ ਪੱਖਦੀ ਅਨੰਤਤਾ ਸਾਹਿਬ ਅਨੰਤਹੈ ਤੇ ਉਸਦੀ ਕਿਸੇ ਗੱਲਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਿਤ ਵਾਲਾ ਉਸ ਕੀਤੀ ਹੋਈਦੇ ਪੱਖਦੀ ਬੇਸੁਮਾਰਤਾਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀ ਲੈ ਸਕਦਾ ਯਾ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਉਸਦੇ ਆਪਣੇਤੇ ਉਸਦੇਸੰਬੰਧਤ ਪੱਖਾਂਦੀ ਅਨੰਤਤਾ ਜਾਣੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਨਾਜਾਣ ਸਕਣੇਦਾ ਕਾਰਣ,

ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਊਚਾ ਥਾਉ॥ ਊਚੇ ਉਪਰਿ ਊਚਾ ਨਾਉ॥ ਏਵਡੁ ਊਚਾ ਹੋਵੈ ਕੋਇ॥ ਤਿਸੁ ਊਚੇ ਕਉ ਜਾਣੈ ਸੋਇ॥ ਜੇਵਡੁ ਆਪਿ ਜਾਣੈ ਆਪਿ ਆਪਿ॥

ਪਰ ਉਸਦੀ 'ਪ੍ਰਾਪਤੀ' ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਸਾਧਨ ਹੈਨ 'ਨਾਮ' ਇਕ ਉਪਾਉਹੈ।

1. ਨਾਮ; ਜੋ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਉਸ ਤੱਕ ਅਪੱਜਨਦਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਉਪਾਉ ਹੈ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

2.'ਨਦਰ;ਜੋ ਆਪ ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਕਰਮੀ ਦਾਤਿ॥੨੪॥ਨਦਰ ਜੋਉਹ ਆਪ ਕਰਦਾਹੈ।ਅਨੰਤਨੇ ਕਰਨੀਹੈ।

ਨਿਰੁਕਤ:-ਅੰਤ-(ਸੰਸ, ਅੰਤ) ਹੱਦ, ਹੱਦ ਬੰਦੀ, ਓਡਕ। ਅੰਤ ਨ ਭਾਵ ਜੋ ਸ਼ੈ ਬੇਹੱਦ ਹੋਵੇ, ਓਹ 'ਬੇਅੰਤ', 'ਅਨੰਤ' ਯਾ 'ਅੰਤੁ ਨਾ' ਆਖੀਦਾਹੈ। ਕਹਿਣ-(ਪੰਜਾ:ਕਹਿਣਤੋਂ) ਕਹਿਣੇ ਦਾ (2) ਕਹਿਣੇ ਨਾਲ।

(3)'ਕਹਿਣ' ਪਦ ਵਿਚ ਕਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂਦੀ ਮੁਰਾਦ ਆਪੇ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।ਕਰਣੇ-(ਪੰਜਾਬੀ, ਕਰਨਾ ਤੋਂ) ਜੋ ਕੁਛ ਕੀਤਾ ਜਾਏ। ਪਰ ਓਹ ਕੰਮ ਜੋ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਦੇਣਿ- (ਪੰਜਾਬੀ, ਦੇਣਾ ਤੇ) ਜੋ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏ ਯਾ ਦੇਣਾ ਹੋਵੇ। ਦਾਤ। ਸੰਤੁ-(ਸੰਸ:ਮੰਤ੍ਰ) ਸਲਾਹ, ਮਸ਼ਵਰਾ। ਨਦਰ- (ਅਰ:ਨਜਰ) ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ।

2. ਮਿਹਰਾਂਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ। ਨਦਰੀ-ਮੇਹਰਦੀ ਨਜ਼ਰ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ। ਦਿਆਲੂ, ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ।

ਕਰਮੀ-(ਅਰਬੀ, ਕਰਮ) ਕਰਮ=ਮੇਹਰ। ਕਰਮੀ, ਮੇਹਰ ਦੁਆਰਾ।

(ਅ) ਏਥੇ ਕਰਮੀਕਾ ਅਰਥ'ਕਰਮਾਂ'ਅਰਥਾਤ'ਫੇਅਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਰਨਾ ਅਪ੍ਰਸੰਗਕਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਗਲੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਇਹੋ ਪ੍ਰਸੰਗ ਮੇਹਰਦਾ ਚਲ ਰਿਹਾਹੈ।

ਬਹੁਤਾ ਕਰਮੁ ਲਿਖਿਆ ਨ ਜਾਇ॥ ਵਡਾ ਦਾਤਾ ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ॥ ਕੇਤੇ ਮੰਗਹਿ ਜੋਧ ਅਪਾਰ॥ ਕੇਤਿਆ ਗਣਤ ਨਹੀ ਵੀਚਾਰੁ॥ ਕੇਤੇ ਖਪਿ ਤੁਟਹਿ ਵੇਕਾਰ॥ ਕੇਤੇ ਲੈ ਲੈ ਮੁਕਰੁ ਪਾਹਿ॥ ਕੇਤੇ ਮੂਰਖ ਖਾਹੀ ਖਾਹਿ॥ ਕੇਤਿਆ ਦੂਖ ਭੂਖ ਸਦ ਮਾਰ॥ ਏਹਿ ਭਿ ਦਾਤਿ ਤੇਰੀ ਦਾਤਾਰ॥ ਬੰਦਿ ਖਲਾਸੀ ਭਾਣੈ ਹੋਇ॥ ਹੋਰੁ ਆਖਿ ਨ ਸਕੈ ਕੋਇ॥ ਜੇ ਕੋ ਖਾਇਕੁ ਆਖਣਿ ਪਾਇ॥ ਓਹੁ ਜਾਣੈ ਜੇਤੀਆ ਮੁਹਿ ਖਾਇ॥ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪੇ ਦੇਇ॥ ਆਖਹਿ ਸਿ ਭਿ ਕੇਈ ਕੇਇ॥ ਜਿਸ ਨੋ ਬਖਸੇ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ॥ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ॥੨੫॥

ਨੰ.1. ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ "ਮੀਣਾ"-25

ਬਹੁਤਾ ਕਰਮੁ ਲਿਖਿਆ ਨ ਜਾਇ॥ ਵਡਾ ਦਾਤਾ ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:-ਜਿਸ ਉਪਰਿ ਆਪਣਾ ਕਰਮੁ ਕਰਦਾਹੈ, ਤਿਸਦੀਭੀ ਮਿਤਿ ਕਿਛੁ ਪਵਦੀ ਨਾਹੀ,ਜਿ ਕਿਤਨੀ ਦਾਤਿ ਏਸਨੋ ਹੋਈ। ਓਹੁ ਜਿਹੈ,ਸਿ ਵਡਾ ਦਾਤਾਹੈ। ਦਿਤੇ ਲਏ, ਓਸਨੋ ਤਮਾਇ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਜਿ ਕੋਈ ਕਹੈ,ਜਿਮੈਂ ਬਹੁਤਾ ਦੇਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਥੋੜਾ ਦੇਦਾ ਹਾਂ, ਏਹੀ ਜੇਹੀ ਤਮਾਇਹੀ ਨਾਹੀ॥ ਅਰੁਜੇ ਓਹੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡਹੀ ਬਖਸਿ ਦੇਇ ਕਿਸੀ ਜੀਅਨੋ; ਤਾਂ ਕਿਛੁ ਕਮੀ ਪਰਵਾਹ ਭੀ ਨਾਹੀ। ਅਤੇ ਜੇਖੁਸਿ ਲਏ, ਤਾਂ ਕਿਛੁ ਪਛੋਤਾਵਾ ਭਿਨਾਹ ਜਿਮੈ ਕਿਉਂ ਏਸ ਪਾਵਹੁ ਖੁਸਿ ਲਏ; ਏਹਾ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਹੈ।

ਕੇਤੇ ਮੰਗਹਿ ਜੋਧ ਅਪਾਰ॥ ਕੇਤਿਆ ਗਣਤ ਨਹੀ ਵੀਚਾਰੁ॥ ਕੇਤੇ ਖਪਿ ਤੁਟਹਿ ਵੇਕਾਰ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:-ਕਈ ਜੋਧੇ ਪਏ ਮੰਗਤੇ ਹੈਨਿ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਪਾਸਹੁ, ਤਿਨਾ ਕੀ ਗਣਤੀ ਕਾ ਵੀਚਾਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਅਰੁ ਕੇਤੇ ਖਪਿ, ਤ੍ਰੁਟਿ ਤ੍ਰੁਟਿ ਜਾਂਦੇ ਹੈਨਿ, ਤਿਨਾਂ ਦੀ ਭੀ ਗਣਤੀ ਕਾਈ ਨਾਹੀ।

ਕੇਤੇ ਲੈ ਲੈ ਮੁਕਰੁ ਪਾਹਿ॥ ਕੇਤੇ ਮੂਰਖ ਖਾਹੀ ਖਾਹਿ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:-ਏਸੁ ਪਰਮੇਸਰਕੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚਿ ਲੈ ਕਰਿ ਦਾਤਿ ਪਰਮੇਸਰਦੀ, ਅਰੁ ਮੁਕਰਿਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹੈਨਿ, ਜਿ ਕਵਨੁ ਪਰਮੇਸਰ? ਐਸੀ ਕਦਹੁ ਉਸਿ ਪਰਮੇਸਰ ਕੀਏ? ਅਸੀ ਆਪੇਹਾਂ,ਜਿ ਕਿਛੁਹਾਂ,ਸਿ ਅਸੀ ਹੀਹਾਂ। ਅਰੁ ਇਕਿ ਮਹਾਂ-ਮੂਰਖ ਹਹਿ, ਜਿਨਾ ਨਾਵਨਿ ਨਾ ਧੋਵਨਿ, ਨਾ ਵੇਦੁ ਨਾ ਸਾਸਤ੍ਰ,ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦੇ। ਉਨਕੀ ਸਾਰੀ ਆਰਜਾ ਬੇ-ਖਬਰਹੀ ਵਿਹਾਣੀ। ਨ ਗਿਆਨੁ,ਨ ਧਿਆਨੁ ਨ ਪੁਰਾਨੁ,ਨ ਕੁਰਾਨੁ,ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਸਮਝਦੇ, ਅਗੇ ਉਨਕਉ ਏਤਨੀ ਦਾਤਿ ਕੀਤੀਸੁ, ਜਿ ਏਹੁ ਧਨੁ ਥੋੜਾ, ਉਨਕੇ ਕਦੇ ਤ੍ਰੋਟਿ ਨਾਹੀ। ਜਿਤੁ ਵਲਿ ਨਦਰਿ ਕਰਦੇ ਹੈਨਿ,ਤਿ ਥਲਿ ਸੁਇਨੇਦੇ ਢੇਰ ਹੋਇ ਜਾਂਦੇ ਹੈਨਿ। ਓਨਾਨੇ ਥੋੜਾ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਅਰੁ ਓਹਿ ਮਹਾਂ ਮੂਰਖ ਬੇ-ਖਬਰਹੈ,ਕਿਛੁ ਜਾਣਦਿਆਂਹੀ ਨਾਹੀ। ਓਇ ਸਰੁ,ਅਪਸਰੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦੇ,ਸੇ ਪਏ ਬਿਨਾਸ, ਸੁਖ ਭੋਗ ਕਰਦੇ ਹੈਨਿ।

ਕੇਤਿਆ ਦੂਖ ਭੂਖ ਸਦ ਮਾਰ॥ ਏਹਿ ਭਿ ਦਾਤਿ ਤੇਰੀ ਦਾਤਾਰ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਇਕਿ ਜਿ ਜੀਅ ਪਰਮੇਸੁਰਕੇ ਕੀਏ ਹੈਨ,ਸਿ ਓਇ ਜਦ ਕੇ ਜੰਮੇ ਪੈਦਾ ਹੋਏਹੈ, ਤਟਿ ਯਾ ਓਨੀ ਸੁਖੁ ਕਦੇ ਦੇਖਿਆ ਨਾਹੀ, ਦੁਖੀ ਹੀ ਰਹੈ। ਦੁਖ ਅਰੁ ਭੂਖਕੀ ਪੀੜਾ ਸਿਉ,ਓਇ ਸਦਾ ਮਤਾਹਿਤ ਹੀ ਰਹੇ। ਓਇਭੀ ਜੀਉ ਉਸਹੀ ਸਾਹਿਬਕੇਹੈ, ਉਨੁਕਉ ਐਸੀਹੀ ਦਾਤਿ ਸਾਹਿਬ ਕੀਨੀ,ਜਿ ਤੁਮ ਮਰਤੇ ਹੀ ਰਹੁਗੇ, ਭੂਖੇ ਪਿਆਸੇ।

ਬੰਦਿ ਖਲਾਸੀ ਭਾਣੈ ਹੋਇ॥ ਹੋਰੁ ਆਖਿ ਨ ਸਕੈ ਕੋਇ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਜੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਭਾਵੇ,ਤਾਂ ਬੰਦੀ-ਖਾਨੇ ਵਿਚਿ ਜਿ ਹੋਨਿ, ਤਿਨਾਨੋ ਖਲਾਸੁ ਕਰੇ। ਜੇ ਭਾਵੇ ਸੁਤਾਂ ਇਕਨਾ ਜੀਆਨੋ ਫੇਰਿ ਬੰਦੀ-ਖਾਨੇ ਮਹਿ ਦੇਇ,ਤਾਂ ਏਹਾ ਸਮਰਥੁ ਹੋਰੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ,ਜਿ ਫੇਰਿ ਜਬਾਬੁ ਕਰੇ। ਆਖੇਜਿ ਜੀ,ਏਹਿ ਛੁਟੇਸਿ,ਕਿਤੁ ਗੁਣਿ ਛੁਟੇ? ਅਤੇ ਏਹਿ ਬਧੇਸਿ, ਕਿਤੁ ਗੁਨਾਹਿ ਬਧੇ? ਹੋਰੁ ਏਹਾ ਸਮਰਥੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀਸੁ ਕੀਤਾ। ਆਪੇ ਬੰਨ੍ਹੈ, ਆਪੇ ਛੋਡੇ, ਜਿਵ ਭਾਵੇ ਸੁ ਤਿਵੇ ਕਰੇ।

ਜੇ ਕੋ ਖਾਇਕੁ ਆਖਣਿ ਪਾਇ॥ ਓਹੁ ਜਾਣੈ ਜੇਤੀਆ ਮੁਹਿ ਖਾਇ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਜੇ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸੁਰਕੀ ਬਖਸੰਸਿ;ਬੰਨਾ ਖਾਤਾ ਹੋਇ,ਔਰੁ ਕੋਈ ਉਸਕੀ ਬਖੀਲੀ ਕਰੈ, ਤਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਉਸ ਉਪਰਿ ਖਿਝੈ। ਕਈ ਜਨਮ ਉਹੁ ਜਨਮਹਿ ਫੇਰੀਐ, ਅਰੁ ਮੁਹੇਮੂਹਿ ਮਾ ਮਾਰੀਏ।

ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪੇ ਦੇਇ॥ ਆਖਹਿ ਸਿ ਭਿ ਕੇਈ ਕੇਇ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:-ਪਰਮੇਸੁਰਕੀ ਗਹਨ ਗਤਿ ਕੋਈ ਨਾਹੀ ਜਾਣਦਾ ਜਿ ਆਖਿ ਕਰਿ ਸੁਣਾਵੈ। ਓਹੁ ਅਭੁਲ ਪਰਮੇਸੁਰਹੈ,ਉਸਕੀ ਗਤਿ ਓਹੀ ਜਾਣੈ। ਜਿਉ ਜਿਉ ਜਾਣਦਾਹੈ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਦੇਂਦਾ ਜਾਂਦਾਹੈ। ਇਕਿ ਕਈ ਪਏ ਆਖਦੇ ਮੰਗਦੇ ਹੈਨਿ, ਓਹੁ ਆਪਣੇ ਭਾਣੇ ਦੇਇ, ਆਪਣੇ ਭਾਣੈ ਨ ਦੇਈ।

ਜਿਸਨੋ ਬਖਸੇ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ॥ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ॥੨੫॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਇਕਨਾਨੋ ਧਨੁ ਦਿਤਾਸੁ।ਇਕਨਾਨੋ ਜੋਬਨੁ, ਬਲੁ, ਬਾਹ, ਦਿਤੀਆਂਸੁ। ਇਕਿ ਸਾਹ, ਪਾਤਿਸਾਹਿ, ਸਿਧ, ਸਾਧਿਕ ਕੀਤਿਆਸੁ। ਇਕਿ ਭੂਮੀਏ,ਕਰੋੜੀਏ ਕੀਤਿਆਸੁ। ਉਮਰਾਵ,ਰਈਅਤਿ, ਕੀਤਿਆਸੁ;ਜਗਤ੍ਰਕਉ ਏਹਾ ਦਾਤਿ ਕੀਤੀਸੁ। ਪਰੁ ਜਿਨਾਨੋ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਆਪਣੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ਕਰਣੀ ਦਿਤੀਆਸੁ, ਸੋ ਪਾਤਿਸਾਹਕੇ ਸਿਰਿ ਪਾਤਸਾਹ ਕੀਤੋਸੁ। ਏਹ ਜਿਏਹ ਦੁਨੀਆਦੀ ਪਾਤਿਸਾਹੀਹੈ, ਸਾ ਬਾਦੀ ਹੈ। ਨਿਹਚਲੁ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਕੀਹੈ? ਜਿਨਿ ਕਉ ਆਪਣੀ ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹ ਦਿਤੀਅਸੁ, ਓਨਾਕਾ ਪਰਾਵਾਹੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ। ਉਨਾਕਾ ਆਪਿ ਅਧੀਨੁਹੈ॥ 25॥

ਨੰ.2. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਸ਼ਹੀਦ'-25

ਸਿਧਾਂ ਪੁਛਿਆ:- 'ਮਹਾਰਾਜ ਵਿਚ ਸਮਾਤਾਹੈ, ਕਿ ਨਹੀਂ।ਕਯੋਂਜੋ ਕਿਸੇਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਦਾਹੈ,ਅਰ ਕਿਸੇਤੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ?'

ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ:- ਉਸਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਜੀਆਂ ਉੱਪਰ ਬਹੁਤਹੈ ਜੋ ਲਿਖੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ;ਅਥਵਾ, ਜੀਆਂ ਦੇ ਕਰਮ ਬਹੁਤਿਆਂ ਪ੍ਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਹਨ, ਅਰ ਓਹ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਭੋਗਤੇ ਹਨ, ਤਾਂਤੇ ਓਹ ਲਿਖੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ॥ ਅਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਡਾ ਦਾਤਾ ਹੈ; ਕਯੋਂਕਿ ਉਸਨੂੰ ਤਿਲਦੀ ਭੀ ਤਮਾਂ ਨਹੀ।ਅਰ ਕੇਤੇ ਜੋਧੇ ਜੋ ਅਪਾਰਹੈ, ਸੋਭੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂਦੇ ਦੁਆਰੇ ਮੰਗਤੇਹੈ; ਜੋਧੇ ਕਹੀਏ,ਜੋ ਵੈਰੀਆਂਨੂੰ ਜੀਤੇ, ਅਤੇ ਅਪਾਰ ਜੋਧਾ ਓਹਹੈ, ਜੋ ਮਨਦੇ ਸੂਖਮ ਵੈਰੀਆਂਨੂੰ ਜੀਤੇ; ਤਾਤੇ ਸਭ ਵਾਹਿਗੁਰੂਦੇ ਦੁਆਰੇ ਪਰ ਜੀਤਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤ ਮੰਗਦੇ ਹਨ॥ ਅਰ ਹੋਰ ਕਈ ਜੀਵ ਹਨ ਜੋ ਜਿਨਾਂਦੀ ਗਣਤ ਨਹੀਂ ਵੀਚਾਰੀ ਜਾਂਦੀ,ਸੋ ਉਸਦੇ ਦੁਆਰੇ ਪਰ ਮੰਗਤੇਹਨ।ਅਰ ਕਿਤਨੇ ਵਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਖਪ ਜਾਂਦੇ ਹਨ,ਅਰ ਕਈ ਤੁੱਟ ਪੈਦੇ ਹਨ,ਅਰ ਕਿਤਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂਦੀ ਦਾਤ ਲੈਂਦੇ ਹਨ,ਅਰ ਜੇ ਕਾਈ ਵਸਤ ਪਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਂਦੀ,ਤਾਂ ਮੁਕਰ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਅਸਾਨੂੰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ॥ ਅਰ ਕਿਤਨੇ ਮੂਰਖ ਹੈਨ, ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂਦੀ ਦਾਤਨੂੰ ਮਿੱਠੀ ਕਰਕੇ ਨਹੀ ਭੋਗਦੇ, ਸੋ ਓਨਾਂਨੂੰ ਦੁੱਖਾਂ ਭੁੱਖਾਂਦੀ ਸਦਾ ਮਾਰ ਰਹਿੰਦੀਹੈ॥ ਤਾਂਤੇ ਓਨਾਂਨੂੰ ਏਹਾ ਦਾਤ ਕੀਤੀਹੈ। ਅਰ ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਵਿਚੋ ਜੋ ਖਲਾਸੀ ਹੋਦੀ ਹੈ, ਸੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂਦੇ ਭਾਣੇ ਮੰਨਣ ਵਿਚ ਹੋਂਦੀਹੈ, ਅਤੇ ਭਾਣੇ ਮੰਨੇ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਇਸਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਛੁਡਾ ਸਕਦਾ; ਅਰ ਜੋਕੋਈ ਮੂਰਖ ਆਖੇ ਕਿਮੈਂ ਭਾਣੇ ਮੰਨੇ ਬਿਨਾਂ ਛੁਡਾਵਦਾਂਹੈ,ਤਾਂ ਫਿਰ ਓਹੋਹੀ ਜਾਣਦਾਹੈ, ਜੋ ਜਿਤਨੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਉਸਦੇ ਮੂੰਹਤੇ ਪਉਂਦੀਆਂਹੈਨ, ਸੋ ਭਾਣੈ ਮੰਨੇ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਛੁਟਣਦਾ॥ ਅਤੇ ਜੇ ਗੁਰੂਦਾ ਭਾਣਾ ਮੰਨਣਾਹੈ ਤਾਂ ਚਿੰਤਾ ਤੇ ਸ਼ੋਕ ਸਭ ਮਿਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ॥ ਅਰ ਜੋਆਖਦੇ ਹੈਨਕਿ,ਜੇਹਾ ਜੀਆਂਦਾ ਕਰਮਹੈ ਤੇਹੇ ਫਲ ਪਾਂਵਦੇ ਹੈਨ,ਸੋ ਐਸੇ ਆਖਣ ਵਾਲੇਭੀ ਕੋਈ ਵਿਰਲੇ ਹੈਨ,ਤਾਂਤੇ ਜਿਸਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਮਦੀ ਸਿਫਤ ਅਰ ਸਲਾਹ ਬਖਸ਼ੀਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਦੇ ਹੈਨ ਕਿ, ਸਭਨਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂਦੇ ਸਿਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਓਹੀਹੈਂ,ਕਯੋਂ,ਜੋ ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂਦਾ ਹੁਕਮ ਆਪਣੇ ਦਾਸਾਂਤੇ ਚਲਦਾਹੈ,ਅਰ ਗੁਰਮੁਖਾਂਦਾ ਤ੍ਰਿਲੋਕੀਤੇ ਚਲਦਾਹੈ,ਅਰ ਰਹਿਤ[62] ਦੀ ਰੱਤੀ ਰਿਦੇ ਵਿੱਚ ਚਾਹੀਦੀਹੈ ॥25॥

ਨੰ.3. ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਜੀ (ਸੇਵਾਪੰਥੀ)-25

ਬਹੁਤਾ ਕਰਮੁ ਲਿਖਿਆ ਨਾ ਜਾਇ ॥

62. ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ:- ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਸ਼ੋਗੁਰੂਜੀ'ਚ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀਦੀ "ਰਹਿਤ"ਪੰ.831:13ਮ:1"ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਸਭੁ ਗੁਰਤੇ ਹੋਈ ॥ ਸਾਚੀ ਰਹਤ, ਸਾਚਾ ਮਨਿ ਸੋਈ ॥ ਮਨਮੁਖ ਕਥਨੀਹੈ ਪਰੁ ਰਹਤ ਨ ਹੋਈ ॥ ਨਾਵਹੁ ਭੁਲੇ: ਥਾਉ ਨ ਕੋਈ ॥3" ਇਸ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆਹੈ--200 ਸਾਲ ਮਗਰੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ 1931-33

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕੌਖੀਤਕੀ ਉਪਨਿਖਦ ਮੇਂ ਲਿਖੇ ਵਹਾਂਕੇਹੀ ਜਾਨ ਲੈਨੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਕਿਆ ਸਗੁਣ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰਕੇ ਬਿਭੂਤੀ ਰੂਪ ਗਾਯਕ ਮੇਰੇਸੇ ਭਿੰਨਕੋ ਗਾਵੈ ਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ:ਤੇਰੇ ਸਾਥ ਅਭਿੰਨਕੋ ਹੀ ਵਹ ਗਾਯਨ ਕਰੇਹੈ, ਯਹ ਕਹੇ॥

ਗਾਵਹਿ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਅਨਾਦਿ ਅਗਯਾਨ ਸੇ ਦਬ ਰਹੇਹੈ ਸਤ-ਸੰਕਲਪਾਦਿ ਗੁਣ ਜਿਸਕੇ,ਐਸਾਜੋ ਸਰਬਕੀ ਬੁਧੀਕਾ ਸਾਖੀ ਤੂੰ, ਤਿਸ'ਤੁਹਨੋਂ'ਨਾਮ ਤੇਰੇਕੋਹੀ ਬਡੀ ਉਸਤਤੀਯੋਂਸੇ ਦੇਵਤਾ ਗਾਯਨ ਕਰਤੇਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਤਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾਦੀ ਬਿਭੂਤੀ ਰੂਪ ਕੌਨ ਕੌਨ ਤਿਸ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤ੍ਵ ਰੂਪਕੋ ਗਾਵੈਹੈ?

ਯਹ ਸੁਨ ਕਰ, ਗੁਰੁ ਤਿਨਕੋ ਨਾਮਸੇ ਕਹੇਹੈ:- ਗਾਵਹਿ 'ਤੁਹਨੋਂ' ਪਉਣੁ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰੁ, ਗਾਵੈ ਰਾਜਾ-ਧਰਮੁ ਦੁਆਰੇ ॥

'ਪਉਨ' ਇਤਿ ਯਾਦਿ ਪਾਠ ਸੇ ਲੇਕਰ 'ਹੋਰ ਕੇਤੇ' ਇਤਿ ਅੰਤ ਪਾਠਸੇ ਈਹਾ'ਪਵਨਾਦਿ'ਸ਼ਬਦ ਤਿਨਕੇ ਅਭਿਮਾਨੀ-ਦੇਵਨਪੈ ਜਾਨ ਲੇਨੇ। ਪਵਨ, ਪਾਣੀ, ਪ੍ਰਸਿਧ ਨਾਮਹੈ, ਬੇਸੰਤਰ ਨਾਮ ਅਗਨਿਹੈ॥ ਯੇ ਤਤ੍ਵ ਗਾਵੇਹੈ; ਅਰ ਵਸੁਯੋਮੇ ਧਰਮ-ਰਾਜ ਗਾਯਨ ਕਰੇ ਹੈ। ਜੋ ਮੰਦ-ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਣੀਯੋਕੋ ਨਰਕ ਦੁਖ ਪਾਵੇਹੈ,ਜਿਸ ਕਾਮਕੋ ਸਵਾਮੀ ਕਰੇਹੈ, ਸੇਵਕ ਤਿਸਕੇ ਪੀਛੇ ਉਸੀਕੋ ਕਰੇਹੈ, ਇਸ ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਹੇ॥

ਗਾਵਹਿ ਇਤਿ॥ ਜੋ ਧਰਮ-ਰਾਜਕਾ ਮੁਨਸ਼ੀ ਚ੍ਰਿਤ-ਗੁਪਤ,ਧਰਮ-ਰਾਜਕੀ ਆਗਯਾਨੁਸਾਰ ਅਪਨੀ ਯੋਗ-ਸ਼ਕਤੀ ਕੇ ਬਲ ਸੇ ਨਿਖਲ ਪ੍ਰਾਣੀਯੋਕੇ ਸ਼ੁਭਾਸ਼ੁਭ ਕਰਮਾਕੋ ਲਿਖ ਜਾਣੇਹੈ; ਔ 'ਲਿਖ ਲਿਖ' ਲਿਖ ਨਾਮ,ਬਾਰ ਬਾਰ ਲਿਖਕੇ ਧਰਮ ਰਾਜਾਕੇ ਸ਼ਾਮਨੇ ਫਲ ਦੇਨੇ ਹੇਤ ਤਿਨਕਾ ਬਿਚਾਰ ਕਹੇਹੈ; ਸਵਾਮੀ ਸਮ ਵਹੁਭੀ ਗਾਵੇਹੈ ਵਾ,ਲਿਖ ਨਾਮਕੇ ਲਿਖੇਸੇ ਲਿਖ ਨਾਮ ਪੁਨਾ ਲਿਖ ਕਰ ਧਰਮ-ਰਾਜ ਆਪ ਬੀਚਾਰ ਕਰੇਹੈ। ਸਵਾਮੀ-ਵਤ ਵਹੁ ਭੀ ਗਾਵੇਹੈ। ਇਸ ਕਹਨੇਸੇ ਯਮ-ਰਾਜ ਵਤ ਬਰਣ,ਕੁਬੇਰ ਭੀ ਸਹਿਤ ਸੇਵਕੋਕੇ ਗਾਵਤੇ ਜਾਨ ਲੇਨੇ॥

ਗਾਵਹਿ ਇਤਿ॥ ਈਸ਼੍ਵਰ,ਸ਼ਿਵ,ਬ੍ਰਹਮਾ,ਬ੍ਰਹਮ-ਲੋਕਕਾ ਸਵਾਮੀ ਚਾਰਮੁਖ ਵਾਲਾ;ਦੇਵੀ ਸ਼ਿਵ,ਬ੍ਰਹਮਾਕੀ ਸ਼ਕਤੀ ਭਵਾਨੀ ਔ ਸਰਸ੍ਵਤੀ; ਯੇ ਸਭੀ'ਸਵਾਰੇ'ਕਹੀਯੇ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਗਣੇਸ਼ਾਦਿਓਂ,ਸਨਕਾਦਿਕ ਬਾਲਕੋ ਸਹਿਤ ਗਾਵੇਹੈ। ਅਯੋਂ ਗਾਵਤੇ ਹੂਯੇ ਸਦਾ 'ਸੋਹ' ਨਾਮ 'ਸੋਭਾ' ਪਾਵੇਹੈ। ਇਸਸੇ ਪਰੇ ਭਗਵਾਨਕੀ ਅਧਿਕ ਬਿਭੂਤੀ ਕਿਆ ਕਹੇ? ਜਹਾ ਪਰਮ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੇ ਮਹਾਦੇਵਾਦਿਕ ਭੀ ਤਿਸਕੇ ਗਾਯਕ ਕਹੇ, ਜਿਨਕੀ ਗਾਯਕਤਾ ਸੇ ਸੰਪੂਰਣ ਰਿਧਿ, ਮੁਨੀਯੋ ਕਾ ਗਾਯਨ ਕਰਨਾ 'ਕੈਮੁਕਤਿ-ਨਯਾਯ' ਸੇ ਸਿਧ ਹੋਵੇਹੈ; ਪੁਨਾ,

ਗਾਵਹਿ ਇਤਿ॥ 'ਦਰ' ਪਦ ਦਲ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ; ਦਲ ਸਮੂਹ ਕਾ ਨਾਮਹੈ। ਯਾਤੇ ਦੇਵਤਿਆ ਦਰ ਨਾਲੇ ਕਹੀਯੇ, ਦੇਵਨਕੇ ਸਮੂਹੋ ਸਹਿਤ ਇੰਦ੍ਰ-ਦੇਵਤਾ ਇੰਦ੍ਰਾਸਣ ਨਾਮ ਅਪਨੇ ਸਿੰਘਾਸਨਪੈ ਬੈਠੇ, ਬਡੇ ਦਿਬਯ ਅਸਤੋਤ੍ਰੋ ਸੇ ਤਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾਕੋ ਗਾਵੇਹੈ॥

ਗਾਵਹਿ ਇਤਿ॥ ਅਣਿਮਾਦਿਕ ਸਿਧੀਆ ਵਾਲੇ ਕਪਲਾਦਿਕ ਸਿਧ, ਸਮਾਧੀਕੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਭੀਤਰ ਥਿਤ ਹੂਯੇ ਪ੍ਰੇਮਕੇ ਸਾਥ ਪਰਮਾਤਮਾਕੋ ਗਾਵੇਹੈ। 'ਸਾਧਯ'ਏਕ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਦੇਵਤਾ ਹੋਵੇਹੈ, ਵਹੁਭੀ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਪਰਮ ਬਲਕੋ ਬੀਚਾਰਕੇ ਤਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾਕੋ ਗਾਵੇਹੈ। ਅਥਵਾ,ਸਾਧ ਸਬਦਮੇਂ ਈਹਾ ਸਾਧਨ-ਚਤੁਸਟੇ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਲੈਨੇ। ਵਹੁ, ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਬਿਨਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਈਸ਼੍ਵਰਕੀ ਭਕਤੀਸੇ,ਕੋਈ ਵਸਤੁ ਨਹੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇਹੈ; ਯਹ ਜਾਨਕੇ ਬੀਚਾਰ ਰੂਪ ਦੂਸਰੇ-ਸ੍ਰਵਣ ਹੇਤ ਪਰਮਾਤਮਾਕਾ ਗਾਯਨ ਕਰੇਹੈ। ਤਯਾਗੀ ਪੁਰਖ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਹੋਵੇਹੈ: 'ਏਕ'ਗਯਾਨ ਕੀ ਚਾਹ ਹੇਤ ਤਯਾਗ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ; 'ਦੂਸਰੇ' ਗਯਾਨਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਹੋ ਕਰ ਤਯਾਗ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ। ਸਾਸਤ੍ਰਮੇ ਕ੍ਰਮਸੇ ਦੋਨੋਕਾ ਨਾਮ 'ਵਿਵਿਦਿਖਾ-ਸੰਨਯਾਸੀ' ਔਰ'ਵਿਦ੍ਵਤ-ਸੰਨਯਾਸੀ'ਹੈ॥ ਤਿਨ ਦੋਨੋਂ ਮੇਂ ਸੇ ਪੂਰਬ 'ਸਾਧ' ਸ਼ਬਦਸੇ 'ਵਿਵਿਦਿਖਾ-ਸੰਨਯਾਸੀਯੋਂ ਕਾ ਗਾਵਨਾ ਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾਕਾ ਐਸ਼੍ਵਰਯ ਕਹ ਕਰ,ਅਬ ਪੂਰਣ ਹੂਈ ਕਾਮਨਾ ਵਾਲੇ 'ਵਿਦ੍ਵਿਤ-ਸੰਨਯਾਸੀਯੋ' ਕਾ ਗਾਨ ਕਰਨਾ ਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾਕਾ ਐਸ਼੍ਵਰ ਕਹੇਹੈ॥

ਗਾਵਨਿ ਇਤਿ॥ 'ਸਤੀ' ਪਾਠ, ਜਤੀ ਦਾ ਵਿਸੇਖਣਹੈ। ਅਰਥ,ਸਤੀਕਾ ਸਤ-ਸ੍ਵਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਜਾਨਣੇ ਜੋਗਯ ਜਾਣ ਲੀਆ ਹੋਵੇ ਜਿਨੋਨੇ, ਸੋ ਕਹਾਵੇ ਸਤੀ। ਸੰਤੋਖੀ ਭੀ ਤਿਨਕਾ ਬਿਸੇਖਣਹੈ, ਯਾਤੇ ਜਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾਕੋ ਸਤ ਰੂਪ ਕਰ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ। ਪੁਨਾ, ਤਿਸੀ ਆਤਮਾਸੇ ਵਿਖਯ, ਭੋਗੇਸੇ ਹਟ ਕਰ ਸੰਤੋਖਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੂਯੇ ਸੰਤੋਖੀ ਨਾਮ ਸੰਤੋਖ ਵਾਲੇ, ਜਤੀ ਨਾਮ 'ਵਿਦ੍ਵਤ-ਸੰਨਯਾਸੀ' ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤ ਹੁਯੇ ਗਾਵੈਹੈ; ਯਾਤੇ ਔਰ ਪਰਮਾਤਮਕੇ ਐਸ਼੍ਵਰਯਕੀ ਅਧਿਕਤਾ ਕਿਆ ਕਹਨੀ ਹੈ? ਜਿਸਕੋ ਸਰਬ ਕਾਮਨਾਕੀ ਪੂਰਣਤਾ ਵਾਲੇ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤ ਭੀ ਗਾਵੇ ਹੈ। ਲੋਕਮੇ ਜਤੀ ਨਾਮ ਲਿੰਗੇਦ੍ਰੀ ਜਿੱਤੀ ਵਾਲੇ ਕਾ ਹੈ। ਸਤੀ ਨਾਮ ਦਾਨੀ ਕਾ ਹੈ। ਸੰਤੋਖੀ, ਸੰਤੋਖ ਵਾਲੇਕਾਹੈ, ਯਾਤੇ ਤੀਨੋ ਗਾਵੇਹੈ, ਯਹਭੀ ਜਾਨ ਲੇਨਾ। ਕੇਵਲ ਯੋ ਮਨੋਹਰਹੀ ਨਹੀ ਗਾਵੇ-- ਭਯੰਕਰ ਭੀ ਜੋ ਮਹਾਦੇਵ ਕੇ ਗਣੋਮੇਂ ਪ੍ਰਸਿਧ ਭੈਰਵ, ਬੀਰ-ਭਦ੍ਰਾਦਿਕ ਬੀਰਹੈ; ਵਹੁਭੀ ਗਾਵੈਹੈ; 'ਕਰਾਰੇ' ਕਰੂਰ ਕਾ ਵਾਚਕਹੈ; ਹੇ ਕਰੂਰ ਭਯੰਕਰ ਕਾ ਨਾਮ ਹੇ; ਔਰ ਬਿਭੂਤੀ ਕਹੇ॥

ਗਾਵਨਿ ਇਤਿ॥ ਈਹਾ'ਗਾਵਨਿ'ਪਦਕਾ ਪੰਡਿਤ ਔ ਰਿਖੀਸਵਰ ਦੋਨੋ ਸਾਥ ਸੰਬੰਧਹੈ। ਦੋਨੋਮੇ'ਪੰਡਿਤ'ਨਾਮ 'ਪੰਡਾ'ਵਾਲੇਕਾਹੈ। 'ਪੰਡਾ'ਨਾਮ ਬਿਚਾਰ ਵਾਲੀ ਬੁੱਧੀਕਾਹੈ;ਸੋ ਬੁੱਧੀ ਜੀਵ-ਈਸ਼ਕਾ'ਏਕ'ਜਾਨਨਾ ਰੂਪ ਲੇਨੀ। ਇਸੀ ਬੁਧੀ ਵਾਲੇ ਕਾ ਨਾਮ 'ਪੰਡਿਤ' ਗੁਰੋਂਨੇ :'ਸੋ ਪੰਡਿਤ ਜੋ ਮਨ ਪਰਬੋਧੇ'(274:13) ਐਸੇ ਸੁਖਮਨੀਮੇ ਕਹਿਆਹੈ। ਔਰ 'ਪੰਡ' ਉਤਾਰਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾ ਨਾਮ ਪੰਡਿਤ,ਜੋ ਗੁਰੁ ਲਿਖੇਹੈ;'ਪੰਡਿਤ ਜੋ ਤਿਹਾ ਗੁਣਾ ਕੀ ਪੰਡ ਉਤਾਰੇ'(1261:7) ਯਹ ਪੰਡਿਤ ਸਬਦਕਾ ਭਾਵ ਰੂਪ ਅਰਥਹੈ,ਯੇਹ ਅਖਰਾਰਥ ਨਹੀ--ਅਖਰਾਰਥ ਵਹੀਹੈ ਜੋਪੀਛੇ ਕਹਿਆਹੈ॥ 'ਰਿਖੀ'ਨਾਮ ਜੋ ਵੇਦਕੇ ਮੰਤ੍ਰੋਕਾ ਅਰਥ ਕਰੇ ਤਿਸਕਾ ਹੋਵੇਹੈ। ਰਿਖੀਸ਼੍ਵਰ ਨਾਮ ਤਿਨ ਰਿਖੀਯੋਮੇ ਮੁਖਯਕਾ ਹੋਵੇ ਹੈ,ਯਾਤੇ ਮੂਲ ਪਾਠਕਾ ਯਹ ਅਰਥਹੈ;ਜਿਨ ਬੇਦਾਦੀ ਬਚਨੋਸੇ ਪੰਡਤੋਕੋ ਵਹੁ ਪੰਡਾ ਹੂਈਹੈ, ਤਿਨ ਬੇਦਾਦਿਕੋਕੇ ਬਚਨੋਕੇ ਵਹੁ ਪੰਡਿਤ ਬਾਰ ਬਾਰ ਪੜੇਹੈ ਅਰ ਪੜਹਿ ਨਾਮ ਪੜਤੇ ਹੂਯੇ ਪਰਮਾਤਮਾਕੋ ਗਾਵੇਹੈ॥ ਪੁਨਾ:-

ਵੇਦਕੇ ਅਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸਕ ਰਿਖੀਯੋਮੇ ਮੁਖਯ ਜੋ ਰਿਖੀਸ਼੍ਵਰਹੈ ਸੋਭੀ ਜੁਗ ਜੁਗ ਨਾਮ, ਸਤਆਦਿਕ ਜੁਗੋਮੇ ਏਕ ਏਕ ਜੁਗ ਵਿਖੇ'ਵੇਦਾ ਨਾਲੇ'ਕਹੀਯੇ ਵੇਦਕੇ ਸਾਥ ਈਸ਼੍ਵਰਕੋ ਗਾਵੇਹੈ, ਪੁਨਾ;

ਗਾਵਹਿ ਇਤਿ॥ ਈਹਾਂ 'ਮੋਹਣੀਆਂ' ਅਪਸਰਾਂ ਕਾ ਨਾਮਹੈ ਔਰ ਸ੍ਵਰਗਕੇ ਮੇਲਸੇ 'ਮਛ'ਪਦਸੇ ਮਰਤਯ ਲੋਕ ਔ 'ਪਯਾਲ' ਪਦਸੇ ਪਾਤਾਲ ਲੋਕ ਲੈਨੇ। ਯਾਤੇ ਜੋ(ਵਾਮ ਤੰਤ੍ਰ)ਮੋਹਨ, ਮਾਰਨ, ਬਸੀਕਰਣ, ਉਦਮਾਦਨ, ਉਚਾਟਨ, ਰੂਪ 'ਪਾਂਚੋ-ਕਾਮ' ਕੇ ਬਾਣੋਸੇ ਸ੍ਵਰਗ,ਮਰਤਯ,ਪਾਤਾਲ ਲੋਕਮੇ ਦੇਵ,ਮਨੁਖਯ,ਨਾਗਾਦਿਕੋਕੇ ਮਨੋਕੋ ਮੋਹਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀਆਂ ਮੋਹਨੀਆਂਹੈ;ਵਹੁ ਪ੍ਰੇਮਸੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਰਮਾਤਮਾਕੋ ਗਾਵੇਹੈ,ਤਿਨਕੇ ਗਾਵਨੇਮੇ ਯਹ ਨਿਮਿਤਹੈ। ਇੰਦ੍ਰਕੀ ਆਗਯਾ ਸੇ ਸ੍ਵਰਗ ਬਾਸੀ ਬੈਸਯਾ ਅਧਿਕ ਜਪ,ਤਪ,ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਮਹਾਤਮਾ ਲੋਕੋਕੇ ਜਪ,ਤਪਕਾ ਭੰਗ ਕਰਨੇ ਵਾਸਤੇ ਜਾਵੇ ਹੈ। ਉਤਮ ਪੁਰਖੋਕੇ ਜਪਾਦਿਕੋਕਾ ਭੰਗ ਕਰਨਾ ਪਾਪ-ਕਰਮ ਕਰਕੇ; ਪੀਛੇਸੇ ਜਬ ਕਬੀ ਕਾਹੂ ਪੂਰਬਲੇ ਜਨਮੋਮੇਂ ਕੀਯੋ ਸ਼ੁਭ-ਕਰਮਮੇਂ ਉਨਕੇ ਚਿਤਮੇ ਪਛਤਾਵਾ ਹੋਵੇਹੈ, ਤਬ ਵਹੁਭੀ ਅਪਨੀ ਰਖਾ ਹੇਤ ਈਸ਼੍ਵਰਕਾ ਗਾਨ ਕਰੇਹੈ; ਇਸੀ ਭਾਵਸੇ ਗੀਤਾ(9:32) ਬਚਨਹੈ:-

"ਮੇਰੇ ਆਸਰੇ ਜੋ ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਦਿਕ ਪਾਪ ਯੋਨੀ ਹੋਵੇ ਜਿਹ, ਵਹੁ ਭੀ ਪਰਮ ਗਤਿ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ"॥

ਮ੍ਰਤਯ ਮ੍ਰਿਤਯਲੋਕਕਾ ਨਾਮਹੈ। ਪੁਨਾ:ਗਾਵਹਿ ਅਪਨੀ ਅਪਨੀ ਜਾਤਿਮੇਂ ਮੁਖਯ ਚੀਜਕਾ ਨਾਮ 'ਰਤਨ' ਹੋਵੇਹੈ; ਤੇਰੇ ਯਹ ਸਿਖਯ ਪ੍ਰਤਿ ਕਥਨਹੈ। ਯਾਤੇ, ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜੋ ਤੇਰੇ ਜੀਵਕੇ ਹੇਤ ਸਭ ਜਾਤੀਯੋ ਸੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਨੇ ਰਤਨ ਕਹੀਯੇ,ਮੁਖ ਚੀਜਾ ਉਪਜਾਈਆਹੈ,ਵਹੁ ਸਭੀ ਅਠ ਸਠ ਤੀਰਥੋਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਦੇਵਨਕੇ ਨਾਲੇ ਕਹੀਯੇ ਸਾਥ ਮਿਲ ਕਰ ਤਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋਹੀ ਗਾਵੇ ਹੈ। ਅਠਾਹਟ ਤੀਰਥੋਕੇ ਨਾਮ'ਗੁਰਮਤ ਨਿਰਣੇ'ਮੇ ਦੇਖ ਲੈਨੇ॥ ਅਥਵਾ, ਅਠਸਠ ਪਦ ਸਰਬਤ੍ਰ ਗੁਰ ਬਾਣੀਮੇ ਮੁਖ ਤੀਰਥੋ ਕੇ ਬੋਧਨ ਪੈ ਹੈ;ਅਠਾਹਟ ਗਿਨਤੀਪੈ ਨਹੀ। ਯਾਤੇ,ਅਧਿਕ ਸੰਖਯਾਸੇ ਬਿਰੋਧ ਨਹੀ, ਅਠਸਠਕਾ ਅਰਥ ਮੁਖਯ ਤੀਰਥਹੈ॥

ਗਾਵਹਿ ਇਤਿ। ਜੋ ਮਹਾਬਲਸੇ ਰਣਮੇ ਸਨਮੁਖ ਜਾਨੇ ਵਾਲੇ ਜੋਧ ਨਾਮ,ਬਡਾ ਘੋਰ ਯੁਧ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰਾਦਿਕ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਅਵਤਾਰਹੈ,ਵਹੁਭੀ ਅਪਨੇ ਸ੍ਵ-ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਗਾਵੇਹੈ। ਇਸਸੇ ਪਰੇ ਔਰ ਕਿਆ ਪਰਮਾਤਮਾਕਾ ਐਸ਼੍ਵਰਯ ਕਹੇ,ਜਿਸਤੇ ਆਪਭੀ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਅਪਨੇ ਆਪਕੋ ਗਾਵੇਹੈ। ਖਾਣੀ ਚਾਰੇ ਪਾਠਮੇ ਈਹਾਂ ਅੰਡਜ,ਜੇਰਜ,ਉਤਭਿਜ,ਸ੍ਵੇਤਜ ਖਾਣੀਯੋ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਲੇਨੇ; ਯਾਤੇ ਚਾਰੋ ਖਾਣੀਯੋਕੇ ਜੀਵਭੀ ਤਿਸਕੋ ਗਾਵੇਹੈ॥

ਗਾਵਹਿ ਇਤਿ॥ 'ਮੰਡਲ'ਪਦ ਖੰਡੋਕੇ ਸਮੀਪ ਹੋਨੇਤੇ ਦੀਪੋਕਾ ਬੋਧਕ ਜਾਨ ਲੇਨਾ। 'ਭੰਡਾ'ਪਦ ਪਾਤ੍ਰਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ, ਜਿਸਕੀ ਭਾਂਡਾ ਨਾਮਸੇ ਪ੍ਰਸਿਧੀਹੈ। ਸੋ ਪਾਤ੍ਰ ਈਹਾਂ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਲੈਨੇ॥ ਯਦਵਾ,'ਵਰਭੰਡਾ'ਕਾ ਮੂਲ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਹੈ; ਯਾਤੇ ਮੂਲਕਾ ਯਹ ਅਰਥਹੈ:- ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਵਿਖੇ ਜੋ ਖੰਡਾ ਕਹੀਯੇ, ਨੌ ਖੰਡ ਹੈ,ਪੁਨਾ ਮੰਡਲ ਕਹੀਯੇ,ਜੋ ਨਵ ਨਵ ਖੰਡੋਕੇ ਆਧਾਰ ਰੂਪ ਸਾਤ-ਦੀਪਹੈ,ਪੁਨਾ ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਬਿਭੂਤੀ ਰੂਪ ਜਲਕੇ ਪਾਤ੍ਰ ਸਮੁਦ੍ਰਹੈ,ਵਹੁ ਸਭੀ ਤਿਸ ਕੋ ਗਾਵੇਹੈ;ਕੈਸੇ ਵਹੁ ਖੰਡਾਦਿਕਹੈ ? ਜਿਨਕੋ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕਲਪ, ਕਲਪ ਵਿਖੇ ਕਰ ਕਰ ਨਾਮ ਰਚ ਰਚਕੇ ਅਪਨੀ ਸ਼ਕਤੀਮੇ ਧਾਰੇਹੈ ? ਪੁਨਾ, ਧਾਰਣ ਕਰਕੇ ਤਿਨਕੇ ਵੇਦ-ਮਰਯਾਦਾ ਸੇ ਰਖੇ ਨਾਮ ਰਖਯਾ ਕਰੇਹੈ ? ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਗਾਵਨੇ ਵਾਲਯੋ ਮੇ ਬਿਸੇਖ ਕਹੇ॥

ਸੇਈ ਇਤਿ॥ ਪੂਰਬ ਕਹਯੋਮੇ ਵਹੀ ਤੁਝ ਈਸ਼੍ਵਰ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ ਗਾਵੇ ਹੈ ਜੋ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤੇਰੇ ਨਿਰਗੁਣ-ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਪ੍ਰਤਯਕ-ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ ਸ੍ਰਵਣ,ਮਨਨ,ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਸਾਧਨੋਸੇ ਭਾਵਨ ਨਾਮ, ਸਾਖਯਾਤ ਕਰੇਹੈ। ਸਾਖਯਾਤ ਕੀਯੇ ਬਿਨਾ ਯਥਾਰਥ ਗਾਵਨਾ ਨਹੀ ਬਨੇ, ਯਾਤੇ ਪ੍ਰਤਖ ਕਰਕੇ ਗਾਵੇਹੈ॥

ਹੇ ਗੁਰੋ! ਐਸੇ ਨਿਰਗੁਣਕੇ ਸਾਖਾਤਕਾਰ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖੋਕੋ ਕ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿਤਯ ਹੋਨੇਤੇ ਤਿਨਕੀ ਸਗੁਣ-ਬ੍ਰਹਮ ਮੂਰਤੀ ਰੂਪ ਭਕਤੀ ਨਹੀਂ ਬਨੇਗੀ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ॥ 'ਰਤੇ'ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ!

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਿਰਗੁਣਕੇ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਵਾਲੇਭੀ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤੀਕੀ ਸਿਧੀ ਹੇਤ, ਸਗੁਣ-ਪਰਮੇਸ਼ੂਰਕੀ 'ਰਤੀ ਮੇਂ',ਰਤੇ ਨਾਮ ਰੰਗ ਹੂਯੇ ਗਯਾਨੀ-ਭਗਤ ਭਕਤੀਕਾ ਜੋਰਸ ਨਾਮ ਸਾਰ ਭਾਵ ਆਨੰਦ,ਤਿਸ ਆਨੰਦ ਰੂਪ'ਰਸ ਆਲ'ਨਾਮ ਥਾਨ ਰੂਪ ਹੋਵੇਹੈ। ਯਾਤੇ ਸਗੁਣਸੇ ਤਿਨਕੀ'ਰਤੀ'ਬਨੇਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ!ਜੋ ਪੀਛੇ ਈਸ਼ੂਰਕੀ ਬਿਭੂਤੀਮੇ ਗਿਨੇਹੈ,ਵਹੀ ਮੇਰੇਸੇ ਅਭਿੰਨ ਪਰਸ਼ੂਰੂਪਕੋ ਗਾਵੇਹੈ। ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੇ॥

ਹੋਰਿ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਇਨ ਪੂਰਬ ਕਹਯੋਸੇ ਔਰਭੀ ਕੇਤੇ ਕਾਕ ਭਸੁੰਡਾਦਿਕ ਪੰਖੀ ਔ ਨੰਦੀ ਆਦਿਕ ਪਸੁ ਤੁਧਨੋ ਨਾਮ ਤੁਝ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸ਼ੂਰੂਪਕੋ ਗਾਵੇਹੈ;'ਸੇ ਮੇ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਨ'ਨਾਮ,ਵਹੁ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰਕੀ ਬਿਭੂਤੀਕੋ ਅਨੰਤ ਹੋਨੇਤੇ ਹਮਾਰੇ ਚਿੰਤਨਮੇ ਅੰਤਕੋ ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤਹੋਵੇ,ਯਹ'ਚਿਤ ਨਾ ਆਵਨ'ਕਹਨੇਕਾ ਤਾਤਪਰਯਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਅੰਤ ਪਾਵਨੇ ਮੇ ਕਾਰਣ ਬਿਚਾਰਹੈ,ਸੋ ਆਪ ਅੰਤ ਪਾਵਨੇ ਹੇਤ ਕਰੇ॥ ਯਹ ਸੁਨ ਕਰ, ਇਸਕਾ ਉਤ੍ਰ ਦੇਤੇ ਬਿਭੂਤਿ ਨਿਰੂਪਣਕੀ ਸਮਾਪਤਿ ਕਰੇਹੈ॥ ਨਾਨਕ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਸੰਖੇਪਸੇ ਤੋ ਹਮਨੇ ਪੂਰਬ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੀ ਬਿਭੂਤਿ ਕਥਨ ਕਰੀ,ਅਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੀ ਬਿਭੂਤੀ ਅਨੰਤਹੈ, ਯਾਤੇ ਤਿਨਕੇ ਅੰਤ ਲੇਨੇ ਹੇਤ ਬਿਚਾਰਸੇ ਕਿਆ ਹੋਵੇਹੈ ? ਭਾਵ ਬਿਚਾਰਕਾ ਕੁਛ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਨਹੀ। ਯਾਹੀ ਭਾਵਸੇ ਗੀਤਾ(10:41-42) ਮੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕਹੇਹੈ:-

'ਮੇਰੀ ਬਿਦਯ ਬਿਭੂਤੀਆਕਾ ਕੁਛ ਅੰਤ ਨਹੀ, ਯਹ ਥੋੜਾਸਾ ਬਿਸਤਾਰ ਤੇਰੇ ਤਾਈਮੈਂ ਅਰਜਨ ਕਹਿਆਹੈ''॥

ਹੇ ਗੁਰੋ! ਪੂਰਬ'ਨਿਰਗੁਣ'ਕੇ ਸਾਖਯਾਤ ਵਾਲੇ ਗਿਯਾਨੀਯੋਂਕੀ'ਸਗੁਣ'ਮੇਂ ਰਤੀ ਨਹੀ ਬਨੇਗੀ, ਐਸੇ ਕਹਨੇਸੇ ਸਗੁਣ,ਨਿਰਗੁਣ ਜੁਦੇ ਸੂਚਨ ਕੀਯੇ। ਸੋ, ਕਿਆ ਵਾਸਤਵਮੇ ਜੁਦੇ ਹੀਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੇ, ਨਹੀ:- ਸੋਈ ਇਤਿ॥ ਸੋਈ ਨਾਮ ਵਹੁ 'ਸਗੁਣ-ਪਰਮਾਤਮਾ'ਹੀ ਭੇਦ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਗੁਣ ਉਪਾਧੀਕੋ ਕਲਪਿਤ ਹੋਨੇਸੇ ਸੋਈ ਨਾਮ 'ਨਿਰਗੁਣ' ਰੂਪ ਹੈ। ਪੁਨਾ,ਜੋ ਮਿਥਯਾ ਰੂਪ ਗੁਣੋਕੇ ਮੇਲ ਬਿਨਾ ਨਿਰਗੁਣ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਦਾ ਨਾਮ ਸਰਬਦਾ ਤ੍ਰਿ-ਕਾਲਾ-ਬਾਧ 'ਸਚ' ਰੂਪ ਹੈ, ਵਹੀ ਸਾਹਿਬ ਕਹੀਯੇ, ਮਾਯਾਕਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਸਗੁਣ ਰੂਪਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ ! ਸਗੁਣ-ਈਸ਼ੂਰਕੋ ਨਿਰਗੁਣ ਹੋਨਾ ਰੂਪ ਪੂਰਬ ਕਹੀ ਸ਼ੁਧ-ਸ਼ੂਰੂਪਤਾ ਤਬ ਸਿਧ ਹੋਵੇ, ਜਬ ਸਗੁਣਮੇ ਗੁਣ ਰੂਪ ਮਾਯਾ ਉਪਾਧੀ'ਮਿਥਯਾ'ਹੋਵੇ,ਔ ਗੁਣਾਕਾ ਆਸਰਾ ਚੇਤਨ ਭਾਗ ਵਾਸਤਵ ਹੋਵੇ ? ਯਹ ਸੁਨ,ਹੇ ਸਿਖਯ! ਵੈਸੇ ਹੀਹੈ; ਯਹ ਉਤਰ ਕਹੇ:-

ਸਾਚਾ ਇਤਿ॥ ਨਾਈ ਪਦ ਈਹਾਂ ਤੁਲਯਕਾ ਵਾਚਕਹੈ। ਯਾਤੇ,ਹੇ ਸਿਖਯ! ਸਗੁਣ-ਈਸ਼ਮੇ ਜੋਚੇਤਨ ਭਾਗਹੈ, ਸੋ ਵਾਸਤਵਤੇ ਸਾਚਾ ਨਾਮ ਤੀਨੋ ਕਾਲੋਮੇ ਨਾਸ ਰਹਿਤਹੈ॥ ਪੁਨਾ,ਜੋ ਰਜੋ,ਸਤੋ,ਤਮੋ,ਗੁਣ ਰੂਪ ਮਾਯਾ ਭਾਗਹੈ, ਸੋ ਸਾਚੀ ਨਾਈ ਕਹੀਯੇ ਕਈਕ ਅਨਾਦਿ ਅਜ, ਤਾ ਆਦਿਕ ਧਰਮੋਸੇ ਨਿਰਗੁਣ-ਚੇਤਨਕੇ ਤੁਲਯ ਸਚੀ 'ਭਾਨ' ਹੋਵੇਹੈ; ਪਰੰਤੂ,ਯੇ ਵਾਸਤਵਮੇ "ਮਾਯਾ-ਮਾਈ ਛਲ" (717:5)ਹੈ;ਇਤਯਾਦਿਕ ਬਚਨੋਸੇ ਮਿਥਯਾਹੈ। ਯਾਤੇ ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਰੂਪ ਮਾਯਾਕੇ ਮੇਲਸੇ ਸਗੁਣਤਾ ਕਾਲਮੇਹੀ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਵਾਸਤਵਮੇ ਨਿਰਗੁਣ ਰੂਪਹੈ;ਇਸਮੇ ਕਿੰਚਿਤ ਬਿਰੋਧ ਨਹੀ। ਯਾਹੀ ਭਾਵਸੇ 'ਨਿਰਗੁਣ ਆਪ ਸਰਗੁਣ ਭੀ ਓਹੀ''(287:17) ਐਸੇ ਔਰਭੀ ਗ੍ਰੰਥਜੀਮੇ ਕਹਿਆਹੈ। ਪਰ ਪੁਰਖਕੇ ਸਤਯ ਹੋਨੇਮੇ,ਔਰ ਮਾਯਾਕੇ ਅਸਤ ਹੋਨੇਸੇ, ਬੀਜ ਕਹੇ॥ ਹੈਭੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਤਿ॥ 'ਭਿ' ਪਦ'ਅਪਿ'ਕੇ ਅਸਥਾਨਹੈ;ਯਾਤੇ,ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜਿਸ ਕਾਰਣਸੇ'ਹੈ'ਨਾਮ,ਜੋ ਵਰਤਮਾਨ ਜਗਤਹੈ, ਅਰ 'ਭਿ' ਸਬਦਸੇ ਭੂਤ ਜਗਤਹੈ,ਅਰ'ਹੋਸੀ'ਕਹੀਯੇ,ਜੋ ਆਗੇ ਭਵਿਖਯਤ ਕਾਲਮੇਂ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ਜਗਤ ਹੈ, ਸੋ ਸੰਪੂਰਣ ਸ੍ਵਪਨੇ ਕੇ ਹਾਥੀ, ਘੋੜਿਯੋ ਕੇ ਸਮਾਨ 'ਜਾਯਿ' ਨਾਮ, ਜਾਵੇ ਹੈ: ਅਰ ਤਿਨਕੇ ਦੇਖਨੇ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖਕੀ ਤਰਾਂ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਨ'ਜਾਸੀ' ਨਾਮ ਨਹੀ ਦੂਰ ਹੋਵੇ। ਜਿਸ ਪੁਰਖਨੇ ਸਗੁਣ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੋ ਕਰ ਅਪਨੀ ਮਾਯਾਸੇ ਸੰਪੂਰਣ ਜਗਤਕੀ ਰਚਨਾ ਨਾਮ ਉਤਪਤੀ ਰਚਾਈ ਨਾਮ ਕਰਾਈਹੈ, ਯਾਂਤੇ ਮਾਯਾ 'ਅਸਤ' ਰੂਪਹੈ ਔਰ ਪਰ ਪੁਰਖ'ਸਤ'ਰੂਪਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜਿਸ ਲੋਹਿਤ,ਸੁਕੁਲ,ਕ੍ਰਿਸਨ ਰੰਗੇ ਵਾਲੀ ਮਾਯਾਸੇ ਨਾਨਾ ਭਾਂਤ ਕੇ ਰੰਗੋ ਵਾਲੇ ਜਗਤ ਕੀ ਰਚਨਾ ਕਰਾਈਹੈ ਵਹੁ ਮਾਯਾਭੀ ਤਿਸਨੇ ਰਚੀਹੈ,ਵਾ ਨਹੀਂ? ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੂ ਦੂਸਰਾ ਪਖ ਕਹੇ;-

ਰੰਗੀ ਇਤਿ॥ 'ਜਿਨ'ਸਬਦ ਈਹਾ ਨਹੀਂਕਾ ਵਾਚਕਹੈ। ਜਿਨਸੀ 'ਮਹਦ' ਆਦਿਕੋ ਕਾ ਬੋਧਕ ਹੈ। ਯਾਤੇ,ਕੇ ਕਰ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਮਾਯਾਕੀ ਉਤਪਤੀ ਕਰੇ,ਤਬ ਜਗਤਕੀ ਉਤਪਤੀਮੇ ਮਾਯਾ-ਵਤ ਮਾਯਾਕੀ ਉਤਪਤੀਮੇ ਮਾਯਾਕੇ ਕਾਰਣਕੀ ਚਾਹ ਕਰੇ,ਔ ਤਾਕੀ ਉਤਪਤੀਮੇਂ ਤਾਕੇ ਕਾਰਣਕੀ ਚਾਹ ਕਰੇ;ਐਸੇ ਆਗੇ ਆਗੇ ਚਾਹ ਹੋਨੇ ਕਰ ਕੋਈ ਅਵਧੀ ਰੂਪ ਠਹਰਨੇਕੀ ਜਗਾ ਮੂਲਨਾ ਮਿਲਨੇਸੇ ਮਾਯਾਕੀ ਉਤਪਤੀ ਨਹੀ ਹੋਵੇ। ਯਾਤੇ ਮਾਯਾ ਅਨਾਦਿ ਹੈ, ਇਸੀ ਭਾਵਸੇ ਵੇਦਮੇ ਮਾਯਾ ਅਜਾ ਕਹੀਹੈ। ਤੁਕਕਾ ਯਹ ਅਰਥਹੈ:-ਹੇ ਸਿਖਯ! ਮਾਯਾਸੇ'ਰੰਗੀ ਰੰਗੀ ਭਾਤੀ' ਕਹੀਏ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ 'ਜਿਨਸੀ' ਨਾਮ,ਮਾਯਕ ਮਹਦਾਦਿਕੋਕੀ ਰਚਨਾ ਕਰ ਕਰ ਕਹੀਯੇ,ਪੁਨਾ ਰਚ ਰਚਕੇ ਭੀਪੁਰਬ ਕਹੀ ਮੂਲ ਖੋਨੇ ਵਾਲੀ ਯੁਕਤੀਸੇ,ਅਰ ਵੇਦਮੇ ਅਜਾ ਕਹਨੇਮੇ, ਮਾਯਾ ਜਿਨ ਨਾਮ'ਸਤ' ਅਰਥਾਤ ਨਹੀ, ਉਸਨੇ ਉਪਾਈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੇ ਕਰ ਮਾਯਾ ਅਨਾਦਿ ਹੈ, ਤਬ ਅਨਾਦਿ ਬ੍ਰਹਮ ਮੇ ਅਨਾਦਿ ਮਾਯਾ ਰੂਪ ਵਸਤੁ ਕਾ ਵਾਸਤਵ ਭੇਦ ਰਹਨੇਸੇ, ਵਸਤੁ-ਭੇਦ ਨਹੀ ਦੂਰ ਹੋਵੇਗਾ? ਯਹ ਸੁਨ ਤਾਕੀ ਨਿਬ੍ਰਤੀ ਹੇਤ ਕਹੇ॥ ਕਰਿ ਕਰਿ ਇਤਿ॥ ਮਾਯਾ-ਕਾਰਯ ਪ੍ਰਪੰਚ ਬਾਰ ਬਾਰ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਤਕੇ ਸੂਚਨ ਹੇਤ ਦੋ ਬਾਰ 'ਕਰ ਕਰ' ਕਥਨਹੈ, ਅਰਥ ਯਹ ਹੈ। ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਅਪਨਾ ਸ਼ਹਨਸ਼ਾਹ ਔ ਰਾਜਾਧਿਰਾਜਾ ਕਹੈਹੈ, ਯਾਤੇ ਤੁਕਕਾ ਯਹ ਅਰਥਹੈ। ਜੈਸੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਕਾ ਪਤਿ ਚਕ੍ਰ-ਵਰਤੀ ਰਾਜਾਧਿਰਾਜ ਸੰਪੂਰਣ ਮੰਡਲੇਸ੍ਵਰ ਰਾਜਾ ਲੋਕਨ ਕੇ ਸਹਿਤ ਅਪਨੀ ਨਿਖਲ ਪ੍ਰਜਾਕੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰੇਹੈ,ਤੈਸੇ ਯਹ ਸਗੁਣ ਪਰਮਾਤਮਾਭੀ ਇੰਦ੍ਰ, ਬਰੁਣ,ਕੁਬੇਰਾਦਿਕ ਸ਼ਾਹੋਕਾ ਪਤੀ ਪਾਤਸਾਹ ਸੰਪੂਰਣ ਬਿਸ੍ਵਕੀ ਮਰਯਾਦਨੁਕੋ ਅਪਨੀ ਵੇਦ ਦੀ ਅਗਯਾ ਦ੍ਵਾਰਾ ਪਾਲੇਹੈ। ਇਸੀ ਬਾਤਕੋ ਬੇਦ ਕਹੇਹੈ। ਯਹੀ ਸਗੁਣ-ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਇੰਦ੍ਰਾਦਿ ਲੋਕਪਾਲੇ ਸਹਿਤ ਸਰਬਕਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਲੋਕੋਕਾ ਪਾਲਕ ਸਰਬਕਾ ਅਧਿਪਤਹੈ ॥ ਦਸਮ ਗੁਰੁ ਜੀਭੀ ਕਹੇਹੈ "ਕੋਟਿ ਇੰਦ੍ਰ ਇੰਦ੍ਰਾਣ ਸਾਹ ਸਾਹਾਣ ਗਣਿਜੈ" (ਜਾਪੁ:1)। ਇੰਦ੍ਰ ਨਾਮਕਾ ਅਰਥ ਐਸ੍ਵਰਯ ਵਾਲਾਹੈ,ਕੋਟਿ ਇੰਦ੍ਰ ਇੰਦ੍ਰਾਣ ਕਹੀਯੇ ਕ੍ਰੋੜ ਐਸ੍ਵਰਯਵਾਲਯੋ ਕਾ ਐਸ੍ਵਰਯਹੈ ਯਾਹੀਤੇ ਸ਼ਾਹ-ਸ਼ਾਹਾਨ ਕਹੀਯੇ ਧਨੀਯੋਕਾ ਧਨੀ ਗਿਣੀਯੇਹੈ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਕੇ 'ਪਤਿ' ਸਬਦ ਕਾ ਅਰਥ ਫਾਰਸੀਮੇ ਕਹੇ॥

ਸਾਹਿਬ ਇਤਿ॥ ਸੋ ਸ਼ਾਹਾਪਤਿ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹੀਯੇ, ਅਪਨੀ ਮਾਯਾਸੇ ਰਚੇ ਭੂਤ,ਭਾਵੀ, ਵਰਤਮਾਨਕੇ ਨਿਖਲ ਪਦਾਰਥੋਕੋ ਪ੍ਰੇਰਣੇ ਵਾਲਾ ਸਮਰਥ ਸ੍ਵਾਮੀਹੈ॥ ਇਸੀ ਭਾਵਸੇ ਤਿਸਕੋ ਜਗਤਕਾ ਪ੍ਰਭੁ ਅਰ ਦੇਵਨਕਾ ਦੇਵ, ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਕਹੇਹੈ। ਪਰਮੇਸ੍ਵਰਸੇ ਸਰਬਕਾ ਸ੍ਵਾਮੀਪਣਾ ਸਫੁਟ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਹੇਤੁ ਕਹੇਹੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਾਨਕ ਇਤਿ॥ ਜਿਸ ਕਾਰਣਮੇ ਸੰਪੂਰਣ ਜਗਤਕੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸੂਰਜ,ਚੰਦ੍ਰਾਦਿਕ ਭੀਤਿਸ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਰਹਣ ਰਜਾਈ ਨਾਮ, ਆਗਜਾਮੇ ਰਹੇਹੈ, ਇਸੀਕੇ, ਪਰਮੇਸ੍ਵਰਕੇ ਸਰਬ ਜਗਤਕਾ ਸ੍ਵਾਮੀਪਨਾ ਰੂਪ ਪਰਮ ਐਸ੍ਵਰਜ ਸਿਧ ਹੋਵੇਹੈ। ਨਾਨਕ ਪਦ ਸਰਬ ਪੌੜੀਜੇਕੇ ਅੰਤਮੇ ਪੌੜੀਯੋ ਕੀ ਸਮਾਪਤਿ ਬੋਧਕ ਮੰਗਲਹੈ॥ 27॥

ਨੰ.7. ਨਿਰਮਲ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਗਿ:ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਫਰੀਦਕੋਟ ਟੀਕਾ-27

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਐਸੇ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਕਾ ਦਰੁ ਔ ਘਰੁ ਕਹੀਏ ਕੈਸਾ ਹੈ ਜਹਾਂ ਬੈਠ ਕਰ ਸਰਬ ਚਰਾਚਰ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਕੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਤਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਸਭ ਕੋ ਪਾਲਤਾ ਹੈ॥ ਉੱਤਰ :

ਸੋ ਦਰੁ ਕੇਹਾ ਸੋ ਘਰੁ ਕੇਹਾ ਜਿਤੁ ਬਹਿ ਸਰਬ ਸਮਾਲੇ॥

ਸੋ ਦਰੁ ਅਰੁ ਸੋ ਘਰੁ ਵਾਸਤਵਤੇ ਕੁਛ ਨਹੀ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਤੁਮਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਨੁਸਾਰ ਜਗਜਾਸੂਓਂ ਕੇ ਧਜਾਨ ਨਿਮਿਤ ਕੁਛ ਸਰਗੁਣ ਰੂਪ ਕੇ ਦਰ ਔ ਘਰ ਕਾ ਵਰਨਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਆਗੇ ਸਨਮੁਖ ਬੇਨਤੀ ਸਿੱਧਨ ਕੋ ਉੱਤਰ ਉਚਾਰਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਸਰੂਪੁ ਘਰੁ ਸਤਸੰਗੁ ਦਰੁ ਵਾ ਬੈਕੁੰਠ ਘਰੁ ਸੰਸਾਰ ਦਰੁ ਹੈ॥ ਆਗੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਦੇ ਦਰ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥

ਵਾਜੇ ਨਾਦ ਅਨੇਕ ਅਸੰਖਾ ਕੇਤੇ ਵਾਵਣਹਾਰੇ॥

ਹੇ ਸਿਧੋ ਤਿਸ ਘਰ ਕੇ ਦ੍ਵਾਰੇ ਪਰ ਨਾਦ ਆਦਿਕ ਅਸੰਖ ਵਾਜੇ ਹੈਂ ਔਰ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰੋਂ ਸੇ ਵਜ ਰਹੇ ਹੈਂ ਔਰੁ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਉਨਕੇ ਵਜਾਵਨ ਹਾਰੇ ਹੈਂ॥

ਕੇਤੇ ਰਾਗ ਪਰੀ ਸਿਉ ਕਹੀਅਨਿ ਕੇਤੇ ਗਾਵਣਹਾਰੇ॥

ਕੇਤੇ ਅਨੰਤ ਰਾਗ (ਪਰੀ) ਰਾਗਨੀਯੋਂ ਕੇ ਸਹਿਤ ਕਹੀਤੇ ਹੈਂ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਤਿਨ ਰਾਗੋਂ ਕੇ ਗਾਵਨੇ ਹਾਰੇ ਗੰਧ੍ਰਬਾਦੀ ਰਾਗੀ ਹੈਂ॥

ਗਾਵਹਿ ਤੁਹਨੋ ਪਉਣੁ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰੁ ਗਾਵੈ ਰਾਜਾ ਧਰਮੁ ਦੁਆਰੇ॥

(ਤੁਹਨੋ) ਤੇਰੇ ਕੋ ਪੌਨ ਅਰੁ ਜਲੁ ਭਾਵ ਜਲ ਅਭਿਮਾਨੀ ਵਰਨੁ ਦੇਵਤਾ (ਬੈਸੰਤਰ) ਅਗਨਿ ਜਠਰਾਗਨਿ ੧ ਬੜਵਾਗਨਿ ੨ ਦਾਵਾਗਨਿ ੩ ਗਾਵਤੇ ਹੈਂ ਔਰ ਤੇਰੇ ਦ੍ਵਾਰੇ ਪਰ ਸਭ ਕਾ ਹਿਸਾਬੁ ਲੇਨੇ ਵਾਲਾ ਧਰਮ ਰਾਜਾ ਵਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਰਾਜਾ ਭੀ ਜਸ ਕੋ ਗਾਵਤੇ ਹੈਂ॥

ਗਾਵਹਿ ਚਿਤੁ ਗੁਪਤੁ ਲਿਖਿ ਜਾਣਹਿ ਲਿਖਿ ਲਿਖਿ ਧਰਮੁ ਵੀਚਾਰੇ॥

ਜੋ ਗੁਪਤ ਕੀਏ ਹੂਏ ਜੀਵੋਂ ਕੇ ਕਰਮੋਂ ਕੋ ਚਿਤੁ ਲਿਖੇ ਸੋ ਚਿਤ੍ਰ ਗੁਪਤੁ ਜੋ ਜੀਵੋਂ ਕੋ ਸੁਭਾ ਸੁਭ ਕਰਮੋਂ ਕੋ ਜਾਨਤਾ ਹੈ। ਔਰ ਤਿਸ ਕੇ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਧਰਮ ਰਾਜਾ ਨਜਾਉਂ ਵਿਚਾਰਤਾ ਹੈ ਔਰ ਸੁਭਾ ਸੁਭ ਫਲੁ ਸ੍ਵਰਗ ਨਰਕਾਦਿ ਦੇਤਾ ਹੈ ਸੋ ਚਿਤ੍ਰ ਗੁਪਤੁ ਭੀ ਤੇਰੇ ਕੋ ਗਾਵਤਾ ਹੈ॥

ਗਾਵਹਿ ਈਸਰੁ ਬਰਮਾ ਦੇਵੀ ਸੋਹਨਿ ਸਦਾ ਸਵਾਰੇ॥

ਤੇਰੇ ਸਵਾਰੇ ਹੂਏ ਕਜਾ ਬਨਾਏ ਹੂਏ (ਈਸਰੁ) ਸਿਵ (ਬਰਮਾ) ਬ੍ਰਹਮਾ ਔਰ ਇਨਕੀ ਦੇਵੀਆਂ ਕਜਾਸਕਤੀਆਂ ਜੋ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਹੈਂ ਸੋ ਤਿਨ ਸ਼ਕਤੀਯੋਂ ਸਮੇਤ ਤੇਰੇ ਜਸੁ ਕੋ ਨਿਤ ਹੀ ਗਾਵਤੇ ਹੈਂ॥

ਗਾਵਹਿ ਇੰਦ ਇਦਾਸਣਿ ਬੈਠੇ ਦੇਵਤਿਆ ਦਰਿ ਨਾਲੇ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇੰਦ੍ਰ ਦੇਵਤਯੋਂ ਕੇ (ਦਰ) ਦਲ ਬੀਚ ਇੰਦ੍ਰਾਸਨ ਪਰ ਬੈਠੇ ਹੂਏ ਤੇਰੇ ਦਰ ਪਰ ਜਸੁ ਗਾਵਤੇ ਹੈਂ ਵਾ ਆਦਰ ਸੰਜਗਤ ਦੇਵਤਜੋਂ ਕੇ (ਨਾਲੇ) ਸਾਥ ਗਾਵਤੇਂ ਹੈਂ॥

ਗਾਵਹਿ ਸਿਧ ਸਮਾਧੀ ਅੰਦਰਿ ਗਾਵਨਿ ਸਾਧ ਵਿਚਾਰੇ॥

ਸਿਧ ਲੋਕ ਸਮਾਧਿਯੋ ਮੈ ਇਸਥਿਤ ਹੂਏ ਤੇਰਾ ਜਸ ਗਾਵਤੇ ਹੈਂ ਔਰ ਜੋ ਵਿਚਾਰਵਾਨ ਸਾਧੂ ਹੈਂ ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਪੂਰਬਕ ਜਸੁ ਗਾਵਤੇ ਹੈਂ॥

ਗਾਵਨਿ ਜਤੀ ਸਤੀ ਸੰਤੋਖੀ ਗਾਵਹਿ ਵੀਰ ਕਰਾਰੇ॥

ਜਤੀ ਅਰ ਸਤ ਬੋਲਨੇ ਹਾਰੇ ਸਤੀ ਅਰੁ ਜਥਾ ਲਾਭ ਸੰਤੁਸਟ ਰਹਿਨੇ ਹਾਰੇ ਸੰਤੋਖੀ ਔਰ ਬਾਵਨ ਵੀਰ (ਕਰਾਰੇ) ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਕੇ ਵਾ (ਵੀਰ) ਸੂਰਮੇ (ਕਰਾਰੇ) ਹਠੀਲੇ ਤੇਰੇ ਜਮ ਕੋ ਗਾਉਤੇ ਹੈਂ॥

ਗਾਵਨਿ ਪੰਡਿਤ ਪੜਨਿ ਰਖੀਸਰ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਵੇਦਾ ਨਾਲੇ॥

ਪੰਡਿਤ ਅਰੁ ਪੜਨ ਹਾਰੇ ਅਰਥਾਤ ਵਿਦਜ਼ਾਰਥੀ ਔਰ ਇੰਦ੍ਰੀ ਜਿਤ ਰਿਖੀਸ੍ਵਰ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਮੈ ਵੇਦੋਂ ਕੇ ਸਾਥ ਏ ਸਭ ਤੇਰੇ ਜਸ ਕੋ ਗਾਵਤੇ ਹੈਂ॥

ਗਾਵਹਿ ਮੋਹਣੀਆ ਮਨੁ ਮੋਹਨਿ ਸੁਰਗਾ ਮਛ ਪਇਆਲੇ॥

ਸ੍ਵਰਗ ਕੀਆ (ਮਛ) ਮ੍ਰਿਤ ਲੋਕ ਕੀਆ ਪੁਨਾ (ਪਇਆਲੇ) ਪਾਤਾਲ ਕੀਆ (ਮੋਹਣੀਆ) ਮਨ ਕੇ ਮੋਹਨੇ ਵਾਲੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਵਾ ਹੇ ਮਨ ਮੋਹਨ ਏਹ ਸਭ ਤੇਰੇ ਜਸ ਕੋ ਗਾਉਤੀਆਂ ਹੈਂ॥

ਗਾਵਨਿ ਰਤਨ ਉਪਾਏ ਤੇਰੇ ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਨਾਲੇ॥

(ਰਤਨ) ਜੋ ਇਸ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਮੈ ਉਤਮ ਸੇ ਉਤਮ ਪਦਾਰਥ ਤੇਰੇ ਉਤਪੰਨ ਕੀਏ ਹੂਏ ਹੈਂ[66] ਸੋ ਭੀ ਤੇਰੇ ਜਸ ਕੋ ਗਾਵਤੇ ਹੈਂ॥ ੬੮ ਤੀਰਥ (ਨਾਲੇ) ਨਦੀਆਂ ਨਾਲੇ ਭਾਵ ਇਨ ਕੇ ਅਭਿਮਾਨੀ ਦੇਵਤਾ ਇਹ ਸਭ ਤਰੇ ਜਸ ਕੋ ਗਾਵਤੇ ਹੈਂ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਮੈ ਅਠਿਸਠਿ ਪਦ ਮੁਖਜ ਤੀਰਥੋਂ ਕਾ ਬੋਧਕੁ ਹੈ ਤੀਰਥ ਚਾਹੇ ਇਨਸੇਂ ਅਧਿਕ ਭੀ ਹੋਵੇਂ ਕੁਛ ਦੋਖੁ ਨਹੀਂ। ਤਭ ਏਹੁ ਅਰਥ ਹੂਆ ਮੁਖਜ ਤੀਰਥ ਔਰ ਨਦੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਕੇ ਅਭਿਮਾਨੀ ਦੇਵਤਾ ਆਪ ਕੇ ਜਸ ਕੋ ਗਾਵਤੇ ਹੈਂ॥

ਗਾਵਹਿ ਜੋਧ ਮਹਾ ਬਲ ਸੂਰਾ ਗਾਵਹਿ ਖਾਣੀ ਚਾਰੇ॥

(ਜੋਧਾ) ਰਥੀ ਜੋ ਆਪਨੇ ਬਰਾਬਰ ਏਕ ਕੇ ਸਾਥ ਜੁਧੁ ਕਰੇ (ਮਹਾਬਲ) ਮਹਾਰਥੀ ਜੋ ਦਸ ਹਜਾਰ ੧੦੦੦੦ ਕੇ ਸਾਥ ਜੁਧ ਕਰੇ (ਸੂਰਾ) ਅਤਿਰਥੀ ਅਸੰਖੋਂ ਕੇ ਸਾਥ ਜੋ ਇਕੇਲਾ ਹੀ ਜੁਧੁ ਕਰੇ ਜੈਸੇ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਵਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੋ ਅਤਿਰਥੀ ਬਿਨਾ ਅਵਤਾਰ ਸੇਂ ਨਹੀ ਹੋਤਾ ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਜਿਸਨੇ ਸਰੀਰ ਕੋ ਜੀਤਾ ਹੈ ਸੋ ਰਥੀ। ਜਿਸਨੇ ਸਰੀਰ ਅਰੁ ਇੰਦ੍ਰੀਯੋਂ ਕੋ ਜੀਤਾ ਹੈ ਸੋ ਮਹਾਰਥੀ ਜਿਸਨੇ ਅਸੰਖ ਮਨ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤੀਯੋਂ ਕੋ ਜੀਤਾ ਹੈ ਸੋ ਅਤਿਰਥੀ ਸਭ ਤੇਰਾ ਹੀ ਜਸੁ ਗਾਵਤੇ ਹੈਂ ਔਰ ਅੰਡਜ ਜੇਰਜ ਸ੍ਵੇਤਜ ਉਤਭੁਜ ਚਾਰੋ ਖਾਣੀਯੋਂ ਮੈ ਜੋ ਜੀਵ ਹੈਂ ਸੋ ਸਭ ਤੇਰੇ ਜਸ ਕੋ ਗਾਵਤੇ ਹੈਂ॥

ਗਾਵਹਿ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਵਰਭੰਡਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਰਖੇ ਧਾਰੇ॥

ਜੋ (ਕਰਿ ਕਰਿ) ਬਨਾਇ ਬਨਾਇ ਕੇ ਅਪਨੀ ਸੱਤਾ ਸੇ ਧਾਰਨ ਕਰ ਰਖੇ ਹੈਂ ਐਸੇ ਨਵੋਂ ਖੰਡੋ ਓਰੁ ਮੰਡਲ ਖੰਡਾਂਤਰ ਗਤ ਜੋ ਹਿਸੇ ਹੈਂ ਜੈਸੇ ਅਬਹਾਤਾ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਬੰਗਾਲ ਹਾਤਾ ਪੰਜਾਬ

66. ਮਣੀ ਆਦਿਕ ੧੪ ਰਤਨ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹਾਤਾ ਮੰਦਰਾਜ ਹਾਤਾ ਵਾ ਸੌ ਜੋਜਨ ਕੋ ਮੰਡਲੁ ਕਹਤੇ ਹੈਂ। ਸੋ ਇਨ ਕੇ ਵਸਨੇ ਹਾਰੇ ਰਾਜੇ ਵਾ ਇਨ ਕੇ ਅਭਿਮਾਨੀ ਦੇਵਤਾ ਸਭੀ ਤੇਰੇ ਜਸ ਕੋ ਗਾਵਤੇ ਹੈਂ ਔਰੁ (ਵਰਭੰਡਾ)[67] ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਜੋ ਅਨੰਤ ਹੈਂ ਤਿਨੋ ਕੇ ਅਭਿਮਾਨੀ ਦੇਵਤਾ ਸੋ ਭੀ ਤੇਰੇ ਜਸ ਕੋ ਗਾਵਤੇ ਹੈਂ॥

ਸੇਈ ਤੁਧ ਨੋ ਗਾਵਹਿ ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵਨਿ ਰਤੇ ਤੇਰੇ ਭਗਤ ਰਸਾਲੇ॥

ਯਥਾਰਥ ਸੋਈ ਤੇਰੇ ਕੋ ਗਾਵਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਤੇਰੇ ਕੋ ਭਾਵਤੇ ਹੈਂ। ਜੋ ਭਾਵਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਕੌਣ ਹੈਂ ਤੇਰੇ ਸਾਥ ਰਤੇ ਹੋਏ ਜੋ ਭਗਤ (ਰਸਾਲੇ) ਸਮੂੰਹ ਵਾ ਪ੍ਰੇਮ ਕਾ ਘਰੁ ਹੈਂ॥

ਹੋਰਿ ਕੇਤੇ ਗਾਵਨਿ ਸੇ ਮੈ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਨਿ ਨਾਨਕੁ ਕਿਆ ਵਿਚਾਰੇ॥

ਜੋ ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਹੈਂ ਤਿਨਾਤੇ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਭੀ (ਕੇਤੇ) ਅਨੰਤ ਤੇਰੇਕੋ ਗਾਵਤੇ ਹੈਂ। ਸੋ ਮੇਰੇ ਕੋ ਚਿਤ ਮੇ ਸਿਮਰਨ ਨਹੀਂ ਆਵਤੇ ਹੈਂ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਮੈ ਕਹਾਂ ਤਕ ਵਿਚਾਰ ਕਰੂੰ ਭਾਵ ਤਿਨ ਗਾਵਨਹਾਰੋਂ ਕੀ ਗਿਣਤੀ ਸਿਮਰਣ ਮੇ ਨਹੀਂ ਆਵਤੀ॥

ਸੋਈ ਸੋਈ ਸਦਾ ਸਚੁ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚਾ ਸਾਚੀ ਨਾਈ॥

ਸੋਈ ਸਦਾ ਸਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਭੂਤ ਕਾਲ ਮੇ ਥਾ ਸੋਈ ਸਚਾ ਸਾਚੀ (ਨਾਈ) ਵਡਮਾਈ ਵਾਲਾ ਅਬ ਹੈ॥

ਹੈ ਭੀ ਹੋਸੀ ਜਾਇ ਨ ਜਾਸੀ ਰਚਨਾ ਜਿਨਿ ਰਚਾਈ॥

(ਭੀ) ਪੁਨਾ ਸੋਈ ਸਚੁ ਭਵਿਖਤ ਮੈ (ਸਦਾ) ਹੀ (ਹੋਸੀ) ਹੋਵੇਗਾ ਔਰੁ ਰਚਨਾ ਜਾਇ ਚਲੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿਨ ਰਚਾਈ ਹੈ ਨ (ਜਾਸੀ) ਨ ਜਾਇਗਾ ਵਾ ਜਿਸਨੇ ਰਚਨਾ ਬਣਾਈ ਹੈ ਸੋ ਨ ਜਨਮਾ ਹੈ ਨ (ਜਾਸੀ) ਨਾਸ ਹੋਵੇਗਾ॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਵਹੁ ਰਚਨਾ ਆਪਣੇ ਸੁਧ ਸਰੂਪ ਤੇ ਕਰੀ ਹੈ ਵਾ ਔਰੁ ਕਿਸੀ ਰੀਤਿ ਸੇਂ ਕਰੀ ਹੈ॥

ਉੱਤਰ :

ਰੰਗੀ ਰੰਗੀ ਭਾਤੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਿਨਸੀ ਮਾਇਆ ਜਿਨਿ ਉਪਾਈ॥

ਸ੍ਵੇਤ ਪੀਤਾ ਦੀ ਰੰਗਾ ਰੰਗਾ ਕੀ (ਭਾਤੀ) ਅਨੇਕ ਤਰਾਂ ਕੀ ਭਾਵ ਵਜਕਤੀਯੋ ਕੇ ਭੇਦਾਂ ਵਾਲੀ ਜਿਣਸਾਂ ਜਿਣਸਾਂ ਕੀ ਅਰਥਾਤ ਮਨੁਖ ਦੇਵਤਾ ਅਸੁਰ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀ ਆਦਿ ਭੇਦੋਂ ਵਾਲੀ (ਕਰਿ ਕਰਿ) ਰਚ ਰਚਕੇ ਦੇਖਾਈ ਹੈ ਔਰੁ ਮਾਯਾ ਦ੍ਵਾਰਾ ਜਿਸ ਨੇ ਉਤਪੰਨ ਕਰੀ ਹੈ ਭਾਵ ਇਸ ਰੀਤ ਸੇਂ ਮਾਯਾ ਸਬਲ ਨੇ ਕਰੀ ਹੈ॥

ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਕੀਤਾ ਆਪਣਾ ਜਿਵ ਤਿਸ ਦੀ ਵਡਿਆਈ॥

ਜੈਸੇ ਤਿਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ਇੱਛਾ ਹੈ ਸੋ ਆਪਨੇ ਕੀਏ ਹੂਏ ਜਗਤ ਕੋ ਕਰਿ ਕਰਿ ਕੇ ਦੇਖਤਾ ਹੈ॥

ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਸੋਈ ਕਰਸੀ ਹੁਕਮੁ ਨ ਕਰਣਾ ਜਾਈ॥

ਜੋ ਕੁਛ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੋ ਹੱਛਾ ਲਗਤਾ ਹੈ ਸੋਈ ਕਾਮੁ ਕਰਤਾ ਹੈ ਅਰ ਅੱਗੇ ਨੂੰ (ਕਰਸੀ) ਕਰੇਗਾ। ਤਿਸ ਉਪਰ ਕਿਸੀ ਸੇਂ ਹੁਕਮੁ ਨਹੀ ਕਰਾ ਜਾਤਾ ਕੇ ਏਹ ਕਾਮੁ ਐਸੇ ਕਿਉਂ ਕੀਆ ਅਰੁ ਐਸੇ ਕਿਉਂ ਨ ਕੀਆ॥

ਸੋ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਸਾਹਾ ਪਾਤਿਸਾਹਿਬ ਨਾਨਕ ਰਹਣੁ ਰਜਾਈ॥੨੭॥

67. ਵਾ (ਵਰ) ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਪੁਰਖ (ਭੰਡਾ) ਵਲ ਪੁਰਖ ਸਭੀ ਤੇਰੇ ਕੋ ਗਾਵਤੇ ਹੈਂ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੇ ਭਾਈ ਸੋ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਸਾਹੋਂ ਪਾਤਿਸਾਹੋਂ ਕਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਤਾਂ ਤੇ ਤਿਸੀਕੀ ਆਗਜਾ ਮੇ ਰਹਿਨਾ ਉਚਿਤ ਹੈ॥੨੭॥ ਸਿਧ ਕਹਤੇ ਭਏ। ਹੇ ਨਾਨਕ ਬਾਲੇ ਜੋਗ ਕਾ ਭੇਖੁ ਧਾਰੁ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਝੋਲੀ ਬਿਭੂਤ ਖਿੰਥਾ ਡੰਡਾਦਿਕ ਧਾਰ ਕੇ ਗੋਰਖ ਕੋ ਆਦੇਸੁ ਕਰੁ ਉਤਮੁ ਆਈ ਪੰਥਲੇ ਚੇਲੇ ਸੰਗ ਰਹੇਂਗੇ ਜਗਤ ਕੋ ਜੀਤੋਗੇ ਨਾਦੁ ਪਕੜੋ ਰਿੱਧਾਂ ਸਿੱਧਾਂ ਤੁਮਾਰੇ ਹਾਜਰੁ ਰਹੇਂਗੀਆਂ। ਤਿਨ ਕੋ ਉਤਰੁ ਕਹਤੇ ਭਏ॥

ਨੰ.੪. ਨਿਰਮਲ-ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘਜੀ ਪੀਲੀਭਤਿ(ਵੇਦਾਂਤੀ)-27

ਪੂਰਵੋਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰਸੋ ਗੋਯਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਨਿਰਣਨਿਯ ਕਰਾਹੈ॥ ਅਬ ਜੋ ਉਪਾਸਕ ਪੁਰਸ਼ੋਂ ਕਰਕੇ ਧਿਯਾਨ ਕਰਨੇਕੇ ਯੋਗਯ ਸਾਕਾਰ ਸਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮਹੈ, ਤਿਸਕਾ ਨਿਰੁਪਣ ਕਰਨੇ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯਕਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਿਖਾਤੇਹੈ॥

ਸੋ ਦਰੁ ਕੇਹਾ....॥

ਹੇ ਭਗਵਨ! ਜਬ ਆਪ ਸਤਯ ਲੋਕਮੇਂ ਵਿਦਿਆ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯਕੀ ਪ੍ਰਾਵ੍ਰਿਤੀਕੇ ਵਾਸਤੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਕੇ ਪਾਸ ਗਯੇ ਥੇ,ਤਿਸ ਪਰ ਬ੍ਰਹਮਦਾ 'ਸੋ ਦਰ' ਦ੍ਵਾਰ (ਕੇਹਾ) ਕੈਸਾਹੈ? ਔ ਤਿਸਕਾ 'ਸੋ ਘਰੁ'ਸਭਾ ਸਥਾਨ ਕੈਸਾਹੈ? (ਜਿਤ ਬਹ) ਜਿਸ ਸਥਾਨਮੇਂ ਬੈਠ ਕਰ(ਸਰਵ ਸਮਾਲੇ)ਸਰਵ ਜੀਵਨਕੋ ਸਮਰਣ ਕਰ ਤਿਨਕੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਤਾਹੈ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਸਨਕਾ ਉਤਰ ਲਿਖਤੇਹੈ॥

ਵਾਜੇ ਅਨੇਕ ਨਾਦ ਅਸੰਖਾ: ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਅਨਵਯ ਕਰਨਾ। ਉਸ ਪਰ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਦੁਆਰਮੇਂ ਅਨੇਕ ਵਿਲਖਸ਼ਣਸੇ ਵਿਲਖਸ਼ਣ ਬਾਜੇਹੈ ਔਰ ਉਨਕੇ ਨਾਦ ਨਾਮ, ਧ੍ਵਨਿਭੀ (ਅਸੰਖ) ਸੰਖਿਯਸੇ ਰਹਿਤ ਆਨੰਤ। ਔਰ (ਕੇਤੇ) ਕਿਤਨੇਹੀ ਅਰਥਾਤ,ਆਨੰਤਹੀ (ਵਾਵਣਹਾਰੇ) ਬਜਾਨੇ ਵਾਲੇਹੈ। ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ,ਤਿਸਕੇ ਦੁਆਰਕਾ ਐਸ਼ਵਰਯ ਸਬਮੇ ਉਤਮਹੈ॥ ਇਸ ਰੀਤੀਸੇ ਤਿਸਕੇ ਦੁਆਰਕਾ ਅਦਭੂਤ ਐਸ਼ਵਰਿਯ ਨਿਰਪੁਣ ਕਰਕੇ ਅਬ ਤਿਸਕੀ ਸਭਾਕਾ ਐਸ਼ਵਰਿਯ ਦਿਖਾਤੇਹੈ॥

ਪਰੀਸਿਉ:-ਰਾਗਣੀਕੇ ਸਹਿਤ (ਕੇਤੇ ਰਾਗ) ਅਨੰਤ ਰਾਗ ਉਸ ਸਭਾਮੇਂ (ਕਹੀਅਨ) ਕਥਨ ਕਰੇ ਜਾਤੇਹੈ। ਔਰ,(ਕੇਤੇ) ਅਨੰਤਹੀ ਉਨ ਭੈਰਵਾਦਿ456 ਰਾਗਨਕੇ ਗਾਵਣ ਹਾਰੇ ਹੈ॥ ਔਰ,(ਤੁਹੁਨੋ)ਤਿਸ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਕੇ ਵਾਯੁ ਤਥਾ ਜਲ ਔਰ ਅਗਨਿਕੇ ਅਧਿਸ਼ਠਾਤਾ ਦੇਵਤੇ ਗੁਣੋਂਕੋ ਗਾਤੇਹੈ। ਔਰ ਧਰਮਕੇ ਦੁਆਰਕਾ ਰਾਜਾ 'ਧਰਮ-ਰਾਜ' ਭੀ ਤਿਸਕੇ ਗੁਣੋਂਕੋ ਗਾਯਨ ਕਰਤਾਹੈ। ਔਰ,ਜੋ ਯੋਗ ਬਲਸੇ ਜੀਵਨਕੇ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟੋਕੋ ਲਿਖਨੇਕੋ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲਾ ਚਿਤ੍ਰ-ਗੁਪਤਹੈ,ਸੋਭੀ ਪਰਮਾਤਮਾਕੇ ਗੁਣੋਂਕੋ ਗਾਯਨ ਕਰਤਾਹੈ, ਔਰ ਸੋ ਚਿਤ੍ਰ-ਗੁਪਤ ਪੁਨ: (ਪੁਨ: ਲਿਖ ਕਰ ਧਰਮੋਂਕਾ ਧਰਮ-ਰਾਜਕੇ ਸਾਮਨੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਤਾਹੈ ਔਰ, (ਦੇਵੀ) ਇਨਕੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਜੋਕਿ ਸਦਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ (ਸਵਾਰੇ) ਤਿਸ ਤਿਸ ਐਸ਼ਵਿਰਯਮੇਂ ਸਥਾਪਨ ਕਰੇ ਹੁਏ ਸ਼ੋਭਤੇਹੈ, ਸੋ ਸਰਵਹੀ ਪਰਮਾਤਮਾਕੇ ਗੁਣੋਂਕੋ ਗਾਨ ਕਰਤੇਹੈ॥ ਔਰ,ਦੇਵਨਕੇ (ਦਰ) ਦਲ ਕੇ ਸਹਿਤ ਅਪਨੇ ਇੰਦ੍ਰਾਸਨ ਪਰ ਬੈਠ ਕਰ ਅਨੇਕ-ਇੰਦ੍ਰ ਪਰਮਾਤਮਾਕੇ ਗੁਣੋਂਕੋ ਗਯਾਨ ਕਰਤੇਹੈ। ਔਰ, ਸਿਧ ਪੁਰਸ਼ ਸਮਾਧੀਮੇਂ ਸਥਿਤ ਹੁਏ ਪਰਮਾਤਮਾਕੋ ਗਾਯਨ ਕਰਤੇਹੈ। ਔਰ, (ਸਾਧ) ਸਾਧਨ-ਚਤੁਸ਼ਟਯ ਸੰਪੰਨ ਪੁਰਸ਼ ਵਿਚਾਰ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਪਰਮਾਤਮਾਕੋ ਗਾਯਨ ਕਰਤੇਹੈ। ਜੋ ਸੰਤੋਸ਼ਕੋ ਧਾਰਣ ਕਰਕੇ (ਸਤੀ)ਸਦ-ਪ੍ਰਾਬਹਮਕੇ ਗਿਯਾਤਾ(ਜਤੀ) ਸਨਿਯਾਸੀ ਹੈ,ਵਹਵੀ ਪਰਮਾਤਮਾਕੋ ਗਾਯਨ ਕਰਤੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੈ। ਔਰ,ਜੋ ਕਰਾਰੇ ਅਤਿਅੰਤ ਤੀਵਰ ਭੈਖ ਆਦਿਕ ਵੀਰਹੈ,ਵਹਭੀ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰਕੋ ਗਾਯਨ ਕਰਤੇਹੈ: ਔਰ, ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰਨ ਕੇ ਪਠਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇਜੋ ਪੰਡਿਤਹੈ,ਔਰ (ਜੁਗ ਜੁਗ)ਚਾਰ ਵੇਦਨਕੇ ਸਾਥ ਵਰਤਮਾਨ ਜੋ ਰ੍ਰਿਸ਼ੀਵਰ ਹੈ ਵਹਭੀ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰਕੋ ਗਾਤੇਹੈ। ਔਰ,ਜੋ ਸਰਵਕੇ ਮਨ ਕੋ ਮੋਹਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਮੋਹਣੀ-ਇਸਤ੍ਰੀਹੈ ਵਹਭੀ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰਕੇ ਗੁਣੋਂਕੋ ਗਾਤੀਹੈ। ਔਰ, ਸ੍ਵਰਗ (ਮਛ)ਮਨੁਸ਼ਯ ਲੋਕ (ਪਇਯਾਲ) ਪਾਤਾਲ ਇਨਕੇ ਅਧਿਸ਼ਠਾਤ੍ਰ ਦੇਵਤਾਭੀ ਪਰਮੇਸ਼ਵਰਕੇ ਗੁਣੋਂਕੋ ਗਾਤੇਹੈ। ਅਥਵਾ,ਜੋ ਇਨ ਸ੍ਵਰਗਾਦਿ ਲੋਕਨਕੋ ਮੋਹਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਮੋਹਣੀਹੈ,ਵਹ ਪਰਮਾਤਮਾਕੇ ਗੁਣੋਂਕੋ ਗਾਤੀਹੈ ਔਰ (ਅਠਸਠ) ਮੁਖਿਯ ਤੀਰਥਨਕੇ ਸਹਿਤ ਜੋ,ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ! ਆਪਕੇ ਈਸ਼ਰ ਦੇਵਕੇ ਪੈਦਾ ਕਰੇ ਹੁਏ(ਰਤਨ)ਮੁਖਿਯ ਪਦਾਰਥ ਸਰਵ ਜਾਤੀਮੇਂ ਵਰਤਮਾਨਹੈ,ਵਹ ਸਰਵਹੀ ਪਰਮਾਤਮਾਕੋ ਗਾਯਨ ਕਰਤੇਹੈ;ਔਰ,ਜੋ ਬਲਸੇ ਅਤਿਅੰਤ ਸੁਰ, ਮਹਾਯੋਧਾਹੈ,ਔਰ ਚਾਰ ਖਾਣੀ ਔਰ ਨਵ ਖੰਡ(ਮੰਡਲ) ਦੀਪ(ਵਰਭੰਡਾ) ਬ੍ਰਾਹਮੰਡ ਇਨਕੇ ਅਧਿਸ਼ਠਾਤ੍ਰ ਦੇਵਤੇਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਉਤਪੰਨ ਕਰ ਕਰਕੇ ਧਾਰਨ ਕਰੇਹੈ,ਵਹ ਸਰਵਹੀ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰਕੇ ਗੁਣੋਂਕੋ ਗਾਯਨ ਕਰਤੇਹੈ। ਇਸ ਸਥਾਨਮੇਂ ਮੁਖਿਯ ਤੀਰਥ ਆਦਿਕੋਂ ਸੇ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰਕਾ ਗਾਯਨ ਕਰਨਾ ਯਦਪਿ ਉਨਕੋ ਜੜ ਹੋਨੇਸੇ ਅਸੰਭਵਹੈ; ਤਥਾਪਿ, ਗੁਰੂਜੀਕਾ ਉਨਕੇ ਅਧਿਸ਼ਠਾਤ੍ਰ ਦੇਵਨਕੇ ਬੋਧਮੇਂ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯਹੈ, ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ, ਇਸ ਵਚਨਮੇਂ ਅਧਿਸ਼ਠਾਤ੍ਰ-ਦੇਵਤਾਵੋਂਕੋ ਗਾਵਣਦੀ ਅਧੀਨਤਾ ਲਿਖੀਹੈ। ਜੇਕਰ ਚੰਦ੍ਰ, ਸੂਰਜ ਤਥਾ ਅਗਨਿ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪਹੀ ਉਸਕੀ ਕੈਦਮੇਂ ਮਾਨੇਗੇ; ਤਬ ਚੰਦ੍ਰ, ਸੂਰਯਕਾ ਸਰਵ ਲੋਕਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕਾ ਅਭਾਵ ਹੋਨਾ ਚਾਹੀਏ; ਔਰ ਅਗਨਿ ਸੇ ਵਸਤ੍ਰੋਂਕਾ ਧੋਨਾਹੀ ਅਸੰਭਵ ਹੋਵੇਗਾ, ਔਰ ਦੇਵਤਾਵੋਂਕੇ ਪੰਚ ਪੰਚ ਸ੍ਵਰੂਪ ਬੋਧਨ ਕਰੇਹੈ; ਤਥਾਹਿ: ਅਰਥ॥ ਵਿਗ੍ਰਹ 1, ਔਰ, ਆਹੁਤਿਯੋਂਕਾ ਭੋਗ 2; ਐਸ਼੍ਵਰਿਯ ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਸ਼ਕਤੀ 3; ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ 4; ਫਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਅਰਥਾਤ ਭਗਤ ਜਨੋਂਕੋ ਫਲ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ ਸ੍ਵਰੂਪ 5॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ, ਦੇਵਨਕੇ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਸਥਾਨਮੇਂ ਸਥਿਤ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਵਿਗ੍ਰਹ ਕਹਿਤੇਹੈ। ਔਰ, ਕੋਈ ਸ੍ਵਰੂਪ ਰਵਿ ਕੇ ਭੋਗਨੇ ਵਾਸਤੇਹੈ,ਔਰ, ਕੋਈ ਸ੍ਵਰੂਪ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਸ਼ਕਤੀ ਯੁਕਤਹੈ,ਔਰ,ਕੋਈ ਸ੍ਵਰੂਪ ਅਪਨੇ ਭੋਗਨਮੇਂ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਯੁਕਤਹੈ। ਔਰ, ਕੋਈ ਸ੍ਵਰੂਪ ਫਲਕੇ ਦੇਨੇ ਵਾਸਤੇ ਫਲਹੀ ਦੇਤਾਹੈ॥ ਇਸ ਰੀਤੀਸੇ ਏਕ ਏਕ ਦੇਵਤਾ ਪਾਂਚ ਪਾਂਚ ਸ੍ਵਰੂਪਹੈ; ਔਰ ਵਾਸਤਵਮੇ ਦੇਵਨਕੋ ਅਨੇਕ ਰੂਪਕੇ ਬਨਾਨੇਕੀ ਸਾਮਰਥਾਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਅਪਨੇ ਅਨੇਕ ਲੋਕਮੇਂ ਵਰਤਮਾਨ ਹੁਏਹੀ ਕਿਸੀ ਸ੍ਵਰੂਪਸੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਕੀ ਸਭਾਮੇਂਭੀ ਗਾਤੇਹੈ। ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥਕੀ ਭੂਮੀਕਾ ਮੇਂ ਨਿਰਣਨੀਤ ਸਾਰੰਗ ਅਸ਼ਟ- ਪਦੀਮੇਂ,'ਅਨਿਕ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜਾਕੇ ਵੇਦ ਧੁਨੀ ਕਰਾਹਿ॥ ਅਨਿਕ ਮਹੇਸ਼ ਬੇਸ ਧਿਯਾਨ ਧਰਹਿ॥ ਅਨਿਕ ਪੁਰਸ਼ ਅੰਸ਼ਾ ਅਵਤਾਰ। ਅਨਿਕ ਇੰਦ੍ਰਓ ਭੇ ਦਰਵਾਰਿ"(1235:18-)ਇਤਯਾਦਿ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਕੀ ਵਿਭੁਤੀਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਾਹੈ॥ ਪੂਰਵ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਗਾਨੇ ਵਾਲੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰੇ, ਪੰਰਤੂ, ਹੇ ਭਗਵਨ! ਜੋ ਭਗਤਜਨ(ਰਸਾਲੇ)ਭਕਤੀ ਰਸਕੇ ਸਥਾਨਹੈ ਔਰ ਆਪਕੇ ਗੁਣਾਨੁਵਾਦਮੇਂ(ਰਤੇ)ਰੰਗੇ ਹੁਏਹੈ,ਸੋਈ ਆਪਕੋ ਗਾਤੇਹੈ ਜੋ ਆਪਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪਕੀ(ਭਾਵਨ)ਭਾਵਨਾ ਕਰਤੇਹੈ। ਇਨਕੇ ਵਿਨਾ ਔਰ ਕਿਤਨੇ ਗਾਤੇਹੈ,ਸੋ ਮੇਰੇ ਚਿੰਤਨਮੇਂ ਨਹੀਂ ਆਤੇ; ਔਰ ਜੇਕਰ ਚਿੰਤਨ ਕਰੇ,ਤਬਭੀ ਹਮ ਨਾਨਕ ਕਹਿਤੇਹੈ,ਕਿਤਨਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇ,ਕਿਉਂਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾਕੀ ਵਿਭੁਤੀਕਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਆਤਾ;ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਗੀਤਾ(10:41-42)ਮੇਂ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰਕੀ ਵਿਭੂਤੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕੋ ਅਨੰਤਤਾ ਨਿਰੁਪਣ ਕਰਾਹੈ ॥ ਤਥਾਹਿ:-"ਹੇ ਪਰੰਤਪ ਅਰਜੁਨ! ਮੇਰੀ ਦਿਵਯ ਵਿਭੂਤਿਯੋਂ ਕਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ॥ ਯਹ ਤੋ (ਉਦੇਸ਼ਤ) 'ਏਕ-ਦੇਸ਼' ਕਰਕੇ ਮੈਨੇ ਵਿਭੂਤਿਕਾ ਵਿਸਤਾਰ ਕਹਾ ਹੈ ॥ 41-42 ॥ 10"

ਹੇ ਭਗਵਨ! ਜਿਸਕੇ ਦਰਕਾ ਤਥਾ ਘਰਕਾ ਆਪਨੇ ਨਿਰੁਪਣ ਕਰਾਹੈ, ਸੋ ਆਪ ਏਕ-ਦੇਸ਼ੀ ਹੋਕਰ ਵਿਨਾਸ਼ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ਭਜਨ ਕਰਨੇਕੋ ਯੋਗਯ ਇਸ਼੍ਵਰ ਸ੍ਵਰੂਪ ਸਰਵ ਸ਼ਿਵ,ਬ੍ਰਹਮਾ ਆਦਿਕੋਂ ਕਰਕੇ ਉਪਾਸਨੀਯ ਕੈਸੇਹੋ ਸਕਤਾਹੈ ? ਕਿਉਂਕਿ, ਯਹ ਨਿਯਮਹੈ,ਜੋ ਏਕ-ਦੇਸ਼ਮੇਂ ਵਰਤਮਾਨ ਕ੍ਰਿਯਾਸੇ ਪ੍ਰਾਪਯ ਹੋਤਾਹੈ, ਸੋ ਵਿਨਾਸ਼ੀ ਅਵਸ਼ਯ ਹੋਤਾਹੈ। ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਸੋ ਨਿਰੁਪਣ ਕਹਨੇਕੋ ਯੋਗਯ ਨਹੀਂ;ਇਸ ਸ਼ੰਕਾਸੇ ਕਹਿਤੇਹੈ:- ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ! ਜੋ ਸਰਵ ਕਾਲਮੇਂ ਸਤਯ ਰੂਪ ਔਰ ਸਤਯ ਨਾਮੋਂਕੇ ਸਹਿਤ ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬਹੈ(ਸੋਈ ਸੋਈ)ਜੋ ਹਮਨੇ ਨਿਰੁਪਣ ਕਰਾਹੈ,ਸੋ ਤਿਸੀਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪਹੈ। ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ,ਸਰਵ-ਵਿਆਪੀ ਪਰਮਾਤਮਾਕਾ ਅਪਨੀ ਇਛਾਸੇ ਭਕਤ ਜਨੋਂ ਪਰ ਅਨੁਗ੍ਰਹਿ ਵਾਸਤੇ ਏਕ-ਦੇਸ਼ਮੇਂ ਅਵਸਥਾਹੈ; ਪਰੰਤੂ,ਸੱਭੀ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਮਾਤ੍ਰਹੈ ॥ ਵਾਸਤਵਸੇ ਸੋ ਸਰਵਵਿਯਾਪੀਹੈ; ਔਰ,ਜੋ (ਹੈ) ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲਕਾ ਪ੍ਰਾਪੰਚ;ਯਹ ਸਰਵਹੀ (ਜਾਯ) ਉਤਪੰਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਔਰ(ਨਯਾਸੀ)ਨਹੀਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਤਾ। ਜਿਸਨੇ ਆਨੰਤ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਰੰਗੋਂਸੇ ਭਾਂਤੀ-ਭਾਂਤੀ ਕੀ ਰਚਨਾ ਰਚੀਹੈ। ਔਰ,ਮਾਯਾ ਸ਼ਬਦ "ਇੰਦ੍ਰਜਾਲਕਾ" ਵਾਚਕਹੈ;ਯਾਤੇ ਇੰਦ੍ਰਜਾਲਵਤ ਮਿਥਯਾਭੂਤ ਸੁਰਿਸ਼ਟੀ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਪੁਨ:ਪੁਨ:ਕਰਕੇ ਮਹਤ ਤਤ੍ਵ ਅਹੰਕਾਰ,ਪੰਚ ਭੂਤ ਰੂਪ ਜਿਨਸੋ ਸੇ(ਉਪਾਈ)ਉਤਪੰਨ ਕਰੀਹੈ ॥ ਏਕਹੀ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਅਪਨੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਰੂਪੋਂਕੋ ਪ੍ਰਕਟ ਕਰਤਾਹੈ, ਯਹ ਸ਼੍ਰੁਤੀਮੇਂ ਕਹਾਹੈ, ਤਥਾਹਿ:" " ਵ. 5. ਸੂ. 12 ॥

ਅਰਥ ॥ "ਏਕ ਪਰਮਾਤਮਾ(ਵਸ਼ੀ)ਸਰਵਕੋ ਵਸ਼ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਸਰਵ ਭੂਤੋਂਕਾ ਅੰਤਰਾਤਮਾ ਹੁਆ ਹੀ ਅਪਨੇ ਏਕ ਰੂਪਕੋ ਜੋ ਉਪਾਧੀਕੇ ਭੇਦਸੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਕਰਤਾਹੈ ॥ ਤਿਸ ਅਪਨੇ ਸ਼ਰੀਰਕੇ ਅਨੰਤਰ ਹ੍ਰਿਦਯਾਕਾਸ਼ਮੇਂ ਚੇਤਨ ਰੂਪਸੇ ਵਰਤਮਾਨਕੋ ਜੋ ਦੇਖਤੇ ਹੈ, ਵਹ ਧੀਰਹੈ ॥ ਔਰ, ਤਿਨਕੋ ਨਿਤਯ ਆਤਮਾਨੰਦ ਸ੍ਵਰੂਪ ਸੁਖ ਹੋਤਾਹੈ ॥ ਔਰ,ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਬੁਧੀਹੈ,ਤਿਨਕੋ ਨਿਤਯ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੁਖ ਭੀ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ ॥

ਇਤਨੇ ਪ੍ਰਬੰਧਸੇ ਯਹ ਨਿਰੁਪਣ ਹੁਆ,ਜੋ ਕਿ ਸਗੁਣ ਸ੍ਵਰੂਪ ਤਥਾ ਸਰਵਗੁਣ ਵਰਜਿਤ ਦੋਨੋਂ ਏਕ ਰੂਪਹੈ ॥ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ 'ਨਿਰਗੁਨ' ਆਪ ਸਗੁਣ ਭੀ ਉਹੀ ॥ ਕਲਾਧਾਰ ਜਿਨ ਸਗਲੀ ਮੋਹੀ' (287:17) ਇਸ ਗੁਰੂ ਵਚਨਮੇਂ ਨਿਰਗੁਣ ਸਾਗੁਣ ਏਕ ਰੂਪ ਬੋਧਨ ਕਰੇਹੈ ॥ ਮਹਤ ਤਤ੍ਵ ਅਹੰਕਾਰ ਆਦਿ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋ ਪੁਨ:ਪੁਨ: ਰਚਨਾ ਕਰਕੇ ਅਪਨੇ ਕਰੇ ਹੁਏ ਕਾਰਯਕੋ ਦੇਖਤੇਹੈ। (ਜਿਵ) ਜੈਸੇ ਤਿਸਕੀ(ਵਡਿਯਾਈ) ਅਪਰਿੱਵਿਛਨਤਾ ਬਨੀ ਰਹੇ; ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਯਕਾ ਭੇਦ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਮੇਂ ਭੇਦਕਾ ਕਾਰਣ ਨਹੀਂ ॥ ਜੈਸੇ ਸ੍ਵਪਨ ਕਾਲਮੇਂ ਪ੍ਰਤੀਯਮਾਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਕਾ ਭੇਦ ਕਰਨੇਮੇਂ ਸਮਰਥ ਨਹੀਂ। ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਤੀਯਮਾਨ ਕਾਰਯ ਇਸ਼੍ਵਰ ਸਾਖਿ ਸਰੁਪ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਕੇ ਭੇਦਕਾ ਹੇਤ ਨਹੀ ॥ ਔਰ,ਜੋ ਤਿਸਕਾ ਸੰਕਲਪਹੈ,ਤਿਸਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਈ ਕਰਤਾਹੈ ॥ ਕੁਛ ਤਿਸ ਪਰ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ॥ ਜੋਕਿ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋ ਸੁਖਦਾਯਕ ਕਿਯੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰੀ, ਦੁਖਦਾਯਕ ਕਿਉਂ ਕਰੀ? ਸੋ ਪਰਮਾਤਮਾ (ਪਾਤਸ਼ਾਹ) ਸਰਵਕਾ ਸ੍ਵਾਮੀਹੈ;ਔਰ,ਜੋ ਸਰਵ ਜਗਤਕੇ (ਪਾਤਸ਼ਾਹਾ) ਹਿਰਣਯਗਰਭ ਆਦਿਕ ਇਸ਼੍ਵਰਹੈ, ਤਿਨਕਾਭੀ (ਸਾਹਿਬ)ਬੜਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਵਾਮੀਹੈ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀ ਕਹਤੇਹੈ, ਤਿਸਕੀ (ਰਜਾਈ) ਆਗਿਯਾ ਮੇਂ ਅਗਨਿ ਆਦਿਕ ਦੇਵਤਾ(ਰਹਣ)ਰਹਿਤੇਹੈ;ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਸ੍ਰੁਤੀਮੇਂ ਸੁਰਯ ਆਦਿਕੋਂਕੋ ਪਰਮਾਤਮਾਕਾ ਭਯ ਦਿਖਾਯਾਹੈ, ਤਥਾਹਿ:- “ ”

ਅਰਥ॥ ਜੋ ਯਹ ਸਰਵ ਪ੍ਰਾਪੰਚਹੈ, ਸੋਪ੍ਰਾਣ ਸ਼ਬਦ ਬੋਧਯ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸੇ(ਨਿ:ਸ੍ਰੁਤ)ਉਤਪੰਨ ਹੋਕਰ, ਪ੍ਰਾਣ ਸ਼ਬਦ ਬੋਧਯ ਪਰਮਾਤਮਾਕੇ “ਭਯ”ਸੇ (ਇਜਤਿ) ਕਾਂਪਤਾਹੈ॥ ਸੋ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ (ਉਧਤ ਵਰਜ਼ਾਵਰਤ)ਬਹੁਤ ਬੜਾ ਭਯ ਰੂਪਹੈ॥

ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ, ਜੈਸੇ ਵਰਜ ਯੁਕਤ ਸਵਾਮੀਕੋ ਦੇਖ ਕਰ ਤਿਸਕੇ ਭ੍ਰਿਤਯ ਨਿਯਮਸੇ ਤਿਸਕੀ ਆਗਿਯਾਕਾ ਪਾਲਨ ਕਰਤੇਹੈ। ਤੈਸੇ ਪਰਮਾਤਮਾਕੀ ਆਗਿਯਾਮੇਂ ਨਿਯਮਸੇ ਸੂਰਯ ਆਦਿਕ ਜਗਤ ਵਰਤਮਾਨਹੈ। ਇਸਸੇ ਜੋ ਪੁਰਸ਼ ਇਸਕੋ ਅਪਨੇਸੇ ਅਭਿੰਨ ਕਰਕੇ ਜਾਨਤੇਹੈ, ਵਹ ਮੋਖਸ਼ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇਹੈਂ; ਔਰ ਤਿਸਕੇ ਨ ਜਾਨਨੇ ਸਰਵਦਾ ਦੇਵਤਾ ਅਗਿਨ ਆਦਿਕ ਭੀ ਕਾਂਪਤੇਹੈ ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਤਿਸ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਭਯਸੇ ਅਗਨਿ ਤਪਤਿ ਹੈ; ਔਰ ਭਯਸੇ ਸੂਰਯ ਤਾਪ ਕ੍ਰਿਯਾਕੋ ਕਰਤਾਹੈ,ਔਰ ਭਯਸੇ ਇੰਦ੍ਰ ਤਥਾ ਵਾਯੁ ਔਰ ਪੰਚਮ ਮ੍ਰਿਤ੍ਯੁਭੀ ਭਯਸੇ ਚਲਤਾਹੈ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ, ਅਗਨਿ ਆਦਿਕੋਂਕੀ ਜੋ ਨਿਯਮਸੇ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤੀਹੈ, ਸੋ ਭਯ ਹੇਤੁ ਪਰਮਾਤਮਾਕੋ ਜਾਨਤੀਹੈ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਲਿਖਾਹੈ, ਜੋਕਿ “ਨਾਨਕ ਰਹਣੁ ਰਜਾਈ”॥27॥

ਨੰ.9. ਸਾਧੂ ਪੰ.ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਜੀ ਉਦਾਸੀਨ (ਵੇਦਿਕ ਮੁਨੀ)-27

ਵਹ ਦਰ (ਦਰਵਾਜ਼ਾ) ਕੈਸਾਹੈ? ਵਹ ਘਰ ਕੈਸਾਹੈ ? ਜਹਾਂ ਬੈਠ ਕਰ ਆਪ ਸਬਕੋ ਸੰਭਾਲਤੇ ਹੈ ? ਜਹਾਂ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਸ਼ਬਦੋਂ ਵਾਲੇ ਕਿਤਨੇਹੀ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਬਾਜੇ ਬਜਤੇਹੈ ਔਰ ਕਿਤਨੇਹੀ ਉਨਕੇ ਬਜਾਨੇ ਵਾਲੇ॥1॥ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਰਾਗ, ਪਰਿਵਾਰੋਂਕੇ ਸਹਿਤ, ਅਰਥਾਤ ਇਸਤ੍ਰੀਯੋ, ਪੁਤ੍ਰੋ ਔਰ ਪੁਤ੍ਰਵਧੁਵੋਂਕੇ ਸਾਥ, ਗਾਏ ਜਾਤੇਹੈ ਔਰ ਕਿਤਨੇਹੀ ਉਨਕੇ ਗਾਨੇ ਵਾਲੇ, ਅਰਥਾਤ ਗਵਾਇਯੇਹੈ। ਤੁਝ ਮਹਾਨਕੋ, ਅਰਥਾਤ ਤੁਝ ਮਹਾਨਕੇ ਗੁਣੋਂਕੋ ਵਾਯੂ, ਜਲ ਅਗਿਨ ਗਾਤੇ, ਅਰਥਾਤ ਗਾ ਗਾ ਕਰ ਕਹਿਤੇਹੈ, ਤੁਝ ਮਹਾਨਕੋ, ਅਰਥਾਤ ਤੁਝ ਮਹਾਨਕੇ ਗੁਣੋਂਕੋ ਧਰਮਕੇ ਘਰ (ਨਿਆਏ ਆਲਯ) ਮੇਂ ਧਰਮ ਰਾਜ ਗਾਤਾ, ਅਰਥਾਤ ਗਾ ਗਾ ਕਰ ਕਹਿਤਾਹੈ॥2॥ ਤੁਝ ਮਹਾਨਕੋ, ਅਰਥਾਤ ਤੁਝ ਮਹਾਨਕੇ ਗੁਣੋਂਕੋ ਚਿਤ੍ਰ ਗੁਪਤ ਗਾਤਾ, ਅਰਥਾਤ ਗਾ ਗਾ ਕਰ ਕਹਿਤਾਹੈ, ਜੋ ਮਨੁਸ਼ਯੋਕੇ ਪੁਨਯ ਕਰਮੋਂ ਤਥਾ ਪਾਪ ਕਰਮੋਂਕਾ ਲਿਖਨਾ ਜਾਨਤਾਹੈ ਔਰ ਜਿਸਕੇ ਲਿਖੇ ਹੁਏ ਪੁਨਯ ਕਰਮਕੋ, ਲਿਖੇ ਹੁਏ ਪਾਪ ਕਰਮਕੋ ਫਲ ਦੇਨੇਕੇ ਲਿਯੇ ਧਰਮਰਾਜ ਵਿਚਾਰਤਾਹੈ॥ ਸ਼ਿਵ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਔਰ ਇੰਦ੍ਰਸੇ ਲੇਕਰ ਸਾਰੇ ਦੇਵਤਾਵੋਂਕਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੋ ਆਪਨੀ ਦੀ ਹੁਈ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਵਿਭੂਤੀਯਾਸੇ ਅਲੰਕ੍ਰਿਤ ਹੁਏ, ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਅਧਿਕਾਰਮੇਂ ਸਦਾ ਸੋਹਤੇ, ਅਰਥਾਤ ਸ਼ੋਭਤੇਹੈ ਤੁਝ ਮਹਾਨਕੋ, ਅਰਥਾਤ ਤੁਝ ਮਹਾਨਕੇ ਗੁਣੋਂਕੋ ਗਾਤੇਹੈ ॥3॥ ਦੇਵਤਾਵੋਂਕੇ ਦਲਕੇ ਸਹਿਤ ਇੰਦ੍ਰ ਇੰਦ੍ਰਾਸਨ ਪਰ ਬੈਠਾ ਹੁਆ,ਤੁਝ ਮਹਾਨਕੋ, ਅਰਥਾਤ ਤੁਝ ਮਹਾਨਕੇ ਗੁਣੋਂਕੋ ਗਾਤਾਹੈ। ਸਿਧ ਅਰਥਾਤ ਯੋਗਕੋ ਸਿਧ ਕਿਯੇ ਹੁਏ ਯੋਗੀ ਸਮਾਧੀਕੇ ਅੰਦਰ ਤੁਝ ਮਹਾਨਕੋ ਅਰਥਾਤ, ਤੁਝ ਮਹਾਨਕੇ ਗੁਣੋਂਕੋ ਗਾਤੇਹੈ, ਆਤਮਾਕੇ ਵਿਚਾਰਮੇਂ ਨਿਗਮਨ ਸਾਧ, ਅਰਥਾਤ ਸਨਿਯਾਸੀ, ਤੁਝ ਮਹਾਨਕੇ ਗੁਣੋਂਕੇ ਜਿਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ (ਰਿਤੂਕਾਲਾਭਿਗਾਮੀ) ਸਤਿਯਪ੍ਰਤਿਗਾ ਔਰ ਯਥਾ ਲਾਭਮੇਂ ਸਦਾ ਸੰਤੁਸ਼ਟ, ਗ੍ਰਹਿਬਥੀ ਗਾਤੇਹੈ ਤੁਝ ਮਹਾਨਕੋ, ਅਰਥਾਤ ਤੁਝ ਮਹਾਨਕੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਗੁਣੋਂਕੋ ਕਰਾਲ ਸ੍ਵਰੂਪ, ਅਰਥਾਤ ਅਤਿਅੰਤ ਭਿਅੰਕਰ ਆਕਾਰੋਂ ਵਾਲੇ ਸੂਰਵੀਰ ਗਾਤੇਹੈ। ਤੁਝ ਮਹਾਨਕੋ, ਅਰਥਾਤ ਤੁਝ ਮਹਾਨਕੇ ਗੁਣੋਂਕੋ ਪੁਰਾਣੋਂ ਉਪ-ਪੁਰਾਣੋਂਕੇ ਪੜ੍ਹਨੇ ਵਾਲੇ ਪੰਡਿਤ ਔਰ ਰਿਸ਼ੀਯੋਮੇਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਮੰਤ੍ਰ ਦ੍ਰਸ਼ਟਾ ਰਿਸ਼ੀ, ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਯੁਗਮੇਂ, ਅਰਥਾਤ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਸਮਯਮੇਂ ਵੇਦੋਂ(ਵੇਦ ਮੰਤ੍ਰੋ)ਕੇ ਸਾਥ ਗਾਤੇਹੈ॥ 5॥

ਮਨਕੇ ਸਹਨੇ ਵਾਲੀ, ਸਾਤੋਂ ਸ੍ਵਰੋਂਕੇ ਗਾਨੇ ਵਾਲੀ, ਮਛਲਿਯਾਕੀ ਨਾਈ ਚਪਲ, ਪ੍ਰੇਮਕੇ ਆਲਯ (ਘਰ), ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰੇਮਕੀ ਮੂਰਤੀਯਾਂ, ਇਸਤ੍ਰੀਯਾਂ ਤੁਝ ਮਹਾਨਕੋ, ਅਰਥਾਤ ਤੁਝ ਮਹਾਨਕੇ ਗੁਣੋਂਕੋ ਗਾਤੀਹੈ॥ ਆਪਕੇ ਉਤਪੰਨ ਕਿਯੇ ਹੁਏ ਰਤਨਾਗਾਰ ਆਦਿ ਸਬ ਸਮੁਦ੍ਰ, ਅਠਸਠ ਤੀਰਥੋਂਕੇ ਸਹਿਤ ਤੁਝ ਮਹਾਨਕੋ, ਅਰਥਾਤ ਤੁਝ ਮਹਾਨਕੇ ਗੁਣੋਂਕੋ ਗਾਤੇ, ਅਰਥਾਤ ਗਾ ਗਾ ਕਰ ਕਹਿਤੇਹੈ ॥ 6॥

ਤੁਝ ਮਹਾਨਕੋ,ਅਰਥਾਤ ਤੁਝ ਮਹਾਨਕੇ ਗੁਣੋਂਕੋ ਉਨਕੇ ਨਿਵਾਸੀ ਸਮੁਦ੍ਰਯਾਨੋਂ (ਜਹਾਜ਼ੋ)ਕੇ ਚਲਾਨੇਮੇਂ ਕੁਸ਼ਲ, ਯੋਧਾ ਮਹਾਬਲੀ ਸ਼ੂਰਮੇ ਗਾਤੇਹੈ, ਤੁਝ ਮਹਾਨਕੋ, ਅਰਥਾਤ ਤੁਝ ਮਹਾਨਕੇ ਗੁਣੋਂਕੋ ਅੰਡਜਾਦਿ ਚਾਰੋਂ ਖਾਣੀਯਾ ਗਾਤੀਹੈ। ਪ੍ਰਿਥਵੀਕੇ ਨਵੋਂ ਖੰਡ, ਅਰਥਾਤ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ, ਦੂਸਰੇ ਸਭੀ ਭੂਮੀ ਮੰਡਲ ਔਰ ਸੰਪੂਰਣ ਬ੍ਰਾਹਮੰਡ ਜੋ ਆਪਨੇ ਉਤਪੰਨ ਕਰ ਕਰ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਸਥਾਨੋਂਮੇਂ ਠੀਕ ਠੀਕ ਧਰੇ ਹੁਏ, ਅਰਥਾਤ ਅਛੀ ਤਰਹ ਠਹਿਰਾਯੇ ਹੁਏ ਰੱਖੇਹੈ, ਤੁਝ ਮਹਾਨਕੋ, ਅਰਥਾਤ ਤੁਝ ਮਹਾਨਕੇ ਗੁਣੋਂਕੋ ਗਾਤੇਹੈ ॥ 7॥

ਅਧਿਕ ਕਯਾ! ਯੇ ਸਭੀਹੋ, ਅਥਵਾ ਦੂਸਰੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ ਹੀ, ਤੁਝਕੋ ਗਾਤੇਹੈ, ਜੋ ਤੁਝੇ (ਆਪਕੋ) ਭਾਤੇਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਤੇਰੇ ਅਨੁਰਾਗ (ਪ੍ਰੇਮ)ਕੇ ਰੰਗਮੇਂ ਅਛੀ ਤਰਹ ਰੰਗੇ ਹੁਏਹੈ ਔਰ ਤਰੀ ਭਕਤੀਕੇ ਅਪੂਰਵ ਰਸਕਾ ਆਲਯ, ਅਰਥਾਤ ਘਰ, ਬਨੇ ਹੁਏ, ਤੇਰੇ ਭਕਤਹੈ। ਇਨਕੇ ਸਿਵਾ ਔਰ ਕਿਤਨੇਹੀ ਤੁਝਹੀ ਮਹਾਨਕੋ ਗਾਤੇ, ਅਰਥਾਤ ਗਾ ਗਾ ਕਰ ਕਹਿਤੇਹੈ, ਵੇ ਮੁਝ ਨਾਨਕਕੇ ਚਿਤਮੇਂ ਵਿਚਾਰ (ਚਿੰਨਤਨ) ਕਰਨੇ ਪਰਭੀ ਨਹੀਂ ਆਤੇ (ਸਮਰਣ ਨਹੀਂ ਹੋਤੇ) ਹੈ॥ 8॥ ਵਹੀ ਵਹੀ ਸਨਾਤਨ ਸਚਾ ਸ੍ਵਾਮੀਹੈ, ਵਹੀ ਸ੍ਵਰੂਪਸੇਭੀ ਸਤਿਯ ਔਰ ਨਾਮਸੇਭੀ ਸਤਿਯਹੈ। ਅਬ ਭੀਹੈ, ਆਗੇ ਭੀ ਹੋਗਾ, ਨ ਜਨਮਾਹੈ, ਨ ਜਨਮੇਗਾ, ਜਿਸ ਸ੍ਵਾਮੀਨੇ ਯਹ ਸਬ ਰਚਨਾ ਰਚੀਹੈ॥ 9॥

ਰੰਗੋਂਸੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ, ਆਕਾਰੋਂਸੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਕਰਕੇ, ਪ੍ਰਕਾਰੋਂਸੇ ਅਰਥਾਤ ਅਵਾਂਤਰ ਭੇਦੋਂਸੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਔਰ ਯੋਨੀਯੋਂਸੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਕੇ ਅਪਨੀ ਮਾਯਾਹੀ ਜਿਸਨੇ ਪ੍ਰਕਟਕੀਹੈ। ਵਹ ਇਸ ਕਲਪਮੇਂ ਪੂਰਵ ਕਲਪਕੀ ਨਾਈ ਕਰਕੇ, ਪੂਰਵ ਕਲਪਮੇਂ ਪੂਰਵ ਕਲਪਕੀ ਨਾਈ ਕਰਕੇ, ਅਪਨੀ ਮਾਯਾਕੀ ਕੀ ਹੁਈ ਜਗਤ ਰੂਪੀ ਰਚਨਾਕੋ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਵਿਉਪਾਰਸੇ ਠੀਕ ਠੀਕ ਚਲਾਨੇਕੇ ਲਿਏ ਰਾਤ ਦਿਨ ਸਾਖਸ਼ੀ ਰੂਪਸੇ ਆਪ ਦੇਖਤਾਹੈ, ਜੈਸਾ ਉਸਕਾ ਬੜ੍ਹਪਨਹੈ ॥ 10॥ ਦੇਖੋ ਮਨੁਸ਼ਯੋ! ਜੋ ਉਸੇ ਭਾਤਾ (ਰੁਚਤਾ)ਹੈ, ਵਹੀ ਕਰਤਾਹੈ, ਉਸਮੇਂ ਨਿਯੋਗ (ਏਸਾ ਕਰ, ਏਸਾ ਨ ਕਰ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਆਗਿਯਾ) ਅਥਵਾ ਪਰਯ ਨਿਯੋਗ(ਏਸਾ ਕਿਯੋਂ ਕਿਯਾ? ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਪ੍ਰਸਨ) ਨਹੀਂ ਕਿਯਾ ਜਾ ਸਕਤਾ। ਵਹ ਸਮਰਾਟੋਂਕਾ ਸਮਰਾਟ,ਸ਼ਾਸ਼ਕੋਂਕਾ ਸ਼ਾਸਕ, ਅਧਿਪਤਿਯੋਂਕਾ ਅਧਿਪਤਿ,ਅਰਥਾਤ ਸ੍ਵਾਮਿਯੋਂਕਾ ਸ੍ਵਾਮੀਹੈ, ਓਸਕੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾਮੇਂ ਸਦਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹਿਨੇਮੇਂ ਹੀ ਕਲਿਯਾਣਹੈ, ਯਹ ਨਾਨਕ ਕਾ ਦਰਸ਼ਨ, ਅਰਥਾਤ ਨਾਨਕਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਭਾਸ਼ਯ:- ਜਿਸ ਇਸ਼੍ਵਰ ਦੇਯ (ਦੇਨੇ ਯੋਗਯ) ਗੁਣਾਦਿ ਪਦਾਰਥ, ਅਮੁਲਯਹੈ, ਉਸਕੇ ਘਰ ਦਰਕੀ ਸ਼ੋਭਾ ਅਬ ਅਗਲੇ ਪਰਵਮੇਂ ਕਹੀ ਜਾਤੀਹੈ। ਇਸਕਾ ਨਾਮ 'ਇਸ਼੍ਵਰਗੇਹ ਦਰ ਸ਼ੋਭਾ ਪਰਵ'ਔਰ ਮੰਤ੍ਰ ਸੰਖਿਯਾ ਗਿਯਰਹ(11)ਹੈ। ਉਨਮੇਂ ਸੇ ਪਹਿਲੇ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਉਤ੍ਚਾਰਦ ਹੈ 'ਵਾਜੇ ਨਾਦ ਅਨੇਕ ਅਸੰਖਾ ਕੇਤੇ ਵਾਵਣਹਾਰੇ'। ਜੋ ਸ਼ਬਦ, ਮੇਘਕੀ ਗਰਜਨਾ ਜੈਸਾ, ਬਾਜੋਂਸੇ ਅਥਵਾ ਮਨੁਸ਼ਯੋਂਕੇ ਕੰਠਸੇ ਨਿਕਲਤਾ ਹੁਆ ਸੁਨਾਈ ਦੇਤਾਹੈ ਔਰ ਜਿਸਮੇਂ ਅਕਾਰ, ਕਕਾਰ ਆਦਿ ਵਰਣੋਂਕਾ ਭਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ; ਉਸ ਸ਼ਬਦ ਸਾਮਾਨਯਕੋ ਨਾਦ ਕਹਿਤੇਹੈ। ਨਾਦਕਾ ਹੀ ਦੂਸਰਾ ਨਾਮ ਧ੍ਵਨੀਹੈ। ਸੰਗੀਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਕੇ ਆਚ੍ਰਾਯੋਂਕਾ ਮਤਹੈ ਕਿ ਬਾਹਰ, ਆਕਾਸ਼ਸਥ ਅਗਿਨ (ਤੇਜ) ਔਰ ਵਾਯੁਕੇ ਸਯੋਗਸੇ ਨਾਦ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਹੋਤੀਹੈ। ਸ਼ਰੀਰਕੇ ਅੰਦਰ ਆਤਮਾਸੇ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੁਆ ਮਨ, ਦੇਹਜ ਅਗਿਨ ਪਰ ਆਘਾਤ ਕਰਤਾਹੈ, ਆਘਾਤ ਪਾਯਾ ਹੁਆ ਅਗਿਨ, ਬ੍ਰਾਹਮ ਗ੍ਰੰਥਿ (ਨਾਭੀ)ਮੇਂ ਸਥਿਤ ਪ੍ਰਾਣਕੋ ਪ੍ਰੇਰਤਾਹੈ। ਅਗਿਨਸੇ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੁਆ ਪ੍ਰਾਣ, ਅਪਨੇ ਸਥਾਨ ਬ੍ਰਾਹਮ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸੇ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹਨੇ ਲਗਤਾਹੈ। ਵਹ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹਤਾ ਹੁਆ ਨਾਭੀਮੇਂ ਅਤਿ-ਸੂਖਸ਼ਮ, ਹ੍ਰਿਦਯਮੇਂ ਸੂਖਸ਼ਮ ਗਲਮੇਂ ਪੁਸ਼ਟ, ਸਿਰਮੇਂ ਅਪੁਸ਼ਟ, ਔਰ ਮੁਖਮੇ ਕ੍ਰਿਤ੍ਰਿਮ ਨਾਦਕੋ ਉਤਪੰਨ ਕਰਤਾਹੈ। ਏਸੇਹੀ ਬਾਜੋਂ ਪਰ ਹਾਥ ਅਥਵਾ ਦੰਡਕਾ ਆਘਾਤ ਪਹੁੰਚਨੇ ਪਰ ਆਕਾਸ਼ਮੇਂ ਅਗਿਨ ਔਰ ਵਾਯੁਕੇ ਸਯੋਗਸੇ ਨਾਦ ਉਤਪੰਨ ਹੋਤਾਹੈ॥ ਸ੍ਵਰ, ਗੀਤ, ਰਾਗ ਆਦਿਕਾ ਮੂਲ ਕਾਰਣ ਯਹੀ ਨਾਦਹੈ। ਇਸਕੇ ਬਿਨਾ, ਸ੍ਵਰ, ਗੀਤ, ਰਾਗ ਆਦਿ ਕਾ ਹੋਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ॥ 1॥

ਕੇਤੇ ਰਾਗ ਪਰੀ ਸਿਉ ਕਹੀਅਨਿ ਕੇਤੇ ਗਾਵਣਹਾਰੇ॥

ਯਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰਕਾ ਸੰਖਿਪਤ ਉਚਾਰਣ'ਪਰੀ'ਹੈ, ਜੈਸੇ 'ਪਰਿ ਤਬਾ' (ਰਿਗੁ 7,1,11) ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਪਰਿਚਰਨੰਤ: ਕਾ ਸਖਿਪਤ ਉਚਾਰਣ'ਪਰਿ'ਹੈ। ਸਹਕਾ ਉਚਾਰਣ ਸਿਓ ਔਰ ਅਰਥ ਸਾਥਹੈ। ਸੰਗੀਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਕੇ ਭਾਰਤੀਯ ਆਚ੍ਰਾਯੋਨੇ ਮੂਲ ਰਾਗ ਕੁਲ ਛੇ ਮਾਨੇਹੈ। ਭਰਤ ਔਰ ਹਨੁਮਾਨ ਕੇ ਮਤਸੇ ਭੈਰਵ, ਕੌਸ਼ਿਕ (ਮਾਲ-ਕੌਸ), ਹਿੰਡੋਲ, ਦੀਪਕ, ਸ੍ਰੀ ਔਰ ਮੇਘ, ਯੇ ਉਨ ਛੇ: ਰਾਗੋਂਕਾ ਨਾਮਹੈ। ਸੋਮੇਸ਼੍ਵਰ ਔਰ ਬ੍ਰਾਹਮੀਰਾਕੇ ਮਤ ਸੇ ਸ੍ਰੀ, ਬਸੰਤ, ਪੰਚਮ, ਭੈਰਵ, ਮੇਘ ਔਰ ਨਟ-ਨਾਰਾਯਣ, ਯੇ ਉਨ ਛੇ:ਰਾਗੋਂਕੇ ਨਾਮਹੈ। ਨਾਰਦ ਸੰਹਿਤਾਮੇਂ ਮਾਲਵ, ਮਲਾਰ, ਸ੍ਰੀ, ਬਸੰਤ, ਹਿਡੋਲ ਔਰ ਕ੍ਰਣਾਟ ਯੇ ਉਨ ਛੇ: ਰਾਗੋਂਕੇ ਨਾਮ ਲਿਖੇਹੈ। ਨਾਮਕੇ ਸੰਬੰਧਮੇਂ ਮਤਭੇਦ ਹੋਨੇ ਪਰਭੀ ਸੰਖਿਯਾਕੇ ਸੰਬੰਧਮੇਂ ਮਤ-ਭੇਦ ਨਹੀਂਹੈ। ਭਰਤ ਔਰ ਹਨੁਮਾਨਕੇ ਮਤਮੇ ਹਰ-ਏਕ ਰਾਗਕੀ ਪਾਂਚ-ਪਾਂਚ ਰਾਗਨੀਯਾਂ ਔਰ ਹਰ ਏਕ ਰਾਗਕੇ ਆਠ-ਆਠ ਪੁਤ੍ਰਹੈ। ਸੋਮੇਸ਼੍ਵਰ ਔਰ ਬ੍ਰਾਹਮੀਰਾਕੇ ਮਤਮੇ ਹਰ-ਏਕ ਰਾਗਕੀ ਛੇ: ਛੇ: ਰਾਗਨੀਯਾਂ ਔਰ ਹਰ-ਏਕ ਰਾਗਕੇ ਆਠ-ਆਠ ਪੁਤ੍ਰ ਔਰ ਆਠ-ਆਠ ਪੁਤ੍ਰ ਵਧੁਵੇਹੈ। ਆਜ ਕਲਕੇ ਰਾਗਿਯੋਂਮੇਂ ਸੋਮੇਸ਼੍ਵ ਔਰ ਬ੍ਰਾਹਮੀਰਾਕਾ ਮਤ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਚਲਿਤਹੈ। ਗੁਰੁ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯਮੇਂ ਭਰਤ ਔਰ ਹਨੁਮਾਨਕਾ ਮਤਹੀ ਠੀਕ ਮਾਨਾ ਔਰ ਠੀਕ ਸਮਝਾ ਜਾਤਾਹੈ॥ 1॥ [456]

ਗਾਵਹਿ ਤੁਹਨੋ ਪਉਣੁ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰੁ॥

ਵਾਯੁ ਕਾ ਨਾਮ ਪਵਨਹੈ। ਸਿਧਾਂਤ ਸ਼ਿਰੋਮਣੀਮੇਂ ਵਾਯੁਕੇ ਆਠ ਭੇਦ ਲਿਖੇ ਹੈ:-ਆਵਹ, ਪ੍ਰਵਹ, ਉਦ੍ਵਹ, ਸਵਹ, ਨਿਵਹ, ਪਰਿਵਹ, ਸੁਵਹ ਔਰ ਪਰਾਹਵ, ਯੇ ਉਨ ਆਠੋਂ ਭੇਦੋਂਕੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਾਮਹੈ। ਵਾਯੁਕਾ ਦੂਸਰਾ ਨਾਮ ਮਸਤਹੈ। ਵੇਦੋਂਮੇਂ ਤਥਾ ਆਰਸ਼ ਗ੍ਰੰਥੋਂਮੇ ਮਰੁਤੋਂਕੋ ਇੰਦ੍ਰਕਾ ਸੈਨਿਕ-ਦਲ ਔਰ ਉਨਕੇ ਪਿਤਾਕਾ ਨਾਮ ਰੁਦ੍ (ਰਿਗ 1॥85॥1)ਲਿਖਾਹੈ। ਮਰੁਤੋਂਕੀ ਸੰਖਿਯਾ 49 ਔਰ ਸਾਤ-ਸਾਤ ਕੇ ਸਾਤ ਗਣ ਮਾਨੇਹੈ। ਸ਼ਤਪਥ ਬ੍ਰਾਹਮਣਮੇਂ ਮਰੁਤੋਂਕੇ ਸੰਬੰਧਮੇਂ ਯਹ ਵਾਕਯ ਪੜ੍ਹਾਹੈ- 'ਸਪਤ ਸਪਤਵੇ ਮਾਰੁਤੋਂ ਗਣ:'(ਸ਼ਤ 5,4,3,17) ਅਰਥਾਤ ਨਿਸ਼ਚਯਸੇ ਸਾਤ ਸਾਤਕਾ ਮੂਰਤੋਂਕਾ ਏਕ ਏਕ ਗਣਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਮੇਂ ਵ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਲਾਨੇ ਵਾਲੀ ਵਾਯੁਵੋ (ਮਾਨਸੂਨ)ਕਾ ਨਾਮ ਮਰੂਤਹੈ। ਅਤ੍ਰਿਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਸ਼ਯਾਵਾਸ਼ਵ ਰਿਸ਼ੀਨੇ ਉਨਕੇ ਸੰਬੰਧਮੇਂ ਯਹ ਮੰਤ੍ (ਰਿਗ. 5॥55॥5) ਉਚਾਰਣ ਕਿਯਾਹੈ:- " "

ਅਰਥ-"ਹੇ ਮਰੂਤੋ! ਹੇ ਜਲਵਾਲੋ! ਆਪ ਸਮੁਦ੍ਰਸੇ ਉਠੇ ਔਰ ਵ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰੇ। ਹੇ ਦਰਸ਼ਨੀਯੋਂ, ਆਪਕੀ ਮੇਘ ਰੂਪੀ ਗੋਵੇ ਕਭੀ ਸ਼ੀਣਪਯ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀਹੈ, ਸੁਭ ਕਾਰਯਕੇ ਲਿਯੇ ਚਲਨੇ ਵਾਲੇ ਆਪਕੇ ਰਥ ਹਮਾਰੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਵੇ ॥5॥" ਪਾਨੀ:- ਜਲਕਾ ਦੂਸਰਾ ਨਾਮ ਪਾਨੀਹੈ। ਯਹ ਏਕ ਦ੍ਰਵਯਹੈ ਔਰ ਸਥਾਵਰ-ਜੰਗਮ, ਸਬ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਜੀਵ ਸਰਿਸ਼ਟੀਕੇ ਲਿਯੇ ਅਤਿਅੰਤਹੀ ਆਵਸ਼ਯਕ ਵਸਤੂਹੈ। ਵਾਯੁਕੀ ਨਾਈ ਇਸਕੇ ਅਭਾਵਮੇਂ ਭੀ ਕੋਈ ਜੀਵ ਜੀਵਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਤਾ। ਇਸੀਸੇ ਇਸਕਾ ਏਕ ਨਾਮ ਜੀਵਨਹੈ।ਅੰਬਰੀਸ਼ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਸਿੰਧੂ ਦ੍ਵੀਪ ਰਿਸ਼ੀਨੇ ਇਸਕੇ ਸੰਬੰਧਮੇਂ ਯਹ ਮੰਤ੍ ਪੜ੍ਹਾ ਹੈ:-" "

ਅਰਥ:-"ਔਸ਼ਧਿਯੋਂਕੇ ਰਾਜਾ ਸੋਮਨੇ ਮੁਝੇ ਕਹਾਹੈ,ਪਾਨੀਕੇ ਅੰਦਰ ਸਬ ਔਸ਼ਧੀਯਾਂਹੈ। ਔਰ ਵਹ ਅਗਿਨ, ਪਾਨੀਕੇ ਅੰਦਰਹੈ, ਜੋ ਸਬਕੋ ਸਵਾਸਥ ਸੁਖਕੋ ਬਨਾਤੀ ਹੈ॥6॥" ਆਧੁਨਿਕ ਪਦਾਰਥ ਵਿਦਿਆਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਨੀ ਯੋਗਿਕ ਪਦਾਰਥਹੈ। ਅਮਲਜ ਔਰ ਉਦਜਨ ਨਾਮਕੀ ਦੋ ਗੈਸੋਂਕੇ ਯੋਗਸੇ ਇਸਕੀ ਉਤਪਤੀ ਹੁਈਹੈ। ਤਾਪ-ਮਾਨਕੀ ਬਤੀਸ ਅੰਸ਼ਕੀ ਗਰਮੀ ਰਹ ਜਾਨੇ ਪਰ ਯਹ ਜਮ ਕਰ ਬਰਫ ਔਰ ਦੋ-ਸੋ ਬਾਰਹ ਅੰਸ਼ਕੀ ਗਰਮੀ ਪਾਨੇਪਰ ਭਾਪਹੋ ਜਾਤਾਹੈ। ਇਨਕੇ ਮਧਯ ਵਰਤੀ ਅੰਸ਼ੋਂਕੀ ਗਰਮੀਮੇਂ ਹੀ ਯਹ ਅਪਨੇ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਰੂਪ, ਅਰਥਾਤ ਦ੍ਰਵ ਰੂਪਮੇਂ ਰਹਿਤਾਹੈ। ਅਵਸਥਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਕੇ ਭੇਦਸੇ ਇਸ ਪਾਨੀਕੇ ਅਨੇਕ ਨਾਮਹੈ; ਉਨਮੇਂਸੇ ਬੰਦੂ, ਕੁਹਰਾ, ਪਾਲਾ, ਔਸ ਆਦਿ ਉਸਕੇ ਰੂਪਹੈ ਔਰ ਭਾਪ, ਮੇਘ (ਬਾਦਲ),ਦੋਨੋ ਵਾਯਵ ਅਥਵਾ ਅਰਧ-ਵਾਯਵ ਰੂਪ ਧੌਰ ਔਲਾ ਤਥਾ ਬਰਫ, ਦੋਨੋ ਘਨੀਭੂਤ ਰੂਪਹੈ।

ਵੈਸਨੰਤਰ:- ਵੈਸ਼ਵਾਨਰਕਾ ਅਪਭ੍ਰੰਸ਼ ਰੂਪ ਵੈਸਨੰਤਰ ਔਰ ਅਰਥ ਵਿਸ਼ਵਕਾ ਨੇਤਾਹੈ। ਯਹਾਂ ਸ੍ਰੁਤਤ੍ਂ ਉਸਕਾ ਅਰਥ ਅਗਿਨ ਵਿਵਸ਼ਤਹੈ,ਕਿਉਂਕਿ ਯਹ ਯਗਮਾਤ੍ਰਕਾ ਨੇਤਾਹੈ,ਅਗਿਨਕੇ ਸ਼ੌਤ ਔਰ ਸਮਾਤ੍ਰਦੋ ਭੇਦਹੈ ਸ਼ੋਤੋਂਮੇਂ ਤੀਨ ਅਗਿਨੀਯਾਂ ਮੁਖਯਹੈ:-ਗਾਹ੍ਪਤਯ, ਆਹਵਨੀਯ ਔਰ ਦਖਿਣਾਗਿਨ (ਅੰਨ ਵਾਹਾਰਯ-ਪਚਨ) ਗ੍ਰਾਹਪਤੀਸੇ ਸੰਬੰਧ ਰਖਨੇ ਵਾਲੀ, ਅਰਥਾਤ ਗ੍ਰਹਿਸਥਾਸ਼੍ਰਮਮੇ ਆਨਕੇ ਪੀਛੇ ਯਥਾਵਿਧੀ ਮੰਤ੍ਰੋਸੇ ਸਥਾਪਿਤਕੀ ਹੁਈ ਗਾਹ੍ਪਤਯ(ਗ੍ਰਹਿਸਥ)ਕੀ ਅਗਿਨਕੋ'ਗਾਹ੍ਪਤਯ'ਦੇਵਤਾਵੋਂਕੇ ਆਹੁਤਿਯਾਂ ਦੇਨੇਕੇ ਲਿਯੇ ਸਗ੍ਰਾਹਪਤਯ ਅਗਿਨਸੇ ਲੇਕਰ ਦੂਸਰੇ ਆਵਨੀਯ ਨਾਮਕੇ ਕੁੰਡਮੇਂ ਪ੍ਰਜਵਲਿਤਕੀ ਹੁਈ ਅਗਿਨਕੋ 'ਆਹਵਨੀਯ' ਔਰ ਜਿਸ ਕੁੰਡਕੀ ਅਗਿਨ ਪਰ ਚਰੁ ਪਰੋਡਾਸ਼ ਆਦਿ ਹਵਯ ਵਸਤੁਵੋਂ ਪਕਾਈ ਜਾਤੀਹੈ, ਉਸਕੋ 'ਅਨਵਾਹਾਯਪਚਨ' ਕਹਿਤੇਹੈ। ਇਯ ਅਗਿਨਕਾ ਕੁੰਡ ਅਗਨਯਾਗਾਰਕੀ ਦਖਿਸ਼ਣ-ਦਿਸ਼ਾਮੇਂ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੋਤਾਹੈ,ਇਸਲਿਯੇ ਅਨੰਵਾਹਾਯਪਚਨ ਕਾਹੀ ਦੂਸਰਾ ਨਾਮ ਦਖਿਸ਼ਣਗਿਨਹੈ। ਯਹਾਂ ਵੇਸ਼ਵਾਨਰ ਅਗਿਨਕੇ ਸੰਬੰਧਮੇਂ ਨਿਮਨ ਮੰਤ੍ਰ (ਰਿ. 1॥59॥1) ਉਦਧ੍ਰਿਤ ਕਰਨੇ ਯੋਗਯ ਹੈ:- “ ”

ਅਰਥ “ਹੇ ਵੈਸ਼ਵਾਨਰ (ਅਗਿਨ), ਦੂਸਰੀ ਸਬ ਅਗਿਨਯਾਂ ਨਿਸ਼ਚਯਸੇ ਤੇਰੀ ਸ਼ਾਖਾ,ਅਰਥਾਤ ਸ਼ਾਖਾਕੇ ਸਮਾਨਹੈ, ਤੇਰੇ ਹੋਨੇ ਪਰ,ਸਬ ਦੇਵਤਾ ਹਰਸ਼ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇਹੈ। ਹੇ ਸਬਕੇ ਨੇਤਾ;ਤੁ ਸਬ ਪ੍ਰਜਾਵੋਂਕੇ ਮਧਿਯਮੇਂ ਵਰਤਮਾਨਹੈ, ਤੂੰ ਦ੍ਰਿੜ ਸਤੰਭਕੀ ਨਾਈ ਅਪਨੇ ਜਨੋਂਕੋ ਧਾਰਣ ਕਿਯੇ ਹੁਏ (ਥਾਮੇ ਹੁਏ)ਹੈ॥1॥

ਗਾਵੈ ਰਾਜਾ ਧਰਮੁ ਦੁਆਰੇ॥

ਯਹਾਂ ਦੇਹਲੀ-ਦੀਪ ਨਿਆਏਸੇ ਧਰਮਕਾ ਸੰਬੰਧ ਰਾਜਾ ਔਰ ਦੁਵਾਰ,ਦੋਨੋਕੇ ਸਾਥਹੈ। ਧਰਮ ਰਾਜਾਸੇ ਪ੍ਰੇਤਰਾਟ ਯਮ ਔਰ ਧਰਮ ਦ੍ਵਾਰਸੇ ਉਸਕਾ ਨਿਆਏਲਯ ਅਭਿਪ੍ਰੇਤਹੈ। ਯਮ, ਵਿਵਖਿਆਨਕਾ ਪੁਤ੍ਰ ਔਰ ਮਨੁਸ਼ਯੋਕੋ ਉਨਕੇ ਪੁਨਯ ਪਾਪ ਰੂਪੀ ਸ਼ੁਭਾਸ਼ੁਭ ਕਰਮੋਂਕਾ ਫਲ ਸੁਖ ਤਥਾ ਦੁਖ, ਧਰਮ ਪੂਰਵਕ ਬਿਨਾ ਪਖਸ਼ਪਾਤ, ਠੀਕ ਠੀਕ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ ਨਿਆਏਧੀਸ਼ ਮਾਨਾ ਗਯਾਹੈ। ਰਿਕ ਸੰਹਿਤਾਮੇਂ ਕਹਾਹੈ ਕਿ,ਧਰਮ ਰਾਜ ਯਮਕੇ ਦ੍ਵਾਰ ਪਰ ਚਾਰ ਚਾਰ ਆਖੋਂ ਵਾਲੇ ਚਿਤਕਵਰੇ ਰੰਗਕੇ ਬੜੇ ਬੜੇ ਦੋ ਭਿਅੰਕਰ ਕੁਤੇ ਖੜੇ ਰਹਿਤੇਹੈ ਔਰ ਉਸਕੇ ਦੂਤੋਂ ਸੇ ਪਕੜ ਕਰ ਲਾਯੇ ਹੁਏ ਪਾਪੀ ਮਨੁਸ਼ਯੋਕੋ ਦੁ:ਸਹ ਦੁਖ ਦੇਤੇਹੈ। (10,14,11) ਤੈਤਿਰੀ ਯਾਰਣਯਕਮੇਂ ਇਸ ਯਮਰਾਜ ਕੇ ਸੰਬੰਧਮੇਂ ਯਹ ਮੰਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹਾਹੈ “ ”

ਅਰਥ-‘ਵਿਵਸ੍ਵਾਨਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਯਮ ਰਾਜਾਕੇ ਯਹਾਂ ਵੇ ਮਨੁਸ਼ਯ (ਇਸਤ੍ਰੀ,ਪੁਰਸ਼)ਅਲਗ ਅਲਗ ਕਿਯੇ ਜਾਤੇਹੈ? ਜੋ ਨਿਸ਼ਚਯਸੇ ਯਹਾਂ ਸਤਿਯ ਬੋਲਨਾ ਚਾਹਤੇ,ਅਰਥਾਤ,ਸਦਾ ਸਤਯ ਬੋਲਤੇਹੈ ਔਰ ਜੋ ਨਿਸ਼ਚਯਸੇ ਝੂਠ ਬੋਲਨੇ ਵਾਲੇ, ਅਰਥਾਤ, ਸਦਾ ਝੂਠ ਬੋਲਤੇ ਹੈ”॥3॥ ਕਠੋਪਨਿਸ਼ਦਕੇ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਵਾਕਯਮੇਂ ਸਵੇਯ ਯਮਨੇ ਪਾਪੀ ਮਨੁਸ਼ਯੋ ਕੇ ਸੰਬੰਧਮੇਂ ਨਚਿਕੇ ਤਾਸੇ ਯਹ ਕਹਾਹੈ:- “ ”

ਅਰਥ:- ‘ਪਰਲੋਕਕਾ ਸੰਬੰਧ, ਉਸ ਮੂਰਖਕੋ ਨਹੀਂ ਭਾਸਦਾ(ਦੀਖਤਾ)ਹੈ,ਜੋ ਅਸਾਵਧਾਨਹੈ ਔਰ ਧਨਕੇ ਮੋਹ ਸੇ ਵਿਵੇਕ ਸ਼ੁਨਯਹੈ। ਯਹੀ ਲੋਕਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਨਹੀਂਹੈ, ਏਸਾ ਮਾਨਨੇ ਵਾਲਾ ਮਨੁਸ਼ਯ, ਹੇ ਨਚਿਕੇਤਾ! ਬਾਰ ਬਾਰ ਮੇਰੇ ਵੰਸ਼ਮੇਂ ਪੜ੍ਹਤਾਹੈ” । ਧਰਮਰਾਜ ਯਮਕੇ ਮੁਨੀਮ,ਅਰਥਾਤ ਮੁਖਿਯਾ ਲੇਖਕਕਾ ਨਾਮ ਚਿਤ੍ਰ-ਗੁਪਤਹੈ। ਵਹ ਮਨੁਸ਼ਯੋਕੇ ਪੁਨਯ-ਪਾਪ ਰੂਪੀ ਕਰਮੋਂਕੋ ਲਿਖ-ਲਿਖ ਕਰ ਧਰਮ ਰਾਜ ਯਮ ਕੇ ਸਾਮਨੇ ਰਖਤਾਹੈ, ਧਰਮ ਰਾਜ ਯਮ ਉਨ੍ਹੇਂ ਬੋਲ-ਬੋਲ ਕਰ ਮਨੁਸ਼ਯੋਕੋ ਯਥਾਕ੍ਰਮ ਫਲ ਦੇਤਾਹੈ। ਪੁਰਾਣ:- ਗਰੁੜ ਪੁਰਾਣ, ਸਕੰਦ ਪੁਰਾਣ ਔਰ ਭਵਿਸ਼ਯ-ਪੁਰਾਣ ਨਾਮਕੇ ਪੁਰਾਣੋਮੇਂ ਚਿਤ੍ਰ ਗੁਪਤਕੇ ਸੰਬੰਧਮੇਂ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਕਥਾਏ ਮਿਲਤੀਹੈ। ਸਕੰਦ ਪੁਰਾਣਕੇ ਪ੍ਰਭਾਸ ਖੰਡਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ ਕਿ ‘ਚਿਤ੍ਰ’ ਨਾਮਕਾ ਏਕ ਰਾਜਾਥਾ,ਜੋ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਰੱਖਨੇਮੇਂ ਬੜਾ ਨਿਪੁੰਨ ਥਾ। ਧਰਮ ਰਾਜਨੇ ਚਾਹਾ ਕਿ ਉਸੇ ਅਪਨੇ ਯਹਾਂ ਮਨੁਸ਼ਯੋਕੇ ਪੁਨਯ-ਪਾਪ ਰੂਪੀ ਕਰਮਕਾ ਲੇਖਾ ਰਖਨੇਕੇ ਲਿਯੇ ਲੇ ਜਾਯੇ। ਵਹ ਰਾਜਾ ਏਕ ਦਿਨ ਨਦੀਮੇਂ ਸਨਾਨ ਕਰ ਰਹਾਥਾ। ਧਰਮ ਰਾਜ ਯਮਨੇ ਉਸੇ ਉਠਵਾ ਲਿਯਾ ਔਰ ਉਸਕਾ ਨਾਮ ਚਿਤ੍ਰ ਗੁਪਤ ਰਖ ਕਰ ਅਪਨਾ ਸਹਾਯਕ ਬਨਾਯਾ। ਭਵਿਸ਼ਯ ਪੁਰਾਣਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ ਕਿ, ਜਬ ਬਹਮਾ ਸਬ ਸਾਰਿਸ਼ਟੀਕੋ ਬਨਾ ਕਰ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਧਿਆਨਮੇ ਨਿਮਗਨ ਹੁਆ, ਤਬ ਉਸਕ ਸ਼ਰੀਰਸੇ ਵਿਚਿਤ੍ਰ ਵਰਣ ਕਾ ਪੁਰਸ਼, ਕਲਮ-ਦਵਾਤ, ਹਾਥਮੇਂ ਲਿਯੇ ਹੁਏ ਉਤਪੰਨ ਹੁਆ। ਜਬ ਬ੍ਰਹਮਾ ਧਿਆਨਸੇ ਉਠਾ,ਤਬ ਉਸ ਪੁਰਸ਼ਨੇ ਹਾਥ ਜੋੜ ਕਰ ਕਹਾ ਕਿ,ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਔਰ ਕਾਮ ਬਤਾਇਯे। ਬ੍ਰਾਹਮਾਨੇ ਕਹਾ ਕਿ, ਤੁਮ ਹਮਾਰे ਕਾਯ, ਅਰਥਾਤ ਸ਼ਰੀਰਸੇ ਉਤਪੰਨ ਹੁਏਹੋ,ਇਸ ਲਿਯे ਤੁਮ ਕਾਯਸਥ ਹੁਏ, ਔਰ ਤੁਮਹਾਰਾ ਨਾਮ ਚਿਤ੍ਰਗੁਪਤ ਹੁਆ। ਤੁਮ ਮਨੁਸ਼ਯੋਂਕे ਪੁਨਯ-ਪਾਪ ਰੂਪੀ ਕਰਮਕਾ ਲेਖਾ ਰਖਨेਕे ਲਿਯे ਧਰਮਰਾਜ ਯਮਕे ਪਾਸ ਰਹੋ।

ਗਾਵਹਿ ਈਸਰੁ ਬਰਮਾ ਦेਵੀ ਸੋਹਨਿ ਸਦਾ ਸਵਾਰे॥

ਯਹਾਂ ਇਸ਼੍ਵਰਕਾ ਉਚਾਰਣ ਈਸਰ ਔਰ ਬ੍ਰਾਹਮਾ ਕਾ ਉਚਾਰਨ ਬਰਮਾ ਹੈ। ਦेਵ ਸ਼ਬਦਸे ਇਨ(ਇ)ਪ੍ਰਤਯਯ ਆਨे ਪਰ ਦेਵੀ ਸ਼ਬਦ ਬਨਾਹੈ ਜੈਸे ਮਾਯਾ ਸे ਮਾਯੀ ਔਰ ਦੋਵੋਂ ਕਾ ਸਵਾਮੀ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਉਸਕਾ ਅਰਥਹੈ। ਅਨेਕ ਵਿਦਵਾਨੋਂਕਾ ਮਤਹੈ ਕਿ, ਦेਵਕਾ ਛਾਨੰਦਸ ਉਚਾਰਣ ਉਸਂਕਾ ਅਰਥਹੈ। ਅਨेਕ ਵਿਦਵਾਨੋਂਕਾ ਮਤਹੈ ਕਿ, ਦेਵਕਾ ਛਾਨੰਦਾਸ ਉਚਾਂਰਣ ਦेਵੀਹੈ, ਜੈਸे ਦੁਰਗਾਕਾ ਛਾਨੰਦਸ ਉਚਾਰਨ'ਦੁਗੀ:'(ਤੇ.ਆ.10,1)ਔਰ ਅਰਥ ਵਿਸ਼ਣੁ-ਦेਵਹੈ। ਰਿਕ ਸੰਹਿਤਾਕे ਮੰਤ੍ਰੋਮੇਂ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਕे ਲਿਯे ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ, ਜੈਸे ਅਨेਕ ਬਾਰ ਪ੍ਰਯੁਕਤ ਹੁਆਹੈ, ਵੈਸे ਦेਵ ਸ਼ਬਦਭੀ ਅਨेਕ ਬਾਰ ਪ੍ਰਯੁਕਤ ਹੁਆਹੈ(ਰਿਗ:7,99,1-2)ਇਸ ਲਿਯे ਦेਵੀਕਾ ਅਰਥ ਸਬ ਦेਵਤਾਵੋਂਕਾ ਸਵਾਮੀ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦेਵ,ਬਹੁਤ ਠੀਕਹੈ॥ 3॥

ਗਾਵਹਿ ਇੰਦ ਇਦਾਸਣਿ ਬੈਠे ਦेਵਤਿਆ ਦਰਿ ਨਾਲे॥

ਯਹਾਂ'ਦਲ'ਕਾ ਉਚਾਰਣ'ਦਰ'ਹੈ, ਜੈਸे ਅਲ ਕਾ ਉਚਾਰਣ'ਅਰ'(ਰਿਗ:1,70,3)ਔਰ ਅਰਥ ਸਮੂਹ, ਅਰਥਾਤ ਸੰਗਹੈ। ਪੁਰਾਣੋਂਮੇਂ ਸ਼ੂਰਗੀਯ ਦेਵਤਾਵੋਂ ਤਥਾ ਅਪਸਰਾਵੋਂਕਾ ਰਾਜਾ ਔਰ ਪਾਨੀਕਾ ਬਰਸਾਨे ਵਾਲਾ ਇੰਦ੍ਰ ਲਿਖਾਹੈ। ਉਸਕਾ ਵਾਹਨ ਏਰਾਵਤ ਔਰ ਸ਼ਸ਼ਤ੍ਰ ਵਜਰ(ਤਲਵਾਰ?)ਹੈ। ਉਸਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀਕਾ ਨਾਮ ਸ਼ਚੀ, ਸੁਭਾ ਕਾ ਸੁਧਰਮ, ਨਗਰੀ ਅਮਰਾਵਤੀ, ਬਨਕਾ ਨੰਦਨ, ਪੁਤ੍ਰਕਾ ਜਯਨੰਤ, ਘੋੜੇਕਾ ਉਚਸ਼੍ਰਵਾ ਔਰ ਸਾਰਥਿਕਾ ਨਾਮ ਮਾਤਲਿਹੈ। ਵਿਤ੍ਰ, ਨਮੁਚਿ, ਸ਼ਮਬਰ, ਪਣੀ, ਬਲਿ, ਵਿਰੋਚਨ ਔਰ ਅਲੀਬਿਸ਼ (ਇਬਲੀਸ਼), ਯे ਸਬ ਇਸਕे ਸ਼ਤ੍ਰੁ ਹੈਂ। ਵੈਦਿਕ ਪਰੀਭਾਸ਼ਾਮੇਂ ਦेਵਤਾ ਔਰ ਇਸ਼੍ਵਰ ਦੋਨੋਂਕਾ ਸਾਂਝਾ ਨਾਮ ਇੰਦ੍ਰ ਹੈ। ਯਹਾਂ ਇੰਦ੍ਰਕे ਸੰਬੰਧਮੇਂ ਨੀਚेਕਾ ਮੰਤ੍ਰ ਧਿਆਨਮੇਂ ਰੱਖਨे ਯੋਗਯਹੈ:- " "

ਅਰਥ-'ਜਿਸ ਸਬਸे ਬੜे ਇੰਦ੍ਰਕे ਬਿਨਾ, ਅਰਥਾਤ, ਇੰਦ੍ਰਸे ਖਾਲੀ, ਨਿਸ਼ਚਯਸे ਕੋਈਭੀ ਵਸਤੁ ਨਹੀਂਹੈ, ਇਸ ਇੰਦ੍ਰਮੇਂ ਸਬ ਬਲ (ਸ਼ਕਤੀਯਾਂ) ਇਕੱਠे ਹੁਏ (ਏਕ ਬਲ ਹੁਏ) ਰਹਿਤੇਹੈ। ਪੇਟਮੇਂ ਸਬ ਔਸ਼ਧੀਯੋਂ (ਅਨੋ)ਕਾ ਰਾਜਾ ਸੋਮ (ਅੰਨ) ਸ਼ਰੀਰ ਮੇਂ ਮਹਾਨ,ਅਰਥਾਤ ਅਥਾਹ ਬਲ, ਹਾਥਮੇਂ ਵਜਰ(ਤਲਵਾਰ)ਔਰ ਸਿਰ ਮੇਂ ਗਿਯਾਨ (ਦਾਨਾਈ) ਰੱਖਤਾਹੈ'॥ 2॥

ਗਾਵਹਿ ਮੋਹਣੀਆ ਮਨੁ ਮੋਹਨਿ ਸੁਰਗਾ ਮਛ ਪਇਆਲे॥

ਇਸਤ੍ਰੀ-ਸਾਮਾਨਯਕਾ ਨਾਮ ਯਹਾਂ ਮੋਹਿਨੀਹੈ, ਸ਼ੇਸ਼ ਸਬ ਉਸਕे ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣਹੈ। ਸੁਰਗਾਕਾ ਅਰਥ ਸ਼ਡ੍ਜ ਆਦਿ ਸਾਤੋਂ ਸਵਰੋਂਕे ਗਾਨे ਵਾਲੀਹੈ। ਸ਼ਰੀਰਦे ਅੰਦਰਕे ਪ੍ਰਯਤਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਸे ਉਤਪੰਨ ਹੋਨे ਵਾਲे ਵਾਗਿਇੰਦ੍ਰਯ ਕे ਸ਼ਬਦ ਰੂਪੀ ਵਿਉਪਾਰ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਕਾ ਨਾਮ ਗਾਨਾਹੈ। ਉਸਕਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪੂਰਣ ਰੂਪ ਸ਼ਡ੍ਜਾਦਿ ਸਾਤ ਸਵਰੋ ਸੇ ਹੋਤਾਹੈ। ਸ਼ਡ੍ਜ, ਰਿਸ਼ਭ, ਗਾਧਾਰ, ਮਧਿਯਮ, ਪਚਮ ਧੈਵਤ ਔਰ ਨਿਸ਼ਾਦ,ਯੇ ਉਨ ਸਾਤੋਂ ਸਵਰੋਂਕੇ ਨਾਮਹੈ। ਮਤਸਯ, ਕਾ ਉਚਾਰਣ ਮੱਛ ਔਰ ਪ੍ਰੇਮਾਲਯਕਾ ਉਚਾਰਣ ਪਿਆਲੇਹੈ। ਮਤਸਯ ਲੁਪਤੋਪਮਾ-ਪਦ ਔਰ ਅਰਥ ਮਚਿਛਯੋਂਕੀ ਨਾਈ ਚਪਲਹੈ। ਚਪਲਤਾ ਇਸਤ੍ਰਯੋ ਕਾ ਭੂਸ਼ਣ ਔਰ ਮਨੁਸ਼ਯੋ ਕਾ ਦੂਸ਼ਣ ਹੈ।

ਗਾਵਨਿ ਰਤਨ ਉਪਾਏ ਤੇਰੇ ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਨਾਲੇ॥

ਯਹਾਂ ਨਾਮਕਾ ਏਕ ਦੇਸ਼ 'ਰਤਨ' ਉਚਾਰਣ ਹੁਆਹੈ। ਉਸਸੇ ਅਭਿਪ੍ਰੇਤ ਰਤਨਗਾਰ ਨਾਮਕਾ ਸਮੁਦ੍ਰਹੈ ਔਰ ਬਾਕੀ ਸਬ ਸਮੁਦ੍ਰੋਕਾ ਉਪ-ਲਕਸ਼ਣਹੈ। ਅਠਸਠ ਤੀਰਥੋਂਸੇ ਸਾਰੇ ਧਰਮੋਂਕੇ ਸਹਿਤ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ਕੀ ਸਬ ਨਦ-ਨਦਿਯਾਂ ਔਰ ਸਰੋਵਰ ਵਿਵਕਿਸ਼ਤ ਹੈ ॥27॥

ਨੰ.10. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਆਧੁਨਿਕ) - 27

ਪ੍ਰਾਕਥਨ:- ਪਉੜੀ 24 ਵਿਚ ਕਿਹਾਸੀ 'ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਊਚਾ ਥਾਉ'; ਪਉੜੀ 25 ਵਿਚ ਉਸਦੀ ਵਡ ਦਾਤਾਰਗੀ ਦੱਸਕੇ ਉਸਦੀ ਵਡਿੱਤਤੇ ਵਡਿਆਈ ਦਿਖਾਈਸੀ। ਸਭਤੋ ਵੱਡੀ ਦਾਤਾਰਗੀ 'ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ' ਬਣਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਦੱਸੀਸੀ। ਪਉੜੀ 26 ਵਿਚ ਦਾਤਾਰਗੀਨੂੰ ਅਮੁੱਲ ਪਦਦੀ ਦਾਤਾਰਗੀ ਦੱਸਿਆ ਤੇ ਇਸ ਅਮੁੱਲ ਦਾਤਾਰਗੀਦਾ ਅਮੁੱਲ ਦਰਬਾਰ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਇਸਨੂੰ ਫੇਰ'ਅਮੁਲ ਵਾਪਾਰ'ਦੱਸਿਆ। ਅਮੁੱਲ ਆਖਕੇ ਆਪਣਾ ਸਿਧਾਂਤ ਦੱਸਿਆ ਕਿ, ਕਿਵੇਂਕੀ ਮਤ ਜਾਚਣੇਦਾ ਇਕ ਨਵਾਂ ਉੱਚਾ ਤ੍ਰੀਕਾ ਸਾਰੇ ਧ੍ਰੁਵਿਆਂ-ਕਰਮ, ਯੋਗ, ਗਯਾਨ ਆਦਿਤੋਂ ਵਖਰਾ,ਸਭਨਾਤੋਂ ਸੁਤੰਤ੍ਰਤੇ ਸਭਨਾਂਨੂੰ ਵਲੇਟ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਮੁੱਲਦਾ ਮਾਰਗ'ਅਮੁਲੋ ਅਮੁਲੁ'(=ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ)ਤੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾਹੈ। ਇਥੇ ਤਾਈਂ'ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ'ਦੱਸਕੇ ਹੁਣ'ਊਚਾ ਥਾਉ'ਦਾ ਪਤਾ ਦੇਣ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਇਹ ਪਤਾ ਬੀ ਵਿਸਮਾਦੀ ਰੰਗ ਵਿਚ ਦੇਣ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਉਸਦੇ ਗੁਣਾਨੁਵਾਦ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਉਸ ਊਚੇ ਥਾਉਂਨੂੰ ਜਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇਨੂੰ ਸਿਫ਼ਤ ਸਲਾਹਦੀ ਸੰਨਤ ਦੇਂਦੇਹਨ। ਇਉਂ ਥਾਉਂਦਾ ਪਤਾ ਦੇਕੇ ਉਸ ਸੱਚੇ ਸਾਹਿਬਦਾ ਉਸ ਥਾਵੇਂ ਬੈਠਕੇ ਆਪਣੀ ਰੁਚੀਨੂੰ ਵੇਖਣ,ਸੰਭਾਲਣਦਾ ਕਥਨ ਕਰਨਗੇ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ,ਓਥੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਰਜ਼ਾ ਤੇ ਆ ਜਾਓ। ਰਜ਼ਾ ਤੇ ਆਉਣ ਲਈ'ਨਾਮ, ਬਾਣੀ, ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ, ਕੀਰਤਨ',ਪਿਛੇ ਦੱਸਦੇਹੀ ਆਏ ਹਨ, ਤੇ ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਬੀ ਦੱਸਣਗੇ।

ਅਰਥ:-(ਹੇ ਸਚੇ ਸਹਿਬਾਂ) ਉਹ ਦਰ ਕੇਹੋ ਜਿਹਾਹੈ(ਤੇ)ਉਹ ਘਰ ਕੇਹੋ ਜਿਹਾਹੈ ਜਿਥੇ ਬੈਠਕੇ(ਕਿ ਤੂੰ) ਸਭਸਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਦਾਹੈ? ਉਹਾਂ,ਮੈਂ ਕੀ ਦੇਖਦਾਹਾਂ ਕਿ ਤੇਰੇ ਉਸ ਸੁਹਾਵਣੇ ਦਰ ਉਤੇ)ਅਨੇਕ ਵਾਜੇ ਅਤੇ ਅਸੰਖਾਂ ਨਾਦ(ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ)ਕਿਤਨੇਹੀ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਜਿਆਂਨੂੰ) ਵਜਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਕਿਤਨੇ ਰਾਗ ਰਾਗਣੀਆਂ (ਓਥੇ) ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ(ਭਾਵ ਆਪ ਗਾਉਂ ਰਹੇ ਹਨ)ਕਿਤਨੇ ਹੋਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਗ ਰਾਗਣੀਆਂਨੂੰ)ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। (ਹੇ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬਾਂ,ਹਾਂ ਓਥੇ) ਪਾਉਣ ਪਾਣੀ ਅਗਨੀ (ਆਦਿ ਦੇਵਤੇ) ਤੈਨੂੰ ਗਾਉ ਰਹੇ ਹਨ,(ਹਾਂ ਤੇਰੇ) ਦੁਆਰੇ ਉਤੇ ਧਰਮ-ਰਾਜ (ਤੈਨੂੰ) ਗਾਉਂ ਰਿਹਾਹੈ। (ਓਥੇ) ਗਾਉਂ ਰਹੇ ਹਨ ਚਿਤ੍ਰ-ਗੁਪਤ(ਜੋ ਕਰਮਾਂਨੂੰ ਗੁਪਤ ਚਿੱਤਰਾਂ ਵਿਚ)ਲਿਖ ਜਾਣਦੇ ਹਨ (ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਦੀ) ਲਿਖੀ ਲਿਖਤਿ ਪਰ ਧਰਮ ਰਾਜ ਵੀਚਾਰ ਕਰਦਾਹੈ। (ਓਥੇ ਤੈਨੂੰ)ਗਾਉਂ ਰਹੇ ਹਨ ਸ਼ਿਵ,ਬ੍ਰਹਮਾ,(ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀ ਰੂਪ)ਦੇਵੀਆਂ (ਜੋ ਤੇਰੇ)ਸਦਾ ਦੇ ਸੁਹਾਗੇ ਹੋਏ (ਤੇਰੇ ਚਰ ਧੋਣ) ਜੋਰ ਰਹੇ ਹਨ। (ਤੇਰੇ) ਚਰ ਧੋਤੇ ਇੰਦਰ (ਪਦਵੀ)ਦੇ ਆਸਣਾਂਤੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬੈਠੇ ਇੰਦਰ ਸਣੇ (ਅਪਣੇ) ਦੇਵਤਿਆਂਦੇ ਤੈਨੂੰ ਗਾਉਂ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਿਧ ਸਮਾਧੀਆਂ ਵਿਚ ਲਗੇ ਹੋਏ(ਤੈਨੂੰ)ਗਾਉਂ ਰਹੇ ਹਨ। ਗਾਂਵਦੇ ਹਨ (ਤੈਨੂੰ) ਜਤਤੇ ਸਤ ਧਾਰਨ ਵਾਲੇਤੇ ਸੰਤੋਖ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ(ਅਤੇ)ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤਕੜੇ ਸੂਰਮੇ। (ਵੇਦਾਂਨੂੰ) ਪੜਨ ਵਾਲੇ ਪੰਡਿਤ(ਅਤੇ ਵਯਾਸ ਆਦਿ)ਵੱਡੇ ਰਿਖੀ ਵੇਦਾਂ ਸਣੇ(ਤੈਨੂੰ)ਜੁਗੋ ਜੁਗ ਗਾਉਂ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਨਨੂੰ ਮੋਹਿਤ ਕਰ ਲੈਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੁਰਗ,ਮਾਤ ਤੇ ਪਾਤਾਲ(ਤਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ)ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਤੈਨੂੰ ਗਾਉਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਅਠਾਹਠ ਤੀਰਥਾਂ ਸਮੇਤ (ਸਾਰੇ)ਤੇਰੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਰਤਨ ਤੈਨੂੰ ਗਾਉਂ ਰਹੇ ਹਨ। ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ (ਤੈਨੂੰ) ਮਹਾਂ ਬਲਵਾਨ ਸੂਰਮੇ,(ਸਗੋਂ) ਚਾਰੇ ਖਾਣੀਆਂਹੀ (ਤੈਨੂੰ) ਗਾਉਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। (ਗਲ ਕੀਹ, ਹੇ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ) ਗਾਉਂ ਰਹੇ ਹਨ (ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਮੰਡਲਤੇ (ਮੰਡਲਾਦੇ) ਖੰਡ (ਜੋ ਤੇਰੇ) ਰਚੇ ਸਨ (ਤੇ) ਰਚਕੇ (ਤੂੰ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਸਰੇ) ਕਾਯਮ ਰਖੇ ਹੋਏ ਹਨ। (ਪਰ ਉਹੋ ਤੈਨੂੰ (ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ) ਗਾਉਂ ਰਹੇ ਹਨ ਜੋ (ਤੇਰੀ ਭਗਤੀ ਵਿਚ) ਰਚੇ ਹੋਏ ਤੇਰੇ ਰਸੀਏ ਭਗਤ ਹਨ, ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਪਿਆਰੇ ਲੱਗ ਰਹੇ ਹਨ। (ਭਾਵ ਤੁਸਾਂਤੇ ਰਸੀਏ ਭਗਤਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰੀਤਮਤੇ ਪ੍ਰੇਮੀਦਾਜੋ ਭਾਵਹੈ ਤੇ ਰਸਮਈ ਸੰਬੰਧਹੈ ਉਹ ਉਹਨਾਂਨੂੰ ਆਪਦਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਓਹ 'ਗੁਣ ਕਹਿ ਗੁਣੀ ਸਮਾਵਣਿਆ' ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ) (ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋ ਛੁਟ) ਹੋਰ ਕਈ (ਸੁਤੇ ਸਿੱਧ) ਗਾਇਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਹਨ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ (ਉਹਨਾਂਦਾ) ਨਾਨਕਕੀ ਵੀਚਾਰ ਕਰੇ।

'ਊਚਾ ਥਾਉ' ਵਰਨਨ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਫੇਰ 'ਵਡਾ ਸਾਹਿਬ' ਵਰਣਨ ਹੁੰਦਾਹੈ। (ਜਿਸਦੇ ਦਰ ਉਤੇ ਏਹ ਗਾਇਨਹੋ ਰਹੇ ਹਨ) ਉਹ ਉਹੋ ਸਦਾ ਸੱਚ ਸਰੂਪ (ਸੱਚਾ) ਸ਼ਾਹਿਹੈ ਜੋ (ਆਪ) ਸੱਚਾਹੈ ਤੇ ਉਸਦੀ ਵਡਿਆਈ ਬੀ ਸੱਚੀ ਹੈ। (ਉਹੁ) ਹੈ; ਉਹ ਹੋਵੇਗਾ ਬੀ, ਨਾ ਉਹ ਨਾਸ਼ਹੋ ਸਕਦਾਹੈ, ਨਾ ਨਾਸ਼ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸਨੇ (ਸਾਰੀ) ਰਚਨਾ ਰਚੀਹੈ।(ਹਾਂ, ਜਿਨਿ ਕਰਿ ਮਾਇਆ=)ਜਿਸ ਨੇ ਮਾਇਆ ਰਚਕੇ(ਫੇਰ)ਰੰਗ ਰੰਗਦੀ ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿਦੀ, ਜਿਨਸ ਜਿਨਸਦੀ (ਵੰਡ ਵਿਚ) ਕਰਕੇ ਸ਼੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ(ਕਰਿ=)ਰਚਕੇ (ਕਰਿ) ਪਾਲਕੇ ਆਪਣੇ ਰਚੇ ਹੋਏਨੂੰ (ਆਪ) ਵੇਖਦਾ,(ਜਾਣਦਾ ਤੇ ਸੰਭਾਲਦਾਹੈ) ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਉਸਦੀ ਵਡਿਆਈਨੂੰ ਸ਼ੋਭਦਾਹੈ।(ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਛ ਉਹ)ਐਉਂਹੀ ਕਰਦਾਹੈ ਜਿਵੇਂਕਿ ਉਸਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾਹੈ, (ਉਸ ਉੱਤੇ)ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ (ਕਿ ਸਾਡੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰੇ)। ਉਹ ਪਾਤਸ਼ਾਹਹੈ, ਸ਼ਾਹਾਂ ਦਾ ਬੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹਹੈ (ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਹੇ) ਨਾਨਕ ਉਸਦੀ ਰਜ਼ਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਬਣਦਾਹੈ (ਜਿਸ ਕਰਕੇਕਿ ਉਸ ਨਾਲ (ਮਿਲਾਪ ਹੁੰਦਾਹੈ, ਜਿਵੇਂਕਿ ਮਹਾਨ ਸ੍ਵਰ ਵਿਚ ਅਲਪ ਸ੍ਵਰ ਇਕ ਸ੍ਵਰ ਕਰ ਦੇਣ ਨਾਲ ਤਦ ਰੂਪਹੋ ਜਾਂਦੀਹੈ ਤਿਵੇਂ ਉਸਦੀ 'ਰਜ਼ਾ' ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਇਕ ਸ੍ਵਰ ਕਰ ਦੇਣ ਨਾਲ ਤਦਰੂਪ ਹੋ ਜਾਈਦਾਹੈ।

ਵਯਾਖਯਾ ਰਹਸਯਕ ਪਹਿਲੂ:- ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਗਾਵਣ ਹਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਵੰਡਾਂ ਝਲਕਦੀਆਂ ਹਨ;-

1. ਇਕ ਤਾਂ ਹਨ ਦੇਵਤਾ ਪ੍ਰਕਾਰਦੇ ਗਾਵਣਹਾਰੇ,ਭਾਵ'ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਆਤਮ ਮੰਡਲਾਂ'ਦੇ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਲੋਕ। ਯਥਾ:- ਪਉਣ ਦੇਵਤਾ, ਪਾਣੀ ਦੇਵਤਾ, ਅਗਨੀ ਦੇਵਤਾ, ਧਰਮਰਾਜ, ਚਿਤ੍ਰ ਗੁਪਤ, ਸ਼ਿਵ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇਵੀਆਂ, ਇੰਦ੍ਰ,ਇੰਦ੍ਰ ਵਰਗੇ ਦਿੱਬ ਸਰੂਪ ਰਾਗ ਰਾਗਣੀਆਂ ਆਦਿ। ਇਹ ਦਿੱਬ ਰਾਗ ਦੁਆਰਾ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

2.(ੳ) ਉਹ ਲੋਕ ਜੋ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਪਰਮਾਰਥੀ ਪੱਖ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਜੈਸੇ- ਸਿਧ, ਯੋਗੀ, ਸਾਧੂ ਰਿਖੀ। ਏਹ ਆਪਣੇ ਧਿਆਨ ਦੁਆਰਾ ਮਾਨੋਂ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਤੀ, ਸਤੀ, ਸੰਤੋਖੀ, ਪੰਡਿਤ ਏਹ ਆਪਣੇ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣਾ ਦੁਆਰਾ ਦੱਸ ਰਹੇਹਨ ਕਿ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹਨ ਜੋ ਉਸ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

(ਅ) ਧਰਤੀ ਉਤੇਤਾਂ ਹਨ ਪਰ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂਦੇ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੇ ਜੈਸੇ ਮਹਾਂਬਲੀ ਜੋਧੇ,ਸੂਰਮੇ, ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਰਤਨ ਧਨੰਤਰ ਆਦਿ, ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਅਧਯਕਸ਼।

ਧਰਤੀਦੀ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਜੋ ਚਾਰ ਖਾਣੀਆਂਤੋਂ ਉਪਜੀਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਗਟਹੋ ਰਹੇ ਗੁਣ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖਹੈ,ਤੇ ਅਸਚਰਜਹੈ,ਜੋ ਐਸੇ ਅਸਚਰਜ ਸਾਮਾਨ ਉਤਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖਦਾ ਹੀ ਗੁਣ ਗਾਇਨਹੈ।

3. ਧਰਤੀਤੋਂ ਪਰੇ ਲੋਕ, ਬ੍ਰਹਮੰਡਦੇ ਹੋਰ ਮੰਡਲਾਂ ਖੰਡਾਂਦੇ ਲੋਕ। ਮਾਨੋ ਇਨ੍ਹਾਂਦਾ ਸੰਗੀਤ ਨਾਦਹੋ ਰਿਹਾਹੈ, ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਬ੍ਰਹਮੰਡਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਰਚਨਾ ਜੋ ਰਾਤਨੂੰ ਅਕਾਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂਰਾ ਮੰਡਲਜੋ ਦਿਸਦੀਹੈ ਅਤੇ ਦੇਖਣ ਵੇਲੇ ਸੰਗੀਤਕ ਭਾਵ ਪ੍ਰਭੂ ਗੁਣ ਗਾਇਨਦਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀਹੈ ਅਤੇ ਰਚਣਹਾਰਦੀ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਂਦੀਹੈ। ਸੋ ਉਸ'ਦਰੁ''ਘਰੁ'ਅਗੇ ਜਿਸਨੂੰ ਪਉੜੀ 24 ਵਿਚ'ਊਚਾ ਥਾਉ'ਕਿਹਾਹੈ ਤੇ ਏਥੇ ਸੋ ਦਰੁ) ਕਿਹਾਹੈ ਤੇ ਟਿਕਾਣਿਆਂਦੇ ਵਾਸੀ ਗਾਉਂ ਰਹੇ ਹਨ:1.ਆਤਮ ਮੰਡਲਦੇ,2.ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਮੰਡਲਦੇਤੇ 3.ਬ੍ਰਹਮੰਡਦੇ ਮੰਡਲਾਂਦੇ। ਗੁਰੂਕੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਹੋਰਥੇ ਬੀ ਤ੍ਰੈ ਟਿਕਾਣੇ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖਦੇ ਵਸੇਬੇਦੇ ਦੱਸੇ ਹਨ:-

ਸੱਚ ਖੰਡ ਵਸੇ ਨਿਰੰਕਾਰ॥ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੇ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ॥

ਪੁਨਾ:- 'ਊਚਉ ਥਾਨੁ ਸਹਾਵਨਾ ਉਬਰਿ ਮਹਲੁ ਮੁਰਾਰਿ'(18:13) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਨੇ ਇਸ ਟਿਕਾਣੇ ਅਪਣੇ ਜਾਣੇਦਾ ਭੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾਹੈ:-'ਢਾਢੀ ਸਚੈ ਮਹਲਿ ਖਸਮਿ ਬੁਲਾਇਆ॥ ਸਚੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹਿ ਕਪੜਾ ਪਾਇਆ'(150:17)ਇਸਦਰ ਅਗੋ'ਸੋ ਦਰੁ' ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਦੱਸੇ ਦੇਵਤੇ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਗਾਇਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

2. ਦੂਜਾ ਥਾਉਂ ਥਾਨ ਥਨੰਤਰੀ ਤੇ ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆਹੈ। ਭਾਵ ਜੀਵ ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੇ ਥਾਵਾਂ ਥਾਵਾਂਦੇ ਵਿਚਾਲੇ:-(ੳ)'ਸਰਬੇ ਥਾਨ ਥਨੰਤਰੀ ਤੂ ਦਾਤਾ ਦਾਤਾਰੁ' (621,12);(ਅ)'ਘਟ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਸਰਬ ਨਿਰੰਤਰਿ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸਚੁ ਵੇਸ'(1127:1);ਸੋ ਧਯਾਨੀ ਪੁਰਖਤੇ ਕਰਤਾਰ ਵਿਚ ਨਿਸਚਾ ਧਾਰਕੇ ਦੈਵੀ ਗੁਣਾਂਦੇ ਧਾਰਨੀ ਲੋਕ ਘਟ ਵਿਚ ਤੇ ਥਾਨ ਥਨੰਤਰਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਗਾਉਂ ਰਹੇ ਹਨ।

3. ਤੀਜਾ ਥਾਉਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ : ਕੁਦਰਤ ਅਰਥਾਤ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਖੰਡਾਂ ਬ੍ਰਹਮੰਡਾਂ ਵਿਚ:-

'ਦੁਯੀ ਕੁਦਰਤ ਸਾਜੀਐ ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ'(463:4);'ਬਲਿਹਾਰੀ ਕੁਦਰਤਿ ਵਸਿਆ'(469:10);'ਖੰਡੀ ਬ੍ਰਹਮੰਡੀ ਪਾਤਾਲੀ ਪੁਰੀਈ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਤਾੜੀ ਲਾਈਹੇ' (1023:3)ਸੋ'ਗਾਵਹਿ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਵਰਭੰਡਾ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਲੋਕ ਵਿਚ, ਬ੍ਰਹਮੰਡ, ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਵਿਚ [illegible]

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੁਣ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾਹੈ ਕਿ,ਕੀ ਉਹ ਇਕ ਦੇਸ਼ੀਹੈ ਜੋ ਉਸਦਾ'ਥਾਉਂ' ਯਾ'ਘਰੁ'ਤੇ'ਦਰੁ'ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ? ਯਾ; ਤ੍ਰੈ-ਦੇਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਟਿਕਾਣਾ ਆਤਮ ਮੰਡਲਾਂ ਵਿਚਹੈ; ਦੂਜਾ ਘਟਿ ਘਟਿਤੇ ਥਾਨ ਥਨੰਤਰਾਂ ਵਿਚਹੈ; ਤੇ, ਤੀਜਾ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਵਿਚਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂਕੀ ਉਹ ਇਕ ਦੇਸ਼ੀ, ਤ੍ਰੈ-ਦੇਸ਼ੀ ਯਾ ਬਹੁ-ਦੇਸ਼ੀਹੈ ?

ਗੁਰਬਾਣੀਤੋਂ ਪਤਾ ਚਲਦਾਹੈ ਕਿ 'ਤ੍ਰੈਏ ਰੰਗ' ਹਨ--ਪਰ ਏਹ ਤ੍ਰੈਏ ਜੁਦਾ ਜੁਦਾ ਯਾ ਤ੍ਰੈ ਸਾਡੀ ਗੇਂਣਤੀ ਵਾਂਙੂ ਨਹੀਂਹਨ, ਜਿਵੇਂਕਿ ਸਾਡੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਮੰਡਲਦੀ ਗੇਣਤੀ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾਹੈ। ਏਹ ਤ੍ਰੈਏ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤਿ ਹਨ ਆਤਮ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ। ਯਥਾ:-'ਸੂਖਮ ਮਹਿ ਜਾਨੈ ਅਸਥੂਲੁ'(274:15);ਸੋ ਇਹ ਟਿਕਾਣਾ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ,ਦੋ ਤ੍ਰੈ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਧਰਮ ਖੰਡ, ਸਰਮ ਖੰਡ, ਕਰਮ ਖੰਡ ਕਹਿਕੇ ਸਭਤੋ ਉਤੇ ਪਰ ਸਚਖੰਡ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਨਿਰੰਕਾਰ ਓਥੇ ਵਸਦਾਹੈ[68], ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ- 'ਤਿਥੈ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਵਰਭੰਡ॥' ਅਰਥਾਤ ਸਖਖੰਡ ਵਿਚ ਹੀ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਹਨ,ਤੇ ਫੇਰ ਆਖਿਆ:'ਜੋ ਬ੍ਰਹਮੰਡਿ ਖੰਡਿ ਸੋਜਾਣਹੁ'(1041;11),ਪੁਨਾ:'ਜੋ ਬ੍ਰਹਮੰਡੇ ਸੋਈ ਪਿੰਡੇ'(695;15);ਇਉਂ ਸਚਖੰਡ ਵਿਚ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਹਨ:ਤੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਵਾਲਾ ਸਾਰਾ ਕੁਛ (ਪਿੰਡ) ਸਰੀਰ ਵਿਚਹੈਤੇ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਸੂਖਮਤਾ ਵਿਚਹੈ। ਸੋ ਓਹ 'ਅਪਰੰਪਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪਰਮੇਸੁਰ' ਸਭਤੋਂ ਨਿਆਰਾ, ਨਿਰਾਲਮ ਬੀ ਹੈ; ਫੇਰ ਆਪਣਾ ਉੱਚਾ ਥਾਨ ਸਚਖੰਡ ਵਿਚਬੀ ਰਖਦਾਹੈ,ਅਰਥਾਤ ਆਤਮ ਖੰਡਾਂਤੋਂ ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਖੰਡ ਸਚਖੰਡ ਵਿਚਤੇ ਹਰ ਜ਼ੱਰਰੇ(ਕਿਣਕੇ)ਵਿਚ,ਹਰ ਘਟ ਵਿਚ,ਹਰ ਲੋਕ,ਹਰ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਵਿਚਬੀ ਰਖਦਾਹੈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਸਾਮਾਨ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੇ ਅੰਤਰਗਤਿ ਹਨਤੇ,ਇਉ ਉਹ ਟਿਕਾਣਾ ਤ੍ਰੈ-ਰੂਪ ਦਿੱਸਦਾ ਇੱਕੋ ਦਾ ਇਕੋਹੈ। ਅਸੀਂ ਦੇਸ਼(ਸਪੇਸ਼)ਦੀਆਂ ਤੇ ਲਾਭਾਂ ਜਾਣੂ ਨਹੀਂ। ਫੇਰ ਇਸਤੋ ਅੱਗੇ ਅਦੇਸ਼ ਅਕਾਲਦੇ ਅਸੀਂ ਜਾਣੂ ਨਹੀਂ, ਸੋ ਕਾਇਨਾਤ ਦੀਆਂ, ਸਾਥੋਂ ਪਰੇ ਦੀਆਂ ਲਾਭਾਂ ਵਿਚਤੇ ਦੇਸ਼,ਕਾਲਤੋਂਬੀ ਪਰੇਦੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਖੇਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਾਡੀ ਬੁੱਧੀ, ਜੋ ਦੇਸ਼ ਕਾਲ ਵਿਚਹੈ, ਤੇ ਦੇਸ਼ਦੀ ਤ੍ਰੈ-ਲਾਭਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਉਠਦੀ, ਸਾਰੇਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਅਸੀਂ ਜੋ ਕੁਛ ਖਿਆਲ ਕਰਦੇਹਾਂ, ਦੇਸ਼, ਕਾਲਦੇ ਕਪੜੇ ਪੁਆਕੇ ਕਰਦੇਹਾਂ, ਤੇ ਦੇਸ਼ਦੀ ਤ੍ਰੈ ਲਾਭੀਂ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਕਰਦੇਹਾਂ। ਫਿਰ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀਦੀ ਸਥੂਲਤਾਦੇ ਅਸੀਂ ਕੁਛ ਜਾਣੂਹਾਂ, ਪਰ ਇਸਦੀ ਸੂਖਮਤਾ ਦੇ ਅਤਿ ਸੂਖਮਤਾ ਦੇ ਅਜੇ ਪੂਰੇ ਜਾਣੂ ਨਹੀਂਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਇਸੇ ਕਰਕੇ 'ਸੋ ਦਰੁ' ਵਿਚ ਉਸ ਦਰੁ ਘਰੁ ਨੂੰ 'ਇਕੋ' ਕਰਕੇ ਪੁੱਛਿਆਹੈ:-'ਸੋ ਦਰੁ ਕੇਹਾ ਸੋ ਘਰੁ ਕੇਹਾ'? ਤੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਤ੍ਰੈਏ ਵੰਡਾਂ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਬੀ ਦਰ ਘਰ ਇਕੋਦੀ ਸਨਤ ਹੀ ਰੱਖੀ ਗਏ ਹਨ। ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਆਪ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ:'ਨਾਨਕ ਦਰੁ ਘਰੁ ਏਕੁਹੈ-ਅਵਰੁ ਨ ਦੂਜੀ ਜਾਇ'(60:15)ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵਜੀਨੇ ਉਹ'ਉੱਚਾ ਥਾਉ'ਐਉਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾਹੈ:"ਸਹਜ ਸਿਫਤਿ ਭਗਤਿ ਤਤੁ ਗਿਆਨਾ॥ ਸਦਾ ਅਨੰਦੁ ਨਿਹਚਲੁ ਸਚੁ ਥਾਨਾ॥ ਤਹਾ ਸੰਗਤਿ ਸਾਧ ਗੁਣ ਰਸੈ॥ ਅਨਭਉ ਨਗਰੁ ਤਹਾ ਤਹਾ ਸਦ ਵਸੈ॥ ਤਹ ਭਉ ਭਰਮਾ ਸੋਗੁ ਨ ਚਿੰਤਾ॥ ਆਵਣੁ ਜਾਵਣੁ ਮਿਰਤੁ ਨ ਹੋਤਾ॥ ਤਹ

68. ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ:- ਐਸਾ ਅਰਥ ਕਰਨਤੇ ਭਾ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਭਾਰਤੀ ਦਰਸ਼ਨਦੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਅਦ੍ਵੈਤ, ਵਿਸਿਸ਼ਟ ਅਦ੍ਵੈਤ,ਦ੍ਵੈਤ-ਅਦ੍ਵੈਤ ਆਦਿ ਸ਼ੁੱਧ ਸਿੱਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਤਤ੍ਵ ਗਿਆਨ ਦੀ ਬੌਧਕ ਘਾਟ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ। ਐਥੇ ਇੰਨਾਂ ਕਾਫੀਹੈ ਇਹ ਸੀ ਗੁਰ ਮਤ ਕਿਸੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ: 'ਛਲ' ਸਿੱਧਾਂਤ ਹੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਦਾ ਅਨੰਦ ਅਨਹਤ ਆਖਾਰੇ॥ ਭਗਤ ਵਸਹਿ ਕੀਰਤਨ ਆਧਾਰੇ॥ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਕਾ ਅੰਤ ਨ ਪਾਰੁ॥ ਕਉਣਕਰੈ ਤਾਕਾ ਬੀਚਾਰੁ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਜਿਸੁ ਕਿਰਪਾ ਕਰੈ॥ ਨਿਹਚਲ ਥਾਨੁ ਸਾਧਸੰਗਿ ਤਰੈ॥ 8।4"(237:13-17) "ਸੂਖ ਮਹਲ ਜਾਕੇ ਊਚ ਦੁਆਰੇ॥ ਤਾਂਮਹਿ ਵਸਹਿ ਭਗਤ ਪਿਆਰੇ॥ ਸਹਜ ਕਥਾ ਪ੍ਰਭਕੀ ਅਤਿ ਮੀਠੀ॥ ਵਿਰਲੇ ਕਾਹੂ ਨੇਤ੍ਰਹੁ ਡੀਠੀ॥ ਤਹ ਗੀਤ ਨਾਦ ਅਖਾਰੇ ਸੰਗਾ॥ ਊਹਾ ਸੰਤ ਕਰਿਹ ਹਰਿ ਰੰਗਾ॥ ਤਹ ਮਰਣੁ ਨ ਜੀਵਣੁ ਸੋਗ ਨ ਹਰਖਾ॥ ਸਾਚ ਨਾਮ ਕੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਰਖਾ॥ ਗੁਹਜ ਕਥਾ ਇਹ ਗੁਰਤੇ ਜਾਣੀ॥ ਨਾਨਕੁ ਬੋਲੇ ਹਰਿ ਹਰਿ ਬਾਣੀ'(739:13-16)॥

ਸਾਧਨ ਪੱਖ:- ਜੋ ਪ੍ਰੇਮੀ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖਦੇ ਗੁਣ ਕਥਨ ਤੇ ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਉਂ ਜਿੰਨਾ ਜਿੰਨਾਂ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਨਾ ਮਨ ਵਧੀਕ ਸਫਾ ਹੁੰਦਾਹੈ ਤੇ ਹੋ ਸਕਦਾਹੈ। ਜਿਸਦਾ ਗੁਣ ਕੀਰਤਨ ਕਰੀਦਾਹੈ ਉਸ ਦੀ ਸਮੀਪਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀਹੈ ਤੇ ਅੰਤ ਦਰ ਘਰ ਅਗੇ ਜਾ ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦਾਹੈ। ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ'ਬੈਠਾ ਵੇਖੇ ਵਖਿ ਇਕੇਲਾ'ਕਿ'ਸਚਖੰਡਿ ਵਸੈ ਨਿਰੰਕਾਰੁ' ਕਿ'ਘਟਿ ਘਟਿ ਬਿਆਪਿ ਰਹਿਆ ਭਗਵੰਤ';ਕਿ 'ਧਰਨਿਮਾਹਿ ਆਕਾਸ ਪਇਆਲ' ਫੇਰ ਇਕੋਇਕ ਸਭ ਜਾਈ ਸੁਣਦਾਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਕੇ ਅਗੋਂ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਫੁਰਮਾਇਆਹੈ:-

ਸੇਈ ਤੁਧੁ ਨੋ ਗਾਵਹਿ ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵਨਿ ਰਤੇ ਤੇਰੇ ਭਗਤ ਰਸਾਲੇ॥

ਅਰਥਾਤ ਕੇਵਲ ਪੜ੍ਹ ਸੁਣ ਲੈਣਾ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ,ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਕਰਨਾਤੇ ਐਤਨਾ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਕਰਨਾ,ਕਿ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖਦਾ ਪ੍ਰਿਯ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰੇਮੀਨੂੰ ਪਿਆਰਨ ਲਗ ਜਾਵੇ; ਇਹ ਸਾਧਨਹੈ ਪ੍ਰਾਪਤੀਦਾ, ਇਹ ਸਾਧਨ ਪ੍ਰੇਮਹੈ; ਹਾਂ ਪ੍ਰਿਯ ਸਰੂਪਨੂੰ ਮਿਲਣੇਦਾ ਸਾਧਨ ਪ੍ਰੇਮਹੈ॥

ਕਾਵਯ ਪਹਿਲੂ- ਪਉੜੀ 24 ਵਿਚ 'ਵਡਾ' ਸਾਹਿਬੁ 'ਊਚਾ ਥਾਉ'ਕਿਹਾ ਸੀ,ਫੇਰ ਪਉੜੀ 25 ਵਿਚ ਉਸ ਵਡੇ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਦਾਤਾਰਗੀ'ਬਹੁਤਾ ਕਰਮੁ ਲਿਖਿਆ ਨ ਜਾਇ'ਆਖਕੇ ਦਾਤ ਲੈਣ ਹਾਰਿਆਂਦੀ ਬਹੁੱਲਤਾ ਦਰਸਾਈ ਤੇ'ਵਡਾ ਸਾਹਿਬ'ਦਾ ਕੁਛ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾਸੀ। ਫਿਰ ਸਭਤੋਂ ਵੱਡੀ ਦਾਤ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਦੱਸੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ (ਪਉੜੀ 26) ਲੈਣਹਾਰ 'ਗੁਣ ਕਹਿ ਗੁਣੀ ਸਮਾਵਣਿਆ' ਦੇ ਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਣੀ ਵਿਚ ਸਮਾਕੇ ਗੁਣੀ ਵਾਂਙੂ ਅਮੁੱਲ ਪਦਵੀਤੇ ਪੁੱਜ ਜਾਂਦਾਹੈ। ਓਥੇ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਉਸਦਾ ਦੇਣ ਲੈਣ-ਸਿਫਤ ਸਲਾਹਦਾ ਵਪਾਰ ਆਦਿ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਅਮੁੱਲ ਪਦ ਦਾ ਵਪਾਰ ਦੱਸਿਆਸੀ। ਹੁਣ ਸੁਤੇ ਹੀ ਜੀ ਕਰਦਾਹੈ, ਕਿ ਉਸ ਅਮੁੱਲਹੀ ਅਮੁੱਲ ਦਾਤੇ ਤੇ ਉਸਦੀ 'ਅਮੁੱਲ ਦਾਤ' ਦੇ ਲੈਣਹਾਰਦਾ ਅਮੁੱਲ ਤੇ ਅਪੜਾਉਦਾ ਕੁਛ ਵਰਣਨਹੋ ਸਕੇ। ਪਰ ਆਪਨੇ ਇਸੇ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆਹੈ ਕਿ ਓਹ ਕਥਨਤੋਂ ਪਰੇਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਲਈਹੈ ਕਿ ਮਿਤ ਵਾਲਾ ਅਮਿਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗਯਾਨਦਾ ਵਿਖਯ ਸੰਪੂਰਣ ਤੌਰਤੇ ਬਣਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ,ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਵਰਣਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀਦਾ। ਪਰ ਨਾਲਹੀ ਇਹਬੀ ਦੱਸਿਆਹੈ ਕਿ ਭਗਤ ਜਨ ਆਖਦੇਹਨ, ਪਰ ਓਹ ਅੰਤ ਲੈਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਆਖਦੇ, ਓਹ ਤਾਂ ਆਖਦੇ ਆਖਦੇ ਉਸ ਵਿਚ ਸਮਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂਦਾ ਆਖਣਾ ਸਿਰਤ ਸਲਾਹਹੈ। ਸੋ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹਦੀ ਕਾਰਣਾ ਨਾਲ ਆਖਣਾ,ਉਸ ਵਿਚ ਲਿਵ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਲਾਉਣਦੀ(ਸਮਾਈਦਾ)ਵਸੀਲਾਹੈ ਤੇ ਉਸਦੇ ਪਰਮ ਸੁਖਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨਦਾ ਮਾਰਗਹੈ। ਯਥਾ:-'ਧਿਆਇ ਧਿਆਇ ਭਗਤਹ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ॥ ਨਾਨਕ ਤਿਸ ਪੁਰਖ ਕਾ ਕਿਨੈ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਇਆ'(284:4)

ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਉਸੇ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਦਰਸ਼ਨ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ,ਜਿਸ ਵਿਚ ਆਪਦੀ ਲਿਖੀ 'ਬ੍ਰਹਮੰਡੀ ਆਰਤੀ' ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਬ੍ਰਹਮੰਡੀ ਕੀਰਤਨ'ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਖਿਚ ਦੇਂਦੇ ਹਨ, ਕਿ,'ਭਗਤ-ਮਨ' ਜਗਤ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੀਰਤੀਹੋ ਰਹੀ ਅਨੁਭਵ ਕਰੇ। ਸੋ ਪਉੜੀ 27 ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਦਾ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦਾ ਪਰਮ ਅਨੁਭਵੀ ਮਨ ਉਸ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ 'ਸੋ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਸਾਹਾ ਪਾਤਿ ਸਾਹਿਬੁ' ਦੱਸਕੇ ਉਸਦੇ ਮਹਿਲ ਦੇ ਦਰਤੇ ਹੋ ਰਹੇ 'ਗੁਣ ਗਾਇਨ' ਤੇ ਮਹਿਲਦੇ ਅੰਦਰ 'ਸਰੁਪ ਸਥਿਤੀ' ਦਾ ਨਿਤਯ 'ਇਕ ਰਸਤਾ' ਨੂੰ 'ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ' ਤੇ'ਰਾਜ ਘਰ'ਦੇ ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਸਥਿਤ ਪਾਤਸ਼ਾਹਦੇ ਦਰ ਦੇ ਸੰਗੀਤਕ ਰਸਦੇ ਰੂਪਕ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹ ਵਿਖਾਲਦੇ ਹਨ। ਜਿਸਤੋਂ ਉਸਦੇ ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪਤੇ ਖੇਲਦਾ ਰਾਜ ਦੁਆਰੀ ਨਕਸ਼ਾ ਅੱਖਾਂ ਅਗੇ ਕ੍ਰਿਯਾਮਾਨ ਦਿੱਸ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਨਾਲ ਕੁਦਰਤੀ ਸਮਾਨਾਂਨੂੰ ਕੱਠਿਆ ਕਰਦੇਹਨ ਕਿ ਸਾਰੇ ਅੱਖਾਂਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਕਰਨ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਈਸ਼ਰ, ਬ੍ਰਹਮਾ, ਦੇਵ, ਇੰਦਰ ਆਦਿ ਜਸ ਦੇ ਨਾਦ, ਪਉਣ, ਪਾਣੀ, ਅਗਨੀ ਦੇਵਤਾ ਤੇ ਫੇਰ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਉਠਕੇ ਸਿਧ, ਨਾਥ, ਬੁਧ, ਮੁਨੀ, ਜੋਧੇ ਆਦਿ ਖੜੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਦਿੱਸਦੇ ਹਨ ਤੇ ਫਿਰ ਏਹ ਕੀਰਤਨ ਬ੍ਰਹਮੰਡ,ਆਤਮ ਖੰਡ ਤੇ ਮੰਡਲ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਜਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਜਸ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਮਨੋਹਰ ਸੁਰਾਂ ਕਰਦੇ ਸੁਣਾਈ ਦੇਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਕ ਵਿਸਮਾਦ ਵਲ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਕਰਨ ਦਾਹੈ। ਇਹ ਕਵਿਤਾਦੇ ਪੱਖਦਾ ਕਮਾਲਹੈ। 'ਗਗਨ ਮੈ ਥਾਲੁ' ਕੁਦਰਤੀ ਆਰਤੀਹੈ, 'ਸੋ ਦਰੁ ਕੇਹਾ... ...' ਕੁਦਰਤਦਾ ਸੰਗੀਤ (ਕਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨ'ਕੀਰਤਨ') ਹੈ।

ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਪਹਿਲੂ:- ਇਹ ਹੈ ਕਿ 'ਸਦਾ ਸਚੁ ਸਾਹਿਬ ਸਾਚਾ ਹੈ ਭੀ ਹੋਸੀ ਜਾਇ ਨ ਜਾਸੀ' ਕਹਿਕੇ ਉਸਦੇ ਨਿਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਘਰਦੇ ਦਰਦੇ ਸ਼ਾਹ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡਦੇ ਅਜੀਵ,ਜੀਵ ਧਰਤੀ ਤੇ ਰੂਹਾਨੀ ਰੂਪਾਂ ਵਾਲੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਦੱਸਕੇ, ਉਸਦਾ ਆਪੋ ਅਪਣੀ ਸਾਜੀ 'ਸਰਗੁਣ ਅਵਸਥਾ'ਦਾ ਜਲਵਾ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਤੇ 'ਸੋਈ ਸੋਈ ... ... ਰਚਨਾ ਜਿਨਿ ਰਚਾਈ'ਕਹਿਕੇ ਦੱਸ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹੋ ਨਿਰਗੁਣ ਹੈ ਉਹੋ ਸਰਗੁਣਹੈ ਤਾਕਿ ਦੋ ਭਿੰਨ ਵਜੂਦ ਨਾ ਸਮਝੇ ਜਾਣ: ਸਰਗੁਣ ਨਿਰਗੁਣ ਥਾਪੈ ਨਾਉ॥ ਦੁਹ ਮਿਲਿ ਏਕੈ ਕੀਨੇ ਨਾਉ'(387:18) ਪੁਨਾ:'ਨਿਰਗੁਣ ਆਪਿ ਸਰਗੁਨੁ ਭੀ ਓਹੀ॥ ਕਲਾ ਧਾਰਿ ਜਿਨਿ ਸਗਲੀ ਮੋਹੀ'(287:17); ਤਥਾ:-ਈਘੈ ਨਿਰਗੁਣ ਊਘੈ ਸਰਗੁਨ ਕੇਲ ਕਰਤ ਬਿਚਿ ਸੁਆਮੀ ਮੇਰਾ' (827:16)ਸੋਈ ਸੋਈ ਇਹ ਪਦ ਦੁਹਰਾਕੇ ਅਪਨੇ ਕਥਨ ਵਿਚ ਕਿਤਨੀ ਜਾਨ ਪਾਈਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਲੰਮੀ ਇਬਾਰਤ ਨਾ ਵਰਣਨ ਕਰ ਸਕੇ। ਫੇਰ ਦੇਖੋ ਆਪਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਉਮਾਹੂ ਹਿਰਦਾ ਇਸ ਸਾਰੀ ਤਸਵੀਰਨੂੰ ਸਰਗੁਣ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਖਿਚਦਿਆਂ,ਨਿਰਗੁਣਤਾਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਰਸਾਉਂਦਿਆਂ ਆਪਣੇ='ਪ੍ਰੇਮ'ਦੇ ਖ਼ਤ ਐਸੀ ਨਜ਼ਾਕਤ ਨਾਲ ਵਾਹ ਗਿਆਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਰੂਪਕ ਵਿਚ ਉਹ ਮਾਨੋ ਤਸਵੀਰ ਉਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸੂਰਜਹੈ।

ਕੇਤੇ ਗਾਵਹਿ ਸੋ ਤਧ ਭਾਵਨਿ, ਰਤੇ ਤੇਰੇ ਭਗਤ ਰਸਾਲੇ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਥੇ'ਸੇਈ'ਏਕ ਪਦ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀ 'ਕੁਦਰਤੀ ਗੁਣ ਗਾਇਕ ਸਭਾ' ਵਿਚ 'ਰਸਾਲ ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਰਤੇ' ਹੋਏ ਜੋ ਗਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਏਹ ਓਹ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾਹਾਂ। ਮਾਨੋ ਇਹ ਜਣਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਹੋਰ ਤਾ'ਦਰੁ' ਉਤੇ ਖੜੇ ਗਾਉਂ ਰਹੇ ਹਨ,ਪਰ ਇਹੋਘਰੁ (ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜੋ ਅਤਿ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਭਿੱਜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਰੂਪ ਹੋਏ ਹਰੀ ਦਾ ਰੂਪਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਅੰਤ ਦੀ ਅੱਧੀ ਤੁਕ ਵਿਚ ਓਥੇ ਅਪੱੜਨਦਾ ਸਾਧਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਰਜ਼ਾ ਪੁਰੁ ਟੁਰਨੇ ਦਾ ਦਰਸਾ ਦਿੱਤਾਹੈ। ਉਹ ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂ ਦਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਰਜ਼ਾ ਵਿਚ ਰਹੋ। ਮਾਨੋ ਉਹੋਮਹਾਨ ਸੰਗੀਤ ਸੁਰ ਹੈ, ਬਾਜ਼ ਦੀ ਤਾਰਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਅਪਣੀ ਨਿੱਕੀ ਮਰਜ਼ੀਦੀ ਸੁਰ (ਤਰਬ)ਨੂੰ ਇਕ ਸੁਰ ਕਰ ਲਓ, ਇਕ ਰਸ ਕਰ ਲਓ, ਇਹੋ ਮਾਰਗ ਉਸਨੂੰ ਮਿਲਨੇਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਗਲ ਜਪੁਜੀਦੇ ਆਦਿ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਇਸੀ:-"ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ॥"

ਨਿਰੁਕਤ- ਦਰੁ-(ਫਾ:ਦਰ)ਦਰਵਾਜ਼ਾ। (ਸੰਸ:ਦ੍ਵਾਰ)ਬੂਹਾ। ਸਮਾਲੇ- ਸੰਭਾਲਦਾਹੈ, ਭਾਵ ਦੇਖਦਾਹੈ ਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਬਰਦਾਰੀ ਕਰਦਾਹੈ। ਵਾਜੇ-(ਸੰਸ:ਵਾਦਨ)-ਵਜਾਉਣਾ, ਪੰਜਾਬੀ ਵਜਾਉਣਾ, ਵਾਉਣਾ, ਸਾਜ਼,ਜਿਨ੍ਹਾਂਤੋਂ ਰਾਗ ਵਜਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਸੁਰਤੇ ਤਾਰ ਦੋਹਾਂਦੇ ਸਾਜ਼ਾਂਨੂੰ ਵਾਜਾ ਕਹਿ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਨਾਦ-(ਸੰਸ:)ਸ਼ਬਦ,ਰਾਗ। ਵਾਵਣਹਾਰੇ-ਵਜਾਉਣ ਵਾਲੇ। ਪਰੀ-(ਫਾ:ਪਰੀ) ਇਕ ਦਿੱਬ ਰੂਪ ਵਾਲੀ ਜਾਤੀ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀਹੈ,ਪਰ ਏਥੇ ਭਾਵ ਰਾਗਾਂ ਦੀਆਂ ਰਾਗਣੀਆਂ ਤੋਂਹੈ। ਰਾਗ ਰਾਗਣੀਆਂ 'ਹਰੀਕੇ ਦੁਆਰ'ਯਾ'ਗੁਰਕੇ ਦੁਆਰ'ਆਪ ਗਾਉਣ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ- ਇਹ ਭਾਵ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕਈ ਥਾਈਂ ਆਇਆਹੈ,ਯਥਾ:-'ਰਾਗ ਰਤਨ ਪਰਵਾਰ ਪਰੀਆ ਸਬਦ ਗਾਵਣ ਆਈਆ'(917:3)ਪੁਨਾ:'ਰਾਗ ਰਾਗਨੀ ਮੰਗਲੁ ਗਾਇਆ'(351:11);ਤਥਾ:-'ਰਾਗ ਰਤਨ ਪਰੀਆ ਪਰਵਾਰ॥ ਤਿਸੁ ਵਿਚ ਉਪਜੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਾਰ' (351:12)॥ ਰਾਜਾ ਧਰਮੁ, ਧਰਮ ਰਾਜਾ। ਚਿਤ੍ਰਗੁਪਤੁ, ਗੁਪਤ ਚਿੱਤਰਾਂ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਦੇਵਤਾ। ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂਦੇ ਗੁਪਤ ਚਿੱਤਰ-ਲੇਖਕ ਦੇਵਤਾ। (ਅ) ਚਿੱਤਰ ਸੋ ਗੁਪਤ ਹਨ। ਈਸਰ-(ਸੰਸ:ਈਸ਼ਵਰ,ਐਸਵਰਜ ਵਾਲਾ। ਸ਼ਿਵ:-ਇਥੇ ਭਾਵ ਸ਼ਿਵ ਤੋਂਹੈ। ਇਦਾਸਣਿ-(ਸੰਸ:ਇੰਦ੍ਰ+ ਆਸਣ) ਇੰਦ੍ਰ ਦੇ ਆਸਣ ਉਤੇ। ਸਿਧ-(ਸੰਸ: ਸਿਦਧ)1. ਜੋਗੀਆਂਦੇ ਵੱਡੇ। (2) ਜੈਨੀਆਂਦੇ ਵੱਡੇ। (3) ਸਿਧੀਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪੁਰਖ। ਕਾਮਯਾਬ ਪੁਰਖ। ਜਤੀ-(ਸੰਸ:,) ਇਸਤ੍ਰੀ ਭੋਗਤੋਂ ਰਹਿਤ। ਜੋ ਕਾਮ ਚੇਸ਼ਟਾਤੋਂ ਆਪਨੂੰ ਬਚਾਈ ਰੱਖੇ। ਸਤੀ-ਦਾਨੀ;ਸੱਚੇ; ਵੀਰ ਕਰਾਰੇ- ਕਰਾਰੇ ਵੀਰ; ਤਕੜੇ ਸੂਰਮੇ। ਰਖੀਸਰ- (ਸੰਸ: ਰਿਖੀਸ਼੍ਵਰ) ਵੱਡੇ ਰਿਖੀ। ਮੋਹਣੀਆਂ-(ਸੰਸ:ਮੋਹਨਿ) ਮੋਹ ਲੈਣ ਵਾਲੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ। ਸੁੰਦਰ ਤ੍ਰੀਮਤਾਂ। ਮਛ-(ਸੰਸ: ਮਤਸਯ) ਮਾਤ ਲੋਕ। ਧਰਤੀ। ਪਇਆਲ- (ਸੰਸ: ਪਾਤਾਲ) ਪਾਤਾਲ। ਰਤਨ-(ਸੰਸ: ਰਤਨ) 1. ਜਵਾਹਰਾਤ ਜੋ ਨੌ ਗਿਣਦੇ ਹਨ:-ਹੀਰਾ, ਪੰਨਾ, ਪੁਖਰਾਜ, ਨੀਲਮ, ਮਾਣਕ, ਲਹੁਸੁਨਿਆ, ਗੋਮੇਦ, ਗੁੱਲੀਆ(ਮੂੰਗਾ),ਮੋਤੀ। 2. ਅਮੋਲਕ ਤੇ ਕੀਮਤੀ ਵਸਤਾਂ। 3. ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਚੌਦਾਂ ਅਮੋਲਕ ਸਾਮਾਨ ਤੇ ਵਯਕਤੀਆਂ : 1. ਧਨੰਤਰ। 2. ਅੰਮ੍ਰਿਤ 3. ਉਚੱਸ੍ਰਵਾ ਘੋੜਾ, 4. ਐਰਾਵਤ ਹਾਥੀ, 5. ਕਾਮਧੇਨ, ਗਊ, 6. ਕਲਪ ਬ੍ਰਿਛ, 7. ਰੰਭਾ ਅਪੱਸਰਾ, 8. ਲੱਛਮੀ, 9. ਕਾਲਕੂਟ, 10. ਸੁਰਾ, 11. ਚੰਦ੍ਰਮਾ 12. ਸੰਖ, 13. ਕੋਸਤਭ ਮਣੀ, 14. ਧਨੁਖ। ਜੋਧ-

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜੋਧਾ, ਰਥੀ। ਮਹਾਬਲ-ਮਹਾਂਬਲੀ=ਮਹਾਂਰਥੀ। ਸੂਰਜ ਅਤਿਰਥੀ। ਗਯਾਨੀ ਸੱਜਣ ਐਉਂ ਬੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ: ਹਜ਼ਾਰ ਨਾਲ ਲੜੇ ਸੋ ਸੂਰਮਾ, ਜੋ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਨਾਲ ਲੜੇ ਸੋ ਜੋਧਾ, ਜੋ ਬਿਅੰਤਾਂ ਨਾਲ ਲੜੇ ਸੋ ਮਹਾਂ-ਰਥੀ।

ਆਤਮ ਪੱਖ ਵਿਚ ਐਉਂ ਬੀ ਭਾਵ ਕੱਢੀਦਾ ਹੈ:- ਜੋਧ=ਜਿਨ੍ਹਾਂਨੇ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂਨੂੰ ਵਿਕਾਰਾਂਤੋ ਰੋਕ ਲਿਆਹੈ। ਮਹਾਂ-ਬਲੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂਨੇ ਮਨਨੂੰ ਭੋਗ ਵਿਲਾਸਾਂ ਵੱਲ ਰੁਚੀ ਕਰਨਤੋਂ ਰੋਕ ਲਿਆਹੈ- ਸੂਰਾ= ਜਿਸਨੇ ਹਉਮੈਤੇ ਫਤਹ ਪਾਈਹੈ। ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰੀਰ, ਇੰਦ੍ਰਤੇ ਮਨ ਬੀ ਅਰਥ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਖਾਣੀ ਚਾਰੇ-ਚਾਰ ਖਾਣੀਆਂ ਤੋਂ ਉਪਜੇ ਜੀਵ: 1. ਅੰਡਿਆਂਤੋਂ ਉਪਜੈ ਜੈਸੇ ਪੰਛੀ, ਜੇਰਤੋਂ ਉਪਜੇ ਜੈਸੇ ਮਨੁੱਖ ਆਦਿ, 3. ਪਸੀਨੇ ਵਿਚ ਨਿੰਮਣ ਵਾਲੇ ਜੈਸੇ ਜੂੰ। ਇਕ ਦਾਨੇ ਸੱਜਣ ਜੀਨੇ ਦੱਸਿਆਹੈ ਕਿ 'ਸੇਤਜ'ਦਾ ਅਰਥਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰਦੇ ਹਿੱਸਿਆਂਦੇ ਜੁਦਾ ਹੋਣਤੋਂ ਹੀ ਬਣਨ। ਸੈ=ਸ੍ਵੈਲਤ ਜ=ਛੱਡ ਛੱਡਕੇ, ਅਪਣੇ ਹੀ ਹਿੱਸੇ ਕਰ ਕਰਕੇ ਜੋ ਬਣੇ। ਜਿਤਨੇ ਜਰਮਜ਼ ਆਦਿ ਦੱਸੀਦੇ ਹਨ ਸਾਰੇ ਐਉਂਹੀ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਐਸੇ ਜੀਵ ਹਨਜੋ ਸੈਲੇਫ ਡੀਵੀਜਨ ਨਾਲ ਪਰੋਪੈਗੰਡਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਮੀਬੀਆ। ਵਰਭੰਡ- (ਸੰਸ:, ਬ੍ਰਹਮੰਡ) ਬ੍ਰਹਮੰਡ। ਮੰਡਲ-(ਸੰਸ:) 1. ਕੋਈ ਹਿੱਸਾ ਪ੍ਰਿਥਵੀਦਾ, 40 ਜੋਜਨ ਚੌੜਾ। 2. ਮੰਡਲ ਤੋਂ ਲੋਕ ਦਾ ਬੀ ਅਰਥ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, 3. ਮੰਡਲ=ਸਮੁਦਾਇ, ਯਥਾ:-ਤਾਰਕਾ ਮੰਡਲ। ਖੰਡ- (ਸੰਸ:ਹਿਸਾ। ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ(ਦੀਪ)ਦੇ ਨੌ ਖੰਡਹਨ, 2. ਆਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਲੋਕ ਜੈਸੇ ਸਚਖੰਡ। ਰੰਗੀ ਰੰਗੀ ਭਾਤੀ- ਰੰਗ ਰੰਗਦੀ, ਭਾਂਤ ਭਾਂਤਦੀ, ਜਿਨਸ ਜਿਨਸਦੀ; ਭਾਵ ਕਿਸਮ ਉਸਤੋਂ ਅਗੋਂ ਇਕ ਇਕਦੀ ਕਿਸਮ,ਉਸ ਤੋਂ ਅਗੋਂ ਫਿਰ ਇਕ ਦੀ ਕਿਸਮ। ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੁ (ਫਾ: ਪਾਦ=ਤਖਤ; ਸ਼ਾਹ=ਸਾਹਿਬ,ਮਾਲਕ)ਪਾਤਸ਼ਾਹ।

ਪ੍ਰਾਕਥਨ ਪਹਿਲੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਇਆ ਸੀ:-'ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ' ਫੇਰ ਹੁਕਮਤੇ ਚਲਣਦੀ ਵਿਧੀ, ਸਾਧਨ, ਉਪਰਾਲੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂਦੀ ਵਯਾਖਯਾ ਨਾਲ ਵਰਣਨ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ। ਓਹ ਸਾਰੇ'ਅੰਤਰ ਮੁਖ-ਇਸ ਸਥਿਤੀ'ਯਾ'ਧਯਾਨ-ਪ੍ਰਪੱਕਤਾ'ਦੀ ਵਿਉਂਤਦੇ ਤਰੀਕੇ ਸਨ-'ਪੰਚਾਕਾ ਗੁਰੁ ਏਕੁ ਧਿਆਨੁ' ਇਸਤੋਂ ਮਗਰੋਂ 'ਬਾਹਰਲੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ'ਤੋਂ 'ਅੰਤਰ ਮੁਖ ਵਿਸਮਾਦੀ ਰੰਗ ਅੱਪੜਨ' ਦੀ ਵਿਯਾਖਯਾ ਟੁਰੀਸੀ ਕਿ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਵਿਚ ਜਦ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖਦੇ ਕਰਣਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾਓਗੇ,ਤਾਂ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਦਿੱਸੇਗੀ, ਜੇ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਵਿਚ ਇਸਦਾ ਅੰਤ ਲੈਣ ਲਈ ਜਾਓਗੇ, ਤਾਂ ਵਾਕਫੀ ਕੁਛ ਵਧੇਗੀ ਪਰ ਥੱਕ ਹਾਰ ਜਾਓਗੇ। ਪਰ ਜੇ ਰਚਨਾਦੀ ਬਹੁਲਤਾ, ਸੁੰਦਰਤਾ, ਅਗੰਮਤਾ ਦੇਖ ਦੇਖਕੇ ਇਸਦੇ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖਦੀ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਵਿਚ ਜਾਓਗੇ,ਯਾ ਸਿਧੇ ਸੋਦਰੁ ਦੇ ਝਲਕੇ ਨਾਲ ਵਿਸਮਿਤ ਹੁੰਦੇ ਵਿਸਮਾਦ ਵਿਚ ਜਾਓਗੇ,ਤਾਂ ਟਿਕ ਜਾਓਗੇ, ਲਿਵ ਲਗੇਗੀ ਤੇ ਪੰਚ ਬਣੋਗੇ। ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਸੀ ਬਾਹਰ ਮੁਖੀ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਮੁਖੀ ਨਾ ਹੋਣਾ, ਸਗੋਂ ਕੁਦਰਤਦੇ ਦਿਦਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਬੀ ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਇਸਥਿਤੀ ਦੀ ਹੀ ਪ੍ਰੱਪਕਤਾ ਕਰ ਲੈਣੀ। ਇਸੇ ਲਈ ਪਿਛਲੀ'ਸੋ ਦਰੁ'ਦੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਰਚਣਹਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚੋਂ ਉਸਦੀ ਦਰਗਾਹਦੇ ਕੀਰਤਨ ਸਮਾਜਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿਖਾਇਆਸੀ ਤੇ ਉਸਦੀ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਦਾ ਰੰਗ ਲਾਕੇ ਉਸੇਦੇ ਕਰਤਾ ਕਾਦਰੀ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚਲੈ ਗਏ ਸਨ-ਤੇ ਫੇਰ ਰਜ਼ਾ ਵਿਚ ਟੁਰਨਾ ਸਿਖਾਇਆ ਸੀ ਇਹ ਕਹਿਕੇ:-

ਰੰਗੀ ਰੰਗੀ ਭਾਤੀ ਕਰਿ ਕਰਿ॥੨੭॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

'ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਧਯਾਨ'ਦੁਆਰਾਤੇ 'ਬਾਹਰਲੇ ਵਿਸਮਾਦੀ' ਦਰਸ਼ਨ; ਦੁਹਾਂ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ 'ਉਸ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਵਿਚ ਇਕ ਸਵਰ ਹੋ ਜਾਣਾ' ਇਹ ਮਾਰਗ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰੇਮਾ-ਭਗਤੀ ਸਿਖਾ ਦਿੰਦਾਹੈ ਇਹ ਆਖਕੇ:-'ਨਾਨਕ ਰਹਣੁ ਰਜਾਈ'; ਪਰ ਏਥੇ ਆਕੇ ਮਾਨੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੋਇਆਹੈ ਕੇ,ਹੇ ਗੁਰੁ ਜੀ! ਇਕ ਤਰੀਕਾ ਗੋਰਖ ਮਤ ਵਾਲੇ ਜੋਗੀਆਂ ਦਾਹੈ ਜੋ ਬੜਾ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਤਰੀਕਾ'ਅਹੰ ਬ੍ਰਹਮਾਸਮਿ'ਕਹਿਕੇ ਇਕ ਈਸ਼ਵਰ ਰੂਪਹੋ ਜਾਣ ਦੇ (ਗਯਾਨ)ਦਾਹੈ; ਤੇ ਹੋਰ ਬੀ ਕਈ ਤਰੀਕੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਬਤ ਆਪ ਦੀ ਕੀਹ ਆਗਿਆਹੈ ?

ਮੁੰਦਾ ਸੰਤੋਖ ਸਰਮੁ ਪਤੁ ਝੋਲੀ ਧਿਆਨ ਕੀ ਕਰਹਿ ਬਿਭੂਤਿ॥ ਖਿੰਥਾ ਕਾਲੁ ਕੁਆਰੀ ਕਾਇਆ ਜੁਗਤਿ ਡੰਡਾ ਪਰਤੀਤਿ ॥ ਆਈ ਪੰਥੀ ਸਗਲ ਜਮਾਤੀ ਮਨਿ ਜੀਤੈ ਜਗੁ ਜੀਤੁ ॥ ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ ॥ ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ ॥੨੮॥

ਨੰ.1. ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ "ਮੀਣਾ" - 28

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:-ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ, 'ਜੋਗੁ ਜਿਹੈ, ਸੁ ਕਿਸੁ ਬਸਤੁਕਾ ਨਾਉ ਹੈ? ਮੁੰਦਾ ਸੰਤੋਖ। ਜਿ ਆਤਮੇ ਸੰਤੋਖ ਆਇਆ, ਸੁ ਏਹ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਹੋਈਆਂ। ਅਰੁ ਸਰਮੁ ਪਤੁ ਝੋਲੀ। ਸਰਮੁ ਜਿ ਆਤਮੇ ਕਉ ਆਇਆ,ਸੁ ਝੋਲੀ ਆਹੁ ਪਤ੍ਰ ਹੁਆ'। ਧਿਆਨਕੀ ਕਰਹਿ ਬਿਭੂਤਿ;

ਧਿਆਨੁਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਿਉ ਲਗਾਇਆ,ਸੁ ਏਹਾ, ਬਿਭੂਤ ਲਗਾਈ। ਖਿੰਥਾ ਕਾਲੁ ਕੁਆਰੀ ਕਾਇਆ; ਖਿੰਥਾ ਜੁ ਪਹਿਰੀ, ਸੁ ਕਾਲਕੀ ਪਹਿਰੀ। ਸੁ ਕਾਲਕੀ ਖਿੰਥਾ ਕਿਆ ਕਹੀਐ? ਜਿ ਮਰਣੁ 'ਤਹਕੀਕ' ਜਾਣਿ। ਜਿ ਏਹ ਜਿ ਦੇਹੀਹੈ, ਸੁ ਕਾਲਕੇ ਕਪੜੇਕਉ ਪਹਿਰੇ ਬੈਠੀਹੈ। ਏਹ ਦੇਹੀ ਸਹੀ ਕਾਲਕੇ ਵਸਿ ਆਵੇਗੀ। ਸੁ ਕਾਲੁ ਕਿਆ ਕਹੀਐ? ਕਾਲੁ ਏਹੀ, ਜੁ ਸਮਾ; ਜਿਸਿ ਸਮੇ ਦੇਹੀ ਗਿਰੀ, ਓਹੀ ਸਮਾ ਉਸੋ ਸਮੇਕਾ ਨਾਉ ਕਾਲੁ'। ਤਿਸ ਮਰਣਕਉ ਤਹਕੀਕ ਸਮਝਿ ਕਰਿ,ਸੁ ਦੇਹੀ ਤਿਸੁ ਮਰਣਕੇ ਭੈ ਕਹਿ, ਕਹਿ ਪਾਪ ਰਤ ਨਾ ਹੋਈ। ਦੇਹੀ ਪਾਪਾਂਤੇ ਕੁਆਰੀ ਰਹੀ; ਪਾਪਾਂ ਸਾਥਿ ਬੀਆਹੀਆਂ ਨਹੀ। ਅਰੁ ਜੁਗਤਿਕਾ ਡੰਡਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਪਰਤੀਤ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸਾਥਿ ਰਹੀ।

'ਆਈ ਪੰਥੀ ਸਗਲ ਜਮਾਤੀ।'

ਬਾਰਾ(12)ਪੰਥ ਜਿ ਜੋਗੀਹੈ, ਤਿਨਮਹਿ ਜਿ ਦੁਇ ਪੰਥਹੈ, ਸਿ ਬਡੇਹੈ। ਇਕੁ 'ਆਈ'ਪੰਥੁ,ਇਕ'ਨਾਥ' ਪੰਥ। ਤਿਸ ਦੁਹ ਮਹਿ ਭੀ, ਜੁ ਆਈ-ਪੰਥਹੈ, ਸੁ ਸਭਨਾਕਾ ਭੰਡਾਰੀਹੈ। ਸਭਨਾ ਕਉ ਸਜਾਇ ਲੇਤਾਹੈ, ਗਰੀਬੀਸੇ ਅੰਗ ਕਰਿ ਕਰਿ। ਸੁ ਆਈ-ਪੰਥੁ ਕਿਸੁਕਾਹੈ? ਸ੍ਰੀ ਈਸਰ-ਨਾਥ ਮਹਾਵੇਦ ਕਾ। ਜਿਉ ਮਹਾਦੇਵ ਗਰੀਬੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬਾਰਹ ਪੰਥ ਸਮਾਇ ਲੀਏ, ਤਿਉ ਮੇਰਾ ਜਿਹੈ, ਸਿ ਆਈ ਪੰਥੁਹੈ। ਸਭ ਸਮਾਤੀ ਜਿਤਨੀਆਂ ਹੈਨਿ, ਕਿਸੇ ਮਾਰਗ ਕੀਆਂ, ਸਿ ਸਭ ਸਮਾਇ ਲੀਨੀਆਂਹੈ। ਸਭਨਾਕਾ ਟਹਲੂਆ ਹਉਹਾਂ। 'ਮਨਿ ਜੀਤੇ ਜਗੁ ਜੀਤਿ'। ਜਉ ਮਨੁ ਜੀਤਾ, ਤਉ ਸਗਲਾ ਜਗਤ੍ਰ ਜੀਤਾ। ਕਹੇ ਜੀ, ਆਦੇਸੁ ਕਿਸਕੇ ਆਗੇ ਕਰੀਏ? ਭੀ ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੇ ਆਦੇਸੁ ਕਿਸ ਆਗੇ ਕਹੀਐ? ਕਹੇ,'ਆਦੇਸ ਆਦਿ ਕੇ ਆਗੇ'। ਆਦਿ ਕਵਨੁ ਕਹੀਐ? ਆਦਿ ਨਿਰੰਜਨੁ, ਪਵਨ ਸਰੂਪੀ, ਤਿਸਕੇ ਆਗੇ ਮੇਰਾ ਆਦੇਸੁ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਨੀਲ ਕਵਨੁ ਕਹੀਐ? ਅਨਾਹਿਦਿ ਸਬਦੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸਰੁਕੇ ਦੁਆਰੇ, ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਵਾਜਿਆ ਹੀ ਕਰਦਾਹੈ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਜਸੁ ਕਰਤਾਹੈ।

ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ ॥੨੮॥

ਆਦਿ ਪੁਰਖ ਕਾ ਅਨੀਲ, ਪਾਣੀ ਕਾ, ਅਨਾਦਿ ਅੰਨ ਦੇਵਤੇ ਕਾ, ਅਨਾਹਦ ਸਬਦ ਕਾ। ਇਨਕਾ ਆਦਿ ਅੰਤਿ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ ਹੈ। ਏਹੀ ਪਰਮੇਸੁਰਹੈ। ਏਨਾ ਹੀ ਆਗੇ ਮੇਰਾ ਆਦੇਸੁਹੈ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਜਿ ਹੈ ਜਿ ਏਈਹੈ॥ 28॥

ਨੰ.2. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਸ਼ਹੀਦ'-28

ਮੁੰਦਾ ਸੰਤੋਖੁ ਸਰਮੁ ਪਤੁ ਝੋਲੀ ਧਿਆਨ ਕੀ ਕਰਹਿ ਬਿਭੂਤਿ॥

ਤਾਂ ਸਿਧਾਂ ਕਹਿਆ ॥ "ਤੂੰ ਗੁਰ ਕੀਤਾਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ?" ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ॥

"ਅਸਾਂ ਸੰਤੋਖ ਦੀਆਂ ਮੁੰਦ੍ਰਾਂ ਪਹਿਰੀਆਂ ਹੈ, ਅਰ ਬੁਰਿਆਂ ਕਰਮਾਂ ਵਲੋਂ ਸ਼ਰਮ ਕਰਨੀ ਇਹ ਪੱਤ੍ਰ ਤੇ ਝੋਲੀ ਲਈ ਹੈ॥ ਅਰ ਸਤਗੁਰਾਂਦੇ ਚਰਨਾਂਦਾ ਧਿਆਨ ਇਹ ਬਿਭੂਤ ਲਾਈਹੈ। ਅਰ ਜੋ ਕਾਲ ਦਾ ਗ੍ਰਾਸ ਕਾਇਆ ਹੈ ਸੋ ਖਿੰਥਾ ਪਹਿਰੀਹੈ॥ ਅਰਜੋ ਗੁਰਾਂਦੇ ਭਜਨਦੀ ਜੁਗਤ ਦੱਸੀਹੈ ਸੋ ਡੰਡਾ ਹੱਥ, ਲੀਆਹੈ ਅਤੇਜੋ ਗੁਰਾਂਦੇ ਵਚਨਾਂਤੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕੀਤੀਹੈ,ਅਰ ਜੋਗੀਆਂਦਾ ਇਕ'ਆਈ-ਪੰਥੀ'ਹੁੰਦਾਹੈ,ਜੋ ਸਭਨਾਂ ਨਾਲ ਨਿਰਵੈਰ ਹੋ ਵਰਤਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਜਿਨਾਂਨੂੰ ਗੁਣਾਂਦੇ ਵਚਨਾਂਤੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਆਈਹੈ; ਸੋਈ ਮੇਰੇ ਪੰਥੀ ਹੈਨ॥ ਅਰ ਖਟ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ 'ਪੰਥ'ਵਿਚ ਹੋਵਦੇ, ਪਰ ਜਿਨਾਂਨੇ ਮਨ ਜਿਤਿਆਹੈ, ਤਿਨਾਂਹੀ ਜਗਤ ਜਿੱਤਿਆਹੈ, ਤਾਂਤੇ ਮੈਂ ਆਦੇਸ ਕੀਤੀਹੈ, ਅਰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆਹੈ, ਤਿਸਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅੱਗੇ;ਜੋ ਦੇਸ, ਕਾਲ ਅਰ ਵਸਤੂ ਦੇ ਪ੍ਰਛੇਦ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਅਰ ਸਰਬ ਦੀ ਆਦ ਹੈ, ਅਰ ਉਸਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਜੋ ਕਦ ਦਾ ਹੋਇਆਹੈ॥ ਅਰ ਉਸਦਾ ਆਦ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਅਰ ਉਸਦਾ ਨਾਸਭੀ ਨਹੀਂ; ਕਯੋਂਕਿ ਜੁਗਾਂ ਜੁਗਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕ ਵਿਆਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਅਰ ਕਦੇ ਬਾਲ, ਬਿਰਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ; ਤਾਂਤੇ ਸੋਈ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂਹੈ" ॥ 28॥

ਨੰ.3. ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਜੀ (ਸੇਵਾਪੰਥੀ)-28

ਅਬ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਿਧਹੁਕਾ ਚਲਿਆ॥

ਦੋਹਰਾ॥ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੁਮਾਰੀਤੇ ਭਯੋ, ਮਹਾ ਜਗਤਿ ਭਯ ਨਾਸ਼॥ ਭਗਤਿ ਭੇਖ ਕਿਹ ਬਿਧ ਧਰਹਿ, ਕਹਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਦਾਸ॥ 1॥ ਪ੍ਰਥਮ ਕਾਲ ਯਹਿ ਭੇਦਿ ਹੈ, ਸਾਧਨ ਰੂਪ ਇਤਿਹਾਸ॥ ਅਬ ਸੁਨਹੁ ਚਿਤ ਅਹਿਲਾਦਿ॥ 2॥ ਹਿਮ-ਗਿਰ ਪਰ ਬੈਠੇ ਹੁਤੇ, ਭਰਥਰ ਸੋ ਬੰਸਾਦਿ॥ 3॥ ਤਾਹੀ ਸਮੇ ਸੁਸਿਧਨੇ, ਗੋਰਖ ਪਹੁੰਚੇ ਆਇ। ਆਵਤਹੀ ਐਸੇ ਕਹਯੋ, ਭੇਖ ਧਰਹੁ ਮਨ ਲਾਇ॥ 4॥ ਮੁੰਦਾ ਪਤਿ ਝੋਲੀ ਬਿਭੂਤਿ, ਖਿੰਥਾ ਡੰਡਾ ਸੋਇ। ਪੰਥ ਜਮਾਤੀ ਸੰਗਮਹੁ, ਤਬ ਜਗ ਜੀਤ ਨ ਹੋਇ॥ 5॥ ਰਿੱਧ ਸਿੱਧ ਆਗਯਾ ਰਹੇ, ਆਸਨ ਕਰਗਹ ਨਾਦ॥ ਸਰਬ ਨਾਥ ਆਦੇਸ ਕਹੁ, ਲਹੇ ਜੋਗ ਕੋ ਸਵਾਦਿ॥ 6॥ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਹਸਿ ਕੇ ਕਹੇ, ਸੁਨ ਗੋਰਖ ਸਤਿ ਰੀਤ॥ ਜਿਹ ਸੁਨਤੇ ਭ੍ਰਮ ਨਸ਼ਟ ਹੁਵੇ, ਲਹੇ ਨਿਜ ਤਨਿ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ॥ 7॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਵਾਚ॥ ਮੁੰਦਾ ਸੰਤੋਖ ਸਰਮੁ ਪਤੁ ਝੋਲੀ ਧਿਆਨ ਕੀ ਕਰਹਿ ਬਿਭੂਤਿ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਸਕਾ ਅਰਥ। ਸੰਤੋਖਕੀ ਮੁੰਦ ਯਹਿਹੈ। ਇਸ ਲੋਕ ਤਥਾ ਪਰਲੋਕ ਕੇ ਸੁਖਨ ਸਵਰ ਜਾਨਕੇ ਕਾਗ-ਵਿਸ਼ਟਾਂ ਵਤ ਕਰਿਕੈ ਕੇਵਲ ਆਤਮਾ-ਸੁਖ ਬਿਖੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣ,ਸੋ ਯਹਿ ਸੰਤੋਖ ਸੋਈ ਸੰਤੋਖ ਮੁੰਦਾ ਹੈ॥ 'ਸਰਮ ਪਤਿ ਝੋਲੀ', ਸਰਮ ਕਹੀਐ ਲੱਜਾ, ਜੋ ਐਸਾ ਨਿਖੇਧ-ਕਰਮਮੇਂ ਕਰੋਗਾ,ਤੋ ਗੁਰ ਅਰ ਸੰਤ ਮੁਝਕੋ ਕਿਆ ਕਹੈਗੇ। ਯਹੀ ਸੰਤਹੁਕਾ ਪਾੜ੍ ਅਰ ਝੋਲੀਹੈ। ਅਰ ਏਕ ਅਦ੍ਵਿਤੀ ਨਾਰਾਯਣਕਾ ਜੋ ਧਯਾਨਹੈ ਸੋਈ ਬਿਭੂਤਿਹੈ।

ਖਿੰਥਾ ਕਾਲੁ ਕੁਆਰੀ ਕਾਇਆ ਜੁਗਤਿ ਡੰਡਾ ਪਰਤੀਤਿ॥

ਕਾਇਆ ਜਬ ਤਕ ਕਾਲਸੋ ਕੁਆਰੀਹੈ; ਜਬ ਤਕ ਕਾਲ ਨਾਸੀ ਨਹੀਂ, ਜਿਸਤੇ ਪੂਰਬ ਕਾਮ,ਕ੍ਰੋਧਕੇ ਬੇਗਮਹੁ ਜਤਨ ਸੀਲ ਰਹਿਣਾ; ਸੋਈ ਜੁਗਤਿ ਸੰਤਹੁਕੀ ਖਿੰਥਾਹੈਂ। ਭਗਵਾਨ (ਗੀਤਾ:5:23)ਵਚਨਹੈ।

ਅਰਥ॥ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧਤੇ ਉਤਪਤਿ ਜੋ ਬੇਗ ਹੈ ਤਿਸਕੇ ਸਹਣੇਕੋ ਜੋ ਸਮਰਥਹੋ ਸ਼ਰੀਰ ਅੰਤਤੋਂ ਪੂਰਬ,ਸੋਈ ਨਰ ਜੁਕਤਿਵਾਨਹੈ,ਅਰ ਸੁਖੀਹੈ; 'ਡੰਡਾ ਪ੍ਰਤੀਤ' ਅਰਥ ਬੇਦ ਤਥਾ ਭਕਤ ਵਾਕਹੁ ਬਿਖੇ ਪ੍ਰਤੀਤ,ਸੋਈ ਡੰਡਾ ਹੈ। ਬਹੁੜ ਕਹੇ ਹੈਂ। ਆਈ ਪੰਥੀ ਸਗਲ ਜਮਾਤੀ ਮਨਿ ਜੀਤੈ ਜਗੁ ਜੀਤੁ ॥ ਸੋ ਪ੍ਰਾਰਬਧ ਸਾਥ ਲਿਖੀ ਆਈਹੈ, ਸੋਈ ਪੰਥੀ ਮਾਰਗਹੈ। ਸਕਲ ਸੰਸਕਾਰ ਤਿਸਕੇ ਜਮਾਤੀ। ਮਨਕੇ ਸੰਕਲਪਿ ਵਿਕਲੱਪ ਬਿਖੇ ਜਗਤਿਹੈਂ।

ਮਨਿ ਜੀਤੈ ਜਗੁ ਜੀਤੁ॥ ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ॥ ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ।

ਸੰਤਹੁਕਾ ਆਦੇਸ ਤਿਸਕੋਹੈ ਜੋ ਸ਼ੁਧ ਜਗਤਿ ਕੀ ਆਦਿ ਹੈ। ਅਨੀਲਹੈ। ਨੀਲ, ਪੀਤ ਤੇ ਰਹਿਤ ਅਰੂਪ ਜੋਹੈ। ਅਨਾਦਿ ਜੋਹੈ, ਅਨਾਹਿਤਿ ਜੋ ਜਗਤਿਕੇ ਨਾਸ ਬਿਖੇ ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਹੈ ਅਰ ਜੁਗ ਜੁਗਕੇ ਪ੍ਰਮਾਦ ਬਿਖੇਜੋ ਏਕ ਅਦ੍ਵੈਤ ਸ੍ਵਰੂਪਹੈ; ਤਿਸਕੋ ਆਦੇਸਹੈ ॥28॥

ਨੰ.4. ਸਾਧੂ ਅਨੰਦਘਨ ਜੀ (ਉਦਾਸੀਨ-ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਵਾਚੀ)-28

ਗ੍ਰਸਥ ਜੋ ਗਵਾਰ ਥੇ ਤਿਨਕੇ ਮੁਖਪਰ ਤਮਾਚਾ ਮਾਰ ਕਰ ਕਲਯਾਣਕਾ ਮਾਰਗ ਕਹਾ। ਅਬ ਫਕੀਰ ਜੋ ਗਵਾਰ ਹੈ, ਤਿਨਕੋ ਮੁਖਪਰ ਤਮਾਚਾ ਮਾਰ ਕਰ ਕਲਯਾਣਕਾ ਮਾਰਗ ਕਹਤੇਹੈ:-

ਜਬ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕਾ ਸਿਧੋਂ ਸਾਥ ਸਮਾਗਮ ਹੂਆ;ਤਬ ਸਿਧੋਂਨੇ ਕਹਾ,'ਨਾਨਕ ਜੀ! ਇਹੁ ਕੈਸਾ ਪੁਖੰਡ ਤੁਮ ਨੇ ਧਾਰਣ ਕੀਆਹੈ, ਇਹ 'ਭੇਖ' ਕਿਛ ਹਛਾ ਨਹੀ: ਤੁਮ ਸਿਧੋਂ ਕਾ ਭੇਖ ਧਾਰਣ ਕਰੋ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਨੇ ਕਹਾ 'ਸਿਧੋਂ ਕਾ ਭੇਖ ਕੌਣਸਾ ਹੈ?' ਤਬ ਸਿਧੋਂਨੇ ਕਹਾ:'ਮੁੰਦ੍ਰਾ, ਝੋਲੀ, ਕਰਾ, ਦੰਡਾ, ਵਿਭੂਤ ਇਸ ਭੇਖਕੋ ਧਾਰਣ ਕਰਣਾ, ਅਰ ਨਿਵਲੀ,ਧੋਤੀ ਕਰਣੀ,ਇਸਤੇ ਕਾਇਆ ਸ਼ੁਧ ਹੋਤੀਹੈ,ਅਰ ਸਮਾਧ ਲਗਾਵਣੀ, ਇਸਤੇ ਸ਼ਕਤਿ ਹੋਤੀਹੈ। ਜਗਤ ਕੇ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਕਰਤੇਹੈ॥ ਸਿਧੋਂ ਕੋ ਆਦੇਸ ਆਦੇਸ ਕਰਣਾ, ਅਰ ਇਸਤ੍ਰੀਓਕੋ ਮਾਤਾ ਕਰ ਕਰ ਬੁਲਾਵਣਾ, ਚਾਰ ਘਰ ਦੀ ਭਗਤ ਲੇਕਰ ਖਾਣੀ, ਇਸਤੇ ਲੇਕਰ ਬਾਤੇ ਕਹੀਆ॥

ਤਬ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕਨੇ ਕਹਾ ਜਿਸਕੋ ਤੁਮਨੇ ਸਿਧੋਂਕਾ ਭੇਖ ਮਾਨਾਹੈ,ਸੋ ਸਿਧੋਂਕਾ ਭੇਖ ਨਹੀਂ। ਕਾਹੇਤੇ,ਇਹੁ ਬਾਹਰ ਕਾ ਭੇਖਤੋ ਕਿਸੀ ਕਾਮਕਾ ਹੀਨਹੀਂ। ਅਰ ਜੋ'ਅੰਤਰ'ਕਾ ਸਿਧੋਂਕਾ ਭੇਖ ਕਲਿਆਣ ਕਰਣੇ ਵਾਲਾਹੈ,ਸੋ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰੋ॥ ਜੋ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਤੁਮਨੇ ਕਾਨੋਮੇਂ ਧਾਰਣ ਕਰੀਹੈ, ਇਸਕਾ ਅਰਥ ਕਿਆ? ਇਹੀ ਕਹੋਤੇ ਮੰਦਾਕੇ ਧਾਰਣਤੇ ਇਹ ਮਾਲਮ ਹੋਤਾਹੈ(ਜੋ) ਇਹੁ ਜੋਗੀਹੈ। ਅਰ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਔਰ ਭੇਖ ਧਾਰਨ ਕਰਣੇਤੇ ਇਹੁ ਮਾਲੂਮ ਹੋਤਾਹੈ,ਇਹ ਔਰ ਭੇਖਕਾ ਫਕੀਰਹੈ, ਔਰਤੋ ਕਛਭੀ ਨ ਕਹਿ ਸਕੇਗੇ। ਭੇਖ ਜਿਸਨੇ ਧਾਰਣ ਕੀਆ, ਤਿਸਕੋ ਭੇਖਕੇ ਪੀਛੇ ਟੁਕੜਾ ਮਿਲਾ, ਭੇਖਕੇ ਪੀਛੇ ਮੁਕਤਿਤੋ ਨ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਅਰ ਜਿਸਨੇ ਨਹੀ ਭੇਖ ਧਾਰਣ ਕੀਆ, ਕਿਆ ਤਿਸਕੋ ਖਾਣੇਕੋ ਨਹੀ ਮਿਲਤਾ? ਤਾਤੇ ਇਹੁ ਬਾਹਰਕਾ ਜੋ ਭੇਖਹੈ, ਸੋ ਨਿਕੰਮਾ ਹੀਹੈ॥ ਤਾਤੇ ਅੰਤਰਕਾ ਭੇਖ ਕਾਮਕਾਹੈ, ਸੋ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰੋ:- ਸਤਿਕੀ ਮੁੰਦ੍ ਸੰਤੋਖਹੈ। ਐਸਾ ਸੰਤੋਖ ਸਾਧਕਾ ਕਲਯਾਣਹੈ, ਤੈਸਾ ਔਰ ਭੇਖਤੋ ਨਹੀ ਜੋਫਲ ਸੰਤੋਖਤੇ ਹੋਵੇਗਾ ਸੋ ਫਲ ਔਰ ਭੇਖਕੋ ਧਾਰਣੇ ਤੇ ਤੋ ਕਬੀ ਨਹੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਮੈਂ ਕਿਸਿ ਨਿਮਿਤ ਆਇਆਹੋ ਅਰ ਕਿਆ ਕਰਤਾਹੋ?ਜਬ ਧਰਮਰਾਜਾ ਲੇਖਾ ਪੂਛੇਗਾ, ਤਬ ਕਿਆ ਜਬਾਬ ਕਰੇਗਾ? ਇਸ ਬਾਤ ਕੀ ਚਿੰਤਾ ਕਰਣੀ, ਸਰਮ ਕਰਣੀ, ਅਰ ਜਬ ਯਮ ਕੀਆ ਪੈਜਾਰਾਂ ਪੜੇਗੀਆ ਤਬ ਕਿਆ ਪਤਿ ਰਹੇਗੀ॥ 'ਸਰਮ' ਅਰ 'ਪਤ'ਕੋ ਜਮਾ ਕਰਣਾ ਇਸਕਾ ਨਾਮ ਝੋਲੀਹੈ॥ ਜਿਸ ਗੁਥਲੀਕੋ ਤੁਮਨੇ ਝੋਲੀ ਮਾਨਾਹੈ, ਸੋ ਝੋਲੀ ਨਹੀ, ਅਰ ਸਾਧਕੀ ਜੋ ਵਿਭੂਤਹੈ, ਸੋ ਧਿਆਨਹੈ॥ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਧਿਆਨਮੋਂ ਸਰਨ ਹੋਇ ਜਾਣਾ,ਜਿਸਤੇ ਅੰਦ੍ ਬਾਹਰ ਦੋਨੋ ਰੰਗੇ ਜਾਏ ਇਸ ਵਿਭੂਤਕੋ ਧਾਰਣਕਰੋ॥ ਰਾਖ ਮਲਨੇਸੇ ਕਿਆ ਹੋਤਾਹੈ: ਖਿੰਥਾ ਕਾਲੁ ਕੁਆਰੀ ਕਾਇਆ ਜੁਗਤਿ ਡੰਡਾ ਪਰਤੀਤਿ ॥

ਸਾਧ ਕਾ ਜੋ ਡੰਡਾਹੈ, ਸੋ ਕਾਲ ਹੈ॥ ਕਾਲ ਪਾਇ ਕਰ ਜੋ ਧੂਣੀ ਮਿਲੀ,ਤੋ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ,ਜੋ ਪਾਣੀ ਮਿਲਾ,ਤੋ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ, ਘਰ ਮਿਲਾ,ਤੋ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ,ਬਨ ਮਿਲਾ ਤੋ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ,ਔਰ ਚੀਥੜਿਓਕੀ ਗੋਦੜੀ ਬਨਾਵਣੀ, ਇਸਕਾ ਨਾਮ ਖਿੰਥਾ ਨਹੀ ਅਰ ਤੁਮਨੇ ਕਹਾ: ਨਿਵਲੀ, ਧੋਤੀ ਕਰੋ, ਤੁਮਾਰੀ ਕਾਇਆ ਸੁਧ ਹੋਵੇਗੀ॥ ਜਲ ਬਹੁਤੁ ਪੀ ਕਰ ਤਿਸਕੋ ਰਦ ਕਰ ਡਾਰਨਾ, ਇਸੀਕੋ ਤੋ ਨਿਵਲੀ ਕਹਤੇਹੈ॥ ਅਰ ਬਡਾ ਲੰਬਾ ਚੀਥੜਾ ਨਿਗਲ ਕਰ ਤਿਸਕੋ ਬਾਹਰ ਖੇਚਣਾ, ਇਸੀਕੋ ਤੋ ਧੋਤੀ ਕਹਤੇਹੈ॥ ਅਬ ਇਸਕੋ ਵੀਚਾਰ ਕਰ ਕਰ ਦੇਖਾ ਚਾਹੀਏ। ਇਸਕੇ ਕਰਣੇ ਤੇ ਮਲ-ਮੂਤ੍ ਕਾ ਸਰੀਰ ਕੈਸੇ ਸੁਧ ਹੋਵੇਗਾ? ਸੁਧਤਾ ਕਾ ਲਖਣ ਹਮ ਕਹਤੇਹੈ॥ ਸਾਧਕੀ ਜੋ ਕਾਇਆ ਹੈ ਸੋ ਕੁਆਰੀ ਹੈ; ਜੈਸੇ ਕੁਆਰੀ ਕੰਨਿਆ ਕੋ ਕਛ ਭੋਗ ਕਾ ਸੁਪਰਸ਼ ਨਹੀ ਹੋਤਾ; ਤੈਸੇ ਹੀ ਸਾਧਕੀ ਕਾਇਆਕੋ ਭੋਗਕਾ ਸਪਰਸ ਨ ਹੋਣਾ ਪਾਵੇ। ਇਸੀਤੇ ਸਾਧਕੀ ਕਾਇਆ ਸੁਧ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਰ ਜਿਸ ਲਕੜੀਕੋ ਤੁਮ ਦੰਡਾ ਕਹਤੇਹੋ,ਸੋ ਦੰਡਾ ਨਹੀ,ਸਾਧਕਾਜੋ ਦੰਡਾਹੈ,ਸੋ ਯੁਕਤਿਹੈ,ਕੌਣਸੀ ਯੁਕਤਿ?

ਗੀਤਾਮੋ ਲਿਖਾਹੈ;ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਤੇਹੈ ਅਰਜਨਕੋ"ਤਿਸ ਯੋਗੀਕੋ ਯੋਗ ਦੁਖਕੇ ਨਾਸ ਕਰਣੇ ਵਾਲਾ ਹੋਤਾਹੈ,ਤਿਸ ਕਿਸਕੋ? ਜਿਸਕਾ ਯੁਕਤਿ ਕਾ ਹੀ ਅਹਾਰ ਹੈ,ਅਰ ਯੁਕਤਿ ਕਾ ਹੀ ਬਿਵਹਾਰ ਹੈ॥ 17।6॥ ਬਹੁਤਾ ਖਾਣਾ ਭੀ ਹਛਾ ਨਹੀ; ਭੂਖ ਮੋ ਨਾ ਖਾਣਾ ਭੀ ਹਛਾ ਨਹੀ, ਤਾਤੇ ਥੋੜਾ ਖਾਏ॥ ਬਿਵਹਾਰ ਮੋ ਲਿਪਟ ਹੋਇ ਜਾਣਾ ਭੀ ਹਛਾ ਨਹੀ, ਮੂਲ ਸੋ ਛੋੜ ਦੇਣਾਭੀ ਹਛਾ ਨਹੀਂ,ਜੇਤੇ ਮੋ ਸਰੀਰਕਾ ਨਿਰਬਾਹ ਹੋਵੇ,ਤੇਹਾ ਹੀ ਕਰ ਲੈਣਾ॥ ਔਰ ਕਰਮ ਵਿਖੇਭੀ ਚੇਸ਼ਟਾ ਯੁਕਤਕੀ ਹੀ ਕਰਣੀ, ਜਾਗਣਾ ਭੀ ਯੁਗਤ ਕਾ, ਸੋਵਣਾ ਭੀ ਯੁਕਤ ਕਾ, ਪਹਿਰ-ਰਾਤ੍ ਪਹਲੀ ਜਾਗੇ, ਪਹਿਰ ਰਾਤ੍ ਪਿਛਲੀ ਜਾਗੇ, ਬੀਚਕੇ ਦੋ ਪਹਰ ਸੋਇ ਰਹੇ॥ ਇਸ ਯੁਕਤਿਕਾ ਨਾਮ ਦੰਡ ਹੈ॥ ਮੈਨੇ ਜੋ ਕਛੁ ਕਹਾਹੈ ਸੋ ਸਤਿ ਹੀ ਕਹਾਹੈ, ਇਸ ਪਰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਲਿਆਵਣੀ॥ ਇਹਜੋ ਸਿੱਧੋਂਨੇ ਕਹਾ,ਸਮਾਧਿ ਕਰੋ,ਤੁਮ ਸੱਤਵਾਨ ਹੋਵੇਗੇ। ਜਗਤਕੇ ਲੋਕ ਤੁਮਾਰੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇਗੇ। ਤਿਸੀਕੇ ਉਤਰਕੋ ਕਹਤੇਹੈ:- ਆਈ ਪੰਥੀ ਸਗਲ ਜਮਾਤੀ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜੋ ਪੁਰਖ 'ਆਈ-ਪੰਥੀ' ਹੈ,ਸੋ ਸਗਲ-ਜਮਾਤੀਹੈ॥ ਸਰਬ ਜਗਤ ਤਿਸਕੀ ਜਮਾਤਹੈ, ਤਿਸਕੀ ਤਾਬਿਅਦਾਰੀ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਤੇਸੇ ਪੰਥ ਸਾਥ ਪੁਰਖ ਨਿਰਵਿਰੋਧ ਹੋਤਾਹੈ, ਤੇਸੇ ਹੀ ਜੋ ਕੋਈ ਆਗੇਸੋ ਆਵੇ,ਤਿਸ ਸਾਥ ਭੀ ਆਪਣੇ ਪੰਥਕੀ ਨਿਆਈ ਨਿਰਵਿਰੋਧ ਹੋਵੇ, ਤਿਸੀਕਾ ਨਾਮ'ਆਈ-ਪੰਥ'ਹੈ। ਨਨੁ;ਜੋ ਲੋਕੋਸਾਥ ਨਿਰਵਿਰੋਧ ਹੂਆ ਤੋ ਲੋਕ ਉਸਕੀ ਤਾਬਿਆਦਾਰੀ ਕੈਸੇ ਕਰੇਗੇ? ਤਿਸਕਾ ਉਤਰ ਕਹਤੇਹੈ:- ਮਨਿ ਜੀਤੈ ਜ਼ਗੁ ਜੀਤੁ॥ ਬਿਨਾ ਮਨ ਕੇ ਜੀਤੇ ਤੋ ਕੋਈ ਨਿਰਵਿਰੋਧ ਹੋਇ ਨਹੀ ਸਕਤਾ। ਤਾਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰਕੀ ਇਛਾ ਇਹੀਹੈ,ਜਿਸਨੇ ਮਨ ਜੀਤਾ, ਤਿਸਨੇ ਜਗਤ ਜੀਤਾ। ਮਨ ਕਾ ਜੀਤਣਾ ਵੈਰਾਗ ਅਭਿਆਸ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਤਾ ਸਾਧਨ ਯੋਗ ਵੈਰਾਗ ਅਭਿਆਸ ਹੀਹੈ। ਇਹਜੋ ਕਹਾਥਾ, ਸਿੱਧੋਕੇ ਆਦੇਸ ਆਦੇਸ ਕਹੋ; ਤਿਸੀਕਾ ਉਤਰ ਕਹਤੇ ਹੈ:-ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ॥ ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ॥

ਵਾਰੰਵਾਰ ਆਦੇਸ ਤੋ ਮੇਰਾ ਤਿਸੀ ਕੋ ਹੈ, ਤਿਸ ਕਿਸਕੋ? 'ਆਦਿ' ਜੋ ਸਰਬ ਜਗਤਕੀ ਆਦਿਹੈ। 'ਅਨਾਦਿ' ਤਿਸਕੀ ਆਦਿ ਕੋਈ ਨਹੀ।'ਅਨੀਲ' ਜੋ ਨੀਲ,ਪੀਤਾ ਵਿਵਰਨੋਂ ਤੇ ਰਹਿਤਹੈ। 'ਅਨਾਹਤ' ਜਿਸਕਾ'ਨਾਸ'ਕਬੀ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ ॥੨੮॥

ਯੁਗ ਯੁਗਕੇ ਸ੍ਵਭਾਵ ਬਦਲ ਜਾਤੇਹੈ,ਸਰਬ ਯੁਗੋ ਵਿਖੇ ਏਕੋ ਵੇਸ, ਕਿਆ ਕਹੀਏ, ਜੋ ਏਕ ਸਵਭਾਵ ਰਹਤਾਹੈ, ਅਦੇਸਤੋ ਮੇਰਾ ਤਿਸ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ 'ਨਿਰਗੁਣ-ਬ੍ਰਹਮ'ਕੋਹੈ,ਔਰ ਮੈਂ ਅਦੇਸ ਕਿਸਕੋ ਕਰੋਗਾ ?॥28॥

ਨੰ.5.ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘਜੀ'ਚੂੜਾਮਣੀ'(ਨਿਰਮਲ-ਗਿਆਨੀ)-28

ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਤੋ ਅਬ ਪੂਰਣ ਭਯੋ, ਅਗਾਰੀ ਜੋਗ ਕੀ ਜੁਗਤਿ ਸੁਖੈਨ ਰੀਤਿ ਸੋ ਕਹਤ ਹੈਂ। ਅਸ਼ਟਾਂਗ ਜੋਗ ਕਲਿਜੁਗ ਮੈਂ ਕਠਿਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਰੀਤਿ ਕੋ ਜੋਗ ਇਸ ਕਾਲ ਮੇਂ ਹੋ ਸਕੇ, ਸੋ ਕਹਤ ਹੈਂ:- ਮੁੰਦਾ ਸੰਤੋਖ ਸਰਮੁ ਪਤੁ ਝੋਲੀ -

ਮੁੰਦਾ ਦੋ ਕਾਨੋਂਮੇਂ ਪਾਵਤਹੈ ਸੋ ਸੰਤੋਖ ਕੀ, ਅਰ ਸਰਮ ਕੀ ਦੋਊ ਕਹੇ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਭੀ ਦੋਊ ਹੋਤਹੈਂ; ਸੰਤੋਖ,ਸਰਮਭੀ ਦੋਨੋਹੈਂ। ਸੰਤੋਖ ਤੋ ਇਹ: ਜਥਾ ਲਾਭ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਔਰਨ ਤੇ ਸੁਨਿ ਕਰਿ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕਾ ਲੋਭ ਨਾ ਕਹੇ,ਤੈਸੇ ਹੀ ਸ਼ਰਮ ਕਰੇ, ਸਤਿਗੁਰਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਸ਼੍ਰਵਣ ਕਰਨ ਕੀ, ਐਸੇ ਨਹੀਂ ਕਰੇ ਜੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਤਿਗੁਰਕੋ ਸ਼੍ਰਵਣ ਕਰਿ ਬਹੁਰ ਬਿਕਾਰਨਿ ਪਰ ਲਗ ਜਾਇ। ਉਪਦੇਸ਼ਕੋ ਰਿਦੇਮੇਂ ਬਸਾਇਕੈ ਬਹੁਰ ਕਮਾਵੇ, ਯਹ ਸ਼ਰਮ ਰਾਖੈ। ਕੋਈਕ ਅਰਥ ਸੰਤੋਖੁ ਏਕਲੇਕੇ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਪਰਿ ਲਗਾਵਤਹੈਂ, ਤਿਨਕੇ ਅਰਥਤੇ ਕ੍ਰਮ ਜੋ ਉਪਮਾ-ਉਪਮੇਯਕੋ ਰੂਪਕ ਕਰਯੋਹੈ ਸੋ ਜਾਤੋ ਰਹਿਤਹੈ। ਮੁੰਦਾ ਸੰਤੋਖ ਭਯੋ, 'ਸਰਮੁ ਪਤੁ ਝੋਲੀ' ਤੀਨ ਪਦ ਰਹਿ ਜਾਤਹੈਂ। ਉਪਮਾ-ਉਪਮੇਯ ਨਹੀਂ ਬਨਤਹੈ। ਗੁਰੁ ਜੀਕੋ ਅਰਥ ਰਾਖਯ ਸੰਤੁਖ'ਸਰਮੁ'ਦੋਊ ਮੁੰਦ੍ਰਾਕੋਹੈ। ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਮੈਂ ਔਰ ਸਥਾਨਭੀ ਕਹਯੋਹੈ, ਯਾਂਤੇ ਯਹ ਅਰਥ ਆਛੋ॥ ਅਗਾਰੀ ਪਤੁ ਝੋਲੀ ਪਾਪਨਿ ਤੇ ਬਚ ਕਰਿ,ਆਪਨੀ ਪਤਿ ਰਾਖਨੀ, ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕਮੇਂ ਯਾਕੇ ਝੋਲੀ ਕਰੇ। ਜਿਸਕੀ ਪਤਿ ਰਹਿ ਆਵਤ ਹੈਂ ਤਿਸਮੇਂ ਸਰਬ ਗੁਨ ਸੰਗ੍ਰਹ ਹੋਤਹੈਂ, ਝੋਲੀ ਮੇਂ ਭੀ ਜੋਗੀਓਂ ਕੋ ਸੰਗ੍ਰਹ ਹੋਤ ਹੈ, ਹਰ ਚੀਜ਼ ਕੋ; ਯਹ ਸਮਤਾ॥

ਧਿਆਨਕੀ ਕਰਹਿ ਬਿਭੂਤਿ॥ ਪਰਮੇਸਰਕੇ ਸਰੂਪਕੋ ਧਯਾਨ ਕਰਨੋਂ, ਯਹੀ ਭਸਮ ਦੇਹਕੋ ਲਗਾਵੇ। ਧਯਾਨਭੀ ਸਰਬ ਦੇਹਕੇ ਟਿਕਾਏਤੇ ਹੋਤਹੈ ਬਿਭੂਤ ਭੀ ਸਰਬ ਦੇਹਿ, ਨਖ-ਸ਼ਿਖ ਲੋ ਲਗਾਵਤਹੈਂ; ਯਹ ਸਮਤਾ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਖਿੰਥਾ ਕਾਲੁ ਕੁਆਰੀ ਕਾਇਆ ਜੁਗਤਿ ਡੰਡਾ ਪਰਤੀਤਿ ॥ ਜੋਗੀ ਖਿੰਥਾ ਰਾਖਤਹੈਂ ਅਨੇਕ ਰੰਗਕੀ, ਸੋ ਖਿੰਥਾ ਕਾਇਆ,ਜੋ ਦੇਹ ਅਨੇਕ ਰੰਗਕੀ; ਸਯਾਮ, ਗੌਰ, ਸ੍ਵੇਤ, ਤਿਸਕੀ ਸਮਝਿ ਰਾਖੈ;ਕਹਾ ਸਮਝੈ ? ਜੈਸੇ ਬਸਤ੍ਰ ਉਪਰ ਲੈਬੇ ਕੋ ਹੋਤਹੈ,ਤੈਸੇਹੀ ਦੇਹਿਹੈ। ਬਸਤ੍ਰਭੀ ਜੀਰਨ ਹੂਏਤੇ ਗੇਰ ਦਈਤਾਹੈ,ਦੇਹਭੀ ਜੀਰਨ ਹੁਏਤੇ ਗੇਰ ਦਈਤੀਹੈ--ਨਈ ਧਾਰ ਲਈਤੀਹੈ,ਤਾਂਤੇ ਅਹੰਤਾ ਇਸਕੀ ਨਾ ਕਰੇ। ਸੋ ਦੇਹ ਰੂਪੀ ਖਿੰਥਾ ਕੈਸੀਹੈ ? 'ਕਾਲੁ ਕੁਆਰੀ' ਕਾਲਕੀ ਬੁਰਕੀਹੈ। 'ਕੁਆਰ' ਨਾਮ ਬੁਰਕੀ ਕੋ ਹੈ, ਜੋ ਖਾਵਨ ਲਾਗੇ 'ਗ੍ਰਾਸ' ਮੁਖ ਪਾਈਤਾਹੈ। ਕੁਆਰੀ, ਨਾਮ, ਬੁਰਕੀਕੋਹੈ,ਕਾਹੇਤੇ?ਨਿਤਹੀ ਕਾਲ ਗ੍ਰਸਤ ਜਾਤਹੈ ਖਿੰਥਾਕੋ ਪਹਿਰਕੈ ਜੋਗੀ ਅੰਤਰ ਤਿਸਕੇ ਰਹਿਤਹੈ, ਇਹ ਜੀਵਭੀ ਦੇਹਕੇ ਅੰਤਰ ਰਹਿਤਹੈ, ਇਹ ਸਮਤਾ। ਕੋਈਕ ਅਰਥ ਐਸੇ ਕਰਤਹੈ: ਇਹ ਕਾਯਾਂ ਕਾਲ ਤੇ ਕੁਆਰੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਮਰੇਗੀ, ਤਿਸ ਦਿਨ ਸਾਹੀ ਜਾਇਗੀ। ਤਿਨਕੇ ਅਰਥ ਪਰ ਦੂਖਨ ਆਵਤਹੈ॥ ਕਾਲਕੇ ਸਾਥਤੋ ਬਿਵਾਹਿ ਜਿੰਦ ਰੂਪੀ ਬਧੂਕੋ ਲਿਖਯੋਹੈ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਮੇਂ ਅਨੇਕ ਸਥਾਨ:- ਪ੍ਰਮਾਣ: ਜਿੰਦੁ ਵਹੁਟੀ ਮਰਣੁ ਵਰੁ ਲੈ ਜਾਸੀ ਪਰਣਾਂਇ॥

ਜੇ ਕੋਈ ਕਾਲਕੋ ਪਤਿ ਕਰਿਕੇ ਦੇਹਿਕੋ ਬਧੂ ਬਨਾਇਕੇ ਅਰਥ ਲਗਾਏ--ਤੋ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਬੈਠਤਿ ਹੈ। ਦੇਹਿ ਤੋ ਈਹਾਂ ਹੀ ਭਸਮ ਹੋਇ ਜਾਤਹੈ, ਬਰਕੇ ਕਾਲ ਕਿਸਕੋ ਸੰਗਲੈ ਗਯੋ? ਐਸੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਤੇਤਿਨ੍ਹ ਅਰਥ ਵਾਰੇਕੋ ਉੱਤਰ ਨਹੀਂ ਆਵੈਗੋ। ਕਿਉਂ,ਜੋ ਦੇਹ ਕਾਲਕੋ ਗ੍ਰਾਸਹੈ ਤਿਸੁਤੇ ਕਾਯਾਕੋ ਕਾਲ ਖਾਤੋਹੈ, ਇਹਤੋ ਰੀਤਿ ਅਨੇਕ ਸਥਾਨਮੇਂ ਕਹੀਹੈ। 'ਜੁਗਤਿ ਡੰਡਾ' ਜੁਗਤਿ ਨਾਮ ਪਰਮੇਸਰਕੇ ਸਰੂਪਮੇਂ ਜੁੜਨਿਕੋ, ਤਿਸਕੋ ਡੰਡਾ ਕਰੇ, ਕਿਆ? ਸੋਟਾ ਕਰੇ। ਜੋਗੀ ਹਾਥ ਡੰਡਾਭੀ ਰਾਖਤਹੈ, ਸੋ ਡੰਡਾ ਸੂਧੋ ਹੋਤ ਹੈ ਅਰ ਜੁੜਨੋ ਭੀ: ਜਬ ਚਿਤਕੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ਜਗਤਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਤੇ ਹਟ ਕਰਿ ਸੂਧੋ ਹੋਤ ਹੈ ਤਬ ਹੀ ਜੁਗਤ ਹੈ, ਇਹ ਸਮਤਾ। ਪਰਤੀਤਿ ਪਦਮੇਂ ਸ਼ਲੇਖ-ਅਰਥ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਧਰਯੋ ਹੈ। 'ਏਕ ਪਦਮੇਂ ਦੋਇ ਅਰਥ ਹੋਇ, ਲਛੱਣਹੈ ਸ਼ਲੇਖ ਕੋ। ਕਹਤਹੈ: ਜੋਗੀ 'ਪਰ' ਕਹੀਏ ਅਤਿਸ਼ੈ,'ਰਕਾਰ'ਮੇਂਤੇ ਆਕਾਰ ਵਿਕਸੇ'ਅਤੀਤ'ਹੋਤਹੈ; ਔਰ ਸਿਖਕੋ ਹੋਨੇ ਅਤੀਤੀ ਯਹ: ਸਰਬ ਓਰਤੇ ਹਟਿ ਕਰਿ--ਏਕ ਸਤਿਗੁਰਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਪਰ ਪ੍ਰੀਤ ਕਰੇ ਆਪਨੇ ਨਿਸਚੇ ਔਰ ਸਥਾਨ ਕਹੁੰ ਡੁਲਾਏ ਨਹੀਂ। ਇਹੀ ਧਰਮ ਅਤੀਤ ਹੈ, ਜੀ ਆਪਣੇ ਸਨਬੰਧੀ ਕੀ ਤੋਰ ਪਰ ਮਨ ਦੀ ਚਲਾਵਤਹੈ, ਇਹ ਔ ਕੀਮਿਤ ਪਰ ਨਹੀਂ ਡਿਗਹੈ, ਯਹ ਸਮਤਾ, ਇਤਯਰਥ॥ 'ਪਰਤੀਤਿ' ਏਕ ਨਿਸ਼ਚੇਕੋ, ਏਕ ਪਰਮ ਅਤੀਤਕੋ ਦੋ ਅਰਥ ਹੋਨਤੇ ਸ਼ਲੇਖਾਲੰਕਾਰ ਹੋਤਹੈ। ਆਈ ਪੰਥੀ ਸਗਲ ਜਮਾਤੀ ਮਨਿ ਜੀਤੈ ਜਗੁ ਜੀਤੁ ॥ ਤਿਨ ਜੋਗੀਓਕੇ ਪੰਥਮੇਂ ਏਕ 'ਆਈ-ਪੰਥ'ਹੈ, 'ਬਾਲਗੁਦਾਈ' ਇਸਦੇ ਆਦਿ,'ਆਈ' ਜਿਨਕੇ ਨਾਮਕੇ ਅੰਤਮੇ ਹੋਤਹੈ, ਸੋ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਗਿਨਯੋ ਜਾਤ ਹੈ। ਆਈ ਪੰਥਮੇਂ ਜੋ ਹੋਇ ਸੋ ਆਈ ਪੰਥੀਹਿਹ ਕੈਸੇ ਨੇ ? 'ਸਗਲ ਜਮਾਤੀ' ਸਿਖ ਜੋਹੈ ਸੋ ਸਗਲ ਜਮਾਤੀ ਬਨੇ,ਸਰਬ ਜੋ ਸਾਥ ਸੰਗਤਹੈ, ਸੇ ਕਿਸੀ ਭਖ ਵਾਰੋ ਸੰਤ ਹੋਇ, ਸਰਬਮੇਂ ਮਿਲਯੋ ਰਹੈ, ਬਿਰਥਾ ਕਾਹੂੰ ਸਿਉਂ ਨਾ ਕਰੇ; ਸਰਬਕੇ ਮਿਲਨਤੇ ਸਗਲ ਜਮਾਤੀ ਭਯੋ। ਮਨਿ ਜੀਤੈ ਜਗੁ ਜੀਤੁ ॥ ਸਿੱਧ ਜੋ ਜੋਗੀਹੈ ਔਰ ਪੰਥਨਕੋ ਕਰਾਮਤ ਸਿੱਧਾ ਕੀ ਲਗਾਇ ਕਰਿ ਜੀਤਤਿ ਹੈ, ਅਪਨੇ ਮਨਕੋ ਜੀਤੈ, ਇਸਕੇ ਜੀਤਨੇ ਕਰ ਸਾਰੋਈ ਜਗਤ ਜੀਤਯੋ ਜਾਤਹੈ। ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਸਰਬ ਧ੍ਰਨੀਮੇਂ ਤੇ ਕੰਟਕ ਬੀਨਤ ਫਿਰਤਹੈ, ਕਾਹੂੰਨੇ ਪਨਹੀ ਪੈਰਮੇਂ ਪਾਇ ਲਈਹੈ, ਤਿਸ ਚੁਗਨਵਾਰੇਤੇ ਸਰਬ ਮਿਟ ਜਾਤਹੈ। ਨਾ ਬਿਕਾਰ ਹੋਇਗੋ ਨਾ ਕਾਹੂੰਸੋ ਅਰੈਗੋ; ਯਾਂਤੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਨ ਹੀ ਕੋ ਜੀਤੈ। ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ॥ ਸਿਧ ਮਿਲਿਕੇ ਪਰਸਪਰ'ਆਦੇਸ'ਕਰਤਹੈ, ਸਿਧ ਆਦੇਸ ਜੋ ਹੈ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਤਿਸਕੋ ਆਦੇਸ ਕਹੀਏ ਬੰਦਨ ਕਰੇ। ਆਦੇਸਕੇ ਅਰਥ ਦੋਇ। ਆਦਿ ਤੇ ਹੀ ਈਸ਼ੁਰ ਜੋ ਹੋਇ ਸੋ ਆਦੇਸ, ਕਿੰਵਾ ਆਕਾਰ ਲਘੁ ਕਰਨੇਤੇ ਆਦੇਸ=ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਏਕ ਦੇਸ ਜਿਕੋ ਜਿਸਕੋ, ਸਰਬਹੀ ਦੇਸਮੇਂ ਪ੍ਰਵੇਸਹੈ ਜਿਕੋ,ਸੋ ਆਦੇਸ। ਐਸੇ ਈਸ਼ੁਰਕੇ ਨਿਤਾਪ੍ਰੀਤਿ ਹੀਬੰਦਨ ਕਰੇ। ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ॥

ਤਿਸ ਅਦੇਸ਼ ਈਸੁਰਕੋ ਬਹੁਰ ਬਰਨਤਹੈ: ਜੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਸਰਬਹੈ ਤਿਸਕੋ ਆਦਿਹੈ,ਕਿਆ? ਤਿਸਤੇ ਪੂਰਬ ਕੋਹੈ। 'ਅਨੀਲੁ' ਨੀਲ ਤੇ ਆਦਿ ਔਰ ਰੰਗ ਜੇ ਸਰਬ ਹੈਂ ਤਿਨਥੀਂ ਰਹਿਤਹੈ। ਕੰਵਾ,ਨੀਲ ਨਾਮ ਕਿਸੀ ਗਿਨੀਤੀਕੋ ਵਿਸ਼ੇਖ਼ਹੈ। ਨੀਲਤੇ ਆਦਿ ਜੇ ਗਿਨਤੀਹੈਂ ਤਿਸਥੀਂ ਰਹਿਤਹੈ। 'ਅਨਾਦਿ' ਜਿਸਕੀ ਆਦਿ ਕਬਹੂ ਨਹੀਂਹੈ ਜੋ 'ਇਸ ਸਮੇਂਮੇਂ ਇਹ ਉਤਪਤਿ ਭੀਸੋਂਹੈ' ਇਸ ਆਦਿਤੇ ਰਹਿਤਹੈ; ਕਯਾਂ? ਸਦੀਵਕੋ ਹੀਹੈ। ਜਿਸ ਕੀ ਆਦਿ ਹੋਇਗੀ, ਤਿਸਕੋ ਅੰਤ ਭੀਚਾਹਿਯੇ, ਸੋ ਦੋਊਂਤੇ ਬਿਹੀਨਹੈ। 'ਅਨਾਹਤਿ' ਹਤਮੇਂ ਨਹੀਂ ਹੋ, ਕਿਆ? ਮਾਰਯੋ ਕਿਸੀਤੇ ਨਹੀਂ ਜਗਾਇ, ਸੋ ਅਨਾਹਤਿ। ਕਿੰਵਾ ਤਕਾਰ ਕੋ ਦਕਾਰ ਬਨਤਹੈ,'ਅਨਾਹਦ'ਹੋਤਹੈ। ਬਿਹੀਨ ਹਦ ਤੇ ਹੈ, ਐਸੇ ਨਹੀਂ ਜੋ ਹੱਦ ਤਿਸਕੀ ਕਿਸੇ ਸਥਾਨ ਲਾਗੂ ਹੋਇ, ਜਹਾ ਦੇਖੀਏ ਤਹਾਂਹੀ ਪੂਰਨਹੈ ਹਦ ਕਿਤੇ ਭੀ ਨਹੀਂ। ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ, ਕਿਆ? ਸਰਬ ਜੁਗਮੇਂ ਏਕਹੀ ਵੇਸਹੈ,ਈਸ਼ੁਰਕੋ। ਸਤਿਜੁਗ ਤੇ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਜੁਗ ਜੋ ਬੀਤ ਗਏਹੈ, ਤਿਨ ਸਭਨੋਂਮੇਂ ਏਕ ਰਸ ਸਦਾਹੀ ਰਹਤਹੈ। ਕਿੰਵਾ ਸਰਬ ਜੁਗੋਂਮੇਂ ਏਕ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੋ ਜਾ ਇਹ ਵੇਸਹੈ, ਔਰ ਵੇਸ ਕੋਊਂ ਨਾ ਕਰੇ। ਪਰਮੇਸੁਰਕੋ ਏਕ ਲਖਨੋ, ਇਸੀਮੇਂ ਮੁਕਤਿਹੈ ਔਰ ਵੇਸਮੇਂ ਨਹੀਂ, ਇਤਯਰਥ॥ ਇਸ ਪਉੜੀਮੇ ਸਾਵੈਵ ਰੂਪਕ ਅਲੰਕਾਰਹੈ।

ਲੱਛਣ:- ਉਪਮਾ ਅਰੁ ਉਪਮੇਯ ਜੁ ਦੋਊ। ਅੰਗ ਸਮੇਤ ਵਰਨੀਏ ਸੋਊ॥
ਕਹੀਏ ਏਕ ਰੂਪ ਅਭਿਰਾਮ । ਸੋ ਸਾਵੈਵ ਰੂਪਕ ਲਖਿ ਨਾਮ॥

ਇਸਮੇਂ ਮੁੰਦਾ ਅਰੁ ਝੋਲੀ ਬਿਭੂਤਿ ਇਸਤੇ ਆਦਿ ਉਪਮਾ, ਸੰਤੋਖ ਸਰਮ ਪਤੁ ਧਯਾਨ ਇਸਤੇ ਆਦਿ ਉਪਮੇਯ, ਸੋ ਦੋਊ ਏਕ ਰੂਪਕਰ ਵਰਨੇ, ਯਾਤੇ ਰੂਪਕ। ਸਰਬ ਅੰਗਕੋ ਬਨਾਉ ਜੋਗੀਕੋ ਕਹਯੋ, ਯਾਂਤੇ ਸਾਵੈਵ ਰੂਪਕ,ਆਦੇਸ ਆਦੇਸੁਮੇਂ ਯਮਕਾਲੰਕਾਰ। ਪਰ ਏਕਹੈ,ਦੋ ਵਾਰੀ,ਅਰਥ ਭਿੱਨ ਪਿਓ। 'ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ'ਇਸ ਤੁਕਮੇਂ ਅਕਾਰ,ਕਾਰ ਬਹੁਤ ਬੇਰ ਆਵਨਤੇ ਬ੍ਰਿਤਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸ ਅਲੰਕਾਰਹੈ,'ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ'ਮੇਂਬੀਪਸਾਲੰਕਾਰ॥ 28॥

ਨੰ.6.ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ'ਨਰੋਤਮ'(ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨੀ)28

ਪੂਰਬ ਕਹੀ ਰੀਤਿਸੇ ਅਪਨੇ ਸਿਖਯਨਕੋ ਵੇਦਮੇ ਕਹੇ ਗੇਯ ਧਯੇਯ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਉਪਦੇਸ ਜਬ ਕਰਤੇਥੇ ਉਸੀ ਸਮੇ ਕੋਈ ਗੋਰਖ ਮਤ ਕਾ ਕਨਪਟਾ ਯੋਗੀ ਆਕਰ ਕਹਨੇ ਲਗਾ:-

ਹਮਾਰੇ ਮਤਕੇ ਆਚਾਰਯ ਗੁਰੁ ਗੋਰਖਨੇ ਜੋ ਹਮਾਰਾ ਵੇਸ ਚਲਾਯਾਹੈ,ਇਸ ਵੇਸਸੇ ਪਰੇ ਔਰ ਕੋਈ ਮੁਕਤੀਕਾ ਸ੍ਰੇਸਟ ਮਾਰਗ ਨਹੀ॥ ਕਾਨੋਮੇਂ ਮੁਦ੍ਰਾ ਧਾਰਨ ਕਰਨੀ,ਝੋਲੀ ਰਖਨੀ,ਬਿਭੂਤੀ ਲਗਾਵਨੀ, ਇਤਯਾਦਿ ਵੇਸਹੀ ਮੁਕਤੀਕਾ ਉਤਮ ਮਾਰਗਹੈ॥ ਧਨਯ ਹੈ! ਹਮ ਜਿਨਕੋ ਨਾਥ ਜੀਕੀ ਦਯਾ ਸੇ ਯਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੂਯਾਹੈ॥ ਐਸੇ ਕਹਤੇਕੋ ਸੁਨ ਕਰ ਪਰਮਪਦ ਦਯਾਲੁ ਸ੍ਰੀਗੁਰੁ ਸਰਬ-ਜੀਵੋਕੇ ਹਿਤ ਹੇਤ ਅਪਨਾ ਅਵਤਾਰ ਸਮਝਕੇ ਇਸਕਾ ਕੀ ਕਾਹ ਰੀਤਿਸੇ ਕਲਯਾਨ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੋਵੇ,ਯਹ ਇਛਾ ਕਰ,ਤਿਸਕੇ ਵੇਖਕੀ ਵਸਤੁਯੋਕੇ ਨਾਮਸੇ ਹੀ ਤਿਸਕੋ ਸਭੀ ਮੁਕਤੀਕੇ ਸਾਧਨ ਬਤਾਵਤ ਹੇਤ,ਜੈਸੇ ਬ੍ਰਹਮਾਨੇ ਇੰਦ੍ਰਕੋ 'ਚਾਰ' ਵਾਰ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆ, ਔ ਉਦਾਲਕਨੇ ਅਪਨੇ ਪੁਤ੍ਰ ਸ੍ਵੇਤਕੇਤੁਕੋ ਨਵ ਵਾਰ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆ; ਤੈਸੇ ਚਾਰ ਵਾਰ ਤਿਨਕੇ ਮਤਕੀ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੋ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਤੇ ਹੂਯੇ ਤਿਸਕੋ ਵੇਦ ਮਾਰਗਕਾ ਪੁਨਾ ਪੁਨਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇਹੈ॥

ਮੁੰਦਾ ਸੰਤੋਖੁ ਸਰਮੁ ਪਤੁ ਝੋਲੀ ਧਿਆਨ ਕੀ ਕਰਹਿ ਬਿਭੂਤਿ ॥

ਮੁੰਦਾ ਇਤਿ॥ ਯੋਗ ਕੇ ਭੇਦ, ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਸੇ ਤੀਨ ਲਿਖੇ ਹੈ। ਏਕ ਗਯਾਨ, ਦੂਸਰਾ ਭਕਤੀ, ਤੀਸਰਾ ਕਰਮ ਇਨ ਤੀਨੋ ਕੇ ਚਿੰਨ੍ਹ, ਇਨ ਕੇ ਸਾਧਨ ਲਿਖੇਹੈ॥ ਪਾਤੰਜਲ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਮੇ ਕਹਯਾ 'ਯੋਗ ਚਿਤ' ਬ੍ਰਿਤੀ ਕਾ ਰੋਕਨਾ ਰੂਪਹੈ॥ ਯਾਤੇ,ਵਹੁ ਗਯਾਨਕਾ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਸਾਧਨਹੈ॥ ਗੋਰਖ ਮਤ ਕਾ ਮੁਦ੍ਰਾ ਧਾਰਣਾਦਿ ਰੂਪ ਯੋਗ ਪੂਰਬਕ ਹੈ, ਕਰਮਾਦਿ ਯੋਗੋ ਮੇਂ ਗਿਨਾ ਨਹੀਂ, ਯਾਤੇ ਅਵੈਦਕ-ਮਤਹੈ। ਤੋਭੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ, ਦੂਖਣੋਕੋ ਭੂਖਣ ਕਰਨੇ ਹਤੇ ਤਿਨਕੇ ਅਨੇਕ ਚਿੰਨ੍ਹੋ ਕੋ ਗਯਾਨ ਸਾਧਨਤਾ ਸਿਧ ਕਰੇਹੈ; ਤੁਕਕਾ ਯਹ ਅਰਥਹੈ:-

ਹੇ ਸਿਖਯ! ਗੋਰਖ ਮਤਕੇ ਯੋਗੀ ਤੋ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਮੱਟੀ, ਵਾ ਕੰਚਕੀ ਗੋਰਖ ਮਤਕੇ ਅਵੈਦਿਕ-ਯੋਗਕਾ ਜਨਾਵਨੇ ਵਾਲਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਧਾਰਣ ਕਰੇਹੈ॥ ਅਰ ਹਮ ਵੈਦਿਕ-ਗਯਾਨ-ਜੋਗ ਕਾ ਲਖਨਾਯਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਸੰਤੋਖ ਧਾਰਣ ਕਰੇਹੈ॥ ਸਬਦਾਦਿਕ ਵਿਖਯੋਕੇ ਰਾਗਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋਕਰ ਅਪਨੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਮੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਨਾ ਸੰਤੋਖ ਹੈ॥ ਅਥਵਾ, ਜੈਸਾ ਪ੍ਰਾਰਬਧਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ, ਉਸੀਮੇ ਅਪਨੇ ਸਰੀਰਕੀ ਰਖਾ ਕਰਨਾ ਰੂਪ, ਵੈਰਾਗਯਕਾ ਅੰਗ-ਭੂਤ ਸੰਤੋਖਹੈ॥ ਯਹ ਸੰਤੋਖ ਸਮ,ਦਮਾਦਿ ਮੁਕਤੀਕੇ ਦ੍ਵਾਰਪਾਲੋ ਕੇ ਸਾਥ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾਹੈ॥ ਅਰ ਅਗਨਿ ਕੇ ਪੱਕੇ-ਚਿੰਨ੍ਹ ਧੂਮ ਵਤ ਆਤਮ-ਗਯਾਨਕਾ ਪਕਾ-ਚਿਨ੍ਹ ਹੈ॥ ਸੋ ਹਮ ਜਾਨਨੇਕੀ ਚਾਹ ਵਾਲੇ ਸਿਖਯਨਕੋ ਗਯਾਨਕੀ ਸਿਧੀ ਹੇਤ, ਅਰ ਅਪਨੀ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤੀਕੀ ਸਿਧੀ ਹੇਤ, ਗਯਾਨ-ਯੋਗਕਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਧਾਰਣ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਸੰਸਾਰ ਦੁਖਸੇ ਫੈਕਨੇ ਵਾਲੀ ਔ ਵਿਖਯੋ ਮੇਂ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਾਵਨੇ ਵਾਲੀ ਮੱਟੀ ਆਦਿਕੋ ਕੀ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਨਹੀ ਧਾਰੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਸਾਮਰ ਪਾਵਨੇ ਹੇਤ ਚਾਰ ਕੋਣੋ ਬਸਤ੍ਰਕੀ ਯੋਗੀਯੋ ਕੀ ਝੋਲੀ ਵਤ ਆਪ ਝੋਲੀ ਕੌਨ ਰੱਖੇਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੇ॥ ਸਰਮੁ ਇਤਿ॥ ਸਰਮ ਨਾਮ ਸੁਖ ਕਾ ਹੈ॥ ਪਤ, ਨਾਮ ਪਾਤ੍ਰ ਕਾ ਹੈ॥ ਸੋ ਪਾਤ੍ਰ ਈਹਾਂ ਝੋਲੀ ਰੂਪ ਲੇਨਾ। ਜੋਗੀ ਝੋਲੀ ਚਾਰ ਕੌਣ ਕੀ ਰੱਖੇਹੈ। ਹਮ ਝੋਲੀ ਤੀਨ ਅਵਸਥਾ ਤਯਾਗਕੇ ਕੇਵਲ 'ਤੁਰੀਆ' ਰੂਪ ਚੌਥੀ ਕੌਣ ਕੀ ਹੀ ਰੱਖੇ ਹੈ। ਯਾਤੇ, ਹੇ ਸਿਖਯ! ਸਰਮ ਪਤ ਕਹੀਯੇ, ਸੁਖਕਾ ਪਾਤ੍ਰ ਭਾਵ ਪਰਮਾਨੰਦ ਰੂਪ ਸੁਖਕਾ ਅਸਥਾਨ ਰੂਪ ਝੋਲੀ ਹਮ ਤੁਰੀਆ-ਚੇਤਨ ਰੱਖੇ ਹੈ ਅਥਵਾ, ਭਜਨਾਨੰਦਾਦਿਕ ਸੰਪੂਰਣ 'ਸਰਮ' ਨਾਮ ਸੁਖੋਕਾ 'ਪਤਿ' ਨਾਮ ਸ੍ਵਾਮੀ ਅਰਥਾਤ ਮੁਖਯ ਜੋ ਪਰਮਾਨੰਦ ਰੂਪ ਅਵਸਥਾ-ਤ੍ਰਯ ਕੋ ਤਯਾਗ ਕਰ ਤੁਰੀਆ ਰੂਪ ਸੁਖ; ਵਹੀ ਹਮ 'ਹਸਤੀ-ਪਾਉਸੇ ਸਭ ਪਾਉ ਨਯਾਂਯ ਸੇ' ਝੋਲੀ ਧਾਰਣ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਯਦਯਪਿ ਸੁਖੁਪਤੀ ਅਵਸਥਾ ਸੇ ਉਠ ਕਰ ਭੀ ਮੈਂ ਬਡਾ ਸੁਖੀ ਸੋਯਾ,ਐਸੇ ਕਹੇਹੈ, ਯਾਤੇ ਤੀਸਰੀ ਅਵਸਥਾਕੋ ਹੀ ਸੁੱਖਕਾ ਅਸਥਾਨ ਬਨਨੇਮੇਂ ਆਪ ਤਿਸ ਕੋ ਝੋਲੀ ਕਿ ਉਨ ਈ ਕਹਤੇ, ਯਹ ਅਸੰਕਾ ਹੋਵੇਹੈ ? ਤਥਾਪਿ ਤਹਾਭੀ ਤੁਰੀਯਾ-ਚੇਤਨਕੋ ਹੀ ਸੁਖ ਸਥਾਨਤਾ ਹੈ॥ ਅਵਸਥਾ ਰੂਪ ਅਗਯਾਨਕੋ ਦੁਖ ਰੂਪ ਹੋਨੇਸੇ ਤਾਕੋ ਸੁਖਕਾ ਸਥਾਨ-ਪਨਾ ਨਹੀ ਬਨੇ॥ ਯਾਤੇ ਤਿਸਕੋ ਝੋਲੀ, ਨਹੀ ਕਹਤੇ, ਯਹ ਭਾਵਹੈ॥ ਈਹਾਂ ਸੁਖ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਸੁਖਕਾ ਸਥਾਨ ਕਹਨਾ ਭੀ ਐਸੇਹੈ, ਜੈਸੇ ਲੋਕ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

'ਰਾਹੂ'ਕਾ ਸਿਰ ਕਹਹੈ, ਔ ਸ਼ਿਲਾਕੀ ਮੂਰਤਿ ਕਹੈਹੈ॥ ਵਾਸਤਵਮੇਂ 'ਰਾਹੂ' ਨਾਮ 'ਸਿਰ' ਕਾ ਹੈ; ਯਾਤੇ ਰਾਹੂ ਸਿਰੂਪ ਹੈ ਮੂਰਤਿ ਸਿਲਾ ਰੂਪਹੈ ਐਸੇ ਸੁਖਕਾ ਸਥਾਨ ਤੁਰੀਯ-ਸੁਖ ਰੂਪ ਹੈ।

ਹੇ ਗੁਰੋ! ਤਿਸ ਤੁਰੀਯ-ਚੇਤਨਕਾ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਕੈਸੇ ਹੁਯਾ? ਵਾ,ਝੋਲੀਕਾ ਸਾਖੀ,ਬਿਭੂਤਿ ਆਪ ਕੌਨ ਰੱਖਤੇ ਹੈ ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ। ਧਿਆਨ ਕੀ ਇਤਿ॥ ਈਹਾਂਭੀ ਧਯਾਨਕੀ ਬਿਭੂਤਿ,ਕਥਨ ਸਿਲਾਕੀ ਮੂਰਤਿ ਕਹਨ ਵਤ ਜਾਨ ਲੇਨਾ॥

ਯਾਤੇ,ਹੇ ਸਿਖਯ! ਔਰ ਸਰਬ ਓਰਸੇ ਹਟਾ ਕਰ, ਏਕ ਬ੍ਰਹਮਾਕਾਰ ਚਿਤਕੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਰੂਪ ਬਿਭੂਤਿਸੇ ਤਿਸ ਤੁਰੀਯਾ-ਚੇਤਨਕਾ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਹੋਵੇਹੈ। ਯਾਤੇ ਹਮ ਪਾਖੰਡੀਯੋਕਾ ਚਿੰਨ ਕਾਸ਼ਟਕੀ ਭਸਮ ਰੂਪ ਬਿਭੂਤਿਨਹੀ ਧਾਰਣ ਕਰੇ। ਕਿੰਤੂ, ਪੂਰਬ ਕਹੀ ਝੋਲੀ ਕਾ ਮੇਲੀ ਯਹੀ ਬਿਭੂਤਿ ਰੱਖੈਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੋਗੀ ਖਿੰਥਾ ਰੱਖੈਹੈ, ਆਪ ਕੌਨ ਸੀ ਖਿੰਥਾ ਰੱਖਤੇਹੋ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ:- ਖਿੰਥਾ ਇਤਿ॥ ਖਿੰਥਾ,ਸੀਤ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਗੋਦੜੀਕਾ ਨਾਮਹੈ। ਕੁਆਰੀ, ਨਾ ਬਿਵਾਹੀ ਇਸਤਰੀਕਾ ਨਾਮਹੈ॥ ਈਹਾਂ ਬਿਵਾਹਕੀ ਜਗਾ 'ਕਾਲ' ਕਾ ਕੀਆ 'ਭੇਦ' ਲੇਨਾ, ਜਿਸਕਾ ਨਾਮ 'ਕਾਲ-ਪਰਿਛੇਦ' ਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜੋ ਕਾਲ ਕੁਆਰੀ ਕਹੀਯੇ, ਕਾਲਕੇ 'ਪਰਿਛੇਦ' ਸੇ ਰਹਿਤ ਕਾਯਾ ਨਾਮ ਹਮਾਰੀ ਅਖੰਡ-ਚੇਤਨ ਰੂਪ ਦੇਹਹੈ, ਵਹੀ ਹਮਨੇ ਗਯਾਨ ਦ੍ਵਾਰਾ 'ਜਨਮਾ ਦੀ ਸੀਤ' ਨਿਵਾਰਣ ਹੇਤ ਗੋਦੜੀ ਧਾਰਨ ਕਰੀਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜਿਸ ਅਭੇਦਕੋ ਗਯਾਨਸੇ ਅਖੰਡ-ਚੇਤਨ ਦੇਹ ਰੂਪ ਖਿੰਥਾ ਧਾਰਣ ਕਰੀਹੈ, ਤਿਸ ਗਯਾਨਕੋ ਨੈਯਾਯਿਕ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਨਹੀ--ਇਸ ਪ੍ਰਤਖਸੇ ਔ ਭੇਦਕੀ ਸਾਧਕ ਅਨੁਮਾਨ ਰੂਪ ਯੁਕਤੀਆ ਸੇ ਭੇਦ ਸਿਧ ਕਰ ਦੂਰ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ, ਵਹੁ ਗਯਾਨ ਕੈਸੇ ਥਿਰ ਹੋਵੇ? ਵਾ, ਸੀਤ ਨਿਵਾਰਣੀ ਕੰਥਾ ਵਤ ਪਸੂ ਨਿਵਾਰਨ-ਦੰਡ ਕੌਨ ਰੱਖਤੇ ਹੈ ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੈ॥ ਜੁਗਤਿ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! 'ਪਰਤੀਤ' ਕਹੀਯੇ ਤਿਸ ਏਕਤਾਕੇ ਗਯਾਨਕੇ ਥਿਰ ਰੂਪ ਨਿਸਚੇ ਹੇਤ ਹਮ ਜੀਵ-ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੈ; ਚੇਤਨ ਰੂਪ ਹੋਨੇ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਵਤ ਯਹ ਅਨੁਸਾਰ ਵਪੁ ਯੁਕਤੀ ਰੂਪ ਔਰ 'ਮੇ ਬ੍ਰਹਮਹੋ' ਯਹ ਗਯਾਨੀ ਜਨੋਕਾ ਅਨੁਭਵ ਰੂਪ ਤਿਨ ਨੈਯਾਯਿਕ ਪਸੂਯਾ ਕੇ ਹਟਾਵਨੇ ਹੇਤ ਦੰਡ ਰਖੈਹੈ॥ ਖਿੰਥਾ ਕਹਾਵਨੇ ਵਾਲਾ ਕਾਠ ਕਾ ਕੜਾ ਨਹੀ ਰੱਖੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! 'ਆਈ ਪੰਥੀ' ਕੇ ਯੋਗੀ ਚੇਲੇ, ਪੋਤੇ-ਚੇਲਯੋਂ ਆਦਿਕੋ ਕੀ ਬਡੀ ਜਮਾਤ ਬਾਂਧਕੇ ਜਗਤ ਕੋ ਜੀਤ ਹੇਤ ਵਿਚਰੇ ਹੈ॥ ਆਪ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤ ਵੈਸੇ ਸਿਖਯ, ਪ੍ਰਸਿਖਯਨ ਕੀ ਜਮਾਤ ਬਾਧਕੇ ਬਿਚਰਤੇ ਨਹੀ,ਯਾਤੇ ਆਪਮੇਂ ਜਗਤਕਾ ਬਿਜਯ ਕੈਸੇ ਹੋਵੇਗਾ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ:-

ਆਈ ਇਤਿ॥ 'ਆ'ਕਾ ਅਰਥ ਸਰਬ ਓਰ ਤੇ ਹੈ॥ 'ਈ' ਕਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੂਏ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ, ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜੋ ਉਤਮ ਪੁਰਖ ਇਸ ਮੁਕਤੀ ਕੇ ਮਾਰਗ ਗਯਾਨ ਮੇਂ ਗਯਾਨੀ, 'ਆ' ਨਾਮ ਸਰਬ ਓਰਤੇ 'ਈ' ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੂਏ ਹੈ ਤਿਨ ਸਾਥ ਮਿਲਕੇ ਹਮਭੀ ਜਮਾਤ ਵਾਲੇਹੈ। ਚੰਚਲ ਮਨੋ ਵਾਲੇ ਪਾਰਬਤੀਕੇ ਉਪਾਸਕੀ 'ਵਾਮ ਮਤੀ' ਆਈ-ਪੰਥੀ ਵਾਲੇ ਕਨ-ਪਾਟਯੋ ਸਾਥ ਮਿਲਕੇ ਨਹੀ ਜਮਾਤ ਵਾਲੇ ਬਨੇ। ਅਰ ਜਗਤਕਾ ਜੀਤਨਾ ਹਮ 'ਮਨ' ਰੂਪ ਸ਼ਤ੍ਰੁ ਕੇ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਗਯਾਨ ਦ੍ਵਾਰਾ 'ਜਯ' ਕਰਨੇਸੇ ਕਰੇਹੈ॥ ਮਨਕੇ ਜਯ ਕਰੇ ਬਿਨਾ ਜਗਕੀ ਜੀਤ ਮਹਾ-ਹੰਕਾਰਕੋ ਉਤਪੰਨ ਕਰਕੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਸੰਸਾਰ ਚੱਕ੍ਰਮੇ ਫੇਰਨੇਸੇ ਬਡੀ ਹਾਰਹੈ, ਜੀਤ ਨਹੀ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੋਗੀ ਜੋ ਆਦੇਸ ਆਦੇਸ,ਐਸੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੇਹੈ,ਤਿਸਕਾ ਬਨਨਾ ਆਪਮੇ ਕੈਸੇਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰ ਕਹੇ:

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਆਦੇਸੁ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਵੇਦਮੇ ਆਦੇਸ ਪਦ ਉਪਦੇਸ ਕਾ ਬੋਧਕਹੈ? ਉਪਦੇਸ ਵਿਧਿ,ਨਿਖੇਧ ਰੂਪ'ਦੋ' ਪਰਕਾਰਕਾਹੈ। ਯਾਤੇ ਦੋ ਬਾਰ ਆਦੇਸੁ ਕਥਨਹੈ; ਬਿਧਿ ਰੂਪ ਉਪਦੇਸ 'ਤਤ੍ਵਮਸਿ' ਆਦਿਕ ਵਾਕਯਨਸੇ ਸਾਖਯਾਤ ਏਕ-ਬ੍ਰਹਮਕੋ ਕਹੇਹੈ;ਨਿਖੇਧ ਰੂਪ ਉਪਦੇਸ ਸੂਖਮ,ਥੂਲ ਸ਼ਾਰੇਕਾ ਨਿਖੇਧ ਕਰ'ਏਕ ਬ੍ਰਹਮ'ਕੋ ਕਹੇਹੈ ਇਸ ਬਿਧਿ, ਨਿਖੇਧ ਰੂਪ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਉਪਦੇਸ ਰੂਪ ਆਦੇਸਕਾ ਹਮਭੀ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੇਹੈ,ਇਸ ਆਦੇਸਸੇ ਬਿਨਾ ਔਰ, ਜੋ ਉਨਕਾ ਆਦੇਸ ਕਹਨਾਹੈ,ਸੋ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੀਨਹੈ,ਅਰ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਰਹਿਤਹੈ। ਯਾਤੇ,ਤਿਸ ਨਿਸ਼-ਪ੍ਰਮਾਣ,ਨਿਸ਼-ਪ੍ਰਯੋਜਨਕਾ ਹਮਾਰੇ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨਹੀ॥ 'ਤਿਸੇ' ਪਦਕਾ ਦੇਹਲੀ-ਦੀਪਕ-ਨਯਾਯ ਸੇ ਦੋਨੋ ਆਦੇਸੋ ਸਾਥ ਸੰਬੰਧਹੈ। ਮੂਲ ਪਾਠਕਾ ਯਹ ਅਰਥਹੈ:- ਆਦੇਸ ਤਿਸੇ ਨਾਮ, ਤਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਹੀ ਬਿਧੀ ਮੁਖ-ਬਚਨੋਸੇ ਉਪਦੇਸਹੈ, ਔਰ ਤਿਸੀ ਪਰਮਾਤਮਾਕਾ ਨਿਖੇਧ ਦ੍ਵਾਰਾ ਨਿਖੇਧ-ਮੁਖ ਬਚਨੋਸੇ ਉਪਦੇਸਹੈ; ਕੈਸਾ ਪਰਮਾਤਮਾਹੈ ? ਜਿਸਕਾ ਦੋ ਰੀਤਿਸੇ ਆਦੇਸਹੈ॥ ਆਦਿ ਕਹੀਯੇ ਮਾਯਾਕੇ ਮੇਲਸੇ ਵਹੀ ਸਰਬ ਪ੍ਰਪੰਚਕਾ ਪ੍ਰਥਮ ਕਾਰਣਹੈ,ਪੁਨਾ ਵਾਸਤਵਸੇ ਵਹੁ'ਅਨੀਲ'ਕਹੀਯੇ,ਨੀਲਜੋ ਤਮ ਰੂਪ ਅਗਯਾਨਹੈ, ਤਾਕੇ ਮੇਲਮੇ ਹੀਨਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੋ ਵਸਤੁ ਕਾਹੁਕਾ ਆਦਿ ਕਾਰਣ ਹੋਵੇਹੈ,ਵਹੁ ਕਾਹੂਕਾ ਕਾਰਯਭੀ ਹੋਵੇਹੈ। ਜੈਸੇ ਦੰਡ, ਘੜੇ ਕਾ ਕਾਰਣ ਹੈ,ਔ ਅਪਨੇ ਬਨਾਵਨੇ ਵਾਲੇਕਾ ਕਾਰਯਹੈ;ਐਸੇ ਯਹ ਪਰਮਾਤਮਾਭੀ ਕਾਹੂਕਾ ਕਾਰਯ ਹੋਵੇਗਾ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੈ: ਅਨਾਦਿ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਯਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਆਦਿਜੋ ਉਤਪਤੀ ਤਾਸੇ ਰਹਿਤ 'ਅਨਾਦਿ' ਹੈ, ਯਾਤੇ ਕਾਹੂ ਕਾ ਕਾਰਯ ਨਹੀ ਬਨੇ;ਕਾਰਯ ਨਾ ਬਨਨੇਮੇ ਪ੍ਰਬਲ ਹੇਤੁ ਕਹੈ।

ਅਨਾਹਤਿ ਇਤਿ॥ 'ਆਹਿਤ' ਈਹਾ ਅਗਯਾਨ ਸੇਂ ਬਨੀ ਮਿਥਯਾ ਵਸਤੁ ਕਾ ਨਾਮਹੈ। 'ਅਨਾਹਿਤ' ਤਾਸੇ ਭਿੰਨ 'ਸਚੀਂ' ਵਸਤੁਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਸੋ ਸਚੀ ਵਸਤੁ ਮਿਥਯਾ ਵਸਤੁ ਕਾ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਹੋਵੇ ਹੈ;ਯਾਤੇ ਯਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਰਬਕਾ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਰੂਪ ਅਨਾਹਿਤ ਕਹੀਯੇ ਅਗਯਾਨਸੇ ਨਾ ਬਨਨੇਸੇ ਕਾਹੂਕਾ ਕਾਰਯ ਨਹੀ ਬਨੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਹੋਵੇ ਵਹੁ ਪਰਮਾਤਮਾ ਆਪਨੇ ਜੈਸਾ ਕਹਿਆਹੈ ਵੈਸਾ,ਪਰੰਤੁ,ਕਹੀਂ ਬਿਸ਼ਨ,ਕਹੀਂ ਸ਼ਿਵ,ਕਹੀਂ ਸ਼ਕਤੀ, ਕਹੀਂ ਸੂਰਯ, ਐਸੇ ਅਨੇਕ ਵੇਸ਼ੋ ਕੋ ਕੈਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ:- ਜੁਗੁ ਇਤਿ॥ ਭਕਤੋਪੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੇਤ,ਔ ਵੇਦਮੇ ਕਹੇ ਧਰਮੋਕੀ ਰਛਾ ਹੇਤ,ਅਪਨੀ ਇਛਾਸੇਂ ਵਹੁ ਪਰਮਾਤਮਾ ਬਿਸ਼ਨੁ, ਸ਼ਿਵਾਦਿਕ ਅਨੇਕ ਵੇਸ਼ੋਕੋ, ਪੁਨਾ, ਬਿਸ਼ਨੁ ਆਦਿਕੋਮੇਂ ਆਗੇ ਰਾਮ, ਕ੍ਰਿਸਨਾਦਿਕ ਅਨੇਕ ਵੇਸ਼ੋ ਕੇ ਕਰਤਾ ਹੂਯਾ ਭੀ ਵਾਸਤਵ ਤੇ ਸਭ'ਜੁਗੋ' 'ਮੇਂ ਏਕ ਵੇਸ'ਹੈ,ਤਿਸੀਕਾ ਦੋ ਰੂਪ ਆਦੇਸਹੈ। ਐਸੇ ਪੂਰਬ ਸਾਥ ਮੇਲ ਲੇਨਾ। ਅਥਵਾ, ਕਿਸਕਾ ਤਿਸਕਾ ਦੋ ਰੂਪ ਆਦੇਸੁਹੈ? ਜੋ ਆਦਿਹੈ, ਜੋ ਅਨੀਲੁਹੈ, ਜੋ ਅਨਾਦਿਹੈ, ਜੋ ਅਨਾਹਤਿਹੈ,ਜੋ ਸਭ ਜੁਗੋਮੇਂ ਏਕੋ-ਵੇਸੁਹੈ।

ਨੰ.7. ਨਿਰਮਲ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਗਿ:ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਫਰੀਦਕੋਟ ਟੀਕਾ-28

ਮੁੰਦਾ ਸੰਤੋਖੁ ਸਰਮੁ ਪਤੁ ਝੋਲੀ ਧਿਆਨ ਕੀ ਕਰਹਿ ਬਿਭੂਤਿ॥

ਜਥਾ ਲਾਭ ਮੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹਿਨਾ ਏਹੁ ਸੰਤੋਖੁ ਔਰੁ ਖੋਟੇ ਕਰਮੋਂ ਸੇ (ਸਰਮ) ਲਜਜਾ ਕਰਨੀ ਏਹੁ ਦੋ ਮੁੰਦ੍ਰਾਂ ਧਾਰਨ ਕਰੀਆਂ ਹੈਂ। ਰਾਮਕਲੀ ਮੇਂ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ (ਸਰਮੇ ਕੀਆ ਮੁੰਦ੍ਰਾਂ ਪਾਉ ਤੂੰ ਜੋਗੀ) ਔਰੁ ਜੋਗੀ ਝੋਲੀ ਰਖਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਪਾਪੋਂ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕਰ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਮੇ ਅਪਨੀ (ਪਤਿ) ਪ੍ਰਤਿਸਟਾ ਬਨਾਇ ਰਖੀ ਹੈ ਏਹੀ ਝੋਲੀ ਧਾਰਨ ਕਰੀ ਹੈ। ਸਦਾ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਕੇ ਧਯਾਨ ਮੇ [illegible] ਲਗਾਵਨੀ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਖਿੰਥਾ ਕਾਲੁ ਕੁਆਰੀ ਕਾਇਆ ਜੁਗਤਿ ਡੰਡਾ ਪਰਤੀਤ॥

ਏਹੁ ਕਾਲਕੀ (ਕੁਆਰੀ) ਗ੍ਰਾਸ ਰੂਪ ਜੋ ਅਨਿੱਤ (ਕਾਇਆ) ਦੇਹ ਹੈ ਜੋ ਐਸੀ ਸਮਝ ਸੋ ਖਿੰਥਾ ਕਰੀ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਖਿੰਥਾ ਕੇ ਉਤਾਰਨੇ ਔਰ ਦੂਸਰੀ ਧਾਰਨੇ ਮੇ ਨ ਕੁਛ ਪ੍ਰੀਸ੍ਰਮੁ ਨ ਚਿੰਤਾ ਹੋਤੀ ਹੈ॥ ਤਿਸੀ ਭਾਂਤ ਦੇਹ ਕੋ ਅਨਿੱਤ ਸਮਝਾ ਹੈ। ਖਿੰਥਾ ਅਨੇਕ ਰੰਗ ਕੇ ਟੁਕੜੋਂ ਕੀ ਬਨੀ ਹੋਤੀ ਹੈ ਸੋ ਇਸ ਮੇ ਭੀ ਗੌਰ ਸਜ਼ਾਮਾਦਿ ਰੰਗ ਰਕਤ ਅਸਤ ਚਰਨ ਮਲਮੇਦ ਮੱਜਾਦੀ ਅਨੰਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈਂ ਐਸੇ ਸਮਝਾ ਹੈ ਭਾਵ ਏਹੁ ਕਿ ਸਰੀਰਸੇ ਅਪਨੇ ਕੋ ਭਿੰਨ ਦੇਖਾ ਹੈ ਵਾ ਜਬ ਤਕ ਕਾਲ ਤੇ (ਕੁਆਰੀ ਹੈ) ਭਾਵ ਕਾਲ ਨੇ ਕਾਯਾ ਨਹੀ ਗ੍ਰਸੀ ਹੈ ਉਸ ਕੇ ਪ੍ਰਿਥਮ ਹੀ ਭਜਨ ਮੇ (ਜੁਗਤਿ) ਜੁੜਨਾ ਏਹੀ ਖਿੰਥਾ ਕਰੀ ਹੈ ਅਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਮੈ (ਪਰਤੀਤਿ) ਨਿਸਚਾ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕਾ ਜੋੜਨਾ ਏਹੀ ਡੰਡਾ ਧਾਰਨ ਕੀਆ ਹੈ॥

ਆਈ ਪੰਥੀ ਸਗਲ ਜਮਾਤੀ ਮਨਿ ਜੀਤੈ ਜਗੁ ਜੀਤੁ॥

ਆਈ ਪੰਥੁ ਏਕ ਜੋਗੀਯੋਂ ਕੇ ਪੰਥ ਦਾ ਭੇਦੁ ਹੈ ਜਿਨਕੇ ਨਾਮ ਕੇ ਅੰਤ ਮੇ ਈ ਹੋਵੈ ਜੈਸੇ ਬਾਲ ਗੁਦਾਈ ਸੋ ਆਈ ਪੰਥੁ ਜਾਨਨਾ ਏਹ ਪੰਥੁ ਜੋਗੀਯੋਂ ਮੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਮਾਨਾ ਹੈ (ਸਗਲ ਜਮਾਤੀ) ਸਭ ਜਮਾਤੋਂ ਮੇ ਹਮਾਰਾ ਪ੍ਰੇਮੁ ਹੈ[69] ਏਹੀ ਹਮਾਰਾ ਆਈ ਪੰਥੁ ਹੈ ਔਰ ਮਨਕੋ ਜੀਤ ਕਰ ਜਗਤ ਕੇ ਜੀਤਨੇ ਹਾਰੇ ਹੋਏ ਹਾਂ[70]॥

ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ॥

ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ॥੨੮॥

ਜੋਗੀ ਆਦੇਸੁ ਆਦੇਸੁ ਬੋਲੀ ਬੋਲਤੇ ਹੈਂ ਆਦੇਸੁ ਨਾਮੁ ਨਮਸਕਾਰ ਕਾ ਹੈ ਸੋ ਜੋ ਸਰਬ ਕੀ ਆਦ ਹੈ ਔਰ (ਅਨੀਲੁ) ਨੀਲਾਦਿਕ ਰੰਗੋਂ ਸੋ ਰਹਿਤ ਹੈਂ[71] ਔਰ ਅਨਾਦ ਆਦਿ ਸੇ ਰਹਤ ਹੈ ਔਰ (ਅਨਾਹਤਿ) ਦੂਸਰੇ ਕਰਕੇ ਮਾਰਜਾ ਨਹੀ ਜਾਤਾ ਭਾਵ ਏਕ ਰਸ ਹੈ ਔਰ (ਜੁਗ ਜੁਗ) ਚਾਰੋਂ ਜੁਗੋਂ ਮੇ ਏਕ (ਵੇਸੁ) ਰੂਪੁ ਹੈ (ਆਦੇਸੁ) ਦੇਸ ਕਾਲ ਵਸਤੂ ਕੇ ਪ੍ਰਛੇਦ ਤੇ ਜੋ ਰਹਿਤ ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ ਹਮਾਰੀ (ਆਦੇਸੁ) ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ॥੨੮॥

ਨੰ.8.ਨਿਰਮਲ-ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੀਲੀਭਤਿ(ਵੇਦਾਂਤੀ)-28

ਦੂਸ਼ਿਤ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਆਰੋਪਿਤ ਦੋਸ਼ ਯੁਕਤ ਪੁਰਸ਼ਭੀ ਸ਼ਰਧਾਸੇ ਧਰਮਕੋ ਆਚਰਣ ਕਰੇ॥ ਜਿਸ ਕਿਸੀਭੀ ਆਸ਼੍ਰਮ ਮੇਂ ਪ੍ਰੀਤਿਯੁਕਤ ਹੋਕਰ ਔਰ ਸਰਵ ਭੂਤੋਂਮੇਂ ਸਮਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਯੁਕਤ ਹੋਕਰ ਕੇਵਲ ਅੰਤਰੀਵ ਧਰਮ ਯੁਕਤ ਹੋਨਾ ਉਚਿਤਹੈ॥ ਕਿਉਂਕਿ,'ਬ੍ਰਹਮ' ਲਿੰਗ ਧਰਮ ਕਾ ਕਾਰਣ ਨਹੀਂ॥ ਇਹ ਮਨੁ ਸਮ੍ਰਿਤੀ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬ੍ਰਹਮ ਚਿੰਨ੍ਹੋਕੋ ਨਿਸ਼ੇਧ ਕਰਤੇ ਹੁਏ, ਸ੍ਰੀ

---

69. ਵਾ ਜਿਸਕੀ ਸਰਬ ਮੇ ਸਤਾ ਆਈ ਹੈ ਤਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਪੰਥੀ ਹਾਂ ਭਾਵ ਤਿਸਕੇ ਰਸਤੇ ਚਲਤੇ ਹਾਂ (ਸਗਲ ਜਮਾਤੀ) ਸਭ ਦੇਵੀ ਗੁਣ ਜਮਾਤ ਹੈ।

70. ਕਜੋਂਕਿ ਮਨ ਕੇ ਸੰਕਲਪ ਕੇ ਅੰਦਰ ਜਗਤੁ ਹੈ ਸੰਕਲਪ ਕੇ ਅਭਾਵ ਹੋਣੇ ਤੇ ਜਗਤੁ ਕਹੀ ਢੂੰਡਾ ਭੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਤਾ ਹੈ ਸਮਾਨ ਸੇ ਤੋ ਸਭ ਆਪਨੇ ਕੋ ਮਨ ਜਿਤ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਪ੍ਰੰਤੂ ਜਬ ਤਕ ਧਰਮੀ ਕਾ ਅਗਾਊਂ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਤਬ ਤਕ ਧਰਮ ਕਾ ਭੀ ਅਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਸੋ ਮਨ ਧਰਮੀ ਹੈ ਸੰਕਲਪ ਵਿਕਲਪ ਧਰਮ ਹੈਂ ਜਬ ਸੁਖੋਪਤੀ ਮੂਰਛਾ ਸਮਾਧਿਸਥਤ ਮੈਂ ਮਨ ਕਾ ਅਭਾਵ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਬ ਸੰਕਲਪੋਂ ਕਾ ਭੀ ਅਭਾਵ ਹੋਤਾ ਹੈ ਭਾਵ ਏਹ ਤੱਤ੍ਵ ਗਜ਼ਾਨ ਮਨੋ ਨਾਸ ਵਾਸਨਾ ਖਜ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤਬ ਜਨਮ ਮਰਨ ਰੂਪੁ ਸੰਸਾਰ ਕਾ ਅਭਾਵ ਹੋਤਾ ਹੈ॥

71. ਵਾ ਕਲੰਕ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੈ ਵਾ ਸੰਮਤਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਗੁਰੂਜੀ ਅੰਤਰਗਤ-ਧਰਮੋਂਕਾ ਉਪੇਦਸ਼ ਕਰਤੇਹੈਂ:- ਮੁੰਦਾ ਸੰਤੋਖ ਸਰਮੁ ਪਤੁ ਝੋਲੀ ਧਿਆਨ ਕੀ ਕਰਹਿ ਬਿਭੂਤਿ॥

ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ! ਜੋ ਤ੍ਰਿਸ਼ਣਾ ਸਰੂਪਸੇ ਨਿਰਣਨੀਤ ਸੰਤੋਸ਼ਹੈ,ਸੋਈ ਅੰਤਰੀਵ-ਮੁਦ੍ਰਾ ਧਾਰਣ ਕਰਨੀ; ਔਰ (ਸਰਮ ਪਤ) ਸੁਖਕਾ ਪਾਤ੍ਰ ਨਾਮ ਸਥਾਨ, ਜੋ ਤੁਰੀਯ ਹੈ, ਸੋਈ ਅੰਤਰੀਵ ਝੋਲੀ ਹੈ॥ ਸਰਮ ਨਾਮ ਸੁਖਕਾਹੈ,ਔਰ ਪਤ ਨਾਮ ਪਾਤ੍ਰਕਾਹੈ।ਔਰ (ਧਿਯਾਨ) ਜੋ ਤਿਸ ਤੁਰੀਯ-ਚੇਤਨਕਾ ਚਿੰਤਨਹੈ, ਸੋਈ ਵਿਭੂਤੀਹੈ। ਔਰ ਕਾਲਕੇ ਸਾਥ ਜਿਸਕਾ ਵਿਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੁਆ,ਸੋ ਕਾਲ-ਕੁਆਰੀ (ਕਾਯਾ);ਅਰਥਾਤ,ਜੋ ਕਾਲ ਕ੍ਰਿਤ ਪਰਿਛੇਦ ਸੇ ਵਰਜਿਤ ਅਖੰਡ ਚੇਤਨਯਾ-ਸ੍ਵਰੂਪ ਦੇਹਹੈ,ਸੋ (ਖਿੰਥਾ) ਕੰਥਾ ਹੈ,ਅਰਥਾਤ ਸੋ ਉਪਰ ਲੇਨੇ ਵਾਲੀ ਗੋਦੜੀਹੈ॥ ਔਰ, ਜੋ ਮਨਨਕੀ ਸਾਧਕ-ਯੁਕਤੀਯੋਂਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤੀਹੈ, ਸੋਈ ਦੰਡਹੈ।ਤਾਤਪ੍ਰਯ ਯਹਹੈ,ਜੈਸੇ ਦੰਡਸੇ ਪਸੂ ਆਦਿਕੋਂਕਾ ਨਿਵਾਰਣ ਕਰਾ ਜਾਤਾਹੈ, ਤੈਸੇ ਯੁਕਤੀ ਰੂਪ ਦੰਡ ਸੇ ਦੁਰਾਗ੍ਰਹਿ ਯੁਕਤ ਨਰ-ਪਸ਼ੂਵੋਂ ਕਾ ਨਿਰਾਕਰਣ ਹੋਤਾਹੈ॥ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ! ਜੋ ਗਿਯਾਨ ਮਾਰਗ ਰੂਪ ਪੰਥ ਵਾਲੇ (ਆ)ਸਰਵ ਤਰਫ ਸੇ (ਈ)ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਏਹੈ, ਵਹ ਸਰਵਹੀ ਹਮਾਰੀ ਜਮਾਤਹੈ। ਔਰ ਉਨ ਵਿਚਾਰਵਾਨ ਪੁਰਸ਼ੋਂਕੇ ਸੰਬੰਧਸੇ ਜੋ ਮਨਕੋ ਜੀਤਨਾਹੈ, ਸੋਈ ਜਗਤਕੀ ਜੀਤ ਹੈ। ਔਰ,ਜੋ ਤਮਹੈ, ਤਿਸਸੇ ਵਰਜਿਤਹੈ। ਔਰ,(ਅਨਾਦਿ)ਆਪ ਦੂਸਰੇ ਕਾਰਣਸੇ ਰਹਿਤਹੈ।ਔਰ, (ਆਹਤਿ)ਜੋ ਮਿਥਯਾ ਪ੍ਰਾਪੰਚਹੈ ਤਿਸਸੇ ਭਿੰਨਹੈ। ਔਰ,ਸਰਵ ਯੁਗੋਂਮੇਂ ਏਕ ਰੂਪਹੈ;(ਤਿਸੇ)ਤਿਸਕਾ ਜੋ (ਆਦੇਸ) ਉਪਦੇਸ਼ਹੈ ਸੋਈ ਹਮਾਰੀ (ਆਦੇਸ) ਨਾਮ ਵਾਲੀ ਨਮਸਕਾਰਹੈ। ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ,ਜੈਸੇ ਗੋਰਖਨਾਥ ਕੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਵਾਲੇ ਅਪਨੇ'ਆਈ ਪੰਥੀ'ਨਾਮਕ ਪੰਥਕੀ ਜਮਾਤ ਬਾਧ ਕਰ ਜਗਤਕੋ ਜੀਤਨਾ ਮਾਨਤੇਹੈ, ਔਰ ਆਪਸਮੇਂ ਆਦੇਸ ਆਦੇਸ ਕਹਤੇਹੈਂ; ਤੈਸੇ ਹਮਭੀ ਵਿਚਾਰ ਸ਼ੀਲ ਪੁਰਸ਼ੋ ਸੇ ਮਿਲਕਰ ਮਨ ਕੋ ਜੀਤ ਕਰ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਰੂਪ ਆਦੇਸ ਕਰਤੇ ਹੈ; ਉਨ ਬ੍ਰਹਮ ਸਾਧਨੋਂਸੇ ਜੋ ਅੰਤਰੀਵ ਸਾਧਨਹੈ, ਸੋ ਅਤਿਅੰਤ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠਹੈ॥ ਇਸੀ ਅਰਥਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀਕਾ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ, ਅੰਤਰੀਵ ਸਾਧਨ ਹੀ ਕਲਿਯਾਣ ਕੇ ਜਨਕਹੈ ॥28॥

ਨੰ.9.ਸਾਧੂ ਪੰ.ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਜੀ ਉਦਾਸੀਨ(ਵੇਦਿਕ ਮੁਨੀ)-28

ਮੁੰਦਾ ਸੰਤੋਖੁ ਸਰਮੁ ਪਤੁ ਝੋਲੀ ਧਿਆਨ ਕੀ ਕਰਹਿ ਬਿਭੂਤਿ ॥

ਸੰਤੋਸ਼ ਯੋਗੀਕੀ ਮੁਦ੍ਰਾਹੈ, ਆਸ਼੍ਰਮ ਕੀ ਪ੍ਰਾਤਿਸ਼ਟਾਕਾ ਹੇਤੁ(ਕਾਰਣ)ਤਪਸ਼ਯਾ ਝੋਲੀ ਔਰ ਏਕ ਇਸ਼੍ਵਰਕਾ ਸਦਾ ਧਿਆਨ (ਭਕਤਿ)ਵਿਭੂਤੀ ਕਰਨਾ, ਅਰਥਾਤ ਆਤਮਾ-ਰੂਪੀ ਸ਼ਰੀਰ ਪਰ ਭਸਮ ਲਗਾਨਾਹੈ। ਕਾਲ ਕੀ ਕੁਮਾਰੀ, ਅਰਥਾਤ ਪੁੜੀ ਦੇਹ ਕੰਥਾ (ਗੋਦੜੀ) ਔਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਸਿਧ ਯੁਕਤਹਾਰ ਵਿਹਾਰ ਦੰਡ ਹੈ॥1॥ ਆਸਤਿਕਤਾ ਹੀ ਪੰਥ, ਸੰਪੂਰਣ (ਸਾਰੀ)ਜਾਤੀ ਮੰਡਲੀ ਔਰ ਮਨਕਾ ਜੀਤਨਾ, ਜਗਤਕਾ ਜੀਤਨਾਹੈ॥2॥ ਪ੍ਰਣਾਮਹੈ ਉਸਕੋ ਪ੍ਰਾਤਾ: ਪ੍ਰਣਾਮਹੈ ਉਸਕੋ ਸਾਯਮ। ਜੋ ਸਬ ਜਗਤਕਾ ਆਦਿ (ਕਾਰਣ)ਹੈ, ਜਿਸਕਾ ਕੋਈ ਆਦਿ (ਕਾਰਣ)ਨਹੀਂਹੈ, ਜੋ ਨੀਲ ਆਦਿ ਵਰਣੋਂ(ਰੰਗੋਂ)ਸੇ ਰਹਿਤਹੈ ਜੋ ਸ਼ਸਤ੍ਰੋਸੇ ਆਹਤ(ਜਖਮੀ) ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਔਰ ਯੁਗ-ਯੁਗਮੇਂ ਜਿਸਕਾ ਏਕਹੀ ਵੇਸ਼ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਸ੍ਵਰੂਪ ਏਕ ਰਸਹੈ॥3॥28॥

ਭਾਸ਼ਯ:- ਜਿਸ ਇਸ਼ਰਕੇ ਗੁਣ ਅਨੰਤ ਔਰ ਅਮੁਲਯਹੈ, ਜਿਸਕੇ ਘਰ-ਦਰਕੀ ਸ਼ੋਭਾ ਅਕਥਨੀਯਹੈ, ਵਹ ਸਦਾ ਸਾਂਝ-ਸ੍ਵੇਰੇ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕੇ ਯੋਗਯਹੈ, ਉਸੇ ਜਿਤਨੀ ਬਾਰ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕਿਯਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਾਯੇ, ਥੋੜ੍ਹਾਹੈ, ਇਸ ਲਿਯੇ ਅਬ ਅਗਲੇ 'ਪ੍ਰਣਾਮਾਨੁ ਪ੍ਰਣਾਮ' ਨਾਮਕੇ ਚਾਰ ਪਰਵੋਂਕਾ ਆਰੰਭ ਕਿਯਾ ਗਯਾਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਕੇ ਸਮਯ, ਪੰਜਾਬ ਦੇਸ਼ਮੇਂ ਹਠ ਯੋਗ ਕੇ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸਾਧੁਵੋਂਕਾ ਤਥਾ ਨਾਥਪੰਥੀ ਯੋਗੀ ਨਾਮਕੇ ਸਾਧੁਵੋਂਕਾ ਅਤਿ-ਬਾਹੁਲਯ ਥਾ। ਵੇ ਜਹਾਂ-ਤਹਾਂ ਯਥਾਵਕਾਸ਼ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਸੇ ਆ ਕਰ ਮਿਲਤੇ ਔਰ ਅਪਨੇ-ਅਪਨੇ ਸੰਸਕਾਰੋਂਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਿਯਾ ਕਰਤੇਥੇ। ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀਭੀ ਪ੍ਰਾਯ: ਉਨਕੇ ਪ੍ਰਸਨੋ ਕਾ ਉਤਰ ਵੈਦਿਕ ਧਰਮਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਦਾ ਆਧਯਾਤਿਮਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਸੇ ਦਿਯਾ ਕਰਤੇਥੇ, ਜਿਨਕੋ ਸੁਨ ਕਰ ਸਮਝਦਾਰ ਸਭੀ ਸਾਧੂ ਬੜੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤੇਥੇ। ਪ੍ਰਣਾਮਾਨੁਪ੍ਰਣਾਮ- ਨਾਮਕੇ ਚਾਰੋਂ ਪਰਵੋਂਮੇ ਉਨ੍ਹੀ ਸਾਧੁਵੋਂਕੇ ਪ੍ਰਸਨੋਂ ਕੋ ਲਖਸ਼ਯਮੇਂ ਰੱਖ ਕਰ ਅਧਿਯਾਤਮ-ਵਿਸ਼ਯਕਾ ਉਤਪਾਦਨ ਹੁਆਹੈ। ਚਾਰੋਂ ਪਰਵੋਂਕੇ ਸਬ ਮੰਤ੍ਰ ਯਥਾ ਕ੍ਰਮ ਤੀਨ, ਤੀਨ, ਤੀਨ, ਤੀਨ ਅਰਥਾਤ ਬਾਰਹ ਹੈ। ਉਨਮੇਂ ਸੇ ਪਹਿਲੇ ਪਰਵ ਕੇ ਪਹਿਲੇ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਪੂਰਵਾਦਹੈ 'ਮੁੰਦਾ ਸੰਤੋਖ' ਸਰਮੁ ਪਤੁ ਝੋਲੀ। ਮੁੰਦਾ ਔਰ ਮੁੰਦ੍ਰਾ, ਦੋਨੋਂ ਮੁਦ੍ਰਾ ਸ਼ਬਦਕੇ ਅਪਭ੍ਰੰਸ਼ਹੈ। ਯੋਗ, ਯਾ ਸਾਧਾਰਣ ਧਿਆਨ ਅਥਵਾ ਪ੍ਰਤਿਦਿਨ ਸੰਧਯਾ ਕਰਨੇਕੇ ਸਮਯ ਸਿੱਧ,ਪਧਮ, ਆਦਿ ਨਾਮਕੇ ਕਿਸੀ ਆਸਨ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਸੇ ਬੈਠੇ ਹੁਏ ਮਨੁਸ਼ਯੋਕੇ ਤਥਾ ਹਠ ਯੋਗੀ ਸਾਧੁਵੋਂਕੇ ਮੂੰਹ, ਆਂਖ, ਗਰਦਨ, ਹਾਥ, ਪਾਵ ਆਦਿ ਸ਼ਾਰੀਰਕ ਅੰਗੋਂਕੀ ਸਥਿਤੀ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਕੋ ਔਰ ਨਾਥ-ਪੰਥਕੇ ਸਾਧੂ, ਜੋ ਦੋਨੋਂ ਕਾਨੋਂਮੇਂ ਕਾਂਚਕਾ ਅਥਵਾ ਸਫਟਿਕ ਕਾ ਕੁੰਡਲ ਪਹਿਨਤੇਹੈ, ਉਸਕੋ'ਮੁਦ੍ਰਾ'ਕਹਿਤੇਹੈ। ਇਸ਼ਟ ਵਸਤੂ (ਸੁਖ ਤਥਾ ਸੁਖ-ਸਾਧਨ)ਕੀ ਔਰ ਅਨਿਸ਼ਟ ਵਸਤੂ (ਦੁਖ ਤਥਾ ਦੁਖ ਸਾਧਨ)ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਮੇਂ ਸਦਾ ਸੰਤੋਸ਼,ਅਰਥਾਤ ਚਿਤਕੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ, ਯੋਗੀ ਸਾਧੂਕੀ ਮੁਦ੍ਰਾਹੈ। ਆਸ੍ਰਮਕਾ ਉਚਾਰਣ ਯਹਾਂ ਸ਼ਰਮ(ਸਰਮ)ਹੈ,ਜੈਸੇ ਵੇਦਮੇਂ"ਆਤਮਨ'ਕਾ ਉਚਾਰਣ 'ਤਮਨ' (ਰ੍ਗ.4,4,9) ਪਤ, ਯਹ ਪ੍ਰਾਤੀਤਕਾ ਸੰਖਸ਼ਿਪਤ ਰੂਪਹੈ, ਜੈਸੇ ਨਤਂ ਕਾ ਸਖਿਸ਼ਪਤ ਰੂਪ 'ਨਕ੍'(ਰ੍ਗ.7, 71,1) ਅਥਵਾ'ਰੇਸਵੀ'ਕਾ ਸਾਖਿਸ਼ਪਤ ਰੂਪ'ਰੇਤੀ'(ਰ੍ਗ.10,40,11)ਹੈ। ਪਤ ਅਥਵਾ ਪ੍ਰਾਤੀਤਕਾ ਅਰਥ ਯਹਾਂ ਪ੍ਰਾਤੀਸ਼ਟਾ ਔਰ ਆਸ੍ਰਮ ਤਥਾ ਪ੍ਰਾਤੀਤੀ, ਦੋਨੋਂਕਾ ਆਪਸ ਮੇਂ ਬਹੁਬ੍ਰੀਹ ਸਮਾਸ ਔਰ ਸਮਾਸਾਰਥ ਤਪਸ਼ਯਾ ਵਿਵਕਿਸ਼ਤਹੈ। ਯਦਿ ਸਾਧੂ ਵਿਦ੍ਵਾਨਹੈ, ਆਚਾਰਵਾਨਹੈ ਔਰ ਤਪਸਵੀ ਹੈ,ਤੋ ਉਸਕਾ ਆਸ੍ਰਮ (ਚਤੁਥਾਸ੍ਰਮ) ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਿਟਤ ਮਾਨਾ ਜਾਤਾਹੈ ਔਰ ਜਨਤਾ ਉਸਕੀ ਪੁਰਰੂਪਸੇ ਸੇਵਾ ਕਰਤੀਹੈ। ਉਸੇ ਫਿਰ ਕਿਸੀ ਭੀ ਆਵਸ਼ਯਕ ਵਸਤੁਕੇ ਰੱਖਨੇਕੇ ਲਿਯੇ ਝੋਲੀ ਕੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿਤੀ। ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਸੇ ਕਹਾਹੈ ਕਿ ਸਰਮ (ਆਸ੍ਰਮ) ਕੀ ਪਤ (ਪਾਤਿਸ਼ਟਾ)ਹੈ ਜਿਸਸੇ,ਐਸੀ ਤਪਸ੍ਚਰਯਾ, ਸਾਧੂਕੀ ਝੋਲੀਹੈ॥ 1॥

ਆਇ ਪੰਥੀ। ਯਹਾਂ ਆਸਿਤਕਤਾ ਕਾ ਏਕ ਦੇਸ਼ 'ਆ' ਉਚਾਰਣ ਹੁਆਹੈ, ਜੈਸੇ 'ਆ ਮੰਦਮਾਨੇ'(ਰ੍ਗ.3, 4,6)ਮੇਂ"ਆਗਚਛਤਾ'ਕਾ ਏਕ ਦੇਸ਼'ਆ' ਅਥਵਾ 'ਆਯਤ ਸਾਕਮ' (ਰ੍ਗ.7,36,5)ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ"ਆਸਤਵੰਤੁ'ਕਾ ਏਕ ਦੇਸ਼'ਆ'ਉਚਾਰਣ ਹੁਆਹੈ। ਇ-ਨਿਪਾਤ ਹੈ, ਔਰ ਅਰਥ ਉਸਕਾ ਅਵਧਾਰਣ(ਹੀ)ਹੈ। ਯੋਗਕੋ ਸਾਧਨੇ ਵਾਲੇ ਸਾਧੁਵੋਂ ਕੇ ਔਰ ਨਾਥ ਪੰਥੀ ਸਾਧੁਵੋਂ ਕੇ ਅਨੇਕ ਪੰਥਹੈ। ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਕਾ ਕਥਨਹੈ ਕਿ ਏਕ ਆਸਤਿਕਤਾ ਹੀ ਸਬ ਸਾਧੁਵੋਂ ਕਾ ਵਾਸਤਵਿਕ ਪੰਥਹੈ ਔਰ ਯਹੀ ਸ੍ਰਵੋਤਮ ਸਨਾਤਨ ਵੈਦਿਕ ਮਤਹੈ॥ 2॥ ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ॥ ਆਦੇਸ਼ਕਾ ਅਰਥ ਯਹਾਂ ਪ੍ਰਣਾਮ ਵਿਵਸ਼ਿਤਹੈ। ਪ੍ਰਣਾਮ, ਪ੍ਰਾਤ: ਸਾਯ, ਦੋਨੋਂ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਮਯ ਕਿਯਾ ਜਾਤਾਹੈ, ਇਸ ਲਿਯੇ ਆਦੇਸੁ,ਦੋ ਬਾਰ ਉਚਾਰਣ ਹੁਆਹੈ। ਪ੍ਰਾਤ:-ਸਾਯੇ,ਦੋਨੋਂ ਸਮਯ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕਰਨੇਕੀ ਪਰਿਪਾਟੀ ਸਨਾਤਨੀਹੈ, ਯਹ ਰਿਕ ਸੰਹਿਤਾਕੇ ਮੰਤ੍ਰਸੇ ਸਿਧਹੈ;ਮੰਤ੍ਰ ਯਹਹੈ:- " "

ਅਰਥ:- ਹੇ ਅਗਿਨ (ਸਬਕੇ ਅਗ੍ਰਣੀ) ਹਮ ਦਿਨ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਪ੍ਰਾਤ:ਸਾਯ ਯਥਾਬੁਧਿ(ਅਪਨੀ-ਅਪਨੀ ਬੁਧਿਕੇ ਅਨੁਸਾਰ) ਨਮਸਕਾਰਕੀ ਭੇਟ ਲਿਯੇ ਹੁਏ ਆਪਕੇ ਸਮੀਪ ਆਤੇਹੈਂ॥ 7॥ ਯਹਾਂ ਅਥਰਵ ਸੰਹਿਤਾਕਾ ਮੰਤ੍ਰਭੀ ਉਦਧ੍ਰਿਤ ਕਰਨੇ ਯੋਗਯਹੈ:- " "

ਅਰਥ:- ਨਮਸਕਾਰ(ਪ੍ਰਣਾਮ)ਹੈ ਸਾਯ ਸਮਯ, ਨਮਸਕਾਰਹੈ ਪ੍ਰਭਾਤ: ਸਮਯ, ਨਮਸਕਾਰਹੈ ਰਾਤ੍ਰੀਮੇਂ, ਨਮਸਕਾਰਹੈ ਦਿਨਮੇਂ। ਮੈਂ ਤੁਝ ਜਗਤਕੇ ਉਤਪਾਦਕ ਕੋ ਔਰ ਮੈਂ ਨਿਸ਼ਚਯ ਸੇ ਜਗਤਕੇ ਸੰਹਾਰਕ ਕੋ ਅਪਨੇ ਦੋਨੋਂ ਹਾਥੋਂਸੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਤਾਹੂੰ ॥16॥3॥28॥

ਨੰ.10. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਆਧੁਨਿਕ)-28

ਪ੍ਰਾਕਥਨ:- ਗੁਰੂ ਜੀ ਹੁਣ ਅਗਲੀਆਂ ਚਾਰ ਪਉੜੀਆਂ (28 ਤੋਂ 31) ਵਿਚ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਫੈਲੇ ਹੋਏ ਜੋਗ-ਮਤਨੂੰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂਦੇ ਪਰਮ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝੇ ਗਏ ਅੰਗਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ-ਇਕਨੂੰ ਲੈਕੇ ਉਹਨਾਂਦੀ ਥਾਵੇਂ ਅਪਣੇ ਸਦਾਚਾਰੀ, ਰਹੱਸਯਕਤੇ ਭਗਤੀ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼ੁਭ ਕਰਨੀਆਂਤੇ ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਭਾਵਾਂਨੂੰ ਦਰਸਾਕੇ ਈਸ਼ਵਰ ਪਰਾਇਣਤਾਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਫੇਰ 32ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ, ਲੱਖਤਾ ਵਿਹੂਣੀਆਂ 'ਅਹੰਬ੍ਰਹਮਾਸਮਿ'ਦੀਆਂ ਠੀਸਾਂ(ਗੱਪਾਂ)ਮਾਰਨ ਨਾਲ ਕੂੜ ਪੱਲੈ ਪੈਂਦਾਹੈ। ਈਸ਼ੂਰ ਮਿਲਾਪਦਾ ਠੀਕ ਰਸਤਾਹੈ 'ਨਾਮ ਸਿਮਰਣ'। ਫਿਰ 33ਵੀਂ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ'ਈਸ਼ਵਰ ਪਰਾਇਣਤਾ'ਤੋਂ ਬਿਨਾ 'ਜ਼ੋਰ'ਸਹਿਜ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਹੁਣ ਜੋਗਨੂੰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ:- ਮੂਲ:- ਮੁੰਦਾ ਸੰਤੋਖ ਸਰਮੁ ਪਤੁ ਝੋਲੀ ਧਿਆਨ ਕੀ ਕਰਹਿ ਬਿਭੂਤਿ॥

ਅਰਥ:-(ਅਸੀਂ) ਸੰਤੋਖ ਦੀਆਂ ਮੁੰਦਰਾਂ (ਪਹਿਨਦੇ ਹਾਂ) ਖੱਪਰ ਤੇ ਝੋਲੀ ਦੀ ਥਾਵ ਲੱਜਯਾ(ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ) ਧਿਆਨਦੀ ਸੁਆਹ ਲਗਾਉਂਦੇਹਾਂ। ਮੌਤ(ਦੀ ਯਾਦ ਸਾਡੀ) ਖਿੰਥਾਹੈ ਸਰੀਰਨੂੰ (ਕੁਆਰੀ=)ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਰੱਖਣਾ ਸਾਡੀ ਜੋਗਦੀ ਜੁਗਤੀਹੈ (ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਤੇ) ਸਿਦਕ(ਰੱਖਣਾ ਸਾਡਾ)ਡੰਡਾਹੈ। (ਸਾਡੀ) ਆਈ ਪੰਥੀ ਹੋਣਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ (ਇਕ) ਜਮਾਤੀ (ਹੋਣਾਹੈ)। ਮਨ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਲਿਆ, ਅਸੀਂ ਸਮਝਦੇਹਾਂ ਕਿ ਜਗਤਤੇ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤਹੋ ਗਈਹੈ। ਆਦੇਸ (ਸਾਡੀ) ਉਸੇ (ਇਕਨੂੰ) ਆਦੇਸਹੈ, (ਜੋ ਸਭਦਾ) ਆਦਿ (ਮੁੱਢ)ਹੈ, ਜੋ ਅਨੀਲਹੈ, (ਜਿਸਕਾ ਆਪਣਾ) ਆਦਿ ਨਹੀਂਹੈ (ਜਿਸਦਾ ਕਦੇ)ਵਿਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ (ਹੁੰਦਾ), (ਜੋ)ਜੁਗੋ ਜੁਗੋ ਇਕੋ ਸਰੂਪ (ਹੈ) ॥28॥

ਭੁਗਤਿ ਗਿਆਨੁ ਦਇਆ ਭੰਡਾਰਣਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਾਜਹਿ ਨਾਦ ॥ ਆਪਿ ਨਾਥੁ ਨਾਥੀ ਸਭ ਜਾ ਕੀ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਅਵਰਾ ਸਾਦ ॥ ਸੰਜੋਗੁ ਵਿਜੋਗੁ ਦੁਇ ਕਾਰ ਚਲਾਵਹਿ ਲੇਖੈ ਆਵਹਿ ਭਾਗ॥ ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ ॥ ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ ॥੨੮॥

ਨੰ.1. ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ "ਮੀਣਾ" - 29

ਭੁਗਤਿ ਗਿਆਨੁ ਦਇਆ ਭੰਡਾਰਣਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਾਜਹਿ ਨਾਦ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤਿਸਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਜੋਗ ਮਾਰਗ ਕੇ ਲਖਣ। ਜਿਨੀ ਬਾਤੀ ਜੋਗੁ ਪੂਰਨ ਹੋਹਿ। ਜੋਗੀ ਹੋਇ ਕਰਿ, ਪਿੰਨਣ, ਮੰਗਣ ਕੀ ਭਿਖਿਆ ਨ ਲੇਇ। ਭੁਗਤਿ ਜਿ ਲੇਇ, ਸੁ ਗਿਆਨਕੀ ਭੁਗਤਿ ਕਾ ਆਹਾਰ ਕਰੇ, ਜਿਸ ਤੇ ਪਰਮੇਸੁਰ ਭੀਜੈ। ਅਰੁ ਭੰਡਾਰਾ ਦੈਆ ਕਾ ਕਰੈ। ਅਰੁ ਨਾਦੁਕਾ ਬਾਜਿਆ? ਕੈਸਾ ਨਾਦੁ?ਜਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਨਾਦੁ ਬਾਜਿਆ।ਆਪਿ ਨਾਥੁ ਨਾਥੀ ਸਭ ਜਾ ਕੀ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਅਵਰਾ ਸਾਦ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਨਾਥੁ ਜਿਹੈ, ਸਿ ਆਪੈਹੈ ਜਿ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਜਿਸਕੀ ਨਥ-ਮਹਿਹੈ, ਸੋਈ ਨਾਥੁ ਕਹੀਐ। ਜਿ ਸਗਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜੰਤ੍ਰਾਂ ਕੋਊ ਦੇਵਣਹਾਰਾਹੈ। ਅਰੁ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਜਿਹੈ,ਸਿ ਅਵਰੇ ਹੀ ਸਾਦ ਹੈ। ਏਹ ਪਰਮੇਸੁਰਕੀ ਭਗਤਿ ਮਹਿ ਨਾਹੀ, ਅਵਰ ਬਾਤਾਂ ਹੈਂ।

ਸੰਜੋਗੁ ਵਿਜੋਗੁ ਦੁਇ ਕਾਰ ਚਲਾਵਹਿ ਲੇਖੈ ਆਵਹਿ ਭਾਗ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਸੰਜੋਗੀ ਅਰੁ ਬਿਜੋਗੀ ਬਤਾਹਹਿ।ਸੰਜੋਗਿ ਪਾਇ ਕਰਿ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਆਵਤੀਹੈ। ਵਿਜੋਗਿ ਪਾਇ ਜਾਤੀਹੈ। ਏਹ ਸਭਿ ਲੇਖੇ ਮਹਿਹੈ। ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਨੁ ਜਿਹੈ, ਜਿ ਅਲੇਖੁ ਪੁਰਖੁ ਹੈ। ਭਾਗ ਕਰਮ ਜਿਹੈਂ, ਸਿ ਲਿਖੇ ਹੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਆਵਤੇ ਹੈ। ਸੰਜੋਗੁ ਅਰੁ ਵਿਜੋਗੁ ਏਹ ਜਿ ਹੈਂ, ਸਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਟਹਲੂਏ ਹਹਿ, ਕਾਰ ਚਲਾਵਨਹਾਰੇ। ਇਨਕਉ ਹੁਕਮ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖਕਾ ਹੈ, ਜਿ ਸੰਸਾਰ ਕਾਮੁ ਚਲਾਵਤੇਹੈਂ॥ 29॥

ਨੰ.2. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਸ਼ਹੀਦ' -29

ਭੁਗਤਿ ਗਿਆਨੁ ਦਇਆ ਭੰਡਾਰਣਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਾਜਹਿ ਨਾਦ ॥

ਇਹ, ਸਭਨਾ ਦੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਆਪਿਆ ਹੋਇਆਹੈ, ਅਤੇ ਸਭਨਾ ਕਾਲਾਂ ਵਿਚਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਸਭਨਾ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚ ਹੈ; 'ਇਕ-ਦੇਸੀ' ਨਹੀਂ, ਸੋਈ ਬ੍ਰਹਮ ਅਸਾਡਾ ਗੁਰੂਹੈ॥ 29॥

ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੈਨ ਕਿ, ਭਿੱਛਿਆ ਜੋ ਅਸਾਂ ਲੀਤੀ ਹੈ, ਸੋ ਗਿਆਨ ਕੀ ਲੀਤੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਦਇਆ ਮੇਰੀ ਭੰਡਾਰਣ ਹੈ; ਅਤੇ ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਿੱਚ ਜੋ ਆਤਮ ਸੱਤਿਆ ਹੈ ਸੋਈ ਮੇਰਾ ਨਾਦ ਵਜਦਾ ਹੈ। ਅਰ ਆਪ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅਸਾਡਾ ਨਾਥ ਹੈ; ਕਯੋਂਕਿ ਸਭ ਜਗਤ ਜਿਸਦਾ ਨਥਿਆ ਹੋਇਆਹੈ; ਅਤੇ ਰਿੱਧਾਂ ਸਿੱਧਾਂ ਦੇ ਸੁਆਦ ਹੋਰ ਹੋਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂਤੇ ਏਹ ਰਿੱਧਾਂ ਸਿੱਧਾ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਚਾਂਹਦੇ। ਅਰ ਸੰਜੋਗਤੇ ਵਿਜੋਗ ਅਸਾਡੇ ਕਾਰ ਚਲਾਵਨ ਵਾਲੇ ਚੇਲੇ ਹੈਨ, ਅਤੇ ਜੋ ਵਸਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਂਦੀ ਹੈ, ਸੋ ਸੰਜੋਗ ਆਣ ਮਿਲਾਂਵਦਾਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਜਾਵਣੀ ਹੋਂਦੀਹੈ ਸੋ ਵਿਜੋਗ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਰ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ; ਕਯੋਂਕਿ, ਜੋ ਭਗਵਤ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਸੋ ਮਿਟਦਾ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਫਿਰ ਚਿੰਤਾ ਕਾਸਨੂੰ ਕਰਨੀਹੈ ਅਰ ਅਸਾਂ ਓਸਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ।

ਨੰ.3. ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਜੀ (ਸੇਵਾਪੰਥੀ)-29

ਭੁਗਤਿ ਗਿਆਨੁ ਦਇਆ ਭੰਡਾਰਣਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਾਜਹਿ ਨਾਦ ॥

ਇਸਕਾ ਅਰਥ 'ਗਯਾਨ' ਜੋਹੈ ਸਾਖਯਾਤ ਬ੍ਰਹਮਾਕਾਰ ਅੰਤਹਿ-ਕਰਣ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤਿ, ਸੋਈ 'ਭਗਤ'ਹੈ। 'ਦਇਆ' ਭੰਡਾਰਣ ਆਤਮ-ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾ ਸਰਬ ਪਰ ਸਮ ਦਯਾ ਪਾਲਨੀ, ਸੋ ਦਯਾ ਸੰਤਹੁ ਕਾ ਭੰਡਾਰਣਹੈ। ਅਰ ਨਾਦਿ ਸੰਤਹੁ ਕਾ ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਾਜਹਿ ਨਾਦ। ਅਰ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਆਪ ਨਾਥਹੈ। ਨਾਥੀ ਸਭ ਜਾਕੀ, ਕੈਸਾ ਨਾਥ ਹੈ ? ਜਿਸਕੇ ਰਿਧ ਸਿਧ ਅਵਰਾ ਸਾਦ, ਸਭ ਹੁਕਮ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੰਜੋਗੁ ਵਿਜੋਗੁ ਦੁਇ ਕਾਰ ਚਲਾਵਹਿ ਲੇਖੈ ਆਵਹਿ ਭਾਗ॥

ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਕੇ ਕਰਮ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫਲ ਦਾ ਸੰਜੋਗ ਪ੍ਰਾਪਤਿ, ਵਿਜੋਗ ਅੰਤ, ਯਹੀ ਦੁਇ ਕਾਰ ਚਲਾਵਨ ਹਾਰੇ ਸੰਤਹੁ ਕੇ ਚੇਲੇ ਹੈਂ, ਕੈਸੇ ਹੈਂ? ਸਦਾ ਕਰਮਹੁ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਗਮਹੁ ਲਿਖੇ ਆਵਤੇਹੈਂ।

ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ॥ ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ ॥੨੯॥

ਨੰ.4. ਸਾਧੂ ਅਨੰਦਘਨ ਜੀ (ਉਦਾਸੀਨ-ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਵਾਚੀ)-29

ਔਰਭੀ ਸਿੱਧੋ ਕੇ ਪ੍ਰਸਨੋਕੇ ਉਤਰ ਕੋ ਕਹਤੇ ਹੈ:-

ਭੁਗਤਿ ਗਿਆਨੁ ਦਇਆ ਭੰਡਾਰਣਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਾਜਹਿ ਨਾਦ॥

ਟੁਕੜੇ ਮਾਗ ਕਰ ਖਾਣੇ ਕਾ ਨਾਮ 'ਭੁਗਤ' ਨਹੀ, ਸਾਧੋਂ ਕੀ ਜੋ ਭੁਗਤਿ ਹੈ, ਸੋ ਗਯਾਨ ਹੈ॥ ਸੰਤੋ ਸੋ ਗਯਾਨਕੀ ਭੀਖ ਲੈਣੀ॥ 'ਰਾਂਡ' ਕਾ ਨਾਮ 'ਭੰਡਾਰਣ' ਨਹੀ, ਭੰਡਾਰਣ ਨਾਮ 'ਦਯਾ' ਕਾ ਹੈ, ਜੋ ਸੰਤੋ ਕੋ ਗਯਾਨ ਦਾਨ ਕਰਾਵਤੀਹੈ॥ 'ਸਿੰਙੀ' ਵਜਾਵਣੇਕਾ ਨਾਮ'ਨਾਦ' ਨਹੀਂ। ਸਭ ਘਟ ਰਾਮ ਬੋਲੇ, 'ਨਾਦ' ਨਾਮ ਇਸਕਾ ਹੈ॥

ਆਪਿ ਨਾਥੁ ਨਾਥੀ ਸਭ ਜਾ ਕੀ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਅਵਰਾ ਸਾਦ ॥

ਕੰਨ ਫਟਿਓ ਕਾ ਨਾਮ 'ਨਾਥ' ਨਹੀ, ਨਾਥ ਤੋ ਆਪ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਹੈ, ਸਰਬ ਸ੍ਰਿਸਟ ਜਿਸਕੀ ਨਥੀ ਹੂਈਹੈ। ਜਿਸਕੀ ਨੇਤ ਕੋ ਕੋਈ ਭੀ ਨਹੀ ਉਲੰਘ ਸਕਤਾ॥ ਰਿੱਧ ਸਿੱਧ ਕਾ ਜੋ ਸ੍ਵਾਦਹੈ ਸੋ ਅਵਰੋ ਕੋ ਹੈ; ਪਰੋਕੋ ਨਹੀ॥ ਜੋ ਉਰੇ ਉਰੇ ਕੇ ਸਹਕਾਮੀ ਜੀਵਹੈਂ; ਤਿਨਕਾ ਨਾਮ'ਅਵਰ'ਹੈ॥ ਅਰ ਜਿਨੋਨੇ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਪਰਮਾਤਮਾ ਪਛਾਣਾ ਹੈ, ਤਿਨਕਾ ਨਾਮ 'ਪਰ'ਹੈ। ਤੇ 'ਰਿਧੋ ਸਿਧੋਕੋ ਨਹੀ ਚਾਹਤੇ॥

ਸੰਜੋਗੁ ਵਿਜੋਗੁ ਦੁਇ ਕਾਰ ਚਲਾਵਹਿ ਲੇਖੈ ਆਵਹਿ ਭਾਗ॥

ਸੰਜੋਗ, ਵਿਜੋਗ ਇਹੀ ਦੋਨੋ ਸਰਬ ਜਗਤ ਕੇ ਕਾਰਬਾਰੀ ਹੈ॥ ਸਰਬ ਜਗਤਕਾ ਕਾਰਬਾਰ ਚਲਾਵਤੇ ਹੈ॥ ਸੰਜੋਗ, ਵਿਜੋਗ ਕੈਸੇ ਭਾਗ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲਿਖੇ ਹੂਏ ਚਲੇ ਆਵਤੇ ਹੈਂ ਪੁਰਬ ਜਨਮ ਵਿਖੇ ਕੀਏ ਜੋਹੈ ਕਰਮ, ਤਿਨਕੇ ਫਲਕਾ ਨਾਮ 'ਭਾਗ' ਹੈ। 'ਭਾਗ'ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਵਿਧਾਤਾ ਨੇ ਸਭਕੇ ਮਸਤਕਪਰ ਲਿਖ ਦੀਆਹੈ ਇਸ ਪਦਾਰਥ ਸਾਥ ਤੇਰਾ ਸੰਜੋਗ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਸ ਪਦਾਰਥ ਸਾਥ ਵਿਜੋਗ ਹੋਵੇਗਾ, ਸੋ ਤੋ ਅਵਸ਼ੱਕ ਹੋਤਾ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਕੋ ਸਮਝ ਕਰ ਸੰਤ ਜਨ ਕਿਸੀ ਚੇਲੇ ਚਾਟਕੇ ਜੰਜਾਲ ਮੋ ਨਹੀ ਫਸਤੇ; ਸੰਜੋਗ, ਵਿਜੋਗਹੀ ਸੰਤੋ ਕਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਚਲਾਵਤੇਹੈ॥

ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ॥ ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ ॥੨੯॥

ਅਦੇਸ ਤੋ ਮੇਰਾ ਤਿਸੀ 'ਪੂਰਣ-ਪੁਰਖ' ਕੋ ਹੈ, ਔਰ ਮੈ ਅਦੇਸ ਕਿਸਕੋ ਕਰੋਗਾ ?

ਨੰ.5.ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘਜੀ 'ਚੂੜਾਮਣੀ'(ਨਿਰਮਲ-ਗਿਆਨੀ)-29

ਭੁਗਤਿ ਗਿਆਨੁ ਦਇਆ ਭੰਡਾਰਣਿ ਘਟਿ ਵਾਜਹਿ ਨਾਦ॥

ਭੁਗਤਿ ਨਾਮ ਭੋਜਨ ਕੋ ਸਿਧ ਕਹਤਹੈ। ਸੋ ਭੋਜਨ ਗਯਾਨਕੋ ਕਰੇ। ਭੋਜਨਕੇ ਪਾਏਤੇ ਸਰਬ ਇੰਦ੍ਰੀਨ ਤੇ ਸਮੇਤ ਸਰੀਰ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਹੋਤਹੈ; ਤੈਸੇਹੀ ਆਤਮ-ਗਯਾਨਕੇ ਹੋਣਤੇ ਮਨਤੇ ਆਦਿ ਸਰਬ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਤਹੈ, ਬਹੁਰੁ ਇਛਾ ਲੋਭ ਆਦਿ ਸਰਬਕੋ ਤਯਾਗਤਹੈ। 'ਦਇਆ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਭੰਡਾਰਣਿ' ਭੋਜਨਕੇ ਦੇਨਹਾਰੇਕੋ ਅਰ ਕਰਨਵਾਰੇਕੋ ਸਿਧੋ ਭੰਡਾਰੀ'ਕਹਤਹੈਂ,ਤੈਸੇਹੀ ਸਿੱਖ ਦਯਾਕੀ ਭੰਡਾਰਣਿ ਕਰੇ। ਦਯਾ ਜਬ ਹੋਤਹੈ,ਤਬਹੀ ਪ੍ਰਾਨੀ ਕਿਸੀਕੋ ਦੇਤਹੈ। ਇਹ ਦੇਨੇਕੀ ਭੰਡਾਰੀਕੀ ਔ ਦਯਾ ਕੀ ਸਮਤਾ। ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਾਜਹਿ ਨਾਦ। ਜੋਗੀ ਜੋਹੈ ਸਿੰਙੀ ਤੇ ਨਾਦ ਸ਼ਬਦ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਸਰਬ ਸਰੀਰਨਮੇਂ ਪਰਮੇਸੁਰਨੇ ਨਾਦ ਬਜਾਇ ਰੱਖਯੋਹੈ, ਸਭਹੀ ਈਸ਼ਰਕੀ ਸੱਤਾ ਕਰਿ ਬੋਲਤੇ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਨੋ, ਜੋ ਪਰਮੇਸਰਕੀ ਕਲਾ ਕੋਈ ਭੀ ਨਹੀਂ ਮੋਲ ਸਕਤਹੈ। ਜੋ ਸਬਦਹੈ ਸੋਈ ਨਾਦ ਜਾਨੈ ਔਰ ਆਪ ਤੋ ਕਿਆ ਕਰਨੋਹੈ, ਇਤਯਰਥ। ਇਸ ਤੁਕਮੇਂ ਭੀ ਪੂਰਬ ਰੀਤਿਸੋਂ ਸਾਵੇਵ ਰੂਪਕਹੈ। ਪੰਗਤਿ ਪੰਡਾਰਣਿ ਨਾਲ ਉਪਮਾਨ, ਗਯਾਨ ਦਇਆ ਘਟਿ ਘਟਿਕੋ ਸਬਦ ਉਪਮੇਯ ਏਕ ਰੂਪ ਵਰਨੇ ਸਰਬਾਂਗ,ਯਾਂਤੇ ਸਾਵੇਵ ਰੂਪਕ। ਕਿੰਵਾ ਸਰਬ ਤੁਕਨਿਕੋ ਅਰਥ ਭੀ ਲੋਹ ਅਰੁ ਅਲੰਕਾਰਭੀ ਔਰ, ਸੋਈ ਕਹਤਹੈਂ:- ਸਿਖ ਬੁਝੈ: ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਕੌਨ ਸੋ ਪਹਰੋਂ? ਗੁਰ ਕਹਤਹੈ: ਸੰਤੋਖ ਸਰਮ ਕੀ ਪਹਰੋ। ਫੇਰ ਬੂਝਯੋ: ਝੋਲੀ ਕੌਨਹੈ ? ਗੁਰ ਕਹਿਤ ਹੈਂ: ਪਤਿ ਰਾਖਨੀ ਦੋਊ ਲੋਕਮੇਂ। ਬਿਭੂਤ ਕੈਸੀਹੈ? ਉੱਤਰ; ਧਯਾਨ ਕੀ ਕਰਿ। ਖਿੰਥਾ ਕੈਸੀ ਕਰੋਂ ? ਉੱਤਰ: ਦੇਹ ਕੀ ਸਮਝਿ। ਡੰਡਾ ਕੌਨ ਰਾਖੋ? ਉੱਤਰ: ਬ੍ਰਿਤੀ ਕੋ ਜੋੜਨੋ। ਪਰਮ ਅਤੀਤਤਾ ਕੌਨਸੀ? ਉੱਤਰ: ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰਿ । ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਪੰਥ ਆਈ ਕੌਨ ਧਾਰਨ ਕਰੋ ? ਉੱਤਰ: ਸਗਲ ਜਮਾਤੀ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਜੀਤੋ ਕਿਸਕੋ ? ਉੱਤਰ: ਮਨਿ ਜੀਤੈ ਜਗੁ ਜੀਤੁ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਆਦੇਸੁ ਕਿਸਕੋ ਕਰੋਂ? ਉੱਤਰ:ਅਦੇਸ਼ ਜੋ ਪਰਮੇਸੁਰ, ਤਿਸਕੋ ਹੀ ਆਦੇਸੁ ਕਰਿ। ਇਸੀ ਰੀਤਿ ਭਗਤਿ ਗਯਾਨਮੇਂ ਅਰਥ ਸਮਝ ਲੈਨੇ। ਇਸ ਰੀਤਿਕੇ ਅਰਥਮੇਂ ਪ੍ਰਸੰਖਯਾਲੰਕਾਰ ਹੋ ਜਾਤਹੈ:-

ਲੱਛਣ- ਇਕ ਥਲ ਇਰਜ ਦੁਤਿਯ ਬਲ ਮਾਂਹੀ। ਕੁਛ ਠਹਿਰਾਇਂ 'ਪ੍ਰਸੰਖ' ਕਰਾਂਹੀ।

ਸੋ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਬਰਜਿ ਕਰਿ, ਸੰਤੋਖ ਸਰਸ ਕੀ ਕਹੀ, ਪਤਿਕੋ ਝੋਲੀ ਠਹਿਰਾਯੋ, ਬਿਭੂਤ ਧਯਾਨਮੇਂ ਠਹਿਰਾਈ, ਐਸੇਹੀ ਸਰਬ ਤੁਕਨਮੇਂ ਆਦੇਸੁ ਔਰਤੇ ਬਰਜਿ ਕਰਿ, ਏਕ ਈਸਰਮੇਂ ਠਹਿਰਾਈ; ਇਸ ਰੀਤਿ ਸਪਸ਼ਟ ਹੀ ਏ ਪ੍ਰਸੰਖਯਾਲੰਕਾਰ ਹੋਤ ਹੈ।

ਆਪਿ ਨਾਥੁ ਨਾਥੀ ਸਭ ਜਾ ਕੀ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਅਵਰਾ ਸਾਦ ॥

ਸਿਧਨਮੇਂ ਜੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੋਤਹੈਂ ਨਾਥੋ ਕਹਾਵਤੇਹੈਂ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਤਹੈਂ ਹਮਾਰੇ ਮਤਿਮੇਂ ਨਾਥ ਏਕਹੀ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਹੈ,ਸੋ ਕੈਸੇ ਜਾਨੀਯੈ ? ਸਰਬ ਜੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯਮਾਨਹੈ, ਜਿਸਕੀ ਨਾਥੀ ਹੋਈਹੈ, ਜੋ ਕੋਈ ਨਾਥਯੋ ਹੋਤਹੇ ਸੋ ਤਿਸਕੀ ਆਗਯਾਮੇਂ ਚਲਤਹੈਂ, ਸੋ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਕੀ ਆਗਯਾਮੇਂ ਸਰਬ ਚਲਤਹੈਂ॥ ਕਿੰਵਾ, ਜੈਸੇ ਰਾਜਾਕੋ ਰਾਜ; ਤੈਸੇ ਨਾਥਕੀ ਨਾਥੀ॥ ਜਹਾ ਲਗਿ ਜਿਸ ਨਾਥਕੇ ਕੋਈ ਮਾਨੇਹੈ ਤਹਾਂ ਲਗ ਤਿਸਕੀ ਨਾਥੀ ਹੋਤਹੈ। ਪਰਮੇਸੁਰਕੀ ਨਾਈ,ਤਾਂਕੋ ਸਰਬ ਮਾਨਤਹੈਂ,ਐਸੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜੋ ਨਾ ਮਾਨੇ,ਯਾਂਤੇ ਪਰਮੇਸੁਰਕੀ ਨਾਥੀ ਸੱਤਯਹੈ ਔਰਨਿਕੀ ਨਾਥੀ ਝੂਠ ਹੈ॥ ਜੋਗੀ ਜੇ ਸਿੱਧਹੈਂ ਤਿਨੋਂਕੇ ਰਿਧਿ ਅਰੁ ਸਿਧਾਂ ਹੋਤਹੈ। ਰਿਧਿਤੋ ਅੰਨ ਅਰ ਮਾਲ ਆਦਿ; ਸਿਧਾਂ ਅਣੁਮਾ, ਮਹਿਮਾ ਆਦਿ। ਅਣੁ ਸਮਾਨੁ ਬਨਕੇ ਲੋਕੋਂਤੇ ਛਪਿ ਜਾਨੋ,ਪਰਬਤੁ ਨਯਾਂਈਂ ਬਨ ਜਾਨੋ, ਇਨਕੇ ਆਦਿ ਔਰ ਸਿੱਧਾਂ ਕਹਾਵਤੀਹੈਂ। ਕੋਈ ਆਠ ਕਹਤੇਹੈਂ, ਕੋਈ ਅਠਾਰਹ ਲਿਖਤੇ ਹੈਂ॥ ਜੋਗੀਕੇ ਪਾਸ ਇਹ ਜੋ ਹੋਤੀਹੈਂ ਸੋ'ਅਵਰਾ ਸਾਦ'ਹੈ, ਔਰ ਸ੍ਵਾਦੁਕੇ ਦੇਨੇ ਵਾਰੀਹੈਂ,ਕਯਾ? ਲੋਕੋਮੇਂ ਮਾਨ ਬਡਾਈਕੇ ਦੇਨੇ ਵਾਰੀਹੈਂ, ਗਯਾਨਕੀ ਪ੍ਰਤਿਬੰਧਕਹੈਂ॥ ਕਿੰਵਾ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਜੋਹੈਂ, ਗਯਾਨਕੇ ਆਨੰਦਕੋ ਜੋ ਸ੍ਵਾਦੁ, ਤਿਸਕੇ ਆਵਰਨ ਵਾਰੀਹੈਂ, ਕਯਾ ਆਛਾਦ ਲੇਨ ਵਾਰੀਹੈਂ, ਅਪਨੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸ੍ਵਾਦਮੇਂ ਫਸਾਇ ਰਾਖਤਹੈਂ, ਆਨੰਦਕੇ ਸਮੀਪ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਨ ਦੇਤਹੈਂ;[72] ਇਨਕੇ ਸ੍ਵਾਦਕੋ ਛੋਰਿ, ਜੋ ਅਗਾਰੀ ਬ੍ਰਿਤ ਕਰੇ,ਸੋ ਗਯਾਨਕੋ ਪਹੁੰਚਤਹੈ। ਸੰਤਨ ਕੇ ਮਤਿ ਮੇਂ ਰਿਧਿ ਸਿੱਧਕੀ ਗਿਨਤੀ ਨਹੀਂਹੈ॥ ਕਿੰਵਾ ਰਿਧ ਸਿਧਿ ਜੋ ਸਿਧਨਿ ਪਾਸਹੈ, ਤਿਸਕੀ ਉਪਮਾ ਸੰਤਨ ਪਾਸਿ ਕਯਾਹੈ ? ਸੋਈ ਕਹਿਤੇਹੈਂ:- 'ਅਵਰਾ ਸਾਦਿ'; ਜੋ ਸਰਬ ਜਗਤਕੋ ਆਵਾਰਯੋ ਸਵਾਦ, ਕਯਾ? ਆਛਾਦਯੋ ਹੋਯੋਹੈ, ਸੋ ਰਸਾਨਵਾਨ ਕੋ ਆਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਨੋ, ਸੋਈ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿਹੈ। ਇਸ ਅਰਥਮੇਂ ਉਪਮਾ ਉਪਮੇਯ ਭੀ ਬਨਯੋ।

ਸੰਜੋਗੁ ਵਿਜੋਗੁ ਦੁਇ ਕਾਰ ਚਲਾਵਹਿ ਲੇਖੈ ਆਵਹਿ ਭਾਗ॥

ਸਿਧਨ ਕੇ ਪਾਸ ਅਗਾਰੀ ਕਾਰਦਾਰ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਕਾਰ ਚਲਾਵਤੇ ਰਹਿਤੇ ਹੈਂ ਲੇਨੇ ਦੇਨੇ ਕੀ। ਸੰਤਨ ਕੇ ਮਤ ਮੇਂ ਸੰਜੋਗੁ ਅਰ ਵਿਜੋਗੁ ਪਦਾਰਥਨ ਕੋ ਹੋਨੋ, ਇਹੀ ਲੇਨੇ ਦੇਨੇ ਦੀ ਕਾਰ ਕੋ ਚਲਾਵਤ ਹੈਂ। 'ਲੇਖੈ ਆਵਹਿ ਭਾਗ', ਭਾਗ ਕਹੀਏ ਪ੍ਰਾਲਭਧ ਜੈਸੀ ਹੋਤ ਹੈ ਤਿਸ ਕੇ ਲੇਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਦਾਰਥਨ ਕੋ 'ਸੰਜੋਗੁ' ਕਹੀਏ ਅਪਨੇ ਪਾਸ ਬਹੁਤ ਇਕੱਠੇ ਆਨ ਹੋਨੇ, 'ਵਿਜੋਗੁ' ਕਹੀਏ ਪ੍ਰਾਲਭਧ ਕੇ ਲੇਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਨੋ, ਜਬ ਸਰੀਰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਲਭਧ ਸੁਖ ਭੋਗਨੇ ਕੀ ਹੈ ਤਬ ਪਦਾਰਥ ਆਨ ਇਕੱਠੇ ਹੋਤ ਹੈਂ; ਤਬ ਸੰਤ ਕੁਛ ਅਨੰਦ ਨਹੀਂ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ, ਜਾਨਤੇ ਹੈਂ ਸੰਜੋਗੁ ਜੋ ਹਮਾਰੋ ਕਾਰਦਾਰ ਹੈ ਸੋ ਕ੍ਰਿਤ ਕਰਤ ਹੈ। ਜਬ ਸਰੀਰ ਨੇ ਦੁਖ ਭੋਗਨੋ ਹੈ ਤੋਂ ਪਦਾਰਥ ਜਾਤ ਰਹਿਤੇ ਹੈਂ, ਤਬ ਸੰਤ ਚਿਤ ਮੇਂ ਦੁੱਖੀ ਨਹੀਂ ਹੋਤ ਹੈ, ਜਾਨਤ ਹੈ: ਹਮਾਰੋ ਵਿਜੋਗ ਕਾਰਦਾਰ ਕ੍ਰਿਤ ਕੋ ਕਰੇ ਹੈ; ਆਪ ਅਪਨੇ ਲੇਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਊ ਕ੍ਰਿਤ ਕੋ ਕਰੇ ਹੈ। ਇਤਯਰਥ।

ਇਸ ਪਉੜੀ ਮੇਂ ਭੀ ਪੂਰਬ ਰੀਤਿ ਸੋਂ ਸਾਵੈਵ ਰੂਪਕ ਅਲੰਕਾਰ ਹੋਤ ਹੈ। ਉਪਮਾ ਉਪਮੇਯ ਬਨਤ ਆਏ ਹੈਂ। ਜੇ ਦੂਸਰੇ ਅਰਥ ਕਰੀਏ, ਔਰ ਮੈਂ ਨਾਥਤਾ ਬਰਜਿ ਕੇ ਈਸ਼ਰ ਮੇਂ ਠਹਿਰਾਈ। ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਜੋ ਆਵਰਯੋ ਆਨੰਦ ਕੋ ਸਵਾਦ, ਤਿਸ ਮੇਂ ਠਹਿਰਾਈ। ਇਸੀ ਰੀਤਿ ਸੰਜੋਗ ਵਿਜੋਗ ਮੇਂ ਔਰਨ ਤੇ ਕਾਰਦਾਰੀ ਬਰਜਿ ਕਰਿ ਤਿਨ ਮੇਂ ਠਹਿਰਾਈ, ਯਾਂ ਮੇਂ ਪ੍ਰਸੰਖਯਾਲੰਕਾਰ।

ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ॥ ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ ॥੨੯॥

ਇਨ ਤੁਕਨਿ ਕੋ ਅਰਥ ਕਹਿ ਆਏ ਹੈਂ, ਪੂਰਬ ਰੀਤਿ ਸੋਂ ਸਮਝ ਲੈਨੇ।

ਨੰ.6. ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘਜੀ'ਨਰੋਤਮ'(ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨੀ)॥29॥

ਗੁਰੋ! ਸੋ ਜੋਗੀਯੋ ਕੇ ਭੋਜਨਕੀ ਜਗਾ ਆਪਕਾ ਤਤਕਾਲ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਭੋਜਨ ਕਿਆਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ: ਭੁਗਤਿ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਪੁਰਖਕੋ ਗਯਾਨ ਹੋਵੇ, ਤਿਸੀ ਸਮੇ ਆਪਕੋ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੁਯਾ ਮਾਨੇਹੈ ਯਾਤੇ, ਤਤਕਾਲ-ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਕਰਨੇਤੇ ਅਦੁਤੀ ਪਰਮਾਤਮਾਕਾ ਗਯਾਨਹੀ ਹਮਾਰਾ ਭੁਗਤਿ ਨਾਮ ਭੋਜਨਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੋਗੀਯੋਕੇ ਭੰਡਾਰੀ ਵਤ ਆਪਕੇ ਗਯਾਨ-ਭੋਜਨਕੋ ਕੌਨ ਸਿਧ ਕਰੇਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ:- ਦਇਆ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ!

---

72. ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ:- ੳ. 18 ਸਿੱਧੀਆਂ ਦੇਖੋ ਸ਼੍ਰੀਮਦ-ਭਾਗੱਦ ਮਹਾਪੁਰਾਣ:11:15:9-29,ਵਿਭੂਤੀ:30-36 ਦੇਖੋ ਯੋਗ ਸੂਤ੍ਰ:4:1-, ਤੇ ਭਗਵਤ-ਗੀਤਾ:10:1-42 ; ਅ. ਦੇਖੋ ਰਿਖੀ ਪਾਤੰਜਲੀ ਯੋਗ ਦਰਸਨ ਸੂਤ੍ਰ:3:38 "ਤੇ ਸਮਾਧਾਵੁਪਸਗਾ÷ ±ਯੁਥਾਨੇ ਸਿਦ੍ਧਯ:॥38।3॥"="ਇਹ ਜੋ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹਨ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਭਤੋਂ ਬਲਵਾਨ ਹਨ - ਪਰ ਇਹ ਸਮਾਧੀ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨਕਾਰੀ ਹਨ"॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਦੁਖੀ ਪੁਰਖੋ ਕੇ ਦੁੱਖ ਕੇ ਨਾਸਕੀ ਇਛਾ ਦਯਾਹੈ॥ ਇਸ ਦਯਾ ਮੇਂ ਦਯਾ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖਕਾ ਸ੍ਰੇਸਟ ਧਰਮ ਉਪਜੇਹੈ॥ ਜੋ ਪੀਛੇ 'ਧੌਲੁ ਧਰਮੁ ਦਇਆਕਾ ਪੂਤ' ਪਾਠ ਮੇਂ ਕਹ ਆਏ ਹੈਂ॥ ਧਰਮਸੇ ਸੁਧ ਹੂਯੇ ਚਿਤਮੇਂ ਬਿਬੇਕਾਦਿ ਉਪਜੇਹੈ। ਬਿਬੇਕਾਦਿਕੋਸੇ ਸ੍ਰਵਣਾਦਿ ਸਾਧਨ ਉਪਜੈਹੈ। ਸ੍ਰਵਣਾਦਿਕ ਸਾਧਨੋਸੇ ਗਯਾਨ ਉਪਜੇਹੈ। ਗਯਾਨਸੇ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਹੋਵੇਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਤ੍ਰਿਪਤੀਕੇ ਸਾਧਨ ਆਤਮ-ਗਯਾਨਕੋ ਪਰੰਪਰਾ ਕਰ ਸਿਧ ਕਰਨੇਸੇ 'ਦਇਆ ਭੰਡਾਰਣਿ' ਕਹੀਯੇਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਸਰਬ ਯੋਗੀਯੋ ਕੇ ਗਲੋ ਮੇਂ ਡੋਰ ਸਾਥ ਬਾਧਾ ਏਕ ਛੋਟਾਸਾ 'ਵਾਜਾ' ਰਹੇ ਹੈ; ਜਿਸਕਾ ਨਾਮ 'ਨਾਦ'ਹੈ॥ ਆਪਕਾ ਵਹੁ ਨਾਦ ਕੌਨਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇਹੈ। ਘਟਿ ਘਟਿ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! 'ਨਾਦ' ਕੀ ਜਗਾ ਹਮਾਰਾ 'ਨਾਦ' ਉਤਰ-ਕਾਂਡ ਰੂਪ ਵੇਦ ਹੈ। ਯਾਤੇ ਬ੍ਰਹਮ-ਸ੍ਰੋਤੀ, ਬ੍ਰਹਮ-ਨਿਸ਼ਟ ਗੁਰੋਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕੀਯਾ ਉਤਰ-ਕਾਂਡ ਰੂਪ ਵੇਦ ਏਕ ਏਕ ਜੋਗੀਕੇ ਗਲਮੇਂ ਸਿੰਙੀ ਵਤ ਏਕ ਏਕ ਅਧਿਕਾਰੀਕੇ ਅੰਤਾਕਰਣ ਮੇਂ ਬਾਜੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਸਿਧਹੈ; ਭਾਵ ਸਭੀ ਅਧਿਕਾਰੀ 'ਮੈ ਪ੍ਰਭੂ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੂੰ' ਐਸੇ ਕਹੇ ਹੈ; ਯਹੀ ਹਮਾਰੇ ਨਾਦ ਹੈ॥

ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੋਗੀਯੋ ਕੇ ਆਦਿ-ਨਾਥ ਕੀ ਜਗਾ ਆਪਕੇ ਨਾਥ ਮੁਖਯ ਕੌਨਹੈ ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ:-

ਆਪਿ ਇਤਿ॥ 'ਆਪ' ਨਾਮ ਆਤਮਾ ਕਾ ਹੈ। ਨਾਥੀ ਨਾਮ ਸ੍ਵਾਮੀ-ਪਨਕਾ ਹੈ। ਯਾਤੇ, ਹੇ ਸਿਖਯ! ਹਮਾਰੇ ਮਤ ਮੇ 'ਆਪ' ਨਾਮ ਅਪਨਾ-ਆਪ 'ਆਤਮਾ' ਹੀ ਨਾਥ ਕਹੀਯੇ ਸਰਬ ਕਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਈਸ਼੍ਵਰ 'ਨਾਥੀ' ਕਹੀਯੇ ਨਾਥਪਨਾ ਭਾਵ ਈਸ਼੍ਵਰਪਨਾ ਹੈ ਸਭ ਮੇਂ 'ਜਾਕੀ' ਨਾਮ, ਜਿਸਕਾ ਤਿਸਤੇ ਭਿੰਨ ਕੋਈ ਨਾਥ ਨਹੀ, ਯਾਤੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਸ੍ਵਰੂਪ ਜੀਵਹੀ ਨਾਥਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੋਗੀ ਜਨ ਅਸ਼ਟਾਂਗ ਯੋਗਸੇ ਰਿਧੀਆਂ, ਸਿਧੀਆਂ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ; ਆਪ ਤਿਨਕੋ ਕੈਸੇ ਪਾਵਤੇਹੋ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ॥

ਰਿਧਿ ਇਤਿ॥ 'ਅਵਰਾ ਸਾਦ' ਈਹਾਂ 'ਅਵਰ'ਔਂ'ਆਸਾਦ' ਦੋ-ਪਦਹੈਂ। ਅਵਰ ਕਾ ਅਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਅਰਥ ਹੈ, ਆਸਾਦ ਕਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨਾਹੈ। ਵਾ, ਅਵਰਾ ਕਾ ਔਰ ਅਰਥਹੈ, ਸਾਦਕਾ ਸ੍ਵਾਦ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ, ਹੇ ਸਿਖਯ! ਅੰਨਕੇ ਸੰਗ੍ਰਹ ਕਰਨਾ ਰੂਪ ਰਿੱਧੀਕੋ; ਔ ਅਣਿਮਾ, ਮਹਿਮਾ ਆਦਿਕ ਸਿੱਧੀਆ ਕੋ ਅਵਰਾ ਨਾਮ ਜੋ ਅਸ੍ਰੇਸਟ ਕੁਯੋਗੀ ਹੈ, ਵਹੀ ਮੁਖ ਮਾਨ ਕਰ ਆਸਾਦ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਹੈ। ਹਮ ਵੈਰਾਗਯ-ਵਾਨ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤਿ ਤਿਨਕੋ ਮੁਖਯ ਨਹੀ ਮਾਨੇ॥ ਅਥਵਾ, ਰਿਧੀਆਂ, ਸਿਧੀਆਂ ਵਿਖੇ ਅਵਰਾ ਨਾਮ,ਔਰਹੀ ਅਨਾਤਮ ਦਰਸ਼ੀ ਪੁਰਖਨਕੋ ਸਾਦ ਨਾਮ ਸ੍ਵਾਦ ਆਵੇਹੈ, ਬ੍ਰਹਮਾਨੰਦਸੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਨੇ ਸੇ ਹਮ ਆਤਮ-ਵੇਦਯੋ ਕੋ ਨਹੀਂ ਆਵੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੈਸੇ ਜੋਗੀਯੋ ਕਾ ਕਾਰਬਾਰੀ ਕਾਰ ਚਲਾਵੇ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਆਪ ਕਾ ਕੌਨ ਚਲਾਵੇ ਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ॥ ਸੰਜੋਗੁ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਇਸ ਸਰੀਰ ਕੇ ਪ੍ਰਾਰਬਧ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਇਸ਼ਟ-ਪਦਾਰਥ ਕਾ ਸੰਜੋਗ ਔ ਵਿਯੋਗ, ਤਥਾ, ਅਨਿਸ਼ਟ ਪਦਾਰਥ ਕਾ ਸੰਯੋਗ ਔ ਵਿਯੋਗ; ਵਹੀ ਹਮਾਰੇ ਸਰੀਰ ਕੇ ਨਿਰਬਾਹਕਾ ਬਯਵਹਾਰ ਰੂਪ ਕਾਰ ਚਲਾਵੇ ਹੈ॥ ਬਾਂਛਿਤ ਵਸਤੁ ਕਾ ਨਾਮ ਇਸ਼ਟਹੈ, ਅਬਾਂਛਿਤ ਵਸਤੁ ਕਾ ਨਾਮ ਅਨਿਸ਼ਟ ਹੈ॥

ਹੇ ਗੁਰੋ! ਇਸ਼ਟ,ਅਨਿਸ਼ਟ ਪਦਾਰਥੋ ਸੰਯੋਗੁ,ਵਿਯੋਗੁ ਕਿਸ ਨਿਮਿਤਸੇ ਪੁਰਖੋਕੋ ਆਵੇ ਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ:- ਲੇਖੇ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਵਹੁ ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਪਦਾਰਥੋਕੇ ਸੰਜੋਗੁ,ਵਿਯੋਗੁ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਭਾਗ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਰਬਧ ਕਰਮਕੇ ਲੇਖੇ ਨਾਮ ਹਿਸਾਬਮੇਂ ਆਵੇਹੈ। ਭਾਵ ਯਹ ਕਬੀ ਉਤਮ ਪ੍ਰਾਰਬਧਸੇ ਇਸ਼ਟਕਾ ਸੰਯੋਗੁ ਔ ਅਨਿਸ਼ਟਕਾ ਵਿਯੋਗੁ ਹੋਵੇਹੈ; ਕਬੀ ਮੰਦ-ਪ੍ਰਾਰਬਧਸੇ ਅਨਿਸਟਕਾ ਸੰਯੋਗ ਔ ਇਸਟਕਾ ਵਿਜੋਗ ਹੋਵੇਹੈ, ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਾਰਬਧਸੇ ਕੋਈ ਨਹੀ ਹੋਵੇ॥

ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ॥ ਇਤਯਾਦਿ ਪਾਠ ਕੀ ਬਯਾਖਯਾ ਪੂਰਬ ਵਤ ਜਾਨ ਲੇਨੀ॥29॥

ਨੰ.7.ਨਿਰਮਲ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਈਗਿ:ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਫਰੀਦਕੋਟ ਟੀਕਾ-29

ਭੁਗਤਿ ਗਿਆਨੁ ਦਇਆ ਭੰਡਾਰਣਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਾਜਹਿ ਨਾਦ॥

ਭੋਜਨ ਬਣੇ ਹੋਏ ਕੋ ਜੋਗੀ ਲੋਕ ਭੁਗਤਿ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਅੰਤਸਕਰਣ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਬ੍ਰਹਮਾਕਾਰ ਹੋਨੀ ਸਰਬਤ੍ਰ ਮੈ ਪੂਰਨ ਦੇਖਨਾ ਯੇਹੀ ਗਜਾਨ ਰੂਪ ਭੁਗਤਿ ਕਰੀ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਆਤਮ ਸੁਖ ਕਰ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਏ ਹਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਕਾ ਸਰੂਪੁ ਸਭ ਕੋ ਜਾਨ ਕਰ ਸਰਬ ਭੂਤੋਂ ਪਰ ਦਯਾ ਕਰਨੀ ਏਹੀ ਭੰਡਾਰਨਿ ਬਨਾਈ ਹੈ ਭਾਵ ਦਯਾ ਹੀ ਗਜਾਨਾਦਿਕ ਗੁਣੋਂ ਕੇ ਦੇਣੇ ਵਾਲੀ ਹੈ ਘਟੋਂ ਘਟੋਂ ਮੇ ਜੋ ਸਬਦੁ ਵਜ ਰਹਾ ਹੈ ਭਾਵ ਉਚਾਰਨ ਹੋ ਰਹਾ ਹੈ ਸੋਈ ਹਮਾਰਾ ਨਾਦੁ ਹੈ ਵਾ ਘਟ ਘਟ ਮੈ ਚੇਤਨ ਸਤਾ (ਵਾਜਹਿ) ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਰਹੀ ਜਾਣੀ ਹੈ॥ ਸੋਈ ਹਮਾਰਾ ਨਾਦ ਹੈ॥

ਆਪਿ ਨਾਥੁ ਨਾਥੀ ਸਭ ਜਾ ਕੀ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਅਵਰਾ ਸਾਦ॥

ਜੋ ਜੋਗੀਯੋਂ ਮੇ ਮਹੰਤੁ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ ਨਾਥੁ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਜਿਸਕੀ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਆਗਜਾ ਰੂਪ ਸੂਤ੍ਰ ਮੇ ਨਾਥੀ ਹੂਈ ਹੈ ਕਜਾ ਅਧੀਨ ਕਰੀ ਹੂਈ ਹੈ ਸੋਈ ਆਪ ਹਮਾਰਾ ਨਾਥੁ ਹੈ ਜੋਗੀਯੋਂ ਕੇ ਪਾਸ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਹੋਤੀ ਹੈ ਸੋ ਰਿਧਿ ਅੰਨ ਆਦਿਕਾਂ ਕੇ ਵਰਤਾਵਣੇ ਲੱਗਯਾਂ ਟੋਟ ਨ ਆਵਣੀ ਔਰ ਅਣਮਾਦਿ ੮ ਸਿੱਧੀਆਂ ਮੁਖਜ ਹੈਂ ਵਾ ੧੮ ਵਾ ੨੩ ਤਿਨਕਾ (ਅਵਰਾ) ਅਸ੍ਰੇਸਟ ਸ੍ਵਾਦੁ ਹੈ ਕਯੋਂਕਿ ਏਹ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਸਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਮੇ ਬਾਧਕ ਹੈਂ ਤਾਂ ਤੇ ਇਨਕਾ ਤਜਾਗ ਹੀ ਸ੍ਰੇਸਟ ਮਾਨਾ ਹੈ[73]।

ਸੰਜੋਗੁ ਵਿਜੋਗੁ ਦੁਇ ਕਾਰ ਚਲਾਵਹਿ ਲੇਖੈ ਆਵਹਿ ਭਾਗ॥

ਜੋਗੀਯੋਂ ਕੇ ਸਾਥ ਚੇਲੇ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਵਸਤੂ ਆਵਣੇ ਵਾਲੀ ਹੋਤੀ ਹੈ ਸੋ ਸੰਜੋਗ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਕਰਮੁ ਰੂਪੁ ਚੇਲਾ ਲੇ ਆਵਤਾ ਹੈ॥ ਜੋ ਵਸਤੂ ਜਾਣੇ ਵਾਲੀ ਹੈ ਸੋ ਵਿਜੋਗ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਕਰਮ ਰੂਪੁ ਚੇਲਾ ਲੇ ਜਾਤਾ ਹੈ ਭਾਵ ਪ੍ਰਾਰਬਧ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਖ ਦੁਖ ਆਵਤਾ ਜਾਤਾ ਰਹਿਤਾ ਹੈ ਐਸੇ ਸੰਜੋਗ ਔਰ ਵਿਜੋਗ ਦੋਨੋ ਚੇਲੇਕਾਰ ਚਲਾਵਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਹਮਾਰੇ ਲੇਖ ਮੈ ਲਿਖਾ ਹੈ ਸੋ ਹਮਾਰੇ ਕੋ (ਭਾਗ) ਛਾਂਦਾ ਆਇ ਜਾਤਾ ਹੈ ਭਾਵ ਮਿਲ ਜਾਤਾ ਹੈ॥

ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ॥ ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ
ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ॥ ੨੯॥

ਇਨ ਦੋ ਤੁਕੋਂ ਕਾ ਅਰਥ ਪੂਰਬਵਤ॥੨੯॥

ਅਬ ਕੁਛ ਬਿਸਥਾਰ ਸੇ ਉਤਪਤੀ ਕਾ ਪਰਕਾਰ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥

---

73. ਵਾ ਯਹ ਰਿੱਧ ਸਿੱਧ ਕਾ ਸ੍ਵਾਦੁ ਜੀਵੋਂ ਕੋ ਅਵਰਨ ਕਰਤਾ ਹੈ ਕਿਆ ਲੇਤਾ ਹੈ ਵਾ ਇਨ ਰਿੱਧ ਸਿੱਧੋਂ ਦਾ ਸ੍ਵਾਦੁ ਔਰੋਂ ਕੋ ਹੈ ਕੇ ਖਾਤੇ ਮੇ ਨਹੀਂ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨੰ.8.ਨਿਰਮਲ-ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੀਲੀਭਤਿ(ਵੇਦਾਂਤੀ)-29

ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ!ਅਪਨੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਭੂਤ ਆਨੰਦ ਕੇ ਅਗਿਯਾਨ ਸੇ ਵਿਸ਼ਯ ਮੇਂ ਸੁਖਕੇ ਭ੍ਰਮਸੇ ਜੋ ਵਿਸ਼ਯ ਸੁਖਕੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਣਾ, ਤਿਸਦਾ ਨਿਰਵਰਤਕ ਹੋਨੇਸੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਆਨੰਦਕਾ ਜੋ ਗਿਯਾਨਹੈ, ਸੋਈ(ਭੁਗਤੀ) ਭੋਜਨਹੈ। ਔਰ,ਤਿਸ ਗਿਯਾਨ ਰੂਪ ਭੋਜਨਕਾ ਸੰਪਾਦਕ ਕੋ ਦਯਾ ਸਹਿਤ ਦਮ, ਦਾਨ, ਦਯਾ, ਰੂਪ ਮੁਖਿਯ ਸਾਧਨ; ਸੋਈ (ਭੰਡਾਰਣਿ) ਹਮਾਰੇ ਭੰਡਾਰਾ ਬਨਾਨੇ ਵਾਲੇਹੈ। ਔਰ ਸਰਵ ਘਟੋਂਮੇਂ ਪਰਾ, ਪਸ਼ਯੰਤਿ, ਮਧਿਯਮਾ, ਵੈਖਰੀ ਵਾਣੀ ਰੂਪ ਨਾਦ ਬਜ ਰਹਾਹੈ; ਇਸਸੇ ਪ੍ਰਿਥਕ ਜੋ ਕਾਸ਼ਠ ਆਦਿਕਾ ਨਾਦਹੈ, ਸੋ ਬ੍ਰਹਮ-ਚਿਨ੍ਹ ਪਰਮਾਰਥਕਾ ਅਨੁਪਯੋਗੀ ਹੋਨੇ ਸੇ ਗ੍ਰਹਿਣਕੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂਹੈ। ਔਰ,ਆਪ ਜੋ ਅਪਨਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਆਤਮਾਹੈ, ਸੋਈ (ਨਾਥ) ਸਰਵਕਾ ਸ੍ਵਾਮੀਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ (ਜਾਕੀ) ਜਿਸਕਾ ਸਭਮੇਂ (ਨਾਥੀ) ਸ੍ਵਾਮੀਤਤ੍ਵ ਹੈ, ਔਰ ਅੰਨਕਾ ਤੋਟਾ ਨ ਹੋਨਾ ਰੂਪਜੋ ਰਿਧਿ ਔਰ ਜੋ ਅਣਿਮਾ ਆਦਿਕ ਅਸ਼ਟਸਿਧੀਹੈ, ਤਿਨਕਾ (ਅਵਰਾ) ਅਨਾਤਮਦਰਸ਼ੀ ਪੁਰਸ਼ੋ ਕੋ (ਸਾਦ) ਸ੍ਵਾਦ ਹੋਤਾਹੈ; ਤ੍ਰਿਸ਼ਣਾ ਸੁਨਯ ਪੁਰਸ਼, ਤਿਨਕੋ ਤੁਛ ਮਾਨਤਾਹੈ॥ ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ! ਇਸ਼ਟ ਪਦਾਰਥਕਾ ਸੰਯੋਗ ਔਰ ਅਨਿਸ਼ਟ ਪਦਾਰਥਕਾ ਵਿਯੋਗ, ਯਹ ਦੋਨੋਂ ਹਮਾਰੀ ਕਾਰਕੇ ਚਲਾਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾਰਬਾਰੀਹੈਂ। ਕਿਉਂਕਿ, ਜੋ ਕੁਛ ਪ੍ਰਾਰਬੰਧਮੇਂ ਭਲਾ ਬੁਰਾ ਭਾਗ ਲਿਖਾਹੈ, ਸੋ ਅਵਸ਼ਯ ਆਤਾਹੈ॥ ਆਗੇਕੀ ਦੋ ਪੰਕਤੀਕਾ ਅਰਥ ਪੂਰਵ ਉਕਤ ਜਾਨਨਾ॥ 29॥

ਨੰ.9.ਸਾਧੂ ਪੰ.ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਜੀ ਉਦਾਸੀਨ(ਵੈਦਿਕ ਮੁਨੀ)-29

ਭਾਸ਼ਯ:- 'ਭੁਗਤਿ ਗਿਯਾਨੁ ਦਇਆ ਭੰਡਾਰਣਿ' ਯੁਕਤਿ ਉਚਾਰਣ ਭੁਗਤ ਔਰ ਭੰਡਾਰਿਣੀ ਕਾ ਉਚਾਰਣ ਯਹਾਂ ਭੰਡਾਰਣ ਹੈ। ਭੁਕਤਿਕਾ ਅਰਥ ਭੋਜਨ ਔਰ ਭੰਡਾਰਿਣੀ ਕਾ ਭੰਡਾਰ ਕੀ ਅਧਿਸ਼ਾਤ੍ਰੀ, ਅਰਥਾਤ ਭੋਜਨਾਗਾਰ ਕੀ ਸਵਾਜਿਨੀ ਅਰਥਹੈ। ਦਯਾਕਾ ਪ੍ਰਸਾਯ(ਦੂਸਰਾ ਅਰਥ) ਕ੍ਰਿਪਾ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ। ਨਾਥ ਪੰਥਕੇ ਸਾਧੂ ਪ੍ਰਾਯ: ਸੀਂਗਕਾ ਏਕ ਛੋਟਾਸਾ ਬਾਜਾ ਅਪਨੇ ਗਲੇਮੇਂ ਲਟਕਾਯੇ ਰੱਖਤੇਹੈਂ ਔਰ ਭੋਜਨਕੇ ਸਮਯ ਉਸੇ ਬਜਾਤੇਹੈ,' ਉਸ ਬਾਜੇਕੋ ਸੀਂਗਕਾ ਬਨਾ ਹੁਆ ਹੋਨੇਸੇ 'ਸਿੰਗੀ ਨਾਦੋ ਅਥਵਾ, ਕੇਵਲ ਨਾਦ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਕਰਮ ਯੋਗਿਯੋ ਕਾ ਮਨਹੀ ਸਿੰਗੀਨਾਦ ਹੈ, ਜੋ ਗੁਰੂਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਗਿਯਾਨ ਰੂਪੀ ਭੋਜਨ ਕੋ ਪਾਕਰ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੁਆ ਪ੍ਰਤਿਖਸ਼ਣ ਹਰਸ਼ ਕੀ ਧ੍ਵਨੀ ਕਰਤਾਹੈ। ਇਸ ਲਿਯੇ ਕਹਾਹੈ 'ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਾਜਹਿ ਨਾਦ। ਘਟਕਾ ਅਰਥ ਯਹਾਂ ਸ਼ਰੀਰ ਹੈ।

ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਅਵਰਾ ਸਾਦ॥

ਔਸ਼ਧਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੋ ਰਿਧੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ; ਯਹਾਂ ਔਸ਼ਧਿ ਵਿਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੇ 'ਪਾਰਦ ਭਸਮ' ਅਭਿਪ੍ਰੇਤ ਹੈ। ਰਸਾਯਨਵੇਤਾ ਪ੍ਰਾਯ: ਪਾਰਦ-ਭਸਮ ਕੋ ਹੀ ਮੁਖਿਯਾ ਰਸਾਯਨ ਕਹਿਤੇ ਔਰ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ। ਉਨਕਾ ਕਹਿਨਾਹੈ ਕਿ ਪਾਰਦ ਭਸਮਕੇ ਖਾਨੇ ਸੇ ਮਨੁਸ਼ਯ ਕਾ ਸ਼ਰੀਰ ਰੋਗੀ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ, ਬੁਢਾ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ, ਸ਼ਰੀਰ ਕਾ ਬਲ, ਤਥਾ ਵੀਰਯ ਬੜ੍ਹ ਜਾਤਾ ਔਰ ਚੇਹਰਾ ਖੂਬਸੂਰਤਹੋ ਜਾਤਾਹੈ। ਪੂਰਵ ਕਾਲ ਮੇਂ ਹਰ ਏਕ ਪੰਥ ਕਾ ਸਾਧੂ: ਪਾਰਦ ਭਸਮ ਆਦਿ ਵਿਵਿਧ ਰਸਾਯਨੋਂਕਾ ਔਰ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਦੂਸਰੀ ਅਚੂਕ ਔਸ਼ਧਿਯੋਂ ਕਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਯਤਨ ਸੇ ਕਿਯਾ ਕਰਤਾਥਾ। ਪਰ ਅਬ ਉਸਕਾ ਅਭਾਵਹੈ॥ ਸਿਧਿਯੋਂ ਕੀ ਸੰਖਿਯਾ ਆਠ ਮਾਨੀਹੈ। ਅਣਿਮਾ, ਲਘਿਮਾ, ਮਹਿਮਾ, ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਪ੍ਰਾਕਾਮਯ ਵਸਿਤਵ, ਇਸ਼ਵਰਤ੍ਵਤਵ ਔਰ ਯਤ੍ਰਕਾਮਾਵਸਾਯਿਤਵ, ਯੇ ਉਨ ਆਠੋ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਿਦਿਯੋਂ ਕੇ ਨਾਮ ਹੈਂ। ਛੋਟਾ ਹੋਨੇ ਕਾ ਨਾਮ ਅਣਿਮਾ, ਹਲਕਾ ਹੋਨੇਕਾ ਨਾਮ ਲਘਿਮਾ, ਬੜਾ ਹੋਨੇ ਕਾ ਨਾਮ ਮਹਿਮਾ, ਜਹਾਂ ਸਰਵ ਸਾਧਾਰਣ ਕੀ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਵਹਾਂ ਪਹੁੰਚ ਜਾਨੇ ਕਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਇਛਾ ਕੇ ਪੂਰਾ ਹੋਨੇ ਮੇਂ ਰੋਕ ਨ ਹੋਨੇ ਕਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਕਾਮਯ, ਵਸ਼ ਮੇਂ ਕਰਨੇ ਕਾ ਨਾਮ ਵਸ਼ਿਤਵ, ਸਵਾਮੀ ਹੋਨੇਕਾ ਨਾਮ ਇਸ਼ਿਵਰਤ੍ਵ, ਸਤਿਯ ਸੰਕਲਪ ਹੋਨੇਕਾ ਨਾਮ ਯਤ੍ਰਕਾਮਾਵਸਾਯਿਤਵ ਹੈ। ਯੋਗ ਦਰਸ਼ਨਕੇ ਸੁਤ੍ਰੋਂਮੇਂ ਕਹਾਹੈ ਕਿ ਯੇ ਸਬ ਸਿਧਿਯਾਂਇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਕੇ ਮਾਰਗਮੇਂ ਚਲਨੇ ਵਾਲਾ ਆਤਮਗ ਮਨੁਸ਼ਯ ਇਨ ਸਿਧਿਯੋਂਕੋ ਤੁਛ ਸਮਝੇ ਔਰ ਭੂਲ ਕਰਭੀ ਇਨ ਕੀ ਇਛਾ ਨ ਕਰੇ; ਸੁਤ੍ਰ ਯਹਹੈ-'ਤੇ ਸਮਾਧੌ ਉਪਸਰਗ:'(ਯੋ. ਦ. 3, 36)459 ਅਰਥਾਤ:- ਵੇ(ਸਿਧਿਯਾ) ਇਸ਼੍ਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੇ ਮਾਰਗ ਸਮਾਧੀਮੇਂ ਵਿਘਨ (ਪ੍ਰਤਿਬੰਧ) ਹੈ, ਜੋ ਵਿਯੁਤ ਥਾਨ ਕਾਲਮੇਂ (ਸਮਾਧੀਕੇ ਅਭਾਵ ਕਾਲਮੇਂ) ਸਿਧਿਯਾਂ ਹੈਂ। 'ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਅਵਰਾ ਸਾਦ' ਕਾ ਆਸ਼ਯ ਭੀ ਯਹੀਹੈ ॥1॥

ਸੰਜੋਗੁ ਵਿਜੋਗੁ ਦੁਇ ਕਾਰ ਚਲਾਵਹਿ॥

ਯਕਾਰ ਤਥਾ ਜਕਾਰ, ਦੋਨੋਂ ਕਾ ਸਥਾਨ(ਤਾਲੁ) ਏਕ ਹੋਨੇਸੇ,ਯਕਾਰਕੀ ਜਗਹ ਯਹਾਂ ਜਕਾਰ ਉਚਾਰਣ ਹੁਆਹੈ ਔਰ ਕਾਲ ਕਾ ਉਚਾਰਣ 'ਕਾਰ' ਹੈ, ਜੈਸੇ ਵੇਦਮੇਂ 'ਸਥੂਲ'ਕਾ ਉਚਾਰਣ 'ਸਥੂਰੰ' (ਰ੍ਗ. 8,1,34) ਅਥਵਾ ਅਲਂ ਕਾ ਉਚਾਰਣ 'ਅਰੰ' (ਰ੍ਗ. 1,187,7) ਹੈ; ਅਕਸ਼ਰਾਥ੍ ਅਨੁਵਾਦ ਸੇ ਸਫੁਟ ਹੈ ॥2॥3॥29॥

ਨੰ.10. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਆਧੁਨਿਕ) -29

ਇਉਂ ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ (ਪਰਵਾਣ=) ਮੰਨੇ ਪ੍ਰਮੰਨੇ ਦੇਵਤਾ ਹਨ। ਕਿਸੇਨੂੰ ਨਿੰਦਣਾ ਤੇ ਕਿਸੇਨੂੰ ਸਲਾਹੁਣਾ ਅਪਣੇਹੀ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਕੂਲਤਾਹੈ। ਇਹ ਵਿਖਮਤਾ ਦੂਰ ਕਰਨਦਾ ਖਿਆਲ ਦੇ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਨੂੰ ਹੋਰ ਉੱਚਾ ਚੁੱਕਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਦੱਸਕੇ ਕਿ ਓਹ ਕਰਤਾ-ਪੁਰਖਦੇ ਕੀਤੇ (ਰਚੇ) ਹੋਏ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬਨਾਵਟ ਵਿਚ ਮਾਯਾਵੀ ਹਿੱਸਾਬੀਹੈ, ਓਹ ਕ੍ਰਿਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਰਤਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ, ਕਰਤਾਰ ਉਹਨਾਂਨੂੰ ਦੇਖਦਾਹੈ। ਓਹ ਆਪੂੰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਜਿਵੇਂ ਕਰਤਾ-ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਭਾਉਂਦਾਹੈ ਉਹਨਾਂਨੂੰ ਟੋਰਦਾਹੈ। ਓਹ ਜੋ ਕੁਛ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਸਦੇ ਫੁਰਮਾਨ ਨੂੰ ਬਜਾ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖਨੂੰ, ਜੋ ਸਭਦੀ 'ਆਦਿ'ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਾਇਆਦੀ ਕੋਈ ਛੁਹ ਮਾਤ੍ਰ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਆਪ ਆਦਿ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ ਤੇ ਕਦੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਲਾਂ ਕਰਕੇ, ਜੋ ਸਦਾ ਇਕ ਰਸ ਰਹਿੰਦਾਹੈ, ਆਦੇਸ਼ ਕਰਨੇ ਯੋਗਹੈ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਪੂਜਣੇ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਂਦੇ ਹਨ:-

(ਸ਼ਿਵ ਅਰਾਧਨਾ ਨਾਲ ਜੋ ਭੋਜਨ ਮਿਲਦਾਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਸਭ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਿਹਾਹੈ--ਪਰ ਆਦਿ ਅਨੀਲਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ) ਗਿਆਨ (ਰੂਪੀ) ਭੋਜਨ ਮਿਲਦਾਹੈ (ਜੋ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਰੂਪੀ ਭੁੱਖਨੂੰ ਨਿਵਾਰ ਦੇਂਦਾਹੈ), ਸ਼ਿਵਜੀ ਦੀ ਭੰਡਾਰਣ 'ਅੱਨ ਪੂਰਣਾਂ' ਹੈ, ਪਰ ਗਿਆਨ ਰੂਪੀ ਭੋਜਨਦੀ ਭੰਡਾਰਣ ਦਇਆ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨਾਲ ਵੰਡੀਦਾਹੈ।

(ਤੁਸਾਂ ਪਾਸ ਨਾਦੀ ਹੈ ਤੋ ਭੋਜਨ ਸਮੇਂ ਵਜਾਉਂਦੇਹੋ) ਹਿਰਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ(ਜੋ ਨਾਦ ਵੱਜ ਰਿਹਾਹੈ) ਇਹ ਸਾਡਾ ਨਾਦਹੈ (ਤੁਸਾਡੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨਾਲ ਕੀ ਮੇਲ ਸਾਡਾ)ਨਾਥ ਆਪ(ਪ੍ਰਭੂ)ਹੈ (ਤੁਸੀਂ) ਰਿਧੀ ਸਿੱਧੀ ਦੀਆਂ ਚੇਟਕਾਂ ਵਿਚਹੋ, ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂਨੂੰ) ਹੋਰਨਾਦਾ ਅਰਥਾਤ ਪਰਮਾਰਥਤੋ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਓਪਰਿਆਂਦਾ ਸੁਆਦ ਸਮਝਦੇਹਾਂ। (ਤੁਹਾਡੀ ਕਾਰ ਕਾਰਬਾਰੀ ਚਲਾਉਦਾਹੈ--ਪਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਵਿਸ੍ਰਦੀ ਤੇ ਸਾਡੀ) ਕਾਰ ਸੰਜੋਗੁ ਵਿਜੋਗੁ ਦੋਵੇਂ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ,(ਪਿਛਲੇ ਕਰਮਾਂਦੇ) ਲੇਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪੋ ਆਪਦੇ ਛਾਂਦੇ ਚਲੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਕਥਨ:- ਜੋਗੀ ਸਿਵ ਉਪਾਸਨ ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਸਨ। ਸੰਪ੍ਰਦਾਯਕ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਸੰਪ੍ਰਦਾਵਾਦੀ ਅਕਸਰ ਦੂਸਰੇਦੇ ਮਤਿ, ਤੇ ਇਸ਼ਟ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਕਹਿਣ ਤੇ; ਬੇਅਦਬੀ ਤੱਕ ਪਹੁਚ ਪੈਣੇਂ ਦੀ ਨੌਬਤ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੁੰਦੀਸੀ। ਇਸ ਤੀਸਰੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂਜੀ ਜੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਸੁਹਣੇ ਤਰੀਕੇ ਤੇ ਇਸ ਅਵਗੁਣ ਤੋਂ ਵਰਜਦੇ ਹੋਏ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਪੂਜਾ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹਿੰਦੂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਆਪ ਦੱਸਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਸਿਵ, ਵਿਸ਼ਨੂ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਇਕੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖਦੇ ਮਾਯਾ ਦੁਆਰਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਮੂਲ ਬੀ ਇਕੋ ਹੋਇ, ਫੇਰ ਕਾਰਜ ਸਪੁਰਦਗੀ ਵਿਚ ਤਿੰਨਾਂਨੂੰ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਸਪੁਰਦ ਹਨ।

ਏਕਾ ਮਾਈ ਜੁਗਤਿ ਵਿਆਈ ਤਿਨਿ ਚੇਲੇ ਪਰਵਾਣੁ ॥ ਇਕੁ ਸੰਸਾਰੀ ਇਕੁ ਭੰਡਾਰੀ ਇਕੁ ਲਾਏ ਦੀਬਾਣੁ ॥ ਜਿਵ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਤਿਵੈ ਚਲਾਵੈ ਜਿਵ ਹੋਵੈ ਫੁਰਮਾਣੁ ॥ ਓਹੁ ਵੇਖੈ ਓਨਾ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੈ ਬਹੁਤਾ ਏਹੁ ਵਿਡਾਣੁ ॥ ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ ॥ ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ ਜੁਗੁਜੁਗੁ ਏਕੋਵੇਸੁ ॥ ੩੦

ਨੰ.1. ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ "ਮੀਣਾ"-30

ਏਕਾ ਮਾਈ ਜੁਗਤਿ ਵਿਆਈ ਤਿਨਿ ਚੇਲੇ ਪਰਵਾਣੁ ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਏਕਾ ਮਾਈ ਕਹੀਐ, ਜੁਗਤਿ: ਤਿਸਕੇ ਤਿਨ ਪੁਤ੍ਰ: ਬ੍ਰਹਮਾ, ਬਿਸਨ, ਮਹਾਦੇਉ ਸੇ ਸੰਸਾਰੀ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਭੰਡਾਰੀ ਮਹਾਦੇਉ, ਅਰੁ ਦੀਬਾਨੁ ਬਿਸਨ ਕਾ। ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕੇ ਕਰਤੇ ਏਈ, ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕੇ ਭੋਗਤੇ ਏਈ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕੇ ਕਰਤੇ, ਇਤੁ ਬੀਚਾਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ? ਕਰਤੇ ਇਤੁ ਬੀਚਾਰਿ, ਬਿਸਨ ਪਉਣਕਾ ਰੂਪ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਪਾਣੀਕਾ ਰੂਪ, ਮਹਾਦੇਉ ਅਗਨਿਕਾ ਰੂਪ। ਜਬ ਏਹੁ ਤੀਨਿ ਬਸਤੂ ਇਕਤ੍ਰਹੋਹਿ, ਤਾਂ ਸੰਸਾਰਹੋਇ, ਨ ਤਾ ਨ ਹੋਇ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਹੂਆ,ਸੁ ਇਨਾ ਤ੍ਰਿਹੁ ਗੁਣਾ ਮਹਿ ਥੀਂ ਹੂਆ। ਸੁ ਇਸੁ ਗੁਣਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਸ੍ਰਿਸਟਿਕੇ ਕਰਤੇ ਹੂਏ। ਅਰੁ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕੇ ਜਿ ਦਾਤੇ, ਸੁ ਕਿਤੁ ਬੀਚਾਰਿ? ਦਾਤੇ, ਏਤੁ ਬੀਚਾਰਿ। ਜਿ ਜਬ ਪਉਣੁ ਪਸਰੇ, ਤਬ ਅੰਨੁ ਧਾਨੁ, ਸਭ ਕਿਛੁ ਪੈਦਾ ਹੋਇ, ਜੀਆਂ ਕਉ ਆਹਾਰੁ ਹੋਇ; ਜੀਅ ਸਭਿ ਹਰੇ ਹੋਇ। ਅਰੁ ਜਦਿ ਧੂਪ ਲਾਗੈ, ਅਰੁ ਪਵਨੁ ਲਾਗੈ, ਤਬ ਖੇਤੀ ਪਕੈ। ਅਰ ਜਲ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਬ ਸੀਚੀਐ, ਤਬ ਸੁਰਜੀਤ ਹਰੀ ਰਹੇ, ਅਨਾਜੁ ਪੜੇ: ਨਾਤਰ ਸੁਕਿ ਜਾਇ। ਸੁ ਇਤੁ ਗੁਣਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜੀਅ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕੇ ਦਾਤੇ। ਅਰੁ ਭੋਗਤੇ ਕਿਉ ਬੀਚਾਰਿ? ਜਿ ਏਹ, ਜਿ ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਅਗਨਿ, ਜਿ ਅੰਨ ਜਲ ਕਉ ਖਾਤੀ ਪਚਾਵਤੀ ਹੈ, ਸੁ ਮਹਾਦੇਵ ਕਾ ਰੂਪ ਹੈ। ਅਰੁ ਦੇਹੀਮਹਿ ਪਵਨੁ ਜੁ ਰਮਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਬਿਸਨ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ। ਅਰੁ ਪਾਨੀ ਜਿ ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਪੀਤਾ ਪਸਰਤਾ ਹੈ, ਸੁ ਬ੍ਰਹਮੇ ਕਾ ਰੂਪਹੈ। ਸੁ ਇਨ ਤੀਨਹੁ ਕਾ ਨਿਵਾਸੁ ਦੇਹੀ ਪਿੰਡਮਹਿ ਭੀਹੈ, ਅਰੁ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਮਹਿ ਭੀ ਹੈ। ਏਈ ਅਕਾਸਿ, ਏਈ ਪਾਤਾਲਿ, ਏਈ ਮਿਰਤੁ ਮੰਡਲਿ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਮਹਿ, ਅਰੁ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਮਹਿ ਭੀ ਏਈ। ਬੇਕੁੰਠ ਮਹਿ ਭੀ ਏਈ, ਅਰੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਿੰਰਕਾਰ ਭੀ ਇਹੀ ਮਹਿ। ਨਿਰੰਜਨੁ ਜਿ ਇਨ ਮਹਿ, ਸਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੈ? ਸੁਰਤਿ ਨਿਰੰਜਨੁ, ਅਰ ਦੇਹੀ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਬਿਸਨੁ,

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਹਾਦੇਉ। ਦੇਹੀਕਉ, ਸੁਰਤਿ ਸੋਝੀ ਕਿਛੁ ਹੈ ਨਾਹੀ। ਅਰੁ ਸੁਰਤਿ ਕਉ ਸੋਝੀ ਸਭਹੈ। ਜਿਉ ਜਿਉ ਉਸਕਾ ਹੁਕਮੁਹੈ, ਤਿਉ ਤਿਉ ਜੀਆ ਕਉ ਚਲਾਇੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਏਸ ਗਲ ਦਾ ਮੈਨੋ ਵਡਾ ਵਿਸਮਾਦੁ ਹੈ, ਜਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਵੇਖਦਾਹੈ, ਪਰ ਨਜਰਿ ਨਾਹੀ ਆਵਦਾ ॥30॥

ਨੰ.2. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਸ਼ਹੀਦ'-30

ਏਕਾ ਮਾਈ ਜੁਗਤਿ ਵਿਆਈ ਤਿਨਿ ਚੇਲੇ ਪਰਵਾਣੁ ॥

ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ॥ ਇਕ ਜੋ ਮਾਈਹੈ, ਮਾਈ ਕਹਿਏ 'ਮਾਇਆ ਸਬਲ-ਬ੍ਰਹਮ' ਸੋ ਤਿਸਦੀ ਜੋ ਇੱਛਾ ਹੋਈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਕ ਥੀਂ ਅਨੇਕ ਹੋਵਾਂ? ਤਾਂ ਓਸਦੀ ਜੋ ਜੁਗਤਿ ਹੈ ਸੋ ਪਰਸੂਤ ਹੋਈ; ਅਰ ਤਿਸਦੇ ਵਿੱਚੋ ਤਿੰਨ ਚੇਲੇ ਪਰਤੱਖ ਹੋਏ: ਜੋ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਅਰ ਵਿਸ਼ਨ, ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ॥ ਤਾਂ ਬ੍ਰਹਮੇ ਨੂੰ ਰਾਜਸੀ ਗੁਣ ਦੇਕੇ ਜਗਤ ਉਤਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਲਾਇਆ; ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਾਤਕੀ ਗੁਣ ਦੇਕਰ ਜਗਤਦੀ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲਣਾ ਵਿਖੇ ਲਾਇਆ; ਅਤੇ ਸ਼ਿਵਨੂੰ ਤਾਮਸੀ ਗੁਣ ਦੇਕਰ ਜਗਤਦੇ ਸੰਘਾਰ ਕਰਨ ਮੇਂ ਲਾਇਆ॥ ਸੋ ਜਿਵੇਂ ਓਸ ਪੁਰਖਕੀ ਆਗਿਆ ਹੋਤੀਹੈ ਤਿਵੇਂ ਏਨਾਂਨੂੰ ਚਲਾਂਵਦਾਹੈ, ਅਰ ਓਸਦੇ ਫੁਰਮਾਣ ਵਿੱਚ ਏਹ ਸਭੇ ਹਨ; ਅਰ ਓਹ 'ਅੰਤਰਆਤਮਾ' ਕਰਕੇ ਦੇਖਤਾਹੈ, ਯਾਤੇ ਏਨਾਂਨੂੰ ਨਦਰ ਨਹੀਂ ਆਵਤਾ, ਤਾਂਤੇ ਬਡਾ 'ਅਸ਼ਚਰਜ' ਹੈ ਅਰ ਮੇਰੀ ਜੋ ਆਦੇਸ ਹੈ, ਸੋ ਤਿਸ ਪੁਰਖਕਉ ਹੈ, ਜੋ ਸਰਬਦੀ ਆਦਿਹੈ, ਅਤੇ ਜੋ ਅਗਣਤਹੈ, ਅਰ ਜਿਸਦੀ ਆਦਿ ਕਾਈ ਨਹੀਂ,ਅਤੇ ਜਿਸਦਾ ਨਾਸਭੀ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਜਿਸਦਾ ਜੁਗਾਂ ਜੁਗਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕੋ ਈ ਵੇਸ ਹੈ॥30॥

ਨੰ.3 ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਜੀ (ਸੇਵਾਪੰਥੀ)-30

ਏਕਾ ਮਾਈ ਜੁਗਤਿ ਵਿਆਈ ਤਿਨਿ ਚੇਲੇ ਪਰਵਾਣੁ ॥

ਇਸਕਾ ਅਰਥ। ਏਕਜੋ ਅਬਯਾਕ੍ਰਿਤ-ਮਾਯਾ ਨਾਰਾਯਣ ਹੀਕੇ ਆਸ੍ਰੇ ਤਥਾ ਵਿਖੇ ਜੋ ਇਛਾ ਮਾੜ੍ਹੈ; ਸੋ ਪੁਰਖ ਸੰਜੋਗ ਤੋਂ ਤੀਨ ਗੁਣ: ਸਾਤਵਿਕ, ਰਾਜਸ, ਤਾਮਸ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਕਰਤੀ ਭਈ। ਔਰ ਪੁਰਖੋ ਤੀਨਹਿ ਗੁਣਹੁ ਕਾ ਅਧਿਸ਼ਟਾਤਾ ਹੋਤ ਭਇਆ, ਕੈਸੇ ਭਇਆ? ਸੋ ਕਹੇ ਹੈ। ਸੁਧ ਸਤੋ-ਗੁਣ ਅਧਿਸ਼ਟਾਤਾ ਬਿਸ਼ਨੁ। ਤਥਾ, ਸ਼ੁਧ ਰਜੋ-ਗੁਣ ਅਧਿਸ਼ਟਾਤਾ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਤਥਾ; ਸ਼ੁਧ ਤਮੋਗੁਣ ਅਧਿਸ਼ਟਾਤਾ ਰੁਦ੍ਰ ਹੁਏ। ਸੋ 'ਏਕ ਹੀ ਪੁਰਸ਼' ਗੁਣ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਤ੍ਰਿਧਾ ਕਰੁ ਹੋਤਾ ਭਯਾ; ਸੋ ਬਹਿ ਤੀਨ ਗੁਣ ਪ੍ਰਮਾਣ ਚੇਲੇ, ਆਗਯਾਕਾਰੀ ਹੂਏ:-

ਇਕੁ ਸੰਸਾਰੀ ਇਕੁ ਭੰਡਾਰੀ ਇਕੁ ਲਾਏ ਦੀਬਾਣੁ ॥

ਤਿਨਮਹੁ ਏਕ ਰਜੋ ਗੁਣ ਦ੍ਵਾਰੇ ਸੰਸਾਰੀ ਭਏ, ਕਿਆ? ਸੰਸਾਰਕੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਤੇ ਭਏ॥ ਇਕ ਤਮੋਗੁਣੇ ਦ੍ਵਾਰੇ ਲਾਏ-ਦੀਬਾਣ, ਕਹੀਐ ਭੋਗਕੇ-ਬਿਖੇ ਨਿਰਨੇ ਕਰਕੇ ਲੀਨ ਕਰਤੇਹੈਂ।

ਜਿਵ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਤਿਵੈ ਚਲਾਵੈ ਜਿਵ ਹੋਵੈ ਫੁਰਮਾਣੁ ॥

ਫੁਰਮਾਣ ਕਹੀਐ ਆਗਿਆ। ਸੋ ਆਗਿਯਾ ਜੈਸੇ ਪ੍ਰਭਕੋ ਭਾਵੇਹੈ, ਤਿਸੀ ਆਗਿਯਾ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਣ ਦ੍ਵਾਰੇ ਰਚਨਾ ਚਲਾਵੇਹੈ; ਕਿਆ ਰਚੇਹੈ ?

ਓਹੁ ਵੇਖੈ ਓਨਾ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੈ ਬਹੁਤਾ ਏਹੁ ਵਿਡਾਣੁ ॥

ਓਹ ਗੁਣਾਤੀਤ 'ਵੇਖੇ' ਕਹੀਐ, ਆਪ ਨੀਚੇ ਤਿਨ ਸੱਤਾ ਕਰਿ ਗੁਣ ਦਵਾਰੇ ਓਹੀ ਏਕ ਅਧਿਸਟਾਨ ਰੂਪ ਹੋਇਕੇ ਦੇਖੇ ਹੈ, ਓਨਾ ਗੁਣਹੁਕੋ, ਤਥਾ ਗੁਣ ਕਾਰਜਹੁ ਕੋ: ਨਦਰਿ ਨਹੀਂ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਆਵਤਾ, ਕਾਹੇਤੇ, ਸਭ ਜੜ ਹੈ; ਸ਼ੁਤੀ ਪ੍ਰਮਾਣ:- "ਯੇਨਵਾਪਸਯਤਿ, ਯੇਨਵਾਸ੍ਰਿਏਤ, ਏਨਵਾਰੀਧਿਜਿਧਿਤ। ਯੇਨਵਾਵਾਚੰ ਬਯਾਨ ਕਰੋਤਿ,ਯੇਨ ਸਵਾਦਮਸਵਾਦਿ ਵਿਜਾਨਾਤਿ॥ ਤਤਿਵਿਗਯਾਨਿ ਬ੍ਰਹਮਯੇਵੇਤਿ ਵਿਸੰਟਨਚਤਸਯਵੇਤ। ਤਮਾਹੁਰਗ੍ਰੰਪੁਰਖੋ ਪ੍ਰਾਵੰਯਸਯ ਭਾਸਤਾ ਸਰਬਮਿਦੰਵਿਭਾਤਿ"॥

ਅਰਥ॥ ਜਿਸ ਕਰ ਦੇਖੈਹੈ, ਸੁਨੈਹੈ, ਸੁੰਘੈਹੈ ਅਰ ਵਾਕੁ ਕਹੈਹੈ, ਅਰ ਸਵਾਦਿ-ਅਸਵਾਦਿ ਜਾਨੈਹੈ;ਸੋ ਵਿਰਯਾਨ-ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ। ਜੋ ਵਿਸ਼ਵਕੋ ਦੇਖੈਹੈ; ਬਹੁੜ, ਤਿਸਕੋ ਨ ਕੋਈ ਜਾਨਤਾਹੈ;ਤਿਸਕੋ ਅਗ੍ਰੀ-ਪੁਰਖ ਸਨਾਤਨ ਕਹੈਹੈਂ। ਜਿਸਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰ ਸਰਬ ਯਹਿ ਪ੍ਰਕਾਸੈਹੈ।

ਬਹੁਤਾ ਏਹੁ ਵਿਡਾਣੁ॥

ਬਡਾ ਯਹਿ ਅਸਚਰਜਹੈ; ਅਥਵਾ, ਵਿਡਾਣ ਕਹੀਐ, ਯਹਿ ਬਡਾ ਬਡਿਆਈਕਾ ਜੋਗਹੈ।

ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ॥ ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ ॥ ੩੦॥

ਨੰ.4.ਸਾਧੂ ਅਨੰਦਘਨ ਜੀ(ਉਦਾਸੀਨ-ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਵਾਚੀ)-30

ਏਕਾ ਮਾਈ ਜੁਗਤਿ ਵਿਆਈ ਤਿਨਿ ਚੇਲੇ ਪਰਵਾਣੁ ॥

ਸਿਧੋਂਨੇ ਕਹਾ ਥਾ, ਇਸਤ੍ਰੀਕੋ ਮਾਤਾ ਕਰ ਕਰ ਬੁਲਾਵਣਾ; ਤਿਸੀਕੇ ਉਤਰਕੋ ਕਹਤੇਹੈਂ:- ਮਾਈ ਤੋ ਮੈਂ ਤਿਸੀ ਮਹਾਮਾਇਆ ਕੋ ਆਦਿ ਸ਼ਕਤਿ ਕੋ ਮਾਨਤਾ ਹੋਂ॥ ਅਨੰਤ ਜਗਤੋ ਸੰਯੁਕਤ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸਨੁ, ਮਹਾਦੇਵ ਭੀ ਜਿਸਕੇ ਪੁਤ੍ਰਹੈ; ਔਰ ਮੈ ਮਾਈ ਕਿਸਕੋ ਕਹਾ? ਅਰਥ ਇਸਕਾ ਪੀਛੇ 'ਛੇ-ਗੁਰ' ਨਿਰਣੇ ਮੋ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰ ਕਰ ਕਹਾ ਹੀਹੈ, ਸੋ ਸਮਝ ਲੈਣਾ॥ 30॥

ਨੰ.5. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘਜੀ 'ਚੂੜਾਮਣੀ'(ਨਿਰਮਲ-ਗਿਆਨੀ)-30

ਏਕਾ ਮਾਈ ਜੁਗਤਿ ਵਿਆਈ ਤਿਨਿ ਚੇਲੇ ਪਰਵਾਣੁ॥

ਸਿਧ ਜੋ ਹੈਂ, ਘਰਿ ਘਰਿ ਮਾਈ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਕਹਤ ਹੈਂ, ਔਂ ਚੇਲੇ ਬਹੁਤ ਕਹਤ ਹੈਂ, ਸੋਈ ਰੀਤਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕਹਤ ਹੈ: ਏਕ ਜੋ ਮਾਈਹੈ, ਸੋ ਸਰਬਕੋ ਸੰਗ 'ਜੁਗਤਿ' ਕੰਹੀਏ ਮਿਲ ਕਰਿ 'ਵਿਆਈ' ਨਾਮ, ਕੁਝ ਉਤਪਤਿ ਕਰਨਕੋ, ਸੋ ਸਰਬ ਜਗਤ ਕੋ ਉਤਪਤਿ ਕਰਤ ਭਈ। ਤਿਸ ਸਰਬ ਉਤਪਤਿ ਮੇਂ ਤੀਨ ਚੇਲੇ ਜੋ ਹੈਂ ਮਾਯਾ-ਸਬਲ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ, ਸੋ 'ਪਰਵਾਣੁ' ਕਹੀਏ ਪ੍ਰਮਾਣੀ ਕਹੈਂ, ਕਯਾ? ਸਰਬਕੇ ਮੁੱਖਯਹੈਂ। ਇਸ ਕਹਿਨੇਕੋ ਤਾਤਪਰਜ ਇਹ,ਜੋ ਉਤਪਤ ਕਰੇਹੈਂ,ਸਰਬਹੀ ਚੇਲੇਹੈਂ,ਪਰੰਤੂ, ਤੀਨ ਸਰਬਕੇ ਉਪਰਹੈਂ। ਕਿੰਵਾ; 'ਏਕਾ ਮਾਈ' ਏਕ ਜੋ ਅਦ੍ਵੈਤ ਬ੍ਰਹਮਹੈਂ, 'ਕਕਾਰ ਤੇ ਅਕਾਰ' ਨਿਕਸੇ 'ਅਮਾਈ' ਪਦ ਹੋਤਹੈ, ਸੋ ਕੈਸੇ ਹੈ? ਅਦ੍ਵੈਤਹੈ; ਅਮਾਈ=ਮਾਯਾਤੇ ਰਹਤ ਐਸੇ ਬ੍ਰਹਮਕੋ 'ਜੁਗਤਿ' ਕਹੀਏ, ਮਿਲ ਕਰਿ 'ਵਿਆਈ=ਨਾਨੱਤਵ ਕੋ' ਮਾਯਾ ਰਚਿਤ ਭਈ। 'ਜੁਗਤਿ ਵਿਆਈ' ਪਦਤੇ ਮਾਯਾਕੋ ਅਧਯਾਹਾਰ। ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿਮੇਂ ਤੀਨ ਚੇਲੇ ਜੋ ਹੈਂ ਮੁੱਖਯ ਹੈਂ, ਅਗਾਰੀ ਇਨ ਤੀਨੋਂਕੋ ਕਰਤਬਯ ਕੋ ਕਹਤ ਹੈਂ।

ਇਕੁ ਸੰਸਾਰੀ ਇਕੁ ਭੰਡਾਰੀ ਇਕੁ ਲਾਏ ਦੀਬਾਣੁ ॥

ਇਕ ਤੋਸੰਸਾਰੀ' ਕਹੀਏ ਸੰਸਾਰਕੋ ਰਚਨਹਾਰੇ ਹੈਂ,ਕਯਾ? ਘੜਨਿਵਾਰੋ ਸੰਸਾਰਕੋ ਰਚੈ, ਸੋ ਸੰਸਾਰੀ। ਜੈਸੇ ਮਾਲਾਕੇ ਰਚਨਿ ਵਾਰੋ ਸੋ 'ਮਾਲੀ'। ਕਿੰਵਾ 'ਸੰ' ਕਹੀਏ ਸੰਮਯਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਰ 'ਸਾਰੀ' ਨਾਮ ਭਾਖਾਮੇਂ ਬਨਾਵਨਕੋ ਭੀਹੈ। ਜੈਸੇ ਕਹਤਹੈਂ 'ਅਮੁਕੋ ਕਾਜ ਸਾਰ ਲਿਆਉ' ਕਯਾ?

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬਨਾਇ ਲਯਾਉ। ਸੰਮਯਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੋ ਜਗਤਕੋ ਬਨਾਵੇ, ਸੋ ਸੰਸਾਰੀ; ਸੋ ਕੌਨ? ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ। 'ਇਕੁ ਭੰਡਾਰੀ',ਭੰਡਾਰੀ ਤਿਸਕੋ ਕਹਿਤਹੈਂ ਜੋ ਖਾਨੇਕੋ ਦੇਇ, ਸੋ ਕੌਨ? ਬਿਸ਼ਨੁ ਜੀ, ਜੋ ਸਰਬ ਜਗਤ ਕੋ ਖੋਪਤਿ ਪਾਲਤ ਹੈਂ। 'ਇਕੁ ਲਾਏ ਦੀਬਾਨੁ' ਤੀਸਰਾ ਜੋਹੈ ਤਿਸੀ ਦੀ 'ਲਾਏਦੀ' ਕਹੀਏ ਲੈ ਕਰਨਦੀ 'ਬਾਣੋ ਹੈ, ਕਯਾ? ਸਰਬ ਕੇ ਨਾਸ਼ ਕਰਣਕੇ ਸੁਭਾਵ ਹੈ,ਕੌਨ? ਸ਼ਿਵਜੀ। ਮਾਯਾ-ਸਵਲ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਜੋ ਤੀਨ ਚੇਲੇ ਮੁੱਖਯ ਹੈਂ, ਸੋ ਕਹੈ।

ਇਸਕੋ ਅਰਥ ਭੀ ਆਨੰਦ ਘਨ ਤੇ ਨਹੀਂ ਆਯੋ--ਮੁਹਾਸਬਾ ਲੈਨਵਾਰੋ ਅਰਥ ਕਰਯੋਹੈ; ਸੋ ਕਿਸੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਪੁਰਾਣ, ਗ੍ਰੰਥਮੇਂ ਨਹੀਂ ਕਹਯੋ--ਜੋ ਸ਼ਿਵਜੀ ਸਭਕੋ ਮੁਹਾਸਬਾ ਲੇਤੇ ਹੈਂ। 'ਪ੍ਰਲੇ ਕਾਲਮੇਂ ਸਰਬਕੋ ਨਾਸ਼ ਕਰਤਾ' ਏਹਤੋ ਸਰਬਮੇਂ ਲਿਖਤ ਹੈ, ਯਾਂਤੇ ਜਾਨੀਤਾ ਹੈ--ਮਨ ਆਏ ਅਰਥ ਕਰੇ ਹੈਂ।

ਜਿਵ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਤਿਵੈ ਚਲਾਵੈ ਜਿਵ ਹੋਵੈ ਫੁਰਮਾਨੁ ॥

ਮਾਯਾ-ਸਬਲ ਜੋ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖਹੈ, ਜਿਸ ਰੀਤਿ ਤਿਸਕੋ ਭਾਵਤਾ ਹੈ, ਕਯਾ? ਚਾਹਤ ਹੈ ਜੈਸੇ, ਤਿਸੀ ਰੀਤਿ ਇਨ ਤੀਨੋਂ ਕੋ ਚਲਾਵਤਹੈ, ਕਿਆ? ਕਾਰਜ ਕਰਵਾਵਤਹੈ, ਜੈਸੇ ਤਿਨਕੇ 'ਫੁਰਮਾਨੁ' ਹੁਕਮ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਹੀ ਕਾਰਜ ਕਰਤੇ ਹੈਂ; ਜੇਤੋ ਚਾਹਤਹੈ। ਜਬ ਨਾਸ਼ ਕਰਯੋ ਚਾਹਤਹੈ ਇਨਤੇ ਨਾਸ਼ ਕਰਵਾਇ ਦੇਤ ਹੈ; ਸਭ ਤਿਸਕੀ ਇਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਬਰਤਤੇ ਹੈਂ।

ਓਹੁ ਵੇਖੈ ਓਨਾ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੈ ਬਹੁਤਾ ਏਹੁ ਵਿਡਾਨੁ ॥

ਸ਼੍ਰਮਾਦਿ ਜੋਹੈਂ ਤਿਨਕੋ ਉਹ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਦੇਖਤ ਹੈ ਅਰ ਇਨਕੋ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁਕੋ ਸਰੂਪ ਦੇਖਿਬੇਮੇਂ ਨਹੀਂ ਆਵਤਹੈ। ਅਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਕਰਕੇ ਹੁਕਮ ਦੇਤਹੈ। ਜੈਸੇ ਪ੍ਰਥਮਹੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀਕੇ ਹੋਨਮੇਂ ਅਕਾਸ਼ ਬਾਨੀਨੇ ਕਹਯੋਹੈ; ਹੇ ਬ੍ਰਹਮਾ! ਤੂੰ ਤਪ ਕਰਿ, ਜਗਤ ਰਚਿਬੇਕੀ ਸ਼ਕਤਿ ਤੇਰੇਮੇਂ ਹੋਇਗੀ; ਸੋ ਸੁਨ ਕਰਿ ਤੈਸੇਹੀ ਕਰਤ ਭਯੋ। ਕਿੰਵਾ ਇਨ ਤੀਨੋਂਕੇ ਆਦਿ ਅੰਤਿ ਕੋ ਸੋ ਦੇਖਤ ਹੈਂ? ਤਿਸਕੋ ਆਦਿ ਅੰਤੁ ਏ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤਹੈਂ। ਕਿੰਵਾ, 'ਓਹੁ ਵੇਖੈ'=ਵੇਖੇ 'ਬਿਨ ਖੈ' ਤੇ ਹੈ,ਕਿਆ? ਨਾਸ਼ ਤੇ ਰਹਤਹੈ, ਅਰੁ ਇਨਕੋ ਨਦਰ ਨਹੀਂ ਆਵਤਹੈ। ਬਹੁਤਹੀ ਏਹ ਅਸਚਰਜਹੈ, ਜੋ ਸਰਬਤੇ ਬਡੇ ਇਹ ਤੀਨ ਹੀਹੈਂ ਇਨਕੇ ਦੇਖਬੇਮੇਂ ਭੀ ਨਹੀਂ ਆਵਤਹੈ, ਇਤਯਰਥ।

"ਏਕਾ ਮਾਈ ਜੁਗਤਿ ਵਿਆਈ ਤਿਨਿ ਚੇਲੇ ਪਰਵਾਣੁ", ਇਸ ਤੁਕਮੇਂ ਪ੍ਰਸੰਖਯਾਲੰਕਾਰ ਹੈ। ਇਹਾਂ ਔਰਨ ਤੇ ਮਾਈ ਪਦ ਹਟਾਇ ਕਰਿ, ਏਕ ਮਾਯਾ ਮੇਂ ਠਹਿਰਾਯੋ; ਔਰਨਿ ਤੇ ਚੇਲੇ ਪਦ ਬਰਜਿ ਕਰਿ ਤੀਨੋਂ ਦੇਵਨ ਮੇਂ ਠਹਿਰਾਯੋ। ਅਗਲੀ ਤੁਕਮੇਂ 'ਜਿਵ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਤਿਵੈ ਚਲਾਵੈ' ਵਕਾਰ ਕੀ ਬਹੁਤ ਬੇਰਿ ਸਮਯਤਾ, ਯਾਂਤੇ ਬ੍ਰਿਤਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸ। ਕਿੰਵਾ 'ਫੁਰਮਾਨੁ' ਕਾਰਨ, ਚਲਾਵਨੋ ਕਾਰਜ ਏਕ ਸੰਗਮੇਂ ਕਹਿਨੇਤੇ ਹੇਤਾਲੰਕਾਰ। 'ਓਹੁ ਵੇਖੈ ਓਨਾ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੈ' ਇਸ ਤੁਕਮੇਂ ਅਚਿੰਤ ਨਮਿਤਾ ਬਿਸ਼ੇਖੋਕਤਿ ਅਲੰਕਾਰ। ਦੇਖਨਵਾਰੋ ਕਾਰਨ ਹੈਂ, ਦੇਖਨੋ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਭਯੋ। 'ਬਹੁਤਾ ਏਹੁ ਵਿਡਾਨੁ' ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਨਯੋ ਜਾਤ ਹੈ ਜੋ ਕਾਹੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਦੀਸਤਹੈ, ਯਾਂਤੇ ਅਚਿੰਤ ਨਮਿਤਾ ਬਿਸ਼ੇਖੋਕਤਿ ਹੋਤਹੈ,ਔਰ ਸਿਧਨ ਕੋ ਸਰਬਾਂਗ ਕਹਿਨੇਤੇ ਸਾਵੈਵੂ ਰੂਪਕ ਹੋਤੋ ਆਵਤਹੈ।

ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ ॥ ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ ॥੩੦॥

ਇਨ ਤੁਕਨ ਕੋ ਅਰਥ ਅਲੰਕਾਰ ਪੂਰਬ ਰੀਤਿਸਸ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨ.6.ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਨਰੋਤਮ' (ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨੀ)-30

ਏਕਾ ਮਾਈ ਜੁਗਤਿ ਵਿਆਈ ਤਿਨਿ ਚੇਲੇ ਪਰਵਾਣੁ ॥

ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੋਗੀ ਪਾਰਬਤੀ ਕੋ ਜਗਤ ਕੀ ਮਾਤਾ ਮਾਨੇ ਹੈ ਆਪ ਕਿਸਕੋ ਮਾਨਤੇ ਹੋ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ ॥

ਏਕਾ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜੋ ਮਾਯਾ ਏਕ-ਰਸ ਚੇਤਨਮੇ 'ਬਿੰਬੋ ਪਨੇ ਸੇ ਈਸ਼ ਭਾਵ ਕਰੇ ਹੈ, ਔ 'ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ' ਪਨੇ ਸੇ 'ਜੀਵ' ਭਾਵ ਕਰੇਹੈ, ਤਿਸੀਕੋ ਹਮ 'ਮਾਈ' ਕਹੀਯੇ, ਨਿਖਲ ਜਗਤਕੀ ਜਨਨੀ ਮਾਨੇ ਹੈ; ਅਰ ਵਹੁ 'ਏਕਾ' ਨਾਮ ਏਕ ਹੈ, ਅਨੇਕ ਨ ਹੈ ਅਰ ਜੜ ਰੂਪਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਵਹੁ ਜੜ ਮਾਯਾ ਸ੍ਵਤੰਤ੍ਰ ਜਗਤ ਕੋ ਕੈਸੇ ਰਚੇ ਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ:- ਜੁਗਤਿ ਇਤਿ॥ ਈਹਾਂ ਜੁਗਤਿ ਪਦ ਸੰਜੋਗਕਾ ਵਾਚਕ ਹੁਯਾ, ਮਾਯਾ-ਚੇਤਨ ਕੇ ਕਲਪਤ ਤਦਾਤਮ ਕੋ ਕਹੇਹੈ॥ ਯਾਤੇ, ਹੇ ਸਿਖਯ! ਸਤਾ-ਸਫੁਰਤੀ ਦੇਨੇ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਜੁਗਤਿ ਨਾਮ, ਤਦਾਤਮ ਸੰਬੰਧ ਸੇ ਬਯਾਈ ਨਾਮ, ਬਯਾਵੇ ਹੈ ਭਾਵ, ਮਹਦਾਦੀ ਕ੍ਰਮ ਸੇ ਨਿਖਲ ਜਗਤ ਕੋ ਜਨੇਹੈ; ਕੇਵਲ ਨਹੀਂ ਜਨੇ, ਕੇਵਲ ਵਹੁ ਜੜ ਹੈ,ਔ ਜੜ ਕੋ ਰਚਨਾ ਕਾ ਗਯਾਨ ਨਹੀ ਹੋਵੇ, ਯਾਤੇ ਚੇਤਨ ਕੇ ਮੇਲਸੇ ਰਚੇ ਹੈ॥

ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੋਗੀ ਤਿਸ ਮਾਈਕੇ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਬਿਸਨੁ, ਰੁਦ੍ਰ ਯੇ ਮੁਖਯ ਤੀਨ ਚੇਲੇ ਮਾਨੇ ਹੈ। ਆਪ ਇਸ ਮਾਯਾਕੇ ਚੇਲੇ ਕਿਨਕੋ ਕਹਤੇਹੋ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ॥

ਤਿਨਿ ਇਤਿ॥ ਅਨੁਸਾਰੀਕਾ ਨਾਮ ਚੇਲਾਹੈ;ਅਪਨਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਬ੍ਰਦਾ ਅਪਨਾ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੋਵੇਹੈ,ਔਰ ਤੀਨੋ ਗੁਣ ਮਾਯਾਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪਹੈ ਯਾਤੇ,ਸਦਾ ਅਨੁਸਾਰੀਹੈ। ਇਸ ਰੀਤਿਸੇ ਹਮਾਰੇ ਮਤਮੇਂ ਭੀ ਤਿਸ ਮਾਯਾਕੇ ਤਿਨਿ ਚੇਲੇ ਪਰਵਾਣੁ ਕਹੀਯੇ ਵੇਦ-ਪ੍ਰਮਾਣਸੇ ਸਿਧਹੈ; ਪ੍ਰਮਾਣ-ਸਿਧ ਚੇਲਯੋਂਕੇ ਕਾਮ ਕਹੇ॥

ਇਕੁ ਇਤਿ॥ ਤਿਨ ਤੀਨੋਮੇ ਇਕ ਸੰਸਾਰੀ ਕਹੀਯੇ, ਏਕ ਰਜੋ-ਗੁਣ ਜੀਵੋਕੋ ਜਨਮ ਮ੍ਰਿਤਯੁਕੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਰੂਪ ਸੰਸਾਰਕੋ ਦੇਵੇਹੈ,ਯਾਤੇ ਰਜੋ ਗੁਣ ਸੰਸਾਰਕਾ ਕਾਰਣ ਹੋਨੇਤੇ ਸੰਸਾਰੀਹੈ। ਏਕਾਕਾਰ ਕਹ ਕਰ ਦੂਸਰੇਕਾ ਕਹੇ॥

ਇਕੁ ਇਤਿ॥ ਪਕਾਵਨੇ ਵਾਲੇਕਾ ਨਾਮ ਭੰਡਾਰੀ ਹੋਵੇਹੈ। ਸਤੋ-ਗੁਣ,ਦਯਾਦਿ ਦੈਵੀ ਸੰਪਦਾ ਯੁਤ ਕਰਕੇ ਜਿਗਯਾਸ਼ੁਯੋਕੇ ਗਯਾਨ ਰੂਪ ਭੋਜਨਕੇ ਪਕਾਵਨੇ ਵਾਲਾਹੈ, ਯਾਤੇ ਭੰਡਾਰ ਕਹੀਯੇ ਹੈ॥ ਇਸ ਕਹਨੇਸੇ ਯਹ ਸਿਧ ਹੁਯਾ,ਜੈਸੇ ਸੰਸਾਰਮੇਂ ਫੈਲਨੇ ਵਾਲਾ ਰਜੋ-ਗੁਣਹੈ,ਤੈਸੇ ਸੰਸਾਰਸੇ ਨਿਕਾਸਨੇ ਵਾਲਾ ਸਤੋ-ਗੁਣਹੈ,ਤੀਸਰੇ ਕਾ ਕਾਰ ਕਹੇ॥

ਇਕੁ ਇਤਿ॥ ਏਕਤ੍ਰੈਸੋ ਵਾਲਾ ਸਤੋ ਗੁਣਹੀ ਤੀਸਰੇਕਾ ਕਾਰਣਹੈ। ਇਕੁ ਇਤਿ ਏਕਤਮੋ-ਗੁਣ, ਰਜੋ-ਗੁਣਕੇ ਸੰਸਾਰਮੇਂ ਫੇਕੇ ਜੀਵੋਕੀ ਲੀਏ ਦੀਵਾਣ ਨਾਮ, ਸਭਨਾ ਗਾਵੇਹੈ। ਇਸਕਾ ਭਾਵ ਯਹਹੈ, ਰਜੋ-ਗੁਣਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪਸੇ ਸੰਸਾਰਮੇਂ ਪੜੇ ਜੀਵਨਕੇ ਵਿਚਾਰਕੋ ਤਮੋ ਗੁਣ ਆਵਰ ਲੇਵੇਹੈ, ਕਬੀ ਭੀ ਤਿਨਕੋ ਸ੍ਵਰੂਪਕਾ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਨਹੀ ਹੋਨੇ ਦੇਵੇ। ਯਾਤੇ,ਸੰਸਾਰ ਚਕ੍ਰਮੇਂ ਹੀ ਤਿਨਕੀ ਸਭਾ ਲਗਾਵੇਹੈ॥ ਇਸ ਰੀਤਿਸੇ ਜਿਸ ਕਾਰਯਕੋ ਮਾਯਾ ਕਰੇਹੈ, ਤਿਸ ਕਾਰਯਮੇਂ ਸ੍ਵਰੂਪ ਭੂਤ ਗੁਣ ਤਾਕੇ ਸਹਕਾਰੀ ਹੋਨੇਸੇ ਚੇਲੇ ਕਹਾਵੇਹੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਥਵਾ, ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੈਸੇ ਜੋਗੀ ਅਪਨੇ ਅਨੁਸਾਰਹੋ ਕਰ ਅਪਨੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੋਂਕੋ ਚੇਲੋ ਪ੍ਰਵਾਣ ਕਰਤੇਹੈ, ਤੈਸੇ ਆਪ ਵਿਰਕਤ-ਪੁਰਖ ਕਿਨਕੋ ਚੇਲੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਰਤੇਹੋ, ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੇ:-

ਤਿਨਿ ਇਤ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜੋ ਗੁਣ ਮਾਯਾਕੇ ਚੇਲੇ ਕਹੇ, ਵਹੀ ਹਮਾਰੇ ਚੇਲੇਹੈਂ। ਤੁਕੋਕਾ ਅਰਥ ਵਹੀਹੈ ਜੋ ਪੂਰਬ ਕਹਯਾ। ਗੁਣਕੋ ਚੇਲਾ ਪਨਕਾ ਬੀਜ ਅਪਨੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੋਨਾ,ਐਸੇ, ਹੈ ਗਯਾਨਵਾਨਮੇਂ ਗੁਣ ਗਯਾਨਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵਮੇਂ ਸਿਥਲਹੋ ਜਾਵੇਹੈ, ਯਾਤੇ ਅਪਨਾ ਕਾਰਯ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕੇ, ਵਾ, ਅਪਨਾ ਕਾਰਯ ਕਰਨੇਕੋ ਸਮਰਥ ਨਹੀਂ ਰਹੇ; ਵਾ ਬਾਧਕਾ ਬਿਧਯਹੋ ਜਾਵੇਹੈ, ਵਾ ਸ੍ਵਰੂਪਸੇ ਨਿਬੜ੍ਹਿਹੋ ਕਰ ਮੁਕਤੀਕੇ ਹੇਤਹੋ ਜਾਵੇਹੈ॥ ਯਹੀ ਵਾਰਤਾ ਗੁਰੁ ਮੂਲਮੇਂ ਕਹੇ ਹੈ॥

ਜਿਵ ਇਤਿ॥ ਜਿਵ ਕਹੀਯੇ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗਯਾਨ ਵਾਨ ਪੁਰਖ ਤਿਨ ਗੁਣੋਮੇ ਭਾਵਨਾ ਕਰੇਹੈ, ਤਿਸ ਰੀਤਿਸੇ ਗੁਣੋਕੋ ਅਪਨੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਾਵੇਹੈ, ਅਪਨੀ ਅਨੁਸਾਰਤਾਮੇ ਉਲਟੇਹੋ ਕਰ ਤਿਨਕੋ ਕਬੀ ਨਹੀਂ ਚਲਨੇ ਦੇਵੇ॥ ਇਸਕਾ ਭਾਵ ਯਹਹੈ, ਵਿਦਵਾਨ ਗਯਾਨ ਹੋਨੇਸੇ ਯਹ ਨਿਸਚੇ ਕਰੇਹੈ,ਮੈਂ ਸਾਖੀ ਕੂਟਸਥ ਰੂਪਹੂੰ,ਮੇਰੇ ਸ੍ਵਰੂਪਮੇਂ ਇਨ ਗੁਣੋਸੇ ਕੋਈ ਵਿਕਾਰ ਨਹੀ ਕੀਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗਯਾਨਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸੇ ਗੁਣੋਮੇਂ ਜਨਮਾਦਿਕ ਵਿਕਾਰ ਨਾ ਕਰਨੇਕੀ ਭਾਵਨਾ ਕਰੇਹੈ॥ ਪੁਨਾ ਗਯਾਨੀ ਐਸੇ ਜਾਨੇਹੈ; ਯੇ ਗੁਣ ਜੜਹੈ, ਮੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਕਾਮ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਤੇ,ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਪਨਾ ਕਾਰਯ ਕਰਨੇਕੀ ਸਮਰਥ ਹੀਨਤਾ ਇਨਮੇਂ ਭਾਵਨ ਕਰੇਹੈ॥ ਪੁਨਾ ਗਯਾਨੀ ਯਹ ਜਾਨੇਹੈ, ਮੈਂ ਸਤਯ ਸ੍ਵਰੂਪਹੂੰ, ਮੇਰੇ ਮੇ ਭਿੰਨ ਸਭੀ ਦ੍ਰਿਸਯ ਮਿਥਯਾ ਤ੍ਰਿਸਨਾਕੇ ਜਲ ਤੁਲਯਹੈ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਣੋਸੇ ਗਯਾਨਮੇਂ ਬਾਧ-ਪਨੇਕੀ ਭਾਵਨਾ ਕਰੇਹੈ। ਤਥਾ ਯਹ ਜਾਨੇ ਹੈ, ਯੇ ਗੁਣ ਅਸਤ-ਜੜ ਦੁਖ ਰੂਪਹੈ: ਮੈਂ ਸਤ-ਚਿਤ-ਆਨੰਦ ਰੂਪਹੋ, ਇਨਕਾ ਦ੍ਰਸਟਾਹੋ, ਮਕੁਤ ਰੂਪਹੋ; ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗਯਾਨ ਦ੍ਵਾਰਾ ਸਿੱਧ ਰੂਪ ਗੁਣੋਸੇ ਲੰਘ ਕਰ ਅਪਨੇਮੇਂ ਮੁਕਤ ਰੂਪਤਾਕਾ ਨਿਸਚੈ ਕਰੇਹੈ, ਔ ਪੂਰਬ ਕਹੀ ਨਿਸਚੇ ਰੂਪ ਭਾਵਨਾ ਕਰਕੇ, ਇਨਕੋ ਅਪਨੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਾਵੇਹੈ, ਉਲਟੇ ਸ੍ਵਭਾਵ ਵਾਲੇ ਨਹੀ ਹੋਨੇ ਦੇਵੇ॥

ਹੇ ਗੁਰੋ! ਐਸਾ ਗਯਾਨ ਵਿਦ੍ਵਾਨਕੋ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਵੇਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ:-

ਜਿਵ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜਿਵ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਫੁਰਮਾਣ ਹਰਿਕੀ ਆਗਯਾ ਰੂਪ ਵੇਦ ਕਹੇਹੈ,ਤੈਸੇ ਹੋਵੇਹੈ। ਹਰਿਕੀ ਆਗਯਾ ਰੂਪ ਵੇਦਕੇ ਕਹਨੇਸੇ--ਉਲਟ ਨਹੀ ਹੋਵੇ। ਜੈਸੇ ਨੈਯਾਯਿਕੋਕੋ ਆਕਾਸ਼ਮੇਂ ਨਿਤਯ ਗਯਾਨਹੋ ਰਹਾਹੈ, ਔ ਚਾਰ ਵਾਕਯਜਨਕੋ ਅਨਾਤਮਾ ਦੇਹਾਦਿਕੋ ਮੇ ਆਤਮ-ਗਯਾਨਹੋ ਰਹਾਹੈ। ਕਹੀ ਵਾਰਤਾਕੋ ਸਪਸਟ ਕਰਨੇ ਹੇਤ,ਬ੍ਰਹਮ-ਸ੍ਵਰੂਪ ਜੀਵ ਕੋ ਸਾਖੀ ਪਨੇ ਮੇਂ ਦ੍ਰਸ਼ਟਾ ਪਨਾ ਔ ਅਦ੍ਰਿਸਯ ਪਨਾ ਗੁਣੋਕੋ ਔ ਤਿਨਕੇ ਕਾਰਯ ਦੇਹਾਦਿਕੋਕੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਪਨਾ ਔ ਅਦ੍ਰਸਟਾਪਨ ਕਹੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਉਹ ਇਤਿ;ਵਿਡਾਣ ਨਾਮ ਆਸਚਰਯ ਕਾਹੈ। ਈਹਾਂ ਵਹੁ ਆਸਚਰਰਯਾ ਵਿਸਤਾਰ ਰੂਪ ਲੇਨਾ, ਮੂਲਕਾ ਯਹ ਅਰਥਹੈ। ਜਿਨ ਗੁਣੋਕਾ ਥ੍ਰੇਹ, ਪ੍ਰਤਖ ਆਦਿ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸਿਧ ਬਹੁਤਾ ਜਗਤ ਰੂਪ ਬਿਸਤਾਰਹੈ,ਤਿਨ ਗੁਣੋਕੋ ਓਹ ਵੇਖੇ, ਨਾਮ, ਵਹੁਤ ਤਤ੍ਵ ਵੇਤਾ ਅਪਨੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਭੂਤ ਗਯਾਨਸੇ ਦੇਖੇਹੈ,ਯਾਤੇ ਵਹੁ ਤਿਨਕਾ ਦ੍ਰਸ਼ਟਾਹੈ ਅਰ ਗੁਣ ਸਹਿਤ ਕਾਰਯਕੇ ਤਿਸਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯਹੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪੁਨਾ: ਓਨਾ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੈ, ਕਹੀਯੇ ਦੇਹੋਂ ਦਿਕਾਦਿ ਕਾਰਯ ਸਹਿਤ ਤਿਨ ਜੜ ਰੂਪ ਗੋਣੋਕੇ ਵਹੁ 'ਸਾਖੀ' ਭਾਨ ਨਹੀ ਹੋਵੇ, ਯਾਤੇ 'ਸਾਖੀ'ਕੇ ਵਹੁ ਆਦ੍ਰਸ਼ਟਾਹੈ, ਸਾਖੀ ਉਨਕੀ ਅਦ੍ਰਿਸਯਹੈ॥ ਸੇਖ ਰਹਿਆ ਆਦੇਸਾਦਿ ਪਾਠਕਾ ਅਰਥ ਪੂਰਬ ਵਤ ਜਾਨ ਲੇਨਾ॥ 30॥

ਨੰ. 7 ਨਿਰਮਲ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਗਿ.: ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਫਰੀਦਕੋਟ ਟੀਕਾ

ਏਕਾ ਮਾਈ ਜੁਗਤਿ ਵਿਆਈ ਤਿਨਿ ਚੇਲੇ ਪਰਵਾਣੁ॥

ਹੇ ਸਿਧੋ ਏਕ ਜੋ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੈ ਵਹੁ ਜਬ (ਮਾਈ) ਮਾਯਾ ਸਾਥ (ਜੁਗਤਿ) ਮਿਲਤਾ ਭਯਾਤਬਮਾਯਾ (ਵਿਆਈ) ਪ੍ਰਸੂਤ ਹੋਤੀ ਭਈ ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਸਨੁ ਮਹੇਸ ਪ੍ਰਥਮ ਏਹੁ ਤੀਨ ਚੇਲੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ ਕੀਏ ਵਾ (ਏਕਾ ਮਾਈ) ਇਕ ਜੋ ਮਾਯਾ ਵਾਲਾ ਈਸਰੁ ਹੈ ਤਿਸ ਸਾਥ ਮਾਯਾ ਜੁੜਕੇ (ਵਿਆਈ) ਪ੍ਰਸੂਤ ਹੋਤੀ ਭਈ ਭਾਵ ਮਾਯਾ ਸੇ ਉਤਪੰਨ ਹੋਣੇ ਕਰਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਕਹੇ ਹੈਂ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਆ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਚੇਲੇ ਕਹੇ ਹੈਂ॥

ਇਕੁ ਸੰਸਾਰੀ ਇਕੁ ਭੰਡਾਰੀ ਇਕੁ ਲਾਏ ਦੀਬਾਣੁ॥

ਏਕ ਬ੍ਰਹਮਾ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਕਰਨੇ ਲਗਾ ਤਾਂ ਤੇ ਸੰਸਾਰੀ ਕਹਾ ਏਕੁ ਬਿਸਨੁ ਸਭ ਕੋ ਭੋਜਨ ਛਾਦਨੁ ਦੇ ਕਰ ਪ੍ਰਤਪਾਲਾ ਕਰਨੇ ਲਗਾ ਤਾਂ ਤੇ ਭੰਡਾਰੀ ਕਹਾ ਏਕ ਰੁਦ੍ਰ ਸੇ (ਦੀਬਾਣੁ) ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਕੋ (ਲਾਏ) ਲਯ ਨਾਸੁ ਕਰਨੇ ਲਗਾ ਵਾ ਏਕ ਰੁਦ੍ਰ ਕੀ ਲਯ ਨਾਸ ਕਰਨੇ ਕੀ ਬਾਨ ਹੋਤੀ ਭਈ॥

ਜਿਵ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਤਿਵੈ ਚਲਾਵੈ ਜਿਵ ਹੋਵੈ ਫੁਰਮਾਣੁ॥

ਜਿਸ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤਿਸ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਕੋ ਭਾਵਤਾ ਹੈ ਤਿਸ ਤਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਨ ਤੀਨੋ ਕੋ ਚਲਾਵਤਾ ਹੈ ਔਰ ਜਿਸ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ (ਫੁਰਮਾਣੁ) ਹੁਕਮ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਿਸ ਤਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤੀਨੋ ਚਲਤੇ ਹੈਂ। ਵਾ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਸ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨੂੰ ਭਾਵਤਾ ਹੈ (ਤਿਵੈ) ਤਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਹੁ ਤੀਨੋ ਜਗਤ ਕੋ ਚਲਾਵਤੇ ਹੈਂ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਾ (ਫੁਰਮਾਣੁ) ਹੁਕਮ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਿਸੀ ਤਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਪ ਭੀ ਚਲਤੇ ਹੈਂ॥

ਓਹੁ ਵੇਖੈ ਓਨਾ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੈ ਬਹੁਤਾ ਏਹੁ ਵਿਡਾਣੁ॥

ਓਹੁ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਤਿਨ ਚੇਲੇ ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕੋਂ ਕੇ ਆਦਿ ਅੰਤ ਕੇ ਸਮੇ ਅਰੁ ਬਲੁ ਕੋ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਔਰੁ (ਓਨਾ) ਉਨ ਤੀਨੋ ਕੋ ਉਸ ਕਾ ਸਰੂਪ ਇਦੰਤਾ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦੇਤਾ ਏਹੁ ਵਡਾ ਭਾਰੀ (ਵਿਡਾਣੁ)[74] ਅਸਚਰਜੁ ਹੈ॥

ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ॥

ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ॥ 30॥

---

74. ਵਾ ਓਹੁ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਅਸਤੀ ਭਾਂਤੀ ਪ੍ਰਿਯ ਰੂਪ ਸਭ ਕੇ ਇੰਦ੍ਰਯੋਂ ਮੈ ਬੈਠ ਕਰ ਕੌਤਕ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਔਰ ਉਨ ਇੰਦ੍ਰੀਯੋਂ ਕੌ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਨਹੀਂ ਆਵਤਾ ਹੈ ਜੈਸੇ ਬੇਦ ਮੈ ਲਿਖਾ ਹੈ ਜਿਸ ਸੇ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਸੇ ਸੁਨਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਸੇ ਗੰਧਿ ਲੇਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਸੇ ਬਚਨ ਬੋਲਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸ੍ਵਾਦ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ਸੋਈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਹੈ ਸੋ ਸਾਰੀ ਵਿਸ੍ਵ ਕੋ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਔਰ ਉਸਕੇ ਦੇਖਨੇ ਵਾਲਾ ਇੰਦ੍ਰਯੋਂ ਦ੍ਵਾਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਸੋਈ ਪੁਰਾਨ ਪੁਰਖ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ [illegible]

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਸਕਾ ਅਰਥੁ ਪੂਰਬਵਤ ॥ ੩੦ ॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਐਸੇ ਨਾਥ ਕਾ ਆਸਨ ਕਿਸ ਸਥਾਨ ਮੈ ਹੈ ॥

ਨੰ.੪.ਨਿਰਮਲ-ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੀਲੀਭਤਿ (ਵੇਦਾਂਤੀ)-30

ਏਕਾ ਮਾਈ ਜੁਗਤਿ ਵਿਆਈ ਤਿਨਿ ਚੇਲੇ ਪਰਵਾਣੁ ॥

ਏਕ ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ(ਮਾਯੀ) ਸਰਵ ਸ਼ਕਤੀ ਯੁਕਤਹੈ, ਸੋ (ਜੁਗਤੀ) ਫਲ ਦੇਨੇਕੇ ਸਨਮੁਖ ਜੋ ਜੀਵਨਕੇ ਅਦ੍ਰਸ਼ੋ ਕਾ ਯੋਗਹੈ, ਤਿਸਸੇ ਸੋ-ਏਕ ਮਾਯੀ ਰੂਪ ਪਰਮਤਤ੍ਵ (ਵਿਯਾਈ) ਮਹਤਤ੍ਵ ਆਦਿਕ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋ ਪੈਦਾ ਕਰਤਾ ਭਯਾ ॥ ਤਿਸ ਸ੍ਰਿਸਟੀਮੇਂ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ, ਮਹੇਸ਼ ਰੂਪ ਤੀਨ ਚੇਲੇ(ਪਰਵਾਣੁ)ਪ੍ਰਮਾਣ ਸਿਧਹੈ;ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਪੁਰਾਣਮੇਂ ਯਹ ਲਿਖਾਹੈ:- " "

ਪੁਰਾਣ ਵਚਨਕਾ ਯਹ ਅਰਥਹੈ ॥ ਹੇ ਬ੍ਰਹਮਨ!ਬ੍ਰਹਮਾ ਔਰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਤਥਾ ਸ਼ਿਵਰੂਪ, ਬ੍ਰਹਮਕੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼ਕੀਤਯਾਂਹੈਂ। ਇਨ ਸਰਵਮੇਂ ਏਕ ਸੰਸਾਰਕੋ ਉਤਪੰਨ ਕਰਤਾਹੈ ਔਰ ਏਕ ਪਾਲਨਾ ਕ਼ਰਤਾਹੈ, ਔਰ ਏਕ (ਦੀਬਾਣ) ਸਭਾਕੋ ਲਗਾਤਾਹੈ,ਅਰਥਾਤ ਸਰਵ ਪ੍ਰਾਪੰਚਕੋ ਲੀਨ ਕਰਤਾਹੈ ॥ ਜੈਸੇ ਏਕ ਪਰਮਤਤ੍ਵਕੋ (ਭਾਵੈ) ਰੁਚਤਾਹੈ, (ਤਿਵੈ ਚਲਾਵੇ) ਤੈਸੇਹੀ ਜਗਤਕਾਰਕੋ ਚਲਾਤੇਹੈਂ;ਕਿਉਂਕਿ,ਜੈਸਾ ਉਸਕਾ(ਫੁਰਮਾਣ)ਫੁਰਣਾ ਭਾਵ ਆਗਿਯਾ ਹੋਤੀਹੈ, ਉਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਕਾਰਵਾਈ ਬ੍ਰਹਮਾ ਆਦਿਕ ਕਰਤੇਹੈ;ਔਰ(ਏਹੁ ਵਿਡਾਣ) ਯਹ ਆਸ਼ਚਰਿਯ ਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ, ਜਿਸ ਵਾਸਤੇ (ਬਹੁਤਾ) ਸਰਵਸੇ ਬੜਾਹੈ,ਇਸ ਵਾਸਤੇ(ਉਹੁ)ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਰਵ ਕੋ ਵੇਖਤਾਹੈ; ਔਰ (ਚੋਹਨਾ) ਬ੍ਰਹਮਾ ਆਦਿਕੋਂਕੋ,ਸੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਇਤਨਾਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਨਦਰ ਨਹੀਂ ਆਤਾ;ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੰਗ ਅਸ਼ਟਪਦੀਮੇਂ 'ਅਪਨਾ ਕੀਯਾ ਜਾਨੇ ਆਪ';ਇਸੀ ਰੀਤੀਸੇ ਅਪਨੇ ਕਰਤਵਯਕੋ ਆਪਹੀ ਜਾਨਤਾਹੈ,ਯਹ ਲਿਖਾਹੈ। ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ; ਉਸ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਕੇ ਅੰਸ਼ਾਵਤਾਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਆਦਿਕ ਤਿਸਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵਕੋ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤੇ;ਔਰ ਜੈਸੇ ਕਨ-ਫਟੇ-ਯੋਗੀ ਪਾਰਵਤੀਕੋ 'ਏਕ ਮਾਯੀ'ਮਾਨਤੇਹੈਂ, ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਮ 'ਏਕਮਾਯੀ' ਪਰਮਤਤ੍ਵਕੋ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ ॥ 30 ॥

ਨੰ.੯. ਸਾਧੂ ਪੰ.ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਜੀ ਉਦਾਸੀਨ(ਵੇਦਿਕ ਮੁਨੀ)-30

ਏਕਾ ਮਾਈ ਜੁਗਤਿ ਵਿਆਈ ਤਿਨਿ ਚੇਲੇ ਪਰਵਾਣੁ ॥

ਏਕ ਮਾਯਾਵਾਲਾ, ਅਰਥਾਤ ਮਾਯਾਕਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਇਸ਼੍ਵਰਹੈ, ਵਹ ਮਾਯਾਕੇ ਯੋਗ(ਸੰਬੰਧ)ਸੇ ਵਿਵਧਾਕਾਰਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ, ਅਰਥਾਤ ਅਨੇਕ ਰੂਪਸੇ ਪ੍ਰਕਟ ਹੋਤਾਹੈ, ਉਸਕੇ ਤੀਨ ਸ਼ਿਸ਼ਯ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸਿਧਹੈ,ਏਕ ਸੰਸਾਰੀ, ਅਰਥਾਤ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵੋਂਕਾ ਬਨਾਨੇ ਵਾਲਾ ਸ੍ਰਸ਼ਟਾ ਬ੍ਰਹਮਾਹੈ, ਏਕ ਕਰਮ ਫਲਕੇ ਭੰਡਾਰਕਾ ਅਧਿਸ਼ਾਤਾ, ਅਰਥਾਤ ਸੁਭਾਸ਼ੁਭ ਕਰਮੋਂਕੇ ਫਲਕਾ ਦਾਤਾ ਪਾਲਕ ਵਿਸ਼ਨੂੰ, ਔਰ ਏਕ ਸੰਸਾਰਕਾ ਲਯ, ਅਰਥਾਤ ਸੰਘਾਰ ਕਰਨੇਕੇ ਲਿਯੇ ਯਥਾ ਸਮਯ ਦੀਵਾਨ(ਨਿਆਏ ਸਭਾ)ਕੋ ਲਗਾਤਾਹੈ,ਅਰਥਾਤ ਸੰਹਾਰ ਕਰਤਾ(ਪ੍ਰਲਯ ਕ੍ਰਤਾ)ਸ਼ਿਵਹੈ ॥ 1 ॥ ਜੋ ਉਸੇ ਭਾਤਾ(ਰੁਚਤਾ)ਹੈ, ਜੈਸੇ ਉਸਕੀ ਆਗਿਯਾ ਹੋਤੀਹੈ,ਵੈਸੇ ਵੇ ਤੀਨੋਂ ਅਪਨੇ-ਅਪਨੇ ਕਾਰਯਕੋ ਚਲਾਤੇ, ਅਰਥਾਤ ਕਰਤੇਹੈ, ਵਹ ਉਨ੍ਹੇ ਦੇਖਤਾਹੈ, ਆਪ ਉਨਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਮੇਂ ਨਹੀਂ ਆਤਾਹੈ,

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪ੍ਰਣਾਮਹੈ ਉਸਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ:ਪ੍ਰਣਾਮਹੈ ਉਸਕੋ ਸਾਯੰ,ਜੋ ਸਬਕਾ ਆਦਿ(ਕਾਰਣ)ਹੈ,ਜਿਸਕਾ ਕੋਈ ਆਦਿ(ਕਾਰਨ) ਨਹੀਂਹੈ, ਜੋ ਨੀਲਾਦਿ ਵਰਣੋਂ(ਰੰਗੋਂ)ਸੇ ਰਹਿਤਹੈ, ਜੋ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੋਂਮੇ ਆਹਤ(ਜਖਮੀ)ਨਹੀਂ ਹੋਤਾਹੈ ਔਰ ਜਿਸਕਾ ਯੁਗ-ਯੁਗਮੇਂ ਏਕ ਹੀਵੇਸ਼, ਅਰਥਾਤ ਸ੍ਵਰੂਪ ਏਕ ਰਸਹੈ ॥ 3 ॥ 30 ॥

ਭਾਸ਼ਯ:- ਰਿਕ ਸੰਹਿਤਾਕੇ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਕਹਾਹੈ ਕਿ ਇਸ਼੍ਵਰ ਅਪਨੀ ਮਾਯਾਕੇ ਯੋਗਸੇ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਹੋਤਾਹੈ;ਮੰਤ੍ਰ ਯਹ ਹੈ:- " "

ਅਰਥ:- ਇਸ਼੍ਵਰ ਪਦਾਰਥ ਪਦਾਰਥ(ਵਸਤੂ ਵਸਤੂ)ਮੇਂ ਹਰ-ਏਕ ਪਦਾਰਥਕੇ ਆਕਾਰਯ ਹੁਆਹੈ,ਇਸਕਾ ਵਹੀ ਯਹ ਏਕ ਰੂਪ ਪ੍ਰਤਿਕਸ਼ ਦੇਖਨੇਕੇ ਲਿਯੇਹੈ। ਇਸ਼੍ਵਰ ਅਪਨੀ ਮਾਯਾਕੀ ਸ਼ਕਤੀਯੋਂਸੇ ਬਹੁਤ-ਰੂਪ, ਅਰਥਾਤ ਅਨੇਕ-ਰੂਪ ਹੁਆ ਪ੍ਰਾਤੀਤ ਹੋਤਾ(ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮੇਂ ਆਤਾ)ਹੈ,ਇਸਕੀ ਸ਼ਕਿਤਯੋਂ ਸੈਂਕੜੇ ਔਰ ਦਸ- ਸੈਂਕੜੇ, ਅਰਥਾਤ ਅਨੰਤ ਯੁਕਤ ਹੀਹੈ (ਰਿ.6 ॥ 47 ॥ 18) ਵੇਦਿਕੋਂਕਾ ਮਤਹੈ ਕਿ ਇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸਾਕੰਲਪਸੇ ਉਸਕੀ ਸਰਿਸ਼ਟ ਨਿਰਮਾਣ ਸ਼ਕਤੀ ਮਾਯਾ,ਤੀਨ ਗੁਣੋਂਕੇ ਰੂਪਮੇਂ ਪ੍ਰਗਟਹੋ ਕਰ ਜਬ ਸਬ ਲੋਕੋਂਕੋ ਜਿਨਕਾ ਸਮਸ਼ਿਟ ਨਾਮ ਬ੍ਰਾਹਮੰਡਹੈ, ਬਨਾ ਦੇਤੀਹੈ, ਤਬ ਇਸ਼੍ਵਰ ਉਨ ਸਬ ਲੋਕੋਂਮੇਂ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ(ਉਤਪਤੀ), ਪਾਲਨ(ਰਖਸ਼ਾ) ਔਰ ਸੰਘਾਰ(ਨਾਸ਼)ਕੀ ਵਿਯਵਸਥਾ ਕਰਨੇਕੇ ਲਿਯੇ ਅਪਨੀ ਮਾਯਾ ਰੂਪੀ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀਕੇ ਤੀਨੋ ਗੁਣੋਂਕੋ ਲੇਕਰ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਔਰ ਸ਼ਿਵ ਰੂਪਸੇ ਪ੍ਰਕਟ ਹੋਤਾਹੈ। ਰਜੋਗੁਣਕੇ ਸੰਬੰਧਸੇ ਪ੍ਰਕਟ ਹੁਏ ਬ੍ਰਹਮਾਕੋ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕਾ, ਸਤਵਗੁਣਕੇ ਸੰਬੰਧਸੇ ਪ੍ਰਕਟ ਹੁਏ ਵਿਸ਼ਨੂੰਕੋ ਪਾਲਨਕਾ, ਔਰ ਤਮੋਗੁਣਕੇ ਸੰਬੰਧਸੇ ਪ੍ਰਕਟ ਹੁਏ ਸ਼ਿਵਕੋ ਸੰਹਾਰਕਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿਯਾ ਜਾਤਾਹੈ। ਇਸ ਅਧਿਕਾਰਕੋ ਠੀਕ-ਠੀਕ ਕਾਮਮੇ ਲਾਨੇਕੇ ਲਿਯੇ ਆਵਸ਼ਯਕ ਸ਼ਕਿਤਯਾਂ ਤਥਾ ਉਪਯੁਕਤ ਸ਼ਿਖਸ਼ਾਏਂ ਭੀ ਉਨ੍ਹੇ ਏਕ ਬਾਰ ਹੀ ਦੇ ਦੀ ਜਾਤੀਹੈ। ਵੇ ਤੀਨੋਂ ਉਨ ਸ਼ਕਤੀਯੋ ਔਰ ਸ਼ਿਖਸ਼ਾਵੋਂਕੋ ਪਾ ਕਰ ਅਪਨਾ-ਅਪਨਾ ਕਾਮ ਠੀਕ-ਠੀਕ ਕਰਤੇਹੈ। ਇਸ ਲਿਯੇ ਉਨ ਤੀਨੋਂਕੋ ਇਸ਼੍ਵਰਕਾ ਸ਼ਿਸ਼ਯ ਔਰ ਸ਼ਿਕਸ਼ਕ ਹੋਨੇਸੇ ਇਸ਼੍ਵਰਕੋ ਗੁਰੁ ਕਹਾਹੈ। ਯੇ ਤੀਨੋਂ, ਇਸ਼ਰਕੇ ਸ਼ਾਸਨ(ਆਗਿਯਾ)ਕੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿਤੇ ਹੁਏ ਅਪਨਾ ਸਬ ਕਾਮ ਕਰਤੇਹੈਂ ਔਰ ਇਸ਼੍ਵਰ ਉਨਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਮੇਂ ਨਾ ਆਤਾ ਹੁਆ ਅਧਿਯਕਸ਼ ਰੂਪਸੇ ਉਨਕੇ ਹਰ-ਏਕ ਕਾਮਕੋ ਦੇਖਤਾਹੈ, ਬਸ ਯਹੀ ਇਸ ਪਰਵਕੇ ਤੀਨੋਂ ਮੰਤ੍ਰੋਕਾ ਆਸ਼ਯਹੈ ॥ 30 ॥

ਨੰ.10. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਆਧੁਨਿਕ) -30

ਮੂਲ:- ਏਕਾ ਮਾਈ ਜੁਗਤਿ ਵਿਆਈ ਤਿਨਿ ਚੇਲੇ ਪਰਵਾਣੁ ॥

ਅਰਥ:- (ਏਕਾ=) ਬ੍ਰਹਮ (ਤੇ ਮਾਈ=) ਮਾਇਆਦੇ (ਜੁਗਤਿ=) ਸੰਜੋਗ ਹੋਣ ਨਾਲ (ਮਾਯਾ) ਪ੍ਰਸੂਤ ਹੋਈ, (ਉਸ ਤੋਂ) ਤਿੰਨ ਚੇਲੇ ਹੋਏ (ਜੋ) ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ (ਦੇਵਤੇ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰਚਨਾਦੇ ਤ੍ਰੈ ਕੰਮ ਦਿਤੇ ਗਏ ਸੰਸਾਰੀ ਹੋਣਾ, ਭੰਡਾਰੀ ਹੋਣਾ ਤੇ ਲਾਏ ਦੀਬਾਣੁ ਹੋਣਾ ਅਰਥਾਤ) ਇਕ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਇਕ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਤੇ ਇਕ ਸ਼ਿਵ ਜੀ (ਪਰ ਓਹ ਸੁਤੰਤਰ ਕਾਰਕ ਨਹੀਂ ਹਨ) ਜਿਕੁਰ ਉਸ (ਏਕੇ=ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ)ਨੂੰ ਭਾਉਂਦਾਹੈ, ਤਿਕੁੱਰ (ਉਹਨਾਂ ਚੇਲਿਆਂਨੂੰ) ਚਲਾਉਂਦਾਹੈ, (ਤੇ ਉਹ ਚਲਦੇ ਹਨ) ਜਿੱਕਰ (ਉਸ ਏਕੇ ਦਾ) ਹੁਕਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

(ਫਿਰ) ਵੱਡਾ ਅਚਰਜ ਇਹਹੈ ਕਿ, ਉਹ ਤਾਂ ਵੇਖਦਾਹੈ) ਉਹਨਾਂ ਤਿੰਨਾਂਨੂੰ, ਪਰ ਆਪ ਉਹਨਾਂਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿਸੱਦਾ। (ਤਾਂਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂਤੋਂ ਉੱਚੇ ਉੱਠੇ ਤੇ, ਉਸ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖਨੂੰ ਆਖੋ) ਨਮਸਕਾਰਹੈ, ਨਮਸਕਾਰਹੈ (ਬਾਕੀ ਅਰਥ ਪਿੱਛੇ ਆ ਚੁੱਕਾ ਹੈ)

ਆਸਣੁ ਲੋਇ ਲੋਇ ਭੰਡਾਰੁ ॥ ਜੋ ਕਿਛੁ ਪਾਇਆ ਸੁ ਏਕਾ ਵਾਰ ॥
ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਸਿਰਜਣਹਾਰੁ ॥ ਨਾਨਕ ਸਚੇ ਕੀ ਸਾਚੀ ਕਾਰ ॥
ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ ॥
ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ ॥੩੧॥

ਨੰ.1. ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ "ਮੀਣਾ" - 31

ਆਸਣੁ ਲੋਇ ਲੋਇ ਭੰਡਾਰ ॥ ਜੋ ਕਿਛੁ ਪਾਇਆ ਸੁ ਏਕਾ ਵਾਰ ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਕਈ ਆਸਣ ਥਾਨ ਮੁਕਾਮਹੈ 'ਪਰਮੇਸੁਰ' ਕੇ। ਕਈ ਲੋਅ ਹੈ, ਤਿਨਕੀ ਕਾਈ ਗਣਤੀ ਨਾਹੀ। ਤਿਨਾ ਆਸਣਾਂ, ਤਿਨਾਂ ਲੋਆਂ ਕਉ, ਏਤੇ ਹੀ ਲੋਆਂ ਭੰਡਾਰ ਜੇ ਕੀਏਹੈ, ਸੁ ਤਿਨਕੇ ਸਾਥਿ ਜਿ ਕਿਛੁ ਦੇਣਾ ਥਾ, ਸੁ ਏਕ ਹੀ ਬਾਰ ਦੀਆ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਲਮ ਪਈ, ਸੁ ਏਕਹੀ ਬਾਰ ਪਈ, ਜੀਆ ਕੇ ਬਾਦਿ, ਦੁਖ, ਸੁਖੁ, ਰਾਜੁ, ਭੋਗੁ, ਮਰਣੁ, ਜੀਵਣੁ, ਮਿਲਣੁ, ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਰਿ ਪਾਈ ਹੈਸੁ, ਸੋ ਮਿਟਾਵਤਾ ਨਾਹੀ। ਓਹੀ ਕੀਤੀ ਬਸਤੁ ਹੋਈ ਜਾਤੀਹੈ। ਤਿਸਕਾ ਤਮਾਸਾ, ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਆਪਿ ਬਿਗਸਤਾ ਹੈ, ਆਪਿ ਨਿਰੰਜਨੁ ਪੁਰਖੁ ਕਿਸਕੀ ਨਿਆਈ? ਜਿਉ ਕੋਈ ਓਸਕਾ ਦੁਇਕ ਵਸਤੁ ਸਵਾਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖਤਾਹੈ, ਅੁਰ ਉਸਿ ਆਪਣੀ ਵਸਤੁ ਕੀਤੀ ਕਉ, ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਖੁਸ਼ ਹੋਤਾਹੈ। ਤਿਉ ਆਪਣਿਆਂ ਜੀਆਂਕਾ ਤਮਾਸ਼ਾ, ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਰਚੀ ਕਾ, ਦੇਖਿਕੇ ਆਨੰਦ ਮਾਨੁ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਓਹੁ ਕਹਾ ਹੈ। ਜਿ ਕਿਛੁ ਕਰੈ, ਸੁ ਸਚੁ ॥31॥

ਨੰ.2. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਸ਼ਹੀਦ' -31

ਸਿੱਧਾਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ, ਈਸ਼ਰ ਦੇ ਰਹਿਣੇ ਦੀ ਜਗਾ ਕਵਨ ਹੈ? ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ॥

ਆਸਣੁ ਲੋਇ ਲੋਇ ਭੰਡਾਰ ॥ ਜੋ ਕਿਛੁ ਪਾਇਆ ਸੁ ਏਕਾ ਵਾਰ ॥

ਸਭ ਲੋਆਂ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂਦਾ ਆਸਣ ਹੈ।ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ ਜੀਵ ਹੈਨ ਤਿਥੇ ਤਿਥੇ ਰਿਜਕ ਦਾ ਭੰਡਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ; ਅਰ ਜੇ ਕਿਛ ਕਿਸੇਦੇ ਕਰਮ ਹੈਨ, ਸੋ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਉਸਦੇ ਸਮਤਕ ਤੇ ਲੇਖਾ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾਹੈ। ਅਰ ਓਹ ਕਰਤਾ ਸਰਬ ਜੀਆਂਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾਹੈ, ਅਤੇ ਸਭਨਾਂਦੇ ਕਰਮਾਂਨੂੰ ਦੇਖਦਾਹੈ।ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੈਨ ਕਿ; ਓਹ ਆਪਭੀ ਸੱਚਾਹੈ, ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਭਗਤਿਭੀ ਸੱਚੀਹੈ, ਤਾਂਤੇ ਮੇਰੀ ਬੰਦਨਾਂ ਜੋਹੈ, ਸੋ ਉਸਨੂੰਹੈ, ਜੋ ਦੇਸ, ਕਾਲ, ਵਸਤਦੇ ਪ੍ਰਛੇਦਥੀਂ ਰਹਿਤਹੈ, ਅਰ ਸਰਬਦੀ ਆਦਿਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਗਣਤੀ ਨਹੀਂ ਗਣੀ ਜਾਂਦੀ, ਅਤੇ ਜਿਸਦੀ ਆਦਿ ਕਾਈ ਨਹੀਂ, ਅਤੇ ਜੁਗਾਂ-ਜੁਗਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕ ਰਸ ਹੈ॥31॥

ਨੰ.3. ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਜੀ (ਸੇਵਾਪੰਥੀ) -31

ਆਸਣੁ ਲੋਇ ਲੋਇ ਭੰਡਾਰ ॥ ਜੋ ਕਿਛੁ ਪਾਇਆ ਸੁ ਏਕਾ ਵਾਰ ॥

ਇਸਕਾ ਅਰਥ॥ ਅਭੇਦ-ਦ੍ਰਿਸਟੀਜੋ ਆਪਣਾ-ਆਪ ਨਾਰਾਯਣ ਬਿਖੇ ਅਰਪਣੁ ਕੀਏ ਹੈ, ਐਸੇਜੋ ਸੰਤਹੈਂ, ਤਿਨਕਾ ਆਸਣ ਅਰ ਭੰਡਾਰ ਲੋਕ ਲੋਕ ਬਿਖੇ ਹੈ। ਅਰਜੋ ਪ੍ਰਾਰਭਧ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਨੁਸਾਰ ਕਛ ਪਾਇਆਹੈ, ਜੋ ਏਕਹੀ ਵਾਰਹੈ, ਬਹੁੜ ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਨਹੀਂਹੈ; ਇਸ ਪਰ ਭਗਵਾਨ(ਗੀਤਾ:5:17 ਮੇ) ਕਹੇਹੈ:-

तद्बुद्ध यस्तदात्मानस्तन्निष्ठास्तत्परायणाः गच्छन्त्यपुनरावृत्तिं ज्ञाननिर्धूतकल्मषाः5/17

ਭਦ ਬੁਧਿਯ ਸਤਦਾਤ ਮਾਨਸਤ ਨਿਸਟ ਸਤਤ ਪਰਾਯਣ:ਗੱਛਤੰਯਪੁਨ ਰਾਸ੍ਰਿਤੰ ਗਯਾਨ ਨਿਰ ਧੂਤਿ ਕਲਮਖ:॥

ਅਰਥ॥ ਤਤ ਈਸ਼੍ਵਰਹੀ ਬਿਖੇ ਬੁਧ ਅਰ ਸੋਈ ਆਤਮਾਹੈ ਜਿਨਕਾ ਅਰ ਨਿਸਚਾਭੀ ਸੋ ਪ੍ਰਭ ਹੀਹੈ, ਸੋ ਪ੍ਰਭ ਪਰਾਯਣ ਜੋ ਪੁਰਸ਼ਹੈ,ਵੈ ਕੈਸੇਹੈ? ਗਿਯਾਨ ਕਰਕੇ ਜਿਨਕੇ ਪਾਪ ਧੋਏ ਗਏ ਹੈਂ;ਸੋ ਬਹੁੜ ਸੰਸਾਰ ਬਿਖੇ ਜਨਮਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨਹੀ ਹੋਤੇ,ਮੁਕਤਿ ਹੋਤੇਹੈਂ॥

ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਸਿਰਜਨਹਾਰ। ਨਾਨਕੁ ਸਚੇ ਕੀ ਸਾਚੀ ਕਾਰ॥

ਸਿਰਜਨਹਾਰ ਪ੍ਰਭ ਮਾਯਾ ਦ੍ਵਾਰੇ ਰਚਨਾ ਰਚ ਕਰ ਦੇਖੇਹੈ। ਗੁਰ ਕਹਿਤੇਹੈ; ਸੱਚੇਕੀ ਕਾਰਭੀ ਸਚ ਹੀਹੈ; ਕਾਹੇਤੇ, 'ਆਪ ਸਤਿ ਕੀਆ ਸਭ ਸਤਿ'[75]।

ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ॥ ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ ॥੩੧॥

ਨੰ.4.ਸਾਧੂ ਅਨੰਦਘਨ ਜੀ(ਉਦਾਸੀਨ-ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਵਾਚੀ)-31

ਆਸਣੁ ਲੋਇ ਲੋਇ ਭੰਡਾਰ ॥ ਜੋ ਕਿਛੁ ਪਾਇਆ ਸੁ ਏਕਾ ਵਾਰ ॥

ਏਕ ਜਗਹਿ ਬੈਠੇ ਰਹਣਾ ਇਹ ਸੰਤੋ ਕਾ ਆਸਣ ਨਹੀ। ਸਰਬ ਲੋਕਹੀ ਸੰਤੋਕਾ ਆਸਣਹੈ, ਜਹਾਂ ਬੈਠੇ ਤਹਾਹੀ ਬੈਠੇ। ਅਰ ਸਰਬ ਲੋਕ ਸੰਤੋਕਾ ਭੰਡਾਰ ਭੀਹੈ, ਔਰ ਸੰਤ ਜਨ ਕਿਸੀ ਭੰਡਾਰਮੋਂ ਸਮਤਾ ਨਹੀਂ ਰਾਖਤੇ। ਐਸੇ ਜੋ ਨਿਰਮਲ ਪੁਰਖਹੈਂ, ਤਿਨੋਂਨੇ ਜੋ ਕਛ ਪਾਵਣਾਥਾ, ਸੋ ਏਕਾ ਵਾਰ ਪਾਇ ਚੁਕੇ; ਤਿਨੋਕੋ ਔਰ ਕਛ ਪਾਵਣਾ ਬਾਕੀ ਨਹੀ ਰਹਾ। ਸਿਰਜਨ-ਹਾਰ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰਹੈ, ਸੰਤਭੀ ਤਿਸੀਨੇ ਕੀਏ ਅਰ ਅਸੰਤਭੀ ਤਿਸੀਨੇ ਕੀਏ। ਤਿਨਕੋ ਕਰ ਕਰ ਦੇਖਤਾਹੈ; ਸਚਾਜੋ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਹੈ ਤਿਸੀਕੀ ਕਾਰ, ਕਿਆ ਕਹੀਏ, ਨੇਤਭੀ ਸਚੀ ਹੀਹੈ॥ ਜਿਨੋਂਨੇ ਨਾਮਕਾ ਆਰਾਧਨ ਕੀਆ, ਉਹੀਤੋ ਸੰਤ ਹੂਏ। ਅਰਜੋ ਨਾਮਤੇ ਵੇਮੁਖ ਰਹੇ, ਉਹੀ ਅਸੰਤ ਹੂਏ॥ ਅਦੇਸ ਤੋ ਮੇਰੀ ਤਿਸੀ 'ਪੂਰਨ-ਪੁਰਖ'ਕੋਹੈ॥31॥

ਨੰ.5.ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘਜੀ 'ਚੂੜਾਮਣੀ'(ਨਿਰਮਲ-ਗਿਆਨੀ)-31

ਆਸਣੁ ਲੋਇ ਲੋਇ ਭੰਡਾਰੁ॥

ਜੋਗੀ ਸਿੱਧ ਜੋਹੈਂ ਆਪਣੇ'ਆਸਣੁ' ਕਹੀਏ ਆਸ਼੍ਰਮ ਕਰਿ ਰਾਖਤੇਹੈਂ, ਤਹਾਂ ਆਏ ਗਏਕੋ ਭੰਡਾਰਾ ਭੋਜਨਕੋ ਦੇਤਹੈ, ਸੋਈ ਕਹਤਹੈਂ:- ਜਿਸਕੋ ਆਸਣ ਰਹਿਣਕੋ ਸੇ ਲੋਕ ਲੋਕਮੇਂ ਹੈ, ਤਿਸ

---

75. ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ:- ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ੧ਓ ਸਿੱਧਾਂਤ ਵਰੁਧਹੈ,ਕਯੁੰਕਿ ਐਥੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ 'ਸਚ' ਤੇ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂਤੇ "ਝੂਠ, ਮਿਥਿਆ' ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਸਿੱਧਾਂਤ ਸਿੱਧਤੇ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ? ਅਸਲ ਪਦ ਛੇਦ ਅਰਥ ਸਿੱਧਾਂਤ ਤੇ ਅਰਥ ਇਹਹੈ:'ਨਕਗ ; **ਡਸਲ ਇਛਨਕ ;ਘਲ;ਡਸ*** ਭਾਵਾਰਥ: "ਆਪ ਕਰਤਾ-ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਹੈ,ਜਿਸਨੇ ਸਭ (ਝੂਠਾ ਸੰਸਾਰ)ਕੀਆ (ਬਣਾਇਆ ਉਸ) ਸਤਿਨੇ"; ਦੇਖੋ:ਪੰ.284:9,19;285:7 ਅਤੇ ਦੇਖੋ ਪੰ.147:15:ਮ:1 'ਝੂਠਾ ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੁ, ਕਿਨਿ ਸਮਝਾਈਐ ?" ਪੰ:1083:7;ਮ:5 "ਦ੍ਰਿਸਟਿਮਾਨ ਹੈ ਸਗਲ ਮਿਥੇਨਾ"; ਅਤੇ ਪੰ. 1428: 16 ਮ:9 "ਜਗ ਰਚਨਾ ਸਭ ਝਠ ਹੈ, ਜਾਨਿ ਲੇਹ ਰੇ ਮੀਤ..." ਆਦਿ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬਿਹੀਨ ਸਥਾਨ ਕਹੁੰ ਦੇਖਬੇ ਮੇਂ ਨਹੀ ਆਵਤਹੈ, ਸਰਬ ਮੇਂ ਪੂਰਨਹੈ। 'ਲੋਇ ਲੋਇ' ਦੋਇ ਪਦ ਦੋਹੁਰੀ ਦੀਪਕ, ਭੰਡਾਰਕੇ ਅਰਥ ਸਾਥਭੀ ਲਗਤਹੈ: ਲੋਕ ਲੋਕਮੇਂ ਭੰਡਾਰਾ ਜਿਸਕੋਹੈ। ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਸਰਬ ਜੀਵਨਿਕੋ ਅਹਾਰ ਸੋਈ ਦੇਤਹੈ, ਐਸੋ ਕੋਈ ਨਹੀ ਜਿਸਕੋ ਹਾਥ ਨਹੀਂ ਆਵੈ, ਸਰਬਕੋ ਦੇਤਹੈ। ਜੈਸਾ ਜਿਸਕਾ ਜਹਾਂ ਅਹਾਰਹੈ ਤੈਸਾ ਤਿਸਕੋ ਤਾਹਾਂਹੀ ਦੇਤ ਹੈ। ਔਰ ਕਿਸੁਨੇ ਆਸਣੁ ਅਰੁ ਕਿਆ ਭੰਡਾਰਾ ਕਾਰਣਾਹੈ; ਆਪਦੇ ਕਲਯਾਣਕੇ ਹੇਤ ਚਾਹੇ, ਸੋ ਕਰੇ।

ਜੋ ਕਿਛੁ ਪਾਇਆ ਸੁ ਏਕਾ ਵਾਰ।

ਤਿਸਕੇ ਭੰਡਾਰਾ ਤੇ ਜੋ ਕਿਛੁ ਜਿਸਨੇ ਪਾਯੇਹੈ ਸੋ ਕਰਮਨਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਏਕਹੀ ਬਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤਿਹੋ ਗਯੋਹੈ। ਜੋ ਏਕ ਹੀ ਬਾਰ ਦੀਓ ਗਯੋ, ਤਿਸ ਹੀਮੇਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਗੁਜ਼ਰ ਜਾਤੀਹੈ।

ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਸਿਰਜਣਹਾਰੁ॥

ਰਚ ਰਚ ਕਰਿ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿਕੋ ਸਿਰਜਣਹਾਰੁ ਜੋ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖਹੈ ਸੋ ਦੇਖਤਾ ਰਹਤ ਹੈ। ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਕੋ ਜਾਨਤਹੈ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤਹੈ, ਕੋਈ ਹਾਨ, ਲਾਭ ਮੇਂ ਆਪਨੀ ਅਹੰਤਾ ਆਰੋਪਤਾਹੈ,ਕੋਈ ਕੁਕਰਮ ਕਰਤਹੈ, ਕੋਈ ਸੁਕਰਮ ਕਰਤਹੈ।

ਨਾਨਕ ਸਚੇਕੀ ਸਾਚੀ ਕਾਰ॥

ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਕਹਿਤਹੈ: ਸਚਾ ਜੋ ਸਾਹਿਬਹੈ ਤਿਸਕੀ 'ਕਾਰ'ਕਿਆ? ਕਰਤਬਯ, ਸੋਭੀ ਸਚੁਹੀਹੈ; ਜੋ ਨੇਤਮੇ ਪ੍ਰਥਮੇ ਰਚਯੋਹੈ, ਪੁੰਨਕਾ ਫਲ ਸੁੱਖ, ਪਾਪੋਂਕਾ ਫਲ ਦੁੱਖ, ਇਸਤੇ ਆਦਿ ਔਰ ਜੋ ਰਚੀਹੈ ਰੀਤਿਸੋ ਸਾਰਹੀ ਸਚੁਹੈ; ਜੋ ਜਿਸ ਲਾਯਕਹੈ ਤੈਸੋਹੀ ਕਰਤਹੈ;ਇਤਯਰਥ।

ਆਸਣੁ ਲੋਇ ਲੋਇ ਭੰਡਾਰੁ॥

ਇਸ ਤੁਕਮੇਂ ਲੋਇ ਲੋਇ ਤੇ ਬੀਪਸਲੰਕਾਰ ਹੈ। ਅਰ ਆਸਣੁ ਭੰਡਾਰ ਔਰ ਥਲੁ ਤੇ ਬਰਜਿ, ਏਕ ਈਸ਼ੁਰਮੇਂ ਠਹਿਰਯੋ, ਯਾਂਤੇ ਪ੍ਰਸੰਢਯਾਲੰਕਾਰ। 'ਜੋ ਕਿਛੁ ਪਾਇਆ ਸੁ ਏਕਾ ਵਾਰ' ਇਸ ਤੁਕਮੇਂ ਪਾਵਨ ਕਾਰਜ, ਆਸਣੁ ਅਰੁ ਭੰਡਾਰੋ ਕਾਰਨ ਏਕ ਸੰਗਮੇਂ ਕਹਿਨਤੇ ਹੇਤਾਲੰਕਾਰ। 'ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਸਿਰਜਣਹਾਰੁ' ਕਰਿ ਕਰਿ ਮੇਂ ਬੀਪਸਾ। ਸਿਰਜਣਹਾਰੁ ਸਾਭਿਪ੍ਰਾਯਕੇ ਹੈ ਯਾਤੇ ਪਰਕਰਾਲੰਕਾਰ। ਔਰ ਕਰਣਾ ਵੇਖਣਾ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕ੍ਰਮ ਸੋ ਭਲੀ, ਯਾਤੇ ਕਾਰਕਦੀਪਕ। 'ਨਾਨਕ ਸਚੇਕੀ ਸਾਚੀ ਕਾਰ ਇਸ ਤੁਕ ਮੇਂ ਸਮ ਅਲੰਕਾਰ:-

ਲੱਛਣ:- "ਜਹਿ ਕਾਰਜਮੇਂ ਕਾਰਨ ਰੀਤਿ। ਤਿਹਕੋ ਸਮ ਭਾਖੇਂ ਧਰਿ ਚੀਤ"॥

ਇਸਮੇਂ ਸਚਾ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕਾਰਨ, ਸਚੀ ਕਾਰ ਕਾਰਜ, ਸਚ ਦੋਊਨ ਮੇਂ ਹੈ, ਯਾਤੇ ਸਮ ਅਲੰਕਾਰ।

ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ॥ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ ॥੩੧॥ ਇਨਕੇ ਅਰਥ ਅਲੰਕਾਰ ਕਹਿ ਆਏ ਹੈ।

ਨੰ.6.ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘਜੀ 'ਨਰੋਤਮ' (ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨੀ)-31

ਆਸਣੁ ਲੋਇ ਲੋਇ ਭੰਡਾਰੁ॥

ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੋਗੀ ਬੈਠਨੇ ਹੇਤ ਆਸਨ ਰੱਖੇਹੈ, ਆਪ ਕੌਨ ਆਸਨ ਰੱਖਤੇਹੋ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ:-

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਆਸਣੁ ਇਤਿ॥ 'ਮਨ ਤੁ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪ' ਹੀ ਇਤਯਾਦਿ ਬਚਨੋਮੇਂ ਜੋ 'ਲੋਯ' ਨਾਮ 'ਅਪਨਾ-ਆਪ' ਜੋਤਿ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਹਯਾਹੈ, ਵਹੀ ਹਮਾਰਾ ਗਯਾਨਸੇ ਥਿਰ ਹੋਨੇ ਹੇਤ ਆਸਨਹੈ; ਉਸੀਮੇਂ ਹਮ ਏਕ-ਰੂਪਸੇ ਬੈਠੇਹੈਂ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੋਗੀਯੋਂਕੇ ਭੰਡਾਰ ਵਤ ਆਪਕਾ ਭੰਡਾਰ ਕੌਨਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ:- ਲੋਇ ਇਤਿ॥ ਭੰਡਾਰ, ਭੋਜਨਕੀ ਜਗਾਕਾ ਨਾਮਹੈ,'ਲੋਯ'ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕਾ ਨਾਮਹੈ,ਈਹਾਂ'ਲੋਯ'ਪਦਸੇ ਗਯਾਨ ਦ੍ਵਾਰਾ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਨੇਕੀ ਜਗਾ ਮਨ ਲੇਨਾ। ਯਾਤੇ, ਲੋਯ ਭੰਡਾਰ ਕਹੀਯੇ ਵਹੁ ਸ਼ੁਧ ਮਨਹੀ ਹਮਾਰਾ ਤਤਕਾਲ ਤ੍ਰਿਪਤੀਕੇ ਹੇਤੁ ਗਯਾਨ ਰੂਪ ਭੋਜਨਕੇ ਪਕਨੇਕਾ ਠਿਕਾਨਾ ਭੰਡਾਰਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਅੰਨ, ਭੋਜਨ ਵਤ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਹੇਤ ਆਪ ਉਸ ਗਯਾਨ ਭੋਜਨਕੋ ਬਾਰ ਬਾਰ ਚਾਹਤੇਹੈਂ, ਵਾ ਏਕ ਵਾਰ ਚਾਹਤੇਹੈਂ? ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੇ:- ਜੋ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜੋ ਨਾਮ ਜਿਸ ਗੁਰੁਕੇ ਉਪਦੇਸ-ਜਨਯ-ਗਯਾਨ ਭੋਜਨਸੇ ਪਹਲੇ ਹਮ ਸਰਬਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋਭੀ ਅਗਯਾਨਕੇ ਕਰੇ ਆਵਰਣਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪਸੇ ਅਪ੍ਰਾਪਤਕੀ ਤਰਾ ਮਾਨਤੇਥੇ,ਅਬ ਜਿਸ ਗਯਾਨਸੇ ਅਗਯਾਨ ਕ੍ਰਿਤ ਆਵਰਣ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਮਾਤ੍ਰਸੇ ਕਿਛੁ ਪਾਯਾ,ਨਾਮ ਕਿੰਚਿਤ ਪਾਯ ਲੀਆ ਕਹੇਹੈ, ਸੋ ਨਾਮ ਵਹੁ ਗਯਾਨ ਭੋਜਨ 'ਏਕਾ-ਵਾਰ' ਨਾਮ ਏਕ ਵਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਯਾ ਹੀ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਕਾ ਹੇਤੁ ਹੈ; ਬਾਰ ਬਾਰ ਤਿਸਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਚਾਹੇ, ਤਾਕਾ ਪ੍ਰਮਾਪਨਾ ਹੀ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਕਾਹੇਤੇ,ਆਗੇ ਨਾ ਜਾਨੇ ਵਿਖਯਕਾ ਪਹਲਾ ਯਥਾਰਥ ਜਾਨਨਾ ਪ੍ਰਮਾਪਨਾ ਕਹਾਵੇ ਹੈ, ਅਨੇਕ ਵਾਰ ਗਯਾਨਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਮਾਨੇ, ਪਹਲੇ ਜਾਨੇਕੋ ਹੀ ਦੂਸਰੀ ਵਾਰ ਜਾਨਨੇਸੇ ਗਯਾਨਮੇਂ ਪੀਛੇ ਕਹਯਾ ਪ੍ਰਮਾਪਨਾ ਨਹੀ ਰਹੇਗਾ, ਇਸ ਭਾਵਸੇ ਏਕ-ਵਾਰ ਗਯਾਨਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਮਾਨੀਹੈ, ਕਿੰਚ:-

ਕਰਿ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜਿਸ ਗਯਾਨਸੇ ਸਿਰਜਨਹਾਰ ਕਹੀਯੇ, ਮਾਯਾਸੇ ਜਗਤ ਰਚਨੇ ਵਾਲਾ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਮਾਯਾਤੇ ਭਿੰਨ ਰੂਪਸੇ 'ਕਹ ਕਰ ਵੇਧੈ' ਕਹੀਯੇ ਹਾਥਪੈ ਹਾਥ ਵਤ ਦੇਖੈਹੈ , ਭਾਵ,ਜੈਸੇ ਏਕ ਹਾਥਪੈ ਰੱਖ ਕਰ ਦੂਜਾ ਹਾਥ ਸੰਸ਼ਯ, ਬਿਪਰਯ ਸੇ ਬਿਨਾ, ਯਥਾਰਥ ਦੇਖੀਯੇਹੈ: ਐਸੇ ਹਮ ਨਿਜ-ਰੂਪ ਕਰ ਪਰਮਾਤਮਾਕੋ ਜਿਸ ਗਯਾਨਸੇ ਦੇਖੇਹੈ,ਵਹੋ ਗਯਾਨ ਏਕ-ਵਾਰ ਹੀ ਪਾਯਾਹੈ, ਬਾਰੰਬਾਰ ਤਿਸਕੇ ਪਾਵਨੇਕੀ ਹਮਕੋ ਚਾਹ ਨਹੀ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੋਗੀਯੋਂ ਕੀ ਕਾਰ ਭੇਟ ਨਾਮਸੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਧਨਾਦਿ ਪੂਜਾਹੈ, ਆਪਕੀ, ਵਾ ਆਪ ਜੈਸੇ ਔਰ ਗਯਾਨੀਕੀ ਪੂਜਾ ਕਿਆਹੈ? ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜੋ ਬ੍ਰਹਮਕੀ ਪੂਜਾਹੈ, ਵਹੀ ਗਯਾਨੀਕੀ ਪੂਜਾਹੈ, ਇਸ ਭਾਵਕੋ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਚੌਥੀ ਵਾਰ ਕਹਤੇ ਸਮਾਪਤ ਕਰੇਹੈ;-

ਨਾਨਕ ਇਤਿ॥ 'ਕਾਰ' ਪਦ ਪੰਜਾਬਮੇ ਪੂਜਾ'ਵਾਚਕਹੈ। ਜੋ ਵਸਤੂ ਸਾਮਗ੍ਰੀਕੇ ਕਰੀਯੇ, ਸੋ ਕਹੀਯੇ 'ਕਾਰ'॥ ਐਸੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਮੇਂ ਭੀ 'ਕਾਰ' ਨਾਮ ਪੂਜਾਕਾ ਬਨੇਹੈ; ਯਾਤੇ ਜੋ ਸਚੇ ਨਾਮ,ਸਤ-ਸ੍ਵਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮਕੀ ਸਾਚੀ ਨਾਮ ਸ੍ਰੇਸਟ ਕਾਰ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਰੂਪ ਪੂਜਾਹੈ, ਬ੍ਰਹਮ-ਵੇਤਾਕੀ ਭੀ ਵਹੀ ਪੂਜਾਹੈ,ਜਿਸ ਪੂਜਾਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸੇ 'ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਜਾਨ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਹੋਵੇਹੈ' ਐਸੇ ਵੇਦ ਕਹੇਹੈ, ਤਥਾ, 'ਬ੍ਰਹਮਗਯਾਨੀ ਆਪ ਪਰਮੇਸਵਰ'ਐਸੇ ਗੁਰੁ ਕਹੇਹੈ ॥ ਗਯਾਨ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਪੂਜਨ ਬਸਿਸ਼ਟ ਗ੍ਰੰਥਮੇ ਪ੍ਰਸਿਧਹੈ॥ " " ( )

ਅਰਥਾਤ:ਇਸ ਮੂਲਕਾ ਯਹ ਅਰਥਹੈ:-ਹੇ ਗੁਰੋ! ਬ੍ਰਹਮ-ਗਯਾਨੀ ਪੁਰਖ ਗਯਾਨ ਹੋਨੇਸੇ ਪੀਛੇ ਸ੍ਵਭਾਵਿਕ ਕੋਈ ਕਾਰ ਕਰੇਹੈ ਵਾ ਨਹੀ ? ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਉਤਰ ਕਹੇ:-

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਾਨਕ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਬ੍ਰਹਮ-ਗਯਾਨੀਕੋ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਯਾਨਸੇ ਪੀਛੇ ਫਲਕੇ ਲਾਭ ਹੇਤ ਕੋਈ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰਨੇ ਯੋਗਯ ਨਹੀ ਰਹੇ; ਪਰੰਤੁ: ਕਾਹੂ ਪ੍ਰਾਰਬਧ ਕਰਮਕੇ ਬਸ ਹੋ ਕਰ ਅਪਨੇ ਸਮੀਪੀ ਸੇਵਕੋ ਪੇ ਅਨੁਗ੍ਰਹ ਹੇਤ ਤਿਸ ਸਚੇ-ਨਾਮ ਸਤ-ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਗਯਾਨਵਾਨ ਕੀ ਸਚੀ-ਕਾਰ ਨਾਮ ਸ੍ਰੇਸਟ ਭਜਨਾਦਿਕ ਕਾਰ ਹੋਵੇ ਹੈ,ਇਸੀ ਭਾਵਸੇ ਕਥਨਹੈ 'ਨਾਨਕ ਜਨ ਸੰਗ ਕੇਤੇ ਤੇਰੇ' ਇਤਯਾਦਿ ॥31॥

ਨੰ.7.ਨਿਰਮਲ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਗਿ:ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਫਰੀਦਕੋਟ ਟੀਕਾ-31

ਆਸਣੁ ਲੋਇ ਲੋਇ ਭੰਡਾਰੁ॥

ਉਸਕਾ ਆਸਨੁ ਸਭ ਲੋਕੋਂ ਮੇ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਸਰਬੱਤ੍ਰ ਹੈ ਔਰ ਭੰਡਾਰਾ ਭੀ ਸਭ ਲੋਕੋਂ ਮੈ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ੧0 ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਜਾਨ ਕੋ ਦੇਤ ਅਜਾਨ ਕੋ ਦੇਤ ਜਮੀਨ ਕੋ ਦੇਤ ਜਮਾਨ ਕੋ ਦੈਹੈ।

ਜੋ ਕਿਛੁ ਪਾਇਆ ਸੁ ਏਕਾ ਵਾਰ॥

ਅਪਨੇ ਕਰਮਾਨੁਸਾਰ ਤਿਸ ਭੰਡਾਰੇ ਮੇ ਸੇ ਜੋ ਕੁਛੁ ਪਾਯਾ ਸੋ ਏਕ ਹੀ ਵਾਰ ਸਭਨੇ ਪਾਇ ਲੀਆ ਹੈ ਉਸੀ ਮੇ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਯੰਤ ਨਿਰਬਾਹੁ ਹੋਤਾ ਹੈ॥

ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਸਿਰਜਣਹਾਰੁ॥

ਜੈਸੇ ਨਾਥੁ ਜੋ ਮਹੰਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਸਭ ਭੰਡਾਰਿਓਂ ਕੀ ਸੁਧ ਰਖਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਸਭ ਸਥਾਨ ਸਿਰਜਨਹਾਰੁ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਰਚ ਕਰ ਦੇਖਤਾ ਰਹਿਤਾ ਹੈ॥

ਨਾਨਕ ਸਚੇ ਕੀ ਸਾਚੀ ਕਾਰ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਤਿਸ ਸੱਚੇ ਪੁਰਖ ਕੀ ਸਭ ਕਾਰ ਸੱਚੀ ਹੈ ਜੈਸੇ ਪੂਰਬ ਸੇ ਪ੍ਰਾਰੰਭੁ ਕੀਆ ਹੈ ਵੈਸਾ ਹੀ ਪ੍ਰਲੈ ਪ੍ਰਯੰਤ ਨਿਯਮੁ ਚਲਾ ਜਾਤਾ ਹੈ॥ ਪਾਪੀਯੋਂ ਕੋ ਨਰਕ ਹੋਤਾ ਹੈ ਪੁੰਨੀਯੋਂ ਕੋ ਸ੍ਵਰਗੁ ਹੋਤਾ ਹੈ ਗਯਾਨੀਜੋਂ ਕੀ ਮੋਖ ਹੋਤੀ ਹੈ ਇਤਜਾਦੀ॥

ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ॥ ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ
ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ॥੩੧॥
ਇਨਕਾ ਅਰਥ ਪੂਰਬਵਤ॥੩੧॥

ਨੰ.8. ਨਿਰਮਲ-ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘਜੀ ਪੀਲੀਭਤਿ(ਵੇਦਾਂਤੀ)31

ਆਸਣੁ ਲੋਇ ਲੋਇ ਭੰਡਾਰੁ॥

ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼! ਬੈਠਨੇਕੇ ਸਥਾਨਕੋ ਆ

ਆਸਣੁ ਲੋਇ ਲੋਇ ਭੰਡਾਰੁ॥

ਉਸਕਾ ਆਸਨੁ ਸਭ ਲੋਕੋਂ ਮੇ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਸਰਬੱਤ੍ਰ ਹੈ ਔਰ ਭੰਡਾਰਾ ਭੀ ਸਭ ਲੋਕੋਂ ਮੈ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ੧0 ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਜਾਨ ਕੋ ਦੇਤ ਅਜਾਨ ਕੋ ਦੇਤ ਜਮੀਨ ਕੋ ਦੇਤ ਜਮਾਨ ਕੋ ਦੈਹੈ।

ਜੋ ਕਿਛੁ ਪਾਇਆ ਸੁ ਏਕਾ ਵਾਰ॥

ਅਪਨੇ ਕਰਮਾਨੁਸਾਰ ਤਿਸ ਭੰਡਾਰੇ ਮੈ ਸੇ ਜੋ ਕੁਛੁ ਪਾਯਾ ਸੋ ਏਕ ਹੀ ਵਾਰ ਸਭਨੇ ਪਾਇ ਲੀਆ ਹੈ ਉਸੀ ਮੇ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਯੰਤ ਨਿਰਬਾਹੁ ਹੋਤਾ ਹੈ॥

ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਸਿਰਜਣਹਾਰੁ॥

ਜੈਸੇ ਨਾਥੁ ਜੋ ਮਹੰਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਸਭ ਭੰਡਾਰਿਓਂ ਕੀ ਸੁਧ ਰਖਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਸਭ ਸਥਾਨ ਸਿਰਜਨਹਾਰੁ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਰਚ ਕਰ ਦੇਖਤਾ ਰਹਿਤਾ ਹੈ॥

ਨਾਨਕ ਸਚੇ ਕੀ ਸਾਚੀ ਕਾਰ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਤਿਸ ਸੱਚੇ ਪੁਰਖ ਕੀ ਸਭ ਕਾਰ ਸੱਚੀ ਹੈ ਜੈਸੇ ਪੂਰਬ ਸੇ ਪ੍ਰਾਰੰਭੁ ਕੀਆ ਹੈ ਵੈਸਾ ਹੀ ਪ੍ਰਲੈ ਪ੍ਰਯੰਤ ਨਿਯਮੁ ਚਲਾ ਜਾਤਾ ਹੈ॥ ਪਾਪੀਯੋਂ ਕੋ ਨਰਕ ਹੋਤਾ ਹੈ ਪੁੰਨੀਯੋਂ ਕੋ ਸ੍ਵਰਗੁ ਹੋਤਾ ਹੈ ਗਯਾਨੀਜੋਂ ਕੀ ਮੋਖ ਹੋਤੀ ਹੈ ਇਤਯਾਦੀ॥

ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ॥ ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ
ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ॥੩੧॥

ਇਨਕਾ ਅਰਥ ਪੂਰਬਵਤ॥੩੧॥

ਆਸਨ ਕਹਿਤੇਹੈ॥ ਸੋ(ਲੋਯ)ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪਜੋ ਸ੍ਵਯੰ-ਜਯੋਤੀ ਆਤਮਾਹੈ, ਸੋਈ ਸਥਿਤੀਕਾ ਹੇਤ ਹੋਨੇਸੇ ਆਸਨਹੈ,ਔਰ ਗਿਯਾਨ ਰੂਪ ਭੋਜਨਕੇ ਹੋਨੇਕੀ ਜਗਹ ਜੋ ਲੋਯ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਅੰਤ: ਕਰਣਹੈ, ਸੋਈ ਭੰਡਾਰਾਹੈ। ਔਰ,ਜੋ ਕੁਛ ਗਿਯਾਨ ਰੂਪ ਭੋਜਨਹੈ, ਸੋ ਏਕ ਬਾਰਹੀ ਪਾਯਾਹੈ, ਪੁਨ:ਪੁਨ; ਤਿਸਕੀ ਕੇਵਲ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਹੀ ਹੋਤੀਹੈ,ਬਾਰ-ਬਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ; ਕਿਉਂਕਿ, ਬਾਰ-ਬਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਮੇਂ ਗਿਯਾਤ ਵਸਤੂਮੇਂ ਹੋਨੇਸੇ ਪ੍ਰਮਾਪਨਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ! ਜਿਨਕੋ ਏਕ ਬਾਰ ਸ੍ਵਰੂਪ ਗਿਯਾਨ ਹੁਆਹੈ,ਸੋ ਤਿਸ ਸ੍ਵਰੂਪ ਗਿਯਾਨਸੇ ਅਪਨੇ ਆਤਮਾਕੋ ਪੁਨ: ਪੁਨ: (ਸਿਰਜਣਹਾਰ) ਪਰਮਾਤਮਾ ਰੂਪਤਾ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰਕੇ ਦੇਖਤੇਹੈ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ,ਅਪਨੇ ਸਾਖਿਸ਼ ਸ੍ਵਰੂਪ ਚੇਤਨਯਕੋ ਹੀ ਜਗਤਕੀ ਉਤਪਤੀ, ਤਥਾ ਸਥਿਤੀ ਔਰ ਲਯਕੀ ਆਧਾਰਤਾਕਾ ਪੁਨ: ਪੁਨ: ਅਨੁਸੰਧਾਨ ਕਰਤੇਹੈ; ਇਸ ਅਰਥਕੋਹੀ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਬੋਧਨ ਕਰਤੀਹੈ, ਤਥਾਹਿ:- “ ”

ਅਰਥ॥ ਸਰਵ ਪ੍ਰਾਪੰਚ ਮੇਰੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਮੇਂ ਸੇ ਉਤਪੰਨ ਹੁਆਹੈ; ਔਰ ਮੇਰੇਮੇਂ ਹੀ ਸਥਿਤਹੈ, ਔਰ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੇਰੇ ਸ੍ਵਰੂਪਮੇਂ ਲੀਨ ਹੋਤਾਹੈ। ਸੋ ਅਦ੍ਵੈਤਬ੍ਰਹਮ ਮੈਂਹੂੰ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀ ਕਹਿਤੇਹੈ ਸ੍ਵਰੂਪ ਗਿਯਾਨ ਵਾਨ ਸਚੇ ਪੁਰਸ਼ਕੀ ਜਿਤਨੀ(ਕਾਰ)ਕਰਤਵਯ ਪਰਿਚਰਿਯਾਹੈ, ਸੋ ਸਰਵਹੀ ਸਾਂਚੀਹੈ; ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ, ਮਾਯਾ ਅਨ੍ਰਤ ਵਰਜਿਤ ਤਿਸਕਾ ਵਿਵਹਾਰਹੈ, ਇਸ ਅਰਥ ਕੋ ਹੀ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਕਹਤੀ ਹੈ, ਤਥਾਹਿ- “ ”

ਅਰਥ॥ ਤਿਨ ਪੁਰਸ਼ੋਕੋਹੀ ਸੋ ਰਜੋ ਗੁਣ ਆਦਿਕ ਉਪਦ੍ਰਵ ਰਹਿਤ ਬ੍ਰਹਮ-ਲੋਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾਹੈ, ਜਿਨਮੇਂ (ਜਿਹਾ)ਕੁਟਿਲਤਾ ਔਰ ਮਿਥਯਾ ਭਾਸ਼ਣ ਤਥਾ ਮਾਯਾ ਨਹੀਂਹੈ। ਜੋ ਮਨਮੇਂ ਕੁਛ ਔਰਹੀ ਰੱਖ ਕਰ ਬਾਹਰਸੇ ਅਨਯਥਾ ਕਹਿਤਾਹੈ;ਸੋ ਮਾਯਾਹੈ। ਜੈਸੇ ਯੋਗੀ ਆਦਿਕ ਪੂਜਾ ਕੋ 'ਕਾਰ' ਕਹਿਤੇ ਹੈ, ਔਰ ਜਗਤਮੇਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਕਾਰ ਲੇਤੇਹੈ। ਤੈਸੇ ਸਚੇ ਵਿਚਾਰਸ਼ੀਲ ਕਾ, ਜੋ ਮਿਥਯਾ ਵਿਵਹਾਰ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋਨਾਹੈ, ਸੋਈ ਪੂਜਾਹੈ, ਔਰ ਸੋਈ ਕਰਤਵਯ ਰੂਪ 'ਕਾਰ' ਹੈ॥31॥

ਨ.9.ਸਾਧੂ ਪੰ.ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਜੀ ਉਦਾਸੀਨ(ਵੇਦਿਕ ਮੁਨੀ)-31

ਆਸਣੁ ਲੋਇ ਲੋਇ ਭੰਡਾਰੁ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਲੋਕ-ਲੋਕ ਮੇਂ, ਅਰਥਾਤ ਹਰ-ਏਕ ਭੂਮੀ ਮੰਡਲਮੇਂ ਉਨਕਾ ਆਸਨ(ਨੀਵਾਸ)ਹੈ, ਲੋਕ-ਲੋਕ ਮੇਂ ਉਨਕਾ ਭੰਡਾਰ, ਅਰਥਾਤ ਕਾਰਯਾਲਯ ਹੈ, ਜੋ ਕੁਝ ਪਾਨਾ ਚਾਹੀਏ,ਅਰਥਾਤ ਉਨ੍ਹੇ ਦੇਨਾ ਚਾਹੀਯੇ,ਵਹ ਸਬ ਏਕ ਹੀ ਬਾਰ ਉਨ੍ਹੋਨੇ ਪਾ ਲਿਯਾ, ਅਰਥਾਤ ਉਨ੍ਹੇ ਇਸ਼੍ਵਰ ਨੇ ਦੇ ਦਿਯਾ ਹੈ॥ 1॥

ਵਹ ਸਬ ਜਗਤਕਾ ਬਨਾਨੇ ਵਾਲਾ ਇਸ਼੍ਵਰ,ਸਬ ਜਗਤਕੋ ਬਨਾ ਕਰ ਔਰ ਯਥਾ ਯੋਗਯ ਉਸਕਾ ਅਧਿਕਾਰ ਉਨ੍ਹੇਦੇ ਕਰ, ਆਪ ਸਾਖਸ਼ੀ ਹੁਆ ਦੇਖਤਾਹੈ। ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਉਸ ਸਤਯਕਾ ਯਹ ਸਬ ਕਾਮ ਸਤਯਹੈ, ਯਹ ਨਾਨਕਕਾ ਦਰਸ਼ਨ,ਅਰਥਾਤ ਨਾਨਕਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਹੈ॥ 2॥

ਪ੍ਰਣਾਮਹੈ ਉਸਕੋ ਪ੍ਰਾਤ: ਪ੍ਰਣਾਮਹੈ ਉਸਕੋ ਸਾਯਮ; ਜੋ ਸਬਕਾ ਆਦਿ(ਕਾਰਣ)ਹੈ ਜਿਸਕਾ ਕੋਈ ਆਦਿ ਨਹੀਂਹੈ,ਜੋ ਨੀਲਾਦਿ ਵਰਣੋਂ(ਰੰਗੋਂ)ਸੇ ਰਹਿਤਹੈ ਜੋ ਸ਼ਸਤ੍ਰੋਸੇ ਆਹਤ(ਜਖਮੀ)ਨਹੀਂ ਹੋਤਾਹੈ ਔਰ ਜਿਸਕਾ ਯੁਗ ਯੁਗਮੇਂ ਏਕ ਹੀ ਵੇਸ਼, ਅਰਥਾਤ, ਸ੍ਵਰੂਪ ਏਕ ਰਸਹੈ॥ 3॥ 31॥

ਭਾਸ਼ਯ:-ਮਾਯਾਪਤਿ ਇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਤੀਨੋਂ ਸਿਸ਼ਯ ਜਿਨਕਾ ਨਾਮ: ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਔਰ ਮਹੇਸ਼ਹੈ, ਯਥਾ-ਆਗਿਯਾ ਤੀਨੋਂ ਲੋਕੋਂਮੇ ਸਥਿਤ ਹੁਏ ਅਪਨੇ-ਅਪਨੇ ਅਧਿਕ੍ਰਿਤ ਕਾਰਯਕੋ ਯਥਾ-ਸਮਯ ਠੀਕ-ਠੀਕ ਕਰਤੇਹੈ ਔਰ ਉਸਕੇ ਠੀਕ-ਠੀਕ ਕਰਨੇਕੇ ਲਿਯੇ ਜਿਤਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਆਵਸ਼ਯਕਹੈ, ਉਤਨੀ ਸ਼ੁਕਤੀ ਉਨ੍ਹੇ ਏਕ ਹੀ ਬਾਰ ਦੇਦੀ ਗਈਹੈ, ਯਹ, ਮਮਤਾਕੇ ਪੁਤ ਦੀਰਘਤਮਾ ਰਿਸ਼ੀਕੇ ਮੰਤ੍ਰਸੇ ਸਫੁਟਹੈ; ਮੰਤ੍ਰ ਯਹਹੈ- “” (॥ 10॥ 30॥ 30॥)

ਅਰਥ:- ‘ਤੀਨੋ ਮਾਤਾਵੋਂ ਕੋ, ਅਰਥਾਤ: ਸਰਸ੍ਵਤੀ, ਲਕਸ਼ਮੀ ਔਰ ਪਾਰਵਤੀਕੋ, ਜੋ ਵਿਸ਼ਵਕੀ(ਚਰਾਚਰ ਪ੍ਰਾਣੀਯੋਕੀ)ਮਾਤਾਵੋਂਕੀ ਮਾਤਾ ਹੋਨੇਸੇ ਮਾਤਾਹੈ,ਔਰ ਤੀਨੋਂ ਪਿਤਾਵੋਂਕੋ,ਅਰਥਾਤ ਉਨ ਤੀਨੋਂਕੇ ਪਤੀ: ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਔਰ ਮਹੇਸ਼ਕੋ, ਜੋ ਵਿਸ਼ਵਕੇ ਪਿਤਾਵੋਂਕੇ ਪਿਤਾ ਹੋਨੇਸੇ ਪਿਤਾਹੈ, ਯਥਾ ਯੋਗਯ ਕਾਰਯ ਭਾਰਥ ਮਾਤਾ ਹੁਆ, ਅਰਥਾਤ ਤੀਨੋਂਕੋ ਕਾਰਯਭਾਰ ਥਾਮਨੇ ਮੇ ਸਾਮਰਥ (ਸ਼ਕਤਿ) ਪ੍ਰਾਪਤੀਕੇ ਲਿਯੇ ਗ੍ਰਹਿਮੇਧੀ ਬਨਾ ਕਰ ਵਿਸ਼ਵਕੇ ਸਾਰਿਸ਼ਟੀ ਪਾਲਨ ਔਰ ਸੰਹਾਰ-ਰੂਪੀ ਕਾਰਯਮੇਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਤਾ ਹੁਆ ਆਪ ਏਕਲਾ ਸਬਕੇ ਉਪਰ ਹੁਆ,ਅਰਥਾਤ ਅਧਿਸ਼ਾਟਤਾ ਹੁਆ ਸਥਿਤਹੈ,ਵੇ ਤੀਨੋਂ ਅਪਨਾ-ਅਪਨਾ ਕਾਮ ਯਥਾ ਸਮਯ ਠੀਕ ਠੀਕ ਕਰਨੇ ਮੇਂ ਨਹੀ ਕਭੀ ਗਲਾਨਿ ਕਰਤੇ;ਅਰਥਾਤ ਨਹੀਂ ਕਭੀ ਉਤਸਾਹ ਹੀਨ ਹੋਤੇਹੈ। ਵੇ ਤੀਨੋਂ, ਉਸ ਲੋਕ ਕੇ ਸ਼ਿਖਰ ਪਰ ਅਧਿਸ਼ਾਟਤਾ ਰੂਪਸੇ ਸਥਿਤ ਇਸ਼ਰਕੇ ਆਗਾਯ ਵਚਨਕੇ ਵਿਚਾਰਤੇ, ਅਰਥਾਤ ਯਥਾ ਸਮਯ ਠੀਕ ਠੀਕ ਕਰਨੇਕੇ ਲਿਯੇ ਸਦਾ ਧਿਆਨਮੇਂ ਰਖਤੇਹੈ, ਜੋ ਵਿਸ਼ਵਕੇ ਸੰਬੰਧਮੇਂਹੈ ਔਰ ਜਿਸੇ ਨਹੀਂ ਵਿਸ਼ਵ ਜਾਨਤਾਹੈ।

ਨੰ.10. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਆਧੁਨਿਕ) - 31

ਪ੍ਰਾਕਥਨ:-ਤੀਸਰੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਪਰਮਾਤਮ ਦੇਵ ਵੱਲ ਉੱਚ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਦੇਕੇ ਫੇਰ ਹੁਣ ਚੌਥੀ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਲੜੀਨੂੰ ਪਕੜਦੇ ਹਨ। ਜੋਗੀ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਆਸਣ ਸ਼ਿਵ ਲੋਕ ਵਿਚ ਮੰਨਦੇ ਹਨ,ਜਿੱਥੇ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰਦੇ ਭੋਗ ਰਹਿੰਦੇਹਨ, ਜੋ ਉਥੇ ਪੁੱਜਣ ਵਾਲੇ ਜੋਗੀਆਂਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਮਿਲਦੇ ਦੱਸੀਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂਜੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ਼ਿਵ ਆਦਿਦੇ ਰਚਣਹਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਆਸਣ ਤੇ ਭੰਡਾਰਹੈ, ਯਥਾ:-

ਆਸਣੁ ਲੋਇ ਲੋਇ ਭੰਡਾਰੁ॥ ਅਰਥ:-(ਉਸ ਏਕੇ ਦਾ) ਆਸਣੁ ਤੇ ਭੰਡਾਰੇ(ਨਿਰੇ ਸ਼ਿਵ ਲੋਕ,ਯਾ ਤਿੰਨਾ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ)ਲੋਕ ਲੋਕ ਵਿਚਹੈਨ;(ਉਹਨਾਂ ਭੰਡਾਰੀਆਂ ਵਿਚ)ਜੋ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕੁਛ(ਉਸ ਨੇ)ਪਾਇਆਹੈ,ਸੋ ਇਕੋ ਵਾਰ ਪਾ ਦਿਤਾਹੈ,ਪਰ ਉਹ ਰਚਣਹਾਰ(ਰਚੀ ਹੋਈਨੂੰ)ਰਚਕੇ (ਤੇ ਅਮੁੱਕ ਭੰਡਾਰੇ ਭਰਕੇ ਕਿਤੇ ਚਲਾ ਨਹੀਂ ਗਿਆ,ਵਿਚੇ ਬੈਠਾਹੈ)ਕੀਤੀ ਹੋਈਨੂੰ ਵੇਖਦਾ(ਭਾਵ ਸੰਭਾਲਦਾਹੈ)। (ਹਾਂ)ਉਹ ਆਪ ਸੱਚਾਹੈ(ਇਸ ਕਰਕੇ (ਉਸ) ਸੱਚੇਦੀ ਕਾਰਬੀ ਸੱਚੀਹੈ, ਹੇ ਨਾਨਕ।

ਵਯਾਖਯਾ:- ਉਪਰਲੀਆਂ ਚਾਰ ਪਉੜੀਆਂ ਵਿਚ ਉਹੋ ਜੋਗਦੇ ਅੰਗ ਵਰਣਨ ਹੋਏ ਹਨ,ਜਿਨ੍ਹਾਂਨੂੰ ਗੋਰਖ ਮਤਾ ਵਲੰਬੀ ਜੋਗੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅੰਗ ਮੰਨਦੇ ਸਨ,ਓਹ ਏਹ ਹਨ:-ਮੁੰਦ੍ਰਾਂ,ਪੱਤ (ਖੱਪਰ),ਝੋਲੀ,ਵਿਭੂਤ,ਖਿੰਥਾ (ਗੋਦੜੀ),ਜੋਗਦੀ ਜੁਗਤੀ:- ਡੰਡਾ, ਭੁਗਤੀ, ਭੰਡਾਰਣ, ਭੰਡਾਰ, ਨਾਦੀ, ਨਾਥ, ਰਿੱਧੀ ਸਿੱਧੀ, ਮਾਈ ਸ਼ਿਵ, ਕਾਰ ਚਲਾਊ; ਏਹ ਅੰਗ ਇਨ੍ਹਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਾਤਜੰਲ ਆਦਿ ਯੋਗ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ[76]।

ਇਨ੍ਹਾਂਦੀ ਥਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਆਪਣੇ ਆਸ਼ਯਦੇ ਓਹ ਅੰਗ,ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਲਯਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀਹੈ ਦੱਸੇ ਹਨ। ਓਹ'ਸਹਜ ਯੋਗ' ਦੇ ਸਾਧਨ ਹਨ, ਪਾਤੰਜਲ ਆਦਿਦਾ ਯੋਗ ਬੀ ਵਿੱਚੇ ਆ ਜਾਂਦਾਹੈ,ਜੈਸੇ ਧਯਾਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਵਿਸਮਾਦੀ ਰੰਗਬੀ ਸ਼ਾਮਲਹੈ (ਵਿਡਾਣੁ) ਤੇ ਭਗਤੀ ਬੀ ਸ਼ਾਮਲਹੈ (ਆਦੇਸੁ), ਗਿਆਨ ਬੀਹੈ (ਭੁਗਤਿ ਗਿਆਨੁ) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਗਤੀ, ਗਯਾਨ, ਯੋਗ, ਵਿਸਮਾਦ ਆਦਿਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹਜੋ ਆਪਨੇ ਕਥੇ ਹਨ, ਐਉਂ ਹਨ:- ਸੰਤੋਖ, ਲੱਜਯਾ, ਧਯਾਨ, ਮੌਤ ਦੀ ਯਾਦ, ਸਰੀਰਕ ਪਵਿੱਤ੍ਰਤਾ, ਸਿਦਕ, ਮੈਤ੍ਰੀ (ਸਭ ਨਾਲ ਭਰਾਤਰੀ ਭਾਵ) ਮਨ ਤੇ ਫਤੇ, 'ਆਦਿ, ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ' ਲਛਣਾਂ ਵਾਲੇ ਪਰਮਾਤਮਾਂਦੀ ਸਿਫਤ ਸਾਲਾਹ ਪੂਜਾ(ਆਦੇਸ)। ਗਯਾਨ, ਦਇਆ, ਨਾਮ(ਘਟਿ ਵਿਚ)ਰਿੱਧੀ ਸਿੱਧੀਤੋਂ ਉੱਪਰਾਮਤਾ ਅਰਥਾਤ ਪਰਮ-ਵੈਰਾਗਯ, ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਦ੍ਰਸ਼ਟਾਹੈ:-ਸ਼ਿਵ, ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦ੍ਰਸ਼ਟਾ ਨਹੀਂ? ਓਹ ਕ੍ਰਿਤ ਹਨ; ਕਰਤਾਰ ਦਾਤਾਹੈ, ਦਾਤ ਅਮੁੱਕਹੈ ਤੇ ਲੋਕ ਲੋਕ ਵਿਚਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀਦੇ ਦੱਸੇ ਗੁਣਾਂ,ਅੰਗਾਂ,ਸਾਧਨਾਂ ਤੇ ਵਯਕਤੀਆਂ ਤੋ ਗੁਰੂ ਜੀਦਾ ਦੱਸਿਆ ਧਰਮਕੀ ਬਣਦਾਹੈ?

ਇਨ੍ਹਾਂਨੂੰ ਇਕ ਤਰਤੀਬ(ਕ੍ਰਮ)ਵਿਚ ਰਖਿਆ ਸਾਫ ਸਮਝੇ ਪੈ ਜਾਂਦਾਹੈ:-

(1) ਪੂਜਾ ਯੋਗ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖਹੈ,ਜਿਸਦੇ ਲੱਛਣ ਇਹ ਹਨ:-ਉਹ ਸਭਦੀ ਆਦਿਹੈ,ਉਹ ਮਾਇਆ ਅਤੀਤਹੈ, ਉਸਦੀ ਆਦਿ ਕੋਈ ਨਹੀਂ,ਉਹ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀਹੈ,ਭਾਵ ਉਸਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਹੈ,ਹਰ ਜੁਗ ਵਿਚ ਉਹ ਇਕ ਰਸ ਰਹਿੰਦਾਹੈ। ਭਾਵ ਇਹਕਿ ਸ਼ਿਵਕੀ ਮਾਈ ਏਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸ਼ਿਵ,ਬ੍ਰਹਮਾ,ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੇਵਤੇ ਹਨ, ਏਹਨਾਂਨੂੰ ਕਰਤਾਰਨੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾਹੈ, ਏਹਨਾਂਨੂੰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇਖਦਾਹੈ, ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਟੋਰਦਾਹੈ।

1. ਬ੍ਰਹਮਾ, ਬਿਸਨੁ, ਮਹੇਸੁ ਉਪਾਇਅਨੁ ਹੁਕਮਿ ਕਮਾਵਨਿ ਕਾਰਾ(1036:6)। ਏਹ ਉਸਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ। ਤਾਂਤੇ ਪੂਜਾ ਯੋਗ ਇਨ੍ਹਾਂਦਾ 'ਕਰਤਾ' ਤੇ ਸੰਚਾਲਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੈ।

76. ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ:- ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਦੋ(2) ਪ੍ਰਧਾਨ ਯੋਗ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਹਨ:1. ਸਤਜੁਗ ਤੋਂ ਦ੍ਵਾਪੁਰ ਜੁਗ ਅੰਤ ਤਕ ਵੇਦ ਯੋਗਦੀਆਂ ਬਹੁ:1.ਰਾਜ/ਸਹਜ ਜੋਗ, 2.ਉਦਾਸ/ਸੰਨਿਆਸ ਜੋਗ, 3.ਕਰਮ,ਭਗਤੀ, ਗਿਆਨ ਤ੍ਰਿ-ਸ਼ਾਖਾ ਜੋਗ, 4.ਆਤਮ-ਸੰਜਮ ਜੋਗ(ਗੀਤਾ ਅਧਿਆਇ 6 ਅਧਾਰ ਪਾਤੰਜਲੀ (ਕ੍ਰਿਯਾ,ਅਸਟਾਂਗ ਆਦਿ) ਯੋਗ ਦਰਸਨ ਸੂਤ੍ਰ ਸਮਨ੍ਵਤਹੈ) 5.ਗੀਤਾ'ਚ ਕਰਮ,ਸਾਂਖ ਆਦਿ 18: ਉਪ-ਜੋਗ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਜੋਗ ਹਨ॥ ਦੂਜੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਕਲਿ ਜੁਗ ਅਰੰਭ ਵਿੱਚ ਮਹਾਦੇਵ ਸ਼ਿਵਜੀ ਪ੍ਰਣੀਤ "ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ" ਤ੍ਰਿ-ਕ੍ਰਾਂਤਦੇ "ਮਛੰਦਰ-ਗੋਰਖ" "ਹੱਠ-ਅਸਟਾਂਗ ਯੋਗ" ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਪੁ ਨੀਸਾਨੁ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਪਉੜੀਆਂ ਵਿਚ ਵਰਣਨ ਹੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

2. ਉਸ ਆਦਿ ਅਨੀਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੀਤਿ ਧਾਰਨ ਕਰਨੀ ਇਹ ਸਾਡਾ ਮੁੱਖ ਅੰਗਹੈ ਜੋ ਆਤਮ ਸਾਧਨਾਂ ਵਿਚ ਡੰਡੇ ਵਾਂਙੂ ਸਾਡੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦਾਹੈ।
3. ਆਦਿ ਅਨੀਲ ਪਰਮਾਤਮਾਨੂੰ ਅਸੀਂ ਬਾਰੰਬਾਰ ਆਦੇਸ ਆਖਦੇ ਹਾਂ। ਭਾਵ ਯਾਦ ਰਖਦੇ ਤੇ ਪੂਜਦੇ ਹਾਂ ਇਸ ਸਿਦਕਤੇ ਸਾਧਨ ਨਾਲ।
4. ਉਸ ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਵਿਚ 'ਧਿਆਨ' ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾਹੈ।
5. ਧਯਾਨਦੀ ਪ੍ਰਪੱਕਤਾ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਯਾ ਗਯਾਨ ਵਿਚ, ਗੱਲ ਕੀ 'ਪਰਮ ਪਦ'ਤੇ ਲੈ ਜਾਂਦੀਹੈ।

ਧਯਾਨ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਵਿਭੂਤ ਦੀ ਥਾਵੇਂ ਲਿਆਹੈ। ਜੋਗੀ ਸੁਆਹ ਮਲਦੇ ਹਨ,ਕਿ ਕੋਝੇ ਲੱਗੀਏ, ਸਾਡੀ ਸੁੰਦਰਤਾਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਰੀਝੇ, ਨਾ ਅਸੀਂ ਡਿੱਗੀਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ,ਅੰਦਰਲੇ ਨੂੰ ਕਰਤਾ-ਪੁਰਖ ਦੇ ਧਯਾਨ ਵਿਚ ਲਗਾ ਦਿਓ,ਉਸ ਆਨੰਦਦੇ ਆਯਾਂ ਤੁਸੀਂ ਬਾਹਰਲੇ ਰਸਾਂ ਵਿਚ ਮੋਹੇ ਨਹੀਂ ਜਾਉਗੇ। ਇਹ ਧਯਾਨਦੀ ਤਾਕਤ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਚਰਣਦੀ ਪਕਿਆਈਤੇ ਸੁਤੰਤ੍ਰਤਾ ਦੇਵੇਗੀ। 'ਦੂਸਰਿਆਂਦੀ ਨਫਰਤ ਤੁਹਾਡੇ ਆਚਰਣਦੀ ਰੱਖਯਾ ਕਰੇ' ਇਹ ਪ੍ਰਾਧੀਨਤਾ ਹੈ। ਜਦ ਪਰਮਾਤਮ ਦੇਵ ਦਾ ਧਯਾਨ ਗਯਾਨ ਅਰੂੜ ਕਰ ਦੇਂਦਾਹੈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਲੋੜ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ, ਪਰ ਜਦ ਤਕ ਦੇਹਿ ਹੈ ਤਦ ਤਕ ਮੇਲ ਜੋਲ ਸੁਤੇ ਹਨ। ਗਯਾਨ ਵਾਨ ਫੇਰ ਭੰਡਾਰੇ ਦੇ ਭੋਜਨਾਂ ਵਾਂਙੂ ਗਯਾਨਨੂੰ ਭੋਜਣ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾਹੈ। ਅਰਥਾਤ ਗਯਾਨਵਾਨਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਵਿਚ ਮਿਲਨਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗਯਾਨ ਦੀ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਕਰਨੀ ਗਯਾਨ ਪ੍ਰਪੱਕਤਾਦੀ ਭਿਖਯਾ ਮੰਗਣੀ, ਗਯਾਨਵਿਚ ਜੀਉਣਾ, ਟਿਕਣਾ, ਲੀਨਹੋਣਾ, ਗਯਾਨਵਿਚ ਬੋਲਣਾ, ਚਲਣਾ, ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਨਾ; ਗਯਾਨਦਾ ਵਚਨ ਵਿਲਾਸ ਲੈਣਾ, (ਸੁਣਨਾ) ਗਯਾਨਵਾਨਾਂ ਤੋਂ,ਤੇ ਗਯਾਨ ਦਾਨ ਕਰਨਾ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਤਿ। ਸੋ ਦਇਆ ਸਾਡੀ ਭੰਡਾਰਣਹੈ ਅਰਥਾਤ ਦਇਆ ਵਿਚ ਆਕੇ ਗਯਾਨ ਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਪਰਮਾਰਥ ਦੇ ਆਰੰਭ ਤੋ ਧਯਾਨ ਪ੍ਰਪੱਕਤਾਤੇ ਗਯਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤਕ ਪੱਥ-ਪ੍ਰਹੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਲੋੜਹੈ ਕਿ ਨਰਦ ਪੁੱਗ ਜਾਵੇ,ਕਿਤੇ ਕੱਚੀ ਨਾ ਥੀਵੇ। ਫਿਰ ਗਯਾਨ ਪਾਕੇ ਲੋੜਹੈ ਕਿ ਗਯਾਨ'ਸਫਲ ਗਿਆਨ'ਹੋਵੇ ਤੇ ਪਰਪੱਕ ਹੋਵੇਤੇ ਸਿਥਲ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਲੋੜਹੈ ਪੱਥ ਪ੍ਰਹੇਜ਼ਾਂ ਦੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਪਰਲੇ ਸਾਧਨ ਨਿਰਵਿਘਨ ਟੁਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਗਯਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤਹੋ ਕੇ ਗਯਾਨ ਸਿਥਲਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ; ਓਹ ਹਨ:-

6. ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਪਾਪਾਂਤੋਂ ਪਵਿੱਤ ਰਖੀਦਾਹੈ ਜੋ ਮਨ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਰਹੇ ਤੇ ਸ਼ਰੀਰ ਅਰੋਗ ਰਹੇ। ਫਿਰ ਮੌਤ ਯਾਦ ਰੱਖੀਦੀਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪਾਪ-ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਪਾਪ-ਕਰਮ ਕਰਨੋਂ ਮਨ ਹਟ ਗਿਆ,ਤਾਂ ਇਸ ਉਤੇ ਆਪਹੀ ਵਸੀਕਾਰਹੋ ਗਿਆ। ਜਦ ਮਨ ਵੱਸਹੋ ਗਿਆ,ਤਾਂ ਜਗਤ ਵੱਸ ਕਰਨੇਦੀ ਲੋੜਹੀ ਨਾ ਰਹੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਨਨੂੰ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਂਹੀ ਚੁੱਕ ਗਈ ਤਾਂ ਜਗਤ ਨੂੰ ਵੱਸ ਕਾਸ ਲਈ ਕਰੇਗਾ?ਸੁਖਮਨੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਪੰਚਮ ਜੀਨੇ ਪਰਮਾਤਮ ਦੇਵ ਨੂੰ ਅਰੰਗ ਦੱਸਿਆਹੈ। ਰੂਪ ਨ ਰੇਖ ਨ ਰੰਗੁ ਕਿਛੁ....॥ ਅਨੀਲ ਕਹਿਣ ਵਿਚ ਇਕ ਕਟਾਖਯ ਬੀਹੈ, ਜੋਗੀ ਸ਼ਿਵ ਉਪਾਸ਼ਕ ਹੈਨ, ਸ਼ਿਵਜੀ ਦਾ ਇਕ ਨਾਮ 'ਨੀਲ ਕੰਠ' ਹੈ, ਗੁਰੂਜੀ ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਕਰਤਾਨੂੰ 'ਅਨੀਲ' ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਨੀਲ ਦਾ ਭਾਵ ਮਾਯਾ ਛਾਯਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤਹੈ; ਪਵਿਤ੍ਰ ਅਰਥ ਬੀਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਭੁਗਤਿ- (ਸੰਸ:ਭੁਕਿਤ-ਭੋਜਨ) ਭੋਜਨ। ਜੋਗੀ ਇਹ ਪਦ ਆਪਣੇ ਟਿਕਾਣਿਆਂਦੇ ਭੋਜਨ ਲਈ ਵਰਤਦੇ ਹਨ। ਸਿੰਧ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਟਿਕਾਣਿਆਂ ਵਿਚ ਬੀ ਇਹ ਪਦ ਵਰਤਦੇ ਹਨ ਭੋਜਨ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ। (2) ਮਧੂਕੜੀ।

ਨਾਦ:-(ਸੰਸ:ਨਾਦ-ਸ਼ਬਦ)ਸ਼ਬਦ,ਆਵਾਜ਼। ਜੋਗੀ ਇਕ ਨਿੱਕੀ ਟੂਟੀ ਜੇਹੀ ਗਲੇ ਵਿਚ ਲਟਕਾਈ ਰਖਦੇ ਹਨ, ਭੰਡਾਰਾ ਖਾਣ ਵੇਲੇ ਵਜਾਉਂਦੇ ਹਨ,ਉਸਨੂੰ ਨਾਦੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। 2.ਦਾਨੇ ਐਉਂਬੀ ਕਰਦੇ ਹਨ:-ਸ਼ਿਵਜੀ ਪਾਸਤਾਂ ਸਿੰਙੀ ਤੇ ਡੌਰੂ ਦਾ ਨਾਦਹੈ, ਪਰ ਸਾਡੇ ਅਨੀਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂਦਾ ਨਾਦ ਘਟ ਘਟ ਵਿਚ ਵੱਜ ਰਿਹਾਹੈ ਜੋ ਬਿਨਾ ਵਜਾਏ ਵੱਜਦਾ ਹੈ:- ਵਾਜੇ ਬਾਝਹੁ ਸਿੰਙੀ ਵਾਜੇ ਤਉ ਨਿਰਭਉ ਪਦ ਪਾਈਐ (730:17)॥

ਰਿਧਿ-ਸਿਧਿ:-(ਸੰਸ: ਰਿਦਿਧ। ਸਿਦਿਧ। ਰਿਧਿਆਂ ਤੇ ਸਿਧੀਆਂ। ਰਿਧਿਦਾ ਧਾਤੂ ਰਿਧ-ਵਧਣਾ, ਪ੍ਰਫੁਲਤਾ ਹੋਣਾ) 1. ਵਾਧਾ, ਬਹੁਲਤਾ, ਪ੍ਰਫੁਲਤਾਈ। 2. ਕਰਾਮਾਤੀ ਸ਼ਕਤੀ। 3. ਇਕ ਦਵਾਈ;ਯਾ ਦਵਾਵਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ। ਸਿੱਧੀਆਂ ਅੱਠ ਤੇ ਅਠਾਰਾਂ ਬੀ ਗਿਣਦੇ ਹਨ। ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਦੋਹਾਂਦਾ ਭਾਵ ਐਸ਼ਵਰਜ ਵਾਧਾ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤਾ ਤੇ ਕਰਾਮਾਤੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂਤੋਂ ਹੁੰਦਾਹੈ। ਅੱਠ ਸਿੱਧੀਆਂ। ਯਥਾ: ਅਸਟ ਸਿਧਿ ਨਵ ਨਿਧਿ ਏਹ॥18 ਸਿਧੀਆਂ,ਯਥਾ-'ਸਭਿ ਨਿਧਾਨ ਦਸ ਅਸਟ ਸਿਧਾਨ ਠਾਕੁਰ ਕਰ ਤਲ ਧਰਿਆ' (10:13;495:7)

ਅਵਰਾ:-(ਹਿੰਦੀ,ਔਰ,ਅਵਰ) ਹੋਰਨਾਂਦਾ, ਔਰਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ, ਔਰਾ ਤੇ ਅਵਰਾ; ਭਾਵਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਰਾਹ ਤੋਂ ਹੋਰਵੇਂ ਟੁਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ। ਐਉਂ ਬੀ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ: ਆਵਰਣ ਵਾਲਿਆਂਦਾ। ਜੋ ਮਾਯਾਲੇ ਅਵਰੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਭਾਵ, ਜੋ ਅਗਯਾਨ ਵਿਚ ਹਨ। ਮੁਰਾਦ ਇਹ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਾਮਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿਤੋਂ ਵੈਰਾਗ ਧਾਰਦੇ ਹਨ। ਯਥਾ:-ਧਿਗੁ ਸਿਧੀ ਧਿਗੁ ਕਰਾਮਾਤਿ॥ (ਸੋਰਠ ਵਾਰ ਮ:3-30; ਪੰ:650:7)

ਸੰਜੋਗੁ ਵਿਜੋਗੁ(ਸੰਸ:ਸੰਯੋਗ-ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੇਲ। ਵਿਜੋਗ-ਵਿਛੋੜਾ, ਮੇਲ ਤੇ ਵਿਛੁੜਨਾ ਮੁਰਾਦਹੈ ਵਾਂਛਿਤ ਕਾ ਮਿਲਨਾ ਤੇ ਵਿਛੁੜ ਜਾਣਾ। ਅਵਾਂਛਿਤ ਦਾ ਆ ਟੱਕਰਨਾ ਤੇ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਣਾ; ਇਹ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ। ਜੈਸੇ- "ਮਾਣਸ ਜਨਮੁ ਪੁੰਨੀ ਕਰਿ ਪਾਇਆ..."(493:14) ਪਦਾਰਥਾਂ ਤੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂਦਾ ਮੇਲ "ਸੰਜੋਗਿ ਮਿਲਿ ਏਕਸੇ ਵਿਜੋਗੀ ਉਠਿ ਜਾਇ"(18:8); "ਸਾਧੂ ਦਾ ਮੇਲ ਸੰਜੋਗਿ ਮਿਲਾਏ ਸਾਧ ਸੰਗਾਏ"; "ਪਰਮਾਤਮਾਦੇ ਮੇਲ ਸੰਜੋਗਿ ਮੇਲਾ ਥਾਨਿ ਸੁਹੇਲਾ..."॥ ਤੁਕ ਵਿਚ ਭਾਵਹੈ ਕਿ ਯੋਗੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਬਾਰੀ ਦੀ ਥਾਂ ਸਾਡੇ ਸੰਜੋਗ ਵਿਜੋਗ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ; ਕਿਉਂਕਿ ਧੁਰੋਂ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਯਥਾ "ਲਿਖਿਆ ਧੁਰਿ ਸੰਜੋਗ"॥ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਜਯੋਤਸ਼ੀ ਗ੍ਰਹਿ, ਰਾਸ਼ੀਆਂ ਆਦਿ ਦੀ ਚਾਲ ਮੇਲਤੋ ਜੋ ਸੁਭਾਸ਼ੁਭ ਦੀਆਂ ਟੋਹਾਂ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂਨੂੰ ਬੀ 'ਸੰਜੋਗ' ਆਦਿਦੇ ਪਦ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕਰ ਲੈਂਦੇਹਨ। ਆਮ ਬੋਲ ਚਾਲ ਵਿਚ'ਸੰਜੋਗਾਂ ਨਾਲ'ਦਾ ਅਰਥ'ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ', ਤੇ'ਇਤਫਾਕ ਨਾਲ'ਬੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ- (ਸੰਸ:) ਹਿੱਸਾ। ਛਾਂਦਾ। (2) ਕਿਸਮਤ॥ ਏਕਾ- (ਸੰਸ:ਏਕ) ਜੋ ਦੁਤਿਯ ਨਹੀਂ, ਇਕੋ ਹੀਹੈ। 'ਇਕ' ਇਹ ਪਦ ਇਥੇ ਸੰਗਯਾ(ਨਾਮ)ਹੈ,ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਨਹੀਂਹੈ। ਤੀਸਰੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤੁਕ ਵਿਚ ਪਦ 'ਤਿਸੁ' ਤੇ ਚੌਥੀ ਵਿਚ 'ਉਹ'ਦੁਇ ਸਰਵਨਾਮ ਹਨ,ਤੇ ਇਕ ਵਚਨ ਹਨ। ਏਹ ਦੁਏ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਹਿਲੋਂ ਆਇਆ ਪਦ 'ਏਕਾ' ਸੰਗਯਾਹੈ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਨਹੀਂ। ਏਹੋ ਉਸੇ 'ਏਕ' ਦੇ ਸਰਵਨਾਮ ਹਨ, ਤੇ 'ਏਕਾ' ਦਾ ਅਰਥ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ, ਜੋ ਇਕੋ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸਦਾ ਦੂਸਰਾ ਨਹੀਂਹੈ। ਇਹ ਵਰਤਾਉ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਹੋਰਥੇਂ ਬੀ ਆਇਆਹੈ। ਯਥਾ:- "ਏਹਾ ਖੋਜੇ ਏਕ ਪ੍ਰੀਤਿ"; ਪੁਨਾ:- "ਏਕੇ ਕਉ ਸਚੁ ਏਕਾ ਜਾਣੇ-"; "ਏਕੋ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਸਭ ਠਾਈ"। ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਵਿਚ ਇਸ ਵਾਕ ਦੇ ਐਉਂ ਬੀ ਅਰਥ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ-ਮਾ=ਮਾਇਆ, ਈ=ਈਸ਼ਵਰ,ਅਰਥਾਤ ਇਕੋ ਮਾਇਆ-ਈਸ਼ਵਰ ਨਾਲ(ਜੁਗਤਿ=)ਯੁਕਤਿ ਹੋਕੇ ਪ੍ਰਸੂਤ ਹੋਈ। ਇਕ ਪੁਰਾਣੇ ਟੀਕਾਕਾਰਨੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਅਰਥ ਬੀਦਿਤੇ ਹਨ। ਤੇ ਇਉਂ ਬੀ ਕੀਤਾਹੈ= "ਇਕ ਮਾਇਆਲੈ ਜਗਤਿ, ਕਿਸੇ ਤਰਕੀਬ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਪਰਵਾਣ ਚੇਲਿਆਂਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ" ਟੀਕਾਕਾਰ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਛਤੀ ਮਾਇਆ ਨੇ ਰਚਨਾ ਰਚ ਲਈ ਤਾਂ ਪਿੱਛੇ ਦੱਸੇ ਗੀਤਾ ਦੇ (14-24) ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਆਸ਼ੇ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਰਤਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਮਾਇਆ ਉਸ ਬਿਨਾ ਰਚਨਾ ਨਹੀਂ ਰਚ ਸਕਦੀ। ਯਥਾ:-

"ਨਿਰੰਕਾਰਿ ਆਕਾਰੁ ਉਪਾਇਆ॥ ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਹੁਕਮਿ ਬਣਾਇਆ॥ ਆਪੇ ਖੇਲ ਕਰੇ ਸਭਿ ਕਰਤਾ ਸੁਣਿ ਸਾਚਾ ਮਨਿ ਵਸਾਇਦਾ"(1065:9); "ਮਾਇਆ ਮਾਈ ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ ਪਰਸੂਤਿ ਜਮਾਇਆ"(1066:1) ਅਰਥਾਤ ਮਾਇਆ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਬਣੀ ਅਤੇ ਕਰਤੇ ਨੇ ਮਾਇਆ ਪ੍ਰਸੂਤ ਕਰਕੇ ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ। ਐਉਂ ਕਿ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖਦੇ ਹੁਕਮਨੇ ਮਾਇਆਨੂੰ ਤ੍ਰੈ ਰੰਗ ਧਾਰਨੇਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ:- ਲਾਲ, ਕਾਲਾ ਤੇ ਚਿੱਟਾ, ਇਹਨਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਰੰਗਾਂਤੋਂ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਤ੍ਰੈ ਰੂਪ ਬਣ ਜਾਣ, ਸੋ, ਬਣੇ ਲਾਲ ਤੋਂ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਕਾਲੇ ਤੋਂ ਸ਼ਿਵ ਤੇ ਚਿੱਟੇ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ਨੂੰ। ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ (ਫੁਰਮਾਣ=)ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਹੁਕਮ ਬਜਾ ਆਵਰੀ ਦਾ। ਬ੍ਰਹਮਾਨੂੰ ਰਚਨਾਦਾ, ਸ਼ਿਵਨੂੰ ਸੰਘਾਰਦਾ, ਵਿਸ਼ਨੂੰਨੂੰ ਪਾਲਣਦਾ। ਉਹ ਕਰਤਾ ਦੇਖਣਹਾਰਹੈ ਆਪਣੀ ਰਚੀ ਮਾਇਆਦਾ,ਉਸਦੇ ਤ੍ਰਿਧਾ ਰੰਗਾਂਦਾ ਤੇ ਤ੍ਰਿਧਾ ਰੂਪਾਂਦਾ। ਪਰ ਉਹ ਸਾਰੇ ਕ੍ਰਿਤ ਹਨ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ। ਨਾ ਦੇਖ ਸਕਣਦਾ ਭਾਵ ਇਹਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਤਿੰਨਾਂਦੇ ਅੱਗੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ 'ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿਮਾਨ ਹੈ ਸਗਲ ਮਿਥੇਨਾ'(1083:9;1204:9); ਇਸਦਾ ਇਹ ਭਾਵ ਨਹੀ,ਕਿ ਰਚਣਹਾਰ ਮਾਯਾ ਰਚਨਤੇ ਫੁਰਨੇ ਨਾਲ ਕੁਛ ਹੋਰਦਾ ਹੋਰਹੋ ਜਾਂਦਾਹੈ ਕਿ ਲਿਪਾਯਮਾਨ ਯਾ ਵਿਕਾਰੀਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸੁੱਧ ਸਦਾ ਥਿਰ ਅਪਰੰਪਰ ਤੇ 'ਪਾਕੀ ਨਾਈ ਪਾਕੁ' (53:11) ਹੈ; ਜਿਸ ਅਪਣੇ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ ਖੇਲ ਕਰਦਾਹੈ ਉਹ'ਹੁਕਮ'ਨ ਕਹਿਆ ਜਾਈ'ਹੈ॥ ਤ੍ਰੈ ਗੁਣਤੇ ਤ੍ਰੈ ਦੇਵਤੇ, ਤ੍ਰੈ ਰੰਗ ਐਉਂ ਬੀ ਕਹੀਦੇ ਹਨ:- ਬ੍ਰਹਮਾ-ਕਰੜ੍ਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਰਜੋ ਗੁਣ ਲਾਲ। ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਸ਼ੋਯ ਦਾ ਦਾਤਾ, ਪੂਜਯ, ਧਯਾਨ ਦਾ ਆਸਰਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਤੋ ਗੁਣ-ਚਿੱਟਾ। ਸ਼ਿਵ ਸੰਹਾਰ ਯਾ ਮਾਰਨਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ- ਤਮੋ ਗਣ-ਕਾਲਾ। ਜੁਗਤਿ-(ਸੰਸ:) ਯੁਕਤਿ-ਜੋੜ ਸੰਜੋਗ, ਜੁੜਨ। ਵਿਆਈ-(ਪੰਜਾਬੀ, ਵਿਅੰਮ=ਪ੍ਰਸੂਤ ਪੀੜਾ) ਪ੍ਰਸੂਤ ਹੋਈ; ਭਾਵਹੈ ਕਿ ਸਾਂਈ ਨੇ ਮਾਇਆ ਰਚੀ। ਆਪੇ ਚੇਤਨਹੈ ਮਾਇਆ ਅਚੇਤਨ ਰਚੀ। ਸੋ ਚੇਤਨ ਨਿਰੰਕਾਰਨੇ ਅਚੇਤਨ ਮਾਇਆਨੂੰ ਚੇਤਨ ਸਤਯਾ ਨਾਲ ਸਤਯਾਵਾਨ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਜਿਸਤੋਂ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੋਈ। 'ਸੰਸਾਰੀ, ਭੰਡਾਰੀ, ਲਾਏ ਦੀਬਾਣੁ'ਦੇ ਅਰਥ ਬ੍ਰਹਮਾ,ਵਿਸ਼ਨੂੰ, ਸ਼ਿਵ ਹੀ ਲਗਦੇ ਚਲੇ ਆਏ ਹਨ,ਪਰ ਵਿਤਪਤੀਆਂ ਵਿਚ ਫਰਕ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ:-

(ਓ) ਸੰਸਾਰੀ=ਬ੍ਰਹਮਾ, ਸੰਸਾਰ ਰਚਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ। ਭੰਡਾਰੀ=ਸ਼ਿਵ ਜੋ ਭੰਡਾਰ ਭਰਨੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧਹੈ। ਆਮ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਬੋਲਦੇ ਹਨ 'ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਭਰੇਗਾ ਭੰਡਾਰ'। ਲਾਏ ਦੀਬਾਣੁ=ਜੋ ਦੀਵਾਨ ਲਾਉਣਾਹੈ ਸੋ ਵਿਸ਼ਨੂੰ।

(ਅ) ਸੰਸਾਰੀ=ਬ੍ਰਹਮਾ। ਭੰਡਾਰੀ=ਪਾਲਣਹਾਰ ਵਿਸ਼ਨੂੰ। ਲਾਏ ਦੀਬਾਣੁ=ਦੀਬਾਨ ਲਗਾਉਣੇ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਮੁਹਾਸਬਾ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਭਾਵ ਮਹਾਦੇਵ ਯਾਂ ਸ਼ਿਵ।

(ਏ) ਕਵੀ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁਹਾਸਬਾ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਅਰਥ ਗ਼ਲਤ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ਼ਿਵਜੀ ਕਿਸੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਚ ਮੁਹਾਸਬਾ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ; ਤੇ ਆਪਣਾ ਅਰਥ ਐਉਂ ਕਰਦੇ ਹਨ-

ਲਾਏ ਦੀਬਾਣੁ= ਨੇ ਕਰਨੇ ਦੀ ਬਾਣ(=ਸੁਭਾਵ) ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ,ਨਾਸ਼ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਅਰਥਾਤ ਸ਼ਿਵ।

(ਸ) ਲਾਏ ਦੀਬਾਣੁ=ਸੰਹਾਰ ਕਰਤਾ। ਫੁਰਮਾਣ- (ਫਾ:, ਫਰਮਾਨ) ਹੁਕਮ। ਆਸੁਣ- (ਸੰਸ:,) ਬੈਠਣੇ ਦਾ ਥਾਉਂ (ਅ) ਨਿਵਾਸ ਦਾ ਥਾਉਂ। ਲੋਇ ਲੋਇ- (ਸੰਸ:, ਲੋਕ) ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ, ਲੋਅ-ਜਗਤ) ਲੋਕ। ਲੋਇ-ਲੋਇ ਲੋਕ ਲੋਕ ਵਿਚ। (ਅ) ਲੋਇ ਨੂੰ ਲੋਯ ਪੜ੍ਹਕੇ ਇਸਕਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਰਕੇ, ਇਕ ਲੋਇਦਾ ਅਰਥ 'ਅੰਤਹਕਰਣ' ਕਰਕੇ ਦਾਨੇ ਐਉਂ ਕੱਢਣੇ ਦਾ ਪ੍ਰਯਤਨ ਬੀ ਕਰਦੇ ਹਨ:- ਕਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪੀ ਆਤਮਾ ਸਥਿਤੀਦਾ ਹੇਤੂਹੈ ਤੇ ਗਯਾਨ ਰੂਪ ਭੋਜਨਦਾ ਭੰਡਾਰਾ ਅੰਤਹਕਰਣਹੈ। ਇਹ ਗਯਾਨ ਰੂਪ ਭੋਜਨ ਇਕੋ ਵਾਰ ਪਾਇਆਹੈ ਭਾਵ ਗਯਾਨਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਰ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕਾਂ ਨੇ ਗਯਾਨਨੂੰ 'ਪ੍ਰਮਾ' ਮੰਨਿਆ ਹੈ। 'ਪ੍ਰਮਾ'ਨਾਮ ਯਥਾਰਥ ਗਯਾਨਦਾਹੈ,ਸੋ ਯਥਾਰਥ ਗਯਾਨ ਜੇ ਦੂਜੀ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਹੋਵੇ-- ਤਾਂ ਪਹਿਲਾ ਗਯਾਨ'ਪ੍ਰਮਾ'ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ॥ ਇਥੋ ਫੇਰ 'ਪਾਇਆ'ਦਾ ਕਰਤਾ ਕਾਰਕ 'ਸਿਰਜਣਹਾਰੁ'ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਅਰਥ ਐਉਂ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ- ਜੋ ਕੁਛ ਗਯਾਨ ਰੂਪ ਭੰਡਾਰੇ ਤੋਂ ਅਸਾਂਨੇ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਇਕੋ ਵਾਰ ਪਾ ਲਿਆਹੈ॥ ਕਰਿ ਕਰਿ- (ਓ) ਕਰਿ= ਕੀਤੇ ਹੋਇਨੂੰ ਕਰਿ ਵੇਖੇ= ਵੇਖਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾ ਹੈ॥ (ਅ) ਕਰਿ ਕਰਿ= ਰਚ ਰਚਕੇ ਵੇਖਦਾ ਹੈ। (ਏ) ਕਰਿ=ਰਚਦਾਹੈ, ਕਰਿ=ਪਾਲਦਾਹੈ, ਵੇਖੇ, ਸੰਭਾਲਦਾਹੈ। (ਸ)ਕਰਿ=ਰਚਦਾ ਹੈ। ਕਰਿ=ਪਾਲਦਾਹੈ, ਵੇਖੇ=ਜੀਵਾਂਦੇ ਸ਼ੁਭ-ਅਸ਼ੁਭ ਕਰਮਾਂਨੂੰ ਵੀਚਾਰਦਾਹੈ॥ ਪਰੰਤੂ; 'ਏਕਾਵਾਰ' 'ਪਾਇਆ' ਕਹਿਕੇ ਸੰਭਾਵਨਾਹੋ ਜਾਂਦੀਹੈ ਕਿ'ਹੁਣ ਆਪ ਅਟੰਕ ਹੋ ਗਿਆਹੈ।' 'ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ' ਕਹਿਣਤੋ ਮੁਰਾਦ ਇਹਹੈ ਕਿ ਉਸਦਾ ਰਚਣ ਪਾਲਣ ਸੰਭਾਲਣ ਸੰਘਾਰਨ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਜਾਰੀ ਬੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਨਿਰਲੇਪ ਬੀ ਹੈ, ਪਰ ਕੁਦਰਤ ਵਸਿਆ ਬੀ ਹੈ ਕਿ 'ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ' ਬੀ ਹੈ ਤੇ ਕਰਨ ਕਰਾਵਨ ਬੀ ਹੈ॥ ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਵਾਕ ਹੈ:-

ਆਪਹਿ ਕਉਤਕ ਕਰੇ ਅਨਦ ਚੋਜ॥ ਆਪਹਿ ਰਸ ਭੋਗਨ ਨਿਰਜੋਗ॥ (292:4)

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਕ ਦੂ ਜੀਭੌ ਲਖ ਹੋਹਿ ਲਖ ਹੋਵਹਿ ਲਖ ਵੀਸ ॥ ਲਖੁ ਲਖੁ ਗੇੜਾ ਆਖੀਅਹਿ ਏਕੁ ਨਾਮੁ ਜਗਦੀਸ ॥ ਏਤੁ ਰਾਹਿ ਪਤਿ ਪਵੜੀਆ ਚੜੀਐ ਹੋਇ ਇਕੀਸ ॥ ਸੁਣਿ ਗਲਾ ਆਕਾਸ ਕੀ ਕੀਟਾ ਆਈ ਰੀਸ ॥ ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਪਾਈਐ ਕੂੜੀ ਕੂੜੈ ਠੀਸ ॥ ੩੨ ॥

ਨੰ.1. ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ "ਮੀਣਾ"-32

ਇਕ ਦੂ ਜੀਭੌ ਲਖ ਹੋਹਿ ਲਖ ਹੋਵਹਿ ਲਖ ਵੀਸ ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਏਹ ਜਿ ਜਿਹਵਾ ਹੈ, ਸੁਇਤੁ ਇਕ ਦੂ ਜਿਹਵਾ, ਪਰਮੇਸੁਰਕਾ ਨਾਮੁ ਲੀਜੀਤਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਕ ਦੁ ਜਿਹਵਾ ਤੇ ਲਖ ਜਿਹਵਾ ਹੋਹਿ, ਅਰੁ ਲਖਾਂ ਤੇ ਲਖ ਬੀਸ ਹੋਹਿ,ਅਰੁ ਇਤਨੀਆਂ ਜਿਹਬਾਂ ਸਾਥਿ, ਲਖ ਵਾਰ ਨਾਉ ਜਗਦੀਸ ਕਾ ਲੇਹਿ, ਤਾਂਭੀ ਪਹੁਚੇ ਨਾਹੀ। ਤਾਂਭੀ ਪਉੜੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨ ਹੋਇ। ਅਥੇ ਭਾਈ, ਓਹੁ ਮੁਕਤਿ ਦੁਆਰੇ ਕੀ, ਜਿ ਪਉੜੀਹੈ, ਸਿ ਕਿਆਹੈ ? ਮੁਕਤਿ ਦੁਆਰੇਕੀ ਜਿ ਪਉੜੀਹੈ, ਸੁ ਪਤਿਹੈ। ਸੁ ਪਤਿ ਕਿਸੁ ਕਾ ਨਾਉ ? ਜਿ ਪਵਿਤ੍ਰ ਰਹੇ ਤਿਸਕਾ ਨਾਉ, ਪਵਿਤ੍ਰਾਈ ਕੀ ਪਤਿ। ਸੋ ਪਤਿ ਜਿ ਹੋਇ, ਸੁ ਕਿਸੁ ਸਾਥ ਤੇ ਹੋਇ ? ਜਾ ਰਹਤ ਪਰਵਾਣੁ ਹੋਇ ? ਸੁਰਗਤ ਪਰਵਾਣੁ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਇ? ਜਾਂ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ ਤੇ ਰਹਤ ਹੋਇ ? ਅਰੁ ਨਾਮ, ਦਾਨੁ, ਇਸਨਾਨੁ, ਦੈਆ, ਧਰਮ, ਸੰਤੋਖ, ਸੀਲੁ, ਸੰਜਮੁ, ਸਚੁ, ਸੰਤ ਸੇਵਾ, ਭਾਉ ਭਗਤਿ, ਗਰੀਬੀ, ਏਹ ਕਮਾਵੈ। ਇਨਮਹਿ ਰਹੇ, ਤਾਂ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋਵੇ; ਜਾਂ ਐਸਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋਵੇ? ਤਾਂ ਪਤਿਕੀ ਪਉੜੀ ਚੜ੍ਹੈ। ਜਾ ਪਤਿਕੀ ਪਉੜੀ ਚੜ੍ਹਿਆ, ਤਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਉ ਮਿਲਿਆ। ਤਬ ਬਸ ਇਕੀਸ ਬਿਸਵੇ ਹੋਇਆ; ਨਿਹਚਲੁ ਪਦੁ ਪਾਇਆ; ਆਵਣ ਜਾਣਤੇ ਰਹਤੁ ਹੋਆ। ਜਿ ਕੋਈ ਭਗਤੁ, ਓਹ ਮੁਕਤਿ ਦੁਆਰੇ ਸਚਖੰਡ ਕੇ ਪਹੁਚਿਆ ਚਾਹੇ, ਸੁ ਇਉ ਇਉ ਕਰਿ ਕਰਿ।

ਸੁਣਿ ਗਲਾ ਆਕਾਸ ਕੀ ਕੀਟਾ ਆਈ ਰੀਸ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਏਹ ਪਦਵੀ ਜਿਹੈ ਸੁ ਆਕਾਸ ਪਦਵੀਹੈ, ਜਿ ਕੋ ਐਸਾ ਹੋਇ, ਸੋ ਪਹੁਚੇ। ਅਰੁ ਜਿਸ ਕਉ ਏਹ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ ਅਰੁ ਊਹਾ ਉਸਿ ਭਗਤਕੀ ਆਪਉ ਪਹੁਚਿਆ ਚਾਹੈ, ਤਉ ਓਹੁ ਕੀਟੁ ਆਕਾਸਿ ਕਿਉ ਕਰਿ ਪਹੁਚਿਆ ਜਾਇ ?

ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਪਾਈਐ ਕੂੜੀ ਕੂੜੈ ਠੀਸ॥ 32 ॥

ਤੁਿਸਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਜੇ ਸਾਹਿਬੁ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਹੋਵੇ, ਆਪਣੀ ਨਜਰਿ ਕਰੇ, ਤਾ ਪਾਈਐ: ਅਤੇ ਜੇ ਨਜਰੀ ਬਾਹਰਾ ਕੁਝੁ ਢਾਹੇ, ਤਾਂ ਕੂੜਕੀ ਠੀਕ ਨਾਹੀ ਪਾਈਦਾ; ਕੂੜੇਦੀ, ਕੂੜੀ ਹੀ ਠੀਸਹੈ॥ 32 ॥

ਨੰ.2. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਸ਼ਹੀਦ' -32

ਸਿਧਾਂ ਕਹਿਆ; ਉਸ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਕੁਛ ਅੰਤ ਕਹੋ॥ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਕਿ:-

ਇਕ ਦੂ ਜੀਭੌ ਲਖ ਹੋਹਿ ਲਖ ਹੋਵਹਿ ਲਖ ਵੀਸ ॥

ਇੱਕ ਜਿਹਬਾ ਥੀਂ ਲੱਖ ਹੋਵਨ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਇੱਕ ਜੀਭ ਦੀਆਂ ਲੱਖ ਲੱਖ ਚੁੰਝਾਂ ਖੋਲਨ ਵਾਲੀਆਂ ਹੋਵਨ, ਅਤੇ ਇਕਸ ਇਕਸ ਚੁੰਝ ਨਾਲ ਲੱਖ ਲੱਖ ਵਾਰੀ ਏਕ ਨਾਮ ਜਗਦੀਸ ਦਾ ਜਪੈ; ਸੋ ਇਸ ਰਾਹ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪਤ ਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਹੋਨ॥ ਅਤੇ ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ 'ਅਠ ਪਹਿਰ' ਭਜਨ ਕਰਦੇ ਹੈਨ, ਸੋ ਓਨਾਂਦੇ 'ਅੰਤਹਕਰਣ' ਸ਼ੁੱਧ ਹੋਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਕੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਓਨਾਂਦੀ 'ਬ੍ਰਹਮ' ਨਾਲ 'ਏਕਤਾ' ਹੋਂਦੀਹੈ॥ ਅਥਵਾ,'ਵੀਹਾਂ'ਬਿੰਦੀਆਂ ਤਕ'ਤ੍ਰਿਹ-ਗੁਣਾਂ'ਦੀ ਗਣਤੀਹੈ ਅਤੇ 'ਇਕੀਹਵੀਂ' ਤੁਰੀਆ ਹੈ; ਤਾਂਤੇ ਅੰਕ ਸੋ ਭਜਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ'ਤੁਰੀਆ'ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਜੋਹੈ ਸੋ ਮਹਾਂ-ਪੁਰਖਾਂਦਾ ਕਰਮਹੈ, ਪਰ ਦੇਹ ਅਭਮਾਂਨੀ ਜੋ ਬਿਖਈਹੈਨ ਸੋ ਗਿਆਨਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ। ਜੈਸੇ ਪੰਛੀਆਂਨੂੰ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਉਡਦੇ ਦੇਖਦੇ ਤੇ ਕੀੜੀਆਂਨੂੰ ਰੀਸ ਆਵੇ,ਅਰ ਆਕਾਸ਼ਨੂੰ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀਆਂ, ਤੈਸੇ ਜੇ ਵਿਖਈ ਕਹਿਨ, ਕਿ ਅਸੀਂ ਬ੍ਰਹਮ ਹਾ ਸੋ ਸ਼ੋਭਾ ਨਹੀਂ ਪਾਂਵਦੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਦੇ ਹਨ ਕਿ, ਸਤਿਗੁਰਾਂਦੇ ਦੁਆਰੇ ਗਿਆਨਨੂੰ ਪ੍ਰਪਤ ਹੋਂਦਾਹੈ, ਅਤੇ ਜੋ ਗੁਰਾਂਦੇ ਲਿਤੇ ਬਿਨਾ ਕਹਿਦੇ ਹਨ ਕਿ, ਅਸਾਂਨੂੰ ਆਪੇ ਕਿਸੇ ਸਾਧਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਅਰ ਕਿਸੇ ਦੇਵਤੇਦੇ ਵਰ ਕਰਕੇ, ਗਿਆਨ ਹੋਇਆਹੈ--ਸੋ ਕੂੜੇ ਹਨ, ਅਰ ਓਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕੂੜੀਆਂ ਠੀਸਾਂ ਹੈਨ ॥32॥

ਨੰ.3. ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਜੀ (ਸੇਵਾਪੰਥੀ) - 32

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀਦੇ ਵਚਨ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਕੇ, ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਤਥਾ ਸਿੱਧ ਸ਼ਭ, ਅਤਿਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵਵੇ ਕੋ ਕਹਿਤੇ ਭਏ। ਜੋ ਜੋਗ ਬਹੁਤ ਕਠਨਹੈ ਅਰ ਭਕਤਿ ਤੋ ਸੁਗਮਹੈ, ਪੀਛੇ ਭੀਹੋ ਸਕੇਗੀ; ਤਿਸ ਪਰ:-

ਇਕ ਦੂ ਜੀਭੌ ਲਖ ਹੋਹਿ ਲਖ ਹੋਵਹਿ ਲਖ ਵੀਸ ॥

ਇਸਕਾ ਅਰਥ॥ ਸ੍ਰੀ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਭਜਨ ਬਿਖੇ ਭਕਤਹੁ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਤਥਾ ਸ਼੍ਰਧਾ ਕੈਸੀ ਹੋ? ਸੋ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ:- ਏਕ ਜੀਭ ਜੋਹੈ, ਤਿਸਤੋਂ ਲਾਖ ਹੋਇ, ਅਰ ਲਾਖ ਤੇ ਭੀ ਬੀਸ ਲਾਖ ਹੋਇ। ਬਹੁੜ ਏਕ ਏਕੁ ਜੀਭ ਕਰਿ ਲਾਖ ਲਾਖ ਵਾਰ ਏਕੁ ਜਗਦੀਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਨਾਮ ਜਪੀਐ, ਐਸਾ ਭਕਤਹੁ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮ ਮਾਰਗਹੈ। ਅਰ ਐਸਾ ਕਹੁ ਜੋ ਏਕ ਜਨਮ ਮਹੁ ਕਹਾ ਸਿਧ ਹੋਇਗਾ? ਬੈਰਾਗ ਤੇ ਲੇਕੇ ਗਯਾਨ ਪ੍ਰਜੰਤ ਸਿਧਿਤਾਹੈ ਜਿਸਕੀ, ਇਸ ਪਰ ਕਹੇਹੈ:- ਏਤੁ ਰਾਹਿ ਪਤਿ ਪਵੜੀਆ ਚੜੀਐ ਹੋਇ ਇਕੀਸ॥

ਇਸ ਭਕਤਿ ਮਾਰਗ ਬਿਖੇ ਕਦਾਚਿਤ ਜੋਹੈ ਜਨਮ,ਸੋ ਕੈਸਾਹੈ ? ਪਤਿ ਪਉੜੀਆ। ਪਤਿ ਕਹੀਐ ਸੋਭਾ, ਪਉੜੀਆਂ ਕਹੀਏ ਜਨਮ। ਤਾਤਪਰਜੁ ਯਹਿਹੈ, ਜਬ ਤਕ ਗਯਾਨਕੀ ਪਰਪੱਕਤਿ ਨ ਹੋਇ, ਤਬ ਤਕ ਬੀਚ ਜੋ ਭਕਤਹੁ ਕੋ ਜਨਮ ਹੈ; ਸੋ ਪਤਿ ਬਡਿਆਈ ਸੁਰਗ ਤੇ ਅਰ ਭਕਤਿ ਕੁਲ, ਦ੍ਰਬਯ ਵਾਨ ਬਿਖੇ ਇਹ ਬਡਿਆਇਆ ਸਹਤ ਜਨਮ ਹੋਵੇਹੈ॥ ਬਹੁੜ ਪੁਰਬ ਸੰਸਕਾਰ ਜੋਹੈ ਸੋ ਤਿਨ ਕੁਲਹੁ ਤੇਂ ਖੈਚਕੇ ਅਵਸਯੇ ਭਕਤਿਮੋ ਜੋੜੇਹੈ, ਇਸਪਰ ਭਗਵਾਨ (ਗੀਤਾ:6:41-42)ਵਾਕਹੈ:-

"ਪ੍ਰਾਪ੍ਯ ਪੁਣ੍ਯਕ੍ਰਤਾਂ ਲੋਕਾਨੁਸ਼ਿਤ੍ਵਾ ਸ਼ਾਸ਼੍ਵਤੀਃ ਸਮਾਃ । ਸ਼ੁਚੀਨਾਂ ਸ਼੍ਰੀਮਤਾਂ ਗੇਹੇ ਯੋਗਭ੍ਰਸ਼੍ਟੋऽਭਿਜਾਯਤੇ ॥੪੧॥ ਅਥਵਾ ਯੋਗਿਨਾਮੇਵ ਕੁਲੇ ਭਵਤਿ ਧੀਮਤਾਮ੍ । ਏਤਦ੍ਧਿ ਦੁਰ੍ਲਭਤਰਂ ਲੋਕੇ ਜਨ੍ਮ ਯਦੀਦ੍ਰਸ਼ਮ੍ ॥੪੨।੬॥

"ਪ੍ਰਾਪਯ ਪੁਨਯ ਕ੍ਰਿਤਾ ਲੋਕਾਨੁ ਖਿਤੁਵਾ ਸ੍ਵਾਸਤੀ ਸਮ: ਸੂਚੀ ਨਾਂ ਸ੍ਰੀਮਤਾਂਗੇਹੇਯੋਗ ਭ੍ਰਿਸਟੋਸਭਿ ਜਾਯਤੇ॥41॥"

ਜਿਸਨੇ ਕਿਚੰਤ ਭੀ ਭਕਤਿ ਜੋਗ ਕੀਆਹੈ ਸੋ ਦੁਰਗਤਿਕੋ ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ; ਕਿਆ ਹੋਵੇਹੈ? ਪੁੱਨਵਾਨਹੁਕੇ ਲੋਕਹੁ ਬਿਖੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇਕੇ ਤਿਨਕੋ ਬਹੁਤਿ ਕਾਲ ਭੋਗਕੋ ਬਹੁੜ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੁਚਿ-ਦ੍ਰਬਯਵਾਨ ਪਵਿਤ੍ਰ ਜੋ ਕੁਲਹੈ ਤਿਨ ਮਹੁ ਜੋਗ-ਭ੍ਰਿਸਟ ਉਤਪਤਿ ਹੋਇ॥ ਬਹੁੜ ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਕੇ ਸੰਸਕਾਰ ਜੋਹੈਂ, ਤਿਨਕੇ ਬਲ ਕਰ ਫੇਰ ਭਕਤਿ-ਜੋਗ ਹੀਕੋ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇਹੈ॥

ਚੜੀਐ ਹੋਇ ਇਕੀਸ॥

ਅਰਥ॥ ਭਕਤਿ,ਵੇਰਾਗ-ਮਾਰਗ ਦਵਾਰਾ,ਚੜੀਐ ਕਹੀਯੇ,ਗਿਯਾਨਕੀ ਪ੍ਰਪੱਕਤਾ ਕਿਆ, ਸਾਖਯਾਤ ਬ੍ਰਹਮ ਆਕਾਰ ਅੰਤਹਿ-ਕਰਣ ਬ੍ਰਿਤਿ ਸੋਈ ਚੜਨਹੈ, ਤਿਸ ਕਰੁਕੇ ਕਿਆ ਹੋਵੇਹੈ ? ਏਕੁ-ਅਦ੍ਵੈਤ ਈਸ਼੍ਵਰ ਭਾਵਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇਹੈ; ਅਥਵਾ 'ਇਕ-ਈਸ਼'ਕਾ ਏਕ-ਅਭੇਦ ਗਯਾਨ ਹੋਵੇਹੈ। ਅਥਵਾ,ਬੀਸ ਬਿਸਵੇ ਜਗਤਿ, ਇਕੀਸ-ਬਿਸਵੇ ਨਾਰਾਯਣਿ ਪਦਿ ਤਾਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇਹੈ। ਇਸਪਰ ਭਗਵਾਨ(7:19 ਮੇ) ਕਹੇਹੈਂ:-

बहूनां जन्मनामन्ते ज्ञानवान्मां प्रपद्यते।वासुदेवः सर्वमिति स महात्मां सुदुर्लभः ॥

ਅਰਥੁ॥ ਬਹੁਤ ਜਨਮਹੁਕੇ ਅੰਤ ਬਿਖੇ ਗਯਾਨਵਾਨ ਪੁਰਖ ਮੁਝਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇਹੈ॥

ਸੁਣਿ ਗਲਾ ਆਕਾਸ ਕੀ ਕੀਟਾ ਆਈ ਰੀਸ॥

ਦੇਹ ਅਭਿਮਾਨੀ ਬਿਖਯ ਲੰਪਣ ਪੁਰਸ਼ਹਿ ਕੋ ਬਹਿ-ਮਾਰਗ ਅਤਿ ਦੁਰਲਭ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਮੁਨਿ ਕੇ ਕਹਿਨ ਮਾਤ੍ਰ ਹੀ ਹੈ। ਕੈਸੇ ਕੈਸੇ ਆਕਾਸ ਮਾਰਗ ਕੀਆ ਬਾਤਾ ਪੰਛੀਅਹੁ ਤੇ ਸੁਣ ਕੇ ਕੀਟਹੁ ਕੋ ਰੀਸ ਹੋਇ। ਤੇਸੇ ਹੀ ਪਰਮ ਸੁੱਧ ਚੇਤੰਨ ਆਕਾਸ ਸਰੂਪ ਜੋ ਨਾਰਾਯਣ ਹੈ ਤਿਨ ਕੀਆ ਬਾਤਾ ਪਰਮ ਹੰਸ ਭਕਤੁਹ ਤੇ ਸੁਣ ਕੇ ਕੀਟ ਜੋ ਦੇਹਾ-ਭਿਮਾਨੀ ਬਿਖਯ ਲੰਪਟ ਪੂਰਸ਼ ਹੈ, ਤਿਨ ਕੋ ਭੀ ਰੀਸ ਆਈ। ਪਰੰਤੂ ਬਯਰਥ। ਕਾਹੇ ਤੇ, ਕੀਟੀ ਕੀ ਕਿਆ ਸ਼ਕਤਿ ਹੈ, ਜੋ ਆਕਾਸ ਬਿਖੇ ਪੰਛੀ ਕੀ ਗਤ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ।

ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਪਾਈਐ ਕੂੜੀ ਕੂੜੈ ਠੀਸ॥32॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਕਰਹੈ,ਕੇਵਲ ਭਗਵਾਨ ਹੀਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾਤੇ ਭਗਵਾਨਕੇ ਪਦਿ ਪ੍ਰਪਾਤਿ ਹੋਨੇਕਾ ਮਾਰਗ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇਹੈ। ਅਰ ਬਿੱਖਯ ਲੰਪਟਿ ਜੋ ਝੂਠੇਹੈਂ: ਤਿਨਕੋ ਝੂਠੀਹੀ ਹਿਰਸਹੈ,ਸੋ ਕਿਆ ? ਕਹਿਤੇਹੈਂ।

ਜੋ ਕਿਛ ਦਿਨ ਭੋਗ ਕਰਿ ਲੇਹੁ ਅਰ ਸੰਤਾਨਕੇ ਅਰਥ ਕਛ ਧੰਨ ਸੰਚ ਲੇਹਿ। ਐਸੇ ਹੀ ਜਨਮਬੀਤ ਜਾਤਾਹੈ। ਤਾਤੇ ਝੂਠੀ ਹਿਰਸ ਹੀਹੈ। ਤਿਸਤੇ ਕਿਆ ਹੋਤਾਹੈ ? ਅਰ ਇਸਮੋ ਹੀ ਜਨਮਬੀਤ ਜਾਤਾਹੈ। ਤਾਤੇ ਝੂਠੀ ਹਿਰਸ ਹੀਹੈ। ਤਿਸਤੇ ਕਿਆ ਹੋਤਾਹੈ ? ਅਰ ਇਸਮੋ ਬਲ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾਹੀ ਕਾਹੈ। ਆਪਣਾ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਛੁ ਜੋਰ ਨਹੀਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹੇਹੈ॥ 32॥

ਨੰ.4.ਸਾਧੁ ਅਨੰਦਘਨ ਜੀ (ਉਦਾਸੀਨ-ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਵਾਚੀ)-32

ਅਬ ਉਪਦੇਸ ਪੂਰਬਕ ਗਵਾਰੋਕੇ ਮੁੱਖ ਪਰ ਤਮਾਚਾ ਪੜਤਾਹੈ:-

ਇਕ ਦੂ ਜੀਭੌ ਲਖਹੋਹਿ ਲਖ ਹੋਵਹਿ ਲਖ ਵੀਸ ॥
ਲਖੁ ਲਖੁ ਗੇੜਾ ਆਖੀਅਹਿ ਏਕੁਨਾਮੁ ਜਗਦੀਸ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਏਕ ਜੋ ਜਿਹਵਾ ਮੁਖਮੋਹੈ ਜੋ ਤਿਸ ਕੀਆ ਲਾਖੋਹੋ ਜਾਵਹਿ, ਜੋ ਲਾਖੋ ਹੋਈਆ,ਤੋ ਏਕ ਏਕ ਕੀਆਂ ਬੀਸੇ ਲਾਖਹੋ ਜਾਵਹਿ। ਜੋ ਬੀਸੇ ਬੀਸੇ ਲਾਖ ਹੋਈਆ,ਤੋਂ ਏਕ ਏਕ ਜਿਹ੍ਵਾ ਕਰ ਕਰ ਕਹਣਾ ਲਾਖ ਲਾਖ ਵਾਰ ਏਕ ਏਕ ਨਾਮ ਜਗਦੀਸਕਾ॥ ਈਹਾ ਜਿਹ੍ਵਾਕੀ ਤੋਕਛ ਗਣਤੀ ਨਹੀ ਠਹਰਤੀ। ਅਰ ਨਾਮਤੋ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਅਨੰਤ ਹੀਹੈ,ਤਿਨਕਾ ਅੰਤਹੀ ਕਛ ਨਹੀ। ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗਕਾ ਸਹੰਸ੍ਰ ਮੁਖਹੈ,ਏਕ ਏਕ ਮੁਖਤੇ ਸਹੰਸ੍ਰ ਸਹੰਸ੍ਰ ਨਾਮ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਨਿਤ ਨੂਤਨ ਨੂਤਨ ਉਚਾਰਣ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਅਬ ਤਕਰ-ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਨੇ ਭੀ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਨਾਮੋ ਕਾ ਅੰਤ ਨਹੀ ਪਾਇਆ, ਅਰ ਆਗੇ ਭੀ ਨ ਪਾਵੇਗਾ, ਈਹਾ ਕਛ ਗਣਤੀਤੋ ਨਹੀ ਠਹਰਤੀ॥ ਏਤਾ ਕਹਣੇਕਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕਕਾ ਇਹੀ ਆਸ਼ੈ ਪਰਤੀਤ ਹੋਤਾਹੈ। ਸਦਾ ਨਾਮ ਉਚਾਰਣ ਕਰਤੇਹੀ ਰਹਣਾ,ਨਾਮੋਕਾ ਤਿਆਗ ਕਬੀ ਨਹੀ ਕਰਣਾ;ਭਵਿਖ ਪੁਰਾਣੇ:-

"ਚਕ੍ਰ ਯੱਸ ਯਨਾਮਾਨੀ ਸਦਾ ਸਰਬਤ੍ਰ ਕੀਰਤ ਯੇਤ॥
ਨਾ ਸੋਚ ਕੀਰਤਨੇ ਤੱਸਯਸ ਪਵਿਤ੍ਰੋਯਤਾ"

ਭਵਿਖ ਪੁਰਾਣਮੋ ਲਿਖਾਹੈ॥ 'ਚੱਕ੍ਰਹੈ ਸ਼ਸ਼ਤ੍ਰ ਜਿਸਕਾ, ਐਸਾਜੋ'ਸਗੁਣ-ਬ੍ਰਹਮ'ਵਿਸ਼ਨੁ ਪਰਮਾਤਮਾਹੈ। ਤਿਸਕੇ ਨਾਮ ਸਦਾ ਸਰਬ ਕਾਲ ਵਿਖੇ,ਸਰਬਤ੍ਰ ਇਸਥਾਨੋ ਵਿਖੇ,ਕੀਰਤਨ ਕਰੇਂ, ਤਿਸਕੇ ਨਾਮ ਕੀਰਤਨ ਕਰਣੇ ਵਿਖੇ ਅਸੋਚ ਨਹੀ; ਕਾਹੇਤੇ, ਜਿਸ ਕਾਰਣਤੇ ਸੋ ਨਾਮਹੀ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਣੇ ਵਾਲਾਹੈ, ਆਗੇ ਕਿਸੀ ਕਾਰਣ ਕਰ ਕਰ ਪੁਰਖ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਹੂਆ॥ ਜਿਸ ਖਿਣ ਵਿਖੇ ਨਾਮ ਉਚਾਰਣ ਕੀਆ, ਤਿਸੀ ਖਿਣ ਵਿਖੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੂਆ॥ ਇਸੀ ਕਾਰਣਤੇ ਨਾਮਕਾ ਤਿਆਗ ਕਬੀਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਣਾ॥ ਸੂਤਕ ਪਤਾਕ, ਮਲ, ਮੂਤ੍ਰ ਤਿਆਗ ਸਮੇਂਭੀ ਨਾਮਕਾ ਤਿਆਗ ਨਹੀਂ ਕਰਣਾ। ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕੇ ਵਚਨਕਾ ਭੀਇਹੀ ਅਰਥਹੈ। ਹੋਰ ਜਿਹਵਾਕੇ ਗਣਨੇ ਸਾਥ ਕਿਆ ਕਾਮ ਥਾ ? ਗੁਰਕੋ ਪੜ ਕਰ ਜਗਤਕੇ ਜੀਵ ਭਗਤ ਪੂਰਬਕਾ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਹੋਵਹਿ,ਇਸੀ ਨਮਿਤ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕਨੇ ਕਠਿਨ ਵਚਨ ਰਚੇਹੈ; ਪਰਮਾਣ ਇਸ ਪਰ ਪੀਛੇ ਕਹੇ ਹੀਹੈ॥

ਏਤੁ ਰਾਹਿ ਪਤਿ ਪਵੜੀਆ ਚੜੀਐ ਹੋਇ ਇਕੀਸ॥

ਸਰਬ ਕਾਲ ਵਿਖੇ,ਸਰਬ ਇਸਥਾਨੋ ਵਿਖੇ, ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕਾ ਨਾਮ ਉਚਾਰਣ ਕਰਣਾ,ਇਹ ਜੋ ਮਾਰਗਹੈ,ਇਸ ਮਾਰਗ ਚਲਣੇ ਵਾਲੇਕੋ ਪਤ ਕੀਆ ਪੌੜੀਆਂਹੈ, ਆਬ ਰੋਇ ਸੋ ਚਲਤਾਹੈ, ਯਮ-ਦੂਤ ਤਿਸਕਾ ਕਛ ਭੀ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਤੇ।ਇਨ ਪੌੜੀਓਕੋ ਮਾਰਗ ਚੜਿਆ ਹੂਆ'ਇਕੀਸ'ਗੁਣ ਹੋਇ ਜਾਵੇਗਾ। ਏਕ ਏਕ 'ਇਕੀਸ' ਹੋਇ ਜਾਵੇਗਾ, ਵਾ ਇਕੀਸ ਆਦਮੀ ਬਰਾਬਰ ਉਸਕਾ ਸਰੀਰ ਹੋਇ ਜਾਵੇਗਾ, ਇਹੁ ਇਸਕਾ ਅਰਥ ਨਹੀਂ॥ ਇਕੀਸ ਕਹਣੇ ਕਾ ਇਹਾ ਈਹਾ ਤਾਤਪਰਯਹੈ, ਏਕ ਹੀ ਅਪੇਖਯਾ ਕਰ ਕਰਤੋ ਇਕੀਸ ਬਹੁਤਸੋ ਬਹੁਤ ਹੋਤੇ ਹੈ, ਅਰ ਬਡੇਸੋ ਬਡੇ ਹੋਤੇਹੈ, ਸੋ ਬਹੁਤਸੋ ਬਹੁਤ, ਬਡੇਸੋ ਬਡਾਤੋ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਹੈ; ਤਾਤੇ ਸਰਬ ਕਾਲ ਵਿਖੇ ਨਾਮ ਜਪਣੇ ਵਾਲਾ ਨਾਮਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪਤੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਸਰੂਪਹੀ ਹੋਇ ਜਾਤਾਹੈ,'ਇਕੀਸ'ਕਾ ਇਹੀ ਅਰਥਹੈ॥

ਸੁਣਿ ਗਲਾ ਆਕਾਸਕੀ ਕੀਟਾ ਆਈ ਰੀਸ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਕਾਸ ਵਿਖੇ ਚਤਰ-ਭੂਵਣਹੈ; ਕੀਟੋਨੇ ਅਕਾਸ਼ ਕੀਆ ਬਾਤੇ ਸੁਣੀਆਂ, ਸੁਣ ਕਰ ਕੀਟੋਂਕੋ ਭੀ ਰੀਸ ਆਈ, ਅਕਾਸਮੋ ਕਿਆ ਕਛਹੈ, ਹਮਭੀ ਅਕਾਸਕੋ ਦੇਖੇਗੇ॥ ਤੋ ਕਿਆ ਕੀਟਾਂ ਅਕਾਸਕੋ ਦੇਖ ਸਕੇਗੇ?

ਤੈਸੇ ਹੀ ਅਰੇ ਗਵਾਰੋ! ਤਮਭੀ ਕੀਟ ਹੀਹੋ, ਅਣਹੋਤਾ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪਕੋ ਸੰਤ,ਮਹੰਤ,ਸਿੱਧ,ਤਪਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਬੈਠੇਹੋ।ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਕਰਣੇ ਵਾਲਾਤੋ ਨਾਮ ਹੀਹੈ।ਨਾਮ-ਵਾਨ ਪੁਰਖ ਜਿਸ ਭੇਖਮੋ ਰਹੇਗਾ,ਤਿਸੀਮੋ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥਹੈ। ਭੇਖ ਬਿਨਾਭੀ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਹੀਹੈ। ਜੋ ਨਾਮ ਹੀਣ,ਲਾਖੋ ਭੇਖ ਬਣਾਵੇਗਾ,ਤੋ ਭੀ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਨ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਜੋ ਨਾਮ ਯੁਗਤ ਪੁਰਖਹੈਂ ਤਿਨਕੋ ਤੋ ਤੁਮਨੇ ਪਾਖੰਡ ਮਾਨਾ--ਅਰ ਮੁੰਦ੍ਰਾ, ਝੋਲੀ, ਖਿੰਥਾ, ਇਸਕੋ ਸਚਾ ਭੇਖ ਮਾਨਾ-ਇਸੀਕਾ ਨਾਮ 'ਬੋਲ-ਵਿਗਾੜ'ਹੈ॥ 'ਬੋਲ-ਵਿਗਾੜ' ਹੀ ਧਰਮ ਰਾਜਾਕੇ ਦਫਤਰ ਪਰ 'ਗਵਾਰੋ ਸਿਰ ਗਵਾਰ'ਲਿਖੇ ਜਾਤੇਹੈ; "ਖਟ ਦਰਸ਼ਨ ਭ੍ਰਮਤੇ ਫਿਰਹ, ਨਹੀ ਮਿਲੇ ਭੇਖੰ(1099:1); 'ਭੇਖੀ ਪ੍ਰਭੂ ਨ ਪਾਈਜ, ਬਿਨ ਸਚੀ ਸਿਖੰ'(1099:2)। ਅਬ ਸਚੀ ਲੇਖਕੀ ਵਾਰਤਾ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰੋ। 'ਲੇਖਾ'ਨਾਮਹੈ 'ਲੀਕ'ਕਾ ਔਰ ਜੇਤੀਆ ਲੀਕਾਹੈ ਤੇ ਸਭ ਮਿਟ ਜਾਤੀਆਹੈ, ਨਾਮਕੀ ਲੀਕ ਜਿਸ'ਘਟ'ਮੋਂ ਪੜਤੀਹੈ,ਸੋ ਕਬੀ ਮਿਟਤੀ ਨਹੀਂ; ਤਾਤੇ ਸਚੀ ਲੇਖ ਨਾਮ ਹੀਹੈ ॥

ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਪਾਈਐ ਕੂੜੀ ਕੂੜੈ ਠੀਸ॥32॥

ਨੰ.5.ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘਜੀ 'ਚੂੜਾਮਣੀ'(ਨਿਰਮਲ-ਗਿਆਨੀ) -32

ਅਬ ਅਗਾਰੀ ਇਨ ਸਭਨਕੋ ਬੀਜ ਮੰਤ੍ਰ ਜੋਹੈ ਸੋ ਸਿੱਧਨਮੋਂ ਪ੍ਰਸਿਧ ਨਹੀਂ,ਤਿਸ ਕੋ ਸਿੱਧਨ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਤੇ ਨਯਾਰੋ ਕਰਿ ਕਹਤ ਹੈ। ਸਭਨੋਂ ਕਾ ਨਿਰਬਾਹ ਕਰਨ ਵਾਰੋ ਜੋ 'ਸਤਿਨਾਮ' ਹੈ ਤਿਸ ਮੋਂ ਕਰਨੋ ਅਤਿ ਪ੍ਰੇਮ ਕੋ, ਸੋ ਸਰਬ ਕੋ ਅਨੇਕੋਂ ਨੇ ਸਫਲੇ ਕਰਤ ਹੈ ਸੋਈ ਕਹਤ ਹੈਂ।

ਇਕ ਦੂ ਜੀਭੌ ਲਖ ਹੋਹਿ ਲਖ ਹੋਵਹਿ ਲਖ ਵੀਸ॥

ਕੈਸੀ ਚਾਹਿ ਚਿਤਮੇਂ ਹੋਇ? ਜੈਸੇ ਸਰਬ ਲੋਕਨਕੋ ਪ੍ਰੇਮ ਦਰਬਮੇਂਹੈ, ਏਕਤੇ ਦਸਕੋ ਚਾਹਤਹੈ; ਸੋ ਹਜ਼ਾਰ ਅਤੇ ਲਾਖ ਕ੍ਰੋੜ ਹੋਵਤ ਲੋ, ਮਨਕੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਬਧਤਹੀ ਜਾਤਹੈ। ਤੈਸੇਹੀ ਸਾਹਿਬਜੀ ਕਹਤੁਹੈਂ: ਏਕ ਜੀਭਤੇ ਲਾਖ ਹੋਵਨਿ, ਜੇ ਕਰਿ ਲਾਖਹੋ,ਤੇ ਬੀਸ ਲਾਖਕੀ ਚਾਹ ਹੋਇ। ਅਰਥ ਇਹ ਕਿ,'ਸਤਿਨਾਮ'ਕੋ ਸਿਮਰਨਕੋ ਜੇਤੀ ਰਸਨਾ ਹੋਤੀ ਜਾਇ, ਤੇਤੀਹੀ ਥੋਰੀ ਜਾਨਨੇ। ਕੁਛ ਬੀਸ ਲਾਖ ਪਰ ਨੇਮ ਨਹੀਂਹੈ। ਇਸਤੇ ਭੀ ਅਧਿਕਤੇ ਅਧਿਕ ਹੋਇ ਜਾਇ।

ਲਖੁ ਲਖੁ ਗੇੜਾ ਆਖੀਅਹਿ ਏਕੁ ਨਾਮੁ ਜਗਦੀਸ॥

ਜੇਤੀ ਲਾਖੋਂ ਰਸਨਾ ਹੋਇ ਤਿਨ੍ਹੋ ਸੰਗ ਏਕ ਏਕਤੇ ਲਾਖ ਲਾਖ ਵਾਰੀ'ਸਤਿਨਾਮ'ਕੋ ਜਪੈ॥ ਐਸੀ ਚਾਹਿ ਚਿਤ ਮੇਂ ਰਾਤਿ-ਦਿਨ ਸਿਮਰਨਕੀ ਲਗੀਰਹੇ'ਸਤਿਨਾਮ'ਮੇਂ ਪਿਆਰ ਚਿਤਕੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਹੁਯੋ ਰਹੈ ਸਦਾ ਕਾਲਹੀ: ਏਤੁ ਰਾਹਿ ਪਤਿ ਪੜਵੀਆ ਚੜੀਐ ਹੋਇ ਇਕੀਸ॥

ਇਸ ਰਾਹਮੇਂ ਪਰਨਿਤੇ ਪਤਿਹੈ,ਦਰਬਾਰਿ ਪਹੁੰਚਨਿਲੋ ਨੰਨਾਕਰ ਤਿਸਕੋ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋਤਹੈ,ਪਤਿ ਅਬ ਰੋਕੇ ਸਮੇਤ,ਕਯਾ? ਸਰਬ ਸਥਾਨੋਂਮੇਂ ਸਨਮਾਨ ਹੋਤ ਜਾਤਹੈ, ਪਰਮੇਸੁਰਕੇ ਦਰਬਾਰ ਪਹੁੰਚਨਲੋ; ਇਹਤੋ ਭਗਤਿ ਪੱਖ ਮੇਂ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਮਕੀ ਕਹੀ। ਅਗਾਰੀ ਗਯਾਨ ਅਵਸਥਾਮੇਂ ਕਹਤਹੈਂ: ਪਵੜੀਆਂ ਚੜੀਐ, ਕਯਾ? ਸਤਿਨਾਮ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰਤ ਯੋਂ'ਪਵੜੀਆਂ'

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਹੀਏ,'ਸਪਤ-ਭੂਮਿਕਾ',ਤਿਨਕੇ ਊਪਰਿ ਊਪਰਿ ਹੀ ਚੜਤੋ ਜਾਇ। ਤਿਸਕੇ ਚੜਨਿ ਮੇਂ ਬਿਘਨ ਕੋਈ ਨਹੀਂਹੋ ਸਕਤਿਹੈ। 'ਹੋਇ ਇਕੀਸ'ਹੋਤਾਹੈ। ਚੜਨ ਵਾਰ ਪਰਖੁ 'ਇਕੀਸ'; ਈਸ-ਜੀਵਕੀ ਏਕਤਾ ਬ੍ਰਹਮਮੇਂ। 'ਇਕੁ' ਆਪਿ, ਕਕਾਰ ਤੇ 'ਈ' ਨਿਕਸੇ 'ਈਸ' ਹੋਤਹੈ, ਬ੍ਰਹਮਕੋ ਅਧਯਾਹਾਰ। ਕੰਵਾ:- ਇਕੀਸ ਨਾਮ ਤੁਰੀਆ ਪਦੁਕੇ ਭੀਹੈ, ਬਿਸ੍ਵੇ ਬੀਸ ਉਲੰਘਿਕੇ 'ਇਕੀਸ' ਤੁਰੀਆ ਪਦੁਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸਨੇ ਇਸ ਤੁਕਕੋ ਅਰਥ ਸਮਝਿਕੇ ਅਨੇਕ ਸਥਾਨਮੇਂ 'ਇਕੀਸ' ਪਦ ਤੁਰੀਆਕੋ ਵਾਚਕ ਰਾਖਯੋਹੈ:-'ਤੀਨ ਗੁਨਕੋ ਉਲੰਘ ਕਰਿ ਚੌਥੇ ਤੁਰੀਆਂਮੇਂ ਲੀਨ ਹੋਤਹੈ'। ਪ੍ਰਸੰਗਤੇ 'ਸਪਤ-ਭੂਮਕਾ'ਕੋ ਭੀ ਬਰਨਨ ਕਰਤਹੈਂ:- ਪ੍ਰਥਮੇ ਸ਼ੁਭੇਛਾ, ਬਿਚਾਰਨਾ, ਤਨਮਾਨਸ, ਸੰਤ੍ਵਪਤਿ, ਪਦਾਰਥ ਭਾਵਨੀ ਅਸੰਸਕਤਤਾ, ਤੁਰੀਆ।

1:-'ਸੁਭੇਛਾ'ਤੋ ਇਹ:ਚਿਤਮੇਂ ਇੱਛਾ ਜੋ ਹੋਇ,ਸੋ ਸੁਭ ਹੋਇ,ਬਿਸ਼ਯਨਮੇਂ ਦੇਵਸ਼ਤਾ,ਸਤਿਗੁਰ ਔ ਤੀਰਥ ਔ ਕਥਾ ਸ੍ਰਵਨ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰਕੀ, ਇਨ ਸਰਬਮੇਂ ਅਤਿ ਪ੍ਰੀਤਕੋ ਹੋਨੋ, ਸਤਿਸੰਗਮੇਂ ਗੁਨ ਗਾਵਤ ਪੁਲਕਾਵਲਿ ਹੋਨੀ।

2:-ਦੂਸਰੀ ਬਿਚਾਰਨਾ; ਇਕੰਤ ਹੋਇਕੈ ਬਿਚਾਰਨੋ:ਮੈਂ ਕੌਨ ਹੋਂ ? ਸੰਸਾਰ ਕਿਆਹੈ, ਇਸ ਬਿਚਾਰਮੇਂ ਰਾਤ ਦਿਨ ਬਿਤਾਵਨੋ।

3:-ਤੀਸਰੀ ਤਨਮਾਨਸਾ; ਮਨਕੋ ਰੋਕਨੋ, ਜਗਤਕੀ ਦਿਸ਼ਤੇ, ਸ਼ੁੱਧ ਸਰੂਪਮੋਂ ਸਥਿਰ ਰਹਿਨੋ।

4:-ਚੌਥੀ ਸਤਵਾਪਤਿ: ਅਨੁਭਵਕੋ ਉਦੈ ਅਭੰਗ ਹੋਨੋ, ਜਗਤ ਸਰਬਕੋ, ਕੋ ਆਤਮ ਸਰੂਪ ਹੀ ਜਾਨਤ ਭਯੋ, ਜੈਸੇ ਸਿੰਧੁਮੇਂ ਤਰੰਗ ਹੋਤ ਹੈਂ, ਸੋ ਸਮੁੰਦਰ ਰੂਪ ਹੀਹੈ; ਤੈਸੇ ਏਕੁ ਪਰਮਾਤਮਾਕੋ ਰੂਪ ਸਰਬਕਾ ਲਖਯੋ, ਗਯਾਨਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਚੌਥੀ ਭੂਮਕਾ ਮੇਂ ਹੋ ਜਾਤਹੈ। ਅਗਾਰੀ ਗਯਾਨ ਵਾਲੋਂਕੀ ਬਧਤਾ ਅਰੁ ਘਟਤਾਕੋ ਭੇਦਹੈਂ।

5:-ਪੰਜਵੀਂ 'ਅਸੰਸਕਤਿ'ਹੈ, ਤਨ ਅਭਿਮਾਨਕੋ ਛੁਟਨੋ, ਨਿਸਚੈ ਦ੍ਰਿਤੁ ਹੋਨੋ ਸਰੂਪਮੇਂ।

6:-ਖਸ਼ਟੀ 'ਪਦਾਰਥਾ ਭਾਵਨੀ': ਬੁਧਿਤੇ ਆਦਿ ਜੇਤੇ ਪਦਾਰਥੁ ਜਗਤਕੇਹੈਂ ਸਰਬਕੋ ਆਪਤੇ ਅਭਾਵਹੋ ਜਾਨੋ।

7:-ਸਪਤਮੀ ਤੁਰੀਆ;ਜਹਾਂ ਭਾਵ-ਅਭਾਵ ਦੋਊ ਨਹੀਂ ਰਹੇ; ਸੋ ਤੁਰੀਆ। ਐਸੇ ਸਪਤ ਭੂਮਕਾ ਜੋ ਹੈ ਸੋਈ ਭਈ ਪਉੜੀਆਂ।

ਪਉੜੀਕੋ ਰੂਪ ਇਹ; ਜਿਸਕੋ ਪਾਇ ਕਰ ਊਪਰਿਕੇ ਚੜਤੇ ਜਾਨੇ, ਸੋਈ ਭੂਮਕਾ ਕੀ ਰੀਤਿ ਹੈ। ਜਿਸਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਹੈ ਤਿਸਕੋ ਬ੍ਰਿਤਿ ਊਪਰਿਕੋ ਚੜਤੀ ਜਾਤਹੈ। ਇਹ ਪਉੜੀਸੋਂ ਸਮਤਾ। ਇਤਅਰਥ॥ ਇਨ ਤੁਕਨਿਮੇਂ ਹੇਤਾਲੰਕਾਰ। ਸਤਿਨਾਮਕੋ ਸਮਰਨ'ਕਾਰਨ',ਪਤਿ ਸੰਯੁਕਤਿ ਪਹੁੰਚਬੋ 'ਕਾਰਜ'। ਕਿੰਵਾ 'ਪਵੜੀਆਂ ਚੜੀਐ ਹੋਇ ਇਕੀਸ' ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੋਨ ਕਾਰਜ,ਯਾਂਤੇ ਏਕ ਸੰਗ ਕਹਿਨਮੇਂ ਹੇਤਲੰਕਾਰ ਹੋਤਹੈ। ਅਰ ਪ੍ਰਯਾਯੋਕਤਿ ਅਲੰਕਾਰ ਭੀਹੈ। ਇਹਾਂ ਸਤਿਨਾਮਕੇ ਸਿਮਰਨਕੀ ਚਾਹਿ ਕਹਿਨੀ ਹੁਤੀ,ਸੋ ਏਕ ਰੀਤਿਸੋਂ ਕਹੀ: ਲਾਖੋ ਜਿਹਵਾਂ ਹੋਇ, ਤਿਨਤੇ ਲਾਖ ਲਾਖ ਵਾਰੀ ਸਤਿਨਾਮ ਸਿਮਰੇ,ਐਸੇ ਅਭਿਲਾਖ ਜਨਾਈ,ਯਾਂਤੇ ਪ੍ਰਯਾਯਕਤਿ। ਔਰ ਕਾਰੀ [illegible] ਸਮਰਥਹੈ ਅਧਯਾਰੋਪਨ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੈ ਨਹੀਂ, ਤਾਂਤੇ ਅਨਧਯਾਰੋਪਹੈ। ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਯਾਮੈਂ ਅਧਿਕ ਸਤਿਨਾਮਕੇ ਹਿਤਕਾਰੀਕੋ ਭਾਵ ਨਿਕਸਯੋ, ਲਾਖੋਂ ਜਿਹਵਾਕੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕਰਿ ਚਾਹਕੋ ਅਰਥ ਭਯੋ॥

ਸੁਣਿ ਗਲਾ ਆਕਾਸ ਕੀ ਕੀਟਾ ਆਈ ਰੀਸ॥

ਤਿਨ ਗਯਾਨਵਾਨੋਕੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਅਰੁ ਵਾਕ ਸੁਨਿ ਕਰਿ,ਵਾ ਦੇਖ ਕਰਿ, ਜੇ ਅਗਯਾਨੀ ਪਾਖੰਡਕੇ ਹੇਤ ਤਿਨਕੀ ਰੀਸ ਕਰਨਕੋ ਪਹੁੰਚੇ; ਤਿਸ ਪਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਹਤਹੈਂ: ਕੀਟ ਜੋ ਮਸ਼ਕ ਆਦਿ ਔਰ ਲਘੁ ਪੰਖਨਿ ਵਾਰੇਸੋ ਸੁਨਿਕੈ, ਹੰਸਨਿ ਕੇ ਪਾਸਤੇ ਅਕਾਸ਼ਕੀ ਬਾਤੇਂ,ਕਿਆ? ਜੋ ਬਡੇ ਊਚੇਹੈ ਅਰ ਹਮ ਬਡੀ ਦੂਰਲੋ ਗਏ ਥੇ, ਸੋ ਕੀਟ ਵੀ ਰੀਸ ਕਰਨਕੋ ਤਯਾਰ ਭਏ, ਜੋ ਹਮਭੀ ਤੁਮਾਰੇ ਸੰਗਹੀ ਅਕਾਸ਼ਕੀ ਸੈਲ ਕਰੇਂਗੇ, ਸੋ ਤੀਨਕੋ ਮੁਖ ਕਰਿਹੀ ਕਹਿਨੋ ਬਨਤਹੈ; ਤਿਨਕੀ ਸਮਤਾ ਕਿਸੇ ਰੀਤਿਸੋਂ ਨਹੀਂ ਹੋਇ ਆਵਤਹੈਂ। ਹੰਸਤੋ ਹਜ਼ਾਰਨ ਹੀ ਕੋਸ ਲੋ ਜਾਂਹਿਗੇ, ਤਿਨਕੇ ਸੰਗ ਕੈਸੇ ਪਹੁੰਚਯੋ ਜਾਇਗੋ? ਤੈਸੇਹੀ ਗਯਾਨਕੀ ਰੀਸਕੋ ਅਗਯਾਨੀ ਜੋ ਪਹੁੰਚਤਹੈ, ਸੋ ਕਹਿਨ ਮਾਤ੍ਰਹੀ ਪਹੁੰਚਤਹੈ; ਸੁੱਖ, ਦੁੱਖਮੇਂ ਸਮ ਰਹਿਨੋ, ਤਨ ਹੰਤਾਕੋ ਤਯਾਗਨੋ, ਸਰਬ ਜਗਮੇਂ ਏਕ ਪੂਰਨ ਲਖਨੋ,'ਜਗਤ ਅਸਤਿ,ਆਤਮਾ ਸੱਤਿ' ਬੂਝਨੋ, ਏਹ ਸਭ "ਗਯਾਨੀ" ਮੇਂ ਹੋਇਗੋ--ਅਗਯਾਨੀ ਮੁਖਕਰਿ ਕਹੇਹੈ ਪਰੰਤੂ ਨਿਸ਼ਚੇਮੇਂ ਐਸ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕੈਗੋ। ਯਾਤੇ ਪਖੰਡ ਕਰਨਮੇਂ ਨਰਕਗਾਮੀ ਹੀ ਹੋਇਗੋ।

ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਪਾਈਐ ਕੂੜੀ ਕੂੜੈ ਠੀਸ॥ 32॥

ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਹਿਤਹੈਂ: ਪਰਮੇਸਰ, ਕ੍ਰਿਪਾਕੀ ਨਦਰ ਵਾਰੋ,ਤਿਸਕੀ ਜੇ ਕ੍ਰਿਪਾਹੋਇ, ਤਬਹੀ 'ਸਤਿਨਾਮ'ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਮਤੇ ਭਗਤਿ ਪਖ ਮੇਂ ਤੋਂ ਪਤਿ ਕੇ ਸੰਯੁਕਤਿ ਦਰਬਾਰ ਪਹੁੰਚਤਹੈ॥ ਗਯਾਨ ਪਖ ਮੇਂ ਇਕੀਸ ਜੋ ਤੁਰੀਆ ਪਦਹੈ,ਤਿਸਮੇਂ ਲੀਨ ਹੋਤਹੈ॥ ਸਪਤ ਭੂਮਕਾ ਜੋ ਪਉੜੀਹੈ,ਤਥਾ ਚੜ ਕਰਿ ਐਸੋ 'ਸਤਿਨਾਮ' ਪਰਮੇਸਰਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਭੀਨਹੀਂ,ਸੋ ਕੂੜੋਹੈ,ਕਯਾ? ਝੂਠੋ ਹੈ। ਤਿਸਕੀ ਠੀਸ ਜੋ ਹੈ, ਬਾਦ ਹੀ ਬਕਾਉ ਕਹਣਾ, ਸੋਭੀ ਝੂਠ ਹੀਹੈ, ਇਤਯਰਥ। 'ਸੁਣਿ ਗਲਾ ਆਕਾਸ ਕੀ ਕੀਟਾ ਆਈ ਰੀਸ' ਇਸ ਤੁਕਮੇਂ ਅਲਯੋਕਤਿ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ।

ਲੱਛਣ:- ਕੁਤਸਤਿ ਬਾਤ ਹੋਇ ਕਿਹ ਥਾਇ। ਸੋ ਕਿਤ ਕਹੇ ਔਰ ਪਰਿ ਪਾਇ।
ਉਪਮਾ ਹੁਇ ਉਪਮੇਯਨ ਜਹਿ ਹੀ। ਅੰਨਸੋਕਤਿ ਸੋ ਕਵਿ ਜਨ ਕਹਿਹੀ।

ਅਸਾਧਾਰਨ ਬਿਸ਼ੇਸ਼ਨ ਕਹੋਂ ਉਪਮਾ ਹੋਇ, ਉਪਮੇਯ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਕਰ ਜਹਿਂ ਹੋਇ। ਸੋ ਇਸ ਤੁਕਮੇਂ ਅਗਯਾਨੀ, ਜੋ ਰੀਸ ਕਰਨਕੋ ਗਯਾਨੀ ਕੀ ਚਾਹਤਹੈ, ਸੋ ਕੀਟ ਪਰਿਬਾਇਕੈ ਥੀ। ਅਕਾਸ਼ਕੀ ਬਾਤੈਂ ਸੁਨਿ ਕਰਿ,ਏ ਬਿਸ਼ੇਸ਼ਨ ਅਸਾਧਾਰਨਹੈ, ਯਾਤੇ ਅੰਨਸੋਕਤਿ। ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਪਾਈਐ, ਇਸ ਤੁਕਮੇਂ ਨਦਰਿਵਾਰ ਸੋ ਨਦਰੀ ਸਾਭਿੱਪ੍ਰਾਯਕੇ ਬਿਸ਼ੇਖਨਹੈ, ਯਾਤੇ ਪਰਕਰਾਲੰਕਾਰ।

'ਕੂੜੀ ਕੂੜੈ' ਠੀਸਕੀ ਠੀਸ ਭੀ ਝੂਠੀ, ਯਾਮੈ ਸਮ ਅਲੰਕਾਰਹੈ।

ਤੀਸਰ: ਕਾਰਜਮੇਂ ਕਾਰਨ ਹੀਕੋ ਅੰਗ ਹੋਇ; ਕਾਰਨ ਝੂਠ ਅਗਯਾਨੀ ਹੁੱਤ, ਠੀਕ ਕਾਰਜ ਸੋਭੀ ਝੂਠੀ ਕਹੀ, ਯਾਂਤੇ ਸਮਾਲੰਕਾਰ ਹੋਤਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨੰ.6.ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਨਰੋਤਮ'(ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨੀ) -32

ਹੇ ਗੁਰੋ ਆਤਿਸ਼ੇ-ਮੰਦ-ਬੁਧਿ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਭੀ ਕਹੇ ਪਦ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੇਤ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਸੁਗਮ-ਮਾਰਗ ਬਤਾਵੋ॥ ਯਹ ਪੂਛਤੇ ਸਿਖਯ ਪ੍ਰਤਿ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕਾ ਨਿਰੰਤਰ ਕਥਨ ਰੂਪ ਅਤਿ ਸੁਗਮ ਸਤਾ ਕਹਨੇ ਹੇਤ ਨਾਮ ਕੇ ਕਹਨੇ ਕੀ ਰੀਤਿ ਬਤਾਵੇ॥

ਇਕ ਦੂ ਜੀਭੌ ਲਖ ਹੋਹਿ ਲਖ ਹੋਵਹਿ ਲਖ ਵੀਸ॥

ਇਕਿ ਇਤਿ॥ ਤਹਾਂ ਪਹਲੇ ਪਰਮ ਪ੍ਰੇਮ ਅਰ ਬਡੇ ਉਤਸਾਹਸੇ ਪੁਰਖ ਐਸੇ ਚਿਤਵੇ; ਜੋ ਕਾਹੂ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਮੇਰੀ 'ਇਕ ਦੂ' ਕਹੀਯੇ ਏਕ ਜਿਹਬਾਸੇ ਲਖ ਹੋਹਿ ਨਾਮ,ਸੋ ਹਜਾਰ ਜਿਹਬਾਹੋ ਜਾਵੇ। ਪੁਨਾ, ਸੌ ਹਜਾਰ ਕੇ ਸਮੁਦਾਯ ਰੂਪ ਲਖ ਜਿਹਬਾਸੇ ਬੀਸ ਲਾਖ ਜਿਹਬਾਹੋ ਜਾਵੇ,ਏਤੀ ਜਿਹਬਾ ਪਾਯ ਕਰ ਤਿਨ ਸੰਪੂਰਣੋਸੇ,ਵਾ ਤਿਨ ਲਾਖਮੇਂ ਏਕ-ਏਕ ਜਿਹਬਾਸੇ 'ਲਖੁ ਲਖੁ ਗੇੜਾ' ਨਾਮ ਲਖ ਲਖ ਵਾਰ ਆਖੀਯੇ,ਕਥਨ ਕਰੋ,ਏਕ ਕੋਈ ਨਾਮ ਜਗਦੀਸਕਾ। ਬਿਸੇਖ ਕਰ ਨਿਰਨੇ ਬਿਨਾ ਸ੍ਵਰੂਪ, ਵਾ ਤਟਸਥ ਨਾਮੋਮੇ ਕਾਹੂ ਏਕ-ਨਾਮਕੇ ਜਪਨਕੀ ਇਛਾ ਕਰਨਕਾ ਯਹ ਤਾਤਪਰਯਹੈ।ਜੇਤਾ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪਕਾ ਤਟਸਥ ਨਾਮਹੈ, ਸੋ ਸਭੀ 'ਏਕ' ਅਰਥਕੋ ਕਹੇਹੈ॥ ਪੁਨਾ, ਸਭੀ ਭਕਤਕੇ ਅੰਤਾਕਰਣਕੀ ਮੈਲ ਦੂਰ ਕਰ--ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰੇ ਹੈ,ਯਾਤੇ ਸਰਬ ਨਾਮੋਕੋ 'ਮਹਾ ਮੰਤ੍ਰ' ਰੂਪ ਜਾਨਕੇ ਤਿਨਮੇਂ ਕੋਈ ਏਕ-ਨਾਮ ਅਵਸ਼ਯ ਸਰਬਦਾ ਜਪਨਾ ਚਾਹੀਯ॥ ਮੂਲਮੇ ਜੋ ਏਕ ਜਿਹਬਾਮੇਂ ਲਾਖ ਹੋਨੇਕੀ, ਅਰ ਲਾਖਮੇਂ ਬੀਸ-ਲਾਖ ਹੋਨੇਕੀ, ਭਾਵਨਾ ਕਹੀਹੈ; ਵੇਦਮੇਂ ਇਸਕਾ ਨਾਮ ਸੰਪਤ-ਉਪਾਸਨਾਹੈ॥ ਅਨਯ ਰੂਪ ਵਾਲੀ ਵਸਤੂਮੇਂ ਅਨਯ ਰੂਪਕੀ ਭਾਵਨਾ ਕਰਨੇਕਾ ਨਾਮ'ਸੰਪਤ'ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਈਹਾਂ ਏਕ ਜਿਹਬਾਮੇਂ ਅਨੇਕੋਕੀ ਭਾਵਨਾ ਕਰੀਹੈ,ਵੇਦ ਵਿਖੇ ਤੈਸੇ'ਗੁਰੁ'ਮੇਂ ਦੇਵਤਾ ਭਾਵਨਾ ਕਰਨੀ,'ਨਾਮ'ਮੇਂ 'ਨਾਮੀ'ਕੀ ਭਾਵਨਾ ਕਰਨੀ ਕਹੀਹੈ॥ ਈਹਾ ਇਸ ਭਾਵਨਾਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਈਸ਼੍ਵਰਕੀ ਸੀਘ੍ਰ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਕਰਨੇ ਮੇਂਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਸੀਘ੍ਰ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾਕੇ ਹੇਤੂ-ਰੂਪ 'ਏਤੁ ਰਾਹ' ਨਾਮ ਇਸ 'ਸੰਪਤ-ਉਪਾਸਨਾ' ਰੂਪ ਭਕਤੀ-ਮਾਰਗਸੇ ਅਤਿ ਮੰਦ ਬੁਧੀ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖਕੋ ਭੀ ਗਯਾਨ-ਮਾਰਗਕੀ'ਪਤਿ'ਨਾਮ ਪ੍ਰਤਿਸਟਾ ਵਾਲੀਆਂ 'ਪਵੜੀਆਂ' ਨਾਮ ਗ੍ਰੰਥੋਮੇਂ ਗਯਾਨ-ਭੂਮਿਕਾ ਨਾਮਸੇ ਕਹੀਆ ਸੁਭੇਛਾ,ਸੁਬਿਚਾਰਣਾਦਿ ਸਾਤ-ਭੂਮੀਆ ਮਿਲੇਹੈ।

ਵਾ:'ਏਤ' ਨਾਮ ਇਸ ਮਾਰਗਮੇਂ ਰਾਹੋਸਤਿਨਾਮੁ'ਮਾਰਗੋਪਤਿ'ਅਰਥਾਤ ਸਭ ਮਾਰਗੋਮੇਂ 'ਮੁਖਯ' ਮਾਰਗ ਗਯਾਨਕੀ ਸਾਤ-ਭੂਮੀਆਂ ਰੂਪ ਪੌੜੀਆਂ ਮਿਲੇਹੈ; ਜਿਨ ਪੌੜੀਆ ਪੇ ਚੜੀਐ ਨਾਮ ਚੜ ਕਰ ਹੋਵੇਹੈ 'ਇਕੀਸ'ਕਾ 'ਏਕ-ਈਸ਼' ਐਸੇ ਛੇਦ ਕਰ ਏਕ ਕਹੀਯੇ ਤ੍ਰਿਬਿਧ ਭੇਦ ਰਹਿਤ,'ਈਸ਼'ਨਾਮ ਸ਼ੋਧਨ ਕੀਆ 'ਤਤਪਦ'ਕਾ ਅਰਥ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੋਨਾ ਭਕਤੀ ਜਨਯ ਗਯਾਨ ਦ੍ਵਾਰਾ'ਜਿਨ ਜਾਤਾ ਸੋ ਤਿਸਹੀ ਜੇਹਾ'' (931:3); 'ਤੁਧ ਸੇਵਹ, ਸੇ ਤੁਧਹੀ ਜੇਹੇ' (1021:15) ਇਤਯਾਦਿਕ ਅਨੇਕ ਬਚਨ ਕਹੇ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੁ! ਬਹੁਤ ਪੁਰਖ ਸਾਧਨ ਕੀਏ ਬਿਨਾ ਵੇਦਾਂਤ ਬਚਨ ਸੁਣਨੇ ਮਾਤ੍ਰ ਸੇਹੀ ਅਪਨੇਮੋਂ'ਮੈਂ ਬ੍ਰਹਮਹੂੰ'ਐਸੇ ਬ੍ਰਹਮ-ਭਾਵਨਾ ਕਹੇਹੈ,ਔ ਬ੍ਰਹਮ-ਭਾਵਨਾ ਕਰ ਪੀਛੇ ਸੇ ਜੈਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਾਯਨ ਨਹੀ ਕਰੇ। ਤੈਸੇ ਮੇਰੇਕੋ ਭੀ ਕੋਈ ਸਾਧਨ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਰਤਬਯ ਨਹੀ, ਯਾਤੇ ਬਾਰੰਬਾਰ ਵੇਦਾਂਤ ਸੁਣਨੇਕਾ ਕੁਛ ਕਾਮ ਨਹੀ। ਏਕ ਵਾਰ ਸੁਣਨੇਸੇ ਹੀ ਹਮ ਕ੍ਰਿਤ-ਕ੍ਰਿਤਯਹੈ; ਐਸੇ ਜਾਨੇਹੈ; ਤਿਨਕੀ ਕਿਆ ਗਤਿ ਹੋਵੈਹੈ ? ਯਹ ਸੁਨ ਉਤਰ ਕਹੇ:- ਸੁਣਿ ਇਤਿ॥ ਆਕਾਸ਼ ਈਹਾਂ 'ਬ੍ਰਹਮ'ਕਾ ਨਾਮਹੈ। ਗਲਾ ਤਿਸਕੇ ਬੋਧਕ ਬਚਨੋ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ॥

ਯਾਤੇ, ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜਿਨ ਪੁਰਖੋ ਨੇ 'ਆ' ਕਹੀਯੇ ਸਰਬ ਓਰਸੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯਕੇ 'ਕਾਸ' ਨਾਮ ਪ੍ਰਕਾਸਨੇ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਹਮਕੋ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਗਲਾ,ਨਾਮ ਵੇਦ ਬਚਨੋਕਾ ਸ਼੍ਰਵਣ ਮਾਤ੍ਰ ਕੀਆ ਹੈ,ਔ ਸਾਧਨ ਕੀਯੇ ਬਿਨਾ, ਬਾਹਿਰ-ਮੁਖ ਹੋਨੇਸੇ, ਆਤਮਾ, ਅਨਾਤਮਾ ਕਾ ਸਤ ਅਸਤ ਰੂਪ ਸੇ ਬਿਬੇਕ ਨਹੀ ਕੀਆ; ਤਿਨ ਕੀਟਾ, ਨਾਮ, ਬਿਬੇਕ-ਹੀਨ ਕੀਟ ਤੁਲਯ ਪੁਰਖੋਕੇ 'ਆਈ ਗੀਸ' ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮ-ਵੇਤਨ ਕੇ ਤੁਲਯ ਤਾਕੀ ਚਿਤਮੇਂ ਭਾਵਨਾਹੀ ਆਈਹੈ,ਜੈਸੇ ਕਾਹੂਕੋ ਮਨੋ-ਰਾਜਯਸੇ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰੀ, ਸੇਨਾਕੋ ਸਾਦਿਕ, ਬਿਭੂਤੀ ਸੇ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਰਾਜਾਕੀ ਤੁਲਯਤਾਕੀ ਭਾਵਨਾਹੋ ਜਾਵੇ ਵਾਸਤਵਤੇ ਬਿਚਾਰ ਕੀਯੇ, ਤਿਨਕੀ ਭਾਵਨਾ ਮਿਥਯਾਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜਬ ਭਾਵਨਾ ਮਾਤ੍ਰਮੇਂ ਮਾਨੀ ਹੂਈ ਸਾਧਨਹੀਨੋ ਕੀ ਕ੍ਰਿਤਕ੍ਰਿਤਯਤਾ ਝੂਠੀਹੈ, ਤਬ ਸਚੀ-ਕ੍ਰਿਤ-ਕ੍ਰਿਤਯਤਾਕੋ ਕੌਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੈਹੈ?ਇਸਮੇਂ ਉਤਰ ਕਹੇ:-

ਨਾਨਕ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯੋ! ਜੋ ਪੁਰਖ ਬਿਬੇਕਾਦਿਕ ਸਾਧਨ ਕਰੋ'ਇਹ ਜਗਤ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪਹੈ'(922:2) ;"ਇਹ ਜਗ ਧੁੰਏਕਾ ਪਾਹਾਰ"(1187:1); 'ਪ੍ਰਭ ਤੂਹੈ'(354:5) ਇਤਯਾਦਿਕ ਅਨੇਕ ਬਿਧਿ, ਨੇਖੇਧ, ਮਹਾਵਾਕਯ ਰੂਪ ਬਚਨੋ ਸੇ ਅਦੁਤੀ-ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਗਯਾਨ ਪਾਵੇ ਹੈ, ਤਿਸ ਪੁਰਖਕੇ ਹ੍ਰਿਦਯਸੇ ਚੇਤਨ, ਜੜਕੇ ਅਭੇਦ ਕੀ ਗਾਂਠ ਛੂਟ ਜਾਵੇਹੈ,ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਪ੍ਰਮਾਨ, ਪ੍ਰਮੇਯਕੇ ਸੰਸ਼ਯ ਸਭ ਟੂਟ ਜਾਵੇਹੈ। ਕਰਮ ਨਾਸ਼ਹੋ ਜਾਵੇਹੈ ਕਰਤਬਯ ਉਸਕੋ ਕੋਈ ਰਹੇ ਨਹੀ, ਯਾਤੇ ਸਚੀ ਕ੍ਰਿਤਕ੍ਰਿਤਯਤਾ ਕੋ 'ਨਦਰੀ ਪਾਈਐ' ਨਾਮ ਵਹੁ ਗਯਾਨੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੈਹੈ॥ ਜੋ ਪੁਰਖ ਬਿਬੇਕਾਦਿਕ ਸਾਧਨੋਸੇ ਹੀਨਹੈ, ਤਿਸੋਕੋ ਸ਼੍ਰਵਣਾਦਿਕੋਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀ ਹੋਵੇ। ਸ਼੍ਰਵਣਾਦਿਕੋ ਬਿਨਾ ਆਤਮ-ਗਯਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇ, ਯਾਤੇ ਦੇਹਾਦਿਕੋ ਸੇ ਭਿੰਨ ਕਰ ਆਤਮਾਕੋ ਨਾ ਜਾਨਤਾਹੀ 'ਮੈਂ ਬ੍ਰਹਮਹੂੰ'ਐਸਾ ਮਿਥਯਾ ਕਥਨ ਕਰੇਹੈ। ਤਿਸ 'ਕੂੜੇ' ਨਾਮ ਮਿਥਯਾ ਵਾਦੀਕੀ 'ਕੂੜੀ ਠੀਸ' ਨਾਮ, ਅਪਨੇ ਆਪਕੋ ਕ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿਤਯਤਾ ਮਾਨਨੀਭੀ ਮਿਥਯਾਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਵਹੁ ਝੂਠੀ ਕ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿਤਯਤਾ ਵਾਲੇ ਮੰਦ ਭਾਗੀਹੈਂ॥ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਨਾਮ ਪੌੜੀ ਕੀ ਸਮਾਪਤੀ ਕਾ ਸੂਚਨ ਹੈ॥32॥

ਨੰ.7.ਨਿਰਮਲ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਗਿ:ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਫਰੀਦਕੋਟ ਟੀਕਾ-32

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਐਸੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਕਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕੈਸੇ ਹੋਵੈ॥ ਉੱਤਰ :

ਇਕ ਦੂ ਜੀਭੌ ਲਖ ਹੋਹਿ ਲਖ ਹੋਵਹਿ ਲਖ ਵੀਸ॥
ਲਖੁ ਲਖੁ ਗੇੜਾ ਆਖੀਅਹਿ ਏਕੁ ਨਾਮੁ ਜਗਦੀਸ॥

ਐਸੀ ਭਾਵਨਾ ਕਰੇ ਕਿ (ਇਕਦੂ) ਏਕ ਜਿਹਵਾ ਸੇ ਲਾਖ ਜਿਹਵਾ ਹੋਇ ਫਿਰ ਲਾਖ ਜਿਹਵਾ ਸੇ ਵੀਸ ਲਾਖ ਜਿਹਵਾ ਹੋ ਜਾਵੈ ਫਿਰ ਏਕ ਏਕ ਜਿਹਵਾ ਸੇ ਲਾਖ ਲਾਖ (ਗੇੜਾ) ਵਾਰ ਏਕ ਜਗਦੀਸ ਕਾ ਨਾਮੁ ਉਚਾਰਨ ਕਰੀਏ ਕਿ ਜੈਸੇ ਬਚਨ ਹੈ (ਕੋਟ ਕਰਨ ਦੀਜੈ ਮੇਰੇ ਕਰਤੇ) ਇਤਯਾਦਿਕ ਸਾਰਾ ਸਬਦੁ ਜਾਨਨਾ ਸਿੱਧਾਂਤ ਏਹ ਕਿ ਰਾਤ ਦਿਨ ਨਾਮੁ ਜਪੈ॥

ਏਤੁ ਰਾਹਿ ਪਤਿ ਪਵੜੀਆ ਚੜੀਐ ਹੋਇ ਇਕੀਸ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਸ ਨਾਮ ਦੇ ਜਪਣ ਰੂਪੁ ਰਸਤੇ ਦ੍ਵਾਰਾ ਪਤੀ ਕੀਆਂ ਭੂੰਮਿਕਾ[77] ਰੂਪੀ ਪੌੜੀਆਂ ਪਰ ਚੜੀਏ ਤੋਂ ਜੀਵ ਕੀ ਈਸਰ ਕੇ ਸਾਥ (ਇਕ) ਏਕਤਾ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਆਪਨੇ ਨਾਮ ਕਾ ਮਹਾਤਮੁ ਕਹਾ ਏਕ ਐਸੇ ਕਹਤੇ ਹੈ ਕੇ ਹਮ ਆਪ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪੁ ਹਾਂ ਨਾਮੁ ਕਿਸੁ ਕਾ ਜਪੀਏ ਤਿਸੁ ਪਰ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਸੁਣ ਗਲਾ ਇਤੀ॥

ਸੁਣਿ ਗਲਾ ਆਕਾਸ ਕੀ ਕੀਟਾ ਆਈ ਰੀਸ॥

ਭੂੰਮਿਕਾ ਕੇ ਨਾਵ ਵਾ ਦੋ ਚਾਰ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਸੇ ਉਕਤਿ ਜੁਕਤਿ ਮਹਾਤਮੁ ਸੁਨ ਕਰ (ਜੈਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਦਾ ਨਿਰਲੇਪੁ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ) ਇਤਜ਼ਾਦਿਕ ਚਿਦਾਕਾਸ ਨਿਵਾਸੀ ਬ੍ਰਹਮ ਗਜ਼ਾਨੀਓਂ ਕੀ ਬਾਰਤਾ ਕੋ ਸੁਨ ਕਰਕੇ ਕੀਟ ਜੋ ਵਿਸਈ ਔਰ ਪਾਂਮਰ ਜੀਵ ਹੈਂ ਦੇਹਾਭਿਮਾਨੀ ਵਹੁ ਭੀ ਰੀਸ ਕਰ ਬੈਠਤੇ ਹੈਂ ਕਿ ਹਮ ਭੀ ਗਜ਼ਾਨੀ ਹੈਂ ਜੈਸੇ ਗਰੁੜ ਕੋ ਅਕਾਸ ਮੇਂ ਉਡਤਾ ਦੇਖ ਕਰ ਕੀਟ ਭੀ ਉਨੇ ਕੀ ਰੀਸ ਕਰਕੇ ਪੰਖ ਹਲਾਵਨੇ ਲਗਤੇ ਹੈਂ ਅਰਥਾਤ ਨਿਜ ਮੁਖ ਸੇ ਅਪਨੇ ਕੋ ਅਸੰਗ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਗਜ਼ਾਨੀ ਹੰਸ ਕੇ ਸੰਗ ਕੀਟ ਅਗਜ਼ਾਨੀ ਕੈਸੇ ਪਹੁੰਚ ਸਕਤਾ ਹੈ॥

ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਪਾਈਐ ਕੂੜੀ ਕੂੜੈ ਠੀਸ॥ ੩੨॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਨਾਮ ਐਸਾ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ ਔਰੁ (ਕੂੜੈ) ਝੂਠਜੋਂ ਕੀ (ਕੂੜੀ ਠੀਸ) ਝੂਠੀ ਗੱਪ ਹੈ ਭਾਵ ਜਥਾਰਥ ਗਜ਼ਾਨ ਕੀ ਕਰਨੀ ਬਿਨਾ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਕਜ਼ਾ ਕਰੇਂਗੀਆਂ॥ ੩੨॥ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸਟੀ ਸੇ ਸਬ ਕੁਛ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ ਅਪਨਾ ਕੀਆ ਕੁਛ ਨਹੀ ਹੋਤਾ ਇਸ ਬਾਰਤਾ ਕੋ ਵਿਸਤਾਰ ਸੇਂ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥

---

77. ਗਜ਼ਾਨ ਕੀ ਸਪਤ ਭੂੰਮਿਕਾ ਰੂਪੁ ਪੌੜੀਆਂ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਸੰਕਲਪੁ ਉਠਨਾ ਸੋ ਸੁਭ ਉਨਨਾ ਵਿਖਯੋਂ ਮੈ ਦ੍ਵੈਸ ਹੋਨਾ ਹਰਿਗੁਰ ਕਥਾ ਮੇ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹਰਿ ਗੁਰ ਗੁਨ ਕੀਰਤਨ ਮੇ ਪੁਲਕਾਵਲੀ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਭੂੰਮਿਕਾ ਸੁਭੇਛਜਾ ਹੈ ੧ ਇਕੰਤ ਬੈਠ ਕਰ ਵਿਚਾਰੁ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈ ਕੌਣ ਹੂੰ ਅਰੁ ਸੰਸਾਰੁ ਕਿਆ ਹੈ ਇਹ ਦੂਸਰੀ ਭੂੰਮਿਕਾ ਵਸਤੁ ਵਿਚਾਰੁ ਹੈ ੨ ਜਗਤ ਕੀ ਓਰ ਸੇ ਮਨ ਕੋ ਰੋਕਨਾ ਸੁਧ ਸਰੂਪ ਮੈ ਇਸਥਿਤ ਕਰਨਾ ਏਹ ਤੀਸਰੀ ਤਨ ਮਾਨਸਾ ਹੈ ੩ ਗਿਆਨ ਕਾ ਅਭੰਗ ਅਨੁਭਵ ਉਦੇ ਹੋਨਾ ਸਰਬ ਜਗਤ ਆਤਮ ਰੂਪ ਹੀ ਭਾਸਨਾ ਜੈਸੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਮੇ ਤਰੰਗ ਹੈਂ ਸੋ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਰੂਪ ਹੀ ਹੈਂ ਏਹ ਗਜ਼ਾਨ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਚੌਥੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸੱਤ੍ਵਾਪਤਿ ਹੈ ੪ ਤਨ ਅਭਿਮਾਨ ਕਾ ਛੁਟ ਜਾਣਾ ਔਰ ਸਰੂਪ ਮੇ ਦ੍ਰਿਢ ਨਿਸਚੇ ਹੋਣਾ ਪਰ ਸੇ ਅਰ ਆਪ ਸੇ ਭੀ ਉਥਾਨ ਹੋਨਾ ਏਹ ਪਾਂਚਵੀ ਭੂਮਿਕਾ ਅਸੰਸਕਤ ਹੈ॥ ੫॥ ਮਨ ਬੁਧ ਸੇ ਲੇਕਰ ਯਾਵਤ ਜਗਤ ਕੇ ਪਦਾਰਥ ਹੈਂ ਸਭ ਕਾ ਆਪ ਸੇ ਅਭਾਵ ਹੋਣਾ ਪਰਸੇ ਉਥਾਨ ਸੁਖੋਪਤਿ ਵਤ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕਾ ਅਨੰਦਾਕਾਰ ਹੋਨਾ ਏਹ ਖਸਟਮ ਭੂਮਿਕਾ ਪਦਾਰਥਾ ਭਾਵਨੀ ਹੈ ੬ ਸਪਤਮ ਭੂਮਿਕਾ ਤੁਰੀਆ ਹੈ ਜਹਾਂ ਫਿਰ ਦੂਸਰਾ ਭਾਨ ਨਹੀ ਹੈ ਸੋਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕੀਸ ਕਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ ਸਪਤ ਭੂਮਿਕਾ ਪਰ ਬਢ ਕਰਕੇ ਸੱਚ ਖੰਡ ਮੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਕਰ ਫਿਰ ਇਕੀਸਤੁਰੀਆ ਵਸਥਾ ਰਹਿਤੀ ਹੈ॥ ੭॥ ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਤੁਰੀਆ ਕਜੋਂ ਹੈ॥ ਉੱਤਰੁ॥ ਗਜ਼ਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਸੇ ਏਹ ਚੌਥੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਤੁਰੀਆ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥ ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਜੋ ਇਸ ਪਰਕਾਰ ਸਪਤਮ ਤਕ ਨਾ ਪਹੁੰਚਾ ਔਰ ਵੀਚ ਹੀ ਮੇ ਮ੍ਰਿਤੁ ਹੋ ਗਜ਼ਾ ਦੂਸਰੀ ਤੀਸਰੀ ਭੂਮਿਕਾ ਮੇ ਤਬ ਕਜ਼ਾ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਉੱਤਰ : ਐਸਾ ਜੋ ਪੁਰਖ ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ ਯੋਗ ਭ੍ਰਸ਼ਟ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਅਰਥਾਤ ਸਭ ਸਾਧਨ ਵਹੁ ਕਰ ਨਹੀ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਲਖਮੀਵਾਨ ਉਤਮ ਕੁਲ ਮੇ ਵਾ ਜੋਗੀਯੋਂ ਕੇ ਘਰ ਮੇ ਉਤਪੰਨ ਹੋ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਭਜਨੁ ਦਾਨੁ ਕਰਕੇ ਅਪਨੇ ਫਲ ਕੋ ਪਾਵਤਾ ਹੈ ਉਸਕਾ ਕੀਆ ਹੁਆ ਬਜਰਥ ਨਹੀਂ ਜਾਤਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕਾ ਵਾਕਜ ਹੈ। "ਪ੍ਰਭੁ ਤਿਲੁ ਨਹੀ ਭੰਨੈ ਘਾਲੇ" ਭਾਵ ਸੋਹਿ ਕਿ ਉਸਕੀ ਦੁਰਗਤਿ ਕਦਾਪਿ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ ਹੈ ਔਰ ਭੀ ਕਹਾ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਜਨਮੋਂ ਕੇ ਅੰਤ ਮੇਂ ਗਿਆਨਵਾਨੁ ਹੋਕਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੋ ਪਾਵਤਾ ਹੈ ਭਾਵ ਏਹ ਕਿ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਰਤਾ ਹੁਆ ਗਿਆਨ ਕੀ ਪੌੜੀਓਂ ਪਰ ਚਲਾ ਜਾਤਾ ਹੈ ਤਿਸਮੇ ਨਾਮ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕੇ ਕੋਈ ਵਿਘਨ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ ਹੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨੰ.8.ਨਿਰਮਲ-ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੀਲੀਭਤਿ (ਵੇਦਾਂਤੀ)-32

ਹੇ ਭਗਵਨ! ਗਿਯਾਨਸੇ ਸਰਵਥਾ ਸਤਯ ਵਿਵਹਾਰ; ਔਰ ਦੰਭ, ਦਰਪ, ਆਦਿਕ ਆਸੁਰੀ ਸੰਪਤੀਦਾ ਤਿਆਯੁ ਹੋਤਾਹੈ,ਤਿਸ ਗਿਯਾਨਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਕਾ ਦੇਸ਼ ਔਰ ਕਾਲਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਔਰ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਸੱਮਤ ਸੁਗਮ ਉਪਾਯ ਕਹੋ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ਼ਿਸ਼ਯਕੀ ਜਿਗਯਾਸਾ ਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥

ਇਕ ਦੂ ਜੀਭੌ ਲਖ ਹੋਹਿ ਲਖ ਹੋਵਹਿ ਲਖ ਵੀਸ॥

ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ! ਜੋ ਅਤਿੰਅਤ ਉਤਸਾਹ ਪੂਰਵਕ ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਨਾਮਕਾ ਉਚਾਰਣਹੈ, ਸੋ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਕਾ ਕਾਰਨਹੈ। ਪੰਰਤੂ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਉਤਸਾਹ ਚਾਹੀਏ; ਜੋ ਏਕ ਜਿਹਵਾ ਸੇ ਮੇਰੀ ਲਾਖ ਜਿਹਵਾ ਹੋਵੇ, ਔਰ ਵਹ ਲਾਖ ਫਿਰ ਬੀਸ ਲਾਖ ਹੋਵੇ। ਤਬ ਇਤਨੀ ਜਿਹਵਾਸੇ ਲਾਖ ਲਾਖ ਬਾਰ ਏਕ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਨਾਮਕੋ ਉਚਾਰਣ ਕਰੋਂ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ (ਰਾਹਿ)ਰਸਤੇ ਸੇ (ਪਤਿ) ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਤ ਗਿਯਾਨਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਰੂਪੀ ਪਵੜਿਯੋਂ ਪਰ ਚੜ੍ਹ ਕਰ (ਇਕੀਸ) ਏਕ-ਇਸ਼੍ਵਰ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੋਤਾਹੈ॥ ਨਾਮਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵਕਾ ਬੋਧਕ ਵੇਦ-ਵਾਕਯ "ਓਹੁ ਧੋਪੈ ਨਾਵੈਕੈ ਰੰਗਿ"ਇਸ ਪੰਕਤੀਕੇ ਵਿਖਿਯਾਨਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ,ਦੇਖ ਲੇਨਾ; ਔਰ ਗਿਯਾਨਕੀ ਭੂਮਿਕਾਵੋਂਕਾ ਨਿਰੂਪਣ "ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ" ਇਤਯਾਦਿ ਸੋਪਾਨ ਮੇਂ ਕਰਾਹੈ, ਦੇਖ ਲੇਨਾ॥

ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ! ਬਹੁਤਸੇ ਬਾਹਰ ਮੁਖੀ ਪੁਰਸ਼ ਕੀਟ ਤੁਲਯ ਅਤਿਅੰਤ ਤੁਛ ਆਕਾਸ (ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ) ਕੀ ਬਾਤੇਂ ਸੁਨ ਕਰ, ਬ੍ਰਹਮ-ਨਿਸ਼ਠ ਵਿਦਵਾਨੋਂਕੀ ਰੀਸ ਕਰਕੇ ਯਹ ਕਹਿਤੇਹੈ; ਜੋ ਕਿ ਹਮਕੋ ਕੁਛ ਕਰਤਵਯ ਨਹੀਂ,ਇਸਮੇ ਨਾਮ ਉਚਾਰਣਸੇ ਕਿਯਾਹੈ ? ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀ ਕਹਿਤੇਹੈਂ, ਉਨ(ਕੂੜੈ)ਕਪਟੀ ਪੁਰਸ਼ੋਂਕੀ ਜੋ(ਠੀਸ) ਨਿਸ-ਕਰਤਵਯਤਾ ਬੋਧਕ ਵਾਣੀਹੈ,ਸੋ ਕੂੜੀਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ(ਨਦਰੀ)ਯਥਾਰਥ ਗਿਯਾਨੀ ਹੋਨੇ ਪਰ(ਪਾਈਏ) ਪਰਮਤਤ੍ਵ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਤੀਹੈ;ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਯਥਾਰਥ ਗਿਯਾਨਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਉਨਕੋ ਸ੍ਰਵਣ ਆਦਿਕ ਕਰਤਵਯ ਹੈ; ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਸੁਰੇਸ਼੍ਵਰ(ਕਾ)ਵਾਰਤਿਕਹੈ: " "

ਅਰਥ॥ ਜਿਸਸੇ ਜੀਵ ਚੇਤਨਕੇ ਵਿਵੇਕ ਵਾਸਤੇ ਸਬ ਕਰਮੋਂਕਾ ਤਿਯਾਗ ਸ਼੍ਰੁਤੀਨੇ ਵਿਧਾਨ ਕਰਾਹੈ,ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਤਿਸ ਵਿਵੇਕਜਨਕ ਸ੍ਰਵਣਾਦਿਕਾਕੇ ਤਿਯਾਗ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਅਪਰਿਪੱਕ ਗਿਯਾਨੀ ਪਤਿਤ ਹੋਤਾਹੈ। ॥32॥

ਨੰ.9.ਸਾਧੂ ਪੰ.ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਜੀ ਉਦਾਸੀਨ(ਵੈਦਿਕ ਮੁਨੀ)-32

ਇਕਦੂ ਜੀਭੌ ਲਖਹੋਹਿ ਲਖ ਹੋਵਹਿ ਲਖ ਵੀਸ ॥

ਏਕ ਜਿਹ੍ਵਾਸੇ ਲਾਖ ਜਿਹ੍ਵਾਹੋ, ਵੇ ਲਾਖ ਜਿਹ੍ਵਾਏਂ ਫਿਰ ਏਕ ਏਕ, ਬੀਸ ਬੀਸ ਲਾਖਹੋਂ। ਫਿਰ ਏਕ-ਏਕ ਜਿਹ੍ਵਾਸੇ ਲਾਖ ਲਾਖ ਬਾਰ ਜਗਤਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਮਾਯਾਪਤਿ ਇਸ਼੍ਵਰਕਾ ਏਕ-ਏਕ ਨਾਮ ਉਚਾਰਣ ਕਿਯਾ ਜਾਯੇ॥ 1॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਤਿਸ਼੍ਰੱਧਾਸੇ ਉਤਪੰਨ ਹੁਏ,ਇਸ ਭਾਵਨਾ ਰੂਪੀ ਸੁਭੇਚਛਾ ਨਾਮਕੇ ਮਾਰਗਸੇ, ਅਰਥਾਤ,ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੋਕਤ ਉਪਾਏਸੇ ਜਗਤਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਕੇ ਸਾਧਨ ਗਿਯਾਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਾਮਕੇ ਸਾਤ ਸੋਪਾਨੋਂ(ਪੌੜਿਯੋ) ਪਰ ਸ਼ਨੈ-ਸ਼ਨੈ: ਚੜ੍ਹਾ ਜਾਯੇ,ਤੋ ਏਕ ਇਸ਼੍ਵਰ ਰੂਪ ਹੋਤਾ,ਅਰਥਾਤ ਨਦੀ ਸਮੁਦ੍ਰ ਕੀ ਨਾਈ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਸਾਥ ਏਕਮੇਕ ਹੁਆ ਸੰਸਾਰਕੇ ਜਨਮ-ਮਰਣ ਕੇ ਚਕਰਸੇ ਸਦਾਕੇ ਲਿਯੇ ਛੂਟ ਜਾਤਾਹੈ। ਗਿਯਾਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਾਮਕੇ ਸਾਤ ਸੋਪਾਨੋ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਰ ਚੜ੍ਹਨੇਕੀ ਬਾਤੋਂਕੋ ਸੁਨ ਕਰ,ਜੋ ਆਕਾਸ਼ ਪਰ ਚੜ੍ਹਨੇਕੇ ਸਮਾਨਹੈ, ਕਦਾਚਿਤ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਕੀਟੋਂਕੋ ਭੀ,ਅਰਥਾਤ, ਕੀਟੋਂਕੀ ਨਾਈ ਸੰਸਾਰਕੇ ਵਿਸ਼ਯੋਂਮੇਂ ਆਸਕਤ ਕਰਮ ਹੀਨ ਮਨੁਸ਼ਯੋਂਕੋ ਭੀ ਚੜ੍ਹਨੇਕੀ ਇਛਾ ਮਨਮੇਂ ਆਤੀ, ਅਰਥਾਤ ਸੰਸਾਰਤੇ ਜਨਮ-ਮਰਣ ਰੂਪੀ ਚਕਰਸੇ ਛੂਟਨੇਕੇ ਲਿਯੇ ਚੜਨੇਕੀ ਕਾਮਨਾ (ਇਛਾ)ਮਨਮੇਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਤੀਹੈ॥ 2॥

ਪਰੰਤੂ ਝੂਠਕਾ ਆਸ਼੍ਰਯ ਲਿਯੇ ਹੁਏ, ਅਰਥਾਤ ਸੰਸਾਰਕੇ ਝੂਠੇ ਵਿਸ਼ਯੋਂਕੋ ਪਕੜੇ ਹੁਏ ਉਨ ਕੀਟੋਕੀ, ਅਰਥਾਤ ਕੀਟ-ਤੁਲਯ ਕਰਮਹੀਨ ਮਨੁਸ਼ਯੋ ਕੀ ਵਹ ਇਛਾ ਝੂਠੀ ਇਛਾ ਹੀਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਰਤਵਯ ਬੁਧਿਸੇ ਲਗਾਤਾਰ ਕਰਮੋਕੇ ਕਰਨੇਮੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਜਗਤਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਅਨੁਗ੍ਰਹਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸੇ ਹੀ ਗਿਯਾਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਾਮਕੇ ਸਾਤੋਂ ਪਰਵੋਂ ਪਰ ਚੜਨਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾਹੈ, ਝੂਠੀ ਇਛਾਸੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਨਾਨਕਕਾ ਦਰਸ਼ਨ, ਅਰਥਾਤ ਨਾਨਕਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਹੈ॥ 3॥ 32॥

ਭਾਸ਼ਯ- ਜੋ ਇਸ਼ਰ ਸਾਯੰ-ਪ੍ਰਾਤ: ਸਦਾ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕੇ ਯੋਗਯਹੈ, ਜਿਸ ਇਸ਼ਰਕੀ ਆਗਿਯਾਮੇਂ ਵਰਤਮਾਨ ਹੁਏ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਔਰ ਮਹੇਸ਼ ਤੀਨੋ ਲਗਾਤਾਰ ਅਪਨੇ-ਅਪਨੇ ਕਾਮਕੋ ਕਰਤੇਹੈ, ਉਸ ਇਸ਼ਰਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਸੇਹੀ ਮਨੁਸ਼ਯਕੇ ਜਨਮ ਮਰਣਕਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਟੂਟਤਾਹੈ ਔਰ ਉਸੇ ਹਮੇਸ਼ਾਕੇ ਲਿਯੇ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਤੀਹੈ। ਜਗਤ ਕਰਤਾ ਇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਕਾ ਅਰਥ ਯਹਾਂ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਇਸ਼ਰਕਾ ਸਾਕਸ਼ਾਤਕਾਰ, ਅਰਥਾਤ ਉਪਰੋਕਤ ਗਿਯਾਨ ਅਭਿਪ੍ਰੇਤਹੈ। ਕਰਮ ਯੋਗੀ ਭਕਤੋਂਕਾ ਸਾਖਾਸ਼ਤਾਰ, ਅਰਥਾਤ ਉਪਰੋਕਤ ਗਿਯਾਨ ਅਭ੍ਰਿਪ੍ਰੇਤਹੈ। ਕਰਮ ਯੋਗੀ ਭਕਤੋ ਕੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਮੇਂ ਇਸੀਕਾ ਨਾਮ ਇਸ਼੍ਵਰ ਦਰਸ਼ਨਹੈ। ਇਸਕੀ ਲਾਲਸਾਸੇ ਮਨੁਸ਼ਯਕੋ ਇਸ਼ਰਕੇ ਸਾਮਨੇ ਉਪਸਥਿਤ ਹੋਨੇਕੇ ਲਿਯੇ ਉਸਕੇ ਦਰਪਰ ਪ੍ਰਣਾਮਾਨੁ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕ੍ਰਿਯਾਕੇ ਪੀਛੇ ਸਾਤ ਸੋਪਾਨੋਂ ਪਰ,ਜਿਨ੍ਹੇ ਆਤਮ ਗਿਯਾਨੀ ਸੰਤ,ਗਿਯਾਨਕੀ ਸਾਤ-ਭੂਮੀਯਾਂ ਕਹਿਤੇਹੈ, ਚੜ੍ਹਨਾ ਹੋਤਾਹੈ। ਜਬ ਯਹ ਮਨੁਸ਼ਯ ਸ਼ਨੈ: ਸ਼ਨੈ:ਕ੍ਰਮਸੇ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹਤਾ ਹੁਆ ਸਾਤਵੇਂ ਸੋਪਾਨ ਪਰ, ਅਰਥਾਤ ਗਿਯਾਨਕੀ ਸਾਤਵੀ ਭੂਮੀਪਰ ਪਹੁੰਚਤਾਹੈ; ਤਬ ਵਹ ਇਸ਼ਰਕਾ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਤਾ,ਔਰ ਤਭੀ ਉਸੇ ਇਸ਼੍ਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਆ ਮਾਨਾ ਜਾਤਾਹੈ। ਜੈਸੇ ਇਸ਼ਰਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ (ਦਰਸ਼ਨ) ਇਸ਼ਰਕੇ ਅਨੁਗ੍ਰਹਿ ਵਿਨਾ ਨਹੀਂਹੋ ਸਕਤੀ; ਵੈਸੇ ਉਸਕੇ ਸਾਧਨ ਸੋਪਾਨ ਸਪਤਕ, ਅਥਵਾ ਭੂਮੀ ਸਪਤਕ ਅਰ ਆਰੋਹਣ,ਅਰਥਾਤ ਚੜ੍ਹਨਾਭੀ ਇਸ਼ਰਕੇ ਅਨੂਗ੍ਰਹਿ ਵਿਨਾ ਨਹੀਂਹੋ ਸਕਤਾ। ਇਸਲਿਯੇ ਹਰ ਏਕ ਮਨੁਸ਼ਯਕੋ ਸ਼ਰਧਾ ਭਕਤਿ ਪੂਰਵਕ ਕਰਤਵਯ ਬੁਧਿਸੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੋਕਤ ਸਬ ਕਰਮੋਕੋ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਅਨੁਗ੍ਰਹਿਸੇ ਇਸ਼੍ਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀਕੇ ਸਾਧਨ ਸੋਪਾਨ ਸਪਤਕ(ਭੂਮੀ ਸਪਤਕ)ਪਰ ਆਰੋਹਣਕਾ ਨਿਰੰਤਰ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਯੇ, ਜਿਸਸੇ ਇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਅਰਥਾਤ ਇਸ਼ਰਕਾ ਸਾਖਾਸ਼ਤ ਦਰਸ਼ਨਹੋ ਔਰ ਸੰਸਾਰਕੇ ਜਨਮ-ਮਰਣ ਚਕਰਸੇ ਹਮੇਸ਼ਾਕੇ ਲਿਯੇ ਛੁਟਕਾਰਾ ਮਿਲੇ। ਯਹ ਕਹਿਨੇਕੇ ਲਿਯੇ ਅਬ ਅਗਲੇ ਪਰਵਕਾ ਆਰੰਭਹੈ। ਔਰ ਮੰਤ੍ਰਸੰਖਿਯਾ ਤੀਨਹੈ,ਤੀਨੋਂ ਮੰਤ੍ਰੋਕਾ ਅਰਥ ਅਨੁਵਾਦਸੇ ਵਿਅਕਤਹੈ ਔਰ ਆਰੋਹਣੀਯ(ਚੜ੍ਹਨੇ ਯੋਗਯ)ਸਾਤੋਂ ਸੋਪਾਨੋਂ,ਅਰਥਾਤ ਸਾਤੋਂ ਗਿਯਾਨ ਭੂਮੀਯੋਕੇ ਨਾਮ ਯੇਹੈ ----------

ਅਰਥ:- ਪਹਿਲੀ ਗਿਯਾਨਭੂਮੀ ਸੁਭੇਚਛਾ ਨਾਮਸੇ ਕਹੀ ਜਾਤੀਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਨਾਮਕਾ ਸ਼ਰਧਾ-ਭਕਤਿਕੇ ਸਾਥ ਪ੍ਰੇਮ-ਪੂਰਵਕ ਉਚਾਰਣ ਤਥਾ ਸ੍ਮਰਣ ਔਰ ਯਥਾ ਵਿਧਿ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਰਤਵਯ ਬੁਧਿਸੇ ਕਰਮੋਂਕਾ ਕਰਨਾ ਤਥਾ ਮਨਮੇਂ ਇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਕੀ ਤੀਵ੍ਰ ਇਛਾਕਾਹੋਨਾ, ਗਿਯਾਨਕੀ ਪਹਿਲੀ ਭੂਮੀ(ਮੰਜ਼ਿਲ)ਅਥਵਾ ਇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਦਰਸ਼ਨਕਾ ਪਹਿਲਾ ਸੋਪਾਨ(ਜ਼ੀਨਾ)ਹੈ,ਔਰ ਉਸ ਸੋਪਾਨਕਾ ਨਾਮ 'ਸੁਭੇਚਛਾ' ਹੈ।

ਦੂਸਰੀ ਭੂਮੀ ਕਾ ਨਾਮ ਵਿਚਾਰਣਾ, ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਤਿਦਿਨ ਨਿਯਮਸੇ ਅਪਨੇ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕਕਾ ਪੜ੍ਹਨਾ,ਤਥਾ ਸੁਨਨਾ ਔਰ ਇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਨਿਜ ਰੂਪਕਾ ਠੀਕ-ਠੀਕ ਸਮਝਨਾ,ਦੂਸਰੀ ਭੂਮੀਹੈ ਔਰ ਉਸਕਾ ਨਾਮ 'ਵਿਚਾਰਣਾ' ਹੈ ਤੀਸਰੀ ਭੂਮੀ ਤਨੁਮਾਨਸਾ ਹੈ,ਅਰਥਾਤ ਇਸ਼੍ਵਰਕਾ ਸਵਰੂਪ ਠੀਕ-ਠੀਕ ਸਮਝ ਕਰ ਉਸਕੇ ਸਾਖਾਸ਼ਤਕਾਰ ਰੂਪੀ ਅਪਰੋਖਸ਼ ਗਿਆ[illegible]ਦਰਸ਼ਨ)ਕੇ ਲਿਯੇ ਮਨਕੋ ਏਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਤਿਦਿਨ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ(ਧਿਆਨ) ਕਰਨਾ ਤੀਸਰੀ ਭੂਮੀਹੈ ਔਰ ਉਸਕਾ ਨਾਮ 'ਤਨੁਮਾਨਸਾ' ਹੈ॥ 3॥

ਚੌਥੀ ਭੂਮੀ ਸਤ੍ਵਾਪਤਿ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨਸੇ ਇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪਕਾ ਸਾਖਾਸ਼ਤਕਾਰ (ਦਰਸ਼ਨ) ਹੋਨਾ ਚੌਥੀ ਭੂਮੀਹੈ ਔਰ ਉਸਕਾ ਨਾਮ ਸਤ੍ਵਾਪੱਤਿਹੈ॥ ਉਸਕੇ ਪੀਛੇ ਜਗਤਕੇ ਸਬ ਪਦਾਰਥੋਂ (ਵਿਸ਼ਯੋ) ਮੇ ਮਨਕੀ ਆਸਕਿਤ ਕਾ ਅਭਾਵਹੋ ਜਾਨਾ ॥ ਪਾਂਚਵੀ ਭੂਮੀਹੈ ਔਰ ਉਸਕਾ ਨਾਮ ਅਸੰਸਕਿਤਹੈ। ਵਿਵਹਾਰਕੇ ਅਭਾਵ ਕਾਲਮੇਂ ਇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਸਿਵਾ, ਕਿਸੀ ਦੂਸਰੀ ਵਸਤੂ(ਪਦਾਰਥ)ਕਾ ਸਾਮਨੇ ਨ ਆਨਾ ਛਠੀ ਭੂਮੀਹੈ ਔਰ ਉਸਕਾ ਨਾਮ ਪਦਾਰਥਾਭਾਵਨੀ ਹੈ।

ਸਾਤਵੀਂ ਭੂਮੀਕਾ ਨਾਮ ਤੁਯਗਾ ਹੈ। ਯਹਾਂ ਪਹੁਚਨੇ ਪਰ ਵਿਵਹਾਰ ਔਰ ਪਰਮਾਰਥ, ਸਵਾਰਥ ਔਰ ਪਦਾਰਥ, ਸ੍ਨੇਯ ਔਰ ਪ੍ਰੇਯ, ਸੰਸਾਰ ਔਰ ਅਸੰਸਾਰ, ਦੋਨੋਂ ਏਕਹੋ ਜਾਤੇਹੈ,ਅਥਵਾ ਯੋਂ ਕਹੋ ਕਿ,ਦੋਨੋਕਾ ਅਭਾਵਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਯਹੀ ਸਬਸੇ ਉਂਚੀ ਭੂਮੀਹੈ,ਯਹੀ ਅੰਤਿਮ ਸੋਪਾਨ(ਜ਼ੀਨਾ)ਹੈ। ਬਸ ਆਗੇ ਸਾਮਨੇ ਭਕਤਵਤਸਲ ਤ੍ਰਿਲੋਕੀਨਾਥ ਜਗਤਕਰਤਾ ਇਸ਼੍ਵਰਕਾ ਜਾਜ੍ਵਲਯਮਾਨ ਸਿੰਹਾਸਨ ਹੈ,ਜਿਸਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕੇ ਸਾਮਨੇ ਕਰੋੜੋਂ ਸੂਰਯ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮਾਤ ਪੜ ਜਾਤਾਹੈ, ਅਥਵਾ ਯੋਂ ਕਹੋ ਕਿ, ਸਰਵਥਾ ਅਪ੍ਰਕਾਸ਼ਹੋ ਜਾਤਾਹੈ। ਇਸੀਕੋ ਲਖਸ਼ਯਮੇਂ ਰੱਖ ਕਰ ਕਠੋਪਨਿਸ਼ਦਕੇ ਸ਼੍ਰੁਤਿਵਾਕਯਮੇਂ ਯਹ ਕਹਾ ਹੈ:- " "

ਅਰਥ:- ਹੇ ਨਚਿਕੇਤਾ! ਵਹਾਂ ਨ ਸੂਰਯ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਾਹੈ, ਨ ਚੰਦ੍ਰਮਾ, ਨ ਤਾਰੇ, ਨ ਯੇ ਬਿਜਲਿਯਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤੀਹੈਂ, ਯਹ ਅਗਿਨ ਤੋਂ ਕਹਾਂ ਸੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੇਗੀ। ਸੂਰਯ ਆਦਿ ਸਬ,ਨਿਸ਼ਚਯਸੇ ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤੇ ਹੁਏ(ਸਰਵੰਤਆਤਮਾ ਇਸ਼੍ਵਰ) ਕੇ ਪੀਛੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤੇ ਹੈਂ, ਉਸਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੇ ਯਹ ਸਬ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਾ ਹੈ॥ 5॥ ਜਬ ਕਰਮਯੋਗੀ; ਇਸ਼੍ਵਰ ਭਕਤ ਯਹਾਂ ਪਹੁੰਚਤਾਹੈ,ਉਸਕੇ ਨੇਤ੍ਰ ਏਕਦਮ ਬੇਕਾਰਹੋ ਜਾਤੇਹੈਂ, ਮਨਮੇਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀ ਲਾਲਸਾ ਅਤਿੰਅਤ ਬੜ੍ਹ ਜਾਤੀਹੈ, ਕੁਛ ਉਪਾਏ ਬਨ ਨਹੀਂ ਪੜਤਾ,ਤਬ ਦੋਨੋਂ ਹਾਥ ਜੋੜ ਕਰ ਸਾਮਨੇ ਖੜੇ ਹੁਏਕੇ ਮੁਖਸੇ ਸਹਸਾ ਥਥਲਾਤੀ ਹੁਈ ਵਾਣੀਸੇ ਯਹ ਪ੍ਰਾਥਨਾ-ਮੰਤ੍ਰ ਨਿਕਲਤਾਹੈ:- "----------"

ਅਰਥ:- 'ਹੇ ਜਗਤਪੋਸ਼ਕ! ਹੇ ਅਦਿਤੀਯ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ! ਹੇ ਸਬਕੋ ਨਿਯਮਮੇਂ ਰਖਨੇ ਵਾਲੇ! ਹੇ ਸੁਰਿਯੋ ਸੇ (ਵਿਦਵਾਨ ਕ੍ਰਮਯੋਗੀ ਭਕਤੋਂਸੇ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇ ਯੋਗਯ! ਹੇ ਪ੍ਰਜਾਪਤਿਯੋਂ ਕੇ ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ! ਅਪਨੇ ਮੁਖਕੀ ਕਿਰਣੋਂਕੋ ਬਖੇਰ ਔਰ ਅਪਨੇ ਸ਼ਰੀਰ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕੋ ਇਕਠਾ ਕਰ। ਤੇਰਾ (ਆਪਕਾ)ਜੋ ਸਬਸੇ ਬੜ੍ਹਕਰ ਮੰਗਲਮਯ ਸ੍ਵਰੂਪਹੈ, ਉਸਕਾਮੈਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੂੰ, ਜੋ ਵਹ, ਵਹ ਚਿਰਾਕਾਲਸੇ ਵਿਯੁਕਤ ਹੁਆ (ਬਿਛੜਾ ਹੁਆ) ਤੇਰਾ ਜਨ ਹੈ, ਵਹ ਮੈਂ ਹੂੰ॥ 16॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਸ ਪ੍ਰਾਥਨਾ ਮੰਤ੍ਰ ਕੋ ਸੁਨਕਰ ਪਰਮ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁਆ ਇਸ਼੍ਵਰ ਅਪਨੇ ਧਰਮ ਯੋਗੀ ਭਕਤਕੋ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਤਾਹੈ, ਵਹ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਤੇਹੀ ਨਿਹਾਲਹੋ ਜਾਤਾਹੈ, ਉਸਕਾ ਮਨੁਸ਼ਯ ਜਨਮ ਸੁਫਲ, ਉਸਕੀ ਜਨਨੀ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਔਰ ਉਸਕਾ ਕੁਲ ਪਵ੍ਰਿਤ ਹੋਤਾਹੈ ਔਰ ਉਸੇ ਹਮੇਸ਼ਾਕੇ ਲਿਯੇ ਸੰਸਾਰਸੇ ਛੁਟਕਾਰਾ ਮਿਲਤਾਹੈ॥ 32॥

ਨੰ.10. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਆਧੁਨਿਕ) -32

ਪ੍ਰਾਕਥਨ:- ਉਸ ਸਮੇਂਦੇ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਗੋਰਖ ਮਤਾਵਲੰਬੀ ਜੋਗ ਪੰਥੀਆਂਦਾ ਸੁਧਾਰ ਕਹਿਕੇ, ਹੁਣ ਉਸ ਸਮੇਂਦੇ ਵਾਚ ਗਯਾਨੀਆਂਦੇ ਸੁਧਾਰਦਾ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਜ ਕਲ ਦੇ ਵਾਚ ਗਿਆਨੀਆਂ ਵਾਂਙੂ ਤਦੋਂਹੀ ਨਿਰਾ 'ਅਹੰ ਬ੍ਰਹਮਾਸਿਮ' ਕਹਿਕੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਲੱਖਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਦੇ ਆਪੂੰ ਈਸ਼੍ਵਰ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਗਯਾਨੀਹੈ ਸਨ। ਅਸਮਾਨਾਂ ਵਿਚ ਗਤੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪੰਛੀ ਤੇ ਧਰਤੀਤੇ ਰੀਂਗਣ ਵਾਲੇ ਕੀਟ ਦੇ ਰੂਪਕ ਵਿਚ,ਸਚਮੁਚਦੇ ਤੇ ਵਾਚ ਗਯਾਨੀਆਂਦਾ,ਦੋਹਾਂਦਾ ਫਰਕ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ।ਜਗਦੀਸ਼ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰੇਮ ਦੁਆਰਾ ਅਤਿਸ਼ੈ ਕਰਕੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਜਗਯਾਸੂ 'ਪਤਿਬ੍ਰਤ ਇਸਤ੍ਰੀ' ਵਾਂਙੂ ਈਸ਼੍ਵਰ ਰੂਪ ਪਤੀਦੇ ਦੁਆਰੇ ਅੱਪੜਦੇ ਹਨ,ਪਰ ਉਹਨਾਂਨੂੰ ਪਤੀਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਉਸਦੀ ਨਦਰ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀਹੈ, 'ਨਾਮ' ਤੇ 'ਨਦਰ' ਦੋ ਨੁਕਤੇ ਹਨ ਜੋ ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਦਰਸਾਏ ਹਨ।

ਏਹ ਜਗਯਾਸੂ ਨੂੰ ਦਰੁਸਤ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚਲੈ ਜਾਂਦੇਹਨ,ਜਿਸਨੂੰ ਜਗਤਦੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਨਾਲ 'ਇਕ'ਹੋ ਜਾਣਾ ਕਹੀਦਾਹੈ। 'ਇਕ ਦੂ'ਤੋ ਲੈਕੇ'ਇਕੀਸ'ਤਕ ਤਾਂ ਨਾਮਦਾ ਵਰਣਨਹੈ- ਇਹਹੈ ਜਗਯਾਸੂ ਦਾ ਪਤੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨਾ। ਫਿਰਹੈ 'ਨਦਰ''ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਪਾਈਐ' ਇਹਹੈ 'ਪਰਮੇਸੁਰ'ਦਾ ਜਗਯਾਸੂ ਨਾਲ'ਪ੍ਰੇਮ'ਸਾਡੇ ਪ੍ਰੇਮਦੀ ਸਫਲਤਾ ਤਦੋਂਹੀਹੈ ਜਦੋਂ ਸਾਨੂੰ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਪਿਆਰ ਕਰੇ; ਯਥਾ:-"ਮੁਹੌ ਕਿ ਬੋਲਣੁ ਬੋਲੀਐ ਜਿਤੁ ਸੁਣਿ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ"(2:5)॥ਨਾਮਦਾ ਸਿਮਰਣ ਜਗਯਾਸੂਨੂੰ 'ਅੰਤ'ਦੇ ਅੰਤ ਉਤੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾਹੈ;ਅਗੋ 'ਅਨੰਤ'ਹੈ। ਅਨੰਤ ਵਿਚ ਆਪੂੰ ਛਾਲ ਨਹੀਂ ਵਜਦੀ, ਉਥੇਤਾਂ 'ਅਨੰਤ' ਆਪ ਆਪਣੇ ਕਿਸੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਟਾਖਯ ਨਾਲ ਖਿੱਚ ਖੜਦਾਹੈ, ਯਥਾ "ਜਿਨੀ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਤਿਨ ਕਉ ਸਦਿ ਮਿਲੈ"(989:5); ਪੁਨਾ:"ਬਾਂਹ ਪਕੜਿ ਠਾਕੁਰਿ ਹਉ ਘਿਧੀ"(701:4)।ਹਾਂ ਇਹ ਮਿਹਰਾਂ ਵਾਲੇਦੀ ਮਿਹਰਦਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾਹੈ, ਇਹ ਨਦਰ ਹੈ 'ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਨਹਾਲ'(8:9)॥ ਅਗਲੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਇਹ ਵਿਸ਼ਯ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕੀਤਾਹੈ।

ਇਕਦੂ ਜੀਭੌ ਲਖਹੋਹਿ ਲਖ ਹੋਵਹਿ ਲਖ ਵੀਸ ॥

ਅਰਥ:- ਇਕ ਜੀਭ ਤੋ (ਸਾਡੀਆਂ) ਲਖ (ਜੀਭਾਂ) ਹੋ ਜਾਣ, (ਤੇ) ਲਖ (ਜੀਭਾਂ) ਤੋ ਵੀਹ ਲਖ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੇਰ ਅਸੀਂ) ਲਖ ਲਖ ਵੇਰ ਜਗਤਦੇ ਮਾਲਕ (ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ)ਦਾ ਇਕ ਨਾਮ ਲੈਂਦੇ ਰਹੀਏ। ਇਹਹੈ ਰਾਹ (ਜਿਸ)ਵਿਚ ਪਤੀ(ਦੇ ਮਹਲ)ਦੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਹਨ(ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ) ਚੜ੍ਹਨ ਨਾਲ(ਜਗਤ)ਦੇ ਈਸ਼ਵਰ ਨਾਲ ਇਕ ਹੋਈਦਾਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਗੁਰਮੁਖਾਂਦੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਰ ਅੱਪੜ ਪੈਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਰਸ਼ੀ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਕੇ ਨਾਮ ਅਭਯਾਸਦੇ ਬਲਤੋਂ ਸੱਖਣੇ ਕਥਨੀ ਮਾਤ੍ਰਦੇ ਖੰਭਾਂ ਵਾਲੇ ਕੀੜਿਆਂਨੂੰ ਰੀਸ ਆ ਜਾਂਦੀਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂਬੀ ਕੀਟ ਪੰਖਾਂ ਨਾਲ ਅਕਾਸ਼ ਦੇ ਧੁਰ ਪੁੱਜ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਪਰ ਹੇ ਨਾਨਕ, ਬ੍ਰਿਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂਦੀ ਕੂੜੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿਚ ਲੱਗ ਰਹੀਹੈ ਐਸੇ ਕੂੜੇ ਪੁਰਖਾਂ ਦੀਆਂ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਗੱਪਾਂ ਕੂੜਹੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਗਤਦੇ ਈਸ਼ਨੂੰ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਨਜਰ=ਮਿਹਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਪਾਈਦਾਹੈ।

ਵਯਾਖਯਾ:- ਕਹਿ ਦੇਣ ਮਾਤ੍ਰ ਨਾਲ ਕੋਈ ਬ੍ਰਹਮ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਨਹੀਂਹੋ ਸਕਦਾ। ਦੇਹਿ ਅਭਿਮਾਨ ਦੂਰ ਹੋਣ ਨਾਲਤੇ 'ਤਨ ਹੰਤਾ' ਤੋ ਉਚੇ ਉੱਠਣ ਨਾਲਹੀ ਈਸ਼੍ਵਰ-ਲੀਨਤਾਹੋ ਸਕਦੀਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਜੋ ਉਪਾਉ ਦੱਸਿਆ,ਉਹ ਹੇ ਪ੍ਰੇਮ; ਫੁਰਮਾਇਆਹੈ:-"ਜਿਸੁ ਸਿਉ ਰਾਤਾ ਤੈਸੋ ਹੋਵੇ..."65:5)। ਭਾਵ ਈਸ਼ਵਰ ਨਾਲ ਰੱਤਿਆ ਗਿਆ ਹੀ ਉਸਦਾ ਰੂਪਹੋ ਸਕੀਦਾਹੈ। ਫੇਰ ਫੁਰਮਾਇਆਹੈ:-"ਪ੍ਰੇਮ ਪਰਾਇਣ ਪ੍ਰੀਤਮ ਰਾਉ। ਨਦਰਿ ਕਰੇ ਤਾ ਬੁਝੈ ਨਾਉ"(222:16); ਕਿ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਰਾਉ (ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ) ਪ੍ਰੇਮਦੇ ਆਸਰੇਹੋ ਗਿਆ ਮਿਲਦਾਹੈ। ਤੀਸਰੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂਦਾ ਵਾਕਹੈ:-"ਪ੍ਰੇਮ ਪਦਾਰਥੁ ਜਿਨ ਘਟਿ ਵਸਿਆ ਸਹਜੇ ਰਹੇ ਸਮਾਈ" (1234:2)। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦਾਹੈ ਕਿ ਅਣਦਿਸਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਿਕੂੰ ਹੋਵੇ? ਉਸਦਾ ਉਪਾਉ ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ 'ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ' ਤੇ ਨਾਮ ਦੱਸਿਆ:-

(1) ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ:- ਸਦਾ ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹ ਤੇਰੀ ਨਾਮੁ ਮਨਿ ਵਸਾਵਏ॥

(ਓ) ਕਿਉਂਕਿ 'ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ' ਅਰਥਾਤ ਗੁਣ ਗਾਇਨ ਨਾਲ ਪਹਿਲੋਂ ਮਨਦੀ ਮੈਲ ਉਤਰਦੀਹੈ:-

"ਗੁਨ ਗਾਵਤ ਤੇਰੀ ਉਤਰਸਿ ਮੈਲੁ"(289:2); ਫਿਰ ਇਸੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਉਪਜਦਾਹੈ:

"ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹਣੁ ਸਹਜ ਅਨੰਦ॥ ਸਖਾ ਸੈਨੁ ਪ੍ਰੇਮ ਗੋਵਿੰਦ"(352:3);ਅਰਥਾਤ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਗੋਬਿੰਦਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਉਪਜਦਾਹੈ। ਜੋ ਪ੍ਰੇਮੀਦਾ ਮਿਤ੍ਰ ਤੇ ਸਨਬੰਧੀਹੋ ਜਾਂਦਾਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰੇਮਨੂੰ ਸਹਿਜ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾਹੈ:- ਪੁਨ:- ਤੂੰ ਸਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਿਫਤਿ ਸੁਆਲਿਉ ਜਿਨਿ ਕੀਤੀ ਸੋ ਪਾਰਿ ਪਇਆ॥(469:12)॥

(2) ਨਾਮ:- ਨਾਮ ਸਿਮਰਣ ਨਾਲ ਬੀ ਪਹਿਲੋਂ ਮਨਦੀ ਮੈਲ ਉਤਰਦੀਹੈ:- ਪ੍ਰਭਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਮਨਕੀ ਮਲੁ ਜਾਇ(263:3)॥ ਫੇਰ ਬੁਧੀਦੀ ਮੈਲ ਬੀ ਨਾਮ ਨਾਲ ਉਤਰਦੀਹੈ:- ਭਰੀਐ ਮਤਿ ਪਾਪਾਕੈ ਸੰਗਿ॥ ਓਹੁ ਧੋਪੇ ਨਾਵੈ ਕੈ ਰੰਗਿ(4:12)॥ ਹਾਂ ਮਨ ਬੁੱਧੀਦੀ ਸਾਰੀ(ਸੂਖਮ ਅਸਥੂਲ) ਮੈਲ ਨਾਮ ਨਾਲ ਉਤਰ ਜਾਦੀਹੈ, ਯਥਾ:- "ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੀਅਨਕੋ ਦਾਤਾ ਸਿਮਰਤ ਸਭ ਮਲੁ ਖੋਈ"(617:13)॥ ਫਿਰ ਨਾਮ ਨਾਲ ਮਾਇਆਦਾ ਸਾਰਾ ਮੋਹ ਤੁਟ ਜਾਂਦਾਹੈ, ਤਦੋਂ ਨਾਮਹੀ ਪ੍ਰੇਮਹੈ(ਇਹ ਗਲ ਸਾਫ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਂਦੀਹੈ: "ਪ੍ਰੇਮ ਪਦਾਰਥੁ ਨਾਮਹੈ ਭਾਈ, ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਬਿਨਾਸੁ" (640:3)॥ ਫਿਰ ਤਦ ਜੀਵ ਤੱਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਕੇ ਸੋਝੀ ਦੇਂਦਾਹੈਕਿ ਮੈਂਸਰੀਰ ਮਨ ਆਦਿ ਤੋ ਭਿੰਨਹਾਂ:-

"ਨਾਮੇ ਹੀਤੇ ਸਭੁ ਪਰਗਟੁ ਹੋਵੇ ਨਾਮੇ ਸੋਝੀ ਪਾਈ"(356:9)॥ ਫਿਰ ਨਾਮ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਜੀਵ ਤੱਤ ਬ੍ਰਹਮ ਤੱਤ ਦੀ ਅਭੇਦਤਾ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:-"ਨਾਮ ਤਤੁ ਸਭ ਹੀ ਸਿਰਿ ਜਾਪੈ॥ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਦੁਖੁ ਕਾਲੁ ਸੰਤਾਪੇ॥ ਤਤੋ ਤਤੁ ਮਿਲੈ ਮਨੁ ਮਾਨੈ॥ ਦੂਜਾ ਜਾਇ ਇਕਤੁ ਘਰਿ ਆਨੇ"(943:13)॥

ਅਰਥਾਤ- ਸਭਤੋ ਉੱਚਾ ਤੱਤ ਇਹ'ਨਾਮ ਤੱਤ'ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਤਤੁ (=ਜੀਵ ਤੱਤ) ਤਤੁ (ਬ੍ਰਹਮ ਤੱਤ) ਨੂੰ ਮਿਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਮਨ ਪਤੀਜਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਦੁਐਤ ਬਿਲਾ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਏਕਤਾ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਹਾਂ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

(3) ਜੇ 'ਯੋਗ'ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਈਸ਼ੂਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਨੀਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਬੀ ਮਾਰਗਹੈ,ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋਗਦੀ ਸਫਲਤਾ ਬੀ ਨਾਮ ਨਾਲਹੈ: "ਨਾਮੀ ਰਤੇ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਬੀਚਾਰੁ" (914:15); ਪੁਨਾ: "ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਜੋਗੁ ਕਦੇ ਨ ਹੋਵੇ ਦੇਖਹੁ ਰਿਦੈ ਬੀਚਾਰੈ" (946:4)

(4) ਜੇ ਕਰਮ ਮਾਰਗ ਤੇ ਟੁਰੋ ਤਾਂਬੀ ਨਾਮ ਬਿਨ ਸਫਲਤਾ ਨਹੀਂ:"ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਸਚੁ ਕਰਣੀ ਸਾਰੁ" (941:17)

(5) ਜੇ ਗਯਾਨ ਮਾਰਗ ਦਵਾਰਾ ਚਾਹੋ ਤਾਂਬੀ ਨਾਮ ਨੇਹੀ ਸ਼ੁੱਧ ਗਯਾਨ ਦੇਣਾਹੈ:-

"ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਗੁਣ ਗਿਆਨ ਬੀਚਾਰੁ"(941:17);"ਨਾਮ ਸੰਗਿ ਜਿਸਕਾ ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ॥ ਨਾਨਕ ਤਿਨਹਿ ਨਿਰੰਜਨੁ ਜਾਨਿਆ" (281:11)। ਪਰ ਨਾਮਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਤਾਪ, ਕਿ ਪ੍ਰੇਮ ਦੁਆਰਾ ਤੁਰੋ ਤਾਂ ਨਾਮ, ਜੇ ਕਰਮ ਨਾਲ ਤੁਰੋ ਤਾਂ ਨਾਮ, ਜੋ ਯੋਗ ਨਾਲ ਤੁਰੋ ਤਾਂ ਨਾਮ, ਜੇ ਗਯਾਨ ਨਾਲ ਤੁਰੋ ਤਾਂ ਨਾਮ, ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਮਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨਹੈ,ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਫੁਰਮਾਇਆਹੈ:"ਨਾਮ ਤਤੁ ਸਭਹੀ ਸਿਰਿ ਜਾਪੇ"(943:13)। ਪਰੰਤੂ ਇਹ 'ਇਕ ਈਸ਼ਤਾ' ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਜੋ ਪਗ ਸੁਖਮਈ ਹੈ ਕਿਵੇਂ ਨਾਮ ਅਰਾਧਣ ਤੋਂ ਉਪਜਦੀ ਹੈ? ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ:-"ਨਾਮੇ ਰਾਤੇ ਅਨਦਿਨੁ ਮਾਤੇ ਨਾਮੇ ਤੇ ਸੁਖੁ ਹੋਈ"(946:12) ਅਰਥਾਤ ਦਿਨ ਰਾਤ ਨਾਮ ਵਿਚ ਰਚ ਗਿਆਂ ਇਹ ਸੁਖ ਹੁੰਦਾਹੈ। ਭਾਵ ਨਾਮਦੀ ਪ੍ਰਬਲ ਅਵਸਥਾ ਤੋਂਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਬਲ ਅਵਸਥਾਨੂੰ ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਐਉਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾਹੈ:-

"ਬਿਸਰਤ ਨਾਹਿ ਮਨ ਤੇ ਹਰੀ॥ ਅਬ ਇਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮਹਾ ਪ੍ਰਬਲ ਭਈ ਆਨ ਬਿਖੇ ਜਰੀ ॥ਰਹਾਉ॥ ਬੂੰਦ ਕਹਾ ਤਿਆਗਿ ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਮੀਨ ਰਹਤ ਨ ਘਰੀ॥ ਗੁਨ ਗੋਪਾਲੁ ਉਚਾਰੁ ਰਸਨਾ ਏਵ ਏਹ ਪਰੀ॥ 1॥ ਮਹਾ ਨਾਦ ਕੁਰੰਕ ਮੋਹਿਓ ਬੇਧਿ ਤੀਖਨ ਸਰੀ॥ ਪ੍ਰਭ ਚਰਨ ਕਮਲ ਰਸਾਲ ਨਾਨਕ ਗਾਠਿ ਬਾਧਿ ਧਰੀ॥ 2॥ 9॥

ਨਾਮ ਅਰਾਧਣ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਰਸ-ਮਈ ਹੈ, ਜੋ ਜਿੰਨੀ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਵੇ ਉੱਨੀ ਵਧੀਕ ਰਸ ਮਈ ਹੈ। ਰਸ-ਮਈ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹੀ ਰਸੀਆ ਵਧੇਰੇ-ਵਧੇਰੇ ਰਸ ਲੋਚਦਾਹੈ,ਜਿਸਦੇ ਅੰਤੋਰਸ ਰੂਪ'ਵਿਚ 'ਤਦ ਰੂਪ' ਹੋ ਜਾਂਦਾਹੈ:- "ਜਿਸੁ ਸਿਉ ਰਾਤਾ ਤੈਸੋ ਹੋਵੇ"(65:5)॥ ਇਸੇ ਉਪਰ ਦੱਸੇ ਭਾਵ ਪਰਥਾਇ ਇਹ ਤੁਕਾਂ ਹਨ:- ਇਕ ਦੂ ਜੀਭੌ ਲਖ ਹੋਹਿ ਲਖ ਹੋਵਹਿ ਲਖ ਵੀਸ ॥ ਲਖੁ ਲਖੁ ਗੇੜਾ ਆਖੀਅਹਿ ਏਕੁ ਨਾਮ ਜਗਦੀਸ॥ ਕਿ ਜੋ ਰਸ-ਮਈ ਅਵਸਥਾ ਇਕ ਰਸਨਾਂ ਦੇ ਉਚਾਰ ਨਾਲ ਆਈ ਹੈ, ਇਹ ਲੱਖਾਂ ਰਸਨਾਂ ਦੇ 'ਉਚਾਰਨ ਰਸ'ਜਿੰਨੀ ਪ੍ਰਬਲ ਰਸ-ਮਈਹੋ ਜਾਏ। ਪ੍ਰਬਲ ਰਸ-ਮਈ ਅਵਸਥਾ ਪਰਥਾਇ ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਹੈ:- "ਪ੍ਰੇਮਿ ਬੁਲਾਈ ਰਲੀ ਸਿਉ ਮਨ ਮਹਿ ਸਬਦੁ ਅਨੰਦੁ ॥ ਲਾਲਿ ਰਾਤੀ ਲਾਲੀ ਭਈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਭਈ ਨਿਚਿੰਦੁ" (931:7)॥

ਅਰਥਾਤ-(ਹੁਣ ਉਹ) ਪਯਾਰੇ ਵਿਚ ਰੱਤੀ ਜਾਕੇ ਪਯਾਰੇ ਜੈਸੀਹੋ ਗਈਹੈ, (ਹਾਂ ਹੁਣ ਉਹ ਮੁੜ ਵਿਛੋੜੇ)ਦੇ ਭੈ ਤੋ ਨਿਸਚਿੰਤਹੋ ਗਈਹੈ(ਤੇ ਹੋਰਨਾਂਨੂੰ ਪਯਾਰੇਦੇ ਦੇਸ਼ਲੈ ਜਾਣ ਲਈ) ਗੁਰਮੁਖਹੋ ਗਈਹੈ।

ਏਤੁ ਰਾਹਿ ਪਤਿ ਪਵੜੀਆਂ ਚੜੀਐ ਹੋਇ ਇਕੀਸ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਹਹੈ ਰਸਤਾ:- ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰੇਮਦਾ ਰਸਤਾ,ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਤੀ(ਪਰਮੇਸੁਰ)ਦੇ ਮਹਲ ਦੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂਤੇ ਚੜ੍ਹਕੇ ਇਕ ਈਸ਼ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਦਾਹੈ,ਅਰਥਾਤ ਨਾਮਦਾ ਅਭਯਾਸ ਰਸ-ਲੱਖਤਾ ਦੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਰੂਪਦੇ ਮਹਲਨੂੰ ਲੈ ਜਾਂਦਾਹੈ। ਇਸਦੀ ਵੀਚਾਰ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਰਸੀਏ ਗੁਰਮੁਖ ਇੰਵੇਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ:-

(1) ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਮ ਅਭਯਾਸੀ ਰਸਨਾਂ ਨਾਲ ਨਾਮਦਾ ਜਪ ਕਰਦਾਹੈ,ਇਹ ਭਾਵ ਉਸਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਚਾਹੀਦੈ ਕਿ,ਇਹ ਨਾਮ ਜਗਤਦੇ ਮਾਲਕ ਦਾਹੈ, ਸੋ ਸਾਡਾ ਪ੍ਰੀਤਮਹੈ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਦਾਹੈ ਤੇ ਇਹ ਭਾਵਨਾ ਚਾਹੀਏ ਕਿ ਇਸ ਨਾਮਦੇ ਅਭਯਾਸਨੇ ਧਿਆਨਨੂੰ ਉਸ ਵਿਚਲੈ ਜਾਣਾਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਦੀ ਆਗਿਆਹੈ:- "ਰਸਨਾ ਜਪੀਐ ਏਕੁ ਨਾਮ"(211:16)। ਫਿਰ ਫਲ ਦੱਸਦੇ ਹਨ;"ਰਸਨਾ ਨਾਮੁ ਜਪਹੁ ਤਬ ਮਥੀਐ ਇਨਿ ਬਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਵਹੁ"(728:5)॥

2. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂਦੇ ਭਾਵਤੇ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਪ ਕੁਛ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸਿਮਰਨ ਬਣ ਜਾਂਦਾਹੈ,ਅਰਥਾਤ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਨਾਮ, ਜਾ ਟਿਕਦਾਹੈ। ਆਗਿਆਹੈ"ਹਿਰਦੇ ਨਾਮੁ ਵਸਾਇਹੁ" (621:13)।ਫਿਰ ਫਲ ਦੱਸਦੇ ਹਨ:-"ਹਿਰਦੇ ਇਕੋ ਨਾਮੁ ਵਸੈ ਹਉਮੇ ਦੁਬਿਧਾ ਮਾਰਿ" (429:18); "ਹਿਰਦੇ ਨਾਮੁ ਸਦਾ ਕਿਰਤਾਰਥੁ" (832:10);"ਹਿਰਦੇ ਨਾਮੁ ਸਦਾ ਧੁਨਿ ਨਿਹਚਲ"(1232:10) ।

3. ਜਦੋ ਮਨ ਤਨ ਇਸ ਸਿਮਰਣ ਵਿਚ ਰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਮੈਲ ਦੂਰਹੋ ਜਾਂਦੀਹੈ, ਤਦ ਨਾਮ ਰਸ ਰੂਪਹੋ ਜਾਂਦਾਹੈ। ਰੋਮ ਰੋਮ ਵਿਚ ਇਕ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਯਾਂ ਅਹਿਸਾਸਹੋ ਆਉਂਦਾਹੈ ਕਿ ਮਾਨੋ ਹਰ ਰੋਮ ਵਿਚ ਨਾਮ ਰਸਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਰੋਮ ਰੋਮ ਧਿਆਉਣਾ ਕਹੀਦਾਹੈ। (ੳ) ਗੁਰਮੁਖਿ ਰੋਮਿ ਰੋਮਿ ਹਰਿ ਧਿਆਵੈ" (941:5); (ਅ)"ਰੋਮਿ ਰੋਮਿ ਹਰਿ ਉਚਰੇ ਖਿਨੁ ਖਿਨੁ ਹਰਿ ਸੋਈ" (1247:7);(ੲ) "ਰੋਮ ਰੋਮਿ ਰੋਮਿ ਰੋਮੇ ਸੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਰਾਮੁ ਧਿਆਏ ਰਾਮ" (443:7)॥ ਇਹ ਜੋ ਰੋਮ ਰੋਮ ਵਿਚ ਨਾਮਦੀ ਰਸ ਰੂਪਤਾਹੈ ਏਹੋ ਲੱਖ ਵੀਹ ਲੱਖ ਹੋਣਾਹੈ। ਇਕ ਵੇਰ ਨਾਮ ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਫੇਰ ਇਹ ਸਾਰਾ ਗੇੜ ਮਾਨੋ ਜੀਭ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਵੀਹ ਲੱਖ ਤੁੱਲਹੋ ਜਾਂਦਾਹੈ। ਲੱਖਾਂ ਕ੍ਰੋੜਾਂਦੀ ਗੇਣਤੀ ਨਹੀਂ ਗਿਣ ਸਕਦੀ, ਭਾਵਹੈ ਕਿ ਲਗਾਤਾਰਹੋ ਜਾਂਦਾਹੈ। ਲੱਖਾਂ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਕਹਿਣਤੋਂ ਭਾਵ ਅਤਿ ਬਾਹੁੱਲਤਾਦਾ ਹੋਯਾ ਕਰਦਾਹੈ।

4. ਇਹ ਨਾਮਦੀ 'ਨਾਮ ਰਸ ਰੂਪ ਪ੍ਰਤੀਤੀ' ਫਿਰ ਸਰੀਰ ਵਿਚਹੀ ਨਹੀਂ ਅਟਕਦੀ। ਕਈ ਵੇਰ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਦੇਂਦਾਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਾਮ ਰਸ ਸਾਰੇ ਭਰਪੂਰਹੈ। ਜਿੱਧਰ ਨਜ਼ਰ ਜਾਂਦੀਹੈ ਸੁੰਦਰਤਾਤੇ ਰਸਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਛਾ ਰਿਹਾ ਸਹੀ ਹੁੰਦਾਹੈ। ਵਣ ਤ੍ਰਿਣ ਨਾਮਹੀ ਨਾਮਹੋ ਰਿਹਾ ਦਿੱਸਦਾਹੈ: "ਧਰਿਤ ਪਾਤਾਲੁ ਆਕਾਸੁ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ ਸਭ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ਰਾਮ॥ ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰੋ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ ਨਿਤ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਸੁ ਗਾਵੈ ਰਾਮ"(540:8)॥

5. ਇਸਤੋ ਅਗੇ ਫੇਰ ਜਗਦੀਸ ਜੀ ਅਪਣੀ ਮਿਹਰ ਨਾਲ ਤਦਰੂਪਤਾ ਵਿਚ ਲੈਜਾਂਦੇ ਹਨ,ਯਥਾ:-

"ਜਨ ਨਾਨਕੁ ਹਰ ਹਰਿ ਹੋਇਆ ਹਰਿ ਹਰਿ ਮਨਿ ਵੁਠਾ॥ ਬਾਂਹ ਪਕੜਿ ਠਾਕੁਰਿ ਹਉ ਘਿਧੀ" (704:2);"ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ"(8:9)।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੁਣਿ ਗਲਾ ਆਕਾਸ ਕੀ- ਜਿਵੇਂ ਆਕਾਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੰਸ ਆਦਿ ਉੱਚੇ ਉੱਡਣ ਵਾਲੇ ਪੰਛੀਆਂ ਤੋਂ ਸੁਣਕੇ ਮੱਛਰ ਆਦਿ ਕੀੜੇ ਇਹ ਰੀਸ ਕਰਨ ਕਿ ਓਹ ਉੱਡਕੇ ਉਚੇ ਗਗਨਾਂ ਦੇ ਮੇਲੇ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। 'ਕੀਟ-ਉਡਾਰੀ' 'ਹੰਸ ਉਡਾਰੀ' ਨਹੀਂ ਹੈ, ਰੀਸ ਕਰਨੀ ਬ੍ਰਿਥਾ ਹੈ। ਅਰਥਾਤ ਲੱਖਤਾ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਰੀਸ ਕਰਕੇ ਨਿਰੀ ਕਥਨੀ ਮਾਤ੍ਰ ਨਾਲ 'ਯਥਾਰਥ' ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਣ ਤੇ ਇਲਾਜ ਗੁਰੂ ਜੀ ਐਉਂ ਦੱਸਦੇ ਹਨ; ਕਾਰਣ:- "ਗਲੀਂ ਅਸੀਂ ਚੰਗੀਆਂ ਆਚਾਰੀ ਬੁਰੀਆਹ॥ ਮਨਹੁ ਕੁਸੁਧਾ ਕਾਲੀਆ ਬਾਹਰਿ ਚਿਟਵੀਆਹ"। ਕਰਨੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਰੀਸ ਨਹੀਂ:- "ਰੀਸਾ ਕਰਿਹਿ ਤਿਨਾੜੀਆਂ ਜੋ ਸੇਵਹਿ ਦਰੁ ਖੜੀਆਹ"(85:3); "ਨਾਲਿ ਖਸਮੇ ਰਤੀਆ ਮਾਣਹਿ ਸੁਖਿ ਰਲੀਆਹ"(630:5); "ਹੋਦੇ ਤਾਣਿ ਨਿਤਾਣੀਆਂ ਰਹਹਿ ਨਿਮਾਨਣੀਆਹ"(85:3)। ਪਰ ਉਹਨਾਂਦੀ ਸੰਗਤਿ ਇਲਾਜਹੈ:- "ਨਾਨਕ ਜਨਮੁ ਸਕਾਰਥਾ ਜੇ ਤਿਨ ਕੇ ਸੰਗਿ ਮਿਲਾਹ"; "ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਪਾਈਐ"; ਇਕ ਈਸ਼ਦੀ ਯਥਾਰਥ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਨਦਰ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀਹੈ। ਈਸ਼ਰ ਦੀ ਅਨੁਗ੍ਰਹ ਦੇ ਹੀ ਟਿਕਾਣਿਆਂ ਤੇ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੇ ਅਭਯਾਸ ਲਈ:-"ਤੂ ਚਿਤਿ ਆਵਹਿ ਤੇਰੀ ਮਇਆ॥ ਜਿਨ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰਮੁ ਤਿਨ ਕਾਰ"(389:13)॥

ਅਰਥਾਤ- ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਘੜਨਦੀ ਕਾਰ ਨਦਰ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀਹੈ। ਦੂਜੇ 'ਜਤੁ ਪਾਹਾਰਾ ਧੀਰਜੁ ਸੁਨਿਆਰੁ' ਵਾਲੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਦੱਸੀ ਘਾਲ ਕਰਨਤੋਂ ਉਪ੍ਰੰਤ ਜਦ ਸੱਚੀ ਟਕਸਾਲ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਘੜ ਚੁਕੀਦਾ ਹੈ, ਜਦੋ ਨਾਮ ਧਿਆਇਨ ਕੀ ਮੁਸ਼ਕਤੁ ਘਾਲੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀਦੀ ਹੈ, ਤਦੋ 'ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ' ਹੋਈ ਦਾਹੈ।

ਤਾਕੀਦ ਇਹ:- ਲੱਖਾਂ ਜੀਭਾਂ ਨਾਲ ਜਪਣੇਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾਮ ਜਪਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਪੱਖਦਾ ਨਹੀਂ--ਵਿਧੀ ਪੱਖ ਦਾਹੈ। ਚਉਥੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀਨੇ ਇਸ ਭਾਵਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਕੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾਹੈ(ਪੰ:1296:18):-"ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਵਹੁ ਜਗਦੀਸ॥ ਏਕਾ ਜੀਹ ਕੀਚੈ ਨਖ ਬੀਸ॥ ਜਪਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਸਬਦਿ ਜਪੀਸ॥ ਹਰਿ ਜੋ ਹੋ ਕਿਰਪੀਸ॥ 1॥ ਰਹਾਉ॥ ਹਰਿ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਸੁਆਮੀ ਹਮ ਲਾਇ ਹਰਿ ਸੇਵਾ ਹਰਿ ਜਪਿ ਜਪੇ। ਹਰਿ ਜਪਿ ਜਪੇ ਜਪੁ ਜਾਪਉ ਜਗਦੀਸ"॥ ਪੁਨਾ:"ਲਾਖ ਜਿਹਵਾ ਦੇਹੁ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਮੁਖੁ ਹਰਿ ਆਰਾਧੇ ਮੇਰਾ ਰਾਮ"(780:16):"ਉਚਰਹੁ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਉਚਾਰੋ" (194:17),ਇਹ ਲਖ ਵਾਰੀ ਉਚਾਰਣ ਕਰਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਸ਼ਟ ਰੂਪ ਨਹੀਂ (ਹੇ ਰਸਨਾ; ਇਸ ਨਾਲ ਤੂੰ) ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਪੀਵੇਂਗੀ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂਦੀ ਪਿਆਰੀਹੋ ਜਾਏਂਗੀ। ਇਹ ਤਾਂਹੈ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਨਾਮ ਜਪੁ ਦੁਆਰਾ ਪਉੜੀਆਂ ਜੋ ਇਕ ਈਸ਼ਤਾ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਵੇਦਾਂਤ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪ੍ਰੇਰਿਤੇ ਯੋਗ ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ ਵਿਚ ਦੀਆਂ "ਸਤ ਭੂਮਿਕਾ"ਨੂੰ "ਪਤਿ"ਪਉੜੀਆਂਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਲਾਉਣਦਾ ਜਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ; ਓਹ "ਸਤ ਭੂਮਿਕਾ"ਏਹ ਹਨ:-

ਜਾਗ੍ਰਤ ਦੀਆਂ:- 1. ਮੋਖਦੀ ਇਛਾ ਭਾਵ ਮੁਕਤੀਦੀ ਚਾਹ ਉਪਜਣੀ। 2. ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਜਾ ਕੇ ਵੇਦ ਵਾਕਾਂ ਦਾ ਸ੍ਰਵਣ, ਮਨਨ ਕਰਨਾ। 3.ਨਿਧਿਆਸਣ। ਸਵਪਨਤੁੱਲ ਅਵਸਥਾ:- 4. ਤਤਵ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ, ਸਤਵਾਪਤੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਪਦਾਰਥਾਂਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਸਵਪਨਵਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਐਸੇ ਨੂੰ 'ਬ੍ਰਹਮ-ਵਿਤੋ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੁਖੋਪਤੀ: 5.ਅਸੰਸਕਤੀ, ਨਿਰਵਿਲਕਪ ਸਮਾਧੀ। ਏਸੇਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਵਰਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਇਹ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਹੈ। ਗਾਢ ਸੁਖੋਪਤੀ 6. ਪਦਾਰਥ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਭਾਵਨੀ। ਉਸ ਸਮਾਧੀ ਵਾਲੇਦਾ ਨਾਮ 'ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦ-ਵਰੀਆਨ' ਹੈ,ਇਹ ਦੂਸਰਾ ਖੋਲ੍ਹਦਾਹੈ। 7. ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦ-ਵਿਰਿਸ਼ਟ। ਏਹ ਦੂਸਰੇ ਤੋ ਬੀ ਨਹੀਂ ਖੁਲ੍ਹੱਦੀ।

ਨਿਰੁਕਤ- ਜੀਭੋ- ਜੀਭ ਤੋ; ਰਸਨਾ ਨਾਲ।ਲਖ ਵੀਸ-ਬੀਸ ਲੱਖ;ਵੀਹ ਲੱਖ.ਭਾਵ ਬਹੁਤ। ਜੈਸੇ ਫੁਰਮਾਇਆਹੈ: "ਪਾਤਾਲਾ ਪਾਤਾਲ ਲਖ ਆਗਾਸਾ ਆਗਾਸ" ਉਥੇ ਗੈਣਤੀਦਾ ਇਕ ਲੱਖ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ,ਅਣਗਿਣਤ ਯਾ ਬਹੁਤਤੋਂ ਭਾਵਹੈ। ਜਗਦੀਸ- (ਸੰਸ:ਜਗਤ+ ਈਸ਼=ਜਗਦੀਸ਼) ਜਗਤਦਾ ਮਾਲਕ; ਜਗਤ ਪਤੀ।ਪਤਿ-(ਸੰਸ:)ਮਾਲਕ,ਸੁਆਮੀ ਭਾਵ ਵਾਹਿਗੁਰੂ (2) ਸਤਿਕਾਰ। ਪਵੜੀਆਂ-ਪਉੜੀਆਂ: ਭਾਵ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਚੜ੍ਹਾਈ ਤੋਂਹੈ।ਪਤੀਦੇ ਸਰੂਪ ਰੂਪ ਮਹਲ ਤੱਕ ਅੱਪੜਨ ਦੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ। (ਅ) ਪਤਿ ਪਉੜੀਆਂ ਦਾ ਅਰਥ ਸਤਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਬੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। (ਏ) ਗਯਾਨ ਮਾਰਗ ਵਾਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋ ਮੁਰਾਦ ਗਯਾਨ ਦੀਆਂ ਸੱਤ ਭੂਮਕਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

(ਸ) ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:- 'ਚੜ੍ਹਿ ਇਕੀਹ ਪਤਿ ਪਉੜੀਆਂ' ਇਸੇ ਤੇ ਗਿਯਾਨੀ'ਵੀਹ ਵਿਸਵੇ'ਤੋਂ ਅਗੇ 'ਇਕੀਹ'ਦਾ ਭਾਵ ਬੇਸੁਮਾਰ ਯਾ ਅਨੰਤ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਕੀਸ:-(ਇਕ+ਈਸ)=ਇਕ ਈਸ਼੍ਵਰ । ਭਾਵ ਈਸ਼੍ਵਰ ਨਾਲ ਇਕ ਹੋਈਦਾਹੈ। (ਅ) ਵੀਸ ਲੰਘਕੇ ਇੱਕੀ ਹੋਈਦਾਹੈ=ਗੇਣਤੀਤੋ ਪਰੇਹੋ ਜਾਈਦਾਹੈ॥ ਤੁਰੀਆਤੋਂ ਭਾਵ ਲੈਂਦੇ ਹਨ; ਆਕਾਸਤੋਂ ਭਾਵ ਬ੍ਰਹਮਹੈ। ਕੀਟਾ-ਕੀੜਿਆਨੂੰ (ਸੰਸ:ਕੀਟ) ਮੱਛਰ ਆਦਿ ਤੁਛ, ਪਰ, ਖੰਭਾਂ ਵਾਲੇ ਕੀੜ:- ਭਾਵ-ਕਰਨੀ ਹੀਨ ਕਥਨੀਂ ਵਾਲੇ ਜਦ ਗੱਪਾਂ ਮਾਰਦੇ ਹਨ ਤਦ ਮਾਨੋ ਕੀਟ ਖੰਭਾਂ ਨਾਲ ਉਡਦੇ ਹਨ। ਠੀਸ-ਗੱਪ।ਠਿਸਕ-ਮਾਰਨੀ=ਗੱਪ ਮਾਰਨੀ ॥

ਆਖਣਿ ਜੋਰੁ ਚੁਪੈ ਨਹ ਜੋਰੁ॥ ਜੋਰੁ ਨ ਮੰਗਣਿ ਦੇਣਿ ਨ ਜੋਰੁ ॥ ਜੋਰੁ ਨ ਜੀਵਣਿ ਮਰਣਿ ਨ ਜੋਰੁ ॥ ਜੋਰੁ ਨ ਰਾਜਿ ਮਾਲਿ ਮਨਿ ਸੋਰੁ ॥ ਜੋਰੁਨ ਸੁਰਤੀ ਗਿਆਨਿ ਵੀਚਾਰਿ ॥ ਜੋਰੁ ਨ ਜੁਗਤੀ ਛੁਟੈ ਸੰਸਾਰੁ ॥ ਜਿਸੁ ਹਥਿ ਜੋਰੁ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਸੋਇ ॥ ਨਾਨਕ ਉਤਮੁ ਨੀਚੁ ਨ ਕੋਇ ॥ ੩੩॥

ਨੰ.1. ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ "ਮੀਣਾ" - 33

ਆਖਣਿ ਜੋਰੁ ਚੁਪੈ ਨਹ ਜੋਰੁ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:-ਏਹ ਏਤਨੀਆਂ ਕਿ ਜਿ ਵਸਤੂ ਹੈਨਿ, ਸਿ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਾਹੀਪਾਈਤੀਆ। ਸੁ ਕਵਣੁ ਕਵਣੁ ਵਸਤੂਹੈ ? ਇਕ 'ਆਖਣ' ਸਾਰਖੀਆਂ ਵਸਤੂਹੈ। ਸੁ ਪਰਮੇਸੁਰਤੇ,'ਆਖਣਿ'ਦੇ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ ਨਾਹੀ ਪਾਈਆ ਜਾਤੀਆਂ। ਜੇ ਆਪਣੀ 'ਮਿਹਰ'ਕਰਿ ਕਰਿਦੇਇ, ਤਉ ਦੇਇ--ਨਾਤਰ ਨਹੀਂ। ਜੇ 'ਚੁਪ'ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਠੁ ਬਧੀ ਕਰਿ, ਕਿਛੁ ਪਾਇਆ ਚਾਹੇ, ਤਉ ਨਾਹੀ ਪਾਇਆ ਜਾਤਾ, ਪਰਮੇਸੁਰਕੀ ਕਿਰਪਾ ਬਗੈਰਿ। ਅਰੁ 'ਜੋਰੁ' ਕਰਿ ਕਰਿਭੀ ਪਰਮੇਸੁਰ ਪਾਸਤੇ ਕਿਛੁ ਲੀਆ ਨਹੀਂ ਜਾਤਾ॥ ਅਰੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਸਾਥਿ ਕਿਛੁ 'ਜੋਗ'ਕਰਿ ਕਿਛੁ ਦੀਆਭੀ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ॥ ਨਾ ਦੀਸੀ ਤਾਭੀ, ਤਬ ਹੀਹੈ, ਜਬ ਉਸਕੀ ਆਗਿਆ ਰਿਦੇ ਕਉ ਆਇ ਪੇਲਤੀਹੈ। ਤਬ ਓਹੀ ਦਿਲਾਵਤਾਹੈ, ਤਬ ਕਿਛੁ ਦੀਆਂ ਜਾਤਾਹੈ। 'ਦੇ ਦਿਲਾਵੇ ਆਪਿ'; ਅਰੁ ਜੋ ਪਰਮੇਸੁਰਤੇ ਜੋਰਾਵਰੀ,'ਜੋਰੁ'ਕਰਿ ਕਰਿ ਜੀਵਿਆ ਚਾਹੈ, ਤਾਂ ਨਾਹੀ ਜੀਵਿਆ ਜਾਤਾ। ਅਰੁ ਜੋਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਆਪਸਤੇ ਮੁਆ ਭੀ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ। ਅਰੁ ਜੋਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜੀਵਿਆ ਚਾਹੈ, ਮਨਮਹਿ ਜੋਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਰਾਜੁ ਮਾਲੁ ਭੀ ਨਾਹੀ ਲੀਆ ਜਾਤਾ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਪਾਸਤੇ, ਬਿਨਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਰਮੇਸੁਰਕੀ ਕਿਰਪਾਤੇ। ਸੁਰਤਿ ਅਰੁ ਗਿਆਨਕੇ ਜੋਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿਭੀ, ਨਾਹੀ ਲੀਆ ਜਾਤਾ, ਬਿਨਾ ਉਸਕੀ ਕਿਰਪਾਤੇ। ਅਰੁ ਜੋਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜੁਗਤਿ ਭੀਨਾਹੀ ਹੋਂਦੀ। ਅਰੁ ਜੋਰੁ ਕਰਿ ਕਰਿਸੇ, ਸਾਰੁ ਮੁਕਤਾਭੀ ਨਾਹੀ ਹੋਂਦਾ। ਸਭੁਨਾ ਬਾਤਾਂ ਦਾ ਜੋਰੁ ਉਸਹੀ ਪਾਸਿਹੈ। ਜਿਸਨੋ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਦੇਇ, ਤਿਸਹੀ ਕਉ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਇ। ਉਸਕੇ ਆਗੇ ਕਉਨੁ ਉਤਮੁ ਅਰੁ ਕਉਨੁ ਨੀਚੁ। ਜਿਸ ਕਉ ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ,ਸੋਈ ਬਡਾ॥

ਨੰ.2. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਸ਼ਹੀਦ' – 33

ਆਖਣਿ ਜੋਰੁ ਚੁਪੈ ਨਹ ਜੋਰੁ॥

ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹੇ ਹੈ ਕਿ:- ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿਫ਼ਤ ਆਖਨ ਦਾ ਭੀ ਜ਼ੋਰ ਇਸ ਜੀਅ ਪਾਸ ਨਹੀਂ। ਅਰ ਸਮਾਧਾਂ ਲਾਵਣਦਾ ਭੀ ਇਸ ਪਾਸ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ। ਅਰ ਮੰਗਣਦਾਭੀ ਇਸ ਕੋਲ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ। ਅਤੇ ਦਾਨ ਦੇਵਣਦਾ ਭੀ ਇਸਤੇ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ। ਅਰ ਜੀਵਣਦਾ ਭੀ ਇਸ ਪਾਸ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ। ਅਰ ਮਰਣਦਾਭੀ ਇਸ ਕੋਲ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀ। ਅਤੇ ਰਾਜ ਮਾਲ ਲੈਣੇਦਾਭੀ ਇਸ ਕੋਲ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਵੇਦਾਂਦੇ ਗਿਆਨ ਵੀਚਾਰਨ ਦਾਭੀ ਇਸ ਪਾਸ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰਦੇ ਛੁੱਟਨਦੀ ਜੁਗਤਿਭੀ ਇਸਦੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ। ਤਾਂਤੇ ਜਿਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂਕੇ ਹੱਥ ਜ਼ੋਰਹੈ, ਸੋ ਓਹ ਜ਼ੋਰ ਦੇਂਦਾਹੈ, ਅਤੇ ਵੇਖਦਾਹੈ। ਅਤੇ ਜਿਸਨੂੰ ਸਾਤਕੀ ਗੁਣ ਦੇਂਦਾਹੈ, ਸੋ ਉੱਤਮ ਹੁੰਦਾਹੈ; ਅਰ ਜਿਸਨੂੰ ਰਾਜਸੀ ਗੁਣ ਦੇਂਦਾਹੈ,ਸੋ ਮੱਧਮ ਹੋਂਦਾਹੈ; ਅਰ ਜਿਸਨੂੰ ਤਾਮਸੀ ਗੁਣ ਦੇਂਦਾਹੈ, ਸੋ ਨੀਚ ਹੁੰਦਾਹੈ;ਅਰ ਹੋਰ ਉੱਤਮ, ਨੀਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂਹੈ ॥33॥

ਨੰ.3. ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਜੀ (ਸੇਵਾਪੰਥੀ) –33

ਆਖਣਿ ਜੋਰੁ ਚੁਪੈ ਨਹ ਜੋਰੁ॥

ਇਸਕਾ ਅਰਥ॥ "ਆਪਣੇ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ਪ੍ਰਭਕੀ ਸੁਤਾ"(894:8); ਆਖਣਮੋਂ ਆਪਣਾ ਬਲ ਕਛ ਨਹੀਂ। ਚੁਪੇ ਸਮਾਧਿ ਬਿਖੇ ਸਿਥਤ। ਤਥਾਨ ਲੀਨਤਾ, ਇਸਮੁਹ ਭੀ ਕਛ ਬਲ ਨਹੀਂ। ਤਥਾ ਸਭਕੇ ਮੰਗਣਿਮਹੁ ਭੀ ਕੁਛ ਕਿਸੀਕਾ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ। ਤਥਾ ਦਾਨ ਦੇਨ ਬਿਖੇਭੀ ਕੁਛ ਬਲ ਨਹੀਂ। ਤਥਾ ਜੀਵਣੁ ਮਰਣਸੋ ਪ੍ਰਾਰਭਧ ਅਨੁਸਾਰ ਈਸ਼੍ਵਰ ਅਧੀਨਹੈ; ਤਿਸਮੋਂ ਭੀ ਕਿਸੀਕਾ ਕੁਛ ਬਲਿ ਨਹੀਹੈ। ਅਰ ਰਾਜ ਤਥਾ ਮਾਲ ਧਨ ਕਾ ਮਾਨ, ਮੋਹੁ, ਘਮੰਡ ਜੋਹੈ,ਤਿਸ ਮਦਭੀ ਕਿਸੀਕਾ ਕੁਛ ਬਲ ਨਹੀਹੈ। ਅਰ ਸੁਰਤਿ ਕਹੀਐ ਬੁੱਧ,ਅਰ ਗਯਾਨ ਆਤਮਾਕਾ ਜਾਨਣਾ, ਅਰ ਵੀਚਾਰ ਸਤਿ-ਅਸਤਿਕਾ ਨਿਰਨਾ ਅਰ ਜੁਗਤਿ ਜੋਹੈ, ਜਿਨ ਜੁਗਤਿਹੁ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰਕਾ ਆਵਾਗਵਨ ਛੁਟੇਹੈ; ਜੋ ਇਨ ਸਭਮੋ ਕਿਸੀਕਾ ਕੁਛ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂਹੈ। ਕੇਵਲ ਈਸ਼੍ਵਰ ਅਧੀਨ ਹੀਹੈ। ਤਾਤੇ ਜਿਸੁ ਹਥਿ ਜੋਰੁ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਸੋਇ। ਨਾਨਕੁ ਉਤਮੁ ਨੀਚੁ ਨ ਕੋਇ॥33॥ ਜਿਸ ਪ੍ਰਭਕੇ ਹਾਥ ਸੰਪੂਰਣ ਬਲਿ ਹੈ। ਸੋ ਅਪਨੇ ਬਲਕੋ ਆਪਹੀ ਲੀਲਾ ਕਰ, ਕਰ ਦੇਖਤੇਹੈਂ। ਇਸਮਹੁ ਨ ਕੋਈ ਉੱਤਮਹੈ ਨ ਨੀਚਹੈ। ਕੇਵਲ ਆਪਹੀ ਆਪਹੈਂ। ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਲੀਲਾ ਮਾਤ੍ਰ ਹੀਹੈ;ਗੀਤਾ 18:61 ਪ੍ਰਮਾਣਹੈ:

ईश्वरः सर्वभूतानां हृद्देशेऽर्जुन तिष्ठति। भ्रामयन्सर्वभूतानि यन्त्रारूढानि मायया ॥18-61॥ झहफ_ो

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਰਥ॥ ਹੇ ਅਰਜਨ ਈਸ਼੍ਵਰ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਸ੍ਰਬ ਪ੍ਰਾਣੀਅਉ ਕੇ ਹ੍ਰਿਦੇ-ਦੇਸ਼ ਬਿਖੇ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਜੋ ਸੋ ਅਪਨੀ ਮਾਯਾ ਰੂਪੀ ਜੰਤ੍ਰ ਪਰਸ ਤਬ ਪ੍ਰਾਣੀਓ ਕੋ ਆਰੂੱਢ ਕੀਏ ਭ੍ਰਮਾਵੇ ਹੈ। ਨਾਚ ਕੇ ਜੰਤ੍ਰ ਕੀ ਨਯਾਈ, ਤਾਤੇ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਜੋ ਲੀਲਾ, ਸੋ ਏਕ ਅਸਚਰਜ ਹੀਹੈ ॥33॥

ਨੰ.4. ਸਾਧੂ ਅਨੰਦਘਨ ਜੀ (ਉਦਾਸੀਨ-ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਵਾਚੀ) -33

ਆਖਣਿ ਜੋਰੁ ਚੁਪੈ ਨਹ ਜੋਰੁ॥

ਜਬ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਨਦਰ ਹੋਵੇਗੀ ਤਬੀ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਪਾਇਆ ਜਾਇਗਾ,ਔਰ ਸਭ ਝੂਠਿਓਕੀ ਝੂਠੀਆਂ'ਠੀਸਾ' ਹੋਤੀਆਂਹੈ। ਘਰਮੋਂ ਨਹੀਂ ਖਾਣੇਕੋ, ਨਾਮ 'ਕਰੋੜੀ'ਮਲ। ਬਿਨ ਭਜਨ ਨਹੀਂ ਸਿੱਧਾਂ॥ ਨਨੁ॥ ਸਰਬ ਸ੍ਰਿਸਟ ਪਰਮੇਸਵਰਕੀ ਹੀ ਤੋਹੈ ।ਏਕ ਪਰ,ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਨੇ ਨਦਰ ਕਰੀ,ਦੂਸਰੇ ਪਰ,ਨਹੀ ਕਰੀ:ਤਾਂਤੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕਪਟੀ ਹੁਆ,ਸਾਫਤੋ ਨ ਹੁਆ?

ਤਿਸਕਾ ਉਤਰ:- ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੀਜੋ ਨਦਰਹੈ ਸੋ ਦੀਪਕਕੀ ਨਿਆਈਹੈ।ਜੈਸੇ ਜੋ ਪੁਰੁਖ ਦੀਪਕਕੇ ਨਿਕਟਵਰਤੀ ਹੋਤਾਹੈ ਤਿਸੀਕੋ ਦੀਪਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਤਾਹੈ, ਦੂਰਵਰਤੀਕੋ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾ। ਇਸਮੋ ਕਛ ਦੀਪਕਕਾ ਕਪਟਤੋ ਨਹੀਂ। ਤੈਸੇਹੀ ਜੋ ਨਾਮਕਾ ਅਰਾਧਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇਹੈਂ; ਤੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਨਿਕਟ ਵਰਤੀਹੈਂ; ਤਿਨਪਰ ਹੀ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਨਦਰ ਹੋਤੀਹੈ। ਅਰ ਜੋ ਨਾਮਤੇ ਵੇਮੁਖਹੈ ਤੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਦੂਰ-ਵਰਤੀ ਹੈਂ; ਤਿਨ ਪਰ ਨਦਰ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੋਂਤੀ। ਯਦਵਾ:- ਨਦਰ ਜੋ ਹੋਤੀਹੈ, ਸੋ ਪਿਆਰੇ ਪਰ ਹੋਤੀਹੈ, ਅਪਿਆਰੇ ਪਰ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ। ਤਾਂਤੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੋ ਪਿਆਰਾ ਨਾਮ ਹੀਹੈ, ਔਰ ਪਿਆਰਾ ਕਛਭੀ ਨਹੀਂ॥ ਪ੍ਰਮਾਣ ਇਸ ਪਰ ਪੀਛੇ ਕੇਹਾ ਹੀਹੈ॥ ਨਾਰਾਇਣ ਕਹਤੇਹੈਂ ਨਾਰਦ ਕੋ:-"ਮੈਂ ਵੇਕੁੰਠ ਵਿਖੇਭੀ ਨਹੀ ਵਸਤਾ,ਅਰ ਯੋਗੀਓਕੇ ਹ੍ਰਿਦੇ ਵਿਖੇਭੀ ਨਹੀ ਵਸਤਾ"। ਜੋ ਨਾਰਦ ਪੂਛੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਆਪ ਕਹਾ ਵਸਤੇ ਹੋ? ਤਿਸੀਕਾ ਉਤਰ ਨਾਰਾਇਣ ਕਹਤੇਹੈਂ:- "ਮੇਰੇ ਭਗਤ ਜਹਾ ਮੇਰੇ ਨਾਮਕਾ ਮਹਮਾਕੋ ਗਾਵਤੇ ਹੈ, ਮੈਂ ਤਹਾਹੀ ਵਸਤਾਹੋਂ"। ਅਬ ਇਸਕੋ ਵੀਚਾਰ ਕਰ ਕਰ ਦੇਖਾ ਚਾਹੀਏ। ਜਿਸਨੇ ਵੈਕੁੰਠ ਵੀ ਨਹੀ ਪਿਆਰਾ ਕੀਆ, ਤਿਸਕੋ ਔਰ ਕਿਆ ਪਿਆਰਾ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਤਾਂਤੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੋ ਨਾਮ ਹੀ ਪਿਆਰਾ ਹੈ ਜਿਸਕੇ ਬਦਲੇ ਵੈਕੁੰਠ ਕਉ ਛੋਡ ਦੀਆ॥ ਤਾਂਤੇ ਨਾਮ-ਜੁਗਤ ਜੋ ਪੁਰਖਹੈ ਤਿਸੀ ਪਰ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਨਦਰ ਹੋਤੀਹੈ--ਦੂਸਰੇ ਪਰ ਹੋਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ॥33॥

ਅਬ ਔਰ ਭੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਰੂਪੀ ਤਮਾਚਾ ਗਵਾਰੋ ਕੇ ਮੁੱਖ ਪੜਤਾਹੈ:-

ਆਖਣਿ ਜੋਰੁ ਚੁਪੈ ਨਹ ਜੋਰੁ॥ ਜੋਰੁ ਨ ਮੰਗਣਿ ਦੇਣਿ ਨ ਜੋਰੁ ॥
ਜੋਰੁ ਨ ਜੀਵਣਿ ਮਰਣਿ ਨ ਜੋਰੁ ॥ ਜੋਰੁ ਨ ਰਾਜਿ ਮਾਲਿ ਮਨਿ ਸੋਰੁ ॥

ਜੋਰ ਨਾਮ ਹੈ ਬਡਾਈਕਾ, ਜੋ ਕਹੇਗਾ ਬਡਾਈ ਕੀਆ ਬਾਤੇ 'ਸੇ ਐਸਾ ਸਿੱਧਤ ਪਰਮੇ ਸ਼੍ਵਰਹੋ', ਤੋ ਕਹਿਣੇਤੇ ਬਡਾਤੋ ਨ ਹੋਜਾਏਗਾ। ਅਰੁ ਜੋ ਬਡਾਈਦੇ ਨਮਿੱਤ ਮੋਨ ਬ੍ਰਤ ਧਾਰਣ ਕਰੇਗਾ, ਤੋਭੀ ਤੋ ਬਡਾ ਨ ਹੋਜਾਏਗਾ। ਭੀਖ-ਮਾਗਣੇ ਤੇ ਭੀ ਬਡਾ ਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਵਰ ਦੇਣੇ ਤੇ ਭੀ ਬਡਾ ਨਾ ਹੋਇਗਾ॥ ਜੋਗ-ਕਲਾ ਕਰ ਕਰ ਚਿਰੰਕਾਲ ਜੀਵਤਾ ਰਹਾ,ਕੋ ਭੀ ਤੋਬਡਾ ਨ ਹੋਵੇਗਾ।ਅਰ ਜੋ ਸ੍ਵਛੰਦ-ਮ੍ਰਿਤੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਸ਼ੀਘ੍ਰਹੀ ਪ੍ਰਾਣ ਤਿਆਗੇਗਾ, ਤੋਭੀ ਤੋ ਬਡਾ ਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਰ ਜੋ ਰਾਜ, ਮਾਲ ਪਾਇਆ, ਅਰ ਮਨ-ਸੋਰ, ਕਿਆ ਕਹੀਏ,ਬਡਾ ਸ਼ੋਰ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਰਾਬਾ ਪਾਇਆ ਫੁਲਾਣਾ ਬਡਾ ਸੰਤ,ਮਹੰਤਹੈ,ਸਰਬ ਲੋਕ ਉਸਕੀ ਪੂਜਾ ਕਰਤੇਹੈਂ,ਇਸਮੇਂ ਬੀ ਕਛ ਬਡਾਈ ਨਹੀਂ॥

ਜੋਰੁ ਨ ਸੁਰਤੀ ਗਿਆਨਿ ਵੀਚਾਰਿ॥ ਜੋਰੁ ਨ ਜੁਗਤੀ ਛੁਟੈ ਸੰਸਾਰੁ॥

ਵੇਦ ਕੀਆ ਸੁਰਤੀਆ ਪੜਨੀਆ;ਅਰ ਯੁਕਤਿ ਬਾਂਧ ਕਰ ਗਯਾਨ,ਵੈਰਾਗ ਕੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਕਰਣੀਆਂ,ਇਸਮੇਂ ਭੀ ਕਛ ਬਡਾਈ ਨਹੀ॥ ਨਨੁ: ਜਿਨ ਬਾਤੋਂਕਾ ਤੁਮਨੇ ਨਖੇਦ ਕੀਆ ਇਨਕੋ ਹੀਤੋ ਸਰਬ ਲੋਕ ਬਡਾ ਮਾਨਤੇ ਹੈ, ਇਨਮੋ ਬਡਾਈ ਕਿਓਂ ਨਹੀਂ?

ਕਾਹੇਤੇ; ਤਿਸੀਕਾ ਉਤਰ ਕਹਤੇਹੈਂ,'ਨ ਛੂਟੇ ਸੰਸਾਰੁ'। ਸੰਸਾਰ ਜੋਹੈ ਆਵਾਗੋਣ,ਸੋਇ ਨ ਬਾਤੋਂ ਕਰ ਕਰ ਛੂਟਤਾ ਤੋ ਨਹੀਂ। ਨਨੁ: ਆਵਗੌਣ ਕਿਸਤੇ ਛੂਟਤਾਹੈ ? ਤਿਸੀਕਾ ਉਤਰ (ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ) ਕਹਤੇਹੈ:- ਜਿਸੁ ਹਥਿ ਜੋਰੁ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਸੋਇ॥ ਨਾਨਕ ਉਤਮੁ ਨੀਚੁ ਨ ਕੋਇ॥ 33॥

ਬਡਾਈ ਦੇਣੇ ਵਾਲਾ ਜੋਹੈ 'ਨਾਮ', ਜਿਸਕੋ ਦੇਕਰ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਦੇਖਤਾਹੈ, ਤਹਾ ਉਤਮ, ਨੀਚ, ਮੂਰਖ, ਪੰਡਤ, ਭੇਖੀ, ਪਾਖੰਡੀਕੀ ਕੁਛ ਕਲਪਣਾ ਨਹੀ॥ ਸੈਣ, ਨਾਮਾ, ਧੰਨਾ, ਰਵਿਦਾਸ, ਕਬੀਰ-ਇਨਕੀ ਕੌਣਸੀ ਜਾਤ ਥੀ ਅਰ ਕੌਣਸੀ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਪੁਰਾਣ ਪੜੇਥੇ ਅਰ ਕੌਣਸੇ ਭੇਖ ਧਾਰਣ ਕੀਏ ਥੇ? ਬਡਾਈ ਦੇਣੇ ਵਾਲਾ ਜੋ 'ਨਾਮ' ਥਾ; ਨਾਮ, ਦਾਨ, ਕਰ ਕਰ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਨੇ ਇਨ ਕੋ ਦੇਖਾ; ਤੋ ਇਹ 'ਨਾਮ'ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪਤੇ ਸੰਪੂਰਨ ਜਗਤਕੇ ਹੀ ਪੂਜ ਹੂਏ ਅਰ ਆਵਾਗੌਣ ਤੇਭੀ ਛੂਟੇ। ਤਾਤੇ "... ਉਤਮ ਗੁਨਉ ਚੰਡਾਲਾ ਨਾਨਕ ਜਿਹ ਮਨਿ ਬਸਹਿ ਗੋਪਾਲਾ"(253:11) ਸਿਧੋ ਨਾਮ ਯੁਕਤ ਜੋ ਪੁਰਖਹੈ, ਤਿਨਕੋ ਤੁਮਨੇ ਪਾਖੰਡੀ ਮਾਨਾ,ਅਰ ਮੁੰਦ੍ਰਾ,ਝੋਲੀ,ਕੱਥਾ ਇਨਕੋ ਸਚਾ-ਭੇਖ ਮਾਨਾ, ਇਸੀਕਾ ਨਾਮ 'ਬੋਲ-ਵਿਗਾੜ' ਹੈ। 'ਬੋਲ ਵਿਗਾੜ'ਹੀ ਧਰਮ ਰਾਜਾਕੇ ਦਫਤਰ ਪਰ ਗਵਾਰੋ ਸਿਰ ਗਵਾਰ ਲਿਖ ਜਾਤੇਹੈਂ ॥ 33॥

ਨੰ.5.ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘਜੀ 'ਚੂੜਾਮਣੀ'(ਨਿਰਮਲ-ਗਿਆਨੀ)-33

ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਕੀ ਨਦਰਿ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤ ਹੈ 'ਸਤਿਨਾਮ'। ਆਪ ਇਸ ਪ੍ਰਾਨੀ ਤੇਂ ਕਛੁ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਤ ਹੈ, ਅਗਾਰੀ ਇਸੀ ਬਾਤ ਕੋ ਪ੍ਰਤਿਪ੍ਰਾਦਨ ਕਰੀਤਾ ਹੈ, ਸੋਈ ਕਹੀਅਤ ਹੈ:-ਆਖਣਿ ਜੋਰੁ ਚੁਪੈ ਨਹ ਜੋਰੁ॥ ਜੋ ਕਿਛੁਹੈ ਸਰਬ ਪਰਮੇਸੁਰਕੇ ਕਰਣਮੇਂਹੈ, ਇਹ ਪਰਤੰਤ੍ਰ ਜੋ ਪ੍ਰਾਣੀਹੈ ਇਸਕੋ ਆਖਣਿ ਮੇਂਭੀ ਬਲ ਨਹੀਂ, ਕਯਾ ? ਜੋ ਆਪਿ ਤਨਕ ਭਰ ਬਲਿ ਭੀਨਹੀਂ ਸਕਤਹੈ, ਕਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਜੈਸੇ ਪ੍ਰੇਰਕ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰੇਰਤ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਣੀ ਕਰਤਹੈ ਕਰਮ ਅਧੀਨਤੇ ਜੋ ਰਸਨਾ ਬੋਲਨ ਵਾਲੀਹੈ ਤਿਸਤੇ ਬੋਲਨੇਕੀ ਸ਼ਕਤਿ ਨਹੀਂ ਰਹਤਹੈ, ਜੇ ਕਰਿ ਇਸਮੇਂ ਜੋਰਹੈਤੇ ਬੰਦ ਹੂਈ ਜੀਭਸੋਂ ਬੋਲ,ਜੋ ਨਹੀਂ ਬੋਲਯੋ ਗਯੋ,ਤੋ ਜਾਨੀਏ,ਜੋ ਇਸਕਾ ਬਲ ਇਸਮੇਂ ਨਹੀਂ ਚਲਤਹੈ। ਤਿਸੀ ਰੀਤਿ 'ਚੁਪੈ ਨਹ ਜੋਰੁ' ਚੁਪ ਕਰਨਿਮੇਂ ਭੀ ਇਸਕੋ ਬਲੁ ਨਹੀਂਹੈ। ਜਿਸ ਕਾਲਮੇਂ ਦੁਖਤੇ ਬਾਇਕੋ ਔਂ ਹੋਇ ਜਾਤਹੈ। ਜੇ ਇਸਕੋ ਬਲੁ ਤਹਾਂ ਹੋਇ, ਤੋ ਚੁਪਿ ਕਰਿ ਰਹੈ। ਜੋ ਚੁਪ ਨਹੀਂ ਕਰੀ ਗਈ, ਤੋ ਜਾਨੀਏ ਇਸਕੇ ਜੋਰ ਚੁਪ ਕਰਿਨਮੇਂ ਭੀ ਨਹੀਂ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਾਨੀਕੋ ਬਲੁ ਬੋਲਨਿਮੇਂ, ਚੁਪ ਕਰਨਿਮੇਂ, ਦਊ ਸੁਖੇਨ ਵਸਤੂਹੈਂ, ਇਨਮੇਂ ਭੀ ਨਹੀਂ; ਜੋ ਔਰ ਬਡੇ ਜਤਨਕੀ ਵਸਤੁਹੈ ਸੋ ਕੈਸੇਹੋ ਸਕਤਿਹੈਂ ? ਯਾਤੇ ਜਾਨੀਤਾਹੈ ਸੁਖੇਨ। ਕਿੰਵਾ ਕਠਨ ਹੋਨ ਵਾਰੋ ਕਾਜ ਸਰਬ ਪਰਮੇਸੁਰਕੇ ਅਧੀਨ ਹੈਂ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜੋਰੁ ਨ ਮੰਗਣਿ ਦੇਣਿ ਨ ਜੋਰੁ॥

ਇਨ ਪ੍ਰਾਣੀਓਂਕਾ ਜੋਰੁ ਮੰਗਣਿਮੇਂ ਭੀਨਹੀਂ,ਕਹੇਤੇ ? ਜੋ ਸੁ ਕੁਛ ਮਾਂਗਤਹੈ। ਜੁ ਕੁਛ ਇਸਕੇ ਲੇਖਮੇਂ ਲਿਖਯੋ ਹੈ ਸੋਈ ਕਿਛੁ ਹਾਥ ਆਵਤਹੈ, ਔਰ ਵਧੀਕ ਤਿਸਤੇ ਨਹੀਂ ਬਨਤਹੈ। ਜੇਕਰ ਮਾਂਗੇਤੇ ਹਾਥ ਆਵੇ,ਤੋ ਸਰਬਹੀ ਮੁਕਤਿ ਹੋਇਂ,ਅਰੁ ਸਰਬਹੀ ਪਦਾਰਥੋਂ ਮੇਂ ਮਹਾਨ ਹੋ ਜਾਵੇਂ। ਪਰਮੇਸੁਰਜੋ ਪ੍ਰੇਰਕਹੈ ਜਹਾਂਤੇ ਹਾਥ ਆਵਤਹੈ, ਤਹਾਂਤੇ ਪ੍ਰਾਲਬਧਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲੈਨੇ ਦੇਤਹੈ। ਜੈਸੇ,ਸ੍ਰੀ ਚੰਡੀਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਭਏਤੇ ਬਨੀਏਨੇ ਮੁਕਤਿ ਮਾਂਗੀ,ਰਾਜਾਨੇ ਰਾਜ ਮਾਂਗਯੋ, ਰਾਜੇਕੋ ਪ੍ਰਾਲਬਧ ਕਰ ਮੁਕਤਿ ਨਹੀਂ ਬਨੀ; ਯਾਂਤੇ ਜਾਨੀਤਾਹੈ ਮਾਰਬੇਮੇਂ ਭੀ ਇਸਕੋ ਜੋਰੁ ਨਹੀਂ। ਤਿਸੀ ਰੀਤਿ ਦੇਬੇ ਮੇਂ ਭੀ ਜੋਰੁ ਨਹੀਂ। ਕੁਰਛੇਤਰਸੇਂ ਰੱਤੀ ਸੁ ਇਨਾ ਦੇਬੇ ਮੇਂ ਤੇਰਾ ਦਿਨਲੰਗ ਤੇਰਾ ਤੇਰਾ ਗੁਨੋ ਬਧਤੋ ਜਾਤਹੈ, ਏਤੋ ਲਾਭ ਹੋਨਾ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਕਹਿਤਾਹੈ, ਪਰੰਤੁ ਦੀਓ ਨਹੀਂ ਜਾਤਹੈ; ਤਾਂਤੇ ਦੇਬੋ ਭੀ ਇਸ ਪ੍ਰਾਨੀਕੇ ਅਧੀਨ ਨਹੀਂ।

ਜੋਰੁ ਨ ਜੀਵਣਿ ਮਰਣਿ ਨ ਜੋਰੁ॥

ਜੀਵਨ ਜੋਹੈ ਜਗਤਮੇਂ ਸੋਭੀ ਪ੍ਰਾਨੀਕੇ ਹਾਥ ਨਹੀਂ; ਜੇਤੋ ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਬੋ ਲਿਖ ਦੀਓਹੈ,ਤੇਤੋਹੀ ਜੀਵਤਹੈ, ਬਿਨਾ ਲਿਖੇ ਏਕ ਸਵਾਸਭੀ ਜੀਵਨੋ ਨਹੀਂ ਪਾਵਤਹੈ। ਮਰਣਮੇਂ ਭੀ ਜੋਰੁ ਨਹੀਂ ਚਲਤਹੈ,ਜਬ ਮਰਣ ਲਗਤਹੈ ਕਿਸੀ ਰੀਤਿਸੋਂ ਭੀ ਬਚਾਉ ਨਹੀਂ ਹੋਤਹੈ। ਕਿੰਵਾ ਜੀਵਨਮੇਂ ਜੋ ਮਰਯੋ ਚਾਹੇਤੋਂ ਮਰਯੋ ਨਹੀਂ ਜਾਤਿਹੈ। ਸ਼ੰਗ੍ਰਾਮਮੇਂ ਜਾਂ ਮ੍ਰਿਤ ਹੋਤਹੈਂ ਤੇ ਅਨੇਕਹੀ ਬਰਖ ਸੁਰਗ ਭੋਗਤ ਰਹਿਤੇਹੈਂ, ਪਰ ਤਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹੋਂਕੀ ਲਿਖੀਹੈ ਸੋਈ ਮਰਤਹੈਂ, ਇਤਯਾਦੀ। ਤੀਰਥਨਕੇ ਸਥਾਨਮੇਂ ਮਰਣਿ ਪਰਭੀ ਜੋ ਨਹੀਂ ਚਲਤਹੈ।

ਜੋਰੁ ਨ ਰਾਜਿ ਮਾਲਿ ਮਨਿ ਸੋਰੁ॥

ਰਾਜ ਲੈਨੇ ਅਰ ਮਾਲ ਲੈਨ ਇਨਕੇ ਸੰਕਲਪ-ਵਿਕਲਪ ਅਨੇਕਹੀ ਮਨਮੇਂ ਹੋਤਹੈ। ਤਿਸ ਕਰਿਭੀ ਨਹੀਂ ਰਾਜ ਮਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਹੈ। ਕਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਨਕੇ ਲੇਖਮੇਂ ਲਿਖਯੋ, ਤਿਨਕੋ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਹੈ।

ਜੋਰੁ ਨ ਸੁਰਤੀ ਗਿਆਨਿ ਵੀਚਾਰਿ॥

ਬੇਦ ਪਾਠਕੇ ਗਯਾਨੀ ਹੋਨੋ, ਸਤਿ-ਅਸਤਿਕੋ ਬੀਚਾਰਨੋ, ਇਸਮੇਂ ਭੀ ਪ੍ਰਾਨੀਕੋ ਜੋਰ ਨਹੀਂ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿਤੇ ਬਿਨਾ। ਕਿੰਵਾ, 'ਸੁਰਤੀ'= 'ਬੇਦ' ਪਵਨੋ, ਯਹ ਜੁਦੋ, ਗਯਾਨ ਜੁਦੋ, ਬੀਚਾਰ, ਇਨ ਤੀਨੋਂ ਮੇਂ ਭੀ ਜੋਰੁ ਨਹੀਂ ਚਲਤ ਹੈ, ਜੋ ਮੋਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇਂ।

ਜੋਰੁ ਨ ਜੁਗਤੀ ਛੁਟੈ ਸੰਸਾਰੁ॥

ਖਟ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਮੇਂ ਅਨੇਕਹੀ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਜੋ 'ਜੁਗਤਿ'ਹੈਂ ਪਰਮਾਤਮਾਕੇ ਸਿਧ ਕਰਨ ਪਰਿ,ਅਰੁ ਜਗਤਿਕੇ ਅਨਿਤ ਬਤਾਵਨ ਪਰ,ਔਰ ਕਲਯਾਨਕੇ ਮਾਰਗੁਕੀ ਜੁਗਤਿਹੈਂ ਬੁਧਿਕੀ, ਤਿਨ੍ਹੋਂ ਕਰਿ ਸੰਸਾਰ, ਜਨਮ, ਮਰਨ ਤਿਸਤੇ ਨਿਵਿਰਤ ਹੋਨੋ,ਇਸਮੇਂ ਭੀ ਪ੍ਰਾਨੀਕੇ ਬਲ ਨਹੀਂ। ਜੋ ਪਰਮੇ ਸੁਰਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਇਤੇ ਸੰਸਾਰਤੇ ਮੋਖ਼ ਹੋਇ।

ਜਿਸੁ ਹਥਿ ਜੋਰੁ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਸੋਇ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜੇ ਇਸ ਬਾਤਕੋ ਨਹੀਂ ਮਾਨਤਹੈ ਪਰਮੇਸੁਰਕੀ ਦਿਸ਼ ਤੇ, ਅਰੁ ਕਹਤਹੈਂ: ਇਨ ਬਾਤੋਂਮੇਂ ਕਿਸੀ ਵਸਤੁਕੋ ਹਮ ਕਹ ਸਕਤੇਹੈ, ਅਪਨਾ ਬਲ ਕਰਿ; ਕਿੰਵਾ, ਬੁਧਿਕੇ ਬਲ ਕਰਿ ਦੇਖ; ਸੋ ਕਦਾਚਿਤਭੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਗੇ। ਕਿੰਵਾ, ਜਿਸ ਪਰਮੇਸੁਰਕੇ ਹਾਥ ਜੋਰਹੈ,ਸਭੁ ਕਿਛ ਕਰਣੇ ਕਾ,ਸੋ ਕਰਿ ਕਰਿ ਸਦੀਵ ਦੇਖਤਹੈ:ਔਰ ਕਿਸੀਤੇ ਕਿਆ ਹੋਇ ਆਵਤਹੈ।

ਇਸ ਪਾਉੜੀ ਕੋਂ ਪੂਰਬ ਜੋ ਤੁਕ ਕਹੀ ਹੁਤੀ: 'ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਪਾਈਐ' ਤਿਸੀਕੋ ਅਰਥ ਸਪਸ਼ਟ ਕਹਯੋ ਜੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕਰੇਤੇ ਭਾਣੇ ਆਛੇ ਲਾਗੈ,'ਸਤਿਨਾਮ'ਸਿਮਰੇ, ਗਯਾਨਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿਸੋ ਮੁਕਤਿ ਹੋਇ, ਯਹ ਬਯੰਗ ਨਿਕਸਯੋ। ਅਗਲੀ ਤੁਕਮੇਂ ਪ੍ਰਾਨੀਓਂਕੇ ਮਨਕੀ ਦਸ਼ਾ ਕਹਤ ਹੈਂ:-

ਨਾਨਕ ਉਤਮੁ ਨੀਚੁ ਨ ਕੋਇ॥33॥

ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬਜੀ ਕਹਤ ਹੈਂ; ਅਪਨੇ ਮਨਮੇਂ ਸਰਬਹੀ ਉੱਤਮ ਬਨੇ ਬੈਠੇਹੈਂ,ਕਯਾ ? ਉਚੇ ਕਹਾਵਤਹੈ: ਹਮ ਆਛੇਹੈਂ,ਸਰਬ ਮਤਿਨ ਵਾਰੇ। ਨੀਚ ਨੀਵੇ ਕੋਈਭੀ ਨਹੀਂ ਕਹਾਵਤਹੈਂ। ਕਿੰਵਾ,ਜੈਸੇ ਪਰਮੇਸੁਰਨੇ ਕੋਈ ਰਚ ਦੀਓਹੈ,ਤੈਸੇ ਹੀਹੈ--ਨਹੀਂ ਆਪਤੇ ਉੱਤਮ ਬਨਯੋ ਜਾਤਹੈ, ਨਾ ਨੀਚ ਬਨਯੋ ਜਾਤਹੈ। ਜਹਾ ਕੋਈ ਜਿਸ ਬਿਵਹਾਰਮੇਂ ਪਾਇ ਰਾਖਯੋਹੈ ਪਰ, ਪਰਤਹੈ। ਉੱਤਮ ਨੀਚ ਆਪਤੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਨਯੋ; ਇਤਯਰਥ। ਇਸ ਪਉੜੀਮੇਂ ਜੁਗੋ ਪਦ ਬਹੁਤ ਬੇਰ ਆਵਨਤੇ ਉਭਯਾਬ੍ਰਿਤ ਦੀਪਕ ਅਲੰਕਾਰਹੈ,ਔਰ ਸਮੁਚਯ ਅਲੰਕਾਰ ਭੀਹੈ:-

ਲੱਛਣ- ਮੂਲ ਅਰਥ ਕੋ ਸਿਧ ਕਰੈ ਏਕ। ਤਹਿਂ ਪਦ ਦੀਜਹਿ ਔਰ ਅਨੇਕ।
ਏਕ ਸਮੁਚਯ ਭੇਦੁ ਯਹੀ ਹੈ। ਕਵਿ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਬਾਤ ਸਹੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਾਨੀਕੇ ਹਾਥ ਕਰਨੋ ਕੁਛ ਨਹੀਂ, ਯਹਿਤੋ ਮੂਲ ਅਰਥ,ਤਿਸਕੋ ਬਲਨ ਅਰ ਚੁਪ ਕਰਨ ਭੀ ਇਸਕੇ ਅਧਿਨ ਨਹੀਂ, ਯਹੀ ਸਿਧ ਕਰਤਹੈ। ਪੀਛੇਤੇ ਔਰ ਕਹੇ:ਮੰਗਣ,ਦੇਣ; ਜੀਵਣ, ਮਰਣੁ, ਆਦਿ ਯਾਂਤੇ ਸਮੁਚਯ,ਔਰ ਕਾਵਯਲਿੰਗ ਅਲੰਕਾਰ ਬੀਹੈ। ਜੋਰੁ ਪਦ ਸਰਬ ਤੁਕਨ ਮੇਂ ਕਹਿਤੇ ਆਏ, ਜੋ ਕਿਸੀਮੇਂ ਨਹੀਂ,ਯਹਿਤੋ ਸਮਰਥਨੀਯ 'ਨਾਨਕ ਉਤਮੁ ਨੀਚੁ ਨ ਕੋਇ' ਇਸ ਤੁਕਕੋਂ ਸਮਰਥਨਿ ਕਰਯੋ। ਜੋ ਆਪਤੇ ਉੱਤਮ ਨੀਚੁਭੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਨਯੋ, ਜੈਸੇ ਬਨਾਏਹੈਂ;ਤੈਸੇ ਬਨੈਹੈਂ, ਯਾਂਤੇ ਕਾਵਯਲਿੰਗ,ਔਰ ਪ੍ਰਯਾਯੋਕਤਿ ਅਲੰਕਾਰਹੈ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਅਧੀਨ ਸਰਬ ਪ੍ਰਾਨੀਹੈਂ,ਇਹਾਂ ਯਹਿ ਕਹਨੋ ਹੁਤੋ, ਤਿਸਕੋ ਏਕ ਰੀਤਿਸੋਂ ਕਹਯੋ: ਜੋਰੁ ਪ੍ਰਾਣੀਕੋ ਕਾਹੇਮੇਂ ਨਹੀਹੈ;ਆਖਣਿ ਔ ਚੁਪੈ ਆਦਿਤੇ ਯਾਤੇ ਪ੍ਰਯਾਯੋਕਤਿ;ਦੋ ਤੁਕਮੇਂ ਅਲੰਕਾਰਕੀ ਬਰਨ ਮੈਤ੍ਰੀਤੇ ਬ੍ਰਿਤਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸ ਹੈ।

ਨੰ.6.ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਨਰੋਤਮ'(ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨੀ)33

ਜੋ ਵਸਤੁ ਨਾ ਚਾਹੀ ਜੋਰਾਵਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤਹੋ ਜਾਵੇ; ਤਿਸਕਾ ਨਾਮ ਅਨਰਥਹੈ,ਔਸਾ ਅਗਯਾਨ ਔ ਤਿਸ ਕਾ ਕਾਰਯ ਪ੍ਰਪੰਚਹੈ। ਇਸ ਅਨਰਥਕੀ ਨਿਬ੍ਰਤਿ ਰੂਪ ਕ੍ਰਿਤ-ਕਿਤਯਤਾਹੈ,ਸੋ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਯਾਨਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਹੈ; ਔ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਯਾਨ ਸਤ, ਅਸਤਕੇ ਬਿਚਾਰਕੇ ਬਲਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ;ਸਤ,ਅਸਤਕੇ ਬਿਬੇਕਕਾ ਬਲ ਸਾਧਨੋਸੇ ਹੋਵੇਹੈ, ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ, ਈਸ਼੍ਵਰ-ਭਕਤੀ ਰੂਪ ਸਾਧਨੋ ਬਿਨਾ ਔਰ ਕਾਹੂ ਉਪਾਯਸੇ ਹੋਵੇ ਨਹੀ, ਯਹ ਕਹੇ॥

ਆਖਣਿ ਜੋਰੁ ਚੁਪੈ ਨਹ ਜੋਰੁ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਆਖਣਿ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜੋ ਅਗਯਾਨ ਰੂਪ ਸਤ੍ਰੁਕੇ ਨਾਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਗਯਾਨਕੀ ਉਤਪਤੀਕੇ ਯੋਗਯ ਬਿਬੇਕ ਰੂਪ ਜੋਰ,ਨਾਮ,ਬਲਹੈ, ਵਹੁ ਆਖਣ ਕਹੀਯੇ ਬਹੁਤ ਸਾਸਤ੍ਰੋਕੇ ਅਰਥ ਕਹਨੇ ਮਾਤ੍ਰਸੇ ਨਹੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇ: "ਲਿਖ ਲਿਖ ਪੜਿਆ॥ ਤੇਤਾ ਕੜਿਆ"(467:15) ਇਤਯਾਦਿ ਗੁਰੁ ਬਚਨ ਔ ਨਾ ਪੜੇ ਬਹੁਤ ਸਬਦੋਕੋ ਬਹੁਤ ਸਬਦੋਕਾ ਪੜਨਾ ਕੇਵਲ ਬਾਣੀਕਾ ਹੀ ਥਕਾਵਨਾਹੈ, ਇਤਯਾਦਿ ਵੇਦ ਬਚਨ ਇਸਮੇਂ ਪ੍ਰਮਾਣਹੈ:- " "( )

ਅਥਵਾ ਮੂਲਕਾ ਯਹ ਅਰਥਹੈ:-"ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਜੈਸੇ ਅਪਨੇਕੋ ਕ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿਤਯ ਮਾਨੇਹੈ, ਤੈਸੇ ਅਪਨੇਮੇਂ ਬਿਬੇਚਨ ਕੀ ਸਮਰਥਭੀ ਕਹੇਹੈ,ਜੋ ਹਮ ਬਿਬੇਚਨਮੇ ਬਡੇ ਸਮਰਥਹੈ" ਤਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਗੁਰੁ ਕਹੇਹੈ:-

ਆਖਣਿ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਹਮ ਬਿਬੇਚਨਮੇਂ ਸਮਰਥਹੈ, ਇਸ ਆਖਣ ਨਾਮ ਕਹਨੇ ਮਾਤ੍ਰਸੇ ਵਹੁ ਜੋਰ ਨਹੀ ਸਿਧਹੋਵੇ; ਕਾਹੇਤੇ, ਘਰਮੇਂ ਬੈਠਕੇ ਹਮ ਯੁਧਮੇਂ ਬਡੇ ਸਮਰਥਹੈ, ਐਸੇ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇਕਾ ਯਹ ਪੁਰਖੋਮੇਂ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਨਾ ਦੇਖਨੇਸੇ, ਕਹਨੇਮੇਂ ਸਮਰਥਕਾ ਅਨੇਮ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਹੋ ਗੁਰੋ! ਮਤ ਹੋਵੇ ਸਾਸਤ੍ਰੋਕੇ ਪੜਨੇਸੇ ਵਹੁ ਸਮਰਥ,ਹਮ ਬਾਣੀਕੋ ਰੋਕਨੇ ਰੂਪ ਤਪਸੇ ਤਿਸਕੋ ਸਿਧ ਕਰੇਗੇ। ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੇ:- ਚੁਪੈ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਚੁਪੈ ਕਹੀਯੇ, ਬਾਣੀਕੋ ਰੋਕਨੇ ਰੂਪ ਮੋਨਮੇਂ ਭੀ ਵਹੁ ਆਤਮਾ, ਅਨਾਤਮਾਕੇ ਬਿਬੇਕ ਕਾ ਬਲ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤਹੋ ਸਕੇ,ਜੇਕਰ ਮੋਨ ਮਾਤ੍ਰਸੇ ਵਹੁ ਬਲ ਹੋਵੇ,ਤਬ ਸਭੀ ਗੁੰਗੇ ਪੁਰਖ ਬਿਬੇਚਨਸੇ ਸਮਰਥ ਹੋਨੇ ਚਾਹੀਯੇ, ਔ ਹੋਵੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ; ਯਾਤੇ ਮੋਨਸੇ ਭੀ ਵਹੁ ਬਲ ਸਿਧ ਨਹੀ ਹੋਵੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਬਾਹਯੇਦ੍ਰਿਯੋਂਕੇ ਦਮਨਸੇ ਬਾਣੀਕਾ ਰੋਕਨਾਭੀ ਦਮ ਸਾਧਨਹੈ, ਯਾਤੇ ਤਾਕੋਭੀ ਆਤਮਾ,ਅਨਾਤਮਾਕੇ ਬਿਚਾਰਕਾ ਸਾਧਨ ਹੋਨੇਸੇ ਤਾਸੇ ਜੋਰ ਨਹੀ ਹੋਵੇ;ਯਹ ਕਿਸ ਭਾਵਸੇ ਕਹਯਾਹੈ? ਸਿਖਯ! ਬਿਚਾਰਕੇ ਔਰ ਸਾਧਨੋ ਸਾਧਨੇ ਬਿਨਾ ਕੇਵਲ ਮੋਨਮੇਂ ਨਹੀ ਹੋਵੇ; ਇਸ ਭਾਵਸੇ 'ਚੁਪੈ ਨਹ ਜੋਰੁ' ਕਹਯਾਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਮੈਂ ਆਪ ਪਾਸ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਤਾ ਹੋ, ਮੇਰੇ ਤਾਈ ਵਹੁ ਸਮਰਥਾ ਦੇਵੋ, ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੇ॥ ਜੋਰੁ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਔਰ ਸਾਧਨੋਮੇਂ ਬਿਨਾ ਮਾਗਨੇ ਮਾਤ੍ਰਸੇ ਵਹੁ ਸਮਰਥ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ; ਜੇ ਕਰ ਇਤਨੇਮੇਂ ਹੀਹੋਵੇ, ਤਬ ਮਾਗਨੇਸੇ ਕਾਹੂੰਕਾ ਬਿਸੇਖ ਯਤਨਨਾ ਹੋਵੇਸੇ,ਸਭੀ ਜੀਵ ਉਸ ਸਮਰਥਕੋ ਪਾਯ ਲੇਵੇ; ਔ ਪਾਵੇ ਕੋਈ ਨਹੀ, ਯਾਤੇ ਮਾਂਗਨੇ ਮਾਤ੍ਰਸੇ ਵਹੁ ਸਮਰਥ ਨਹੀ ਮਿਲੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਮਤ ਮਿਲੇ ਮਾਂਗਨੇਸੇ; ਦਾਨ ਦੇਨੇਸੇ ਤੋਵਹੁ ਮਿਲੇਗੀ, ਹਮ ਦੇਨਾ ਹੀ ਕਰੇਗੇ। ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੇ:- " "

ਦੇਣਿ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜਿਸ ਵਸਤੁਕੇ ਹੇਤ ਦਾਨ ਕੀਆ ਜਾਵੇ,ਵਾਸੇ ਵਹੀ ਵਸਤੁ ਮਿਲੇਹੈ,ਯਾਤੇ ਜੇਕਰਤੂੰ ਸਮਰਥਕੇ ਲਾਭ ਹੇਤ ਨਾ ਕਰੇਗਾ,ਤਬ'ਦੇਣਿ ਨ ਜੋਰੁ'ਕਹੀਯੇ,ਦਾਨ ਦੇਨੇਸੇ ਭੀ ਤੇਰੇਕੋ ਵਹੁ ਸਮਰਥ ਨਹੀ ਮਿਲੇਗੀ, ਸਮਰਥਕੇ ਹੇਤ ਕਹੇ ਤਬ ਦਾਨਸੇ ਵਹੁ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗੀ; ਕਾਹੇਤੇ, ਵੇਦਮੇਂ ਜਹਾ ਵਰਣੋ ਆਸ੍ਰਮੋਕੇ ਗਯਾਨਕੀ ਇਛਾ ਹੇਤ ਧਰਮ ਲਿਖੇਹੈ,ਤਹਾ ਗ੍ਰਿਹਸਥ-ਆਸ੍ਰਮਕਾ ਧਰਮ ਜੋ ਦਾਨ ਦੇਨਾ, ਯੱਗ ਕਰਨਾ, ਸੋਭੀ ਇਸ ਸਮਰਥ ਹੇਤ ਲਿਖਾਹੈ। ਯਾਤੇ ਇਸਕਾ ਨਾਮਲੈ ਕਰ ਕੀਯੇ ਦਾਨਸੇ ਹੋਵੇ;ਪਰੰਤੂ,ਔਰਕੇ ਨਾਮਸੇ ਦੀਯੇਸੇ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਹੇ ਗੁਰੋ ਮਤ ਹੋਵੋ ਗ੍ਰਿਹਸਥਾਸ੍ਰਮ ਧਾਰਕੇ ਬਡਾ ਦਾਨ ਕਰਨੇ ਸੇ। ਹਮ ਬਾਨ-ਪ੍ਰਸਥੀ ਬਨ ਬਡਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤੀਬ੍ਰ ਤਪ ਕਰ ਚਿਰੰਜੀਵੀ ਹੋਕਰ ਤਿਸ ਸਮਰਥਕੋ ਸਿਧ ਕਰੇਗੇ। ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰ ਕਹੋ:- "-----"

ਜੋਰੁ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜੇ ਕਰ ਔਰ ਸਾਧਨੋ ਬਿਨਾ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਜੀਵਨੇ ਸੇਹੀ ਵਹੁ ਸਮਰਥ ਸਿਧ ਹੋਵੇ, ਤਬ ਬਡੀ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲੇ ਸਰਪੋ ਕੋਭੀ ਹੋਨੀ ਚਾਹੀਯੇ--ਔ ਹੋਵੇ ਕੋਈ ਨਹੀ:ਯਾਤੇ 'ਜੋਰੁ ਨ ਜੀਵਣਿ' ਕਹੀਯੇ, ਔਰ ਸਾਧਨੋ ਬਿਨਾ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਜੀਵਨੇ ਸੇ ਭੀ ਵਹ ਸਮਰਥ ਨਹੀ ਮਿਲੇ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੇਕਰ ਬਹੁਤ ਜੀਵਨੇਸੇ ਵਹੁ ਸਮਰਥ ਨਹੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇ, ਤਬ ਪ੍ਰਯਾਗਾਦਿ ਤੀਰਥੋਮੇ ਮਰ ਕਰਹੀ ਉਸ ਸਮਰਥਕੋ ਹਮ ਅਪਨੇ ਮੇਂ ਸਿਧ ਕਰੇਗੇ। ਯਹ ਸੁਨ,ਗੁਰੁ ਕਹੇ "-------"

ਮਰਣਿ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਵਹੁ ਬਲ ਬਿਨਾ ਉਸਕਾ ਸੰਕਲਪ ਕਰ ਪ੍ਰਾਣ ਤਿਆਗੇ ਪ੍ਰਯਾਗਾਦਿ ਤੀਰਥੋਮੇਂ ਮਰਣੇਸੇ ਨਹੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇ,ਸਮਰਥਕਾ ਸੰਕਲਪ ਕਰ ਮਰੇਤੋ ਭੀ ਉਤਰ-ਦੇ ਹਮੇ ਸਮਾਦਿਕ ਸਾਧਨੋਕੇ ਸਹਕਾਰ ਸੇ ਹੀ ਵਹੁ ਸਮਰਥ ਹੋਵੇਗੀ, ਕੇਵਲ ਸੇ ਨਹੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਯਾ ਭਾਵਸੇ 'ਮਰਣਿ ਨ ਜੋਰੁ' ਕਥਨਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਮਤ ਹੋਵੇ ਵਹੁ ਸਮਰਥ, ਤਿਸਕਾ ਸੰਕਲਪ ਕਰ ਕੀਯੇ ਕਰਮੋਸੇ ਬਿਨਾ ਹਮ ਤਾਕਾ ਨਾਮਲੇ ਕਰ ਗ੍ਰਿਹਸਥਾਸ੍ਰਮਕੇ ਧਰਮ; ਯਗਯ, ਦਾਨਾਦਿਕੋਸੇ ਹਉਵਹੁ ਸਿਧ ਕਰੇਗੇ; ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੈ, ਹੇ ਸਿਖਯ! ਯਹ ਬਾਤ ਤੇਨੇ ਵੇਦਾਨੁਸਾਰ ਕਹੀ; ਪਰੰਤੁ; ਯਗ, ਦਾਨਾਦਿਕ ਕਰਮਭੀ ਰਾਜ-ਸੰਪਦਾ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਹਮ ਕਾਹੂ ਦੇਵਤਾਕੇ ਆਰਾਧਨਸੇ ਰਾਜ ਸੰਪਦਾ ਸਿਧ ਕਰ ਵਹੁ ਸਮਰਥ ਸਿਧ ਕਰੇਗੇ,ਇਸਕਾ ਗੁਰੁ ਉਤਰ ਕਹੇ:-

ਜੋਰੁ ਨ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਵਹੁ ਜੋਰ ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ।ਰਾਜ ਮਾਲ ਕਹੀਐ ਰਾਜਕੀ ਸੰਪਦਾਸੇ।ਯਾਤੇ ਤਿਸ ਸੰਪਦਾਸੇ ਮਨ,ਵਿਖਯੋਮੇ ਹੀ ਬਹੁ 'ਸ਼ੋਰ' ਨਾਮ ਬਡਾ ਕੁਲਾਹਲ ਕਹੇਹੈ;ਅਰ ਯਹ ਬਲ ਵਿਖਯੋਕੋ ਤਿਯਾਗ ਕੇ ਮਨਕੇ ਨਿਰੋਧਸੇ ਸਿਧ ਹੋਵੇਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਮਤ ਹੋਵੋ ਵਹੁ ਬਲ ਰਾਜ ਲਖਮੀਸੇ, ਹਮ ਮਨਕਾ ਨਿਰੋਧ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਜੋਗੀ ਜਨੋਕੇ ਮੇਲਸੇ ਤਿਸ ਸਮਰਥਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗੇ। ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੋ "-------- "

ਜੋਰੁ ਕੇ ਇਤਿ॥ ਸੁਰਤਿ ਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਮੇ ਖਬਰਕਾ ਅਰ ਧਯਾਨਕਾ ਹੈ॥ ਸੁਰਤੀ ਨਾਮ ਸੁਰਤਿ ਵਾਲੇਕਾਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਸੁਰਤੀ ਪਦ ਈਹਾ ਧਯਾਨੀਯੋ ਕਾ ਵਾਚਕਹੈ॥ ਧਯਾਨੀ ਪਤੰਜਲ ਮਤਕੇ ਯੋਗੀਯੋ ਕਾ ਨਾਮਹੈ॥ ਪਤੰਜਲੀਯੋ ਕੇ ਮੇਲਸੇ ਗਯਾਨ ਵਿਚਾਰ ਵਾਲੇ ਸਾਂਖੀ ਲੇਨੇ॥ ਯਾਂਤੇ, ਹੇ ਸਿਖਯ! ਵਹੁ ਜੋਰ ਨਾਮ ਬਿਚਾਰਕਾ ਬਲ ਨਹੀ ਪਾਵੇ, ਸੁਰਤੀ ਕਹੀਯੇ 'ਵਸਤੁਕਾ ਏਕ ਰਸ ਧਯਾਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਪਤੰਜਲ ਮਤਕੇ ਯੋਗੀ ਪੁਰਖੋ, ਜਿਸ ਕਾਰਣਸੇ ਵਹੁ ਪਦੋਕੋ ਅਰਥੋਕੋ ਸੋਧਨਮੇ ਚਤੁਰ ਨਹੀ। ਪੁਨਾ, ਜੋ ਸਾਂਖਯ ਲੋਕ ਖੇਤ੍ਰਸੇ ਖੇਤ੍ਰਗਕੇ ਪ੍ਰਿਥਕ ਗਯਾਨ ਹੇਤ ਕਾਰਯ-ਕਾਰਣ ਰੂਪ ਚੌਬੀਸ ਤਤ੍ਵ ਰੂਪ ਖੇਤ੍ਰਕਾ ਬਿਚਾਰ ਕਰੇਹੈ, ਪਦੋਕੇ ਅਰਥੋਕੇ ਸੋਧਨ ਸੇ ਭੀ ਚਤੁਰ ਨਹੀ, ਯਾਤੇ ਕਹੀ ਸਮਰਥਕੋ ਗਯਾਨ ਬਿਚਾਰ ਨਾਮ ਗਯਾਨ ਹੇਤ ਤਤ੍ਵੋਕਾ ਬਿਚਾਰ ਕਰਤੇ ਵਹੁ ਭੀ ਨਹੀ ਪਾਵੇ। ਤਾਤੇ ਜੀਵ-ਈਸ਼ਕਾ,ਔ ਪਰਸਪਰ ਜੀਵੋਕਾ ਭੇਦ ਮਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖੋਕੇ ਸੰਗਸੇ ਜਿਗ੍ਯਾਸ਼ਕੋ [illegible] ਹੋਵੇਗਾ, ਯਹ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤੁਕ ਮਾਤ੍ਰਕਾ ਭਾਵਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਮਤ ਹੋਵੋ ਪਤੰਜਲੀ, ਸਾਖੀਯੋ ਕੇ ਸੰਗ ਸੇ, ਨੈਯਾਯਿਕ, ਬੈਸੇਖਕੋ ਕੇ ਸੰਗ ਸੇ ਹੀ ਹਮ ਤਿਸ ਬਲ ਕੋ ਪਾਵੇਗੇ''[78]। ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੇ "-----" ਜੋਰੁ ਨ ਇਤਿ॥ ਜਿਸ ਬਲਸੇ ਗਯਾਨਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਹੋ ਕਰ ਅਗਯਾਨ-ਤਤਕਾਰਯ ਰੂਪ ਸੰਸਾਰਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਛੂਟੇ, ਨਾਮ, ਮੁਕਤ ਹੋਵੇ, ਵਹੁ ਬਲ ਕੇਵਲ ਤਰਕੋ ਮੇ ਬਿਚਾਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਨੈਯਾਯਿਕ, ਬਿਸੇਖਕੋ ਕੀ ਜੁਗਤਿ, ਨਾਮ ਸ੍ਰੁਤਿਹੀਨ ਤਰਕੋ ਸੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ। ਕਿੰਤੂ, ਵੈਰਾਗਯਾਦਿ ਸਾਧਨ ਸਹਿਤ ਬਿਚਾਰਸੇ ਹੋਵੇਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਯਹ ਮੈਨੇ ਨਿਸਚੇ ਕੀਯਾ, ਜੋ ਵੈਰਾਗਯਾਦਿਕ ਸਾਧਨੋਸੇ ਬਿਨਾ ਔਰ ਕਾਹੂ ਉਪਾਯ ਸੇ ਵਹੁ ਬਲ ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ,ਔ ਸ੍ਵਰੂਪ ਤਿਸਕਾ ਬੇਦਾਂਤ ਸ੍ਰਵਣਾਦਿਕਹੈ; ਪਰੰਤੂ,ਤਿਸ ਬਲ ਕੀ ਅਵਧਿ ਨਹੀ ਜਾਣੀ; ਸੋ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਕਹੋ। ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ "---------- "

ਜਿਸੁ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖੋਕੋ ਗੁਰੋਕੇ ਸਮੀਪ ਜਾਯ ਕਰ ਸ੍ਰਵਣਾਦਿ ਕਰਨੇਸੇ ਵਾਹੁਬਲ ਹਥਿਆ, ਏਕ ਸਮਾਨ 'ਹਥ' ਨਾਮ ਅਧੀਨਹੋ ਗਯਾਹੈ; ਵਾ, ਹਾਥ ਸਬਦਸੇ ਅੰਤੇਕਰਣ ਮੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਯਾਹੈ, ਸੋਈ ਨਾਮ ਵਹੁ ਅਧਿਕਾਰੀ-ਪੁਰਖ ਤਿਸ ਬਲ ਸਹਿਤ ਉਪਦੇਸ਼ ਬਚਨ ਕਰ ਵੇਖੇ ਨਾਮ, 'ਹਾਥਮੇਂ ਧਰੇ ਆਉਲੇ' ਕੇ ਸਮਾਨ ਨਿਜ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਪ੍ਰਗਟ ਦੇਖੇ ਹੈ। ਯਾਤੇ,ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਸਾਖਾਤਕਾਰਹੀ ਬਿਚਾਰਕੀ ਅਵਧਿਹੈ,ਤਾਸੇ ਆਗੇ ਔਰ ਬਿਚਾਰ ਨਹੀ ਰਹੇ। ਹੇ ਗੁਰੋ ਤਿਸ ਗਯਾਨਮੇਂ ਆਗੇ ਗਯਾਨੀਕੋ ਕਿਆ ਲਾਭ ਹੋਵੇ ? ਯਾ ਪ੍ਰਛਨ ਕੀ ਇਛਾਮੇਂ ਫਲ ਦਿਖਾਵਤੇ ਹੁਯੇ ਕਹੇ; ਬਿਚਾਰਕੀ ਸਮਾਪਤੀ'ਪਤੀ'ਕਰੇਹੈ:- "---------- "

ਨਾਨਕ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਗਯਾਨੀ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸਿਟੀ ਮੇ ਸਮ, ਦਮਾਦਿ ਦੇਵੀ-ਸੰਪਦ ਵਿਸਿਸ਼ਟ ਸਤੋ-ਗੁਣੀ ਉਤਮ, ਔਰ ਕਾਮ, ਕਰੋਧ, ਆਲਸ, ਨਿਦ੍ਰਾ ਰੂਪ ਆਸੁਰ-ਸੰਪਤ;

---

78. ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ:ਨੋਟ 1. 1. ਸ਼੍ਰੀ "ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਪੰਥ ਰਤਨ" ਉਪ-ਸ਼੍ਰੀ ਮਹੰਤ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ 'ਨਰੋਤਮ'ਸ਼ਾਹੀ ਪਟਿਆਲਾ ਦਰਬਾਰੀ ਨੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀ'ਪਰਚਲਿਤ(ਹਿੰਦੂ)ਖਟ ਦਰਸ਼ਨੀਆਂ'ਦੇ 'ਦ੍ਵੈਤ ਸਿੱਧਾਂਤ'ਪੱਖ ਜੋ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਕਾਲ ਪ੍ਰਨਾਲੀ ਸੀ ਉਸੇ ਅਨੁਸਾਰ 'ਗਰਗਮ' ਪ੍ਰਨਾਲੀ ਅਰਥ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਪਰ, ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਸਿੱਧਾਂਤ ਦਾ ਵਰਣਨ ਐਥੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ॥ ਅਸਲ ਸਿੱਧਾਂਤ ਓਨ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ "ਗੁਰਮਤ ਨਿਰਣੈ ਸਾਗਰ" ਵਿੱਚ ਕੀਤਾਹੈ,ਜਿਸਦਾ ਸੰਕੇਤ ਬਾਰ ਬਾਰ ਆਪਣੇ ਇਸੇ "ਜਪੁ" ਟੀਕਾ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾਹੈ। ਪਰ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਓਨ੍ਹਾਂਦੇ ਛੋਟੇ 'ਗੁਰ ਭਾਈ' ਪਟਿਆਲੇ ਵਾਲੇ ਸ਼੍ਰੀ ਮਹੰਤ (1905-8)ਬਾਬਾ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘਨੇ ਹੋਰਵੀ ਤਫਸੀਲ ਨਾਲ ਅਪਣੇ "ਪਥਰ ਛਾਪ" 'ਗੁਰੁ (ਕ੍ਰਮ)ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਬਾਕਰ" 'ਚਸ਼ਮੇ ਨੂਰ ਪ੍ਰੈਸ'ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 18.. ਵਿੱਚ ਬੇਧੜਕ ਖੋਲਕੇ ਲਿਖਿਆਹੈ,ਜਿਸਦਾ ਸੰਖੇਪ ਭਾਵ ਇਹਹੈ: 1.ਪਹਿਲਾਂ ਵੇਦ ਅਧਾਰ ਸਾਰੇ'ਸ਼ਟ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ'ਆਸਤਿਕ'ਈਸ਼੍ਵਰ'ਵਾਦੀ ਹਨ। 2.ਕਈ ਪੂਰਵ ਮਿਮਾਂਸਾ ਅਤੇ ਸਾਂਖ ਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ 'ਅਨੀਸ਼੍ਵਰ ਵਾਦੀ'ਕਿਹਾਹੈ-ਓਹੀ ਦਰਸਨ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਦੇ ਹੀ ਭ੍ਰਾਂਤਿਗਤ ਹਨ-ਨਾਕਿ ਓਹ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਤਾ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਓਹ ਦਰਸ਼ਨ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਓਨ੍ਹਾਂ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਉਲਥੈ ਲਿਖੇ ਹਨ,ਜਿਵੇਂ:-ਭੂਤਪੂਰਵ ਰਾਸ਼ਟ੍ਰਪਤੀ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸਨਨ ਕ੍ਰਿਤ Indian Philosophy; ਦਾਸ ਗੁਪਤ,ਤੇ ਹ੍ਰਿਯਾਨਾ ਆਦਿਨੇ ਬਿਨਾ ਵਿਚਾਰੇ ਲਿਖਿਆਹੈ। 3.ਸ਼੍ਰੀ ਮਹੰਤ ਬਾਬਾ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘਨੇ ਫੇਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀਦੇ ਬਹੁਤ ਵੇਦ,ਸਾਰੇ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ (ਪੁਰਾਣ)ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਤੇ ਖਟ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਿਤੇ ਹਨ, ਜਥਾ ਪੰ.254:6 ਮ:5:-"ਘੋਖੇ ਸਾਸਤ੍ਰ ਬੇਦ ਸਭ ਆਨ ਨ ਕਥਤਉ ਕੋਇ ॥ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦੀ ਹੁਣਿ ਹੋਵਤ, ਨਾਨਕ ਏਕੈ ਸੋਇ॥ 1" ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਅਗੇ:-

ਨੋਟ 2. ਐਥੇ ਇਕ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ੧ਓ ਸਿੱਧਾਂਤ ਸੰਬੰਦੀ "ਸ਼ਟ ਦਰਸ਼ਨ ਸ੍ਰੁਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ"ਸਮਗ੍ਰ"ਸਿੱਧਾਂਤ"ਬਾਰੇ ਲਿਖਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ॥ ਕਲਿਜੁਗ ਆਰੰਭ 5,000+ ਬਰਸਾਂਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤੀ ਵੇਦ ਸਿਧਾਂਤਦੇ ਦਾਰਸ਼ਨ ਛੇ ਸ੍ਰੁਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀਆਂ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਕਰਤਾ ਦੇ ਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯਾਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਈਆਂ, ਤੇ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਆਪੋ ਧਾਪੀ ਹੋ, ਹੁਣ ਤਕ ਖੈਬੜਦੇ ਹਨ। ਇਸਦਾ ਬਰਨਨ ਭਾਈ ਗੁਰ ਦਾਸ 'ਭੱਲਾ' ਜੀਨੇ ਪੰਚਮ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁ ਕੂੰਜੀ ਬਖਸਸ,

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਵਿਸਿਸਟ-ਰਜੋ, ਤਮੋ-ਗੁਣੀ ਨੀਚ ਕੋਈ ਰਹੇ ਨਹੀਂ॥ ਅਥਵਾ, ਦੇਹਸੇ ਭਿੰਨ ਆਤਮਾ ਦੇਖਨੇ ਵਾਲਾ ਉਤਮ, ਔਰ ਦੇਹਕੋ ਆਤਮਾ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲਾ "ਚਾਰ-ਵਾਕਾਦਿ ਮੰਦ" ਕੋਈ ਨਹੀਹੈ। ਯਾਹੀ ਭਾਵਸੇ ਗੀਤਾ:5:18 ਮੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕਹੇਹੈ:-

विद्याविनयसंपन्ने ब्रह्मणे गवि हस्तिनि। शुनि चैवश्वपाके च पण्डिताः समदर्शिनः ॥१८।५।

"विदयादिक ਗੁਣ ਯੁਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਦਿਕ ਸਾਤ੍ਵਿਕ ਔਰ ਗਊ, ਹਾਥੀ ਆਦਿਕ ਰਾਜਸ ।

ਔਰ ਕੂਕਰ ਚੰਡਾਲਾਦਿ ਤਾਮਸ ਇਨ ਸਭਕੋ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਯਾਨੀ ਬ੍ਰਹਮ-ਰੂਪ ਜਾਨੇ ਹੈ॥ 18॥ 5॥"

ਗੁਰੂ ਜੀਕਾ ਨਾਮ ਪੌੜੀ ਕੀ ਪੂਰਣਤਾ ਸੂਚਕਹੈ॥ ਈਹਾਂ-ਪੌੜੀ-ਮਾਤ੍ਰਸੇ ਯਹ ਨਿਰਣੇ ਕੀਆ, ਜੋ 'ਤਤ-ਤਵੰ' ਪਦੋਕੇ ਅਰਥੋਂਕਾ ਵਿਵੇਚਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖਕਾ ਬਲਹੈ, ਤਿਸ ਬਲਮੇਂ ਸਾਧਨ-ਸੰਪੰਨਕੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਸੇ ਵਾਕਯਕੇ ਅਰਥ ਜੀਵ-ਬ੍ਰਹਮਕੀ ਏਕਤਾਕਾ ਗਯਾਨ ਹੋਵੇਹੈ। ਯਾਤੇ ਵਾਕਯ-ਜਨਯ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਹੀ ਅਧਿਕਾਰੀਕੇ ਬਲਕਾ ਫਲਹੈ ॥ 33॥

ਨੰ.7.ਨਿਰਮਲ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਗਿ:ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਫਰੀਦਕੋਟ ਟੀਕਾ-33

ਆਖਣਿ ਜੋਰੁ ਚੁਪੈ ਨਹ ਜੋਰੁ॥ ਜੋਰੁ ਨ ਮੰਗਣਿ ਦੇਣਿ ਨ ਜੋਰੁ॥
ਜੋਰੁ ਨ ਜੀਵਣਿ ਮਰਣਿ ਨ ਜੋਰੁ॥ ਜੋਰੁ ਨ ਰਾਜਿ ਮਾਲਿ ਮਨਿ ਸੋਰੁ॥
ਜੋਰੁ ਨ ਸੁਰਤੀ ਗਿਆਨਿ ਵੀਚਾਰਿ॥ ਜੋਰੁ ਨ ਜੁਗਤੀ ਛੁਟੈ ਸੰਸਾਰੁ॥

ਓਨ੍ਹਾਂਦੇ ਦੋਨਾਂ ਗ੍ਰੰਥਾਂਨੂੰ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਓਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਾਰਾਂਦੇ ਕੂੰਜੀ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਆਰੰਭ ਕਲਿਜੁਗ (1:12) ਕਾਲ ਵਿੱਚ "ਛੇ ਦਰਸ਼ਨ ਰਿਖੀ ਕਰਤਾਵਾਂ" ਨੇ "ਵੇਦ ਸਾਗਰ ਨੂੰ ਮੰਥਨ ਰੂਪਕ"ਰਾਹੀਂ ਛੇਓ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਕਰਤੇਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਅਤੇ ਓਨ੍ਹਾਂਦੇ ਅਤਿ ਸੰਖੇਪ ਸਿੱਧਾਂਤਾਂਦਾ ਵਰਣਨ ਵਾਰ 1 ਪੌੜੀਆਂ 8 ਤੋ 14 ਵਿੱਚ ਵਰਣਨ ਹੈ।ਅਗੇ ਪੌੜੀ 17 ਵਿੱਚ ਕਲਿ ਗਲਾਨੀ "ਧਰਮ"ਕਾਲਦਾ ਤੇ ਬੋਧ ਧਰਮ 2,500 ਹੋਏ ਦੀ ਥਾਪਣਾ ਦਸੀ। ਉਸ ਪਿਛੋਂ ਪੌੜੀ 19 ਵਿੱਚ "ਖਟ ਦਰਸ਼ਨ"ਆਸਤਿਕ-ਨਾਸਤਿਕ" ਸੰਪ੍ਰਦਾਏ, ਅਤੇ 20ਵੀ ਪੌੜੀ ਵਿੱਚ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਅਰਬੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇਆਂ ਦਾ 'ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ' ਪੌੜੀ 23 ਤਕ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਦੇ ਕਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾਹੈ; ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ੍ਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ - ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਦਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀਦਾ ੧ੴ ਸਿੱਧਾਂਤ ਅਰੰਭ ਅਸਲ ਸਿੱਧਾਂਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਆਪਦੀ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਬਾਣੀ ਇਉਂ ਦਸਦੀ ਹੈ:- ਪੰ.1153:15:-ਮ:1 "ਰੋਗੀ ਖਟ-ਦਰਸਨ ਭੇਖਧਾਰੀ, ਨਾਨਾ ਹਠੀ ਅਨੇਕਾ ॥ ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਕਰਹਿ ਕਹ ਬਪੁਰੇ, ਨਹ ਬੂਝਹਿ ਇਕ ਏਕਾ ॥6";ਤੇ ਪੰ.886:4:ਮ:5"ਚਾਰਿ ਪੁਕਾਰਹਿ: ਨਾ ਤੂ ਮਾਨਹਿ ॥ ਖਟੁ-ਭੀ ਏਕਾ ਬਾਤ ਵਖਾਨਹਿ ॥ ਦਸ-ਅਸਟੀ ਮਿਲਿ ਏਕੋ ਕਹਿਆ ॥ ਤਾਭੀ ਜੋਗੀ : ਭੇਦੁ ਨ ਲਹਿਆ॥1" ਹੈ;ਏਸੇ ਲੀਹੇ ਤੇ ਅਗੇ 10 ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀ ਅਕਾਲ ਉਸਤੁਤ ਹੈ "...ਅਲਹ ਅਬੇਖ ਸੋਈ ਪੁਰਾਨ ਔ ਕੁਰਾਨ ਓਈ,ਏਕ ਹੀ ਸਰੂਪ ਸਭੈ ਏਕਹੀ ਬਨਾਉ ਹੈ॥16।86" ਸਾਰੇ 10 ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ੧ੴ ਪੰ.930:7:ਅਧਾਰ ਹੈ ; ਮ:1:- "ਏਕੋਏਕੁ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਈ -- ਹਉਮੈ ਗਰਬੁ ਵਿਆਪੈ ॥ ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਏਕੁ ਪਛਾਣੈ, ਇਉ ਘਰੁ ਮਹਲੁ ਸਿਞਾਪੈ ॥ ਪ੍ਰਭੁ ਨੇੜੈ ਹਰਿ -- ਦੂਰਿ ਨ ਜਾਣਹੁ--ਏਕੋ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸਬਾਈ ॥ ਏਕੰਕਾਰੁ:ਅਵਰੁ ਨਹੀ ਦੂਜਾ-ਨਾਨਕ: ਏਕੁ ਸਮਾਈ ॥5"

ਇਹ ਗੁਰੂ ਸਿਧਾਂਤ "ਇਕ ਦੇਸ਼ੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਦਾ ਨਹੀ"'ਜਿਵੇਂ ਹਿੰਦੂ ਵਿਸ਼ਣੂ, ਸ਼ਿਵ; ਮੁਸਲਮਾਨ ਅੱਲਾ; ਇਸਾਈ ਗਾਡ(God),ਯਹੂਦੀ ਯਾਹਵੇ (YAHWAY) ਆਦਿ ਦੇ ਨਹੀ-ਬਲਕਿ ਮ:1:"ਏਕੰਕਾਰੁ:ਅਵਰੁ ਨਹੀ ਦੂਜਾ-ਨਾਨਕ: ਏਕੁ ਸਮਾਈ "Omni:ONE GOD ਹੈ ॥ ਇਹ ੧ੴ ਸਿੱਧਾਂਤ 1 ਤੋਂ 10 ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਕਾਲ ਸਿੱਖ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਇਸਾਈ 'One God' ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਾਰਣ 1880+ ਤੋਂ ਗਲਤ ਅਰਥ :Rev, Trumpp, Judge Machauliffe, ਆਦਿਆਂ ਦੀ 'ਗਲ', ਹਣ ਸਿੱਖ ਸਮਝੇ ਬਿਨ ਰੀਸੋ ਰੀਸੀ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸਟੀ ਬਿਨਾ ਇਸ ਜੀਵ ਮੇ ਕੁਛ (ਆਖਣਿ) ਕਹਿਨੇ ਕਾ ਭੀ ਬਲੁ ਨਹੀ ਹੈ ਜਬ ਰਸਨਾ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ ਫਿਰ ਬੋਲ ਨਹੀ ਸਕਤਾ ਚੁਪ ਰਹਿਨੇ ਕਾ ਭੀ ਬਲੁ ਨਹੀ ਹੈ ਜਬ ਖੁਸਕੀ ਬਾਈ ਕਾ ਪ੍ਰਵੇਸੁ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਬ ਬਕਤਾ ਹੀ ਰਹਿਤਾ ਹੈ ਮਾਂਗਨੇ ਕਾ ਭੀ ਇਸ ਮੇ ਬਲੁ ਨਹੀ ਹੈ ਜੇ ਚਾਹੇ ਕਿ ਮੈਂ ਮਾਂਗ ਕਰ ਇਸ ਵਸਤੂ ਕੋ ਲੇ ਆਊਂ। ਜੈਸੇ ਕੁੰਭਕਰਨ ਨੇ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਜਾਗਣ ਕੇ ਮੰਗਣ ਲੱਗੇ ਨੇ ਸੈਨ ਕਰਨੇ ਕੇ ਮੰਗ ਲੀਏ ਦੇਨੇ ਕਾ ਭੀ ਬਲੁ ਨਹੀ ਹੈ ਜੀ ਮੈ ਚਾਹਿਤਾ ਹੈ ਦੇਊਂ ਪਰੰਤੂ ਲੋਕ ਕੁਟੰਬ ਕੇ ਕਹਿਣੇ ਸੇ ਵਾ ਅਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਣੇ ਸੇ ਦੇ ਨਹੀ ਸਕਤਾ ਹੈ ਜੇ ਕਹੇ ਮੈ ਜੀਵਤਾ ਰਹੂੰ ਇਸ ਮੇ ਭੀ ਬਲੁ ਨਹੀ ਹੈ ਹਜਾਰੋਂ ਪੁਰਸ ਔਖਧੀ ਕਰਤੇ ਹੀ ਮਰ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਮਰਨੇ ਮੇ ਭੀ ਜੋਰੁ ਨਹੀ ਹੈ ਨਦੀ ਮੇ ਡੂਬੇ ਹੈਂ ਫਾਸੀ ਲਗਾਈ ਹੈ॥ ਸਸਤ੍ਰੋਂ ਕੇ ਘਾਤ ਕੀਏ ਹੈਂ ਵਿਖੁ ਪਾਨ ਕੀ ਹੈ॥ ਪਰੰਤੂ॥ ਮਰੇ ਨਹੀ ਬਚ ਰਹੇ ਹੈਂ ਵਸਿਸਟਾਦਿਕੋਂ ਕੀ ਨਜਾਂਈ ਰਾਜ ਮਾਲ ਪਰਾਪਤੀ ਕਰਨੇ ਮੇ ਭੀ ਬਲੁ ਨਹੀ ਹੈ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭੀ ਹੈ॥ ਪਰੰਤੂ॥ ਉਸ ਪਰ ਬਲੁ ਕੁਛ ਨਹੀ ਚਲਤਾ ਹੈ ਭਾਵ ਖੀਣ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ ਕਰਤਾ ਔਰੁ ਹੈ ਹੋਤਾ ਔਰ ਹੈ ਔਰ ਤੋ ਕਹੀਂ ਰਹਾ ਮਨ ਕਾ ਜੋ (ਸੋਰੁ) ਸੰਕਲਪ ਵਿਕਲਪੋਂ ਕਾ ਰੌਲਾ ਹੈ ਇਸ ਪਰ ਭੀ ਬਲੁ ਨਹੀ ਹੈ ਕਿ ਰੋਕ ਸਕੇ ਵਾ ਜੇਕਰ ਕਹੇ ਰਾਜਾਦਿਕੋਂ ਕਰ ਮੈਂ ਕਛੁ ਜੋਰੁ ਕਰੂੰਸੋ ਨਹੀਂ ਏਹ ਸਭ ਮਨ ਕਾ ਹੀ ਸੋਰੁ ਸਰਾਬਾ ਹੈ॥ ਸ੍ਰੁਤੀ ਵੇਦ ਕਾ ਪਠਨਾ ਔਰੁ ਗਜ਼ਾਨ ਕਾ ਵਿਚਾਰੁ ਕਰਨਾ ਇਸਮੇ ਭੀ ਬਲੁ ਨਹੀ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਸੇ ਮੁਕਤਿ ਹੋਨੇ ਕੀ ਖਟ ਸਾਸਤ੍ਰੋਂ ਮੇ ਅਨੇਕ ਜੁਗਤੀਆਂ ਭਾਵ ਅਨੇਕ ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤ ਹੈਂ ਪਰੰਤੂ ਉਨਕੇ ਧਾਰਨ ਕਰਨੇ ਮੇ ਭੀ ਅਪਨਾ ਬਲੁ ਨਹੀਂ ਜਬ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸਟੀ ਹੋਵੇ ਤਬ ਧਾਰਨ ਹੋਤੇ ਹੈਂ॥

ਜਿਸੁ ਹਥਿ ਜੋਰੁ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਸੋਇ॥
ਨਾਨਕ ਉਤਮੁ ਨੀਚੁ ਨ ਕੋਇ॥੩੩॥

ਤਾਂਤੇ ਜਿਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੇ ਹਾਥਮੇ ਬਲੁ ਹੈ ਸੋਈ ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਰਹਾ ਹੈ। ਗੀਤਾ ਮੈ ਕਹਾ ਹੈ ਸਭ ਭੂਤੋਂ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਮੇ ਈਸਰੁ ਬੈਠਾ ਹੂਆ ਸਭ ਕੋ ਭ੍ਰਮਾਵਤਾ ਹੈ ਜੈਸੇ ਜੰਤ੍ਰਕੋ ਜੰਤ੍ਰੀ ਚਲਾਵਤਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹੀ ਜੰਤ੍ਰ ਚਲਤਾ ਹੈ ਜੰਤ੍ਰ ਕੇ ਕੁਛ ਵਸ ਨਹੀ ਹੈ ਸਭ ਜੰਤ੍ਰੀ ਕੇ ਵੱਸ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮਾਣ (ਜਿਉਜੰਤੀ ਕੇ ਵਸ ਜੰਤ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਤਾਂ ਤੇ ਏਹੁ ਜਾਨਨਾ ਚਾਹੀਏ ਕਿ ਇਸ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਮੇ ਨਾ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੀਚ ਹੈ ਨ ਉਤਮ ਹੈ ਜੈਸਾ ਜਿਸਕੋ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਪੂਰਬ ਕਰਮੋਂ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਆ ਹੈ ਤੈਸਾ ਹੀ ਹੋ ਰਹਾ ਹੈ॥੩੩॥

ਨੰ.੪.ਨਿਰਮਲ-ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘਜੀ ਪੀਲੀਭਤਿ(ਵੇਦਾਂਤੀ)-33

ਆਖਣਿ ਜੋਰੁ ਚੁਪੈ ਨਹ ਜੋਰੁ॥

ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ! (ਜੋਰ) ਬ੍ਰਹਮ-ਵਿਦਿਆ ਰੂਪ ਸਾਮਰਥ ਅਨੇਕ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰੋਂਕੇ(ਆਖਣ)ਕਥਨ ਸੇ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੀ। ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ (ਚੁਪੈ) ਆਕਾਰ ਮੌਨ ਤਥਾ ਕਾਸ਼ਠ ਮੌਨ ਆਦਿਕੋਂ ਸੇ ਭੀ ਬ੍ਰਹਮ-ਵਿਦਿਆ ਰੂਪ ਸਾਮਾਰਥਯ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ। ਔਰ,ਸੋ ਸਾਮਾਰਥਯ ਕਿਸੀਸੇ ਮਾਂਗਨੇਸੇ ਔਰ ਕਿਸੀਕੇ ਦੇਨੇ ਸੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੀ। ਔਰ, ਬਹੁਤਸੇ ਦੀਰ੍ਘ ਜੀਵਨਸੇ ਤਥਾ ਮਰਜਾਨੇ ਸੇਭੀ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੀ।ਔਰ ਮਨਕੇ (ਸੋਰ) ਅਤਿਅੰਤ ਅਹੰਕਾਰਕੇ ਕਾਰਣ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜੋਰਾਜ ਮਾਲਹੈ, ਇਨਸੇ ਭੀ ਤਿਸ ਸਾਮਾਰਥਜਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ॥ ਔਰ (ਸੁਰਤੀ) ਯੋਗ ਧਿਯਾਨ(ਗਿਯਾਨ ਵਿਚਾਰ)ਸਾਧਿਯਾ, ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਕੀ ਰੀਤੀਸੇ ਤਤ੍ਵੋਂਕੇ ਵਿਚਾਰਸੇ ਭੀ ਬ੍ਰਹਮ-ਵਿਦਿਆ ਰੂਪ ਬਲਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ। ਔਰ, ਜਿਸ ਵਿਦਿਆ ਰੂਪ ਬਲਸੇ ਸੰਸਾਰ ਛੂਟਤਾਹੈ, ਸੋ ਬਲ ਖੁਸ਼ਕ ਤਰਕ ਰੂਪ ਯੁਕਤੀਕੇ ਅਨੁਸੰਧਾਨ ਸੇ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾ। ਕਿੰਤੂ, ਜਿਸ ਕਿਸੀ ਪੂਰਣ ਭਾਗੀ ਕੇ ਹਾਥਮੇਂ ਵਿਦਿਆਰੂਪ ਬਲਹੈ,ਸੋ(ਕਰ)ਅਪਨੇ ਹਸਤਗਤ ਵਸਤੂ ਵਰਤ ਅਪਨੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ ਦੇਖਤਾਹੈ॥ ਉਸ ਗਿਯਾਨਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸੇ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂਜੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ, ਤਿਸਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਮੇਂ ਨ ਕੋਈ ਉਤਮਹੈ,ਔਰ ਨ ਕੋਈ ਨੀਚਹੈ;ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ ਅਪਨੇ ਪੁਰਸ਼ਾਰਥ ਸੇ ਵਿਦਿਆ ਰੂਪ ਬਲ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਤੀਹੈ; ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਜੀਵ ਕੋ ਜੋ ਦੇਹ ਆਦਿਕ ਅਨਾਤਮਾਮੇਂ ਆਤਮਤ੍ਵ ਭ੍ਰਮ ਹੈ,ਸੋ ਨਿਰੰਤਰ ਆਤਮ ਭਾਵਨਾਸੇ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤ ਹੋਤਾਹੈ,ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਸ਼੍ਰੁਤੀਮੇਂ ਲਿਖਾ ਹੈ "_____ "

2॥ ਅਪਨੇ ਆਤਮਾ ਕਰਕੇ (ਵੀਰਯ) ਵਿਦਿਆਰੂਪ ਸਾਮਰਥਯਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾਹੈ। ਔਰ, ਵਿਦਿਆ ਕਰਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਤ੍ਵ ਰੂਪ ਮੋਖਸ਼ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾਹੈ॥ ਜਿਸ ਗਿਯਾਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਸੇ ਉਤਮ ਤਥਾ ਨੀਚਕੋ ਨਹੀਂ ਦੇਖਤਾ, ਤਿਸਕਾ ਗੀਤਾ (5:18) ਮੇਂ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਾਹੈ,ਤਥਾਹਿ:- "_____ "

ਅਰਥ॥ "ਬ੍ਰਹਮ-ਵਿਦਿਆ ਤਥਾ ਨਿਰੰਕਾਰਤਾ ਕਰਕੇ ਸੰਪੰਨ ਜੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣਹੈ,ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਤਿਅੰਤ ਸਾਤ੍ਵਿਕ ਮੇਂ,ਤਥਾ(ਗਵਿ)ਸੰਸਕਾਰਹੀਨ ਰਾਜਸ ਯੋਨਿਮੇਂ, ਔਰ ਹਸਿਤ, ਸ਼ਵਾਨ, ਸ਼ਵਪਾਕ ਰੂਪ ਚੰਡਾਲ ਇਨ ਕਰਕੇ ਉਪਲਕਸ਼ਿਤ ਤਾਮਸ ਯੋਨਿਮੇਂ,ਸਮਰੂਪ ਜੋਸ੍ਵਤੰਤ੍ਰ ਪੂਰਣਬ੍ਰਹਮਹੈ,ਤਿਸਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਸ਼ੀਲਜੋ ਵਿਵੇਕੀ ਪੁਰਸ਼ਹੈ,ਵਹ ਪੰਡਿਤਹੈ"॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ, ਗੰਗਾ ਜਲ ਔਰ ਤਾਲਾਬ ਕਾ ਜਲ, ਤਥਾ ਸਤ੍ਰ ਆਦਿ ਰੂਪ ਜਲ, ਇਨਮੇਂ ਜੋ ਸੂਰਯ ਕਾ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਹੈ, ਸੋ ਜਲਕੇ ਗੁਣ ਤਥਾ ਦੋਸ਼ ਸੇ ਵਰਜਿਤਹੈ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਤ੍ਵਿਕ, ਰਾਜਸ ਯੋਨੀ ਰੂਪ ਉਪਾਧੀ ਮੇਂ ਵਰਤਮਾਨ ਬ੍ਰਹਮ ਤਤ੍ਵ ਸਰਵ ਕੇ ਗੁਣ ਦੋਸ਼ ਵਰਜਤਿ ਏਕ-ਰਸਹੈ॥ ਤਿਸਕਾ ਸਰਵਦਾ ਅਨੁਸੰਧਾਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤੀ ਸੁਖਕਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਤੇਹੈਂ॥ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂਜੀ ਨੇ ਲਿਖਾਹੈ "ਨਾਨਕ ਉਤਮੁ ਨੀਚੁ ਨ ਕੋਇ॥ 33॥ ਜਿਸ ਤਤ੍ਵ ਕੇ ਗਿਯਾਨਸੇ ਵਿਸ਼ਮਦ੍ਰਸ਼ਟਿ ਕੀ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤੀ ਹੋਤੀਹੈ, ਤਿਸ ਤਤ੍ਵਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈਂ॥

ਨੰ.9. ਸਾਧੂ ਪੰ.ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਜੀ ਉਦਾਸੀਨ(ਵੇਦਿਕ ਮੁਨੀ) - 33

ਆਖਣਿ ਜੋਰੁ ਚੁਪੈ ਨਹ ਜੋਰੁ॥

ਆਖਿਯਾਨ ਕੇ, ਅਰਥਾਤ ਵਿਖਯਾਨਕੇ ਬਲਸੇ ਔਰ ਚੁਪੈਕੇ, ਅਰਥਾਤ ਮੋਨਕੇ ਬਲਸੇ, ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਜਨਮ-ਮਰਣ ਚਕਰਸੇ (ਸੰਸਾਰਮੇਂ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਆਨੇਸੇ) ਨਹੀਂ ਛੂਟਾ ਜਾਤਾ। ਮਾਗਨੇਕੇ ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਤਿਦਿਨਕੀ ਪ੍ਰਾਥਨਾਕੇ ਬਲਸੇ ਸੰਸਾਰਕੇ ਜਨਮ-ਮਰਣ ਚਕਰਸੇ ਨਹੀਂ ਛੂਟਾ ਜਾਤਾ। ਦਾਨਕੇ,ਅਰਥਾਤ ਦਖਿਸ਼ਣਾਕੇ ਬਲਸੇ ਸੰਸਾਰਕੇ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਚਕ੍ਰ ਸੇ ਨਹੀਂ ਛੂਟਾ ਜਾਤਾ॥ 1॥

ਜੀਨੇਕੇ, ਅਰਥਾਤ ਸੰਸਾਰਮੇਂ ਚਿਰਕਾਲ ਤਕ ਜੀਤਾ ਰਹਿਨੇਕੇ ਸਾਧਨ ਸਮਾਧੀਕੇ ਬਲਸੇ, ਸੰਸਾਰਕੇ ਜਨਮ-ਮਰਣ ਚਕਰਸੇ ਨਹੀਂ ਛੂਟਾ ਜਾਤਾ,ਮਰਨੇਕੇ, ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਯਾਗਾਦਿ-ਤੀਰਥੋਂਮੇਂ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਆਤਮਘਾਤ ਕਰਨੇਕੇ ਬਲਸੇ, ਸੰਸਾਰਕੇ ਜਨਮ-ਮਰਣ ਚਕਰਸੇ ਨਹੀਂ ਛੂਟਾ ਜਾਤਾ। ਮਨਮੇ ਸ਼ੋਰਕੋ, ਅਰਥਾਤ ਵਿਕਸ਼ੇਪਕੋ ਉਤਪੰਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਰਾਜਯ ਔਰ ਅਤਿ ਅਧਿਕ ਧਨਕੇ ਬਲਸੇ ਭੀ ਸੰਸਾਰਕੇ ਜਨਮ-ਮਰਣ ਚਕਰਸੇ ਨਹੀਂ ਛੂਟਾ ਜਾਤਾ ॥2॥

ਸ਼ੂਤਿਯੋਕੇ ਗਿਯਾਨਕੇ ਬਲਸੇ,ਤਥਾ ਉਨਕੇ ਅਰਥੋਂਕੋ ਵਿਚਾਰ(ਮੀਮਾਸਾ)ਕੇ ਬਲਸੇ ਭੀ, ਸੰਸਾਰਕੇ ਜਨਮ-ਮਰਣ ਚਕਰਸੇ ਨਹੀਂ ਛੂਟਾ ਜਾਤਾ। ਯੁਕਿਤਯੋਕੇ,ਅਰਥਾਤ ਨਿਰਾਯਾਕ ਸ਼ੁਸ਼ਕ ਤਰਕੋਂਕੇ ਬਲਸੇ ਸੰਸਾਰਕੇ ਜਨਮ-ਮਰਣ ਚਕਰਸੇ ਨਹੀਂ ਛੂਟਾ ਜਾਤਾ॥3॥

ਜਿਸਕੇ ਹਾਥਮੇਂ,ਅਰਥਾਤ ਜਿਸਕੇ ਪਾਸ, ਇਨ ਸਬ ਬਲੋਂਮੇਂਸੇ ਕੋਈਭੀ ਬਲਹੈ,ਵਹ ਉਸੇ ਲਗਾ ਕਰ ਦੇਖਲੇ, ਅਰਥਾਤ ਪਰੀਕਸ਼ਾ ਕਰਲੇ,ਇਸਮੇਂ ਉਚੇ,ਅਥਵਾ ਨੀਚਕੀ ਕੋਈ ਬਾਤ ਨਹੀਂ,ਯਹ ਨਾਨਕਕਾ ਦਰਸ਼ਨ, ਅਰਥਾਤ ਨਾਨਕਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਹੈ ॥4॥33॥

ਭਾਸ਼ਯ- ਇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਰੂਪੀ,ਅਰਥਾਤ ਇਸ਼੍ਵਰਕਾ ਸਾਕਸ਼ਾਤ ਦਰਸ਼ਨ ਰੂਪੀ ਬਲਹੀ ਸੰਸਾਰਸੇ ਛੂਟਨੇ, ਅਰਥਾਤ ਸੰਸਾਰਕੇ ਜਨਮ-ਮਰਣ-ਚਕਰਸੇ ਮੁਕਤੀ ਪਾਨੇਕਾ ਏਕ ਮਾਤ੍ਰ ਉਪਾਯਹੈ--ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਬਲ ਉਸਕਾ ਉਪਾਯ ਨਹੀਂ। ਯਹ ਕਹਿਨੇਕੇ ਲਿਯੇ ਅਬ ਅਗਲਾ ਪਰਵ ਆਰੰਭ ਹੋਤਾਹੈ। ਇਸਕਾ ਨਾਮ ਔਰ ਮੰਤ੍ਰ ਸੰਖਿਯਾ ਚਾਰਹੈ। ਚਾਰੋਂਕਾ ਅਰਥ ਅਨੁਵਾਦਸੇ ਸਫੁਟਹੈ॥4॥33॥

ਨੰ.10. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਆਧੁਨਿਕ)-33

ਆਖਣਿ ਜੋਰੁ ਚੁਪੈ ਨਹ ਜੋਰੁ॥

ਪ੍ਰਾਕਥਨ:- ਪਿਛਲੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ 'ਨਾਮ ਤੇ ਨਦਰ'ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ 'ਨਾਮ ਤੇ ਨਦਰ' ਦਾ ਮਾਰਗ 'ਜ਼ੋਰ' ਦਾ ਮਾਰਗ ਨਹੀਂ,ਜਿਸਤੋਂ ਇਹ ਵਿਦਤ ਹੁੰਦਾਹੈ ਕਿਇਹ ਸਹਜਦਾ ਮਾਰਗਹੈ। ਜ਼ੋਰ ਨਾਲਜੋ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲੋੜੀਂਦੀਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇਹੀ ਮਨੋਰਥਦੇ ਉਲਟ ਜਾਂਦੀਹੈ--ਕੁਛ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਲਾ ਕੇ ਸੌਣਾ ਚਾਹੀਦੇ, ਤਾ ਸਗੋਂ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਨੀਂਦ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਸਹਜ ਭਾਵ ਵਿਚ ਗਿਆਂ ਆਉਂਦੀਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਰਤ ਕੇ ਕੰਮ, ਸਿਮਰਣ, ਗਿਆਨ ਤੇ ਵੀਚਾਰ ਆਦ ਸਭੇ ਸਹਜ ਦੇ ਭਾਵ ਨਾਲ ਸਫਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਯਥਾ:- "ਸਹਜੇ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈਐ ਗਿਆਨੁ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇ"(429);ਪੁਨਾ:-"ਚਉਥੇ ਪਦਮਹਿ ਸਹਜੁਹੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਲੇ ਪਾਇ"(68:13);"ਜੋਤਿ ਨਿਰੰਤਰਿ ਜਾਣੀਐ ਨਾਨਕ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ"(55:6); ਪੁਨਾ:"ਸਹਜੇ ਅਦਿਸਟੁ ਪਛਾਣੀਐ ਨਿਰਭਉ ਜੋਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰੁ"(68:17)। ਸੋ ਜੋ ਨਾ ਕਹਿਣਤੋ ਮੁਰਾਦ 'ਸਹਜ ਮਾਰਗ' ਦੀ ਹੈ ? ਇਸ ਲਈ ਆਪ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ:- ਅਰਥ ਤੀਸਰੀ ਤੁਕਤੋਂ ਤੁਰੇਗਾ:-

ਅਰਥ:- 3.(ਪ੍ਰਤੱਖ ਦੇਖੋ ਭਾਈ! ਇਨਸਾਨਦੇ) ਜੀਉਣ ਵਿਚ (ਉਸਦਾ) ਜ਼ੋਰ (ਸਫਲ) ਨਹੀਂ, ਮਰਨੇ ਵਿਚ ਜ਼ੋਰ (ਸਫਲ) ਨਹੀਂ।

1. (ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਜੀਉਣ ਸਬੰਧੀ-ਜੋ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਖੇਡ ਨਹੀ ਹੈ- ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਬੀ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਵੱਸ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ) ਆਖਣ ਵਿਚ ਕਿ ਚੁੱਪ ਧਾਰਨ ਵਿਚ (ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ) ਜ਼ੋਰ (ਸਫਲ) ਨਹੀਂ।

4. ਐਸ਼੍ਵਰਜ ਤੇ ਮਾਲ ਧਨ ਦੀ (ਪ੍ਰਾਪਤੀ) ਵਿਚ ਜ਼ੋਰ (ਸਫਲ) ਨਹੀਂ (ਜਿਸ ਲਈ ਕਿ) ਮਨ ਵਿਖੇ ਖ਼ਬਤ (ਲੱਗਾ ਰਹਿੰਦਾ) ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

5. (ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਸਮਝ ਲਓ ਕਿ ਨਾਮ ਸਿਰਮਣ ਆਦਿ) ਸੁਰਤ ਦੇ (ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ) ਗਿਆਨ ਤੇ ਵੀਚਾਰ ਆਦਿ ਵਿਚ ਬੀ ਜ਼ੋਰ (ਸਫਲ) ਨਹੀਂ। (ਉਸ ਵਿਚ ਬੀ) ਜ਼ੋਰ (ਸਫਲ) ਨਹੀਂ।

7. ਜਿਸ ਦੇ (ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ) ਹੱਥ ਵਿਚ (ਐਸਾ) ਜ਼ੋਰ ਹੈ ਉਹ (ਜ਼ੋਰ) ਕਰਕੇ ਵੇਖ ਲਵੇ।

8. ਨਾਨਕ (ਸਚ ਤਾਂ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ) ਉਤਮ ਕਿ ਨੀਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ (ਕੁਛ ਬਣ ਸਕਦਾ)।

ਵਯਾਖਯਾ:-ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ 'ਜੋਰੁ ਨ ਜੀਵਣਿ ਮਰਣਿ ਨ ਜੋਰੁ' ਆਖਕੇ ਇਕ ਪ੍ਰਤੱਖ ਵਰਤ ਰਹੀ ਸਚਿਆਈ ਦੱਸੀਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਮਝ ਪਈ ਕਿ ਜਦ ਜੰਮਣ ਤੇ ਮਰਨ ਵਿਚ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਸਦੇ ਜੀਵਨ ਸੰਬੰਧੀ ਕਰਤੱਵਯ ਆਦਿ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ,ਜੋ ਜੰਮਣ ਤੇ ਮਰਨਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹਨ,ਬੀ ਜ਼ੋਰ ਸਫਲ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਅਰਥਾਂਤਰ ਨਯਾਸ ਅਲੰਕਾਰਦਾ ਤਰੀਕਾ ਵਰਤਿਆਹੈ। ਇਥੇ'ਜੀਵਣ ਮਰਣ ਜ਼ੋਰਦੇ ਵੱਸ ਨਹੀਂ" ਸਾਮਾਨਯ ਅਰਥ ਸੁਤੇਸਿੱਧ ਹੈ, ਇਸਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਰਥ ਇਹ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆਹੈ ਕਿ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹੋਰ ਕਾਰਯ: ਆਖਣ, ਚੁਪ, ਮੰਗਣ, ਦੇਣ, ਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਊਚ-ਨੀਚ ਹੋਣਾ ਆਦਿ ਬੀ ਜ਼ੋਰਦੇ ਵੱਸ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਤਾਂਤੇ ਸੁਰਤ ਕੇ ਕਾਰਯ ਗਿਆਨ ਆਦਿ ਬੀ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਸਫਲਦੇ ਨਹੀਂ, ਏਹ ਸਹਜਿ ਵਿਚ ਸਫਲਦੇ ਹਨ। ਦੇਖੋ ਜੇ ਕੋਈ ਹੱਠ ਨਾਲ ਚੁਪ ਧਾਰੇ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਕਲਪਨਾ ਟੁਰੀ ਰਹਿੰਦੀਹੈ, ਚੁੱਪ ਨਹੀਂ ਵਰਤਦੀ। ਪਰ ਜੇ ਨਾਮਦੇ ਰਸਤੇ ਸਹਿਜ ਵਿਚ ਆਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਟਿਕਾਉਹੋ ਜਾਂਦਾਹੈ, ਬਾਹਰ ਬੋਲ ਚਾਲ ਵਿਚ ਸੰਜਮ ਆ ਜਾਂਦਾਹੈ। ਤਿਵੇਂ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਕੋਈ ਬੋਲੇ ਤਾਂ ਰਸ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ। ਜੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਕਥਾ ਵਖਯਾਨ ਕਰੇ,ਕਿ ਕਵਿਤਾ ਕਹੇ,ਤਾਂ ਰਸ ਹੀਨਤਾ ਫਲ ਹੁੰਦਾਹੈ। ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜਪੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ-ਸਹਜੇ ਗਾਵਿਆ ਥਾਇ ਪਵੇ, ਵਾਕ ਹੈ॥

ਜ਼ੋਰੁ ਨਾਲ ਮੰਗਣਾ:- ਅਰਥਾਤ ਭਿੱਖੂ ਬਣਨੇ ਲਈ ਬੀ ਅੰਦਰ ਸਹਜ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦੀ ਲੋੜਹੈ,ਹਠ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨਾਲ ਬਣੇ ਹੋਏ ਭਿੱਖੂਦੇ ਅੰਦਰ ਸੰਤੋਖ ਨਹੀਂ ਉਪਜਦਾ। ਦਾਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਹਿਜਦੀ ਲੋੜਹੈ। ਹੱਠ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਦਾਨ ਮਨਨੂੰ ਨਿਰਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਜੰਮਣਾ, ਜੀਉਣਾ, ਮਰਣਾ ਕਿਸੇਦੇ ਅਪਣੇ ਵੱਸ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਸੁਤੇਹੀ ਸਹਜ ਭਾਵਦੇ ਆ ਜਾਣਦੀ ਲੋੜਹੈ। ਕਾਮਯਾਬ ਰਾਜਾ ਯਾ ਧਨੀ ਬਣਨੇ ਲਈ ਬੀ ਅੰਦਰ ਇਕ ਸਹਜ ਭਾਵਦੇ ਆ ਜਾਣਦੀ ਲੋੜਹੈ। ਜ਼ੋਰ ਧੱਕੇ ਵਾਲੇ ਰਾਜੇ ਤੇ ਧਨੀ ਜਿਸ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਲਈ ਰਾਜਤੇ ਧਨ ਕੱਠਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਅਸਫਲਹੋ ਜਾਂਦਾਹੈ। ਰਾਜ ਤੇ ਧਨ ਸੁਖ ਭੋਗਣ ਲਈ ਲੱਭੀਦਾਹੈ, ਪਰ ਜ਼ੋਰ ਹਠ ਵਾਲੇ ਰਾਜੇਤੇ ਧਨੀਦਾ ਅੰਦਰ ਖੌਲਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾਹੈ। ਖੌਲਰ ਵਾਲਾ ਮਨ ਸੁਖੀ ਨਹੀਂਹੋ ਸਕਦਾ। ਪ੍ਰਜਾਨੂੰ ਯਾ ਗ਼ਰੀਬਾਂਨੂੰ ਸੁਖ ਦੇਣਦਾ ਮਨੋਰਥ ਬੀ ਰਾਜੇ ਤੇ ਧਨੀਦਾ ਸਹਜ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੁੰਦਾਹੈ, ਜ਼ੋਰ ਹਉਂ ਵਿਚ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਸੁਰਤ ਦੇ ਗਿਯਾਨ ਵੀਚਾਰ, ਅਰਥਾਤ ਪਰਮਾਰਥਦੀ ਸਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤਾਂਹੈ ਹੀਸਹਜ। ਹਠ ਆਸਰੇ ਆਤਮਿਕ ਸਾਧਨ ਹਉਂ ਵਿਚਹੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਅੰਦਰਲਾ ਟਿਕਾਉ ਸੁਭਾਵ ਭੂਤ ਹੋਕੇ ਆਤਮ ਰੰਗ ਵਿਚ ਨਿਰਯਤਨ ਰੱਖਦਾਹੈ, ਤਦੋਂ ਸਹਜਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੁੰਦੀਹੈ ਤੇ ਉਹ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੁਖ ਰੂਪ ਹੁੰਦੀਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਤਾਰੂਦੀ ਮੁਰਦਾ ਤਾਰੀ ਉਸਨੂੰ ਨਿਰਯਤਨ ਤਾਰੀ ਵਿਚ ਲਈ ਜਾਂਦੀਹੈ। ਹਠ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਛੱਡਕੇ ਜੋ ਤੀਰਥ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ,ਸੰਸਾਰਤੋਂ ਛੁਟਦੇ ਨਹੀਂ,ਬ੍ਰਿਤੀ ਸੰਸਾਰਕ ਰਹਿੰਦੀਹੈ। ਸੰਸਾਰਕ ਸੰਕਲਪ ਵਿਕਲਪ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਜਗਤ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੀ ਰੱਖਦਾਹੈ। ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਠ ਨਾਲ ਉੱਤਮ ਬਣਿਆ ਅੰਦਰਲਾ ਉਤੱਮਤਾ ਵਿਚ ਵਸੀਜ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਨੀਚਤਾ ਅੰਦਰ ਵਸਦੀ ਰਹਿੰਦੀਹੈ ਤੇ ਦਾਉ ਪਾ ਪਾਕੇ ਨਿਕਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਉੱਤਮ ਹੋਵੇ, ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਲਾਵੇ, ਨੀਚ (ਨਿਰਮਾਣ ਸੇਵਕ) ਹੋਣਦਾ, ਤਾਂਭੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ, ਲੋਕ ਉਸਦੀ ਉੱਤਮਤਾਨੂੰ ਪਛਾਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਅਵਸਥਾ ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇਹਾਂ ਸਿੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਸਹਜ ਦੀਹੈ। 'ਨਾਮ ਤੇ ਨਦਰੋ ਸਹਜ ਮਾਰਗ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਹਨ।

ਕਵਿ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਜੀਵਦੀ ਪਵਿੱਤ੍ਰਤਾਦਾ ਭਾਵ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੰਡਿਤ ਲੇਖਕ ਇਸ ਪਉੜੀਨੂੰ ਇਉਂ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿ:ਆਖਣਿ, ਚੁਪ, ਮੰਗਣ, ਦੇਣ, ਜੀਵਨ, ਮਰਨ, ਰਾਜ, ਮਾਲ, ਗਯਾਨ, ਵੀਚਾਰ ਤੇ ਜੁਗਤੀ ਨਾਲ, ਗਯਾਨ ਰੂਪੀ ਬਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਵਿਚ- 'ਜਿਸੁ ਹਥਿ ਜੋਰੁ' ਵਿਚ 'ਵਿਦਯਾ ਰੂਪੀ' ਪਦਦਾ ਅਧਯਾਹਾਰ ਕਰਕੇ ਐਉਂ ਅਰਥ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ:- ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਵਿਦਯਾ ਰੂਪੀ ਬਲਹੈ ਉਹ ਅਪਣੇ ਸਰੂਪਨੂੰ ਕਰਿ=ਹੱਥ ਤੇ ਪਈ ਵਸਤੂ ਵਾਂਙੂ ਦੇਖਦਾਹੈ।

(ਉਸ ਗਯਾਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰਕੇ ਉਸ ਪੁਰਖਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ)ਉੱਤਮ(ਯਾ) ਨੀਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਉਸਨੂੰ ਸਰਬ ਬ੍ਰਹਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪੈਂਦਾਹੈ।

ਨਿਰੁਕਤ:- ਆਖਣਿ- ਆਖਣ ਵਿਚ। ਜੋਰੁ-(ਫਾ:ਜ਼ੋਰ) ਬਲ, ਤਾਕਤ। ਮਨਿ ਜੋਰੁ:- ਇਸ ਲਈ ਮਨ ਵਿਚ ਖਬਤ ਲਗਾ ਰਹਿੰਦਾਹੈ। (ਫਾ: ਮੋਰ=ਹੌਲ) ਖ਼ਬਤ। ਸੁਰਤੀ-ਸੁਰਤ (ਦੇ ਕੰਮਾ) ਵਿਚ।

ਰਾਤੀ ਰੁਤੀ ਥਿਤੀ ਵਾਰ ॥ ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਅਗਨੀ ਪਾਤਾਲ ॥ ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਧਰਤੀ ਥਾਪਿ ਰਖੀ ਧਰਮ ਸਾਲ॥ ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਜੀਅ ਜੁਗਤਿਕੇ ਰੰਗ ॥ ਤਿਨ ਕੇ ਨਾਮ ਅਨੇਕ ਅਨੰਤ॥ ਕਰਮੀ ਕਰਮੀ ਹੋਇ ਵੀਚਾਰੁ ॥ ਸਚਾ ਆਪਿ ਸਚਾ ਦਰਬਾਰੁ ॥ ਤਿਥੈ ਸੋਹਨਿ ਪੰਚ ਪਰਵਾਣੁ ॥ ਨਦਰੀ ਕਰਮਿ ਪਵੈ ਨੀਸਾਣੁ ॥ ਕਚ ਪਕਾਈ ਓਥੈ ਪਾਇ ॥ ਨਾਨਕ ਗਇਆ ਜਾਪੈ ਜਾਇ ॥ ੩੪॥

ਨੰ.1. ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ "ਮੀਣਾ"- 34

ਏਥੇ ਸੰਜਮ ਸਿਆਣਪ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਸਭ ਦੂਰਿ ਕੀਤੀ ਸੁ॥ ਕਿਰਪਾ ਉਪਰਿ ਬਾਤ ਲੇ ਜਾਇ ਰਖੀਸੁ। ਕਿਸੁ ਵਾਸਤੇ ਡਰਿ ਗੈਆ? ਜਿ ਮਤੁ ਇਤਨੀ ਬਾਤ ਕਹੀ ਨੂ ਭੀ ਉਲਿਟ ਮਾਰਤਾ ਹੋਇ। ਜਿ ਨਾਨਕ, ਆਪਣੀ ਸਿਆਣਪ ਸਿਉ ਅਰੁ ਬਾਹੋ। ਏਹਿ ਕਿਆ ਹੈ, ਸੰਜਮ ਅਰੁ ਸਿਆਣਪਾਂ? ਹਉ ਕਿਸੀ ਕੀ ਸਿਆਣਪ, ਅਰੁ ਸੰਜਮਾ ਕਾ ਭੂਖਾ ਨਾਹੀ। ਮੈ ਜਿਸ ਕਉ ਕਿਰਪਾ ਕਰਉ ਤਿਸ ਕੀ ਕਉ ਨਿਵਾਜਜਿ ਖੜਾ ਕਰਉ, ਭਾਵੇ ਤੈਸਾ ਹੋਇ। ਸੁ ਇਸੁ ਡਰਿ ਕਰਿ ਕਰਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਇਸੁ ਬਾਤ ਤੇ ਇਉ ਕਹਿਆ। ਰਾਤੀ ਰੁਤੀ ਥਿਤੀ ਵਾਰ॥ ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਅਗਨੀ ਪਾਤਾਲ॥ ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਧਰਤੀ ਥਾਪਿ ਰਖੀ ਧਰਮ ਸਾਲ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:-ਏਹੁ ਜਿ ਲੋਓ ਪਰਮੇਸੁਰਜੀ ਕੀਆਹੈ, ਸੁ ਮਿਰਤ ਮੰਡਲਕਾ ਹੈ। ਮਿਰਤੁ-ਮੰਡਲਕਾ ਅਰਥੁ। ਜਿ ਇਸੁ ਮੰਡਲ'ਧਰਤੀ-ਮਹਿ'ਜਿ ਕੋਈ ਉਪਜਿਆਹੈ,ਸੁ ਸਭੁ ਮਿਰਤੁ ਹੋਵਣਾਹੈ,ਰਹਣਾ ਕਿਸੇ ਨਾਹੀ। ਸੁ ਤਿਸੁ ਮਿਰਤ ਮੰਡਲਕੀ ਪਰਕਿਰਤਿ, ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਕੈਸੀ ਬਣਾਈ ਹੈ? ਪ੍ਰਥਮੇ ਤਉ ਰਾਤਿ ਅਰੁ ਦਿਨੁ ਕੀਆਹੈ। ਥਿਤੀ ਅਰੁ ਵਾਰੁ ਕੀਏਹੈ। ਰੁਤੀ ਕੀਤੀਆਹੈ। ਬਹੁੜਿ ਪਉਣੁ ਅਰੁ ਪਾਣੀ ਕੀਆਹੈ; ਅਗਨਿ,ਪਾਤਾਲ ਕੀਏਹੈ। ਤਿਨਕੇ ਬੀਚਿ ਧਰਮੀ ਮੰਡਲੁ ਥਾਪਿਆਹੈ। ਤਿਸੁ ਧਰਤੀ ਕਉ ਧਰਮਸਾਲ ਕਰਿ ਥਾਪੀਹੈ। ਸੁ ਤਿਸ'ਧਰਮਸਾਲਾ'ਕਾ ਅਰਥੁ ਕਿਆ? ਜਿ ਇਕਿ ਆਇ ਵੜਹਿ, ਇਕਿ ਉਠੀ ਜਾਹਿ। ਜੈਸਾ ਬੀਜੇ ਏਸੁ ਧਰਤੀਮਹਿ, ਧਰਮ ਸਾਲ ਬੀਚਿ, ਸੁਤੋ ਈਹਾਂਭੀ ਪਾਵੇ, ਅਰੁ ਆਗੇਭੀ ਪਾਵੇ। ਸੁ ਤਿਸਤੇ ਚਾਹੀਐ,ਜਿ ਏਸੁ ਧਰਤੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਮਹਿ,ਜਬ ਲਗਿ ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਰਾਖੇ ਤਬ ਲਗਿ ਧਰਮੁ ਕਰਤਾਹੀ ਰਹੇ। ਤਾਂ ਨਿਹਫਲੁ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ,ਏਸੁ ਧਰਤੀ ਧਰਮ ਸਾਲਾਕਾ ਬੀਜਿਆ,ਸੁ ਧਰਮਸਾਲਾ ਏਤੁ ਗੁਣਿ ਕਰਿ ਕਰਿਹੈ।

ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਜੀਅ ਜੁਗਤਿ ਕੇ ਰੰਗ ॥ ਤਿਨ ਕੇ ਨਾਮ ਅਨੇਕ ਅਨੰਤ ॥
ਕਰਮੀ ਕਰਮੀ ਹੋਇ ਵੀਚਾਰੁ ॥ ਸਚਾ ਆਪਿ ਸਚਾ ਦਰਬਾਰੁ ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:-ਇਸੁ ਧਰਤੀ ਧਰਮ ਸਾਲਕੇ ਬੀਚਿ ਜੀ ਜੀਅਹੈ,ਸਿ ਤਿਨਕੇ ਅਨੇਕ ਰੰਗਹੈ,ਅਰੁ ਤਿਨ ਕੇ ਅਨੰਤ ਨਾਂਵਹੈ।ਜੈਸੇ ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਧਰਮ ਕਮਾਵੇਗਾ,ਤੈਸਾ ਤੈਸਾ ਬੀਚਾਰੁ ਹੋਵੇਗਾ,ਸਚੇ ਸਾਹਿਬਕੇ ਦਰਬਾਰਿ ਤਿਥੈ ਕਵਨ ਕਵਨ ਸੋਭਾ ਪਾਵਹਿਗੇ ?

ਤਿਥੈ ਸੋਹਨਿ ਪੰਚ ਪਰਵਾਣੁ ॥ ਨਦਰੀ ਕਰਮਿ ਪਵੈ ਨੀਸਾਣੁ ॥
ਕਚ ਪਕਾਈ ਓਥੈ ਪਾਇ ॥ ਨਾਨਕ ਗਇਆ ਜਾਪੈ ਜਾਇ ॥੩੪॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਤਹਾਂ ਪੰਚ ਜਿ ਸੋਭਾ ਪਾਵਤੇਹੈ, ਸੁ ਕਵਨ ਕਵਨ ਪਾਵਤੇ ਹੈ? ॥1॥ ਪ੍ਰਿਥਵੀ॥ 2॥ ਅਪੁ॥ 3, ਤੇਜੁ ॥4॥ ਵਾਇ॥5॥ ਆਕਾਸੁ॥ ਜਿ ਕੋਇ ਇਨਕਉ ਪਛਾਣੇ, ਅਰੁ ਹਉਮੈ ਮੇਟੈ, ਤਿਸ ਊਪਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰਕੀ ਕਿਰਪਾਹੋਇ॥ ਏਈ 'ਪੰਚ-ਪਰਵਾਣ'ਹੈ, ਸਚੇਕੀ ਮਿਹਰ ਜਿਸ ਊਪਰਿ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਦੈਆਲ ਪੁਰਖਕੀ ਨਦਰਿ ਹੋਈ, ਤਿਨਿ ਏਹ''ਪੰਚ ਤਤ''ਬੂਝੇ। ਜਬ ਏਹੋਪੰਜਿ ਤਤ' ਬੂਝੇ, ਤਬ ਤਿਸ ਊਪਰਿ ਮਿਹਰਕੀ ਨਜਰਿ ਹੋਇ। ਤਬ ਅਟਲੁ ਲੇਖੁ ਪੈਆ। ਨੀਸਾਨੁ ਨਾਉ, ਲੇਖਕਾ ਹੈ। ਤਬ ਹੁਕਮੁ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬਕਾ ਹੋਇਆ, ਜਿ ਇਸਕਉ ਮੇਰੇ ਮਹਲ-ਮਹਿ ਰਾਖਹੁ, ਏਹੁ ਮੇਰਾਹੈ। ਫਿਰਿ ਏਸ ਕਉ ਪਰਭਵ-ਮਹਿ ਨਾਹੀ ਬਾਹਣਾ। ਸੁ ਏਨਾ ਜੀਆਂਕੀ ਮਹੀਅਤਿ, ਉਹਾਂਗੀਆਂ ਜਾਣੀਐਗੀ, ਜਿ ਏਹੁ ਭਲਾਹੈ, ਏਹੁ ਕਚਾਹੈ, ਏਹੁ ਪਕਾਹੈ। ਏਹ ਬਾਤ ਤਬ ਬੂਝੀਐਗੀ, ਜਸ ਊਹਾਂ ਜਾਈਐਗਾ। ਤਬ ਏਸੁ ਬਾਤਕਾ ਸੁਆਦੁ ਪਾਵੇਗਾ । ਹੁਣੁ ਅਜੇ ਬਾਤਾਂਹੀ ਸੁਣਿ ਵਿਸਮਾਦਿਆਹੈ॥ 34॥

ਨੰ.2. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਸ਼ਹੀਦ' -34

ਰਾਤੀ ਰੁਤੀ ਥਿਤੀ ਵਾਰ ॥ ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਅਗਨੀ ਪਾਤਾਲ ॥

ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ:-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਜੀਆਂਦੇ ਸੁਖ ਵਾਸਤੇ ਅਰ ਭਜਨ ਵਾਸਤੇ ਰਾਤੀਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹੈਨ, ਅਤੇ ਜੀਆਂਦੇ ਸੁਖ ਵਾਸਤੇ ਰੁੱਤੀਂ ਅਰ ਥਿੱਤਾਂ ਅਰ ਵਾਰ ਅਤੇ ਪਵਣ ਅਰ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਅਗਨਿ, ਅਰ ਪਾਤਾਲ ਹੋਏ ਹਨ॥ ਅਰ ਤਿਸ ਵਿੱਚ ਧਰਤੀ, ਜੀਆਂਦੇ ਰਹਿਣ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਵਾਸਤੇ ਧਰਮ ਸਾਲਾ ਬਣਾਈਹੈਂ॥ ਸੋ ਤਿਸ ਵਿੱਚ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰਦੇ ਜੀਅ ਹਨ, ਅਰ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਜੁਗਤਾਂ ਅਤੇ ਰੰਗਹੈਨ,ਜੋ ਤਿਨਾਂਦੇ ਨਾਮ ਅਨੇਕ ਅਰ ਅਨੰਤ ਹਨ ॥ ਅਤੇ ਓਹ ਆਪੇ ਆਪਣਿਆਂ ਕਰਮਾਂਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਭ ਭੋਗ ਭੋਗਦੇ ਹਨ॥ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪਭੀ ਸੱਚਾਹੈ, ਅਰ ਉਸਦਾ ਦਰਬਾਰਭੀ ਸੱਚਾਹੈ, ਅਰ ਪੁੰਨ ਵਾਲਿਆਂਨੂੰ ਸੁਖ ਭੁਗਾਂਵਦਾਹੈ, ਅਤੇ ਪਾਪਾਂ ਵਾਲਿਆਂਨੂੰ ਦੁਖ ਭੁਗਾਵਦਾਹੈ॥ ਪਰ ਤਿਥੇ ਸੋਈ ਸੋਭਾ ਪਾਂਵਦੇ ਹਨ ਜਿਨਾਦੇ ਵਿੱਚ 'ਦੈਵੀ-ਸੰਪਤਾ'ਦੇ 'ਪੰਜ-ਗੁਣ': 'ਸੰਤੋਖ' ਆਦਿਕ ਹੋਦੇ ਹਨ॥ ਅਰ ਜਿਨਾਂ ਦੇ ਉਪਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੈ, ਨਾਮਦਾ ਨੀਸ਼ਾਨ ਓਨਾਂਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਂਦਾਹੈ॥ ਅਰ ਜੋ ਝੂਠ ਤੇ ਸੱਚ ਹੈ, ਸੋ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਗਇਆ ਮਲੂਮ ਹੋਂਦਾਹੈ; ਕਯੋਂਕਿ, 'ਜਗਤ ਝੂਠਹੈ' ਅਤੇ 'ਬ੍ਰਹਮ ਸੱਤਹੈ'॥ ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੈਨ ਕਿ ਓਥੇ 'ਗੁਰੂ ਦੁਆਰੇ' ਗਇਆਂ ਹੋਇਆ 'ਗਿਆਨਨੂੰ ਜਾਣੀਦਾਹੈ' ॥34॥

ਨੰ.3. ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਜੀ (ਸੇਵਾਪੰਥੀ) - 34

ਰਾਤੀ ਰੁਤੀ ਥਿਤੀ ਵਾਰ ॥

ਇਸਕਾ ਅਰਥਯ:-ਸੋ ਕਿਆ ਸਰਬਕਾ ਕਾਲ:- ਪਉਣ, ਪਾਣੀ, ਅਗਨੀ, ਪਾਤਾਲ।

ਅਰਥੁ:- ਬਹਿ ਜੋ ਪੌਨ ਕਾ ਸੁਭਾਵ'ਸੋਖਨ'ਹੈ, ਅਰ ਅਗਨਦਾ ਸੁਭਾਵ'ਦਾਹ'ਕਹੇ,ਅਰ ਜਲਕਾ ਸੁਭਾਅ 'ਗਲਾਵਣਾ'ਹੈ। ਸੋ ਏਹ ਸਭ ਅਪਨੇ ਆਪਨੇ ਸੁਭਾਵਕੋ ਲੀਏ ਸਰਬਕਾ ਕਾਲਿ,ਪਾਤਾਲ ਕਹੀਐ,ਨੀਚ ਏਕ ਸਥਾਨਹੈ। ਤਾਤਪਰਜ ਯਹਿ, ਜੋ ਨਾਰਾਯਣਕੀ ਐਸੀ ਅਸਚਰਜ ਕਲਾਹੈ:-

ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਧਰਤੀ ਥਾਪਿ ਰਖੀ ਧਰਮਸਾਲ॥

ਤਿਸਕੇ ਉਪਰ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਧਰਮ ਸਥਾਨ ਥਾਪ ਰਖੀਹੈ। ਸਥਾਪਨੁ ਕਰੀਹੈ॥

ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਜੀਅ ਜੁਗਤਿ ਕੇ ਰੰਗ॥ ਤਿਨਕੇ ਨਾਮ ਅਨੇਕ ਅਨੰਤ॥

ਤਿਸ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਪਰ ਜੀਵਹੁ ਕੀ ਜੁਗਤਿ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ। ਤਥਾ ਕਈ ਰੰਗਕੀ ਰਚੀਹੈ। ਤਿਨ ਜੀਵਹੁਕੇ ਨਾਮ ਬਹੁਤਿ ਅਨੰਤ ਹੋਤੇ ਭਏ।

ਕਰਮੀ ਕਰਮੀ ਹੋਇ ਵੀਚਾਰੁ॥ ਸਚਾ ਆਪਿ ਸਚਾ ਦਰਬਾਰੁ॥

ਤਿਨ ਜੀਵਹੁਕੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਕਰਮਹੁਕੇ ਅਨਸਾਰ ਵੀਚਾਰ ਹੋਨੇ ਲਗਾ। ਅਰ ਵੀਚਾਰਨੇ ਹਾਰੇ ਧਰਮ ਰਾਇ ਆਦਿਕ ਸੋਭੀ ਭਿੰਨ ਹੂਏ। ਆਪਸਦਾ ਨਿਰਬਿਕਾਰ ਜਿਉਕੇ ਤਿਉ ਸੱਤਾ-ਮਾਤ੍ਰਹੈ। ਅਰ ਦਰਬਾਰ ਰਚਨਾਸੋ ਭੀ ਸਤਿ-ਸਰੂਪਹੀ ਅਭੇਦਿਹੈ। ਬੇਦ ਪ੍ਰਮਾਣਿ 'ਨਹੇ ਨਾਸਤਿ ਕਿੰਚਿਨ'। ਅਰਥ: ਇਸ ਸੱਤ-ਸਰੂਪਤੇ ਅੰਨ, ਕਿੰਚਿਤ ਭੀਭਿੰਨ ਨਹੀਹੈ; ਸੋ ਤਿਸ ਨਾਰਾਯਣ ਸਤਾਕੇ ਬਿਖੇ, ਤਥਾ ਤਿਸੀ ਸੱਤਾ ਆਸ੍ਰੇ।

ਤਿਥੈ ਸੋਹਨਿ ਪੰਚ ਪਰਵਾਣੁ॥

ਅਰਥ॥ ਪਾਂਚ ਤਤ੍ਵ ਪ੍ਰਵਾਹ ਜੋ ਰਚਨਾਹੈ, ਸੋ ਤਿਸਕੀ ਸੱਤਾ ਬਿਖੇ ਭਾਸ ਮਾਨਹੈ। ਜੈਸ-ਰਜਵ(ਰੱਸੀ) ਵਿਖੇ 'ਸਰਪ' ਭਾਸਮਾਨਹੈ।

ਨਦਰੀ ਕਰਮਿ ਪਵੈ ਨੀਸਾਣੁ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਦਰੀ ਪ੍ਰਭਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾਤੋਂ। ਤਥਾ ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਈਸ਼੍ਵਰ ਅਰਪਣ ਜੋ ਕਰਮਹੈਂ ਤਿੰਨਤੇ ਅੰਤਹਿ ਕਰਣ ਸ਼ੁੱਧ ਦ੍ਵਾਰਾ ; ਪਵੈ ਨੀਸਾਣੁ , ਏਕ ਅਦੁਤੀ ਸਰੂਪ ਨਾਰਾਯਣਕੀ ਭਕਤਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ।

ਕਚ ਪਕਾਈ ਓਥੈ ਪਾਇ॥ ਨਾਨਕ ਗਇਆ ਜਾਪੈ ਜਾਇ॥34॥

ਔਰ ਜੋ ਕਰਮ ਈਸ਼੍ਵਰ 'ਬਿਤਰੇਕ' ਕਰ, ਅਥਵਾ ਪੇਕੇ; ਸੁਭ-ਅਸ਼ੁਭ ਸਕਾਮ-ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਹਾਰੇ,ਸੋ ਓਥੇ ਰਾਇਕੇ ਪੜਤੇਹੈਂ। ਗੁਰੂ ਕਹੇਹੈਂ; ਅਗੇ ਗਇਆ ਜਾਣੈ ਜਾਹਿਗੇ; ਔਰ ਕਿਆ ਕਹੇਂ ?॥

ਨੰ.4. ਸਾਧੂ ਅਨੰਦਘਨ ਜੀ(ਉਦਾਸੀਨ-ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਵਾਚੀ)-34

ਰਾਤੀ ਰੁਤੀ ਥਿਤੀ ਵਾਰ ॥

ਰਾਤ੍ਰ, ਦਿਵਸ, ਰੁਤ, ਤਿਥ, ਵਾਰ, ਮਾਸ, ਪਵਨ, ਜਲ, ਵੈਸੰਤਰ, ਧਰਤੀ, ਆਕਾਸ; ਇਹ ਸਭ ਇਸਕੇ ਕਰਮਕੇ ਸਾਖੀਹੈ। ਸਪਤ ਲੋਕ ਤਲੇਕੇ ਅਰ ਸਪਤ ਊਪਰਕੇ, ਇਸਕਾ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡਹੈ॥ ਜੇਤੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਮੋਹੈ ਤਿਸਕੇ ਦਸ ਗੁਣ ਅਧਕ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਬਾਹਰਹੈ॥ ਤਿਸ ਪ੍ਰਿਥਵੀਕਾ ਨਾਮ ਆਵਰਣਹੈ, ਅਰ ਤਿਸੀ ਕਾ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮਾਡ-ਖੱਪਰ ਭੀਹੈ। ਤਿਸਤੇ ਪਰੇ ਦਸ ਗੁਣ ਅਧਕ ਜਲਕਾ ਆਵਰਣਹੈ॥ ਤਿਸਤੇ ਪਰੇ ਦਸ ਗੁਣਾ ਅਧਕ ਅਗਨਕਾ ਅਵਰਣਹੈ॥ ਤਿਸਦੇ ਪਰੇ ਦਸ ਗੁਣਾ ਅਧਕ ਪਵਨਕਾ ਆਵਰਨਹੈ॥ ਤਿਸਦੇ ਪਰੇ ਦਸ ਗੁਣਾ ਅਧਕ ਅਕਾਸ਼ਕਾ ਆਵਰਨਹੈ॥

ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਧਰਤੀ ਥਾਪਿ ਰਖੀ ਧਰਮਸਾਲ॥

ਤਿਨ ਆਵਰਣੋਕਾ ਜੋਹੈ ਸਾਮੁਹ,ਤਿਸਕੇ ਬੀਚ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਨੇ ਧਰਤੀ ਰੂਪ ਧਰਮ-ਸ਼ਾਲਾ ਇਸਥਾਪਨ ਕਰੀ ਹੈ॥ ਧਰਮ-ਸ਼ਾਲਾ ਕਹੀਏ,ਧਰਮ ਕੀ ਕੁਟੀ। ਜੈਸਾ ਧਰਤੀ ਵਿਖੇ ਕਰਮ ਕਰਤਾਹੈ, ਤੈਸਾ ਫਲਭੀ ਪਾਵਤਾਹੈ। ਇਸਤੇ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਕਹੀ॥

ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਜੀਅ ਜੁਗਤਿ ਕੇ ਰੰਗ॥ ਤਿਨ ਕੇ ਨਾਮ ਅਨੇਕ ਅਨੰਤ॥

ਤਿਸ ਧਰਤੀਕੇ ਬੀਚ ਜੁਕਤਿ,ਕਿਆ ਕਹੀਏ,ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਜੰਤਹੈ ਤਿਨਕੇ ਰੰਗ,ਰੂਪਭੀ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇਹੈ। ਤਿਨਕਾ ਕੁਛ ਅੰਤ ਹੀਨਹੀਂ॥

ਕਰਮੀ ਕਰਮੀ ਹੋਇ ਵੀਚਾਰੁ॥ ਸਚਾ ਆਪਿ ਸਚਾ ਦਰਬਾਰੁ॥

ਅਬ ਇਸਕੋ ਵੀਚਾਰ ਕਰ, ਕਰ ਦੇਖਾ ਚਾਹੀਏ। ਜੈਸਾ ਜੈਸਾ ਜਿਸਨੇ ਕਰਮ ਕੀਆ,ਤੈਸਾ ਤੈਸਾਹੀ ਤੋ ਕਰਮ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਤਿ, ਰੂਪ, ਰੰਗ, ਸੁਖ, ਦੁਖ, ਪਾਇਆ॥ ਈਹਾਂ ਜੈਸਾ ਕਰੇਗਾ, ਤਿਸਕਾ ਫਲ ਭੀਤੋ ਆਗੇ ਤੈਸਾਹੀ ਪਾਵੇਗਾ।ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਆਪ ਸਚਾਹੈ ਤਿਸਕਾ ਦਰਬਾਰਭੀ ਸਚਾਹੈ,ਕਰਮ ਫਲ ਅੰਨਿਥਾ ਨ ਹੋਣਾ ਪਾਵੇਗਾ:

ਤਿਥੈ ਸੋਹਨਿ ਪੰਚ ਪਰਵਾਣੁ॥ ਨਦਰੀ ਕਰਮਿ ਪਵੈ ਨੀਸਾਣੁ॥

ਤਿਥੈ-ਤਹਾ ਤਿਸ ਧਰਤੀ ਰੂਪੀ ਧਰਮ ਸਾਲ ਵਿਖੇ ਪੰਚ ਜੋਹੈ ਯਥਾਰਥ ਵੱਕਤਾ, ਨਾਮਕਾ ਅਰਾਧਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਜਨ; ਓਹੀ ਸੋਭਾ ਪਾਵਤੇਹੈ,ਸੰਤ ਜਨ ਕੈਸੇ ? ਪਰਵਾਨ, ਪਰਾਧੀਨਹੈ, ਕਰਤੇ ਤੋਹੈ ਉਤਮਤੇ ਉਤਮ ਕਰਮ; ਅਰ ਅਕਮਾਨ ਤਿਸਕਾ ਕੁਛ ਭੀ ਨਹੀ ਕਰਤੇ,ਇਹੀ ਕਹਤੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੈਂ, 'ਕਰੇ ਕਰਾਵੇ ਆਪੇ ਆਪ,ਮਾਨਸਕੇ ਕਛ ਨਾਹੀ ਹਾਥ'[79] ਤਿਨ ਪਰਹੀ ਨਦਰੀ ਜੋਹੈ ਨਦਰ ਕਰਨੇ ਵਲਾ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ, ਤਿਸਕੀ ਨਦਰ ਹੋਤੀਹੈ॥ ਅਰ ਤਿਨਕੇ ਕਰਮਕੇ ਅਨੁਸਾਰਹੀ ਤਿਨਕੋ ਨੀਸ਼ਾਨ,ਕਿਆ ਕਹੀਏ, ਮਰਾਤਬਾ ਭੀ ਮਿਲਤਾਹੈ॥

ਦੋਹਰਾ॥ ਰੱਜ ਬਰੰਚਕ ਰਹਿਤ ਕੀ, ਬਾਤ ਅਬ ਔਰ ਭਈ। ਔਰ ਗਵਾਰੋਕੇ ਮੁਖ ਪਰ ਤਮਾਚਾ ਪੜਤਾਹੈ॥ ਈਹਾਂਤੋ ਤੁਮ ਆਪਣੇ ਆਪਕੋ ਸੰਤ,ਮਹੰਤਹੀ ਮਾਨ ਬੈਠੇਹੋ,ਪਰੰਤੂ ਇਸ ਕਰਮਕੇ ਸਾਖੀਤੋ ਬਹੁਤਹੈ॥ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰਕੇ ਦਵਾਰੇਤੋ ਝੂਠੀ ਬਾਤੋਕਾ ਕਛ ਚਲੇਗਾ ਨਹੀ; ਸੋਈ ਕਹਤੇਹੈ, ਨ ਵਰਨੀ ਜਾਇ;"ਈਹਾ ਖਲਕਤ ਖਿਜਮਤ ਕਰੇ, ਆਗੇ ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਦਾਇ" ਇਹੀ ਮਰਾਤਬਾ ਮਿਲਤਾਹੈ। ਯਦ ਵਾ:-ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀਜੋ ਮੁਕਤਹੈਂ।ਸੋ ਭਜਨ ਰੂਪੀ ਜੋ ਕਰਮਹੈ ਤਿਸਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀਤੋ ਮਿਲਤੀਹੈ॥ ਨਨੁ: ਪੋਣ ਪਾਣੀ ਅਗਨੀ ਤਪਤਾ,ਏਤਾ ਹੀ ਤੋ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕਕਾ ਵਚਨਹੈ।ਧਰਤੀ ਅਕਾਸਤੋ ਬੀਚ ਲਿਖੇ ਨਹੀਥੇ,ਤੁਮਨੇ ਕਹਾਤੇ ਪਾਏ ? ਅਰ ਤਪਤਾਉ; ਤਪਭੀ ਨਾਮ ਤਪਣੇਕਾ, ਤਾਉਭੀ ਨਾਮ ਤਪਣੇਕਾ। ਇਸਕਾ ਅਰਥਤੋ ਤੁਮਨੇ ਕਛ ਭੀ ਨ ਲਿਖਾ! ਇਹ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕਨੇ ਕਿਆ ਕਹਾਹੈ ?

ਤਿਸਕਾ ਉਤਰ॥ ਪੀਛੇ ਇਸਕਾ ਵਰਨਣ ਕੀਆਹੈ। ਬਾਬਾ ਨਾਨ[illegible]ਾਨੀ [illegible]ਾੜੀ ਰੀਤਕੀਹੈ; ਭਾਖਾ ਰੀਤ ਕੀ ਨਹੀ। ਸਰਬ ਸਾਸਤ੍ਰਕੀ ਇਹੀ ਰੀਤਹੈ;ਈਧਰ ਊਧਰਕੀ ਘਟਤੀ ਬਢਤੀ ਮਿਲਾਇ ਕਰ ਅਰਥ ਪੁਰਾ ਕਰਲੀ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਪੁਰਾਣਮੋ ਪੰਚ ਹੀ ਅਵਰਨ ਲਿਖੇਹੈ: ਹਮ ਤੀਨ ਕੈਸੇ ਲਿਖਤੇ।ਅਰ ਤਪ ਤਾਉਕਾ ਇਹ ਅਰਥਹੈ:- ਅਗਨ ਈਧਰ ਤੋ ਜਲਕੋ ਤਪਤਾ ਉਠਾਹੈ।ਅਰ ਊਧਾਰਨ ਜਲਕੋ, ਈਧਰ ਧਰਤੀਕੋ ਤਪਤਾਵਤਾਹੈ ਪਵਨ ਊਧਰ ਅਕਾਸਕੋ, ਤਪਤਾਉਤਾਹੈ। ਤਪਾਉਣੇਕਾ ਇਹ ਅਰਥਹੈ।ਅਗਨ ਭਗਵਾਨ ਕਹਤੇਹੈ; ਚਾਰੋਕੋ ਪਰਮੇਸਵਰਨੇ ਹਮਕੋ ਕਰਮਕਾ ਸਾਖੀ ਇਸਥਾਪਨ ਕੀਆਹੈ। ਸਾਖ ਅੰਨਥਾਨ ਹੋਣੀ ਪਾਵੇ; ਸੁਚੇਤ ਰਹਣਾ॥

ਨੰ.5.ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘਜੀ 'ਚੂੜਾਮਣੀ'(ਨਿਰਮਲ-ਗਿਆਨੀ)-34

ਅਰ ਅਗਾਰੀ ਕੁਛ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਕੋ ਕਹਿ ਕਰਿ ਭਗਤਿਨ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕਹਤ ਹੈਂ।

ਰਾਤੀ ਰੁਤੀ ਥਿਤੀ ਵਾਰ॥

'ਰਾਤਿ'ਰਾਤਿ ਜੋਹੈ,ਰੁਤੀ ਖਟ ਜੋਹੈਂ:-ਬਸੰਤ, ਗ੍ਰੀਖਮ, ਪਾਵਸ, ਸ਼ਰਦ, ਹਿਮ, ਸਿਸਰ; ਤਿਥਿਜੇ ਪੰਦਰਾਂਹੈ; ਏਕਮ,ਦੂਜ ਤੇ ਆਦਿ: ਵਾਰ ਜੋਹੈ ਸਪਤ: ਅਦਿਤਵਾਰ ਤੇ ਆਦਿ॥ ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਅਗਨੀ ਪਾਤਾਲ॥ ਪਾਣੀਤੇ ਅਗਨੀ ਮੱਧਮੇ; ਔ ਪਾਤਾਲ ਨੀਚੇ ਹੈ, ਪੌਣ ਊਪਰਹੈ,ਜਿਸ ਪੌਣਕੇ ਆਸਰੇ ਊਪਰਕੇ ਲੋਕ ਰਹਿਤਹੈਂ। ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਧਰਤੀ ਥਾਪਿ ਰਖੀ ਧਰਮਸਾਲ॥ ਪੂਰਬ

---

79. ਟਿੱਪਜੀ ਕਰਤਾ:-ਓ. ਇਹ ਭਿੰਨ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਹਨ ਜੋ ਤਰਕ ਅਸਿਧ ਸਿਧਾਤ ਨੂੰ ਚਤੁਰਾਂਨੇ ਅਪ੍ਰਸੰਗ ਪਰਥਾਇ ਹੁੰਦੇ ਚਤੁਰਾਈ ਨਾਲ ਤੁਕਬੰਦੀ ਕਾੱਵ ਕਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਲੇਖੇ ਪੌਣਦਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ! ਇਹ ਦੋਨੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਪਰਥਾਇ ਲੜੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ:- ਪੰ.279:3 ਤੇ ਸਹੀ ਤੁਕ ਹੈ:- "ਕਰਨ ਕਰਾਵਨ ਆਪੇ ਆਪਿ ॥ਸਦਾਸਦਾ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਜਾਪਿ॥5॥" ਅਤੇ ਪੰ.281:4 ਤੇ ਇਹ ਸਹੀ ਤੁਕ ਹੈ "ਮਾਰੈ ਰਾਖੈ ਏਕੋ ਆਪਿ ॥ ਮਾਨੁਖਕੈ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ ਹਾਥਿ" ਸਿਧਾਂਤਕ ਧੋਖਾ ਦੇਣਾਹੈ! ਅ. ਇਹ ਚਾਰ ਅਨਿਤ ਸਾਕਾਰ ਵਿਸ਼ਨੂ,ਸ਼ਿਵਾਦਿ ਲੋਕਾਂਦੇ ਦ੍ਵੈਵਾਦ ਵੈਸ਼ਣਵ,ਸ਼ੇਵ ਭਗਤਾਂ ਦੀਆਂਨੇ:1.ਸਾਲੋਕ, 2.ਸਮੀਪ,3.ਸਰੂਪ, 4.ਸਯੁਜਸ; ਪੰ 692:8 "ਇੰਦ੍ ਲੋਕ ਸਿਵ ਲੋਕਹਿ ਜੈਬੋ ॥ ਓਛੇ ਤਪ ਕਰਿ ਬਾਹੁਰਿ ਐਬੋ" ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਅੰਤਿਮ ਸਿਧਾਂਤ ਖੰਡਿਤ ਹੈ!

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜੋ ਗਿਨੇਹੈ ਜਲ ਆਦਿ,ਇਨ ਸਰਬਮੇਂ ਧਰਤੀ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਿ ਰਾਖੀਹੈ। ਕੈਸੀਹੈ ਧਰਤੀ? ਧਰਮਸਾਲ ਹੈ ਕਾਹੇਤੇ? ਕਰਮ-ਭੂਮ ਜੋਹੈ, ਇਸ ਹੇਤਤੇ। ਧਰਮਸਾਲ ਜੋ ਕਰੀਤੀਹੈ ਸੋਲੋਕਨਕੇ ਉਧਾਰ ਕਰਿਬੇ ਹੇਤ ਰਚਤਹੈ ਜੋਂ ਯਹ ਭੂਮਕਾ ਭੀ "ਜੰਬੂ ਦੀਪ" ਮੇਂ ਜੋ ਭਾਰਤ ਖੰਡੁ ਹੈ ਸੋ ਲੋਕਨਕੇ ਉਧਾਰ ਕਰਿਬੈ ਹੇਤਹੈ; ਜੋ ਇਸਮੇਂ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹ ਜਿਨਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿਹੋ ਭਈਹੈ, ਫੇਰ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮਮੇਂ ਲਗੇਹੈਂ,'ਸਤਿਨਾਮ'ਕੇ ਸਿਮਰਨਿਤੇ ਗਯਾਨਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਇ ਕਰਿ ਮੁਕਤੀ ਹੋਤਹੈ। ਜੈਸੇਹੀ ਧਰਮ ਸਾਲਮੇਂ ਪੁੰਨੁ ਦਾਨ ਸਿਮਰਨ ਕਰਤਹੈਂ। ਜੋ ਐਸੇ ਸਥਾਨੋਂਮੇਂ ਬੁਰੇ ਕਰਮ ਕਰਤਹੈਂ ਤਿਨਕੋ ਸੋਈ ਬਿਪ੍ਰੀਤਹੋ ਜਾਤਹੈ। ਤੈਸੇ ਲੋਕਨਕੇ ਕਲਯਾਨੁ ਹੇਤ ਕਰਮ ਭੂਮਕਾ ਰਚੀਹੈ; ਜੋ ਇਸਮੇ ਸ਼ੁਭ-ਮਾਰਗ ਚਲਤੁਹੈ ਤਿਨਕੋ ਕਲਯਾਨ ਹੋਤਹੈ; ਯਾਂਤੇ ਧਰਮਸਾਲ ਕਹਯੋ; ਧਰਮ ਕਰਨੇ ਕੋ 'ਸਾਲ' ਕਹੀਏ 'ਘਰ', ਸੋ ਧਰਮਸਾਲ। ਔਰ ਜੇਤੇ ਲੋਕਹੈ ਛਿਅ ਦੀਪ ਆਦਿ ਸਰਬਮੇਂ ਇਸ ਭਾਰਥ ਖੰਡਕੀ ਕਮਾਈ ਖਾਤਹੈਂ। ਜੈਸੇ ਕਰਮ ਇਸਮੇਂ ਕਰੀਤਾਹੈ ਤੈਸੇਹੀ ਸਥਾਨ ਪਹੁੰਚਤਹੈ। ਭਲੇ ਸੁਰਗ ਆਦਿ ਔਰੁ ਦੀਪ ਸੁਖ ਸਥਾਨ। ਬੁਰੇ ਕਰਮਤੇ ਨਰਕ ਆਦਿ ਔਰ ਦੁਖਕੀ ਜਾਗਾ ਪਹੁੰਚਤਹੈਂ। ਸਰਬਮੇਂ ਕਮਾਈ ਇਸੀ ਭਾਰਤ ਖੰਡ ਕੀਹੈ। ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਜੀਅ ਜੁਗਤਿ ਕੇ ਰੰਗ॥

ਧਰਮ ਸਾਲ ਰੂਪ ਜੋ ਧਰਤੀਹੈ ਭਾਰਤ ਖੰਡਕੀ, ਤਿਸਕੇ ਬਿਖੈ ਜੀਅ ਜੋਹੈਂ,ਏਹਾਂ'ਜੁਗਤਿ'ਕੋ ਅਰਥ'ਰੀਤਿ'ਕੋ ਜੀਵ ਅਨੇਕ ਰੀਤਿ ਰੰਗਹੈਂ। ਅਨੇਕਕੋ ਅਧਯਾਹਾਰ; ਇਤਯਰਥ। ਪੂਰਬਕੀ ਦੋਊ ਤੁਕਮੇਂ 'ਰਾਤੀ ਰੁਤੀਂ' ਤਕਾਰ ਕੀ ਬਰਨ ਮੈਤ੍ਰੀ, ਅਗਲੀਮੇਂ 'ਪਵਨ, ਪਾਣੀ, ਅਗਨੀ ਪਕਾਰਣ ਕਾਰ ਬਰਨ ਮੈਤ੍ਰੀ ਤੇ ਬ੍ਰਿਤਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ। ਅਗਲੀ ਤੁਕਨਮੇਂ ਏਕਾਵਲੀ ਅਲੰਕਾਰ:-

ਲੱਛਣ- ਗ੍ਰਹਨ ਮੁਕਤਿ ਕੀ ਜਿਹ ਨਾਂ ਰੀਤ । ਤਹਾਂ 'ਇਕਾਵਲਿ' ਲਖੀਏ ਚੀਤ।

ਇਹਾਂ ਰਾਤੀ ਰੁਤੀ ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਆਦਿਕੇ ਬੀਚ ਧਰਤੀ ਕਹੀ, ਤਿਨ੍ਹੋਂਨੇ ਧਰਤੀਕੋ ਗਹਯੋ, ਧਰਤੀਨੇ ਸੋ ਨਾਹੀਂ ਗਹੇ, ਤਿਸ ਧਰਤੀਮੇਂ ਜੀਵ ਰੀਤ ਰੰਗਕੇ, ਧਰਤੀਨੇ ਜੀਵਨਕੋ ਧਾਰਨ ਕਰਯੋ, ਜੀਵਨਨੇ ਧਰਤੀਕੋ ਨਾਹੀ ਗਹਯੋ; ਇਸੁ ਰੀਤਿਸੋਂ ਏਕਾਵਲੀ ਅਲੰਕਾਰ ਹੋਤਹੈ।

ਤਿਨਕੇ ਨਾਮ ਅਨੇਕ ਅਨੰਤ॥

ਜੋ ਜੀਵਹੈਂ ਤਿਨਕੇ ਨਾਮਭੀ ਅਨੇਕਹੈਂ, ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਕੋਈਭੀ ਨਹੀਂਹੈ,ਸੋ ਨਾਮ ਜਾਤਿਨਕੋ ਕਿੰਵਾ ਰੂਪਕੇ, ਕਛੁ ਗਿਨਤੀਮੇਂ ਨਹੀਂ ਆਵਤਹੈਂ, ਯਾਹੀਤੇ 'ਅਨੇਕ' ਕਹੀਏ ਅਸੰਖਹੈਂ, ਜਿਨ੍ਹੋਂਕੇ ਨਾਮ ਅਸੰਖਹੈਂ, ਸੋ ਜੀਵਭੀ ਅਨੰਤਹੈਂ, ਲੇਖੇ ਕਰਬੇਮੇ ਜਿਨਕੋ ਅੰਤੁ ਨਹੀਂਹੈ, ਯਾਂਤੇ ਅਨੰਤਹੈਂ; ਇਤਯਰਥ। ਇਸ ਤੁਕਮੇਂ ਨਕਾਰ ਚਾਰ ਬੇਰ ਆਵਨਤੇ ਬ੍ਰਿਤਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ।

ਕਰਮੀ ਕਰਮੀ ਹੋਇ ਵੀਚਾਰੁ॥

ਅਨੰਤ ਹੀਜੋ ਜੀਵਹੈਂ, ਜੈਸੇ ਜੈਸੇ ਕਰਮ ਕਰਤਹੈ ਤਿਨਕੋ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰਕੇ ਦਰਬਾਰਮੇਂ ਤੈਸੇ ਹੀ ਬੀਚਾਰ ਹੋਤਹੈ। ਬੀਚਾਰ ਕਹਾਂ ? ਬੁਰੇ ਭਲੇ ਕਰਮੋਂਕਾ ਨਿਰਨਾ। ਬੁਰੇ ਕਰਮਕਾ ਫਲ ਨਰਕ ਤੇ ਆਦਿ ਦੁਖ ਦੇਈਤਾਹੈ। ਯਹ ਬੀਚਾਰ ਯਥਾ ਯੋਗ ਹੋਤਹੈ। ਇਸ ਤੁਕਮੇਂ ਬੀਪਸਾ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ, ਕਰਮੀ ਪਦ ਦੋ ਬੇਰ ਆਵਨਤੇ।

ਸਚਾ ਆਪਿ ਸਚਾ ਦਰਬਾਰੁ॥

ਸੋ ਪਰਮੇਸੁਰ ਆਪ ਭੀ ਸਾਚੇਹੈ, ਬੇਮੁਹਤਾਜਹੈ, ਜਥਾ ਜੋਗ ਸਭਨਕੋ ਨਿਬੇਰਤਹੈ, ਦਰਬਾਰਭੀ ਸਾਚੋਹੈ; ਬੇ ਸੁਪਾਰਸ਼ਹੈ, ਕਿਸੇਕੀ ਤਹਾਂ ਸਫਾਰਸ਼ ਨਹੀਂਹੋ ਸਕਤੀਹੈ। ਜਿਮੇ ਕਰਮ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਰਤਹੈ ਤੈਸੇਹੀ ਫਲ ਬਨਤਹੈ; ਯਾਂਤੇ ਦੋਊ ਸਾਚੇਹੈਂ। ਇਸ ਤੁਕਮੇਂ ਸਮ ਅਲੰਕਾਰਹੈ। ਕਾਰਨ ਸਚਾ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰਹੈ, ਕਾਰਜ ਦਰਬਾਰ ਸੋਭੀ ਸਾਚੋਹੈ। ਕਾਰਨਕੇ ਗੁਨ ਕਾਰਜਮੇਂ ਭਏ; ਯਾਂਤੇ ਸਮਾਲੰਕਾਰਹੈ। ਕਿੰਵਾ ਸਾਚਾ ਪਦ ਦੋਬੇਰ ਆਵਨਤੇ ਉਕਯਾਬ੍ਰਿਤ ਦੀਪਕ ਅਲੰਕਾਰਹੈ। ਕਿੰਵਾ ਲਾਟਾਨੁਪ੍ਰਾਸਹੈ, ਪਰ 'ਸਚਾ' ਦੋ ਬੇਰ ਆਯੋ, ਭਾਵ ਭਿੰਨ ਹੈਂ: ਆਪਿ ਸਾਚੋ ਅਰ ਦਰਬਾਰ ਜੁਦੋ ਕਹਯੋ, ਯਾਂਤੇ ਲਾਟਾਨੁਪ੍ਰਾਸ ਹੋਤ ਹੈ।

ਤਿਥੈ ਸੋਹਨਿ ਪੰਚ ਪਰਵਾਣੁ॥

ਤਿਨ ਕਰਮ ਕਾਂਡੀਓਂ ਮੇਂ ਸ਼ੋਭਾਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ, ਅਗਾਰੀ ਔਰ ਕੋਈ ਨਹੀਹੋ ਸਕਤਿਹੈ, ਤਿਨ ਸਭਨਿਕੇ ਜਿਨ੍ਹੋਂਨੇ ਭਾਣਾ ਮਾਨ ਕਰਿ ਸਤਿਨਾਮ ਕੋ ਸਿਮਰਨ ਕਰਯੋਹੈ। 'ਪੰਚ' ਨਾਮ ਸੰਤਨਕੋ, ਸੋ ਪ੍ਰਵਾਨ ਭਏਹੈਂ,ਕਯਾ ? ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ ਭਏਹੈਂ। ਪੂਜਣੇ ਜੋਗ ਭੀ ਸੋਈਹੈਂ। ਅਰ ਸ਼ੋਭਾਕੋ ਸੋਈ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਹੈ,ਪੰਜ ਜੋ: ਸਤਿ, ਸੰਤੋਖਾਦਿਕ ਤਿਨ੍ਹੋਂਕੋ ਪਾਰ ਕਰਿ ਜੋ ਪ੍ਰਵਾਨ ਭਏਹੈਂ, ਕਿੰਵਾ: ਪੰਚ-ਪਰਮੇਸੁਰ ਤਿਸਕੋ ਪ੍ਰਮਾਨ ਕਰਯੋਹੈ ਜਿਸਨੇ ਵਕਾਰਕੋ ਮਕਾਰ ਬਨਤਹੈ, ਪ੍ਰਮਾਨ ਕਰਯੋ ਹੈ। 'ਪਰ' ਕਹੀਏ ਉਤਾਕ੍ਰਿਸ਼ਟ, 'ਮਾਨ' ਮਨਮੇਂ ਮਾਨਯੋ ਹੈ, ਕਯਾ ? ਮਨ ਲਗਾਇ ਰਾਖਯੋ ਹੈ; ਸੇਈ ਸੋਭਾਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਹੈਂ।

ਨਦਰੀ ਕਰਮਿ ਪਵੈ ਨੀਸਾਣੁ॥

'ਨਦਰੀ' ਨਦਰਿ ਵਾਰੋ ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ, ਤਿਸਕੇ 'ਕਰਮ' ਕਹੀਏ 'ਕ੍ਰਿਪਾ' ਕਰਿ ਨੀਸਾਨੀ ਪਰਤਹੈ, ਜੈਸੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਕੀਮੁਹਰ ਚਾਰੋਂ ਦਿਸ਼ਾ ਮੇਂ ਚਲਤਹੈ,ਕਹੂੰ ਸੇ ਫਟਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਤਹੈ। ਤੈਸੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਦਰਿਕੀ ਨੀਸਾਨੀ ਕਰੀ ਹੂਈਕੋ ਫਟਕਾਰ ਕਹੀਂ ਨਹੀਂ, ਚੌਦਹ ਲੋਕਮੇਂ ਸਨਮਾਨੀ ਹੋਤੇਹੈਂ। ਔਰ ਕਰਮ ਕਾਂਡੀ ਜੇਹੈਂ, ਤਿਨਕੋ ਫਲ ਤੋਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਸ਼ੋਭਾਕੋ ਸੰਤਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਹੈ; ਇਤਯਰਥ। ਪੂਰਬਕੀ ਤੁਕਮੇ ਪ੍ਰਸੰਖਯਾਲੰਕਾਰ ਹੈ। ਇਹਾਂ ਔਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੋਹਤ, ਸਭਨੀਤੇ ਹਟਾਇ ਸੰਤਨਮੇਂ ਆਰੋਪਯੋ ਸ਼ੋਭਾਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਨੋ, ਯਾਂਤੇ ਪ੍ਰਸੰਖਯਾਲੰਕਾਰ।

ਦੂਸਰੀ ਤੁਕਮੇਂ ਨਦਰੀ ਬਿਸ਼ੇਖਨ ਸਾਭਿਪ੍ਰਾਯ ਹੈ, ਯਾਂਤੇ ਪਰਕਰਾਲੰਕਾਰ। ਕਿੰਵਾ ਕਰਮ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਾਰਨ, ਨੀਸਾਨੀ ਕਾਰਜ ਏਕ ਸੰਗਮੇਂ ਕਹਿਨ ਤੇ ਹੇਤਾਲੰਕਾਰ।

ਕਚ ਪਕਾਈ ਓਥੈ ਪਾਇ॥

ਈਹਾਂਤੋ ਕਰਮ ਕਾਂਡੀ ਭੀ ਅਹੰਤਾਸੋਂ ਕਰਮ ਕਰਣਵਾਰੇ ਅਹੰਕਾਰ ਕਰਤਹੈਂ ਕਿ ਹਮਾਰੀ ਸ਼ੋਭਾ ਅਗਾਰੀ ਅਧਿਕ ਹੋਇਗੀ, ਪ੍ਰੰਤੂ, ਇਸ ਬਾਤ ਕੀ ਕਚਾਈ ਅਰ ਪਕਾਈ 'ਓਥੈ' ਕਹੀਏ, ਪਰਮੇਸੁਰਕੇ ਦਰਬਾਰਮੇਂ ਪਾਵਹਿਗੇ, ਜੋ ਇਹ ਕਚੀ ਬਾਤਹੈ, ਇਹ ਪੱਕੀ ਹੁਤੀ।

ਨਾਨਕ ਗਇਆ ਜਾਪੈ ਜਾਇ॥ 34॥

ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਹਤਹੈਂ; ਅਗੈ ਜਹਾਂ ਜਾਨੋਹੈ ਤਹਾਂਤੇ ਗਇਆ, ਕਿਆ, ਪਹੁੰਚਿਆਤੇ 'ਜਾਪੈ' ਕਹੀਏ, ਜਾਣਿਓ ਜਾਇਗੋ, ਕਿਸਕਾ ਸਨਮਾਨਹੈ, ਕਾਂਕੀ ਸ਼ੋਭਾ ਹੋਤਹੈ; ਈਹਾਂਤੋ ਸਭੁ ਕੋਈ ਬਡੋ ਕਹਾਵਤਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਔਰ ਸਰਬਕਾ ਭਰੋਸਾ ਛੋਡ ਕਰਿ 'ਸਤਿਨਾਮ'ਕੋ ਸਿਮਰੋ,ਜਿਸਕੇ ਸੇਵਨਮੇਂ ਸਭ ਬਡਿਆਈਹੈ। ਇਤਯਰਥ। ਇਨ ਤੁਕਨ ਮੇਂ ਬਿਰੋਧਾਲੰਕਾਰ।

ਲੱਛਣ– ਇਕ ਅਧਾਰ ਮੇਂ ਦੋ ਨ ਹਿਰਾਵੈ । ਕੁਛ ਬਿਰੋਧ ਜਹਿ ਬਰਨਨ ਆਵੈ।
ਭੂਖਨ ਵਹੇ 'ਬਿਰੋਧ' ਕਹਾਵੇ। ਕਵਿ ਸੰਤੋਖੁ ਸਿੰਘ ਗੁਨੀ ਬਤਾਵੈਂ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਚਾਈ ਪਕਾਈ ਦੋਊਨਕੇ ਕਹੇਤੇ ਏਕਕੋ ਅਭਾਵ ਹੋਇਗੋ ਅਰੁ ਏਕ ਅਧਾਰ ਮਾਨੁਖਯਮੇਂ ਠਹਿਰਾਯੋ, ਯਾਂਤੇ ਬਿਰੋਧਾਲੰਕਾਰ।

ਨੰ.6.ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘਜੀ 'ਨਰੋਤਮ'(ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨੀ) 34

ਪਿਛਲੀ ਪੌੜੀਕੇ ਅੰਤਮੇਂ ਸਾਧਨ-ਸਹਿਤ ਸਮਰਥ ਵਾਲੇ ਗਯਾਨੀ ਪੁਰਖਕੋ ਵਿਖਮ ਦ੍ਰਿਸਟੀਕਾ ਅਭਾਵ ਕਹਨੇਸੇ ਰਾਗ ਦ੍ਵੈਖਕੀ ਹੀਨਤਾ ਰੂਪ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤੀ ਕਹੀ॥ ਅਬ ਜੋ ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਬੀਲ-ਜਨਯ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰਕਾ ਵਿਖਯਹੈ; ਵਹੀ ਬ੍ਰਹਮ-ਸ੍ਰਾਸ਼੍ਟਿ ਅਗਯਾਨਕਾ, ਔਂ ਅਗਯਾਨਕੇ ਕਾਰਯਕਾ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨਹੈ ਯਹ ਵਾਰਤਾ ਸਿਖਯਨ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮ-ਕੇ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਹੇਤ ਪੌੜੀ ਕੀ ਸਮਾਪਤੀ ਪ੍ਰਯੰਤ ਪਾਠਮੇ ਦਿਖਾਵੇ॥

ਰਾਤੀ ਰੁਤੀ ਥਿਤੀ ਵਾਰ॥

ਰਾਤੀ ਇਤਿ॥ ਈਹਾਂ ਰਾਤੀ ਪਦਸੇ ਦਿਨਭੀ ਲੇਨਾ, ਔਂ, ਖਟ-ਰਿਤੁਯੋਕੇ ਵਾਚਕ ਰੁੱਤੀ ਪਦਸੇ ਤੀਨ ਤੀਨ ਰਿਤੁਯੋਕੇ ਸਮੁਦਾਯ ਦਖਿਣਾਯਨ, ਉਤਰਾਯਣ ਲੇਨੇ। ਤਥਾ, ਦੋ ਅਯਨੋਕਾ ਸਮਦਾਯ ਬਰਸ ਲੇਨਾ। ਥਿਤੀ, ਵਾਰ ਪਦੋਸੇ ਪਖ ਔਂ ਮਹੀਨੇਭੀ ਲੇਨੇ। ਕ੍ਰਮਕੀ ਈਹਾਂ ਅਧਯਾਰੋਪਮੇ ਚਾਹ ਨਹੀ, ਯਾਤੇ ਵਹੁ ਨਹੀ ਲੇਨਾ। ਵੇਦਮੇਂ ਪਾਂਚ ਬ੍ਰਹਮ-ਪੁਰਖ ਲਿਖੇਹੈ; ਅਰ ਈਹਾਂਭੀ ਆਗੇ 'ਤਿਥੈ ਸੋਹਨਿ ਪੰਚ ਪਰਵਾਣੁ' ਲਿਖਾਹੈ। ਮੂਲ ਪਾਠਕਾ ਯਹ ਅਰਥਹੈ:-

ਜਿਸ ਅਧਿਸ਼ਟਾਨ ਗਯਾਨਕੇ ਸਾਖਯਾਤਮੇਂ ਗਯਾਨੀਕੋ ਊਚ,ਨੀਚ-ਭਾਵ ਨਹੀ ਭਾਸੇ, ਤਿਸ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨਮੇਂ ਜਿਨ ਚੰਦ,ਸੂਰਜਕੇ ਨਿਮਿਤਸੇ ਰਾਤੀ, ਰੁਤੀ, ਥਿਤੀ, ਵਾਰ, ਇਤਯਾਦਿਕ ਮੂਲਮੇਂ ਕਹੇ'ਕਾਲ ਬਿਸੇਖ'ਬਨੇਹੈ,ਦੋਨੋ ਵੇ ਚੰਦ, ਸੂਰਯ ਅਗਯਾਨਨੇ ਰਚੇਹੈਂ। ਤੀਸਰੀ ਪਵਨ, ਚੌਥਾ ਪਾਣੀ, ਪਾਂਚਵੀ ਅਗਨਿ ਰਚੀਹੈ। ਪਨਾ,ਇਨ ਪਾਂਚੋ ਕੋ ਸਮਾਨ ਅਗਯਾਨਨੇ ਤਿਸ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨਮੇ ਔਰ ਭੀ ਰਚੇਹੈ, ਯਹ ਕਹੇ॥ਪਾਤਾਲ ਇਤਿ॥ ਪਾਤਾਲ ਪਦ ਆਕਾਸੋਕਾ ਭੀ ਸੂਚਕਹੈ। ਯਾਤੇ'ਮੁਕਤੀ'ਸੇ ਰਜਤ ਵਤ ਪਾਤਾਲ ਔਂ ਆਕਾਸ ਲੋਕਭੀ ਤਾਮੇ ਅਧਯਸਤ ਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਲੋਕ ਭੀ ਤਾਮੇ ਕਲਪਿਤ ਹੈ, ਵਾ ਨਹੀ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ:- ਤਿਸੁ ਇਤਿ॥ ਜੇਤੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ-ਵਰਗਹੈ, ਸਭੀ ਅਗਯਾਨਕੀ ਥਿਤੀ ਪ੍ਰਯੰਤਹੈ। ਯਾਤੇ,ਹੇ ਸਿਖਯ! ਤਿਸੀ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨਮੇਂ ਅਗਯਾਨਨੇ ਧਰਤੀ,ਨਾਮ,ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਥਾਪ,ਕਹੀਯੇ ਕਲਪਕੇ ਅਪਨੀ ਥਿਤੀ ਪ੍ਰਯੰਤ ਰਖੀ, ਨਾਮ, ਥਿਰ ਕਰੀ ਹੂਈਹੈ। ਕੈਸੀ ਧਰਤੀਹੈ ? ਜੇਤੇ ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਸੇ ਧਰਮ ਕਹੇਹੈ, ਸੋ ਸਭੀ ਇਸੀਮੇ ਹੋਵੇਹੈ। ਯਾਤੇ ਸੰਪੂਰਣ ਧਰਮੋਕੀ ਯਹ 'ਸਾਲ' ਕਹੀਯੇ, ਰਹਨੇਕੀ ਠੌਰਹੈ; ਕਹੀ ਰੀਤਿਸੇਂ ਨਿਖਲ-ਧਰਮੋਕੀ'ਸ਼ਾਲਾ'ਕੋ ਤਾਮੇ ਕਾਲਪਤ ਕਹ ਕਰ,ਅਬ ਧਰਮੋਕੇ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਜੀਵੋਕੋ ਭੀ ਤਾਮੇ ਕਲਪਤ ਕਹੇਹੈ।

ਤਿਸੁ ਇਤ॥ ਤਿਸ ਵਿਚ ਕਹੀਯੇ, ਤਿਸ ਬ੍ਰਹਮ-ਰੂਪ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨਮੇਂ ਧਰਮੋਕੇ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ 'ਚਿਦਾਭਾਸ- ਜੀਵ'ਭੀ ਕਲਪਿਤਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੀਵੋਕੋ ਕਲਪਿਤ ਮਾਨੇ,ਘਟਾਦਿਕੋ ਵਤ ਅਨਿਤਯ ਹੋਵੇਗੇ;ਔਂ ਜੀਵੋਕੋ ਅਨਿਤਯ ਹੁਯਾ ਤਿਨਸੇ ਅਭਿੰਨ-ਬ੍ਰਹਮ ਭੀ ਅਨਿਤਯ ਹੋਵੇਗਾ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ:-

ਜੁਗਤਿ ਇਤਿ॥ ਜੀਵਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇਹੈਂ; ਏਕ ਕੂਟਸਥਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਚਿਦਾਭਾਸਹੈ॥ ਜੁਗਤਿ ਪਦ ਈਹਾਂ 'ਤਦ ਆਤਮ'ਕਾ ਵਾਚਕਹੈ। ਯਾਤੇ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜੋ ਜੀਵ ਜੁਗਤ, ਕਹੀਯੇ, ਅਪਨੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਾਥ 'ਤਦਾਤਮ' ਵਾਲੇ ਦੇਹ ਇੰਦ੍ਰਿਯਾਦਿਕੋਕੇ ਰੰਗ ਨਾਮ ਸ੍ਵਰੂਪਹੋ ਰਹੇਹੈ। ਵਹੁ ਚਿਦਾਭਾਸਹੀ ਕਲਪਿਤਹੈ; ਜੋ ਦੇਹੇਂਦ੍ਰਯਾਦਿਕੋਸੇ ਭਿੰਨ ਸਾਖੀ ਕੂਟਸਥਹੈ,ਵਹੁ ਨਹੀਂ ਕਲਪਿਤਹੈ। ਕਿੰਤੁ, ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੋਨੇਤੇ ਨਿਤਯਹੈ; ਯਾਤੇ ਕੂਟਸਥ ਜੀਵੋਮੇ ਭਿੰਨ ਜੀਵੋਕੋ ਕਲਪਤ ਮਾਨਨੇਸੇ ਕੋਈ ਦੋਖ ਨਹੀ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ ! ਵੇ ਚਿਦਾਭਾਸ-ਜੀਵ ਕੇਤੇ ਨਾਮੋ ਸਹਿਤ ਕੇਤੇ ਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ:- ਤਿਨਕੇ ਇਤਿ॥ ਤਿਨਕੇ ਨਾਮ ਕਹੀਯੇ, ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਚਿਦਾਭਾਸ-ਜੀਵਨਕੇ ਨਾਮ ਗਿਰਿ, ਰਾਮ-ਦਾਸ, ਰਾਮਰਿਖਿ, ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਇਤਯਾਦਿਕ ਨਾਉ ਅਗਯਾਨਕੇ ਕਲਪੇ ਹੂਯੇ ਅਨੇਕਹੈ। ਪੁਨਾ, ਜਿਨਕੇ ਨਾਮ ਅਨੇਕਹੈ, ਵਹੁ ਚਿਦਾਭਾਸ ਜੀਵਭੀ ਅਨੰਤ ਨਾਮ ਅਗਿਣਤਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਵੇ ਕਲਪਿਤ ਜੀਵ ਅਪਨੇ ਵਾਸਤਵ ਕੂਟਸਥ ਰੂਪਕੋ ਕਬ ਜਾਨੇਗੇ ? ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੇ:- ਕਰਮੀ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਸ੍ਵਰਗਾਦਿਕ ਫਲੋਕੇ ਹੇਤ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸਕਾਮ ਕਰਮੀਯੋਕੇ ਮਧਯਸੇ ਜੋ ਫਲਕੀ ਇਛਾ ਤਯਾਗਕੇ ਈਸ਼੍ਵਰਕੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹੇਤ ਨਿਸ਼ਕਾਮ-ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ-ਕਰਮੀ ਜੀਵ ਹੈ, ਤਿਨਕੋ ਨਿਸਕਾਮ-ਕਰਮਮੇਂ ਅੰਤਾ-ਕਰਣਕੀ ਸ਼ੁਧੀ ਹੋਯ ਕਰ ਜਬ 'ਹੋਇ ਬਿਚਾਰ' ਨਾਮ, ਅਪਨੇ ਨਿਜ ਰੂਪ ਕੂਟਸਥਕਾ ਵਾਸਤਵ ਬਿਚਾਰ ਉਪਜੈਹੈ, ਤਬ ਅਪਨੇ ਮੁਖਯ-ਭਾਗਯ-ਕੂਟਸਥਕੋ'ਬ੍ਰਹਮ'ਰੂਪ ਜਾਨੇਹੈ॥ ਬਿਚਾਰਕਾ ਵਿਖਯ ਦਿਖਾਵਤੇ ਹੂਯੇ ਬਿਚਾਰਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਹੇ:- ਸਾਚਾ ਇਤਿ॥ ਦਰਬਾਰ ਪਦ ਪਾਰਸੀ ਮੇ ਸੁਧ ਪੁਰਖੋ ਕੀ ਸਭਾ ਵਾਚਕਹੈ; ਈਹਾਂ ਦਰਬਾਰ ਪਦਮੇਂ ਸ਼ੋਧਨ ਕੀਆ 'ਤਤ ਪਦ' ਕਾ ਅਰਥ ਲੇਨਾ॥ ਜਿਸਕਾ ਜਹਾਂ ਜਾਕਰ ਫੇਰ ਸੰਸਾਰਮੇਂ ਨਹੀ ਆਵੇ,ਸੋ ਮੇਰਾ ਧਾਮਹੈ॥ ਐਸੇ ਧਾਮ ਸਬਦਸੇ ਗੀਤਾ:8:21 ਮੇਂ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਹਯਾਹੈ। ਮੂਲਕਾ ਯਹ ਅਰਥਹੈ:- ਜੈਸੇ ਦਰਬਾਰ ਕਹੀਯੇ ਸ਼ੋਧਨ ਕੀਆ ਹੁਯਾ 'ਤਤ' ਪਦਕਾ ਅਰਥ ਸਚਾ ਨਾਮ, ਤੀਨੋ ਕਾਲੋਮੇਂ ਨਾ ਨਾਸ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾਹੈ, ਤੈਸੇ ਆਪ ਨਾਮ, ਚਿਦਾਭਾਸ ਸਹਿਤ ਦੋਨੋ ਦੇਹੋਕੇ ਅਧਿਸਠਾਨ ਰੂਪ 'ਕੂਟਸਥ-ਆਤਮਾ' ਸਚਾ ਕਹੀਯੇ, ਤੀਨੋ ਕਾਲੋਮੇਂ ਨਾ ਨਾਸ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾਹੈ॥ ਐਸਾ ਬਿਚਾਰ ਜਬ ਹੋਵੇ, ਤਬ ਯਹ ਜੀਵ ਅਪਨੇ ਵਾਸਤਵ ਰੂਪ ਕੂਟਸਥਕੋ 'ਬ੍ਰਹਮ' ਰੂਪ ਜਾਨੇਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਬ੍ਰਹਮਮੇਂ ਕੂਟਸਥ ਵਤ ਪੰਚ-ਬ੍ਰਹਮ ਪੁਰਖਾਦੀ ਰੂਪ ਦ੍ਰਿਸਯ ਕੋ, ਔ ਚਿਦਾਭਾਸ ਕੋਭੀ ਚਿਦਾਭਾਸਕੇ ਕਰਮੋ, ਔ ਨੀਸਾਣੋ ਸਹਿਤ ਸੱਚਾ ਮਾਨੋ। ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ:- ਤਿਥੈ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਤਿਥੈ ਕਹੀਯੇ, ਤਿਸ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨਮੇਂ ਪਰਵਾਣ ਕਹੀਯੇ ਵੇਦ-ਪ੍ਰਮਾਣ ਮੇਂ ਕਹੇ ਸੂਰਯਾਦਿਕ ਪਾਂਚੋ ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ ਬਚਨੋ ਸੇ ਕਲਪਿਤ ਰੂਪ ਕਰ ਹੀ 'ਸੋਹਨਿ' ਨਾਮ, ਸੋਭੇਹੈ; ਵਸਤਵ ਰੂਪ ਕਰ ਨਹੀ ਸੋਭੇ॥ ਤਥਾ ਨਦਰੀ ਨਾਮ ਗਯਾਨ ਵਾਲਾ ਚਿਦਾਭਾਸ, ਔ ਤਿਸਕੇ ਕਰਮ; ਪੁਨਾ ਤਿਸਕੇ ਨੀਸਾਣੁ ਭੀ ਕਲਪਿਤ ਰੂਪ ਕਰਹੀ ਪਵੇ, ਨਾਮ,ਪਾਈਏਹੈ, ਵਾਸਤਵ ਨਹੀ ਪਾਏ ਜਾਵੇ। ਨਦਰੀ ਇਤਯਾਦਿ ਪਾਠ ਕਾ ਭਾਵ ਯਹਹੈ; ਚਿਦਾਭਾਸਕੀ ਸਾਤ-ਅਵਸਥਾਹੈ, ਜਿਨਮੇਂ ਪਰੋਖ ਔ ਅਪਰੋਖ ਰੂਪ ਗਯਾਨ ਭੀਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਦੋਨੋ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਯਾਨ ਚਿਦਾਭਾਸਕੋ ਹੋਵੇਹੈ॥ ਅਰ ਸੰਪੂਰਣ ਕਰਮੋਕਾ ਕਰਤਾ, ਭੋਕਤਾਭੀ ਚਿਦਾਭਾਸਹੈ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨਸੇ ਸਹਿਤ ਕਰਮੋਕੇ ਚਿਦਾਭਾਸਕਾ ਬਾਧ ਹੋਵੇਹੈ, ਸਾਖੀ-ਕੂਟਸਥ ਬ੍ਰਹਮ-ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ; ਤਾਕਾ ਬਾਧ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇ॥ ਪਤੀ ਹੇਤ ਸਤੀ ਵਤ: ਸਾਖੀਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੇਤ: ਚਿਤਾਭਾਸ ਅਪਨਾ ਨਾਸਭੀ ਗਯਾਨਸੇ ਚਾਹੇਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜੋ ਨਦਰੀ ਕਹੀਯੇ ਜੀਵ-ਈਸ਼ਕੇ ਅਭੇਦ ਗਯਾਨ ਵਾਲਾ ਚਿਦਾਭਾਸ ਹੈ, ਔ ਜੋ ਤਿਸ ਚਿਦਾਭਾਸਕੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ-ਵਿਹਿਤ ਸ਼ੁਭ-ਕਰਮਹੈ,

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪੁਨਾ, ਜੋ ਤਿਸਕੇ "ਭੈ ਕਾਹੂਕੋ ਦੇਤ ਨਹ, ਨਹਿ ਭੈ ਮਾਨਤ ਆਨ"(1327:2) ਇਤਯਾਦਿਕ ਬਚਨੋਂਸੇ ਕਹੇ 'ਨੀਸਾਣ' ਕਹੀਯੇ, ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤੀਕੇ ਚਿੰਨਹੈ। ਸੋ ਸਭੀ ਕੂਟਸਥ-ਸ੍ਵਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮਮੇਂ 'ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ' ਬਚਨੋਂ ਕਰ ਬਾਧਿਤ ਹੋਨੇਸੇ ਪਵੇ, ਨਾਮ, ਸਾਸਤ੍ਰ ਦ੍ਵਾਰਾ ਕਲਪਤ ਰੂਪ ਕਰ ਪਾਏ ਜਾਵੈਹੈ। ਯਾਤੇ ਅੰਨ ਪਦਾਰਥੋਂ ਵਤ ਕੂਟਸਥਕੋ ਬ੍ਰਹਮ-ਰੂਪ ਕਰ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲਾ ਚਿਦਾਭਾਸਭੀ ਮਿਥਯਾਹੈ, ਤਾਕੇ ਕਰਮਭੀ ਮਿਥਯਾਹੈ, ਕਿੰਚ ਚਿਦਾਭਾਸਕੀ ਸਾਤ-ਅਵਸਥਾਮੇਂ ਕੱਚਾ, ਪੱਕਾ ਗਯਾਨਭੀ ਤਾਮੇ ਕਲਪਤਹੈ, ਯਹ ਕਹੇ। ਕਚ ਇਤਿ॥ ਗਯਾਨਕੀ ਦੋ ਅਵਸਥਾਹੈ; ਏਕ ਕੱਚੀ, ਦੂਸਰੀ ਪੱਕੀ॥ ਸ੍ਰਵਣ, ਮਨਨ, ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਕਾਲਮੇਂ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਯਾਨ ਸੰਪੂਰਣ ਅਗਯਾਨ-ਤਤਕਾਰਯਕੋ ਪੂਰਾ ਦੂਰ ਨਹੀ ਕਰੇ; ਯਾਤੇ, ਤੀਨ-ਭੂਮਿਕਾ ਰੂਪ ਗਯਾਨ ਕੱਚਾਹੈ॥ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਸਮੇ: ਅਗਯਾਨ ਤਤਕਾਰਯਕੋ ਪੂਰਾ ਦੂਰ ਕਰੇਹੈ; ਯਾਤੇ 'ਚੌਥੀ ਸੇ ਲੈ ਸਾਤਵੀਂ' ਪ੍ਰਯੰਤ "ਗਯਾਨ ਪੱਕਾ"ਹੈ। ਸੋ ਯਹ ਕੱਚਾ, ਪੱਕਾ ਗਯਾਨ, ਓਥੇ, ਕਹੀਯੇ,ਤਿਸੀ ਸਾਖੀ-ਬ੍ਰਹਮ-ਸ੍ਵਰੂਪ ਸਚੇ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨਮੇਂ ਪਾਇ, ਨਾਮ, ਕਲਪਤ ਰੂਪਹੀ ਪਾਈਏ ਹੈ; ਜਿਸਮੇਂ ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਸਭੀ ਕਲਪਿਤਹੈ; ਵਹੁ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਕਲਪਿਤ ਨਹੀ, ਕਾਹੇਤੇ, ਤਾਕੋਂ ਕਲਪਿਤ ਮਾਨੇ, ਸ਼ੂਨਯ-ਵਾਦ ਸਿਧ ਹੋਵੇਗਾ। ਹੋ ਗੁਰੋ! ਐਸਾ ਗਯਾਨ ਜਿਸ ਸੁਗਮ ਉਪਾਯਸੇ ਹੋਵੇ, ਸੋ ਕਹੋ।ਯਹ ਸੁਨ, ਸੁਗਮ ਉਪਾਯ ਕਹਤੇ ਗੁਰੁ ਪੌੜੀ ਪੂਰੀ ਕਰੇਹੈ:- ਨਾਨਕ ਇਤਿ॥ ਜੋ ਗੁਰੁ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਕਾ ਗਯਾਤਾ, ਅਰ ਬ੍ਰਹਮਮੇ ਚਿਤਕੀ ਬਿਰਤੀ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ, ਤਿਸ ਪਾਸ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਯਾਨਕੀ ਇਛਾ ਵਾਲਾ ਸਿਖਯ ਜਾਵੇ, ਐਸੇ ਵੇਦ ਕਹੇਹੈ, ਯਾਤੇ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰਤੇ ਤਾਰਣੇਕੋ ਕੁਸਲ ਗੁਰੁਕੇ ਪਾਸ ਗਯਾ, ਨਾਮ, ਜਾਨੇਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀਕੋ ਜਾਯ, ਨਾਮ, ਬ੍ਰਹਮ-ਰੂਪ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਜਾਪੇ,ਨਾਮ, ਅਪਰੋਖ ਭਾਨ ਹੋਵੇਹੈ, ਨਿਜ ਰੂਪ ਕਰ ਤਾਕੇ ਹੋਨੇਸੇ ਵਹੁ ਕ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿਤਯ(ਮੁਕਤ) ਹੋਵੈਹੈ॥34॥

ਨੰ.7.ਨਿਰਮਲ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਗਿ:ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਫਰੀਦਕੋਟ ਟੀਕਾ-34

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹੋ॥ ਉੱਤਰ :

ਰਾਤੀ ਰੁਤੀ ਥਿਤੀ ਵਾਰ॥
ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਅਗਨੀ ਪਾਤਾਲ॥
ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਧਰਤੀ ਥਾਪਿ ਰਖੀ ਧਰਮਸਾਲ॥

ਹੇ ਸਿਧੋ (ਰਾਤੀ) ਰਾਤ੍ਰਾਂ (ਰੁਤੀ) ਬਸੰਤ ੧ ਗ੍ਰੀਖਮ ੨ ਵਰਸਾਤ ੩ ਸਰਦ ੪ ਹਿਮੰਤ ੫ ਸਿਸਰ ੬ ਥਿੱਤੀ ੧੫ ਵਾਰ ੭ ਪੌਣ ਪਾਣੀ ਅਗਨੀ ਪਾਤਾਲਾਦਿ ੧੪ ਲੋਕ ਇਹ ਯਾਵਤ ਪ੍ਰਪੰਚੁ ਹੈ ਤਿਸ ਮੈ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਨੇ (ਧਰਤੀ) ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਧਰਮਸਾਲਾ ਸਥਾਪਨ ਕਰ ਰਖੀ ਹੈ ਇਤਨਾ ਉਪਰ ਸੇ ਸਮਝਨਾ ਕਿ ਧਰਤੀਯੋਂ ਮੇ ਭੀ ਭਾਰਤ ਭੂਮੀ ਮੁੱਖ ਹੈ ਇਸੀ ਕੋ ਕਰਮਭੂਮੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਈਹਾਂ ਕਾ ਕੀਆ ਹੂਆ ਕਰਮ ਜੀਉ ਔਰ ਖੰਡੋਂ ਦੀਪੋਂ ਮੇ ਭੋਗਤਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਭਾਰਤ ਹੀ ਕੋ ਧਰਮਸਾਲਾ ਕਰਕੇ ਕਹਾ ਹੈ॥

ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਜੀਅ ਜੁਗਤਿ ਕੇ ਰੰਗ॥
ਤਿਨ ਕੇ ਨਾਮ ਅਨੇਕ ਅਨੰਤ॥

ਤਿਸ ਧਰਮਸਾਲ ਭਾਰਤ ਭੂਮਿ ਮੇ ਅਨੇਕ ਭਾਂਤੋਂ ਕੇ ਜੀਵ ਹੈਂ ਤਿਨਕੀ ਅਨੇਕ ਭਾਂਤ ਕੀ ਧਰਮ ਕਰਮ ਉਪਾਸਨਾ ਕੀ ਜੁਗਤਿ ਹੈ ਅਰ ਤਿਨ ਕੇ ਅਨੇਕ ਭਾਂਤ ਕੇ ਗੌਰ ਸਯਾਮ ਆਦਿ ਰੰਗ ਹੈਂ ਔਰ ਤਿਨ ਕੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਨਾਮ ਹੈਂ ਔਰ (ਅਨੰਤ) ਅਨੇਕ ਹੀ ਜੀਵ ਹੈਂ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਰਮੀ ਕਰਮੀ ਹੋਇ ਵੀਚਾਰੁ॥
ਸਚਾ ਆਪਿ ਸਚਾ ਦਰਬਾਰੁ॥

ਸੱਚਾ ਆਪ ਹੈ ਅਰ ਸੱਚਾ ਹੀ ਉਸ ਕਾ (ਦਰਬਾਰੁ) ਦੀਵਾਨ ਹੈ ਤਿਸ ਮੈ (ਕਰਮੀ ਕਰਮੀ) ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਕਰਮੋਂ ਅਨੁਸਾਰ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਜੀਵੋਂ ਕਾ ਵੀਚਾਰੁ ਹੋਤਾ ਹੈ॥

ਤਿਥੈ ਸੋਹਨਿ ਪੰਚ ਪਰਵਾਣੁ॥
ਨਦਰੀ ਕਰਮਿ ਪਵੈ ਨੀਸਾਣੁ॥

ਜੋ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ (ਪੰਚ) ਸੰਤ ਹੈਂ ਜਿਨਕੇ ਮਥੇ ਪਰ ਨਦਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਰੂਪੁ (ਨੀਸਾਣੁ) ਲੇਖੁ ਪੜਾ ਹੈ। ਸੋ ਤਿਸ ਦਰਬਾਰ ਮੈ ਬੈਠੇ ਸੋਭਾ ਪਾਵਤੇ ਹੈਂ॥

ਕਚ ਪਕਾਈ ਓਥੈ ਪਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਗਇਆ ਜਾਪੈ ਜਾਇ॥ ੩੪॥

ਇਸ ਲੋਕ ਮੇ ਜੀਵ ਬਾਹਰ ਕਾ ਪਖੰਡੂ ਜੈਸਾ ਚਾਹੇ ਤੈਸਾ ਬਨਾਇ ਲੇਵੇ ਪਰੰਤੂ ਕੱਚਾ ਧਰਮੁ ਦਿਖਾਲੇ ਮਾਤ੍ਰ ਪੱਕਾ ਦ੍ਰਿੜ ਧਰਮੁ ਅਰਥਾਤ ਸੁਭਾਸੁਭ ਕਰਮੋਂ ਕੀ (ਓਂਥੈ) ਉਸ ਸਚੇ ਦਰਬਾਰ ਮੇ ਰੀਤੀ ਪਾਈ ਭਾਵ ਜਾਣੀ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਸੱਚਾ ਝੂਠਾ ਆਗੇ ਜਾਨੇ ਸੇ (ਜਾ ਪੈ ਜਾਇ) ਜਾਨਾ ਜਾਤਾ ਹੈ॥

ਨੰ.8. ਨਿਰਮਲ-ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘਜੀ ਪੀਲੀਭਤਿ(ਵੇਦਾਂਤੀ)-34

ਰਾਤੀ ਰੁਤੀ ਥਿਤੀ ਵਾਰ ॥ ਪਵਣ ਪਾਣੀ ਅਗਨੀ ਪਾਤਾਲ ॥

ਰਾਤ੍ਰੀ ਤਥਾ ਦਿਨ; ਔਰ ਰ੍ਰਿਤੁ,ਤਿਥੀ,ਵਾਰ,ਇਨਸੇ ਆਦਿ ਲੇਕਰ ਯਾਵਤਕਾਲ, ਤਥਾ ਕਾਲਕੇ ਜਨਕ ਸੁਰਯ, ਚੰਦ੍ਰ ਔਰ ਪਵਣ,ਜਲ ਤਥਾ ਅਗਨਿ; ਔਰ ਪਾਤਾਲ 'ਉਪਲਖਿਸ਼ਤ ਆਕਾਸ਼' ਤਥਾ ਪਾਤਾਲ ਔਰ (ਧਰਤੀ) ਧਰਮਕੀ ਸ਼ਾਲਾ ਰੂਪ ਪ੍ਰਿਥਵੀ, ਤਿਸ ਪਰਮ ਤਤ੍ਵਮੇਂ ਹੀ ਸਥਿਤਹੈ। ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ, ਜਿਤਨਾ ਕਾਲ,ਤਥਾ, ਤਿਸਕੇ ਜਨਕ ਸੂਰਯ,ਚੰਦ੍ਰ ਆਦਿਕ ਔਰ ਪਵਣ ਆਦਿਕਹੈ, ਵਹ ਸਰਵਹੀ ਪਰਮਾਤਮਾਮੇਂ ਆਰੋਪਿਤਹੈ। ਅਰੋਪਿਤ ਜਲਕਾ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਮਰੁਸਥਲ ਵਤ, ਇਨ ਸਰਵਕਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਤਿਸਕੇ ਗਿਯਾਨਸੇ ਵਿਸ਼ਮ ਦ੍ਰਸ਼ਿਟਕੀ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤੀ ਹੋਤੀਹੈ।ਔਰ (ਜੁਗਤੀ) ਉਪਾਧਿਕੇ ਯੋਗਸੇ ਜਿਨ ਜੀਵਨਮੇਂ (ਰੰਗ) ਰਾਗ ਔਰ ਤਿਸ ਕਰਕੇ ਉਪਲਖਿਸ਼ਤ ਦ੍ਵੇਸ਼,ਕਾਮ ਆਦਿਕਹੈ;ਵਹਭੀ(ਤਿਸ ਵਿਚ)ਤਿਸ ਪਰਮ ਤਤ੍ਵਮੇਂ ਸਥਿਤਹੈ; ਔਰ ਤਿਨ ਜੀਵੋਂਕੇ ਰਾਗੀ,ਦਵੇਸ਼ੀ,ਕਾਮੀ,ਕ੍ਰੋਧੀ ਆਦਿਕ ਅੰਤ ਵਰਜਿਤ ਅਨੇਕ ਨਾਮਹੈ।ਔਰ ਜਿਨ ਜੀਵੋਂਨੇ (ਕਰਮੀ) ਪਰਮਾਤਮਾਮੇਂ ਅਪਨੇ ਕਰਮੋਂਕਾ ਸਮਰਪਣ ਕਰਾਹੈ,ਇਸ ਵਾਸਤੇਸੋ ਕਰਮੀ,ਕਰਮੀ ਨਾਮਸੇ ਕਹੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ; ਕਿਉਂਕਿ,ਵਹ ਪਰਮਾਤਮਾਮੇਂ ਸਮਰਪਣ ਕਰਮ ਵਾਲੇਹੈਂ। ਜਬ ਉਨ੍ਹੋਂਨੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਮੇਂ ਕਰਮੋਂਕਾ ਸਮਰਪਣ ਕਰਾਹੈ; ਇਸਸੇ ਉਨਕੋ ਯਹ ਵਿਚਾਰ ਹੋਤਾਹੈ, ਜੋਕਿ ਅਪਨਾਆਪ ਜੋ ਆਤਮਾਹੈ ਸੋ(ਸਚਾ)ਸਤਯ ਰੂਪ ਤ੍ਰਿਕਾਲਾਬਾਧਯਹੈ। ਔਰ (ਦਰਬਾਰ) ਜੋ ਸਰਵ ਪ੍ਰਾਪੰਚਕਾ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਤਤ੍ਵ ਕਰਕੇ ਉਪਲਖਿਸ਼ਤ,ਸੁਹ ਚੇਤਨਯਹੈ, ਸੋਭੀ ਸਤਯ ਰੂਪ ਤ੍ਰਿਕਾਲਾਬਾਧਯਹੈ; ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਮੇਰਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਸ਼ੁਧ ਚੇਤਨਯ ਰੂਪਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਵਿਚਾਰ ਜਨਯ ਗਿਯਾਨ ਪਰਮਾਤਮਾਮੇਂ ਸਾਮਰਪਿਤ ਕਰਮ ਵਾਲੇਕੋ ਹੋਤਾਹੈ॥

ਤਿਥੈ ਸੋਹਨਿ ਪੰਚ ਪਰਵਾਣੁ ॥ ਨਦਰੀ ਕਰਮਿ ਪਵੈ ਨੀਸਾਣੁ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

(ਪੰਚ)ਵਿਸਤ੍ਰਤ ਸ੍ਵਰੂਪ ਜੋ'ਪਰ'ਹੈ,ਤਿਸਕੇ'ਵਾਣ'ਰੂਪ ਜੋ ਧਿਯਾਨੀ ਪੁਰਸ਼ਹੈ,ਵਹ(ਤਿਥੈ)ਤਿਸ ਅਦ੍ਵੈਤ ਨਿਸ਼ਠਾਮੇਂ ਹੀ(ਸੋਹਨਿ)ਸ਼ੋਭਤੇਹੈ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ,ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਵਿਦਿਆਮੇਂ ਬ੍ਰਹਮਕੋ ਲਖਸ਼ਯ ਰੂਪਸੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕਿਯਾਹੈ। ਔਰ ਆਤਮਾਕੋ 'ਵਾਣ' ਰੂਪ ਨਿਰਣਨੀਯ ਕਥਾਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸਰਵਸੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਪਰ ਸ਼ਬਦਸੇ ਬੋਧਯ ਪਰਮਾਤਮਾਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪਮੇਂ ਜਿਨੋਂਨੇ ਅਪਨੇ ਆਤਮਾਕੋ ਧਿਯਾਨਸੇ ਲੀਨ ਕਰਾਹੈ, ਵਹ ਧਿਯਾਨੀ ਪੁਰਸ਼ ਅਦ੍ਵੈਤ ਨਿਸ਼ਠਾਮੇਂ ਸ਼ੋਭਾ ਪਾਤੇਹੈ; ਇਸਮੇਂ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਪ੍ਰਮਾਣਹੈ, ਤਥਾਹਿ:- "---------- "

ਅਰਥ॥ (ਪ੍ਰਣਵ) ਓਕਾਰ 'ਧਨੁਸ਼'ਹੈ, ਔਰ 'ਸ਼ਰ' ਅਰਥਾਤ,'ਬਾਣ'ਜੀਵਾਤਮਾਹੈ। ਔਰ, ਤਿਸ ਵਿਯਾਪਕ ਬ੍ਰਹਮਕੋ 'ਲਖਸ਼ਯ' ਕਹਿਤੇਹੈ। ਵਿਸ਼ਯ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਣਾ, ਆਦਿਕ ਪ੍ਰਮਾਦ ਰਹਿਤ ਪੁਰਸ਼ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਰੁਪ ਲਖਸ਼ਯ ਵੇਧਨੇਕੇ ਯੋਗਯਹੈ; ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸਰਵਤ੍ਰ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਅਪਨੇ ਆਪਕੋ ਦੇਖੇ। ਜੈਸੇ ਲਖਸ਼ਯਮੇਂ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਟ 'ਸ਼ਰ' ਲਖਸ਼ਯਸੇ ਪ੍ਰਿਥਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿਤਾ;ਤੈਸੇ ਧਿਯਾਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਅਪਨੇ ਆਤਮਾਕੋ ਕਰਤਾਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਧਿਯਾਨੀਕੀ ਅਦ੍ਵੈਤ ਨਿਸ਼ਠਾਮੇਂ ਸ਼ੋਕ,ਮੋਹਹੀ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਸ਼ੋਭਾਹੈ;ਇਸੀ ਅਰਥਕੋ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਕਹਿਤੀਹੈ, ਤਥਾਹਿ:-"---------- "

ਅਰਥ॥ ਜਿਸ ਏਕ ਤਤ੍ਵ ਗਿਯਾਨ ਕਾਲਮੇਂ ਗਿਯਾਤਾ ਪੁਰਸ਼ਕੇ ਸਰਵ ਭੂਤ ਆਤਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੀਹੋ ਗਏ, ਤਿਸ ਕਾਲਮੇਂ ਕਿਯਾ ਮੋਹ,ਤਥਾ ਕਿਯਾ ਸ਼ੋਕਹੈ ?

ਨਦਰੀ ਕਰਮਿ ਪਵੈ ਨੀਸਾਣੁ॥ ਕਚ ਪਕਾਈ ਓਥੈ ਪਾਇ॥ ਨਾਨਕ ਗਇਆ ਜਾਪੈ ਜਾਇ॥34॥

ਔਰ (ਨਦਰੀ) ਗਿਯਾਨੀ ਤਥਾ ਤਿਸਕੇ ਕਰਮ ਔਰ ਗਿਯਾਨ ਨਿਸ਼ਠਕੇ (ਨੀਸਾਣ) ਚਿਨ੍ਹ ਤਥਾ ਆਦ੍ਰਿੜ-ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਗਿਯਾਨ ਰੂਪ(ਕਚ ਪਕਾਈ) ਕਚਾ ਪੱਕਾ ਗਿਯਾਨ ਤਿਸਮੇਂ ਆਰੋਪਿਤਹੈ। ਪਰੰਤੁ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਤੇਹੈ॥ ਸੋ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ (ਜਾਯ) ਜਗਾ, ਗੁਰੁ ਕੀ ਸ਼ਰਣ ਮੇਂ (ਗਯਾ) ਜਾਨੇ ਸੇ (ਜਾਪੈ) ਦੀਖਤੀ ਹੈ॥ ਅਥਵਾ, (ਨਦਰੀ ਕਰਮਿ)ਅਰਥਾਤ: ਜੋ ਗਿਯਾਨੀਕੋ ਕਰਤ੍ਵਯ, ਤਤ੍ਵਵਰਯਨਾਯਾਸਾ ਔਰੋਮਨੋ ਨਾਸ਼ੋਅਭਯਾਸ, ਤਥਾ 'ਵਾਸਨਾ ਕਸ਼ਯੋ ਅਭਯਾਸਹੈ; ਤਿਸਸੇ (ਨੀਸਾਣ)ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤੀਕਾ ਚਿਨ੍ਹ(ਪਵੇ)ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾਹੈ। ਤਿਸ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤੀਕੇ ਚਿਨ੍ਹਕਾ ਵਸ਼ਿਸ਼ਠ ਗ੍ਰੰਥਮੇਂ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਔਰ ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਠ ਜੀਕੇ ਸੰਵਾਦਸੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਾਹੈ, ਤਥਾਹਿ:-"--------"

ਅਰਥ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਨੇਕ ਸਾਧਨੋਂਕੇ ਅਭਿਯਾਸਸੇ ਜਬ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤ ਹੁਆ,ਤਬ ਤਿਸਕਾ ਹੇ ਭਗਵਨ! ਅਪੂਰਵ ਅਤਿਸ਼ਯ ਸਰਵਕੋ ਸੰਮਤ ਕਿਯਾਹੈ? ਹੇ ਆਤਮ ਗਿਯਾਨੀਯੋਮੇਂ ਸੇਸ਼ਠ ਗੁਰੁ! ਆਪ ਕਹੋ ॥1॥"---------- "

ਅਰਥ॥ ਵਸ਼ਿਸ਼ਠ ਜੀ ਕਹਿਤੇਹੈਂ, ਇਸ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤ ਵਿਦਵਾਨਕੀ ਕਿਸੀਭੀ ਅੰਸ਼ਮੇਂ ਅਤਿਸ਼ਯ ਕਰਕੇ ਯੁਕਤ ਬੁਧੀ ਨਹੀਂ। ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ,ਜੋ ਕਿ ਇਸਕੀ ਬੁਧੀਮੇਂ ਕਿਸੀਭੀ ਪਦਾਰਥਕੀ ਉਤਕ੍ਰਿਸ਼ਟਤਾ ਨਹੀਂ ਭਾਨ ਹੋਤੀ;ਕਿਉਂਕਿ,ਯਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਤਾਤਮਾ ਔਰ ਅਪਨੇ ਆਪਮੇਂ ਨਿਤਯ-ਤ੍ਰਿਪਤ ਆਤਮਾਮੇਂਹੀ ਸਥਿਤਹੈ ॥2॥ ਮੰਤ੍ਰ-ਸਿੱਧ ਔਰ ਤਪ:ਸਿੱਧ ਤਥਾ ਯੋਗ-ਸਿਧ ਪੁਰਸ਼ੋਨੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਆਕਾਸ਼ਮੇਂ ਗਮਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਯਾਨ ਕਹੇਹੈ,ਤਿਨਮੇਂ ਕਿਯਾ ਅਪੁਰਵਤਾਹੈ? ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਸੋ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਜਾਨਤਾਹੈ॥3॥ [illegible]

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਵਿਦਵਾਨ'ਮੂੜ ਬੁਧੀ'ਪੁਰਸ਼ੋਕੇ ਸਮ ਨਹੀਂ;ਕਿਉਂਕਿ, ਸ੍ਵਤੰਤ੍ਰ ਪਦਾਰਥਨਮੇਂ(ਆਸਥਾ) ਸਥਿਰਤਾਕਾ ਪਰਿਤਿਯਾਗ,ਔਰ ਸਰਵਦਾ ਇਸਕਾ ਮਨ ਨਿਰਵਾਸਨ ਹੋਤਾਹੈ ॥4॥ ਅਲਿੰਗ-ਮੂਰਤੀ ਵਿਦਵਾਨਕਾ ਇਤਨਾ ਹੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਲਿੰਗਹੈ, ਜੋਕਿ ਸੰਸਾਰਮੇਂ ਚਿਰਕਾਲ ਭ੍ਰਮਕੀ ਸ਼ਾਂਤੀਸੇ (ਨਿਰਵ੍ਰਿਤ) ਆਨੰਦਿਤ ਵਿਦਵਾਨਕੋ (ਮਦਨ) ਕਾਮ ਔਰ ਕ੍ਰੋਧ (ਵਿਸ਼ਾਦ) ਜੜਤਾ (ਮੋਹ) ਵਿਪਰਯਯ, ਲੋਭ ਰੂਪ ਆਪਦੋਂਕਾ ਨਿਤਯੰਪ੍ਰਤਿ (ਨਿਰੂਪਣ) ਠੀਕ ਠੀਕ (ਤਨੁਤ੍ਵ) ਸੁਸ਼ਮਤਾ ਹੋਨਾਹੀ ਫਲਹੈ। ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ; ਕਾਮ,ਕ੍ਰੋਧ,ਵਿਪਰਯਯ,ਮੋਹ,ਲੋਭ,ਇਨਕੀ ਜੋ ਅਤਿੰਅਤ ਸੂਖਸ਼ਮਤਾਹੈ, ਯਹਹੀ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤਕੀ ਵਿਲਖਸ਼ਣਤਾ ਹੈ॥5॥ ਪੁਨ: ਪੁਨ: ਜੋ ਤਤ੍ਵਕਾ ਅਨੁਸੰਧਾਨਹੈ; ਤਤ੍ਵ ਗਿਯਾਨਾਭਯਾਸਹੈ। ਔਰ ਮੈਤ੍ਰਯਾਦਿ ਵਾਸਨਾਕੀ ਵ੍ਰਿਧੀ ਸੇ ਜੋ ਪੁਨ: ਪੁਨ: ਰਾਗ ਦ੍ਵੇਸ਼ਾਦਿ ਵਾਸਨਾਕੀ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤੀਹੈ, ਸੋ ਵਾਸਨਾ-ਕਸ਼ਯ ਅਭਯਾਸਹੈ॥ ਮੈਤ੍ਰੀ ਆਦਿਕੋਂ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਣਸੇ (ਸੋਚੈ ਸੋਚ ਨ ਹੋਵਈ) ਇਸ ਪੰਕਤੀਕੇ ਵਿਧਿਯਾਨਮੇਂ ਨਿਰੁਪਣ-ਕਰਾਹੈ, ਜਾਨ ਲੇਨਾ। ਔਰ, ਚਿਤ-ਵ੍ਰਿਤ ਕੇ ਨਿਰੁਧ ਸੇ ਮਨੋ ਨਾਸ਼ ਹੋਤਾਹੈ;ਤਿਸ ਨਿਰੋਧਮੇ ਸਮਾਧੀਕਾ ਅਭਿਯਾਸਹੀ ਮਨੋਨਾਸ਼ ਅਭਿਯਾਸਹੈ, ਇਨਕੇ ਅਭਿਯਾਸਸੇ ਅਦ੍ਰਿੜਤਾ ਵਿਸ਼ਿਟ ਕੱਚਾ ਗਿਯਾਨ ਪੱਕਤਾਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ (ਓਥੈ) ਉਸ ਗਿਯਾਨਕੀ ਕਰਤਵਯ ਸਾਧਨੋਂਮੇਂ(ਕਚ ਪਕਾਈ) ਕਚੇ ਕਾ ਪਕਨਾ(ਪਾਯ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾਹੈ। ਪੰਰਤੂ,ਇਸ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤੀਕੀ (ਜਾਯ)ਜਗਹ ਅਰਥਾਤ ਸਥਾਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂਜੀ ਕਹਿਤੇਹੈ (ਗਯਾ ਜਾਪੈ) ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤ ਗੁਰੂਕੀ ਸ਼ਰਣਮੇਂ ਗਯੇਸੇ ਦੀਖਤਾਹੈ॥34॥

ਹੇ ਭਗਵਨ! ਗੁਰੂਕੀ ਸ਼ਰਣ ਜਾਕਰ ਸ੍ਰਵਣ ਆਦਿਸੇ ਤਤ੍ਵ, ਮਿਥਯਾਕਾ ਵਿਚੇਨਸੇ ਲੇਕਰ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤੀਕੇ ਸਾਧਨ ਅਨੁਸ਼ਠਾਨੋਪਾਯ ਅਨੰਤ ਜੋ ਆਪਨੇ ਪੂਰਵ ਵਰਨਣ ਕਰਾਹੈ, ਯਹ ਸਰਵਹੀ (ਧਰਮ) ਸ੍ਵਭਾਵ ਧਰਮ ਖੰਡਕਾਹੈ। ਅਰਥਤਾ ਨਿਸ਼ਕਾਮ-ਕਰਮ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪਜੋ'ਧਰਮ-ਖੰਡ'ਹੈ,ਤਿਸਸੇ ਗੁਰੂ ਉਪਪਤੀ ਪੂਰਵਕ ਸ਼੍ਰਵਣ ਆਦਿਕ ਸਾਧਨੋਂਸੇ ਲੇਕਰ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤੀਕੇ ਸੁਖ ਤਕ ਪਹੁੰਚਤਾਹੈ; ਯਹ ਮੈਨੇ ਜਾਨਾਹੈ। ਪਰੰਤ,ਅਬ ਆਪ ਅਪਨੀ ਕ੍ਰਿਪਾਸੇ ਗਿਯਾਨ-ਖੰਡਕਾ ਜੋ ਕਰਮਹੈ ਤਿਸਕੋ ਆਖਹੁ, ਅਰਥਾਤ ਕਥਨ ਕਰੋ। ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ, ਜਬ ਪੁਰਸ਼ਕੋ ਸ੍ਵਰੂਪਕਾ ਯਥਾਵਤ ਸਾਕਸਾਤਕਾਰ ਹੋਤਾਹੈ, ਤਬ ਤਿਸਕੇ ਕਿਸ ਕਾਰਯਕੀ ਸਿਧੀ ਹੋਤੀਹੈ ? ਕਿਯਾ, ਗਿਯਾਨਸੇ ਅਗਿਯਾਨਕੀ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤੀ ਹੋਨੇਸੇ--ਤਿਸਕਾ ਦੇਹ ਪਤਨਹੋ ਜਾਤਾਹੈ? ਅਥਵਾ, ਅਗਿਯਾਨਕੇ ਸੰਸਕਾਰ ਰੂਪ ਜੋ ਲੇਸ਼-ਅਵਿਦਿਆਹੈ, ਤਿਸਸੇ ਸਰੀਰ ਕਿੰਚਿਤ ਕਾਲ ਪ੍ਰਾਰਬਧਕੇ ਕਸ਼ਯਕੋ ਦੇਖਤਾਹੈ ? ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਾਰਬਧ ਔਰ ਅਗਿਯਾਨਕੇ ਸੰਸਕਾਰਸੇ ਸਰੀਰ ਰਹਿਤਾਹੈ, ਤਬ ਸੋ ਵਿਦਵਾਨ ਪ੍ਰਪੰਚ(ਸੰਸਾਰ)ਕੋ ਕੈਸੇ ਦੇਖਤਾਹੈ? ਇਸ ਗੂੜ ਅਭਿਪ੍ਰਾਯਸੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯਕਾ ਪ੍ਰਸਨਹੈ॥

ਨੰ.9.ਸਾਧੂ ਪੰ.ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਜੀ ਉਦਾਸੀਨ(ਵੇਦਿਕ ਮੁਨੀ)-34

ਰਾਤੀ ਰੁਤੀ ਥਿਤੀ ਵਾਰ ॥ ਪਵਣ ਪਾਣੀ ਅਗਨੀ ਪਾਤਾਲ ॥

ਦਿਨ,ਰਾਤ; ਤਿਥਿਯਾਂ ਰਿਤੁਵੇ, ਵਾਯੁ,ਜਲ, ਅਗਿਨ ਔਰ ਅੰਤਰਿਕਸ਼,ਅਰਥਾਤ ਆਕਾਸ਼, ਉਨਕੇ ਮਧਿਯਮੇਂ ਪ੍ਰਿਥਵੀਕੋ ਧਰਮਕੀ ਸ਼ਾਲਾ, ਅਰਥਾਤ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮੋਂਕੇ ਕਰਨੇਕੀ ਜਗਹ(ਵੇਦਿ) ਠਹਰਾ ਕਰ ਰੱਖਾਹੈ ॥1॥ ਉਸ (ਪ੍ਰਿਥਵੀ)ਕੇ ਬੀਚ ਅਨੇਕ ਰੰਗੋਂਸੇ ਯੁਕਤ, ਅਰਥਾਤ,ਅਨੇਕ ਰੰਗੋਕੇ ਜੀਵ, ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਾਣੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਨੁਸ਼ਯ, ਉਤਪੰਨ ਕਰਕੇ ਰੱਖੇਹੈਂ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਉਨਕੇ ਨਾਮ ਅਨੇਕ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇਹੈ॥ 2॥ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮੋਂਸੇ ਔਰ ਅਸ਼ੁਭ ਕਰਮੋਸੇ ਉਨਕੇ ਸੁਖ-ਦੁਖਕਾ ਵਿਚਾਰ(ਨਿਰਨੀਯ)ਹੋਤਾ ਅਰਥਾਤ ਸੁਖ-ਦੁਖ ਰੂਪੀ ਫਲ ਉਨ੍ਹੇ ਦਿਯਾ ਜਾਤਾਹੈ। ਵਹ ਸਬਕਾ ਅੰਤਰਾਤਮਾ ਇਸ਼੍ਵਰ ਸਤਯਹੈ ਔਰ ਉਸਕਾ ਦਰਸ਼ਨੀਯ ਦਵਾਰ ਵਾਲਾ ਘਰਭੀ ਸਤਯਹੈ॥ 3॥ ਵਹਾਂ ਗਯੇ ਹੁਏ ਵੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸਿਧ ਪਾਚੋਂ(ਚਾਰੋਂ ਵਰਣ ਅਰ ਅੰਤਯਜ)ਹੀ ਸੋਹਤੇ, ਅਰਥਾਤ ਸ਼ੋਭਾਕੋ ਪਾਤੇਹੈ ਜਿਨ੍ਹੋਨੇ ਅਪਨੇ ਕਰਮੋਂਸੇ ਉਸ ਇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਅਨੁਗ੍ਰਹਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਸੇ ਵਹ ਅਵਸਾਨਸੇ, ਅਰਥਾਤ ਅੰਤਸੇ ਰਹਿਤ ਇਸ਼੍ਵਰਕਾ ਸਤਯਲੋਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਿਯਾਹੈ॥ 4॥ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮੋਕੇ ਕਰਨੇਸੇ ਮਨਕੇ ਪਾਪ ਤਥਾ ਪਾਪ-ਵਾਸਨਾ ਰੂਪੀ ਕਚੇ ਫਲ ਪਕ ਜਾਤੇਹੈ,ਅਰਥਾਤ ਏਕ ਦਮ ਨਿਰਵਤਹੋ ਜਾਤੇਹੈ,ਤਬ ਮਨੁਸ਼ਯ ਇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਅਨੁਗ੍ਰਹਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਸੇ ਵਹਾਂ ਜਾਨੇ ਪਾਤਾਹੈ,ਔਰ ਜੋ ਵਹਾਂ ਗਯਾਹੈ, ਵਹੀ ਉਸੇ ਬਤਲਾ ਸਕਤਾਹੈ, ਯਹ ਨਾਨਕਕਾ ਦਰਸ਼ਨ ਅਰਥਾਤ ਨਾਨਕਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਹੈ॥ 5॥ 34॥

ਭਾਸ਼ਯ:- ਇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਰੂਪੀ ਸਾਕਸ਼ਾਤ ਦਰਸ਼ਨਕੇ ਸਿਵਾ, ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਮੁਕਤੀਕਾ ਉਪਾਯ ਨਹੀਂ। ਯਹ ਕਹਾ ਗਯਾ, ਔਰ ਯਹਭੀ ਅਨੇਕ ਬਾਰ ਕਹਾ ਗਯਾ, ਕਿ ਸ਼ਰਧਾ ਭਕਤੀ ਪੂਰਵਕ ਕਰਤਵਯ ਬੁਧਿਸੇ ਸਦਾ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮੋਕਾ ਕਰਨਾਹੀ ਇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਰੂਪੀ ਸਾਕਸ਼ਤ ਦਰਸ਼ਨਕਾ ਉਪਾਯਹੈ। ਜੋ ਭਦ੍ਰ ਮਨੁਸ਼ਯ ਸ੍ਰਧਾ ਭਕਤਿ ਪੂਰਵਕ ਸਦਾਹੀ ਕਰਤਵਯ ਬੁਧਿਸੇ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮੋਕੋ ਕਰਤੇਹੈ, ਵੇ ਨਿਰਮਲ ਅੰਤ:ਕਰਣ ਹੁਏ ਇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਅਨੁਗ੍ਰਹਿਸੇ ਉਸਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇ, ਅਰਥਾਤ ਇਸ਼੍ਵਰਕਾ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਤੇ ਔਰ ਮੁਕਤਹੋ ਜਾਤੇਹੈ[80] ਅਥਵਾ ਯੋਂ ਕਹੋ ਕਿ, ਇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਭੂਤ ਲੋਕਮੇਂ, ਜਿਸਕਾ ਦੂਸਰਾ ਨਾਮ'ਸਚ ਖੰਡ'(ਸਤਯਲੋਕ) ਅਰਥਾਤ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਅਥਵਾ ਪਰਮਪਦਹੈ, ਸਦਾਕਾ ਨਿਵਾਸ ਲਭਤੇਹੈ।

ਯਹ ਅਬ ਅਗਲੇ ਪੁਰਵਮੇਂ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ॥ ਇਸਕਾ ਨਾਮ 'ਧਰਮ ਖੰਡ ਪਰਵ' ਔਰ ਮੰਤ੍ਰ ਸੰਖਿਯਾ ਪਾਚ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਉਤਰਰਾਧਹੈ 'ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਧਰਤੀ ਥਾਪਿ ਰਖੀ ਧਰਮਸਾਲ'॥ ਧਰਿਤ੍ਰੀ ਕਾ ਉਦਾਹਰਣ ਯਹਾਂ ਧਰਤੀ, ਔਰ ਉਸਕਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰਿਥਵੀਹੈ॥ ਧਰਮ ਸ਼ਾਲਾਕਾ ਉਚਾਰਣ ਧਰਮ ਸਾਲ ਔਰ ਉਸਕਾ ਅਰਥ, ਧਰਮਕੇ ਅਨੁਸ਼ਠਾਨਕੀ(ਯਥਾ ਵਿਧਿ ਕਰਨੇਕੀ) ਜਗਹ,ਅਰਥਾਤ ਵੇਦਿ ਔਰ ਲੋਕ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿਹਿਤ ਕਰਮੋਕਾ ਧਰਮ(ਪੁਨਯ)ਕਾ ਜਨਕ

---

80. ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ:-ਓ. ਇਸ ਕਰਮ-ਗਿਆਨ ਵਿਸ਼ੇਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਸਿੱਧਾਤਹੈ:ਪੰ.594:11"ਸਤਿਗੁਰਨੋ ਸਭੁਕੋ ਵੇਖਦਾ, ਜੇਤਾ ਜਗਤੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥ ਤਿਠੈ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੋਵਈ: ਜਿਚਰੁ "ਸਬਦਿ ਨ ਕਰੇ ਵੀਚਾਰੁ"॥ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਤੋ ਅਨਿਤ ਸਾਕਾਰ: ਸਾਲੋਕ,ਸਾਮੀਪ,ਸਰੂਪ ਸਯੁੱਜ ਮੋਕਸ਼/ਛੁਟਕਾਰੇਆਂ ਦਾ ਵਰਣਨਹੈ, ਪਿਛਲੇ ਜੁਗਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਅਰਜੁਨ ਭਗਵਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਨਿਤ ਮਿਲਦਾ,ਵੇਖਦਾ ਸੀ --ਪਰ ਗੀਤਾ ਗਿਆਨ ਸੁਨਣ ਬਿਨਾ ਓਸ ਨੂੰ ਨਿਰਗੁਣ ਨਿੱਤ ਮੁਕਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀ ਹੋਈ ਜਾਂ, 10 ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਜੀਆਂ ਨੂੰ ਓਨ੍ਹਾਂਦੇ ਪਰਵਾਰ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਨਿਤ ਹੀ ਮਿਲਦੇ ਸਨ-ਪਰ ਬਿਨਾ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨ ਪਾਏ-- ਓਨ੍ਹਾਂਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੋ ਨਹੀਂ--ਪਰ ਕੇਵਲ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਨਿਤ ਮੁਕਤ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਬਾਦ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਸਮਝ, ਅਨੁਭਵ ਕਰਕੇ ਨਿੱਤ ਮੁਕਤ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਪਾਕੇ ਨਿਤ ਮੁਕਤ ਨਿਹਾਲ/ਕ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿਤ ਹੋਏ, ਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ॥ ਧਿਆਨ ਰਹੇ: ਜੋ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ ਸ਼ਾਹਿਬ ਦੇ ਸਿਰਫ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਮੁਕਤੀ ਮਨਦੇ ਹਨ:ਓਹ ਇਸ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਸੀਖ ਤੇ ਧਿਆਂਨ ਦੇਣ:ਬਿਨਾ ਬਾਣੀ ਓਹ ਨਿਰਗੁਨ ਮੁਕਤੀ ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਸੋਚਣ, ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਸਿਖਿਆ ਕੀ ਹੈ॥ ਅ.ਅਗੇ ਇਸੇ ਤੱਥਨੂੰ ਉਦਾਸੀ ਲੇਖਕ ਨੇ "ਦਰਸ਼ਨ" ਸ਼ਬਦਦਾ ਅਰਥ "ਅਨੁਭਵ-ਗਿਆਨ" ਅਰਥ ਕਰ,"ਆਪਣਾ ਕੱਜ ਢਕਿਆ ਨੈ"

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੋਨਸੇ ਨਾਮ,ਯਹਾ ਧਰਮਹੈ।ਉਨ ਸਬ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮੋਂਮੇ ਸੇ ਯਗ,ਦਾਨ ਔਰ ਤਪ,ਯੇ ਤੀਨ ਸ਼ੁਭ-ਕਰਮ ਮੁਖਯਹੈ। ਉਨਕੇ ਸੰਬੰਧਮੇਂ ਭਗਵਾਨ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨੇ ਗੀਤਾ:ਮੇ ਯਹ ਕਹਾਹੈ-

यज्ञदानतपः कर्म न त्याज्यं कार्यमेव तत।यज्ञोदानंतपश्चैव पावनानि मनीषिणाम ॥१८।५॥

ਅਰਥ- ਯੱਗ, ਦਾਨ ਔਰ ਤਪ ਯੇ ਤੀਨੋਂ ਕਰਮ ਤਿਯਾਗਨੇ ਯੋਗਯ ਨਹੀਂ,ਵੇ ਨਿਰ-ਸੰਦੇਹ ਸਦਾ ਕਰਨੇ ਯੋਗਯਹੈ,ਕਿਉਂਕਿ ਯਗ,ਦਾਨ ਔਰ ਤਪ ਤੀਨੋਂ ਨਿਸ਼ਚਯ ਬੁਧਿਮਾਨੋਂਕੇ ਮਨਕੋ ਸਦਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇਹੈ।5। ਯੇ ਤੀਨੋਂ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਨਿਯਮਸੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਪਰਹੀ ਕਿਯੇ ਜਾਤੇ ਹੈ,ਇਸ ਲਿਯੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀਕੋ ਧਰਮ ਸ਼ਾਲਾ ਕਹਾਹੈ। ਇਸ ਧਰਮ ਸ਼ਾਲਾ ਰੂਪੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਪਰ ਪ੍ਰਥਮਤੋ ਸਬ ਮਨੁਸ਼ਯ, ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਤੇ,ਔਰ ਜੋ ਕਰਤੇਹੈ, ਵੇਭੀ ਕਰਤ੍ਵਯ ਬੁਧਿਸੇ ਨਹੀਂ ਕਰਤੇ, ਕਿੰਤੂ ਫਲ ਕੀ ਕਾਮਨਾਸੇ ਕਰਤੇਹੈ ਔਰ ਸਾਥਹੀ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਅਸ਼ੁਭ ਕਰ੍ਮਭੀ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਇਸ ਲਿਯੇ ਉਨ੍ਹੇ ਅਪਨੇ ਸ਼ੁਭਾਸ਼ੁਭ ਕਰਮੋਕਾ ਫਲ ਸੁੱਖ ਔਰ ਦੁੱਖ, ਯਹਾਂ ਆਵਸ਼ਯ ਭੋਗਨਾ ਪੜ੍ਤਾਹੈ। ਸ਼ੁਭ ਕਰਮੋਕਾ ਫਲ ਸੁਖ ਔਰ ਅਸ਼ੁਭ ਕਰਮੋਕਾ ਫਲ ਦੁਖ ਹੈ,ਯਹ ਸਭੀ ਆਚਾਰਯੋਂਕਾ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਤਹੈ ਔਰ ਯਹੀ ਅਟਲ ਸਿਧਾਂਤਹੈ॥ 1॥

ਕਚ ਪਕਾਈ ਓਥੈ ਪਾਇ॥

ਜਬ ਮਨੁਸ਼ਯ, ਯਹਾਂ ਭ੍ਰਸ਼ਟ ਕਰਮੋ ਕੋ ਹੀ ਕਰਤੇਹੈ, ਸ਼ੁਭ ਕਰਮੋਕੋ ਨਹੀਂ ਕਰਤੇ, ਤਬ ਉਨਕੇ ਮਨ, ਪਾਪ ਤਥਾ ਪਾਪ ਵਾਸਨਾ ਰੂਪੀ ਕਚੇ ਮਨੋਂਕੇ ਪਕ ਕਰ ਗਿਰ ਜਾਨੇਸੇ (ਨਿਰਵਤ ਹੋ ਜਾਨੇਸੇ) ਨਿਰਮਲਹੋ ਜਾਤੇਹੈ। ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਵੇ ਫਿਰ ਇਸ਼੍ਵਰਕਾ ਸਾਖਾਸ਼ਾਤ ਦਰਸ਼ਨ ਰੂਪੀ ਗਿਯਾਨ ਪਾਨੇਕੇ ਯੋਗਯਹੋ ਜਾਤੇਹੈਂ ਔਰ ਉਸਕਾ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਤੇਹੈਂ, ਯਹ ਮਹਾਭਾਰਤਕੇ ਸ਼ਾਂਤੀਪਰਵਮੇਂ ਕਹਾਹੈ:-

कषायपक्तिः कर्माणि, ज्ञानं तु परमा गतिः।कषाये कर्मभिः पक्वे ततो ज्ञान प्रवर्तते॥३८॥

ਅਰਥਾਤ ਫਲੋਂਕੇ ਪਕਾਨੇਕੇ ਸਾਧਨ ਕਰਮਹੈ ਔਰ ਗਿਯਾਨ ਸਬਸੇ ਉਚੀ ਗਤੀਕਾ, ਅਰਥਾਤ ਸਬਸੇ ਉਚੀ ਸਥਿਤੀ ਰੂਪੀ ਮੁਕਤੀਕਾ ਸਾਧਨਹੈ। ਜਬ ਕਰਮਸੇ ਮਨ ਕੇ ਫਲ ਪੱਕ ਕਰ ਗਿਰ ਜਾਤੇਹੈਂ,ਤਬ ਗਿਯਾਨ (ਦਰਸ਼ਨ) ਹੋਤਾਹੈ। (ਮਹਾਭਾਰਤ ਸਾਂਤਿ ਪਰਵ: 269, 38॥5॥ 34॥

ਨੰ.10. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਆਧੁਨਿਕ) - 34

ਪ੍ਰਾਕਥਨ:- 33 ਪਉੜੀਆਂ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖਦਾ ਸਰੂਪ, ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਦੇ ਅੰਤ੍ਰਗ ਸਾਧਨ ਨਾਮ, ਸਿਮਰਨ, ਗੁਣ ਗਾਯਨ ਆਦਿ, ਫਿਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨੀ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾਤੇ ਸੁੰਦਰਤਾ ਆਦਿਤੋਂ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹੀ ਰੰਗ ਲੈਕੇ ਕਰਤੇ ਵਿਚ ਸਮਾਏ ਰਹਿਣਦੇ 'ਬਹਿਰੰਗ ਸਾਧਨ' ਵਰਣਨਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਇਸ ਆਤਮਕ ਇਮਾਰਤਨੂੰ ਉਚੇ ਸੁੱਚੇ ਆਚਰਨ ਦੀਆਂ ਨੀਹਾਂਤੇ ਉਸਾਰਨਦੀ ਸਿਖਯਾ ਬੀ ਆ ਚੁਕੀਹੈ। ਫਿਰ ਸਮੇਂਦੇ ਪਰਿਵਰਤ ਸਾਧਨ, ਜੋ ਅਸਲੀਅਤ ਤੋਂ ਵਿਗੜ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਯਾ ਅਲਪ ਗੁਣ ਵਾਲੇਸੇ, ਯਾ ਗਲਤ ਨੀਹਾਂਤੇ ਬਣੇ ਹੋਏਸੇ, ਸੋ ਜਗ੍ਹਾ ਜਗ੍ਹਾ ਦਿਖਲਾਏ ਜਾ ਚੁਕੇ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੋ ਚੁੱਕੇ 'ਈਸ਼ਵਰ ਪਰਾਇਣਤਾ' ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂਦੀ ਨਦਰਦੀ ਸੇਧ ਹੇਠ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੁਣ ਨਵਾਂ ਵਿਸ਼ਯ ਚਲਦਾਹੈ, ਜੋ 34, 35, 36 ਤੇ 37 ਪਉੜੀਆਂ ਵਿਚ ਵਰਣਿਤਹੈ। ਇਹ ਹੈ ਕਰਤਾਰਦੀ ਕਾਇਨਾਤ, ਯਾ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਤੇ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਯ, ਸਥੂਲ ਤੇ ਸੂਖਮ ਰਚਨਾਦਾ ਵਰਣਨ। ਇਸਨੂੰ 'ਪੰਜ ਖੰਡਾਂ' ਵਿਚ ਵੰਡਿਆਹੈ:- ਧਰਮ ਖੰਡ,ਗਿਆਨ ਖੰਡ,ਸਰਮ ਖੰਡ,ਕਰਮ ਖੰਡ ਤੇ ਸਚ ਖੰਡ। ਪਉੜੀ 34 ਵਿਚ ਧਰਮ ਖੰਡਦਾ ਵਰਣਨਹੈ। ਪਉੜੀ 35 ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਤੇ 36 ਵਿਚ ਸਰਮ ਖੰਡ ਅਤੇ 37 ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਕਰਮ ਖੰਡਤੇ ਸਚ ਖੰਡਦਾ ਵਰਣਨਹੈ।

ਰਾਤੀ ਰੁਤੀ ਥਿਤੀ ਵਾਰ ॥ ਪਵਣ ਪਾਣੀ ਅਗਨੀ ਪਾਤਾਲ ॥...

ਅਰਥ;- (ਉਪਰ ਆਕਾਸ਼ ਹਨ,ਦੁਆਲੇ) ਪਉਣ (ਹੇਠਾ) ਪਾਤਾਲ ਹਨ, (ਸਤਹ ਪੁਰ ਤੇ ਵਿਚ) ਅਗਨੀਤੇ ਪਾਣੀ (ਐਸੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ) ਰਾਤਾਂ, ਰੁਤਾਂ ਥਿਤਾਂ ਤੇ ਵਾਰਾਂ (ਅਰਥਾਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂਦੀ ਕਾਲ ਗਤੀ ਰਚਕੇ)ਉਸ (ਪ੍ਰਬੰਧ) ਵਿਚ (ਸਾਈਂ ਨੇ ਇਹ) ਧਰਤੀ ਧਰਮ (ਕਮਾਉਣ ਦਾ) ਸਥਾਨ (ਬਣਾਕੇ) ਸਥਾਪਨ ਕਰ ਰੱਖੀਹੈ।

ਉਸ (ਧਰਤੀ) ਵਿਚ ਰੰਗ ਰੰਗ (ਭਾਂਤਿ ਭਾਂਤਿ)ਦੇ ਜੀਵ(ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂਦੇ ਜੀਵਨ ਵਾਸਤੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ) ਜੁਗਤਾਂ (ਰਚੀਆਂ) ਹਨ। (ਓਹ ਜੀਵ ਗੇਣਤੀ ਵਿਚ ਅਨੰਤ=)ਹਰੇਕ (ਜੀਵਦੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਸ਼ੁਭ ਅਸ਼ੁਭ) ਕਰਮਾਂ ਦੁਆਰੇ ਵੀਚਾਰ ਬੀ ਹੁੰਦੀਹੈ।

(ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਕਿੱਥੇ? ਉੱਤਰ ਰਚਣਹਾਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਆਪ ਸੱਚਾ ਹੈ ਤੇ ਸੱਚਾ ਹੀਹੈ (ਉਸਦਾ) ਦਰਬਾਰ, ਓਥੇ (ਭਾਵ ਉਸਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ) ਪਰਵਾਣ ਹੁਏ ਸੰਤ ਸ਼ੋਭਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। (ਓਥੇ) ਮਿਹਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ (ਸਚੇ ਪਰਮੇਸੁਰਦੀ) ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਪੈਂਦਾਹੈ। ਓਥੇ (ਜੀਵਦੀ) ਕਚਿਆਈ ਪਕਿਆਈਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾਹੈ। (ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਗੁਰੂ) ਨਾਨਕ (ਦੇਵ ਜੀਕਿ ਓਸ ਸੱਚੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ) ਗਿਆਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਕਚਿਆਈ ਕਿਸ ਵਿਚ ਤੇ ਪਕਿਆਈ ਕਿਸ ਵਿਚਹੈ।

ਧਰਮ ਖੰਡਕਾ ਏਹੋ ਧਰਮੁ ॥ ਗਿਆਨ ਖੰਡਕਾ ਆਖਹੁ ਕਰਮੁ ॥ਕੇਤੇ ਪਵਣ ਪਾਣੀ ਵੈਸੰਤਰ, ਕੇਤੇ ਕਾਨ ਮਹੇਸ॥ਕੇਤੇ ਬਰਮੇ ਘਾੜਤਿ ਘੜੀਅਹਿ, ਰੂਪ ਰੰਗਕੇ ਵੇਸ॥ਕੇਤੀਆ ਕਰਮ ਭੂਮੀ ਮੇਰ ਕੇਤੇ, ਕੇਤੇ ਧੂ ਉਪਦੇਸ ॥ਕੇਤੇ ਇੰਦ ਚੰਦ ਸੂਰ ਕੇਤੇ, ਕੇਤੇ ਮੰਡਲ ਦੇਸ ॥ਕੇਤੇ ਸਿਧ ਬੁਧ ਨਾਥ ਕੇਤੇ, ਕੇਤੇ ਦੇਵੀ ਵੇਸ ॥ਕੇਤੇ ਦੇਵ ਦਾਨਵ ਮੁਨਿ ਕੇਤੇ, ਕੇਤੇ ਰਤਨ ਸਮੁੰਦ ॥ ਕੇਤੀਆ ਖਾਣੀ ਕੇਤੀਆ ਬਾਣੀ,ਕੇਤੇ ਪਾਤ ਨਰਿੰਦ ॥ਕੇਤੀਆ ਸੁਰਤੀ ਸੇਵਕ ਕੇਤੇ, ਨਾਨਕ ਅੰਤ ਨ ਅੰਤੁ ॥੩੫॥

ਨੰ.1. ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ "ਮੀਣਾ" - 35

ਧਰਮ ਖੰਡਕਾ ਏਹੋ ਧਰਮੁ ॥ ਗਿਆਨ ਖੰਡਕਾ ਆਖਹੁ ਕਰਮੁ ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥ:- ਏਹ ਤਉ ਧਰਮ ਖੰਡ ਧਰਤੀ ਧਰਮਸਾਲ ਮਿਰਤੁ ਮੰਡਲਮਹਿ, ਬਿਉਹਾਰੁ ਹੈ ਹੋਤਾ। ਅਰੁ ਤਿਸਥੀ ਆਗੇ ਗਿਆਨ ਖੰਡਹੈ। ਤਿਸੁ ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਮਹਿ ਕਿਆ ਬਿਉਹਾਰਹੈ? ਅਰੁ ਊਹਾ ਕਿਆ ਕਰਮ ਕਮਾਈਤੇਹੈ? ਗਿਆਨ ਖੰਡਮਹਿ ਏਹਿ ਕਰਮਹੈ:-

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਤਿਸੁ ਗਿਆਨ ਖੰਡਮਹਿ ਕਈ ਪਉਣ,ਪਾਣੀ,ਬੈਸੰਤਰਹੈਂ। ਕੇਤੇ ਦੇਵ, ਮਹੇਸਹੈ। ਅਰੁ ਕੇਤੇ ਬ੍ਰਹਮੇ ਬੈਠੇ ਘਾੜਤ ਘੜਤੇਹੈਂ, ਰਚਨਾ ਦੀ। ਰੂਪ ਰੰਗਕੇ ਵੇਸ ਕਰਤੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੈਂ। ਕੇਤੇ ਕਰਮ-ਭੂਮੀ-ਮੇਰ ਹੈਂ। ਕਈ ਸੁਮੇਰ ਹੈਂ, ਧੂ ਹੈਂ। ਐਸੇ ਗਿਆਨ-ਖੰਡਮਹਿ ਕਈ ਸੁਮੇਰਹੈਂ, ਅਰੁ ਤਿਨਕੇ ਉਪਰਿ ਕਈ ਧੂ ਬੈਠੇ। ਗਿਆਨ-ਖੰਡ ਮਹਿ ਕਈ ਇੰਦ੍ਰਹੈ, ਕਈ ਚੰਦਰਹੈ, ਕਈ ਸੂਰਜ ਮੰਡਲਹੈਂ। ਅਰੁ ਕਈ ਦੇਸਹੈਂ। ਤਹਾਂ ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਮਹਿ ਕਈ ਸਿਧਹੈਂ। ਕਈ ਬੁਧਹੈਂ, ਕਈ ਨਾਥਹੈਂ,ਕਈ ਦੇਵੀਆਂ ਹੈਨਿ, ਰੂਪ ਧਾਰਿ ਬੈਠੀਆਂਹੈਂ। ਕਈ ਦੇਵਹੈਂ, ਕਈ ਦਾਨਵਹੈਂ, ਕਈ ਮੁਨੀਸਰਹੈਂ, ਕਈ ਰਤਨਹੈਂ, ਕਈ ਸਮੁੰਦਹੈਂ, ਕਈ ਖਾਣੀਹੈ, ਕਈ ਬਾਣੀਹੈ,ਅਰੁ ਕਈ ਧਾਤੀ ਨਰਿੰਦ; ਰਾਜਿਆਂ, ਪਾਤ੍ਰਾਂ, ਸੁਪਾਤ੍ਰਾਂ ਕੀਆਹੈ। ਸਚਿਆਰਾਂ ਮਾਨੁਖਾਂ ਕੀਆ ਸੁਰਤੀਹੈ, ਕਈ ਸੇਵਕਹੈਂ, ਤਿਨਕਾ ਅੰਤੁ ਕੋਈ ਨਾਹੀ। ਗਿਆਨ-ਖੰਡਮਹਿ ਏਤੇ ਸਮਾਏਹੈ, ਪਰਮੇਸੁਰ॥ 35॥

ਨੰ.2. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਸ਼ਹੀਦ' - 35

ਧਰਮ ਖੰਡਕਾ ਏਹੋ ਧਰਮੁ ॥ ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਕਾ ਆਖਹੁ ਕਰਮੁ ॥

ਤਾਂ ਸਿੱਧਾ ਕਹਿਆ ਕਿ,ਜੋ ਕੋਈ ਜੱਗਯ, ਹੋਮ, ਦਾਨ, ਪੁੰਨ, ਕਰਦੇਹੈਨ; ਸੋਤਾਂ ਬ੍ਰਹਮੇ ਦਾ ਲੋਕ, ਜੋ ਧਰਮਦਾ ਖੰਡਹੈ ਓਥੇ ਜਾਇਕਰ ਸੁਖ ਭੋਗਦੇ ਹਨ,ਪਰ ਜੋ ਗਯਾਨੀ ਹਨ,ਸੋ ਓਹ ਕਉਨਸੇ ਲੱਛਨ ਕਰਤੇ ਹਨ,ਅਰ ਕਿਸ ਖੰਡਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਂਦੇ ਹਨ? ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲਿਆ ਕਿ:- ਗਿਆਨੀਆਂਦਾ'ਖੰਡ'ਕੋਈ ਮਹਾਰਾਜ ਥੀਂ ਨਿਆਰਾ ਨਹੀਂ,ਕਯੋਂਕਿ ਏਹ ਸਰੂਪਦੇ ਨਾਲ ਕਰਕੇ 'ਜੀਵਦਿਆਂ' ਹੀ ਵਾਸ਼ਨਾਂਦੇ 'ਬੰਧਨ' ਵਿੱਚੋ 'ਮੁਕਤ'ਹੋਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਹੋਰ ਖੰਡਭੀ ਅਤੇ ਖੰਡਾਦੇ ਵੱਸਨੇ ਵਾਲੇ ਭੀ'ਮਿਥਿਆ' ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਅਰ ਓਨਾਂਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਦੇ ਅਗੇ,ਕੇਤੇ'ਪਵਣ'ਹੈਨ,ਅਰ ਕਈ'ਪਾਣੀ'ਹੈਂ,ਅਰ ਕਈ'ਬੈਸੰਤਰ' ਅਰ ਕੇਤੇ 'ਕਾਨ੍ਹ' ਅਰ ਕੇਤੇ 'ਸਦਾਸ਼ਿਵ',ਅਰ ਕੇਤੇ 'ਬਰਮੇ'ਘਾੜਤ ਘੜਨ ਵਾਲੇ,ਅਰ ਕੇਤੇ'ਰੂਪ',ਅਰ ਕੇਤੇ 'ਰੰਗ', ਅਰ ਕੇਤੇ 'ਵੇਸ',ਅਰ ਕਿਤਨੀਆਂ'ਧਰਤੀਆਂ',ਅਰ ਕੇਤੇ ਪਰਬਤ ਅਰ ਕੇਤੇ ਧ੍ਰਅ,ਅਰ ਕੇਤੇ ਓਨਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ 'ਨਾਰਦ',ਅਰ ਕੇਤੇ 'ਇੰਦ੍ਰ', ਅਰ ਕੇਤੇ 'ਚੰਦ', 'ਸੂਰਜ' ਅਰ ਕੇਤੇ 'ਨਗਰ' ਅਰ ਕੇਤੇ 'ਦੇਸ', ਅਰ ਕੇਤੇ 'ਸਿੱਧ',ਅਰ ਕੇਤੇ'ਬੁੱਧਵਾਨ',ਅਰ ਕੇਤੇ 'ਨਾਥ',ਅਰ ਕੇਤੀਆਂ'ਦੇਵੀਆਂ' ਅਰ ਕੇਤੇ ਓਨਾਂਦੇ'ਵੇਸ', ਅਰ ਕੇਤੇ'ਵੇਦਤੇ'ਤੇ 'ਦਾਨਵ'ਤੇ 'ਮੁਨੀਸ਼ਰ', ਅਤੇ ਕੇਤੇ 'ਰਤਨ'ਤੇ 'ਸਮੁੰਦਰ', ਅਰ ਕੇਤੀਆਂ 'ਖਾਣੀਆਂ' ਅਰ ਕੇਤੀਆਂ 'ਬਾਣੀਆਂ', ਅਰ ਕੇਤੇ 'ਪਿਆਦੇ' ਅਰ ਕੇਤੇ 'ਰਾਜੇ' ਅਰ ਕੇਤੇ 'ਵੇਦ',ਅਰ ਕੇਤੇ ਓਨਾਂਦੇ 'ਸ੍ਰਵਨ'ਕਰਨ ਵਾਲੇ॥ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ,ਜਿਤਨੇ'ਨਾਮ'ਤੇ'ਰੂਪ'ਹੈਂ ਸੋ ਸਭ 'ਮਾਇਆ-ਉਪਾਧ' ਹੈਨ, ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ 'ਨਿਰ-ਉਪਾਧ' ਆਤਮਾਂਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਅਰ ਜੈਸੇ 'ਬੱਦਲ' ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਨੂੰ ਅਵਰਨ ਕਰਦਾਹੈ,ਪਰ ਸੂਰਜਨੂੰ ਅਵਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਤੈਸੇ 'ਮਾਇਆ''ਅੰਤਹਕਰਣ'ਨੂੰ ਛਾਦਤੀਹੈ--ਪਰ 'ਬ੍ਰਹਮ'ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛਾਦਤੀ। ਅਰ ਜੈਸੇ 'ਘਟ'ਜਹਾਂ ਫੁਟਦਾਹੈ,ਤਹਾਂ'ਘਟ-ਅਕਾਸ਼','ਮਹਿਤ ਅਕਾਸ਼'ਵਿੱਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾਹੈ, ਤੈਸੇ ਗਿਆਨੀਆਂਦਾ ਸਰੀਰ ਛੁਟਦਾਹੈ,ਤਾਂ'ਵਾਹਿਗੁਰੂ'ਵਿੱਚ ਸਮਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ॥ 35॥

ਨੰ.3. ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਜੀ (ਸੇਵਾਪੰਥੀ) - 35

ਤਿਸੁ ਧਰਮ ਸਾਲਿ ਪ੍ਰਥਿਵੀ ਬਿਖੇਂ ਕਰਮ ਅਰ ਨਿਸਚੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਆ ਕੀ ਜੁਗਤਿ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰੁ। ਤਥਾ ਅਨੰਤ ਨਾਮ ਸੋ ਅਬ ਕਹੇ ਹੈਂ। ਇਸ ਕਾ ਅਰਥ॥ 'ਖੰਡ' ਨਾਮ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ 'ਮ੍ਰਿਜਾਦਾ' ਕਾ ਹੈ। ਧਰਮ ਖੰਡਕਾ ਏਹੋ ਧਰਮੁ॥ ਸੋ ਕਿਆ? ਧਰਮ-ਖੰਡ

ਕਹੀਐ, ਕਰਮ-ਭੂਮ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਜੋਹੈ; ਤਿਸਮੋ ਜੈਸਾ ਜੈਸਾ ਨਿਹਚੇ ਅਨਸਾਰ ਕਰਮ ਕਰੇਹੈ, ਤੈਸੇ ਹੀ ਤੈਸੇ ਫਲਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇਹੈ, ਇਸਕਾ ਇਹੀ ਧਰਮਹੈ। ਅਥ:- ਗਿਆਨ-ਖੰਡਕਾ ਆਖਹੁ ਕਰਮੁ॥

'ਗਿਆਨ' ਨਾਮ 'ਸ੍ਰਵਣ' ਦੁਆਰੇ ਸਮਾਨ ਜਾਨਣੇ ਕਾ; ਤਾਤਪਰਜੁ ਯਹਿਹੈ,ਜਿਸ-ਜਿਸ ਦੇਵਤੇਕੇ ਸਰੂਪਕੋ 'ਸ੍ਰਵਣ'ਦਵਾਰੇ ਜਾਣਕੇ ਸੇਵਤੇਹੈ, ਸ੍ਰਧਾ ਸਹਤਿ, ਸੋ ਪੁਰਖ ਤਿਸ ਦੇਵਤੇਕੇ ਸਰੂਪਕੋ ਨਿਸਚੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇਹੈਂ। ਯਹਿ ਗਯਾਨ-ਖੰਡਕਾ ਕਰਮ ਬੁਧਮਾਨ ਕਹਿਤੇਹੈਂ।

ਕੇਤੇ ਪਵਣ ਪਾਣੀ ਵੈਸੰਤਰ ਕੇਤੇ ਕਾਨ ਮਹੇਸ਼॥

ਕੇਤੇ ਪਵਣ, ਤਥਾ ਜਲ, ਅਰ ਅਗਨਤੇ ਲੇ ਪਾਂਚਹੁ ਤਤ੍ਵਕੀ ਧਾਰਣਾ ਕਰ ਸੋ ਸੋ ਗਤੀਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਹੈ। ਅਰ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸਨ ਦੇਵ ਕੇ ਉਪਾਸਕ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸਨ ਸਰੂਪਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇਹੈ।

ਕੇਤੇ ਬਰਮੇ ਘਾੜਤਿ ਘੜੀਅਹਿ ਰੂਪ ਰੰਗ ਰੰਗਕੇ ਵੇਸ॥

ਤਥਾ ਕੇਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀਦੇ ਉਪਾਸਕੁ ਬ੍ਰਹਮਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੂਏਹੈ।

ਕੇਤੀਆ ਕਰਮ ਭੂਮੀ ਮੇਰ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਧੂ ਉਪਦੇਸ॥

ਕੇਤੇ ਸਕਾਮਿਕ-ਕਰਮਕੇ ਉਪਾਸਕ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਬਿਖੇ ਮੇਰੁ ਹੂਏ। 'ਮੇਰ' ਕਹੀਐ ਪਰਬਤਿ ਕੀ ਨਿਯਾਈ ਅਚਲ ਹੂਏ। ਕੇਤੇ ਧ੍ਰੂ ਨਿਹਚਲ ਹੂਏ ਉਪਦੇਸ ਦ੍ਵਾਰੇ।

ਕੇਤੇ ਇੰਦ ਚੰਦ ਸੂਰ ਕੇਤੇ,ਕੇਤੇ ਮੰਡਲ ਦੇਸ॥ ਕੇਤੇ ਸਿਧ ਬੁਧ ਨਾਥ ਕੇਤੇ,ਕੇਤੇ ਦੇਵੀ ਵੇਸ॥

ਕਰਮਕੀ ਉਪਾਸਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕੇਤੇ ਇੰਦ੍ਰ,ਤਥਾ ਚੰਦ੍ਰ,ਅਰ ਸੂਰ,ਅਰ ਕੇਤੇ ਮੰਡਲ ਦੇਸ ਕੇ;ਅਰ ਕੇਤੇ ਸਿਧ, ਅਰ ਬੁੱਧ-ਬੁਧਮਾਨ, ਅਰ ਕੇਤੇ ਨਾਥ, ਅਰੁ ਕੇਤੇ ਦੇਵੀਕੇ ਤੁਲ ਸਰੂਪ ਹੂਏ॥

ਕੇਤੇ ਦੇਵ ਦਾਨਵ ਮੁਨਿ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਰਤਨ ਸਮੁੰਦ॥
ਕੇਤੀਆ ਖਾਣੀ ਕੇਤੀਆ ਬਾਣੀ ਕੇਤੇ ਪਾਤ ਨਰਿੰਦ ॥
ਕੇਤੀਆ ਸੁਰਤੀ ਸੇਵਕ ਕੇਤੇ ਨਾਨਕ ਅੰਤ ਨ ਅੰਤੁ ॥35॥

ਅਰਥ॥ ਕੇਤੇ ਦੇਵ, ਜਛ, ਤਥਾ ਦਾਨਵ, ਤਥਾ ਰਤਨ-ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਹੂਏ। ਅਰ ਕੇਤੀਆ ਖਾਣੀ, ਸਿਸ੍ਟਾਂ ਅਰ ਬਾਣੀ, ਲਛਨ ਸੁਭਾਵ ਵਾਨ ਸ੍ਰਿਸਟਾਂ ਹੂਈ, ਅਰ ਕੇਤੇ ਪੰਕਤਾ ਰਾਜੇ ਹੂਏ, ਅਰ ਕੇਤੀਆ ਸੁਰਤੀ ਕਹੀਐ ਬੁਧੀ, ਅਥਵਾ ਬੇਦਕੀ ਸ਼੍ਰੁਤੀ,ਅਥਵਾ ਬੁੱਧ ਬ੍ਰਿਤੀ; ਸੋ ਕਰਮਕੇ ਅਨਸਾਰ ਹੂਈ,(ਗੀਤਾਮੇ)ਭਗਵਾਨ ਕਹੇਹੈ:-

ਅਰਥ॥ ਹੇ ਅਰਜਨ! ਜਿਸ ਜਿਸਕੇ ਭਾਵਕੀ ਭਾਵਨਾ ਕੀਏ ਅੰਤਮਹੁ ਸਰੀਰ ਤਯਾਗੇ ਹੈ,ਤਿਸ ਤਿਸਕੇ ਸਰੂਪ ਕੋ ਨਿਹਚੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇਹੈ; ਸਦਾ ਸੋ ਭਾਵਾਨਾਂਤੇ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕਹੇਹੈਂ;ਇਨ ਸੇ੍ਸਟਹੁਕੇ ਕਹਿਣੇਮਹੁ ਅੰਤੁ ਨ ਅੰਤੁ; ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਯਹਿ। ਜੋ ਜੋ ਪੁਰਖ ਜਿਸ ਜਿਸਕੀ ਉਪਾਸਨਾ,ਅਥਵਾ ਸ੍ਰਧਾ ਦ੍ਵਾਰੇ ਬੁਧਿ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਜੈਸੇ ਕਰਮ ਕਰੇਹੈ। ਸੋ ਪੁਰਸ਼ ਤਿਸ ਤਿਸ ਸਰੂਪਨੋ, ਤਥਾ ਫਲ ਸ਼ੁਭ-ਅਸ਼ੁਭ ਜੋਨਿਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨਿਸਚੇ ਕਰਹੋਵੇਹੈ, ਤਿਸਦੇ ਕਥਨੇਕਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ। ਅਥਵਾ,ਏਕ ਜੋ ਸ਼ੁਧ ਨਾਰਾਇਣਹੈ ਸੋ ਅਪਨੀ ਮਾਯਾ ਦ੍ਵਾਰੇ ਅਨੇਕ ਭਾਵ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰੂਪਿਹੈ।ਤਿਸ ਰੂਪਹੁਕੇ ਅੰਤਕਾ ਕਛ ਅੰਤ ਨਹੀਂ।ਜੈਸੇ ਸ੍ਵਰਨ ਸੱਤਾ ਬਿਖੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭੂਖਨਹੈ, ਤੈਸੇਹੀ ਨਾਰਾਯਿਣੀ ਸਤਾ ਬਿਖੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸਿਸਟੀਹੈਂ। ਆਪੇ ਸਦਾ ਸੁੱਧ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਚਦਾਨੰਦ ਸਰੂਪ ਜਿਉਂ ਕੇ ਤਿਉਂਹੈਂ। ਯਹੀ ਜਾਨਣੇਕੋ 'ਗਯਾਨ-ਖੰਡ'ਕਾ ਸ਼੍ਰਵਣ-ਕਰਮ ਕਹੇ ਹੈਂ। ਇਸੀ'ਸ਼੍ਰਵਣ'ਦ੍ਵਾਰੇ ਪਰਮ-ਪਦਿਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੀਹੈ॥35॥

ਨੰ.4. ਸਾਧੁ ਅਨੰਦਘਨ ਜੀ(ਉਦਾਸੀਨ-ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਵਾਚੀ)-35

ਅਬ ਤੋ ਮੂਰਖ ਆਪਣੇ ਆਪ ਕੋ ਸਿੱਧ ਤਪਸ੍ਵੀ ਹੀ ਮਾਨ ਬੈਠੇ ਹੋ ਅਰ ਔਰ ਕੋ ਪਖੰਡੀ ਕਹਤੇ ਹੋ॥ ਇਨ ਕਚੀ ਪਕੀ ਬਾਤੋਂ ਕਾ ਨਿਰਣੇ ਉਹਾਂ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਧਰਮ-ਰਾਜਾ ਕੇ ਆਗੇ॥ ਜਬ ਪੌਣ, ਪਾਣੀ, ਬੈਸੰਤਰ ਤੇ ਲੇਕਰ ਦੇਵਤਾ ਸਾਖ ਭਰੇਂਗੇ? ਉਹਾ ਜਾਣੇ ਤੇ ਮਲੂਮ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਅਬ ਔਰ ਭੀ ਦਿਲਾਸਾ ਪੂਰਬਕ ਤਮਾਚਾ ਪੜਤਾ ਹੈ॥

ਧਰਮ ਖੰਡਕਾ ਏਹੋ ਧਰਮੁ ॥ ਗਿਆਨ ਖੰਡਕਾ ਆਖਹੁ ਕਰਮੁ॥

'ਖੰਡ' ਨਾਮ ਹੈ 'ਵਿਭਾਗ' ਕਾ। ਜੈਸੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀਕੇ ਵਿਭਾਗ ਨਵ-ਖੰਡ ਕਹਾਵਤੇਹੈਂ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਕੇ ਭੀ ਖੰਡ ਹੈਂ। ਧਰਮ ਕਾ ਵਰਨਨ 'ਧਰਮ-ਖੰਡ'। 'ਕਰਮ'ਕਾ ਵਰਨਨ ਕਰਮ-ਖੰਡ; ਐਸੇਹੀ ਔਰਭੀ 'ਧਰਮ-ਖੰਡ' ਜੋ ਹੈ, ਤਿਸਕਾ ਤੋ ਇਹੀ 'ਧਰਮ' ਹੈ। ਧਰਮ ਸ਼ਾਲਾ ਜੋਹੈ ਪ੍ਰਿਥਵੀ,ਤਿਸ ਵਿਖੇ ਜੈਸਾ ਜੈਸਾ ਕਰਮ ਕਰੇਗਾ, ਤੈਸਾ ਤੈਸਾ ਹੀ ਫਲਭੀ ਪਾਵੇਗਾ। ਤੁਮ ਆਪ ਆਪਕੋ ਗਿਆਨੀ ਮਾਨਤੇ ਹੋ, 'ਗਯਾਨ' ਨਾਮਹੈ 'ਜਾਨਣੇ' ਕਾ,ਜੋ ਤੁਮ ਜਾਣਤੇਹੋ ਤੋ 'ਗਿਆਨ ਖੰਡ'ਕਾ 'ਕਰਮ'ਕਹੋ,ਕੌਣ ਕਰਮ ਕਰ ਕਰ'ਗਿਆਨੀ'ਹੋਤਾਹੈ? ਜੋ ਸਿਧ ਕਹੈ,ਤੁਮਹੀ ਕਹੋ?

ਤਿਸੀਕਾ ਉਤਰ ਕਹਤੇਹੈਂ:- ਕੇਤੇ ਪਵਣ ਪਾਣੀ ਵੈਸੰਤਰ ਕੇਤੇ ਕਾਨ ਮਹੇਸ॥ ਕੇਤੇ ਬਰਮੇ ਘਾੜਤਿ ਘੜੀਅਹਿ ਰੂਪ ਰੰਗਕੇ ਵੇਸ॥ ਜਿਸਕੋ ਜਿਸ ਜਿਸ'ਦੇਵਤਾਕੀ ਉਪਾਸਨਾਕਾ ਗਿਆਨ' ਹੂਆ,ਤਿਸਨੇ ਤਿਸ ਤਿਸ ਦੇਵਤਾ ਕੀਹੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰੀ। ਕੇਤੇ ਹੀਤੋ ਪਵਨ,ਜਲ,ਵੈਸੰਤ੍ਰ ਕੀਉਪਾਸਨਾ ਕਰ, ਕਰ ਪਵਨ, ਜਲ, ਬੈਸੰਤਰ ਰੂਪਹੀ ਹੂਏ;ਅਰ ਕੇਤੇ ਹੀ ਵਿਸ਼ਨੁ,ਸ਼ਿਵਕੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰ,ਕਰ 'ਬ੍ਰਹਮ' ਰੂਪਹੀ ਹੂਏ। ਅਰ ਕੇਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀਕੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰ, ਕਰ 'ਬ੍ਰਹਮ' ਰੂਪਹੀ ਹੁਏ; ਤਿਨੋ ਕਰ, ਕਰ ਰੂਪ ਰੰਗਕੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਘਾੜਤਿ ਘੜੇ ਜਾਤੇਹੈ; ਗੀਤਾਯਾ:7:21-3-

ਗੀਤਾ:7:21-3 ਮੋਂ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਤੇਹੈਂ ਅਰਜਨਕੋ"ਜੋ ਜੋ ਭਗਤ ਜਿਸ ਜਿਸ ਦੇਵਤਾ ਕੋ ਸ਼ਰਧਾ ਕਰ ਕਰ ਪੂਜਣੇਕੀ ਇਛਾ ਕਰਤਾਹੈ, ਤਿਸ ਤਿਸਕੋ ਦ੍ਰਿੜੇ-ਸ਼ਰਧਾਸੇਹੀ ਦੇਤਾਹੈ। ਸੋ ਪੁਰਖ,ਦੇਵਤਾ ਕੀ ਸ਼ਰਧਾ ਕਰ ਕਰ ਯੁਕਤ ਹੂਆ ਹੂਆ ਤਿਸੀਕੇ ਪੂਜਣੇਕੀ ਇਛਾ ਕਰਤਾਹੈ,ਕਾਮਨਾ ਰੂਪੀ ਜੋਹੈ ਹਿਤ-ਫਲ, ਸੋ ਮੇਰੇਤੇ ਪਾਵੇਹੈ। ਅਰ ਸੋ ਕਾਮਭੀ ਮੇਰਾ ਰਚੀਆ ਹੈ। ਤੇ ਅਲਪ ਬੁਧੀ ਫਲਕੇ ਨਮਿਤ ਜੋ ਔਰ ਦੇਵਤਿਓ ਕਾ ਅਰਾਧਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ;ਤਿਨਕੋ ਸੋਫਲ ਨਾਸ਼ਵੰਤ ਹੋਇਗਾ। ਕਾਹੇਤੇ, ਦੇਵਤਿਓਕੋ ਪੂਜਣ ਵਾਲੇ ਦੇਵਤਿਓ ਕੋਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇਹੈ। ਜੋਧਨਾਦਿਕੋ ਕੇ ਨਮਿੱਤ ਦੇਵ ਅਰਚਨ ਕਰਤੇਹੈ, ਤਿਨਕੋ ਧਨਾਦਿਕ ਫਲ, ਕੁਛ ਏਕ ਸੁਖ, ਦੇਖ ਕਰ ਨਾਸ ਹੋਇ ਜਾਤੇਹੈ। ਅਰ ਜੋ ਦੇਵਤਿਓਕੀ ਅਧਕ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਤੇਹੈ, ਤਿਨਕੋ ਪਵਨਾਦਿਕੋ ਕੀ ਸਾਲੋਕ, ਸਾਮੀਪ, ਸਾਰੂਪ, ਸਾਯੁਜਤਾ ਭੀ ਹੋਤੀਹੈ; ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ'ਕੂਰਮ-ਪੁਰਾਣ'ਮੋ ਨਿਰਣੇ ਕਰ,ਕਰ ਕਹਾਹੈ "ਦੇਵਤਾ ਆਪਤੋ ਨਾਸ਼ਵੰਤ ਹੀਹੈ,ਤਿਨਕਾ ਉਪਾਸਕ ਅਬਿਨਾਸ਼ੀ ਕੈਸੇ ਹੋਵੇਗਾ ?" ਅਰ ਮੇਰੇਜੋ ਭਗਤਹੈਂ,ਸੋ ਮੋਕੋ ਹੀਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੇਹੈ। ਮੈਂ ਅਬਿਨਾਸ਼ੀਹੋ, ਤਾਤੇ ਮੇਰੇ ਭਗਤਭੀ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀਹੈ"॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਿੱਧੋ ਜੋ ਤੁਮ ਜਾਣਤੇਹੋ, ਤੋ ਕਹੋ, ਨਾਸਵੰਤ ਹੋਣਾ ਹਛਾਹੈ, ਵਾ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ?

ਕੇਤੀਆ ਕਰਮ ਭੂਮੀ ਮੇਰ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਧੂ ਉਪਦੇਸ॥
ਕੇਤੇ ਇੰਦ ਚੰਦ ਸੂਰ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਮੰਡਲ ਦੇਸ॥

ਕਰਮ-ਭੂਮੀ ਨਾਮਹੈ 'ਭਾਰਥ-ਖੰਡ'ਕਾ,ਜਿਸਮੋ ਹਮ ਵਸਤੇਹੈ,ਔਰ ਜੋ ਭੂਮੀਹੈ,ਸੋ ਭੋਗ-ਭੂਮੀਹੈ।

ਦੋ:- 'ਕਰਮ-ਭੂਮੀ' ਵਿਖੇ ਕਰਮ ਕਰਤਾਹੈ;ਤਿਸਕਾ ਫਲ ਭੋਗ-ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਭੋਗਤਾਹੈ। ਜੋ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਵਿਖੇ ਅਨੰਤ-ਬ੍ਰਹਮਾਂਡਹੈ ਤਿਨ ਵਿਖੇ ਅਨੰਤ ਕਰਮ-ਭੂਮੀਹੈ॥ ਕਰਮ-ਭੂਮੀ ਅਭਮਾਨੀ ਜੋ'ਦੇਵੀ'ਹੈ, ਤਬ ਕਰਮ ਫਲ ਦੇਣੇਕੋ ਤਬੀਤੋ ਸਮਰਥ ਹੂਈ, ਜੋ ਐਸਾ'ਕਰਮ ਕੀਆ'। 'ਮੇਰ' ਨਾਮਹੈ 'ਸੁਮੇਰੁ'ਕਾ, ਅਰ 'ਮੇਰੁ' ਨਾਮ ਸਰਦਾਰ ਕਾ ਭੀਹੈ। ਸੋ ਕੇਤੇਹੀ ਹੂਏ ਅਰ ਕੇਤੇਹੀ ਹੋਵਨਗੇ;ਅਰ ਕੇਤੇਹੀ ਧ੍ਰੂਹ ਹੈਂ, ਕੇਤੇ ਹੀ ਤਿਨਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਭੀਹੂਏ। ਇੰਦ੍ਰ, ਚੰਦ੍ਰ, ਸੂਰਯ ਮੰਡਲ, ਦੇਸ਼ ਇਹਭੀ ਕੇਤੇਹੀ ਹੂਏ।ਜੈਸਾ ਜੈਸਾ ਜਿਸਨੇ ਕਰਮ ਕੀਆ,ਸੋ ਤੈਸਾ ਤੈਸਾਹੀ ਤੋ ਹੂਆ॥ ਕੇਤੇ ਸਿਧ ਬੁਧ ਨਾਥ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਦੇਵੀ ਵੇਸ॥ ਕੇਤੇ ਦੇਵ ਦਾਨਵ ਮੁਨਿ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਰਤਨ ਸਮੁੰਦ॥ ਕੇਤੀਆ ਖਾਣੀ ਕੇਤੀਆ ਬਾਣੀ ਕੇਤੇ ਪਾਤ ਨਰਿੰਦ॥ ਕੇਤੀਆ ਸੁਰਤੀ ਸੇਵਕ ਕੇਤੇ ਨਾਨਕ ਅੰਤ ਨ ਅੰਤੁ॥

ਸਿੱਧ, ਬੁਧਿਮਾਨ, ਨਾਥ, ਅਰ ਦੇਵੀਓਕੇ ਸਾਥ ਦੇਵਤਾ, ਦਾਨਵ ਮੁਨਿ, ਰਤਨ, ਸਮੁੰਦ, ਖਾਣੀ ਅਰ ਬਾਣੀ, ਪਾਤਸਾਹਿ ਅਰ ਰਾਜਾ, ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਵੇਦ ਕੀਆ ਰਿਚਾ, ਅਰ ਸੇਵਕ, ਤਿਨਕੇ ਉਪਾਸਕ-ਇਹ ਸਭ ਕੇਤੇ ਹੂਏ। ਇਨਕਾ ਤੋ ਕਛ ਅੰਤ ਨਹੀ,ਤੇ ਸਭ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਕਰਮਕੇ ਅਨੁਸਾਰਹੀ ਤੋਹੂਏ। ਜੇਤੇ ਕਰਮ ਅਰ ਕਰਮੋ ਕੋ ਫਲਹੈ ਸਭ ਨਾਸ਼ਵੰਤ ਹੀਤੋਹੈ, ਇਤਾ ਕਹਣੇਕਾ ਇਹੀ ਤਾਤਪਰਯਥਾ॥ 35॥

ਨੰ.5.ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘਜੀ 'ਚੂੜਾਮਣੀ'(ਨਿਰਮਲ-ਗਿਆਨੀ) -35

ਧਰਮ ਖੰਡਕਾ ਏਹੋ ਧਰਮੁ॥

'ਧਰਮ ਖੰਡ' ਕਹੀਏ ਕਰਮ ਕਾਂਡ, ਤਿਸਕੋ ਇਸੀ ਰੀਤਿਕੋ ਧਰਮਹੈ; ਜੈਸਾ ਕੋਈ ਕਰੇ ਤੇਸਾ ਫਲੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਰ ਦੇਤਹੈ। ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਕਰਤੂਤ ਕਰੇ,ਤਿਸਕੋ ਸੋਈ ਧਰਮ ਹੋਤਹੈ। ਜੈਸੇ ਛਤ੍ਰੀਕੋ ਧਰਮ ਯੁੱਧਕੋ, ਬੈਸ ਕੋ ਧਰਮ ਬਨਜ ਕਰਨਕੋ, ਤੈਸੇ ਭਾਰਥ ਖੰਡੁਮੇਂ ਜੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡੀ ਹੈਂ ਤਿਨਕੋ ਕਾਮਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਫਲੁ ਦੇਬੋ ਕਰਨੋ, ਇਸਕੋ ਯਹੀ ਧਰਮਹੈ, ਇਤਯਰਥ। ਇਸ ਤੁਕ ਮੇਂ ਯਮਕਾਲੰਕਾਰ। 'ਧਰਮ' ਪਦ ਏਕ ਹੀਕੇ ਦੋ ਬੇਰ ਆਵਨਤੇ ਅਰਥ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਭਯੋ: 'ਧਰਮ-ਖੰਡ','ਧਰਮ-ਭੂਮੀ'ਕੋ ਅਰਥ;ਦੂਸਰੋ'ਧਰਮੁ'ਤਿਸਕੋ ਧਰਮਹੀ ਐਸੋਹੈ; ਕਿਆ? ਐਸੀ ਹੀ ਰੀਤਿਹੈ:-

ਗਿਆਨ ਖੰਡਕਾ ਆਖਹੁ ਕਰਮੁ॥

ਤਿਸ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਤੇ ਉਪ੍ਰੰਤ ਬੇਦਮੇਂ ਭੀ ਉਪਾਸ਼ਨਾ-ਕਾਂਡਹੈ। ਤੈਸੇਹੀ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਪ੍ਰਥਮ ਕਹਿ ਕਰਿ ਤਿਥੈ ਸੋਹਨਿ ਪੰਚ ਪਰਵਾਣੁ ਸੋ ਉਪਾਸਨਾ ਕਾਂਡ ਕਹਯੋ। ਅਬ ਗਿਆਨ-ਕਾਂਡ ਪਿਛਾਰੀ; ਜੈਸੇ ਬੇਦਮੇਂ ਕਹਯੋਹੈ, ਤਿਸਕੋ ਤਿਸੀ ਰੀਤਿਸੋ ਕਹਤਹੈਂ। 'ਗਿਆਨ ਖੰਡ' ਕਹੀਹੇ ਗਯਾਨ-ਕਾਂਡ, ਤਿਸਕੋ 'ਕਰਮ'ਕਹੀਏ ਜੋ ਸਮਝਿ ਹੈ, ਸੋ ਕਹਯੋ ਜਾਤ ਹੈ ਜੋ ਗ੍ਰੰਥ ਹੋਤ ਹੈਂ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤਿਨ੍ਹੋਂਕੇ 'ਬਿਭਾਗ'ਕਾ ਨਾਉਂ, ਕੋਈ 'ਖੰਡ' ਕਹਿ ਦੇਤਹੈ, ਖੰਡੁ ਨਾਮ ਟੁਕਰੇ ਕੋ ਹੋਤਹੈ, ਕਈ 'ਕਾਂਡ' ਕਹਤਹੈ ਕੋਈ 'ਸਿਕੰਧ' ਕਹਿ ਦੇਤਹੈ। ਗ੍ਰੰਥ ਕੋ ਬ੍ਰਿਛ ਰੂਪ ਕਰਿਕੈ ਤਿਸਕੇ ਬਿਭਾਗਕੋ 'ਟਹਿਣੇ' ਕਹਤਹੈਂ। 'ਕਾਂਡ' ਅਰ 'ਸਿਕੰਧ' ਟਹਿਣਕੇ ਨਾਮ ਹੈਂ। 'ਖੰਡ'ਕੋ ਅਰਥ ਐਸੇ ਜਾਨੀਏ। ਕਿੰਵਾ ਗਯਾਨ-ਖੰਡਕੋ ਕ੍ਰਮਹੀ ਸੋਆਖਤੇ ਹੈਂ, ਕਯਾ ? ਪ੍ਰਥਮ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ, ਉਪਾਸ਼ਨਾ-ਕਾਂਡ ਪੀਛੇ ਗਯਾਨ-ਕਾਂਡ, ਇਸੀ ਕ੍ਰਮਸੋ ਕਹਤਹੈ। ਆਖਹੁ ਪਦੁ ਔਰ ਪਰ ਨਹੀਂ ਲਾਵਣੋ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਤਹੈਂ 'ਹਮ ਆਖਤੇਹੈਂ', 'ਆਖਹੁ' ਪਦਕੇ ਹਕਾਰਕੋ ਉਕਾਰਹੋ ਜਾਤਹੈ, ਜੈਸੇ 'ਤੋਕਹੁ' ਪਦਕੋ 'ਤੋ ਕਉ'ਕਹਿ ਦੇਤਹੈ। ਬਿੰਦੇਕੋ ਅਭਾਵ ਹੀਹੈ। ਕੇਤੇ ਪਵਣ ਪਾਣੀ ਵੈਸੰਤਰ ਕੇਤੇ ਕਾਨ ਮਹੇਸ॥ ਜਿਨਕੋ ਸਰੂਪਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੂਈਹੈ,ਏਕ ਆਤਮੇ ਪਦ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਖੁੱਲ੍ਹੀਹੈ,ਤਿਨਕੀ ਅਵਸਥਾ ਕਹਤਹੈਂ।ਤਿਨਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਮੇਂ 'ਕੇਤੇ'ਹੀ,ਕਹੀਏ, ਅਨੇਕਹੀ ਪਵਣਹੈਂ, ਅਨੇਕਹੀ ਪਾਣੀਹੈਂ, ਅਨੇਕਹੀ ਅਗਨਿਹੈਂ, ਅਨੇਕਹੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਤਾਰ ਹੈਂ,ਅਨੇਕਹੀ ਸ਼ਿਵਹੈਂ:-

ਕੇਤੇ ਬਰਮੇ ਘਾੜਤਿ ਘੜੀਅਹਿ ਰੂਪ ਰੰਗ ਕੇ ਵੇਸ॥

ਅਨੇਕਹੀ ਬ੍ਰਹਮੇਹੈਂ ਜਗਤਕੇ ਰਚਨਵਾਰੇ, ਅਨੇਕਹੀ ਘਾੜਤ ਘੜੀਤੀਹੈ। ਅਰਥ:- ਕਿ ਅਨੇਕਹੀ ਬ੍ਰਹਮੇ ਅਨੇਕਹੀ ਜਗਤ ਰਚਿਤਹੈ, ਰੂਪ ਅਰ ਰੰਗ ਕੇ 'ਵੇਸ', ਕਹੀਏ, ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸੋ ਭੀ ਅਨੇਕ ਹੀਹੈਂ।

ਕੇਤੀਆ ਕਰਮ ਭੂਮੀ ਮੇਰ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਧੂ ਉਪਦੇਸ॥

ਤਿਸ ਬ੍ਰਹਮੁ ਰੂਪੀ ਸਮੁੰਦਰਕੇ ਤਰੰਗ ਜੋ ਜਗਤਹੈ, ਤਿਸਮੇਂ ਅਨੇਕਹੀ ਕਰਮ-ਭੂਮਿਕਾ ਹੈਂ, ਜੰਬੂ ਦੀਪਮੇਂ ਜੋ ਭਾਰਥ ਖੰਡਹੈ ਯਾਕੋਂ ਨਾਮ "ਕਰਮ ਭੂਮਿ",ਅਰੁ ਮੇਰ ਕੇਤੇ ਹੀਹੈਂ, 'ਕੇਤੇ ਧੂ ਉਪਦੇਸ' ਔਰ ਧੂ(ਧਰੂ) ਕੋ ਉਪਦੇਸ ਕਰਣਹਾਰੋ ਕੌਣ? ਨਾਰਦੁ, ਸੋਭੀ ਅਨੇਕਹੈਂ। ਕਿੰਵਾ 'ਧ੍ਰੂ' ਭੀ ਅਨੇਕ ਹੈਂ,ਉਪਦੇਸ ਕਹੀਏ ਉਪਰਲੇ ਦੇਸਮੇਂ ਰਹਿਨ ਵਾਰੋ 'ਧ੍ਰੂ ਲੋਕ'ਔਰ ਲੋਕਨਿਤੇ ਊਪਰਿਹੈ, ਯਾਤੇ 'ਧ੍ਰੂ' ਉਪਦੇਸ਼ ਭਯੋ। ਕਿੰਵਾ, 'ਧ੍ਰੂ'ਭੀ ਅਨੇਕਹੈਂ। 'ਉਪਦੇਸ' ਨਾਮ: ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ, ਪੁਰਾਣ, ਗ੍ਰੰਥਨਕੋ ਭੀ ਬਨਤਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਨਮੇਂ ਉਪਦੇਸ਼ਹੀ ਲੋਕਨਿ ਪ੍ਰਤਿ ਕਯੋਹੈ। ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਪੁਰਾਣ, ਗ੍ਰੰਥਭੀ ਅਨੇਕਹੈਂ। ਕਿੰਵਾ, 'ਉਪਦੇਸ' ਨਾਮ ਅਕਾਸ਼ਕੋ ਭੀ ਕਹਤਹੈਂ। ਕੇਤੇ ਹੀ ਕਰਮਹੈਂ, ਕੇਤੀਹੀ ਭੂਮਿਕਾਹੈ, ਕੇਤੇਹੀ ਮੇਰੁਹੈਂ। ਕੇਸੇ ਮੇਰੁਹੈਂ? ਧ੍ਰੂਹੈਂ, ਕਯਾ ? ਨਿਸਚਲੁਹੈਂ। ਧ੍ਰੂ ਨਾਮ ਅਚਲਕੋ ਭੀਹੈ, ਔਰ ਉਪਰਲੋ ਦੇਸ਼ ਅਕਾਸ਼, ਸੋਭੀ ਅਨੇਕ ਹੈਂ। ਧ੍ਰੂਕੋ ਅਰਥ ਅਚਲਕੋ; ਸੁਮੇਰਕੇ ਸੰਗ ਪਦ ਛੇਦਕੇ ਅਰਥ ਭਯੋ।

ਕੇਤੇ ਇੰਦ ਚੰਦ ਸੂਰ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਮੰਡਲ ਦੇਸ॥

ਅਨੇਕਹੀ ਇੰਦ੍ਰਹੈਂ ਅਰੁ ਅਨੇਕਹੀ ਚੰਦ੍ਰਮਾਹੈਂ, ਅਨੇਕਹੀ ਸੂਰਜਹੈਂ, ਕੇਤੇਹੀ ਮੰਡਲ-ਦੇਸ, ਨਾਮ ਦੀਪਨਕੇ ਦੇਸ ਕੋ। ਮੰਡਲਾਕਾਰ ਦੀਪ ਹੋਨ ਤੇ ਮੰਡਲ ਨਾਮ ਕਹਯੋ। ਕਿੰਵਾ ਦੀਪ ਅਰ ਦੇਸ ਅਨੇਕਹੈਂ। ਕਿੰਵਾ ਤਿਨ ਦੀਪਨ ਕੇ ਸੰਬੰਧ ਕਰਿ ਅਰਥ ਦੇਸਕੋ 'ਖੰਡਨਿ' ਕੋ ਹੋਤਹੈ, ਅਨੇਕਹੀ 'ਖੰਡ'ਹੈ। ਕੇਤੇ ਸਿਧ ਬੁਧ ਨਾਥ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਦੇਵੀ ਵੇਸ॥ਅਨੇਕਹੀ ਸਿਧਹੈਂ; ਜਿਨਕੇ ਪਾਸ ਸਰਬ ਸਿੱਧਾਂ ਹੋਤਹੈਂ ਸੋ ਸਿਧ ਕਹਾਵਤਹੈਂ। 'ਬੁਧੋ' ਚੰਦ੍ਰਮਾਕੋ ਪੁਤ੍ਰ। ਕਿੰਵਾ ਬੁਧ ਨਾਮ ਕਵਿ ਕੋ, ਸੋ ਭੀ ਅਨੇਕ ਹੀਹੈ। ਨੌ ਨਾਥ ਜੋ ਗਿਨੇ ਜਾਤੇਹੈ ਐਸੇ ਅਨੇਕਹੀ ਨਾਥਹੈਂ, ਅਨੇਕਹੀ ਦੇਵੀਆਂਤੇ ਵੇਸਹੈਂ। ਵੇਸ ਕਯਾ? ਸਰੂਪ ਹੈਂ। ਕੇਤੇ ਦੇਵ ਦਾਨਵ ਮੁਨਿ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਰਤਨ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਮੁੰਦ॥ ਅਨੇਕ ਦੇਵਤੇਹੈਂ ਜੋ ਤੇਤੀਸ ਕੋਟ[81] ਕਹਾਵਤ ਹੈਂ, ਸੋ ਐਸੇ ਅਨੇਕਹੀ ਤੇਤੀਸ ਕੋਟਿ ਕਹਾਵਤੇਹੈਂ। ਅਨੇਕਹੀ ਦਾਨਵਹੈਂ। ਜੈਸੇ ਸਪਤ-ਮੁਨਿ ਹੈਂ ਤੈਸੇ ਅਨੇਕ ਹੀ ਮੁਨਿ ਹੈਂ, ਅਨੇਕਹੀ ਰਤਨੋਂਕੇ ਸਮੁੰਦਰਹੈ,ਜੋ ਰਤਨਾਕਰ ਕਹਾਵਤਹੈਂ। ਕਿੰਵਾ ਰਤਨਭੀ ਅਨੇਕਹੈਂ,ਸਮੁੰਦ੍ਰਭੀ ਅਨੇਕਹੈਂ।

ਕੇਤੀਆ ਖਾਣੀ ਕੇਤੀਆ ਬਾਣੀ ਕੇਤੇ ਪਾਤ ਨਰਿੰਦ॥

ਚਾਰ ਖਾਣੀਜੋ ਹੈਂ,ਇਨ ਜੈਸੀ ਅਨੇਕ ਖਾਣੀਹੈਂ। ਚਾਰ ਬਾਣੀ ਜੋਹੈਂ, ਇਨ ਜੈਸੀ ਅਨੇਕਹੀ ਬਾਣੀਹੈਂ। 'ਪਾਤ' ਕਹੀਏ ਪੰਗਤਿ, 'ਨਰਿੰਦ'=ਰਾਜਨ ਕੀ, ਸੇਭੀ ਅਸੰਖ ਭੀਹੈਂ।

ਕੇਤੀਆ ਸੁਰਤੀ ਸੇਵਕ ਕੇਤੇ ਨਾਨਕ ਅੰਤ ਨ ਅੰਤੁ॥35॥

'ਕੇਤੀਆ' ਅਸੰਖਹੀ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਬੇਦਕੀ,ਕਿੰਵਾ,ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਵਾਰੇ ਬੇਦਭੀ ਅਸੰਖ ਹੀਹੈਂ,ਜੈਸੇ ਚਾਰ ਬੇਦ ਐਸੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਮੇਂ ਗਿਨੇ ਜਾਤਹੈਂ, ਤੈਸੋ ਔਰ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਅਨੇਕਹੈਂ ਤਿਨ੍ਹੋਮੇਂ ਅਨੇਕਹੀ ਬੇਦਹੈਂ। ਤਿਨ੍ਹੋ ਬੇਦੋਂਕੇ ਸੇਵਕ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੇ ਧਾਰਨ ਵਾਰੇ ਔ ਸੋਵਨ ਵਾਰੇ ਅਨੇਕ ਹੀਹੈਂ। 'ਨਾਨਕ ਅੰਤ ਨ ਅੰਤੁ' ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਹਤਹੈਂ: ਅਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ,ਤਿਸਮੇਂ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਸਮ ਜੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡਹੈ ਤਿਨਕੀ ਰਚਨਾਜੋ ਅੰਤੁ ਲੀਓ ਚਾਹੇ,'ਨ ਅੰਤੁ' ਕਿਆ? ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾਵਤਹੈਂ। ਕਿੰਵਾ ਅੰਤ ਲੈਨਵਾਰੇਕੋ ਅੰਤੁ ਲੀਓ ਚਾਹੇ ਤਨ ਅੰਤੁ, ਕਿਆ? ਅੰਤ ਨਹੀ ਪਾਵਤਹੈ। ਕਿੰਵਾ ਅੰਤ ਲੈਨਵਾਰੇਕੋ ਅੰਤੁ ਹੋਇ ਜਾਤਹੈ; ਤਿਸ ਰਚਨਾ ਕੋ ਅੰਤੁ ਨਹੀਂ ਪਾਵਤਹੈ। ਜਿਨ ਗਯਾਨਵਾਨੋਂਕੀ ਬ੍ਰਹਮ ਪਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਖੁੱਲ੍ਹੀਹੈ ਸੋ ਐਸੀ ਬਯੰਤਤਾਕੋ ਦੇਖਤ ਹੈਂ। ਇਤਯਰਥ। 'ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ' ਪਦ ਬਾਰੰਬਾਰ ਆਵਨਤੇ ਉਭਯਾਬ੍ਰਿਤ ਦੀਪਕ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ। ਅੰਤੁ ਹੈਨ ਵਾਰੇ ਕਾਰਨ, ਅੰਤ ਲੈਏ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਭਯੋ, ਯਾਤੇ ਸਿਸ਼ੇਖੋਕਤਿ ਅਲੰਕਾਰ, ਬਿਖਮ ਅਲੰਕਾਰ ਭੀ ਹੈ।

ਲੱਛਣ- ਭਲੋ ਕਰਤ ਜਹਿਂ ਹੈਵ ਬੁਰਿਆਈ। ਬਿਖਮੁ ਤੀਸਰੋ ਭੇਦੁ ਕਹਾਈ।

ਇਹ ਅੰਤ ਲੈਏਕੋ ਭਲੋ ਉੱਦਮ। ਕੀਓ ਤਿਨਕੋ ਅੰਤ ਭਯੋ ...॥ ਯਹ ਬੁਰਿਆਈ, ਯਾਂਤੇ ਬਿਖਮਾਲੰਕਾਰ।

ਨੰ.6. ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘਜੀ 'ਨਰੋਤਮ'(ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨੀ)-35

ਹੇ ਗੁਰੋ! ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਸੁਗਮ ਉਪਾਅ ਸੇ ਮੋਖ ਹੇਤ ਸਭੀ ਪੁਰਖਕਾਹੇ ਨਹੀ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤ ਹੋਵੇ! ਯਹ ਸੁਨ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤੀਕਾ ਕਾਰਣ ਕੇਹੇ:-

ਧਰਮ ਖੰਡਕਾ ਏਹੋ ਧਰਮੁ ॥

ਧਰਮ ਇਤਿ॥ ਪਹਲਾ 'ਧਰਮ' ਪਦ ਵੇਦ-ਵਿਹਿਤ-ਧਰਮ ਪਰਹੈ॥ 'ਖੰਡ' ਪਦ ਧਰਮ ਬਿਖੇਸਕਾ ਬੋਧਕ ਨਿਸ਼ਕਾਮ-ਧਰਮ ਪਰਹੈ॥ ਦੂਸਰਾ 'ਧਰਮ'ਪਦ ਸ੍ਵਭਾਵ ਪਰਹੈ॥ ਯਾਤੇ, ਜੋ ਏਹੋ ਨਾਮ ਸਮੀਪਹੀ ਪੂਰਬਲੀ ਪੌੜੀਕੇ ਅੰਤਮੇਂ ਗਯਾਨਕਾ ਸੁਗਮ ਉਪਾਯ ਗੁਰੁਕੋ ਸਮੀਪ ਜਾਨਾ ਕਹਿਆ, ਵਹੁ ਧਰਮ'ਖੰਡ'ਕਾ ਕਹੀਯੇ ਵੇਦ ਵਹਿਤ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਧਰਮਕਾ ਧਰਮ ਕਹੀਯੇ, ਸ੍ਵਭਾਵਹੈ। ਯਾਤੇ, ਯਹ ਸਿਧ ਹੂਯਾ; ਨਿਸ਼ਕਾਮ-ਧਰਮਕੇ ਸ੍ਵਭਾਵ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਗੁਰਕੇ ਸਮੀਪ ਜਾਵੇਹੈ। ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਧਰਮ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋਨੇਸੇ, ਔਰ ਲੋਕ, ਨਹੀ ਜਾਵੇ;

---

81. ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ:-ਇਹ ਅਸਲ ਤੇਤੀਸ (33) ਕੋਟਿ=ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ (ਕਰੋੜ ਨਹੀ) ਦੇਵਤੇ ਹਨ:-1. ਇੰਦ੍ਰ, 1.ਪ੍ਰਜਾਪਤੀ,(ਇਨ੍ਹਦੀ ਥਾਂ ਬਾਲਮੀਕ ਰਾਮਾਯਣ'ਚ 2 ਅਸ਼੍ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ) 8 ਵਸੁ, 11 ਰੁਦ੍ਰ, 12 ਆਦਿਤਯ: 1+1+8+11+12=33 ਦੇਵਤੇ ਹੀ ਹਨ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਈਹਾਂ ਯਹ ਰੀਤਿ ਜਾਨ ਲੇਨੀ। ਪ੍ਰਥਮ ਸ੍ਰੇਸਟ ਪੁਰਖੋਕੇ ਸੰਗਸੇ ਪੁਰਖ ਅਸ਼ੁਭ-ਕਰਮੋਸੇ ਹਟ ਕਰ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮੋਮੇ ਲਗੇਹੈ। ਮੁਕਤੀਕੀ ਇਛਾ ਵਾਲਾ ਸ਼ੁਭੋ ਮੋ ਭੀ ਸਕਾਮ ਸ਼ੁਭੋ ਕੋ ਛੋਡਕੇ 'ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸ਼ੁਭੋਮੇਂ' ਲਗੇਹੈਂ॥ ਨਿਸ਼ਕਾਮ-ਸ਼ੁਭੋਮੇਂ ਚਿਤਕੀ ਸ਼ੁਧੀ ਔ ਈਸ਼ਵਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਵੇਹੈ। ਸ਼ੁਧ ਚਿਤਮੇਂ ਈਸ਼੍ਵਰਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾਸੇ ਨਿਤ-ਅਨਿਤਯ ਵਸਤੁਕਾ ਬਿਬੇਕ ਹੋਵੇਹੈ॥ ਤਾਸੇ ਪੀਛੇ ਵੈਰਾਗਯ, ਸਮਾਦਿ ਖਟ-ਸੰਪਤੀ ਮੁਮੁਖਤਾ ਪ੍ਰਯੰਤ ਸਾਧਨੋਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਕਰ, ਗੁਰੁਕੇ ਸਮੀਪ ਜਾਵੇਹੈ॥ ਤਬ ਗੁਰੁ ਤਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਕੋ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇਹੈ॥ ਉਪਦੇਸ ਲੇਕਰ ਮਨਨ, ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਕਰਕੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਯਾ ਕ੍ਰਿਤਿਕ੍ਰਿਤਯ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਐਸੇ ਪਰੰਪਰਾ ਕਰ, ਕ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿਤਯ ਕਰ ਦੇਨਾ ਨਿਸ਼ਕਾਮ-ਧਰਮਕਾ ਸਵਭਾਵਹੈ। ਕਹੀ ਰੀਤਿਸੇ ਗੁਰੋਨੇ ਸਿਖਯਕੋ ਬਾਰੰਬਾਰ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆ, ਤਿਸਮੇਂ ਸਿਖਯਕੋ ਆਤਮ ਗਯਾਨ ਹੁਯਾ; ਤੋਭੀ ਕੁਛਕ ਜਾਨਨੇਕੀ ਇਛਾਸੇ, ਸਿਖਯ ਪੂਛੇਹੈ:-

ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਕਾ ਆਖਹੁ ਕਰਮੁ ॥

ਗਿਆਨ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਤਿ ਆਪਨੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਧਰਮਕਾ ਸ੍ਵਭਾਵ ਗੁਰੁਕੇ ਸਮੀਪ ਜਾਨਾ ਕਹਯਾ॥ ਅਬ ਗਯਾਨ ਖੰਡਕਾ ਕਹੀਯੇ,'ਮੈ ਬ੍ਰਹਮਹੂੰ' ਇਸ ਗਯਾਨ-ਬਿਸੇਖਕਾ ਜੋ ਨਿਖਲ-ਦ੍ਵਿਸਯਕਾ ਨਿਖੇਧ ਕਰਨਾ ਰੂਪ 'ਕਰਮ' ਨਾਮ ਕਾਮਹੈ, ਭਾਵ ਸ੍ਵਭਾਵਹੈ; ਸੋ ਕਹੋ। ਪੂਛਨੇਕਾ ਭਾਵ ਯਹਹੈ।

ਜਿਸ ਦ੍ਵਿਸਯ ਕਾ ਨਿਖੇਧ ਕਰਨਾਹੈ, ਵਹੁ ਦ੍ਵਿਸ਼ਯ ਗਿਣਤੀ ਕੀਹੈ, ਵਾ ਅਗਿਣਤਹੈ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਿਖਯਕਾ ਪ੍ਰਸਨ ਸੁਨ ਕਰ,ਕਾਹੂਕੇ ਮਤਕੇ'ਬਯਵਹਾਰਕ'ਰੂਪ ਕਰ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕੀਯੇ,ਔ ਕਾਹੂਕੇ ਮਤਮੇਂ ਪ੍ਰਾਤਿਭਾਸਿ ਰੂਪ ਕਰ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕੀਯੇ 'ਨਿਖੇਧ' ਯੋਗਯ ਪਦਾਰਥੋਕੋ ਕਹੇ। ਕੇਤੇ ਇਤਿ॥ ਕੇਤੇ ਪਦ ਈਹਾਂ ਸਰਬ ਤੁਕੋਮੇਂ ਅਨੇਕੋਕਾ ਵਾਚਕਹੈ। ਅਨੇਕਤਾ ਸਰਬ ਪਦਾਰਥੋਕੋ'ਦੋ ਮਤ'ਸੇ ਬਨੇਹੈ। ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਇਨ ਦੋਨੋ ਮਤੋਕੇ ਭਾਵਸੇ 'ਆਪ ਸਤਿ ਸਤਿ ਸਭ ਧਾਰੀ' ਕਹਿਆਹੈ।

ਆਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਪਾਰਮਾਰਥਿਕ ਸਤਿਹੈ,ਜੋ ਤਿਸਨੇ ਰਚਨਾ ਰਚੀਹੈ,ਸੋ ਬਯਾਵਹਾਰਿਕ ਔ ਪ੍ਰਾਤਿਭਾਸ਼ਿਕ ਸਤਿਹੈ॥ ਵਾ, ਅਗਲੇ ਮਤਸੇ ਪ੍ਰਾਤੀਤਿਕ ਸਤਿਹੈ,ਸੋਈ ਦਿਖਾਵੇਹੈ॥

ਏਕ ਮਤ ਵਾਲੇਤੋ ਯਹ ਕਹੇਹੈ:- 'ਸਤਾ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀਹੈ'; ਏਕ ਪਰਮਾਰਥਿਕ ਹੈ, ਦੂਜੀ ਬਯਵਹਾਰਿਕ ਹੈ, ਤੀਜੀ ਪ੍ਰਾਤਿਭਾਸਿਕ ਹੈ,ਜਿਸਕਾ ਕਬੀ ਨਾਸ ਨਾ ਹੋਵੇ,ਸੋ ਪਾਰਮਾਥਿਕ ਸੱਤਾਹੈ। ਜਿਸਕਾ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਯਾਨ ਬਿਨਾ, ਅਨਯ ਗਯਾਨੋ ਸੇ, ਨਾਸ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਸੋ ਬਯਾਵਹਾਰਿਕ ਸੱਤਾ ਹੈ॥ ਜਿਸਕਾ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਯਾਨ ਬਿਨਾ ਔਰ ਪਦਾਰਥੋਕੇ ਗਯਾਨੋਸੇ ਬਾਧ ਹੋਵੇ; ਸੋ ਪ੍ਰਾਤੀਤਿਕ(ਪ੍ਰਾਤਿਭਾਸਿਕ) ਸੱਤਾ ਹੈ॥ ਪਹਲੀ ਸੱਤਾ ਵਾਲਾ ਕੇਵਲ-ਬ੍ਰਹਮਹੈ॥ ਦੂਜੀ ਵਾਲਾ ਸਭੀ ਮਾਯਾ ਤਤਕਾਰਯ ਰੂਪ ਜਗਤਹੈ॥ ਤੀਜੀ ਵਾਲੇ ਸ਼ਕਤੀ ਰਜਤਾਦਿਕ ਹੈ। ਪਾਰਮਾਰਥਿਕ ਸੱਤਾ ਵਾਲੇਕਾ ਨਾਮ ਪਰਮਾਰਥਿਕ ਸੱਤਹੈ, ਬਯਾਵਹਾਰਿਕ ਸੱਤਾ ਵਾਲੇਕਾ ਨਾਮ ਬਯਾਵਹਾਰਿਕ-ਸੱਤਹੈ, ਪ੍ਰਾਤੀਤਕ ਸੱਤਾ ਵਾਲੇਕਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਤੀਤਿਕ(ਪ੍ਰਾਤਿਭਾਸਿਕ) ਸੱਤਹੈ। ਪਾਰਮਾਰਥਿਕ ਸਤਾਵਾਲਾ ਬ੍ਰਹਮ'ਏਕ'ਰੂਪਹੈ॥ ਬਯਾਵਹਾਰਿਕ, ਪ੍ਰਾਤਿਭਾਸਿਕ ਦੋ ਸੱਤਾ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥੋਮੇ ਬਯਾਵਹਾਰਿਕ ਸਤਾ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥ ਕਲਪੋ ਕੇ ਭੇਦ ਸੇ, ਵਾ ਏਕ ਕਲਪ ਮੇ ਹੀ ਭੂਤ,

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਭਾਵੀ, ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲੋਕੋ ਭੇਦਸੇ ਅਨੇਕਹੈ। ਪ੍ਰਾਤੀਤਿਕ ਸੱਤਾ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥ ਅਪਨੇ ਗਯਾਨਕੇ ਸਾਥ ਉਪਜੇਹੈ, ਗਯਾਨਕੇ ਸਾਥ ਨਾਸ ਹੋਵੇਹੈ। ਗਯਾਨਸੇ ਆਗੇ ਪੀਛੇ ਅਗਯਾਤ ਹੂਯੇ ਨਹੀ ਰਹੇ; ਯਾਤੇ ਵਾਰੰਵਾਰ ਉਪਜਨੇ ਬਿਨਸਨੇ ਵਾਲੇ 'ਸੁਕਤੀ- ਰਜਤ'ਆਦਿਕ ਪ੍ਰਾਤੀਤਿਕ, ਪ੍ਰਾਤਿਭਾਸਿਕ ਭੀ ਅਨੇਕਹੈ; ਯਹ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਸਤਾ ਮਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਕਹੇਹੈ॥ ਦੂਸਰੇ ਮਤ ਵਾਲੇ ਸਤਾ ਪਾਰਮਾਰਥਿਕ, ਪ੍ਰਾਤਿਭਾਸਿਕ ਭੇਦਸੇ 'ਦੋ' ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਮਾਨੇਹੈ--ਤੀਸਰੀ ਬਯਾਵਹਾਰਿਕ ਸੱਤਾ ਨਹੀ ਮਾਨੇ। ਨਾ ਮਾਨਨੇ ਮੇ ਯੁਕਤੀ ਯਹ ਕਹੇਹੈ:- ਜੇਤੇ ਬ੍ਰਹਮਸੇ ਭਿੰਨ ਪਦਾਰਥਹੈ, ਸੋ ਸਭੀ ਜਿਸ ਕਾਲਮੇਂ ਉਨਕਾ ਗਯਾਨ ਹੋਵੇ,ਉਸ ਕਾਲਮੇ ਉਪਜੇਹੈ;ਗਯਾਨਸੇ ਆਗੇ ਪੀਛੇ ਨਹੀ ਰਹੇ,ਯਾਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਰੱਜਤਾਦਿਕ ਔ ਘਟਾਦਿਕ ਸਭੀ ਪਦਾਰਥ ਸਹਿਤ ਅਗਯਾਨਕੇ ਪ੍ਰਾਤੀਤਿਕ-ਸਤਾ ਵਾਲੇਹੈ; ਬਯਾਵਹਾਰਿਕ ਸਤਾ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ ਕੋਈ ਨਹੀ॥ ਇਸ ਮਤਮੇਂ ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਵਸਤੁ ਅਨਾਦਿ ਨਹੀਂ; ਯਦਯਪਿ ਜੇਕਰ ਬਯਾਵਹਾਰਿਕ ਸੱਤਾ ਵਾਲਾ ਪਦਾਰਥ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਤਬ ਜੋ ਪੂਰਬ ਦੇਖੀਥੀ, ਸੋਈ ਯਹ ਵਸਤੁਹੈ। ਐਸੇ ਪੂਰਬ ਕਾਲ ਮੇਂ ਪਦਾਰਥਕੀ ਥਿਰਤਾ ਸਿੱਧ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਗਯਾਨ ਕੈਸੇ ਹੋਵੇ? ਭਾਵ ਯਹ, ਜੇਕਰ ਜੈਸੇ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕੇ ਬਿਨਾ ਅੰਧੇਰੇਮੇਂ ਵਸਤੁ ਰਹ ਜਾਵੇਹੈ, ਐਸੇ ਗਯਾਨਸੇ ਬਿਨਾ--ਨਾ ਜਾਨਨੇ ਕਾਲਮੇ ਅਗਯਾਤ ਹੂਈ ਵਸਤੁ ਨਹੀ ਰਹੇ, ਤਬ,ਸੋਈ ਯਹ ਵਸਤੁਹੈ: ਯਹ ਗਯਾਨ ਨਾ ਹੂਆ ਚਾਹੀਯੇ! ਯਹ ਅਸੰਕਾ ਹੋਵੇਹੈ। ਤਥਾਪਿ,ਜੈਸੇ ਕਾਹੂ ਪੁਰਖਕੋ ਸਿੱਧੀਮੇਂ'ਰੂਪੇਕਾ ਭ੍ਰਮ'ਹੋਕਰ ਤਿਸਕਾ ਬਾਧ ਨਾ ਹੂਯਾ ਹੋਵੇ,ਔ ਕਬੀ ਅਨਯ ਕਾਲਮੇਂ ਭੀਵਹੁ ਪੁਰਖ 'ਸ਼ੁਕਤੀ'ਮੇ 'ਰਜਤ' ਦੇਖ ਕਰ ਐਸੇ ਕਹੇਹੈ:'ਜੋ ਯਹਹੀ ਰਜਤ ਹੈ ਜੋ ਮੈਨੇ ਪੂਰਬ ਦੇਖਾਥਾ' ਐਸੇ ਭ੍ਰਮੀ-ਪੁਰਖਕੇ ਕਹਨੇਸੇ, ਜੈਸੇ ਗਯਾਨਸੇ ਪੂਰਬ--ਅਗਯਾਨ ਕਾਲਮੇਂ ਵਾਸਤਵਮੇ ਰਜਤਕੀ ਥਿਰਤਾ ਸਿਧ ਨਹੀ ਹੋਵੇ,ਔ ਥਿਰਤਾਸੇ ਬਿਨਾ ਹੀ ਸੋਈ 'ਯਹ ਰਜਤਹੈ',ਐਸਾ ਗਯਾਨ ਹੋਵੇਹੈ। ਤੈਸ ਹੀ ਅਪਨੇ ਸਮੇਂਮੇਂ ਉਪਜੇ ਸੰਪੂਰਣ ਪਦਾਰਥੋਕਾ ਆਤਮ-ਗਯਾਨ ਹੀਨੋ ਕੋ ਹੋਵੇਹੈ।ਯਾਤੇ ਸੰਪੂਰਣ ਪਦਾਰਥੋਕਾ ਗਯਾਨ 'ਭ੍ਰਮ'ਰੂਪਹੈ--ਸਚਾ ਨਹੀ। ਯਾਤੇ ਬ੍ਰਹਮਸੇ ਭਿੰਨ ਕਾਹੂ ਪਦਾਰਥਕੋ ਭੀ ਥਿਰ ਨਾ ਸਿਧ ਹੋਨੇਤੇ,ਤਿਨਮੇਂ ਥਿਰਤਾਕੇ ਗਯਾਨਕਾ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਯਾਨ ਸੇ ਬਿਨਾਹੀ 'ਬਾਧ' ਹੋਨੇਸੇ, ਸਭੀ ਪਦਾਰਥ 'ਪ੍ਰਾਤੀਭਾਸਿਕ' ਹੈ,ਕੋਈ ਪਦਾਰਥ ਬਯਵਹਾਰਿਕ ਨਹੀ। ਯਾਤੇ,ਸਭੀ ਪਦਾਰਥੋਕੀ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਾਲ ਮੇਂ ਹੋਵੇਹੈ। ਦ੍ਰਿਸਟੀ ਕਾਲ ਮੇ ਅਨਯ ਕਾਲ ਮੇਂ ਕੋਈ ਪਦਾਰਥ ਨਹੀਂ ਰਹੇ,ਇਸ ਮਤਕਾ ਨਾਮ 'ਦ੍ਰਿਸਟੀ-ਸ੍ਰਿਸਟੀ-ਵਾਦ' ਹੈ। ਦ੍ਰਿਸਟੀ ਨਾਮ ਗਯਾਨਕਾਹੈ, ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਨਾਮ ਰਚਨਕਾਰਹੈ॥ ਯਾਤੇ,ਸਭਕੀ ਰਚਨਾ ਗਯਾਨ ਕਾਲਮੇਂਹੀ ਹੋਵੇਹੈ, ਗਯਾਨਸੇ ਆਗੇ ਪੀਛੇ ਅਗਯਾਤ ਹੂਆ ਪਦਾਰਥ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰਹੇ; ਯਾਤੇ ਬ੍ਰਹਮ--ਭਿੰਨ ਸਭ ਪਦਾਰਥ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਕਾਲਮੇ ਹੋਨੇ ਤੇ ਪ੍ਰਾਤੀਤਕ(ਪ੍ਰਾਤਿਭਾਸਿਕ)ਸੱਤਹੈ, ਔ ਬਾਰੰਬਾਰ ਉਪਜਨੇ ਬਿਨਸਨੇਸੇ ਅਨੇਕਹੈ; ਯਹ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਸੱਤਾ ਮਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਕਹੇਹੈ। ਯਾਤੇ, ਹੇ ਸਿਖ! ਇਨ ਦੋਨੋ ਮਤੋਸੇ ਤਿਸ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਵਿਖੇ 'ਕੇਤੇ ਨਾਮ ਅਨੇਕ' ਜਗਤਕੋ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਪਵਨਹੈ, ਔ ਅਨੇਕ ਤ੍ਰਿਖਾ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀਹੈ, ਔ ਕੇਤੇ ਨਾਮ ਅਨੇਕਦਾਹ, ਪਾਕਕਾਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਬੈਸੰਤਰ ਨਾਮ ਅਗਨੀਆਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੋ ਪਉਣ, ਪਾਣੀ, ਅਗਨੀ, ਪਦਾਰਥ ਪਿਛਲੀ ਪੌੜੀ ਮੇਂ ਕਹੇ, ਵਹੀ ਈਹਾਂ ਕਹੇ। ਯਾਤੇ, ਆਪਕੇ ਕਹਨੇਮੇ ਪੁਨਰੁਕਤੀ ਦੋਖਹੈ। ਹੇ ਸਿਖਯ! ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਪਦਾਰਥੋਮੇਂ ਈਹਾਂ ਅਨੇਕਤਾ ਨਹੀ ਕਹੀਹੈ, ਯਾਤੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪੁਰਨਰੁਕਤੀ ਦੋਖ ਨਹੀ ਕਹੀ। ਰੀਤਿਮੇ ਬੈਸੰਤਰ ਪ੍ਰਯੰਤ ਪਾਠਮੇ ਮਾਯਿਕ ਪਦਾਰਥੋ ਕੇ ਅਨੇਕਤਾ ਕਹ ਕਰ, ਅਬ ਆਪਨੀ ਇਛਾਸੇ:- ਭਕਤੋਂ ਪੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੇਤ, ਅਨੇਕ ਯੁਗੋਮੇਂ "ਅਵਤਾਰ" ਧਾਰਨੇ ਵਾਲੀ ਈਸ਼੍ਵਰ-ਮੂਰਤੀਆਕੋ ਅਨੇਕਤਾ ਕਹੇਹੈ।

ਕੇਤੇ ਪਵਣ ਪਾਣੀ ਵੈਸੰਤਰ ਕੇਤੇ ਕਾਨ ਮਹੇਸ ॥

ਕੇਤੇ ਕਾਨ ਇਤਿ; ਕਾ ਨਾਮ ਸੁਖਕਾਹੈ,'ਅਨ' ਨਾਮ ਚੇਸ਼ਟਾਕਾਹੈ; ਯਾਤੇ ਭਕਤੋਕੇ ਸੁਖ ਹੇਤ ਚੇਸ਼ਟ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ 'ਬਿਸ਼ਨੁਕਾ ਨਾਮ 'ਕਾਨ' ਹੈ। 'ਮਹਾ'ਵਡੇਕਾ ਨਾਮਹੈ। 'ਈਸ਼'ਐਸ਼੍ਵਰਯ ਵਾਲੇਕਾ ਨਾਮਹੈ; ਯਾਤੇ ਸਰਬਕੀ ਅਪੇਖਯਾ ਕਰ--ਵਡੇ ਐਸਵਰਜ ਵਾਲੇਕਾ ਨਾਮ ਮਹੇਸ਼ ਹੈ। ਭੂਤ,ਭਾਵੀ,ਵਰਤਮਾਨ ਸ੍ਰਿਸਟੀਆ ਅਨੰਤਹੈ, ਯਾਤੇ, ਤਿਨਕੇ ਭੇਦਸੇ ਸ਼ਿਵ, ਬਿਸ਼ਨੁ ਮੂਰਤੀਆਂ ਭੀ ਭਕਤੋਪੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਤ ਅਨੰਤਹੈ, ਅਰ ਕਲਪਿਤ ਹੈ।

ਹੇ ਗੁਰੋ! ਰਹੋ ਇਨ ਮੂਰਤੀਯੋਕੋ ਅਨਕੇਤਾ; ਤੋਭੀ ਕਲਪਿਤ ਕਹਨੇਮੇਂ ਕੋਈ ਯੁਕਤੀ, ਪ੍ਰਮਾਣਨਾ ਹੋਨੇਸੇ ਕਲਪਿਤ ਕਹਨ ਨਹੀ ਬਨੇ॥

ਹੇ ਸਿਖਯ ਇਨਕੋ ਕਲਪਿਤ ਕਹਨੇਮੇਂ ਯੁਕਤੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੋਨੋ ਬਨੇ, ਸੋ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰੋ:-

ਯੁਕਤੀ ਤੋ ਯਹਹੈ:-'ਚਕ੍ਰ ਚਿਹਨਾਦੀ' ਰਹਿਤ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇਤ੍ਰੋਕਾ ਵਿਖਯ ਨਹੀਹੋ ਸਕੇ। ਯਾਤੇ, ਮੁਰਲੀ, ਮੋਰ-ਮੁਕਟ ਵਾਲੀ ਔ ਡੋਰੁ ਜਟਾ ਵਾਲੀ ਮੂਰਤੀਆਂ ਕੋ ਨੇਤ੍ਰੋ ਸੇ ਭਾਨ ਹੋਨੇਤੇ--ਮਾਯਕ ਮਾਨਨਾ ਹੋਗਾ। ਔ, ਮਾਯਿਕ ਮਾਨੋ; ਜੋ ਜੋ ਮਾਯਿਕ,ਸੋ ਸੋ ਕਲਪਿਤ; ਇਸ ਨੇ ਮਸੇ ਕਲਪਿਤ ਭੀ ਅਵਸ਼ਯ ਕਹਨਾ ਹੋਗਾ। ਯਹ ਕਲਪਿਤ ਮਾਨਨੇਸੇ ਮੁਕਤੀਹੈ,ਮਾਯਾ ਜੀਵ-ਈਸ਼ਕੋ ਅਭਾਸਸੇ ਕਰੇਹੈ ? ਯਹ ਸ਼੍ਰੁਤੀਹੈ:- **अजोऽपि सन्नव्ययात्मा भुतानामीश्वरोऽपि सन् । प्रकृतिं स्वामधिष्ठाय संम्भवाम्यात्म-मायया॥६॥ यदा यदा हि धर्मस्य ग्लानिर्भवति भारत । अभ्युत्थानमधर्मस्य तदात्मं सृजांयहम्॥७॥ परित्रपाय साधूनां विनाशाय च दुष्कृताम्।धर्मसंस्थापनार्थाय संभवामि युगे युगे ॥ ८।४।**

"ਜਬ ਜਬ ਧਰਮਕੀ ਹਾਨੀ ਔਰ ਅਧਰਮਕੀ ਬ੍ਰਿਧੀ ਹੋਤੀਹੈ ਤਬ ਤਬ ਮੈ ਅਜਨਮਾ, ਅਬਿਨਾਸੀ ਭੀ ਅਪਨੀ ਮਾਯਾ ਸੇ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਤਾਹੈ" ॥

ਯਹ ਗੀਤਾ(4:6-8)ਸਿਮ੍ਰਿਤੀਹੈ;'ਏਕਸਕੀ ਸਿਰਕਾਰ ਏਕ,ਜਿਨ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਰੁਦ੍ਰ ਉਪਾਯਾ' (1130:12) ਯਹ ਗੁਰੁ ਬਚਨਹੈ। ਯਾਤੇ ਅਨੁਮਾਨ ਰੂਪ ਯੁਕਤੀ ਔ ਸ਼੍ਰੁਤੀ,ਸਿਮ੍ਰਤੀ,ਗੁਰੁ ਬਚਨ,ਮੂਰਤੀਯੋਕੋ ਮਾਯਿਕ ਕਹਨੇਸੇ ਕਲਪਿਤਤਾ ਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰਣਹੈ। ਹਿਰਣਯਗਰਭਕੀ ਮੂਰਤੀਕੋ ਅਨੇਕਤਾ, ਔ ਕਲਪਿਤਪਨਾ ਭਾਵਸੇ ਕਹੇਹੈ।

ਕੇਤੇ ਬਰਮੇ ਘਾੜਤਿ ਘੜੀਅਹਿ ਰੂਪ ਰੰਗ ਕੇ ਵੇਸ॥

ਕੇਤੇ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਬ੍ਰਹਮਾਤਮ ਰੂਪ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਵਿਖੇ ਕੇਤੇ ਨਾਮ ਅਨੇਕਹੀ ਬਰਮੇ ਨਾਮ ਹਿਰਣਗਰਭ ਕਲਪਿਤਹੈ,ਜੋ ਸੰਪੂਰਣ ਜੀਵੋ ਕੋ ਤਿਸ ਤਿਸ ਯੋਨੀ ਕੇ ਯੋਗਯ ਸ਼ਰੀਰੋਕੀ ਘਾੜਤ ਉਤਪਤੀਕੋ ਘੜੀਐ ਘੜੇਹੈ, ਭਾਵ ਕਹਤੇਹੈ,ਉਤਪੱਤੀ;ਔ ਉਤਪਤੀਕੇ ਕਰਤਾ,ਔ ਉਤਪਤੀਕੇ ਕਰਮਕੋ ਅਧਯਸਤਤਾ ਕਹਨੇਮੇਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਕਹੇ। ਰੂਪ ਇਤਿ; ਰੂਪੋਰੁਪੇ'ਕਾ ਨਾਮਹੈ;'ਰੰਗ','ਕਲੀ'ਧਾਤੁਕਾ ਨਾਮਹੈ। ਯਾਤੇ ਜੈਸੇ ਸ਼ੁੱਧੀ ਵਿਖੇ ਰੂਪ ਔ ਰੰਗਕਾ ਕ੍ਰਮ ਸੇਂ,ਵਾ'ਏਕ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਾਲਮੇਂ ਕਲਪਿਤ ਵੇਸ਼ ਹੋਵੇਹੈ; ਤੈਸੇ ਉਤਪਤੀਕਾ,ਔਂ ਤਾਕੇ ਕਰਤਾ ਬ੍ਰਹਮਾਕਾ ਔਂ ਉਤਪੱਤੀਕੇ ਕਰਮ ਨਿਖਲ-ਜਗਤਕਾ ਭੀ ਕਲਪਿਤ ਵੇਖੇ ਹੈ। ਜੇ ਕਰ ਇਨਕਾ ਕਲਪਿਤ ਵੇਖਨਾ ਮਾਨੇ, ਤਬ ਜੈਸੇ 'ਸਿਪੀਂ'ਮੇਂ ਰੂਪ 'ਰੰਗ' ਨਹੀ; ਐਸੇ ਰੂਪ ਰੰਗਕਾ ਬਾਧ ਹੋਵੇਹੈ--ਸੋ ਨਹੀ ਬਨੇਗਾ। ਔਂ 'ਬਾਧ', ਵੇਦ ਆਦਿਕੇਹੈ;ਯਾਤੇ ਕਲਪਿਤ ਅਵਸ਼ਯ ਮਾਨਨਾ। ਅਬ ਹਿਰਣਯਗਰਭਕੇ ਰਚੇ ਪਦਾਰਥੋਂਮੇਂ ਮੁਖਯ ਪਦਾਰਥੋਂਕੋ ਅਨੇਕਤਾ ਦਿਖਾਵੇਹੈ:- ਕੇਤੀਆ ਕਰਮ ਭੂਮੀ ਮੇਰ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਧੂ ਉਪਦੇਸ॥

ਕੇਤੀਆ ਇਤਿ॥ ਪਾਪ,ਪੁੰਨ ਮਿਸ੍ਰਿਤ ਕਰਮੋਂਕੇ ਸੁੱਖ,ਦੁੱਖ ਮਿਸ਼੍ਰਿਤ-ਫਲ ਭੋਗਨੇਕੀ ਸ੍ਵਰਗ, ਨਰਕ, ਮਨੁਖਯ- ਲੋਕ ਰੂਪ ਭੂਮੀਆ ਨਾਮ, ਥਾਨ-ਬਿਸੇਖ ਭੀ ਤਿਸ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਕਲਪਿਤ-ਵੇਖਸੇ ਅਨੇਕ ਥਿਤਹੈ; ਜਿਨਮੇਂ ਮੇਰੁ-ਪਰਬਤ ਸਰੀਖੇ ਅਨੇਕ ਥੰਭ ਖੜੇਹੈ। ਅਥਵਾ,ਕਰਮ-ਕਾਂਡਮੇਂ ਕੇਹੇ ਜੋ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਕਰਮਹੈਂ,ਤਿਨਕੇ ਕਰਨੇ ਯੋਗਯ ਭਾਰਤ-ਖੰਡਾਦਿ ਰੂਪ ਅਨੇਕ ਭੂਮੀਆਹੈ, ਅਰ ਤਿਨਮੇਂ ਅਨੇਕ ਮੇਰੁ ਹੈਂ, ਅਰ ਮੇਰੂਯੋਂ ਕੇ ਬੀਜ ਕੇਤੇਹੀ ਧੂ ਨਾਮ, 'ਧ੍ਰੂ ਭਗਤ'ਹੈ, ਜਿਨਕੋ ਨਾਰਦ ਆਦਿਕੋਨੇ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆਹੈ॥

ਕੇਤੇ ਇੰਦ ਚੰਦ ਸੂਰ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਮੰਡਲ ਦੇਸ॥

ਕਿੰਚ, ਕੇਤੇ ਇਤਿ॥ ਤਿਸ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨਮੇ ਅਨੇਕ ਇੰਦ, ਨਾਮ, ਬਡੇ ਐਸ਼੍ਵਰਯ ਵਾਲੇ ਦੇਵਨਕੇ ਰਾਜਾ ਇੰਦ੍ਰਹੈ ਔਂ ਅਨੇਕ ਰਾਤ੍ਰਿਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਚੰਦ੍ਰਹੈਂ॥ ਪੁਨਾਂ, ਅਨੇਕ ਦਿਨਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸੂਰ, ਨਾਮ, ਸੂਰਜਹੈ॥ ਪੁਨਾ, ਅਨੇਕਹੀ ਤਿਨ ਚੰਦ, ਸੂਰਜਕੇ ਮੰਡਲੋਕੇ ਸਮੀਪੀ ਔਰ ਬੁਧ, ਸ਼ੁਕ੍ਰਾਦਿਕ ਤਾਰੇ ਰੂਪ ਦੇਸ਼, ਨਾਮ, ਥਾਨ ਵਿਸੇਖਹੈ; ਸੋ ਸਭੀ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਮੇ ਸ੍ਵਪਨ-ਦ੍ਰਿਸਯ ਵਤ ਕਲਪਿਤ ਹੈ।

ਕੇਤੇ ਸਿਧ ਬੁਧ ਨਾਥ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਦੇਵੀ ਵੇਸ॥

ਕਿੰਚ, ਕੇਤੇ ਇਤਿ॥ ਅਨੇਕ ਤਿਸ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨਮੇਂ ਸਿਧ, ਨਾਮ, ਅਣਿਮਾਦਿਕ ਸਿੱਧੀਆਂ ਵਾਲੇ ਸਿੱਧ ਕਲਪਿਤਹੈ, ਤਥਾ ਅਨੇਕ ਤਿਸ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨਮੇਂ ਵਸਤੁਯੋਕੇ ਚਿੰਤਨਕੀ ਚਤੁਰਾਈ ਵਾਲੇ ਬੁੱਧ ਨਾਮ ਬੁੱਧੀ ਵਾਨ ਕਲਪਿਤਹੈ, ਅਥਵਾ, ਅਨੇਕ ਹੀ ਤਿਸਮੇ ਨਾਸਤਿਕ-ਮਤ ਕੇ ਚਲਾਵਨੇ ਵਾਲੇ ਬੁੱਧ,ਨਾਮ ਬੋਧਾ-ਅਵਤਾਰ ਕਲਪਿਤਹੈ। ਅਰ ਅਨੇਕਹੀ ਤਿਸਮੇਂ ਹਿਰਨਯਗਰਭਕੇ ਤੁਲਯ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲੇ ਨਾਥ, ਪ੍ਰਜਾਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਰਿੱਖੀ ਆਦਿਕ ਪ੍ਰਜਾਪਤੀ ਕਲਪਿਤਹੈ; ਅਥਵਾ, ਅਨੇਕਹੀ ਤਾਮੇ ਗੋਰਖਾਦਿਕ ਨਾਥਭੀ ਕਲਪਿਤਹੈ। ਅਥਵਾ ਅਨੇਕ ਹੀ ਤਾਮੇ ਪਾਰਬਤੀ, ਲਖਮੀ, ਸਾਵ੍ਰਿਤੀ ਦੇਵੀਯੋਂ ਕੇ ਵੇਸ਼ ਕਲਪਿਤਹੈ॥

ਕੇਤੇ ਦੇਵ ਦਾਨਵ ਮੁਨਿ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਰਤਨ ਸਮੁੰਦ ॥

ਕਿੰਚ, ਕੇਤੇ ਇਤਿ॥ ਅਨੇਕ ਤਿਸ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨਮੇ ਦੇਵਨਾਮ ਸਤੋ-ਗੁਣਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸੇ ਪ੍ਰਕਾਂਡ ਸ੍ਵਭਾਵ ਵਾਲੇ ਯਮ-ਰਾਜ, ਬਰਣ, ਕੁਬੇਰ, ਸੈਨਾਨੀ ਆਦਿਕੋਕੇ ਸਰੀਰਹੈ॥ ਤਥਾ, ਕੇਤੇ ਨਾਮ, ਅਨੇਕਹੀ ਤਿਸਮੇ ਦੇਵਨਕੇ ਵਿਰੋਧ ਦੱਖਕੀ 'ਦਨੁ' ਬੇਟੀਕੇ ਪੁਤ੍ਰ 'ਦਾਨਵ' ਹੈ। ਤਥਾ ਅਨੇਕ ਤਿਸਮੇ ਮੁਨਿ, 'ਮਨਨ' ਕਰਨੇ ਕੇ ਸ੍ਵਭਾਵ ਵਾਲੇ ਬਯਾਸਾਦਿਕ ਮੁਨੀਸ਼੍ਵਰ ਕਲਪਿਤਹੈ। ਇਸ ਕਹਨੇਮੇ ਭ੍ਰਿਗੁ, ਮਰੀਚਿ, ਅੰਗਰਾ, ਪੁਲਹ, ਪੁਲਸਤ, ਕ੍ਰਤੁ, ਬਸਿਸਟ, ਅਤ੍ਰੀ ਯੇ ਰਿਖੀਭੀ ਜਾਨ ਲੈਨੇ। ਪੁਨਾ, ਅਨੇਕਹੀ ਜਿਨਮੇ ਸੇ ਰਤਨ ਨਿਕਾਸੇਹੈ,ਵਹੁ ਸਮੁਦ੍ਰ ਕਲਪਿਤਹੈ; ਰਮਤ ਸਮੁੰਦ੍ਰਕੇ ਸਾਥ ਰਤਨ ਨਿਕਾਸਨੇਕੇ ਨਿਮਿਤ ਕੂਰਮ ਭੀ ਅਨੇਕ ਜਾਨ ਲੈਨੇ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕੇਤੀਆ ਖਾਣੀ ਕੇਤੀਆ ਬਾਣੀ ਕੇਤੇ ਪਾਤ ਨਰਿੰਦ ॥

ਕੇਤੀਆ ਇਤਿ॥ ਤਿਸ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨਮੇ ਕੇਤੀਆ ਨਾਮ, ਅਨੇਕਹੀ ਜੇਰਜ, ਅੰਡਜ, ਸ੍ਵੇਦਜ, ਉਤਭਜ ਯੇ ਚਾਰ ਖਾਣੀਆਂਹੈਂ; ਗਰਭ ਮੇ ਬਚੇ ਕੇ ਉਪਰਲੀ ਕੰਚਲੀ ਕਾ ਨਾਮ ਜੇਰਜਹੈ, ਤਿਸਸੇ ਉਪਜਨੇ ਵਾਲੇ ਮਨੁਖਜ, ਪਸੁ ਆਦਿਕ ਜੇਰਜ ਖਾਣ ਹੈ। ਅੰਡ ਸੇ ਉਪਜਨੇ ਵਾਲੇ ਪੰਖੀ, ਸਰਪਾਦਿਕ ਅੰਡਜ ਖਾਣ ਹੈ। ਭੂਮੀਕੋ ਉਪਰ ਉਠਾ ਕਰ ਉਪਜਨੇ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਿਛਾਦਿਕ ਉਤਭਜ ਖਾਣਹੈ। ਸ੍ਵੇਦਸੇ ਪੈਦਾ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਮਛਰਾਦਿਕ ਸ੍ਵੇਦਜ ਖਾਣ ਹੈ, ਯੇ ਖਾਣੀਯੋਕੇ ਭੇਦਹੈਂ। ਖਾਣੀਆ ਵਤ,ਕੇਤੀਆ ਤਿਸਮੇ'ਪਰਾ'ਆਦਿਕ ਬਾਣੀਆਂਹੈਂ,ਵਾ ਮੁਖਯ ਗਿਣਤੀ ਮੋ ਕੇਤੀਆ ਤਾਮੇ ਵੇਦਾਦਿ ਰੂਪ ਬਾਣੀਆਹੈਂ,ਜਿਨਕੋ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਸ੍ਵਰਕੀ ਬਨਾਈਆਂ ਕਹੇਹੈ। ਤਥਾ ਅਨੇਕ ਹੀ ਤਾਮੇ 'ਪਾਤ' ਕਹਿਯੇ, ਸਿੰਘਾਸਨੋ ਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਨਰਿੰਦ ਕਹੀਯੇ, ਰਾਜੇਹੈ।

ਕੇਤੀਆ ਸੁਰਤੀ ਸੇਵਕ ਕੇਤੇ ...

ਕਿੰਚ, ਕੇਤੀਆ ਇਤਿ॥ ਅਨੇਕ ਹੀ ਤਾਮੇ'ਸੁਰਤੀ'ਕਹੀਐਹੈ,'ਸ੍ਰੇਸਟ-ਪ੍ਰੀਤੀ ਵਾਲੀਆਂ'ਦੋਪ੍ਰਤੀ,ਮੀਰਾ ਬਾਈ ਆਦਿਕ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂਹੈ। ਤੈਸੇ ਅਨੇਕ ਤਿਸਮੇ ਧ੍ਰੂ, ਪ੍ਰਹਲਦਿ, ਬਿਦੁਰਾਦਿ ਦਾਸ-ਭਾਵਸੇ ਸੇਵਕਹੈ। ਪਨਾ, ਕੇਤੇ ਪਿਤਾ, ਮਾਤਾ ਭਾਵਸੇ ਨੰਦ, ਯਸ਼ੋਦਾਦਿ ਸੇਵਕਹੈ।

ਅਬ ਪੌੜੀਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਕਰਤੇ ਹੂਯੇ ਗੁਰੂ ਸਪੂਰਣ ਪਦਾਰਥੋਕੋ ਅਨੇਕਤਾ ਕਹੇਹੈ:-

ਨਾਨਕ ਅੰਤੁ ਨ ਅੰਤੁ ॥35॥

ਨਾਨਕ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਅੰਤ ਕਹੀਯੇ 'ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ'ਸੇ ਕਰੇ, ਸਰਬਕੇ ਨਿਖੇਧਕੀ ਅਵਧਿ ਰੂਪਹੈ; ਤਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾਮੇਂ 'ਨ ਅੰਤ' ਕਹੀਯੇ ਅਧਯਸਤ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕਾ ਅੰਤ ਨਹੀ ਆਵੇ, ਜੈਸੇ ਮਰੁ-ਭੂਮੀ ਮੇਂ ਅਧਯਸਤ ਜਲਕੀ ਊਰਮੀਆ ਕਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਆਵੇ॥ 35॥

ਨੰ.7.ਨਿਰਮਲ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਗਿ:ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਫਰੀਦਕੋਟ ਟੀਕਾ-35

ਧਰਮ ਖੰਡ ਕਾ ਏਹੋ ਧਰਮੁ॥

ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਕਾ ਏਹੋ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਰੁ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਪੂਰਬ ਤੁਕੋ ਮੈ ਕਥਨ ਕੀਆ ਹੈ। ਵਾ (ਧਰਮ ਖੰਡ ਕਾ ਏਹੋ ਧਰਮੁ) ਕਹੀਏ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਕਾ ਇਸੀ ਰੀਤ ਕਾ ਧਰਮੁ ਹੈ। ਜੈਸਾ ਕਰਮੁ ਕਰੇ ਤੈਸਾ ਫਲੁ ਭੁਗਾ ਦੇਣ॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਗਿਯਾਂਨ ਕਾਂਡ ਕੀ ਰੀਤੀ ਕਹੋ॥ ਉੱਤਰ:

ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਕਾ ਆਖਹੁ ਕਰਮੁ॥

ਹੇ ਸਿੱਧੋ ਅੱਗੇ ਗਿਆਨ ਕਾਂਡ ਕਾ (ਕਰਮੁ) ਪ੍ਰਕਾਰੁ ਕਹਤੇ ਹਾਂ ਜਿਨ ਕੋ ਸਰੂਪ ਕਾ ਬੋਧ ਹੂਆ ਹੈ ਔਰੁ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੋ ਸਰਬ ਮੈ ਪੂਰਨ ਜਾਨਾ ਹੈ ਔਰੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਕੀ ਬਿਸੰਤ ਸਕਤਿ ਦੇਖਤੇ ਹੈਂ ਤਿਨਕੀ ਐਸੀ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਹੋਤੀ ਹੈ॥

ਕੇਤੇ ਪਵਣ ਪਾਣੀ ਵੈਸੰਤਰ ਕੇਤੇ ਕਾਨ ਮਹੇਸ॥
ਕੇਤੇ ਬਰਮੇ ਘਾੜਤਿ ਘੜੀਅਹਿ ਰੂਪ ਰੰਗ ਕੇ ਵੇਸ॥
ਕੇਤੀਆ ਕਰਮ ਭੂਮੀ ਮੇਰ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਧ੍ਰੂ ਉਪਦੇਸ॥
ਕੇਤੇ ਇੰਦ ਚੰਦ ਸੂਰ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਮੰਡਲ ਦੇਸ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕੇਤੇ ਸਿਧ ਬੁਧ ਨਾਥ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਦੇਵੀ ਵੇਸ॥
ਕੇਤੇ ਦੇਵ ਦਾਨਵ ਮੁਨਿ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਰਤਨ ਸਮੁੰਦ॥
ਕੇਤੀਆ ਖਾਣੀ ਕੇਤੀਆ ਬਾਣੀ ਕੇਤੇ ਪਾਤ ਨਰਿੰਦ॥
ਕੇਤੀਆ ਸੁਰਤੀ ਸੇਵਕ ਕੇਤੇ ਨਾਨਕ ਅੰਤ ਨ ਅੰਤੁ॥ ੩੫॥

ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਪੌਣ ਹੈਂ ਪ੍ਰਾਣੀ ਹੈਂ ਅਗਨਿ ਹੈਂ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਕਿਸਨ ਅਵਤਾਰ ਹੈਂ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਰੁਦ੍ਰ ਹੈਂ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮੇ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਘਾੜਤ ਘੜ ਰਹੇ ਹੈਂ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਤਿਨ ਕੇ ਰੂਪ ਚਤੁਰ ਮੁਖ ਅਸਟ ਮੁਖਾਦਿ ਹੈਂ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਤਿਨ ਕੇ ਸ੍ਵੇਤ ਸ੍ਯਾਮਾਦਿ ਰੰਗ ਹੈਂ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਵਸਤ੍ਰਾਦਿ ਭੇਖ ਹੈਂ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡੋਂ ਕੇ ਭੇਦ ਕਰ ਕਿਤਨੀਆਂ ਹੀ (ਕਰਮ ਭੂਮੀ) ਭਾਰਤ ਭੂੰਮੀਆਂ ਹੈਂ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਹੈਂ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਧ੍ਰੂ ਭਗਤ ਹੈਂ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਤਿਨ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ਟਾ ਨਾਰਦ ਰਿਖਿ ਹੈਂ ਇੰਦ੍ਰ ਭੀ ਕੇਤੇ ਹੈਂ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਭੀ ਕੇਤੇ ਹੈਂ ਸੂਰਜ ਭੀ ਕੇਤੇ ਹੈਂ ਮੰਡਲ ਭੀ ਕੇਤੇ ਹੈਂ ਮੰਡਲਾਂਤਰਗਤਿ ਦੇਸ ਕੇਤੇ ਹੈਂ ਸਿੱਧ (ਬੁਧ) ਪੰਡਤਿ ਵਾ ਬੁਧਿਵਾਨ ਅਰੁ ਨਾਥ ਭੀ (ਕੇਤੇ) ਬਹੁਤੇ ਹੈਂ ਅਰੁ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਦੇਵੀਯੋਂ ਕੇ (ਵੇਸ) ਸਰੂਪ ਹੈਂ॥ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਦੇਵਤਾ ਹੈਂ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਦਾਨਵ ਹੈਂ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਮੁਨੀ ਹੈਂ ਰਤਨੋ ਵਾਲੇ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਸਮੁੰਦ ਵਾ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਰਤਨ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਸਮੁੰਦ੍ ਹੈਂ ਕਿਤਨੀ ਹੀ ਅੰਡਜਾਦਿ ਖਾਣੀ ਹੈ ਕਿਤਨੀ ਹੀ ਪਰਾ ਪਸੰਤੀ ਮੱਧਮਾ ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ ਹੈ ਔਰੁ ਕਿਤਨੇ ਹੀ (ਪਾਤ) ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੈ ਔਰੁ ਕਿਤਨੇ ਹੀ (ਨਰਿੰਦ) ਰਾਜੇ ਹੈਂ ਕਿਤਨੀਆਂ ਹੀ ਸ੍ਰੁਤੀਆਂ ਹੈਂ ਤਿਨ ਬੇਦਨ ਕੇ ਸੇਵਨ ਕਰਨਹਾਰੇ ਭੀ ਕਿਤਨੇ ਹੈਂ॥ ਇਸ ਪੌੜੀ ਮੈ ਸਭ ਅਸੰਖ ਹੀ ਕਹੇ ਹੈਂ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਅਕਾਸ ਮੇ ਅਸੰਖ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਪ੍ਰਮਾਣ ਰੂਪ ਹੈਂ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਸਮੁੰਦ੍ ਸੇ ਅਸੰਖ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਲਹਿਰਾਂ ਹੈ ਐਸੇ ਅਨੰਤਤਾ ਜਾਨਨੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਹੇ ਸਿਧੋ ਨਾ ਤੋ ਉਸ ਕੀ ਰਚਨਾ ਕਾ ਅੰਤੁ ਹੈ ਨਾ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸਰ ਦਾ ਅੰਤ ਜਾਨ ਸਕਤਾ ਹੈ ਭਾਵ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸਟੀ ਮੈ ਅਨਿਰਬਚਨੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਹੈ॥ ੩੫॥

ਨੰ.8. ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੀਲੀਭਤਿ (ਵੇਦਾਂਤੀ)-35

ਧਰਮ ਖੰਡ ਕਾ ਏਹੋ ਧਰਮੁ ॥ ਗਿਆਨ ਖੰਡਕਾ ਆਖਹੁ ਕਰਮੁ ॥

ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ! ਵਿਦਵਾਨਕਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਨਿਸਚਯ ਹੋਤਾਹੈ, ਜੋਕਿ ਮੇਰੇ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਆਤਮਾ ਮੇਂ (ਕੇਤੇ) ਅਨੰਤਹੀ ਵਾਯੂ, ਜਲ, ਅਗਨਿ ਹੈ। ਔਰ, ਅਨੰਤ ਹੀ (ਕਾਨ,ਮਹੇਸ) ਵਿਸ਼ਣੂ, ਸ਼ਿਵਹੈ। ਔਰ,ਆਨੰਤ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜਗਤਕੀ (ਘਾੜਤ) ਰਚਨਾਕੋ (ਘੜੀ ਯਹਿ)ਕਰਤੇਹੈ; ਪਰੰਤੂ, ਇਨ ਸਰਵਕਾ (ਵੇਸ) ਸ੍ਵਰੂਪ ਰੰਗਵਤਹੈ। ਅਰਥਾਤ, ਜੈਸੇ 'ਰੂਪਯ ਮੇਂ ਰਾਂਗਾ ਕ੍ਰਮ' ਸਿਧ ਹੈ; ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਚੇਤਨਮੇਂ, ਪਵਨ ਆਦਿਕ ਆਰੋਪਿਤਹੈ। ਔਰ, ਆਨੰਤਹੀ ਕਰਮ ਭੂਮੀ ਔਰ ਮੇਰੂ ਹੈ। ਔਰ,ਆਨੰਤਹੀ (ਧ੍ਰੂ) ਧ੍ਰੁਵ ਹੈ ਜਿਨ ਨਾਰਦ ਆਦਿਕੋਂਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਾਹੈ, ਸੋਭੀ ਆਨੰਤਹੈ। ਔਰ, ਆਨੰਤ ਇੰਦ੍ਰ, ਚੰਦ੍ਰ, ਸੂਰਯਹੈ; ਔਰ, ਆਨੰਤਹੀ ਸੂਰਯ-ਮੰਡਲਕੇ ਸਮੀਪ ਦੇਸ਼ਮੇਂ ਵਰਤਮਾਨ ਬੁਧ,ਸ਼ੁਕ੍ਰ, ਆਦਿ ਨਕਸ਼ਤ੍ਰਹੈ। ਔਰ ਅਣਿਮਾ ਆਦਿਕ ਅਸ਼ਟ ਸਿਧਿ ਯੁਕਤ, ਤਥਾ ਬੁਧ-ਅਵਤਾਰ ਔਰ ਪ੍ਰਜਾਕੇ ਨਾਥ 'ਦਕਸ਼ਯ' ਆਦਿਕਭੀ ਤਿਸ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨਮੇਂ ਆਨੰਤ ਹੈ। ਔਰ ਲਕਸ਼ਮੀ, ਪਾਰਬਤੀ, ਸਰਸ੍ਵਤੀ ਆਦਿਕ ਦੇਵੀਯੋਂ ਕੇ (ਵੇਸ) ਸ੍ਵਰੂਪਭੀ ਆਨੰਤਹੈਂ। ਔਰ, (ਦੇਵ) ਸਾਤਿਵਕੀ ਔਰ 'ਦਨੂ' ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ 'ਦਾਨਵ' ਜੋ ਦੇਵਤਾਵੋਂ ਕੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਵਿਰੋਧੀਹੈਂ, ਯਹਭੀ ਅਨੰਤਹੈਂ। ਔਰ ਮਨਨਸ਼ੀਲ ਮੁਨੀ,ਔਰ ਰਤਨੋਂ ਯੁਕਤ ਸਮੁਦ੍ਰਭੀ ਤਿਸ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨਮੇਂ ਆਨੰਤਹੈਂ। ਔਰ ਅੰਡਜ,ਜੇਰਜ ਸ੍ਵੇਦਜ,ਉਦਭਿਜ ਆਦਿ ਖਾਣੀਭੀ ਆਨੰਤਹੈਂ;ਔਰ ਪਰਾ,ਪਸ਼ਯੰਤੀ,ਮਧਿਯਮਾ,ਵੈਖਰੀ ਵਾਣੀ ਵੀ ਆਨੰਤਹੈ। ਔਰ ਆਨੰਤਹੀ (ਪਾਤ ਨਰਿੰਦ) ਸਿੰਹਾਸਨ ਪਤਿਹੈ ਔਰ ਆਨੰਤਹੀ (ਮੂਰਤੀ) ਸ਼ੋਭਨ-ਭਕਤੀ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀਹੈ, ਔਰ ਆਨੰਤ ਹੀ (ਸੇਵਕ) ਭਕਤ-ਜਨਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਤੇਹੈਂ, ਸਰਵ ਪ੍ਰਪੰਚਕੇ ਨਿਸ਼ੇਧਕੀ ਅਵਧਿ ਰੂਪਜੋ ਆਨੰਤ ਹੈ, ਤਿਸਮੇਂ (ਅੰਤ) ਭੇਦ ਨਹੀ॥ ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ, ਅਖੰਡ ਸਾਕਾਸਾਤਕਾਰ ਸੰਪਨ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਕਾ ਯਹ ਨਿਸਚਯਹੈ, ਜੋਕਿ ਮੇਰੇ ਸ੍ਵਰੂਪਮੇਂ ਪੂਰਵੋਕਤ ਆਨੰਤ ਪਦਾਰਥ ਕਲਿਪਤ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ, ਮੇਰੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਮੇਂ ਗੁਣ,ਦੋਸ਼ਕੋ ਕਰਨੇਮੇਂ ਸਮਰਥ ਨਹੀਂਹੈ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਵਿਦਵਾਨਕਾ **ਏਸਾ ਅਨੁਭਵਹੈ:-**

ਕੇਤੀਆ ਸੁਰਤੀ ਸੇਵਕ ਕੇਤੇ ਨਾਨਕ ਅੰਤੁ ਨ ਅੰਤੁ ॥35॥

ਅਰਥ॥ ਮੇਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸ਼ੁਧ ਤਥਾ ਮੁਕਤ ਹੋਂ, ਪੂਰਣ ਜੋ ਆਕਾਸ਼ਾਦਿਕਹੈ, ਤਿਨਮੇ ਭੀ ਅਤਿੰਅਤ ਪੂਰਣ ਹੋ॥ ਮੇਰੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਆਤਮਾਕੋ ਨ ਸਪਰਸ਼ ਕਰਕੇ ਕੋਟਾਨ-ਕੋਟ ਬ੍ਰਾਹਮੰਡ ਹੋਵੇ, ਤਬ ਭੀ ਕਿਯਾ ਹਾਨੀ ਹੈ ? ਪ੍ਰਕਰਣਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਯਹ ਉਤਰ ਕਹਾ। ਜੋ ਕਿ; ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼! ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਥਿਤੀਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੋਨਾ ਹੀ ਗਿਯਾਨਕਾ ਕਰਤਵਹੈ ॥35॥

ਨੰ.9. ਸਾਧੂ ਪੰ.ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਜੀ ਉਦਾਸੀਨ(ਵੇਦਿਕ ਮੁਨੀ)-35

ਧਰਮ ਖੰਡਕਾ ਏਹੋ ਧਰਮੁ ॥

ਧਰਮ ਲੋਕਕਾ, ਅਰਥਾਤ ਧਰਮ-ਅਧਰਮਕੇ ਆਸ਼੍ਰਯ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੁਭਾ-ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ-ਰੂਪੀ ਲੋਕ ਕਾ ਯਹੀ ਅਸਾਧਾਰਣ ਧਰਮਹੈ, ਜੋ ਸੁਖ ਦੁਖ ਦੇਨਾ ਰੂਪੀ,ਪੀਛੇ ਕਹਾ ਗਯਾਹੈ। ਅਬ ਗਿਯਾਨ ਲੋਕਕਾ,ਅਰਥਾਤ ਗਯਾਨ ਕੇ ਆਸ਼ਯਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਦਿਆਰੂਪੀ ਲੋਕਕਾ ਕਰਮ ਅਰਥਾਤ ਵਿਸ਼ਿਯ=ਸ੍ਰੇਯ ਪਦਾਰਥ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ॥ 1॥ ਕਿਤਨੇਹੀ (ਅਨੇਕ ਹੀ)ਵਾਯੂ,ਜਲ(ਪਾਨੀ) ਔਰ ਵੈਸ਼ਵਾਨਰ,ਅਰਥਾਤ ਅਗਿਨਯਾਂ ਹੈਂ; ਕਿਤਨੇਹੀ ਲੋਕਪਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣਵਤਾਰੀ ਵਿਸ਼ਨੂੰ, ਕਿਤਨੇਹੀ ਸੰਹਾਰਕਾਰੀ ਮਹੇਸ਼ਵਰ, ਅਰਥਾਤ ਸ਼ਿਵਹੈ। ਕਿਤਨੇਹੀ ਜੀਵੋਂਕੀ ਸਾਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਨੇਕੇ ਲਿਯੇ ਘੜਨੇ ਯੋਗਯ,ਅਰਥਾਤ ਜੀਵ ਸਰਿਸ਼ਟੀਕੇ ਬਨਾਨੇਮੇਂ ਅਤਿਅੰਤ ਕੁਸ਼ਲ,ਅਨੇਕ ਆਕਾਰੋਂ (ਸ਼ਕਲੋਂ)ਕੇ,ਅਨੇਕ ਰੰਗੋਂਕੇ ਔਰ ਅਨੇਕ ਵੇਸ਼ੋਂਕੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਘੜੇ ਜਾਤੇਹੈਂ, ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਖਣ ਬਨਾਯੇ ਜਾਤੇਹੈਂ ॥2॥

ਕਿਤਨੀਹੀ ਕਰਮ ਭੂਮੀਯਾਂ, ਅਰਥਾਤ, ਧਰਮ ਸ਼ਾਲਾ ਰੂਪੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀਯਾਂ, ਕਿਤਨੇਹੀ ਉਨਕੇ ਉਤਰ ਮੇਰੁ, ਕਿਤਨੇਹੀ ਧ੍ਰੁਵ, ਅਰਥਾਤ ਦਖਿਣ ਮੇਰੂ, ਕਿਤਨੇ ਉਨਕੇ ਦੇਸ਼ ਔਰ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਉਨਕੇ ਉਪ-ਦੇਸ਼, ਕਿਤਨੇਹੀ ਇੰਦ੍ਰ (ਬਿਜਲਿਯਾਂ) ਕਿਤਨੇਹੀ ਚੰਦ੍ਰਮਾ (ਚਾਂਦ), ਕਿਤਨੇਹੀ ਸੁਰਯ, ਕਿਤਨੇਹੀ ਗ੍ਰਹਿ-ਮੰਡਲ, ਔਰ ਕਿਤਨੇਹੀ ਉਨਕੇ ਦੇਸ਼ਹੈ॥ 3॥ ਕਿਤਨੇਹੀ ਸਿਧ, ਅਰਥਾਤ ਅਣਿਮਾਦਿ-ਸਿਧਿਯੋਂ ਵਾਲੇ ਯੋਗੀ, ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਬੁਧ, ਅਰਥਾਤ ਗਿਯਾਨ ਰੂਪੀ ਸਿਧਿਯੋਂ ਵਾਲੇ ਗਿਯਾਨੀ, ਕਿਤਨੇਹੀ ਪ੍ਰਜਾਨਾਥ, ਅਰਥਾਤ ਬੜੇ-ਬੜੇ ਪਰਿਵਾਰੋਂ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਔਰ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਉਨ ਗ੍ਰਹਿਸਥੋਂਕੇ ਦੇਵਤਾਵੋਂ ਜੈਸੇ ਅਦਭੁਤ ਵੇਸ਼ਹੈਂ। ਕਿਤਨੇਹੀ ਦੇਵ (ਆਰਯਾ)ਕਿਤਨੇਹੀ ਦਾਨਵ (ਦਸਯੁ), ਕਿਤਨੇਹੀ ਮੁਨਿ (ਰਿਸ਼ੀ), ਕਿਤਨੇਹੀ ਰਤਨਾਕਰ, ਆਦਿ ਸਮੁਦ੍ਰ ॥4॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਿਤਨੀਹੀ ਜੀਵੋਂਕੀ ਯੋਨਿਯਾਂ (ਜਾਤਿਯਾਂ), ਕਿਤਨੀਹੀ ਜੀਵੋਂਕੀ ਵਾਣਿਯਾਂ, ਕਿਤਨੇਹੀ ਸਮ੍ਰਾਟ, ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਨਾਰੇਦ੍ਰ, ਅਰਥਾਤ ਰਾਜੇ, ਕਿਤਨੇਹੀ ਅਛੀ ਵ੍ਰਿਤੀਯੋ ਵਾਲੇ, ਅਰਥਾਤ ਸਦਾਚਾਰੀ ਆਚਾਰਯ, ਕਿਤਨੇਹੀ ਉਨਕੇ ਸੇਵਕ,ਅਰਥਾਤ ਸ਼ਿਸ਼ਯਹੈ, ਅਧਿਕ ਕਿਯਾ, ਗਿਯਾਨਕੇ ਲੋਕਮੇਂ, ਗਯਾਨਕੇ ਵਿਸ਼ਯ ਸ੍ਰੇਯ ਵਸਤੁਵੋਂਕਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂਹੈ, ਯਹ ਨਾਨਕਕਾ ਦਰਸ਼ਨ, ਅਰਥਾਤ ਨਾਨਕਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਹੈ॥ 5॥ 25॥

ਭਾਸ਼ਯ:- ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾਹੈ। ਯਹਾਂ ਮਨੁਸ਼ਯ,ਸਦਾ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮੋਂਕੋ ਨ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਜੋ ਸ਼ੁਭ ਤਥਾ ਅਸ਼ੁਭ, ਦੋਨੋਂ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਕਰਮੋਂਕੋ ਕਰਤੇ ਔਰ ਉਨਕਾ ਫਲ ਸੁਖ ਤਥਾ ਦੁਖ ਭੋਗਤੇ ਹੈ, ਉਸਕਾ ਕਾਰਣ ਉਨਕਾ ਕੇਵਲ ਅਗਿਯਾਨਹੈ। ਵੇ ਯਥਾ ਸਮਯ ਵਿਦਿਆ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਤੇ, ਵਿਦਿਆਕੇ ਯਥਾ ਸਮਯ ਨ ਪੜ੍ਹਨੇਸੇ ਉਨ੍ਹਕਾ ਗਿਯਾਨ ਵਿਕਸਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ, ਗਿਯਾਨਕੇ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਵਿਕਸਿਤ ਨ ਹੋਨੈਸੇ, ਉਨਕੋ ਇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਇਸ ਅਨੰਤ ਰਚਨਾਕਾ ਕੁਛਭੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਤਾ; ਔਰ ਨ ਹੀਉਨ੍ਹੇ ਇਸਸੇ ਮੁਕਤੀ ਪਾਨੇ ਕਾ ਯਥਾਰਥ ਉਪਾਯ (ਸਾਧਨ) ਹੀ ਸੁਝਤਾਹੈ। ਮਨੁਸ਼ਯੋਕੋ ਚਾਹੀਯੇ ਕਿ ਵੇ ਪਹਿਲੇ ਜਗਤ-ਕਰਤਾ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਇਸ ਅਨੰਤ ਰਚਨਾਕੋ ਠੀਕ-ਠੀਕ ਜਾਨੇ, ਔਰ ਫਿਰ ਉਸ ਸੇ ਮੁਕਤ ਹੋਨੇਕੇ ਯਥਾਰਥ ਉਪਾਯਕੋ ਯਤਨ ਪੂਰਵਕ ਸਮਝੇ। ਇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਅਨੰਤ ਰਚਨਾਕਾ ਠੀਕ-ਠੀਕ ਜਾਨਨਾ ਗਿਯਾਨ ਕੇ ਵਿਕਾਸ ਪਰ ਨਿਰਭਰਹੈ। ਇਸ ਲਿਯੇ ਅਬ ਧਰਮ ਖੰਡਕੇ ਸ੍ਵਭਾਵ ਕੋ ਦੁਹਰਾ ਕਰ, ਗਿਯਾਨਕਾ ਔਰ ਉਸਕੇ ਵਿਸ਼ਯ ਇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਅਨੰਤ ਰਚਨਾਕਾ ਕੁਛ ਨਿਰੁਪਣ ਅਗਲੇ ਪੈਤੀਸਵੇਂ ਪਰਵਮੇਂ ਕਿਯਾ ਜਾਤਾਹੈ। ਇਸ ਪਰਵਕਾ ਨਾਮ 'ਗਿਯਾਨ ਖੰਡ ਪਰਵ' ਔਰ ਮੰਤ੍ਰ ਸੰਖਿਯਾ ਪਾਂਚਹੈ, ਉਨਮੇਂਸੇ ਪਹਿਲਾ ਮੰਤ੍ਰਹੈ-

ਧਰਮ ਖੰਡ ਕਾ ਏਹੋ ਧਰਮੁ। ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਕਾ ਆਖਹੁ, ਕਰਮੁ॥ (1)

ਧਰਮ, ਯਹਾ ਧਰਮ; ਅਧਰਮ ਕਾ ਉਪ-ਲਖਸ਼ਣਹੈ,ਵਸਤੁ ਕੇ ਏਕ ਭਾਵ(ਏਕ ਹਿਸਾ)ਕੋ ਖੰਡ ਕਹਿਤੇਹੈਂ॥ ਯਹਾਂ ਪਰ ਖੰਡਕਾ ਅਰਥ ਲੋਕ, ਅਰਥਾਤ ਆਸ਼੍ਰਯ-ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਵਿਕਿਸ਼ਤਹੈ। ਧਰਮ- ਅਧਰਮ ਕਾ (ਪੁਨਯ-ਪਾਪਕਾ) ਲੋਕ (ਆਸ਼੍ਰਯ) 'ਸ਼ੁਭ-ਅਸ਼ੁਭ ਕਰਮੋ ਹੈ, ਇਸ ਲਿਯੇ ਧਰਮ ਖੰਡਕਾ ਅਰਥ ਸ਼ੁਭਾਸ਼ੁਭ-ਕਰਮ ਹੋਤਾਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਧਰਮ ਪਦ ਕਾ ਯਹਾਂ ਅਰਥ ਅਸਾਧਾਰਣ ਧਰਮ, ਅਰਥਾਤ, ਸ਼ੁਭਾ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਕਾ ਸ੍ਵਭਾਵ, ਯਾ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਅਭਿਪ੍ਰੇਤਹੈ, ਐਸੋ (ਰਿਗ.1.46.1)ਕਾ ਉਚਾਰਣ 'ਏਹੋ'ਹੈ। ਗਿਯਾਨ ਖੰਡਕਾ ਅਰਥ 'ਗਿਯਾਨਕਾ ਲੋਕ'(ਆਸ਼੍ਰਯ) ਔਰੋ'ਕਰਮ'ਕਾ ਅਰਥ ਯਹਾਂ,ਗਿਯਾਨਕਾ ਵਿਸ਼ਯ, ਅਰਥਾਤ ਗਿਯਾਨਤ੍ਵ ਵਸਤੂਹੈ। ਜੈਸੇ ਧਰਮ-ਅਧਰਮਕਾ ਲੋਕ(ਆਸ਼੍ਰਯ) ਸ਼ੁਭਾਸ਼ੁਭ ਕਰਮਹੈ, ਵੈਸੇ ਗਿਯਾਨਕਾ ਲੋਕ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਵਿਦਿਆ ਸੇ ਹੀ ਗਿਯਾਨਕਾ ਪ੍ਰਾਦੁਰਭਾਵ ਔਰ ਵਿਕਾਸ ਹੋਤਾਹੈ। ਇਸ ਲਿਯੇ ਧਰਮ ਲੋਕਕਾ ਅਰਥ ਸ਼ੁਭਾਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਰੂਪੀ ਲੋਕ ਔਰ ਗਿਯਾਨ ਲੋਕ ਕਾ ਅਰਥ ਵਿਦਿਆ ਰੂਪੀ ਲੋਕ, ਬਹੁਤ ਸੰਗਤਹੈ॥ 1॥

ਕੇਤੇ ਇੰਦ ਚੰਦ ਸੂਰ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਮੰਡਲ ਦੇਸ॥

ਇੰਦ ਦਾ ਇੰਦ੍ਰ, ਚੰਦ ਕਾ ਚੰਦ੍ਰ (ਚੰਦ੍ਰਮਾ) ਔਰ ਸੂਰ ਕਾ ਸੂਰਯ ਅਰਥ ਹੈ। ਇੰਦ੍ਰਕੇ ਸੰਬੰਧਮੇਂ ਪੀਛੇ ਲਿਖਾ ਗਯਾ ਹੈ। ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਏਕ ਛੋਟਾਸਾ ਉਪਗ੍ਰਹਿਹੈ ਔਰ ਹਮਾਰੀ ਇਸ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸੇ ਦੋ ਲਾਖ ਅਨਤੀਸ ਹਜ਼ਾਰ ਆਠਸੋ ਮੀਲ ਦੂਰਹੈ। ਇਸਕਾ ਵਿਯਾਸ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਏਕ ਸੋ ਬਾਸਠ ਮੀਲ ਔਰ ਪਰਿਮਾਣ ਪ੍ਰਿਥਵੀਸੇ 4/1/6 ਹੈ। ਯਹ ਸਦਾ ਹਮਾਰੀ ਇਸ ਪ੍ਰਿਥਵੀਕੀ ਪਰਿਕ੍ਰਮਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਰਤਾਹੈ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀਕੀ ਪਰਿਕ੍ਰਮਾ ਕਰਨੇਮੇਂ 27 ਦਿਨ, 7 ਘੰਟੇ , 43 ਮਿੰਟ ਔਰ 11/1/2 ਸੈਕੰਡ ਲਗਤੇਹੈਂ। ਪਰੰਤੂ ਵਿਵਿਹਾਰਮੇਂ ਇਸਕਾ ਮਹੀਨਾ: 29 ਦਿਨ, 12 ਘੰਟੇ 44 ਮਿੰਟ ਔਰ 2/1/7 ਸੈਕੰਡਕਾ ਮਾਨਾ ਜਾਤਾਹੈ। ਭਾਰਤੀਯ ਜਯੋਤਿਸ਼ਿਯੋਂਨੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾਕੋ ਗ੍ਰਹਿ ਮਾਨਾਹੈ, ਪਰ ਯਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂਹੈ। ਜੋ ਜੋ ਭੂਮੀ ਮੰਡਲ ਸੂਰਯਕੀ ਪਰਿਕ੍ਰਮਾ ਕਰਤੇ,ਅਰਥਾਤ ਸੂਰਯਕੇ ਇਰਦ-ਗਿਰਦ ਘੂੰਮਤੇਹੈਂ,ਉਨਕੋ ਗ੍ਰਹਿ, ਔਰ ਜੋ ਭੂਮੀ ਮੰਡਲੋਂਕੇ ਇਰਦ-ਗਿਰਦ ਘੂੰਮਤੇਹੈਂ,ਉਨਕੋ ਉਪਗ੍ਰਹਿ ਕਹਿਤੇਹੈ। ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਹਮਾਰੀ ਇਸ ਪ੍ਰਿਥਵੀਕੇ ਇਰਦ-ਗਿਰਦ ਘੂੰਮਤਾਹੈ, ਸੂਰਯਕੇ ਇਰਦ-ਗਿਰਦ ਨਹੀਂ ਘੂੰਮਤਾ, ਇਸਲਿਯੇ ਯਹ ਗ੍ਰਹਿ ਨਹੀਂ, ਉਪਗ੍ਰਹਿਹੈ[82]। ਪੀਛੇ ਕਹਾ ਗਯਾਹੈ ਕਿ, ਸੂਰਯਹੀ ਏਕ ਮੁਖਿਯ ਮੰਡਲਹੈ, ਸ਼ੇਸ਼ ਸਬ ਗ੍ਰਹਿ, ਅਰਥਾਤ ਭੂਮੀ ਮੰਡਲ ਉਸਕੇ ਅਨੁਚਰਹੈ ਔਰ ਸਦਾ ਨਿਯਮਸੇ ਉਸਕੇ ਇਰਦ-ਗਿਰਦ ਘੁਮਤੇਹੈ। ਹਮਾਰੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀਕੀ ਧੁਰਿ, ਸੂਰਯਕੇ ਇਰਦ-ਗਿਰਦ ਘੁਮਤੇ ਸਮਯ ਸੀਧੀ ਨ ਰਹਿ ਕਰ ਕੁਛ ਟੇਢੀ ਰਹਿਤੀਹੈ, ਔਰ ਉਸਕੇ ਘੁਮਨੇਕੇ ਮਾਰਗਕੀ ਰਖਸ਼ਾ ਗੋਲ ਨ ਹੋਕਰ, ਕੁਛ ਅੰਡਾਕਾਰ ਹੋਤੀਹੈ। ਇਸਲਿਯੇ ਸੂਰਯ ਕੁਛ ਮਹੀਨੋਂ ਤਕ ਭੂਮੀਯ ਰੇਖਾ, ਅਰਥਾਤ ਵਿਸ਼ਵਦ ਰੇਖਾ (ਵਿਸ਼ਵ)ਕੇ ਉਤਰਮੇਂ ਅੁਰ ਕੁਛ ਮਹੀਨੋ ਤਕ ਦਖਿਣਮੇਂ ਉਦਯ ਹੋਤਾ (ਚੜ੍ਹਤਾ) ਦਿਖਾਈ ਪੜਤਾਹੈ। ਜਯੋਤਿਸ: ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਮੇਂ ਇਨ ਦੋਨੋਂਕੋ ਉਤਰ ਅਯਨ ਤਥਾ ਦਖਿਣ-ਅਯਨ ਕਹਿਤਹੈ, ਅਰਥਾਤ "ਭੂ ਮਧਿਯ ਰੇਖਾ" (Equator)ਯਾ ਵਿਸ਼ਵਦ ਰੇਖਾਸੇ ਉਤਰਕੀ ਔਰ ਸੂਰਯਕੀ ਗਤੀਕਾ ਨਾਮ ਉਤਰ-ਅਯਨ ਔਰ ਦਖਿਣਕੀ ਔਰ ਗਤੀਕਾ ਨਾਮ ਦਖਿਣ-ਅਯਨ ਹੈ। ਇਸ ਕੋ ਯੋ ਸਮਝਿਯੇ ਕਿ, ਭੂ ਮਧਿਯ ਰੇਖਾ:- ਮੇਸ਼, ਵ੍ਰਿਸ਼, ਮਿਥੁਨ, ਕਰਕ, ਸਿੰਹ, ਕਨਿਯਾ, ਤੁਲਾ, ਵਿਸ੍ਰਿਕ, ਧਨੁਸ਼, ਮਕਰ, ਕੁੰਭ ਔਰ ਮੀਨ, ਇਨ ਬਾਰਹ ਰਾਸ਼ੀਯੋਮੇਂ ਵਿਭਕਤਹੈ। ਉਨਮੇਂਸੇ ਮਕਰ ਰਾਸ਼ੀਸੇ ਮਿਥੁਨ ਰਾਸ਼ੀ ਤਕਕੀ ਛੇ: ਰਾਸ਼ੀਯੋਮੇਂ ਸੂਰਯਕੇ ਉਦਯਕਾ ਨਾਮ ਉਤਰ-ਅਯਨ (ਉਤਾਰਯਣ) ਔਰ ਕਰਕਸੇ ਧਨੁਸ਼ ਰਾਸ਼ੀ ਤਕ ਕੀ ਛੇ: ਰਾਸ਼ੀਯੋਂਮੇਂ ਸੂਰਯਕੇ ਉਦਯਕਾ ਨਾਮ ਦਖਿਣ-ਅਯਨ (ਦਖਿਣਾਯਨ)ਹੈ। ਅਯਨ ਕਾ ਅਰਥ ਯਹਾਂ ਗਤਿਹੈ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਸੂਰਯ ਭੂ-ਮਧਯ ਰੇਖਾਸੇ ਉਤਰ ਤਥਾ ਦਖਿਣਮੇਂ ਉਦਯ ਨ ਹੋਕਰ ਕੇਵਲ ਭੂਮਧਿਯ ਪਰਹੀ ਉਦਯ ਹੋਤਾਹੈ, ਉਸ ਦਿਨਕੋ 'ਯਾਸਨ' ਕਹਿਤੇਹੈਂ। ਉਸ ਦਿਨ, ਰਾਤ੍ਰੀ ਔਰ ਦਿਨ, ਦੋਨੋਂ ਬਰਾਬਰ ਹੋਤੇਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਜਿਤਨੀ ਘੜੀ ਅਥਵਾ ਘੰਟੇਕਾ ਦਿਨ ਹੋਤਾਹੈ, ਉਤਨੀਹੀ ਘੜੀ ਅਥਵਾ ਘੰਟੇਕੀ ਰਾਤ੍ਰੀ ਹੋਤੀਹੈ। ਏਸਾ ਦਿਨ ਵਰਸ਼ਮੇਂ 'ਦੋ' ਬਾਰ ਆਤਾਹੈ- ਏਕ ਤੋ ਮੇਸ਼ ਰਾਸ਼ੀਮੇਂ ਅਰਥਾਤ,ਸੌਰ ਚੇਤ੍ਰ ਮਾਸ ਕੀ ਨਵੀ ਤਿਥੀਕੋ ਅਥਵਾ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ- ਇਕੀਸ ਮਾਰਚਕੋ ਔਰ ਦੂਸਰਾ ਸੌਰ ਅਸ਼ਿਵਨ ਮਾਸਕੀ ਨਵੀ ਤਿਥੀਮੋ ਅਥਵਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬਾਈਸ ਸਤੰਬਰਕੋ ਆਤਾਹੈ। ਇਸ ਲਿਯੇ 21 ਮਾਰਚ ਔਰ 22 ਸਤੰਬਰਕਾ ਦਿਨ ਸਾਯਨ ਮਾਨਾ ਜਾਤਾਹੈ। ਜਯੋਤਿਸ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੂਰਯ ਕਰਕ-ਰਾਸ਼ੀਮੇਂ ਆਕਰ ਦਖਿਣਕੀ ਔਰ ਬੜਨੇ ਲਗਤਾਹੈ ਔਰ ਮਕਰ-ਰਾਸ਼ੀਮੇਂ ਪਹੁੰਚਨੇ ਤਕ ਭੂ-ਮਧਯ ਰੇਖਾਕੇ ਦਖਿਣਹੀ ਰਹਿਤਾਹੈ। ਧਨੁਸ਼-ਰਾਸ਼ੀਸੇ ਫਿਰ ਉਤਰਕੀ ਔਰ ਬੜਨੇ ਲਗਤਾਹੈ ਔਰ ਕਰਕ ਰਾਸ਼ੀਮੇਂ ਪਹੁੰਚਨੇ ਤਕ ਭੂਮਧਯ ਰੇਖਾਕੇ ਉਤਰਹੀ ਰਹਿਤਾਹੈ। ਅਰਥਾਤ ਇਕੀਸ ਜੂਨਕੋ ਸੂਰਯ ਉਤਰੀਯ ਅਯਨ ਸੀਮਾ

82. ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ:- ਦੋਨੋ ਪ੍ਰਥ੍ਵੀ ਅਤੇ ਚੰਦ **ਇਕੱਠੇ ਗ੍ਰਹ-ਉਪਗ੍ਰਹ ਰੂਪ ਸੇ** ਸੁਰਜ ਗਿਰਦ ਘੂੰਮਦੇ ਹਨ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਰ(ਕਰਕ ਰਾਸ਼ੀ ਪਰ)ਪਹੁੰਚ ਜਾਤਾਹੈ ਔਰ ਫਿਰ ਬਾਈਸ ਜੂਨਸੇ ਦਖਿਣਕੀ ਔਰ ਬੜਨੇ ਲਗਤਾਹੈ। ਪ੍ਰਾਯ: ਬਾਈਸ ਦਿਸੰਬਰ ਤਕ ਦਖਿਣੀਯ ਅਯਨ ਸੀਮਾ ਪਰ (ਮਕਰ ਰਾਸ਼ੀ ਪਰ) ਪਹੁੰਚ ਜਾਤਾਹੈ। ਇਸੀਲਿਯੇ ਬਾਈਸ ਜੂਨਕਾ ਦਿਨ ਬੜੇਸੇ ਬੜਾ ਔਰ ਤੇਈਸ ਦਿਸੰਬਰਕਾ ਰਾਤ੍ਰੀ ਬੜੀਸੇ ਬੜੀ ਮਾਨੀ ਜਾਤੀਹੈ। ਅਥਵਾ ਯੇ ਕਹੋ ਕਿ, ਛੋਟੀਸੇ ਛੋਟੀ ਰਾਤ੍ਰੀ ਬਾਈਸ ਜੂਨਕੋ ਹੋਤੀ ਔਰ ਛੋਟਾ ਦਿਨ ਤੇਈਸ ਦਿਸੰਬਰਕੋ ਹੋਤਾਹੈ। ਪੁਰਵ ਕਾਲਮੇਂ ਸੂਰਯਕਾ ਵਰਸ਼ ਤੀਨ ਸੋ ਸਾਠ ਦਿਨਕਾ ਔਰ ਆਜਕਲ ਤੀਨ ਸੋ ਪੈਂਸਠ ਦਿਨ,ਪਾਂਚ ਘੰਟੇ, ਅਠਤਾਲੀਸ ਮਿੰਟ ਔਰ ਛਯਾਲੀਸ ਸੈਕੰਡ ਕਾ ਮਾਨਾ ਜਾਤਾਹੈ। ਏਸਾਹੀ ਮਾਨਨਾ ਠੀਕਹੈ॥ 3॥

'ਕੇਤੇ ਦੇਵੀ ਵੇਸ'

ਯਹਾਂ ਦੇਵੀਯੋਂਕਾ ਸੰਖਿਪਤ ਉਚਾਰਣ ਦੇਵੀ ਔਰ ਅਰਥ ਦੇਵਤਾਵੋਂਕੇ ਸਮਾਨ, ਅਰਥਾਤ ਦਿਵਯਕਾ ਅਦੁਭੂਤ, ਵਿਵਕਿਸ਼ਤਹੈ। ਵੇਸ਼ਕਾ ਉਚਾਰ ਵੇਸ ਔਰ ਦੇਵੀ, ਉਸਕਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣਹੈ।

'ਕੇਤੇ ਰਤਨ ਸਮੁੰਦ'

ਰਤਨਾਕਾਰ ਕਾ 'ਏਕ ਦੇਸ਼'ਔਰ ਸਮੁਦ੍ਰਕਾ ਉਦਾਹਰਣ ਸਮੁੰਦ੍ਰਹੈ। ਰਤਨਾਕਾਰਸੇ ਸਬ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਅਭਿਪ੍ਰੇਤ ਹੈ॥ 4॥ ਕੇਤੀਆ ਖਾਣੀ, ਕੇਤੀਆ ਬਾਣੀ॥ ਜੀਵ ਯੋਨਿਕਾ ਨਾਮ ਯਹਾਂ ਖਾਨਿ ਹੈ। ਅੰਡਤ, ਜਰਾਯੁਜ, ਸ੍ਵੇਦਜ, ਔਰ ਤਿਭਿਦਜ, ਯੇ ਚਾਰ ਜੀਵ ਯੋਨਿਯਾਂ; ਪਰਾ, ਪੇਚਯਨਤੀ, ਮਧਿਅਮਾ ਔਰ ਬੇਖਰੀ, ਯੇ ਚਾਰ ਵਾਣਿਯਾਂਹੈਂ। ਪਕਸ਼ੀ ਆਦਿ ਜੀਵੋਂਕਾ ਨਾਮ ਅੰਡਜ, ਮਨੁਸ਼ਯ-ਪਸ਼ੁ ਆਦਿ ਜੀਵੋਂਕਾ ਨਾਮ ਜਰਾਯੁਜ, ਜੁਆਂ, ਮਖੀ, ਮੱਛਰ ਆਦਿ ਜੀਵੋਂਕਾ ਨਾਮ ਸ੍ਵੇਦਜ ਔਰ ਵ੍ਰਿੱਕਸ਼: ਗੁਲਮ, ਲਤਾ ਆਦਿ ਜੀਵੋਂਕਾ ਨਾਮ ਉਦਿਭਜ ਹੈ। ਨਾਭੀ (ਬ੍ਰਹਮ-ਗ੍ਰੰਥੀ)ਮੇਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁਈ ਸੁਖਸ਼ਮਤਰ ਵਾਣੀਕਾ ਨਾਮ ਪਸ਼ਯੰਤੀ[83], ਕੰਠ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਹੁਈ ਸੁਖਸ਼ਮ ਵਾਣੀਕਾ ਨਾਮ ਮਧਿਯਮਾ ਔਰ ਕੰਠ, ਤਾਲੂ ਆਦਿਕੇ ਸਯੋਗਸੇ ਉਤਪੰਨ ਹੋਕਰ ਮੁਖਸੇ ਨਿਕਲੀ ਹੁਈ ਕ, ਖ, ਆਦਿ ਵਾਣੀ-ਰੂਪੀ ਸਥੂਲ ਵਾਣੀਕਾ ਨਾਮ ਵੈਖਰੀਹੈ॥ 4॥ 35॥

ਨੰ.10. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਆਧੁਨਿਕ) -35

ਧਰਮ ਖੰਡਕਾ ਏਹੋ ਧਰਮੁ ॥ ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਕਾ ਆਖਹੁ ਕਰਮੁ ॥

ਅਰਥ:-ਧਰਮ ਖੰਡਦਾ ਤਾਂ ਇਹੋ ਧਰਮਹੈ (ਕਿ ਇਥੇ ਧਰਮ ਕਮਾਵੇ)। (ਹੁਣ) ਗਿਆਨ ਖੰਡਦਾ ਵਿਸ਼ਯ ਆਖਹੁ। (ਉੱਤਰ-ਉਸ ਵਿਚ) ਕਿੰਨੇ ਪੌਣ, ਪਾਣੀ, ਅਗਨੀਆਂ, ਕਿੰਨੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤੇ ਸ਼ਿਵ (ਹੈਨ ਤੇ) ਕਿੰਨੈ ਘਾੜਤੀ ਬ੍ਰਹਮੇ (ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ) ਘੜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ (ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰਦੇ) ਰੂਪ ਰੰਗਤੇ ਵੇਸ। ਕਿੰਨੀਆਂ ਕਰਮਾ ਦੀਆਂ ਭੂਮੀਆਂ, ਕਿੰਨੇ ਸੁਮੇਰ, ਕਿੰਨੇ ਧ੍ਰੁਅ, (ਕਿੰਨੇ) ਉਪਦੇਸ਼ (ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਧ੍ਰੁਅ ਵਰਗਿਆ ਦੇ; ਭਾਵ ਨਾਰਦ ਆਦਿ ਹਨ)। ਕਿੰਨੇ ਇੰਦ੍ਰ, ਚੰਦ੍ਰ, ਕਿੰਨੇ ਸੂਰਜ, ਕਿੰਨੇ ਮੰਡਲ(ਤੇ ਕਿੰਨੇ ਦੇਸ਼(ਹਨ)। ਕਿੰਨੇ ਸਿੱਧ, ਬੁਧ, ਕਿੰਨੇ ਨਾਥ, ਕਿੰਨੇ (ਹਨ) ਦੇਵੀਦੇ ਸਰੂਪ। ਕਿੰਨੇ ਦੇਵਤੈ, ਦਾਨਵ, ਕਿੰਨੇ ਮੁਨੀ (ਰਿਸ਼ੀ[ਅ.84] ਆਦਿ) ਕਿੰਨੇ ਰਤਨ ਤੇ ਸਮੁੰਦ

---

83. ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ:- ਐਥੇ ਸ੍ਵਾਮੀਜੀ "ਚਾਰ ਬਾਣੀਆਂ" ਵਿੱਚੋਂ "ਪਰਾ ਬਾਣੀ" ਬਾਰੇ ਲਿਖਨਾ ਭੁਲ ਗਏ ?

84. ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ:- ਰਿਖੀ (ऋषी) ਓਹ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀ ਈਸ਼੍ਵਰ, ਹਰਿ ਦੀ ਵੇਦ ਬਾਣੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਪਾਈ ਤੇ ਅਗੇ ਵਿਕਾਸ਼ ਇਨ੍ਹਾਂਨੂੰ ਹੋਇਆ; ਏਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਵਿਵਾਹਿਤ ਟਬਰਦਾਰ ਸਨ। ਪਰ, ਅੱਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂਨੇ ਉਸੇ ਬਾਣੀਦਾ "ਮਨਨ"ਕੀਤਾ, ਓਹ ਚਾਰੇ ਜੁਗਾਂ ਵਿੱਚ ਕਹਾਏ, ਜੋ ਯਾ ਜਤੀ ਜਾਂ ਅ-ਵਿਵਾਹਤ 'ਰੱਮਤ' ਸਨ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

(ਹਨ)। ਕਿੰਨੀਆਂ (ਜੀਵਾਂ ਦੀਆਂ) ਖਾਣੀਆਂ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ (ਹਨ),(ਕਿੰਨੇ) ਪ੍ਰਭੂ ਤੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹਨ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਸੁਰਤੀਆਂ (ਤੇ) ਕਿੰਨੇ ਸੇਵਕ ਹਨ, (ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਗੁਰੂ) ਨਾਨਕ (ਦੇਵ ਜੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂਦਾ) ਅੰਤ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਮਹਿ ਗਿਆਨ ਪਰਚੰਡੁ ॥ ਤਿਥੈ ਨਾਦ ਬਿਨੋਦ ਕੋਡ ਅਨੰਦੁ ॥ ਸਰਮ ਖੰਡਕੀ ਬਾਣੀ ਰੂਪੁ ॥ ਤਿਥੈ ਘਾੜਤਿ ਘੜੀਐ ਬਹੁਤੁ ਅਨੂਪੁ ॥ ਤਾ ਕੀਆ ਗਲਾ ਕਥੀਆ ਨਾ ਜਾਹਿ ॥ ਜੇਕੋ ਕਹੈ ਪਿਛੈ ਪਛੁਤਾਇ ॥ ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ ਸੁਰਤਿ ਮਤਿ ਮਨਿ ਬੁਧਿ ॥ ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ ਸੁਰਾ ਸਿਧਾਕੀ ਸੁਧਿ ॥ ੩੬ ॥

ਨੰ.1. ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ "ਮੀਣਾ" - 36

ਗਿਆਨ ਖੰਡਮਹਿ ਗਿਆਨ ਪਰਚੰਡੁ ॥ ਤਿਥੈ ਨਾਦ ਬਿਨੋਦ ਕੋਡ ਅਨੰਦੁ ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਗਿਆਨ-ਖੰਡ ਥੀ ਅੱਗੇ 'ਪਰਚੰਡ-ਖੰਡ' ਹੈ। ਤਿਸਮਹਿ ਕਿਆ ਬਾਪਰਦਾਹੈ ? ਤਿਸਿ ਪਰਚੰਡ-ਖੰਡ ਮਹਿ ਬਿਗਿਆਨੀ ਰਹਤੇ। ਓਹਿ ਗੀਤ, ਨਾਦ, ਬਿਨੋਦ, ਆਨੰਦ, ਕੋਡ-ਤਮਾਸੇ;ਚੋਜ, ਭਗਤਿ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰਤੇਹੈਂ॥ ਊਹਾਂ ਨਾ ਕਿਛੁ ਕਾੜਾ, ਨ ਧੋਖਾ, ਨ ਕੋਈ ਦੁੱਖ, ਨ ਕੋਈ ਸੋਗੁ ॥ ਤਹਾ ਸਦਾ ਸਰਬਦਾ ਕਲਿਆਣ ਰੂਪ ਰਹਤਾਹੈ। ਤਬ 'ਪਰਚੰਡ-ਖੰਡ' ਬੀ ਆਗੇ 'ਸਰਮ ਖੰਡੁ'ਹੈ; ਤਹਾਂਕਾ ਕਿਆ ਬਿਉਹਾਰਹੈ ?

ਸਰਮ ਖੰਡਕੀ ਬਾਣੀ ਰੂਪੁ ॥ ਤਿਥੈ ਘਾੜਤਿ ਘੜੀਐ ਬਹੁਤੁ ਅਨੂਪੁ ॥
ਤਾ ਕੀਆ ਗਲਾ ਕਥੀਆ ਨਾ ਜਾਹਿ ॥ ਜੇ ਕੋ ਕਹੈ ਪਿਛੈ ਪਛੁਤਾਇ ॥
ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ ਸੁਰਤਿ ਮਤਿ ਮਨਿ ਬੁਧਿ ॥ ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ ਸੁਰਾ ਸਿਧਾਕੀ ਸੁਧਿ ॥ ੩੬ ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਤਹਾਂ 'ਸਰਮ-ਖੰਡ' ਮਹਿ ਬਾਣੀ,ਅਰੁ ਰੂਪੁ। ਏਹਾਂ ਘਾੜਤ ਬਾਣੀਹੀਕੀ ਹੋਤੀ ਹੈ॥ ਊਹਾ 'ਅਨੂਪੁ ਬਾਣੀ' ਘੜੀਤੀ ਹੈ। ਤਿਸਕੀ ਕਿਛੁ ਮਿਰਜਾਦਾ ਨਾਹੀ ਜਾਤੀ। ਅਰੁ ਜੇ ਕੋਈ ਸਰਮ-ਖੰਡ ਕੀ ਬਾਣੀ ਕਾ ਬੀਚਾਰੁ ਕੀਆ ਚਾਹੇ, ਤਾ ਕੈਸੀ ਹੈ? ਅਨੂਪ ਥੀ ਅਨੂਪ ਵਸਤੂਹੈ। ਸੁ ਅਨੂਪ ਥੀ ਅਨੂਪ ਕੀਆ? ਜਿਸਕੀ ਕਿਛੁ ਮਿਤਿ ਨਾਹੀ; ਅਰੁ ਉਸ ਬਾਣੀਮਹਿ ਕਿਆ ਬੀਚਾਰੁਹੈ? ਜਿ 'ਸਰਮ-ਖੰਡ' ਮਹਿ ਘੜੀਤੀ ਹੈ। ਊਹਾਂ ਜੀਆਂ ਕੀ 'ਸੁਰਤਿ' ਘੜੀਤੀ ਹੈ, ਅਰ 'ਮਨਕੀ ਮਤਿ' ਅਰੁ 'ਬੁਧਿ' ਘੜੀਤੀਹੈ। ਸੁਰ ਜਿ ਦੇਵਤੇਹੈ, ਤ੍ਰਹਿ- ਗੁਣ: ਬ੍ਰਹਮ, ਬਿਸ਼ਨ ਮਹਾਦੇਉ, ਤਿਨਕੀ ਸੁਧਿ ਬੁਧਿ ਜਿਹੈ,ਸੁ ਤਹਾਂ ਘੜੀਤੀਹੈ। ਅਰੁ ਸਭਨਹੁ ਸਿਧਹੁਕੀ ਸੁਰਤਿ,ਸੁਧਿ ਸੁਹੈ, ਸੁ ਊਹਾਂਹੀ ਘੜੀਤੀਹੈ। ਏਹੁ ਵਸਤੂ 'ਸਰਮ-ਖੰਡ' ਸੇ ਵਿਸੇਖ ਹਹਿ।

ਨੰ. 2. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਸ਼ਹੀਦ'-36

(ਫਾਈਲ ਵਿਚ ਨਹੀ ਹੈ: ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇਖੋ।)

ਨੰ.3. ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਜੀ (ਸੇਵਾਪੰਥੀ) -36

ਸਿੱਧਾ ਪੁਛਿਆ:- ਗਿਆਨਦੇ ਖੰਡ ਵਿੱਚ ਉਜਾਲਾ ਕਿਸਦਾ ਹੁੰਦਾਹੈ, ਕਯੋਂਕਿ ਤ੍ਰਿਲੋਕੀ ਵਿੱਚ ਸੂਰਜ ਤੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾਦਾ ਉਜਾਲਾਹੈ? ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ:-

ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਮਹਿ ਗਿਆਨ ਪਰੰਚੰਡੁ ॥

ਗਿਆਨ ਸੁਤਾ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ ਅਰ ਜਿਸਦੇ 'ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਕਰ 'ਸੂਰਜ', 'ਚੰਦ੍ਰਮਾ' ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਹੈ; ਅਤੇ 'ਸੂਰਜ', 'ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ' ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਾਤ ਦਿਨ ਅੰਧੇਰੇ ਨੂੰ ਮਿਟਾਂਵਦਾ ਹੈ; ਪਰ ਗਿਆਨਦਾ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਗਿਆਨਦੇ-ਅੰਧੇਰੇ ਨੂੰ ਮਿਟਾਂਵਦਾਹੈ, ਅਰ ਅਗਿਆਨ ਦੇ ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਭੀ ਮਿਟਾਂਵਦਾਹੈ॥ ਸੋ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਾਂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਕੇ ਸਦਾ ਸੁਖੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹੈਨ। ਅਰ ਜੋ ਜਗਿਆ ਸੀ ਹੈ, ਓਨਾਂ ਦਾ ਰਿਦਾ ਪਾਪਾਂ ਪੁੰਨਾਨੂੰ ਚਾਹੁੰਦਾਹੈ; ਪਰ ਜਦ ਗਿਆਨੀਆਂਦਾ 'ਸ਼ਰਮ' ਕਰਦੇਹੈਂ, ਤਾਂ ਪਾਪਾਂਤੇਂ ਰਹਿਤ ਹੋਂਦੇਹੈਂ; ਅਰ ਓਨਾਂਦਾ 'ਮਨ' ਅਤੇ 'ਬੁੱਧ' ਮਹਾਂ-ਸੁੰਦਰ ਘੜੀਦੇ ਹਨ। ਅਰਜੋ ਗੁਣ ਓਨਾਂਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਂਦੇਹੈਂ ਸੋ, ਓਨਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਹਿਆਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀਆਂ; ਕਯੋਂਕਿ ਜੋ ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾਹੈ, ਸੋ ਪਿੱਛੋਂ ਪੱਛੋਤਾਂਵਦਾਹੈ।

ਤਾਂ ਸਿੱਧਾ ਆਖਿਆ। ਕੁਛਕ ਓਨਾਂਦੇ ਗੁਣਭੀ ਵਖਿਆਨ ਕਰੋ। ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ:-

ਓਨਾਂਦੀ ਸੁਰਤ ਉਜਲ ਹੋਕੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਵੱਲ ਆਂਵਦੀਹੈ, ਅਰ ਮੱਤ ਤੇ ਬੁਧਿ ਉਜਲ ਹੋਂਦੀਹੈ, ਅਰ ਸੁਰ ਜੋ ਦੇਵਤੇ ਹਨ; ਅਰ ਸਿੱਧ ਜੋ ਜੋਗੀ ਹਨ, ਸੋ ਓਨਾਂ ਦੀਆਂ ਬੁੱਧਾਂ ਵਿਚ ਪਰਮੇਸ਼ਰਦੀ ਸੁਧ ਹੋਂਦੀਹੈ। ਪਿਛਲੀ ਪਉੜੀ ਜੋ 'ਸ੍ਰਵਣ' ਗਿਆਨ-ਖੰਡ ਕਹਾ ਹੈ॥ ਅਬ ਤਿਸ ਕਾ ਫਲ ਕਹਿਤੇ ਹਹਿ।

ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਮਹਿ ਗਿਆਨ ਪਰਚੰਡੁ ॥ ਤਿਥੈ ਨਾਦ ਬਿਨੋਦ ਕੋਡ ਅਨੰਦੁ ॥

ਈਸ਼ੂਰ-ਅਭੇਦ ਏਕ-ਰਸ, ਸੋ ਇਸ ਸ੍ਰਵਣ ਗਯਾਨ ਬਿਖੇ ਪ੍ਰਵੇਸਹੈ। ਤਿਸ ਗਯਾਨ-ਪ੍ਰਕਾਸ ਵਿਖੇ ਮਹਾ ਕੁੰਭ ਕਹੀਐ, ਕੋਟਿ ਨਾਦ ਬਾਜੇ ਬਿਨੋਦ ਮੰਗਲ, ਅਨੰਦ ਮਹਾਬ੍ਰਹਮਾਨੰਦ, ਜਿਸਸੋ ਬ੍ਰਹਮ ਆਦਿਕਹੁਕੇ ਐਸੇ ਕੋਟਿ ਨਾਦ ਬਿਨੋਦ ਆਨੰਦ ਪ੍ਰਕਾਸ ਹੋਤੇਹੈਂ। ਸੋ ਗਯਾਨਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮਨਨਿ ਅਭਿਆਸ ਕਰ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਤਿਸੀ ਪਰ ਕਹੇਹੈਂ:- ਸਰਮ ਖੰਡਕੀ ਬਾਣੀ ਰੂਪੁ ॥ ਤਿਥੈ ਘਾੜਤਿ ਘੜੀਐ ਬਹੁਤੁ ਅਨੂਪੁ॥

ਅਰਥ॥ ਸਰਮ ਕਹੀਐ, ਪ੍ਰੀਸ਼੍ਰਮ ਵਾ ਖੇਦ ਸੋ ਸ੍ਰਮ ਨਾਮ, ਮਨਨ ਕਾ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ, ਬਿਨਾ ਸ੍ਰਮ ਮਨਨ ਹੋਤਾ ਨਹੀ। ਬਾਣੀ ਕਹੇ ਅਭਯਾਸ ਸੋ ਮਨਨ ਅਭਯਾਸ ਰੂਪ ਜੋ ਖੰਡਹੈ, ਤਿਸਮੇਂ ਘਾੜਤਿ ਅਨੂਪ ਘੜੀਐ ਹੈ। ਤਾ ਕੀਆ ਗਲਾ ਕਥੀਆ ਨਾ ਜਾਹਿ ॥ ਜੇ ਕੋ ਕਹੈ ਪਿਛੈ ਪਛੁਤਾਇ ॥

ਅਰਥ॥ ਤਿਸ ਮਨਨ ਗਯਾਨ ਕੀਆ ਬਾਤਾਂ ਕਥਨੈਮਹੁ ਨਹੀ; ਕਾਹੇਤੇ, ਮਨ ਬਾਣੀਕਾ ਪਰਾਹੈ,ਕੇਵਲ ਅਨਭਉ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਹੈ, ਅਰ:- ਜੇ ਕੋ ਕਹੈ, ਪਿਛੈ ਪਛਤਾਇ।

ਸੋ ਕਿਆ? ਜੋ ਰਾਗ ਏਕ ਨਾਰਾਯਣ ਸੁਧ ਬਯਾਪਕ ਸਰੂਪਹੈ ਤਿਸਹੀ ਬਿਖੇ ਭਿੰਨ ਜੀਵ ਕਲਪਨਾ ਕਹੀ ਥੀ। ਸੋ ਸਰਾ ਬਾਤਸੇ ਸਰੂਪਕਾ ਮਨ-ਬਾਣੀਕਾ ਪਰਾਹੈ, ਕੇਵਲ ਅਨਭਉ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਹੈ। ਅਹ ਜੇਕੋ ਕਹੇ ਪਿਛੇ ਪਛਤਾਇ, ਸੋ ਕਿਆ ? ਜੋ ਰਾਗ ਏਕ ਨਾਰਾਯਣ ਸੁਧ ਬਯਾਪਕ ਸਰੂਪਹੈ ਤਿਸਹੀ ਬਿਖੇ ਭਿੰਨ ਜੀਵ ਕਲਪਨਾ ਕਹੀਥੀ। ਸੋ ਸਰਬ ਆਤਮ-ਸਰੂਪ ਮਨ ਬਾਣੀ ਦ੍ਵਾਰੇ ਕਹਿਣਾ, ਅਸ਼ਚਰਜਕੀ ਨਯਾਈਹੈ। ਇਸ ਪਰ ਭਗਵਾਨ(ਗੀਤਾ: 2:29)ਕਹੇਹੈ।

आश्चर्यवत्पश्यति कश्चिदेनमाश्चर्यवद्वदति तथैवचान्यः। आश्चर्यवच्चैनमन्यः शृणोति श्रुत्वाप्येनं वेद न चैव कश्चित- ॥२९।२॥

ਅਸਚਰਯਵਤ ਪਸਾਯਤਕ ਸਿਚਦੇ ਨਮਾਸਚਰਯਵ ਦਵਕਤਤਥੇਰਚਾਨਯਾ।

ਅਸਚਰਯਵੱ ਚੈਨ ਮਨਯ: ਸ਼ਿਵੋ ਤਿਸਟੁ ਤਵਾ ਪਯੈਨੰ ਵੇਦਨ ਚੇਵਕਾ ਸਿਚਤਾ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਰਥ॥ ਇਸ ਆਤਮਕੋ ਜੋ ਕੋਈ ਦੇਖੈਹੈ ਅਸਚਰਜਕੀ ਨਯਾਈ ਦੇਖੈਹੈ। ਤੈਸੇਹੀ ਔਰ ਜੋ ਕਹੇ, ਸੋ ਅਸਚਰਜਕੀ ਨਯਾਈ ਕਹੇਹੈ। ਅਰ ਔਰਿ ਅਸਚਰਜਕੀ ਨਯਾਈ ਸੁਨੇਹੈ। ਅਰ ਕੋਈ ਸੁਨੇਕੇ ਭੀ ਜਾਨਨਹੀ ਸਕੇਹੈ।

ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ ਸੁਰਤਿ ਮਤਿ ਮਨਿ ਬੁਧਿ ॥ ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ ਸੁਰਾ ਸਿਧਾ ਕੀ ਸੁਧਿ ॥

ਤਿਸ ਮਨਨ ਅਭਿਯਾਸ ਬਿਖੇ ਸੁਰਤਿ ਕਹੀਐ, ਚਿਤ ਬ੍ਰਿਤ, ਮਤ ਕਹੀਐ ਅਹੰਕਾਰ ਬ੍ਰਿਤ, ਮਨ ਸੰਕਲਪ ਬ੍ਰਿਤ, ਬੁਧਿ ਨਿਸ਼ਚੇ ਬ੍ਰਿਤ: ਘੜੀਐ, ਕਹੀਐ, ਸਰਬ ਓਰ ਬਿਖਯਹੁਤੇ ਅੰਤਹਿ;ਕਰਣ ਬ੍ਰਿਤ,ਬੁਧਿ ਹਟਾਇਕੇ ਏਕ ਨਾਰਾਯਣ ਹੀਬਿਖੇ ਏਕਾਗ੍ਰ ਕਰੀਐਹੈ। ਤਿਸਹੀਸੋ ਸੁਰ ਦੇਵ ਅਰ ਸਿੱਧਹੁਕੀ ਸੁੱਧ ਘੜੀਐ ਹੈ, ਸੋ ਕਿਆ? ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੋ ਦੇਵਤੇ, ਤਥਾ ਸਿਧਹੁ ਬਿਖੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਪ੍ਰਤੀਤ ਜੋਹੈ, ਸੋ ਕੇਵਲ ਅਦੁਤੀਯ ਨਾਰਾਯਣ ਹੀ ਅਨਭਵ ਹੋਵੇਹੈ, ਸੋ ਯਹਿ ਮਨਨ ਖੰਡਕਾ ਅਭਯਾਸ ਕਹਾ ॥

ਨੰ.4. ਸਾਧੂ ਅਨੰਦਘਨ ਜੀ(ਉਦਾਸੀਨ-ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਵਾਚੀ)-36

ਜਿਸ ਕਰਮ ਕਰ ਕਰ ਅਵਿਲਾਸੀ ਹੋਤਾ ਹੈ, ਅਬ ਤਿਸੀ ਕੇ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥

ਗਿਆਨ ਖੰਡਮਹਿ ਗਿਆਨ ਪਰਚੰਡੁ ॥ ਤਿਥੈ ਨਾਦ ਬਿਨੋਦ ਕੋਡ ਅਨੰਦੁ ॥

ਗਿਆਨ-ਖੰਡ ਇਹੁ ਹੈ, ਜੇਤੇ ਸ੍ਰਬ ਵਿਖੇ ਬ੍ਰਹਮ-ਬੁਧਿ ਕਰਣੀ, ਤਿਸ ਵਿਖੇ 'ਗਿਆਨ-ਰੂਪ' ਪਰਮਾਤਮਾ ਜੋ ਹੈ, ਸੋ ਪ੍ਰਚੰਡ, ਕਿਆ ਕਹੀਯੇ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤਾ ਹੈ। ਤਹਾਂ ਗਿਆਨ-ਖੰਡ ਮੋਂ ਨਾਦ-ਬਿਨੋਦ ਕੋਟੋ ਕੋਟ ਆਨੰਦ ਹੈ; ਕਾਹੇ ਤੇ, ਜਿਨੇ ਸਰਬ ਪੂਰਨ-ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਪਛਾਣਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਨੇ ਸਭੀ ਅਨੰਦ ਪਾਏ ਹੈਂ; ਕਾਹੇ ਤੇ, ਤਿਸ ਕੋ ਕੋਈ ਭੀ ਅਨੰਦ ਪਾਵਣਾ ਬਾਕੀ ਨਹੀ ਰਹਤਾ॥ ਜੈਸੇ ਜਿਸ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕੀਆ, ਤਿਸ ਨੇ ਸਭੀ ਭੋਗ ਭੋਗੇ। ਅਬ ਗਯਾਨੀ ਹੋਣੇ ਕਾ ਸਾਧਨ ਕਹਤੇਹੈਂ।

ਸਰਮ ਖੰਡਕੀ ਬਾਣੀ ਰੂਪੁ ॥ ਤਿਥੈ ਘਾੜਤਿ ਘੜੀਐ ਬਹੁਤੁ ਅਨੂਪੁ॥

ਸਰਮ-ਖੰਡ ਜੋਹੈ ਸ਼ਰਮਕਾ ਕਰਣਾ,ਜਬ ਰਾਜਾ ਧਰਮ ਪੂਛੇਗਾ ਤਬ ਕਿਆ ਜਬਾਬ ਕਰੋਗੇ? ਇਸ ਬਾਤਕੀ ਸ਼ਰਮ ਕਰਣੀ ਤਿਸ ਸਰਮ-ਖੰਡਕੀ ਜੋਹੈ ਬਾਣੀ ॥ 'ਬਾਣੀਂ' ਨਾਮਹੈ 'ਬਾਣ'ਕਾ, 'ਬਾਣ' ਨਾਮਹੈ ਸੁਭਾਵਕਾ; ਸ਼ਰਮਕਾ ਜੋ ਸੁਭਾਵਹੈ ਸੋ ਰੂਪ; ਕਿਆ ਕਹੀਏ, ਬਹੁਤੀ ਸੁੰਦਰਹੈ: ਕਾਹੇਤੇ, ਤਿਸ ਸ਼ਰਮਕੇ ਕਰਣੇ ਵਿਖੇ ਬਹੁਤ ਅਨੂਪ ਘਾੜਤ ਘੜੀ ਜਾਤੀਹੈ। ਕੌਣ ਸੀ ਘਾੜਤ? ਜਿਨਕੋ ਸ਼੍ਰਮ ਹੋਤੀਹੈ, ਓਹੀਤੋ ਗਿਆਨੀ, ਧਿਆਨੀ ਦਾਤਾ, ਸ਼ੂਰਾ ਹੋਤੇਹੈ॥ ਅਰ ਜੋ ਬੇਸ਼੍ਰਮਹੈ, ਸੋਤੋ ਯਮ ਕੀਆ ਪੈਜਾਰਾ ਖਾਤੇਹੈਂ, ਅਰ ਚੌਰਾਸੀਮੋ ਹੀਤੋ ਭਟਕਤੇ ਹੈਂ। ਗਿਆਨੀ, ਧਿਆਨੀ ਤੋਨਹੀ ਹੋਸਕਤੇ, ਯਦਵਾ,'ਸਰਮ' ਨਾਮ 'ਸਾਂਤਿ'ਕਾ ਭੀਹੈ॥ 'ਸਾਂਤਿ'ਕਾਜੋ ਸ੍ਵਭਾਵਹੈ, ਸੋ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰਹੈ। ਜੋ ਸਾਂਤਿ-ਵਾਨਹੈ, ਸੋਈ ਗਯਾਨੀ, ਧਯਾਨੀ ਹੋਤੇਹੈਂ। ਜਿਨਕੋ ਸਾਂਤਿ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸੋ ਕਿਆ ਹੋਵਹਿਗੇ ? ਸੋਤੋ ਨਹੀ ਗਯਾਨੀ, ਧਯਾਨੀ ਹੋ ਸਕਤੇ। ਯਦਵਾ ਜੋ ਬਾਣੀ, ਵਚਨ ਕਾ ਹੀ ਨਾਮ ਮਾਨੀਏ, ਤੋਭੀ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਅਰਥ ਹੋਵੇਗਾ ॥ ਸਰਮਕਾ ਜੋ ਵਚਨਹੈ ਸਾਤ੍ਵਿਕ ਜੋ ਵਚਨਹੈ, ਸੋ ਨੰਮ੍ਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਨੰਮ੍ਰ ਵਚਨਹੀ ਇਸਕੀ ਕਲਿਆਣ ਕਰਣੇ ਵਾਲਾਹੈ॥ ਨਿਵਣ ਸੁ ਅਖਰ ਖਿਵਣ ਗੁਣ,ਜਿਹਵਾ ਮਣੀਆ ਮੰਤ॥ ਇਹੋ ਤ੍ਰੈ ਭੈਣੇ ਵੇਸ ਕਰ, ਤਾ ਵਸ ਆਵੀ ਕੰਤ॥(1384:15);

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤਾ ਕੀਆ ਗਲਾ ਕਥੀਆ ਨਾ ਜਾਹਿ ॥ ਜੇ ਕੋ ਕਹੈ ਪਿਛੈ ਪਛੁਤਾਇ ॥

ਤਿਸ ਸ਼ਰਮ-ਖੰਡ ਕੀਆ ਜੋ ਬਾਤਾਹੈ,ਸੋ ਕਹੀਆ ਨਹੀ ਜਾਤੀਆ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੇਗਾ,ਸੋ ਪੀਛੇ ਪਛਤਾਏਗਾ। ਕਾਹੇਤੇ, ਸਰਮ-ਖੰਡ ਤੋ ਅਨੂਪ ਤਿਸਕਾ ਨਾਮ ਕੇਹਾ; ਅਨੂਪ ਤਿਸਕਾ ਨਾਮਹੈ ਜਿਸਕੀ ਉਪਮਾਕੇ ਤੁਲ ਕਿਸੀ ਕੀ ਉਪਮਾ ਨਹੀ, ਐਸੇਕੋ ਕਹਣੇ ਵਾਲਾ ਕਿਆ ਕਹੇਗਾ ? ਅਰ ਜੋ ਕਹਣੇਹੀ ਲਾਗੇਗਾ,ਤੋ ਕਹਤੋ ਨ ਸਕੇਗਾ, ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋਇ ਕਰ ਆਪਹੀ ਛੋਡ ਦੇਵੇਗਾ।

ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ ਸੁਰਤਿ ਮਤਿ ਮਨਿ ਬੁਧਿ ॥ ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ ਸੁਰਾ ਸਿਧਾ ਕੀ ਸੁਧਿ ॥੩੬॥

ਤੇਹਾ ਸ਼ਰਮ-ਖੰਡ ਵਿਖੇ ਘੜੀਏ,ਕਿਆ ਕਹੀਏ, ਸੁਵਾਰਿਆ ਜਾਤਾਹੈ, ਸੁਰਤ, ਹੰਕਾਰ, ਮਤਿ, ਚਿੱਤ, ਮਨ ਅਰ ਬੁਧਿ, ਆਗੇ ਇਹ ਚਾਰੋ ਵਿਗੜੇ ਹੂਏਥੇ। ਨਾਨਾ ਪਦਾਰਥੋਕੋ ਚਾਹਤੇਥੇ। ਜਬ ਸਰਮ ਉਪਜੀ ਤਬ ਨਾਨਾ ਪਦਾਰਥੋਂਕੋ ਛੋਡ ਕਰ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰਕੀ ਓਰ ਲਗੈ। ਸੁਰ ਜੋਹੈਂ ਦੇਵਤਾ; ਅਰ ਸਿੱਧ ਜੋਹੈਂ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਲੋਕ ਜਿਨੋਂਨੇ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਦ੍ਵਾਰਾ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਸਿਧ ਕੀਆ; ਸਰਬ ਪੂਰਣ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਹੀਹੈ,ਐਸਾ ਹੋਣੇਕੀ ਸੁਧਿ ਭੀਤੋ ਤਹਾਂ ਸਰਮ-ਖੰਡਮੋਂ ਹੀ ਤੋ ਘੜੀ ਜਾਤੀਹੈ। ਜੋ ਯਮ ਕੀਆ ਪੈਜਾਰਾ ਕੀ ਸਰਮ ਕਰੇਗਾ,ਤਬੀਤੋ ਸੁਰਤ ਸਿਧ ਹੋਣੇਕੇ ਨਮਿੱਤ ਭਜਨ ਵਿਖੇ ਯਤਨ ਕਰੇਗਾ॥ 36॥ ਅਬ ਭਜਨਾਦਿਕ ਜੋ ਕਰਮਹੈ, ਤਿਸਕੀ ਮਹਮਾਕੋ ਕਹਤੇਹੈਂ॥

ਨੰ.5. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘਜੀ 'ਚੂੜਾਮਣੀ'(ਨਿਰਮਲ-ਗਿਆਨੀ)-36

ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਮਹਿ ਗਿਆਨ ਪਰਚੰਡੁ ॥

ਗਯਾਨ-ਕਾਂਡਕੇ ਬਿਖੇ ਗਯਾਨ ਹੀ ਪਰਚੰਡੁਹੈ,ਕਯਾ ? ਬਡੋ ਤੇਜਵਾਰੋਹੈ। ਅਗਯਾਨਕੇ ਨਸ਼ਟ ਕਰਬੇਕੋ ਗਯਾਨ ਹੀ ਸੁਪ੍ਰਕਾਸ਼ਹੈ। ਫੇਰ ਕਿਸੇਕੀ ਸਹਾਇਤਾਕੋ ਨਹੀਂ ਚਾਹਤਹੈ। ਕਰਮ ਕਰਨ ਮੇਂ ਉਪਾਸ਼ਨਾਮੇਂ ਕਰਤੱਤ ਕਰਨੋ ਰਹਤਹੈ; ਗਯਾਨਮੇਂ ਬਾਕੀ ਔਰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ।

ਤਿਥੈ ਨਾਦ ਬਿਨੋਦ ਕੋਡ ਅਨੰਦੁ ॥

ਤਿਸ ਗਯਾਨਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਮੇਂ 'ਨਾਦ' ਕਹੀਏ ਸ਼ਬਦ ਜੋਗੀ 'ਦਸ' ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਸੁਨਤਹੈਂ। ਸੋ ਗਯਾਨ ਭਏਤੇ ਗਯਾਨੀਕੇ ਭੀ ਸੁਨਬੇਮੇਂ ਆਵਤਹੈ। ਤਿਨਕੇ ਸੁਨਿਬੇ ਕਰ ਜੋ ਬਿਨੋਦ ਚੋਜ ਬਿਲਾਸ ਹੋਤਹੈ, ਸੋ ਕੈਸੋ ਹੇਤੋਹੈ ? 'ਕੋਡ' ਕ੍ਰੋੜਹੀ ਗਯਾਨੀ ਅਨੰਦ ਰੂਪਹੋ ਜਾਤਹੈਂ। ਬਹੁਰ ਸਮੁੰਦਰਕੀ ਬੂੰਦ ਸਮੁੰਦਰਮੇਂ ਮਿਲ ਜਾਤਹੈ, ਨਯਾਰੀ ਨਹੀਂਹੋ ਸਕਤਿਹੈ, ਆਵਾ-ਗੌਨ ਮਿਟ ਜਾਤਹੈ, ਇਤਯਰਥ। ਪੂਰਬਕੀ ਤੁਕਮੇਂ ਲਾਟਾਨੁਪ੍ਰਾਸ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ। ਗਯਾਨ ਪਜ ਦੋ ਬੇਰ ਆਵਨਤੇ ਗਯਾਨ ਕਾਂਡ ਪ੍ਰਥਮ ਕਹਯੋ, ਦੂਸਰੋ ਗਯਾਨ ਹੀ ਪਚੰਡਹੈ ਯਹ ਭਾਵ ਭਿੰਨ। ਦੂਸਰੀ ਤੁਕਮੇਂ'ਦਕਾਰ'ਤੀਨ ਬੇਰ ਆਵਨਤੇ ਬ੍ਰਿਤਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ। ਕਿੰਵਾ 'ਤਕਾਰ, ਬਕਾਰ, ਦਕਾਰ, ਨਕਾਰ' ਏਕਹੀ ਬਰਗ ਕੇਹੈਂ, ਯਾਂਤੇ ਸੁਤਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸ ਅਲੰਕਾਰ ਹੋਤਹੈ, ਔਰ ਕਾਵਲਯਲਿੰਗ ਅਲੰਕਾਰ ਦੋਊ ਤੁਕਨਮੇਂਹੈ। ਪੂਰਬਕੀ ਤੁਕਮੇਂ ਗਯਾਨਹੀ ਪ੍ਰਚੰਡਹੈ, ਯਹਤੋਂ ਸਮਰਥਨੀਯ, ਤਹਾਂ ਨਾਦ ਬਿਨੋਦ ਕ੍ਰੋੜ ਹੀ ਅਨੰਤ ਹੈਂ, ਯਾ ਤੁਕਸੋਂ ਸਮਰਥਨਿ ਕਰਯੋ, ਯਾਂਤੇ ਕਾਵਯਲਿੰਗ ਹੈ।

ਅਬ ਈਹਾਂ ਗਯਾਨ ਕਾਂਡ ਕਹਿ ਕਰ ਭੋਗ ਪਾਵਨੋ ਬਨਤ ਹੁਤੋ, ਪ੍ਰੰਤੂ, ਜਗਯਾਸੀ ਜੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੇ, ਗਯਾਨਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿਕੇ ਹੇਤਕੋ ਜਤਨ ਕਰੀਏ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਿਰਪਾਲ ਜੋਹੈ ? ਇਸ ਪ੍ਰਸਨਕੋ ਲੀਏ ਹੂਏ ਹਰ ਜਤਨ ਲਖਵਾਤੇਹੈਂ "ਸਥੂਨੀ ਖਨਿਨ ਕੀ ਨਯਾਂਈ" ਜੋ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸਨ ਕਰ 'ਸਤਿਨਾਮ' ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਇਹ ਜੋ ਜਤਨ ਗਯਾਨਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕੋ ਕਹਿ ਆਏਹੈਂ, ਤਿਸਕੋ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਉੱਤਰ ਈਹਾਂ 'ਸਤਿਨਾਮ'ਕੀ ਭੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕੋ ਜਤਨ ਕਹਤਹੈਂ, ਜਿਸਤੇ 'ਸਤਿਨਾਮ'ਕੋ ਪਾਇ ਕਰਿ ਗਯਾਨਵਾਨ ਹੋਵੇ।

ਸਰਮ ਖੰਡਕੀ ਬਾਣੀ ਰੂਪੁ ॥

ਖੋਟੋ ਜੋਹੈਂ ਕਰਮ, ਤਿਨਕੇ ਕਰਿਬੇਮੋ 'ਸ਼ਰਮ' ਕਰਣੀ ਕਯਾ? ਪ੍ਰਥਮੇਤੇ ਲੋਕ ਲਾਜ ਜੋਮੇਂ ਐਸਾ ਖੋਟੇ ਕਰਮ ਕਰੋਗਾ, ਤੋ ਲੋਕ ਮੁਝਕੋ ਧਿਕਾਰੇਂਗੇ, ਅਰੁ ਬੁਰਾ ਕਹੈਂਗੇ,ਇਸ ਬਾਤਕੀ ਸਰਮ ਕਰੇ। ਦੂਸਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂਕੀ ਦਿਸ਼ ਤੇ 'ਸ਼ਰਮ' ਰਾਖੇਂ ਜੋ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂਨੇ, ਕਯਾ ਕਹਯੋਹੈ, ਅਰੁ ਮੈਂ ਕਰਨ ਕਯਾ ਲਗਯੋਹੈਂ? ਤੀਸਰੇ ਧਰਮਰਾਇ ਕੇ ਪਾਸ ਜਹਾਂ ਜਾਨੋਹੈ, ਤਹਾਂਕੀ 'ਸਰਮ' ਰਾਖੇ ਕਯਾ? ਕਰੇ; ਜੋਮੈਂ ਤਹਾਂ ਜਊਂਗਾ, ਮੇਰੀ ਪਤਿ ਤਹਾਂ ਰਹੇ। ਇਸਤੇ ਆਦਿ ਔਰ ਜੈਸਹ ਲਾਯਕਕੋ ਹੋਇ, ਸੋ ਕੁਕਰਮ ਤੋ 'ਲੱਜਾ' ਕਰੇ। ਜਬ ਇਸਕੇ ਮਨਮੇਂ ਸਰਬ ਓਰ ਤੇ ਲਾਜ ਹੋਇਗੀ, ਤੋ ਕੁਕਰਮ ਕਬਹੂੰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇਂਗੋ। ਜਬ ਪਾਪ ਕਰਨੋਂ ਤਯਾਗ ਦੇਇਗੋ, ਤਬ ਥੋਰੇ ਬਹੁਤ ਸੁਭ-ਕਰਮ ਕਰਤੇ ਰਹੇਂਗੋ; ਐਸੇ ਲਜਯਾਕੋ ਪਾਰ ਕਰਿ ਕਰਮ-ਕਾਂਡਮੇਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤਯੋਂ ਤਬ ਇਸਕੀ ਬਾਣੀ, ਕਹੀਏ ਬਾਣਿ'ਬਾਣ'ਨਾਮ ਸੁਭਾਇਕੋ ਸੋ ਅਤਿ ਰੂਪਵਾਨ ਭਯੋ। ਕਿੰਵਾ,'ਬਾਣੀ' ਇਸਕੀ ਰੂਪਵਤੀ ਭਈ, ਰੂਪਵਤੀ ਕਯਾ? ਦਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਨਿਰਮਲ ਹੋਈ, ਅੰਤਹ-ਕਰਣ ਸੁਧ ਬਨਯੋ।

ਤਿਥੈ ਘਾੜਤਿ ਘੜੀਐ ਬਹੁਤੁ ਅਨੂਪੁ॥

ਇਸੀ ਰੀਤਿ ਨਿਸ਼ਕਾਮ-ਕਰਮ ਕਰਣਮੇਂ 'ਤਿਥੈ' ਕਹੀਏ ਤਹਾਂ 'ਘਾੜਤ' ਸੁਧਰਣੋ ਅੰਤਹ ਕਰਣਕੇ, 'ਬਹੁਤੁ' ਅਧਿਕ ਹੀਅਨੂਪ ਹੋਇ ਜਾਤਹੈ,ਸ਼ੁਧ ਹੋਤਹੈ, ਇਤਯਰਥ। ਇਨ ਦੋਊ ਤੁਕਨਮੇਂ ਹੋਤਾਲੰਕਾਰ। ਲਾਜ ਕਰਨੀ ਕਾਰਨ, ਅੰਤਹ-ਕਰਨ ਸੁੱਧ ਹੋਏ ਕਾਰਜ, ਦੋਊ ਏਕ ਸੰਗ ਕਹਿਨਤੇ ਹੋਤਾਲੰਕਾਰ ਹੋਤ ਹੈ। ਤਾ ਕੀਆ ਗਲਾ ਕਥੀਆ ਨਾ ਜਾਹਿ ॥ ਤਿਸ ਅੰਤਹ ਕਰਨ ਸ਼ੁਧ ਹੋਏਕੀ ਮਹਿਮਾ ਜੋਹੈ ਤਿਸਕੋ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਤਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਤਿਸਕੇ ਸੁਧ ਹੋਨੇ ਕਰ ਸਰਬ ਕੁਛ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਹੈ। ਔਰ ਪਹਿਲੋ ਕਾਰਨ ਕੁਝ ਨਹੀਂ: ਇਕ ਅੰਤਹ ਕਰਨ ਸ਼ੁਧ ਹੋਨੋ ਕਾਰਨਹੈ ਮੁਕਤਿਕੋ; ਯਾਂਤੇ ਤਿਸਕੀ ਮਹਮਾ ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਤਹੈ। ਜੇ ਕੋ ਕਹੈ ਪਿਛੈ ਪਛੁਤਾਇ ॥ ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੇ: ਮੈਂ ਸਰਬ ਮਹਿਮਾਕੋ ਕਹੋਂਗਾ, ਸੋ ਪੁਰਖ ਪੀਛੇਤੇ ਪਸਚਾਤਾਪ ਕਰੇਗੋ; ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਪੂਰਨ ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਈ, ਯਾਹੀਤੇ ਤਿਸਕੋ ਪੁਨ ਝੂਠੋਹੋ ਜਾਇਗੋ, ਇਤਯਰਥ। ਇਸ ਤੁਕਮੇਂ ਮਹਿਮਾ ਕਹਿਨਵਾਰੇ ਕਾਰਨ ਨ ਮਹਿਮਾ ਕਹਿਨੀ ਕਾਰਜ ਨਹੀਂ ਭਯੋ, ਯਾਂਤੇ ਬਿਸੇਖੋਕਤਿ ਅਲੰਕਾਰਹੈ, ਔਰ ਤਿਸ ਕੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਕਥੀ ਜਾਤੀਆਂ, ਇਸ ਤੁਕਕੇ ਅਰਥ ਤੋ ਸਮਰਥਨਿ ਕਰੋ: ਪਿਛਲੀ ਤੁਕਸੋਂ, ਯਾਂਤੇ ਕਾਵਯਲਿੰਗ ਹੋਤ ਹੈ।

ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ ਸੁਰਤਿ ਮਤਿ ਮਨਿ ਬੁਧਿ ॥

ਤਿਸ ਸਰਮ ਕਾਂਡਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਨ ਕਰਿ ਸੁਰਤਿ, ਚਿਤ, ਮਤਿ, ਅਹੰਕਾਰ, ਮਨ, ਅਰ ਬੁਧਿ ਇਹ ਚਤੁਸ਼ਟੋ ਜੋ ਅੰਤਹ ਕਰਨ ਸੋ ਸੁਧਰ ਜਾਤਹੈਂ--ਮਲੀਨਤਾ ਜੋਹੈ,ਪਦਾਰਥਮੇਂ ਲੰਪਟ ਹੋਨੋਸੋ -- ਮਿਟ ਜਾਤਹੈ।

ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ ਸੁਰਾ ਸਿਧਾਕੀ ਸੁਧਿ ॥ ੩੬॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤਿਥੈ ਕਹੀਏ, ਤਹਾਂ'ਸਰਮ-ਕਾਂਡ'ਮੇਂ ਬਰਨੇ ਕਰਿ ਸੁਰ ਦੇਵਤਿਓਂ ਜੈਸੀ, ਸਿੱਧੋਂ ਜੈਸੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਅਧੀਕਰਣ ਮੇਂ ਹੋ ਜਾਤਹੈ। ਕਿੰਵਾ, ਦੇਵਤਿਓਂ ਜੈਸੀ, ਸਿਧੋਂ ਜੈਸੀ 'ਸੁਧਿ' ਕਹੀਏ ਖਬਰ ਹੁਇ ਆਵਤਹੈਂ। ਜੈਸੇ ਭੂਤ, ਭਵਿਖਯਕੀ ਸੁਧਿ ਬਤਾਵਤਹੈਂ, ਤੈਸੇ ਇਹ ਭੀਹੋ ਜਾਤਹੈ। ਕਿੰਵਾ; ਸੁਰ, ਸਿਧਨਕੀ ਸੁਧਿ ਜਾਨ ਜਾਤਹੈ; ਜੈਸੇ ਇਨਕੇ ਅਚਰਨਹੈਂ, ਸਰਬ ਜਾਨਬੇਮੇਂ ਆਵਤਹੈਂ। ਕਿੰਵਾ; ਦੇਵਤਾ, ਸਿਧ, ਪ੍ਰਿਥਮ ਸਰਮ-ਖੰਡਕੋ ਗ੍ਰਹਨ ਕਰਿ ਆਪਨੇ ਸਰੂਪਨੋ ਪਹੁੰਚੇ ਸੁਧਹੋ ਕਰਿ; ਇਤਯਰਥ। ਪਹਿਲੀ ਤੁਕਮੇਂ 'ਤਕਾਰ, ਥਕਾਰ, ਧਕਾਰ, ਨਕਾਰ' ਏਕ ਹੀ ਬਰਗਕੇਹੈਂ, ਯਾਤੇ ਸ਼ੁਤਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸ ਅਲੰਕਾਰ। ਦੂਸਰੀ ਤੁਕਮੇਂ 'ਸਕਾਰ' ਤੀਨ ਬੇਰ ਆਵਨਤੇ ਬ੍ਰਿਤਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸ, 'ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ' ਵਾਕਯ, ਦੋਨੋਂ ਤੁਕਮੇਂ ਆਵਨਤੇ ਉਭਯਾ ਬ੍ਰਿਤ ਦੀਪਕੁ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ।

ਨੰ.6.ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਨਰੋਤਮ'(ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨੀ)36

ਪੂਰਬਲੀ ਪੋੜੀਮੋਂ'ਗਿਆਨ ਖੰਡਕਾ ਆਖਹੁ ਕਰਮੁ'ਇਸ ਤੁਕਮੇਂ ਸਿਖਯਨੇ ਪੂਛਯਾ;ਜੋ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨਸੇ ਭਿੰਨ ਸਰਬਕਾ ਨਿਖੇਧ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਗਯਾਨਕਾ ਕਰਮ ਕਹੋ? ਸੋ ਸੁਨ ਕਰ,ਅਧਿਸ਼ਠਾਨਮੇ ਬ੍ਰਹਮ ਭਿੰਨ ਸਰਬ ਕੋ ਕਲਪਤ ਪਨਾ ਸਿਧ ਕਰਨਾ ਗਯਾਨਕਾ ਕਰਮ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆ। ਅਬ ਕੌਨ ਕਲਪਤ ਰੂਪ ਸਾਮਗ੍ਰੀਮੋ ਅਗਯਾਨਕਾ ਬਿਰੋਧੀ ਗਯਾਨ ਉਪਜੇਹੈ, ਇਸ ਪੂਛਨਕੀ ਇਛਾਮੇਂ ਉਤਰ ਕਹੇ।

ਗਿਆਨ ਖੰਡਮਹਿ ਗਿਆਨੁ ਪਰਚੰਡੁ ॥

ਗਿਆਨ ਇਤਿ॥ ਗਯਾਨ ਪਦਕੇ ਦੋ ਅਰਥਹੈਂ; ਏਕ ਜਿਸ ਕਰ ਜਾਨੀਯੇ; ਦੂਸਰਾ ਜਾਨਨਾ। ਪਹਲੇ ਅਰਥ ਮੇਂ ਸਾਮਗ੍ਰੀਕਾ ਨਾਮ ਗਯਾਨਹੈ॥ ਦੂਸਰੇ ਅਰਥਮੇਂ ਸਾਮਗ੍ਰੀਮੇਂ ਉਪਜੇ ਜਾਨਨੇਦਾ ਨਾਮ ਗਯਾਨਹੈ। ਗ੍ਰਯਾਨ ਨਾਮਸੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਗਯਾਨਕੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ; ਗੀਤਾ(13:7-11) ਕੇ ਤੇਰਵੇ-ਅਧਧਾਯਮੇ ਅਪਨੇ ਗੁਣੋਕੀ ਸਲਾਘਾ ਸੇ ਹੀਨ ਹੋਨੇ ਸੇ ਲੇ ਮੁਕਤੀਕੋ ਸਰਬਤੇ ਉਤਮ ਜਾਨਨ ਪ੍ਰਯੰਤ ਬੀਸ ਕਹੇਹੈਂ। ਯਾਤੇ ਗਯਾਨ-ਖੰਡ ਮਹਿ ਕਹੀਯੇ ਗਯਾਨ ਨਾਮਸੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਗਯਾਨਕੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀਮੇ ਗੁਰੁਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ਸੇ ਸ੍ਰਵਣ, ਮਨਨ, ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਸਾਧਨੋ ਦ੍ਵਜ; ਜੋ ਮਧਯਾਨ ਕਾਲਕੇ ਸੂਰਯ ਵਤ,ਨਿਖਲ-ਅਵਿਦਯਾ ਰੂਪ ਅੰਧੇਰੇਕੋ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ 'ਗਯਾਨ-ਪ੍ਰਚੰਡ' ਕਹੀਯੇ ਬਡਾਤੀਖਣ 'ਅਪਰੋਖ' ਰੂਪ ਹੋਵੇਹੈ। ਗਯਾਨ ਨਾਮ ਮੇਂ ਕਹੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਯੇ ਬੀਸਹੈ:"ਅਪਨੇ ਗੁਣੋਕੀ ਸਲਾਘਾਤੇ ਹੀਨ ਹੋਨਾ.1 ਅਪਨੇ ਧਰਮਕਾ ਜਸ ਹੇਤ ਪ੍ਰਕਟਕਾ ਕਰਨਾ.2 ਜੀਵੋਕੋ ਦੁਖ ਨਾ ਦੇਨਾ.3 ਗੁਰਕੀ ਸੇਵਾ ਤਨ,ਮਨ ਧਨ ਸੇ ਕਰਨੀ.6 ਜਲ,ਮ੍ਰਿਤਕਾਸੇ ਸਰੀਰਕੀ ਸੁਧੀ ਔ ਰਾਗ ਦ੍ਵੇਖ ਤਯਾਗਸੇ ਮਨਕੀ ਸੁਧੀ ਕਰਨੀ.7 ਮੁਕਤੀਕੇ ਮਾਰਗਮੇ ਦ੍ਰਿਢ ਨਿਸ਼ਚੇ ਰੱਖਨਾ.8 ਸ਼ਰੀਰਕਾ ਸੰਜਮ ਕਰਨਾ.9 ਇੰਦ੍ਰਯੋਕੋ ਵਿਖਯੋਸੇ ਵੈਰਾਗਯ ਕਰਨਾ. 10 ਨਿਰਹੰਕਾਰ ਹੋਨਾ.11 ਜਨਮ, ਮਰਨ, ਜਰਾ, ਰੋਗ; ਦੋਖ, ਇਨ ਸਭਮੇ ਦੋਖ ਦੇਖਨੇ. 12 ਇਸਤ੍ਰੀ, ਪੁਤ੍ਰਾਦਿਕੋਮੇਂ ਪ੍ਰੇਮਕਾ ਤਯਾਗ ਕਰਨਾ.13 ਪੁਤ੍ਰਾਦਿਕੋਕੇ ਸੁੱਖ, ਦੁੱਖਮੇ ਆਪ ਸੁੱਖੀ, ਦੁੱਖੀ ਨਾ ਹੋ ਬੈਠਨਾ.14 ਭਲੇ, ਬੁਰੇ ਪਦਾਰਥੋਂਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਮੇਂ ਸਮ-ਚਿਤ ਰਚਨਾ. 15 ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਮ ਭਿੰਨ ਕੋਈ ਵਸਤੁ ਨਹੀਂ, ਵਹੀ ਹਮਾਰਾ ਆਸ੍ਰਯਹੈ,ਐਸੀ ਈਸ਼੍ਵਰਕੀ ਅਨਿਨਯ ਭਕਤੀ ਕਰਨੀ.16 ਚਿੱਤਕੋ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਏਕਾਂਤ ਦੇਸ਼ਕਾ ਸੇਵਨ ਕਰਨਾ.17 ਬਾਹਰ-ਮੁਖ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਨੋਕੇ ਸੰਗਕਾ ਤਯਾਗ ਕਰਨਾ.18 'ਤਤ ਤ੍ਵੰ' ਪਦਾਰਥੋਂਦਾ ਸ਼ੋਧਨ ਕਰਨਾ.19 ਮੁਕਤੀਕੋ ਸਰਬਸੇ ਉਤਕ੍ਰਿਸ਼ਟ ਜਾਨਨਾ.20; ਯੇ ਬੀਸ-ਗਯਾਨਕੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀਹੈ। ਇਨਸੇ ਅਪਰੋਖ-ਗਯਾਨ ਉਪਜੇ ਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਇਨ ਗਯਾਨਕੇ ਸਾਧਨੋਸੇ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਚੰਡ-ਗਯਾਨ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਹੋਵੇਹੈ? ਸੋ ਕਹੇ। ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੂ ਉਪਜਨੇ-ਕ੍ਰਮ ਕਰੇ॥

ਤਿਥੈ ਨਾਦ ਬਿਨੋਦ ਕੋਡ ਅਨੰਦੁ ॥

ਤਿਥੈ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਤਿਥੈ ਕਹੀਯੇ, ਤਿਸ ਸਾਧਨ ਸਾਮਗ੍ਰੀਕੇ ਵਿਦਯਮਾਨ ਕਾਲਮੇਂ ਸਭਕੇ ਪਹਲੇ ਗੁਰੂ 'ਤੂੰ ਬ੍ਰਹਮਹੈਂ' ਐਸਾ ਜੀਵ-ਬ੍ਰਹਮਕੀ ਏਕਤਾ[85] ਕੋ ਕਹਨੇ ਵਾਲਾ, ਨਾਦ,ਨਾਮ ਸ਼ਬਦ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰੇਹੈ। ਤਬ ਜਿਗਯਾਸੁਕੋ ਤਿਸ ਨਾਦਮੇਂ ਯਹ ਮੇਰੇ ਯਥਾਰਥ ਗਯਾਨਕਾ ਸਾਧਨਹੈ,ਐਸੇ ਬਿਨੋਦ,ਕਹੀਯੇ ਉਤਸਾਹ ਹੋਵੇਹੈ, ਤਾ ਉਤਸਾਹਸੇ ਪੀਛੇ ਵਹੁ ਬਿਚਾਰ ਰੂਪ ਦੂਜਾ-ਸ੍ਰਵਣ ਕਰੇਹੈ। ਤਬ ਆਚਾਰਯਕੇ ਉਪਦੇਸ ਕੀਯੇ ਦੂਸਰੇ-ਸ੍ਰਵਣ ਸੰਯੁਕਤ ਵਾਕਯਸੇ ਮਨਨ, ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਪੀਛੇ ਤੀਖਣ-ਗਯਾਨ ਹੋਵੇਹੈ: ਤਿਸ ਗਯਾਨਮੇਂ ਸਰਬ ਅਨਰਥੋਂਕੇ ਮੂਲ ਅਗਯਾਨਕਾ ਨਾਸ਼ ਹੋਵੇਹੈ, ਯਹ ਕਹੇ। ਕੋਡ ਇਤਿ॥ ਈਹਾਂ ਕਰੋੜ ਕਾ ਵਾਚਕ ਕੋਡ ਪਦ ਅਪਰਿਮਿਤਕਾ ਵਾਚਕਹੈ। ਬ੍ਰਹਮਾਨੰਦਮੇਂ ਅਪਰਿਮਿਤ ਪਨਾ ਏਕ ਰਸਤਾ ਸ੍ਵਰੂਪਹੈ । ਯਾਤੇ, ਤਿਸ ਪ੍ਰਚੰਡ-ਗਯਾਨਸੇ ਅਗਯਾਨਕੇ ਨਾਸ਼ ਕਾਲਮੇਂਹੀ ਏਕ-ਰਸ ਬ੍ਰਹਮਾਨੰਦ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਵੇ ਹੈ । ਹੇ ਗੁਰੋ! ਤਿਸ ਏਕ-ਰਸ ਬ੍ਰਹਮਾਨੰਦਕਾ ਬੋਧਕ ਗੁਰਕਾ ਉਪਦੇਸ ਬਚਨ ਕਿਆ ਅਖੰਡ ਅਰਥਕਾ ਬੋਧਕਹੈ, ਵਾ ਨਹੀਂ? ਯਹ ਸੁਨ ਬੋਧਕਹੈ, ਯਹ ਗੁਰੁ ਕਹੇ:-

ਸਰਮ ਖੰਡਕੀ ਬਾਣੀ ਰੂਪੁ ॥

ਸਰਮ ਇਤਿ॥ ਸਰਮ-ਖੰਡ ਨਾਮ ਸੁਖ-ਬਿਸੇਖਕਾ ਹੈ। ਸੋ ਸੁਖ-ਬਿਸੇਖ ਈਹਾਂ ਨਿਖਲ ਸੁਖੋਂਕਾ ਮੂਲ ਬ੍ਰਹਮਾਨੰਦ ਲੇਨਾ। ਯਾਤੇ, ਹੇ ਸਿਖਯ! ਵਿਖਯਾਨੰਦ,ਭਜਨਾਨੰਦਕਾ ਪਰਮ ਮੂਲ ਜੋ ਸਰਮ-ਖੰਡ ਨਾਮ ਸੁਖ-ਬਿਸੇਖਕਾਹੈ, ਸੋ ਸੁਖ-ਬਿਸੇਖ ਈਹਾਂ ਨਿਖਲ-ਸੁਖੋਂਕਾ ਮੂਲ ਬ੍ਰਹਮਾਨੰਦ ਲੇਨਾ॥ ਯਾਂਤੇ,ਹੇ ਸਿਖਯ! ਵਿਖਯਾਨੰਦ, ਭਜਨਾਨੰਦ ਕਾ ਪਰਮ ਮੂਲ ਜੋ ਸਰਮ-ਖੰਡ ਨਾਮ ਸੁਖ-ਬਿਸੇਖ ਬ੍ਰਹਮਾਨੰਦ,ਤਾਕੀ ਬੋਧਕ ਅਵਾਂਤਰ-ਵਾਕਯ ਰੂਪ ਬਾਣੀਕਾ ਲਖਣਾਸੇ 'ਅਖੰਡ-ਅਰਥ'ਕਾ ਬੋਧਨ ਕਰਨਾ ਹੀ ਵਹੁ ਰੂਪ ਤੂੰ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਾ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਕਹੋ ਤਿਸਕਾ ਰੂਪ,ਐਸੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਏ ਸਿਖਯਕੋ ਤਿਸਕਾ ਰੂਪ ਸੁਨਾਵੇ:-

ਤਿਥੈ ਘਾੜਤਿ ਘੜੀਐ ਬਹੁਤੁ ਅਨੂਪੁ ॥

ਤਿਥੈ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਤਿਥੈ ਕਹੀਯੇ, ਤਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਬੋਧਕ ਬਚਨੋ ਵਿਖੇ ਜੋ 'ਘਾੜਤ ਘੜੀਐ' ਲਖਣਾ-ਬ੍ਰਿਤੀ ਕਰ ਅਖੰਡ-ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਬੋਧਨ ਰੂਪ ਘੜਨਾ ਘੜੀਐ, ਨਾਮ, ਸੰਪਾਦਨ ਕਰੀਏਹੈ, ਸੋ ਬੋਧਨ ਕਰਨਾ। ਤਿਸ ਬਾਣੀਮੇ 'ਬਹੁਤ ਅਨੂਪ' ਨਾਮ ਅਤਯੰਤ ਉਪਮਾ ਰਹਿਤਹੈ; ਭਾਵ ਯਹ, ਤਿਸ ਘਾੜਤ ਕਾ ਵਿਖਯ ਉਪਮਾਸੇ ਰਹਿਤਹੈ, ਯਾਤੇ

---

85. ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ:- ਐਥੇ ਇਹ ਵੇਦ ਪ੍ਰਮਾਣ ਅਨਕੂਲ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਨਹੀਂ ਦਿਤੇ, ਜੋ ਇਹ ਹਨ:- ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂਜੀ.ਪੰ.1093:3ਮ:1 "ਨਾਨਕ ਸੋਹੰ ਹੰਸਾ ਜਪੁ ਜਾਪਹੁ, ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਤਿਸੈ ਸਮਾਹਿ ॥1"; ਪੰ.354:5. ਮ:1 "ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਦੂਰਿ ਨਾਹੀ: ਪ੍ਰਭੁ ਤੂੰਹੈ"; ਪੰ.1369: 2. ਭ.ਕਬੀਰ"ਕਬੀਰ ਜਾਕਉ ਖੋਜਤੇ, ਪਾਇਓ ਸੋਈ ਠਉਰੁ ॥ ਸੋਈ ਫਿਰਿਕੈ ਤੂ ਭਇਆ: ਜਾਕਉ ਕਹਤਾ ਅਉਰੁ ॥87",ਆਦਿ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਵਹੁ ਘਾੜਤ ਭੀ ਅਨੁਪਮ ਵਿਖਯਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸੇ ਉਪਮਾ ਰਹਿਤਹੈ, ਵਿਖਯਕੀ ਅਨੁਪਮਤਾ ਤਿਸ ਜੈਸਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਐਸੇ ਵੇਦ ਕਹੇਹੈ। ਔ, ਦੂਸਰ ਲਵੇ ਨ ਲਾਵਣਿਆ(1286:12) ਐਸੇ ਗੁਰੂ ਕਹੇਹੈਂ। ਯਾਤੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਬੋਧਕ ਸਭੀ ਬਚਨ'ਅਖੰਡ-ਅਰਥ'ਕੋ ਕਹੇਹੈ,ਭੇਦਕੋ ਨਹੀ ਕਹੇ॥ ਇਸ ਰੀਤਿਸੇ ਸੰਪੂਰਣ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਬੋਧਕ ਬਚਨ ਅਖੰਡ-ਅਰਥ ਵਾਲੇਹੈ। ਜਿਸ ਅਰਥਸੇ ਦੇਸ, ਕਾਲ, ਵਸਤੂ ਕਾ ਭੇਦ ਨਹੀ ਹੋਵੇ ਤਿਸਕੋ 'ਅਖੰਡ' ਕਹੇਹੈ॥ ਪੁਨਾ, ਜੋ ਅਰਥ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਰੂਪਸੇ ਏਕ ਸਤ ਕੇ ਬੋਧਕ ਅਨੇਕ ਸਬਦੋਸੇ ਕਹਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਿਸਕੋ 'ਅਖੰਡ' ਕਹੇਹੈ॥ ਅਖੰਡ-ਅਰਥਕਾ ਬੋਧਨ ਸਰਬ ਬ੍ਰਹਮ ਬੋਧਕ ਵਾਕਯਨਮੇਂ ਲਖਣਾ ਬ੍ਰਿਤੀਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਸਕਤੀਸੇ ਨਹੀ ਹੋਵੇਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਲਖਣਾ ਬਿਨਾ ਸ਼ਕਤੀ-ਬ੍ਰਿਤੀਸੇ ਅਖੰਡ ਅਰਥਕੀ ਬੋਧਕਤਾ ਵੇਦ ਬਚਨੋਕੋ ਕਿਉ ਨਹੀਂ ਕਹੇ? ਯਹ ਸੁਨ, ਕਹੇ:-ਤਾ ਕੀਆ ਗਲਾ ਕਥੀਆ ਨਾ ਜਾਹਿ ॥

ਤਾ ਕੀਆ ਇਤਿ॥ ਤਾ ਕੀਆ ਗਲਾ, ਨਾਮ, ਤਿਸ ਅਖੰਡ-ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਬੋਧਕ 'ਅਵਾਂਤਰ-ਵਾਕਯ' ਔ 'ਮਹਾਵਾਕਯ' ਸ਼ਕਤੀਸੇ ਬ੍ਰਹਮਕੋ ਕਹੇਹੈ, ਐਸੀਆਂ ਬਾਤਾ ਕਥੀਆਂ ਨ ਜਾਹਿ, ਕਹੀਯੇ, "ਮਹਿਮਾ ਨ ਜਾਨੈ ਬੇਦ"(894:4) ਇਤਯਾਦਿਕੁ ਗੁਰੁ ਬਚਨੋਮੇ, ਔ 'ਜਿਸਮੇ ਮਨ ਬਾਣੀ ਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤਹੋ ਕਰ, ਹਟੇ ਹੈ' ਐਸੇ ਬੇਦ ਬਚਨਸੇ ਸ਼ਕਤੀ ਕਰ ਕਹਨੇਕਾ ਨਿਖੇਧ ਸੁਣਨੇ ਸੇ ਕਹੀਆ ਨਹੀ ਜਾਵੈ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਕੋਈ ਸ਼ਬਦਮੇ ਅਚਿੰਤਯ -ਸ਼ਕਤੀ ਮਾਨਕੇ ਕਹ ਦੇਵੇਗਾ; ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ:- ਜੇ ਕੋ ਕਹੈ ਪਿਛੈ ਪਛੁਤਾਇ ॥

ਜੇ ਕੋ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜੇਕੋ ਕਹੀਯੇ, ਜੇ ਕੋਈ ਵੇਦਕੇ ਯਥਾਰਥ ਅਰਥਕੇ ਵਿਚਾਰਸੇ ਪਹਿਲੇ ਅਪਨੇ 'ਨਿਜ-ਰੂਪ-ਬ੍ਰਹਮ' ਕੋ ਬ੍ਰਹਮ ਬੋਧਕ ਬਚਨ ਗਤ ਪਦੋਕਾ ਸਕਤਯਰਥ ਕਹੇਗਾ, ਵਹੀ ਪੁਰਖ ਜਬ ਗੁਰੂਸੇ ਵੇਦਾਂਤ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰ ਵਿਚਾਰੇਗਾ: ਤਬ ਪੀਛੇਸੇ ਮਨੇ ਬਿਖੇ ਹੀ ਗੁਣ, ਕ੍ਰਿਯਾ, ਜਾਤੀ, ਰੂਪ ਸਬਦ ਕੀ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤੀ ਕੇ ਨਿਮਿਤੋਸੇ ਹੀਨ ਬ੍ਰਹਮਕੋ ਸਬਦਕੀ ਸ਼ਕਤੀ-ਬ੍ਰਿਤੀਕਾ ਵਿਖਯ ਮਾਨਿਆ, ਐਸੇ ਪਛਤਾਯ, ਨਾਮ, ਪਸਚਾਤਾਪ ਯੁਕਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਤੇ ਸੰਪੂਰਣ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਬੋਧਕ ਬਚਨ 'ਲਖਣਾ'ਸੇ ਅਖੰਡ-ਅਰਥਕੇ ਬੋਧਕਹੈ--ਸ਼ਕਤੀਸੇਂ ਨਹੀਂ,ਯਹ ਭਾਵਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਸੇ ਤਿਨ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਬੋਧਕ ਵੇਦ ਬਚਨੋਸੋ ਔਰ ਕਿਆ ਕਥਨ ਕਰੀਏਹੈ ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ॥ ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ ਸੁਰਤਿ ਮਤਿ ਮਨਿ ਬੁਧਿ॥

ਤਿਥੈ ਇਤਿ॥ ਆਤਮਾ ਦੇਖਨੇ ਯੋਗਯਹੈ, ਐਸੇ ਸਾਧਯਾਤਕਾਰ ਰੂਪ ਦੇਖਨੇਕਾ ਨਾਮ ਲੇਕਰ ਵੇਦਸੇ ਆਤਮਾ ਕੇ ਸ੍ਰਵਣ ਮਨਨ, ਨਿਦਿਧਯਾਸਨਕਾ ਬਿਆਨ ਕੀਆਹੈ। ਯਾਤੇ, ਤਿਥੇ ਕਹੀਯੇ, ਤਿਨ ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਬੋਧਕ ਬਚਨੋ ਮੇ ਸੁਰਤੀ ਕਹੀਏ, ਸ੍ਰਵਣ, ਔਰ ਮਤਿ ਨਾਮ, ਮਨਨ; ਪੁਨਾ, ਮਨ, ਨਾਮ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ, ਬੁਧਿ ਕਹੀਯੇ ਜਿਗਯਾਸੂਯੋ ਕੋ ਸਾਧਯਾਤ, ਹੇਤ ਘੜੀਐ, ਨਾਮ, ਕਥਨ ਕਰੀਯੇਹੈ॥

ਪੁਨਾ, ਤਿਥੇ ਕਹੀਯੇ, ਤਿਨਹੀ ਵੇਦ ਬਚਨੋਮੇ ਸੁਰਾ, ਨਾਮ,ਦੇਵਨ ਤੁਲਯ ਸਤੋ-ਗੁਣੀ ਜਿਗਯਾਸੂ ਜਨੋਕੀ ਰਜੋ, ਤਮੋ ਰੂਪ ਮੇਲਕੇ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਗਯਾਨਕੇ ਸਾਧਨੋਕੀ ਧਾਰਨਾ ਰੂਪ ਸੁਧਿ, ਨਾਮ, ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਘੜੀਐ, ਨਾਮ ਵਿਧਾਨ ਕਰੀਯੇਹੈ॥ ਪੁਨਾ, ਸਿਧਾ, ਕਹੀਐ ਗਯਾਨਕੀ ਸਿਧੀ ਵਾਲੇ ਗਯਾਨ ਵਾਨੋਕੀ ਵਾਸਨਾ, ਔ ਮਨ ਕੀ ਨ ਜੀਤ ਰੂਪ ਮੈਲਕੇ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਗਯਾਨ ਸਹਿਤ ਮਨੋ-ਨਾਸ਼ ਵਾਸਨਾਖਯ ਸ੍ਵਰੂਪ ਜੀਵਨ-ਯੁਕਤੀ,ਨਾਮ ਵਾਲੀ ਸੁਧਿ,ਘੜੀਐ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨੰ.7. ਨਿਰਮਲ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਗਿ: ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਫਰੀਦਕੋਟ ਟੀਕਾ -36

ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਮਹਿ ਗਿਆਨ ਪਰਚੰਡੁ॥

ਗਜ਼ਾਨ ਕਾਂਡ ਕੇ ਵਿਖੇ ਜੋ ਗਜ਼ਾਨੁ ਕਥਨ ਕੀਆ ਹੈ ਸੋ (ਪ੍ਰਚੰਡੁ) ਤੇਜ ਵਾਲਾ ਹੈ ਭਾਵ ਅਗਜ਼ਾਨ ਕੇ ਨਾਸ ਵਾਸਤੇ ਕਰਮ ਵਾ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹਤਾ॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਤਿਨ ਗਜ਼ਾਨੀਯੋਂ ਕੋ ਅਨੰਦੁ ਕੈਸਾ ਹੈ॥ ਉੱਤਰ :

ਤਿਥੈ ਨਾਦ ਬਿਨੋਦ ਕੋਡ ਅਨੰਦੁ॥

(ਨਾਦ) ਸਬਦ[86] ਕਾ ਅਨੰਦ ਹੈ ਵਾ ਤਿਨ ਕੋ ਨਾਦ ਕੇ ਅਨੰਦ ਸੇਂ ਔਰ ਵਿਸਯੋਂ ਕੇ (ਬਿਨੋਦ) ਬਿਲਾਸ ਸੇ ਕੋਟ ਗੁਣ ਅਨੰਦੁ ਸਰਬਦਾ ਬਨਾ ਰਹਿਤਾ ਹੈ॥

ਸਰਮ ਖੰਡ ਕੀ ਬਾਣੀ ਰੂਪੁ॥
ਤਿਥੈ ਘਾੜਤਿ ਘੜੀਐ ਬਹੁਤੁ ਅਨੂਪੁ॥

ਸਰਮ ਨਾਮ ਲਜਿਆ ਕਾ ਹੈ ਖੋਟੇ ਕਰਮ ਕਰਨ ਮੈ ਲੋਕੋਂ ਕੀ ਕੁਲ ਕੀ ਰਾਜਾ ਕੀ ਗੁਰੋਂ ਕੀ ਬੇਦਕੀ ਧਰਮ ਰਾਇ ਕੀ ਲਜਜਾ ਕਰਨੀ ਇਨ ਸਭ ਕੀ ਸਰਮ ਮੇਂ ਕੁਕਰਮ ਨਾ ਕਰਨੇ ਤੇ ਬਲਾਤਕਾਰਤੇ ਸੁਭ ਕਰਮੋਂ ਮੈ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਆਈ। ਤਿਨ ਸੁਭ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਵਾਲਿਯੋਂ ਮੈ ਜੋ (ਸਰਮ) ਲਜਜਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਅਰਥਾਤ ਜੋ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕਾਂਡ ਮੈ ਪੁਰਸ ਹੈਂ॥ ਤਿਨ ਕੀ ਬਾਣੀ (ਰੂਪੁ) ਸੁੰਦ੍ ਭਾਵ ਸਫਾਉ ਔਰ ਸਚੀ ਔਰ, ਮਧੁਰ ਹੈ ਭਾਵ ਏਹ ਕਿ ਵਹੁ ਅਸੁਭ ਬਾਨੀ ਨਹੀ ਬੋਲਤੇ (ਤਿਥੈ) ਤਹਾਂ ਉਪਾਸਕਾਂ ਮੈ ਜਗਜ਼ਾਸੂਓਂ ਕੇ ਅੰਤਸਕਰਨ ਕੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਨੂਪਮ ਘਾੜਤ ਘੜੀ ਜਾਤੀ ਹੈ॥ ਭਾਵ ਅੰਤਸਕਰਨ ਸੁਧ ਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ॥

ਤਾ ਕੀਆ ਗਲਾ ਕਥੀਆ ਨਾ ਜਾਹਿ॥
ਜੇ ਕੋ ਕਹੈ ਪਿਛੈ ਪਛੁਤਾਇ॥

ਤਿਨ ਸਰਮ ਖੰਡ ਵਾਸੀਯੋਂ ਕੀਆਂ ਬਾਰਤਾਂ ਅਰਥਾਤ ਤਿਨਾਂਕੇ ਬਚਨਾਂ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕੁਛ ਕਹੀ ਨਹੀ ਜਾਤੀ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਹਿਨੇ ਕਾ ਉਦਮੁ ਕਰਤਾ ਹੈ ਸੋ ਫਿਰ ਪੀਛੇ ਪਛੁਤਾਉਤਾ ਹੈ ਕਯੋਂਕਿ ਵਹੁ ਸਮੱਗ੍ ਮਹਿਮਾ ਕਹਿਨੇ ਮੈ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਤਾ॥

ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ ਸੁਰਤਿ ਮਤਿ ਮਨਿ ਬੁਧਿ॥
ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ ਸੁਰਾ ਸਿਧਾ ਕੀ ਸੁਧਿ॥ ੩੬॥

(ਤਿਥੈ) ਤਹਾਂ (ਸੁਰਤਿ) ਚਿੱਤ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤੀ (ਮਤਿ) ਮਸਤੀ ਭਾਵ ਹੰਕਾਰ ਮਨ ਬੁਧਿ ਚਤੁਸਟੇ ਅੰਤਸਕਰਨ ਘੜ ਕਰਕੇ ਸੁਧ ਕੀਏ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਅਰਥਾਤ ਨਿਰਵਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ (ਤਿਥੈ) ਤਹਾਂ ਸੁਰ ਸਿਧੋ ਕੀ ਘਾੜਤ ਕਰਕੇ ਘੜੀ ਜਾਤੀ ਹੈ ਭਾਵ ਏਹ ਕਿ ਸੁਰ ਵਡੇ ਦਰਜੇ ਕੇ ਹੈਂ ਪਰੰਤੂ ਈਰਖਾਲੂ ਹੈਂ ਸਰਮ ਖੰਡ ਵਾਲੇ ਈਰਖਾ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ ਏਹੀ ਸੁਧਤਾ ਕੀ ਘਾੜਤ ਘੜੀ ਜਾਤੀ ਹੈ ਸਿੱਧੀਯੋਂ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਰਕੇ ਵੜੇ ਵੜੇ ਸਾਧਨਾਂ ਕੋ ਸਾਧਕੇ ਅਭਿਜ਼ਾਸ

86. ਸਬਦੁ ਪੰਚ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਹੈ ਤਤੁ ਸਬਦੁ ਤਾਰਕਾ ਹੈ ਸਰੰਗੀ ਯਤੀਰਾਦਿ ਪਵਿਤ੍ ਸਬਦ ਚਹਸਕਾ ਹੈ ਜੈਸੀ ਵੌਲਾਦਿ ੨ ਘਨ ਸਬਦੁ ਛੈਂਣੇ ਕੈਂਸੀ ਆਦਿਕੋਂ ਕਾ ਹੈ ੩ ਨਾਦ ਸਬਦੁਘਟ ਆਦਿਕ ਪਾੜ੍ਹੋਂ ਕਾ ਹੈ ੪ ਸੁਖਰ ਸਬਦੁ ਜੋ ਸ੍ਵਾਸਸੇ ਵਾਂਸੁਰੀ ਬੇਨਾਦਿ ਵਜਤ ਹੈਂ ੫ ਯੇਹ ਪੰਚ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਸਬਦੁ ਹੈਂ ਇਨ ਸਬਦੋਂ ਕੋ ਸੁਨ ਕਰ ਜੋਗੀ ਜਨ ਅਨੰਦ ਰਹਿਤੇ ਹੈਂ ਗਿਜ਼ਾਨੀਯੋਂ ਕੋ ਤਿਨ ਸੇ ਕੋਟ ਗੁਣ ਅਧਿਕ ਅਨੰਦੁ ਨਿਰਵਿਘਨ ਏਕ ਰਸ ਬਨਾ ਰਹਿਤਾ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਰਕੇ ਅਭਿਮਾਨੀ ਹੁਏ ਹੈਂ ਸੋ ਸਰਮ ਖੰਡ ਵਾਲੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਨਿਸਕਾਮ ਭਗਤੀ ਰੂਪ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸਿੱਧੀਯੋਂ ਕੋ ਪਰਮ ਤੁਛ ਜਾਨਤੇ ਹੈਂ ਏਹ ਸਿੱਧ ਸੁਧਤਾ ਕੀ ਘਾਤ ਘੜੀ ਜਾਤੀ ਹੈ॥ ੩੬॥ ਐਸਾ ਜੋ ਸਰਮ ਖੰਡ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜਿਸਕੀ ਸਭ ਘਾੜਤ ਸੁਧ ਘੜੀ ਗਈ ਹੈ ਸੋ ਕਰਮ ਖੰਡ ਕੋ ਪਹੁਚਾ ਹੈ ਭਾਵ ਏਹ ਕਿ ਵਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਾ ਪਾਤ੍ਰ ਹੋਤਾ ਹੈ ਔਰ ਉਸ ਪਰ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਤਾ ਹੈ॥

ਨੰ.8.ਨਿਰਮਲ-ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘਜੀ ਪੀਲੀਭਤਿ(ਵੇਦਾਂਤੀ)-36

ਗਿਆਨ ਖੰਡਮਹਿ ਗਿਆਨੁ ਪਰਚੰਡੁ॥

ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ! 'ਗਿਆਨ ਖੰਡਮਹਿ' ਬ੍ਰਹਮ-ਗਿਯਾਨਕਾ ਜਨਕ ਜੋ ਉਤਰ ਕਾਂਣ੍ਡ ਰੂਪ ਵੇਦ ਹੈ, ਤਿਸਮੇਂ ਪ੍ਰਾਚੰਡ-ਗਿਯਾਨਕਾ ਨਿਰੁਪਣਹੈ। ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਬੋਧਕਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਚੰਡ-ਗਿਯਾਨਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ, ਤਿਥੈ, ਤਿਸ ਪ੍ਰਾਚੰਡ-ਗਿਯਾਨਕੇ ਨਿਰੁਪਣ ਵਾਸਤੇ(ਨਾਦ)ਓਪਦੇਸ਼ ਕਰਾਹੈ; ਜਿਸ ਉਪਦੇਸ਼ਕੀ (ਵਿਨੋਦ)ਉਤਸਾਹ ਪੂਰਵਕ ਧਾਰਣਾਸੇ(ਕੋਡ ਆਨੰਦ)ਕੋਡ ਅਰਥਾਤ ਅਪਰਮਿਤ ਆਨੰਤ ਹੋਤਾਹੈ; ਸਰਵ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਕਲਪਨਾ ਵਰਜਿਤ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਆਨੰਦਕੋ ਅਪਰਮਿਤ ਆਨੰਦ ਕਹਿਤੇਹੈ। ਅਬ ਪ੍ਰਾਕੰਡ-ਗਿਯਾਨਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪਕਾ ਬੋਧਕ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਾਕਯ ਲਿਯੇਹੈ, ਤਥਾਹਿ। " "

ਅਰਥ॥ (ਯਤ) ਜਿਸ ਗਿਯਾਨਕੀ ਦ੍ਰਿੜ ਸਥਿਤੀ ਕਾਲਮੇਂ ਜੈਸੇ ਜਨਮ ਪਾਰਯੰਤ ਅਪਨੇਮੇਂ ਦੇਵ ਭਾਵਨਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇਕੋ, ਤਥਾ ਚਕ੍ਰ-ਵਰਤੀ ਰਾਜਾਕੋ ਜਾਗ੍ਰ ਕਾਲਮੇਂ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਅਭਿਆਸਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸੇ ਸ੍ਵਪਨਮੇਂ ਭੀ ਦੇਵੋ, ਹਮ ਰਾਜਾ, ਹਮ ਐਸੀ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਹੋਤੀਹੈ; ਤੈਸੇ ਜਿਸ ਵਿਦ੍ਵਾਨਨੇ ਜਾਗ੍ਰਤ ਕਾਲ ਮੇਂ 'ਇੰਦ ਚੈਤਨਯਮਹ ਸਵੋ ਸਮੀਤਿ'; 'ਯਹ ਚੈਤਨਯ ਰੂਪ ਆਤਮਾ ਮੈਂ ਸਰਵ ਰੂਪ ਹੂੰ' ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਦ੍ਰਿੜ ਭਾਵਨਾ ਸੇ ਜਬ ਸ੍ਵਪਨਮੇਂ ਭੀ ਅਪਨੇ ਆਤਮਾਕੋ ਮੈਂ ਹੀ ਸਰਵ ਸ੍ਵਰੂਪਹੂੰ ; ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਾਨਤਾਹੈ, ਸੋ ਸਰਵਾਤਮ ਭਾਵ ਇਸਕਾ ਪਰਮ ਲੋਕਹੈ। ਅਰਥਾਤ ਸਵਾਭਾਵਹੈ, ਕਿਸੀਸੇ ਜਨਯ ਨਹੀਂ। ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ, ਜਬੀ ਸ੍ਵਪਨਮੇਂ ਸਵਾਤਮ ਭਾਵ ਅਪਨੇਮੇਂ ਦੇਖਤਾਹੈ, ਤਬੀ ਦ੍ਰਿੜ ਬੋਧ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ। ਇਸ ਦ੍ਰਿੜ ਬੋਧਸੇ ਮਹਾਨੰਦਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਤੀਹੈ, ਇਸੀ ਅਰਥਕੀ ਬੋਧਕ ਸ਼੍ਰੁਤੀਹੈ, ਤਥਾਹਿ:- " "

ਅਰਥ॥ ਯਹ ਸਰਵਾਤਮ ਭਾਵਹੀ ਇਸ ਵਿਗਿਆਨ ਉਪਾਧਿਕ ਜੀਵਕੀ ਧਰਮਗਤੀਹੈ; ਔਰ ਯਹਹੀ ਇਸ ਕੀ ਪਰਮ(ਸੰਪਦ) ਵਿਭੂਤੀਹੈ,ਔਰ ਯਹਹੀ ਇਸਕਾ ਧਰਮ ਲੋਕਹੈ,ਯਹਹੀ ਇਸਕਾ ਪਰਮ ਆਨੰਦ ਸ੍ਵਰੂਪਹੈ॥ ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ! ਜੋ ਸਰਮ ਖੰਡਹੈ ਅਰਥਾਤ ਤਿਸ ਤਿਸ ਜੀਵਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜੋ ਸਰਮ ਖੰਡ ਰੂਪ ਸੁਖਹੈ, ਤਿਸਕੀ ਬੋਧਕ ਬਾਣੀਕੇ ਰੂਪ ਸਨ॥ (ਤਿਥੈ) ਤਿਸ ਸੁਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੇਂ (ਅਨੂਪ) ਉਪਮਾ ਰਹਿਤ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ (ਘਾੜਤ) ਕਲਪਨਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ (ਘੜੀਯੇ) ਕਰੀ ਜਾਤੀਹੈ; ਔਰ ਜੋ ਮਹਾਅਨੰਦ ਸ੍ਵਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾਹੈ, ਤਿਸ (ਕੀਯਾ ਗਲਾ) ਵਾਰਤਾ ਨਹੀਂ ਕਥਨ ਕਰੀ ਜਾਤੀ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਕਹੇ,ਤਬ ਪੁਨ: ਪੁਨ: ਪਸਚਾਤਾਪ ਕਰੇਗਾ। ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ, ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਸੁਖਕਾ ਲੇਸ਼ ਆਨੰਦਹੈ, ਸੋ ਮਨੁਸ਼ਯ ਆਨੰਦ ਸੇ ਲੇਕਰ ਹਿਰਣ੍ਯਗਰ੍ਭ ਪਾਯੰਨਤ ਗਿਨਤੀ ਕਰਾਹੈ, ਔਰ ਜੋ ਮਹਾਆਨੰਦ ਸ੍ਵਰੂਪ ਪਰਮਤਤ੍ਵ ਹੈ, ਤਿਸਮੇਂ ਬਾਣੀਕੀ ਗਤੀ ਨਹੀਂ। ਯਦਿ ਕੋਈ ਬਾਣੀਸੇ ਕਹੇਗਾ, ਤਬ ਵਾਚਯਤ੍ਵ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਯਤ੍ਵ, ਅਤਿਸ਼ਯ-ਸਹਿਤਤ੍ਵ, ਆਦਿਕੋਕੀ ਪ੍ਰਸਕਿਤ ਸੇ ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਕਰੇਗਾ।ਲੇਸ਼ਰੁਪ ਆਨੰਦਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪਤੇ ਤੈਤਰੀਯਸ਼੍ਰੁਤੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪ੍ਰਮਾਣਸੇ(ਮੰਨੈਕੀ ਗਤਿ ਕਹੀ ਨ ਜਾਇ) ਇਸ ਪੰਕਤੀਕੇ ਵਿਖਿਯਨਮੇਂ ਨਿਰਣਨੀਤ ਹੈ। ਯਦਾਪਿ,ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਪੁਰਸ਼ੋਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵਾਸਤੇ ਬ੍ਰਹਦਾਰਣਯਕ ਸ਼ੁਤੀਮੇ ਭੀ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈ; ਤਥਾਹਿ:- " "

ਅਰਥ॥ ਜੋ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੁਰਸ਼ ਮਨੁਸ਼ਯੋਕੇ ਮਧਿਯ(ਰਾਧ)ਸਮਗ੍ਰ ਅਵਯਵ ਸੇ ਸੰਪਨ(ਸਾਮ੍ਰਿਧ) ਭੋਗਕੇ ਉਪਕਾਰਣ ਯੁਕਤਹੈ, ਅਪਨੇ ਸਮਾਨ ਜਾਤੀ ਵਾਲੇ ਸਰਵ ਜੀਵਨਕਾ ਅਧਿਪਤਿਹੈ; ਅਰਥਾਤ, ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਰਾਜਾ ਔਰ ਸਰਵ ਮਨੁਸ਼ਯੋਕੇ ਭੋਗੋਂ ਕਰਕੇ ਅਤਿਅੰਤ ਸੰਪੰਨਹੈ,ਸੋ ਮਨੁਸ਼ਯੋਕੇ ਮਧਿਯਮੇਂ ਪਰਮ-ਆਨੰਦਹੈ; ਅਰਥਾਤ, ਸੋ ਮਨੁਸ਼ਯਾਨੰਦਕੀ ਪਰਮ ਅਵਧਿਹੈ॥ " "

ਅਰਥ॥ ਔਰ,ਜੋ ਮਨੁਸ਼ਯੋਕੇ ਸ਼ਤ-ਆਨੰਦਹੈਂ, ਸੋ ਸ੍ਰਾਧਾਦਿ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਜਿਨੋਂ ਨੇ ਪ੍ਰਿਤਲੋਕ ਜੀਤਾ ਹੈ, ਐਸੇ ਪਿਤਰੋਂ ਕਾ ਏਕ ਆਨੰਦਹੈ॥ " "

ਅਰਥ॥ ਔਰ, ਜੋ ਸ਼ਤਜਿਤ ਲੋਕ ਪਿਤਰੋਂਕੇ ਆਨੰਦਹੈ ਸੋ ਏਕ ਗੰਧਰਵ ਲੋਕਮੇਂ ਆਨੰਦਹੈ ਅਰਥਾਤ ਸ਼ਤ-ਗੁਣਿਤ ਪਿਤਰੋਂਕਾ ਆਨੰਦ ਏਕ ਗੰਧ੍ਰਵਾਨੰਦਹੈ॥ " "

ਅਰਥ॥ ਜੋ ਗੰਧ੍ਰਵਲੋਕ ਮੇਂ ਸ਼ਤ ਆਨੰਦ ਹੈ, ਸੋ ਏਕ ਕਰਮ ਦੇਵੋਂਕਾ ਆਨੰਦਹੈ, ਜੋ ਅਗਨਿ-ਹੋਤ੍ਰਾਦਿ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਦੇਵਤ੍ਵ ਭਾਵਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇਹੈ, ਸੋ ਕਰਮ ਦੇਵਹੈ॥ " "

ਅਰਥ॥ ਜੋ ਉਤਪਤੀਸੇ ਦੇਵ ਸਥਾਨਮੇਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁਏਹੈ ਵਹ ਆਜਾਨ ਦੇਵਹੈ; ਜੋ ਕਰਮ ਦੇਵਨਕੇ ਸ਼ਤ-ਆਨੰਦਹੈ ਸੋ ਆਜਾਨ ਦੇਵੋਂਕਾ ਏਕ ਆਨੰਦਹੈ। ਔਰ, ਜੋ ਸ਼੍ਰੋਤ੍ਰਿਯ, ਅਰਥਾਤ, ਅਧੀਤਵੇਦ (ਅਵ੍ਰਜਿਨ) ਪਾਪ ਵਰਜਿਤਹੈ ਔਰ (ਅਕਾਮ ਹਤ) ਆਜਾਨ ਦੇਵੋਂਸੇ ਪੂਰਵ ਪਧਾਯਗਤ ਆਨੰਦਮੇਂ ਤ੍ਰਿਸ਼ਣਾ ਵਰਜਿਤਹੈ, ਤਿਸਕੋ ਭੀ ਆਜਾਨ-ਦੇਵੋਂ ਕੇ ਸਮਾਨ ਆਨੰਦ ਹੋਤਾਹੈ। ਇਸ ਸਥਾਨਮੇਂ ਅਧੀਨ ਵੇਦਤ੍ਵ ਔਰ ਨਿਸ਼ਪਾਪਤ੍ਵ ਔਰ ਅਕਾਮ ਹਤਤ੍ਵ ਰੂਪ ਤੀਨ ਸਾਧਨਹੈ; ਪਰੰਤੁ, ਅਧੀਤ ਵੇਦਤਤ੍ਵ ਨਿਸ਼-ਪਾਪਤਤ੍ਵ ਤੋ ਸਰਵਤ੍ਰ ਮਨੁਸ਼ਯਾਨੰਦਾਦਿ ਯੁਕਤੋਂਮੇਂ ਤੁਲਯਹੈ। ਤ੍ਰਿਸ਼ਣਾ ਰਹਿਤਯ ਰੂਪ ਜੋ ਅਕਾਮ ਹਤਤ੍ਵਹੈ, ਸੋਈ ਉਤਰ ਸੁਖਕਾ ਕਾਰਣਹੈ॥

ਮਹਤ:॥ ਅਰਥ, ਜੋ ਸ਼ਤ ਆਜਾਨਦੇਵੋਂਕੇ ਆਨੰਦਹੈ, ਸੋ ਏਕ ਵਿਰਾਟ ਰੂਪ ਜੋ ਪ੍ਰਜਾਪਤੀਹੈ, ਤਿਸਕੇ ਲੋਕਮੇਂ ਆਨੰਦਹੈ। ਔਰ ਜੋ ਸ਼੍ਰੋਤ੍ਰਿਯ ਅਵ੍ਰਜਿਨ ਅਕਾਮਹਤਹੈ, ਤਿਸਕੋ ਭੀ ਪ੍ਰਜਾਪਤਿਕੇ ਸਮਾਨ ਆਨੰਦਹੈ।(ਬ੍ਰਹ.ਓ. ਅ.6)॥ " "

ਅਰਥ, ਜੋ ਸ਼ਤ-ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ ਲੋਕਮੇਂ ਆਨੰਦਹੈ,ਸੋ ਏਕ ਬ੍ਰਹਮਲੋਕਮੇਂ ਆਨੰਦਹੈ; ਔਰ, ਸੋਈ ਅਕਾਮਹਤ ਨਿਸ਼ਪਾਪ ਵਿਦਵਾਨਕੋ ਆਨੰਦਹੈ,ਔਰ ਜਹਾਂ ਵਿਭਾਗ ਨਹੀਂ,ਜੋ ਮਨ,ਵਾਣੀਕਾ ਅਵਿਸ਼ਯਹੈ,ਸੋਈ ਪਰਮਾਨੰਦ ਰੂਪ ਆਤਮਾਹੈ। ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ! ਤਿਸ ਗਿਯਾਨ-ਖੰਡਮੇਂ (ਸੁਰਤਿ) ਸ੍ਰਵਣ, (ਮਤਿ) ਮਨਨ ਔਰ (ਮਨਿ) ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਰੂਪ ਮਨਕੀ ਵਿਤ੍ਰੀ(ਬੁਧੀ) ਸਾਕਸ਼ਾਤਕਾਰ ਗਿਯਾਨ ਕੇ ਵਾਸਤੇ(ਘੜੀਯੈ)ਵਿਧਾਨ ਕਰੇ ਜਾਤੇਹੈ। ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ,ਸਾਕਸ਼ਾਤਕਾਰ ਗਿਯਾਨਕੋ ਉਦੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰਵਣ,ਮਨਨ,ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਵਿਧਾਨ ਕਰੇਹੈ; ਤਥਾਹਿ:- " "

ਅਰਥ॥ ਯਾਗਵਲਕਯ ਕਹਿਤੇਹੈ: 'ਅਰੇ ਮੈਤੇਯਿ! ਸਰਵ ਵਸਤੁਕੀ ਕਾਮਨਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਤਿਸਕੇ ਵਾਸਤੇ ਸਰਵ ਵਸਤੁ ਪ੍ਰਿਯ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ। ਕਿੰਤੁ ਅਪਨੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਵਾਸਤੇ ਸਰਵ ਪ੍ਰਿਯ ਹੋਤੀਹੈ'। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਬ ਆਤਮਾਹੀ ਪ੍ਰੇਮਕਾ ਵਿਸ਼ਯ ਹੋਨੇਸੇ ਪ੍ਰਿਯਹੈ, ਤਬ ਆਤਮਾ ਦੇਖਨੇ ਕੋ ਯੋਗਯਹੈ। ਪਰੰਤੁ,ਪ੍ਰਥਮ ਤਿਸ ਦਰਸ਼ਨਕੇ ਸਾਧਨ ਸ੍ਰਵਣ, ਮਨਨ,

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਕਰਤ੍ਵਯਹੈ। ਅਰੇ ਮੈਤੇਯਿ! ਆਤਮਾਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਸ੍ਰਵਣ, ਮਨਨ, ਵਿਗਿਆਨ ਕਰਕੇ ਯਹ ਸਰਵ ਵਿਦਿਤ ਹੋਤਾਹੈ; ਔਰ (ਤਿਥੈ) ਤਿਸੀ ਗਿਯਾਨ-ਖੰਡਮੇਂ (ਸੁਰਾਸਿਧਾ ਕੀ) ਕਹੀਯੇ, ਸਾਤ੍ਵਿਕੀ ਪੁਰਸ਼ੋਮੇਂ ਗਿਯਾਤ ਪੁਰਸ਼ੋਕੀ (ਸੁਧ) ਗਿਯਾਤ(ਘੜੀਐ) ਪਰੀਕਸ਼ਾ ਪੁਰਵਕ ਨਿਸਚਯ ਕਰੀ ਜਾਤੀਹੈ। ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ,ਜਿਸ ਗਿਯਾਨ ਨਿਸ਼ਠਾਸੇ ਪੁਰਸ਼ੋਕੋ ਮੁਕਤੀ ਰੂਪ ਫਲਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਤੀਹੈ,ਤਿਸਕਾ ਭੀ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਾ ਜਾਤਾਹੈ, ਤਥਾਹਿ:- “ ”

ਅਰਥ॥ ਜੋ ਅਕਾਮਯ ਮਾਨ, ਅਰਥਾਤ, ਕਾਮਨਾ ਰਹਿਤਹੈ, ਤਿਸਕੇ ਪ੍ਰਾਣ ਦੇਹ ਗ੍ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਉਤਕ੍ਰਮਣ ਕਰਤੇ--ਕਿੰਤੂ, ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੁਆਹੀ ਬ੍ਰਹਮਕੋ (ਆਪਯੇਤਿ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾਹੈ, ਅਕਾਮਯਮਾਨ ਅਕਾਮ ਹੋਨੇ ਸੇ ਹੈ; ਅਰਥਾਤ ਸਰਵ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਕਾਮਨਾ ਵਰਜਿਤ ਹੋਨੇ ਸੇ ਅਕਾਮਯ ਮਾਨ ਹੈ, ਔਰ, ਸਰਵ ਕਾਮਨਾ ਵਰਜਿਤ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਹੋਨੇ ਸੇਹੈ, ਔਰ, ਆਪਤਕਾਮ ਹੋਨੇਸੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਹੈ। ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ, ਜੋ ਪੁਰਣ-ਕਾਮ ਹੈ, ਸੋਈ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਹੋਤਾਹੈ, ਔਰ ਪੁਰਣਕਾਮ ਆਤਮਕਾਮ ਹੋਨੇ ਸੇਹੈ, ਜਿਸਕੋ ਆਤਮਾਸੇ ਅਤਿਰਿਕਤ ਕੀ ਕਾਮਨਾ ਨਹੀਂ, ਸੋ ਪੂਰਣ-ਕਾਮ ਹੈ। ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ, ਜੋ ਵਿਦਵਾਨ ਨਿਤਯ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਤਮਾਸੇ ਭਿੰਨ ਵਸਤੁਕੋ ਨਹੀਂ ਦੇਖਤਾ, ਸੋਈ ਪੁਰਣਕਾਮ ਹੋਤਾਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ, ਕਾਮਨਾਕਾ ਵਿਸ਼ਯ, ਆਤਮਾ ਤਿਸਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਹੈ। ਜਬ ਪੁਰਣ-ਕਾਮ ਹੋਨੇਸੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਹੁਆ, ਤਬ ਅਕਾਮ ਹੋਨੇਸੇ ਅਕਾਮਯਮਾਨ ਹੋ ਗਯਾ॥ ਔਰ, ਇਸੀ ਅਰਥਕਾ ਬੋਧਕ ਸ਼ਲੋਕ ਨਾਮ ਮੰਤ੍ਰਹੈ। “ਜਿਸ ਕਾਲਮੇਂ ਇਸਕੇ ਅੰਤ:ਕਰਣਮੇਂ ਵਰਤਮਾਨ ਸਰਵ ਕਾਮਨਾ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤ ਹੋਤੀਹੈ, (ਅਬ) ਤਿਸੀ ਕਾਲਮੇਂ ਸਤਯਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੋਤਾਹੈ;(ਅਤ੍ਰ) ਇਸ ਸਰੀਰਮੇਂ ਵਰਤਮਾਨ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾਹੈ, ਤਿਸਮੇਂ ਯਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਹੈ:-‘ਜੈਸੇ ਸਰਪ ਕੀ ਨਿਲਵ੍ਵਯਨੀ,ਤਵਚਾ(ਕੁੰਜ) ਵਲਮੀ ਕੇ ਸਰਵਕੀ ਸਥਿਤੀਕੇ ਸਥਾਨਮੇਂ (ਮ੍ਰਿਤਾ) ਅਨਾਤਮ ਭਾਵ ਕਰਕੇ ਤਯਕਤ (ਪ੍ਰਤਯਕਤਾ) ਫੈਂਕੀ ਹੁਈ (ਸ਼ਯੀਤ) ਵਰਤਮਾਨ ਹੈ; ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ, ਜਬ ਸਰਪ ਨੇ ਅਨਾਤਮਭਾਵ ਕਰਕੇ ਅਪਨੀ ਕੁੰਜ ਕਾ ਤਿਯਾਗ ਕਰਾ, ਤਬ ਸਰਪ ਉਸੀ ਸਥਾਨਮੇਂ ਪ੍ਰਤਿਦਿਨ ਨਿਵਾਸ ਕਰਤਾ ਹੁਆਭੀ ਫਿਰਭੀ ਉਸ ਕੁੰਜ ਮੇਂ ਆਤਮ ਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾ। ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਗਿਯਾਨ ਕਾਲਮੇਂ ਆਤਮ ਭਾਵਨਾਂਸੇ ਸ੍ਵੀਕਾਰ ਕਰੇ ਸਰੀਰਕੋਂ ਜਬ ਗਿਯਾਨਸੇ ਸਹਿਤ ਕਾਰਯਕੇ ਅਗਿਯਾਨਕੇ ਬਾਧਿਤ ਹੋਨੇ ਪਰ ਅਨਾਤਮ ਭਾਵਸੇ ਸਰੀਰ ਤਿਯਕਤ ਹੁਆ, ਤਿਸ ਤਿਯਕਤ ਸਰੀਰਕੋ ਤਿਸਮੇਂ ਵਰਤਮਾਨ ਭੀ ਫਿਰ ਆਤਮ ਭਾਵਸੇ ਨਹੀਂ ਸ੍ਵੀਕਾਰ ਕਰਤਾ, ਔਰ ਸੋ ਵਿਦਵਾਨ ਪ੍ਰਾਣ ਕਾ ਪ੍ਰਾਣ, ਬ੍ਰਹਮ-ਤੇਜ ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਸ੍ਵਯੰ-ਜਯੋਤੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸ੍ਵਰੂਪਹੈ, ਇਸੀਸੇ ਅਸ਼ਰੀਰਹੈ। ਪ੍ਰਕਰਣਮੇਂ ਵਾਰਤਾ ਯਹ ਸਿੱਧ ਹੁਈ, ਜੋ ਸਾਤ੍ਵਿਕੀ ਵਿਦ੍ਵਾਨਕੀ ਯਹਾਂ ਤਕ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤੀਕਾ ਕਾਰਣ ਪੂਰੀ ਗਿਯਾਤਹੈ, ਇਸਕਾ ਗਿਯਾਨ ਖੰਡਸੇਂ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰਾਹੈ।ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂਜੀ ਕਹਿਤੇਹੈ (ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ ਸੁਰਾ ਸਿਧਾ ਕੀ ਸੁਧਿ) ॥੩੬॥

ਨੰ.9. ਸਾਧੂ ਪੰ. ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਜੀ ਉਦਾਸੀਨ (ਵੇਦਿਕ ਮੁਨੀ)-36

ਗਿਆਨ ਖੰਡਮਹਿ ਗਿਆਨੁ ਪਰਚੰਡੁ ॥

ਗਿਯਾਨਕੇ ਲੋਕ ਵਿਦਿਆਮੇਂ ਵਸਤੁਵੋਂਕਾ ਗਿਯਾਨਹੀ ਪ੍ਰਚੰਡ (ਜਾਜਵਲਯਮਾਨ) ਹੋਤਾਹੈ। ਵਹਾਂ (ਗਿਯਾਨਕੋ ਲੋਕ ਵਿਦਿਆਮੇਂ) ਅਨੇਕ ਜਾਤੀਕੇ, ਅਰਥਾਤ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਬਾਜੋਂਕੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸ਼ਬਦ ਤਥਾ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਵਿਨੋਦ(ਹਾਸਯਵਿਲਾਸ) ਔਰ ਅਨੇਕਹੀ ਮਹੋਤਸਵੋਂਕੇ ਆਨੰਦ ਗਿਯਾਨਿਯੋ ਕੇ ਘਰੋਮੇਂ ਸਦਾ ਹੋਤਾਹੈ॥ 1॥ ਆਸ਼੍ਰਮ ਲੋਕਕੀ, ਅਰਥਾਤ ਬ੍ਰਾਹਮਚਾਰਯ ਆਦਿ ਆਸ਼੍ਰਮੋਂਕੇ ਲੋਕ,ਅਰਥਾਤ ਆਸ਼੍ਰਮ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬ੍ਰਾਹਮਚਾਰੀ ਗ੍ਰਹਿਸਥ, ਵਾਨਪ੍ਰਸਥ ਆਦਿ ਨਾਮਕੇ ਆਸ਼੍ਰਮਿਯੋਂਕੀ ਵਾਣੀ (ਭਾਸ਼ਾ),ਅਰਥਾਤ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ (ਸੰਗਿਯਾ),ਰੂਪ ਸੇ ਅਰਥਾਤ ਉਨਕੇ ਅਸਾਧਾਰਨ ਧਰਮ-ਰੂਪੀ ਸ੍ਵਰੂਪਸੇ ਹੋਤੀਹੈ॥ ਵਹਾਂ (ਆਸ਼੍ਰਮ ਲੋਕ ਮੇਂ) ਘੜਨੇ ਯੋਗਯ (ਬਨਾਨੇ ਯੋਗਯ) ਵਸਤੂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਨੁਪਮ ਘੜੀ ਜਾਤੀ (ਬਨਾਈ ਜਾਤੀ)ਹੈ॥ 2॥

ਉਨਕੇ ਘੜਨੇ (ਬਨਾਨੇ)ਕੀ ਬਾਤੇ ਕਾਲਕੇ ਭੇਦਸੇ ਅਸੰਖਿਯੇਯ ਹੋਨੈਕੇ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਯਦਿ ਕੋਈ ਕਹੇਗਾ, ਪੀਛੇ ਪਛਤਾਯੇਗਾ॥ 3॥

ਵਹਾਂ ਅਛੀ ਵ੍ਰਿਤੀਆਂ (ਅਛੇ ਖਿਆਲ) ਘੜੀ ਜਾਤੀਹੈਂ, ਮਤਿਯਾਂ, ਅਰਥਾਤ (ਸਮਝੇਂ) ਘੜੀ ਜਾਤੀਹੈਂ, ਮਨ ਔਰ ਵਸਤੁਵੋਂਕੇ ਗਿਯਾਨ ਘੜੇ ਜਾਤੇ, ਅਰਥਾਤ ਬਨਾਏ ਜਾਤੇ ਹੈਂ, ਵਹਾਂ ਭਸੁਰੋਂ,ਅਰਥਾਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣੋਂਕੀ ਔਰ ਗਿਯਾਨੀ ਸਿਧੋ ਸੰਨਿਯਾਸਿਯੋ ਕੀ ਸੁਧਿਯਾਂ ਘੜੀ ਜਾਤੀ, ਅਰਥਾਤ ਠੀਕ-ਠੀਕ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕੇ ਲਿਯੇ ਸਮਯ-ਸਮਯ-ਪਰ ਉਨਕੇ ਸ਼ੰਸ਼ੋਧਨ ਕਿਯੇ ਜਾਤੇਹੈ॥ 4॥ 36॥

ਭਾਸ਼ਯ:- ਉਪਰ ਜਿਸ ਗਿਯਾਨਕੇ ਲੋਕ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਵਿਦਿਆਕਾ ਕਰਮ, ਅਰਥਾਤ, ਵਿਸ਼ਯ ਸਾਮਾਨਯ ਰੂਪਸੇ ਕਹਾ ਗਯਾਹੈ, ਵਹ ਗਿਯਾਨ ਜਬ ਪ੍ਰਾਕਿਤ ਪਦਾਰਥੋ ਸੇ ਲੇਕਰ ਸਵਾਨੰਤਰਾਤਮਾ ਇਸ਼੍ਵਰ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾ ਹੁਆ ਸੰਸ਼ਯ, ਤਥਾ ਵਿਪਰਯਯ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋਤਾਹੈ, ਤਬ ਪ੍ਰਚੰਡ ਅਰਥਾਤ ਦੀਪਮਾਨ ਹੋਤਾਹੈ, ਉਸਕੇ ਦੀਪ ਮਾਨ ਹੋਨੇਸੇ ਮਨੁਸ਼ਯੋਕਾ ਹ੍ਰਿਦਯ ਕਮਲ ਵਿਕਸਿਤ ਔਰ ਵਿਸ਼ਾਲਹੋ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਉਸਸੇ ਵੇ ਰਾਤ੍ਰਿਇੰਦਵਾ ਇਸ਼੍ਵਰ ਭਕਤੀਮੇਂ ਨਿਮਗਨ ਹੋਕਰ ਕਰਤਵਯ ਬੁਧਿਸੇ ਆਸ੍ਰਮੋਚਿਤ ਕਰਮੋਕੋ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਸਦਾ ਆਨੰਦਮੇਂ ਨਿਮਗਨ ਰਹਿਤੇ ਹੈ। ਔਰ ਆਸ੍ਰਮੋਕੀ ਮਰਯਾਦਾਕਾ ਪਾਲਨ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਉਨ੍ਹੇ ਸੁਵਯਵਯਥਿਤ ਰੱਖਨਾ ਅਪਨਾ ਪਰਮ ਕਰਤਵਯ ਸਮਝਤੇ ਹੈ। ਵੇ ਧਰਮਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣੋਂ ਤਥਾ ਸੰਨਿਆਸੀਯੋਂਕੋ ਸਦਾ ਸੀਮਾਬਧ ਰੱਖਤੇ ਹੁਏ ਉਨਕੇ ਆਚਾਰ,ਪ੍ਰਚਾਰ,ਗਿਯਾਨ ਤਥਾ ਵਿਚਾਰ ਪਰ ਪੂਰੀ ਪੂਰੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰੱਖਤੇਹੈਂ ਔਰ ਸਮਯ-ਸਮਯ ਪਰ ਉਨਕਾ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਭੀ ਯਥਾਯੋਗ ਕਰਤੇ ਰਹਿਤੇਹੈਂ ਜਿਸਸੇ ਆਸ਼੍ਰਮੋਂਕੀ ਮਰਿਯਾਦਾ ਜਿਉਂਕੀ ਤਿਉਂ ਸੁਵਯਵਸਥਿਤ ਰਹੇ ਔਰ ਕਿਸੀਕੋ ਉਸਕੇ ਉਲਾਂਘਨੇਕਾ ਸਾਹਸ ਨਾ ਪੜ੍ਹੇ, ਯਹ ਅਬ ਕਹਿਨੇਕੇ ਲਿਯੇ ਅਗਲੇ ਪਰਵ ਕਾ ਆਰੰਭ ਹੁਆਹੈ। ਇਸ ਪਰਵਕਾ ਨਾਮ 'ਆਸ੍ਰਮੁ ਖੰਡ ਪਰਵ' ਔਰ ਇਸਕੀ ਮੰਤ੍ਰ ਸੰਖਿਆ ਚਾਰਹੈ। ਉਨ ਮੇਂ ਸੇ ਦੂਸਰੇ ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ ਪੂਰਵਾਰਧਹੈ 'ਸਰਮ ਖੰਡ ਕੀ ਬਾਣੀ ਰੂਪ'॥ ਯਹਾਂ ਆਸ੍ਰਮ (ਆਸਰਮ)ਕੇ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਸ਼ਰਮ (ਸਰਮ) ਉਚਾਰਨ ਪੂਰਵਵਤ ਛਾਂਦਸ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਵੇਦਮੇਂ ਆਤਮਨ ਕੇ ਸਥਾਨਮੇਂ ਤਮਨ(ਰਿਗ.5.43.9) ਉਚਾਰਣ। ਖੰਡਕਾ ਅਰਥ ਯਹਾਂ ਪੂਰਵਤ ਲੋਕ(ਆਸ੍ਰਯ)ਅਭਿਪ੍ਰੇਤਹੈ। ਬਾਣੀਕਾ ਅਰਥ ਭਾਸ਼ਾ (ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ) ਅਰਥਾਤ ਮਨੁਖਯ-ਕ੍ਰਿਤ ਸੰਗਿਯਾ(ਆਸ੍ਰਮ ਨਾਮ)ਔਰ ਰੂਪਕਾ ਅਰਥ ਅਸਾਧਾਰਣ ਸ੍ਵਰੂਪ, ਅਰਥਾਤ ਗੁਣ, ਕਰਮਕੇ ਭੇਦਸੇ ਅਪਨਾ-ਅਪਨਾ ਏਕ-ਦੂਸਰੇਸੇ ਅਲਗ-ਅਲਗ (ਵਯਾਵ੍ਰਿਤ) ਸ੍ਵਰੂਪਹੈ। ਜੈਸੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮਮੇਂ ਮਨੁਸ਼ ਮਾਤ੍ਰਕਾ ਵਿਭਾਗ ਪਾਂਚ ਸ਼ਾਰੇਣੀਯੋਂ ਮੇਂ,ਯਾ ਅੰਤਕੀ ਦੋਨੋਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਯੋ ਕੋ ਇਕਠਾ ਕਰਕੇ ਚਾਰ ਸ਼ਾਰੇਣੀਯੋਂ ਮੇਂ ਮਾਨਾਹੈ, ਵੈਸੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਾਨੁਸ਼ਯ ਮਾਤ੍ਰਕੀ ਆਯੁਕਾ ਵਿਭਾਗ ਚਾਰ ਆਸ਼੍ਰਮੋਂਮੇਂ ਮਾਨਾਹੈ; ਬ੍ਰਾਹਮਚਾਰਿਯਾ, ਗ੍ਰਾਹਿਸਥ, ਵਾਨਪ੍ਰਸ਼ਥ ਔਰ ਸੰਨਿਯਾਸ,ਯੇ ਉਨ ਚਾਰੋਂ ਆਸ਼੍ਰਮੋ ਕੇ ਨਾਮਹੈਂ॥ ਪਹਿਲੇ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰਯ ਆਸ਼੍ਰਮਮੇਂ, ਅਰਥਾਤ ਗਰਭਸੇ ਆਠਵੇਂ ਬਰਸਕੀ ਆਯੁਸੇ ਲੇਕਰ ਚੌਬੀਸ ਬਰਸਕੀ ਆਯੂ ਤਕ, ਅਪਨੀ ਸਬ ਇੰਦ੍ਰੀਯੋਕੋ ਵਸ਼ਮੇਂ ਰੱਖਤੇ ਹੁਏ ਧਾਰਿਮਕ, ਨੈਤਿਕ ਤਥਾ ਵਿਵਾਹਾਰਿਕ ਆਦਿ ਨਾਮਕੀ ਅਨੇਕ ਵਿਧ ਵਿਧਾਵੋਂਕਾ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰਨਾ ਔਰ ਫਿਰ ਗ੍ਰਾਹਿਸਥਯ ਆਸ਼੍ਰਮਮੇਂ, ਅਰਥਾਤ ਪਚੀਸ ਬਰਸਕੀ ਆਯੂਸੇ ਲੇਕਰ ਅਠਾਸਠ ਬਰਸਕੀ ਆਯੁ ਤਕ ਅਪਨੇ ਅਨੁਰੂਪ ਪਤਨੀ (ਇਸਤ੍ਰੀ)ਕਾ ਯਥਾ ਵਿਧੀ ਪਾਣਿ-ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਅਛੀ ਸਨਤਾਨ ਉਤਪੰਨ ਕਰਨਾ, ਅਪਨੇ ਤਥਾ ਅਪਨੀ ਪਤਨੀ ਔਰ ਅਪਨੀ ਸੰਨਤਾਨਕੇ ਸੁਖ ਪੂਰਵਕ ਜੀਵਨ ਭਰ ਕੇ ਨਿਰਵਾਹਾਰਥ ਅਨੇਕ ਸਦੁਪਾਯੋ ਤਥਾ ਵਿਯਵਸਾਯੋਸੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਸਥਾਵਰ ਤਥਾ ਜੰਗਮ ਧਨ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਕਰਨਾ ਔਰ ਏਕ ਸਰਵਾਂਤਰਾਤਮਾ ਇਸ਼੍ਵਰਮੇਂ ਅਟਲ ਸ਼੍ਰਧਾ-ਭਕਤਿ ਰੱਖਤੇ ਹੁਏ ਕਰਤਵਯ ਬੁਧਿਸੇ ਆਸ਼੍ਰਮੋ ਕ੍ਵਿਤ ਕਰਮੋਕੋ ਯਥਾ ਵਿਧੀ ਕਰਨਾ ਹੋਤਾਹੈ। ਵਾਨ ਪ੍ਰਸਥ ਆਸ਼੍ਰਮ ਮ: ਅਰਥਾਤ ਉਨਹਟ ਬਰਸਕੀ ਆਯੂਸੇ ਸਤਰ ਬਰਸਕੀ ਆਯੂ ਤਕ ਤਪਸਵੀ ਜੀਵਨ ਬਨਾਨਾ ਔਰ ਪੁਨ: ਸੰਨਿਆਸ ਆਸ਼੍ਰਮਮੇਂ ਅਰਥਾਤ ਏਕ ਸਤਰ ਬਰਸਸੇ ਉਪਰਕੀ ਸੰਪੂਰਣ ਆਯੂਮੇਂ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਯੋਗਯਤਾ ਬਤਾਨਾ ਤਥਾ ਸੰਸਾਰਿਕ ਸੁਖ ਸੰਭੋਗਸੇ ਦੂਰ ਰਹਿਨਾ ਹੋਤਾਹੈ। ਬਸ ਯਹੀ ਇਨ ਚਾਰੋ ਆਸ਼੍ਰਮੋਂਕਾ ਆਸਾਧਾਰਨ ਸ੍ਵਰੂਪ, ਅਰਥਾਤ ਗੁਣ ਤਥਾ ਕਰਮਕੇ ਭੇਦਸੇ ਏਕ-ਦੂਸਰੇਸੇ ਜੁਦਾ-ਜੁਦਾ ਅਪਨਾ-ਅਪਨਾ ਰੂਪਹੈ। ਔਰ ਇਸੀ ਰੂਪਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨਕੇ ਲੋਕ ਆਸ਼੍ਰਮਿਯੋਕੀ ਬ੍ਰਾਹਮਚਾਰੀ, ਗ੍ਰਹਿਸਥ, ਵਾਨਪ੍ਰਸਥ ਆਦਿ ਮਨੁਸ਼ਯਕ੍ਵਿਤ ਸੰਗਿਯਾ, ਅਰਥਾਤ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਯਾਂ ਬਾਣੀਹੈ। ਇਨ ਚਾਰੋਂ ਆਸ਼੍ਰਮੋਂਮੇਂ ਸੇਪਹਿਲਾ ਔਰ ਦੂਸਰਾ ਆਸ਼੍ਰਮ,ਨਿਯਤ ਹੋਨੇ ਸੇ ਯਥਾ ਸਮਯ ਹਰ-ਏਕ ਕੋ ਅਵਸ਼ਯ ਕਰਤਵਯਹੈ। ਤੀਸਰਾ ਔਰ ਚੌਥਾ ਆਸ੍ਰਮ, ਅਨਿਯਤ ਹੋਨੇਸੇ ਸਬਕੋ ਅਵਸ਼ਯ ਕਰਤਵਯ ਨਹੀਂ। ਇਸਕੇ ਸਿਵਾ ਸੰਨਿਯਾਸ ਆਸ੍ਰਮਮੇਂ ਉਸ ਮਨੁਸ਼ਯਕਾ ਹੀ ਅਧਿਕ੍ਰਾਰਹੈ, ਜੋ ਵਿਦਵਾਨਹੈ, ਤਪਸਵੀਹੈ ਔਰ ਅਛੇ ਆਚਰਣ ਵਾਲਾਹੈ। ਇਸਤ੍ਰੀਕਾ ਅਧਿਕਾਰ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ। ਜੈਸੇ ਵਰਣ ਨਾਮਕੀ ਸ਼ਾਰੇਣੀਯੋ ਮੇਂ ਅਪਨੀ-ਅਪਨੀ ਸ਼ਾਰੇਣੀਕੇ ਅਨੁਰੂਪ ਆਚਰਣਕੇ, ਅਰਥਾਤ, ਗੁਣ ਔਰ ਕਰਮਕੇ ਨ ਹੋਨੇਸੇ, ਧੋਯਾਨ (ਨੀਚੇ ਜਾਨਾ) ਔਰ ਪ੍ਰਸ਼ਸਤ ਗੁਣ, ਕਰਮਕੇ ਹੋਨੇਸੇ (ਉਪਰ ਜਾਨਾ) ਹੋਤਾਹੈ,ਵੈਸੇ ਯਹਾਂ ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਸ਼ਾਰੇਣੀਕੇ ਗ੍ਰਹਿਸਥੀ ਤਥਾ ਵਾਨਪ੍ਰਸਥੋਂ ਔਰ ਸੰਨਿਆਸੀਯੋਂਮੇਂ ਭੀ ਅਧੋਪਾਨ ਔਰ ਉਰਧਗਮਨ ਹੋਤਾਹੈ। ਬ੍ਰਾਹਮਚਾਰੀਯੋ ਅਰ ਗ੍ਰਹਿਸਥੋਕੋ ਅਪਨੇ-ਅਪਨੇ ਆਸ੍ਰਮਕੇ ਕਰਮ ਠੀਕ-ਠੀਕ ਕਰਨੇ ਕੇ ਲਿਯੇ ਸਦਾ ਬਾਧਿਤ ਔਰ ਨ ਕਰਨੇ ਪਰ ਕਦਾਚਿਤ ਦੰਡਿਤਭੀ ਕਰਨਾ ਹੋਤਾਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਬ੍ਰਾਹਮਚ੍ਰਾਯ ਕੋ ਪੂਰਾ ਕਿਯੇ ਬਿਨਾ ਕੋਈਭੀ ਵਿਅਕਤੀ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਨਹੀਂਹੋ ਸਕਤਾ ਔਰ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਆਸ਼੍ਰਮਮੇਂ ਪਰਵਿਸ਼ਟਹੋ ਕਰ ਫਿਰ ਕੋਈ ਉਸੇ ਨਿਯਤ ਅਵਧੀਕੇ ਅੰਦਰ ਛੋੜ ਨਹੀਂ ਸਕਤਾ। ਹਾਂ, ਪੁਤ੍ਰੋਕੇ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਆਸ੍ਰਮਮੇਂ ਪਰਵਿਸ਼ਟਹੋ ਕਰ ਸਬ ਕਾਮ ਸੰਭਾਲ ਲੇਨੇਪਰ ਵਾਨ ਪ੍ਰਸਥ ਯਾ ਸਨਿਆਸੀਕੇ ਤੌਰਪਰ ਘਰ ਮੇਂ ਹੀ ਰਹਿ ਸਕਤਾਹੈ। ਬਸ ਸਬ ਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰੋਕਾ ਯਹੀ ਨਿਚੋੜ ਅਰਥਹੈ ਔਰ ਯਹੀ ਸਾਂਪ੍ਰਦਾਯਿਕ ਮਤ ਹੈ ਔਰ ਯਹੀ [illegible] ॥ 36 ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨੰ.10. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਆਧੁਨਿਕ) -36

ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਮਹਿ ਗਿਆਨੁ ਪਰਚੰਡੁ ॥ ਤਿਥੈ ਨਾਦ ਬਿਨੋਦ ਕੋਡ ਅਨੰਦੁ ॥
ਸਰਮ ਖੰਡਕੀ ਬਾਣੀ ਰੂਪੁ ॥ ਤਿਥੈ ਘਾੜਤਿ ਘੜੀਐ ਬਹੁਤੁ ਅਨੂਪੁ ॥

ਅਰਥ:- ਗਿਆਨਦੇ ਖੰਡ ਵਿਖੇ ਗਿਆਨ ਮਹਾਨ ਤੇਜਵਾਨਹੈ, ਉਥੇ ਕਰੋੜਾਂ ਨਾਦਾਂ ਤੇ ਬਿਨੋਦਾਂ ਦਾ ਅਨੰਦਹੈ। ਹੁਣ ਸਰਮਖੰਡ ਟੁਰਿਆ। ਸਰਮ ਖੰਡ, ਅਨੰਦ ਦੇ ਖੰਡ ਦੀ ਲੱਛਣਾ ਸੁੰਦਰਤਾਹੈ। ਓਥੇ (ਉਪਮਯਾ ਤੋ ਪਰੇ ਭਾਵ) ਪਰਮ ਸੁੰਦਰ ਘਾੜਤ ਘੜੀ ਜਾਂਦੀਹੈ, ਉਸ (ਸਰਮ ਖੰਡ) ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਹੀਆਂ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ। ਜੇ ਕੋਈ (ਓਹ ਗੱਲਾਂ) ਆਖੇ ਤਾਂ ਪਿਛੋਂ ਪਛੁਤਾਉਂਦਾਹੈ (ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਂਗੋ-ਪਾਂਗ ਵਰਣਨ ਮਾਨੁੱਖੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਨਮੂਨੇ ਲਈ ਦੇਖੋ) ਓਥੇ ਸੁਰਤਿ ਮਤਿ ਮਨਿ ਤੇ ਬੁਧਿ ਘੜੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਓਥੇ ਘੜੀ ਦੀ ਹੈ ਸੁਧ (ਦਿਵਸ ਬੁੱਧੀ ਜੋ) ਦੇਵਤਿਆਂਤੇ ਸਿੱਧਾਂ (ਪੁਰਖਾਂ)ਦਾ (ਵਸਤੂਹੈ। ਹੁਣ ਸੋਚੋ ਬਿਨ ਦੇਖੇ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਕਥਨੀ ਮਾਤ੍ਰ ਨਾਲ ਕੀਕੂੰ ਸਮਝਵਿਚ ਪੈ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ)।

ਕਰਮ ਖੰਡਕੀ ਬਾਣੀ ਜੋਰੁ ॥ ਤਿਥੈ ਹੋਰੁ ਨ ਕੋਈ ਹੋਰੁ ॥ ਤਿਥੈ ਜੋਧ ਮਹਾਬਲ ਸੂਰ ॥ ਤਿਨਮਹਿ ਰਾਮੁ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰ ॥ ਤਿਥੈ ਸੀਤੋ ਸੀਤਾ ਮਹਿਮਾਮਾਹਿ ॥ ਤਾਕੇ ਰੂਪ ਨ ਕਥਨੇ ਜਾਹਿ ॥ ਨ ਓਹਿ ਮਰਹਿ ਨ ਠਾਗੇ ਜਾਹਿ ॥ ਜਿਨਕੈ ਰਾਮੁ ਵਸੈ ਮਨਿਮਾਹਿ ॥ ਤਿਥੈ ਭਗਤ ਵਸਹਿਕੇ ਲੋਅ ॥ ਕਰਹਿ ਅਨੰਦੁ ਸਚਾ ਮਨ ਸੋਇ ॥ ਸਚਿ ਖੰਡਿ ਵਸੈ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ॥ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ ॥ ਤਿਥੈ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਵਰਭੰਡ ॥ ਜੇਕੋ ਕਥੈ ਤ ਅੰਤ ਨ ਅੰਤ ॥ ਤਿਥੈ ਲੋਅ ਲੋਅ ਆਕਾਰ ॥ ਜਿਵ ਜਿਵ ਹੁਕਮੁ ਤਿਵੈ ਤਿਵ ਕਾਰ ॥ ਵੇਖੈ ਵਿਗਸੈ ਕਰਿ ਵੀਚਾਰੁ ॥ ਨਾਨਕ ਕਥਨਾ ਕਰੜਾ ਸਾਰੁ ॥੩੭॥

ਨੰ.1. ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ "ਮੀਣਾ"-37

ਤਿਸਿ ਸਰਮ-ਖੰਡ ਥੀਂ ਆਗੇ ਊਪਰਿ ਕਰਮ-ਖੰਡ ਹੈ। ਤਿਸੀ ਕਰਮ ਖੰਡ ਮਹਿ ਕਿਆਹੈ ?

ਤਿਸੁ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:-'ਕਰਮ-ਖੰਡ'ਮਹਿ ਕਿਆਹੈ? ਬਾਣੀ ਅਰੁ ਜੋਰੁ ਜਿਹੈ, ਸੁ ਕਰਮ ਖੰਡ ਮਾਹਿ ਹੈ॥ ਤਿਥੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਾਹੀ॥ ਉਹਾਂ ਕਵਨਿ ਹੈ ? ਤਹਾਂ ਜੋਧ ਹੈ, ਮਹਾਬਲੀ ਸੂਰ ਹੈ, ਜਿਨਕੇ ਹਿਰਦੇ ਮਹਿ ਰਾਮੁ ਹੀ ਰਾਮੁ ਬਸਤਾਹੈ। ਰਾਮ ਹੀ ਕੇ ਨਾਮ ਮਹਿ ਜਿਨਕਾ ਮਨੁ ਭਰਪੂਰਿ ਹੋਇ ਰਹੀਐਹੈ, ਸੋ ਊਹਾਂ ਬਸਤੇਹੈ। ਕਿਛੁ ਅਵਰ ਉਹਾਂ ਨਾਹੀ। ਤਹਾਂ ਸੀਤਾ ਸਤਿਆਵਤੀਆਂ ਹੈਂ। ਤਿਨਕੇ ਰੂਪਕੀ ਕਿਛੁ ਮਿਰਜਾਦਾ ਲਖੀ ਨਾਹੀ ਜਾਤੀ, ਜਿ ਕਿਆਹੈ। ਐਸੇ ਉਨਕੇ ਰੂਪਕਾ ਓਜ ਹੈ, ਅਰੁ ਓਇ ਮਰਤੀਹੀ ਨਾਹੀ। ਊਹੰ ਨਿਰਧਤੁ ਹੈਹੀ ਨਾਹੀ ॥ ਪਰ ਜਿਨਕੇ ਮਨਮਹਿ ਰਾਮੁ ਬਸਤਾਹੈ, ਤੇ ਉਹਾਂ ਲੈ ਜਾਇ ਬਸਾਈਤੇ ਹੈ। ਤੇਹਾ ਕਈ ਲੋਅ ਬਸਤੇ ਹੈ, ਭਗਤਕੇ। ਅਰੁ ਓਹਿ ਭਗਤ ਸਦਾ ਆਨੰਦ ਕਰਤੇਹੈ, ਬਿਨੋਦਹੀ ਕਰਤੇਹੈਂ। ਮਨਕੇ ਵਿਖੇ ਸਚਾ ਬਸਤਾ ਹੈ। ਤਿਸਿ'ਕਰਮ ਖੰਡ'ਥੀਂ ਉਪਰਿ'ਸਚਾ-ਖੰਡ'ਹੈ। ਤਹਾਂ ਉਸਿ 'ਸਚੇ-ਖੰਡ'ਮਹਿ ਕਿਆ ਪਰਕਿਰਿਤਹੈ ?

ਸਚਿ ਖੰਡਿ ਵਸੈ ਨਿਰੰਕਾਰੁ॥ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:-'ਸਚ-ਖੰਡਮਹਿ'ਆਪਿ ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਿਰੰਕਾਰ ਬਸਤਾਹੈ;ਜਿਸ ਨਉ ਨਜਿਰ ਕਰ, ਕਰਿ ਦੇਖਤਾਹੈ, ਸੁ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਤਾਹੈ। ਤਿਥੈ ਖੰਡ ਮੰਡਲ॥੩੭॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਤਹਾ ਸਚ-ਖੰਡ ਮਹਿ ਕਈ ਖੰਡ,ਮੰਡਲ,ਬ੍ਰਹਮੰਡਹੈ;ਕਈ ਲੋਅਹੈ,ਕਈ ਆਕਾਰਹੈ ਜੇ ਕੋਈ ਗਣਿਆ ਚਾਹੇ,ਤੇ ਉਨਕੀ ਕਾਈ ਗਣਤੀ ਨਾਹੀ। ਇਨਾਂ ਲੋਆ, ਆਕਾਰਾਂ, ਖੰਡਾਂ, ਬ੍ਰਹਮੰਡਾਂਕੀ ਜੁ ਗਣਤੀ ਗਣੀ ਨਾਹੀ ਜਾਤੀ। ਪਰੁ ਜਿਉ ਜਿਉ ਹੁਕਮੁ ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਕਰਨਹਾਰ ਕਰਤਾਕਾਹੋ, ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਆਗਿਆ ਸਾਥਿ ਕਰਮ ਅਰੁ ਕਾਰ ਕਮਾਤੇਹੈਂ, ਮਾਨੁਸ। ਅਰੁ ਓਹ ਆਪਿ ਜਿਹੈ, ਸੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਨਿਰੰਕਾਰਹੈ। ਸੁ ਜੀਆਕਾ ਵੀਚਾਰੁ ਕਰਿ, ਕਰਿ ਵੇਖਦਾਹੈ। ਅਰੁ ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਖੁਸ਼ੋ ਹੋਤਾਹੈ; ਅਰੁ ਬਿਗਸਤਾ ਹੈ। ਪਾਪੀਆਂਕੇ ਕਰਮ ਦੇਖਿਕੇ ਭੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਤਾਹੈ; ਅਰੁ ਧਰਮੀਆਂ ਕੇਭੀ ਕਰਮ ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਖੁਸ਼ੋ ਹੋਤਾਹੈ। ਸਭਨੀ ਬਾਤੀ ਖੁਸ਼ੋ ਹੋਤਾਹੈ। ਭਲੇ ਕਮਾਵਣਿਐ ਭੀ, ਅਰੁ ਬੁਰੇ ਕਮਾਵਾਣਿਐ ਭੀ। ਭਲੇਕਉ ਨਿਵਾਜਤਾਹੈ, ਬੁਰੇਕਉ ਸਜਾਇ ਦੇਤਾਹੈ। ਖੁਸ਼ੀ ਸਜਾਇ ਦਿਤੀਭੀ ਹੋਤਾਹੈ, ਅਰੁ ਵਡਿਆਈ ਦਿਤੀਭੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਤਾਹੈ। ਮਹਾ ਅਨੰਦ ਰੂਪ ਪਰਮੇਸੁਰਹੈ, ਪਰੁ ਮਹਾ ਕਰੜਾ, ਲੀਆ ਨਾਹੀ ਜਾਤਾ; ਸਾਰੁ ਵਸਤੂ ਹੈ ਖਰਾ, ਨਾਨਕੁ॥

ਨੰ.2. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਸ਼ਹੀਦ'-37

ਸਿੱਧਾਂ ਪੁੱਛਿਆ:- 'ਜੋ ਨਿਹਕਾਮ ਹੋਕੇ ਮਹਾਰਾਜਦੀ ਭਗਤਿ ਕਰਦੇ ਹਨ,ਅਰ ਨਾਮ, ਦਾਨ, ਇਸ਼ਨਾਨ, ਏਹ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ,ਸੋ ਕਿਸ ਪਦਵੀਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਂਦੇ ਹਨ?' ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ:-

ਕਰਮ ਖੰਡਕੀ ਬਾਣੀ ਜੋਰੁ॥

ਨਿਹਕਾਮ ਕਰਮਦੀ ਜੋ ਬਾਣੀਹੈ ਸੋ ਬਡੀ ਬਲਵਾਨਹੈ, ਅਰ ਸੇਵਕਨੂੰ ਸੁਆਮੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀਹੈ, ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਮਹਾਰਾਜਦੇ ਭਗਤ ਪਹੁੰਚਦੇਹੈਂ ਤਿਥੇ ਹੋਰ ਕਰਮਾਂ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ। ਅਰਜੋ ਚਾਰ-ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਮੁਕਤਾਂ ਹੈਸੇ, ਸਭ ਉਪਾਸ਼ਨਾਂ ਵਾਲੇ ਭੋਗਦੇ ਹਨ। ਅਰ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇਹੀ ਉਪਾਸ਼ਕ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਬਾਣੀਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇਹੈਂ ਅਤੇ ਕੁਛ ਪਾਪ ਓਨਾਂਦੇ ਮਿਟਦੇਹਨ,ਅਰ ਕੁਛ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਸੋ 'ਸਾਲੋਕ-ਮੁਕਤਿ' ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਦੇਹਨ। ਅਰ ਬਾਣੀਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰ ਜਿਨਾਂਦੇ ਬਹੁਤੇ ਖੋਟੇ ਕਰਮ ਮਿਟੇ ਹਨ, ਅਰ ਥੋੜੇ ਰਹੇਹੈਂ, ਸੋ 'ਸਾਰੂਪ-ਮੁਕਤਿ' ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਦੇ ਹਨ। ਅਰ ਜਿਨਾਂਦਾ ਮਨ ਗੁਰਾਂਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਲੀਨਹੋ ਜਾਂਦਾਹੈ, ਸੋ 'ਸਾਜੁਜ-ਮੁਕਤਿ'ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਂਦੇਹੈਂ।

ਤਾਂ ਸਿਖਾਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਪਾਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਕਿ,"ਸਾਨੂੰ ਏਨਾਂ ਚੋਹਾਂ ਮੁਕਤਾਂਦਾ ਰੂਪ ਬੰਨ੍ਹਕੇ ਦਿਖਾਵੋ", ਤਾਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘਜੀ ਕਹਿਆ ਕਿ:"ਸਾਲੋਕ ਮੁਕਤਿ ਉਸਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ 'ਬੇਕੁੰਠ-ਧਾਮ' ਵਿਚ ਜਾ ਬਸਣਾ; ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਰਾਮਦਾਸ-ਪੁਰੇ ਜਾ ਬਸੇ; ਸੋ 'ਰਾਮਾਦਾਸ-ਪੁਰੇ' ਗਰੀਬ ਤੇ ਅਮੀਰ ਸਭ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ,ਪਰ ਏਹ ਬਾਤਹੈ, ਕਿ ਹੋਰਥੇ ਭੈ ਹੁੰਦਾਹੈ, ਅਰ ਗੁਰੂਦੀ ਜਗਾ ਨਿਰਭੈ ਹੋਈਦਾਹੈ। ਅਰੋਸਾਰੂਪ-ਮੁਕਤੀ' ਉਸਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਜੈਸੇ 'ਵਿਸ਼ਨ-ਕਾ-ਰੂਪ''ਚਤੁਰ-ਭੁਜ'ਹੈ ਅਰ ਸਭ'ਈਸ਼ਵਰਜ'ਉਸਮੇਂ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ,ਸੋ ਤੈਸਾਹੀ ਓਹ ਭੀ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਜੈਸੇ 'ਰਾਮਦਾਸ ਪੁਰੇ' ਵਸੇ, ਅਰ ਕੇਸ, ਕੱਛ, ਕ੍ਰਿਪਾਨ, ਏਹ 'ਚਿੰਨ੍ਹ'ਭੀ ਹੋਵਨ, ਤੇ ਸੁਖਭੀ ਸਭੈ ਹੋਵਨ, ਤਾਂਤੇ ਸੋਈ 'ਸਾਰੂਪ-ਮੁਕਤਿ'ਹੈ। ਅਰ 'ਸਮੀਪ-ਮੁਕਤਿ' ਉਸਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹੈਨ,ਕਿ ਜੈਸੇ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ'ਦੇ ਚੋਫੇਰੇ ਜੋ'ਬੂੰਗੇ'ਹਨ,ਸੋ ਓਨਾਂ'ਬੂੰਗਿਆ'ਤੇਭੀ ਰਹੇ,

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਰ ਗੁਰੂ ਜੀਦੇ'ਦਰਬਾਰ''ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ' ਜੀਦੇ ਪਾਸਭੀ ਜਾਵੇ, ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਭੀ ਸੁਣੈ, ਤੈਸੀ'ਬੈਕੁੰਠ'ਵਿੱਚ ਭੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ,ਅਤੇ'ਚਤੁਰ-ਭੁਜ-ਸਰੂਪ'ਭੀ ਹੋਏ,ਅਰ 'ਈਸ਼੍ਵਰ'ਦਾ ਨਿਕਟ-ਵਰਤੀ ਭੀਹੋਵੇ। ਅਰੋਸਾਜੁਜ-ਮੁਕਤਿ'ਉਸਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨਕਿ, ਜੋ ਗੁਰੂਦੇ ਦੁਆਰੇ ਭੀ ਬੈਠਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ,ਅਤੇ'ਸਰੂਪ-ਭੀ-ਖਾਲਸੇ-ਜੀ'ਦਾ ਹੋਵੇ ਅਰ'ਸ਼ਬਦ'ਭੀ ਸੁਣਕਰ ਮਨਨੂੰ ਹੋਰਨਾਂ ਸੰਕਲਪਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਟਾਕੇ--ਸ਼ਬਦਦੇ'ਤਾਤਪਰਜ ਵਿੱਚ ਜੋੜੇ'ਅਰ 'ਦੇਹ ਅਭਿਮਾਨ ਨੂੰਭੀ ਮਿਟਾਵੇ' ਤੈਸੇ 'ਬੈਕੁੰਠ'ਨੂੰ ਭੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਂਦਾਹੈ। ਅਰ ਮਹਾਰਾਜਦੇ 'ਸਰੂਪ' ਵਿਚਭੀ ਲੀਣ ਹੁੰਦਾਹੈ; ਸੋ ਏਹ 'ਸਾਜੁਜ-ਮੁਕਤਿ'ਕਹੀਦੀਹੈ। ਸੋ ਏਹ ਸਭ 'ਮੁਕਤਾਂ' ਮਹਾਰਾਜਦੇ ਭਗਤਾਂਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਂਦੀਆਂ ਹੈਨ। ਅਤ ਫੇਰ 'ਅੰਤਹ ਕਰਣ-ਸ਼ੁੱਧ' ਕਰਕੇ ਤੇ 'ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤਿ' ਅਰ 'ਵਿਦੇਹ-ਮੁਕਤਿ'ਨੂੰ ਭੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਂਦੇ ਹਨ। ਅਰ ਜਿੱਥੇ ਭਗਤ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ, ਓਥੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ; ਅਰ ਤਿਥੇ 'ਜੋਧੇ' ਜੋ 'ਮਹਾਂ-ਬਲੀ ਸੂਰਮੇ' ਹੈਨ, ਅਰ ਦਰਮੇਂ ਸੋਹਦੇ ਹਨ, ਅਰ ਮਹਾਂ-ਬਲੀ, ਕਹੀਏ ਕਿ, ਜਿਨਾਂ ਦਾ ਮਨ ਉਤੇ ਬਲ ਹੋਵੇ, ਅਰ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਅਤੇ ਜੋ ਵਾਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਮਨ ਨੂੰ ਵੱਸ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸੋ ਤਿਨਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਾਮ ਦਾ ਨਾਮ ਪੂਰਨ ਹੋਂਦਾ ਹੈ--ਅਰੋਝੂਠੀ-ਮਨ-ਦੀ-ਮਨਉਤੋਦੂਰ ਹੋਂਦੀਹੈ; ਤਾ ਸ਼ੇਖ 'ਆਤਮਾ'ਦੀ 'ਸਤਾ' ਹੋਂਦੀਹੈ। ਤਾਂ ਸਿੱਧਾ ਕਹਿਆ ਕਿ, ਜਿਥੇ 'ਰਾਮ' ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਤਿਥੇ ਸੀਤਾ ਭੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਰ ਸੀਤਾ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ 'ਮਾਇਆ' ਹੈ, ਸੋ ਮਹਾਰਾਜਦੇ ਨਿਕਟਹੀ ਹੋਂਦੀਹੈ ? ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਕਹਿਆ ਕਿ:- ਓਥੇ ਓਹੋ ਸੀਤਾ ਹਨ ਜੋ ਜਿਨਾਂਨੇ ਮਹਾਰਾਜਦੀ ਮਹਿਮਾਂ ਵਿਖੇ ਆਪਣਾ ਮਨ ਪਰੋਤਾਹੈ, ਅਰ 'ਆਤਮ' ਰੂਪੀ ਹੋਏ ਹਨ, ਸੋ ਓਨਾਂਦਾ ਸਰੂਪ 'ਆਤਮ' ਸੱਤਿਆ ਥੀਂ ਭਿੰਨ ਕੁਛ ਕਹਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ! ਅਰ ਨਾ ਓਹ ਮਰਦੇ ਹਨ,ਅਤੇ ਨਾ ਓਹ ਠੱਗੀਂਦੇ ਹਨ, ਕਲੰਕ, ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ ਆਦਿਕ ਜੋ ਦੈਂਤ ਹਨ, ਸੰਤਾਂਨੂੰ ਠੱਗ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਜੋ ਜਿਨਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਭਗਵਤ ਦਾ ਨਾਮ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦਾਹੈ, ਅਰ ਤਿੱਥੇ ਭਗਤਾਂਦੇ ਕਈ 'ਲੋਅ' ਵਸਦੇ ਹਨ; ਅਰ 'ਲੋਅ' ਕਹੀਏ, ਜੈਸੇ ਖੇਤੀਦਾ ਏਉ 'ਲਉ'ਕੱਟ ਲਈਏ, ਅਰ ਹੋਰ ਉਪਜੇ, ਤੈਸੇ ਜੋ ਅੱਗੇ ਹੋਏ ਹੈਂ ਸੋਭੀ ਜਹਾਰਾਜਦੀ ਭਗਤਿ ਵਿਚ ਹੋਏਹੈਂ, ਅਤੇ ਜੋ ਅੱਗੇ ਹੋਵੈਗੇ ਸੋਭੀ ਮਹਾਰਾਜਦੀ ਭਗਤਿ ਵਿਚ ਸਮਾਵੈਗੇ; ਤਾਂਤੇ ਓਹ ਸਦਾ ਅਨੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ; ਜਿਸਦੇ ਰਿਦੇ ਭਗਵਾਨ ਵਸਦਾਹੈ। ਅਰ 'ਸੱਚ-ਖੰਡ' ਜੋ 'ਸਾਧ-ਸੰਗਤ'ਹੈ, ਉਸਦੇ ਵਿਚ ਨਿਰੰਕਾਰ ਵਸਦਾਹੈ, ਅਰ ਜੋ 'ਸਾਧ-ਸੰਗਤ'ਵਿਚ ਭਾਵਣੀ ਕਰਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ,ਤਿਨਾਂ ਉੱਪਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂਦੀ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਹੋਂਦੀਹੈ, ਅਰ ਓਹ ਨਿਹਾਲ ਹੋਂਦੇ ਹਨ॥

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ, ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੀ ਚਰਨ ਧੂੜ ਵਿੱਚ ਖੰਡ, ਬ੍ਰਹਮੰਡ, ਮੰਡਲ, ਨਿਵਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ; ਅਰ ਜੇਕੋਈ ਮਹਾਰਾਜਦੇ ਨਾਮਦੀ ਮਹਿਮਾਂ ਕਹੇ, ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਅੰਤਕਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਅਰ ਤਿਥੇ ਜੋ 'ਚਉਦਾਂ-ਪੁਰੀਆਂ'ਹੈਂ ਅਤੇ 'ਤ੍ਰੈ-ਲੋਇ'ਹੈਂ, ਸੋ ਸਭ ਅਕਾਰ ਧਾਰਕੇ ਹੱਥ ਜੋੜੀ ਖਲੋਤੇ ਹਨ। ਅਰ ਜਯੋਂ ਜਯੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਂਦਾਹੈ, ਤਿਵੈਂ ਤਿਉਂ ਕਾਰ ਕਰਦੇਹਨ, ਅਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਓਨਾਂਨੂੰ ਵੇਖਦਾਹੈ, ਅਤੇ ਵਿਗਸਦਾਹੈ, ਅਰ ਓਨਾਂਦੇ ਗੁਣਾਂਦਾ ਵੀਚਾਰ ਕਰਦਾਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੈਨ ਕਿ, ਵਾਹਿਗੁਰੂਕੇ 'ਨਾਮ'ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਜੋ ਕਹਿਣੀਹੈ, ਸੋ 'ਸਾਰ' ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਕਰੜੀ ਹੈ ਅਰ 'ਸਾਰ' 'ਸੁਵਰਨ'ਨੂੰ ਭੀ ਅਤੇ ਫੌਲਾਦ ਨੂੰ ਭੀ ਕਹੀਦਾਹੈ; ਸੋ ਜੈਸੇ ਸਾਰ ਹਰ ਕਿਸੇਤੇ ਘੜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਤੈਸੇ ਮਹਾਰਾਜਦੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਹਿਮਾ ਹਰ ਕਿਸੇਤੋਂ ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਅਰ ਜੈਸੇ ਸੁਇਨੇ ਨੂੰ ਸੁਨਿਆਰਾ ਹੀ ਘੜਦਾ ਹੈ, ਅਰ ਸਾਰ ਨੂੰ ਲੁਹਾਰ ਹੀ ਘੜਦਾਹੈ, ਤੈਸੇ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਮਹਿਮਾਂ ਭਗਤ ਹੀ ਉਚਾਰਦੇ ਹਨ॥37॥

ਨੰ.3. ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਜੀ (ਸੇਵਾਪੰਥੀ) -37

ਅਬ ਕਰਮੁ ਖੰਡ ਕਹੇ ਹੈਂ:- ਕਰਮ ਖੰਡਕੀ ਬਾਨੀ ਜੋਰੁ ॥ ਤਿਥੈ ਹੋਰੁ ਨ ਕੋਈ ਹੋਰੁ ॥

ਇਸਕਾ ਅਰਥ॥ ਕਰਮ ਖੰਡ ਕਹੀਯੇ ਈਸ਼੍ਵਰਕੇ ਦਿਬਯ ਜਨਮ ਕਰਮ ਜੋਹੈਂ, ਸੋ ਕਿਆ? ਰਘੁ ਬੰਸ ਬਿਖੇ ਜਨਮ, ਬਿਸ਼ਵਾਮਿਤ੍ਰ ਸੰਗ ਗਵਨ, ਜਗਯ ਸਹਾਯਤਾ ਅਰਥ ਰਾਹ ਮੇਂ ਤਾਰਕਾ ਬਧ, ਤਥਾ ਸੁਬਾਹ-ਘਾਤ, ਮਰੀਚਕੋ ਤ੍ਰਾਸ, ਜਗਕੀ ਸਮਾਪਤੀ। ਤਥਾ ਅਹਿਲਯਾ-ਸ੍ਰਾਪ ਸ੍ਰਮਨ, ਤਥਾ ਸ਼ਿਵ ਚਾਂਪ ਭੰਗ, ਆਦਿ ਮਾਯਾ ਜਾਨਕੀ ਸੋ ਬਿਵਾਹ, ਬਹੁਰ ਪਰਸਰਾਮਕਾ ਮਾਨ ਭੰਗ। ਅਯੋਧਯਾ ਆਗਮਨ, ਤਥਾ ਰਾਜ ਅਭਿਚਾਰ, ਬਹੁੜ, ਸਹਤ ਸੀਤਾ-ਲਛਮਨ, ਬਨਕਾ ਗਵਨ। ਤਥਾ ਬਿਰਾਧ-ਬਧ, ਸੂਰਪਨਖਾਕਾ ਨਾਕ ਕਾਨ ਛੇਦਨ। ਪਰ ਦੁਖ ਨ ਘਾਤਿ; ਮਾਯਾ ਮਾਰੀਚਕਾ ਮਰਣਾ। ਮਯਾ ਸੀਤਾਕਾ ਹਰਣਾ॥ ਜਟਾਯੂਕਾ ਮੋਖ। ਨਬੰਧ ਕੋ ਤਾਰਨ। ਭੀਲਨੀ ਕੋ ਮੁਕਤਿ ਲਾਭ। ਹਨੂਮਾਨਸੋ ਮਿਤ੍ਰਤਾ। ਸੁਗ੍ਰੀਵਸੋ ਸਥਾਪਨਾ। ਤਥਾ ਬਾਲਿ ਬਧ। ਤਥਾ ਸੀਤਾਕੋ ਖੋਜੁ ਅਰਥ ਹਨੂਮਾਨਕਾ ਲੰਕਾ ਗਮਨ। ਤਥਾ ਲੰਕਾਕਾ ਦਗਧ ਕਰਨਾ। ਤਥਾ ਸੇਤੁ ਬੰਧ ਕੇ ਪਾਰ ਜਾਨਾ। ਤਥਾ ਸਭ੍ਰਾ ਤਿਸ ਪੁਤ੍ਰਹੁ ਤਥਾ ਬਾਹਨ ਸਹਤ ਰਾਵਨ ਬਧ॥ ਬਿਭੀਛਨ ਕਉ ਰਾਜਦਾਨ। ਤਥਾ ਜਾਨਕੀ ਲਛਮਨ ਸੁਗ੍ਰੀਵ ਆਦਿ ਕਹੁ ਸਹਤ ਪੁਰਪਕ-ਬਿਬਾਨ ਚੜਿਕੋ ਅਯੋਧਾਕਾ ਆਗਮਨ। ਤਥਾ ਬਸਿਸਟ ਆਦਿਕਹੁ ਕਰ ਰਾਜਯੱ ਭਿਖੇਨ। ਇਤਯਾਦਿ ਮਾਯਾ ਕਰਕੇਜੋ ਪ੍ਰਭਕੇ ਦਿਬਯ-ਜਨਮ, ਕਰਮਹੈਂ,ਤਿਨਕੀ 'ਬਾਣੀ' ਕਹੀਐ ਅਭਆਸ, 'ਜੋਰ' ਕਹੀਐ ਉਤਮਹੈ। ਕਾਹੇਤੇ, ਤਿਸ ਕਰਮਕੇ ਅਭਯਾਸ ਬਿਖੇਭੀ ਔਰ ਕੋਈ ਦੂਸਰਾ ਨਹੀਂ। ਕੇਵਲ ਏਕ ਅਦ੍ਵਤੀਯ-ਨਾਰਾਯਣ ਹੀ ਜਿਉਕੇ ਤਿਉ ਸੁਧ ਸਤਾ ਮਾਤ੍ਰਹੈਂ। ਭਗਵਾਨ (ਗੀਤਾ:4:9) ਕਹੇ ਹੈ:-

जन्म कर्म च मे दिव्यमेवं यो वेत्ति तत्त्वतः ।
त्यक्त्वा देहं पुनर्जन्म नैति मामेति सोऽर्जुन ॥4/9

ਜਨਮ ਕਰਮ ਚਮੇਦਿਬਯਮੇਵੰਯੋ ਵੈਤਿ ਤਤ੍ਵਤ:।
ਤਯਕਤਵਾ ਦੇਹੰ ਪੁਨਰ ਜਨਮ ਨੈਤਿ ਮਾਮੈਤਿਸੋ ਅਰਜੁਨ॥

ਅਰਥ:-"ਜੋ ਪੁਰਖ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੇਰੇ ਜਨਮ ਕਰਮ ਜਬ ਦਿਬਯ ਜਾਨੇਹੈ। ਸੋ ਪੁਰਖ ਇਸ ਦੇਹਕੋ ਤਿਯਾਗ ਕੇ ਬਹੁੜ ਜਨਮਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ; ਹੇ ਅਰਜਨ! ਓਹ ਮੁਝ ਹੀ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇਹੈ"ਅਰ ਤਿਸ ਕਰਮ ਖੰਡ ਬਿਖੇ:- ਤਿਥੈ ਜੋਧ ਮਹਾਬਲ ਸੂਰ ॥ ਤਿਨਮਹਿ ਰਾਮੁ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰ ॥

ਤਿਸ ਬਿਖੇ ਜੋ ਬਡੇ ਮਹਾਬਲ ਸੂਰ ਜੋਧੇਹੈਂ,ਤਿਨ ਸਭਮੋ ਕੇਵਲ ਰਾਮਹੀ ਭਰਪੂਰਹੈ, ਔਰ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀ। ਤਿਥੈ ਸੀਤੋ ਸੀਤਾ ਮਹਿਮਾ ਮਾਹਿ ॥ ਤਾਕੇ ਰੂਪ ਨ ਕਥਨੇ ਜਾਹਿ ॥

ਤਿਸ ਪ੍ਰਭਕੇ ਸਗੁਣ-ਕਰਮ ਬਿਖੇ ਸੀਤੋ ਕਹੀਐ ਆਦਿ ਸ਼ਕਤਿ-ਮਾਯਾ,ਸੋ ਐਸੀ,ਜੋ ਆਦਿ ਮਾਯਾ ਸੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਤਿਸ ਸੀਤਾ ਹੀਕੀ ਮਹਿਮਾ ਬਿਖੇ ਪ੍ਰਭਕੀ ਸੱਤਾ ਆਸ੍ਰੇ ਬਹਿ ਸੰਪੂਰਨ ਪ੍ਰਭਕੇ ਜਨਮ ਕਰਮਤਾ ਸਮਾਨਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਸਦਾ ਸ਼ੁਧ ਜਿਉਕੇ ਤਿਉ ਸੱਤਾ ਮਾਤ੍ਰ ਹੀਹੈ; ਬਹੁੜਿ,ਤਿਸ ਮਾਯਾ ਦ੍ਵਾਰੇ ਜੋ ਸਰੂਪਹੈ, ਸੋ ਬਿਅੰਤਹੈ, ਕਹੇ ਨਹੀ ਜਾਤੇ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨ ਓਹਿ ਮਰਹਿ ਨ ਠਾਗੇ ਜਾਹਿ ॥ ਜਿਨਕੈ ਰਾਮੁ ਵਸੈ ਮਨਿਮਾਹਿ॥

ਜਿਨ ਪੁਰਸਹੁ ਨੇ ਮਨ ਬਿਖੇ ਸਦਾ ਨਿਰਬਿਕਾਰ ਮਾਯਾਤੀਤ ਏਕ-ਰਸ ਰਮਣਸੀਲ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਜੀ ਬਸੇਹੈ,ਓਹ ਪੁਰਸ ਨ ਮਰਤੇਹੈ, ਨ ਮਾਯਾ ਕਰਕੇ ਠਗੇ ਜਾਤੇਹੈ; ਸੋ ਕਿਆ ? ਜੋ ਸ਼ੁਧ ਦ੍ਰਿਸਟੀ ਬਹੁੜਿ ਜੀਵ ਭਾਵਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨਹੀ ਹੋਤੇ, ਕੇਵਲ ਸਰੂਪਮੋ ਲੀਨ ਹੋਤੇਹੈ ।

ਤਿਥੈ ਭਗਤ ਵਸਹਿ ਕੇ ਲੋਅ ॥ ਕਰਹਿ ਅਨੰਦੁ ਸਚਾ ਮਨ ਸੋਇ ॥

ਤਿਸ ਮਹਿਮਾ ਬਿਖੇ ਕਈ ਲੋਕੁ ਭਗਤ ਬਸਤੇਹੈਂ,ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਨਾਰਾਯਣ ਮਨ ਬਿਖੇ ਧਾਰਣ ਕੀਏ ਮਹਾਂਅਨੰਦ ਕਰੇ਼ਹੈ।ਸਚਿ ਖੰਡਿ ਵਸੈ ਨਿਰੰਕਾਰੁ॥ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ॥ ਸਚਖੰਡ ਕਹੀਐ, ਅਪਨੀ ਸਤਾ ਬਿਖੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਆਕਾਰ ਰਹਿਤ ਪ੍ਰਭ ਜਿਉਕੇ ਤਿਉ ਸਤਾ ਮਾਤ੍ਰ ਸਿਥਤਹੈ। ਸੋ ਆਪਣੀ ਸਤਾ ਬਿਖੇ ਮਾਯਾ ਦ੍ਵਾਰੇ ਰਚਨਾ ਕਰ ਕਰੁ ਆਪ ਹੀ ਦੇਖੇ ਹੈ,ਅਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਦਵਾਰੇ ਭਕਤਹੁ ਕੋ ਨਿਹਾਲਿ-ਮੁਕਤਿ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਰੇਹੈ।

ਤਿਥੈ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਵਰਭੰਡ ॥ ਜੇ ਕੌ ਕਥੈ ਤ ਅੰਤ ਨ ਅੰਤ ॥

ਤਿਸ ਨਾਰਾਯਣ ਸੱਤਾ ਬਿਖੇ ਮਾਯਾ ਦ੍ਵਾਰੇ ਖੰਡ, ਤਥਾ ਮੰਡਲ, ਤਥਾ ਵਰਭੰਡ, ਨੀਚੇਕੇ ਲੋਕ, ਸੋਸਭ ਅਨੇਕ ਹੀਹੈ; ਤਿਨਕਾ ਜੋ ਕੋਈ ਅੰਤ ਕਥਨਾ ਚਾਹੇ, ਤੋ ਕਥਨੇ ਕਰ ਅੰਤ ਨ ਪਾਵੇਗਾ।

ਤਿਥੈ ਲੋਅ ਲੋਅ ਆਕਾਰ ॥ ਜਿਵ ਜਿਵ ਹੁਕਮੁ ਤਿਵੈ ਤਿਵ ਕਾਰ ॥
ਵੇਖੈ ਵਿਗਸੈ ਕਰਿ ਵੀਚਾਰੁ ॥ ਨਾਨਕ ਕਥਨਾ ਕਰੜਾ ਸਾਰੁ ॥੩੭॥

ਤਿਸ ਸ਼ੁੱਧ ਸਤਾ ਬਿਖੇ ਮਾਯਾ ਦ੍ਵਾਰੇ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਲੋਕ ਤਥਾ ਆਕਾਰਹੈਂ। ਬਹੁੜ ਜਿਸ, ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਹੁਕਮ ਆਗਿਆਹੈ, ਤਿਸ, ਤਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਗਿਆਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਰਤੇਹੈ। ਸੋ ਸਤਿ ਯਹਿ ਪ੍ਰਭ ਲੀਲਾ ਵੀਚਾਰ ਦ੍ਵਾਰਾ ਦੇਖਕੇ ਮਹਾਂ-ਅਨੰਦਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੇਹੈ; ਕਹ ਨਹੀਂ ਸਕਤੇ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕਹੇਹੈਂ। ਸ਼ੁੱਧ ਸਰੂਪ ਨਾਰਾਯਣਕਾ ਅਨਭਉ ਅਰ ਤਿਨਕੀ ਮਾਯਾ ਦੁਵਾਰੇ ਜੋ ਰਚਨਾਹੈ, ਤਿਸਕਾ ਕਥਨਾ ਕਰਣਾ 'ਕਰੜਾ-ਸਾਰ' ਕੀ ਨਯਾਈ ਅਤਿ ਕਠਿਨਹੈਂ॥37॥

ਨੰ.4. ਸਾਧੂ ਅਨੰਦਘਨ ਜੀ (ਉਦਾਸੀਨ-ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਵਾਚੀ)-37

ਕਰਮ ਖੰਡਕੀ ਬਾਣੀ ਜੋਰੁ ॥ ਤਿਥੈ ਹੋਰੁ ਨ ਕੋਈ ਹੋਰੁ ॥

ਕਰਮ ਖੰਡ ਜੋ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸਵਰ ਨਮਿਤ ਕਰਮ ਕਾ ਕਰਣਾ। ਤਿਸ ਕੀ ਦੋ ਬਾਣੀ ਹੈ ਸੁਭਾਵ, ਸੋ ਭੀ ਜੋਰ, ਕਿਆ ਕਹੀਏ, ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਹੈ॥ ਕਾਹੇ ਤੇ, ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਨਮਿਤ ਜੋ ਕਰਮ ਕਾ ਕਰਣਾ ਹੈ॥ ਤਹਾ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਬਿਨਾ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈਭੀ ਨਹੀਂ॥ਤਿਸ ਕਰਮਕਾ ਹੀ ਫਲ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਹੀਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇਗੀ;ਗੀਤਾਯਾ:18:65:-

मन्मना भव मद्भक्तो मद्याजी मां नमस्कुरू ।
मामैवैष्यसि सत्यं ते प्रतिजाने प्रियोऽसि मे ॥18/65
मत क्रितमत प्रमेमदया जीमा नम शकरु॥
मासे वेसयसी सतयते प्रतीजाने प्रियोसी मे॥"

ਗੀਤਾਮੋ ਲਿਖਾਹੈ,ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸਨ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਤੇਹੈਂ ਅਰਜਨਕੋਤੂ ਮੇਰੇ ਨਮਿਤ ਹੀ ਕਰਮ ਕਰ,ਅਰ ਮੈਂ ਹੀਹੋ ਧਰਮ ਆਸਰਾ,ਜਿਸਕੋ ਐਸਾਹੋ,ਮੇਰੇ ਨਮਿਤ ਯਗ ਕਰੁ।ਅਰ ਮੋਕੋ ਹੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ,ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰਾ ਭਗਤਿਹੈਂ;ਮੈਂ ਤੋਕੋ ਪਰਤਿਗਯਾ ਕਰ, ਕਰ ਕਹਤਾਹੋ, ਤੂ ਮੋਕੋ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ, ਮੇਰੇਤੇ ਭਿੰਨ ਨ ਰਹੇਗਾ।

ਤਿਥੈ ਜੋਧ ਮਹਾਬਲ ਸੂਰ ॥ ਤਿਨਮਹਿ ਰਾਮੁ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰ ॥

ਤਿਥੈ, ਤਿਸ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨਮਿਤ ਕਰਮ ਕਰਣੈ ਵਿਖੇ ਮਹਾਬਲੀ ਯੋਧਾ ਸੂਰਬੀਰ ਹੀਹੈ; ਕਾਹੇਤੇ, ਕਰਮ ਕਰ ਕਰ ਫਲ ਤਿਸਕਾ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਵਿਖੇ ਅਰਪਣ ਕਰਣਾ। ਅਰ ਆਪ ਨਿਰ-ਅਭਮਾਨ ਹੋਣਾ,ਇਹੁ ਜੈਸੇ ਕੈਸੇਕਾ ਕੋ ਕਾਮ ਨਹੀ। ਤਿਸ ਮਹਾ-ਬਲਵਾਨੋਂ ਵਿਖੇ ਰਾਮਹੀ ਵਿਆਪ ਰਿਹਾਹੈ;ਰਾਮਤੇ ਅਤਰਿਕਤ ਦੂਸਰਾ ਦੇਖਤੇਹੀ ਨਹੀ:-ਤਿਥੈ ਸੀਤੋ ਸੀਤਾ ਮਹਿਮਾਮਾਹਿ ॥ ਤਾਕੇ ਰੂਪ ਨ ਕਥਨੇ ਜਾਹਿ ॥

ਤਿਥੇ, ਤਿਨ ਮਹਾ-ਬਲਵਾਨੋਂ ਕੇ ਮਹਿ-ਬੀਚ,ਸੀਤੋ ਸੀਤਾ ਮਹਿਮਾ,ਸੀਤਲ ਤੇ ਸੀਤਲ ਅਨੇਕ ਜਨਮੋਕੇ ਤਾਪੋਕੇ ਮਿਟਾਵਨੇ ਵਾਲੀ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰਕੇ ਨਾਮਕੀ ਮਹਮਾਹੈ, ਸੋ ਮਹਿਮਾ ਕੈਸੀਹੈ ? ਕੇਤੇ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀਹੈ ? ਤਿਸਕੇ ਰੂਪ ਕਹੇ ਨਹੀ ਜਾਤੇ, ਕਾਂਹੇਤੇ,ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਆਪ ਅਨੰਤ,ਤਿਸਕੀ ਮਹਮਾਭੀ ਅਨੰਤ, ਤਿਸਕੋ ਕਹਿਣੇ ਵਾਲਾ ਕਹਾਂ ਤਕਰ ਕਹੇਗਾ? ਨ ਓਹਿ ਮਰਹਿ ਨ ਠਾਗੇ ਜਾਹਿ ॥ ਜਿਨਕੈ ਰਾਮੁ ਵਸੈ ਮਨਿਮਾਹਿ ॥ ਜਿਨਕੇ ਮਨਮੋ ਰਾਮ ਵਸਤਾਹੈ, ਸੋ 'ਅਵਿਨਾਸੀ-ਪਦ'ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇਹੈਂ; ਔਰ ਕਰਮ ਵਾਲੇਕੋ ਅਨੇਕ ਵਿਘਨ ਹੋਤੇਹੈ, ਨਾਮ ਜਪਣੇ ਵਾਲੇਕੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿਖੇ ਕੋਈਭੀ ਵਿਘਨ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਤਿਥੈ ਭਗਤ ਵਸਹਿ ਕੇ ਲੋਅ ॥ ਕਰਹਿ ਅਨੰਦੁ ਸਚਾ ਮਨ ਸੋਇ ॥ ਤਿਥੇ ਤਿਸ ਨਾਮਕੀ ਮਹਮਾ ਵਿਖੇ ਕੇਤੇਹੀ ਕੇਤੇ ਲੋਕ ਵਸਤੇਹੈ। ਸਚਾ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਜੋ ਤਿਨਕੇ ਮਨ ਮੋ ਹੈ, ਤਿਸਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਤੇ ਸਦਾ-ਅਨੰਦ ਹੀ ਕਰਤੇਹੈਂ, ਤਿਨਕੋ 'ਦੁਖ' ਕੋਈਭੀ ਨਹੀ ਹੋਤਾ। ਸਚਿ ਖੰਡਿ ਵਸੈ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ॥ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ॥ ਜਿਨਕੇ ਮਨਮੋ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਵਸਤਾਹੈ ਤਿਨਕਾ ਜੋ ਨਿਸਚੈਹੈ, ਅਰ ਤਿਨਕੀ ਜੋ ਸੰਗਤਹੈ, ਓਹੀ'ਸਚ-ਖੰਡ'ਹੈ। ਨਿਰਾਕਾਰ ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਹੈ, ਸੋ ਤਹਾਹੀ ਵਸਤਾਹੈ;ਤਿਸ ਨਿਰਾਕਾਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰਨੇ ਕੀਆ ਜੋਹੈ ਸਾਕਾਰ ਪ੍ਰਪੰਚ, ਤਿਸਕੋ ਕਰ, ਕਰ 'ਨਦਰ-ਨਿਹਾਲ'; ਕਿਆ, ਕਹੀਏ, ਨਦਰ ਭਰ ਦੇਖਤਾਹੈ।

ਤਿਥੈ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਵਰ ਭੰਡ ॥ ਜੇ ਕੋ ਕਥੈ ਤ ਅੰਤ ਨ ਅੰਤ ॥

ਤਿਸ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰਕੀ ਰਚਨਾ ਵਿਖੇਹੈ,ਅਰ ਮੰਡਲਹੈ, 'ਵਰ'ਸ੍ਰੇਸ਼ਟਹੈ 'ਭੰਡ' ਨੀਚਹੈ, ਸੋ ਕੇਤੇ ਕਹੈ? ਜੇ ਕੋਈ ਕਹਤੇ, ਤੋ ਕਹਣੇਤੇ ਅੰਤ ਨ ਪਾਵੇਗਾ। ਤਿਥੈ ਲੋਅ ਲੋਅ ਆਕਾਰ ॥ ਜਿਵ ਜਿਵ ਹੁਕਮੁ ਤਿਵੈ ਤਿਵ ਕਾਰ ॥ ਤਿਥੇ, ਤਿਸ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰਕੀ ਰਚਨਾ ਵਿਖੇ ਲੋਕਹੈ, ਅਰ ਲੋਕੋਕੇ ਅਕਾਰ, ਕਿਆ ਕਹੀਏ, ਲੇਖਹੈ। ਜੈਸਾ ਜੈਸਾ ਕਰਮ ਕਰੇਗਾ, ਤੈਸਾ ਤੈਸਾ ਫਲ ਭੀਪਾਵੇਗਾ;ਇਹ ਵਿਧਾਤਾਨੇ ਸਭਕੇ ਮਸਤਕ, ਪਰ ਲਿਖ ਦੀਆਹੈ। ਤਿਸ ਕਰਮਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਜੈਸੀ, ਜੈਸੀ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰਕੀ ਆਗਿਆ ਹੋਤੀਹੈ; ਤੈਸੀ ਤੈਸੀਹੀ ਕਰਤੇਹੈ। ਵੇਖੈ ਵਿਗਸੈ ਕਰਿ ਵੀਚਾਰੁ ॥ ਨਾਨਕ ਕਥਨਾ ਕਰੜਾ ਸਾਰੁ ॥੩੭॥ ਸੰਤੋਕੇ ਨਿਸਚੇ ਵਿਖੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਵਸਤਾਹੈ; ਤਿਸੀਨੇ ਇਹ ਰਚਨਾ ਰਚੀਹੈ, ਤਿਸ ਕੋ ਜੋ ਦੇਖਤਾਹੈ, ਅਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤਾਹੈ, ਅਰ ਵੀਚਾਰ ਕਰਤਾਹੈ; ਤਿਸ ਸਤ-ਪੁਰਖਕੀ ਮਹਮਾ ਕਾ ਜੋ ਕਰਣਾਹੈ, ਸੋ ਕਰੜਾ-ਸਾਰ, ਕਿਆ ਕਹੀਏ, ਬਹੁਤ ਕਠਨਹੈ। ਏ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤਾ ਕਹਣੇਕਾ ਇਹੀ ਤਾਤਪਰਯਹੈ, ਸਿੱਧੋ! ਕਾਮਕੀ ਬਾਤ ਤੋ ਇਹੀਥੀ,ਸੋ ਇਸਕੋ ਤੁਮਨੇ ਪਖੰਡ ਮਾਨਾ, ਅਰ ਮੁੰਦ੍ਰਾ, ਝੋਲੀ, ਕੰਥਾ, ਇਸਕੋ ਸਚਾ-ਭੇਖ ਮਾਨਾ! ਅਬ ਵੀਚਾਰ ਕਰ ਕਰ ਕਹੋ? ਇਹ ਸਚਾ ਭੇਖ ਤੁਮਕੋ ਕਿਆ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ ? ਨਾਮ ਯੁਕਤ ਪੁਰਖ ਕੋ ਤੋ ਪਖੰਡ ਕਹਾ; ਤੁਮਨੇ ਕਛੁ ਭੀਤੋਂ ਸ਼ਰਮ ਨ ਕਰੀ ॥37॥

ਨੰ.5.ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘਜੀ 'ਚੂੜਾਮਣੀ'(ਨਿਰਮਲ-ਗਿਆਨੀ)-37

ਸੁਨਿਕੇ ਜੋ ਜਗਯਾਸੀ ਕਹੇ: ਸਰਮ ਖੰਡ ਤੇ ਉਪਰੰਤ ਹੀ ਗਯਾਨ-ਖੰਡਹੈ,ਕਯਾ ਔਰ ਭੀਹੈ ? ਤਿਸ ਪਰ ਸਾਹਿਬਜੀ ਕਹਤਹੈਂ:- ਕਰਮ ਖੰਡਕੀ ਬਾਣੀ ਜੋਰੁ ॥

'ਕਰਮ' ਨਾਮ ਫਾਰਸੀ ਮੇ 'ਕ੍ਰਿਪਾ' ਕੋ ਕਹਤਹੈਂ। ਇਸੁ ਰੀਤਿ 'ਸਰਮ' ਕਰ 'ਕਰਮ-ਕਾਂਡ'ਕੇ ਪ੍ਰਵਿਰਤਨੇ ਤੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮਹੋ ਕਰਿ ਬਹੁਰ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਹੁਇ ਆਵਤਹੈ। ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕਾਂਡ ਮੇਂ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰਕੀ 'ਕਰਮ',ਕ੍ਰਿਪਾਤੇ ਤਿਸਮੇਂ ਪ੍ਰਵਿਰਤਹੋ ਜਬ, ਤਬ, ਜੋ 'ਬਾਣੀ' ਨਾਮ ਸੁਭਾਇਕੋ, ਸੋ ਅਤਿ ਜ਼ੋਰਾਵਰਹੋ ਜਾਤਹੈ। ਕਿੰਵਾ; 'ਜੋਰੁ' ਨਾਮ 'ਜੋੜ ਕੋ', ਤਬ ਸੁਭਾਇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਹੀਕੀ ਦਿਸ਼ਿ ਜੋੜਿਕੈ ਪ੍ਰਵਿਰਤਯੋ।

ਤਿਥੈ ਹੋਰੁ ਨ ਕੋਈ ਹੋਰੁ ॥

ਬਹੁਰ ਤਿਸ 'ਬਾਣੀ'ਮੇਂ ਹੋਰ ਨ ਕੋਈ ਹੋਰ ਔਰ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਹੋਰ। 'ਹੋਰ' ਨਾਮ ਮੋੜਨਕੋ, ਮੋੜਨ ਵਾਲੋ ਨਹੀਂ ਰਹਤ ਹੈ। ਪਰਮੇਸ਼ਰਕੇ ਕਰਮ ਜਬ ਲੌ ਨਹੀਂ ਭਯੋ ਹੁਤੋ, ਤਬਲੌ ਇਸਕੋ ਔਰ ਦਿਸ਼ਮੇਂ ਬਿਸ਼ਯੋਤੇ ਆਦਿ, ਤਿਨਮੇਂ ਜਾਤੋ ਰਹੇਥੋ। ਜਬ ਕਰਮ ਭਯੋ: ਤਬ 'ਸਤਿਨਾਮ' ਕੇ ਸਿਮਰਨਮੇਂ ਲਗਯੋ। ਸੁਭਾਇ ਕੈਸੇ ਜ਼ੋਰਾਵਰੁ ਭਯੋ ? ਤਿਸਕੇ ਮੋੜਨਿਕੋ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧਾਦਿਕ ਜੇਹੈਂ, ਸੋ ਸਬਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਤਿਹੈ, ਇਤਯਰਥ। ਇਨ ਦੋਊ ਤੁਕਨਮੇਂ ਕਾਵਯ ਲਿੰਗ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਤੁਕਮੇਂ ਜੋ 'ਬਾਣੀ' ਜਰਾਵਰੁ ਕਹੀਥੀ, ਤਿਸੀਕੋ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਯੋ, ਜੋ ਤਿਸਕੋ ਮੋੜਨ ਵਾਲੇ ਔਰ ਕੋਸੂ ਨਹੀਂ। ਪਿਛਲੀ ਤੁਕਮੇਂ ਯਮਕਾਲੰਕਾਰ ਹੈ। ਹੋਰੁ ਹੋਰੁ ਪਦਮੇਂ ਏਕ ਹੀ ਦੋ ਬੇਰਹੈ, ਅਰਥ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਭਯੋ।

ਤਿਥੈ ਜੋਧ ਮਹਾਬਲ ਸੂਰ ॥

ਤਿਸ ਉਪਾਸਨਾ ਕਾਂਡਮੇਂ ਜਿਨ ਪਰ ਭਯੋਹੈ ਕਰਮ, ਸੋ ਜੋਧੇ ਮਹਾਂਬਲੀਹੈਂ, ਕੈਸੇਹੈਂ ? 'ਸੂਰ',ਸੂਰਜਕੀ ਨਯਾਈਂਹੈ। ਜੈਸੇ ਅਪਨੇ 'ਰਿਪੁ' ਅੰਧੇਰੇਕੋ ਸੂਰਜ ਸੁਖੈਨ ਹੀ ਦੂਰ ਕਰਤਹੈ, ਤੈਸੇਹੀ ਅਗਯਾਨ, ਜੋਹੈ ਸੈਨਾਕੇ ਸਮੇਤ ਸੰਤ, ਪਰਮੇਸ਼ੁਰਕੇ ਸੁਖ ਪੂਰਬਹੀ 'ਹਾਨ' ਕਰਿ ਦੇਤਹੈਂ; ਯਾਂਤੇ ਮਹਾਂ-ਬਲੀ ਜੋਧੇਹੈਂ, ਇਤਯਰਥ। ਇਸ ਤੁਕਮੇਂ ਉਪਮੇਯ ਸੰਤ, ਉਪਮਾ ਸੂਰਜ, ਏਕ ਕਰ ਬਰਨੇ; ਯਾਤੇ ਰੂਪਕਾਲੰਕਾਰ।

ਤਿਨ ਮਹਿ ਰਾਮੁ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰ ॥

ਕਾਹੇਤੇ, ਬਡੇ ਬਲੀ ਹੈਂ? ਸੇ ਕਹਤਹੈਂ। ਤਿਨ ਸੰਤਨ ਕੇ ਇੰਦ੍ਰੀਓਂ ਤੇ ਆਦਿ ਸਰਬ ਤਨਮੇਂ 'ਰਾਮ' ਪੂਰਨ ਹੋਇ ਰਹਯੋਹੈ। ਜੋ ਦੇਖਤਹੈ ਨੇਤਰੋਂ ਕਰਿ, ਸੇ ਸਰਬ 'ਰਾਮ'ਕੋ ਹੀ ਰੂਪ ਦੇਖਤਹੈਂ। ਇਸਤੇ ਆਦਿ ਔਰ ਰੀਤਿਸੋਂ ਭੀ 'ਰਾਮ' ਬਿਨਾ ਆਨਕੋ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤਹੈ,ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਭੇਦ ਚੀਨਤਹੈਂ? ਤਿਨ੍ਹੋਨੇ ਰਾਮ ਜੋ ਨਾਮਹੈ ਯਾਕੋ ਅਰਥ ਪ੍ਰਪੱਕ ਕਰਯੋਹੈ ਮਨਮੇਂ, ਕਯਾ? ਸਰਬਮੇਂ ਰਮਯੋ ਹੋਇਸੋ 'ਰਾਮ',ਯਾਹੀਤੇ ਸਰਬ ਦੇਹੋਮੇਂ 'ਰਾਮ' ਭਰਪੂਰਹੈ, ਇਸੀ ਅਭਯਾਸਤੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜੋਧੇ ਮਹਾਂ-ਬਲੀ ਭਏ, ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧਾਦਿਕ ਸਰਬ ਜੀਤੇ; ਜੈਸੇ,ਕਪਿ ਜੇ ਤੁੱਛ ਜੂਨਿ, ਤਿਨ੍ਹੋਂ ਮੇਂ 'ਰਾਮ' ਦਸਰਥਕੋ ਪੁੱਤ੍ਰ ਹੋਨਤੇ--ਸਬ ਜੋਧੇ ਮਹਾਂਬਲੀ ਭਏ। 'ਰਾਮ' ਪਦਮੇਂ ਸ਼ਲੇਖ ਏਕ ਤੇ ਰਮਯੋ ਸਰਬਮੇਂ ਸੋ 'ਰਾਮ'; ਦੂਸਰੇ ਦੇਹ ਧਾਰੀ ਸੀਤਾਪਤਿ ਰਾਮ। ਜੋ ਕੋਈ ਕਹੈ ਤਿਸ ਰਾਮਕੇ ਸੰਗਤੋ ਸੀਤਾ ਰਹਿਤ ਹੁਤੀ, ਦੁਤਿਯ ਰਾਮਕੇ ਸੰਗ ਕੌਨ ਬਰਨਯੋ? ਸੋਈ ਕਹਤਹੈਂ:-

ਤਿਥੈ ਸੀਤੋ ਸੀਤਾ ਮਹਿਮਾਮਾਹਿ॥

ਜੋ ਸੰਤਨਮੇਂ ਰਾਮ ਭਰਪੂਰਹੈ, 'ਤਿਥੇ' ਤਹਾ, ਸੀਤ, ਸੀਤਲ, ਬਿਸ਼ਯਾਗਨਿ ਤੇ ਬਰਾਵਨ ਹਾਰੀ ਸੀਤਾ ਰੂਪ ਜੋ ਤਿਸਕੀ ਮਹਿਮਾ, ਤਿਨ੍ਹੋਂ ਸੰਤੋਂਮੇਂਸੋ ਬਿਰਾਜਤੀਹੈ।

ਤਾਕੇ ਰੂਪ ਨ ਕਥਨੇ ਜਾਹਿ॥

ਰਾਮ ਚੰਦਕੇ ਸੰਗ ਜੋ ਸੀਤਾ, ਤਿਸਕੋ ਰੂਪ ਸੁੰਦਰ ਅਧਕ, ਸੋ ਕਹਨਮੇਂ ਨਹੀਂ ਆਵਤਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਲੱਛਮੀ ਕੋ ਅਵਤਾਰ, ਤਿਸਤੇ ਸੁੰਦਰਤਾਈ ਸਭਨ ਕੀ ਨਯਨ ਹੈ ਤਿਸ ਸੀਤਾ ਜੈਸੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਔਰ ਕਿਸੇਮੇਂ ਨਹੀਂ। ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ ਹੋਨਤੇ ਕਹਿਨਮੇਂ ਨਹੀਂ ਆਵਤਹੈ। ਸਰਬਮੇਂ ਰਮਯੋ ਹੋਯੋ ਜੋ ਰਾਮ, ਤਿਸਕੀ ਮਹਿਮਾ ਰੂਪ ਕਹਿਨਮੇਂ ਨਹੀਂ ਆਵਤਹੈ। ਹਜ਼ਾਰ ਮੁਖ ਵਾਰੇ ਸ਼ੇਸ਼ ਜੀ,ਤਿਨਤੇ ਭੀ ਸਰਬ ਨਹੀਂ ਕਹੀ ਜਾਤਹੈ। ਯਾਤੇ ਸੀਤਾ ਅਰ ਮਹਿਮਾਕੋ ਰੂਪ ਅਕਥਨਹੈ, ਇਤਯਰਥ। ਪਹਿਲੀ ਤੁਕਨਮੇਂ ਰਾਮ ਪਦਮੇਂ ਸ਼ਲੇਖਾਲੰਕਾਰ। 'ਰਕਾਰ'ਚਾਰ ਬੇਰ ਆਵਨਤੇ ਬ੍ਰਿਤਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸ। ਅਗਲੀ ਤੁਕਨਮੇਂ ਸਾਵੇਵ ਰੂਪਕ ਭਯੋ, ਪੂਰਬਕੀ ਤੁਕਸੋਂ ਮਿਲ ਕਰਿ ਰਾਮ ਚੰਦਕੇ ਸੰਗ ਸੀਤਾ ਦੁਤਿਯ ਰਾਮ ਸੋ ਮਹਿਮਾ ਉਪਮਾਕੋ ਔਰ ਅੰਗ ਬਰਨਨ ਤੇ ਸਾਵੇਵ ਰੂਪਕ ਭਯੋ। ਅਗਾਰੀ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕਾਂਡਕੋ ਫਲ ਬਤਾਵਤਹੈਂ:- ਨ ਓਹਿ ਮਰਹਿ ਨ ਠਾਗੇ ਜਾਹਿ॥

ਸੋਈ ਜੇ ਸੰਤਹੈਂ ਮਰਤੇ ਭੀਨਹੀਂ, ਸਚੁ ਖੰਡਮੇਂ ਜਾਨ ਲਾਗੇਕੋ ਹਟਕਾਰ ਭੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਤਹੈ। ਮਰਤੇ ਤੋ ਐਸੇ ਨਹੀਂ--ਜਬ ਦੇਹਿਕੋ ਤਯਾਗਤਹੈਂ,ਤਬ ਖੇਦੁ ਨਹੀਂ ਮਾਨਤਹੈਂ। ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਪੁਰਾਨੇ ਕੰਬਲਕੋ ਗੇਰਿਕੇ ਦੁਸ਼ਾਲੋ, ਪਹਿਰਤਹੈ,ਸੋ ਅਤਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤਹੈ--ਕੰਬਲਕੋ ਪਸਚਾਤਾਪ ਨਹੀਂ ਕਰੇਹੈ।ਤੈਸੇ ਸੰਤ ਅਤਿ ਅਨੰਦਕੋ ਪਾਰ ਕਰਿ ਦੇਹ ਤਯਾਗਤਹੈਂ।ਅਗਾਰੀ ਮਹਾ-ਮਰਾਤਬਾ ਪਾਵਨਕੋ ਜਾਨ ਕਰਿ ਹਟਕਾਰ ਕੋਈ ਐਸੇ ਨਹੀਂ ਕਰਤੋ।ਜਿਨਕੈ ਰਾਮੁ ਵਸੈ ਮਨਿਮਾਹਿ॥ਜਿਨ੍ਹੋਂਕੇ ਰਾਮ ਵਸਿਓਹੈ ਮਨਮੇਂ, ਤਿਨ੍ਹੋਂਕੇ ਅਗਾਰੀ ਸਭ ਦਾਸ ਹੋਏ ਰਹਤਹੈਂ ਧਰਮਰਾਇ ਤੇ ਆਦਿ, ਤਿਸਕੇ ਦਰਸ਼ਨੁਕੋ ਦੇਵਤਾ ਭੀ ਚਾਹਤੇ ਰਹਤਹੈਂ ? ਹਟਕਾਰ ਕੌਨ ਕਰਿ ਸਕੇ ? ਇਤਯਰਥ। ਇਨ ਦੋਊ ਤੁਕਨਮੇਂ ਹੇਤਾਲੰਕਾਰ। ਮਨਮੇਂ ਰਾਮ ਵਸਨ ਕਾਰਨ,ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੋਨ,ਹਟਕਾਰ ਕੌਨ ਪਾਵਨੋ ਕਾਰਜ, ਏਕ ਸੰਗੀਮੇਂ ਕਹਿਨ ਤੇ ਹੇਤਲੰਕਾਰ ਹੋਤਹੈ।

ਤਿਥੈ ਭਗਤ ਵਸਹਿ ਕੇ ਲੋਅ॥

'ਤਿਥੈ' ਤਹਾਂ ਜਹਾਂ ਭਗਤ ਵਸਤੇਹੈਂ,'ਕੇ ਲੋਅ' ਕਈ ਲੋਕ ਭਗਤਨਕੇ ਸੰਜੁਕਤਹੈਂ; ਕੈਸੇ ਭਗਤਹੈਂ ?

ਕਰਹਿ ਅਨੰਦੁ, ਸਚਾ ਮਨ ਸੋਇ॥

ਅਨੇਕ ਰੀਤਿਕੇ ਜੋ ਅਨੰਦਹੈਂ ਸੋ ਕਰਤੇ ਰਹਤਹੈਂ,ਕਾਹੇਤੇ ?'ਸਚਾ ਮਨ ਸੋਇ'ਸੱਚਾ ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼ਰਹੈ ਸੋ ਮਨਮੇਂ ਧਾਰਿ ਰਾਖਯ ਹੈ, ਤਿਸਕੋ ਕਦੇਭੀ ਨਹੀਂ ਤਿਯਾਗਤਹੈਂ; ਇਸੀ ਹੇਤਤੇ ਅਨੰਦ ਸਹਿਤਹੈ, ਇਤਯਰਥ। ਇਸ ਤੁਕਮੇਂ ਭੀ ਸਚ ਮਨਮੇਂ ਧਾਰਣੋ ਕਾਰਨ, ਅਨੰਦ ਹੋਨੋ ਕਾਰਜ, ਏਕ ਸੰਗਮੇਂ ਕਹਿਨਤੇ ਹੇਤਾਲੰਕਾਰ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਚਿ ਖੰਡਿ ਵਸੈ ਨਿਰੰਕਾਰੁ॥

ਜੇ ਨਿਰੰਕਾਰ-ਨਿਰਗੁਨ ਪਰਿ ਅਰਥ ਲਗਾਈਏ ਤੇ ਐਸੇਹੈ; ਸਚ ਹੈ, ਹਕਾਰ ਤੇ ਅਕਾਰ ਨਿਕਸੇ 'ਅਖੰਡ' ਹੈ, ਕਯਾ ? ਪੂਰਨ ਹੈ ਸਰਬ ਮੇਂ, 'ਵਸੈ' ਕਹੀਏ, ਬਯਾਪ ਰਹਯੋਹੈ। ਫੇਰ ਕੈਸੋਹੈ ? ਨਿਰੰਕਾਰਹੈ, ਅਕਾਰ ਕਿਸੀ ਰੀਤਿਕੋ ਨਹੀਂਹੈ। ਕਿੰਵਾ, ਤਿਸੁ ਨਿਰੰਕਾਰ ਕੋਜੋ ਅਕਾਰ 'ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ' ਮਹਾ ਕਾਲ ਸਮ ਸਚ-ਖੰਡ ਮੇਂ ਰਹਤਹੈ ਜਹਾਂ ਅਨੇਕ ਭਗਤਿਨਕੇ ਲੋਕ ਗਿਨੇਹੈਂ, ਸੋ ਕੈਸੇ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁਹੈ ?

ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ, ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ॥

ਸਰਬ ਜੋ ਜਗਤਹੈ,ਤਿਸਕੋ ਰਚਿਕੈ ਦੇਖਤਹੈ, ਜਿਸ ਪਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾਕੀ ਨਦਰਿ ਕਰਤਹੈ, ਸੋ ਨਿਹਾਲਹੋ ਜਾਤਹੈ। ਇਤਯਰਥ। ਇਨ ਤੁਕਨਮੇਂ ਕਾਰਕ ਦੀਪਕ ਅਲੰਕਾਰਹੈ: ਲੱਛਣ:-

ਕ੍ਰਮ ਤੇ ਕਿਰਿਆ ਹੋਇ ਅਨੇਕ। 'ਕਾਰਕ ਦੀਪਕ' ਨਾਮ ਬਿਬੇਕ।

ਇਹਾਂ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਸਚੁ ਖੰਡਮੇ ਬਸੇਹੈ--ਜਗਤ ਰਹਿਤਹੈ, ਬਹੁਰਿ ਦੇਖਤਹੈ,ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿਸੋਂ,ਨਿਹਾਲ ਕਰਤ ਹੈ। ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਏਕ ਅਧਾਰ ਤਿਸਮੇਂ ਕਿਰਿਆ ਕਰਮ ਸੋਂ ਉਪਜੀ, ਯਾਂਤੇ ਕਾਰਕਦੀਪਕ।

ਤਿਥੈ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਵਰਭੰਡ॥

ਤਿਸ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖਕੀ ਇਤਨੀ ਕ੍ਰਿਆ;ਅਗਾਰੀ ਖੰਡਜੇ ਨੌ ਖੰਡਹੈਂ,ਮੰਡਲਜੇ ਸਪਤ ਦੀਪਹੈਂ ਔਰ ਸਰਬਜੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡੁਹੈ:- ਜੇਕੋ ਕਥੈ, ਤ ਅੰਤ ਨ ਅੰਤ॥ ਭਗਤਨਿਕੇ ਬਸਨੇਕੇ ਏਤੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡੁਹੈਂ। ਜੇ ਕੋਈ ਤਿਸਕੋ ਕਹਿਨ ਲਗੇ ਗਿਣੇ ਕਰਿ, ਤੋ ਤਿਨ੍ਹੋਂਕੇ ਅੰਤੁ ਨਹੀਂ ਆਵਤਹੈ। ਅੰਤ ਲੈਨਵਾਰੇਕੇ ਹੀਅੰਤ ਹੋਇ ਜਾਤਹੈ। 'ਤਾਰੇ' ਗਿਨੇ ਜਾਤ ਪੇ ਨ ਤਾਰੇ ਗਿਨੇ ਜਾਤੇਹੈਂ ਕਿਵਾ ਰਚਿ ਰਚਿ ਜੋ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਦੇਖਤਹੈ, ਤਿਨ੍ਹੋਂਕੋ ਅੰਤੁ ਨਹੀਂ; ਜੋ ਕਿਤਨੇਕੁ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁਨੇ ਉਪਜਾਏਹੈਂ। ਤਿਨਕੋ ਜੋਕੋਈ ਅੰਤ ਲੀਓ ਚਾਹੇ, ਤੋ ਅੰਤੁ ਨਹੀਂ ਹਾਥ ਆਵਤਹੈ, ਇਤਯਰਥ। ਪੂਰਬਕੀ ਤੁਕਮੇਂ 'ਡਕਾਰ'ਬਹੁਤ ਬੇਰਿ ਆਵਨਤੇ ਬ੍ਰਿਤਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ। ਦੂਸਰੀ ਤੁਕਮੇਂ: ਜੇ ਕੋਈ ਅੰਤ ਲੇਨ ਲਗੇ,ਤੋ ਅੰਤੁ ਲੈਬੇਕੋ ਅੰਤੁ ਨਹੀਂ ਆਵਤਹੈ; 'ਜੇ' ਅਰੁ 'ਤੋਂ' ਕਹਨਤੇ ਸੰਭਾਵਨਾਲੰਕਾਰ;ਅਰ ਬਿਸ਼ੇਖੋਕਤਿ ਅਲੰਕਾਰ ਭੀਹੈ, ਬ੍ਰਹਮੰਡਕੋ ਅੰਤ ਕਾਰਜ ਲੈਨਵਾਰੇ ਕਾਰਣਤੇ ਨਹੀਂ ਭਯੋ, ਬਿਖਮਾਲੰਕਾਰ ਭੀਹੈ, ਅੰਤ ਲੈਨ ਭਲੋ ਉੱਦਮ ਕੀਓ ਹੁਤੋ, ਤਿਨਕੋ ਅੰਤ ਭਯੋ, ਯਹ ਬੁਰਿਆਈ, ਯਾਂਤੇ ਬਿਖਮ।

ਤਿਥੈ ਲੋਅ ਲੋਅ ਆਕਾਰ॥

ਤਿਥੈ ਕਹੀਏ, ਤਹਾਂ, ਕਰਤਾ ਪੁਰਖਕੇ ਸਮੀਪ, ਲੋਅ, ਨਾਮ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੋ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕੇ ਆਕਾਰਹੈਂ ਭਗਤਨਿਕੇ। ਕਿਵਾ ਲੋਕੋਂ ਕੋ ਜੋ ਆਕਾਰਹੈਂ, ਕਯਾ ? ਅਨੇਕ ਬਹਮੰਡੋਂਕੇ ਆਕਾਰਹੈ।

ਜਿਵ ਜਿਵ ਹੁਕਮੁ ਤਿਵੈ ਤਿਵ ਕਾਰ॥

ਜੈਸਾ ਜੈਸਾ ਹੁਕਮ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਜੀਕੋ, ਤਿਨ ਪ੍ਰਤਿਹੈ, ਤੈਸੇ ਤੈਸੇ ਹੀ 'ਕਾਰ' ਕਹੀਏ, ਕ੍ਰਿਤ ਕਰਤਹੈਂ ਸਹੀ। ਕਿੰਵਾ; ਸੋਜੋ ਭਗਤਹੈਂ,ਸਮੀਪੀ ਅਨੰਤਹੀ,ਜੈਸੇ ਜੈਸੇ ਹੁਕਮ ਪ੍ਰਭੂਕੋ ਤੈਸੇ ਤੈਸੇਹੀ ਕਾਰ ਕਰਤਹੈਂ, ਇਤਯਰਥ। ਦੋਊ ਤੁਕਨਮੇਂ ਬੀਪਸਾਲੰਕਾਰਹੈ,ਕਿੰਵਾ ਹੁਕਮੁ ਕਾਰਨ ਕ੍ਰਿਤਿ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਰਨੀ ਕਾਰਜ ਏਕ ਸੰਗਿ ਕਹਿਨਤੇ ਹੇਤਾਲੰਕਾਰ ਹੈ। ਵੇਖੈ ਵਿਗਸੈ ਕਰਿ ਵੀਚਾਰੁ॥ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪਨੀ ਰਚਨਾ ਦੇਖ ਕਰਿ ਬਿਗਸਤਹੈ; ਜੋ ਕਯਾ ਜੀਵਹੈ ਅਰੁ ਕੇਤੋ ਹੰਕਾਰਹੈ; ਇਤਯਾਦ ਦੇਖ ਕਰਿ ਬਹੁਰ ਬੀਚਾਰ ਪੂਰਬਕ ਦੁੱਖ, ਸੁੱਖ, ਜੀਵਨਕੋ ਦੇਤਹੈ। ਕਿੰਵਾ; ਪਰਮੇਸ਼ਰਕੇ ਹੁਕਮਮੇਂ ਜੋ ਕ੍ਰਿਤ ਹੋਤੀ ਜਾਤਹੈ: ਆਪਕੋ ਇਸ਼ਟਹੈ ਕਿ ਅਨਿਸ਼ਟਹੈ,ਸੋਜੇ ਭਗਤਹੈਂ ਤਿਸਕੋ ਦੇਖਿਕੇ 'ਵਿਗਸੈ',ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤਹੈ ਅਰ ਆਛੋ ਮਾਨਤਹੈ। ਸੁੱਖ ਭਗਤਨਕੋ ਲਛਨ ਯਹੀਹੈ;ਜੋ ਕਿਛ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕਹੈ,ਤਿਸਪਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹਿਨੋ। ਐਸੇ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕਾਂਡ ਬਰਨਤੇ ਬਹੁਰੋ'ਕਰਿ ਵੀਚਾਰੁ'ਕਹਾ,ਕਯਾ? ਸਤ-ਅਸਤਿ ਕੋ ਨਿਰਨੇ, ਯਹ ਉਤਪਤਿ ਹੋਇ ਆਵਤਹੈ। ਪ੍ਰਥਮੈ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਬਰਨਨ ਕਰਯੋ; ਸਰਮ-ਖੰਡ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਉਪਾਸ਼ਨਾ-ਕਾਂਡ ਮਹਿਮਾਕੇ ਸੰਯੁਕਤਿ ਬਰਨਯੋ। ਪੂਰਬ ਮੁਮੋਖੀਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਕੋ ਲੇ ਕਰਿ ਕਹਯੋ ਗਯਾਨਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿਕੋ ਮਾਰਗੁ; ਪਰੰਤ, ਔਰੁ ਕਠਿਨਤਾ ਗਯਾਨਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਮੇਂ ਸੋਭੀ ਬਰਨਨ ਕਰਤਹੈਂ।

ਨਾਨਕ ਕਥਨਾ ਕਰੜਾ ਸਾਰੁ॥ ੩੭॥

ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬਜੀ ਕਹਤਹੈਂ,ਕਥਨਾ ਕਯਾ? ਕਹਨੇ 'ਅਹੰ ਬ੍ਰਹਮਾਸਮੀ' ਕੋ ਕਰੜਾ ਸਾਰਹੈ,ਬਡੋ ਕਠੋਰ ਜੋਹੈ 'ਸਾਰ' ਲੋਹ, ਜੈਸੇ ਤਿਸੁਕੋ ਘੜਨੋ, ਬਿਨਾ ਤਿਸਕੀ ਸਾਮਿਗ੍ਰੀਤੇ ਕਠਨਤੇ ਨਹੀ ਘਡਯੋ ਜਾਤਹੈ। 'ਸ਼ਾਰ' ਪਦਮੇਂ ਸ਼ਲੇਖ, ਏਕਤੋ ਸਾਰ ਕੋਅਰਥ 'ਲੋਹ',ਦੂਸਰੇ 'ਸਾਰ' ਨਾਮ ਸਰਬ ਬੇਦਕੇ ਮਥੇਤੇ,ਕਿਆ ਬਿਚਾਰੇ ਤੇ ਜੋ ਸਾਰ ਨਿਕਸਯੋ, ਕੌਨ? 'ਅਹੰ ਬ੍ਰਹਮਾਸਮੀ', ਤਿਸ ਸਾਰ ਲੋਹੇਕੀ ਰੀਤਿਸੋਂ ਇਸ ਸ਼ਬਦਕੋ ਭੀ ਕਹਨੋ ਕਠਨਹੈ, ਇਸਕੀ ਸਮਿਗ੍ਰੀਤੇ ਬਿਨਾ ਸੋਈ ਅਗਾਰੀ ਤਿਸ ਕਹਿਨ ਕੀ ਜੋ ਸਾਮਗ੍ਰੀਹੈ ਏਕ ਪਉੜੀਮੇਂ ਕਹੇਂਗੇ; ਇਤਯਰਥ। ਪੂਰਬਕੀ ਤੁਕਮੇਂ 'ਵੇਖੈ ਵਿਗਸੈ ਕਰਿ ਵੀਚਾਰੁ'ਕ੍ਰਿਯਾ ਕ੍ਰਮਸੇ ਉਪਜੀ ਤਾਂਤੇ ਕਾਰਕਦੀਪਕ। ਦੂਸਰੀ ਤੁਕਮੇਂ ਰੂਪਕ ਅਲੰਕਾਰ। ਕਥਨਾ ਹੀ ਕਰੜਾ ਸਾਰਹੈ, ਕਥਨੋ ਉਪਮੇਯ, ਕਰੜਾ ਸਾਰ ਉਪਮਾਨ, ਏਕ ਰੂਪ ਕਰਿ ਦੋਨੋਂ ਕਹੇ,ਯਾਂਤੇ ਰੂਪਕ ਅਲੰਕਾਰ ਹੋਤਹੈ। ਕਿੰਵਾ 'ਕਥਨੋ' ਤੋ ਉਪਮੇਯ, 'ਕਰੜਾ' ਸਾਧਾਰਨ ਧਰਮ, 'ਸਾਰ' ਉਪਮਾਨ, ਯਾਤੇ 'ਵਾਚਯ ਲੁਪਤੋਪਮਾ ਅਲੰਕਾਰ' ਭਯੋ।

ਨੰ.6.ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਨਰੋਤਮ'(ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨੀ)37

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਤਰ-ਕਾਂਡ ਵੇਦਮੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਕੇ ਯੋਗਯ ਅਰਥਕੋ ਸੰਖੇਪਸੇ ਨਿਰਣੇ ਕਰਕੇ; ਅਬ ਪੂਰਬ ਕਾਂਡ ਵੇਦਮੇਂ ਕਹੇ ਅਰਥਕੋ ਭੀ ਤਾਤਪਰਯ ਦ੍ਵਾਰਾ ਆਤਮ-ਗਯਾਨਹੀ ਸਾਧਨਾ ਬਤਾਵਨੇਹੇਤ ਨਿਰਣੇ ਕਹੇਹੈ। ਕਰਮ ਖੰਡਕੀ ਬਾਣੀ ਜੋਰੁ ॥

ਕਰਮ ਇਤਿ॥ ਕਰਮ-ਖੰਡਸੇ ਸਕਾਮ-ਕਰਮ ਲੇਨਾ। ਯਾਤੇ ਕਰਮ-ਖੰਡਕੀ ਕਹੀਯੇ ਸ੍ਵਰਗਾਦਿ ਫਲ ਹੇਤ ਸਕਾਮ-ਕਰਮ ਕੀ ਬੋਧਕ ਸ੍ਵਰਗਕੀ ਕਾਮਨਾ ਵਾਲਾ ਯਗ੍ਯਾਦਿ ਕਰੇ, ਇਤਿਯਾਦਿਕ ਬਾਣੀਕਾ ਹੀ ਤਿਸਮੇ ਜੋਰ ਨਾਮ ਅਧਿਕ ਬਲਹੈ। ਭਾਵ ਯਹ, ਵਹੁ ਪੂਰਬ-ਕਾਂਡ ਰੂਪ ਬਾਣੀ ਯੱਗਯਾਦਿਕੋ ਤਾਕੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਰੂਪ ਅਨਾਤਮ ਪਦਾਰਥੋ ਕਾਹੀ ਸ੍ਵਰਗਾਦਿ ਫਲੋ ਹੇਤ ਬਿਧਾਨ ਕਰੇ ਹੈ ਬਲਸੇ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਪੂਰਬ-ਕਾਂਡਸੇ ਸ੍ਵਰਗਾਦਿ ਫਲੋਕੇ ਹੇਤੂ ਯਾਗਯਾਦੀ ਕਰਮੋਂਸੇ ਔ ਤਿਨਕੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀਆਂ ਕਰਤਾ, ਕਰਣਾਦਿਕੋਸੋ ਬਿਨਾ ਔਰ ਭੀ ਕਿਸੇ ਬਾਰਤਾਕਾ ਨਿਰਣੇ ਕੀਆ ਜਾਵੇਹੈ ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ:-

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤਿਥੈ ਹੋਰੁ ਨ ਕੋਈ ਹੋਰੁ ॥

ਤਿਥੈ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਤਿਸ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਰੂਪ ਬਾਣੀਮੇ ਕਰਤਾ, ਕਰਮ, ਕਰਣ, ਸੰਪ੍ਰਦਾਨ, ਅਪਾਦਾਨ, ਅਧਿਕਰਣ, ਇਨ ਅਨਾਤਮ ਰੂਪ ਖਟਕਾਰ ਕੋ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਨ ਕੋਈ ਕਹੀਯੇ ਔਰ ਕਈ 'ਤਤਤਵੰ' ਪਦਕੇ ਲਖਯ-ਅਰਥੋ ਨਿਰਣੇ ਨਹੀ ਕਰੀਯੇ ਨਾ। ਪੁਨਾ, ਤਿਸਮੇ ਹੋਰ ਨਾਮ ਔਰ ਜੀਵ-ਈਸ਼ ਕੀ ਏਕਤਾ ਰੂਪ ਵਾਕਯਕਾ ਅਰਥ ਨਿਰਣੇ ਕਰੀਯੇਹੈ। ਸੰਪੂਰਣ ਪੂਰਬ-ਕਾਂਡ ਮੇ ਕੇਵਲ ਤੀਨ-ਗੁਣ ਰੂਪ ਸੰਸਾਰਕਾ ਨਿਰਣੇ ਕਰੀਯੇਹੈ; ਯਾਤੇ, ਪੂਰਬ-ਕਾਂਡ ਕੋ ਪ੍ਰਮਾਣਤਾ ਭੀ ਚਿਤਕੀ ਸ਼ੁਧੀ ਦ੍ਵਾਰਾ ਪਰੰਪਰਾ ਕਰ ਏਕਤਾ ਬੋਧਨਕੇ ਤਾਤਪਰਯ ਸੇਹੈ; ਐਸੇ ਨਾਮਨੇ ਮਿਥਯਾ-ਭੂਤ ਤ੍ਰਿਗੁਣ-ਸੰਸਾਰਕੇ ਕਹਨੇਸੇ ਅਪ੍ਰਮਾਣ ਹੋਵੇਗਾ ? ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਸਭ ਵਰਣੋਕੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਪੂਰਬ-ਕਾਂਡ ਕਾ ਏਕਮੇ ਤਾਤਪਰਯ ਕਹਿਆ। ਅਬ ਕੇਵਲ ਖਤ੍ਰੀ ਵਰਣ ਕੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਪੂਰਬ-ਕਾਂਡ ਕਾ ਭੀ ਤਾਤਪਰਯ ਏਕਮੇ ਕਹੇਹੈ॥

ਤਿਥੈ ਜੋਧ ਮਹਾਬਲ ਸੂਰ ॥

ਤਿਥੇ ਇਤਿ॥ ਤਿਥੇ ਕਹੀਐ ਤਿਸ ਪੂਰਬ-ਕਾਂਡਮੇ 'ਜੋਧ' ਨਾਮ ਧਰਮ-ਯੁਧ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਖਤ੍ਰੀ ਕਹੇਹੈ ਜੋ ਮਹਾ ਬਲਸੇ ਬਡੇ ਸੂਰਮੇ, ਯੁਧਸੇ ਪੀਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟਤੇ; ਜਿਨਕੋ ਯੁਧ ਕ੍ਰਿਯਾਕਾ ਅਰ ਅਸ਼੍ਵਮੇਧਾਦਿ ਯੱਗਨਕਾ ਵੇਦਮੇ ਵਿਧਾਨਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਧਰਮ-ਯੁਧਮੇਂ ਮਰਨੇਸੇ ਤਿਨ ਕੋ ਕਿਆ ਫਲ ਹੋਵੇਹੈ ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ।

ਤਿਨ ਮਹਿ ਰਾਮੁ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰ ॥

ਤਿਨ ਮਹਿ ਇਤਿ॥ ਮਹ ਕਾ ਅਰਥ ਕੋ ਹੈ। ਯਾਤੇ, ਤਿਨ ਮਹ ਨਾਮ ਤਿਨ ਧਰਮ-ਯੁਧਮੇਂ ਸੂਰਯੋਕੋ "ਅਰਚਿ" ਆਦਿਕ'ਮਾਰਗ"ਸੇ 'ਰਾਮੁ ਰਹਿਆ' ਨਾਮ,'ਰਾਮ' ਹੀਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇ ਯੋਗਯ ਫਲ ਰਹਿਆਹੈ ਔਰ ਕੋਈ ਨਹੀ ਰਹਿਆ॥ ਇਸੀ ਭਾਵਸੇ ਗੁਰ ਦਸਮ ਲਿਖੋਹੈ "ਧਨਯ ਜਿਯੋ ਤਿਹ ਕੋ ਜਗ ਮੇਂ ਮੁਖ ਤੇ ਹਰਿ ਚਿਤ ਮੇ ਯੁਧ ਵਿਚਾਰੇ॥ ਦੇਹ ਅਨਿਤਯ ਨ ਨਿਤਯ ਰਹੇ ਜਸੁ ਨਾਵ ਚੜੇ ਭਵ ਸਾਗਰ ਤਾਰੇ"॥ ਇਤਯਾਦਿ(ਗੀਤਾ) ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਭੀ ਕਹੇ ਹੈ:- "ਦੋ ਪੁਰਖ ਸੂਰਯ ਮੰਡਲ ਸੇ ਲਖ ਕਰ ਆਗੇ ਜਾਵੇ ਹੈ, ਏਕ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਹੇਤ ਸਰਬ ਕਾ ਤਯਾਗੀ, ਦੂਸਰਾ ਧਰਮ-ਯੁਧ ਮੇਂ ਮਰਯਾ ਸੂਰਬੀਰ"[87]।

ਹੇ ਗੁਰੋ! ਵੇਦਮੇ ਤਿਨਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇ ਯੋਗਯ ਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਆਹੈ--ਰਾਮ ਨਹੀ ਕਾਹਿਆ। ਯਾਤੇ, ਆਪਨੇ ਈਹਾਂ ਕੈਸੇ ਕਹਿਆਹੈ? ਹੇ ਸਿਖਯ! ਰਾਮ ਪਦਕਾ ਅਰਥ "ਜਿਸ ਸਚਿਦਾਨੰਦਮੇ ਮਹਾਤਮਾ ਰਮੇ,ਵਹੁ ਬ੍ਰਹਮਹੈ: ਔਰ ਨਹੀਂ" ਯਹ ਕਹੇ, ਭਰਪੂਰ ਇਤਿ, 'ਭਰਪੂਰ' ਪੂਰਣ, ਭਾਵ ਬਯਾਪਕ, ਅਰਥਾਤ ਤਿਨਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇ ਯੋਗਯ ਤਹਾਂ ਪੂਰਣ-ਬ੍ਰਹਮ ਰਹੇਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੋ!ਤਿਸ ਕਰਮ-ਕਾਂਡਮੇ ਔਰ ਕਿਆ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਹੈ,ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ:

ਤਿਥੈ ਸੀਤੋ ਸੀਤਾ ਮਹਿਮਾ ਮਾਹਿ ॥

ਤਿਥੈ ਇਤਿ॥ 'ਸੀਤੋ' ਪਦ 'ਸੀਤਾ ਤੁਲ' ਪਤਿਬ੍ਰਤਾ ਇਸਤਰੀਆਂਹੈ,ਵਹੁ 'ਸੀਤਾ ਮਹਿਮਾਮਾਹ'ਨਾਮ ਸੀਤਾ ਕੇ ਤੁਲਯ ਪ੍ਰਤਾਪਸੇ ਕਥਨ ਕਰੀਯੇਹੈ । ਹੇ ਗੁਰੋ! ਤਿਨਕੇ ਵੇਦਮੇਂ ਕੈਸ ਲਖਣ ਕਹੇਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ:- ਤਾਕੇ ਰੂਪ ਨ ਕਥਨੇ ਜਾਹਿ ॥

---

87. ਟਿੱਪਣੀਕਰਤਾ:- ਦੇਖੋ ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਗਵਦ ਗੀਤਾ: 8: 24-28॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤਾਕੇ ਇਤਿ॥ ਤਾਕੇ ਨਾਮ, ਤਿਨ ਸੀਤਾਕੇ ਤੁਲਯ ਪਤਿ-ਬ੍ਰਤ-ਧਰਮ ਵਾਲੀ ਇਸਤਰੀਯਾਂਕੇ ਰੂਪ,ਨਾਮ ਜੁਦੇ ਜੁਦੇ ਲਖਣ ਜੋ ਕਹੇਹੈਂ ਵਹੁ ਬਹੁਤਹੈ, ਯਾਤੇ ਕਹੇ ਨਹੀਂ ਜਾਤੇ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਸੰਖੇਪਸੇ ਕੁਛ ਤਿਨਕਾ ਪਤਿ-ਬ੍ਰਤ-ਧਰਮ ਕੋ, ਜਿਸ ਧਰਮਸੇ ਸੀਤਾ-ਤੁਲਯ ਕਹਤੇਹੋ ਕਹੋ। ਹੇ ਸਿਖਯ! ਵਹੁ ਅਪਨੇ ਪਤੀਕੋ ਰਾਮ ਮਾਨ ਕਰ ਸੇਵਾ ਕਰੇਹੈ, ਜੈਸੇ ਉਪਾਸਕ ਲੋਕ ਨਾਮਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਭਾਵਕੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰੇਹੈ, ਇਸੀ ਸੇ ਵਹੁ ਸੀਤਾ ਤੁਲਯ ਕਹੀ ਜਾਵੇਹੈ, ਤਿਨਕੋ ਪਤਿ-ਬ੍ਰਤ-ਧਰਮ ਕਾ ਫਲ ਕਹੇ:-

ਨਾ ਓਹਿ ਮਰਹਿ ਨ ਠਾਗੇ ਜਾਹਿ ॥

ਨਾ ਇਤਿ॥ 'ਨ ਠਾਗੇ'ਕੀ ਜਗਾ ਅਰਥ ਸਮੇ 'ਨਾ ਠਾਗੀ' ਜਾਨ ਲੈਨਾ। ਯਾਂਤੇ, 'ਓਇ'ਨਾਮ ਵਹੁ ਪਤਿ ਬ੍ਰਤ-ਧਰਮ ਵਾਲੀ ਇਸਤਰੀਆਂ ਅਪਨੇ ਨਿਸਕਾਮ-ਪਤਿ-ਬ੍ਰਤ-ਧਰਮਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਕੀ ਸ਼ੁਧੀ ਦ੍ਵਾਰਾ ਗਯਾਨਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਹੋ ਕਰ ਨਾ ਮਰੇਹੈ, ਨਾ ਪੁਨਾ 'ਬੰਚਕ ਵਿਖਯੋ' ਸੇ ਠਗੀਆ ਜਾਵੇਹੈ।

ਜਿਨਕੈ ਰਾਮੁ ਵਸੈ ਮਨਮਾਹਿ ॥

ਜਿਨਕੇ ਇਤਿ॥ ਜਿਨਕੇ ਨਾਮ ਜਿਨ ਪੂਰਬ ਕਹੀ ਪਤਿਬ੍ਰਤ-ਧਰਮ ਵਾਲੀ ਇਸਤਰੀਆਂਕੇ 'ਰਾਮ ਵਸੇ ਮਨ ਮਾਹੋ ਕਹੀਯੇ, ਗੇਯ ਰੂਪਸੇ, ਵਾ ਧਯੇਯ ਰੂਪਸੇ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਵਾਸ ਕਰੇ ਹੈ ਅੰਤ:ਕਰਣ ਮੇ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਧਯੇਯ ਕਾ ਨਿਵਾਸ ਕਰਨੇਸੇ ਆਪਨੇ ਈਹਾਂ ਕਰਮਕੇ ਪ੍ਰਕਰਣਮੇਂ ਉਪਾਸਨਾ ਕਾ ਨਿਰਣਯਾ ਕੀਆ, ਸੋ ਕੇਸੈ ? ਹੇ ਸਿਖਯ! ਕਰਮ 'ਦੋ' ਪ੍ਰਕਾਰਕੇਹੈ! ਏਕ ਸਾਰੀਰਕ, ਦੂਸਰੇ ਮਾਨਸ। ਯਗਯ, ਦਾਨ, ਸਨਾਨ, ਬ੍ਰਤ, ਤੀਰਥ-ਯਾਤ੍ਰਾਦਿ ਕਰਮ ਸਾਰੀਰਕਹੈ। ਚਿਤ ਬ੍ਰਿਤੀਕੋ ਏਕਾਗ੍ਰ ਕਰ, ਧਯੇਯ ਵਸਤੁਕਾ ਧਯਾਨ ਕਰਨਾ, ਕਰਮ ਮਾਨਸਹੈ; ਯਾਤੇ ਸਰੀਰਕ-ਕ੍ਰਿਯਾ ਵਤ ਮਾਨਸ-ਕ੍ਰਿਯਾਭੀ ਕਰਮ ਹੀਹੈ; ਯਾ ਭਾਵਸੇ ਕਹੇ:-

ਤਿਥੈ ਭਗਤ ਵਸਹਿ ਕੇ ਲੋਅ ॥

ਤਿਥੇ ਇਤਿ॥ 'ਕੇ'ਈਹਾਂ'ਕਰਨੇ'ਕਾ ਵਾਚਕਹੈ। ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕਮੇਂ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਯਕਾ ਭੀ ਨਿਵਾਸ ਕਹਿਆ ਜਾਵੇਹੈ। ਯਾਤੇ, ਤਿਥੇ ਕਹੀਯੇ, ਤਿਸ ਵੇਦਮੇਂ ਹੀ ਭਜਨ ਕ੍ਰਿਯਾਕੇ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਭਕਤ ਜਨ ਉਪਾਸਕ, ਉਪਾਸਨਾਕੇ ਨਿਰੂਪਣਸੇ ਨਿਵਾਸ ਕਰੇਹੈ। 'ਕੇ' ਨਾਮ ਕਰਕੇ ਲੋਯ ਨਿਜਮ ਭਕਤੀ ਔ ਭਕਤੀਸੇ ਸਾਧਨੋ ਕੇ ਯੋਗਯ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕੋ, ਈਹਾ ਯਹ ਕ੍ਰਮਹੈ: ਪਹਲੇ ਕਰਮ ਮਾਤ੍ਰਕੇ ਨਿਰੂਪਕ ਪੂਰਬ-ਕਾਂਡਸੇ ਯਗਯਾਦਿ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਾ ਨਿਰਣਯਹੈ॥ ਦੂਸਰੇ ਉਪਾਸਨਾ ਕਾ ਨਿਰਣੈ ਹੈ। ਉਪਾਸਨਾਕੇ ਨਿਰਣਯਮੇ ਉਪਾਸਨਾ ਕੇ ਸਾਧਨੋਕਾ ਨਿਰਣਯਹੈ। ਸਾਧਨੋਕੇ ਨਿਰਣਯਮੇ ਪ੍ਰਸੰਗਸੇ ਤਿਨਕੇ ਕਰਤਾ ਉਪਾਸਕੋ ਕਾ ਨਿਰਣਯਹੈ। ਯਾਤੇ ਵੇਦਮੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਯ ਹੋਨੇਸੇ ਉਪਾਸਕ ਭੀ ਅਪਨੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਵੇਦਮੇਂ ਵਸੇਹੈ; ਉਪਾਸਕ ਭਗਤੋਕਾ ਨਾਮਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਤਥਾ ਨਿਵਾਸ ਕਰ ਕਿਆ ਕਰੇ ਹੈ ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ:- ਕਰਹਿ ਅਨੰਦੁ ...-

ਕਰਹਿ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਰਜੋ, ਤਮੋ ਰੂਪ ਮਲਹੀਨ ਚਿਤ ਸੇ ਉਪਾਸਨਾ ਬ੍ਰਿਤਿਸੇ ਕਰਹ ਅਨੰਦ ਨਾਮ, ਭਜਨਾਨੰਦ ਰੂਪ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰੇਹੈ ਭਕਤ ਜਨ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ 'ਸਾਕਾਰ' ਜਲ ਮੇਂ 'ਸਾਕਾਰ' ਸੂਰਯ ਕਾ ਹੀ ਦੇਖਾਹੈ, 'ਨਿਰਾਕਾਰ'ਸੇ 'ਨਿਰਾਕਾਰ'ਕਾ ਕਹੀਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਾ। ਯਾਤੇ, ਉਪਾਸਨਾ ਬ੍ਰਿਤੀਸੇ ਭੀ ਨਿਰਾਕਾਰ ਆਨੰਦਕੇ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ ਭਕਤੋਮੇਂ ਨਹੀਂਹੋ ਸਕੇ। ਯਹ ਸੁਨ ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤਸੇ ਪਕਾਸ਼ ਕਰਨਾ ਕਹੇ -...ਸਚਾ ਮਨਿ ਸੋਇ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਚਾ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜੈਸੇ ਮਨ, ਨਾਮ, ਗੁਰਕੇ ਉਪਦੇਸ-ਜਨਯ ਗਯਾਨ ਰੂਪ ਬ੍ਰਿਤਿਸੇ ਵਹੁ ਸਚਾ ਨਾਮ ਸਤਯ ਸ੍ਵਰੂਪ ਨਿਰਾਕਾਰ ਆਨੰਦ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਹੈ, ਤੈਸੇ ਨਿਰਾਕਾਰ ਆਨੰਦ ਭਕਤੀ ਰੂਪ ਬ੍ਰਿਤੀਮੇਂ ਭੀ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਹਮਕੋ ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤ ਰੂਪ ਗਯਾਨ ਬ੍ਰਿਤੀਸੇ ਭੀ ਨਿਰਾਕਾਰ ਆਨੰਦਕੇ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬਮੇਂ ਆਸੰਕਾਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ:-

ਸਚ ਖੰਡਿ ਵਸੈ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ॥

ਸਚਿ ਖੰਡਿ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਸਚਿ ਖੰਡਿ ਕਹੀਯੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮਸੇ ਸ਼ੁਧ ਹੂਏ ਮਨ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਬਿਸੇਖ ਸੇ ਨਿਰਾਕਾਰ ਭੀ ਆਨੰਦ ਜਲ ਮੇ ਨਿਰਾਕਾਰ ਆਕਾਸ਼ ਵਤ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਹੈ। ਯਾਤੇ ਭਕਤੀ-ਬ੍ਰਿਤੀ ਮੇਂ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਭਾਵ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਯਾ ਭਜਨਾਨੰਦ ਕਹੀਯੇ ਹੈ॥ ਗਯਾਨ ਬ੍ਰਿਤਿਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਯਾ ਬ੍ਰਹਮਾਨੰਦ ਕਹੀਯੇਹੈ, ਆਨੰਦ ਵਸਤੁ ਏਕ ਹੈ,ਉਪਾਧੀਯੋਂਕੇ ਭੇਦਸੇ ਤਿਸਕੇ ਨਾਮ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਕਹੀਯੇਹੈ॥ ਆਨੰਦ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਵਾਲੀ ਉਪਾਸਨਾ ਬ੍ਰਿਤੀ, ਅਰ ਗਯਾਨ ਬ੍ਰਿਤੀਕੇ ਸਗੁਣ-ਨਿਰਗੁਣ-ਉਪਾਸਨਾਸੇ ਗਯਾਨਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਭਾਵ ਰੂਪ ਮੁਕਤੀ ਯੇ ਕ੍ਰਮਸੇ ਫਲੀ ਕਹੇ।

ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ ॥

ਕਰਿ ਕਰਿ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਮੰਦ ਬੁਧੀ ਵਾਲਾ ਵਿਚਾਰਕੋ ਅਸਮਰਥ ਜਿਗਯਾਸੂ, ਕਰ ਕਹੀਏ, ਗੁਰੋ ਕੇ ਮੁਖਸੇ ਉਪਦੇਸ ਸੁਣ ਕਰਕੇ, ਪੁਨਾ, ਤਾਸੇ ਪੀਛੇ ਕਰ, ਨਾਮਸੇ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਅਦੁਤੀ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਵਰੂਪ 'ਹੂੰ' ਐਸੀ ਨਿਰਗੁਣ-ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਕੇ, ਤਾਸੇ ਅਪਨੇ-ਆਪਕੋ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ 'ਹੂੰ' ਐਸੀ ਨਦਰਿ,ਨਾਮ, ਵਾਕਯ-ਜਨਯ ਯਥਾਰਥ ਬ੍ਰਿਤੀਸੇ ਦੇਖੇ,ਨਾਮ,ਅਪਰੋਖਯ ਜਾਣੇਹੈ; ਜਿਸ ਜਾਨਣੇਸੇ ਅਗਯਾਨ ਤਤਕਾਰਯ ਰੂਪ ਤੀਨੋ ਅਵਸਥਾਕੋ ਛੋਡ ਕਰ 'ਨਿਹਾਲ' ਨਾਮ ਅਵਸਥਾ-'ਤ੍ਰਯ'ਸੇ ਹੀਨ 'ਤੁਰੀਯ-ਬ੍ਰਹਮ'ਹੀ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਅਵਸਥਾ-ਤ੍ਰਯ ਹੀਨ ਬ੍ਰਹਮ ਹੋਵੇਹੈ, ਇਸ ਕਹਨੇਸੇ ਅਪਨੇ ਸਰਬ-ਉਪਾਧੀ ਹੀਨ ਚੇਤਨਯ ਮੁਕਤ ਪੁਰਖੋਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇ ਯੋਗਯ ਬਤਾਯਾ, ਔਂ ਸ਼ੁਧਕਾ ਲਾਭ ਜੇਤੇ ਥਾਨਮੇ ਮਾਯਾ-ਉਪਾਧੀ ਵਾਲਾ ਈਸ਼੍ਵਰਹੈ, ਤੇਤੇ ਥਾਨਸੇ ਬਨੇ ਨਹੀ ? ਈਸ਼੍ਵਰਕੀ ਉਪਾਧੀਕੋ ਕਲਪਤ ਮਾਨਕੇ : ਵਾਸਤਵ ਮੇਂ ਤਾਹੀਕੋ ਸੁਧ ਮਾਨੋ। ਤਬ ਏਕ ਮੇ, ਏਕ ਕਾਲ ਮੇ ਉਪਾਧੀ ਔਂ ਤਾਕਾ ਅਭਾਵ, ਯੇ ਦੋ ਬਿਰੋਧੀ ਧਰਮ ਭੀ ਬਨੇ ਨਹੀ? ਯਾਤੇ, ਅਵਸਥਾ-ਤ੍ਰਯ ਸੇ ਹੀਨ ਤੁਰੀਯ ਸ਼ੁਧ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਲਾਭ ਕੈਸੇ ਹੋਵੇਹੈ ? ਹੇ ਸਿਖਯ! ਤੁੱਲ ਸੱਤਾ ਵਾਲੇ ਦੋ ਪਦਾਰਥੋ ਕਾ ਹੀ ਏਕ ਕਾਲ ਮੇ ਏਕ ਥਾਨ ਰਹਨੇ ਵਿਖੇ ਵਿਰੋਧ ਹੋਵੇਹੈ--ਭਿੰਨ ਸੱਤਾ ਵਾਲਯੋ ਕਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇ; ਈਹਾ ਉਪਾਧੀਕਾ ਅਭਾਵ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਰੂਪਹੈ, ਔਂ ਅਧਿਸਠਾਨ ਕੀ ਪਰਮਾਰਥ ਸਤਾਹੈ, ਯਾਤੇ,ਅਭਾਵ ਪਰਮਾਰਥ ਰੂਪਹੈ,ਔਂ ਉਪਾਧੀ ਬਯਵਹਾਰਕ ਵਾ ਪ੍ਰਾਤਿਭਾਸਕ ਰੂਪ ਮਿਥਯਾਹੈ; ਯਾਤੇ, ਈਸ਼੍ਵਰਹੀ ਵਾਸਤਵਮੇਂ ਸੁਧ-ਬ੍ਰਹਮਹੈ, ਔਂ ਮਾਯਾ ਮੇਲ ਸੇ ਮਾਯਾ ਕਾ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨਹੈ; ਯਾਤੇ ਸ਼ੁਧਕਾ ਲਾਭ ਬਨੇਹੈ, ਯਹ ਕਹੇ।

ਤਿਥੈ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਵਰਭੰਡ ॥

ਤਿਥੇ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜੋ ਅਵਸਥਾ ਤ੍ਰਯਕੋ ਤਯਾਗ ਕਰ ਤੁਰੀ-ਸ੍ਵਰੂਪ ਸ਼ੁਧ-ਬ੍ਰਹਮ ਮੁਕਤੋ ਨੇ ਪਾਵਨਾ ਹੈ, ਤਿਸੀ ਨਿਜ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮਮੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀਕੇ ਨਵ-ਖੰਡ ਔਂ ਤਿਨਕੇ ਅੰਤਰ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮੰਡਲ ਨਾਮ ਭੂਮੀਕੇ ਆਰਯਾਵਰਤ ਆਦਿਕ ਦੇਸ਼ੋ ਸਹਿਤ ਚੌਦਾ-ਭਵਨ ਰੂਪ ਵਰਭੰਡ ਨਾਮ, ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਮਰੁ-ਭੂਮੀ ਮੇਂ ਜਲ ਵਤ ਕਲਪ ਰੂਪਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਨਵ-ਖੰਡਾਦਿਕ ਕੇਤਾ ਜਗਤ ਤਿਸਮੇਂ ਕਲਪਤਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ:-

ਜੇ ਕੋ ਕਥੈ ਤ ਅੰਤ...

ਜੇ ਕੋ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜੋ ਕੋ, ਨਾਮ, ਜੇ ਕਰ ਕੋਈ ਇਸ ਜਗਤਕੇ ਅੰਤਕੋ ਕਥੇ, ਨਾਮ ਕਹਤ ਨਾਮ, ਤਬ ਕਿਆ, ਇਸ ਜਗਤਕੀ ਕਹਨੇਸੇ ਅੰਤ ਨਾਮ, ਔ ਅਧਿਆਸ ਕੇਹੈ? ਜੋ ਏਤਾ ਜਗਤਹੈ ? ਭਾਵ ਯਹ, ਔਧ ਨਹੀਂ ਆਵੇ, ਔ ਔਧ ਜਾਨੇ ਬਿਨਾ ਵਸਤੁ ਕਹੀ ਨਹੀ ਜਾਵੇ; ਜਿਸ ਕਾਰਣਸੇ ਵਸਤੁਕੀ ਔਧਕਾ ਕਹਨਾ, ਔਧ ਕੋ ਜਾਨਕੇ ਹੋਵੇਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਤਿਸ ਜਗਤਕੀ ਔਧਕਾ ਨਾ ਜਾਨਣਾ ਕਿਉਹੈ? ਯਹ ਕਹੇ:-

...ਨ ਅੰਤ ॥

ਨ ਅੰਤ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ!ਜੇਕਰ ਜਗਤਕੀ ਔਧ ਹੋਵੇ,ਤਬ ਤਿਸ ਔਧਕਾ ਜਾਨਨਾਹੋ ਜਾਵੇ,ਜੋ ਏਤਾ ਜਗਤ ਹੈ। ਤਿਸ ਜਗਤਕਾ ਤੋ ਅਰੁ-ਜਲ-ਕੇ ਤਰੰਗੋ ਵਤ, ਔ ਮਦਾਰੀਕੀ ਖੇਲੋ ਵਤ,ਅੰਤ ਨਾਮ, ਔਧ ਨਹੀ ਆਵੇ॥ ਯਾਤੇ,ਕੋਈ ਨਹੀ ਔਧ ਕੋ ਜਾਨ ਸਕੇ, ਜੋ ਏਤਾ ਹੀਹੈ, ਔਰ ਨਹੀ। ਯਾਹੀ,ਭਾਵਸੇ ਗੀਤਾ(10:41-42)ਮੇ ਭਗਵਾਨਨੇ ਦਿਬਯ ਬਿਭੂਤੀਯ 'ਕੀ' ਭੀ ਅਨੰਤਤਾ ਕਹੀਹੈ;ਯਾਤੇ ਸਾਮਾਨਯ ਬਿਭੂਤੀਆਂਕੀ ਅਨੰਤਤਾਕਾ ਤੋ ਕਿਆ ਕਹਨਾਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਸਰਬ ਜਗਤਕੋ ਕਲਪਿਤ ਸਿੱਧ ਕਰਨੇਕੇ ਪ੍ਰਕਰਣਸੇ ਕਿਆ ਸਿਧ ਹੁਆ ? ਯਹ ਸੁਨ ਅਧਿਸਠਾਨ ਰੂਪਤਾ ਸਿਧ ਹੂਈ, ਯਹ ਕਹੇ:-

ਤਿਥੈ ਲੋਅ ਲੋਅ ਆਕਾਰ ॥

ਤਿਥੈ ਇਤਿ॥ ਈਹਾ ਪਹਲਾ ਲੋਯ ਪਦ ਚੌਦਾ-ਲੋਕੋ ਕਾ ਵਾਚਕਹੈ।ਦੂਸਰਾ ਲੋਯ ਪਦ ਤਿਨਕੇ ਗਯਾਨੋ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ; ਯਾਤੇ, ਤਿਸ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਅਧਿਸਠਾਨਮੇਂ ਰਜੂਸੇ ਸਰਪ,ਦੰਡਾਦਿਕੋਕੇ ਅਕਾਰੋ ਵਤ ਜੋ ਲੋਯ,ਨਾਮ ਚੌਦਾ ਭਵਨੋਕੇ,ਪੁਨਾ ਲੋਯ ਨਾਮ ਤਿਨਕੇ ਗਯਾਨੋਕੇ,ਕਲਪਿਤ ਆਕਾਰਹੈ; ਸੋ ਸਭ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪਹੈ; ਤਾਸੇ ਭਿੰਨ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਯੇ ਜੀਵ ਸਰਬਦਾ ਕਰਮਹੀ ਕਹੁ ਕਰਤੇ ਰਹੇਹੈ। ਮੁਕਤੀ ਰੂਪ ਉਤਮ ਫਲਕੇ ਲਾਭ ਹੇਤ ਗੁਰੋਸੇ ਉਪਦੇਸ ਲੇ ਕਰ ਬ੍ਰਹਮਮੇਂ ਸਰਬ ਪ੍ਰਪੰਚਕੋ ਕਲਪਿਤ ਕਯੂ ਨਹੀ ਜਾਨਤੇ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ॥ ਜਿਵ ਜਿਵ ਹੁਕਮੁ ਤਿਵੈ ਤਿਵ ਕਾਰ ॥

ਜਿਵ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! 'ਜਿਵ ਜਿਵ ਹੁਕਮੁ' ਨਾਮ, ਜਿਸ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਮਕੀ ਵਾ ਬ੍ਰਹਮਕੀ ਬੋਧਕ ਸ਼ਰੁਤੀ,ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਆਗਯਾਹੈ, ਜਿਸ ਜਿਸ ਪ੍ਰਤਿ,'ਤਿਵੈ ਤਿਵ ਕਾਰ'ਨਾਮ,ਤੈਸੇ ਤੈਸੇਹੀ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੀਛੇ ਕਰਤੇ ਰਹੇ,ਅਬ ਕਰਤੇਹੈ, ਆਗੇ ਕਰੇਹੈ। ਯਾਤੇ, ਇਸ ਜਨਮਮੇਂ ਵਾ, ਜਨਮਾਂਤਰ ਮੇ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਯਾਨ ਕੀ ਇਛਾ ਕਰ ਕਰਮ ਕਰਤੇ ਕਈ ਪੁਰਖ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋ ਗੁਰੁ ਕੇ ਸਮੀਪ ਜਾਯ ਕਰ ਉਪਦੇਸਲੇ ਸਰਬ ਪ੍ਰਪੰਚਕੋ ਕਲਪਿਤ ਜਾਨ ਲੇਵੇਗੇ ਔਰ ਲੋਕ ਅਪਨੀ ਅਪਨੀ ਕਾਮਨਾਨੁਸਾਰ ਔਰ ਫਲੋਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗੇ। ਯਾਤੇ, ਗਯਾਨੀਯੋਮੇਂ ਸਰਬਦਾ ਕਰਮੋਕਾ ਕਰਣਾ ਸਿਖਯਾ ਹੇਤਹੈ, ਇਤਨੋਮੇਂ ਅਪਨੇ ਬਾਛਿਤ ਫਲੋਕੇ ਲਾਭ ਹੇਤਹੈ। ਅਧਿਕਾਰੀਯੋਮੇਂ ਸਰਬਦਾ ਸੁਭ ਕਰਮੋਕਾ ਕਰਣਾ ਗਯਾਨਕੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਉਤਪਤੀਮੇਂ ਪ੍ਰਤਿਬੰਧਕ, ਪਾਪੋਕੇ ਨਿਬ੍ਰਿਤ ਕਰਨੇ ਹੇਤਹੈ। ਇਸ ਜਨਮਮੇਂ, ਵਾ ਜਨਮਾਂਤਰ ਮੇਂ ਗਯਾਨ ਹੂਯੇ ਤਿਨ ਸਰਬ ਕਰਮੋਕਾ ਨਾਸ ਹੋਵੇਹੈ। ਯਾਹੀ ਭਾਵਸੇ ਬਚਨਹੈ = ਗਿਆਨੈ ਕਾਰਨ ਕਰਮ ਅਭਿਆਸੁ ॥ ਗਿਆਨੁ ਭਇਆ ਤਹ ਕਰਮਹ ਨਾਸੁ॥(1067). ਹੇ ਗੁਰੋ! ਬਿਨਾ ਉਪਦੇਸ ਲੀਯੇ ਉਪਾਸਨਾਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸੇ ਹੀ ਵੈਸਾ ਗਯਾਨ ਉਦੇਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਯਾਤੇ ਗੁਰੁਕੇ ਸਮੀਪ ਜਾਕਰ ਉਪਦੇਸ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰ,ਬਿਚਾਰ ਕਰਨੇਕਾ ਕੁਛ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਨਹੀ। ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ:-

ਵੇਖੈ ਵਿਗਸੈ ਕਰਿ ਵੀਚਾਰੁ ॥

ਵੇਖੇ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਉਪਾਸਨਾ ਯਥਾਰਥ ਗਯਾਨਕਾ ਜਨਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਨਹ,ਯਾਤੇ ਉਪਾਸਨਾਸੇ ਅਗਯਾਨਕਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਸਾਧਯਾਤਕਾਰ ਰੂਪ ਗਯਾਨ ਨਹੀ ਉਪਜੇ। ਕਿੰਤੂ, ਕਰ ਵੀਚਾਰ ਨਾਮ, ਮਹਾ-ਵਾਕਾਯਨ ਕਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੇਸੇ ਗਯਾਨ ਉਪਜੇਹੈ। ਤਿਸ ਗਯਾਨਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਗਯਾਨ-ਪਟਲਕੋ ਦੂਰ ਕਰ,'ਮੈਂ ਬ੍ਰਹਮ ਹੂੰ' ਐਸੇ ਨਿਜ ਰੂਪਕੋ ਵੇਖੇਹੈ, ਔ ਵੇਖ ਕਰ ਵਿਗਾਸੇ, ਨਾਮ, ਸ੍ਰਰਬ ਅਨਰਥੋਕੋ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਕ੍ਰਿਤੀ ਕ੍ਰਿਤ ਹੁਯਾ ਖੁਸ ਹੋਵੇਹੈ॥ ਇਸੀ ਬਾਤਕੋ ਵੇਦ ਕਹੇਹੈ"ਰਸਕੋ ਪਾਯ ਕਰ ਯਹ ਅਧਿਕਾਰੀ ਆਨੰਦੀ ਹੋਵੇਹੈ" ਔ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀਮੇਂ ਭੀ ਬਚਨਹੈ"ਰਾਮ ਰਸ ਪੀਯਾ ਰੇ ਪੀਯਾ ਜਿਹ ਰਸ ਬਿਸਰ ਗਏ ਰਸ ਔਰ"(337:16)।ਹੇ ਗੁਰੋ! ਵਹੁ ਅਧਿਕਾਰ ਤਿਸ ਆਨੰਦਕੋ ਕਾਹੂ ਔਰ ਪ੍ਰਤਿ ਕਹੇਹੇ, ਵਾ, ਨਹੀ? ਯਹ ਸੁਨ; ਕਰ ਲੇ ਕੋ ਕਰਨ ਤਾ ਕਹਤੇ, ਪੌੜੀ ਸਮਾਪਤਿ ਕਰੇ:-

ਨਾਨਕ ਕਥਨਾ ਕਰੜਾ ਸਾਰੁ ॥37॥

ਨਾਨਕ ਇਤਿ॥ 'ਮਹਮਾ ਨ ਜਾਨੇ ਵੇਦ'(894:4) ਇਤਯਾਦਿ ਸੁਣਨੇਸੇ 'ਸਾਰ' ਨਾਮ, ਸੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ-ਭੂਤ-ਆਨੰਦ ਤਿਸਕਾ ਬਾਣੀਸੇ ਕਹਨਾ ਲੋਹੇ ਸੇ ਹੀਰੋ ਕੇ ਬੇਧਨ ਵਤ ਕਰਾ, ਨਾਮ, ਅਤਯੰਤ ਕਠਨਹੈ; ਭਾਵ ਸ਼ਕਤੀ ਸੇ ਤਿਸ ਜਾਤਿ, ਗੁਣ, ਕ੍ਰਿਯਾ ਹੀਨਕੋ ਕੋਈ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਤੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਮਤ ਕਹੇ ਸ਼ਕਤੀ ਸੇ, ਲਖਣਾ ਸੇ ਤੋ ਕਹਯਾ ਜਾਵੇਗਾ । ਹੇ ਸਿਖਯ! ਪੂਰਣ ਕਾਮਨਾ ਵਾਲੇ 'ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ' ਗਯਾਨੀ ਕੋ ਕਾਹੂ ਮੇਂ ਕੁਛ ਲੇਨੇ ਕੀ, ਔ ਪੁਜਾਵਨੇ ਕੀ, ਔ ਅਪਨੀ ਕੀਰਤੀ ਕੀ ਚਾਹ ਨਹੀ ਰਹੇ। ਪੁਨਾ, 'ਮੈਂ ਗਯਾਨੀਹੋਂ' ਯਹ ਅਗਯਾਨੀਹੈ, ਵਾ 'ਮੈਂ ਗੁਰੁਹੋਂ', ਯਹ 'ਸਿਖਯ ਹੈ', ਐਸੀ ਤਿਸਕੋ ਭੇਦ ਦ੍ਰਿਸਟੀ ਭੀ ਨਹੀ ਰਹੇ। ਤਥਾ, ਗਯਾਨਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਭੀ ਸਾਧਨ ਸੰਪਤੀ ਵਾਲਾ ਦੁਰਲਭ ਹੋਵੇਹੈ, ਯਾਤੇ ਲਖਣਾਸੇ ਭੀਤਿਸ ਆਨੰਦਕਾ ਕਹਨਾ ਕਠਨਹੈ; ਇਸੀ ਭਾਵਸੇ ਵੇਦਮੇਂ, ਅਰ ਗੀਤਾ(2:29)ਸਿਮ੍ਰਿਤੀਮੇਂ 'ਆਸਚਰਯ' ਇਸਕਾ ਵਕਤਾ ਹੈ ਅਰ 'ਆਸਚਰਯ' ਇਸਕਾ ਸ੍ਰੋਤਾ ਹੈ, ਐਸੇ ਵਕਤਾ ਸਰੋਤਾ ਕੋ ਆਸਚਰਯ ਕਹਿਆਹੈ,ਔ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇਂ ਭੀ "ਅਖੀਂ ਬਾਝਹੁ ਵੇਖਣਾ ਬਿਨ ਕੰਨਾ ਸੁਣਨਾ"(139:2) ਕਹਿਆਹੈ ॥37॥

ਨੰ. 7 ਨਿਰਮਲ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਗਿ.:ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਫਰੀਦਕੋਟ ਟੀਕਾ

ਕਰਮ ਖੰਡ ਕੀ ਬਾਣੀ ਜੋਰੁ॥
ਤਿਥੈ ਹੋਰੁ ਨ ਕੋਈ ਹੋਰੁ॥

ਜਿਨਾਂ ਉਪਾਸਕੋਂ ਪਰ (ਕਰਮ) ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਈ ਹੈ ਤਿਨ (ਖੰਡ) ਸਮੂਹੋਂ ਕੀ ਬਾਣੀ (ਜੋਰੁ) ਬਲ ਵਾਲੀ ਹੋਤੀ ਹੈ ਭਾਵ ਜੋ ਕੁਛ ਵਰ ਸ੍ਰਾਪ ਕਰੇਂ ਸੋ ਨਿਸਫਲ ਨਹੀ ਹੋਤਾ ਵਾ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਸਾਥ (ਜੋਰੁ) ਜੋੜਨੇ ਵਾਲੀ ਭਾਵ ਮਿਲਾਵਨੇ ਵਾਲੀ ਹੈ॥ (ਤਿਥੈ) ਤਹਾਂ ਉਪਾਸਕਾਂ ਮੈਂ ਤਿਨ ਕੇ ਬਲ ਕ (ਹੋਰੁ) ਔਰ ਕੋਈ (ਹੋਰੁ) ਹਟਾਇ ਨਹੀ ਸਕਤਾ ਹੈ॥ ਅਰਥਾਤ ਤਿਨਸੇ ਵਡਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤਿਥੈ ਜੋਧ ਮਹਾਬਲ ਸੂਰ॥

ਤਿਨ ਉਪਾਸਕੋਂ ਮੈ ਰਹਿਨੇਹਾਰੇ ਜੋਧੇ ਸਰੀਰ ਕੋ ਜਿਤਨੇ ਵਾਲੇ ਰਥੀ ਹੈਂ ਅਰ ਬਾਣੀ ਆਦਿਕ ਇੰਦ੍ਰਿਆਂ ਕੋ ਜਿਤਨੇ ਵਾਲੇ (ਮਹਾਬਲ) ਮਹਾਰਥੀਂ ਹੈਂ ਮਨਕੇ ਜੀਤਨੇ ਵਾਲੇ (ਸੂਰ) ਅਤਿਰਥੀ ਹੈਂ॥

ਤਿਨ ਮਹਿ ਰਾਮੁ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰ॥

ਤਿਨ ਉਪਾਸਕੋਂ ਮੈ ਰਾਮ ਪੂਰਨ ਹੋ ਰਹਾ ਹੈ ਭਾਵ ਜਹਾਂ ਜਹਾਂ ਮਨੁਜਾਤਾ ਹੈ ਤਹਾਂ ਤਹਾਂ ਰਮਣ ਸੀਲ ਹਰੀ ਕੋ ਹੀ ਦੇਖਤੇ ਹੈਂ॥ ਜਥ॥ ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ। ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣ ਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਜਹਾਂ ਰਾਮੁ ਹੈ ਤਹਾਂ ਸੀਤਾ ਭੀ ਚਾਹੀਏ॥ ਉੱਤਰ :

ਤਿਥੈ ਸੀਤੋ ਸੀਤਾ ਮਹਿਮਾ ਮਾਹਿ॥

ਤਾ ਕੇ ਰੂਪ ਨ ਕਥਨੇ ਜਾਹਿ॥

ਸੋ ਨਿਰਗੁਣ ਰਾਮ ਕੇ ਸਾਥ ਮਹਿਮਾ ਰੂਪੁ ਸੀਤਾ (ਮਾਹਿ) ਚੰਦ ਸਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪੁ ਔਰੁ (ਸੀਤੋ) ਸੀਤਲ ਕਰਨੇ ਹਾਰੀ ਹੈ ਭਾਵ ਤਿਨ ਉਪਾਸਕੋਂ ਮੈ ਜੋ ਭਗਵੰਤ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਹੈ ਸੋ ਸੀਤਾ ਹੈ ਵਾ ਜੋ ਮਹਿਮਾ ਵਿਖੇ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕੋ (ਸੀਤੋ) ਸੀਤਾ ਹੈ ਭਾਵ ਜੋ ਮਹਿਮਾ ਕਾਰ ਥਿਤੀ ਕਰੀ ਹੈ ਏਹੀ ਤਹਾਂ ਉਪਾਸਕੋਂ ਮੈ ਸੀਤਾ ਹੈ॥

ਨਾ ਓਹਿ ਮਰਹਿ ਨ ਠਾਗੇ ਜਾਹਿ॥

ਜਿਨ ਕੈ ਰਾਮੁ ਵਸੈ ਮਨਿ ਮਾਹਿ॥

ਓਹੁ ਉਪਾਸਕ ਭਗਤ ਜਿਨ ਕੇ ਮਨ ਮੇ ਰਾਮੁ ਵਸਤਾ ਹੈ ਨ ਫਿਰ ਮ੍ਰਿਤੂ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਔਰ ਨ ਮਾਯਾ ਠਗਨੀ ਸੇ ਠਗੇ ਜਾਤੇ ਹੈਂ॥

ਤਿਥੈ ਭਗਤ ਵਸਹਿ ਕੇ ਲੋਅ॥

(ਤਿਥੈ) ਤਹਾਂ (ਕੇ) ਕੇਈਕ ਭਗਤ (ਲੋਅ) ਲੋਕ ਹੀ ਵਸਤੇ ਹੈਂ ਭਾਵ ਤਿਨਾ ਮੈ ਪਾਮਰ ਨਹੀ ਵਸਤੇ॥

ਕਰਹਿ ਅਨੰਦੁ ਸਚਾ ਮਨ ਸੋਇ॥

ਸੋ ਸਚਾ ਅਕਾਲਪੁਰਖੁ ਤਿਨ ਕੇ ਮਨ ਮੇ ਵਸਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਅਨੰਦ ਕਾ ਭੋਗੁਨਾਂ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਭਾਵ ਏਹ ਕਿ ਤਹਾਂ ਫਿਰ ਦੁਖ ਕਲੇਸੁ ਨਹੀ ਰਹਿਤਾ ਹੈ॥ ਸਤਚਿਤਾਨੰਦ ਮੇ ਸਤਚਿੰਤਾਨੰਦ ਹੂਏ ਹੂਏ ਵਿਚਰਤੇ ਹੈਂ॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਜਿਸਕੀ ਉਪਾਸਕ ਉਪਾਸਨਾਂ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਕਹਾਂ ਰਹਿਤਾ ਹੈ॥

ਸਚਿ ਖੰਡਿ ਵਸੈ ਨਿਰੰਕਾਰੁ॥

ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ॥

(ਸਚਖੰਡਿ) ਸਚ ਧਾਰਨ ਵਾਲੇ (ਖੰਡ) ਅਸਥਾਨ ਭਾਵ ਉਪਾਸਕੋ ਮੈ ਨਿਰੰਕਾਰ ਵਸਤਾ ਹੈ ਵਾ ਬੈਕੁੰਠ ਮੈ ਸਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਸਰਗੁਣੁ ਮੂਰਤੀ ਧਾਰਕੇ ਆਪ ਵਸਤਾ ਹੈ ਸੋ ਨਿਰੰਕਾਰ ਅਪਨੀ ਰਚਨਾ ਕੋ (ਕਰਿ ਕਰਿ) ਰਚ ਰਚ ਕੇ ਦੇਖੇ ਭਾਵ ਪਾਲਣਾ ਕਰਤਾ ਹੈ ਵਾ ਕਰਮਾਦਿਕੋਂ ਕੋ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਜਿਨਾਂ ਪਰ (ਨਦਰਿ) ਕ੍ਰਿਪਾਦ੍ਰਿਸਟੀ ਕਰਤਾ ਹੈ ਸੋ (ਨਿਹਾਲ) ਅਨੰਦ ਹੋ ਜਾਤੇ ਹੈਂ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤਿਥੈ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਵਰਭੰਡ॥
ਜੇ ਕੋ ਕਥੈ ਤ ਅੰਤ ਨ ਅੰਤ॥

ਤਿਸ ਨਿਵਾਸੀ ਸਚਖੰਡ ਮੇ ਅਨੰਤ ਖੰਡ ਮੰਡਲੋਂ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡੋਂ ਕੇ ਅਕਾਰ ਹੈਂ ਭਾਵ ਸਭ ਜਗਤੁ ਤਿਸ ਕੇ ਸੰਕਲਪ ਮੈ ਹੀ ਹੈਂ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਉਸ ਕੇ ਅੰਤ ਕੋ ਕਥਨ ਕਰੇ ਤੌ ਅੰਤੁ ਨਹੀਂ ਆਵਤਾ ਭਾਵ ਦੇਸ ਕਾਲ ਵਸਤੂ ਕੇ ਪ੍ਰਛੇਦ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੈ॥

ਤਿਥੈ ਲੋਅ ਲੋਅ ਆਕਾਰ॥
ਜਿਵ ਜਿਵ ਹੁਕਮੁ ਤਿਵੈ ਤਿਵ ਕਾਰ॥

ਲੋਕਾਂ ਲੋਕਾਂ ਕੇ ਅਕਾਰ ਸਭ ਤਹਾਂ ਨਿਰੰਕਾਰ ਕੇ ਅਵਾਂਤਰ ਹੈਂ ਜਿਸ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਿਰੰਕਾਰ ਕਾ ਹੁਕਮੁ ਹੋਤਾ ਹੈ ਤਿਸੀ ਤਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੀਵ ਕਾਰ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥

ਵੇਖੈ ਵਿਗਸੈ ਕਰਿ ਵੀਚਾਰੁ॥

ਇਸ ਅਪਨੇ ਕੀਏ ਹੂਏ ਖੇਲਕੋ ਦੇਖ ਕਰਕੇ ਔਰੁ ਸੁਭਾਸੁਭ ਕਰਮਾ ਕੋ ਵੀਚਾਰੁ ਕਰਕੇ (ਵਿਗਸੈ) ਪ੍ਰਸਿੰਨ ਹੋਤਾ ਹੈ॥

ਨਾਨਕ ਕਥਨਾ ਕਰੜਾ ਸਾਰੁ॥ ੩੭॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਹੇ ਸਿਧੋ ਏਹਿ ਨਿਰੰਕਾਰ (ਸਾਰੁ) ਤਤ ਕਾ ਕਥਨ ਜੋ ਮੈਨੇ ਤੁਮਕੋ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਾਯਾ ਹੈ ਸੋ ਅਤਯੰਤ (ਕਰੜਾ) ਕਠਨੁ ਹੈ ਭਾਵ ਜੈਸੇ ਸੁਵਰਣ ਕਾ ਘੜਨਾ ਔਖਾ ਔਰ ਧਾਤੂਓਂ ਮੈ ਸ੍ਰੇਸਟ ਹੈ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ਼ ਰੂਪੁ ਸਬਦ ਕਾ ਵਿਚਾਰੁ ਭੀ ਅਤਯੰਤ ਕਠਨ ਔਰ ਸ੍ਰੇਸਟ ਹੈ॥ ੩੭॥

ਨੰ.੪.ਨਿਰਮਲ-ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘਜੀ ਪੀਲੀਭਤਿ(ਵੇਦਾਂਤੀ)-37

ਕਰਮ ਖੰਡ ਕੀ ਬਾਣੀ ਜੋਰੁ॥ ਤਿਥੈ ਹੋਰੁ ਨ ਕੋਈ ਹੋਰੁ ॥
ਤਿਥੈ ਜੋਧ ਮਹਾਬਲ ਸੂਰ ॥ ਤਿਨਮਹਿ ਰਾਮੁ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰ ॥

ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ! ਜੋ (ਕਰਮ-ਖੰਡ)ਅਰਥਾਤ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਕੀ ਬਾਣੀਹੈ, ਤਿਸਮੇਂ ਕੇਵਲ ਜੋਰ ਕਾ ਹੀ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਾ ਹੈ ਜੋਰ ਨਾਮ,'ਸਾਮਰਥਯ'ਕਾਹੈ,ਸੋ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀਹੈ; ਏਕਤੋ ਸਕਾਮ-ਕਰਮਸੇ ਜਨਯ ਭੋਗਕਾ ਹੇਤੂ ਸਾਮਰਥਯ ਹੈ। ਦੂਸਰੀ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਇਸ਼ਵਰਮੇਂ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰਮੋਂਕਾ ਫਲ ਰੂਪ ਸਾਮਰਥਯ ਚਿਤਕੀ ਸ਼ੋਧਕਹੈ।ਔਰ,ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ! (ਤਿਥੈ) ਤਿਸ ਕਰਮ ਕਾਂਡਮੇਂ (ਹੋਰ) ਸ਼ੁਧ ਜੀਵ ਇਸ਼ੂਰਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪਕਾ ਨਿਰੁਪਣ ਨਹੀਂ। ਤਥਾ (ਕੋਈ ਹੋਰ) ਤਿਨ ਦੋਨੋਂਕੀ ਏਕਤਾਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਭੀ ਨਹੀਂਹੈ। ਪੰਰਤੂ,ਤਿਸ ਕਰਮ ਕਾਂਡਮੇਂ ਕੋਈ ਕੋਈ ਕਰਮ ਐਸਾਹੈ ਜਿਸਸੇ ਕਰਮਸੇ ਬ੍ਰਹਮ-ਲੋਕਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਮੋਕਸ਼ ਭੀ ਹੋਤੀਹੈ। ਜੈਸੇ (ਤਿਥੈ) ਤਿਸ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਮੇਂ ਯੁਧ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਜੋ ਮਹਾਬਲਵਾਨ ਸੁਰਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਤਿਨਕਾ ਜੋ ਧਰਮ ਯੁਧਮੇਂ ਮਰਣਾਹੈ,(ਤਿਨ ਮਹਿ)ਤਿਸ ਧਰਮ ਯੁਧਮੇਂ ਜੋ ਮਰਣਹੈ, ਤਿਸਕਾ ਫਲਤੋ ਭਰਪੂਰ ਰਾਮਹੀ (ਰਹਿਆ) ਸਥਾਪਨ ਕਰਾਹੈ। ਤਥਾਹਿ (ਗੀਤਾ:15:16-20;2:31-32...) **ਦ੍ਵਾਵਿਮੌ ਪੁਰੁਸ਼ੌ ਲੋਕੇ ਕ੍ਸ਼ਰਾਕ੍ਸ਼ਾਕ੍ਸ਼ਰ ਏਵ ਚ ।**

ਅਰਥ॥ ਦੋ ਯਹ ਪੁਰਸ਼ ਲੋਕ ਮੇਂ ਸੂਰਯ ਮੰਡਲ ਕੋ ਭੇਦਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਹਮ-ਲੋਕ ਮੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗੇ ॥ ਏਕਤੋਂ ਚਿਤ ਵਿਰਤੀ ਕੇ ਨਿਰੋਧ ਯੁਕਤ(ਪਰਿਵ੍ਰਾਡ)ਵਿਰਕਤ ਪੁਰਸ਼;ਔਰ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਦੂਸਰਾ ਯੁਧਮੇਂ ਸਨਮੁਖ ਮਰਾ ਹੁਆ। ਤਿਸ ਕਰਮ ਕਾਂਡਮੇਂ ਜੋ ਪਤਿਵ੍ਰਤ ਧਰਮ ਰੂਪ ਕਰਮਹੈ,ਤਿਸਕਾ ਕਰਮ ਮੁਕਤੀ-ਫਲਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਤਿਸਮੇਂ ਸੀਤਾਕੀ ਮਹਿਮਾ(ਮਾਹਿ)ਤਿਸ ਮਹਿਮਾਮੇਂ ਵਰਤਮਾਨ (ਸੀਤੋ) ਸੀਤਾ ਕੇ ਤੁਲਯ ਇਸਤ੍ਰੀਯੋਕਾ ਨਿਰੁਪਣ ਕਰਾਹੈ। ਸੀਤੋ ਪਦ ਸੀਤਾ ਤੁਲਯਕਾ ਵਾਚਕਹੈ;(ਤਾਕੇ) ਤਿਨਕੇ (ਰੂਪ) ਸ੍ਵਰੂਪ,ਅਰਥਾਤ,ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਕਥਨ ਕਰੇ ਜਾਤੇ। ਕਿਉਂਕਿ, 'ਨ ਓਹਿ' ਵਹ ਪਤਿਵ੍ਰਤ ਧਰਮ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ(ਅਗ੍ਰਿਯਾ ਜੀਵ ਵਰਤ ਪੁਨ:ਪੁਨ:)ਨ ਮਰਤੀਹੈ ਔਰ ਨ ਵਿਸ਼ਯ ਵਾਸਨਾਸੇਂ ਠਗੀ ਜਾਤੀਹੈ,ਜਿਨਕੇ ਮਨਮੇਂ ਰਾਮ ਨਿਵਾਸ ਕਰਤਾਹੈ। ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹ ਹੈ, ਵਹ ਪਤਿਵ੍ਰਤ ਧਰਮ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਅਪਨੇ ਪਤਿਕੋ ਰਾਮ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਜਾਨ ਕਰ ਸਰਵਥਾ ਮਨਮੇਂ ਧਾਰਣਾ ਕਰੇਹੈ; ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਤਿਨਕਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਤਿਹਾਸ, ਪੁਰਾਣੋਂ ਮੇਂ ਨਿਰੁਪਣ ਕਰਾਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਕਾ ਭਾਵਾਰਥ ਨਿਰੁਪਣ ਕਰਕੇ, ਅਬ ਉਪਾਸਨਾ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਦਿਖਾਤੇ ਹੁਏ,ਤਿਸਕੇ ਫਲਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇਹੈ॥

ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ! ਜੋ ਉਪਾਸਨਾਕਾ ਫਲ ਸਚ-ਖੰਡਹੈ;ਜਿਸ ਸਚਖੰਡਕੀ ਮਹਿਮਾ ਪੁਰਵ ਸੋਦਰ ਕੀ ਸੋਪਾਨ ਮੇਂ ਕਹੀਹੈ (ਤਿਥੈ) ਤਿਸ ਸਚ-ਖੰਡਮੇਂ ਭਕਤ ਜਨ (ਲੋਯ) ਉਪਾਸਨਾ ਰੂਪ ਵ੍ਰਿਤੀਕੋ (ਕੇ) ਕਰਕੇ (ਵਸਹਿ) ਨਿਵਾਸ ਕਰਤੇਹੈ। ਉਸ ਸਥਾਨਮੇਂ ਆਨੰਦਕਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਤੇਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ,ਤਿਨਕੇ ਮਨਮੇਂ(ਸੋਯ)ਵਰ ਸਚਾਹੈ ਔਰ ਤਿਸੀ ਸਚ-ਖੰਡਮੇਂ(ਨਿਰੰਕਾਰ)ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਗੁਣ ਰੂਪ ਨਿਵਾਸ ਕਰਤਾਹੈ ਜਿਸਕਾ ਸਾਰੰਗ ਅਸ਼ਟਪਦੀ ਮੇਂ ਨਿਰੁਪਣ ਕਰਾ; ਤਿਸਕੋ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਅਕਾਰੋਂਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋਨੇਸੇ ਭਕਤ ਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਕਹਿਤੇਹੈ। ਪੁਨ: ਪੁਨ: ਤਿਸਕੀ ਭਕਤੀ ਰੂਪ ਨਦਰ,ਅਰਥਾਤ,ਵ੍ਰਿਤੀਕੋ ਕਰਕੇ ਦੇਖਤੇ ਹੈ। ਔਰ (ਨਿਹਾਲ)ਕਰਤਵਯੋਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋਤੇਹੈ। ਤਿਥੇ ਤਿਸ ਸਚ-ਖੰਡਮੇਂ(ਖੰਡ)ਨਵ-ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਆਰਯਾਵਰਤਾਦਿ ਦੇਸ਼ (ਵਰਭੰਡ) ਬ੍ਰਹਮੰਡ, ਜੇਕਰ ਇਨ ਕੋ ਕੋਈ ਕਥਨ ਕਰੇ,ਤਬ ਭੀ(ਅੰਤ)ਸਰਵਕੇ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨਮੇਂ (ਨ ਅੰਤ) ਭੇਦ ਨਹੀ। ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ; ਜੈਸੇ ਖੰਡ ਕੇ ਖਲੋਨੇ ਖੰਡ ਸੇ ਭਿੰਨ ਨਹੀ; ਤੈਸੇ ਸਚ-ਖੰਡ ਮੇਂ ਵਰਤਮਾਨ ਪਦਾਰਥ ਪਰਮਾਤਮਾਸੇ ਭਿੰਨ ਨਹੀਂ। ਔਰ,ਤਿਸ ਸਥਾਨਮੇਂ ਜੋ ਆਕਾਰ ਹੈ, ਸੋ ਆਪ (ਲੋਯ) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਹੁਏ ਇਤਰੋਂ ਕੋ (ਲੋਯ)ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਤੇਹੈ। ਜੈਸੇ ਜੈਸੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਾ (ਹੁਕਮ) ਆਗਯਾਹੈ,ਤੈਸੇ ਤੈਸੇ ਕਾਰ ਕਰਤੇਹੈ, ਔਰ ਵਹ ਭਕਤ ਜਨ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋ ਦੇਖਤੇ ਹੈ, ਔਰ (ਵਿਗਸੇ)ਆਨੰਦਿਤ ਹੋਤੇਹੈ।ਪਰੰਤੂ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿਤੇ, ਹੈ ਤਿਸ (ਸਾਰ) ਆਨੰਦ ਸ੍ਵਰੂਪ ਪਰਮਤ੍ਵ ਕਾ ਕਥਨ ਕਰਨਾ ਕਠਿਨਹੈ,ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ,ਤਿਸਕੀ ਮਹਿਮਾ ਅਦਭੂਤਹੈ ॥37॥

ਨੰ.9. ਸਾਧੂ ਪੰ. ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਜੀ ਉਦਾਸੀਨ (ਵੇਦਿਕ ਮੁਨੀ)-37 (ਕਰਮ ਖੰਡ-ਪਰਵ 37)

ਕਰਮ ਖੰਡਕੀ ਬਾਣੀ ਜੋਰੁ ॥

ਕਰਮ ਲੋਕਕੀ,ਅਰਥਾਤ ਯਗ ਦਾਨਾਦਿ ਕਰਮੋਕੇ ਲੋਕ-ਸਾਧਨ ਰੂਪੀ ਆਸ੍ਰਯ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਸਾਰਿਕ ਐਸ਼ਵ੍ਰਯਕੀ ਬਾਣੀ, ਅਰਥਾਤ, ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ (ਸੰਗਿਯਾ) ਬਲਸੇ ਹੋਤੀ, ਅਰਥਾਤ, ਮਨੁਸ਼ਯੋਕੇ ਬਲਕੇ ਅਨੁਸਾਰਕੀ ਜਾਤੀਹੈ। ਉਸਮੇਂ(ਕਰਮਕੇ ਲੋਕ ਸੰਸਾਰਿਕ ਐਸ਼ਵ੍ਰਯਮੇਂ) ਬਲਸੇ ਭਿੰਨ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ (ਸਾਧਨ) ਨਹੀਂ ਹੈ॥ 1॥

ਵਹਾਂ ਯੋਧਾ ਮਹਾਬਲੀ, ਸ਼ੂਰਮੇ ਹੀ ਉਤਕ੍ਰਿਸ਼ਠ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇਹੈਂ। ਉਨਕੇ ਅੰਗ ਅੰਗ,ਰੋਮ ਰੋਮ ਰਾਮ, ਕਰਮ ਔਰ ਆਚਾਰ ਸੇ ਭਰਪੂਰ ਰਹਿਤਹੈ॥ 2॥ ਵਹਾਂ ਸੀਤਾ ਕੇ ਕਰਮ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੀਤਾ ਕੇ ਮਹਤਵਮੇਂ, ਅਰਥਾਤ, ਪਤਿਵ੍ਰਤ-ਧਰਮਮੇਂ ਵਰਤਮਾਨ ਹੁਈ ਕੁਲ ਇਸਤ੍ਰੀਯਾਂ ਦੇਵੀ ਪਦਮਾਨ ਹੋਤੀਹੈ। ਉਨਕੇ ਰਮਣੀਯ ਆਕਾਰੋਂਕੀ,ਅਰਥਾਤ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਰੀਰੋਂਕੀ ਉਪਮਾ ਨਹੀਂ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਤੀ ॥3॥ ਵੇ ਨ ਕਭੀ ਰੋਗਸੇ ਮਰਤੇਹੈ ਔਰ ਨ ਹੀ ਕਭੀ ਰਾਜਨੈਤਿਕ ਵਿਵਾਹਰੋਂਸੇਂ ਕਿਸੀ ਦੂਸਰੇਸੇ ਠਗੇ ਜਾਤੇਹੈਂ, ਜਿਨਕੇ ਮਨਮੇਂ ਸ਼੍ਰੀਰਾਮ ਜੀ ਸਦਾ ਵਸਤੇਹੈਂ॥4॥

ਉਸ ਕਰਮਕੇ ਲੋਕ ਐਸ਼ਵ੍ਰਯਮੇਂ ਕਿਤਨੇ ਹੀ ਕਰਮ ਯੋਗੀ ਭਕਤ ਰਹਿਤੇਹੈ, ਜੋ ਅਪਨੇ ਆਚਰਣਸੇ ਔਰ ਅਪਨੀ ਭਕਤਿਕੇ ਰਸਸੇ ਸਬਕੋ ਆਨੰਦਿਤ ਕਰਤੇ, ਅਰਥਾਤ ਰਾਤ-ਦਿਨ ਸੁਪ੍ਰਸੰਨ ਰੱਖਤੇ ਹੈਂ, ਉਨਕੇ ਮਨਮੇਂ ਵਹ ਸਚਾ (ਸਤਯ) ਜਗਦੀਸ਼੍ਵਰ ਨਿਰੰਤਰ ਨਿਵਾਸ ਕਰਤਾ, ਅਰਥਾਤ ਕਸ਼ਣ-ਭਰ ਭੀ ਨਹੀਂ ਭੁਲਤਾ ਹੈ॥5॥ ਸਤਯ ਲੋਕਮੇਂ,ਅਰਥਾਤ ਸਤਯ ਇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਅਪਨੇ ਆਤਮਾ ਰੂਪੀ ਲੋਕਮੇਂ, ਜਿਸਕਾ ਦੂਸਰਾ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ (ਸਚਖੰਡ)ਹੈ, ਨਿਰਾਕਾਰ ਜਗਦੀਸ਼੍ਵਰ ਰਹਿਤਾਹੈ, ਵਹ, ਸਥਾਵਰ (ਅਚਰ) ਕੋ ਉਤਪੰਨ ਕਰ, ਜੰਗਮ (ਚਰ)ਕੋ ਉਤਪੰਨ ਕਰ ਸਥਾਵਰ, ਜੰਗਮ, ਸਭੀ ਜਗਤਕੋ ਪਿਤਾਕੀ ਨਾਈ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਸੇ ਵੇਖਤਾ, ਅਰਥਾਤ ਦੇਖਤਾਹੈ॥6॥

ਉਸ ਮੇਂ(ਸਤਯ ਲੋਕਮੇਂ) ਸਭੀ ਦੇਸ਼, ਸਭੀ ਭੂਮੀ ਮੰਡਲ, ਸਬਕਾ ਸਬ ਬ੍ਰਾਹਮੰਡ, ਸਮਾਯਾ ਹੁਆਹੈ। ਯਦਿ ਕੋਈ, ਕੈਸੇ? ਏਸਾ ਕਹੇ, ਅਰਥਾਤ ਪੁਛੇ ਤੋ; ਉਸਕਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂਹੈ, ਅੰਤ ਨਹੀਂਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਵਹ ਬੜੇ ਸੇ ਬੜਾਹੈ॥ ਯਹ ਉਤਰਹੈ॥7॥

ਉਸਮੇਂ ਉਪਰਕੇ ਸਭੀ ਲੋਕੋਂਕੇ ਔਰ ਨੀਚੇਕੇ ਸਭੀ ਲੋਕੋਂਕੇ ਸੂਕਸ਼ਮ ਆਕਾਰ (ਚਿਤ੍ਰ) ਰਹਿਤੇਹੈਂ। ਜੈਸੇ-ਜੈਸੇ ਆਗਿਯਾ ਹੋਤੀਹੈ, ਵੈਸਾ-ਵੈਸਾ ਕਾਰਯ ਹੋਤਾਹੈ॥8॥

ਵਹ ਸਬ ਕਾਰਯੋਕੋ ਦੇਖਤਾਹੈ ਔਰ ਆਗਿਯਾਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੁਏ ਵਿਚਾਰ ਕਰ(ਦੇਖ ਕਰ)ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤਾਹੈ। ਉਸਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪਕਾ ਠੀਕ-ਠੀਕ ਕਹਿਨਾ ਲੋਹੇ ਕੇ ਸਮਾਨ ਕਠਿਨ, ਅਰਥਾਤ, ਮਨੁਸ਼ਯਕੀ ਸ਼ਕਤੀਸੇ ਬਿਲਕੁਲ ਬਾਹਰਹੈ, ਯਹ ਨਾਨਕਕਾ ਦਰਸ਼ਨ, ਅਰਥਾਤ ਨਾਨਕਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਹੈ ॥9॥37॥

ਭਾਸ਼ਯ:- ਆਸ਼੍ਰਮੋਕੋ ਅਛੀ ਤਰਹ ਸੁਵਯਵਸਥਿਤ ਰਖਨਾ ਔਰ ਯਗ,ਦਾਨ,ਆਦਿ ਆਸ਼੍ਰਮ ਉਚਿਤ ਕਰਮੋਕੋ ਠੀਕ-ਠੀਕ ਯਥਾ ਸਮਯ ਕਰਨਾ,ਐਸ਼ਵ੍ਰਯਕੇ ਬਿਨਾ,ਅਰਥਾਤ,ਧਨ-ਧਾਨਯ ਆਦਿ ਵਿਵਿਧ ਸੰਪਤਿਕੇ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਜੋ ਮਨੁਸ਼ਯ ਸਮੁਦਾਯ (ਮਨੁਸ਼ਯ ਜਾਤੀ) ਸੰਸਾਰਕੇ ਐਸ਼ਵਰਯਸੇ ਰਹਿਤਹੈ,ਅਰਥਾਤ ਜਿਸਕੇ ਪਾਸ ਕੋਈ ਸੰਪਤਿ ਯਾ ਵਿਭੂਤਿ ਨਹੀਂਹੈ, ਵਹ ਦੀਨ ਔਰ ਪੀੜਿਤ ਹੋਨੇਸੇ ਯੱਗ ਦਾਨ ਆਦਿ ਆਸ਼੍ਰਮੋਚਿਤ ਕਰਮੋਕੋ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਤਾ, ਨ ਹੀ ਕਭੀ ਆਸ਼੍ਰਮੋਕੋ ਸੁਵਯ ਵਸਥਿਤ ਰੱਖ ਸਕਤਾਹੈ, ਔਰ ਨ ਹੀ ਆਸ਼੍ਰਮੋਕੀ ਸੁਵਯ ਅਵਸਥਾਕੇ ਲਿਯੇ ਆਸ਼੍ਰਮ ਧਰਮਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣੋਂ ਔਰ ਸਾਧੁਵੋਂ,ਅਰਥਾਤ ਸਨਿਆਸੀਯੋ ਕਾ ਸਮਯ ਸਮਯਪਰ ਯਥੋਚਿਤ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਹੀ ਕਰ ਸਕਤਾਹੈ। ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਯਥਾ ਸਮਯ ਆਸ਼੍ਰਮੋਚਿਤ ਕਰਮੋਕੋ ਕਰਨੇ ਔਰ ਆਸ਼੍ਰਮੋਕੋ ਸੁਵਯਵਸਥਿਤ ਰੱਖਨੇਕੇ ਲਿਯੇ ਸਬ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਐਸ਼ਵ੍ਰਯਕੀ ਬੜੀ ਆਵਸ਼ਕਤਾਹੈ। ਸ਼ਤਪਥ-ਬ੍ਰਾਮਹਣਕੇ ਸ਼੍ਰੁਤਿ-ਵਾਕਯਮੇਂ ਇਸਕਾ ਨਿਰੁਪਣ ਮਨੁਸ਼ਯਕੀ ਇਛਾਕੇ ਰੂਪਮੇਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਿਯਾਹੈ :-

"ਤਸਮਾਦੁ ਆਪਿ ਇਤਹਿ ਏਕਾਕੀ ਕਾਮਯਤੇ ਜਾਯਾਮੇਂ ਸਯਾਦੁ ਅਥ ਪ੍ਰਜਾਯਯ,ਅਥ ਵਿਤਮੇਂ ਸਯਾਦੁ ਅਥ ਕ੍ਰਮ ਕੁਵਾਯ ਇਤੀ" (ਸ਼ਤ. 14, 4, 2, 30)

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਰਥਾਤ ਇਸੀਸੇ ਪਹਿਲੇਕੀ ਨਾਈ ਅਬਭੀ ਇਕਲਾ ਮਨੁਸ਼ਯ ਯਹ ਇਛਾ ਕਰਤ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੋ, ਤਬ ਮੈਂ ਪ੍ਰਜਾ ਰੂਪ ਸੇ ਪ੍ਰਕਟ ਹੋਉ (ਪੁਤ੍ਰੋ-ਪੋਤ੍ਰੋ ਵਾਲਾ ਹੋਵੂ),ਫਿਰੇ ਮੇਰੇ ਧਨ(ਐਸ਼ਵ੍ਰਯ)ਹੋ, ਤਬ ਮੈਂ ਕਰਮ ਕਰੁੰ। ਇਤਨਾ ਹੀਨਹੀਂ। ਮਨੁਸ਼ਯੋਕੋ ਯਾਵਦ ਆਯੁ ਅਪਨਾ ਜੀਵਨ ਸੁਖਸੇ ਬਿਤਾਨੇ ਔਰ ਮਨੁਸ਼ਯ-ਸਮੁਦਾਯਮੇਂ ਇਜ਼ਤ ਤਥਾ ਆਦਰਕੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਸਰ ਕਰਨੇਕੇ ਲਿਯੇਭੀ ਹਰ-ਏਕ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਸਸਾਂਰਿਕ ਐਸ਼ਵ੍ਰਯਕੀ ਆਵਸ਼ਯਕਤਾਹੈ। ਸਮਸਤ ਭੂਮੀ ਮੰਡਲ ਪਰ ਜਿਤਨੇ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਸੰਸਾਰਿਕ ਐਸ਼ਵ੍ਰਯਹੈ, ਜਿਤਨੇ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਸੰਪਤੀ ਯਾ ਵਿਭੂਤੀਹੈ, ਉਸ ਸਬਕਾ ਸਾਧਨ(ਕਾਰਨ) ਏਕ ਮਾਤ੍ਰ ਬਲ ਹੈ। ਜਿਸਕੇ ਪਾਸ ਬਲ ਨਹੀਂ, ਵਹ ਕੋਈਭੀ ਐਸ਼ਵ੍ਰਯ, ਕੋਈਭੀ ਸੰਪਤੀ ਅਥਵਾ ਵਿਭੂਤੀਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਕੇ ਲਿਯੇ ਹਰ-ਏਕ ਮਨੁਸ਼ਯਮੇਂ ਸ਼ਾਰੀਰਕ ਬਲ, ਧਰਮ ਬਲ, ਵਿਦਿਆ ਬਲ ਔਰ ਨੀਤੀ ਬਲ: ਯੇ ਚਾਰ ਬਲਹੈ, ਉਸਕੇ ਪਾਸ ਪਾਚਵਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਬਲ, ਅਪਨੇ-ਆਪ ਆ ਜਾਤਾਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਯੇ ਚਾਰੋਂ ਬਲ ਹੀ ਸਾਮਾਜਿਕ-ਬਲ ਕੀ ਨੀਂਵਹੈ। ਸਾਮਾਜਿਕ-ਬਲ ਕੇ ਮਿਲ ਜਾਨੇ ਸੇ ਸੰਸਾਰ ਕਾ ਸਬ ਐਸ਼ਵ੍ਰਯ, ਬਿਨਾ ਆਯਾਸ ਅਪਨੇ-ਆਪ ਮਿਲ ਜਾਤਾਹੈ।ਇਸੀ ਲਿਯੇ ਗਾਧੀਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਵਿਸ਼ਵਾਮ੍ਰਿਤ ਰਿਸ਼ੀ ਨੇ ਇਸ਼੍ਵਰਸੇ ਯਹ ਪ੍ਰਾਥਨਾ ਕੀਹੈ- “ ”

ਅਰਥ- ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਵਾਨ! ਹਮਾਰੇ ਸ਼ਰੀਰੋਮੇਂ ਬਲਦੇ, ਹਮਾਰੇ ਇੰਦ੍ਰੀਯ ਰੂਪੀ ਬੈਲੋ (ਘੋੜੋ)ਮੇਂ ਬਲਦੇ। ਹਮਾਰੇ ਪੁਤ੍ਰੋਕੋ ਪੋਤ੍ਰੋਕੋ ਬਲਦੇ, ਸੁਖ ਪੂਰਵਕ ਜੀਨੇਕੇ ਲਿਯੇ, ਕਿਉਂਕਿ, ਤੂੰ ਬਲ ਕਾ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾਹੈਂ ॥8॥

ਯਹਾਂ ਗ੍ਰਤਸਮਦ-ਰਿਸ਼ੀਕਾ ਮੰਤ੍ਰ ਭੀ ਅਦੁਭੁਤ ਕਰਨੇ ਯੋਗਯਹੈ:- “ ”

ਅਰਥ- ਹੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਵਾਨ! ਹਮਕੋ ਸਾਰੇਸ਼ਟ(ਅਪਨੇ ਬਲਸੇ ਕਮਾਯਾ ਹੁਆ)ਧਨਦੇ, ਧਨਕੇ ਸਾਧਨ ਬਲਕਾ ਗਿਯਾਨਦੇ ਔਰ ਸੋਭਾਗ, ਅਰਥਾਤ ਸਬ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਬੜਿਯਾ ਐਸ਼ਵ੍ਰਯ ਹਮਕੋਦੇ। ਧਨੋਂਕੀ (ਸਬ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਐਸ਼ਵ੍ਰਯ ਕੀ)ਪ੍ਰਤਿਦਿਨ ਬੜਤੀ, ਸਰੀਰੋਂਕੀ ਅਰੋਗਤਾ, ਬਾਣੀਕੀ ਮਧੁਰਤਾ ਔਰ ਜੀਨੇਕੇ ਦਿਨੋਂਕਾ ਸੁਖਸੇ ਬੀਤਨਾ ਹਮਕੋ ਦੇ। (ਰਿ. 2॥12॥6)

ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੋ ਚਾਹੇ ਪੁਰਸ਼, ਹਰ-ਏਕ ਆਤਮਾਭਿਮਾਨੀ ਤਥਾ ਦੇਸ਼ ਅਭਿਮਾਨੀ ਮਨੁਸ਼ਯਕਾ ਤਥਾ ਮਨੁਸ਼ ਸਮੁਦਾਯਕਾ (ਜਾਤੀਕਾ) ਮੁਖਯ ਧਰਮ ਯਹਹੈ ਕਿ ਵਹ ਆਸ਼੍ਰਮੋਂਕੋ ਸੁਵਯਵਸਥਿਤ ਰਖਨੇ ਆਸ਼੍ਰਮੋਚਿਤ ਯਗ,ਦਾਨ ਆਦਿ ਕਰਮੋਕੋ ਯਾਵਦ ਆਯੁ ਯਥਾ ਸਮਯ ਯਥਾ ਵਿਧਿ ਕਰਨੇ ਔਰ ਯਾਵਦ ਯੁ ਅਪਨੇ ਜੀਵਨਕੋ ਸੁਖਸੇ ਬਿਤਾਨੇਕੇ ਲਿਯੇ ਐਸ਼ਵ੍ਰਯ ਔਰ ਉਸਕੇ ਅਚੁਕ ਸਾਧਨ ਬਲ ਕਾ ਭਰਸਕ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰੇ। ਯਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਨੇਕੇ ਲਿਯੇ ਅਬ ਅਗਲੇ ਪਰਵਕਾ ਆਰੰਭਹੈ। ਇਸਕਾ ਨਾਮ ਕਰਮ ਖੰਡ ਪਰਵ ਔਰ ਮੰਤ੍ਰ ਸੰਖਿਯਾ ਨੌ ਹੈ। ਉਨਮੇਂਮੇ ਪਹਿਲੇ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਪਾਠਹੈ॥

ਕਰਮ ਖੰਡ ਕੀ ਬਾਨੀ ਜੋਰੁ ॥ ਤਿਥੈ ਹੋਰੁ ਨ ਕੋਈ ਹੋਰੁ ॥

ਕਰਮਖੰਡ ਕਾ ਅਰਥ ਯਹਾਂ ਕਰਮ ਕਾ ਲੋਕ, ਅਰਥਾਤ: ਯਗ, ਦਾਨ ਆਦਿ ਕਰਮੋ ਕਾ ਸਾਧਨ, ਅਰਥਾਤ ਕਾਰਣ ਰੂਪਸੇ ਆਸ੍ਰਯ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਐਸ਼ਵਰਯ ਰੂਪੀ ਲੋਕ ਔਰ ਵਾਣੀਕਾ ਅਰਥ ਭਾਸ਼ਾ (ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ), ਅਰਥਾਤ ਮਨੁਸ਼ਯ ਕ੍ਰਿਤ ਸੰਗਿਯਾ ਯਾ ਨਾਮਹੈ। ਜੋਰ ਬਲ ਕੋ ਕਹਿਤੇਹੈਂ। ਜਿਤਨਾ ਬਲ ਜਿਸਕੇ ਪਾਸਹੈ ਉਸਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਉਸਕਾ ਐਸ਼ਵ੍ਰਯ ਹੋਤਾਹੈ ਔਰ ਉਸਕੇ ਅਨੁਸਾਰਹੀ ਉਸਕੀ ਸੰਗਿਯਾ ਹੋਤੀਹੈ- ਜੈਸਾ ਕਿ ਲਕਸ਼ ਪਤਿ, ਕੁਲਪਤਿ, ਗ੍ਰਾਮਾਧੀਸ਼,

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪ੍ਰਾਂਤਾਧੀਸ਼, ਦੇਸ਼ਾਧਿਪਤਿ, ਸੇਨਾਧਿਪਤਿ, ਅਮਾਤਯ, ਮਹਾਮਾਤਯ, ਰਾਜਧਿਰਾਜ, ਮਹਾਰਾਜ, ਸਮਰਾਟ, ਵਿਰਾਟ ਇਤਿਆਦ। ਯਦਪਿ ਊਪਰਲੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਸੇ ਯੇ ਸਬ ਸੰਗਿਯਾਏ ਮਨੁਸ਼ਯੋਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਤੀਹੈ। ਪਰ ਵਾਸਤਵਮੇਂ ਮਨੁਸ਼ਯੋਕੀ ਸੰਗਿਯਾਏ ਨਹੀਹੈਂ, ਕਿੰਤੂ ਉਸਕੇ ਐਸ਼ਵਰਯਕੀ ਸੰਗਿਯਾਏ ਹੈਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਕੇ ਹੋਨੇ ਪਰਹੀ ਹੋਤੀ ਔਰ ਨ ਹੋਨੇ ਪਰ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀਹੈਂ। ਇਸੀ ਇਯੇ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਐਸ਼ਵਰਯਵਾਨੋ ਮਨੁਸ਼ਯੋਕੀ ਸੰਗਿਯਾਕਾ ਕਾਰਨ ਬਲ ਨ ਕਹ ਕਰ--ਉਨਕੇ ਐਸ਼ਵ੍ਰਯਕੀ ਸੰਗਯਾਕਾ ਕਾਰਣ ਬਲ ਕਹਾਹੈ। ਐਸ਼ਵ੍ਰਯਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਮੇਂ ਏਕਮਾਤ੍ਰ ਬਲ ਕਾ ਹੀ ਉਪਯੋਗਹੈ, ਦੂਸਰੀ ਕਿਸੀ ਵਸਤੂਕਾ ਉਪਯੋਗ ਨਹੀਂ, ਯਹਹੈ ਇਸ ਪਹਿਲੇ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਆਸ਼ਯ ॥ 1 ॥

ਤਿਥੈ ਜੋਧ ਮਹਾਬਲ ਸੂਰ॥ ਤਿਨ ਮਹਿ ਰਾਮੁ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰ॥ 2 ॥

ਕਰਮਕੇ ਲੋਕ ਐਸ਼ਵਰਯਮੇਂ, ਵੇਹੀ ਯੋਦਾ, ਮਹਾਬਲੀ, ਸੂਰਵੀਰ ਉਤਕ੍ਰਿਸ਼ਟ(ਵਿਜਯ)ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤਾਹੈ, ਜੋ ਸਾਰੀਰਕ-ਬਲ, ਧਰਮ-ਬਲ ਵਿਦਿਆਬਲ ਤਥਾ ਨੀਤੀਬਲਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਕੇ ਬਰਾਬਰਹੈ, ਯਾ ਯੋ ਕਹੋ ਕਿ ਜਿਨਕੇ ਅੰਗ-ਅੰਗਮੇਂ ਔਰ ਰੋਮ-ਰੋਮਮੇਂ ਸਾਰੀਰਕ-ਬਲ, ਧਰਮ ਬਲ, ਵਿਦਿਆ ਬਲ ਔਰ ਨੀਤੀ ਬਲਕੇ ਦ੍ਵਾਰਾ ਸਾਕਾਸ਼ਾਤ ਸ੍ਰੀਰਾਮਜੀ ਭਰਪੂਰਹੈ। ਯੋਗ ਦਰਸ਼ਨਕੇ ਸੁਤ੍ਰੋਂਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ ਕਿ:-

'ਬਲੇਖੁ ਹਸਿਤ ਬਲਾਦੀਨਿ' (ਯੋਗ. 3,33)

ਅਰਥਾਤ ਹਾਥੀ, ਸਿੰਹ, ਬਾਘ ਆਦਿ ਮਹਾਬਲੀ ਪਸ਼ੁਵੋਂਕੇ ਬਲੋਂਮੇਂ ਧਾਰਣਾ,ਧਿਆਨ,ਸਮਾਧੀ-ਰੂਪੀ ਦ੍ਰਿੜ ਭਾਵਨਾ ਨਾਮਕਾ ਸੰਯਮ ਕਰਨੇਸੇ ਮਨੁਸ਼ਯੋਕੋ ਹਾਥੀ, ਸਿੰਹ, ਬਾਘ ਆਦਿ ਪਸ਼ੁਵੋਂਕੇ ਬਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇਹੈ। ਯੋਦਾਵੋਂਮੇਂ, ਬਲਿਯੋਮੇਂ ਔਰ ਐਸ਼ਵਰਯ ਵਾਲੋਂ ਮੇਂ ਸ੍ਰੀਰਾਮ ਜੀ ਸਬਸੇ ਅਧਿਕ ਸਰਵਮਾਨਯ ਹੈ। ਜੋ ਯੋਦਾ ਮਹਾਬਲੀ ਸੂਰਮੇ, ਸ੍ਰੀਰਾਮ ਜੀਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪਕਾ ਸਥਿਰ ਮਨਸੇ ਚਿੰਤਨ ਕਰਤੇਹੈ, ਵੇ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਜੀਕੇ ਸਮਾਨ ਬਲਵਾਨ ਵਿਦਵਾਨ, ਧਰਮੱਗ ਔਰ ਨੀਤਿਗ ਹੋਤੇਹੈ, ਉਨਕਾ ਐਸ਼ਵਰਯ ਨਿਸ਼ਚਯ ਸ੍ਰੀਰਾਮ ਜੀ ਕੇ ਸਮਾਨ ਹੋਤਾਹੈ। ਪ੍ਰਤੇਕ ਮਨੁਸ਼ਯਕੋ ਸ੍ਰੀਰਾਮ ਜੀਕੇ ਸਚਰਿਤ੍ਰ, ਅਤੁਲ ਬਲ, ਉਤਕ੍ਰਿਸ਼ਟ ਗਿਯਾਨ(ਵਿਦਿਆ), ਨਿਸ਼ਕਪਟ ਧਰਮ ਔਰ ਗੰਭੀਰ ਨੀਤੀ ਕਾ ਚਿੰਤਨ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਵੈਸਾ ਹੀ ਸਚਰਿਤ੍ਰ, ਬਲਿਸ਼ਠ, ਵਰਿਸ਼ਨ ਧਰਮਯਗ-ਔਰ ਨੀਤੀਯਗ ਹੋਨਾ ਚਾਹੀਏ, ਯਹ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਹਰਿਦਾ ਹੈ॥ 2॥

ਤਿਥੈ ਸੀਤੋ ਸੀਤਾ ਮਹਿਮਾ ਮਾਹਿ॥

ਸੀਤੋਪਮਾ ਕੇ ਅਰਥ ਮੇਂ ਯਹਾਂ ਸੀਤੋ ਉਚਾਰਣ ਛਾਨੰਦਸ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਵੇਦਮੇਂ ਇਮਾਨਿਕੇ ਅਰਥਮੇ ਇਮੋ (ਰਿਗ.7. 1, 18) ਉਚਾਰਣ। ਜਿਸ ਦੇਸ਼ਮੇਂ, ਜਿਸ ਜਾਤੀਮੇਂ, ਜਿਸ ਕੁਲਮੇਂ ਸ੍ਰੀਰਾਮ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ ਸਮਾਨ ਬਲਵਾਨ, ਧਰਮਯਗ, ਨੀਤੀਗ, ਸਚਰਿਤ੍ਰ ਔਰ ਐਸ਼ਵਰਯਵਾਨ ਪੁਰਸ਼ਵਿਯਾਧ੍ਰ,ਉਤਪੰਨ ਹੋਤੇ ਹੈ, ਉਸ ਦੇਸ਼ਮੇਂ,ਉਸ ਜਾਤੀ ਮੇਂ ਉਸ ਕੁਲਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਨੀ ਸੀਤਾ ਜੀਕੇ ਸਦ੍ਰਸ਼ ਰੂਪਵਤੀ ਔਰ ਪਤਿਵ੍ਰਤਾ ਇਸਤ੍ਰਯਾਂ ਭੀ ਉਤਪੰਨ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਜਿਨਕੀ ਪ੍ਰਾਥਨਾ, ਇਸ਼੍ਵਰਸੇ ਯਹ ਹੋਤੀ ਹੈ- (ਰਿਗ. 10 159. 3) “ ”

ਅਰਥ-"ਮੇਰੇ ਘਰ ਮੇਂ ਸਤ੍ਰਵੋਂ ਕੇ ਮਾਰਨੇ ਵਾਲੇ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਂ ਔ ਵਿਵਿਧ(ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ) ਗੁਣੋਂਸੇ ਚਮਕਨੋ ਵਾਲੀ ਕੰਨਿਯਾ ਮੇਰੇ ਘਰਮੇਂ ਹੋ। ਮੈਂ ਅਪਨੀ ਇੰਦ੍ਰੀਯੋਕੋ ਅਛੀ ਤਰਹ ਜੀਤੇ ਹੋ (ਪਤਿਬ੍ਰਤਾ) ਔਰ ਮੇਰੇ ਪਤੀਕਾ ਉਚੇ ਸੇ ਉਚਾ ਯਸ਼ ਸਾਰੇ ਲੋਕਮੇਂਹੋ"॥ ਨਿਸਸੰਦੇਹ ਯਹ ਸਬ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮਹਾਤਮਯ ਐਸ਼ਵ੍ਯਯਕਾਹੈ। ਏਸ਼੍ਵਰਯਹੀ ਦੇਸ਼ੋਂਮੇਂ, ਜਾਤੀਯੋਮੋਂ ਔਰ ਕੁਲੋਂਮੇਂ ਪੁਰਸ਼ ਸ਼ਾਰਦੁਲ ਪੈਦਾ ਕਰਤਾ ਔਰ ਐਸ਼ਵ੍ਯਯਹੀ ਇਸਤ੍ਰੀ-ਰਤਨ ਉਤਪੰਨ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਲਿਯੇ ਇਸ਼ਤ੍ਰੀਹੋ ਚਾਹੇ ਪੁਰਸ਼, ਹਰ ਏਕ ਮਨੁਸ਼ਯਕੀ ਸਮਸ਼ਟਿ ਔਰ ਵਿਯਸ਼ਿਟ ਐਸ਼ਵ੍ਯਯਕੇ ਲਿਯੇ ਸਦਾ ਲਾਲਾਯਿਤ ਰਹਿਨਾ ਚਾਹੀਏ,ਔਰ ਜੈਸੇ ਹੋ ਸਕੇ, ਵੈਸੇ ਐਸ਼ਵ੍ਯਯ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਯੇ, ਯਹ ਰਹਸਯ ਹੈ।ਯਹਾਂ ਐਤਰੇਯ ਬ੍ਰਾਮਹਣਕੇ ਤੇਤੀਸਵੇਂ ਅਧਿਆਏਕਾ ਨਿਮਨ ਸ਼੍ਰੁਤਿਵਾਕਯ ਸਦਾ ਸਮਰਣ ਰੱਖਨੇ ਯੋਗਯ ਹੈ:- “ ”

ਅਰਥ- ਬੈਠੇ ਹੁਏ (ਘੁਟਨੋ ਪਰ ਹਾਥ ਰਖ ਕਰ ਬੈਠੇ ਹੁਏ)ਕਾ ਐਸ਼ਵਰਯ ਬੈਠ ਜਾਤਾਹੈ, ਉਠ ਕਰ ਖੜ੍ਹੇ ਹੁਏ ਕਾ ਖੜਾ ਹੋਤਾਹੈ। ਟਾਗੇਂ ਪਸਾਰ ਕਰ ਪੜ੍ਹੇ ਹੁਏਕਾ(ਸੋਏ ਹੁਏਕਾ)ਸੋ ਜਾਤਾਹੈ, ਚਲਨੇ ਵਾਲੇਕਾ(ਪੁਰਸ਼ਾਰਥੀ ਕਾ) ਐਸ਼ਵਰਯ ਪੀਛੇ ਚਲਤਾਹੈ।

ਜਬ ਯੇ ਮਨੁਸ਼ਯ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਐਸ਼ਵਰਯਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਏਭੀ ਜਗਤ ਕਰਤਾ ਇਸ਼੍ਵਰਕੋ ਨਹੀਂ ਭੁਲਤੇ, ਔਰ ਉਸਕੇ ਪਰਮ-ਪ੍ਰੇਮ ਮੇਂ, ਉਸਕੀ ਪਰਾ-ਭਕਤਿ ਮੇਂ ਪੂਰੇ-ਪੂਰੇ ਨਿਮਗਨ ਹੁਏ ਅਪਨੇ ਆਸ੍ਮੋਚਿਤ ਸਭੀ ਕਰਮੋਕੋ ਸਦਾ ਕਰਤਵ੍ਯ-ਬੁਧਿਸੇ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਤਬ ਇਸ਼੍ਵਰ ਬੜਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁਆ ਉਨ੍ਹੇ ਅਨੁਗ੍ਰਹਿਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਸੇ ਦੇਖਤਾਹੈ, ਉਸਸੇ ਉਨਕਾ ਐਸ਼ਵ੍ਯ ਲਗਾਤਾਰ ਬੜ੍ਹਤਾਹੀ ਰਹਿਤਾਹੈ, ਏਕ ਤਿਲ ਭਰ ਭੀ ਨਿਯੁਨ ਨਹੀਂ ਹੋਨੇ ਪਾਤਾ। ਵਹ ਬੜਾ ਦਿਆਲੁਹੈ ਔਰ ਸਰਵਦਾ ਪ੍ਰਸੰਨਮੁਖਹੈ,ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਔਰ ਆਪਤਕਾਮਹੈ,ਸਚਾ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾਹੈ,ਉਸੇ ਅਪਨੇ ਸਬ ਪੁਤ੍ਰੋਕਾ ਕਰਤਵ੍ਯ ਬੁਧਿਸੇ ਆਸ੍ਮੋ ਚਿਤ ਕਰਮੋ ਕੋ ਕਰਨਾ ਬੜਾਹੀ ਪਸੰਦਹੈ। ਉਸਕਾ ਆਨੰਦਮਯ ਸ੍ਵਰੂਪ ਜਿਸੇ ਕਰਮ ਯੋਗੀ ਭਕਤ ਹੀ ਦੇਖਤੇ ਹੈਂ, ਇੰਦ੍ਰੀਯੋਕੇ ਸਰਵਥਾ ਅਗੋਚਰਹੈ,ਔਰ ਬਾਣੀਕੀ ਪਹੁੰਚਸੇ ਪਰੇਹੈ। ਉਸਕਾ ਵਰਨਣ ਮਨੁਸ਼ਯਕੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੇ ਬਾਹਰਹੈ,ਯਹ ਪਰਵਕੇ ਸ਼ੇਸ਼ ਸਬ ਮੰਤ੍ਰੋਕਾ ਹਿਰਦਯ ਹੈ ॥37॥

ਨੰ.10. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਆਧੁਨਿਕ) -37

(ਪਉੜੀ 37- ਕਰਮ ਖੰਡ ਤੇ ਸਚ ਖੰਡ)

ਅਰਥ:- (ਕਰਮ ਖੰਡ)-ਫਜ਼ਲ ਦੇ ਖੰਡਦੀ ਰਚਨਾ ਜ਼ੋਰ ਹੈ। ਓਥੇ ਦੂਸਰਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂਹੈ (ਬਿਨਾਂ ਬਖਸ਼ੇ ਹੋਇਆਂਦੇ)। ਓਥੇ ਹਨ ਜੋਧੇ, ਮਹਾਂਬਲੀ ਤੇ ਸੂਰਮੇ। ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ(ਵਿਆਪਕ)ਰਾਮ ਭਰਪੂਰਹੋ ਰਿਹਾਹੈ। ਓਥੇ ਹਨ (ਭਰਪੂਰ ਤੇ ਵਯਾਪਕ ਰਾਮ ਦੀ) ਮਹਿਮਾਂ ਵਿਚ (ਮਗਨਹੋ ਰਹੇ ਅਨੇਕਾਂ) ਰਾਮ ਤੇ ਸੀਤਾ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਕਹੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਓਹ ਮਰਦੇ(ਬੀ)ਨਹੀਂ,ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਠੱਗੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਸਦਾ ਹੈ।ਉਥੇ ਕਈ ਲੋਕਾਂਦੇ ਭਗਤ ਵਸਦੇ ਹਨ,ਜੋ ਅਨੰਦਤਾ ਮਾਣਦੇ ਹਨ (ਕਿਉਂਕਿ) ਉਹ ਸਚਾ ਪਰਮੇਸੁਰ ਉਹਨਾਂਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵੱਸਦਾਹੈ।(ਸਚ ਖੰਡ) ਸਚ ਖੰਡ ਵਿਚ ਆਕਾਰਤੋ ਰਹਿਤ(ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਆਪ ਵੱਸਦਾਹੈ (ਜੋ) ਰਚੀ ਹੋਈਨੂੰ ਵੇਖਦਾ ਸੰਭਾਲਦਾਹੈ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਨਿਹਾਲ (ਕਰਦਾ ਹੈ)। ਉਥੇ ਖੰਡ ਮੰਡਲਤੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਹਨ। ਜੇ ਕੋਈ (ਉਹਨਾਂਦਾ) ਕਥਨ ਕਰੇ, ਤਾਂ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਉਥੇ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ (ਤੇ ਆਕਾਰਾਂ ਪੁਰ) ਆਕਾਰ ਹਨ, ਜਿਸ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ (ਨਿਰੰਕਾਰਦਾ) ਹੁਕਮ (ਹੁੰਦਾਹੈ) ਓਵੇਂ ਓਵੇਂ (ਓਥੇ) ਕਾਰ ਹੋ ਰਹੀਹੈ। (ਉਹ ਨਿਰੰਕਾਰੁ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਉਹਨਾਂਨੂੰ) ਵੇਖਦਾਹੈ (ਤੇ) ਵੀਚਾਰ ਕਰਕੇ ਖਿੜਦਾ (ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ)ਹੈ। (ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਗੁਰੂ) ਨਾਨਕ (ਦੇਵ ਜੀ, ਇਸ ਖੇਡਦਾ ਹੋਰ) ਵਰਣਨ ਕਰਨਾ ਲੋਹੇ (ਵਾਙੂ) ਕਰੜਾਹੈ (ਭਾਵ ਬਾਣੀ ਨਹੀਂ ਵਰਣਨ ਕਰ ਸਕਦੀ)।

ਵਯਾਖਯਾ:- ਪਿਛਲੀਆਂ ਚਾਰ ਪਉੜੀਆਂ ਵਿਚ ਦੋ ਖੰਡ ਆਏ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:- ਪਹਿਲਾਹੈ ਧਰਮ-ਖੰਡ। ਇਸ ਵਿਚ ਧਰਤੀਨੂੰ ਜੀਵਾਂਦੇ ਰਹਣਿ ਦਾ ਥਾਂ ਤੇ ਇਥੇ ਵਸਦੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ 'ਕਰਮ ਕਰਨਹਾਰ' ਦੱਸਿਆਹੈ। ਇਸ ਧਰਤੀਨੂੰ 'ਧਰਮ-ਖੰਡ' ਆਖਿਆਹੈ। ਧਰਮ ਨਾਮਹੈ,ਐਸੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਦਾ ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸੁਭ ਹੋਣਤੇ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿਚ ਸਦਗਤੀ ਦੇਣ। ਇਸ ਅੱਧੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆਹੈ ਕਿ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਭਾਵ ਉਹਨਾਦੇ ਕਰਮਾਂਦੀ ਜਾਂਚ ਪੜਤਾਲ, ਉਹਨਾਂਦੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੁੰਦੀਹੈ, ਕਿਥੇ? ਤਾਂ ਅਗਲੀ ਅੱਧੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ, ਸਰੀਰ ਤਯਾਗ ਜਾਣਦੇ ਬਾਅਦ'ਨਾਨਕ ਗਇਆ ਜਾਪੈ ਜਾਇ'। ਜਿਥੇ ਸਚਾਂ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਆਪਹੈ, ਤੇ ਉਸਦਾ ਦਰਬਾਰਹੈ: 'ਸਚਾ ਆਪਿ ਸਚਾ ਦਰਬਾਰੁ'; ਓਥੇ ਜੀਵਾਂਦੇ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂਤੇ ਕਮਾਏ ਧਰਮਾਂਦੀ ਕਚਿਆਈ ਪਕਿਆਈ ਦੀ ਜਾਂਚ ਪੜਤਾਲ ਹੁੰਦੀਹੈ ਓਥੇ ਸੁਭਾਇਮਾਨ ਕੌਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ? ਉੱਤਰਹੈ- ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਮਿਹਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਾਲੇ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਨਿਸਾਨ ਪੈਂਦਾਹੈ ਕਿ ਏਹ ਬਖਸ਼ੇ ਗਏ ਹਨ। ਹੁਣ ਕਾਲ ਚੱਕ੍ਰ ਇਨ੍ਹਾਂਤੇ ਨਹੀਂ ਪੈ ਸਕਦਾ, ਬਖਸਿ ਲੀਏ ਨਾਹੀ ਜਮ ਕਾਣੇ (1190) ਇਸ ਵਰਣਨਤੋਂ ਬਾਅਦ ਢਾਈ ਪਉੜੀਆਂ ਲੰਘਕੇ 37ਵੀਂ ਦੇ ਅੱਧ ਵਿਚ ਫਿਰ ਉਸ ਟਿਕਾਣੇਦਾ ਵਰਣਨ ਆਉਂਦਾਹੈ। ਪਉੜੀ 34 ਵਿਚ ਸਚਾ ਦਰਬਾਰ ਕਿਹਾਹੈ,ਉਸਨੂੰ ਪਉੜੀ 37 ਵਿਚ'ਸਚ ਖੰਡਿ'ਆਖਿਆਹੈ। ਸਚ ਖੰਡਦਾ ਵਰਣਨ ਜੋ ਪਉੜੀ 37 ਵਿਚਹੈ ਓਹ ਨਿਰੰਕਾਰ(ਨਿਰਗੁਣ) ਪਰਮਾਤਮ ਦੇਵਦਾ ਵੱਸਣ ਥਾਉਂ ਦੱਸਿਆਹੈ। ਗਲ ਕੀਹ,ਪਉੜੀ 37 (ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅੱਧ)ਵਿਚ ਆਕਾਰ ਵਾਲੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਆਕਾਰ ਵਾਲੇ ਜੀਵਾਂਦਾ ਵਰਣਨਹੈ ਤੇ ਪਉੜੀ 37 (ਦੇ ਮਗਰਲੇ ਅੱਧ)ਵਿਚ ਨਿਰਾਕਾਰ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਸਰੂਪਦਾ ਕਥਨਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ-'ਸਕਾਰ' ਤੇ 'ਨਿਰਾਕਾਰ'ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ 'ਤ੍ਰੈ' ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ-ਗਿਆਨ ਖੰਡ, ਸਰਮ ਖੰਡ, ਕਰਮ ਖੰਡ, ਜੋ ਪਉੜੀ 35,36,37 ਵਿਚ ਆਇਆਹੈ। ਆਪਣੀ ਅਗਾਧ ਗਤੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਜਾਣਨ(!),ਪਰ ਐਸਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੇਂਦਾਹੈ ਕਿ ਗਿਆਨ-ਖੰਡ ਵਿਚ 'ਗਿਆਨ' ਦਾ, ਸਰਮ ਖੰਡ ਵਿਚ 'ਵਿਸਮਾਦ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ' ਦਾ ਤੇ ਕਰਮ-ਖੰਡ ਵਿਚ 'ਭਗਤੀ' ਤੇ 'ਆਤਮਕ ਬਲ' ਦਾ ਵਰਣਨਹੈ। ਏਹ ਤ੍ਰੈਏ ਧਰਤੀ ਵਾਂਙੂ ਸਾਕਾਰ ਤੇ ਸਚ-ਖੰਡ ਵਾਂਙੂ ਨਿਰਾਕਾਰ ਵਰਣਨ ਨਹੀਂ ਹੋਏ,ਪਰੰਤੂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਪਸ਼ਟ ਦੱਸੀਹੈ ਕਿ ਗਿਆਨ-ਖੰਡ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਹੈ ਤੇ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਆਨੰਦਾਂ ਦਾ ਨਿਵਾਸਹੈ।

ਸਰਮ-ਖੰਡ ਵਿਚ (ਰੂਪ:) ਸੋਦਰੁ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾਹੈ ਤੇ ਗਯਾਤਦੇ ਸਾਰੇ ਰੂਪਬੀ ਓਥੇ ਘੜੀਦੇ ਹਨ, ਸੁਰਤਿ ਮਤਿ,ਮਨ,ਬੁਧੀ ਤੇ ਸੁਧਿ ਜੋ ਸੁਤੇ ਤੇ ਸਿਧੀ ਗਯਾਨ ਰੂਪਾ ਗਯਾਤਹੈ। ਓਹੇ ਸੋਭਾਗਯਤਾ ਤੇ ਸੁਖਹੀ ਸੁਖਹੈ। ਨਾਮ ਇਸਨੂੰ 'ਸਰਮ ਖੰਡ' ਦਿੱਤਾਹੈ, ਸਰਮ ਹੈ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪਦ ਸਰੁਮ ਮਨ; ਜਿਸਦਾ ਅਰਥਹੈ ਹਰਖ ਆਨੰਦ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਏਥੇ ਓਹ ਆਨੰਦਹੈ, ਜੋ ਰਬੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸ਼੍ਰੋਦਰਯ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾਹੈ। ਸੁੰਦਰਤਾ ਸੁਤੇ ਹੀ ਅਨੰਦ ਦਾਇਕ ਵਸਤੂਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਰੂਪ ਯਾ ਸੁੰਦਰਤਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਥਾਉ ਨੂੰ ਜਿਥੇ ਹਰਖ ਹੀ ਹਰਖ ਹੈ ਸਰਮ ਖੰਡ ਆਖਿਆਹੈ। ਇਤਨਾ ਦੱਸਕੇ ਇਸ ਖੰਡਦਾ ਹੋਰ ਵਰਣਨ ਖੋਹਲ ਸਕਣਾ ਕਠਨ ਦੱਸਿਆਹੈ।

ਫਿਰ ਕਰਮ ਖੰਡ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਭਗਤਾਂਦਾ ਨਿਵਾਸਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਸਦਾਹੈ ਤੇ ਓਹ ਆਨੰਦ ਮਗਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਥੇ 'ਜੋਰੁ' ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਦੱਸਿਆਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਜੋਰ 'ਹਉਂ' ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਪਰਮਾਤਮ ਬਲ ਹੈ,ਜਿਸ ਨਾਲ ਹਉਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਅੰਦਰ ਰਾਮ ਭਰਪੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾਹੈ। ਫਿਰ ਓਥੇ ਮਹਿਮਾ ਤੇ ਮਹਿਮਾਵਾਨ ਦੱਸੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਅਕੱਥਨੀਯ ਹੈ। ਵਡੀ ਗੱਲ ਇਕੋ ਦੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਥੋਂ ਫੇਰ ਗਰਾਉ ਨਹੀਂ; ਨਾ ਕਾਲ ਚਕ੍ ਵਿਚ ਭ੍ਰਮਣ ਹੋ ਸਕਦਾਹੈ, ਤੇ ਨਾ ਮਾਇਆ, ਕਿ ਪ੍ਰਕਿਤੀ ਕੋਈ ਮੋਹੀ, ਮੋਹਕੇ ਠੱਗ ਸਕਦੀਹੈ। ਕਰਮਦਾ ਅਰਥਹੈ ਸਿਸ-ਫਜ਼ਲ। ਕਰਮਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂਨੂੰ ਪਿਆ, ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂਦਾ ਖੰਡਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨ ਪਿਆਹੈ ਉਹ ਕਾਲ ਚਕਰੋਂ ਉਪਰ ਹੋ ਗਏ।

"ਬਖਸਿ ਲੀਏ ਨਾਹੀ ਜਮ ਕਾਣੇ"(1190:7)

ਸਚ ਖੰਡ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਗਤ ਪ੍ਰਬੰਧਨੂੰ ਵੇਖਦਾ,ਤੋਰਦਾ,ਵੀਚਾਰਦਾ ਤੇ ਮਿਹਰਾਂ ਕਰਦਾ ਆਪਦੇ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਨ ਕਰਦਾ ਲਿਖਿਆਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਨੇ ਆਪਣੇ ਦੇ ਸਚ ਖੰਡ ਨੂੰ 'ਸਚ ਮਹਲ' ਕਰਕੇ ਬੀ ਲਿਖਿਆਹੈ। ਆਪਨੇ ਓਥੇ ਜਾਣਤੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖਤੋਂ ਨਿਵਾਜੇ ਜਾਣਦਾ ਸੰਖੇਪ ਇਸ਼ਾਰਾ ਦਿੱਤਾਹੈ,ਯਥਾ(150:15):-

ਹਉ ਢਾਢੀ ਵੇਕਾਰੁ ਕਾਰੇ ਲਾਇਆ॥ ਰਾਤ ਦਿਹੇ ਕੇ ਵਾਰ ਧੁਰਹੁ ਫੁਰਮਾਇਆ॥
ਢਾਢੀ ਸਚੇ ਮਹਿਲ ਖਸਮਿ ਬੁਲਾਇਆ॥ ਸਚੀ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹਿ ਕਪਣਾ ਪਾਇਆ॥
ਸਚਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਭੋਜਨੁ ਆਇਆ॥ ਗੁਰਮਤੀ ਖਾਧਾ ਰਜਿ ਤਿਨਿ ਸੁਖ ਪਾਇਆ॥
ਢਾਢੀ ਕਰੇ ਪਸਾਉ ਸਬਦੁ ਵਜਾਇਆ॥ ਨਾਨਕ ਸਚੁ ਸਾਲਾਹਿ ਪੂਰਾ ਪਾਇਆ॥27॥

ਜਨਮ ਸਾਖੀਨੇ ਸਚੇ ਮਹਲ ਪਿਆਨੇ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਹਾਲ ਦਿੱਤਾਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ[88] ਨੇ ਇਸ 'ਸਚੇ ਮਹਲ' ਨੂੰ ਸੁਖ ਮਹਲ ਕਰਕੇ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਯਥਾ :-

ਸੁਖ ਮਹਲ ਜਾਕੇ ਊਚ ਦੁਆਰੇ॥ ਤਾਮਹਿ ਵਸੋਹਿ ਭਗਤ ਪਿਆਰੇ॥1॥
ਸਹਜ ਸਨਥਾ ਪ੍ਰਭਕੀ ਅਤਿ ਮੀਠੀ ॥ ਵਿਰਲੇ ਕਾਹੂ ਨੇਤ੍ਰਹੁ ਡੀਠੀ॥1॥
ਤਹ ਗੀਤ ਨਾਦ ਆਖਰੇ ਸੰਗਾ॥ ਊਹਾ ਸੰਤ ਕਰਹਿ ਹਰਿ ਰੰਗਾ॥
ਤਹ ਮਰਨੁ ਜੀਵਣੁ ਸੋਗੁ ਨ ਹਰਖਾ ॥ ਸਚਾ ਨਾਮਕੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਰਖਾ॥3॥
ਗਰਜਕਕਾ ਇਹ ਗੁਰਤੇਜਾ ॥ ਨਾਨਕ ਬੋਲੇ ਹਰਿ ਹਰਿਬਾ ॥4॥6॥12॥

ਇਥੇ ਸੰਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾਹੈ ਕਿ, ਇਉਂਤਾ ਉਹ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਟਿਕਾਣਾ ਹੋਗਿਆ। ਫਿਰ ਉਹ ਇਕ ਦੇਸੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਣਾਮੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਤਦ ਆਪ ਓਥੇ ਪਉੜੀ 37 ਵਿਚ ਖੰਡ, ਮੰਡਲ, ਬ੍ਰਹਮੰਡ, ਲੋਅ ਲੋਅ ਦੱਸਕੇ ਉਸਦੇ ਸਰਬ ਵਿਆਪੀ ਹੋਣਦਾ ਭਾਵ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਸਦੇ ਨਿਰਾਕਾਰ ਹੋਕੇ ਫਿਰ ਵੇਖਣ, ਵਿਗਸਣ, ਹੁਕਮ ਟੋਰਨਦਾ ਜੇ

88. ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ:- ਇਹ ਉਤਾਰਾ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ, ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਕਿਵੇਂ ਲਿਖਦੇ ਰਹੇ,(ਤੇ ਅਸੀ ਪੰਨੇ ਦਿਤੇ ਹਨ) ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਸੂਹ? ਅਸਚਰਜ ਹੈ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੰਸਾ ਉਪਜੇ,ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਉੱਤਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ,ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਕਥਨਤੋਂ ਪਰੇਦੀ ਹੈ,ਵਰਣਨ ਨਹੀਂਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ ਸਮਝੀ ਬੀ ਨਹੀਂ ਗਲ ਜਾ ਸਕਦੀ: ਨਾਨਕ ਕਥਨਾ ਕਰੜਾ ਸਾਰੁ। ਇਹੋ ਗਲ ਪਹਿਲੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਦੱਸ ਆਏ ਹਨ: ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਆਕਾਰ ਹੁਕਮੁ ਨ ਕਹਿਆ ਜਾਈ। ਸਦਾ ਸਤਯ ਸਰੂਪਦਾ ਹੁਕਮ ਸਦਾ ਸਤਯ ਸਰੂਪਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਆਪ ਅਕੱਥਹੈ ਤਿਵੇਂ ਹੁਕਮ ਅਕੱਥ ਹੈ। ਪੰਜਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਇਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂਦੇ ਦੇਸ਼ਦੀ ਕਥਾ ਅਗਮ ਅਗਾਧ ਦੱਸਕੇ ਐਉਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤੀਹੈ:-

ੴ ਸਤਿਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ॥ ਅਗਮ ਅਗਾਧਿ ਸੁਨਹੁ ਜਨ ਕਥਾ॥ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਅਚਰਜ ਸਭਾ॥ 1॥ ਰਹਾਉ॥ ਸਦਾ ਸਦਾ ਸਤਿਗੁਰ ਨਮਸੁਕਾਰ॥ ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਗੁਨ ਗਾਇ ਅਪਾਰ॥ ਮਨ ਭੀਤਰਿ ਹੋਵੇ ਪਰਗਾਸੁ॥ ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਅਗਿਆਨ ਬਿਨਾਸੁ॥ 1॥ ਮਿਤਿ ਨਾਹੀ ਜਾਕਾ ਬਿਸਥਾਰੁ॥ ਸੋਭਾ ਤਾਕੀ ਅਪਰ ਅਪਾਰ॥ ਅਨਿਕ ਰੰਗ ਜਾਕੇ ਗਨੇ ਨ ਜਾਹਿ॥ ਸੋਗ ਹਰਖ ਦੁਹਹੂ ਮਹਿ ਨਾਹਿ॥ 2॥ ਅਨਿਕ ਬ੍ਰਹਮੇ ਜਾਕੇ ਬੇਦ ਧੁਨਿ ਕਰਹਿ॥ ਅਨਿਕ ਮਹੇਸ ਬੇਸਿ ਧਿਆਨੁ ਧਰਹਿ॥ ਅਨਿਕ ਪੁਰਖ ਐਸਾ ਅਵਤਾਰ॥ ਅਨਿਕ ਇੰਦ੍ਰ ਊਭੈ ਦਰਬਾਰ॥ 3॥ ਅਨਿਕ ਪਵਨ ਪਾਵਕ ਅਰੁ ਨੀਰ॥ ਅਨਿਕ ਰਤਨ ਸਾਗਰ ਦਧਿ ਖੀਰ॥ ਅਨਿਕ ਸੂਰ ਸਸੀਅਰ ਨਖਿਆਤਿ॥ ਅਨਿਕ ਦੇਵੀ ਦੇਵਾ ਬਹੁ ਭਾਂਤਿ॥ 4॥ ਅਨਿਕ ਬਸੁਧਾ ਅਨਿਕ ਕਾਮਧੇਨ॥ ਅਨਿਕ ਪਰਜਾਤ ਅਨਿਕ ਮੁਖਿ ਬੇਨ॥ ਅਨਿਕ ਅਕਾਸ ਅਨਿਕ ਪਾਤਾਲ॥ ਅਨਿਕ ਮੁਖੀ ਜਪੀਐ ਗੋਪਾਲ॥ 5॥ ਅਨਿਕ ਸਾਸਤ੍ਰ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਪੁਰਾਨ॥ ਅਨਿਕ ਜੁਗਤਿ ਹੋਵਤ ਬਖਿਆਨ॥ ਅਨਿਕ ਸਰੋਤੇ ਸੁਨਹਿ ਨਿਧਾਨ॥ ਸਰਬ ਜੀਅ ਪੂਰਨ ਭਗਵਾਨ॥ 6॥ ਅਨਿਕ ਧਰਮ ਅਨਿਕ ਕੁਮਰ॥ ਅਨਿਕ ਬਰਨ ਅਨਿਕ ਕਨਿਕ ਸੁਮੇਰ॥ ਅਨਿਕ ਸੇਖ ਨਵਤਨ ਨਾਮੁ ਲੇਹਿ॥ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਅੰਤੁ ਨ ਤੇਹਿ॥ 7॥ ਅਨਿਕ ਪੁਰੀਆ ਅਨਿਕ ਤਹ ਖੰਡ॥ ਅਨਿਕ ਰੂਪ ਰੰਗ ਬ੍ਰਹਮੰਡ॥ ਅਨਿਕ ਬੁਨਾ ਅਨਿਕ ਫਲ ਮੂਲ॥ ਆਪਹਿ ਸੂਖਮ ਆਪਹਿ ਅਸਥੂਲ॥ 8॥ ਅਨਿਕ ਜੁਗਾਦਿ ਦਿਨਸ ਅਰੁ ਰਾਤਿ॥ ਅਨਿਕ ਪਰਲਉ ਅਨਿਕ ਉਪਾਤਿ॥ ਅਨਿਕ ਜੀਅ ਜਾ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਮਾਹਿ॥ ਰਮਤ ਰਾਮ ਪੂਰਨ ਸ੍ਰਬ ਠਾਂਇ॥ 9॥ ਅਨਿਕ ਮਾਇਆ ਜਾਕੀ ਲਖੀ ਨ ਜਾਇ॥ ਅਨਿਕ ਕਲਾ ਖੇਲੇ ਹਰਿ ਰਾਇ॥ ਅਨਿਕ ਧੁਨਿਤ ਲਲਿਤ ਸੰਗੀਤ॥ ਅਨਿਕ ਗੁਪਤ ਪ੍ਰਗਟੇ ਤਹ ਚੀਤ॥ 10॥ ਸਭ ਤੇ ਊਚ ਭਗਤ ਜਾਕੇ ਸੰਗਿ॥ ਆਠ ਪਹਰ ਗੁਨ ਗਾਵਹਿ ਰੰਗਿ॥ ਅਨਿਕ ਅਨਾਹਦ ਆਨੰਦ ਝੁਨਕਾਰ॥ ਉਆ ਰਸ ਕਾ ਕਛੂ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਰ॥ 11॥ ਸਤਿ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿ ਅਸਥਾਨੁ॥ ਊਚ ਤੇ ਊਚ ਨਿਰਮਲ ਨਿਰਬਾਨੁ॥ ਆਪੁਨਾ ਕੀਆ ਜਾਨਹਿ ਆਪਿ॥ ਆਪੇ ਘਟਿ ਘਟਿ ਰਹਿਓ ਬਿਆਪਿ॥ 12॥ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ ਨਾਨਕ ਦਇਆਲ॥ ਜਿਨਿ ਜਪਿਆ ਨਾਨਕ ਤੇ ਭਏ ਨਿਹਾਲ॥ (1235:15)

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਚ ਮੁਚਹੋ ਜਾਂਦੇ,ਮਨ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ,ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਮਨ ਕੁਛ ਖਯਾਲ ਬਣਾ ਸਕਣ ਤਿਵੇਂ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਫੇਰ 'ਕਥਨਾ ਕਰੜਾ ਸਾਰੁ' ਆਖਦੇ, ਆਪ ਓਥੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਦੇਖਣਦੀ ਸੇਨਤ ਦੇਂਦੇ ਹਨ 'ਵਿਰਲੇ ਕਾਹੂ ਨੇਤਹੁ ਡੀਠੀ' ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ 'ਗੁਹਜ ਕਥਾ ਇਹ ਗੁਰ ਤੇ ਜਾਣੀ' ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਾਰੰਗ ਰਾਗ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਸਾਂਝ ਗੋਚਰਾ ਕੁਛ ਕਰਕੇ ਅੰਤ ਫੁਰਮਾਯਾਹੈ ਕਿ,ਉਹ ਸਤਿ ਪੁਰਖਹੈ; ਉਸਦਾ ਅਸਥਾਨ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਤਿਹੈ, ਉਹ ਸਭਤੋਂ ਉੱਚਾ ਤੇ ਨਿਰਬਾਨਹੈ। ਉਹ ਸੱਤਯ ਅਸਥਾਨ ਦਾ ਵਾਲੀ ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਿਚਹੈ, ਸਾਰੇ ਵਯਾਪਕਹੈ ਤੇ ਅਗਮ ਅਗਾਧਹੈ। ਸੋ ਐਉਂ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਕੇ ਸਿਮਰਨ ਕੀਰਤਨ ਆਦਿਦੇ ਦੱਸੇ ਰਸਤੇ ਤੁਰਕੇ ਆਪ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ। ਇਸੇ ਇਕ ਦੇਸ਼ੀਪਨੇ ਦੇ ਸੰਸੇ ਕਰਕੇ ਦਾਰਸਨਿਕ ਦਾਨੇ ਵਿਦਵਾਨ ਪੰਜ ਖੰਡਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਦੱਸੇ ਤ੍ਰੈ ਕਾਂਡਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਕੇ ਅਰਥ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਕੁਛ ਐਊ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਹਨ:-

1.ਧਰਮ ਖੰਡ: ਕਰਮ ਕਾਂਡ। 2. ਗਿਆਨ ਖੰਡ: ਗਯਾਨ ਕਾਂਡ। 3. ਸਰਮ ਖੰਡ: ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕਾਂਡ। ਬਾਕੀ ਰਹੇ ਕਰਮ ਖੰਡ ਤੇ ਸਚ ਖੰਡ; ਸੋ ਕਰਮ ਖੰਡ ਨੂੰ ਕਈ ਦਾਨੇ ਸਰਮ ਖੰਡ ਦੇ ਨਾਲ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਸਮਿਲਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ,ਤੇ ਕਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਜੁਗਤਾਂ ਸਾਧਨਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਪਯ ਲੋਕਾਂਤੋਂ ਵਖਰਾ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਦਾ ਕਾਂਡ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਲੋਕ ਨਿਰਾਧਾਰ ਹੋਕੇ ਕੇਵਲ ਈਸ਼ਰ ਆਧਾਰ ਤੇ ਟਿਕੇ, ਤੇ ਜਿਨਾਂਤੇ ਮਿਹਰਹੋ ਗਈ, ਉਹਨਾਂਦਾ ਖੰਡ'ਕਰਮ'ਹੈ। ਅਗੇ ਸਚ ਖੰਡ ਨਿਰਾਕਾਰ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਹੈ ਕਾਂਡ ਨਹੀਂ। ਕਵੀ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਮੰਨਿਆਹੈ ਜੋ 'ਰਾਤੀ ਰੁਤੀ ਥਿਤੀ ਵਾਰ' ਤੋਂ ਟੁਰਕੇ 'ਸਚਾ ਆਪਿ ਸਚਾ ਦਰਬਾਰੁ' ਤੇ ਮੁਕਾਕੇ, ਫੇਰ 'ਤਿਥੈ ਸੋਹਨਿ ਪੰਚ ਪਰਵਾਣੁ' ਤੋਂ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕਾਂਡ ਟੁਰਿਆ,ਤੇ ਪਉੜੀ 35 ਵਿਚ ਗਯਾਨ ਕਾਂਡ ਟੁਰਿਆ। ਫਿਰ ਪਉੜੀ 36 ਵਿਚ ਸਰਮ ਖੰਡਨੂੰ ਕਵੀ ਜੀ ਮੁੜ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਲਿਆਹੈ। ਥੂਣੀ ਖੰਨਨ ਨਯਾਯ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਸਤਿਨਾਮੁ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਦੱਸਿਆਹੈ। ਫਿਰ ਕਰਮ ਖੰਡਨੂੰ ਆਪ ਜੀਨੇ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਕਾਂਡ ਦੱਸਿਆਹੈ।

ਕੋਈ ਕੋਈ ਦਾਨੇ 'ਕਰਮ'ਨੂੰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪਦ ਮੰਨਕੇ 'ਕਰਮ (ਕ੍ਰਿਯਾ) ਦਾ ਖੰਡ'ਦੀ ਅਰਥ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਰਮ ਪੂਰਨ ਪਦ ਤੇ ਅੱਪੜੇ ਤੇ ਬੀਤਰਾਗ ਦਾ ਕਰਮ (ਕਰਤੱਵਯ)ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਪਰਮ ਪਦ ਤੇ ਪਹੁੰਚਕੇ ਜਗਤਕੀ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਤਤਪਰ ਹੋਕੇ ਕਰਦਾਹੈ, ਜੈਸਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਫੁਰਮਾਯਾਹੈ: 'ਮੰਨੈ ਪਰਵਾਰੇ ਸਾਧਾਰੁ॥ ਮੰਨੈ ਤਰੈ ਤਾਰੈ ਗੁਰ ਸਿਖੋ। ਇਉਂਬੀ ਕਰਮ ਖੰਡ 'ਨਾ ਓਹਿ ਮਰਹਿ ਨ ਠਾਗੇ ਜਾਹਿ' ਵਾਲਾ ਇਕ ਪਰਮ ਪਦ ਹੀ ਬਣਦਾਹੈ।

ਪਉੜੀ 34, 35, 36 ਤੇ 37 ਵਿਚ ਆਏ ਖੰਡਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਿ ਏਹ 'ਪੰਜ ਖੰਡ' ਹਨ '3 ਕਾਂਡ' ਨਹੀਂ, ਸੰਨ 1899 ਦੇ ਲਗ ਪਗ ਅਨੁਭਵ ਹੋਈ ਸੀ, ਜੋ 1904 ਦੇ ਲਗ ਪਗ ਛੇ ਰਾਣਾ ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅੰਕ '5 ਉਡਾਰੀ' ਵਿਚ ਛੰਦਾ ਬੰਦੀ ਵਿਚ ਛਾਪ ਦਿਤੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਇਹ ਵਯਾਖਯਾ (1900 ਈ:ਵਿਚ) ਨਸਰ ਵਿਚ ਬੀ ਦਿਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਚਮਤਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਆ ਚੁਕੀਹੈ; ਤਦਤੋਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂਦੀ ਵੀਚਾਰ, ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਉੜੀਆਂਦੇ ਅਰਥ ਵੀਚਾਰ ਵੇਲੇ ਵਧੇਰੇ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲੈਂਦੀ ਹੈ।

1926 ਵਿਚ ਇਕ ਵਿਦਵਾਨ ਨੇ, ਜਿਨਾਂਦਾ ਨਾਮ ਹੁਕਮ ਚੰਦ ਕੁਮਾਰ, ਬੀ.ਏ. ਹੈ, ਜਪੁਜੀ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਖੰਡਾਂ ਬਾਬਤ ਇਕ ਸਵਿਸਥਾਰ ਵਿਆਖਿਆ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਲਿਖੀਸੀ। ਉਹਨਾਂਨੇ ਬੀ ਏਹ ਪੰਜ ਖੰਡ ਤਸਲੀਮ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਏਥੇ ਦੇਂਦੇ ਹਾਂ :-

1. ਓਹ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਏਹ ਪੰਜੇ ਖੰਡ ਪੰਜ ਲੋਕ ਹਨ, ਇਹ ਇਕ ਦੂਜੇਦੇ ਉਪਰ ਅਲਮਾਰੀਦੇ ਤਖਤਿਆਂ ਵਾਂਙੂ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਕ ਦੂਜੇਦੇ ਵਿਚ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਬਰਤਨ ਵਿਚ ਰੇਤ ਹੋਵੇ, ਰੇਤਦੇ ਕਿਣਕਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ-ਵਿਚਾਲੇ ਹਵਾ ਹੁੰਦੀਹੈ, ਪਾਣੀ ਪਾਓ ਤਾਂ ਵਿੱਚੇ ਸਮਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਾਂਦਾਹੈ। ਇਹ ਮਿਸਾਲ ਸਥੂਲ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੀਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਪਰਹੈ। ਅਗੋਂ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਸੂਖਮ ਤੇ ਹੋਰ ਸੂਖਮਹੈ। ਸੋ ਸੂਖਮ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਸਥੂਲਦੇ ਅੰਤਰਗਤਿਹੈ ਫੇਰ ਉਸਤੋਂ ਉਪਰ ਬੀਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਿਥਵੀਤੋਂ ਅਗਲੇ ਲੋਕਾਂ ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਆਦਿ ਵਿਚ ਸੂਖਮਤਾ ਵਧਦੀ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀਹੈ। ਪਰ ਪੰਜੇ ਅਡ ਅਡ ਹਨ, ਤੇ ਸਮਿਲਤ ਬੀ ਹਨ। ਅੰਤਰਗਤਿ ਬੀ ਹਨ ਤੇ ਫਿਰ ਸੂਖਮ ਸਥੂਲ ਤੋ ਅਗੇਰੇ ਬੀ ਹਨ। ਨੀਵੇਂ ਲੋਕ ਅਗਲੇ ਲੋਕਦੇ ਹਾਲਾਤ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ, ਕਿਉਕਿ ਉਹਨਾਂਦੇ ਹਵਾਸ ਸੂਖਮ ਦੇਸ਼ਾਂਦੇ ਸੂਖਮ ਤੱਤਾਂਦੇ ਲਹਿਰਾਉ ਨਾਲ ਮੁਤਾਸਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਜਿਕੂੰ ਸਾਡੀਆਂ ਅਖਾਂ 'ਅਲਟਰਾ ਵਾਇਲਟ ਚਾਨਣ' ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੀਆਂ, ਚਾਹੋ ਉਹਨਾਂਦੀ ਹਸਤੀ ਯਕੀਨੀਹੈ।

2. ਧਰਮ ਖੰਡ ਤੇ ਗਿਆਨ ਖੰਡ, ਉਹ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਪਹਿਲਾ 'ਧਰਮ ਖੰਡ' ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਸਾਡੀ ਸਥੂਲ ਸਾਮਾਨਾਂ ਵਾਲੀ ਧਰਤੀਹੈ। ਜਿਥੇ ਸਥੂਲ ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਆਦਿ ਤੱਤ ਹਨ। ਜੀਵ ਹਨ ਏਥੇ: ਪਰ ਕਈ ਭਾਂਤਾਂਦੇ। 'ਧਰਮ ਕਰਨਾ' ਇਥੋਂ ਦਾ ਸੁਭ ਕਰਤੱਵਯਹੈ। ਪਰ ਆਮ ਤੌਰਤੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ: ਕਉਣ ਭਲਾਹੈ, ਕਉਣ ਬੁਰਾ। ਪਰ ਅੱਗੇ ਚੱਲਕੇ ਉਹਨਾਂਦੇ ਕਰਮਾਂਦੀ ਵੀਚਾਰ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਿਥੇ ਸੱਚਾ ਆਪਹੈ ਤੇ ਸਚਾ ਦਰਬਾਰਹੈ, ਓਥੇ ਸ਼ੋਭਾ ਪਾਉਣਗੇ, ਜੋ ਇਥੋ ਪੰਚ (ਗੁਰਮੁਖ) ਹੋਕੇ ਗਏ। ਕੱਚਾਪਨ ਤੇ ਪੱਕਾਪਨ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਓਥੇ ਹੋਵੇਗਾ। ਮਿਹਰਾਂ ਵਾਲੇ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਓਥੇ ਪਵੇਗਾ। ਸੋ ਓਥੋਂਦੀ ਤਿਆਰੀ, ਆਪ ਜੀਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈਕਿ, ਇਸ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ, 'ਸੁਣਿਆ, ਮੰਨਿਆ, ਮਨਿ ਕੀਤਾ ਭਾਉ'ਹੈ। ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੂਸਰਾ ਲੋਕ ਗਿਆਨ ਖੰਡਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਆਪ ਨੇ ਸਵਪਣ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲਾ ਦੇਸ਼ ਦੱਸਿਆਹੈ। ਫਿਰ ਆਪਨੇ ਇਸਨੂੰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਭੰਵਰ ਤੇ ਸਵਰਗ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਤੇ ਆਲਮੇ ਮਲਕੂਤ ਨਾਲ ਮੇਲਿਆਹੈ ਤੇ ਥੀਓਸਾਫੀ ਤੇ 'ਆਸਟ੍ਰਲ ਪਲੈਨ' ਨਾਲ।

ਇਸ ਲੋਕ ਵਿਚ ਗਯਾਨਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਹੈ, ਸੰਗੀਤਕ ਲਹਿਰਾਂ ਵਾਵਾਂ ਤੇ ਅਨੰਤ ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਦੇਸ਼ਹੈ। ਫਿਰ ਇਹ ਅੰਤ ਸਾਮਾਨਾਂ ਦਾ ਦੇਸ਼ਹੈ। ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਦੇ ਸੂਖਮ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੌਣ ਪਾਣੀ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਸਾਮਾਨ ਹਨ ਏਥੇ। ਏਥੇਕੁ ਆਪਨੇ ਸਰ ਆਲੀਵਰ ਲਾਜ, ਵਡੇ ਸਾਇੰਸ ਵੇਤਾ, ਦੇ ਵਾਕ ਦਿੱਤੇ ਹਨ: ਅਸੀ ਹੁਣ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਕਾਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਦੁਨੀਆਂ ਬੀ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਜੀਵ ਬੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਬੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਸਾਡੇ ਵਰਗੇਹੀ ਹੋਣ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸਦਾਹਾਂ ਕਿ ਜੋ ਮਜ਼ਹਬ ਸਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਉਸਦਾ ਉਹ ਮੋਟਾ ਮੋਟਾ ਨਕਸ਼ਾ, ਕਿ ਸੰਤ ਅਰ ਫਰਿਸ਼ਤੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹਨ, ਸੋ ਨਿਸ਼ਚਾ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਖਰ ਅੱਖਰ ਠੀਕਹੈ।

3. ਸਰਮ ਖੰਡ ਆਪ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਆਸ਼ਯ ਮੁਜਬ ਇਹ ਰੂਪ(ਸੁੰਦਰਤਾ) ਦਾ ਦੇਸ਼ਹੈ। ਪਲਾਤੂਸ ਦੇ 'ਆਈਡੀਆਜ਼' ਦੇ ਸੂਖਮ ਅਵੈਵ ਏਥੇ ਹਨ। ਇਹ ਅਨੂਪਮ ਤੇ ਅਤਿ ਸੂਖਮ ਘਾੜਤਾਂ ਦਾ ਦੇਸ਼ਹੈ ਇਥੇ ਸੁਰਤ, ਮਤਿ, ਮਨਿ ਬੁਧਿ,ਤੇ ਸੁਧਿ ਘੜੀਦੇ ਹਨ। ਇਸਨੂੰ ਆਪ 'ਦੇਵਯਾਨਕ' ਲੋਕ ਨਾਲ ਮੇਲਦੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਖਿਆਲਦੇ ਲਹਿਰਾਉ ਨਾਲ ਕਿਤਨਾ ਕੁਛ ਰਚਿਆ ਜਾਂਦਾਹੈ। ਜਿਸ ਦੀਆਂ 'ਗਲਾ ਕਥੀਆ ਨਾ ਜਾਹਿ' ਲਿਖਿਆਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਰਤ, ਮਤਿ, ਮਨਿ ਬੁਧਿ, ਸੁਧਿ ਸਾਰੇ ਏਥੇ ਘੜੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਹੋਰ ਉਚੇਰੀ ਅਵਸਥਾਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

4. ਕਰਮ ਖੰਡ:- ਇਹ ਸਰਮ ਖੰਡਤੋਂ ਬੀ ਸੂਖਮਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਲੱਛਣ ਜ਼ੋਰ ਹੈ। ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਲੇਖਕ ਜੀ ਇਸਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਖੰਡ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ, ਪਰ ਉਹ ਥਾਉਂ ਜਿਥੋਂ ਰੂਹਾਨੀ ਤਾਕਤਾਂ ਹੇਠਲੇ ਲੋਕਾਂਨੂੰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸਨੂੰ ਆਪ 'ਬੁਧਿਕ' ਯਾ 'ਨਿਰਵਾਣਿਕ ਲੋਕ' ਨਾਲ ਮੇਲਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਏਹ ਬਲ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਮ ਦਾ ਦੇਸ਼ਹੈ। ਇਥੋ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਅਮਰ ਹਨ। ਇਹ ਇਨਸਾਨੀ ਪਹੁੰਚ ਦਾ ਸਭਤੋਂ ਉੱਚਾ ਲੋਕਹੈ। 'ਤਿਥੈ ਹੋਰ ਨ ਕੋਈ ਹੋਰੁ'ਦਾ ਆਪ ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਥੇ ਹੋਰਪਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਹਰ ਕੋਈ ਦੂਜਿਆਂਨੂੰ ਅਭੇਦ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰਦਾਹੈ ਤੇ ਵੱਖਤੇ ਵੱਖਤਾ ਨਹੀਂਹੈ। ਇਹ ਲੋਕ 'ਜਲਾਲ' ਹਦ ਹੈ।

5. ਸਚ ਖੰਡਿ:- ਇਹ ਨਿਰੰਕਾਰਦਾ ਲੋਕਹੈ, ਜੋ ਇਕ ਲੋਕ ਬੀਹੈ ਤੇ ਸਰਬ ਵਯਾਪਕ ਬੀਹੈ। ਜਿਥੇ ਕਰਤਾਰ ਅਪਣੀ ਰਚੀ ਨੂੰ ਸਲਾਂਹਦਾ ਪਿਆਰਦਾਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਖੰਡ, ਮੰਡਲ, ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦੱਸੇ ਹਨ। ਜਿਸਤੋਂ ਸਰਬ ਵਯਾਪੀ ਸਰਬ ਦੇ ਅੰਤਰ ਗਤਿ ਤੇ ਸਰਬ ਨੂੰ ਵਿਚ ਲੈਕੇ ਫੇਰ ਨਿਰੰਕਾਰਦਾ ਟਿਕਾਣਾਹੈ। ਇਸਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਵੇਰਵਾ ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਸੋਦਰੁ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਅਰਸ਼ੀ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਅਚਰਜ ਲਹਿ-ਰਾਉ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਰਚਨਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਰਹੀਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀਨੂੰ ਏਹ ਦਰਸ਼ਨ ਸ੍ਰੁਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ, ਓਹ ਦਿਬ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਾਲੇ ਸਨ ਤੇ ਸਾਰੀ ਕੁਦਰਤਦੇ ਪਰਦੇ ਪੀਛੇ ਸਤਿ ਪੁਰਖਦੇ ਜਲਾਲ ਜਮਾਲ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹਨ।

ਇਥੇ ਹੁਕਮ ਚੰਦ ਜੀ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਸਮਾਪਤਹੈ। ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਖੰਡਾਂਦੇ ਅਰਥ ਭਾਵ ਜੋ ਗੁਰਤੋਂ ਸਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਪਰ ਆ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂਦੇ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਹੁਕਮ ਚੰਦ ਦੀ ਵਯਾਖਯਾ ਬੀ ਕੁਝ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ, ਫਲਸਫੇ ਦੇ ਰੁਖ ਵਾਲੇ ਦਾਨਿਆ ਦੇ ਤ੍ਰੈ-ਕਾਂਡੀ ਅਰਥ ਭਾਵ ਬੀ ਦ੍ਰਸੇ ਜਾ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਕਈ ਦਾਨਿਆਦੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੋਕਤ ਸਤਯ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲਣ ਦੇ ਜਤਨ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋ ਛੁਟ ਕਈ ਸੋਚਵਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਨਸਾਨੀ 'ਕਰਮ' (ਕਰਤਵਯ ਯਾ) ਆਚਰਨਦੀ ਦਰਜੇ ਵਾਰ ਸਿੱਖਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਬੀ ਘਟਾਉਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਕਈ ਲੇਖਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਖੰਡਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਨਾ ਸਥੂਲ ਸੂਖਮ ਖੰਡ, ਨਾ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕਾਂ ਦੇ ਤ੍ਰੈ ਕਾਂਡ, ਨਾ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਦੱਸੇ ਲੋਕ, ਨਾ ਆਤਮ ਉੱਨਤੀ ਦੇ ਦਰਜੇ ਪਰ ਨਿਰਾ ਆਚਰਣ (ਕਰਮ) ਮਾਤ੍ਰਦੀ ਉੱਚਤਦੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਵਿਚ ਘਟਾਉਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਖਿੱਚ ਮਾਤ੍ਰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੇਂਦੀਹੈ।

ਨਿਰੁਕਤ:- ਧਰਮਸਾਲ- ਧਰਮਸਾਲਾ। ਧਰਮਦਾ ਅਸਥਾਨ, ਧਰਮ ਕਮਾਉਣਦਾ ਥਾਉਂ। ਕੇ ਰੰਗ:- ਕਈ ਰੰਗ, ਭਾਵ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ। ਕਰਮਿ-ਕਰਤੂਤ, ਕਰਤੱਵਯ, ਪ੍ਰਕਾਰ, ਵਿਸ਼ਯ।

(ਅ) ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਦ 'ਕ੍ਰਮੋ ਹੈ, ਇਸਦਾ ਭਾਵਹੈ ਤਰਤੀਬ, ਪਦ ਯਾ ਦਰਜਾ। ਆਖਹੁ:- ਤੁਸੀਂ ਦੱਸੋ। ਘਾੜਤਿ-ਘੜਨ ਵਾਲਾ,ਰਚਨ ਵਾਲਾ। ਘਾੜਤੀ ਪਦਦੀ ਮਾਤ੍ਰਾ ਘਟਾਕੇ ਘਾੜਤਿ ਕੀਤਾਹੈ, ਛੰਦਦੇ ਵਜ਼ਨ ਲਈ। ਘੜੀਅਹਿ-ਘੜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਰਮ-ਭੂਮਿਆ:-ਓਹ ਲੋਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਰਮ ਪ੍ਰਧਾਨਹੈ। ਜੈਸੇ ਸਾਡੀ ਧਰਤੀ ਹੈ:- "ਕਰਮ ਭੂਮਿ ਮਹਿ ਬੋਅਹੁ ਨਾਮੁ"। ਪਾਤ:-ਸੰਸ:ਪਾਤਿ=ਸੁਆਮੀ, ਪ੍ਰਭੂ। (ਅ)ਹਿੰਦੀ,ਪਾਤਿ:

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪੰਕਤੀ। (ਏ) ਫਾ: ਪਾਦ=ਤਾ ਪ੍ਰਭੂ। (ਅ) ਰਾਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪੰਕਤੀਆਂ ਅਰਥ ਬੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੁਰਤੀਆਂ-ਸੁਰਤਾਂ। ਅਥਵਾ- ਸੁਰਤ ਨਾਲ ਅਭਯਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਯਾ ਬੀਬੀਆਂ। (ਅ) ਵੇਦਾਂ ਦੀਆਂ ਸ੍ਰੁਤੀਆਂ ਭਾਵ ਵੇਦ। (ਸੰਪ੍ਰ:)। (ਏ) ਸੁਰਤੀ ਸੇਵਕ=ਸੁਰਤੀਆਂ ਦੇ ਸੇਵਕ (ਰਿਖੀ ਆਦਿ) (ਸੰਪ੍ਰ:)। ਅਨੰਦੁ- ਅਹਿਲਾਦ। ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ। ਬਿਨੋਦ-ਹਰਖ। ਬਿਨੋਦ ਦਾ ਅਰਥ ਆਮੋਦ ਪ੍ਰਮੋਦ ਬੀ ਲਿਖਿਆਹੈ (ਸ. ਕੋ: 774) ਆਮੋਦ = ਇਸ਼ਟ ਵਸਤੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਆਨੰਦ। ਪ੍ਰਮੋਦ= ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਜੋ ਸੁਖ ਹੋਵੇ। ਦੁਇ ਪਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਬੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਕੋਡ-ਕਰੋੜਾਂ। ਸਰਮ-ਸੰਸ:, ਸ਼ਰਮਨ (=ਖੁਸ਼ੀ, ਆਨੰਦ)। ਕਈ ਦਾਨੇ ਸ੍ਰਮ= ਮਿਹਨਤ ਅਰਥ ਬੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਤਦੋ ਇਸਦਾ ਰੂਪ ਅਕਸਰ ਸ੍ਰਮ ਹੁੰਦਾਹੈ। ਯਥਾ:- ਸ੍ਰਮੁ ਪਾਵੈ ਸਗਲੈ ਬਿਰਥਾਰੇ;ਕਈ'ਸ਼ਰਮ'(ਫਾ:)ਲੱਜਯਾ ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਭਾਵ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਵੈਰਾਗ। ਪਰੰਤੂ (ਰੂਪੁ) ਸੁੰਦਰਤਾਤੇ ਆਨੰਦਦਾ ਪਰਸਪਰ ਮੇਲਹੈ। ਸੁੰਦਰਤਾਦੇ ਦਰਸ਼ਨਤੋਂ ਸੁਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀਹੈ। ਇਥੇ ਇਹ ਖੁਸ਼ੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਂਦੀ ਪੂਰਣਤਾ ਮਾਤ੍ਰ ਵਾਲੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਹੀਂ--ਪਰ 'ਕੁਦਰਤਿ ਵਸਿਆ' ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਯਾਂ ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਅਨੰਦ ਹੈ।

ਬਾਣੀ- ਬਣਤਰ, ਲੱਛਣਾ, ਲਖਾ ਦੇਣਾ। (ਅ) ਬਾਣੀ= ਬੋਲੀ। (ਏ) ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰਨਾ। ਸੰਪ੍ਰ: ਵਿਚ ਐਉਂ ਬੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ:- ਸਰਮ ਖੰਡ ਵਾਲਿਆ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸੁੰਦਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਥਵਾ ਧਰਮ ਖੰਡ ਦੀ ਬਣਾਵਟ ਸੁੰਦਰਹੈ। ਸੁਰਤਿ ਮਤਿ ਮਨਿ ਬੁਧਿ:- ਗਯਾਤਦੇ ਦਰਜੇ ਦੱਸੇ ਹਨ: ਸੁਰਤਿ, ਮਤਿ, ਮਨਿ, ਬੁਧਿ, ਸੁਧਿ। ਜਪੁਜੀਦੇ ਇਕ ਪੁਰਾਣੇ ਪੱਛਮੀ ਟੀਕਾਕਾਰਨੇ ਮਨਿ ਬੁਧਿਦਾ ਅਰਥ ਕੀਤਾਹੈ ਮਨ ਵਿਚ ਬੁਧਿ। ਪਰ ਇਥੇ ਮਨਿ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗਹੈ, ਮੁਰਾਦ ਹੈ ਮਨੀਖਾਤੋਂ ਜੋ ਬੁੱਧੀ ਨਾਂਲੋਂ ਵਿੜ੍ਹੇ ਕਰਨੇ ਨਮਿੱਤਹੈ। ਮਨੀਖਾ ਉਹ ਮਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਾਧਾਨ ਹੈ, ਮਨੀਖਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗਹੈ। ਬੁਧਿ ਮਨ ਦੀ ਉਹ ਗਯਾਤ ਜੋ ਵਿਵੇਕ ਤੇ ਵਿਤ੍ਰੇਕ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਿਰਣੈ ਕਰਕੇ ਨਿਸਚੇ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। 'ਘਾੜਤਿ ਘੜੀਐ' ਦੀ ਸੈਨਤ ਬੀ ਉਸ ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪਦੀ ਲਖਾਯਕ ਜਾਪਦੀਹੈ ਜੋ 'ਆਪੀਨੇ ਆਪੁ ਸਾਜਿਓ' ਅਨੁਸਾਰ 'ਅਪਨੀਂ' ਸਾਜਨਾ ਕਰਕੇ ਚਾਉ ਭਰਿਆ ਬੈਠਾ 'ਦੁਯੀ ਕੁਦਰਤਿ' ਦੀ ਸਾਜਨਾਂ ਲਈ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰਦੀ 'ਚੇਤਨ ਸਾਜਨਾ' ਪਿਆਰ ਕਰਦਾਹੈ, ਜੋ ਕੇ 'ਅਚੇਤਨ' ਸਾਜਨਾ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੀਹੈ। ਸੁਧਿ- ਸੁਧਿ ਯਾ ਸਿਧਿ ਉਹ ਬੁਧੀਹੈ ਜੋ 'ਕਾਰਣ ਕਾਰਜ' ਜਾਣਕੇ ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਅੱਪੜਨਦੀ ਥਾਂ ਸਿੱਧਾਹੀ ਸਚ ਤੇ ਸਿਧਾਂਤਦੀ ਗਯਾਤਾਵਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਪੂਰਣਤਾ ਨੂੰ ਅੱਪੜੇ ਸਿੱਧ ਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਹੁੰਦੀਹੈ ਯਾ ਇਹ ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀਹੈ। ਸੁਤੇ ਗਿਆਨ ਵਾਲੀ ਬੁੱਧੀ। ਇਹ ਪੱਛਮ ਫਿਲਾਸਫਰਾਂ ਦੀ ਇੰਨਸੀਚੀਊਸਨ ਨਾਲ ਕੁਛ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਅਥਵਾ ਯੋਗ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਤੰਭਰਾ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਹੈ-ਸਤਯ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ ਬੁੱਧੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਭ੍ਰਾਂਤੀ ਦਾ ਲੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕਰਮ- ਮਿਹਰ, ਫਜ਼ਲ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼। 'ਕਰਮੋ ਇਥੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪਦ ਦਾ ਕਰਮ ਨਹੀ, ਉਹ 'ਕਰਮੀ ਕਰਮੀ ਹੋਇ ਵੀਚਾਰੁ', ਧਰਮ-ਖੰਡ ਵਿਚ ਆ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਹੋਰ-ਦੂਸਰਾ; ਹੋਰ-ਹੋਰ ਅਤੇ। ਰਾਮੁ-ਭਾਵ ਵਯਾਪਕ ਰਾਮ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ। ਸੀਤੋ-ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ; ਤ੍ਰੇਤੇ ਦੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਪਰਾਇਣ ਰਹਿਣੇ ਵਾਲੇ ਤੇ ਮੰਨੇ ਗਏ ਅਵਤਾਰ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪਤਿਬ੍ਰਤ ਤੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਉਪਾਸ਼ਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੀਤਾ। ਜਿਵੇਂ ਆਮ ਬੋਲੀਦਾ'ਮਾਧਵ'ਤੋਂ'ਮਾਧੋ' ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਤਿਵੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

'ਸੀਤਾ+ਧਵ' ਤੋ 'ਸੀਤਾਧਵ' ਇਸ ਤੋ 'ਸੀਤਾਧੋ' ਤੇ ਹੋਰ 'ਸੀਤੋ' ਬਣਾਇਆ ਜਾਪਦਾਹੈ; ਸੀਤੋ ਦੇ ਅਰਥ ਬਣਿਆ 'ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ'।

1. ਇਸ ਪਦ 'ਸੀਤੋ ਸੀਤਾ' ਦੇ ਸਿਆਣਿਆਂ ਨੇ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੀ ਅਰਥ ਲਾਉਣ ਦੇ ਜਤਨ ਕੀਤੇ ਹਨ:
2. ਸੀਤੋ ਸੀਤਾ: ਸੁੰਦਰਤਾ ਉਪਰ ਸੁੰਦਰਤਾ, ਤੇ ਮਹਿਮਾ ਵਿਚ ਮਹਿਮਾ, ਸੀਤਾਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੀ, ਲੱਛਣਾਂ ਤੋਂ ਅਰਥ ਸੁੰਦਰਤਾ ਲਿਆ। ਤਿਵੇਂ ਉਸਦੇ ਪਤਿਬ੍ਰਤ ਲੱਛਣਤੋ ਭਗਤੀ ਅਰਥ ਬੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।
3. ਮਹਿਮਾ ਰੂਪੀ ਸੀਤ,(ਮਾਹਿ)ਚੰਦ ਵਰਗੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪਤੇ (ਸੀਤੋ) ਸੀਤਲ ਕਰਨੇ ਹਾਰੀ।
4. ਓਥੇ ਸੀਤਾਹੈ ਮਹਿਮਾ ਵਿਚ ਸੀਤਲ (ਭਾਵ ਪ੍ਰਸੰਨ)।
5. ਓਥੇ (ਮਨ) ਸੀਤਾ ਹੋਇਆਹੈ ਪਰਮੇਸ਼ਰਦੀ ਵਡਿਆਈ ਵਿਚ (ਭਗਤਾਂਦਾ)।
6. ਓਥੇ ਸੀਤਾ ਹੈ (ਪਤ੍ਰਿਬ੍ਰਤਾ) ਜਿਸ ਨੇ ਸੀਤਾ (ਪਰੋਤਾ)ਹੈ ਮਨ ਮਹਿਮਾ ਵਿਖੇ।
7. ਓਥੇ ਸੀਤਲ ਤੋ ਸੀਤਲ (ਪਰਮੇਸ਼ ਹੈ ਨਾਮ ਦੀ) ਮਹਿਮਾ ਵਿਚ ਲੀਨ (ਭਗਤ)
8. (ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਰਿਦੇ ਵਿਚ) ਸਾਂਤੀ ਹੀ ਸ਼ਾਂਤੀ (ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਸ਼ਾਂਤੀ) ਵਿਚ ਮਹਿਮਾ।

ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ: ਇਨ੍ਹਾਂ'ਖੰਡਾਂ'ਦਾ ਵਰਣਨ ਟਿੱਪਣੀਕਾਰਦੀ ਭੂਮਿਕਾਦੇਖੋ। ਐਥੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਮਝਨਦੀ ਗਲ ਇਹਹੈ:-

1.ਪਹਿਲਾਂ:- "ਖੰਡ" ਪਦਦੇ ਕਈ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਐਥੇ ਇਸ ਪਰਥਾਇ ਅਨੁਸਾਰ'ਵਿਸ਼ੇਸ਼' ਅਰਥਹੈ--ਨਾ ਵੰਡਿਆ ਥਾਂ, ਨਾਹੀ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਖੰਡਨ ॥

2.ਦੂਜੇ:- ਕਿਉਂਕਿ ਵੇਦ(ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ,ਪੁਰਾਣ(ਤੰਤ੍ਰ),ਕਤੇਬ(ਹਦੀਸ)ਪਛੋਕੜਾਂਦੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਸੰਕੇਤਹਨ,ਇਸ ਕਾਰਣ ਦੋਨੋ ਭਾਰਤੀ-ਸਾਮੀ ਧਰਮ (ਇਮਾਨ) ਦੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਸੰਕੇਤਾਂ ਕਾਰਣ,ਐਥੇ ਓਹ ਪੁਰਾਤਨ ਗ੍ਰੰਥ ਅਧਾਰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਬਚਨ ਦੇਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣਦੇ ਹਨ:-

ਸ਼੍ਰੀਮਦ ਭਾਗਵਦ ਮਹਾਪੁਰਾਣ:ਸਕੰਦ.11.ਅਧਿਆਇ 20, ਸਲੋਕ 6 ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣ ਦਾ ਇਲਾਨ ਹੈ:-

"योगस्त्रयो मया प्रोक्ता नृणा श्रेयो विधित्सया । ज्ञानं कर्म च भक्ति श्च नोपायोऽन्योऽस्ति कुत्रचित्॥६॥"

ਅਰਥ:- "ਲੋਕਾਂਦੇ ਸ਼ਰੇਣ ਲਈਂ ਮੈਨੇ"ਤਿੰਨ ਯੋਗ/ਕਾਂਡ"ਕਹੇ:ਕਰਮ (ਸ਼ਰੀਯਤ), ਭਗਤੀ (ਤਰੀਕਤ), ਗਿਆਨ (ਮਾਰਫਤ):ਹੋਰ ਉਪਾਏ ਹੈਹੀ ਨਹੀਂ॥6" ਇਸ ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਚੜ੍ਹਦੇ "ਬ੍ਰਹਮ" ਸਾਕਸ਼ਾਤ (ਹਕੀਕਤ) ਅਨੁਭਵ ਹੋ ਜਾਂਦਾਹੈ (ਸ਼੍ਰੀਗੁਗ੍ਰੰਜੀ.ਪੰ.1083:17) ਏਸ ਅਨੁਸਾਰ:

3.ਤੀਜੇ:- ਏਹ ਪਛੋਕੜ 17-20ਵੀ ਸਦੀਆਂਦੇ ਗੁਰੁਸਿੱਖ 'ਗੁਰੁਪੰਥ ਉਦਾਸੀ-ਸਿੱਖ-ਸਾਧੂ' ਤੇ'ਗੁਰੁਸਿੱਖ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥਦੇ ਸੰਤ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀਆਂਨੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਅਰਥ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜੋ ਓਨ੍ਹਾਂਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣ ਗੀਤਾ ਅਧਿਆਏ 8:1-4;5-8 ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਚਾਰੋ "ਤਿੰਨ ਸੱਤਾ" ਦੇ ਭਾਗ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੰਡੇ ਹਨ:-"ਹਲਤ"ਵਿੱਚ ਆਧਿਭੌਤਿਕ ਸੱਤਾ ਦੀਆਂ ਦੋ (2) ਸੱਤਾਵਾਂਨੇ:-

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

1. ਆਧਿਭੌਤਕ ਜਨਤਾਦੇ ਵਿਵਹਾਰਿਕ ਸੱਤਾਦੇ ਦੋ(2)ਕਰਮ ਕਾਂਡ:-ਵਿਯਸਟੀ16 ਸੰਸਕਾਰ ਤੇ ਸਮਸਟੀ ਰਾਜ ਵਿਧਾਨ(Law)ਤੇ ਓਨ੍ਹਾਹੀ ਸਾਰੇਆਂ "ਪਲੜ"ਅਧਿਦੈਵਕ ਦੀਆ ਦੀ ਦੋ(2) ਸੱਤਾਵ:-

2. ਆਧਿਦੈਵਕ ਜਨਤਾ ਲਈ ਭਗਤੀ ਕਾਂਡ:-ਸਮਸ਼ਟੀ-ਵਿਅਸ਼ਟੀ ਆਧਿਜੱਗ: ਪੂਜਾ, ਅਰਚਾ:4+9+1=14ਭਗਤੀਵਿਧਾਨ,ਅਤੇ

3. ਅਧਿਆਤਮਕ ਜਨਤਾ ਲਈ ਗਿਆਨ ਕਾਂਡ:-ਜੋ 'ਦੂਜਾ ਭਉ' ਖੰਡਨ/ਨਿਖੇਦ, ਅਤੇ 'ਏਕਾ' ਭਾਉ 'ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ' ਥਾਪਨ ਤੇ 'ਵਿਦੇਹ ਮੁਕਤੀ' ਮੁੱਖ ਸਿਧਾਂਤਹੈ॥ ਪਰ ਐਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਤੋ ਅੱਗੇ ਦੋ ਨਿਸ਼ਠਾਵਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਦੀ ਦੋ(2) 'ਰਹਣੀਆਂ' ਹਨ, ਜੋ ਰੂਪਕ ਰਾਹੀਂ ਠੀਕ ਸਮਝ ਔਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਸੋ ਸੰਖੇਪ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੇ:-

ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ:- ਇਕ ਪਹਾੜੀ ਪੁਰਖ ਸਮੁੰਦਰ (ੴ.ਬ੍ਰਹਮ) ਦੇਖਣ ਦੀ ਚਾਹ ਘਰੋਂ ਚਲਿਆ। 1.ਪਹਲਾਂ ਬੜੇ ਉੱਚੇ ਪਹਾੜ, ਨੀਵੀਂ ਖਡਾਂ(ਕਰਮ ਕਾਂਡ:ਨੀਚੇ ਉੱਤਰਦੇ ਪਹਾੜੀ ਮੈਦਾਨੀ ਔਖ ਕਰਮ)ਕਰਦਾ 2.ਜੰਗਲਾਂ(ਭਗਤੀ ਕਾਂਡੀ ਅਨੇਕ ਪਥਰ, ਬਰਿਖ ਆਦਿ ਦੇਵ ਪੂਜਦੇ) ਪਿਛੇ ਪਹਾੜ ਦੂਰ ਰਹੇ,ਅਗੇ 3.ਪਧਰ ਮੈਦਾਨ(ਗਿਆਨ ਕਾਂਡ ਨਿਗਮ-ਅਗਮ ਤਰਕ ਰਾਹੀਂ)ਪਿਛੇ ਰਹੇ ਪਹਾੜ ਦਿਸਣੋਂ ਰਹੇ,ਤੇ ਜੰਗਲ ਵੀ ਦੂਰ ਰਹੇ,4.ਸਮੁੰਦਰ ਤਟ(ਬ੍ਰਹਮ)ਸਾਕਸ਼ਾਤ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦੇਖ ਹੋਕਿ ਬਹੁਤ ਅਨੰਦਤ ਕੁਟੀਚਕ ਸੰਨਿਆਸੀ ਹੋਇਆ॥ ਸਮੁਦ੍ਰ ਤਟ ਤੇ ਨਾ ਉਸ ਨੂੰ ਪਹਾੜ,ਨਾ ਜੰਗਲ ਦਿਸਨ। ਓਥੇ ਸਹਮਣੇ ਦੋ ਸੱਮਸਿਆਵਾ ਪ੍ਰਗਟ ਸਨ,ਕਿਕੀ;1.ਓਹ ਅੱਗੇ ਸਮੁੰਦਰ(ਬ੍ਰਹਮ)ਵਿੱਚ ਲੀਨਹੋ,5.'ਤਟ'ਛਡਿਆ ਬਹੂਦਕ ਸੰਨਿਆਸੀਹੋ,ਜਾਂ ਅਗੇ 6.ਚਾਰਚੁਫੇਰ ਜਲ(ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ)ਹੰਸ ਸੰਨਿਆਸੀਹੋ,7,ਸਮੁਦਰ ਡੁਬੇ ਪਰਮਹੰਸ ਹੋਵੇ?

2. ਜਾਂ ਓਹ ਅਪਣਾ ਤ੍ਰਿਕਾਂਡ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਦਾ ਸਾਕਸ਼ਤਕਾਰ ਅਨੁਭਵ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਜਾਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰੇ। ਇਹ ਦੋ(2) ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਤ੍ਰਿ-ਯੋਗ/ਕਾਂਡਾਂ ਪਿੱਛੋਂਦੀ ਅਵਸਥਾਂਵਾ ਬਾਰੇ ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣ ਗੀਤਾ 3:3 ਬਚਨ ਹੈ:-

"लोकेऽस्मिन्द्विविधा निष्ठा पुरा प्रोक्ता मयानघ । ज्ञानयोगेन साङ्ख्यानां कर्मयोगेन योगिनाम् ॥३।३॥"

ਅਰਥ:"ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ "ਦੋ ਨਿਸ਼ਠਾ"(ਕਾਂਡ ਨਹੀ:ਪਰ ਨਾਮ ਕਰਮ ਬਰਤਨ ਕਰਕੇ ਭਲੇਖਾ ਪੈਦਾਹੈ)ਜੋ ਗੀਤਾ ਅਧਿਆਇ 2 ਵਿੱਚ ਕਹੈ ਹਨ:1.ਗਿਆਨ/ਸੰਨਿਆਸ ਯੋਗ ਨਿਸ਼ਠਾ:2:11- 29; 2.ਕਰਮ/ਬੁਧੀ/ਰਾਜ ਯੋਗ ਨਿਸ਼ਠਾ:30-37। ਫੇਰ ਪੰਜਵੇ ਅਧਿਯਾਯੇ 1. ਵਿੱਚ ਅਰਜੁਨ ਕਹਿੰਦਾਹੈ ਇਹ ਦੋ ਨਿਸ਼ਠਾ ਵਿੱਚੋਂ ਮੇਰੇ ਲਈ ਕੇਹੜੀ ਠੀਕਹੈ ? ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣ ਦੀ ਇਹ ਰਾਏ ਹੈ:-

"संन्यासः कर्म योग श्च निःश्रेयसकरावुभौ । तयोस्तु कर्म संन्यासात्कर्मयोगो विशिष्यते ॥5/2॥"

ਅਰਥ:-ਸੰਨਿਆਸ ਤੇ ਕਰਮ ਯੋਗ ਨਿਸ਼ਠਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਰਮ ਯੋਗ ਨਿਸ਼ਠ ਚੰਗੀ ਹੈ।2। ਕਿਯੂੰਕਿ ਸੰਨਿਆਸ ਯੋਗ ਨਿਸ਼ਠਾ ਜੀਵ ਵਿਤਾਂਤ ਲਈ ਬਿਨਾ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਿਤੌਂਣੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਸੰਭਵਹੈ।6''ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੀਤਾ 10:2 ਵਿੱਚ ਇਸਨੂੰ ''ਰਾਜ ਵਿਦਿਆ ਗੁਹਜ'' ਕਹੀਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਸ੍ਰੇਸਟਾ ਐਥੇ ਓਹ ਪੁਰਾਤਨ ਰਘੁਕੁਲ ਆਦਿ ਰਾਜ ਰਿਸ਼ੀ ਰਾਮ-ਸੀਤਾ ਅਵਤਾਰ ਰਾਜ ਯੋਗ ਨਿਸ਼ਠਾ ਇਸ ''ਜਪੁ ਨੀਸਾਣੁ'' ਪਾਠ ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿੱਚ''ਰਾਮ ਸੀਤਾ''ਦਾ ਰੂਪਕ ਅਲੰਕਾਰਹੈ ਜੋ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀਦੇ ਸਿੱਧਾਂਤਦੀ ਨੀਵਹੈ। ਰਾਜ ਜੋਗ ਦੋ(2) ਤਰ੍ਹਾਂਦਾ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦਾਹੈ:1.ਅਧਿਆਤਮ ਪੱਖ:ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂੰਜੀ.ਪੰ.237:19''ਐਸਾ ਕੋਇ ਜਿ ਦੁਬਿਧਾ ਮਾਰਿ ਗਵਾਵੈ॥ ਇਸਹਿ ਮਾਰਿ ਰਾਜਜੋਗੁ ਕਮਾਵੈ'';...ਤੇ: 2.ਵਿਵਹਾਰਿਕ:-1390:4 ; 1399:3 ''...ਰਾਜੁਜੋਗੁ ਤਖਤੁ ਦੀਅਨੁ ਗੁਰ ਰਾਮਦਾਸ ॥4''; ਪੰ.1390:3-;1392:1-;1398:8-; 1399:3,6 ; 1408:3 ॥

ਜਤੁ ਪਾਹਾਰਾ ਧੀਰਜੁ ਸੁਨਿਆਰੁ॥ ਅਹਰਣਿ ਮਤਿ ਵੇਦੁ ਹਥੀਆਰੁ॥ ਭਉ ਖਲਾ ਅਗਨਿ ਤਪਤਾਉ॥ ਭਾਂਡਾ ਭਾਉ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਤੁ ਢਾਲਿ॥ ਘੜੀਐ ਸਬਦੁ ਸਚੀ ਟਕਸਾਲ ॥ ਜਿਨ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰਮੁ ਤਿਨ ਕਾਰ ॥ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ ॥੩੮॥

ਨੰ.1. ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ ''ਮੀਣਾ''-38

ਕਹੇ, ਜਿਸਕਾ ਮਖਸੂਤ, ਉਸਹੀ ਸਾਥਿ ਹੋਵੇ, ਅਰੁ ਉਸ ਹੀਕਉ ਲੀਆ ਚਾਹੇ, ਸੁ ਕਿਤੇ ਉਪਾਇ? ਜਤਨਿ ਓਹੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭੀ ਹੋਇਕੇ ਨ ਹੋਇ, ਕਹੇ, 'ਆਇ ਹੋਏ, ਕਹੇ ਕਿਉ ਕਰਿ ਹੋਇ?'

ਜਤੁ ਪਾਹਾਰਾ ਧੀਰਜੁ ਸੁਨਿਆਰੁ ॥

ਤਿਸੁਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ:- ਕਹੇ,ਤਿਸੁ ਸਚੇ ਸਾਹਿਬ ਕਉ, ਜੇ ਕੋਈ ਲੀਆ ਪਾਇਆ ਚਾਹੇ, ਤਉ ਏਵ ਪਾਏ, ਉਸ 'ਸਾਰੁ ਵਸਤੁ' ਕਉ, ਨਿਰੰਜਨ ਪੁਰਖ ਕਉ। ਜਿ ਪ੍ਰਥਮੇ ਤੇ 'ਜਤ ਕਾ ਪਹਾਰਾ' ਕਹੈ, ਅਰੁ 'ਧੀਰਜੁ 'ਸੁਨਿਆਰੁ' ਕਹੇ,ਅਰ 'ਅਹਿਰਣਿ' ਕੀ ਠਉੜ 'ਮਤਿ' ਅਚਲ ਹੋਇ; ਕਿਤੇ ਪਾਪਾ ਕਿਤੇ ਪਾਪ ਡੋਲੇ ਨਾਹੀ । ਦੁਖਿ ਸੁਖਿ, ਏਕਸੀ ਰਹੇ, ਪੋਲੇ ਭਰਮੈ ਕਿਤੇ ਨਾਹੀ। ਅਟਲ, ਅਚਲ 'ਮਤਿ' ਹੋਇ, ਅਰੁ ਵੇਦੁ ਜਿ ਕਰਮ ਕਰਤੂਤਿ ਕਹਤਾਹੈ, ਉਹ ਕਮਾਵੈ, ਉਸ 'ਵੇਦਕਾ ਹਥੋੜਾ' ਕਰੈ। ਅਰੁ 'ਖਲਾਂ',ਜਿ ਹੋਤੀਆਂ ਹੈ, ਜਿਨਾ ਸਾਥਿ ਅਗਨਿ ਧਵੀ ਤੀ ਹੈ, ਸੁ ਖਲਾਂ ਪਰਮੇਸੁਰਕੇ 'ਭੈ' ਕੀਆ ਕਰੇ। ਪਰਮੇਸੁਰ ਤੇ'ਡਰਤਾ'ਹੀ ਰਹੇ, ਏਹ ਖਲਾ ਕਰੈ। ਅਰੁ 'ਆਰਣ' ਮਹਿ ਜੀ ਅਗਨਿ ਹੋਤੀਹੈ, ਸੁ 'ਅੰਤਹ-ਕਰਨ' ਕੇ ਵਿਖੇ ਤ੍ਰਿਪਤਾਸੁ ਆਵੈ, ਤ੍ਰਿਪਤਿਕੀ ਅਗਨਿ ਕਰੈ। ਅਰੁ ਭਾਂਡੇਮਹਿ ਜਿ ਪਾਣੀ ਹੋਤਾਹੈ,ਜਿਸਮਹਿ ਖੰਨੀ ਠੰਢੀ ਕਰੀਤੀਹੈ,ਸੁ ਓਹੁ 'ਭਾਂਡਾ'ਭਾਵਕਾ ਕਰੈ। ਉਸ 'ਭਾਵਕੇ ਭਾਂਡੇਮਹਿ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ' ਢਾਲੇ। ਤਹਾਂ ਜਾਹਿ ਕਰਿ 'ਸਬਦ' ਘੜੀਐ। ਜਾਂ ਏਹ ਸੰਜਮ ਮਾਨੁਖ ਮਹਿ ਆਵਹਿ, ਤਾਂ ਏਹ ਰਸਾਲ ਹੋਇ। ਤਾਂ ਇਸ ਮਹਿ ਸਬਦੁ ਘੜੀਐ। ਏ'ਧਰਮ ਸ਼ਾਲ',ਏਹ 'ਸਬਦੁ'ਘੜਨੇ ਦੀਹੈ। ਸੁ ਏਹ ਕਾਰ ਤਿਸਕੇ ਹਵਾਲੇ ਹੋਇ, ਜਿਸਕਉ ਆਪ ਕਰਮੁ ਕਰੇ, ਅਰੁ ਆਪਣੀ ਮਿਹਰਕੀ ਨਜਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖੇ। ਜਿਸਕਉ ਏਹ ਨਜਰਿ ਹੋਇ, ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰਕੀ, ਸੋ ਨਿਹਾਲੁ ਹੋਆ। ਨਿਰੰਜਨ ਜਿਹੈ, ਸਿ ਏਹੀ 'ਆਤਮਾ-ਰਾਮ'ਹੈ, ਜਿ ਘਟ ਘਟਕੇ ਵਿਖੇ ਰਮਿ ਰਹਿਆਹੈ। ਬੋਲਹੁ ਭਾਈ ਸੰਤ ਜਨੁ 'ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ',ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਜਿਸਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਰਨ ਕਲੀ ਕਾਲ ਮਹਿ, ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਿ, ਸੋ ਵਾਹੁ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ:-

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਏਹੁ ਜਪੁ ਕਰਕੇ ਪੁਰਖ ਕਾ, ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਕੀਆ ਵਖਿਆਨੁ ॥ ਜਗਤੁ ਉਧਾਰਨ ਕਾਰਨੇ, ਧੁਰਹੁ ਹੋਆ ਫੁਰਮਾਨੁ॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸਚੁ ਨਾਮੁ, ਜਪੀਐ ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ॥ ਹਿਤੁ ਕਰਿ ਜਪ ਕਉ ਜੋ ਪੜੇ, ਸੋ ਦਰਗਹ ਪਾਵੈ ਮਾਨੁ॥ ਜੰਮਣ ਮਰਣਾ ਕਟੀਐ, ਜੋ ਜਪ ਸੰਗਿ ਲਾਏ ਧਿਆਨੁ ॥ ਜਿਵ ਕਿਵ ਕਰਿ ਜਪ ਕਉ ਪੜੇ, ਸੋ ਅਵਸਰੁ ਜਿਣੈ ਨਿਦਾਨੁ॥ ਜੇ ਮਨਸਾ ਮਨਹਿ ਧਰੇ,ਕਰੇ ਪੂਰਨ ਭਗਵਾਨੁ ॥ ਅਹਿਨਿਸਿ ਜਪ ਜਪਤਾ ਰਤੇ, ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਦੀਸੈ ਦਾਨੁ॥ 1 ॥[89]

ਬੋਲਹੋ ਵਾਹਗੁਰੁ, ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ । ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ, ਸਚਾ ਮਿਹਰਵਾਨ॥ ਰਾਮ,ਰਾਮ,ਰਾਮ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਦਾ ਸਤਿ। ਸਤਿ ਰਾਮ। ਰਾਮ ਸਤਿ। ਰਾਮ ਸਤਿ। ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਸਤਿਗੁਰੁਪਰਸਾਦਿ ॥ 208.।.28॥ 41 ॥

ਨੰ.2. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਸ਼ਹੀਦ' - 38

ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ:-

ਜਤੁ ਪਾਹਾਰਾ ਧੀਰਜੁ ਸੁਨਿਆਰੁ ॥

'ਜਤ'ਦਾ ਪਹਾਰਾ ਹੋਵੇ। ਸੋ ਜਤਭੀ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾਹੈ; ਜੋ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀਦਾ ਜਤ,ਆਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰਥੇਂ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਅਰ ਅਤੀਤਦਾ ਜਤ,ਏਹਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਅਰ ਲੜਕੇ ਵੱਲ ਦੇਖੇਨਹੀਂ,ਸੋ ਏਹ ਪਹਾਰਾ ਕਰੇ।ਅਰ ਜੋ ਕਾਰਜ ਕਰਨਾ,ਧੀਰਜ ਨਾਲ ਕਰਨਾ,ਸੋ ਏਹ ਧੀਰਜ ਸੁਨਿਆਰਾ ਕਰੇ। ਅਰ ਅਹਰਣ ਦੀ ਨਿਆਈ ਮਤ ਆਪਣੀ ਅਚੱਲ ਕਰੇ;ਅਰ'ਵੇਦਾਂ'ਤੇ'ਗੁਰਾਂ'ਦੇ ਬਚਨਾਂਦੇ ਹਥੋੜੇ ਬਣਾਏ।ਅਰ ਪਰਮੇਸ਼ਰਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾਜੋ'ਭਉ'ਮਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾਹੈ, ਸੋ ਖੱਲਾਂ ਕਰੇ। ਅਰ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਤੇ ਵਾਸ਼ਨਾਂਦਾ ਰੋਕਣਾ ਇਸ ਤਪ ਦੀ ਅਗਨਿ ਕਰੇ, ਸੋ ਇਸ ਅਗਨਿ ਨਾਲ ਮਨ ਨੂੰ ਤਪਾਏ। ਅਰ ਜੋ ਸਭਸ ਨਾਲ ਭਾਉ ਕਰਨਾਹੈ, ਇਹ ਭਾਂਡਾ ਕਰੈ, ਅਰ ਜੋ ਮਨ ਵਿੱਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਜਪਣਾਹੈ,ਏਹ ਭਾਂਡੇ ਵਿਚ ਢਾਲੇ, ਸੋ ਸੱਚੀ ਟਕਸਾਲ 'ਸਾਧ-ਸੰਗਤ'ਹੈ, ਅਰ ਤਿਸ ਵਿੱਚ ਗੁਰਾਂਦਾ ਸ਼ਬਦ ਘੜੀਦਾਹੈ, ਅਰ ਏਹ ਭੀ ਆਪਣੇ ਮਨਨੂੰ ਸੁੱਧ ਕਰੇ, ਅਰ ਗੁਰਾਂਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਧਾਰੇ,ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਮਨ ਘੜੀਏ। ਜਿਨਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਾਂਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਦੀ ਨਦਰਹੈ ਓਨਾਂ ਨੂੰ ਭਗਤਿਦੀ ਕਾਰ ਹੋਂਦੀਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨਕਿ, ਜਿਨਾਂਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜਦੀ ਭਗਤਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਦੀਹੈ, ਓਹ 'ਨਦਰੀ' ਜੋ 'ਪਰਮਾਤਮਾ' ਹੈ, ਅਰ ਸਭਸੇ ਦਾ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਾਹੈ, ਸੋ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ 'ਬੁਧ'ਦੇ 'ਨੇਤ੍ਰਾਂ' ਕਰ ਦੇਖਦੇਹੈਂ, ਅਰ ਬਿਨਾਂ 'ਬੁੱਧ'ਦੇ ਉਜਲ ਹੋਇਆਂ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਂਦਾ;ਅਰੋਸਾਧ-ਸੰਗਤ'ਅਤੇ 'ਨਾਮ' ਬਿਨਾਂ 'ਬੁੱਧ' ਉਜਲ ਨਹੀਂ ਹੋਂਦੀ॥ 38॥

---

89. ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ:-ਬੇਸ਼ਕ ਬਾਵਾ ਮੇਹਰਬਾਨ "ਪੱਕੀ"ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਬਾਣੀਦੀ ਆਪਣੀ"ਟੀਕਾ"ਅਰਥ ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਕਿਤੇ ਕਾਵਜ ਬਾਣੀ ਰਚੀਹੈ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਬਾਣੀ ਪ੍ਰਿਥਾ ਅਨੁਸਾਰ "ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ" ਅਤੇ "ਅਰਥ" ਸੰਸ਼ਨਯੀ ਹਨ ਪਰ, ਕਿਉਂਕਿ ਓਹ ਆਪ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁ ਗਦੀ ਮਾਲਕ ਹੋਣਦੇ ਸੰਸਾਰੀ ਰੀਤੋਂ--ਗੁਰੁਜੀਦੀ ਰਚੀ ਬਾਣੀਹੀ ਨਹੀ-ਬਲਕਿ ਓਨ੍ਹਾਂਦੇ ਪਰਮ ਗੁਰੁਦੀਹੈ-ਤਾਂ ਓਹ ਸਚੋਸਚ ਮਹਲਾ ਕਿਵੇਂ ਲਿਖਦੇ ? ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਦਕਿ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ"ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਗਦੀ"ਚਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਓਨ੍ਹਾਂਦੇ ਸਾਬਿਜ਼ਾਦਾ ਮੇਹਰਬਾਨ ਨੇ ਸਾਫ, ਠੀਕ ਲਿਖਿਆ:-"ਗੁਰੁਗਦੀ ਅਰਜੁਨ ਗੁਰੁ ਦਿਤੀ, ਤੇ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਬੰਸ ਮੁਖੀਏ ਦਾ ਸਿਰੋ-ਪਾਓ ਦਿਤਾ, ਜੋ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਵਿਵਹਾਰ ਤੋਂ ਯਥਾਰਥ ਹੈ - ਅਯਥਾਰਥ ਨਹੀਂ ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨੰ.3. ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਜੀ (ਸੇਵਾਪੰਥੀ) - 38

ਇਸਕਾ ਅਰਥ॥ ਅਬ ਸਾਧਨ ਹੁ ਸਹਿਤੁ ਨਿਧਯਾਸਨ ਅਰ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਸ੍ਰੀਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤਿ ਪੂਰਬ ਕਹਿਤੇਹੈ:- ਜਤੁ ਪਾਹਾਰਾ ਧੀਰਜੁ ਸੁਨਿਆਰੁ ॥

ਜਤੁ ਪਾਹਾਰਾ॥ ਜਤੁ ਨਾਮ ਜਤਨ ਕਾਹੈ। ਜਤਨ ਕਹੀਐ ਵੈਰਾਗ ਤੋਂ ਆਦਿ ਚਤੁਸਠੇ-ਸਾਧਨਜੋ ਗਯਾਨਕੇ ਹੋਂ ਸੋ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਅਬ ਕਹਿਤੇਹੈਂ, ਬ੍ਰਹਮਾਕੇ ਲੋਕਤੇ ਲੇ ਇਸਥਾਵਰ ਪ੍ਰਯੰਤ ਜੋ ਸੁਖ ਹੈਂ, ਤਿਨ ਸੁਖਹੁ ਬਿਖੇ ਕਾਕ ਬਿਸ਼ਟਾ ਵਤ ਤਿਯਾਗ ਹੋਣਾ, ਤਿਸਕਾ ਨਾਮ 'ਸ਼ੁਧ ਵੈਰਾਗ' ਹੈ। ਅਰ ਅਭੇਦ ਸਰਬਮਹੁ ਨਾਰਾਯਣ ਦ੍ਰਿਸਟ ਕਾ ਨਾਮ 'ਬਿਬੇਕ'ਹੈ।

(ਉ) ਅਰ ਸਦਾ ਅੰਤਰ ਤੇ ਵਾਸਨਾ ਕਾ ਤਯਾਗ ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ 'ਸ੍ਰੰਮ' ਹੈ।

(ਅ) ਬਿਖਯਹੁ ਤੇ ਇੰਦ੍ਰੀਯਹੁ ਕੇ ਰੋਕਨ ਕਾ ਨਾਮ 'ਦਮ' ਹੈ।

(ਏ) ਸ਼ਬਦੁ, ਸਪ੍ਰਸ, ਰੂਪ ਰਸ, ਗੰਧ ਯਹਿ ਪੰਚ ਬਿਖਯ ਹੈਂ। ਇਕ ਤੇ ਅਚਾਰ ਦਾ ਨਾਸ ਉਪਰੰਤ ਹੈ।

(ਸ) ਅਰ 'ਸੁਖ-ਦੁਖ' ਬਿਖੇ ਸਮ ਸਥਿਰਹਿ ਨਾ ਬਯਾਕੁਲ ਹੋਣਾ।

(ਹ) ਯਹੀ ਤਿਤਿਛਾ ਹੈ।

(ਕ) ਬੇਦ ਤਥਾ ਗੁਰੋ ਕੇ ਵਾਕਹੁ ਬਿਖੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਯਹੀ 'ਸ੍ਰੱਧਾ' ਹੈ।

(ਖ) ਚਿਤ ਕੀ ਸਦਾ ਏਕਾਗ੍ਰਤਾ ਯਹੀ ਸਮਾਧਾਨਤਾ ਹੈ।

ਗ) ਅਰ ਸੰਸਾਰ ਬੰਧ ਤੇ ਕੈਸੇ ਛੂਟੌਂ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰੁ ਯਹਿ ਮੁਕਤਿ ਕੀ ਇਛਾ ਕਾ ਨਾਮ ਸੁ ਮੋਛਤਾ ਹੈ।

ਸੋ ਯਹਿ ਬੈਰਾਗ1 ਬਿਬੇਕ2 ਸਮ3 ਦਮ3 ਉਪਰਾਮ3 ਤਿਖਯਾ3; ਸ੍ਰੱਧਾ3 ਸਮਾਧਾਨਤਾ3 'ਮੁਮੋਛਤਾ'4; ਯਹੀ ਚਤੁਸ਼ਟੈ-ਸਾਧਨ ਸੰਤਹੁਕੇ ਪਾਹਾਰਾਹੈ, ਦੁਕਾਨਹੈ। ਧੀਰਜੁ ਸੁਨਿਆਰੁ। ਧੀਰਜ ਨਿਹਚਲਤਾ, ਸੋਈ ਸੁਨਿਆਰ ਸਥਾਨੀਹੈ। ਅਹਿਰਣ ਮਤਿ-ਬੁੱਧ ਦ੍ਰਿੜਸੋ ਅਹਿਰਣਹੈ, ਬੇਦ ਹਥੀਆਰ, ਬੇਦ ਕੀ ਸ਼ੁਤਿਹੁ ਸੇ ਪ੍ਰਮਾਣਸੋ ਕਹਿਤੇਹੈ:-

ਏਕੋ ਦੇਵ-ਸ੍ਰਬ ਭੂਤੇਖ ਗੂਢ: ਸਰਬ ਵਿਆਪੀ ਸ੍ਰਬ ਭੂਤਾਤਰਾਤਮ। ਕਰਮਾਧਯਖਯ: ਸਰਬ ਭੂਤਾ ਧਿਵਾਸ ਸਾਛੀਚੇਤ: ਕੇਵਲੋ ਨਿਰਗੁਣ ਸਚੇਤਿ। ਅਰਥ। "ਏਕ ਦੇਵਹੀ ਸਰਬ ਭੂਤਹੁ ਬਿਖੇ ਗੁਹਯਹੈ, ਸ੍ਰਬ ਬਯਾਪੀਹੈ, ਸਰਬ ਭੂਤਹੁਕਾ ਅੰਤਰਜਾਮੀਹੈ, ਕਰਮਹੁਕਾ ਆਸ੍ਰਾ ਹੈ। ਸ੍ਰਬ ਛੂਤਹੁ ਕਾ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨਹੈ, ਸਾਖੀਹੈ, ਚੇਤੰਨਹੈ, ਕੇਵਲ ਨ੍ਰਿਗੁਣਹੈ"।1॥ "ਅੜ੍ਾਯੰ ਪੁਰੁਸ: ਸ੍ਰਯੰ ਜਯੋਤਿਰ ਭਗਤਿ॥ ਅਰਥੁ॥ ਇਸ ਮੋ ਯਹਿ ਪੁਰਖ ਸੁਤੇ ਜੋਤਿ ਹੈ॥2॥ ਯੇ ਯਵੰਗਯਾਨਮਯ: ਪੁਰੁਸ਼: ਅਰਥ॥ ਜੋ ਯਹ ਵਿਗਯਨਕ ਪੁਰਸ਼ ਹੈ॥3॥ ਯੋ ਯੰਮ ਵਿਨਾਸ ਪੁਰਸ਼: ਅਰਥ॥ ਜੋ ਯਹਿ ਅਬਿਨਾਸੀ ਪੁਰਸ ਹੈ॥4॥ ਪ੍ਰਜਾਪਤਿਸਟਾਬ੍ਰਹਮ। ਅਰਥ॥ ਪ੍ਰਜਾ ਕਾ ਆਸ੍ਰਾ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ॥5॥ ਸਤਯੰ ਗਯਾਨ ਮਨੰਤੰ ਬ੍ਰਹਮ। ਅਰਥ।ਸਤਾ ਮਾਤ੍ਰ ਗਯਾਨ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ॥6॥ ਪ੍ਰਤਯਗਾ ਨੰਦਮਯ: ਪੁਰਸ਼; ਅਰਥ॥ ਪ੍ਰਤਖਯ ਆਨੰਦ ਰੂਪ ਪੁਰਖ ਹੈ॥7॥ ਸਹਸ੍ ਸੀਰਖ ਪੁਰਖ ਅਰਥ॥ ਸਹਸ੍ ਮੂਰਤਿਮਾਨ ਪੁਰਖ ਹੈ॥8॥ ਵਿਗਯਾਨ ਮਾਨੰਦਬ੍ਰਹਮ ਅਰਥ॥ ਵਿਗਯਾਨ ਆਨੰਦ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ॥9॥ ਏਕ ਦੇਵਾ ਦ੍ਵਿਤੀਯੰ ਬ੍ਰਹਮ॥ ਅਰਥ॥ ਏਕ ਅਦਿਵ੍ਤੀ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ॥10॥ ਅਯਮਾਤਮਾ ਬ੍ਰਹਮ। ਅਰਥ॥ ਯਹਿ ਆਤਮਾ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ॥11॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੁਦੇਵ ਮੁਕਤਿ ਇਤ। ਅਰਥ ਸਦਾ ਨਿਹਚੈ ਮੁਕਤਿ ਹੈ॥12॥ ਬ੍ਰਹਮੇਵ ਮੁਕਤਿ ਇਤਿ॥ ਅਰਥ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਹਚੇ ਮੁਕਤਿ ਹੈ॥13॥ ਬ੍ਰਹਮੇਵ ਸਨ ਬ੍ਰਹਮਾ ਪਤਤਿ॥ ਅਰਥ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਹੂਆ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੈ॥14॥ ਮੁਕਤਿ ਸਚ ਬਿਮੁਚਯਤੇ। ਅਰਥ॥ ਮੁਕਤਿ ਕੋ ਹੈ ਸੋਹੀ ਬਹੁੜਿ ਮੁਕਤਿ ਹੋਵੇ ਹੈ॥15॥ ਨਾਨਬੋਤੇ ਅਸਤਿ ਕਿਚਿੰਨ। ਅਰਥ। ਇਸ ਤੇ ਔਰ ਭਿੰਨ ਕਿੰਚਿਤ ਨਹੀ ਹੈ॥16॥ ਯਤੋਵਾਚੋ ਨਿਵਰਤਤੇ ਅਪ੍ਰਾਪਯਮਨਸਾਸ:ਅਰਥ॥ ਜਿਸਤੇ ਕਾਵਿ ਨਿਵਰਤਹੈ ਮਨਕੇ ਸਹਤਿ ਬੁੱਧ ਅਪ੍ਰਾਪਤਿਹੈ ॥17॥ ਮ੍ਰਿਤਯੋ ਸਮ੍ਰਿਤਯੁ ਅਪਨੋ ਤਿਯਟਿਰਨਾਨਯੋ ਵਪਸਯਤਿਮ। ਅਰਥ॥ ਮਿਤ੍ਰਯੁ ਹੋਵਕੋ ਸੋਬਹੁੜਿ ਮ੍ਰਿਤਯੁਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇਹੈ। ਸੋਈਹਾ ਨਾਨਵਿਤ ਦੇਖੋ ਹੈ॥18॥ ਇਤਯਾਦਿ; ਬੇਦਿ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹਥੀਆਰਹੈਂ।

ਭਉ ਖਲਾ। ਸੰਸਾਰਕੇ ਜਨਮ-ਮਰਣਕੇ ਦੁਖਕਾ ਜੋਰੁ ਯਹੈ,ਸੋਈ ਭਸਰਾਹੈ। ਅਗਨ ਤਪ ਤਾਉਹੈ। ਤਪ ਕਹੀਐ ਕ੍ਵਿਛ, ਚਾਂਦ੍ਰਯਣ: ਨਿਤਯ ਨਮਿਤਯਾਦਿ ਤਪਹੁਕਾ ਜੋ ਤੇਜਹੈ, ਸੋਈ ਅਗਨ-ਤਾਉਹੈ। ਭਾਡਾ ਭਾਉ, ਪ੍ਰਭ ਤਥਾ ਪ੍ਰਭਕੇ ਸੰਤਹੁ ਬਿਖੇ ਭਗਤਿ-ਭਾਉ ਸੋਈ ਬਰਤਨ ਪਾਤ੍ਰ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਤੁ ਢਾਲਿ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਹੀਐ, ਮੁਕਤਿ ਪਦਿ,ਸ਼ੁਧ ਸਰੂਪਕੀ ਅਨਭਉ,ਸੋ ਤਿਸ ਪਾਤ੍ਰ ਬਿਖੇ ਸਿਥਿਤ ਹੋਵੇਹੈ।

ਘੜੀਐ ਸਬਦੁ ਸਚੀ ਟਕਸਾਲ ॥

ਸਚੀ ਟਕਸਾਲਿ ਸੋਹੈ ਜਹਾਂ ਸਤਿ-ਸਰੂਪ ਕੇਵਲ ਨਾਰਾਯਣ ਹੀ ਅਨਭਉ ਹੈ। ਸੋ ਐਸੇ ਗੁਰ ਅਥਵਾ ਬ੍ਰਹਮਬੇਤਾ ਸੰਤ ਸੋਈ ਸਚੀ ਟਕਸਾਲਿ ਹੈ। ਤਹਾਂ ਸਬਦਿ-ਮਹਾਂਵਾਕਹੁਕਾ ਪ੍ਰਜੋਜਨ ਪ੍ਰਗਟਿ ਹੋਤਾਹੈ, ਯਹੀ ਘੜਨਾਹੈ। ਸੋ ਕਹੇਹੈ:- 'ਤਤ੍ਵਮਸਿ' ਯਹ ਮਹਾਂਵਾਕੁਹੈ। 'ਤਤ' 'ਤੰਤ੍ਵ' 'ਅਸਿ' ਯਹਿ ਤੀਨ ਪਦਿਹੈਂ। 'ਤਤ' ਕਹੀਐ ਈਸ਼੍ਵਰ ਖਟ6(6)ਗੁਣ ਸੰਪੰਨ ਜੋਹੈ, ਸੋ ਗੁਣ ਕਹੇ ਹੈਂ:- ਈਸ਼੍ਵੈਰਜ1, ਧਰਮ2, ਜਸ 3, ਲਛਿਮੀ4, ਗਯਾਨ5, ਬਿਗਯਾਨ6,ਇਤ ਖਟ(6)ਗੁਣ ਸੰਪੰਨ ਤਤ੍ਵ ਈਸ਼ਵਰ॥ 'ਤ੍ਵੰ' ਕਹੀਐ ਜੀਵ:-ਜਨਮ1, ਅਸਤਿ2, ਬ੍ਰਿਧ3, ਬਿਪ੍ਰਨ4, ਕਛੀਯ5,ਤਨ-ਨਾਸ6;ਇਤਿ''ਖਟਿ-ਬਿਕਾਰ'' ਸੰਜੁਕਤਿ 'ਤ੍ਵੰ'-ਜੀਵ,'ਅਸਿ'ਕਹੀਐ-ਦੋਨੋਹੁਕੀ ਏਕਤਾ। ਸੋ ਏਕਤਾ ਕੈਸੇਹੈ ? ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤਿ ਕਰਕੇ ਕਹੇਹੈਂ:-

ਜੈਸੇ ਕਹੀਐ ਸੋਈ ਯਹਿ ਪੁਰਖਹੈ, ਜੋ ਪੂਰਬ ਦੇਖਾ ਥਾ। ਸੋ ਵਹਿ ਕਾਲਿ, ਵਹਿ ਦੇਸ਼, ਵਹ ਬਿਭੂਤਿ; ਤਥਾ ਯਹਿ ਕਾਲ, ਯਹ ਦੇਸ਼, ਯਹ ਬਿਭੂਤ, ਜੈਸੇ ਇਨ ਦੋਨੋਕੇ ਉਪਾਸਕਨੇ ਤਯਾਗਣੇ ਕਰਕੇ, ਅਰ ਕੇਵਲ ਪਿੰਡ-ਮਾਤ੍ਰ ਦ੍ਰਿਸਟਮੋ ਪੁਰਖ ਸਿਧ ਹੋਤਾਹੈ; ਤੈਸੇਹੀ ਗੁਣ-ਬਿਕਾਰ ਦੋਨਹੁ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਕੇ ਤਯਾਗ ਬਿਖੇ ਕੇਵਲ ਚੇਤੰਨ-ਸਤਾਕੇ ਗ੍ਰਹਣ ਵਿਖੇ ਕੇਵਲ ਅਦ੍ਵਿਤੀਯ-ਬ੍ਰਹਮ ਨਾਰਾਯਣਹੀ ਜਿਉਂਕੇ ਤਿਉਂ ਸੱਤਾ-ਮਾਤ੍ਰ 'ਏਕ' ਹੀਹੈ॥

ਜੈਸੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਅਰੁ ਬੂੰਦ ਦੋਨੋ ਕੇਵਲ ਜਲ ਹੀਹੈ। ਸੋ ਯਹਿ ਜੀਵ-ਈਸ਼ਵਰਕੀ ਏਕਤਾ ਜੋ ਅਨਭਉਹੈ ਸੋਈ 'ਅਸਪਦਿ' ਸਬਦਕਾ ਘੜਨਾ ਹੈ, ਯਹੀ ਪਰਮ-ਪਦਿ,'ਮੁਕਤਿ'ਹੈ।

ਜਿਨਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰਮੁ ਤਿਨ ਕਾਰ ॥ ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ ॥38॥

ਸੋ ਯਹਿ ਅਨਭਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਿਸ ਕੋਹੈ? ਜਿਸਕੋ ਭਗਵਤਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸਟ। ਅਰ ਪੂਰਬ ਜਨਮਕੋ ਸ਼ੁੱਧੁ ਕਰਮ ਈਸ਼੍ਵਰ ਅਰਪਣ ਜਿਨਕੇ ਤਿਨ ਕਰਿ, ਤਿਨਕੋ ਯਥਾਰਥ-ਬ੍ਰਹਮਾ-ਕਾਰ ਸਰਬਕਾ ਅਨਭਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿਹੈ। ਸੋ ਕੇਵਲ ਸਾਖਯਾਤਿ ਨਾਰਾਯਣ ਸਰੂਪ ਹੀਹੈ। ਉਨਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੁਦੇਵ ਮੁਕਤਿ ਇਤ। ਅਰਥ ਸਦਾ ਨਿਹਚੈ ਮੁਕਤਿ ਹੈ॥12॥ ਬ੍ਰਹਮੇਵ ਮੁਕਤਿ ਇਤਿ॥ ਅਰਥ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਹਚੇ ਮੁਕਤਿ ਹੈ॥13॥ ਬ੍ਰਹਮੇਵ ਸਨ ਬ੍ਰਹਮਾ ਪਤਤਿ॥ ਅਰਥ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਹੂਆ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੈ॥14॥ ਮੁਕਤਿ ਸਚ ਬਿਮੁਚਯਤੇ। ਅਰਥ॥ ਮੁਕਤਿ ਕੋ ਹੈ ਸੋਹੀ ਬਹੁੜਿ ਮੁਕਤਿ ਹੋਵੇ ਹੈ॥15॥ ਨਾਨਬੋਤੇ ਅਸਤਿ ਕਿਚਿੰਨ। ਅਰਥ। ਇਸ ਤੇ ਔਰ ਭਿੰਨ ਕਿੰਚਿਤ ਨਹੀ ਹੈ॥16॥ ਯਤੋਵਾਚੋ ਨਿਵਰਤਤੇ ਅਪ੍ਰਾਪਯਮਨਸਾਸ:ਅਰਥ॥ ਜਿਸਤੇ ਕਾਵਿ ਨਿਵਰਤਹੈ ਮਨਕੇ ਸਹਤਿ ਬੁੱਧ ਅਪ੍ਰਾਪਤਿਹੈ ॥17॥ ਮ੍ਰਿਤਯੋ ਸਮ੍ਰਿਤਯੁ ਅਪਨੋ ਤਿਯਟਿਰਨਾਨਯੋ ਵਪਸਯਤਿਮ। ਅਰਥ॥ ਮਿਤ੍ਰਯੁ ਹੋਵਕੋ ਸੋਬਹੁੜਿ ਮ੍ਰਿਤਯੁਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇਹੈ। ਸੋਈਹਾ ਨਾਨਵਿਤ ਦੇਖੋ ਹੈ॥18॥ ਇਤਯਾਦਿ; ਬੇਦਿ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹਥੀਆਰਹੈਂ।

ਭਉ ਖਲਾ। ਸੰਸਾਰਕੇ ਜਨਮ-ਮਰਣਕੇ ਦੁਖਕਾ ਜੋਰੁ ਯਹੈ,ਸੋਈ ਭਸਰਾਹੈ। ਅਗਨ ਤਪ ਤਾਉਹੈ। ਤਪ ਕਹੀਐ ਕ੍ਵਿਛ, ਚਾਂਦ੍ਰਯਣ: ਨਿਤਯ ਨਮਿਤਯਾਦਿ ਤਪਹੁਕਾ ਜੋ ਤੇਜਹੈ, ਸੋਈ ਅਗਨ-ਤਾਉਹੈ। ਭਾਡਾ ਭਾਉ, ਪ੍ਰਭ ਤਥਾ ਪ੍ਰਭਕੇ ਸੰਤਹੁ ਬਿਖੇ ਭਗਤਿ-ਭਾਉ ਸੋਈ ਬਰਤਨ ਪਾਤ੍ਰ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਤੁ ਢਾਲਿ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਹੀਐ, ਮੁਕਤਿ ਪਦਿ,ਸ਼ੁਧ ਸਰੂਪਕੀ ਅਨਭਉ,ਸੋ ਤਿਸ ਪਾਤ੍ਰ ਬਿਖੇ ਸਿਥਿਤ ਹੋਵੇਹੈ।

ਘੜੀਐ ਸਬਦੁ ਸਚੀ ਟਕਸਾਲ ॥

ਸਚੀ ਟਕਸਾਲਿ ਸੋਹੈ ਜਹਾਂ ਸਤਿ-ਸਰੂਪ ਕੇਵਲ ਨਾਰਾਯਣ ਹੀ ਅਨਭਉ ਹੈ। ਸੋ ਐਸੇ ਗੁਰ ਅਥਵਾ ਬ੍ਰਹਮਬੇਤਾ ਸੰਤ ਸੋਈ ਸਚੀ ਟਕਸਾਲਿ ਹੈ। ਤਹਾਂ ਸਬਦਿ-ਮਹਾਂਵਾਕਹੁਕਾ ਪ੍ਰਜੋਜਨ ਪ੍ਰਗਟਿ ਹੋਤਾਹੈ, ਯਹੀ ਘੜਨਾਹੈ। ਸੋ ਕਹੇਹੈ:- 'ਤਤ੍ਵਮਸਿ' ਯਹ ਮਹਾਂਵਾਕੁਹੈ। 'ਤਤ' 'ਤੰਤ੍ਵ' 'ਅਸਿ' ਯਹਿ ਤੀਨ ਪਦਿਹੈਂ। 'ਤਤ' ਕਹੀਐ ਈਸ਼੍ਵਰ ਖਟ6(6)ਗੁਣ ਸੰਪੰਨ ਜੋਹੈ, ਸੋ ਗੁਣ ਕਹੇ ਹੈਂ:- ਈਸ਼੍ਵੈਰਜ1, ਧਰਮ2, ਜਸ 3, ਲਛਿਮੀ4, ਗਯਾਨ5, ਬਿਗਯਾਨ6,ਇਤ ਖਟ(6)ਗੁਣ ਸੰਪੰਨ ਤਤ੍ਵ ਈਸ਼ਵਰ॥ 'ਤ੍ਵੰ' ਕਹੀਐ ਜੀਵ:-ਜਨਮ1, ਅਸਤਿ2, ਬ੍ਰਿਧ3, ਬਿਪ੍ਰਨ4, ਕਛੀਯ5,ਤਨ-ਨਾਸ6;ਇਤਿ"ਖਟਿ-ਬਿਕਾਰ" ਸੰਜੁਕਤਿ 'ਤ੍ਵੰ'-ਜੀਵ,'ਅਸਿ'ਕਹੀਐ-ਦੋਨੋਹੁਕੀ ਏਕਤਾ। ਸੋ ਏਕਤਾ ਕੈਸੇਹੈ ? ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤਿ ਕਰਕੇ ਕਹੇਹੈਂ:-

ਜੈਸੇ ਕਹੀਐ ਸੋਈ ਯਹਿ ਪੁਰਖਹੈ, ਜੋ ਪੂਰਬ ਦੇਖਾ ਥਾ। ਸੋ ਵਹਿ ਕਾਲਿ, ਵਹਿ ਦੇਸ਼, ਵਹ ਬਿਭੂਤਿ; ਤਥਾ ਯਹਿ ਕਾਲ, ਯਹ ਦੇਸ਼, ਯਹ ਬਿਭੂਤ, ਜੈਸੇ ਇਨ ਦੋਨੋਕੇ ਉਪਾਸਕਨੇ ਤਯਾਗਣੇ ਕਰਕੇ, ਅਰ ਕੇਵਲ ਪਿੰਡ-ਮਾਤ੍ਰ ਦ੍ਰਿਸਟਸੋ ਪੁਰਖ ਸਿਧ ਹੋਤਾਹੈ; ਤੈਸੇਹੀ ਗੁਣ-ਬਿਕਾਰ ਦੋਨਹੁ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਕੇ ਤਯਾਗ ਬਿਖੇ ਕੇਵਲ ਚੇਤੰਨ-ਸਤਾਕੇ ਗ੍ਰਹਣ ਵਿਖੇ ਕੇਵਲ ਅਦ੍ਵਿਤੀਯ-ਬ੍ਰਹਮ ਨਾਰਾਯਣਹੀ ਜਿਉਂਕੇ ਤਿਉਂ ਸੱਤਾ-ਮਾਤ੍ਰ 'ਏਕ' ਹੀਹੈ॥

ਜੈਸੇ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਅਰੁ ਬੂੰਦ ਦੋਨੋ ਕੇਵਲ ਜਲ ਹੀਹੈ। ਸੋ ਯਹਿ ਜੀਵ-ਈਸ਼ਵਰਕੀ ਏਕਤਾ ਜੋ ਅਨਭਉਹੈ ਸੋਈ 'ਅਸਪਦਿ' ਸਬਦਕਾ ਘੜਨਾ ਹੈ, ਯਹੀ ਪਰਮ-ਪਦਿ,'ਮੁਕਤਿ'ਹੈ।

ਜਿਨਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰਮੁ ਤਿਨ ਕਾਰ ॥ ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ ॥38॥

ਸੋ ਯਹਿ ਅਨਭਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਿਸ ਕੋਹੈ? ਜਿਸਕੋ ਭਗਵਤਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸਟ। ਅਰ ਪੂਰਬ ਜਨਮਕੋ ਸ਼ੁੱਧੁ ਕਰਮ ਈਸ਼੍ਵਰ ਅਰਪਣ ਜਿਨਕੇ ਤਿਨ ਕਰਿ, ਤਿਨਕੋ ਯਥਾਰਥ-ਬ੍ਰਹਮਾ-ਕਾਰ ਸਰਬਕਾ ਅਨਭਉ ਪ੍ਰਾਪਤਿਹੈ। ਸੋ ਕੇਵਲ ਸਾਖਯਾਤਿ ਨਾਰਾਯਣ ਸਰੂਪ ਹੀਹੈ। ਉਨਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਦਿਸਟ ਕੈਸੀਹੈ ? ਜੋ ਅਵਲੋਕਨ ਮਾਤ੍ਰਹੀ ਤੇ ਨਿਹਾਲਿ ਕਰੇਹੈ, ਪਰੰਪਦਿ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਰੇਹੈ; ਬਹਿ ਸ੍ਰਬ ਸਾਸਤ੍ਰਹੁ ਕਾ ਸਿਧਾਂਤਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੋ ਨੇ ਕਹਾ।

ਨੰ.4. ਸਾਧੂ ਅਨੰਦਘਨ ਜੀ (ਉਦਾਸੀਨ-ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਵਾਚੀ)-38

ਬਾਤੋਕੇ ਕਰਣੇਤੇ ਅਰ ਭੇਖੋਕੋ ਧਾਰਣੇਤੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਨਹੀ ॥ ਸਵਰਨਕਾਰ ਕੇ ਰੂਪਕ ਦਵਾਰਾ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਾ ਸਾਧਨ ਕਹਤੇ ਹੈ॥

ਜਤੁ ਪਾਹਾਰਾ ਧੀਰਜੁ ਸੁਨਿਆਰੁ ॥ ਅਹਰਣਿ ਮਤਿ ਵੇਦੁ ਹਥੀਆਰੁ ॥

ਪਹਾਰਾ ਨਾਮਹੈ ਸੁਨਾਰਕੀ ਦੁਕਾਨਕਾ। ਯਤੀ ਹੋਵੇ,ਇਹੀ ਪਹਾਰਾ ਕਰੇ॥ ਧੀਰਯਵਾਨ ਹੋਵੇ,ਇਸੀਕੋ ਸੁਨਾਰ ਕਰੇ;ਅਰ ਮਤ ਜੋਹੈ ਆਪਣੀ ਬੁਧ,ਤਿਸਕੋ ਅਹਰਣ ਕੀ ਨਿਆਈ ਅਚਲ ਕਰੇ,ਚਲਾਇਮਾਨ ਨ ਹੋਣੀ ਪਾਵੇ॥ ਅਰ 'ਵੇਦੋ'ਕੇ ਹਥੀਆਰ ਕਰੇ। ਜੈਸਾ ਹਥਿਆਰ ਹੋਤਾਹੈ, ਤੈਸਾਹੀ ਤਿਸਕੇ ਸਾਥ ਭੂਖਣਭੀ ਘੜਾ ਜਾਤਾਹੈ। ਵੇਦ ਤੋ 'ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਵਚਨ' ਹੈ, ਜਗਤਕੀ ਕਲਿਆਣਕੇ ਨਮਿਤ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਨੇ ਰਚੇਹੈ। ਤਿਨੋ ਕਰ, ਕਰ ਭੂਖਣ ਭੀ ਕਲਯਾਣ ਰੂਪਹੀ ਬਣਾ ਜਾਏਗਾ॥

ਭਉ ਖਲਾ ਅਗਨਿ ਤਪਤਾਉ ॥ ਭਾਂਡਾ ਭਾਉ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਤੁ ਢਾਲਿ ॥

ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਭੈ ਸੋ ਰਹੇ, ਭੈ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕਾ ਇਹੀਹੈ: ਸ਼੍ਰੁਤੀ, ਸਿੰਮ੍ਰਤ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਿਆ ਹੈ, ਤਿਨਕੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੋਣਾ। ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਸਿੰਮ੍ਰਤ ਤੇ ਬਾਹਰ ਹੋਣੇ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਦ੍ਵੇਖੀ ਹੈ। ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਤਿਸਕੀ ਭਗਤਿ ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਮਾਨਤਾ। ਪਰਮਾਣ ਇਸ ਪਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਵਚਨ ਪੀਛੇ ਕਹਾ ਹੀਹੈ। ਭੈ ਕੀਆ ਖਲੜੀਆ ਕਰੇ, ਅਰ ਤਪਕੀ ਜੋਹੈ ਅਗਨਿ, ਤਿਸਕਾ ਤਾਉ ਦੇਵੇ, ਤਪਵਾਨ ਹੋਵੇ। ਅਰ ਭਾਂਡਾ ਜੋਹੈ ਕੁਠਿਆਲੀ, ਸੋ ਭਾਵ ਕਰੇ; ਸਦਾਹੀ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਵਚਨੋਂ ਵਿਖੇ ਭਾਵਨਾ ਕਰੇ। ਅਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਤਤੁ ਜੋਹੈ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕਾ ਨਾਮੋ, ਤਿਸੀਕੋ ਢਾਲੇ, ਢਾਲਣੇਕਾ ਇਹੀ ਅਰਥਹੈ,'ਆਪ ਜਪੇ ਅਵਰਾ ਨਾਮ ਜਪਾਵੇ':-

ਘੜੀਐ ਸਬਦੁ ਸਚੀ ਟਕਸਾਲ ॥ ਜਿਨਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰਮੁ ਤਿਨ ਕਾਰ ॥
ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ ॥੩੮॥

ਐਸੀ ਸੋ ਸਚੀ ਟਕਸਾਲ ਹੈ ਤਿਸ ਵਿਖੇ ਸਬਦ, ਕਿਆ ਕਹੀਏ, ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਰੂਪੀ ਭੂਖਣ ਘੜੇ ਜਾਏ। ਜਿਨਕਾ ਪੂਰਬ ਜਨਮੋਕਾ ਉਤਮ-ਕਰਮ ਹੋਤਾਹੈ, ਤਿਨ ਪਰ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਨਦਰਭੀ ਹੋਤੀਹੈ। ਅਰ ਤਿਨਕੋ ਇਹ ਕਾਮਭੀ ਮਿਲਤਾਹੈ। ਜਬ ਕਾਮ ਮਿਲਾ, ਤਬ ਨਦਰੀ ਜੋਹੈ ਨਦਰੀ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ, ਜਬ ਫੇਰ ਤਿਸਕੀ ਨਦਰ ਹੋਵੇਗੀ ਤਬੀ ਨਿਹਾਲ, ਕਿਆ ਕਹੀਏ,ਆਵਾਗੌਣਤੇ ਛੁਟੇਗਾ ਸਿਧੋ! ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਹੋਣੇਕਾ ਇਹ ਮਾਰਗਹੈ॥38॥

ਨੰ.5. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘਜੀ 'ਚੂੜਾਮਣੀ'(ਨਿਰਮਲ-ਗਿਆਨੀ)-38

ਜਤੁ ਪਾਹਾਰਾ ਧੀਰਜੁ ਸੁਨਿਆਰੁ ॥

ਜੈਸੋ ਸੋਨੇਕੋ ਭੂਖਨ ਢਾਲਿਕੇ ਬਨਾਵਤਹੈਂ, ਤਬ ਪਹਿਰਨਕੇ ਜੋਗ ਹੋਤਹੈ,ਤਿਸੀ ਰੀਤਿ ਅਹੰ ਬ੍ਰਹਮਾਸਮੀ ਜੋ ਕਹਨਹੈ ਸੋ ਇਸੀ ਰੀਤਿ ਕਹਨਿ ਬਨਤਹੈ। ਜਤੁ ਰਾਖਨੋ, ਇਸਤ੍ਰੀਕੇ ਨਜੀਕ ਨਹੀਂ ਜਾਨੋ, ਅਸ਼ਟ ਪ੍ਰਕਾਰਕੋ ਕਾਮਸੋ ਜੀਤਨੋ, ਯਾਂਕੇ ਨਾਮ ਜਤੁ। ਇਸੁ 'ਰੀਤਿ'ਕੇ ਜਤੁ ਤੇ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀਕੇ ਗਯਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁਯੋ ਚਾਹਿਯੇ। ਪੂਰਬ ਬਸ਼ਿਸ਼ਟ ਤੇ ਆਦਿ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਗਯਾਨੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬਹੁਤੇ ਹੂਏ, ਤਾਂਤੇ ਐਸੇ ਅਰਥ ਕਰਨੋ:ਆਪਨੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜੋਹੈ ਸੋਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਖਨੀ--ਦੂਸਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਹਿ ਭਾਸੈ; ਯਹਭੀ 'ਜਤੁ' ਕਹਾਵਤਹੈ। ਗ੍ਰਿਹਸਤੁ ਮਾਰਗਿ ਕੇ ਗਯਾਨਕੋ ਨੇਮੁ ਨਹੀਂ; ਜੋ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਕੋ ਨਾ ਹੋਇ, ਯਾਂਤੇ ਯਹੀ ਜਤਹੈ, ਪਰ-ਇਸਤ੍ਰੀਕੋ ਤਯਾਗੇ, ਸੋ ਪਹਾਰ ਬਨੈ । ਪਾਹਾਰੋ ਸੁਨਯਾਰਕੀ ਦੁਕਾਨਕੋ ਨਾਮ। ਕਿੰਵਾ, ਜਿਸਮੇਂ ਅਗਨਿ ਰਾਖਤਹੈਂ, ਤਿਸਕੋ ਨਾਮ। ਪਹਾਰੇਂਮੇਂ ਸਬ ਕਿਛੁ ਸਥਿਤ ਹੋਤਹੈ, ਯਹ ਸਮਤਾ। ਜਤੁ ਕੋ ਪਹਾਰੋ ਬਾਨਾਵੈ, ਧੀਰਜ ਸੁਨਿਆਰ, ਸ਼ੁਭਜੇ ਕਰਮ ਕਰਨ ਲਗਯੋਹੈ ਤਿਨਮੇਂ ਧੀਰਜ ਰਾਖਨੋ, ਦੁਖ ਆਵੈ ਕਿੰਵਾ ਸੁਖ ਆਵੈ,ਅਪਨੇ ਜਨਮ ਸਫਲ ਕਰਨਮੇਂ ਲਗਯੋ ਰਹੇ, ਬਿਘਨ ਹੋਨਤੇ ਹਟ ਨਹੀਂ ਜਾਇ। ਕਿੰਵਾ,ਇਨ ਕਾਰਨਕੋ ਜੋਰ ਆਨ ਪਰੇ, ਤਿਨਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇ ਚਲੇ, ਤਹਾਂ ਧੀਰਜ ਰਾਖੇ, ਸੋਈ ਸੁਨਿਆਰੋ ਬਨੈ। ਮੈਲ ਨਿਖਾਰਨੀ ਘੜਨਿ ਆਦਿ ਤੋ ਸੁਨਾਰੋ ਹੀ ਕਰਤਹੈ, ਈਹਾਂ ਭੀ ਧੀਰਜ ਤੇ ਸਭ ਕਿਛੁ ਬਨਤ ਹੈ, ਬਿਕਾਰਨ ਤੇ ਬਚਨ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਕਰਨਮੇਂ ਲਗੇ ਰਹਿਨੋ, ਯਾਂਤੇ ਧੀਰਜੁ ਕੋ ਸੁਨਿਆਰੋਂ ਬਨੇ।

ਅਹਰਣਿ ਮਤਿ ਵੇਦੁ ਹਥੀਆਰੁ ॥

'ਮਤਿ' ਜੋ ਬੁਧਿ, ਤਿਸਕੀ ਅਹਰਣ ਬਨੇ। 'ਅਹਰਣਿ' ਤਿਸਕੋ ਨਾਮਹੈ ਜਿਸਪਰ ਧਰਿਕੇ ਸੁਨਿਆਰੇ ਘੜਤਹੈ, ਸੋ ਨਿਸ਼ਚਲਹੀ ਰਹਤਹੈ, ਹਲਤੋ ਨਹੀ, ਤੈਸੇ ਬੁਧਿਕੋ ਟਿਕਾਇ ਰਾਖੈ, ਔਰ ਕਿਸੀ ਮਤਿਕੋ ਨਿਸਚੇ ਨਹੀਂ ਕਰੈ, ਅਹਰਣੁਕੇ ਭੀ ਨਿਸ਼ਚਲੁ ਧਰਮਹੈ, ਤੈਸੇ ਹੀ ਬੁਧਿਕੇ ਨਿਸ਼ਚਲ ਕਰੈ। ਤਿਸ ਅਹਰਨਕੇ ਊਪਰ ਹਥੋਰੇ ਲਗਤਹੈਂ ਤਿਨਤੇ ਨਹੀਂ ਹਲਤਹੈ, ਬੁਧਿਦੇ ਉਪਰ ਕਯਾ ਲਾਗਤਹੈ ਜਿਨਤੇ ਨਹੀਂ ਹਲੈ? ਸੋਈ ਕਹਤਹੈਂ; ਵੇਦ ਹਥੀਆਰ; ਵੇਦ ਜੇ ਚਾਰਹੈਂ ਇਨ ਕੀ ਜੋ ਸ੍ਰੁਤੀ, ਸੋਈ ਹਥੋਰੇ ਭਏ, ਕਯਾ ਬੁਧਿ ਕੇ ਹਿਲਾਵਨਵਾਰੇ ਹੈਂ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:- ਜੇ ਵੇਦੋਂ ਨੇ ਮੁਮੋਖੀਕੀ ਬੁਧਿਕੋ ਹਿਲਾਯ, ਤਬ ਟਿਕਾਵਨੀ ਕਿਸਨੇਹੈ? ਯਹ ਅਰਥ ਅਸੰਭਵ ਬਨਯੋ। ਉੱਤਰ:-ਬੁਧਿਕੇ ਬੇਦਹੀ ਹਿਲਾਵਤਹੈਂ,ਕੋਈ ਵੇਦਕੇ ਸ੍ਰੁਤਿ ਕਿਸੇ ਰੀਤਿ ਕਹੀਹੈ, ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਰੀਤਸੋ ਕਹਤਹੈ। ਬੇਦਤੋ ਭਏ ਸਾਰੇ ਤੀਨ ਬੇਦੋਂਕੇ ਕਹਨਤੇ ਕਦੇ ਕੋਈ ਮਤਿਕੋ ਨਿਸਚੇ ਕਰਯੋ, ਕਦੇ ਕੋਈ ਮਤਿਕੋ ਨਿਸਚੇ ਕਰਯੋ। ਜੇਤੇ ਮਤਹੈਂ ਬਾਮ ਮਾਰਗਲੋ, ਸੋ ਸਰਬਹੀ ਬੇਦਕੀ ਸ੍ਰੁਤਿਕੋ ਲੇਕਰਿ ਕਹਤਹੈਂ, ਯਾਂਹੀਤੇ ਮੁਮੋਖੀਕੀ ਮਤਿ ਹਲ ਕਰਿ--ਗਯਾਨਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਤਹੈ। ਤਾਂਤੇ ਬੇਦਕੀ ਸ੍ਰੁਤਿ ਜੇਹੈਂ ਹਥਿਆਰ ਹਥੌਰੇ, ਤਿਨਕੋ ਸੁਨ ਕਰਿ ਲੋਕ ਭੀਨਹੀਂ ਹਿਲਾਵੇ, ਅਹਰਣਿਕੀ ਨਯਾਈਂ ਨਿਹਚਲੁ ਰਾਖੈ ਆਤਮ ਗਯਾਨਕੀ ਦਿਸ਼। ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ-ਗਯਾਨਕੀ ਸ੍ਰੁਤਿਹੈ ਤਿਨ ਪਰਹੀ ਨਿਸ਼ਚੋ ਦ੍ਰਿੜ ਕਰੈ। ਔਰੁ ਬੋਦੋਂ ਕੋ ਸੁਣਨਾ ਤੇ ਪੜਨਾ ਸੋ ਭੂਖਨ ਘੜਨੋ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਹਥੌਰੇ ਹੀ ਤੇ ਸੋ ਘੜਯੋ ਜਾਤਹੈ, ਹਥੌਰੇ ਸੋਂ ਬੇਦਿਕੀ ਯਹ ਸਮਤਾ।

ਭਉ ਖਲਾ ਅਗਨਿ ਤਪਤਾਉ ॥

ਪਰਮੇਸ਼ਰਕੀ ਦਿਸ਼ਤੇ'ਭਉ'ਰਾਖਨੋ,ਕਯਾ? ਡਰਤੇ ਰਹਿਨੋ ਸਦੀਵ, ਡਰ ਰਾਖਨਤੇ ਕੁ-ਕਰਮ ਕੋਈਭੀ ਨਹੀਂਹੋ ਸਕਤਿਹੈ, ਅਰੁ ਸੁ-ਕਰਮਨ ਮੇਂ ਲਗਤ ਹੈ,ਤਿਸ ਡਰ ਕੋ ਖਲਾ ਬਣਾਵੈ। 'ਲਕਾਰ' ਅਨੁਸਾਰ 'ਅ' ਸਮੇਤ ਨਹੀਂ ਪਢੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਤਿਸਤੇ 'ਦੋ'ਕੋ ਅਰਥ ਹੋ ਜਾਤਿਹੈ। ਦੋ ਖਲਾਂ ਲੁਹਾਰ ਰਾਖਤਹੈ, ਤਿਸਕੋ ਬਨ ਜਾਤਹੈ॥ ਈਹਾਂ ਸੁਨਾਰਕੋ ਰੂਪਕ ਬਾਂਧਯੋਹੈ। ਸੁਨਾਰ ਕਿਤਨੇ ਏਕ ਹੀ ਖਲਾ ਰਾਖਤਹੈ ਕਿਤਨੇ ਸੁਖਕੀ ਫੂਕ ਮਾਰਤਹੈਂ, ਯਾਂਤੇ ਖਲਾ ਏਕ ਜੋ ਹੋਤ,ਤਾਂਕੋ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਰਥ। 'ਖਲਾ'ਭੀ ਅਗਨਿਕੋ ਜਗਾਵਤਹੈ। ਡਰ ਮੇਂ ਜੋ ਪੁਰਖ ਰਹੇ, ਤਿਸਤੇ ਸੁ-ਕਰਮ ਤਪ ਆਦਿ ਬਧਤਹੈਂ, ਇਹ ਸਮਤਾ। ਔਰ ਖਲਾਂ ਕੇ ਅਰਥ ਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗਹੋ ਜਾਤਹੈ, ਭਉ ਪੁਲਿੰਗ ਹੈ। ਉਪਮਾ ਉਪਮੇ ਭੀ ਦੋਖਿਤਹੋ ਜਾਤਹੈਂ, ਯਾਂਤੇ ਏਕ ਖਲਾ ਕ ਅਰਥ ਮੁੱਖਯਹੈ। ਉਸਮੇਂ ਦੂਖਨ ਆਵਤਹੈ। 'ਅਗਨਿ ਤਪ ਤਾਉ' ਤਪ ਜੋ ਅਨੇਕ ਰੀਤਿਕੇ, ਤਿਨਕੇ ਸੰਗ ਤਪਨੋ ਯਹੀ ਅਗਨਿ ਕਰੇ। ਅਗਨਿਕੋ ਧਰਮਹੈ ਸਵਰਨਕੀ ਮੈਲਕੋ ਦੂਰ ਕਰਨਾ। ਤਿਸ ਰੀਤਿਕੇ ਅਨੇਕ ਤਰਹਕੇ ਤਪ ਇਸ ਜੀਵਕੇ ਅੰਤਹ ਕਰਣ ਸੋ ਮਿਲੇ ਹੁਏਕੀ ਮਲੀਨਤਾਕੋ ਦੂਰ ਕਰਤਹੈਂ, ਯਹ ਸਮਤਾ।

ਭਾਂਡਾ ਭਾਉ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਤੁ ਢਾਲਿ ॥

ਭਾਂਡਾ ਕਹੀਏ ਬਾਸਨ,ਪਾਤ੍ਰ। ਸੋ ਪਾਤ੍ਰ ਕੌਨ? ਕੁਠਾਲੀ। ਜੋ ਭਾਉਕੀ ਕਰੇ,ਜਿਤਨੇ ਪੂਰਬ ਸੁਭ-ਕਰਮ ਕਹੇਹੈਂ, ਤਿਨਕੋ ਕਰਤਾ ਹੁਆ ਅਹੰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰੇ, ਸੰਤ ਜੋਹੈਂ,'ਸਤਿਗੁਰ'ਤਿਨਸੋ ਨਿਮਯੋ ਰਹੇ, ਸ਼ਰਧਾ ਕੇ ਸੰਯੁਕਤਿ। ਇਸ ਭਾਉ ਕੋ ਭਾਂਡੋ ਕਰੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤਿਤੁ ਢਾਲਿ,ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਜੋਹੈ,ਸਤਿਗੁਰਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨਕੋ,ਸੋ ਢਾਲੈ, ਕਯਾ? ਧਾਰਨ ਕਰੇ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ:- ਪ੍ਰਥਮਤੋ ਕਹਯੋ, ਜੀਵਕੀ ਮੈਲ ਨਿਵਰਤ ਕਰੇ ਤਪ ਅਗਨਿਸੋ, ਫੇਰ ਕਹਯੋ,ਢਾਲੇ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ਕੋ, ਜਿਸਕੀ ਮੈਲ ਨਿਵਰਤ ਕਰਨੀਹੈ ਸੋਈ ਢਾਲਨੋਹੈ, ਤਿਸਕੋ ਹੀ ਭੂਖਨ ਘੜਨੋਹੈਂ; ਰੂਪਕ ਮੇਂ ਢਾਲਨੇ ਅਰੁ ਨਿਖਾਰਨੋ ਮੈਲ ਕੋ ਔਰ, ਔਰ ਕੋ ਕਹਯੋ? ਇਤਿਯਾਸ਼ੰਕਾ।

ਉੱਤਰ:- ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਜੋ ਉਪਦੇਸ਼, ਢਾਲਨਵਾਰੋ ਸੁਇਨੇਕੋ ਕੌਨ? ਸੁਹਾਗਾ ਆਦਿ। ਜਬ ਸਤਿਗੁਰਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਹਾਗੋ ਰੂਪ ਭਾਂਡੇ ਭਾਉਮੇਂ ਪਾਯੋ, ਤਨਹੰਤਾ ਜੋ ਜੀਵਕੀ ਮੈਲ, ਨਾਨੱਤ੍ਵ ਜਗਤਕੀ, ਸੋ ਸਮਝੀ ਹੁਤੀ, ਸੋਈ ਕੰਚਨ ਰੂਪ ਜੀਵਮੈਂ ਅਨੇਕਤਾ ਹੁਤੀ। ਜੇਸੇ ਬਹੁਤ ਹਵੇ ਸੁਇਨੇਕੇ ਹੱਤਹੈਂ, ਸੋ ਸੁਹਾਗੇ ਸੋ ਅਰ ਅਗਨਿ ਸੋ ਢਲਿਕੇ, ਮੈਲਕੋ ਤਜਿਕੇ ਏਕ ਰੂਪ ਕੰਚਨ ਕੋ ਡਲੋ ਹੋ ਜਾਤ ਹੈਂ। ਤੈਸੇਹੀ ਤਪੁ ਅਗਨਿਤੇ ਸੁਹਾਗੇ ਰੂਪੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੇ ਤਨ ਹੰਤਾਕੀ ਨਾਨਤ੍ਵਕੋ ਤਯਾਗਿਕੇ ਏਕ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪਹੋ ਜਾਤਹੈ, ਐਸੇ ਜਾਨੀਏ।

ਘੜੀਐ ਸਬਦੁ ਸਚੀ ਟਕਸਾਲ ॥

ਸੋ ਸੁਇਨੋ ਜਬ ਡਲੋ ਭਯੋ, ਬਹੁਰ ਘੜਯੋ ਚਾਹਿਯੇ, ਸੱਚੀ ਟਕਸਾਲ ਕੌਨ? ਸਤਿ ਸੰਗਤਿ। ਜਹਾਂ ਸਤਿ ਅਸਤਿ ਕੋ ਨਿਰਨੋ ਹੋਤ ਰਹਤਹੈ। ਤਿਸਮੇਂ ਮਿਲਿਕੇ ਨਿਰਮਲ ਭਏਤੇ "ਅਹੰ ਬ੍ਰਹਮਾਸਮੀ"ਬਨਨੋ,ਦ੍ਰਿੜ ਨਿਸ਼ਚੈ ਸੋ ਯਹ ਘੜਨੋ ਤਹਾਂ ਹੋਇ ਜਾਤ ਹੈ: ਸਚੁ ਕੋ ਨਿਰਨੇ ਕਰਨਤੇ, ਸਚੀ ਟਕਸਾਲ ਸਤਿ ਸੰਗਤਿ ਕੋ ਨਾਮ। ਜੈਸੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿਨਿ ਕੀ ਟਕਸਾਲਮੇਂ ਖੋਟ ਸਰਬ ਨਿਕਾਲਿਕੇ ਪੈਸਾ,ਕਿੰਵਾ,ਰੁਪੱਯਾ,ਕਿੰਵਾ ਮੋਹਰ,ਏ ਘੜੇ ਜਾਤ ਹੈਂ। ਫੇਰ ਪਾਤਿਸਾਹਿਨ ਕੋ ਨਾਮ ਤਿਸ ਪਰਹੋ ਜਾਤਹੈ। ਤੈਸੇਹੀ ਸਤਿ ਸੰਗਤਿਮੇਂ ਮਿਲਕੇ ਸਤਿਗੁਰਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਮੂਜਬ ਕਹਿਨ ਵਾਰੋ ਹੋ ਜਾਤਹੈ ॥ ਪੂਰਬ ਜੋ ਕਹਿ ਆਏ ਥੇ:'ਨਾਨਕ ਕਥਨਾ ਕਰੜਾ ਸਾਰੁ',ਸੋ ਕਹਿਨੋ ਕਠਨ:ਇਸ ਰੀਤਿ ਸੋਹੈ: ਏ ਸਰਬ ਜੋ ਕਹੈਹੈਂ, ਇਸ ਪਾਸਤੇ ਬਨਿ ਆਵੈਂ,ਤਬ ਕਹਨਮੇਂ ਆਵਤਹੈ, ਐਸੇ ਕਰਤਯੋ ਹੂੰ ਜੋ ਹੋਤਹੈ ਸੋ ਕਹਤਹੈਂ;-

ਜਿਨ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰਮੁ ਤਿਨ ਕਾਰ ॥

ਜਿਨ ਕਉ ਨਦਰ ਕਿਆ, ਬ੍ਰਹਮ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਭਈਹੈ, ਤਿਨਕਉ ਕਰਮਕੀ ਕਾਰ ਭਈਹੈ,ਕਿ ਸਭ ਊਪਰ ਹੀ ਕਰਤੇ ਹੈਂ, ਸਭਕਉ ਆਪਣਾ-ਆਪ ਜਾਨ ਕਰਿ ਦਯਾ ਕਰਤਹੈਂ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ ॥੩੮॥

ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਹਤਹੈ ਨਦਰੀ ਜੋ ਹੈ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ, ਤਿਸਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਕਰੀ 'ਨਿਹਾਲ' ਕਹੀਏ ਆਵਾਗੌਣ ਜੋ ਦਾਲਿਦ੍, ਤਿਸਤੇ ਬਚਿਕੈ--ਆਤਮ ਰੂਪੀ ਧਨਕੋ ਪਾਇ ਕਰ ਨਿਹਾਲਹੋ ਜਾਤਹੈ: ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਕੀ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਰਹਤਹੈ। ਨਿਹਾਲ ਭਯੋ ਤਿਸਕੋ ਕਹਿਤਹੈਂ; ਪਹਿਲੋ ਤੋ ਰੰਕ ਹੋਇ, ਫੇਰਿ ਤਿਸਕੋ ਧਨ ਕੋ ਖਜ਼ਾਨੋ ਹਾਥ ਆਇ ਜਾਇ, ਸੋ ਅਤਿ ਆਨੰਦ ਹੋਇ ਜਾਤਹੈਂ। ਤੈਸੇਹੀ ਪੂਰਬ ਜੀਵ ਅਲਪੱਗ ਦੁਖੀ ਹੋਤੋ, ਜੁਬੁ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰਕੀ ਭਈ ਕ੍ਰਿਪਾ,ਤਬ ਸਰਬਗਯ ਆਨੰਦ ਰੂਪ ਬਨਿ ਗਯੋ,ਯਾਂਤੇ ਨਿਹਾਲ ਹੋਇ ਗਯੋਹੈ। ਇਤਯਰਥ। ਇਸ ਪਉੜੀਮੇਂ ਸਾਵੇਵ ਰੂਪਕ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ।

ਲੱਛਣ;- ਜਹਿਂ ਉਪਮਾ ਉਪਮੇਯ ਜੂ ਦੋਊ। ਅੰਗ ਸਮੇਤ ਬਰਨਿਯੇ ਸੋਊ।
ਸੋ 'ਸਾਵੇਵ ਰੂਪਕ' ਅਲੰਕਾਰ। ਗੁਨਿ ਗਨ ਭਨਹੀ ਸਰਬ ਬਿਚਾਰ।

ਇਹਾਂ ਅਹੰ ਬ੍ਰਹਮਾਸਮੀ ਕਥਨੋ ਔਰ ਘੜਨੋ ਸਰਬ ਅੰਗਕੇ ਸੁੰਯੁਕਤ ਕਹਯੋ,ਯਾਂਤੇ ਸਾਵੇਵ ਰੂਪਕ ਅਲੰਕਾਰ ਪੂਰਬ ਉਪਮੇਯ ਆਵੇ,ਪੀਛੇ ਉਪਮਾ ਹੋਇ: ਐਸੇ ਰੂਪ ਹੋਇ,ਤਉ ਰੂਪਕ ਹੋਤਹੈ। ਪੂਰਬ ਉਪਮਾਨ ਹੋਇ,ਪੀਛੇ ਉਪਮੇਯ, ਸੋ ਉਪਮਾਲੰਕਾਰ। ਇਤਨੋ ਭੇਦ ਵਾਚਯ ਧਰਮ ਲੁਪਤੋਪਮਾ ਕੋ ਔ ਰੂਪਕਕੋ ਹੋਤਹੈ। ਇਸ ਥੀਂ ਉਪ੍ਰੰਤੁ ਦੋਨੋਂ ਅਲੰਕਾਰ ਮੇਂਤੇ ਜਿਸਕੋ ਪੀਛਲੇ ਪਦ ਬਨਾਵੇ ਸੇ ਹੋ ਜਾਤਹੈ। ਜੋ ਉਪਮਾਕੋ ਬੰਧੇ ਪੀਛਲੇ ਪਦਹੈ, ਉਪਮੇਯ ਪੂਰਬ, ਤੋ ਉਪਮਾ ਹੀ ਅਲੰਕਾਰ ਬਨੇ। ਜੋ ਪੂਰਬ ਉਪਮਾਹੈ, ਪੀਛਲੋ ਪਦ ਰੂਪਕ ਬਨ ਹਵੈ,ਤੋ ਰੂਪਕ ਬਨਤਹੈ। ਜੋ ਪੀਛਲੋ ਪਦੁ ਕੁਛਵੀ ਨ ਕਹੈ,ਤੋ ਭੇਦ ਦੋਊਨ ਕੋ ਕਹਿ ਹੀ ਦੀਓ ਹੈ। ਪਉੜੀ ਕੀ ਪਿਛਲੀਤੁਕ ਮੇਂ 'ਨਦਰੀ' ਸਾਭਿੱਪ੍ਰਾਯ ਕੇ ਬਿਸ਼ੇਖਨ, ਯਾਂਤੇ ਪਰਕਰਾਲੰਕਾਰ ਹੋਤਹੈ। ਕ੍ਵਿੰਵਾ 'ਨਕਾਰ' ਬਹੁਤ ਬੇਰ ਆਵਨ ਤੇ ਬ੍ਰਿਤਯਾਨੁਪ੍ਰਾਸ ਅਲੰਕਾਰ ਹੋਤਹੈ, ਐਸੇ ਜਾਨਿਯੇ।

ਨੰ.6.ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਨਰੋਤਮ'(ਖਟ-ਦਰਸ਼ਨੀ)38

ਪੂਰਬ ਆਦਿ ਸਚ ਸੇ ਲੇ ਕਹਨੇ ਯੋਗਯ ਅਰਥਕੋ ਪੂਰਾ ਕਹ ਕਰ,ਜਬ ਅੰਤਮੇ ਕਹਨੇਕੋ ਕਠਨਤਾ ਕਹੀ, ਤਬ ਤਿਸਕੋ ਸੁਨਕੇ ਸਿਖ ਬਡਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁਯਾ; ਜੋ ਵੇਦ ਭੀ ਜਿਸਕੇ ਕਹਨੇਕੋ ਕਠਨ ਕਹੇਹੈ, ਵਹੁ ਬ੍ਰਹਮ-ਤਤ੍ਵ ਗੁਰੋਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਮੇਰੇਕੋ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆ, ਯਾਤੇ,ਮੈ ਵਡਾ ਭਾਗਯਵਾਨਹੋ। ਐਸੇ ਸਿਖਯਕੋ ਬਡਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁਯਾ ਦੇਖਕੇ, ਸੰਖੇਪਮੇਂ ਪੀਛੇ ਕਹਯਾ ਭੀ ਤਤ੍ਵ ਗਯਾਨ ਕੀ ਉਤਪਤੀਕਾ ਕ੍ਰਮ, ਔਰ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਕਾ ਕ੍ਰਮ, ਪੁਨਾ ਸਿਖਯਕੋ ਗਯਾਨਕੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਹੇਤ,ਏਕੋਗੌਣੋਜੈਸੇ'ਰੂਪਕੋਸੇਂ ਕਹੇਹੈ:- ਜਤੁ ਪਾਹਾਰਾ ਧੀਰਜੁ ਸੁਨਿਆਰੁ ॥

ਜਤੁ ਇਤਿ॥ ਲੋਕੋ ਕੇ 'ਜਤ' ਪਦ 'ਮੈਥਨ' ਕੇ ਤਯਾਗ ਪਰ ਹੈ, ਈਹਾਂ ਇਸ ਮੇ ਸੰਨਯਾਸ ਲੈਨਾ। ਵੈਰਾਗਯ ਆਦਿਕ ਚਾਰ-ਸਾਧਨ ਸਹਿਤ ਹੋਕਰ ਕਰਮਕੇ ਸਾਧਨੋ ਸਹਿਤ ਜੋ ਕਰਮੋਕਾ ਸਾਸਤ੍ਰਕੀ ਰੀਤਿਸੇ ਤਯਾਗ ਕਰਨਾ,ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ 'ਸੰਨਯਾਸ'ਹੈ, ਵਹੁ ਪੂਰਾ ਤਯਾਗ ਵੈਰਾਗਯਸੇ ਹੋਵੇਹੈ; ਕਾਹਤੇ, ਵੇਦ ਮੇਂ ਲੇਖ ਹੈ "ਜਬ ਪੁਰਖਕੋ ਪੂਰਾ ਵੈਰਾਗਯ ਹੋਵੇ, ਤਬੀ ਕਰਮਕੇ ਸਾਧਨ:- "ਧੰਨ, ਪੁਤ੍ਰਾਦਿਕ ਸਹਿਤ ਨਿਖਲ ਕਰਮੋਕਾ ਤਯਾਗ ਕਰੇ" ਵੈਰਾਗ: 'ਪਰ, ਅਪਰ' ਭੇਦਸੇ''ਦੋ' ਪ੍ਰਕਾਰਕਾਹੈ। ਸੰਨਯਾਸਤਾ ਕੇ ਭੇਦ ਸੇ:-ਕੁਟੀਚਕ[1], ਬਹੂਦਕ[2], ਹੰਸ[3],

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਰਮ-ਹੰਸ[4] ਰੂਪ ਚਾਰ-ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੈ॥ ਪਰ ਅਪਰ ਵੈਰਾਗਯਮੇਂ ਅਪਰ ਵੈਰਾਗਯ ਭੀ ਯਤਮਾਨ[1], ਬਯਤਿਰੇਕ[2], ਏਕੇਂਦ੍ਰਿਯ[3], ਬਸੀਕਾਰ[4] ਭੇਦਸੇ ਚਾਰ-ਪ੍ਰਕਾਰਕਾਹੈ। ਇਸ ਸੰਸਾਰਮੇ ਯਹ ਸਾਰਹੈ,ਯਹ ਅਸਾਰਹੈ;ਐਸੇ ਸਾਰਾ,ਸਾਰਕੇ ਵਿਚਾਰਕੋ 'ਯਤਮਾਨ' ਕਹੇ ਹੈ:-

(1) ਨਿੱਜ ਚਿੱਤਕੇ ਦੋਖੋਂਸੇ ਏਤੇ ਦੋਖ ਦੂਰ ਹੂਯੇ,ਏਤੇ ਰਹੇ,ਐਸੇ ਦੇਖਕਰ ਰਹੇ ਦੋਖੋਂਕੇ ਦੂਰ ਕਰਨੇਮੇ ਯਤਨ ਕਰਨਾ, ਬਯਤਿਰੇਕ ਵੈਰਾਗਯ ਹੈ।

(1) ਮਨਮੇਂ ਵਿਖੇਯ ਕੀ ਇਛਾ ਹੋਤੇ ਭੀ ਇੰਦ੍ਰਯੋਂਕਾ ਨਿਰੋਧ ਕਰਨਾ, ਏਕੇਂਦ੍ਰਿਯ ਵੈਰਾਗਯ ਹੈ॥

(2) ਲੋਕ,ਪਰਲੋਕ ਦੋਨੋਂਕੇ ਵਿਖਯੋਂਕੇ ਤਯਾਗਕੀ ਇਛਾ ਬਸ਼ੀਕਾਰ-ਵੈਰਾਗਯਹੈ; ਸੋ ਬਸੀਕਾਰ, ਤੀਬ੍ਰ ਤੀਬ੍ਰਤਰ, ਮੰਦ, ਭੇਦਸੇ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾਹੈ। ਧਨ,ਪੁਤ੍ਰ,ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਿਨਾਸ ਹੂਯੇ; 'ਧਿਕਾਰਹੈ ਸੰਸਾਰਕੋ ਇਸ ਮਤਿਕਾ ਨਾਮ ਮੰਦ ਹੈ। ਇਸ ਲੋਕਮੇਂ ਧਨ,ਪੁਤ੍ਰ ਇਸਤਰੀ ਆਦਿਕ ਪਦਾਰਥ ਮੇਰੇਕੋ ਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ,ਐਸੀ ਥਿਰ ਬੁਧੀਕਾ ਨਾਮ ਤੀਬ੍ਰ ਹੈ। ਜਿਨਮੇ ਜਾ ਕਹ ਪੁਨਾ ਗਿਰ ਕਰ ਚਲੇ ਆਵੇਹੈ ਵੇ ਸ੍ਵਰਗਾਦਿ ਲੋਕ ਮੇਰੇਕੋ ਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ,ਐਸੀ ਮਹਾ ਥਿਰ ਬੁਧੀ ਕਾ ਨਾਮ ਤੀਬਰਤਰ ਹੈ॥ ਮੰਦਮੇ ਸੰਨਯਾਸ ਨਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਯੇ। ਤੀਬ੍ਰਮੇ ਕੁਟੀਚਕ,ਬਹੂਦਕ ਦੋ ਸੰਨਯਾਸਹੈ[90] ਤੀਬਰ-ਤਰਮੇਂ ਹੰਸ, ਪਰਮਹੰਸ ਦੋ ਸੰਨਯਾਸਹੈ। ਹੰਸ ਕੋ'ਅਰਚਿ'ਆਦਿ ਮਾਰਗਸੇਂ ਬ੍ਰਹਮ-ਲੋਕਮੇਂ ਜਾਕਰ 'ਤਤ੍ਵ ਗਯਾਨ'ਹੋਵੇਹੈ॥ ਪਰਮ ਹੰਸਕੋ ਇਸ ਲੋਕਮੇਂ ਹੋਵੇਹੈ॥ ਪਰਮ ਹੰਸ ਸੰਨਯਾਸ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾਹੈ; ਏਕ ਵਿਵਿਦਿਖਾ ਪਰਮ-ਹੰਸ ਸੰਨਯਾਸ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਵਿਦਵਤ-ਪਰਮ-ਹੰਸ-ਸੰਨਯਾਸ ਹੈ।

(3) ਗਯਾਨਕੀ ਚਾਹਸੇ ਨਿਖਲ ਕਰਮੋਂਕਾ ਤਯਾਗ ਕਰਨਾ, ਵਿਵਿਦਿਖਾ ਸੰਨਯਾਸਹੈ, ਵਹੁ ਵਿਵਿਦਿਖਾ-ਪਰਮਹੰਸ- ਸੰਨਯਾਸ ਭੀ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਹੈ ਏਕ ਮਨੁਖਯ-ਮਾਤ੍ਰ ਕੋ ਕਰਨਾ ਕਹਯਾਹੈ,

(4) ਦੂਸਰਾ ਸੰਕਰਾਚਾਰਯ ਕੇ ਮਤਮੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ-ਮਾਤ੍ਰ ਕੋ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸੰਕਰਾਚਾਰਯਕੇ ਸਿਖਯ ਸੁਰੇਸ੍ਵਰਕੇ ਮਤਮੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਖਤ੍ਰੀ, ਵੈਸ਼ਯ ਤੀਨ ਬਰਣੋਂਕੋ ਕਹਯਾਹੈ। ਯਾਤੇ ਵੈਰਾਗਯਮੇਂ ਕਰਮੋਂਕਾ ਤਯਾਗ ਕਰ, ਗਯਾਨ ਸਾਧਨੋਂਮੇਂ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿੰਤ ਹੋਨਾ ਮਨੁਖਯ-ਮਾਤ੍ਰਕਾ ਸਾਂਝਾ ਵਿਵਿਦਿਖ-ਸੰਨਯਾਸ ਅਤਿ ਸ੍ਵਛ-ਪ੍ਰਕਾਸ ਰੂਪ ਗਯਾਨ ਰਹਨੇਕੋ ਅਪਨੇ ਸਾਧਨੋਂਸੇ ਬਨਾਵੇਹੈ॥ ਯਾਤੇ ਸਾਧਨੋਂਸੇ ਬਨਾਵਨੇ ਰੂਪ ਗੁਣਮੇ ਵਿਵਿਦਿਖਾ-ਸੰਨਯਾਸੀ ਈਹਾਂ 'ਸਨਿਆਸ' ਨਾਮ ਸੇ ਕਹਿਆ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਸਿੰਘ ਜੈਸਾ ਬਲ ਦੇਖ ਕਰ ਪੁਰਖ ਕੋ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਸੇ ਕਹੇ ਹੈ; ਜੋ ਯਹ ਪੁਰਖ ਸਿੰਘ ਹੈ ॥

ਪਹਾਰਾ:- ਜਹਾਂ ਸੁਨਿਆਰੇ ਭੂਖਨ ਘੜਨੇਕੇ ਸਾਧਨ ਹਥਿਆਰ ਰੱਖੇਹੈ,ਉਸ ਥਾਨਕਾ ਨਾਮਹੈ। ਯਾਂਤੇ ਤਿਸ ਵਿਵਿਦਿਖਾ-ਸੰਨਯਾਸੀ ਕਾ 'ਜਤ' ਕਹੀਯੇ ਸਰਬ ਵਿਖਯੋਂਕਾ ਤਯਾਗ ਰੂਪ ਵਿਦਿਦਿਖਾ ਸੰਨਯਾਸਹੀ ਗਯਾਨਕੇ ਬਹਿਰੰਗ-ਸਾਧਨ ਸਮਾਨਾਦਿਕਿ ਕੋ, ਔਂ ਅੰਤਰੰਗ-ਸਾਧਨ ਸ੍ਰਵਣਾਦਿਕੋਂਕੇ ਰਖਣੇਕਾ ਏਕ ਥਾਨ-ਵਿਸੇਖਹੈ॥ ਭਾਵ ਯਹ, ਗਯਾਨਕੀ ਇਛਾ ਕਰ,ਕੀਯੇ

90. ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ:- ਭਗਵਦ-ਗੀਤਾ 18:1-12 ਸ਼ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਅਰਜੁਨ ਦੇ ਸੰਨਿਆਸ-ਤਿਆਗ ਦੇ ਭੇਦਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਦੀ ਸਪਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੰਨਿਆਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਯੱਗ, ਦਾਨ ਤਪ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਤਿਆਗਣੇ,ਕਿਯੂਕਿ ਸਭਨੂੰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਦੇ ਹਨ॥ 5॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤਯਾਗਮੇਂ ਹੀ ਸਮਾਦਿਕ ਔਂ ਸ੍ਰਵਣਾਦਿਕ ਹੋਵੇਹੈ। ਯਾਤੇ ਵਹੀ ਇਨ ਕਾ ਥਾਨਹੈ। ਐਸੇ ਸੰਨਯਾਸ ਕਾ ਹੀ ਗਯਾਨ ਸੇ ਪਰਮ-ਪੁਰਖ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੇਤ ਏਕ 'ਹਜਾਰੇ' ਸਬਦ ਮੇਂ ਦਸਮ ਗੁਰ ਜੀਨੇ ਰੂਪਕ ਸੇ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆਹੈ "ਰੇ ਮਨ ਐਸੋ ਕਰ ਸੰਨਯਾਸਾ' ਇਤਯਾਦਿ ਪਾਠਸੇ ਗੌਣੀ-ਬ੍ਰਿਤਿ ਸੇ ਵਿਵਿਦਿਖਾ-ਸੰਨਯਾਸੀ ਕੀ ਬੁਧੀ ਭੀ ਦੇਹਾਦਿਕੋ ਕੋ ਆਤਮਾ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇ, ਔਂ ਜੀਵ-ਈਸ਼ਕਾ ਭੇਦ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਵੇਦ ਬਚਨੋਂਸੇ, ਔਰ ਦੇਹਾਤਮ ਵਾਦੀਆਦਿਕੋ ਕੀ; ਔਂ ਜੀਵ-ਈਸ਼ ਕੇ ਭੇਦਵਾਦੀਯੋ ਕੀ ਯੁਕਤੀਯੋ ਸੇ ਚਲਾਯਮਾਨ ਨਹੀ ਹੋਵੇ, ਬੁਧੀ ਕਾ ਚਲਾਯਮਾਨ ਹੋਨਾ, ਸੰਸ਼ਯਯੁਕਤ ਹੋ ਜਾਨਾਹੈ"।

ਸੰਸਯ:- ਪ੍ਰਮਾਣ, ਪ੍ਰਮੇਯ ਭੇਦਸੇ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇਹੈ। ਦੋਨੋਮੇਂ ਬੇਦਾਂਤ ਬਚਨ 'ਏਕ-ਬ੍ਰਹਮਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਹੈ', ਵਾ 'ਜੀਵ-ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਭੇਦ' ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਹੈ? ਯਹ ਪ੍ਰਮਾਣਮੇ ਸੰਸ਼ਯਹੈ॥ 'ਆਤਮਾ-ਅਨਾਤਮਾ' ਭੇਦ ਸੇ ਪ੍ਰਮੇਯ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾਹੈ, ਯਾਤੇ ਤਾਕੇ ਸੰਸ਼ਯ ਭੀਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇਹੈ, ਦੋਨੋ ਮੇਂ 'ਸਥਾਨੂ ਹੈ',ਵਾ 'ਪੁਰਖ' ਹੈ? ਇਤਯਾਦਿਕ ਸੰਸ਼ਯ ਅਨਾਤਮ ਪ੍ਰਮੇਯ ਗਤ ਸੰਸ਼ਯ ਕਹੀਯੇਹੈ।

ਆਤਮ-ਗਤ ਸੰਸ਼ਯ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇਹੈ:- ਏਕ-ਪਰਮਾਤਮਾਮੇ ਸੰਸ਼ਯਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਜੀਵਮੇਂ ਸੰਸ਼ਯਹੈ, ਤੀਸਰੇ ਤਿਨਕੀ ਏਕਤਾਮੇਂ ਸੰਸ਼ਯਹੈ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਅਦੁਤੀਯ ਹੈ, ਵਾ, ਸਦੁਤੀਯ ਹੈ? ਅਦੁਤੀ ਹੁਯਾਭੀ ਆਨੰਦ ਗੁਣ ਵਾਲਾ ਹੋਂਵਾ, ਆਨੰਦ ਸ੍ਵਰੂਪਹੈ? ਇਤਯਾਦਿ ਪਰਮਾਤਮਾਮੇਂ ਸੰਸ਼ਯਹੈ॥ ਆਤਮਾ ਦੇਹਾਦਿਕੋ ਸੇ ਭਿੰਨਹੈ, ਵਾ ਅਭਿੰਨਹੈ? ਭਿੰਨ ਹੁਯਾ ਭੀ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਵਾ,ਅਕਰਤਾਹੈ? ਅਕਰਤਾ ਹੁਯਾ ਬੀ ਚੇਤਨ ਰੂਪਹੈ, ਵਾ, ਜੜ ਰੂਪਹੈ? ਚੇਤਨ ਰੂਪ ਹੁਯਾ ਭੀ ਆਨੰਦ ਗੁਣ ਵਾਲਾਹੈ, ਵਾ, ਆਨੰਦ ਰੂਪ ਹੈ? ਇਤਯਾਦਿ ਜੀਵਮੇਂ ਸੰਸ਼ਯਹੈ।ਜੀਵ ਕੋ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਰੂਪ ਸਿਧ ਭਯਾ ਭੀ ਤਾਕੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਾਥ ਏਕਤਾ ਬਨੇਹੈ,ਵਾ, ਨਹੀਂ? ਏਕਤਾ ਬਨਯਾ ਭੀ ਤਿਸ ਏਕਤਾਕਾ ਗਯਾਨ ਮੁਕਤੀ ਕਾ ਸਾਧਨ ਹੈ, ਵਾ, ਨਹੀਂ? ਏਕਤਾਕੇ ਗਯਾਨ ਕੋ ਮੁਕਤੀਕਾ ਸਾਧਨ ਸਿਧ ਭਯਾ ਭੀ ਵਹੁ ਗਯਾਨ ਕੇਵਲ ਮੁਕਤੀਕਾ ਸਾਧਨਹੈ, ਵਾ, ਕਰਮ, ਉਪਾਸਨਾਕੇ ਸਾਥ ਮਿਲ ਕਰ ਮੁਕਤੀਕਾ ਸਾਧਨਹੈ? ਯਹ ਤਿਨਕੀ ਏਕਤਾਮੇ ਸੰਸ਼ਯਹੈ। ਇਨ ਸੰਸ਼ਯੋਕੇ ਹੋਨੇਸੇ ਬੀਜ ਭੇਦ-ਵਾਦੀਯੋਂ ਕੀ ਤਰਕਾਂ ਹੈ। ਯਾਤੇ, ਅਨਯ-ਵਾਦੀਯੋਕੀ ਯੁਕਤੀਆਂ ਸੁਨ ਕਰ ਉਪਜੇ ਸੰਸ਼ਯੋਸੇ ਮਤਿਕਾ ਚਲਨਾਹੋ ਜਾਵੇਹੈ। ਪੂਰਨ ਗੁਰਕੇ ਉਪਦੇਸ ਮੇ ਦੇਹਾਦਿਕੋ ਕੋ ਆਤਮਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਬਚਨੋਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਜਿਗਯਾਸੂ 'ਅੰਰੁਧਤੀ-ਦਰਸ਼ਨ-ਨਯਾਯ' ਸੇ ਵਾਸਤਵ ਆਤਮਾਕੇ ਬੋਧਨਮੇ ਜਾਨ ਲੇਵੇਹੈ, ਔਂ ਵਿਚਾਰ ਸਹਿਤ 'ਤਤ੍ਵੰਸੀ' ਆਦਿਕ ਵਾਕਯਨਸੇ ਯਥਾਰਥ ਗਯਾਨ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਹੋਨੇਸੇ ਜਿਗਯਾਸੂਕੀ ਮਤਿ ਥਿਰਹੋ ਜਾਵੇਹੈ। ਯਾਤੇ, 'ਅੰਰੁਧਤੀ-ਦਰਸਨ-ਨਯਾਯ' ਮੇ ਤਾਤਪਰਯਮੇ ਦੇਹਾਦਿਕੋ ਕੋ ਆਤਮਾ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇ ਵੇਦ ਬਚਨ,ਔਂ ਤਿਨਕੋ ਪੁਸ਼ਟ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਅਨਯ ਵਾਦੀਯੋਕੀ ਤਰਕਕੋ ਦੂਰ ਕਰਤੇ ਹੂਯੇ ਮਹਾਵਾਕਯ ਯਥਾਰਥ ਗਯਾਨਕੋ ਉਤਪਨ ਕਰ ਮਤਿਕੋ ਥਿਰ ਕਰੇਹੈ। ਯਾ ਭਾਵਸੇ, ਵੇਦਕੋ ਹਥਿਆਰ ਕਹਯਾਹੈ; ਅਥਵਾ,ਵੇਦ ਯਥਾਰਥ ਗਯਾਨਕਾ ਸਾਜਨਹੈ। ਯਾਤੇ,ਜੈਸੇ ਗਹਨੇਕੋ ਹਥੋੜੇਸੇ ਅਹਿਰਣਮੇ ਸੁਨਿਆਰ ਬਨਾਵੇਹੈ, ਤੈਸੇ ਵਿਵਿਦਿਖਾ-ਸੰਨਯਾਸੀ ਮਤਿਮੇ ਸ਼ੁਰੂਕੇ ਉਪਦੇਸ ਕੀਯੇ ਵੇਦ ਬਚਨੋ ਸੇ ਯਥਾਰਥ ਗਯਾਨਕੋ ਬਨਾਵੇਹੈ; ਯਾ ਭਾਵਸੇ ਵੇਦਕੋ ਹਥਿਆਰ ਕਹਿਆਹੈ, ਕਿੰਚ:-

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਭਉ ਖਲਾ ਅਗਨਿ ਤਪ ਤਾਉ ॥

ਭਉ ਇਤਿ॥ ਤਪ ਸਬਸੇ ਈਹਾਂ ਅਵਾਂਤਰ-ਵਾਕਯ ਜਨਯ ਗਯਾਨ ਲੇਨਾ। ਗਹਨਾ ਘੜਨੇਸੇ ਅਹਰਣ ਹਥੋੜੇ ਵਤ ਖੱਲਭੀ ਸਾਧਨ ਹੋਵੈਹੈ। ਈਹਾਂ ਜਨਮ-ਮਰਣਾਦਿਕ ਦੁਖੋਕੇ ਹੇਤੁ ਅਗਯਾਨ ਤਤਕਾਰਯ ਰੂਪ ਸੰਸਾਰਸੇ ਡਲਨਾ ਰੂਪਹੈ। ਯਾਤੇ ਜੈਸੇ ਖੱਲਸੇ ਨਿਕਸੀ ਪੌਨਸੇ ਸੁਵਰਣਕੋ ਸ਼ੁਧ ਕਰਨੇ ਕੀ ਹੇਤੂ ਕੋਸਨੇ ਕੀ ਅਗਨਿ ਬਡੀ ਤਾਉ ਨਾਮ ਤੇਜ ਦੀਪਤਿ ਵਾਲੀ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਈਸ਼ੂਰਕੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾਕੇ ਹੇਤੁ ਨਿਸ਼ਕਾਮ-ਕਰਮੋ ਸਹਿਤ ਸੰਸਾਰਕੇ ਡਰ ਰੂਪ ਖਾਲ ਕੀ ਵੈਰਾਗ, ਅਰ ਅਭਯਾਸ ਰੂਪ ਪੌਨ ਸੇ ਤਪ ਨਾਮ ਅਵਾਂਤਰ-ਵਾਕਯ ਜਨਯ ਗਯਾਨ ਬਡੀ ਅਪਰੋਖਤਾ ਰੂਪ ਦੀਪਤਿ ਵਾਲਾ ਹੋਵੈਹੈ। ਐਸੇ ਭਏ, ਜੈਸੇ ਅਗਿਨਿਕਾ ਤਾਪੁ ਖਾਲਕੀ ਪੌਨ ਦ੍ਵਾਰਾ ਅਧਿਕ ਹੁਆ ਸੋਇਨੈ ਸਾਥ ਮਿਲੀ ਲਾਖ ਸੇ ਸੁਵਰਣਕੋ ਜੁਦਾ ਕਰੇਹੈ। ਤੈਸੇ ਤਪ ਸਬਦ-ਵਾਚਯ ਯਥਾਰਥ ਗਯਾਨ ਭੀ ਸੰਸਾਰਕੇ ਡਰ ਰੂਪ ਖਾਨਕੀ ਅਭਯਾਸ ਵੈਰਾਗਯ ਰੂਪ ਪੌਨਸੇ ਤੀਬਰ ਹੁਯਾ ਦੇਹਾਦਿਕ ਅਨਾਤਮਾਸੇ ਆਤਮਾਕੋ ਜੁਦਾ ਕਰੇਹੈ; ਇਸ ਭਾਵਸੇ ਸੰਸਾਰ-ਭਯ ਕੋ ਖਾਲ ਕਹਿਆਹੈ। ਪੀਛੇ ਤਪ ਸਬਦਸੇ ਪਦੋਕੇ ਅਰਥੋਂ ਕੀ ਸ਼ੁੱਧੀਕਾ ਕਾਰਣ ਅਵਾਂਤਰ-ਵਾਕਯ ਜਨਯ ਗਯਾਨ ਕਹ ਕਰ,ਅਬ ਮਹਾ-ਵਾਕਯ ਜਨਯ ਅਭੇਦ-ਗਯਾਨ ਕੀ ਰੀਤਿ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨੇ ਹੇਤ, ਪਦਾਰਥੋਕਾ ਅਭੇਦ ਕਹੇ ਹੈ:-

ਭਾਂਡਾ ਭਾਉ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤਿਤੁ ਢਾਲਿ ॥

ਭਾਂਡਾ ਇਤਿ॥ ਭਾਂਡਾ ਸੁਨਿਆਰਕੀ ਕੁਠਾਲੀ ਲੈਨੀ, ਜਿਸਮੇ ਸੁਇਨਾ ਢਾਲੇਹੈ॥ ਭਾਉ ਸਬਦਸੇ ਈਹਾਂ ਵਹੁ ਕੁਠਾਲੀ ਸਤਿ-ਸ੍ਵਰੂਪ ਜੀਵਕਾ ਲਖ ਲੇਨਾ। ਯਾਤੇ, ਭਾਉ ਕਹੀਯੇ ਭਾਯਿਕੋ ਵਿਵੇਕ ਦ੍ਵਾਰਾ ਜੁਦਾ ਕੀਏ ਸਤਿ-ਸ੍ਵਰੂਪ 'ਤਤ' ਪਦਕੇ ਲਖ ਪ੍ਰਤਯਕ ਬੋਧ ਰੂਪ ਭਾਂਡਾ, ਨਾਮ, ਕੁਠਾਲੀਮੇਂ ਤਾਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਹਨੇ ਹੇਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਹੀਯੇ, 'ਮ੍ਰਿਤਯੁਸੇ ਰਹਿਤੋ ਅਬਨਾਸੀ ਰੂਪ 'ਤ੍ਵੰ' ਪਦਕਾ ਲਖ ਅਦ੍ਵੈਤਯਾਨੰਦ ਢਾਲ ਨਾਲ ਢਾਲੀਐ, ਅਰਥਾਤ ਪਾਈਏ ਹੈ॥ ਭਾਵ 'ਤੂ ਸੋ ਹੈ' ਐਸੇ ਉਪਦੇਸ ਦ੍ਵਾਰਾ ਏਕ-ਰੂਪ ਕਰ ਬੋਧਨ ਕਰੀਏ ਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੈਸੇ ਸੁਨਿਆਰ ਗਹਨਾ ਘੜੇਹੈ, ਤੈਸੇ ਵਿਵਿਦਿਖਾ-ਸੰਨਯਾਸੀ ਕੌਨ ਗਹਨਾ ਘੜੇਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ:-

ਹੇ ਸਿਖਯ! ਗੁਰੁਕਾ ਉਪਦੇਸਯ-ਜਨਯ ਅਪਰੋਖ-ਗਯਾਨਕੋ ਹੀ ਘੜੀਐ ਹੈ ਯਹ ਕਹੇ।

ਘੜੀਐ ਸਬਦੁ ...

ਘੜੀਐ ਇਤਿ॥ ਸ਼ਬਦ ਉਪਦੇਸ ਸੇ ਪਹਲੇ ਹੀ ਸਿਧ ਹੈ ਯਾਤੇ, ਤਾਕਾ ਘੜਨਾ ਨਾ ਬਨਨੇ ਸੇ ਸਬਦ ਪਦਸੇ ਈਹਾ ਸਬਦ-ਜਨਯ-ਅਪਰੋਖ-ਗਯਾਨ ਜਾਨ ਲੈਨਾ। ਯਾਤੇ ਅਪਨੇਸੇ ਅਧਿਕਾਰਕੇ ਹੁਯਾ ਸਬਦ-ਜਨਯ ਅਪਰੋਖ ਗਯਾਨ ਹੀ 'ਤੂ ਦਸਮਾਹੈ" ਵਾਕਯਮੇ 'ਸੇ ਦਸਮਾਹੈ' ਗਯਾਨ ਵਤ ਘੜੀਐ 'ਵਵਿਦਿਖਾ ਸੰਨਆਸ' ਸੇ ਅਪਨੇ ਮਤਿ ਸੇ ਸਿਧ ਕਰੀਯੇਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਸੁਨਿਆਰਕੇ ਹਥਿਆਰਸੇ ਜੈਸੇ 'ਸਚੇ-ਝੂਠੇ'ਦੋਨੋ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਗਹਨੇ ਬਨੇਹੈ--ਤੈਸੇ ਗੁਰੁਕੇ ਉਪਦੇਸਸੇ ਭੀ ਝੂਠਾ, ਸੱਚਾ ਦੋਨੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਗਯਾਨਹੈ ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ:- ... ਸਚੀ ਟਕਸਾਲ ॥

ਸਚੀ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਟਕਸਾਲ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰਕੀ ਹੋਵੈਹੈ:- ਏਕ ਸੱਚੀ, ਦੂਸਰੀ ਝੂਠੀ। ਜਿਸਮੇ ਖੋਟ ਪਾਏ ਬਿਨਾ ਸ਼ੁਧ ਧਾਤੁ ਕਾ ਰੁਪਯਾ, ਮੋਹਰ ਬਨੇ, ਵਹੁ ਸਚੀ। ਜਿਸਮੇਂ ਖੋਟ ਵਾਲੇ ਬਨੇ, ਵਹੁ ਝੂਠੀ। ਯਾਤੇ, ਜੈਸੇ ਸੱਚੀ-ਟਕਸਾਲਮੇ ਸਚੀ ਵਸਤੁ ਬਨੇਹੈ, ਤੈਸੇ ਈਹਾਂ ਭੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬ੍ਰਹਮ-ਗਯਾਨੀਯੋਂ ਕੀ ਸਚ-ਸਾਲਮੇਂ ਸਚੇ-ਉਪਦੇਸ ਸੇਂ ਸਚਾ-ਗਯਾਨ ਹੋਵੇਹੈ। ਦੇਹਾਤਮ-ਵਾਦੀ ਆਦਿਕ ਭ੍ਰਮੀ ਪੁਰਖੋਂਕੀ ਸ਼ਾਲਾਮੇ ਭ੍ਰਮ-ਗਯਾਨ ਹੋਵੇਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗਯਾਨਕੀ ਸਿੱਧੀਕੋ ਰੂਪਕ ਸੇ ਕਹ ਕਰ; ਅਬ ਤਿਸ ਗਯਾਨ ਕੀ ਸਿਧੀ ਕੇ ਪਰਮ ਮੂਲ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਤੇਹੈ:-

ਜਿਨਕਉ ਨਦਰਿ, ਕਰਮੁ ਤਿਨ ਕਾਰ॥

ਜਿਨ ਕਉ ਇਤਿ॥ ਜਿਨਕਉ ਨਾਮ, ਜਿਨ ਸ਼ੁਭ-ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖੋਂ ਕੋ ਨਦਰ ਨਾਮ, ਬ੍ਰਹਮ-ਗਯਾਨ ਕਾ ਪਰਮ ਮੂਲ ਕਾਰਨ ਕਹੀਯੇ, ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ ਕਰਨਾ ਲੁਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ,ਤਿਨ ਈਸ਼ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖਨ ਕੋ ਹੀ ਕਹੇ ਰੂਪਕ ਸੇ ਕਾਰ, ਨਾਮ, ਗਯਾਨ ਕੀ ਸਿਧੀ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ ਔਰ ਕੋ ਨਹੀ ਹੋਵੇ।

ਅਥਵਾ, ਜਿਨਕੋ ਇਸ ਜਨਮਮੇਂ,ਵਾ ਜਨਮਾਤਰਮੇਂ ਨਦਰ,ਨਾਮ,ਤਤ੍ਵ ਗਯਾਨਕਾ ਹੇਤੁ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ, ਤਿਨਕੋ ਪੂਰਬ ਕਹਯਾ ਸਭ ਕਾਰ ਹੋਵੇਹੈ; ਪਹਲੇ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇਕੋ ਵਿਵੇਕ ਦ੍ਵਾਰਾ ਯਤਮਾਨ-ਵੈਰਾਗਯ ਹੋਵੇਹੈ। ਤਾਸੇ ਪੀਛੇ ਧੈਰਯਾਦਿ ਸ੍ਰੇਸਟ ਗੁਣੋਕੇ ਮਧਯਮੇ ਸਾਧਨ ਚਤੁਸਟੇਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇਹੈ; ਤਾਸੇ ਪੀਛੇ ਵੇਦ ਪ੍ਰਮਾਣਸੇ ਨਿਖਲ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪ੍ਰਮੇਯਕੇ ਸੰਸ਼ਯੋਕੋ ਦੂਰ ਕਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੀ ਬੁਧੀ ਥਿਰਹੋ ਜਾਵੇਹੈ। ਤਾਂਸੇ ਪੀਛੇ ਵੇਦਾਂਤੋ ਕੇ ਤਾਤਪਰਯ ਅਭੇਦ ਕੀ ਸਿਧੀ ਹੇਤ ਪਦੋ ਕੋ ਅਰਥੋ ਕਾ ਸੋਧਨ ਰੂਪ ਬਿਚਾਰ ਹੋਵੇਹੈ। ਤਾਸੇ ਪੀਛੇ ਜਨਮ-ਮਰਣਾਦਿ ਰੂਪ ਸੰਸਾਰਕੇ ਭਯ ਸਹਿਤ ਵੈਰਾਗਯ ਸੇ, ਅਰ ਬ੍ਰਹਮ ਤਤ੍ਵਕੇ ਬਾਰੰਬਾਰ ਚਿੰਤਨ ਰੂਪ ਅਭਯਾਸਸੇ 'ਤਤ੍ਵਮਸੀ' ਆਦਿ ਵਾਕਨਸੇ ਅਭੇਦਕਾ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਹੋਵੇਹੈ। ਸੋ ਯਹ ਸਮਗ੍ਰਕਾਰ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮੋ ਵਾਲੇ ਕੋ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਔਰੋ ਕੋ ਨਹੀ ਹੋਵੇ। ਤਾਤੇ ਅਪਰੋਖ ਗਯਾਨਕਾ ਪਰਮ ਮੂਲ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ ਮੁਕਤੀਕੀ ਇਛਾ ਵਾਲੇ ਸਭੀ ਕਰੈ। ਯਹ 'ਜਤ ਪਹਾਰਾ' ਸੇ ਲੇ ਕਰ ਕਹੇ ਪਾਠ ਕਾ ਭਾਵ ਹੈ। ਕਹੀ ਰੀਤਿਸੇ ਪਰੰਪਰਾ ਕਰ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰਕੇ ਹੇਤੁ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮੋ ਮੇਂ ਪੁਰਖੋ ਕੀ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤੀ ਕਰਾਵਨ ਹੇਤ ਤਿਨ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮੋਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਕੇ--ਅਬੋਤਤ੍ਵ-ਗਯਾਨੋਸੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ 'ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤੀ' ਅਰ 'ਵਿਦੇਹ ਮਕੁਤੀ'ਕੋ ਸੂਚਨ ਕਰਤੇ ਹੂਯੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਜੀਵ-ਬ੍ਰਹਮਕੀ ਏਕਤਾਕੇ ਨਿਰੂਪਕ ਸਰਬ ਉਪਨਿਖੇਦੋ ਕੇ ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਰੂਪ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਕੀ ਸਮਾਪਤੀ ਕਰੇਹੈ:- ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ ॥38॥

ਨਾਨਕ ਇਤਿ॥ ਕਹੀ ਰੀਤਿਸੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮੋ ਕੇ ਦਵਾਰਾ 'ਈਸ਼ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਹਿਤ' ਸਾਧਨੋ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਕਰ ਜਬ ਨਦਰੀ, ਨਾਮ, ਅਪਰੋਖ ਗਯਾਨ ਸੰਯੁਕਤ ਹੋਵੇ ਹੈ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ,ਤਬੀ,ਤਿਸ ਅਪਰੋਖ ਰੂਪ ਨਦਰ ਸੇ ਅਵਿਦਯਾ, ਕਾਮ, ਕਰਮਾਦਿਕ ਸਰਬ ਬੰਧਨੋਕੋ ਦੂਰ ਕਰਕੇ 'ਨਿਹਾਲੋ ਨਾਮ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਹੋਵੇਹੈ। ਸਰਬ "ਬੰਧ" ਆਚਾਰਯੋ ਨੇ 'ਅਵਿਦਯਾ-ਗ੍ਰੰਥੀ, 'ਹਿਰਦਯ-ਗ੍ਰੰਥੀ', 'ਕਰਮ-ਗ੍ਰੰਥੀ' ਆਂਕਿ ਕਰੇ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਣ,ਪ੍ਰਮੇਯ ਕੇ ਸੰਸ਼ਯ'ਹ੍ਰਿਦਯ ਗ੍ਰੰਥੀ'ਹੈ। ਕਰਮੋਕੀ ਕਾਮਨਾ ਕਰਮ-ਗ੍ਰੰਥੀ ਹੈ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸਹਿਤ ਇਨਕਾ ਨਾਸ਼ਹੀ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤੀ ਅਰ ਬਿਦੇਹ-ਮੁਕਤੀਹੈ--ਨਾਸ਼ ਇਨਕਾ ਅਪਰੋਖ-ਗਯਾਨਸੇ ਹੋਵੇਹੈ ਯਹ:-

"ਜਨ ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਆਪਾ ਚੀਨੇ ਮਿਟੈ ਨ ਭ੍ਰਮਕੀ ਕਾਈ" (984:17);

"ਸਾਧ ਸੰਗ ਭ੍ਰਮ ਭਯ ਮਿਟੈ ਕਥੇ ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ" (1322:8);

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

"ਉਤਰ ਗਯਾ ਮੇਰੇ ਮਨ ਕਾ ਸੰਸਾ ਜਬ ਮੈ ਦਰਸਨ ਪਾਇਆ" (1218:17)

ਐਸੇ ਅਨੇਕ ਗੁਰੁ ਬਚਨ ਕਹੇ ਹੈਂ,ਯਾਤੇ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤੀ,ਬਿਦੇਹ-ਮੁਕਤੀਕਾ ਕਾਰਣ ਗਯਾਨਹੈ, ਅਰ ਗਯਾਨਸੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਦੋਨੋ ਮੁਰਤੀਯੋ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਯੇਹ ਹੈ:- ਗਯਾਨਸੇ ਪੀਛੇ ਸਾਧਨੋਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸੇ ਨਿਖਲ ਵਾਸਨਾਕੇ 'ਖਯ' ਔ 'ਮਨਕੇ ਨਾਸ਼' ਸਹਿਤ 'ਤਤ੍ਵ ਗਯਾਨ' ਸੇ 'ਕਰਤ੍ਰਿਤਵ' ਆਦਿ ਅਭਿਮਾਨਕੀ ਨਿਬ੍ਰਿਤੀ 'ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ' ਹੈ:- ਹਰਖ ਸੋਗ ਜਾਕੇ ਨਹੀ ਕੰਚਨ ਲੋਹ ਸਮਾਨ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੁਨ ਰੇ ਮਨਾ, ਮੁਕਤ ਤਾਹਿ ਤੇ ਜਾਨ"(1427:1)

ਈਹਾਂ 'ਮੁਕਤ' ਸ਼ਬਦ ਸੇ ਇਸੀ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤੀ ਵਲੇ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤਕਾ ਗ੍ਰਹਣ ਹੈ। ਬਸਿਸਟ ਭੀ ਲਿਖੇਹੈ:- 'ਜਿਸਕੋ ਨਿਖਲ 'ਵਾਸਨਕੇ ਖਯੋ ਸਹਿਤੋਤਤ੍ਵ ਗਯਾਨੋਹੈ,ਵਹੁ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤ ਪੁਰਖਹੈ'। ਗਯਾਨਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪਸੇ ਆਗੇ ਸਰੀਰਕਾ ਨਾ ਮਿਲਨਾ ਬਿਦੇਹ-ਮੁਕਤੀਹੈ। ਯਹ ਮੁਕਤੀ ਜਿਸ ਕਾਲ ਮੇਂ ਗਯਾਨ ਹੋਵੇ, ਤਿਸੀ ਕਾਲ ਮੇਂ ਗਯਾਨੀ ਕੀ ਹੋਵੇਹੈ; ਤਾਕੇ ਹੋਨੇਕੀ ਯਹ ਰੀਤਿਹੈ:- ਕਰਮ ਸਭਕੇ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਹੋਵੇ ਹੈ:- ਏਕ ਸੰਚਿਤ, ਦੂਸਰੇ ਕ੍ਰਿਯਮਾਣ, ਤੀਸਰੇ ਪ੍ਰਾਰਬਧ। ਅਨੇਕ ਜਨਮੋਮੇ ਜਮਾ ਕਰਮੋ ਕਾ ਨਾਮ ਸਾਂਚਿਤ ਹੈ॥ ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲਮੇਂ ਜੋ ਕਰੇ ਜਾਤੇਹੈ ਤਿਨਕਾ ਨਾਮ ਕ੍ਰਿਯਮਾਣ ਹੈ। ਜਨਮਸੇ ਲੇਕਰ ਮਰਣ ਪ੍ਰਯੰਤ ਵਰਤਮਾਨ ਸਰੀਰ ਤੇ ਫਲ ਦੇਨੇ ਵਾਲੇ ਕਰਮੋਕਾ ਨਾਮ ਪਰਾਰਬਧਹੈ। ਸਾਂਚਿਤ ਕਰਮ, ਗਯਾਨਸੇ ਨਾਸ਼ ਹੋਵੇਹੈ। ਕ੍ਰਿਯਮਾਣ ਕਰਮੋਕਾ ਗਯਾਨਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸੇ ਲੇਪ ਨਹੀ ਹੋਵੇ। ਪਰਾਰਬਧ ਕਰਮ ਭੋਗਨੇ ਸੇ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੰਪੂਰਣ ਕਰਮੋ ਕਾ ਨਾਸ਼ ਹੋਨੇ ਸੇ ਗਯਾਨ ਕੇ ਉਦੇ ਕਾਲ ਮੇ ਬਿਦੇਹ-ਮੁਕਤੀ ਗਯਾਨੀ ਕੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ। ਯਾਤੇ ਆਗੇ ਔਰ ਸਰੀਰਕਾ ਨਾ ਮਿਲਨਾ ਰੂਪ ਬਿਦੇਹ-ਮੁਕਤੀ ਗਯਾਨੀ ਕੀ ਗਯਾਨ ਕਾਲਮੇ ਬਨੇਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਜੀਕਾ ਨਾਮ ਗ੍ਰੰਥਕੀ ਸਮਾਪਤਿ ਮੰਗਲ ਰੂਪ ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਸਮਾਪਤ ਪ੍ਰਕਟ ਕਰੇਹੈ॥ 38॥

ਨੰ.7.ਨਿਰਮਲ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਗਿ:ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਫਰੀਦਕੋਟ ਟੀਕਾ38

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਆਪਨੇ ਜੋ ਸ੍ਮਰਨ ਕੇ ਘੜਨ ਕੀ ਨਜਾਈ ਸਬਦ ਕਾ ਕਥਨੁ ਕਰੜਾ ਕਹਾ ਹੈ ਸ੍ਮਰਨ ਘੜਨੇ ਕੀ ਤੋ ਸਮਗ੍ਰੀ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਸਬਦੁ ਘੜਨੇ ਕੀ ਸਮੱਗ੍ਰੀ ਭੀ ਕਹੋ॥ ਉੱਤਰ :

ਜਤੁ ਪਾਹਾਰਾ ਧੀਰਜੁ ਸੁਨਿਆਰੁ॥
ਅਹਰਣਿ ਮਤਿ ਵੇਦੁ ਹਥੀਆਰੁ॥

ਰਚਨਾ ਔਰ ਲਿੰਙ ਇੰਦ੍ਰੀ ਚੰਚਲਤਾ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋਵੇ ਐਸਾ ਜੋ ਭਗਤੋਂ ਕਾ ਧੀਰਜੁ ਹੈ ਸੋਈ ਤੋ ਸੁਨਾਰ ਹੋਵੈ ਔਰੁ ਸਰਬ ਵਾਸਨਾ ਕਾ ਤਜਾਗੁ ਕਰ ਸਰਬ ਇੰਦ੍ਰੀਜੋਂ ਕੋ ਵਿਖੇ ਸੇ ਹਟਾਵਣਾ ਐਸੇ ਜਤ ਕਾ (ਪਹਾਰਾ) ਅੰਗੀਠਾ ਹੋਵੇ ਔਰੁ ਅਚਲ ਬੁਧਿ ਅਹਰਣਿ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਪਰ ਸ੍ਮਰਨ ਰਖ ਕਰ ਘੜਤੇ ਹੈਂ ਵੇਦ ਵਾਕੋਂ ਕਾ ਸ੍ਰਵਣ (ਹਥਿਆਰੁ) ਹਥੌੜਾ ਹੋਵੇ॥

ਭਉ ਖਲਾ ਅਗਨਿ ਤਪਤਾਉ॥

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕਾ ਜੋ (ਭਉ) ਡਰੁ ਧਾਰਨਾ ਏਹੀ (ਖਲਾ) ਚਰਮ ਕਾ ਵਾ ਪਿਤਲ ਕਾ ਨਲਕਾ ਫੂਕ ਮਾਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਸੇ ਅਗਨਿ ਪ੍ਰਜੁਲਤ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ ਅਰੁ ਤਪੁ ਕਰਨਾ ਏਹੀ ਅਗਨਿ ਕਾ ਤਾਉ ਹੋਵੇ॥

ਭਾਂਡਾ ਭਾਉ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਤੁ ਢਾਲਿ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਘੜੀਐ ਸਬਦੁ ਸਚੀ ਟਕਸਾਲ॥

(ਭਉ) ਪ੍ਰੇਮੁ ਭਾਂਡਾ ਹੋਵੇ ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰੇਮ ਵਾਲਾ ਰਿਦਾ ਕੁਠਾਲੀ ਹੋਵੇ (ਤਿਤੁ) ਤਿਸ ਰਿਦੇ ਮੈ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ ਸੋ ਸ੍ਮਰਨ ਤੁਲ ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ ਢਾਲ ਭਾਵ ਰਿਦੇ ਮੈ ਧਾਰੇ ਤਬ ਸਚੀ ਟਕਸਾਲ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਮੇ ਜੀਵਹੀ (ਸਬਦੁ) ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪੁ ਘੜਾ ਜਾਤਾ ਹੈ॥

ਜਿਨ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰਮੁ ਤਿਨ ਕਾਰ॥

ਜਿਨ ਪਰ ਸਤਿਗਰੋਂ ਕੀ (ਕਰਮੁ) ਕ੍ਰਿਪਾ (ਨਦਰਿ) ਦ੍ਰਿਸਟੀ ਹੈ ਤਿਨ ਕੋ ਏਹ ਪੁਰਖ ਉਕਤ ਧੀਰਜ ਆਦਿ ਧਾਰਨ ਕੀ ਕਾਰ ਮਿਲਤੀ ਹੈ॥

ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ॥ ੩੮॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸਟੀ ਸੇ (ਨਿਹਾਲ) ਕ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿਤਜ ਹੋਤੇ ਹੈਂ ਅਰਥਾਤ ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਖ ਸੇ ਰਹਿਤ ਮੁਕਤਿ ਹੋਤੇ ਹੈਂ॥ ੩੮॥

ਨੰ.8.ਨਿਰਮਲ-ਸੰਤ ਪੰਡਿਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘਜੀ ਪੀਲੀਭਤਿ (ਵੇਦਾਂਤੀ)38

ਪੁਰਵ ਉਕਤ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਅਨੰਤਰੀਤੀ ਕਰਕੇ ਵੇਦ ਪ੍ਰਤਿਪਾਧ ਅਰਥਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਾਹੈ। ਅਬ ਸਾਰਗ੍ਰਾਹੀ ਅਧਿਕਾਰੀਕੇ ਪ੍ਰਤਿ ਸੰਕਸ਼ੇਪ ਸੇ ਰੂਪਕ-ਅਲੰਕਾਰ ਕਰਕੇ ਅਨੁਸ਼ਠਾਨ ਯੋਗਯ ਅਰਥਕਾ ਨਿਰੁਪਣ ਕਰਤੇਹੈ। ਜਤੁ ਪਾਹਾਰਾ ਧੀਰਜੁ ਸੁਨਿਆਰੁ ॥

ਹੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ! ਜੋ (ਜਤ) ਜਿਤੇਨਦ੍ਰਿਯਤਾ ਹੈ, ਸੋ ਪਹਾਰਾਹੈ। ਗਹਨਾ ਬਨਾਨੇਕਾ ਜੋ ਸੁਵਰਣਕਾਰ ਕਾ ਸਥਾਨਹੈ, ਜਿਸਮੇਂ ਗਹਿਨੇ ਬਨਾਨੇਕੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਰਖੀ ਰਹਿਤੀਹੈ, ਤਿਸਕੋ ਪਹਾਰਾ ਬੋਲਤੇਹੈ; ਔਰ 'ਤਤ੍ਵ ਗਿਯਾਨ' ਰੂਪ ਗਹਿਨਾ ਬਨਾਨੇ ਕੀ ਜਗਹ ਜਿਤੇ ਦ੍ਰਿਯਤਾਹੈ। ਜੋ ਜਿਤੇ ਨਿਦ੍ਰਯਤਾ ਹੈ,ਤਿਸੀ ਕੋ ਸਨਿਯਾਸ ਕਹਿਤੇਹੈ॥ ਤਿਸਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਦਸ਼ਮ ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਲਿਖਾਹੈ- ਰੇ ਮਨ ਏਸੋ ਕਰ ਸੰਨਿਯਾਸਾ ...॥ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਜਿਤੇਨਿਦ੍ਰਯਕਾ ਲਖਸ਼ਣ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀਮੇਂ ਕਰਾਹੈ; ਤਥਾਹਿ:- " "

ਅਰਥ॥ ਜੋ ਪੁਰਸ਼ ਸ੍ਰਵਣ ਤਥਾ ਦਰਸ਼ਨ ਔਰ ਸਪਰਸ਼ ਤਥਾ ਭੋਜਨ ਔਰ ਗੰਧ ਗ੍ਰਹਿਣ, ਇਨ ਸਰਵ ਕ੍ਰਿਯਾਯੋ ਕੋ ਕਰਕੇ ਭੀ ਹਰਸ਼ ਤਥਾ ਗਲਾਨੀ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੈ; ਤਿਸਕੋ ਜਿਤੇਨਿਦ੍ਰਯ ਜਾਨਨਾ ਚਾਹੀਏ'; ਇਸੀ ਕੋ ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਕਹਿਤ ਹੈ, ਇਸੀ ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਕੋ ਹੀ ਦਸ਼ਮ ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਸਨਿਯਾਸ ਮਾਨਾਹੈ। ਇਸੀ ਉਦਾਸੀਨਤਾਕਾ ਗੀਤਾ:9:28-29... ਮੇਂ ਨਿਰੁਪਣ ਕਰਾਹੈ, ਤਥਾਹਿ:- **शुभाशुभ फलैरेवं मोक्ष्यसे कर्म बन्धनैः । संन्यासयोग युक्तात्मा विमुक्तो मामुपैष्यसि ॥२८॥ समोऽहं सर्वभूतेषु न मे द्वैष्योऽस्ति स प्रियः । ये भजन्ति तु मां भक्त्या मयि ते तेषु चाप्यहम्॥२९।९॥**

ਅਰਥ॥ ਅਨਪੇਕਸ਼, ਅਰਥਾਤ ਦੈਵਯੋਗਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਰਵ ਭੋਗ ਸਾਮਗ੍ਰੀਮੇਂ ਇਛਾ ਰਹਿਤ ਅਰ(ਸੁਚਿ) ਬ੍ਰਹਮ ਤਥਾ ਅੰਤਰੀਯ ਸ਼ੋਚ ਕਰਕੇ ਸੰਪੰਨ ਔਰ ਉਦਾਸੀਨ, ਅਰਥਾਤ ਪਕਸ਼ਪਾਤ ਵਰਜਿਤ ਔਰ (ਗੰਤਵਿਯਬ:) ਪਰਕ੍ਰਿਤ ਅਪਰਾਧ ਸੇ ਪੀੜਾ ਵਰਜਿਤ,ਔਰ ਸਰਵ ਪ੍ਰਕਾਰਕੇ ਆਰੰਭੋਂ ਕੋ ਤਿਯਾਗ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਏਸਾ ਜੋ ਮੇਰਾ ਭਕਤ ਹੈ; ਸੋ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕਹਿਤੇ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਕੋ ਪਿਯਾਰਾ ਹੈ। ਔਰ ਇਸ਼ਟ ਪ੍ਰਾਪਤੀਮੇਂ ਹਰਸ਼ਸੇ ਰਹਿਤ--ਤਥਾ ਅਨਿਸ਼ਟ ਪ੍ਰਾਪਤੀਮੇਂ ਦ੍ਵੈਸ਼ਸੇ ਵਰਜਿਤਹੈ,ਔਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਇਸ਼ਟਕੇ ਵਿਯੋਗਮੇਂ ਸ਼ੋਚ ਵਰਜਿਤਹੈ ਔਰ ਅਪ੍ਰਾਪਤ ਇਸ਼ਟਕੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਆਕਾਂਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਕਰਤਾ,ਐਸਾ ਜੋ ਸ਼ੁਭ ਕਾ ਅਸ਼ੁਭ ਕਾ ਤਿਯਾਗੀ ਭਕਤੀ ਮਾਨਹੈ ,ਸੋ ਮੇਰੇਕੋ ਪਿਯਾਰਾਹੈ'। ਐਸਾਜੋ ਸਾਤ੍ਵਿਕੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕਰਕੇ ਉਪਲਕਸ਼ਿਤ ਸਨਤੋਸ਼ਾਦਿ ਗੁਣਹੈ, ਤਿਨ ਕਰਕੇ ਯੁਕਤਜੋ ਅਧਿਕਾਰੀਹੈ,ਸੋ ਗਿਯਾਨ ਰੂਪ ਗਹਿਨੇਕਾ ਜਨਕ ਹੋਨੇਸੇ ਸੁਨਿਯਾਰ ਨਾਮਸੇ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ। ਸਾਤਿਵਕੀ ਵ੍ਰਿਤੀਕਾ ਲਖਸ਼ਣ ਗੀਤਾਮੇਂ ਲਿਖਾਹੈ, ਤਥਾਹਿ:- “ ”

ਅਰਥ॥ ਹੇ ਪਾਰਥ-ਅਰਜੁਨ! ਜਿਸ ਕਿੰਚਵ੍ਰਿਤ ਕੇ ਨਿਰੋਧ ਰੂਪ ਯੋਗਸੇ ਅਵਯਭਿਚਾਰੀ ਵ੍ਰਿਤਸੇ ਮਨ ਪ੍ਰਾਣ ਇੰਦ੍ਰੀਯੋਕੀ ਕ੍ਰਿਯਾਕੋ ਪੁਰਸ਼ ਧਾਰਣ ਕਰਤਾਹੈ। ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਹੈ, ਜਿਸ ਵ੍ਰਿਤੀਸੇ ਅਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀਯ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤੀ ਕੋ ਰੋਕਾ ਜਾਤਾਹੈ, ਸੋ ਵ੍ਰਿਤੀ ਸਾਤ੍ਵਿਕੀਹੈ; ਔਰ ਜੋ ਸਾਤ੍ਵਿਕੀ(ਮਤਿ)ਬੁਧੀਹੈ, ਸੋ ਅਹਰਣਹੈ; ਔਰ, ਗੁਰੂ ਉਪਦਿਸ਼ਟ ਵੇਦ ਵਚਨਕਾ ਵਿਚਾਰ(ਹਥੀਯਾਰ)ਹਥੋੜਾਹੈ। ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ, ਕਿ ਜੈਸੇ ਹਥੌੜੇ ਸੇ ਸੁਵਰਣਕਾਰ ਭੂਸ਼ਣ ਬਨਾਤਾਹੈ ਤੈਸੇ ਸਾਤ੍ਵਿਕੀ ਯੁਕਤ ਸਤ,ਸਨਤੋਸ਼ਾਦਿ ਸਾਧਨ ਸੰਪੰਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਭੀ ਗੁਰੂ ਉਪਦਿਸ਼ਟ ਵੇਦ ਵਚਨਕੇ ਵਿਚਾਰਸੇ ਸਾਤ੍ਵਿਕੀ ਮਤਿਰੂਪ ਅਹਰਣਮੇਂ ਗਿਯਾਨ ਰੂਪ ਭੂਸ਼ਣਕੋ ਬਨਾਤਾਹੈ। ਸਾਤ੍ਵਿਕੀ ਬੁਧੀਕਾ ਲਖਸ਼ਣ ਗੀਤਾ (18:29-30...) ਮੇਂ ਕਹਾਹੈ, ਤਥਾਹਿ:-

बुद्धिभदं धृतेश्चैव गुणतत्रिविधं शृणु। प्रोच्यमानमशेषेण पृथक्त्वेन धनञ्जय ॥२९॥

प्रवृत्तिच निवृत्तिं च कार्याकार्ये भयाभये।बन्धं मोक्षं च या वेत्ति बुद्धिः सा पार्थ सात्त्विकी ॥३०।१८।

ਅਰਥ॥ ਹੇ ਪਾਰਥ! ਅਰਜੁਨ! ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤੀ ਨਾਮ ਕਰਮ ਮਾਰਗਕੋ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਸਨਿਯਾਸਕੋ, ਔਰ, ਪਰਵ੍ਰਿਤੀ ਮਾਰਗਮੇਂ ਕਰਮਕੇ ਕਰਤਵਯਕੋ, ਤਥਾ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤਮਾਰਗ ਮੇਂ(ਅਕਾਰਯ)ਕਰਮੋਂ ਕੇ ਅਕਰਤ੍ਵਯ ਕੋ, ਔਰ ਪਰਵ੍ਰਿਤਿ ਮਾਰਗਮੇਂ ਜਨਮ-ਮਰਣ ਰੂਪ ਭਯ, ਸ੍ਵਰੂਪ ਬੰਧਕੋ, ਔਰ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤੀ ਮਾਰਗਮੇਂ ਅਭਯ ਰੂਪ ਮੋਖਸ਼ ਕੋ; ਜਿਸ ਬੁਧੀ ਕਰਕੇ ਜਾਨਤਾਹੈ, ਸੋ ਸਾਤਵਿਕੀ ਹੈ॥ 30॥

ਜੋ ਜਨਮ, ਮਰਣ, ਜਰਾ, ਵਯਾਧਿ(ਗੀਤਾ:13:8-:14;20...) ਆਦਿਕੋਂਕਾ (ਭਓ) ਭਯਹੈ, ਸੋ ਖਲਾਹੈ। ਜਿਨਸੇ ਗਹਿਨੇ ਬਨਾਨੇ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਜਨਮਾਦਿਕੋਂਕਾ ਤ੍ਰਾਸ ਹੀ ਖਲਾਹੈ; ਔਰ ਅਗਨਿਕਾ ਜੋ ਤਾਓ, ਨਾਮ, ਤੇਜ ਹੋਨਾਹੈ, ਸੋ (ਤਪ) 'ਤਤ' ਪਦਾਰਥਕਾ ਔਰ 'ਤ੍ਵੰ' ਪਦਾਰਥਕਾ ਆਲੋਚਨ ਹੈ। ਤਾਤਪ੍ਰਿਯ ਯਹਹੈ; ਸ਼ੁਧ ਤਤ ਪਦਾਰਥ ਜਾਨੇ ਵਿਨਾ ਅਖੰਡ ਸਾਕਸ਼ਾਤਕਾਰ ਹੋਤਾ ਨਹੀਂ। ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਪਦਾਰਥ ਸ਼ੁੱਧ ਨਹੀ ਅਗਨਿ ਕੀ ਤੇਜੀ ਹੈ।ਔਰ ਭਾਂਡ, ਨਾਮ ਸੁਨਾਰਕੀ ਕੁੜਿਯਾਲੀ ਕਾਹੈ,ਸੋ ਭਾਂਡਾ ਨਾਮ ਬਰਤਨ ਪ੍ਰਕਰਣਮੇਂ (ਭਾਉ)ਅਵਸਥਾ- ਤ੍ਰਿਯਕਾ ਸਾਕਸ਼ੀ-ਚੇਤਨਯ ਹੈ। (ਤਿਤ)ਤਿਸਮੇਂ (ਅਮ੍ਰਿਤ)'ਤਤ'ਪਦ ਲਕਸ਼ਯ ਚੇਤਨਯਕੋ (ਢਾਲ) ਵਿਚਾਰਸੇ ਦੇਖਕਰ ਡਾਲ ਦੇਨਾ ਚਾਹੀਏ; ਫਿਰ (ਸਚੀ ਟਕਸਾਲ) ਅਰਥਾਤ ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਸ਼ਠ ਗੁਰੂਕੀ ਸ਼ਾਲਾਮੇਂ(ਸਬਦ) ਸ਼ਬਦ-ਜਨਯ ਅਖੰਡ ਸਾਕਸ਼ਾਤਕਾਰ (ਘੜੀਯੇ)ਉਤਪੰਨ ਕਰਾ ਜਾਤਾਹੈ। ਪਰੰਤੁ,ਯਹ (ਕਾਰ) ਕਾਰਵਾਈ ਤਿਨਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੀਹੈ, ਜਿਨਕੋ (ਨਦਰ, ਕਰਮ) ਗਿਯਾਨ ਕੇ ਉਤਪਾਦਕ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਕਰਮ ਭਗਵਨ ਨਾਮੋਂਕੇ ਉਚਾਰਣ ਆਦਿਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇਹੈ; ਪਸਚਾਤ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਤੇਹੈ। (ਨਦਰੀ) ਗਿਯਾਨੀ ਪੁਰਸ਼ (ਨਦਰਿ) ਗਿਯਾਨਸੇ (ਨਿਹਾਲ)''ਕਰਤਵਯ ਸ਼ੂਨਯ''-- ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੋਤੇਹੈ। ਅਬ ਇਸ ਸਥਾਨਮੇਂ ਸ਼ਰੁਤੀ ਪ੍ਰਮਾਣਸੇ 'ਤ੍ਵੰ'ਪਦ ਲਖਸ਼ਯਾਰਥ ਔਰ'ਤਤ'ਪਦ ਲਕਸਯਾਰਥਕੇ ਨਿਰੂਪਣ ਪੂਰਵਕ ਸ਼ੁਧ ਚੇਤਨਕਾ ਨਿਰੁਪਣ ਕਰਤੇਹੈ: ਤਥਾਹਿ:- " "

ਅਰਥ॥ ਸਰਵ ਉਪਾਧਿ ਰਹਿਤ ਸ੍ਵਰਣ ਧਨ ਵਤ,ਕੇਵਲ ਵਿਗਿਯਾਨ ਰੂਪ ਚਿਨਮਾਤ੍ਰ ਸ੍ਵਭਾਵਜਬ ਆਤਮਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਤਾਹੈ,ਤਬ ਸ਼ੋਧਿਤ'ਤ੍ਵੰ'ਪਦਾਰਥ ਪ੍ਰਤਯਗਾਤਮਾ ਨਾਮਸੇ ਕਹਿਤੇ ਹੈ,ਜੈਸੇ ਸ੍ਵਰਣ ਧਨ ਵਾਸਤਵ ਅੰਤਰ ਕੇ ਭੇਦਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋਤਾਹੈ,ਤੈਸੇ ਉਪਾਧੀ ਲੇਸ਼ ਵਰਜਿਤ ਚਿਨਮਾਤ੍ਰ ਸ੍ਵਰੂਪ ਆਤਮਾ 'ਤ੍ਵੰ' ਪਦਕਾ ਲਕਸ਼ਯਾਰਥ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ:'ਤ੍ਵੰ' ਪਦਕੇ ਲਕਸ਼ਯਾਰਥ ਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਕੇ ਅਬ ਤਤ ਪਦ ਕੇ ਲਕਸ਼ਯਾਰਥਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਨੇ ਵਾਸਤੇ 'ਤਤ' ਪਦਾਰਥਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ-ਲਖਸ਼ਣਦਾ ਨਿਰੁਪਣ ਕਰਤੇਹੈ:'ਸਤਯ ਗਿਯਾਨ ਆਨੰਤ'ਯਹ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਲਕਸ਼ਣਹੈ। ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਕਾ ਨਾਮ ਸਤਯ ਹੈ; ਜੋ ਦੇਸ਼ ਕਾਲ ਤਥਾ ਵਸਤੁ ਨਿਮਿਤੋਂ ਕੇ ਨਾਸ਼ ਹੋਨੇ ਸੇਂ ਨਹੀਂ ਨਾਸ਼ ਹੋਤਾ--ਸੋ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਰੂਪ ਸਤਯ ਹੈ, ਜੋ ਉਤਪਤੀ, ਵਿਨਾਸ਼ ਰਹਿਤ ਚੇਤਨਯ ਹੈ, ਸੋ ਗਿਯਾਨ ਨਾਮ ਸੇ ਕਹਿਤੇਹੈ। ਜੋ ਮ੍ਰਿਤਕਾਕੇ ਵਿਕਾਰੋਂ ਸੇ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਵਤ,ਔਰ ਸੁਵਰਣਕੇ ਵਿਕਾਰੋਂਸੇਂ ਸੁਵਰਣ ਵਤ ਤੰਤੁ ਕਾਰਯੋਂਮੇਂ ਤੰਤੁ ਵਤ ਅਵਯਕਤ ਆਦਿ 'ਸਰਿਸ਼ਟਿ ਪ੍ਰਪੰਚੋਂ ਮੇਂ' ਸਰਵ ਸੇ ਪੂਰਵ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿਯਾਪਕ ਚੇਤਨਯਹੈ, ਸੋ ਆਨੰਤਹੈ; ਜੋ ਮੁਖ ਰੂਪ ਚੇਤਨਯ ਅਪਰਿਮਿਤ ਆਨੰਦ ਸਮੁਦ੍ਰ ਸ੍ਵਰੂਪ ਮਨੁਸ਼ਯ ਆਨੰਦ ਆਦਿ ਕਲਪਨਾ ਕਾ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਹੋਨੇ ਸੇ-- ਅਵਿਸ਼ਟ ਸੁਖ ਰੂਪ ਹੈ। " "

ਅਰਥਾਤ: ਜੋ ਵਿਸ਼ਯ ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਸੋ ਆਨੰਦ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ:-

ਸਤਯ 1, ਗਿਯਾਨ 2, ਆਨੰਤ 3, ਆਨੰਦ 4, ਯਹ ਰਾਗ ਵਸਤੁ ਜਿਸਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਲਕਸ਼ਣਹੈ, ਸੋ ਦੇਸ਼ ਕਾਲ ਨਿਮਿਤੋਂਮੋਂ ਅਵਯਭਿਚਾਰੀ ਸ਼ੋਧਿਤ 'ਤਤ' ਪਦਾਰਥਹੈ;ਤਿਸਕੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਇਨ ਸ਼ਬਦੋਂ ਸੇ ਕਹਿਤੇ ਹੈ। ਔਰ ਜੋ ਔਪਾਧਿਕ 'ਤ੍ਵੰ' ਪਦਾਰਥਸੇ, ਤਥਾ ਔਪਾਧਿਕ 'ਤਤ' ਪਦਾਰਥਸੇ ਵਿਲਖਸ਼ਣ, ਆਕਾਸ਼ ਵਤ ਵਿਯਾਪਕ ਸੁਖਸ਼ਮ, ਕੇਵਲ, ਸਤਾਮਾਤ੍ਰਹੈ, ਸੋ 'ਤਤ' ਪਦਾਰਥਕਾ ਆਤਮਾ, ਅਰਥਾਤ, ਸ਼ੁਧ-ਬ੍ਰਹਮ ਕਹਾ ਜਾਤਾਹੈ। ਇਸਕੋ ਹੀ ਅਖੰਡ-ਚੇਤਨਯ ਰੂਪਸੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਅਨੁਭਵ ਕਰਤੇਹੈ, ਇਸੀਕੇ ਗਿਯਾਨਸੇ ਨਦਰੀ ਹੋ ਕਰ ਨਦਰਿ ਸੇ ਕ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿਤ ਹੋਤਾਹੈ॥ 38॥

ਨੰ.9. ਸਾਧੂ ਪੰ.ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਜੀ ਉਦਾਸੀਨ (ਵੇਦਿਕ ਮੁਨੀ)-38

ਜਤੁ ਪਾਹਾਰਾ ਧੀਰਜੁ ਸੁਨਿਆਰੁ ॥

ਜਿਤੇਨਿੰਦ੍ਰਯਤਾ ਪਹਾਰਾ, ਅਰਥਾਤ ਨਿਰਮਾਣਸ਼ਾਲਾਹੈ, ਔਰ ਵਿਪਦ ਤਥਾ ਸੰਪਦ ਸੇਂ ਧੈਰਯ (ਧ੍ਰਿਤਿ) ਸੁਵਣਕਾਰ, ਅਰਥਾਤ ਸੁਨਾਰ ਹੈ। ਮਤਿ, ਅਰਥਾਤ ਵਸਤੁ ਕੀ ਸਮਝ ਅਹਿਰਨ ਔਰ ਵੇਦ, ਅਰਥਾਤ ਵਸਤੁ ਕਾ ਗਿਯਾਨ ਹਥਿਆਰ, ਅਰਥਾਤ ਹਥੌੜਾਹੈ॥ 1॥

ਲੋਕ, ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਔਰ ਇਸ਼੍ਵਰਕਾ ਭਯ ਕਰਨਾ, ਅਰਥਾਤ ਧੌਂਕਨੇ ਕੀ ਖਾਲ ਔਰ ਦ੍ਵਿੰਦੋਂ ਕਾ ਸਹਿਨ ਰੂਪੀ ਤਪ, ਤਪੀ ਹੁਈ ਅਗਨਿ ਹੈ। ਇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਭਕਤਿ ਸੇ ਭਰਪੂਰ ਮਨ ਢਾਲਨੇ ਕਾ ਭਾਂਡਾ, ਅਰਥਾਤ ਕੁਠਿਯਾਲੀ ਨਾਮ ਕਾ ਪਾਤ੍ਰ, ਔਰ ਉਸਮੇਂ ਢਾਲਨੇਕੀ ਵਸਤੁ ਸਤ-ਇਸ਼੍ਵਰ-ਤਤ੍ਵ-ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ, ਅਰਥਾਤ, ਸ੍ਵਰਣ (ਸੋਨਾ) ਹੈ। ਇਸ ਸਚੀ (ਯਥਾਰਥ) ਨਿਰਮਾਣ ਸ਼ਾਲਾਮੇ ਢਾਲਾ ਹੁਆ,ਅਰਥਾਤ ਸ਼ਰਧਾ ਭਕਤੀ ਕੇ ਸਾਥ ਮਨਸੇ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਿਯਾ ਹੁਆ (ਜਾਨਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੁਆ) ਸ੍ਰਵਣ ਰੂਪੀ ਸਦੀਸ੍ਵਰ ਤਤ੍ਵ ਗੁਰੂਕੇ ਸ਼ਬਦ (ਉਪਦੇਸ਼) ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਘੜਨਾ ਚਾਹੀਯੇ, ਅਰਥਾਤ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਨਾਮਕੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਚਿੰਤਨ ਰੂਪੀ ਅਭਿਆਸਸੇ ਸਾਕਸ਼ਾਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ॥ 2॥

ਜਿਨ ਮਹਾਭਾਗੋਂਨੇ ਅਪਨੇ ਕਰਮੋਸੇ ਸਤ ਇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਿਯਾਹੈ, ਉਨ੍ਹੀਕਾ ਯਹ ਕਾਮਹੈ ਔਰ ਵੇਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਸਤ ਇਸ਼੍ਵਰਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਸੇ ਨਿਹਾਲ (ਸੁਫਲ ਮਨੋਰਥ) ਹੋਤੇ, ਅਰਥਾਤ ਅਮਰਪਦ ਕੋ ਪਾਤੇਹੈ, ਯਹ ਨਾਨਕ ਕਾ ਦਰਸ਼ਨ, ਅਰਥਾਤ ਨਾਨਕ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਹੈ॥ 3॥

ਭਾਸ਼ਯ:- ਇਸ਼੍ਵਰਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਮਨੁਸ਼ਯੋਕੀ ਇੰਦ੍ਰੀਯੋਕੇ ਅਗੋਚਰਹੈ, ਮਨ ਔਰ ਵਾਣੀਕੀ ਪਹੁੰਚਸੇ ਪਰੇਹੈ, ਯਹ ਠੀਕਹੈ। ਪਰਜੋ ਮਨੁਸ਼ਯ ਸੰਸਾਰਿਕ ਐਸ਼ਵਰਯ ਕੋ ਭੋਗਤੇ ਹੁਏ ਭੀ ਉਸਮੇਂ ਲਿਪਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਨਕੇ ਮਨਮੇਂ ਸੰਸਾਰਕੇ ਜਨਮ-ਮਰਣ ਚਕ੍ਰ ਸੇ ਸਦਾ ਦਾ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਨੇ ਕੇ ਲਿਯੇ ਜਗਦ-ਗੁਰੂ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀ ਤੀਬਰ ਲਾਲਸਾ ਹੈ ਔਰ ਜਿਤੇਨਿਦ੍ਰਯਤਾ ਆਦਿ ਸਭੀ ਸਾਧਨੋਂਸੇ ਯੁਕਤਹੈ, ਸ਼ਰਧਾ, ਤਥਾ ਭਕਤਿ ਕੇ ਸਾਥ ਕਰਤਵਯ ਬੁਧਿ ਸੇ ਯਗ, ਦਾਨ ਆਦਿ ਕਰਮੋਕੋ ਕਰਤੇ ਹੁਏਭੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕੇ ਲਿਯੇ ਉਪਦੇਸ਼ਟਾ ਗੁਰੂਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪਕਾ ਰਾਤ੍ਰੀ ਨਿਦਵਾ ਚਿੰਤਨ ਕਰਤੇਹੈ, ਉਨਪਰ ਵਹ ਪਰਮ ਦਿਆਲੁ ਇਸ਼੍ਵਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਤਾਹੈ, ਅਨੁਗ੍ਰਹਿ ਕਰਤਾਹੈ ਔਰ ਸਾਕਸ਼ਾਤ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਤਾਹੈ। ਵੇ ਉਸਕੇ ਦਰਸ਼ਨਸੇ ਨਿਹਾਲਹੋ ਜਾਤੇ(ਅਮਰਹੋ ਜਾਤੇ), ਅਰਥਾਤ ਹਮੇਸ਼ਾਕੇ ਲਿਯੇ ਸੰਸਾਰਕੇ ਜਨਮ-ਮਰਣਰੂਪੀ ਚਕਰਸੇ ਛੂਟ ਜਾਤੇਹੈਂ, ਯਹ ਕਹਿਨੇਕੇ ਲਿਯੇ ਅਬ ਅਗਲੇ ਪਰਵਕਾ ਆਰੰਭਹੈ। ਇਸਕਾ ਨਾਮ 'ਅਮ੍ਰਿਤ ਪਰਵੋ ਔਰ ਮੰਤ੍ਰੋ ਕੀ ਸੰਖਿਯਾ ਤੀਨਹੈ।

ਵਕਤਵਯ ਅਰਥ ਕੋ ਦਰਸ਼ਨ ਅਭਿਲਾਸ਼ੀ ਇਸ਼੍ਵਰ-ਭਕਤੋਂ ਕੇ ਮਨ ਮੇਂ ਠੀਕ-ਠੀਕ ਬੈਠਾਨੇ ਕੇ ਲਿਯੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਨਾਮ ਸੇ ਸ੍ਵਰਣ ਔਰ ਸ੍ਵਰਣਕਾਰ ਕਾ ਅਲੰਕਾਰ ਉਪਯੋਗਮੇਂ ਲਾਯਾ ਗਯਾਹੈ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤ, ਇਸ਼੍ਵਰ ਔਰ ਸ੍ਵਰਣ ਦੋਨੋਂਕਾ ਸੰਗਿਯਾ ਨਾਮ ਹੈ; ਔਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਸਾਖਾਸ਼ਤਕਾਰ ਸੇ, ਅਰਥਾਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਸੇ ਮਨੁਸ਼ਯ ਅੰਮ੍ਰਿਤ (ਅਮਰ) ਹੋਤਾ ਹੈ, ਯਹ ਇਸ ਸਾਰੇ ਪਰਵ ਕਾ ਸਾਰ ਅਰਥ ਹੈ। ਔਰ ਇਸੀ ਲਿਯੇ ਇਸਕਾ ਨਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਰਵਹੈ। ਜੈਸੇ ਸ੍ਵਰਣਕਾਰ ਕਟਕ, ਕੁੰਡਲ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਸੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯਮਾਨ ਸ੍ਵਰਣ ਕੇ ਵਿਸ਼ੁਧ(ਨਿਰਮਲ) ਤਾਤ੍ਵਿਕ (ਵਾਸਤਵ) ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ (ਪਾਨਾ) ਚਾਹਤਾ ਹੁਆ ਕੁਠਿਯਾਲੀ ਨਾਮਕੇ ਪਾਤ੍ਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਮੇਂ ਡਾਲਕਰ ਉਸਕੋ ਤੀਖਸ਼ਣ ਅਗਿਨਕੇ ਪ੍ਰਾਚੰਡ ਤਾਪਸੇ ਤਪਾਤਾ ਔਰ ਢਾਲਤਾ, ਅਰਥਾਤ, ਪਿਘਲਾਤਾ ਹੈ ਔਰ ਪੁਨ: ਉਸਕੋ ਅਯੋਧਨ (ਅਹਰਨ) ਪਰ ਰੱਖ ਕਰ ਹਥੋੜਾ ਸੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਘੜ ਕਰ(ਕੁਟ ਕਰ) ਉਸਕੇ ਵਿਸ਼ੁਧ ਵਾਸਤਵਿਕ ਸ੍ਵਰੂਪਕਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਤਾ(ਪਾਤਾ) ਹੈ। ਵੈਸੇਹੀ ਮੁਮੁਸ਼ੁ ਭਕਤ, ਜਬ ਸ੍ਵਰਣ ਰੂਪੀ ਇਸ਼੍ਵਰਕੇ ਵਿਸ਼ੁਧ ਨਿਰਮਲ ਵਾਸਤਵਿਕ ਸ੍ਵਰੂਪਕਾ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਨਾ(ਸਾਖਾਸ਼ਤ ਕਰਨਾ) ਚਾਹਤਾ ਹੁਆ ਉਸਕੋ ਸ਼ਰਧਾ ਭਕਤਿਸੇ ਭਰਪੂਰ ਮਨ ਰੂਪੀ ਕੁਠਿਯਾਲੀ ਪਾਤ੍ਰ(ਭਾਂਡੇ) ਮੇਂ ਡਾਲ ਕਰ ਅਰਥਾਤ ਮਨਮੇ ਠੀਕ ਠੀਕ ਜਾਨ ਕਰ ਉਪਦੇਸ਼ਤਾ ਗੁਰੂਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਘੜਤਾ(ਕੁਟਤਾ) ਅਰਥਾਤ,

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਉਸਕਾ ਬਾਰਬਾਰ ਧਿਆਨ(ਚਿੰਤਨ) ਰੂਪੀ ਨਿਦਿਧਿਯਾਸਨ ਕਰਤਾਹੈ, ਤਬ ਇਸ਼ੂਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁਆ ਅਪਨੇ ਕਰਮ ਯੋਗੀ ਭਕਤਕੋ ਅਪਨੇ ਵਾਸਤਵ-ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਤਾਹੈ। ਬਸ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਤੇ ਹੀ ਭਕਤ ਨਿਹਾਲ(ਅੰਮ੍ਰਿਤ) ਹੋ ਜਾਤਾ, ਅਰਥਾਤ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕੇ ਲਿਯੇ, ਜਨਮ-ਮਰਣ ਕੇ ਭੈ ਸੇ ਮੁਕਤਹੋ ਜਾਤਾਹੈ। ਇਸਕਾ ਵਰਨਣ ਅਥਰਵ-ਸੰਹਿਤਾਕੇ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਕਿਯਾਹੈ-

अकामो धीरो अमृत: स्वयम्भू: रेसन तृप्तो न कुतश्चन ऊन:।
तमेव विद्वान् न विभाय मृत्यो:आत्मानं धरिमजरंयुवानम्॥

ਅਰਥ- ਇਛਾਸੇ ਰਹਿਤ, ਧੈਰਯ ਵਾਲਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ, ਅਰਥਾਤ ਨ ਮਰਨੇ ਵਾਲਾ, ਅਪਨੇ-ਆਪ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ਆਨੰਦਸੇ ਪੂਰਣ ਔਰ ਜੋ ਕਿਸੀਸੇ ਭੀ ਨਿਯੁਨ ਨਹੀਂਹੈ; ਉਸਹੀ ਨ ਜੀਰਣ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ, ਸਦਾ ਯੁਵਾ, ਸਦਾ ਬੁਧਿਵਾਲੇ ਆਤਮਾ(ਸ੍ਵਰਨ ਵਤ ਆਤਮਾ ਇਸ਼ਰ) ਕੋ ਜਾਨਤਾ ਹੁਆ ਮ੍ਰਿਤੁਸੇ ਨਹੀਂ ਡਰਤਾ, ਅਰਥਾਤ, ਜਨਮ-ਮਰਣਕੇ ਭੈਸੇ ਮੁਕਤਹੋ ਜਾਤਾਹੈ (ਅਥਰਵ.10॥8॥44)॥

ਯਜੁ:ਸੰਹਿਤਾਕੇ ਮੰਤ੍ਰਮੇਂ ਕਹਾਹੈਕਿ,ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਤੇਹੀ ਕਰਮ ਯੋਗੀ ਭਕਤ ਸਾਕਸ਼ਾਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਇਸ਼ੂਰਹੋ ਜਾਤਾਹੈ। ਮੰਤ੍ਰ ਯਹਹੈ:-

परि द्यावा पृथिवी सद्यड इत्वा परि लोकान्परि दिश: परि स्व:।
ऋतस्य तन्तु वितनं विचृत्य तद्पश्यत् तद् भवत् तदासीत्॥

ਅਰਥ- ਦਯੁ ਲੋਕ ਔਰ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਲੋਕ ਦੋਨੋਂਕੋ ਝਟਿਤਿ, ਅਰਥਾਤ ਮਰਨੇਸੇ ਪਹਿਲੇ ਪਰੀਖਸ਼ਾ ਕਰਕੇ (ਨਿਸਾਰ ਜਾਨ ਕਰ),ਔਰ ਰਾਤ੍ਰੀਮੇਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਮਾਨ ਸਬ ਤਾਰਾ ਗਣੋਂਕੀ ਪਰੀਖਸ਼ਾ ਕਰਕੇ,ਉਨਕੀ ਦਿਸ਼ਾਵੋਂ ਤਥਾ ਉਪਦਿਸ਼ਾਵੋਂਕੀ ਪਰੀਖਸ਼ਾ ਕਰਕੇ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ-ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਸਬ ਪਦਾਰਥੋਂਕੀ ਪਰੀਖਸ਼ਾ ਕਰਕੇ, ਸਦ ਬ੍ਰਹਮ(ਇਸ਼ੂਰ)ਕੇ ਫੈਲਾਯੇ ਹੁਏ ਮਾਯਾ-ਜਾਲਕੋ ਚੀਰ ਕਰ ਉਸ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਦੇਖਤਾਹੈ ਔਰ ਵਹੀ ਹੋ ਜਾਤਾਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਹੀ ਥਾ॥ (ਯਜੁ ਵੇ. 32॥12)

ਕਠੋਪਨਿਸ਼ਦ ਔਰ ਮੁੰਡਕੋਪਨਿਸ਼ਦ ਕੇ ਸ੍ਰੁਤਿ ਵਾਕਯੋਂਮੇਂ ਭੀ ਕਹਾਹੈ ਕਿ ਇਸ਼ੂਰਕਾ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਨੇ ਵਾਲਾ ਪਾਨੀ ਮੇਂ ਪਾਨੀ ਕੀ ਨਿਆਈ ਇਸ਼ੂਰਮੇਂ ਮਿਲ ਜਾਤਾਹੈ:-

यथा उदक शुद्ध शद्ध आसिक्तं तादृग एव भवति।
एव मुने: विजानत आत्मा भवति गौतम॥ (कठ:२.१.१५)

ਅਰਥ- ਜੈਸੇ ਨਿਰਮਲ ਪਾਨੀ ਨਿਰਮਲ ਪਾਨੀਮੇਂ ਡਾਲਾ ਹੁਆ ਵੈਸਾਹੀਹੋ ਜਾਤਾਹੈ। ਐਸੇ ਸਦ ਬ੍ਰਹਮ ਇਸ਼ੂਰ ਕੋ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਮੁਨੀਕਾ ਆਤਮਾਹੈ ਗੌਤਮਵੰਸ਼ੀ! ਬ੍ਰਹਮ ਅਰਥਾਤ ਬ੍ਰਹਮਰੂਪ(ਇਸ਼ੂਰੂਪ)ਹੋ ਜਾਤਾਹੈ।

यथा नद्य: स्यन्दमाना: समुद्रे गच्छन्ति नामरूपे विहाय ।
तेषा विद्वान् नामरूपाद् विभक्त: परात् पुरुषमुपति दिव्यम्॥

ਅਰਥ- ਜੈਸੇ ਬਹਤੀ-ਹੁਈ ਨਦਿਯਾਂ ਸਮੁਦ੍ਰਮੇਂ ਲੀਨਹੋ ਜਾਤੀਹੈ, ਅਪਨੇ-ਅਪਨੇ ਨਾਮ ਔਰ ਰੂਪ(ਆਕਾਰ) ਕੋ ਛੋੜ ਕਰ। ਵੈਸੇ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਅਰਥਾਤ ਸਰਵਾਂਤਰਾਤਮਾ ਇਸ਼ੂਰਕਾ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲਾ, ਨਾਮ ਔਰ ਰੂਪਸੇ ਅਤਿਅੰਤ ਛੂਟਾ ਹੁਆ ਪਰਲੇਸੇ(ਅਵਯਕਤ ਪਾਕ੍ਰਿਤਮੇ)ਪਰਲੇ ਅਦੁਭੂਤ ਪੁਰਸ਼ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੇਂ ਮਿਲ ਜਾਤਾਹੈ। (ਮੁੰ. 3॥2॥8)

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਯਹਾਂ ਵ੍ਰਿਹਦਾਰਣਯਕੋਪਨਿਸ਼ਦ ਕਾ ਯਹ ਸ਼ਲੋਕਭੀ ਸਮਰਣ ਰੱਖਨੇ ਯੋਗਯਹੈ:-

इह एव सन्तोशये विद्यस्तद् वयं न चेद् अवेदो: महतो विऽनष्ठि:।
ये एतद् विदु: अमृतास्ते भवन्ति अथ इतरे दु:खमेवापियन्ति॥

ਅਰਥ- ਅਬ ਹਮ ਇਸ ਲੋਕ(ਸਰੀਰ)ਮੇਂ ਹੋਤੇ ਹੁਏ (ਰਹਿਤੇ ਹੁਏ)ਹੀ ਉਸ(ਬ੍ਰਹਮ)ਕੋ ਜਾਨ ਸਕਤੇ ਹੈ, ਯਦਿ ਨ ਜਾਨਾ,ਤੋ ਬੜਾ ਵਿਨਾਸ਼,ਅਰਥਾਤ,ਬਾਰ ਬਾਰ ਮਰਨਾਹੈ। ਜੋ ਇਸ(ਬ੍ਰਹਮ)ਕੋ ਜਾਨਤੇਹੈ,ਵੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੋ ਜਾਤੇਹੈ ਔਰ ਦੂਸਰੇ, ਦੁਖਹੀ ਦੁਖ ਪਾਤੇਹੈ'(ਮੰ.4.4.14)॥ 3॥ 38॥

ਨੰ.10. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਆਧੁਨਿਕ) - 38

ਪ੍ਰਾਕਥਨ:- ਪਿਛੇ ਕਥੀ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਦਾ ਸਾਧਨ ਨਾਮ ਦੱਸਿਆਹੈ। ਨਾਮਦੇ ਅਭਯਾਸ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਸੁਭ ਗੁਣਾਂ' ਅਰਥਾਤ ਉੱਚ ਆਚਰਣਦੀ ਲੋੜਹੈ, ਤੇ ਨਾਮਦੇ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਨ ਲਈ ਜਿਸ ਗੈਬੀ ਸਹਾਯਤਾ (ਈਸ਼ੂਰ ਅਨੂਗ੍ਰਹ) ਦੀ ਲੋੜਹੈ, ਦੋਹਾਂਦਾ ਏਥੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਮੁੜਕੇ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੁਭ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਲੋੜਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂਦਾ ਵਰਣਨ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਸੰਦ ਆਦਿਦੇ ਰੂਪਕ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

(ਸਚੀ ਟਕਸਾਲ):- 'ਜਤ'ਦੀ ਭੱਠੀ, 'ਧੀਰਜ'ਦਾ ਸਨਿਆਰਾ, 'ਬੁਧਿ'ਦੀ ਅਹਿਰਣ, ਗਿਆਨਦਾ ਹਥੋੜਾ, ਭਉ ਦੀਆਂ ਖਲਾਂ, ਤਪ ਤਪਾਣ ਦੀ ਅੱਗ, ਪ੍ਰੇਮਦਾ ਭਾਂਡਾ (ਕੁਠੀਆ ਬਣਾ) ਉਸ ਵਿਚ ਨਾਮ ਰੂਪੀ ਸੋਨੇ ਨੂੰ ਢਾਲ (ਇਹਹੈ) ਸਚੀ ਟਕਸਾਲ (ਏਥੇ)ਸ਼ਬਦ ਘੜੀਦਾਹੈ। (ਪਰ ਇਹ) ਉਨ੍ਹਾਂਦੀ ਕਾਰਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਰ ਉਸਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੇ ਮਿਹਰ ਦੇ, ਜੋ ਇਹ ਨਾਮ ਜਪਣਦੀ ਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਾਲਾ (ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅਪਣੀ)ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ(ਉਨ੍ਹਾਂਨੂੰ)ਨਿਹਾਲ ਕਰ ਦੇਂਦਾਹੈ (ਕਹਿੰਦੇਹਨ ਗੁਰੂ) ਨਾਨਕ(ਦੇਵਜੀ)।

ਵਯਾਖਯਾ:- ਸੁਨਿਆਰੇ ਅੱਗੇ ਭੱਠੀ ਹੁੰਦੀਹੈ, ਭੱਠੀਨੂੰ ਧੋਂਕਣੀ ਲਗੀ ਹੁੰਦੀਹੈ,ਹਵਾ ਦੇਣ ਲਈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅੱਗਦਾ ਤਾਉ ਵਧ ਜਾਂਦਾਹੈ। ਤਦ ਕੁਠਾਲੀ ਵਿਚ ਸੋਨੇਨੂੰ ਪਾਕੇ ਢਾਲ ਲੈਂਦੇ ਹਨ,ਫਿਰ ਠੱਪੇ ਹਥੋੜੇ ਨਾਲ ਮੋਹਰਾਂ ਆਦਿ ਘੜਦੇ ਹੈਨ ਜੋ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੈਨ। ਇਹ ਤਸਵੀਰ ਹੈ ਜੋ ਇਥੇ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਖਿੱਚਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਨਾਮ-ਜਪ ਦੀ ਮਿਰਯਾਦਾ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ। ਅਰਥਾਤ ਧੀਰਜ ਧਾਰਕੇ ਜਤ ਸਤਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰਖਦਿਆਂ, ਗਯਾਨ ਨੂੰ ਅਥਵਾ ਸਤ-ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸੁਣ, ਪੜ੍ਹਕੇ 'ਮਤਿ' ਵਿਚ ਧਾਰਣ ਕਰਦਿਆਂ, ਪਰਮੇਸ਼ੁਰਦੇ 'ਭੈ' ਵਿਚ ਤੇ 'ਤਪ'ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਪ੍ਰੇਮ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜਪਣਾ, ਸਿਮਰਨਾ ਤੇ ਆਰਾਧਣਾਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਆਪੇ ਨੇ ਬਾਰਾਂ ਵੰਨੀਆ ਦੇ ਸੋਨੇ ਵਾਂਙੂ ਸ਼ੁੱਧ ਹੋ ਜਾਣਾਹੈ। ਇਸ ਪਰ ਨਦਰੀ ਦੀ ਨਦਰ ਹੋਣੀਹੈ ਤੇ ਜੀਵ ਨੇ(ਨਿਹਾਲ)ਅਨੰਦ ਸਰੂਪਹੋ ਜਾਣਾਹੈ। ਪਰ ਪਹਿਲੀ ਕਹੀ ਟਕਸਾਲਦੀ ਕਾਰ ਬੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਨਾਲਹੀ ਹੋਤੀਹੈ॥

ਨਿਰੁਕਤ:- ਜਤੁ- ਜਤੀ ਹੋਣਦਾ ਗੁਣ। ਇੰਦ੍ਰਿਆਂਦੇ ਵਸੀਕਾਰ। ਵਿਭਚਾਰਦੇ ਅਵਗੁਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋਣਾ। ਪਾਹਾਰਾ-ਭੱਠੀ। ਸੁਨਿਆਰੇ ਇਸਨੂੰ ਦੁਕਾਨ ਬੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਵੇਦ:- 1. ਵੇਦ। 2. ਗਯਾਨ ਦਾਤਾ ਗ੍ਰੰਥ। ਸਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ। 3. ਗਿਆਨ। ਹਥਿਆਰ- ਹਥ ਵਿਚ ਫੜਨੇ ਦਾ ਸੰਦ, ਔਜ਼ਾਰ। ਕੋਈ ਹਥਿਆਰ, ਪਰ ਇਥੇ ਭਾਵ ਸੁਨਿਆਰੇਦੇ ਹਥੋੜੇ ਹਥੌੜੀਆਂ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸਦੇ ਪਹਿਲੋਂ 'ਅਹਿਰਣ' ਆਇਆਹੈ।ਅਹਰਣਿ- ਉਹ ਲੋਹਾ ਜਿਸ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਰ ਘੜਨੇ ਜੋਗ ਧਾਤੂ ਰੱਖਕੇ ਹਥੋੜਾ ਮਾਰਦੇ ਹਨ। ਖਲਾ- ਧੋਂਕਣੀ। ਤਪ ਤਾਉ:- ਤਪ ਤਾਉਣਾ। 'ਤਪ ਕਰਨਾ' ਅਗਨੀਦਾ ਤਾਉ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਵੇ ਹੋਵੇ। ਤਪ ਤੋਂ ਮੁਰਾਦਹੈ- ਵਿਰੋਧੀ ਸਮਾਨਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਭੀ ਅਭਿਆਸ ਵਿਚ ਜੁਟੇ ਰਹਿਣਾ, ਗਿਰਾਉ ਨਾ ਖਾਣਾ, ਤਯਾਗ ਵੈਰਾਗ ਬ੍ਰਿਤੀ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ:- ਅਮ੍ਰਿਤ ਪਦ ਦੇ 20 ਕੁ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਅਰਥਹੈ:-ਸੋਨਾ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਨੂੰ ਬੀ ਕਿਹਾ ਹੈ:-

ਨਾਨਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਸਦਾ ਸੁਖ ਦਾਤਾ (119:4)

ਇਥੇ ਦੋਇ ਅਰਥ ਇਕੋ ਪਦ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ' ਵਿਚੋਂ ਲੈਣੇ ਹਨ, ਉਸ ਭਾਂਡੇ ਵਿਚ''ਨਾਮ''ਰੂਪੀ ਸੋਨੇਨੂੰ ਢਾਲ। ਇਸ ਵਿਚ ਤੀਸਰਾ ਕਟਾਖਜ ਇਹਹੈ ਕਿ ਉਹ ਢਲਕੇ ਤੈਨੂੰ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਅਮਰ' ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ।

ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ:-

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਰਸ਼ੀ ਜਿੰਦੇ ਦੀ ਗੁਰਗਮ ਅਟੁਟ ਪ੍ਰਨਾਲੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਕੁੰਜੀ ਬਾਣੀਦੇ ਦੋ ਗ੍ਰੰਥ ਉੱਤਰ ਭਾਰਤ/ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਮਦ੍ਰਦੇਸ਼ੀ/ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈ ਗੁਰੁਦਾਸ 'ਭੱਲੇ' ਦੇ ਪੰਚਮ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਨਿਵਾਜੇ। ਓਨ੍ਹਾਂਦੇ ਛੰਦ ਤੇ ਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਹਰ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਮਿਲਦੇ ਹੰਨ: ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਹੀਂ ਕੋਈ ਗੁੰਝਲ ਹਲ ਕਰਣ ਰਹ ਨਹੀ ਜਾਂਦੀ ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੋ ਕੱਚੀ-ਪੱਕੀ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਰਾਹੀਂ, ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦੇ ਕੱਚੀ-ਅਤੇ ਪੱਕੀ ਪਖੋਂ ਦਿਤੇ ਹਨ, ਜੋ ਐਥੇ ਵੇਰਵੇ ਪਾਂਠਕਾਂ ਸ੍ਹਾਮਣੇ ਇਹ ਹਨ:- ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਵਾਰ: 4।12.6-7; ਆਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂਤ:- ਬਾਰਹ ਵੰਨੀ ਹੋਇਕੈ ਲੰਗੈ ਲਵੈ ਕਸਉਟੀ ਕਸੈ॥ ਟਕਸਾਲੇ ਸਿਕਾ ਪਵੈ ਘਣ ਅਹਰਣ ਵਿਚ ਅਚਲ ਸਰਸੈ॥ ਸਾਲ ਸੁਨਾਈ ਪੋਤੇ ਪਸੈ॥ 4।੧੨॥ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁ ਪੱਕੀ ਬਾਣੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ: ਸਚ ਸਬਦੁ ਗੁਰਿ ਸਉਪਿਆ ਸਚ ਟਕਸਾਲਹੁ ਸਿਕਾ ਚਲਿਆ॥ 7-।24॥

ਅਤੇ:ਸਚੁ-ਸਬਦੁ ਟਕਸਾਲ ਸਚੁ, ਗੁਰਤੇ ਗੁਰ ਹੁਇ, ਸਚੁ-ਸਬਦ ਮਿਲੰਦਾ॥ ਸਚੀ-ਭਗਤਿ ਭੰਡਾਰ-ਸਚੁ, ਰਾਗ ਰਤਨ ਕੀਰਤਨੁ ਭਾਵੰਦਾ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਚਾ-ਪੰਥੁਹੈ ਸਚੁ-ਦੋਹੀ ਸਚੁ-ਰਾਜੁ ਕਰੰਦਾ॥ ਵੀਹ ਇਕੀਹ ਚੜ੍ਹਾਉ ਚੜ੍ਹੰਦਾ॥ 8।26॥

ਅਤੇ ਗੁਰੁ ਪੰਥ ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਹਨ:- ਟਕਸਾਲਹੁ ਬਾਹਰਿ ਘੜੈ, ਖੋਟੈਹਾਰਾ ਜਨਮੁ ਵਿਗੋਵੈ॥ ਲਿਬਾਸੀ ਫੁਰਮਾਨੁ ਲਿਖਿ,ਹੋਇ ਨੁਕਸਾਨੀ ਅੰਝੂ ਰੋਵੈ॥ 4।26॥

ਸਾਰੇ ਪਾਠਕਾਂ ਕਈਂ ਅਦੇਸ਼ ਹੈ,ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ(canon)ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿੱਚ ਧਾਰ,ਗੁਰਬਾਣੀ ਟੀਕੇ ਵਿਚਾਰਣ॥

ਉਪਸੰਹਾਰ ਮੰਗਲ ਸ਼ਲੋਕ

(ਸੰਪੂਰਣ)

ਉਪਸੰਹਾਰ-ਸਲੋਕ :1

॥ ਸਲੋਕ ॥

ਪਵਣੁ ਗੁਰੂ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ ਧਰਤਿ ਮਹਤੁ ॥ ਦਿਵਸੁ ਰਾਤਿ ਦੁਇ ਦਾਈ ਦਾਇਆ ਖੇਲੈ ਸਗਲ ਜਗਤੁ॥ ਚੰਗਿਆਈਆ ਬੁਰਿਆਈਆ ਵਾਚੈ ਧਰਮੁ ਹਦੂਰਿ॥ ਕਰਮੀ ਆਪੋ ਆਪਣੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕੇ ਨੇੜੈ ਕੇ ਦੂਰਿ ॥ ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਗਏ ਮਸਕਤਿ ਘਾਲਿ ॥ ਨਾਨਕ ਤੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਕੇਤੀ ਛੁਟੀ ਨਾਲਿ ॥ ੧ ॥ ਸਲੋਕ "ਪਵਣੁ ਗੁਰੂ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ..." ਦੀ ਉਥਾਨਕਾ ਤੇ ਪਰਮਾਰਥ

ਬਾਵਾ ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ "ਮੀਣਾ"

ਗੋਸਟ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਚਲੀ। ਤਬ ਫੇਰਿ ਸਿਧਹੁ ਪ੍ਰਸਨ ਕੀਆ ਜਿ, "ਨਾਨਕਾ। ਏਹੁ ਜਿ, ਏਤਨਾ ਜਗਤੁ ਹੈ, ਸੁ ਏਸ ਸਭਿ ਏਤਨੇ ਹੀ ਤੇਰੇ ਸਿਖ ਰਹਿ? ਅਰੁ ਏਹ ਸਭਿ ਤੁਝ ਕਉ ਪਹੁਚਹਿਗੇ? ਅਰੁ ਏਤਨੇ ਹੀ ਪਾਰਿ ਪੜਹਿਗੇ?" ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜਿ ਨਾ, ਸਿਧਹੁ ਜੀ। ਮੇਰਾ ਸਿਖ ਏਨਾ ਵਿਚਿ ਕੋਈ ਨਾਂਹੀ। ਅਰੁ ਹੰਉ ਕਿਸੀ ਕਾ ਗੁਰੂ ਨਾਹੀ ਜੀ। ਜਿਉ ਛਿੰਝ ਪਈ ਹੋਈ, ਛਿੰਝ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਦੇਖਣ ਹਾਰੇ, ਤਮਾਸ਼ਾ ਦੇਖਣ ਜਾਂਦੇ ਹੈਨਿ, ਤਿਉਂ ਛਿੰਝਹਾਰ ਲੋਕ ਤਮਾਸ਼ਾ ਦੇਖਣ ਆਵਤਾ ਹੈ। ਤਿਵ ਹੀ ਮੇਰੇ ਪਾਸਿ ਆਵਤੇ ਹੈਂ। ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੇ ਨਾਮ ਖੋਜਣਹਾਰਾ ਕੋਈ ਨਾਂਹੀ ਆਵਤਾ। ਜਿ ਕੋਈ ਈਉ ਭੀ ਕਹੇ ਜਿ, ਜੀ ਹੰਉ ਤੇਰਾ ਸਿਖੁ ਹੋਂਦਾ ਹਾਂ ਜੀ, ਤੂ ਮੈਨੂੰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੇ ਰਾਹਿ ਪਾਇਐ, ਕਿ ਕਹੈ ਜੀ ਜਾਂ, ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਜੀ ਕਾ ਨਾਮੁ ਜਪਾਇ, ਕਿ ਕਹੈ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਸੁਣਾਇ; ਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਜੀ ਕੇ ਕਿਛੁ ਗੁਣਾਇ, ਜੀ ਹੰਉ ਤੇਰਾ ਸਿਖੁ ਹੋਦਾ ਹਾਂ ਜੀ। ਜੇ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਂਖੀ[91] ਆਵੇ, ਏਹੁ ਉਪਦੇਸ਼ ਲੈਣ, ਤਿਸੁ ਦਾ ਹਉ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਉਹ ਮੇਰਾ ਸਿਖੁ ਹੋਵੇ। ਓਹੁ ਆਪਿ ਭੀ ਤਰੈ ਅਰੁ ਮੈਨੂੰ ਭੀ ਤਾਰੇ। "ਏਹੁ ਉਪਦੇਸ਼ੁ ਲੈਣ, ਤਿਸ ਦਾ ਹਉ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਓਹ ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਹੋਵੇ। ਓਹੁ ਆਪਿ ਭੀ ਤਰੈ ਅਰੁ ਮੈਨੂੰ ਭੀ ਤਾਰੇ।" ਸਿਧਹੁ ਜੀ! ਸੰਸਾਰੁ ਜਿ ਆਂਵਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਦੁਖਾਂ ਕਾ ਮਾਰਿਆ ਆਂਵਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਮੇਰਾ ਦੁਖੁ ਜਾਉ। ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਮੈਨੋ ਮਾਇਆ ਹੋਵੇ। ਕੋਈ ਕਹਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਮੈਨੋ ਇਸਤ੍ਰੀ ਹੋਵੇ। ਕੋਇ ਕਹਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਮੈਨੋ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਵਿਨ। ਕੋਈ ਕਹਦਾ ਹੈ, ਜਿ ਅਹਿ ਮੇਰੀ ਆਸਾ ਪੂਰੀ ਹੋਇ। ਜਿਸ ਦੀ ਆਸ ਪਰਮੇਸੁਰ ਪੂਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੁ ਫਿਰਿ ਆਂਵਦਾ ਹੈ। ਜਿਸਦੀ ਮਨਸਾ ਨਾਂਹੀ ਪੂਰੀ ਹੁੰਦੀ, ਓਹ ਬਹਿ ਰਹਦਾ ਹੈ।" "ਸਿਧਹੁ ਜੀ! ਮੈਨੋ ਸੰਸਾਰ ਨਾਲਿ ਕਿਛੁ ਨਾਂਹੀ। ਕਉਣ ਕਿਸੇ ਦਾ ਗੁਰੂ, ਕਉਣ ਕਿਸੇ ਦਾ ਸਿਖੁ।" ਜਬ ਏਹ ਬਾਤ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹੀ ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਉਠਿ ਖੜਾ ਭੈਆ, ਹਥ ਜੋੜਿ ਕਰਿ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ "ਕਿਉ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦ। ਹਥ ਜੋੜਿ ਕਰਿ ਖੜਾ ਭੈਆ ਹੈ?" ਕਹੈ, "ਜੀ। ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਉ, ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ।" ਕਹੇ, "ਪੁਰਖਾ। ਜਿ ਤੇਰੇ ਜੀ ਹੈ, ਸਿ ਆਖੁ।" ਅਖੈ ਜੀ, "ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਏਹੋ ਹੀ ਲੇਖਾ ਹੈ, ਜਿ ਗੁਰੂ ਫੁਰਮਾਇਆ। ਪਰੁ ਜੀ, ਤੇਰਿਅਹੁ ਜੀ ਮੁਖਹੁ ਨਿਕਲਿਆ ਜਿ ਜਿਉ ਛਿੰਝ ਵੇਖਣ ਲੋਕ ਜਾਂਦੇ ਹੈ, ਤਿਉ ਮੈਂ ਥੇ ਵੀ ਆਂਵਦਾ ਹੈ। ਜੀ, ਪਾਤਿਸਾਹ ਛਿੰਝ ਅਤੇ ਤੇਰਾ ਦਰਸ਼ਨੁ ਇਕੁ ਜੇਹਾ ਕਿਉ ਹੋਇ ਜੀ? ਸਿਧਾਂ, ਸਾਧੂਆਂ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਾ ਫਲੁ, ਕਿਛੁ ਤਾ ਵਿਸੇਖਿ[92] ਚਾਹੀਐ ਜੀ। ਤੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨਿ ਆਇਆ ਲੋਕ ਅਫਲੁ ਕਿਉਂ ਜਾਇ ਜੀ। ਕਿਛੁ ਤਾ ਮੁਕਤਿ ਫਲੁ ਲਗਾ ਲੋਤੀਐ", ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਉਸ ਘਰ ਉਤਰਿਆ। ਦੈਆ ਕੈ ਘਰਿ ਆਇਆ।

91. ਚਾਹੁਣ ਵਾਲਾ, ਇੱਛਾਵਾਨ।

92. ਵਿਸ਼ੇਸ, ਅਧਿਕਤਾ (ਜ਼ਿਅਦਾ)।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਹਿਉ ਸੁ ਜਿ "ਸਬਾਸਿ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦ। ਤੈ ਭਲੇ ਦੀ ਗਲ ਫੇਰੀ"। ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਦੈਆਲੁ ਭੈਆ। ਤਬ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਇ ਕਰਿ ਬਾਨੀ ਬੋਲੀ[1] :- ॥ ਸਲੋਕੁ ॥

ਪਵਣੁ ਗੁਰੂ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ ਧਰਤਿ ਮਹਤੁ ॥[94] ਦਿਵਸੁ ਰਾਤਿ ਦੁਇ ਦਾਈ ਦਾਇਆ ਖੇਲੈ ਸਗਲ ਜਗਤੁ ॥ ਚੰਗਿਆਇਆ ਬੁਰਿਆਈਆ ਵਾਚੈ[95] ਧਰਮੁ ਹਦੂਰਿ ॥ ਕਰਮੀ[96] ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਕੇ ਨੇੜੈ ਕੇ ਦੂਰਿ ॥ ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਗਏ ਮਸਕਤਿ[97] ਘਾਲਿ ॥ ਨਾਨਕ[98] ਤੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਕੇਤੀ ਛੁਟੀ ਨਾਲਿ ॥

ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਮਾਰਥੁ: ਤਬ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿਆ ਜੀ, "ਸੁਣਿ ਹੋ ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ। ਸਭਸੈ ਹੀ ਪੈਦਾਇਸੀ ਦਾ ਗੁਰੂ ਜਿ ਹੈ, ਸਿ ਪਉਣ ਹੈ। ਜਿਤਨੀ ਪੈਦਾਇਸਿ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਰਚੀ ਹੈ, ਏਤਨੀ ਹੀ ਦਾ ਗੁਰੂ ਪਉਣ ਹੈ। ਚਹੁ ਖਾਣੀ, ਚਹੁ ਬਾਣੀ, ਚਹੁ ਵੇਦਾਂ, ਚਹੁ ਕਤੇਬਾਂ, ਚਹੁ ਜੁਗਾਂ, ਅਰੁ ਚਉਰਾਸੀਹ ਲਖ ਜੀਆਂ ਕੀ ਜੂਨਿ ਕਾ ਪਵਣੁ ਹੀ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਖੰਡਾਂ, ਬ੍ਰਹਮੰਡਾਂ, ਦੀਪਾਂ, ਲੋਆਂ, ਪਾਤਾਲਾਂ, ਆਕਾਸ਼ਾਂ ਕਾ ਪਵਣੁ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਅਰੁ ਏਤਨੀ ਹੀ ਪੈਦਾਇਸਿ ਦਾ ਪਿਤਾ ਪਾਣੀ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਹੀ ਤੇ ਉਤਪੰਨਿ ਹੈ, ਹਰਿ ਕਿਸੀ ਕੀ, ਸਭਨਾਂ ਕਾ ਪਿਤਾ ਜਿ ਹੈ, ਸਭ ਪਾਣੀ ਹੈ। ਅਰੁ ਏਤਨੀ ਪੈਦਾਇਸਿ ਜਿ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੀ ਹੈ, ਸੁ ਸਭਸ ਕੀ ਮਾਤਾ ਜਿ ਹੈ, ਧਰਤੀ ਹੈ। ਅਰੁ ਏਹ ਜਿ ਦਿਨੁ ਅਰੁ ਰਾਤਿ ਹੈਨਿ, ਸਿ ਏਹ ਦਾਈ ਅਰੁ ਦਾਇਆ ਹੈਨਿ। ਜਿਉ ਦਾਈ ਅਰੁ ਦਾਇਆ, ਕਿਸੇ ਭਲੇ ਮਨੁਖ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਖਿਲਾਂਵਦੇ ਹੈਨਿ। ਅਰੁ ਸਭਸ ਜਹਾਨ ਕਾ ਜਿ ਹਿਸਾਬੁ ਹੈ, ਕੀਏ ਕਮਾਏ ਕਾ, ਨੇਕੀ ਬਦੀ ਕਾ, ਸੁ ਹਿਸਾਬ ਕਾ ਕਾਗਦੁ, ਰਾਜੇ ਧਰਮ ਕੇ ਹਾਥਿ ਹੈ। ਉਹ ਹਜੂਰਿ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੇ ਖੜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਛੁ ਜੀਅ ਚੰਗਿਆਈਆਂ ਬੁਰਿਆਈਆਂ ਕਰੀਆਂ ਹੈਨਿ ਸੁ ਰਾਜਾ ਧਰਮੁ ਕਹਿ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਜਿਨਹੁ ਭਲੇ ਕਰਮ ਕੀਏ ਹੈ, ਤੇ ਸੁਮਤਿ ਭੈ। ਸੇ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਆਪਣੇ ਹਜੂਰਿ ਰਾਖੈ। ਅਰੁ ਜਿਨਹੁ ਬੁਰੇ ਕਰਮ ਕੀਏ ਹੈ; ਸੇ ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਜੀਆਂ ਕੀ ਜੂਨਿ ਮਾਹਿ ਪੜੇ ਤੇ ਦੂਰਿ ਗਏ, ਓਇ ਕਦੀ ਚਉਰਾਸੀਹ ਲਖ ਜੀਆਂ ਕੀ ਜੂਨਿ ਭ੍ਰਮਿ ਪਹੁਚਹਿੰ, ਅਰੁ ਕਦਿ ਫੇਰਿ ਮਨੁਖ ਜਨਮੁ ਪਾਵਿਹੰ। ਜੋ ਮਾਨੁਖ ਜਨਮਿ ਆਇ ਕਰਿ, ਉਇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ।

ਤਬ ਓਇ ਮੁਕਤਿ ਕਉ ਪਾਵਹਿ। ਜੇ ਸਿਮਰਿ ਸਕਹਿ ਨਾਹੀ, ਤਾਂ ਫੇਰਿ ਦੂਰ ਤੇ ਦੂਰਿ ਜਾਇ ਪੜਹਿਗੇ"। ਐ ਪਰੁ ਪੁਰਖਾ। "ਜਿਨਿ ਅਬ ਹੀ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕਾ ਨਾਮੁ ਲੀਆ, ਤਿਨ ਕੇ ਪੀਛੇ ਕਈ ਜੀਆਂ ਮੁਕਤੇ ਹੋਵਹਿੰਗੇ। ਪੁਰਖਾ ਅੰਗਦਾ। ਜੇ ਤਾ ਅਸਾਡਾ ਅਰਾਧਿਆ ਨਾਮੁ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਜੀ ਕਿਛੁ ਥਾਇ ਪਾਇਆ, ਤਾ ਜਿਤਨਿਆ ਦਰਸ਼ਨੁ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਏਤਨਿਆ ਸਭਨਾਂ ਹੀ ਕਾ ਭਲਾ ਹੋਇਗਾ, ਬੋਲਹੁ ਵਾਹੁਗੁਰੂ। ਧੰਨਿ ਗੁਰੂ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਚਰਨੀ ਲਾਗਾ। ਓਹ ਗਲ ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਜੀ ਬਖਸੀ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਬਖਸਾਈ। ਤਬ ਸਿਧਾਂ ਤੇ

---

1. ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ ਉਚਾਰਿਆ ਹੈ।
94. ਵੱਡੇ, ਵਿਸਥਾਰ ਵਾਲੀ।
95. ਪੜਤਾਲਤਾ ਹੈ।
96. ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ
97. ਮਿਹਨਤ, ਪੋਥੀ ਵਿਚ "ਚਲੇ ਮਸਕਤਿ ਘਾਲਿ" ਹੈ।
98. ਪੋਥੀ ਵਿਚ ਇਹ ਤੁਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿ ਹੈ:-"ਨਾਨਕ ਤਿਨਾ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਹੋਰ ਛੁਟਗਿ ਨਾਲਿ"

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਵਿਦਾ ਹੋਇ ਕਰਿ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਿ ਆਇਆ। ਬੋਲਹੁ ਵਾਹੁਗੁਰੂ। ਧੰਨ ਗੁਰੂ। ਸਤਿਗੁਰੂ।

॥ ਸਲੋਕੁ ॥ ਨਾਮੁ ਜਪਹਿ ਤੇ ਭਲੇ ਹੋ, ਜੋ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮ ਲੇਹਿ ਦਾ॥ ਨਾਨਕ ਤੇ ਸੁਮਤਿ ਜਹਿ, ਅਵਰਾ ਭੀ ਮੁਕਤਿ ਕਰੇਹਿ[1]॥ 1 ॥ ਬੋਲਹ ਵਾਹਗੁਰੂ। ਧੰਨਿ ਗੁਰੂ। ਸਤਿਗੁਰੂ। ਗੁਰੂ ਸਤਿ। ਸਤਿਗੁਰੂ। ਸਤਿ ਨਾਮੁ, ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਸਾਦਿ॥ 173 ॥ 174 ॥

ਉਪਸੰਹਾਰ-ਸਲੋਕ:2 ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ

ਸਿੱਧਾਂ ਪੁੱਛਿਆ; "ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਦਾ ਗੁਰੂ ਕੌਣ ਹੈ?" ਤਾਂ ਬਾਬੇ ਸਲੋਕ ਕਹਿਆ (ਸੋ ਤਿਸਦਾ ਵੀਚਾਰ) ਕਿ, ਪਉਣ ਸਭਸ ਦਾ ਗੁਰੂ ਹੈ ; ਕਯੋਂਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਬ੍ਰਹਮੇ ਨੇ ਮਨੁਖ ਦਾ ਸਰੀਰ ਉਤਪਤਿ ਕੀਤਾ ਤਬ ਸਭ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਲੱਗੀਆਂ, ਜੋ ਨੇਤ੍ਰ ਕਹਿਨ ਅਸੀਂ ਉਤਮ ਹਾਂ ਕਯੋਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਦੇਖਕੇ ਮਨ ਨੂੰ ਖਬਰ ਦੇਦੇ ਹਾਂ, ਅਰ ਕੰਨਾਂ ਕਹਿਆ ਅਸੀਂ ਉਤਮ ਹਾਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ, ਅਰ ਰਸਨਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਉਤਮ ਹਾਂ, ਜੋ ਮੈਂ ਬੋਲਦੀ ਹਾਂ, ਅਰ ਹਥਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਤੇ ਅਸੀਂ ਉਤਮ ਹਾਂ; ਅਰ ਪੈਰਾਂ ਕਹਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਟੁਰਦੇ ਹਾਂ, ਅਰ 'ਸਾਧ-ਸੰਗਤ' ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਤੇ ਅਸੀਂ ਉਤਮ ਹਾਂ, ਅਰ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਕਹਿਆ ਅਸੀਂ ਉਤਮ ਹਾਂ॥ ਤਾਂ ਫਿਰ ਬ੍ਰਹਮੇ ਕਹਿਆ ਕਿ ਜਿਸ ਬਿਨਾਂ ਸਰੀਰ ਦਾ ਕਾਰਜ ਨਾ ਟੁਰੇ ਸੋਈ ਤੁਸਾਡਾ ਗੁਰੂ ਹੈ; ਕਯੋਂਕਿ ਹੋਰਨਾਂ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਬਗੈਰ ਕੰਮ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਬ ਪ੍ਰਾਣ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਗਿਰ ਪੜਤਾ ਹੈ॥ ਤਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਾਣ ਸਭਸ ਦਾ ਗੁਰੂ ਹੈ, 'ਅਰ ਸ਼ਬਦ-ਬਾਣੀ' ਜਿਤਨੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਸੋ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬਲ 'ਪ੍ਰਾਣਾਂ' ਵਿਚ ਹੋਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੇ 'ਸ਼ਬਦ' ਸਭਸ ਦਾ 'ਗੁਰੂ' ਹੈ ਅਰ ਪਾਣੀ ਸਭਸ ਦਾ 'ਪਿਤਾ' ਹੈ; ਕਯੋਂਕਿ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਣਾਂ ਥੀਂ ਬੱਦਲਾਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਆਂਵਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੀਆਂ ਦੀ ਪੁਰਿਸ਼ਟਕਾਂ ਭੀ ਵਸਦੀਆਂ ਹੈਂ, ਜੋ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਬਨਾਸਪਤੀ ਹਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ; ਅਰ ਓਹ ਜਾਨਵਰ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਸੋ ਓਨਾਂ ਦੇ ਬੀਰਜ ਕੀ ਜਨਾਵਰ ਹੋਦੇ ਹਨ; ਅਰ ਪਸੂਆਂ ਥੀ ਪਸੂ ਹੋਦੇ ਹਨ; ਅਰ ਮਨੁੱਖਾਂ ਥੀਂ ਮਨੁੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ; ਤਾਂ ਤੇ ਸਭਸੈ ਦਾ ਉਤਪਤ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜਲ ਹੈ। ਸੋ ਸਭਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਹੈ॥ ਅਰ ਧਰਤੀ ਸਭਸ ਨੂੰ ਅਧਾਰ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ, ਸੋ ਮਾਤਾ ਹੈ॥ ਅਰ ਦਿਨ ਰਾਤ ਜੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਵਨ ਵਾਲੇ ਦਾਈ ਦਾਇਆ ਹਨ ਅਰ ਜਗਤ ਈਸ਼੍ਵਰ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਹੈ, ਸੋ ਖੇਲਾਂਦਾ ਹੈ ਅਰ ਆਪਣੇ ਬੁਰੇ ਅਰ ਭਲੇ ਕਰਮ ਧਰਮਰਾਇ ਦੇ ਹਜੂਰ ਵਿਚਾਰੀਅਨਗੇ, ਸੋ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੂਰ॥ ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਹੈ, ਸੋ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਮਸਕਤ ਘਾਲ ਗਏ ਹਨ॥ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਕਿ ਓਨਾਂ 'ਮੁਖ-ਉਜਲਿਆਂ' ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕਈਆਂ ਦਾ ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ॥ ਸੋ ਜਬ 'ਜਪੁ' ਦੀ ਗੋਸ਼ਟ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਸਭਨਾਂ ਸਿੱਧਾਂ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ॥

॥ ਬੋਲਹੁ ਜੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ 'ਜਪੁ' ਦੀ ਗੋਸ਼ਟ ਪੂਰੀ ਹੋਈ॥

ਉਪਸੰਹਾਰ-ਸਲੋਕ:3 ਭਾਈ ਰਾਮ ਕਿਸ਼ਨ ਜੀ ਸੇਵਾਪੰਥੀ

ਅਬ ਬਹੁੜ, ਨਾਮ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕਹਿਤੇ ਹੈ। ॥ ਸਲੋਕੁ ॥ ਪਵਣੁ ਗੁਰੂ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ ਧਰਤਿ ਮਹਤੁ। ਦਿਵਸੁ ਰਾਤਿ ਦੁਇ ਦਾਈ ਦਾਇਆ ਖੇਲੈ ਸਗਲ ਜਗਤੁ। ਚੰਗਿਆਈਆ

1. ਇਹ ਪੋਥੀ ਕਰਤਾ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਬੁਰਿਆਈਆ ਵਾਚੈ ਧਰਮੁ ਹਦੂਰਿ। ਕਰਮੀ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਕੇ ਨੇੜੈ ਕੇ ਦੂਰਿ। ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਗਏ ਮਸਕਤਿ ਘਾਲਿ। ਨਾਨਕ ਤੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਕੇਤੀ ਛੁਟੀ ਨਾਲਿ॥ 1 ॥ ਇਸ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਰਥ॥

ਜਗਤ ਕਾ ਪਵਣੁ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੋਂ, ਜੈਸੇ ਗੁਰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਅਰ ਸਤਿ-ਮਾਰਗ ਚਲਾਵੇ ਹੈ, ਐਸੇ ਪਵਣ ਜਗਤੁ ਕੌ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਤਥਾ ਚਲਣ ਸ਼ਕਤਿ ਪਉਣ ਕੀ ਹੈ, ਅਰ ਪ੍ਰਾਣ ਰੂਪ ਪਉਣ ਹੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਜਗਤਿ ਕਾ ਐਸੇ ਗੁਰੂ ਪਉਣ ਹੈ॥ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ। ਕਾਹੇ ਤੋ, ਜਹਾਂ ਤਕ ਉਤਪਤਿ ਹੈ ਸੋ ਜਲ ਹੀ ਕਰ ਕੇ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਧਰਤੀ ਮਹਤ । ਜਲ ਕੇ ਸੰਜੋਗ ਕਰ ਕਰ ਉਤਪਤਿ ਧਰਤੀ ਜੋ ਸਭ ਹੈ ਅਰ ਧਰਤੀ ਹੀ ਬਿਖੇ ਪਾਲਨਾ ਹੈ, ਯਾਹੀ ਤੇ ਮਹਤਿ ਬਡੀ ਮਾਤਾ ਹੈ। ਦਿਵਸੁ ਰਾਤਿ ਦੁਇ ਦਾਈ ਦਾਇਆ ਖੇਲੈ ਸਗਲ ਜਗਤੁ॥ ਦਿਵਸੁ ਰਾਤਿ ਯਹਿ ਸੰਪੂਰਣ ਜਗਤਿ ਕੇ ਦਾਈ ਵਾ ਦਾਇਆ ਹੈ। ਇਸੀ ਮੋਂ ਸੰਪੂਰਣ ਜਗਤਿ ਖੇਲੈ ਨਾਮ ਵਰਤੇ ਹੈ। ਚੰਗਿਆਈਆ ਬੁਰਿਆਈਆ ਵਾਚੈ ਧਰਮੁ ਹਦੂਰਿ॥ ਸ਼ੁਭ-ਅਸ਼ੁਭ ਕ੍ਰਿਆ ਸਭ ਧਰਮਰਾਇ ਕੇ ਹਜੂਰ ਚਿਤ੍ਰ-ਗੁਪਤ ਵਾਚਕੇ ਸੁਨਾਂਵਤੇ ਹੈਂ। ਕਰਮੀ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਕੇ ਨੇੜੈ ਕੇ ਦੂਰਿ॥ ਸੋ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਕਰਮ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਨੇੜੇ, ਦੇਵ ਜੋਨਿ; ਕੋਈ ਦੂਰ, ਅਸੁਰ ਜੋਨਿ ਕੌ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਂਤਾ ਹੈ। ਐਸੇ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਚਕ੍ਰ ਮੇਂ ਬਾਰੰਬਾਰ ਭ੍ਰਮਤੇ ਹੈ। ਸਕਾਮ ਕਰਨੇ ਹਾਰੇ। ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਗਏ ਮਸਕਤਿ ਘਾਲਿ॥ ਜਿਨ ਪੁਰਸ਼ਹੁ ਨੇ ਏਕਾਗ੍ਰ-ਚਿਤ ਹੋਇਕੇ ਏਕ-ਅਦ੍ਵੈਤ ਨਾਰਾਯਣ ਨਾਮ ਧਿਆਇਆ ਹੈ, ਸੋ ਮੁਸਕਤ ਘਾਲ ਗਏ ਹੈ। ਮਸਕਤ ਕਹੀਐ, ਜਹਾਂ ਤਕ ਕਰਨੇ ਜੋਗ ਥਾ ਸੋ ਕਰ ਚਲੇ। ਕਾਹੇ ਤੇ, ਜੋ ਏਕ ਨਾਰਾਯਣ ਕੇ ਨਾਮ ਸਿਮ੍ਰਣ ਮਾਤ੍ਰ ਹੀ ਮੋ ਸਭ ਜਪ, ਤਪ, ਸਾਧਨ, ਆਵੰਤਰ, ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤੇ ਹੈ। ਗੁਰ ਪ੍ਰਮਾਣ "ਨਾਮ ਤੁਲ ਕਛ ਅਵਰ ਨ ਹੋਇ। ਨਾਨਕੁ ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਮ ਪਾਵੈ ਜਨ ਕੋਇ।" ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਕਹੈ ਹੈ। ਸਰਬ ਧਰਮਾਨ ਪਰਿਤਯ ਜਯ ਮਾਪੇ ਨੂੰ ਸ੍ਵਂ ਬ੍ਰਜ ਸ॥ ਅਹੰ ਤਵਾ ਸਰਬ ਪਾਪੇ ਭਯੋ ਮੇਖਯਬਿਖਯਾਮਿਮਾ ਸੁਚ। ਅਰਥ॥

ਹੇ ਅਰਜਨਿ! ਸਰਬ ਧਰਮੋ ਕੋ ਤਿਆਗ ਕੈ ਮੁਝ ਏਕ ਅਦ੍ਵੈਤੁ ਸ੍ਵਣ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਹੁ। ਮੈ ਤੁਝ ਕੋ ਸਰਬ ਪਾਪਹੁ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਕਰੋਗਾ ਅਰ ਅਪਨੇ ਪਰਮ-ਧਾਮ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਰੋਂਗਾ, ਚਿੰਤਾ ਮਤਿ ਕਰੁ। ਤਾਂ ਤੇ ਜੋ ਏਕਾਗ੍ਰ-ਚਿਤ ਹੋਇ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਨਾਰਾਯਣ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨਹਾਰੇ ਹੈ ਸੇ ਗੁਰ ਕਹੇ ਹੈ, ਨਾਨਕੁ ਤੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਕੇਤੀ ਛੁਟੀ ਨਾਲਿ॥ ਸੋ ਸਦ-ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਹੈਂ, ਉਨ ਕੈ ਸੰਗ ਕਰਕੈ ਕੇਂਤੀ ਛੁਟੀ ਹੈਂ, ਆਵਾਗਵਨ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੋਇ ਕੇ ਪਰਮਪਦ ਕੌ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ ਹੈਂ। ਯਹਿ ਸ੍ਰਬ ਬੇਦ ਤਥਾ ਸਾਤ੍ਰੁਹ ਕਾ ਸਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਜੀ ਕੇ ਮੁਖਾਰ ਬਿੰਦ ਸੋਂ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਤਥਾ ਲਖਮੀ ਚੰਦ ਜੀ ਤਥਾ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦਿ ਜੀ ਸ੍ਵਣ ਕਰ ਕੇ ਅਪਨੇ ਨਿਜ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਭਏ ਹੈ। ਯਹੀ ਪਰਮ ਮੰਤ੍ਰ ਅਰ ਪਰਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਜਗਤ ਕਲਯਾਣ ਕਰਨ ਪਰੰਪਰਾ 'ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਦ੍ਵਾਰਾ ਸਿੱਖ ਹੈ। ਕਬਿਤ॥ ਸਦਾ ਭਗਵਾਨ ਛੀਰ ਸਿੰਧੁ ਮੇਂ ਬਿਰਾਜੁਮਾਨੁ, ਏਕ ਹੀ ਅਭੇਦਿ ਸਭ ਮਾਹਿ ਜੋ ਸਮਾਯੋ ਹੈ। ਆਦ-ਅੰਤ-ਮਧਯ ਏਕ-ਰਸਯ ਜੋ ਬਯਾਪਕ ਹੈ, ਸ਼ੁਧ ਸੋ ਅਕਾਸ਼ਵਤਿ, ਬੇਦ ਐਸੇ ਗਾਯੋ ਹੈ। ਸੋਈ ਨਾਮ ਅੰਸ਼ ਤੇ ਔਤਾਰ-ਧਰਯੋ ਕਲੁ ਮਾਹਿ, ਭਗਤਿ ਪ੍ਰਸਿਧ ਆਪ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

'ਨਾਨਕੁ' ਸਦਾਯੋ ਹੈ। ਆਪਨ ਮੁਖਾਰ ਬਿੰਦ ਬੇਦ ਤਤ੍ਵ 'ਜਾਪ' ਯਹਿ ਮਹਾਗੋਪ-ਮੰਤ੍ਰ ਰਾਜ ਅੰਗਦਿ ਸੁਨਾਯੋ ਹੈ॥ ੧॥

ਸੋਈ 'ਜਾਪ' ਅੰਗਦਿ ਸੁਨਾਯੋ ਹੈ ਅਮਰਦਾਸ, ਅਮਰ ਗੁਰੂ ਸੋ ਰਾਮਦਾਸ ਚਿਤ ਭਾਯੋ ਹੈ। ਤਾਤੇ ਸੋਈ ਅਰਜਨੁ ਸਬਦਿ ਜਹਾਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਦੀਨੋ ਭਵਯ ਪਾਰ ਸਿਖਯ ਸੋਖ ਸੁ ਪਛਾਯੋ ਹੈ। ਹਰੀ ਜੋ ਗੁਬਿੰਦ ਗੁਰਦਿਤਹਿ ਸੁਨਾਂਇ ਯਹਿ, ਤਾਤੇ ਹਰੀਰਾਇ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨਕਿ ਜਪਾਯੋ ਹੈ। ਸੋਈ ਪਾਇ ਤੇਗ ਸੁ ਬਹਾਦਰ ਪ੍ਰਸਿਧ ਗੁਰ, ਐਸੇ ਹੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪੰਥ ਪ੍ਰਗਟਾਯੋ ਹੈ। 2॥ ਐਸੇ ਸੁ ਪਰੰਪਰਾ ਹੋਤ ਉਪਦੇਸ਼ ਆਯੋ, ਯਾਤੇ ਗੁਰ ਸਿਖ ਨਿਜਨਿਜ ਗਯਾਨ ਪਾਯੋ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਏਕ ਤੁਕ ਏਕ ਅਛਰ ਜੋ ਸੁਨੇ ਕਹੈ, ਲਏ ਸੁ ਬੈਕੁੰਠ ਜਾਇ ਜਮ ਪਾਰ ਪਾਯੋ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹ੍ਵੈਕੇ ਨਿਤਾ ਪ੍ਰਤਿ ਪਨੋ ਯਾਹਿ ਔਰ ਤੂੰ ਪਢਾਵੋ ਜਾ ਕੇ ਸ੍ਰਧਾ ਚਿਤਿਆਯੋ ਹੈ। ਕਹੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਿੱਖ 'ਜਪ' ਪਢੋ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਲਹੋ ਸ਼ੁਧ ਰੂਪ ਸਦਾ ਆਨੰਦ ਜੋ ਛਾਯੋ ਹੈ। 3॥ ਮੰਤਰਾ ਯੰਦ ਛੰਦ। ਬੇਦ ਬੀਚਾਰੁ ਸੁਤਤ੍ਵਯ ਹੀ, ਗੁਰ ਨਾਨਕੁ ਅੰਗਦ ਆਪ ਸੁਨਾਯੋ। ਔਰੁ ਉਪਾਵ ਨਹੀ ਕਲ ਸੇ, ਜਪ ਮੰਤ੍ਰ ਮਹਾਂ ਸੁ ਜਹਾਜ ਬਨਾਯੋ। ਹੇ ਭਵ ਸਾਗਰ ਪਾਰ ਉਤਾਰਨਿ, ਸੰਤੁ ਲਹੈ ਜਿਹ ਪੁੰਨ ਕਮਾਯੋ। ਯਾਹਿ ਮਢੈ ਜੁਸੁਨ ਚਿਤ ਦੈ, ਰਿਦ ਗ੍ਰੰਥ ਭਿਦੈ ਤਿਹ ਆਪ ਲਖਾਯੇ। 4॥

ਤ੍ਰਿਭੰਗੀ ਛੰਦ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਜਪਿ ਜਾਪੇ ਕਟਿ ਸਭ ਪਾਪੰ ਹੋਇ ਪ੍ਰਤਾਪੰ ਭਵਪਾਰਿ॥ ਪਾਵੈ ਬਿਸ੍ਵਾਸੰਸਦਨਿ ਜਧਾ ਮੰਜ ਹਰਨਾਂ ਮੰਯ ਹਜਾਰੰ। ਜਾਵਤ ਯਹਿ ਲੋਕੰਤ ਜਕਰ ਸੋ ਕੰਗਹਿ ਸੰਤੋਖ ਜਪ ਜਾਪੰ। ਯਹਿ ਊਤਮ ਬਾਨੀ ਬੇਦਿ ਬਖਾਨੀ ਸੰਤ ਸੁ ਜਾਨੀ ਸਦ ਥਾਪੰ,5॥ ਭੁਜੰਗ ਪ੍ਰਯਾਤਿ ਛੰਦੁ।

ਯਹੀ ਏਕ ਜਾਪੰ ਕਲੂ ਮਾਹਿ ਥਾਪੰ। ਗੁਰੂ ਆਪ ਕੀ ਜੋ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੀਨ ਚੀਨੋ। ਲਹੋ ਯਾਹਿ ਸੋਈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਜਾਹਿ ਹੋਈ। ਯਹੀ ਬੇਦ ਸਾਰੰ ਕਹਾ ਬਾਰ ਬਾਰੰ॥ 6॥ ਸੁ ਨੇਹੋ ਪਿਅਰੇ ਯਹੀ ਮੰਤ੍ਰ ਰਾਜਿ। ਮਹਾ ਗੋਪ ਮੰਤ੍ਰ ਜਪੋ ਮੋਖ ਤਾਨੰ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੰ ਆਪ ਸਾਖਯਾਤਿ ਕੀਨੇ। ਕਲੂਜੀਵ ਉਧਾਰ ਕੇ ਪੰਥ ਚੀਨੋ। 7॥ ਲਹ ਦੇਵ ਮੋ ਪੂਜ ਤਾ ਕੋ ਪਛਾਨੇ। ਜਪ ਜਾਪ ਸੋਈ ਡਰੈ ਸੋ ਕੁਲਾਨੋ। ਯਹੀ ਬੇਦ ਬੀਚਾਰ ਸੋ ਸਾਰ ਜੋਵੇ। ਜਪੋ ਸਿਖ ਭਾਈ ਭਾਈ ਭਵੰ ਪਾਰੁ ਹੋਵੇ॥ 8॥ ਮਤੰਗ ਛੰਦ॥ ਸੰਬਤ ਰਾਮ ਸੁ ਕਾਨ ਬਸੂ ਸਸਿ ਮਾਰਗ ਦੂਜ ਸੁਦੀ ਗਰਵਾਰੋ। ਤਾ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਕੋ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਸੈਵਤੁ ਦਾਸ ਸੁਧਾਰੋ। ਹੋ ਕਵਜੋ ਮਮਚੂਕ ਲਹੋ ਤੁਮ ਆਪ ਸੁਧਾਰ ਪਢੋ ਦੁਖ ਟਾਰੋ। ਹੈ ਦੁਰਲਭ ਅਸ੍ਰੰਧਕੁ ਕੌ ਪੁਨ ਯਾਹਿ ਲਹੈ ਗੁਰ ਕੌ ਜੁ ਪਿਆਰੋ। 9॥ ਦੋਹਰਾ॥ ਜਪ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਯਹਿ ਕਹਯੋ, ਸਰਬ ਗ੍ਰੰਥ ਕੌ ਸਾਰ। ਸੁਨੈ ਸੁਨਾਵੈ ਚਿਤ ਦੇ, ਸੋਂ ਭਵ ਸਾਗਰ ਪਾਰੁ॥ ੧0॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕੈ ਮੁਖ ਵਾਕ ਯਹਿ, ਸ੍ਰਧਾ ਹੀਨ ਕੌ ਨਾਹਿ, ਸ੍ਰੱਧਾ ਵੰਤਿ ਗੁਰ ਸਿਖ ਜੋ, ਨਿਹਚੈ ਤਿਨ ਪਤਿ ਆਹਿ॥ ੧੧॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਦਾਸ ਸਿਖ, ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਉਰਧਾਰ। ਜਪ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਯਹਿ ਕਹਯੋ, ਯਥਾ ਬੁਧ ਅਨੁਸਾਰ॥ 12॥ ਇਤ ਸ੍ਰੀ ਜਪ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਸੰਪੂਰਣੰ ਸੁਭ ਮਸਤੁ॥ ਦੋਹਰਾ॥ ਪੋਥੀ ਸੰਪੂਰਣ ਭਈ, ਜਪ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਜਾਨ॥ ਭੂਲ ਚੂਕ ਅਖਰ ਛਿਮਹੁ ਤੁਮ ਹੋ ਸੰਤ ਸੁਜਾਨ॥ ੧੧॥

ਉਪਸੰਹਾਰ-ਸਲੋਕ : 4 ਸਾਧੂ ਅਨੰਦਘਨ ਜੀ

ਸੰਪੂਰਣ 'ਜਪੁ ਜੀ' ਕਹਾ, ਅਰ 'ਜਪੁ ਜੀ', ਕਾ 'ਖਿਲੋ' ਭੀ ਕਹਾ॥ ਅਰ ਗ੍ਰਿਹਸਥਿ ਜੋ ਗਵਾਰ ਥੇ ਤਿਨ ਕੇ ਮੁਖ ਪਰ ਤਮਾਚਾ ਮਾਰ ਕਰ 'ਸੋ-ਦਰੁ' ਕਲਯਾਣ ਕਾ ਮਾਰਗ ਕਹਾ॥ ਅਰ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜੋ ਫਕੀਰ ਗਵਾਰ ਥੇ ਤਿਨ ਕੇ ਮੁਖ ਪਰ ਤਮਾਚਾ ਮਾਰ ਕਰ 'ਮੁੰਦ੍ਰਾ' ਕਲਿਆਣ ਕਾ ਮਾਰਗ ਕਹਾ॥ ਅਬ ਸਰਬ ਜੋਗਵਾਰ ਹੈ ਤਿਨ ਕੈ ਮੁਖ ਪਰ ਧਰਮ ਰਾਜਾ ਕਾ ਤਮਾਚਾ ਲਗਾਵਣੈ ਕੈ ਨਮਿਤ, ਸਰਬ ਜਗਤ ਕੀ ਕਲਯਾਣ ਕੈ ਨਮਿਤ, ਪਰਮ ਕਰਣਾ ਨਿਧਾਨ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ 'ਜਪੁ ਜੀ' ਕੇ ਸਿਧਾਂਤ ਕੋ ਕਹਤੇ ਹੈ॥ ਸਿਧਾਂਤ ਕਿਆ ਕਹੀਏ॥ 'ਬਾਦ ਪ੍ਰਤਿ ਬਾਦਾਭਿਆ ਨਿਰਣੀਲ ਤੋ:

ਅਰਥ:- ਸਿਧਾਂਤ, ਸਾਸਤ੍ਰ, ਪੁਰਾਣ ਮੋ ਵਾਦ-ਪ੍ਰਤਿਵਾਦ ਕੋ ਕਰ ਕਰ ਨਿਰਣੈ ਕੀਆ ਜੋ ਅਰਥ ਹੈ, ਜਿਨ ਮੋ ਕਛ ਹੀ ਕਸੂਰਤ ਨਹੀ, ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ॥ ਸੋਈ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕਹਤੇ ਹੈ॥ ਯਾਗਵਲਕ ਵਚਨੰ॥ ਆਦਿ ਤਯਰ ਚੰਦ੍ਰਾਬਨ ਲੋ ਨਿਲ ਸਚਯ ਊ ਭੂਮਰਾ ਪ੍ਰੋਹ੍ਰਿਦਯੰ ਯਮ ਸਚਾ॥ ਅਹ ਸੱਚ ਰਾਤ੍ਰ ਸਚ ਉਭੇਚ ਸੰਸੇਧਰ ਮੋਹਿ ਜਾਨਾ ਤਿਰਸਯਬ੍ਰਿਤੰ॥ ਯਾਗਵਲਕ ਰਿਖ ਕਹਤੇ ਹੈ॥ 'ਸੰਪੂਰਣ ਜਗਤ ਕੋ ਸੂਰਯ ਅਰ ਚੰਦ੍ਰਮਾ, ਅਗਨਿ ਅਰ ਪਵਨ, ਅਕਾਸ਼ ਅਰ ਭੂਮਾ, ਜਲ ਅਰ ਅੰਤਹਕਰਣ, ਯਮ ਅਰ ਦਿਨ-ਰਾਤ੍ਰਿ, ਪ੍ਰਤਿ ਸਾਯੰ, ਦੋਨੋ ਸੰਧਿਆ, ਅਰ ਧਰਮ, ਨਰ ਜੋ ਹੈ ਮਨੁਖ, ਤਿਸ ਕੇ ਕਰਮੋ ਕੇ ਇਹੁ ਸਭ ਸਾਖੀ ਹੈ॥ ਇਹ ਕਰਕੇ ਸਾਖੀ ਰੂਪ- ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਨੇ ਇਸਥਾਪਨ ਕੀਏ ਹੈ। ॥ ਅਬ ਤੋ ਲੋਕ ਛਪਾਇ ਛਪਾਇ ਕਰਮ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਇਨ ਤੇ ਕਹਾਂ ਛਪਾਵੈਗੇ॥ ਤਾਂਤੇ ਜਿਸ ਕੋ ਆਪਣੀ ਕਲਿਆਣ ਚਾਹੀਏ, ਸੋ ਭਲਾ ਹੀ ਕਰਮ ਕਰੈ, ਬੁਰੇ ਨਾ ਕਰੈ॥ ਇਹ ਚਤਰ-ਦਸ ਕਰਮ ਕੇ ਸਾਖੀ ਹੈ॥ ਯਾਗਯਵਲਕ ਜੀ ਨੇ ਕਹਾ ਅਰ ਔਰ ਸਾਸਤ੍ਰ ਮੋਂ ਦਿਸ਼ਾ, ਕਾਲ, ਮਾਸ, ਪੱਖ, ਤਿਥ, ਵਾਰ, ਐਨ, ਸੰਵਤਸਰਾ, ਇਹ ਭੀ ਕਰਮ ਕੇ ਸਾਖੀ ਕਹੈ ਹੈ॥ ਇਨ ਕੋ ਭੀ ਈਹਾ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰ ਲੈਣਾ॥ ਇਹ ਬਾਈਸ ਕਰਮ ਕੈ ਸਾਖੀ ਕਹੇ ਹੈਂ॥ 22॥

ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮੋ ਲਿਖਤਾ ਹੈ, ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਰਾਜਾ-ਜਨਕ ਕੈ ਅਵਤਾਰ, ਅਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਪੁਰਾਣ ਮੋ ਲਿਖਤਾ ਹੈ ਯਾਗਵਲਕ ਰਿਖਿ ਰਾਜਾ-ਜਨਕ ਕੇ 'ਗੁਰਦੇਵ'॥ ਇਹ ਜੋ ਯਾਗਵਲਕ ਰਿਖਿ ਮਹਾਯੋਗੀਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਵਚਨ ਹੈ॥ ਤਿਸੀ ਕੋ ਹਮਾਰੇ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਰਾਂਤਰ ਕਰ ਕਰ ਚਮਤਕਾਰ ਪੂਰਬਕ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥ ਅਖਰ ਤੋ ਹੋਵਹਿ ਅਲਪ ਤੇ ਅਲਪ, ਅਰ ਅਰਥ ਹੋਵਹਿ ਅਧਕ ਤੇ ਅਧਕਾ॥ ਅਰ ਸਭ ਕੇ ਮਨ ਮੋਂ ਲਗ ਜਾਏ; ਇਸੀ ਕਾ ਨਾਮ ਚਮਤਕਾਰ ਹੈ॥ ਅਰ ਜੋ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਕੋ ਨਹੀ ਮਾਨਤੇ ਸੋ ਮਤ ਹੀ ਮਾਨੇ, ਤਿਨ ਕੇ ਮਨਾਵਣੇ ਸਾਥ ਹਮਾਰਾ ਕਛੁ ਕਾਮ ਨਹੀ॥ ਤਿਨ ਕੋ ਹਮ ਇਹੁ ਕਹਤੇ ਹੈ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਮੋ ਕਰਮ ਸਾਖੀ ਕਹੈ ਬਾਈਸ॥ ਅਰ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਨੇ ਕਹੈ 'ਛੇ'॥ ਏਤੀ ਘਟ ਭੀ ਹਮਾਰੇ ਸੋ ਨਹੀ ਸਹਾਰੀ ਜਾਤੀ॥ ਤਾਤੇ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕੇ ਮੁਖਾਰਵਿੰਦ ਕੇ ਜੋ ਅਖਰ ਹੈ ਤਿਨ ਕੈ ਬੀਚ ਸੋਈ ਬਾਈਸ ਪੂਰੇ ਕਰੇਗੇ॥ ਸੋਈ ਕਹਤੇ ਹੈਂ। ਸਲੋਕ॥ ਪਵਣੁ ਗੁਰੂ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ ਧਰਤਿ ਮਹਤੁ॥ ਪਵਣ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਸੰਪੂਰਣ ਜਗਤ ਕਾ ਗੁਰੂ ਹੈ॥ ਕਾਹੇ ਤੇ, 'ਗੁਰੂ' ਕਾ ਅਰਥ ਸਾਸਤ੍ਰ ਮੇ ਇਹੀ ਲਿਖਾਹੇ॥ 'ਗੁਰੂ' ਕੌਣ ਹੈ?॥ ਤਿਸੀ ਕਾ ਉਤਰ॥ ਜਿਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰ ਕਰ ਸਿੱਖ ਕੀ ਕਲਯਾਨ ਹੋਵੇ, ਐਸਾ ਜੋ ਹਿਤ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਏ, ਤੇ 'ਗੁਰੂ' ਸੋਈ ਹੈ॥ ਜੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰੇਗਾ ਤਬੀ ਤੋ 'ਗੁਰੂ' ਹੋਵੇਗਾ॥ ਬਿਨਾਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਏ ਤੋ ਗੁਰੂ ਨਹੀ ਹੋਤਾ॥ ਉਪਦੇਸ਼ ਤਬੀ ਕਰੇਗਾ, ਜੋ ਬੋਲੇਗਾ॥ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਬੋਲੇ ਤੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਹੀ ਹੋਤਾ॥ "ਕਹਣਾ ਸੁਣਨਾ ਪੌਣ ਕੀ ਬਾਣੀ॥ ਦੇਹੀ ਮਾਟੀ ਬੋਲੇ ਪੌਣ" ॥ ਉਪਦੇਸ਼ ਭੀ ਤੋ ਪਵਨ ਰੂਪ ਹੀ ਹੈ॥ ਤਾਤੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਲਖਣ ਬਾਣੀ ਰੂਪ ਮਾਨ ਕਰ ਏਤੇ ਹੀ ਭਾਗ ਮੋਂ 'ਪਵਨ' ਕੋ ਕੁਰੂ ਕਹਾ,

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਰਬ ਭਾਗ ਮੋ 'ਪਵਨ' ਕੋ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ॥ ਜਲ ਜੋ ਹੈ ਸੋ ਜਗਤ ਕਾ ਪਿਤਾ ਹੈ, ਅਰ ਧਰਤੀ ਮਾਤਾ ਹੈ॥ ਕਾਹੇ ਤੇ, ਇਸਥਾਵਰ ਜੰਗਮ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਹੈ ਤੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੂਰ ਕੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਿਟ ਹੈ॥ ਜੋ ਤੋ ਇਸਥਾਵਰ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਹੈ ਬ੍ਰਿਖ ਆਦਿਕ ਸੋ ਤੋ ਜਲ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕੇ ਹੀ ਸੰਯੋਗ ਤੇ ਉਪਜਤੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਆਵਤੀ ਹੈ॥ ਅਰ ਜੇਤੀ ਜੰਗਮ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਹੈ ਮਾਨੁਖਾਦਿਕ, ਸੋ ਭੀ ਤੋ ਜਲ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕੇ ਹੀ ਸੰਯੋਗ ਤੇ ਉਪਜਤੀ ਦ੍ਰਿਸਟ ਆਵਤੀ ਹੈ॥ ਪਿਤਾ ਕਾ ਵੀਰਯ ਜਲ, ਅਰ ਮਾਤਾ ਕਾ ਸਰੀਰ ਧਰਤੀ॥ 'ਮਹਤੋ ਕਿਆ ਕਹੀਏ, ਇਹ ਤੀਨੋ ਸਰਬ ਜਗਤ ਕੇ ਬਡੇ ਹੈ॥ 'ਗੁਰੂ' ਅਰ ਪਿਤਾ-ਮਾਤਾ ਇਨ ਕੀ ਬਰਾਬਰ ਔਰ ਕੌਣ ਹੋਵੇਗਾ॥

ਦਿਵਸੁ ਰਾਤਿ ਦੁਇ ਦਾਈ ਦਾਇਆ ਖੇਲੈ ਸਗਲ ਜਗਤੁ॥

ਦਿਨ ਅਰ ਰਾਤ੍ਰ ਸਰਬ ਜਗਤ ਕੇ ਦਾਈ-ਦਾਇਆ ਹੈ॥ ਕਾਹੇ ਤੇ, ਦਾਈ ਦਾਇਆ ਜੋ ਹੋਤੇ ਹੈ ਤਿਨ ਕੀ ਗੋਦ ਮੇ ਬਾਲਕ ਖੇਲਤੇ ਹੈ॥ ਜੋ ਜਗਤ ਕੇ ਜੀਵ-ਰੂਪੀ ਬਾਲਕ ਹੈ ਤੇ ਸਭ ਦਿਨ ਰਾਤ੍ਰਿ ਕੀਹੀ ਤੋ ਗੋਦ ਮੇ ਹੈ॥ ਦਿਨ-ਰਾਤ੍ਰਿ ਤੇ ਬਾਹਰ ਤੋ ਕੋਈ ਭੀ ਨਹੀ॥ ਦਿਨ-ਰਾਤ੍ਰ ਕੇ ਕਹਣੇ ਕਰ ਕਰ ਪ੍ਰਤਿ ਸਾਯੰ ਦੋਨੋ ਸੰਧਿਆ, ਅਰ ਅਗਨਿ ਭੀ ਕਹੇਗੇ॥ ਕਾਹੇ ਤੇ, ਦਿਨ ਕਾ ਰਾਜਾ ਸੂਰਜ ਅਰ ਰਾਤ੍ਰ ਕਾ ਰਾਜਾ ਚੰਦ੍ਰਮਾ॥ ਸੂਰਜ ਕੈ ਕਹਣੇ ਕਰ ਕਰ ਪ੍ਰਾਤਹ ਸਾਯੰ ਕਾਲ ਦੋਨੋ ਨਹੀ ਕਹੇ ਗਏ॥ ਕਾਹੇ ਤੇ, ਸੂਰਜ ਕੇ 'ਉਦਯ' ਕਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਤਹ-ਸੰਧਿਆ; ਸੂਰਜ ਕੇ 'ਅਸਤ' ਕਾ ਨਾਮ ਸਾਯੰ ਸੰਧਯਾ॥ ਸੂਰਜ ਭੀ ਤੇਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ, ਅਰ ਅਗਨਿ ਭੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ॥ ਅਰ ਇਸ ਕੇ ਅੰਤਰ ਭੀ ਅਗਨਿ ਰਹਤਾ ਹੀ ਹੈ॥ ਜੋ ਆਤਰ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਅੰਤਰ ਕੀ ਬਾਤ ਕੋ ਜਾਣਤਾ ਹੈ॥ ਅਰ ਅਕਾਸ਼ ਕਲ, ਦਿਸ਼ਾ, ਤਿਥ, ਵਾਰ, ਮਾਸ, ਪੱਖ, ਐਨ, ਸੰਵਤਸਰ, ਅੰਤਹ-ਕਰਨ, ਯਮ, ਇਹ ਤੋ ਕਹੇ ਬਿਨਾਂ ਕਹੇ ਗਏ॥ ਕਾਹੇ ਤੇ, ਜਬ ਪੁਰਖ ਕਰਮ ਕਰੇਗਾ, ਤਬ ਅਕਾਸ ਵਿਖੇ ਹੀ ਤੋ ਕਰੇਗਾ॥ ਅਕਾਸ ਤੇ ਬਾਹਰ ਤੋ ਨ ਕਰੇਗਾ॥ ਤਾਤੇ ਅਕਾਸ ਤੋ ਕਰਮ ਕਾ ਸਾਖੀ ਹੀ ਹੈ॥ ਤਾਤੇ ਬਾਹਰ ਬਿਆਪਕ ਹੈ॥ ਅਰ ਜਬ ਕਰੇਗਾ, ਤਬ ਪ੍ਰਾਤਹ ਮੱਧਯਾਨ ਸਾਯੰ ਕੋਈ ਕਾਲ ਹੀ ਤੋ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਰ ਜਬ ਕਰੇਗਾ ਦੱਖਣ, ਉਤਰ, ਪੂਰਬ, ਪਸਚਮ ਕੋਈ ਦਿਸ਼ਾ ਹੀ ਤੇ ਹੋਵੇਗੀ॥ ਅਰ ਜਬ ਕਰੇਗਾ ਤਬ ਕੋਈ ਤਿਥ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਕੋਈ ਵਾਰ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਕੋਈ ਮਾਸ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਕੋਈ ਪੱਖ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਕੋਈ ਐਨ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਕੋਈ ਸੰਵਤ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਰ ਆਪਣਾ ਅੰਤਹ ਕਰਣ ਤੋ ਆਪਣੇ ਕਰਮੋਂ ਕੋ ਜਾਣਤਾ ਹੀ ਹੈ॥ ਅਰ ਯਮ ਕੇ ਲਿਖਾਰੀ ਜੋਹੈਂ ਚਿਤ੍ਰ-ਗੁਪਤ ਸੋ ਤੋ ਕੋਟੋ ਕੋਟ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕਰ ਏਕ ਏਕ ਜੀਵ ਕੇ ਪੀਛੈ ਲਗੈ ਹੀ ਰਹਤੇ ਹੈਂ॥ ਜਿਸ ਖਿਣ ਵਿਖੇ ਜੋ ਜੀਵ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ ਲਿਖ ਲੇਤੇ ਹੈ॥ ਇਨ ਕੇ ਲਿਖੇ ਦ੍ਵਾਰਾ ਯਮ ਕੋ ਗਯਾਨ ਹੈ। ਇਹ 'ਇਕੀਸ ਕਰਮ' ਕੇ ਸਾਖੀ ਕਹੈ; ਅਰ ਬਾਈ ਸਵਾਧਰਮ॥ ਸਰਬ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ-ਕਾਰੋ ਨੇ ਇਨ ਕੋ ਬਰਾਬਰ ਕਾ ਹੀ ਮਾਨਾ॥ ਅਬ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਬੁਧਿ ਕਾ ਚਮਤਕਾਰ ਦਿਖਲਾਵਤੇ ਹੈ॥ ਇਨ ਕੋ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀ ਮਾਨਤੇ॥ ਕਾਹੇ ਤੇ, ਧਰਮ ਤੋ ਹੈ ਰਾਜਾ, ਕਿਸੀ ਕੇ ਘਰ ਦੇਖਣੇ ਤੋ ਨਹੀ ਜਾਤੇ॥ ਔਰ ਕੇ ਮੁਖ ਤੇ ਸੁਣ ਕਰ ਨਿਸਚੈ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਅਰ ਅਪਰਾਧੀ ਕੋ ਝੂਠਾ ਕਹ ਕਰ ਦੰਡ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ ਸੋਈ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥

ਚੰਗਿਆਈਆ ਬੁਰਿਆਈਆ ਵਾਚੈ ਧਰਮੁ ਹਦੂਰਿ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਵਨ ਤੇ ਲੇਕਰ ਯਪ ਪ੍ਰਯੰਤ ਇਹ ਜੋ ਹੈ ਜੀਵੋ ਕੀਆ ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਕਰਮ ਤਿਨ ਕੋ ਧਰਮ ਰਾਜਾ ਕੇ ਹਜੂਰ ਜਾਇ ਕਰ ਕਹਤੇ ਹੈ, "ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਜੀਵ ਨੇ ਇਹ ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਕਰਮ ਕੀਏ ਹੈ॥" ਇਨ ਕੀ ਸਾਖ ਦਵਾਰਾ ਧਰਮ ਰਾਜਾ ਕਰਮ ਕੇ ਸਾਖੀ ਹੈ॥ ਅਬ ਗਵਾਰੋ ਕੋ ਮੁਖ ਪਰ ਧਰਮ-ਰਾਜਾ ਕਾ ਤਮਾਚਾ ਪੜਤਾ ਹੈ॥ ਧਰਮ ਰਾਜਾ ਕਹਤੇ ਹੈ॥ ਕਰਮੀ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਕੇ ਨੇੜੈ ਕੇ ਦੂਰਿ॥

ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਕਰਮ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਭੀ ਫਲ ਭੋਗੋਗੇ॥ ਨ ਨਿਕਟ-ਵਰਤੀ ਛੁਟੇਗੇ, ਨ ਦੂਰ-ਵਰਤੀ ਛੁਟੇਗੇ॥ ਪੌਣ ਗੁਰੂ, ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ, ਧਰਤੀ ਮਾਤਾ। ਇਸ ਵਿਖੇ ਭੀ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬੁਧਿਕਾ ਚਮਤਕਾਰ ਰਚਾ ਹੈ। ਗਵਾਰ ਜੋ ਫਕੀਰ ਹੈ, ਸੋ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ ਕੋ ਮੂਲ ਸੋ ਮਾਨਤੇ ਹੀ ਨਹੀ, ਕੇਵਲ 'ਗੁਰੂ' ਕੋ ਹੀ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ॥ ਤਿਨ ਕੋ ਧਰਮ ਰਾਜਾ ਕਹਿਤਾ ਹੈ॥ "ਦੇਖੋ ਰੇ ਗਵਾਰੋ, ਇਹ ਪਵਨ ਤੁਮਾਰਾ ਗੁਰੂ ਭੀ ਤੁਮਾਰੇ ਕਰਮ ਕਾ ਸਾਖੀ ਹੈ॥ ਪੂਛ ਲੋ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਕੋ"॥ ਅਰ ਜੋ ਪਿਤਾ-ਮਾਤਾ ਕੋ ਨ ਮਾਨਣੇ ਵਾਲੇ ਹੈਂ॥ ਤਿਨ ਕੋ ਕਹਤੇ ਹੈ "ਦੇਖੋ ਰੇ ਗਵਾਰੋ ਇਹ ਜਲ ਅਰ ਧਰਤੀ ਤੁਮਾਰੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਭੀ ਤੁਮਾਰੇ ਕਰਮ ਕੇ ਸਾਖੀ ਹੈ॥ ਚੰਦ੍ਰ ਸੂਰਯ ਸਾਖੀ ਹੈ, ਦੋਨੋ ਸੰਧਯਾ ਸਾਖੀ ਹੈ॥ ਅਗਨਿ ਭਗਵਾਨ ਸਾਖੀ ਹੈ॥ ਅਕਾਸ਼, ਕਾਲ, ਦਿਸ਼ਾ, ਤਿਥ, ਵਾਰ, ਮਾਸ, ਪੱਖ, ਸੰਵਤਸਰ, ਐਨ, ਯਮ, ਤੁਮਾਰਾ ਅੰਤਹ ਕਰਣਾ, ਇਹ ਸਭੀ ਤੁਮਾਰੇ ਕਰਮ ਕੇ ਸਾਖੀ ਹੈ। ਅਬ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਕਰਮ ਕਾ ਫਲ ਭੋਗੋ॥" ਕਰਮ ਕੇ ਫਲ ਕਿਸੀ ਤੇ ਭੀ ਨਹੀ ਛੁਟੇਗੇ।

ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕਾ ਇਹੀ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਹੈ ਕਰਮ ਕਾ ਫਲ ਕਿਸੀ ਕੋ ਛੋਡਤਾ ਨਹੀ, ਤਾਤੇ ਜਿਸ ਕੋ ਆਪਣਾ ਭਲਾ ਚਾਹੀਏ॥ ਸੋ ਇਸ ਕੋ ਸਮਝ ਕਰ ਭਲਾ ਕਰੇ, ਬੁਰਾ ਨਾ ਕਰੇ॥ ਸੋ ਕਰਮ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੈ॥1॥ ਨਿੱਤ ਨਾਮ, ਉਪਾਸਨਾ, ਸਨਾਨ, ਸੰਧਯਾ, ਤਰਪਣ, ਇਸ਼ਟ-ਪੂਜਨ ਇਹ ਤੋ ਨਿਤ ਕਰਮ ਹੈ॥ ਸੋ ਤੋ ਅਵੱਸ਼ਕ ਕੀਆ ਚਾਹੀਏ॥ ਇਸ ਕੇ ਕੀਏ ਬਿਨਾਂ ਅਧਰਮੀ ਹੋਵੇਗਾ॥2॥ ਅਰ ਸ੍ਰਾਧਾਦਿਕ ਜੋ ਹੈਨ ਸੋ 'ਨਮਿੱਤ-ਕਰਮ' ਹੈ॥ ਜਬ ਬਰਸ ਦਿਨ ਪੀਛੇ ਪਿਤਾ-ਮਾਤਾ ਕੇ ਮਰਣੇ ਕਾ ਦਿਵਸ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇਗਾ ਤਬੀ ਤੋ ਸ੍ਰਾਧ ਕਰਣਾ ਹੋਵੇਗਾ॥ 'ਨਿੱਤ' ਤੋ ਨਹੀ ਸ੍ਰਾਧ ਕਰਣਾਂ ਇਹ ਭੀ ਤੋ ਅਵਸ਼ਕ ਹੀ ਕੀਆ ਚਾਹੀਏ॥ ਇਸ ਕੇ ਕੀਏ ਬਿਨਾਂ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸਨੁ, ਮਹਾਂਦੇਵ ਇਸ ਕੀ ਪੂਜਾ ਹੀ ਨਹੀ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਤੇ, ਸੋ ਪੀਛੇ ਕਹਾ ਹੀ ਹੈ॥3॥ ਅਰ ਯੱਗ ਤਪ ਦਾਨਾਦਿਕ ਜੋ ਹੈ ਸੋ 'ਕਾਮ-ਕਰਮ' ਹੈ, ਸੋ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ॥ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਪ੍ਰੀਤ-ਅਰਥ ਜੋ ਯੱਗ, ਤਪ, ਦਾਨਾਦਿ ਕੋ ਕਾਰਣਾ ਹੈ, ਸੋ ਕੈਸਾ ਹੈ? ਸੋ ਤੋ ਇਸ ਕੋ ਮੁਕਤ ਕਾ ਸਾਧਨ ਹੈ॥ ਅਰ ਆਪਣੇ ਫਲ ਭੋਗੋ ਕੇ ਨਮਿੱਤ ਜੋ ਕਰਣਾਂ ਹੈ, ਸੋ ਕੈਸਾ ਹੈ? ਜੈਸੇ ਮਜੂਰ ਨੇ ਦਿਨ ਭਰ ਮਾਟੀ ਢੋਈ, ਤਿਸ ਕਾ ਫਲ ਰਾੜ੍ਹ ਕੋ ਪਾਏ ਚਾਰ ਪੈਸੇ ਸੋਈ ਖਾਇ ਲੀਏ॥ ਕਲ ਕੋ ਫੇਰ ਕੰਗਾਲ ਕਾ ਕੰਗਾਲ॥ ਅਰ ਚੌਥਾ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ 'ਨਾਮ' ਕਾ ਅਰਾਧਨ ਕਰਨਾ, ਇਹ ਉਪਾਸਨਾ ਰੂਪ ਕੈਸਾ ਕਰਮ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਸੂਰਮੈ ਨੇ ਚਲਾਈ ਰਣ ਮੇ ਤਲਵਾਰ, ਮਾਰਾ ਸਤ੍ਰੂਓਂ ਕੋ, ਅਰ ਪਾਇਆ ਰਾਜ॥ ਸੋ ਆਪ ਭੀ ਮੌਜ ਮੋ ਬਹਾਰ ਕਰਤਾ ਹੈ ਅਰ ਤਿਸ ਕੇ ਸੰਬੰਧੀ ਭੀ ਮੌਜ ਮੌਂ ਬਹਾਰ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ ਸੋਈ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਗਏ ਮਸਕਤਿ ਘਾਲਿ॥
ਨਾਨਕ ਤੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਕੇਤੀ ਛੁਟੀ ਨਾਲਿ॥ 38॥

ਜਿਨ ਸਤਿ-ਪੁਰਖੋਂ ਨੇ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕਾ ਅਰਾਧਨ ਕੀਆ, ਓਹ ਪੂਰੀ ਕਮਾਈ ਕਰ ਗਏ॥ ਫੇਰ ਤਿਨ ਕੋ ਨ ਕਮਾਈ ਕਰਨੀ ਪੜੇਗੀ॥ ਉਹੀ ਮੁਖ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਕੇ ਦ੍ਵਾਰੇ ਉਜਲੇ ਹੈ ਔਰ ਕੇਤੇ ਹੀ ਸ਼੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤਿਨ ਕੇ ਸਾਥ ਛੂਟਤੀ ਹੈ॥ ਤਿਸ ਕੀ ਕਛ ਗਣਤੀ ਹੀ ਨਹੀ, ਕੌਣ ਸੀ ਅਣਗਣਤ ਸ਼੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਤਿਨ ਕੇ ਸਾਥ ਛੁਟਤੀ ਹੈ॥ ਇਸ ਪਰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਹਤੇ ਹੈ॥

ਪੁਰਾਣਾਂਤਰੇ॥ ਅਨਯਮਨਸੋਭੂਤਵਾ ਯਸਦਾਕੀਰਤਯੇਤਹਰੀ॥ ਕੁਲਾਨਾਤਰਯੇਤਸਪਤ ਸਪਤਚਸਪਤਰ ਪੁਰਾਣਾਤਰ ਮੋ ਲਿਖਾ ਹੈ॥ ਅਨੰਨ ਮਨ ਹੋਇ ਕਰ ਸਦਾ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨ ਕਰਤਾ ਰਹੇ ਸੋ ਸਪਤ ਕੁਲ ਕੋ ਤਾਰਤਾ ਹੈ॥ ਨਨੁ: ਨਾਮ ਕੀ ਮਹਮਾ ਤੁਮਨੇ ਏਤੀ ਹੀ ਜਾਣੀ? ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਰ॥ ਸਪਤ ਸਾਤਸਤੇ ਉਣਵੰਜਾ॥ ਅਨੰਨ ਮਨ ਹੋਇ ਕਰ ਸਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣੇ ਵਾਲਾ ਉਣਵੰਜਾ ਕੁਲ ਕੋ ਤਾਰਤਾ ਹੈ॥ ਨਨੁ॥ ਕਿਆ ਉਣਵੰਜਾ ਹੀ ਕੁਲ ਕੋ ਤਾਰਤਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਕੀ ਮਹਮਾ ਤੁਮ ਨੇ ਏਤੀ ਹੀ ਜਾਣੀ? ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਰ॥ ਸਪਤ ਉਣੰਜਾ ਸਤ ਤੀਨ ਸੈ ਤ੍ਰੁਤਾਲੀ॥ ਅਨੰਨ ਮਨ ਹੋਇ ਕਰ ਸਦਾ ਨਾਮ ਪਾਣੇ ਵਾਲਾ ਤੀਨ ਸੈ ਤ੍ਰੁਤਾਲੀ ਕੁਲ ਕੋ ਤਾਰਤਾ ਹੈ ॥34॥ ਨਨੁ॥ ਕਿਆ ਤੀਨ ਸੋ ਤ੍ਰਿਤਾਲੀ ਕੁਲ ਕੋ ਹੀ ਤਾਰਤਾ ਹੈ॥ ਨਾਮ ਕੀ ਮਹਮਾ ਤੁਮ ਨੇ ਏਤੀ ਹੀ ਜਾਣੀ? ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਰ-ਸਪਤ ਤੀਨ ਸੈ ਤ੍ਰੁਤਾਲੀਸ ਤੇ ਚੌਵੀ ਸੌ ਏਕ ਅਨੰਨ ਮਨ ਹੋਇ ਕਰ ਨਾਮ ਜਪਣੇ ਵਾਲਾ ਚੌਵੀ ਸੈ ਏਕ ਕੁਲ ਕੋ ਹੀ ਤਾਰਤਾ ਹੈ॥ ਨਨੁ॥ ਨਾਮ ਕੀ ਮਹਮਾ ਤੁਮ ਨੇ ਏਤੀ ਹੀ ਜਾਣੀ? ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਰ॥ ਜੋ ਈਹਾ ਚੌਵੀ ਸੈ ਏਕ ਕਾ ਅਰਥ ਹੋਤਾ, ਤੋ ਚੌਵੀ ਸੌ, ਏਕ ਹੀ ਲਿਖਤੇ; ਚਾਰ ਵਾਰ ਸਪਤ ਸਪਤ ਕਾਹੇ ਕੋ ਲਿਖਤੇ॥ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਹੈ, ਜਹਾ ਏਕ ਸ਼ਬਦ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਲਿਖਾ ਜਾਤਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ ਬੀਪਸਾ ਹੈ, ਬੀਪਸਾ ਕਾ ਜੋ ਅਰਥ ਹੈ ਸੋ ਅਨੰਤ ਪ੍ਰਵਾਈ ਹੈ, ਬੀਪਸਾ ਕੇ ਅਰਥ ਕਾ ਕਛੁ ਅੰਤ ਨਹੀ॥ ਚਾਰ ਵਾਰ ਸਪਤ ਸਪਤ ਲਿਖਣੇ ਕਾ ਈਹਾ ਇਹ ਅਰਥ ਹੈ॥ ਅਨੰਨ ਮਨ ਹੋਇ ਕਰ ਸਦਾ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਅਨੰਤ ਕੁਲ ਕੋ ਤਾਰਤਾ ਹੈ॥ ਜਿਸ ਕੁਲ ਕੋ ਕਛ ਗਣਤੀ ਨਹੀ, ਸੋ ਅਨੰਤ ਕੁਲ ਕੌਣ ਸੈ? ਸਾਸਤ੍ਰ ਮੋਂ ਲਿਖਤਾ ਹੈ॥ ਸੰਸਾਰ ਆਦਾਦਿ ਕਾਲ ਕਾ ਹੈ॥ ਤਿਸ ਵਿਖੇ ਜੀਵੋ ਨੇ ਅਨੰਤ ਜਨਮ ਪਾਏ॥ ਜੇਤੇ ਇਸ ਨੇ ਜਨਮ [illegible] ਤੇਤੇ ਹੀ ਇਸ ਕੇ ਕੁਲ ਭੀ ਹੋਏ॥ ਅਨੰਨ ਮਨ ਹੋਇ ਕਰ ਨਾਮ ਜਪਣੇ ਵਾਲਾ ਤਿਨ ਸਰਬ ਕੁਲ ਕੋ ਉਧਾਰ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਜਿਸ ਕੁਲ ਮੋਂ ਇਸ ਨੇ ਜਨਮ ਪਾਇਆ॥ ਤਿਸ ਕੁਲ ਸਾਥ ਤੋ ਇਸ ਕਾ ਸੰਬੰਧ ਹੁਆ, ਤਿਸ ਕੌ ਤੋ ਤਾਰੇਗਾ ਹੀ॥ ਜਿਨ ਸਾਥ ਕਛ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀ, ਤਿਨ ਕੋ ਭੀ ਤਾਰਤਾ ਹੈ॥ ਸੋਈ ਕਹਤੇ ਹੈ॥

ਸੂਰਯ ਪੁਰਾਣੇ॥ ਮਹਾਂਦੇਵੰਤੀ ਕਲਯਾਣੀ ਬਾਣੀ ਯੰਸ ਯਮੁਖਾ ਬੁਜੇ॥ ਸਧਨਯ: ਪਾਵਤ ਅਨਿਅਨ ਸਵਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪਥ ਗੋਚਰਾ ਨਾ॥ ਮਹਾ ਪਾਤਕ ਯੁਕਤੋਪੀ ਕੀਰਤਯ ਨ ਨਿਸੰਹਰੰ॥ ਸੁਧਾਤ: ਕਰਣੇ ਭੂਤ ਵਾ ਜਾਇ ਤੇ ਪੰਕਤੀ ਪਾਵਨਾ॥

ਸੂਰਯ ਪੁਰਾਣ ਮੋਂ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਸੂਰਯ ਭਗਵਾਨ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਅਪਣੇ ਭਗਤੋ ਕੋ॥ "ਮਹਾਦੇਵ ਇਹ ਕਲਯਾਣ ਰੂਪੀ ਬਾਣੀ॥ ਜਿਸ ਕੇ ਮੁਖ-ਕਮਲ ਮੋਂ ਸਦਾ ਰਹਤੀ ਹੈ ਸੋ ਧੰਨ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਗਏ ਮਸਕਤਿ ਘਾਲਿ॥
ਨਾਨਕ ਤੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਕੇਤੀ ਛੁਟੀ ਨਾਲਿ॥ 38॥

ਜਿਨ ਸਤਿ-ਪੁਰਖੋ ਨੇ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕਾ ਅਰਾਧਨ ਕੀਆ, ਓਹ ਪੂਰੀ ਕਮਾਈ ਕਰ ਗਏ॥ ਫੇਰ ਤਿਨ ਕੋ ਨ ਕਮਾਈ ਕਰਨੀ ਪੜੇਗੀ॥ ਉਹੀ ਮੁਖ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਕੇ ਦ੍ਵਾਰੇ ਉਜਲੇ ਹੈ ਔਰ ਕੇਤੇ ਹੀ ਸ਼੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤਿਨ ਕੇ ਸਾਥ ਛੂਟਤੀ ਹੈ॥ ਤਿਸ ਕੀ ਕਛ ਗਣਤੀ ਹੀ ਨਹੀ, ਕੌਣ ਸੀ ਅਣਗਣਤ ਸ਼੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਤਿਨ ਕੇ ਸਾਥ ਛੁਟਤੀ ਹੈ॥ ਇਸ ਪਰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਹਤੇ ਹੈ॥

ਪੁਰਾਣਾਂਤਰੇ॥ ਅਨਯਮਨਸੋਭੂਤਵਾ ਯਸਦਾਕੀਰਤਯੇਤਹਰੀ॥ ਕੁਲਾਨਾਤਰਯੇਤਸਪਤ ਸਪਤਚਸਪਤਰ ਪੁਰਾਣਾਤਰ ਮੋ ਲਿਖਾ ਹੈ॥ ਅਨੰਨ ਮਨ ਹੋਇ ਕਰ ਸਦਾ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨ ਕਰਤਾ ਰਹੇ ਸੋ ਸਪਤ ਕੁਲ ਕੋ ਤਾਰਤਾ ਹੈ॥ ਨਨੁ: ਨਾਮ ਕੀ ਮਹਮਾ ਤੁਮਨੇ ਏਤੀ ਹੀ ਜਾਣੀ? ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਰ॥ ਸਪਤ ਸਾਤਸਤੇ ਉਣਵੰਜਾ॥ ਅਨੰਨ ਮਨ ਹੋਇ ਕਰ ਸਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣੇ ਵਾਲਾ ਉਣਵੰਜਾ ਕੁਲ ਕੋ ਤਾਰਤਾ ਹੈ॥ ਨਨੁ॥ ਕਿਆ ਉਣਵੰਜਾ ਹੀ ਕੁਲ ਕੋ ਤਾਰਤਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਕੀ ਮਹਮਾ ਤੁਮ ਨੇ ਏਤੀ ਹੀ ਜਾਣੀ? ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਰ॥ ਸਪਤ ਉਣੰਜਾ ਸਤ ਤੀਨ ਸੈ ਤ੍ਰੁਤਾਲੀ॥ ਅਨੰਨ ਮਨ ਹੋਇ ਕਰ ਸਦਾ ਨਾਮ ਪਾਣੇ ਵਾਲਾ ਤੀਨ ਸੈ ਤ੍ਰੁਤਾਲੀ ਕੁਲ ਕੋ ਤਾਰਤਾ ਹੈ ॥34॥ ਨਨੁ॥ ਕਿਆ ਤੀਨ ਸੋ ਤ੍ਰਿਤਾਲੀ ਕੁਲ ਕੋ ਹੀ ਤਾਰਤਾ ਹੈ॥ ਨਾਮ ਕੀ ਮਹਮਾ ਤੁਮ ਨੇ ਏਤੀ ਹੀ ਜਾਣੀ? ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਰ-ਸਪਤ ਤੀਨ ਸੈ ਤ੍ਰੁਤਾਲੀਸ ਤੇ ਚੌਵੀ ਸੌ ਏਕ ਅਨੰਨ ਮਨ ਹੋਇ ਕਰ ਨਾਮ ਜਪਣੇ ਵਾਲਾ ਚੌਵੀ ਸੈ ਏਕ ਕੁਲ ਕੋ ਹੀ ਤਾਰਤਾ ਹੈ॥ ਨਨੁ॥ ਨਾਮ ਕੀ ਮਹਮਾ ਤੁਮ ਨੇ ਏਤੀ ਹੀ ਜਾਣੀ? ਤਿਸ ਕਾ ਉਤਰ॥ ਜੋ ਈਹਾ ਚੌਵੀ ਸੈ ਏਕ ਕਾ ਅਰਥ ਹੋਤਾ, ਤੋ ਚੌਵੀ ਸੌ, ਏਕ ਹੀ ਲਿਖਤੇ; ਚਾਰ ਵਾਰ ਸਪਤ ਸਪਤ ਕਾਹੋ ਕੋ ਲਿਖਤੇ॥ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕੀ ਮਿਰਜਾਦਾ ਹੈ, ਜਹਾ ਏਕ ਸ਼ਬਦ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਲਿਖਾ ਜਾਤਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ ਬੀਪਸਾ ਹੈ, ਬੀਪਸਾ ਕਾ ਜੋ ਅਰਥ ਹੈ ਸੋ ਅਨੰਤ ਪ੍ਰਵਾਈ ਹੈ, ਬੀਪਸਾ ਕੇ ਅਰਥ ਕਾ ਕਛ ਅੰਤ ਨਹੀ॥ ਚਾਰ ਵਾਰ ਸਪਤ ਸਪਤ ਲਿਖਣੇ ਕਾ ਈਹਾ ਇਹ ਅਰਥ ਹੈ॥ ਅਨੰਨ ਮਨ ਹੋਇ ਕਰ ਸਦਾ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਅਨੰਤ ਕੁਲ ਕੋ ਤਾਰਤਾ ਹੈ॥ ਜਿਸ ਕੁਲ ਕੋ ਕਛ ਗਣਤੀ ਨਹੀ, ਸੋ ਅਨੰਤ ਕੁਲ ਕੌਣ ਸੈ? ਸਾਸਤ੍ਰ ਮੋਂ ਲਿਖਤਾ ਹੈ॥ ਸੰਸਾਰ ਅਨਾਦਿ ਕਾਲ ਕਾ ਹੈ॥ ਤਿਸ ਵਿਖੇ ਜੀਵੋ ਨੇ ਅਨੰਤ ਜਨਮ ਪਾਏ॥ ਜੇਤੇ ਇਸ ਨੇ ਜਨਮ [illegible] ਤੇਤੇ ਹੀ ਇਸ ਕੇ ਕੁਲ ਭੀ ਹੋਏ॥ ਅਨੰਨ ਮਨ ਹੋਇ ਕਰ ਨਾਮ ਜਪਣੇ ਵਾਲਾ ਤਿਨ ਸਰਬ ਕੁਲ ਕੋ ਉਧਾਰ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਜਿਸ ਕੁਲ ਮੋਂ ਇਸ ਨੇ ਜਨਮ ਪਾਇਆ॥ ਤਿਸ ਕੁਲ ਸਾਥ ਤੋ ਇਸ ਕਾ ਸੰਬੰਧ ਹੁਆ, ਤਿਸ ਕੌ ਤੋ ਤਾਰੇਗਾ ਹੀ॥ ਜਿਨ ਸਾਥ ਕਛ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀ, ਤਿਨ ਕੋ ਭੀ ਤਾਰਤਾ ਹੈ॥ ਸੋਈ ਕਹਤੇ ਹੈ॥

ਸੂਰਯ ਪੁਰਾਣੇ॥ ਮਹਾਂਦੇਵੰਤੀ ਕਲਯਾਣੀ ਬਾਣੀ ਯੰਸ ਯਮੁਖਾ ਬੁਜੇ॥ ਸਧਨਯ: ਪਾਵਤ ਅਨਿਅਨ ਸਵਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪਥ ਗੋਚਰਾ ਨਾ॥ ਮਹਾ ਪਾਤਕ ਯੁਕਤੋਪੀ ਕੀਰਤਯ ਨ ਨਿਸੰਹਰੰ॥ ਸੁਧਾਤ: ਕਰਣੇ ਭੂਤ ਵਾ ਜਾਇ ਤੇ ਪੰਕਤੀ ਪਾਵਨਾ॥

ਸੂਰਯ ਪੁਰਾਣ ਮੋਂ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਸੂਰਯ ਭਗਵਾਨ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਅਪਣੇ ਭਗਤੋ ਕੌ॥ "ਮਹਾਦੇਵ ਇਹ ਕਲਯਾਣ ਰੂਪੀ ਬਾਣੀ॥ ਜਿਸ ਕੇ ਮੁਖ-ਕਮਲ ਮੋਂ ਸਦਾ ਰਹਤੀ ਹੈ ਸੋ ਧੰਨ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪੁਰਖ ਹੈ। ਸੋ ਤੋ ਔਰੋ ਕੋ ਭੀ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਔਰ ਕਿਨ ਕੋ? ਜੋ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕੇ ਆਗੇ ਆਵਤੇ ਹੈ॥ ਤਿਨ ਤਿਨ ਸਰਬੋ ਕੋ ਹੀ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰ ਡਾਰਤਾ ਹੈ॥ ਜੋ ਮਹਾਪਾਪੋਂ ਕਰ ਕੋ ਯੁਕਤ ਭੀ ਹੈ॥ 'ਹਰ' ਇਸ ਨਾਮ ਕੋ ਨਿਰੰਤ੍ਰ ਉਚਾਰਣ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਐਸਾ ਪੁਰਖ ਸ਼ੁਧ ਅੰਤਹ ਕਰਣ ਹੋਇ ਕਰ ਕਰ ਪੰਕਤਿ ਸੋ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਣੇ ਵਾਲਾ ਹੋਤਾ ਹੈ॥ ਜਬ ਤਕਰ ਪਾਪ ਹੈ, ਤਬ ਤਕਰ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈ, ਅਰ ਤਬ ਤਕਰ ਹੀ ਆਵਾਗੌਣ ਭੀ ਹੈ॥ 'ਸ਼ਿਵ' ਨਾਮ ਯੁਕਤ ਪੁਰਖ ਜਿਸ ਪੰਕਤਿ ਮੋ ਬੈਠਾ, ਤਿਸ ਪੰਕਤਿ ਕੇ ਹੀ ਪਾਪ ਗਏ, ਅਰ ਪੰਕਤਿ ਹੀ ਆਵਾਗੌਣ ਤੇ ਰਹਤ ਭਈ॥ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੁ, ਮਹਾਂਦੇਵ, ਸੁਰਸਵਤੀ, ਲਖਮੀ, ਪਾਰਬਤੀ ਇਹ 'ਛੇ' ਹੀ 'ਏਕ-ਰੂਪ' ਹੈ, ਇਨ ਕੇ ਨਾਮ ਕਾ 'ਏਕ' ਫਲ ਹੈ, ਇਨ ਕੀ ਪੂਜਾ ਕਾ ਏਕ-ਫਲ ਹੈ॥ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਕਾ ਇਹੀ ਮਤ ਹੈ॥ "ਗੁਰੁ ਈਸਰੁ ਗੁਰੁ ਗੋਰਖੁ ਬਰਮਾ ਗੁਰੁ ਪਾਰਬਤੀ ਮਾਈ॥" ਛਿਓ ਕੋ ਬਰਾਬਰ ਕਾ ਹੀ ਕਹਾ ਹੈ॥ ਕਛ ਘਟਤੀ-ਬਢਤੀ ਤੋ ਨਹੀ॥ ਜੋ ਅਨੰਨ ਮਨ ਹੋਇ ਕਰ ਨਾਮ ਜਪਤੇ ਹੈਂ॥ ਤਿਨ ਪਰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਹੇ॥ ਜੋ ਕ੍ਰਿਯਾ-ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ-ਜਨਮੇ ਹੈਂ; ਕਰਮ ਧਰਮ ਕੋਈ ਭੀ ਨਹੀਂ, ਅਰ ਨਾਮ ਤੋ ਜਪਤੇ ਹੈਂ, ਸੋ ਕੈਸੇ ਹੈ? ਤਿਨ ਪਰ ਭੀ ਪਰਮਾਣ ਕਹਤੇ ਹੈਂ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਪੁਰਾਣ॥

ਸਰਬ ਧਰਮੋ ਅਰਚਿਤਾ ਵਿਸੁਰੋ ਨਾਮ ਮਾਤ੍ਰੇ ਕਜਲ ਪਕਾ॥ ਸੁਖੇ ਨ ਯਾਗੰਤਿਯਾਤੀਨਤਾ ਸਰਬੋਪੀ ਧਰਮ ਕਾ॥

ਬ੍ਰਹਮ ਪੁਰਾਣ ਮੋਂ ਲਿਖਾ ਹੈ॥ ਜੋ ਸਰਬ ਕਰਮ, ਧਰਮ ਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੂਏ ਹੈਂ॥ ਜਿਨ ਮੋ ਕਰਮ, ਧਰਮ ਕੋਈ ਭੀ ਨਹੀ॥ ਪਰੰਤੁ ਏਕ ਵਿਸ਼ਨੁ ਕਾ ਨਾਮ-ਮਾਤ੍ਰ ਉਚਾਰਣ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ ਐਸੇ ਪੁਰਖ ਸੁਖ ਕਰ ਜਿਸ ਗਤਿ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਤੇ ਹੈਂ॥ ਤਿਸ ਗਤਿ ਕੋ ਧਰਮਾਤਮਾ ਭੀ ਸੁਖ ਕਰ ਕਰ ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋ ਸਕਤੇ॥ ਕਾਹੇ ਤੇ, ਧਰਮਾਤਮਾ ਬੀ ਤੋ ਉਤਮ ਗਤਿ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵਹਿਗੇ॥ ਜੋ ਧਰਮ ਕੋ ਸਾਧੇ ਗੇ, ਧਰਮ ਕਾ ਸਾਧਣਾ ਤੋ ਬਹੁਤ ਕਠਨ ਹੈ॥ ਇਹ ਵਾਰਤਾ 'ਆਰਤੀ' ਕੀਟੀ ਕਾ ਮੋ ਨਿਰਨੈ ਕਰ ਕਰ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਅਰ ਨਾਮ ਜਪਣੈ ਵਿਖੇ ਕਛੁ ਭੀ ਕਠਰਤਾ ਨਹੀ॥ ਤਾਤੇ ਸਰਬੋਤਮ ਮਾਨ ਕਰ 'ਨਾਮ' ਕੋ ਹੀ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੇ॥

ਸੋਰਠਾ॥ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਉਰਧਾਰ, ਆਨੰਦਘਨ ਟੀਕਾ ਕਰੀ॥ ਪਾਵੇ ਅਲਖ ਅਪਾਰ, ਜੋ ਇਸ ਪਰ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਕਰੇ॥ ਚਤੁਰਪਦਾ। ਦਇਆ ਯੁਗਤ ਜੋ ਰਾਮ, ਐਸਾ ਜਾਕੋ ਨਾਮ ਹੈ॥ ਨਾਮ ਸਦ੍ਰਿਸ ਹੈ ਗਯਾਨ, ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੁਹਿ ਜਾਨੀਓ॥ ਗਯਾਨ ਸਦ੍ਰਿਸ ਹੈ ਦਾਨ, ਚਿਦਾਨੰਦ ਅਦ੍ਵੈਤ ਘਨ॥ ਤਾ ਚਰਨਨ ਉਰ ਠਾਨ, ਆਨੰਦਘਨ ਵਰਨਨ ਕੀਓ॥ ਦੋਹਰਾ॥ ਸੰਮਤ ਪੁਰਾਣ ਸਤ ਅਰਧ ਸਤ ਯੁਗਮ ਅਧਕ ਹੇ ਜਾਸ॥ ਮੀਨ ਮਾਸ ਸੰਕਰ ਪੁਰੀ, ਕੀਨੋ ਲਿਖਣ ਬਿਲਾਸ॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵੰਸ ਪ੍ਰਸੂਤ, ਦਸਮ ਪੁਰਖ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਰਾਮ ਦਿਆਲ, ਸਿਖ ਆਨੰਦ ਘਨ ਵਿਰਚਿਤਾ, 'ਜਪੁ ਜੀ' ਕੀ ਟੀਕਾ ਸਮਾਪਤੀ॥ 1॥ ਸੁਭਮਸਤੁ; ਭੁਲ-ਚੁਕ ਬਖਸਣੀ ਲਿਖਾਰੂਕੋ ਸਦਕਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ॥

ਸੋਰਠਾ॥ ਐਰਾਵਤ ਕੇ ਤੀਰ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਦੇਹੁਰਾ॥ ਹਰਤ ਸਕਲ ਰੁਜਪੀਰ ਤਹਾ ਬੈਠ ਪੂਰਨ ਕਰੀ॥ ਸੋਰਠਾ॥ ਮਾਹਿ ਵਸਾਖ ਪੁਨੀਤ, ਤਿਸ ਪੰਚਮੀ ਸੁਭ ਲਗਨ॥ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਲਿਖੀ- ਤਬੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਵੰਸ ਸੁਜਾਨੀਓ॥ ਸੋਰਠਾ॥ ਰਾਮ ਚੰਦ ਤਿਹ ਨਾਮ, ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਕ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪੁਤ੍ਰ ਸ਼ੁਭ॥ ਕਰਤ ਭਜਨ ਗੁਰ ਗਿਆਨ, ਤਿਹ ਤਿਹ ਲਿਖ ਪੂਰਨ ਕਰੀ॥ ਸਮਤ 1926॥ ਹਰਿ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਮਹਾਂਦੇਵ॥

ਉਪਸੰਹਾਰ-ਸਲੋਕ:5 ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਅਬ ਅਗਾਰੀ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਕੇ ਸਮਾਪਤਿ ਕਰਤੇ ਹੂਏ ਜਗਤ ਕੇ ਬਾਲਕ ਰੂਪ ਬਰਨਨ ਕਰਤ ਹੈਂ ਏਕ ਸਲੋਕ ਮੇ॥ ॥ਸਲੋਕੁ॥ ਪਵਣੁ ਗੁਰੂ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ ਧਰਤਿ ਮਹਤੁ॥ ਸਰਬ ਜਗਤ ਮੇਂ ਪੌਣ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਕਯਾ? ਸਰਬ ਤੇ ਬਡੋ ਹੈ॥ ਸਰਬ ਸਰੀਰ ਮੇਂ ਇੰਦ੍ਰੀਨ ਕੇ ਸਮੇਤ ਇਨ ਮੇਂ ਜੈਸੇ ਬਡੋ ਹੈ ਸੋਈ 'ਪੰਚ ਪਰਵਾਣੁ' ਕੀ ਪਉੜੀ ਮੇਂ ਸਿੱਧ ਕਰਿ ਆਏ ਹੈਂ। ਬੇਦ ਕੀ ਕਥਾ ਕੋ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕਰਿ ਕਰਿ॥ ਔਰ ਰੀਤਿ ਸੋ ਭੀ 'ਗੁਰ' ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਜੋ ਹੋਤ ਹੈ ਸੋ ਪੌਣ ਕਰਿਕੇ ਹੈ, ਤਿਸ ਸ਼ਬਦ ਕਰਿ ਕੇ ਹੀ ਸਰਬ ਜਗਤ ਸਿਖਯਤ ਹੈ, ਤਿਸ ਸ਼ਬਦ ਕੋ ਕਾਰਣ ਪੌਣੁ ਹੈ, ਪ੍ਰਮਾਣ ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੋ:-

ਅਖਣੁ ਸੁਨੁਣਾ ਪਉਣ ਕੀ ਬਾਣੀ ਇਹੁ ਮਨੁ ਰਤਾ ਮਾਇਆ॥
ਵਾਜੈ ਪਵਣੁ ਆਖੈ ਸਭਜਾਇ॥

ਇਤਯਾਦੀ ਔਰ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਭੀ ਕਹਯੋ ਹੈ। ਜੋ ਬੋਲਨੇ ਕੋ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਸੋ ਪੌਣ ਕਰਿਕੇ ਹੈ। ਤਿਨ ਬਚਨ ਦਵਾਰਾ ਹੀ ਸਭ ਕੋਈ ਸਮਝਬੇ ਮੇਂ ਆਵਤ ਹੈ, ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਸਭਨਿ ਕੋ ਗੁਰੂ ਪੌਣ ਹੈ। 'ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ ਸਰਬ ਜਗਤ ਕੋ ਪਿਤਾ, ਉਤਪਤਿ ਕਰਣੇਹਾਰਾ, ਜਲ ਹੈ। ਬੀਰਜ ਜੋ ਹੈ ਜਲ ਕਾ ਅੰਸ਼ ਹੋਤ ਹੈ, ਤਿਸ ਬੀਰਜ ਤੇ ਹੀ ਸਰਬ ਕੀ ਉਤਪਤਿ ਹੈ। ਅਰ ਜਲ ਕੇ ਸਰਸਬੇ ਤੇ ਸਰਬ ਉਤਭੁਜ ਕੀ ਉਤਪਤਿ ਹੈ। ਇਸੀ ਹੇਤ ਕਰਿ ਸਰਬ ਜਗਤ ਕੋ ਪਿਤਾ ਜਲ ਹੈ। 'ਮਾਤਾ ਧਰਤਿ ਮਹਤੁ'= ਸਰਬ ਜਗਤ ਕੀ ਮਾਤਾ ਧਰਤੀ ਹੈ। ਕੈਸੀ ਧਰਤੀ ਹੈ? 'ਮਹਤੁ' ਕਹੀਏ ਬਡੀ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਜੋ ਹੋਤੀ ਹੈ ਏਕ ਤੋ ਬਾਲਿਕ ਕੋ ਉਠਾਏ ਰਾਖਤੀ ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਆਪਨੀ ਦੇਹ ਤੇ ਨਿਕਾਸ ਕਰ ਦੂਧ ਤਿਸ ਕੋ ਪਯਾਲਤੀ ਹੈ, ਤੀਸਰੇ ਅਵਗਯਾ ਪੁਤ੍ਰ ਕੀ ਸਹਾਰਤੀ ਹੈ; ਤਿਸੀ ਰੀਤਿ ਸੋ ਧਰਤੀ ਸਰਬ ਜਗਤ ਸੋ ਹੈ। ਏਕ ਤੋ ਆਪਨੇ ਊਪਰ ਉਠਾਇ ਰਾਖਯੋ ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਪ੍ਰਿਥੀ ਜੋ ਹੈ, ਤਿਨ੍ਹੋ ਤੇ ਹਾਸਲ ਕੁਛ ਨਹੀ ਹੋਤ ਹੈ; ਇਕ ਤਿਸ ਬਾਲਿਕ ਕੋ ਪਰਚਾਵਾ ਹੋਤ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਸਰਬ ਜੋ ਜਗਤ ਹੈ ਪਰਵਾਰ ਕੇ ਮੋਹ ਮੇਂ ਫਸਯੋ ਰਹਤ ਹੈ। ਦਰਬ ਕਮਾਵਨ ਮੇਂ; ਸੰਚਨ ਮੇਂ ਸਰਬ ਹੀ ਉਮਰ ਬਿਤਾਵਤ ਹੈਂ। ਮ੍ਰਿਤੂ ਕੇ ਸਮੇਂ ਇਨ ਦੋਊ ਆਦਿ ਤੇ ਕੋਈ ਭੀ ਕਾਜ ਨਹੀ ਸਰਤ ਹੈ। ਜਬ ਜਮ ਗਣ ਇਸ ਕੋ ਆਨ ਗ੍ਰਾਸਤੇ ਹੈਂ ਤਬ ਸਰਬ ਹੀ ਬਯਰਥ ਹੋ ਜਾਤ ਹੈ। ਯਾਂਤੇ ਜਗਤ ਕੇ ਬਿਵਹਾਰ ਜੇਤੇ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਬਾਲਕ ਕੋ ਪਰਚਾਵਾ ਹੋਤ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਹੀ ਪਰਚਾਵਾ ਮਾਤ੍ਰ ਹੈਂ। ਯਾਂਤੇ ਖੇਲਨੋ ਸਰਬ ਜਗਤ ਕੋ ਕਹਯੋ। ਇਤਯਰਥ।

ਇਨ ਦੋਊ ਤੁਕੋਂ ਮੈਂ ਸਾਵੇਵ ਰੂਪਕਾਲੰਕਾਰ ਜਗਤ ਉਪਮੇਯ, ਬਾਲਕ ਉਪਮਾ, ਸਰਬਾਂਗ ਹਠਨ ਕਰਯੋ ਤਾਂਤੇ ਸਾਵੰਵ ਰੂਪਕ। ਚੰਗਿਆਈਆ ਬੁਰਿਆਈਆ ਵਾਚੈ ਧਰਮੁ ਹਦੂਰਿ॥ ਬਾਲਕ ਰੂਪ ਜੋ ਜਗਤ ਹੈ ਤਿਸ ਖੇਲ ਰੂਪ ਬਿਵਹਾਰ ਕੇ ਬਿਖੇ ਜੋ ਚੰਗਿਆਈਆਂ ਕਯਾ? ਸੁ ਕਰਮ ਕਰੇ ਹੈਂ, ਬੁਰਿਆਈ: ਜੋ ਕੁਕਰਮ ਕਰੇ ਹੈਂ, ਤਿਨ ਕੋ ਚਿਤ੍ਰਗੁਪਤ ਲਿਖਤੋ ਰਹਯੋ, ਜਬ ਮ੍ਰਿਤੁ ਹੋ ਕਰਿ ਧਰਮਰਾਇ ਕੇ ਹਜੂਰ ਪਹੁੰਚਯੋ ਤਿਸ ਸਮੇਂ ਕੁਕਰਮ ਸੁਕਰਮ 'ਵਾਚੇ', ਕਯਾ ? ਪਠੀਤੇ ਹੈ: ਇਸ ਕੋ ਸੁਨਾਇ ਕਰਿ: ਸਰਬ ਅਵਸਥਾ ਮੇਂ ਏਤੇ ਤੇਰੇ ਭਲੇ ਕਰਮ ਹੈਂ, ਏਤੇ ਬੁਰੇ ਕਰਮ ਹੈਂ;

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਅਬ ਇਨ ਕੋ ਤੂੰ ਫਲੁ ਭੋਗ। ਕਰਮੀ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਕੇ ਨੇੜੈ ਕੇ ਦੂਰਿ॥ ਤਿਸ ਧਰਮਰਾਇ ਕੇ ਹਦੂਰਿ ਮੇਂ ਤੇ ਜੈਸੇ-ਜੈਸੇ ਜਿਸ ਕਿਸੀ ਨੇ ਕਰਮ ਕਰੇ ਹੈਂ ਤਿਸ ਕੋ ਤੈਸੇ ਤੈਸੇ ਹੀ ਫਲੁ ਭੋਗਾਇਤੇ ਹੈਂ। ਧਰਮਰਾਇ ਕੇ ਨੇੜੇ ਹੈ। ਕਿੰਵਾ ਦੂਰ ਹੈ ਕਰਮ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਫਲ ਮਿਲਤ ਹੈ। ਕਿੰਵਾ, ਔਰ ਅਰਥ: 'ਨੇੜੇ' ਕਹੀਏ ਜਿਨ੍ਹੋਂ ਨੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੇ ਹੈਂ ਕੁਕਰਮ, ਸੁਕਰਮ। ਕਿੰਵਾ, 'ਦੂਰਿ' ਕਹੀਏ ਜਿਨ੍ਹੋਂ ਨੇ ਦੂਰ ਛਪਿਕੈ ਕਰੇ ਹੈਂ; ਸਭ ਤਹਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇ ਜਾਤ ਹੈਂ; ਤਿਨ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਖ ਦੁਖ ਭੋਗਾਵਤੇ ਹੈਂ। ਕਿੰਵਾ ਔਰ ਅਰਥ: 'ਨੇੜੇ' ਨਾਮ ਦੁਖ ਅਪਦਾ ਕੋ, ਲੋਕੋਂ ਕੀ ਕਹਨਾਵਤ ਹੈ, ਜੋ ਦਲਿਦ੍ਰ ਮੇਂ ਹੋਤ ਹੈ ਤਿਸ ਕੋ ਕਹਤ ਹੈਂ, 'ਬਡੋ ਤੰਗ ਹੈ, ਨੇੜੇ ਮੇਂ ਆਨ ਰਹਯੋ ਹੈ'। 'ਦੂਰੋ ਸੁਖ ਕੋ ਅਰਥ:' ਅਮਕੇ ਕੋ ਸੁਖ ਹੈ, ਦੂਰ ਲੌ ਬਰਤਤ ਹੈ, ਖੁਲਾਸੇ ਮੇਂ ਰਹਤ ਹੈਂ। ਸੋ ਕਰਮਨਿ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਸੁਖ, ਸੁਰਗ ਤੇ ਆਦਿ ਸੋ ਭੋਗਤ ਹੈਂ, ਨਰਕ ਤੇ ਆਦਿ ਔਰ ਦੁਖ ਕਰਮ ਅਧੀਨ ਹੋਇ ਭਗਤ ਹੈਂ।

ਪੂਰਬਲੇ ਸਰਬ ਸਲੋਕ ਮੇਂ ਜੋ ਰਚਨਾ ਕਹੀ ਹੈ; ਪਵਣੁ ਗੁਰੂ, ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ, ਮਾਤਾ ਧਰਤਿ, ਜਗਤ ਬਾਲਕ ਹੈ; ਤਿਨ ਮੇਂ ਕੋਈ ਚੰਗਿਆਈ ਕਰਤ ਹੈ, ਕੋਈ ਬੁਰਿਆਈ ਕਰਤ ਹੈ, ਇਸੀ ਰੀਤਿ ਸੰਸਾਰ ਚਕ੍ਰ ਮੇਂ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਧਾਰਤੋ ਹੋਯਸ ਭ੍ਰਮਤੋ ਰਹਤ ਹੈ; ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਗਏ ਮਸਕਤਿ ਘਾਲਿ॥

ਅਰ ਜਿਨ੍ਹੋਂ ਨੇ ਸਤਿਨਾਮ ਕੋ ਸਿਮਰਨ ਕਰਯੋ ਹੈ ਸੋ ਸਭ ਤੇ ਉਤਮ, 'ਮਸਕਤਿ ਘਾਲਿ' ਕਹੀਏ ਮਿਹਨਤੁ ਕਰਿ ਕਰਿ ਗਏ ਹੈਂ, ਭਲੀ ਸਰਬ ਤੇ ਘਾਲ ਸੋ ਘਾਲ ਗਏ ਹੈਂ, ਜਿਸ ਘਾਲ ਕੇ ਘਾਲਣੇ ਤੇ ਬਹੁਰ ਕਰਤਬੁ ਕਰਣੋ ਔਰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਰਹਤ ਹੈ। ਐਸੇ ਹੋ ਕਰਿ ਜੋ ਦਰਬਾਰ ਮੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹੈਂ ਤਿਨ੍ਹੋਂ ਕੀ ਦਸ਼ਾ ਸਾਹਿਬੁ ਜੀ ਕਹਤ ਹੈਂ:-ਨਾਨਕ ਤੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਕੇਤੀ ਛੁਟੀ ਨਾਲਿ॥ ੧॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਤ ਹੈਂ: ਜਿਨ੍ਹੋਂ ਨੇ ਸਤਿਨਾਮ ਕੋ ਧਯਾਨ ਮੇਂ ਮਿਹਨਤ ਕਰੀ ਹੈ ਸੋ ਮੁਖ ਉਜੱਲੇ, ਕਯਾ? ਨਿਰਮੁਲ ਹੋ, ਕੁਕਰਮ ਕੋ ਕਲੰਕ ਤਿਨ੍ਹੋਂ ਕੋ ਨਹੀ ਹੈ, ਸਰਬ ਜੇ ਬੰਧਨ ਹੈ ਸ਼ੁਭਾਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਕੇ, ਤਿਨ ਤੇ ਛੁਟਿ ਕਰਿ ਆਪ ਭੀ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਦਰਬਾਰ ਮੇਂ ਪਹੁੰਚੇ? ਤਿਨ੍ਹੋਂ ਤੇ ਪਿਛਾਰੀ ਜਿਨ੍ਹੋਂ ਨੇ ਤਿਨ ਕੋ ਕਰਯੋ ਕਰਯੋ ਹੈ; ਕਿੰਵਾ, ਸੇਵਾ ਟਹਲ ਕਰੀ ਹੈ; ਕਿੰਵਾ, ਜਿਨ ਪਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕਰੀ ਤਿਨ ਸੰਤੋ ਨੇ, ਸੋ ਅਨੇਕ ਹੀ ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਤੇ ਛੂਟੇ ਹੈਂ; ਤਿਨ ਸੰਤੋ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕਰ। ਇਤਯਰਥ।

ਇਸ ਤੁਕ ਮੇਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧਾਲੰਕਾਰ ਹੈ। ਲੱਛਣ-ਕਰੀ ਏਕ ਕੀ ਭੋਗੈ ਬ੍ਰਿੰਦ। ਤਿਹ ਪ੍ਰਸਿਧ ਕਹਿ ਕਵਿ ਸੁਖਕੰਦ।

ਇਸ ਮੇਂ ਏਕੁ ਸਤਿਨਾਮ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਵਾਰੇ ਤੇ ਬਹੁਤਨਿ ਕੋ ਫਲੁ ਪ੍ਰਾਪਤਿ। ਕੇਤਨੇ ਅੰਸਖ ਹੀ ਜਿਸ ਕੇ ਸੰਗਿ ਜਮ ਫਾਸੀ ਤੇ ਛੁਟਤਿ ਹੈਂ, ਯਾਂਤੇ ਪ੍ਰਸਿਧਾਲੰਕਾਰ। ਜੋ ਕੋਈ ਬੂਝਯੋ ਚਾਹੇ: ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਮੇਂ ਅਨੁਬੰਧ ਕੈਸੇ ਬਨਤ ਹੈ? ਅਧਿਕਾਰੀ, ਇਸੇ, ਪ੍ਰਯੋਜਨ, ਸੰਬੰਧ? ਉੱਤਰ:- ਸਮ ਦਮ ਸਾਧਨ ਕਰੇ ਹੂਏ, ਮਲਿਨ ਵਾਸ਼ਨਾ ਕੇ ਨਾਸ਼ ਹੋਨ ਤੇ, ਆਤਮਾ ਕੇ ਲਖਨ ਕੀ ਹੈ ਲਾਲਸਾ ਜਿਸ ਕੋ, ਸੋ ਇਸੁ ਗ੍ਰੰਥ ਮੇਂ 'ਅਧਿਕਾਰੀ' ਜਾਨਿਯੈ॥ ਜੀਵ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਏਕਤਾ ਬ੍ਰਹਮ ਮੇਂ, ਇਸ ਮੇਂ ਯਹ ਬਿਸ਼ੈ ਹੈ॥ ਆਨੰਦ ਕੀ ਜੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ, ਸੋ ਇਸ ਮੇਂ 'ਪ੍ਰਯੋਜਨ' ਹੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪ੍ਰਤਿ-ਪਾਦ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਹੈ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਯ ਹੈ, ਯਹ 'ਸੰਬੰਧ' ਲਖੀਏ; ਐਸੇ ਅਨੁਬੰਧ ਬਨਤ ਹੈ। ਦੋਹਰਾ-

ਟੀਕਾ ਸ੍ਰੀ ਗਰਬ ਗੰਜਨੀ ਪੂਰਨ ਭਯੋ ਰਸਾਲ॥ ਨਮਸਕਾਰ ਸਤਿਗੁਰਨ ਕੋ ਜੋ ਹੈਂ ਪਰਮ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ॥ 1॥ ਸੰਮਤ ਰਸ ਬਸੁ ਬਸੁ ਰਸਾ ਚੇਤ ਵਦੀ ਸੁਭ ਦੂਜ॥ ਸਸਿ ਸਾਮੁਰ ਉਤਸਾਹ ਕਿਯ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਪਦ ਪੂਜਿ॥ 2॥

ਵਾਰਤਕ:- ਗਰਬ ਗੰਜਨੀ ਕੋ ਅਰਥ: ਇਸ ਕੇ ਪਢਨ ਵਿਚਾਰਨਵਾਰੇ ਕੇ ਅਗਾਰੀ, ਜੇ ਕੋਈ ਅਰਥਨ ਕੋ ਗਰਬ ਕਰੈ ਤਿਸ ਕੋ ਗੰਜਨ ਹੋਇ ਜਾਤ ਹੈ, ਕਯਾ ਤਿਸ ਕੇ ਗਰਬ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਤ ਹੈ। ਦੂਸਰੋ ਅਰਥ ਔਰ: ਇਸ ਕੋ ਪਢਿਕੇ ਆਪਨੇ ਗਰਬ ਕੋ ਗੰਜਨ ਕਰੈ, ਗਰੀਬੀ ਮੋ ਰਹਿ ਕਰਿ ਮੁਕਤਿ ਕੇ ਮਾਰਗ ਪਰੈ, ਯਾਂਤੇ ਇਸ ਟੀਕੇ ਕੋ ਨਾਮ 'ਗਰਬ ਗੰਜਨੀ' ਧਰਯੋ।

ਦੋਹਰਾ:- ਕਪਿਥਲ ਮਹਿਂ ਬਿਸਰਾਮ ਕਿਯ ਕਵਿ ਕੁਰਛੇਤਰ ਜਾਨ॥ ਰਚਯੋ ਗ੍ਰੰਥ ਤਹਿਂ ਬੈਠ ਕੇ ਆਤਮ ਗਯਾਨ ਸਥਾਨ॥ 1॥ ਦੋਹਰਾ:-ਲਿਖਨਹਾਰ ਭੂਲੇ ਜਹਾਂ ਪਢੀਓ ਸ਼ੁੱਧ ਬਨਾਇ॥ ਮਾਨਸ ਭੂਲੇ ਛਿਨਕ ਮੇਂ, ਹੈ ਅਭੂਲ ਰਘੁਰਾਇ॥ 2॥ ਇਸ ਜਪੁ ਕੋ ਜੋ ਜਨੁ ਪੜਹਿ ਫਲੁ ਤਿਸ ਕਹੌ ਉਚਾਰ॥ ਰਾਜਸੁ ਜਗੁ ਅਸਮੇਧ ਜਗੁ ਚਾਰ ਚਾਰ ਫਲ ਚਾਰੁ॥ 1॥ ਵਾ ਹੈ ਵਾਰ-ਵਿਚਾਰ ਕਿਂ ਪਾਵੇ ਜੋ ਨਰੁ ਭੋਗੁ॥ ਤੀਨ ਤਾਪ ਤਾਂਕੇ ਮਿਟਹਿਂ ਆਧਿ ਬਯਾਧਿ ਸਭ ਰੋਗੁ॥ 2॥ ਜਪੁ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਉਪਮਾ ਮੋ ਪੈ ਕਹੀ ਨ ਜਾਇ॥ ਪ੍ਰੀਤ ਲਾਇ ਜੋ ਇਸੁ ਪੜੈ ਤਿਸ ਪਰ ਗੁਰੂ ਸਹਾਇ॥ 3॥ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਹਤ ਹੈਂ, ਅਪੁਨੇ ਮੁਖੋਂ ਉਚਾਰਿ॥ ਏਕ ਤੁਕ ਇਕ ਮਨ ਪੜੈ ਨਾਹਿ ਜਾਵੈ ਜਮ ਦੁਆਰ॥ 4॥

ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ॥

ਇਕ ਲਿਖਤੀ ਪੋਥੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਦਾ ਸੰਮਤ ਐਉਂ ਹੈ:-ਸੰਮਤ ਉੱਨੀ ਮੈ ਬਰਖ ਬੀਸ ਸਾਲ ਪਰਮਾਨ॥ ਪੁਸਤਕ ਪੂਰਨ ਤਹਿਂ ਕੀਓ ਫਾਗ ਮਾਸ ਪਹਿਚਾਨ॥ -ਇਤਿ-

ਉਪਸੰਹਾਰ-ਸਲੋਕ:6 ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਰੋਤਮ

ਪੂਰਬ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਨਿਖਲ ਉਤਰ-ਕਾਂਡ-ਵੇਦ ਕੇ ਮਹਾ-ਸਾਰ ਰੂਪ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਕਰ ਅਤਯੰਤ ਕ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿਤਯ ਹੂਏ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਥਮ ਗੁਰੁ ਜੀ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰੇ ਹੈ॥

ਪਵਣੁ ਇਤਿ॥ ਈਹਾਂ ਪਵਨਾਦਿਕ ਸਬਦ ਤੁਲਯਤਾ ਸੇਂ ਕਹੇ ਹੈਂ॥ ਪਵਨ ਨਾਮ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾ ਹੈ॥ ਯਾਂਤੇ ਬਡੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਮੇਂ ਗੁਰੁ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਕਹਤੇ ਹੈਂ, ਜੈਸੇ ਪਉਨ ਅਪਨੇ ਸੰਬੰਧ ਮੇਂ ਦੁਰਗੰਧ ਦੂਰ ਕਰਤੀ ਹੂਈ ਵਸਤੁਯੋ ਕੋ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰੇ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਏਕ ਅਦੁਤੀ-ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਹਮਾਰੇ ਗੁਰੁ ਅਗਯਾਨ ਦੁਰਗੰਧ ਦੂਰ ਕਰਤੇ ਹੂਏ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰੇ ਹੈਂ, ਯਾਂਤੇ ਪਉਨ ਨਾਮ ਪਵਨ ਤਤ੍ਵ ਕੇ ਤੁਲਯ ਹੈ॥ ਗੁਰੁ ਪਦ ਕਾ ਸਭ ਕੇ ਸਾਥ ਮੇਲ ਕਰ ਲੇਨਾ॥ ਯਾਤੇ, ਜੈਸੇ ਜਲ ਸ਼ੀਤਲ ਕਰੇ ਹੈ ਔਰ ਤ੍ਰਿਖਾ ਦੂਰ ਕਰੇ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਗੁਰੁ ਗਯਾਨ ਦੇ ਕਰ ਤੀਨੋ ਤਾਪੋ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰ ਸੀਤਲ ਕਰੇ ਹੈ, ਔ ਸਬਦਾਇਕ ਵਿਖਯੋ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ, ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਨਾਮ ਪਾਨੀ ਤਤ੍ਵ ਕੇ ਤੁਲਯ ਹੈ; ਪੁਨਾ, ਪਿਤਾ ਜੈਸੇ ਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਦੇਵੇ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਤੈਸੇ ਗਯਾਨ ਦ੍ਵਾਰਾ ਅਖੰਡ-ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਦੇਹ ਦੇਵੇ ਹੈ, ਯਾਂਤੇ, ਗੁਰੁ ਪਿਤਾ ਹੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਇਸੀ ਭਾਵ ਸੇ ਭਾਰਦਵਾਜਾਦਿ ਖਟ ਸਿਖਯਨ ਨੇ ਪਿਪਲਾਦਿ ਰਿਖਿ ਕੋ ਕਹਾ ਹੈ "ਹੇ ਭਗਵਾਨ! ਤੁਮ ਹੀ ਹਮਾਰੇ ਪਿਤਾ ਹੋ, ਜਿਨ੍ਹੋਂ ਨੇ ਗਯਾਨ ਦ੍ਵਾਰਾ ਅਜਰ, ਅਮਰ, ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਦੇ ਕਰ ਹਮ ਕੋ ਅਵਿਦਯਾ ਰੂਪ ਸਮੁਦ੍ਰ ਸੇ ਪਾਰ ਕਿਆ ਹੈ॥ ਪੁਨਾ ਮਾਤਾ ਜੈਸੇ ਬਾਲਕ ਕੇ ਹਿਤ ਕੀ ਇਛਾ ਕਰ ਤਿਸ ਕੇ ਊਪਰ ਦਯਾ ਕਰੇ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਸਰਬ ਕਾਮਨਾ ਸੇ ਰਹਿਤ ਜੀਵਨ-ਮੁਕਤ ਹੁਯੈ ਭੀ ਗੁਰੁ ਸਿਖਯਨ ਕਾ ਸਰਬਦਾ ਦਯਾ ਕਰ ਕਲਯਾਨ ਚਾਹੇ ਹੈਂ, ਯਾਂਤੇ ਗੁਰੁ ਮਾਤਾ ਕਹੀਯੇ ਮਾਤਾ ਤੁਲਯ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਭਾਵ ਸੇ 'ਬਾਵਨ ਅਖਰੀ' ਮੇਂ ਪੰਚਮ ਗੁਰੁ ਜੀ ਨੇ 'ਗੁਰੁ ਦੇਵ ਮਾਤਾ' ਇਤਯਾਦਿ ਬਰਣਨ ਕੀਆ ਹੈ॥ ਤਥਾ ਧਰਤੀ ਜੈਸੇ ਲੋਕੋ ਕੇ ਉਪਕਾਰ ਹੇਤ ਅਪਨੇ ਮੇਂ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਉਤਮ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੋ ਧਾਰੇ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਵੇਤਾ ਗੁਰੁ ਭੀ ਸਿਖਯਨ ਕੇ ਕਲਯਾਣ ਹੇਤ ਅਪਨੇ ਮੇਂ ਸਦਾ ਉਤਮ ਗੁਣੋ ਕੋ ਧਾਰੇ ਹੈਂ॥ ਯਾਂਤੇ, ਗੁਰੁ ਧਰਤਿ ਕਹੀਯੇ ਧਰਤੀ ਕੇ ਤੁਲਯ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਭਾਵ ਮੇਂ ਗੁਰੁ ਪੰਚਮ ਲਿਖੇ ਹੈਂ 'ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨੀ ਪਰਉਪਕਾਰ ਉਮਾਹਾ' ਤਥਾ ਸਰਬ ਤਤ੍ਵੋ ਮੇ ਬਡਾ 'ਮਹਤ' ਨਾਮ ਆਕਾਸ਼ ਜੈਸੇ ਬਯਾਪਕ ਹੈ, ਔ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਮਲਨਤਾ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਬ੍ਰਹਮ-ਸ੍ਵਰੂਪ ਹਮਾਰੇ ਗੁਰੁ ਭੀ ਸਰਬ ਦੇਸ, ਕਾਲ, ਵਸਤੁਯੋਂ, ਸੇ ਬਯਾਪਕ ਹੈਂ ਔ ਤੀਨ-ਗੁਣ ਰੂਪ ਮਲ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੈਂ॥ ਯਾਤੇ, ਮਹਤ ਕਹੀਯੇ ਆਕਾਸ਼ ਕੇ ਤੁਲਯ ਹੈ॥ ਪੁਨਾ, ਜੈਸੇ 'ਦਿਵਸ' ਮੇਂ ਪਦਾਰਥੋ ਕੇ ਵਾਸਤਵ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ ਆਵਰਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਅੰਧਕਾਰ ਦੂਰ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਸ਼ੁਧ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਵਰੂਪਤਾ ਮੇਂ ਅਗਯਾਨ ਕੇ ਅਧਿਸ਼ਠਾਨ ਰੂਪ ਭੀ ਗੁਰੋ ਮੇਂ ਵਾਸਤਵ ਸੇ ਅਗਯਾਨ ਰੂਪ ਅੰਧੇਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀ, ਯਾਤੇ, ਗੁਰੁ ਦਿਵਸ ਨਾਮ ਦਿਨ ਕੇ ਤੁਲਯ ਹੈ॥ ਪੁਨਾ ਸ਼ੁਕਲ-ਪਖ ਕੀ ਰਾਤ ਜੈਸੇ ਸੰਪੂਰਣ ਦਿਨ ਕੀ ਤਪਤ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰ ਪੁਰਖੋਂ ਕੋ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰੇ ਹੈ, ਅਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ-ਪਖ ਕੀ ਰਾਤ ਤਿਨ ਕੀ ਸਰਬ ਪ੍ਰਥ੍ਵਿਤੀ ਕੋ ਰੋਕ ਕਰ ਏਕ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਥਿਰ ਕਰ ਦੇਵੇ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਗੁਰੁ ਭੀ ਅਨੇਕ ਜਨਮੋ ਕੇ ਅਧਯਾਤਮਾਦਿਕ ਤਾਪੋ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰ ਕੇ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰੇ ਹੈ, ਅਰ ਤਿਨ ਕੀ ਸੰਪੂਰਣ ਬਾਹਯ-ਪ੍ਰਥ੍ਵਿਤੀਯੋ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰ ਕਰ, ਆਤਮ-ਤਤ੍ਵ ਮੇ ਥਿਰ ਕਰ ਦੇਵੇ ਹੈ, ਯਾਤੇ ਗੁਰੁ 'ਰਾਤਿ ਦੁਇ' ਕਹੀਯੇ ਸੁਕਲ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੋਨੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਰਾਤਿ ਕੇ ਤੁਲਯ ਹੈ॥ ਪੁਨਾਂ, ਦਾਈ ਜੈਸੇ ਸਦਾ ਬਾਲਕ ਕੀ ਰਛਾ ਕਰਤੀ ਹੁਯੀ ਤਾਕੋ ਅਨੇਕ ਬਿਚਿਤ੍ਰ ਪਦਾਰਥ ਦਿਖਾ ਕਰ ਆਨੰਦ ਕਰੇ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਮੁਮੁਖੂਯੋਂ ਕੀ ਪ੍ਰਾਰਬਧ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਸੁਰ-ਸੰਪਤ ਮੇਂ ਤਿਨ ਕੀ ਰਖਾ ਕਰਤੇ ਹੁਯੇ 'ਨਿਜ-ਸ੍ਵਰੂਪ' ਕਾ ਅਪਰੋਖ ਕਰਾ ਕਰ ਆਨੰਦ ਕਰੇ ਹੈ; ਯਾਤੇ ਗੁਰੁ ਦਾਈ ਕਹੀਯੇ ਦਾਯੀ ਕੇ ਤੁਲਯ ਹੈ॥ ਪੁਨਾ, ਜੈਸੇ ਬਾਲਕ ਕੋ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਬਾਗ, ਮੰਦਰੋ ਕੀ ਸੈਲ ਕਰਾਵਤਾ ਦਾਯਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰੇ ਹੈ; ਤੇਸੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਦੇਵ, ਗੁਣ, ਰੂਪ ਬਾਗ, ਔ ਪਰਮਾਤਮਾ ਰੂਪ ਮਹਾ-ਮੰਦਰ ਕੀ ਸੈਲ ਕਰਾਵਤੇ ਹੁਯੇ ਜਿਗਯਾਸ਼ੂਯੋ ਕੋ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰੈ ਹੈ; ਯਾਤੇ ਗੁਰੁ ਦਾਇਆ ਕਹੀਯੇ ਦਾਯਾ ਕੇ ਤੁਲਯ ਹੈ॥

ਹੇ ਗੁਰੋ ਜਿਨ ਗੁਰੋ ਕੀ ਆਪਨੇ ਐਸੀ ਉਸਤਤਿ ਕਹੀ, ਵਹੁ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਹੀਨ ਬ੍ਰਹਮ ਮੇਂ ਹੀ ਲੀਨ ਰਹੇ ਹੈ? ਵਾ, ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਵਾਲੇ ਜਗਤ ਮੇਂ ਭੀ ਲੀਲਾ ਕਰੈ ਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ॥

ਖੇਲੈ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ ! ਐਸੇ ਬ੍ਰਹਮ-ਵੇਤਾ-ਗੁਰੁ ਯਦਯਪਿ ਵਾਸਤਵ ਦ੍ਰਿਸਟੀ ਮੇਂ ਉਪਦੇਸ਼ਟਾ, ਉਪਦੇਸ਼, ਉਪਦੇਸ਼ਯ, ਇਤਯਾਦਿ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਕਲਪਨਾ ਸੇ ਹੀਨ, ਨਿਜ ਬ੍ਰਹਮ-ਸ੍ਵਰੂਪ ਮੇਂ ਹੀ ਲੀਨ ਰਹੇਗੇ; ਤੋ ਭੀ ਬਯਵਹਾਰਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਮੇਂ ਮਰੁ-ਮਰੀਚਕਾ ਤੁਲਯ ਮਿਥਯਾ ਰੂਪ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸੰਪੂਰਣ ਜਗਤ ਮੇਂ ਆਪ ਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ਟਾ ਮਾਨ ਸਿਖਯ ਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ਯ ਜਾਨ ਤਿਸ ਕੇ ਉਪਦੇਸਾਦਿ ਸ਼ਬਦਾਵਹਾਰੋ ਮੇਂ ਖੇਲੇ ਨਾਮ ਲੀਲਾ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਭਾਵ ਮੇਂ ਗੁਰੁ ਬਚਨ ਹੈ:- "ਅਖੀ ਬਾਝਹੁ ਦੇਖਣਾ ਸ਼ਿਨ ਕੰਨਾਂ ਸੁਣਨਾ, ਜਿਹਬਾ ਬਾਝਹੁ ਬੋਲਣਾ ਇਉ ਜੀਵਤਮਰਣਾ, ਇਤਯਾਦਿ ਗਯਾਨੀ ਪੁਰਖ ਵਾਸਤਵ ਮੇਂ ਅਖੀ ਬਾਝਹੁ ਕਹੀਯੇ ਰੂਪ ਦੇਖਨੇ ਕੇ ਸਾਧਨ ਨੇਤ੍ਰੋ ਮੇਂ ਹੀਨ ਹੈ, ਤੋ ਭੀ ਦੇਖਣਾ ਕਹੀਯੇ ਤਿਸ ਕੋ ਬਾਧਿਤ-ਸ੍ਵਰੂਪ ਚੱਖੁ ਮੇਂ ਰੂਪੋ ਕਾ ਗਯਾਨ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਤਥਾ ਵਾਸਤਵ ਮੇ ਗਯਾਨੀ ਜਿਹਬਾ ਬਾਝਹੁ ਨਾਮ, ਜਿਹਬਾ ਮੇਂ ਹੀਨ ਹੈ ਤੋ ਭੀ ਬਾਧਿਤ ਜਿਹਬਾ ਸੇ ਵਹੁ ਬੋਲਣਾ ਨਾਮ ਸ਼ਬਦੋ ਕਾ ਉਚਾਰਣ ਕਰੇ ਹੈ, ਇਉ ਨਾਮ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਯਵਹਾਰਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸੇ ਜੀਵਤੇ ਹੀ ਦ੍ਰਸ਼ਟਾ ਦਰਸ਼ਨ, ਦ੍ਰਿਸਯ, ਸ਼ੋਤ੍ਰਾ, ਸ਼੍ਰਵਣ, ਸ਼ੋਤਬਯ; ਵਕਤਾ, ਵਕਤਬਯਾਦਿਕ ਤ੍ਰਿਪਟੀਯੋਂ ਕਾ ਵਾਸਤਵ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਮੇਂ ਗੁਰੁ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਹੀਨ, ਤੋਂ ਭੀ ਲੋਕੋ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਮੇਂ ਵਹੁ ਬਹੁਤ ਕਰ ਕਿਆ ਕਰੇ ਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ॥

ਚੰਗਿਆਈਆ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ ! ਅਨੁਗ੍ਰਹ ਕਰ ਦੁਖ ਰੂਪ ਸੰਸਾਰ ਸੇ ਪੁਰਖੋ ਕੇ ਛੁਡਾਵਨੇ ਹੇਤ 'ਚੰਗਿਆਈਆ ਬੁਰਿਆਈਆ ਵਾਚੇ' ਨਾਮ ਤਿਨ ਕੇ ਸ਼ੁਭਾਸ਼ੁਭ ਕਰਮੋ ਕੋ ਵਿਧਿ; ਨਿਖੇਧ ਰੂਪ ਵੇਦ ਮੇਂ ਕਥਨ ਕਰੇ ਹੈਂ॥ ਭਾਵ ਜੋ ਸ਼ੁਭ-ਕਰਮ ਕਰੇਗਾ, ਵਹੁ ਭਲਾ ਕਹਾਵੇਗਾ॥ ਜੋ ਅਸ਼ੁਭ-ਕਰਮ ਕਰੇਗਾ ਵਹੁ ਬੁਰਾ ਕਹਾਵੇਗਾ, ਅਰ ਮੰਦ-ਫਲ ਪਾਵੇਗਾ॥ ਐਸੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟੋ ਕੀ ਰੀਤਿ ਜਾਨ ਕਰ ਵਿਧਿ ਰੂਪ ਵੇਦ ਮੇ ਸ਼ੁਭ-ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਕਾ, ਔਂ ਨਿਖੇਧ ਰੂਪ ਵੇਦ ਸੇ ਅਸ਼ੁਭ-ਕਰਮੋ ਕੇ ਨਾ ਕਰਨੇ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ ! ਸ੍ਰੇਸ਼ਟੋ ਕੀ ਰੀਤਿ ਜਾਨ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਤੇ ਗੁਰੁ ਸਿਖਯ ਕਾ ਕਿਆ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਸਿਧ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਵਾਚੇ ਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ।

ਧਰਮਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ ! ਵਹੁ ਗੁਰੁ ਜੋ ਵਿਧਿ, ਨਿਖੇਧ ਰੂਪ ਵੇਦ ਸੇ ਲੋਕਨ ਕੋ, ਸ਼ੁਭ-ਕਰਮੋ ਕੋ ਫਲੋ ਛੁਡਾ ਕਰ ਨਿਸ਼ਕਾਮ-ਧਰਮ ਕੇ ਹਦੂਰਿ ਨਾਮ ਨਿਕਟ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਕਹੇ ਹੈਂ; ਯਾਂਤੇ, ਜਬ ਕਾਮਯ ਕਰਮੋਂ ਕੋ, ਔਂ ਨਿਖਿਧ-ਕਰਮੋ ਕੋ ਤਯਾਗ ਕੇ ਪੁਰਖ ਨਿਸ਼ਕਾਮ-ਕਰਮੋ ਕੇ ਸਮੀਪ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਤਬ ਪਰੰਪਰਾ ਕਰ ਤਿਸ ਦ੍ਵਾਰਾ ਤਤ੍ਵ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਕਰ ਸੰਸਾਰ ਸੇ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ॥ ਯਹ ਨਿਕਟ ਕਰਨੇ ਕਾ ਫਲ ਹੈ॥

ਹੇ ਗੁਰੋ ! ਐਸੇ ਪਰਮਹਿਤਕਾਰੀ ਗੁਰੁ ਸਿਖਯ ਕੇ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨੇੜੇ ਹੋਵੇ ਹੈ? ਹੇ ਸਿਖਯ! ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੋ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ-ਧਰਮ ਮੇ ਹੀ ਨੇੜੇ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਯਹ ਕਹੇ॥

ਕਰਮੀ ਇਤਿ॥ ਹੇ ਸਿਖਯ ! ਕਰਮ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਹੋਵੇ ਹੈ; ਏਕ ਨਿਸ਼ਕਾਮ; ਦੂਸਰੇ ਸਕਾਮ॥ ਅਧਿਕਾਰੀਯੋ ਕੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਅਨਧਿਕਾਰੀਯੋ ਕੇ ਸਕਾਮ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਯਾਂਤੇ, 'ਕਰਮੀ ਆਪੋ ਆਪਣੀ' ਕਹੀਯੇ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਅਨਧਿਕਾਰੀਯੋ ਕੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ, ਸਕਾਮ ਰੂਪ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਕਰਮੋ ਸੇ , 'ਕੇ ਨੇੜੇ' ਨਾਮ ਕਿਨਹੁ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖੋ ਕੋ 'ਕੁਹੁ' ਗੁਰੁ ਨੇੜੇ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਔਂ 'ਕੇ ਦੂਰ' ਨਾਮ ਕਿਨਹੁ ਅਨਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਵਹੁ ਅਤਯੰਤ ਦੂਰ ਭਾਸੇ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਭਾਵ ਸੇ ਗੀਤਾ ਮੇਂ ਭੀ "ਅਧਿਕਾਰੀਯੋ ਕੋ ਨਿਸ਼ਕਾਮ-ਕਰਮ ਸੇ ਨਿਕਟ ਕਹਿਆ ਹੈ, ਔਂ ਅਨਧਿਕਾਰੀਯੋ ਕੋ ਸਕਾਮ ਔਂ ਨਿਖਿਧ ਕਰਨੇ ਸੇ ਦੂਰ ਕਹਿਆ ਹੈ॥" ਹੇ ਗੁਰੋ ! ਜੋ ਉਤਮ ਅਧਿਕਾਰੀ ਗੁਰੋ ਕੇ ਸਮੀਪ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤਿਨ ਕੋ ਕਿਆ ਫਲ ਹੋਵੇ ਹੈ? ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜਿਨੀ ਇਤਿ॥ ਮਸਕਤ ਪਾਰਸੀ ਮੇਂ ਪ੍ਰਯਤਨ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ, ਸੋ ਈਹਾਂ ਸਾਧਨੋਂ ਕਾ ਪ੍ਰਯਤਨ ਲੇਨਾ॥ ਘਾਲ ਪਦ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਅਰਥ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ॥ ਯਾਂਤੇ ਮਸਕਤ ਕਹੀਯੇ ਵਿਵੇਕਾਦਿਕ ਸਾਧਨੋਂ ਕੇ ਯਤਨ ਕੋ 'ਘਾਲ' ਨਾਮ ਕਰਕੇ, ਜਿਨ ਜਿਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖੋਂ ਨੇ ਗੁਰੋ ਕੇ ਸਮੀਪ ਪਹੁਚ ਕੇ ਆਤਮਾ ਕਾ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰੇ, ਮਨਨ ਕਰੇ, ਇਤਯਾਦਿ ਨਾਮ ਕਹੀਯੇ ਨਾਮ ਸੇ; ਭਾਵ, ਵੇਦ ਸੇ ਧਿਆਇਆ ਨਾਮ ਸ੍ਰਵਣ, ਮਨਨ ਕਰਕੇ ਪੀਛੇ ਸੇ ਚਿੰਤਨ ਕੀਆ; ਵਹੁ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤਿਸ ਚਿੰਤਨ ਰੂਪ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਸੇ ਅਨੰਤਰ ਅਪਰੋਖ-ਗਯਾਨ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਕਰ, 'ਗਏ' ਨਾਮ ਤਿਸ ਨਿਜ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਮੇਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੂਯੇ॥ ਯਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤਿਨ ਕੋ ਫਲ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੋ ਗੁਰੂ ਫਲ ਲਿਖੇ ਹੈ, "ਜਿਉ ਜਲ ਮਹ ਜਲ ਆਇ ਖਟਾਨਾ॥ ਤਿਉ ਜੋਤਿ ਸੰਗਿ ਜੋਤ ਸਮਾਨਾ" ਇਤਿ॥ ਗੁਰੁ ਕੇ ਸਮੀਪ ਪਹੁੰਚੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੇਵਲ ਗਯਾਨ ਸੇ ਹੀ ਮੁਕਤੀ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਕਰਮ, ਉਪਾਸਨਾ ਸੰਯੁਕਤ ਸੇ ਨਹੀ ਹੋਵੇ, ਐਸੇ 'ਸਮੁਚਯ-ਵਾਦ' ਕਾ ਅਭਾਵ, ਔਂ ਸੰਖੇਪ ਮੇਂ 'ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ-ਕੀ-ਪ੍ਰਥ੍ਰਿਤੀ' ਦਿਖਾਵਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਥਮ ਗੁਰੁ ਜੀ ਕੇ ਨਾਮ ਸੇ 'ਸਲੋਕ' ਕੀ ਸਮਾਪਤੀ ਕਰੇ ਹੈਂ॥ ਨਾਨਕ ਇਤਿ।

ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੇ ਬਿਨਾ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਗਦੀ ਪੈ ਬੈਠ ਕਰ ਜਿਸ-ਜਿਸ ਗੁਰੁ ਨੇ ਬਾਣੀ ਰਚੀ 'ਨਾਨਕ' ਸਭਨੇ ਅਪਨੇ ਪੈ ਪ੍ਰਥਮ ਗੁਰੁ ਜੀ ਕਾ ਰਖਾ॥ ਜੈਸੇ ਦੱਖਣ ਕੇ ਸਿੰਗੇਰੀ ਮਠ ਜੋ ਸ਼ੰਕਰਾਚਾਰਯ ਕੀ ਗਦੀ ਪੇ ਦੰਡੀ ਬੈਠਤਾ ਹੈ, ਸਤੋੜ੍ਹੇ ਮੇਂ ਨਾਮ ਸੰਕਰਾਚਾਰਯ ਕਾ ਰੱਖਤਾ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਸੰਕਰਾਚਾਰਯ ਕੇ ਅਸਤੋੜ੍ਹ ਬਹੁਤ ਹੈਂ॥

ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਕਾ ਸਿੱਧੀ ਐਸੇ ਹੈ; 'ਕੋ ਨਾਮ ਸੁਖ ਕਾ, ਅਕੋ ਨਾਮ ਦੁੱਖ ਕਾ॥ 'ਅਨਕੋ ਨਾਮ ਦੁਖ ਸੇ ਰਹਿਤ ਕਾ ਹੈ॥ 'ਨਾ' ਨਾਮ ਪੁਰਖ ਕਾ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ, 'ਨਾ-ਅਨਕੋ ਬਿਨਾ ਸੰਧੀ ਸੇ ਹੈ॥ 'ਕੰਨੇ' ਸਾਥ ਆਗੇ ਕਾ 'ਆਕਾਰ' ਮੇਲਨੇ ਸੇ 'ਨਾਨਕ' ਨਾਮ ਬਨੇ ਹੈ॥ ਅਰਥ ਯਹ ਹੈ:- ਸਰਬ ਦੁਖੋਂ ਸੇ ਰਹਿਤ, ਪਰੰਪੁਰਖ, ਭਾਵ ਸਰਬ ਦੁਖੋ ਸੇ ਹੀਨ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਨਾਮ 'ਨਾਨਕ' ਹੈ॥

ਅਥਵਾ, ਅਨਕ ਨਾਮ ਢੋਲ, ਬਾਜੇ ਕਾ ਹੈ; ਤਿਸ ਬਡੇ ਸਬਦ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਵਾਜੇ ਕੇ ਨਾਮ ਸੇ ਈਹਾਂ ਨਾ ਨਾ ਰੂਪ ਦ੍ਵੈਤ ਲੇਨੀ॥ ਯਾਤੇ 'ਅਨਕ' ਪਦ ਕਾ ਅਰਥ ਜੋ ਦ੍ਵੈਤ ਸੋ 'ਨਾ' ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਸਚਿਦਾਨੰਦ-ਸ਼ੁਧ-ਸ੍ਵਰੂਪ ਵਿਖੇ; ਸੋ ਕਹੀਯੇ 'ਨਾਨਕ'; ਐਸੇ ਸਰਬ ਦ੍ਵੈਤ ਸੇ ਰਹਿਤ ਸ਼ੁਧ-ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਨਾਮ 'ਨਾਨਕ' ਹੈ॥

ਅਥਵਾ ਅਨਕ ਭਾਖਾਮੇ 'ਅਨੇਕ' ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ; ਯਾਤੇ, 'ਨਾ' ਜੋ ਹੋਵੇ ਅਨੇਕ ਰੂਪ, ਸੋ ਕਹੀਐ 'ਨਾਨਕ'॥ ਐਸੇ ਸਜਾਤੀ ਯਾਦਿ ਭੇਦ ਹੀਨ ਏਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਨਾਮ 'ਨਾਨਕ' ਹੈ॥ ਯਾਤੇ, ਪਰਮਾਨੰਦ-ਅਦੁਤੀ-ਏਕਾਕਾਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਬੋਧਕ ਪਰਮ ਮੰਗਲ ਰੂਪ 'ਨਾਨਕ' ਨਾਮ ਸਭੀ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਕੀ ਸਮਾਪਤੀ ਮੇਂ, ਅਰ ਮਧਯ ਮੇਂ ਪਾਵਤੇ ਰਹੇ॥ ਸਮਾਪਤ ਹੁਯਾ ਯਹ ਨਾਮ ਕੇ ਅਰਥ ਕਾ ਬਿਚਾਰ॥

ਮੂਲ ਤੁਕ ਕਾ ਅਰਥ ਐਸੇ ਹੈ: 'ਤੇ' ਸਾਥ 'ਯੇ' ਕੇ ਮੇਲ ਕਾ ਨੇਮ ਹੈ॥ ਯਾਤੇ, 'ਯੇ' ਅਧਿਕਾਰ ਪੁਰਖ ਵਿਵੇਕਾਦਿਕ ਸਾਧਨੋਂ ਕਾ ਯਤਨ ਕਰ ਗੁਰੁ ਕੇ ਸਮੀਪ ਪਹੁਚੇ ਹੈਂ॥ 'ਤੇ' ਨਾਮ 'ਵਹੀ' ਅਧਿਕਾਰੀ ਸ੍ਰਵਣਾਦਿਕ ਸਾਧਨੋਂ ਸੇ ਮੁਕਤੀ ਕੇ ਹੇਤੂ ਮੁਖ ਨਾਮ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰੂਪ ਅਭੇਦ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਗਯਾਨ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਕਰ 'ਉਜਲੇ' ਨਾਮ ਅਗਯਾਨ-ਤਤਕਾਰਯ ਮੈਲ ਸੇ ਹੀਨ ਸ਼ੁਧ-ਬ੍ਰਹਮ ਭਾਵ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਕਰਮ, ਉਪਾਸਨਾ ਸਹਿਤ ਗਯਾਨ ਸੇ ਨਹੀ ਹੋਵੇ।

ਤਿਨੋ ਸਹਿਤ ਗਯਾਨ ਸੇ ਨਾ ਹੋਨੇ ਮੈਂ ਯਹ ਬੀਜ ਹੈ ਗੁਰੁ ਲਿਖੇ ਹੈ: 'ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਬਿਨ ਆਪਾ ਚੀਨੇ ਮਿਟੈ ਨ ਭ੍ਰਮ ਕੀ ਕਾਈ॥ ਬਿਨ ਆਪਾ ਚੀਨੇ ਨਿਜ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੇ ਗਯਾਨ ਬਿਨਾ ਔਰ ਕਰ ਉਪਾਸਨਾ ਰੂਪ ਉਪਾਸ ਸੇ ਮਿਟਤੀ ਨਹੀ ਜਨ ਕੀ ਮੈਲ ਸਮਾਨ ਦ੍ਰਿਢ ਹੋ ਕਰ ਅੰਤੇਕਰਣ ਮੇ ਲਗੀ ਹੂਯੀ ਸੰਸ਼ਯ, ਬਿਪਰੁਯ ਰੂਪ ਭ੍ਰਮ ਕੀ ਮੈਲ॥ ਯਾਤੇ, ਕੇਵਲ ਗਯਾਨ ਹੀ "ਆਤਮ-ਬ੍ਰਹਮ-ਚੀਨ ਸੁਖ ਪਾਯਾ" ਇਤਯਾਦਿ ਗੁਰੁ ਬਚਨੋ ਸੇ ਪਰਮਾਨੰਦ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੇ, ਔਂ "ਗਯਾਨਾਂਜਨ ਗੁਰੁ ਦੀਯੋ ਅਗਯਾਨ ਅੰਧੇਰ ਬਿਨਾਸ" ਇਤਯਾਦਿ ਬਚਨੋ ਸੇ ਭ੍ਰਮ ਸਹਿਤ ਅਗਯਾਨ ਕੀ ਨਿਬ੍ਰਿਤੀ ਮੇਂ ਕਾਰਣ ਹੈ॥ "ਗਯਾਨਹ ਕਾਰਣ ਕਰਮ ਅਭਯਾਸ ਗਯਾਨ ਭਯਾ ਤੇ ਕਰਮਹਿ ਨਾਸ॥" ਐਸੇ ਗਯਾਨ ਕਾਲ ਮੈ ਨਿਬ੍ਰਿਤੀ ਕਹਨੇ ਸੇ ਕਰਮ, ਉਪਾਸਨਾ ਕੋ ਸਾਥ ਲੇਕਰ ਕਾਰਣ ਨਹੀ; 'ਗਯਾਨ ਹੂਯੇ' ਗਯਾਨੀ ਮੇਂ ਕਰਮ, ਉਪਾਸਨਾ ਕਾ ਕਰਣਾ ਲੋਕੋ ਕੋ ਸਿਖਯਾ ਹੇਤ ਹੈ; ਮੁਕਤੀ ਹੇਤ ਨਹੀ; ਮੁਕਤੀ ਕੇਵਲ ਗਯਾਨ ਸੇ ਹੀ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਵਾਰਤਾ ਕੋ ਵੇਦ ਕਹੇ "ਗਯਾਨ ਸੇ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਸਵਰੂਪ ਹੋਨਾ ਰੂਪ ਕੇਵਲ ਮੁਕਤੀ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੇ ਹੇਤ ਕਰਮ ਉਪਾਸਨਾ ਰੂਪ ਕੋਈ ਮਾਰਗ ਔਰ ਨਹੀ॥" ਯੁਕਤੀ ਮੇਂ ਭੀ ਮੁਕਤੀ ਗਯਾਨ ਸੇ ਹੀ ਸਿੱਧ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਰੱਜੂ ਸੇ ਸਰਪ ਭ੍ਰਾਂਤੀ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ ਜਬ ਹਾਥ ਮੇਂ ਦੀਪਕ ਲੇਕਰ ਰਜੁ ਕੋ ਨੇਤ੍ਰੋ ਸੇ ਦੇਖੇ ਹੈ, ਤਬੀ ਰਜੂ ਕੇ ਨਾ ਜਾਨਨੇ ਸਹਿਤ ਤਿਸ ਕੀ ਭ੍ਰਾਂਤੀ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ॥ ਪੀਛੇ ਸਰਪ ਕੇ ਮੰਤ੍ਰ ਜਾਪ ਰੂਪ ਉਪਾਸਨਾ ਕੀ, ਔਂ ਸਰਪ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਦਾਨ, ਅਸਨਾਨਾਦਿ ਕਰਮ ਕੀ ਕੁਛ ਚਾਹ ਨਹੀ ਰਹੇ॥ ਤੈਸੇ, ਈਹਾਂ ਭੀ ਮੁਕਤੀ ਹੇਤ ਤਿਨ ਕੀ ਚਾਹ ਨਹੀ ਰਹੇ, ਕੇਵਲ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟੋਂ-ਕੀ-ਮਰਯਾਦਾ ਜਾਨ ਕਰ ਗਯਾਨੀ ਪੁਰਖ ਸਦਾ ਕਰੇ ਹੈ॥

ਹੇ ਗੁਰੋ ! ਜੈਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਵੇਤਾ ਗੁਰੁ ਕੋ ਮਿਲ ਕਰ ਸਾਧਨੋ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਸੀ ਲੋਕ ਮੇਂ, ਦੇਹ ਤਿਆਗ ਕੇਂ ਜਲ ਮੇ ਜਲ ਵਤੋ ਬ੍ਰਹਮ ਸੇ ਮਿਲਨੇ ਰੂਪ ਮੁਕਤੀ ਕੋ ਪਾਵੇ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਤਿਨ ਸਾਥ ਮਿਲ ਕਰ ਔਰ ਭੀ ਪਾਵੇ ਹੈਂ ਵਾ ਨਹੀ? ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਤਿਨ ਸਾਥ ਮਿਲਨੇ ਵਾਲਯੋ ਕੋ ਪਾਵਨਾ ਕਹੇ॥

ਕੇਤੀ ਇਤਿ॥ ਕੇਤੀ ਕਾ ਕੇਤੇ ਛੁਟੀ ਕਾ, ਛੁਟੇ ਬਦਲ ਲੈਨਾ॥ ਯਾਂਤੇ, ਗੁਰੁ ਅੰਗਦ ਜੀ ਕਹੇ ਹੈਂ, ਹੇ ਸਿਖਯ ! ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ-ਵੇਤਾ ਗੁਰੁ ਕੇ ਸਿਖਯ ਬ੍ਰਹਮ ਵੇਤਾ ਭਏ ਹੈ ਤਿਨ ਕੇ ਨਾਲ ਨਾਮ ਮੇਲ ਸੇ ਭੀ ਆਗੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ 'ਦੀਪ ਤੇ ਦੀਪਾਂਤਰ' ਵਤ ਗਯਾਨ ਰੂਪ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੋ ਪਾਯ ਕਰ ਅਗਯਾਨ-ਤਤਕਾਰਯ ਕਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਤੇ ਹੂਯੇ, 'ਕੇਤੀ' ਨਾਮ, ਕੇਤੇ ਭਾਵ ਅਨੇਕ ਹੀ ਛੁਟੀ ਨਾਮ, ਛੁਟੈ ਭਾਵ ਮੁਕਤ ਹੋਵੇ ਹੈ॥

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਿਖ ਪ੍ਰਸਿਖਯ ਭਾਵ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਚਲਾਕਰ ਜਗਤ-ਸਮੁਦ੍ਰ ਸੇ ਤਾਰਣੇ ਵਾਲੇ ਪਰਮ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਉਸਤਤੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੇ ਪਰਮ ਮੰਗਲ ਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਬੋਧਕ 'ਨਾਨਕ' ਨਾਮ ਅੰਤ ਮੇ ਲੇਕਰ ਸਮਾਪਤਿ ਕਰੀ॥

ਦੋਹਰਾ॥ ਮਾਯਮ ਰਿਖ ਨਿਜ ਰੂਪ ਕ੍ਰਿਖਿ, ਖਾਈ ਤਥਾ ਬਨਾਨਾ॥ ਹਿਤ ਲੀਨੇ ਅਵਤਾਰ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਪਦ ਨਾਮ ਠਾਨਾ॥ 1॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਅੰਗਦ ਜਗਤ ਕੇ ਤਾਰਕ ਤਦਵਪੁ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਧਾਰ॥ ਸਾਰ ਉਪਾਯਨ ਤ੍ਰਿਧਾ ਸੇ, ਤਿਨ ਪਗ ਕਰੋ ਜੁਹਾਰ॥ 2॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਸਿੰਘ ਗੁਲਾਬ ਮੁਹਿ ਦੇ ਸੁਰੀਧਿ ਉਪਦੇਸ਼॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਪੰਥ ਕੋ, ਕਟੇ ਕਲੇਸ ਅਸੇਖ॥ 3॥ ਸ੍ਰੀ ਨਿਹਾਲ ਹਰਿ ਮੇਰਾ ਗੁਰ ਭਾਵ ਦੀਪ ਜਪੁ ਬਾਨ॥ ਮੈ ਗੁਰੁ ਸਿਖਯਨ ਹਿਤ ਕਿਯੋ, ਜਿਨ ਹਿਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਗਾਨ॥ 4॥ ਸੰਬਤ ਉਨੀ-ਸੋ ਛੱਤੀਯੋਂ, ਜੇਠ ਸੁਦੀ ਸਪਤਾਹਾ॥ ਭਾਵ ਦੀਵ ਜਪੁ ਪੂਰ ਕੇ, ਗੁਰ ਪਦ ਭੇਟ ਧਰਾਹਾ॥ 5॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਸਰਬੇਸ਼੍ਵਰ ਸੀ ਪਰਮ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰੋਕਤ 'ਜਪੁ' ਬਾਣੀ ਤਾਤਪਰਯ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕਾਂਯਾਂ ਸ੍ਰੀ ਮਦ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਸਦ ਗੁਰੁ ਚਰਣ ਸਿਖਿਯਤ 'ਤਾਰਾ ਹਰਿ' ਨਰੋਤਮ ਕ੍ਰਿਤਾਂਯਾਂ 'ਗੁਰੁ ਭਾਵ ਦੀਪਿਕਾਂਯਮੁਤਰਾਰਧ: ॥ ਸਮਾਪਤ॥ ॥ ਸੁਭੋਸਤੁ ਸਰਬ ਜਗਤਾਮ੍ਰ॥ ਨਨੁ॥ ਸੰਮਤ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਸਾਹੀ॥ 412॥ ਬਕਲਮ ਭਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਲਖਾਰੀਦਮਦਮੇ ਸਾਹਬ ਕਾ॥ 1 ॥

ਉਪਸੰਹਾਰ-ਸਲੋਕ: 7 ਗਿਆਨੀ ਬਦਨ ਸਿੰਘ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ : ਜਗਤ ਕਾ ਗੁਰੂ ਔਰ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕੌਨੁ ਹੈ॥ ਉੱਤਰ :

ਸਲੋਕੁ॥

ਪਵਣੁ ਗੁਰੂ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ ਧਰਤਿ ਮਹਤੁ॥

ਜਗਤ ਕੋ ਬਾਲਕ ਰੂਪੁ ਮਾਨ ਕਰ ਤਿਸ ਕੇ ਰੱਖਕ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਕਾ ਗੁਰੂ ਪੌਨੁ ਹੈ ਤਿਸ ਕੇ ਦੋ ਭਾਉ ਹੈਂ ਏਕ ਤੋ ਸਭ ਮੇ ਵਡਾ ਪੌਨੁ ਹੈ ਕਯੋਂਕਿ ਸਭ ਇੰਦ੍ਰਯ ਪੌਨੁ ਹੀ ਕੇ ਆਸਰੇ ਇਸਥਿਤ ਹੈਂ ਤਾਂ ਤੇ ਸਭ ਕਾ ਗੁਰੂ ਪੌਨੁ ਕਹਾ[100] ਵਾ ਗੁਰਾ ਕਾ ਜੋ ਉਪਦੇਸੁ ਹੈ ਸੋ ਪੌਂਣ ਸੇ ਹੋਤਾ ਹੈ ਭਾਵ ਪੌਂਣ ਕਰ ਸਬਦੁ ਹੋਤਾ ਹੈ ਇਸੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਕਹਾ ਔਰ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਲ ਸੇ ਸਰਬ ਕੀ ਉਤਪਤਿ ਹੋਤੀ ਹੈ ਇਸ ਸੇ ਪਾਣੀ ਜਗਤ ਕਾ ਪਿਤਾ ਹੈ ਔਰ (ਮਹਤੁ) ਵਡੀ ਮਾਤਾ ਧਰਤੀ ਹੈ ਜੈਸੇ ਮਾਤਾ ਪੁਤ੍ਰ ਕੋ ਉਠਾਈ ਰਖਤੀ ਹੈ ਤੈਸੇ ਬਾਲਕ ਕੀ ਭਾਂਤਿ ਪ੍ਰਜਾ ਕੋ ਅਪਨੇ ਊਪਰ ਉਠਾਈ ਰਖਤੀ ਹੈ ਔਰੁ ਅੰਨੁ ਉਤਪੰਨ ਕਰਕੇ ਉਦਰ ਪੋਖਣ ਕਰਤੀ ਹੈ ਭਾਵ ਮਾਤਾ ਪੁਤ੍ਰ ਕਾ ਮਲੁ ਮੂਤ੍ਰ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਤੇ ਸਿੱਟ ਦੇਤੀ ਹੈ ਇਸੀ ਤੇ ਜਨਮ ਕੀ ਮਾਤਾ ਤੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਅਧਿਕ ਹੈ॥

ਦਿਵਸੁ ਰਾਤਿ ਦੁਇ ਦਾਈ ਦਾਇਆ ਖੇਲੈ ਸਗਲ ਜਗਤੁ॥

ਦਾਯਾ ਕਾ ਧਰਮੁ ਹੈ ਕਿ ਬਾਲਕ ਕੋ ਖਿਲਾਯਾ ਕਰਤਾ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਦਿਨ ਭਰ ਸੇਵਾ ਕਰਤਾ ਹੈ ਦਾਈ ਕਾ ਜੋ ਧਰਮੁ ਹੈ ਜੋ ਸੰਗ ਲੈਕੇ ਸੈਨ ਕਰਨਾ ਤਥਾ ਮਾਤਾ ਨ ਹੋਵੈ ਕਿਸੀ ਔਸਰ ਦੂਧ ਪਿਲਾਨਾ ਲਡਾਨਾ ਸੋ ਰਾਤ੍ਰਿ ਔਰ ਦਿਨ ਦਾਈ ਦਾਯਾ ਹੈਂ ਦਿਨ ਮੇ ਜੀਵ ਅਨੰਤ ਕ੍ਰਿਤ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਰਾਤ੍ਰਿ ਕੋ ਸੈਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ। ਇਸੀ ਮੈਂ ਸਭੁ ਜਗਤੁ ਰੂਪ ਬਾਲਕੁ ਖੇਲ ਰਹਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਏਹ ਹੈ ਜੈਸੇ ਬਾਲਕ ਕੀ ਸਰਬ ਚੇਸਟਾ ਦਾਈ ਦਾਇਆ ਸੇ ਗੁਪਤ ਨਹੀਂ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਗਤ ਰੂਪ ਬਾਲਕ ਕੀ ਕ੍ਰਿਆ ਦਿਨ ਰਾਤ ਅਭਿਮਾਨੀ ਦੇਵਤਿਯੋਂ ਕੋ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ॥

---

100. ਇਸ ਮੇਂ ਏਕ ਵੇਦ ਕਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ ਏਕ ਸਮੇ ਸਭ ਇੰਦ੍ਰੀਯੋਂ ਕਾ ਵਿਵਾਦ ਹੁਆ ਸਭ ਅਪਨੇ ਕੋ ਵਡਾ ਕਹਨੇ ਲਗੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਪਾਸ ਨਜਾਇ ਵਾ.ਤੇ ਗਏ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਨੇ ਕਹਾ ਕਿ ਏਕ ਏਕ ਤੁਮ ਸਰੀਰ ਸੇ ਬਾਹਰ ਹੋਤੇ ਜਾਓ ਤੋ ਨੇੜਾਦਿ ਇੰਦ੍ਰੀਓਂ ਕੇ ਬਾਹਰ ਹੋਨੇ ਸੇ ਭੀ ਬਿਵਹਾਰ ਸਿਧ ਹੋਤਾ ਰਹਾ ਜਬ ਪ੍ਰਾਨਿ ਨਿਕਲਨੇ ਲਗੇ ਔਰ ਸਰੀਰੁ ਗਿਰਨੇ ਲਗਾ ਤਬ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਨੇ ਕਹਾ ਸਭ ਸੇ ਵਡਾ ਪ੍ਰਾਨਿ ਹੈ ਇਸ ਬਿਨਾ ਬਿਵਹਾਰ ਸਿਧ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਚੰਗਿਆਈਆ ਬੁਰਿਆਈਆ ਵਾਚੈ ਧਰਮੁ ਹਦੂਰਿ॥

ਸੁਭ ਕਰਮੁ ਰੂਪੁ (ਚੰਗਿਆਈਆਂ) ਭਲਆਈਆ ਅਸੁਭ ਕਰਮੋ ਰੂਪੁ ਬੁਰਿਆਈਆ ਧਰਮ ਰਾਇ ਕੇ (ਹਦੂਰਿ) ਹਜੂਰ ਦਿਨ ਰਾਤ ਕੋ ਸਾਖੀ ਬਨਾ ਕਰ ਚਿੱਤ੍ਰ ਗੁਪਤ (ਵਾਚੈ) ਵਾਚ ਕਰ ਸੁਨਾਵਤੇ ਹੈਂ॥

ਕਰਮੀ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਕੇ ਨੇੜੈ ਕੇ ਦੂਰਿ॥

ਕਿਆ ਨਿਕਟ ਕਿਆ ਦੂਰ ਕਿਤੇ ਹੋਵੇ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਕਰਮਾਨੁਸਾਰ ਸਭ ਕੋ ਫਲੁ ਮਿਲਤਾ ਹੈ ਵਾ ਕਈਆਂ ਕੋ ਧਰਮ ਰਾਇ ਨਿਕਟ ਬਹਾਇ ਕਰ ਆਦਰੁ ਕਰਤਾ ਹੈ ਕਈਆਂ ਕੋ ਦੂਰ ਨਿਕਾਸ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਇਨ ਸੁਭਾਸੁਭ ਕਰਮੋਂ ਸੇ ਆਵਾਗਵਨੁ ਨਹੀਂ ਛੂਟਤਾ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕਾ ਚਕ੍ ਲਗਾ ਰਹਿਤਾ ਹੈ॥

ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਗਏ ਮਸਕਤਿ ਘਾਲਿ॥

ਹੇ ਸਿੱਧੋ ਜਿਨੇ ਨੇ ਨਾਮ ਕਾ ਧਜਾਵਨਾ ਭਾਵ ਸਿਮਰਨ ਕੀਆ ਹੈ ਔਰ ਜਪਤ (ਮਸਕਤਿ) ਮਿਹਨਤ ਕੇ (ਘਾਲਿ) ਕਰ ਗਏ ਹੈਂ॥

ਨਾਨਕ ਤੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਕੇਤੀ ਛੁਟੀ ਨਾਲਿ॥ ੧॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ (ਤੇ) ਸੋ ਪੁਰਖੋਂ ਕੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਹੂਏ ਹੈਂ ਔਰੁ (ਕੇਤੀ) ਕਿਤਨੀ ਹੀ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਤਿਨ ਕੇ (ਨਾਲਿ) ਸਾਥ ਭਾਵ ਉਪਦੇਸ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਬੰਧਨੋਂ ਸੇ ਛੂਟ ਗਈ ਹੈ ਭਾਵ ਏਹੁ ਕਿ ਸਭ ਸਾਧਨੋਂ ਸੇ ਮੁਖਤਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕੀ ਕਹੀ ਆਦਿ ਮੇਂ ਭੀ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਹਾ ਔਰ ਅੰਤ ਮੇਂ ਤਿਸ ਨਾਮ ਕੇ ਮਹਾਤਮ ਪੂਰਬਕ ਉਪਸੰਹਾਰੁ ਕਹਿ ਕਰ ਜਪੁਜੀ ਕੋ ਸਮਾਪਤ ਕੀਆ॥ ਏਹੁ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁਜੀ ਪ੍ਰਾਤ ਸੰਧਯਾ ਜਾਨਨਾ॥ ੧॥

ਉਪਸੰਹਾਰ-ਸਲੋਕ : ੪ ਪੰਡਿਤ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੀਲੀਭਤਿ

ਅਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮ-ਵਿਦਿਆ ਕੋ ਸ਼੍ਰਵਣ ਕਰ ਅਤਿਅੰਤ ਪ੍ਰਾਫੁਲਿਤ ਹੁਏ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੀ ਏਕ ਸ਼ਲੋਕ ਸੇ ਸਤੁਤੀ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥

ਪਵਨ ਤਥਾ ਪਾਨੀ ਕੇ ਤੁਲਯ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹੈਂ; ਕਿਉਂਕਿ, ਜੈਸੇ ਵਾਯੁ ਜਗਤ ਕੀ ਦੁਰਗੰਧ ਕੋ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤ ਕਰਕੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਗੁਰੂ ਭੀ ਅਪਨੀ ਸ਼ਰਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸ਼ਿਸ਼ਯੋ ਕੇ ਅਗਿਯਾਨ ਰੂਪ ਮਲ ਕੋ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤ ਕਰਕੇ ਸ਼ੁੱਧ-ਬ੍ਰਹਮ ਭਾਵ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ ਔਰ, ਜਲ ਜੈਸੇ ਜੀਵਨ ਕੋ ਸ਼ੀਤਲ ਕਰਕੇ ਤਿਨ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਾ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰਤਾ ਹੈ॥ ਤੈਸੇ ਗੁਰੂ ਭੀ ਅਪਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯੋ ਕੋ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਤਿਨ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਣਾ ਕੋ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤ ਕਰਤੇ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰੂ ਪਿਤਾ ਰੂਪ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜੈਸੇ ਪਿਤਾ ਪੁਤ੍ਰ ਕੇ ਸਰੀਰ ਕੋ ਉਤਪੰਨ ਕਰ ਤਿਸ ਕੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਗੁਰੂ ਭੀ ਅਜਰ-ਅਮਰ-ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਸਰੀਰ ਕੋ ਅਪਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੇ ਸਿਧ ਕਰ ਅਗਿਯਾਨ ਸੋ ਪਰਪਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਪਾਲਨਾ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਉਪ-ਨਿਸ਼ਦ ਮੇਂ ਭਾਰਦ੍ਵਾਜ ਆਦਿਕ ਖਟ-ਰ੍ਸ਼ੀ ਪਿਪਲਾਦ ਗੁਰੂ ਕੋ ਪਿਤਾ ਨਾਮ ਸੇ ਕਥਨ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਸ੍ਰਸ਼ਟੀ [illegible]

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਭਾਰਦਵਾਜ ਆਦਿਕ ਸ਼ਿਸ਼ਯ ਤਿਸ ਪਿਪਾਲਾਦ ਗੁਰੁ ਕੋ ਪੁਸ਼ਪਾਂਜਲੀ ਨਮਸਕਾਰ ਸੇ ਪੂਜਨ ਕਰਤੇ ਹੂਏ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ:- "ਆਪ ਹਮਾਰੇ ਪਿਤਾ ਹੋ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ ਆਪ ਹਮਾਰੇ ਅਜਰ ਅਮਰ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਸਰੀਰ ਕੋ ਪੈਦਾ ਕਰ ਅਵਿਧਾ ਸੇ ਪਾਰ ਪਰ ਵਸਤੂ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਤੇ ਹੋ॥ ਇਸ ਸੇ ਇਸ ਗਿਆਨ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਪੂਰਵਤਰਕ ਪਰਮ ਰਿਸ਼ੀਯੋ ਕੇ ਅਰਥ ਨਮਸਕਾਰ ਹੋ॥"

ਔਰ, ਗੁਰੂ ਮਾਤਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜੈਸੇ ਮਾਤਾ ਪੁਤ੍ਰ ਪਰ ਦਯਾ ਕਰ ਹਿਤ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਤੀ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਗੁਰੂ ਆਪਤਕਾਮ ਹੁਏ ਭੀ ਸ਼ਿਸ਼ਯੋਂ ਪਰ ਦਯਾਲੁਤਾ ਸੇ ਹਿਤ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰੂ ਧਰਤੀ ਵਤ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੈਸੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਰਵ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਜੀਵਨ ਕੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਵਾਸਤੇ ਅਪਨੇ ਮੇਂ ਦਿਵਯ ਔਸ਼ਧੀ ਸਮੂਹ ਕੋ ਧਾਰਣ ਕਰਤੀ ਹੈ, ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰੂ ਭੀ ਸਰਵ ਕੇ ਉਧਾਰ ਵਾਸਤੇ ਦਿਵਯ ਵੈਰਾਗਯ ਆਦਿ ਗੁਣੋ ਕੋ ਧਾਰਣ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ ਔਰ, ਗੁਰੂ (ਮਹਤ) ਆਕਾਸ਼ ਤੁਲਯ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜੈਸੇ ਆਕਾਸ਼ ਸਰਵ ਵਸਤੁਵੋਂ ਮੇਂ ਪੂਰਣ ਹੁਆ ਭੀ ਸਰਵ ਕੇ ਗੁਣੋਂ ਸੇ ਲਿਪਾਯਮਾਨ ਨਹੀਂ; ਤੈਸੇ ਗੁਰੂ ਭੀ ਸਰਵ ਜੀਵੋ ਮੇਂ ਵਰਤਮਾਨ ਭੀ ਅਸੰਗ ਰਹਿਤੇ ਹੈਂ॥ ਔਰ, ਗੁਰੂ ਦਿਵਸ ਵਤ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੈਸੇ ਦਿਨ ਅਪਨੀ ਸਮੀਪਤਾ ਸੇ ਜੀਵੋਂ ਕੀ ਨਿਦ੍ਰਾ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤ ਕਰਕੇ ਇਸ਼ਟਕਾਰਯ ਮੇਂ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਗੁਰੂ ਭੀ ਅਪਨੀ ਸਮੀਪਤਾ ਸੇ ਜੀਵੋਂ ਕੀ ਆਲਸਯ ਰੂਪ ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਕੋ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤ ਕਰਕੇ ਅਪਨੇ ਇਸ਼ਟ, ਸ੍ਮਰਣ, ਮਨਨ ਮੇਂ ਪਾਵ੍ਰਿਤ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ ਔਰ, (ਰਾਤਿਦੁਇ) ਗੁਰੁ ਦੋਨੋਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਰਾਤ੍ਰੀ ਕੇ ਤੁਲ ਹੈਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੈਸੇ ਸ਼ੁਕਲ ਰਾਤ੍ਰੀ ਤਾਪ ਕੋ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਤੀ ਹੈ, ਔਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣ ਰਾਤ੍ਰੀ ਸ਼ਰਮ ਕੋ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤ ਕਰਤੀ ਹੈ, ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀਵੋਂ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਣਾ ਰੂਪ ਤਾਪ ਕੋ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤ ਕਰਕੇ ਸਕਾਮ ਕਰਮ ਮੇਂ ਪਰਵ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਸ਼ਰਮ ਕੋ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤ ਕਰਤੇ ਹੈ॥ ਔਰ, ਗੁਰੂ ਦਾਈ ਔਰ ਦਾਯਾ ਕੇ ਤੁਲਯ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਆਸੁਰੀ ਸੰਪਤਿ ਰੂਪ ਕੰਟਕੋ ਸੇ ਨਿਰੋਧ ਕਰਨੇ ਸੇ ਦਾਈ ਰੂਪ ਹੈ, ਔਰ ਦੈਵੀ ਸੰਪਤਿ ਕੇ ਗੁਣ ਰੂਪ ਬਗੀਚੇ ਕਾ ਸੈਰ ਕਹਾਤੇ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਦਾਯਾ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਔਰ, ਸਰਵ ਜਗਤ ਕੇ ਜੀਵੋਂ ਕੇ ਉਦਾਰ ਵਾਸਤੇ (ਖੇਲੇ) ਲੀਲਾ ਕਰਤੇ ਹੁਏ॥ ਚੰਗਾ ਪਨ ਤਥਾ ਬੁਰੇ ਪਨ ਕੋ ਕਥਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ, ਅਰਥਾਤ ਗੁਣ ਤਥਾ ਦੋਸ਼ੋ ਕੋ ਵਿਵੇਚਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ (ਧਰਮ ਹਦੂਰ) ਧਰਮ ਕੇ ਸਨਮੁਖ ਕਰਨੇ ਵਾਸਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਣ ਦੋਸ਼ ਕੇ ਵਿਵੇਚਨ ਕਰੇ ਵਿਨਾਂ ਜੀਵੋਂ ਕੀ ਗੁਣ ਕੇ ਗ੍ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਔਰ ਦੋਸ਼ੋਂ ਸੇ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤ ਹੋਨੇ ਵਾਸਤੇ ਪਾਵ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀਵੋਂ ਕੋ ਧਰਮ ਕੇ (ਹਦੂਰ) ਸਨਮੁਖ ਕਰਨੇ ਕੇ ਅਰਥ ਗੁਣ ਤਥਾਂ ਦੋਸ਼ੋਂ ਕਾ ਵਿਵੇਚਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ ਏਸੇ ਗੁਰੂ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਕਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਨੀ ਉਤਮ-ਸੰਸਕਾਰ ਯੁਕਤ ਪੁਰਸ਼ੋਂ ਕੋ ਨਿਕਟ ਹੈ, ਔਰ ਕਿੰਨੀ ਮਲਿਨ-ਸੰਸਕਾਰ ਯੁਕਤ ਪੁਰਸ਼ੋਂ ਕੋ ਦੂਰ ਹੈ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਜਿਨ ਉਤਮ ਸੰਸਕਾਰ ਯੁਕਤ ਪੁਰਸ਼ੋਂ ਨੇ (ਨਾਮ) ਗੁਰੂ ਉਪਦਿਸ਼ਟ ਵਾਕਯ ਸੇ ਪਰਮਤਤ੍ਵ ਕਾ ਧਿਯਾਨ ਕਰਾ ਹੈ, ਵਹ ਪੁਰਸ਼ (ਮਸਕਤ ਘਾਲ) ਪ੍ਰਯਤਨ ਕਰਕੇ (ਗਏ) ਪਰਮਧਾਮ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਏ ਹੈ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਜੀ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ, ਜੋ ਵਿਵੇਕ, ਵੈਰਾਗਯ ਆਦਿ ਗੁਣ ਸੰਪਨ ਹੈ (ਤੇ) ਵਹ ਪੁਰਸ਼ (ਮੁਖ) ਸਰਵ ਮੇਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ; ਔਰ, ਅਗਿਯਾਨ ਕੋ ਨਿਰਵ੍ਰਿਤ ਕਰਕੇ (ਉਜਲੇ) ਨਿਰਮਲ ਹੁਏ ਹੈਂ॥ ਉਨ ਪੁਰਸ਼ੋ ਕੇ (ਨਾਲ) ਸੰਗ ਕਰਕੇ (ਕੇਤੀ) ਕਿਤਨੀ ਹੀ ਪੂਜਾ (ਛੁਟੀ) ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਈ, ਔਰ ਆਗੇ ਹੋਵੇਗੀ॥

ਪ੍ਰਥਮ ਗੁਰੁ ਜੀ ਕੇ ਸਥਾਨ ਮੇਂ ਜੋ ਜੋ ਬੈਠਤੇ ਥੇ ਸੋ ਸਰਵ ਹੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੇ ਵਿਨਾ ਅਪਨੀ ਵਾਣੀ ਮੇਂ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਹੀ ਰਖਤੇ ਥੇ। ਨਾਨਕ ਸ਼ਬਦ ਕਾ ਅਰਥ ਭੂਮੀਕਾ ਗ੍ਰੰਥ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਮੇਂ ਲਿਖਾ ਹੈ॥ ਤਿਸ ਕਾ ਅਨੁਸਨਧਾਨ ਸਰਵਤ੍ਰ ਕਰ ਲੇਨਾ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਅਪਨੇ ਸ਼ਲੋਕ ਮੇਂ ਪਰਮ ਮੰਗਲ ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ ਕਾ ਵਾਚਕ ਨਾਨਕ ਹੀ ਨਾਮ ਲਿਖਾ ਹੈ॥

ਅਰਥ॥ ਵੇਦ ਕੇ ਸਾਰਅਰਥ ਕੋ (ਸਮੁਦ੍ਰਿਤਯ) ਨਿਕਾਲ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਹੈ ਦੁਸਰਾ ਉਤਮ ਵਿਖਿਯਾਨ ਜਿਸ ਸੇ ; ਐਸੇ ਸਰਵੋਤਮ ਵਿਖਿਯਾਨ ਕੋ ਮੈਨੇ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨਾਮਕ ਸਾਧੂ ਨੇ ਰਾਜਘਾਟ ਸ਼ੋਭਨ ਸਥਾਨ ਗੰਗਾਤੀਰ ਕਾ ਆਸ਼੍ਰਯ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਤੁਸ਼ਿਟੀ ਕੀ ਸਿਧੀ ਵਾਸਤੇ ਕਰਾ ਹੈ॥ -ਇਤਿ-

ਉਪਸੰਹਾਰ-ਸਲੋਕ : 9 ਸਾਧੂ ਪੰਡਿਤ ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਜੀ

ਭਾਸ਼ਯ- ਜੋ ਮਨੁਸ਼ਯ ਸਚਿਆਰ ਹੁਏ, ਅਰਥਾਤ ਸਬ ਆਸ੍ਰਯੋ ਕੋ ਛੋੜਕਰ ਏਕ ਸਤਯ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਆਸ੍ਰਯ ਹੁਏ, ਕਰਤਵਯਬੁਧਿ ਸੇ ਕਰਮੋ ਕੋ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਸਾਂਸਾਰਿਕ ਐਸ਼ਵਰਯ ਕੋ ਰੱਖਤੇ ਹੁਏ ਔਰ ਭੋਗਤੇ ਹੁਏ ਭੀ ਉਸ ਮੇਂ ਆਸਕਤ (ਲਿਪਤ) ਨਹੀਂ ਹੈਂ, ਜਿਤੇ ਨਿੰਦ੍ਰਯ, ਤਪਸਵੀ, ਸਚਰਿਤ੍ਰ, ਔਰ ਧੀਰ, ਵੀਰ, ਬਲਵਾਨ, ਵਿਦਵਾਨ, ਧਰਮਗ, ਨੀਤੀਗ ਔਰ ਸਮਦਰਸ਼ੀ ਹੈ, ਇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਸਚੇ ਭਕਤ ਹੈਂ, ਉਸਕੇ ਭਾਣੇ (ਇਛਾ) ਮੇਂ ਸਦਾ ਖੁਸ਼ ਹੈਂ, ਉਸ ਕੇ ਨਾਮ ਕਾ ਸਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਸਾਥ ਉਚਾਰਣ ਕਰਤੇ ਔਰ ਉਸ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾ ਸਦਾ ਧਿਆਨ (ਚਿੰਤਨ) ਕਰਤੇ ਹੈਂ, ਮਨ ਮੇਂ ਉਸ ਕੇ ਸਾਕਸ਼ਾਤ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀ ਅਤਿਅੰਤ ਚਾਹ (ਲਾਲਸਾ) ਹੈ, ਵੇ ਧਨਯ ਹੈ। ਉਨਕੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਧਨਯ ਹੈਂ। ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਪਰਮ ਦਿਆਲੂ ਇਸ਼੍ਵਰ ਉਨਕੋ ਅਪਨਾ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਤਾ ਹੈ ਵੇ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾ ਕਰ ਕੇਵਲ ਆਪ ਹੀ ਸਦਾ ਕੇ ਲਿਯੇ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਜਨਮ ਮਰਣ ਰੂਪੀ ਚਕਰ ਸੇ ਨਹੀਂ ਛੂਟਤੇ, ਕਿੰਤੁ ਅਪਨੇ ਸੰਗੀ-ਸਾਥੀਯੋ ਕੋ ਭੀ ਛੁੜਾਤੇ ਹੈਂ। ਵੇ ਯਹਾਂ ਔਰ ਵਹਾਂ, ਦੋਨੋ ਲੋਕੋ ਮੇਂ ਉੱਜ੍ਵਲ ਮੁਖ ਹੈਂ, ਨਿਰਮਲਯਸ਼ ਹੈਂ, ਸਦਾ ਅਨੁਕਰਣੀਯ ਔਰ ਵੰਦਨੀਯ ਹੈਂ। ਯਹ ਅਬ ਅੰਤ ਕੇ ਸ਼ਲੋਕ ਮੇਂ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ਲੋਕ ਕੇ ਛ: ਪਾਦ ਹੈ। ਉਨਮੇ ਸੇ ਪਹਿਲੇ ਪਾਦ ਕਾ ਪਾਠ ਹੈ- "ਪਵਣੁ ਗੁਰੂ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ, ਮਾਤਾ ਧਰਤਿ ਮਹਤੁ।" ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾ ਨਾਮ ਪਵਨ ਹੈ। ਵਾਯੁ, ਸਬ ਕੋ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਿਯੇ ਉਸ ਕੋ ਪਵਨ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ। ਇਸ਼੍ਵਰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲੋਂ ਕਾ ਭੀ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਿਯੇ ਇਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਨਾਮ ਭੀ ਪਵਨ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਦੇਵਦਤ ਕੇ ਸਰੀਰ ਕਾ ਅਨਤਰਾਤਮਾ, ਦੇਵਦਤ ਨਾਮ ਸੇ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਵੈਸੇ ਵਾਯੁ ਆਦਿ ਜੜ-ਚੇਤਨ ਸਬ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕਾ ਅਨਤਰਾਤਮਾ ਹੋਨੇ ਸੇ ਇਸ਼੍ਵਰ ਭੀ ਵਾਯੁ ਆਦਿ ਨਾਮੋਂ ਸੇ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਅਭਿਪ੍ਰਾਯ ਸੇ ਯਹ ਕਹਾ ਹੈ-

ਅਰਥ-ਵਹ (ਸਵਾਨੰਤਰਾਤਮਾ ਬ੍ਰਹਮਾ) ਹੀ ਅਗਿਨ ਹੈ, ਵਹੀ ਸੂਰਯ, ਵਹੀ ਵਾਯੁ ਔਰ ਵਹੀ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਹੈ। ਵਹ ਹੀ ਤੇਜਸ੍ਵੀ ਕਸ਼ਤ੍ਰਿਯ, ਵਹੀ ਬ੍ਰਹਮਣ, ਵਹੀ ਯਗ ਔਰ ਵਹੀ ਫਲ ਕਾ ਦਾਤਾ ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ ਹੈ॥ 11॥

ਉਪਦੇਸ਼ਟਾ ਕਾ ਨਾਮ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਇਸ਼੍ਵਰ ਉਪਦੇਸ਼ਟਾਵੋਂ ਕਾ ਭੀ ਉਪਦੇਸ਼ਟਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਿਯੇ ਕਹਾ ਹੈ "ਪਵਨ ਗੁਰੂ"। ਆਕਾਸ਼ ਕੇ ਜਿਸ ਪ੍ਰਾਦੇਸ਼ (ਭਾਗ) ਕੋ ਸੂਰਯ, ਅਪਨੀ ਰਸ਼ਿਮਯੋ ਸੇ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਘੇਰੇ ਹੁਆ ਹੈ, ਉਸਕੋ ਦਯੋ ਯਾਂ ਦਯੁਲੋਕ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ। ਸੂਰਯ ਕੀ ਰਸ਼ਿਮਯਾਂ ਭੂਮੀ ਕੇ ਪਾਨੀ ਕੋ ਉਪਰ ਲੇ ਜਾਕਰ ਦਯਲੋਕ ਮੇਂ ਇਕਠਾ ਕਰਤੀ ਹੈਂ ਔਰ ਵਹਾਂ ਸੇ ਵਹ ਕੁਛ ਕਾਲ ਕੇ ਪੀਛੇ ਅੰਤਰਿਖਸ਼ਲੋਕ ਮੇਂ ਮੇਘ ਬਨਕਰ ਵਰਸ਼ਾ (ਵ੍ਰਿਸ਼ਟੀ) ਕੇ ਰੂਪ ਮੇਂ ਭੂਮੀ ਪਰ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਆਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਾਨੀ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੋਨੇ ਸੇ ਦਯੁਲੋਕ ਪਾਨੀ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ। ਸੂਰਯ ਕੀ ਕਿਰਣੇ ਭੂਮਿਸ਼ਲ ਪਾਨੀ ਕੋ ਉਪਰ ਦਯੁਲੋਕ ਮੇਂ ਲੇ ਜਾਤੀ ਹੈ ਔਰ ਵਹ ਫਿਰ ਵ੍ਰਿਸ਼ਠੀ ਕੇ ਦੁਆਰਾ ਭੂਮੀ ਪਰ ਆਤਾ ਹੈ, ਯਹ ਰਿਕਸੰਹਿਤਾ ਕੇ ਨਿਮਨ ਮੰਤ੍ਰ ਸੇ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ॥ ਅਰਥਾਤ ਵਹ ਜੋ ਪਾਨੀ ਸੂਰਯ ਕੇ ਸਮੀਪ ਦਯਲੋਕ ਮੇਂ ਹੈ, ਅਥਵਾ ਜਿਸ ਪਾਨੀ ਕੇ ਸਾਥ ਸੂਰਯ ਹੈ। ਵਹ ਪਾਨੀ ਵ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੇ ਦੁਆਰਾ ਹਮਾਰੇ ਯਗ ਮੇਂ, ਅਰਥਾਤ ਹਮਾਰੀ ਭੂਮੀ ਪਰ ਆਵੇ।

ਨਿਰੁਕਤ ਕੇ ਕਰਤਾ ਯਾਸਕਮੁਨੀ ਨੇ ਪਿਤਾ ਕਾ ਅਰਥ ਪਾਲਕ (ਨਿਰੂ.4,21) ਕਿਯਾ ਹੈ। ਦਯਲੋਕ ਵ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੇ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਵਰ-ਜੰਗਮ ਸਬ ਭੂਤੋਂ ਕੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਿਯੇ ਪਿਤਾ ਹੈ। ਯਹਾਂ ਧਰਿਤ੍ਰੀ ਕਾ ਧਰਤੀ ਔਰ ਧਰਤੀ ਕਾ ਧਰਤ ਉਚਾਰਣ ਤਥਾ ਮਹਤੀ ਕਾ ਮਹਤ ਉਚਾਰਣ ਛਾਨੰਦਸ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਭੂਮੀ ਕਾ ਭੂਮ (18,5,5) ਉਚਾਰਣ । ਮਾਤਾ ਕੀ ਨਿਰਮਾਤਾ ਅਰਥ ਹੈ। ਧਰਤੀ ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਅੰਨ, ਫਲ ਆਦਿ ਕੇ ਦੁਆਰਾ ਜੜ-ਚੇਤਨ ਸਬ ਭੂਤੋਂ ਕੇ ਸਰੀਰ ਕੋ ਬਨਾਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਿਯੇ ਮਾਤਾ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਸਦਾ ਪੂਜਾ ਕੇ ਯੋਗਯ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਿਯੇ ਧਰਤੀ ਕੋ ਮਹਤੀ ਅਰਥਾਤ ਪੂਜਨੀਯ ਕਹਾ ਹੈ। ਮਸਤਾ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਦੀਰਘਾਤਮਾ ਰਿਸ਼ੀ ਨੇ ਦਯਲੋਕ ਕੋ ਪਿਤਾ ਔਰ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕੋ ਪੁਜਯ ਮਾਤਾ ਕਹਾ ਹੈ- "ਦਯੋ: ਮੇ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ ਪਸ੍ਵਮਹੀਯਮ" (1,164,33) ਅਰਥਾਤ ਦਯੋ (ਦਯਲੋਕ) ਮੇਰਾ ਪਿਤਾ ਔਰ ਯਹ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਮੇ ਰੀ ਪੂਜਨੀਯ ਮਾਤਾ ਹੈ। ਮਾਨ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਅਗਸਤਯ ਰਿਸ਼ੀ ਨੇ ਭੀ ਅਪਨੇ ਮੰਤ੍ਰ ਮੇਂ ਸਬ ਕੋ ਸਮਬੋਧਨ ਕਰਕੇ ਏਸਾ ਹੀ ਕਹਾ ਹੈ "ਦਯੋ: ਵ: ਪਿਤਾ, ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਮਾਤਾ (ਰਿਗ:- 1,191,16)। ਅਰਥਾਤ ਦਯੋ ਤੁਮ ਸਬ ਕਾ ਪਿਤਾ ਔਰ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਮਾਤਾ ਹੈ। ਯਹਾਂ ਰਿਕਸੰਹਿਤਾ ਕੇ ਦੋ ਮੰਤ੍ਰ ਭੀ ਸਮਰਣ ਰੱਖਨੇ ਯੋਗਯ ਹੈਂ-

ਅਰਥ- ਮੈਂਨੇ ਮਨੁਸ਼ਯੋ ਕੇ ਲਿਯੇ ਦੋ ਮਾਰਗ ਸੁਨੇ ਹੈ- ਏਕ ਪਿਤਰੋ ਅਰਥਾਤ ਕਰਮ੍ਰਿਯੋ ਕਾ ਮਾਰਗ, ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਪਿਤ੍ਰਯਾਨ ਹੈ ਔਰ ਦੂਸਰਾ ਦੇਵੋ; ਅਰਥਾਤ ਉਪਾਸਕੋਂ ਕਾ ਮਾਰਗ, ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਦੇਵਯਾਨ ਹੈ। ਉਨ ਦੋਨੋ ਮਾਰਗੋਂ ਸੇ ਯਹ ਸਬ ਮਨੁਸ਼ਯਵਰਗ ਜਾਤਾ ਹੁਆ ਲਗਾਤਾਰ ਚਲਾ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਮਾਤਾ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਔਰ ਪਿਤਾ ਦਯੋ ਕੇ ਅੰਦਰ ਹੈ॥ 15॥

ਅਰਥ- ਸਬ ਕਾ ਪ੍ਰਾਣ, ਅਰਥਾਤ ਸਬਕਾ ਜੀਵਨ ਅੰਤਰਾਤਮਾ ਇਸ਼੍ਵਰ ਹਮੇਂ ਵਹ ਅਪਨਾ ਸਮਰਣ-ਰੂਪੀ ਔਸ਼ਧ, ਜੋ ਯਹਾਂ ਵਹਾਂ ਸੁਖ ਕੋ ਦੇਨੇ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਸਦਾ ਦੇ, ਵਹੀ (ਔਸ਼ਧ) ਮਾਤਾ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਔਰ ਵਹੀ ਪਿਤਾ ਦਯੋ ਹਮੇਂ ਦੇ॥ 4॥

ਸ਼ਲੋਕ ਕੇ ਸੇਸ਼ ਸਬ ਪਦੋਂ ਕਾ ਅਰਥ ਅਨੁਵਾਦ ਸੇ ਸਫੁਟ ਹੈ॥ 1॥ ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਮਤ ਪਰਹੰਸ ਪਰਿਵ੍ਰਾਜਕਾਚਾਰਯ- ਉਦਾਸੀਨਵਰਯਨਿਖਿਲ ਸਾਸਤ੍ਰ ਨਿਖਣਾਤ-ਪੰਡਿਤ ਸ੍ਵਮਿ ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਵੈਦਿਕ ਮੁਨਿ ਕ੍ਰਿਤ॥ ਜਪ ਸੰਹਿਤਾ ਭਾਸ਼ਯੰ॥

ਉਪਸੰਹਾਰ-ਸਲੋਕ :10 ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਪ੍ਰਾਕਥਨ:-

ਇਹ ਪਉੜੀ ਨਹੀ ਅੰਤਮ ਸ਼ਲੋਕ ਹੈ, ਮਾਨੋ ਜਪੁਜੀ ਦਾ ਉਪਸੰਹਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਜਪੁਜੀ ਦਾ ਸਾਰ ਸਿਧਾਂਤ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਜੋ ਸਾਮਾਨ ਤੇਰੇ ਉਦਾਲੇ ਹਨ; ਓਹ ਤੇਰੀ ਉਤਪਤੀ, ਪਾਲਣਾ, ਸਿਖਯਾ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਖੇੜੇ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਹਨ, ਇਹ ਗਲ ਸਮਝਕੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਅਮਲਾਂ ਨੂੰ ਸਵਛ ਰੱਖ। ਨੇਕੀ ਬਦੀ ਦੁਇ ਅਪਣਾ ਅਸਰ ਰੱਖਦੀਆ ਹਨ, ਇਕ 'ਸਾਈਂ' ਦੇ ਨੇੜੇ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਦੂਰ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸੋ ਨੇਕੀ ਕਰ ਜੋ ਨੇੜੇ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਨੇਕੀ ਕਰਮ ਗੇੜ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੱਢਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਨੇਕੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਰਮ ਗੇੜ ਤੋਂ ਕੱਢਣ ਵਾਲਾ ਨਾਮ ਧਿਆ, ਐਸਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰ ਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇਵ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਗੱਡਿਆ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਦਰ ਤੇਰਾ ਮੁੱਖ ਉੱਜਲਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਨਾ ਕੇਵਲ ਤੇਰਾ ਆਪਣਾ ਸਗੋਂ ਕਿਤਨੇ ਹੋਰ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਤੇਰੇ ਸੰਗੀ ਸਾਥੀ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਗੇ।

ਅਰਥ, ਪੌਣ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਮਹਾਨ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ ਹੈ, ਧਰਤੀ ਮਾਤਾ ਹੈ। ਦਿਨ ਰਾਤ ਦੋਵੇ ਦਾਈ ਤੇ ਦਾਇਆ ਹਨ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿਚ) ਖੇਡਦਾ ਹੈ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ॥ ਚੰਗਿਆਈਆਂ ਬੁਰਿਆਈਆਂ ਵਾਚੇਗਾ ਧਰਮ (ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ)। (ਸੋ) ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਕਰਨੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ (ਤਾਂ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ) ਦੇ ਨੇੜੇ (ਤੇ) ਕੋਈ ਦੂਰ (ਹੋ ਜਾਣਗੇ) (ਪਰ) ਹੇ ਨਾਨਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਮ ਧਿਆਇਆ ਹੈ (ਓਹ ਏਥੋਂ ਅਸਲੀ) ਮਿਹਨਤ ਘਾਲ ਕੇ ਗਏ ਹਨ, (ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ) ਓਹ ਉੱਜਲੇ ਮੂੰਹ ਵਾਲੇ (ਹਨ ਅਰ ਹੋਰ) ਕਿਤਨੀ (ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ) ਨਾਲ ਛੁਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਵਯਾਖਯਾ, ਪੌਣ, ਪਾਣੀ, ਧਰਤੀ, ਦਿਨ, ਰਾਤ ਵਿਚ ਜੋ ਜੀਵ ਕਰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਚੰਗੇ ਮੰਦੇ, ਉਹਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਈ ਨੇੜੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਕਈ ਦੂਰ। ਪਰ ਜੋ ਨਾਮ ਜਪ ਦੀ ਘਾਲਣਾ ਘਾਲਕੇ ਜਾਣਗੇ, ਓਹ ਖਾਸ ਹਜ਼ੂਰੀ ਯਾ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣਗੇ ਤੇ ਉੱਜਲੇ ਮੁੱਖ ਪਹੁੰਚਣਗੇ, ਅਰਥਾਤ ਪਰਮ ਪਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਗੇ; ਐਸੇ ਨਾਮ ਰਸੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਕਿਤਨੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਛੁਟ ਜਾਏਗੀ। ਯਥਾ:-

ਓਇ ਦਾਤੇ ਦੁਖ ਕਾਟਨਹਾਰ॥ ਜਾ ਕੈ ਸੰਗਿ ਤਰੈ ਸੰਸਾਰ॥

ਇਸ ਸਲੋਕ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਸਮੁਦਾਇ-ਜਗਤ ਨੂੰ- 'ਦੇਸ਼ ਕਾਲ ਵਸਤੂ' ਤ੍ਰੈਹਾਂ ਵਿਚ ਜਮਦਾ ਪਲਦਾ, ਖਿਲਾਇਆ ਤੇ ਸਿਖਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ। ਜੋ ਐਉ ਸਮਝੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ:-

ਪਵਣੁ, ਪਾਣੀ, ਧਰਤਿ	ਸੂਚਕ ਹਨ-	ਵਸਤੂ ਦੇ,
ਦਿਵਸੁ ਰਾਤਿ	ਸੂਚਕ ਹਨ-	ਕਾਲ ਦੇ,
ਖੇਲੈ	ਸੂਚਕ ਹਨ-	ਦੇਸ਼ ਦੇ।

ਦੇਸ਼ ਬਿਨਾਂ ਖੇਲ ਖੇਲੀ ਨਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਪਦ 'ਖੇਲ' ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸੂਚਕ ਹੈ। ਫਿਰ ਵਸਤੂ ਤੋਂ ਵਸਤੂ ਦੀ ਵਿੱਥ 'ਦੇਸ਼ਾਂ' ਦੀ ਸੂਚਕ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਵਸਤੂ ਹੋਵੇਗੀ ਦੇਸ਼ ਅਵੱਸ਼ਯ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤ੍ਰੈਹਾ ਵਿਚ ਜੀਵ ਖੇਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਖੇਲ ਕਰਮ ਹੈ। ਕਰਮ ਭਲੇ ਯਾ ਬੁਰੇ ਹੋਣੇ ਹੋਏ। ਦੇਸ਼ ਕਾਲ ਵਸਤੂ ਦਾ 'ਰੰਗ-ਧਰਮ' ਬਣਾਕੇ ਖੇਲਦੇ ਰਚਾਵਨਹਾਰਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਚੰਗੇ ਕਰਮ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਬੁਰੇ ਕਰਮ ਉਸ ਤੋਂ ਦੂਰ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਨਾਮ ਵਾਲੇ ਨੇੜੇ ਦੂਰ ਨਹੀ, ਓਹ ਖਾਸ ਜਾਤ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ। ਇਹੋ ਗਲ ਜਪੁਜੀ ਵਿਚ ਐਉਂ ਬੀ ਦੱਸੀ ਹੈ:-

ਰਾਤੀ ਰੁਤੀ ਥਿਤੀ ਵਾਰ॥ ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਅਗਨੀ ਪਾਤਾਲ॥ ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਧਰਤੀ ਥਾਪਿ ਰਖੀ ਧਰਮਸਾਲ॥ ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਜੀਅ ਜੁਗਤਿ ਕੇ ਰੰਗ॥ ਤਿਨ ਕੇ ਨਾਮ ਅਨੇਕ ਅਨੰਤ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਰਮੀ ਕਰਮੀ ਹੋਇ ਵੀਚਾਰੁ॥ ਸਚਾ ਆਪਿ ਸਚਾ ਦਰਬਾਰੁ॥ ਤਿਥੈ ਸੋਹਨਿ ਪੰਚ ਪਰਵਾਣੁ॥ ਨਦਰੀ ਕਰਮਿ ਪਵੈ ਨੀਸਾਣੁ॥ ਕਚ ਪਕਾਈ ਓਥੈ ਪਾਇ॥ ਨਾਨਕ ਗਇਆ ਜਾਪੈ ਜਾਇ॥

ਇਸ ਸਲੋਕ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਰੂਪ ਜੈਸਾ ਕਿ ਪਿਛੇ ਟੂਕ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਵਿਚ ਐਉਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ:- ਪਉਣ ਗੁਰੂ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ ਜਾਤਾ॥ ਉਦਰ ਸੰਜੋਗੀ ਧਰਤੀ ਮਾਤਾ॥ ਰੈਣਿ ਦਿਨਸੁ ਦੁਇ ਦਾਈ ਦਾਇਆ ਜਗੁ ਖੇਲੈ ਖੇਲਾਈ ਹੇ॥

ਇਸ ਸਲੋਕ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲਛਣਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਖਿਆਲ ਕਰਕੇ ਕਈ ਵਿਚਾਰਵਾਨ ਐਉਂ ਬੀ ਅਰਥ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ:- ਪ੍ਰਸ਼ਨ:- ਗੁਰੂ ਕੈਸਾ ਹੈ: ਉੱਤਰ:- ਗੁਰੂ ਪਉਣ (ਵਾਂਙੂ ਨਿਰਲੇਪ) ਹੈ, ਪਾਣੀ (ਵਾਂਙੂ ਨਿਰਮਲ) ਹੈ, ਅਰ ਸਿਖ ਦੀ ਮੈਲ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਿਤਾ (ਵਾਂਙੂ ਰਖਯਕ ਹੈ), (ਗੁਰੂ) ਮਾਤਾ (ਵਾਂਙੂ ਸਿਖਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣਹਾਰ ਹੈ। (ਗੁਰੂ ਦਾ) ਮਹਤਵ (ਵਡਿਆਈ) ਹੈ ਧਰਤੀ (ਸਮਾਨ ਧੀਰਜੀ ਹੋਣਾ)। (ਗੁਰੂ) ਦਿਨਸ (ਗਯਾਨ ਰੂਪੀ ਸੂਰਜ) ਹੈ ਜੋ 'ਰਾਤ ਦੁਇ' ਅਰਥਾਤ ਦੁਐਤ ਰੂਪੀ ਰਾਤ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। (ਗੁਰੂ) ਦਾਈ (ਵਾਂਙੂ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਸੁਆ ਦੇਂਦਾ ਹੈ) ਦਾਏ (ਵਾਂਙੂ) ਜਗਤ ਕ੍ਰਿਆ ਵਿਚ ਖੇਲਦੇ (ਰੱਖਕੇ ਕਲਯਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ) (ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਕੀ ਲੀਲ੍ਹਾ ਹੈ) ਗੁਰੂ ਸਿਖਾਂ ਦੇ ਭਲੇ ਬੁਰੇ (ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਵਿਵੈਚਨਾ ਆਪਣੀ) ਹਜੂਰੀ ਵਿਚ (ਬੁਲਾਕੇ) ਦੱਸ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਤੇ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨੇੜੇ ਦੂਰ ਰੱਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ (ਯਾ ਮੋਖ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਨਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਥਹੁ ਦੱਸ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਨਾਮ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਕਤੀ ਦੇਕੇ ਸਦਾ ਉੱਜਲ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਉੱਜਲ ਮੁਖ (ਸਮਾਈ) ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਸ਼ਲੋਕ ਦੀ ਉੱਤਮ ਵਯਾਖਯਾ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਬੀ ਆਪਣੀ ਇਕ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾ ਪਾਠ ਇਹ ਹੈ:- ਪਉਣ ਗੁਰੂ ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਸੁਣਾਇਆ॥ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪੰਥ ਨਿਵਾਣ ਚਲਾਇਆ॥ ਧਰਤੀ ਮਾਤ ਮਹਤ ਕਰਿ ਓਤਿ ਪੋਤਿ ਸੰਜੋਗੁ ਬਣਾਇਆ॥ ਦਾਇ ਦਾਇਆ ਰਾਤਿ ਦਿਹੁ ਬਾਲ ਸੁਭਾਇ ਜਗਤ੍ ਖਿਲਾਇਆ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਨਮੁ ਸਕਾਰਥਾ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਵਸਿ ਆਪੁ ਗਵਾਇਆ॥ ਜੰਮਣ ਮਰਣਹੁ ਬਾਹਰੈ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਜੁਗਤਿ ਵਰਤਾਇਆ॥ ਗੁਰਮਤਿ ਮਾਤਾ ਮਤਿ ਹੈ ਪਿਤਾ ਸੰਤੋਖ ਮੋਖ ਪਦੁ ਪਾਇਆ॥ ਧੀਰਜੁ ਧਰਮੁ ਭਿਰਾਵ ਦੁਇ ਜਪੁ ਤਪੁ ਜਤੁ ਸਤੁ ਪੁਤ ਜਣਾਇਆ॥ ਗੁਰ ਚੇਲਾ ਚੇਲਾ ਗੁਰੂ ਪਰਖਹੁ ਪੁਰਖ ਚਲਤੁ ਵਰਤਾਇਆ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੁਖ ਫਲੁ ਅਲਖੁ ਲਖਾਇਆ॥ ੬॥

ਇਸ ਪਉੜੀ ਦਾ ਟੀਕਾ ਸ੍ਰੀਮਾਨ ਗਿਆਨੀ ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੰਡਿਤ ਨੇ ਇਉਂ ਕੀਤਾ ਹੈ:-

1. (ਜਿਹੜਾ) ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ ਉਹ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪੌਣ ਹੀ ਗੁਰੂ ਹੈ (ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਪੌਣ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਪਦਵੀ ਦਿਤੀ ਹੈ)।
2. (ਜਿਕੁਰ) ਪਾਣੀ (ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ) ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਅਤੇ ਆਪ) ਨਿਵਾਣ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਤਿਹਾਂ ਹੀ) ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪੰਥ (ਤੋਰਿਆ ਹੈ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਕਿ) ਪਾਣੀ (ਸਭ ਦਾ) ਪਿਤਾ ਹੈ।
3. (ਤਿਹਾਂ ਹੀ) ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪੰਥ (ਤੋਰਿਆ ਹੈ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਕਿ) ਪਾਣੀ (ਸਭ ਦਾ) ਪਿਤਾ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

4. ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਰਕੇ ਤਾਣੇ ਪੇਟੇ ਦਾ ਸੰਜੋਗ ਬਣਾਇਆ ਹੈ (ਭਾਵ ਜਿੱਕੁਰ ਧਰਤੀ ਵਿਖੇ ਸਹਿਨਸ਼ੀਲਤਾ ਹੈ ਤਿੱਕੁਰ ਹੀ ਮਾਤਾ ਵਿਖੇ ਹੈ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਧਰਤੀ ਮਾਤਾ ਲਿਖੀ ਹੈ)

5. ਰਾਤ ਦਾਈ ਹੈ ਤੇ ਦਿਨ ਦਾਇਆ ਹੈ, ਜਗਤ ਨੂੰ (ਜਿਸ ਦਾ) ਸੁਭਾਉ ਬਾਲਕਾਂ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਖਿਲਾਉਦੇ ਹਨ; (ਰਾਤ ਸੁਆਂਦੀ) ਤੇ ਦਿਨ ਸੰਸਾਰਕ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਪਰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ, (ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਰਾਤ ਦਿਨ ਦਾਈ ਦਾਇਆ ਹਨ)

6. ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਹੈ (ਕਿਉਂ ਜੋ) ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰਕੇ (ਉਹਨਾਂ ਨੇ) ਦੇਹਾਭਿਮਾਨ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਹੈ।

7. ਤਦੇ ਹੀ ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਦੀ ਜੁਗਤ ਵਿਚ ਵਰਤਦੇ ਹਨ।

8. (ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ) ਮਾਤਾ ਗੁਰੂ ਹੈ ਤੇ ਪਿਤਾ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸੰਤੋਖ ਹੈ (ਜਿਸ ਤੋ ਮੋਖ ਪਦਵੀ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।

9. ਧੀਰਜ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੋਵੇ ਭਰਾਤਾ ਹਨ, ਜਪ ਤਪ ਜਤ ਸਤ (ਆਦਿ ਗੁਣ) ਪੁੱਤ੍ਰ ਹਨ।

10. ਗੁਰੂ ਚੇਲਾ ਤੇ ਚੇਲਾ ਗੁਰੂ ਪੂਰਣ ਥੋ ਪੂਰਣ ਦਾ ਚਲਿਤ੍ਰ ਵਰਤਾਇਆ।

11. ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੇ ਅਲਖ ਸੁਖ ਫਲ ਲਖਕੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਲਖਾਇਆ ਹੈ।

ਭਾਵ ਸਪਸ਼ਟ ਹੀ ਹੈ, ਨਾਵੀਂ ਸਤਰ ਵਿਚ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕਰਕੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਵਰਤਾਇਆ।

ਨਿਰੁਕਤ:-

ਮਹਤੁ:- ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਪਦ 'ਮਹਤ' ਤਿੰਨਾਂ ਲਿੰਗਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤੀਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ 'ਧਰਤੀ' ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਨਾ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ ਹੈ। ਪਰ ਜੋ ਇਥੇ ਵਰਤੋ ਪਦ 'ਮਹਤੁ' ਦੇ ਔਕੜ ਵਲ ਖਿਆਲ ਕੀਤਾ ਜਾਏ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਵਰਤਾਉ ਤੱਕੀਏ ਤਾਂ ਇਹ ਪਦ ਪੁਲਿੰਗ ਕਰਕੇ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਯਥਾ:-ਮਾਨੁ ਮਹਤੁ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭੂ ਤੇਰੇ॥

ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਪਰ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਪਦ 'ਮਹਤੁ' ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਲਾਇਆ ਹੈ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪਦ 'ਮਹੱਤਵ' ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ 'ਵਡਾ ਮਨ' । ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਪਦ 'ਮਹਤੁ' ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪਦ 'ਮਹਤਵ' ਦੀ ਥਾਵੇਂ ਬੀ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਯਥਾ:-ਸਾਚਉ ਮਾਨੁ ਮਹਤੁ ਤੂੰ ਆਪੇ ਦੇਵਣਹਾਰੁ॥ ਦਿਵਸੁ-ਦਿਵਲਸ। ਦਿਨ। ਦਾਈ-ਜੋ ਰਾਤ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਦੀ ਸੁਆਲਦੀ ਹੈ, ਕਈ ਵੇਰ ਆਪਣੇ ਦੁਧ ਤੇ ਪਾਲਦੀ ਹੈ। ਦਾਇਆ-ਜੋ ਦਿਨੇ ਖਿਡਾਉਂਦਾ, ਸੈਰ ਕਰਾਉਂਦਾ, ਪਰਚਾਉਦਾ ਹੈ। (ਸੰਸ:,ਧਾਤ੍ਰੀ ਤੋ ਦਾਈ ਪਦ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਦਾਈ ਤੋ ਦਾਇਆ)। ਧਰਮੁ- ਧਰਮ ਨਿਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਦੇਵਤਾ। (ਅ) ਨੇਕੀ ਪੁੰਨ ਦਾ ਨਿਯਮ। ਮਸਕਤਿ- (ਅੰ:,-ਮੁਸ਼ੱਕਤ) ਮਿਹਨਤ। ਕਰੜੀ ਮਿਹਨਤ। (ਪ੍ਰਸ਼ਨ: ਧਰਤੀ ਆਦਿ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਆਦਿ ਕਿਉ ਕਿਹਾ ਹੈ? ਉੱਤਰ:) ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਤੁੱਲ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤੋ ਸਭ ਕੁਛ ਉਪਜਦਾ ਹੈ, ਯਥਾ ਗੁਰ ਵਾਕ ਹੈ:-ਉਦਰ ਸੰਜੋਗੀ ਧਰਤੀ ਮਾਤਾ॥ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ (ਤੁੱਲ) ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਪਾਣੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੁਛ ਉਪਜ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਫਿਰ ਪਾਣੀ ਪੀ ਕੇ ਜੀਵੀਦਾ ਹੈ:- ਪਹਿਲਾ ਪਾਣੀ ਜੀਉ ਹੈ ਜਿਤ ਹਰਿਆ ਸਭੁ ਕੋਇ॥ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਹੋਰਥੇਂ ਬੀ ਪਿਤਾ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਯਥਾ:ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ ਜਗਤ ਕਾ ਫਿਰਿ ਪਾਣੀ ਸਭੁ ਖਾਇ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਵਣੁ ਨੂੰ ਗੁਰੂ (ਤੁੱਲ) ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਪੌਣ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ। ਚਾਹੋ ਸ਼ਬਦ ਧਰਮ ਅਕਾਸ਼ ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਕੰਨ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਪੌਣ ਦੇ ਅਵੇਵਾਂ ਦੇ ਹਿਲਾਉ ਦੁਆਰੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇ ਪੌਣ ਸਾਧਾਰਣ ਪੌਣ ਦੀ ਬਦੱਕਾ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਗੁਰੂ 'ਨਾਮਾ' ਰੂਪੀ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਦੇਵਣਹਾਰ ਹੈ। ਫਿਰ 'ਪਵਨ' ਪਦ ਦਾ ਧਾਤੂ ਹੈ 'ਪੂ' ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਕਰਨਾ। ਜਿਵੇਂ ਪਵਨ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਤਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸਿੱਖ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਨੂੰ, ਫਿਰ ਪਵਨ ਦੇ ਆਸ੍ਰਿਤ ਹੈ ਸਰੀਰਕ ਜੀਵਨ, ਤਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਆਸ੍ਰਿਤ ਹੈ ਆਤਮਕ ਜੀਵਨ।

ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ: ਉਪਸੰਘਾਰ ਸ਼ਲੋਕ ਦਾ ਭਾਵ ਅਰਥ

ਬੇਸ਼ਕ 150-170 ਟੀਕਾਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਛਾਂਟੇ 10 ਪਰੰਪਰਾ ਪ੍ਰਸਿਧ ਟੀਕਾਕਰਾਂ ਦੇ ਟੀਕੇ ਸਮਾਪਤ ਹਨ; ਪਰ ਐਥੇ ਦੁਹਰੌਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀਹੈ,ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਪਰਮਪਰਾ ਸ਼ੈਲੀ ਅਨੁਸਾਰ ਛੇ ਵਿਅਖਿਆਨ, 6 ਸਿਧਾਂਤ ਤਾਤਪਰਜ=12 ਅੰਗ ਢਕੇ ਹਨ -ਪਰ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੁਬਾਣੀ ਅੰਤਿਮ ਵਿਸ਼ੱਜੀਵ ਕਲਿਆਨ ਲਈਂ ਬਲਦਾਰ ਸੰਦੇਸ਼ਾ ਰਹਿਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਹਹੈਂ:- ਹਲਤਿ ਸੁਖੁ, ਪਲਤਿ ਸੁਖੁ, ਨਿਤ ਸੁਖੁ; ਸਿਮਰਨੋ ਨਾਮੁ ਗੋਬਿੰਦਕਾ ਸਦਾ ਲੀਜੈ॥ ਪੰ.683:13 ਧਨਾਸਰੀ ਮ:5:

ਇਸ ਆਦਿ ਸ਼੍ਰੀ "ਜਪੁ ਨੀਸਾਣੁ" ਗ੍ਰੰਥੀ ਅਤੇ ਸੰਪੂਰਣ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਗ੍ਰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੋਨੋ ਗ੍ਰੰਥੀ-ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੇ ਅਮਤਲੇ ਮੰਗਲਾਂ ਤੇ "ਗੁਰਗਮ"ਰੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਦਸਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ - ਪਰ ਨਹੀਂ ਲਿਖਦੇ -ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ:-

ਪੰ.8:- ਸਲੋਕੁ ॥

ਸੰਸਾਰ 5ਤਤ(ਸਾਂਖ):-ਪਵਣੁ (ਦਾ) ਗੁਰੂ(ਅਕਾਸ਼)ਪਾਣੀ(ਦਾ) ਪਿਤਾ(ਅੱਗ),ਮਾਤਾਧਰਤਿ:ਮਹਤੁ (ਬੜਾਕਰਤਾ'ਚੋਂ ਹੋਏ

ਹਲਤ:- ਦਿਵਸੁ, ਰਾਤਿ ਦੁਇ ਦਾਈ ਦਾਇਆ, ਖੇਲੈ ਸਗਲ ਜਗਤੁ ॥

ਪਲਤ:- ਚੰਗਿਆਈਆ ਬੁਰਿਆਈਆ ਵਾਚੈ ਧਰਮੁ ਹਦੂਰਿ ॥ ਕਰਮੀ ਆਪੋ ਆਪਣੀ, ਕੇ ਨੇੜੈ ਕੇ ਦੂਰਿ ॥

ਨਿਤ ਸੁਖ: ਜਿਨੀ 'ਨਾਮੁ' ਧਿਆਇਆ ਗਏ ਮਸਕਤਿ ਘਾਲਿ ॥ ਨਾਨਕ ਤੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਕੇਤੀ ਛੁਟੀ ਨਾਲਿ॥ 1 ॥ [101]

'ਹਲਤ ਸੁਖ' ਲੋਕਿਕ ਸੰਸਾਰਿ ਵਿਵਹਾਰਿਕ ਸੁਖ ਲਈਂ:-ਸਤੁ 1 'ਪਲਤ ਸੁਖ' ਪਰਲੋਕਿਕਿ ਸੁਖ ਲਈਂ ਸੰਤੋਖੁ 2 ਵੀਚਾਰੋ ਅ.474॥ 'ਨਿਤ ਸੁਖ' ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ3 ਠਾਕੁਰ ਕਾ ਪਇਓ, ਜਿਸਕਾ ਸਭਸੁ ਅਧਾਰੋ॥ ਜੇਕੋ ਖਾਵੈ,ਜੇਕੋ ਭੁੰਚੈ,ਤਿਸਕਾ ਹੋਇ ਉਧਾਰੋ॥ ਏਹ ਵਸਤੁ ਤਜੀ ਨਹ ਜਾਈ, ਨਿਤ ਨਿਤ ਰਖੁ ਉਰਿਧਾਰੋ ॥ਤਮ ਸੰਸਾਰੁ: ਚਰਨ ਲਗਿ ਤਰੀਐ; ਸਭੁ ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਪਸਾਰੋ॥ 1 ॥

101. ਟਿੱਪਣੀਕਾਰ:-ਉ. ਰਾਜੇ, ਮਹਾਰਾਜੇ, ਸਮਾਰਟਾਂ ਦੇ ਚਾਂਦੀ-ਸੋਨੇ ਦੇ "ਥਾਲ" ਚਾਂਦੀ-ਸੋਨੇ ਦੇ ਸਿਰ ਪੋਸ਼ ਢਕੇ ਰੇਸ਼ਮੀ ਗੋਟੇ, ਤਿਲੇਦਾਰ ਕਪੜੇ ਨਾਲ ਖਾਣੇਆਂ ਤੇ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਸਨ-ਜੋ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸੁਣੇ ਤਕ ਨਹੀਂ, ਦੇਖਣੇ ਤਾਂ ਕੀ ਸੀ। ਅ. ਆਮ ਟੀਕਾਕਾਰ"ਵਿਚਾਰੋ"ਪਦਨੂੰ ਪਦ: ਪਦਾਰਥ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਗਲਤਹੈ-ਓਹ ਵਿਆਕਰਣ ਨੇਮਾਂ ਨਾਲ ਕ੍ਰਿਯਾ ਪਦ ਹੈ।ਤੀਜਾ ਪਦਾਰਥ "ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ"ਹੈ; ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਤਿੰਨਾਂ: 1.ਸਤੁ ਆਚਾਰ, 2.ਸੰਤੋਖੁ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ 3.ਨਾਮੁ 'ਬ੍ਰਹਮ' ਤਿੰਨ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ "ਵੀਚਾਰੋ" ਸਹੀ ਅਰਥ ਟੀਕਾਹੈ॥

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com

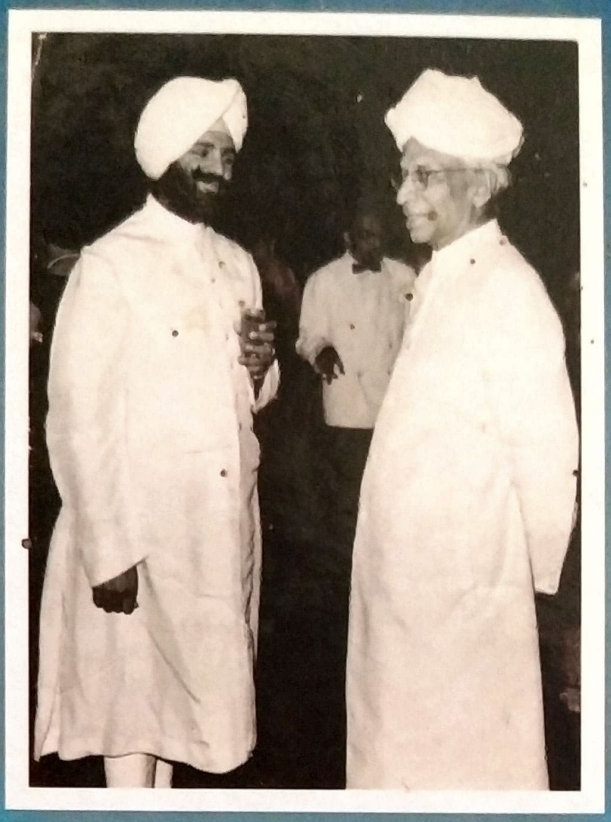

ਡਾ. ਐੱਸ. ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਤਤਕਾਲੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ
ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਮ੍ਰਿਗੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ

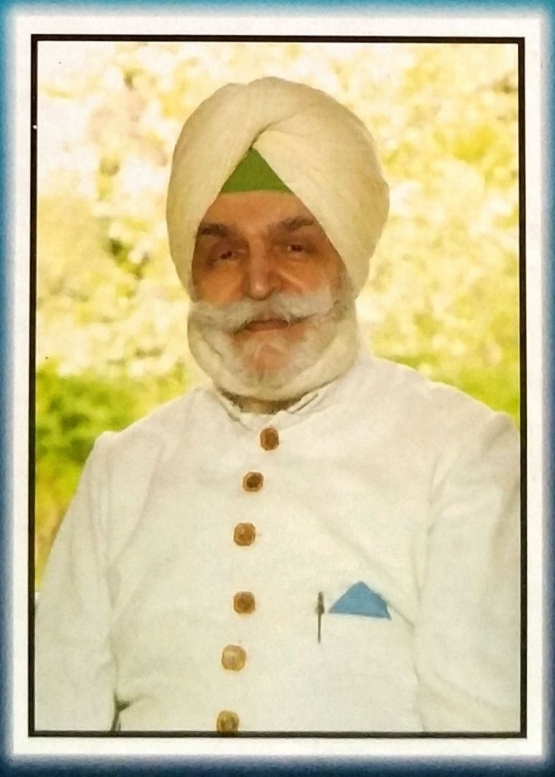

ਰਾਜਾ ਮ੍ਰਿਗੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji eLibrary NamdhariElibrary@gmail.com